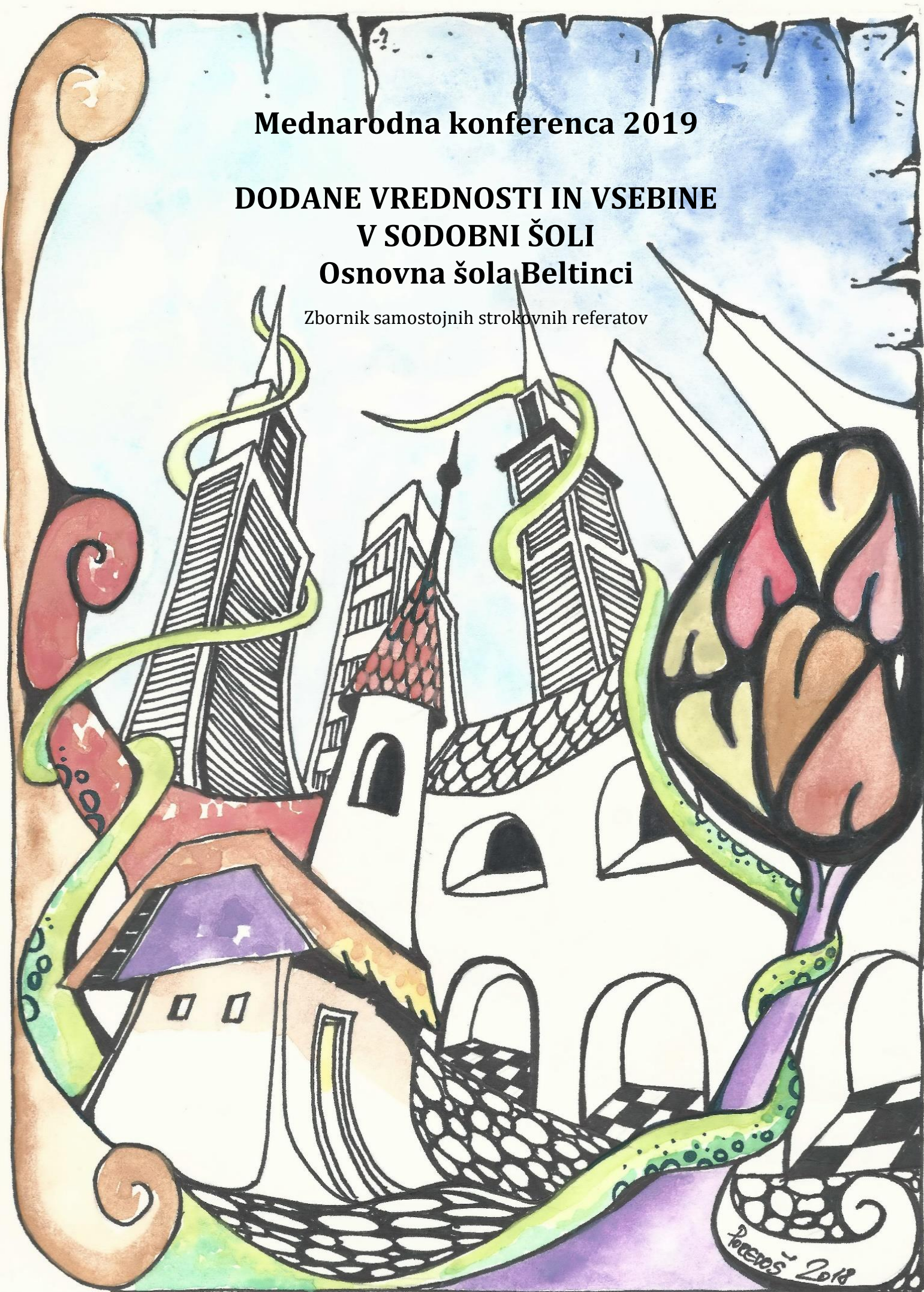

Mednarodna konferenca 2019

**DODANE VREDNOSTI IN VSEBINE
V SODOBNI ŠOLI**
Osnovna šola Beltinci

Zbornik samostojnih strokovnih referatov

Prevoš 2018

Mednarodna konferenca Dodane vrednosti in vsebine v sodobni šoli
Zbornik samostojnih strokovnih referatov
Beltinci, 26. 10. 2019

Organizator: Osnovna šola Beltinci

Urednici: Matejka Horvat, Sonja Kepe

Spremna beseda: Jasmina Štaus Žižek

Oblikovanje: Sonja Kepe

Izdala in založila: Osnovna šola Beltinci

Za prevode in lektoriranje prispevkov odgovarjajo avtorji.

Dostopno na spletnem naslovu:

<http://www.osbeltinci.si/mednarodne-konference/mednarodna-konferenca-2019/>

Beltinci, 2019

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=303585024

ISBN 978-961-92673-2-5 (epub)

ISBN 978-961-92673-3-2 (pdf)

Kazalo

PREGOVOR.....	xxii
---------------	------

Kazalo samostojnih strokovnih referatov vabljenih predavateljev

ANGELIKI BOGKIA.....	1
VERSCHIEDENHEIT UND SOZIALE INKLUSION. ZWEI PROJEKTE IN GRIECHISCHEN SCHULEN	1
DIVERSITY AND SOCIAL INCLUSION. 2 PROJECTS IN GREEK SCHOOLS	1
MARKO FEREK.....	7
OBRAZOVANJE PO MJERI ČOVJEKA	7
MATEJA KOSI.....	9
SODOBNI PRISTOPI H KREPITVI SPORAZUMEVALNE ZMOŽNOSTI UČENCEV.....	9
CONTEMPORARY APPROACHES TO ENHANCING STUDENTS' COMMUNICATION ABILITY.....	9
RENATO LUKAČ ^{1,2}	15
OZRIMO SE V NEBO.....	15
LET'S LOOK AT THE SKY.....	15
HOTIMIR TIVADAR.....	23
ZAKAJ, KDAJ IN KAKO PO SLOVENSKO NA BELTINSKI ŠOLI?.....	23

Kazalo samostojnih strokovnih referatov

IVANKA A. LEBAR.....	32
DAN SLOVENSKE HRANE, STZ – SLOVENSKI TRADICIONALNI ZAJTRK NA OŠ TURNIŠČE.....	32
THE DAY OF SLOVENIAN FOOD, SLOVENIAN TRADITIONAL BREAKFAST AT PRIMARY SCHOOL TURNIŠČE	32
EMMA AGALI	39
ELEKTRARNE.....	39
POWER PLANTS	39
NATAŠA AHAČIČ	46
NARAVOSLOVNI TABOR.....	46
OUTDOOR NATURE SCHOOL TRIP	46
TANJA BABIČ	53
VEČUTNO POUČEVANJE NEMŠKEGA JEZIKA SKOZI RAZLIČNE DIDAKTIČNE IGRE	53
MULTI-SENSORY TEACHING OF GERMAN LANGUAGE THROUGH DIFFERENT DIDACTIC GAMES	53
BARBARA BABNIK MRAVLJA.....	63
RAZČLENJEVANJE ŠTEVILA IN DOLOČANJE DESETIŠKIH ENOT PRI UČENKI Z DISKALKULIJO	63
FACTORING AND DETERMINING DECIMAL UNITS IN A STUDENT WITH DYSCALCULIA	63
ANA BALAŽIČ.....	75
UČIMO SE TEHNIK POMNJENJA.....	75
THE LEARNING OF MEMORISING TECHNIQUES.....	75
BARBARA BALER	82
OBELEŽEVANJE 100. OBLETNICE ZDRUŽITVE PREKMURCEV Z MATIČNIM NARODOM	82
COMMEMORATING THE 100TH ANNIVERSARY OF ANNEXATION OF PREKMURJE TO THE MOTHER NATION	82
MOJCA BARBIČ.....	89
OD FRESKE DO ABSTRAKCIJE	89
FROM FRESCO TO ABSTRACTION	89
JUSTI BARLE	97
ZAČETNO OPISMEJENJE PREKO IGRE.....	97
EARLY LITERACY SKILLS DEVELOPMENT THROUGH GAMES.....	97
NATALIJA BAUMAN.....	103
POUK ANGLEŠČINE NA IZKUSTVENI RAVNI	103
ENGLISH LESSONS THROUGH EXPERIENCE.....	103

ROK BAVDEK.....	108
PRIMERI OCENJEVANJA ZNANJA PRI PREDMETU ŠPORTNA VZGOJA NA SREDNJI ŠOLI	108
EXAMPLES OF GRADING IN PHYSICAL EDUCATION IN SECONDARY SCHOOLS.....	108
MARIJA BEDEK	113
LIKOVNA KOLONIJA KOT DODANA VREDNOST POUKU LIKOVNE UMETNOSTI	113
HOW THE CHILDREN'S ARTISTS COLONY ENHANCES THE ART CLASSES IN SCHOOL	113
POLONA BEDENIK	122
ZABAVNA MATEMATIKA Z ELEMENTI FORMATIVNEGA SPREMLJANJA V 1. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE.	122
FUN MATHEMATICS WITH THE ELEMENTS OF FORMATIVE ASSESSMENT IN THE FIRST CLASS OF PRIMARY SCHOOL.....	122
NATAŠA BELEC	131
RAZVIJANJE IN IZVAJANJE EKOLOŠKIH VSEBIN V OSNOVNI ŠOLI.....	131
DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF ECOLOGICAL CONTENT IN PRIMARY SCHOOL.....	131
ALEŠ BENKO	136
ANALIZA VZORCEV PRSTI NA PODROČJU KRAJINSKEGA PARKA GORIČKO V ČASU MIROVANJA VEGETACIJE.....	136
ANALYSIS OF THE SOIL SAMPLES IN GORIČKO LANDSCAPE PARK DURING THE DORMANCY PERIOD ..	136
TANJA BIGEC.....	151
FILM PRI POUKU SLOVENŠČINE V SREDNJI ŠOLI.....	151
FILM IN SLOVENE LESSONS IN SECONDARY SCHOOLS	151
MAJA BITEŽNIK	162
»IZKUSTVENO UČENJE V 1. IN 2. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE«	162
»EXPERIENTIAL LEARNING IN THE FIRST AND SECOND GRADE OF PRIMARY SCHOOL«.....	162
TANJA BLAGOVIČ.....	169
BRALNA MOTIVACIJA V PRVEM RAZREDU	169
MOTIVATION FOR READING IN THE FIRST CLASS	169
BARBARA BLATNIK.....	177
POVEZOVANJE S STAREJŠIMI BOGATI NAS IN STAREJŠE	177
CONNECTING WITH THE ELDERLY ENRICHES US AND THE ELDERLY	177
KATJA BOGOVIČ	184
PRIPRAVA IN UPORABA INTERAKTIVNIH SPLETNIH NALOG S POMOČJO »LEARNINGAPPS.ORG« PRI POUKU ANGLEŠČINE.....	184
PREPARATION AND USE OF INTERACTIVE WEB APPLICATION ACTIVITIES WITH »LEARNINGAPPS.ORG« AT ENGLISH LESSONS	184
ANA BOGOVIČ.....	191
SLIKANICA - PRIMER DOBRE PRAKSE	191
PICTURE BOOK – AN EXAMPLE OF GOOD PRACTICE.....	191
ANDREJKA BOJNEC	198
BUČE SO OKROGLE, OTROCI PA TUDI.....	198
THE PUMPKINS ARE ROUND AND SO ARE THE KIDS.....	198
BRANE BOŽIČ.....	204
SPROŠČANJE Z GIBANJEM V ČASU PODALJŠANEGA BIVANJA	204
RELEASE OF TENSION BY MOVING DURING AFTERSCHOOL STAY	204
ANDREJA BOŽIČ HORVAT.....	210
POUK ANGLEŠČINE V PILOTNEM PROJEKTU E-RAZRED NA SREDNJI ŠOLI ZA GOSTINSTVO IN TURIZEM MARIBOR	210
ENGLISH COURSE IN THE PILOT PROJECT E-CLASS AT THE SECONDARY SCHOOL OF CATERING AND TOURISM MARIBOR.....	210
MELITA BUKVIČ	219
TELOVADBA ZA MOŽGANE VZPODBUJA NJIHOVO DELOVANJE ZA UČINKOVITEJŠE UČENJE	219
BRAIN EXERCISE ENCOURAGES THEIR ACTION TO MAKE LEARNING MORE EFFECTIVE.....	219
IRENA BURJA.....	227
SPODBUJANJE INTERESA ZA BRANJE – BRALNA ČAJANKA	227
PROMOTING INTEREST IN READING – READING TEA PARTY.....	227

TATJANA CAR	234
POMEN IN VLOGA RAZREDNIKA.....	234
THE ROLE AND IMPORTANCE OF A CLASS TEACHER	234
TANJA CEDILNIK.....	239
RAZISKOVANJE LASTNE PEDAGOŠKE PRAKSE S POMOČJO FORMATIVNEGA SPREMLJANJA.....	239
SELF-EVALUATION WITH FORMATIVE ASSESSMENT.....	239
BARBARA ČEH	246
AKTIVNO (SO)DELOVANJE ŠOLSKE SKUPNOSTI.....	246
ACTIVE (CO)-OPERATION OF THE PUPIL'S COMMUNITY	246
BRANKA ČENČIČ	252
MEDPREDMETNO POVEZOVANJE SLOVENSKEGA JEZIKA, ŠPORTNE VZGOJE IN PRAKTIČNEGA POUKA V SREDNJI ŠOLI	252
CROSS-CURRICULAR CONNECTIONS OF THE SLOVENE LANGUAGE, PHYSICAL EDUCATION AND PRACTICAL LESSONS IN SECONDARY SCHOOL.....	252
ANE MARI ČERPNAK	257
DODANE VREDNOSTI IN VSEBINE V ŠOLI Z VIDIKA ROMSKIH UČENCEV	257
ADDED VALUES AND CONTENTS IN SCHOOL FROM THE VIEW OF ROMA PUPILS	257
JANEZ ČMER	264
VPLIV DODATNIH UR ŠPORTA NA UČENCA Z ZMerno MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU S PREKOMERNO TEŽO.....	264
THE IMPACT OF ADDITIONAL PHYSICAL EDUCATION CLASSES ON A MENTALLY DISABLED OVERWEIGHT STUDENT.....	264
MAŠA ČMER.....	270
SPROSTITVENE DEJAVNOSTI MED GLAVNIM ODMOROM V OSNOVNI ŠOLI	270
ACTIVITIES DURING MAIN BREAK IN THE PRIMARY SCHOOL	270
ALENKA DEGEN	277
UČENJE S POMOČJO GIBA IN DRAMATIZACIJE	277
LEARNING THROUGH MOVEMENT AND DRAMA ACTING.....	277
PETRA DELAKORDA.....	286
LOČUJ IN ZMAGUJ	286
RECYCLE AND WIN.....	286
HELENA DERSTVENŠEK	295
KDO REŠUJE?	295
WHO SAVES LIVES?.....	295
KARMEN DEŽELAK	300
POUČEVANJE ANGLEŠČINE SKOZI HUMOR	300
TEACHING ENGLISH THROUGH HUMOUR	300
MARIJA DITNER.....	309
KAKO KREPITI ALI VZDRŽEVATI KONCENTRACIJO UČENCEV MED POUKOM?	309
HOW TO STRENGTHEN OR MAINTAIN PUPIL CONCENTRATION DURING LESSONS?	309
NATAŠA DOVŽAN MARKELJ	315
POUK MALO DRUGAČE – UPORABA E TEHNOLOGIJE PRI POUKU	315
LESS OTHERWISE LEARNING - USE OF E-TECHNOLOGY IN LESSONS.....	315
MATEJKA EGART	322
BRALNA UČINKOVITOST SREDNJEŠOLCEV	322
READING COMPREHENSION OF SECONDARY SCHOOL STUDENT	322
BLANKA ERJAVEC	328
DELAVNICE ČAR BOŽIČNO NOVOLETNIH DNI KOT OBLIKA NEFORMALNEGA SODELOVANJA S STARŠI IN UČENCI.....	328
WORKSHOPS NAMED "THE CHARM OF CHRISTMAS AND NEW YEAR DAYS" AS A FORM OF INFORMAL COOPERATION WITH PARENTS AND PUPILS.....	328
TJAŠA ERLIH	334
S SODELOVANJEM DO SKUPNEGA CILJA.....	334
ACHIEVING COMMON GOALS THROUGH COOPERATION	334

TJAŠA ERLIH	339
UČENJE Z OPAZOVANJEM - RAZVOJ ŽABE.....	339
LEARNING BY OBSERVING - FROG DEVELOPMENT	339
ZDENKA FELICIJAN	345
GIB, DIH IN RITEM PRI UČENJU TUJEGA JEZIKA V PRVEM VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM OBDOBJU.....	345
MOVEMENT, BREATH AND RHYTHM AT TEACHING YOUNG LEARNERS ENGLISH.....	345
ALENKA FERENC MLINARIČ.....	351
RAZVIJANJE BRANJA IN PISANJA NA DRUGAČEN NAČIN.....	351
DEVELOPMENT OF READING AND WRITING IN A DIFFERENT WAY	351
KARMEN FERŠ KUKOLJ	358
ZAGOVORNIK OTROK KOT DODANA VREDNOST SODOBNI ŠOLI	358
CHILD ADVOCATE AS AN ADDED VALUE OF A MODERN SCHOOL	358
MIHAELA FIKE.....	365
KREATIVEN, AKTIVEN IN ZADOVOLJEN UČENEC	365
CREATIVE, ACTIVE AND SATISFIED PUPIL	365
ANJA FRANK.....	370
IGRIVE DEJAVNOSTI FONOLOŠKEGA ZAVEDANJA PRI POUKU ANGLEŠČINE V 1.VIO	370
A PLAYFUL APPROACH TO PHONOLOGICAL AWARENESS IN ENGLISH THROUGHOUT EARLY ENGLISH LEARNING	370
MELITA FRANKO.....	377
FILM KOT UČNI PRIPOMOČEK PRI POUKU ZGODOVINE.....	377
THE MOVIE AS A LEARNING TOOL IN HISTORY CLASSES.....	377
BRIGITA FRIDL	386
HIPERKINETIČNA MOTNJA IN MOTIVACIJA ZA BRANJE	386
HYPERKINETIC DISORDER IN READING MOTIVATION	386
PETRA GALIČ.....	394
S POMOČJO DEBATE DO USPEŠNE ARGUMENTACIJE	394
FROM DEBATE TO SUCCESSFUL ARGUMENTATION.....	394
SIMONA GERIČ	401
ČUSTVA VPLIVAJO NA UČENJE	401
EMOTIONS AFFECT LEARNING.....	401
KATJA GLAZER LESKOVŠEK.....	407
ETWINNING – UČIMO (SE) Z VESELJEM	407
ETWINNING – LEARNING WHILE HAVING FUN	407
NINA GLOBOVNIK.....	414
PRIMER DOBRIH PRAKS IZVAJANJA POPESTRITVENIH DEJAVNOSTI PREKO PROJEKTA POPESTRIMO ŠOLO	414
A GOOD PRACTICE EXAMPLE OF ADDITIONAL ACTIVITIES THROUGH THE IMPLEMENTATION OF POPESTRIMO ŠOLO PROJECT	414
TADEJA GOBAR.....	422
GOVORNA PREDSTAVITEV PRI TUJEM JEZIKU ANGLEŠČINA V TRETJEM RAZREDU.....	422
ORAL PRESENTATION AT ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE IN THE THIRD GRADE	422
ALENKA GODEC	427
PRI ANGLEŠČINI SE SAMO IGRAMO.....	427
WE JUST PLAY AT ENGLISH LESSONS	427
VESNA GODINA.....	437
TELESNA PRIPRAVA OTROK IN MLADOSTNIKOV V SODOBNI ŠOLI	437
PHYSICAL PREPARATION OF CHILDREN AND YOUTH IN THE MODERN SCHOOL	437
URŠKA GODLER	443
DODANE VREDNOSTI PRI POUKU NEMŠKEGA JEZIKA.....	443
ADDED VALUE IN GERMAN LANGUAGE CLASSES	443
PETRA GOLJA.....	450
NAČRTNO GRADIMO BOLJŠE MEDSEBOJNE ODNOSI V ŠOLI	450
SYSTEMATICALLY BUILDING BETTER RELATIONSHIPS IN SCHOOL.....	450

PETRA GOLJA.....	455
UTRJEVANJE PISANIH ČRK Z GIBANJEM.....	455
REVISION OF HANDWRITTEN LETTERS BY MOTION	455
CVETKA GOMBOC ALT	460
IZZIVI PODJETIJ – PRILOŽNOST ZA MLADE.....	460
BUSINESS CHALLENGES - AN OPPORTUNITY FOR YOUNG PEOPLE.....	460
NATAŠA GOMIUNIK.....	471
MEDVRSTNIŠKO UČENJE V PROGRAMU ŠOLA AMBASADORKA EVROPSKEGA PARLAMENTA.....	471
PEER LEARNING IN THE PROGRAM OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AMBASSADOR SCHOOL	471
INES GOREŠČEK.....	477
NA VRTILJAK V ČASU PODALJŠANEGA BIVANJA	477
A MERRY-GO-ROUND IN AFTER SCHOOL PROGRAM.....	477
LEA GORNJAK.....	482
SPLETNA ORODJA – SPODBUJEVALCI AKTIVNEGA POUKA.....	482
ONLINE TOOLS - FACILITATORS OF ACTIVE LEARNING.....	482
NUŠA GRAH	489
URE SLOVENŠČINE – DOLGČAS ALI ZABAVA?	489
SLOVENE LESSONS – BOREDOM OR FUN?.....	489
GABRIJELA GRANFOL PEURAČA	497
PRIMER UPORABE SPLETNIH SLOVARJEV PRI POUKU SLOVENŠČINE V SREDNJEM STROKOVNEM	
IZOBRAŽEVANJU.....	497
EXAMPLES OF USING ONLINE DICTIONARIES IN SLOVENE LESSONS IN TECHNICAL SECONDARY	
EDUCATION.....	497
IRENA GRAŠIČ ARNUŠ.....	503
IGRA KOT INOVATIVNA METODA ZA POPESTRITEV POUKA	503
THE GAME AS AN INNOVATIVE METHOD TO ENRICH THE LESSONS	503
BARBARA GRIL	511
RAZREDNIK KOT VZORNIK.....	511
CLASS TEACHER AS A ROLE MODEL	511
MATEJA HAFNER	516
MEDGENERACIJSKI PRENOS ZNANJA.....	516
TRANSGENERATIONAL TRANSFER OF KNOWLEDGE.....	516
SANDRA HANŽIČ.....	522
CAJONMANIJA.....	522
CAJONMANIA.....	522
NEVA HARC.....	527
UČENJE IN DOBRO POČUTJE V UČILNICI NA PROSTEM.....	527
LEARNING AND ENJOYING TIME IN AN OUTDOOR CLASSROOM.....	527
INGRID HARI	534
IGRAJMO SE ZGODBO: KDO ŽIVI V TEJ HIŠICI?	534
LETS PLAY A STORY-WHO LIVES IN THIS HOUSE?	534
SIMON HAUKO	543
O FILMIH IN KNJIGAH: POUK ANGLEŠČINE S FORMATIVNIM SPREMLJANJEM	543
ABOUT FILMS AND BOOKS: ENGLISH CLASS WITH FORMATIVE ASSESSMENT	543
VANJA HOČEVAR	550
ČAROBNI DAN S KNJIGO NAM JE RAZŠIRIL OBZORJA.....	550
A MAGICAL BOOK DAY HAS BROADENED OUR HORIZONS.....	550
VESNA HOJNIK.....	559
INOVATIVNI PRISTOP K POUČEVANJU O GLOBALNEM SEGREVANJU PRI POUKU BIOLOGIJE V GIMNAZIJI	
.....	559
INNOVATIVE TEACHING APPROACH ABOUT GLOBAL WARMING AT HIGH SCHOOL BIOLOGY CLASSES	
.....	559
DARKO HORVAT	565
DODANE VREDNOSTI IN VSEBINE PRI ŠPORTNI VZGOJI	565
ADDED VALUES AND CONTENTS IN PHYSICAL EDUCATION	565

JANJA HORVAT	571
ZGODNJE UČENJE TUJEGA JEZIKA NA OŠ BELTINCI	571
EARLY LEARNING OF A FOREIGN LANGUAGE AT OŠ BELTINCI PRIMARY SCHOOL	571
MATEJKA HORVAT.....	578
MEDNARODNE ROKE USTVARJAJO PREKMURSKE DOBROTE	578
MATEJA HORVAT DUH	583
PREVERJANJE DOMAČEGA BRANJA MALO DRUGAČE	583
EVALUATION OF HOME READING IN A DIFFERENT WAY.....	583
MATEJA HORVAT DUH	590
POPESTRIMO POUK SLOVENŠČINE.....	590
LET'S MAKE SLOVENE LESSONS MORE INTERESTING	590
SAŠA HORVAT KOVAČIČ	600
SODELOVALNO UČENJE PRI POUKU MATEMATIKE	600
COOPERATIVE LEARNING IN MATHEMATICS.....	600
GRETA HOSTNIK	606
DEDIŠČINA OD VČERAJ ZA JUTRI	606
YESTERDAY'S HERITAGE FOR TOMORROW.....	606
HANA HOZJAN.....	613
URICA ZAME – SREČANJA ZA STARŠE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI	613
AN HOUR JUST FOR ME – MEETINGS FOR PARENTS OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS.....	613
DAMIJANA HRASTELJ PLOJ.....	621
JABOLKO – NAŠE SUPERŽIVILLO	621
THE APPLE – OUR SUPERFOOD	621
MATEJA HRASTNIK.....	629
TEMATSKE RAZREDNE URE	629
THEMATICALLY ORIENTED CLASS.....	629
METKA HRASTNIK	635
OBOGATITEV POUKA, DOMAČEGA DELA IN ODMOROV ZA BOLJŠO RAZREDNO KLIMO IN ZNANJE UČENCEV.....	635
ENRICHMENT OF TEACHING, HOMEWORK AND BREAKS FOR A BETTER CLASS CLIMATE AND STUDENT'S KNOWLEDGE.....	635
MAŠA IVANJKO.....	644
KAKO SI LAHKO POMAGAMO, KO NAS UJAME STRES	644
HOW CAN WE HELP OURSELVES WHEN STRESS CATCHES UP	644
MATEJA IVANUŠA.....	652
NAČRTOVANJE IN IZVAJANJE IZBIRNIH VSEBIN V ODDELKU POSEBNEGA PROGRAMA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA.....	652
PLANNING AND IMPLEMENTING OF OPTIONAL SUBJECTS IN THE DEPARTMENT OF SPECIAL EDUCATION PROGRAM.....	652
PETRA IVANUŠIČ.....	658
SPODBUJANJE POZITIVNIH ČUSTEV V 1. IN 2. RAZREDA; "PRIMER DOBRE PRAKSE"	658
PROMOTING POSITIVE EMOTIONS FOR CLASS 1 AND 2 STUDENTS; "AN EXAMPLE OF GOOD PRACTICE"	658
ALEKSANDRA JAGARINEC	668
UČENJE VREDNOT V PRVEM TRILETJU	668
TEACHING VALUES IN THE FIRST THREE GRADES OF PRIMARY SCHOOL.....	668
TANJA JAGARINEC.....	673
KOLEGIALNO UČENJE PRI NARAVOSLOVJU	673
PEER LEARNING IN SCIENCE	673
MIHAELA JANC	677
TRIKRAT ZNANJE SKOZI IGRANJE.....	677
LEARNING THROUGH GAMES	677
MAŠA JANEŽ.....	684
KO POVEZAVA OKO ROKA DELUJE DRUGAČE	684
WHEN EYE-HAND COORDINATION WORKS DIFFERENTLY	684

MAŠA JANEŽ.....	691
ŠKATLA PRESENEČENJA ALI UČNI PRIPOMOČEK?.....	691
SURPRISE BOX OR A DIDACTIC TOOL?.....	691
TANJA JANKOVIČ.....	701
PROJEKTNO DELO KOT METODA UČENJA V SODOBNI ŠOLI – ZGODBE ŽENA, KI SO SPREMENILE SVET.....	701
PROJECT WORK AS A METHOD OF LEARNING IN A CONTEMPORARY SCHOOL – STORIES OF WOMEN WHO CHANGED THE WORLD	701
LEA JANŽIČ	707
NA ČAROBNI PREPROGI LETIM.....	707
ON MAGIC CARPET I FLY	707
DARJA JERAN	713
PLESNI KROŽEK IN OTROŠKE DRUŽABNE IGRE IZ PRETEKLOSTI.....	713
DANCE LESSONS AND CHILDREN SOCIAL GAMES FROM THE PAST	713
ROMANA JEREB.....	724
BRALCI DOBRE VOLJE-PRIMER DOBRE PRAKSE	724
GOODWILL READERS: AN EXAMPLE OF GOOD PRACTICE	724
NATAŠA JEREBIČ	731
NEARPOD IN MATEMATIKA.....	731
NEARPOD AND MATH.....	731
JANA JERENEC.....	735
KAKO LEPO DIŠI	735
IS SMELLS DELICIOUS	735
TANJA JERIČ	746
KAKO UČENJE PROGRAMIRANJA PRIBLIŽATI MLADIM?	746
HOW TO BRING LEARNING PROGRAMMING CLOSER TO THE YOUTH?	746
NINA JESENŠEK	755
POPESTRIMO POUK V PRVIH RAZREDIH OSNOVNE ŠOLE	755
LET'S ENLIVEN LESSONS IN THE FIRST GRADES OF PRIMARY SCHOOL	755
NINA JESENŠEK	763
UTRJEVANJE POŠTEVANKE PREKO IGRE	763
REINFORCING MULTIPLICATION TABLES THROUGH PLAY.....	763
PETRA JESIH	770
UČENJE IZVEN ŠOLE.....	770
CLASSES OUTSIDE OF THE SCHOOL.....	770
DAŠA JOŽELJ KRANJC	774
VLOGA FANTOV V KULTURNEM UTRIPU ŠOLE	774
THE ROLE OF BOYS IN THE CULTURAL SPIRIT OF SCHOOL	774
VOJKO JURGEČ.....	779
ZABAVNE DEJAVNOSTI PRI POUKU TUJEGA JEZIKA ANGLEŠČINE	779
FUN ACTIVITIES FOR THE EFL CLASSROOM.....	779
ANDREJA JURKOVIČ.....	787
FORMATIVNO SPREMLJANJE PRI DODATNI STROKOVNI POMOČI KOT ORODJE ZA SPREMINJANJE VEDENJA	787
FORMATIVE ASSESMENT WITH ADDITIONAL PROFESSIONAL HELP AS A BEHAVIORAL CHANGE TOOL.....	787
TADEJA JURKOVIČ.....	793
KO RAZREDNA AKCELERACIJA NI DOVOLJ	793
WHEN CLASS ACCELERATION IS NOT ENOUGH.....	793
FRANJA JUSTINEK	799
LAHKI PREHOD IZ VRTCA V ŠOLO	799
A SMOOTH TRANSITION FROM KINDERGARTEN TO PRIMARY SCHOOL.....	799
SIMONA KARL	803
VODA JE VIR ŽIVLJENJA /MEDPREDMETNO POVEZOVANJE V SREDNJEM STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU	803
WATER IS THE SOURCE OF LIFE / CROSS-CURRICULAR INTEGRATION IN THE PROFESSIONAL EDUCATION	803

ANDREJA KAVAŠ	810
KO SKOZI PRAVLJICE SPREGOVORI NARAVA.....	810
WHEN NATURE SPEAKS THROUGH FAIRY TALES	810
SONJA KEPE.....	817
UKROTIMO MIŠKO.....	817
ZDENKA KERSNIK.....	825
USTVARJALNOST NE POZNA MEJA - KRIŽANKE V ANGLEŠČINI.....	825
CREATIVITY WITHOUT BOUNDARIES - CROSSWORDS IN ENGLISH	825
EVA KINK ŽERJAV	831
OBRAVNAVA PRAVLJICE V NARAVNEM OKOLJU (GOZDU)	831
FAIRY TALES IN NATURE (THE FORREST)	831
DANICA KLADOŠEK	836
UČENJE POŠTEVANKE S POMOČJO DIDAKTIČNIH IGER.....	836
LEARNING OF MULTIPLICATION TABLE WITH HELP OF DIDACTIC GAMES.....	836
VIKTOR KLAMPFER.....	840
IZOBLIKOVANJE IN USTVARJANJE KRITIČNEGA MIŠLJENJA DIJAKOV.....	840
EDUCATION AND CREATING CRITICAL OPINION OF STUDENTS	840
BOJANA KLANČIČAR	845
AKTIVNOSTI S STARŠI ROMSKIH UČENCEV S POSEBNIMI POTREBAMI KOT POSKUS IZBOLJŠANJA OBISKA POUKA ROMSKIH UČENCEV	845
ACTIVITIES WITH PARENTS OF ROMA STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS AS AN ATTEMPT TO IMPROVE ATTENDANCE OF ROMA STUDENTS IN CLASSES	845
MATEJA KLEMENČIČ	855
KAMIŠIBAJ KOT USTVARJALNI IZIV	855
KAMISHIBAI AS A CREATIVE CHALLENGE	855
SVETLANA KLEMENČIČ.....	861
AKTUALEN PRISTOP K IZBOLJŠANJU BRALNEGA RAZUMEVANJA.....	861
ACTUALIZED APPROACH TO THE IMPROVEMENT OF THE READING COMPREHENSION	861
TINA KLEMENČIČ.....	866
USPEŠNOST PRI RAZVIJANJU BRANJA S PRIMERI IZ UČILNICE.....	866
SUCCESS IN DEVELOPING READING SKILLS WITH CLASSROOM EXAMPLES	866
BERTA KLUN MRAK.....	876
SODELOVANJE V EVROPSKEM PROJEKTU »LEARNING TO BE«	876
COLLABORATION IN A EUROPEAN PROJECT »LEARNING TO BE«	876
TANJA KOČAR VUČKO	885
POSTOPEK REŠEVANJA REALISTIČNIH MATEMATIČNIH PROBLEMOV V TRETJEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE.....	885
THE PROCESS OF SOLVING REALISTIC MATHEMATICAL PROBLEMS IN THE TRIRD GRADE OF ELEMENTARY SCHOOL.....	885
BLANKA KOCBEK.....	896
IZLET V LONDON PRI OBVEZNEM IZBIRNEM PREDMETU ANGLEŠČINA	896
THE TRIP TO LONDON AT ENGLISH AS OPTIONAL SUBJECT.....	896
BLANKA KOCBEK.....	900
TOČKOVNE POSTAJE PRI POUKU ANGLEŠČINE	900
SPOT STATIONS AT THE ENGLISH LESSON.....	900
REBEKA KOLAR.....	905
SPODBUJAMO BRANJE V PRIJETNEM OKOLJU	905
WE ENCOURAGE READING IN A COMFORTABLE ENVIRONMENT	905
ANDREJA KOLARIČ.....	912
PO JUTRU SE DAN POZNA	912
MORNING HABITS DETERMINE YOUR DAY	912
JANA KOMAC.....	919
FOLKLORA IN TRADICIJA SKOZI EVROPSKI PROJEKT	919
FOLKLORE AND TRADITION THROUGH EUROPEAN PROJECT.....	919

JELENA KOMEL.....	925
HOJA ZA ZDRAVJE.....	925
WALKING FOR HEALTH.....	925
NINA KONČAN.....	930
»VSI ZA ENEGA, EDEN ZA VSE« (ALEXANDRE DUMAS) – 10 AKTIVNOSTI ZA POZITIVNO KLIMO V RAZREDU.....	930
»ALL FOR ONE AND ONE FOR ALL, UNITED WE STAND DIVIDED WE FALL« (ALEXANDRE DUMAS) – 10 ACTIVITIES TO CREATE A POSITIVE CLASSROOM ATMOSPHERE.....	930
LJUBICA KOPRIVC BERTONCELJ.....	939
KNJIŽEVNOST IMA POMEMBNO VLOGO V ŽIVLJENJU NAJSTNIKOV.....	939
LITERATURE PLAYS AN IMPORTANT ROLE IN TEENAGER'S LIFE.....	939
BOŠTJAN KOREN.....	947
AEROBNA VZDRŽLJIVOST PRI IZBIRNEM PREDMETU ŠPORT ZA ZDRAVJE.....	947
AEROBIC ENDURANCE BY OPTIONAL SCHOOL SUBJECT PHYSICAL EDUCATION FOR HEALTH.....	947
LENNA KORENJAK.....	954
OSREDOTOČEN UČENEC JE MOTIVIRAN UČENEC.....	954
A FOCUSED PUPIL IS A MOTIVATED PUPIL.....	954
PETER KOROŠEC.....	958
LOGIKA OD 1 DO 9.....	958
LOGIC FROM 1 TO 9.....	958
PETER KOROŠEC.....	963
UPORABA SPLETNEGA KVIZA PRI POUKU.....	963
THE USE OF ONLINE QUIZ FOR TEACHING.....	963
DEJAN KOROTAJ.....	968
RAZVOJ VZDRŽLJIVOSTI IN LASTNE MASE PRI URAH ŠPORTNE VZGOJE.....	968
THE DEVELOPMENT OF ENDURANCE AND LEAN BODY MASS IN PHYSICAL EDUCATION LESSONS.....	968
ANA KOŠIR.....	974
PRIMER UVAJANJA SODELOVALNEGA UČENJA PRI PREDMETU NARAVOSLOVJA V 7. RAZREDU.....	974
AN EXAMPLE OF INTRODUCING COOPERATIVE LEARNING IN THE 7TH GRADE SCIENCE CLASS.....	974
NINA KOŠIR.....	981
DRUGAČNA POT DO BRANJA.....	981
ROAD TO READING OTHERWISE.....	981
VESNA KOSMAČ.....	989
GEOGRAFSKA FOTUZGODBA – ZGODBA REKE SAVE.....	989
GEOGRAPHICAL PHOTO STORY - STORY OF THE SAVA RIVER.....	989
ANICA KOVAČIČ.....	997
IDEJE V OBLIKI MEDPREDMETNIH POVEZAV OB DNEVIH DEJAVNOSTI PROJEKTNO UČNO DELO- NA OBREŽJU REKE DRAVE.....	997
IDEAS IN THE FORM OF SCHOOL SUBJECTS' INTEGRATION AT THE DAYS OF OPERATION PROJECT WORK – ON THE RIPARIAN ZONE OF THE RIVER DRAVA.....	997
MOJCA KOVAČIČ.....	1005
NEPOZABNO DOMAČE BRANJE Z GROZNIH GAŠPERJEM.....	1005
AN UNFORGETTABLE HOME READING OF THE BOOK HORRID HENRY.....	1005
ANDREJA KOVAČIČ KOLBL.....	1011
BONTON V VSAKODNEVNEM ŽIVLJENJU.....	1011
GOOD MANNERS IN EVERYDAY LIFE.....	1011
BARBARA KOVŠE.....	1018
OBRNJENA UČILNICA PRI POUKU NEMŠKEGA JEZIKA.....	1018
FLIPPED CLASSROOM IN GERMAN LANGUAGE CLASSES.....	1018
OLGA KOŽEL.....	1022
GLEDALIŠKA DEJAVNOST PRI POUKU.....	1022
THEATER ACTIVITY IN TEACHING.....	1022
NIVES KOŽELJ.....	1030
EKO VRT, KOMPOSTIRANJE, ČISTILNE AKCIJE IN ŠE MARSIKAJ.....	1030
ECO GARDEN, COMPOSTING, CLEANING CAMPAIGNS AND MORE.....	1030

MATEJ KRANER	1034
POUK ZGODOVINE S POMOČJO FILMA.....	1034
TEACHING HISTORY WITH FILM.....	1034
HELENA KREŽE	1040
PERSONALIZIRANO DELO V ODDELKU PROGRAMA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA.....	1040
PERSONALIZATION IN SPECIAL NEEDS PROGRAM OF EDUCATION	1040
HELENA KREŽE	1047
RAZVIJANJE SOCIALNIH VEŠČIN PRI UČENCU Z AVTIZMOM	1047
THE DEVELOPMENT OF SOCIAL SKILLS OF A PUPIL WITH AUTISM	1047
MARUŠA KRNC	1051
GENERACIJE GENERACIJAM	1051
ONE GENERATION TO ANOTHER	1051
BOJANA KRONVOGEL.....	1056
MEDGENERACIJSKO FINANČNO OPISMEJENJE.....	1056
INTERGENERATION FINANCIAL DESCRIPTION	1056
SIMON KUCHAR.....	1063
POUČEVANJE O HOLOKAVSTU V OSNOVNI ŠOLI PREKO PRVOOSEBNIH IZPOVEDI INTERNIRANKE IN T.I. "UKRADENEGA OTROKA"	1063
TEACHING HOLOCAUST IN PRIMARY SCHOOL USING FIRST PERSON TESTIMONIES OF INTERNEES AND A "STOLEN CHILD"	1063
SIMONA KUCHAR	1070
KJE SEM IN KAM GREM? – SPODBUJANJE SAMOREGULACIJSKEGA UČENJA PRI UČENCIH S POSEBNIMI POTREBAMI V OŠ	1070
WHERE I AM AND WHERE I AM GOING? – SELF – REGULATORY LEARNING IN STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS ENCOURAGEMENT	1070
NINA KUMP PAPIČ.....	1078
POGLED V DOMAČI KRAJ SKOZI OČALA PRETEKLOSTI.....	1078
A VIEW OF THE HOMETOWN THROUGH THE EYES OF THE PAST	1078
ANDREJKA KURBUS	1086
S PETJEM DO BOLJŠEGA GOVORA.....	1086
WITH SINGING TO BETTER SPEECH.....	1086
ANITA KUŠAR	1091
DOBRO PARTNERSTVO - DOBRI REZULTATI	1091
GOOD PARTNERSHIP - GOOD RESULTS	1091
JANA KUSTERLE	1098
V HARMONIJI MED STARIM IN NOVIM	1098
THE HARMONY BETWEEN THE OLD AND THE NEW.....	1098
IRENA KUTOŠ	1106
NARAVOSLOVNI DAN-TRADICIONALNI ZAJTRK IN DAN ZDRAVE ŠOLE.....	1106
NATURAL SCIENCE DAY – TRADITIONAL BREAKFAST AND HEALTHY SCHOOL DAY	1106
KATJA KVAS	1114
ELEMENTI FORMATIVNEGA SPREMLJANJA PRI POUKU ANGLEŠČINE	1114
ELEMENTS OF FORMATIVE ASSESSMENT IN THE ENGLISH CLASS	1114
ROMANA LAZAR.....	1119
UREJANJE ŠOLSKE OKOLICE.....	1119
CREATING OUTDOOR CLASSROOM.....	1119
TJAŠA LEPOŠA.....	1127
Z AVTOGENIM TRENINGOM DO BOLJŠEGA POČUTJA DIJAKOV	1127
AUTOGENIC TRAINING AS A MEANS OF ACHIEVING STUDENTS' WELLBEING.....	1127
NATAŠA LEŠNIK ŠTRAFELA	1134
LITERATURA KOT IZZIV PRI DRUGEM TUJEM JEZIKU.....	1134
LITERATURE AS A CHALLENGE IN SECOND FOREIGN LANGUAGE.....	1134
DOMINIK LETNAR.....	1142
KAKO MLADIM PRIBLIŽATI ŠOLO S POMOČJO DRUŽABNIH OMREŽIJ.....	1142
HOW TO GET YOUNG PEOPLE CLOSER TO SCHOOL THROUGH SOCIAL NETWORKS	1142

MARIJANA LEVSTIK	1153
BRALNA PISMENOST PRI POUKU MATEMATIKE	1153
READING LITERACY IN MATHEMATICS	1153
FRANC LIPUŠ	1159
DELAVNICA S PODROČJA ROBOTIKE NA TEHNIŠKEM DNEVU ZA UČENCE TRETJE TRIADE OSNOVNIH ŠOL	1159
ROBOTICS WORKSHOP FOR TECHNICAL DAY FOR PUPILS OF THIRD TRIADES OF PRIMARY SCHOOLS.....	1159
TOMAŽ LOPERT	1166
ORIENTACIJSKI POHOD KOT DODANA VREDNOST V OSNOVNI ŠOLI	1166
ORIENTEERING HIKE AS ADDED VALUE IN PRIMARY SCHOOL.....	1166
TANJA LOZEJ	1175
VLOGA UČITELJA ŠPORTA PRI DELU Z OTROKOM Z AVTIZMOM.....	1175
THE ROLE OF A PHYSICAL EDUCATION TEACHER IN WORKING WITH A CHILD WITH AUTISM	1175
NATALIJA MAJČEN	1184
UČENJE EMPATIJE PRI OTROKIH	1184
LEARNING EMPATHY IN CHILDREN	1184
IRENA MAJDIČ.....	1192
POUK LIKOVNE UMETNOSTI UČENCEV S ČUSTVENIMI IN VEDENJSKIMI TEŽAVAMI.....	1192
TEACHING FINE ART PUPILS WITH EMOTIONAL AND BEHAVIOUR PROBLEMS	1192
MARTINA MARC	1203
MEDVRSTNIŠKO POUČEVANJE PRI NARAVOSLOVNIH VSEBINAH.....	1203
PEER TEACHING IN SCIENCE	1203
MARIJA MARENK	1210
A PRAV SLIŠIM!	1210
I MUST BE HEARING THINGS!.....	1210
NATAŠA MARKELJ KOSMAČ.....	1218
DOBILI BOMO NOVEGA SOŠOLCA IZ TUJINE	1218
WE ARE GETTING A NEW CLASSMATE FROM ABROAD	1218
POLONA MARKOVIČ.....	1223
UČENEC UČENCU - OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI	1223
CHILDREN TO CHILDREN- CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS.....	1223
TOMI MARTINJAK.....	1227
POZITIVNI VPLIVI MEDNARODNIH MLADINSKIH IZMENJAV NA MLADOSTNIKE.....	1227
POSITIVE IMPACTS OF INTERNATIONAL YOUTH CHANGE ON YOUTH	1227
TOMI MARTINJAK.....	1233
VPLIV ŠPORTNIH AKTIVNOSTI IZVEN USTANOVE NA ODNOS MED UČITELJI IN UČENCI.....	1233
THE IMPACT OF SPORTS ACTIVITIES OUTSIDE THE INSTITUTION ON THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHERS AND STUDENTS.....	1233
LUCIJA MEDIMUREC.....	1240
MERSKE ENOTE IN ZGODOVINA KRAJA.....	1240
UNITS OF MEASUREMENT AND THE HISTORY OF THE PLACE.....	1240
LUCIJA MEDIMUREC.....	1246
POLŽI, ČEBELE IN MATEMATIKA.....	1246
SNAILS, BEES AND MATHEMATICS	1246
VERONIKA MELAVC	1253
O PROMETU MALO DRUGAČE	1253
A LITTLE DIFFERENTLY ABOUT TRAFFIC	1253
MARJANA MEŠIČEK.....	1260
MATEMATIKA NI LE SEŠTEVANJE IN ODŠTEVANJE.....	1260
MATHS IS MORE THAN JUST ADDING AND SUBTRACTING	1260
BRANKA MESTNIK.....	1268
MLADI RAZISKOVALCI.....	1268
YOUNG RESEARCHERS.....	1268

URŠKA MIHEVC.....	1272
SPOZNAVAMO ŽIVLJENJSKA OKOLJA V OKOLICI ŠOLE.....	1272
THE ENVIRONMENTS AROUND THE SCHOOL.....	1272
MAJA MIKLAVČIČ.....	1276
OSVAJANJE BRALNIH STOPNIČK.....	1276
REACHING STEPS INTO READING.....	1276
IZTOK MILOŠIČ.....	1280
TABLIČNI RAČUNALNIK IN MOBILNI TELEFON V OSNOVNI ŠOLI.....	1280
A TABLET AND A MOBILE PHONE IN A PRIMARY SCHOOL.....	1280
BLANKA MLAKAR.....	1285
S PROJEKTNIM DELOM DO KREATIVNIH IN INOVATIVNIH IZDELKOV.....	1285
THROUGH PROJECT WORK TOWARDS CREATIVE AND INNOVATIVE PRODUCTS.....	1285
URŠKA MOTALN.....	1293
PO STOPINJAH NAŠIH PREDNIKOV.....	1293
FOLLOWING IN THE FOOTSTEPS OF OUR ANCESTORS.....	1293
MARJETKA MRAKIČ.....	1298
GIBANJE IN ZDRAVJE ZA DOBRO PSIHIČNO IN FIZIČNO POČUTJE (RAP).....	1298
EXERCISE AND HEALTH FOR THE GOOD OF THE PSYCHOLOGICAL AND PHYSICAL WELL-BEING.....	1298
JASMINA MULC.....	1308
EVROPSKA VAS.....	1308
EUROPEAN VILLAGE.....	1308
ANITA MUSTAČ.....	1314
SODOBNE METODE POUČEVANJA – POUČEVANJE KEMIJE S POMOČJO RAZISKOVANJA.....	1314
MODERN TEACHING METHODS – TEACHING CHEMISTRY THROUGH RESEARCH.....	1314
MITKO NASEVSKI.....	1321
PREDNOSTI IN POMANJKLJIVOSTI VEGANSKE PREHRANE TER ZDRAV ŽIVLJENSKI SLOG DIJAKOV GIMNAZIJE MURSKA SOBOTA.....	1321
BENEFITS AND DISADVANTAGES OF VEGAN NUTRITION AND HEALTHY LIFE.....	1321
JUDITA NEMEČEK.....	1328
BABICA PRIPOVEDUJE.....	1328
GRANDMA NARRATES.....	1328
MILENA NOVAK.....	1333
UČILNICA NA PROSTEM.....	1333
OPEN-AIR CLASSROOM.....	1333
MILENA NOVAK.....	1339
VESEL, ZDRAV IN BLEŠČEČ NASMEH.....	1339
HAPPY, HEALTHY AND SHINY SMILE.....	1339
VIDA NOVAK.....	1345
BRANJE DO ONEMOGLOSTI.....	1345
READ UNTIL YOU DROP.....	1345
DUŠAN OKLEŠČEN.....	1356
S SREDNJEŠOLCI V VISOKOGORJE.....	1356
TAKING HIGH-SCHOOL STUDENTS INTO HIGH-MOUNTAIN AREAS.....	1356
VALERIJA OSTERC.....	1363
KAJ IMATA SKUPNEGA ZMAJ DIRENDAJ IN DR. EDWARD DE BONO?.....	1363
WHAT DO ZMAJ DIRENDAJ AND DR. EDWARD DE BONO HAVE IN COMMON?.....	1363
MARIJA PAJTLER.....	1367
UČENJE NEMŠKEGA JEZIKA KOT DRUGEGA TUJEGA JEZIKA V OSNOVNIH ŠOLAH.....	1367
LEARNING GERMAN LANGUAGE AS A SECOND FOREIGN LANGUAGE IN PRIMARY SCHOOLS.....	1367
KLAVDIJA PALDAUF.....	1377
DODANA VREDNOST FORMATIVNEGA SPREMLJANJA V VZGOJNEM DOMU.....	1377
THE BENEFIT OF FORMATIVE ASSESSMENT IN EDUCATION.....	1377

MAJA PAUKOVIĆ	1384
MEDPREDMETNO POVEZOVANJE PRI POUČEVANJU ANGLEŠČINE V 1. TRILETJU.....	1384
CROSS-CURRICULAR INTEGRATION IN TEACHING ENGLISH IN THE FIRST THREE YEARS OF PRIMARY SCHOOL.....	1384
MILENA PAVLIČIČ KOZLAR	1392
Z NARAVO IN KULTURO DO BOLJŠIH MEDSEBOJNIH ODNOSOV IN ZNANJA	1392
THROUGH NATURE AND CULTURE TO BETTER INTERPERSONAL RELATIONSHIPS AND KNOWLEDGE.....	1392
MATEJKA PAVLIČIČ PUKŠIČ.....	1403
GIBANJE PRI UČENJU TUJEGA JEZIKA	1403
MOVEMENT IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING.....	1403
NATAŠA PAVŠIČ.....	1408
DIDAKTIČNE IGRE PRI POUKU MATEMATIKE	1408
LEARNING MATH WITH DIDACTIC GAMES.....	1408
HELENA PEČARIČ.....	1417
ZAČETEK ŠOLSKEGA LETA S KLJUČNIMI KOMPETENCAMI, VPETIMI V PROJEKTNO DELO	1417
BEGINNING THE SCHOOL YEAR WITH KEY COMPETENCIES, INCLUDED IN PROJECT WORK	1417
IRMA PERAN.....	1426
IZMENJAVA UČENCEV.....	1426
STUDENT EXCHANGE	1426
BOJANA PERGAR STOLNIK.....	1431
DIDAKTIČNA IGRA PRI ZGODNJEM POUČEVANJU TUJEGA JEZIKA V 1. IN 2. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE	1431
DIDACTIC GAMES IN EARLY TEACHING OF FOREIGN LANGUAGES IN 1. AND 2. CLASS OF PRIMARY SCHOOL	1431
ERIKA PERIČ.....	1435
SPREJEM UČENCA Z AVTIZMOM V NOVO ŠOLO	1435
THE ADMISSION OF A PUPIL WITH AUTISM INTO A NEW SCHOOL	1435
KATJA PERKO	1443
UČENJE UČENJA – KAKO NAJ SE UČIM?	1443
LEARNING HOW TO LEARN – HOW SHOULD I LEARN?.....	1443
SIMON PERTOCI	1450
KREPITEV MEDNARODNIH ODNOSOV, ERASMUS +, POGLED SKOZI OČI UČITELJA SPREMLJEVALCA	1450
STRENGTHENING INTERNATIONAL RELATIONS, ERASMUS+, VIEW THROUGH THE EYES OF A TEACHER AS A COMPANION PERSON.....	1450
SIMON PERTOCI	1457
UČENJE IZVEN UČILNIC IN PROJEKTNA DNEVA SREDNJE ZDRAVSTVENE ŠOLE MURSKA SOBOTA.....	1457
LEARNING OUTSIDE THE CLASSROOMS AND THE PROJECT DAYS AT SECONDARY SCHOOL OF NURSING MURSKA SOBOTA.....	1457
JASMINA PETEK PELCL.....	1463
SODELOVALNO UČENJE PRI MATEMATIKI	1463
COOPERATIVE LEARNING IN MATHEMATICS.....	1463
BOJANA PETERKA	1469
PROBLEMSKA LITERATURA PO NAČELU BIBLIOSVETOVANJA	1469
PROBLEMATIC LITERATURE ON THE PRINCIPLE OF BIBLIOCOUNSELING.....	1469
KLAVDIJA PETROVIČ.....	1476
JOJ, TA PREVAL.....	1476
OH, THESE SOMERSAULTS!.....	1476
JASNA PITAMIC	1481
UPORABA TEHNIKE VODENE VIZUALIZACIJE PRI DELU NA RAZREDNI STOPNJI OŠ	1481
USING THE TECHNIQUE OF GUIDED VISUALIZATION IN PRIMARY LEVEL OF SCHOOL	1481
DEJAN PIVK.....	1488
ORGANIZACIJA ŠPORTNEGA DNEVA NA MALO DRUGAČEN NAČIN	1488
HOW TO HOLD SPORTS DAYS A DIFFERENTLY	1488

DEJAN PIVK.....	1493
ZDRUŽEVANJE TEKA IN PLAVANJA V ŠOLI V NARAVI	1493
COMBINING RUNNING AND SWIMMING AT SCHOOL CAMPS	1493
TATJANA PLETERŠEK.....	1497
VKLUČEVANJE NADARJENIH UČENCEV IN UČENCEV S POSEBNIMI POTREBAMI V ORGANIZACIJO IN IZVEDBO ŠOLSKIH PRIREDITEV	1497
INCLUSION OF GIFTED PUPILS AND PUPILS WITH SPECIAL NEEDS IN ORGANIZATION AND PERFORMANCE OF SCHOOL EVENTS	1497
MOJCA PLUT.....	1507
PRIPRAVA NA MATURO IZ MATEMATIKE Z ELEMENTI FORMATIVNEGA SPREMLJANJA	1507
PREPARATION FOR GENERAL MATURA MATHS WITH ELEMENTS OF FORMATIVE ASSESSMENT.....	1507
POLONCA POČIVALŠEK	1514
MIKROSKOPIRANJE – PO VERTIKALI IN FORMATIVNO SPREMLJANJE	1514
VERTICAL MICROSCOPY AND FORMATIVE MONITORING	1514
PETRA PODLOGAR.....	1521
UČENJE SOCIALNIH VEŠČIN MALO DRUGAČE	1521
LEARNING LIFE SKILLS ON A DIFFERENT WAY.....	1521
VESNA POTOČNIK.....	1526
UČNE TEHNIKE PRI PREDMETU NARAVOSLOVJE	1526
TEACHING TECHNIQUES AT NATURAL SCIENCE	1526
PRIMOŽ PRAPROTNIK	1538
ŠOLSKA ŠPORTNA TEKMOVANJA KOT DODANA VREDNOST	1538
SCHOOL SPORTS COMPETITIONS AS ADDED VALUE.....	1538
BLAŽ PREGLAU	1543
UČENJE PREDSEDANJKA Z DIDAKTIČNIMI IGRAMI	1543
TEACHING PRESENT PERFECT WITH DIDACTIC GAMES	1543
NATAŠA PREGLAU BORKO	1548
KAKOVOSTEN POUK Z VIDIKA DIJAKOV	1548
QUALITY LESSONS IN THE LIGHT OF STUDENTS.....	1548
METKA PRELOG	1555
UČINKOVITO UČNO OKOLJE IZVEN UČILNICE – PROJEKTNA DNEVA	1555
EFFECTIVE LEARNING ENVIRONMENT OUTSIDE THE CLASSROOM - PROJECT DAYS.....	1555
METKA PRELOG	1561
AKTUALIZACIJA S POMOČJO DIGITALNE TEHNOLOGIJE.....	1561
ACTUALIZATION WITH THE HELP OF DIGITAL TECHNOLOGY	1561
PETRA PREVOLŠEK	1566
POPESTRIMO POUK SLOVENŠČINE.....	1566
LET’S MAKE SLOVENE LESSONS MORE INTERESTING	1566
SIMONA PRŠA.....	1573
NAPO – VARNO Z NASMEHOM IN POSKUSI Z USPEHOM	1573
NAPO - SAFE WITH A SMILE AND EXPERIMENTS WITH SUCCESS	1573
KATJA PUCKO	1578
PREŠERNO O PREŠERNU V DIGITALNI DOBI	1578
LEARNING ABOUT PREŠEREN IN THE DIGITAL AGE.....	1578
SONJA PUČKO	1584
RAZVIJANJE ČUJEČNOSTI V NARAVNEM OKOLJU	1584
DEVELOPING MINDFULNESS IN A NATURAL ENVIRONMENT.....	1584
MIRJANA PURNAT.....	1591
UČIMO SE SREČE.....	1591
TEACH OURSELVES TO BE HAPPY.....	1591
STANKA RAJNAR	1598
IZKUŠNJE PRI POUČEVANJU IZBIRNIH PREDMETOV	1598
EXPERIENCE AT TEACHING OPTIONAL SUBJECTS.....	1598

STANKA RAJNAR	1604
RAZREDNIŠTVO KOT IZZIV	1604
CLASS MANAGEMENT AS A CHALLENGE	1604
KARMEN RAMPRE	1608
SOCIALNE IGRE; NJIHOV POMEN IN UPORABA PRI URAH ODDELČNE SKUPNOSTI	1608
SOCIAL GAMES; THE BENEFIT AND THE USAGE DURING THE CLASS MEETING.....	1608
POLONA RAUŠL.....	1616
STOPIMO SKUPAJ ZA ŠOLSKI SKLAD OŠ BREZOVICA IN ŽUPANOV DOBRODELNI SKLAD OBČINE BREZOVICA: RAZLIČNE OBLIKE DELA Z UČENCI PRI MOTIVACIJI ZA SOLIDARNOST, PROSTOVOLJSTVO IN HUMANITARNOST	1616
LET'S COME TOGETHER FOR THE SCHOOL AND FOR THE MAYOR'S CHARITY FUND: DIFFERENT ACTIVITIES FOR SCHOOL CHILDREN WHICH PROMOTE HUMANITARIANISM AND SOLIDARITY ON PRIMARY SCHOOL BREZOVICA AND IN MUNICIPALITY BREZOVICA.....	1616
POLONA REBERŠEK.....	1624
SODELOVANJE V PROJEKTU SEMENA SPREMEMB.....	1624
PARTICIPATION IN THE PROJECT SEEDS OF CHANGE.....	1624
LUČKA REDNAK.....	1631
VSI SMO GRETA.....	1631
WE ARE ALL GRETA.....	1631
CVETKA RENGO	1639
BOGASTVO LITERARNIH SREČANJ V OSNOVNI ŠOLI	1639
THE VALUE OF LITERARY MEETINGS AT A PRIMARY SCHOOL.....	1639
TAMARA REPIČ	1643
EMFBT BO NADOMESTIL »PAPIR-SVINČNIK« MFBT.....	1643
EMFBT WILL REPLACE »THE PAPER-PENCIL» FORMAT OF MFBT	1643
MIHELA RESNIK.....	1650
OBOGATITVENA DEJAVNOST MLADI PLANINEC.....	1650
ENRICHMENT ACTIVITY YOUNG MOUNTAINEER.....	1650
SUZANA ROBEK.....	1657
MEDIACIJA PRI DELU Z UČENCI IN S STARŠI.....	1657
MEDIATION AT WORKING WITH STUDENTS AND PARENTS	1657
MARUŠA ROBIDA	1663
PRIPRAVA ŠOLSKEGA GLASILA PRI NOVINARSTVU.....	1663
CREATING A SCHOOL NEWSPAPER IN JOURNALISM CLASS	1663
NATAŠA ROBLEK	1669
UČENJE NA PROSTEM LAHKO POVEČA MOTIVACIJO IN MISELNI PROCES	1669
LEARNING OUTDOORS CAN INCREASE MOTIVATION AND THOUGHT PROCESSES	1669
MOJCA ROPOŠA	1675
IDENTIFIKACIJA S KNJIŽEVNIM JUNAKOM IN POUSTVARJANJE OB SAMEM DELU	1675
IDENTIFICATION WITH A LITERARY HERO AND LITERARY CREATION.....	1675
DARIJA ROŠ	1681
OH, TE MERE!	1681
OH, THOSE MEASURES!	1681
DARIJA ROŠ	1687
PAMETNI TELEFON PRI MATEMATIKI V III. TRIADI OŠ.....	1687
SMART PHONE IN MATHEMATICS IN 3RD TRIAD OF PRIMARY SCHOOL.....	1687
MARIJA ROŠER REPAS	1695
"MOJ SVET" – DEČEK V PRVEM VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM OBDOBJU OŠ Z ENAKOVREDNIM IZOBRAZBENIM STANDARDOM.....	1695
»MY WORLD« - A BOY IN THE FIRST EDUCATIONAL CYCLE OF ADAPTED BASIC SCHOOL PROGRAMME OF AN EQUAL EDUCATIONAL STANDARD	1695
SIMONA ROŠKAR	1701
INKLUZIJA SKOZI LUTKOVNO PREDSTAVO	1701
INCLUSION THROUGH THE PUPPET SHOW	1701

NATALIJA ROVAN	1710
POPESTRITEV UR ŠPORTA PRI IZBIRNIH PREDMETIH	1710
DIVERSIFICATION OF SPORT LESSONS WITHIN OPTIONAL SUBJECTS	1710
MATEJA ROŽANC ZEMLJIČ	1715
NOVI IZZIVI PRI POUČEVANJU SLOVENŠČINE: SLOVENŠČINA ZA TUJCE	1715
NEW CHALLENGES IN TEACHING SLOVENIAN: SLOVENIAN FOR FOREIGNERS	1715
MATEJA ROŽANC ZEMLJIČ	1722
RAZVIJANJE KREATIVNIH SPOSOBNOSTI PRI POUKU SLOVENŠČINE	1722
DEVELOPING CREATIVE SKILLS IN SLOVENE LESSONS	1722
UROŠ ROZINA	1730
OTROKE BI MORALI NAUČITI PREŽIVETI	1730
WE SHOULD TEACH OUR CHILDREN TO SURVIVE	1730
TATJANA ROZMAN	1737
VPRAŠANJE SVOBODE V MODERNI DRUŽBI (ŽIVETI MED DEMOKRACIJO IN TOTALITARIZMOM)	1737
THE QUESTION OF LIBERTY IN MODERN SOCIETY (LIVING BETWEEN DEMOCRACY AND TOTALITARISM)	1737
JANJA RUDOLF	1743
KAKO RAZVIJATI SPOSOBNOSTI UPODOBITVE PORTRETA, BREZ POSEGANJA V SVOBODO IZRAŽANJA	1743
HOW TO DEVELOP THE ABILITY TO DRAW A PORTRAIT WITHOUT RESTRICTING THE FREEDOM OF EXPRESSION	1743
IRENA SABO	1750
ČEZMEJNO SODELOVANJE – NEMŠČINA IN SLOVENŠČINA Z ROKO V ROKI	1750
CROSS-BORDER COOPERATION – GERMAN HAND IN HAND WITH SLOVENE	1750
NATAŠA SAFRAN	1759
PREPLET VSEBIN PRI POUKU SLOVENŠČINE	1759
INTERWEAVING OF CONTENT IN SLOVENE LESSONS	1759
MARJANA SAGADIN	1764
VKLJUČEVANJE TEMELJNIH POSTOPKOV OŽIVLJANJA IN UPORABE AED V UČNE VSEBINE	1764
INTEGRATING BASIC PROCEDURES OF THE RESUSCITATION AND THE USE OF AED INTO THE LEARNING	1764
MARJETA SEBANC	1771
KAMIŠIBAJ, PAPIRNATO GLEDALIŠČE V RAZREDU	1771
KAMISHIBAI, IN-CLASSROOM PAPER THEATER	1771
MAJA SELIŠKAR	1777
KAKO PRI POUČEVANJU ČUSTVENEGA OBVLADOVANJA VEDENJSKO TEŽAVNIH OTROK UPOŠTEVAMO NAČELO »PRISLUHNI MI IN SLEDI MOJEMU ZGLEDU«	1777
HOW DO WE TEACH EMOTIONAL REGULATION TO BEHAVIORALY DEMANDING CHILDREN BY FOLLOWING THE PRINCIPLE »LISTEN AND FOLLOW MY LEAD«	1777
BARBARA SENKOVIČ, MAG. TURIZMA	1785
KAKO PRIBLIŽATI NARAVNO IN KULTURNO DEDIŠČINO TER GASTRONOMIJO OSNOVNOŠOLCEM TRETJEGA RAZREDA?	1785
HOW TO BRING NATURAL AND CULTURAL HERITAGE AND GASTRONOMY CLOSER TO PRIMARY SCHOOL PUPILS OF THE THIRD-GRADE?	1785
ŠPELA SEŠLAR	1790
GIBANJE – ZABAVA?	1790
PHYSICAL ACTIVITY – GREAT FUN?	1790
NATAŠA SEVER	1796
ŠOLA AMBASADORKA EVROPSKEGA PARLAMENTA	1796
EUROPEAN PARLIAMENT AMBASSADOR SCHOOL	1796
TATJANA SIMONIČ	1801
OBRNJENO UČENJE PRI POUKU MATEMATIKE	1801
FLIPPED LEARNING IN MATHEMATICS CLASS	1801

NINA SLANŠEK SLOKAN	1806
HVALA, UČITELJICA, DA STE NAREDILI POUK MATEMATIKE ZELO ZABAVEN	1806
THANK YOU, TEACHER, THAT YOU HAVE MADE MATH CLASSES FUN	1806
KATARINA SLAPNIČAR	1810
IZZIVI POUČEVANJA JEZIKA STROKE PRI ANGLEŠČINI V SREDNJEM POKLICNEM IZOBRAŽEVANJU	1810
THE CHALLENGES OF TEACHING ESP (ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES) IN VOCATIONAL SCHOOL .	1810
DOROTEJA SMEJ SKUTNIK.....	1814
UČILNICA ŽIVLJENJA.....	1814
A LIVING CLASSROOM	1814
KATJA SMODIČ	1825
SPODBUDNO UČNO OKOLJE - POLETNA ŠOLA V NARAVI	1825
A STIMULATING LEARNING ENVIRONMENT - SUMMER SCHOOL IN NATURE.....	1825
ŠPELA STANEK.....	1829
DNEVNIK UČENJA	1829
LEARNING DIARY	1829
TINA STANIČ	1834
V ŽIVO JE BOLJ ZANIMIVO	1834
LEARNING LIVE	1834
METKA STAREŠINIČ.....	1841
GEOGRAFIJA MALO DRUGAČE – GOZD KOT INOVATIVNO IN USTVARJALNO OKOLJE	1841
GEOGRAPHY IN A NEW WAY – FOREST AS AN INNOVATIVE AND CREATIVE ENVIRONMENT	1841
MOJCA STERGAR.....	1849
UČINKOVITO OBVLADOVANJE STRESA IN RAZVIJANJE ČUSTVENE KOMPETENCE PRI UČENCIH	1849
EFFECTIVE STRESS MANAGEMENT AND THE DEVELOPMENT OF EMOTIONAL COMPETENCE WITH PUPILS	1849
IRIS STRELEC.....	1855
RAZVIJANJE RECEPCIJSKE ZMOŽNOSTI PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI	1855
DEVELOPING RECEPTION COMPETENCE IN LITERATURE TEACHING	1855
MOJCA MARIJA STRMŠEK.....	1863
Z MEDIACIJO DO KAKOVOSTNEJŠEGA SOBIVANJA V ŠOLI.....	1863
ATTAINING BETTER COEXISTENCE AMONG STUDENTS BY EXERCISING MEDIATION.....	1863
MOJCA MARIJA STRMŠEK.....	1870
SODOBNI UČITELJ SLOVENŠČINE	1870
MODERN TEACHER OF SLOVENIAN LANGUAGE	1870
ANDREJA STRNIŠA	1876
KNJIGOBUBE SMO	1876
WE ARE READING BUGS.....	1876
ANDREJA STRNIŠA	1880
OTROK - VAREN UDELEŽENEC V PROMETU	1880
A CHILD AS A SAFE TRAFFIC PARTICIPANT	1880
FANIKA STROJIN.....	1889
IGRE Z ŽOGO V PRVEM RAZREDU	1889
BALL GAMES IN FIRST GRADE.....	1889
STANISLAVA STRUŽNIK.....	1896
KAKO MOTIVIRATI UČENCA Z ASPERGERJEVIM SINDROMOM PRI POUKU GEOGRAFIJE IN ZGODOVINE?	1896
HOW TO MOTIVATE A STUDENT WITH ASPERGER SYNDROME IN GEOGRAPHY AND HISTORY LESSONS?	1896
KSENIJA SUBAN HORVAT	1903
ENOSTAVNE SMERNICE V SODOBNI ZDRAVI PREHRANI	1903
SIMPLE MODERN DIETARY GUIDELINES.....	1903
PETRA SVETEC	1912
VLOGA MOTIVACIJE V SODOBNI ŠOLI.....	1912
THE ROLE OF MOTIVATION IN MODERN SCHOOL.....	1912

MATEJA ŠAJHAR.....	1919
DOMIŠLIJA IN KREATIVNO PISANJE PRI POUKU ANGLEŠČINE	1919
IMAGINATION AND CREATIVE WRITING IN ENGLISH LESSONS	1919
ELIZABETA ŠAJNOVIČ.....	1925
DVIG MOTIVACIJE ZA UČENJE NEMŠČINE Z ETWINNING PROJEKTI	1925
RAISING MOTIVATION FOR LEARNING GERMAN WITH THE ETWINNING PROJECTS	1925
ROBI ŠANTL	1933
RAZVOJ VZDRŽLJIVOSTI S POMOČJO IGRE.....	1933
DEVELOPING STAMINA THROUGH PLAY	1933
SONJA ŠAVEL HORVAT	1938
MEDPREDMETNO POVEZOVANJE V 1. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE - PRIMER DOBRE PRAKSE	1938
CROSS-CURRICULAR LINKS IN THE FIRST GRADE OF A PRIMARY SCHOOL.....	1938
SONJA ŠAVEL HORVAT	1943
10-URNI PLAVALNI TEČAJ ALI PRILAGAJANJE NA VODO V 1. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE	1943
10-HOUR SWIMMING COURSE IN THE FIRST GRADE OF A PRIMARY SCHOOL	1943
JANJA ŠINKO	1949
MUZIKALI IN IZVIRNE SLOVENSKE PRAVLJICE	1949
MUSICALS AND SLOVENIAN FAIRY TALES	1949
MIROSLAVA ŠKOBERNE	1955
PO JEZIKU SPOZNA MO MODROST, PO BESEDAH UČENOST	1955
WE LEARN WISDOM BY LANGUAGE AND SCOLARLINESS BY WORDS	1955
LUCIJA ŠLJUKA NOVAK	1963
SOODVISNOST MOTIVACIJE IN ODNOSA Z UČITELJEM	1963
INTERDEPENDENCE BETWEEN STUDENTS' MOTIVATION AND THEIR RELATION TO THE TEACHER.....	1963
ROMANA ŠNURER CIFER.....	1973
OD IDEJE DO REALIZACIJE	1973
FROM IDEA TO REALIZATION	1973
SIMONA ŠOOŠ.....	1980
NOČ BRANJA.....	1980
READING NIGHT.....	1980
KATARINA ŠPANIČ.....	1988
PROJEKTNO DELO IN GLEDALIŠKA PREDSTAVA.....	1988
PROJECT WORK AND THEATER PERFORMANCE	1988
SABINA ŠPAREMBLEK	1993
UČENJE NA PROSTEM – PO POTEH BUTALCEV IN ČAROVNIC	1993
OUTDOOR LEARNING – FOLLOWING BUTALCI AND WITCHES	1993
GORAN ŠPILAK	2001
VPLIV SITUACIJ NA POKLICNI MATURI PRI MATEMATIKI NA POUK MATEMATIKE.....	2001
THE IMPACT OF SITUATIONS AT VOCATIONAL MATURA IN MATHEMATICS ON MATHEMATICS LESSONS	2001
ALENKA ŠRIBAR.....	2006
ANGLEŠKI VEČER.....	2006
ENGLISH NIGHT.....	2006
TANJA ŠTANTE BENČINA.....	2010
UČITELJ MENTOR KOT POMEMBEN ČLEN FESTIVALA 3-KONS	2010
TEACHER-MENTOR AS AN IMPORTANT ELEMENT OF THE FESTIVAL 3-KONS	2010
JASMINA ŠTAUS ŽIŽEK	2017
UPORABA BESEDILNEGA KORPUSA GIGAFIDA V OSNOVNI ŠOLI	2017
THE USE OF A TEXT CORPUS GIGAFIDA IN THE ELEMENTARY SCHOOL	2017
JASMINA ŠTAUS ŽIŽEK	2026
NAJPOMEMBNEJŠA JE ZGODBA.....	2026
THE MOST IMPORTANT THING IS THE STORY.....	2026
SUZANA ŠTEFANEC KODILA	2034
LIKOVNO USTVARJANJE IN MATEMATIKA	2034
ARTISTIC CREATIVITY AND MATHEMATICS.....	2034

JANJA ŠTEFANIČ GUŠTIN.....	2043
VELIKA NOČ IN IZDELAVA PISANIC	2043
EASTER AND THE MAKING OF EASTER EGGS	2043
ANTON ŠTERMAN.....	2050
DODANE ŠPORTNE VSEBINE V ŠOLI V NARAVI	2050
ADDITIONAL SPORT ACTIVITIES IN THE OPEN-AIR SCHOOL	2050
DUŠICA ŠTIBLAR BOŽOVIČ	2057
OGLED GLEDALIŠKE PREDSTAVE KOT OBLIKA UVODNE MOTIVACIJE PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI IN JEZIKA V GIMNAZIJI TER PROGRAMU MEDNARODNE MATURE	2057
A THEATER PLAY AS A FORM OF INITIAL MOTIVATION IN LANGUAGE AND LITERATURE CLASSES IN GRAMMAR SCHOOLS AND THE INTERNATIONAL BACCALAUREATE PROGRAMME	2057
METKA ŠTUHEC	2067
EVROPSKA UNIJA PRI POUKU MALO DRUGAČE.....	2067
EUROPEAN UNION AT GEOGRAPHY LESSON A LITTLE BIT DIFFERENT	2067
NATAŠA ŠUEN	2073
INTERESNA DEJAVNOST V OSNOVNI ŠOLI PREPLETENA S PODJETNOSTJO	2073
CLUBS IN PRIMARY SCHOOL AND BUSINESS	2073
MARJETKA TIKVIČ.....	2080
BIOTEHNOLOGIJA V AKTIVNI VLOGI UČENCEV.....	2080
BIOTECHNOLOGY AND ACTIVE PUPILS.....	2080
MATEJA TOMAŽIČ JAKAC.....	2086
ROVKA ČRKOLOVKA PREVZELA MLADE BRALCE.....	2086
YOUNG READERS ENTHUSIASTIC ABOUT THE READING COMPETITION ROVKA ČRKOLOVKA	2086
LUCIJA TOMC.....	2092
RAZISKOVANJE POLETNEGA TRAVNIKA IN NJEGOVE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI	2092
EXPLORING A SUMMER MEADOW AND ITS BIOTIC DIVERSITY	2092
KATJUŠA TOMŠIČ JUVANČIČ.....	2100
Z ZGODNJO PREVENTIVO NAD ZASVOJENOST	2100
EARLY PREVENTION AGAINST ADDICTION	2100
TANJA TRAJBARIČ LOPERT	2106
ITS – INTERDISCIPLINARNI TEMATSKI SKLOP KOT DODATNA PONUDBA V SREDNJIH ŠOLAH	2106
ITS – INTERDISCIPLINARY THEMATIC COMPLEX AS ADDITIONAL OFFER IN HIGH SCHOOLS.....	2106
KLARA TRKAJ.....	2113
RAZISKOVALNO UČENJE SKOZI PROJEKT DAFFODILS AND TULIPS.....	2113
INQUIRY-BASED LEARNING THROUGH DAFFODILS AND TULIPS PROJECT.....	2113
AMADEJA TURNŠEK	2123
MEDITACIJA PRI POUKU HARMONIKE	2123
MEDITATION AT THE ACCORDION LESSONS	2123
POLONCA UCMAN	2130
PROJEKTNO UČNO DELO O ODPADKIH.....	2130
PROJECT TEACHING WORK ABOUT WASTES	2130
MAGDALENA UDOVČ.....	2138
KOMUNIKACIJA PRI SLOVENŠČINI.....	2138
COMMUNICATION IN SCHOOLS	2138
ALEKSANDRA VADNJAL	2144
»DELI CELOTE MALO DRUGAČE«	2144
»A CREATIVE APPROACH TO TEACHING FRACTIONAL PARTS«.....	2144
DIANA VALI	2149
UČNE STRATEGIJE SO »MOTOR«, MOTIVACIJA PA JE »GORIVO« UČENJA.....	2149
LEARNING STRATEGIES ARE »THE ENGINE«, MOTIVATION IS »THE FUEL« FOR LEARNING	2149
STANISLAVA VARGA	2158
MOJE IZKUŠNJE Z DIJAKI S POSEBNIMI POTREBAMI PRI MATEMATIKI.....	2158
MY EXPERIENCES WITH WORKING WITH SPECIAL NEEDS STUDENTS IN MATHEMATIC LESSONS	2158

MIRA VIDMAR.....	2165
RAZVIJANJE OBČUTLJIVOSTI ZA REŠEVANJE KONFLIKTOV.....	2165
DEVELOPING SENSITIVITY FOR CONFLICT RESOLUTION	2165
TATJANA VINTAR.....	2172
KAKO PRITEGNITI OTROKE K DELU	2172
HOW TO MOTIVATE PUPILS FOR SCHOOL WORK.....	2172
LILIJANA VIRČ.....	2179
SPREMLJEVALEC ROMSKEGA UČENCA V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU	2179
ROMA ASSISTANT	2179
MATEJA VODENIK PANGERŠIČ.....	2183
UČNE TEŽAVE PRI UČENJU MATEMATIKE	2183
LEARNING DIFFICULTIES IN MATHEMATICS	2183
LEONIDA VOGRINEC KOLMAN	2190
POVEJ Z LUTKO	2190
TELL IT WITH A PUPPET	2190
MAJA VOVK	2198
POVRATNA INFORMACIJA UČENCEV – MOŽNOST ZA IZBOLJŠAVE.....	2198
STUDENTS' FEEDBACK – A CHANCE FOR IMPROVEMENT	2198
BERGIT VREČKO.....	2204
Z LASTNO AKTIVNOSTJO DO UČINKOVITEJŠEGA UČENJA	2204
THROUGH OWN ACTIVITY TO MORE EFFECTIVE LEARNING	2204
VESNA VRHOVSKI	2211
PREDSTAVITEV DEJAVNOSTI ZA IZBOLJŠANJE NARAVOSLOVNE PISMENOSTI PRI POUKU BIOLOGIJE	2211
A PRESENTATION OF AN ACTIVITY FOR IMPROVING NATURAL LITERACY IN BIOLOGY CLASS.....	2211
BARBARA WALDHÜTTER.....	2225
DVIG BRALNE MOTIVACIJE Z MEDGENERACIJSKIM ENODNEVNIM PROJEKTOM OB ZAKLJUČKU BRALNE ZNAČKE.....	2225
INCREASING READING MOTIVATION THROUGH AN INTER-GENERATIONAL ONE-DAY PROJECT UPON COMPLETING THE READING BADGE PROGRAMME	2225
LARISA WEISS - GREIN KONKOLIČ.....	2233
UPORABA DIDAKTIČNE IGRE ČLOVEK NE JEZI SE KOT MOTIVACIJSKA VZPODBUDA PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI.....	2233
USING A DIDACTIC GAME ČLOVEK NE JEZI SE AS MOTIVATION AT LITERATURE TEACHING	2233
ANITA ZADRAVEC	2240
S SKUPINSKIM DELOM DO ZNANJA MATEMATIKE.....	2240
GROUP WORK AND KNOWLEDGE OF MATHEMATICS.....	2240
ANTONIJA ZAKŠEK	2245
Z VZTRAJNOSTJO DO USPEHA.....	2245
WITH THE DETERMINATION TO THE SUCCESS.....	2245
TANJA ZANJKOVIČ.....	2252
LOV ZA ZAKLADOM.....	2252
TREASURE HUNT.....	2252
ROMANA ZELENJAK	2258
RAZVIJANJE DEBATNIH VEŠČIN PRI POUKU ANGLEŠČINE	2258
DEVELOPING DEBATING SKILLS IN ENGLISH LESSONS.....	2258
SANDRA ZELKO SITAR	2266
PRVIH 10 MINUT POUKA	2266
FIRST 10 MINUTES OF LESSONS	2266
MOJCA ZEMLJIČ	2276
MEDPREDMETNO POVEZOVANJE KOT NAČIN POUČEVANJA.....	2276
CROSS-CURRICULAR INTEGRATION AS A WAY OF TEACHING.....	2276
TINA ZRILIČ FERBEŽAR	2283
DRUŽBA V KATERI ŽIVIMO	2283
THE SOCIETY WE LIVE IN	2283

TINA ZRILIČ FERBEŽAR	2290
GEOGRAFIJA NI SAMO PREDMET V ŠOLI	2290
GEOGRAPHY IS NOT JUST A SCHOOL SUBJECT	2290
SAŠA ZUPAN	2297
MAVRIČNA POT.....	2297
THE RAINBOW ROUTE	2297
SIMONA ZUPAN ŠMIGIČ.....	2307
STRATEGIJE UČENJA Z GLUHIMI IN NAGLUŠNIMI UČENCI.....	2307
LEARNING STRATEGIES WITH DEAF AND HARD OF HEARING PUPILS.....	2307
ANDREJKA ZVER.....	2312
IZDELATI SVOJ KAMIŠIBAJ.....	2312
MAKING KAMISHIBAI.....	2312
ANDREJ ŽAKELJ.....	2317
DELUJMO GLOBALNO – RAZISKUJMO LOKALNO	2317
WE ACT GLOBALLY - WE ARE RESEARCH LOCALLY.....	2317
MATEJ ŽALIG	2323
PROGRAM PREŽIVETJA IN POHODNIŠTVA V GOZDU V DRUGEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE	2323
PROGRAMME OF SURVIVAL AND HIKING IN A FOREST WITH THE SECOND GRADERS OF PRIMARY SCHOOL	2323
ANDREJA ŽALIK KRANJEC	2331
PESMICE S PLOSKANJEM PRI POUKU ANGLEŠČINE V PRVEM VIO	2331
CLAPPING SONGS IN ENGLISH LESSONS FOR YOUNG LEARNERS	2331
MARINKA ŽARN.....	2338
MATEMATIKA – IZ UČILNICE V NARAVO; OD KNJIG K VSEŽIVLJENJSKEMU UČENJU	2338
MATHEMATICS - FROM THE CLASSROOM TO NATURE; FROM BOOKS TO LIFELONG LEARNERS.....	2338
ANJA ŽAVBI.....	2346
SPOPRIJEMANJE Z MOTEČIM VEDENJEM PRI OTROCIH	2346
COPING WITH CHILDREN'S DISTURBING BEHAVIOUR.....	2346
JASMINA ŽEL	2353
PREISKOVANJE V MATEMATIKI	2353
INVESTIGATION IN MATHEMATICS	2353
GABRIJELA ŽERJAL.....	2359
RAZVIJANJE SOCIALNIH VEŠČIN KOT DODANA VREDNOST	2359
DEVELOPING SOCIAL SKILLS AS AN ADDED VALUE.....	2359
MARIJA ŽIGART V SOAVTORSTVU Z ANDREJO PEČOVNIK-MENCINGER	2366
MATEMATIČNO BOŽIČNO DREVO.....	2366
A MATHEMATICAL CHRISTMAS TREE	2366
MATEVŽ ŽIVEC	2373
PRIDOBIVANJE ELEKTRIČNE ENERGIJE S POMOČJO VETRNH ELEKTRARN NA IZKUSTVEN NAČIN.....	2373
PRODUCTION OF ELECTRIC ENERGY WITH THE USE OF WIND POWER PLANTS ON AN EXPERIENTIAL BASIS	2373
MAJA ŽIVEC	2378
PRIMERJAVA UČENJA TEHNIKE IN TEHNOLOGIJE V ŠESTEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE	2378
COMPARISON OF TECHNOLOGY LEARNING IN THE SIXTH GRADE OF PRIMARY SCHOOL	2378

PREDGOVOR

2. mednarodna konferenca *Dodane vrednosti in vsebine v sodobni šoli*

Spoštovani!

Pred vami je zbornik 2. mednarodne konference z naslovom *Dodane vrednosti in vsebine v sodobni šoli*, ki jo je oktobra 2019 organizirala Osnovna šola Beltinci. Veseli smo, da ga lahko predamo v roke bralcev, saj je zaradi teme, ki je bila izbrana, in primerov iz šolskega okolja, ki so bili predstavljeni v prispevkih, pomemben vir in pripomoček. Verjamemo, da bo kot takšen prispeval k vzgoji vrednot, dvigu zavesti vseh udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa ter h kakovostnemu vključevanju različnih metod in pristopov, ki so se v preteklosti izkazali za učinkovite pri delu v razredu.

Učitelji v osnovnih in srednjih šolah se namreč poslužujemo različnih metod, pristopov in oblik dela v razredu, s katerimi želimo učence spodbuditi k razmišljanju, samostojnemu delu in vzajemnemu sodelovanju z drugimi. Gre za dodane vrednosti s področja gibanja, zdravja, umetnosti ter učenja učenja na malo drugačen način, pa tudi za spodbujanje učenčeve oz. dijakove kreativnosti in inovativnosti.

V zborniku je zbranih 347 samostojnih referatov avtorjev iz štirih držav (Slovenije, Hrvaške, Češke in Grčije), ki razmišljajo o pomenu dodanih vrednosti in vsebin v sodobnih šolah. Predstavljeni so konkretni primeri dobrih praks iz preteklosti, koristnih za učence in dijake.

Ob tej priložnosti se zahvaljujemo vsem predavateljem, ki ste z nami delili svoje izkušnje, mnenja in nasvete. Prepričani smo, da bodo sledeči prispevki v marsikom spodbudili odmeve tako v smislu strokovnih refleksij kot tudi v obliki operativnih zamisli.

Programski in organizacijski odbor mednarodne konference
Dodane vrednosti in vsebine v sodobni šoli 2019

RECENZENTSKI ODBOR MEDNARODNE KONFERENCE REVIEW COMMITTEE OF THE INTERNATIONAL CONFERENCE

Monika Bedök, Nataša Belec, Andrejka Bojnec, Tjaša Erlih, Vesna Godina, Petra Golja, Darja Grah, Neva Harc, Janja Horvat, Mateja Horvat Duh, Nataša Jerebic, Miha Kavaš, Mateja Klemenčič, Blanka Kocbek, Zoran Kos, Mihaela Mataič Šalamun, Lidija Pelcl Mes, Cvetka Rengeo, Tamara Repić, Katja Smodič, Snežana Šeruga, Marija Štaus, Jasmina Štaus Žižek, Janez Tratnjek, Iris Vičar, Lilijana Virc, Robert Vrbančič, Anita Zadavec, Cvetka Zlatar, Matej Žalig, Andreja Žalik Kranjec.

STROKOVNI REFERATI VABLJENIH PREDAVATELJEV

ANGELIKI BOGKIA

1.Grundschule Triandria, Thessaloniki- Griechenland.
Ministerium für Bildung und Religionen.
E-mail: bogkiaaggela@gmail.com

VERSCHIEDENHEIT UND SOZIALE INKLUSION. ZWEI PROJEKTE IN GRIECHISCHEN SCHULEN

Abstrakt

Einführung: Der Zweck dieser Vorlesung ist darzulegen, wie wichtig im griechischen Bildungswesen die Werte der sozialen Inklusion, der Empathie und der Zusammenarbeit sind. Zwei Projekte versuchen, die Beziehungen der Schüler zu verbessern und originelles Material für die Akzeptanz von sich selbst und von anderen zu schaffen.

Body: Beide Projekte wenden Methoden an, die auf den Theorien des Sozialstrukturalismus (Bruner 1966, Vygotsky 1978), des affektiven Filters (Krashen 1983) und der multiplen Intelligenz (Gardner 1983) basieren.

Das erste Projekt ist ein Erasmus + KA2-Projekt mit dem Titel „*Creating, Communicating, our Diversity we are Celebrating*“ das vom September 2017 bis September 2019 dauerte. Sieben Grundschulen aus Polen, Griechenland, Litauen, der Türkei, Portugal, Spanien und Rumänien arbeiteten zusammen. Das Projekt wurde mit drei Schlüsselinstrumenten entwickelt:

- a. Kreatives Schreiben
- b. Kommunikation und Interaktion
- c. Interkulturelle Bildung.

Das zweite Projekt mit dem Titel „*Lasst uns singen und nach besseren Beziehungen zu uns selbst und anderen streben*“, dauerte 6 Monate im Schuljahr 2018-19. Lernende der Blindenschule Thessaloniki arbeiteten mit SchülerInnen der 1. Pilotschule Thessaloniki zusammen. Die Schlüsselinstrumente des Projekts waren die Musik und der Gesang.

Schlussfolgerungen: die Mobilitätsprogramme überwinden die Hindernisse und tragen zur Schaffung von Gesellschaften bei, die der Fremdenfeindlichkeit und den Vorurteilen widerstehen. Die Zusammenarbeit zwischen Sonderschulen und Allgemeinbildenden Schulen stärkt die Feinfühligkeit und die Rücksichtnahme unserer Gesellschaft den schützbedürftigen Gruppen gegenüber.

Schlüsselwörter: Zusammenarbeit, Verschiedenheit, Inklusion, Empathie, interkulturelle Bildung.

DIVERSITY AND SOCIAL INCLUSION. 2 PROJECTS IN GREEK SCHOOLS

Abstract

Introduction: The purpose of this lecture is to present how important are the values of social inclusion, empathy and cooperation for the Greek education. Two projects that targeted to improve students' relationships and to provide original material for the acceptance of ourselves and others.

Body: Both projects use methods based on the theories of Social Structuralism (Bruner 1966, Vygotsky 1978), the Affective Filter (Krashen 1983) and the Multiple Intelligences (Gardner 1983).The first project is an Erasmus+ KA2 project titled "Creating, Communicating, Our Diversity we are Celebrating" that lasted from September 2017 to

September 2019. Seven Primary Schools from Poland, Greece, Lithuania, Turkey, Portugal, Spain and Romania collaborated . The project was developed with three main instruments :a. Creative writing b. Communication and Interaction c. Intercultural Education.

The second project with the title “Let’s sing, let’s try to have better relationships with ourselves and others” lasted 6 months, during the school year 2018-19. Students of the Blind School Thessaloniki collaborated with students of the 1st Pilot School Thessaloniki. The main instruments of this project were the music and the songs.

Conclusions: the mobility Projects Erasmus help create societies that resist xenophobia and prejudice. The collaboration between special and general schools strengthens the sensitivity and consideration of our society towards the vulnerable groups.

Keywords: Collaboration, diversity, inclusion, empathy, intercultural education

EINFÜHRUNG

Die Inklusion ist ein aktiver Prozess der Umgestaltung der Ideologie, Politik und Praxis sozialer Strukturen wie der Schule, um die Hindernisse für eine gleichberechtigte Beteiligung aller zu beseitigen (Ainscow,2006:15). Bei inklusiver Bildung geht es nicht nur darum, die Lernenden in das Bildungssystem zu integrieren, was Verschiedenheit als persönliches Defizit und als Nachteil für die Lernenden betrachtet, sondern auch darum, die Schule selbst zu verändern, damit sie den Lernbedürfnissen der Schüler gerecht wird und ihnen sowohl Zugang, als auch gleiche Beteiligung verschafft (Zoniou-Sideri,2006).

Gleichzeitig besteht in der modernen Bildung jedoch ein großer Bedarf, den Wert von Empathie und Zusammenarbeit zu steigern, mit dem Ziel die Ansicht der Gesellschaft von Verschiedenheit zu erweitern, Fremdenfeindlichkeit zu bekämpfen und alle Leute als gleichberechtigte Mitglieder zu akzeptieren und einzubeziehen,unabhängig von Herkunft und Kultur, von sozioökonomischem Hintergrund oder sogar von einer Behinderung.

Diese Präsentation bezweckt, Wege und Aktionen zu erforschen, die dieses Ziel erreichen. Wir werden uns zwei verschiedenen Projekte nähern, die in Griechenland implementiert wurden, und moderne Methoden anwenden, die die Beziehungen der SchülerInnen verbessern und originelles Material für die Akzeptanz von uns selbst und anderen schaffen.

Die Theorien, die den beiden Programmen zugrunde liegen, sind: a) der Soziale Konstruktivismus, eine von Bruner 1966 eingeführte und 1978 von Vygotsky verstärkte Lerntheorie. Entsprechend dem Konstruktivismus bilden Erfahrung und Wissen die Welt eines jeden, was natürlich von Person zu Person variiert. Die neue Idee wird in ein Erlebnis des Menschen einbezogen. Die Analyse der Idee unterscheidet sich ebenfalls. Für Vygotsky sind die Umwelt und die anderen Leute wichtige Faktoren beim Lernen und Aufbau der eigenen Welt. b) Krashens emotionaler Filter, wonach die Schaffung einer positiven Unterrichtsatmosphäre für das Lernen sehr wichtig ist (Krashen 1983). c) die Theorie multipler Intelligenzen, nach der die Menschen auf vielfältige Weise lernen (Gardner 1983). Der Bildungsprozess muss dies berücksichtigen und dazu beitragen, diese Intelligenztypen zu verbessern und zu entwickeln.

DIE PROJEKTE

ERSTES PROJEKT "CREATING, COMMUNICATING, OUR DIVERSITY WE ARE CELEBRATING".

Im September 2017 startete das Erasmus + KA2-Projekt "Creating, Communicating, our Diversity we are Celebrating" mit Schulpartnerschaften in sieben Ländern: Polen, Portugal, Griechenland, Spanien, Litauen, der Türkei und Rumänien, das im September 2019 abgeschlossen wurde. Die Hauptinstrumente des Programms waren Kreatives Schreiben, Kommunikation, Interaktion und interkulturelle Bildung.

Die Lernerbevölkerung.

Eine große Anzahl von Kindern war mit Bedingungen konfrontiert, die ihre Teilnahme erschwerten, und zwar erzieherische, finanzielle, soziale Hindernisse und Schwierigkeiten aufgrund der Einwanderung, sowie körperliche Behinderungen. Um alle Schüler einzubeziehen, wurden die Aktivitäten auf ihre besonderen Bedürfnisse, Fähigkeiten und Interessen zugeschnitten. Sonderpädagogen spielten während des gesamten Programms eine aktive Rolle.

Ziele des Projekts:

- andere Kulturen kennenlernen
- die mit anderen Völkern gemeinsame Tradition verstehen
- die Inklusion
- die Anderen akzeptieren lernen
- Fremdenfeindlichkeit und Rassismus bekämpfen

Kreatives Schreiben wurde entworfen und umgesetzt, um die Unterrichts Atmosphäre zu verbessern und Kreativität zu entwickeln. Zwischen den Partnern hat ein interkultureller Dialog begonnen, durch den die Macht des Multikulturalismus klar geworden ist. Multikulturalismus ist ein Mittel zur Bekämpfung von Rassismus und Fremdenfeindlichkeit. Gleichzeitig schafft er, das Selbstvertrauen aller Lernenden zu fördern.

Der Beitrag von Informatik, Musik, Geschichte, Geographie und Kunst verbesserte die Forschungs- und Kommunikationsfähigkeiten der Kinder und führte hauptsächlich zu einem Verständnis der mit den Partnern gemeinsamen Tradition und der Einbeziehung aller Kinder.

Durch die Förderung und Arbeit an den Kulturen von Schülern mit unterschiedlicher Herkunft durch geeigneten Aktivitäten, gelang es dem Projekt, dass sich alle Lernenden Bürger von Europa fühlen, wo Menschen unterschiedlicher Kulturen friedlich zusammenleben und ihre unterschiedlichen Kulturen respektiert werden. Die Kinder mit finanziellen Schwierigkeiten wurden als vorrangig ausgewählt, um in andere Partnerländer zu reisen und die Möglichkeit zu haben, mit anderen Kulturen in Kontakt zu treten.

BESCHREIBUNG DER ERSTEN AKTIVITÄT: VARIATIONEN EINES KLASSISCHEN MÄRCHENS. DAS ROTKÄPPCHEN .

Ziele der Aktivität.

Kreative Intervention im klassischen Märchen mit Elementen der Kultur der Lernenden und ihrer Vorstellungskraft. Abbau von Stereotypen. Erstellen von Originalmaterial zur Akzeptanz der Verschiedenheit.

Die Aktivität

Zuerst erstellten die Schüler jedes Landes Mindmaps zur Geschichte von *Rotkäppchen* und erfassten dann die Grundelemente der Geschichte, wie sie wollten (Farbe ihres eigenen Rotkäppchens, andere Helden des Märchens, ihre Besonderheiten, den Ort usw.). Die Kinder haben die Szenen der Geschichte gemalt. Die Aktion wurde vervollständigt durch die Erstellung von 7 digitalen Storys mit Web 2.0-Tools.

Ergebnisse des ersten Projekts

Die Auwertung des Programms von den Schülern hat erwiesen: die Verbesserung ihres Sinnes über die eigene Kultur, aber auch über die Kultur anderer. Die Reduzierung der Vorbehalte gegenüber dem "Anderen". Den Lernenden wurde bewusst, wie viele die gemeinsamen Elemente sind, die die Völker vereinen. Bessere Beteiligung und Zusammenarbeit für alle, insbesondere für die am stärksten isolierten und geschlossenen Kinder. Mehr Erwartung von zukünftigen Auslandsreisen. Stärkung der Bereitwilligkeit der Lernenden, Kinder aus anderen Ländern als Gäste zu Hause zu empfangen.

ZWEITES PROJEKT "LASST UNS SINGEN UND NACH BESSEREN BEZIEHUNGEN ZU UNS SELBST UND ANDEREN STREBEN".

Das Projekt der 1. *Pilotschule Thessaloniki* in Zusammenarbeit mit der *Blindenschule Thessaloniki* mit dem Titel "Lasst uns singen und nach besseren Beziehungen zu uns selbst und anderen streben" fand im Schuljahr 2018-19 statt, dauerte 6 Monate und die Gruppe arbeitete eine Stunde pro Woche. Musik und Gesang waren die Schlüsselinstrumente, da sie von jedermann unabhängig von seinen Besonderheiten oder Behinderungen verwendet werden können.

Ziele des Projektes:

- der Wert meiner Einzigartigkeit
- der Wert der Einzigartigkeit anderer
- die Entwicklung einer guten Kommunikation zwischen der unterschiedlichen Schülerbevölkerung
- den Respekt vor der Verschiedenheit zu pflegen
- die Menschenrechte als eine Voraussetzung für ein harmonisches Zusammenleben zu verstehen.
- Reflexion über Rassismus, Vorurteile und Stereotype.
- Empathie und Zusammenarbeit
- Schaffung von Originalmaterial zum Thema "den anderen respektieren lernen"

Die Lernerbevölkerung

Die Lernenden der Blindenschule waren Kinder mit teilweiser oder vollständiger Blindheit und in vielen Fällen mit mehreren Behinderungen. Die Lernenden der Pilotschule waren Kinder im Alter von 8 Jahren, die die 3.Klasse besuchen.

BESCHREIBUNG DER ZWEITEN AKTIVITÄT: UMSETZUNG EINES VIDEOS IN EIN LIED ODER GEDICHT

Ziele der Aktivität

- das Konzept des Wertes von sich selbst und von anderen erfahren
- Empathie fördern
- das Reflektieren auf den Alltag und die Schwierigkeiten und Chancen von Menschen mit Behinderungen.
- das Konzept verstehen, jeden in sein tägliches Leben einzubeziehen.

Die Aktivität

Die Kinder haben das Video "The Present" gesehen. Dann kam es zu einer Diskussion über den Inhalt und die Botschaften des Films. Die Lernenden haben Verse geschaffen, die das Video und sein Inhalt wiedergeben. Mit Hilfe der Lehrer haben sie eine bekannte Musik angewendet, damit sie in der Klasse das neue Lied singen. Die Schüler, die ein Instrument spielten, haben damit das Lied begleitet und so wurde die Aufnahme des Liedes verwirklicht.

Ergebnisse des zweiten Projekts

Die Auswertung des Projekts von den Lehrenden macht klar, dass der Prozess des Auswendiglernens der Verse dabei hilft, dass man sich besser an den Inhalt und den Zweck des Liedes erinnert. Die Schüler kamen näher, lernten die Welt des anderen kennen und wurden empfänglicher für ihre Kontakte.

Ihre Begeisterung seit dem ersten Treffen nahm zu. Neue Freundschaften wurden in vielen Fällen geschlossen. Es wurde eine bessere Qualität der Zusammenarbeit zwischen Kindern entwickelt. Empathie und Akzeptanz nahmen zu, während die körperlichen Eigenschaften und Fähigkeiten der anderen wurden nicht mehr so stark kritisiert. SchülerInnen mit einem passiveren Charakter scheinen positiv beeinflusst zu sein, was die von ihnen ergriffenen Initiativen betrifft. Das Selbstbild einiger SchülerInnen mit geringem Selbstwertgefühl wurde gestärkt. Durch die neuen positiven sozialen Erfahrungen haben die blinden Lernenden stark profitiert.

SCHLUSSFOLGERUNGEN

Die Umsetzung dieser Projekte zeigt, dass einerseits die Mobilitätsprogramme die Hindernisse überwinden und zur Schaffung von Gesellschaften beitragen, die der Fremdenfeindlichkeit und den Vorurteilen widerstehen. Diese Erfahrung markiert einen neuen Ansatzpunkt für das Verständnis von Ausländern und die Einbeziehung aller Schüler im Bildungswesen.

Andererseits die Zusammenarbeit zwischen Sonderschulen und Allgemeinbildenden Schulen stärkt die Feinfühligkeit und die Rücksichtnahme unserer Gesellschaft den schützbedürftigen Gruppen gegenüber. Bei diesen Projekten ist der Beitrag der Musik besonders behilflich erwiesen.

Literatura in viri

1. Ainscow M., Booth T., Dyson A. *Improving schools, Developing Inclusion*. New York, NY: Routledge, 2006.
2. Bruner J. S., *Toward a Theory of Instruction*. Cambridge: Harvard University Press, 1966.
3. Gardner H., *Frames of mind: the theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books, 1983.
4. Krashen S., Terell T., *The Natural Approach Language acquisition in the classroom*. New York: Pergamon Press, 1983.
5. Vygotsky, L., *Mind in Society*. London: Harvard University Press, 1978.
6. Zoniou-Sideri A., Deropoulou- Derou E., Karagianni P., Spandagou I. *Inclusive discourse in Greece: strong voices, weak policies*. *International Journal of Inclusive education*, 2006; 18(5):459-483.
7. Gerofoti A., Kourtis P., *Ας τραγουδήσουμε και ας προσπαθήσουμε για καλύτερες σχέσεις με τον εαυτό μας και τους άλλους* [Let us sing and try for better relationships with ourselves and others] Video available in: <https://observatory.sustainablegreece2020.com/en/schools-practices/programma-synekpaideyshs-metaksy-blepontwn-kai-atomwn-me-pro.869.html>
8. Frey J., Kranzler M., "The Present", 2014, available in <https://www.youtube.com/watch?v=96kl8Mp1uOU>
9. Serdura H. *Creating, Communicating, our Diversity we are Celebrating*. E-Book available in: <https://www.slideshare.net/serdoura/creating-communicating-our-diversity-we-are-celebrating-ebook>

MARKO FERREK

Buđenje - udruga za razumijevanje ADHD-a, ZAGREB

OBRAZOVANJE PO MJERI ČOVJEKA

Uočava se porast ADHD-a i autizma kod školske djece čija ponašanja vidno izlaze iz uobičajenih okvira. Koliko je takva populacija utjecala na neke izmjene u obrazovanju i koliko će još utjecati? Također, pitanje koje se sve češće postavlja je trebamo li djecu prilagođavati sustavu ili ipak obrazovni sustav prilagoditi potrebama djece?

Razvojem rane dijagnostike i boljem prepoznavanju neurorazličitosti, dolazi do povećanja broja djece s određenim partikularnostima u učenju, ali i obnašanju svakodnevnih obveza i aktivnosti. Zbog povećanja broja djece koja svaki dan pristupaju formalnom obrazovanju, obrazovne ustanove postale su primorane osigurati sustav podučavanja koji odgovara različitim obrascima učenja i načina na koji dijete razumije, shvaća i prihvaća proces poduke i učenja. Iako je napredak zabilježen u većini zemalja diljem svijeta, taj proces pronalaska pravog pristupa za rad s djecom s ADHD-om, disleksijom, spektrom autizma i ostalim neurorazličitostima daleko je od završenog. Mnogi profesori, učitelji i ostali stručnjaci unutar obrazovanja još uvijek rade na pronalasku pravog pristupa. Na svjetskoj razini trenutno se mogu prepoznati dvije, na prvi pogled suprotne, struje - treba li sustav formalnog obrazovanja prilagoditi neurorazličitostima ili neurorazličitosti pod svaku cijenu treba prilagoditi postojećem sustavu? Kroz ovo predavanje Marko Ferek baviti će se idejama i tezama koje zagovaraju prilagodbu formalnog sustava obrazovanja različitim potrebama djece, te kako to u svakodnevnom sustavu poduke učiniti mogućim. Model formalnog obrazovnog sustava koji se trenutno koristi u većini zemalja jednostavno više ne odgovara potrebama pojedinaca koji odrastaju u današnjim okolnostima i trebaju zadovoljavati drugačije kriterije no što su ih trebale zadovoljavati mlade osobe nakon završetka obrazovanja prije 10, 20 ili 30 godina. Također se naglasak treba staviti na prednostima i potencijalu svake neurorazličitosti koje ona nosi sa sobom. Djeca s ADHD-om će upravo zbog svoje hiperaktivnosti, mogućnosti hiper fokusa i prirodne znatiželje jednostavno biti bolja u određenim područjima, i to je činjenica koju više ne smijemo ignorirati. Tražiti od njih da se prilagode klasičnom zastarijelim frontalnom pristupu poduke je kao tražiti od novog automobila na vodik da se prilagodi vožnji na principu dizela. Funkcioniranje unutar društva, obnašanje određene uloge unutar određene skupine, postojanje svakodnevnih obveza koje dijete treba izvršavati i usvajanje određenog ustroja i discipline pozitivne su odlike koje ovaj sustav obrazovanja pruža i koje se apsolutno trebaju održati; no - trebaju se održati kroz drugačiji sustav poduke koji bi cijenio neurorazličitost i snagu koja proizlazi iz iste. Također, za obrazovne ustanove više nije dovoljno da pružaju "samo" klasično obrazovanje – uvođenje mentalnog rada unutar formalnih obrazovnih ustanova i poduka djece kako da vole sami sebe, da budu samopouzdana odrasle osobe, kreativne i socijalno osviještene, su vještine nužne za odraslu dob 21. stoljeća. Razvojem tehnologije i spoznaja unutar psihologije i različitih procesa učenja, imamo mogućnost na produktivan način koristiti tu tehnologiju te kroz nju ponuditi napredak i mentalan rad, spajajući je s procesom samospoznaje i samoostvarenja. Biofeedback tehnologija jedan je od primjera kako se na jednostavan način može raditi na mentalnom zdravlju, razvoju kognitivnih sposobnosti i razvoju cjelokupne osobnosti

mladog čovjeka koji će po završetku formalnog obrazovanja biti u mogućnosti ostvariti svoj puni potencijal.

MATEJA KOSI

FILOZOFSKA FAKULTETA UNIVERZE V LJUBLJANI

SODOBNI PRISTOPI H KREPITVI SPORAZUMEVALNE ZMOŽNOSTI UČENCEV

Povzetek

Razvijanje sporazumevalne zmožnosti je eden od temeljnih ciljev sodobnega pouka tako pri slovenščini kot pri tujih jezikih. Prispevek obravnava sodobne pristope h krepitvi sporazumevalne zmožnosti učencev, ki se uporabljajo pri poučevanju slovenščine kot maternega, drugega in tujega jezika, pa tudi pri poučevanju drugih tujih jezikov. Predstavlja konkretne primere učnih metod, ki so se izkazale kot uspešne pri motiviranju učencev, da se pisno ali ustno izražajo v tujem jeziku.

Ključne besede: slovenščina, slovenščina kot drugi in tuji jezik, didaktika poučevanja tujih jezikov, konverzacija, sporazumevalna zmožnost

CONTEMPORARY APPROACHES TO ENHANCING STUDENTS' COMMUNICATION ABILITY

Abstract

Developing a communicative ability is one of the fundamental goals of contemporary teaching of the Slovene and foreign languages. The paper deals with contemporary approaches to enhancing the students' communicative capacity that are used in teaching Slovene as mother tongue, second, or foreign language as well as in teaching other foreign languages. It provides concrete examples of teaching methods that have proven successful in motivating students to express themselves orally or in writing in a foreign language.

Keywords: Slovene, Slovene as a second and foreign language, didactics of foreign language teaching, conversation, communication ability

Pri svojem delu učiteljice slovenščine na Masarykovi univerzi v Brnu na Češkem (program Slovenščina na tujih univerzah je organiziran preko Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik pri Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani) poučujem študente na vseh ravneh učenja jezika. Pri svojem delu ves čas iščem načine, kako aktivirati študente, da začnejo govoriti slovensko. To pomeni, da jih poskušam v tolikšni meri motivirati, da kljub tremi aktivno uporabijo znanje tujega jezika. Vaje, ki so predstavljene v pričujočem prispevku, so primeri iz prakse, ki so se med študenti slovenščine zelo izkazali. Večino sem jih spoznala na izobraževanjih Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik, v posvetih s kolegi lektorji in od učiteljev tujih jezikov.

Pojem zmožnost oz. kompetenca je leta 1965 v jezikoslovje vpeljal Noam Chomsky, dalje pa so ga razvijali in dopolnjevali razni raziskovalci, o čemer pri nas največ piše Nataša Pirih Svetina (2005). Po Dell Hymesu je sporazumevalna zmožnost znanje in védenje, ki posamezniku omogoča, da lahko ustrezno in učinkovito (receptivno in produktivno) uporablja jezik, in sposobnosti, da to znanje uporablja za sporazumevanje v realni situaciji (Dell Hymes 1966, povzeto po N. Pirih Svetina 2005, str. 25). V slovensko strokovno literaturo je pojem sporazumevalna zmožnost v 80. letih 20. stoletja vpeljala Olga Kunst Gnamuš (M. Bešter Turk 2011, str. 118). N. Pirih Svetina je sporazumevalno zmožnost definirala kot »znanje in védenje, ki posamezniku omogoča, da lahko ustrezno in učinkovito (receptivno in produktivno, se pravi kot poslušalec in govorec, bralec in pisec) uporablja jezik, in sposobnosti (spretnosti), da to znanje uporablja za sporazumevanje v realni situaciji – da lahko tvori in razume poljubno število besedil v različnih govornih položajih in za različne potrebe (komunikacijske namene)« (2005, str. 147). Razvita sporazumevalna zmožnost po M. Bešter (1998, str. 48) pomeni, da je končni cilj pouka jezika vsestranska usposobljenost za sporazumevanje v ciljnem jeziku. Prav tako pa tudi N. Pirih Svetina piše, da »(r)azvita sporazumevalna zmožnost v določenem jeziku predstavlja tudi cilj učenja tujega jezika« (2005, str. 147).

Omenjena definicija je v nadaljevanju razširjena na učenje jezika nasploh, saj velja tako za materinščino kot za tuje jezike. Značilno je, da je usvajanje prvega jezika primarno, spontano in neizogibno. Za usvajanje prvega jezika je tipičnih nekaj značilnosti, in sicer je usvajanje hitro, razvoj je sistematičen, usvajanje poteka preko stika s ciljnim jezikom in nanj pozitivne in negativne reakcije nimajo velikega vpliva, usvajanje je neizogibno in uspešno (Johnson in Johnson 1998, str. 129, 130, povzeto po N. Pirih Svetina 2005, str. 10). Medtem ko je prvi jezik tisti, ki se ga učimo še v primarnem socializacijskem okolju, je drugi jezik tisti, ki je za posameznika sredstvo komunikacije vzporedno z njegovim prvim jezikom (Klein 186, str. 19, povzeto po N. Pirih Svetina 2005, str. 12), npr. večinski jezik v nekem okolju – slovenščina za tujce, ki živijo v Sloveniji. Tuji jezik pa po navadi poimenujemo tisti jezik, ki se ga učimo v okolju, kjer ta jezik običajno ni v uporabi (Ferbežar 1997, str. 279, povzeto po N. Pirih Svetina 2005, str. 12).

Za usvajanje drugega jezika morajo obstajati tri temeljne sestavine, in sicer: motivacija za učenje, jezikovna sposobnost in dostop do jezika (Klein 1986, str. 34, povzeto po N. Pirih Svetina 2005, str. 13). Na to, kako bodo posamezniki uspešni pri usvajanju tujega jezika, seveda vpliva še več dejavnikov, vendar se jim na tem mestu ne bomo posebej posvečali. Za nas bo najpomembnejši dejavnik motiviranost, saj je to tisti dejavnik, na katerega ima učitelj največ vpliva. Tudi M. Bešter Turk (2011, str. 121) navaja, da »sprejemanje in tvorjenje besedila lahko potekata le, če se človek zanj odloči, torej če ima željo/hotenje po sporazumevanju – če je zanj motiviran. Zato je motiviranost za sprejemanje oz. tvorjenje besedila prvi gradnik sporazumevalne zmožnosti.

Motivacijo enostavno najdejo tisti, ki se npr. v neko deželo za stalno naselijo in se želijo dejavno vključiti v družbo, težje pa učenci v šolah, ki smisla učenja jezika ne prepoznajo tako enostavno, saj jim je vsebine predmetov »vsilil« učitelj. Najpomembnejši dejavnik, ali je v tem učitelj uspešen ali ne, je izbira metod poučevanja – ali je naloga zanimiva ali ne. In kaj je učencem zanimivo?

Če odgovor na tole vprašanje povzamem po raziskavi, predstavljeni na predavanju dr. Elke Höfler: Language learning thanks to modern influencers? na izobraževanju Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik 27. junija 2019, so to blogerji, vlogerji, vplivneži, influencerji oz. youtuberji (parkour, ličenje), pametni telefoni, računalniške igrice, informacij pa mlajše generacije večinoma ne iščejo več preko spletnih brskalnikov, ampak na spletnem kanalu You Tube. To pomeni, da prednost pred zapisanimi informacijami dajejo videu, med sodobnimi informacijskimi kanali jih bo bolj nagovoril vlog kot blog.

Glede na ta spoznanja v nadaljevanju navajam nekaj primerov nalog iz prakse, ki so se izkazali kot uspešni.

1. Govorni nastop – izdelava plakata ali doma posnet video?

Govorno predstavitev ob plakatu ali PowerPoint predstavitvi lahko seveda pospremimo z večpredstavnostnimi elementi, npr. z glasbo v ozadju, z animacijami, s filmi, z ogledom spletnih strani in jih na ta način naredimo poslušalcu bolj privlačno. Bistveno bolj pa bo naše učence nagovorila naloga, naj doma na dano temo pripravijo video predstavitev oz. vlog, ki ga naložimo npr. v spletno učilnico. V razredu si skupaj ogledamo video in pokomentiramo.

Podobno lahko učenci posnamejo video o knjigi, ki so jo prebrali za domače branje, npr. video reklamo za knjigo.

2. Komentiranje nemega posnetka

Učence razdelimo v pare, pri čemer je eden od njiju obrnjen proti tabli, drugi pa stoji pred njim s hrbtno obrnjen k tabli. Na tablo projiciramo posnetek, ki ga izberemo glede na starost učencev in stopnjo znanja jezika. Posnetek izberemo tako, da je na njem čim več dogajanja, zvok pa popolnoma utišamo. Učenec, ki posnetek vidi, dogajanje na platnu komentira svojemu kolegu, ki posnetka ne vidi. Po opravljeni aktivnosti poskusi tista skupina učencev, ki posnetka ni videla, povzeti, kaj je posnetek prikazoval. Skupini nato zamenjata vlogi in predvajamo drug posnetek.

Posnetek tudi vsebinsko izberemo tako, da bo učencem zanimiv in bodo morda o naši kulturi spoznali kaj novega. Dovolj je, če so posnetki dolgi okrog ene minute. Primeri posnetkov:

- <https://www.youtube.com/watch?v=JmUozXTk5Fo>,
- <https://www.youtube.com/watch?v=FLIe6oqq81E>,
- <https://www.youtube.com/watch?v=hP79tVU5KgE> itd.

3. Zapis besedila po nareku v skupini

Učitelj glede na skupino izbere primerno besedilo in ga v normalnem tempu branja prebere, učenci pa si vsak zase delajo zapiske. Nato se povežejo v skupine in na podlagi svojih zapiskov sestavijo besedilo, čim bolj podobno izvirniku. Na koncu besedilo še enkrat preberemo ali projiciramo, učenci pa ugotavljajo, kaj jim je delalo največ težav – besedje, slovnica, besedni red ... Kot osnovno besedilo lahko uporabimo tudi zvočni posnetek.

- Primer besedila (začetniki):

Slovenski policisti se že pripravljajo na praznik svetega Martina, ko pričakujejo, da bo v prometu več voznikov, ki bodo vozili pod vplivom alkohola. Že ta vikend bo po celi Sloveniji večja kontrola voznikov, podobno pa bo tudi okoli novega leta. (Markovič 2013, str. 104)

4. Prevod po nareku iz tujega jezika v materni jezik in nazaj

Učitelj glede na skupino izbere primerno besedilo v tujem jeziku in ga počasi prebere/predvaja, učenci pa sproti pisno prevajajo v svoj materni jezik. Ko imajo pred sabo vsak svoj prevod v materinščino, morajo besedilo prevesti nazaj v tuji jezik (v izvirnik). Nastalo besedilo naj bo čim bolj podobno osnovnemu besedilu. Besedilo še enkrat preberemo/predvajamo ali projiciramo, učenci pa ugotavljajo, kaj jim je delalo največ težav.

- Primer besedila (izpopolnjevalci):

Luksuz v majhnih stanovanjih

Številni samci stanovanje potrebujejo samo za spalnico, ker so tako ali drugače ves dan v službi. V Avstriji živi več kot milijon samcev, število britanskih zakonskih zvez je najmanjše po sto šestdesetih letih, medtem ko se je število samskih Francozov med letoma 1968 in 1990 podvojilo. Samci so pojav, ki »razsaja« v mestih in pretežno v severni Evropi, kajti severni podeželani ter Španci, Grki in Irci še veliko dajo na družino. V nasprotju z njimi so Skandinavci, Nizozemci in Nemci čedalje bolj samski. Štirideset odstotkov vseh Švedov in sedem milijonov Britancev je samskega stanu. (Ferbežar, Domadenik 2005, str. 77)

5. Ustno poročanje o slišnem besedilu

Polovica razreda posluša besedilo, ki ga je glede na skupino izbral učitelj. Najbolje je, če vajo izvedemo tako, da imajo učenci s seboj slušalke, posnetek pa si predvajajo na mobilnem telefonu. Če učenci niso tako tehnično opremljeni, lahko polovica razreda stopi na hodnik, da besedila, ki ga preberemo/predvajamo, ne sliši. Ostali poslušajo in ko je aktivnost poslušanja končana, pride tudi druga polovica nazaj v razred. Učenci se razdelijo po parih, tako da je v paru eden, ki je besedilo slišal, in drug, ki ga ni slišal. Učenec, ki je besedilo poslušal, poroča svojemu kolegu v paru, kaj je slišal.

Primeri posnetkov:

- nadaljevalci

Tromostovje v Ljubljani:

https://www.gaya.si/wp-content/uploads/2015/10/2_05_Tromostovje_v_Ljubljani.mp3

Športne dejavnosti v Bohinju:

https://www.gaya.si/wp-content/uploads/2015/10/2_11_Sportne_dejavnosti_v_Bohinju.mp3

- izpopolnjevalci

Kaj menijo slovenski vplivneži o volitvah:

https://www.youtube.com/watch?v=5_MgazSVByw

O reklamiranju v vlogih:

<https://www.youtube.com/watch?v=-amOvALzNA4>

6.3 zgodbe

Učence razdelimo v 3 skupine. Vsaka skupina dobi na papirju ali na telefon eno zgodbo. Preberejo jo, zapise odložijo, nato pa se povežejo v skupine po tri, tako da je v vsaki trojici po en učenec iz vsake skupine. Vsak v trojici poroča o zgodbi, ki jo je prebral. Nato za

preizkus, koliko informacij so učenci zbrali, pripravimo mini test – vsak učenec dobi list s tremi vprašanji, iz vsake zgodbe postavimo eno vprašanje.

- Primer zgodb (nadaljevalci):

Zgodba št. 1: Legenda o Predjamskem gradu

Velika, skrivnostna stavba pod 123 metrov visoko skalo – to je Predjamski grad blizu Postojne, prvič omenjen leta 1274. Tja je pobegnil Erazem Predjamski, mlad vitez, ki se je uprl habsburškemu cesarju. Cesarjeva vojska ga je oblegala, Erazem pa je skozi skrivne rove hodil iz gradu na roparske pohode in tako dobival hrano, ki jo je potreboval. Končno so ga sovražniki ubili, ko jim je služabnik s svečo pokazal, kje v gradu je Erazem. Pravijo, da je bil to prostor, kamor še cesar hodi peš ... Legenda govori tudi, da so Erazma pokopali pri cerkvi v Predjami, na njegovem grobu pa raste lipa. (Markovič 2013, str. 97)

Zgodba št. 2: Medved na Rožniku

Delavci živalskega vrta v Ljubljani so danes okoli treh zjutraj na Rožniku sredi Ljubljane videli medveda, ki ni iz živalskega vrta. Policija je območje okoli živalskega vrta, Rožnika in parka Tivoli zaprla, popoldne pa so medveda ujeli. Preselili so ga v gozd na neznani lokaciji, dali pa so mu GPS, da bodo kontrolirali, kje živi. Divji medved, ki je dobil ime Rožnik, je star dve do tri leta in je prišel iz hribov zahodno od Ljubljane. (Markovič 2013, str. 104)

Zgodba št. 3: Slovenci radi kupujejo prek spleta

Skoraj polovica slovenskih uporabnikov spleta vsaj nekajkrat letno kupuje v domači ali tuji spletni trgovini. Večinoma gre za mlajše moške, stare od 25 do 34 let. To je tudi skupina, ki največ časa na mesec preživi na spletu. (...) Prek spleta največ kupujejo knjige, sledijo oblačila in obutev ter računalniška oprema. Kupujejo še glasbo, vstopnice za prireditve, letalske vozovnice in filme. (Markovič 2013, str. 58)

- Primer testa:

- a) Je Erazma Predjamskega cesarjeva vojska uspela ubiti?
- b) Je medved pobegnil iz živalskega vrta?
- c) Kdo pogosteje kupuje po spletu – ženske ali moški?

7. Tvorjenje pisnih besedil – zakaj pa ne kar po e-pošti?

Primeri besedil, ki sem jih preizkušala v svojih skupinah, so bili: pri učni vsebini frazeologija so si učenci izžrebali vsak svoj frazem in mi po e-pošti napisali doživljajski spis na temo tega frazema. Pri temi neželena pošta so na mojo e-pošto poslali neželena pošta oz. spam. Pri reklamah so mi napisali reklamo za svoje storitve, trgovino ... Ko smo se pogovarjali o službah in zaposlovanju, so po e-pošti poslali prijavo na delovno mesto, nato pritožbo, ker v restavraciji niso bili zadovoljni ...

8. Računalniške aplikacije in igre:

- iskanje kolokacij – Igra besed: <https://www.igra-besed.si/>
- besede v oblaku – Word it out: <https://worditout.com/>
- mobilne aplikacije, npr. Besedni piknik, Besedni sklad, Besedni pobeg ...
- Quizlet, Kahoot, Mentimeter

Večina primerov besedil je za namen tega prispevka vzeta iz učbeniškega gradiva, ki je na voljo za poučevanje slovenščine kot tujega jezika. Izbira takih besedil je predvsem »varna«. Učbeniki so namreč razdeljeni po stopnjah znanja za doseganje določene ravni skupnega evropskega jezikovnega okvirja in nam tako pomagajo pri izbiri primerne besedila glede na raven znanja v skupini. Avtentična besedila iz slovenskih medijev – tako časopisov kot

radia, televizije, pa tudi vlogerjev (zelo so se izkazali posnetki stand up komikov) so predvsem pri izpopolnjevalnih skupinah ne samo zaželeni, temveč tudi nujni. Pri zelo visoki ravni znanja jezika namreč »kontrolirani« obseg učbeniških besedil ni več dovolj, potreben je živi jezik, tudi pogovorni, saj taka besedila učencem dajo potrebno samozavest, da se tudi v realnem svetu jezika in okolja znajdejo in da nam je torej s skupnimi močmi njihovo jezikovno zmožnost uspelo razviti čim bližje stopnji rojenega govorca.

Literatura in viri

1. Bešter, M. (ur.) (1998): Preverjanje razumevanja zapisanega neumetnostnega besedila pri pouku slovenščine kot drugega/tujega jezika. Skripta 2. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 47–67.
2. Bešter, M. (2011): Sporazumevalna zmožnost – eden izmed temeljnih ciljev pouka slovenščine, *Jezik in slovstvo*, 56, 2011, 111–130.
3. Ferbežar, I., Domadenik, N. (2005): Jezikovod: učbenik za izpopolnjevalce na tečajih slovenščine kot drugega/tujega jezika. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete.
4. Jelenko, T. (2010): Razvijanje sporazumevalne zmožnosti. Maribor: Založba Obzorja.
5. Kunst Gnamuš, O. (1992): Sporazumevanje in spoznavanje jezika. Ljubljana: DZS.
6. Markovič, Andreja ... [et al.] (2013): Slovenska beseda v živo 1b. Učbenik za začetni tečaj slovenščine kot drugega/tujega jezika (A2). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
7. Pirih Svetina, N. (2005): Slovenščina kot tuji jezik. Domžale: Izolit.
8. https://www.gaya.si/wp-content/uploads/2015/10/2_05_Tromostovje_v_Ljubljani.mp3 (dostop 10. 9. 2019).
9. https://www.gaya.si/wp-content/uploads/2015/10/2_11_Sportne_dejavnosti_v_Bohinju.mp3 (dostop 10. 9. 2019).
10. <https://www.youtube.com/watch?v=JmUozXTk5Fo> (dostop 10. 9. 2019).
11. <https://www.youtube.com/watch?v=FLIe6oqq81E> (dostop 10. 9. 2019).
12. <https://www.youtube.com/watch?v=hP79tVU5KgE> (dostop 10. 9. 2019).
13. https://www.youtube.com/watch?v=5_MgazSVByw (dostop 10. 9. 2019).
14. <https://www.youtube.com/watch?v=-amOvALzNA4> (dostop 10. 9. 2019).
15. Igra besed: <https://www.igra-besed.si/>.
16. Spletni priročnik Developing and assessing intercultural communicative competence avtoric Christiane Peck, Veronika Rot Gabrovec, Michaela Čaňková, Ildikó Lázár, Gerlind Vief-Schmidt (<http://archive.ecml.at/mtp2/lccinte/results/en/index.htm>, dostop 10. 9. 2019).
17. Spletna stran Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik: <https://centerslo.si/>.
18. Word it out: <https://worditout.com/>.
19. Založba Gaya: <https://www.gaya.si>.
20. Predavanja na izobraževanju Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik 26. in 27. junija 2019:
21. dr. Elke Höfler: Language learning thanks to modern influencers?
22. dr. Mojca Leskovec: Od e-učbenikov do obogatene resničnosti: pouk tujih jezikov v času po kreditu
23. dr. Veronika Rot Gabrovec: Od Triglava do Južnega križa – in nazaj: zgledi uporabe digitalnih orodij in tehnologije pri pouku tujega jezika

RENATO LUKAČ^{1,2}

¹ Gimnazija Murska Sobota, Šolsko naselje 12, 9000 Murska Sobota

² Ekonomska šola Murska Sobota, Višja strokovna šola, Noršinska ulica 13, 9000 Murska Sobota

E-Mail: Renato@s-gms.ms.edus.si

OZRIMO SE V NEBO

Povzetek

Prispevek predstavlja dejavnost astronomije, kakor jo izvajamo v okviru obveznih izbirnih vsebin na Gimnaziji Murska Sobota. Poleg teoretičnih osnov, ki so nujne za globlje razumevanje neba in pojavov na njem, so orisane aktivnosti vezane na praktično delo. Izpostavljen je pomen vključevanja šole v priložnostne projekte in v aktivnosti strokovnih organizacij. Podane so ideje, kako zadostiti radovednosti množice mladih, katere astronomija zelo privlači. Dotaknemo se tudi skrajnih primerov, ko imamo odlične učeče, katerim astronomija zapolni večino prostega časa in imajo cilj postati astronom.

Ključne besede: interesne dejavnosti, šolski projekti, astronomija

LET'S LOOK AT THE SKY

Abstract

The paper deals with the astronomic activity as practiced at the High School of Murska Sobota (Gimnazija Murska Sobota) during mandatory extracurricular activities. Apart from theoretical rudiments which are required for an in-depth understanding of the sky and its phenomena the paper also brings the activities linked to practical work. Stress is laid upon the school taking part in occasional projects and activities on the part of professional organisations. Ideas are proposed on how to meet the needs and curiosity of a good number of young people interested in and attracted by astronomy. And, last but not least, extreme cases of first-class students are addressed who want to become astronomers thus astronomy takes up a better part of their free time.

Keywords: extracurricular activities, school projects, astronomy

Na začetku svoje pedagoške kariere pred skoraj tridesetimi leti nisem imel pojma o astronomiji. To je bilo obdobje, ko smo na šole vpeljevali uporabo računalnikov in moje težišče obšolske dejavnosti je bil vzdrževanje IKT in izobraževanje uporabnikov za uporabo IKT. Par let zatem se je moj angažma na tem področju zaradi vpeljave interneta še povečal. V mojem kabinetu so takrat bili tudi računalniki za javni dostop do interneta. V prostem času so jih uporabljali dijaki in dijakinje, ki so odkrivali potenciale bogastva informacij globalnega omrežja. Med njimi je bil tudi fant z imenom Primož. Nekoč je predlagal, da bi šola kupila teleskop. Nad pobudo nisem bil navdušen, ker nisem imel primerne znanja na tem področju in ker sem imel že ogromno dela z IKT. Predlagal sem mu, naj poskusi za to navdušiti svojega profesorja fizike. Čez nekaj dni se je Primož vrnil z idejo, da bi se šola vključila v inovacijski projekt, v okviru katerega bi bilo tudi nekaj denarja za nabavo opreme, manjkajoči del pa bi pridobili od občine in sponzorjev. Obljubljal je, da bo poskrbel, da se bo oprema uporabljala in da bo na šoli potekala dejavnost astronomija tudi po njegovem odhodu na študij v Ljubljano. Bil je prepričljiv, zaskrbelo pa me je, ko je povedal, da je sam izdelal teleskop iz delov pralnega stroja. Po temeljitih razgovorih in premisleku sem se odločil, da bomo prijavi projekt. Uspeli smo in Primož je poskrbel še za mnoge uspešne projekte. Končal je študij astronomije v Ljubljani in potem nadaljeval v Mehiki vse do doktorata znanosti. Danes je to pomurski akademik dr. Primož Kajdič. Ta zgodba priča o tem, da moramo učitelji biti tudi drzni ter odprti za ideje in pobude učečih. Če jim ponujamo dodatne vsebine in sodelovanje v projektih, ki niso »njihovi«, so manj motivirani kot če pride pobuda z njihove strani, zato je toliko bolj pomembno, da jim prisluhnemo in se potrudimo za izvedbo njihovih idej.

Slika 1: Pom. akad. dr. Primož Kajdič demonstrira uporabo svojega starega teleskopa. Foto: I. Glavak.

Z dejavnostjo astronomija lahko prispevamo k boljšemu razumevanju okolja in zadovoljimo radovednost mladih. Na izjemen pomen astronomije kaže dejstvo, da so se z astronomijo ukvarjali mnogi znani znanstveniki: Galileo Galilei, Johannes Kepler, Isaac Newton, Albert Einstein, Stephen Hawking in drugi. Za mlade je motivacija tudi dejstvo, da se za raziskovanje vesolja uporabljajo najnaprednejše tehnologije, ki narekujejo razvoj na mnogih drugih področjih. Pri astronomski raziskovalni opremi so tudi cene »astronomske«. Tako so na primer obratovalni stroški Keck observatorija na noč opazovanja približno 50.000 dolarjev, za novi vesoljski teleskop James Webb, ki bo nadomestil Hubble teleskop, bo predvidoma porabljenih 9 milijard dolarjev, da ga izdelajo in spravijo v orbito, za vesoljsko plovilo Orion pa kar 38 milijard dolarjev [1]. Jasno, da se ob takih vrtoglavih

številnih pojavi vprašanje o upravičenosti investicij, kar lahko takoj potrdimo z uspešnimi primeri iz preteklosti: Kodak film je bil razvit za študije Sonca, CCD kamera, katere naslednica se pojavlja v vsakem pametnem telefonu in še marsikje, je bila razvita za vesoljski teleskop Hubble, programski jezik Fort, ki se uporablja med drugim za sledenje v FedEx, je bil razvit za teleskop Kitt Peak, celotni sistem GPS satelitov sloni na astronomskih objektih, medicina dobi iz astronomije ekstremno čisto okolje in nenazadnje je zelo pomembno, da veliki projekti v astronomiji spodbujajo mednarodno sodelovanje, saj jih niti velesile niso sposobne same izvajati, ampak je nujno sodelovanje znanstvenikov mnogih držav. Z navedenimi dejstvi motiviramo učeče, da je astronomija znanstvena veda vredna njihove pozornosti in da si vzamejo čas za njo.

Šola se mora vključevati v projekte, ki jih s področja astronomije ne manjka. Pred dvema desetletjema je bil zelo priljubljen projekt Odprta šola, ki je bil kot nalašč za to dejavnost. Cilj je bil, da naj bi bila šola odprta tudi takrat ko ni pouka in bi se v njej odvijale prostočasne dejavnosti za dijake iz vsebin, ki niso pokrite pri rednem pouku. Astronomijo smo navadno izvajali ob petkih in sobotah zvečer, ko se je s študija v Ljubljani za vikend vračal Primož Kajdič. On je leto za letom poskrbel za vrhunsko kvaliteto dejavnosti, hkrati pa je bil dijakom bližje kot jaz. To je bilo idealno za uspešno dejavnost, ker se je vzpostavil pristen odnos, ki je temeljil na vzajemnem spoštovanju. Velja si torej zapomniti dobro izkušnjo, da lahko dejavnosti prepustimo bivšim dijakom, ki že študirajo. Navadno so se pripravljene za svojo bivšo šolo posebej potruditi. Iz tistega obdobja se je vse do današnjih dni ohranila serija inovacijskih projektov Zavoda RS za šolstvo. Ti so bolj ciljno usmerjeni v didaktične novosti. Mednje je bilo možno uvrstiti tudi astronomijo, vendar je bilo potrebno narediti nekaj v smeri didaktike. Tudi tukaj smo prakticirali vključevanje bivših dijakov, vendar je glavnina dela in odgovornosti bila na meni. Pripravili smo priročnike in spletna gradiva, prevajali smo programe za astronomijo in izdelali tudi pripomočke za opazovanje, kot na primer projektor za opazovanje Sonca in prehodov čez Sončevo ploskev.

Leto 2009 je bilo za astronomijo prav posebno, saj je minilo 400 let prve uporabe astronomskega teleskopa Galilea Galilei. UNESCO in Mednarodna astronomska zveza sta razglasili leto 2009 za mednarodno leto astronomije. Praznovanju tega jubileja se je pridružila tudi Slovenija. Dejavnosti je koordinirala naša bivša dijakinja pom. akad. dr. Andreja Gomboc, ki se mnogokrat odzove s predavanji na naša vabila na prireditve. V Ljubljani je bila odlična razstava, katere plakati so potem romali na šole in fakultete. Še zdaj krasijo marsikatero učilnico in napeljujejo k razgovoru o tej temi. Tudi naša fizikalna učilnica se baha s par sanjsko lepimi plakati. Poleg te razstave je bil niz dogodkov, predavanj in opazovanj, vsaka šola pa je imela možnost pridobiti sofinanciranje opreme za astronomijo v vrednosti 500 EUR. Mnoge šole so to priložnost izkoristile, tako da je iz tistega obdobja največ astronomske opreme. To je bila pomembna pridobitev za slovensko šolstvo. Žal nekateri te opreme ne vejo in niti nimajo volje izkoristiti. Krasi jim kaki prostor ali še v slabšem primeru leži še nedotaknjena v transportni škatli. Splača se preveriti ali vaša šola poseduje to opremo, če je do zdaj niste uporabljali. Mi smo takrat nabavili velik teleskop, ki je bil vreden kar 3 do 4 krat več kot je bila vrednost sofinanciranja, s čimer smo omogočili tudi kvalitetno astrofotografijo in opazovanje tako imenovanih »deep sky« objektov.

Slika 2: Pom. akad. dr. Andreja Gomboc predava na naši šoli ob 100 letnici gimnazije. Foto: I. Glavak.

Nedavno je bila serija predavanj »Sprehod skozi vesolje«, katera je bilo možno gostiti tudi na šolah. Mi smo izkoristili eno tako priložnost in predavanje tudi posneli ter dali na razpolago na video portal Arnesa [2]. V Centru odličnosti Vesolje, znanost in tehnologije, Vesolje-SI so za dijake srednjih šol pripravili projekt Slovenija iz Vesolja [3]. Rezultati dejavnosti kažejo na ogromen potencial dijakov. Treba jih je le spodbuditi k sodelovanju in motivirati. Prepričan sem, da bi analiza tega projekta dala osupljive kazalnike – kako malo denarja je potrebno državi vložiti v neko dejavnost, da razvije genialne potenciale mladine. Na zaključni prireditvi v Ljubljani so sodelujoči imeli priložnost srečati astronautko Sunito Williams, ki je slovenskega rodu. Vsak dijak je dobil njeno fotografijo z lastnoročnim podpisom. Nekatere ekipe so svoje dosežke predstavile v Portorožu na mednarodni konferenci o malih satelitih Evropske vesoljske agencije ESA/CNES. Dve najuspešnejši ekipi sta dobile nagradno ekskurzijo v nemški center DLR, kar je za mlade izjemna motivacija.

Ob 25. letnici vesoljskega teleskopa Hubble smo na naši šoli kot edini v Sloveniji razgrnili velik jubilejni plakat s sliko zvezdne kopice Westerlund 2, za katerega smo uspešno kandidirali na razpis ESA/Hubble [4]. Razgrnitev smo pospremili s predavanji naših bivših in aktualnih dijakov ter ga zaključili s prijateljskim druženjem in astronomskimi opazovanji. Na slavnosti smo izpostavili tudi najuspešnejše učence in dijake iz regije in jim podelili priznanja. Morda se nam zdi to nepomembno, toda za mladino je to lahko izredna motivacija, ko jih javno pohvalimo in prejmejo priznanje pred svojimi vzorniki – pred tistimi, ki so vrhunski znanstveniki ali pedagogi in o njih berejo prispevke v strokovnih revijah in na spletu. Taki dogodki pritegnejo tudi širšo javnost, o njih pa radi poročajo tudi mediji.

Slika 3: Naš bivši dijak Rok Vogrinčič predava pred sveže razgrnjenim jubilejnim plakatom zvezdne kopice Westerlund 2.
Foto: I. Glavak.

Do zdaj so bile omenjene predvsem priložnosti, ki smo jih izkoristili ali zamudili. Bolj zanimive pa so priložnosti za naprej. Letošnje leto je spet v znamenju astronomije, saj mineva 100 let od ustanovitve Mednarodne astronomske zveze. Po vsej Sloveniji bodo strokovna predavanja in astronomska opazovanja, observatoriji pa bodo ponudili dneve odprtih vrat. Kazalo bi izkoristiti kako od priložnosti in vsaj najbolj zagnanim omogočiti udeležbo na kateri izmed prireditev. Tudi Sloveniji je bilo zaupano poimenovanja eksoplaneta in zvezde. V ta namen bo jeseni javno zbiranje predlogov za poimenovanje eksoplaneta WASP-38 b in njegove materinske zvezde WASP-38, ki so ju dodelili Sloveniji, da ju lahko uradno poimenujemo [5]. Ob jubileju je nastala razstava »Preko vseh meja«, ki podaja pregled čez zadnjih 100 let raziskovanja vesolja. Vseh 12 posterjev razstave je prevedenih tudi v slovenščino in si jih lahko prenesemo s spleta [6] ter natisnemo. Plakati so odlično izhodišče za nekoliko drugačno poučevanje, saj se ob njih lahko pogovarjamo o najpomembnejših odkritjih vesolja zadnjega stoletja. Skozi razgovor in ne ravno tipičen frontalni pouk se mladina lahko sproščeno nauči marsikaj, hkrati pa jih motiviramo k temu, da sami začnejo študirati kake zanimivosti.

Nebo nad Slovenijo je praktično enako za vse prebivalce, vendar pa različna svetlobna onesnaženost narekuje različne možnosti za astronomska opazovanja. Prebivalci mest imajo najslabše pogoje za opazovanja, odročni kraji pa najboljše. Tudi na naši šoli je najenostavnejše izvesti astronomska opazovanja kar za šolo, vendar občasno povabimo dijake tudi na opazovanja odmaknjena od mesta oziroma močnejših svetlobnih virov. Tako so astronomska opazovanja kvalitetnejša. Ko je potrebno opazovati svetlobno šibkejše objekte, se zatečemo na Goričko.

Čar astronomije je opazovanje nebesnih objektov in njihovo razumevanje. Prvi korak so astronomski večeri, ki jih lahko organiziramo v sodelovanju z astronomskim društvom. Za opazovanje rabimo primerno opremo. Večina pri tem takoj pomisli na teleskop, ki je osnovna oprema. Če teleskopa nimamo, je dobrodošel dober daljnogled. Predvsem lovci imajo zelo dobre daljnoglede in z njimi lahko vidimo boljše kot s slabimi teleskopi, ki jih pogosto prodajajo tudi v večjih trgovskih verigah. Soliden teleskop lahko kupimo že za 500 EUR, kot na primer dobson, ki nima nobene elektronike in se upravlja ročno. Za amaterska opazovanja je tak teleskop čisto dovolj in ker nima električnega sledenja in vodenja, se

uporabniki z njim lahko zelo dobro izurijo. Za opazovanje Sonca izvedemo projekcijo, če pa želimo opazovati neposredno skozi teleskop, pa je nujna zaščita s posebno zaščitno folijo, ki prepušča zelo majhen delež svetlobe. Pred opazovanjem sem moramo tudi pripraviti, da vemo kaj bomo opazovali. V ta namen uporabimo zvezdno karto, predvsem pa kakšen dober računalniški program ali spletni portal. Tudi pametni telefoni so odličen pripomoček, če si predhodno naložimo primerne aplikacije in se izurimo v njihovi uporabi.

Slika 4: Naš bivši dijak Darko Kolar predava o Soncu ob 100 letnici gimnazije. Foto: I. Glavak.

Astronomska opazovanja so posebnost, ker pritegnejo tako mladino kot javnost, vendar jih je težko načrtovati predvsem zaradi vremena. Poleg vremena in primerne opreme, kar je navadno dovolj dober teleskop, je ključno vodenje opazovanja. Če je skupina dovolj majhna, potem je dovolj ena oseba, ki vodi opazovanje, sicer pa je potrebno več strokovnjakov in tudi primerno več opreme. Pri vključevanju naših bivših dijakov v opazovanja je problem, da se praviloma vračajo v regijo le ob koncu tedna in med počitnicami. S tem in z vremenskimi pogoji pa smo že precej omejeni pri izboru ugodnih dni za opazovanja, zato je dobrodošlo, če izurimo za opazovanja tudi kakega aktualnega dijaka. Posebno pozornost je potrebno posvetiti priložnostnim astronomskim dogodkom, kot so Lunin mrk, Sončev mrk, prehod Merkurja ali Venere čez Sončevo ploskev in podobnim, saj ti pritegnejo pozornost širše javnosti, mladino pa smo dolžni predhodno pravilno poučiti o teh zanimivostih. Pri opazovanju Sonca jih moramo zelo jasno opozoriti na nevarnost direktnega gledanja in jim podati navodila za primerno zaščito, da bo opazovanje tudi varno. Varnost je primarna in glede tega ne sme nikakor priti do spodrsaljaja. Če se želimo izogniti tveganjem, potem raje uporabimo projekcijo. Prekmurci smo imeli srečo pred 20 leti, ko smo kot edini v Sloveniji lahko opazovali Popolni Sončev mrk. Mi smo se na ta izjemen pojav dobro pripravili in ga odlično izkoristili.

Slika 5: Naš bivši dijak Mario Pezer med vodenjem astronomskega opazovanja. Foto: I. Glavak.

Če ima šola primerno usposobljenega pedagoga za izvajanje izbirnega predmeta astronomija, potem je vsekakor smiselno učencem omogočiti tudi tak način pridobivanja znanja. Z učenci lahko popestrimo dejavnost tudi tako, da sami izdelajo sončno uro. Naslednji korak je lahko izdelava enostavnega projektorja za opazovanje Sonca, za kar rabimo dve ustrezni leči, zrcalce in dva papirna tulca. Nedavno smo kupili model planetarija. V kitu je bilo mnogo papirnatih delcev, katere je bilo potrebno zelo precizno zlepiti. Ekipe dijakov se je lotila sestavljanja in za to porabila precej ur, sam izdelek pa ni ravno preveč prepričljiv. Nekaj je pri izdelavi šlo narobe, ampak bolj kot sam izdelek je pomembno druženje mladih in njihova izkušnja ob tem.

V okviru DMFA so nam na voljo tekmovanja iz znanja astronomije za Dominkova priznanja, ki jih velja izkoristiti. Za osnovne šole so ločene skupine za sedmi, osmi in deveti razred. Pri srednjih šolah so dijaki vseh letnikov do zdaj tekmovali v eni sami skupini, od letos pa je novost, da sta skupini dve. V prvi skupini bodo tekmovali prvi in drugi letniki, v drugi pa tretji in četrta. Najbolje uvrščene na državnem tekmovanju povabijo na Sanktpeterburško astronomsko spletno olimpijado. Pri dijaki je za najboljše še poseben krog priprav in izbora za mednarodno olimpijado iz astronomije in astrofizike. Lepa priložnost za dokazovanje je

tudi izdelava raziskovalne naloge, katere se potem predstavijo na srečanjih mladih raziskovalcev v okviru ZOTKS. Najbolj zagnanim je smiselno predlagati udeležbo na astronomskem taboru. Za mlade je tabor nepozabno doživetje, ki bistveno prispeva k dvigu znanja astrofizike in veščin astronomskih opazovanj.

Predstavili smo dejavnost astronomija na Gimnaziji Murska Sobota. Nekateri opisani projekti so del preteklosti, služijo pa kot dokaz, da je potrebno izkoristiti vse priložnosti, tudi tiste, ki se nam na prvi pogled zdijo prenaporne ali nesmiselne. Izkušnja glede začetka dejavnosti je podana z namenom, da koga spodbudi k začetku nove obšolske dejavnosti, pa ni nujno da je to astronomija. Pomembno je prisluhniti tistim, zaradi katerih smo v službi in po možnosti osmisлити njihove želje. Pri tem sodelujemo z drugimi šolami in društvi, da bo naše delo čim boljše in bo od njega imela korist tudi širša skupnost. Astronomija je zanesljivo med najbolj priljubljenimi v sistemu našega izobraževanja, zato je za njo tudi primeren učni načrt in jo je smiselno izvajati kot izbirni predmet, če imamo za to primeren kader in opremo. Nebo je povsod nad nami. Ozrmo se v nebo in uživajmo dane lepote.

Literatura in viri

1. Shannon Hall, Universe Today – How Astronomy Benefits Society and Humankind: <https://www.universetoday.com/106302/how-astronomy-benefits-society-and-humankind/>, (citirano 17.9.2019)
2. Iztok Bončina, Največji teleskopi sveta: <https://video.arnes.si/portal/asset.zul?id=VUkiOfJTTPe2W7NAK4Fwbxxz>, (citirano 17.9.2019)
3. Center odličnosti Vesolje, znanost in tehnologije, Vesolje-SI, Slovenija iz vesolja: <http://www.space.si/aplikacije/slovenija-iz-vesolja/>, (citirano 17.9.2019)
4. AD Kmica, 25 let vesoljskega teleskopa Hubble – razgrnitev plakata: <http://www.kmica.si/?p=168>, (citirano 17.9.2019)
5. Portal v vesolje, Poimenujmo eksoplanet: http://www.portalvvesolje.si/index.php?option=com_content&view=article&id=1849:poimenujmo-eksoplanet, (citirano 17.9.2019)
6. Portal v vesolje, IAU100 razstava Preko vseh meja: http://www.portalvvesolje.si/index.php?option=com_content&view=article&id=1865:iau100-razstava-preko-vseh-meja, (citirano 17.9.2019)

HOTIMIR TIVADAR

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

hotimir.tivadar@ff.uni-lj.si

ZAKAJ, KDAJ IN KAKO PO SLOVENSKO NA BELTINSKI ŠOLI?

Povzetek

Namen prispevka je predstaviti pogled na govor v sodobni družbi, predvsem pa zastaviti nekaj vprašanj in tudi smernic za razvoj poučevanja govora v slovenskih osnovnih šolah. Ob spremenjenih komunikacijskih okoliščinah se namreč položaj govora v jeziku korenito spreminja. Podamo še nekaj napotkov za javni govor s stališča prekmurskega uporabnika slovenščine. Ozrli se bomo tudi na položaj jezika v javnosti in na razmerje med slovenskim in prekmurskim, ki je s svojo zgodovino lahko kulturna inspiracija za ostali slovenski prostor.

Ključne besede: Beltinci, govor, sodobne tehnologije, fonetika, slovenski jezik, prekmurski jezik

1 NAMESTO UVODA O JEZIKU

V prekmurskem prostoru je še vedno zelo pogosta delitev jezika na slovenski in prekmurski govor. Ta dihotomija načeloma ni nič posebnega, saj se tudi v drugih okoljih pojavlja veliko nasprotje med t. i. slovnično pravilnim jezikom (v Prekmurju mu pravimo »slovenski«) in našim primarnim govorom (narečjem). O tem je bilo narejenih nekaj raziskav, tudi diplomskih in magistrskih del, vendar posebnega premika v šolskem prostoru ni bilo zaznati – pri tem mislimo predvsem na učne načrte za materni jezik, tj. slovenščino, ki so bili le malenkostno popravljeni. Pri govorjenem jeziku, kar se potem neposredno odraža tudi v odnosu do knjižnosti, pa bistvenega napredka sploh ni bilo – še vedno so napotki glede govorjenega jezika (fonetike in pravorečja) zelo splošni in deklarativni – govorimo, obvladamo, prepoznavamo pravilni, knjižni jezik, ki se ga seveda uči in se v njem uči v osnovni šoli. In to bi moralo biti samoumevno, saj je to naše osnovno orodje za delo – če si privoščim malo bolj »naravno« metaforo: v gozd se nikoli ne odpravimo s topo žago ali sekiro, vedno izberemo najboljše. Kako je z jezikom kot osnovnim »pripomočkom« v slovenskih šolah, pa bomo razmišljali v tem članku. In vsaj odprli nekatera pomembna vprašanja, predvsem pa poskusili podati nekatere smernice.

2 SODOBNI PROSTOR ŠOLE IN JAVNOSTI – KJE IN KAKŠEN JE DANES JEZIK?

V današnji digitalni dobi, kjer različni pripomočki vse bolj usmerjajo naše delovanje, se tudi jezik, predvsem pa naše jezikovno vedênje korenito spreminja. V zadnjih dvajsetih letih smo priča neverjetni spremembi v načinu komunikacije – pri tem starejši odrasli, to smo tisti nad 35 let, niti ne dojemamo celovitosti sprememb v družbi. Zaznavamo že, če dobro opazujemo svet okoli sebe, razumevanje tega sveta pa je že bistveno šibkejšo. Zato je potrebno pogledati na kratko v zgodovino: v domačem okolju si je namreč lahko kdo kupil naprednejšo tehnologijo, tudi internetne povezave, ki so se razvijale že v 80-ih in 90-ih letih in je na ta način bil v stiku z najsodobnejšimi tehnologijami, vendar te niso bile splošno dostopne, zato niso tako vplivale na splošno komunikacijo med ljudmi. Splošno dostopne in usodne za razvoj družbe so postale po letu 2000; več o tem najdemo v različnih člankih na internetu, npr. na spletni strani *wired*; *Wired* 2005).¹

Pred letom 2000 so bile namreč internetne povezave sorazmerno šibke, internet je bil dostopen v javnosti predvsem v kakšni internetni kavarni oz. v podjetjih. Tudi mobilni telefoni so bili takrat namenjeni predvsem sporazumevanju, tj. govornemu sporazumevanju in kvečjemu kakšnemu kratkemu SMS-ju. Zato smo takrat na prelomu stoletja govorili o pomenu govora za razvoj sodobnega načina komuniciranja, prav tako sta imela v 90-ih letih zelo velik pomen radio (Tivadar 2003) in kasneje televizija (Tivadar 2008). Toda radio in televizija sta danes skoraj v celoti le spremljevalca dogajanja in komunikacije. Najprej se je to zgodilo z radijem, ki je postal sestavni del delovnega procesa v različnih službah, danes pa je bolj ali manj neposredno poslušanje omejeno na poslušanje v avtih, pa še tam sodobni mediji in internetne povezave preko pametnih telefonov in drugih e-naprav omogočajo naše povezovanje s svetom na podlagi naše osebne želje – npr. izbor glasbe z YouTube. Mladi radio in tudi televizijo gledajo ter poslušajo sproti, med delanjem domačih

¹ Zapisal bom tudi osebne izkušnje, saj sem od leta 1995 sorazmerno dosti potoval in študiral po srednji Evropi, ki je načeloma zelo civilizirana in tehnološko napredna, obenem pa sem se soočal tudi z (ne)dostopom do interneta, ki je usodno zaznamoval naše mreženje (pogovarjanje) in obnašanje v svetu, predvsem pa način komunikacije. Komunikacija že od preloma tisočletja intenzivno izgublja svoj osnovni pomen – neposredno sporazumevanje s sočlovekom – in se seli na razvoj in uporabo najrazličnejših sredstev, ki omogočajo sporazumevanje s sočlovekom. To so sedaj t. i. pametni telefoni.

nalog, tudi računalniki so postali multifunkcijski in nimajo več samo osnovne vloge delovnega pripomočka (Kerec 2016: 10). Povezanost z internetom, ki smo jo še v začetku 3. tisočletja pogrešali, pogosto postaja nujnost. Obenem pa tudi moteči element tako intelektualnega dela kot tudi komunikacije. Zato strokovnjaki vse bolj opozarjajo na nevarnosti neskrbne uporabe interneta in na odgovorno ravnanje z internetom, pa tudi elektronskimi napravami. Pretirana uporaba digitalnih naprav in nenehna izpostavljenost svetovnemu spletu in različnim aplikacijam ne samo da škodi intelektualnemu razvoju in napredku človeškega uma, ampak vodi tudi v različne zdravstvene težave, zasvojenost, primerljivo z drugimi oblikami zasvojenosti (obširneje v Spritzer 2016). Govor kot ontološka prvina človeka je zato še toliko pomembnejši element človeške biti, ki mu moramo nameniti več pozornosti. Pri tem ni zanemarljiv podatek najnovejše pilotne raziskave na eni od primorskih osnovnih šol, da so učitelji tisti, ki se zelo dobro zavedajo pomena govora, prav tako mu namenjajo ne glede na učni načrt kar nekaj pozornosti (Grmek 2019). Obenem pa učitelji opozarjajo na nedoslednosti in pomanjkljivosti učnih načrtov (Tivadar 2015), ki izrazito zapostavljajo to pomembno, bistveno človeško dejavnost, tj. govor.

2.1 ODGOVORNOST ŠOLE IN SPLOŠNE JAVNOSTI ZA INTELEKTUALNI RAZVOJ IN RAZVOJ GOVORA PRI OTROCIH

Učiteljeva vloga in vloga avtoritete nasploh (od duhovnikov, direktorjev do predsednikov držav) se je v sodobnem liberaliziranem svetu 3. tisočletja zmanjšala in sledi že rimskemu načelu prvega med enakimi. S tem antično-sodobnim načelom načeloma ni nič narobe. Težave pa nastopijo, če so šolska pravila bistveno drugačna od zasebnega življenja, kar se kaže predvsem v odnosu do načina komunikacije in želje po komuniciranju. Če je bil pozdrav in pogled v oči v srednjeevropski humanistični kulturi nekoč obvezen, je danes na javnih prostorih zaslediti usmerjenost pogleda navzdol v svoj digitalni svet. Pogovarjanje je nadomestilo *tekstanje*, telefonu, ki je bil v osnovi namenjen pogovoru in dosegljivosti, premoščanju fizične razdalje, kjer je glas pomenil (in še pomeni, da ne bo pomote) *toplino*, *bližino*, *premagovanje osamljenosti*, je dodan pridevnik *pametni*, ki je spremenil njegovo bistvo in pozornost preusmeril v slikovne aplikacije. Govor je postal še redkejša ptica v tem digitalnem močvirju, pripovedovanje zgodb in urjenje v tej veščini se je umaknilo opazovanju različnih slik, posnetkov, vlogov in drugih vsebin predvsem na YouTubeu. Temu primerna so tudi jezikovna sporočila, ki so načeloma kratka, k čemur je pripomogel tudi *tviter* z omejenim naborom znakov, ki so jih sedaj sicer povečali, saj je *tviter* prevzel neke vrste medijsko funkcijo – javne osebnosti ga uporabljajo za uradno komunikacijo.

In zakaj je potreben tako dolg uvod, opis bolj ali manj znane sodobne stvarnosti? V prvi vrsti zaradi našega načelnega nezavedanja sprememb, ki so se nam zgodile, predvsem pa nezavedanja generacijskih razlik v dojetanju sveta. Vloga šole je zato v sodobnem digitalnem času še toliko pomembnejša. Šola mora obenem skrbeti za to, da je aktualna, tudi privlačna in v stiku s časom, mora pa opravljati tudi svojo osnovno, **izobraževalno funkcijo**. Izobraževanje v sodobnem pomenu že nekaj časa pomeni usmerjanje, vodenje, nikakor ne samo ukazovanje in diktiranje napotkov za izvedbo določenih aktivnosti. Pri tem pa ni odveč opozorilo, da nas velika usmerjenost v ocenjevanje in preverjanje znanja pogosto odpelje od našega osnovnega cilja – povečanje jezikovne in splošne zmožnosti učencev.

Če je bila šola v 80-ih letih tisti prostor, kjer si bil zelo strogo opozorjen na kajenje, droge, alkohol, pretirano gledanje televizije ter druge oblike zasvojenosti, bo potrebno v šolah

danes in v prihodnosti opozarjati na pretirano uporabo pametnega telefona in računalniških igrlic. Na tem mestu ne bomo govorili o še dovoljeni količini časa s telefonom, ampak opozarjamo na preprosto metodo odvratanja od elektronskih naprav, ki se ji pravi pogovarjanje. In to tisto primarno, govorno – ne pisno pogovarjanje (*tekstanje*) –, pri katerem dihamo, če se le da s prepono, uporabljamo glasilke in jezik, skratka govora. Za zaključek razpravljanja o jeziku na splošno in razmerju med pisnim, slikovnim, tj. vidnim (vizualnim), in slušnim, tj. govorjenim, moram izpostaviti, da se nikakor ne moremo izogniti slikovnemu vplivu in razvoju tehnologije ter njenem vplivu na mlajše ljudi. Vendar star(ej)ši spodbujajo uporabo tehnologij za mlade z nakupom najnovejših naprav tudi zaradi želje po miru pred otroki, pogosto zaradi izčrpanosti od zahtevnih in dolgotrajnih službenih obveznosti. Pogovora (klasičnega z glasilkami in jezikom) pa je potem še manj.

3 POMEN GOVORA ZA ŠOLSKI POUK

Kot smo izpostavili v prvem delu članka, je govor temelj vsake človeške komunikacije. Ta se je z razvojem tehnologije od srede stoletja, ko smo začeli intenzivneje spremljati radio in televizijo, spremenila, še večje spremembe pa se z vsemi družbenimi omrežji dogajajo v času, ki ga živimo. Tehnologija nam sicer omogoča lažje življenje, tudi premikanje po prostoru – fizično in virtualno. S tehnologijo je življenje postalo zanimivo, hitrejše in tudi kakovostnejše, človeku omogoča daljše življenje (preiskave in posegi s sodobnimi napravami ter kakovostna zdravila so posledica razvoja tehnoloških naprav). Zato pametnih telefonov in vseh drugih digitalnih naprav v sodobnem svetu ne moremo in ne smemo odklanjati. O tem koliko in na kakšen način naj se s telefonom ukvarjajo mladi, naj povedo strokovnjaki za računalništvo in pedagogi ter psihologi. Tukaj bomo opozorili na spremembe v odnosu do javnega nastopa in podali tudi nekaj predlogov rabe za naprej pri jezikovnem, še posebej govornem pouku.

3.1 ZASEBNO POSTANE JAVNO

Še na prelomu tisočletja je bila televizija osrednji govorjeni medij, prav tako je imel veliko vlogo tudi radio. Zelo pomembno je bilo čim hitrejše informiranje javnosti, pri čemer je bil dolgo časa vodilni medij radio (npr. tudi prekmurski lokalni radio Murski val je imel slogan *Nič se ne zgodi brez nas*), predvsem zaradi poročanja v živo. Sedaj sta to vlogo informiranja v živo – praktično v sekundi oz. nekaj sekundah –, prevzela internet in televizija, obenem pa so informacije, tudi govorjene, dostopne tudi z zamikom – oddajo si lahko zavrtimo nazaj na televiziji ali si jo ogledamo na internetu, zato je odgovornost do javnega govora še večja. Toda obenem je zaradi dostopnosti in enostavnega snemanja ter shranjevanja možno hitro posneti določeno besedilo, kar omogoča tudi hitro popravljanje, manj pomembne pa so tudi priprave na govor. Vse do leta 2000 je bilo na Radiu Slovenija pravilo, da mora biti govorec zelo govorno izobražen (Tivadar 2003, Šeruga Prek-Antončič 2003). S pojavom komercialnih radijev in televizij pa se je govor z vsebinsko manj zahtevnimi in bolj zabavnimi besedili premaknil proti zasebnemu govoru, poudarjati pa se je začela naravnost in predvsem sproščenost, kar je vplivalo na prej zelo pripravljen »napovedovalsko-šolski« slog govora. Z večjo dostopnostjo tehnologij v zadnjih letih, ki omogočajo hitro pripravo, spreminjanje in lahko dostopnost vnaprej pripravljenih pisnih besedil, se vpliv pisnega jezika ponovno povečuje. Prepad med govorjenim primarnim (narečnim, slengovskim) in sekundarnim pisnim (predvsem knjižnim) jezikom pa se ponovno povečuje. Toda kot vedno do sedaj v razvoju jezika se bo kljub sedanji sorazmerni kaotičnosti v medijih (velik vpliv resničnostnih šovov in ekstremnih novic) tudi sodobna tehnologija uskladila z govorno

prakso. Učitelji in drugi intelektualci (tudi razmišljujoči starši) pa morajo preko dialoga najti ustrezne rešitve. Nekaj teh podajamo v naslednjem poglavju.

3.2 PAMETNO UPORABI TELEFON ZA GOVORNE VAJE

Pametni telefoni in prenosni računalniki omogočajo dosti pozitivnih stvari, ki jih lahko uporabimo za razvijanje govorne zmožnosti najstnikov. Ena izmed teh je predvsem snemanje – samo zvočno in tudi avdio-vizualno. To snemanje lahko usmerja tudi učitelj, ki da učencem za nalogo pripravo določenega govornega nastopa doma, ali pa posname, seveda v dogovoru z učencem, njegov govorni nastop pri pouku. In potem lahko skupaj z drugimi učenci analizirajo sam nastop. Pri tem mora biti učitelj previden, da izpostavi tako dobre, pa tudi tiste resnično neustrezne lastnosti samega nastopa. Te smernice so učiteljem pri pouku dobro poznane, vsekakor pa učitelj s konkretnimi primeri na posnetku sebi in predvsem učencem še dodatno utemelji nepravilnosti govornega nastopa in predlaga izboljšanje. Govorni nastop obravnavajo pri pouku tudi z vsebinskega stališča. Konkretni primeri za pozitivne in negativne govorne prakse izboljšajo učenčevo javno nastopanje, prav tako pa se učenec tudi navadi na snemanje in opazovanje samega sebe. Pogosto smo namreč na začetku presenečeni, ko zaslišimo posnetek svojega glasu, pri najstnikih je pogosta tudi osredotočenost in celo prevelika samokritičnost svoje ali sošolčeve zunanosti, kar lahko z ustreznim pogovorom usmerimo v boljši javni nastop in tudi izboljšamo samopodobo učencev. Z navajenostjo na svoj glas in podobo bodo učenci bolje pripravljene na javno nastopanje – na proslavah, pred razredom ...

S pametnim telefonom pa lahko poiščemo mdr. tudi informacijo o izgovoru, npr. na portalu Fran.

4 NEKAJ NAPOTKOV ZA BOLJŠI IZGOVOR – USTREZNA OPREDELITEV RAZMERJA MED PREKMURSKIM IN SLOVENSKIM

Osnovno vodilo za boljši izgovor in javni nastop je čim več javnega nastopanja. Javno nastopanje, torej tudi govor pri pouku v slovenskih šolah, tudi prekmurskih, načeloma poteka v slovenskem knjižnem (standardnem) jeziku. Zaradi že omenjenih spremenjenih okoliščin, ki kljub veliki sproščenosti in svobodi onemogočajo še kakovostnejši razvoj javnega nastopanja, je pogovarjanja in sproščena javnega nastopanja bistveno manj, kot bi ga lahko bilo. Šola ima tukaj veliko vlogo, verjetno še pomembnejšo kot v preteklosti.

Preko ustnega izpraševanja in seminarских nastopov lahko pri vsakem predmetu od prvega razreda osnovne šole učenci s pomočjo učitelja vadijo in izboljšujejo svoj govor, in sicer tako vsebino povedanega, na kar so učitelji upravičeno najbolj osredotočeni, kot tudi sam govor, kar pa učitelji načeloma subjektivno vrednotijo – jasnejši nastop in prijeten govor načeloma ima večji učinek. Učitelj mora učencu omogočiti, da pokaže svoje znanje, obenem pa ga mora tudi pripraviti za nadaljnje življenje, ko bo jasno, dovolj glasno, razumljivo, smiselno in tudi prijetno govorjenje predstavljalo njegovo prednost pri iskanju in opravljanju zaposlitve. Obstajajo sicer poklici, npr. računalniški programer, ko ni tolikšne potrebe po javnem govoru in nastopanju. Toda načeloma večina ljudi (izjema so predvsem določeni ljudje s posebnimi potrebami) prej ali slej tako zasebno kot javno stopa v govorjeno komunikacijo, zato mora v osnovni šoli usvojiti osnove javnega nastopanja.

4.1 OSNOVE JAVNEGA NASTOPANJA ZA OSNOVNOŠOLCE

Osnova vsakega komuniciranja je tesno povezana z osnovami lepega obnašanja oz. bontona. Na to mnogi učitelji javnega nastopanja pozabljajo in izpostavljajo metode za vplivanje na posameznika in skupine. Toda osnova vsake komunikacije je spoštovanje sogovorca. Z javnostjo govora se odgovornost še poveča. Začetek vsakega javnega nastopa je torej iskrenost in odprt, spoštljiv dialog. Pogosto se iskrenost namreč zamenjuje z direktnostjo, ki pa pogosto že meji na nesramnost, o čemer pričajo mnogi primeri politikov v Sloveniji in tudi v ZDA, kar se je še posebej pokazalo na zadnjih ameriških predsedniških volitvah.

Osnova komunikacije je torej iskrenost, ki jo v prvi vrsti izražamo s pogledom v oči, *eye-contact* in ne *i-contact*. Prav tako je do sogovorca nespoštljivo pogosto gledanje v pametni telefon, kar je danes sorazmerno pogosto. Telefonski pogovor v prisotnosti sodelavcev oz. na javni prireditvi je povsem neprimeren, a na žalost ne več tako redek pojav. Tudi neutišanje telefona med javno prireditvijo oz. sestankom je v neskladju z bontonom in moti sogovorca oz. poslušalca, na kar nas zelo jasno opozorijo npr. tudi v kinu.

Mnoge kvaziretorične šole opozarjajo na obleko in ustrezno urejenost, za kar je v sodobni slovenski družbi poskrbljeno že s skrbjo za osnovno higieno in osnovnim bontonom po načelu – ena obleka je za v delavnico/njivo/igrišče, druga za v službo/šolo in tretja za k maši. Danes so otroci sicer v šolah bolj sproščeni, v Sloveniji tudi nimamo nekih točno določenih pravil oblačenja za učence – tudi ideja o enotnih šolskih uniformah, ki so značilne za določene države (Anglija, Japonska, tudi zasebne šole v ZDA ...), ni bila sprejeta. Nekateri namenijo svoji obleki več časa, drugi manj, sam osebno si želim svobode, predvsem pa načela obleka NE naredi človeka. Pomembno je obnašanje in tudi ustrezen govor. To seveda ne pomeni, da pridemo v šolo strgani ali v pižami, vendar pretirana osredotočenost na obleke, še posebej na določene prestižne blagovne znamke je v slovenski socialno čuteči in solidarni družbi prav tako neprimerna². Predvsem je nerazumljivo poudarjanje karitativne dejavnosti in različnih dobredelnih prireditev, obenem pa prestižnih, zelo dragih, znamk oblek, avtomobilov in drugih materialnih dobrin. V javnosti se moramo seveda obleči priložnosti primerno, nikakor pa ne prerazkošno, kar velja tudi za šolo.

4.1 OSNOVE GOVORA IN FONETIKE ZA OSNOVNOŠOLCE

Bistvo vsakega govora je jasna artikulacija glasov, dovolj glasno govorjenje in smiselno poudarjanje ter členjenje s premori, kar omogoča razumevanje povedanega. V prekmurskem okolju, ki je še posebej navezано na svoj čudovit primarni govor (prekmursko narečje), pa je potrebno še posebej izpostaviti upoštevanje pravil slovenske knjižne izreke. Med poukom v šoli se namreč v vseh slovenskih šolah načeloma govori knjižno, kar velja tako za učitelje kot učence.

V slovenskem knjižnem jeziku izgovarjamo naslednjih 21 soglasnikov (zapišemo jih z 20 črkami – dž, ki je tudi samostojni fonem, npr. madžarski, zapišemo z 2 črkama), ki jih delimo na zvočnike in nezvočnike:

1. Zvočnikov je 6, in sicer /m/, /n/, /r/, /l/, /j/ in /v/ (mlinarjevi).

² Še posebej najstnikom (to je po 6. razredu OŠ) so blagovne znamke zelo pomembne, kar sicer spodbujajo različne reklame, potrošniška družba in mnogi medijski zvezdniki, ki postajajo zvezdniki različnih *vlogov* in TV-oddaj.

2. Nezvočniki so zveneči (*Džez gode žaba.*) in nezveneči (*Ta suhi škafec pušča.*). Delimo jih v 3 skupine:

1. **zaporniki:** govorna cev se popolnoma zapre in nato sunkovito odpre; ti glasovi so: p – b, t – d, k – g (pita, kida, giba);
2. **priporniki:** spodnja ploskev govorne cevi se približa ustreznemu delu zgornje ploskve; ti glasovi so: f, s – z, š – ž, h (hiša, fikus, žezlo);
3. **zlitniki:** govorna cev se najprej popolnoma zapre, vendar se njena spodnja ploskev kmalu nato začne od zgornje počasi odmikati: c, č – dž.

Soglasniki imajo sicer kar nekaj variant, pri čemer je za prekmurske govorce najtežja izreka soglasnika (fonema) /v/, ki se, če zelo poenostavimo, ne pred samoglasniki izgovarja ujevsko (to seveda niso dolgi in poudarjeni u-ji), in sicer: [usak, uzeti, siu], le v vzglasju (na začetku besede) pred /r/ i /l/ tudi kot navaden v: [vlada, vreme] Tudi predlog v se izgovarja kot u: [u Sloveniji, u redu].

Z ostalimi soglasniki večina Prekmurcev nima večjih težav kot drugi naravni govorniki slovenščine, večina teh variant pa je zapisana v priročnikih (tudi Tivadar-Batista 2019) oz. slovarjih ter pravopisu, ki jih najdemo na spletnem portalu Fran (www.fran.si).

Slovenščina ima osem samoglasnikov (/i/, /e/, /ɛ/, /a/, /ə/. /ɔ/, /o/, /u/), ki so zapisani s petimi črkami <a>, <e>, <i>, <o>, <u>, na katerih v slovarskih priročnikih v geslu označujemo jakostno naglašene samoglasnike z naglasnimi znamenji ostrivec (´), krativec (˘) in strešica (^): /a/ (pás), /i/ (kís), in /u/ (dúh) ter ozke /e/ (lép) in /o/ (móz), in strešico za široke /ɛ/ (pêta) in /ɔ/ (gôra).

Samoglasniki so v slovenščini lahko naglašeni – načeloma so slovenske besede enonaglasnice, nekaj pa je tudi večnaglasnic in brez-naglasnic –, mesto naglasa je sorazmerno nepredvidljivo in ni vedno na enakem zlogu v besedi (več o naglaševanju najdemo v pravopisu in Toporišičevi slovnici, naglas pa je označen v slovarjih, glej www.fran.si). Pomembno pravilo je, da mesto naglasa v krajevnih imenih in priimkih (Ížakovci, Lipôvci; Porédoš, Jerebíc) ostane enako kot v izvorniku.

Če je pri naglasu odločilno izvorno naglaševanje, pa je pri izgovoru glasov v tujih imenih načelo izgovora s slovenskimi knjižnimi glasovi po pravilih za slovenski jezik (npr. Washington se izgovarja [vašɨŋkton], Köln [keln]³ ...).

5 SKLEPNI DEL

V tem prispevku smo poskusili umestiti vlogo govora v sodobni jezik in družbo, z mislijo na konkretno prekmursko šolsko situacijo leta 2019, ko mineva 100 let združitve z ostalim delom Slovenije. Tudi po zaslugi beltinskih dogodkov leta 1919 smo v Prekmurju postopoma prevzeli slovenski knjižni jezik, ki je v prekmurskih šolah in javnosti v celoti nadomestil prekmurski knjižni jezik. Prekmurski govor in tudi pisni prekmurski jezik pa bo še naprej živel. Glede na življenje v slovenskem šolstvu do sedaj pa bo najbolje živel, če se bo smiselno povezoval s slovenskim jezikom, ki je osrednji jezikovni kod tudi prekmurskih šol. V odmorih, tudi na kakšnih proslavah pa se bo »lejko ešče dele tüdi gučalo«. Boljši slovenski knjižni govor namreč pomeni boljšo prekmurščino. Samo v sobivanju bosta oba napredovala in se ohranjala.

³ Vedno je sicer možen tudi citatni izgovor, vendar se pri sklanjanju potem izgovor tujih glasov posloveni.

Predvsem pa moramo učitelji na vseh ravneh izobraževanja spodbujati govorno ustvarjalnost otrok – od govornih nastopov, izpraševanja snovi, učenja pesmic, dramskih besedil, vodenja najrazličnejših proslav in oddaj do ustvarjanja avdio-vizualnih posnetkov na spletu (vlogi in najrazličnejše zgodbe (story) na družbenih omrežjih).

Literatura in viri

1. Fran, slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. (Različica 6.1; 28. 5. 2019). Ljubljana: ZRC SAZU. Dostop na: www.fran.si
2. Grmek, Monika (2019). Kakovost glasnega branja v osnovni šoli na primeru Osnovne šole Srečka Kosovela Sežana. Magistrsko delo. Ljubljana.
3. Ilich, Iztok (2016; 7. 11. 2016): Manfred Spitzer: Digitalna demenca – kako spravljamo sebe in svoje otroke ob pamet (Prevedel Stanislav M. Maršič; Mohorjeva založba, Celovec 2016). Ars – 3. program Radia Slovenija. Dostop 20. 9. 2019: <https://ars.rtvlo.si/2016/11/manfred-spitzer-digitalna-demenca-kako-spravljamo-sebe-in-svoje-otroke-ob-pamet/>
4. Kerec, M. (2016). Radio in mlada občinstva: produkcijske strategije in radijske vsebine za mlade na primeru Radia Slovenija (magistrsko delo). Ljubljana.
5. Spitzer, M. (2016). Digitalna demenca: kako spravljamo sebe in svoje otroke ob pamet. Celovec: Mohorjeva.
6. Šeruga Prek, C., Antončič, E. (2003). Slovenska zborna izreka. Priročnik z vajami za javne govorce (knjiga in zvočna zgoščanka). Maribor: Aristej. 156 str. + zgoščanka.
7. Tivadar, H. (2003). Aktualna vprašanja slovenskega pravorečja. V: GAJDA, Stanisław (ur.), VIDOVIČ-MUHA, Ada (ur.). Współczesna polska i słoweńska sytuacja językowa. Opole: Uniwersytet Opolski, Instytut Filologii Polskiej; [Ljubljana]: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. [281]–299.
8. Tivadar, H. (2008). Pravorečje, knjižni jezik in mediji. V: PEZDIRC-BARTOL, Mateja (ur.). Slovenski jezik, literatura, kultura in mediji : zbornik predavanj. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. 24–35.
9. Tivadar, H. (2015). Vloga pravorečja in njegovo poučevanje v slovenskem osnovno- in srednješolskem izobraževanju. Jezik in slovstvo, 60 (3/4), 161–172.
10. Tivadar, H., Batista, U. (2019). Fonetika 1. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
11. Wired (2005). Wired Staff Magazine, 8. 1. 2005: 10 Years That Changed the World. Dostop 20. 9. 2019: <https://www.wired.com/2005/08/intro-2/>

STROKOVNI REFERATI

Prispevki so razvrščeni po abecednem redu avtorjev.

Za vsebino, objavo fotografij, prevode in lektoriranje prispevkov odgovarjajo avtorji.

IVANKA A. LEBAR

OŠ TURNIŠČE

DAN SLOVENSKE HRANE, STZ – SLOVENSKI TRADICIONALNI ZAJTRK NA OŠ TURNIŠČE

Povzetek

Hrana je pomemben gradnik v vsakdanjem življenju slehernega živega organizma. Pri tem je pomembno tudi kje in kako je bila hrana, ki prihaja na naše krožnike pridelana. Pomembno je, da ima hrana za seboj opravljeno čim krajšo pot. Torej, da je lokalno pridelana ali predelana čim bližje potrošniku in na način prijazen okolju in zdravju vseh konzumentov.

Zato smo se tudi v OŠ Turnišče že od začetka izvajanja vključili v vseslovenski projekt »Tradicionalni slovenski zajtrk«, na DAN SLOVENSKE HRANE.

V prispevku sem opisala primere dobre prakse, kar že deveto leto izvajamo za vse učence od 1. do 9. razreda, vsak tretji petek v mesecu novembru.

Aktivnosti tega dne potekajo z opazovanjem, z obiski, z razgovori in z ustvarjalnimi izvedbami. Z ogledi na terenu spoznajo potek in delo čebelarja, gredo na različne kmetije in druge lokacije., kjer se s svojim delom tudi aktivno vključijo.

Učenci so v eni osebi najprej prejemniki, nato pa tudi prenašalci ter soustvarjalci trajnejšega znanja.

Ključne besede: zajtrk, zdravje, zdravo okolje, lokalna – slovenska hrana, samooskrba, učni proces, ozaveščanje, trajnostna potrošnja, kmetijstvo, čebelarstvo, ogledi, odpadki, transport, poklici

THE DAY OF SLOVENIAN FOOD, SLOVENIAN TRADITIONAL BREAKFAST AT PRIMARY SCHOOL TURNIŠČE

Abstract

Food is an important element in everyday life of each and every living organism. By this we also mean where and how was the food, that comes to our plates, produced. It is important that the food has the shortest way. This means that it is grown or produced locally, the closest to the consumer. Also on a nature friendly way and healthy way to all the consumers.

Therefore we started at Primary School Turnišče, from the very beginning, to participate at Slovenian project » Traditional Slovenian breakfast«, on The Day of Slovenian food.

In my article I have described the examples of good practice, which we have for the 9th year for all our students from the 1st to the 9th grade, every third Friday in November.

On this day the students eat breakfast at school.

The activities of that day consist of observing, visiting, talking and participating at workshops. With visits on the field they get to know the work of a beekeeper, they go to farms and different locations, where they also participate actively.

Also the weaker (at learning) students have the possibility to be successful with hand skills. They can feel good about that and their self esteem is better.

Positive information are then taken to their homes, among their family members and with that more responsible attitude to environment, healthy living, physical activity and eating breakfast are created.

So each student becomes a receiver, then carrier and co-creator of a permanent knowledge.

Keywords: breakfast, health, healthy environment, local – Slovenian food, self supply, learning process, permanent consumption, agriculture, beekeeping, observing production (visiting fields), waste, transport, occupations

UVOD

»Oče bolezní je lahko kar koli, slaba prehrana pa ji je vedno mati« (Kitajski pregovor)

Naše telo in zdravje sta najdragocenejša, kar imamo. Eno telo nam je dano za vse življenje. Če se kakšen dragocen predmet pokvari, ga lahko nadomestimo z novim, seveda, če imamo dovolj denarja. Nihče pa nam ne more nadomestiti našega telesa, če zanj ne bomo poskrbeli sami.

Mnogi prehrabeniki, zdravniki in strokovnjaki, ki so proučevali prastare zdravilne moči hrane zatrjujejo, da lahko s prehrano bistveno vplivamo na zdravje oz. bolezní. Zato moramo biti pozorni, kaj, kako in kdaj jemo. Saj to kar počnemo s telesom, kako ga varujemo, oskrbujemo s hranili in drugimi življenjsko pomembnimi snovmi, je v naši oblasti. Sami lahko veliko storimo pri preprečevanju in zdravljenju mnogih bolezní. Ob tem pa tudi izboljšujemo svoje mentalne in telesne sposobnosti ter krepimo imunski sistem, si povečujemo kvaliteto življenja ter podaljšujemo življenjsko dobo.

S prehrano lahko uspešno vplivamo na potek in izid bolezní, bodisi prehlada ali raka.

Zdravo prehranjevanje je nedvomno najboljša, najvarnejša in najcenejša oblika alternativne medicine. Torej lahko trdimo, da je mati narava največji in najcenejši lekarnar, vir majhnih in velikih zdravstvenih čudežev. Odločitev, kaj bo iz krožnika potovalo skozi naša usta v želodec, v črevesje, je popolnoma naša. Zato menim/o, da postaja hrana zdravilo 21. stoletja.

Ostati zdrav in živeti v sozvočju s samim seboj in z drugimi, nam uspe le, če v to vložimo lasten trud in hotenje.

In tudi zato je zelo pomembno, da ima hrana, ki jo vključujemo v naše vsakodnevne jedilnike, za seboj opravljenih čim manj kilometrov, torej, da je domača, lokalno pridelana, slovenska hrana.

Zavedajoč se tega, smo se na OŠ Turnišče že od samega začetka aktivno vključili v obeležitev dneva slovenske hrane (razglašene s strani Vlade R Slovenije leta 2012) in v izvedbo tradicionalnega slovenskega zajtrka (kateri se je pričel izvajati na pobudo Čebelarke zveze Slovenije že pred tem kot medeni zajtrk).

Na OŠ Turnišče izvajamo ta dan kot celodnevno dejavnost že 8 let. Letos (2019) je pred nami deveta izvedba.

PRIMERI IZVEDBE : DODANE VREDNOSTI IN VSEBINE V OSNOVNI ŠOLI

DNEVI DEJAVNOSTI – DAN SLOVENSKE HRANE – SLOVENSKI TRADICIONALNI ZAJTRK

Pred začetkom šolskega leta na OŠ Turnišče načrtujemo posamezne aktivnosti, tako tudi naravoslovne dneve. Pred devetimi leti sem dala pobudo, da STZ ne obeležimo zgolj le z izvedbo zajtrka kot takega, ampak celoten dan izvedemo za vse učence kot dan dejavnosti. Moj predlog so podprli člani aktiva naravoslovcev OŠ Turnišče, kakor tudi ostali učitelji, vodstvo šole in drugi zaposleni. Tako smo pričeli že tisto leto s to izvedbo. Danes lahko rečem, da je STZ na OŠ Turnišče od takrat postal že vsakoletna stalnica.

Namen tega dne je, da ozaveščamo naše učence: o pomenu zajtrka, prednostih lokalno pridelane hrane, o kratkih verigah med pridelovalcem in potrošnikom, vlogi kmetijstva, čebelarstva kot dela kmetijske panoge, o samozaposlenosti oz. zaposlenosti na družinskih kmetijah in s tem ohranjanja ruralnega okolja in delovnih mest na podeželju, večji stopnji samooskrbe s slovensko, kakovostno, lokalno pridelano hrano, izboljševanju prehranske varnosti prebivalstva, zagotavljanja trajne rabe površin, zmanjševanju odvisnosti od

zunanje trgovine, zmanjšanju revščine in družbene neenakosti, pravilnem ravnanju z odpadki, ki nastanejo pri vsakodnevnih dejavnostih in racionalnem ravnanju z embalažo, o varovanja našega okolja (dolgi transporti živil onesnažujejo zrak, povzročajo hrup...), o pomenu gibanja, načinu življenja in zdravja v celotnem smislu, kakor tudi pridobivanju delovnih navad.

Hrana iz lokalnega okolja je sezonsko dostopnejša, zelenjava in sadje vsebujejo več vitaminov in imajo višjo hranilno vrednost. Ker je hrana bližje potrošnikom, ima manjšo vsebnost aditivov (konzervansov, barvil), posledično pa višjo hranilno vrednost. Prehranska varnost in proizvodnja hrane postajata namreč strateško politično pomembna. Tretji petek v novembru, začnemo v šolski jedilnici z zajtrkom, ki zajema: črni kruh, maslo, med, mleko in jabolko.

Učenci na ta dan pridejo v šolo v dveh različnih časovnih intervalih. Jedilnica je namreč za vse šolarje hkrati premajhna. Zato poteka zajtrk v dveh ponovitvah. Ker pa gre za različno starostno obdobje, temu primerno pripravim in prilagodimo skupno izobraževalno - učno uro.

FOTO UTRINKI Z DNEVOM STZ OŠ TURNIŠČE

Slika 1: Ko bi le vsak dan v šoli imeli zajtrk!

Slika 2: Kmetijstvo se predstavlja.

Na zajtrk vsako leto vedno povabimo tudi zunanje goste, župana (županjo), kmetovalca – živinorejca – mlekarja, čebelarko, čebelarja, peka, zeliščarko, kmetijskega svetovalca, osebo z NIJZ enota Murska Sobota, naša gostja je bila tudi že ravnateljico srednje Biotehniške šole Rakičan itd. Skratka vsako leto imamo v gosteh večje število zunanjih udeležencev. Nekateri med temi so že naša stalnica.

Po pozdravnem delu opravimo zajtrk. Sledi razgovor z gosti, s kmeti, čebelarko, čebelarjem, pekom, županom..., učenci imajo priložnost spoznati poklice v kmetijstvu in živilstvu, sodelovati v pogovoru, spraševati, povedati lastne izkušnje. Ob 8. 30 sledi menjava, 1. do 5. razred gre v učilnice, kjer do 9.50 izvajajo različne aktivnosti (rišejo na tematiko dneva, panjske končnice, pišejo dramatizacije, pesnijo, rišejo v različnih tehnikah na temo kmetijstva, sadjarstva, čebelarstva, 2018 so izdelovali čebelje pustne maske, izdelajo plakat/e, pekli smo tudi že medenjake, ali si pa ogledajo določen strokovni posnetek npr. o čebelah, živinoreji in proizvodnji mleka, poljedelstvu, sadjarstvu, zeliščarstvu...

Učenci od 6. do 9. razreda pridejo ta dan ob 8.20 v šolo s kolesi.

Ob 8. 30 torej sledi menjava učencev v jedilnici. Zamenjajo se tudi učitelji, iz jedilnice gredo učitelji razredne stopnje, v jedilnico pa pridejo učitelji predmetne stopnje. Gostje pa so ves čas v jedilnici. Predstavitve in razgovori se ponovijo, vendar jih prilagodimo v drugačni obliki, ker gre za učence, ki so starejši in imajo tudi več predznanja. Moja vloga je poleg predhodnih načrtovanj tudi moderiranje med gosti - govorniki.

Ob 9. 55. se nam v jedilnici pridružijo učenci razredne stopnje. In ob 10.00 pod vodstvom zborovodkinje, vsi skupaj zapojemo Slakovo pesem »Čebelar«, (to že od leta 2016)

Ker je na pobudo Slovenije, 20. maj (kot rojstni dan učitelja čebelarstva Antona Janše), postal svetovni dan čebel, smo temu preteklo leto 2018 dali poseben poudarek.

Po odpeti pesmi sledijo dejavnosti. Gremo na teren. Učenci 1. do 5. razreda gredo na bližnje kmetije. Učenci od 6. do 9. razreda pa gredo na dogovorjene lokacije izven Turnišča.

In kam nas vodijo naši ogledi?

Na kmetijo Seči (perutnina, prašičereja), Kmetijo Dravec Vuk (krave molznice), Kmetijo Ščap (proizvodnja mleka), kmetijo Pintarič Rudaš (reja govejih pitancev), kmetijo Berden (govedoreja, poljedelstvo), kmetijo Bakan (prašičereja), domačijo Lušt (vrtina geotermalne vode in pridelava paradižnika), Pomelaj (izdelava iz vrbovega šibja in

koruznega ličja, Velika Polana), čebelarstvo Marije Nemec (čebelarjenje v AŽ panjih, pridelava medu), Korenika (Eko socialna kmetija v Šalovcih), peka kruha in drugih krušnih dobrot kot dopolnilna dejavnost na kmetiji Jeneš v Lipovcih, Biodinamični vrt z avtohtonimi rastlinami (Sraka Renkovci), CEROP (center za ravnanje z odpadki Puconci), Premoša (mlin Turnišče), Kolenko (mlin Srednja Bistrica)...

Dejavnosti imamo poimenovane, nekatere zgolj po kmetiji, ki jo učenci obišejo, druge pa širše, npr.:

- »Od semena do krožnika in spet do semena tudi v naši družini«,
- »Integrirana pridelava zelenjave in samooskrba tudi pri nas doma«,
- »Od zrna preko moke do ljubega kruhka«,
- »Moč narave – med kot sladilo, živilo in zdravilo, čebelice – oprasovalke – naše prijateljice«,
- »Melje, melje mlinček moko«
- »Razstava različnih sort jabolk v šoli – jabolko na dan, prežene zdravnika stran«

V prvem delu dneva, ko smo vsi skupaj zbrani v jedilnici predstavimo tudi rezultate ankete o uživanju zajtrka med učenci od 1. do 9. razreda. Povprašamo jih tudi, kaj zajtrkuje? Anketo običajno opravimo v drugem tednu novembra. Vsakoletne rezultate tudi primerjamo in ugotavljamo razlike. Zadnja leta kažejo, da se je rezultat zajtrkovanja premaknil čez 54%. To seveda še zdaleč ni dobro, pa vendar v primerjavi z leti nazaj (43%), se stanje počasi popravlja.

Še vedno namreč preštevilni jutra oz. dneva ne začnejo z zajtrkom. Zato posledično nimajo dovolj energije za delo, težje se skoncentrirajo, so nerazpoloženi, utrujeni, slabše opravljajo fizično in umsko delo, v šoli si manj zapomnijo, njihove misli pogosteje »zaplavajo« izven dela v razredu. Seveda so zato tudi rezultati dela slabši. Ob tem pa se jim ruši tudi samopodoba.

Raziskovali smo tudi zajtrk babic in dedkov. Najpogosteje so zajtrkovali mlečne jedi, žgance z belo kavo ali z mlekom, mlečno proseno kašo. (Nismo pa zaznali kombinacije kruha z maslom in medom, mleka in jabolka.)

Danes, ko vsi nekam hitimo in nam vedno primanjkuje časa, si ne moremo privoščiti, da bi zjutraj porabili za pripravo zajtrka uro in več, da bi kuhali žgance in podobno, zato je najenostavnejše, če zaužijemo taka živila kot jih imamo na dan slovenske hrane. Sicer so pa med našimi učenci (tistimi, ki zajtrkujejo) največkrat zaužiti musliji, čokolešnik, kruh z evokremom, sendviči. Od napitkov pa čaji.

Dan zaključimo med 12.30 (RS) in 14.00 (PS).

Tovrstna izvedba dneva je za učence drugačna oblika učnega procesa. Do izraza pridejo tudi učno šibkejši. Pridobijo življenjsko trajnejše znanje in gradivo odgovornejši odnos do okolja. Njihova samozavest se gradi v pozitivni rasti.

ZAKLJUČEK

Želimo si, da bi nabava in uživanje slovenske, lokalno pridelane hrane postala naša vsakodnevna stalnica.

Literatura in viri

1. Dražigost Pokorn, S prehrano do zdravja, Založba WWO d.o.o. Ljubljana 1996.
2. http://tradicionalni-zajtrk.si/dan_slovenske_hrane/, 30. 8. 2019.

3. <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/dan-slovenske-hrane-in-tradicionalni-slovenski-zajtrk/>, 9. 9. 2019.
4. Fototrinki Ivanka A. Lebar in Bojan Jandrašič.

EMMA AGALI

OŠ PREŽIHOVEGA VORANCA

ELEKTRARNE

Povzetek

Na šoli že nekaj let izvajamo naravoslovni dan (ND) – v okviru predmeta fizika- z naslovom Elektrarne. V članku opisujem pripravo na in potek naravoslovnega dneva, pripravo razstave in predstavitev elektrarn sošolcem. Bistvo naravoslovnega dne je raziskovanje vsebin o elektrarnah, izdelava plakata in predstavitev elektrarn sošolcem. V bistvu je to nadgradnja vsebin po učnem načrtu za fiziko v 9. razredu, kjer obravnavamo vsebine v zvezi z električno energijo. Učenci delajo v skupinah, s tem spodbujam timsko delo, sodelovanje, dogovarjanje, usklajevanje, pridobivanje delovnih navad. Je tudi lahko alternativa pri ocenjevanju.

Ključne besede: fizika, 9. razred, naravoslovni dan, elektrarne, timsko delo, delovne navade, alternativa k ocenjevanju, dodatne točke k ocenjevanju, samostojno ocenjevanje.

POWER PLANTS

Abstract

We have been carrying out the Science day (SD) at the school for several years - within the school subject Physics entitled Power Plants. The preparation for and the course of the natural science during the day, preparing an exhibition and presenting power plants to classmates are described in the article. The main point of the Science day is about the contents of the power plants exploring, making a poster and presentation of power plants to classmates. In fact, this is a contents upgrade after learning a 9th grade Physics curriculum where electricity is described.

Pupils work in groups, and team work, collaboration, negotiating, coordinating, acquiring working habits are encouraged. It is also an alternative in assessment.

Keywords: Physics, 9 th grade, Science day, power plants, team work, working habits, alternative in assessment, extra points in self-assessment

1 UVOD

V elektrarnah poteka proces pretvorbe določene vrste energije v električno, v njih ne nastaja energija. Elektrarne so preko električnega omrežja povezane z različnimi električnimi porabniki.

Učenci na naravoslovnem dnevu raziskujejo in spoznavajo različne vrste elektrarn. Tema je nadgradnja k učnemu načrtu za fiziko v 9. razredu, kjer učenci spoznavajo teme v zvezi z elektriko. Naravoslovni dan izvajamo v marcu, aprilu ali maju. Lahko ga izvajamo pred, med ali po obravnavanem poglavju o elektriki. Ni nujno, da je ND vezan točno na obdobje, ko te teme obravnavamo. Lahko je kot uvod v poglavja o elektriki.

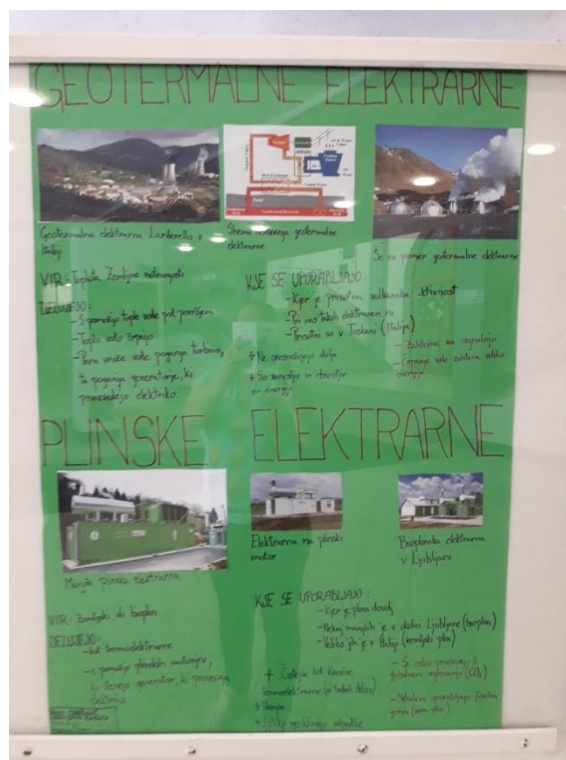

2 PRIPRAVA

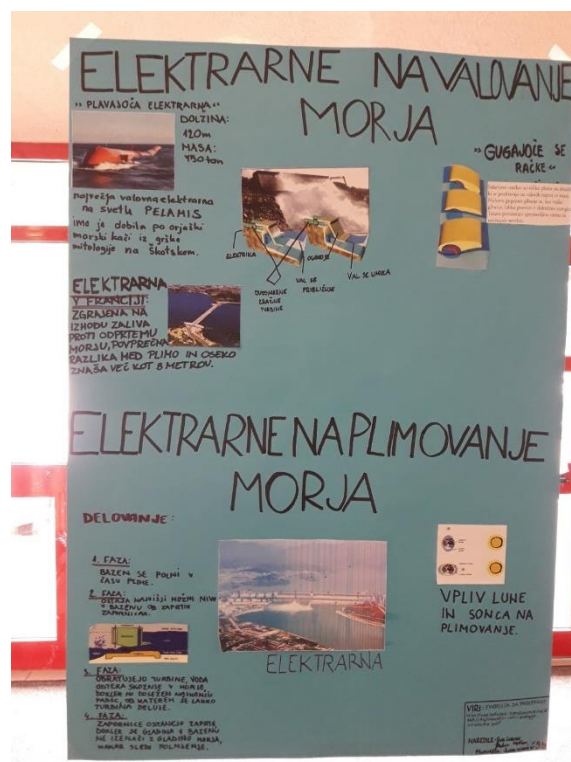
Že kakšne 2 do 4 tedne prej, pri pouku fizike, v vseh treh oddelkih, 9.a, 9.b in 9.c, učence seznanim z načinom dela na ND. Učenci se v vsakem oddelku sami razdelijo v 6 skupin ali pa jim pomagam pri razdelitvi. V vsaki skupini je 4 do 5 učencev. Skupaj je 18 skupin. Nato vsaka skupina dobi svojo temo, vrsto elektrarne. Nekatere skupine dobijo po dve redkejši vrsti elektrarn. Učenci se na ND lahko pripravijo že prej. Poiščejo slike in vsebino o »svoji« elektrarni. Slike mi lahko posredujejo na USB ključku ali pa jih pošljejo na e-pošto že prej, da jih v šoli barvno natisnem. Vedno poudarjam, da je bistvo delovanja skupine, sodelovanje in delo vseh članov, timsko delo. Ne gre za to, da bodo nekateri naredili, drugi pa samo gledali zraven, kar se pri naših učencih večkrat dogaja, če nismo pozorni na to. Povem jim, da mora biti obvezen vir raziskovanja tudi vsaj ena knjiga, ne samo internet. Knjige jim pripraviva s knjižničarko. Na voljo jih imajo v času ND. Na voljo imajo tudi razne brošure o naših slovenskih elektrarnah. Učenci v vsaki skupini izberejo vodjo. Z vodji skupin se dogovorim, da na začetku ND pridejo do mene po barvne liste za plakate ter ostale pripomočke (debele flomastre, lepilni trak, lepilo)

3 TEME OZ. VRSTE ELEKTRARN SO NASLEDNJE:

1. HIDROELEKTRARNE
2. TERMOELEKTRARNE
3. JEDRSKE ELEKTRARNE
4. PLINSKE IN GEOTERMALNE ELEKTRARNE
5. VETRNE IN SONČNE ELEKTRARNE
6. ELEKTRARNE NA VALOVANJE MORJA IN ELEKTRARNE NA BIBAVICO

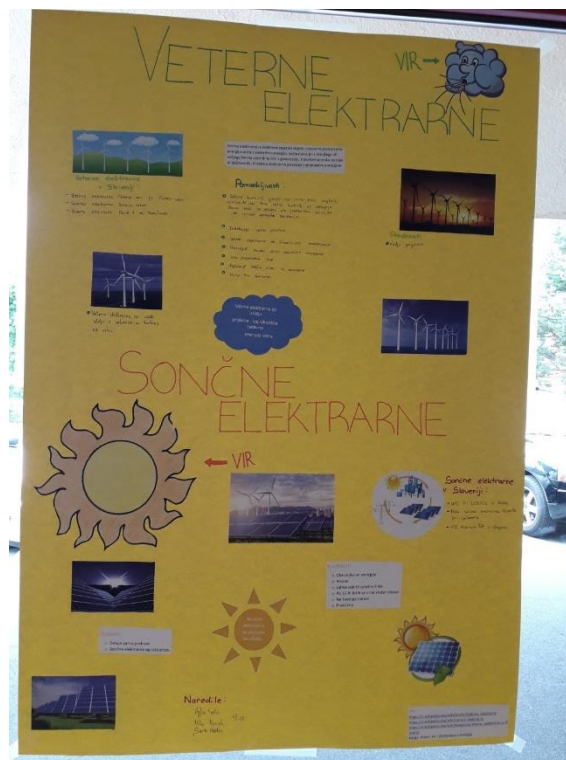

Za vsako vrsto elektrarn pripravim določeno barvo osnovnega lista za plakat. Običajno so listi za hidroelektrarne svetlo modri, za jedrske elektrarne rdeči, za termoelektrarne rjavi, roza ali oranžni, za sončne in vetrne rumeni, za elektrarne na bibavico in valovanje morja so temno modri, za plinske in geotermalne zeleni. Primeri so vidni na priloženih fotografijah plakatov. Dogovorimo se, da pokončno postavijo liste za plakate, da ustrezajo panojem v avli. Učencem povem, da bomo v avli šole pripravili razstavo njihovih plakatov, ter da bodo imeli možnost svojo elektrarno predstaviti sošolkam in sošolcem ter s tem možnost pridobiti dodatne točke pri ocenjevanju projektnega dela pri fiziki.

4 POTEK ND

Vsak razred je v svoji učilnici z razrednikom ali katerim drugim učiteljem. Vodje skupin pridejo k meni po list za plakat in ostale zgoraj navedene pripomočke. Pripomočki, ki jih učenci sami prinesejo s seboj so: škarje, barvice, flomastri, pisala, USB-ključek ali že natisnjene slike. Sama vodim, organiziram in usklajujem delo vseh oddelkov. Običajno zraven sodeluje z enim od oddelkov tudi laborant. Na začetku ND učenci poiščejo primerne slike za plakat na internetu, v knjigah, v brošurah ali jih prinesejo na USB ključku že od doma oz. so mi jih poslali na e-pošto. Vodja vsake skupine gre z mano v računalnico, kjer slike natisnemo. Ostali člani skupine pripravljajo osnutek plakata ter iščejo informacije o svoji elektrarni v knjigah in na internetu. Vsaka skupina dobi list z natančnimi navodili za izdelavo plakata.

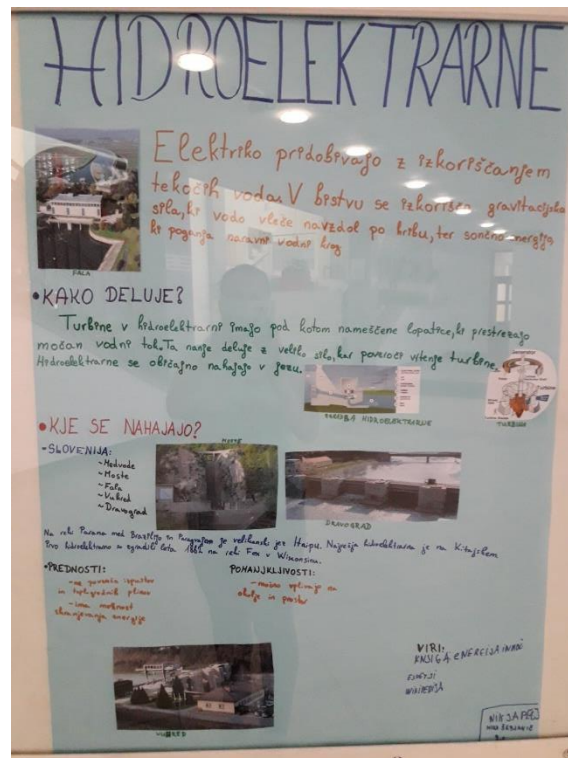
5 NAVODILA ZA VSEBINO NA PLAKATU

Na plakatu mora biti navedeno:

1. Vrsta elektrarne
2. Kateri vir uporablja?
3. Kako deluje?
4. Kje se nahajajo? Če so v Sloveniji, jih nekaj naštejte. Omenite največje na svetu.
5. Prednosti in pomanjkljivosti elektrarne
6. Pri vsaki sliki naj bo zapis, kaj prikazuje (v slovenščini, ne v tujem jeziku)
7. V desni vogal spodaj navedite vire ter imena ustvarjalcev plakata.

Plakat naj vsebuje večji del slik in manj zapisa (dve tretjini slik, tretjina besedila). Besedilo naj bo ročno napisano. V primerni velikosti, da bo plakat dobro berljiv. Med izdelavo plakatov sem pozorna na upoštevanje navodil, ki jih učenci dobijo.

Naravoslovni dan poteka 4 šolske ure. Ko so plakati narejeni, jih z laborantom razstaviva v avli. Razporediva jih po barvah oz. vrstah elektrarn. Vse tri plakate za isto vrsto obesiva skupaj. Učenci vedno zelo radi sodelujejo na tem ND, z veseljem raziskujejo in ustvarjajo plakate.

Včasih razmišljam, da bi morda obiskali še našo najbližjo HE Moste, pa bi bilo časovno preobsežno in prenaporno za učence. HE vseeno poznajo, saj jo obišejo že prej, v enem od nižjih razredov.

Razstavljene plakate si z učenci v naslednji uri fizike skupaj ogledamo. Učenci tudi predstavijo »svojo« elektrarno sošolkam in sošolcem. Predstavitev točkujem z dodatnimi točkami (5 točk) pri ocenjevanju projektne dela, lahko so to dodatne točke za ustno oceno, pri pisni oceni, lahko je pa samostojna ocena kot projektno delo ali referat. Točke kot dodatek k projektne delu dobi vsak učenec, ki sodeluje pri izdelavi plakata in, ki temo predstavi sošolcem. Predstavitev je prostovoljna. Za to nimam posebnih drugih kriterijev. Upoštevam vložen trud in predstavitev »na pamet«. Spodbuja samozavest, ker z nastopom pred ljudmi naredijo korak naprej pri premagovanju strahu in treme. Na koncu jih z aplavzom in besedno pohvalimo. Te dodatne točke so zelo dobra motivacija za sodelovanje vseh učencev, tudi tistih, ki se jim marsikdaj »ne da«. Zelo so motivirani, da pridobijo nekaj dodatnih točk in s tem izboljšajo oceno.

6 ZAKLJUČEK

K ogledu plakatov povabimo tudi učence 4. in 5. razredov, ki te teme takrat ravno obravnavajo. Tako gre tudi za medrazredno, medgeneracijsko sodelovanje. Vsaka taka dejavnost, ki je izven klasičnega pouka, je za otroke zanimiva in jih zelo motivira za sodelovanje. Menim, da je potrebno v sodobni šoli uvajati še več praktičnega sodelovanja, vzpodbujati timsko delo, privzgjati primeren odnos do sebe in drugih, pri ocenjevanju upoštevati tudi sodelovanje pri pouku, pri aktivnostih, ker pri današnjih generacijah opažam pomanjkanje delovnih navad, vse bi kar instant na hitro, samo da je narejeno, ni pa važno kako. Pravijo, da smo sedaj v dobi vodnarja, to pomeni, da naj bi bilo timsko sodelovanje v ospredju. Otroci se pri projektih, kjer se sodeluje, prizadevajo za skupne cilje, učijo se uporabljati medosebne veščine, prevzemajo različne vloge v skupini... In

pomembna je pohvala... pohvala, pohvala, pohvala, vzpodbuda in podpora pri opravljanju vseh korakov v življenju.

Literatura in viri

1. avtorski prispevek

NATAŠA AHAČIČ
OSNOVNA ŠOLA PROF. DR. JOSIPA PLEMLJA BLED
NARAVOSLOVNI TABOR

Povzetek

Na OŠ prof. dr. Josipa Plemlja že dve desetletji z učenci tretjih razredov izvajamo šolo v naravi v vasi Soča. Otroci na tak način oblikujejo čustven odnos do narave, izobražujejo se za zdravo, koristno in kulturno preživljanje prostega časa v naravnem okolju. Neprecenljivi so vzgojni učinki skupnega bivanja v naravi, vzgoja za zdrav življenjski slog, navajanje na red, skrb zase in za druge. V vasi Soča imamo krasne pogoje za naravoslovne vsebine, zato smo to šolo v naravi poimenovali naravoslovni tabor. Poleg različnih vzgojnih ciljev, smo v ospredje postavili cilj, da naravoslovje približamo mlajšim otrokom. Dejavnosti, ki jih izvajamo na taboru, otroke vzpodbujajo k razmišljanju, samostojnemu delu in sodelovanju. Z raziskovanjem žive in nežive narave želimo v otrokih prebuditi čut za vse lepo kar nas obdaja. Verjamemo, da so znanja pridobljena na naravoslovnem taboru tista, ki bodo otrokom v življenju koristila.

Ključne besede: tabor, raziskovanje, narava, zdrav način življenja

OUTDOOR NATURE SCHOOL TRIP

Abstract

At the primary school prof. dr. Josipa Plemlja we have organized an outdoor school trip for the third grade in the village Soča for the past two decades. It is a way for children to form a strong relationship with nature and to learn how to spend their free time in nature in a healthy, productive and cultured way. The pedagogical effects of cohabitation in nature are immeasurable as are the familiarization with order, healthy living, taking care of self and others. The conditions in the village Soča are perfect for different activities relating to natural sciences. Besides the pedagogical goals, one of our main goals is to familiarize the children with the natural sciences. The activities we do at the outdoor school motivate the children to think and work independently as well as work well in groups. With researching nature, we want to raise awareness in children to all the beauty that surrounds us. We believe that the knowledge acquired on this outdoor school trip is the knowledge they will benefit from later in life.

Keywords: outdoor school, research, nature, healthy lifestyle

1 UVODNA MISEL

Na OŠ prof. dr. Josipa Plemlja že dve desetletji z učenci tretjih razredov izvajamo šolo v naravi v vasi Soča. Osrednja naloga te šole v naravi je, da povečuje trajnost in kakovost znanja, ki ga učenec pridobiva na praktičen način. Učenci so aktivno vključeni v spoznavanje okolja in narave, zato je kakovost znanja boljša in trajnejša.

Vzgojno izobraževalni proces traja ves dan. Učenci poleg nenehnega učenja razvijajo tudi druge spretnosti. V šoli v naravi se krepijo socialne veščine in spreminjajo odnosi med vrstniki. Konflikti, ki nastanejo, zahtevajo rešitev. Večdnevno skupno bivanje omogoča vsakemu otroku, da pokaže svoja močna področja. Učenci se med seboj tesneje povežejo in delujejo kot skupina.

2 CILJI

- Oblikovanje čustvenega odnosa do narave,
- spoznavanje prostočasnih dejavnosti v naravi (izobraževanje za zdravo, koristno in kulturno preživljanje prostega časa v naravnem okolju),
- vzgajanje (neprecenljivi vzgojni učinki skupnega bivanja v naravi, vzgoja za zdrav življenjski slog, številne vzgojne priložnosti, navajanje na red, pospravljanje, opravljanje različnih opravil),
- medpredmetno izobraževanje (odlična priložnost za udejanjanje medpredmetnih povezav, spoznavanje narave in okolice skozi zgodovino, geografijo, naravoslovje, kulturo, etnologijo...),
- kulturno in družabno življenje (nastopi, zaključni večer, glasbene točke, plesi,...).

3 OPIS POTEKA TABORA

Na naravoslovni tabor že vsa leta vozimo otroke tretjega razreda, ki so stari osem oziroma devet let. Tabor poteka pet dni v mesecu maju in je to za učence naše šole prva izkušnja, ko gredo od doma za več dni. Učence spremlja razredničarka in dodatna učiteljica. V izvajanje dejavnosti se vključujejo tudi člani družine kjer bivamo, ki nam na ta način delo olajšajo in obogatijo. Zaradi lepote narave, možnosti, ki jih le ta ponuja in gostoljubja domačinov, bivamo v vasi Soča na turistični kmetiji Jelinčič.

Pred odhodom na tabor pravočasno organiziramo roditeljski sestanek, na katerem vodja tabora natančno predstavi vsebine in potek petdnevnega tabora. Vzamemo si dovolj časa za starše, ki so zaskrbljeni, ker bo njihov otrok odšel prvič od doma.

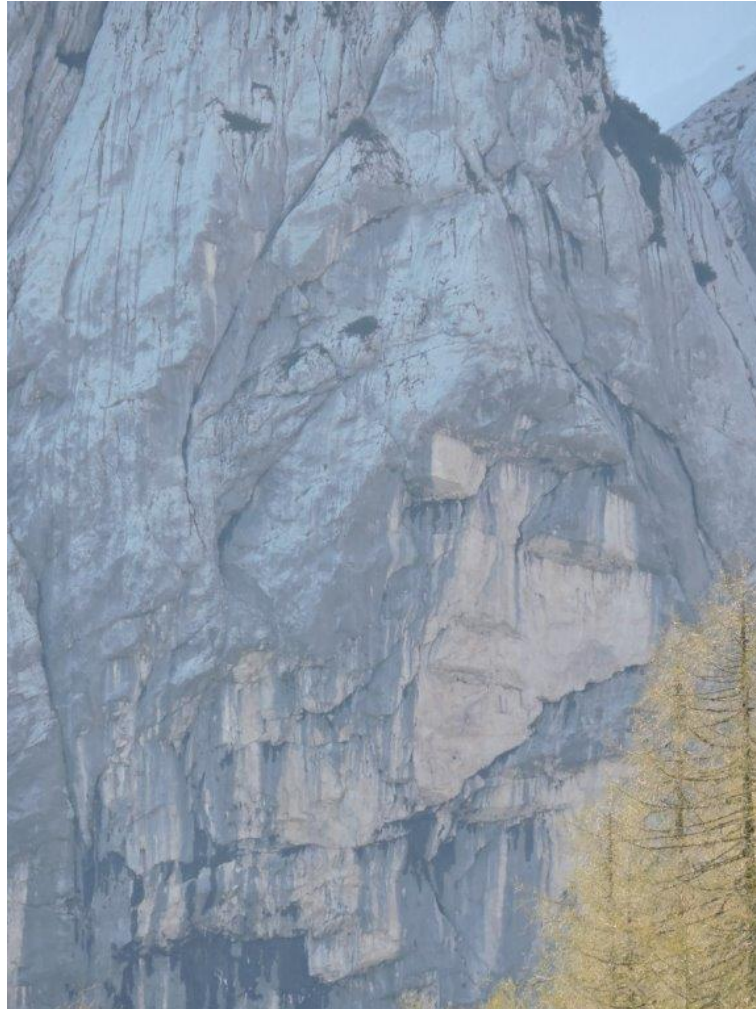
Za potrebe tabora je bil oblikovan delovni zvezek, ki učiteljem nudi okvir za delo. Le tega so pripravili učiteljica razrednega pouka, učiteljica biologije in učitelj likovne umetnosti. Večkrat je bil že prenovljen, nekaj vsebin dodanih in nekaj vsebin odvzetih. Delovni zvezek nam služi kot interno gradivo.

Dan na taboru je pester in prepleten z različnimi dejavnostmi. Prilagajamo se članom družine in njihovemu razpoložljivemu času. Upoštevamo dinamiko skupine. Svoje aktivnosti predvsem prilagajamo vremenskim razmeram, ker večino dejavnosti izvajamo zunaj.

Otroci bivajo v pet ali šest posteljnih sobah. Po zajtrku pričnemo z izvajanjem dejavnosti. Le te izvajamo v manjših skupinah (po 6 otrok). Vsak otrok v petih dneh opravi vse dejavnosti v vseh skupinah. Po kosilu je počitek in otroci imajo takrat čas, da si odpočijejo in se igrajo družabne igre. Po počitku ponovno pričnemo z dejavnostmi po skupinah. V večernem času otroci poskrbijo za svojo higieno, igramo se igre za umirjanje, strnemo vtise določenega dne, preberemo pravljico in se odpravimo spat.

4 DEJAVNOSTI, KI POTEKAJO ČEZ DAN

Že prvi dan, po poti z Bleda v vas Sočo, si ogledamo Rusko kapelico, Ajdovsko deklico, Vršič in informacijsko središče Triglavskega narodnega parka v Trenti. Potovanje poteka z avtobusom in je potrebnih več postankov med potjo, ker je pot kar dolga. Po poti se začnemo učiti tudi himno razreda.

V dopoldanskem in popoldanskem času sledimo zastavljenim ciljem skozi različne dejavnosti.

Organiziramo delavnico, v kateri otroci spoznavajo smeri neba in se urijo v uporabi kompasa. Določajo tudi smer vetra.

Trikrat dnevno otroci merijo temperaturo in jo zapisujejo v svoj dnevnik. Dnevno spremljajo vreme in zapišejo vremenske znake. S pomočjo milnih mehurčkov, vetrnic in trakov določajo smer in moč vetra. Izdelajo preprost merilnik zračnega tlaka, ki napoveduje lepo vreme oziroma dež.

Raziskujemo reko Sočo in življenja v njej. Osvojijo pojme struga, pritok, levi in desni breg reke. V reki iščejo živali na kamnih in pod njimi. Najdene živali spravijo v lončke s povečevalnim steklom. V knjigah poiščejo njihovo ime, jih poimenujejo in primerjajo. Ugotovitve zapišejo.

Travniške rastline in živali spoznavajo v delavnici, kjer iščejo primerke v naravi in jih določajo s pomočjo knjig. Cvetlico, ki jim je najbolj všeč oz. se jim zdi najbolj zanimiva, natančneje raziščejo ob nalogah v delovnem zvezku (opazujejo barvo cveta, obliko listov ...). Poiščejo tudi živali na grmovju. S tresenjem vej in belo rjuho ulovijo živali, jih preštejejo in narišejo v naravoslovni dnevnik.

V delavnici poimenovani Leti, leti izdelujejo letala iz papirja, helikopter in nenavadno letalce iz slamice.

Opazujejo tudi spremembe snovi na toploti in svetlobi. Predmete iz razpredelnice (papir, čokolada, polovica jabolka, list drevesa, mokra krpa) opišejo in opaženo zapišejo. Za nekaj ur jih postavijo na sonce in ugotavljajo razlike oziroma spremembe.

Poskrbimo tudi za veliko športnih vsebin, ki so namenjene sprostitvi in niso vodene v skupinah. Večina jih poteka kot prosta igra. Na kmetiji imajo igrala, peskovnik, velike površine travnika, kjer lahko igrajo razne igre z žogo, badminton, lovilca. Otroci uporabijo svojo domišljijo in iznajdljivost. Upoštevati morajo pravila, se dogovarjati in organizirati, da igra lahko steče. Pomembna elementa sta skrb za varnost in uravnavanje telesne temperature s primernim oblačenjem. Enkrat v času bivanja odidemo na planinski pohod po Soški poti. Učenci se navajajo na vztrajnost, spoznavajo planinsko opremo ter varno hojo. Ob sodelovanju članov družine na kmetiji se izvajajo najzanimivejše in hkrati nepozabne vsebine šole v naravi. Delo vedno organiziramo v vsaj dveh skupinah, da so

učenci aktivnejši. Večino teh aktivnosti bogati stik z domačimi živalmi. Učenci si ogledajo molžo ovc in se sami preizkusijo v molži. Posamezni otroci se odločijo in sodelujejo pri paši ovc ali pa se vsak večer priključijo molži.

V sirarni se seznanijo z izdelavo sira. Vsak izdelava svoj hlebček sira in ga odnese domov. Z gospodinjo zamesijo in oblikujejo vsak svojo obliko kruha, kruh spečejo in ga naslednji dan pojedjo za zajtrk.

Na kmetiji imajo veliko živali. Za nekatere je to sploh prva taka izkušnja.

Menim, da je so na taboru izjemnega pomena tudi vzgojne vsebine. Otroci gradijo pozitivno samopodobo, sprejemajo drugačnost, sodelujejo v skupini. Velik poudarek dajemo tudi osebni higieni in čistoči sob. Sami morajo poskrbeti, da so sobe pospravljene, da se umijejo, primerno oblečejo. Graditev pozitivne samopodobe ob skrbi za sebe v smislu higiene in skrbi za svoje predmete – urejanje potovalke. Hkrati skrbijo za urejenost svoje sobe in postelje.

Vsaka skupina začrtanim vsebinam doda kaj svojega. Izvedemo lahko orientacijski tek okoli kmetije, obiščemo palčkovo deželo v bližnjem gozdičku, z gospodarjem pojemo ljudske

pesmi ob ognjišču, vsak večer preberemo pravljico ali kakšno legendo. V primeru slabega vremena poskrbimo za zabavne igre v hiši.

5 ZAKLJUČEK

Vesela sem, da nam naravoslovni tabor tako dobro uspeva že dve desetletji. Vedno znova se me najbolj dotakne, ko po vrnitvi domov otroci in starši rešijo ankete in dobimo nazaj samo pozitivne odgovore. Verjamem, da se kar nekaj otrok vrača v Sočo, ker jih je lepota doline Trente prevzela in to doživetje želijo deliti s starši.

Literatura in viri

1. http://studentski.net/gradivo/umb_pef_rp1_ssn_sno_sola_v_naravi_01?r=1
2. Kristan, Silvo (1998), Šola v naravi, Radovljica, Didakta
3. Zorec, Miha (2004), Naravoslovna delavnica: preprosti naravoslovni eksperimenti in projekti za vsakogar, Ljubljana, Tehniška založba Slovenije

TANJA BABIČ
OSNOVNA ŠOLA ORMOŽ

VEČČUTNO POUČEVANJE NEMŠKEGA JEZIKA SKOZI RAZLIČNE DIDAKTIČNE IGRE

Povzetek

Sodobni pristopi poučevanja tujih jezikov vključujejo številne igralne dejavnosti in so ena izmed temeljnih sestavin tujega jezika. V prispevku obravnavam področja čutnega zaznavanja v učnih procesih ter predstavljam nekaj didaktičnih iger, ki jih uporabljam pri svojem poučevanju nemškega jezika. Učitelj mora biti pri izbiri didaktičnih igralnih dejavnosti, ki jih je mogoče spreminjati, bogatiti in prilagajati, zelo pazljiv in mora upoštevati tudi učenčevo starost, znanja in različne učne stile, slušni, vizualni, gibalni. Učenje jezika ob igri je močno vezano tudi na pridobivanje novih izkušenj in spoznanj, predvsem pa temelji na avtentičnem učenju.

Ključne besede: veččutno poučevanje, učni stili, didaktične igre

MULTI-SENSORY TEACHING OF GERMAN LANGUAGE THROUGH DIFFERENT DIDACTIC GAMES

Abstract

Modern approaches to teaching foreign languages include many games and are one of the basic ingredients of foreign language. In this article, I present the field of sensory perception in teaching processes as well as some didactic games that I use in my German language lessons. A teacher needs to be very careful when choosing didactic games, which can be changed, enriched or adapted, and also take into consideration the learner's age, knowledge and different learning styles – auditory, visual, kinaesthetic. Learning the language through games is strongly connected to gaining new experiences, but it is especially based on authentic learning.

Keywords: multi-sensory teaching, learning styles, didactic games

1 UVOD

Poučevanje in učenje, sta dva segmenta, s katerima se vedno znova srečujemo učitelji vseh področij. Učitelji se veliko izobražujemo z namenom, da bi učencem omogočili privlačnejši ali inovativnejši način učenja. Sodobna tehnologija je preplavila drugo desetletje 21. stoletja. Velikokrat se sprašujemo, ali je smiselno uporabljati sodobne tablice ali telefone pri pouku. In nemalokrat slišimo odziv, da tovrstni pripomočki seveda ne sodijo k pouku. Ob tem verjetno nekateri pomislimo, ali vztrajati pri klasičnem pedagoškem delu ali pa stopiti v korak s časom, tehnologijo in potrebami generacije.

Vsak od nas ima svoj način učenja – učni stil, ki nam najbolj odgovarja. Dober učitelj bi moral svoj način poučevanja prilagajati tudi različnim učnim stilom učencev.

Ravno zato je potrebno vedno znova iskati nove, raznolike načine, kako snov podati učencu, pa tudi učitelju prijazno, brez prevelikega stresa, a še vedno z največjo učinkovitostjo. Pomembno vlogo igra tudi okolje, urejenost učilnic in splošno vzdušje v oddelku. Podajanje vsebine skozi pristope, ki vzpodbudijo razmišljanje in omogočijo lažjo sprejemanje podane snovi ter lažjo pomnjenje, se vedno znova izkazuje za bolj učinkovito. To od učitelja sicer zahteva za priprave in izvedbo več časa, a učenci snov zato tudi težje pozabijo. Kot učiteljici nemškega jezika mi je največji izziv učencem približati ta jezik, da ga vzljubijo. Pogoj za uspešno učenje tujega jezika je sproščeno vzdušje, ki ga učitelj tujega jezika lahko ustvari z vpeljavanjem različnih vrst iger, iger vlog, z uporabo sodobnih oblik dela in sodobnih medijev, ki vzpodbudno vplivajo na usvajanje jezika. Včasih je to povsem preprosto, včasih pa moramo uporabiti tudi malo domišljije.

Pri načrtovanju, kako izpeljati nek tematski sklop si vedno zastavim vprašanje, kako vpeljati veččutno poučevanje v pouk, se pravi, kako učencu ponuditi isti podatek na več načinov. Da bi podajanje snovi obogatila in ga razširila na več čutov sem upoštevala, da različni učni tipi potrebujejo različne učne tehnike, se pravi vizualno podajanje, podajanje skozi gib in dotik ter slušno podajanje.

2 UČNI STILI UČENCEV

Na podlagi opazovanj posameznih učencev, zakaj enkrat eno snov hitro in zelo dobro usvoji, drugič pa s težavo, mi je postal velik izziv poglobiti se osebno v prepoznavanje posameznih tipov učencev. Pri pouku si pomagam z značilnostmi, ki določajo učne stile posameznih zaznavnih tipov učencev, ki so zapisane v nadaljevanju in sem jih povzela po prispevku Uporaba veččutnega poučevanja pri pouku tujih jezikov, avtorice Vanje Šepec. Na podlagi teh značilnosti se lažje pripravljam na pouk in si tudi lažje izdelam učno pripravo.

2.1 VIZUALNI ALI VIDNI STIL

Splošne značilnosti:

- Učenec si snov najbolje ponazori s slikami;
- učni pripomočki: zemljevidi, grafi, preglednice, knjige ...;
- rad uporablja barve;
- govori hitro;
- ima jasne predstave, uvidi bistvo problema;
- je urejen, organiziran, sistematičen, redoljuben, poslušen in rad opazuje;
- moti ga nered;
- ima težave pri zapornitvi ustnih navodil.

Poučevanje:

- podčrtovanje z različnimi barvami;
- tabelska slika, delovni listi ...;
- uporaba skic in simbolov;
- risanje miselnih vzorcev, slik;
- uporaba preglednic, tabel, videoposnetkov, fotografij ...;
- izdelava plakatov in kartončkov za učenje.

2.2 AVDITIVNI ALI SLUŠNI STIL

Splošne značilnosti:

- učenec se največ nauči iz pogovorov, razprav in predavanj;
- govori ritmično;
- rad bere na glas, ob tihem branju premika ustnice;
- zlahka se odvrne od bistva;
- se pogovarja sam s seboj;
- pri ustnem ocenjevanju znanja se bolj odreže, kot pri pisnem;
- rad ima glasbo, zmožen je oponašati narečja, glasove živali, melodije ...

Poučevanje:

- snov mu mora biti podana postopoma, saj si jo zapomni po korakih;
- hitro ga zmoti hrup;
- delo v dvojicah ali v skupinah;
- poslušanje posnetkov;
- polglasno branje;
- igra vlog, dramatizacija;
- učenje s pomočjo petja, rim, šal, izštevank ...

2.3 KINESTETIČNI ALI GIBALNI STIL

Splošne značilnosti:

- učenec stvari rad preizkusi sam (npr. laboratorijske vaje);
- predmetov se želi dotakniti, jih otipati, čutiti, doživeti, preizkusiti;
- je rad v gibanju, zato mora imeti dovolj svobode;
- ne more dolgo sedeti pri miru;
- po navadi ni dober govorec;
- zanima ga, kako lahko nekaj naredi;
- ob branju si kaže s prstom.

Poučevanje:

- omogočiti čim več gibanja;
- izdelovanje modelov, učenje s kartami, prek igre ...;
- izražanje z gibanjem;
- uživa v zgodbah, primerih, presenečenjih;
- sprehajanje ali ritmična hoja med učenjem;
- videti so nezainteresirani učenci, poležavajo, imajo neurejene zvezke, ne znajo delati zapiskov, ne delajo domačih nalog, vendar na koncu naredijo vse, kar se od njih pričakuje, potrebno jih je zaposliti. (Šepec Vanja, 2013)

Pri učenju tujih jezikov učitelji pogosto naletimo na težavo, saj učenci, predvsem začetniki, ne glede na to, kateri učni tip so, zaradi nepoznavanja jezika učiteljeve razlage ne znajo oziroma ne morejo poslušati, kar pomeni, da je sprejemanje in pomnjenje prek slušnega kanala močno okrnjeno. Zato je vključevanje igre in igralnih dejavnosti v pouk tujih jezikov izjemno pomembno tudi zato, ker se z uporabo teh dejavnosti lahko izognemo teoretični razlagi znanj o jeziku in jih umestimo v dejavnosti in naloge, ki jih učenci izvajajo z zanimanjem in motivacijo. Igre, ki jih vključujem v sam pouk, skrbno izbiram glede na učenčeve interese in zanimanja, za vsako igralno aktivnost pa si vedno zapišem natančna navodila in za igro tudi izdelam učno pripravo oziroma, kako bom predvideno igralno aktivnost vključila v samo izvedbo pouka. Zato mora biti igra, dejavnost z jasno določenim ciljem. Njena pravila morajo učenci poznati vnaprej. Navodila za igro vsebujejo elemente kot so ime igre, kratek opis, potek igre, število igralcev in način dela, trajanje igre ter cilj igre. Učna priprava pa vsebuje ime igre, učne cilje, želene kompetence in spretnosti, navodila, priporočila k boljši izvedbi, prednosti in morebitne slabosti.

V nadaljevanju bom predstavila tematski sklop Živali in nekaj v praksi preizkušenih didaktičnih iger, ki jih dobro sprejemajo posamezni zaznavni tipi učencev, s katerimi lahko pri učencih glede na njihov učni tip spodbudimo zanimanje in motivacijo za učenje. Učenci si novo snov/besedišče hitreje zapomnijo, oziroma obravnavano snov bolj utrdijo, če je podkrepljena z metodami dela, igrami, ki so jim blizu.

3 PRIMER DOBRE PRAKSE

Učenci se učijo na različne načine, nekateri se učijo z branjem, drugi s poslušanjem, tretji pa s pomočjo slikovne predstave.

Izbira dejavnosti oziroma različnih vrst iger je odvisna od učenčeve starosti, znanja in razvojne stopnje. Končni cilj je, da učenci na sproščen, čim bolj naraven in aktiven način dosežejo samostojnost v govornem in pisnem sporočanju. Na primeru učnega sklopa Živali, prikazujem nekaj primerov delovnih aktivnosti skozi didaktične igre na podlagi katerih učenci vključujejo različne stile učenja.

Predmet: Neobvezni izbirni predmet nemščina

Tematski sklop: Živali

Učne ure: 4

Razred: 7. -9.

Prva ura: Die Tiere (živali)

Uro začnem z aktivnostmi za ogrevanje, ki so hkrati spodbuda za učence, da v razredu brez strahu spregovorijo.

Aktivnost/didaktična igra Predstavljanje sebe in drugih: vsak učenec se predstavi tako, da pove svoje ime, priimek in doda še en stavek o sebi.

Primer: Ime mi je ... Rad imam nogomet.

Aktivnost lahko nadgradimo tako, da vsak učenec predstavi svojega predhodnika in potem še sebe. Predstavitev poteka v obliki verige.

V nadaljevanju učne ure izmenično uporabljam različne vizualne, avditivne ali kinestetične igre, na podlagi katerih učenci spoznavajo, širijo in utrjujejo besedni zaklad.

Miselni vzorec: na tablo narišem miselni vzorec, zapišem naslov Živali. Miselni vzorec je vizualna igra, a hkrati zelo primerna za voden pogovor, v katerem učenci spoznajo o čem

se bodo učili (vedeti poimenovati živali, opisati njihov izgled, povedati dele telesa, kje živijo...).

Pri tej igri ima vizualni tip učenca, ko je miselni vzorec končan jasno predstavo o čem se bomo učili, saj ima na podlagi miselnega vzorca pregled. Hkrati je primerna tudi za slušni stil, saj se ti učenci največ naučijo iz pogovorov.

Sledi igra Kartončki, na kartončkih so sličice živali, predvidevam, da bodo učenci nekatere živali znali poimenovati, ostale poimenujem jaz in zahtevam, da za mano glasno ponovijo. To igro večkrat ponovimo, nato pa jo nadgradimo z igro Spomin, k sličicam dodam poimenovanje živali. Učenci morajo poiskati par (sliko in besedo).

Igra Spomin je vizualna vaja, saj učenec uporablja vidne vtise (slike) in besede, ki označujejo vidne vtise, tako dobi jasno predstavo in si prej zapomni. Hkrati pa je primerna za slušni stil, saj se besede večkrat glasno ponovijo, vsakokrat ko se slika obrne, kot tudi gibalni stil, saj se radi učijo preko igre, s kartami in ker lahko sedijo pri tej igri v različnih položajih.

Slika 1: Spomin

Uro nadaljujem z utrjevanjem besedišča, zato uporabim kinestetično igro Vreča presenečenja. V vrečo zložim različne figure živali. Izbrani učenec seže v vrečo in povleče žival iz vreče, ki jo skuša poimenovati.

Ta igra je primerna za gibalni stil učenja. Ti učenci imajo radi presenečanja, hkrati pa se predmetov lahko dotaknejo in otipajo, hkrati se pa tudi gibljejo.

Slika 2: Vreča presenečenja

Uro zaključim z avditivno igro Telefon, ki jo pogosto uporabljam pri ponavljanju novih besed ali slovničnih struktur. Učencu na uho zašepetam besedo, ki jo mora on na uho zašepetati sosedu zraven njega, ta sosedu dalje... in tako do zadnjega v vrsti. Zadnji učenec, ki je besedo prejel po telefonu, to pove na glas. Igro nadgradimo tako, da učenec, ki pove besedo, besedo tudi skuša pravilno zapisati na tablo.

Telefon je najbolj primerna igra za slušni stil učenca, a če igro nadgradimo, da besede zapisujemo na tablo, je primerna tudi za slušni stil, saj besedo glasno ponovimo, ob zapisu lahko tudi črkujemo.

Druga ura: Glagoli povezani z živalmi

Uvodna motivacija je igra Leti, leti... Pravilo igre je, da učenci dvignejo roki, ko učitelj izgovori žival, ki leti. Če učitelj izgovori živali, ki ne leti, ne dvignejo roke. Učenci, ki se zmotijo so izključeni iz igre. Igro nadgradim tako, da namesto glagola leteti uporabim še nekatere druge glagole, ki izražajo premikanje živali: teči, plavati, skakati itd.

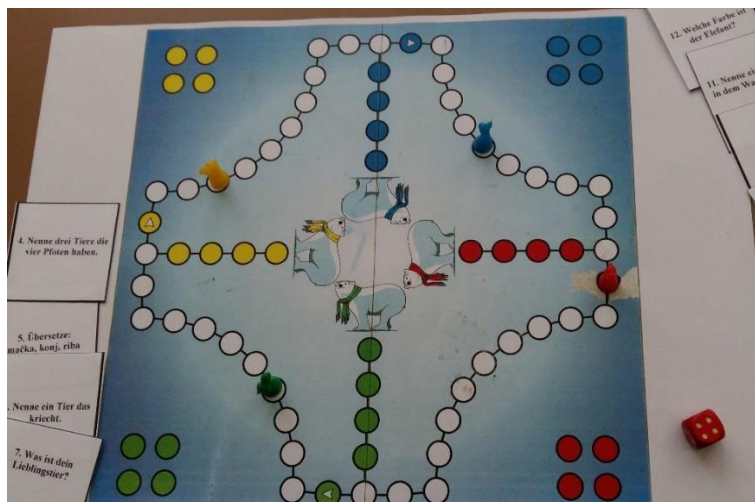
Ta didaktična igra ustreza slušnim stilom, saj učitelj večkrat ponavlja iste živali in glagole. Primerna pa je tudi za kinestetični, gibalni stil, saj se pri tem preko igre izraža z gibanjem, hkrati pa uživa v pričakovanju katera bo naslednja beseda.

Sledi igra Poišči nekoga, ki ima ... Učitelj že vnaprej pripravi vprašanja na listkih. Pred pričetkom igre z učenci prebere vprašanja in razloži njihov pomen. Učence razdeli v dve skupini, ena skupina dobi listke z vprašanji, druga pa sliko živali. Učenci, ki dobijo žival, stojijo na mestu, poslušajo in odgovarjajo z da ali ne. Učenci, ki imajo listek z vprašanji, se prosto sprehajajo po razredu in učencem z sliko živali postavljajo vprašanja v nemškem jeziku, s katerimi sprašujejo: Ali imaš na sliki kravo,..? Ali imaš na sliki domačo žival/ gozdno žival...? Ali imaš na sliki žival? Ali imaš na sliki žival, ki leta,...? Katera žival laja, muka, rjove...? Je ta žival tvoja najljubša žival? In tako dalje. Pred pričetkom igre, učitelj določi čas trajanja igre (5 minut), po preteklem času učenci zamenjajo skupino/vlogo.

Ta igra je vaja za vse učne stile. Vizualni lahko opazuje in posluša, slušni se največ nauči ravno iz pogovorov in z delom v skupinah/dvojicah. Kinestetičnemu pa je v tej igri omogočeno gibanje, sprehajanje med učenjem.

Pridobljeno znanje učenci utrdijo z igro Človek ne jezi se. Igra je primerna za utrjevanje besedišča in slovničnih struktur. V igri sodelujeta najmanj dva in največ štirje igralci. Pripomočki, ki jih učenci potrebujejo pri igri so kocka, podlaga igre Človek ne jezi se, (lahko je povečana na A3-formatu), igralne karte z vprašanji, ki so na enem kupčku na mizi. List s pravilnimi odgovori po številkah je lahko dodan pri učencih, ki potrebujejo pomoč. Učitelj izbere enega igralca, ki je sodnik in skrbi za to, da gre učenec, ki pravilno odgovori naprej, tisti, ki odgovori narobe, pa ostane na polju, na katerem je bil. Ostali igralci tekmujejo in po vrsti mečejo kocko. Za začetek ni treba vreči šestice. Če igralec vrže pet, gre na polje 5 in odgovori, poimenuje, kaj je na sliki, nadaljuje poved ali vprašalnico in tako dalje. Če pridejo igralci na isto polje, izločanja ni, ker lahko igra predolgo traja.

Igra je primerna za slušni stil, saj mu je snov podana postopoma (odgovarja na vprašanja), sodeluje v skupini in posluša odgovore ostalih učencev ter gibalni stil, saj se pri igri lahko giblje, gestikulira, uživa v igri, ki ga spodbuja k učenju.

Slika 3: Človek ne jezi se

Tretja ura: Značilnosti živali

Uro začnem z igro Zavrti kolo in poimenuj. Učenci vrtijo kolo in na tisti živali, kjer se kolo ustavi, jo učenec poimenuje. Na drugi strani kolesa je lahko vprašanje, na katero odgovarjajo učenci, ki imajo več znanja.

Ta igra zajema vse tri učne stile, saj vizualni rad opazuje, posluša in se uči na podlagi sličic, slušni utrjuje besedišče s tem ko besede večkrat sliši, kinestetični pa uživa v presenečenju, v tem katera slika bo naslednja, se giblje, hkrati pa uči.

Slika 4: Vrtljivo kolo

Uro nadaljujem z raziskovalno nalogo/igro Slovarfon. Vsi učenci so predhodno obveščeni, da potrebujejo za to nalogo telefon. Učenci lahko delajo individualno, v parih ali v skupinah. Izberejo si eno žival in v obliki miselnega vzorca na A3 listu zapišejo njene značilnosti: je velika, majhna, barva dlake, število nog, deli telesa (kljun, rep, luske) in tako dalje. Učitelj določi čas, 20 minut. Ko čas poteče, učenci drug za drugim predstavijo svojo žival (govorni nastop). Po končanih predstavitvah, si zapišejo nove besede v zvezek.

Je izrazito vizualna vaja, saj učenci zapisujejo v obliki miselnega vzorca, podčrtujejo z različnimi barvami, rišejo živali, da bi pa bila primerna tudi za slušni stil, omogočimo delo v parih ali v skupinah, kinestetičnemu stilu pa zadostimo s tem, da išče besede po slovarju bodisi v elektronski ali knjižni obliki.

Četrta ura: Preverjanje in utrjevanje znanja

Za uvodno motivacijo uporabim igro Sestavljanje besed, povedi. Učenci sestavljajo besede iz posameznih črk, ki so napisane na zamašku ali kartončku. Besedo ali poved sestavijo po navodilih učitelja. Na primer, sestavi zapis die Katze, po nemško zapiši domača žival, sestavi poved, ki vsebuje besedo Lieblingstier.

Sestavljanje besed, povedi iz črk na zamaških/kartončkih je kinestetična vaja. Po navadi učenci gibalnega učnega stila niso dobri govorniki, a ob tej igri so hitro motivirani za pogovor.

Slika 5: Sestavljanje besed, povedi iz črk na zamaških

Za nadaljnji potek ure pa Vodeno pripoved. Učenci so razdeljeni v skupine po pet učencev. Vsaka skupina mora oblikovati kratek sestavek, in sicer tako da v svojo pripoved vključijo odgovore, s katerimi so odgovorili na pet vprašanj, tvorjenih z vprašalnicami: kdo, kaj, koga, kje, kdaj. Vprašalnice se lahko spreminjajo glede na učno vsebino. Vsaka skupina napiše na listič navpično pet vprašanj. Listič je petkrat prepognjen, tako da nihče ne vidi odgovora svojega sošolca. Na podlagi odgovorov, ki so zapisani na listu, oblikujejo ustno ali pisno, krajši ali daljši sestavek, odvisno od znanja učencev.

Didaktična igra Vodena pripoved je aktivnost za spodbujanje ustvarjalnosti. Osnovni namen te igralne dejavnosti je ne glede na učni stil predvsem spodbujanje učenčeve domišljije in spontanosti za izražanje.

4 ZAKLJUČEK

Pri učencih je treba vzbuditi zanimanje in veselje do učenja tujih jezikov že na samem začetku in to je tudi cilj uvajanja igralnih dejavnosti v sam pouk. Igralne dejavnosti je treba večkrat ponavljati, saj le tako učenci zares usvojijo pravila in strategijo igre. Tako bo dosežen zastavljen cilj dejavnosti.

Učitelji imamo možnost opazovati učence in njihove zaznavne načine, s katerimi si lažje in hitreje zapomnijo učno snov.

Pri pouku tujega jezika je razvijanje govornega sporočanja in sporazumevanja najpomembnejša učna sestavina, zato mora učitelj dobro pripraviti gradiva in natančno določiti cilje, ki naj bi jih učenec dosegel z določenimi dejavnostmi. Pri didaktičnih igrah se

moramo zavedati, da se učenci pri igri vedno naučijo nekaj novega, hkrati pa utrjujejo že znano. V prispevku predstavljene igre, spodbujajo razvoj posameznih zaznavnih kanalov, olajšajo delo v razredu in učence motivirajo, da si novo snov lažje zapomnijo.

Literatura in viri

1. Šepec V. Uporaba veččutnega poučevanja pri pouku tujih jezikov. Vestnik za tuje jezike, letn. 5, št. 1/2 (2013), str. 275-289. Dostop: <http://revije.ff.unilj.si/Vestnik/article/viewFile/1059/886>

BARBARA BABNIK MRAVLJA

OSNOVAN ŠOLA LITIJA, ULICA MIRE PREGLJEVE 3, 1270 LITIJA

RAZČLENJEVANJE ŠTEVILA IN DOLOČANJE DESETIŠKIH ENOT PRI UČENKI Z DISKALKULIJO

Povzetek

V prispevku je predstavljena specifična učna težava diskalkulija in strategije poučevanja razčlenjevanja števila pri učenki 5. razreda osnovne šole z diskalkulijo. Učenci z diskalkulijo so povprečno ali nadpovprečno inteligentni, vendar imajo na matematičnem področju velike težave. Težave imajo na področju procesiranja številčnih podatkov, učenja aritmetičnih dejstev, izvajanja računskih operacij in na področju matematičnega sklepanja. Zaradi teh specifik mora biti poučevanje matematičnih vsebin prilagojeno njihovim sposobnostim. Učenci z diskalkulijo potrebujejo različne materialne opore, več vaj, drugačen didaktično-metodični pristop in veliko ponazoril. Pri uporabi predmetov postopno prehajamo o predmetov iz narave k abstraktnim simbolom.

Ključne besede: diskalkulija, matematika, specifične učne težave, razčlenjevanje števila.

FACTORING AND DETERMINING DECIMAL UNITS IN A STUDENT WITH DYSCALCULIA

Abstract

The paper shows the specific learning disability of dyscalculia and teaching strategies of number factoring in a 5th year student with dyscalculia.

Students with dyscalculia are of average or above average intelligence; however they have major difficulties with mathematics. These difficulties show when processing numerical data, learning arithmetic facts, performing calculations and mathematical deductions. Therefore, teaching mathematics has to be adapted to their abilities.

Students with dyscalculia need different practical materials, more exercise, a different didactic-methodical approach and many exemplifications. When using materials, we gradually move from object from our surroundings to abstract symbols.

Keywords: dyscalculia, mathematics, specific learning disabilities, number factoring

1 UVOD

Matematika je eden izmed temeljnih predmetov v osnovni šoli. Pomembna je zaradi samih vzgojno-izobraževalnih nalog, kot tudi zaradi podpore drugim predmetom (fizika, kemija, geografija...) Nekateri učenci pa se pri matematiki znajdejo v težkem položaju, saj so za nekatere že najpreprostejše računske operacije zelo trd oreh. V seminarski nalogi bom v teoretičnem delu predstavila primanjkljaje na posameznih področjih učenja. Nekaj več pozornosti bom namenila predstavitvi diskalkulije in samega predmeta matematike. Empirični del bo prikazoval funkcioniranje deklice z diskalkulijo ter možnosti načrtovanja obravnave, strategij obravnave in prilagoditev, ki so primerne za učence z diskalkulijo v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju. V zadnjem delu je predstavljen film, ki služi kot pripomoček pri ozaveščanju učencev o diskalkuliji.

2 DISKALKULIJA

2.1 UČNE TEŽAVE

Približno 20-25% osnovnošolcev ima posebne vzgojno-izobraževalne potrebe. Najštevilčnejša skupina otrok s posebnimi potrebami so otroci z učnimi težavami. Med njimi je okoli 10 odstotkov otrok, ki imajo eno od oblik specifičnih učnih težav, pri 2-4% otrok s specifičnimi učnimi težavami (SUT) se le-te pojavljajo v težji obliki. (Kavkler in Magajna, 2008).

Učne težave delimo na splošne učne težave in specifične učne težave.

2.2 SPLOŠNE UČNE TEŽAVE

Usvajanje in izkazovanje znanja ali veščin je lahko ovirano in s tem znižana storilnost zaradi najrazličnejših neugodnih vplivov okolja (ekonomska in kulturna prikrajšanost, problemi večjezičnosti in večkulturnosti, pomanjkljivo ali neustrezno poučevanje ...), nekaterih notranjih dejavnikov (splošno upočasnen razvoj kognitivnih sposobnosti) ali neustreznih vzgojno-izobraževalnih interakcij (strah pred neuspehom, nezrelost in pomanjkanje motivacije in učnih navad ...) Splošne učne težave imajo učenci, ki imajo največkrat težave pri usvajanju znanj in spretnosti pri več izobraževalnih predmetih. Največkrat te otroke odkrijemo, ker imajo bistveno nižje šolske dosežke pri več šolskih predmetih, kot njihovi vrstniki. Prav tako se pojavljajo težave pri usvajanju temeljnih spretnosti pri pisanju, branju in računanju. Imajo večje govorne in jezikovne težave, slabše socialne spretnosti, lahko pa se pojavljajo tudi znaki emocionalnih in vedenjskih težav. Pri vseh predmetih dosegajo slabši učni uspeh. (Kavkler in Magajna, 2008).

2.3 SPECIFIČNE UČNE TEŽAVE

Specifične učne težave tvorijo kontinuum in varirajo od lažjih, zmernih do težjih. Otroci z lažjimi in zmernimi učnimi težavami spadajo v skupino otrok z učnimi težavami (opredeljeni so v Zakonu o OŠ, 1996). Otroci s težjimi učnimi težavami, pa spadajo v skupino z otrok s primanjkljaji na posameznih področjih učenja - PPPU (kot so opredeljeni v Zakonu o usmerjanju, 2000). Specifične učne težave ima heterogena skupina otrok in mladostnikov, ki imajo pomembno večje težave, kot vrstniki pri branju, pisanju, aritmetiki ..., čeprav je njihova inteligentnost povprečna ali nadpovprečna. Lahko so celo nadarjeni na nekaterih področjih, kot so glasba, ples, šport ... Te težave so notranje narave, domnevno posledica disfunkcije v centralnem živčnem sistemu. Specifične učne težave so notranje narave in

niso primarno pogojene z vidnimi, slušnimi ali z motoričnimi okvarami, z motnjami v duševnem razvoju, s čustvenimi motnjami ali z neustreznimi okoljskimi dejavniki, lahko pa se pojavljajo skupaj z njimi.

SUT pri matematiki določajo trije dejavniki: neskladje med učenčevimi povprečnimi ali nadpovprečnimi intelektualnimi sposobnostmi in dobro splošno šolsko uspešnostjo ter izrazitimi težavami pri učenju matematike; izrazitost učnih težav pri matematiki, o kateri govorimo takrat, ko ima učenec za 2 standardna odklona nižje rezultate na matematičnih testih, kot jih dosegajo vrstniki ali dveletni zaostanek za vrstniki pri obvladovanju matematičnih znanj; vztrajnost učnih težav pri matematiki, ko ima učenec izrazite in dolgotrajne učne težave kljub vsem možnim prilagoditvam, tako v šoli, kot doma (Desoete, Roeyers in De Clercq, 2004; v Kavkler, 2007).

Učenci s SUT pri matematiki, imajo kompleksne vzgojno-izobraževalne potrebe na štirih področjih: na področju organizacije, kar se kaže v neurejenih potrebščinah, pripomočkih, slabo ocenijo prioritete in načrtujejo porabo časa; na področju fine motorike imajo težave pri geometriji, pisanju (števil, računov, besedil), pri dejavnostih z drobnimi učnimi pripomočki...; na področju socializacije so slabše vključeni v socialno okolje, saj pogosto težje razumejo pravila, socialne relacije, neverbalne znake socialnih sporočil... in na področju matematičnih izobraževalnih vsebin v zvezi z deklarativnim, konceptualnim, proceduralnim in problemskim matematičnim znanjem. Velik vpliv na uspešnost pri matematiki imajo poleg tega še verbalne sposobnosti (zahtevna terminologija, specifičen matematični jezik, navodila ...), pozornost in koncentracija, perceptivne sposobnosti, motivacija za učenje matematike... (Lewis in Doorlang, 1987).

2.4 PRIMANJKLJAJI NA POSAMEZNIH PODROČJIH UČENJA - PPPU

Zmerne in težje oblike specifičnih učnih težav poimenujemo primanjkljaji na posameznih področjih učenja. Izraz PPPU označuje zelo raznoliko skupino primanjkljajev (motenj), ki se kažejo z zaostankom v zgodnjem razvoju in\ali v izrazitih težavah na katerem koli od naslednjih področij: pozornost, pomnjenje, mišljenje, koordinacija, komunikacija, branje, pisanje, pravopis, računanje, socialna kompetentnost in čustveno dozorevanje. Primanjkljaji vplivajo na posameznikovo sposobnost interpretiranja zaznanih informacij in\ali povezovanja informacij ter tako ovirajo učenje šolskih veščin (branja, pisanja, pravopisa, računanja). Težave, motnje pri učenju, ki sodijo v to skupino so notranje, nevrofiziološke narave in niso primarno pogojene z vidnimi, slušnimi ali motoričnimi okvarami, motnjami v duševnem razvoju, čustvenimi motnjami ali neustreznimi okoljskimi dejavniki, čeprav se lahko pojavljajo skupaj z njimi.

Geary (v Kavkler, 2007) specifične učne težave pri matematiki deli na diskalkulijo in specifične aritmetične težave. V naši seminarski nalogi se bomo posvetili diskalkuliji.

2.5 DISKALKULIJA

Izraz diskalkulija označuje specifične učne težave pri matematiki. Učenci z diskalkulijo imajo praviloma zmerne in težje učne težave pri matematiki. Diskalkulija je lahko pridobljena (posledica določene oblike možganske okvare, pri čemer imajo posamezniki s to vrsto diskalkulije težave z dojetjem števil in aritmetičnih operacij) ali razvojna, ki je povezana s slabšim konceptualnim, proceduralnim in deklarativnim matematičnim znanjem (Magajna idr., 2008). Razvojna diskalkulija je definirana kot specifična, prirojena učna težava pri

matematiki pri osebah, ki so normalno inteligentne (Shalev, Auerbach, Manor in Gross-Tsur v Kavkler, 2007).

Je specifičen način kognitivnega funkcioniranja posameznika. V DSM V diskalkulijo povezujejo s težavami na področju procesiranja številčnih podatkov, učenja aritmetičnih dejstev, izvajanja računskih operacij in na področju matematičnega sklepanja.

Kaže se kot skupek specifičnih težav pri učenju matematike, reševanju računskih nalog ter vpliva na sposobnost usvajanja matematičnih veščin. Težave se pojavljajo ne glede na intelektualno razvitost, nemoteno delovanje čutil in optimalne pogoje poučevanja, pri čemer so lahko prisotne na vseh ali le na določenih področjih matematike. Pogosto jih spremljajo tudi težave na jezikovnem področju (Kesič Dimic, 2010).

Otrok z diskalkulijo ima izrazite učne težave na področju konceptualnega, deklarativnega in proceduralnega znanja (pojmovno znanje, obvladovanje aritmetičnih dejstev ter postopkov), pri čemer slabše obvlada že predpogoje za učenje aritmetike (štetje, velikostni odnosi, mestne vrednosti) in uporablja razvojno manj razvite strategije reševanja aritmetičnih problemov (Kavkler, 2002 in Košir idr., 2008).

Na področju matematike se lahko pojavljajo sledeči primanjkljaji:

- verbalne sposobnosti (težave z razumevanjem in usvajanjem matematičnih pojmov, težave pri povezovanju matematičnih izrazov s pomenom (izraza "odštej" ne povežejo z odštevanjem), težave z opisovanjem postopkov in uporabo strategij pri reševanju problemov, čeprav so sicer uspešni pri ustnem izražanju);
- perceptivne sposobnosti (zamenjevanje vidno podobnih števil ($6/9$, $3/8$), zamenjevanje števk v dvomestnih številih, težave s prepoznavanjem in razlikovanjem računskih znakov, težave pri prepisovanju s table v zvezek, pri orientaciji levo/desno, zgoraj/spodaj, pred/za, pri pisnem računanju ne vedo, kje začeti z računanjem, nenatančno podpisujejo številke);
- pozornost in koncentracija (slabša pozornost in koncentracija zaradi težav z razumevanjem navodil in pojmov ter zaradi počasnejšega tempa izvajanja);
- konceptualno, proceduralno, deklarativno znanje (težave pri razumevanju in obvladovanju pojma števila, vrstilnih števnikov, geometrijskih pojmov, težave pri razumevanju odnosov med števili (večje/manjše) ter merskimi enotami, težave pri urejanju števil po velikosti, štetju (predvsem štetje nazaj in v zaporedju), težave na področju dolgotrajnega pomnjenja - težave pri priklicu dejstev (poštevanke) in postopkov, težave na področju kratkotrajnega pomnjenja (pozabijo npr. del števila v računu), težave pri sledenju zaporedja korakov v postopkih, težave pri izbiri učinkovite strategije ob reševanju problemov.

Poleg težav pri matematiki, so pri teh otrocih opazne tudi težave na področju organizacije in načrtovanja (neurejenost šolskih potrebščin, težave pri razporejanju zapisa na listu, težave z načrtovanjem poteka reševanja naloge, težave s časovno organizacijo in orientacijo - težave pri oceni, koliko časa potrebujejo za določeno nalogo). Slabše razvite imajo tudi fizične spretnosti, predvsem finomotorične sposobnosti, zaradi česar imajo težave pri geometriji, uporabi tehničnih in učnih pripomočkov, ter zapisovanju števil, računov, besedilnih nalog. Na področju sposobnosti socialne integracije imajo težave z razumevanjem pravil, socialnih odnosov in neverbalnih znakov, zato so lahko slabše vključeni v socialno okolje. Zaradi neuspehov v času šolanja, imajo ti učenci pogosto negativno samozaupanje, odpor do matematike, pojavljata se lahko anksioznost in

depresivnost. Zato je pomembno, da se opremo na njihova močna področja in jim tako omogočimo pozitivne izkušnje in uspeh (Ivačič idr., 2014).

Učenci z diskalkulijo pogosto zamenjujejo številke (npr. namesto 6 , preberejo 9 ipd.), napačno povedo rezultat kake naloge, čeprav so izračuni po navadi pravilni, napačno zapišejo rezultate ali števila (npr. namesto 27, 72 ipd.). V današnjem šolskem sistemu je ogromno pisnega reševanja nalog, zato učitelji opažajo običajno predvsem napačne izračune, manj pa so pozorni na to ali gre morebiti za specifične učne težave (Žerovnik, 2004).

Skozi posameznikov razvoj in odraščanje so opazni različni znaki diskalkulije:

- v zgodnjem otroštvu opažamo težave z razvrščanjem po barvi, obliki, velikosti, ugotavljanjem vzorcev, usvajanjem pojmov daljši-krajši ipd., z učenjem pojma števil ...
- v času osnovnošolskega izobraževanja opažamo težave na področju jezikovnega procesiranja (slabše reševanje osnovnih računskih operacij, slabši matematični besednjak, težave s priklicem aritmetičnih dejstev in postopkov,...) in prostorske orientacije (težave pri zapisu in organizaciji).
- v mladostništvu in odraslosti opažamo težave na področju slabše avtomatizacije dejstev, postopkov, slabši matematični besednjak ... (National center for disabilities 2006, v Kavkler 2011).

Pri diskalkuliji torej najdemo značilne, izrazite, vseživljenjske primanjkljaje na področju osnovnih znanj in spretnosti matematike, ki se kažejo v slabšem obvladovanju (Kavkler et.al. 1991, Kavkler 2011):

- dojemanja pojma števila
- težave pri prehodu na abstraktno raven dojemanja
- matematičnih pojmov
- veččin štetja
- proceduralnih znanj
- priklica dejstev
- reševanja besednih problemov
- geometrijskih pojmov
- mer...

Učenci z diskalkulijo potrebujejo različne materialne opore (npr. preglednice, prste, kamenčke,...). Potrebujejo več vaj, drugačen didaktično-metodični pristop, individualiziran pristop in veliko ponazoril. Pri uporabi predmetov je potrebno postopno prehajanje od predmetov iz narave, k preglednicam, številskim trakovom in nazadnje k abstraktnim simbolom. Učenec mora učno snov razumeti in dojeti (Kavkler et.al., 1991).

3 RAZČLENJEVANJE ŠTEVILA IN DOLOČANJE DESETIŠKIH ENOT

Deklica je imela velike težave pri zapisovanju večmestnih števil. Največ težav je bilo pri številih z ničlo. Ničle so se največkrat kar »izgubile«. (npr. tisoč ena je zapisala 101, petsto devet je zapisala 59). Težave je imela tudi z določanjem desetiških enot.

Tu sem se poslužila vizualnih pripomočkov in dekličinih prstov. Deklica namreč zelo učinkovito uporablja svoje telo pri učenju matematike, poleg tega ji učenje olajša delo z barvami.

Za to dejavnost sem uporabila plastificirane kartončke s števili. Enice so obarvane z rumeno, desetice z zeleno, stotice z modro in tisočice z rdečo. Kavklerjeva (1993) poudarja, da je pri obračanju števk najuspešnejša korekcija z barvnimi oznakami, saj se zaradi barvnih označb bolj utrdi pozornost, pri čemer barve pomagajo pri priklicu in označevanju zaporedja dejavnosti.

Ko je sestavljala število s pomočjo kartončkov, je povedala, koliko enic, desetic, stotic in tisočic sestavlja število.

Slika 1: Prikaz dela z barvnim desetiškim sistemom.

Slika 2: Prikaz dela z barvnim desetiškim sistemom.

VIR: Barbara Babnik Mravlja

Za določanje števila iz desetiških enot sva uporabili barvni desetiški sistem, kjer se številke obračajo na podlagi. Deklica je ob napisanem primeru 5S 0D 9E nastavila število. Število je nastavila tudi z Dienesovimi kockami.

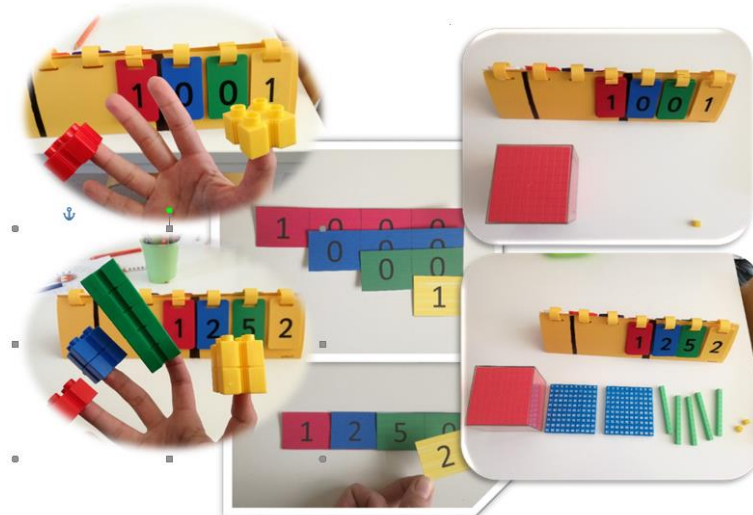
Slika 3: Prikaz dela z barvnim desetiškim sistemom in z Dienesovimi kockami.
VIR: Barbara Babnik Mravlja

Pri določanju desetiških enot si je deklica pomagala tudi s svojim močnim področjem - s telesom, z rokami. Predvsem sem želela, da razume desetiške enote in številko 0.

Slika 4: Prikaz dela z barvnim desetiškim sistemom in s kockami na rokah.
VIR: Barbara Babnik Mravlja

Deklica je nastavljala različna števila in pri tem uporabljala različne pripomočke:

Slika 5: Prikaz dela z barvnim desetiškim sistemom in z s kockami na rokah.
VIR: Barbara Babnik Mravlja

4 SKLEP

Na naši šoli si prizadevamo ustvarjati spodbudno učno okolje, saj se zavedamo, da je temelj vzgojno-izobraževalnega procesa in uspešno preprečuje negativne odnose, vedenja ter omogoča enake možnosti za vse učence.

Za učence z diskalkulijo je pomembno, da tako pri urah dodatne strokovne pomoči, kot pri delu v razredu in doma, uporabljajo konkretne materiale, saj lahko tako razvijejo mnogo bolj natančne mentalne reprezentacije, jih bolje razumejo in so bolj motivirani za učenje matematike. Njihovo razumevanje matematičnih idej je boljše, prav tako je uspešnejša uporaba znanj v življenju. Dejavnosti s konkretnim in strukturiranim materiali pomembno vplivajo na razvoj pojmov, na ugotavljanje številskih odnosov, razvoj mestnih vrednosti, uspešnost reševanja besednih problemov... Zavedati se pa moramo, da materiali sami po sebi ne bodo učili učencev. Zato je potrebno učenca opolnomočiti za uporabo posameznih pripomočkov. Pomembno je, da učenec posamezno prilagoditev uporablja le toliko časa, dokler jo potrebuje.

Brez dobre poučevalne prakse, brez okolja v katerem bo učenec lahko aktiviral amigdalo, brez sodelovanja staršev bodo otroci z diskalkulijo le s težavo napredovali, kljub vsem prilagoditvam.

Literatura in viri

1. Ashcroft, R. in Chainn, S. (2007). Mathematics for dyslexics including Dyscalculia. 3. Izdaja. TJ International, Padstow, Cornwall.
2. Brodie, A. (2005). Numeracy Today for ages 9-11. Photocopiable for the daily maths lessons. London: A&C Black Publisher Limited.
3. Camloh, Krstulovič, Milavec, Štular. (2016) VODNIK_Samostojnost otroka doma . Pridobljeno na spletni strani: <https://drive.google.com/file/d/oB7MnkoJaLpDiMohaYW5pRDI1ZFE/view>, dne 10.9.2018.
4. Cotič, M., Felda, D., Bremec, B., Pisk, M. in Benčina Smotlak, N. (2007). Svet matematičnih čudes 4. Kako poučevati matematiko v 4. razredu devetletne osnovne šole : priročnik 4. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana : DZS,

5. Čačinovič Vogrinčič, G. (2018). Spodbudno učno okolje – vsakokrat edinstven projekt pomoči, soustvarjen z učencem s SUT. V Kavkler, M., Košak Babuder, M., Magajna, L., Pulec Lah, S. in Stančič, Z. (ur.) MEDNARODNA konferenca o specifičnih učnih težavah: Specifične učne težave – sopojavljanje težav in možnosti za uresničevanje pozitivnih izidov: zbornik prispevkov. (str. 109). Ljubljana: Društvo Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.
6. Gole, I. (2014). Reševanje učnih težav pri matematiki. V Žakelj, A. (ur.), Učne težave pri matematiki in slovenščini - izziv za učitelje in učence. (str. 111 - 114). Ljubljana: Zbornik prispevkov konference. Zavod RS za šolstvo.
7. Hodnik Čadež, T. (2014). Reprezentiranje matematičnih pojmov pri pouku matematike na razrednji stopnji. V Žakelj, A. (ur.), Učne težave pri matematiki in slovenščini - izziv za učitelje in učence. (str. 32 - 44). Ljubljana: Zbornik prispevkov konference. Zavod RS za šolstvo.
8. Ivančič, A., Podlogar P., Joka, N., Simončič, A. in Tašner, M. (2014). Pomoč in podpora učitelju za delo z učenci z diskalkulijo – priročnik. Univerza v Ljubljani in Društvo Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.
9. Jereb, A. (2011). Učno okolje kot dejavnik pomoči učencem z učnimi težavami. V: Pulec Lah, S., Velikonja, M. (ur.). Učenci z učnimi težavami. Izbrane teme. (str. 68-79). Ljubljana : Pedagoška fakulteta.
10. Kalan Marko (2015). Obravnava otroka z diskalkulijo v svetovalnem centru za otroke, mladostnike in starše v Ljubljani. V Kavkler, M. in Košak Babuder M. (ur.), Težave pri učenju matematike: strategije za izboljšanje razumevanja in učnih dosežkov učencev (str. 24 - 44). Ljubljana: Društvo Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.
11. Kalan, M. (2018). Latentne razlike v dosežkih učencev z učnimi težavami pri matematiki in učencev brez učnih težav pri matematiki pri reševanju aritmetičnih besednih problemov. V Kavkler, M., Košak Babuder, M., Magajna, L., Pulec Lah, S. in Stančič, Z. (ur.) MEDNARODNA konferenca o specifičnih učnih težavah: Specifične učne težave – sopojavljanje težav in možnosti za uresničevanje pozitivnih izidov: zbornik prispevkov. (str. 166 - 172). Ljubljana: Društvo Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.
12. Kavkler M. in Košak Babuder, M. (2015). Pomoč in podpora učencem pri reševanju matematičnih besedilnih nalog. V Kavkler, M. in Košak Babuder M. (ur.), Težave pri učenju matematike: strategije za izboljšanje razumevanja in učnih dosežkov učencev (str. 176 - 206). Ljubljana: Društvo Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.
13. Kavkler M. in Vipavec J. (2015). Konceptualne osnove obravnave učencev z učnimi težavami pri matematiki. V Kavkler, M. in Košak Babuder M. (ur.), Težave pri učenju matematike: strategije za izboljšanje razumevanja in učnih dosežkov učencev (str. 9 - 23). Ljubljana: Društvo Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.
14. Kavkler M., Košak Babuder, M. in Magajna L. (2015). Uspešnost reševanja matematičnih besednih nalog pri učencih 5. razreda. V Kavkler, M. in Košak Babuder M. (ur.), Težave pri učenju matematike: strategije za izboljšanje razumevanja in učnih dosežkov učencev (str. 151-175). Ljubljana: Društvo Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.

15. Kavkler, M. (1993). Pomoč otroku pri matematiki. Svetovalni center, Ljubljana.
16. Kavkler, M. (2007). Specifične učne težave pri matematiki. V M. Kavkler, M. Košak Babuder (ur.), Učenci s specifičnimi učnimi težavami: skriti primanjkljaji - skriti zakladi (str. 77-112). Ljubljana: Društvo Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.
17. Kavkler, M. (2011). Učenci z učnimi težavami pri matematiki – učinkovitejše odkrivanje in diagnostično ocenjevanje. V Magajna, L., Velikonja, M. (ur.), Učenci z učnimi težavami. Prepoznavanje in diagnostično ocenjevanje. (str. 137-146) Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
18. Kavkler, M. (2011a). Obravnava učencev z učnimi težavami pri matematiki. V Milena Košak Babuder in Marija Velikonja (ur.), Učenci z učnimi težavami – Pomoč in podpora (str. 124–156). Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
19. Kavkler, M. (2014a). Pomoč in podpora učencem z učnimi težavami. V Žakelj, A. (ur.), Učne težave pri matematiki in slovenščini - izziv za učitelje in učence. (str. 9-11). Ljubljana: Zbornik prispevkov konference. Zavod RS za šolstvo.
20. Kavkler, M. (2014b). Primanjkljaji na področju matematike - kriteriji za opredelitev. V Košak Babuder, M. idr. (ur.): Otroci in mladostniki s specifičnimi učnimi težavami - podpora pri uresničevanju njihovih potencialov. Četrta mednarodna konferenca o specifičnih učnih težavah v Sloveniji. društvo Bravo, društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami, Ljubljana.
21. Kavkler, M. (2018). Kompleksnost specifičnih učnih težav – viri in ovire systemske pomoči in podpore. V Kavkler, M., Košak Babuder, M., Magajna, L., Pulec Lah, S. in Stančič, Z. (ur.) MEDNARODNA konferenca o specifičnih učnih težavah: Specifične učne težave – sopojavljanje težav in možnosti za uresničevanje pozitivnih izidov: zbornik prispevkov. (str. 10 - 24). Ljubljana: Društvo Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.
22. Kavkler, M., Končnik Goršič, N. (ur.) (2002). Specifične učne težave otrok in mladostnikov: prepoznavanje, razumevanje, pomoč. Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, Ljubljana.
23. Kesič Dimic, K. (2002). Ko matematika zadiši po težavah. Učne težave pri matematiki. V reviji Viva, november 2002.
24. Kmetič S. (2014). Predvidevanje in odkrivanje učnih težav pri matematiki. V Žakelj, A. (ur.), Učne težave pri matematiki in slovenščini - izziv za učitelje in učence. (str. 77 - 98). Ljubljana: Zbornik prispevkov konference. Zavod RS za šolstvo.
25. Košir, S. (2008). Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja : navodila za prilagojeno izvajanje programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
26. Lychatz, S. (2018). Diskalkulija – vplivi zaznavnih primanjkljajev na razumevanje matematike. V Kavkler, M., Košak Babuder, M., Magajna, L., Pulec Lah, S. in Stančič, Z. (ur.) MEDNARODNA konferenca o specifičnih učnih težavah: Specifične učne težave – sopojavljanje težav in možnosti za uresničevanje pozitivnih izidov: zbornik prispevkov. (str. 75 -78). Ljubljana: Društvo Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.
27. Magajna, L. (2014). Prepoznavanje in odkrivanje učnih težav pri slovenščini in matematiki: problemi, dileme in novi izzivi. V Žakelj, A. (ur.), Učne težave pri matematiki in slovenščini - izziv za učitelje in učence. (str. 12 - 14). Ljubljana: Zbornik prispevkov konference. Zavod RS za šolstvo.

28. Magajna, L. idr. (2008): Učne težave v osnovni šoli: koncept dela. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana.
29. Magajna, L. idr. (2015): Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja. V Vovk-Ornik, N.: Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana. Pridobljeno na: <http://www.zrss.si/digitalnknjiznica/kriteriji-puopp-2015/files/assets/common/downloads/publication.pdf>, dne 1.2.2018.
30. Mahesh C. Sharma. (2001) Matematika bez suza: kako pomoči djetetu s teškoćama u učenju matematike. Lekenik: Ostvarenje.
31. Ornik Vovk, N.. (2018). Sočasnost pojavljanja primanjkljajev, ovir oz. motenj pri otrocih s primanjkljaji naposmeznih področjih učenja v procesu usmerjanja. V Kavkler, M., Košak Babuder, M., Magajna, L., Pulec Lah, S. in Stančič, Z. (ur.) MEDNARODNA konferenca o specifičnih učnih težavah: Specifične učne težave – so pojavljanje težav in možnosti za uresničevanje pozitivnih izidov: zbornik prispevkov. (str. 128 - 135). Ljubljana: Društvo Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.
32. Passolunghi, M. C. (2018). Matematično učenje: zgodnji napovedniki in intervencija. V Kavkler, M., Košak Babuder, M., Magajna, L., Pulec Lah, S. in Stančič, Z. (ur.) MEDNARODNA konferenca o specifičnih učnih težavah: Specifične učne težave – so pojavljanje težav in možnosti za uresničevanje pozitivnih izidov: zbornik prispevkov. (str. 68 - 74). Ljubljana: Društvo Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.
33. Planko, N. (2014). Nariši mi številke v barvah. V Žakelj, A. (ur.), Učne težave pri matematiki in slovenščini - izziv za učitelje in učence. (str. 115 - 120). Ljubljana: Zbornik prispevkov konference. Zavod RS za šolstvo.
34. Predmetnik OŠ. Pridobljeno, dne 18.9.2019 na http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmetniki/Pred_14_OS_4_12.pdf
35. Pulec Lah, S., Velikonja M. (ur.) (2011): Učenci z učnimi težavami - Izbrane teme. PEF, Ljubljana.
36. Rojs, K. (2016). Kako pomagam otroku s specifičnimi učnimi težavami pri matematiki? Maribor : Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše. Pridobljeno dne, 12.12.2016 na: <http://www.svetovalnicenter-mb.si/>.
37. Učni načrt za matematiko. Pridobljeno, dne 5.9.2018 na http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_matematika.pdf
38. Vanček, N. (2012). Razvoj računskih strategij po načelih metode Montessori pri učencih s težavami pri matematiki. V KUPM 2012. Mednarodna Konferenca o učenju in poučevanju matematike. Pristopi, strategije in oblike dela pri pouku matematike s preverjeno učinkovitostjo. Ljubljana: Zavod za šolstvo.
39. Vipavc J. (2015). Težave pri učenju matematike. V Kavkler, M. in Košak Babuder M. (ur.), Težave pri učenju matematike: strategije za izboljšanje razumevanja in učnih dosežkov učencev (str. 45 - 111). Ljubljana: Društvo Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.
40. Vovk-Ornik, N. (2014). Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami. Pridobljeno na spletni strani:

<http://www.zrss.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>, dne 17.9.2018.

41. Vršič, V. (2014). Uporaba opor pri izvajanju računalniških operacij s prehodom čez desetico. V Žakelj, A. (ur.), Učne težave pri matematiki in slovenščini - izziv za učitelje in učence. (str. 121 - 126). Ljubljana: Zbornik prispevkov konference. Zavod RS za šolstvo.
42. Žerovnik, A. (2004). Otroci s posebnimi potrebami. Ljubljana: Družina d.o.o.
43. Magajna, L. (ur.) (2011). UČENCI z učnimi težavami. Prepoznavanje in diagnostično ocenjevanje. Ljubljana : Pedagoška fakulteta

ANA BALAŽIC
OSNOVNA ŠOLA III MURSKA SOBOTA
UČIMO SE TEHNIK POMNJENJA

Povzetek

V sodobnem poučevanju se srečujemo z otroki, ki imajo šibko motivacijo za delo in slabše učinkovite strategije pomnjenja. Spoznanje procesa učenja pa lahko privede do razvoja posameznikovih resničnih sposobnosti tudi na tistih področjih, za katera meni, da so njegova »šibka področja«. Velikokrat se dogaja, da učitelji seznanijo učence le s tem, kaj naj se učijo, ne pa tudi, kako naj se učinkovito učijo. Če so učenci seznanjeni z različnimi strategijami učenja, kamor uvrščamo tudi mnemotehniko (tehniko pomnjenja), se lažje spoprimejo z učenjem. Za vzbujanje zavesti o spominu pomembno pripomorejo strategije poučevanja tehnik pomnjenja. Te naj bi bile uporabne na vseh področjih učenja, njihovo poučevanje pa je dobra naložba v prihodnost.

Ključne besede: Motivacija, strategije pomnjenja, mnemotehniko, učenje, spomin.

THE LEARNING OF MEMORISING TECHNIQUES

Abstract

In modern teaching we meet with children, who have a weak motivation for learning and poor memorising strategies. The result of learning process can lead to the development of one's true competences also in the field, that was previously thought, to be quite weak. Many times, it happens that the teachers inform the students only with the topics they have to learn and not with how they should learn in order to be effective. If the students know about different learning strategies, where memo techniques (memorising techniques) are also classified, they easily cope with the learning itself. The strategies of learning the memorising techniques are an important aid for causing the memory perception. Those mentioned strategies should be useful in all other areas of learning, and the teaching and learning about them is said to be a good investment into the future.

Keywords: Motivation, memorising strategies, mnemo-techniques, learning, memory.

1 UVOD

Že od časa starih Grkov naprej so mnogi znali prav presenetiti z neverjetnimi spominskimi spretnostmi. Po navadi so si pomagali s takrat podcenjevanimi t. i. zvijačami, ki jih danes uvrščamo med sodobne spominske tehnike, mnemotehnike. Mnenje o njih se je precej spremenilo, saj so ugotovili, da morajo biti te metode nekaj več kot le zvijače. Ne nazadnje nam pomagajo pri lažjem in hitrejšem pomnjenju podrobnosti, polega tega pa nam z njihovo pomočjo podatki dlje ostanejo v spominu (Buzan, 1982).

Celotno naše znanje temelji na spominskih sposobnostih. Kadar le-teh ne urimo, se sčasoma naše povezave v možganih prekinejo. Tako kot atlet potrebuje trening svojih mišic, prav tako naši možgani potrebujejo trening in aktivno uporabo. S stimulacijo možganov pa tvorimo nove nevronske povezave, ki so namenjene prenosu informacij.

Večina ljudi smo omejeni z določenimi prepričanji in predpostavkami o naših zmogljivostih. Vsi lahko rišemo, če nam je kdo pokazal kako naj rišemo; vsi smo lahko uspešni učenci, če nas učijo kako se moramo učiti. Veliko je odvisno od nas samih, medtem ko nas slabe izkušnje iz preteklosti lahko samo ovirajo in omejujejo. Pomembno je, da učenci spoznajo procese učenja in kako naj uspešno krmarijo in pridejo do samostojnosti in do stopnje spoznanja, da je ključ prihodnosti resnično v njihovih rokah.

2 SPOMIN

»Spomin je ena izmed največjih človeških sposobnosti« (Urbanc, 1996). Je dejavnost razuma, ki omogoča živim bitjem, da uravnavajo svoje obnašanje, da bi obvladovali svoje življenjske težave (Urbanc, 1996). Je sistem, v katerem se ohranja naučeno gradivo oz. spominske sledi. Raziskave so pokazale, da ima človek tri spominske sisteme: senzorni spomin, kratkoročni spomin in dolgoročni spomin (Pečjak, 2001).

S sodobnimi spoznanji o razumu, spominu in njegovem delovanju lahko hitro ugotovimo, da so mnemotehnike tesno povezane z osnovnimi umskimi sposobnostmi. Priporočajo se kot dodatna pomoč v učnem procesu, saj se z njimi lahko izredno izboljša zmogljivost spomina. Čeprav je spomin izrednega pomena pri šolski uspešnosti, se mu v šolah posveča presenetljivo malo pozornosti, kar je najverjetneje povezano z vse manjšim vključevanjem psihologije v izobraževanju.

Brez spomina ni učenja, razvoja, intelektualnega delovanja, in vseh tistih lastnosti, ki nas ločijo od živali. Največkrat pa nam pomeni zmožnost, da v zavest priključimo pretekle dogodke (Urbanc, 1996).

2.1 SENZORNI ALI ULTRAKRATKI SPOMIN

Pri senzornem spominu gre za fazo izbora informacij, ki bodo šle v predelavo. Zmogljivost trenutnega spomina je velika, njegova obstojnost na drugi strani pa je kratkotrajna. Senzorni spomin je kot ene vrste varnostni filter, ki ščiti duševnost pred poplavo vtisov (Marentič Požarnik, 2003).

2.2 KRATKOTRAJNI ALI DELOVNI SPOMIN

Obseg kratkotrajnega spomina je omejen. Podatke hrani le toliko časa, dokler smo pozorni nanje, če pa ni novih informacij iz okolja, podatki sami razpadejo v približno 18 sekundah. Prav v tem spominu se odvijajo spoznavni procesi kot sta na primer mišljenje in odločanje.

2.3 DOLGOTRAJNI SPOMIN

V njem hranimo celotno znanje in spretnosti, ki smo se jih naučili v življenju. Zanj bi lahko rekli, da skoraj nima omejitev. Dolgotrajni spomin v sebi nosi več struktur in sicer čutni, motorični in podzavestni spomin.

3 RAZVOJ SPOMINA

Zmožnost pomnjenja naj bi obstajala že v maternici. Otrokovi spomini naj ne bi bili tako obstojni zaradi zaposlenosti otrokovega uma. Otroci naj bi tudi imeli boljši fotografski spomin. Pri otrocih je zelo pomemben vizualni spomin, ki naj bi bil ključnega pomena za prepoznavanje sveta. Semantični spomin, ki naj bi bil osnovni spomin skozi celotno izobraževanje, je odvisen od vidnih podob, saj jezik še ni tako pomemben in prisoten kot pri desetletnem otroku. Če bi torej majhnemu otroku pripovedovali zgodbe, ne da bi pripovedi dodali še slike ali podobe, bi mu od te zgodbe ostalo le malo.

Med šestim in enajstim letom starosti bi se naj razvila sposobnost za neposredno jezikovno učenje. Tako naj bi se mlajši otrok lažje učil iz slikovnega materiala, starejši otroci pa uporabljajo več verbalnih strategij (Bristow, 2001).

Otroci si skušajo namensko zapomniti snov šele pri sedmih letih. Otroke bi torej morali načrtno spodbujati k pomnjenju pomembnih podatkov in zaporedij, učiti pa bi jih morali tudi ponavljanja kot spominske strategije.

Razvojno naj bi bila osnovna spominska struktura zgrajena do desetega leta starosti in že takrat naj bi zasledili razlike med posamezniki in med spoloma. S staranjem se spremeni le hitrost obdelovanja in shranjevanja zaradi upočasnjene krvnega obtoka, sposobnost za priklic trajnih spominov pri zdravem človeku pa se naj ne bi spremenila.

4 NARAVNA NAČELA ZA USPEŠEN SPOMIN

Za dober spomin je potrebno upoštevati naslednja načela (Urbanc, 1996):

- Motivi dajejo pomnjenju pomen.
- Cilji, ki si jih postavimo sami, najmočneje vplivajo na naš spomin.
- Ogrevanje za spomin traja 15 minut pred vsakim učenjem in branjem.
- Nedokončano delo ima svoj učinek, ker nas prisili k pomnjenju in s tem na naše reagiranje.
- Glasno govorjenje deluje ugodno na spominske sposobnosti, predvsem kadar se učimo fizičnih spretnosti.
- Ponavljanje; če želimo kar koli ohraniti v zavesti se moramo »bojevati«. Spomin oz. priklic ne bo trajen, če ga stalno ne obnavljamo.
- Spominjanje ob pogovoru je najboljši način za trden spomin. Tako neprestano izboljšujemo spomin in izpolnjujemo večino pogovora.

5 SPOMIN IN ČUSTVA

Znano je da, negativna čustva v našem spominu potlačimo v podzavest in se jih nočemo spomniti. Prevelika stopnja napetosti (frustracija, strah, stres, bolečina) pa blokira zapomnitev novega in tudi priklic že naučenega, saj s tem ne spodbuja delovanje spomina. Nasprotno pa sproščenost, igrivost, radovednost, ki jo izkazujejo tudi naši učenci v šoli, deluje spodbudno na naš spomin.

V šoli pa lahko prehitra ali pretežka razlaga učne snovi, prezahtevni učbeniki, kopičenje novih in neznanih izrazov povzročajo pri učencih informacijsko zmedo, občutek nemoči, frustracije in s tem spominsko blokado. Podobno se lahko zgodi pri reševanju odločilnega, a za učenca pretežkega testa, ustnem ocenjevanju pred tablo (še posebej če gre za anksioznega učenca). Učitelji bi zato morali temu posvečati posebno skrb in pozornost, ter takega učenca obvarovati pred takšnimi situacijami.

Med čustvena stanja, ki zmanjšujejo učinkovitost pomnjenja prištevamo: tesnobo, trepet, osuplost, občutek manjvrednosti, potrtnost, slabo voljo, zmedenost, sramežljivost, strah pred javnim mnenjem ipd. Pomembno je, da poskušamo vsa ta čustva pri otroku tudi odpraviti. Kot učitelji predstavljamo v čustvenem življenju učenca, ki ima takšne spominske težave, ključno osebo in zato moramo poskrbeti za pozitivno podporo s katero bo učenec ohranil samospoštovanje. Učni uspeh učenca pa ja prav tako odvisen od njegove pozornosti in zbranosti.

6 UČNI STILI

Če pri urjenju mnemotehnik (tehnik pomnjenja) upoštevamo učni stil vsakega posameznega učenca, kar seveda ni enostavno, je lahko učinkovitost pomnjenja še boljša, saj s tem učencem ponudimo informacije po zaznavnem kanalu, ki njemu najbolj ustreza. Nekateri učenci si bolje zapomnijo tisto, kar slišijo, drugi tisto, kar vidijo ali naredijo, občutijo. Kaj sploh so učni stili?

Učni stili označujejo razmeroma trajne in dosledne posebnosti posameznika v tem, kako sprejema, ohranja, predeluje in organizira informacije, ter kako se spoprijema s problemi na njihovi osnovi (Marentič, Požarnik, 2000). Tako je z učnimi stili tesno povezan izraz »stil zaznavanja« kjer govorimo o zaznavnem kanalu, torej čutilu (vid, sluh, tip ...), ki mu nek učenec da prednost pri sprejemanju čutnih vtisov iz okolja.

Poznamo vizualni oz. vidni učni stil, kjer si učenec najbolje zapomni tisto kar vidi. Težišče zaznavanja so torej oči. Takšen tip učenca si snov najbolje zapomni in ponazori v obliki slik. Je zelo redoljuben, organiziran, sistematičen, poslušen in rad opazuje. Težave pri takšnem stilnem zaznavanju pa se lahko pojavljajo pri zapornitvi ustnih navodil. Menim, da v naših šolah še vedno najbolj prevladuje učni stil vizualnega zaznavanja, kar po mojem mnenju ni najbolj optimalno. Ne morejo vsi učenci slediti temu stilu, zato ga je med poukom potrebno spreminjati.

Avditivni ali slušni učni stil učenja v ospredje postavlja sluh in vse kar je povezano s slušnim zaznavanjem učne snovi. Takšni učenci se največ naučijo iz pogovorov, predavanj in razprav, radi imajo glasbo in se pogovarjajo sami s seboj. Snovi si zapomnijo po korakih, zato jim mora biti podana postopoma (Gamm, 2010).

Kinestetično-gibalni učni stil se v zadnjem času precej sili v ospredje, tudi zaradi poudarjanja, kako pomembno je gibanje in kako pozitivno vpliva na koncentracijo in pomnjenje. Učenec s takšnim učnim stilom si zapomni tisto, kar doživi, saj okolico zaznava s pomočjo telesnih zaznav in občutkov (Gamm, 2010). Stvari si želijo otipati, okusiti in z njimi eksperimentirati. Prav tako imajo ti učenci radi delo v skupini, veliko se gibajo in igrajo vloge. Njihova pomanjkljivost pa je ta, da si slabše zapomnijo podrobnosti.

Z učenjem različnih tehnik pomnjenja, ki učencem seveda ob upoštevanju njihovih učnih stilov omogočajo razvoj svojih lastnih učinkovitih mnemotehnik, bi se tako pri učencih še izboljšala sposobnost predelovanja, povezovanja informacij.

7 MNEMOTEHNIKE IN UČENJE

Mnemotehnike so tehnike pomnjenja oz. znanost, ki se ukvarja z urjenjem spomina (Hilton, 1997). Učenje s pomočjo teh tehnik predstavlja nasprotje učenja na pamet. Pri samem pomnjenju si pomagamo z ustvarjanjem dobrih asociacij in vizualizacijo. Kar zadeva pomnjenja ni meja. Celó velja prepričanje, da čim več človek pomni, več si lahko zapomni. Vse kar si želimo zapomniti je zelo pomembno, da v svojih mislih to povežemo z že znanim. Največkrat se to odvija na nivoju podzavesti.

Pri otrocih je situacija nekoliko drugačna. Njihove spominske sposobnosti so neverjetne. Ko pričnejo hoditi v šolo, pa se jim učenje velikokrat priskuti, ker enostavno niso dovolj motivirani.

Pomembno je, da si vsak izmed nas ustvari mnemotehniko, ki je zanj najboljša, saj lahko vsak določeno isto stvar asociira drugače, poleg tega pa imamo mi odrasli in učenci različno znanje in učne stile.

8 INTERESNA DEJAVNOST »MEMORIADA«

Pri urah interesne dejavnosti »Memoriada« in pri pouku smo z učenci OŠ III Murska Sobota spoznavali različne mnemotehnike, s katerimi so se učenci urili v pomnjenju mnogih disciplin za tekmovanje in tudi kot pomoč pri učenju. Interesna dejavnost ni bila namenjena samo nadarjenim učencem, ampak tudi vsem ostalim, ki so si želeli spoznati tehnike za treniranje spomina. Dejavnost je v lanskem šolskem letu potekala enkrat tedensko od meseca oktobra do aprila. V tem času smo izvedli šolsko tekmovanje, kjer so učenci tekmovali v 4 disciplinah. Državnega tekmovanja v lanskem šolskem letu ni bilo.

V nadaljevanju bom predstavila nekaj najbolj zanimivih disciplin oz. tehnik za urjenje spomina, ki smo jih z učenci spoznavali pri pouku.

8.1 POMNENJE OBRAZOV IN IMEN

Vedno, kadar srečamo novo osebo in si želimo zapomniti njeno ime, se je potrebno predhodno pripraviti. Pripraviti na takšen način, da si zares želimo, da si bomo imena svojih sogovornikov resnično zapomnili. Najprej si moramo osebo dobro ogledati. Predvsem njen obraz, držo, barvo las, glasu ... Za trajnejši spomin pa poskušamo ustvariti asociacijo, ki jo »sidramo« preko čim močnejših čustev. Nikoli si ne poskušajmo zapomniti kaj ima oblečeno, ker bo ta oseba naslednjič, ko jo bomo ponovno srečali nosila druga oblačila.

Učenjaški koraki:

1. Vedno, ko nam kdo pove svoje ime, ga moramo obvezno takoj ponoviti. Morebiti ga ponovno vprašamo, če imena nismo dobro slišali.
2. Nato sogovorniku namenimo vsaj eno besedo več, kot je izustenje svojega imena. Npr. danes je lep dan. Na takšen način mu ponudimo možnost, da si tudi on zapomni naše ime. Naši možgani so »preprosta« mišica, ki potrebujejo pred uporabo segrevanje in, če mišico segrejemo, lahko pričakujemo vrhunske rezultate. Ta pojav imenujemo sindrom 7 sekund (se predstaviš in pozabiš kako je osebi ime).
3. Kasneje v pogovoru vsaj še enkrat ponovimo sogovornikovo ime. Uspeh je zagotovljen.

8.2 POMNENJE BESED S POMOČJO METODE POVEZOVANJA

Celotni sistem povezovanja se sestoji iz povezovanja prvega predmeta z drugim, drugega s tretjim itd. Besede je potrebno povezovati na kar se da smešen in nelogičen način.

Najpomembnejše pa je, da moramo v mislih videti izbrano sliko, kajti možgani funkcionirajo na principu slik. Metoda je učinkovita za učenje zaporedij.

Primer: zapomniti si moramo zaporedoma besede: preproga, papir, steklenica, postelja, riba, stol, okno, telefon, cigareta, žebelj. Pomembno je, da ne razmišljamo dolgo, da bi našli logično povezavo, kajti prva smešna povezava, ki nam pride na misel, je pogosto najboljša.

Npr. predstavljamo si papirnato preprogo v svoji sobi ali kako pišemo na preprogo namesto na papir. Sedaj moramo povezati papir in steklenico, nato steklenico in posteljo, potem posteljo in risbo itd. Na koncu, ko smo povezali še cigareto in žebelj, ponovimo vse predmete od začetka do konca spiska po vrstnem redu. Ni težko, le predstavljati si moramo znati nelogične in smešne povezave. Naši možgani to ljubijo.

8.3 UČENJE POJMOV S POMOČJO METODE POTI »PO TELESU«

Za pomnjenje več števil in ali pojmov rabimo dokaj dolge poti, za kar so najbolj primerni prostori. Včasih pa potrebujemo samo nekaj točk, da si denimo na hitro zapomnimo telefonsko številko ali listek za nakupovanje. V ta namen se nam ponuja nekaj, kar imamo vedno s sabo-lastno telo. S takšno metodo se lahko učimo npr. znamenja v horoskopu, zgodovinske pojme,...

Pri tem izbiramo od zgoraj navzdol dele telesa od noge do las in na posamezni del telesa navežemo predmet ali pojem npr. znamenje v horoskopu, s tem, da seveda vedno iščemo čustveno »nabite« situacije in nenavadne povezave.

Primer: pokažem na nogo in rečemo npr. iz noge me gleda vodnar, ki je poljubil ribo v golen (pokažem), nato mi je iz kolena (pokažem) porinil rogove oven, bik pa se oklepa mojega sočnega stegna (pokažem) itd. Čez čas (teden dni), ko pokažem na koleno, si prikličem v spomin pojem oz. sliko ovna.

8.4 UČENJE POJMOV S POMOČJO »SISTEMA ZGODBA«

Učenci si s to metodo lahko npr. olajšajo učenje pojmovanja planetov. Največkrat imajo težave z naštevanjem le teh po vrstnem redu. Učenec pove zgodbo brez, da bi gledal sliko planetov.

Primer zgodbe:

Soncu je bilo zelo vroče zato je šlo v Merkur po termometer, da si izmeri vročino. Ko si je merilo temperaturo, je s termometrom butnilo lepo Venero, ki se je odbila v Zemljo. Ob trku se je sprostil močan pok, ki je iz sna zbudil bojeviti Mars. Ta je prepričan, da ga želijo prijatelji sonca napasti, zato je takoj odšel k zavezniku največjemu planetu Jupitru, da mu pomaga. Ko je prišel do njega je videl, da ima Jupiter na majici napis SU in ga je vprašal kaj je to? Pa mu je povedal, da je to darilo do sužnjev Saturna in Urana, ki sta zadnja v vrsti do sonca.

8.5 UČENJE ŠTEVIL S POMOČJO PODOB/SLIK

Števila so podobno kot črke abstraktne stvari za možgane. Človeški možgani skoraj vedno mislijo v slikah, podobah. To čudovito lastnost pa lahko uporabimo tudi za pomnjenje števil, tako da za vsako številko najdemo ustrezno sliko.

Primer podob: število 0=jajce, 1=puščica, 2=labod, 3=prsi, ptica, 4=nos, 5=gusar-kavelj, roka ima pet prstov, 6=bomba, 7=kosa, 8=očala, snežak, 9=balon na vrvici.

Na tak način si lahko zapomnimo zgodovinske datume (letnice), pin številke ...

Pin številka: 2368-Labod z velikimi prsmi kotali bombo, ki jo vozi snežak.

9 ZAKLJUČEK

Ne obstaja slab in dober spomin, obstaja le izurjen in neizurjen spomin. Bistvo mnemotehnik oz. tehnik pomnjenja je zavestno zbiranje novih informacij, ki jih dodajamo že usvojenim, rezultat pa je lažja in boljša zapomnitev novih. Veliko vlogo pri tem igrajo tudi naša zavzetost, interes in čustva, saj če nas neka stvar zanima in pritegne, si jo bomo gotovo lažje in prej zapomnili. Ljudje se zelo razlikujemo po tem, katera oblika sprejemanja nam bolj ustreza. Ko se bo v vzgoji in izobraževanju še bolj dosledno začelo upoštevati različne učne stile učencev in dopuščati novejšim pristopom v ospredje, se bodo lahko odprle nove možnosti in povezave med različnimi poučevalnimi tehnikami in pristopi, kjer bodo več prostora našle tudi mnemotehnikе.

Literatura in viri

1. Buzan, T. (1982). Delaj z glavo. Ljubljana: DDU Univerzum.
2. Urbanc, D. (1996). Vsak lahko izboljša spomin. Tržič: Učila d. o. o.
3. Pečjak, V. (2001). Učenje, spomin, mišljenje. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
4. Gamm, R. (2010). Izurite svoje možgane. Tržič: Učila International.
5. Hilton, H. (1997). 50 poti do boljšega spomina. Ljubljana: Založba Forma.
6. Marentič Požarnik, B. (2003). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS d. d.
7. Bristow, J. (2001). Spomin in učenje: priročnik za učitelje. Psihologija. Ljubljana: Založba EDUCY.

BARBARA BALER

EKONOMSKA ŠOLA MURSKA SOBOTA

OBELEŽEVANJE 100. OBLETNICE ZDRUŽITVE PREKMURCEV Z MATIČNIM NARODOM

Povzetek

Učitelji želimo, da bi dijaki poleg znanja pridobili tudi čim več vrednot, ki jih bodo kasneje v življenju potrebovali. V današnjem času se pri poučevanju zahtevajo drugačni pristopi in metode dela, saj le tako dosežemo uspešnost in razvoj dijaka. Naši dijaki so različni, zato vsem ne ustrezajo enake oblike dela, je pa pomembno, da je vsak dijak viden in slišan.

Učitelji smo pri dijakih dolžni razvijati zavest o državni pripadnosti, zgodovini naroda in pomenu le-tega. Vsi pa vemo, da danes te pripadnosti nima marsikateri odrasel Slovenec, kaj šele najstniki. Danes je kar velik izziv dijake motivirati za nekaj, kar njim nič ne pomeni in v tem ne vidijo nobenega smisla.

V prispevku bom predstavila, na kakšen način smo na naši šoli obeležili 100. obletnico združitve Prekmurcev z matičnim narodom. Vodilo za obeležitev obletnice mi je bilo, da bo delo drugačno, aktivno, izbirno in čim bolj zanimivo.

Ključne besede: 100. obletnica, Prekmurje, muzej, avtentični pouk.

COMMEMORATING THE 100TH ANNIVERSARY OF ANNEXATION OF PREKMURJE TO THE MOTHER NATION

Abstract

Teachers strive to teach students, not just to be proficient in certain fields of knowledge, but to teach them as many values as they can which they will need later in life. Nowadays different approaches and teaching methods are required in teaching because this is the only way to achieve student's success and development. Students are different and therefore the same teaching methods are not effective with every student. But it is important for each student to be noticed and heard.

Teachers are obliged to develop student's awareness of their national belonging, the history of the nation and its importance. However, many Slovenian adults do not possess this affiliation, let alone teenagers. It is quite a challenge to motivate students for something that means nothing to them, nor they see the meaning in it.

In the article, I will present how our school celebrated the 100th anniversary of annexation of Prekmurje to the mother nation. My intention was to commemorate the anniversary through different activities, which would be different, active, elective and as interesting as possible.

Keywords: 100th Anniversary, Prekmurje, Museum, Authentic Learning.

1 UVOD

Že pred začetkom šolskega leta sem razmišljala na kakšen način bi lahko na šoli obeležili 100. obletnico združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom. Želela sem namreč, da bi bila obeležitev zanimiva za dijake in da nebi bili samo poslušalci, ampak da bi tudi sami nekaj naredili. Sem namreč mnenja, da če nekaj ustvarjaš, si dejavnost tudi bolje zapomniš. Še pomembnejše pa je, da če imaš možnost izbire dejavnosti, izbereš tisto kar ti najbolj ustreza. Rezultat takšnega dela je bistveno boljši, v primerjavi z delom, kjer ni izbire.

Namen obeležitve obletnice mi je bil vzpodbuditi pri dijakih zavest o pripadnosti narodu, ki nam je vsem, tudi odraslim, v današnjem času še kako manjka. Želela sem, da spoznamo pomembnost odločitve sprejete na pariški mirovni konferenci za Prekmurje, kdo so bili tisti pomembnejši, ki so se borili, da bi se prekmurški Slovenci združili z ostalimi Slovenci, ki so takrat živeli v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Še posebej pa sem želela, da se zavedajo, da v Prekmurju živijo v medsebojnem razumevanju in spoštovanju pripadniki večinskega naroda, pripadniki Madžarov, Hrvatov, Romov, nekoč pa tudi Judov in Nemcev, ki vsi v sožitju razvijajo svoje kulturne tradicije ter izpovedujejo različne kulturne in verske identitete.

Domovinska vzgoja in domoljubje (patriotizem), ki pomeni ljubezen do domovine, mora biti še kako prisotna pri pouku zgodovine, saj ta dijakom lahko ponudi številne priložnosti za razvijanje zavesti o državni pripadnosti in nacionalni identiteti, krepí vedenje o zgodovini lastne države in njeni kulturi.

Neko mero patriotizma nujno potrebujemo za krepitev občutka pripadnosti članov v sodobni demokratični skupnosti. Delovanje v takšni skupnosti je odvisno od neprisiljene, spontane pomoči, ki iz tega občutka izvira. Nenazadnje domovinska vzgoja prepreči ustvarjanje svetovljanov, ki bi znali ceniti le različnost, strpnost in multikulturalizem, hkrati pa bodo brez zavesti o skupni preteklosti, sedanjosti in prihodnosti slovenskega naroda, domovine in države.

2 POTEK DEJAVNOSTI

Dijake sem pri pouku seznanila, da v letošnjem letu obeležujemo 100. obletnico združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom. Zaradi tega bomo Prekmurci deležni precejšnje pozornosti in zvrstilo se bo veliko dogodkov. Prav zaradi te obletnice sta bili ustvarjeni tudi dve spletni strani, ki nas bosta obveščali in poročali o dogodkih povezanih z obletnico:

<https://www.prekmurjevsrcu.si/> in <https://www.rtv slo.si/prekmurje>.

Z dijaki smo pregledali obe spletni strani in ugotavljali kje in kakšne informacije lahko najdemo. Dijakom sem nato predstavila na kakšen način bomo mi obeležili obletnico, se ob tem marsikaj naučili, imeli možnost izbire dela in pokazali svojo ustvarjalnost.

2.1 AKTIVNOSTI

Dijakom predstavim aktivnosti, ki se bodo dogajale in jim ponudila določeno izbirnost pri delu. Določene aktivnosti bodo enake za vse dijake, kot na primer obravnavanje snovi pri pouku in obisk muzeja. Dejavnosti, ki se bodo pa odvijale po obisku muzeja pa so lahko dijaki izbirali sami.

Dijaki so lahko izbirali med sledečimi aktivnostmi:

- fotograf, ki pripravi slikovno gradivo o vseh dogodkih;

- novinar, priprava prispevkov za šolski časopis »EŠ Novine«;
- likovni umetnik: ustvarjanje plakatov, risanje zemljevida;
- organizator: priprava dela, vodenje, nabava materiala;
- zbiratelj gradiva: izbere vire in slike za plakat;
- literarni ustvarjalec;
- glasbeni ustvarjalec;
- kustos: priprava razstave o obletnici in vodenje.

Dijaki so potem lahko nekaj časa razmišljali katero aktivnost bodo izbrali in po obisku muzeja so se potem formirale skupine.

V okviru redne ure pouka zgodovine smo snov po učnem načrtu predelali. Naslednji dve uri pouka zgodovine pa sta bili izvedeni v Pokrajinskem muzeju v Murski Soboti.

2.2 OBISK POKRAJINSKEGA MUZEJA V MURSKI SOBOTI

Pokrajinski muzej v Murski Soboti ima v stalnem programu pripravljene učne ure za različne stopnje učencev in dijakov. Ker je letošnje leto obletnica združitve Prekmurcev z matičnim narodom, so tudi na to temo pripravili učno uro za dijake. Tako sem se z vodjo pedagoškega programa dogovorila za termin in vsebino učne ure. Dogovorili smo se, da bomo v muzeju opravili dve šolski uri pouka. Dijaki bodo najprej deležni kratkega predavanja in potem bodo sledile delavnice, kjer bodo dijaki lahko aktivno sodelovali.

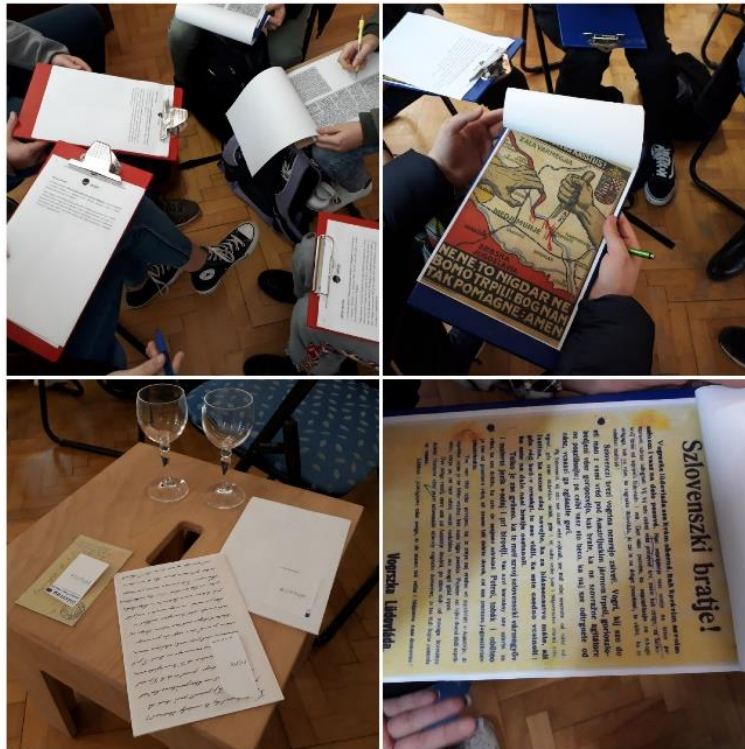
Obisk muzeja je bil lažje izvedljiv tudi zaradi obstoječih ur pouka zgodovine v urniku. Saj smo imeli enkrat tedensko zgodovino na urniku 7 uro, kar je bila večini oddelkom zadnja ura pouka po urniku. Tako smo se dogovorili, da dodamo še eno uro pouka zraven in potem naslednji teden odpade zadnja ura pouka zgodovine. Dijaki so po obisku muzeja odšli domov in ni bilo težav s prevozom.

Prva zanimivost za dijake je bila, da smo se skupaj z mestnim avtobusom odpeljali v center mesta in se potem sprehodili po parku do gradu, kjer se nahaja muzej. Med sprehodom smo se lahko še pogovorili o tem, kaj vse smo na poti videli. Dijaki so lahko postavljali tudi vprašanja in sami kaj zanimivega povedali. Bili so sproščeni, vedoželjni, čeprav je sta bili to zadnji dve uri pouka.

Po kratkem zunanjem ogledu gradu, smo se odpravili v notranjost muzeja, kjer nas je že čakala vodja pedagoškega programa. Za začetek je dijakom najprej predstavila nekaj informacij o poteku združitve Prekmurcev z matičnim narodom. Dijaki so bili aktivno vključeni v predavanje, saj so morali odgovarjati na zastavljena vprašanja in tudi sami so lahko kaj vprašali.

Po predavanju so se dijaki razdelili v več skupin, dobili različne naloge in se lotili reševanja le-teh. Prelevili so se v raziskovalce, opazovalce in igralce.

Dijaki so se tako prvič seznanili s pravimi zgodovinskimi viri, ki so jih preučevali in reševali zastavljene naloge. Vsaka skupina je na koncu predstavila svoje delo, kjer so povedali s katerimi viri so delali in kaj vse so ugotovili. Ena izmed skupin pa je za konec pripravila še dramatizacijo odlomka iz knjige.

Slika 1: Aktivnosti v Pokrajinskem muzeju Murska Sobota

2.3 IZDELOVANJE IZDELKOV

Po obisku muzeja smo naslednjo uro pri pouku na kratko zbrali vtise o obisku muzeja. Dijaki so lahko povedali kaj vse jim je bilo všeč, omenili pa so tudi kar jim ni bilo všeč.

Formirali smo skupine in sledile so aktivnosti, ki so si jih dijaki lahko sami izbrali.

Najprej so z delom začeli novinarji. V to skupino so se vključili dijaki, ki so napisali kratek prispevek o obisku muzeja. Nekaj prispevkov smo izbrali in jih objavili v šolskem časopisu »EŠ Novine«.

V naslednji skupini so bili fotografi, ki so vse aktivnosti dokumentirali, in pripravili kolaže fotografij. Tudi fotografije in kolaž s fotografijami, ki smo ga izbrali, smo objavili so šolskem časopisu.

Na omenjeni povezavi je dostop do šolskega časopisa, kjer si je možno ogledati na strani 7, 15 in 16 prispevke, ki smo jih izbrali za objavo:

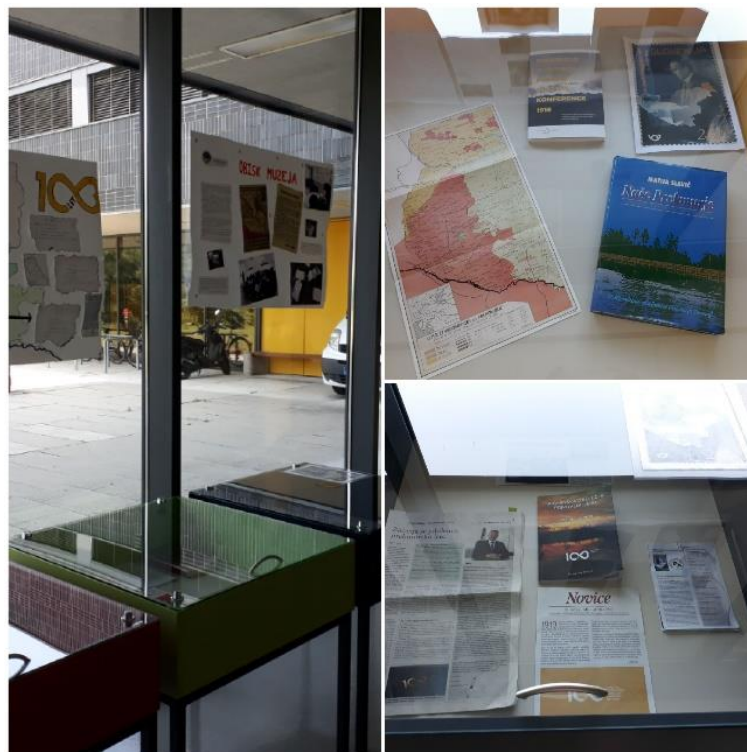
<https://www.ekonomska-ms.si/wp-content/uploads/2019/06/EŠ-Novine-6.pdf>

Nato so z delom začeli organizatorji, ki so organizirali delo za pripravo plakatov. Določili so kakšen material potrebujemo in koliko. Moram povedati, da so potem kar konkretno izračunali koliko dijakov potrebujemo za izdelavo enega plakata in se zmenili za konkretne naloge. Potem so vključili še likovne umetnike, ki so risali zemljevide in pisali besedilo na plakate. Na koncu pa so zbiratelji gradiva dodali še vire in slike.

Slika 2: Izdelovanje izdelkov v učilnici

Vse izdelke, ki so nastali smo razstavili v učilnici za zgodovino. Potem smo izbrali nekaj izdelkov in s pomočjo knjižničarke pripravili razstavo pred šolsko knjižnico, kje smo dodali še nekaj gradiva iz knjižnice. Ob zaključku razstave so bili zelo zadovoljni z izdelki in so s ponosom vabili ostale dijake k ogledu njihovih izdelkov in razstave, ki smo jo pripravili.

Slika 3: Razstava pred šolsko knjižnico

Nekaj dijakov se je odločilo tudi za literarno poustvarjanje in tako je v zvezi z omenjeno obletnico nastalo nekaj pesmi, ki so prav tako bile objavljene v šolskem časopisu. Dve pesmi smo prijaviili na natečaj Zavoda Republike Slovenije za šolstvo in prejeli priznanje.

Za čisto vse aktivnosti, ki so bile dijakom ponujene ni bilo interesa. So pa se dijaki brez težav vključevali v aktivnosti in aktivno sodelovali.

2.4 PREKMURJE V SRCU - NATEČAJ S FESTIVALOM INOVATIVNOSTI IN USTVARJALNOSTI

Zavod Republike Slovenije za šolstvo območna enota Murska Sobota je decembra 2018 razpisal natečaj ustvarjalnosti in inovativnosti ob 100- obletnici združitve Prekmurja z matičnim narodom.

Razpis je bil razdeljen v tri kategorije:

A) KATEGORIJA

1. likovna ustvarjalnost,
2. filmska ustvarjalnost
3. literarna poustvarjalnost

B) KATEGORIJA

1. glasbena, pevska in plesna ustvarjalnost

C) KATEGORIJA

1. predstavitev šole na stojnicah

Ob branju razpisnih pogojev, sem takoj ugotovila, da kar precej aktivnosti, ki smo jih načrtovali ustreza razpisnim pogojem, zato smo se na natečaj tudi prijaviili.

V kategoriji A smo lahko sodelovali samo na enem izmed treh področji in ker smo že imeli napisanih nekaj literarnih del, smo se odločili in na natečaj oddali dva literarna prispevka.

Žal zanimanja za B kategorijo ni bilo, saj smo ugotovili, da v tej skupini dijakov nismo ravno glasbeno in plesno ustvarjalni.

Prijaviili smo pa se v C kategorijo, ki je predvidevala predstavitev šole na stojnicah, ker smo se kot šola predstavili z vsem kar smo skozi šolsko leto v okviru omenjene obletnice počeli.

Natečaj Zavod Republike Slovenije za šolstvo območna enota Murska Sobota se je zaključil s festivalom. Festival inovativnosti in ustvarjalnosti je potekal 6. junija 2019 na grajski ploščadi pred gradom v Murski Soboti s skupno prireditvijo.

Za sodelovanje na natečaju so se odločili skoraj vsi pomurski vzgojno-izobraževalni zavodi, ki so se na zaključni prireditvi predstavili v kulturnem programu in na stojnicah.

Tudi naša šola je sodelovala na festivalu, kjer je na stojnici predstavila dejavnosti, ki so se med šolskim letom na naši šoli dogajale v povezavi z obeležitvijo omenjene obletnice. Tako smo z dijaki izbrali izdelke in jih na stojnici pred gradom predstavili.

Na festivalu sta dve dijakinji naše šole prejeli tudi priznanje za sodelovanje v natečaju z literarnim prispevkom.

Nekaj literarnih prispevkov iz natečaja smo vključili v program šolske proslave ob Dnevu državnosti, ki smo jo pripravili 24. junija 2019. Kulturni program je bil poleg državnega praznika, obarvan tudi z 100. letnico združitve Prekmurcev z matičnim narodom.

3 ZAKLJUČEK

Po končanem delu smo z dijaki naredili analizo vsega dela, ki smo ga opravili in preverili ali smo se tudi kaj naučili.

Dijakom je bilo zelo všeč, da pouk ni potekal samo v učilnici. Zelo so bili zadovoljni z obiskom Pokrajinskega muzeja, skupno vožnjo z mestnim avtobusom in sprehodom po mestnem parku. Tudi sama sem takoj opazila, da so bili sproščeni, družabni, vsekakor drugačni kot pri pouku v učilnici.

Tudi izdelovanje vseh izdelkov v razredu pri pouku je potekla v sproščujočem vzdušju, saj so se lahko med seboj pogovarjali, dogovarjali in sprehajali po učilnici.

Še posebej pa je bila dijakom všeč izbirnost dela, ki so ga morali opraviti. Tako so lahko sami izbrali način dela, ki jim najbolj ustreza. Na takšen način lažje ustvarjajo, izražajo ideje in zamisli, niso primorani delati nekaj kar jim ne ustreza najbolje.

Znanje, ki smo ga pridobili, smo seveda tudi preverili. Dijaki so bili presenečeni, saj se niso zavedali, kaj vse so se ob različnih aktivnosti ne vedoč naučili.

Vesela sem bila tudi, da so ugotovili, da je pomen sklepa na pariški mirovni konferenci za nas Prekmurce kar velik. In nekateri dijaki so mi še povedali, da se bodo vsekakor udeležili kakšnega dogodka ob omenjeni obletnici, prišli pa bodo tudi v Beltince 17. avgusta 1919, kjer bo vrhunec dogajanja s sveto mašo in državno proslavo.

Zelo očitno je, da smo Slovenci premalo narodno zavedni in nimamo pretirane narodne pripadnosti. Le ob kakšnih večjih uspehih naših športnikov znamo biti ponosni Slovenci. Upam, da sem z obeležitvijo omenjene obletnice pri dijakih vzpodbudila vsaj malo narodne pripadnosti in jih na drugačen način pritegnila k učenju zgodovine naroda.

Literatura in viri

1. <https://www.prekmurjevsrcu.si>. Pridobljeno 13.9.2019.
2. <https://www.rtv slo.si/prekmurje>. Pridobljeno 13.9.2019.
3. <https://www.ekonomska-ms.si/wp-content/uploads/2019/06/EŠ-Novine-6.pdf>. Pridobljeno 13.9.2019.
4. Lipušček, U., 2019. V vrtincu pariške mirovne konference 1919: vloga ZDA in kartografa Douglasa W. Johnsona pri določanju slovenskih (prekmurskih) mej. Petanjci: ustanova dr. Šiftarjeva fundacija.
5. Slavič, M., 1999. Naše Prekmurje. Zbrane razprave in članki. Murska Sobota: Pomurska založba.

MOJCA BARBIČ
OSNOVNA ŠOLA BREŽICE
OD FRESKE DO ABSTRAKCIJE

Povzetek

Projekt Znanje in veščine iz depoja so leta 2017 oblikovali v konservatorsko-restavratorski delavnici Posavskega muzeja Brežice. Skozi delavnice, ki so temeljile na materialih, orodjih in tehnikah izdelave, so poudarili pomen ohranjanja muzejskih predmetov nesnovne dediščine kraja. V tematski delavnici o freskah sva z restavratorjem Alešem Venetom oblikovala projekt Od freske do abstrakcije. Primer dobre prakse projekta je temeljil na povezavi preteklosti s sedanostjo skozi slikarske tehnike in materiale. Pouk je potekal več mesecev, vanj so bili vključeni učenci izbirnega predmeta LS2 OŠ Brežice. V procesu nastajanja freske so uporabili znanje barvnega nauka in prostorskih ključev, spoznali primarne materiale, tehnološke postopke in orodja ter poklic restavratorja, umetnika in pleskarja. V drugem delu so skozi linijo prebudili imaginarne svetove otroškega ustvarjanja in z akrilno tehniko gradili likovni prostor. Projekt se je zaključil s postavitvijo razstave v galeriji muzeja.

Ključne besede: projekt, freska, abstrakcija, akrilna poslikava, kulturna dediščina, znanje, veščine, material, organizacija dela, delavnice, razstava

FROM FRESCO TO ABSTRACTION

Abstract

In 2017, a project called »Knowledge and skills from depot« was designed in the conservation – restoration workshop of Posavski muzej Brežice. Its goal was to show the importance of preserving the museum's intangible heritage to the visitors by attending various workshops. The emphasis of the workshops was based on the materials, tools and techniques for producing the cultural legacy. Through the thematic workshop on frescoes, restaurateur Ales Venet and I designed a project called "From fresco to abstraction". The example of good practice regarding the project was based on the connection of the past with the present through painting techniques and materials. The course, which included the students of the compulsory elective course LS2 at Brežice Primary School, lasted several months. Through the process of fresco making, students used knowledge of color teaching and space keys, they learned about primary materials, technological procedures and tools, and they were acquainted with the professions of a restorer, an artist and a painter. In the second part, the imaginary worlds of children's creation were awakened and the art space was constructed with acrylic technique. The project was presented to the public by setting up an exhibition in the gallery of the museum.

Keywords: project, fresco, abstraction, acrylic painting, cultural heritage, knowledge, skills, material, work organization, workshops, exhibition

1 UVOD

Nenehna samoevalvacija in iskanje novih pristopov pri pouku likovne umetnosti, povezanost Osnovne šole Brežice s krajem skozi kulturno dediščino in sodelovanje z drugimi inštitucijami v občini je tista nit, ki je vseskozi prisotna v mojih mislih. Umetnost je že od nekdaj tesno prepletena s sociološkim in tehnološkim razvojem človeške družbe. Nikoli ni obstajala v prostoru in času kot samozadostna formacija, temveč se je nevidno prepletala skozi vse pore človeškega obstoja. Razmišljanje o tem, kako povezati pouk in teme likovnih področij z družbenim dogajanjem in kulturno dediščino, ki je v Brežicah izjemno bogata, je bilo povod za sodelovanje v projektu s Posavskim muzejem Brežice. Leta že leta s svojim pedagoškim programom privablja učence osnovnih šol, ki skozi krajše delavnice in z vodenim ogledom spoznavajo snovno in nesnovno kulturno dediščino kraja. V konzervatorsko-restavratorski delavnici, ki jo vodi akademski restavrator Aleš Vene, skrbijo za varovanje in ohranjanje predmetov pred poškodbami, s tem pa ohranjajo bogato muzejsko zbirko za sedanje in bodoče obiskovalce. Predmeti imajo estetsko, uporabno in sporočilno vrednost, ob tem pa se porajajo vprašanja o avtorju, orodjih in materialih, ki so jih pri izdelovanju uporabljali. Leta 2017 so pripravili in pričeli s projektom Znanje in veščine iz depoja. Skozi projekt, ki ga je odobrilo Ministrstvo za kulturo, so želeli povečati zanimanje za kulturno dediščino, s poudarkom na nesnovni dediščini, kamor uvrščamo spretnosti, znanja, prepričanja in vrednote, le-te pa so povezane z razumevanjem, uporabo, ustvarjanjem in prenašanjem veščin iz roda v rod. Viteška dvorana Posavskega muzeja Brežice, ki se uvršča med ene najlepših v evropskem prostoru, je bila izhodišče za predstavitev fresko tehnike. Poslikal jo je Frančišek Karl Remb (1675-1718), poslikave pa predstavljajo prizore iz grško-rimske mitologije oz. Ovidovih metamorfoz. Metamorfoze sočasno ponazarjajo tudi štiri tematske sklope: ogenj, zrak, vodo in zemljo skozi mitološke zgodbe. Za učence OŠ Brežice sva z vodjo delavnic Alešem Venetom oblikovala projekt Od freske do abstrakcije.

2 OD FRESKE DO ABSTRAKCIJE

K projektu so učenci pristopili skozi črtno predlogo za izdelavo freske, ki je bila izhodišče za nadzorovano ter dosledno izvedbo prostorskih ključev in barvnega nauka v fresko tehniki. V nadaljevanju nas je linija črtne predloge na slikovnem polju popeljala v svet abstrakcije in prebuditev imaginarnih svetov otroškega mišljenja. Dodaten čar ustvarjanju je dalo prepletanje preteklosti skozi starodavno fresko tehniko in sedanjosti skozi akrilno tehniko ter uporaba primarnih materialov pri stenski poslikavi in akrilnih barv moderne umetnosti. Primer dobre prakse skozi projektno delo se je zaključil s postavitvijo razstave v galerijskih prostorih Posavskega muzeja Brežice. Po nekaj mesecih smo razstavo prenesli še na grad Sevnica in tako predstavili naš projekt tudi širši posavski regiji.

2.1 ORGANIZACIJA DELA

Vizija najinega sodelovanja in dela v projektu je vsebovala večmesečni pouk v okviru obveznega izbirnega predmeta Likovno snovanje 2. Skozi drugače zasnovano obliko pouka (primer dobre prakse) sva želela učencem prikazati in povezati vsebine, ki so bile ciljno skupne obema inštitucijama. Sama organizacija pouka je potekala na dveh lokacijah, v učilnici likovne umetnosti na OŠ Brežice in v delavnici Posavskega muzeja Brežice v sklopih dveh ali treh šolskih ur. Učenci so individualno izdelovali vsak svoj format likovnega prostora. Mentorstvo sva si razdelila glede na izobrazbo, na pedagoški in tehnološki del.

Oba dela sta se vseskozi tesno prepletala, zato so bili dobro zastavljeni koraki nadvse pomembni za nemoten učni proces. Bogate desetletne izkušnje in znanje na pedagoškem in restavratorskem področju so nama prišle pri tem usklajevanju še kako prav. Razhajanja v delovnih planih Posavskega muzeja Brežice (priprava razstav, tematske delavnice za različne starostne skupine obiskovalcev ...) in OŠ Brežice (športni, naravoslovni dnevi ...) so zahtevala dodatne napore in fleksibilnost pri usklajevanju, saj sva bila tudi midva časovno omejena tako z urami pouka kot tudi z zaključkom projekta. Postavitev razstave v galerijskem prostoru muzeja in njena otvoritev s kulturnim programom za zunanje obiskovalce ter v nadaljevanju njena selitev na sevniški grad pa je bil še zadnji kamenček v mozaiku organizacije dela.

2.2 PRIPRAVA MATERIALA IN TEHNIČNI IZZIVI IZVEDBE

Izhodiščni format freske, katere risba je bila prenesena na folijo v merilu 1:1, je meril 3x2,5 m. Zaradi lažje izvedbe poslikave smo format razdelili na manjše sklope, ki so merili 70x50 cm. Značilnost fresko tehnike je slikanje s pigmenti, raztopljenimi v apneni vodi, na svež omet. Plošče so morale biti iz lahkega materiala in imeti hrapavo površino zaradi boljšega oprijemališča ometa. Okvir, v katerega so bile vpete plošče, je bil iz lesa, njihova značilnost vpenjanja pa je bila, da so se lahko zasukale okoli svoje osi za 360 stopinj. Takšna izvedba je bila nujna zaradi končne postavitve, saj sta bili poslikani sprednja in zadnja stran plošče. Z obračanjem plošč sta se na enem slikovnem polju povezovali dve različni tehniki in obdobja v likovni umetnosti. V pripravah materiala za izvedbo delavnic in pri postavitvi razstave je sodelovalo tudi osebje konzervatorsko-restavratorske delavnice muzeja.

2.3 POUK SKOZI DELAVNICE

Izvedba pouka je potekala po vnaprej razdelanih korakih zaradi teoretičnega in zahtevnega praktičnega dela. Doslednost izvedbe in vrstni red sta bila nadvse pomembna, saj so se postopki dela nadgrajevali in bili odvisni od predhodne izvedbe. Pouk sva izmenično vodila z akademskim restavradorjem Alešem Venetom, saj sta se pedagoški in tehnološki del nenehno prepletala.

3 IZVEDBA PROJEKTA PO KORAKIH

3.1 OGLED FRESK

Projekt se je začel z ogledom fresk v Posavskem muzeju Brežice. Voden ogled viteške dvorane, ki še posebej izstopa po svoji slikoviti baročni poslikavi, je učence popeljala skozi mitološke zgodbe v svet fresko tehnike in baroka. Skozi izpolnjevanje delovnih listov so slišano snov utrdili in analizirali štiri tematske sklope poslikave: ognja, vode, zraka in zemlje.

3.2 PRENOS RISBE

V muzejski delavnici so učenci prenesli risbo freske na prosojno folijo s pomočjo alkoholnih flomastrov. Natančen prenos obrisne črte je bil pomemben za nadaljnji postopek prenašanja risbe na svež omet. Na steni je bil prilepljen barvni print mitološkega prizora s poslikave v viteški dvorani v velikosti 3x2 m. Zaradi višine učenci niso mogli obrisati zgornjega dela prizora, zato je bilo potrebno postaviti oder. Prva skupina učencev je prisovala zgornji del obrisnih črt freske, druga pa spodnji. Ko je bila celotna risba freske prenesena na folijo, smo nanjo izrisali črtno mrežo in jo razrezali na formate 70x50 cm ter vsakega oštevilčili. Vsak učenec je bil zadolžen za izvedbo svojega oštevilčenega dela.

3.3 ABSTRAKTNO IZHODIŠČE SKICE ZA AKRILNO SLIKO

V učilnici OŠ Brežice smo pripravili skice za akrilno sliko v merilu 1:1.

Oštevilčena črtna podloga je bila izhodišče za postavitev glavnih linij freske v likovni prostor. Abstraktno slikarstvo ukinja renesančno pravilo transparentnosti slike, ki jo zasledimo v freski. Transparentnost nadomesti gosta neprosojna površina in linija moči, ki

se skriva v zaznavni podobi otroškega ustvarjanja, v njihovih imaginarnih svetovih in deponiranih čustvih. V praznini likovnega prostora se je pojavila linija, ki je v otroški percepciji prebudila praspomin, ustvarila barvne in figurativne svetove trenutka, ki se izpišejo kot materialni zapis nevidnega, skrivnostnega, imaginarnega. Podobe in barve so neustavljivo drvele v pripoved bogate otroške domišljije in pripovedovale individualne zgodbe učencev.

3.4 POSTOPEK IZDELAVE FRESKE

Delavnica je potekala v prostoru, kjer je bil postavljen print mitološkega prizora freske. Delovni prostor je bil postavljen tako, da so lahko učenci nemoteno in neposredno opazovali fresko. Zaradi lažje orientacije sva jim razdelila tudi fotografije freske, na kateri je bila izrisana mreža, posamezni pravokotniki pa oštevilčeni. Na ta način so prepoznali svojo številko in njeno umeščenost v likovnem prostoru. Aleš je pripravil svež omet in ga nanašal na plošče 70x50 cm. Po končanih nanosih je demonstriral in razložil postopek poslikave fresko tehnike s pigmenti in apneno vodo. Ob tem je poudaril pomembnost analize barvne sestave posameznega odtenka in transparentnega barvnega nanosa. Ker pri slikanju v šoli ne uporabljamo pigmentov in apnene vode, je bilo kar nekaj vprašanj o njuni sestavi in nastanku. Po končani razlagi so učenci na sveže ometano podlago položili oštevilčeno folijo ter s pritiskom lesenega dela čopiča prenesli risbo na svež omet in jo oštevilčili. Na podlagi je nastala ugreznjena črna risba.

Medtem ko se je omet sušil, sva razdelila v lončke barvne pigmente, apneno vodo in vodo. Vsak učenec je izbral pigmente glede na barvno skalo svojega dela poslikave freske. Ob pozornem opazovanju in analizi barv ter prostorskih ključev so nastajali barvni odtenki, ki so jih nanašali na vlažno podlago. Znanje barvnega nauka o kontrastih, barvni harmoniji, toplih, hladnih, pestrih, manj pestrih in nepestrih barvah so neposredno uporabili pri slikanju v fresko tehniki. Transparentno nanašanje barve jim ni povzročalo posebnih težav, več časa pa so posvetili modeliranju. Počasnejšim učencem so pri končni poslikavi priskočili na pomoč sošolci, saj je bil pomemben enoten zaključek. Zaradi zahtevnosti poslikave smo porabili več blok ur. Plošče smo po končanem delu med urami zaščitili s folijo in tako ohranili vlažnost površine. Sledilo je mozaično sestavljanje freske in še zadnje usklajevanje odtenkov med posameznimi polji.

Montaža individualnega ustvarjanja v skupni izdelek je bilo presenečenje, saj je velika površina freske popolnoma drugače zažarela v prostoru kot poprej manjše ploskve. Bili so

ponosni na svoj prispevek k celoti. Tokrat so zelo konkretno videli in spoznali pomembnost in odgovornost posameznika pri timskem delu, ki je pomembna komponenta delovnih procesov v delovnih organizacijah in zavodih. Ob avtentični tehniki, materialih in tehnoloških postopkih so se učenci neposredno seznanili s poklicem restavratorja, umetnika in sobopleskarja. Skozi skupne projekte z zavodi in delovnimi organizacijami vidim možnost povezave poklicnega usmerjanja že v osnovni šoli.

3.5 AKRILNA POSLIKAVA ABSTRAKTNEGA IZHODIŠČA SLIKE

Slikanje je potekalo v delavnici muzeja. Delovni prostor smo zaščitili z debelejšim papirjem in nanj položili sliko freske tako, da je bila njena hrbtna stran obrnjena proti učencem. Na podlago likovnega polja, ki je bila iz finega ometa, so položili svojo oštevilčeno folijo z obrisno črto freske. Po skici so prenesli njene izhodiščne linije v likovni prostor. Sledila je priprava akrilnih barv, čopičev, palet in lončkov z vodo. Slikanje imaginarnih svetov z večkratnimi nanosi barv je potekalo počasi, ob delu so uporabili znanje barvne nauka, kompozicije in prostorskih ključev. S prepletanjem linij in barvnih ploskev so gradili kompozicijo likovnega dela. Močna izraznost skozi linijo in akril je samo še okrepila pripoved svetov otroške domišljije. Po končanem ustvarjanju smo oštevilčene slike sestavili v format velikost 2,5x3 m. Pri postavitvi so bile vidne glavne linije freske, ki so povezovale velik format in posamezne imaginarne svetove učencev v zaključeno celoto. Glavna linija je tako dobila neposreden pomen povezovalke baročnih poslikav z moderno umetnostjo današnjega časa, pojavi se kot izhodišče in hkrati praspomin v polju sodobne umetnosti.

4 JAVNA PREDSTAVITEV DELA V PROJEKTU S POSTAVITVIJO RAZSTAVE

Z vodjem konzervatorsko-restavratorskih delavnic Alešem Venetom sva tudi tokrat zastavila skupni koncept postavitve razstave. Nit postavitve je vodila gledalce skozi trimetrski časovni trak, ki so ga sestavljale fotografije z delavnic. Sosledje delovnih faz, skozi katere so učenci ustvarjali, je nazorno prikazovalo njihovo ustvarjalnost in prizadevnost pri delu v projektu. Risbe na prosojni foliji so kljub svoji velikosti delovale na steni nad časovnim trakom lahkotno. Sledil je print freske, v neposredni bližini pa je bila vpeta konstrukcija okvirja, ki je segala od tal do stropa v dolžini 2,5 m. Konstrukcija je bila vpeta v osrednji del razstavnega prostora, kar je omogočalo obhodnost postavitve. V okvir so bile vpete podlage s freskami na sprednji, akrilna poslikava pa je bila na zadnji strani. Z zasukom polj za 180 stopinj smo lahko opazovali neposreden preplet akrilne in fresko tehnike, različnih materialov poslikave in obdobjev v umetnosti. Tudi za učence je bila postavitev presenečenje, z velikim zanimanjem so zasukali plošče in tako ustvarjali nove zgodbe likovnega polja. Samo postavitev konstrukcije freske, ki je bila s tehnološkega vidika izjemno zahtevna, so brez pomanjkljivosti izdelali v restavratorsko konzervatorski delavnici gradu. V nadaljevanju stenske postavitve so bile razstavljene skice z abstraktnim izhodiščem. Postavitev razstave Od freske do abstrakcije je v galeriji delovala kot samostojna postavitev, saj je bila od ostalih izdelkov spremljajočih delavnic ločena s pregradno steno. Bogat otvoritveni program so pripravili učenci OŠ Brežice v Viteški dvorani Posavskega muzeja Brežice. Razstava je bila deležna velikega zanimanja s strani zunanjih obiskovalcev muzeja kot tudi muzejske stroke. Slednjim je bil projekt predstavljen na simpoziju, sledil pa je voden ogled razstave. Edinstvenost projekta v slovenskem prostoru s tako zasnovanim konceptom in izvedenim primerom dobre prakse obeh javnih zavodov je požela navdušenje tako stroke kot tudi širše javnosti. V dogovoru s sevniškim gradom je bila razstava predstavljena tudi v njihov razstavni prostor.

Delo v projektu mi je bilo v veselje in izziv, saj so učni proces in vsebine potekale na bolj fleksibilen in praktičen način v neposredni povezavi z domačim krajem ter zunanjim zavodom. Rezultati so tako pri meni kot tudi pri učencih in muzejskih sodelavcih dosegli in preseгли pričakovanja, ki smo jih imeli na začetku. Različni pogledi in pristopi so nas obogatili z novo izkušnjo in načinom razmišljanja. Glede na to, da je projekt Znanje in veščine iz depoja naravnano trajnostno in se nadaljuje z različnimi vsebinami tudi v prihodnje, se bo naše sodelovanje skozi tematske projekte, prilagojene učnim vsebinam, nadaljevalo. Ob sami izvedbi smo dobili tudi nove ideje o konceptni zasnovi v prihodnje. Kreativnost, znanje in izkušnje mentorjev so neprecenljive pri izvedbi in uspešnosti primerov dobrih praks.

Učenci so skozi nenehno prepletanje različnih vsebin, delovnega okolja ter mentorjev v praktičnem pomenu spoznali in ozavestili pomen znanja za varovanje kulturne dediščine ter za njihov osebni razvoj, kar se mi zdi neprecenljivo v primerjavi z vsakodnevnim kopičenjem instantne ponudbe sodobne družbe. Znanje, razgledanost in ozaveščenost družbe so bili od nekdanje vrednote, ki so bile pomembne za napredek in obstoj naroda.

Literatura in viri

1. Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J., Zupančič, D., 2012. Likovno izražanje 8. Ljubljana: Debra.
2. Lynton, N., 1994. Zgodba moderne umetnosti. Ljubljana: Cankarjeva založba.
3. Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J., Zupančič, D., 2012. Likovno izražanje 7. Ljubljana: Debra.
4. Kokole, M., 2016. Imago musicae. Ljubljana: Založba ZRC.
5. Jerin, A., Pukl, A., Židov, N., 2012. Priročnik o nesnovni kulturni dediščini. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

JUSTI BARLE

OŠ PROF. DR. JOSIPA PLEMLJA BLED

ZAČETNO OPISMENJEVANJE PREKO IGRE

Povzetek

V prvih razredih osnovne šole bi gibanje morala biti otrokova primarna aktivnost. Ni nujno, da se učenci gibajo samo pri športu, ampak gibanje lahko vpeljemo v učilnico pri drugih predmetih, tudi med poukom slovenskega jezika. Začetno opismenjevanje je za marsikoga zelo težko, če pa ga povežemo z gibanjem, lahko postane bolj enostavno in zabavno. Z različnimi pristopi se približamo različnim učencem, na poti v pripravo branja in pisanja. Učenci hitreje napredujejo na njim nevsiljiv način. Sklenemo lahko z ugotovitvijo, da začetno opismenjevanje lahko približamo učencem tudi s pomočjo igre in gibanja.

Ključne besede: začetno opismenjevanje, abeceda, slovenščina, prvi razred

EARLY LITERACY SKILLS DEVELOPMENT THROUGH GAMES

Abstract

In the first years of attending elementary school, physical activity should be considered as the child's primary focus. It is not mandatory that the pupils exercise only in P.E., physical activities can also be introduced in other subjects, such as Slovene language. Early literacy skills development presents a challenge for some students. However, by adding physical activity to the learning process, students may see it as less complex and even fun. Using different approaches, any teacher can pave the way to a good preparation for reading and writing for all types of students. The progress is faster and less demanding. To sum up, development of early literacy skills is more engaging for the pupils, when we introduce the subject matter by means of games and physical activities.

Keywords: early literacy skills development, alphabet, Slovene language, first grade

1 UVOD

Pomanjkanje gibalne aktivnosti med učenci je tema, ki jo slišimo na vsakem koraku. Posledično se učitelji vse bolj srečujemo z nedejavnimi učenci pri pouku. Sodobne smernice pouka pa kažejo na to, da bo potrebno frontalni pouk zamenjati z bolj sodobnimi pristopi. Po svetu obstaja veliko projektov (metoda ustvarjalnega giba, Fit pedagogika, formativno spremljanje, ...), ki spodbujajo poučevanje na drugačen, učencu bližji način.

Sama imam v razredu 27 učencev in pri njih je glavni problem, kako jih sploh pridobiti na svojo stran, da bi bili vsi dejavni in poslušni. Vedno se najde kdo, ki klepeta, moti sošolca, se obrača naokrog, mora na stranišče. Če hočem, da od ure vsaj večina učencev odnese, kar je cilj ure, sem se morala poslužiti različnih metod in načinov dela.

Samo opismenjevanje je proces, katerega cilj je, da učenci zanjo brati in pisati. Vendar do tja vodi dolga pot. Vsaj za večino učencev v razredu. V nadaljevanju sem se usmerila predvsem na fazo urjenja glasov njihovega povezovanja s črkami. Prepoznavanje prvih glasov in uvod v branje krajših besed.

2 UMIRITEV RAZREDA

Velikokrat se nam zgodi že na začetku ure, da so učenci klepetavi, neposlušni. Preizkusila sem različne pristope. Eden izmed njih je tudi otroška meditacija, ki jo predlaga Osho Rajneesh. Po njegovih besedah, naj bi jo izvajali učenci in učitelji na začetku pouka. Jaz se jo lotim takrat, ko učenci postanejo klepetavi in željni govoriti. Tudi faze, ki jih predlaga naj bi trajale 10 minut, mi jih izvajamo slabi dve minuti.

1. faza - 2 minuti nesmiselnega blebetanja.

Učenci zaprejo oči in po svoji volji spuščajo glasove kakršne hočejo. Ne smejo izreči nobene besede, ki jo poznajo. Govorijo kitajsko, če ne znajo kitajsko, ali japonsko, če ne znajo japonsko. Ne smejo pa govoriti nemško, če znajo govoriti nemško. Resnično si dajo duška in lahko »govorijo« kar želijo.

2. faza - 2 minuti se smeji iz trebuha z odprtimi ali zaprtimi očmi.

Smejijo se kar tako brez razloga in ko smeh mine zavpijejo »juhuu« in zopet se smeji. Pri tem jim pokažem, da se primemo za trebuh in se res smejimo iz trebuha ven. Če je potrebno, se sprehajam med njimi in jih žgečkam.

3. faza - 2 minutna tišina z zaprtimi očmi sede.

Učenci se morajo umiriti, zapreti usta in oči ter popolnoma obmirovati, skušam jih pripraviti do tega, da ta čas tudi mislili ne bi na nič. Na začetku je ta zadnja faza problematična, saj imajo težavo, da se popolnoma umirijo. Ampak po večkratnem ponavljanju, tudi to fazo osvojijo.

Za tem lahko mirno nadaljujemo ali začnemo z učno uro. Velikokrat ne izpeljem vseh treh faz, ampak samo prvo. Da se razgovorijo in porabijo svojo odvečno energijo in so zopet pripravljeno sodelovati.

3 ZAČETNO OPISMENJEVANJE

V prvem razredu imamo možnost, da preko igre in kasneje preko sistematičnega učenja spoznavajo črke in besede. Kako uspešen bo otrok je odvisno od njegovega predznanja in motivacije. Nekateri začetno opismenjevanje osvojijo brez napora, spet drugi imajo težavo že na začetku pri prepoznavanju glasov. Na začetku je med učenci velik razkorak, saj marsikdo že piše in bere, spet drug šele prepozna posamezne črke.

Razkorak v znanj skušamo omiliti z individualizacijo in diferenciacijo poučevanja. Pri izbiri načina poučevanja pa veliko vpliva tudi karakter učitelja in dinamika razreda. Zato je vse bolj pomembno, da v različne dele učnega procesa vnašamo čim več gibanja, kjer so učenci bolj dejavni in njihovi možgani lažje dojemajo, kaj od njih zahtevamo. Slediti otrokovim potrebam po gibanju in hkrati na spontan in neprisiljen način ozavestiti posamezne elemente opismenjevanja, je ena od zelo učinkovitih in sproščujočih metod poučevanja.

3.1 ZAČETNA OBRAVNAVA POSAMEZNEGA GLASU

Vemo, da nekatere glasove učenci slišijo lažje kot druge. Zato pri tem pazimo, da pri prepoznavanju glasov, pričnemo s tistimi, ki jih je lažje prepoznati in slišati.

Pri obravnavi določenega začetnega glasu, učencem na začetku preberem zgodnico, katera vsebuje veliko število besed, ki se začenjajo ali vsebujejo določeni glas. Učenci morajo ugotoviti, kateri glas se največkrat ponovi. In sami pridejo do glasu in z njim povezane črke tega dne. Za tem naštevajo besede, ki so vsebovale določeni glas. Nič ni narobe, če najdejo tudi druge besede, ki jih v besedilu niso slišali. Zgodbe včasih sestavim sama, včasih pa si pomagam z zgodbami iz Abecede živžav, kjer najdemo 25 samostojnih zgodb.

Učence razporedim na tla, kjer sedijo v krogu. Na sredino razporedim predmete in sličice, ki vsebujejo obravnavani začetni glas in tudi nekatere, ki ga ne. Učenci izberejo tiste, ki se začnejo na obravnavani prvi glas.

Izmed črk abecede poiščejo pravo črko s katero zapišemo obravnavani glas. Poleg tega, da učenci spoznajo črko za glas pa prikažem tudi krettno dvoročne abecede gluhih in naglušnih. Neverjetno je, kako si učenci lažje zapomnijo glas, ki ga prikažejo tudi z rokami. Glas si ne samo lažje priključijo v spomin, ampak si tudi lažje zapomnijo pripadajočo črko.

Črke nato rišemo na velike formate. Lahko hodijo po kolebnici, po narisani črki na tleh. V telovadnici, ali zunaj črko predstavijo s svojimi telesi. Nekatere lahko predstavi sam, za druge pa se združijo v skupine in jo prikazujejo skupaj. Pri tem morajo biti zelo pozorni na to, da črko pravilno obrnejo. Črko pišejo po svoji mizi s prstom, pišejo po zraku, po hrbtih sošolcev. Zanimivo jim je tudi, da jo zapisujejo po zraki za različnimi deli telesa – nosom, komolcem, kolenom, boki.

Na koncu črko zapišejo v velik zvezek, kjer jim jo že v naprej s svinčnikom napišem. Otroci z različnimi barvicami prevlečejo črko – nastane mavrična črka. Če vidim, da rabijo pri tem več gibanja, jim naročim, da svoje peresnice postavijo pred tablo na tla. Vsakič, ko zamenja barvico, mora tako iti do svoje peresnice, prejšnjo barvico pospraviti in vzeti novo. Okrog narišejo predmete, ki vsebujejo glas za določeno črko.

3.2 PREPOZNAVANJE ČRKE IN NJIHOVEGA ODTISA

V razredu ali telovadnici izvajamo štafetno igro s pomočjo lesene abecede, ki jo postavljamo na ploščo, kjer so odtisi črk. Učence razdelim v dve skupini, Vsaka skupina dobi svoje lesene črke abecede, na drugi strani učilnice ali telovadnice pa je plošča, na katero bodo črke postavljali. Vsak učence lahko naenkrat odnese na drugo stran le eno črko. Pri tem mora biti pozoren, da črko pravilno obrne, in jo pravilno postavi na ploščo, ki ima črke razporejene po abecednem redu. Šele, ko črko pravilno namesti, lahko teče nazaj, da naslednjemu učencu petko, da se igra lahko nadaljuje. Učenci črke dobro spoznajo in jih tudi pravilno obračajo, ker drugače se ne postavijo pravilno v ploščo. Premikanje jim lahko otežimo z različnimi ovirami, ali z različnimi vrstami gibanja – plazenje, lazenje, poskoki,... Na koncu točkujemo skupine. Točko dobi skupina, ki je najhitreje razporedila črke na ploščo in skupina, ki ima najlepšo kolono. Tako imajo vsi možnost dobiti točko, tudi če so bili pri svojem delu bolj počasni.

3.3 TALNA ABECEDA

Na tleh učilnice, kjer imamo več prostora, nalepimo abecedo. Če se le da so prostori črk tako veliki, da v njih lahko poskakujemo, oz se med njimi premikamo. Na abecedi lahko izvajamo veliko različnih aktivnosti:

- Prepoznavanje glasov. Ko otrok sliši besedo, se postavi na črko, ki označuje prvi glas v besedi, zadnji glas, srednji glas.
- Črke imam izrezane in tršega kartona, nanj pa prilepljen grob papir. Otroci z zavezanimi očmi najprej črko prepoznajo in jo nato odnesejo na talno abecedo, kjer svojo črko postavijo na enako črko – prepoznavanje enakosti.
- Postavlja sličice ali konkretne predmete na pravo črko, glede na začetni, končni ali srednji glas.
- Zaporedje glasov – otrok skače po črkah, tako kot bi besedo črkoval.
- En otrok skače po črkah, ostali skušajo ugotoviti katera beseda bo nastala.
- Izmislimo si kratko besedo in ob črke, ki jih beseda vsebuje, postavimo oznake (stožce, listke, žogice). Iz izbranih črk skušajo sestaviti premetanko iz danih črk..
- Učenci, ki že znajo zapisati besede, lahko na listke zapisujejo besede na določen glas in jih odnesejo na talno abecedo. Ugotavljamo na kateri glas najdemo največ besed. To vajo lahko delamo v skupini in zapisuje učenec, ki to že zna.

3.4 IGRA S TENIS ŽOGICAMI

Potrebujemo veliko število tenis žogic, na katere z alkoholnim flumastrom napišemo velike tiskane črke. Žogice dami v veliko vrečo. Na začetku lahko enostavno iz vrečke potegnemo eno žogico, povejo katera črka je zapisana na njej in povejo besedo, ki se na ta glas prične. Učencem, ki jim to ne dela več težav, damo nalogo, da najdejo besedo, ki se na izbrano črko konča.

Lahko izžreba dve črki in iz njiju skuša sestaviti besedo tako, da beseda vsebuje obe črki.

Naredimo manjše skupine. Preko igre si vsaka skupina nabere nekaj črk (vsaj 10) in iz njih skušajo sestavljati besede. Spodbudimo jih s tem, da točko dobi skupina, ki najde največ besed in skupina, ki sestavi najdaljšo besedo. Besede učenci, ki že pišejo zapisujejo na list papirja. Na koncu lahko vsak član skupine v svoj zvezek napiše najdaljšo besedo, ki so jo našli. Pri tem jim lahko podamo navodilo, da črke lahko uporabijo večkrat, ali pa samo enkrat. Dejavnost večkrat ponovimo z menjavanjem žogic med gibanjem. Podamo glasbo in učenci se prosto gibajo po prostoru. Vsakič, ko sreča sošolca ali sošolko, si žogico zamenjajo. Lahko samo s izmenjavanjem iz rok v roke, lahko pa dodamo še spretnost in si jo morajo menjavati z metanjem.

4 SKLEP

Narejene so bile že razne raziskave, ki kažejo da učenje s pomočjo gibanja, prinaša boljše in trajnejše znanje. Ugotovili so, da gibanje učencem omogoča pridobivanje bolj poglobljenega znanja, lažjega razumevanja in reševanja problemov. Učenje s pomočjo gibanja je primerno za vse dele učne ure in učencem omogoča zanimivejše spoznavanje snovi.

Literatura in viri

1. Osho, 1993. Otrok nove dobe. Ljubljana: Pot.
2. Zurc, J., 2008. Biti boljši. Pomen gibalne aktivnosti za otrokov razvoj in šolsko uspešnost. Radovljica: Didakta.
3. Štupnikar, M., Pintar, D., Murovec, T. in Veselič, E. 2019. Opismenjevanje in razvoj vseh čutil. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
4. Golli, D., 1991. Opismenjevanje v prvem razredu. Novo Mesto: Pedagoška ozorja.

5. Ločniškar K. in Osredkar M., 2006. Z roko v roki v svet črk. Celje: Celjska Moharjeva družba.
6. Preac, G., 2004. Abeceda živžav. Radovljica: Didakta

NATALIJA BAUMAN

OŠ SVETA ANA

POUK ANGLEŠČINE NA IZKUSTVENI RAVNI

Povzetek

V prispevku predstavljam pouk angleščine na izkustveni ravni. Izkustveno učenje angleščine vpliva na povišanje motivacije pri učencih, hkrati pa nudi šibkejšim učencem možnost napredovanja v jeziku. Pouk tako ne poteka abstraktno v okviru danih situacij iz učbenika, ampak se učenci soočajo z naravnimi govorniki, pečejo pecivo in utrjujejo jezik na spletni strani, ki je namenjena samo njim. V prispevku pojasnujem potek pouka v 5. razredu, kjer so se tekom šolskega leta učenci sprva seznanili z dvema Angležema, ki sta bila na obisku in predstavila kulturo in življenje v Cardiffu, nato opisujem delo v razredu na temo o hrani in pijači, ki smo jo nadgradili s peko palačink pri pouku. Končne ugotovitve po izpeljanih urah so bile, da je učencem bistveno pomagalo pri motivaciji za učenje angleščine, hkrati pa opogumilo učence z nižjimi sposobnostmi, da so se izkazali pri pouku angleščine.

Ključne besede: angleščina, izkustveno učenje, obisk angleških govorcev, peka peciva, formativno spremljanje

ENGLISH LESSONS THROUGH EXPERIENCE

Abstract

I am presenting English lessons through experience. Learning through experience increases students' motivation while at the same time offers weaker students the opportunity to advance in English language. Lessons are thus not abstract given from the textbooks, but rather dealing with actual native speakers, baking cakes. I am explaining the course of the 5th grade lessons, where during the school year they were introduced to two visiting Englishmen who introduced the culture and life in Cardiff, and then describing the work in the classroom as the topic of food and drink was upgraded by baking pancakes in class. Final findings after the lessons were that students were more motivated and those with lower abilities had more opportunities to improve their English.

Keywords: English, learning through experience, native speakers, baking, formative assessment

V najširšem smislu je vsako novo doživetje učenje na izkustveni ravni. Nek dogodek lahko ponotranjimo in se na podlagi izkušnje nekaj naučimo. Vendar do izkustvenega učenja pride, kadar izbranim izkušnjam sledijo še refleksija dane izkušnje, z njo povezana kritična analiza in kasnejša sinteza. Pregled dogodkov, ki jih potem kritično analiziramo, izpeljemo nova dognanja in se hkrati tudi naučimo novih veščin, je v polni meri učenje na izkustveni način.

Pomembno vlogo pri vsem skupaj odigra osebna izkušnja, odnos do dane naloge in hkrati končno spoznanje o nečem novem. Pri pouku angleščine sta odnos do samega jezika in predvsem želja po novih spoznanjih bistvena za doseganje boljših rezultatov in novih znanj. A dodano vrednost znanju jezika vsekakor da izkustveno učenje, kjer učitelj ne posreduje jezika na abstrakten način, v varni okolici v razredu, kjer so situacije uporabe jezika vodene in večinoma umetno ustvarjene.

Učenci se jezika najlažje naučijo z uporabo. A uporaba v razredu je mnogokrat abstraktna, dogovorjena in tudi nepriljubljena za marsikaterega učenca. V lastnem primeru raziskovanja sodobnih pristopov sem se odločila, da predstavim ure pouka angleščine, ki so potekale na izkustveni ravni.

Tekom šolskega leta se je v 5. razredu pri učencih in pri meni pojavila želja, da uporabimo angleščino na konkretniji način. Predvsem smo želeli jezik uporabiti v takšnih situacijah, ki jim bodo pri nadaljnjem šolanju in kasneje v življenju pomagale pri sporazumevanju. Izkazalo se je, da smo imeli možnost povabiti dva daljna sorodnika naše učenke, ki živita v Cardiffu. Rojeni govorci so najlažji način, da se učenci srečajo z uporabo jezika in s samo izkušnjo spoznavanja drugih kultur. Lažje dojamejo, v kolikšni meri razumejo tujce, učijo se jim predati sporočilo in hkrati ponotranjijo izkušnjo novega doživetja.

V danih dveh urah, v okviru katerih sta govorca predstavljala kulturo, hrano in življenje v Cardiffu, so učenci pridobivali izkušnjo poslušanja, razumevanja besedišča in hkrati ponotranjali informacije, ki so bile predane. Vsekakor je bistvenega pomena bila tudi medsebojna komunikacija, saj so se učenci morali predstaviti in povedati nekaj o sebi. Določeni učenci so tudi postavljali vprašanja, na katera so dobili odgovore, ki so jih razumeli ali pa tudi ne. Učencem je predvsem ostalo v spominu to, kako je Anna primerjala imena učencev s pogostostjo takšnih imen v Veliki Britaniji. Marsikateri učenec je bil presrečen, ko sta pohvalila njegovo izgovorjavo in razumevanje jezika.

S tema urama so nekateri učenci vsekakor ponotranjili tuji jezik. Izkustveno učenje namreč poteka krožno in je proces, ki je celosten in naravnan na celo življenje. Poteka skozi faze pridobivanja znanja, kar smo mi tekom prejšnjih ur naredili sami, saj smo se pogovarjali o življenju v Angliji na splošno in predvsem o tem, kar jih zanima in bi radi izvedeli od govorcev. V tem času smo razširili znanje, domnevanje o Veliki Britaniji in pa seveda predvideli možne odgovore, predvsem na abstraktni ravni. V sklopu naslednjih dveh ur pa so učenci lahko aktivno eksperimentirali in doživljali jezik v svoji naravni obliki skozi rojena govorca. Govorca se namreč nista trudila z izgovorjavo, nista olepševala besed in tudi nista upočasnjevala svojega govora. Celotna izkušnja je tako bila za učence dokaj nevsakdanja, saj se jim pouk in s tem tudi način poučevanja pogosto prilagaja.

Načrtovanje in izvajanje izkustvenega učenja je lahko zelo zahteven proces. Od učitelja kot vodje zahteva več faz priprave. Sprva je pomembno, da se učna izkušnja načrtuje glede na potrebe in pripravljenost udeležencev. Pomembno je tudi, da se v uvodni fazi dajo jasna navodila, med fazo aktivnosti mora učitelj spremljati proces in čim manj posegati v sam učni proces. Pri analizi kasneje učitelj samo usmerja z vprašanji, kaj se je dogajalo in kako so

učenci to doživljali, nato sledi faza povzetka, kjer dogajanje povežejo s cilji, kaj so se naučili ali pridobili. Najpomembnejša pa je faza ovrednotenja, kjer učenci kritično presodijo, kaj je bilo dobro in kaj bi lahko izboljšali. (Psihologija učenja in pouka. Od poučevanja k učenju. 2019, str. 136)

Pouk priprave na obisk govorcev je potekal tekom tistega tedna. Vsekakor je bilo največje veselje vseh učencev prav to, da bodo končno slišali nekoga, ki govori angleščino kot materni jezik. Redkokdaj dobijo tako priložnost, čeprav lahko pri pouku velikokrat poslušajo angleščino s pomočjo sodobnih tehnologij. Spoznati nekoga pa je vseeno dodana vrednost na spoznavanje, učenje in ponotranjanje tujega jezika.

Sprva smo si v dveh urah pred obiskom zadali cilje, kaj želimo spoznati s tem obiskom, kaj nas zanima in seveda, kakšno sporočilo želimo obiskovalcema predati sami. Tako smo se naloge lotili precej sistematično v okviru formativnega spremljanja. Učenec je vsak zase izdelal lastne cilje, tvoril vprašanja in se kritično lotil procesa. V dveh urah so nastajali problemi, kako naj posredujejo določena vprašanja, kaj sploh naj vprašajo in pojavila se je tudi nezainteresiranost določenih učencev. Pri vsem tem so pomagali kritični prijatelji, ki so si med sabo nudili oporo, dodatno pomoč in seveda nadaljnjo motivacijo za delo. Pri motivaciji za delo se v vsaki šolski uri v ozadju vsakega učenca dogajajo samoprocasi, ki vplivajo na kvaliteto naučenega in slišaneega. Kot navaja Hattie, se v vsakem učencu dogaja tudi proces samoučinkovitosti kot tudi samooviranja, samomotivacije, samociljnosti in drugi, ki vplivajo na učenčevo dojetanje in sprejemanja znanja. (Vidno učenje za učitelje. Maksimiranje učinka na učenje. 2018, str. 56–65)

Pri vseh teh procesih moramo upoštevati, da so učenci individuumi, ki lahko po svojih lastnih zmoglostih in v svojem doglednem tempu dojemajo in sprejemajo znanje takšno, kot je. Vsekakor se je pri pripravi na obisk govorcev vsem učencem z nižjimi učnimi sposobnostmi zdelo, da ne bodo zmogli tega procesa in je bila tekom ure tudi motivacija vedno slabša. A v teh ključnih trenutkih so zelo pomembni kritični prijatelji, ki vzpodbujajo svoje sošolce, da nadaljujejo z delom in kljub temu zadevo v neki meri dokončajo.

Uri, pri katerih sta bila govorca prisotna, sta bili precej sproščeni in zanimivi. Učenci so se srečali z angleškim naglasom in intonacijo govorca, na katerega niso bili navajeni, kar pomeni, da so se pri poslušanju morali bolj angažirati in so s tem, ko so bili odvisni od lastnih sposobnosti poslušanja, tudi prevzeli kontrolo nad lastnim dojetanjem in učenjem jezika. Takšnih ur bi vsekakor moralo biti več, saj smo učitelji priučeni, da jim podajamo navodila v razumljivem, počasnem tempu, medtem ko v dani situaciji z govorcami tega ni bilo. Učenci so spremljali pogovor, poslušali, nekateri so se veliko bolj angažirali in tudi več spraševali. Uri obiska sta hitro minili in iz učilnice smo vsi šli za eno izkušnjo bogatejši.

Tekom šolskega leta sem istemu razredu ponudila še eno možnost izkustvenega učenja tujega jezika. Pri obravnavi teme hrana in pijača smo skupaj z učenci razmišljali, kako bi lahko usvojeno znanje uporabili še bolje in na zanimivejši način. Ko smo pisali recepte in se o njih pogovarjali, smo skupaj prišli na idejo, da vse skupaj še udejanjimo, saj je načeloma branje in pisanje receptov precej toga aktivnost, kadar pa moramo lastno znanje uporabiti v praksi se pa znanje poglobi in razširi na druge spektre učenja in življenja. Tako smo se odločili, da bomo pripravili tri različne recepte, po katerih bomo potem pripravili jedi.

Učenci so pekli ameriške palačinke, pripravili smoothie-je in pekli kolačke. Pred samo uro peke smo se razdelili v skupine in učenci so sami pripravili recepte, jih dosledno napisali, potem pa tudi razdelili vloge in se dogovorili, kdo bo prinesel katere sestavine.

Naša šola ima možnost uporabe gospodinjske učilnice kadarkoli za namene pouka, zato smo izkoristili priložnost in sev naslednjih dveh urah prelevili v kuharje in peke. Navdušenje učencev, hkrati pa tudi angažiranost, je bila izjemna. Pridobili smo tudi podporo in navdušenje drugih učiteljev, saj je to z vidika učitelja lahko precejšen zalogaj. V razredu je namreč 20 učencev. Kljub temu da imamo učence z dodatno strokovno pomočjo, ki potrebujejo tudi dodatno vzpodbudo, so se vsi zadane naloge lotili zelo dobro. Na koncu smo ugotovili, da je peka in prebiranje receptov vsekakor najboljši način za učenje besedišča, povezanega s hrano in pijačo. Za pripravo in peko smo porabili tri ure, četrta ura pa je potekala kot kritična analiza in samoocenjevanje. V tej uri so učenci zapisali, kaj so se med delom naučili in kaj bi lahko še dopolnili. Vsi učenci so v stiku s formativnim spremljanjem že skozi celotno šolanje, tako da se je bilo veliko lažje samooceni in kritično presoditi, kaj še je potrebno izboljšati. Ta presoja se bo upoštevala v naslednjem šolskem letu (torej letošnjem) pri obravnavi teme v zvezi s hrano in pijačo.

Prednost uporabe kuhe pri pouku angleščine je predvsem v tem, da učenci to radi počnejo. Vse premalo se učenci lahko angažirajo v praktičnem delu pouka in to tudi najbolj pogrešajo. Neverjetno je tudi to, kako potem učencem motivacija za delo zraste in še nekaj časa ostaja. Kljub težavam pri dojemanju jezika so tudi šibkejši učenci postajali bolj samozavestni pri pouku, hkrati pa tudi premostili strah, da oni tega ne zmorejo. Tako so tisti učenci, ki načeloma velikokrat v sebi vodijo proces samooviranja, dobro napredovali v znanju.

Ta izkušnja je nudila učencem, da dojemajo jezik v drugačni luči. Nekateri so namreč zelo spretni v kuhinji, pa tega načeloma pri pouku ne morejo dokazati. S tem ko jim je bilo omogočeno, da se izkažejo na svojem močnem področju, pa so dobili priložnost, da na enostaven način ponotranjijo znanje tujega jezika. Prednost formativnega spremljanja je namreč prav v tem, da pri vsakem učencu najdemo močna področja, hkrati pa da jih učenci tudi ponotranjijo. Z močnimi področji nato lahko lažje dosežajo cilje, ki jim predstavljajo odskočne deske za usvajanje novega znanja.

Učitelj mnogokrat začuti neko posebno vez z določenim razredom. Omenjeni razred je vsekakor takšen, s katerim se, kljub več učencem z zelo nizkim pragom znanja, lahko naredi ogromno. Vsaka ustvarjalna ura, pri kateri se učenci dodatno in samostojno čim bolj angažirajo, je korak k uspešnejšemu delu v razredu. Pri pouku zato pogosto uporabljamo tudi spletno stran, na kateri so pesmi, zgodbe in naloge. Ta stran je BBC Learn English Kids. Uporabljamo jo tekom pouka pri različnih temah, največkrat pa obravnavamo pesmi in zgodbe, ki so primerne za učence od 1. do 6. razreda. Učenci imajo v sklopu te spletne strani možnosti ustvarjanja in tudi utrjevanja znanja z različnimi igrami, kar je seveda velikokrat dobrodošlo po intenzivnih urah priprav na preizkus znanja. Spletna stran je tudi primerna za vsakršno aktivnost, ki jo učencem ponudimo izven okvirjev pouka. V tem primeru sem jo delno uporabila pri delavnicah Halloween, ki so potekale med jesenskimi počitnicami. Delavnice so se udeležili predvsem učenci petega razreda, tako da smo lahko uporabili tudi to spletno stran. V okviru delavnice so nastali zelo dobri prispevki. Učenci so se posneli in pripravili svojo strašljivo zgodbo. S to delavnico smo jim popestrili jesenske počitnice, hkrati pa nudili nekaj stika z angleščino izven šolskih klopi.

Poučevanje tujega jezika je pogosto težavno z vidika predznanja, zato je formativno spremljanje, kjer vsakega učenca pripeljemo do lastnega znanja, dobrodošlo. Znanje vsakega posameznika pa je odvisno tudi od sprejemanja. Učenje na podlagi izkustvenega pouka je učinkovito, motivacijsko veliko uspešnejše in hkrati primerno za današnji tip

učencev. V svetu poplav informacij so namreč praktični primeri in ročne spretnosti izjemno učinkovite in veliko bolj zaželeni. V takšnih urah sem kot učiteljica uživala tudi sama in jih bom z veseljem izvedla še kdaj.

Literatura in viri

1. Marentič Požarnik B. (2019). Psihologija učenja in pouka. Od poučevanja k učenju. Ljubljana: DZS.
2. Hattie J. (2018). Vidno učenje za učitelje. Maksimiranje učinka na učenje. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI.
3. <https://learnenglishkids.britishcouncil.org/> (september 2019)

ROK BAVDEK
SŠTS ŠIŠKA

PRIMERI OCENJEVANJA ZNANJA PRI PREDMETU ŠPORTNA VZGOJA NA SREDNJI ŠOLI

Povzetek

Športna vzgoja je edini predmet v srednji šoli, ki dijakinjam in dijakom omogoča gibanje, saj so pri večini preostalega pouka v sedečem položaju. Osnovni namen predmeta športna vzgoja je, da mladostnikom omogoča čimbolj raznoliko obliko gibanja. Pri športni vzgoji se izvajajo različni učni sklopi, med katere sodijo tudi atletika ter ekipni športi, kot sta nogomet in košarka. Ker športna vzgoja spada med splošnoizobraževalne predmete, je treba različne učne sklope primerno oceniti. Ocenjevanje pa je zaradi različnih motoričnih sposobnosti dijakov, ki so v veliki meri tudi prirojene, lahko težavno. Zato je treba upoštevati še druge dejavnike, kot je denimo napredek v učenju različnih motoričnih nalog. Z upoštevanjem celotnega napredka lahko zagotovimo bolj pošteno ocenjevanje. Prispevek predstavlja primer ocenjevanja, ki ga aktiv športne vzgoje na Srednji šoli tehniških strok Šiška uporablja pri ocenjevanju dijakov.

Ključne besede: športna vzgoja, ocenjevanje, dijaki, srednja šola

EXAMPLES OF GRADING IN PHYSICAL EDUCATION IN SECONDARY SCHOOLS

Abstract

Physical education is the only secondary-school subject that gives the students the chance to move, since the rest of the classes are spent in a sitting position. The main purpose of physical education is to offer the students a variety of chances to move. As part of the P.E., students get a chance to try themselves at athletics and at various group sports, such as football and basketball. Since P.E. is part of the general-education subjects, it is necessary to grade the students, as well. This can be problematic due to the fact that the students' motor abilities, which are largely genetic, vary greatly between students. It is therefore necessary to take into account various other factors, as well, such as the progress in learning new motor skills at various tasks. By taking into consideration the entire progress and effort of the students at a particular task, a more objective grading of the students can be carried out. This could also have a positive effect on the students' motivation to do sports in their daily lives, too. The contribution focuses on the example of grading the students that is being implemented by the sports teachers at the Secondary School of Technical Professions Šiška.

Keywords: Physical Education, Grading, Students, Secondary School

1 UVOD

Osnovni namen predmeta športna vzgoja (ŠVZ) v osnovnih in srednjih šolah je učencem ter dijakom zagotoviti športno udejstvovanje oziroma gibanje. Ljudje dandanes večino časa preživimo v okolju, ki omejuje gibanje ter nas sili k dolgotrajnemu sedenju. Tako med drugim sedimo v avtomobilu, veliko časa presedimo za računalniki in televizorjem, sedimo med hranjenjem itd. Učenci in dijaki prav tako večino časa presedijo v šoli in doma, ko se učijo. Različno število ur v slovenskih srednjih šolah, ki jih tedensko dijaki preživijo pri pouku ŠVZ, je zato izredno pomembno, saj prekine dolgotrajno sedenje v šolskih klopeh med izvedbo pouka. Za številne dijake je ŠVZ tudi edina oblika športnega udejstvovanja, saj jih vse več veliko prostega časa preživi za računalniki ali televizijo (Allard, 2008). Zato je pomembno, da učitelji ŠVZ ta obvezni predmet na primeren dijakom približajo. V ta namen morajo biti ure ŠVZ raznolike, zanimive, dijakom prijazne in seveda tudi poučne. Tako jim ta predmet približamo in ga skušamo čimbolj vključiti v njihovo vsakodnevno življenje. Pomemben dejavnik, ki vpliva na sprejemanje in prepoznavanje pomena ŠVZ, je tudi ocenjevanje. Načrt ocenjevanja posameznih sklopov mora biti oblikovan tako, da dijakom šport oziroma gibanje približamo, ne pa odtujimo. V ta namen mora biti dovršen del ocenjevanja tudi individualiziran, s čimer ovrednotimo sam napredek dijakov. To je še posebej smiselno in pošteno do vseh tistih, ki imajo slabše razvite različne motorične sposobnosti, se pa pri pouku ŠVZ trudijo, ure redno obiskujejo in vestno prinašajo športno opremo. Ker so nekatere motorične sposobnosti tudi v 50 % prirojene (Ušaj, 2003), lahko s poznavanjem in primernim vrednotenjem napredka motorično manj razvitih dijakov le-te bolj motiviramo in jim ta predmet približamo kot prijaznejši. V temu prispevku bo prikazan kriterij ocenjevanja kot primer dobre prakse na primerih različnih sklopov ŠVZ v srednji šoli (atletika – vzdržljivostni tek, nogomet, košarka, vadba za moč).

2 ATLETIKA, VZDRŽLJIVOSTNI TEK

Vzdržljivost označuje sposobnost človeka, da lahko opravlja določeno dejavnost dlje časa, ne da bi jo zaradi utrujenosti moral prekinjati ali bistveno znižati njeno intenzivnost (Škof, 2007). Vzdržljivostni tek je tako eden od učnih sklopov atletike. Profesorji ŠVZ skušamo v tem učnem sklopu približati tek dijakom ter pojasniti osnovne pojme, ki so pomembni za razumevanje omenjenega sklopa (na primer aerobni tek, anaerobni tek, aerobni prag, pomen srčnega utripa ipd). Ta učni sklop se najpogosteje izvaja jeseni oziroma spomladi, ko je vreme primerno. Posamezna učna ura je v tem delu pouka namenjena vadbi vzdržljivosti, kjer z različnimi dolžinami in hitrostjo teka skušamo kar najbolj vplivati na dijakove srčno-žilne sposobnosti. Kljub temu da namenjamo profesorji ŠVZ po časovni razporeditvi učne snovi pripravi na ocenjevanje sklopa atletika – vzdržljivostni tek precej pozornosti in tudi učnih ur (tudi do 8 ur na mesec), je nemogoče pričakovati, da bodo dijaki s previsokim telesnim indeksom ali pa s slabšimi motoričnimi sposobnostmi enako uspešni kot tisti, ki redno izvajajo različne oblike vadb ali treningov pri svojem klubu. Tabela 1 prikazuje primer kriterija ocenjevanja iz sklopa atletika – vzdržljivostni tek, ki ga izvajamo na prvi in zadnji uri v tem učnem sklopu. Ta kriterij se razlikuje glede na letnik dijakov. Tako dijaki 1. in 2. letnika odtečejo dva kroga na stezi z dolžino 677 metrov, dijaki 3., 4. in 5. letnika (program PTI) pa tri kroge. Ocena se pridobi glede na čas, po katerem dijaki premagajo določeno razdaljo (Preglednica 1).

DIJAKI 1. in 2. letnikov – 2 kroga (1354 m):

OCENA 5:	ČAS POD 6'
OCENA 4:	6' do 6' 45"
OCENA 3:	6' 45" do 8' 30"
OCENA 2:	8' 30" do 9' 30"
OCENA 1:	ČAS NAD 9' 30"

DIJAKI 3., 4. in 5. letnikov – 3 krogi (2031 m):

OCENA 5:	ČAS POD 9'
OCENA 4:	9' do 10'
OCENA 3:	10' do 12'
OCENA 2:	12' do 13'
OCENA 1:	ČAS NAD 13'

Kljub širokemu razponu časov pa se velikokrat zgodi, da dijaki, kljub rednim obiskovanjem ur ŠVZ in prisotnosti na pripravah na test vzdržljivostnega teka, zaradi slabše splošne kondicijske priprave same razdalje ne zmorejo preteči, ampak vmes hodijo. Posledica tega je slabši časovni rezultat ter tako slabša ocena. V izogib slabši oceni je v tem primeru možno ovrednotiti napredek v času med prvim merjenjem (pred pričetkom vadbe vzdržljivosti) in zadnjim merjenjem (zadnji tek v temu učnem sklopu). Dijaki, ki isto razdaljo pretečejo pri zadnjem merjenju občutno hitreje (Preglednica 2), lahko dobijo boljšo oceno. Na ta način nagradimo tiste, ki so z vidika srčno-žilnih sposobnosti slabši, prav tako pa nagradimo njihov trud za redno izvajanje vadbe vzdržljivosti pri urah ŠVZ. V tem sklopu je zaželen tudi uporaba merilnikov srčnega utripa, ki nam natančno prikažejo srčni utrip dijakov med tekom in s tem njihov nivo napora med vzdržljivostno vadbo.

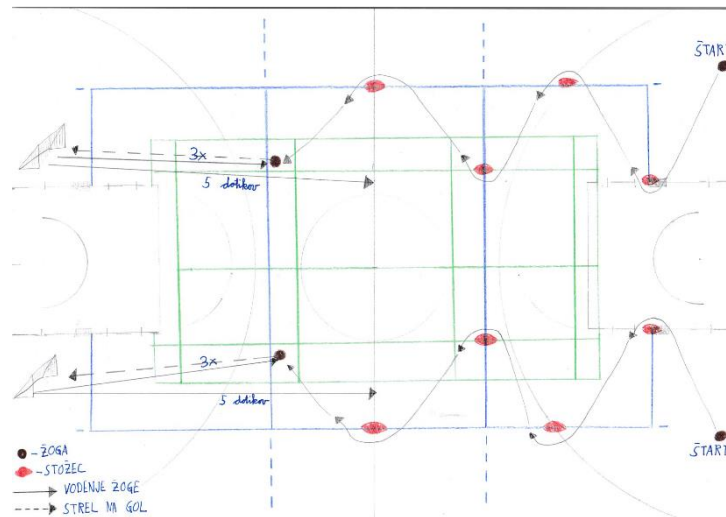
OCENA 5:	> 1' 30"
OCENA 4:	30" do 1'
OCENA 3:	15" do 30"
OCENA 2:	do 15"
OCENA 1:	<, SLABŠI ČAS *

* Ne velja v primeru poškodbe dijaka

3 NOGOMET

Nogomet je, sploh med dijaki, najbrž najbolj priljubljena ekipna igra, ki se izvaja pri pouku ŠVZ. Zaradi svoje priljubljenosti in pogostega izvajanja pri urah ŠVZ je treba postaviti tudi dobre temelje za čimbolj objektivno ocenjevanje tega učnega sklopa. Med poukom ŠVZ tako profesorji v uvodnem in tudi v glavnem delu ure navadno izvajamo različne tehnične vsebine, kot so vodenje žoge z različnim delom stopala, podajanje žoge, sprejemanje žoge, udarec na gol z različnim delom stopala in podobno. Pomemben del znanja pri nogometu je tudi taktika, zato dijake učimo pravilnega vtekanja v prostor po oddani žogi, različnih gibanj brez žoge ter postavitve igralcev v napadu in v obrambi v sistemu 4 : 4 ali 5 : 5. Ker se znanje dijakov v tehnično-taktičnih veščinah nogometne igre precej razlikuje, je pomembno postaviti objektivne kriterije, ki primerno ocenijo znanje ter napredek dijaka po končanem obdobju tega učnega sklopa. V tem prispevku je naveden primer ocenjevanja, ki je sestavljen iz dveh delov. Prvi del predstavlja delna ocena iz igre, ki jo dobi vsak dijak ob koncu vsake učne ure. Dijaki se že prvo uro v učnem sklopu nogomet razdelijo v štiri približno enakovredne skupine, ki se v kasnejših učnih urah ne spreminjajo. V glavnem delu ali ob koncu vsake učne ure dijaki v sistemu 4 : 4 ali 5 : 5 odigrajo turnirski sistem štirih tekem, kjer določimo zmagovalca in vrstni red drugih treh ekip. Med igro profesor ŠVZ opazuje gibanje posameznega dijaka, aktivnost oziroma požrtvovalnost na igrišču,

upoštevanje taktičnih navodil ter seveda tudi izvedbo tehničnih elementov, ki smo jih izvajali v uvodnem oziroma glavnem delu ure. Če dijak vsako naslednjo uro bolje izvaja vse našteje elemente, lahko bistveno popravi oceno, kljub temu da predhodno ni imel večjih izkušenj z nogometno igro. Drugi del ocene predstavlja nogometni poligon, ki ga sestavljajo različni tehnični elementi (vodenje žoge mimo stožcev, strel na gol).

Med izvedbo nogometnega poligona se meri čas, v katerem zaključijo vse naloge. Omenjen nogometni poligon se izvede na prvih ter na zadnjih urah učnega sklopa nogomet. Glede na postavljen kriterij vsak dijak dobi oceno. Skupno oceno iz tega učnega sklopa pa predstavljata ocena iz nogometne igre (več delnih ocen) ter iz nogometnega poligona. Ta sistem ocenjevanja omogoča dijakom, ki nimajo izkušenj z nogometno igro, pridobiti dobro oceno kljub predhodnemu slabšemu znanju oziroma kljub slabši motoričnem znanju. V tem primeru, podobno kot pri učnem sklopu atletika – vzdržljivostni tek (glej Preglednico 2), primerjamo čas izvedbe nogometnega poligona začetnega in končnega stanja. Tako z delnimi ocenami ovrednotimo napredek.

4 KOŠARKA

Poleg nogometa je med dijaki prav tako zelo priljubljena košarka. Tudi tu je zelo pomembno, da je kriterij ocenjevanja jasen in pošten do vseh dijakov, ki imajo različno predznanje s tega učnega sklopa. Med izvedbo posamezne učne ure skušamo dijake naučiti različnih tehničnih vsebin, kot so podajanje žoge, vodenje žoge, met na koš, dvokorak, sonožno zaustavljanje, pivotiranje ipd. Pomembno je, da dijaki obvladajo osnovna pravila košarkarske igre, denimo korake in dvojno vodenje. Zelo pomemben del košarkarske igre je seveda tudi taktično znanje. V fazi napada dijake učimo postavljanja blokad, pomena podaje in vtekanj v prostor brez žoge, medtem ko jih v fazi obrambe skušamo naučiti conske obrambe ter obrambe mož na moža. Ker imajo dijaki različne motorične sposobnosti ter različno košarkarsko predznanje, je treba zagotoviti kar najbolj pošteno in objektivno ocenjevanje. To bi lahko bilo zasnovano tako, da dijake, podobno kot pri ocenjevanju nogometa, v glavnem in zaključnem delu ure ocenimo s delnimi ocenami. To nam omogoča, da pri vseh nadaljnjih urah spremljamo igro in s tem razvoj košarkarskih veščin vsakega dijaka. Vsak dijak tako pridobi od štiri do šest ocen, iz katerih lahko razberemo, kako je napredoval. Drugi del ocene predstavlja t. i. test petih žog. Ta test je sestavljen iz

vodenja žoge ter meta na koš iz dvokoraka. Vsak košarkar prične test na sredini košarkarskega igrišča, kasneje pa mora s petimi ponovitvami zadeti koš v čim krajšem času. V Preglednici 3 so predstavljeni časovni okvirji, v katerih morajo dijaki dokončati omenjen košarkarski test.

DIJAKI 1. in 2. letnikov:

OCENA 5:	ČAS POD 40 "
OCENA 4:	ČAS 40 " – 49 "
OCENA 3:	ČAS 50 " – 1'04"
OCENA 2:	ČAS 1 ' 05 ' – 1 ' 20 "
OCENA 1:	ČAS 1 ' 20 " in več

DIJAKI 3., 4. in 5. letnikov:

OCENA 5:	ČAS POD 35 "
OCENA 4:	ČAS 35 " – 44 "
OCENA 3:	ČAS 45 " – 59 "
OCENA 2:	ČAS 1 ' – 1 ' 15 "
OCENA 1:	ČAS 1 ' 15 " in več

Test petih žog izvedemo na začetku ter ob zaključku učnega sklopa košarka. Podobno kot pri učnem sklopu atletika – vzdržljivostni tek (glej Preglednico 2) in pri učnem sklopu nogomet primerjamo začetne in končne rezultate. Vkolikor dijaki pri končnih meritvah bistveno napredujejo, to ovrednotimo z višjo oceno. Ta učni sklop tako sestavljata dve oceni. Prvo predstavlja pregled delnih ocen iz košarkarske igre, kjer ocenimo napredek vsakega posameznika, drugo pa čas testa petih žog oziroma napredek v času tega testa.

5 SKLEP

Ta prispevek predstavlja enega izmed možnih načinov ocenjevanja različnih učnih sklopov predmeta ŠVZ. Omenjene metode ocenjevanja se že več let izvajajo pri pouku ŠVZ na SŠTS Šiška. Opisano ocenjevanje in navedeni kriteriji znanja bi zaradi različnih motoričnih sposobnosti dijakov ter njihovega predznanja v izbranih športih lahko označili kot primer dobre prakse. Tovrsten model ocenjevanja omogoča tudi bolj prijazen pristop do tistih dijakov, ki so željni dobre ocene pri predmetu ŠVZ, vendar jim njihove fizične sposobnosti tega ne omogočajo. Razumeti je treba, da med predmetom ŠVZ in drugimi splošnoizobraževalnimi predmeti obstaja pomembna razlika. Glavni cilj ŠVZ je dijakom približati gibanje in jim ga nežno in premeteno vpeljati v njihovo vsakdanje življenje. To zahteva tudi smiselno prilagoditev pri ocenjevanju. Togo postavljeni kriteriji in njihova nekritična uporaba pri ocenjevanju so lahko škodljivi in vplivajo na samozavest dijakov in na oblikovanje njihove samopodobe. Prizadet dijak pa bo na ta način težko razvil primeren odnos do športnega udejstvovanja v njegovem prostem času, kar pa je eden glavnih ciljev predmeta ŠVZ.

Literatura in viri

1. Allard, M. D., 2008. How high school students use time: a visual essay. Monthly labor review, U.S. Department of Labor, Bureau of Labor Statistics 131 (11), 51–61.
2. Škof, B. ur. (2007). Šport po meri otrok in mladostnikov: Pedagoško-psihološki in biološki vidiki kondicijske vadbe mladih. Ljubljana: FŠ, Inštitut za kineziologijo, 313.
3. Ušaj, A. (2003). Kratek pregled osnov športnega treniranja. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

MARIJA BEDEK

OŠ BOŠTANJ

LIKOVNA KOLONIJA KOT DODANA VREDNOST POUKU LIKOVNE UMETNOSTI

Povzetek

Otroške likovne kolonije, ki sem jih poimenovala Otroške razglednice, izvajam od leta 2012. Enodnevno likovno druženje učencev in likovnih pedagogov sedmih sevniških osnovnih šol se vsako leto vrši na gradu Sevnica. Zgodovina gradu, grajska arhitektura, poslikave prostorov in grajska zapuščina so vsebine, iz katerih črpam teme za ustvarjanje, hkrati pa želim vzpodbuditi otroke k opazovanju in razmišljanju o pomenu kulturne dediščine. Poleg ustvarjanja, preizkušanja izraznih možnosti posameznih likovnih tehnik ter novih materialov in sredstev imajo mladi ustvarjalci priliko spoznavanja in izmenjave likovnih idej, sodelovanje lokalnih umetnikov pa daje dodatno spodbudo za kvalitetno delo. V zgodbah ustvarjenih likovnih del se prepletata domišljija in kreativnost. Vedno znova dobim potrdilo, da ima takšna oblika poleg bogatega likovnega ustvarjanja v avtentičnem okolju dodano vrednost prav zaradi povezovanja otrok in mentorjev v smislu izmenjave dobrih praks tudi izven šolskih prostorov

Ključne besede: šola, otroci, ustvarjalnost, kultura, umetnost, slikarstvo, kiparstvo, kulturna dediščina, grad, zgodovina, kreativnost, domišljija, arhitektura, znanje, druženje, vrednota

HOW THE CHILDREN'S ARTISTS COLONY ENHANCES THE ART CLASSES IN SCHOOL

Abstract

In 2012 I started running the children's artists colony at the Sevnica Castle, which I named Children's Postcards. It is an annual one-day gathering of pupils and art teachers from seven elementary schools in the county of Sevnica. I get inspiration for the annual art subjects from the castle's history and its legacy, together with architecture and paintings of the castle. At the same time I want to encourage children to observe and think about the meaning of cultural legacy. Besides being creative and getting the chance to test the expressive abilities of individual art techniques and new materials, young creators also have the opportunity to get to know and exchange artistic ideas. Imagination and creativity are intertwined in the stories of children's art works. Every year local artists join the colony to give the children extra encouragement and improve their work. Such an activity, along with the rich artistic creations in this authentic environment, has an added value - the integration between children and mentors gives an extra opportunity for exchange of good practices outside school premises.

Keywords: school, children, creativeness, culture, art, painting, sculpture, cultural heritage, legacy, castle, history, creativity, imagination, architecture, knowledge, socialising, value

1 KAJ SO »OTROŠKE RAZGLEDNICE«?

Otroške likovne kolonije, ki sem jih poimenovala Otroške razglednice, izvajam od leta 2012. Kot likovni pedagog sem od leta 1994 zaposlena na OŠ Boštanj. To je ena od sedmih osnovnih šol v občini Sevnica. Po letih dela in spoznavanja raznih oblik sodelovanja med učenci se mi je porajala ideja o likovnem druženju otrok vseh šol v občini. Tudi sicer sem čutila, da bi se lahko šole v določenih vsebinah bolj povezovala. Vodila me je ideja, da bi druženje otrok na likovnem področju pripeljalo ne samo do pristnejših odnosov med njimi, ampak tudi do izmenjave dobrih idej, katere bi nenazadnje lahko vključili v načrtovane občinske projekte. Naslednji razlog za takšno idejo pa stoji za dejstvom, da je po mojem mnenju uram likovne umetnosti namenjeno v učnih načrtih premalo časa in obliko likovne kolonije vidim kot dodano vrednost pouku likovne umetnosti. Otrokom želim s tako obliko omogočiti, da se sprostijo v likovnem ustvarjanju in pri tem niso omejeni s časom.

Ko sem razmišljala o najprimernejšem kraju, kjer bi se lahko likovna kolonija vršila, se mi je ambient sevniškega gradu zdel najprimernejše mesto izvedbe. Celotna vsebina, ki nam jo grad ponuja in katera se je v zadnjem desetletju bogato razširila, je prostor, ki človeku odpira domišljijo. Zgodovina gradu, grajska arhitektura, poslikave prostorov in grajska zapuščina so vsebine, iz katerih črpam teme za likovno delo. Otroke želim vzpodbuditi k opazovanju in razmišljanju o pomenu kulture naših prednikov. Nagel razvoj tehnologije na eni strani prinaša vedno hitrejši in kvalitetnejši dostop do informaciji, kar je vsekakor pozitivno, po drugi strani pa blede čut za prostor, v katerem živimo, čut za neposredno interpretacijo lepega in doživetega. Predvsem otroci so skupina, katerim je potrebno nameniti še več pozornosti in jih vključevati v dejavnosti, ki bodo krepile njihovo zavedanje ne samo o pomenu ohranjanja kulturne dediščine, pač pa tudi razvijale in bogatile emocionalne, socialne in estetsko osebnostne kvalitete.

2 SODELOVANJE Z UMETNIKI IN LOKALNO SKUPNOSTJO

Dodatno vzpodbudo za delo pomeni tudi sodelovanje lokalnih umetnikov, ki se vsako leto z veseljem odzovejo povabilu. Področja njihovega likovnega delovanja se lepo vključujejo v vsebino izvedbe kolonij. Delujejo na področju slikarstva, kiparstva in rezbarstva in s svojim pristopom in idejami obogatijo dejavnost. Tudi sicer se vseskozi vključujejo v razne aktivnosti, povezane z otroki ali pa jih samostojno izvajajo. Kipar in grafik, g. Rudi Stopar je nekoč tudi poučeval likovno vzgojo na OŠ Boštanj, slikarka Jerca Šantelj vsako poletje s svojim zavodom za kulturo organizira poletne enotedenske likovne kolonije, rezbar Lojze Rak in kipar Peter Vene pa vedno rada odpreta vrata svojih delavnic in otrokom predstavita svoje delo. Otroci se tudi sami preizkusijo v rokovanju z različnimi orodji in izdelajo končne izdelke. Omenjam jih zato, ker so takšni ljudje izjemna in danes tudi ne več vsakdanja prilika, da se otroci neposredno srečajo z umetnikom, njegovim delom v ateljeju, delavnici ali zasebni galeriji. Nenazadnje lahko ob spoznavanju tovrstnih aktivnostih odkrijejo svoja zanimanja, sposobnosti in veselje, kar lahko pomeni njihovo nadaljnjo poklicno pot.

Poleg tega je pomembno sodelovanje z lokalnimi inštitucijami, saj ti omogočijo prostor za izpeljavo aktivnosti in končno postavitev razstave likovnih del. Moja izkušnja sodelovanja je zanimiva. Prvo leto so se na Zavodu za kulturo, šport, turizem in mladino, ki je občinska inštitucija in upravlja z Gradom Sevnica, dokaj negotovo odzvali na prošnjo o enodnevem koriščenju grajskega prostora v namen otroške kolonije. Pomisleki so bili predvsem glede možnega poškodovanja prostora, ker so ciljna skupina otroci, ki so lahko tudi nepredvidljivi v svojem obnašanju. Vendar je bila izkušnja izjemno pozitivna. Izbira grajskega ambienta za

izpeljavo kolonije je na otroke naredila neverjeten vtis. Ker vsako leto sodelujejo učenci vseh starostnih skupin, torej od prvega do devetega razreda, je bil za nekatere otroke to prvi konkreten obisk sevniškega gradu oziroma tudi podrobnejše spoznavanje z vsebinami gradu. Učenci so se izredno sproščeno in spoštljivo s svojim delom umestili v prostor. Obisk razstave likovnih del ob zaključku je bil res številčno obiskan, odziv obiskovalcev pa zelo pozitiven. Razstava je tudi odlična možnost za predstavitev izdelkov na nivoju, kakršen v šolskem prostoru ni možen. Hkrati je to za otroke ne nek način nagrada. Njihova dela si ogleda širša javnost in so za to bolj odgovorni do nastalega likovnega dela. Največ jim na koncu pomenijo pohvale, predvsem vrstnikov in sorodnikov.

V naslednjem letu je sevniški Zavod za kulturo umestil Otroške razglednice kot zaključek »Sevniškega grajskega poletja«. Dogodek je zdaj že tradicionalen. Vedno ga obogatimo s kulturnim programom, ki ga pripravimo na šoli. V zadnjih letih se povezujemo še z društvi kot je npr. Društvo Trg Sevnica, ki obuja stare grajske navade, pa Lutkovno gledališče Sevnica, ki ima svoj sedež na gradu in poskrbi za popestritev dogajanja z animacijo lutk.

Vzajemno druženje posameznih interesnih skupin ne povečuje samo kvaliteto dogajanja v kraju, pač pa sploh pri mlajši populaciji širi interese, znanja in ideje.

3 TEME USTVARJANJA

Vsako leto otroci na Otroških razglednicah ustvarjajo na izbrano temo, ki jo izberem bodisi v povezavi z grajskim ambientom, določenim dogajanjem na gradu, dvakrat sem vsebino navezala na teden evropske kulture. Temu prilagodim likovno področje ustvarjanja, znotraj tega pa lahko otroci svobodno preizkušajo izrazne možnosti posameznih likovnih tehnik ter materialov. Temo ustvarjanja otrokom predhodno predstavimo v pogovoru oz. jo podkrepimo z ogledom tistega dela gradu, na katerega se navezuje tema ustvarjanja. To ne pomeni, da se otroka omeji, ampak se ga želi le spodbuditi k razmišljanju. Skozi leta poučevanja namreč opažam, da so ravno v izbiri motiva otroci ali brez idej ali pa v strahu, da ne bo zadostil dani nalogi. Skozi takšno obliko pa niso pod pritiskom zaradi ocene, okolje za ustvarjanje je bolj sproščeno, bolj lahko vizualizira svojo idejo, poleg tega lahko strnjeno ustvarja več kot eno uro in ustvari končni izdelek brez prekinitev.

Glede na pogoje dela omejim število udeležencev na devet do dvanajst učencev iz posamezne osnovne šole, tako da se vsako leto udeleži kolonije okrog sedemdeset otrok. Udeleženi so učenci od prvega do devetega razreda. Likovni pedagogi in udeleženi likovni umetniki si pred začetkom razdelimo mentorstvo po triadah zaradi lažjega sodelovanja in svetovanja. Zelo pomembni so natančni napotki glede uporabe in zaščite prostorov, kjer se ustvarja.

3.1 GRAJSKA PRAVLJICA

Prve Otroške razglednice leta 2012 sem nasloвила GRAJSKA PRAVLJICA. Želela sem, da otroci po sprehodu po grajskih prostorih likovno interpretirajo svoja doživetja v svobodnih likovnih tehnikah. Za presenečenje je na začetku poskrbelo prej omenjeno društvo Trg, ki ima v svojem naboru grajskih vsebin, ki jih vključujejo v animirane predstavitve gradu kot glavnega junaka barona Moškona.

Ta jih je popeljal po gradu in jim na simpatičen način predstavil vsebine posameznih prostorov. Nekateri so si za mesto ustvarjanja izbrali hodnik s prelepimi neorenesančnimi poslikavami stropov, drugi so zasedli galerijski prostor in ustvarjali po domišljiji. V parku so otroke inspirirala stoletna drevesa, ki mogočno kraljujejo na grajskem pobočju. Na koncu je resnično nastala prava zbirka otroških grajskih razglednic, ki je bila za javnost na ogled v Moškonovi grajski galeriji.

3.2 MOJ DEŽNIK JE LAHKO BALON

Leta 2013 smo napolnili grajski atrij in park s poslikanimi dežniki. Takratno druženje je potekalo pod naslovom MOJ DEŽNIK JE LAHKO BALON. Otroci so ustvarjali poslikave na dežnike z akrilnimi barvami. Precej otrok se je prvič srečalo s to likovno tehniko. Tudi to je moj namen kolonij, da se otrokom predstavijo likovne tehnike in ponudijo likovni materiali, ki jih pri rednem pouku zaradi omejenega časa ne moremo izvajati. Nastala je pisana paleta najrazličnejših izvornih motivov, od rastlinskih do geometrijskih ornamentov, motiva štirih letnih časov, živali, namišljenih pravljичnih junakov do abstraktnih rešitev. Zelo so mi pri dogodku priskočila na pomoč razna lokalna podjetja, banke in nekatere javne inštitucije, ki so za ta namen prispevala reklamne dežnike. Končne izdelke smo razstavili v atriju gradu, v grajskem parku pa smo izkoristili mogočna drevesa in jim za nekaj tednov dodali atraktivno vsebino.

3.3 POVABILO NA BARONOV PLES

V poletnih mesecih leta 2013 je potekala celovita obnova okolice Gradu Sevnica, katerega sedaj bogati obnovljeni grajski park po zasnovah iz prve četrtine 19. stoletja. Izgled mi je dal idejo za tretje Otroške razglednice, ki sem jih poimenovala POVABILO NA BARONOV PLES. Okrasni vrt ob gradu s historicističnimi dodatki, npr. krogovičasta neogotska balkonska ograja na razgledišču, dvokrilno stopnišče med kamnitima levoma, klesana kamnita baza razglednega paviljona, rusticiran vrtni portal z dvokrilnimi kovanimi vrati, ornamentiran tlak iz rečnih prodnikov pred Lutrovsko kletjo, rekonstruirana zahodna terasa z balustradno ograjo okrasnega vrta, na kateri so kamnite krogle, plamenice, neorenesančne vaze, neobaročni kamniti cvetlični vazi, parkovne skulpture, vodomet, grajski parter ter ornamentika so samo nekatere iztočnice, ki so otrokom odpirale prostor za likovne ideje. Zelo pisan je bil izbor likovnih tehnik. Ustvarjali so z ogljem, tušem, tempero, vodenimi barvami in akrilnimi barvami. Ponujena so jim bila tudi manjša slikarska platna. Veliko otrok jih je prineslo tudi s seboj, kar kaže na pripravljenost na kolonijo. Nastala je zbirka likovnih del, ki smo jih razstavili v veliki grajski galeriji. Razstava je izžarevala bogato otroško domišljijo.

3.4 BOGASTVO PANJSKIH KONČNIC – ZAKLADNICA LJUDSKE USTVARJALNOSTI

V neposredni bližini gradu se nahaja čebelarški dom, kjer ima svoje uradne prostore Čebelarstvo društvo Sevnica, ki ima izjemno bogato tradicijo, saj obstaja že od leta 1934. Ob obnovi grajskega parka so se v društvu odločili, da obnovijo tudi svoje prostore, vključno z okolico. Ker na OŠ Boštanj društvo čebelarjev že več kot dvajset let izvaja čebelarški krožek, so predlagali sodelovanje pri obnovi. V namen Otroških razglednic so nam zaupali petdeset let stare čebelje panje in prosili za poslikavo panjskih končnic. Seveda smo z veseljem sprejeli ponudbo in tako so četrte Otroške razglednice potekale pod naslovom BOGASTVO

PANJSKIH KONČNIC – ZAKLADNICA LJUDSKE USTVARJALNOSTI. Udeležence kolonije so čebelarji predhodno podrobneje seznanili s čebelarstvom, ki je kot avtohtona ljudska panoga močno zastopana v naši občini. S svojim slikarskim prispevkom so osvežili stare čebelje panje ter tako čebeljak obogatili z novo podobo.

3.5 PISANA PALETA NEŠTETIH BARV LJUDSKE TRADICIJE

Tudi v naslednjem letu sem likovno delo povezala z ljudsko umetnostjo, ker je v tednu pred tem potekal Teden evropske kulture, ki je bil vsebinsko tudi vezan na kulturno dediščino. Kolonijo sem poimenovala PISANA PALETA NEŠTETIH BARV LJUDSKE TRADICIJE. Likovnim mentorjem sodelujočih šol sem predlagala, da so že v mesecu septembru z učenci zbirali stare predmete oz. materiale, ki nosijo v sebi neko zgodbo preteklosti in se pogovorijo o možnostih preoblikovanja. Kot namig sem ponudila nekaj idej: stari čevlji, posode, orodja, oblačila, kosi oz. deli pohištva in ostala notranja oprema izbranih materialov in predmetov. Otroci so med delom zanimivo razmišljali o pomenu novo nastalih skulptur, ki smo jih ob zaključku simpatično umestili v grajski atrij. Tokrat so poleg risarskih in slikarskih likovnih tehnik otroci rokovali tudi z orodjem, kar je večini pomenilo kar precejšen izziv, saj so se z določenimi orodji, pripomočki in materiali prvič konkretno srečali (npr. vrtni stroj, pripomočki za spajkanje ipd.), ob tem pa spoznali nekatere tehnološke postopke (pravilno lepljenje različnih materialov, lepljenje lesa in umetnih mas, žaganje, vrtanje, spajkanje, mozničenje, postopki lakiranja različnih materialov). Zaključno prireditev smo popestrili s predstavitev ljudskih plesov, ki so se jih učenci naše šole naučili pri plesni dejavnosti, pridružili so se jim člani društva Trg, ki ravno tako obujajo stare običaje in ples.

3.6 GRAJSKE FRESKE

Na povabilo Posavskega muzeja Brežice sem se v šolskem letu 2016/2017 s skupino učencev, ki so obiskovali predmet likovno snovanje, vključila v projekt Znanje in veščine iz depoja, kjer smo v muzejski delavnici v Gradu Brežice pod mentorstvom akademskega restavratorja, prof. Aleša Veneta, spoznali originalno tehniko fresco. V nadaljevanju so učenci na sevniškem gradu izdelali posnetek enega dela freskalne poslikave Štirje letni časi v tehniki fresco v originalni velikosti in tako do potankosti spoznali tehniko freske na moker omet. Izkušnja je bila res izjemna, tako da sem se odločila, da naslednje Otroške razglednice

navežem na grajske poslikave. V izhodišču je bil udeležencem predstavljen nastanek in vsebina stenske poslikave, ki krasi celotno notranjost jugovzhodnega grajskega stolpa in predstavlja domnevno takratno grajsko okolico v štirih letih časih. V nadaljevanju so učenci pripravili »nove« ideje za grajske poslikave. V vsebini so se bodisi oprli na dejanski motiv štirih letnih časov, ki so ga interpretirali po spominu, nekateri pa so vključili v ustvarjanje lastno domišljijo ali pa v likovnem delu predstavili samo detajl zidne poslikave. Likovna dela so izdelali z vodenimi barvami, temperami ali akrilnimi barvami. Tako so lahko tudi neposredno primerjali izgled likovne naloge z enakim motivom v različnih slikarskih tehnikah. Likovna dela smo razstavili na zidovih arkadnega hodnika v grajskem atriju.

3.7 POMLAD NA GRADU

Ker smo se do sedaj v večji meri posluževali na kolonijah različnih slikarskih tehnik, sem se pri slednji odločila za kiparsko ustvarjanje. Tokrat sem iz jesenskega termina premaknila datum kolonije na spomladanski čas. En razlog za to je bil v organizaciji ostalih dogodkov na naši šoli, drug pa v tem, da sem že nekaj časa razmišljala o povezavi likovnega dela na koloniji z Dnevom zemlje in posledično razmišljanjem o zdravem okolju, življenju in vrednotah, ki človeka bogatijo in osrečujejo. Tokrat sem povabila na kolonijo učence druge in tretje triade, z učenci prve triade je bila naloga izvedena na šoli v likovni delavnici, kjer smo se poigrali s plastelinom in drugimi modelirnimi masami. Predhodno sem likovne pedagoške sodelujočih šol vsebinsko seznanila z delom, tako da so prišli udeleženci na kolonijo pripravljene z idejo in materialom. V večini so se pripravili za skupinske izdelke. Zadali so si precej zahtevne naloge in so imeli že določene polizdelke pripravljene (npr. velike balone, kaširane z različnimi papirnimi gradivi, reliefne hišice iz gline, oblikovane in poslikane plošče iz stirodurja, krogle iz žice, oblepljene z lubjem, poslikane kovinske konzerve, oblikovane kovinske plošče in CD-ji, mizarsko obdelane lesene plošče). Ob delu so preizkušali izrazne možnosti različnih kiparskih tehnik ter nekaterih materialov in sredstev. Na koloniji so jih v glavnem samo še sestavili in z dodatnimi gradivi (vrvi, žice, volna, žebli, lepila, barve, laki) končno dodelali v domiselne kiparske konstrukcije. Tokrat je res prišlo do izraza sodelovalno delo, saj brez tega skulpture sploh ne bi nastale.

Predvsem zanimivi so bili otroci na koncu, ko so iskali najprimernejše mesto, kamor bodo svoje kiparske izdelke umestili. Vsebinsko precej abstraktne kiparske tvorbe še zdaj krasijo grajski prostor v različnih oblikah: viseče skulpture med arkadami grajskega atrija, kot lovilci sanj so spuščeni iz oken na zidove gradu, kot lahkotne mobilne skulpture krasijo drevesa v parku, nekaj pa jih je postavljenih v notranjih prostorih in sporočajo razmišljanje in odnos mladih do ekologije in planeta Zemlje.

4 ZAKLJUČEK

Po sedmih izpeljavah občinske otroške likovne kolonije lahko rečem, da nikakor ne smemo prezreti otrok v njihovem likovnem izražanju, kjer se prepleta ogromno domišljije in kreativnosti. Četudi nas tempo časa in nagel razvoj informacijske tehnologije včasih

nagovarja v nasprotno smer, je vredno razmišljati o najrazličnejših oblikah ustvarjalnega druženja med otroki. Oblika enodnevnih kolonij ima poleg bogatega likovnega ustvarjanja v avtentičnem okolju dodano vrednost prav zaradi povezovanja otrok in mentorjev v smislu izmenjave dobrih idej in praks. Druženje in dobra volja marsikomu pomenita motivacijo za delo, po drugi strani je morda takšna oblika prilika za lažje vrednotenje lastnega dela in tudi dela vrstnikov. Dobro obiskane končne razstave pa so potrdilo za dobro opravljeno delo. Samo ure predmeta likovna umetnost niso dovolj, da otrok ugotovi, da je umetnost nenehno vključena v proces njegovega življenja in bolj kot krepimo njegovo senzibilnost, na lepšo prihodnost družbe lahko računamo.

Literatura in viri

1. Mihelčič, Andreja (2011): Vrtnoarhitekturna dediščina Gradu Sevnica (izvirni članek v Monografiji Grad Sevnica, 2011, str. 249-273. Izdajatelj Društvo TRG Sevnica).

POLONA BEDENIK
OŠ LOVRENC NA POHORJU

ZABAVNA MATEMATIKA Z ELEMENTI FORMATIVNEGA SPREMLJANJA V 1. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

Povzetek

V sodobnem času, ob pojavu digitalizacije in hitrega tehnološkega napredka, je učence vedno težje motivirati in pripraviti za delo. Vsi učitelji in strokovni delavci, ki delamo z učenci, si želimo in težimo k temu, da bi bili učenci motivirani, zadovoljni, inovativni in predvsem aktivni pri pouku in v življenju na sploh. Tradicionalni pristopi pri vzgojno-izobraževalnem delu niso več dovolj, treba je iskati nove pedagoške pristope in se prilagajati potrebam vseh učencev.

V prispevku predstavljam pomen igre kot didaktičnega sredstva za doseganje učnih ciljev pri učencih v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju.

Igra ima v starostnem obdobju od rojstva do 10. leta zelo pomembno in specifično vlogo v procesu razvoja in učenja. Naša naloga in poslanstvo je, da oblikujemo pri učencih pozitiven odnos do šole in da razvijamo motivacijo za delo v prihodnje. Samo z razvijanjem pozitivnega odnosa in doseganjem visoke notranje motivacije pri učencih lahko dosežemo pri pouku zastavljene cilje.

Ključne besede: učenci, šola, igra, motivacija, didaktična igra, matematika, formativno spremljanje

FUN MATHEMATICS WITH THE ELEMENTS OF FORMATIVE ASSESSMENT IN THE FIRST CLASS OF PRIMARY SCHOOL

Abstract

It is increasingly difficult to motivate the students and get them ready for work, with the advent of digitalization and rapid technological advances in modern times. All teachers and professionals working with students want and strive to keep students motivated, satisfied, innovative and above all, active at lessons and in general life. New pedagogical approaches must be sought and adapted to the needs of all students, as traditional approaches to teaching are no longer sufficient.

In the contribution, I present the importance of a game as a didactic tool achieving learning goals for students in the first educational period.

Playing has a very important and specific role in the process of development and learning during the ages from birth to 10 years. Our task and mission is to develop a positive attitude towards students and to develop the motivation for work in the future. Only by developing a positive attitude and achieving high internal motivation in the students we can achieve the goals set in the classroom.

Keywords: students, school, game, motivation, didactic game, mathematics, formative assessment

1 UVOD

Igra ima v starostnem obdobju od rojstva do 10. leta zelo pomembno in specifično vlogo v procesu razvoja in učenja. V svoji praksi in pri svojem delu moramo upoštevati postopnost prehoda učencev iz vrtca v šolo in uporabljati različne oblike, ki le-to omogočajo. Upoštevati je treba dejstvo, da se učenci na začetku šolanja srečujejo z različnimi osebnostnimi stiskami in problemi. Naša naloga in poslanstvo je, da oblikujemo pri učencih pozitiven odnos do šole in da razvijamo motivacijo za delo v prihodnje. Samo z razvijanjem pozitivnega odnosa in doseganjem visoke notranje motivacije pri učencih lahko dosegamo pri pouku zastavljene cilje.

Ena izmed najpogostejših oblik za motivacijo učencev je didaktična igra. V obdobju vstopa otroka v šolo je prevladujoča dejavnost otrok igra, zato se učitelji najpogosteje poslužujemo in v pouk vključujemo didaktično igro kot sredstvo za doseganje ciljev. Opažamo, da so učenci uspešnejši, si veliko zapomnijo, se naučijo in so zadovoljni. Z igro lahko učenec zadovoljuje svoje socialne in druge naravne potrebe. Do nalog, ki so povezane z igro, imajo učenci drugačen odnos kot do tistih, ki z igro niso povezane. V igro vložijo več svojega časa in truda, saj jo doživljajo kot svoje notranje zadovoljstvo. Prav tako so pri igri vztrajnejši in njihova pozornost je boljša in kakovostnejša. Učenec ob igri razvija tudi dobre medosebne odnose s svojimi sošolci, saj se mora dogovarjati in prilagajati ostalim v skupini.

2 POMEN IGRE V RAZVOJU OTROKA

Potrebi po gibanju in igri sta osnovni otrokovi potrebi. Z gibanjem otrok zaznava in odkriva svoje telo, preizkuša, kaj telo zmore, doživlja veselje in ponos ob razvijajočih se sposobnostih in spretnostih ter gradi zaupanje vase. Hkrati daje gibanje otroku občutek ugodja, varnosti, veselja ... kratka dobrega počutja. Z gibanjem otrok raziskuje, spoznava in dojema svet okrog sebe. V gibalnih dejavnostih je telo izhodiščna točka za presojo položaja, smeri, razmerja do drugih; z gibanjem otrok razvija občutek za ritem in hitrost ter dojema prostor in čas. (Videmšek, et al., 2006, p. 5)

Igra je kot svojevrstna, svobodna in ustvarjalna dejavnost vpletena v življenje vseh otrok in tudi odraslih; pomeni izziv in nove možnosti za spoznavanje samega sebe, drugih, za čudenje, iskanje, primerjanje, preizkušanje ... O otroški igri že veliko vemo, saj so svoja spoznanja k razlagi tega fenomena prispevale različne stroke (filozofija, psihologija, pedagogika, medicina, etnologija ...), pa vendarle ostaja v tej dejavnosti še veliko stvari nedorečenih, skrivnostnih, enkratnih in nikoli ponovljivih. (Braemer, et al., 2006, p. 5)

Številna empirična spoznanja so pokazala, da miselna aktivacija otrok (po Nikčeviću) prispeva k povečanju znanja, trajnosti in večji uporabnosti osvojenega znanja, uspešnejšemu transfernemu učenju, zmanjševanju napak v mišljenju, boljšemu razumevanju bistva in zakonitosti – vzrokov in posledic, večji usposobljenosti za samostojno učenje, razvoju kritičnega in ustvarjalnega mišljenja, njene fluentnosti in fleksibilnosti, razvoju raziskovalnega duha, motiviranosti otrok, živahnosti delovne atmosfere, zadovoljstvu zaradi uspešnega reševanja problemov in podobno. (Rajović, 2015, p. 5)

3 VPLIV IGRE NA USTVARJALNOST

Otrok je ustvarjalen v ustvarjalnem okolju in ob ustvarjalnih odraslih (starših, vzgojiteljih, učiteljih). Otrok se v igri razvija in spreminja igro. V igri je integriran vsestranski otrokov razvoj (gibalni, čustveni, socialni, spoznavni, govorni). Velikokrat je igra sama sebi

zadostna, poudarek je na procesu, počutju, komunikacijah, divergentnih rešitvah. Odrasli imajo pomembno, toda specifično vlogo v otrokovi igri; gre za več kot pripravo igre (igrača, prostor). To, kar otroci sami ali skupaj z odraslimi naredijo v igri (dejavnost ali izdelek), ima za vsakega otroka čisto poseben pomen in vrednost (čustvena bližina, odnosi, pogovori). Igra je vpeta v okolje, v katerem otrok živi, v igri se neposredno ali posredno zrcalita način in kakovost življenja. (Braemer, et al., 2006, p. 5)

S sedmim letom in začetkom šole se začne čas skupnih iger. Sprva izhajajo še iz sveta otrokove domišljije, pozneje postajajo vedno bolj zahtevne in zapletene; otroci so vedno spretnejši, povezujejo se med seboj in kažejo smisel za nemoten potek igranja. Odrasli naj otroke spodbujajo k igri, dajejo naj predloge in nasvete, pokažejo naj nove igre in poskrbijo za potrebne pripomočke. Pri igri je bolje, da so otroci samostojni. Igre so veliko bolj sproščene, domiselne in ustvarjalne, kadar otroci samostojno prevzamejo vodstvo in odgovornost. (Braemer, et al., 2006, p. 257)

4 VLOGA DIDAKTIČNIH IGER PRI POUKU

Didaktična igra je ciljno naravnano učenje. Njen osnovni namen je uresničevanje določenih vzgojno-izobraževalnih ciljev, ne da bi se učenci tega zavedali. Poleg tega pa so posledice uporabe didaktičnih iger tudi boljši medsebojni odnosi med učenci in v razredu nasploh. Klima v razredu je bolj sproščena in učenje postane zanimivo. Didaktične igre pa imajo prednosti tudi za učitelje. Z učenci vzpostavijo sproščen in odprt odnos ter z njihovo pomočjo pomagajo učencem priti do novega znanja. Veliko vlogo imajo pri motivaciji učencev za nadaljnje delo. Z njimi jih tudi umirijo, če je v razredu nemir. Torej, v razredu so zaznani pozitivni učinki, kadar učitelji didaktične igre vključujejo v pouk pri vseh učnih predmetih in artikulacijskih stopnjah učnih ur. (Zupančič, 2011)

Poučevanje in učenje najbolj uspevata, če je angažirana celotna učenčeva in učiteljeva osebnost, če so optimalno aktivirane vse njune temeljne psihofizične zmožnosti. Glede na te lahko identificiramo tri temeljne vrste aktivnosti:

- gibalno (kinestetično),
- čustvenodoživljajsko (afektivno) in
- umsko (intelektualno). (Strmčnik, 2001, p. 312)

Strmčnik (2001) še navaja, da je pomembno ustrezno upoštevanje in sukcesivno ter simultano povezovanje in prepletanje vseh treh vrst učne aktivnosti.

Z igro lahko popestrimo pouk, motiviramo učence in jih aktivno zaposlimo. S pomočjo iger naredimo snov bolj zanimivo in privlačno za učence, hkrati pa se učenci snov naučijo, ne da bi se tega zavedali.

Vsaka didaktična igra mora biti skrbno preiščljena in pripravljena. Didaktične igre so sestavljene iz ciljev, vsebine, pravil in poteka igre. Imajo svoj namen doseči zastavljene cilje. Cilji so določeni na podlagi vzgojno-izobraževalnih ciljev, ki so zapisani v učnih načrtih. Te igre zahtevajo in hkrati utrjujejo ter razvijajo določene fizične, psihične funkcije, lastnosti, sposobnosti. (Zupančič, 2011)

Vsebina iger je sestavljena iz nalog in navodil, kaj mora učenec narediti oziroma opraviti.

Pravila didaktičnih iger so jasna, natančna, enoznačna in kratka ter urejajo potek iger.

Potek iger mora biti učencem zanimiv in mora jih motivirati za delo.

V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju je uporaba didaktičnih iger najbolj pogosta in priporočljiva. Največ iger se izvaja pri pouku slovenščine in matematike, nekaj tudi pri

ostalnih predmetih. V tem obdobju učenci spoznavajo črke in številke, se opismenjujejo, začnejo brati in računati. Pri teh vsebinah je uporaba didaktičnih iger dobrodošla.

4.1 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Začetni pouk matematike naj izhaja iz izkustvene ravni učencev, ki se postopoma v višjih razredih ob različnih dejavnostih nadgrajuje v formalno matematiko. Holistični pristop učenja in poučevanja uresničujemo z raziskovalno dejavnostjo, reševanjem problemov iz vsakdanjega življenja, vključevanjem aktualnih vsebin in sodobnih tehnologij. Pri pouku matematike učence navajamo, da z matematičnim jezikom opišejo pojave in stvari tako, da jih razumejo tudi drugi. Dodatno motivacijo in boljše razumevanje lahko dosežemo s konkretnimi ponazorili, različnimi didaktičnimi pripomočki, izzivi, s primeri, ki osmišljajo matematične vsebine, sodobnimi gradivi, z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo idr. (Učni načrt za matematiko, p. 71)

5 DIDAKTIČNE IGRE PRI MATEMATIKI, V 1. RAZREDU

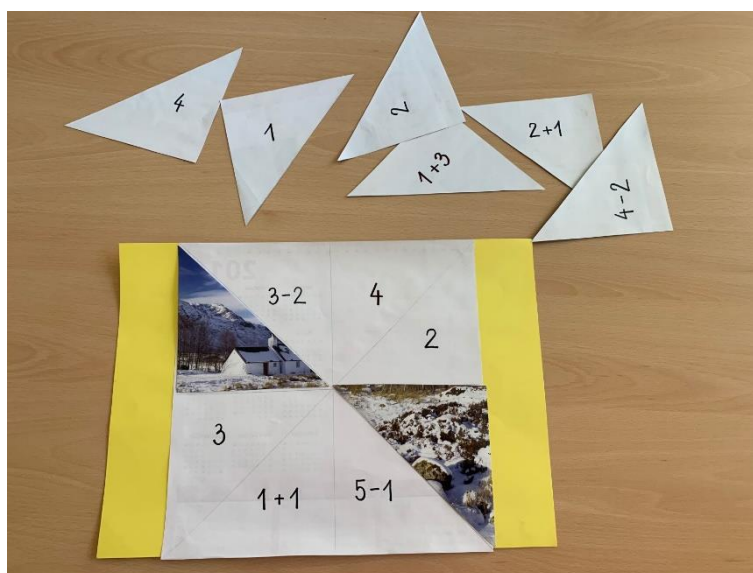
V nadaljevanju vam bomo opisali nekaj didaktičnih iger, ki smo jih izdelali sami in uporabili pri pouku matematike, v 1. razredu osnovne šole. Pri pouku je sodelovalo 20 učencev 1. razreda Osnovne šole Lovrenc na Pohorju, dodatna strokovna delavka in razredničarka. Učenci so bili razdeljeni v pet skupin po štiri.

5.1 RAČUNSKÉ SESTAVLJANKE

Cilj: Učenci s pravilnim reševanjem računov pravilno sestavijo sestavljanke.

Igralni pripomočki: Igralna mreža z računi ali rezultati, deli sestavljanke z računi ali rezultati.

Potek: Na igralni mreži in delih sestavljanek so zapisani računi ali rezultati. Učenec mora poiskati ustrezen račun in rezultat, ki mu pripada. Če je izračunal pravilno, sestavi pravilno sliko.

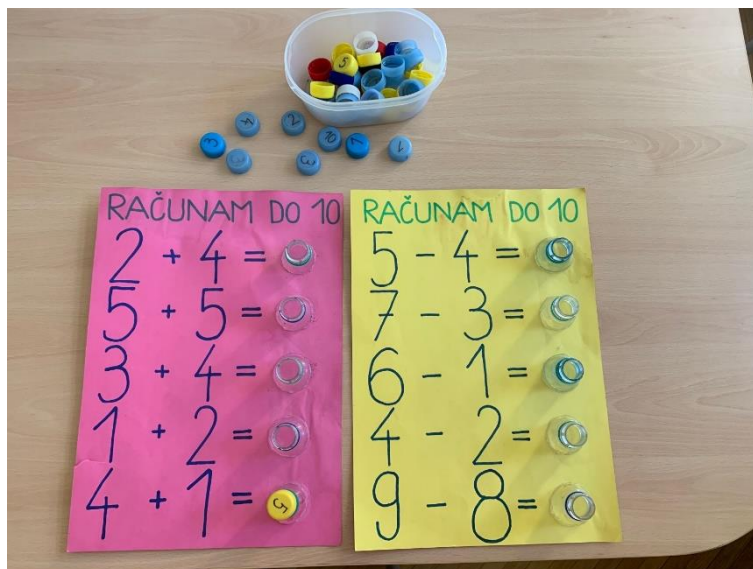

5.2 POIŠČI ZAMAŠEK

Cilj: Učenci s pravilno izračunanim računom poiščejo zamašek z ustreznim rezultatom.

Igralni pripomočki: Podlaga z računi seštevanja in odštevanja do 10 in deli plastenke na navoj, zamašek z rezultatom.

Potek: Na igralni podlagi so zapisani računi seštevanja in odštevanja do 10. Na mestu rezultata je del plastenke na navoj. Učenci izračunajo račun, poiščejo ustrezen zamašek s pravilnim rezultatom in ga privijejo na plastenko. Igre je konec, ko so vsi zamaški pritrjeni na plastenke.

5.3 PALAČINKE

Cilj: Učenci izračunajo račune na palačinkah (rumenih krogih) in poiščejo krožnik z ustreznim rezultatom.

Igralni pripomočki: Rumeni krogi (palačinke) z računi seštevanja ali odštevanja, krožniki z rezultati.

Potek: Učenci izberejo palačinko, izračunajo račun in palačinko odložijo na krožnik z ustreznim rezultatom. Igre je konec, ko so vse palačinke pospravljene na krožnikih.

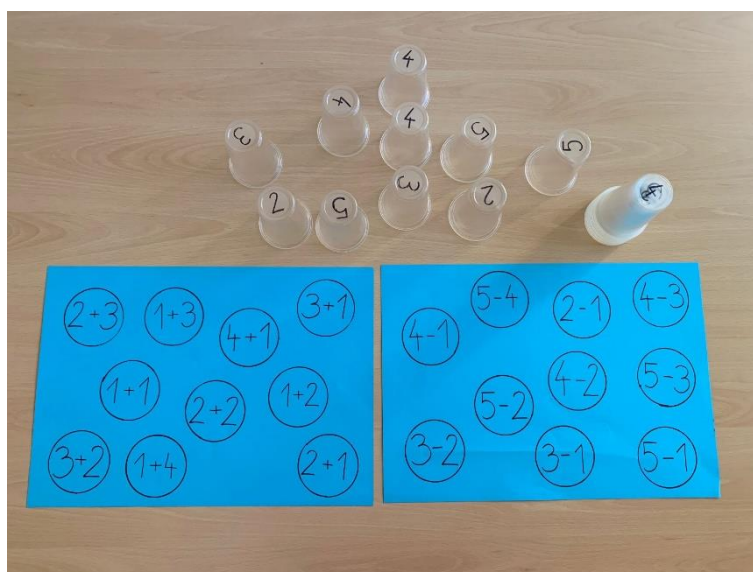

5.4 LONČKI

Cilj: Učenci izračunajo račune na igralni podlagi in nanje odložijo lonček z ustreznim rezultatom.

Igralni pripomočki: Igralna podlaga z računi seštevanja ali odštevanja, lončki z rezultati.

Potek: Učenci izberejo račun na igralni podlagi, ga izračunajo in poiščejo lonček z ustreznim rezultatom. Igre je konec, ko so vsi računi pokriti in vsi lončki uporabljeni.

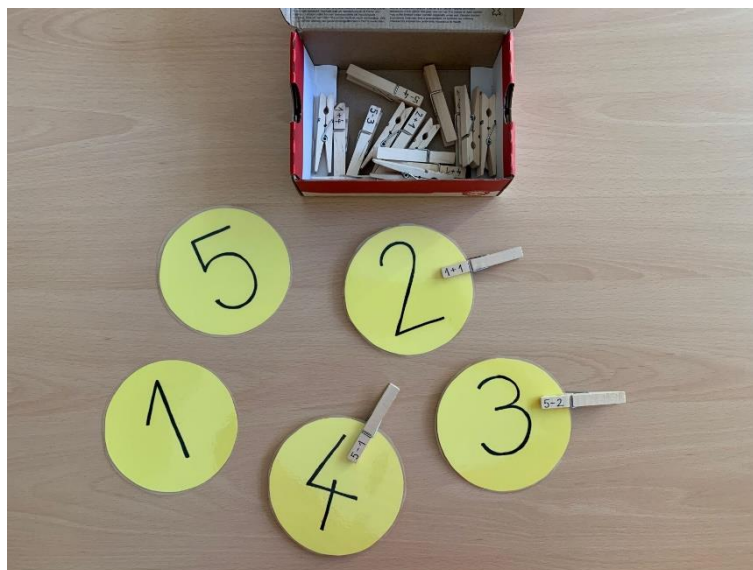

5.5 SONČKI

Cilj: Učenci pravilno izračunajo račune na ščipalkah in jih pritrdijo na sonček z ustreznim rezultatom.

Igralni pripomočki: Rumeni krogi (sončki) z rezultati, lesene ščipalke z računi seštevanja in odštevanja.

Potek: Učenci izberejo ščipalko z računom in ga izračunajo. Nato poiščejo krog z ustreznim rezultatom in pritrjujejo ščipalko z ustreznim računom. Igre je konec, ko so vse ščipalke uporabljene in nastanejo sončki.

5.6 RIBOLOV

Cilj: Učenci pravilno izračunajo račune na ribicah in jih odložijo v ustrezen akvarij s pravilnim rezultatom.

Igralni pripomočki: Ribice z računi seštevanja in odštevanja, sponke za magnet, palica z vrvico in magnetom, akvarij iz papirja z rezultati.

Potek: Učenec izbere ribico, na kateri je zapisan račun seštevanja ali odštevanja, ga pravilno izračuna in pobere s palico, na kateri je magnet ter odloži v ustrezen akvarij. Igre je konec, ko so vse ribice ulovljene, računi izračunani in polni akvariji.

6 ELEMENTI FORMATIVNEGA SPREMLJANJA PRI DIDAKTIČNIH IGRAH

Pred predstavitvijo iger smo se z učenci pogovorili o pravilih, ki veljajo pri igrah in kako bodo ta pravila upoštevali. Sami so povedali in oblikovali pravila za medsebojno sodelovanje, sodelovanje v skupini in sestavili kriterije uspešnosti. Kriteriji uspešnosti izhajajo iz skupnih in osebnih učnih ciljev. Kriteriji uspešnosti s povratno informacijo so bistvo formativnega spremljanja. So povratna informacija učencu o učenju in znanju.

Ob zaključku učne ure smo kriterije po skupinah ovrednotili s pomočjo smeškov zelene, rumene in rdeče barve, pri čemer pomeni zelen smeško, da so vsi kriteriji bili upoštevani in da so se jih dosledno držali vsi učenci, rumen smeško pomeni delno upoštevanje, rdeč smeško pa neupoštevanje kriterijev in pravil. Učenci so pri vrednotenju izkazali veliko mero objektivnosti in bili kritični do svojega dela.

7 PRIMER UČNE PRIPRAVE

V nadaljevanju dodajam primer učne priprave pri predmetu matematika, kjer smo uporabili našete in opisane didaktične igre.

Razred: 1.

Predmet: MATEMATIKA

Tema: ARITMETIKA IN ALGEBRA

Sklop: RAČUNSKE OPERACIJE IN NJIHOVE LASTNOSTI

Učna enota: RAČUNAM DO 5

Cilji:

Učenci:

- seštevacjo in odštevacjo v množici naravnih števil do 5,
- uporabijo računske operacije pri reševanju problemov,
- spoznavajo delo v skupini.

Učne oblike: Frontalna, individualna, skupinska, delo v dvojicah

Učne metode: Verbalno tekstualna – razlaga, razgovor, poslušanje, poročanje, opazovanje; demonstrativno ilustracijska – prikazovanje oz. demonstracija; eksperimentalna – eksperimentiranje; izkustveno učenje – igra, praktično delo.

Učila in učni pripomočki: Didaktične igre, slike za kriterije, smeški, učni listi

POTEK UČNE URE:

UVODNI DEL Z MOTIVACIJO

Ugani, katero število imam v mislih? Igro začnem tako, da si zamislim število od 1 do 5. Učenci ugibajo, tisti, ki ugame, si zamisli svoje.

Štetje od 1 do 5 in od 5 do 1: učenci štejejo.

Pokaži število: učencem povemo število, ki ga morajo pokazati s prsti.

GLAVNI DEL

Skupno oblikovanje kriterijev uspešnosti za računanje do 5 in delo v skupini. Učenci povedo, kdaj bodo uspešni, ko bodo pravilno izračunali račun, dobro sodelovali s sošolci in si med seboj pomagali.

Navodilo za didaktične igre. Učenci poslušajo navodila za posamezne igre. Razdeljeni so v pet skupin po štiri. Po določenem času, na določen znak, se učenci menjajo.

Igre: palačinke, sestavljanke, lončki, sončki, ribolov.

ZAKLJUČEK

Vrednotenje po skupnih kriterijih uspešnosti. Vsaka skupina se ovrednoti s pomočjo kriterijev ter smeškov zelene, oranžne in rdeče barve.

Literatura in viri

1. Braemer, H., Falk, R., Geer, K., Harries, E., Jeitner-Hartmann, B. in Kreusch-Jacob, D., 2006. Otrokov ustvarjalne igre. Prenovljena izdaja, 1. natis. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
2. Strmčnik, F., 2001. Didaktika: osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
3. Rajović, R., 2015. Kako z igro spodbujati miselni razvoj otroka. Ljubljana: Mladinska knjiga, d. d.
4. Videmšek, M., Stančević, B. in Sušnik, N., 2006. 1, 2, 3, igra se tudi ti! Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
5. Zupančič, K., 2011. Vloga didaktičnih iger pri pouku. Diplomsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, oddelek za razredni pouk.

6. Učni načrt za matematiko, 2011. Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.

NATAŠA BELEC
OŠ BELTINCI

RAZVIJANJE IN IZVAJANJE EKOLOŠKIH VSEBIN V OSNOVNI ŠOLI

Povzetek

Kot vsi učitelji se tudi jaz ob pogledu skozi okno in spremljanju medijev, vedno znova sprašujem, kako doseči večjo osveščenost med mladimi in nenazadnje tudi njihovimi starši, glede ekološke osveščenosti in zavedanju varovanja naše bližnje in daljnje okolice. Ker se bodo naši potomci vedno bolj morali ukvarjati z reševanjem problemov onesnaženosti in ogroženosti, mogoče celo obstoja planeta na katerem živimo, je nujno potrebno v vseh fazah izobraževanja vključevati ekološke vsebine v vse segmente učenja. Učencem sem poskušala s predstavitvijo problema, dati možnost, da z majhnimi koraki iščejo in ustvarjajo situacije, akcije in rešitve ter aktivno pripomorejo k osveščanju širše okolice za ohranjanje naravnega okolja.

Ključne besede: ekološke vsebine, osnovna šola, učni proces, naravoslovne kompetence.

DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF ECOLOGICAL CONTENT IN PRIMARY SCHOOL

Abstract

Like the other teachers I also keep wondering while looking through the window or watching the media how to increase ecological awareness and awareness about the conservation of the environment among the students and also their parents. Because our offspring will be forced to deal more and more with problems of pollution and endangerment of the environment, perhaps even the existence on our planet, it is vital to include ecological education in all segments of the school life. The students were given a chance, after being presented with a problem, to search for and create situations, actions and solutions where they can with small steps actively help to increase awareness of the society about the conservation of the natural habitat.

Keywords: environment, primary school, learning process, natural sciences

1 UVOD

Pogovor v razredu je z učenci potekal v smeri razmišljanja o njihovih zmožnostih k prispevanju osveščanja na področju ekoloških vsebin. Že v nižjih razredih so bili vključeni v očiščevalne akcije, prav tako akcije zbiranja raznih odpadkov namenjenih recikliranju, vzgajanju šolskih bio vrtičkov in podobno. Zdaj smo želeli z učenci stopiti korak dalje in iskali možnosti s katerimi bi tudi oni prispevali k osveščanju širše okolice.

Naš cilj je bil: JEJMO ZDRAVO!

Ta cilj smo najprej razdelali na več področij.

1. Pri urah Naravoslovja smo na temo Prehrana izdelali prehranske piramide, opredeljevali vrste hrane glede na sestavine, ki jih posamezna hrana vsebuje, prav tako smo izračunavali vnos in porabo hrane.
2. Nato pa smo raziskali kaj pomeni »zdrava hrana« glede na proizvodnjo in transport. V okviru dneva Tradicionalni slovenski zajtrk smo spoznali, zakaj je potrebno uživati lokalno pridelano hrano. V okviru tega problema, ki smo ga spoznali pri uvoženi in daleč transportirani hrani, smo se odločili poiskati način, kako narediti nekaj, za pridelavo domače hrane, za lastno potrošnjo.

2 NARAVNA GNOJILA IN ŠKROPIVA

V današnjem času je na voljo veliko kemičnih sredstev, s katerimi lahko vrtičkarji in kmetje na enostaven način odpravijo morebitne bolezni na rastlinah ali celo pospešijo njihovo rast. Premalokrat pa ob tem pomislijo, kako ti pripravki vplivajo na rastline, živali in ne nazadnje na nas ljudi, ki te rastline uživamo in pijemo podtalnico, ki je posledično močno onesnažena. V preteklosti so vrtnarji in kmetje uporabljali naravnejša, a učinkovitejša sredstva za odganjanje škodljivcev in preprečevanje bolezni. Prav tako so uporabljali gnojila, ki so jih pripravili sami.

Na srečo pa postajamo ljudje s pomočjo medijev in drugih virov vse bolj osveščeni glede ohranjanja našega planeta. Že v zgodnjem otroštvu se srečujemo s problematiko odpadkov in se jih učimo ločevati, učijo nas varčevati z elektriko, uporabljati obnovljive vire ter opozarjajo na naravno oz. bio vrtnarjenje.

Pri opazovanju svoji starih staršev, ki pri svojem vrtnarjenju uporabljajo vedno naravne pripravke, se nam je porodila ideja o tem, kako bi lahko celo naselje v našem okolju opozorili na naravno vrtnarjenje in tako prispevali vsaj majhen delež pri osveščanju drugih. Zavedamo se, da prav mi živimo v okolju, kjer je poljedelstvo ena glavnih dejavnosti. To pa pomeni, da smo tudi najbolj odgovorni za zdravo pridelavo hrane.

Z nepravimi načini gnojenja in škropljenja pa lahko zelo negativno vplivamo na ohranjanje našega planeta za prihodnje rodove.

3 DELO NA TERENU

Svoje ideje smo se lotili takole:

1. S pomočjo idej starejših ljudi, ki že vrsto let sami pripravljajo gnojila in škropiva na naraven način ter literature smo izbrskali stare recepte za pripravo zeliščnih- organskih gnojil.
2. Le- te smo zapisali na posebno zloženko.
3. Zloženke smo nato fotokopirali ter jih razdelili v nabiralnike pri bližnjih in dalnjih sosedih v naši vasi.
4. Velike zloženke smo nalepili na oglasno desko vaškega doma, kjer je lahko vsem na ogled.

5. Bili smo pozorni na govornice, ki so se sprožile, ko so sosedje našli zloženko.
6. Ob tem smo ugotovili, da so nekateri o tem debatirali.
7. Upali smo, da bodo vsaj nekateri poskusili vrtnariti na ta način, drugi pa mogoče za začetek vsaj začeli razmišljati o tem.

Vedeli smo, da je nemogoče v celoti takoj doseči rezultate pri vseh ljudeh, ki so zloženko prejeli. Zavedamo se, da je najtežje spremeniti navade in mišljenje ljudi. Treba pa je nekje začeti, če želimo ohraniti naš planet prihodnjim rodovom.

Menimo, da so škropiva in gnojila tako svetovni problem, kot tudi velik problem domačega okolja, ki je izrazito kmetijsko. S svojim načrtom, ki naj bi deloval lokalno, smo posledično zagotovo vplivali tudi globalno.

Zloženko, ki smo jih delili, so vsebovale sledeče vsebine:

EKO VRTNARJENJE

Ste vrtničkar, kmetovalec ali poljedelec. Vabim vas, da si vzamete nekaj časa in prelistate tole brošuro. Namenjena je vsem, ki želijo pridelati zdravo in okusno zelenjavo, na karseda naraven način in tako pomembno prispevati k ohranjanju zdravja v našem okolju.

PRIPRAVA ZELIŠČNIH ORGANSKIH GNOJIL

Zeliščna prevleka.

Zelene dele rastlin, ki jih najdemo v naravi zmehčamo v deževnici. Uporabljamo leseno posodo, katero pokrijemo s pokrovom, ki se ne prilega preveč tesno in vsak dan premešamo. Dokler pri mešanju izhajajo mehurčki, prevrelka vre. Šele po vrenju jo lahko razredčeno uporabimo.

Zeliščna brozga

Različna sveža ali posušena ali posušena zelišča namakamo 24 ur v mrzli vodi, izvleček nato takoj porabimo za zalivanje, kar bo vplivalo na bujno rast rastlin, hkrati pa bodo rastline zaščitene pred boleznimi.

KOPRIVA:

1 kg svežih kopriv

5 l vode

2 žlici gline

Uporabljamo celo leto za zalivanje po rastlinah in tleh.

Namen: krepitev rastlin in odvrčanje škodljivcev.

REGRAT:

2 kg svežega regrada

10 l vode

Uporabljamo spomladi in jeseni po tleh.

Namen: izboljšuje kakovost rastlin in je dodatek kompostu.

BALDRIJAN:

1 kg baldrijana

10 l vode

Uporabljamo po tleh v jeseni.

NJIVSKA PRESLICA:

1 kg preslice

5 l vode

2 žlici gline

Uporabljamo celo leto za zalivanje po rastlinah in po tleh

Namen: odvrčanje škodljivcev.

ČESEN IN ČEBULA:

1 kg narezanega česna in čebule

10 l vode

Uporabljamo za škropljenje po rastlinah.

Namen: proti pršici, glivičnim boleznim, plesnim in žuželkam.

PELIN:

300 g svežih rastlin

10 l vode

Uporabljamo za škropljenje po rastlinah.

Namen: proti mravljam, gosenicam, ušem in rji.

NAVADNI VRATIČ:

300 g svežih rastlin

10 l vode

Uporabljamo za škropljenje po rastlinah, tleh in listju.

Namen: proti pršici, rji in plesni.

PRAPROT:

1 kg svežih rastlin

10 l vode

Uporabljamo za škropljenje po rastlinah.

Namen: proti kaparjem in krvavim ušem.

4 ZAKLJUČEK

Ohranimo naravo!

Jejmo zdravo!

Uporabljajmo naravne pripravke!

Kemičnim sredstvom recimo STOP!

Kar lahko, naredimo sami!

Bodimo zgled prihodnjim rodovom!

Poleg praktičnih nasvetov in receptov je tako naša zloženka vsebovala še zgoraj navedene slogane. Ko so se učenci vračali iz terena so bili zadovoljni, saj so uspešno izvedli vse zastavljene naloge. Prav tako jih je prevzelo veliko zadovoljstvo, ko so po vaseh opazovali rezultate svojega dela, ter občasno poklepetali s sovaščani o svoji ideji. Za zaključek svojega projekta so učenci v okviru izvajanja kolesarskih izpitov, pripravili skupaj s svojimi starši še pogostitev z zdravimi namazi in napitki, po koncu kolesarjenja kar na šolskem dvorišču. Vsekakor sem se že večkrat prepričala, da je učencem okoljska vzgoja zelo blizu, zato so eko dejavnosti vedno odlično sprejete, le vzpodbuda mora biti prava in ponujena.

Literatura in viri

1. K. Menih, R. Srebot, Igrajmo se ekologijo, DOMUS, Ljubljana, 1996.
2. R. Spurgeon, Ekologija, DZS, Ljubljana, 1991.
3. M. Furlan, Prvi koraki v ekologijo, Gembala in Rokus, Ljubljana, 1992.
4. http://kompetence.uni-mb.si/plakat_03_kompetencew.pdf
5. <http://vrtnarjenje.blogspot.com/>

ALEŠ BENKO

OSNOVNA ŠOLA I MURSKA SOBOTA

ANALIZA VZORCEV PRSTI NA PODROČJU KRAJINSKEGA PARKA GORIČKO V ČASU MIROVANJA VEGETACIJE

Povzetek

Cilj raziskovalne naloge je bil ugotoviti, ali je prst onesnažena in kolikšna je vsebnost nitratnih ionov (NO_3^-), nitritnih ionov (NO_2^-), amonijevih ionov (NH_4^+), kalija in fosforja v vzorcih prsti na področju Krajinskega parka Goričko. Zanimalo nas je tudi, ali obstaja razlika v onesnaženosti prsti na površinah, ki jih obdelujejo večja podjetja v primerjavi z manjšimi površinami, katerih lastniki so kmetovalci. Le-te smo primerjali še s površinami, ki jih že nekaj časa ne obdelujejo in so zapuščene. Pri tem sem ugotovil, da imajo zemeljske površine, namenjene intenzivnemu kmetijstvu, višje vsebnosti substanc, ki povzročajo onesnaženost prsti.

Čeprav je Krajinski park Goričko med naravovarstvenimi območji, nima nobenih zakonskih omejitev glede uporabe fitofarmaceutskih sredstev - insekticidov, fungicidov, herbicidov in umetnih/mineralnih gnojil, zato pa prst na tem področju kot tudi kmetijska zemljišča drugje vsebujejo precej substanc, ki vplivajo na onesnaženost prsti.

Ključne besede: kemijska analiza, prst, gnojila, ioni, onesnaženost

ANALYSIS OF THE SOIL SAMPLES IN GORIČKO LANDSCAPE PARK DURING THE DORMANCY PERIOD

Abstract

The aim of research paper was to determine whether the soil is contaminated and what is the content of nitrate ions (NO_3^-), nitrite ions (NO_2^-), ammonium ions (NH_4^+), potassium and phosphor in soil samples of the Goričko Nature Park. We were also interested if there is any difference in the pollution of the soil processed by larger companies compared to smaller owners or farmers. I compared this with abandoned areas that have not been processed for some time. I discovered that the Earth's surface used for intensive agriculture has higher levels of substances that cause the pollution of the soil.

Although the Goričko Landscape Park is a nature conservation area, there are no legal restrictions on the about the use of plant protection products - insecticides, fungicides, herbicides and synthetic/mineral fertilizers, so soil in this area as well as agricultural land elsewhere contain much polluting substances.

Keywords: chemical analysis, soil, fertilizer, ions, pollution

1 UVOD

Raziskovalno nalogo na temo Onesnaženost prsti na področju Krajinskega parka Goričko smo si izbrali zaradi zanimanja za kemijo in tudi naravoslovja v širšem smislu ter zaradi tega, ker predstavlja onesnaževanje prsti v Sloveniji in v Prekmurju vsakodnevni problem zaradi precej razširjenega kmetijstva.

Za lokacije (njive in travnike) na področju Krajinskega parka Goričko smo se odločili zaradi tega, ker smo se želeli prepričati, ali res »krajinski park« kot zavarovano območje (in s tem območje z omejenimi posegi v prostor) doprinese kaj k temu, da je prst na tem območju manj onesnažena.

Cilji:

- opraviti vzorčenje prsti na dvanajstih lokacijah na področju Krajinskega parka Goričko,
- narediti kemijsko analizo prsti vseh dvanajstih vzorcev,
- primerjati rezultate meritev med posameznimi vzorci zemlje glede na predpisane normative v Sloveniji,
- glede na izmerjene vrednosti sklepati ter ugotoviti vzroke za trenutno stanje prsti na področju Krajinskega parka Goričko ter
- podati predloge za izboljšanje stanja prsti in tako prispevati tudi k manjšemu onesnaževanju prsti in vode na tem območju.

1.2 HIPOTEZE

Postavili smo naslednje hipoteze:

1. Na območju Krajinskega parka Goričko vzeti vzorci prsti ne presegajo priporočenih vrednosti kalija, fosforja, nitratnih in nitritnih ionov.
2. Travniki ali zapuščene njive, ki se ne gnojijo in ne obdelujejo, imajo manjšo vsebnost kalija, fosforja, nitratnih in nitritnih ionov v primerjavi z vzorci, vzetih na njivah, kjer se ukvarjajo z intenzivnim kmetijstvom.
3. Na območju Krajinskega parka Goričko so vzorci prsti na njivah, ki so v lasti ali najemu pri večjih podjetjih, bolj onesnažena kot prst, ki je v lasti ali najemu pri majhnih kmetovalcih.
4. Na Goričkem so različni tipi prsti. Njive, na katerih se ukvarjajo s kmetijstvom, vsebujejo manjši delež peska kot travniki ali zapuščene njive.

1.3 VRSTE RAZISKAV IN OBLIKOVANJE DELA

Raziskovalna naloga je:

A. Teoretična

Probleme smo obravnavali z naslednjimi metodami:

- iskanje podatkov v literaturi,
- iskanje podatkov preko spleta/interneta in
- delo z računalnikom.

B. Terenska

Z delom na terenu smo skušali potrditi postavljene hipoteze. Pri tem delu naloge smo uporabili naslednji metodi:

- jemanje vzorcev prsti z lopatico na določenih lokacijah ter
- označevanje lokacije na zemljevidu.

C. Laboratorijska

Svoje hipoteze smo skušali potrditi z delom v šolskem laboratoriju. Pri tem delu smo uporabili metodo:

- izvajanje kemijske analize prsti s pomočjo Visocolor – kovčka za analizo tal.

2 TEORETSKE OSNOVE

2.1 KRAJINSKI PARK GORIČKO

Goričko s površino 511 km² je svet med Muro in Rabo. Najbolj razgiban svet je na SZ od Ocinja do Kuzme. V Nuskovi so slatinski vrelci. Pliocenski vulkanski izbruhi pri Gradu in okolici so ustvarili pestre reliefne oblike.

Najvišje se gričevje vzpne na severozahodu: Sotinski breg 418 m n.v., Serdiški ali Rdeči breg 416 m n.v., v osrednjem delu pa Srebrni breg 404 m n.v. (Adamič - Orožen M in sod.)

Goričko je po nastanku staro terciarno gričevje, ki je nastalo na dnu nekdanjega Panonskega morja. Po domače ga imenujejo »gorice«. Goričko je zelo raznolika pokrajina, ki ima pestre življenjske prostore. Je biotsko raznovrstno. Značilni tradicionalni kmetijski panogi sta vinogradništvo in sadjarstvo.

Trideželni park – Krajinski park Goričko, se razprostira na prostoru slovenskega Goričkega, avstrijskega Gradiščanskega in slovenskega Porabja na Madžarskem. Smernice trideželnega parka podpirajo trajnostno naravnano gospodarjenje z naravnimi viri.

2.2 NJIVE IN TRAVNIKI

Njiva je del določenega zemljišča za gojenje rastlin. Lahko so krmne in namenjene za živali, lahko pa so kulturne in namenjene predvsem za ljudi in živali. Po navadi se na njivah goji monokultura, kar pomeni ena sama kultura (npr. njiva krompirja), lahko pa tudi več različnih kultur, kot so krompir, koruza, pšenica itd., kar imenujemo polikulturno kmetijstvo in je bolj ekstenzivno naravnano.

Travniki so ekosistemi, kjer rastejo med seboj pomešane trave in zelišča (lisičji rep, trpežna ljulka, mačji rep in druge). Navadno je v prsti travnika tudi mnogo žuželk in mikroorganizmov. Obdelujemo jih s košnjo, ki se izvaja enkrat do dvakrat letno. Pozna košnja omogoča večjo biotsko pestrost.

Posledice monokulturnih posevkov so povzročile razširjanje raznih zajedavcev in škodljivcev rastlin, zato so se pričela uporabljati kemična sredstva za zaščito rastlin, kar zastruplja zemljo in okolje.

2.3 TEKSTURA TAL

2.3.1 PEŠČENA TEKSTURA TAL

Pesek ima majhno specifično površino, med delci so veliki prostori (pore), kjer voda zaradi gravitacije hitro odteče. Zato so tla z velikim deležem peska lahka in topla, vendar revna s hranili in podvržena suši. Transport snovi je v peščenih tleh bistveno hitrejši kot v glinastih. (Bavec, 2001)

Prst glede na vsebnost peščenih delcev delimo na 8 kategorij.

Kategorije	Vsebnost peska v %
A0	0 - 40%
A	40 - 54%
AB	55 - 70%
B	71 - 76%
BC	77 - 81%
C	82 - 86%
D	87 - 90%
E	91 - 100%

Preglednica 1: Kategorije prsti glede na vsebnost peska
(Vir: Macherey Nagel: Visocolor, navodila za uporabo)

2.3.2 GLINENA TEKSTURA TAL

Glina ima veliko specifično površino, med delci je veliko drobnih por (kapilar), zato imajo tla, kjer prevladuje glina, veliko sposobnost vezave hranil in drugih snovi ter za zadrževanje vode. V glinastih tleh je transport snovi skozi talni profil počasnejši. Tla z glinasto teksturo so hladna in težja za obdelovanje, pogostokrat pa v takih tleh zastaja voda.

Tla z ugodno teksturo vsebujejo približno enake deleže peska, mulja in gline. (Stritar, 1991)

2.4 OBDELOVANJE TAL

Načine obdelovanja tal je dopolnjevala razvijajoča se tehnologija. Ta je na eni strani omogočala vedno večji pridelek in vključevanje manj primernih zemljišč, na drugi strani pa prispevala tudi k splošni degradaciji okolja in onesnaževanju tal. (Bavec, et al., 2001)

2.5 ONESNAŽEVANJE TAL

Onesnaževanje tal lahko poteka na dva načina:

- onesnaževanje preko zraka in
- onesnaževanje preko vode oziroma padavin.

Po Uredbi o ugotavljanju onesnaženosti kmetijskih zemljišč in gozda (Ur. l. RS 6/90) so tla onesnažena takrat, kadar vsebujejo toliko škodljivih snovi, da se zmanjša njihova samoočiščevalna sposobnost, da se poslabšajo fizikalne, kemijske in biotične lastnosti, da se zavira ali preprečuje rast rastlin, onesnažuje podtalnica oziroma rastline ali da je zaradi škodljivih snovi kako drugače okrnjena trajna rodovitnost tal. Definicija opredelitve onesnaženosti tal je zelo široka, saj poleg tal samih obravnava tudi vpliv na onesnaževanje podtalnice in rastlin. (Zupan, et al, 2008, pp. 12)

V naravi pojavov ne moremo omejiti samo na en del ekosistema, če le-ti delujejo oziroma vplivajo na različne dele okolja. Prekomerne koncentracije ene ali več substanc v določenem prostoru in času pomenijo onesnaženost okolja.

Ljudje se najprej zavedamo problema onesnaženosti zraka in vode, ker smo od njiju neposredno odvisni, bistveno redkeje pa pomislimo na onesnažena tla.

Snovi, ki povzročajo onesnaženost tal, se, po terminologiji Zakona o varstvu okolja (Ur. l. RS 41/04), imenujejo nevarne snovi. (Zupan, et al, 2008)

2.5.1 ONESNAŽILA

Onesnažila so :

- nevarni in posebni odpadki: gošče komunalnih in drugih čistilnih naprav ter greznic, razne odpadne snovi iz industrije, radioaktivni odpadki...;
- urbane in industrijske emisije v zraku;
- oporečne namakalne ali poplavne vode;
- organska (gnojevka) in mineralna gnojila;
- fitofarmacevtska sredstva in
- mulj iz rečnih strug in jezer.

Glede na kemijsko sestavo onesnažila delimo v anorganske in organske nevarne snovi.

- Organske in anorganske spojine se razlikujejo predvsem v tem, da se večina organskih spojin v tleh razgradi, anorganske pa se v tleh kopičijo.
- Pri organskih spojinah so nekatere zelo obstojne, na primer klorirani in poliklorirani ogljikovodiki, ki ostanejo v tleh več let.
- Pri anorganskih spojinah poznamo zelo mobilne spojine, na primer nitrati, ki se lahko hitro izperejo iz tal. (Zupan, et al, 2008, pp. 12)

Za nekatere nevarne snovi obstajajo mejne vrednosti, ki jih opredeljuje Uredba o mejnih, opozorilnih in kritičnih emisijskih vrednostih nevarnih snovi v tleh. Velja za celotno območje Republike Slovenije in za vse vrste rabe tal. V njej so razloženi nekateri pojmi, ki jih uporabljamo pri vrednotenju tal z vidika vsebnosti nevarnih snovi. Najbolj bistveni del uredbe je priloga, v kateri so določene mejne, opozorilne in kritične vrednosti za deset kovin (Cd, Cu, Ni, Pb, Zn, Cr, Hg, Co, Mo, As). Model vrednosti, s katerimi je po tej uredbi opredeljeno stanje tal glede onesnaženosti, je boljši od sistema ene predpisane maksimalne vrednosti. (Mihelič, et. al., 2010)

2.5.2 VRSTE ONESNAŽEVANJA

Glede na izvor onesnaževanja lahko govorimo o onesnaževanju

- iz kmetijstva (biotehniško onesnaževanje),
- iz industrije (industrijsko), mest (urbano) in
- iz prometa, kar s skupnim izrazom imenujemo lahko tudi nebiotehniško onesnaževanje.

Glavna rastlinska gnojila, imenovana makrohranila, so dušik, fosfor in kalij ter kalcij, magnezij in žveplo. Glavna se imenujejo zato, ker jih potrebujejo rastline sorazmerno veliko in jih morajo kmetovalci večinoma dodajati, saj jih v tleh začne primanjkovati. Kmetijska doktrina o vračanju hranil namreč upošteva, da je nujno potrebno vračanje s pridelki odvzetimi – odpeljanimi glavnimi hranili (dušik, fosfor in kalij). (Mihelič, et. al., 2010)

Glede na način, kako onesnažila pridejo do tal, delimo proces onesnaževanja na :

- razpršeno,
- točkovno in
- linijsko onesnaževanje.

2.5.2.1 RAZPRŠENO ONESNAŽEVANJE

Biotehniško onesnaževanje zajema namerne in nenamerne, neposredne in posredne vnose nevarnih snovi v tla zaradi kmetijske dejavnosti. Pri tem izstopa zlasti uporaba fitofarmaceutskih sredstev in mineralnih (rudninskih) gnojil. (Zupan, et al, 2008, pp. 13)

Onesnaženost tal in ostalih delov okolja je lahko tudi posledica nestrokovne rabe gnojevke, uporabe oporečnih kompostov in drugih dodatkov tlom, namakanje (zalivanje) z oporečno vodo in podobno. Kmetijstvo navaja, da ni vsako gnojenje in vsaka uporaba herbicidov onesnaževanje tal, dejstvo pa je, da gre v teh dveh primerih lahko za vnašanje tudi potencialno nevarnih snovi v tla. (Zupan, et al, 2008, pp. 12).

Kmetijska stroka se danes zaveda možnih negativnih posledic nestrokovne in pretirane rabe fitofarmaceutskih sredstev in gnojil, kar nakazujejo tudi usmeritve v integrirano in ekološko pridelavo, vendar je za pokrivanje trenutnih človeških potreb po hrani uporaba le-teh skorajda nujna.

Za nebiotehniško onesnaževanje okolja je značilno, da prevladuje razpršeno onesnaževanje tal preko zraka. Industrijske emisije (izpusti v zrak), plini in prašni delci iz termoelektrarn in odlagališč, dimni plini iz individualnih kurišč ter emisije iz prometa, so najpogostejši vzrok za onesnažen zrak.

Nevarne snovi v zraku potujejo v plinasti, tekoči ali trdni obliki glede na njihove lastnosti in vremenske razmere različno daleč. Nekatere nevarne snovi ogrožajo naše zdravje ter toksično delujejo na rastline neposredno (SO_2 , dušikove spojine in hlapne organske spojine ter fluoridi). Pri teh je akumulacija v tleh neizrazita in jih je z analizami tal težje dokazati, čeprav kratkoročno lahko povzročijo veliko škode na rastlinah in negativno vplivajo na zdravje ljudi. (Zupan, et al, 2008, pp. 13)

Nasprotno so težke kovine običajno v zraku v majhnih koncentracijah, zato so neposredno manj nevarne, vendar se lahko zaradi dolgotrajnih emisij nakopičijo v tleh (npr. svinec iz prometnih emisij). Posledica onesnaževanja preko zraka so onesnažena tla in vegetacija ne samo lokalno, ampak tudi v večji oddaljenosti od vira onesnaževanja. (Zupan, et al, 2008)

2.5.2.2 TOČKOVNO ONESNAŽEVANJE TAL

Običajno je mesto onesnaženja mnogo bolj kontaminirano kot pri razpršenem onesnaženju, vendar so posledice praviloma le lokalne. Primer točkovnega onesnaževanja so razne deponije in odlagališča odpadkov. Urejene komunalne ali industrijske deponije, kjer je odlaganje odpadkov nadzorovano, izcedne vode kontrolirane in prečiščene, odpadki redno prekriti z mineralnim slojem in kjer ne prihaja do samovžigov, za onesnaževanje tal praviloma niso problematične, vsa divja odlagališča in deponije brez zgoraj naštetih ukrepov pa lahko neposredno onesnažijo tla.

Zelo nevarna so nenadzorovana odlagališča industrijskih odpadkov, ki z izcednimi vodami, dvigovanjem prahu ali zaradi samovžigov ogrožajo okolje in človeka.

Točkovno onesnaževanje tal lahko povzroči tudi odlaganje gošč komunalnih in drugih čistilnih naprav, greznic, kompostiranih odpadkov ter rečnih in jezerskih muljev in sedimentov, v kolikor le-ti vsebujejo preveč nevarnih snovi.

Tla se lahko onesnažijo tudi z odpadno oziroma onesnaženo vodo, s komunalnimi odplakami (neustrezna kanalizacija) ali iz onesnaženih vodotokov.

Človek s svojimi dejavnostmi vnaša v okolje snovi, ki onesnažujejo (tudi) tla. Bolj kot zrak in voda so tla tisti del prostora, v katerem se škodljive snovi kopičijo. Zrak in voda se za razliko

od tal lahko hitro očistita, tla pa so sistem, v katerem se škodljive anorganske in organske substance zadržujejo, vežejo se na talne delce, vključujejo se v kroženje snovi, negativno vplivajo na rast in razvoj rastlin. (Zupan, et al, 2008)

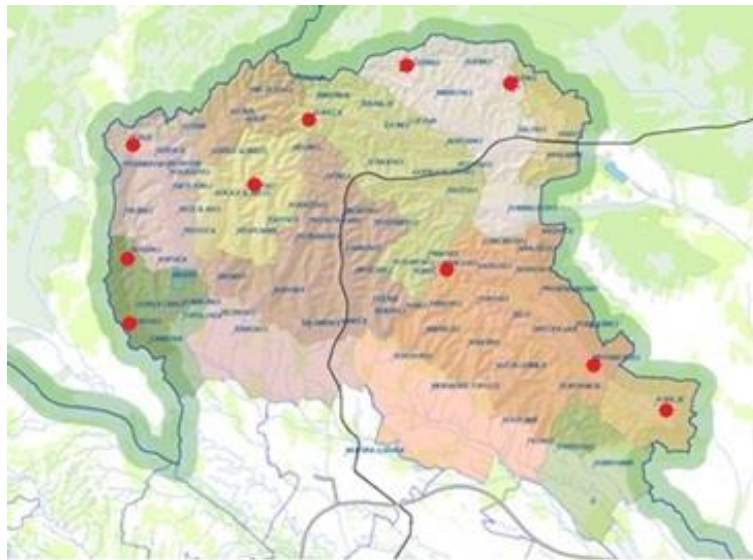
2.5.2.3 Linijsko onesnaževanje

Linjsko onesnaževanje poteka vzdolž cest ali železnic, kar pomeni onesnaževanje v določeni liniji. Pri tem onesnažujemo predvsem z dušikovimi in žveplovimi oksidi.

Linjsko onesnaževanje je lahko zelo nevarno, kajti SO₂ in SO₃ ter NO₂ in NO₃ so v dokaj koncentrirani obliki v plinih, ki se v dežju raztapljajo v vodi. Ta pojav imenujemo kisli dež. Taka in ostala onesnaževanja kisajo tla, to pomeni, da se znižuje pH prsti. (Zupan, et al, 2008, pp. 12).

2.6 LOKACIJE VZETIH VZORCEV PRSTI NA PODROČJU KRAJINSKEGA PARKA GORIČKO

Prst smo vzeli v naslednjih lokacijah: Kobilje (2 vzorca), Motvarjevci, Čepinci, Šalovci, Boreča, Grad, Ocinje, Korovci, Gerlinci (2 vzorca) in Kančevci.

Slika 1: Lokacije vzetih vzorcev prsti na področju Krajinskega parka Goričko

(Vir: http://www.park-goricko.org/sl/informacija.asp?id_meta_type=59&id_jezik=0&id_language=0&id_informacija=267)

2.7 KEMIJSKA ANALIZA PRSTI

Pri kemijski analizi prsti se preverjajo vsebnosti:

- amonijevih ionov NH₄⁺
- nitratnih ionov NO₃⁻
- nitritnih ionov NO₂⁻
- osforja
- kalija in
- pH vrednost.

2.7.1 AMONIJEVI IONI NH₄⁺

Količina amonijevega iona se v prsti lahko večja z večanjem količine raztopljenega amonijaka (NH₃) v padavinah; v prst pride preko mineralnih oziroma umetnih gnojil. Amonijak nastane pri gnitju rastlinskih in živalskih ostankov, je strupen in ima značilen

neprijeten ter oster vonj. Veliko ga je tudi v gnojilih. Test z NH_4^+ nam pove, da je zemlja bila oziroma je v stiku z razpadajočimi organskimi delci ali gnojili in povzroča bazičnost zemlje.

2.7.2 NITRATNI IONI NO_3^-

Nitratne ione lahko zasledimo v vrsti zemlje, v kateri je presežek organskih ali anorganskih gnojil. Rastline za svojo rast uporabljajo nitrate, zato se ti po naravni poti odstranjujejo iz zemlje. V večjih količinah pa so strupeni za talno favno in človeka. Človek predvsem z gnojenjem vnaša velike količine nitratov v prst, dež pa jih spere v vode (reke, potoke, jezera, podtalnico,...), s tem pa pride do procesa eutrofikacije.

2.7.3 NITRITNI IONI NO_2^-

Nitritni ioni ali NO_2^- so strupeni za vse živalske vrste, tudi za človeka. V velikih količinah lahko povzročijo rakava obolenja ali celo smrt. Nitriti so eden izmed najbolj pomembnih pokazateljev onesnaženosti zemlje. Nitriti v zemlji so znak razpadanja, razgradnje organizmov in fekalij, ki pridejo v zemljo s kanalizacijo in z gnojevko.

2.7.4 FOSFOR

Fosfor je nujno potreben za vse organizme. Prevelike količine fosforja se pojavljajo v zemlji zaradi prevelike uporabe gnojil. Fosfor se v tleh močno veže na mineralni in organski sorbtivni del tal, zato lahko gnojimo tudi na daljše obdobje (na zalogo). Vsebnost fosforja v organskih gnojilih je majhna, medtem ko ga je v anorganskih oz. umetnih gnojilih več.

2.7.5 KALIJ

Kalij je v anorganskih gnojilih vezan na žveplov oksid (K_2SO_4). Včasih so pri proizvodnji umetnih gnojil uporabljali kalijev klorid (KCl), vendar so ga opustili zaradi občutljivosti določenih rastlin na preveliko količino kloridov v tleh. K_2SO_4 ne vpliva na pH zemlje, saj je sol, ki je nevtralna (ima pH enak 7).

2.7.6 VREDNOST PH

Vrednost pH je merilo za kislost oz. bazičnost. Lestvica pH ponazarja koncentracijo vodikovih ionov v prsti. Zemlja je nevtralna in ima vrednost pH 7, po navadi pa se pH giblje med 4 in 6 zaradi tipa prsti ter različnih primesi.

Alkalna (bazična)	>7,2
Nevtralna	6,8 – 7,2
Zmerno kisl	5,6 – 6,7
Kisl	4,5 – 5,5
Močno kisl	<4,5

Preglednica 2: Alkalnost (bazičnost) ali kislost tal glede na pH vrednost
(Vir: Bavec, 2001, pp. 64)

Optimalen pH je odvisen predvsem od teksture tal in vsebnosti humusa. Čim lažja so tla in čim več hranil vsebujejo, tem nižja je optimalna pH vrednost. Zaradi količinsko usmerjenega kmetovanja, kislega dežja, izpiranja bazičnih kationov (Ca^{2+} , Mg^{2+}) iz prsti in fiziološko kislega delovanja večine gnojil, ki jih obdelovalci oziroma kmetje uporabljajo, je potrebno po kontroli pH vrednosti prst apniti, da dosežejo optimalno vrednost pH. (Bavec, 2001)

3 METODE DELA IN LABORATORIJSKO DELO

3.1 METODE DELA

Pri raziskovalnem delu smo si pomagali z naslednjimi metodami:

a) Delo z literaturo

V literaturi smo poiskali teoretske osnove o vsebnosti določenih spojin in substanc v prsti.

b) Terensko delo

Na terenskem delu smo jemali vzorce prsti po predpisanem postopku vzorčenja prsti. Vzorec smo dali v stekleno posodo in jo s pokrovom neprodušno zaprli.

c) Laboratorijsko delo

Pri laboratorijskem delu smo se ravnali po postopkih, opisanih v navodilih za izvajanje in določanje vsebnosti substanc, izdanih s strani proizvajalca kovčka za analizo prsti Macherey – Nagel (Visocolor).

d) Analiza rezultatov.

3.2 TERENSKO DELO

3.2.1 POTEK TERENSKEGA DELA

Prst sem vzel na 12 lokacijah: Kobilje (2 vzorca), Motvarjevci, Čepinci, Šalovci, Boreča, Grad, Ocinje, Korovci, Gerlinci (2 vzorca) in Kančevci.

Po prebranih teoretskih osnovah v literaturah in spletu smo se pogovorili, na kaj moramo biti pozorni pri jemanju vzorcev prsti. Izpostavili smo varnost, natančnost in doslednost.

Za terensko delo smo potrebovali primerna oblačila in obutev, kot tudi pripomočke, kot so zemljevid, lopate, steklene posode s pokrovi, beležko za zapiske, fotoaparati, ... Gospod Kristjan Malačič, naravovarstvenik nadzornik III v Krajskem parku Goričko, je pomagal pri izbiri lokacij, saj zelo dobro pozna področje parka. Predlagal je več različnih lokacij glede na način uporabe oziroma neuporabe zemljišč, zato so bile nekatere na zelo odmaknjenih krajih.

3.2.2 VZORČENJE PRSTI

Vzorci prsti so bili vzeti v notranjosti parcele, na ozkih parcelah torej bolj na sredini, na širokih parcelah pa vsaj 15 metrov od roba. Vzorčili smo tako, da smo z lopato naredili piramido v globino 15-20 cm. Vzorec prsti za analizo je predstavljal spodnji del piramide, katerega smo dali v stekleno posodo in jo neprodušno zaprli.

3.3 LABORATORIJSKO DELO

Za analizo prsti v šolskem laboratoriju smo uporabljali naslednje pripomočke:

- kovček za analizo prsti Macherey – Nagel (Visocolor), v katerem so zbrani vsi reagenti in laboratorijski pribor za določanje vsebnosti substanc,
- steklene posode s pokrovom in vzorci prsti,
- beležko z zapiski in
- fotoaparati.

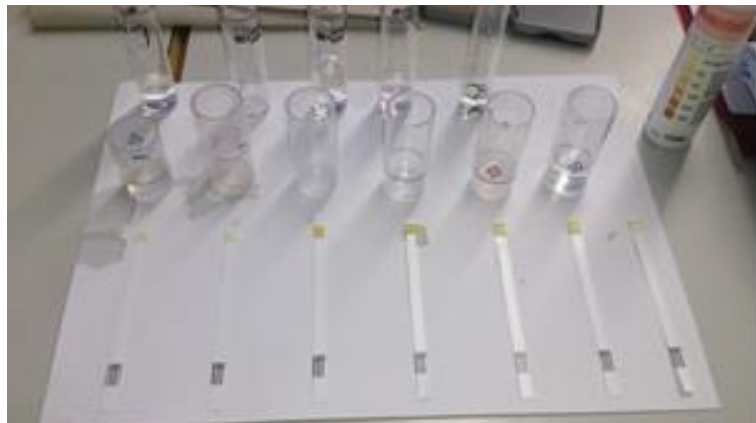
Analizo prsti smo opravljali s pomočjo kovčka za analizo prsti Macherey – Nagel (Visocolor). V kovčku so bili vsi potrebni pripomočki za izvedbo meritev: navodila, reagenti za analizo,

pripomočki za doziranje, kot so male žličke, kapalke, kivete, epruvete... Pri analizah smo uporabljali različne metode dela: mešanje, filtriranje, sejanje, izhlapevanje...

Slika 2: Filtriranje vzorcev prsti
(Foto: Aleš Benko)

V vzorcih smo določili vsebnost nitratnih ionov (NO_3^-), nitritnih ionov (NO_2^-), amonijevih ionov (NH_4^+), kalija, fosforja in izmerili pH.

Slika 3: Analiza vzorcev prsti
(Foto: Aleš Benko)

Analize smo opravili v šolskem laboratoriju s pomočjo mentorja Aleša Benka in somentorice Sabine Krivec. Določili smo tudi vrsto oziroma tip zemlje. Dobljene rezultate smo skrbno zapisovali v beležko.

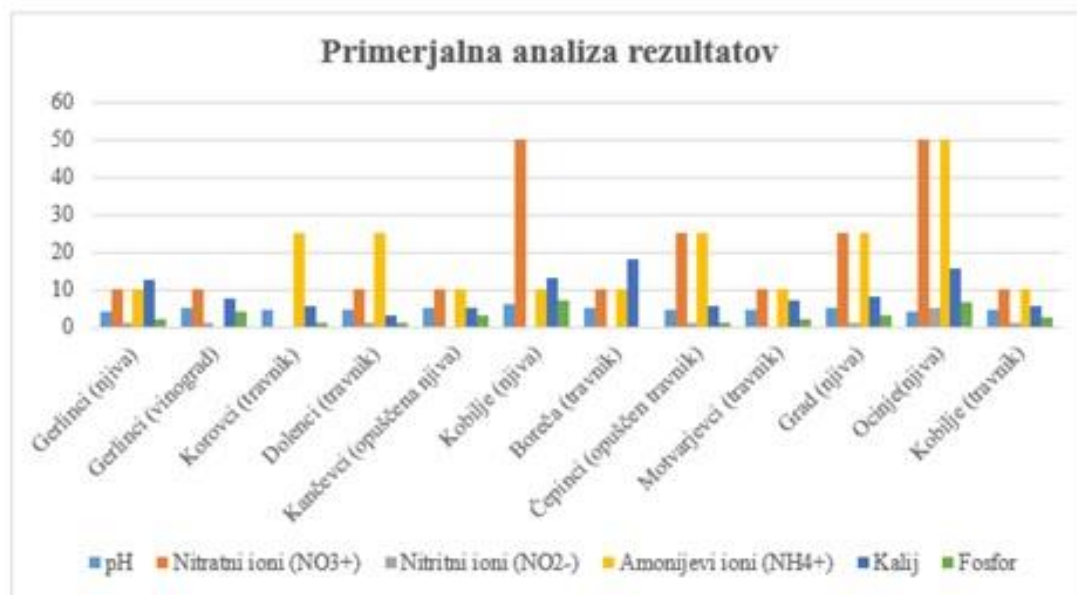
Slika 4: Analiza vzorcev prsti
(Foto: Aleš Benko)

4 REZULTATI IN UGOTOVITVE

4.1 PRIMERJALNA ANALIZA REZULTATOV

	pH	Nitratni ionNO ³⁻ (mg/l)	Nitritni ionNO ²⁻ (mg/l)	Amonijev ion NH ₄ ⁺ (mg/l)	Kalij (K) (mg/l)	Fosfor (P)(mg/l)	Tip prsti
Gerlinci (njiva)	4	10	1	10	12,5	2	Močna ilovica(40- 55% peska)
Gerlinci (vinograd)	5	10	1	0	7,5	4	Rahlo ilovnata (pesek 90- 87%)
Korovci (travnik)	4,5	0	0	25	5,8	1	Pesek(pesek 91-100%)
Dolenci (travnik)	4,5	10	1	25	2,9	1	Ilovnat pesek(86- 82% peska)
Kančevci (opuščena njiva)	5	10	0	10	5	3	Peščena ilovica(76- 71% peska)
Kobilje (njiva)	6	50	0	10	13	7	Močna ilovica(55- 40% peska)
Boreča (travnik)	5	10	0	10	18	0	Peščena ilovica(76- 71% peska)
Cepinci (opuščen travnik)	4,5	25	1	25	5,5	1	Ilovica(70- 54% peska)
Motvarjevci (travnik)	4,5	10	0	10	7	2	Rahlo ilovnat pesek(90- 87% peska)
Grad (njiva)	5	25	1	25	8	3	Ilovica(70- 54% peska)
Ocinje (njiva)	4	50	5	50	15,5	6,5	Močna ilovica(55- 40% peska)
Kobilje (travnik)	4,5	10	1	10	5,5	2,5	Rahlo ilovnat pesek(87- 90% peska)

Preglednica 3: Primerjalna analiza rezultatov

Grafikon 1: Primerjalna analiza rezultatov

Vrednost pH je pri večini njiv nižja kot pri travnikih in vinogradu zaradi tega, ker se na njivah uporablja več fitofarmaceutvskih sredstev in gnojil kot na travnikih in vinogradih, kjer se le-ta uporabljajo v zelo majhnih količinah oz. se ne uporabljajo.

Nitratnih ionov je na njivah več kot na travnikih in vinogradih, saj se na njivah uporabljajo organska in anorganska dušikova gnojila v velikih količinah, medtem ko se le-ta na travnikih ne uporabljajo oz. se uporabljajo v zelo majhnih količinah. Presenetil nas je vzorec z opuščene travnika v Čepincih, za katerega lahko povemo, da zbita zemlja ni omogočila hitrega izpiranja nitratnih ionov oz. ni bilo dosti padavin ali je bila podtalnica zelo nizka.

Nitritni ioni so posledica presežka gnojenja z dušikovimi gnojili; izstopa vzorec z njive v Ocincu, ki je dokaz uporabe anorganskih ali organskih dušikovih gnojil.

Amonijevi ioni so prav tako kakor nitrati in nitriti v zemlji zaradi neporabljenih dušikovih gnojil; tukaj izstopa vzorec z njive v Ocincu, kar je dokaz za intenzivno kmetijstvo.

Kalijevi ioni v prst pridejo preko organskih ali anorganskih gnojil. V zemlji so bolj obstojni kot nitratni, nitritni in amonijevi ioni. Tukaj izstopa vzorec s travnika v Boreči, kar lahko utemeljimo s tem, da so se vezali na glinene delce in se tam shranili za dalj časa, sama trava pa ni imela tako globokih korenin, da bi prišla do njega.

Fosfatni ioni so tako v organskih kot tudi v anorganskih gnojilih. Fosfor se prav tako kakor kalij veže na glinene delce, zato se s fosforjevimi gnojili lahko gnoji na zalogo oz. brez dognojevanj. Tukaj izstopa vzorec z njiv v Kobilju. Iz tega lahko sklepamo, da je bilo tu pred kratkim časom gnojeno z gnojili, ki so vsebovala večje količine fosforja oz. fosfatnih ionov.

Pri vsebnosti peska je največji delež dosegel vzorec iz Korovcev (travnik), kar nam pove, da je zemlja najbolj siromašna. Voda hitro odteče, prav tako pa se hitro sperejo hranilne snovi. Največ odstotkov gline so pa imeli vzorci z njiv v Gerlincih, Kobilju in Ocincu. Pri teh vzorcih se fosfor in kalij lahko vežeta na glinene delce. Zaradi tega sta tudi oba obstojna, kar je dokazano z analizo fosforja in kalija. Tla tudi dobro zadržujejo vlogo in zato so tukaj njive.

4.2 ANALIZA HIPOTEZ

1. hipoteza:

Na območju Krajinskega parka Goričko vzeti vzorci prsti ne presegajo mejnih vrednosti kalijevih, fosfatnih, nitratnih in nitritnih ionov.

Te hipoteze ne moremo ne potrditi in ne ovreči, saj v Republiki Sloveniji nimamo zakonsko določenih mejnih vrednosti glede na izmerjene makroelemente.

2. hipoteza:

Travniki ali zapuščene njive, ki se ne gnojijo in ne obdelujejo, imajo manjšo vsebnost kalija, fosforja, nitratnih in nitritnih ionov v primerjavi z vzorci, vzetih na njivah, kjer se ukvarjajo z intenzivnim kmetijstvom.

To hipotezo lahko v večji meri potrdimo. Izstopa vzorec iz Čepincev (opuščen travnik), ki je presegel izmerjeno vrednost glede na vzorec iz Kobilja (njiva), kjer je vrednost bistveno manjša.

3. hipoteza:

Na območju Krajinskega parka Goričko so vzorci prsti na njivah, katera so v lasti ali najemu pri večjih podjetjih, bolj onesnažena kot prst, ki je v lasti ali najemu pri majhnih kmetovalcih. Tudi to hipotezo lahko le delno potrdimo, kajti vzorec iz Kobilja (njiva) ima pri nitritih ničelno vrednost, večjo vrednost ima vzorec iz Čepincev (opuščeni travnik). Vzorec iz Ocinja (njiva) pa je tu najvišji in je v najemu pri podjetju Panvita d.d.. Enako je pri nitratih, kjer ima prav tako večjo vrednost vzorec iz Čepincev (travnik), največ pa ima vzorec iz Ocinja (njiva). Pri vsebnosti kalija izstopa Boreča (travnik), sledijo ji Ocinje (njiva), Gerlinci (njiva) itn. Pri fosforju drži, da imata vzorca iz Ocinja (njiva) in Kobilja (njiva) višjo vrednost.

4. hipoteza:

Na Goričkem so različni tipi prsti. Njive, kjer se ukvarjajo s kmetijstvom, vsebujejo manjši delež peska kot travniki ali zapuščene njive.

To hipotezo lahko v celoti potrdimo, saj vsi tipi prsti z njiv spadajo v A in B kategorijo glede vsebnosti glin, medtem ko spadajo vsi ostali v B, C in D kategorijo po vsebnosti glin v prsti.

5 ZAKLJUČEK

Čeprav je bilo izvedeno le eno vzorčenje, menimo, da tla na področju Krajinskega parka Goričko kljub našim predvidevanjem niso preveč onesnažena. To pa ne pomeni, da ni potrebe po skrbnem in odgovornem ravnanju in vnosu različnih snovi v prihodnje, saj zemljo nujno potrebujemo za preživetje. Varovanje tal posledično vpliva tudi na varovanje voda, zraka in bivalnih prostorov - ekosistemov.

Gnojenje pomembno vpliva na količino pridelkov v kmetijstvu. S prekomernim gnojenjem pa so tla postala založena predvsem s kalijem in fosforjem. Dušik se iz tal zelo hitro spira in v obliki nitratov preide v podtalnico, kar onesnažuje podtalnico. Podtalnica pa se onesnažuje tudi s spiranjem ali erozijo talnih delcev, bogatih s fosforjem.

Na izmerjene parametre imajo največji vpliv gnojenje in uporaba pesticidov. Vrednosti pH so bile različne (od 4 do 6), iz tega pa lahko sklepamo, da je uporaba gnojil in fitofarmaceutskih sredstev precejšnja. Izjeme so zapuščene njive in travniki, kjer ni intenzivnega kmetijstva oziroma so padavine izprale različne primesi. Optimalen pH je odvisen predvsem od teksture tal in vsebnosti humusa. Čim lažja so tla in čim več hranil

vsebujejo, tem nižja je optimalna pH vrednost. Težimo k čim večji količini pridelka na določeni površini, zato smo prisiljeni k uporabi gnojil. Le-ta in kisli dež ter izpiranje bazičnih spojin znižuje vrednost pH, zato je potrebno prst po kontroli pH vrednosti tudi apniti, da se vrednost pH zviša.

Predlagamo, da se pred gnojenjem njiv oziroma travnikov naredijo gnojilni načrti, da preračunamo potrebne količine makroelementov, ki jih moramo dodati zemlji za boljšo rodovitnost. Količine primesi za rodovitno prst pa so odvisne od kultur, ki jih kmetovalec želi gojiti.

Glede gnojenja z dušikovimi gnojili pa predlagamo, da jih kmetovalci uporabljajo v manjših količinah in večkrat (dognojevanje), saj s tem bistveno zmanjšamo spiranje odvečnih nitratov in nitritov in posledično zmanjšamo onesnaženost podtalnice.

Literatura in viri

1. Sever, B., 1993. Pomurje A-Ž. Murska Sobota: GP Pomurski tisk.
2. Kaučevič, S. in Pozderek, L., 2004. Kolesarski vodnik po Pomurju z okolico. Moravske Toplice: Založba Bike center.
3. Mihelič, R., Čop, J., Jakše, M., Štampar, F., Majer, D., Tojnko, S. in Vršič, S., 2010. Smernice za strokovno utemeljeno gnojenje. Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.
4. Bavec, M. et al., 2001. Ekološko kmetijstvo. Ljubljana: Založba Kmečki glas.
5. Stritar, A., 1991. Pedologija. Ljubljana: Tiskarna Jože Moškrič.
6. Adamič – Orožen, M., Perko, D. in Kladnik, D., 1995. Krajevni leksikon Slovenije. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
7. Glažar, S. A., Godec, A., Vrtačnik, M. in Wissiak Grm, K., 2004. Moja prva kemija 1, kemija za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Založba Modrijan.
8. Zupan M., 2008. Raziskave onesnaženosti tal v Sloveniji. Ljubljana: Agencija RS za okolje.
9. Novak, M. in Maček, J., 1990. Tehnike nanašanja pesticidov. Ljubljana: Kmečki glas.
10. http://www2.pef.uni-lj.si/kemija/pai/prst/osnovne_sestavine_prsti.html (16.2.2015)
11. http://horty.si/sl/Novice/V_ORGANSKIH_GNOJILIH_NI_DOVOLJ_FOSFORJA/ (16.2.2015)
12. <http://www.kalcevita.si/kislost-tal#razlogi-kislosti> (9.3.2015)
13. http://sl.wikipedia.org/wiki/Kro%C5%BEenje_du%C5%A1ika (9.3.2015)
http://www.park-goricko.org/sl/informacija.asp?id_meta_type=59&id_jezik=0&id_language=0&id_informacija=267 (9.3.2015)
14. <http://m.mf.uni-lj.si/dokumenti/f3e55d55fbd38fd51f21fc4be5b2901e.pdf> (9.3.2015)

TANJA BIGEC
GIMNAZIJA FRANCA MIKLOŠIČA LJUTOMER
FILM PRI POUKU SLOVENŠČINE V SREDNJI ŠOLI

Povzetek

Filmske in avdiovizualne vsebine so dandanes vedno pomembnejše, zato jih moramo postopoma uvajati v vzgojno-izobraževalni proces in tako mlade seznanjati z njihovo preteklostjo, razširjenostjo ter pomenom filmske kulture. Za vzgajanje mladega gledalca je nujno, da se z njim pogovarjamo o filmu kot umetniškem delu, saj se edino tako nauči kritično in premišljeno gledati ter dojemati filmske vsebine v celoti kot tudi posamezne fragmente. Odlična dopolnitev in popestritev pouka književnosti so filmi po literarnih predlogah, ki dijakom omogočajo, da preverijo svoja občutja, jih povežejo z literarnim in filmskim sporočilom, oblikujejo svoja merila za vrednotenje umetniških del, razvijajo nova spoznanja in izražajo lastno ustvarjalnost.

Ključne besede: filmska kultura, film pri pouku, pogovor o filmu, filmi po literarni predlogi

FILM IN SLOVENE LESSONS IN SECONDARY SCHOOLS

Abstract

Films and audiovisual content are becoming more and more important nowadays, therefore, we also need to introduce them gradually into the educational process so as to make young people aware of their past and their prevalence, as well as the importance of film culture itself. In order to educate young viewers, it is essential that we discuss film as a work of art, as this is the only way to teach them how to critically and thoughtfully view and understand a film's content as a whole, as well as its particular fragments. Furthermore, films based on works of literature are an excellent complement to enrich literature lessons, enabling students to test their feelings, connect them with a literary and cinematic message, form their own criteria for evaluating works of art, develop new insights and express their own creativity.

Keywords: film culture, film in school lessons, film discussion, films based on works of literature

»Treba se je učiti gledati, kakor se učimo brati.«

J. M. L. Peters

1 UVOD

V sodobnem času življenje postaja čedalje bolj vizualizirano. Filmske in avdiovizualne vsebine so v ospredju množičnih medijev in novih socialnih omrežij, zato predstavljajo eno najpomembnejših možnosti soočanja ljudi s pomembnimi vsebinami. Kot člani sodobne, medijsko zasičene družbe moramo biti tudi medijsko pismeni, to pa zagotovimo s skrbno načrtovanim procesom opismenjevanja in medijske vzgoje, katerih temeljni cilj je vzgojiti avtonomnega, vsestransko kompetentnega, družbeno odgovornega in aktivnega pripadnika družbe, ki ve, kako izbrati kakovostne informacije ter učinkovito in odgovorno komunicirati. Prispevek ponuja nekaj idej za obravnavo filma pri pouku književnosti v gimnazijah in srednjih strokovnih šolah.

2 FILMSKA UMETNOST IN VZGOJA O FILMU

Filmi oz. giblјivke so poleg književne, gledališke, likovne idr. umetnosti dragoceni del naše zgodovine, etnološke izraznosti, vsesplošne kulture in jezika. Zavedati se moramo, da imajo izjemno moč. Učence oz. dijake moramo zato dovolj zgodaj seznanjati z njihovo preteklostjo, razširjenostjo in jih pri tem spodbujati k izražanju lastnega ustvarjanja. Pri tem je pomembno, da se kot učitelji zavedamo specifične tovrstne umetnosti in jo znamo povezovati z drugimi oblikami ali vrstami. Film in televizija uvajata povsem nov jezik, nov način mišljenja (vizualno-avditivnega), opažanja in komuniciranja z drugimi ljudmi. (Jovanović, 2008, 56) Jezik filma je predvsem jezik gibanja. Znani francoski filmski kritik Alain Bergala še poudarja, da umetnosti ne moremo samo poučevati, temveč se moramo z njo srečevati in jo izkusiti. Ob tem povzema Nabokovo misel, da bi učence morali učiti, da postanejo gledalci, ki izkusijo sam občutek ustvarjanja. (2017, 24–27) Zato je pomembno, da sistematično razvijamo koncept filmske vzgoje. In tukaj pomembno vlogo odigra prav šola.

O začetkih tovrstne vzgoje na Slovenskem lahko beremo v publikaciji Mirjane Borčič Filmska vzgoja na Slovenskem, Spominjanja in pričevanja 1955–1980, kjer navaja, da filmska vzgoja v Sloveniji ni bila nikoli niti dovolj sistematična niti dovolj definirana, zlasti v uradno določenih kurikulumih, niti ustrezno dimenzionirana v primerjavi z drugo umetnostjo ali medijsko vzgojo. (2007, 11) Morda zato, ker je bil film medij, za katerega je dolgo veljalo, da naslovnika premalo aktivira, celo kvarja mladino in, kot pravi avtorica, spodbija avtoriteto šole. A sedma umetnost postaja čedalje vplivnejša, zato je pomembno, da učencem omogočimo ustvarjalno razbiranje filmskih slik in zvokov in ga tako postopoma pripeljemo do tega, da postane kritični gledalec, ki bo filmske vsebine znal vplesti v razumevanje in vrednotenje širših družbenih, zgodovinskih, političnih in še katerih tem.

Prizadevanja za organizirano vzgajanje mladega gledalca segajo v 50. leta, ko so bili ustanovljeni prvi filmski krožki, klubi, filmska gledališča in potujoči kinematografi, ki so načrtno širili filmsko kulturo, znotraj teh pa so se že začeli pogovori in debate o filmskem programu, predmetnikih in načrtnem usposabljanju učiteljev. Danes je Slovenija med državami EU pri uvajanju filma v oz. med šolske vsebine nekje v zlati sredini (več o tem v študiji Evropske komisije Showing films and other audiovisual content in European Schools, prosti dostop na: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/43f74b70-f099-484a-83d7-95369fd56f26>).

Film sicer najde svoj prostor v šoli – lahko se o njem učimo pri posebnem, izbirnem predmetu (izbirna predmeta Filmska vzgoja v osnovnih šolah in Film v splošni in strokovni gimnaziji v obsegu 140 ur imata sedaj svoja učna načrta z letnico 2018), v slovenskem srednješolskem prostoru smo pred leti uvedli čedalje bolj priljubljeni program Umetniške gimnazije, smer gledališče in film (do danes v Novi Gorici, Ljubljani in Ljutomeru), največkrat pa sistematična filmska vzgoja ostaja le del drugih učnih vsebin in je njen delež odvisen od volje ter znanja učiteljev. Prav tukaj je dobrodošel projekt Razumevanje filma, ki je zasnovan v obliki tesnega povezovanja strokovnih delavcev slovenskih vzgojno-izobraževalnih zavodov, ustvarjalcev iz kulturnih ustanov na filmskem področju, mladih ustvarjalcev na področju filma in visokošolskih zavodov z namenom priprave in razvijanja inovativnih učnih okolij in vzpostavitve strategije inovativnih učnih procesov izobraževanja s filmom in skozi film. Eden od ciljev projekta je interaktivni spletni portal z bazo učnih gradiv in filmskih del, ki bodo na voljo za predvajanje v izobraževalne namene. Kar nekaj smernic in napotkov nudi tudi t. i. Šola filma (<http://www.solafilma.si/sl/teme/filmska-vzgoja>), kjer lahko dostopamo do učnih načrtov, pedagoškega gradiva in zaenkrat skromne filmske baze. V okviru Slovenske kinoteke deluje tudi Kino-katedra, cikel eksplicitno izobraževalnih vsebin, ki s programom predavanj, delavnic, predstavitev knjig, okroglih miz in tradicionalne letne Jesenske filmske šole, mednarodnega simpozija filmske teorije, zapolnjuje vrzeli filmske teorije ter izobraževanja na področju filma pri nas.

3 FILM PRI POUKU IN VLOGA UČITELJA

Vsako uvajanje filmske vsebine v redni pouk mora biti premišljeno izbrano, skrbno načrtovano ter ustrezno povezano z učnimi enotami, kar je seveda delo vodje in odlika dobrega učitelja/mentorja. Pomembno je, da prav ta o filmih najprej govori kot o umetniških in kulturnih delih, v vzgojnem in izobraževalnem procesu pa postopoma uvaja filmske vsebine. Bergala (2017, 47–52) govori o vlogi štirih pravil – učitelj/mentor torej:

1. organizira možnosti srečanja s filmi,
2. določi, seznanji, postane posrednik (učitelj iniciator na področju umetnosti),
3. nauči rednega obiskovanja kinematografov (pomembno zaradi dvojega dojetja filmov: fragmentarnega in celostnega) in
4. ustvarja povezave med filmi (povezuje filmsko umetnost z drugimi vrstami umetnosti).

Najpogosteje uporabljena metoda uporabe filma v razredu je seveda pogovor o filmu, ki ga vodi pedagog. Pri tem pazi, da ne usmerja gledalčevega pogleda v zgolj eno možno interpretacijo ali, še manj, podzavestno vsiljuje lastno. Pogovor o filmu mora opredeljevati učenčevo lastno filmsko izkušnjo oz. doživetje ter mu omogočati, da preveri svoja občutja, misli, stališča ter svojo življenjsko izkušnjo včleni v filmsko sporočilo, da oblikuje svoja merila za vrednotenje umetniškega dela, torej omogoči novo spoznanje. Poteka po naslednjih fazah (Borčič, 1997):

1. Izbor filma

Pri izbiri ustreznega filma ali posnetka so nam lahko v pomoč filmske zbirke in nemaloštevilna strokovna literatura, ki ponuja pestro filmografijo. Taka je npr. zbirka L'Eden cinéma (filmi, ki jih je treba videti, Scéren-CNDP). V slovenskem prostoru podobne sicer še nimamo, a se zanjo zadnja leta trudijo v Šoli filma. Se pa na književnih policah najde kar nekaj strokovne literature, ki ponuja bogato filmografijo, npr. M. Stefančič jr.: Na svoji zemlji (Zgodovina slovenskega filma), M. Stefančič jr.: Slovenski film 2.0 (Kritična enciklopedija slovenskega celovečernega filma 1991–2016) in Stanko Šimec: Panorama slovenskega filma. Pri izbiri kakovostnega filma sta nam lahko v pomoč tudi spletni bazi

Slovenskega filmskega centra (<https://www.film-center.si>) in IMDb (Internet Movie Database, <https://www.imdb.com>) ali publikacija Maje Krajnc: Osnove filmske ustvarjalnosti.

2. Uvod v film

Je priprava gledalca na sprejemanje filma, le-ta pa ne sme vsebovati informacij, ki jih film prinaša, ali pa celo razlage oz. zamisli filma. Tako se z učenci pogovorimo npr. o podobnih dogodkih, o izkušnjah z zvrstjo, ki ji pripada izbrani film, o avtorju ali pa jih opozorimo na določene izrazite prvine filmskega izraza. Začnemo lahko tudi z vprašanji oz. nalogami, kot so: v kino hodim zato, ker/da bi ..., filme gledam zato, ker/da bi ..., od filma pričakujem, da ..., zanimajo me filmi, ki ...

3. POTEK POGOVORA

V prvi fazi učenci zbirajo vtise: povedo, kaj je pritegnilo njihovo pozornost, kaj jih je čustveno vznemirilo ... Ta faza naj bo spontani pogovor, ki temelji na opazovanju in zaznavanju. Pedagog ima vlogo spodbujevalca. V drugi fazi povezujemo, skušamo najti vzroke za različne vtise. Izpostavimo tiste dele filma, ki so za gledalce bistveni, in jih povežemo v celoto. Pedagog tukaj že vodi in usmerja. Tretja faza se opira na trikotnik gledalec – film – življenje, torej odkrivamo sporočilo filma in tvorimo novo življenjsko izkušnjo. Učenci presojujejo in sklepajo ter utemeljujejo svoje mnenje, videnje, občutenje. V zadnji, sklepni fazi tvorimo povzetek – celostno izkušnjo filma.

Poznamo dva načina pogovora o filmu: analitičnega (vodja pripravi natančen potek pogovora z vprašanji in nalogami, pri čemer pogosto izhaja iz osebne filmske izkušnje) in afektivnega (ta metoda sprašuje po vtisih, dopušča razmišljanje, dvome, nestrinjanja, celo zavračanje filmske izpovedi; je težja in traja dlje, udeležencem nenujno omogoča, da film razumejo ali dojamejo njegovo estetsko vrednost, saj ne izprašuje zakaj in čemu). (Borčič, 1997) Odkrivamo lahko tudi filmski zvok, njegove posebnosti (kot npr. v Cvetju v jeseni), filmski jezik (v Desetem bratu), se pogovarjamo o vlogi filmske luči in učinkih (efektih), analiziramo posebni filmski ritem (ta med drugim gradi filmsko napetost), filmsko formo (perceptivni element – kako je nekaj prikazano; omogoča gledalčevo doživetje), naracijo, razna scenska izrazna sredstva in kostumografijo (npr. v filmu Shakespeare in Love), žanre oz. kode ikonografije (definirajo različne poetike, stile, avtorje ...), zasnovo in razvijanje filmske zgodbe ali celo razvijanje psihologije glavnih junakov oz. karakterjev v filmu.

Film ima svoj posebni in kompleksni jezik, ki se ga običajno naučimo brati spontano, ne da bi se sploh zavedali te spretnosti. V priročniku Poglej si z novimi očmi! 2 (2006, 17–23) je predstavljenih osem tehnik, s katerimi lahko razpletamo zakone in konvencije filma: tehnika zamrznjenega posnetka, tehnika zvoka in podobe (pomaga sprevideti, kako pomemben je zvok pri tolmačenju), Ulovi kader! ((ta pritegne pozornost k procesu montaže), od glave do repa (kako je film narejen), Pritegni publiko! (komunikacija z občinstvom – gledalci), generični prevod, medmedijska primerjava in simulacija. Prav vse lahko uporabimo pri pouku.

3.1 FRAGMENT ALI CELOTA?

O tem, ali bomo pogledali film v celoti ali analizirali zgolj del, kader, najbolj odloča čas, ki ga imamo na razpolago. Za vzgajanje mladega gledalca je seveda nujno, da se nauči kritično in premišljeno gledati ter dojemati filme v celoti kot tudi posamezne odlomke, ko se takega gledanja in opazovanja filmske igre lotevamo veliko bolj analitično in si lahko privoščimo,

da opazujemo tudi najdrobnejše detajle, ki jih pri celoti običajno spregledamo ali nanje nismo pozorni. Za delo v razredu so tako največkrat primerni prav filmski fragmenti. Izberemo tiste, ki predstavljajo ključne dele zgodbe ali filmske like, prostor, v katerem je izpostavljen poseben efekt filmske glasbe, neobičajen snemalni kot ali kompozicijo kadra, ki jo ustvarjajo z razporeditvijo oseb, predmetov in grafičnih, barvnih ter/ali svetlobnih elementov. Filmski odlomek lahko izberemo in analiziramo na dva načina: kot neodvisni del, kot majhno celoto, ne da bi pri tem pogrešali okolje, iz katerega je bil vzet, ali pa kot naključno izrezan del filma, pri katerem lahko odlomek začutimo kot rez, suspenz, rahlo frustracijo. Pri prvem dobimo zgoščene modele, ki jih lažje pregledamo kot cel film, drugi deluje kot napovednik, ki nas lahko pritegne oziroma vzbudi zanimanje za celoten film.

3.1.1 DELO S FILMSKIM ODLOMKOM

Pri pouku književnosti največkrat posegamo po filmih, ki so posneti po literarnih predlogah. Gre za pogosti prenos v medijih, pri katerem je pomembno, v kolikšni meri film ostaja zvest izvirniku. Upoštevati je treba tudi dejstva, da gre pri obeh za različna izrazna sredstva – pri literaturi je to beseda, pri filmu seveda slika. In nenazadnje film omogoča drugačno izkušnjo, torej ne gre zgolj za adaptacijo z enakim učinkom. Filmi, ki so dokaj zvesti literarni predlogi, so primerni, da jih v šoli obravnavamo v celoti, tako dijaki najbolje dojamejo celostno filmsko sliko in dogajanje ter ju s književno predlogo lažje primerjajo. Največkrat gre za t. i. filmski prenos z manjšimi odstopanji ali pa za povsem umetniški film, torej svobodno predelavo. Take vključimo v pouk z izbranimi fragmenti oziroma analiziramo, primerjamo, interpretiramo posamezne kadre.

DESETI BRAT, 1982, REŽIJA: VOJKO DULETIČ

Nekateri slovenski filmi, posneti po literarnih predlogah, so zelo primerni za opazovanje ali analizo t. i. realistične in simbolične kompozicije kadra, to je npr. Deseti brat. Po Jurčičevem romanu ga je leta 1982 režiral Vojko Duletič (napisal tudi scenarij). Gre za film, ki v celoti ohranja potek dogajanja kot v literarnem delu. Film odlično dopolnjuje pouk književnosti, saj vizualizira slovensko življe v času med romantiko in realizmom, pri čemer poudarja raznolikost salonskega okolja in tipičnega podeželja. Režiser ostaja zvest romanu z romantičnim zapletom in realističnim opisovanjem/prikazovanjem okolja ter ljudi. Ker je želel gledalcu približati 19. stoletje ter duh časa z značilnim oboževanjem lepote in iskanjem resnice, je namenil veliko pozornost posnetkom narave, dekorju in kostumom. Z dijaki lahko pogledamo več izbranih posnetkov: primerna sta tisti s podobo vaškega podeželja in graščine, ki predstavlja simbolično kompozicijo s cono pozornosti (običajno od temnega k svetlemu), ali posnetek pojedine na Slemenicah, ko se gospodi naključno pridruži Krjavelj, ki druženje popestri s svojo zgodbo o hudiču. Dijaki opazujejo kompozicijo kadra: kakšen je salonski prostor, katere osebe so na posnetku, kaj počnejo, kje so otroci, kje odrasli, kaj taka kompozicija sporoča gledalcu, pozicija Krjavlja – kaj počne, kako govori? Primerjajo lahko vedênje gospode in Krjavlja, njihov jezik, govorico in povzemajo očitno dvojnost.

Slika 1: Prizor iz filma Deseti brat (1982): Krjavelj pri gospodi

MADAME BOVARY, 1949, REŽIJA: VINCENTE MINELLI, IN 1991, REŽIJA: CLAUDE CHABROL

V drugem letniku lahko z dijaki razčlenjujemo že različne snemalne kote. Filmski kader je zvočna slika v gibanju in vizualno predstavlja neke preproste ali zapletene ideje. Ko je ta informativna celota, posreduje določene informacije, pri čemer je pomembno, da vzpostavimo hierarhijo informacij in da le-te soustvarjajo informacijsko estetiko. Atmosfera v kadru lahko učinkovito poudari psihologijo oseb. Opazujemo torej pozicijo in gibanje kamere (statična ali gibljiva kamera, učinek perspektive ali oddaljenost kamere) ter snemalne kote (rakurze), ki imajo več različnih funkcij. Povečujejo perspektivo v kadru oziroma prispevajo k ustvarjanju napetosti filmskega prostora oz. njegovi izraznosti in zanimivosti. Ustvarjajo pričakovanje in sugestijo, s tem da »opozarjajo« na možni potek akcije ali/in psihologije. Ustvarjajo intenzivnejši ritem in timing. Ustrezno montiranje različnih kadrov lahko daje učinek šokantnega reza.

To možnost nam ponuja primerjava filmskih različic, posnetih po Flaubertovem romanu *Gospa Bovary*. Dijaki si ogledajo dva filmska fragmenta: prvega iz leta 1949 režiserja Vincentea Minellija ter različico filma iz devetdesetih, ki jo je režiral Claude Chabrol. Dijaki v obeh primerih pogledajo filmski izsek, ki predstavlja vrh zgodbe (Ema Bovary izve, da je ljubimec, s katerim si je obetala idealno življenje, odšel brez nje). To je trenutek, ki predstavlja njeno največje razočaranje in preobrne tok dogajanja. Dijaki pozorno opazujejo, kako je grajen kader, povedo, kakšno nadaljevanje pričakujejo po prvem in kakšno po drugem filmskem posnetku. V prvem kadru je snemalni kot namreč običajen, celo nekoliko povišan; za igralko stoji njen mož, ki jo seveda pričakovano ujame, preden se ta nagne čez okno; v drugem Chabrol snema s spodnjega rakurza, ker je to najboljši kot, iz katerega lahko vidimo, kako telo igralko/ženske visi na robu, tik pred tem, da pade, kar lahko razumemo dobesedno (in sproža strah) ali preneseno (napoveduje dramatično nadaljevanje). Gre za dekomponirani kader, za katerega je značilen nenavadni ali nenaravni kot snemanja. Ta ima seveda drugačni učinek na gledalca.

Slika 2: Obupana Ema Bovary v Minellijski različici

Slika 3: Chabrolov rakurz pretresene protagonistke

Opazujemo lahko tudi branje pisma, ki sproži ta odziv. V prvem filmu Bovaryjeva bere pismo brez gledalci (običajni kader), spremljamo lahko mimiko, geste, ki razkrivajo njeno čustveno stanje, v drugem vidimo samo senco pisma, ki izrazito trepeti v rokah presenečene in obupane Bovaryjeve. Dijaki se lahko opredelijo do tega, katera struktura izraziteje predstavi njen obup.

V tej sekvenci lahko lepo uporabimo tudi t. i. vajo opazovanja, pri kateri morajo učenci/dijaki sprejeto vizualno sporočilo tudi ubesediti, in vajo povezovanja, ko so pozorni na spremembe z začetka proti koncu kadra.

V Chabrolovi različici lahko pogledamo celotni odlomek od košare z marelicami, v kateri je Rodolphovo pismo, do trenutka, ko Ema obvisi čez okno. Dijaki lahko opazijo, kako se Emino razpoloženje izrazito spreminja: iz popolne vzhičenosti, ko je še prepričana, da se ji obeta čudovito življenje z Rodolphom, do popolnega obupa in celo misli na samomor. Vse to lahko lepo spremljamo v njeni zgoščeni igri. Verbalnega konteksta je namreč zelo malo, skoraj nič.

PARFUM (PERFUM – THE STORY OF A MURDERER, 2008, REŽIJA: TOM TYKWER)

Naslednji primer zajema kader iz filma Parfum, ki je posnet po literarni predlogi istoimenskega kriminalnega in fantazijskega romana nemškega pisatelja Patricka Süskinda. Učna enota je predvidena v 3. letniku. Dijakom povzeto predstavim zaplet romanescne zgodbe, razplet in razsnovo pa si pogledajo s pomočjo filma (2 posnetka). Najprej si ogledajo posnetek sodbe Grenouvillu pred množico. Gre za nadrealistični prizor z močno simboliko: parfum je sredstvo manipulacije, predmet, umetnina, ki daje moč in razvija nedefinirano željo po pozornosti, priznanju in nadvladi. Po ogledu dijaki samostojno ali v pogovoru v parih/skupinah interpretirajo prizor, v katerem so bili posebej pozorni na podobo posameznika, njegovo mimiko obraza, kretnje, neverbalno izražanje čustev ter na podobo množice. Sledi branje odlomka, ki dani prizor ubesedi. Po branju odgovorijo na vprašanja v berilu (Pezdir Bartol, et al., 2009, 350–352), nato primerjajo svoje interpretacije in ugotavljajo, če in zakaj je prišlo do različnega dojemanja prebranega oziroma videneega. Nadrealističnega prizora v filmu namreč ne spremlja pripovedovalčev komentar; ker je dokaj nadrealističen ali celo fantastičen, pogosto vzbuja različna razumevanja in interpretacije. Literarno besedilo bralcu tokrat ponuja več – pripovedovalec namreč niza misli, želje osrednje osebe, ki jih v filmskem prizoru ni. Po taki izkušnji lahko sledi primerjava filma in literarne predloge. Sledi ogled filmskega posnetka razsnove, ki prikazuje Grenouillov konec oz. izginotje. Nadrealistični prizor dijaki interpretirajo, pogosto tudi ovrednotijo.

Slika 4: Grenouille med množico (prizor eksekucije serijskega morilca)

Na tem mestu lahko v proces vključimo tudi t. i. ustvarjalno analizo, ki za razliko od klasične filmske analize, ta se osredotoča samo na razumevanje, dekodiranje, »branje« filma, učence pripravlja na ustvarjalno prakso. Zastavimo jim vprašanja: Kaj bi vi, če bi, naredili drugače? V odgovorih se osredotočijo na izbor, razpored igralcev, rekvizitov, statistov ..., pristop – npr. snemalni kot ipd. (Bergala, 93)

SALOME, 1953, REŽIJA: WILLIAM DIETERLE, IN TROJA (TROY), 2004, REŽIJA: WOLFGANG PETERSEN

Hollywoodski studijski sistem je v 2. desetletju 20. stoletja do popolnosti izdelal tudi zvezdniški sistem, zahvaljujoč arhetipski naravi filmske fikcije. Arhetip je pralik strukturalne prvine kolektivnega nezavednega, podedovani vzorec čustvenega in mentalnega vedenja. Filmske junake ali antijunake tako najbolje utelešajo filmske zvezde, ki posedujejo arhetipsko psihologijo in karizmatično vplivajo na publiko. Pri ženskah so taki tipi: naivka,

fatalna ženska, vamp in komik. (Jovanović, 36, 37). Rita Hayworth (1918–1987), zvezda film noir, je tipični lik pin-up ženske, ki poseblja magnetno erotičnost, in fatalke. Leta 1953 je igrala lik Salome v istoimenskem filmu režiserja Williama Dieterlea (Salome, 1953). V 2. oz. 3. letniku si dijaki po literarni interpretaciji dela/odlomka, ko že poznajo zgodbo/dogajanje, ogledajo še filmski posnetek znamenitega plesa sedmih tančic. Vizualno sporočilo primerjajo s svojo predstavo. Pogovor vodimo v to smer. Sledi diskusija, zakaj je temu tako. Tukaj seveda upoštevamo družbene okoliščine časa (50. leta), ki seveda niso dovoljevala ali so bila dokaj previdna pri prikazovanju pretirane senzualnosti ali celo erotičnosti v celovečercih. Igralka seveda ne odvrže vseh oblačil, komentirajo lahko tudi senzualnost same igralka in se kot običajno opredelijo do izbora filmske igralka (npr. koga bi trenutno izbrali sami, če bi Salomo režirali v svojem času, kako bi predstavili ta ples npr. v gledališču). Analizo seveda odlično dopolni ogled gledališke predstave, če je seveda to mogoče.

Slika 5: Rita Hayworth v vlogi Salome (1953)

Po tem konceptu lahko interpretiramo tudi izsek iz filma Troja Wolfganga Petersena. Po branju odlomka o spopadu Ahila in Hektorja v berilu (Lah, et al., 2012, 126–128) si dijaki ogledajo še približno 10-minutni filmski prizor tega ključnega dogajanja (vlogo Ahila odigra Brad Pitt). Dijaki dobijo navodila, da spremljajo dogajanje, glasbo, filmski prostor in seveda pojavnost likov, predvsem morajo biti pozorni na tiste lastnosti, ki jih je scenarij v film prenesel iz literarne predloge (videz junakov, Ahilova jeza in bliskovitost, moč ...), pa tudi razlike (krajši dialogi, prisotnost bogov ...). Potem sledi vprašanje, kako so zaradi zvezdniskega vpliva dojeli junaka in ali bi bilo enako/drugače, če bi npr. Pitt igral Hektorja? Ali se jim izbor igralca zdi dober, premišljen, koga bi izbrali oni sami in zakaj? Osredotočamo se torej na razmerje označevalec – označenec (kako je videti – kaj sporoča, kaj pomeni ...). Psihoanalitični kod je namreč tisti, ki v filmu omogoča projekтивно identifikacijo gledalca z junaki filmske fikcije, ki je v bistvu svet gledalcev, realnost njihovih arhetipskih pričakovanj in vsebin. Ta kod deluje skupaj s kodi perceptivnega prepoznavanja, kompozicije, filmske luči, gibanja kamere, filmske igre oziroma kodom filmske zvezde ali žanra. (Jovanović, 113)

3.1.2 PRIMER CELOSTNE OBRAVNAVE FILMA PO LITERARNI PREDLOGI

Za celostno obravnavo so gotovo zelo primerni filmi, ki so nastali po literarnih predlogah slovenskih avtorjev. Teh je kar nekaj: kot dobre Stanko Šimenc navaja npr. Samorastnike (I.

Pretnar), Cvetje v Jeseni (M. Klopčič), Idealista (I. Pretnar) ter Nasvidenje v naslednji vojni (Ž. Pavlovič), saj so se v poteku epske zgodbe, dialogu, osredotočenju na človeško pretresljive sestavine izvirnika kakor tudi v visoki kulturi filmskega izraza s svojo izvirno in suvereno podobo v filmskem mediju najbolj približali književni predlogi. (Šimenc, 90).

SAMORASTNIKI, 1963, REŽIJA: IGOR PRETNAR

Dijaki za domače branje v 3. letniku preberejo istoimensko Prežihovo novelo, v šoli pogledamo film. Dijaki dobijo prvi sklop vprašanj in nalog za vodeni ogled filma: Kako se prične novelistična fabula in kako film? Kako so prikazane Karnice v obeh medijih? Kakšna glasba spremlja ta prikaz v filmu? Kako deluje na gledalca, kaj napoveduje? Kateri literarni motiv nadomešča? Kaj ugotovite, če primerjate odnos med Ožbejem in Meto v literarnem besedilu in v filmu? Kaj poudarja Prežih, čemu daje prednost scenarij?

Po ogledu filma so najprej videno prosto komentirali in primerjali svoje odgovore. Sledile so naslednje naloge:

A ste ugotovili, kateri pomembni prizor je v filmu izpuščen? (pogovor med očetom Karničnikom in sinom Ožbejem) Za kateri pogovor gre in kako to vpliva na dožemanje v filmu oz. na karakterizacijo oseb?

Kakšna je podoba Mete v obeh medijih? Se vam zdi izbira igralka Majde Potokar ustrezna? Kaj pa njeni otroci (v filmu manjše število)? Glavni temi Samorastnikov sta socialna in ljubezenska. Katera je kje bolj oz. manj poudarjena? Kako in zakaj? Primerjajte literarni in filmski Metin nagovor svojim otrokom v zaključku. Kaj ugotovite? (v filmu je skrajšan, povzema bistvo in poudarja revolucionarnost, kar so ob izidu literarnega besedila Prežihu očiteli).

Film je mogoče uporabiti tudi kot del preverjanja domačega branja. Ker ni povsem skladen z literarno predlogo, lahko z njim preverimo, če so dijaki literarno besedilo prebrali, tako da od njih zahtevamo navedbo ključnih razhajanj oziroma razlik. Lahko jih navedejo čim več in se do njih opredelijo – kako dojemajo literarno, kako filmsko dejstvo, če gre za razlike v njihovem doživljanju itd. Navodila lahko oblikujemo tudi tako, da dijaki na to temo napišejo esej.

Podobno lahko v književni pouk 2. letnika vključimo Klopčičev celovečerec Cvetje v jeseni (1973). V 4. letniku pa se lahko odločimo npr. za filma Nasvidenje v naslednji vojni (1980, režija Živojin Pavlovič) in Črna orhideja (1989, režija: Matjaž Klopčič). Prvi je posnet po Zupanovem vojnem romanu Menuet za kitaro in na izviren način prikazuje menjavo dogajalnega časa in prostora, njegova posebnost je tudi ta, da preiščeno vizualizira Berkove misli, ki so v literarni predlogi ubesedene kot tok zavesti, notranji monolog ali polpremi govor. Ob tem so pomembne filmska glasba (se pojavlja tudi v obliki menueta), filmska forma in naracija. Izrazito je spremenjen konec dogajanja v filmu (Antonova smrt), kar je dvignilo veliko prahu že ob izidu (največji kritik je bil Zupan sam), zato je ta del več kot primeren za vrednotenje ali kritično razpravo v razredu po ogledu filma. Podobne možnosti analize ponuja tudi Črna orhideja, posneta po kontroverzni istoimenski Kocbekovi noveli.

4 ZAKLJUČEK

Film nedvomno omogoča pridobivanje estetske in družbene izkušnje, filmske ali televizijske različice literarnih besedil pa pogosto spodbujajo nadaljnje branje ali raziskovanje. Ne moremo se izogniti dejstvu, da ljudje čedalje več časa namenjamo avdio-vizualni

predmetnosti, ki je lahko vir dobrih izkušenj in velikanske količine znanja. Film je pomembno sredstvo komuniciranja, ki ga razume celi svet, zato je pomembno, da mu zagotovimo ustrezen prostor tudi v šolskem izobraževanju. Kritično razumevanje filma postaja nepogrešljiv del pismenosti, širjenje digitalnih tehnologij pa pomeni, da bo sposobnost ustvarjanja in obdelovanja gibljk postala vse pomembnejša spretnost mlajših generacij. Filmska vzgoja in raznoliko medijsko opismenjevanje v šoli torej omogočata kritično razmišljanje o ponujenih medijskih vsebinah in podobah. Le vpeljati ju je treba. Možnosti je namreč veliko.

Literatura in viri

1. Bergala, A., 2017. Vzgoja za film, Razprava o poučevanju filma v šolah in drugih okoljih. Ljubljana: Društvo za širjenje filmske kulture Kino!: Membrana.
2. Borčič, M., 2007. Filmska vzgoja na Slovenskem, Spominjanja in pričevanja 1955–1980. Ljubljana: UMco: Slovenska kinoteka.
3. Borčič, M., 1997. Z glavo ob zid. Filmska vzgoja včeraj – za danes in jutri. Ljubljana: Infomedia 3 Filming.
4. British Film Institute, 2006. Poglej si z novimi očmi! 2. Vodnik za poučevanje najstnikov o filmu in televiziji, namenjen učiteljem in staršem. Ljubljana: UMco: Slovenska kinoteka.
5. Jovanović, J., 2008. Uvod v filmsko mišljenje. Ljubljana: UMco: Javni sklad RS za kulturne dejavnosti.
6. Krajnc, M., 2012. Osnove filmske ustvarjalnosti. Ljubljana: Slovenska kinoteka. Dostop na: <http://www.kinoteka.si/Files/pdf/695.pdf>.
7. Lah, K. [et al.], 2012. Berilo 1, Umetnost besede. Učbenik za 1. letnik gimnazij in štiriletnih strokovnih šol. Ljubljana: Mladinska knjiga.
8. Mislej, T., 2016. Novela Samorastniki in njena filmska priredba. Seminarska naloga. Dostopno na: https://www.academia.edu/32138369/Novela_Samorastniki_in_njena_filmska_priredba (dostop: 5. 8. 2019).
9. Pezdirc Bartol, M., [et al.], 2009. Berilo 3, Umetnost besede. Učbenik za 3. letnik gimnazij in štiriletnih strokovnih šol. Ljubljana: Mladinska knjiga.
10. Šimenc, S., 1996. Panorama slovenskega filma. Ljubljana: DZS.

MAJA BITEŽNIK
OŠ DANILA LOKARJA AJDOVŠČINA

»IZKUSTVENO UČENJE V 1. IN 2. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE«

Povzetek

V prispevku »Izkustveno učenje v 1. in 2. razredu« se osredotočam na učenje, ki temelji na izkušnjah otrok. Najprej povem, zakaj se mi zdi takšen pouk smiseln. Nato naštejem nekaj že izvedenih dejavnosti v okviru pouka naravoslovja, ki temeljijo na izkustvenem učenju. Sledi opis dvoletnega projekta Sončnice. Opišem potek dejavnosti v okviru projekta in jih utemeljim s pomočjo ciljev iz učnega načrta. Orišem tudi, česa so se učenci med projektom naučili. Zaključim z ugotovitvijo, da se učenci preko lastnih izkušenj z veseljem učijo, zato bom s takšnim načinom dela nadaljevala in ga poskušala v še večji meri uvajati tudi na drugih področjih učenja.

Ključne besede: sončnice, izkustveno učenje, cilji, učni načrt, narava, trajnostni razvoj.

»EXPERIENTIAL LEARNING IN THE FIRST AND SECOND GRADE OF PRIMARY SCHOOL«

Abstract

In »Experiential learning in the first and second grade of primary school« I focus on experiential learning in the early years of schooling. I first explain why I find lessons based on the children's experiences meaningful. I then list a few past activities conducted in science classes grounded in experiential learning. What follows is a description of the two-year project Sunflowers. I describe the project activities and validate them by referring to the aims in the syllabus. Additionally, I delineate what students learned in the course of the project. Finally, I conclude that children enjoy learning from experience, which is why I will continue this kind of work and try to introduce it to a greater extent in other areas of learning.

Keywords: sunflowers, experiential learning, aims, syllabi, nature, sustainable development.

1 UVOD

Ceballos, García in Ehrlich (2009) v svoji študiji utemeljujejo tezo, da je na Zemlji trenutno v teku šesto množično izumrtje. Trdijo, da je skoraj polovica vseh vrst kopenskih sesalcev v preteklem stoletju izgubila najmanj 80 odstotkov svojega življenjskega prostora. Z zemeljskega obličja je tako izginilo več milijard sesalcev, obenem pa tudi ptičev, plazilcev in dvoživk.

Svoje poslanstvo učiteljice vidim v tem, da otrokom pomagam, da se oblikujejo v odgovorne posameznike, ki bodo zmogli poskrbeti tako zase kot tudi za druge in za okolje. Želja po poučevanju (in učenju) je v meni živa že od otroštva in je še vedno zelo izrazita. Najbolj ji dovolim, da se (v okviru službe) ustvarjalno izrazi, ko poučujem spoznavanje okolja.

2 IZKUSTVENO DO ZNANJA

Dve izmed bistvenih stvari, ki jih pričakujem od sebe kot učiteljice, sta, da v pouk vključujem gibanje in da je ta čim bolj konkreten oziroma nazoren. Nikakor ne morem trditi, da sem vedno zadovoljna. Iskreno povedano, pogosto nisem. Običajno mi je popolnoma jasno, kaj bi naslednjič morala narediti drugače, da bo pouk kvalitetnejši in bolj pristen. Ampak stremim k svojim idealom, trudim se in s tem svoje delo osmišljam. Avtonomno poudarim cilje, ki se zdijo meni osebno pomembnejši oziroma področja za katera čutim, da jih lahko otrokom bolj približam. Eno izmed takšnih področij je narava.

Trenutno poučujem v 1. in 2. razredu osnovne šole in v svoje poučevanje poskušam vplesti tudi naravo. Verjamem, da se ljudje največ naučimo iz svojih izkušenj in da preko njih tudi osebno rastemo. V nadaljevanju bom najprej naštel nekaj aktivnosti zadnjih dveh let, pri katerih mi je bila vodilo narava in izkušnja otrok. Torej aktivnosti, pri katerih sem se izrecno trudila, da:

- so aktivni vsi učenci, in to v vseh fazah projekta in vseh dejavnostih,
- nekaj naredijo sami,
- o svojih izkušnjah razmišljajo.

V čem je še prednost takšnega poučevanja? Prednosti so vsaj naslednje:

- učenci morajo biti v tem procesu ustvarjalni,
- reševati morajo praktične probleme,
- morajo se odločati.

Po kratkem pregledu zgoraj omenjenih dejavnosti se bom osredotočila na tisto, ki smo se ji najbolj posvetili: sajenje sončnic.

2.1 HITER PREGLED DEJAVNOSTI IZKUSTVENEGA UČENJA

Nadalje navajam nekatere že izvedene aktivnosti, ki jih nameravam še naprej vključevati v svoj pouk zgodnjega naravoslovja. Skoznje smo spoznavali naslednja življenjska okolja:

- voda
 - o V sodelovanju s starši smo v razredu gojili paglavce ter gostili krastače.
 - o Spoznavali smo želvice živeče v šolskem terariju.
- kmetija
 - o Starši učencev so nam omogočili vpogled v življenjsko okolje na kmetiji (kunci, piščančki, mačka, hrček).

- V neposredni bližini šole imamo ogrado s konji, kar nam je olajšalo njihovo spoznavanje.
- vrt
 - V sodelovanju z oddelkom prilagojenega programa OŠ z nižjim izobrazbenim standardom smo izdelali visoko gredo ter nanjo posadili jagode in posejali vrtno krešo.
 - Skozi vzgajanje vrtno kreše in drugih zelišč, sončnic, fižola ... smo spoznavali pogoje za rast rastlin.
 - Po dežju smo poiskali in si ogledali deževnika ter njegove glistine. Spoznavali smo njegovo vlogo na vrtu.
- vinograd
 - V sodelovanju z lokalnim okoljem smo spoznavali vinograd in sodelovali pri trgatvi.
- travnik
 - Na šolskem travniku smo se igrali ter iskali rastline in jih določali s pomočjo določevalnih ključev.
- sadovnjak
 - V sodelovanju z oddelkom prilagojenega programa osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom smo na šolskem vrtu skrbeli za jagodičevje in opazovali češnjo v različnih letnih časih.
- V goste smo povabili tudi čebelarja, ki nam je predstavil svoje pripomočke za delo, delovna oblačila, način dela, pomen čebel za življenje in skrb zanje. Spoznali smo tudi satovnice, med, cvetni prah, propolis ...
- gozd
 - Začutili smo drevesa in veter, spoznavali barve in rastline, iskali sledi, prepoznavali glasove ... Iz naravnih materialov smo izdelovali likovne stvaritve, poligone in zatočišča ter naš delček gozda očistili navlake.

Slika 1: Izdelovanje zatočišč v gozdu.

2.2 PROJEKT »SONČNICE«

Vsako leto se trudim, da bi učenci dobili konkretne izkušnje z gojenjem rastlin. Vzgajamo fižol, vrtno krešo, okrasne rastline, zelišča, jagode ... Ko sem nekega dne načrtovala to področje, sem pomislila, da bi v našo gredico pred učilnico posadili sončnice. Sončnice me že od nekdaj navdušujejo, s svojimi velikimi, rumenimi cvetovi me spominjajo na sonce, ki mi daje polet. Poleg tega, da so lepe, te rastline tudi dovolj hitro rastejo, da otroci ostanejo motivirani skozi celoten proces rasti, saj nestrpno pričakujejo, kdaj bodo vzkile in kasneje zacvetele.

Projekta smo se lotili tako, da smo po uvodni uri sončnice najprej posejali v lončke. Redno smo jih zalivali in z velikim zanimanjem opazovali, kdaj bodo rastlinice prvič pokukale na dan. Male sadike so nato dovolj hitro rastle, da so lahko učenci njihovo rast spremljali, in to skoraj vsakodnevno. Usmerjeno smo jih opazovali in občudovali. Seveda so bili posamezni učenci bolj navdušeni kot drugi, a v celoti gledano jih je aktivnost zelo pritegnila.

Ko so bile rastlinice visoke približno 5 centimetrov, sva z vzgojiteljico nekega jutra, v pričakovanju dežja, prilagodili dnevno pripravo in se odločili, da namesto pouka v razredu izvedemo delovno akcijo na naši terasi. Spoznali smo pripomočke in orodja, ki jih bomo potrebovali za delo na vrtu. Nato je bilo potrebno našo bodočo gredico najprej oplemenititi s kvalitetnejšo zemljo. Več veder zemlje, polne kamenja, smo naložili v samokolnico. Hišnik jo je odpeljal ter nam pripeljal novo, kvalitetnejšo zemljo. Nato smo gredico očistili plevela, staro zemljo zrahljali, naredili sadilne jamice, dodali gnojilo in še pred dežjem, ki nam je rastline pomagal zaliti, posadili sadike sončnic. Ker sva želeli, da vsak otrok zagotovo vzgoji vsaj eno sončnico, smo za vsakega posadili tri rastlinice. Tako bi kljub polžem in morebitnim neprimernim vremenskim razmeram dovolj sončnic preživel najbolj kritično obdobje rasti.

Sončnice smo sadili tako, da je vsak otrok vedel, katere so njegove. Moral si je le zapomniti zaporedno številko svoje vrste sončnic in jih prešteti, če je pozabil, katere je posadil on. Tako so preštevali med vsakim zalivanjem in pletjem, saj je vsak želel poskrbeti ravno za svoje sončnice. Preostale rastlinice, tiste, ki jih nismo posadili, so otroci odnesli domov in jih posadili v domače vrtove in na balkone.

Dejansko je večina otrok vedela, za katere sončnice so zadolženi. Skrbeli so zanje tako, da so jih zalivali, odstranjevali plevel v njihovi bližini ter morebitne rumeneče liste. Vsako jutro so skočili na teraso pogledat, kaj se z njimi dogaja. Nekateri so navdušeno pleli, zalivali in občudovali tudi sončnice sošolcev, ki so svoje rastlinice zanemarili. Ugibali so, ali se bodo iz brstov razvili listi ali socvetja.

Med samo rastjo so se nama z vzgojiteljico porajala mnoga vprašanja, na primer, zakaj listi rumenijo, ali bodo pravočasno zacvetele, koliko nam jih bodo uničili »škodljivci«, ali bodo preživele burjo in podobno. A sončnice so ena za drugo odpirale svoja socvetja in svoje čudovite cvetove nastavlale soncu ter našim pogledom. Za trud smo bili nagrajeni s fantastičnim prizorom sončnic pred stekleno šolsko steno. Občudovali so jih tako najini prvošolci kot tudi vsi ostali otroci, ki so se igrali na igralih. Prizor je poplačal ves trud.

Slika 2: Pogled na cvetoče sončnice pred našo učilnico.

Do zadnjega šolskega dne so otroci poročali tudi o tem, kaj se dogaja z njihovimi sončnicami doma. Nekateri so bili razočarani, ker so jih premalo zalivali in so se jim posušile, spet drugi so jih zalivali preveč, nekatere so pojedli polži ali pa jih je polomila burja.

Zadnji šolski dan so učenci večino sončnic ponosno odnesli domov. Preostale cvetove smo shranili, da smo iz njih pridobili semena. Iz teh smo v naslednjem šolskem letu, kot drugošolci, ponovno vzgojili sončnice. Tokrat sicer v manjšem številu, otroci pa so jih, ko so bile rastline prevelike za cvetlične lončke, odnesli domov in tam skrbeli zanje.

Da bi zaokrožili projekt, smo za zaključek v svoje vrste povabili čebelarja, ki nam je med drugim povedal tudi, kako pomembne so medovite rastline, kamor sodijo tudi sončnice, za obstoj čebel in ljudi. S sajenjem medovitih rastlin lahko tudi posameznik pomembno prispeva k ohranjanju narave in razvoja čebel.

Slika 3: V goste smo povabili čebelarja.

Učenci so tekom omenjenih dejavnosti načrtovali poskuse, usmerjeno opazovali, uporabljali vse čute, šteli, primerjali in merili višine, napovedovali rast ter ugotavljali, zakaj je do nečesa prišlo (sušenje, odmiranje, rast) ter kako se rastline spreminjajo s časom in pod vplivom različnih vremenskih razmer.

V okviru dejavnosti smo prebirali pesmi in pravljice na omenjene teme, likovno ustvarjali in se igrali didaktične igre ter v drugem razredu reševali ustrezne učne liste.

Rezultati in navdušenje vseh nas so presenetili še mene samo. Otroška radovednost je bila brezmejna. Jeseni, ko so otroci spet sedli v šolske klopi, so mi z veseljem pripovedovali o izkušnjah s svojimi rastlinami in živalmi doma.

2.3 CILJI PROJEKTA »SONČNICE« IN UPORABLJENI POSTOPKI

Cilji iz Učnega načrta za spoznavanje okolja, na katere se moj današnji zapis nanaša in za katere menim, da so bili pri večini otrok doseženi, so naslednji:

- prepoznajo, poimenujejo in primerjajo različna živa bitja in okolja,
- vedo, da je življenje živih bitij odvisno od drugih bitij in od nežive narave,
- znajo poiskati razlike in podobnosti med rastlinami in živalmi,
- znajo dokazati, da rastline potrebujejo za življenje zlasti zrak, vodo z rudninskimi snovmi in svetlobo,
- vedo, da se živali prehranjujejo z rastlinami, drugimi živalmi ali obojim,
- razumejo, da rastline gojimo za hrano (polje in vrt) in da za pridelavo potrebujemo orodja in stroje,
- znajo s poskusi ugotoviti, da mlade rastline lahko zrastejo iz semen, čebulic, gomoljev, potaknjencev,
- spoznajo vrt kot življenjsko okolje (Kolar, Krnel in Velkavrh, 2011).

Uporabljeni postopki v okviru dejavnosti so naslednji:

- opazovanje

Učenci usmerjeno opazujejo, uporabljajo več čutil, opazovano narišejo ali napišejo; pri opazovanju primerjajo, uporabljajo štetje in merjenje z nestandardnimi in standardnimi enotami.

- eksperimentiranje

Učenci eksperimentirajo in napovedujejo – operacijsko določajo lastnosti, preverjajo napovedi, načrtujejo preprost poskus.

- sklepanje

Učenci preprosto povezujejo dve spremenljivki (čim ..., tem ...), povezujejo vzrok s posledico (zato, ker) (Kolar idr., 2011).

3 SKLEP

Citat iz UN za spoznavanje okolja v osnovnih šolah:

»Cilj vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj zajema zavedanje zdajšnjih in prihodnjih okoljskih in družbenih vprašanj človeštva ter s tem povezano ohranjanje naravnega okolja in sonaravno gospodarjenje z njim.« (Kolar idr., 2011, str. 5)

Moj namen ni bil samo predstaviti nekaj primerov izkustvenega učenja, pač pa tudi učitelje, ki imajo to možnost, vzpodbuditi k aktivnosti na tem področju. V luči izginjanja, ki se trenutno odvija na Zemlji, si želim, da bi se vse več učiteljev zavedalo problematike našega

okolja in da bi svojim učencem ponovno poskušali približati naravo. Človeška civilizacija je močno odvisna od rastlin, živali in mikroorganizmov.

Dejavnosti, ki temeljijo na izkušnjah otrok, so se pokazale kot zelo uspešne. Otroci so motivirani, želijo si še podobnih aktivnosti in vsako leto se moj nabor izkustvenih dejavnosti veča. Opisane dejavnosti bom z učenci zagotovo ponovila. V mislih že vidim naslednji sončnični nasad in nova zavetišča v gozdu ter navdušene obraze otrok, ki se učijo z veseljem.

Literatura in viri

1. Ceballos, G., García, A. in Ehrlich, P. R. (2009). The Sixth Extinction Crisis Loss of Animal Populations and Species. *Journal of Cosmology*, 8, 1821–1831 [Online] Dostopno na:
https://www.researchgate.net/profile/Gerardo_Ceballos4/publication/266231196_The_Sixth_Extinction_Crisis_Loss_of_Animal_Populations_and_Species/links/oc960533119790227c000000.pdf [8. 8. 2019].
2. Kolar, M., Krnel, D. in Velkavrh, A. (2011). Učni načrt za spoznavanje okolja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.

TANJA BLAGOVIČ
OŠ BELTINCI

BRALNA MOTIVACIJA V PRVEM RAZREDU

Povzetek

Pravljica ima pomembno vlogo v življenju vsakega otroka. Z njeno pomočjo otroci spoznavajo in razvijajo vrednote, dobre medsebojne odnose in se učijo reševati težave. Pravljica nas lahko sprosti, pomiri, povezuje, nas sili k razmišljanju in nam pomaga pri sprejemanju samega sebe. Lahko nam pomaga, da se naučimo razumeti in ustrezno izražati čustva.

Vzeti si čas zanjo ni nikoli odveč in časa ni nikoli dovolj. Lahko nam služi kot pomoč pri poučevanju in vzgajanju.

V prispevku predstavljam branje in razvijanje bralne motivacije v prvem razredu pri bralcu začetniku. Predstavljam tri načine za razvijanje bralne motivacije v prvem razredu. To so bralna značka, pravljичni krožek in čas za pravljico.

Ključne besede: bralna motivacija, bralec začetnik, bralna značka, pravljичni krožek, čas za pravljico

MOTIVATION FOR READING IN THE FIRST CLASS

Abstract

A story plays an important part in each child's life. It helps the child to learn about and to develop values, good interpersonal relations, and to learn how to solve problems. The story can relax us, calm us down, connect us, make us think and help us accept who we are. It can help us express our feelings in an appropriate way.

It is always a good time for the story and it can help the teachers with educating and teaching the children.

In my article I am presenting reading and the development of reading motivation with the students who are beginners at reading. I am presenting three different methods for the development of reading motivation with the students of the first class. They are a reading badge, an after-school activity which focuses on stories and a story time.

Keywords: reading motivation, beginning readers, reading badge, after-school reading activity, story time

1 UVOD

Branje je potovanje. Ko odpremo knjigo je tako, kot da bi izstopili na zadnji postaji domače ulice in se podali na drugo stran – v oddaljene svetove, naproti pustolovščini neslutelih razsežnosti, do zgodb, ki jih morda nikoli ne bi doživeli in izkušenj, ki postanejo tudi naše, ko obrnemo zadnji popisani list. Ko prehodimo vso pot, ugotovimo, da je branje potovanje do samega sebe.

Z branjem se srečujemo vsakodnevno, čeprav se tega niti ne zavedamo. Beremo časopise, revije, razne napise na televiziji in v okolju, beremo različna navodila, napotke, oglase, ... Branje nas torej obkroža vedno in povsod, zato je bistvenega pomena, da razvijamo bralno zmožnost v čim večji meri.

Nekomu pomeni branje užitek, drugemu kazen. Sama sem se z branjem srečala že zelo zgodaj. Do tega me je pripravilo domače okolje, družina. Spominjam se, kako sta mi oče in mama že pred vstopom v vrtec brala različne pravljice, ki sem jih zelo rada poslušala in se jih z veseljem spominjam še danes. Z branjem se človek oblikuje, osebnostno raste in se notranje dopolnjuje.

Čeprav je današnji tempo življenja hiter in nas obkroža moderna tehnologija, menim, da je prav, da si vzamemo čas tudi za branje. Interes za branje se najpogosteje razvije že v zgodnjem otroštvu, zato je prav, da otrokom že v predšolskem obdobju (in tudi kasneje v osnovni šoli) približamo knjigo ter jih spodbujamo pri branju, saj se bo to obrestovalo tudi naprej v življenju.

Tako kot pri večini stvari je tudi pri branju zelo pomembna motivacija. Človek, ki ni motiviran, se bo težko lotil in opravil zastavljeno nalogo, enako je pri branju. Ljudje se med seboj razlikujemo, zato različne ljudi motivirajo različne stvari. Vsak pri sebi mora ugotoviti, kaj ga pri branju najbolj motivira in zakaj se je pravzaprav odločil za branje.

Učitelji in starši se pogosto srečujemo s problemom, kaj storiti, da bodo otroci bolj motivirani za branje. Raziskave kažejo, da problem pismenosti ni le v pomanjkanju sposobnosti, ampak tudi v pomanjkanju motivacije za branje. Še več - motivacijo in interes za branje postavljajo kot ključna razloga za razvoj pismenosti. Zelo pomembno je, da motivacijo in interes za branje razvijamo že v predšolskem obdobju, nadaljujemo pa v šolskih klopeh.

V nadaljevanju prispevka bom na podlagi strokovne literature opredelila proces branja. Nato se bom osredotočila predvsem na motivacijo za branje, opisala notranjo in zunanjo motivacijo ter njune prvine. Predstavila bom pomen predšolskega obdobja za mladega bralca in izpostavila dva ključna dejavnika bralne motivacije v šoli: to sta zgodnje bralne izkušnje in vpliv domačega okolja ter sodelovanje med starši in učitelji. Dotaknila se bom tudi povezanosti bralne motivacije z bralno in učno uspešnostjo. Pozornost bom namenila razvijanju bralne motivacije v prvem razredu, kjer se bom osredotočila predvsem na bralca začetnika. Na kratko bom predstavila bralno značko, pravljичni krožek in čas za pravljico.

2 BRANJE

2.1 OPREDELITEV BRANJA IN NJEGOV POMEN

Definicij branja je veliko. Med seboj se razlikujejo predvsem po tem, kateremu procesu branja avtor pripisuje odločilno vlogo. Različni avtorji poudarjajo različne procese, nobeden pa ne zanika obstoja drugih procesov pri branju, saj je branje skupek med seboj povezanih procesov, ki jih določajo različne sposobnosti.

Sonja Pečjak je strnila različne definicije in zaključila, »da je branje visoko organizirana vsestranska interakcija različnih psihičnih procesov« (Pečjak, 1993; 9). Avtorica v knjigi navaja tudi, da je branje »visoko organizirana dejavnost in aktivnost možganov. Učinkovitost branja pri posamezniku je odvisna od različnih dejavnikov; percepcijski dejavniki, kognitivni dejavniki, motivacija, interes, socialnokulturni dejavniki z vplivi iz ožjega in širšega okolja ter pozitivno bralno okolje v šoli« (prav tam; str. 11).

Bralna sposobnost in z njo povezana pismenost sta v današnjem svetu, ki ga spremlja neomejeno število besedilnih ponudb, za človeka in njegovo preživetje ključnega pomena.

2.2 VRSTE BRANJA

Metka Kordigel razlikuje več vrst branja, ki se nanašajo predvsem na to, s kakšnim namenom beremo, kakšna je naša motivacija za branje. Glede na motivacijo razlikuje dve vrsti branja: literarnoestetsko branje in pragmatično branje (Kordigel, 1990; 26, 31).

Literarnoestetsko branje označuje vse vrste branja, ko se človek s pomočjo tiskane besede zaziblje v prijetni svet domišljije (Kordigel, 1990; 35).

Pragmatično branje poteka takrat, ko želimo doseči konkretne cilje, da bi nekaj spoznali, vedeli, izvedeli. Beremo torej zato, da bi zadovoljili svoje interese (prav tam; str. 32).

3 MOTIVACIJA ZA BRANJE IN INTERES ZA BRANJE

Ko razmišljamo o motivaciji za branje, si največkrat postavimo naslednja vprašanja: kaj je tisto, ki posameznika pripravi do branja? Zakaj nekateri z navdušenjem berejo, drugim pa branje predstavlja napor? Zakaj nekateri otroci želijo, da jim vedno znova in znova beremo isto pravljico?

Sonja Pečjak in Ana Gradišar sta bralno motivacijo opredelili takole: »Bralno motivacijo pojmuje kot nadpomenko za različne motivacijske dejavnike, ki spodbujajo človeka k branju, dajejo bralnemu procesu smisel in tako pomagajo posamezniku, da vztraja do cilja in si želi bralno izkušnjo še ponoviti (ponovno doživeti)« (Pečjak, Gradišar, 2002 v: Pečjak, 2006; 7).

Razlogi za bralno motivacijo se razlikujejo od posameznika do posameznika. Nekateri berejo zaradi svoje lastne želje, drugi pa zato, ker želijo ustreči ostalim. Motivacijo torej delimo na notranjo in zunanjo motivacijo.

Notranja motivacija izhaja iz notranjih želja in potreb posameznika, zunanja motivacija pa je tista, ki jo vodijo zunanji dejavniki (ocena, priznanje, pohala, zadovoljstvo staršev).

Notranja motivacija je učinkovitejša od zunanje motivacije in vodi do trajnih bralnih interesov.

Osebi, ki bere zato, ker želi nekaj novega izvedeti, se naučiti, ali pa zato, ker se želi notranje bogatiti, pomeni branje užitek in se bo k temu znova in znova vračala. Medtem ko branje za osebo, ki je zunanje motivirana, pomeni le pogoj, da dobi npr. dobro oceno, pohvalo, kasneje pa se k branju ne bo vračala.

4 DEJAVNIKI BRALNE MOTIVACIJE UČENCEV V ŠOLI

4.1 ZGODNJE BRALNE IZKUŠNJE IN VPLIV DOMAČEGA OKOLJA

Veliko vlogo pri razvijanju bralne motivacije ima domače okolje (starši) in vrstniki. Učenci, ki v prostem času veliko berejo, so tudi bolj motivirani v šoli. Če kot učitelji želimo, da otroka

v času šolanja razvijemo v čim boljšega bralca, se moramo zavedati in poznati različne motivacije, prepoznati razlike med otroki in poznati medsebojni vpliv dejavnikov motivacije. Vsem pa je skupni cilj, da pri otroku vzbudimo interes za branje, razvijemo bralno motivacijo in pozitiven odnos do branja ter na ta način oblikujemo otroka v kompetentnega in navdušenega bralca (Pečjak idr., 2006; 31, 32).

Pomemben kazalnik bralnih dosežkov je tudi pogostost branja v predšolskem obdobju. Učenci, katerih starši veliko berejo, imajo doma veliko knjig in so v predšolskem obdobju veliko brali tudi svojim otrokom, so imeli na bralnih preizkusih rezultate nad mednarodnim povprečjem.

4.2 SODELOVANJE STARŠEV IN UČITELJEV

Strokovnjaki opozarjajo, kako zelo pomembna je odprta komunikacija med starši in učitelji. Učitelji morajo biti seznanjeni, kakšna prepričanja imajo starši do branja. Rezultati dobre motiviranosti za branje bodo zagotovljeni, če bodo tako starši kot učitelji učencem podajali pozitiven odnos do branja. Učitelji naj staršem svetujejo, kako pri otroku razviti motivacijo za branje, starši pa svetujejo učitelju, kako najlažje motivirati njihovega otroka v šoli (Pečjak idr., 2006; 37).

5 RAZVIJANJE BRALNE MOTIVACIJE V RAZREDU

Zavedati se moramo, da imata odločilno vlogo pri razvijanju bralne motivacije predšolsko obdobje in družina. Pomembno je, da otrok ni le pasivni poslušalec, ampak je potrebno spodbujati njegovo kritično razmišljanje, domišljijo in njegova lastna prepričanja. Otroku je potrebno zagotoviti ustrezno klimo, ki bo spodbujala branje, dostopnost različnega bralnega gradiva, približati pozitiven odnos do literature in na ta način vzbuditi interes za branje.

Današnji otroci veliko raje brskajo po spletu in igrajo računalniške igrice, kot posežejo po knjigi. Učitelji se moramo zavzemati za to, da bi se to stanje v prihodnosti spremenilo in da bi otroci radi posegali po knjigah. Menim, da je poznavanje pravih pristopov in strategij za razvijanje bralne motivacije v razredu ključnega pomena. Pomembno je tudi, da se z njimi srečamo že na samem začetku šolanja, torej v prvem razredu osnovne šole.

Bralno motivacijo v prvem razredu razvijam na tri načine, in sicer z bralno značko, pri pravljичnem krožku in med poukom, ko si vzamemo čas za pravljico.

5.1 BRALNA ZNAČKA

Trije osrednji cilji, ki jih dosegamo pri bralni znački na poseben, drugačen način:

- razvijanje bralne sposobnosti,
- razvijanje bralne kulture,
- pridobivanje književnega znanja.

Razvijanje bralne sposobnosti učencev je sposobnost za doživljanje, razumevanje in vrednotenje oziroma sposobnost za lastno interpretacijo in njeno izražanje.

Razvijanje bralne kulture usposablja mladega bralca za branje in pozitivno vrednotenje knjige, hkrati pa ga vzgaja v trajnega uporabnika knjige.

Pridobivanje književnega znanja pri branju za bralno značko je drugotnega pomena. Potekati mora z uporabo različnih metod, oblik oziroma tehnik, med katerimi mora prevladovati predvsem uspešna motivacija.

Pri bralni znački je bilo temeljno vprašanje, ki sem si ga postavila, kako pri teh malih nadobudnejših vzbuditi ljubezen do knjige in branja ter kako jih spodbuditi, da to, kar so prebrali, predstavijo tudi svojim sošolcem. Pogovarjala sem se tudi s starši in iz pogovorov z njimi sem izvedela, da otroci berejo oziroma radi poslušajo pravljice, najtežje pa jim je prebrano knjigo predstaviti pred sošolci oziroma učiteljico. Branje je za vsakega posameznika zelo pomembno, zato ga moramo učiti in negovati. Bralna značka je poleg rednega puka tista prostovoljna dejavnost v šoli, ki pri učencih lahko spodbudi bralni interes. Namenjena je tudi nam, učiteljem, ki želimo pomagati malim učencem, da dobijo veselje do branja ter želimo v njih predubiti ljubezen do knjig in jih nanje tudi navaditi. Pri bralni znački sem si zastavila naslednje cilje:

- učence in starše seznaniti s pomenom bralne značke in z njenimi cilji,
- učence seznaniti z načinom branja za bralno značko (v prvem razredu vključiti tudi starše),
- z učenci in s starši se dogovoriti o oblikah preverjanja,
- predstaviti in ponuditi okvirni seznam knjig,
- spremljati potek branja (na vidnem mestu v razredu),
- dvigniti učencem samozaupanje in motivacijo za branje,
- uporabiti različne metode in oblike do zelenega cilja,
- prinesiti v razred knjige, ki jih radi berejo moji otroci in pri tem graditi na čustvenem odzivu.

Ugotavljam tudi, da je zelo pomembna izbira knjige. S pravilno izbiro knjig mlademu bralcu vzbudimo zanimanje za branje in mu omogočimo doživljanje užitka, hkrati pa ga vzgajamo v takšnega bralca, ki si bo knjigo znal tudi sam poiskati in jo ceniti kot trajno vrednoto. Knjige moramo pazljivo izbirati in prilagajati ne samo bralnim sposobnostim učencev, njihovem odnosu do besedila, ampak tudi interesom. Na naši šoli je praksa, da učenci od prvega do petega razreda organizirano hodijo v knjižnico enkrat na teden. V mesecu septembru vsak oddelek pri prvem obisku ponovi pravila, ki veljajo v knjižnici. Vsak oddelek dobi točno določen dan in uro, kdaj lahko pride v knjižnico. Tako jim pri izbiri lahko pomagamo učitelji ali pa naša prijazna knjižničarka. Prvi razredi pri prvem obisku najprej spoznajo knjižničarko, poslušajo pravljico in spoznajo pravila, ki veljajo v knjižnici. Dobijo tudi izkaznice, se naučijo iskati in izposojati knjige.

Knjige v prvem razredu naj bodo:

- ustrezne dolžine,
- privlačne oblike (čim več barvnih ilustracij, razprti tisk besedila, velike tiskane črke),
- po vsebini tudi humoristične,
- besedilo naj sestavljajo dialogi, ritmične besede, jasno sporočilo,
- predvsem pa izberemo zgodbe, ki so jezikovno primerne in dovolj zahtevne.

Pri nas v prvem razredu si lahko učenci za bralno značko sami izberejo knjige. Tiste, ki so jim všeč. Prebrati oziroma predelati morajo štiri knjige in se naučiti eno pesmico. Zakaj poezija? Pesmi obravnavajo univerzalne teme (ljubezen, prijateljstvo, sovraštvo). Mnoge od njih so privlačno kratke, zato si jih učenci hitro zapomnijo.

V razredu si učenci izdelajo bralno hišico, ki ima štiri okna in ena vrata. Za vsakega učenca in za njegovo pripovedovanje si vzamemo čas. Učenci se usedejo v krog na blazinice in poslušajo. So poslušalci. Učenec, ki pripoveduje, sedi na stolu in pripoveduje ob slikanici. Na koncu pripovedovanja vsakega učenca vprašam, kdo mu je pomagal oziroma prebral knjigo. Sledi čas za vprašanja. Poslušalci lahko vprašajo kaj v zvezi s knjigo. Ko se o vsem

pogovorimo, si pripovedovalec izbere nalepko in jo zalepi v okno. Za vsako prebrano knjigo si učenci nalepijo nalepko v okno. Za pesmico, ki se jo učenci naučijo na pamet in jo deklamirajo, si nalepijo nalepko v vrata. Ko ima hišica pet nalepk (štiri na oknih in eno na vratih), je bralna značka opravljena. Vsak učenec prejme priznanje in darilo. To je knjiga, ki jo podarja Založba Mladinska knjiga. Moj glavni cilj vsako šolsko leto je, da vsi učenci v prvem razredu opravijo bralno značko.

5.2 PRAVLJIČNI KROŽEK

Na naši šoli učenci lahko izbirajo med različnimi interesnimi dejavnostmi. Interesne dejavnosti učencem pomagajo pri sprostitvi in poglobljanju na področjih, pri katerih želijo pridobiti nova znanja in izkušnje. Interesne dejavnosti na šoli potekajo od sredine septembra do junija. Glede na program dejavnosti se izvajajo pred poukom in po njem (v času podaljšanega bivanja). Pravljični krožek je namenjen učencem 1. razreda. Dejavnost poteka enkrat tedensko, eno šolsko uro. Pri pravljичnem krožku učenci na zabaven, sproščujoč, inovativen, ustvarjalno-komunikacijski način spoznavajo slikanice. Krožek vedno začnemo z uvodnim krogom in pesmico ali uganko, ki se navezuje na literaturo/knjige. Učenci med poslušanjem pravljič ležijo na blazinah ali pa se posedejo v krogu na tleh. Z neposrednim pripovedovanjem in živim branjem učencem posredujem svoje doživljanje in ljubezen do zgodb/pravljič, kar je odločilnega pomena, da jih navdušim in očaram za njihovo nadaljnje branje. Pripovedovanje vedno poteka ob ilustracijah, saj ilustracije pripomorejo k še globljemu doživljanju pravljič. V veliko zadovoljstvo mi je, ko vidim učence, ki znajo uživati v svoji domišljiji. Preko ilustracij se otroci že zgodaj učijo »brati« s slike. Svoje pripovedovanje vedno podkrepim z glasom, mimiko in kretnjami. Glas ob ilustracijah nikoli ne sme biti monoton. Pravljičice pripovedujem počasi in z vmesnimi krajšimi premori. Ob premorih spremljam tudi odzive učencev. Nemalokrat imajo med poslušanjem pravljič zaprte oči in pripeti se tudi, da kdo izmed njih malce zaspi. Ob poslušanju pravljič učenci vidno uživajo.

Po poslušanju pravljičice se pogovarjamo o vsebini. Sledi podoživljanje, ko učenci pripovedujejo o svojih občutkih. Tisto, kar se jim je najbolj vtisnilo v spomin narišejo. Lahko tudi slikajo, ustvarjajo, prikažejo z gibi celega telesa in se skozi igro učijo. Velikokrat pravljičico tudi uprizorimo z ali pa brez lutk. V šoli imamo lutke, pogosto pa jih izdelamo kar sami iz papirja ali blaga. To so ročne ali naprstne lutke. Pripravimo tudi preprosto sceno. Včasih je to samo prt na mizici ali pa zavesa in že je razredno gledališče pripravljeno. V razredu imamo tudi leseni igralni kotiček z izrezanim oknom. Učenci se zelo radi skrivajo in nastopajo z lutkami.

Po prebrani pravljičici se pogosto pogovarjamo o stvareh, ki jih učenci niso povsem dobro razumeli.

Pri pravljичnem krožku učenci poleg slovenskih pravljič, ki jim posvečam pretežni del, spoznavajo tudi manj znane pravljičice z vsega sveta - tako ljudske kot umetne, pripovedke in basni. Seznanjajo se tudi s pravljičicami, ki jih poslušajo arabski, afriški, eskimski, ruski in drugi otroci.

Pri pravljичnem krožku sem si zastavila dve vrsti ciljev:

- osebni cilji,
- socialni cilji.

Cilji na osebnotnem področju so spodbujanje izkustva, krepitev volje, spodbujanje ustvarjalnosti in zmožnosti improviziranja, spodbujanje komunikacijskih spretnosti, posredovanje vtisov in lepih doživetij ob poslušanju.

Cilji na socialnem področju so razvijanje občutka za skupino in občutka pripadnosti skupini, sodelovanje, razvijanje pravil in njihovo upoštevanje, odkrivanje in reševanje konfliktov, razumevanje šibkejših in drugačnih.

5.3 ČAS ZA PRAVLJICO

Pravljica je z nami že od nekdaj. Zelo malo stvari preživi tako dolgo časa, kot je preživela pravljica. Razlogi za njen obstoj so različni. Pravljico človeštvo enostavno potrebuje, tako otroci kot odrasli, tako ženske kot moški, tako pri nas kot po svetu.

Meni najljubše dejanje za razvijanje bralne motivacije je čas za pravljico. Čas za pravljico je preprosto čas med poukom. V prvem razredu se nam velikrat zgodi, da enostavno ne gre dalje. Čeprav bi še morali delati, čeprav smo z učno snovjo pogosto malo zadaj, čeprav to ni po pripravi, čeprav bi morali postoriti še to in ono, pa si mi vseeno vzamemo čas za pravljico. Ko vidim, da učenci več ne zmorejo poslušati in delati, preprosto rečem: zaprite zvezke, pospravite vse šolske pripomočke v torbo in se mi pridružite v krogu. Učenci se usedejo v krog na blazinice in prislunhno naključno izbrani pravljici. V razredu imam za ta čas vedno pripravljenih nekaj pravljic. To so zgodbe, ki niso po učnem načrtu. Po prebrani pravljici se na kratko pogovorimo o vsebini. Sledi podoživljanje, ko učenci pripovedujejo o svojih občutkih. Po tem dejanju so učenci dobesedno »prerajeni«. Učenci si oddahnejo, se sprostijo in v tem kratkem času si naberejo novo energijo za delo. Po tem dejanju brez problema nadaljujemo z delom, ki je predvideno za tisti dan.

6 ZAKLJUČEK

Na roditeljskih sestankih staršem priporočam, naj svojim otrokom tudi sami berejo. Berejo naj zlasti tistim otrokom, ki so slabši bralci, pa tudi dobrim. Zadostujejo odlomki. Zgodba pred spanjem, pravijo strokovnjaki, razbremeni težo dneva. Starše poskušam navdušiti, da zvečer znova sedejo na rob otrokove postelje in berejo. Berejo naj zgodbe, ki jih otrok mora brati ali pa njegove najljubše. Odrasli predobro vemo, da otroci hočejo poslušati zgodbe znova in znova, da se jih nikoli ne naveličajo. Ob njih uživamo tudi odrasli, še zlasti, če smo si v sebi dovolili obdržati malo otroškega. V lepih zgodbah najdejo otroci velik užitek, razlago za svoj obstoj in smisel, da opravijo tiste velike naloge, ki jih od njih v življenju pričakujemo. Spoznajo, da njihovi problemi niso samo njihovi, ampak vsesplošni. Spoznajo in začutijo, da so na svetu zato, da živijo.

Pravljice so idealno sredstvo, da odrasli posvetimo čas otroku. Tempo življenja je postal takšen, da se nam vedno kam mudi in si preredko vzamemo čas za igro z otrokom. Kadar pa mu pripovedujemo pravljico, mali poslušalec dobro ve, da se takrat posvetimo samo njemu in to mu daje občutek varnosti, ki ga nujno potrebuje.

Pri pripovedovanju pravljic spodbujamo tudi razvoj smisla za humor. Ta je pri otrocih prirojen in je povezan z otrokovim intelektualnim razvojem. Smeh je znak otrokovega zdravja, veselje pa je normalno čustveno stanje otroka, ki se lepo razvija. Smeh otroku pomaga, da ne dramatizira svojih strahov in da se sooči z njimi. Zelo pomembno je vedeti, da pozitivno mišljenje s seboj nosi tudi pozitivna čustva in razpoloženja.

Otroku bodimo zgled in mu dajmo vedeti, da je branje temeljna človeška spretnost, ki nam omogoča sporazumevanje z okoljem, razširja naša obzorja in nas notranje bogati.

Literatura in viri

1. Kordigel, Metka (1990): Bralni razvoj, vrste branja in tipologija bralcev. Otrok in knjiga Mariborska knjižnica: Pedagoška fakulteta.
2. Pečjak, Sonja (1993): Kako do boljšega branja: tehnike in metode za izboljšanje bralne učinkovitosti. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
3. Pečjak, S., Bucik, N., Gradišar, A. in Peklaj, C. (2006): Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

BARBARA BLATNIK

JVIZ OŠ DOBREPOLJE

POVEZOVANJE S STAREJŠIMI BOGATI NAS IN STAREJŠE

Povzetek

Živimo v času, ko vsi nekam hitimo, ko si premalokrat vzamemo čas za sočloveka, za iskren pogovor s prijateljem ali pa sodelavcem. Pozabljamo na dobre stare vrednote, ko si človeka, pozdravil in mu za trenutek namenil pozornost. Vse bolj opažamo, da smo ljudje na nek način osamljeni in sami v svojem svetu. Še bolj pa to prizadene starejše, ki živijo doma, ali pa morda v domu za ostarele. Z mislijo na medgeneracijsko povezovanje naše šole in vzgojo za dobro in sočloveka smo začeli že pred leti sodelovati s starejšimi. Povabili smo jih v šolo, kjer so nam pomagali pri različnih dejavnostih. Ugotovili smo, da nas sodelovanje povezuje in ustvarja pristne stike ter krepi odnose ne samo v šoli, ampak tudi med ljudmi v kraju. Povezali smo se z domom starejših občanov, kjer so bili naše pobude zelo veseli. Naš primer dokazuje, da lahko s sodelovanjem uspešno ohranjamo medsebojne odnose, krepimo sodelovanja in prenašamo izkušnje ter vzgajamo strpne in sočutne državljane.

Ključne besede: starostnik, mladi, izkušnje, sodelovanje, učenje

CONNECTING WITH THE ELDERLY ENRICHES US AND THE ELDERLY

Abstract

Today, we are living in a time when everyone is rushing from place to place thus not making time for the people around them. We are forgetting about the good-old values when you acknowledged a person. It is being noticed that people are lonely because everyone is living in their own world. Even more so, this affects the senior citizens who either live at home or in a nursing home. With cross-generational collaborations in mind, our school has started collaborating with senior citizens several years ago. We invited them to our school, where they helped us with various activities. We have found out that such collaborations really connect us and create true links among people. We have also reached out to the nursing home, where they warmly welcomed our initiative. Our example proves that with the collaboration of civil society we can successfully maintain interpersonal relations, boost cooperation and convey experience.

Keywords: senior citizens, the young, experience, collaboration, learning

1 UVOD

Čas, v katerem živimo, je hiter. Vsi nekam hitimo, nimamo časa za pogovore v družini, še manj za sočloveka, soseda. Še bolj pa so na rob odrinjeni starejši, ki živijo sami lahko pa tudi v domovih za ostarele. Staranje prebivalstva je zagotovo globalni problem 21. stoletja, saj bo po raziskavah sodeč leta 2020 do 1/3 prebivalstva Evropske unije upokojenih. Povečevanje starejšega prebivalstva prinaša spremembe tako na gospodarskem, demografskem kot tudi na socialnem področju. Leto 2012 je bilo razglašeno za evropsko leto aktivnega staranja in solidarnosti med generacijami. S tem so bili narejeni tudi vidnejši koraki k aktivnemu staranju in predvsem povezovanju mladih in starostnikov. Eden izmed ciljev je bil zagotovo tudi deljenje izkušenj in povezovanje z mladostno energijo, kar bi prineslo obojestransko zadovoljstvo. Krepitev solidarnosti med generacijami je vir za rešitev demografskih problemov. Medgeneracijsko sožitje je glavni element preživetja posameznika in celotne družbe. Na naši šoli se zavedamo, da nismo samo učeča se skupnost, ampak tudi vzgajamo. Šola je ustanova, ki naj bi povezovala ljudi in vzgajala za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi. Tako se je kar spontano začelo povezovanje s starejšimi občani naše občine. Medtem so se oblikovali naslednji cilji, ki jim hočemo slediti:

- krepiti sodelovanje med učenci in starostniki v občini;
- nuditi priložnost generacijam, da se naučijo novih spretnosti;
- odpraviti strahove in predsodke, ki jih imajo učenci do starostnikov ali obratno;
- pomagati in krajšati čas starostnikom;
- zapolniti praznino otrokom, ki nimajo (več) svojih babic in dedkov;
- izmenjava izkušenj;
- spodbujati vrednote, ki so včasih že pozabljene.

2 DRUŽENJE NAS BOGATI

Naša šola je v eni izmed manjših občin, kjer je vse skupaj okoli 4000 prebivalcev. Za manjše kraje velja, da se ljudje med sabo poznamo, da se s sosedi pozdravljamo in da si tudi pomagamo. Prav tako je šola zelo vključena v lokalno skupnost in dejavnosti, saj so naši učenci vedno vključeni v proslave, veselice, prireditve tako za manjša društva kot tudi na občinski ravni. Tako je čisto spontano prišlo do druženja med starejšimi in mlajšimi. Začelo se je že kar nekaj let nazaj, ko so se učiteljice na razredni stopnji odločile, da bodo pekle golobičke – boljši kruh v obliki golobice, ki je bil ob božičnem času namenjen otrokom za darilo. V pogovoru, kako se lotiti, so se spomnile, da bi vprašale starejše, kako in kaj. Iz tega je prišla ideja, da povabijo babice v šolo. Babicam so postregli s kavo, učenci so jim naredili kratek kulturni program, potem pa so se skupaj lotili peke. Vzdušje je bilo enkratno, sproščeno. Učenci so ponosno v predpasnikih skupaj za babicami oblikovali in pekli golobice. Po celi šoli je dišalo. Učenci so bili zadovoljni, prav tako so bile navdušene babice in vsi skupaj so obljubili, da še kdaj ponovijo. Tako se je začelo. Spontano, neobremenjeno in v splošno zadovoljstvo vseh. Učiteljice so ugotovile, da je bilo povezovanje ne samo koristno zaradi peke (babice so namreč vedele še male skrivnosti, kako izboljšati peko in so to radodarno delile z učiteljicami), ampak so pripovedovale tudi prigode iz svoje mladosti. Zvedeli smo, kako so one preživljale božični čas, ko ni bilo daril, ko še za jesti niso imele. Učenci so poslušali z odprtimi usti. Medgeneracijsko sodelovanje in medpredmetno povezovanje, ki je za vedno ostalo v spominu generacijam otrok. Nehote smo odkrili čar spontanega druženja v šoli, ki je, prepričana sem, dal učencem mnogo več kot sam pouk.

Naš šolski sistem nam omogoča, da obvezni učni načrt obogatimo z različnimi interesnimi dejavnostmi ter naravoslovnimi, kulturnimi, tehniškimi, športnimi dnevi. Le-ti so pomemben del vseživljenjskega učenja in šola jih lahko organizira kot razširjen program šole z namenom, da bi omogočila odkrivanje in razvijanje učenčevih interesov in učence praktično uvajala v življenje in jih s tem usposabljala za koristno in zdravo preživljanje prostega časa.

2.1 PEČEMO IN KUHAMO

Iz začetka so se potem začela naša druženja tako v vrtcu kot v šoli. Babice so večkrat prišle na šolo, kjer so skupaj z učenci pekle golobice in poprtnike (boljši kruh, ki ima na vrhu okraske iz sladkega testa - trakovi, golobičke in letnice).

Večkrat so nas obiskale babice oziroma upokojenke iz društva kmečkih žena, s katerimi smo se povezali in nam pomagale pri tehniških in naravoslovnih dnevih. Tako smo pekli potico in medenjake. Lotili pa smo se tudi žgancev. Upokojeni gospe iz društva kmečkih žena sta vsaka v svoji skupini usmerjali učence, tako je spet dišalo po šoli, in sicer po koruznih, ajdovih in krompirjevih žgancih. Naše povezovanje smo potem predstavili tudi na sejmu Altermed, kjer smo prejeli zlato priznanje. Učenke so skupaj z mentoricami in v povezavi z babicami naredile še eno tradicionalno dobrepoljsko jed, in sicer ajdove štruklje, ki se jih postreže ob velikonočni šunki. Poleg pa so seveda sodile še zgodbe in prigode iz mladosti babic in dedkov. Učenci so tako na nevsiljiv način spoznali šege in navade ter pregovore o kruhu, delu, jedi.

2.2 SKUPAJ TELOVADIMO

Ideje seveda rodijo ideje in tako je iz pogovorov ob peki nastala še ideja, da bi lahko pa kam skupaj šli -- babice, dedki in ostali starejši skupaj z učenci. Tako se je na oktobrsko soboto ponudila priložnost, da se nam pridružijo na športnem dnevu -- pohodu po Dobrepoljski poti. Učenci so obvestili starejše in jim predstavili pot (krajša okoli 6 km, daljša okoli 10 km). Presenečeni smo bili nad odzivom, saj se je pohoda udeležilo veliko starejših, res da predvsem babic in dedkov, a vseeno je bilo zelo lepo. Z roko v roki in pesmijo so odšli na pot, se vmes malo okrepčali in nato nadaljevali nazaj do šole, kjer smo se polni lepih vtisov razšli.

Učitelj 4. razreda pa je povabil babice in dedke še na uro telovadbe. Zanimivo je bilo gledati dedke in babice v športni opremi, ko se najprej ogrevajo skupaj z učenci, nato pa podijo za žogo in igrajo igre. Čutila se je povezanost, sodelovanje in pomoč, ko so navijali in tekmovali. Dedki so se potem na pomlad dobili in učencem naredili piščali iz leske. Spet so se pletle zgodbe in poglobile vezi med otroki in starejšimi. Ugotavljali smo, kaj vse znajo starejši, koliko znanja se izgublja, ko jih nihče ne posluša. Starejši pa so bili hvaležni za pozorne gledalce in občudovalce, saj je vsak otrok dobil svojo »meženo piščal«.

2.3 RAČUNALNIŠKO OPISMENJEVANJE

Učenci so ugotavljali, kaj vse znajo babice in dedki, a starejši so pripovedovali, da jih mladi prekašajo v računalnikih in telefonih. Tako smo se zmenili, da organiziramo računalniški tečaj. Učenci 9. razreda so starejšim, ki so prišli na delavnice, pokazali, kako se naredi mail, kje lahko poiščemo različne informacije, kako uporabljajo pametne telefone ... Koliko smeha je bilo in kakšno navdušenje, ko so našle babice recepte na spletu. No, končalo se je tako, da so imeli vsi starejši facebook profil.

2.4 OBISKI V DOMU STAREJŠIH

Leta 2006 je bil v naši občini ustanovljen dom starejših občanov, kjer je 77 oskrbovancev. V domu se izvaja celodnevno varstvo, zdravstvena oskrba in rehabilitacija starejših. Direktorica doma in socialna delavka sta hitro stopili v stik s šolo, z željo, da bi se generacije družile in skupaj preživele kakšen trenutek.

Šola se je z veseljem odzvala na sodelovanje z oskrbovanci. V domu starejših smo tako zdaj stalni gostje. Večkrat na leto nastopimo s pevskim zborom ali s folklornim nastopom. Za praznike jim zaigramo igrico, voščimo praznike z manjšo pozornostjo. Centralni šoli so sledile tudi podružnice, ki oskrbovance po navadi ob božiču obišejo in razveselijo s piškoti, ki so jih spekli v šoli. Učenci in učitelji pripovedujejo, kako so starostniki ganjeni. Marsikdaj zapojejo z učenci in marsikomu se utrne solza ob igri ali pesmi. Zelo so jim všeč folklorni nastopi in ljudske pesmi, ki jih še znajo in jih vrnejo v mladost.

Tudi krožek Rdečega križa, ki vzgaja za pomoč in prvo pomoč sočloveku, se skupaj z mentorico in v dogovoru s socialno delavko doma starejših občanov, dogovorijo za srečanja. Srečanja potekajo v domu starejših, kjer delajo družbo starejšim, se z njimi pogovarjajo in jih poslušajo. Včasih so tudi brali knjige tistim, ki so to želeli, pa žal ne morejo več brati. Enkrat so šli s starostniki na krajši sprehod in se pogovarjali o skrbi za zdravje (merili so pritisk). Učenci so se veliko naučili, starejši pa so preživeli lep čas z mladimi. Pred veliko nočjo so tako učenci, ki obiskujejo krožek, v domu starejših skupaj s starostniki

izdelovali velikonočne butarice. Smeh in pesem, ki sta odmevala ob omizju, je zagotovo dovolj zgovoren dokaz, da so se vsi skupaj imeli lepo.

2.5 FOLKLORNA DEJAVNOST

Na naši šoli že vrsto let deluje otroška folklorna skupina. Zakaj jo omenjam? Zato, ker nam je ravno sodelovanje s starejšimi v naši občini uspelo pripraviti prve odrske postavitve. Namreč starejši so pripovedovali, kako so včasih plesali. Udeleževali so se vaj in pripovedovali o plesih. Pomagali so tudi z oblačila, prinesli so nam slike, s katerimi smo si potem pomagali pri šiviljah. Še bolj dragocene pa so pripovedi o življenju in delu Dobrepoljcev, ki so jih folklorniki pridno uporabili za svoje plesne. Tako se ne samo krepijo vezi, ampak se ohranja tudi bogata kulturna dediščina.

3 ZAKLJUČEK

Že odkar poučujem slovenščino, se zavedam pomena medgeneracijskega povezovanja. Ne samo, da s tem ohranjamo kulturno dediščino, ampak učence vzgajamo v odgovorne in strpne odrasle, ki se zavedajo, da na svetu niso samo mladi in zdravi, temveč tudi starejši, ki pa imajo veliko izkušenj in lahko prispevajo pomemben pečat sodobni družbi. Morda se je na začetku zdelo, da je za naše starostnike zelo dobro poskrbljeno, saj so mnogi še zelo aktivni tako v društvih kot tudi doma. Mnogi imajo kmetije in jih s pomočjo mlajših rodov vodijo ali pa pomagajo. Mislili smo, da ne potrebujejo še dodatnega druženja z učenci. Vendar smo tudi pri nas opazili, da so starejši največkrat kar doma, sami, osamljeni, da nimajo nikogar, ali pa so osamljeni, ker nihče nima časa za pogovor, za zgodbe. Nekateri niti nimajo nikogar, ki bi jih peljal k zdravniku ali pa v trgovino. Prav tako je tudi v domu starejših, kjer nimajo nikogar, ki bi se z njimi pogovoril jim mogoče kaj prinesel prebral ... Vesela sem, da se naši učitelji zavedajo pomena medgeneracijskega povezovanja, saj naši učenci s tem spoznavajo tudi življenje starostnikov in tako lažje razumejo starostnike, ki so žal večkrat odrinjeni na rob družbe. Starejši pa v druženju morda najdejo smisel in njihovo staranje postane znosnejše in bolj polno. Menim, da smo dosegli večino zastavljenih ciljev in so se vezi med učenci, učitelji in starostniki res okrepile. Učenci se učijo strpnosti, solidarnosti, pomoči in mislim, da uspešno premagujejo predsodke ali pa strah pred starostjo. Učenci se radi odzovejo na povabilo starejših in radi z njimi sodelujejo. Prav tako vidim pri starejših, kako se pristno razveselijo obiska otrok, pesmi, prijazne besede. Veseli in hvaležni so za pesem in z veseljem delijo z nami svoje življenjske zgodbe ter širijo svojo

bogato kulturno dediščino. Na nas pa je, da jo ohranimo. Vsekakor bomo z našim sodelovanjem nadaljevali tudi v naslednjih letih. Vzgajamo za življenje in mislim, da z medgeneracijskim povezovanjem pomagamo k boljšemu svetu, kjer prevladujejo vrednote, kot so enakost, pomoč, solidarnost, strpnost, empatičnost ...

Literatura in viri

1. HLEBEC, V. in FILIPOVIČ HRAST, M. Medgeneracijska solidarnost v Sloveniji. V: Značilnosti starejšega prebivalstva v Sloveniji. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja. 2015. Str. 215—223.
2. MEKE, M. Evropska socialna politika in vključevanje starejših v družbo, Diplomsko delo, Ljubljana, 2013.
3. ZAZVONIL, V. Medgeneracijsko povezovanje in kakovost življenja starih ljudi. Diplomsko delo, Ljubljana, 2016.
4. Zakon o osnovni šoli. (Citirano 1. 6. 2018, 21.20). Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlurid=20063535>

KATJA BOGOVIČ

EKONOMSKA IN TRGOVSKA ŠOLA BREŽICE

PRIPRAVA IN UPORABA INTERAKTIVNIH SPLETNIH NALOG S POMOČJO »LEARNINGAPPS.ORG« PRI POUKU ANGLEŠČINE

Povzetek

Šola mora iti v korak s časom in izkoristiti prednosti, ki jih ponuja IKT. Uporaba le-te je dijakom blizu. Praviloma so motivirani za učenje z uporabo interaktivnih spletnih nalog, ker to dojemajo kot igro, snov pa si hitreje in bolje zapomnijo. Tovrstne naloge se bolj prilagajajo lastnostim in potrebam sodobnih dijakov, ki imajo krajšo zmožnost koncentracije, ki imajo radi izziv in takojšno povratno informacijo o svojem uspehu. Hkrati pa z uporabo IKT pridobimo tudi na področju digitalnih veščin, kjer se učitelj in dijak v vlogah lahko izmenjujeta in dopolnjujeta. V svojem prispevku predstavljam pripravo in uporabo spletnih nalog. S pomočjo spletne strani LearningApps.org sem pripravila iskanje parov, križanko ter kviz »Milijonar« in kviz z več možnimi odgovori v povezavi z obravnavano snovjo in jih uporabila pri pouku angleščine. Odziv dijakov je bil pričakovano zelo dober, zato bomo dejavnosti poskušali še nadgraditi.

Ključne besede: digitalne kompetence, interaktivne spletne naloge, motivacija, učenje, izboljšanje ravni znanja in veščin

PREPARATION AND USE OF INTERACTIVE WEB APPLICATION ACTIVITIES WITH »LEARNINGAPPS.ORG« AT ENGLISH LESSONS

Abstract

School must keep up with the times and take advantage of ICT. Students are familiar with its use. Mainly, they are more than motivated for studying with the use of interactive internet applications, as they take it as a game, and they remember topics faster and better. Such activities (interactive web applications) correspond much better with characteristics and demands of modern students, whose concentration span is shorter, who love challenges and immediate feedback on their success. At the same time, the use of ICT brings gains also in the field of digital competences, where a teacher and a student may interchange their roles and complement each other. In my article, I present preparation and use of internet web applications which were used to create matching pairs, crossword, a millionaire game and a multiple-choice quiz applying to the relevant topics and I used them at the lessons of English. The response of my students was, as expected, excellent, so we will try to upgrade these activities.

Keywords: digital competences, interactive web applications, motivation, studying, improving the level of knowledge and skills

Pri svojem delu se učitelj nenehno ubada z vprašanjem, kako svoje dijake motivirati, kako izboljšati njihov nivo znanja, kako jih čim boljše pripraviti na eksterno preverjanje, ki jih čaka ob zaključku šolanja. Ob tem pa skuša pri dijakih razvijati odgovornost, spoštovanje, sodelovanje pa še kako drugo povsem vsakdanjo spretnost, ki pride v življenju prav. Dejstvo je, da so današnji dijaki nenehno izpostavljeni ogromni količini informacij, dražljajev in da jih je za klasične metode usvajanja snovi večinoma precej težko pridobiti, čeprav raziskave kažejo, kako pomembna je povezava pomnjenja in zapisovanja, saj si na ta način možgani ustvarijo nekakšno prostorsko predstavo, ki se bolje vtisne v spomin.

Današnji srednješolci si v večini sploh ne znajo predstavljati svojega vsakodnevnega delovanja, celo obstoja, brez računalnikov in predvsem brez pametnih telefonov. V šolah je bil sprva odziv na pametne naprave zelo negativen zaradi njihovega motečega učinka, zato je večina šol prepovedala oz. zelo omejila njihovo uporabo pri pouku. Priznati pa je treba, da je z mobilnimi telefoni zelo podobno kot z marsikatero drugo stvarjo v življenju, poznati je treba njihove prednosti in slabosti.

Ključno se mi zdi, da se kot učiteljica zavedam najočitnejših lastnosti današnjih dijakov:

- Njihova zmožnost koncentracije je krajša
- Naučiti se hočejo hitro (instant rešitve)
- Bolj kot široko in poglobljeno znanje jih zanima usvajanje veščin za sprotne potrebe
- Radi se preizkusijo v izzivih
- Pri učenju nočejo biti omejeni na prenosnik oz. namizni računalnik

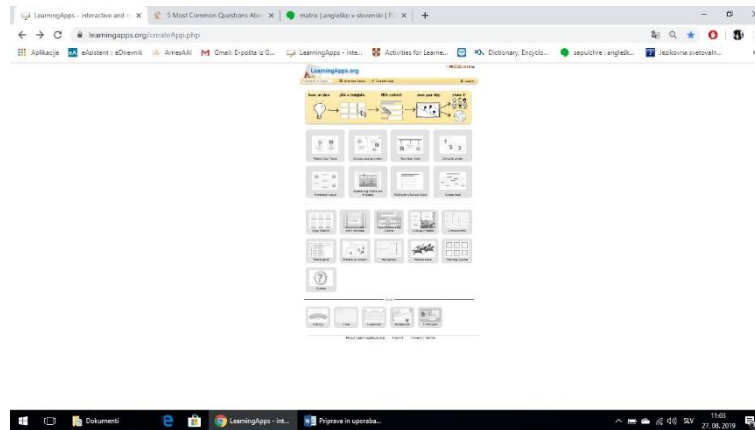
Pri pouku angleščine poskušam izkoristiti čim več prednosti, ki jih uporaba pametnih telefonov prinaša s sabo:

- dijaki imajo telefone vedno s sabo in jih znajo uporabljati
- interes za delo je večji, kot pri klasičnih metodah
- razvijajo tako trde (konkretna snov – usvajanje besedišča, slovnice, preverjanje razumevanja; uporaba IKT) kot mehke (sodelovanje, pomoč drug drugemu) veščine
- dobijo takojšnjo povratno informacijo o svojih dosežkih, hkrati pa njihovi primanjkljaji niso izpostavljeni pred ostalimi,
- imajo možnost izboljšati svoje rezultate, kar pomeni, da primanjkljaje znanja zapolnijo, ko se vračajo k posamezni aktivnosti
- omogoča določeno stopnjo diferenciacije dela v razredu.

V nadaljevanju želim predstaviti spletne naloge, ki sem jih za različne razrede oblikovala v okviru platforme »LearningApps.org«.

1 PREDSTAVITEV »LEARNINGAPPS.ORG«

Gre za spletno stran, ki nudi pomoč pri učenju in poučevanju v obliki interaktivnih nalog. Te naloge je moč uporabljati kot del pouka in za samostojno učenje. Namen pa je oblikovati zbirko interaktivnih nalog, ki se jih da vedno znova uporabiti in prilagoditi in ki so dostopne vsakomur.

Slika 1: LearningApps.org, predloge

Trenutno spletna stran ponuja 21 različnih modulov oz. predlog: iskanje parov, razvrščanje v skupine, razvrščanje po številski osi, razvrščanje v pravilen vrstni red, vpisovanje/izbiranje iskanega gesla (poimenovanje slike, poimenovanje slišane ali zapisane), kviz z več možnimi odgovori, dopolnjevanje («cloze test»), »matrix« (omogoča kreiranje zbirke več različnih nalog na neko tematiko), naloge ob video ali avdio posnetku, kviz »Milionar«, odkrivanje slike ob razvrščanju danih elementov v skupine, križanka, iskanje besed, iskanje odgovorov na sliki »Kje je kaj?«, vislice, igra »Spomin«, konjske dirke in podaj približno vrednost. Na voljo je še 5 dodatnih orodij: glasovanje, klepet, koledar, beležka in oglasna deska. Po vsebinski plati pa se naloge navezujejo na 32 tematskih področij (jeziki, psihologija, zgodovina, biologija, okolja, matematika, gospodarstvo, itd.)

2 DELO Z »LEARNINGAPPS.ORG«

Uporabnik lahko izbira med že obstoječimi nalogami z različnih področij. Delamo lahko na dva načina: z izbiro vsebine in z izbiro tipa naloge. Pri vsebinskem načinu vnesemo ključno besedo v iskalno polje. S klikom na zavihek »Browse Apps« lahko pogledamo, za katere tematike že obstajajo različne naloge. Iskanje lahko zožimo, tako da izberemo določeno tematsko področje. Iskanje najustrežnejše naloge lahko še dodatno omejimo z izbiro zahtevnosti (od osnovnega nivoja do srednješolske ravni) in jezika (izbiramo lahko med 14 jeziki). Izberemo si spletno nalogo, ki si jo lahko shranimo v svoj račun z izbiro gumba »Bookmark in MyApps« ali pa prekopiramo spletno povezavo, na primer na svojo spletno stran. Obstoječo nalogo lahko preuredimo. Pri drugem načinu pa najprej izberemo tip naloge, s katerim želimo delati. S klikom na zavihek »Create App« lahko izberemo eno izmed danih predlog, ki se nam zdi najustrežnejša in pripravimo povsem svojo spletno aktivnost ali pa izberemo eno izmed že obstoječih nalog, ki jo lahko prilagodimo svojim potrebam (zamenjamo slike, odstranimo določena vprašanja, itd.). Z izbiro zavihka »Login« se prijavimo v aplikacijo in ustvarimo svoj račun, ki je brezplačen in nam omogoča shranjevanje nalog. V računu lahko ustvarimo mape, tako da si naloge bolj smiselno organiziramo. Omogoča pa nam tudi kreiranje razredov, v katere povabimo svoje dijake in lahko spremljamo njihovo delo, napredek.

3 SPLETNE NALOGE PRI POUKU ANGLEŠČINE

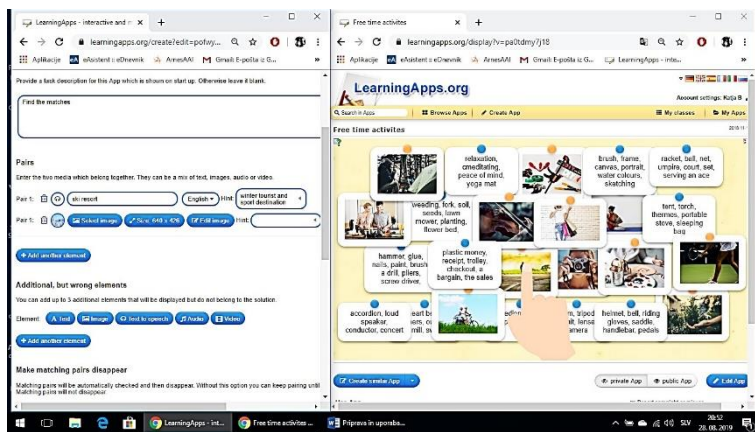
Raven znanja angleščine je pri dijakih istega oddelka zelo različna prav tako pa tudi motiviranost za delo in pa zmožnost koncentracije. Ravno zato je potrebno iskati aktivnosti, načine dela, ki jih pritegnejo in ki učinkujejo v smislu pridobivanja, utrjevanja in

nadgrajevanja znanja. Zato sem za nekatere ure pouka pripravila aktivnosti, ki so jih dijaki reševali s svojim telefoni. Naloge sem nato objavila tudi na šolski spletni strani (<https://tujjezikietrs.weebly.com/vaje.html>), tako da so do njih lahko nemoteno dostopali kadarkoli. Aktivnosti so bile praviloma del posamezne ure, na primer za uvodno motivacijo, za utrjevanje, za preverjanje.

3.1 ISKANJE PAROV: »FREE TIME ACTIVITIES«

V 3. letniku smo začeli z obravnavo preživljanja prostega časa. Dijaki so naprej sami povedali, kaj počnejo v prostem času. Nekaj tipičnih aktivnosti smo zapisali na tablo in v zvezke ter dopisali po eno besedo, ki se smiselno povezuje s pristočasnimi aktivnostjo. Nato pa smo vključili spletno nalogo, v kateri so dijaki morali sliko pristočasne aktivnosti povezati s ključnimi besedami za to aktivnost. Nalogo so nato opravili še enkrat in sicer tako, da so si prepisali besede, ki jim niso bile znane in poiskali njihov pomen v spletnem slovarju (pons.si, The Free Dictionary). Dijaki, ki so z aktivnostjo končali prej, so pripravili opis 2 pristočasnih aktivnosti, v katerem so smiselno uporabili ključne besede in pojasnili svoje stališče do aktivnosti. Ostali so to opravili za domačo nalogo. Dijaki so z zavzetostjo reševali spletno nalogo, ker so jo dojemali kot igrico. Šele z izpisovanjem besed, se je po njihovem začelo učenje. Všeč jim je bilo tudi to, da ni bilo točno določeno koliko besed morajo izpisati, ampak so se odločali sami.

Priprava spletne naloge je sicer zahtevala določen čas, je pa uporabniku prijazna. Oblikovanje posameznega para dopušča precej možnosti, saj lahko poleg tekstovnega in slikovnega gradiva uporabljamo tudi video in avdio gradivo ter funkcijo, ki zapisano preoblikuje v govorno gradivo. Odločimo se lahko, ali najdeni pari ostanejo na zaslonu ali izginejo. Prav tako lahko izberemo postavitev parov prekrivajoče ali poravnano.

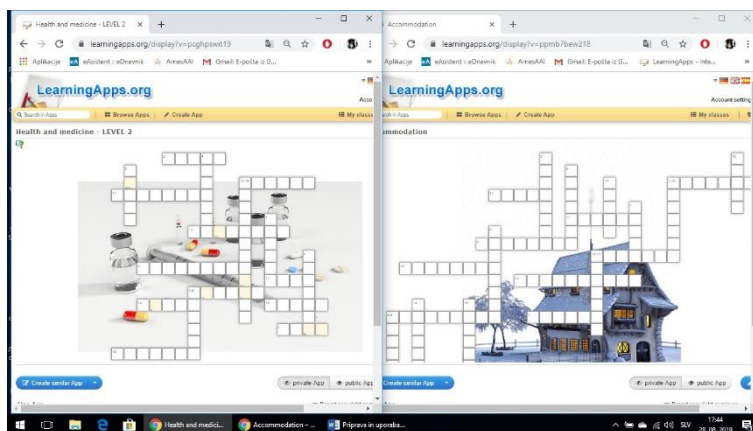

Slika 2: Iskanja parov: priprava spletne naloge in spletna naloga »Free time activities«

3.2 KRIŽANKA: »ACCOMMODATION«, »HEALTH AND MEDICINE«

Z orodjem za izdelavo križanke sem pripravila nalogi za preverjanje in utrjevanje besedišča, ki smo ga obdelali v prejšnjih urah. Oblikovanje križanke zopet dopušča, da iskano geslo opišemo tekstovno ali poiščemo sliko, vstavimo avdio ali video gradivo oz. uporabimo funkcijo, ki tekst preoblikuje v zvočni zapis. Slednje je pri tujem jeziku zelo uporabno, saj lahko na ta način utrjujemo razumevanje ali pa zapis slišnega. V križanko lahko vstavimo tudi t. i. rešitev križanke (»solution word«), besedo ali besedno zvezo. Izbrati moramo takšno besedo, ki vsebuje črke iz danih gesel. Rešitev križanke je izpisana v roza kvadratih

pod križanko. Možno pa je nastaviti tudi opcijo »Fixed Alignment« (fiksna poravnava), ki pa zahteva, da izberemo za rešitev križanke takšno besedo, ki se začne z eno od črk v prvem geslu, sledi ena od črk v drugem geslu, itd.

Slika 3: Križanki – »Accommodation«, »Health and medicine«

Ker nobena od križank ni bila sestavljena tako, da bi dijaki samo prevajali gesla iz slovenščine v angleščino, ampak je pretežno šlo za opis gesel v angleščini, so imeli dijaki s slabšim besednim zakladom kar nekaj težav, tako da so tisti, ki so že končali pomagali ostalim oz. so si le-ti pomagali z zapiski v zvezku, nekateri pa tudi s prevajalnikom. V nadaljevanju sem zato za obe obstoječi križanki, »Accommodation« za dijake 1. letnika in »Health and medicine«, ki so jo reševali dijaki 2. letnika, pripravila lažjo varianto, kjer so bila težja gesla ponazorjena s sliko ali pa je bilo potrebno zgolj zapisati angleški prevod. Na spletno stran pa sem jim dala povezavo do obeh variant.

Dijaki so pokazali veliko mero zavzetosti za delo. Dejansko jim je križanka predstavljala izziv, ki so ga želeli razrešiti, česar z nalogami v delovnem zvezku in na delovnih listih ne moremo doseči, čeprav so zastavljene na podoben način.

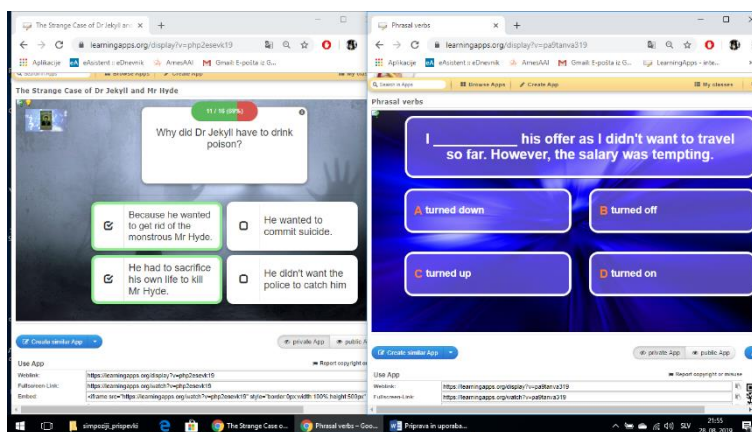
3.3 KVIZI: IGRA »MILIJONAR« IN KVIZ Z VEČ MOŽNIMI ODGOVORI

K priljubljenosti kvizov so gotovo pripomogli različni televizijski šovi, kjer se tekmovalci pomerijo za privlačne nagrade. O uspehu odloča znanje, nekaj pa tudi sreča, vse pa se ponavadi odvija hitro. Priljubljeni so tako pri odraslih kot pri mladini. Zakaj? Ker gre za igro, ker gre za izziv, ker za svoje napačne odgovore veš le ti (ne pri vseh vrstah kvizov), ker lahko svoj rezultat izboljšaš. Pri svojih dijakih vedno znova opažam, da z navdušenjem igrajo Kahoot. Zanimivo je, da želijo ponoviti isti kviz, samo zato, da bi rezultat izboljšali in premagali sošolce. Dejstvo je, da se sploh ne zavedajo, da se učijo, ko isti kviz odigrajo drugič in tretjič in ne ponovijo istega napačnega odgovora. Pri igri so skoncentrirani. Zato se mi je zdelo smiselno, da poskusimo z malo drugačno obliko kviza, ki se igra individualno, se pravi, da se vsak posameznik sam prebija skozi zastavljena vprašanja in izboljšuje svoj rezultat, s tem pa si dejansko zapomni nove informacije. Res je, da kviz večinoma ne spodbuja znanja na višjih taksonomskih ravneh, je pa dobra odskočna deska, da lahko tja pridemo.

»Milijonar« omogoča, da razporedimo vprašanja na težavnostni lestvici od zelo lahko, lahko, srednje, zahtevnejše, zahtevno in zelo zahtevno. Žal aplikacija nima možnosti, ki jih ponuja televizijska različica kviza, torej polovička, glas ljudstva, klic v sili. Si pa igralec s pravilnimi odgovori nabira točke, vendar ga že en napačen odgovor vrne nazaj na začetek.

Dijaki so se kviza lotili s precejšnjim navdušenjem, a so hitro ugotovili, da morajo biti popolnoma zbrani, saj se sicer znova in znova znajdejo povsem na začetku. Sama pa sem bila zadovoljna z rezultatom naučenega, saj so si zaradi vračanja k vprašanju zelo dobro zapomnili posamezne podatke, kar se je izkazalo v naslednjih urah, ko smo se pogovarjali o tematiki.

Kviz z več možnimi odgovori pa je drugačen ravno v tem, da ne izbiramo vedno samo pravilnega ali samo napačnega odgovora, ampak dopušča več možnih odgovorov, s čimer dobi usvojeno znanje novo raven. Ne gre več le za zapomnitev ampak tudi razumevanje in povezovanje snovi. Zato pri tem kvizu lahko traja precej dlje, če hoče igralec izboljšati svoj rezultat, saj mora poglobljeno spremljati, kateri odgovor je bil le delno pravilen. Res pa je da se, prikažejo vsi pravilni odgovori, preden se premaknemo na naslednje vprašanje. Dijaki so reševali kviz na temo prebranega besedila v učbeniku, potem ko so doma že odgovorili na vprašanja. Torej je kviz preverjal, kako dobro so vsebino razumeli in si jo zapomnili. Večinoma so ugotovili, da so jim bili odgovori v pomoč, ko so nato pripovedovali o zgodbi.

Slika 4: Kviz

4 ZAKLJUČEK

Uporaba spletnih vsebin je pri pouku nujna, saj gremo tako v korak s časom in izkoristimo prednosti sodobne tehnologije. Hkrati je to priložnost, da širimo obzorja svojega znanja s področja, ki ga poučujemo, in da postajamo večji uporabniki najrazličnejših spletnih orodij ter da se z dijaki pogovarjamo tudi o negativnih platih spleta.

Priprava spletnih aktivnosti sprva ni enostavna, saj ne bomo nujno takoj našli tistega, kar nam v določenem trenutku najbolj ustreza za dosego ciljev, ki smo si jih zamislili. Priprava in izvajanje takšnih aktivnosti pa nam hitro ponudi priložnost, da dijake naučimo še česa drugega. Pri svojem delu sem opazila, da vsi dijaki le niso tako večji uporabniki spleta, kot se nam ponavadi zdi. Težava je bila pri dostopanju do spletnih nalog s QR-kodo. Precej jih namreč ni vedelo, kaj s tem početi. S pomočjo sošolcev in z mojo pomočjo smo preverili, ali je čitalec že nameščen na posamezni napravi ali pa smo ga poiskali v spletni trgovini. Tako je celotna aktivnost takoj imela dodano vrednost, saj smo mimogrede razložili, kaj je QR koda, kako poiskati in naložiti programsko opremo na napravo. Hkrati pa smo testirali tudi drugo opcijo, in sicer, da so s projekcije prepisali URL-naslov in dostopali do naloge na ta način.

Slika 5: Reševanje spletnih nalog pri pouku

Iz izkušenj pri pouku ugotavljam, da prinašajo spletne naloge, ki jih dijaki rešujejo s svojimi telefoni, veliko prednost najprej v tem, da so takoj motivirani za takšno delo in da hočejo aktivnost ponoviti ter izboljšati svoj rezultat, kar posledično pomeni, da si zapomnijo snov. Naslednja prednost, ki jo vidim v uporabi teh aplikacij pa je, da se dijak lahko k njim vrača kasneje in jih uporabi za ponovitev obravnavanih vsebin, na primer pred testom. Eden izmed izzivov, ki nas čakajo pa je samostojno kreiranje različnih aktivnosti, kjer bo bolj do izraza prišlo sodelovanje med dijaki, uporaba različnih digitalnih veščin, kreativnost in še kaj.

Literatura in viri

1. Dryden, G. in Vos, J., 2001. Revolucija učenja. Ljubljana: EDUCY.
2. Žagar, D., 2009. Psihologija za učitelje. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Center za pedagoško izobraževanje.
3. <https://learningapps.org/createApp.php> [25. 8. 2019]
4. Žagar, D., 2009. Psihologija za učitelje. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Center za pedagoško izobraževanje.

ANA BOGOVIČ
OŠ XIV. DIVIZIJE SENOVO
SLIKANICA - PRIMER DOBRE PRAKSE

Povzetek

Slikanica zavzema posebno mesto v otrokovem življenju in tudi v življenju odraslega. Kot učiteljica, ki poučujem v prvi triadi, se zelo pogosto srečujem s slikanico pri svojem delu. Moj interes za slikanico izvira iz dejstva, da je za otroka to knjižna zvrst, ki je gotovo ena najbolj intenzivnih in uspešnih oblik estetskega sporočanja. Želela sem ugotoviti, kakšen odnos imajo otroci na razredni stopnji do slikanice in ilustracije na šoli, na kateri poučujem. Zanimalo me je, če se s starostjo otrok ta odnos spreminja. Anketirala sem učence 2. in 4. razredov OŠ. Prišla sem do zanimivih podatkov. Med drugim se je pokazalo, da učenci slabo poznajo ustvarjalce slovenske mladinske literature. Potrebno je najti zanimive načine, kako izboljšati to znanje pri učencih. V prispevku predstavljam projekt »Izdelajmo slikanico«, preko katerega smo uspešno odpravili pomanjkljivo znanje učencev.

Ključne besede: Ključne besede: izvirna slovenska slikanica, anketa, projektno učno delo, slikanica Cirkus

PICTURE BOOK – AN EXAMPLE OF GOOD PRACTICE

Abstract

A picture book has a special place in the life of a child and an adult. As I am a teacher in the first educational cycle, I often come across a picture book at my work. The reason why I am interested in a picture book derives from the fact that this is a literary genre for a child which is certainly one of the most intensive and successful forms of aesthetic communication. My intention was to find out what is the attitude of children towards a picture book and illustration in the first cycle at our school. I wanted to learn if the attitude changes with the age of children. I carried out a survey among pupils of the 2nd and 4th classes. The results were interesting. Among other things, pupils are not familiar with the authors of Slovenian youth literature. It is necessary to find attractive approaches to improve pupils' knowledge in this field. In my article, I present a project "Let's make a picture book", in which we successfully eliminated the insufficient knowledge of pupils.

Keywords: Key words: original Slovene picture book, survey, project learning work, a picture book Circus

1 UVOD

Anketirala sem učence 2. in 4. razredov OŠ. Hote sem izbrala drugi in četrty razred. V drugi razred prinašajo otroci že v določeni meri oblikovan odnos do slikanice, saj se v prvem razredu veliko pozornosti namenja slikanici. V drugem razredu se začenja opismenjevanje, vstopanje v obdobje drugačnega odnosa do knjige in s tem tudi do slikanice, kjer predstavlja slikanica prvo knjigo, ki jo je otrok sposoben sam prebrati. Otroke v četrtem razredu branje, v mislih imam predvsem leposlovje, že popelje na »čudežno potovanje s knjigo v roki«, saj so to po večini bralci, ki nimajo več težav s samo tehniko branja. Največkrat že posegajo po knjigi z večjim številom strani. »Ali otrok v tem obdobju menja odnos do slikanice?« je bilo vprašanje, na katerega sem želela dobiti odgovor. Pomemben del slikanice so ilustracije. Ilustratorji uporabljajo različne likovne načine upodabljanja, v različnih likovnih tehnikah. Zanimalo me je, kakšne ilustracije so všeč otrokom in če se s starostjo menja odnos do različnih tipov ilustracije. Že na razredni stopnji je potrebno, da si otroci pridobijo določeno književno znanje o poznavanju pesnikov, pisateljev in ilustratorjev. V raziskavi sem želela ugotoviti, kakšno je to znanje otrok na naši šoli.

S pomočjo anonimnega vprašalnika, ki sem ga izvedla na šoli, na kateri poučujem, sem prišla do odgovorov:

1. Po slikanici raje posegajo mlajši učenci, medtem ko jo starejši učenci na razredni stopnji začenjajo preraščati.
2. V slikanici je pomemben del namenjen ilustracijam. Vendar ilustracije niso glavno merilo za izbiro slikanice. Tako večina mlajših kot starejših učencev izbira slikanice na podlagi vsebine.
3. Učenci vedo, da so pri ustvarjanju slikanice enako pomembni avtorji likovnega in besednega dela.
4. Pri učencih se menja likovni interes, kar pomeni, da so današnjim učencem všeč drugačne vrste ilustracij, kot so bile učencem še pred desetimi, dvajsetimi leti.
5. Učencem so najbližje ilustracije Zvonka Čoha, ki s svojimi pretiravanji in kontrasti v slikah zabava učence. Poznamo ga tudi kot avtorja risanih in animiranih filmov. Njegovo prostorsko prikazovanje figur v slikah privlači otroke.
6. Učenci poznajo malo število imen ilustratorjev, le malo bolje poznajo imena pisateljev in pesnikov.

Učitelji se moramo zavedati, da morajo učenci že od prvega razreda naprej dosegati izobraževalne cilje na književnem področju, kar pomeni, da učenci ob literarnih besedilih spoznavajo slovensko književnost in usvajajo osnovne literarnovedne izraze.

Pri razvijanju književnozgodovinskih ciljev gre predvsem za dvoje:

- a) Za posredovanje zavesti, da je literarno delo besedilo, sporočilo, ki ga nekdo sporoča, pripoveduje nekemu. Da je besedilo namenjeno njemu, bralcu in da preko besedila, ilustracije vstopa v dialog s sporočevalcem/pisateljem, ilustratorjem. Gre za uzaveščanje komunikacijske situacije.
- b) Poleg tega gre pri izobraževalnih ciljih za prvo znanje o ustvarjalcih slovenske mladinske književnosti. To znanje se posreduje že s samim izborom besedil. Ta uvajajo spoznavanje nacionalne literarne zgodovine s tem, da se osrednost nekaterih avtorjev mladinske književnosti (Svetlana Makarovič, Niko Grafenauer, Tone Pavček, Zvonko Čoh, Gorazd Vahen...) kaže s pogostostjo njihovega pojavljanja. Poznavanje in doživljanje slovenskega kanona dela nas, Slovence, drugačne od drugih, saj imajo drugi svoje

kanone, in tako privzgaža zavest, da vemo, kdo smo in kam sodimo. To se z drugimi besedami imenuje »zavest nacionalne pripadnosti« oz. »narodne identitete«. (Kordigel, Saksida 1999)

Uvajamo literarnozgodovinski princip, s katerim učencem na njim primeren način povemo, da vsako besedilo nekdo napiše, ilustracijo nekdo nariše. V zavesti učencev postane avtor prava oseba, človek, ki pripoveduje pesmi, piše pravljice, zgodbe, riše ilustracije, torej sporočevalec v komunikacijski verigi. Avtor sedaj ni več neko ime in priimek nad besedilom, ampak oseba, ki ima stik z učenci.

Ob književni vzgoji upoštevamo literarnozgodovinski vidik, saj učence navajamo na pravi red v tej vedi:

AVTOR NASLOV BESEDILO, ILUSTRACIJA

Učitelji posredujemo literarno zgodovino najprej s svojim zgledom, če:

- bomo sami vedno, kadar bomo govorili o literaturi, omenili tudi avtorje;
- bomo zmeraj, kadar bomo naročili, kaj bi radi, da učenci preberejo doma, navedli najprej avtorja in šele nato naslov;
- bomo takrat, kadar nam učenci pripovedujejo o tem, kaj so brali, vprašali: »Kdo pa je to napisal, ilustriral?«;
- učence večkrat peljemo v knjižnico in si tam skupaj pogledamo, kaj vse je avtor, ki smo ga brali pri pouku še napisal, ilustriral;
- v šolski knjižnici priredimo avtorske razstave in to s sodelovanjem učencev;
- ob podelitvah bralnih značk izkoristimo obiske ustvarjalcev mladinske književnosti. Učence na obisk pripravimo. Poiščemo, kaj je napisal, ilustriral ustvarjalec, preberemo njegova dela, pregledamo ilustracije.
- v razred povabimo ustvarjalce književnosti iz domačega kraja;
- izvajamo projektno učno delo, pri katerem so učenci aktivni udeleženci v vseh fazah učnega procesa;
- ponovimo literarno znanje kot motivacijo: »Kdo ve, kdo je Ela Peroci?« Vprašanje se navezuje na že obravnavane slikanice pisateljice. (Kordigel 2000)

2 PROJEKT »IZDELAJMO SLIKANICO«

Učitelj mora biti pri svojem delu iznajdljiv, inovativen. Najti mora metode, oblike dela, ki bodo zagotavljale motivacijo učencev in usvajanje ciljev književnega pouka, ki so zapisani v učnem načrtu.

Preko projektne učnega dela sem želela učencem približati slikanico in njene avtorje, saj so rezultati ankete pokazali slabo poznavanje imen avtorjev izvirne slovenske slikanice.

2.1 NAČRTOVANJE

Odločila sem se, da učence motiviram kar z naslovom projekta »Izdelajmo slikanico«. Učenci so takoj sprejeli pobudo. Imeli so mnogo idej, predlogov, želja in pobud za izvajanje projekta. Predlagali smo aktivnosti, s katerimi bomo prišli do končnega cilja, izdelave naše slikanice. Dogovorili smo se, česa se moramo najprej lotiti. Odločili smo se, da povabimo k sodelovanju ilustratorko in pesnico iz našega kraja. Izvajalci projekta smo nato določili, koliko časa bo trajal naš projekt. Dogovorili smo se, da bomo določene etape izvedli v okviru rednih ur pouka.

Z učenci smo izdelali načrt dela oziroma izvedbeni načrt.

NAČRT DELA

	Kaj?	Kdo?	Kje?	Kaj potrebujemo?
1. dan	OBISK PESNICE	učenci učiteljica pesnica	učilnica	pesmi križanka slike
2. dan	OBISK ILUSTRATORKE	učenci učiteljica ilustratorka	učilnica	ilustracije CD, televizija računalnik
3. dan	ILUSTRIRANJE PESMI	učenci učiteljica	učilnica	likovni material
4. dan	RAČUNALNIŠKA UČILNICA <u>skeniranje, tiskanje</u>	učenci računalnikar učiteljica	računalniška učilnica	računalnik <u>optični čitalec</u> tiskalnik papir
5. dan	OBISK KNJIGOVEZNICE vezanje	učenci učiteljica knjigovezka	knjigoveznica	natisnjene liste naše slikanice
6. dan	ZAKLJUČNA PRIREDITEV nastopanje	učenci učiteljica starši, gostje računalnikar	knjižnica	računalnik LCD-projektor naša slikanica

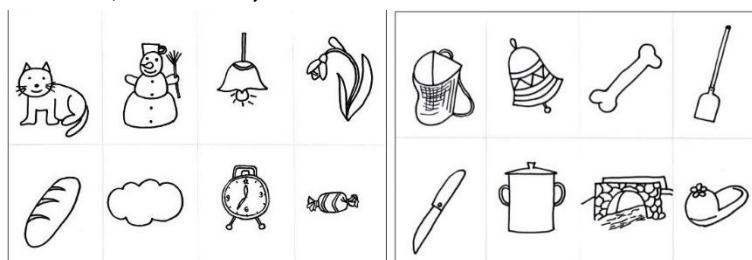
2.2 IZVAJANJE

1. DAN

OBISK PESNICE

V razred smo povabili pesnico Tatjano Uduč, ki piše pesmi za odrasle in otroke. S pisanjem se ukvarja ljubiteljsko. Doma je iz okolice Senovega. Pesnica je učencem predstavila svoje pesmi za otroke.

Po končanem predstavljanju pesmi, so se še sami poskusili v ustvarjanju rim. Pesnica Tatjana Uduč je učence motivirala s pomočjo pesmi »Kako se dela pesem«. V njej je omenjena pesniška skleda, v kateri se kuhajo besede za pesmi. Učenci so si predstavljali, da je pred njimi velika skleda. Vsak je povedal črko iz abecede. Te črke so vrgli v skledo. Nato so vsi vstali in premešali črke, vsak s svojo veliko namišljeno kuhalnico. Nato so začele iz sklede »prihajati« besede. Vsakemu učencu sem dala sliko, ki jo je poimenoval. Poskusili so ugotoviti pare slik-besed, ki se rimajo.

Nato so učenci iskali rime na nekatera njihova imena. Ko so poiskali par, so poskusili besedi postaviti v poved, ki se je rimala. Nastale so naslednje rime:

Maruška hruška je našla kužka.

Žiga včasih je gospod, včasih pa falot.

Poznam deklico Urško, ki je splezala na hruško.

Ime mi je Moni in imam dve limoni.

Naša Manja rada sanja.

Ob koncu druženja s pesnico, so se učenci zahvalili za obisk.

2. DAN

OBISK ILUSTRATORKE

V razred je na povabilo prišla ilustratorka Tina Brinovar, ki je končala Pedagoško fakulteto v Mariboru smer Likovna pedagogika. Ilustrira za otroške revije in se tudi sicer uspešno ukvarja s knjižno ilustracijo. Doma je na Senovem. Predstavila je svoje delo.

3. DAN

ILUSTRIRANJE PESMI

Vsak učenec je dobil svojo pesem. Sledilo je tiho in nato glasno branje pesmi ter razgovor o prebranem. Sledil je pogovor o naslovu slikanice. Z učenci smo se odločili, da jo naslovimo CIRKUS po eni od pesmi v knjigi. Ta naslov smo izbrali, ker nosi več pomenov. Otroški svet je svet »cirkusa«, kjer se vedno nekaj dogaja, kjer so doma radoživost, veselje, nagajivost, nemir. Takšne so tudi pesmi v slikanici. Otroški svet bi bil brez »cirkusa« pust in dolgočasen. Dogovorili smo se za način ilustriranja pesmi. Učenci so sedli k mizam in začeli z delom. Glavno osebo iz pesmi so narisali s črnim flomastrom. Nato so narisano risbo pobarvali z voščeniimi barvami in jo izrezali. Na belem listu so omejili dogajalni prostor s črnim flomastrom in z njim dorisali še ozadje. Izrezane figure so nalepili na narisano ozadje. Ilustracijo so nekateri dopolnili z izrezanimi slikami predmetov iz revijalnega časopisja ali kolaž papirja. Nato so po črti, s katero so omejili dogajalni prostor, izrezali nastalo ilustracijo. Nalepili so jo na enega od prebarvanih papirjev, na katerih se pojavljajo barve naslovnice naše slikanice. Naslovnico in prebarvane liste sem po dogovoru z učenci pripravila sama.

Nastale so zanimive ilustracije.

4. DAN

RAČUNALNIŠKA UČILNICA

Učenci so v računalniški učilnici opazovali in pomagali pri pretvarjanju slik v digitalno obliko in tiskanju slikanice.

5. DAN

OBISK KNJIGOVZNICE

Učence sem odpeljala v knjigovznicu, ki je v bližini šole. S seboj smo odnesli stiskane liste slikanice. Knjigovezka Marjana Abram je učencem opisala svoje delo, jim pokazala nekaj knjig, ki jih je zvezala. Učenci so dejali, da komaj čakajo, da bodo lahko v rokah držali svojo slikanico.

6. DAN

ZAKLJUČNA PRIREDITEV

Ob zaključku projekta smo se odločili, da predstavimo slikanico staršem in gostom v prostorih naše šolske knjižnice. Za nastop smo se skrbno pripravili. Ilustracije smo razstavili za stekli na hodniku, ki vodi v knjižnico. Učenci so se doma naučili vsak svojo pesem. Sestavili smo vabilo, s katerim smo povabili goste. Med recitiranjem učencev smo projicirali ilustracije pesmi. Na flavto je zaigrala ena od učenek.

Dve slikanici smo podarili naši šolski knjižnici. Učenci so bili veseli, da bo »njihova« slikanica v knjižnici. Ob koncu so se razveselili novice, da bo vsak od njih ob koncu šolskega leta dobil v šoli natisnjeno slikanico CIRKUS. S starši in vodstvom šole sem se že pred zaključno prireditvijo dogovorila, da vsak pokrije del stroškov tiskanja in vezanja slikanice CIRKUS.

3 ZAKLJUČEK

Odločila sem se, da preko projektne učnega dela učencem posredujem znanja, ki so se preko ankete pokazala za pomanjkljiva. Učenci so takoj sprejeli pobudo, da izdelajo slikanico. S tem sem že na začetku projekta dosegla notranjo motivacijo pri učencih, ki je nujno potrebna za uspešno delo. Sodelovali so pri pripravi in nastajanju slikanice. Preko lastne aktivnosti so pridobili nova znanja. Spoznali so delo avtorjev slikanic, se sami preizkusili v vlogi ilustratorjev, kar zagotavlja, da bodo večjo pozornost namenili avtorjem slikanic, ki jih bodo prebirali.

Pri književnem pouku je ključnega pomena notranja motivacija. Če je učenec motiviran, je mogoče razvijati njegove potenciale. Ustvarjalnost in lastna aktivnost sta pogoja za pridobivanje novih znanj in pogoja za izražanje svojih doživetij, spoznanj in mnenj o literarni umetnini.

Literatura in viri

1. Kordigel, M. (2000). Mladinska literatura, otroci in učitelji. Ljubljana: ZRSŠ
2. Kordigel, M. in Saksida, I. (1999). Jaz pa berem! Priročnik za učitelje. Ljubljana: Rokus
3. Klemenčič, L. (2004). Slikanica v mladinski književnosti. Otrok in knjiga 59

4. Blažič, M. (2000). Modeli za ustvarjalni pouk književnosti v osnovni šoli. Ljubljana: ZRSŠ
5. Program osnovna šola. Slovenščina. Učni načrt. (2019). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf

ANDREJKA BOJNEC

OŠ BELTINCI

BUČE SO OKROGLE, OTROCI PA TUDI

Povzetek

V svojem prispevku se bom dotaknila perečega problema sedanjega časa, in sicer DEBELOSTI PRI OTROCIH. Ustavila se bom pri nekaterih vzrokih zanjo. Srčika prispevka pa bo ISKANJE REŠITEV in predvsem PREVENTIVA.

Ustavila se bom na treh področjih:

1. GIBANJE
2. ZDRAVA PREHRANA
3. PITJE VODE

Potrudila se bom, da bom navajala KONKRETNE in URESNIČLJIVE ideje za IZBOLJŠANJE stanja na tem področju. Ideje bom uresničevala prek krožka v tem letu na naši šoli.

Želim si videti še več SREČNIH OTROK z ZDRAVO SAMOPODOBO!

Ključne besede: debelost pri otrocih, iskanje rešitev, gibanje, zdrava prehrana, pitje vode, konkretne in uresničljive ideje, srečni otroci, zdrava samopodoba.

THE PUMPKINS ARE ROUND AND SO ARE THE KIDS

Abstract

In my article I am going to talk about a serious problem of modern times, which is obesity of the children. I am going to give some reasons for it, but my focus is going to be on finding solutions and prevention.

I am going to talk about three areas: movement, healthy eating and drinking water. I will try to give concrete and realizable ideas for improvements on this area. In this school year I am trying to realize the ideas at the after-school activities.

I wish to see more happy children with a positive self-image.

Keywords: obesity of the children, finding solutions, movement, healthy eating, drinking water, happy children, positive self-image

Danes živimo v debelilnem okolju – to je v okolju, v katerem je človek izpostavljen številnim možnostim prevelikega energijskega vnosa in obenem premajhne porabe. To pomeni, da je ponudba hrane taka, da hitro vnesemo v telo veliko količino kalorij, obenem pa zaradi današnjega sedečega življenjskega sloga teh kalorij ne porablamo. Evolucijska razlaga debelosti pravi, da je človeški organizem narejen za gibanje, ne pasivnost, in za uživanje energijsko redke, hranilno bogate hrane. Raziskave Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) kažejo, da prav v vseh družbenih skupinah na prehranske odločitve bolj vplivajo možnosti v okolju kot posameznikove odločitve.

https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/debelost_pri_om_daljsa_spletna_avg2016_final_01082016.pdf

Posledica debelilnega okolja je, da srečujemo preveč otrok in mladostnikov, ki imajo preveliko telesno težo.

Pridobivanje telesne teže je v največji meri posledica normalne reakcije normalnih ljudi, vendar v nenormalnih razmerah.

Kaj to pomeni? Ko se človek nasiti z določeno vrsto hrane, želja po tej vrsti hrane izgine. Ko se pojavi nova vrsta hrane, apetit za to novo vrsto hrane ni popolnoma zmanjšan in človek lahko uživa hrano naprej, kar evolucijsko predstavlja prilagoditveno prednost. V današnjem »debelilnem okolju«, ki neprestano proizvaja nove vrste hrane, pa prav ta evolucijsko uspešna prilagoditev prispeva k prenejanju in pojavu prekomerne telesne teže. Naraščanje debelosti v otroštvu vzbuja veliko skrb, saj predstavlja veliko tveganje za povečanje števila srčno-žilnih obolenj, sladkorne bolezni in rakavih obolenj v prihodnje. Poleg tega se pojavlja vedno več otrok z metabolnimi motnjami, kot sta npr. sladkorna bolezen tipa II in metabolni sindrom, ki so se včasih pojavljale skoraj izključno pri odraslih. Poleg številnih škodljivih posledic za zdravje ima debelost tudi psihološke in socialne negativne učinke.

Ker je debelost pomemben vzrok obolevnosti in umrljivosti, ki ga je mogoče preprečiti, in ker je debelost težko zdraviti, je njeno preprečevanje še toliko pomembnejše.

ZDRAVA PREHRANA

Vse, kar jemo, učinkuje na naše telo. Zato je pomembno, da mladostniki jedo zdravo.

Prehranjevanje lahko vpliva na (samo)podobo in počutje, pa tudi na telesno zdravje v kasnejših letih.

V najstniškem obdobju se hrana lahko poveže s simboliko odraščanja, tako telesnega kot duševnega in socialnega. Sprejemati prednosti, pa tudi obveznosti odraslih, je večinoma prijetno. Včasih pa odraščanje mladostnika napolni tudi z dvomi, nelagodjem in strahom. Takrat se lahko zateče tudi k hrani, kar lahko pripelje do motenj hranjenja. Izražajo se tako, da mladostnik je preveč ali premalo. Obenem pa lahko občuti tudi nezadovoljstvo s svojo telesno težo in jo skuša uravnavati.

Ključno je, da imajo starši pri uveljavljanju zdravih prehranskih navad svojih otrok podporo okolja. Pa naj gre za ponudbo hrane v trgovinah in v t.i. koridorjih ponudbe ob blagajnah, za oglaševanje visoko mastne, sladke in slane hrane v različnih medijih in na družabnih omrežjih, ponudbo igračk ob prehranskih proizvodih in podobno.

Pogosto slišimo, da otroku, ki ima povečano telesno težo, težko uspe težo normalizirati, če se mu v teh prizadevanjih ne pridružijo vsi člani družine.

Smo v skupini držav, ki prehrano v vrtčevskem in šolskem okolju urejajo celovito. To pomeni, da so teme prehrane, telesne dejavnosti in zdravega življenjskega sloga nasploh vključene v formalni in v skriti kurikulum. Imamo smernice zdravega prehranjevanja s pripadajočimi standardi in normativi ter šole z večinoma lastnimi kuhinjami, ki otrokom pripravljajo do štiri obroke dnevno. Otroci se v šoli lahko spoznavajo z različnimi vrstami hrane, se vključujejo v proces priprave hrane, spoznavajo značilnosti posameznih vrst živil in njihove koristi. Deležni so dobrih vzgledov in učenja s strani sovrstnikov, starejših otrok in odraslih.

Zato na NIJZ zagovarjajo implementacijo sistemskih ukrepov različnih sektorjev, opisanih v Resoluciji o Nacionalnem programu prehrane in telesne dejavnosti 2015—25, ki otrokom omogočajo življenje v okoljih, v katerih bodo lahko razvijali zdrave prehranske in gibalne navade.

To pomeni omejitve pritiska trženja visoko mastnih, sladkih in slanih živil, omejitev ponudbe tovrstnih živil na trgu ob povečevanju ponudbe preoblikovanih, bolj zdravju naklonjenih živil, spodbujanje uživanja zdravega prehranjevanja z vzdrževanjem in nadgrajevanjem sistema vrtčevske in šolske prehrane, podprtega s strokovnimi smernicami, povečevanje uživanja zelenjave in sadja s pomočjo Sheme šolskega sadja in zelenjave, zadostnim številom ur telesne vzgoje v šolskem sistemu, omejevanjem sedečega vedenja pred različnimi ekrani, povečevanjem možnosti za telesno dejavnost v lokalnih skupnostih, pogoje za dobro duševno zdravje in uveljavljanje primernih vzorcev spanja ter številne druge aktivnosti za večjo kakovost življenja in boljše zdravje.

Nacionalni program o prehrani in telesni dejavnosti 2015—2025 (NPPTD 2015-25)²⁵, sprejet julija 2015 v Državnem zboru, je predvidel niz celovitih ukrepov za izboljšanje pogojev za prehranjevanje in telesno dejavnost za otroke v vseh okoljih, kjer otroci živijo, delajo in se igrajo. Pohvalno je, da je ukrepe usklajeno pripravilo več različnih resorjev, zato bo njihovo uveljavljanje lažje. Kot je pokazalo poročilo o vrednotenju²⁶, NPPTD 2015—25 izhaja iz uspešnega izvajanja nacionalnega programa prehranske politike 2005—10 (NPPP2005—10) in zastavljenega Nacionalnega programa telesne dejavnosti 2007—12.

Primeri, kot so pripravljene prehranske smernice za različne populacijske skupine, uveljavljen Zakon o šolski prehrani, Shema šolskega sadja in zelenjave, Dan slovenske hrane in drugi, kažejo na pomen celovitega pristopa, povezovanja številnih aktivnosti, sektorjev in relevantnih deležnikov. NPPTD 2015—25 stopa korak naprej, saj združuje usklajene strateške ukrepe za izboljšanje prehrane, povečanje telesne dejavnosti in gibalne zmožnosti ter tako pomembno prispeva k celoviti obravnavi področja.

GIBANJE

Hrana pa ni vse. Za to, da otroci ne bodo imeli težav s povečano telesno težo in da bodo gibalno učinkoviti, jim je potrebno omogočiti gibanje, gibanje, gibanje. In še enkrat gibanje. Naša telesa so ustvarjena za gibanje. Prav tako je pomembno spanje. Današnje raziskave kažejo, da imajo otroci, ki premalo spijo, več težav s povečano telesno težo. In ne nazadnje, uspešno obvladovanje stresa in dobro duševno zdravje je temelj zdravega življenjskega sloga in pozitivno vpliva na vzdrževanje priporočene telesne teže. SLOfit Podatki Fakultete za šport UL so pokazali, da imamo pri otrocih in mladostnikih ne le problem s klasično razumljeno debelostjo, ampak tudi s sarkopenijo in telesno manj zmožnostjo tako pri otrocih s povečano telesno težo kot pri otrocih s priporočeno telesno težo - približno desetina naših otrok ni gibalno učinkovitih ali preprosto ni »fit«.

SAMOSPOŠTOVANJE

V obdobju odraščanja je telesna teža in posledično samopodoba močno povezana tudi z odnosom do samega sebe, s samozavestjo in samospoštovanjem. Primerna telesna teža lahko daje večji občutek sproščenosti in vpliva na dobro počutje.

Debelost je kompleksen družbeni problem, ki zahteva kompleksne rešitve – na področju prehrane, telesne dejavnosti in gibalne učinkovitosti, ustreznih vzorcev spanja in dobrega duševnega zdravja. Posameznikove zdrave izbire naj omogočajo zdravju prijazna okolja, za kar je s svojimi ukrepi odgovorna država.

ISKANJE REŠITEV

V centru za zdravljenje bolezni otrok v Šentvidu pri Stični poteka program: ŠOLA ZDRAVEGA NAČINA ŽIVLJENJA.

Šolo letos spoznavam od blizu in osebno ugotavljam veliko učinkovitost programa. Otroci so obravnavani celostno z različnih vidikov.

Načela zdrave prehrane

- Otroci spoznajo pomen samokontrole in samodiscipline v vsakdanjem življenju (vodenje dnevnika ZDRAVE PREHRANE IN ZDRAVEGA NAČINA ŽIVLJENJA - glede na sposobnosti otroka).
- Otroci usvojijo zdrave prehrabene navade:
 - o izbira zdrave hrane (glede na piramido zdrave prehrane)
 - o pravilna razporeditev hrane po obrokih
 - o pravilna priprava hrane o ustrezna količina hrane o kulturno uživanje hrane.

Psihosocialna služba

Debelost vpliva tudi na psihosocialno sfero posameznika.

Posledice nezadovoljstva s telesno podobo so:

- negativna samopodoba
- zmanjšana samozavest
- občutki manjvrednosti, sramu in krivde
- negotovost, plahost, osamljenost.

Vse to se pri otrocih in mladostnikih pogosto manifestira v opaznih vedenjskih težavah. Razvijejo se lahko tudi bolj resne motnje, kot so depresija in različne motnje hranjenja (npr. prenajedanje, bulimija, anoreksija).

Psiholog

Strokovna psihološka obravnava poteka v obliki individualnih in skupinskih pogovorov ter različnih delavnic.

Cilji:

- povečati motivacijo za zmanjšanje telesne teže
- vplivati na spremembo stališč do hrane in prekomerne prehranjenosti ter ozavestiti dejstva o zdravem načinu življenja
- pomoč pri pridobivanju socialnih veščin in izboljšanju samopodobe
- predelovanje različnih psihosocialnih težav, ki so povezane z debelostjo
- napotki in spodbuda za nadaljevanje dela na sebi po odpustu. Za najbolj učinkoviti pri nižanju telesne teže in odpravljanju spremljajočih posledic sta se izkazali vedenjska in kognitivno-vedenjska terapija.

Delovna terapija

Cilji:

- otroku s prekomerno težo olajšati prehod iz domačega okolja v bolnišnico, mu pomagati pri sprejemanju vrstnikov in prilagajanju na novo okolje
- omogočiti otroku, da spozna različne vrste komunikacije (verbalna, neverbalna) in skuša usvojiti družbi sprejemljivejšo komunikacijo
- doživeti in identificirati čustva, spoznati pomen govora pri sproščanju potlačenih čustev
- raziskati določene situacije, otroku ponuditi možnost odigrati neprijetne in mučne situacije
- se sprostiti, dobiti pozitivne izkušnje v skupini vrstnikov
- prevzeti pobudo in biti pri tem sprejet
- otroku omogočiti, da spozna sebe in druge, spozna učinke svojega vedenja na druge, postane bolj samozavesten in se mu izboljša samopodoba
- pri otroku spodbujati kreativnost, ustvarjalnost in domišljijo, mu ponuditi možnost izražanja samega sebe prek kreativne tehnike.

Fizioterapija

Cilji:

- ozavestiti otroke o pomenu gibanja in jih naučiti pravilnega izvajanja
- zmanjšanje telesne teže predvsem na račun maščobnega tkiva
- ohranitev in pridobitev mišične mase telesa (naučiti jih vaje za moč in oblikovanje telesa)
- pridobivanje splošne telesne kondicije
- omilitev telesnih nepravilnosti (korektivna gimnastika, naučiti jih vaje za pravilno telesno držo)
- naučiti jih zaščite pred poškodbami (pomen pravilnega ogrevanja)
- otroku vzbuditi željo po gibanju in ga motivirati za nadaljnje ukvarjanje z njo; pomen pozitivne izkušnje v sebi enaki skupini.

PREVENTIVA

Na tem področju sloni delo pri krožku ZDRAV NAČIN ŽIVLJENJA v letošnjem letu:

- osveščanje sebe in sošolcev
- puščanje sledi po šoli
- konkretne akcije (priprava drenulj, ki so bogate s C – vitaminom in podkrepitev z napisom, ki spodbuja k poskušnji)
- iskanje in prebiranje literature
- priprava zdravih prigrizkov in ponudba le – teh ob priložnostih
- gibalne akcije
- pitje vode

POZABLJENE DRENULJE

Začeli smo s ponudbo suhih drenulj. Postavili smo jih na vidno mesto. Napisali smo spodbudno besedo v verzih, da bi nagovorili mimoidoče:

NE POZABI JESTI DREN,

KO SI PREHLAJEN!

Mimoidočim smo razlagali o zdravilnem učinku drenulj. Ugotovili smo, da drena ljudje nimajo več doma in ga zato ne uporabljajo.

META

Vzeli smo si čas in natrgali lističe mete ter jo posušili.

META POSKRBI,

DA PO ČAJU ZADIŠI!

Pripravili in postregli smo metin čaj. Ob trganju se je razpletel pogovor o tem, kaj suši babica. Deklico sem zadolžila, da prinese babičine rastline za čaje in jo povpraša o uporabi. Pripravili smo vzorčni kozarček metinega čaja in ga odnesli učiteljicam.

Po literaturi smo poiskali recept za pripravo zeliščnega napitka iz mete proti utrujenosti. Obesili ga bomo na vidno mesto v šoli.

4 ZAKLJUČEK

Želim videti še več srečnih otrok. Želim videti srečnejše otroke.

Najbolj nas bogati čas, ki ga preživimo skupaj. Zapomnimo si stvari, ki jih NAREDIMO. Ceniti začnemo stvari, ko se potrudimo.

Še naprej bom iskala možnosti, da se spomnimo na stvari, ki smo jih kot ljudje pozabili. Prav to je eden od razlogov, da človek človeku ni več človek.

Prebrala sem pri zdravilnih zeliščih, da bi bila kopriva že iztrebljena, če bi ljudje vedeli, kako je koristna. Pa mi je en otrok ravno danes razlagal, da koprive ne sme niti prijeti.

Tako po majhnih korakih, stopinjicah bomo spreminjali miselnost ljudi, ki se bodo želeli vrniti nazaj k naravi, k človeku, k sebi. Zakaj najdaljša je ravno pot, ki te pripelje najbliže k sebi. Že dolgo tega, kar sem jo slišala, to misel. Pa vedno bolj resnična je.

Literatura in viri

1. <https://www.czbo.si/sola-hujsanja.html>
2. https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/debelost_pri_o-m_daljsa_spletna_avg2016_final_01082016.pdf

BRANE BOŽIČ
OŠ FRANA ALBREHTA

SPROŠČANJE Z GIBANJEM V ČASU PODALJŠANEGA BIVANJA

Povzetek

Ko na medmrežju iščemo fotografije učilnice z učenci in učiteljem, večino krat naletimo na stoječega učitelja in sedeče učence z dvignjeno roko. Seveda vseh dejavnosti učitelj ne more izvesti brez mize in stola ter sedečega položaja, vendar samo gibanje lahko vključuje kot metodo poučevanja ali pa kot čas za usmerjeno sprostitveno dejavnost. Nekateri otroci težko ohranjajo ustrezno raven pozornosti v učilnici. To se lahko opazi, ko so nekateri učenci videti utrujeni, nepazljivi in brez osredotočenosti. Takrat posežemo po sprostitvenih dejavnostih. Mednje spada tudi gibanje.

Ključne besede: učenec, gibanje, usmerjena dejavnost, podaljšano bivanje

RELEASE OF TENSION BY MOVING DURING AFTERSCHOOL STAY

Abstract

When looking for photos of a classroom with students and a teacher online, most of the times we come across a standing teacher and sitting students with their hands raised. Of course, all activities cannot be performed by the teacher without a table and chair and a sitting position, but movement alone can be included as a method of teaching or as a time for focused relaxation activity. Some children find it difficult to maintain an appropriate level of attention in the classroom. This can be observed when some students seem tired, careless and out of focus. This is when we resort to relaxation activities. These include movement.

Keywords: pupil, movement, focused activity, afterschool stay

1 UVOD

Učitelj vedno išče metode, ki so primerne za oddelek, ki ga trenutno poučuje. Vsak oddelek ne potrebuje enakih dejavnosti. Učenci so različnih učnih tipov. V vsakem oddelku je delež učnih tipov različen. Tudi v podaljšanem bivanju so potrebne minute za gibanje, preko katerega učenci razbremenijo napetost v telesu in umirijo misli. Večinoma se učenci, ko imajo čas za igro, poslužujejo sedečega položaja (namizne igre). Se presedejo iz stola na drug stol.

Opaziti je, da se vedno več govori in piše o pomenu gibanja ter se vpeljuje v šole tudi programe, ki vključujejo gibanje. Ni dovolj se samo zdravo prehranjevati, ampak tudi gibati. Predvsem gibanje z namenom sproščanja.

Podaljšano bivanje je del pouka, ki se izvede po dopoldanskem pouku. Takrat učenci delujejo drugače kot v dopoldanskem času. Velikokrat se zgodi, da so učenci težje obvladljivi in sposobni izvesti manj miselnih dejavnosti. Njihova telesa so že utrujena od dopoldanskega dela, misli pa nasičene z informacijami in samim dogajanjem dopoldan. V času podaljšanega bivanja je torej potrebno sprostiti to napetost, ki nastopi zaradi različnih dejavnikov. Učenci se pogosto te napetosti ne znajo sprostiti, zato postanejo nemirni ter neproduktivni. Domačo nalogo tako opravljajo veliko časa in pogosto naloge ne ostanejo v spominu dalj časa. V času njihovega opravljanja niso bili miselno prisotni in si bistva zato ne zapomnijo.

Nekateri učenci nosijo napetost v sebi iz dneva v dan. Šola jim je edini prostor sprostitve. Žal še vedno prihaja do psihičnega in fizičnega nasilja nad otroki tudi v družinskem okolju. Marsikateri učenec si ne upa oz. ne zna povedati, da se mu dogajajo krivice in kratijo njegove pravice. Empatičen učitelj lahko tudi v podaljšanem bivanju pripomore k temu, da učenec odloži breme s svojih ramen in se nauči tehnik sprostitve. Tako si lahko sam pomaga v nemirnih situacijah in pozitivno vpliva tudi na sovrstnike.

2 POMEN GIBANJA MED UČNIM PROCESOM

Telesna aktivnost je ključnega pomena za dobro zdravje vsakega šoloobveznega otroka. Vadba krepi njihove mišice in kosti ter zagotavlja, da so njihova telesa sposobna narediti običajne otroške stvari (dvig nahrbtnika, vodenje igre). Prav tako pomaga nadzorovati svojo težo in zmanjšuje tveganje za kronične bolezni, kot sta visok krvni tlak in diabetes tipa 2.

Gibanje je premor od tistega na kar se otroci osredotočajo med delovnim časom. Ima veliko korist, saj zmanjšujejo stres in frustracije ter povečajo pozornost in produktivnost. Učenci so manj utrujeni, bolj pozorni in osredotočeni. Za šolarje, to običajno časovno pomeni od 10 do 15 minutah gibanja.

Cilj takšnih odmorov je, da se otrokovi možgani potem bolje osredotočijo. To pomeni, da učenci vstanejo in se premikajo, ko so dalj časa sedeli. Gibanje poveča pretok krvi v možganih, kar pomaga pri osredotočenosti in budnosti. Raziskave so pokazale, da se otroci hitreje učijo po vadbi. V eni izmed raziskav so bili učenci za 20 odstotkov hitreje pri učenju besednih besed po vadbi kot takrat, ko jih niso.

Krajši odmori z gibanjem pomagajo zmanjšati tesnobo, kar je običajno pri učencih z učenimi težavami in zmanjšano pozornostjo. Prav tako se, če uspemo rešiti nalogo, dvigne samozavest in gradi samopodoba. Učencem se tako pokaže, da obstaja veliko načinov, kako se spoprijeti z izzivi in ostati motiviran.

Učenci naj bi bili tekom šolskega dneva vsaj 60 minut telesno aktivni. Tako kot odrasli tudi otroci začnejo izgubljati osredotočenost, ko morajo dalj časa ostati mirni in tihi. Koliko smo mi pozorni, ko sedimo na sestanku ali poslušamo na konferenci dalj časa? Sprva smo skoncentrirani, a ker nekaj časa mirno sedimo, je naravno, da naša pozornost začne pojenjati.

Da bi ohranili pozornost, se lahko prestavimo na stolu, prekrižamo roke, noge ali gležnje, raztegnemo hrbet ali razmigamo vrat. Ti rahli gibi nam dajejo povratne informacije o drži in budnosti ter nam pomagajo pri ponovni vzpostavitvi energije in ponovni osredotočenosti. Če bi torej dali učencem pogostejše priložnosti, da vstanejo in se gibljejo skozi šolski dan, bi bolje sodelovali in se bolj vključili v proces učenja. Takrat spremenimo rutino vhodnih informacij. Naši možgani so pripravljene na novosti, osvežimo naše razmišljanje in vidimo situacijo skozi drugačno luč. V teh nekaj minutah gibanja se možgani oddaljijo od učenja, pomnjenja in reševanja problemov. Gibalni odmor pomaga pri ohranjanju in obdelavi novih informacij.

3 DINAMIKA V PODALJŠANEM BIVANJU

Podaljšano bivanje šole organizirajo po pouku. Namenjeno je učencev prvih dveh triletij. Vključenost vanj je prostovoljna, vodeno je strokovno. Razdeljeno je na štiri dejavnosti: samostojno učenje, sprostitveno dejavnost, ustvarjalno preživljanje časa in kosilo. V času samostojnega učenja učenci samostojno opravljajo učne obveznosti.

Ker se po navadi samostojno učenje izvaja takoj po pouku, je potrebno vmes dovoliti učencem, da se gibajo in jih učitelj zaposli glede na njihove interese. V oddelku podaljšanega bivanja učenci prihajajo in odhajajo ob različnih urah, ker odhajajo domov ali k različnim dejavnostim. Zaradi utrujenosti in nemotiviranosti pri učencih pride do težav pri izvedbi domače naloge in sodelovanja pri vodenih aktivnostih (Burja Čerin, A., 2011).

Učenci so že po naravi živahni. Učitelj v podaljšanem bivanju mora torej najti način, kako preusmeriti to energijo. Pri tem naj sodelujejo v skupini ter imajo možnost biti ustvarjalni. Nekatero dejavnosti so vodene, druge ne. Ko vreme ne dopušča, da bi odšli na dvorišče, se učitelj lahko posluži telovadnice. Običajno gibalne dejavnosti niso v naprej načrtovane, vendar lahko učitelj podaljšanem bivanju, ko učence bolje spozna, presodi, kaj je učencem všeč. Učiteljeva vloga v podaljšanem bivanju ni le učitelj, ki ohranja disciplino, temveč tudi nekdo, ki učencem svetuje, pozna njihove lastnosti in sposobnosti.

Učenci zelo uživajo v igri. Takrat spoznavajo fizično okolje, krepijo živčevje, razvijajo spretnosti in se sproščajo. Ko jim damo na razpolago različne športne rekvizite in jim dovolimo, da se spontano z njimi igrajo ob zvokih različne glasbe, učenci razbremenijo svojo napetost in preusmerijo energijo.

4 SPROŠČANJE Z GIBANJEM

Danes je način življenja hiter. Starši imajo vse manj časa za igro in pogovor z otroki. Mnogi učenci zato po pouku oz. podaljšane bivanju obiskujejo izvenšolske dejavnosti, kjer pa morajo biti tudi zbrani, da lahko dejavnost izvedejo in napredujejo. Zato se pogosto pojavljajo telesne tesnobe in razna obolenja (Uranjek, 1995). Stres namreč ohromi ali upočasni prebavo in druge telesne funkcije. Črevesje pa so naši drugi možgani. Za mnoge otroke je zato posledično značilno, da ne morejo sedeti pri miru, si grizejo nohte, niso zbrani in zvečer ne morejo zaspati.

Zelo pomembno je, da se učenci znajo sprostiti in telesu povrniti ravnovesje. Ko je telo v ravnovesju, je otrok srečen in zadovoljen. Srčni utrip je stabilen, prebavni trakt deluje normalno.

Sproščanje je umirjanje notranje napetosti. Pri učencih lahko uporabimo dihalne, meditativne, vizualizacijske vaje ter telesni stik, gibanje in svet čutil. Z gibanjem učenec sprosti mišice in duševno napetost. Ta napetost se v njihovih telesih nabere takrat, ko večino dneva presedijo. Učenci imajo naravno potrebo po gibanju. Če le-te ne zadovoljijo, pride do napetosti v njihovem telesu. Napetost v telesu nam vzame veliko življenjske energije. Z gibanjem, jogo, različnimi igrami in plesom jo sprostim.

Sproščanje z gibanjem otroku poleg dobrega počutja in ugodja ponuja tudi razvijanje različnih gibalnih spretnosti, ki vplivajo na njegov skladen telesni razvoj. Zraven pa izboljša učne sposobnosti, saj se učenci znebijo nepotrebnih misli, skrbi in informacij (Tubbs, 2004). Cilj sprostitve je, da se učenci prijeten in zanimiv način sprostijo. Učenec spozna, da poleg hitrega in glasbena načina življenja, obstaja možnost tišine in notranjega miru.

5 PRIMER SPROŠČANJA Z GIBANJEM V PODALJŠANEM BIVANJU

Pri pouku podaljšanega bivanja imamo možnost sproščanja z gibanjem izvesti na velikem šolskem dvorišču in v telovadnici.

Preden smo začeli z dejavnostmi po skupinah, so se učenci prosto postavili po prostoru in pod vodstvom sprostiti napetost. Vaje si sledijo tako:

- a) dlan stisnejo v pest. Močno stisnejo in po nekaj sekundah sprostijo;
- b) roke raztegnejo pred sabo. Jih raztegnjene dvignejo nad glavo in jih spustijo ob telo;
- c) stisnejo zobe in ustnice. Sprostijo in zopet stisnejo;
- č) nagubajo nos. Namršijo obraz in ga sprostijo;
- d) dvignejo obrvi, nagubajo čelo in sprostijo;
- e) stisnejo mišice trebuha in globoko vdihnejo. Sprostijo trebušne mišice in izdihnejo.

Učence sem razdelil v pet skupin. Pred začetkom sem predstavil vse športne rekvizite in povedal, da naj si izberejo en rekvizit, ki ga uporabljajo na posamezni postaji. Tako se učenci bolje osredotočijo na sproščanje preko dela z rekvizitom, kot bi se, če bi menjali rekvizite. Takrat bi se osredotočali bolj na izmenjavo.

Vsaka skupina se je postavila na svojo postajo. Na vsaki postaji so bili športni rekviziti. Nekateri so se podvajali, drugi ne. Ob sprostitveni glasbi so učenci poljubno prijeli športni rekvizit in se z njim gibalno udeleževali. Po dveh minutah so se učenci preselili na drugo postajo, Vsak učenec je obiskal vse postaje in se sproščal z različnimi športnimi rekviziti.

Postavitev športnih rekvizitov po postajah:

- a) žogica za tenis, nogometna žoga, balon na zrak;
- b) obroč, mehka žoga, gimnastični trak;
- c) kolebnica, žogica za tenis, penasti valj;
- č) žogica za badminton, pregibna ovira, ravnotežna masažna blazina;
- d) žogica za tenis, kolebnica, lopar za tenis;
- e) lopar za badminton, žoga za odbojko, penasti valj.

Menjava mest je potekala v smeri urinega kazalca.

Na koncu so se učenci zopet postavili poljubno po prostoru, stisnili vse mišice od podplatov do glave in jih na znak sprostiti. To je bila zaključna vaja za sprostitvev.

6 POVEZAVO MED VSAKODNEVNIM GIBANJEM IN UČNIM USPEHOM

Nedavne študije so pokazale, da se učenčevi rezultati pri matematičnem in bralnem testu zvišajo, če prej hodijo na sprehod, tudi če so otroci prekomerni telesni teži in neprimerni. Druge študije so odkrile povezave med otroško aerobno kondicijo in njihovo možgansko strukturo, pri čemer so področja možganov, namenjena razmišljanju in učenju, pri mladih, ki so bolj sposobni, na splošno večja.

Toda te študije so bile kratkoročne, kar pomeni, da niso mogle ugotoviti, ali je kondicija dejansko spremenila otrokove možgane ali so otroci z dobro razvitimi možgani radi vseč vadbo.

Tako so se v novi raziskavi raziskovalci z univerze v Illinoisu v Urbani-Champaign obrnili na šole na javnih osnovnih šolah v okoliških skupnostih. Učenci, stari 8 in 9 let, so sprejeli v program, kjer so učenci vadili po pouku in merili njihov učni napredek v primerjavi s kontrolno skupino. Raziskovalce je zanimalo, ali bi redna vadba izboljšala otrokove učne sposobnosti.

Od 220 učencev, s katerimi so izvedli vrsto testov, s katerimi so lahko izmerili njihovo aerobno kondicijo in učne sposobnosti. Raziskovalci so nato skupino razdelili na pol, saj je 110 učencev nadaljevalo z običajnim življenjem in so bili v vlogi kontrolne skupine. Ostalih 110 fantov in deklet je začelo odvažati vsako popoldne v univerzitetni kampus, kjer so sodelovali v organiziranih, strukturiranih posnetkih, kar je pomenilo divjo, otroško zabavo.

Ob koncu programa sta se obe skupini vrnili na univerzo, da bi ponovili fizične in kognitivne teste. Kot bi bilo pričakovati, so bili otroci v vadbeni skupini zdaj bolj fizično sposobni kot prej, otroci v kontrolni skupini pa ne. Aktivni otroci so izgubili tudi telesno maščobo, čeprav spremembe teže in sestave telesa niso bile v središču pozornosti. Še pomembneje je, da so učenci v vadbeni skupini pokazali tudi bistvene izboljšave svojih rezultatov na vsakem od učnih področij. Bili so boljši pri blokiranju nepomembnih informacij in osredotočanju na nalogah, kot so jo imeli na začetku programa, in so imeli večje sposobnosti preklopa med miselnimi nalogami. Učenci, ki so se največ udeležili vadbe, so se najbolj izboljšali pri spoznavnih rezultatih.

Medtem so učenci v kontrolni skupini tudi sicer zvišali svoje testne rezultate, vendar v veliko manjši meri. V bistvu sta se možgani obeh skupin razvijali, toda pri otrocih, ki so tekli in se igrali, je bil postopek hitrejši in širši.

Švedska raziskava je pokazala, da samo dve uri dodatne telesne aktivnosti vsak teden lahko izboljšata uspešnost v šoli. Vključenih je bilo 408 dvanajstletnikov. Pokazalo se je, da je delež učencev v vključeni šoli v primerjavi s kontrolno skupino dosegel višje nacionalne učne cilje pri vseh preiskanih predmetih. Pri kontrolni skupini je celo prišlo do poslabšanja prvotnih rezultatov.

Po vsakodnevem izvajanju odmora za gibanje po dopoldanskem pouku, se je tudi pri mojih učencih pokazalo, da se med opravljanjem domače naloge veliko bolj zbrani, da med seboj ne pogrevajo sporov iz preteklosti in da domačo nalogo opravijo hitreje.

6 ZAKLJUČEK

V dopoldanskem času pouka učenci pridobijo veliko informacij, so miselno aktivni. Zato je v popoldanskem času zelo pomembno, da se sprostijo, saj le tako kvalitetno izkoristijo vse priložnosti, ki se jim ponudijo tekom dneva. Sproščanje dosežejo skozi igro, gibanje, ples. Hkrati razvijajo in utrjujejo različne spretnosti ter odnos do sebe in drugih.

Vsak učitelj z dobrim opazovanjem učencev popestri čas bivanja v podaljšanem bivanju in s tem omogoči sprostitev napetosti v učencih. Vsak učenec se na dogajanje v dopoldanskem pouku odziva drugače. Mnogi pridejo napeti že k dopoldanskemu pouku, saj imajo doma različne družinske situacije.

Naučiti otroke, da lahko svoje napetosti sproščajo na različne načine, ki vključujejo gibanje, je zlata vredno. Učitelj v podaljšanem bivanju je učitelj, ki učenca vidi, ko mu ni več potrebno sedeti na stolu in mirovati, da se on in drugi naučijo določenih informacij. V podaljšanem bivanju je prostor, ko naj bi učenci delali bolj sproščeno. Če pa s seboj nosijo različne napetosti, se ne morejo sprostiti. Takrat pride v ospredje učitelj, ki razbremeni učence in jim omogoči kvalitetno preživljanje časa in izkoriščanje vseh priložnosti, ki so jim dane.

Ob izvajanju sprostitev z gibanjem po postajah so učenci sprostili svoja telesa. V učilnico so odšli sproščeni in so tako lahko bolje opravljali domačo nalogo. Čeprav so nekateri zaradi učnih težav še vedno težje reševali naloge, se je pokazalo, da so pri svojem delu bolj vztrajni in pridejo do učitelja po pomoč. Večkrat se je zgodilo, da učenci niso iskali zunanjih dražljajev za prenehanje z delom.

Otroci naj se torej ukvarjajo z gibanjem vsak dan. Izvajajo naj dejavnosti za zagotavljanje fizične kondicije in izboljšanje splošnega zdravja. V šoli takšne dejavnosti vključujemo v pouk, ko izvedemo telesno aktivnost v učilnici, v telovadnici ali na šolskem igrišču. S tem nadaljujemo v podaljšanem bivanju.

Literatura in viri

1. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5047899/>
2. <https://kidshelpphone.ca/get-info/tension-release-exercise/>
3. <http://www.phitamerica.org/Academics.htm>
4. <https://www.sciencedaily.com/releases/2014/06/140612104952.htm>
5. Blajs, B, et al. (2005). Razširjeni program osnovnošolskega izobraževanja, Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
6. Burja Čerin, A. (2011). Poučevanje v podaljšanem bivanju – izziv za osebnostni in profesionalni razvoj. Željeznov Seničar, M., Šelih, E. (ur.): Učitelj v podaljšanem bivanju – vizija, delo in izzivi. Ljubljana: MIB
7. Trontelj, S. (2013). Stres in sprostivne tehnike v prvem triletju osnovne šole, diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

ANDREJA BOŽIČ HORVAT

SREDNJA ŠOLA ZA GOSTINSTVO IN TURIZEM MARIBOR

POUK ANGLEŠČINE V PILOTNEM PROJEKTU E-RAZRED NA SREDNJI ŠOLI ZA GOSTINSTVO IN TURIZEM MARIBOR

Povzetek

Današnja, z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo podprta družba v šole vnaša nove izzive in možnosti za poučevanje in učenje. Da bi principe sodobne pedagogike z uporabo tehnologije čim bolj celostno uresničili, smo na Srednji šoli za gostinstvo in turizem Maribor v šolskem letu 2015/16 začeli izvajati štiriletni inovativni projekt E-razred. V prispevku so predstavljene izbrane dejavnosti z IKT pri pouku angleščine kot prvega tujega jezika v programu srednjega strokovnega izobraževanja od prvega do četrtega letnika in ključne ugotovitve ob zaključku projekta.

Ključne besede: inovativna pedagogika, informacijsko-komunikacijska tehnologija, angleščina, tuji jezik

ENGLISH COURSE IN THE PILOT PROJECT E-CLASS AT THE SECONDARY SCHOOL OF CATERING AND TOURISM MARIBOR

Abstract

Nowadays information and communications technologies (ICT) provide new opportunities and challenges for the educators. In order to introduce the principles of the innovative pedagogy and to use modern technologies in the classroom, The Secondary School of Catering and Tourism Maribor, in 2015 started its own four-year innovative project named E-class. The paper presents four examples of integrating the ICT into the English as a foreign language course at the upper secondary level and emphasizes some most important project outcomes.

Keywords: innovative pedagogy, information and communications technologies, English course, foreign language

1 PILOTNI PROJEKT E-RAZRED

Namen prispevka je predstaviti, kako na Srednji šoli za gostinstvo in turizem Maribor (SŠGT MB) uvajamo informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) v vzgojno-izobraževalno delo z dijaki in pri tem uresničujemo svojo vizijo projekta E-šolstvo. Ta zajema razvoj vseh udeležencev na področjih stroke in informatizacije ter vzgajanja in izobraževanja za celovito osebnost, pri čemer šola spodbuja dijake in učitelje, da se prostovoljno vključujemo v aktivnosti na svojem interesnem področju (Letni delovni načrt Srednje šole za gostinstvo in turizem Maribor za šolsko leto 2015/16, 2015).

Ob zavedanju, da je današnja družba podprta z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, ki v šole vnaša nove izzive in možnosti za poučevanje in usvajanje znanj, je SŠGT MB svojim učiteljem omogočila večkratno izobraževanje za uporabo spletnega učnega okolja Moodle in zagotovila nenehno usposabljanje kadra na področju računalniških znanj. Na SŠGT MB je večje število učilnic opremljenih z interaktivnimi tablam, pri čemer so posamezne opremljene še z dodatnimi računalniki za dijake, že več let pa se uporabljata e-redovalnica in e-dnevnik.

V šolskem letu 2015/16 se je na pobudo šolskega e-razvojnega tima na SŠGT MB začel izvajati štiriletni interni pilotni projekt, imenovan E-razred. Cilj projekta je bilo poučevanje z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo po načelu inovativne pedagogike 1:1. Za e-razred smo izbrali en oddelek prvega letnika SSI-programa gastronomija in turizem, smer turizem (Poročilo komisije za kakovost 2015/16, 2016).

V nadaljevanju pričujočega referata so predstavljeni štirje praktični primeri rabe IKT, ki sem jih izvedla pri pouku angleščine v obdobju štirih šolskih let od 2015/16 do 2018/19.

Koordinatorica pilotnega projekta je v načrtu dela za prvo šolsko leto kot cilj našega dela navedla uvajanje dijakov e-oddelka na izvajanje pouka z uporabo IKT po principih inovativne pedagogike 1:1 s pripisom, da bomo dejavnosti, podprte z IKT, izvajali le v primerih oz. situacijah, ko bo z njimi lažje doseči cilje, zapisane v kurikulu, ter da bodo učitelji tovrstne dejavnosti dijakov vrednotili v skladu z načrti ocenjevanja znanja (Letni delovni načrt Srednje šole za gostinstvo in turizem Maribor za šolsko leto 2015/16, priloga: Letni delovni načrt E-razreda za šol. leto 2015/16, 2015).

Izkušnje za delo po principu inovativne pedagogike 1:1 so koordinatorica in posamezni člani oddelčnega učiteljskega zbora že pridobili v predhodnih projektih, kot sta mednarodni projekt Creative Classrooms Lab in nacionalni projekt Ustvarjalni razred. Vsi člani oddelčnega učiteljskega zbora E-razreda pa smo vzporedno s potekom projekta lahko obiskovali dodatna strokovna izobraževanja s področja dela v spletnem okolju oz. dela v oblaku ter usvajali uporabo različnih aplikacij. Nekatera izobraževanja so potekala na šoli in so jih izvedli izkušeni učitelji, druga pa sta v obliki svetovanja ponudila Arnes in ZRSŠ ali so bila objavljena na SIO-portal. Pri izmenjavi primerov dobre prakse smo sodelovali vsi člani oddelčnega zbora e-razreda, saj smo ob koncu vsakega konferenčnega obdobja s pomočjo skupne preglednice ovrednotili svoje delo in ga na kratko predstavili sodelavcem v oddelku.

Kot učiteljica angleščine sem se zaradi narave predmeta že prvo leto pridružila timu učiteljev, ki smo v izbranem oddelku izvajali več ur pouka s tehnologijo kot v drugih oddelkih istega programa. Da bi pouk lahko potekal v skladu z zastavljenimi smernicami, smo na šoli opremili posebno učilnico s 30 računalniki. Dijaki e-razreda so imeli v prvem letniku večino pouka v tej specializirani učilnici, kasneje pa smo delo organizirali tako, da je vsak učitelj, vključen v e-projekt, imel vsaj nekaj ur pouka v izbrani učilnici.

2 NAČRTOVANJE DEJAVNOSTI PRI POUKU ANGLEŠČINE V PILOTNEM E-ODELKU

V skladu s smernicami inovativne pedagogike 1:1, kjer vsak posamezni dijak uporablja svojo, s spletom povezano napravo, je uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije vpeta v vse sestavine izobraževalne procesa, tako organizacijsko-tehnično kot vsebinsko. Učitelji smo zato v skladu s predmetnimi katalogi pripravili izvedbene kurikule za posamezni predmet oz. strokovni modul, pri čemer smo v vsaj enem sklopu predvideli učne situacije, ki dijakom omogočajo učenje s pomočjo IK-tehnologije in ustvarjajo učne priložnosti, ki dijaka postavijo v aktivno vlogo in središče učnega procesa. Pri tem smo iskali orodja in načine dela s tehnologijo, s katerimi bo pouk boljši in učinkovitejši, učitelj pa bo v vlogi organizatorja in mentorja, ki učenje prepusti dijakom. Pri pripravi izvedbenih kurikulov sem izhajala iz Kataloga znanja za prvi tuji jezik, ki predpisuje uporabo IKT, uvajanje sodobnih pristopov in uporabnih življenjskih učnih vsebin, ki so v sozvočju z dijakovimi osebnimi in poklicnimi interesi. Katalog ob tem določa še posamezne ključne zmožnosti, ki jih je potrebno razvijati. Med njimi je zmožnost »učiti se učiti«, ki dijaku omogoča, da se samostojno in učinkovito spopada z novimi izzivi v učnem procesu, da učinkovito načrtuje svoje delo in smiselno uporablja vire, zna poiskati vse potrebne informacije s pomočjo literature ali svetovnega spleta ter je zmožen samostojnega učenja. Poudarek pa je tudi na razvijanju informacijske zmožnosti in s tem uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije (Katalog znanja prvi tuji jezik – angleščina/nemščina, 2011).

Učitelji v timu smo se že pred pripravo kurikulov dogovorili, v katerih sklopih in v kakšnem časovnem zaporedju ter obsegu bomo pri posameznem predmetu oz. strokovnem modulu izvajali pouk s tehnologijo. Uporabo IKT smo enakomerno porazdelili čez šolsko leto, dorekli pa smo tudi vrednotenje in ocenjevanje znanja dijakov. Medtem ko so se nekateri učitelji odločili, da bodo dejavnosti, podprte z IKT merili s številčno oceno, sem med standarde znanj za ovrednotenje tovrstnih dejavnosti pri angleščini predvidela le kategorijo opravljenih/ni opravljenih. Ker sem rabo tujega jezika in njegovo usvajanje želela ohraniti kot primarni cilj pouka, IKT pa uporabiti kot orodje, sem dijakom na začetku leta pojasnila, da bodo v primeru odsotnosti od pouka posamezno dejavnost morali opraviti naknadno.

Pri pripravi izvedbenega kurikula za angleški jezik za posamezni letnik sem ob zapisanih ciljnih v predmetnem katalogu, ki določajo za programe SSI standarde znanj za splošni in strokovni jezik na jezikovnem nivoju B1, želela vključiti dejavnosti z IKT, ki spodbujajo individualno in sodelovalno delo. Prav tako sem za vsak posamezni letnik predvidela uvedbo vsaj enega novega računalniškega orodja, pri čemer sem izbirala med aplikacijami, ki so primerne za usvajanje jezika.

Učitelji na SŠGT MB smo že ustvarili svoje spletne učilnice in jih predstavili dijakom, zato sem se odločila, da jih bom uporabljala tudi v e-razredu, predvsem za lažje informiranje dijakov in oddajanje domačih in seminarskih nalog. Pri pripravi izvedbenega kurikula sem v primerjavi s sodelavci v timu morala nameniti več časa načrtovanju, saj smo v aktivni angleščini za programe SSI izbrali nov, dijakom bolj prilagojen učbenik, kar je v praksi pomenilo, da učbenika še nisem poznala in sem zgolj s teoretičnim predznanjem predvidela, kam in kako vključiti delo z IKT.

V nadaljevanju so predstavljeni izbrani vsebinski sklopi izvedbenega kurikula za pouk angleščine od prvega do četrtega letnika za programe SSI, in sicer tisti, ki predstavljajo celostno zaključene dejavnosti z IKT. Ob tem so namreč potekale še številne druge dejavnosti, ki pa so predstavljale krajšo aktivnost z IKT, kot je npr. uporaba spletnih slovarjev.

2.1 DEJAVNOSTI V PRVEM LETNIKU SSI

Glede na učne cilje pouka angleščine v prvem letniku SSI želim izpostaviti dejavnosti drugega sklopa, imenovanega jezik stroke, znotraj katerega so dijaki usvajali osnovna znanja iz poznavanja dela v gostinstvu (osebje, oprema) ter usvajali in urili besedišče in jezikovne strukture na temo pijače in hrane. Uporabljali so IKT (iskanje informacij na spletu, uporaba spletnih slovarjev, izdelava predstavitev z IKT-podporo), se urili v samostojnem in sodelovalnem delu ter razvijali jezikovne zmožnosti, spretnosti govornega nastopanja in sposobnosti refleksije. Za doseganje zastavljenih ciljev izbranega sklopa sem načrtovala skupinsko delo, podprto z IKT. Dijaki so s pomočjo učiteljevih navodil za delo in informacij s spleta pripravili razširjen slikovni slovar v izbrani aplikaciji Popplet, ga predstavili sošolcem, nato pa o svojem delu s pomočjo iztočnic napisali refleksijo, ki so jo oddali v spletno učilnico. Dijaki so glede na tematiko slovarja bili naključno razdeljeni v šest skupin:

1. skupina je izdelala razširjen slikovni slovar sadja
2. skupina je izdelala razširjen slikovni slovar zelenjave
3. skupina je izdelala razširjen slikovni slovar mesa
4. skupina je izdelala razširjen slikovni slovar rib
5. skupina je izdelala razširjen slikovni slovar metod kuhanja
6. skupina je izdelala razširjen slikovni slovar pijač

(Izvedbeni kurikulum gastronomija in turizem za predmet angleščina v projektu E- razred za 1. letnik 2015/16, 2015).

Za obravnavani sklop sem predvidela skupno 24 ur, delu z IKT sem namenila 14 ur, pri čemer so dijaki v skupinah 6 ur pouka strnjeno uporabljali IKT (seznanitev z aplikacijo Popplet, iskanje informacij za slovar, izdelava in predstavitev slovarja ter zapis in predstavitev refleksij). Da bi dijaki aplikacijo Popplet zmogli uporabiti pri pouku, sem jim v spletni učilnici ponudila na ogled nekaj video vodičev v angleščini ter navodila za delo z aplikacijo in za skupinsko delo. Vsak član skupine je namreč pripravil slovar za določeno število besed (10 do 12 besed), pri čemer je posamezno besedo v skupnem Poppletu opremil s fotografijo ali sliko, prevodom besede, fonetično transkripcijo, povezavo do izgovorjave in povezavo do prispevka z geselno besedo, ki ga je izbral po lastni presoji (npr. kuharski recept), ter viri, ki jih je pri tem uporabil. Po predstavitvi svojega prispevka k slovarju so člani skupine podali refleksijo o opravljeni nalogi, ki jo je vodja skupine povzel, sklepne ugotovitve pa oddal v spletno učilnico.

Dijaki so bili pozvani, da v svojih refleksijah navedejo, katere veščine, kompetence in znanja so ob ustvarjanju skupinskega slovarja najbolj razvijali, kakšna je bila komunikacija v skupini, kolikšen delež predstavlja njihov prispevek, kako so zadovoljni z opravljenim individualnim in skupinskim delom, kako uporaben je njihov slovar in kako ocenjujejo uporabnost aplikacije Popplet.

Večina skupin je v refleksijah navedla, da so razvijali jezikovne in komunikacijske kompetence, saj so se kot skupina morali odločiti o delitvi nalog, pri čemer pa jim delo v skupini ni povzročalo komunikacijskih težav. Delo so si zmogli enakovredno razdeliti, saj je vsak posameznik v skupini bil zadolžen za enako število besed, ki jih je nato tudi sam predstavil. Največ težav so dijaki imeli pri uporabi aplikacije Popplet, saj so jo uporabljali šele drugič, prvič pri strokovnem modulu obdelava turističnih informacij, pri čemer je bila uporaba aplikacije pri angleščini nekoliko drugačna, saj dijaki niso ustvarjali svojega Poppleta individualno, ampak so delali sodelovalno v oblaku. Večina je bila s svojim

prispevkom v skupini zadovoljna, saj jim je v danem časovnem okvirju uspelo izvesti vse, kar so načrtovali. Ocenili so, da so se pri ustvarjanju in predstavitvi slovarja zelo potrudili ter da je nastali slovar zaradi dodanih vsebin, kot so fonetična transkripcija, izgovorjava, članek in viri, zelo uporaben. Kljub sicer pozitivnim vtisom o opravljenem delu pa večini dijakov aplikacija Popplet ni bila zelo všeč in bi raje uporabili PowerPoint. Ker je Popplet v času našega skupinskega dela deloval kot t. i. beta verzija, smo imeli več tehničnih težav z njegovo uporabo. Najbolj pa je dijake motilo, da se je videz slovarja nenehno spreminjal, saj se je z dodajanjem elementov velikost vsakega dodanega besednega gesla oz. Poppleta spreminjala, mrežo gesel pa je bilo vedno težje organizirati.

2.2 DEJAVNOSTI V DRUGEM LETNIKU SSI

Z uvajanjem inovativnega pouka želimo izboljšati odnos dijakov do šole, pouka in znanja v najširšem smislu. Sodobni didaktični pristopi dijaku omogočajo sodelovanje pri načrtovanju njemu lastnih ciljev, skupnem postavljanju kriterijev in izbiri učne poti, s čimer spodbujajo dijakovo prevzemanje odgovornosti za lastno znanje (<https://www.inovativna-sola.si/inovativni-pouk/>).

Da bi v e-razredu dosegla tudi ta cilj, sem v drugem letniku programov SSI za posameznega dijaka predvidela individualno učno situacijo, in sicer pripravo in izvedbo tematskega govornega nastopa, podprtega z IKT. Dijaki so eno izmed tem, kot so znamenitosti Londona, znamenitosti Maribora, tipične jedi angleške, slovenske ali kake druge kulinarike, izbrani prazniki in običaji, izžrebali ob začetku šolskega leta in jo predstavili glede na načrt govornih nastopov (Izvedbeni kurikulum gastronomija in turizem za predmet angleščina v projektu E- razred za 2. letnik 2016/17, 2016).

Kljub temu da govornega nastopa z uporabo IKT nisem ocenjevala, sem dijake v eni izmed prvih ur pouka pozvala, da so po skupinah izdelali merila in kriterije za posamezne kategorije vrednotenja nastopa, kot so npr. sporočilnost, jezik, besedišče, uporaba IKT itd. Ko so skupine poročale o svojem delu, je na tabli nastajal seznam opisnikov za posamezno kategorijo, nato pa smo poskušali določiti tudi meje med zelo dobrim, dobrim in neustreznim govornim nastopom. Slednjič sem dijakom prikazala tudi kriterije, ki so nastali v aktivu učiteljev angleškega jezika za potrebe vrednotenja govornih nastopov, in ugotovili smo, da so merila za ocenjevanje primerljiva, le da so opisniki, ki so jih izdelali dijaki, manj strokovni. Dijaki so v procesu razmišljanja o vrednotenju posamezne kategorije govornega nastopa oz. s predstavitvijo kriterijev in meril za njegovo ocenjevanje že dobili večino informacij o tem, kaj naj govorni nastop vsebuje tako jezikovno kot vsebinsko, da se ovrednoti kot ustrezen. Dijakom sem nato pojasnila, da pri zbiranju podatkov uporabijo splet, pri čemer morajo ustrezno navajati vire, in omejila dolžino govornega nastopa, ki naj traja od pet do petnajst minut. Dijaki so teme svojega govornega nastopa izžrebali, ob tem pa sem jim posredovala še nekaj iztočnic za vsebinsko pripravo naloge. Dijaki programa gastronomija in turizem pripravljajo govorne nastope in pišejo seminarske naloge že v prvem letniku, zato zanje tovrstne zadolžitve niso novost. Kljub temu da so bili dijaki pri izboru informacij in virov dokaj svobodni, sem jih omejila v izboru IKT, saj sem v navodilih za delo navedla, da je predstavitev potrebno pripraviti z orodjem Prezi. V ta namen sem dijakom v spletni učilnici ponudila nekaj povezav do video vodičev v angleškem jeziku.

Do konca šolskega leta so vsi dijaki drugih letnikov opravili govorni nastop, ki je zapisan kot minimalni standard znanj, in ga ovrednotila z opisno oceno opravljenih opravil. Najboljše – izjemne predstavitve sem dodatno nagradila z odlično oceno. Dijaki so se strinjali, da je

Prezi zelo dinamično orodje, ki ga ni težko uporabljati, a ga je v svojih predstavitvah v tretjem oz. četrtem letniku uporabil le redko kdo; večina je raje uporabila PowerPoint.

2.3 DEJAVNOSTI V TRETJEM LETNIKU SSI

Pri načrtovanju pouka po principu inovativne pedagogike, ki aktivno učenje umešča v situacije, ki so bližje realnosti in vključujejo raziskovanje, argumentiranje in ustvarjanje, sem za dijake tretjega letnika predvidela sodelovalno delo in uporabo orodja Microsoft Publisher za izdelovanje zloženek, s katerim se naučijo izdelati turistični letak oz. zloženko v angleščini. Cilj takšnega aktivnega učenja in sodelovalnega dela je razvijati dijakovo mišljenje in sposobnosti za participacijo v realnem življenju in se učiti deliti odgovornost za celoten proces od načrtovanja do rezultatov dela (<https://www.inovativna-sola.si/inovativni-pouk/>).

V izvedbenem kurikulumu za tretji letnik sem v tretjem sklopu načrtovala uporabo zgoraj navedenega orodja in navedla, da dijaki v skupinah v skladu z iztočnicami pripravijo zloženko v aplikaciji Publisher, ki jo oddajo v elektronski obliki in predstavijo v govornem nastopu (Izvedbeni kurikulum gastronomija in turizem za predmet angleščina v projektu E-razred za 3. letnik 2017/18, 2017).

Dijaki, združeni v skupine po naključnem izboru, so najprej izbrali državo, za katero so kasneje za potrebe turistične promocije izdelali zloženko v angleškem jeziku. Vsak član skupine je bil zadolžen za zbiranje podatkov s svojega področja (osnovni podatki o državi, turistične znamenitosti, slavne osebnosti, napotki za popotnike in kulturne posebnosti, kulinarika, slovarček osnovnih fraz), dva člana pa sta prevzela oblikovanje gradiva v zloženko z uporabo orodja Publisher. Slednja sta v času, ki so ga drugi člani namenili iskanju virov in zbiranju podatkov, na spletu poiskala navodila za uporabo orodja in usvojila dovolj znanja, da sta z zbranim gradivom izdelala zloženko na dve straneh formata A4. Dijaki so v elektronski obliki prejeli enotna navodila za delo, ki so vsebovala pet korakov. Ker so tako bili vsi dijaki seznanjeni z zadolžitvami celotne skupine, so si delo lažje razdelili in ga sproti vrednotili. Za iskanje podatkov pri pouku sem predvidela dve šolski uri, oblikovanje zloženke pa so dijaki opravili kot domače delo. Po roku za oddajo zloženek so svoje delo in zloženke predstavili sošolcem.

2.4 DEJAVNOSTI V ČETRTEM LETNIKU SSI

Dijaki v programu srednjega strokovnega izobraževanja lahko opravljajo izpit iz angleščine kot tretjo izpitno enoto poklicne mature. Ob zavedanju, da dijaki programa gastronomija in turizem tuji jezik relativno dobro obvladajo in ga posledično največkrat izberejo kot izpitno enoto na poklicni maturi, sem svoje delo v četrtem letniku načrtovala tako, da sem dijake lahko pripravljala tudi na opravljanje maturitetnega izpita. Ker je glede na izpitni katalog za angleščino ustni del izpita sestavljen iz treh vprašanj, od tega dveh s strokovnega področja, sem v kurikulum vključila obravnavo nekaterih strokovnih tem. Tako sem za temo predstavitev Slovenije kot turistične destinacije predvidela skupinsko delo, in sicer izdelavo prosojnic z orodjem Google Drive. Prednost izbrane tehnologije je v sledljivosti, saj učitelju omogoča vpogled v prispevek posameznega dijaka (Izvedbeni kurikulum gastronomija in turizem za predmet angleščina v projektu E-razred za 4. letnik 2018/19, 2018).

Dijake sem najprej razdelila v dvojice in jim za boljši uvid v lastno razumevanje domovine razdelila izbrane odlomke iz knjige Slovenology, ki jo je leta 2017 izdal ameriški pisatelj Noah Charney, ki že več let živi in ustvarja v Sloveniji. Čeprav je knjiga že dostopna v elektronski

obliki, so dijaki prebrali tiskane odlomke besedila, v katerih avtor duhovito in z bogatim besediščem pojasnjuje, zakaj meni, da je Slovenija najboljša država na svetu. Dijake sem tudi pozvala, da za svoje sošolce pripravijo kratko predstavitev avtorjevih navedb o določeni temi (npr. socialno varstvo, obdavčitev, izobraževanje, zdravstveno varstvo itd.), ki jo nato raziščejo na spletu in avtorjeve navedbe primerjajo s pridobljenimi podatki ter ugotovitve komentirajo. Dijaki so nato s pomočjo izdelanih prosojnic predstavili svoj odlomek in ga komentirali. V drugem delu skupinskega ustvarjanja pa sem dijake pozvala, da na spletu raziščejo in s pomočjo zbranih podatkov z vidika bodočega turističnega delavca predstavijo posamezne predele Slovenije; njene naravne, kulturne in turistične znamenitosti, njeno kulinariko, tipične spominke itd. Po dveh šolskih urah intenzivnega skupinskega ustvarjanja je s pomočjo orodja Google Drive za izdelovanje prosojnic nastala kompleksna predstavitev Slovenije, ki so jo nato dvojice oz. manjše skupine predstavile sošolcem.

Dijaki so naloge opravili brez večjih težav, pri čemer so me najbolj presenetili jezikovno šibkejši dijaki, ki so dokazali, da zmorejo poiskati ustrezne informacije, izdelati prosojnico in jo predstaviti sošolcem. Kot učiteljica sem bila predvsem v vlogi mentorja, organizatorja in usmerjevalca. Za razliko od klasičnega pouka sem kot učiteljica - mentorica zapustila udobno območje preizkušene in preverjenega ter odgovornost za učenje prepustila dijakom. Ker nisem bila več v vlogi glavnega posredovalca informacij oz. tistega, ki pozna vse odgovore na vprašanja iz naloge, sem imela veliko manj nadzora nad učnim rezultatom. Vsekakor pa sem dobila boljši uvid v dileme, ki so jih imeli dijaki pri raziskovanju in ustvarjanju, saj so v učitelju sedaj videli mentorja, ki jih usmerja in jim pomaga pri uresničitvi njihovih idej.

3 SPREMLJAVA IN EVALVACIJA DELA V E-RAZREDU

Koordinatorica e-razreda, ki je vodila in usmerjala delo učiteljev v oddelku, je za potrebe spremljanja in evalviranja načrtovanega in opravljenega dela s pomočjo poročila vsakega posameznega učitelja, oddanega v evalvacijski preglednici, ki je bila oblikovana v skupnem dokumentu in smo jo izpolnili ob koncu posameznega redovalnega obdobja, opravila analizo podatkov. Prav tako smo učitelji oddelčnega zbora e-oddelka v vsakem konferenčnem obdobju tudi osebno poročali na skupnem srečanju, kjer smo izmenjali informacije, predvsem pa predstavili primere uporabe IKT v načrtovanih učnih situacijah in izpostavili izzive tovrstnega pouka (Poročilo komisije za kakovost 2016/17: Zapisnik evalvacijskega sestanka o delu z IKT v 2. a razredu, 2017; Poročilo komisije za kakovost 2016/17: Poročilo o delu z IKT v 2. a razredu v šolskem letu 2016/17, 2017; Poročilo komisije za kakovost 2017/18: Poročilo o delu z IKT v 3. a v šolskem letu 2017/18, 2018).

Na osnovi analize dela z IKT ob koncu štiriletnega projekta je koordinatorica v zaključnem poročilu navedla, da je bila večina ur dela z IKT pri pouku namenjena usvajanju nove učne snovi in utrjevanju, pri čemer je prevladovalo individualno delo ali delo v skupinah, v manjši meri pa so dijaki delali tudi v dvojicah. Dijaki so splet uporabljali predvsem za iskanje podatkov in različnih e-gradiv, pri pouku tujih jezikov pa so dostopali do spletnih slovarjev. Pri strokovnih modulih s področja turizma so uporabljali Google Maps oz. Street View. Za predstavitev učne snovi so učitelji uporabljali Notebook, Google Drive in spletno učilnico Moodle. Znanje pa so preverjali s kvizi v Moodlu in z aplikacijo Socrative. Pri usvajanju snovi pri matematiki so dijaki uporabljali programa Graph in Geogebra ter aplikacijo Desmos. Predstavitve seminarskih nalog so bile največkrat podprte z orodjema PowerPoint in Google Drive, pri strokovnih modulih pa so v ta namen uporabili še Street View. Dijaki so se pri opravljanju posameznih nalog urili tudi v skupinskem sodelovalnem delu, ki ga omogoča

sodobna tehnologija. Tako so skupine z uporabo programov Word in Publisher pripravile zloženke in prospekte turističnih ponudb ter izdelale slavnostni meni. Iz poročila za zadnje leto e-projekta izhaja, da so dijaki 4. letnika pri pouku uporabljali tehnologijo 130 ur oz. 17 % vseh ur. Ob tem so dijaki uporabljali IKT tudi doma, večino ur za pripravo govornih nastopov, utrjevanje znanja s kvizi, izdelavo vodniških map ipd. Iz poročil učiteljev je razvidno, da se uporabe IKT v smislu 1:1 pri pouku v večji meri in bolj inovativno poslužujejo učitelji, ki so se na tem področju tudi dodatno strokovno izobraževali. Učitelji so ob koncu projekta navedli, da so dijaki postali izjemno samostojni in večji dela z IKT. Izkazalo se je, da je raba IKT zelo učinkovita v fazi utrjevanja in preverjanje znanja. Največjo dodano vrednost rabe IKT so učitelji zabeležili pri sodelovalnem delu, kjer je posameznikovo delo z uporabo IKT tudi lažje ovrednotiti, saj mu je mogoče slediti (Poročilo o delu z IKT v 4. a razredu v šolskem letu 2018/19, 2019).

Izpostavili pa so še naslednje prednosti:

1. popestritev pouka in večja motiviranost dijakov za delo
2. večja nazornost razlage
3. usvajanje novih veščin, ki jih brez IKT ni moč usvojiti (iskanje in analiziranje informacij, predstavitev ugotovitev, sodelovalno delo, izražanje kreativnosti, upravljanje z digitalno identiteto)
4. prilagajanje delovnega tempa posamezniku oz. individualizacija učnega procesa
5. večja učinkovitost pri izvajanju sodelovalnega dela
6. izvajanje dejavnosti, ki jih brez IKT ni moč izvajati

Kljub številnim prednostim so učitelji izpostavili naslednje pomanjkljivosti rabe IKT pri pouku:

1. za izvedbo neke dejavnosti z IKT se porabi več časa
2. lahko se zgodi, da računalnik ali internet ne delujeta
3. postavlja se vprašanje nadzora nad avtorstvom izdelkov
4. delo z IKT zahteva več časa za pripravo in vrednotenje izdelkov

Ob zaključku internega projekta se člani oddelčnega zbora e-razreda na SŠGT MB že zavedamo temeljnega načela inovativne pedagogike, da je za uvajanje inovativnega pouka pomembna usmerjenost k inovacijam, ki terjajo nove pristope in oblike in ne vračanja v udobno območje preizkušenega in preverjenega (<https://www.inovativna-sola.si/inovativni-pouk/>).

Literatura in viri

1. Charney, N., 2017. Slovenology. Ljubljana: Baletrina Academic press.
2. Srednja šola za gostinstvo in turizem Maribor, 2015. Izvedbeni kurikulum gastronomija in turizem za predmet angleščina v projektu E- razred za 1. letnik 2015/16. Interno gradivo Srednje šole za gostinstvo in turizem Maribor.
3. Srednja šola za gostinstvo in turizem Maribor, 2016. Izvedbeni kurikulum gastronomija in turizem za predmet angleščina v projektu E- razred za 2. letnik 2016/17. Interno gradivo Srednje šole za gostinstvo in turizem Maribor.
4. Srednja šola za gostinstvo in turizem Maribor, 2017. Izvedbeni kurikulum gastronomija in turizem za predmet angleščina v projektu E- razred za 3. letnik 2017/18. Interno gradivo Srednje šole za gostinstvo in turizem Maribor.

5. Srednja šola za gostinstvo in turizem Maribor, 2018. Izvedbeni kurikulum gastronomija in turizem za predmet angleščina v projektu E- razred za 4. letnik 2018/19.
6. Srednja šola za gostinstvo in turizem Maribor, 2015. Letni delovni načrt Srednje šole za gostinstvo in turizem Maribor za šolsko leto 2015/16, priloga: Letni delovni načrt E-razreda za šol. leto 2015/16, 2015. Interno gradivo Srednje šole za gostinstvo in turizem Maribor.
7. Srednja šola za gostinstvo in turizem Maribor, 2016. Letni delovni načrt Srednje šole za gostinstvo in turizem Maribor za šolsko leto 2016/17. Interno gradivo Srednje šole za gostinstvo in turizem Maribor.
8. Srednja šola za gostinstvo in turizem Maribor, 2017. Letni delovni načrt Srednje šole za gostinstvo in turizem Maribor za šolsko leto 2017/18. Interno gradivo Srednje šole za gostinstvo in turizem Maribor.
9. Srednja šola za gostinstvo in turizem Maribor, 2018. Letni delovni načrt Srednje šole za gostinstvo in turizem Maribor za šolsko leto 2018/19. Interno gradivo Srednje šole za gostinstvo in turizem Maribor.
10. Srednja šola za gostinstvo in turizem Maribor, 2017. Poročilo komisije za kakovost 2016/17: Zapisnik evalvacijskega sestanka o delu z IKT v 2. a razredu. Interno gradivo Srednje šole za gostinstvo in turizem Maribor.
11. Srednja šola za gostinstvo in turizem Maribor, 2017. Poročilo komisije za kakovost 2016/17: Poročilo o delu z IKT v 2. a razredu v šolskem letu 2016/17. Interno gradivo Srednje šole za gostinstvo in turizem Maribor.
12. Inovativna pedagogika 1:1. [elek. vir]. Dostopno na: <https://www.inovativna-sola.si/inovativni-pouk/> [5. 9. 2019].
13. Srednja šola za gostinstvo in turizem Maribor, 2018. Poročilo komisije za kakovost 2017/18: Poročilo o delu z IKT v 3. a v šolskem letu 2017/18. [elek. vir]. Dostopno na: https://www.ssgt-mb.si/files/images/Dokumenti/Komisija_za_kakovost_2017_2018.pdf [1. 9. 2019].

MELITA BUKVIČ
OSNOVNA ŠOLA I MURSKA SOBOTA
**TELOVADBA ZA MOŽGANE VZPODBUJA NJIHOVO DELOVANJE ZA
UČINKOVITEJŠE UČENJE**

Povzetek

Nekoč je bilo življenje otrok povezano z gibanjem pri delu in pomoči pri vsakdanjih opravilih. Otroci so se igrali različne igre »potepali« so se v naravi, zato so bili tudi »drugačni«. Današnji otroci pogosto težko kontrolirajo čustva, vedenje in koordinacijo, hitro so nemirni, utrujeni, manjka jim vztrajnosti. Šolski sistem je naravnano tako, da se preveč sedi, zato je potrebno v šolo gibanje nujno vnesti.

Z gibanjem aktiviramo možganske centre za prejemanje in predelovanje informacij.

Gibanje lahko pomaga naše negativne vzorce spreminjati. Z gibanjem odpravljamo blokade, ovire in spodbujamo ter povezujemo možganske funkcije.

Brain Gym je ena od desetih najboljših znanstveno potrjenih metod na svetu, ki podpirajo učenje po vzorcu (sistemu) povezovanja možganov in aktivacijo centrov, ki so za določeno dejavnost potrebni. Prednost je v tem, da ne potrebujemo posebnih pripomočkov, le voljo in nekaj vztrajnosti, pa ga bomo lahko uspešno vsakodnevno vključevali v pouk.

Ključne besede: otroci, gibanje, delo, igra, vztrajnost, pouk, blokade, Brain Gym, aktivacija možganskih centrov

**BRAIN EXERCISE ENCOURAGES THEIR ACTION TO MAKE LEARNING MORE
EFFECTIVE**

Abstract

The children's lives in the past used to be associated with work movement and helping with daily chores. The children played various merrymaking and contact games, they "wandered" in nature, therefore they were also "different" than today's children. Today's children often find it difficult to control emotions, behaviour and coordination. They get restless and tired quickly and are also short of persistence. The current school system is oriented in the way that it is over-seated, so movement has to be brought into the education process.

Through movement, we activate brain centres for receiving and processing information.

Movement can help to change our negative patterns, as we function on patterns that are reasonably difficult to change.

Movement removes blockages, obstacles and stimulates and integrates brain functions.

Brain Gym is one of the top ten scientifically validated methods in the world that support brain-based pattern-learning and activation centres that are required for a particular activity. The advantage is that we do not need special tools, only the will and some persistence. In that case we will be able to successfully integrate it into our lessons on a daily basis.

Keywords: children, movement, work, play, persistence, lessons, blockages, Brain Gym, activation of brain centres,

1 UVOD

Za predstavitev Brain Gyma ali telovadbe za možgane sem se odločila zato, ker se zavedam pomena telesne aktivnosti in ker sem to dejavnost po opravljenem seminarju tudi sama vsakodnevno vnašala v pouk. Ugotavljala sem, da so otroci bili bolj umirjeni, zbrani in pripravljeni za delo, vendar pa je to proces, ki se ga moramo navaditi in pri njem vztrajati učenci in učitelji.

Učitelji, ki v svoji praksi redno uporabljajo Brain Gym, poročajo o učinkih gibalnih aktivnosti pri otrocih na področju učenja, motorike, koncentracije, vedenja ter samopodobe in samozavesti.

2 KAKO JE NASTAL BRAIN GYM?

Brain Gym je razvil dr. Paul Dennison v zgodnjih 70-ih letih skupaj s svojo ženo Gail. Njegova spoznanja temeljijo na raziskavah o medsebojni povezanosti motoričnega in jezikovnega razvoja ter akademskih dosežkov. Oba z ženo sta iskala učinkovit način za pomoč otrokom in odraslim, ki so se soočali z učnimi težavami. Izhajala sta iz spoznanj in raziskav različnih strokovnjakov s področja razvoja otroka (pedagogov, nevrologov, fizioterapevtov, delavnih terapevtov ...), ki so uporabljali gibanje za izboljšanje učnih sposobnosti. Dennisonova sta razvila nov pristop k učenju: Brain Gym aktivnosti in področje, poznano pod imenom pedagoška kineziologija (Educational Kinesiology), katere moto je »učenje skozi gibanje«.

Program se sedaj uporablja že v več kot 90 državah in je priznana kot varna, učinkovita in inovativna metoda na področju izobraževanja in osebnostnega razvoja. Prvotno je bila namenjena otrokom in odraslim, ki so se soočali z učnimi težavami, danes pa jo uporabljajo ljudje vseh starosti tako v izobraževalne namene, kot tudi za osebni razvoj na kateremkoli področju. Državna fundacija za učenje (The National Learning Foundation) je metodo Brain Gym izbrala za eno izmed desetih najbolj uspešnih inovacij na področju učenja v Ameriki.

3 KAJ JE BRAIN GYM

Brain Gym temelji na gibanju z namenom izboljšati sposobnost učenja in našega delovanja na vseh področjih ter zmanjšati stres v našem telesu.

Preproste in zabavne gibalne aktivnosti povežejo telo, čustva in mišljenje ter izboljšajo:

- koordinirano gibanje celotnega telesa,
- koncentracijo, spomin,
- obvladovanje hiperaktivnosti ali prekomernega sanjarjenja,
- branje, pisanje, jezikovne in matematične spretnosti,
- komunikacijo,
- organizacijske spretnosti,
- razumevanje,
- čustveno ravnotežje,
- obvladovanje stresa in doseganje ciljev,
- motivacijo in osebno rast,
- samozaupanje in samopodobo...

Gibalne aktivnosti pomagajo šoloobveznim otrokom, da se lažje učijo, poslovnem pri doseganju večje produktivnosti, odraslim, športnikom k večji učinkovitosti, otrokom in odraslim, ki se soočajo s specifičnimi učnimi težavami (disleksijo, dispraksijo, diskalkulijo ...).

4 METODA BRAIN GYM ... ZA UČENJE ...

Za uspešno delovanje možganov so potrebne učinkovite povezave vseh nevronske poti. Za optimalno učenje potrebujemo usklajeno delovanje obeh možganskih polovic (bilateralna integracija). Če preveč uporabljamo samo eno možgansko polovico (homolateralna integracija), to pomeni stres. Kadar se posameznik uči pod stresom, lahko priključimo informacije samo iz ene možganske polovice. Če so take situacije pogoste, se utrdi uporaba le ene možganske polovice in izgubljamo pomembne informacije, ki si jih nepopolno zapomnimo.

Ravne površine, kot so gledanje televizije, igranje video iger in računalnika, so najpogostejše dejavnosti, pri katerih posamezniki, zlasti otroci, razvijajo samo eno možgansko polovico. Če so te dejavnosti pogoste v obdobju, preden so otrokove živčne poti za vid dovolj zrele in če nima dovolj izkušenj, da bi razvil občutek za tretjo dimenzijo, to pomeni kroničen stres za njegov organizem, kroničen stres pa zavira učenje.

Dennison loči tri dimenzije delovanja možganov: lateralno, centralno in fokusno. Lateralna dimenzija povezuje levo in desno možgansko polovico in omogoča boljše komunikacijo, centralna dimenzija povezuje limbični del v srednjih možganih in frontalni režnj ter omogoča boljše organizacijo, fokusna dimenzija pa povezuje možgansko deblo in frontalni režnj za boljše razumevanje. Težave se pojavijo, ko ni prostega pretoka informacij med temi tremi deli. Brain Gym gibalne aktivnosti omogočajo pretočnost informacij in vzpostavljajo normalno stanje za aktivno in učinkovito delovanje možganov po naravni poti.

Lateralnost pomeni usklajevanje delovanja možganov med levo in desno možgansko polovico. Usklajeno delovanje je pomembno za branje, pisanje in komunikacijo, za tekočnost in koordinacijo gibov in sposobnost hkratnega mišljenja ter gibanja.

- Centralnost pomeni sposobnost usklajevanja višjih in nižjih možganskih centrov (neokorteksa in limbičnega dela). Gre za sposobnost izražanja emocij, miren odziv v različnih situacijah, sposobnost organizacije in sproščanja. Ta dimenzija uravnava gibanja gor in dol: pokončno sedenje, vstajanje iz sedečega položaja, hoja, poskakovanje, skakanje, vsa gibanja, ki zahtevajo koordinacijo oko-roka, kar je pomembno za pisanje črk, števil in za risanje. Integracija te dimenzije vpliva tudi na boljše pomnjenje in priklic, saj je hipokampus v srednjih možganih.
- Fokus pomeni usklajevanje delovanja sprednjih in zadnjih možganov (frontalnega režnja in možganskega debela ter malih možganov). Neposredno je povezan z razumevanjem, s sposobnostjo odzivanja v situacijah, ko mora biti posameznik pozoren na več stvari hkrati in mora razumeti situacijo ter v njej sebe postaviti na pravo mesto. Tisti, ki teh sposobnosti nimajo razvitih, imajo pogosto težave s pozornostjo in z razumevanjem snovi. Otroci z motnjami pozornosti in koncentracije ter s hiperaktivnostjo imajo slabšo povezavo v fokusni dimenziji, zato jim vaje za povezovanje možganskega debela in frontalnega režnja pomagajo, da postane povezanost bolj tekoča in s tem omogočijo boljše pozornost in koncentracijo.

Že v prenatalnem obdobju, v maternici, se vzpostavijo povezave med čuti in mišičnimi odzivi. Vzpostavijo se pomembne zveze med možgani, učenjem in gibanjem. Gibanje je otrokov prvi učitelj, saj se otrok giba in odziva nagonsko. Tudi kasneje, ko otrok razvija svoje sposobnosti in spretnosti, ima gibanje pri tem pomembno vlogo. Brain Gym gibalne aktivnosti so podobne tistim, ki jih otrok dela naravno v obdobju prvih treh let svojega življenja in nekatere vaje so v pomoč pri integraciji refleksov. Dr. Carla Hannaford poudarja, da se premalo zavedamo pomena gibanja in s tem povezane integracije med telesom in mišljenjem.

Brain Gym gibalne aktivnosti omogočajo usklajeno komunikacijo med vsemi možganskimi deli, da učenje poteka po naravni poti. Z aktivnostmi se izboljša tudi katera koli dejavnost, ne glede na to ali je psihična ali fizična. Obenem pa gibalne aktivnosti pripomorejo k ravnovesju med čustvi in telesom. Telo deluje koordinirano, poveča se učinkovitost predelovanja informacij, senzorična integracija je bogatejša, sprostito se čustvene napetosti, telo in mišljenje pa delujeta povezano.

5 BRAIN GYM V PRAKSI

Eden od pomembnih dejavnikov uspešnega in kakovostnega učenja je zbranost, ki nam omogoča, da lahko našo pozornost usmerimo na učno vsebino in v procesu učenja skušamo to zbranost tudi vzdrževati. Sposobnost zbranosti je delno prirojena, delno pa jo lahko krepimo z različnimi miselnimi igrami, vajami in gibalnimi dejavnostmi.

Ena od gibalnih aktivnosti, ki sem jo vsakodnevno vključevala v pouk, ko sem opazila, da sta zbranost in motivacija upadli, so bile vaje Brain gyma. Vključevala sem jih na začetku pouka, na začetku učne ure ali pa kar med samim učnim procesom, ko sem začutila, da otroci potrebujejo kratek odmor. V začetku ni vse steklo v skladu z mojimi željami, ker se je stvar zdela učencem zelo zabavna in so jo vzeli kot odpadanje pouka. Kasneje, ko so vaje že poznali in se na njih navadili, pa težav več ni bilo. Večina se jih je zelo dobro vključila, bila aktivna in rezultati v nadaljevanju učnega procesa so bili zagotovo pozitivni. Kazali so se v večji umirjenosti, koncentraciji in zavzetosti za delo. Da Brain gym res zaživi sta potrebni vztrajnost in volja učitelja, pa tudi učencev.

Fotografije izpričujejo pozitivno energijo, ki je nastajala, ko smo migali.

e

Brain gym – opis pozitivnih učinkov vaj

<p>VODA</p> 	<p>Popijemo 1,5 do 2 litra vode na dan.</p> <p>POZITIVNI UČINKI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - skrbi za učinkovito električno in kemično povezovanje med možgani in živčnim sistemom - odstranjuje odpadne snovi iz našega telesa - izboljša spomin - izboljšuje zbranost (lajša umsko utrujenost) - izboljšuje umsko in telesno koordinacijo - sprošča stres, izboljšuje sporazumevanje in socialne spretnosti - spodbudi delovanje možganov
<p>MOŽGANSKI GUMBKI</p> 	<p>Z eno roko masiramo mehko tkivo pod ključnico desno in levo od prsnice, drugo pa položimo na popek. Masiramo 20 do 30 sek oz. dokler napetost ne popusti.</p> <p>POZITIVNI UČINKI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hitrejše potovanje sporočil iz leve možganske polovice v desno - možgani dobijo več kisika in so bolje prekravljeni - poveča se količina energije - izboljša sproščenost vratnih in ramenskih mišic - odpravlja težave pri branju - Izboljšuje sposobnost gledanja z obema očesoma (blaži preobremenjenost vida, škiljenje ali strmenje)
<p>KRIŽNO GIBANJE</p> 	<p>Izmenoma dvigujemo eno roko in nasprotno nogo. Pri tem se z roko dotikamo kolena.</p> <p>POZITIVNI UČINKI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izboljša koordinacijo leve in desne strani telesa - povečuje vzdržljivost - povečuje zavedanje prostora - izboljša vid in sluh
<p>VAJE ZA POVEZOVANJE IN UMRJANJE</p> 	<p>PRVI DEL: Sedemo in prekrizamo gleženj leve noge čez desnega. Roke iztegnemo predse, prekrizamo levo zapestje prek desnega, prepletamo prste in položimo roke na prsi. Nato zapremo oči in nekaj časa globoko dihamo.</p> <p>DRUGI DEL: Prekrižane noge damo narazen. Staknemo konice prstov obeh rok in globoko dihamo.</p> <p>POZITIVNI UČINKI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lažje ostanemo osredotočeni - večja pozornost in prizemljitev - izboljšuje ravnotežje in usklajenost gibov - izboljšuje naše počutje v okolju - krepi pozorno poslušanje in razumljivo govorjenje - pogloblja dihanje

<p>RAZTEZANJE ROK</p> 	<p>Eno roko dvignemo in raztezamo kot je prikazano na sliki. Roko raztezamo v štirih smereh: potisnemo jo nazaj, naprej, k ušesu in proč od glave. Ob raztegu počasi izdihujemo in pri tem štejemo do osem.</p> <p>POZITIVNI UČINKI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razteza mišice gornjega dela prsnega koša in ramen - spodbuja usklajeno gibanje oči in rok - izboljšuje grobo in fino motoriko - podaljšuje pozornost pri pisnem delu - povečuje sproščenost - povečuje energijo v rokah in prstih
<p>MISELNI GUMBKI</p> 	<p>S palcem in kazalcem nežno masiramo uhlje in jih vlečemo navzven začnemo na vrhu, in ko pridemo do mečice, potegnemo navzdol.</p> <p>POZITIVNI UČINKI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - osredotočimo svojo pozornost na sluh - izboljša notranji govor in mišljenje - večja umsko in telesno pripravljenost - omogoča poslušanje z obema ušesoma hkrati - sprošča čeljusti, jezik in obrazne mišice - izboljšuje obračanje glave levo in desno - povečuje sposobnost usmerjanja pozornosti - izboljšuje ravnotežje, zlasti v premikajočem se vozilu - izboljšuje obseg poslušanja - širi periferni vid - z masiranjem spodbujamo retikularno formacijo v možganih, da presliši moteče in nepomembne glasove ter prisluhne jeziku in drugim pomembnim zvokom
<p>SIMETRIČNO RISANJE</p> 	<p>Pogled usmerimo naravnost naprej. Z obema rokama hkrati rišemo zrcalno sliko. Rišemo lahko na papir ali po zraku. Izhodišče je sredinska os našega telesa.</p> <p>POZITIVNI UČINKI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vzpostavimo občutek za smer in orientacijo v prostoru glede na svoje telo - usklajuje gibanje oči in rok - izboljšuje zavedanje leve in desne strani telesa - izboljšuje periferni vid - razvija usklajeno delovanje obeh oces - izboljšuje športne in gibalne spretnosti
<p>GUMBKI ZA POZITIVNO MIŠLENJE</p> 	<p>S prstnimi blazinicami obeh rok se lahko dotikamo točk nad očesoma. Točke so na čelnih izboklinah med lasiščem in obrvmi.</p> <p>POZITIVNI UČINKI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izboljšuje dostop do čelnega možganskega režnja, da uravnesimo stres v zvezi z določenimi spomini, okoliščinami, ljudmi, kraji in sposobnostmi - preprečuje spominske blokade (npr. ko imamo odgovor na koncu jezika - pomaga pri učenju, kjer je potreben dolgoročen spomin - izboljšuje organizacijske spretnosti in sposobnosti
<p>OBRAČANJE GLAVE</p> 	<p>Glavo počasi kotalimo z ene strani na drugo, kot da bi bila težka žoga, pri tem globoko dihamo.</p> <p>POZITIVNI UČINKI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - spodbuja binokularni vid ter sposobnost branja in pisanja v sredinskem polju - povečuje osredotočenje - izboljšuje prizemljitev - sprošča osrednji živčni sistem - izboljšuje dihanje - večja sproščenost

Učencem telovadba za možgane ugaja. To je zaporedje preprostih in lahkotnih gibov, ki jih izvajajo učenci za izboljšanje učenja s celotnimi možgani. Te vaje olajšujejo vsako učenje, predvsem pa spodbujajo učne spretnosti.

Ko se seznanijo z njo, si želijo vaditi, posredujejo jo tudi svojim prijateljem, ne da bi jih bilo pri tem treba voditi ali nadzirati jo vključijo v svoje življenje. Učitelj, ki sam uživa v gibanju, bo brez težav navdušil tudi učence.

Brain Gym v nas utrdi pomen vsakodnevnega gibanja. Krepi zmožnost samoopazovanja in zavedanja stanja ter uči samoodgovornosti. Posameznika opremi z orodji, da lažje vodi svoj proces učenja. Opogumi nas za kreativnost in samoizražanje.

»Gibanje odpira vrata učenju.« dr. Paul Dennison

Literatura in viri

1. Bizjak, E. M., n. d.. Avevita. [spletna stran]. Dostopno na: <http://www.avevita.si/brain-gym> [29. 7. 2019].
2. Černe, T., n. d.. Lupinica. [spletna stran]. Dostopno na: <http://shop.lupinica.si/> [27. 7. 2019].
3. Dennison, P. E. in Dennison, G. E., 2007. Telovadba za možgane. Ljubljana: Rokus Klett.
4. Razingar, U., 20. 8. 2014. Zveza društev upokojencev Slovenije. [spletna stran]. Dostopno na: http://www.zdus-zveza.si/docs/novice/BRAIN_GYM_VAJE_opis_pozitivnih_ucinkov.pdf [5. 8. 2019].
5. Vilfan, M., n. d.. Brain Gym. [spletna stran]. Dostopno na: <https://www.braingym.si/> [12. 8. 2019].

IRENA BURJA

OŠ PROF. DR. JOSIPA PLEMLJA, BLED

SPODBUJANJE INTERESA ZA BRANJE – BRALNA ČAJANKA

Povzetek

Učenje branja je življenjski proces, ki se ne začne in konča v prvi triadi osnovne šole. Bralne spretnosti moramo razvijati postopno in vztrajno. Veliko otrok osnovne bralne veščine osvoji mimogrede, za nekatere to pomeni le eno od veščin, ki jo osvojijo, za druge pa nepremostljivo oviro. Otroci za učenje branja potrebujejo veliko notranje motivacije, seveda pa tudi zunanjih spodbud. Interes za branje se otrokom poveča, ko najdejo v knjigah nekaj zase in jih knjige pritegnejo s svojo vsebino. Namen bralne čajanke je vzpostaviti prijetno vzdušje ter na sproščen in nevsiljiv način otrokom približati različne literarne zvrsti. Kajti prijetne bralne izkušnje v dobi otroštva pozitivno vplivajo tudi na odnos do knjige in branja v kasnejšem obdobju.

Ključne besede: opismenjevanje, interes za branje, bralna čajanka, osnovna šola

PROMOTING INTEREST IN READING – READING TEA PARTY

Abstract

Learning to read is a life-long process that does not begin and end in the first educational period of elementary school. We must develop our reading skills gradually and persistently. Many children learn basic reading skills easily, for some this is just one of the skills they master and for others it is an insuperable obstacle. Children need a lot of intrinsic motivation to learn to read, and of course, external stimuli. Children's interest in reading is increased when they find something in the books for themselves and are attracted to their content. The purpose of the reading tea party is to create a pleasant atmosphere and to bring different literary genres to children in a relaxed and unobtrusive way. Enjoyable reading experiences during the childhood also have a positive effect on the attitude towards books and reading in the maturity.

Keywords: literacy, reading interest, reading tea party, elementary school

UVOD

Opismenjevanje je zahteven in dolgotrajen proces, ki se začne že preden otrok vstopi v šolo in traja do končnega cilja – funkcionalne pismenosti človeka, ki ga nekateri dosežejo že po nekaj letih šolanja, drugi pa nikoli (Pečjak 2000). Opismenjevanje je torej kompleksen proces, ki zajema vse štiri komunikacijske veščine: poslušanje, govor, pisanje in branje, le-te veščine pa morajo biti skozi razvoj enakomerno zastopane. Posamezne veščine med seboj niso in ne smejo biti strogo ločene, pač pa se morajo povezovati in dopolnjevati.

Kako uspešen je otrok pri opismenjevanju, je odvisno od mnogih zunanjih in notranjih dejavnikov. Te razlike so lahko rezultat različnih bralnih izkušenj, pogostosti kontakta s slikanico in knjigo, od otrokovega lastnega interesa, inteligentnosti, učne samopodobe in ne nazadnje vpliva staršev. Glede na številne dejavnike, ki vplivajo na razlike v razvoju porajajoče se pismenosti otrok pred vstopom v šolo lahko razvrstimo v petstopenjski intervencijski model (Jurišič, 2001), ki je namenjen preprečevanju težav pri učenju branja. Model sistematično deli otroke v pet skupin glede na njihove vidne in slušne zaznave, sposobnost razumevanja prebranega, povezovanje glasov in črk ter sposobnosti zapisa črk in krajših besed. Prvi dve skupini zajemata otroke, ki so povezani z večjim tveganjem za poznejše težave pri učenju branja (Grginič, 2009).

Predbralno obdobje torej zajema sistematično razvijanje sposobnosti zavedanja jezikovnih struktur, sposobnosti slušnega razločevanja ter sposobnost vidnega razločevanja. Vse te sposobnosti omogočajo otroku hiter napredek pri učenju branja in pisanja. Zato bi bilo potrebno nameniti večjo pozornost razvoju vidnega in slušnega razločevanja besed na glasove/črke, razločevanju črk in glasov ter iskanju asociativne zveze med glasovi in črkami v govoru in tisku pri vodenih, kot tudi samostojnih poskusih branja že v vrtcu in v prvem razredu, pred učenjem branja v drugem razredu (Grginič, 2009).

RAZVIJANJE BRALNIH SPRETNOSTI

Branje predstavlja enega od mejnikov v razvoju sporazumevalnih zmožnosti. Veliko otrok branje osvoji mimogrede, za nekatere to pomeni le eno od veščin, ki jo osvojijo, za druge pa nepremostljivo oviro. Osvojena veščina branja pa se ne konča pri osvojeni tehniki. K bralni pismenosti vodijo tri stopnje branja – stopnja avtomatizirane bralne tehnike, stopnja branja z razumevanjem oz. smiselno branje ter stopnja fleksibilnega branja. Vse te stopnje so med seboj povezane, zato lahko razvijamo vse tri sposobnosti naenkrat (Pečjak, 2000).

V prvi triadi se večina učencev začne učiti branja in pisanja, zato so v učnem načrtu za slovenski jezik dodana didaktična priporočila za to vzgojno-izobraževalno obdobje (Poznanovič in sod., 2018):

- V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju je posebna pozornost namenjena učenju branja in pisanja. Cilj tega učenja ni le obvladanje tekočega branja in pisanja, temveč razvita zmožnost sporazumevanja v vidnem prenosniku ter razmišljanje, ustvarjanje, učenje in razvedrilo ob zapisanih besedilih. Cilj je, omogočiti vsem učencem in učenkam, da spoznajo in dosežejo višjo raven t. i. kritične pismenosti.
- Učenci in učenke vstopajo v svet branja in pisanja individualizirano, postopno in sistematično. Glede na svoje predznanje branja in pisanja ter razvite veščine, spretnosti in zmožnosti prehajajo skozi faze oz. dejavnosti začetnega opismenjevanja. Pomembno je, da učitelj oz. učiteljica na začetku obdobja in sproti pri vsakem učencu in učenki preverja razvitost veščin, spretnosti in zmožnosti, potrebnih za branje in pisanje, nato pa za vsakega učenca in učenko izdelata

individualni načrt razvijanja zmožnosti branja in pisanja. Skladno z zahtevami v tem učnem načrtu učenci in učenke:

- sistematično razvijajo predopismenjevalne zmožnosti (npr. vidno razločevanje, slušno razločevanje in razčlenjevanje, grafomotoriko, orientacijo na telesu, v prostoru in na papirju, držo telesa in pisala);
- potem, ko imajo ustrezno razvite predopismenjevalne zmožnosti, sistematično razvijajo tehniko branja in pisanja besed in enostavnih povedi (najprej s tiskanimi črkami, nato s pisanimi);
- potem, ko imajo ustrezno usvojeno tehniko branja in pisanja, sistematično razvijajo zmožnost branja z razumevanjem in zmožnost pisanja besedil, ustreznih svoji starosti, spoznavni, sporazumevalni in recepcijski zmožnosti.

Skladno s priporočili in z namenom, da pri otrocih vzbudimo željo po branju, lahko že v prvem razredu učencem pripravimo različne koticke, v katerih se na spontan način srečujejo s črkami. Eden izmed koticikov je lahko pisalni koticik, kjer imajo otroci na voljo različna pisala, različne papirje, škarje, lepilo, revije, tako da lahko že samostojno oblikujejo stripe, reklame, slikopise... Za razvoj bralnih sposobnosti je zelo pomemben tudi bralni koticik, v katerem so na voljo različne knjige, revije, enciklopedije in slikanice. Za oblikovanje bralnega koticika je zaželeno sodelovanje s šolsko knjižničarko, ki najbolje ve, katere knjige so primerne starostni stopnji in bralni zahtevnosti otrok. K spodbujanju branja v prvem razredu vsekakor pripomore tudi glasno branje učiteljice, skupno branje ritmičnih besedil in jutranja sporočila. Vsaka minutka namenjena glasnemu branju, pa naj bo to v jutranjem krogu ali ob koncu pouka, učence pomirja in jih bogati, hkrati pa jim omogoča urjenje globalnega branja ter sočasno opazovanje in poslušanje.

Najpomembnejša stopnja pri začetnem opismenjevanju v drugem razredu je učenje tehnike branja. Učenec istočasno usvaja bralno tehniko in hkrati razvija branje z razumevanjem. Glede na predznanje otrok v drugem razredu in cilj, da vsi učenci dosežejo vse faze bralne tehnike, je pri delu v razredu nepogrešljiva diferenciacija in individualizacija nalog. Vse usmerjene dejavnosti, ki jih v šoli pripravimo, morajo biti oblikovane tako, da v otroku vzbudijo željo po delu. Saj le učenec, ki je motiviran za delo in pri dejavnosti aktivno sodeluje, razvija določene veščine in osvaja novo znanje. Kljub vsemu pa brez trdega in vsakodnevnega dela doma, ne moremo pričakovati pravih rezultatov.

V drugem razredu, ko se učenci sistematično opismenjujejo, je nujno, da v pouk vnesemo čim več didaktičnih iger, ki bralcu začetniku olajšajo usvajanje nove veščine ter ga na prijeten način motivirajo za delo. Učenje branja je namreč proces, kjer motivacijski dejavniki odigrajo pomembno vlogo. Pri usvajanju bralne tehnike in pri pripravljanju didaktičnih iger pa ne smemo pozabiti na posamezne faze – od slikovne faze, preko abecedne faze, do pravopisne faze, ki se izvaja v tretjem razredu (Pečjak in Gradišar, 2002).

S pomočjo didaktičnih iger lahko diferenciramo in individualiziramo učenje branja. Najprej začnemo z glasovno analizo – iščemo besede na enak prvi/zadnji glas, ugotavljamo besede na posamezen zlog, besede lahko rišemo ali pa že zapisujemo, iščemo besede, ki se končajo na določen zlog, uporabljamo stavnico s katero lahko zapišemo enostavne enozložne besede pa vse do zapisa povedi. Veliko bolj zahtevno je za otroke branje in hkrati že zapisovanje. Različne tombole, iskanje parov, razredna pošta, stenski časopis, razredni pano, vrtiljak (Badegruber 1995), bralni zlogi, ki so primerni za vsakodnevni trening ter bralni listi, ki jih lahko diferenciramo glede na znanje otrok, je le nekaj pripomočkov, ki lahko otrokom olajšajo začetniško branje. Za utrjevanje tehnike branja uporabljamo bralne

hišice oz. bralna drevesa. Učni list je namenjen vsakodnevnemu branju doma ter je oblikovan glede na letni čas oz. značilnosti meseca. V septembru je npr. narisano drevo, na njem pa 30 jabolčk. Vsak dan, ko je otrok bral, pobarva eno izmed jabolčk, lahko pa vpiše tudi naslov knjige. Ob koncu meseca dobi nalepko kot motivacijo za nadaljnje branje.

Jutranja sporočila ali krajše bralne naloge z zabavno vsebino učence zelo pritegnejo, saj ponavadi zajemajo sproščujoče ali gibalne vsebine (npr. Tretjo uro imamo telovadbo., Požgečkaj soseda., Glasno zavriskaj.). S pomočjo igre pikado, ki jo otroci radi igrajo, pripravimo eno od postaj. Na pikado razvrstimo različne naloge (npr. razrezane povedi, iskanje rim, beseda v besedi, sestavljanje besed) ali krajša navodila, ki jih morajo učenci narediti (npr. Umij si roke., Pospravi mizo.). Učenec iz določene razdalje vrže puščico, tisti listič, ki ga zadane, glasno prebere in reši nalogo.

Za lažje usvajanje znanja, si lahko pomagamo z delom s konkretnim materialom. Učenci zelo radi oblikujejo s konkretnim materialom, zato lahko naredimo črke iz slanega testa, plastelina, spečemo piškote v obliki črk in sestavljamo različne besede, oblikujemo lutke in zaigramo lutkovno predstavo.

Naloge in vaje, ki jih delamo pri pouku je priporočljivo načrtovati s pomočjo šolske specialne pedagoginje. Naloge so prilagojene otrokom, ki obiskujejo individualno in skupinsko pomoč ter otrokom, pri katerih se že nakazujejo specifične bralno-napisovalne težave. Ravno tako poskrbimo, da je oblika, velikost in barva pisave primerna ter, da tekst ni tiskan na belo podlago.

DRUŽINSKO BRANJE

Večina staršev se zaveda pomena branja otrokom. Prav skupno branje doma povečuje otrokovo radovednost in interes za branje. Pomembno je, da so otroci že predšolskem obdobju obkroženi z bralnimi gradivi, pridobivajo bralne izkušnje in odraščajo v bralni družbi (Knaflič, 2009). Starši naj bodo dober bralni vzgled otrokom. V družinah, kjer je branje vsakodnevni del življenja, bo to postalo tudi del otrokovega življenja, saj z branjem otroke uvajajo v svet knjig, hkrati pa se ob branju tkejo tople medsebojne čustvene vezi. Starši lahko otrokom približajo več različnega tiskanega gradiva, dojemanje knjig in zgodb pa nadgradijo z igro vlog, oblikovanjem lutk, ilustriranjem zgodbe, zapisovanjem različnih koncev zgodbe ali razgovorom o vsebini knjige. Več gradiva bo otrok imel na voljo, bolj bo pisan njegov domišljijski svet in širši njegov besedni zaklad. Zato so starši nenadomestljivi pri bralni vzgoji svojih otrok. Družinsko branje je zibelka branja in je otrokom osnova za kasnejše uspešno branje (Jamnik, 2010).

BRALNA ČAJANKA

Otroci, ki se z branjem šele srečujejo potrebujejo veliko notranje motivacije za doseg svojih bralnih dosežkov. Odrasli – še posebej učitelji ter starši, smo tisti, ki moramo otrokom pokazati in prikazati, kako pomembno je branje in hkrati kako zabavno je. Interes za branje se otrokom poveča, ko najdejo v knjigah nekaj zase, ko jih knjige pritegnejo s svojo vsebino in takrat si želijo še več podobnih pozitivnih izkušenj. Zanimati jih začne svet, ki je čustveno, spoznavno domišljijsko drugačen od njihovega (Bucik, 2003).

Bralne čajanke sem začela izvajati z učenci drugega razreda z namenom, da otrokom ustvarim prijetno bralno okolje ter jim predstavim različne literarne zvrsti. Termin bralnih čajank je bil enkrat tedensko, uro pred začetkom rednega pouka. K skupini so se lahko pridružili učenci, ki so to želeli. Čajanko so obiskovali kadar so želeli in kolikokrat so želeli.

Vse dejavnosti so potekale na prostovoljni bazi otrok ter na njihovem lastnem interesu. Pred začetkom vsake čajanke smo skupaj z učenci pripravili različne vrste čajev in prinesli prigrizke, pripravili prostor (premahnili mize in stole, po tleh razporedili blazine in odeje) ter prižgali dišeče svečke. Že tovrsten začetek čajank je marsikaterega od učencev pritegnil k sodelovanju. Ure »skupnega« branja so bile namenjene sprostitvi, uživanju ob knjigah, klepetanju o prebranem ter sladkanju s prigrizki in čajem. Tema čajanke je običajno ostala skrivnost, le v primerih, ko sem želela privabiti specifičen krog učencev, sem temo čajanke napovedala. Vsekakor pa sem dopustila možnost učencem, da izberejo literarno zvrst. V veliko pomoč pri pripravljanju materiala nam je bila šolska knjižničarka, ki je učence še dodatno motivirala za raziskovanje.

Tema čajanke je bila zapisana ob vstopu učencev v razred, tako da so bili že kaj kmalu seznanjeni z zvrstjo literature (npr. Danes beremo pesmice). Večino učencev je seveda pritegnilo prijetno jutranje vzdušje, lepo urejen in dišeč prostor ter najpomembnejše od vsega – prigrizki.

Pred začetkom bralnih čajank imajo pogosto tako starši kot tudi otroci pomisleke, če bi se dejavnosti sploh priključili. Nesigurni so v svoje oz. otrokovo bralno znanje.

Zato vedno prvo uro našega druženja, učencem predstavim Deset pravic bralcev (Pennac, 1996):

1. DA NE BEREMO

Ta je še posebej pri srcu tistim, ki ne marajo branja. A v resnici gre pravzaprav za to, da imajo tudi (strastni) bralci pravico do počitka.

2. DA PRESKAKUJEMO STRANI

Zakaj bi morali brati strani, ki jih ne uspemo prebaviti. Saj tudi v realnem življenju ne sprejemamo vseh informacij.

3. DA KNJIGE NE DOKONČAMO

Tudi knjiga nam lahko "ne potegne". Tako kot nismo prijatelji z vsemi ljudmi, tako nas morda tudi knjiga ne prepriča. Lahko pa samo trenutno zanjo ni pravi čas in se bomo k njej vrnili čez nekaj let.

4. DA PONOVRNO BEREMO

V knjigi lahko vedno odkrijemo nekaj novega ali pa podoživimo tisto, kar smo v njej že našli.

5. DA BEREMO KARKOLI

Naša pravica je, da si izberemo knjigo po naši volji.

6. DA BEREMO KJERKOLI

Na vlaku, pred šolo, v postelji ...

7. DA BEREMO ZARADI UŽITKA – SE POISTOVETIMO S KNJIGO

Dovolimo si pobegniti v pravljico – seveda s pravo mero.

8. DA LISTAMO/BRSKAMO PO KNJIGAH

To nam daje hiter pogled v knjigo, in tako se lahko odločimo, ali bomo knjigo kupili, si jo sposodili ...

9. DA BEREMO NAGLAS

Slišati prebrano ima poseben učinek.

10. DA O PREBRANEM MOLČIMO

Ni nam za vsako ceno potrebno deliti mnenja o knjigi z drugimi in niti navesti razlogov, zakaj smo jo brali. Odnos med knjigo in bralcem je lahko povsem intimna stvar.

Teme naših čajank sem skušala prilagoditi bralnemu znanju ter splošnemu interesu. Tekom leta smo uspeli pregledati ter prebrati veliko različnih in zanimivih knjig. Brali smo vse od stripov, kuharskih receptov, knjige rekordov, basni in živalskih pravljic, enciklopedij o živalih, pesmic, vremenske napovedi, različnih revij, slikanic, slikanice brez besedila, športnih novic, vse o dinozavrih, ugank ... Način branja je bil prilagojen zahtevnosti literature. Včasih sem brala jaz, pogosto so učenci tiho brali in potem glasno povedali svoje mnenje. Posebej radi so imeli branje v parih (npr. zbirko izštevanek Enci benci na kamenci) ter skupinsko branje (npr. Guinnessova knjiga rekordov ali različne enciklopedije).

Vsako leto za učence drugega razreda, organiziram bralne čajanke v drugi polovici šolskega leta. Učenci do takrat spoznajo tako velike kot tudi male tiskane črke in tako imajo vsi enake možnosti za branje in dostop do literature. Ugotavljam, da učence tovrsten način dela zelo pritegne in bi bili pripravljene aktivno sodelovati tudi pri celoletni dejavnosti.

ZAKLJUČEK

Bralne čajanke izvajam že nekaj let. Vsakokrat so tako s strani staršev kot tudi otrok zelo lepo sprejete. Zaradi velikega zanimanja, so k čajanki povabljeni le učenci iz enega razreda. Kljub temu, da nekaterim otrokom ni v primarnem interesu branje, ampak druženje ob dobrotah, jih knjige in revije hitro premamijo in potegnejo v nov in še ne raziskan svet.

Bralna čajanka je prijetna in sproščena dodana vrednost vsakodnevnemu šolskemu delu. V okviru tovrstne dejavnosti lahko z učenci nadgradimo snov slovenskega jezika na nekoliko drugačen način. Povezovalna nota ni samo branje pač pa ima dejavnost tudi močno socialno noto. Med učenci se spletejo nove prijateljske vezi, šolsko delo jim postane zabavno in med sabo niso tekmeči pač pa postanejo raziskovalci novih znanj.

Otroci morajo imeti čas in priložnost, da se srečajo z različno literaturo, da svobodno listajo in brskajo po knjigah in si s tem širijo obzorje. Moj namen je urediti prijazen in topel prostor, doživljajsko poln, ki naj bi bil vzpodbuden za vsa prihodnja srečanja. Okolje, kjer se otroci prijetno počutijo in ne občutijo razlik med boljšimi in slabšimi bralci. Okolje, ki jim omogoča odkrivati nova znanja in informacije, spoznavati bralno kulturo in jih osebno bogatiti.

Prepričana sem, da pozitivne bralne izkušnje iz otroštva pozitivno vplivajo na odnos do knjig in branja tudi kasneje. Mogoče ne ravno v dobi odraščanja, pač pa kasneje, ko si odrasli organiziramo čas za branje, iščemo knjige, ki nas s svojo izbrano besedo potegnejo v drug svet in nas v svojem primežu držijo vse do zadnje pike.

Literatura in viri

1. Badegruber B. (1995). Učenje brez prisile v 28 korakih. Radovljica: Regionalni izobraževalni center.
2. Jamnik T. (2010). Na obisku pri Tilki Jamnik - »Družinsko branje je zibelka branja«. Dostopno na: http://www.ringaraja.net/na-obisku-pri-tilki-jamnik---druzinsko-branje-je-zibelka-branja_41.html (10.09.2019)
3. Bucik N. (2003). Motivacija za branje. V: Grosman in sod., Beremo skupaj. Mladinska knjiga. Ljubljana.
4. Knaflič L. (2009). Branje za znanje in branje za zabavo: priročnik za spodbujanje družinske pismenosti, Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

5. Grginič M. (2009). Kako do pismenosti v prvem razredu osnovne šole: priročnik za učitelje. Mengeš: Izolit.
6. Pečjak S. (2000). Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev, Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
7. Pečjak S., Gradišar A. (2002). Bralne učne strategije. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
8. Pennac D. (1996). Čudežno potovanje. Knjiga o branju. Julija Pergar, Ljubljana.
9. Poznanovič M., Cestnik M., Čuden M., Gomivnik Thuma V., Honzak M., Križaj M., Rosc-Leskovec D., Žveglič M., Ahačič K. (2018). Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina. Ljubljana, Republika Slovenija, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport : Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Elektronski vir http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina.pdf (10.9.2019)

TATJANA CAR
OŠ I MURSKA SOBOTATA
POMEN IN VLOGA RAZREDNIKA

Povzetek

Razrednik ima v šolskem sistemu pomembno vlogo. Vodenje razreda pomeni tudi prevzem določene odgovornosti. Sama sem razredničarka že deveti generaciji. V svojem prispevku bom predstavila vlogo in pomen razredništva, kakšna so razrednikova pričakovanja in pričakovanja učencev, vodenje oddelka in pomen razrednih ur.

Ključne besede: razrednik, oddelek, razredne ure.

THE ROLE AND IMPORTANCE OF A CLASS TEACHER

Abstract

The class teacher plays an important role in the school system. Running a class means assume certain responsibilities with it. I have been a class teacher myself for the ninth generation. In my article I will present the role and classwork importance, the class teacher and pupils' expectations, the running of the class and the class meetings importance.

Keywords: class teacher, class, class meeting

1 VLOGA RAZREDNIKA

»Razrednik je učenčev prvi učitelj, na katerega se ima pravico nasloniti, ga nagovoriti, ko gre za vprašanja njegovega počutja in vsakdanjega življenja v razredu in na šoli. Razrednik za posameznega učenca in celotno oddelčno skupnost pomeni most, preko katerega vstopa in se vključuje v širšo skupnost, ki jo predstavlja šola.« (Programske smernice, 2005). Preden se odločimo za vlogo razrednika, moramo razmisliti o svojih prepričanjih in stališčih, ki se nanašajo na razrednika, kajti za učenca, šolo, družbo in razrednika samega je vloga razrednika zelo pomembna. Je zelo zahtevna, odgovorna in naporna. Prinaša nam tako zadovoljstvo, kot tudi nezadovoljstvo in nas spodbuja, da se nenehno učimo, prilagajamo in rastemo. Učitelj razrednik je velikokrat osebno in čustveno vpleten v različne situacije z učenci ali starši, opravljanje te vloge zahteva tudi celosten pristop in izoblikovanost ustreznega odnosa do razredništva. V šoli je največkrat tako, da mora učitelj prej ali slej prevzeti vlogo razrednika. Po raziskavah se učitelji za vlogo razrednika največkrat odločajo zato, ker so radi razredniki (tretjina), tako določi ravnatelj (tretjina), se jim zdi tako prav (23 %), za to vlogo ni dovolj drugih učiteljev, ali pa je razlog premajhno število ur učne obveznosti. Nekateri učitelji pa pojmujejo vlogo razrednika kot odvečno delo in se ji skušajo izogniti. Nezadovoljni razredniki se pritožujejo nad obilico dela, predvsem pa nad številnimi administrativnimi nalogami, ki so povezane s šolsko zakonodajo. O pomenu razredništva lahko premislimo s pomočjo analize SPIN (S – slabost, P – prednost, I – izzivi, N – nevarnosti). Analizo SPIN lahko razrednik uporabi tudi z učenci ali starši za ugotavljanje njihovih stališč. Primer: Kako spoštujemo dogovore med učitelji, starši in učenci. Nato si izbere področje izboljšave.

Sama sem naredila SPIN analizo v mojem razredu. Učence sem prosila, naj ocenijo kako deluje naš oddelek, kako spoštujemo dogovore, kako se povezujemo in sodelujemo. Učenci so prepoznali naslednje prednosti: vsi nosimo šolske copate, spoštujemo dogovore, smo povezani, dokaj enotni. Prepoznali so naslednje slabosti: klepetanje med poukom, ne držimo se sedežnega reda, fantje med odmori večkrat divjajo po hodniku. Izzive bi reševali na naslednji način: več časa bi namenili učenju in stremeli k čim boljšim ocenam, se sproti učili, dogovori naj so jasno zapisani na oglasni deski. Nevarnosti, ki sledijo so: odstranitev učenca v modro sobo, seznanitev staršev, slabi medsebojni odnosi, slabe ocene.

2 POMEN RAZREDNIŠTVA Z VIDIKA UČENCEV

Za mlade je pomembno, da imajo ustrezno znanje, ki jim omogoča kakovostno življenje, sožitje in preživetje, najdenje v družbenih odnosih in poklicnem svetu. Že leta 1996 je bilo zapisano, naj bi učenec usvojil znanje iz štirih izobraževalnih stebrov: znanje, uporaba znanja, poznavanje sebe in sobivanje z drugimi. Razredništvo prispeva k vsem štirim področjem znanja. Razrednik z učinkovitim vodenjem oddelčnega učiteljskega zbora in oddelka razreda omogoči učencem, da se uspešno učijo in razvijajo kot osebnosti.

Sama sem učence v svojem razredu povprašala: Zakaj je zate razredničarka pomembna? Učenci so dali naslednje odgovore: daje nam motivacijo, vedno gleda z dobre strani, vzdržuje mir v razredu, nam pomaga pri odločitvah, nas obvešča o raznih dogodkih, se lahko nanjo zanesemo, če imamo težave, nam pomaga, vodi razred, nas uči. Ugotovila sem, da učenci zelo pozorno spremljajo delo razrednika in ga znajo zelo dobro oceniti. Ko sem zaključila štiriletno razredništvo z mojo prejšnjo generacijo, sem jih zaprosila, naj izpolnijo anketni vprašalnik.

Dragi učenci.

Pred vami je vprašalnik, ki se nanaša na moje delo kot razredničarke v 9. a razredu. Prosim vas, da iskreno odgovorite na nekaj spodaj zastavljenih vprašanj.

1. Ocenite kako pogosto velja za vas naslednje na lestvici (nikoli, redko, pogosto, vedno)

TRDITEV	NIKOLI	REDKO	POGOSTO	VEDNO
Razredničarka se večkrat posvetuje z mano, preden sprejme odločitve, ki zadevajo moje vedenje, delo,...				
Razredničarka upošteva moje predloge pri različnih odločitvah,...				
Razredničarka upošteva mnenje večine pri pomembnih odločitvah,...				
Razredničarka nas obvešča o tekočih in pomembnih stvareh, ki se dogajajo na šoli,...				
Razredničarka nam daje povratne informacije o stvareh, ki se tičejo nas,...				

2. Odgovorite ali naslednje trditve veljajo ali ne:

TRDITEV	DA	NE
Razredničarka spodbuja dobre medsebojne odnose v razredu.		
Razredničarka spodbuja učence k doseganju kvalitetnega znanja in dobrega učnega uspeha.		
Razredničarka spremlja dogajanje v razredu.		

3. Ocenite koliko naslednje trditve držijo za vašo razredničarko.

TRDITEV	DA	NE
Razredničarka si vzame čas za pogovor, če jo potrebujem.		
Razredničarka dobro sodeluje s starši in jih obvešča o mojem učno vzgojnem uspehu v šoli.		
Razredničarka enakomerno porazdeli delo v razredni skupnosti.		

4. V kolikšni meri je razredničarka v štiriletnem obdobju zadovoljila tvoja pričakovanja?
5. Vaša dodatna mnenja, predlogi, pobude,...

3 OPREDELITEV VLOGE RAZREDNIKA

Delo razrednika je sestavljeno iz različnih vlog in nalog, ki jih razrednik opravlja. Spodaj je naštetih 10 tipičnih vlog razrednika.

- Načrtovanje in evalviranje (letni načrt dela oddelka, zaključno poročilo, anketni vprašalnik za učence in starše...)
- Vodenje in izvajanje (razredne ure, dnevi dejavnosti ...)

- Oblikovanje oddelčne skupnosti (zdrava razredna klima...)
- Spodbujanje (učni uspeh, tekmovanja, natečaji...)
- Obveščanje (učencev, staršev, oddelčni UZ, vodstvo šole, ŠSS...)
- Povezovanje in sodelovanje (učencev, staršev, oddelčni UZ...)
- Posredovanje in svetovanje (medsebojni konflikti...)
- Administriranje in varovanje zakonitosti (vodenje šolske dokumentacije)
- Spremljanje (dogajanje v razredu, učni uspeh, izostanki...)
- Usposobljenost in profesionalni RAZVOJ (obvladovanje IKT, izobraževanja, varstvo osebnih podatkov ...)

Te vloge so odvisne od različnih okoliščin v oddelku, značilnosti skupine, potreb in izzivov. Razrednik mora svojo vlogo prilagajati potrebam v oddelčni skupnosti, pomembno pa je, da pokriva vsa naštetá področja.

Učencem v svojem oddelku sem postavila naslednje vprašanje: Kaj po tvojem mnenju dela razredničarka? Učenci so odgovorili: skrbi, da je v razredu vse v redu, rešuje probleme, da ne pride do fizičnega in psihičnega nasilja, da se vsi razumemo, ureja šolske papirje, rešuje spore, nas uči, vodi razredne ure, je ključni del razreda, pregleduje ocene, sprejema opravičila.

4 VODENJE ODDELKA

Vodenje oddelka je zelo zahtevna in obsežna naloga. Programske smernice (2005) predlagajo upoštevanje sedmih načel za delo z oddelčno skupnostjo: celostni pristop, razvojna usmerjenost, kakovostna organizacija življenja, aktualnost, povezovanje, strokovno sodelovanje, interdisciplinarnost, strokovnost in strokovno izpopolnjevanje, evalvacija kakovosti življenja v oddelčni skupnosti. Ker načela razume vsak drugače, se je o njih potrebno pogovoriti skupaj z drugimi razredniki. Naloge, povezane z vodenjem oddelčne skupnosti učencev, lahko združimo v tri temeljna področja:

- Vodstvene naloge: povezovalni, načrtovalni in informativni vidik
- Naloge, povezane z učenjem, učnimi in drugimi dosežki: administrativni, vzgoji vidik
- Naloge povezane z oblikovanjem oddelčne skupnosti: vzgojni vidik, spodbujevalni/animatorski, posređovalni vidik

5 RAZREDNE URE

Razredne ure so predpisana oblika srečevanja z učenci oddelčne skupnosti. Potrebno jih je umestiti v letni načrt dela oddelka, opredeliti cilje, vsebine in njihov potek. Prvo srečanje razrednika z učenci v novem šolskem letu je zelo pomembno. Jaz se na to srečanje pripravim zelo načrtno in temeljito. Pričakam jih pred vhodom v razred in lepo pozdravim, zapišem jim kašno lepo misel in jim podarim kakšno malenkost: pisalo, nalepke za zvezek, bombone... Pri prvih razrednih urah jim predstavim, kaj jaz kot razredničarka pričakujem od njih in jih prosim, da tudi oni na list papirja zapišejo, kaj pričakujejo od svoje razredničarke. Učenci so zapisali naslednje želje: razredničarka je najprijazna, ne prestroga, zabavna, pomaga pri težavah, ima zanimive ideje, je poštena in strpna, jih veliko nauči. Učenci tudi zapišejo, kaj bodo prispevali k dobrim odnosom v razredu in sodelujejo tudi pri oblikovanju pravil v oddelku, kajti tako se jih bodo bolj držali. Z izvolitvijo oddelčnega odbora posamezni učenci prevzamejo formalne naloge predstavnikov oddelka. Učenci, ki to želijo, dobijo različne zadolžitve. Primer: nudijo pomoč pri učenju drugim učencem, oblikujejo program za prireditve v razredu, ob koncu koledarskega ali šolskega leta,

pripravljajo tematske razredne ure,... Opravljanje nalog sproti spremljamo. V začetku šolskega leta skupaj z učenci opravimo tudi izbor vsebin razrednih ur. V spodnji tabeli, v stolpcu IZBIRA RAZREDNIKA, izbere razrednik sedem vsebin, ki jih želi obravnavati z učenci in jih točkuje od 1 (najmanj točk) do 7 (največ točk). Isto storijo učenci in svoje točke vpišejo v stolpcu IZBIRA UČENCEV. Potem skupaj naredimo analizo in ugotovimo, katere teme so dobile največ točk. Skupaj z učenci se nato dogovorimo, kdaj, kdo in kako bo pripravil izbrane teme in jih predstavil. Tajnik razreda zapiše načrt, ki ga izobesimo. K izvedbi določenih ur povabimo šolsko psihologinjo ali pedagoginjo, včasih pa tudi kakšnega zunanjšega sodelavca.

TEMA	IZBIRA RAZREDNIKA	IZBIRA UČENCEV
Prijateljstvo		
Ljubezen		
Metode učenja		
Odnosi v razredu		
Pozitivna samopodoba		
Odnosi v družini		
Spolnost in kontracepcija		
Obvladovanje negativnih čustev (jeza, strah,...)		
Odvisnost (alkohol, kajenje, droge...)		
Vpliv medijev		

K izvedbi razrednih ur velikokrat z učenci povabimo tudi starše ali stare starše. Starši pripravijo predstavitev kakšnega svojega poklica, stari starši pa v mesecu novembru predstavijo kašen svoj hobi. Seveda pa sproti spremljam tudi dosežke učence skupaj z učitelji oddelčnega zbora, skupaj z učenci in starši. Na začetku šolskega leta učenci vedno zapišejo, kako si predstavljajo svoje šolsko delo, kakšne cilje imajo, kako jih bodo uresničili. Sproti spremljamo in evalviramo posameznikove rezultate in rezultate oddelka. Pomembno vlogo posvečamo tudi strategijam učenja. Učenci poiščejo, katere so primerne za njih.

Smatram, da je vloga razrednika za učence, starše in šolo zelo pomembna, kajti razrednik je vez med učenci starši in šolo. Menim, da moraš biti iskren, pošten in dostopen tako do učencev kot do staršev, v vidu moraš imeti učenca kot posameznika in učence v celem oddelku.

Literatura in viri

1. Ažman, T., 2012. Sodobni razrednik: priročnik za usposabljanje učiteljev za vodenje oddelčnih skupnosti. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
2. Pušnik, M., Žarovič Adlešič B., Bizjak, C., 2002. Razrednik v osnovni in srednji šoli. 2. natis. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

TANJA CEDILNIK

OSNOVNA ŠOLA LESKOVEC PRI KRŠKEM

RAZISKOVANJE LASTNE PEDAGOŠKE PRAKSE S POMOČJO FORMATIVNEGA SPREMLJANJA

Povzetek

Učenje je lastnina učenca. Učitelji smo učencem v oporo, nudimo pomoč, pomagamo z idejami, orodji. A na koncu dneva je učenje odgovornost vsakega posameznika. V prispevku bom predstavila svoje srečanje z uvajanjem formativnega spremljanja pri urah dodatne strokovne pomoči in kaj je to pomenilo za mojo dotedanjo pedagoško prakso. Pri tem mi je zelo pomagala vključenost v razvojno nalogo: Uvajanje formativnega spremljanja v vzgojno izobraževalno delo otrok s posebnimi potrebami. Razvojna naloga je trajala dve leti in v prvem letu smo si morali člani izbrati en element formativnega spremljanja. Izbrala sem element načrtovanja ciljev in kriterijev uspešnosti, pa kmalu ugotovila, da je odraslim mnogokrat jasno, kateri cilj zasledujemo in kako, učencem pa niti približno ni. Takoj ko osmislijo, kje so in kam gredo, je potrebno samo še ugotoviti kako bodo prišli do cilja in kako bodo vedeli, da gredo po pravi poti. In takrat se začne učenje.

Ključne besede: samoevalvacija, raziskovanje, nameni učenja, učenje, formativno spremljanje, individualizacija, dodatna strokovna pomoč, otroci s posebnimi potrebami

SELF-EVALUATION WITH FORMATIVE ASSESSMENT

Abstract

Learning is the property of learner. Teachers can help students to learn, can provide support, ideas, tools. Nevertheless, at the end of the day it must be students who take responsibility for their learning. The aim of these contribution is to present my experience with introduction to formative assessment in additional professional help in school. With support from team and colleagues included in developmental task Introduction to formative assessment in education of children with special needs I started do research diverse new ideas. At first, I had to implement one element into my teaching practice and I started with the first element called Learning Goals and Success Criteria. I choose this element because I recognize that teachers most of the time know what goals to pursue but students often have no idea what and why are doing what they're doing. At that important moment when they realize where they are standing now, where they want to be and how to get there, learning can take place.

Keywords: self-evaluation, research, learning goals, learning, formative assessment, individualization, additional professional help, children with special needs

1 UVOD

Pregovor pravi, da se pot tisočih milj začne s prvim korakom. Tako lahko opišem svoje začetke dela pri uvajanju formativnega spremljanja pri izvajanju pouka dodatne strokovne pomoči. Na osnovnih šolah so otroci s težavami na posameznih področjih učenja lahko usmerjeni v vzgojno izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Ta pa je namenjena odpravljanju primanjkljajev, razvijanju in krepitvi kompetenc, ki bodo podprle otroka pri razvoju in bo na ta način lažje uspešno končal šolo. Po postopku o usmeritvi dobi otrok odločbo o usmeritvi, kjer jasno piše koliko ur dodatne strokovne pomoči mu pripada in kdo to izvaja. Tako pomoč lahko izvajajo strokovnjaki različnih področij, socialnega pedagoga pa otrok dobi takrat, ko ima težave na čustvenem, vedenjskem področju, težave na področju organizacijskih spretnosti, samopodobe, odnosa z vrstniki. Večina otrok, ki prihaja k dodatni strokovni pomoči ne pozna svojih močnih področij in sposobnosti ter veščin, na katere se lahko oprejo. Že dolgo vemo, da šola zajema velik del otrokovega življenja in če so otroci uspešni ali pri učenju ali na področju odnosov, je to lahko varovalni dejavnik. Strokovna skupina, ki jo sestavljajo razrednik, nekateri učitelji, izvajalci dodatne strokovne pomoči, svetovalna služba in starši, zastavi cilje in jih zapiše v individualiziran program. Znotraj tega moramo posamezni izvajalci postaviti svoje cilje, ki jih bomo z otrokom zasledovali pri urah DSP, kjer z otrokom govorimo o teh ciljeh. Socialni pedagogi, jih spodbujamo, da razmišljajo o področjih socialnih, komunikacijskih, organizacijskih veščin, čustvovanja, samopodobe in podobno. Otroka pri urah usmerjamo, da si zastavi cilje znotraj teh področij.

2 SREČANJE S FORMATIVNIM SPREMLJANJEM IN OSMIŠLJANJE SODELOVANJA V RAZVOJNI NALOGI

Na študijski skupini za učitelje, izvajalce dodatne strokovne pomoči sem se jeseni 2015 prvič srečala s formativnim spremljanjem. Sprva se mi je zdelo, da je to »rezervirano« za razred, delo v skupini, za učitelje in ne za izvajalce dodatne strokovne pomoči. S kolegico sva se po poti domov pogovarjali, kako in ali je sploh mogoče prenesti metodo v individualno situacijo. Kolegica je nekoč že naletela na Dylana Willama, ki so nam ga na študijski predstavili kot primer analitika in izvajalca FS in že takrat sva o njegovih prispevkih veliko govorili in se čudili uspešnosti metode. Isti dan, po študijski, mi je v roke prišel izvod revije Vzgoja in izobraževanje, tematska številka Formativno spremljanje. V njej so bili predstavljeni praktični primeri izvajalk FS, zelo resničnih učiteljic iz domačega okolja. In vedno bolj me je začelo zanimati in vedno bolj me je preganjala misel, da bi to bilo za poskusiti tudi pri svojem pouku. In sem začela.

Že kmalu mi je postalo jasno, da gre za drugačno filozofijo, metodo, obliko poučevanja, učenja, ocenjevanja. Morda tudi didaktični pristop, ki odpravlja neučinkovito prakso na področju vzgoje in izobraževanja. In v resnici, če pogledamo, kako se je v zadnjih dvajsetih letih spreminja svet okoli nas, od zdravstva, tehnike, medicine. Kaj pa šolstvo? Kot stara želva, odporna na spremembe, odporna na hitrost in na vse dražljaje. In prebrala sem, da s tem, novim pristopom želimo biti vodniki učencu na poti do cilja, ki si ga je zastavil sam. In ne želimo ga siliti k učenju zaradi strahospoštovanja. Želimo aktivirati učenca, da prevzame odgovornost za svoje učenje in da postane aktiven soustvarjalec učnega procesa. In zaradi česa me je formativno spremljanje še posebej začelo zanimati je, da pri tem pristopu učenci vedo in razumejo kaj naj se učijo, vedo kdaj bodo znali in vedo kako se bodo učili. V nekem trenutku se mi je zdelo silno preprosto.

Dylan William pojmuje filozofijo kot most med učenjem in poučevanjem, pri čemer izpostavlja pet strategij, kar smo preimenovali v pet elementov:

1. načrtovanje učnih ciljev in kriteriji uspešnosti,
2. vprašanja v podporo učenju,
3. ustrezne povratne informacije,
4. samovrednotenje in vrstniško vrednotenje,
5. dokazi o napredku. (Holcar Brunauer idr., 2016)

Za nalogo smo si v razvojnem timu izbrali en element. Sama sem si izbrala prvega in hitro ugotovila, da ne morem vnašati samo enega elementa, saj so vsi medsebojno povezani in se nekako pretakajo malo naprej, malo nazaj, kakšnega preskočimo in se ustavimo pri kakšnem drugem. In tako je tudi prav, FS je aktivna, živa oblika dela in se ves čas razvija, oblikuje, diha.

3 POSTAVLJANJE CILJEV IN NAMENI UČENJA

Strokovni delavci, ki delamo z učenci, si moramo postaviti svoje cilje. Ti so priloga učenčevega individualiziranega programa. Velikokrat so cilji razumljivi samo nam, odraslim, zapisani s strokovnimi besedami. Ko sem razmišljala o tem, kako je s cilji v moji pedagoški praksi sem uvidela, da:

- o ciljih ne razmišljam sprotno, sistematično, o njih razmišljam, ko pišem načrt dela, ko pišem evalvacijo in morda še kdaj vmes,
- ko delamo z otrokom ima vsak od nas, udeležencev, svoje cilje: učitelj mi navadno da nalogo, ki jo moram v nekem času opraviti, starši imajo svoj cilj (npr. ocena), drug izvajalec dodatne strokovne pomoči ima svoj cilj, jaz imam svoj cilj – kje pa je učenec, kdaj pa vprašamo učenca, kaj je njegov cilj?

Pri formativnem spremljanju pa je vključevanje učencev v sam proces učenja bistvenega pomena. In prva stvar, kako to naredimo je, da cilje pretvorimo v t.i namene učenja. »Vsako načrtovanje se začne z opredelitvijo ciljev. Tudi načrtovanje pouka ni izjema. Dosedanja praksa je, da učitelji učni proces načrtuje v skladu z učnimi cilji, ki so zapisani v učnih načrtih. Pogosto so zapisani v strokovnem jeziku, ki učencem ni razumljiv. Če želimo pri učencih spodbujati samournavanje učenja je pomembno, da razumejo učne cilje, kar pomeni, da jih mora učitelj preoblikovati. Tako preoblikovanim učnim ciljem ... pravimo nameni učenja. Ti pomagajo učencem:

- razumeti, kaj se bodo (na)učili,
- osredotočiti se na učno dejavnost oz. nalogo,
- prepoznati, katera znanja, spretnosti in stališča bodo razvili,
- prevzeti skrbništvo nad učenjem in razviti odgovoren odnos do učenja.

Tako dosežemo dvoje: prvič, da učni cilji postanejo razumljivi učencem in da ti v njih lahko poiščejo osebni smisel, in drugič, da učni cilji niso izključno usmerjeni v končni dosežek, temveč da opredeljujejo tudi vmesne faze na poti do cilja. Delujejo kot kažipot. Tovrstna praksa je v naših šolah premalo uveljavljena, kar se kot bumerang vrača kot nizka stopnja motivacije.« (Holcar Brunauer idr., 2016:3)

Učenci, s katerimi izvajam dodatno strokovno pomoč, težko ubesedijo to kar se učijo, težko razumejo smisel učenja in zato je oblikovati namene učenja poseben izziv. Danes učence seznanim s svojimi cilji, ki so zapisani v programu in skupaj z njimi predebatiramo, kaj bi to lahko pomenilo, zakaj je to potrebno in kako bi odgovorili na vprašanje: »Kaj se pri tej uri

učiš?« In ko znajo nadaljevati: »Učim se... naučil se bom...!« Potem vem, da so nameni učenja jasni.

Primer učenca:

Moji cilji iz individualiziranega programa za učenca Jaka so bili, da z njim izvajam dejavnosti, ki bi pripomogle k boljši samopodobi, prepoznavanje čustvenih stanj in ustrezno reagiranje ter učenje učenja. Njegov cilj pa je bil vezan na angleški jezik:

- želel je izboljšati oceno,
- želel obnoviti osnovno znanje,
- želel si je sprotno zapomniti novo snov.

Torej si je Jaka želel popraviti oceno in izboljšati znanje iz angleščine. Pri organizaciji učenja je imel težave, saj je vse obljubil, vedel je, da se mora učiti, vedel, da je njegovo znanje šibko, ravno tako, da bo moral doma veliko delati, vendar ni storil nič. Ko sva se lotila oblikovanja namenov učenja se je pokazalo, da si Jaka želi postati vrhunski kuhar. Skladno s filozofijo formativnega spremljanje sem povezala angleščino z njegovim interesom – kuharijo in sprememba se je zgodila. Pri tem sem si pomagala z orodji, s pomočjo katerih se je organiziral. Jaka je na mojo spodbudo začel razmišljati, kaj imata angleščina in kuharija skupnega oziroma, kje bi mu znanje angleščine lahko prišlo prav, ko bo kuhar.

Takole je ugotovil :

- pri sporazumevanju z drugimi kuharji,
- pri sporazumevanju z dobavitelji,
- pri sporazumevanju z gosti,
- pri branju kuharskih knjig,
- pri potovanju.

Nameni učenja so torej izpeljani iz učnih ciljev, oblikovani skupaj z učencem in zapisani v jeziku, ki mu je razumljiv. Izobešeni na vidnem mestu, saj predstavljajo učencu motivacijo.

4 POSTAVLJANJE KRITERIJEV USPEŠNOSTI

Če želimo vedeti kam gremo, moramo vedeti, kako bomo to dosegli. Ko spoznam, da je učenec razumel namene učenja, se z njim začnem pogovarjati o kriterijih uspešnosti. Učence spodbudim, da razmišljajo o tem, kako bodo vedeli, da so uspešni. Nagovarjam jih, da nadaljujejo začetek povedi:« Uspešen bom, ko...« Učitelji, učenci in starši navadno merijo uspešnost z ocenami, vendar nas formativno spremljanje uči, da je mogoče meriti uspešnost še vse kako drugače.

Ko učenec razume cilje učenja, s tem da jih, ob podpori učitelja, preoblikuje v namene učenja in iz njih izpeljeta kriterije uspešnosti, je bolj:

- motiviran,
- aktiven,
- osredotočen,
- vključen v prevzemanje odgovornosti za učenje.

»Na kaj naj bomo pozorni, ko oblikujemo kriterije uspešnosti?

- Kriteriji uspešnosti naj bodo povezani z učnimi cilji oz. nameni učenja in standardi znanja/pričakovanimi dosežki.
- Kriteriji uspešnosti naj bodo specifični, konkretni in realni.
- Kriteriji uspešnosti naj bodo jasni in učencem razumljivi.

- Vsebujejo naj besede, ki opisujejo znanje, učenje, razumevanje, spretnosti, razmišljanje itn.
- Zapisani naj bodo v prvi osebi ednine (npr. znam narisati graf in ga opremiti z ustreznimi podatki).
- Ne nanašajo se ne vedno le na kočne cilje /izdelke, ampak na opredelitev kakovosti procesa učenja.
- Učencem naj pokažejo jasno sliko o tem, kdaj bodo uspešni oz. kakšen je odličen izdelek (primer odličnega izdelka).
- Učenci bodo kriterije uspešnosti najboljše razumeli, če jih bomo vključili v njihovo sooblikovanje (npr. z njimi se pogovorimo o izdelkih). Nekateri učenci bodo pri tem potrebovali večjo podporo, pri čemer si lahko pomagamo z vprašanji, spodbudami, namigi, usmeritvami, ki se nanašajo na učenje, kot so nor. preizkusi, poišči povezave ipd.
- Učenci s pomočjo kriterije uspešnosti presojujejo, kako uspešno je njihovo učenje in kako napredujejo glede na zastavljene namene učenja.« (Holcar Brunauer idr., 2016:5)

Jaka si je zastavil kriterije uspešnosti takole:

- uspešen bom, ko se bom trikrat tedensko držal urnika popoldanskega učenja (to je meril z vpisi na koledar),
- uspešen bom, ko si bom nastavil alarm na budilko, ki me bo spomnila, da se moram učiti,
- uspešen bom, ko bom enkrat povabil sošolca, da se bova učila skupaj,
- uspešen bom, ko bom pregledal kartončke s pravili,
- uspešen bom, ko bom znal »x« nepravilnih glagolov.

Postavitev kriterijev je trajalo zelo dolgo časa in na koncu sva skupaj evalvirala, kako mu je uspelo. Na sploh sem se pri oblikovanju namenov učenja in kriterijev uspešnosti z učenci veliko pogovarjala o njihovih ciljih, interesih, željah, kaj je tisto, kar jih veseli. Nenehno sem vztrajala, da smo razmišljali, govorili, risali, pisali, kam gredo, kje so in kako bodo to dosegli.

Pri izvajanju dodatne strokovne pomoči je osrednjega pomena, da za vsakega učenca posebej poiščemo odgovore in s tem podpremo učenca tam, kjer potrebuje največ pomoči in na področjih njegovih potencialov. Ustrezne dejavnosti, orodja in pomagala učenca vodijo in usmerjajo in nasploh pomagajo, da ostaja in vztraja na poti, ki si jo je zastavil. Učencem so pri izvajanju dodatne strokovne pomoči tako v podporo vizualne opore in orodja, s pomočjo katerih se učenec spomni, kaj je tisto, kar se uči, zakaj in kaj mora narediti, da bo uspešen. Namene učenja in kriterije uspešnosti, ki si jih učenci zapišejo ali narišejo so jim na razpolago v vseh fazah učenja.

Za učence je dokaz o znanju velikokrat ocena, še večkrat pa se dokazi skrivajo drugje. Jaka je povedal, da je zbral veliko dokazov o napredku:

- ocena v spričevalu
- učiteljica mu je povedala, da več zna, da mu gre bolje
- napredoval je v izgovorjavi
- več je napisal v testu, saj je znal več glagolov
- sošolci so mu povedali, da zna več
- zdaj raje posluša angleške pesmi saj jih bolj razume
- njegova tabela, v katero si je vpisoval kaj, kdaj in koliko se je učil.

Za konec pa je še rekel, da mu je bilo najtežje se spraviti učiti, presenetilo ga pa je, da se sploh ni težko učiti angleščino.

5 SAMOVREDNOTENJE

Tako kot je samovrednotenje pomemben del formativnega spremljanja, sem skozi proces le-tega morala tudi sama, ko sem se srečevala z uvajanjem. Zelo pomembno se mi zdi, da sem se veliko naučila, saj sem bila pripravljena na delo in učenje. Izjemno pomembno izkušnja je bila snemanje izvedenih ur in evalvacija posnetega, ker je to krasen dokaz in priložnost za samovrednotenje in izboljšanje pedagoške prakse. Neprecenljiva pa so bile hospitacije s strani kolegic razvojnega tima, tako v vlogi opazovalke kot izvajalke, saj je bila analiza mojega dela s strani kolegic in njihova povratna informacija dobro zrcalo mojega dela in priložnost za napredek. Na tak način izboljšaš svojo prakso, vneseš nova spoznanja, razmisliš o svojih ciljih, o načinu dela in si mirno rečeš, da si ga kdaj tudi polomil, da si kdaj naredil kaj zelo dobro in skušaš vnesti to, kar je pozitivno v svoje delo in prakso. Kologice so mi bile v veliko pomoč pri uvajanju formativnega spremljanja. Če omenim Jako, je bilo postavljanje namenov učenja in kriterijev precejšen zalogaj. Sprva ni bilo praktično nobenega učinka; pri meni v kabinetu je bil zelo zagnan, prepričan, da se bo doma držal vsega, kar si je zadala, prepričan, da bo uspešen, vendar ni bilo tako. Po hospitaciji sem s pomočjo kolegic ugotovila, da mora Jaka sam osmisлити cilj, priti mora do zavedanja, zakaj mu bo znanje angleščine, če bo kuhar, prišlo prav. In prav to je trik: da ozaveš in osmisliš zase, ne zame starše in učiteljico. Zase! Kaj sem spremenila? Z učenci se pogovarjam o namenih učenja, kriterijih uspešnosti in zbiram dokaze, ki so vezani na te kriterije. Bolj aktiviram učence, na drugačen način, razumem njihov cilj in ga skušam povezati z mojim. Redno evalviram ure in sprašujem, kaj smo se ta dan naučili.

6 ZAKLJUČEK

Tako kot je FS v grobem sestavljen iz nekaj osnovnih elementov, ki jih počasi uvajam v svojo prakso, tako sem mogla sama, pri spogledovanju, učenju, spoznavanju s FS skozi iste elemente. Učiteljem je vodilo učni načrt ter individualizirani program, izvajalcem dodatne strokovne pomoči pa individualizirani program, kjer imamo zapisane vsak svoje cilje. O ciljih je potrebno razmišljati sproti in sistematično ter se vedno znova vračati k njim. Pri formativnem spremljanju sprašujemo tudi učence o njihovih ciljih, jih aktiviramo, vključimo, podarimo jim soodgovornost za proseg. Zdaj učenec končno razume, kaj se bo učil, zakaj in kaj bo moral znati, vedeti, narediti, da bo uspešen. Takrat je večja možnost da bo uspel. In enako velja zame, če bom jasno postavila namen učenja (zakaj je samoevalvacija in raziskovanje lastne prakse zame pomembno) in določila kriterije uspešnosti, zbirala dokaze in se evalvirala, potem bom nekoč prišla blizu konca kotička z začetka tega prispevka. Čaka me še veliko korakov, naredila pa sem nekaj prvih. Na misel mi pride prispevka, ki sem jo slišala po radio, ko so spraševali nekega astronoma, kako navdušiti otroke za astronomijo in je rekel nekako takole, da je dober učitelj kot ribič, ki vrže trnek v vodo v upanju, da se bo ulovilo čim več rib. In če vrže dobro vabo, potem se bo okoli vabe zgrnilo polno rib in se bodo ukvarjale samo še z vabo, na ribiča pa bodo pozabile. In to je zame učenje.

Literatura in viri

1. Black, P. in William, D. (1998). Inside the black box. London: King's College Press.

2. Cedilnik, T. (2019). Proces osmišljanja učenja pri otrocih s posebnimi potrebami. V: S. Rogič Ožek, idr., *Formativno spremljanje kot podpora učencem s posebnimi potrebami: Priročnik za strokovne delavce*. Ljubljana: Zavod za šolstvo, str. 27-34.
3. Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Borstner, M., Cotič Pajntar, J., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zajc, S., Zore, N. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju: Priročnik za učitelje in strokovne delavce*. Ljubljana: Zavod za šolstvo.
4. Rogič Ožek, S., Cedilnik, t., Rostohar, D. (2017). *Formativno spremljanje v podporo učenju pri izvajanju dodatne strokovne pomoči za učence s posebnimi potrebami*. V: J. Grah, idr., *Vključujoča šola*. Ljubljana: Zavod za šolstvo.

BARBARA ČEH
OŠ GORNJI PETROVCI

AKTIVNO (SO)DELOVANJE ŠOLSKE SKUPNOSTI

Povzetek

Na podlagi Pravilnika o pravicah in dolžnostih učencev v osnovni šoli se za uveljavljanje svojih pravic in interesov oddelčne skupnosti učenci preko svojih predstavnikov povezujejo v šolsko skupnost. V osnovni šoli se učenci organizirajo v oddelčne skupnosti. Učenci oddelčne skupnosti volijo dva predstavnika oddelka v šolsko skupnost. Na Osnovni šoli Gornji Petrovci spodbujamo aktivnosti v okviru šolske skupnosti, zato smo v šolskem letu 2018/19 organizirali naravoslovni dan, kjer smo dali poudarek temi otroškega parlamenta »Šola in šolski sistem«. Šolska skupnost opravlja veliko pomembnih nalog, med katerimi je bila v šolskem letu 2018/19 prednostna tudi sodelovanje in načrtovanje pri pripravi prireditev. Učenci so v okviru šolske skupnosti aktivno sodelovali pri večini šolskih in občinskih prireditev, kjer so se predstavili z odrskimi igrami, ki so jih ustvarili s pomočjo mentorice Barbare Čeh.

Ključne besede: šolska skupnost, otroški parlament, šola, šolski sistem, aktivnosti

ACTIVE (CO)-OPERATION OF THE PUPIL'S COMMUNITY

Abstract

Following the Education Acts on rights and obligations in primary schools the pupils get involved into the pupil's community in order to assert their rights and interests. Pupils from the same class get to choose two representatives who join the pupil's community. At our school Gornji Petrovci activities within the pupil's community are being encouraged and in the school year 2018/19 a topic "The school and the school system" was discussed at the pupil's parliament. The pupil's community took active part in other school activities considering school and municipality events, all of them under the watchful eye of their mentor Barbara Čeh.

Keywords: pupil's community, pupil's parliament, school, school system, activities

1 UVOD

Na šoli učence spodbujamo, da preko šolske skupnosti, to je njenih predstavnikov, med odmori, pri razrednih urah in tudi drugje s sošolci in vrstniki razpravljajo o pouku, dejavnostih na šoli ter o stvareh, ki bi jih radi spremenili. Razmišljanja, težave, ideje in predlogi so tema na sestankih šolskih skupnosti. V šolskem letu 2018/19 smo se odločili, da med nas povabimo g. Andreja Pešca, in organiziramo naravoslovni dan v okviru šolske skupnosti na temo otroškega parlamenta »Šola in šolski sistem«. Ravno tako je bila ena izmed zanimivih idej, da se šolska skupnost predstavi na raznih šolskih in občinskih prireditvah. Ker so bile ideje dobre, smo jih tudi udejanjili.

2 ŠOLSKA SKUPNOST

Šolska skupnost preko predstavnikov sprejme letni program dela in opravlja naslednje naloge:

- zbira pripombe in predloge oddelčnih skupnosti v zvezi s poukom, dnevi dejavnosti, ekskurzijami, interesnimi dejavnostmi, prireditvami,
- spremlja uresničevanje pravic in dolžnosti učencev ter opozarja ravnatelja in svet šole na morebitne kršitve pravic učencev,
- sodeluje pri pripravi prireditev in v projektih,
- oblikuje predloge za pohvale, nagrade in priznanja učencem,
- preko predstavnikov sodeluje v programu ekošole,
- opravlja druge naloge, za katere se dogovorijo učenci.

3 OTROŠKI PARLAMENT

Vsaka šola organizira otroški parlament, ki je nastal na pobudo učencev pred 29 leti, da le ti lahko javno predstavijo svoja mnenja, pobude, ideje in vprašanja. V tem projektu sodelujejo tudi mentorji in učitelji učencev, ki so jim v oporo. Otroški parlamenti se nadalje lahko nadaljujejo z regionalnimi in občinskimi parlamenti, zaključek pa je na nacionalnem otroškem parlamentu.

4 AKTIVNO (SO)DELOVANJE ŠOLSKE SKUPNOSTI

Šolska skupnost omogoča učencem, da sodelujejo v razpravah šolske skupnosti in izražajo svoja mnenja, težave, preko katerih imajo možnost, da so slišani in tudi upoštevani. Ker je naloga šolske skupnosti in tudi celotne šole ustvariti skupnost, ki se bo sposobna pogovoriti, prepoznati in reševati probleme ter oblikovati okolje, smo se za šolsko leto 2018/19 odločili, da se poglobimo v temo o šoli in šolskem sistemu, ki je bila v tem letu tema otroškega parlamenta.

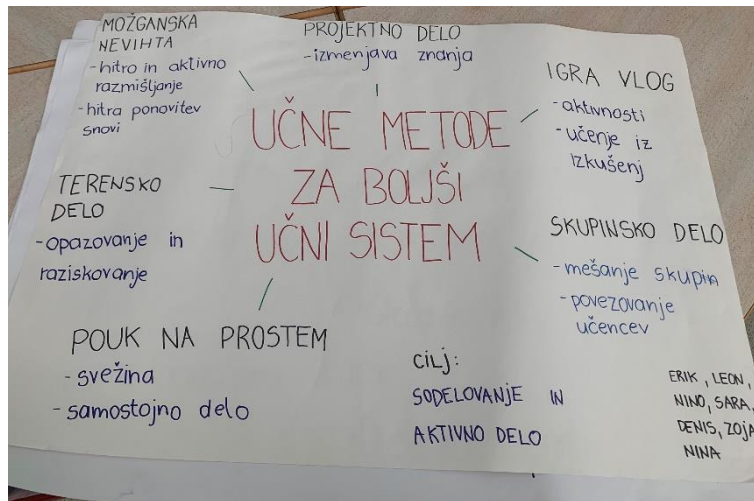
5 ŠOLA IN ŠOLSKI SISTEM

Na šolo smo povabili gospoda Andreja Pešca, kjer smo v okviru naravoslovnega dne organizirali predavanje in delavnice na prej omenjeno temo. Andrej Pešec je na interaktivnem predavanju učencem predstavil teme o tem, kako šolanje narediti bolj interaktivno, zabavno in praktično, predstavil je zanimive primere dobre prakse s Finske in Velike Britanije, razložil je, kako šolski sistem približati potrebam vsakega posameznika, kako postati zares izobražen in srečen. Dotaknil se je tudi skrivnosti izjemne kreativnosti in iznajdljivosti najboljših. Poskušal je tudi odgovoriti na vprašanje, kako izboljšati in okrepiti odnose med otroki, učitelji in starši ter kakšen doprinos lahko za boljše šolstvo in lepši svet

prispeva vsak izmed nas. Med predavanjem so učenci sodelovali z vprašanji, mnenji in odgovori. Po predavanju so sledile delavnice po skupinah, kjer so učenci ustvarjali plakate o tem, kaj vse bi spremenili pri sodobnem šolskem sistemu, kako bo šola izgledala čez 50 let (šola prihodnosti), katere lastnosti bi moral imeti učitelj, katere veščine in praktična znanja bi morali dodati v šolo, katere nove učne metode so priporočljive za boljši šolski sistem, kako bi za učence potekal sanjski dan v šoli in kakšna naj bi bila šola za starše. Po delavnicah je sledila predstavitev plakatov. Učenci so predstavili teme, o katerih so se pogovarjali. Želje, mnenja in predlogi učencev so bili različni: učenci so mnenja, da bi sodoben šolski sistem moral vsebovati delo s tabličnimi računalniki in manj z učbeniki. Predlagali so manj pisnih ocenjevanj in domačih nalog, ustno ocenjevanje bi moralo biti manj naporno. V sodobno šolo bi vključili več gibanja (vsaj eno uro redne telovadbe) preko interesnih in športnih dejavnosti. Sanjska šola bi po mnenju učencev morala temeljiti na zanimivem pouku, daljših odmorih in daljši rekreaciji. Pisna ocenjevanja bi morala biti omejena na maksimalno dve strani in pri pouku bi morala biti dovoljena uporaba mobilnih telefonov in prihod v šolo naj ne bi bil tako zgodnji (še ob deveti uri) in odhod domov ob trinajsti uri. Dober učitelj mora biti po mnenju učencev pravičen do vseh, večkrat bi moral razložiti snov, predvsem na primerih. Ravno tako je dober učitelj sposoben prijaznosti in empatije do učencev in zna rešiti spore med njimi. Učenci od dobrega učitelja večkrat pričakujejo delo v skupinah. Pri učnih metodah za boljši učni sistem so učenci izbrali možganske nevihte, kjer je potrebno hitro in aktivno razmišljanje in ponovitev snovi. Za učence je pomembno tudi terensko delo, kjer je prisotno opazovanje in raziskovanje. Vse to je povezano s poukom na prostem, kjer so učenci lahko tudi samostojni in so na svežem zraku. Učenci si želijo projektne dela predvsem zaradi izmenjave znanj. Izpostavili so tudi igro vlog in skupinsko delo, kjer se lahko povezujejo z drugimi učenci. Učenci predlagajo, da bi v šoli za starše izvajali rekreacijo, kuharski tečaj, učenje tujih jezikov, in pomoč učencem pri domačih nalogah. Starši bi se v tej šoli naučili, kako imeti več posluha za otroke in kako si vzeti več časa za pogovor s svojimi otroki oz. z učenci. Šola naj bi bila čez 50 let po mnenju učencev večja, vse bi bilo elektronsko, učitelji bi bili roboti in sedanje šolske predmete bi na urniku zamenjali bolj zanimivi predmeti. Za učence beseda »sreča« pomeni ljubezen, igranje najljubših igrvic, iskrene prijatelje, ko delaš to, kar te veseli, ko se pri pouku zabavaš, ko si s tistimi, ki jih imaš rad. Besede, ki so po njihovem povezane z besedo »sreča«, so: družina, zdravje, ljubezen in prijateljstvo. Sreča je za učence pomembna zaradi mentalnega zdravja, lažjega premagovanja ovir in manj preprirov. Na vprašanje, kako biti srečen, so učenci odgovorili, da z življenjem v sožitju, s trudom in z zadanimi cilji, s pomočjo drugim in z zdravim načinom življenja.

Slika 1: Predstavitev plakatov na temo »Šola in šolski sistem«

Slika 2: Predstavitev plakatov na temo »Šola in šolski sistem«

V okviru šolske skupnosti smo se odločili, da bomo v šolskem letu 2018/19 aktivno sodelovali na raznih prireditvah. Tako smo z učenci ob prostih urah bili dramsko ustvarjalni in napisali igre in pripravili sceno ob pomoči in vzpodbudi mentorice Barbare Čeh. Učenci so se z igro predstavili na sprejemu prvošolčkov v šolsko skupnost.

Slika 3: Sprejem prvošolčkov v šolsko skupnost

Na dobrodelni prireditvi so se učenci v okviru šolske skupnosti predstavili z odrsko igro »Božič«.

Slika 4: Odrska igra »Božič« na dobrodelni prireditvi

Ob 100. obletnici priključitve Prekmurja k matični državi so učenci z mentorico pripravili igro v prekmurskem jeziku, v kateri so preko vsebine ponazorili potek dogodkov in prikazali pomembne osebnosti v tistem času.

Slika 5: Spominska ura ob 100. obletnici priključitve Prekmurja k matični državi

Ob koncu šolskega leta so učenci v okviru šolske skupnosti na zaključni prireditvi zaigrali v igri, v kateri so ponazorili aktivnosti in projekte, ki so potekali preko celega šolskega leta.

6 ZAKLJUČEK

Naloga šolske skupnosti je, da preko predstavnikov javno spregovori o svojih vprašanjih, ki so pomembna predvsem v okolju, v katerem učenci živijo, kjer hodijo v šolo, kjer preživljajo svoj prosti čas. Zato se v okviru različnih dejavnosti na naši šoli trudimo, da uresničujemo cilje šolske skupnosti. Pri tem upoštevamo sodelovanje, mnenja in pobude vseh učencev, ne samo predstavnikov otroškega parlamenta. Na šoli dajemo v okviru šolske skupnosti možnost vsem učencem, da uresničujejo cilje šolske skupnosti. Preko delavnic na naravoslovnem dnevu so učenci predstavili svoje poglede na šolo in šolski sistem glede pouka, učiteljev, odnosa s starši, učnih metod in o sreči. V šolskem letu 2018/19 smo tudi uspešno uresničili našo prednostno nalogo, da učenci šolske skupnosti sodelujejo pri pripravi prireditev in da se predstavijo v odrskih igrah. Zato smo za šolsko leto 2019/20 kot eno izmed prednostnih nalog zopet izpostavili sodelovanje pri pripravi prireditev in sodelovanje v le-teh.

Literatura in viri

1. Zveza prijateljev mladine Slovenije, 2019, Otroški parlament, <http://www.zpms.si/programi-in-projekti/otroski-parlament/> (15. 9. 2019)
2. Zveza prijateljev mladine Slovenije, 2019, 29. NACIONALNI OTROŠKI PARLAMENT: ŠOLSTVO IN ŠOLSKI SISTEM, <http://www.zpms.si/aktualno/29-nacionalni-otroski-parlament/> (15. 9. 2019)

BRANKA ČENČIČ

ŠOLSKI CENTER ŠKOFJA LOKA, SREDNJA ŠOLA ZA STROJNIŠTVO

MEDPREDMETNO POVEZOVANJE SLOVENSKEGA JEZIKA, ŠPORTNE VZGOJE IN PRAKTIČNEGA POUKA V SREDNJI ŠOLI

Povzetek

Dijaki v srednji šoli pri pouku slovenskega jezika v štirih letih šolanja spoznajo različne besedilne vrste. Nekatere besedilne vrste samo prepoznavajo, nekatere pa morajo znati tudi napisati. To je za nekatere dijake kar zahtevno delo in potrebujejo dodatno motivacijo in veliko utrjevanja z reševanjem različnih nalog. S povezovanjem različnih področij dijake prepričamo, da je njihovo znanje o besedilnih vrstah tudi praktično uporabno in koristno. Opis naprave, predstavitev postopka, navodilo za delo in poročilo lahko uporabimo kot sredstvo medpredmetnega povezovanja slovenskega jezika, športne vzgoje in praktičnega pouka.

Ključne besede: srednja šola, medpredmetno povezovanje, besedilne vrste, opis naprave, predstavitev postopka, navodilo za delo, poročilo

CROSS-CURRICULAR CONNECTIONS OF THE SLOVENE LANGUAGE, PHYSICAL EDUCATION AND PRACTICAL LESSONS IN SECONDARY SCHOOL

Abstract

During the four-year of education in secondary school students learn about different types of texts within the Slovene language class. In some cases students just need to identify text types, in others they need to be able to write the type of the text as well. This can be difficult work for some students, so they need some extra motivation and do a lot of exercises for solving different tasks. By connecting different areas, students are convinced that their knowledge of textual types can also be practical and useful. The description of a device, the presentation of a work procedure, the instruction manual and the report can be used as a means of cross-curricular connections of the Slovene language, physical education and practical lessons.

Keywords: secondary school, cross-curricular connections, text types, device description, procedure presentation, instruction manual, report

1 UVOD

Šolski center Škofja Loka povezuje Srednjo šolo za strojništvo, Srednjo šolo za lesarstvo, Višjo strokovno šolo za strojništvo in lesarstvo in Medpodjetniški izobraževalni center. Na Srednji šoli za strojništvo se izobražujejo bodoči pomočniki v tehnoloških procesih, oblikovalci kovin-orodjarji, strojni mehaniki, instalaterji strojnih instalacij, avtokaroseristi, avtoserviserji, strojni tehniki in avtoservisni tehniki. Dijaki zaključijo šolanje z zaključnim izpitom ali s poklicno matura.

V Predmetnem izpitnem katalogu za poklicno matura za slovenščino so zapisali, da kandidat na maturi piše besedilo dane besedilne vrste. Med strokovnimi besedili so zahtevana besedila tudi opis naprave, predstavitev postopka, navodilo za delo in poročilo. Te besedilne vrste dijaki spoznajo v 1. in 2. letniku srednje šole, nekatere že v osnovni šoli. V 3. in 4. letniku pisanje besedilnih vrst utrjujemo z novimi primeri, dijake pa motiviramo z medpredmetnim povezovanjem.

2 MEDPREDMETNO POVEZOVANJE

Šola zahteva uporabno in trajno znanje. Za doseg le-tega pa je nujno potrebno tudi medpredmetno izobraževanje. Učitelji bi morali ob vertikalnem podajanju znanja naučiti učence to znanje tudi horizontalno povezovati. Le tako bodo učenci uvideli smiselnost, uporabnost in življenjskost svojega znanja (Perko 2009).

Dijaki strokovnih šol predmet slovenščina redko izberejo za najljubši predmet v srednji šoli. Učitelji zato moramo iskati različne poti, da dijake motiviramo in jih prepričamo, da je znanje slovenščine lahko koristno in uporabno tudi na strokovnem področju.

Naloga medpredmetnega povezovanja je premagovanje ločnice med učnimi predmeti, zavestno vzpostavljanje zveze med sorodnimi učnimi vsebinami znotraj enega ali več predmetov, da bi dosegli čim bolj celostne izobraževalne učinke, ki bi učencem omogočili celostno razumevanje sveta. Takšno načrtovanje pouka prinaša tudi vsebinsko racionalnost, ekonomičnost, boljše učno uspešnost (Perko 2009).

Različne učne predmete v srednji strokovni šoli lahko povežemo pri obravnavi strokovnih besedil. Takšno povezovanje zahteva tudi sodelovanje med učitelji splošnoizobraževalnih in strokovnih predmetov ter poznavanje učnih načrtov. Pouk slovenščine smo povezali s poukom športne vzgoje in praktičnega pouka.

3 PRIMER DOBRE PRAKSE

NAVODILO ZA DELO

Dijake po uri športne vzgoje presenetimo s predlogom, da bodo po vadbi v telovadnici naredili raztezno vajo: peto ene noge postavite iztegnjeno na klop, z iztegnjenim trupom se skušajte približati iztegnjeni nogi, tak položaj zadržite 20–30 sekund. Vajo ponovite še z drugo nogo.

Po izvedeni vaji razdelimo dijakom učni list. V besedilu ki poiščejo glagole in jih analizirajo. Poudarimo, da so glagoli v velelniku. Dijaki prepoznajo navodilo za delo. Ugotovijo, da bi za večjo nazornost lahko dodali še slikovno gradivo.

POROČILO

Dijakom pokažemo sliko Bohinjskega jezera in jih spomnimo, da smo posnetek naredili na športnem dnevu. Napišejo naj poročilo o športnem dnevu. Poročilo je pripovedovalno besedilo, ki prikazuje pretekli dogodek, zato morajo uporabiti preteklik. Besedilo naj bo objektivno. V prvem odstavku naj odgovorijo na vprašanja: KDO, KAJ, KDAJ, KJE, ZAKAJ ... V drugem odstavku naj pripovedujejo o poteku dogodka.

Primer besedila:

ŠPORTNI DAN OB BOHINJSKEM JEZERU

V ponedeljek, 16. 9. 2019, smo dijaki Srednje šole za strojništvo Škofja Loka imeli športni dan. Prehodili smo pot okrog Bohinjskega jezera.

Ob 7.30 smo se odpeljali iz Škofje Loke v Bohinj. Najprej smo se ustavili ob cerkvi sv. Janeza Krstnika, nato smo se sprehodili do jezera. Hodili smo po sprehajalni poti ob jezeru. Šli smo mimo opuščene ribogojnice, prečili smo več hudourniških strug pod strmimi pobočji in prispeli do zahodne obale Bohinjskega jezera. Na obali jezera smo počivali in malicali, potem pa nadaljevali pot mimo hotela Zlatorog. Prišli smo do glavne ceste, ki vodi proti slapu Savica. Mi smo prečkali cesto in nadaljevali pot po sprehajalni poti ob glavni cesti mimo cerkve sv. Duha in plezališča Pod skalco. Prišli smo nazaj na most, kjer smo začeli pohod.

Pot okrog Bohinjskega jezera je lahka označena krožna pot, dolga 12 kilometrov, mi smo hodili dve uri in pol.

OPIS POSTOPKA

Postopek je ponavljajoči se potek dejanj, ni enkratno dejanje, pazimo na zapovrstje, saj nas pelje k določenemu cilju. Uporabimo glagole v sedanjiku v 1. osebi množine.

Dijaki poročilo o športnem dnevu spremenijo v opis poti okrog Bohinjskega jezera.

Primer besedila:

POT OKROG BOHINJSKEGA JEZERA

Izhodišče poti okrog Bohinjskega jezera je cerkev Janeza Krstnika. Sprehodimo se do jezera, pot nadaljujemo po sprehajalni poti ob jezeru. Prečimo več hudourniških strug pod strmimi pobočji in prispemo do zahodne obale Bohinjskega jezera. Pot nadaljujemo mimo hotela Zlatorog. Ko pridemo do glavne ceste, ki vodi proti slapu Savica, prečimo cesto in nadaljujemo pot po sprehajalni poti mimo cerkve sv. Duha in plezališča Pod skalco. Po dveh urah in pol pridemo nazaj na izhodišče.

Poudarimo, da v besedilu moramo navajati resnične preverjene podatke, opis poti mora biti razumljiv in enostaven.

Dijake vprašamo, kje uporabljamo opis postopka, ki ga pogosto spremenimo v navodilo za delo. Pokažemo jim navojno ročico za navojno čeljust M10, ki jo bodo izdelali pri praktičnem pouku.

Vir: arhiv šole

Učitelj praktičnega pouka je pripravil opis postopka:

Surovec fi 50 vpnemo v stružno glavo in ga prečno postružimo z nožem za prečno struženje. Z nožem za vzdolžno struženje postružimo na dolžini 30 mm na fi 46. S središčnim svedrom zasrediščimo in z vijačnim svedrom fi 10,2 izvrtamo izvrtino, globoko 30 mm. Z nožem za struženje lukenj postružimo luknjo za navojno čeljust globine 11 mm in fi 30 mm. Izdelek izpnemo, na tračni žagi ga odžagamo na dolžino 28 mm in ponovno vpnemo v glavo stružnice. Z nožem za prečno struženje ga poravnamo na končno dolžino 27 mm. Z nožem za vzdolžno struženje postružimo na dolžini 10 mm na fi 25 mm in poberemo ostre robove z nožem za prečno struženje. Izdelek vpnemo v delilnik, ki je pritrjen na mizo frezalnega stroja in s središčnim svedrom zasrediščimo pozicije navojev M10 in M5. Za navoj M10 izvrtamo fi 8,5 mm, za navoj M5 pa fi 4,2 mm. Izvrtine pogrezimo in vrežemo navoje.

Ročici izdelamo iz svetlovlečenega jekla fi 10 mm. Na tračni žagi ju odžagamo na mero 121 mm, vpnemo v glavo stružnice in izdelamo radius po risbi, lahko s pilo ali s profilnim nožem. Izdelek obrnemo, z nožem za prečno struženje poravnamo na končno mero 120 mm, poberemo rob pod kotom 45 stopinj in vrežemo navoj M10 na dolžini 8 mm.

Izdelek še protikorozijsko zaščitimo s postopkom črnenja. Kalilno peč segrejemo na temperaturo 400 stopinj, izdelek položimo za 20 minut v peč. S posebnimi kleščami izdelek primemo in ga ohladimo v olju.

Dijaki pozorno sledijo opisu postopka, saj je strojništvo področje, ki so ga izbrali za svoj bodoči poklic. Razlagajo strokovne izraze: prečno struženje, središčenje, vrtanje, črnenje ... Poudarjajo, da mora biti strokovno besedilo natančno, objektivno, sami ugotovijo, da je znanje o besedilnih vrstah uporabno tudi v strojništvu. Pri pouku slovenščine pa so dobili tudi uporabne informacije za delo pri praktičnem pouku. Besedilo smo še enkrat prebrali tako, da smo ga spremenili v navodilo za delo.

OPIS NAPRAVE

Za domačo nalogo so dijaki morali napisati opis stružnice. Besedilo začnemo z definicijo: Stružnica je najstarejši obdelovalni stroj, ki ga uporabljamo za struženje. Ponovimo, kako napišemo opis naprave: navedemo sestavne dele, delovanje posameznih delov ... Objektivni opis naprave je tehnični opis.

4 ZAKLJUČEK

Dijaki strokovnih šol zaključijo šolanje s poklicno maturo. Znanje besedilnih vrst lahko predstavimo tako, da povežemo slovenščino, športno vzgojo in praktični pouk. Ker take povezave dijaki ne pričakujejo, vzbudi pozornost, učitelji pa z medsebojnim povezovanjem lahko prepričamo, da znanje ni vezano samo na en predmet, da je uporabno na različnih področjih.

Konstruktivistično usmerjen učitelj ne izbira metode naključno ali v želji po »popestrivki« pouka niti ne izhaja iz »logike snovi«. Vpraša se predvsem, ali in kako bo v danih okoliščinah določena metoda pomagala doseči pomembne cilje, kot so globlje razumevanje, povezovanje spoznanja in dograjevanje ali spreminjanje idej učencev (Marentič Požarnik 2004).

Literatura in viri

1. Perko, J. (2009). Načrtovanje medpredmetnih didaktičnih sklopov. Diplomsko delo. Maribor: Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru.
2. Marentič Požarnik, B. (2004). Konstruktivizem – kažipot do kakovostnejšega učenja učiteljev in učencev? V: Konstruktivizem v šoli in izobraževanje učiteljev, ur. B. Marentič Požarnik. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.

ANE MARI ČERPNIJAK
OSNOVNA ŠOLA SVETI JURIJ

DODANE VREDNOSTI IN VSEBINE V ŠOLI Z VIDIKA ROMSKIH UČENCEV

Povzetek

Strokovni članek zasleduje v prvi vrsti cilje razumevanja stresa v šoli, njegovih vzrokih in znakih ter o načinih uspešnega preprečevanja in obvladovanja stresa z vidika romskih učencev na Osnovni šoli Sveti Jurij. Ob omenjenem pa kot cilj prepoznava tudi poznavanje učinkovitega sporočanja želja in potreb ter asertivnost. Dobro počutje v šoli je namreč ključnega pomena za dobro socialno vključenost in nenazadnje pomeni doprinos k boljšemu učnemu uspehu učencev. Ker spada romska etnična skupnost v ranljivo skupino prebivalcev, je pomembno, da so pristopi k obravnavi teh učencev široki in celostni, predvsem pa so drugačni od običajnih. V članku je predstavljenih nekaj takih pristopov, ki so se izkazali za ustrezne in vodijo k temu, da se romski učenci v šoli dobro počutijo in se s svojimi učnimi dosežki čimbolj približajo ostali širši skupnosti, v kateri bivajo.

Ključne besede: novi pristopi, dodana vrednost, romski učenci, dodatna strokovna pomoč za učence Rome

ADDED VALUES AND CONTENTS IN SCHOOL FROM THE VIEW OF ROMA PUPILS

Abstract

The present paper focuses primarily on the goals of understanding school stress, its causes and signs, as well as ways of successfully preventing and managing stress from the perspective of Roma students at Sveti Jurij Primary School. In addition, it recognizes an objective of effective communication of wants and needs, and assertiveness. Well-being at school is crucial for good social inclusion and, finally yet importantly, contributes to better achievements of pupils. As the Roma ethnic community is a vulnerable group, it is important that the approaches to address these pupils are broad and holistic, and, above all, different from the usual ones. The paper presents some of these approaches, which have proven to be appropriate, leading to the well-being of Roma students at school and their academic performance being as close as possible to the rest of the wider community in which they reside.

Keywords: new approaches, added value, Roma pupils, additional professional assistance for Roma pupils

1 STRES

V današnjem sodobnem svetu sta govor in razprava o stresu postala zelo moderna in stres je tako znanstveno, še bolj pa laično, postal glavni krivec za najrazličnejše tegobe današnjega časa. Stres namreč nosi s sabo več pomenov in poslučuje se ga za opisovanje različnih stvari v najrazličnejših situacijah. Za mnoge je stres enačen le z negativnimi asociacijami, čeprav danes vemo, da ima nevtralen pomen (Selye, 1956). Pomeni torej, da sam po sebi stres ni ne dober ne slab. Težava nastopi takrat, kadar postane stres za posameznika neobvladljiv. Stres je potrebno razumeti kot koristni del našega življenja, ki se mu ne moremo izogniti. Spretnost obvladovanja stresa je zato sposobnost, da znamo najti ravnovesje med zunanjimi dražljaji in našimi odzivi nanje ter da znamo poiskati pravo mero stresa, ki nas navdaja z delovno energijo in nas motivira. (Weare, 2010) V nadaljevanju bomo govorili o stresu, kot je razumljen pri večini ljudi, ko omenjen pojem poimenuje neprijetne pritiske, negativne občutke, bojazen, potrtost, pretežka bremena in podobno.

1.1 ZNAKI STRESA V ŠOLSLEM OKOLJU

Znaki stresa so lahko telesne, duševne in tudi socialne narave. Vendar pa tako, kakor smo si ljudje med seboj različni, so različni tudi naši odzivi na stres. Telesni znaki so lahko pospešen srčni utrip, hitrejša dihanje, znojenje in upočasnjen prebavni proces. (Weare, 2010) Večkrat pa zapostavljamo duševne in socialne znake stresa, ki pa so enako, če ne še bolj zastopani, vendar se v določenih stresnih situacijah skrijejo oz. jih bolj potlačimo.

Šolsko okolje predstavlja izjemno stresno polje ne samo za učitelje, ampak tudi za učence (Kvriacou, 2011). Nekateri učenci namreč menijo, da ima šola do njih prevelike zahteve. Počasne učence na primer zelo ovira in včasih hromi tempo šolskega življenja, sploh če gre za učence v obdobju prehoda iz ene šole na drugo, saj takrat občutijo strah in zmedenost. (Weare, 2010)

Stres pa pogosto povzročajo tudi (slabi) medsebojni odnosi na šoli. Nekateri učenci, zelo navezani na družbo vrstnikov, so bolj nagnjeni k negativnim reakcijam, kadar gre z medsebojnimi odnosi kaj narobe. Odsotnost zaradi znakov telesnega obolenja in izostanki ob dneh, ko je na urniku določen predmet, z gotovostjo govore, da gre pri njih za posledice stresa. (Weare, 2010) Lahko da so ti učenci deležni tudi posmeha svojih sošolcev, izogibanja ali fizičnega obračunavanja. Takrat je zelo verjetno, da bodo le-ti v šoli potrti in zaprti vase. (Weare, 2010)

Včasih stres pripelje do tega, da učenci pod bremenom stresa reagirajo z nesramnim odnosom do okolice. Vse to pa gre na škodo njihovega dela v šoli, slabšajo pa se tudi njihovi odnosi s sošolci. (Weare, 2010)

Nekateri učenci prihajajo iz stresnih okolij, kjer so živeli nelagodno, v slabih higienskih razmerah in ob neustrezni prehrani. (Weare, 2010)

Kot izrazit stres za učence razumemo tudi bivanje v okolju, ki se razlikuje od okolja, v kakršnem živi večina njihovih sošolcev. Sem prištevamo različne družinske obveznosti, ki so neprijetne, za učence prezahtevne ali celo neprimerne njihovi starosti in sposobnostim. Zaradi njih zamujajo pouk, so v razredu utrujeni in ne pišejo redno domačih nalog. (Weare, 2010)

Nekateri učenci pa so žrtev raznih vrst telesnega in duševnega trpinčenja in spolnih zlorab. Takšno nasilje sproži v otroku občutke strahu in krivde. (Weare, 2010)

1.2 KAKO SE STRESA PRI ROMSKIH UČENCIH LOTEVAMO NA OSNOVNI ŠOLI SVETI JURIJ?

Z vajo se lahko vsak posameznik nauči vsaj delno obvladovati stres. O delnem obvladovanju govorimo zato, ker na vse situacije in dražljaje noben posameznik, torej tudi noben učenec, nima absolutnega vpliva. V šoli se poslužujemo strategije, povzete po delu Izboljševanje duševnega zdravja v Evropski mreži zdravih šol, Priročnik za učitelje in druge, ki delajo z mladimi, avtorici Katherine Weare in Gay Gray; izdajatelj priročnika je Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije v letu 2010:

a) Jasno in pozitivno mišljenje.

Pozitivne misli sprožijo pozitivna dejanja. Učenec mora obvladati svoja občutenja in jih razumsko umestiti v dogajanje okoli sebe, saj lahko samo tako premaga stres. Tako učitelj nudi pomoč pri oblikovanju učenčevih lastnih ciljev, vrednot in prednostnih nalog. Potrebno pa se je ozreti tudi na svoje omejitve, se naučiti bolje upravljati s časom, svoj negativni notranji samogovor, ki uničuje našo samozavest, pa moramo nadomestiti s pozitivnejšim "notranjim scenarijem" (Trower in sod., 1989). Čas, ki je v šoli natančno odmerjen, si za odpravo stresa vzamemo pri urah dodatne strokovne pomoči za učence Rome. Romski učenci velikokrat povedo, da jim ni prijetno ali v šoli ali doma. V takih primerih poiščemo vzroke za nastalo situacijo in poskušamo rešiti nastale težave. Nekaterim ni prijetno, ker se ne razumejo s sošolci ali ker se bojijo ustnih nastopov, govornih nastopov ali ocenjevanj znanja. Probleme natančno razdelamo, jih analiziramo učenci v večini primerov ugotovijo, da strahovi in neprijetni občutki niso resnični ali pa so veliko manjši, kot jih vidijo sami. Stvari, ki povzročajo težave, natančno načrtujemo, kar učence navdaja z občutkom obvladovanja zadeve. Pristop je vsekakor v veliki meri uspešen.

b) Sprejemanje in nudenje pomoči.

Učenec za obvladovanje stresa potrebuje pomoč vrstnikov ali strokovnih delavcev v šoli, pa naj bo to razrednik, svetovalni delavec ali preprosto katerikoli učitelj, ki ga učenec izbere sam. Za razrešitev svojih težav, nastalih zaradi stresa, učenec potrebuje nekoga, ki sočustvuje z njim, mu pomaga jasno misliti, ga morda razvedri ali celo izzove. Prav zato ima OŠ Sveti Jurij med prioritetami Razvojnega načrta šole tudi razvoj dobrih medsebojnih odnosov, kar poleg usvajanja komunikacijskih spretnosti pomaga pri vzdrževanju teh življenjsko pomembnih medčloveških vezi. V oddelkih redno organiziramo pomoč sovrstnikov, ki so vedno prostovoljci. Tako ima tak romski učenec široko razvejano pomoč nekoga, ki se starostno sklada z njim. Svojemu sovrstniku namreč lahko pove tudi stvari, ki jih odrasli osebi morda ne bi in tak odnos je v večini primerov zelo uspešen, sploh če je v zadostni meri zaupen.

c) Izboljšanje telesnega zdravja.

Ljudje z redno telesno aktivnostjo poskrbimo za svoje telesno zdravje, si privoščimo dovolj spanja in se izogibamo nezdravim razvadam in nezdravemu življenjskemu slogu. Tako bomo zagotovo lažje premagali hude stresne situacije in njegove posledice, kadar se bomo morali soočiti z njimi. Enako je pri učencih. Opažamo pa, da prav učenci, ki se znajdejo v primežu stresa, niso ravno veliko telesno aktivni ali pa celo nič, zaradi stresa (ali drugih okoliščin, ki vodijo do stresa) ne morejo spati in imajo dokaj nezdrav življenjski slog, še posebej, kar se tiče nezdrave prehrane. Na tem področju je učitelj izjemno pomemben svetovalac, ki poskuša pomagati pri izboljševanju telesnega zdravja. Skupaj z učencem načrtujeta določene telesne aktivnosti, načrtujeta ritem domačega dela, počitka in spanja ter se pogovorita o izboljšanju življenjskega sloga (npr. svetovanje glede zdrave prehrane, higijene...). Prav higiena je ena od tistih stvari, zaradi katere imajo nekateri romski učenci težave z okolico, pa se tega sploh ne zavedajo.

d) Sproščanje.

Pomembno je najti pravo ravnovesje med napornim duševnim in fizičnim delom ter prijetnejšimi in nezahtevnimi dejavnostmi, s katerimi se lahko "izključimo" iz napornega vsakdana. Za večino med nami so to hobiji, dejavnosti v prostem času, npr. sprehodi ali branje, počitnice ali pa kakšna majhna "nagrada". Spet drugi pa menijo da so vaje sproščanja, joga, dihalne vaje in meditacija bolj sistematični in zato najhitrejši in najzanesljivejši načini za sprostitev napetosti in zbistritev misli. Pri DSP za učence Rome poskušamo najti tudi nekaj trenutkov za to dejavnost, se pogovorimo o vsakdanjih stvareh, družini in poteku vsakdanjika. Učenci se sprostijo in, kot sami velikokrat rečejo, si v tistem kratkem času »spočijejo možgane«.

2 PEDAGOŠKO DELO Z UČENCI ROMI ZAHTEVA NOVE/DRUGAČNE/RAZLIČNE PEDAGOŠKE PRISTOPE

Po preteku določenega časovnega obdobja na OŠ Sveti Jurij samoevalviramo delo z romskimi učenci in poleg že omenjenih pristopov sprejmemo določene splošne usmeritve za nadaljnje delo. Ravno v lanskem šolskem letu smo opravili zadnjo samoevalvacijo, ki je postregla, poleg utečenih zadev, tudi s potrebo po novih pristopih in dejavnostih z vidika pedagoškega dela z učenci Romi. Spodnje navedbe so povzete iz Samoevalvacijskega poročila OŠ Sveti Jurij

o delu z učenci Romi, ki so deležni dodatne strokovne pomoči za učence Rome v šolskih letih 2011/2012 do 2017/2018.

2.1 DSP ZA UČENCE ROME

Država oziroma pristojno ministrstvo je poskrbelo, da se romskim učencem, ki potrebujejo dodatno razlago snovi in ostalo učno pomoč, ponudi DSP. Starši ob pričetku šolskega leta podpišejo soglasje, s čimer dovoljujejo, da je njihov otrok vključen k DSP za učence Rome. Takih romskih učencev je vsako leto od 40% do 50%. Učenci jo sprejemajo zelo dobro, kar pa počasi upada s starostjo učencev. Zatorej je pomembno, da se romske učence spodbuja, da imajo dodatno strokovno pomoč tudi v bodoče in da se ji ne izogibajo oziroma jo sprejemajo, saj jih na ta način spodbujamo ne le k boljšemu učnemu uspehu, ampak tudi k lastnemu osebnostnemu razvoju in spoznavanju samega sebe v multikulturnem okolju.

2.2 UVAJANJE FORMATIVNEGA SPREMLJANJA

Nekatere oblike dela z romskimi učenci so že ustaljene in se vsekakor morajo ohraniti še naprej (učna diferenciacija, interesne dejavnosti, sodelovanje na kulturnih in športnih prireditvah, obeležitev svetovnega dneva Romov, individualizacija, delo s pomočjo IKT ...); posebno pozornost pa bomo posvetili uvajanju formativnega spremljanja kot ene od novejših metod dela. V nadaljevanju sledi eden od primerov dela po metodi formativnega spremljanja, ki je bil vpeljan v pouk matematike, in sicer v tretjem razredu pri učnem sklopu »poštevanka«. Delo je potekalo individualno ali v dvojicah, izven razreda, saj gre za DSP za učence Rome.

1. Nameni učenja in kriteriji uspešnosti: Učenci so sodelovali pri oblikovanju namenov učenja in kriterijev uspešnosti tako, da so si, ko so jim bili predstavljeni cilji iz učnega načrta, sami določili, kaj bodo morali znati, kako bodo morali to dokazati in kdaj bodo vedeli, da nekaj znajo. Rabili so zelo veliko vodenja, saj jih učitelj mora peljati skozi vse cilje, sami pa morajo doumeti in razumeti, kaj pomeni znati poštevanko.

2. Dokazi: Dokazovanje znanja je potekalo na različne načine – ustno preverjanje, kvizi znanja, didaktične igre, učni listi in DZ ter lastni zvezek z zapiski.
3. Povratna informacija: Učenci so od učitelja pridobivali sprotne povratne informacije, tako da so imeli uvid v to, katera poštevanke dela še težave, katera ni dovolj usvojena in katera je dokončno memorizirana. Med zbiranjem dokazov oz. v samem procesu učenja so učenci dobili veliko povratnih informacij tudi od sošolcev, saj so jih bili deležni med didaktičnimi igrami, kvizi ali pri ustnem preverjanju. Od učencev smo pa vedno poskušali dobiti tudi njihovo povratno informacijo na učiteljevo, torej preveriti, ali so povratno informacijo pravilno razumeli, jo znajo po svoje ubesediti in poznajo njen pomen.
4. Vprašanja v podporo učenju: Pri individualnem delu gre za sistematično ugotavljanje ravni znanja in vsi koraki FS se konstantno prepletajo. Veliko časa je bilo namenjeno pogovoru, reševanju nalog ustno, ko učitelj zastavlja konkretne in življenjske naloge in učenec ob tem pojasni, kako namerava nalogo rešiti, jo dodatno pojasni in postavlja morebitna vprašanja, ki mu olajšajo reševanje. Reševanje ustnih nalog iz konkretnih življenjskih situacij pri učencih sprožajo intenzivnejše razmišljanje, učenec ima možnost, da sprašuje in odgovarja in ima za dosego svojega odgovora dovolj časa. Učenca je potrebno voditi od morebitnih nepravilnih odgovorov preko delno pravilnih, do tistega, za katerega sam doume, da je dokončen in pravilen.
5. Samovrednotenje, vrstniško vrednotenje: Učenci so dokaj dobro znali povedati, kakšni so njihovi dosežki, kje na poti usvajanja določenega cilja so, v veliki meri so se zavedali, kaj še morajo storiti, da bodo dokončno uspeli. Skupno z učenci smo ugotavljali, da se je na koncu izluščil vedno le en sam problem, zakaj nekaj še niso dosegli. To je bilo vedno pomanjkljivo delo doma, saj nekateri učenci poštevanke doma niso namenili nič časa, čeprav so razumeli, da memoriranje česar koli pomeni konstantno ponavljanje, za kar v šoli zmanjka časa.

Uvajanje elementov formativnega spremljanja kot učne metode v pouk poštevanke v tretjem razredu se je izkazalo za delno uspešno. Delo je preprostejše sicer od dela v razredu z večjim številom učencev, ima pa svoje pomanjkljivosti, kot so npr. nižje učne sposobnosti učencev, dokaj drugačna kultura, nedelo ali pomanjkljivo delo doma in nespodbudno domače okolje nasploh. Vendar pa je pozitivnih posledic več kot negativnih (opisane so zgoraj), zato nameravamo z uvajanjem FS na tem področju nadaljevati.

2.3 DODATNE URE UČNE POMOČI

Romski (in vsi ostali) učenci so deležni dopolnilnega pouka. Poleg dopolnilnega pouka pa je po potrebi smiselno uvajanje dodatne ure učne pomoči za zelo učno šibke učence, ki izrazijo željo po tovrstni dodatni pomoči zaradi nespodbudnega ali drugače neugodnega domačega okolja. Ker takim učencem manjka prav ta element – ustrezni pogoji za delo doma, jim skušamo omogočiti, da opravila ali vsaj del njih, pravijo v šoli. Za učitelja so to dodatne ure, ki pa se vsekakor obrestujejo.

2.4 INTERESI, PREDZNAJE, DOMAČE RAZMERE

Ker je vsak otrok individuum, ima seveda tudi vsak svoje interese in s sabo prinese zelo različna predznanja. Pri ponudbi vsebin in aktivnosti v sklopu ur DSP za učence Rome je potrebno poleg otrokovih sposobnosti ali primanjkljajev izhajati tudi iz njihovega interesa, predznanja in domačih razmer (domačih pogojev za učenje, spodbude staršev za šolsko delo in podobno). Tako se nekateri romski učenci zelo radi ukvarjajo z nogometom ali glasbo, kar je njihovo močno področje. Na OŠ Sveti Jurij zato poskušamo ustvariti pogoje,

da so ti učenci vključeni v dejavnosti, ki jih zanimajo in da se na teh področjih lahko izkažejo. Če gre za učno šibkejše učence, to lahko pomeni, da je prav to njihovo močno področje edina priložnost za dvig samozavesti in samopodobe.

2.5 SPLOŠNA UČNA POMOČ IZ OKVIRA DSP ZA UČENCE ROME

Skozi vse šolsko leto se izvajajo ure splošne učne pomoči (SUP). Vanje so vključeni vsi romski učenci, ki imajo učne težave in potrebujejo dodatno strokovno pomoč pri opravljanju domačih nalog, samostojnem učenju, pripravi na preverjanje in ocenjevanje znanja in drugih šolskih zadolžitvah. Učence je potrebno motivirati, da se ur SUP-a udeležujejo, aktivno sodelujejo in da teh ur ne zapuščajo predčasno. Omenjene ure namreč zelo radi obiskujejo mlajši učenci, starejši pa se že večkrat izmaknejo. Prav zaradi tega imajo v tem procesu pomembno vlogo starši, ki se poleg učiteljev in svetovalnih delavcev s takimi učenci pogovorijo, jim pomagajo najti smisel obiskovanja ur SUP in vztrajajo pri svojih odločitvah. Gre namreč za to, da kljub vsem dogovorom, ki jih starši sklenejo s svojimi otroki, so prav oni tisti, ki npr. pridejo ponje predčasno z najrazličnejšimi obrazložitvami. To vsekakor moti proces in je v škodo učencem. Nekateri učenci, ki niso vključeni k DSP za učence Rome, pa se občasno vključujejo na lastno željo in takih je vsako šolsko leto več.

2.6 URNIK

Pri ponudbi vsebin in aktivnosti ter oblikovanju urnika za romske učence, ki potrebujejo DSP za učence Rome, je potrebno paziti, da učenci ne bodo preobremenjeni. Prav zaradi tega je urnik sestavljen tako, da ure DSP niso dodatne ure, ampak so vpete v pouk učenca. Nekaj ur je sicer umeščeno tako, da sovpadajo s podaljšanim bivanjem, ampak to je prej izjema kot pravilo. Takšna prilagoditev je izrednega pomena za učenca, saj le-ta na ta način ni dodatno obremenjen s šolskim delom.

2.7 USTREZNOST UČITELJEV PREDMETNEGA PODROČJA

Da bi zagotovili čim boljše rezultate, tako učiteljevega dela kot učenčevih dosežkov, je v višjih razredih navada, da poučevanje oz. nudenje DSP za učence Rome prevzamejo učitelji ustreznih predmetnih področij. Izvajalci ur DSP za učence Rome so v tretji triadi tako ustrezni učitelji predmetnega področja, torej DSP pri slovenščini nudi slavist, pri matematiki učitelj matematik in pri tujem jeziku nemščini germanist.

2.8 SVETOVNI DAN ROMOV IN IZBIRNI PREDMET ROMSKA KULTURA

V mesecu aprilu ob svetovnem dnevu Romov načrtujemo na šoli ustrezno obeležitev praznika. Tako je bila v preteklih letih že izvedena okrogla miza na temo vključevanja romskih učencev v šolo, srečanje s sosednjo šolo ob romskem prazniku, priredili smo kviz o poznavanju romske zgodovine in kulture, pripravili razstavo romske književnosti, publikacij in ostalega tiskanega gradiva, razstavo romskih noš, plakatov, izvajali dvojezično (slovensko – romsko) radijsko uro, si ogledali dokumentarne filmčke z opisom bivanjskih ali drugih razmer romske skupnosti po svetu in drugo. Manjša skupina učencev se je odločila tudi za izbirni predmet Romska kultura in kolikor je znano, je OŠ Sveti Jurij ena redkih šol, ki ta izbirni predmet izvaja. Je pa izvajanje tega predmeta velikega pomena za romske učence in tudi širšo romsko skupnost v občini, saj je po področje, kjer se romski učenci »najdejo«, tematika jim je blizu in lahko podrobneje spoznajo svojo zgodovino in kulturo.

2.9 POGOVORNE URE ZA ROMSKE UČENCE

Zelo pomembno je tudi, s kakšnim »nahrbtnikom« prihaja določen učenec v šolo. To pomeni, da, kot vemo, domače razmere zelo vplivajo na to, kako je učenec pri delu v šoli zbran in nenazadnje, kakšni bodo njegovi dosežki tekom leta in, najpomembneje, ob zaključku šolskega leta. Velikokrat se zgodi, da domače razmere ali neugodne situacije z vrstniki v veliki meri negativno vplivajo na učenca in na njegovo delo. Zaradi tega so se uvedle kratke pogovorne ure za učence Rome, kjer se pogovorimo o težavah doma, z vrstniki, okolico itd., saj se v tem kontekstu iščejo rešitve za probleme, ki niso samo učne narave in jih je potrebno omogočiti po potrebi.

3 ZAKLJUČEK

V strokovnem članku smo približali razumevanje stresa v šoli, njegovih vzrokih in znakih ter govorili o načinih uspešnega preprečevanja in obvladovanja stresa z vidika romskih učencev na Osnovni šoli Sveti Jurij. Kot cilj v tem kontekstu izpostavljamo poznavanje učinkovitega sporočanja želja in potreb ter asertivnost. Dobro počutje v šoli je namreč ključnega pomena za dobro socialno vključenost in nenazadnje pomeni doprinos k boljšemu učnemu uspehu učencev. Ker spada romska etnična skupnost v ranljivo skupino prebivalcev, je pomembno, da so pristopi k obravnavi teh učencev široki in celostni, predvsem pa so drugačni od običajnih. V članku je predstavljenih nekaj takih pristopov, ki so se izkazali za ustrezne in vodijo k temu, da se romski učenci v šoli dobro počutijo in se vrednotno približajo ostali širši skupnosti, v kateri bivajo. Pristopi, ki so se izkazali za ustrezne, so čim večje vključevanje učencev v DSP za učence Rome, uvajanje formativnega spremljanja, dodatne ure učne pomoči za zelo učno šibke učence, upoštevanje interesov, predznanja in domačih razmer, vključevanje v splošno učno pomoč iz okvira DSP za učence Rome, posebna pozornost posvečena oblikovanju urnika v izogib preobremenjenosti učencev, ustreznost učiteljev predmetnega področja, ki nudijo DSP, obeležitev svetovnega dneva Romov in izvajanje izbirnega predmeta Romska kultura ter pogovorne ure za romske učence za reševanje težav neučne narave. Vsakoletno se seveda pokažejo še kakšni novi izzivi, ki pa se jim kot institucija prilagajamo, zavedajoč se, da ta kontinuum ne bo nikoli zaključen.

Literatura in viri

1. Kyriacou, C., 2011. Nekaj misli o stresu pri učiteljih. Vzgoja in izobraževanje : revija za teoretična in praktična vprašanja vzgojno izobraževalnega dela. 42, (4), str. 5-7.
2. Samoevalvacijsko poročilo OŠ Sveti Jurij o delu z učenci Romi, ki so deležni dodatne strokovne pomoči za učence Rome v šolskih letih 2011/2012 do 2017/2018. Sveti Jurij: Osnovna šola Sveti Jurij.
3. Selye, H., 1978. The stress of life. New York : McGraw-Hill.
4. Trower, P., Dryden, W., 1989. Cognitive-behavioural counselling in action. London [etc.] : Sage Publications.
5. Weare, K., Gray, G., 2010. Izboljševanje duševnega zdravja v Evropski mreži zdravih šol: priročnik za učitelje in druge, ki delajo z mladimi. Ljubljana : Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.

JANEZ ČMER
CENTER JANEZA LEVCA

VPLIV DODATNIH UR ŠPORTA NA UČENCA Z ZMerno MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU S PREKOMERNO TEŽO

Povzetek

Čezmerna hranjenost in debelost naraščata v vseh evropskih državah. Njena pojavnost se je od leta 1980 v več evropskih državah celo potrojila in še narašča, posebno med otroki. Otroci s posebnimi potrebami predstavljajo lahke žrtve sodobnega načina življenja v tehnološko razviti družbi, saj pogosto razvijajo gibalne sposobnosti, ki se razlikujejo po kakovosti od pričakovane kakovosti vzorcev drže in gibanja. Prekomerna telesna teža in debelost pri otrocih s posebnimi potrebami postajata resen vzgojno-zdravstveni problem. Namen raziskave je bil ugotoviti vpliv redne telesne dejavnosti v okviru dodatnih treh ur športa na telesne parametre učenca z zmerno motnjo v duševnem razvoju s prekomerno telesno težo.

Ključne besede: učenec s posebnimi potrebami, prekomerna telesna teža, šport, analizator telesne sestave Tanita BC-60

THE IMPACT OF ADDITIONAL PHYSICAL EDUCATION CLASSES ON A MENTALLY DISABLED OVERWEIGHT STUDENT

Abstract

Over-nutrition and obesity are increasing in all European countries. Its incidence has even tripled and increased in several European countries since 1980, especially among children. Children with disabilities are easy victims of the modern way of life in a technologically advanced society, as they often develop movement skills that differ in quality from the expected quality of posture and movement patterns. Being overweight and obese in children with special needs is becoming a serious educational problem. The purpose of the study was to determine the impact of regular physical activity within an additional three hours of sports on the physical parameters of a student with moderate disability in overweight.

Keywords: disabled student, overweight, sport, Tanita BC-601 body composition analyzer

UVOD

V otrokovem razvoju se lahko hitro pojavljajo problemi, povezani s prekomerno težo in debelostjo, ki so pogosto posledica prevelikega vnosa kalorij in premajhne porabe. S tovrstno problematiko se srečujejo tudi otroci s posebnimi potrebami (Drobež, 2010).

Osebe s posebnimi potrebami so nagnjene tudi k številnim kardiovaskularnim in drugim obolenjem (D'entremont, 2013), saj po Sitlington idr. (2009) te osebe razvijejo gibalne sposobnosti, ki se razlikujejo po kakovosti od pričakovane kakovosti vzorcev drže in gibanja. Razvijejo vzorce navad, ki lahko vodijo do zmanjšanja funkcionalnih sposobnosti, zmanjšujejo možnosti učenja novih gibalnih vzorcev in spretnosti. Nadomestni vzorci, ki jih razvijejo, lahko povzročijo nastanek skrajšav mišic, kit in ligamentov ter kostnih deformacij. Po Drobež (2010) je lahko gibalna nekompetentnost glede na njihov atipični razvoj lahko tudi posledica prevelike mase telesa.

Čezmerna hranjenost in debelost naraščata v vseh evropskih državah. Po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije (WHO) debelost povzroči od 10 do 13 % smrti v različnih območjih evropske regije. Njena pojavnost se je od leta 1980 v več evropskih državah celo potrojila in še narašča, posebno med otroki (Eurostat, 2019). Po WHO (2019) je debelost (ITM > 30) že od leta 1997 uvrščena med bolezni. Gre za kronično presnovno bolezen, ki poveča tveganje za nastanek sladkorne bolezni tipa 2, različnih vrst raka, hipertenzije ter bolezni srca in ožilja.

Po podatkih WHO (2013) imajo prav slovenski otroci enega od najhitreje naraščajočih trendov povečevanja telesne teže. Slovenija se je leta 2013 po deležu čezmerno hranjenih in debelih petnajstletnikov uvrstila v sam vrh med državami Evropske Unije, ki so bile vključene v raziskavo.

Glede na to, da telesno težo najlažje nadzorujemo z zdravo prehrano in telesno aktivnostjo, smo se odločili raziskati in ugotoviti vpliv dodatnih ur športa na učenca z zmerno motnjo v duševnem razvoju s prekomerno telesno težo ob vzporednem reduciranju sladkih pijač in sladkarij po 17.00 uri.

OTROCI Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

Po Kriterijih za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami (2015) je motnja v duševnem razvoju opredeljena kot nevrološko pogojena razvojna motnja, ki nastopi pred dopolnjenim osemnajstim letom starosti. Ker gre naše proučevanje predvsem v smeri obravnave otrok z motnjami v duševnem in telesnem razvoju jih posebej navajamo in opredeljujemo.

Za otroke z motnjami v duševnem razvoju je značilna nižana raven inteligentnosti, pomanjkanje veščin in nižane sposobnosti na naslednjih področjih:

- kognitivnem,
- govornem,
- motoričnem in
- socialnem.

Glede na stopnjo motnje v duševnem razvoju ločimo otroke z lažjo, zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju.

OTROCI Z LAŽJO MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

»Otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju imajo znižane sposobnosti za učenje in usvajanje splošnih znanj. Znižani so senzomotorično in miselno skladno delovanje ter sposobnosti za načrtovanje, organizacijo, odločanje in izvedbo dejavnosti. Miselni procesi potekajo bolj na konkretni kot na abstraktni ravni. Uporabljajo preprostejši jezik in se nagibajo k nezrelemu presojanju in odzivanju v socialnih okoliščinah. Ob individualnem pristopu ter z vsebinskimi, metodičnimi in časovnimi prilagoditvami v učnem procesu lahko dosežejo temeljna šolska znanja, ki pa ne zadostujejo minimalnim standardom znanja, določenim z izobraževalnimi programi, ter se usposobijo za manj zahtevno poklicno delo in samostojno socialno življenje«. (Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami, 2015, str. 6).

OTROCI Z ZMerno MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

»Otroci imajo posamezne sposobnosti različno razvite. V učnem procesu lahko usvojijo osnove branja (osnovnih besed in znakov), pisanja in računanja, na drugih področjih (gibalnih, likovnih, glasbenih) pa so lahko uspešnejši. Pri učenju in poučevanju potrebujejo prilagoditve in konkretna ponazorila. Svoje potrebe in želje sporočajo, pri tem lahko potrebujejo podporno ali nadomestno komunikacijo. Posebno podporo potrebujejo pri vključevanju v socialno okolje. Usposobijo se lahko za enostavna, nezahtevna opravila, sicer pa potrebujejo podporo in različno stopnjo pomoči«. (Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami, 2015, str. 7).

OTROCI S TEŽJO MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

»Otroci se lahko usposobijo za najenostavnejša opravila. Razumejo enostavna sporočila in navodila ter se ustrezno odzovejo nanje. Zmorejo sporočati svoje potrebe in želje, pri tem lahko uporabljajo podporno ali nadomestno komunikacijo. Orientirajo se v ožjem okolju, vendar pri tem potrebujejo varstvo in vodenje. Naučene veščine in spretnosti so samo avtomatizirane. Pri skrbi zase potrebujejo pomoč drugih. Pogosto imajo težave v gibanju, druge razvojne motnje in bolezni«. (Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami, 2015, str. 7).

OTROCI S TEŽKO MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

»Otroci se lahko usposobijo le za sodelovanje pri posameznih aktivnostih. Razumevanje in upoštevanje navodil je zelo omejeno. Redko razvijejo osnove govora in sporazumevanja. Prav tako sta omejeni zaznavanje in odzivanje na zunanje dražljaje. Potrebujejo stalno nego, varstvo, pomoč in vodenje. Omejeni so v gibanju, večinoma imajo težke dodatne motnje, bolezni in obolenja«. (Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami, 2015, str. 7).

INDEKS TELESNE MASE

Stopnjo debelosti ocenjujemo z indeksom telesne mase (ITM) oz. s tujko BMI (body mass index). Formula za izračun ITM je: telesna masa (v kg) / telesna višina² (v metrih).

Indeks telesne mase se uporablja za klasifikacijo ljudi v štiri skupine:

- s prenizko (ITM je enak ali manjši od 19.99),
- normalno (ITM od 20 do 24.99),
- prekomerno težo (ITM 25 do 29.99),

- debelost (ITM 30 in več) (Cavill idr., 2012).

Svetovna zdravstvena organizacija navaja, da so osebe debele, če je njihov ITM 30 ali več; če je enak ali večji od 25, pa so prekomerno težki (Obesity, 2019).

METODOLOGIJA

Raziskovalna metoda je študij primera učenca z zmerno motnjo v duševnem razvoju, ki ima težave s prekomerno telesno težo.

Dvanajstletnega učenca s posebnimi potrebami spremljamo že drugo šolsko leto. Spremljati smo ga začeli septembra 2017 po sestanku z njegovo razredničarko, vodstvom šole, njegovimi starši in njim samim. Spremljamo ga z analizatorjem telesne sestave Tanito BC-60, s pomočjo katere enkrat mesečno izmerimo naslednje parametre: telesno težo, mišično maso, delež telesne maščobe in indeks telesne mase.

Po predhodnim dogovoru s starši učenca, njim samim in šolo smo učencu z zmerno motnjo v duševnem razvoju s prekomerno telesno težo dodali 3 dodatne ure športa tedensko, ki jih izvaja z učenci ostalih razredov v času njegove proste ure. Učencem, h katerim je vključen na pouk športa, smo obrazložili situacijo učenca s prekomerno težo in prosili za razumevanje.

Ob povečanju ur telesne dejavnosti smo se s starši učenca s prekomerno težo, kot tudi z njim samim dogovorili, da sladkih pijač in sladkarij po 17.00 uri ne uživa več.

Namen raziskave je ugotoviti vpliv redne telesne dejavnosti v okviru dodatnih treh ur športa na telesne parametre učenca z zmerno motnjo v duševnem razvoju s prekomerno telesno težo s predhodno opisanimi spremembami v prehranjevanju.

Postavili smo si naslednji cilj:

- ugotoviti spremembe v telesnih parametrih (telesni teži, in ITM) pri učencu s posebnimi potrebami, ki so mu obstoječim trem uram športa na teden, dodane še tri ure športa tedensko.

Raziskovalno vprašanje je povezano z vplivom treh dodatnih ur športa na telesne parametre učenca z zmerno motnjo v duševnem razvoju s prekomerno telesno težo.

UGOTOVITVE

Telesna parametra (telesna teža in indeks telesne mase (ITM)) smo pri učencu s posebnimi potrebami s prekomerno telesno težo spremljali vsak prvi ponedeljek v mesecu. Meritve so bile opravljene s pomočjo analizatorja telesne sestave Tanita BC-601.

Tabela 1: Vrednosti telesnih parametrov s pomočjo analizatorja telesne sestave Tanita BC-601

Datum meritev	Teža (kg)	Višina (m)	ITM ((telesna teža (kg))/(telesna višina (m ²)))
2.10.2017	54,7	1,35	30,1
6.11.2017	54,6	1,35	30
4.12.2017	55,1	1,36	29,8
8.1.2018	55,8	1,36	30,2
5.2.2018	55,7	1,37	29,7
5.3.2018	55,2	1,37	29,4
2.4.2018	56	1,39	29
7.5.2018	55,3	1,39	28,6
4.6.2018	55,1	1,40	28,1
10.9.2018	55,5	1,45	26,4
1.10.2018	55,6	1,46	26,1
5.11.2018	54,6	1,46	25,6
3.12.2018	54,5	1,47	25,2
7.1.2019	55,8	1,47	25,8
4.2.2019	54,9	1,48	25,1
4.3.2019	56	1,50	24,9

Vir: Lastni vir, 2019

Tabela 1 prikazuje postopno zniževanje telesne teže in posledično indeksa telesne mase (ITM), ki se je znižal iz 30,1 (debelost) na 24,9 (normalno).

S tabele 1 lahko tudi razberemo, da so se vrednosti parametrov po šolskih počitnicah nekoliko poslabšale, kar lahko povežemo s tem, da je učenec med obdobjem počitnic manj gibalno dejaven. Ugotavljamo, da dodatne tri šolske ure športa na učenca z zmerno motnjo v duševnem razvoju s prekomerno telesno težo pripomorejo k izboljšanju njegovih telesnih parametrov.

ZAKLJUČEK

Debelost in prekomerna telesna teža med učenci sta postali globalni problem. Oznanili bi ju lahko za epidemijo sodobnega časa. Ugotovitve Svetovne zdravstvene organizacije opredeljujejo domače in šolsko okolje za največjo podpiro posameznemu učencu pri zdravi izbiri živil in usmeritvah glede športnega udejstvovanja. Tako uravnotežena zdrava

prehrana, kot ustrezna gibalna dejavnost sta glavna varovalna dejavnika pri zmanjševanju tveganja za razvoj debelosti.

Učitelji športa smo vzor otrokom ne samo na gibalnem, temveč na vseh področjih. S pravilnim usmerjanjem glede prehrane in preživljanja prostega časa lahko dosežemo najbolj optimalen telesni in psihosocialni razvoj otroka in najpomembnejše, preprečimo prekomerno telesno težo in debelost.

Ko se srečamo s prekomerno telesno težo in debelostjo pri učencih, se moramo kot strokovni in pedagoški delavci hrama znanja znati temu pravilno odzvati. Dodatne ure športa so učencu z motnjo v duševnem razvoju s prekomerno telesno težo doprinesle k izboljšanju njegovih telesnih parametrov. Najpomembnejše pri vsemu je sodelovanje med sodelavci, vodstvom šole, starši in ne nazadnje tudi posameznikom, ki je povezan z določeno težavo. Potrebno se je znati pogovarjati in iskati rešitve.

Literatura in viri

1. Cavill, N., Kahlmeier, S. in Racioppi, F. (2012). Telesna dejavnost in zdravje v Evropi: dokazno gradivo za ukrepanje. Maribor: Zavod za zdravstveno varstvo Maribor, Center za spremljanje zdravstvenega varstva prebivalstva in promocijo zdravja.
2. Drobež, J. (2010). Gibalne motnje v najzgodnejšem razvojnem obdobju: Sodobni pogledi na gibalni razvoj otroka. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper.
3. Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami. (2015). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
4. Obesity. (2019). World Health Organization. Pridobljeno 9. 9. 2019, <http://www.who.int/topics/obesity/en/>.
5. Sitlington, P. (2009). Transition Education and Services for Adolescents with Disabilities. Boston: Pearson.
6. Tanita BC-601. (2012). Tanita BC-601 - Monitoring your health. Japan.
7. World Health Organization. (2013). Bulletin of the World Health Organization. Pridobljeno 6. 9. 2019, <http://www.who.int/bulletin/volumes/91/8/13-020813/en/>.

MAŠA ČMER
CENTER JANEZA LEVCA

SPROSTITVENE DEJAVNOSTI MED GLAVNIM ODMOROM V OSNOVNI ŠOLI

Povzetek

Preobremenjenost učencev se pogosto odraža skozi njihovo vedenje, kar se kaže kot nemirnost, težave s koncentracijo, agresivnost, kot tudi povečana pasivnost in zaprtost vase. Pouk večino časa poteka sede in na individualni ravni, hkrati pa je tudi ozaveščenost o pomenu sprostitvenih dejavnosti vse večja. Učencem z lažjo motnjo v duševnem razvoju smo ponudili vodeno razbremenitev in sprostitvev v času glavnega odmora v telovadnici pod nadzorom učitelja športa. Zanimali so nas vplivi sprostitvenih dejavnosti na posameznega učenca. Ugotavljali smo spremembe na počutju udeležencev v raziskavi in njihovo učinkovitost pri pouku. Spremljali smo tudi motivacijo za nadaljnje učno delo. Učenci so do pričetka izvajanja sprostitvenih dejavnosti med glavnim odmorom poznali samo nekaj osnovnih in preprostih položajev joge ter teoretično poznali blagodejne učinke masaže, zato smo se potrudili, da učencem predstavimo sprostitvene dejavnosti kot zabavne in prijetne.

Ključne besede: joga, pilates, masaža za otroke, glavni odmor, učenci s posebnimi potrebami

ACTIVITIES DURING MAIN BRAKE IN THE PRIMARY SCHOOL

Abstract

Students' overload is often reflected through their behavior, which is manifested by restlessness, difficulty concentrating, being aggressive, as well as increased passivity and self-restraint. Most of the time, sessions are conducted on an individual level, and at the same time, awareness of the importance of relaxation activities is increasing. Pupils with mild intellectual disabilities were offered guided relief and relaxation during the main break at the gym under the supervision of a sports teacher. We were interested in the effects of relaxation activities on an individual student. We observed changes in the well-being of the participants in the research and their effectiveness in teaching. We also monitored the motivation for further learning work. Prior to the start of the relaxation activities, the students knew only a few basic and simple yoga postures during the main break, and knew theoretically the beneficial effects of massage, so we tried to present the relaxation activities to students as fun and enjoyable.

Keywords: yoga, pilates, massage for children, main break, pupils with special needs

1 UVOD

Z današnjim življenjskim slogom imamo ljudje vse premalo časa, da bi lahko sledili svojemu naravnemu ritmu, v katerem se menjata počitek in aktivnost, sprostitvev in napetost ter olajšanje in obremenitev.

Sodobnega otroka že lahko poimenujemo hiteči otrok, saj ga pritiski sodobnega življenja dobesedno silijo, da prehitro odraste, poleg tega pa v svojem otroštvu že prepogosto doživlja stres - od njega se pričakuje, da bo uspešen v šoli, da bo tekmoval vsaj na enem področju, predvsem pa zadovoljil čustvene potrebe svojih staršev (Papalia, 2003).

Preobremenjenost učencev se dostikrat odraža skozi njihovo vedenje, ki se kaže kot nemirnost, težave s koncentracijo, agresivnost, kot tudi povečana pasivnost in zaprtost vase.

Pomen sprostitev dejavnosti je pri učencih vse bolj v ospredju, saj po Blaj idr. (2005) prispevajo k razumevanju in doživljanju sprostitve kot nujnega elementa zdravega načina življenja in učijo sprejemljivih ter učinkovitih načinov sproščanja ob hkratnem zadovoljevanju potrebe po počitku, gibanju in igri.

Dokazano je, da ko smo sproščeni in mirni, da smo lažje kos vsakodnevnim izzivom (Jeromen in Kajtna, 2008), saj se v telesu sproži odziv vegetativnega živčevja, tako da se poveča zbranost in pozornost (Uranjek, 1995).

Tancig (2007) piše o smiselnosti vpeljave sprostitev tehnik v učno okolje, saj bi s tem vplivali na psihomotorično, kognitivno ter čustveno-socialno področje učencev, še posebej glede na temeljni cilj vzgoje in izobraževanja (Krek in Metljak, 2011), ki je oblikovanje samostojnega, razmišljujočega in odgovornega posameznika, ki se opira na kakovostno pridobljeno znanje in socialne ter druge spretnosti.

Glede na to, da pouk večino časa poteka sede in na individualni ravni ter da je ozaveščenost o pomenu sprostitev dejavnosti vse večja, smo učencem z lažjo motnjo v duševnem razvoju ponudili vodeno razbremenitev in sprostitvev v času glavnega odmora v telovadnici pod nadzorom učitelja športa. Zanimali so nas vplivi sprostitev dejavnosti na posameznega učenca ki se je prostovoljno odločil za njihovo izvajanje. Ugotavljali smo spremembe na počutju udeležencev v raziskavi, njihovo učinkovitosti pri pouku kot tudi spremljali motivacijo za nadaljnje učno delo.

1.1 STRES

Beseda stres izhaja iz latinskega izraza »stringere«, kar pomeni »zvezati trdno«. Selye (v Jeromen in Kajtna, 2007) je stres definiral kot »nespecifičen odgovor telesa na kakršnokoli potrebo ali zahtevo«.

Stres je fiziološki, psihološki in vedenjski odgovor posameznika na zunanje ali notranje dejavnike, ki zmotijo njegovo notranje ravnovesje in ga prisilijo, da se nanje odzove ali adaptira (Inštitut za razvoj in inovacije Ljubljana, 2012).

Starc (2010) piše, da današnji človek v enem dnevu doživi povprečno petnajst večjih in petnajst tisoč manjših stresov ter v enem dnevu sprejme toliko informacij, kot jih je nekdo pred stotimi leti v celem življenju.

1.2 STRESORJI

Stresor je pojav, ki telesno ali duševno obremeni našo osebnost. Posamezniku predstavlja oviro, zahtevo, obremenitev ali izziv (Musek, 1993).

Po Rakovec-Felser (1991) so stresorji vsi dejavniki v okolju, ki privedejo do stresne reakcije. Stresor je lahko tudi biokemična snov (droge ali alkohol), lahko je fizična poškodba ali čustveno vzburljenje (strah ali jeza).

Stresorji oziroma stresogeni dejavniki izvirajo iz notranjega in zunanjega okolja (Tabela 1). Po Starc (2008) ločimo psihološke, biološke, kemijske in fizikalne stresogene dejavnike.

Tabela 1: Stresogeni dejavniki ali stresorji (Starc, 2008)

PSIHOLOŠKI	BIOLOŠKI	KEMIJSKI	FIZIKALNI
-mentalni stres	-bolezni	-onesnaženost okolja z	-umetna svetloba
-psihosocialni stres	-škodljivi učinki mikroorganizmov (bakterije, virusi)	industrijskimi odpadnimi snovmi	-hrup
-umske preobremenitve	-toksini, alergeni	-prehranski aditivi	-razne vibracije
-hiter tempo življenja	-čezmerna telesna obremenitev	-zdravila	-spremembe atmosferskega tlaka
		-droge	-elektromagnetno valovanje in druga sevanja
		-alkohol	

V Tabeli 1 so prikazani primeri notranjih in zunanjih stresogenih dejavnikov. Vsi stresorji ne vplivajo vedno negativno. Tako lahko ločimo pozitivni stres ali eustres, ki na nas deluje spodbujevalno v primerjavi z negativnim stresom ali distresom, ki na nas deluje obremenjujoče in škodljivo (Jeromen in Kajtna, 2007).

1.3 DOŽIVLJANJE STRESA

Dojemanje in učinkovanje stresorjev je odvisno predvsem od posameznika in nekaterih značilnosti stresorjev - njegove pomembnosti za posameznika, trajanja, moči in pogostosti stresorja (Gregson in Looker, 1992).

Stresorji različno delujejo na ljudi in izzovejo različne reakcije. Na doživljanje in reagiranje na stresne situacije vplivajo demografske značilnosti posameznika (spol, starost, izobrazba, splošno zdravstveno stanje) in osebnostne lastnosti. Drugi dejavniki, ki vplivajo na doživljanje in reagiranje na stres ter ne izhajajo iz delovne situacije, so družinski in ekonomski problemi, splošna kvaliteta življenja (kvalitetna prehrana, vzdrževanje fizične in psihične kondicije, prosti čas) ter življenjske spremembe in krize (Inštitut za razvoj in inovacije Ljubljana, 2012).

1.4 SIMPTOMI IN ZNAKI STRESA

Starc (2008) obrazlaga razliko v pomenu med izrazoma simptom in znak. Simptom je subjektivni izraz bolezni; občutek, ki ga lahko zazna samo posameznik oziroma bolnik. Med simptome spadajo na primer glavobol, vse vrste bolečin, slabost, utrujenost, ipd. Znak je objektivni dokaz bolezni, ki ga lahko zazna tako bolnik kot zdravnik, medicinska sestra ali

drugi opazovalec. Med znake spadajo na primer razbita glava, znoj na koži, bruhanje, zlatenica, krvavo blato, ipd.

Poznamo verbalne in neverbalne indikatorje stresa. Način govora kot verbalni indikator je precej manj kontroliran kot vsebina. Najmanj je možno kontrolirati spremembe v kvantiteti in razporedu govora, nadalje gre za nevsebinske motnje (jecljanje, ponavljanje stavkov, besed, obotavljanje). Neverbalni pokazatelji pa so povečana mišična napetost, spremembe v dihanju in posebni gibi rok ter telesa. Najbolj prepoznavni znaki so: slab izgled posameznika, nervozno ravnanje, prebavni problemi, izogibanje oziroma nezainteresiranost za kakršnokoli družbo, pojavlja se anksioznost, raztresenost, usmeritev vase ali depresija (Tušak in Tušak, 2003).

Tabela 2: Običajni znaki in simptomi stresa (Yungs 2001, v Barborič idr., 2005)

FIZIČNI	PSIHOLOŠKI	VEDENJSKI
- glavoboli	- živčnost	-pretirano kritiziranje
- slabost, omotičnost	- prisotnost negativnih misli	drugih
- bolečine v prsih in pri srcu	-vznemirjenost,	- zmanjšana spolna sla
- bolečine v spodnjem delu hrbta	razdraženost	- težave z govorjenjem
- povečano znojenje	- pomanjkanje energije	- pomanjkanje interesa
- pospešeno bitje srca	- depresivnost	- motnje spanja
- zadihanost	-občutje ujetosti,	- povečan ali zmanjšan
- bolečine v želodcu	prizadetosti	apetit
- slabotnost, utrujenost	-izbruhi jeze,	- težave pri odločanju
- pospešena presnova	nerazumljenost	- izogibanje družbi
- prebavne motnje	- otožnost	
	- neprestan strah	
	- znižano samospoštovanje	
	- občutki manjvrednosti	
	- sumničavost	
	- brezup glede prihodnosti	
	- težave s koncentracijo	

V Tabeli 2 so prikazani primeri običajnih znakov in simptomov stresa. Odziv na stres ob krajših, obvladljivih izzivih (stresorjih) omogoča ohranjanje integritete organizma (preživetje) in pomembno prispeva k njegovemu razvoju – tako se učimo in prilagajamo izzivom nenehno spreminjajočega se okolja. Vendar pa enaki mehanizmi, ki nam ob soočenju z nevarnostjo omogočajo preživetje, ob kronični izpostavljenosti neobvladljivim stresorjem povzročijo bolezenska stanja, kot so zvišan tlak in večja koncentracija maščobe v krvi, nalaganje maščevja okoli pasu, panični napadi, depresija. Poleg tega pa lahko kronični stres z značilno podaljšanim in premočnim stresnim odzivom nanj poslabša ali sproži zdravstveno težavo, h kateri smo sicer nagnjeni, pa se dotlej še ni razvila, npr. astma, alergija, glavoboli, sladkorna bolezen, sindrom angine pectoris,... (Rakovec-Felser, 1991).

2 METODOLOGIJA

Uporabili smo kvalitativni raziskovalni pristop. Za metodo raziskovanja smo si izbrali multiplo študijo primera 12 učencev s posebnimi potrebami, ki so se prostovoljno odločili izvajati sprostivne dejavnosti. Te smo izvajali med glavnim odmorom celo šolsko leto trikrat tedensko v trajanju 10 minut.

Za sodelovanje se je odločilo 9 učenk in 3 učenci. Vsi so bili učenci z lažjo motnjo v duševnem razvoju osnovne šole s prilagojenim programom. Udeleženci v raziskavi so bili učenci 5., 6., in 7. razreda.

Namen naše raziskave je bil ugotoviti vplive sprostivnih dejavnosti na posameznega učenca ki se je prostovoljno odločil za njihovo izvajanje.

Postavili smo si naslednje cilje:

- ugotoviti spremembe na počutju učencev s posebnimi potrebami tekom izvajanja sprostivnih dejavnosti v šoli;
- ugotoviti spremembe v učinkovitosti učencev s posebnimi potrebami pri nadaljnjih urah pouka tekom izvajanja sprostivnih dejavnosti v šoli;
- ugotoviti spremembe pri motivaciji učencev s posebnimi potrebami za nadaljnje učno delo tekom izvajanja sprostivnih dejavnosti v šoli.

Raziskovalna vprašanja so bila povezana z vplivi sprostivnih dejavnosti na posameznega učenca. Zanimalo nas je, kakšni so učinki sprostivnih tehnik na počutje udeležencev v raziskavi kot tudi kako bodo sprostivne tehnike vplivale na učinkovitost učencev med poukom in motivacijo za nadaljnje učno delo.

Na raziskovalna vprašanja bomo odgovorili z natančnim opazovanjem vedenja učencev po izvajanju sprostivnih dejavnosti. Vsa opažanja bomo sprosti zabeležili in dokumentirali.

3 UGOTOVITVE

Sprostivne dejavnosti v obliki vaj iz joge in pilatesa ter masaže za otroke med glavnim odmorom v trajanju 10 minut so pozitivno vplivale na razpoloženje učencev kot tudi na motivacijo za nadaljnje učno delo ter njihovo učinkovitost med poukom.

Ugotovili smo večjo sproščenost med učenci in izboljšano koncentracijo v preostanku pouka. Razredničarke udeležencev v raziskavi so poročale o izboljšani učni aktivnosti učencev in umirjenosti, boljšemu počutju. Tekom šolskega leta smo ugotovili zmanjšano agresivnost med učenci in boljše medsebojno razumevanje.

Ugotavljamo, da so učenci do pričetka izvajanja sprostivnih dejavnosti med glavnim odmorom poznali samo nekaj osnovnih in preprostih položajev joge ter teoretično poznali blagodejne učinke masaže, zato smo se potrudili, da učencem predstavimo sprostivne dejavnosti kot zabavne in prijetne ter se prizadevali, da so osnovne vaje iz joge in pilatesa osvojili ter jih znali kadarkoli uporabljati. Pomembno nam je bilo, da se učenci naučijo pravilne izvedbe gibalnih nalog kot tudi da ob izvajanju vaj uživajo. Vseskozi smo poudarjali pomen dihanja. Pomembno nam je bilo tudi to, da se naučijo znati poslušati samega sebe, se o čustvih pogovarjati ter se znati umiriti ob stresnih situacijah.

Med masiranjem smo želeli učencem doživljajsko pokazati, da je dotik nekaj prijetnega, sproščujočega in pomirjajočega. Klub temu, da so bili udeleženci v raziskavi pubertetniki, so masiranje lepo sprejeli. Najraje so imeli masažo »Vremenska napoved« in masiranje v vlakcu. Masažo smo med sprostivne dejavnosti vključili nazadnje, a kljub temu preiščeno in postopno, saj smo se želeli izognit nelagodju med učenci, smehu ipd.

V začetku izvajanja sprostivnih dejavnosti smo se veliko pogovarjali o čustvih, o pomenu sproščanja, o dihanju, o stresnih situacijah ... Vedno nas je spremljala tudi umirjena in meditativna glasba, ki je zagotovo pripomogla k hitrejši sprostitvi in umirjenosti vseh nas. Tudi nam, izvajalcem sprostivnih dejavnosti, je sama izvedba omenjenega predstavljala izziv, saj smo se prvič z omenjenimi dejavnostmi srečali v šoli. Lahko samo rečemo, da smo tudi mi po 10-minutnem sproščanju z učenci prerajeni nadaljevali s poukom.

4 ZAKLJUČEK

Primarna funkcija sprostitvene dejavnosti je sprostitvev in umiritev, stanje, ki je temelj dobrega delovanja posameznika, kot tudi vzdrževanja zdravega življenjskega sloga. Učenci potrebujejo priložnost, da se umirijo, si prisluhnejo in pridejo v stik sami s seboj. Sprostivne dejavnosti med glavnim odmorom blagodejno vplivajo tako na učence, ki jih izvajajo, kot tudi na nas, izvajalce, tako da jih priporočamo uvesti v vsakršno učno okolje.

Literatura in viri

1. Barborič, K., Berčič, H., Jeromen, T., Kajtna, T., Pinter, B., Smrdu, M. idr. (2005). Psihologija športne rekreacije. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
2. Blaj, B., Chwatal, B., Čerpnjak, S., Kos Knez, S., Magolič, L., Murgelj, H. idr. (2005). Koncept. Razširjen program osnovnošolskega izobraževanja. Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. Zavod RS za šolstvo.
3. Gregson, O. in Looker, T. (1992). Obvladajmo stres: kaj lahko z razumom storimo proti stresu? Ljubljana: Cankarjeva založba.
4. Krek, J. in Metljak, M. (ur.). (2011). Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
5. Jeromen, T. in Kajtna, T. (2007). Šport z bistro glavo – utrinki iz športne psihologije za mlade športnike. Ljubljana: samozaložba.
6. Jeromen, T. in Kajtna, T. (2008). Sproščanje: moj mali priročnik. Ljubljana: Samoz. T. Jeromen.
7. Musek, J. (1993). Osebnost in vrednote. Ljubljana: Educe.
8. Inštitut za razvoj in inovacije. (2012). Priporočila za obvladovanje in znižanje stresa, izgorevanja, absentizma, prezentizma, fluktuacije in usklajevanja poklicnega ter družinskega življenja za velika, srednja in mala podjetja. Ljubljana: Zveza svobodnih sindikatov Slovenije: Inštitut za razvoj in inovacije.
9. Rakovec-Felser, Z. (1991). Človek v stiski, stres in tesnoba: povod in posledica bolezni. Maribor: Obzorja.
10. Starc, R. (2008). Bolezni zaradi stresa 1: Od utrujenosti, pešanja spomina, razpoloženskih motenj, glavobola, nespečnosti, razjede dvanajsternika in astme do rakavih obolenj. Ljubljana: Sirius AP.
11. Starc, R. (2010). Zdravje in poslovna uspešnost skozi meditacijo: izkušnja Hetema Ramadanija. Ljubljana: Sirius AP.
12. Tancig, S. (2007). Kognitivna znanost in učenje: sprememba paradigme. V M. Bohanec idr. (ur.), Zbornik 10. mednarodne conference multikonference (str. 333 – 336). Ljubljana: Inštitut Jožef Štefan.
13. Tušak M., in Tušak M. (2003). Psihologija športa. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

14. Uranjek, A. (1995). Sprostitvene igre za vrtec in šolo. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.

ALENKA DEGEN

OŠ ŠMARTNO POD ŠMARNO GORO

UČENJE S POMOČJO GIBA IN DRAMATIZACIJE

Povzetek

Pri učenju je izredno pomembno gibanje in ustvarjanje dramatizacij.

V članku izhajam iz svoje prakse. Ustvarjalno gibanje in vživljanje v vloge pomaga učencu, da si snov lažje in hitreje zapomni, hkrati pa to vpliva na njegovo samozavest in utrjuje dobre odnose v skupini.

Ključne besede: gibanje, dramatizacija, ustvarjanje

LEARNING THROUGH MOVEMENT AND DRAMA ACTING

Abstract

Learning through movement and drama acting is very important for pupils in schools. My long lasting teaching experience shows that learning is much better if children are moving and playing roles.

Keywords: movement in school, drama play, motivation

Kot učiteljica razrednega pouka s triindvajsetletno prakso se vedno bolj zavedam, da je pri učenju izredno pomembno gibanje in ustvarjanje. Otrok, ki samo posluša in se uči le s frontalno razlago, je dolgočasen, proces pomnjenja pa je izredno dolgotrajen, lahko pa, da do njega sploh ne pride. Otrok se začne tudi upirati, saj ne čuti udeležnosti v procesu. Je torej pasiven. Če se giba, pa je aktiven in si lažje zapomni učno snov.

V pričujočem članku bom izhajala iz svoje prakse. Na začetku mojega učiteljevanja je bila še osemletka in stara spričevala, ki sem jih pisala na roko, šla pa sem tudi skozi proces razvijanja opisnega ocenjevanja. Trenutno poučujem v četrtem razredu, delala sem tudi že v vseh ostalih razredih razredne stopnje, več let pa sem bila učiteljica v oddelkih podaljšanega bivanja. Nekaj šolskih sezon sem vodila otroški pevski zbor, kar pa sem zaradi težav z glasilkami morala žal prekiniti. Vsako leto pripravim z učenci končno prireditev za starše, redno pa nastopamo tudi na šolskih in lokalnih prireditvah; pojemo, plešemo ali nastopamo z dramsko uprizoritvijo. Velikokrat izhajam iz ljudskega izročila, ki mi je še posebej ljubo. Izkušenj se je v teh letih nabralo veliko. Ne glede na letnico mojega poučevanja pa ostaja dejstvo, da si otroci lažje zapomnijo učno snov, če se na nek način gibajo.

Kaj počnem v razredu, da je pouk zanimiv? Kako pritegniti učence, da se gibajo in so ustvarjalni? Kako si lahko več zapomnijo

Nanizala bom nekaj primerov moje dobre prakse, pri čemer sem dala poudarek na GIBANJU in DRAMATIZACIJI. Seveda se oboje prepleta, vendar sem se pri poglavju GIBANJE omejila le na kratke dejavnosti, ki jih izvajam med običajnimi šolskimi urami, pri poglavju DRAMATIZACIJA pa bom pokazala primer učenja zgodovine skozi gib ter predstavila eno izmed dramatizacij ljudske pravljice, ki sem jo pripravila skupaj z učenci.

V pripravah na pouk poskušam vnesti dinamičnost z gibanjem. Vedno razmišljam, kako bi se dalo nekaj prikazati z gibom oz. kako poskrbeti, da učenci med poukom ne bodo le sedeli, temveč se vmes tudi premikali ...

1. GIBANJE med dejavnostmi

a. Branje

- Učenci morajo glasno brati in čakati, kdaj bodo na vrsti. Kakšen dolgčas ... Branje lahko popestrimo z vmesnim premikanjem. Npr. vsak učenec drži svoje besedilo in se premika po učilnici. Na znak (beseda STOP ali zvok bobna ...) se ustavijo, stojijo na mestu, eden izmed njih, ki ga pokličem, pa bere. Na znak spet hodijo ali se drugače premikajo po prostoru. Nato je na vrsti naslednji učenec. Res je, da takšno branje traja dlje časa, vendar lahko občasno popestri pouk. To je tudi dobra vaja za zbranost.
- Med branjem učenci z gibom (lahko tudi glasovno) pokažejo, kaj počne književni lik, lahko so to njegova dejanja ali izraz njegovih čustev

b. Pokaži, kar se učimo

Snov, ki se jo učimo, učenci prikažejo z gibom po zraku ali na tleh, lahko samostojno, v parih ali v skupinah, v razredu, telovadnici ali na igrišču ... Pri vsakem predmetu bom naštel nekaj vsebin pouka od 1. do 5. razreda, pri katerih se učenci (ustvarjalno) gibajo:

- MAT: števila, geometrijski liki, telesa, množice, številski trakovi (npr. od 0 do 1000), merjenje, npr. dolžine, tehtanje (ravnovesje), računske operacije, geometrijski pojmi - daljica (seštevanje daljic), premica; pravokotnost, vzporednost, tetiva, mimobežnica ..., pojma sklenjeno in nesklenjeno, simetrija, vzorci ...

- SLJ: črke, velika začetnica, igre vlog, poudarjeni in nepoudarjeni zlogi, nebesedno sporazumevanje, prikaz piktogramov, pantomima, prikaz ravnanja književnih junakov, samostojna ali skupna dramatizacija pesmi, zgodbe ...
- SPO, DRU, NIT: čustva - mimika, igre vlog, oponašanje živali, prikaz površja: planota, hrib - ravnina, prisojna in osojna stran, nadmorska in relativna višina, opravila na polju, prikaz gibanja Zemlje ali drugih planetov, prikaz delovanja posameznih organov, npr. srca, prikaz delovanja sil, prikaz ravnanja v prometu, prikaz delovanja električnega kroga ...
- GUM (pri pouku glasbene umetnosti je gibanje ključnega pomena, zato si razred pri pouku glasbene umetnosti uredimo tako, da se učenci lahko prosto gibajo): gibanje na ritmične in melodične vzorce, izražanje vsebine poslušane skladbe, iskanje izraznih zmožnosti: moje telo je lahko glasbilo, ples, taktovski način, poudarjeni in nepoudarjeni zlogi, kažemo višino in dolžino trajanja tonov, potek melodije, dirigiranje, pantomima igranja na glasbila, bansi ...
- LUM: gibanje po ogledu likovnih stvaritev ali pred samim likovnim ustvarjanjem: zaznavanje statičnosti in dinamičnosti, uprizoritev zgodbe v likovnih delih ...

c. Braingym

- Pri pouku redno uporabljam vaje možganske telovadbe. Služijo za koncentracijo in za boljše povezovanje obeh možganskih polovic, otroci pa se po njih počutijo sproščene in pripravljene za šolsko delo.

Primeri: križanje desnega komolca z levim kolenom in obratno, križanje rok in nog, stik blazinic prstov (palec desne roke s palcem leve roke, kazalec s kazalcem ...), masiranje točk pod ključnico, gibanje rok v obliki ležečih osmic ...

d. Samostojno delo

- Naloge razrežem, učenci morajo priti po vsako posebej. Ko končajo eno, pridejo k meni preverit pravilnost in številko naloge odkljukajo na posebnem seznamu. Vrstni red nalog ni pomemben. Še boljše je, če morajo po vsako drugo nalogo v sosednji razred, kjer pravilnost odkljuka sodelavka. V tem primeru je seznam učencev na hodniku. Učenci komaj čakajo, da rešijo vse naloge pravilno, vmes pa se gibajo. Za mlajše učence zapovem tudi obliko gibanja pri vsaki nalogi in na tablo obesim legendo, npr. 1. naloga - skači kot zajec, 2. naloga - vrti se kot vrtiljak, 3 - premikaj se kot rak, 4. naloga - hodi ritensko ... V resnici so to čisto navadne besedilne naloge, ki jih vmesno gibanje predrugači, učencem pa se zdijo zabavne.
- Učenci samostojno rešujejo posamezne naloge. Rešitve za vsako nalogo se nahajajo nekje v razredu. Učenec gre po končani nalogi do rešitve in preveri pravilnost.

2 DRAMATIZACIJA

Za konferenco sem pripravila dva primera iz prakse:

a) Učenci morajo sami pripraviti dramatizacijo z značilnostmi zgodovinskega obdobja.

Ko smo lansko leto v petem razredu obravnavali zgodovino, so učenci za vsako obdobje v skupinah samostojno pripravili dramatizacije. Morali so prebrati nekaj knjig in pregledati šolsko literaturo za posamezno obdobje. Poskrbeli so za oblačila (po zmožnostih, seveda), nekaj skupin je napisalo celo prave scenarije. Zelo smo se zabavali in se hkrati veliko naučili. Naše »Ustoličevanje slovenskih knezov«, ki je potekalo na šolskem igrišču, je bilo prirejeno po zgodovinskem članku.

Slovesnost ustoličevanja slovenskih knezov na knežjem kamnu

v bližini Krnskega gradu (na ozemlju Koroške v današnji Avstriji) se je vršila na sledeči način: Svobodni kmet, ki je podedoval to pravico od prednikov, se je usedel na knežji kamen in čakal, da pride knez. Okoli njega so stale neštete množice ljudstva, ki so pričakovale novega vojvodo.

Proti njem je z deželnim praporom stopal v kmečko opravo preoblečen knez. V levici je držal palico (simbol pastirstva), z desnico pa je vodil na vrvi lisastega vola in kobilu. Kmet in knez sta govorila v slovenskem jeziku.

Na knežjem kamnu sedeči kmet: Kdo je tisti, ki se tam približuje?

Ljudstvo: To je knez dežele.

Kmet: Ali je pravičen sodnik?

Ljudstvo: Je in bo vedno.

Kmet: Ali išče blagor domovine?

Ljudstvo: Da in bo vedno.

Kmet: Ali je svobodnega stanu?

Ljudstvo: Je in bo vedno.

Kmet: Ali mu je mar blagor domovine?

Ljudstvo: Da in bo vedno.

Kmet: Ali je častilec in varuh prave vere?

Ljudstvo: Je in bo vedno.

Kmet: S kakšno pravico me more pregnati s tega sedeža?

Ljudstvo: Odkupi ti ga s šestdesetimi vinarji, z lisastim volom, kobilu in z obleko, ki jo ima na sebi, prost bodeš ti in tvoja hiša vsakterega davka.

Kmet (rahlo udari kneza): Sedi na knežji kamen. Bodi pravičen sodnik.

(Kmet odide z volom, kobilu in denarjem.)

Knez (stoječ na kamnu zavihti meč na vse strani neba): Sever, jug, vzhod in zahod. Ljudstvu bom pravičen sodnik.

Drugi kmet: Popij požirek mrzle vode iz kmečkega klobuka.

Knez: Zadovoljen bom s tem, kar mi bo prinašala domača zemlja. Z vsakomer se bom pogovarjal v slovenski govorici, ki se uporablja v teh krajih.

(prirejeno po članku Kako so zadnjič po starem običaju ustoličili koroškega vojvodo, RTV.SLO 2014)

b) Priredba ljudske pravljice Pastirček, prireditelj za starše

V šoli smo obravnavali ljudsko pravljico. Več smo jih tudi prebrali, nato pa smo se odločili, da bomo pripravili dramatizacijo in jo predstavili staršem. Celostno smo se lotili dela:

- Priprava scenarija (zadostno število vlog za 24 učencev)
- Izdelava kulis (velikanski grad – uporabili smo tri navadne rjuhe, ki smo jih v razredu pobarvali z akrilnimi barvami) in prestola, hišnik pa nam je naredil senčno gledališče
- Izdelava kostumov (nekaj oblačil smo prinesli od doma, živalske ter kraljeve kostume in obe kroni smo izdelali v šoli) in rekvizitov
- Izdelava senčnih lutk (miške, čebele, ovce)
- Priprava glasbil za posebne efekte (leseni mlinček in triangel za zvok čudeža, kravji zvonec za ovce, piščal za pastirčka ...)
- Izbira glasbe (ljudske pesmi in glasbene podlage iz zakladnice klasične in modernejše glasbe)
- Izbor učencev – igralcev, lutkarjev
- Učenje po vlogah: besedilo se je vmes po potrebi spreminjalo

- Učenje pesmi in igranje na glasbila

Dramatizacijo smo poimenovali Dedek pripoveduje, saj okvir predstavlja dedek, ki otrokom govori zgodbe. Mimogrede izvemo še »tisto o jari kači in o steklem polžu«, ki so si jo izmislili odrasli, da jim ne bi bilo treba pripovedovati pravljic.

Učenci so se preko uprizorjene zgodbe naučili vse o ljudski pravljici, izvedeli za delo v gledališču (med drugim so spoznali gledališke poklice, saj so bili igralci, kostumografi, glasbeniki, lučkarji ... in režiserji hkrati. Z velikim veseljem so se naučili vlog in komaj čakali, da projekt predstavijo staršem in drugim obiskovalcem. V času predstave in po njej sem opazovala pozitivno vnemo, več povezovanja v oddelku in splošno boljšo klimo v razredu.

Dedek pripoveduje (dramska igrlica)

(Ljudsko pravljico Pastirček priredila Alenka Degen s predlogi učencev)

Nastopajo:

- dedek
- otroci:
- Tonček
- Dragica
- Olgica
- Franci
- pastirček
- puščavnik
- miška
- čebela
- vran
- kralj
- prvi služabnik
- drugi služabnik
- tretji služabnik
- kraljična
- sestre miške (senčne lutke)
- roj čebelic (senčne lutke)
- čreda ovac (senčne lutke)
- jata vranov

Glasba 1

1. PRIZOR: (Otroci pridejo v hišo, si slačijo kape in šale ter pojejo nagajivko Zima zima bela. Na koncu se zasmejejo. Pihajo si v roke. Dedek sedi na stolu in je zatopljen v branje. Otroci posedejo okrog njega na tla.)

Zima, zima bela
vrh gore sedela,
pa tako je pela,
da bo Mirka vzela.

Ker on nič ne dela,
ker on nič se ne uči-
čakaj, čakaj, Mirko ti!

Tonček: Dedek, dedek, povejte nam pravljico.

Olgica (moledujoče): Lepo prosimo ...

Dedek (jih pogleda in se nasmehne): Katero pa? Od jare kače ali od steklega polža?

Dragica (navdušeno): Od jare kače.

Dedek (resno): Pa je od steklega polža lepša ...

Franci: No, pa od steklega polža.

Dedek (skrivnostno): Pa je od jare kače daljša ...

Olgica (vprašujoče): Pa od jare kače jo dajte.

Dedek: Pa je od steklega polža boljša ...

Tonček (se zasmeji): Dedek, samo hecate nas.

Dedek (se vda v usodo): No, pa naj bo. Če ste kaj pridni.

Otroci (prikimajo): Pridni, pridni.

Dragica: Pa še kako!

Dedek: Dobro. Poslušajte.

Nekoč je živel deček – pastirček, ki je imel zelo siromašne starše. Sam si ni mogel veliko prislužiti, pa sklene, da gre po svetu za kruhom in za srečo. Napravi se, se poslovil od očeta in matere in gre z doma. Potuje po cesti, s ceste stopi na stezo in zaide v gozd. Globoko v gozdu naleti na puščavnika ...

(Medtem ko dedek pripoveduje, pastirček že nastopa, luč pa se počasi premakne proti pastirju.)

2. PRIZOR:

Pastirček (prijazno): Dober dan, dobri mož!

Puščavnik: Pozdravljen, popotnik! Kam si namenjen?

Pastirček: S trebuhom za kruhom in za srečo.

Puščavnik: Potem si gotovo lačen in žejen.

Pastirček: Skoraj ne upam priznati. Res mi že kruli po želodcu.

Puščavnik: Pridi, pri meni se boš okrepčal.

(Puščavnik zamahne pastirčku, naj gre z njim, ter mu da jesti in piti.)

Glasba 2.

Pastirček (vstane): Hvala, dobrotnik!

Puščavnik (prinese piščalko in stekleničico): Počakaj. Še nekaj imam zate. Tu imaš piščalko, ki ima tako moč, da jo poslušajo živali. In v tej stekleničici je čudodelna voda, ki ozdravi vse bolezni.

Pastirček (se prikloni in da piščal ter stekleničico v torbo): Hvala lepa, dobri mož. Nasvidenje!

Puščavnik: Nasvidenje! Pa srečno!

Glasba 3

3. PRIZOR: (Pastirček hodi dalje in zagleda miško, kako bega sem in tja.)

Pastirček: Miška, miška, kaj ti je?

Miška (žalostno): Oslepela sem in sedaj ne vidim ne dneva in ne luknjice, da bi se skrila.

Pastirček: Uboga miška! Pridi, ozdravil te bom! (Iz torbe potegne zdravilne kapljice in jih kane miški v oči. Čudež (zvok lesenega mlinčka, na koncu triangel). Miška spregleda.)

Miška (hvaležno si pomane oči): Hvala, pastirček. Kadar boš v stiski in boš potreboval mojo pomoč, pokliči me in pridem, da ti pomagam. (Steče v luknjico.)

Glasba 4

4. PRIZOR: (Pastirček gre dalje po poti in pride do čebelice, ki brca z nožicami sredi ceste in se ne more zganiti z mesta.)

Pastirček: Čebelica, kaj ti je?

Čebelica: Ne morem se zganiti z mesta. Bolna sem.

Pastirček: Uboga čebelica, pomagal ti bom. (Iz torbe potegne zdravilne kapljice in z njimi poškropi čebelico. Čudež. Čebelica ozdravi in začne letati.)

Čebelica: Bžžžžžžž. Bodi zahvaljen, dragi pastirček! Kadar boš v stiski in boš potreboval mojo pomoč, pokliči me in pridem, da ti pomagam. (Odleti.) Bžžžžžžž.

Glasba 5

5. PRIZOR: (Zopet hodi po cesti, kar zagleda vrana, ki se ne more dvigniti v zrak.)

Pastirček: Kaj ti je, vran?

Vran: Perut imam zlomljeno, pa ne morem v zrak.

Pastirček: Ubogi vran, pomagal ti bom. (Iz torbe potegne stekleničico in s kapljicami namaže vrano perut. Čudež. Vran je takoj zdrav in začne letati.)

Vran: Hvala, pastirček. Kadar boš v stiski in boš potreboval mojo pomoč, pokliči me in pridem, da ti pomagam. (Odleti.)

Glasba 6

6. PRIZOR: (Pastirček dolgo potuje po cesti in naposled pride do gradu. Potrka, in odpret mu pride sam kralj.)

Pastirček (pričakujoče): Pozdravljeni, vaše veličanstvo! Ponudil bi se vam v službo, če me hočete. Poprimem za vsako delo.

Kralj (ga premeri od nog do glave in pokima z glavo): Potrebujem dobrega pastirja. Vzajem te v službo, le to ti povem, da boš moral pasti tristo ovac. In paziti boš moral nanje, da jih ne izgubiš ali da katere ne raztrga divja zverina.

Pastirček (veselo): Pazil bom na vaše ovce, vaše veličanstvo, obljubim!

Glasba 7

Izidor ovčice pasel,

lepo žvižgal, lepo pel.

Cingel cing cingel cingel cong,

cingel cing cingel cingel cong,

cingel cing cingel cingel cong,

cingel cing cong.

(Pastirček žene ovce na pašo in začne peti prvo kitico pesmi Izidor, pridružijo se mu še drugi. Skrbno varuje ovce, nato zapiska na piščal in živali brž pritečejo.)

Pastirček (zapiska): Gremo, ovčice ljube, domov! (Ovce sledijo.)

Kralj (ga potreplja): Zelo sem zadovoljen s tabo. Najboljši pastir si daleč okrog.

7. PRIZOR: (Pastirček nič hudega sluteč pase ovce. Na drugi strani pa se pogovarjajo služabniki.)

Glasba 8

Prvi služabnik (ljubosumno): Odkar je pastirček na gradu, gleda kralj samo še nanj. Nas ne mara več.

Drugi služabnik (zarotniško): Res je. Očrnimo ga pri gospodarju, pa bo!

Tretji služabnik (se hudobno zareži): Morebiti ga bo kralj še zapodil iz službe!

(Služabniki gredo h kralju. Pastirček pripelje čredo domov.)

Drugi služabnik (priliznjeno): Vaše presvetlo veličanstvo, pastirček hoče veljati več kot kralj.

Prvi služabnik: Pravi, da lahko omlati vse vaše žito v eni sami noči.

Kralj (jezno): Pastir! (Pastirček priteče.) To noč moraš omlatiti vse moje žito. Ako dela ne opraviš, se ti bo slabo godilo!

8. PRIZOR:(Pastirček potrto odide. Spomni se drobne miške.)

Pastirček: Miška! (Zapiska in že se prikaže miška.)

Miška: Kaj ti je in kako ti lahko pomagam?

Pastirček: Nocoj moram omlatiti vse kraljevo žito. Tega ne bom nikoli zmogel sam.

Miška: Le nič se ne boj, kar mirno zaspi. Poprej ko bo jutri dan, bo vse delo opravljeno.

(Pastirček zaspi, miška pa skliče svoje sestre.)

Miška: Sestrice, pomagajte!

(Delo je bliskovito opravljeno.) ZVOK 1

Kralj (se čudi): Pa je res omlatil prav vse žito. Res je neverjeten, tale pastirček!

9. PRIZOR: (Služabniki so še bolj jezni.)

Glasba 9

Drugi služabnik: Vaša kraljeva visokost, pastirček se je hvalil, da zmore sezidati v eni noči lepši grad, kakor je vaš.

Kralj (jezno): Da se le ni res prevzel! Nocoj bo to dokazal!

(Kralj in služabniki stopijo v grad.)

Pastirček (žalostno): Le kako naj sezidam grad, lepši kot je kraljev, in to v eni sami noči. (Se domisli.) Morda mi bo čebelica svetovala. (Zapiska.)

Čebelica (pribrenči): Zzzzz. Kaj ti je in kako ti lahko pomagam?

Pastirček: Kralj mi je dal nalogo, da v eni noči sezidam grad, ki bo lepši od njegovega.

Čebelica: Le nič se ne boj, le mirno zaspi. Poprej ko bo jutri dan, bo grad postavljen.

(Pastirček gre spat, čebelica pa skliče premnogo rojev svojih tovarišic.)

Čebelica: Prijateljice, pomagajte! Zgraditi moramo prekrasen grad iz voska!

ZVOK 2

Dedek: Čebelice so v eni noči sezidale grad, ki je bil iz samega voska in mnogo lepši od kraljevega.

Kralj: Ne morem verjeti svojim očem! Pohvaljen, dragi pastirček!

Prvi služabnik (zavistno): Le kako mu je to uspelo?

(Pastirček odide.)

10. PRIZOR:

Glasba 10

Tretji služabnik (hudobno): Gospod kralj, vaš pastir je rekel, da zmore splezati po golem zidu do kraljičninega okna.

Kralj (glasno): Pastir! (Pastirček se obrne.) Ukazujem ti, da priplezaš nocoj do kraljičninega okna tam, kjer je grad najvišji!

Pastirček (potrto): Kaj naj storim? Kdo mi lahko pomaga? (Se obrne proti h gledalcem.)

Otroci, koga naj pokličem na pomoč?

(Otroci povedo, naj pokliče vrana.)

Pastirček: Saj res, vran! (Zapiska.)

(Vran takoj prileti.)

Vran: Kaj ti je in kako ti lahko pomagam?

Pastirček: Preplezati moram do kraljičninega gradu.

Vran: Nič se ne boj. Ko bo čas, ti bom pomagal.

Dedek: Zvečer gre deček pod okno, pa prileti jata vranov, dvignejo ga na perutih v zrak in ga odnesejo visoko h kralju in kraljični.

(ZVOK 3)

11. PRIZOR:

Kralj (presenečeno): O, dragi mladenič, uspelo ti je!

Kraljična: Oče, tvoj pastir mi je bil že od nekdej vseč. Tako dober je in prav nič prevzeten. Služabniki so si vse samo izmislili.

Kralj (dobrotljivo): Vzemi mojo hči za ženo, po moji smrti pa boš ti postal vladar.

Pastirček (veselo): Prav rad.

(Pastirček in kraljična se objameta.)

Tonček: Je bila potem poroka?

Dedek: Seveda. Poroka je trajala tri dni in tri noči.

Franci: Kaj pa mladeničevi starši?

Dedek: Starši so prišli živet na grad in nič več niso trpeli pomanjkanja.

Dragica in Olgica: In voščeni grad?

Dedek: V voščeni grad sta se preselila pastirček in kraljična, kjer sta živel srečna in zadovoljna.

Glasba 11

(Če učitelje zanima besedilo za izvedbo z učenci, ga po želji posredujem v obliki word za poljubno preoblikovanje. Lahko me kontaktirate po e-pošti.)

Za konec:

Učenci so za delo mnogo bolj motivirani, če so aktivni, se gibajo in se preizkušajo v različnih vlogah. Nastopanje učence utrdi v samozavesti, znanje lažje usvojijo, pojme si hitreje zapomnijo. Skupina otrok čuti večjo povezanost s skupino. Tako si bolj stojijo ob strani in so na splošno bolj zadovoljni.

Ustvarjalnost je ena izmed najpomembnejših lastnosti, ki jo mora imeti človek, če hoče preživeti in uspeti v poslovnem in verjetno tudi v zasebnem življenju.

Literatura in viri

1. Brown, K., Educate your brain (2012). Balance Point Publising. Phoenix, Arizona.
2. Kovačič J. ur. POJ Z MENOJ 1 (1986). Mohorjeva tiskarna.
3. SLOVENSKE LJUDSKE PRIPOVEDI (1980). MK.
4. Štefan A., ZA DEVETIMI GORAMI (2011). MK.
5. Župančič O.: MEHURČKI (2001). MK.
6. <https://www.rtv slo.si/kultura/razglednice-preteklosti/kako-so-zadnjic-po-starem-obicaju-ustolicili-koroskega-vojvodo/332232>

PETRA DELAKORDA
OŠ PRIMOŽA TRUBARJA LAŠKO
LOČUJ IN ZMAGUJ

Povzetek

Včasih se znajdemo pred problemom. V roki imamo predmet, ki ga želimo zavreči, pa ne vemo, v kateri zabojnik. Ločevanja odpadkov se moramo prav tako naučiti, kot smo se naučili računanja, branja ali drugih življenjsko pomembnih dejavnosti.

Vsi se zavedamo, kako pomembno je, da pravilno ločujemo odpadke. Še bolj pomembno pa je, da ustvarimo čim manj odpadkov ali pa jih ponovno uporabimo.

Zato smo z učenci pri naravoslovnem krožku izdelali družabno igro z naslovom Ločuj in zmaguj, s katero želimo mlajše učence naučiti, kako pravilno ločujemo odpadke. Med igranjem igre pa nismo pozabili na gibanje ter učenje angleščine in nemščine. Igra je namenjena predvsem učencem prve triade. Ko pa smo jo malo spremenili, pa je postala zanimiva tudi za starejše učence. Verjetno pa bi se jo igrale tudi odrasle osebe, saj imamo še vedno vsi težave s pravilnim ločevanjem odpadkov.

Ključne besede: Ločevanje odpadkov, zmanjševanje odpadkov, ponovna uporaba, družabna igra, medgeneracijsko sodelovanje.

RECYCE AND WIN

Abstract

Sometimes we have a problem in front of us. In my hand I have an object that I want to discard but I do not know in which container I should put it. We should learn about recycling the rubbish as we have learnt how to calculate, read and other for life important activities. We all are aware how important it is to recycle properly. The most important is to make less rubbish or to use them again.

That is why we have made a social game "Recycle and win" with our pupils in Science class. With that we wanted to teach younger pupils how to properly recycle. While playing this game they also move and learn English and German language. The game is made for pupils in the first triad. We have also changed it a bit and it became interesting for older pupils, too. Probably it would be also interesting for adults because we still have problems with correct recycling of rubbish.

Keywords: recycling of rubbish, reducing the rubbish, reusing, social game, intergenerational cooperation.

1 UVOD

Odpadek je vsaka snov, ki je ne potrebujemo ali ne želimo več uporabiti.

Verjetno se količina le-teh še vedno povečuje, a zagotovo se spreminja odnos do odpadkov. Niso le nekaj odvečnega, ampak jih lahko predelamo v sekundarne surovine, energijo ali kompost.

Odpadki so stari toliko, kot je staro človeštvo. Včasih so jih ljudje zakopavali v zemljo, odlagali v jame ali gozdove. Iz teh odlagališč pa se je pogosto širil smrad, s pojavom različnih živali v bližini, pa so se začele širiti tudi različne bolezni. Prav tako odpadki škodljivo vplivajo na okolje, kvarijo videz pokrajine, onesnažujejo podtalnico ter zrak in prst. Tako imenovanih divjih odlagališč se ne bomo nikoli znebili, jih je pa občutno zmanjšal zakon o odpadkih (Janežič, 2012).

1.1 LOČEVANJE ODPADOV

V Sloveniji smo z ločenim zbiranjem posameznih vrst odpadkov: papirja, stekla, plastike in bioloških odpadkov pričeli leta 2002. Danes pa poleg prej naštetih ločujemo še vso ostalo embalažo, nevarne ter kosovne odpadke.

Zabojnik za embalažo in ostale odpadke ima vsako gospodinjstvo. Zraven še lahko dodamo zabojnik za biološke odpadke ali pa le-te odlagamo na kompost.

Na ekološkem otoku se nahajajo zabojniki za steklo in papir, zadnjem času pa tudi zabojniki za oblačila.

Kosovne (odpadki večjih dimenzij) in nevarne odpadke zbirajo v zbirnih centrih. Nevarni odpadki so tisti, ki vsebujejo težke kovine (kadmij, svinec, živo srebro), gradbeni odpadki, ki vsebujejo azbest, odpadna olja, baterije in akumulatorji, zdravila, odpadki iz zdravstva in veterinarstva ... Tudi električne in elektronske naprave ter gradbene odpadke oddamo v zbirne centre (Simbio, 2018).

1.2 CENA

Ljudi bode v oči dejstvo, da je ločeno zbiranje odpadkov tako drago. Najprej ločujejo odpadke, jih nosijo na ekološki otok ali zbirni center, nato pa plačajo višjo ceno, ki je veljala za klasični način zbiranja odpadkov. Včasih so imela gospodinjstva en zabojnik. Torej je bilo treba na odlagališče odpeljati smeti enkrat na teden. Tam so jih povozili s kompaktorjem (buldožer z velikimi kolesi), da so ekonomično izkoriščali odlagališčni prostor.

Danes pa imamo pred stanovanjskimi enotami več zabojnikov, posledično je treba narediti več voženj in s tem je poraba goriva večja. Odpadke je treba pobirati tudi na ekoloških otokih. Poleg voženj potrebujemo še več vozil in spremljajočih posadk. Ločeno zbrane odpadke je potrebno ponovno pregledati in pripraviti za predelavo ter jih dostaviti predelovalcu (Fefer, 2007).

1.3 ZMANJŠANJE KOLIČIN ODPADKOV

V času naših babic in dedkov je bilo odpadkov iz gospodinjstva zelo malo. V zadnjih desetletjih pa je zaradi drugačnega načina življenja, novih materialov in izdelkov za enkratno uporabo, nepotrebne embalaže, število odpadkov močno narastlo (okoli 400 kg na prebivalca letno). Obstaja veliko načinov, kako jih v svojih domovih lahko zmanjšamo. Najpomembnejše je, da kupimo tisto, kar res rabimo. Naj privlačna embalaža ne vpliva na nas, da izdelek pristane v našem nakupovalnem vozičku. Poskusimo najeti, deliti ali si

izposoditi stvari, namesto da kupujemo nove. Stvari, ki jih ne potrebujemo, ne zavržimo, podarimo jih komu, ki jih potrebuje. Namesto da kupujemo izdelke za enkratno uporabo, ali take, ki so preveč zapakirani, se raje odločimo za izdelke, ki jih bomo lahko uporabljali dlje časa. Uporabljajmo povratno embalažo. V trgovino pa vzemimo svojo vrečko in ne kupujmo dodatnih nosilnih vrečk.

Nekoč so blagovne znamke pomenile kakovost izdelka. Zdaj pa so velike korporacije, ki gledajo predvsem na zaslužek, preselile proizvodnjo v nerazvite dežele, s poceni delovno silo, kjer jim ni treba izpolnjevati strogih okoljevarstvenih zahtev. Cilj lastnikov kapitala je čim cenejša proizvodnja izdelkov, ki jih potem dražje prodajo. Za to pa je vedno treba najti koga, ki izdelek naredi poceni, in koga, ki ga drago plača (Janežič, 2012).

1.4 PONOVA UPORABA

To pomeni, da isto stvar večkrat uporabimo v njeni izvorni obliki in je ne predelujemo. Kupujmo stvari, ki jih lahko večkrat uporabimo: steklenice namesto plastenk, vrečke iz blaga, baterije, ki jih lahko polnimo, kartonaste ali plastične škatle uporabimo za shranjevanje drugih stvari ...

1.5 REKILIRANJE

Če stvari ne moremo ponovno uporabiti, je najboljša rešitev, da jo recikliramo. Polovico gospodinjskih odpadkov bi lahko reciklirali. Recikliranje pomeni, da iz stvari, ki smo jih že uporabili, lahko naredimo popolnoma enak ali povsem drugačen izdelek. Z recikliranjem zmanjšamo porabo naravnih surovin, ki jih potrebujemo za izdelavo novih izdelkov ter energijo in vodo. Ena tona papirja ohrani sedemnajst dreves. Z recikliranjem ene pločevinke prihranimo energijo, da lahko žarnica sveti dvanajst ur. Še posebej je pomembna reciklaža plastike, saj ti delci v naravi potrebujejo največ časa, da se razgradijo. Prvi pogoj za uspešno recikliranje pa je ločeno zbiranje odpadkov. Le-ti so predani podjetjem, ki poskrbijo za njihovo predelavo v nove izdelke (Inskipp, 2006).

1.6 OZAVEŠČANJE

Je spreminjanje zakoreninjenih miselnih vzorcev. Z ozaveščanjem poskusimo prepričati ljudi, da začnejo o stvareh razmišljati drugače, kot so se naučili v preteklosti. Že v vrtcu moramo otrokom s pravljicami in dramatizacijo predstaviti, da smo ljudje povzročitelji odpadkov. S tem, ko jih naučimo, da je treba odpadke za seboj spraviti, tako kot spravijo igrače, jim približamo pomen ločenega zbiranja odpadkov. V osnovni šoli posredujemo učencem določene informacije, sami pa izločijo pomembna sporočila. Informacije prilagodimo njihovi starostni stopnji in okolju v katerem delujemo (na vasi je drugače, kot v mestu). Zelo ustrezna metoda je igra vlog in jaz sporočila. Za odrasle osebe, ki že imajo izoblikovane miselne vzorce, moramo pripraviti kratka in jedrnata sporočila, ki se pojavljajo na televiziji, radiu, časopisih in digitalnih medijih. K ozaveščanju pripomorejo tudi kontaktne oddaje, v katerih so predstavljeni dobri primeri ločevanja odpadkov ali pa slabi primeri, kjer so zraven predlagane rešitve (Fefer, 2007).

1.7 »ZERO WASTE«

V prevodu pomeni »brez odpadka« Ali je to sploh mogoče? Ko pa malo razmislimo, si na prvo mesto ne postavimo več vprašanja, kako se bomo odpadkov znebili, ampak dejstvo,

da moramo proizvajati odpadke, ki jih bo mogoče, brez izjeme, predelati in ponovno uporabiti.

Pomembna je povezava med delovanjem lokalnih skupnosti (ponovna uporaba, recikliranje, kompostiranje) in delovanjem proizvajalcev (nastanek novih izdelkov, z daljšo življenjsko dobo). Nevarne snovi je treba nadomestiti z biološko razgradljivimi materiali, kjer pa to ni mogoče, jih je treba vedno znova in znova ponovno uporabiti, tako da ne pridejo v stik z ekosistemom. Stroški ravnanja z odpadki se bodo znižali in prihodnji rodovi bodo imeli več skrbi zaradi večjih količin odpadkov (Janežič, 2012).

Gospod Jernej Fefer je v svoji knjigi Kam z odpadki? napisal: »Človeštvo se ozira okoli, potuje v vesolje, išče možnosti življenja na drugih planetih. Zato verjamem, da premore tudi dovolj modrosti in domišljije, da bo ustavilo propadanje planeta na katerem živi«.

2 DRUŽABNA IGRA Z NASLOVOM LOČUJ IN ZMAGUJ

2.1 IDEJA ZA IGRO

Že vrsto let vodim naravoslovni krožek. Poudarek dajem eksperimentalnemu in terenskemu delu. Vsako leto pa nekaj ur namenim varovanju okolja.

22. april je mednarodni dan Zemlje. Učence sem spodbudila, da napišejo, kaj želijo Zemlji ob njenem prazniku. Med drugim so ji zaželeli, da bi bila vedno tako zelena, voda, zemlja ter zrak čista in da bi bilo na njej čim manj odpadkov. Ugotovili so, da najmanj, kar lahko vsak dan naredijo k varovanju Zemlje je to, da ločujejo odpadke. Odpravili smo se po mestnem središču in pregledali zabojnike za ločeno zbiranje odpadkov. Zgrozili smo se ... med embalažo smo našli papir, med biološkimi odpadki plastične vrečke ter med steklom platenke in pločevinke ali pa steklenice, na katerih so bili kovinski pokrovčki. Vprašali so se, kaj kot otroci lahko naredijo. Prišli so do zaključka, da bi odrasle težko kaj novega naučili, oz. jih kot otroke ne bi želeli niti poslušati. Torej ostanejo še mlajši otroci. Le-ti se najhitreje učijo preko igre. Zato smo se enoglasno odločili, da naredimo družabno igro, ki smo jo poimenovali Ločuj in zmaguj.

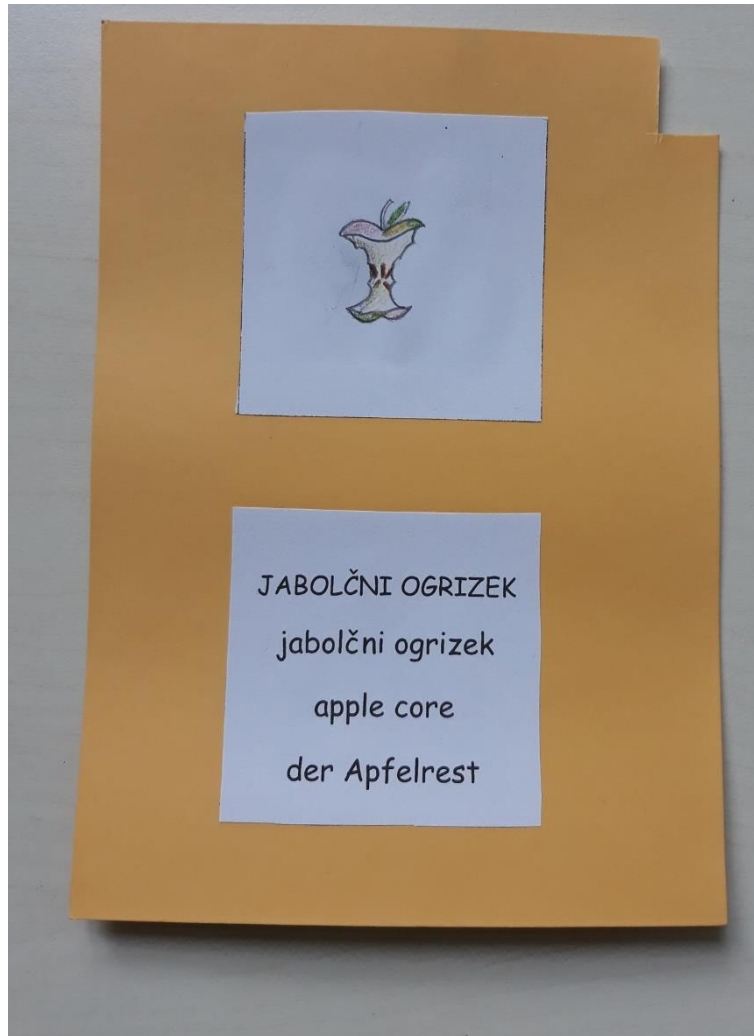
2.2 CILJI

Glavni cilj igre je naučiti mlajše učence, kako pravilno ločujemo odpadke. Družabno igro smo nadgradili s poimenovanjem odpadkov nemškem in angleškem jeziku. Med samo igro pa učenci razvijajo tudi koordinacijo celega telesa, se navajajo na delo v skupini ter na poslušanje drug drugega. Velik poudarek smo namenili medgeneracijskemu povezovanju, zato vso dejavnost vodijo starejši učenci, učitelj pa ima vlogo opazovalca.

2.3 IZDELAVA IGRE

Osrednji del igre so zelene in rumene kartice ter zabojniki za odpadke. Na vsaki kartici je zapisan en odpadek. Kar nekaj časa smo porabili, da smo zbrali vrste odpadkov, ki jih bomo uporabili pri igri. Na rumeni kartici je ime odpadka, za katerega po navadi nimamo težav, v kateri zabojnik spada. Na zeleni pa je zapisan odpadek, s katerim imamo kar malo težav, da ga razvrstimo v pravilen zabojnik. Za nekatere odpadke, za katere nismo bili prepričani, v kateri zabojnik sodijo, smo se povezali s Komunalo Laško. Na kartici je slika odpadka. Za učence prvih razredov, ki že berejo, je ime odpadka napisano z velikimi tiskanimi črkami ter z malimi tiskanimi črkami za večje učence. Na karticah je zapis odpadkov napisan tudi v

angleščini in nemščini, da se učenci poleg pravilnega ločevanja odpadkov naučijo še besed v tujem jeziku.

Slika 1: Primer rumene in zelene kartice.

Zabojnike smo naredili iz kartona. Če da učenec v zabojnik pravilno kartico, zasliši zvok. Če je dal nanj napačno kartico, zvoka ni. (V zabojniku je napeljan električni krog z majhnim zvočnikom. Zadaj, na kartici, je na ustreznem mestu delček kovine, s katerim sklenemo električni tok in zvočnik zapiska.) Učenec ima na izbiro zabojnike za nevarne odpadke, embalažo, biološke odpadke, steklo, papir ter mešane odpadke.

Slika 2: Primer zabojnika

Igralno ploščo smo narisali na karton A3 formata. Polja so rdeče, zelene, rumene in modre barve. Vsaka barva ima določen pomen. Za igralne figure smo uporabili plastične zamaške. Igralno kocko pa smo si sposodili pri drugih družabnih igrah.

Slika 3: Igralna plošča

Vsebina igre: igralna plošča, igralne figure (različni plastični zamaški), igralna kocka, rumene in zelene kartice, zabojniki za embalažo, steklo, biološke odpadke, nevarne odpadke, papir ter ostale odpadke.

2.4 PRAVILA IGRE

Vsak igralec meče kocko in tisti, ki vrže večjo število, prične igro. Ostali se razporedijo v smeri urinega kazalca. Vsi svoje figure postavijo na start in začnejo z igro.

Igralec, ki je na vrsti, meče kocko in se pomakne za toliko mest naprej, kot je število na kocki. Če igralec prispe na rdeče polje, si izbere težavnost kartice in jo, glede na to kaj je na njej narisano oz. napisano, vstavi v pravilni zabojnik. Pisk mu pove, da je izbira pravilna, če zvoka ni, je izbira zabojnika napačna. Igralec, ki izbere kartico z lažjo stopnjo (rumena barva) in odgovori pravilno, se pomakne za eno polje naprej, če odgovori nepravilno, ostane na svojem mestu. Če pa izbere kartico s težjo stopnjo (zelena barva), se za pravilni odgovor pomakne za dve polji naprej, za nepravilni odgovor pa eno polje nazaj. Igralec, ki prispe na rumeno polje, mora narediti pet poskokov. V primeru, da jih ne naredi, se mora pomakniti za eno polje nazaj. Če prispe na modro polje, mora narediti pet počepov, če jih ne naredi, se mora pomakniti za dve polji nazaj. Če prispe na zeleno polje, petkrat dvigne roke nad glavo. V primeru da tega ne naredi, se mora pomakniti za tri polja nazaj.

Na določenih mestih igralec prispe do lestve, s katero se ob pravilnem odgovoru lahko povzpne navzgor. Zmagovalec je tisti, ki prvi prispe do cilja.

2.5 UČNA URA

Tri učenke naravoslovnega krožka (8. razred) so igro prestavile in preizkusile v oddelkih podaljšanega bivanja, od 1. do 4. razreda. Še pred tem pa so eno uro namenile pravilnemu ločevanju odpadkov.

Za motivacijo so učencem prebrale knjigo gospe Helene Koncut Kraljič z naslovom Ples v zabojniku. V knjigi srečamo odpadke, ki se nahajajo v zabojniku za embalažo. Nekega dne med plastenke, pločevinke ter drugo embalažo »prileti« zastarel radio. Med ostalimi stanovalci zavladala nemir, ker vedo, da to ni prav. V začetku so zelo nesramni do radia. Kasneje pa mu pomagajo in ga s skupnimi močmi spravijo iz zabojnika. Učenci obnovijo pravljico z metodo igre vlog.

Del ure so namenili vprašanju, zakaj je ločevanje odpadkov tako pomembno, kako doma ločujejo ter zakaj je tako pomembno recikliranje.

Naslednja ura je bila namenjena igranju družabne igre. V oddelku podaljšanega bivanja je zelo veliko otrok, igro pa imamo samo eno, zato smo učence razdelile v skupine po štiri. Vsaka skupina je imela eno figuro, vsak učenec v skupini pa je enkrat vlekel kartico. Potem pa so se skupaj odločili, v kateri zaboj jo bodo dali.

3 SKLEP

Onesnaženje z odpadki je postal svetovni problem. Vsi se zavedamo, kako pomembno je, da ustvarimo čim manj odpadkov. Začnimo pri sebi. Kupujemo izdelke za večkratno uporabo ali pa takšne z manj embalaže. Nekatere stvari lahko ponovno uporabimo ali pa jih podarimo. Smeti pa odvrzimo v točno določen zabojnik, da jih kasneje reciklirajo.

Skupaj z učenkami naravoslovnega krožka smo ugotovile, da je igra najbolj primerna za drugi in tretji razred. V prvem razredu še veliko učencev ne bere, zato potrebujejo veliko usmerjanja s strani učitelja, poleg tega pa imajo še težave s koncentracijo in pozornostjo. V četrtem razredu pa so učencem odveč gibalne naloge. V drugem in tretjem razredu so bili učenci nad igro navdušeni. Če niso prepoznali odpadka na sliki, so sami prebrali besedo.

Nekateri učenci so brali izključno angleške ali pa nemške besede za odpadke ter s tem utrjevali tuj jezik.

Po končani igri smo učence vprašali, kaj jim je bilo najbolj všeč ter kaj so se novega naučili.

Tu je nekaj njihovih odgovorov:

»Najbolj všeč mi je bilo, da so bile besede tudi v nemščini.« (Lea, 4. razred)

»Všeč mi je bilo, da smo zraven telovadili.« (Bor, 2. razred)

»Naučila sem se, da olje spada med nevarne odpadke.« (Anja, 3. razred)

»Ni mi bilo všeč, da smo zgubili, ker nismo znali dati odpadkov v pravi zaboj.« (Luka, 2. razred)

»Nisem vedela, da razbitega ogledala ne smemo dati med steklo.« (Teja, 3. razred)

»Vse mi je bilo všeč.« (Ina, 1. razred)

»To je igra za prvi razred.« (Anej, 3. razred)

»Ni mi bilo všeč, da sem morala delat počepe.« (Ana, 2. razred)

»Rajši imam igre na računalniku.« (Tim, 2. razred)

Še posebej pa bi izpostavila misel četrtošolke Barbare: »Kdor ločuje, naravo spoštuje in svet rešuje.«

Tretješolka Karin pa je napisala: »Moja babi bi se morala igrati to igrico, ker ne zna ločevati odpadkov.«. Tako smo dobili novo idejo, da bi lahko igro z manjšimi popravki predstavili v domu za starejše občane.

Učenci so bili zelo zainteresirani za družabno igro. Primerjali smo znanje učencev pred igro in po igri. Ugotovili smo, da so zelo razširili znanje o ločevanju predvsem tistih odpadkov, ki so bili zapisani na zelenih karticah.

Kartice z odpadki, brez igralne plošče, lahko uporabljamo pri pouku, naravoslovnem ali tehničnem dnevu v vseh razredih osnovne šole. Za višje razrede je zanimiv tudi video o potovanju plastične vrečke, ki je dostopen na spletni strani:

<https://www.youtube.com/watch?v=YuJ31bu01mM&feature=youtu.be>.

Med prebiranjem spletnih strani sem našla tudi tole »Ločevanje odpadkov je pomembno za našo prihodnost, predvsem pa za prihodnost našega planeta. Takšnega, kot ga bomo pustili mi, takšnega ga bomo predali naslednjim generacijam, našim otrokom, vnukom, pravnukom. In sprenevedanje ter prepričanje, zakaj bi jaz to počel, ker to ne bo vplivalo name, je napačno. Vsak lahko pripomore za boljši jutri, pa naj bo še tako majhen del. Zato je ločevanje odpadkov "IN".«

Literatura in viri

1. Asimov, I., 1996. Zakaj odpadki povzročajo probleme?. Ljubljana: Co Libri.
2. Fefer, J., 2007. Kam z odpadki?. Vrhnika: FIF-okoljevarstveno izobraževanje.
3. Inskipp, C., 2006. Odpadki in recikliranje. Ljubljana: Grlica.
4. Kajfež Bogataj, L., 2017. Planet, ki ne raste. Ljubljana: Cankarjeva založba.
5. Koncut Kraljič, H., 2008. Ples v zabojniku. Ljubljana: Morfem.
6. Janežič, L. in Cebin, N., 2012. Ekokviz 2011/12- gradivo za tekmovanje iz ekoznanja za srednješolce. Dostopno na:
http://www.arhiv.ekosola.si/uploads/2010-08/Ekokviz_SS.pdf (20.7.2019).
7. Abecednik odpadkov. Dostopno na:
https://www.simbio.si/cache/documents/5416ba7c8cc2a42b463cd6cf/Abecednik_odpadkov_Simbio_web.pdf (25.7.2019).
8. Ekološki projekt »Ohranimo čisto okolje«. Dostopno na:

<https://www.komunala-brezice.si/datoteke/novice/Gradivo-za-eko-kviz--pravilno-locevanje.pdf> (29.7.2019).

9. Katere odpadke zbiramo ločeno?. Dostopno na:

<https://www.grini.si/grinipedia/katere-odpadke-zbiramo-loceno> (30.7.2019).

HELENA DERSTVENŠEK

OŠ NARODNEGA HEROJA RAJKA HRASTNIK, LOG 19, 1430 HRASTNIK

KDO REŠUJE?

Povzetek

Na OŠ narodnega heroja Rajka Hrastnik smo v sodelovanju s Svetom za preventivo in vzgojo v cestnem prometu občine Hrastnik organizirali tehniški dan z naslovom Kdo rešuje. K sodelovanju smo povabili različne organizacije in društva, ki pomagajo pri reševanju človeških življenj, naše imovine ...

Cilj tehniškega dne je bil, da učencem predstavimo delo reševalcev in pomen »hitre odzivnosti« oseb, ki opazijo nezgodo ter oseb, ki rešujejo. Na delavnicah je bilo učencem omogočeno aktivno sodelovanje: gašenje požara, uporaba defibrilatorja, oživljanje poškodovanca z zunanjo masažo srca in umetnim dihanjem. Ogledali so si lahko reševalna vozila in pripomočke katere reševalci najpogosteje uporabljajo. Znanje, ki so ga učenci pridobili na tem tehniškem dnevu o reševanju je kvalitetnejše, trajnejše in v praksi lažje uporabljeno.

Ključne besede: tehniški dan, reševalci

WHO SAVES LIVES?

Abstract

Narodni Heroj Rajko Hrastnik primary school organized a day of educational activities titled "Who saves lives?" in collaboration with the Municipality of Hrastnik Service for the prevention and education of road users. Various organizations and associations that help save people's lives and property were invited.

The objective of these activities was to present the work of emergency responders to the pupils, to underline the importance of fast reaction of witnesses to an accident and the importance of rapid intervention of first responders. Pupils were encouraged to participate in workshops that included extinguishing a fire, using a defibrillator, resuscitating by chest compressions and mouth-to-mouth ventilation. They were shown ambulances, police vehicles and fire engines and the equipment that first responders most often use. These activities on saving lives gave pupils new knowledge, which is of better quality, more enduring and easier to use in practice than a classroom course would be on the same topic.

Keywords: hands-on activities for pupils, first responders

UVOD

V vsakdanjem življenju se nam, našim svojcem, prijateljem, sosedom ali znancem zgodi, da potrebujemo pomoč zaradi različnih nezgod. Se morda kdaj vprašamo, na koga se moramo najprej obrniti ali kaj moramo najprej storiti v primeru nezgode oziroma koga moramo poklicati?

Ko smo se z učenci pogovarjali o tej temi sem ugotovila, da premalo poznajo delo ljudi, ki pomagajo reševati življenja, premoženje ... Na osnovi tega smo izvedli tehniški dan z naslovom KDO REŠUJE?

Skupaj s Svetom za preventivo in vzgojo v cestnem prometu občine Hrastnik smo k sodelovanju na tehniškem dnevu povabili različne organizacije in društva, ki se ukvarjajo z različnim reševanjem. Na tehniškem dnevu so se nam tako pridružili: Center za obveščanje 112, potapljači, policisti, reševalci, gasilci Gasilskega zavod Trbovlje (gasilci reševalci), gasilci Gasilske zveze Hrastnik in AMZS (Avto-moto zveza Slovenije).

V prispevku je predstavljen primer dobre prakse ter sodelovaje šole z lokalno skupnostjo in Zasavsko regijo. S predstavitvijo različnih poklicev, ki se ukvarjajo z reševanjem, pa smo s tem tehniškim dnevom imeli za učence tudi poklicno orientacijo.

Tehniški dan je bil namenjen učencem od šestega do devetega razreda. Da bi lahko vsi učenci centralne in podružnične šole obiskali vse delavnice, sem čas trajanja ene delavnice omejila na dvajset minut. Lokacije delavnic so bile v šoli in na šolskem dvorišču. Vse delavnice, ki so se izvajale v okolici šole so lahko spremljali tudi naši občani, ki jih je takrat pot vodila mimo šole.

Cilji tehniškega dne so bili, da učenci:

- spoznajo delo različnih reševalcev v primeru prometne nesreče – gasilcev, reševalcev, voznikov rešilnih vozil, policistov,
- vidijo s kakšnimi pripomočki si reševalci pomagajo pri reševanju,
- spoznajo prednosti in slabosti določenih del reševalne ekipe,
- spoznajo, kako pomembno je sodelovanje ekipe oziroma ekip pri reševanju,
- spoznajo, da lahko na hitrost reševanja vplivajo tudi ljudje, ki pravilno reagirajo v primeru nesreče (klic na 112, postavitve vozil na avtocesti...),
- izdelajo plakat na temo reševanja.

Potek tehniškega dneva

Učitelji in učenci so bili že pred tehniškim dnevom obveščeni o poteku dneva dejavnosti in vseh lokacijah izvedbe.

Pri vseh delavnicah so lahko učenci predstavnikom reševalnih ekip zastavljali različna vprašanja.

Pri nekaterih delavnicah so lahko aktivno sodelovali.

1. DELAVNICA: CENTER ZA OBVEŠČANJE 112

Predstavnica Centra za obveščanje 112 je učencem najprej na kratko predstavila delo delavcev zaposlenih na centru. V nadaljevanju je učence opozorila:

- da lahko v primeru nezgode na številko 112 brezplačno kličemo v katerikoli državi EU s stacionarnega ali mobilnega telefona,
- da je klic na številko 112 brezplačen,
- da je obveza vsakega človeka, da v primeru nezgode pokliče na številko 112,

- da se vsak klic snema,
- da je zloraba tega klica kazniva.

Povedala jim je tudi, da se lahko v primeru nezgode pošlje besedilni klic v sili 112, ki je namenjen predvsem gluhim in naglušnim ljudem.

Sledila je natančna predstavitev klica.

Na koncu so učenci ponovili, kaj morajo ob klicu na številko 112 povedati:

- KDO kliče,
- KAJ se je zgodilo,
- KJE se je zgodilo,
- KDAJ se je zgodilo,
- KOLIKO je ponesrečencev,
- kakšne so POŠKODBE,
- kakšne so OKOLIŠČINE na kraju nesreče (požar, nevarne snovi, poškodovano plinovodi ali druge napeljave ...),
- kakšno POMOČ se potrebuje.

2. DELAVNICA: POTAPLJAČI

Predstavniki društva za podvodne dejavnosti Trbovlje so učencem predstavili delo potapljačev pri reševanju ponesrečencev iz vode.

S seboj so prinesli različne potapljaške pripomočke, ki jih največkrat uporabljajo pri reševanju: jeklenko s stisnjenim zrakom, obleko iz neoprena, saj so reke med iskanjem lahko hladne, podvodno svetilko, plavutke, masko s podvodno lučko.

Učencem so za vsak pripomoček razložili, kako se ga pravilno uporablja in shranjuje ter njegov pomen pri reševanju.

3. DELAVNICA: POLICIJA

Predstavnika policijske postaje Hrastnik sta učencem najprej predstavila različne naloge, ki jih opravlja policist: nadzor in urejanje prometa, ogled pri prometnih nesrečah, preprečevanje kaznivih dejanj, odkrivanje in prijetje storilcev kaznivih dejanj, vzdrževanje javnega reda, varovanja določenih oseb in objektov ... Sledila je predstavitev policijskega vozila in osebne opreme policista.

V nadaljevanju sta predstavila potek dela na kraju prometne nesreče.

Povedala sta, da morajo najprej zaščititi kraj nesreče in poskrbeti za varno vožnjo mimo kraja nesreče za vse voznike, ki niso udeleženi v prometni nesreči. Vse potrebne meritve, ki jih morajo opraviti zaradi nesreče začnejo izvajati šele, ko gasilci reševalci in reševalci opravijo svoje delo.

Med razlago sta učencem pokazala pripomočke, ki jih potrebujejo v primeru prometne nesreče.

4. DELAVNICA: REŠEVALCI

Reševalci Zdravstvenega doma Hrastnik so na šolskem igrišču učencem najprej predstavili delo zdravstvenega reševalca v nujni medicinski pomoči. Poudarili so, kako pomembna je v primeru prometne nesreče pravilna razporeditev vozil na cesti, saj lahko vsaka zamujena sekunda odloča o življenju človeka.

V nadaljevanju so prikazali temeljne postopke oživljanja za odrasle:

- brez defibrilatorja z zunanjo masažo srca in umetnim dihanjem,
- z avtomatskim defibrilatorjem.

Med predstavitvijo so večkrat poudarili, kako pomembna je hitrost reagiranja v primeru nenadnega srčnega zastoja ali kakšne druge nesreče. Sledila je predstavitev reševalnega vozila in najpomembnejših pripomočkov v njem.

Učenci so si lahko ogledali notranjost reševalnih vozil in preizkusili v postopku oživljanja z in brez defibrilatorja.

5. DELAVNICA: GASILSKI ZAVOD TRBOVLJE (GASILCI REŠEVALCI)

Gasilci reševalci so učencem najprej predstavili delo gasilca reševalca. Poudarili so, da je njihovo uspešno reševanje vozil pri hudih prometnih nesrečah ali drugih nesrečah odvisno od hitrosti klica na 112.

Učencem so predstavili potek reševanja.

Ob prihodu na kraj prometne nesreče morajo najprej preveriti stanje vozila, zaščititi kraj nesreče, če se da izklopiti akumulator avtomobila, stabilizirati avto, da se ne premakne, zaščititi ponesrečenca (različne mobilizacije). Pred rezanjem vozila morajo zaščititi osebe v vozilu. Njihova naloga je tehnično reševanje udeležencev prometne nesreče iz vozila.

Sledila je predstavitev gasilskega vozila in orodij, ki jih pri reševanju potrebujejo. Učenci so določena orodja preizkusili in ugotovili, da so zelo težka ter da mora biti delo z njimi zelo zahtevno.

6. DELAVNICA: GASILSKA ZVEZA HRASTNIK

Predstavniki gasilcev je povedal, da poklicni in prostovoljni gasilci gasijo požare, ki so posledica različnih dogodkov (udar strele, kurjenje v naravi, pokvarjena električna napeljava ...). Poudaril je, da se vseh požarov ne gasi z vodo, ampak uporabljajo tudi druge snovi (prah, peno, pri manjših požarih odejo). Poleg tega pomagajo pri naravnih nesrečah, poskrbijo za servisiranje gasilske tehnike, usposablajo mlade gasilce.

V nadaljevanju so učencem predstavili gasilsko vozilo in razložili, za kaj se potrebuje določene pripomočke v vozilu.

Na koncu so učencem predstavili postopek gašenja z gasilnim aparatom na prah. Učenci, ki so želeli, so lahko sodelovali pri demonstraciji gašenja požara.

7. DELAVNICA: DRUŽINSKA URA

Ker se skoraj vsak dan zgodi prometna nesreča, ki je posledica prehitre vožnje ali alkohola, ki ga užije voznik, smo se odločili, da k sodelovanju povabimo tudi predstavnike AMZS, ki so na igrišču predstavili tri simulatorje, s katerimi so želeli predstaviti situacije, ki se zgodijo v resničnem življenju.

- »pijana« očala:
S pomočjo tega pripomočka so učenci ugotovili, kako težko je v vinjenem stanju hoditi po ravni črti, saj sta takrat naše ravnotežje in sposobnost reagiranja bistveno zmanjšana. Pri tem so dobili občutek, da vinjena oseba ne more varno sodelovati v prometu, pa naj se ga udeleži kot voznik, motorist, kolesar ali pešec.
- simulator prevračanja:

učenci so spoznali pomen pravilne uporabe varnostnega pasu, saj so s pomočjo stimulatorja ugotovili, da varnostni pas zadrži telo in ga s tem zaščiti pred hujšimi poškodbami.

- simulator vožnje z motornim kolesom:

S to simulacijo so se učenci spoznali dogodke in njihove posledice, ki se zgodijo pri nepravilni ali prehitri vožnji z motornim kolesom.

8. DELAVNICA: DELO V RAZREDU

V razredu so učenci z učiteljem spremljevalcem najprej pogovorili o predstavljenih poklicih reševalcev, nato pa začeli izdelovati različne izdelke (plakate, risbe, pisali pesmice ...) na temo Kdo rešuje? Izdelke smo razstavili po hodnikih in v razredih.

ZAKLJUČEK

Cilji tehniškega dneva so bili v celoti uresničeni, saj so bili učenci po koncu tehniškega dneva veliko bolj seznanjeni z delom različnih reševalnih ekip. Spoznali so, kaj pomeni »hitra odzivnost« za osebo, ki potrebuje pomoč. V vseh delavnicah je bilo poudarjeno, da je naša dolžnost poklicati na številko 112 v primeru kakršne koli nezgode, poskušati pomagati ter da v nobenem primeru poškodovancu ne smemo odkloniti pomoči. Učenci so bili zadovoljni, da so si lahko od blizu pogledali različna reševalna vozila in njihove pripomočke za reševanje.

Literatura in viri

1. <http://www.sos112.si/slo/page.php?src=ks1.htm&r=1>
2. <https://www.amzs.si/cvv/programi/posebni-programi/simulator>
3. <https://vsebovredu.triglav.si/na-poti/resevanje-v-prometni-nesreci>
4. <http://www.szum.si/temeljni-postopki-ozivljanja-za-odrasle-in-uporaba-avtomatskega-defibrilatorja.html>

KARMEN DEŽELAK
OŠ ANTONA AŠKERCA RIMSKE TOPLICE
POUČEVANJE ANGLEŠČINE SKOZI HUMOR

Povzetek

Učenje jezika pomeni usvajanje besedišča, ki ga moramo v dani situaciji ustrezno, tekoče in pravilno uporabiti. Da bi učencem spodbudili željo po učenju jezika, uporabljamo inovativne in motivacijske pristope poučevanja. Ena izmed oblik motivacije, ki jo uporabljam, je tudi humor. Humor ustvari bolj podporno učno okolje in spodbuja učenčevo pozornost, sprošča, ublaži stresne situacije, spodbuja samozavest, zanimanje za vsebino, občutek odprtosti in spoštovanje med učenci in učitelji. Humor v razredu lahko potencialno dolgočasen predmet naredi bolj zanimiv. Humor je tudi odličen avtentični material, hkrati nudi priložnost za usvajanje novega besedišča, ponavljanje slovničnih struktur ter razvijanje govornih, slušnih, bralnih in pisnih spretnosti. V prispevku sem predstavila nekaj dejavnosti vnosa humorja, ki sem ga uporabila pri poučevanju angleščine učencev na predmetni stopnji.

Ključne besede: tuj jezik angleščina, sodoben motivacijski pristop, humor, razvijanje jezikovnih spretnosti

TEACHING ENGLISH THROUGH HUMOUR

Abstract

Effective language learning means learning vocabulary that should be properly, fluently and correctly used in a given situation. Teachers should use innovative and motivating teaching methods in order to develop students' motivation for learning foreign languages. One of teaching methods that is used in my teaching practice is also humour. Humour creates more supportive learning atmosphere and engages students' attention, reduces stress and anxiety, fosters self-confidence, stimulates students' interest for learning contents, and establishes a good relationship between students and teachers. Humour in the classroom can offer a relief from boredom and make learning more interesting. It is a good authentic material as well, and furthermore, it offers an opportunity for learning new vocabulary, revising grammatical structures and developing speaking, listening, reading and writing skills.

This article introduces a few teaching activities of incorporating humour into the English classroom teaching students in the second period of primary schooling.

Keywords: foreign language, English, modern motivational approach, humour, developing language skills

1 UVOD

Humor je beseda, ki pomeni predvsem razbremenitev. SSKJ navaja razlago humorja kot sposobnost za duhovito, šaljivo prikazovanje česa.

Humor je pomembna sestavina človekovega življenja. Vpliva na telesno in duševno zdravje človeka ter na njegovo počutje. Ljudi druži in povezuje v skupnost, krepi medsebojne odnose in zaupanje, sprošča notranje napetosti, spodbuja ustvarjalnost. Humor in smeh sta znamenji veselja, sreče, ugodja, ljubezni, razposajenosti, vzpodbude... (Vidmar – Kurent, 2004; Slokar Čevdek, 2010).

Humor najpogosteje označujemo kot sposobnost, da človek razume smešno plat nekega dogodka. Humor si razlagamo kot nezlobno prikazovanje smešnih situacij, dogodkov, človeških pomanjkljivosti in slabosti v nežaljivi in smešni obliki. Komunikologi pa humorju pripisujejo še sposobnost vzdrževanja socialnih stikov in zmanjševanja napetosti med ljudmi ter socializacijo posameznika v skupini (Jerkič in Kersnič, 2005; Slokar Čevdek, 2010).

Nekatere fiziološke koristi uporabe humorja so sprostitvev mišic, izboljšano dihanje, povečana proizvodnja endorfinov, znižanje krvnega tlaka. Pozitivni psihološki učinki smeha vključujejo zmanjšanje stresa, večje samospoštovanje in povečano notranjo motivacijo (Berk, 1998; Slokar Čevdek, 2010). Humor olajšuje pogovor, sprošča, izboljšuje zapomnitev – poudarja vsebino, zmanjšuje stres in pripomore k lažjemu reševanju problemov, saj smeh vzpodbuja hkratno delovanje obeh možganskih polovic (Žnidaršič 2008; Slokar Čevdek, 2010).

Bistvo humorja je, da nas nasmeje, pri tem pa ni nihče prizadet. Na delovnem mestu so ljudje radi s tistimi, ki se smejejo in zabavajo. Humor je naravno zdravilo proti utrujenosti in izčrpanosti. S pomočjo humorja in duhovitosti se ljudje tudi povezujejo med seboj.

2 ŠOLA IN HUMOR

Učitelji razumejo šolo kot resno zadevo in se običajno pripravljajo na pouk po navedenih in utečenih smernicah. Vendar pa tudi vnos humorja v učne priprave vedno bolj pridobiva na pomenu, učitelje torej spodbuja k temu, da bi sami začeli načrtno vnašati humor v učne priprave. Do tega zaključka lahko pridemo tudi na osnovi pregleda Kataloga stalnega strokovnega izpopolnjevanja pedagoških delavcev v Republiki Sloveniji, saj se v zadnjih letih v okviru stalnega strokovnega izpopolnjevanja razpisuje tudi seminar Spodbujanje smisla za humor pri otrocih (Slokar Čevdek, 2010).

Schwartz pravi, da je humor eno najmočnejših orodij za poučevanje in učenje. Ustrezna uporaba humorja je močno orodje za gradnjo občutka povezanosti, spodbujanja ustvarjalnosti in zmanjševanja konfliktov.

Organiziranost življenja in dela osnovne šole je obremenjujoča in stresna, osebnost otroka je v tem obdobju šele v nastajanju in prav zato je pomembno ugodno psihološko okolje, nanj pa lahko do določene mere vpliva tudi učitelj. Učitelj, ki se je pripravljen nasmejati s svojimi učenci, vpliva na sproščeno ozračje v razredu in ima tako pomemben vpliv na odnos otrok do šole. Na podlagi raziskave Patersonove (2000; Zavec, 2014), katere namen je bil ugotoviti, katere učitelje učenci ocenjujejo za dobre učitelje, so učenci izpostavili, da se dober učitelj trudi, da je snov manj dolgočasna; da se z njimi smeji; da jih pripravi do tega, da se radi učijo ter naredi učenje zabavno. Učenci si nove vsebine povedane na humoren način bolj zapomnijo kot pa suhoparno spremljanje učne vsebine.

Znati vključevati humor v redni pouk ne pomeni, da mora biti učitelj zabavljač že po naravi. Dovolj je že, da zna izkoristiti dano situacijo in jo narediti zabavno. Učitelj lahko humor v razredu uporablja kot obliko motivacije, za prebijanje ledu, zmanjševanje strahu in tesnobe ali spodbujanje zaupanja (Caf in Špindler, 2010; Zavec, 2014).

2.1 UPORABA HUMORJA PRI POUČEVANJU ANGLEŠČINE

Današnji otroci prihajajo v šolo z različnimi izkušnjami, učnimi sposobnostmi in interesi in zato je razumljivo, da imajo nekateri učenje tujega jezika za zelo zahtevno in včasih celo neprijetno. Učenci dojemajo besedila obravnavana pri urah premalo zanimiva, imajo strah pred neuspehom, ne želijo oz. ne vidijo učnega cilja, imajo preveč ali premalo zaupanja vase, nizko stopnjo koncentracije itd.. Učencem torej primanjkuje motivacije za učenje jezika. Učitelj z uporabo različnih strategij in metod diferencira učni načrt in aktivnosti ter tako pripomore, da so učenci uspešnejši pri usvajanju učne snovi (Cash, 2011). Dobro znano je, da je motivacija eden izmed ključnih dejavnikov uspešnega učenja jezika, zato naj bi bila učiteljeva glavna prioriteta motivirati učence in jih spodbuditi k učenju jezika.

Velikokrat prezremo, da je humor eden izmed pomembnih elementov pri poučevanju jezika in kakšen je njegov doprinos k ustvarjanju pozitivnega okolja za učenje jezika. Po besedah Kristmansove (2000; Azizinezhad in Hashemi, 2011) potrebujemo učno okolje, v katerem se počutimo varno in ne prestrašeno, še posebej kadar moramo spregovoriti v tujem jeziku. Čutiti se moramo motivirani za učenje. Motivacija in nelagodje sta ključna pojma, ki vplivata na pouk pri učenju jezika.

Po besedah Medgyes-a (2002) je humor »neučljiv«. Če poskušamo razložiti šalo, izgubi svoj čar. Kar lahko poučujemo, je jezik uporabljen pri humorju. Razlogi, ki jih avtor navaja za vnos humorja pri poučevanju tujega jezika, so:

- zagotavlja avtentične informacije o kulturi, iz katerega izvira jezik;
- gradi mostove med kulturama;
- zagotavlja utrjevanje jezikovnih struktur v avtentičnem besedilu;
- medsebojno združuje učence;
- izboljšuje odnos učenec-učitelj;
- sprošča napetost;
- razvija kreativno mišljenje;
- zagotavlja boljše pomnjenje besednih zvez;
- krepi predhodno naučene strukture, vsebine;
- ustvarja veselo razpoloženje;
- izboljša motivacijo;
- bogati pouk, ki temelji na uporabi učbenikov;
- vpeljuje svežo spremembo pouku, ki je utečen z rutino.

Medgyes poudarja, da zgoraj navedeni razlogi nudijo morebitne prednosti uporabe humorja pri pouku, od učitelja pa je odvisno, v kolikšni meri bo te prednosti uresničil.

Ne obstaja veliko empiričnih raziskav o uporabi humorja pri poučevanju tujega jezika. Tuje raziskave kažejo, da se pri pouku največ uporablja univerzalni humor in smešne anekdote. Učencem lahko humor pomaga pri boljši motivaciji, usvajanju novega besedišča in ponavljanju slovničnih struktur, razvijanju govornih, slušnih, bralnih in pisnih spretnost (Prodanović-Stankić 2011; Kim in Park, 2017). Včasih pa lahko humor preprosto uporabimo kot odmor med posameznimi aktivnostmi. Nekatero raziskavo celo razkrivajo pozitivne učinke humorja pri pisanju nacionalnih testov (Swanson 2013; Kim in Park, 2017).

Veliko študij kaže, da ima uporaba humorja in smeha pomirjujoč, pozitiven učinek na misli učenca, ki se uči jezika, in pomaga pri odstranjevanju psiholoških preprek v procesu boljšega učenja jezika. Ta učinek je posebno pomemben pri razvijanju govornih spretnosti. Krashen (1983; Azizinezhad in Hashemi, 2011) v svojih raziskava izpostavlja negativne učinke nelagodja, ki vplivajo na učenčevo zmožnost učenja. Usvajanje zahteva smiselno sporazumevanje v ciljnem jeziku – sporazumevanje v naravnih situacijah – kjer govorec ni obremenjen s strukturo povedi, ampak s sporočilom, ki ga daje in z razumevanjem sporočila. Humor tako lahko pomaga, da učenci premagajo stres in napetost ter so bolj dovzetni za učenje. Humor lahko tudi pripomore k boljšemu vzdušju pri tistih učencih, ki so zaskrbljeni zaradi svojih govornih sposobnosti in napak, ki jih delajo pri govornem sporočanju (Azizinezhad in Hashemi, 2011).

Poleg zgoraj naštetih razlogov pa vnos humorja v pouk služi kot sredstvo spoznavanja kulture ciljnega jezika. Humor naroda je sestavni del kulture nekega naroda. Z razumevanjem humorja lahko učenci na nek način boljše razumejo kulturo in jezik nekega naroda. Na primer učenci lahko raziščejo to področje z gledanjem humorističnih oddaj, ki so popularne v določeni državi. Ene izmed najbolj tipičnih šal v Veliki Britaniji so »Knock, Knock šale ali šale, ki se začnejo z »What do you get if you mix (x) with (y) - Kaj dobiš, če združiš (x) z (y), ter šale, ki se začnejo »A man walked into a bar...« - Moški je stopil v gostilno... (Peachey, 2015).

Humor pri poučevanju jezika lahko razvrstimo v štiri večje kategorije:

a) Humor v besedilih: zgodbe; šale, pri katerih humor temelji na nasprotovanju, napačnem razumevanju, pretiravanju, presenečenju; težko izgovorljive besede, fraze;

A man walks into a library and says to the librarian: "I'll have a cheeseburger and fries, please."

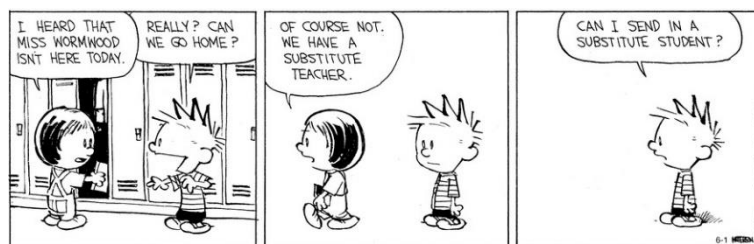
The librarian responds: "Sir, this is a library."

The man then says: "Oh, I'm sorry." He then whispers: "I'll have a cheeseburger and fries, please."

b) humor v slikah: risanke; stripi, ki so lahko predstavljeni v enem okvirju ali več okvirjih;

Slika 1: Humor v obliki slike (Vir: <https://safetyrisk.net/safety-cartoons-free/>)

Slika 2: Humor v obliki stripa (Vir: <https://www.weareteachers.com/cheesy-teacher-jokes/>)

c) humor in igra: gledališče; video; igra vlog; tekmovanja;

d) besedni humor: uganke

Q: What has a face, two hands, but no arms or legs?

A: A clock!

in besedne igre, pri katerih se besede enako ali podobno izgovorijo, ampak imajo drugačen pomen;

Q: What kind of bird is found at a construction site?

A: A crane!

Vnos humorja v poučevanje mora biti skrbno načrtovan in ciljno naravnan. Humor, ki ga učitelj uporabi, se mora skladati z učenčevimi jezikovnimi in kognitivnimi sposobnostmi in biti primeren starosti otrok. Če humorja ne razumejo, lahko povzroči nasproten učinek. Humor v osnovnih šolah naj bi bil preprost in razumljiv ter smešen večini učencev v razredu.

Na spletnih straneh (<http://www.esljokes.net/contents.html>, <http://iteslj.org/c/jokes-riddles.html>) obstaja veliko namigov in praktičnih primerov, kako različne vrste humorja vključiti v učno uro kot uvodno motivacijo ali kot utrjevanje slovnice in besedišča.

Učitelj naj pozorno vključi različne tipe humorja v poučevanje, kajti razred je sestavljen iz posameznikov z različnim smislom za humor. Po mnenju strokovnjakov obstaja nevarnost, da lahko humor predstavlja tudi izgubo časa, še posebej če ni ciljno naravnan in ga vključimo v učno uro zaradi humorja samega. Učenci lahko to razumejo kot iztočnico, kjer je dovoljeno reči karkoli smešnega, to pa lahko vodi do izgube učiteljeve kontrole nad učenci v razredu (Kim in Park, 2017).

V šolski prostor ne sodi sovražni humor, prav tako tudi ne posmehovanje, satira, cinizem in sarkazem. Priporočljivo je, da se izogibamo temam, kot so religija, politika, kulturni tabuji, seksualne, etične in rasne teme ter teme, ki se nanašajo na učenčeve osebne lastnosti in družinske odnose. Uporaba neprimerne humorja ima lahko namreč ravno nasprotni učinek, kot je zblíževanje med učitelji in učenci (Kim in Park, 2017).

2.2 NEVARNOSTI VNOSA HUMORJA V POUČEVANJE

Malo je učiteljev, ki v svoje delo in priprave vnašajo nove vsebine, nove metode in tehnike poučevanja, med katere sodi humor.

V kolikor učitelj vnaša v svoje priprave humor ter humorne vsebine, obstaja nevarnost, da postane zabavljač, nekdo, ki mora usmeriti pozornost učencev na tisto, kar prihaja. Ravno tako kot naravnomo ostrino na fotografskem aparatu, moramo izostriti pozornost učencev, da jim bo ostal jasen vtis določene ure (Paterson, 2000; Zavec, 2014).

Raziskave v azijskih državah so pokazale, da imajo učitelji, ki poučujejo jezike, humor za enega izmed učinkovitih orodij uspešnega poučevanja, vendar je vnos humorja kljub temu zelo minimalen (Kim in Park, 2017). Strahovi, s katerimi se učitelji soočajo, so:

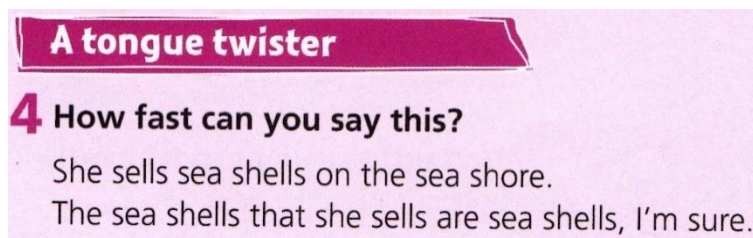
- izguba kredibilnosti, ker ni resen;
- izguba profesionalne avtoritete;
- učenci morda ne bodo razumeli šale (zaradi prezahtevnega besedišča, zaradi nepoznavanja kulturnega ozadja);
- Kje je meja med duhovitim in banalnim?

3 PRIMER DOBRE PRAKSE

Kot učiteljici mi je zelo pomemben odnos, ki ga imam s svojimi učenci. Trudim se, da se učenci pri urah angleščine počutijo prijetno in so motivirani za delo. Poseben izziv mi predstavljajo učenci, ki imajo težave z učenjem jezika in posledično tudi nizko stopnjo motiviranosti za delo. Zato sem v pouk poskusila integrirati humor in jim tako približati učenje angleščine.

3.1 PRIMER UPORABE BESEDILNEGA HUMORJA

Predstavila bom primer uporabe besedilnega humorja pri poučevanju angleščine učencev v II. triletju. Kot uvodno motivacijo sem uporabila branje težko izgovorljivih fraz (tongue twisters). Učenci so bili razdeljeni v skupine, pri čemer je imel vsak igralec 3 poskuse, da čim hitreje frazo pravilno pove. Vsak igralec, ki je frazo hitro in hkrati tudi pravilno povedal, je dobil točko. Zmagovalna skupina je bila tako skupina z največ zbranimi točkami. Ob tej priložnosti učenci običajno sami spomnijo na primere težko izgovorljiv fraz, ki obstajajo v slovenščini, in se želijo preizkusiti tudi s temi frazami (npr. klop pod klopjo,...).

Slika 3: Humor v obliki težko izgovorljivih fraz (Hutchinson, 2013)

Eden izmed pomembnejših ciljev poučevanja jezika je razvijanje govornih spretnosti. Učenci, ki imajo šibke govorne spretnosti, doživljajo nelagodje in strah, kadar se morajo ustno izražati. Da bi učence spodbudila k premagovanju tega strahu in težav, smo se dogovorili, da na spletu poiščejo šalo in jo povedo sošolcem. Določili smo dan, namenjen pripovedovanju šal, smešnih zgodb, in sicer na začetku tedna, ob koncu učne ure. Pri poslušanju šal učenci niso bili tako pozorni na napake, ki jih je učenec naredil, ampak jih je zanimalo sporočilo, bistvo šale. Tako je bil učenec pri svojem pripovedovanju manj obremenjen z morebitnimi slovničnimi napakami oz. napačno strukturo stavka. Učenci, ki so pri angleščini spretnejši, so posamezne slovenske šale prevedli v angleščino in jih povedali sošolcem v razredu.

Učenci z dobro razvitimi govornimi spretnostmi so zelo dobro sprejeli moj predlog, učenci s težavami pa so na začetku potrebovali nekoliko več spodbud.

3.2 PRIMER UPORABE HUMORJA V SLIKAH

Poučevanje slovnice in slovničnih struktur je eden izmed ciljev, s katerim se učenci pri urah angleščine vedno bolj pogosto srečajo v III. triletju. Posebno učenci, ki jim učenje jezika predstavlja težavo in vzbuja nelagodne občutke, se pri teh urah pogosto dolgočasijo in motijo pouk, saj jih vsebina učne ure ne zanima. Zato sem za popestritev ure uporabila humor v slikah – strip. Učno uro sem ciljno naravnala, in sicer na utrjevanje slovnične strukture – pomožne glagole in kratke odgovore. Sedmošolci so se pri urah že učili tvorjenja kratkih odgovorov. Poleg utrjevanja slovnice sem želela še utrjevati govorne in pisne spretnosti. Učenci, razdeljeni v skupine, so dobili strip z danim naslovom, vendar s praznimi oblački. Predvidevali so o vsebini pogovora teh oseb. Nato sem jim razkrila, kakšna je bila prava vsebina oblačkov, razen zadnjega, ter jih zopet povprašala o zaključnem stavku.

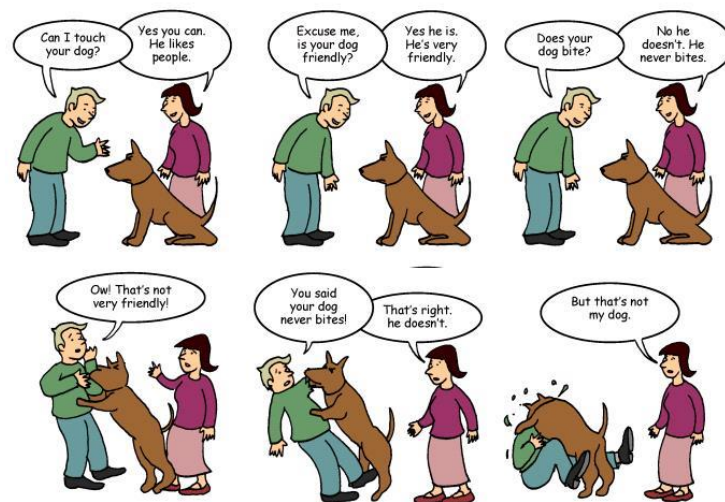
Uro sem nadaljevala s ponovitvijo slovnice o pomožnih glagolih in kratkih odgovorih.

Nato sem pripravila še dodatne vaje, kot so:

- povezovanje vprašanj z danimi kratkimi odgovori;
- samostojno odgovarjanje na vprašanja s kratkimi odgovori, pri čemer so ponujene Yes/No iztočnice.

Ker sem želela razvijati še pisne spretnosti, so učenci v skupinah v naslednji uri skušali prazne oblačke dopolniti s svojimi idejami.

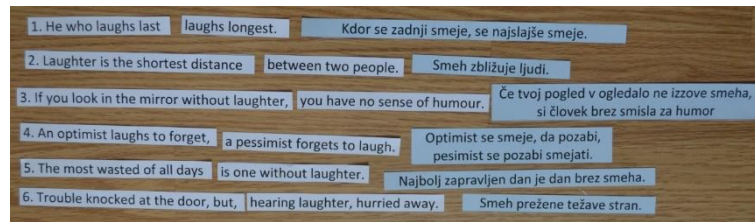
A GOOD DOG!

Slika 4: Humor v obliki stripa (Vir: <http://www.esljokes.net/contents.html>)

3.3 MISLI IN CITATI O SMEHU PRI POUKU

Uvodne ure pri usvajanju novega besedišča večkrat popestrim s pregovori, ki se nanašajo na temo obravnavanega besedišča. Misli in citate o smehu pri pouku v 8. razredu sem načrtovala tako, da sem uresničila več ciljev. Prvi cilj sem namenila širjenju besedišča. Poiskala sem nekaj angleških citatov o smehu. Učenci, razdeljeni v skupinah, so dele povedi smiselno sestavili v citate. Nato so angleške citate povezali z ustreznimi slovenskimi prevodi. Pri drugem cilju sem se osredotočila na razvijanje govornih spretnosti. Vsaka skupina je izmed petih citatov izbrala tri in poskušala utemeljiti, zakaj se s temi citati strinja oz. ne strinja. Tretji cilj sem posvetila razvijanju pisnih spretnosti. Na spletu so poiskali nekaj slovenskih pregovorov, citatov, misli o smehu in jih prevedli v angleščino. Nato je sledila predstavitev po skupinah.

Slika 5: Citati, misli o smehu (Vir: osebni arhiv)

4 ZAKLJUČEK

Prisotnost humorja je tako človeška in avtentična kot potreba po komuniciranju. Igra pomembno vlogo v naših vsakodnevnih socialnih interakcijah, zato je priporočljivo, da postane del poučevanja. Učenje jezika je lahko zelo zahtevno. Zahteva motivacijo, predanost in veliko trdega dela. Tudi če imamo razred, ki je zelo motiviran in predan, potrebuje dodatne spodbude pri pouku. Ni veliko učbenikov za angleščino, v katerih bi lahko zasledili rubriko za humor. Malo je tudi učiteljev, ki v svoje delo in priprave vnašajo nove vsebine, nove metode in tehnike poučevanja, med katere sodi humor. Sama stremim k drugačnosti pri pouku z uporabo iger, popularnih pesmi in tudi humorja, zato si upam trditi, da je uporaba humorja v učne namene pri nas še vedno dodana vrednost. Kot učiteljica angleščine vem, da učenci, ki niso najbolj spretni pri učenju angleščine ter jih angleščina ne zanima, se začnejo posledično hitreje dolgočasiti. Ti učenci mi pri poučevanju predstavljajo še poseben izziv, saj jim želim jezik čim bolj približati in jih spodbuditi k učenju. Ugotovila sem, da je eden izmed načinov, da dosežem ta cilj, tudi ustrezna raba humorja. Po mnenju učencev humor učno uro popestri, jih nasmeji ter jim tako da začetni zagon za delo in učenje.

Zavedam se, da integracija humorja v učno uro predstavlja določena tveganja. Zato je pomembno, da pred vnosom humorja v učno uro razmislimo, zakaj in kako ga želimo uporabiti. Šale so smešne, če jih publika takoj razume in ne potrebuje razlage, kajti tako izgubijo svoj čar. Dobro je tudi vedeti, da s humorjem pri poučevanju ne pretiravamo, kajti učenci ga pri urah ne bodo več cenili, zato sem se odločila, da ga uporabljam pri posameznih sklopih, kratke šale in uganke pa enkrat tedensko.

Eden izmed ciljev, ki ga v prihodnosti želim uresničiti, je, da ob koncu šolskega leta zberemo šale, ki so jih učenci posredovali sošolcem pri urah angleščine in jih izdamo v tiskani obliki in morebiti dopolnimo še s karikaturami, z risbami.

Literatura in viri

1. Azizinezhad, M. in Hashemi, M., 2011. Humour: A pedagogical Tool for Language Learners. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, [online] 30, 2093 – 2098.
2. Dostopno na: https://www.researchgate.net/publication/271881269_Humour_A_Pedagogical_Tool_for_Language_Learners [30. 08. 2019].
3. Cash, R. M., 2011. *Advancing Differentiation: Thinking and Learning for the 21st Century*. Minneapolis: Free Spirit Publishing.
4. ESLjokes.net, 2008. A Good Dog. [online] Dostopno na: <http://www.esljokes.net/contents.html> [25. 08. 2019].
5. Hutchinson, T., 2013. *Project 1. Fourth Edition*. Oxford: Oxford University Press.
6. Kim, S. in Park, S., 2017. Humor in the Language Classroom: A Review of the Literature. *Primary English Education*, [online] 23(4), 241 – 262. Dostopno na:

https://www.academia.edu/37742181/Humor_in_the_Language_Classroom_A_Review_of_the_Literature [28. 08. 2019].

7. Medgyes, P., 2002. Laughing Matters. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Peachey, N., 2015. Sense of humour. Teaching English. [online] Dostopno na: British Council, <https://www.teachingenglish.org.uk/article/sense-humour> [20. 08. 2019].
9. Russel, E., 2019. 30 Cheesy Teacher Jokes That Crack Us Up. [online] Dostopno na: <https://www.weareteachers.com/cheesy-teacher-jokes/> [25. 08. 2019].
10. Safetyrisk.net, 2013. Free Safety Cartoons. [online] Dostopno na: <https://safetyrisk.net/safety-cartoons-free/> [27. 08. 2019].
11. Slokar Čevdek, M., 2010. Dejavniki odnosa med učiteljem in učenci v osnovni šoli. Magistrsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede.
12. Zavec, J., 2014. Šola in humor. Diplomsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.

MARIJA DITNER
OŠ SV. JURIJ OB ŠČAVNICI

KAKO KREPITI ALI VZDRŽEVATI KONCENTRACIJO UČENCEV MED POUKOM?

Povzetek

Pri svojem pedagoškem delu si vedno znova postavljam vprašanje, kako pri učencih obdržati oz. krepiti koncentracijo in pozornost med poukom. Od učitelja se nenehno pričakuje, da se stalno izobražuje in išče nove možnosti za posredovanje učnih vsebin učencem v učnih klopek. Z ustreznimi metodami in načini dela ne bo samo dosegel večje zbranosti pri učencih, temveč bo tudi pripomogel k večjemu interesu učencev za samo učenje.

Zavedam se, da so od koncentracije odvisni uspeh, znanje, motivacija, sprejetost med vrstniki, odnos z učiteljem, starši pa tudi prihodnost vsakega izmed nas. Potrebno jo je vsakodnevno spodbujati, uriti, saj jo lahko le na ta način ohranjamo, izboljšujemo in razvijamo.

V tem prispevku vam želim predstaviti nekaj primerov različnih vaj oziroma dejavnosti, ki jih uporabljam pri pouku za izboljšanje koncentracije učencev.

Ključne besede: koncentracija, pouk, motivacija, znanje, uspeh, vaje za koncentracijo, miselno-gibalne igre

HOW TO STRENGTHEN OR MAINTAIN PUPIL CONCENTRATION DURING LESSONS?

Abstract

In my pedagogical work, I keep asking myself the question of how to maintain or strengthen the pupils' concentration and attention during lessons. A teacher is expected to take part in permanent professional training and to search for new opportunities of how to provide learning content to pupils in the classroom. With appropriate methods, the teacher will not only achieve greater pupil awareness, but will also increase pupils' interest in learning.

I am aware that success, knowledge, motivation, peer acceptance, relationship with the teacher and parents, and the future of each of us depend on concentration. It must be encouraged and cultivated on a daily basis, because this is the only way of its preservation, improvement and development.

In this article, the intention is to present some examples of different exercises or activities used in the class in order to improve pupil concentration.

Keywords: concentration, lesson, motivation, knowledge, success, concentration exercises, mental and movement games

1 UVOD

Groba definicija koncentracije je usmerjanje in osredotočanje vseh duševnih in umskih moči na en postopek ali eno zamisel. Pri usmerjanju sodelujejo še drugi miselni procesi:

- pozornost,
- zaznavanje,
- spomin,
- razmišljanje,
- inteligenca ipd.

Kljub temu, da nam je bila določena stopnja aktivne pozornosti dana že z rojstvom, jo moramo vsakodnevno spodbujati, uriti, saj jo lahko le na ta način ohranjamo, izboljšujemo in razvijamo. Koncentracija je eden od dejavnikov, ki lahko pomembno vpliva na kvalitetno delo pri pouku. Motnja koncentracije je zaradi vedno hitrejšega tempa življenja in stalnega stresa vse pogostejša. Učencu ohraniti pozornost skozi pet ali več ur pouka pa vedno težji zalogaj. Zato se tudi učitelji vse pogosteje srečujemo z vedno manjšo učinkovitostjo učencev pri pouku, predvsem zadnje ure. Res pa je, da imajo učenci boljšo koncentracijo pri predmetih, ki so jim bližje oziroma jih bolj zanimajo.

Praksa me je pripeljala do spoznanja, da današnji otroci potrebujejo drugačen pristop dela kot so ga uporabljali v preteklosti.

2 TEŽAVE UČENCEV Z ZBRANIM DELOM PRI POUKU

Težave s pozornostjo in koncentracijo so pri šolskih otrocih precej pogoste, kažejo pa se predvsem v naslednjih vedenjih otrok:

- zasanjan;
- ni zmožen sedeti pri miru;
- se ga zlahka zmoti;
- težko sledi navodilom;
- težko se organizira in pogosto izgublja stvari;
- s težavo dokonča šolske naloge in se muči z učenjem;
- ima grdo pisavo oz. slabo piše v primerjavi z drugimi otroki iste starosti;
- kaže določene vedenjske težave, kot so agresija, hitro menjanje razpoloženja ali razdražljivost;
- si težje najde prijatelje in ohranjanja prijateljstva;
- je bolj neroden oziroma ima slabše motorične sposobnosti (tek, skakanje).

Težave s pozornostjo in koncentracijo lahko zelo negativno vplivajo na učenje. A kot prvo je treba ugotoviti, ali je primarni problem v slabi pozornosti in koncentraciji ali so te težave posledica, katere izmed učnih ali drugih težav. Zato je pri iskanju vzroka treba upoštevati vse vidike otrokovega življenja, nujno pa je sodelovanje z učiteljem in splošnim zdravnikom, po potrebi pa tudi drugimi strokovnjaki.

K težavam s pozornostjo in koncentracijo pri otrocih vsekakor lahko prispevajo:

- pomanjkanje spanja oz. slabe spalne navade;
- preveč sladkorja in maščob v prehrani oz. pomanjkanje ustreznih hranilnih snovi;
- preveč gledanja televizije in/ali uporabe računalnika ali telefona, še posebej pred spanjem;
- družinske težave (npr. ločitev staršev, smrt v družini);
- morebitna zdravila ali organske bolezni (delovanje ščitnice, pomanjkanje železa).

Ne glede na vzrok pa je izjemno pomembno, da z otrokom sodelujemo in mu pomagamo – ne le pri izvajanju dejavnosti za boljšo koncentracijo, temveč tudi, da krepimo njegovo samozavest in ga spodbujamo k druženju z vrstniki, saj se lahko zaradi teh težav preveč potegne vase, kar pa vse skupaj le še poslabša.

Vseh stvari že ne znamo od nekdanj, ampak smo se jih skozi obdobja odraščanja tudi naučili. Ravno tako je s koncentracijo. Za učence, ki imajo težave s koncentracijo, je torej izredno dobrodošlo, če jim pomagamo z različnimi igrami in vajami za spodbujanje koncentracije. Učenci pa jih izvajajo z veseljem, saj jim vzbuja ugodje.

Poznamo veliko različnih vaj s katerimi se lahko urimo v koncentraciji.

V literaturi obstaja zelo veliko različnih vaj za izboljšanje koncentracije. Pri svojem pedagoškem delu uporabljam predvsem vaje za razvijanje slušne in vidne pozornosti, gibalne aktivnosti, odzivne igre, vaje tišine, dihalne vaje itd..

3 VAJE IN NALOGE ZA IZBOLJŠANJE KONCENTRACIJE

V nadaljevanju vam bom predstavila vaje, ki jih uporabljam pri svojem delu z namenom izboljšanja pozornosti in koncentracije vseh učencev pri pouku. S temi vajami ne samo, da pritegnem njihovo pozornost, ampak jih motiviram za nadaljnje delo in jim popestrim pouk.

Z vajami za razvijanje slušne pozornosti želim doseči, da bi učenci bolj zbrano poslušali, sledili mojim navodilom. Ker pri svojem delu opažam, da imajo težave pri delu z besedilom, prepisom tabelske slike, jim rada ponudim vaje za razvijanje vidne pozornosti.

Velikokrat izvajamo različne vaje tišine in sicer v jutranjem krogu pred začetkom pouka ali takrat, ko opazim, da so učenci nemirni in glasni. Prav tako izvajamo gibalne aktivnosti pred ali med poukom, ko vidim, da so učenci zaspani ali utrujeni.

V razredu velikokrat uporabljam didaktični pripomoček Pozorko, ki je zakladnica idej za razvijanje aktivne pozornosti. Vsebuje 100 različnih nalog za spodbujanje slušne in vidne pozornosti na petih področjih učenja: branje, pisanje, govor- jezik, predstave in motorika.

Redno izvajanje vaj (prispeva k:

- izboljšanju slušne pozornosti,
- izboljšanju vidne pozornosti,
- podaljševanju vztrajanja v dejavnosti,
- zmanjševanju števila napak,
- izboljševanju tempa predelovanja informacij,
- izboljševanju spomina,
- odkrivanju novih poti do cilja,
- višanju samopodobe.

VAJA 3.1: KAJ SLIŠIMO

S skupino otrok sedimo v krogu. Pripovedovati jim začnemo zanimivo zgodbo. Ko vidimo, da so otroci z zanimanjem prisluhnili, začnemo govoriti s tišjim glasom. To počnemo toliko časa, da nazadnje le še šepetamo. Tako se bo koncentracija otrok poglobila, pa še svoj sluh bodo vadili in veliko bolj pozorni bodo.

VAJA 3.2: GIBALNA ZGODBA

Učencem berem zgodbo. Slišano prikazujejo z gibanjem.

Bine se je zbudil, pretegnil roke, zazelhal in globoko vdihnil. Umil si je obraz, zobe in roke. Kasneje si je pripravil zajtrk. Na kruh si je namazal maslo in popil kakav. Po zajtrku je odšel ven. Ker je deževalo, je obul škornje in odprl dežnik. Z velikim veseljem je skakal po lužah. V gozdu je našel tudi nekaj gob in jih pobral. Tudi kostanj je nabiral. Ko je šel proti domu, ga je že pošteno zeblo. Doma se je slekel in si obul tople nogavice ter copate. Odločil se je, da bo iz kock sestavil visok stolp. Hitro se je naveličal in je raje odbijal žogo, kasneje jo je tudi kotalil. Po kosilu je gledal risanke in jedel kokice. Zaradi utrujenosti je hitro zaspal.

VAJA 3.3: IMENA V IMENIH

V imenih slovenskih krajev učenci v najkrajšem možnem času poiščejo imena ljudi.

VAJA 3.4: FOTOGRAFSKI SPOMIN

Učenci pripravijo list in pisalo. Podrobno si ogledajo sliko na tabli. Sliko zakrijem in učenci jo narišejo po spominu.

VAJA 3.5: VAJA TIŠINE

Stekleno posodo do polovice napolnimo z vodo. Vanjo položimo prižgano čajno svečko. Pred izvedbo otrokom podam navodilo: »Udobno se namestite, sprostite ramena, hrbet naj bo vzravnane, zapremo usta, umirjeno dihamo«. V tišini počakamo dve ali tri minute, nato učitelj poda posodo prvemu otroku in pri tem pazi, da svečka ne ugasne. Učenci si podajajo posodo vse do konca. Če svečka vmes ugasne, jo ponovno prižgemo. Učenci morajo biti pri tej igri čisto tiho.

VAJA 3.6: RAZVRŠČANJE PO ABECEDI

Učenci se morajo brez besed oz. pogovarjanja razporediti v kolono ali vrsto po abecednem redu, in sicer na začetno črko v imenu. O vsem s pogovarjajo brez besed. Na začetku jih opozorim na imena, ki se začnejo z isto črko. Ko so razvrščeni v pravilnem vrstnem redu, vsak učenec glasno izgovori svoje ime – tako preverimo pravilnost izvedbe vaje. Vajo lahko izvedemo tudi z začetno črko priimkov.

VAJA 3.7: PLESNA TELOVADBA

Učitelj pripravi glasbila: ropotuljico, triangel, boben, ksilofon, palčke. Učencem preberem navodila.

Ropotuljica pomeni hojo naprej.

Triangel pomeni počep.

Boben pomeni sonožni poskoki.

Ksilofon pomeni hojo nazaj.

Palčke pomenijo počitek.

VAJA 3.8: HITRO VAS PREPOZNAM!

Učencem preberem spodnje besede. Ko slišijo besedo, ki poimenuje žival ali sadje, naredijo počep.

Borovnica, uta, medved, pes, roža, veselje, koš, zajec, zob, trava, noj, mesec, lev, moka, veslo, kivi, copat, banana, krava, ptica, kuža, časopis, jabolana, jabolko, jagoda, čmrlj, ena, figa.

Vajo velikokrat uporabim za uvodno motivacijo, saj lahko uporabimo besede, ki se navezujejo na snov, ki jo bomo obravnavali.

VAJA 3.9: ZAPISOVANJE BESED

Učencem naštejemo 10 besed. Po krajšem premoru jim damo list papirja, na katerega zapišejo besede, ki so si jih zapomnili.

Težavnost lahko povečamo tako, da učenca po branju besed preusmerimo v neko krajšo drugo dejavnost. Ko zaključimo s to dejavnostjo, učencem naročimo, naj zapišejo besede, ki smo jih prej našteali.

VAJA 3.10: KAJ MANJKA

Na mizo nastavimo nekaj predmetov (npr. vrvico, radirko, žogico, robček, očala, glavnik) in učenci si jih ogledajo. Za ogled imajo 30 sekund, nato zaprejo oči. En predmet skrijemo. Ugotoviti morajo, kateri predmet smo skrili.

Nalogo lahko učenci izvajajo tudi v parih ali skupini.

VAJA 3.11: LEVO IN DESNO

Učenci se uležejo na tla. Levo stopalo položijo na desno koleno in jo nato položijo nazaj na tla. Položijo desno stopalo na levo koleno in jo spet dajo nazaj na tla.

Z desno roko se poskušajo dotakniti levega stopala in z levo roko desnega ušesa. Spustijo roke in noge na tla in kratek čas mirno ležijo. Odprejo počasi oči in vstanejo.

Ta enostavna igra otrokom pomaga, da se skoncentrirajo in hkrati sprostijo.

VAJA 3.12: KJE IMAŠ TREBUH?

Preden začnemo to igro, mora biti vsem otrokom jasno, kje imamo trebuh, hrbet, ritko, noge in roke. Otroci se po mili volji sprehajajo ali podijo po sobi in čakajo na določen vzklík. Če zakličemo: «Kje je trebuh?», ležejo vsi čim hitreje na trebuh. Podobno napravijo pri besedi "roke" - stegnejo vsi roke kvišku. Med posameznimi vzklíki naj bo različno dolg presledek, da se otroci ne navadijo na hitre reakcije.

4 ZAKLJUČEK

V zadnjih letih opažam, da je koncentracija današnjih učencev in učencev pred leti bistveno slabša. Veliko učencev je nemirnih in je njihova koncentracija kratkotrajna in hitro pade. Menim, da je to lahko posledica vedno hitrejšega tempa življenja in stalnega stresa, prekomernega preživljanja prostega časa za računalnikom, telefonom in televizijo. To se kaže v nezmožnosti sedenja pri miru in vzbujanjem pozornosti s svojim vedenjem.

Kot učiteljica se zavedam, da ne smem zanemariti pomena koncentracije pri pouku in temu namenim veliko pozornosti. Zato uporabljam različne metode in oblike dela in popestrim pouk z različnimi dejavnostmi, ki krepijo koncentracijo učencev pri pouku. Trudim se, da pri učencih preko različnih dejavnosti izzovem celostni odziv. Učenci imajo igre oz. vaje zelo radi, radi sodelujejo in se ob tem zabavajo.

Literatura in viri

1. Beyer, G. (1992). Urjenje spomina in koncentracije. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
2. Vilar, J. (2013). Razvijanje pozornosti in koncentracije- zbirka vaj. Grosuplje: OŠ LA Grosuplje.
3. Šegota, A., Pečnik, U., Uršej, K. (2016). Diplomsko delo. Celje: Mestna občina Celje, Mladi za Celje.
4. Pridobljeno iz: <https://minipoliglotini.com/blog/posts/razlika-med-pozornostjo-in-koncentracijo> (16.10.2017)
5. Pridobljeno iz : <https://zastarse.si/pozornost-in-koncentracija-temeljna-za-uspesno-ucenje/>

NATAŠA DOVŽAN MARKELJ OŠ KRIŽE

POUK MALO DRUGAČE – UPORABA E TEHNOLOGIJE PRI POUKU

Povzetek

Živimo v dobi, ko nam nove metode in načini dela nudijo in omogočajo enostavnejše izobraževanje. Izobraževanje in učenje sta vseživljenjska procesa.

V današnjem času ga označuje hiter razvoj tehnologije. Mladi, ki se v izobraževanju pripravljajo na poklice prihodnosti, potrebujejo znanja in veščine, ki temeljijo na praktičnih primerih, spodbujajo kreativnost in razvijajo zmožnost za reševanje problemov. Ena izmed sodobnih izobraževalnih metod je uporaba videokonference. Cilj te metode poučevanja in učenja je, da se dejavnost v razredu, ko sta učenec in učitelj skupaj izkoristi za aktivno delo. Sama podrobna seznanitev pa poteka na daljavo. Prve praktične izkušnje z uvajanjem takega načina učenja in poučevanja kaže na dober odziv učencev kot tudi mentorjev. S tem utrjujemo pot v izobraževanju, ki vodi k učinkovitejšemu učenju, znanju in pripravi na nove izzive prihodnosti.

Ključne besede: učenje, sodelovalno delo, videokonferenca, učenje na daljavo, mentor

LESS OTHERWISE LEARNING - USE OF E-TECHNOLOGY IN LESSONS

Abstract

We are living in a time where new methods of communication offer easiest way of learning. Education AND learning are becoming a life-long process.

Today, it is characterized by the rapid development of technology. Young people who are preparing for the professions of the future in education need knowledge and skills based on practical examples, stimulating creativity and develop the ability of problem solving. One of the modern educational methods is the use of videoconferencing. The aim of this teaching and learning method is to use classroom activity when the students and the teacher are used together for active work. The detailed acquaintance itself, however, takes place at a distance. The first practical experience of introducing such a way of learning and teaching indicates a good response from the students as well as from the tutors. This paves the way for education that leads to more effective learning, knowledge and preparation for the new challenges of the future.

Keywords: learning, collaborative work, distance learning, mentor

1 UVOD

Človek potrebuje znanje, če želi biti uspešen in učinkovit. Ne glede na to, kaj dela, mora poznati določene informacije in imeti potrebna znanja in spretnosti.

Razvoj informacijske komunikacijske tehnologije je prinesel v izobraževanje novo kvaliteto. Področje uporabe v izobraževanju je široko, od uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije (v nadaljevanju IKT) v klasični učilnici, do komunikacije na daljavo. E-izobraževanje, ki ga ta tehnologija omogoča, verjetno nikoli ne bo v celoti nadomestilo klasičnega izobraževanja, vendar že predstavlja pomemben del izobraževalnih ustanov. Mladi uporabljajo informacijsko komunikacijsko tehnologijo na vsakem koraku. Brez telefona si ne predstavljajo več življenja. Telefoni, tablice, računalniki jim skrajšajo marsikatero urico, ob večerih klepetajo s prijatelji preko facebooka, instagrama, snapchata

Na kratko bi rada predstavila kako uporabljamo tehnologijo pri učenju in poučevanju na daljavo. Želim predstaviti kako dopolnimo klasično izobraževanje z vključevanjem učenja na daljavo. Pouk je bolj pester, učenci pa imajo dodatne možnosti za doseganje svojih učnih ciljev.

2 INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA

Komunikacije kot so klasična telefonija, mobilna telefonija, televizija, brezžična omrežja, računalnik z vso svojo opremo (strojno in programsko), naprave kot so fotoaparati, kamera, projektor,... in vse storitve, ki jih nudijo. Vse to imamo v mislih takrat, ko govorimo o IKT.

Uporabo IKT v izobraževanju bi lahko strnili v 4 sklope:

IKT kot šolski izbirni predmet. Učenci dobijo znanja in uporabnost IKT, ki jim bodo koristila pri nadaljnjem izobraževanju in življenju.

IKT kot delovno orodje. Največ se uporablja pri pisanju seminarskih nalog, zbiranju in obdelavi podatkov, raziskavah, komunikacijah ...

IKT kot učenje in poučevanje. To orodje nam omogoča da učitelj lahko poučuje, učenci pa se učijo.

IKT kot orodje za vodenje in organizacijo šole. Ta orodja nam pomagajo pri pripravi izobraževanja, organizaciji in vodenju šole. Vodstveni delavci morajo imeti dovolj znanj za uporabo te vrste tehnologije.

3 INTERNET

Kaj sploh je internet?

Internet ali z drugo besedo medmrežje je računalniško omrežje, ki povezuje več računalnikov na svetu. Dandanes si življenje brez interneta ne moremo več predstavljati.

Za internet potrebujemo računalnik ali drugo napravo, s katero se povežemo v omrežje, ponudnika internetnih storitev in programsko opremo za delo v internetu.

Internet nam nudi pomembne storitve za učenje na daljavo, svetovni splet za iskanje najrazličnejših informacij, e-pošto, forume, videokonference, komuniciranje, nakupovanje, plačevanje položnic, branje novic ...

4 IZOBRAŽEVANJE S POMOČJO IKT

E-izobraževanje je izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje s pomočjo IKT.

Tukaj mislim predvsem na uporabo elektronskih medijev v različne izobraževalne namene, od uporabe IKT v klasični šolski učilnici (prosojnice, multimedijske predstavitve), do komunikacije na daljavo. Izobraževanje se lahko izvaja v različnih oblikah, kot je spletno učenje, virtualna učilnica, e-komunikacija ...

Izobraževanje na daljavo in e-izobraževanje nista sinonima. Učenje na daljavo brez e-učenja nima perspektive. E-učenje pa poleg tega posega tudi v klasično šolo, jo spreminja in izboljšuje.

Najsodobnejša oblika e-učenja je spletno učenje, katerega osnova so spletna interaktivna in multimedijsko podprta učna gradiva. To omogoča učinkovito učenje, takojšnjo sprotno evalvacijo znanja, komunikacijo med učenci in učitelji.

4.1 UČENJE NA DALJAVO

Učenje na daljavo je oblika izobraževanja, za katerega je, da sta učitelj in učenec v procesu izobraževanja prostorsko, lahko pa tudi časovno ločena.

Keegan učenje na daljavo definira kot obliko izobraževanja, za katero je značilno (Gerlič, 2001, str. 487):

1. Da je učenec redko ali celo nikoli v neposrednem stiku z učiteljem. V tem se učenje na daljavo pomembno razlikuje od tradicionalnega izobraževanja. S takšnim načinom učenja odpadejo nekateri, tudi zaviralni, dejavniki, ki jih zahteva klasičen način učenja: obvezna udeležba pri pouku ob natančno določenem času, na natančno določenem mestu. Udeleženci v osnovi lahko izbirajo kdaj, kje, na kakšen način in kako hitro se bodo učili oziroma študirali, da bo izobraževanje čim bolj usklajeno z njihovimi drugimi obveznostmi in interesi.
2. Pomembno vlogo imajo izobraževalne ustanove pri načrtovanju in izdelavi učnih gradiv in pri zagotavljanju različnih oblik pomoči udeležencem; v tem se učenje na daljavo razlikuje od individualnega in samostojnega učenja. Komuniciranje se v tem modelu praviloma omejuje na individualno interakcijo med udeležencem in učnimi gradivi, ki so oblikovani tako, da udeležencem omogočajo čim večjo samostojnost.
3. Učitelj posreduje znanje udeležencem posredno, s pomočjo učnih pripomočkov.
4. Komunikacija med učiteljem in udeležencem praviloma poteka s pomočjo različnih medijev avdio in video komunikacije.

Danes pa so se na razvoju IKT pojavile nove možnosti. Učenje na daljavo je dodatek k klasičnemu učenju.

Gerlič, Ivan., (2001) Sodobna informacijska tehnologija v slovenskem izobraževalnem sistemu - stanje in trendi. Kranj: Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi.

Tako kot vsaka stvar ima tudi učenje na daljavo prednosti in slabosti.

Vrsta izobraževanja na daljavo je primerna za učence, ko so dalj časa odsotni od pouka. Lahko so to vrhunski športniki, ki jim urniki treningov ne dopuščajo rednega obiskovanja pouka, lahko je daljša odsotnost zaradi menjave službe staršev v tujino, lahko pa tudi zaradi kakšnega dolgotrajnega zdravljenja. Vsekakor pa učenje na daljavo vedno služi kot dopolnilo klasičnemu izobraževanju. S tem otrokom pokažemo tudi drugačen način izobraževanja.

4.2 ORODJA ZA UČENJE NA DALJAVO

Za učenje na daljavo uporabljamo različna orodja. Nekatera so za učence že zastarela, vendar imajo svojo funkcijo. Vsa orodja prenašajo informacije, ki jih potrebujejo pri izobraževanju.

E-pošta

E-pošta (E-mail) ali elektronska pošta je eden najpomembnejših in najpogostejših načinov komuniciranja med učiteljem in učencem v e-izobraževanju.

Klepetalnica

Klepetalnica je druga metoda, s katero lahko izmenjujemo podatke in se družimo z ostalimi udeleženci. Komuniciranje poteka na internetu, preko omrežja in je enostavno za uporabo. Take sobe se imenujejo angleško chatroom.

Komunikacija s pomočjo videokonferenc

Zadnje čase se vse več izobraževalnih organizacij odloča za spremljanje predavanj preko videokonferenčnih povezav. Takšen način je predvsem zelo koristen za dijake in študente, ki se zaradi zdravstvenih, športnih ali drugih razlogov ne morejo udeležiti predavanj, imajo pa možnost uporabe videokonferenčne tehnologije, ki postaja danes vse dostopnejša širšim množicam. Za vključitev v preprosto videokonferenco potrebujemo poleg računalnika le še malo kamero in program, ki ga lahko dobimo brezplačno na spletu. Šole z veseljem uporabljamo videokonferenco preko Arnesa.

Vse naštetе oblike komunikacije omogočajo pisno komunikacijo (tipkanje vprašanj, sporočil ...), kot tudi avdio/video komunikacijo. Ta del je zelo pomemben, saj slika velikokrat pove več kot tisoč besed. Vidimo sogovornika, njegovo predstavitev, na koncu pa posnetek izobraževanja tudi shranimo in delimo z učenci, ki takrat niso bili prisotni.

Forum

Razlika med forumom in klepetalnico je v tem, da klepet poteka v živo, kar pomeni, da morajo biti osebe istočasno prisotne, je forum asinhrona razprava. Lahko rečemo, da je forum debatni krožek, kjer uporabniki izmenjujejo mnenja.

5 PRIMER DOBRE PRAKSE UČENJA NA DALJAVO

Pri pouku izbirnih predmetov iz računalništva vsako leto z učenci naredimo nekaj učnih ur na daljavo. Za ta namen namenimo nekaj šolskih ur. Pri tem sodelujejo učenci in učiteljica. Za začetek smo morali urediti urnik, kar je bila zahtevna naloga, saj smo se morali časovno uskladiti. Sledila je učna ura z navodili in kasneje preizkus v živo.

5.1 IZVEDBA UČNE URE PRI POUKU

Z učenci sem se najprej dogovorila, kako bo učna ura potekala. Pri redni uri sem jim natanko razložila kaj že samo ime učenje na daljavo pomeni, ali pouk s pomočjo videokonference. Zdelo se jim je zelo zanimivo, po eni strani celo zabavno. Spoznali so pojem prenos slike, govora in podatkov med različnimi lokacijami. Na projekciji sem jim pokazala že dobro poznan telefonski klic. Pri telefoniranju se preko omrežja prenaša zvok – govor, videokonferenco pa lahko smatramo kot nadgradnjo tega, saj omogoča tudi prenašanje slike.

Posebno pozornost smo namenili ogledu samega postopka uporabe spletne učilnice. Razložili smo, da za uporabo spletnih učilnic videokonferenc navadno potrebujemo le

spletni brskalnik, s katerim dostopamo do spletne strani izbranega ponudnika, v našem primeru Arnes. Učenci so imeli največjo skrb kako se prijaviti in s čim. Pogovorili smo se, da za dodeljevanje pravic in vodenje videokonference skrbi moderator oziroma učitelj. Tako sem učencem razdelila uporabniška imena in gesla za dostop do videokonferenčne sobe.

Sledil je prikaz postopka prijave in uporabe. Učenci so ugotovili, da videokonferenca poleg samega prenosa zvoka in slike običajno omogoča tudi uporabo interaktivne table, klepeta, deljenja datotek, glasovanja ... Za samo uporabo videokonference ne potrebujemo drage opreme in posebnega znanja, ampak zadošča osebni računalnik, primerna oprema in interneta povezava. V današnjem času smo ugotovili, da imajo učenci doma na voljo celotno programsko opremo. S tem nismo imeli težav. Po kratki predstavitvi postopka, prijave, uporabe so učenci odgovorili na nekaj vprašanj. S tem sem hotela preveriti, če razumejo kako bo delo potekalo od doma. Sledil je postopek celotne prijave in uporabe:

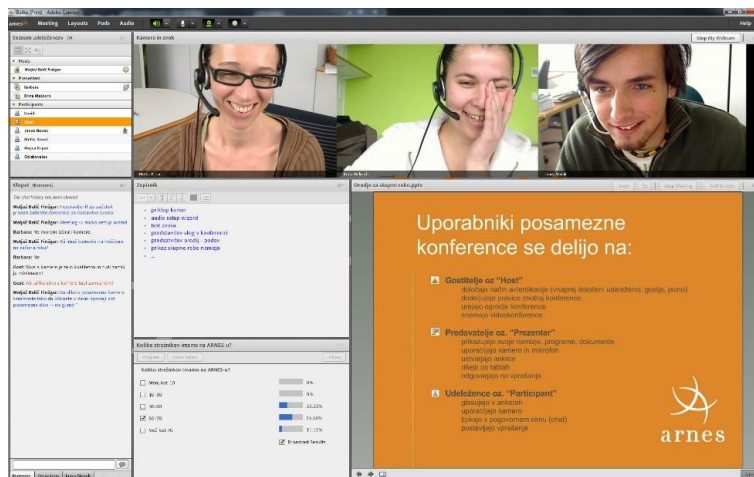
1. Prižgem računalnik in se povežem v splet.
2. V spletnem brskalniku vtipkam internetni naslov, ki ga dobim od učiteljice.
3. Preverim delovanje zvoka in kamere (tisti ki kamere nimajo, se povežejo samo zvočno).
4. Vpišem se v videokonferenčno sobo z AAI računom, ki sem ga dobil pri učiteljici.
5. Počakam, da me učiteljica potrdi.
6. Sem vključen.

Postopek za učence, ki so zelo vešči računalnikov in programov ni bil težak. Težava se pojavi samo pri postopku, oziroma bolj pri upoštevanju in branju navodil. Učenci so si sam postopek zabeležili. Sledila je popoldanska izvedba učne ure. Največje težave so se pokazale pri usklajevanju urnika.

5.2 IZVEDBA UČNE URE NA DALJAVO

Pri uri smo določili dan in uro našega popoldanskega srečanja. Najtežje je bilo usklajevanje s časom. Nekateri učenci imajo v popoldanskem času aktivnosti, tako da je naša ura bila izvedena v večernem času. Takrat so bili vsi učenci že iz aktivnosti. Določili smo dan in uro. Videokonferenčno sobo sem zaradi morebitnih zadreg odprla že 30 minut pred začetkom. Pri sebi sam preverila delovanje zvoka, kamere in uporabo prosojnic. Vse je delovalo, samo še čakam na vpis učencev. Nekateri učenci so izredno natančni in so se v spletno učilnico vpisali že 10 minut pred začetkom ure. S tem so hoteli preveriti delovanje sistema. Po vpisu so z uporabo klepetalnice pozdravili učiteljico in sodelujoče. S tem je bila opravljena prisotnost. Ob 19.00 se je pričela učna ura. Ura ni izgledala tako kot v razredu. Na začetku so se pojavile določene težave. Vsi učenci so se uspešno prijavili v sistem. Težave, ki so nastale so bile bolj tehničen narave pri kakšnem izmed učencev. Največja težava je bila zvok. Vsi naenkrat so govorili v svoje mikrofone. Da smo težavo odpravili, sem izklopila mikrofone, tako je vsak učenec, ki je želel nekaj povedati dal signal in dobil odobritev za govor. Ostali so mirno poslušali. Na orodju za delitev predstavitve je potekal prikaz učne ure s temo urejanja slik v wordovem dokumentu. Vodila sem jih skozi sam postopek, na koncu pa so morali v svoj dokument sami vstaviti svojo sliko in jo urediti. Da je bilo delo lažje pregled hitrejši sem jim posredovala povezavo do skupnega dokumenta. S tem so spoznali kako lahko na enostaven način poteka urejanje naloge.

Ura jim je bila zelo zanimiva, poučna in predvsem je potekala na malo drugačen način.

Slika 1: Arnesov prikaz poteka videokonference Vox

5.3 ANALIZA UČNE URE PRI URI POUKA

V šoli pri pouku sem naslednjo uro pouka namenila temeljiti analizi videokonferenčne ure. Z učenci smo naredili kratek povzetek, predstavili so prednosti in slabosti, ter kje so bile težave. Opažam, da učenci kljub vsej tehnologiji, ki jo imajo, so v določenih primerih še vedno izgubljeni. Ta del učne ure je bil organiziran, voden, določen je bil cilj in sam postopek dela.

Prednost, ki so jo učenci opazili sami, je da manjkajoči učenci brez težav nadoknadijo učno snov. Sama učna ura je bila posneta in posnetek objavljen v spletni učilnici. Tako sta oba manjkajoča športnika brez večjih težav osvojila učno enoto.

Pokaže se velika prednost uporabe e tehnologije pri pouku in učenju. Odločili smo se, da strah dokončno premagamo in brez večjih težav opravimo še nekaj takih ur v tem šolskem letu.

6 ZAKLJUČEK

Izobraževanje, vzgoja sta ključnega pomena za vsakega. Hitre spremembe in razvoj na vseh področjih našega življenja nas silijo v to, da se stalno izobražujemo, izpopolnjujemo. Brez e-učenja izobraževanje nima perspektive. Spletna učilnica, ki poleg spletnega učenja predstavlja naj sodobnejšo obliko e-učenja in učenja na daljavo omogoča učinkovito učenje, sprotno evalvacijo znanja med udeleženci izobraževanja.

Mladim ni težko sprejemati novih tehnologij, tudi hitro jih osvojijo. Do sprememb kažejo pozitiven odnos. Učenci ne bi zamenjali klasičnega pouka z učenjem na daljavo, kombinacijo obeh pa z veseljem sprejemajo.

E-učenje je v veliki meri odvisno od učitelja in njegove pripravljenosti do drugačnega, pestrejšega pouka kot tudi omogočiti manjkajočim učencem razlago znanja preko videokonferenčnih sob. Največ svojega rednega pouka usmerja v e-učenje predmet računalništvo. Učitelji teh predmetov so najbolj seznanjeni in usposobljeni za to vrsto dela. Želja je, da se čim več učiteljev usposobi za novo tehnologijo in nove prijeme, ki jih tehnologija nudi. Za to so potrebna dodatna znanja, ki jih mora učitelj poleg svojega strokovnega znanja pridobiti.

Današnji čas od nas zahteva nenehno izobraževanje, vendar nam včasih za novosti primanjkuje časa. Moje mnenje je, da je v tej obliki izobraževanja tudi prihodnost.

Literatura in viri

1. Gerlič, Ivan., (2001) Sodobna informacijska tehnologija v slovenskem izobraževalnem sistemu - stanje in trendi. Kranj: Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi.
2. Internet-wikipedija, prosta enciklopedija. (online). {2.9.2019}. Dostopno na spletnem naslovu <https://sl.wikipedia.org/wiki/Internet>
3. Elektronska pošta-wikipedija, prosta enciklopedija. {online}. {2.9.2019}. Dostopno na spletnem naslovu https://sl.wikipedia.org/wiki/Elektronska_po%C5%A1ta
4. Varna raba interneta. {online}. {2.9.2019}. Dostopno na spletnem naslovu <http://www.safe.si>
5. Spletna stran Arnes. {online}. {30.9.2019}. Dostopno na spletnem naslovu <https://www.arnes.si/storitve/multimedijske-storitve/spletne-konference-vox/>

MATEJKA EGART
SREDNJA ŠOLA JESENICE

BRALNA UČINKOVITOST SREDNJEŠOLCEV

Povzetek

Med osnovne dimenzije bralne učinkovitosti uvrščamo hitrost branja in razumevanje prebranega. Branje je neizogiben del našega vsakdana in sredstvo za pridobivanje novega znanja. Uspešen dijak je tisti, ki bere tekoče, dovolj hitro ter prebrano tudi razume. Z dijaki drugih letnikov srednjega strokovnega izobraževanja smo izmerili hitrost branja ter preverili razumevanje prebranega. Dijaki so brali lažje besedilo, med branjem so žvečili žvečilni gumi in uporabljali prst ali svinčnik, s katerim so sledili besedilu. Izračunana povprečna hitrost branja dijake uvršča med počasne bralce, razumevanje besedila pa je bilo na spodnji meji, pri kateri se še priznava, da je branje s tako hitrostjo funkcionalno. Ker dijaki ne poznajo bralnih napak, ki zmanjšujejo učinkovitost branja, sem jim predstavila tri najpogostejše, z namenom, da bi jih prepoznali in ozavestili ter kasneje med branjem tudi delno odpravili. Seveda pa je za spreminjanje tehnike branja potrebno ogromno časa in motivacije.

Ključne besede: branje, testiranje, dijaki, hitrost branja, razumevanje prebranega, bralna učinkovitost, napake pri branju

READING COMPREHENSION OF SECONDARY SCHOOL STUDENT

Abstract

Reading speed and reading comprehension is one of the crucial dimension of reading effectiveness. Reading is an inevitable part of our everyday life and it is a tool for getting new knowledge. In the process of education, reading gets even more important. A successful student is the one who is fluent in reading, who reads fast and understands the text. We made a test with the students of the second grade of high professionally school in a way that we measured the reading speed and reading comprehension. The students were reading an easy, nonfiction text, during the reading they were chewing the gum and were using a finger or a pencil to follow the text easier. These two accessories correct the reading mistakes in relatively easy way. The estimated reading speed classifies the students among slow readers, the reading comprehension was at the lower limit, which is considered that such a reading speed is still functionally. As the students don't know the reading mistakes which decrease the effectiveness of reading, I presented them the most frequent three, with the aim to recognize the mistakes, to be aware of them and to correct them partly during the reading. Of course, a lot of time and motivation is needed to transform the technique of reading.

Keywords: reading, testing, students, reading speed, reading comprehension, reading effectiveness, reading mistakes.

1 BRANJE

Branje je najučinkovitejše sredstvo za učenje. Če branje peša, bodo morali dijaki vložiti veliko več truda, da se bodo nekaj naučili. Poleg dejstva, da večina dijakov ne bere dovolj ali pa sploh ne bere, na njih prežijo še neustrezne bralne tehnike, ki so jih prenesli iz otroštva. Napake pri branju otežujejo branje, ne samo s tem, da ga upočasnjujejo ampak prebrano besedilo tudi slabše razumejo, zato jim branje ni v veselje. Branja pa se da najbolje naučiti z branjem, s čim pogostejšim branjem in s čim večjim zanimanjem zanj.

Za hitro branje so potrebne vaje in vztrajnost, zelo veliko pa se da narediti že z zavedanjem slabih bralnih navad in zavestnim trudenjem brati hitreje, ter tako preostali čas koristneje uporabiti. Hitro branje je pomembno zato, ker branje ne predstavlja vedno užitka. V šoli, med študijem in kasneje v službi se srečujemo z gradivom, ki ga je potrebno prebrati čim hitreje, čim bolj učinkovito in prebrano ne le dobro razumeti ampak je potrebno izluščiti tudi bistvo. Nenazadnje je hitrejše branje celo predpogoj za boljše razumevanje in za večjo osredotočenost.

Hitrost branja pove, koliko besed na minuto lahko preberemo ob hkratnem dobrem razumevanju prebranega. Hitro branje ne sme zmanjšati razumevanja. Resne študije o hitrosti branja določajo kot kriterij najmanj 70 odstotno razumevanje prebranega (Pečjak, 1993).

Za zgled Američani zelo radi postavljajo pokojnega predsednika Johna F. Kennedyja, ki je bral s hitrostjo 1200 besed na minuto (Žagar, 1972).

Glede na hitrost branja delimo ljudi v naslednje skupine: počasni bralci, ki preberejo do 200 besed v minuti, srednje hitri bralci, ki preberejo od 200 do 400 besed v minuti, hitri bralci, ki preberejo od 400 do 600 besed v minuti ter izjeme, ki obvladajo metodo preletavanja in preberejo več kot 1000 besed v minuti (Pečjak, 1994).

Ugotovili so, da najhitreje beremo literaturo za razvedrilo, reklame in lahka časopisna besedila. Pri lahkem branju beremo približno 250 besed na minuto. Sledi normalno branje, kamor uvrščamo daljše časopisne članke in poklicno literaturo. Tukaj preberemo okoli 180 besed na minuto. Sledi skrbno branje, kamor spadajo strokovni članki z novimi informacijami, pri katerih preberemo nekje 135 besed na minuto. Na koncu je še težko branje, kamor spadajo tehnična besedila, besedila s podatki, formularji ter besedila v tujem jeziku, kjer preberemo okoli 75 besed na minuto (Pečjak, 1994).

Na hitrost branja vplivajo različni dejavniki. Prvi dejavnik je razumevanje vsebine. Če je vsebina bralcu znana, jo razume in ni neznanih besed, je njegovo branje hitrejše in obratno.

Drugi dejavnik je način branja. Glasno branje je počasnejše od tihega. Pri glasnem branju smo pozorni na glas in ne na vsebino besedila. Hitrost glasnega branja določa hitrost razumljivega govora, ki je nekje med 100 in 120 besed na minuto.

Tretji dejavnik so slabe bralne navade. Med te uvrščamo slabo koncentracijo, subvokalizacijo, regresijo in bralno polje oziroma ozek zorni kot.

Četrty dejavnik je vrsta oziroma težavnost bralnega gradiva. Težje, kot je gradivo, ki ga beremo, počasnejša je hitrost branja.

Obstajajo velike interindividualne razlike v hitrosti branja, različni ljudje berejo različno hitro, pa tudi intraindividualne razlike, saj isti bralec lahko bere hitreje ali počasneje, odvisno od težavnosti gradiva in cilja branja. Prav zaradi tega moramo vzeti podatke o povprečnih hitrostih pri branju le kot približne vrednosti, veljavne samo v določenih okvirih.

Hitrost tihega branja pri učencu na koncu osnovne je okoli 185 besed na minuto (Pečjak, 1994).

2 NAPAKE PRI BRANJU

Napake, ki upočasnjujejo hitrost branja so subvokalizacija, regresija in ozek zorni kot. Vse te bralne napake so nujne ob začetku branja, saj brez njih ne bi razumeli prebranega, vendar se v odrasli dobi naš besedni zaklad toliko okrepi, da smo sposobni besede prepoznati, ne da jo moramo celo prebrati ter razumeti, niti da jo v mislih izgovorimo. Poslužujemo pa se jih tudi takrat, kadar gre za težka besedila, ker jih drugače ne bi razumeli (Schmitz, 2013).

2.1 (SUB)VOKALIZACIJA

Vokalizacija pomeni glasno ali polglasno izgovarjanje besed, šepetanje. Če opazujemo druge ljudi pri branju, včasih opazimo, kako se pri nekaterih ves čas hkrati premikajo ustnice. Hitrost branja vežemo na hitrost govorenja, branje pa po nepotrebem zaviramo. Če ne bi hkrati govorili, bi namreč dosegli bistveno več, saj so misli hitrejša od jezika. Hkratno govorenje tudi ne izboljša osredotočenosti na vsebino besedila. Naprednejša različica vokalizacije je subvokalizacija, kjer prebrane besede izgovarjamo le še v mislih. Jezik in ustnice je nadomestil glas, ki nam počasi, v mislih, govori vse besede, ki jih prebiramo. Ta navada celo ovira zaznavanje ključnih sporočil, ker nam ne uspe najti težišča v besedilu. Če hočemo »slišati« besede, to pomeni, da dajemo vsem besedam enako težo. Sočasno branje v mislih je glavni upočasnjevalec branja, čeprav brez tega ne bi razumeli zahtevnih besedil. Subvokalizacije niti ne moremo, niti ne smemo popolnoma odpraviti, lahko pa jo zmanjšamo in s tem pospešimo branje. Za razumevanje besedila ni nujno, da izgovorimo vsako besedo posebej. Ko smo bili mlajši, je bilo nujno, da smo vsako besedo izgovorili, ko pa smo starejši, lahko pomen besede razumemo tudi, če jo samo vidimo. Če vidimo v besedilu leto »1987« te številke ne bomo prebrali kot »tisoč devetsto sedeminosemdeset« še vedno pa bomo razumeli, katero leto je iz same številke. V primeru, da bi številko subvokalizirali, bi kar nekaj časa strmeli vanjo in se ne bi premikali po besedilu naprej. Tudi pri stop znaku besede stop ne preberemo, vendar jo kljub temu prepoznamo in razumemo. Primer so tudi ločila. Če bi vsa ločila subvokalizirali, bi brali še dvakrat dlje (Schmitz, 2013).

Zdaj pa je potrebno prenesti to »takojšnje razumevanje besed, ne da bi slišali« na točno določeno vrsto besed, ne pa na vse. Besede, ki jih lahko preskočimo pri subvokalizaciji so vezniki, predlogi in členki. Če samo v mislih prenehate izrekati te besede, je negativnih posledic subvokalizacije za tretjino manj, pozneje pa popolnoma vizualno zajamete vse več besed (Schmitz, 2013).

V nekaterih primerih pa je subvokalizacija celo priporočljiva. To je pri branju težkega, zahtevnega besedila, pri branju besedila v tujem jeziku in kadar se v besedilu srečamo z novo, neznano besedo.

Subvokalizacija tudi pomaga, če se moramo nečesa naučiti na pamet, npr. poezijo. Vendar večino časa, ko beremo, se nam ni treba zapomniti celotnega besedila, ampak samo njegovo bistvo (Pečjak, 1993).

Subvokalizacija je pri učenju branja zelo pomembna, saj si učenci morajo izgovarjati prebrane besede, ker drugače besedila ne razumejo. Kasneje, ko učenci že znajo brati, ta navada v večini še ostaja in je označena kot ovira pri branju, saj je ob prisotnosti subvokalizacije branje počasnejše. Običajno se tudi izgubi rdeča nit vsebine besedila, kar

samo branje traja predolgo. Marsikdo se s subvokalizacijo sploh ne ubada, kar pa je škoda, saj če jo zmanjšamo, smo tako veliko bolj učinkoviti pri branju. Subvokalizacija je posledica bralčeve neizurjene tehnike branja.

Subvokalizacijo lahko zmanjšamo z uporabo prsta oziroma svinčnika med branjem. Svinčnik lahko premikamo hitreje kot oči pri branju, s tem pa se prisilimo brati hitreje. S prstom sledimo besedilu in usmerjamo oči, tako da se lahko osredotočimo na skupine besed. Subvokalizacijo lahko zmanjšamo tudi tako, da se zamotimo med branjem. Zamotimo se lahko z žvečenjem žvečilnega gumija, ki bo preprečil izgovorjavo večine besed. Lahko pa jo preprečimo tudi tako, da damo med ustnice list papirja, ki se med branjem ne sme premikati (Pečjak, 1994).

2.2 REGRESIJA

Regresija je proces ponovnega branja besedila, ki smo ga že enkrat prebrali. Regresija pri branju pomeni, da se z očmi vračamo nazaj na tisto, kar smo že prebrali, ponovno preberemo te besede in beremo naprej. Regresija pri branju je v tesni povezavi z nekoncentriranim branjem. Pri nekoncentriranem branju gre za netipično gibanje oči. Oči potujejo po vrstici naprej, večkrat skočijo nazaj, zablodijo ven iz besedila in tako naprej. Regresijo lahko opazite, če opazujete oči nekoga drugega pri branju. Oči se bodo najverjetneje premikale naprej v enakomernem tempu, nato pa trznejo nazaj. Pri opazovanju ugotovimo, da se ta proces ponovi znova in znova. Ti regresivni gibi so kratki in segajo nazaj le za nekaj besed, včasih pa za ves stavek.

Regresivno branje pa je potrebno pri zahtevnejšem branju, kadar ugotovimo, da prejšnjega stavka ali besede nismo dobro razumeli. V tem primeru so skoki daljši in segajo nazaj za enega ali več stavkov. Vseeno dosti strokovnjakov svetuje, da stavke kljub nerazumevanju beremo naprej in se šele ob koncu prebranega vrnemo nazaj na že enkrat prebrano. Lahko se zgodi, da med nadaljnjim branjem zopet ujamemo rdečo nit, če pa se to ne zgodi, posvetimo več časa le tistemu delu besedila, ki ga nismo razumeli (Schmitz, 2013).

Včasih ponovno preberemo besede, stavke ali celo odstavke, ker imajo čustveni učinek na nas. To velja predvsem za umetniška dela.

Regresijo lahko zmanjšamo tako, da sledimo svinčniku oziroma prstu.

Zmanjšamo jo tudi z ozaveščanjem. Ko beremo, bodimo pozorni, kolikokrat ponovno preberemo kakšno besedo. Najlažje ozavestimo regresijo tako, da sproti prekrivamo besedilo, ki smo ga že prebrali. Ko bomo ponovno želeli kaj prebrati, bomo morali odkriti besedilo (Pečjak, 1994).

2.3 BRALNO OZIROMA VIDNO POLJE

Bralno polje sestavljajo črke in besede, ki jih med branjem preberemo. Poznamo fovealno, prifovealno in obrobno vidno polje. Naše oko je sestavljeno tako, da vidimo sliko najostreje v tistem delu, kamor je usmerjen naš pogled. Tisto, kar gledamo trenutno, je najostrejše. Tako tudi med branjem zaznavamo nekaj črk v vseh podrobnostih. To imenujemo fovealno vidno polje.

Prifovealno vidno polje leži leži okoli fovealnega vidnega polja. V prifovealnem polju je vid manj oster, toda če smo pozorni, lahko v gradivu prepoznamo prevladujoče črke ali krajše besede. Fovealno in prifovealno polje obsegata skupaj od 12 do 17 črk.

Še naprej pa leži obrobno vidno polje. Slika je tukaj zabrisana in nejasna. Besed in črk ne prepoznamo, ugotovimo lahko dolžino in velikost besed, se pravi značilnosti besed, s katerimi je mogoče uganiti besedo. Meje med temi polji so zabrisane, saj polja prehajajo ena v drugo. Za hitrejšo branje je treba razširiti svoje bralno polje (Pečjak, 1994).

Bralno polje obsega fovealno vidno polje, pri večini ljudi tudi prifovealno vidno polje, pri dobrih bralcih pa celo obrobno vidno polje. Njegova velikost je različna, saj je odvisna od posameznikove pozornosti in navade branja. Začetniki in zelo slabi bralci ne uporabijo niti celotnega fovealnega polja in berejo črko za črko (Pečjak, 1993).

Najpomembnejše navodilo za hitro branje se glasi, da je potrebno v celoti izrabiti bralno oziroma vidno polje. S tem se ne prihrani le čas, ampak se besedilo tudi bolje razume. Če vidimo celo - skupino - besed druga za drugo, torej vsako besedo posebej, namesto z eno fiksacijo, celo skupino besed, dvakrat po nepotrebnem potrošimo čas za informacije, ki šele strnjeno pripomorejo k razumevanju besedila.

Branje je vedno fiksiranje, kar morda zveni presenetljivo, saj oko, medtem ko bere, enakomerno potuje po vrsticah. V resnici oči skačejo od enega do drugega mesta v besedilu. Pogled skače tako pogosto, da ga ne zaznamo. Jasno in ostro lahko vidimo, torej beremo le, kadar se oko ustavi. Oko vztraja na istem mestu približno četrto sekunde. Od usmerjenosti pogleda je nato odvisno, kako ozko ali široko bomo zajeli dele besedila.

Slabši bralec bere besedo za besedo, daljše besede po delih. Boljši bralec pa ob postanku s pogledom zajame dve ali tri besede (Pečjak, 1994).

Spodnji sestavek kaže, da ne beremo črko za črko, ampak celotne sklope besed.

Po neki študiji na eni izmed angelških uivtnierz ni važno, v kakšen vrstnem redu so črke v besedi, važno je le, da je prva in zadnja črka na pravem mestu. Oslato je lahko poemšano, besedilo pa kajenb tmeu lhkao prebemeo berz teažv. Ralozg je v tem, da ne bemeo vsake črke poebesj, temevč bedseo kot cleoto. Znaimivo!

3 TESTIRANJE HITROSTI BRANJA

Prva šolska ura je bila namenjena testiranju hitrosti branja ter preverjanju razumevanja prebranega. Dijaki so morali pred testiranjem ovrednotiti naslednje trditve:

- a) bralna učinkovitost vpliva na učni uspeh
- b) zadovoljen sem s svojo bralno učinkovitostjo
- c) rad bi boljše bral

Po ovrednotenju trditev, so dobili krajše neumetnostno besedilo na temo spanja iz knjige Leksikon neznanja, avtorice K. Passig in A. Scholza. Po težavnosti bi gradivo uvrstila med lahko branje, za katerega velja povprečna bralna hitrost 250 besed na minuto. V besedilu je bilo 691 besed. Dijaki so se med branjem zamotili z žvečenjem žvečilnega gumija, kar je preprečilo izgovorjavo večine besed oziroma subvokalizacijo. Pri branju so uporabljali svinčnik ali prst, s katerim so sledili besedilu. Uporaba vizualnega vodila je dijake prisilila brati hitreje, ker se le to lahko premika pri branju hitreje kot oči. To pa velja le za enakomerno premikanje vodila iz besede na besedo in ne tako kot pri otrocih, ki se s prstom ustavljajo pri vsaki besedi in jim zato vodilo branje upočasnjuje. S tem, ko se oči premikajo hitreje, zajamejo tudi več besed z vsakim postankom oziroma fiksacijo, zato je besedilo tudi lažje razumljivo. S pomočjo vodila so dijaki povečali izrabo vidnega polja in so lahko naenkrat prebrali vsaj dve besedi skupaj in ne vsake besede posebej. Pred začetkom branja so dijaki vklopili štoparico, ko so besedilo prebrali do konca, so štoparico ustavili in

zapisali čas v minutah in sekundah. Nato so preverili razumevanje besedila, tako da so odgovorili na deset vprašanj izbirnega tipa. Na koncu smo preverili odgovore in zapisali hitrost razumevanja v odstotkih. Izračunali smo tudi hitrost branja, in sicer tako, da smo število besed v besedilu delili s časom branja. Naslednjo šolsko uro sem dijakom predstavila še slabe bralne navade, ki upočasnjujejo hitrost branja, z namenom, da bi se jih dijaki zavedali ter jih kasneje med branjem tudi zavestno odpravljali.

4 ZAKLJUČEK

Povprečje rezultatov 63 dijakov drugega letnika srednjega strokovnega izobraževanja kaže, da berejo počasi in površno. Dijak, ki je bral najhitreje, je za besedilo porabil 2 minuti in 35 sekund, kar predstavlja 267 besed na minuto, najpočasnejši dijak pa 6 minut in 35 sekund, kar pomeni, da je v minuti prebral 205 besed. Povprečna hitrost branja znaša 187 besed na minuto, razumevanje besedila pa je 70 odstotno, kar je spodnja meja, pri kateri se še šteje, da je branje s takšno hitrostjo funkcionalno. 39 dijakov ali 62 odstotkov dijakov meni, da je njihovo branje učinkovito, torej da berejo dovolj hitro in da prebrano tudi razumejo, čeprav rezultati kažejo drugače. 51 dijakov oziroma 80 odstotkov se je strinjalo s trditvijo, da je učinkovito branje v tesni povezavi z ucnim uspehom, medtem ko si le 30 dijakov ali 47 odstotkov želi, da bi brali boljše.

Izboljšanje bralne hitrosti je pomembno za vse bralce, tako za odrasle ljudi kot za dijake, saj količina informacij danes skokovito raste. Tako mora danes ali dijak predelati ogromno količino bralnega gradiva, še posebej pred maturo. Poleg tega je hitro branje tudi bolj učinkovito od počasnega, saj zahteva večjo stopnjo pozornosti. Dejstvo pa je, da imajo bralci večinoma slabe bralne navade, ki jih sploh ne poznajo in se jih zaradi tega tudi ne zavedajo, kar pa je škoda. Če bi te bralne napake poznali in se za njih malo bolj zavzeli, bi bili lahko veliko hitrejši pri branju, hkrati pa bi tudi razumeli več prebranega. Skratka, brali bi bolj učinkovito, kar pa je mogoče doseči le z lastnim trudom. Vsekakor je hitro branje dobra naložba za življenje in čudovita motivacija za učenje.

Literatura in viri

1. Pečjak, S., (1993). Kako do boljšega branja. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
2. Pečjak, V., (1994). Hitro in uspešno branje. Ljubljana: Samozaložba.
3. Schmitz, W., (2013). Hitrejše branje – boljše razumevanje. Tržič – Aurora.
4. Žagar, F., (1972). Hitro branje. Jezik in slovstvo, 18, (1-2), 31.

BLANKA ERJAVEC
OSNOVNA ŠOLA LITIJA

DELAVNICE ČAR BOŽIČNO NOVOLETNIH DNI KOT OBLIKA NEFORMALNEGA SODELOVANJA S STARŠI IN UČENCI

Povzetek

Kvalitetne šole si brez neformalnih oblik sodelovanja s starši in učenci ne znamo več predstavljati. V prispevku nameravamo uvodoma zajeti oblike druženja s starši, kot jih poznamo v naši državi in opisati dejavnike, ki spodbujajo ali omejujejo odnos med šolo in domom. V nadaljevanju se bomo osredotočili na eno od oblik neformalnega sodelovanja s starši in učenci, ki jih izvajamo na Osnovni šoli Litija. Gre za delavnice Čar božično novoletnih dni, ki jih na šoli izvajamo že 14 let. Opisali bomo namen delavnic, njihovo vsebino in obliko. Tekom let sta se oblika in delno vsebina delavnic sicer spreminjali, a v svojem bistvu – združiti vse udeležence – ostajajo enake vse do danes, saj si decembra brez njih ne znamo več predstavljati.

Ključne besede: sodelovanje med šolo in domom, partnerstvo, neformalna oblika sodelovanja, komunikacija, delavnica, zadovoljstvo.

WORKSHOPS NAMED "THE CHARM OF CHRISTMAS AND NEW YEAR DAYS" AS A FORM OF INFORMAL COOPERATION WITH PARENTS AND PUPILS

Abstract

We can no longer imagine quality schools without informal forms of cooperation with parents and pupils. In the article we intend to explore different forms of cooperation with parents – forms we are familiar with in our country, and describe the factors that promote or limit the relationship between school and home. In the following, we will focus on one of the informal forms of cooperation with parents and pupils, which we already perform in Litija Primary school. It is about workshops called the Charm of Christmas and New Year Days that have been held at the school for 14 years. We will describe their purpose, their content and form. Over the last fourteen years, the form and partially the contents of the workshops have changed a bit, but the essence - to unite all the participants - remained the same until today. Without them, December can no longer be imagined.

Keywords: school and family cooperation, partnership, informal form of cooperation, communication, workshop, satisfaction.

1 UVOD

Sodelovanje med šolo in starši je pomemben dejavnik, brez katerega si sodobne šole ne znamo več predstavljati. Če je šola v preteklosti starše potiskala v podrejeno vlogo in v odnosu do njih prevzemala avtoritarno vlogo v vzgojno-izobraževalnem procesu, se zadnje čase čedalje bolj zaveda pomembnosti vključevanja staršev in učencev kot enakovrednih partnerjev v šolski proces. Uspešno sodelovanje med akterji pedagoškega trikotnika (učitelj – starš – učenec) ustvarja zaupanje in sprejemanje, hkrati pa prinaša številne prednosti.

2 PREDNOSTI SODELOVANJA

Številni avtorji so v svojih raziskavah ugotavljali pozitivne učinke kakovostnega medsebojnega sodelovanja med šolo in starši. Pozitivne učinke je moč zaslediti tako pri otrocih kot pri starših in učiteljih.

Prednosti za otroka se kažejo v doseganju boljših učnih rezultatov, več so prisotni v šoli in so bolj dosledni pri opravljanju domačih nalog, bolj zaupajo vase in v svoje sposobnosti in so bolj motivirani za delo. Posledica bolj pozitivnega odnosa do šole se kaže v zmanjšanju vedenjskih težav in boljši pozornosti (Kalin, 2009; Kovač, 2009).

Kalinova (2009) med prednosti za starše uvršča večjo občutljivost staršev za otrokove socialne, čustvene in intelektualne potrebe. Pri vzgoji starši uporabljajo več pozitivnega spodbujanja in manj kaznovanja svojih otrok. Starši, ki s šolo bolje sodelujejo, čutijo večjo pripadnost šoli, do šole imajo bolj pozitivna stališča in bolj podpirajo delo šole in učiteljev.

Pozitivni učinki vključevanja staršev v šolo se kažejo tudi pri učiteljih. Izboljša se njihova komunikacija in odnos s starši, drugimi učitelji in vodstvom šole. Bolj spoštujejo sposobnost in čas staršev ter profesionalno delo drugih učiteljev. Učitelji čutijo večje zadovoljstvo s svojim delom, bolj so motivirani za kakovostno delo. Uspehe učencev občutijo tudi kot svoje uspehe. Ob boljšem poznavanju družinskih okoliščin lažje obvladajo situacijo v razredu. Podpora staršev daje učitelju boljšo samopodobo in občutek vrednosti (Kalin, 2009; Šteh, 2008).

3 DEJAVNIKI, KI SPODBUJAJO/OMEJUJEJO SODELOVANJE

Ne glede na to, da imajo od kvalitetnega sodelovanja med starši in učitelji koristi prav vsi udeleženci v vzgojno-izobraževalnem procesu, vključevanje staršev v šolsko okolje ni nujno stalnica na vsaki šoli. Sodelovanje med šolo in domom je namreč odvisno od mnogih dejavnikov.

Eden najpomembnejših dejavnikov, ki vpliva na sodelovanje med šolo in domom, je prevladujoča klima na šoli, ki jo determinirajo (Šteh, 2008):

- Kultura poučevanja, preko katere se oblikujejo norme, vrednote in prepričanja učiteljev, vpliva izobraževalne spremembe ali njihovo odsotnost (npr. zakaj učitelji podpirajo inovacije ali jih ne, zakaj vztrajajo pri uporabi tradicionalnih stilov poučevanja ali ne).
- Znanje, stališča in spretnosti posameznih učiteljev, ki so ključna za kakovostno sodelovanje med šolo in starši. Pri tem je v komunikaciji s starši pomembno, da so učitelji spoštljivi in empatični. Spoštljivi v smislu, da upoštevajo mnenja staršev, ki otroka najbolje poznajo, empatični pa v smislu, da skušajo videti otroka s

perspektive staršev. V stališču do učencev pa je pomembno, da zavzemajo upajoč, a realističen pogled na mogoči učenčev napredek in prognozo.

Učitelji do staršev zavzemajo različna stališča. Za kvalitetno sodelovanje je najpomembnejše, da učitelj starše sprejme kot enakovredne partnerje. Pogosto namreč učitelji starše postavljajo v podrejeno vlogo (da jih je potrebno podučiti) ali nadrejeno vlogo (pred starši se je treba opravičevati oziroma utemeljevati svoje ukrepe). Enakovrednost vlog pomeni, da so učitelji strokovnjaki za izobraževanje, starši pa strokovnjaki kar se tiče poznavanja svojega otroka. Sodelovanje vključuje posredovanje informacij s strani staršev o svojem otroku, s strani učiteljev pa kako deluje otrok v šolskem prostoru. Ključno je medsebojno zaupanje ter odkritost v odnosu.

Na uspešnost kvalitetnega sodelovanja pomembno vplivajo tudi pričakovanja, stališča in izkušnje staršev. Starši so nedvomno zelo heterogena skupina posameznikov. Starši pogosto v odnose s šolo vstopajo kot advokati svojemu otroku. Nekateri niso pripravljene na sodelovanje, drugi se stalno pritožujejo, izhajajo lahko iz drugačnega socialnega, kulturnega in etičnega okolja. Na kakovost odnosa lahko vplivajo tudi izkušnje staršev s šolo in učitelji iz časa njihovega šolanja. Mnogi starši so obremenjeni s službo, brezposelnostjo. Dejstvo je tudi, da so starši manj uspešnih otrok manj motivirani za sodelovanje s šolo.

Z nekaterimi načini sodelovanja se bomo približali potrebam večini staršev, z drugimi le potrebam peščice. Večina se navadno udeleži predstave, na kateri sodeluje njihov otrok. Nekaterim je pri srcu komuniciranje preko elektronske pošte, drugi se raje udeležijo govorilne ure. Nekateri se zaradi najrazličnejših razlogov mogoče nikoli ne bodo odzvali. Kolikor bolj raznolike oblike sodelovanja ponudimo staršem, več je možnosti, da jih pritegnemo večje število. Pri tem Štehovca (2008) opozarja, da je ključno, da so »učitelji senzibilni za ovire (objektivne in subjektivne), ki staršem lahko preprečujejo dejavnejše sodelovanje, in se jih trudijo odstranjevati« (Šteh, 2008, str. 36).

4 OBLIKE SODELOVANJA

Oblike sodelovanja s starši delimo na formalne in neformalne. Izkušnje kažejo, da so starši na začetku šolanja svojih otrok bolj pripravljene sodelovati s šolo, predvsem zaradi skrbi, kako se bodo otroci vključili v šolsko delo. V kasnejših letih se želja staršev po sodelovanju zmanjša, ali pa odnosi med šolo in domom postanejo bolj formalne narave (Kepec, 2002).

Formalne oblike sodelovanja so predvsem tiste, ki jih predpisuje zakonodaja. Zakon o organizaciji in financiranju govori o svetu šole in svetu staršev, v katerih sodelujejo starši. Med formalne oblike sodelovanja sodijo še roditeljski sestanki, govorilne ure in pisna sporočila.

Neformalne oblike sodelovanja so vse tiste oblike, ki so se razvile v zadnjih letih kot posledica večje odprtosti šole do staršev. Mednje sodijo dnevi odprtih vrat, sodelovanje staršev na razstavah in šolskih prireditvah, vključevanje staršev v projekte, sodelovanje staršev v različnih šolskih zbiralnih akcijah, obiski staršev pri pouku, starši vodijo interesne dejavnosti, dnevi dejavnosti skupaj s starši (Kepec, 2002).

Na Osnovni šoli Litija se zavedamo prednosti, ki jih prinaša sodelovanje s starši kot partnerji v neformalnih oblikah, zato mnoge izvajamo. V nadaljevanju bo predstavljena ena od njih.

5 ČAR BOŽIČNO NOVOLETNIH DNI NA OŠ LITIJA

Na Osnovni šoli Litija v mesecu decembru tradicionalno izvajamo delavnice z naslovom Čar božično novoletnih dni.

Ideja o delavnicah se je porodila v šolskem letu 2005/2006, ko je šola vstopila v inovacijski projekt z naslovom Z igro, druženjem in delom bo življenje danes in jutri bogatejše. Cilj inovacijskega projekta je bil povezati starše, učence in učitelje, da se le-ti družijo in aktivno preživljajo prosti čas ter tako kljubujejo razvadam sodobnega življenja. Želeli smo, da bi se tako učenci kot njihovi starši radi vračali v šolo tudi v svojem prostem času in da bi šolo povezovali s prijetnim druženjem in zabavo, ne zgolj kot obveznostjo, negativnimi čustvi in slabo voljo.

V okviru projekta smo na šoli izvajali različne aktivnosti, ena izmed njih – edina, ki se je obdržala v vseh teh letih – pa so bile delavnice Čar božično novoletnih dni.

Smisel delavnic je že od samega začetka spodbuditi otroke in njihove starše, da se z veseljem vrnejo v šolo v popoldanskem času, se družijo s starši, učitelji in prijatelji, zraven pa ustvarjajo in počnejo najrazličnejše zanimive stvari. Na Osnovni šoli Litija imamo tudi to prednost, da imamo Podružnico s prilagojenim programom, zato skušamo otroke vseh treh programov in njihove starše ob vsaki priložnosti vključevati in združevati.

Cilj delavnic v vseh teh letih ostaja isti, spreminjala pa se je oblika delavnic, čas trajanja letih, število sodelujočih ipd.

Prvič smo začeli decembra 2005. Delavnice so potekale 8 popoldnevov (dvakrat po 4 dni, od ponedeljka do četrтка), trajale pa uro in pol. V dveh tednih se je zvrstilo 30 delavnic z najrazličnejšimi vsebinami: peka prazničnega peciva in bureka, izdelovanje najrazličnejših okraskov (obeskov iz astroloških znamenj, čestitk, svečnikov, okraskov iz različnih materialov, instrumentov, origamijev), tekmovanje z dirkalnimi avtomobilčki na hodnikih, plesne in pevske delavnice. Posamezno delavnico sta vodila po dva učitelja, z dežurnimi učitelji pa smo poskrbeli tudi za varnost na hodnikih. Tri delavnice so izvedle tudi učenke (plesni delavnici in delavnico »Male sive celice«). Sodelovalo je ogromno učiteljev, kar 39, od tega 27 učiteljev osnovne šole in 12 učiteljev Podružnice s prilagojenim programom. Udeležilo se jih je skupno 338 učencev in njihovih staršev oziroma starih staršev, v povprečju skoraj 20 obiskovalcev na delavnico.

V šolskem letu 2006/2007 je bilo izvedenih rekordno število delavnic, 38. Povprečno jih je obiskalo 29 učencev in 4 starši. V okviru delavnic je bila premierno izvedena delavnica Angleščina, namenjena učencem prve triade in podružničnim šolam. Vanjo se je vključilo 70 učencev, izvedle pa so jo 4 učiteljice angleščine. Delavnica je potekala 6 ur, še dodatne 4 ure pa so bile izvedene v februarju 2007.

Šolsko leto 2008/2009 je postreglo z novostjo. Poleg učiteljev so delavnice izvajali tudi bivši sodelavci – upokoјenci, ter nekateri starši. Delavnice so potekale sedem popoldnevov, izvedlo se je 30 delavnic, obiskalo jih je skupno 585 učencev in staršev. Pri delavnicah je sodelovalo 61 učiteljev, 17 izmed njih jih je dežuralo na hodnikih. Poleg ustaljenih delavnic se je pridružila še bobnarska delavnica, nastop učiteljskega pevskega zbora, k sodelovanju smo povabili znano pravljíčarko Anjo Štefan, ki je prvošolčkom in njihovim staršem predstavila pomen pravljíc.

V šolskem letu 2009/2010 so se kot izvajalci pridružili še stari starši. Prvič pa je bila v okviru delavnic izvedena Noč v knjižnici. Prijavljeni učenci so, kot pove že naslov delavnice, noč

preživali v knjižnici, seveda ob dobri knjigi in v prijetni družbi. Ta oblika sodelovanja se je nato nadaljevala, vendar samostojno, ponavadi v jesenskem času.

V šolskem letu 2010/2011 smo bili priča upadu zanimanja, tako med učitelji kot učenci in starši. Prvič smo izvedli delavnice le v enem tednu, saj je bilo izvedenih le 15 delavnic. Sodelovalo je »le« 19 učencev.

Od takrat dalje se delavnice izvajajo le v enem tednu v decembru. Delavnicam so se pridružile še filmska ob peki pokovke, spoznavanje igranja kitare, glasbeno literarni večer, čajanka s prijetnim pogovorom o različnih temah, joga za otroke. Če je število sodelujočih učiteljev upadalo, je od leta 2012 dalje čedalje več prisotnih učencev in njihovih staršev. Zanimivo je, da so nekateri učenci in starši postali redni obiskovalec vse od prvega do sedmega razreda. Povprečno število obiskovalcev je v zadnjih letih kar 50 učencev s starši. Na prvi pogled zgolj popestritev decembrskih popoldnevov skriva v svojem bistvu mnogo več:

- V prvi vrsti gre za sodelovanje učencev, staršev in učiteljev. Sodelovanje poteka sicer v šolskem prostoru, a v sproščenem vzdušju, ob glasbi in smehu. Vloge prisotnih postanejo partnerske, kjer si so si vsi enakovredni in si med seboj pomagajo in delijo izkušnje.
- Kot omenjeno imamo na šoli velikansko prednost, da šolo obiskujejo učenci treh različnih programov, poleg osnovne šole še učenci, ki obiskujejo prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom ter osebni program vzgoje in izobraževanja. Na šoli izkoristimo sleherno priložnost, da k sodelovanju povabimo učence vseh treh programov ter njihove starše. Učenci rednega programa hkrati spoznavajo, kaj se njihovi vrstniki v drugih programih učijo, saj delavnice potekajo v učilnicah, kjer sicer poteka pouk prilagojenega in posebnega programa.
- Poudarek je na sodelovanju različnih generacij, poleg staršev še starih staršev in bivših upokoјencev. Izkušnje zlasti starejših so neprecenljive.
- S sodelovanjem bivših učencev, študentov, upokoјencev in predstavnikov lokalnih podjetij šola postaja vse bolj vpeta v lokalni prostor.
- Spodbujanje dobroteljnosti. Zadnja leta na hodniku, kjer potekajo delavnice, poteka »prodaja« igrač, ki jih učenci ne potrebujejo več. Prispevki so nato namenjeni kritju stroškov učencev iz socialno ogroženih družin.

Bistvo delavnic je v spoznavanju drug drugega v drugačni situaciji in drugačni vlogi, kot smo jo sicer vajeni. Na ta način gradimo medsebojno zaupanje, ki je predpogoj partnerskega odnosa.

7 ZAKLJUČEK

Partnersko sodelovanje med domom in šolo omogoča, da učitelj bolje pozna družino, starši pa šolo. »Da bi gradili sozvočnost vzgojnih vplivov, je potrebno medsebojno poznavanje sistema vrednot z njihovo etično komponento, ki velja doma oziroma v šoli. Poznavanje razlik med domom in šolo vodi v iskanje skupnih točk, ki oklepajo polje delovanja« (Ličen, 1999, str. 29).

Za koncept partnerstva je ključno, da so dobri medsebojni odnosi pomembni za obe strani in da sta obe strani pripravljene na odprt dialog. Šele partnerski odnos med učiteljem in staršem omogoča, da si obe strani delita delo in odgovornost za razvoj in napredek učenca.

Literatura in viri

1. Kalin, J., (2009). Pedagoški vidiki sodelovanja učiteljev in staršev – izzivi za učitelje, šolo, starše in družbeno skupnost. V: Cankar, F. in Deutsch, t. (ur). Šola kot stičišče partnerjev. Sodelovanje šole, družine in lokalnega okolja pri vzgoji in izobraževanju otrok. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 83-97.
2. Kepec, M. (2002). Neformalne oblike sodelovanja med šolo (učitelji) in domom (starši). V: Intihar, D., Kepec, M. Partnerstvo med šolo in domom: priročnik za učitelje, svetovalne delavce in ravnatelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 122-136.
3. Kovač, J. (2009). Pomen vključevanja staršev v vzgojno-izobraževalni proces šole. Revija za elementarno izobraževanje, letnik 2, številka 1, str. 83-90.
4. Ličen, N. (1999). pogovorne ure – nadloga ali priložnost za oblikovanje partnerstva med učitelji in starši, Vzgoja in izobraževanje, 30 (1), 27-30.
5. Šteh, B. (2008). Učitelji in starši v očeh drug drugega pri medsebojnem »sodelovanju«. V: Sodobna pedagogika, let. 59, št. 5, str. 30-52.

TJAŠA ERLIH
OŠ BELTINCI

S SODELOVANJEM DO SKUPNEGA CILJA

Povzetek

Sodelovalno učenje je ena izmed oblik učenja, ki poleg kognitivnih procesov poudarja predvsem socialni vidik učenja, saj ceni hkratno sodelovanje vseh učencev v razredu oz. timu. Učenci preko razmisleka, delovanja, odkrivanja in reševanja nalog aktivno izgrajujejo svoje znanje ter obenem razvijajo komunikacijske, sodelovalne in socialne veščine. Če želijo doseči zastavljeni cilj, morajo pozitivno sodelovati s sošolci, si izmenjati ideje, razmišljanja, vprašanja in odgovore. Svoje znanje lahko primerjajo z drugimi, ga dopolnijo in utrdijo. Sodelovalno učenje prinaša vrsto pozitivnih učinkov, je učenje, ki spodbuja večjo aktivnost učencev, timsko delo, pozitivno psihosocialno klimo v razredu, motivacijo in veselje do učenja.

In prav preko sodelovanja smo z učenci tretjega razreda in učenci izbirnega predmeta Vzgoja za medije, v OŠ Beltinci prišli do skupnega cilja in aktivno sodelovali pri nastanku prispevka za oddajo na RTV SLO, O živalih in ljudeh.

Ključne besede: sodelovanje, prispevek za oddajo, sodelovalno učenje

ACHIEVING COMMON GOALS THROUGH COOPERATION

Abstract

Cooperative learning is a form of learning which, besides cognitive processes, emphasizes the social aspect of learning because it appreciates the cooperation of all the students in class or team. The students build their knowledge by thinking, working, discovering, and solving tasks and develop communication, cooperative, and social skills. If they want to achieve their goal, they must positively work together with classmates, exchange the ideas, thoughts, questions, and answers. They can compare their knowledge with others, complete their knowledge and revise. Cooperative learning gives plenty of positive effects, it is the learning which encourages activity of students, team work, positive psychosocial atmosphere in class, and joy for learning.

With cooperation, our students in third class and students in optional subject Media education in Elementary School Beltinci, achieved our mutual goal and actively cooperated in preparation of contribution to RTV SLO programme, About Animals and People.

Keywords: cooperation, contribution to the programme, cooperative learning

1 S SODELOVANJEM DO SKUPNEGA CILJA

Živimo v svetu nenehnih sprememb in hitrega tehnološkega napredka, ki od ljudi zahteva raznolika znanja in spretnosti. Mlade je že v času šolanja treba pripravljati na izzive in zahteve vključevanja v družbo 21. stoletja, jih naučiti živeti in delati skupaj, krepiti solidarnost, spodbujati in razvijati medsebojno sodelovanje, sporazumevanje, soodločanje in sprejemanje odgovornosti. Vključevanje različnih oblik sodelovalnega učenja v učni proces je učinkovit način za doseganje omenjenih ciljev.

1.1 SODELOVALNO UČENJE

Sodelovanje je skupno delo za doseganje skupnega cilja. Sodelovalno učenje je po Kaganu "delo (učenje) v majhnih skupinah, ki je oblikovano tako, da vsak učenec doseže najboljši učinek pri lastnem učenju, pomaga pa tudi drugim, da dosežejo vsi kar najboljše rezultate. Osrednje mesto pri tem ima interakcija v skupini." (Peklaj, 2000, 8)

Za delo v skupini so potrebne posebne komunikacijske veščine in veščine za sodelovanje v skupini. Z izvajanjem sodelovalnega učenja se izboljšajo medsebojni odnosi med učenci.

Sodelovalno učenje je ena izmed oblik učenja, ki poleg kognitivnih procesov poudarja predvsem socialni vidik učenja, saj ceni hkratno sodelovanje vseh učencev v razredu. Učenci preko razmisleka, delovanja, odkrivanja in reševanja nalog aktivno izgrajujejo svoje znanje ter obenem razvijajo komunikacijske, sodelovalne in socialne veščine. Če želijo doseči zastavljeni cilj, morajo pozitivno sodelovati s sošolci, si izmenjati ideje, razmišljanja, vprašanja in odgovore. Svoje znanje lahko primerjajo z drugimi, ga dopolnijo in utrdijo. Sodelovalno učenje prinaša vrsto pozitivnih učinkov, je učenje, ki spodbuja večjo aktivnost učencev, timsko delo, pozitivno psihosocialno klimo v razredu, motivacijo in veselje do učenja. Takšen način dela ni le popestritev pouka ali oddih od učiteljeve razlage. Je učenje za življenje, ki omogoča socialno rast, s pomočjo katerega si učenci privzgojijo odgovornost za skupni cilj, za dobro opravljeno delo, obenem pa se naučijo aktivno poslušati in komunicirati kot enakovredni partnerji. (<https://www.zrss.si/kupm2016/wp-content/uploads/sodelovalno-ucenje.pdf>)

1.2 SODELOVANJE UČENCEV PRI GRADNJI ZNANJA

Sodelovalno učenje je učenje v majhnih skupinah, v katerih učenci skušajo doseči skupni cilj: (rešiti neki problem, opraviti predpisano nalogo, se naučiti neko snov in podobno). Učenje v skupini je zasnovano na naslednjih ključnih načelih: - pozitivni soodvisnosti ciljev, virov, vlog in nalog, - neposredni interakciji med sodelujočimi, - odgovornosti posameznika za lastno delo in delo skupine, - uporabi ustreznih sodelovalnih spretnosti (Peklaj 2001).

V procesu učenja je končni uspeh zagotovljen le, če vsak posameznik prispeva svoj delež. Skupni uspeh pomeni lastni uspeh. Vsak je odgovoren za svoj del naloge v skupini, ob pozitivni podpori in ustrezni pomoči soudeležencev. Cilje dosežejo tako, da skupaj načrtujejo, se pogovarjajo, dopolnjujejo in poslušajo drug drugega. Za tovrstno sodelovanje potrebujejo komunikacijske in sodelovalne veščine, ki predstavljajo svojevrsten prispevek k socializaciji učencev. Učenci dejavno oblikujejo pahljačo socialnega vedenja in razvijajo komunikacijske spretnosti (Peklaj 1995). Končni cilj sodelovalnega učenja je, da učenci opravijo zastavljeno nalogo, dosežejo skupni cilj in da usvojijo neko znanje ali spretnost. Poseben poudarek učenja in sodelovanja v skupini je v vzpostavitvi tvornega sodelovanja med soudeleženci, v vzajemni pomoči in podpori. Odgovornosti za lastno delo in delo

celotne skupine se mora zavedati vsak posameznik, h končnemu uspehu prispevajo vsi. Doseganje zastavljenih ciljev krepi pripadnost skupini, dviguje motivacijo in zadovoljstvo.

1.3 IZBIRNI PREDMETI VZGOJA ZA MEDIJE

»Predmet vzgoja za medije je sestavljen iz treh zaokroženih tematskih vsebin, vsaka se obravnava kot enoletni sklop: TISK, RADIO, TELEVIZIJA. Vsebine enoletnih sklopov se vsebinsko dopolnjujejo, možno pa je, da se učenci seznanjajo samo z enim enoletnim sklopom ali pa katerega preskočijo. Vsak izbirni sklop lahko obiskujejo učenci 7., 8. in 9. razreda devetletne osnovne šole po eno uro tedensko oz. 35 (32 ur za učence devetih razredov) ur letno. Učenci, ki bodo izbrali predmet vzgoja za medije vsa tri leta, si bodo iz tem, ki se ponavljajo, pridobili poglobljeno znanje«.

(http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_izbirni/Vzgoja_za_medije_izbirni.pdf, str. 5).

1.4 ODDAJA O ŽIVALIH IN LJUDEH

Človeku so živali že od njegovega obstoja pomagale preživeti. Vsak, ki ima za družabnika psa, mačko, konja ali drugo žival, ve, da so živali za človeka preprosto zdravilne. So namreč zvest prijatelj in človeku podarjajo neomejeno naklonjenost in ljubezen. Danes človek nosi odgovornost, da živali v njegovi oskrbi ne trpijo. V oddaji O živalih in ljudeh skušajo ustvarjalci oddaje osvetliti različne vidike odnosa človek – žival. Že 20 let jo ustvarja ekipa Regionalnega centra Maribor. Oddajo O živalih in ljudeh lahko spremljamo vsako soboto na RTV SLO 1.

2 PRIMER IZ PRAKSE – SNEMANJE PRISPEVKA ZA ODDAJO O ŽIVALIH IN LJUDEH

Z učenci OŠ Beltinci že vrsto let ob začetku pomladi poiščemo v bližnjem domačem ribniku mrest in ga prinesemo v učilnico. V učilnici učenci naprej prelistajo knjige o žabah in različne revije ter se preko literature pozanimajo, kaj vse žabice rabijo za svoj razvoj in obstoj. Skupaj z učenci nato skrbno pripravimo življenjsko okolje zanje, jih hranimo in skrbimo za vodo ter dva meseca opazujemo razvoj žabe.

Navezala sem stik z urednico in novinarko oddaje O živalih in ljudeh Mojco Recek in ker je hvaležna za ideje za oddajo, se je porodila zamisel, da bi lahko posneli prispevek o tem, kako učenci v šoli skrbijo za žabice in opazujejo njihov razvoj. Ko sem idejo predstavila urednici, se je strinjala z zamislijo in začeli so se dogovori o snemanju prispevka v oddaji.

Sama sem učiteljica na razredni stopnji, vendar sem vedela, da imajo učenci na predmetni stopnji možnost obiskovati izbirni predmet vzgoja za medije, ki ga je takrat vodila učiteljica Polonca Kolbl Ivajnšič. Stopila sem do nje in jo povprašala, če je pripravljena na sodelovanje s svojo skupino, da skupaj z ekipo RTV Slovenija posnamemo prispevek. Učiteljica je bila navdušena nad predlogom in tako se je začelo naše sodelovanje.

Učiteljica Polonca je učence, ki so obiskovali izbirni predmet vzgoja za medije spodbudila, da so proti koncu meseca aprila prišli v razred tretješolcev, kjer so posneli paglavce in žabice v akvariju ter menjavo vode, ki so jo izvedli tretješolci. Nato so učenci predmetne stopnje pripravili (izrezali) nekatere dogodke in sestavili kratek filmček, ki so ga montažerji ekipe RTV Slovenija kasneje vključili v nastali prispevek.

V nadaljevanju je učenec izbirnega predmeta vzgoja za medije Timotej Tivadar pripravil vprašanja, ki so bila povezana z opazovanjem in razvojem žabic ter se povezal z učenci 3.

razreda. Učence je seznanil z vprašanji, ki jih je pripravil za intervju in učenci 3. razreda so si lahko pripravili odgovore.

Ko smo imeli vse pripravljeno, sem poklicala urednico oddaje O živalih in ljudeh in se z njo dogovorila za datum in uro snemanja v naši šoli.

Komaj smo pričakali dogovorjeni datum, nekje v začetku meseca maja, a zjutraj nas je najprej pričakal v razredu prazen akvarij, saj nam je ena učenka malo ponagajala in si dan pred snemanjem odnesla žabice domov. Vendar nam je uspelo celotno situacijo do prihoda snemalne ekipe urediti in žabice smo vrnili v naš akvarij.

Snemalna ekipa je prišla ob dogovorjenem času, si ogledala prostor, kjer so snemali in podala navodila za snemanje. Učenci so se usedli za mizico po vrstnem redu, kot so bili razporejeni za pripravljena vprašanja. Timotej je vzel mikrofona v roke in učencem postavljaj vprašanja, na katera so tretješolci odgovarjali. Ko so odgovorili na vsa vprašanja, je snemalna ekipa posnela učenko osmega razreda Manjo Klemenčič, ki se je s pomočjo učiteljice, ki poučuje biologijo, pripravila na opis dvoživk in predstavitev tudi samostojno in zelo suvereno izvedla. Nato je snemalna ekipa posnela še nekaj izsekov iz akvarija.

Po končanem snemanju v razredu smo se učenci s snemalno ekipo odpravili na snemanje zaključnega scenarija k bližnjemu ribniku, kjer smo žabice tudi izpustili in vse skupaj posneli.

Snemalna ekipa je nato v celotno posneto gradivo zmontirala in med prispevek vnesla tudi delček filmčka učencev, ki so obiskovali izbirni predmet Vzgoja za medije in so vmes posneli naše žabice. Celotni prispevek iz oddaje O živalih in ljudeh si lahko ogledate na spodnji povezavi.

Povezava: <https://4d.rtvsllo.si/arhiv/o-zivalih-in-ljudeh/174543102>

3 ZAKLJUČEK

Celotna izvedba in realizacija projekta je bila zahtevna, hkrati pa zelo poučna in zanimiva. Predvsem učenci tretjega razreda so pri samem snemanju zelo uživali in z veseljem sodelovali pri vseh aktivnostih. Prvič v življenju so doživeli snemanje prispevka, kjer so sami sodelovali. Vsi tretješolci so prvič doživeli snemanje, kjer so aktivno sodelovali pred 'veliko' kamero in profesionalno snemalno ekipo. Videli so, kako poteka njihovo delo, upoštevali navodila in poslušali. Prav tako pa so z velikim zanosom sodelovali s skupino učencev, ki so takrat obiskovali predmet vzgoja za medije in so prišli v razred posnet njihove žabice.

Menim, da je celoten projekt odlično uspel in da sem sama doživela največje zadovoljstvo, ko je bila oddaja 2. junija predstavljena na televiziji in so se učenci lahko videli. Dobila sem tudi povratne informacije in zahvale staršev, ki so bili zadovoljni z opravljenim delom in ponosni na svoje otroke. Prav tako pa so vsi sodelujoči pri pripravi prispevka doživeli veliko zadovoljstvo, saj so s skupnimi močmi uspeli opraviti veliko delo in bili z lastnim vložkom del ekipe in oddaje.

Literatura in viri

1. Peklaj Cirila (2001) Sodelovalno učenje ali kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS.
2. <https://www.zrss.si/kupm2016/wp-content/uploads/sodelovalno-ucenje.pdf> (pridobljeno, 15. 9. 2019)
3. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-KY6EPJMD> (pridobljeno, 15. 9. 2019)

4. http://mizs.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmet_i_izbirni/Vzgoja_za_medije_izbirni.pdf (pridobljeno, 15. 9. 2019)

TJAŠA ERLIH
OŠ BELTINCI

UČENJE Z OPAZOVANJEM - RAZVOJ ŽABE

Povzetek

Narava je področje, ki je za razvoj otroka zelo pomembna. Otrok skozi naravo spoznava in doživlja njeno raznolikost, povezanost, estetske razsežnosti in njeno stalno spreminjanje. Pomembno je, da ima otrok z naravo konkreten stik, saj si tako pridobi izkušnje, ki so, ko gre za živo naravo, nenadomestljive. Prednost izkušenj z živimi bitji je v tem, da otrok bitje doživi iz prve roke, ker lahko pomaga razbliniti predsodke o njih, saj otrok bitje doživi celostno, pristno, z vsemi čutili in čustvi.

Izkustveno učenje je sestavni del življenja in poteka pri ljudeh po načelih čustvenih spodbud in ne več nagonsko – tako, kot potekajo vsa življenjska dogajanja. Že od malih nog raziskujemo snovi, ki so povsod okoli nas, a nekatere poznamo bolj, druge manj. Raziskave kažejo, da so dosežki učencev pri naravoslovju veliko boljši, kadar učenci preko raziskovanja sami pridejo do novih spoznanj.

Ključne besede: učenje skozi naravo, izkustveno učenje, učenje z živimi živalmi, dvoživke, razvoj žabe, opazovanje razvoja žabe v razredu

LEARNING BY OBSERVING - FROG DEVELOPMENT

Abstract

Nature is very important for healthy development of a child. Through it a child learns about nature's diversity, connectedness, esthetical dimensions and its constant changing. It is important for a child to be connected to nature, so he or she can gain experiences which can not be substituted by anything else but living nature. The advantage of real experience with living animals is to beat some of the prejudices about animals, because a child experiences another living being as whole, truly, through all emotions and senses.

Experiential learning is an integral part of life and is by humans performed according to the principles of emotional stimulation and no longer instinctively, compared to all other life events. From a young age we have been exploring substances that are all around us, some we get to know more, some less. Not only do they not know trees, animals in the environment that surround them, they also spend less and less time in nature. All the great intellectuals lived in touch with nature. We all come into the world with original wonderment. Unfortunately, in our schools, we are missing out on a world of wonder, we are clipping the youth's wings, their creativity and freedom. Nature, forest, plants, trees, animals ... are the keys to love and compassion.

Keywords: learning through nature, experiential learning, learning with living animals, amphibians, frog development, observing the development of a frog in the classroom

1 UČENJE Z NARAVO V ŠOLI

Narava je področje, ki je za razvoj otroka zelo pomembna. Otrok skozi naravo spoznava in doživlja njeno raznolikost, povezanost, estetske razsežnosti in njeno stalno spreminjanje. Pomembno je, da ima otrok z naravo konkreten stik, saj si tako pridobi izkušnje, ki so, ko gre za živo naravo, nenadomestljive. Prednost izkušenj z živimi bitji je v tem, da otrok bitje doživi iz prve roke, ker lahko pomaga razbliniti predsodke o njih, saj otrok bitje doživi celostno, pristno, z vsemi čutili in čustvi. (Bahovec, idr., 1999, 55–56)

Otroci se največ naučijo iz lastnih izkušenj, tako da se vsega dotaknejo, opazujejo, preizkušajo, vonjajo, poslušajo – doživljajo. Žal pa se vse pogosteje dogaja, da spoznavajo naravo, ki bi morala biti njihovo vsakdanje okolje, le preko knjig, filmov, risank in ostalih medijev. Učitelji imamo možnost, moč in dolžnost, da jim pomagamo na čim pristnejši način približati in izkusiti vse, kar jih obdaja. Še posebej, kadar gre za spoznavanje živih bitji, je lastna izkušnja otroka še pomembnejša kot sicer. Zavedati se moramo, da je izkušnja najmočnejše orodje pomnjenja.

Znano je, da je vsak otrok individuum zase, zato tako tudi doživlja svet okoli sebe. Zaradi tega bi morali odrasli otroka spodbujati k nenehnemu raziskovanju narave, mu ponuditi različne dejavnosti v njej, biti pozorni na to, kdaj kaj otroka zanima, mu tudi prilagoditi dejavnosti in pripravljati materiale glede na njegov interes. Prav tako je pomembno, da otrokom dajemo zgled z našo vedoželjnostjo in tako tudi pri njih povečujemo radovednost in veselje do odkrivanja novega. Otroci se vsega naučijo preko igre, iz lastnih izkušenj, za katere pa smo odgovorni tudi odrasli, ki jim omogočamo, da si tako gradijo lastna spoznanja in predstave o svetu. Pri področju narava je še posebej pomembno, da imamo odrasli, ki delamo z otroki, pozitiven odnos do narave, saj ga zavedno ali nezavedno prenašamo nanje, kar lahko predvsem v zgodnjem šolskem obdobju zaznamuje njihov odnos do narave za celo življenje.

Spoznavanje okolja je področje v prvi triadi osnovne šole, ki nudi otroku veliko možnosti za aktivno raziskovanje živali, rastlin, predmetov in pojavov, ki ga zanimajo. Področje narava pri otrocih postopno razvija naravoslovne pojme, naravoslovno mišljenje, sklepanje in reševanje problemov, postavljanje hipotez, klasificiranja, iskanja, povezovanja bistva in pomena ter oblikovanja konceptov. Ti procesi potekajo nezavedno, zato je pomembno, da otrok naravo raziskuje z veseljem in radovednostjo. S pomočjo lastnih izkušenj otrok spoznava in spoštuje živa bitja, uživa z njimi ter se zanima za njihove življenjske pogoje (Bahovec idr., 1999, 55–56).

Otroško okolje je omejeno na majhen del sveta, ki je pisan in zanimiv. Vse, kar vidijo, želijo potipati, povohati ali okusiti, vse, kar slišijo, želijo videti, z vsem, kar jim je dosegljivo, želijo nekaj narediti. To so spontana nagnjena po odkrivanju in spoznavanju, ki jim lahko rečemo tudi čista radovednost. Da bi ta nagnjenja zadovoljili, moramo otroško okolje razširiti in ga narediti še bolj različnega. Lahko jih peljemo v naravo ali pa jim naravo prinesemo kar v šolo (Kroflič idr., 2001, 160–161).

Če otroke zares želimo naučiti ceniti raznolikost narave, jim jo moramo pomagati raziskovati na čim več različnih načinov, predvsem pa jim moramo dovoliti, da to počnejo na svoj način, skozi igro, preko domišljije in ustvarjalnosti. Eden od teh načinov je tudi izkušnja z živimi bitji. Tako lahko otroci uporabljajo vsa svoja čutila, pri tem pa doživljajo tudi močna čustva, zaradi katerih si tudi zapomnijo doživeto (Danski in Schofield, 2007, 16–17).

Prav dejavnosti, kjer so vključene žive živali, otrokom omogočajo enkratna, pristna, nenadomestljiva doživetja. Tovrstne izkušnje, ki jih otrokom ponudimo, izpolnjujejo nekatere cilje:

- otrok odkriva, spoznava in primerja živo in neživo naravo,
- otrok odkriva, spozna in primerja živa bitja, njihova okolja in sebe kot enega izmed njih,
- otrok spoznava, da se živa bitja med seboj sporazumevajo,
- otrok spoznava, kaj potrebuje sam in druga živa bitja za življenje, ohranjanje in krepitev zdravja,
- otrok odkriva, da živa bitja iz okolja nekaj sprejemajo in v okolje nekaj oddajajo,
- otrok odkriva, spoznava in primerja spremembe v življenju pri sebi, pri drugih živih bitjih ter v neživi naravi,
- otrok spozna, da se živa bitja razmnožujejo, živijo in umrejo,
- otrok odkriva in spoznava, da so med potomci razlike, so pa podobni staršem in med seboj,
- otrok odkriva in spoznava, da je življenje živih bitij odvisno od drugih bitij in od nežive narave,
- otrok pridobiva izkušnje, kako sam in drugi ljudje vplivajo na naravo in kako lahko dejavno prispeva k varovanju in ohranjanju naravnega okolja (Bahovec idr., 1999, 55–56).

Te cilje torej otroci najlažje dosežejo tako, da naravo doživljajo neposredno in čim bolj polno. Neposredne izkušnje, podprte s primernim zgledom, so tudi ključnega pomena pri odpravljanju napačnih predstav in neprimernega odnosa do narave (Ocepek, 2012, 224). Predšolsko obdobje je za izoblikovanje odnosa do narave najpomembnejše. Ker je prevzgoja bistveno težja kot vzgoja, imajo odrasli, ki delajo z otroki, prav v tem času pomembno vlogo (Ocepek, 2012, 224). Pri odkrivanju in spoznavanju narave od njih otroci prevzamejo odnos do nje in tudi do raziskovanja. Takrat, ko odrasli raziskujejo, postavljajo vprašanja, želijo izvedeti nekaj novega, ko z otroki delijo svoje občutke in se odzivajo na njihova razpoloženja in interese, vse to prenašajo tudi nanje. Naloga odraslih je, da otroku omogočijo dovolj priložnosti in časa, da z lastnim preizkušanjem začuti lastnosti narave z vsemi čutili. Otroku nudijo tudi možnosti in spodbude, da sprašuje o tem, kar vidi in z lastno aktivnostjo najde odgovore na vprašanja. Spodbujajo ga, da svoja raziskovanja in opažanja opisuje in primerja ugotovitve. Napačne ugotovitve otroku pomagajo oblikovati v novo aktivnost, kjer išče rešitve za novi problem. Otroku priskrbijo pripomočke in materiale za samostojno delo in mu omogočajo, da iz narave prinaša živa bitja in predmete, za katere tudi skrbi. Z lastnim zgledom otroka navajajo na varno in spoštljivo ravnanje z živimi bitji (Bahovec idr., 1999, 61–63). (Brulc, B., 2013).

1.1 IZKUSTVENO UČENJE V ŠOLI

Učenje je biološka potreba vsakega živega bitja, vendar je pri ljudeh izrazito družbeno pogojena in zato bolj vezana na zavest o sebi kot na razum. Kot že rečeno, je učenje prepoznavanje in spreminjanje sebe, da bi se znali ustrezneje prilagajati na vedno drugačne pogoje okolja. Najprej so tolmačenja vezana na izrazito čustven odnos do drugih, kasneje bolj na miselne oz. logične vsebine, ki pa so še vedno čustveno naravnane. Učenje je torej pomembno vezano na doživljanje celotnega učnega dogajanja, ne le na razumevanje učne snovi ali naloge. Učenje je sklop raznih načinov in postopkov, ki so za vsakogar drugačni.

Izkustveno učenje je sestavni del življenja in poteka pri ljudeh po načelih čustvenih spodbud in ne več nagonsko – tako, kot potekajo vsa življenjska dogajanja. Krivulja samouravnavanja velja torej tudi za učenje in vsakemu posamezniku pojasni, na kateri stopnji učnega dogajanja je določeni trenutek.

(www.skupajzdravje.si/media/viljem.scuka_uspesno.ucenje.pdf)

Že od malih nog raziskujemo snovi, ki so povsod okoli nas, a nekatere poznamo bolj, druge manj. Raziskave kažejo, da so dosežki učencev pri naravoslovju veliko boljši, kadar učenci preko raziskovanja sami pridejo do novih spoznanj. Učenje z raziskovanjem je poučevalna strategija, ki omogoča izkustveno učenje.

Raziskave kažejo, da je znanje otrok o okolju, ki nas obdaja, zelo pomanjkljivo. Ne le da ne poznajo dreves, živali, okolja, ki jih obdaja, v naravi preživljajo tudi vedno manj časa. Vsi veliki modreci so živeli v stiku z naravo. Vsi pridemo na svet z izvornim čudenjem. V naših šolah, žal, manjka svet čudenja, mladim jemljemo krila, ustvarjalnost in svobodo. Narava, gozd, rastline in drevesa so ključ do ljubezni in sočutja. Ob spoznavanju njenega navidezno skritega jezika nam narava ponuja vse za boljše življenje, le prisluhniti ji moramo in znati sprejemati darila. Narava je modra učiteljica, ki nam pomaga, da se spoznamo, uravnotežimo in prerodimo.

Poleg dobrih zgledov je pri učenju zelo pomembna tudi otrokova neposredna izkušnja. Otrok potrebuje osebne izkušnje, da ugotovi probleme, poišče rešitve in se zna na njihovi podlagi pravilno vesti. Neposreden stik z realnim svetom omogoča pridobivanje realnih predstav, na katerih se kasneje gradita kvalitetna abstrakcija in tudi primeren odnos do okolja. Učinki so najugodnejši, ko otrok pri aktivnosti uporablja vsa možna čutila in ko ni samo umsko, pač pa tudi telesno aktiven (Ocepek, 2012, 241).

Ko otrok izkušnjo o naravi pridobi z lastnim doživetjem, se tako o njej največ nauči (Kranjčan, 2007, 25). Značilnost doživljajskega procesa je doživetje, pri katerem gre za ozaveščanje, zavedanje ter zaznavo telesnih in duševnih stanj. Gre za psihične procese, ki so neposredni in enkratni (Zeignespeck, 1993 v Kranjčan, 2007, 30).

(<https://www.zrss.si/nak2017/gradiva/ucenje-z-raziskovanjem-timsko-plenarno.pdf>)

2 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI DVOŽIVK

Predstavniki razreda dvoživk so razvojno prvi kopenski vretenčarji, ki se nikoli niso prav ločili od vode. Del življenja, vsaj kot ličinke, preživijo v vodi in del na kopnem. Od tod izvira tudi slovensko in znanstveno ime dvoživka ali Amphibia, ki pomeni »dvojno življenje«.

Večina ima tanko, vlažno kožo, ki jih slabo ščiti pred izsušitvijo. Zadržujejo se navadno v vodnih ali vlažnih kopenskih habitatih. Imajo dva para okončin, s štirimi prsti na sprednjih in petimi prsti na zadnjih okončinah, vse pa imajo telesno temperaturo, odvisno od okolja. Zrastejo do 30 cm in imajo po 2 para nog. Njihova koža je vlažna, ker posebne žleze v njej izločajo sluz, obenem pa dobro prepustna, zato lahko z njo dodatno dihajo in sprejemajo vodo.

Za zaščito imajo dvoživke v koži strupene žleze. Strup je vrstno značilen in jih varuje pred bakterijskimi okužbami in plenilci. Dihajo na več načinov, odvisno od vrste, razvojne stopnje in habitata. Ličinke pline izmenjujejo s škrgami, ki so lahko zunanje ali notranje, odrasli pa dihajo s pljuči ter s pomočjo kože in sluznice ustne votline.

Ličinke dvoživk so rastlinojede in se hranijo predvsem z algami, ki jih strgajo z različnih podlag. Odrasle živali so plenilke, ki jedo žuželke, polže, pajke, črve in majhne ribe, ki jih

použijejo v enem kosu. Oči dvoživk sodelujejo pri požiranju – ko se zaprejo, se skozi odprtine v lobanji pomaknejo navzdol in pomagajo potisniti hrano po grlu (Sket idr., 2003, 505).

Večina dvoživk se razmnožuje spomladi ali zgodaj poleti, ko se zberejo na mrestiščih (mlake ali drugi primerni vodni habitati), kamor samice odlagajo jajca. Nekatere vrste, kot je močerad, pa v vodo odlagajo že dobro razvite ličinke. Oploditev je pri nekaterih vrstah zunanjja, pri drugih pa notranja. Pri nekaterih vrstah samec vodi samico čez semenski zavojček, ki ga je odložil, samica pa ta zavojček vsrka s stokom. Pri ostalih vrstah pa samica v vodo odleže jajca, samec pa jih sproti oplojuje. Zarodek v jajcu obdaja le želatinast ovoj in je slabo zavarovan pred izsušitvijo. Iz jajc se po nekaj dneh ali tednih izležejo ličinke, ki dihanje s škrgami, ki še nimajo razvitih okončin, imajo pa dobro razvit rep, s katerim plavajo. Ličinke v vodi preživijo nekaj tednov ali mesecev, v tem času hitro rastejo, razvijejo se okončine in pljuča. Pred prehodom na kopno poteče preobrazba ali metamorfoza, ki je zapleten proces morfoloških in fizioloških sprememb. V tem procesu dobijo ličinke značilnosti odraslih živali in preidejo na kopno (Veenvliet Kus in Veenvliet, 2008, 2).

Brezrepe dvoživke poljudno imenujemo tudi žabe. Imajo dolge zadnje okončine, ki so prilagojene za skakanje. Odrasle živali nimajo repa. V Sloveniji je 13 domorodnih vrst, ki pripadajo petim družinam: urhi, česnovke, rege, krastače in prave žabe. Naše vrste zrastejo do 15 cm, samci so po navadi manjši od samic. Oglašajo se s pomočjo zvočnih mehurjev. Njihova jajca imenujemo mrest, njihove ličinke pa so paglavci, ki imajo ovalen trup z repom in so brez okončin. V razvoju se jim najprej pojavi zadnji par nog.

Vse vrste dvoživk v Sloveniji so ogrožene ali pa obstaja potencialna možnost ponovne ogroženosti (Rdeči seznam dvoživk (Amphibia), 2002). Dvoživke so občutljive za spremembe v okolju, zato jih lahko prizadenejo že manjši posegi v njihove habitate, selitev v nove pa je omejena, saj se ne morejo seliti na daljše razdalje ali prečkati neustreznih površin.

3 PRIMER DOBRE PRAKSE: OPAZOVANJE RAZVOJA ŽABE V RAZREDU

Z učenci OŠ Beltinci že vrsto let ob začetku pomladi poiščemo v bližnjem domačem ribniku mrest in ga prinesemo v učilnico. V učilnici učenci naprej prelistajo knjige o žabah in različne revije ter se preko literature pozanimajo, kaj vse žabice rabijo za svoj razvoj in obstoj.

Skupaj z učenci nato skrbno pripravimo življenjsko okolje zanje. Učenci si nato natančno ogledajo in tudi nežno otipajo žabji mrest. Mrest položimo v večjo stekleno posodo, ki ji dodamo vodo iz studenca.

Že čez nekaj dni nas čaka presenečenje. V našem akvariju mrgoli mladih paglavcev. Učenci budno spremljajo razvoj teh majhnih živali, skrbijo za čistočo vode in hrano. Vsak drugi dan dolivamo svežo studenčnico ali pa vodo zamenjamo v celoti. To je pomembno predvsem zato, da paglavci lahko črpajo kisik iz vode, saj dihanje s škrgami.

Vsakodnevno se učenci zadržujejo okoli našega akvarija in si paglavce podrobno ogledajo ter jih hranijo s hrano za tropske ribice. Ker se iz mresta razvije zelo veliko paglavcev, jih pri menjavi vode veliko prelijemo v posodo in odnesemo nazaj v ribnik.

K preostalim paglavcem v našem akvariju dodamo plastične akvarijske rastline z večjimi listi, saj s časoma prihajajo paglavci na površje po zrak. Približno po treh tednih opazimo rast zadnjih krakov in v tem obdobju se paglavci velikokrat uležajo na list rastline (na površju), kjer počivajo in dihanje. Večji kot so paglavci, bolj so živahni in bolj postajajo

zanimivi za učence v razredu. Čez čas se jim začnejo razvijati še sprednji kraki in njihov rep počasi zakrni.

V obdobju, ko iz paglavcev nastajajo male žabice, moramo vrh akvarija zaščititi z gazo ali mrežasto krpo, saj mlade žabice veselo poskakujejo po akvarijskih rastlinah ter steni akvarija in obstaja nevarnost, da nam pobegnejo.

Po približno dveh mesecih, ko je nekaj žabic že bilo razvitih in brez repa, nekaj paglavcev pa je še imelo zadnje in sprednje krake ter rep, smo se odločili, da žabice in paglavce vrnemo v ribnik, kjer se bo lahko nadaljeval njihov razvoj. Z učenci smo akvarij z žabicami in paglavci odnesli k bližnjemu ribniku, kjer smo opazovali, kako so poskakale v naravno okolje.

Po vrnitvi v razred smo ponovili faze pri razvoju žabe. Učenci so si te faze narisali in jih poimenovali.

4 ZAKLJUČEK

Že štiri leta v pomladnih mesecih z generacijo otrok, ki jih takrat poučujem, izvedemo vrsto izkustvenega učenja oziroma učenja z opazovanjem. Vsako leto posebej opažam pri učencih zelo podobne odzive na sam mrest in opazovanje razvoja žabe. Učenci so v začetku zadržani in zelo malo jih prepozna oziroma pozna mrest. Veliko učencev v razredu je prvič v življenju seznanjenih z jajčeci, ki jih odlagajo žabe. Dokler je v akvariju vse mirno, je zanimanje učencev za mrest majhno. Kakor hitro pa se začnejo iz mresta razvijati paglavci, pa zanimanje za razvoj žabic raste. Več časa kot mine in bolj kot žabice rastejo, več opazovalcev se zbira ob akvariju, ki se dnevno spomnijo, da je živali potrebno nahraniti in pomagajo menjati vodo.

Vsako pomlad se vprašam, če naj ponovno izvedem tako obliko izkustvenega učenja, ker je skrb za žabice vseeno odgovorna in zahtevna naloga. In vendar mi vsakič, ko pridemo do točke, ko izpustimo žabice na svobodo, ni niti za trenutek žal, saj opazim zanimanje zadovoljstvo in znanje pri vseh učencih v razredu.

Literatura in viri

1. Brulc, B. (2013). Vodeno opazovanje dvoživk: opažanja in zanimanja otrok. Diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
2. Bahovec, E., Čas, M., Domicelj, M., Saje - Hribar, N., Japelj, B., Jontes, B., Kastelic, L., Kranjc, S., S. Marjanovič Umek, L., Požar Matijašič, N., Vonta T., Vrščaj, D., (1999). Kurikulum za vrtce. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
3. <https://www.zrssi.si/nak2017/gradiva/ucenje-z-raziskovanjem-timsko-plenarno.pdf> (pridobljeno 1. 9. 2019)
4. www.skupajzdravje.si/media/viljem.scuka_uspesno.ucenje.pdf (pridobljeno 30. 7. 2019)
5. https://www.csod.si/uploads/file/SVN_CLANKI/Dnevnik_narave_metoda_doživljanja_in_ucenja_v_naravi_mirjana_jesenek_mori.pdf (pridobljeno 30. 7. 2019)
6. <https://www.zrssi.si/pdf/o-naravi-ucenja.pdf> (pridobljeno 1. 9. 2019)

ZDENKA FELICIJAN
OŠ ANTONA INGOLIČA SPODNJA POLSKAVA
**GIB, DIH IN RITEM PRI UČENJU TUJEGA JEZIKA V PRVEM VZGOJNO-
IZOBRAŽEVALNEM OBDOBJU**

Povzetek

Poučevanje tujega jezika v 1. VIO zahteva od učitelja veliko energije, domišljije in prilagajanja. Učni cilji in standardi so zastavljeni zelo splošno in široko, tako da lahko učitelj avtonomno vnaša v pouk različne vsebine, metode in pristope, ki mu omogočajo organizacijo pouka z veliko dodane vrednosti tako na področju jezika kot tudi na področju gibanja, zdravja, vseživljenjskega učenja in samozavedanja. V članku je predstavljeno zgolj nekaj dejavnosti, ki vključujejo gib, dih in ritem, hkrati pa omogočajo zadovoljiv jezikovni vnos. Globalno gledano, dejavnosti niso jasno ločene med seboj, saj vsaka vključuje preplet vsaj dveh področij. Učenci ob aktivni udeležbi poleg širjenja angleškega besedišča širijo tudi zavedanje o pomenu pravilnega dihanja in gibanja na zdravje, samozavedanje in razvoj čuječnosti.

Gljučne besede: gib, dih, ritem, uporaba gibalnih iger, izvajanje pravilnega dihanja, dihalne in jogijske vaje, ritmično izrekanje stavčnih struktur, pesmic, izštevanek

**MOVEMENT, BREATH AND RHYTHM AT TEACHING YOUNG LEARNERS
ENGLISHJOUNG LEARNERS**

Abstract

The teaching of young learners secondary language demands a lot of energy, imagination and ability to adjust to different conditions. Teaching goals and standards are very general so the teacher can use a lot of different teaching contents, methods and approaches. Therefore it is possible to add great value of teaching the language as well as teaching about active life, health, lifelong learning and self-awareness. In the article I have introduced only some of the activities that include movement, breath and rhythm as well as language input.

Globally, the activities are not separated because each of them includes interlacing with other activities. If pupils participate in the activities, they can improve their English, awareness of deep breathing, active life, self-awareness and develop wakefulness.

Keywords: movement, breath, rhythm, interactive games, deep breathing, respiratory and joga practice, rhythmic pronunciation of sentences, songs and children`s counting-out rhymes

1 UVOD

Pred leti sem bila postavljena pred izziv prevzeti poučevanje tujega jezika v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju (VIO). Pred tem sem več let poučevala v drugem VIO in preskok na poučevanje v prvi triadi je bil zame šok, ki je zahteval velik miselni preskok. Imela sem namreč opravljeno strokovno usposabljanje za poučevanje tujega jezika (TJA), a sem bila brez prakse, saj več let na šoli ni bilo potrebe po poučevanju v prvem VIO. Med pripravljanjem na delo sem v učnem načrtu prebrala: »Otrok ima izredno bogato domišljijo in veliko sposobnost učenja, njegovo dojetje je na stopnji zgodnjega otroštva globalno. Odrasel človek, ki je omejen s (po)znanimi shemami in predsodki in ker ima ponotranjen sistem prvega jezika, ima zato tudi več težav pri povezovanju starega znanja z novim.« (Učni načrt, 2013) Pomislekov glede otroškega dojetja nisem imela, sama pa sem morala svoje stare »sheme« dojetja in poučevanja rahlo preoblikovati.

Sprva je bil največji izziv, kako uro izpeljati v celoti v angleškem jeziku z učenci, med katerimi so nekateri prvič prišli v stik s tujim jezikom. Hitro sem ugotovila, da bodo imeli gib, gibanje, mimika, pantomima, dotik ... ključno vlogo za kakovostno delo z otroki in doseganje zastavljenih ciljev. Po štirih letih poučevanja ugotavljam, da so ravno gibalne aktivnosti tiste, ki dajejo ujam tujega jezika dodatno vrednost in tudi meni kot učiteljici omogočajo osebni razvoj, saj je nadgradnja skoraj neomejena.

2 GIB

»Gibanje odpira vrata v učenje.« To je geslo dr. Paula Dennisona, enega izmed utemeljiteljev BrainGyma, ki zagovarja dejstvo, da za uspešno učenje potrebujemo celotno telo in ne samo možganov. BrainGym temelji na predpostavki, da je telesno in motorično učenje temelj vsega učenja, saj je človekovo gibanje močno povezano s čustvenim in miselnim dogajanjem v možganih. (BrainGym Slovenija, 2008)

Predšolsko in šolsko obdobje je obdobje temeljnega gibalnega razvoja. Ustrezne gibalne dejavnosti, ki naj bi potekale skozi igro, so v tem obdobju ključnega pomena za otrokov gibalni in funkcionalni razvoj, poleg tega vplivajo tudi na otrokove spoznavne, socialne ter čustvene sposobnosti in lastnosti (Videmšek in Visinski, 2001).

Gibanje skozi igro je vedno tudi poučno, če učitelj igro organizira tako, da jo ustrezno povezuje z drugimi področji – v mojem primeru s tujim jezikom.

2.1 UVODNA GIBALNA AKTIVNOST

V prvi triadi učno uro vedno začnem z gibanjem in hkrati štetjem v angleščini. V prvem razredu štejemo do 10, v drugem do 20, v tretjem pa preštevamo desetice do 100 ali se omejimo na deset števil v razponu do 100. Uvodno dejavnost povezujem z aktivnostjo BrainGym, ko otrok šteje in se istočasno z levo in desno dlanjo izmenično dotika določenih delov telesa. (ONE = desno stegno – desna dlan, TWO = levo stegno – leva dlan, THREE = levi bok – desna dlan, FOUR = desni bok – leva dlan, FIVE = desna rama – desna dlan, SIX = leva rama – leva dlan, SEVEN = levo uho – desna dlan, EIGHT = desno uho – leva dlan, NINE = desna stran glave – desna roka, TEN = leva stran glave – leva roka). Po končanem štetju roki le dvignemo nad glavo in ob gibanju rok v pozdrav zapojemo pozdravno pesem:

HELLO, HELLO
IT'S SO NICE TO SAY
HELLO, HELLO
AND HAVE A NICE DAY.

Čez čas, ko so gib, dotik in poimenovanje števila že rutina, dejavnost otežimo, tako da menjamo začetno roko in se spremeni zaporedje dotikov. Če se odločimo, da gib ostane enak, lahko spremenimo poimenovanje števil in učenci poimenujejo le liha števila, pri sodih pa zgolj molčijo in obratno.

3 DIH

Dihanje je osnovna življenjska funkcija, ki naše telo oskrbi s kisikom, saj ga naše celice potrebujejo za delovanje, in hkrati iz telesa odstrani številne strupe. Z dihanjem človek ne dobiva samo potrebnega kisika, ampak tudi zelo potrebno življenjsko energijo.

Danes pogosto slišimo, da ne znamo več pravilno dihati, češ da je naše dihanje hitro in plitko. Vsi smo se rodili s sposobnostjo pravilnega (trebušnega) dihanja, vendar je ob hitrem tempu življenja, stiskah, strahu ipd. zbledela. Večina odraslih diha le z rameni in pljuči, zato se mi je zdelo še toliko bolj pomembno, da v svoje delo vključim ozaveščanje in izvajanje pravilnega diha. Prav tako pa je splošno znano, da je dih tudi prvi pogoj za govor. Sproščen govor pa je eden izmed ciljev učenja jezika.

3.1 DIHALNE VAJE

Dihalne vaje učenci izvajajo na začetku ure, da zgotovimo večji vnos kisika, ali kot minuto za zdravje, kadar jim popusti koncentracija. Otroci izvajajo dihalne vaje v kombinaciji z jogijskimi položaji. Hkrati poskrbim za ustrezen jezikovni vnos oz. »jezikovno kopel«, saj jih skozi vaje vodim s slikovitim opisovanjem v angleščini, ki ga poskušam strniti v smiselno zgodbo.

3.1.1 PRIMER ZGODBE, KI VKLJUČUJE DIHALNE VAJE:

V daljavi vidim veliko drevo. (Otroci se postavijo v jogijski položaj drevesa.)

Zapiha rahel vetrič in zaziblje krošnjo. (Otroci začnejo zavestno dihati – globok vdih in izdih črke S.)

Ker sem utrujena, sedem pod drevo in preberem knjigo. (Otroci sedejo v jogijski položaj pollotosa in navidezno odpirajo in zapirajo knjigo – pokrčene roke, dvignjene v višino ramen. Sledita globok vdih in izdih črke Š.)

V daljavi zagledam delfina. (Otroci roke iztegnejo nad glavo. Med globokim vdihom roke pokrčijo in sklenejo na prsih. Nato sunkovito izdihnejo črko Š in iztegnejo roke nad glavo, kot bi delfin izdihal in oblikoval curek vode.)

Drevesu se približa jezen drvar in poseka drevo. (Otroci združijo dlani, noge so v razkoraku in ob dvigu rok visoko v zrak globoko vdihnejo, ob spuščanju rok pa izdihujejo zvok HA.)

Nenadoma na telesu začutim toploto sonca, umirim se in sprostim. (Otroci globoko vdihnejo in z iztegnjenima rokama narišejo krog po zraku. Ob počasnem spuščanju izdihujejo črko S.)

3.2 DIH IN OBLIKOVANJE GLASOV

Tudi pri tujem jeziku se intenzivno razvijajo predopismenjevalne zmožnosti. Sama dajem večji poudarek zaznavnim sposobnostim na področju slušnega razločevanja in zaznavanja, saj je tudi po učnem načrtu v prvem VIO največji poudarek na poslušanju in slušnem razumevanju.

Otroke spodbudim, da počasi in globoko vdihnejo, pri izdihu pa se osredotočijo na vnaprej določen glas. Kadar izdihujejo samoglasnike, jih spodbudim tudi k vključevanju in izražanju čustev:

- A – izražajo bolečino,;
- E – izražajo neodobravanje,
- I – izražajo odobravanje;
- O – izražajo presenečenje,
- U – izražajo občudovanje.

Izdihovanje soglasnikov uporabimo pri oponašanju ali ponazarjanju naravnih pojavov, živali, predmetov ipd.

- S – sikanje kače,
- Š – šumenje listja,
- C – cviljenje,
- B – odpiranje ust ribe,
- Č – padanje dežja,
- M – medvedje brundanje,
- R – oglašanje zveri ...

Pravilno dihanje naj bi:

- ublažilo stres, odpravilo strah, žalost in jezo,
- okrepilo imunski sistem,
- razstrupilo telo,
- umirilo človeka in dalo potrebno energijo,
- omogočilo razvoj čuječnosti in povezanosti s svojim telesom (Fraser, 2004).

4 RITEM

V učnem načrtu za TJA je zapisano, da naj učenci razvijajo zvočno občutljivost in prepoznavajo ter preizkušajo značilnosti jezika (ritem, intonacija, izgovarjava). Hkrati so predlagane tudi nekatere vsebine iz predmeta šport, pri katerih razvijamo občutek za ritem: gibanje posameznih delov telesa (nihanje, valovanje ipd.), naravne oblike gibanja, ki se izvajajo v določenem ritmu, oponašanje gibanja živali ob ritmični spremljavi itd.

Ritem lahko razumemo kot urejeno zaporedje določenih tonov v glasbi, ritmično lahko izrekamo izštevanko in recitiramo pesem, nizamo določene predmete in v nekem dogovorjenem ritmu se lahko tudi gibamo. Kar pa je v našem kontekstu najpomembnejše, je, da ima vsak jezik svoj ritem. Kako otroka vpeljati v ritem jezika, me je podučila gospa Mija Selič na delavnici Igra je resna stvar, ki jo izvaja že več let v svoji šoli CoolSchool. Predstavila je več različnih načinov, vsak učitelj pa si izoblikuje sebi lastnega in izbere tistega, ki trenutno najbolj ustreza učnemu cilju in skupini učencev.

4.1 RITMIČNO IZREKANJE POVEDI

Učencem najprej predstavim ritem, ki je osnova za določeno stavčno strukturo. Najpogosteje ustvarjamo ritem z lastnimi glasbili, kar pomeni, da uporabimo ploskanje, udarce po kolenih, tleskanje ... Učenci sedijo v krogu in z udarjanjem po kolenih ustvarjajo ritem. Najprej udarijo z dlanmi dvakrat po stegnih in nato namesto tretjega udarca zadržijo roki v zraku. Vsak tretji udarec je zadržan in neslišen, kar omogoča izreko in jasno prepoznavanje določene besede, ki jo utrjujemo. Že v prvem razredu tako urimo različne stavčne strukture, kot so: I am ..., I like ..., This is ..., in tudi vprašanja, kot so: What's your

name?, How are you? itd. Včasih otrok pozabi, kako se poved začne, in če mu pokažem ritem in gib, hitro najde povezavo in v celi povedi odgovori na vprašanje.

4.2 RITMIČNO IZREKANJE IZŠTEVANK IN PESMIC

Otroci prve triade so že po naravi zelo radovedni, v večini znajo dobro oponašati glasove in posnemajo govor odraslega. Radi se igrajo z ritmom, rimami, zabavnimi glasovi, uporabljajo domišljijo, se dobro počutijo, če poznajo rutino, in uživajo v ponavljanju. (Slattery in Willis, 2003)

Učenje izštevank in pesmic je v prvem VIO zelo lahkotno, vključuje gibanje, slikovne ponazoritve, posnemanje, pantomimo ipd.

Ena izmed priljubljenih izštevank je:

GREEN FOR ME, BLUE FOR YOU, SAY HELLO, HOW OLD ARE YOU?

Med bolj priljubljene pesmice, podprte z gibanjem, pa spada pesem o naravnih oblikah gibanja, ki se lahko poljubno spreminja, dopolnjuje in ima melodijo, povzeto po pesmi Mojster Jaka:

WALKIN, WALKING, WALKING, WALKING!

JUMP, JUMP, JUMP,

JUMP, JUMP JUMP!

RUNNING, RUNNING, RUNNING,

RUNNIN, RUNNING, RUNNING!

NOW LET`S STOP, NOW LET`S STOP.

5 ZAKLJUČEK

Standardi in cilji za poučevanje angleškega jezika v prvem VIO so zelo splošno postavljeni in tako omogočajo popolno avtonomijo učitelja pri izbiri vsebin. Če kje, potem lahko pri tem predmetu učitelj vnaša vsebine, metode in pristope, ki so lahko velika dodana vrednost tako na področju gibanja in zdravja kot na področju jezika. Da omenjeni pristopi delujejo, so dokaz otroci, ki nasmejani in polni energije prihajajo k pouku, me na hodniku glasno pozdravljajo v angleškem jeziku, sprašujejo po počutju in še celo po nekaj letih pred pisanjem pisnega preizkusa nekajkrat globoko vdihnejo in nekajkrat zapišejo ležečo osmico, ki jim pomaga pri koncentraciji. Če bo eden od otrok poleg osnovnega angleškega besedišča ponesel v svoje odraslo obdobje tudi zavedanje o pomenu gibanja in dihanja, potem je bilo moje delo dobro opravljeno.

Literatura in viri

1. Fraser, T.,(2004). Joga: Priročnik za učenje joge doma. Tržič: Učila International, za založbo Srečko Mrvar.
2. Videmšek, M. in Visinski, M. (2001). Športne dejavnosti predšolskih otrok. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
3. Slattery, M., in Willis, J., (2003). English for Primary Teachers: A handbook of activities & classroom language. Četrta izdaja. New York: Oxford University Press.
4. BrainGym Slovenija, (2008). Kaj je BrainGym? Dostopno na: <https://www.braingym-slovenija.si/2.1/index.html>
5. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, (2013). Tuji jezik v 2. in 3. razredu: Učni načrt. Dostopno na:

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_TJ_2._in_3._razred_OS.pdf

ALENKA FERENC MLINARIČ
OŠ SVETI JURIJ OB ŠČAVNICI

RAZVIJANJE BRANJA IN PISANJA NA DRUGAČEN NAČIN

Povzetek

V povzetku bom na nekaj primerih, ki jih uporabljam pri pouku predstavila, kako poskušam učencem na različne načine približati branje. Vsak učenec želi biti uspešen pri pouku, branje pa je eden od glavnih dejavnikov, ki mu to omogočijo. In prav je, da mu kot učiteljica omogočim, da delo opravi za odlično.

Želela bi vam predstaviti nekaj načinov, kako poskušam učence 3. razreda motivirati za branje, da začnejo nekoliko bolj posegati po knjigah, ji prebirati ter se zavedati pomembnosti branja. Prav tako bi želela poudariti, da branje nekaterim učencem predstavlja veliko težavo, posledično odpor do učenja in šolskega dela nasploh.

Ključne besede: branje, pisanje, drugačen način, uspeh, medsebojna pomoč

DEVELOPMENT OF READING AND WRITING IN A DIFFERENT WAY

Abstract

In the summary I will present you some of the examples I use trying to bring kids closer to reading. Every student wants to be successful in school, and reading is one of the main factors that make it possible. As a teacher I should make it possible for him to do a great job.

I would like to introduce to you some of the ways how try to motivate 3rd grade students to read, to start reading, and being aware of the importance of reading. I would also like to emphasize that reading is a major problem for some students, leading towards resistance to learning and school work in general.

Keywords: reading, success, writing, different way, success, mutual assistance

1 UVOD

Beseda brati pomeni razpoznavati znake za glasove in jih vezati v besede. Bralec, pa je nekdo, ki bere, torej prepozna znake in jih veže v besede (SSKJ).

Nekoč je bilo branje privilegij bogatih, danes pa je to osnovna pravica vsakega posameznika in osnovno orodje vsakega posameznika, brez katerega ne moremo preživeti. Vendar pa brati ne pomeni samo funkcionalno brati, ampak razumeti besedilo v celotnem njegovem obsegu.

Ker pomembnost bralne zmožnosti zelo vpliva na zmožnost učenja, velik poudarek dajem branju kot takemu ter učenju le-tega. Različne raziskave kažejo, da učenci v današnjem času vedno redkeje segajo po knjigah. Posledica tega je, da imajo učenci težave z učenjem, iskanjem podatkov v knjigah, besedilih, razumevanju prebranega, iskanju bistva v besedilih ter razumevanju besed ali besednih zvez.

Branje še vedno ostaja v šoli najučinkovitejše sredstvo za usvajanje znanja, čeprav se viri informacij hitro spreminjajo. Vsebina šolskih sistemov se je skozi stoletja precej spreminjala, branje pa, kot najpomembnejša sestavina pismenosti in sredstvo učenja, ostaja temeljna sestavina vseh šolskih programov. Branje nam omogoča, da se spremembam lažje prilagodimo. Mediji, ki prinašajo poplavo različnih informacij, zahtevajo od sodobnih bralcev, da branje prilagajajo tej različnosti in ga tudi uporabljajo za različne namene. (Pečjak, S., Gradišar, A. 2002)

In naša naloga, naloga učiteljev je, da učence v čim večji meri spodbudimo, da začnejo brati in jim s tem omogočiti kvalitetnejše življenje.

2 Z BRANJEM REŠUJEMO PROBLEME

Branje je le ena od oblik jezika. Za vse otroke je pomembno, da se naučijo učinkovito uporabljati vse oblike jezika- govorjenje, poslušanje, branje in pisanje. Pri tem učenju potrebujejo zanesljivo oporo tako s strani staršev kot s strani šole.

Učenje branja je kot učenje katere koli druge dejavnosti, poteka vseskozi, z veliko vaje ob pomoči ostalih. Enako kot učenje plesa, vožnje z avtom- otroci razvijajo bralne navade na določeni razvojni stopnji. Na poti do vzgoje dobrega bralca je treba otroka vključevati v sodelovalen odnos z vrstniki in odraslimi, ga naučiti prepoznavati in povezovati glasove in črke, mu predstaviti različne bralne strategije in mu od malih nog ponuditi čim več različnega čtiva. (Dimic, 2010)

3 OTROCI OD 7 DO 9 LET

Na tej stopnji otroci prehajajo od popolne podpore odraslih k neodvisnemu branju. Samostojno pričenjajo prebirati lažja besedila in so bolj samozavestni ob branju težjih knjig.

V tem času je priporočljivo:

- da zasledujemo učenčev interes, ter mu ponudimo knjige, ki se navezujejo na njegovo zanimanje,
- z učenci izdelujemo lastne knjige,
- pred branjem nove zgodbe jih povprašamo, o zgodbi prejšnjega dne, naj jo obnovijo,
- beremo zgodbe v nadaljevanjih, v kolikor je mogoče, jo zaključimo na najbolj napetem delu zgodbe,
- igramo se igro, kaj bi naredil, če bi bil na mestu glavnega junaka,

- z učenci izdelujemo in pišemo voščilnice in vabila, vsebino lahko prepíše ali pasi jo sam izmisli,
- spodbujamo učence, da iščejo informacije v telefonskem imeniku, kuharski knjigi, enciklopediji, na spletu,
- igramo se z besedami, kot so: poišči besedo, ki se rima; nasprotje; beseda z istim pomenom,
- igramo se družabne igre, ki vključujejo branje: Črka na črko, Monopoly, Kviz, ...).

4 TRI KOMPONENTE BRANJA

Dobro branje ni le brezhibno glasno branje. Dober bralec, pod pogojem, da bere sebi primerno besedilo, se odlikuje v vseh treh komponentah branja, kot so:

- primerna hitrost branja;
- glasno branje brez motečih napak;
- razumevanje prebranega.

Hitrost glasnega branja za povprečnega bralca v tretjem razredu je 60 do 80 besed na minuto, s poudarkom na primernem besedilu. Počasnejši bralci preberejo manj ko 60 besed, hitri pa tudi več kot 120. Tisti, ki so zares zelo hitri pa tudi 140 ali več. Ta hitrost, pa je že primerljiva z dobrim odraslim bralcem.

Glavni namen branja je razumevanje. Pogosto se zgodi, da otrok tehnično zelo dobro bere, vendar malo razume. Zato moramo vedno preveriti, ali je otrok prebrano razumel, saj na razumevanju prebranega temelji celoten šolski učni uspeh.

Dober bralec mora zadovoljiti vsem trem potrebam.

5 SOVRAŽIM BRANJE

Branje je ena izmed miselnih aktivnosti, ki je pomemben del vsakdanjika slehernega posameznika. V šoli branje ni pomembno le pri slovenščini, temveč pri vseh ostalih predmetih, saj je branje z razumevanjem glavna predpostavka za uspešno učenje. Če pri začetnem branju opazujemo napredek vseh otrok v enem razredu, hitro opazimo individualne razlike. Nekateri učenci napredujejo počasneje ali skokovito. Starši takih otrok opazijo, da njihov otrok odklanja branje, pa ne zaradi sovraštva do knjig, ampak zaradi težav, ki ga pestijo pri branju.

Učitelji kmalu opazimo, da otroci pri branju izpuščajo, prestavijo, zamenjajo, dodajajo ali ponovijo glas, del besede ali celo besedo, združijo dve ali več besed, okrnijo ali izmaličijo besedo, spremenijo zaporedje besed, preskakujejo vrstice ali se vrnejo v isto vrstico, berejo počasi, netekoče, neritmično, nepravilno naglašujejo, ne upoštevajo ločil ali sploh ne razumejo prebranega besedila zaradi preokupiranosti s prepoznavanjem črk in vezavo glasov v zloge. Zaradi vseh teh težav ti učenci doživljajo pri branju neuspeh, občutek neugodja, nemoči in strahu. Vse to pa povzroči, da se skušajo branju izogniti, kadar je le možno.

5.1 VZROKI ZA TEŽAVE

Težave pri branju se lahko pojavijo zaradi različnih vzrokov:

- pomanjkljivo zaznavanje,
- kratkotrajna pozornost,
- slaba orientacija,

- težave z dešifriranjem,
- težave z razumevanjem, težave z ohranjanjem in priklicem informacij v spomin

5.2 BRALNE IGRICE

Ob takih in podobnih igrah učenec utrjuje branje, ne da bi to občutil kot neko prisilo. Pomembno je, da učenca spodbujamo in pohvalimo že ob najmanjšem napredku. Če naredi napako, ga ne oštevamo, temveč mu damo na voljo ponovni premislek ali skušamo do rešitve priti skupaj na kakšen drug način. Ne smemo pričakovati, da bo učenec po neka aktivnostih vzel v roke knjigo in jo glasno prebral. Veseliti se morama vsakega učenčevega napredka in ga primerjati s prejšnjim znanjem, ne pa učenčevim sošolcem.

Bralne igrice s katerimi spodbujamo branje:

- napiši besedo,
- kitajščina,
- opremljanje sobe,
- naredi, kar piše,
- poišči sliki ime,
- izdelava stripa.

(Kesič Dimic, K. 2010)

6 VEMO, KAJ STORITI

6.1 BRANJE V NADALJEVANJH

Ta način branja uporabim kadar moramo prebrati daljše besedilo. Skupaj z učenci določimo termin branja. Pazim, da so termini kolikor se da redni ter, da z branjem zaključimo na najbolj zanimivem delu. Tako komaj čakajo nadaljevanje zgodbe. V začetku berem jaz, potem pa berejo učenci učenecem. Po prebranem odlomku vsak učenec na list na kratko napiše, kaj se je dogajalo. Zapisi so različni; od bogatih povedi, ki so že skoraj kot kratka obnova, do bolj preprostih ali zapisa samo posameznih besed. Sproti nastaja plakat, na katerega prilepimo zapise. Učenci jih potem še lep čas berejo ter se o zgodbi pogovarjajo. Pred začetkom ponovnega branja se skupaj pogovorimo, kako se je zgodbica končala, oziroma kaj vse se je do sedaj v njej dogajalo.

6.2 PODAJANKA

Za podajanko sem izbrala, prvo leto knjigo Mali povodni mož, drugo leto pa Doktor Jojboli. To sta knjigi, ki ju najdemo kot priporočilo v 3. razredu. V knjigi je precej zgodb, tako, da je vsak učenec prebral eno. Skupaj smo določili čas, ki ga je imel učenec na razpolago, da doma zgodbico prebere. V poseben zvezek je napisal kratko obnovo ali prepisal nekaj stavkov, glede na svojo sposobnost oziroma glede na moja navodila. Prebrano zgodbo je tudi ilustriral. Nato jo na dogovorjen dan predstavil sošolcem. Sproti nastajal plakat, kjer so bile prikazane že predstavljene zgodbice. Preden pa je učenec začel pripovedovati, smo se pogovorili o prejšnji zgodbici in si tako osvežili spomin. Učenci so imeli potem še možnost, da pripovedovalca še kaj vprašajo, v kolikor jih je še kaj zanimalo ali česa niso razumeli.

6.3 MOJA PRAVLJICA

Učencem sem prinesla v razred različne knjige pravljic. Dala sem jih v kotiček. Skupaj smo si pravljice ogledali, se o njih pogovorili ter se dogovorili, koliko časa jih lahko prebirajo, listajo, gledajo ter se o njih pogovarjajo. Na določen dan si je moral vsak učenec izbrati eno pravljico. V šoli so imeli potem dve uri časa, da so jo prebrali. Na plakat so zapisali značilnosti pravljice, ki jih je zasledil v svoji pravljici. Sledil je zahtevnejši del naloge. Glede na svojo pravljico so učenci morali zapisati podobno pravljico v kateri so bili sami glavni junak. Učenci so si pri delu lahko pomagali, si svetovali ter bili kritični prijatelji.

6.4 POSTALI SMO NOVINARJI

Otroci imajo radi živali, saj nanje pozitivno vplivajo. Največ se naučijo, ko jih opazujejo in spoznavajo v njihovem neposrednem okolju z uporabo vseh svojih čutil. Učenci so se zelo razveselili obiska psičke Kale, ki sem jo prinesla v razred ter golobov pismoš Mraka in Lune, ki jih je prinesel učenkin dedek. Pri opazovanju so uporabljali in razvijali različna čutila. Z božanjem so začutili mehko kožo Kalinega kožuha ter Mrakovega in Luninega perja, slišali njihovo oglasanje, jih opisovali po izgledu. Začutili so tudi njihovo razpoloženje. Pogovarjali so se, kaj psička in golobi potrebuje za življenje, s čim se hranijo, kje živijo. Učenkin dedek jih je poučil o zanimivostih golobov pismoš. Pripovedovali so tudi o svojih hišnih ljubljenceh in kako skrbijo zanje doma.

Učenci so v stiku z živalmi uživali, pri pisanju pa so bili zelo domiselni. Nastali so zanimivi opisi. Stavki so bili vsebinsko bogati in slovnično zelo pravilni. Sledili so si v smiselnem zaporedju.

Kala je darilo

V sredo nas je obiskala Kala.

Stara je tri leta. Ima pokončna ušesa, okroglo glavo in lep prijazen pogled. Ko je prišla v učilnico, nas je bila zelo vesela. Videli smo, da je črno rjave barve. Učiteljica je povedala, da je francoski buldog. Je zelo prijazna, okrog nas je skakala, ko smo jo božali, nas hotela lizati, ko pa je imela vsega dovolj se je usedla. Ta dan z njo se je končal tako, da smo se žalostni od nje poslovili.

Brina 3. A

Psička Kala

Kala je francoski buldog. Je majhna in mišičasta psička. Je alergik, zato lahko je samo eno vrsto briketov. Je črno rjave barve. Njena dlaka je mehka. Njene oči so rjave, telo je majhno, ki ga nosijo kratke in močne noge. Ko je prišla v učilnico, se nas je zelo razveselila. Pustila je, da jo božamo. Migala je s svojim kratkim repom. Ko se je naveličala igranja se je ulegla.

Upamo, da še kdaj pride.

Alen 3. A

Presenetila nas je Kala

V sredo nas je presenetila psička Kala. Je zelo pridna psička. Je francoski buldog. Ima glavo, trup in noge, njene oči so rjave. Je rjavo črne barve. Ker je alergik mora jesti samo eno vrsto briketov. Rada pa pije vodo. Živi v hiši, saj je hišni ljubljencek. Nismo vedeli, da bo prišla. Ko je vstopila v učilnico, smo jo začeli božati. Kala je bila vesela nas, mi pa nje.

Kala je najboljši obisk kadarkoli in vedno bo dobrodošla.

Eva 3. A

Mrak in Luna

Danes sta nas obiskal Mrak in Luna. Sta goloba pismonoši. Poznamo 300 vrst golobov, športne in okrasne golobe. Okrasni golobi hodijo na razstave kjer lahko dobijo pokal. Preletijo lahko pot, ki je dolga 1000 km, največja hitrost je 100 km na uro. Samec in samica sta skupaj za vedno. Hranita se s koruzo, pšenico, prosom, sončnicami, koščki opeke in kamenčki. V roku dveh dni samica izvali dve jajci. Valita 20 dni, samica ponoči, samec podnevi. Ko mine pet tednov mladiči odrastejo. Vso perje, ki ga ima na sebi zamenja jeseni. Brinin dedek nam je obljubil, da bo poslikal jajca in slike poslal v šolo, da jih bomo tudi mi videli.

Aljoša 3. a

Mrak in Luna

Danes nas je obiskal Brinin dedek. S seboj je prinesel dva goloba pismonoši. Ime jima je bilo Mrak in Luna. Mrak je črne barve, Luna pa bele. Jedo koruzo, pšenico, proso, sončnice, koščke opeke in kamenčke. Luna bo znesla dve jajci v zaporedju dveh dni. Samica sedi na jajcih ponoči, samec pa podnevi. Mladiče do 10 dni hrani samica. Ko mine 5 tednov so golobi odrasli in jih vržejo iz gnezda. Perje jim izpade jeseni. Njihovi sovražniki so kokoši, orel, sokol, mačka, in kragulj. Brinin dedek nam bo pokazal slike, ko bo samica znesla jajca in ko se mladiči izvalijo.

Eva B. 3. a

Mrak in Luna sta presenečenje

Prišla sta Mrak in Luna. Sta goloba pismonoši. Obstaja 300 vrst golobov. Preletijo lahko do 1000 km, s hitrostjo do 100 kilometrov na uro. Okrasni golobi so razstavnici. Valita oba, samec podnevi, samica pa ponoči. Ko je mladič star pet tednov je odrasel. Mama in oče ga spodita iz gnezda. Vso perje zamenjajo jeseni. Dedek je obljubil, da bo fotografiral mladiče in slike poslal v šolo, da jih bomo videli.

Brina 3. a

Literatura in viri

1. SSKJ
2. Dimic Kesič, K. (2010). Priročnik o branju. ALBA 2000.
3. Pečjak, K, Gradišar, A. (2002). Bralne učne strategije. Ljubljana:Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

KARMEN FERŠ KUKOLJ
OŠ VERŽEJ, ENOTA DOM

ZAGOVORNIK OTROK KOT DODANA VREDNOST SODOBNI ŠOLI

Povzetek

V prispevku predstavljam zagovorništvo otrok, ki ga v Sloveniji izvajamo že od leta 2007 in je vsako leto bolj prepoznavno ter potrebno. Zagovorništvo vodi Varuh človekovih pravic RS in je od oktobra 2017 urejeno tudi v zakonu.

Najmanj je prepoznan v šolah. Šola danes samo še izobražuje, saj za vzgojo nima pristojnosti niti časa. Zagovornik bi v šolah, zavodih in podobnih institucijah lahko marsikdaj pomagal otrokom v stiski, saj bi lahko razbremenil nekaj nalog šolske svetovalne službe. V korist otroka je, da dobi zagovornika čimprej, ko so zadeve še v začetni fazi. Zagovornik je tam samo za otroka. Z njim vzpostavlja zaupen odnos in se z njim pogovarja o počutju, željah in potrebah. Otroku pojasni vse, kar ga zanima o postopkih, v katerih odrasli sprejemajo pomembne odločitve o njem. Zagovornik ni otrokov zakoniti zastopnik, ne pooblaščenec niti odvetnik, je pa njegov glas. Srečanja potekajo enkrat tedensko, od dva do tri mesece, je brezplačno in poteka v kraju, kjer otrok živi.

Ključne besede: Zagovorništvo, otrok, družina, konflikt, ločitev, šola, učenec.

CHILD ADVOCATE AS AN ADDED VALUE OF A MODERN SCHOOL

Abstract

In this article I present the advocacy of children, which we have been implementing in Slovenia since 2007 and is more recognizable and necessary every year. It is headed by the Ombudsman of the Republic of Slovenia, and since October 2017, regulated by law.

It is the least recognized in schools. An advocate could often help children in need in schools, institutions and similar institutions. In doing so, he would not perform the tasks of the school counseling service, but would relieve them considerably. It is for the benefit of the child to get an advocate as soon as possible when matters are still fresh. The advocate is there only for the child and does not solve adult conflicts. He establishes a trusting relationship with the child and discusses his/her feelings, desires and needs. He explains to the child what he or she is interested in about the processes in which adults make important decisions about him/her. The advocate is not the child's legal representative, proxy or lawyer, but his voice. Advocacy does not mean long-term work with the child, as the meetings take place once a week, for two to three months. It is free of charge and takes place in the place where the child lives.

Keywords: Advocacy, child, family, conflict, divorce, school, student.

1 UVOD

V sistem zaščite otrok in mladostnikov sodi tudi OŠ Veržej, enota Dom. Vzgoja tukaj je usmerjena k večanju samostojnosti in kompetentnosti učencev, ki so bili zaradi različnih vzrokov, ko so odpovedali njihovi primarni zaščitniki – starši, nameščeni k nam. Zavedamo se, da ima vsak otrok pravico živeti svoje otroštvo in sooblikovati svojo prihodnost, ne le sprejeti takšno, kot jo narekujejo in predpisujejo pomembni odrasli. Naša osnovna naloga je, da ščitimo osamljene, nemočne in slabotne. In kdo je bolj osamljen, kot otrok, ki je nameščen v zavod? Kdo se čuti v razredu nemočnega, ker ga je sram staršev, ki pijejo? Kdo je otrok, ki v razredu zaspi zaradi nočnih prepirov? Tak otrok se ne zna in niti ne zmore boriti za svoje pravice. Zagovornik je otrokov glas. Je tisti, ki otroke sliši in ne rešuje konfliktov med odraslimi. Zagovornik ni otrokov zakoniti zastopnik, ne pooblaščenec niti odvetnik in ne prevzema nalog CSD ali sodišča ter ne presoja, kaj je največja otrokova korist.

Postopki ali zadeve pred organi in institucijami, v katerih so udeležene družine, so stresni za vse družinske člane, še posebej za otroke, ki pa so hkrati tudi učenci, na kar velikokrat pozabimo. Po podatkih Statističnega urada RS za lansko leto se je ločilo 2387 parov. To pomeni vsak tretji par. Otrok se znajde v situaciji, ko odrasli, starši ali institucije (npr. sodišče, šola, center za socialno delo ipd.) sprejemajo pomembne odločitve, ki bodo vplivale na njegovo prihodnost ali kakor koli drugače spremenile njegovo življenje (npr. kje, s kom in kako bo živel ipd.). In v vseh teh zadevah, kjer je udeležen, ima pravico, da izrazi svoje mnenje, svoje poglede in želje (12. člen KOP). Otrok lahko mnenje izrazi sam ali prek osebe, ki ji zaupa ne glede na starost. O tehtnosti izraženih mnenj pa se presoja v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo. Vsem otrokom v Sloveniji (do 18. leta starosti) je od leta 2007 dana možnost, da mnenje izrazijo prek zagovornika otroka, ki njihovo mnenje prenese pristojnim organom, ki odločajo o njihovih pravicah in koristi. Zagovorniki v teh postopkih okrepijo glas otroka. Varuh zagovorništvo vodi že od leta 2007, sprva kot projekt Zagovornik – glas otroka, od 14. oktobra 2017 pa je zagovorništvo urejeno v Zakonu o varuhu človekovih pravic RS. Slovenija se je k posebni skrbi za otroka zavezala tudi s Konvencijo o otrokovih pravicah in Evropsko konvencijo o uresničevanju otrokovih pravic. KOP v ospredje vseh postopkov postavlja interes otroka in ga obravnava kot samostojnega nosilca pravic. Prednost takšne ureditve je, da izhaja iz pravic otroka, s tem pa omogoča, da se otrok obravnava kot subjekt v različnih pravnih razmerjih.

2 ZAGOVORNIŠTVO OTROK

Zagovorništvo je funkcija zastopanja, ki pomeni govoriti v imenu drugega oziroma zagovarjati njegovo korist. Zagovornik je tisti, ki govori namesto otroka, je njegov glas. Zagotavlja zaupnost in neodvisnost v odnosu z otrokom, skrbi, da se ob sprejemanju odločitev mnenje otroka ne ignorira, je pripravljen, ko ga otrok potrebuje, zastopa njegovo mnenje, odkriva otrokova občutja, poglede in mnenja, pomoč ponudi le tistim otrokom, ki si to želijo in tedaj ko to potrebujejo, sodelovanje z otrokom gradi na odnosu. Je tisti, ki otroku ponudi vse relevantne informacije, ga podpira v njegovem predpostavljajanju in razumevanju.

Otrok lahko zagovornika dobi na podlagi pisne pobude (predlog). Število pobud je približno 70 na leto. Zagovornika prejme letno 60 otrok na podlagi pobud, ki so utemeljene. Približno 10 pobud je neutemeljenih, in sicer ko otrok namesto zagovornika potrebuje terapevtsko obravnavo na različnih področjih, npr. pri pedopsihiatru, psihologu, ko potrebuje skrbnika za posebni primer ali ko je žrtev kaznivega dejanja. Varuhu lahko pobudo pošlje vsakdo, ki

meni, da otrok ne more uresničiti pravice, da izrazi svoje mnenje v postopku ali zadevi, v kateri je udeležen. Pobudo lahko poda tudi otrok sam. Otrok zagovornika najhitreje dobi, če se s tem strinjata oba starša in je pobuda utemeljena. Največ pobud je s strani staršev, CSD in sodišč, manj s strani otrok. Primeri utemeljenih pobud (2010–2017): 41 % – stiki s starši, 16,5 % – predodelitev otroka, 8,7 % – razvezni postopek, 6,9 % – odvzem otroka iz družine in drugo (nasilje v družini, rejništvo, zavod). Varuh imenuje zagovornika otroka s seznama zagovornikov – na podlagi soglasja otroka, starejšega od 15 let, soglasja obeh staršev ali zakonitih zastopnikov. Zagovornika lahko imenujeta tudi center za socialno delo z odločbo ali sodišče s sklepom.

Zagovornik in otrok se praviloma srečujeta enkrat tedensko. Srečanje traja največkrat eno uro, lahko tudi več ali manj, odvisno od otrokovega razpoloženja, počutja in starosti. Postopek zagovorništva praviloma traja od dva do tri mesece oz. 8–10 srečanj in ne pomeni dolgoročnega spremljanja otroka. Poteka v bližini kraja, kjer otrok prebiva, v mirnem prostoru, ki je primeren za pogovore (npr. v prostorih knjižnice, šole, mladinskih centrov), ne smejo pa to biti otrokovi stanovanjski prostori. Velikokrat se z otrokom pogovarjamo tudi v naravi, kjer med sprehodom ali igro svojo stisko doživljajo manj boleče in z druge perspektive ter so zato tudi bolj sproščeni in neobremenjeni. Zagovorništvo je brezplačno. Zagovornik z otrokom vzpostavi zaupen odnos in se z njim pogovarja o počutju, željah in mnenjih, ki bi jih otrok rad sporočil odraslim (staršem, šoli, sodišču, CSD). Otroku na razumljiv način pojasni vse, kar ga zanima o postopkih, v katerih odrasli sprejemajo pomembne odločitve o njem, in če otrok želi, ga zagovornik lahko spremlja na pogovor k osebam, ki odločajo o njegovi prihodnosti, npr. na sodišče. Če otrok želi, lahko svoje mnenje napiše v obliki izjave. V otrokovo korist je, da dobi zagovornika čim prej oz. ko nastopi težava in so postopki še v začetni fazi. Zagovornik ne more zagotoviti, da bodo uresničene vse otrokove želje, lahko pa zagotovi, da bo naredil vse, da jih bodo slišali tisti, ki odločajo o njem.

Varuh zagotavlja delovanje mreže zagovornikov, ki jo sestavljajo zagovorniki in območni koordinatorji, ki so razdeljeni po regijah, in sicer za celjsko in koroško območje ter Zasavje, za Dolenjsko, Posavje in Belo krajino, za gorenjsko območje, za goriško območje, za Ljubljano in okolico, za Notranjsko, Kras in Južno Primorsko ter za SV del Slovenije. Največ primerov je v Ljubljani in okolici, sledi SV Slovenija ter gorenjsko področje. Varuh odloča tudi o utemeljenosti pobude za imenovanje zagovornika in izbere najustrežnejšega zagovornika za otroka. Območni koordinator s sodelovanjem varuha vodi in usmerja delo zagovornikov po vsej Sloveniji. Zagovorniki delo opravljajo prostovoljno in so posebej usposobljeni za pogovore z otroki in pridobivanje njihovega mnenja ter za predstavitev mnenja otroka v posameznih postopkih in zadevah, v katerih se odloča o otrokovih pravicah. Trenutno je aktivnih 63 zagovornikov, njihova povprečna starost je 45 let, prevladujejo ženske. Izobraževanje traja eno leto, vključeni so tudi v supervizije in intervizije. Zagovorniki opravljajo delo zagovorništva poleg svojih rednih služb. Zagovorništvo opravljajo profili, ki so po osnovni izobrazbi največkrat socialni delavci, socialni in specialni pedagogi, psihologi ter pravniki.

2.1 UČINKOVITO ZAGOVORNIŠTVO

Otroke vidimo kot majhne, vesele, cmerave in pridne, vendar so v resnici vsi samo otroci. Mnogi so prepričani, da vsi otroci dobijo enako obravnavo in da socialni položaj staršev, barva kože in spol ne vplivajo na odnos strokovnjakov do posameznega otroka. Za učinkovito zagovorništvo pa je potrebno prepoznati, da so nekateri otroci še posebno

ranljivi zaradi že doživetih osebnih prikrajšanosti in zlorab, hendikepa ali socialnega položaja. Prav ranljivi otroci pa dobijo manj pozornosti strokovnjakov, zanje velja, da so pogostejše žrtve fizičnih, psihičnih in spolnih zlorab in imajo nižji prag tolerance do nasilja ter praviloma ne dobijo ustrezne pomoči. Med njih prištevamo: otroke, ki živijo v zavodih, otroke, ki težko navežejo stike z drugimi otroki, otroke, ki jih starši izkoriščajo za pridobivanje ekonomskih koristi (za delo), otroke, ki so veliko sami, otroke, ki so fizično in vidno hendikepirani, prestrašene in negotove otroke.

Otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, fizično ovirani otroci, otroci revnih staršev in romski otroci so pogosto obsojeni na življenje v institucijah. Njim verjamejo še manj kot drugim. Na žalost slepi in gluhi ne morejo sami preprečiti zlorab, saj ne vidijo ali slišijo storilcev, ne vedo, kaj se jim dogaja, ne morejo pobegniti, kričati. Določeni strokovnjaki njihove zgodbe minimalizirajo (ne ve, kaj dela, saj je prizadet). Še vedno velika večina ljudi verjame, da se zlorabe v šolah, bolnišnicah, stanovanjskih skupinah in zavodih dogajajo le med vrstniki. Zagovorništvo bi ravno v teh ustanovah moralo biti še bolj učinkovito in ažurno.

Po šolah imamo vedno več otrok, ki potrebujejo dodatno strokovno pomoč, ki vključuje različne profile. Tudi zagovornik bi bil dobrodošel, predvsem v smislu opolnomočenja, informiranja in časovne neobremenjenosti. Bil bi v pomoč svetovalnim delavcem, ki so velikokrat preobremenjeni, saj se večja vedenjska problematika. Pojavljajo se »brezmejni« otrocki, ki so do vstopa v šolo živeli brez omejitev, bili glavni in v središču pozornosti, in otroci, ki so projekt staršev, ter vedno več otrok ločenih staršev. Dokazano je, da razveze vplivajo na učno uspešnost, saj se otroci težje posvetijo učnemu delu in jim le-to ni več tako pomembno, saj se ukvarjajo s svojimi občutki krivde, izgubo varnosti in enega od staršev. Razvijajo strategije preživetja. Otroci ločenih staršev imajo tudi več čustvenih in vedenjskih težav, so bolj žalostni in depresivni, imajo slabše razvito socialno spretnost, več posegajo po alkoholu in drogah, imajo slabo samopodobo. Starši jih v svojih težavah in v vojni s partnerjem ne vidijo in ne slišijo. Ti otroci imajo dokazano tudi znižano koncentracijo, motnje spanja in razpoloženja. Učinkovit zagovornik bi take otroke osvobodil občutka krivde, jih razbremenil in poučil, da se ločujeta starša in da ima še vedno pravico do obeh, do njune ljubezni in varnega razvoja.

Pogostokrat otroci z razvezo izgubijo tudi del sorodstva, predvsem na strani enega od staršev. Zmanjša se jim socialna mreža, kjer so imeli poslušalca in zaupnika (stari starši, ostali sorodniki, sorojenci). Zagovornik bi lahko to praznino vsaj delno zapolnil. Razveze bolj neugodno vplivajo na fante, saj so še vedno vzgojeni tako, da ne jočejo, ne kažejo čustev in se prav zato obnašajo bolj agresivno in imajo težave v medsebojnih odnosih. Deklice se bolj zapirajo vase, so zaskrbljene. Za učinkovito zagovorništvo v šolah bi bilo torej potrebno zagotoviti zagovornika, ki bo imel občutljivost in znanje za prepoznavanje ranljivih otrok, ki prepogosto niso prepoznani kot žrtve ali kot otroci v stiski.

2.2 TEMELJI ZAGOVORNIŠTVA

Temeljna naloga zagovornika je opolnomočenje otroka, kar pomeni, da otrok nastopa v vlogi subjekta in da se sliši njegov glas v pravem pomenu besede in v vseh postopkih, ki ga zadevajo. Zagovornik ne govori, kaj je najboljšo za otroka, ampak mu omogoča informacije, ki mu pomagajo razumeti njegovo življenje in ga tako ščitijo pred zlorabo in slabo prakso. Otroci predolgo časa niso bili slišani, čeprav so vedno na različne načine opozarjali nase.

Velik poudarek je tudi na ozaveščanju, saj se zavedamo, da sodelovanje z otrokom zahteva socialno učenje, ne le zagovornikov, ampak tudi šolstva, staršev in celotne družbe.

2.3 TEŽAVE ZAGOVORNIŠTVA

Večina otrok ima občutek krivde zaradi razmer v družini ali pa izražajo bojazen, da bi enemu izmed staršev z izražanjem svojih želja povzročili bolečino. Ne zavedajo se, da bodo vedno otroci staršev in da ločitev pomeni ločitev od partnerja, ne od otrok. Ne razumejo, da se vloga staršev nikoli ne konča. V teh primerih so pomembni postopnost, graditev zaupanja, pomoč pri razbremenitvi.

V zagovorništvu se srečujemo tudi s pritiski nekaterih staršev na zagovornike ali koordinatorje, ker ne zmorejo sprejeti volje otroka, ki je drugačna, kot so pričakovali. Nekateri starši, pa tudi nekateri strokovni delavci, so razočarani tudi zato, ker pričakujejo od zagovorništva veliko širše poslanstvo kot glas otroka. Težko sprejmejo, da se zagovornik ne opredeljuje do izjave, ampak jo posreduje dobesedno. Na zaključnem srečanju moramo izjavi otroka nameniti veliko pozornosti in starše opozarjati, da je potrebno upoštevati otrokovo voljo, saj je bila ta posredovana z namenom, da se ga sliši. V dolgotrajnih primerih opazamo, da bi bila resnična pomoč otroku mogoča le, če bi pomagali tudi staršem z vključitvijo v ustrezno svetovanje. Premalo je tudi poudarka na odgovornosti staršev.

Otroci na začetnih srečanjih ne dojemajo, zakaj bi bilo dobro, da izrazijo svoje želje, mnenje in stališča, saj tega niso bili navajeni ali pa se njihovo mnenje do sedaj nikoli ni slišalo, kaj šele upoštevalo. Zgodi se tudi, da otrok zaradi pritiska enega od staršev odkloni nadaljevanje zagovorništva.

3 ZAGOVORNIK OTROK KOT DODANA VREDNOST SODOBNI ŠOLI

Otroci, ki imajo probleme, najsi gre za ločitev ali nasilje v družini, zanemarjanje ali druge tegobe, marsikdaj nimajo sogovornika in zaupnika. Gre za primere, v katerih se je otrok znašel v težavah, ker zadeve niso delovale tako, kot se od družine pričakuje. Starši ne zmorejo pomagati svojemu otroku in mu škodijo, zato je treba zaradi koristi otrok poskrbeti za ustrezne oblike zastopanja. Tudi šola in učitelji preprosto nimajo časa za otroke v stiski, ker jih preganjajo učni načrti. In ker šteje vsak otrok, ki je že izvorno šibkejša oseba, je naša dolžnost, da ga zaradi nezrelosti in neizkušenosti v pravnih razmerjih zagovarjajo drugi, odrasli posamezniki oziroma zagovorniki. V vsakem primeru pa kljub vsemu velja, da zagovornik deluje avtonomno (ne pa kot uslužbenec staršev), v korist otroka in je njegov glas.

Menim, da je v sodobnem času – ko ni časa za posameznika, za učenca, ki je tudi otrok v stiski, –zagovorništvo otrok nujna oblika pomoči otroku, staršem, šoli ter institucijam.

4 PRIMER DOBRE PRAKSE

Predstavljam primer deklice (9 let), katerih starši so se razvezali 2015. Po ločitvi so bili stiki določeni tako, da na stikih deklice in očeta ni bil prisoten starejši polbrat, zaradi neprimerne telesnega stika, ki se je dogajal med otrokoma. Starša sta bila napotena, da si poiščeta pomoč in svetovanje, deklica pa je bila vključena v obravnavo pri psihologinji. Ta obravnava je bila izvedena in zaključena. Po treh letih tako vodenih stikov, oče je oče želel stike spremeniti, saj ni več videl razloga, da ob stikih s hčerko ne bi smel biti prisoten tudi njen polbrat in je zato predlagal sodnega izvedenca. Poleg poročila sodnega izvedenca bo

CSD pridobil še poročilo šole in psihologinje, ki je deklico obravnavala ter vključil zagovornika.

Na pobudo CSD sem prevzela primer zagovorništva za omenjeno deklico. Oba starša sta podala pisno soglasje. Na uvodnem srečanju sta bila seznanjena s potekom in načeli zagovorništva, še posebej sta bila opozorjena, da sem namenjena izključno deklici. Opravili sva devet srečanj, ki so potekala od julija do konca septembra 2018. Srečanja smo s starši planirali tako, da deklica z njimi ni bila preveč obremenjena, tudi v počitnicah in ko je bila v šoli v naravi. Dopuščali smo, da si odpočije po obveznostih (balet), zato so se občasno pojavljali daljši presledki, ki pa so bili dobrodošli, saj je nekatere stvari tako lažje predelala in premislila. Srečanja sva po večini opravili zunaj, v naravi, saj ji je to najbolj ustrezalo, le v primeru slabega vremena ali ob pisanju izjave, sva se zatekli v prostore knjižnice. Srečanja so trajala najmanj eno uro. Ko je jahala in se družila s konji, tudi več.

Na srečanja sta mi jo pripeljala oba starša. Med tednom jo je vozila mama, z očetom pa smo se lahko dobivali samo ob vikendih, ker ima takrat določene stike in živi v Ljubljani. Na starše sem se vedno lahko zanesla.

Z deklico sva vzpostavili zaupen odnos, kar sta mi večkrat omenila tudi starša. Vsakega srečanja se je veselila, znala je ločiti delo ter zabavo (jahanje). Najprej sva opravili pogovore v smeri njenih želja in hotenj, potem so pogovori stekli tudi o drugih temah. Deklica je za svoja leta zelo zrela in čustveno inteligentna. Videlo se je, da se starša z njo veliko pogovarjata in ukvarjata. Iz pogovorov je bilo razvidno, da je pri mami bolj uglajena, pri očetu pa razigrana. Povedala je, da je bolj odprta z mamo, ker z njo živi. Očeta zaradi sramu - ne strahu, ne vpraša določenih stvari. Tudi na Ljubljano ima lepe spomine, ko so še skupaj živeli tam. V času najinih srečanj je ozavestila tudi, da ni odgovorna za ravnanja in dejanja drugih (polbrat). Razume očeta, a si želi le njega, ne pa tudi stikov s polbratom.

Izjavo sva oblikovali postopno, v okviru celotnega postopka zagovorniškega primera. V njej je izpovedala svoje želje glede oseb, ki jih zaznava kot pomembne v svojem življenju in vplivajo na njeno počutje. Izrazila je naslednje:

- stiki ostanejo takšni, kot so;
- večkrat si želi k očetu v Ljubljano, vendar le, ko bo zagotovljeno, da polbrata ne bo zraven;
- želi spremeniti priimek, lahko pa ima oba;
- da bi se z očetom in polbratom pozdravljala s »petko«.

Z zagovorništvom je deklica dobila zagotovilo, da bodo z njenimi željami oz. izjavo seznanjeni tisti, ki odločajo o njej in njeni prihodnosti. Bila je slišana, a z zavedanjem, da bo upoštevana le, če bodo presodili, da je to res najboljše za njo.

V srečanjih, ki sva jih opravili, se je deklica opolnomočila tudi pri vsakodnevnem šolskem delu, saj je zadovoljen otrok seveda tudi zadovoljen učenec, ki ni obremenjen s tistim, česar ne (z)more ali ne zna sam rešiti. Deklica je postala je bolj komunikativna, pa tudi na učnem področju je napredovala, kar se je videlo na njenem učnem uspehu.

ZAKLJUČEK

Otrok je bil dolga desetletja »pomaniššan odrasli«, čeprav vemo, da je otrokov svet zelo drugačen od sveta odraslih. Otroku je najpomembnejša ljubezen njemu pomembnih odraslih. In velikokrat jih ravno »pomembni« prizadenejo, povzročijo bolečino in jih prezrejo. Da ne omenjamo, kolikokrat otrok ne slišijo prav tisti, ki so za to poklicani: strokovni delavci, učitelji, sodniki.

Veseli me, da v OŠ Veržej, enoti Dom, srečujem otroke, ki so že bili deležni pomoči zagovornikov, saj so pri nas nameščeni otroci iz celotne Slovenije. Večina otrok ima z zagovorniki pozitivne izkušnje in lepe spomine. Nekateri otroci so tudi tukaj že bili deležni zagovorništva.

Kot zagovornica delujem že enajsto leto. Pomagala sem skoraj dvajsetim otrokom in poudariti želim, da moram biti pri delu z njimi izredno pozorna opazovalka in strpna poslušalka, saj le tako lahko zaznam ne le besedna sporočila, ampak tudi telesne, psihične in vedenjske pojave.

Na koncu želim poudariti še, da zagovorništvo ni položaj, ki ga nekdo pridobi s študijem, ampak je osebna naravnost in vrednostni sistem, ki je oprt na znanja in spretnosti zagovorništva ter je velika dodana vrednost sodobni šoli.

Literatura in viri

1. Jenkole, M., 2012. Otrokove pravice s poudarkom na koristi otroka in njegovi pravici, da je slišan, ter vloga zagovornika pravic otroka ob tem. V: Jenkole, M., Kuzmič N. in Hvastja Rupnik, L. Zagovornik – Glas otroka. Ljubljana: Varuh človekovih pravic. (21–30).
2. Marčič Maruško, J., 2012. Uvodna beseda. V: Jenkole, M., Kuzmič N. in Hvastja Rupnik, L. Zagovornik – Glas otroka. Ljubljana: Varuh človekovih pravic. (7–8).
3. Pavlovič, Z., 2012. Pravice otrok, pravice staršev. V: Jenkole, M., Kuzmič N. in Hvastja Rupnik, L. Zagovornik – Glas otroka. Ljubljana: Varuh človekovih pravic. (9–18).
4. Rop, M., 2012. Socializacija, vzgojni slogi in čustveno doživljanje ranljivih otrok. V: Jenkole, M., Kuzmič N. in Hvastja Rupnik, L. Zagovornik – Glas otroka. Ljubljana: Varuh človekovih pravic. (43–54).
5. Splošna deklaracija o človekovih pravicah. Dostopno na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic/>
6. Špolad Grča, A., 2012. Vključevanje otrok v strokovno delo – kako pristopiti k otroku? V: Jenkole, M., Kuzmič N. in Hvastja Rupnik, L. Zagovornik – Glas otroka. Ljubljana: Varuh človekovih pravic. (61–66).
7. Varuh človekovih pravic. 2018. 23. letno poročilo Varuha človekovih pravic Republike Slovenije. Ljubljana: Tiskarna Cicerio.
8. Videmšek, P., Zaviršek, D., in Zorn, J. 2002. Inovativne metode v socialnem delu. Ljubljana: Študentska založba.
9. Zaviršek, D., 2012. Ranljivi otroci: Največji izziv otroških zagovornikov. V: Jenkole, M., Kuzmič N. in Hvastja Rupnik, L. Zagovornik – Glas otroka. Ljubljana: Varuh človekovih pravic. (119–122).
10. Zaviršek, D., 2012. Zagovorništvo otrok in zagovorniška drža. V: Jenkole, M., Kuzmič N. in Hvastja Rupnik, L. Zagovornik – Glas otroka. Ljubljana: Varuh človekovih pravic. (69–74).

MIHAELA FIKE

OŠ PESNICA

KREATIVEN, AKTIVEN IN ZADOVOLJEN UČENEC

Povzetek

Vedno bolj se zavedamo pomena izobraževanja, šolskega sistema, ki učence vzgaja in izobražuje. Pomembno je, da posvetimo pozornost vsakemu učencu posebej in mu s tem omogočimo, da se razvije v skladu s svojimi zmožnostmi. Govorništvo je v današnjem času pomembna dejavnost, zato učenci razvijajo zmožnosti enosmernega sporazumevanja, in sicer tvorijo pri pouku besedilo določene vrste in govorno nastopajo. Znanja, ki jih pridobijo pri govornem nastopanju, lahko koristno uporabijo v nadaljnjem življenju. Nadarjeni učenci na OŠ Pesnica imajo tudi izven rednega pouka možnost, da se vključijo v različne dejavnosti, pri katerih lahko izrazijo svoje talente in razvijajo nadarjenost, predvsem pa lahko spoznajo, kaj vse lahko s svojimi sposobnostmi dosežejo. Sodelovali so pri pripravi razstave in svoje delo povzeli in osmislili še v raziskovalni nalogi.

Ključne besede: slovenščina, govorni nastop, nadarjeni, raziskovalna naloga

CREATIVE, ACTIVE AND SATISFIED PUPIL

Abstract

We are getting more and more aware of the importance of education, the school system that brings up and educates pupils. It is important that we pay attention to each pupil individually and to enable him or her to develop according to his or her abilities. Nowadays, public speaking is an important activity, which is why pupils develop abilities of one-way communication, forming text of a certain type and do the performance of speaking in class. The knowledge they gain from public speaking can be useful in their later life. Gifted pupils at the Pesnica Elementary School also have the opportunity to engage in various activities beyond their regular teaching, in which they can express and develop their talents, and above all, they can get to know what they can achieve with their abilities. They participated in the preparation of the exhibition, summarized, and gave the meaning to their work in a research assignment.

Keywords: Slovene, public speaking, gifted pupils, research assignment

1 UVOD

Živimo v času, ko postaja izobrazba vedno pomembnejša, zato se vedno bolj zavedamo tudi pomena izobraževanja, šolskega sistema, ki učence vzgaja in izobražuje. Pomembno je, da posvetimo pozornost vsakemu učencu posebej in mu s tem omogočimo, da se razvije v skladu s svojimi zmožnostmi.

Tradicionalne metode učenja z enosmernim podajanjem znanja ne zadovoljujejo več potreb današnjih učencev. Učenje, ki je omejeno samo na pomnenje in reproduciranje podatkov, ni dovolj učinkovito. Podatki, informacije, znanja, pridobljena na tak način, gredo hitro v pozabo. Pogosto se tudi dogaja, da učenci čakajo, da bodo dobili čim več že pripravljeno, da jim ni treba razmišljati, delati, sodelovati z drugimi ... Naša naloga je, da učencem privzgojimo, da je lepo in nadvse pomembno tudi dajati in ne samo prejemati; tako bomo storili nekaj v njihovo dobrobit.

Znanje morajo učenci sami pridobiti, sami morajo priti do spoznanj. Raznolik, pester, ustvarjalen pouk vključuje učenčevo mnenje, ga vodi ter usmerja k temu, da na podlagi predhodnega znanja in izkušenj gradi znanje. Spodbudno učno okolje, ki ga na tak način ustvarimo, je pravzaprav izziv in priložnost za vse učence. Kdaj, kako in koliko se bodo posamezniki spoprijeli z njim, v upanju da se bodo, ne vemo, vemo pa, da smo jim dali edinstveno priložnost, da začnejo graditi svoje znanje. Tako pridobljeno znanje, spretnosti in veščine omogočajo kakovostnejše znanje. Učitelj deluje v vlogi mentorja in išče ter ustvarja situacije, v katerih učenec z aktivnostjo, s svojo dejavnostjo nadgrajuje znanje. Učitelj vzpodbudi v učencu aktivnost tako, da v njem vzbudi miselno aktivnost, radovednost, vedoželjnost in mu omogoča lastno raziskovanje. Takšen učenec bo nato gradil in nadgradil svoje znanje (Maretič Požarnik, 2000).

2 GOVORNI NASTOP PRI SLOVENŠČINI

Prvi primer dobre prakse je povezan z govorništvo, ki je v današnjem času pomembna dejavnost, kajti marsikdo ima težave z javnim nastopanjem. Če se naučimo nastopati pred javnostjo že v otroštvu, se izognemo marsikateri stresni situaciji kasneje v življenju. Naše učence želimo naučiti nastopanja, da ne bodo imeli treme in da bodo solidni, če že ne dobri govorci. Učence učimo teh spretnosti med drugim tudi s pomočjo govornih nastopov, ki jih v celoti pripravijo in izvedejo v šoli. Govorni nastop je skupek besedne in nebesedne komunikacije. Vsak učenec posebej se mora kot govorec zavedati, da pri govornem nastopanju ni pomembno le, kaj in kako govori, temveč tudi, kako bo svoj nastop izvedel. Dober govorni nastop zahteva temeljito pripravo, zato je potrebno poznati posamezne stopnje priprave.

Na predmetni stopnji spoznajo učenci vrste besedil (opis kraja, opis države, razlaga naravnega pojava, opis in oznaka osebe), ki jih predstavijo v obliki govornega nastopa. Učenci se odločijo med temami, ki jih damo na izbiro oz. jih skupaj določimo. Podamo jim navodila in predstavimo kriterije ocenjevanja. Preden se začnejo pripravljati na govorni nastop, se pogovorimo o strategijah in načelih učinkovitega govornega nastopanja, ta načela in strategije pred sporočanjem in med njim tudi dosledno uresničujejo. Na začetku je zelo pomembno, da si vzame vsak posameznik dovolj časa, da zbere gradivo, ki ga bo uporabil. Pri delu uporabljajo knjižne vire, podatke pa lahko iščejo tudi na spletu. Vse potrebno gradivo prinesejo k pouku, zbirajo informacije, razvrstijo gradivo in ga razčlenijo. Izpišejo pomembnejše podatke (ključne besede) in oblikujejo miselni vzorec. Že pri tej stopnji priprave nadzorujemo njihovo delo, če so vključili vse pomembne podatke.

Nato oblikujejo besedilo in ko je zapisano, ga pregledamo ter podamo povratno informacijo. Sprotna povratna informacija o izdelku je izjemno pomembna, vedno pa temelji na strokovnih utemeljitvah. Učenci so kritični sami do sebe, posplošene pohvale jim ne pomenijo veliko. Ko učenec začuti, da sam odloča, koliko in kako bo še posegal v besedilo, je to zanj nova spodbuda, ki se je praviloma loti resno in odgovorno ter doseže večji napredek. Učenci po potrebi popravijo, dopolnijo, spremenijo in dajo besedilo ponovno v pregled. Šele ko smo zadovoljni z njihovim delom in so s svojim delom zadovoljni tudi oni sami, se začnejo besedilo učiti. Razmisliti morajo tudi o sami izvedbi govornega nastopa. Med govornim nastopom govorijo prosto, čim bolj zborna in naravno ter upoštevajo jezikovno ustreznost in pravilnost. Pazijo tudi na ustrezno rabo vidnih, pa tudi zvočnih spremljevalcev govornenja. Učence sprva navajamo, proti koncu šolanja pa je že ustaljena praksa, da pojasnijo izbiro teme govornega nastopa. Po govornem nastopu kritično vrednotijo svoj nastop in nastop sošolcev, utemeljujejo svoje mnenje in predlagajo možne izboljšave.

Učiteljeva priprava je za tako delo zelo pomembna, saj mora učencem ne le predati bogato znanje in jih uriti v različnih spretnostih, ampak jih je treba usposobiti tudi za to, da se bodo v različnih učnih okoljih znali učiti. Ni naključje, da je učenje učenja postalo ena od ključnih kompetenc. Sestavljajo jo odnos do učenja, veščine učenja in znanje. Znanje zajema širono področje védenja o svetu okoli nas, učenje učenja pa poudarja tudi znanje o samem sebi kot učencu. Metod učenja se učenci učijo predvsem izkustveno. Učiti se se učijo predvsem od nas učiteljev, pa tudi drug od drugega. Učitelj prevzame vlogo moderatorja, učencem da navodila, jih pri učenju opazuje, po potrebi usmerja in jim sproti podaja povratno informacijo.

Uspešno učenje se ne meri le z ocenjevanjem oz. z ocenami; merilo uspešnega učenja je kakovost samega procesa učenja in kakovost pridobljenega znanja, kjer je v ospredju ustvarjalnost, uporabnost v novih situacijah in globlje razumevanje.

3 NADARJENI UČENCI

Drugi primer prakse, ki ga bom v nadaljevanju predstavila, je delo z nadarjenimi učenci. Vsak otrok je edinstven in vsak otrok ima pravico, da razvije svoje potenciale. Današnja šola naj bi bila usmerjena v celovit razvoj vsakega posameznega otroka in razvoj njegovih potencialov. Spodbuja sprejemanje in razumevanje otrokovih potreb, interesov, sposobnosti in želja.

Ker nadarjeni niso homogena skupina, ampak se vsak nadarjen učenec razlikuje od drugega, ni recepta, kako naj poteka delo z njimi, da bomo vsem omogočili optimalni razvoj. Zato nadarjeni učenci v šoli, da bi lahko razvijali svoje sposobnosti, potrebujejo poleg običajnih učnih programov tudi njim prilagojen pouk in dejavnosti.

Nadarjeni učenci potrebujejo posebno pozornost, drugačne vzgojno-izobraževalne pristope, drugačne učne oblike in metode, drugačne naloge in zadolžitve, predvsem pa spodbudno okolje ter možnost, da svoje potenciale, potrebe in interese razvijejo do najvišje možne stopnje. Metode in oblike dela naj bi spodbujale razvoj višjih oblik mišljenja, samostojnost, odgovornost in sodelovalnost. Spodbujali naj bi tudi razvoj ustvarjalnih sposobnosti in takšnih osebnostnih lastnosti, ki bodo nadarjenemu omogočile sodelovanje z drugimi, razvijale pogum za tveganje, spoštovanje drugačnosti in strpnosti. Za razvijanje odgovornosti je nujno, da učenci čimbolj sodelujejo pri načrtovanju dela in vrednotenju rezultatov (Bezić, 2006).

Pomembno je, da otroku nudimo primerno okolje, da se bo njegova nadarjenost lahko optimalno razvila. Spodbudno okolje učencem omogoča, da se osredotočijo na svoje interese in pobude, da preskušajo svoje zamisli. Delo v takem okolju pri učencu krepi razvoj zaupanja, samozaupanja, iniciativnosti, empatije in avtonomnosti. Pomembne so spodbude iz okolja, ki otroka obdaja, osebe, s katerimi je v vsakdanjem stiku, odnos, ki ga ima s temi osebami, vzgoja, ki je deležen, ter zgledi in spodbude, ki jih dobi od zanj pomembnih oseb. Otrok ima lahko še tako velike potencialne, vendar jih mogoče ne bo nikoli razvil, če mu pri tem ne bomo pomagali in ga vzpodbujali.

Nadarjen učenec v šoli potrebuje možnosti hitrejšega napredovanja, vključenost v dejavnosti, ob katerih se ne dolgočasi in mu predstavljajo izzive, razvoj samostojnih učnih strategij ter mentorja, ki mu svetuje. Nadarjeni ob razvijanju svojih potencialov potrebujejo učitelje, ki razumejo njihove potrebe po dodatnem učenju ter sodelovanju v raznih obogatitvenih dejavnostih (Juriševič, 2012).

Vsak nadarjen učenec ima svojevrstne, drugačne potrebe. Njegove interese in zmožnosti pa lahko razvijamo na različne načine. Nadarjeni učenci na OŠ Pesnica imajo tudi izven rednega pouka možnost, da se vključijo v različne dejavnosti, pri katerih lahko izrazijo svoje talente in razvijajo nadarjenost, predvsem pa lahko spoznajo, kaj vse lahko s svojimi sposobnostmi dosežejo. Ena izmed teh dejavnosti, ki je bila učencem ponujena, je bila sodelovanje pri pripravi razstave o Ivanu Cankarju, ki se je razširila in zaključila z raziskovalno nalogo. Raziskovalno delo je oblika šolskega dela, pri kateri učenci razvijajo svoje interese in pridobijo pomembno življenjsko izkušnjo.

3.1 RAZSTAVA »ROMAL SEM PO ŠIROKI CESTI«

V počastitev 100. obletnice Cankarjeve smrti smo sodelovali v skupnem projektu Oddelka za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, Prve gimnazije Maribor in OŠ Pesnica ter pripravili razstavo o Ivanu Cankarju z naslovom Romal sem po široki cesti. Namen razstave je bil osvetliti pomen in vlogo Ivana Cankarja, njegovega življenja in dela za slovenski prostor. Pri strokovnem delu priprave razstave so sodelovali tudi naši nadarjeni učenci, ki so ob pomoči študentk in ob vodenju mentoric pripravili vsebinski del razstave, ki prikazuje življenje in delo Ivana Cankarja.

Najprej so se morali temeljito seznaniti z življenjem našega modernista in nato povzeti bistvene podatke ter jih predstaviti po življenjskih postajah, in sicer od Vrhnike do Ljubljane, vse do Dunaja in nato do Rožnika in Ljubljane. Seznanili so se tudi z besedili, ki jih je Cankar ustvarjal na področju poezije, proze, dramatike in esejistike. Svoje raziskovalno delo so zaključili z iskanjem slik v literaturi in na spletu, s katerimi so popestrili predstavitev življenja in dela. Vsebinski del razstave, pri katerem so sodelovali, je bil predstavljen na izvirnih panojih na razstavi.

Ostali sodelujoči so razstavo obogatili z gledališkimi listi in plakati premier gledaliških uprizoritev Cankarjevih dram ter izborom prevodov desetih Cankarjevih del. Na otvoritev razstave na naši šoli so se nadarjeni učenci morali pripraviti, saj so izvedli za učence po razredih in ostale obiskovalce voden ogled po razstavi, sodelovali pa so tudi pri pripravi programa za otvoritev razstave.

3.2 RAZISKOVALNA NALOGA »ZAČELO SE JE S SKODELICO KAVE«

Življenje in delo Cankarja so nadarjene učenke povzele, razširile in osmislile še v raziskovalni nalogi in tako zaokrožile ter nekako zaključile Cankarjevo leto na naši šoli. Preden so se

seznanile s projektom in Ivanom Cankarjem, so sicer za njega že slišale, vendar o njem niso vedele veliko. Povezovala so ga s skodelico kave. Že pri sodelovanju pri pripravi razstave so spoznale življenje in delo Ivana Cankarja. Želele so ga približati še ostalim učencem, saj neradi sežejo po njegovih knjigah. Z raziskovalno nalogo so tudi želele:

- ugotoviti, kako najraje učenci zadnje triade naše šole obravnavajo umetnostna besedila pri pouku slovenščine,
- ugotoviti, koliko učenci zadnje triade poznajo Ivana Cankarja,
- raziskati, kako učenci zadnje triade razumejo Cankarjevo prozo,
- na osnovi ugotovitev podati predloge za obravnavo del Ivana Cankarja v osnovni šoli.

Namen naloge je bil raziskati, ali učenci zadnje triade razumejo sporočilnost proznih besedil Ivana Cankarja in kako jim omenjena besedila približati na njim ljubi način.

V teoretičnem delu so prikazale življenje in delo Ivana Cankarja, ki je nastalo s pomočjo preučevanja literature in virov. Drugi del je sestavljen iz dveh delov. V prvem delu so učence zadnje triade s pomočjo ankete povprašale, kako najraje obravnavajo umetnostno besedilo pri pouku slovenščine. V drugem delu so na osnovi pridobljenih rezultatov pripravile učne ure v vseh razredih zadnje triade, in sicer so v 7. in 8. razredu učencem želele približati črtico Skodelica kave, v 9. razredu pa črtico Bobi. Z anketo so pridobile njihovo mnenje in jo s pomočjo grafov tudi analizirale.

4 ZAKLJUČEK

Nadarjeni učenci in njihovo obsežno delo, povezano z Ivanom Cankarjem, so dokaz, da šola, ki se učencu prilagaja, vzpodbuja njegov razvoj in ustvarjalnost, omogoča, da se posameznik razvija v skladu s svojimi zmožnostmi. Ne moremo pričakovati, da bodo vsi učenci dosegli enake vzgojno-izobraževalne cilje, še manj, da jih bodo dosegli po enaki poti. Zato je pomembno, da pri pouku in ostalih dejavnostih upoštevamo vsakega posameznika ter da nadarjenim učencem poleg običajnih učnih vsebin ponudimo tudi njim prilagojen pouk in dejavnosti, pri katerih lahko razvijajo svoje sposobnosti. Le tako lahko dosežemo, da vsak otrok napreduje tako hitro in daleč, kot zmora, da lahko uresniči svoje želje, interese in potrebe. S tem oblikujemo učenčevo zaupanje vase, v svoje lastne sposobnosti, krepimo njegovo zavest, da višje zmožnosti odgovorno zavezujejo k večjemu delu.

Literatura in viri

1. Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli, koncept, 1999. Ljubljana: MŠŠ: Zavod RS za šolstvo.
2. Poznanovič, M., 2011. Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
3. Zakon o osnovni šoli (ZOsni-1). Dostopno na: <https://zakonodaja.com/zakon/zosni> [18. 8. 2019].
4. Juriševič, M., 2012. Nadarjeni učenci v slovenski šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
5. Maretič Požarnik, B., 2000. Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.
6. Bezić, T., Blažič, A., Brinar Huš, M., Boben, D., Marovt, M., Nagy, M. in Žagar, D., 2006. Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

ANJA FRANK

OŠ DRAGOTINA KETTEJA, ŽUPANČIČEVA ULICA 7, 6250 ILIRSKA BSITRICA

IGRIVE DEJAVNOSTI FONOLOŠKEGA ZAVEDANJA PRI POUKU ANGLEŠČINE V 1.VIO

Povzetek

Učenci se angleščine učijo od 1. razreda dalje. Učijo se tujega jezika ne da bi bili še opismenjeni v slovenščini. Šola je bila vključena v prvi krog nacionalnega projekta uvajanja prvega tujega jezika-angleščine v 2. razred in iskali smo najboljše možnosti za učinkovito učenje tujega jezika pri najmlajših učencih. Velikokrat smo se spraševali, če smo na pravi poti. Po vseh posvetih znotraj stroke smo si bili enotni, da je učenčeva starost šest ali sedem let primerna za začetno učenje tujega jezika. Soglasni smo bili, da je bolj kot kdaj poučevati, ključno razjasniti in si odgovoriti na vprašanje kako poučevati.

Skozi leta poučevanja angleščine v prvem in drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju (VIO) smo se trudili iskati najboljše možne pristope, metode in aktivnosti, ki omogočajo učencem najučinkovitejše učenje angleščine. V prispevku se bomo osredotočili in na primerih dejavnosti spoznali, kako spodbujati in razvijati fonološko zavedanja od prvega do tretjega razreda.

Ključne besede: angleščina, prvo vzgojno izobraževalno obdobje, fonološko zavedanje (FZ), dejavnosti FZ

A PLAYFUL APPROACH TO PHONOLOGICAL AWARENESS IN ENGLISH THROUGHOUT EARLY ENGLISH LEARNING

Abstract

Students learn English from 1st grade. They learn a foreign language without being literate in Slovene. We were involved in the first round of the national project of introducing the first foreign language-English to the 2nd grade and looking for the best opportunities for effective learning of the foreign language to the youngest students. We have wondered what is the right way to learn a language. After all the consultations within the profession, we shared the same opinion that a student's age of six or seven years is suitable for initial foreign language learning. We agreed that more than ever, it is crucial to clarify and answer the question of how to teach.

Through the years of teaching English in the first and second educational level, we have tried to find the best possible approaches, methods and activities that enable students to learn English most effectively. In this article we will focus on examples of activities to learn how to encourage and develop phonological awareness from first to third grade.

Keywords: English, first educational level, phonological awareness, phonological awareness activities

1 UVOD

Otrokom pred vstopom v šolo še ni potrebno znati brati in pisati. Da bi bili otroci ustrezno pripravljene na šolo, potrebujejo trdne temelje zgodnje pismenosti, ki jim omogočajo, da pri kasnejšem učenju branja in pisanja nimajo večjih težav, prav tako pa jim lahko omogočajo doseganje boljših učnih uspehov. Veščine zgodnje pismenosti lahko spodbujamo pri otrocih že od tretjega leta dalje, v nekaterih primerih pa lahko te veščine pričnemo spodbujati tudi prej.

Učenju branja in pisanja na ravni osnovne pismenosti namenimo razmeroma kratko obdobje v našem življenju, vendar pa nas tako ali drugače zaznamuje za celo življenje. Dobra osnovna pismenost omogoča razvoj pismenosti na višjih ravneh razumevanja in razvoj funkcionalne pismenosti ter učenje in s tem razvoj na različnih drugih področjih človekovega delovanja. In nasprotno, posameznik, ki ima težave pri branju in pisanju, zaostaja za svojimi vrstniki, kar sčasoma vodi v popolno izgubo motivacije za branje in učenje.

Številne raziskave, ki so preučevale soodvisnosti med glasovnim zavedanjem ter učenjem branja in pisanja, so potrdile, da je glasovno zavedanje vzročno in vzajemno povezano z učenjem branja in pisanja, saj je značilno za dobre bralce, medtem ko je pomanjkljivo glasovno zavedanje stalno prisotno med slabimi bralci. (Hempenstall, 1999, Barrus Smith, Simmons in Kameenui, 1995)

Razvijanje fonološkega zavedanja pozitivno vpliva na začetno učenje branja in pisanja, pri učencih s težavami pri začetnem opismenjevanju pa je celo ključnega pomena. Z ustreznimi dejavnostmi je mogoče razvijati fonološko zavedanje pri učencih.

2 SPORAZUMEVALNE SPRETNOSTI V 1.VIO

Glede razvijanja zgodnje pismenosti, si zastavljamo več vprašanj, in sicer: Za kaj sploh gre pri fonološkem zavedanju? Kje in kako začeti? Kakšne dejavnosti izvajati?

Angleščine se začnejo učiti učenci, ki še niso opismenjeni v slovenščini in so v določenem času (1., 2. in 3. razred) angleščini izpostavljeni le govorno in slušno. V tem obdobju razvijajo občutek za angleške glasove in slušno razumevanje ter eksperimentirajo z govorjenjem angleščine. Šele nato se začnejo v angleščini tudi opismenjevati.

Soočimo jih s tem, da se morajo naučiti brati in pisati v angleškem pisnem sistemu, ki je precej zahtevnejši od slovenskega ter pri katerem nimajo tako dobre slušno-govorne osnove, kot so jo imeli pri opismenjevanju v slovenščini, zato ni čudno, da imajo mnogi učenci pri tem nemalo težav. Naloga nas učiteljev je, da zahteven proces usvajanja branja in pisanja v angleščini, ki ima tako rekoč »popolno neskladje med glasovi in pisnimi ustreznicami« (Skela, Sešek in Dagarin Fojkar, 2009: 228), učencem olajšamo.

Usvajanje zmožnosti branja in pisanja v angleščini je za slovenske učence izredno zahteven proces. Ko se začnejo opismenjevati v angleščini, so namreč v precej drugačni situaciji kot takrat, ko se začnejo opismenjevati v svojem maternem jeziku –slovenščini.

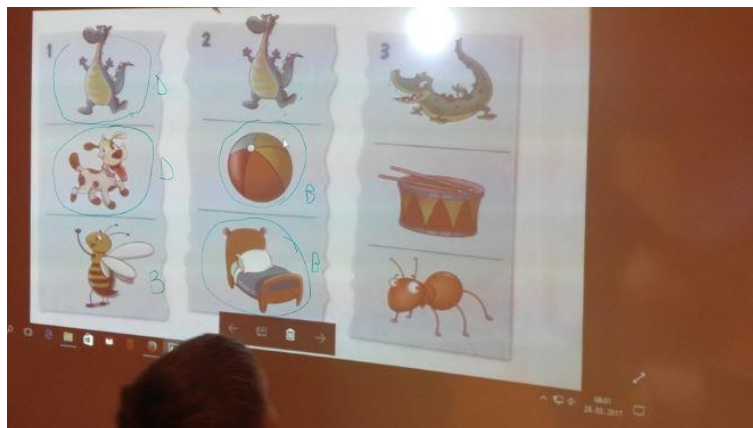
Učenci v prvih letih učenja angleščine izkusijo, razumejo in uporabijo jezik v simuliranih okoliščinah in medsebojni komunikaciji. Poudarek je na spodbujanju in razvijanju govornih in slušnih spretnosti/zmožnosti, proti koncu tretjega razreda pa se postopno vključujeta tudi branje in pisanje kot podporni spretnosti/zmožnosti.

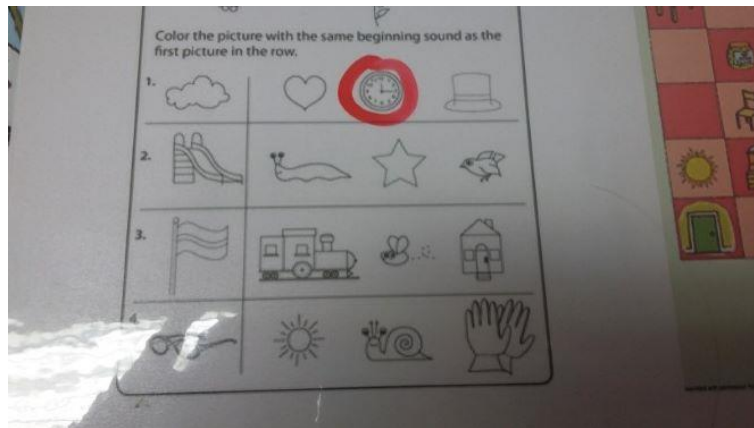
3 GLAS, ZLOG, BESEDA

Pri pouku angleščine v prvem VIO posvečamo igri z glasovi veliko pozornost. Še posebej pomembna pa je vrsta spretnosti povezanih s prepoznavanjem glasov – strokovnjaki temu rečejo fonološko zavedanje in fonološko procesiranje. V grobem gre za to, da zna otrok govor razdeliti na besede, zloge, posamezne glasove, kasneje pa glas ali zlog izpustiti, ga zamenjati, besede rimati in podobno. Nekateri otroci občutek za glasove razvijejo mimogrede in brez napora, še posebej pri otrocih z disleksijo pa žal temu ni tako. Izkazalo se je, da imajo otroci s šibkim občutkom za glasove praviloma tudi velike težave pri učenju branja in pisanja. Če pri otroku fonološko zavedanje ni dozorelo samo od sebe, mu moramo nujno pomagati, da osvoji potrebne veščine. Brez njih se namreč ne bo mogel uspešno lotiti opismenjevanja. Zavedanje glasov lahko razvijamo prek različnih zabavnih aktivnosti. Učenci se prek petja pesmic in izrekovanja izštevank, ugank srečajo z rimami, nato se postopoma naučijo prepoznavati glasove v besedah, zlogovati besede, nato sledijo aktivnosti na ravni besednega prepoznavanja in branja do zapisa. Poleg občutka za glasove trenirajo tudi delovni spomin in usmerjanje pozornosti ter strategije razčlenjevanja besed. V nadaljevanju bomo predstavili bomo različne igrive dejavnosti in vaje namenjene urjenju fonološkega zavedanja v 1.VIO. Dejavnosti so prilagojene otrokovi starosti in zmožnostim. Poimenovanja dejavnosti smo ustvarili z učenci in se lahko spremenijo, če učenci najdejo primernejše poimenovanje. Nabor dejavnosti je prikazan po razredih.

3.1 PRIMERI DEJAVNOSTI 1. IN 2. RAZREDU

- Kratke in dolge besede v poskok
Iskanje dolgih in kratkih besed. Dejavnost učenci izvajajo v gibanju, in sicer ploskajo, skačejo, udarijo z nogo/po mizi, postavljajo zamaške, sličice, črke). Učenci poslušajo izgovorjeno besedo in dolžino besed prikažejo gibalno.
- Poišči rimo-Prepoznavanje in tvorjenje rim (npr: Cat-hat)
Pri tej dejavnosti upoštevamo načelo postopnosti. V 1. in 2. razredu ponudimo učencem le slike in poiščejo rime-ilustracije v 3. razredu pa sliko in besedo.
- Hop, hop beseda-Členjenje povedi na
Učenci v 1. in 2. razredu število besed v povedi prikažejo s poskoki, udarci, pokrovčki, kockami...
- Glasovni detektiv-Razločevanje enakih prvih/zadnjih glasov

- Kje je glas?-Prepoznavanje mesta glasov v besedi
Učenec s pokrovčkom/zamaškom označi ustrezni vagonček, mesto, kjer se glas nahaja. (npr./g/ glu /r/ chair)

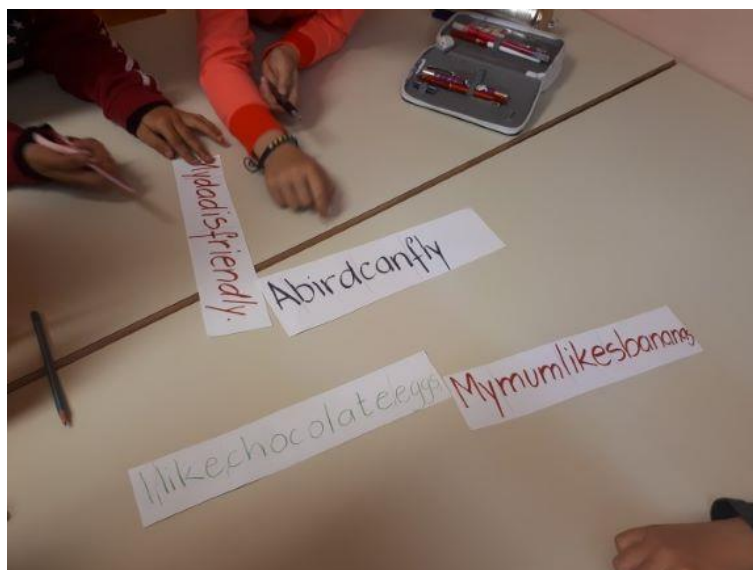

- Išči, išči, pa boš našel-Tvorjenje besed na dani glas. (prvi/zadnji)
Učenci sami tvorijo besede, ki se začnejo na dani glas. Besede povemo ustno, učenci povedo svoj primer besede z enakim glasom na začetku ali na koncu besede.
- Prepoznavanje in ločevanje specifičnih glasov
Z učenci vadimo izgovorjavo specifičnih glasov, ki jih v slovenščini ni. Dejavnost v 1. in 2. razredu poteka preko slikovnih predlog ali realnih predmetov.
- Branje slikopisov
Učenci berejo slikopise, ki jih sami ustvarijo in izdelajo. Pozorni smo na izgovorjavo angleških besed in smiselno vezavo besed v povedi.

3.2 PRIMERI DEJAVNOSTI V 3. RAZREDU

- Poišči rimo-Prepoznavanje in tvorjenje rim (npr: ring-king)
Pri tej dejavnosti upoštevamo načelo postopnosti. V 3. razredu to dejavnost nadgradimo, in sicer tako, da učenci iščejo rime z branjem oziroma s pomočjo slike in besede. Z učenci vse sličice oziroma zapise najprej skupno preberemo, šele nato delajo učenci sami, v skupini, v paru.
- Razčlenjevanje besedne verige
Učenci v 3. razredu igrajo igro Wordsearch. V dolgi povedi brez presledkov poiščejo posamezne besede.

- Kje je glas?
Prepoznavanje mesta glasov v besedi.
Učenci odključajo /označijo ustrezno mesto, kjer se glas nahaja.
- Išči, išči, pa boš našel-Tvorjenje besed na dani glas. (prvi/zadnji)
Učenci sami tvorijo besede, ki se začnejo na dani glas. Besede povemo ustno ali pa jih učenci sami preberejo.

- Tvorjenje aliteracij- aaa, bbb
Učitelj pove dve ali tri besede, ki se začneta z istim glasom. (npr. Lucy likes lollipops.)
Učenci tvorijo podobne primere.
- Glaskovanje, Preštejmo glasove
Učenci s pomočjo žetonov, pokrovčkov glaskujejo besede in štejejo glasove.
- Združevanje glasov v besedo, Ugani besedo
Učitelj glaskuje, učenec poveže glasove v besedo.
- Menjava glasov v besedi, Naj nastane nova beseda
Glaskujemo besedo. Kaj bi nastalo če zamenjamo prvi/zadnji glas? CAT-Hat, Cat-Cap, cat-cut. Učenci berejo že zapisane besede ali iščejo svoje primere.
- Razporejanje besed po abecedi
- Prepoznavanje krajših besed v daljših (snowflake, snowdrop, pencil-case, book-case...)

Dejavnosti fonološkega zavedanja potekajo v manjših skupinah, po postajah, v parih ali individualno. Vzgojno-izobraževalno delo mora biti skrbno načrtovano. Dejavnosti so lahko kratke in so le del posamezne učne ure (uvod, del osrednjega dela, zaključni del) ali pa so vpete v celo učno uro. Učenci morajo dobiti jasna navodila za delo v skupinah in natančne pojasnitve o poteku dejavnosti. Učni pripomočki naj bi bili različni, in sicer slikovni material, slušni posnetki, IKT.... S skrbno načrtovanim delom zagotavljamo primerno dinamiko za delo, povečamo motivacijo za učenje in zagotovimo boljše in trajnejše pomnjenje. Za učinkovito izvedbo dejavnosti je potrebna visoka zbranost učencev, da lahko sledijo dejavnostim in jih pravilno izvajajo, saj v nasprotnem primeru dejavnost ne doseže zastavljenega cilja.

4 ZAKLJUČEK

Zgodnje uvajanje tujega jezika v šolsko obdobje ostaja za učitelje velik izziv. Poznati moramo učinkovite pristope, ki bodo otrokom omogočili holistično spoznavanje tujega jezika in ki bodo obenem pripomogli k boljšemu glasovnemu procesiranju tako prvega kot tujega jezika.

Ugotavljamo, da je smiselno v učenje angleščine v 1. vzgojno-izobraževalno obdobje poleg vseh vsebin, ki se povezujejo z ostalimi predmetnimi področji, razvijati sposobnosti fonološkega zavedanja. Učenci se najprej vključujejo v govorno sporazumevanje in šele nato v pisno, zato se je pred učenjem simbolov (črk) najprej treba posvetiti razvijanju spretnosti poslušanja in fonološkega zavedanja (v nadaljevanju FZ) (Dagarin Fojkar et al. 2011, 8).

Številne raziskave so potrdile, da sposobnosti fonološkega zavedanja (FZ) pomembno in zanesljivo napovedujejo poznejšo bralno zmožnost otrok in da jih z ustreznim programom lahko pri otrocih izboljšamo. Razvijanje FZ v drugem oz. tujem jeziku utrjuje in dodatno razvija FZ v prvem jeziku, zato lahko tudi s sistematičnim razvijanjem sposobnosti FZ v tujem jeziku prispevamo k zmanjšanju težav pri začetnem opismenjevanju tako v maternem kot v tujem jeziku pozneje v osnovni šoli.

Literatura in viri

1. Barrus Smith, S., Simmons, D.C. in Kameenui, E.J. (1995a). Synthesis of Research on Phonological Awareness: Principles and Implications for Reading Acquisition. <http://idea.uoregon.edu/~ncite/documents/techrep/tech21.html> (12.7.2001).

2. Dagarin Fojkar, Mateja, Sešek, Urška, Skela, Janez. 2011. Sounds and Letters. Ljubljana: Tangram.
3. Hempenstall, K. (1999). Hey, stop, children, what's that sound? The Australian. 8/11/1999. 21. <http://rmit.edu.au/departments/ps/staffpgs/hempens.htm> (25.6.2001).
4. Pevec Semec, K., Andrin A. idr (2013). Učni načrt TUJ JEZIK V 2. IN 3. RAZREDU. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport : Zavod Republike Slovenije za šolstvo
5. Skela, J., Sešek, U. in Dagarin Fojkar, M. (2009). Opismenjevanje v tujem/drugem jeziku na zgodnji stopnji. V K. Pižorn (ur.), Učenje in poučevanje dodatnih jezikov v otroštvu (str. 220–245).Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
6. Vse fotografije so lasten vir (avtorica fotografij Anja Frank).

MELITA FRANKO
GIMNAZIJA MURSKA SOBOTA

FILM KOT UČNI PRIPOMOČEK PRI POUKU ZGODOVINE

Povzetek

Težava današnjih učnih načrtov je obilica učne snovi, ki jo je potrebno posredovati dijakom v zelo kratkem času. Kljub pomanjkanju časa pa se vseeno najdejo različni načini, da dijaki svoje znanje pridobivajo pa tudi nadgrajujejo izven učilnice oz. na način, ki jim lahko pomeni hkrati tudi sprostitev in zabavo. Eden izmed takih učnih pripomočkov pri pouku zgodovine je uporaba filma. Veliko dijakov preživlja prosti čas pred televizorjem ob gledanju filmov vseh žanrov in zakaj se iz njih ne bi nekaj tudi naučili. Ob profesorjevem vodenem gledanju filma so dijaki bolj pozorni na vsebino filma, na njegovo sporočilno vrednost, začnejo razmišljati o določenih vprašanjih, ki se jim porajajo skozi film. In ravno to je cilj, da dijaki na zanimiv način pridobivajo znanje in hkrati ob gledanju filmov postajajo kritični opazovalci dogajanj v preteklosti in danes. Seveda pa je potrebno opozoriti tudi na »pasti« filmov, kar se kaže v ločevanju zgodovinskih dejstev od namišljenih podob v filmu.

Ključne besede: film kot učni pripomoček, filmska vzgoja, koristno preživljanje prostega časa, aktiven in kritičen dijak

THE MOVIE AS A LEARNING TOOL IN HISTORY CLASSES

Abstract

The problem of curriculum these days is the amount of material that needs to be presented to students in very short time. Despite the lack of time there still are different ways for the students to gain their knowledge as well as upgrade it outside classrooms which also involves relaxation and fun. One of these tools is using movies in history classes. Many students spend their free time watching movies of different genres so why not take advantage of that and learn from them as well? If a teacher guides students through a movie, the students are more attentive of its plot, its message and they start to think about different questions that arise while watching it. And precisely that is the goal: not only do the students gain knowledge in an interesting way, but they also become critical thinkers about the events in the past and the present. Yet we also need to be aware of the fact that they have to distinguish between historical facts and artistic freedom in movies.

Keywords: the movie as a learning tool, movie education, beneficial spending of free time, active and critical student

1 UVOD

Danes smo priča številnim hitrim spremembam na vseh področjih našega življenja in temu se mora prilagajati tudi šolski sistem. Skozi leta lahko opazimo, da se je šolstvo nenehno prenavljalo. Spreminjalo se je pojmovanje znanja, učenja in poučevanja. Učitelji niso mogli poučevati tako kot včasih. Medtem ko je v preteklosti učenje temeljilo le na pomnjenju nekih zgodovinskih dejstev, se danes trudimo, da bi bilo učenje proces izgrajevanja in osmišljanja določenih znanj.

Učitelj tako poskuša novo znanje posredovati z novimi metodami in oblikami dela, ki omogočajo interaktiven odnos tako med dijaki kot tudi med učiteljem in dijaki. Dijaki v sodobni šoli morajo biti bolj aktivni, svoje pridobljeno znanje sami nadgrajujejo, povezujejo, kritično razmišljajo, učitelj pa jih pri tem samo vodi, usmerja. Tudi novi učni načrti za zgodovino spodbujajo aktivno vlogo dijakov pri pouku zgodovine, ko učitelj ni več samo podajalec snovi, ampak usmerja učni proces tako, da motivira dijake k samostojnemu pridobivanju znanja. (Potočnik, 2017)

2 SODOBEN DIJAK – AKTIVEN, KRITIČEN, USTVARJALEN

Konkretno pri predmetu zgodovina zato poskušamo novo znanje pridobivati z uporabo različnih zgodovinskih virov, ki jih dijaki sami skušajo analizirati, proučevati oz. ovrednotiti njihovo vrednost, dijake peljemo na teren, konkretno na strokovne ekskurzije, sodelujemo z lokalnimi in tudi drugimi institucijami, ki se ukvarjajo s proučevanjem preteklosti (arhivi, muzeji, knjižnice), vedno več je projektne dela, pri katerem se dejansko v ospredje postavljajo dijakova pobuda, ustvarjalnost, samostojnost, pa tudi sodelovanje znotraj timskega dela.

Sodobne učne metode pri takem delu torej vzpodbujajo aktivno samostojno delo učencev pri pouku in domačem delu. Učitelj pa je pri takem delu mentor, ki dijake usposablja za samostojno pridobivanje znanja. Dijaki so sistematično vključeni v učni proces od načrtovanja do evalvacije.

2.1 SODOBNE UČNE METODE PRI POUKU ZGODOVINE

Dragan Potočnik med sodobne učne metode uvršča naslednje metode.

1. Metoda samostojnega dela učencev z različnimi zgodovinskimi viri.
2. Metoda dela na terenu – obisk arhiva.
3. Metoda dela na terenu – obisk muzeja.
4. Metoda dela na terenu – ekskurzije.
5. Metoda igre vlog in simulacija.
6. Uporaba sodobne komunikacijsko-informacijske tehnologije – uporaba interneta.
7. Samostojno in skupinsko raziskovanje preteklosti v okviru projektne dela. (Potočnik, 2017)

V prispevku bom predstavila eno izmed teh sodobnih učnih metod, in sicer metodo uporabe sodobne komunikacijsko-informacijske tehnologije, ko lahko tudi z uporabo interneta pridobivamo različne filme z zgodovinsko tematiko in jih uporabimo pri pouku zgodovine.

2.2 KLJUČNE KOMPETENCE ZA VSEŽIVLJENJSKO UČENJE

Veliko šol je trenutno vključenih v projekt PODVIG (Krepitev kompetence podjetnosti in spodbujanje prožnega prehajanja med izobraževanjem in okoljem v gimnazijah). V okviru tega projekta se spodbuja predvsem podjetnostno kompetenco ali samoiniciativnost in podjetnost. Poleg omenjene podjetnostne kompetence so ključnega pomena še

- pismenost ali sporazumevanje v maternem jeziku;
- jezikovna kompetenca ali sporazumevanje v tujih jezikih;
- matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji;
- digitalna pismenost;
- osebna, družbena in učna kompetenca ali učenje učenja;
- socialne in državljske kompetence;
- kulturna zavest in sposobnost izražanja.

To je osem evropskih ključnih kompetenc, ki jih je 18. decembra 2006 v posebnem priporočilu o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje objavil Evropski parlament in svet. (Učni načrt zgodovina, 2008)

Veliko večino teh kompetenc sem skušala doseči tudi ob uporabi filma kot učnega pripomočka.

3 IGRANI FILMI PRI POUKU ZGODOVINE

Kot profesorji zgodovine imamo na razpolago bogate tehnične možnosti in dobre učne pogoje za nazorno prikazovanje zgodovine. Uporabljamo lahko slikovno gradivo raznovrstnih avdiovizualnih sredstev, elementov iz zgodovinskih filmov na televiziji, dokumentarnih kulturno-zgodovinskih in arheoloških reportaž ipd. Osredotočila se bom le na uporabo igranih filmov v treh različnih situacijah:

- a) vključenost v projekt »Poučevanje evropske zgodovine s filmom«;
- b) delavnice za učence osnovnih šol na gimnaziji;
- c) izbirna ura pri predmetu zgodovina.

Film lahko uporabimo kot učni pripomoček, saj tako dijakom na zanimiv in nazoren način predstavimo določena zgodovinska dejstva. Vendar pa se moramo zavedati, da ima uporaba filma pri pouku zgodovine tako prednosti kot slabosti. Zvočni in video viri naj bi res poživiljali pouk zgodovine, vendar je treba tudi ta vir omejiti, da ne bi bilo opazovanje površno. Vse videno in povedano je potrebno dodatno argumentirati. Ob koncu gledanja je seveda potrebna tudi analiza videnega. (Potočnik, 2017)

3.1 PREDNOSTI UPORABE FILMOV PRI POUKU ZGODOVINE

Danes živimo v času, ko nam tehnologija omogoča, da lahko kadarkoli pogledamo katerikoli film. Pogledamo si ga lahko po televiziji, v kinematografih, različni spletni portali ponujajo programe, preko katerih si izberemo določeni film. Za veliko ljudi to danes pomeni med drugim tudi koristno preživljanje prostega časa. Skratka, filmi so vsem nam danes dostopni bolj kot kadarkoli prej v zgodovini. Vendar je gledanje filma doma lahko popolnoma drugačno kot vodeni ogled filma, ko profesor mora dijake opozoriti na določene posebnosti, ki jih dijaki sami doma med gledanjem filma niti ne opazijo oz. prepoznajo.

Dobro je, če učitelj dijakom pred ogledom filma pove, kateri so cilji ogleda filma, kaj od dijakov pričakuje po ogledu filma, na kaj naj bodo pozorni med ogledom, kaj naj bi dijaki pridobili z ogledom filma. S tem učitelj dijakom da vedeti, da je tudi ogled filma med

poukom ali ob kakšni drugi priložnosti učenje. Če se od dijakov pričakuje, da bodo med ogledom pasivni, potem filmu ne bodo posvetili polne pozornosti. (Preradović, 2017)

3.2 SLABOSTI UPORABE FILMOV PRI POUKU ZGODOVINE

Prednost uporabe filmov pri pouku zgodovine je torej nadgradnja pridobljene učne snovi pri pouku, bolj nazorna uprizoritev določenih pojavov oz. procesov za lažje razumevanje. Vendar pa je potrebno izpostaviti tudi slabosti – učitelj mora biti previden, da v filmu izpostavi morebitne netočnosti, da dijaki znajo ločiti zgodovinsko dejstvo od namišljenih oseb, dogodkov, pojavov. Kot učitelji moramo poudariti, da namen zgodovinskih filmov ni to, da bi bili zgodovinsko natančni, ali da bi služili kot izobraževalno gradivo, ampak da gre za zabavo gledalcev v kinematografih in doma pred televizijskimi zasloni. Zgodovinski filmi večkrat vsebujejo elemente, ki niso zgodovinsko natančni, ampak (po mnenju režiserja) izboljšajo zgodbo in povečajo priljubljenost filma. Poleg tega režiserji zato, da bi izboljšali film, nekoliko priredijo zgodovinska dejstva, da bolj ustrezajo zgodbi, ki jo želijo prikazati, zanemarijo določena dejstva in dogodke, da bi skrajšali zgodbo; več zgodovinskih oseb združijo v eno, da gledalcev ne bi zmedli s preveč imeni in v zgodbo dodajo ljubezenski zaplet, ki se v resnici ni zgodil. Če učitelj netočnosti ne izpostavi, potem lahko dijaki mislijo, da je film zgodovinsko natančen, ker so ga gledali v šoli. Če so ga pokazali v šoli, potem že mora biti natančen. (Preradović, 2017)

4 PRIMERI DOBRE PRAKSE

4.1 PROJEKT »POUČEVANJE EVROPSKE ZGODOVINE S FILMOM«

Nosilec mednarodnega projekta, naslovljenega Poučevanje evropske zgodovine s filmom, je bilo Italijansko združenje uprizoritvenih umetnosti (AGIS), ki je sodelovalo s partnerskimi organizacijami iz preostalih sodelujočih držav – Irske, Bolgarije, Romunije in Slovenije.

S projektom so organizatorji želeli okrepiti priljubljenost evropskega filma med srednješolci in oplemenititi kakovost pouka evropske zgodovine.

Projekt je v Sloveniji vodil Zavod za uveljavljanje vizualne kulture Vizo, ki že vrsto let izvaja kulturne in vzgojno-izobraževalne dejavnosti na področju filma in drugih vizualnih medijev.

Pravijo, da je namen filmske vzgoje predvsem otroke in mlade naučiti gledati filme celostno in kakovostno ter jim izostriti kritični pogled. Za ustrezno razumevanje filma (ali drugih avdio-vizualnih izdelkov) jim je potrebno pomagati tudi z dodatnimi vsebinami (pogovori, predavanja, delavnice itd.), ki jim bodo omogočile artikulacijo lastnega mnenja. (VIZO, 2013)

Projekt se je osredotočal na šolski predmet zgodovina in je s pomočjo filma skušal poglobiti in tako dopolniti kakovost njene izvedbe. Obenem je bila naloga projekta tudi razvoj in krepitev filmske vzgoje.

S filmi, ki so bili prikazani, so želeli med dijaki poglobiti razumevanje poteka pomembnih, prelomnih dogodkov v evropski zgodovini, kot so revolucije, vojne, preseljevanja, družbena gibanja, pomembne zgodovinske osebnosti, kulturne težnje in pomembni dogodki s področja kulture.

Poudarjen je bil tudi pedagoški pristop, saj projekt ni temelji le na podajanju informacij ex cathedra, temveč je vzpodbujal tudi razvijanje praktičnih veščin dijakov, s pomočjo katerih se bodo lažje izoblikovali v aktivne in informirane evropske državljane. (VIZO, 2017)

4.1.1 IZVAJANJE PROJEKTA NA GIMNAZIJI MURSKA SOBOTA

Vsaka sodelujoča šola je morala izbrati štiri filme, ki jih je med šolskim letom predvajala svojim dijakom. Med številnimi predlaganimi filmi se je Gimnazija Murska Sobota odločila za naslednje filme: NA SVOJI ZEMLJI , VETER, KI TRESE JEČMEN, DVA DNEVA, ENA NOČ in HANNAH ARENDT.

Izbor filmov je bil širok, dobro je bilo, da smo se lahko sami v veliki meri odločali o določenem filmu. Filmi so bili iz različnih časovnih obdobj in so zajemali tudi slovensko zgodovino.

Projekcija filmov je potekala v MIKK-u (Mladinski informativni in kulturni klub Murska Sobota). Že sam prostor gledanja filmov (izven šolskih prostorov) je za dijake bil drugačen, zanimiv, bolj sproščen. Pri prvih projekcijah so dijaki še sedeli samo na stolih, pozneje pa so si že prinašali vzglavnike, se posedali po tleh oz. tako, da jim je bilo bolj udobno in domače. Pred ogledom filma sem podala le nekaj osnovnih informacij o dogajanju v filmu in jih opozorila, na kaj na bodo še posebej pozorni.

Po vsakem filmu je sledila analiza filma. Ob tem se je pojavljalo vprašanje, ali je ustrežnejše analizo narediti takoj, ko je vsebina filma še »sveža« v glavah dijakov, ali pa pustiti dijakom, da si uredijo misli, sami analizirajo film in šele potem, čez nekaj dni podajo svoje komentarje, ideje, morebitna vprašanja. Mi smo se odločili za takojšnjo analizo, saj se je verjetno lažje spomniti vseh podrobnosti prizorov takoj po ogledu in dijaki lahko izrazijo svoje prve vtise. Se pa je zgodilo, da se je dijak oglasil nekaj dni po ogledu filma in podal svoje mnenje. Pri tem lahko sklepamo, da se mogoče prej v skupini ni hotel izpostavljati in je lažje svoj pogled podal sam, lahko pa se mu je porajala kakšna ideja oz. misel šele nekaj dni po ogledu filma. Pred vsako analizo filma sem dijakom dala vedeti, da pri razgovoru ni napačnih odgovorov. Vsak lahko ima drugačen pogled na razplet dogodkov. Glavni namen pogovora je, da dijaki izrazijo svojo oceno filma, medtem ko učitelj poda lastno znanje in izkušnje, ki dijake samo še bolj obogatijo. Slika 1 kaže primer analize filma, ki je potekala takoj po ogledu filma v MIKK-u.

Slika 1: Analiza filma v MIKK-u

V skupini je bilo vedno okrog 35 dijakov. Pomembno je, da poskusimo v pogovor vključiti vse dijake. Gonilna sila so po navadi nekateri posamezniki, ki takoj posredujejo svoje

mnenje, naloga učitelja pa je, da vključi tudi tiste, ki so sicer morda bolj tihi in zadržani, potrebujejo pa le malo več vzpodbude. Učitelj naj ne bi zanemarjal površnih, včasih celo neumestnih odgovorov (bolj živahnih dijakov), saj tudi ti izražajo določen pogled dijaka na dogajanje v filmu. Iz njihovega pogovora izvemo, kaj jih zanima, odpiramo nova vprašanja, s katerimi dijake vodimo, da sami pridejo do nekih zaključkov.

Ob ogledu prvega filma so bili dijaki še dokaj zadržani, potem pa so se ob naslednjih filmih razvijale že precej živahne in zanimive razprave, dijaki so predstavljali različne poglede na vsebino filma.

4.1.2 KLJUČNA VPRAŠANJA ZA POGOVOR

Pri analizi filma smo se držali treh ključnih vprašanj:

Kaj je film skušal sporočiti?

Dijaki so morali podati oz. izraziti lastno mnenje o filmu. Izpostavili so tisto, kaj jim je bilo všeč in tudi kaj jim ni bilo všeč. Kot učitelj sem svoje mnenje podala le v primeru, če dijaki določenega aspekta filma niso omenili.

Vprašanja »Kaj se v filmu dogaja, kakšna je zgodba, katera tema je izbrana?« so po navadi bila izhodišče, da se je pogovor začel.

Kako je to (film) sporočil?

Ob tem vprašanju smo se navezovali na filmska izrazna sredstva, skozi katere osebe, dogodke oz. dialoge je prišlo do nekih spoznanj.

Kaj si ob tem mislim sam/-a?

Ob tem vprašanju poskušamo vzpodbujati njihovo kritičnost oz. vrednost njihovega lastnega mnenja. Pogovor vodimo v smeri nadaljnjega razmišljanja ob in o filmu.

Druga vprašanja, s katerimi dijake lahko opozorimo še na kakšne posebnosti v filmu:

Kakšna je glasba? Kakšni so kadri (hitri, dinamični, počasni ipd.)? Kakšna je scenografija? Kakšna je kostumografija? Kako igrajo igralci (ali so prepričljivi)? Kakšni so posebni učinki?

Posebej velja izpostaviti simboliko v filmu, ki jo seveda odrasli zaradi izkušenj bistveno lažje opazimo. (VIZO, 2018a)

4.1.3 »VIDEOESEJ«

Posebna vrednost tega projekta pa je bila izdelava lastnih avdiovizualnih vsebin, t. i. videoesejev. Videoesej je oblika filmske analize in kritike, ki uporablja kinematografski pristop. Za argumentacijo, sporočilo oz. tezo, ki jo avtor/-ica zagovarja, ta uporabi filmske oz. video podobe. Videoeseji so (navadno) kratki videoposnetki, narejeni iz posameznih posnetkov (izbranih, analiziranih) filmov in drugih vizualnih izdelkov (video, TV, fotografija idr.). Torej: kar skušamo v klasičnih esejih zapisati, želimo v videoesejih izraziti avdiovizualno. (VIZO, 2018b)

S tako nalogo so se dijaki srečali prvič. Polega določenega znanja, ki so si ga pridobili z ogledom štirih filmov, je zdaj pred njimi bil še izziv izdelave oz. montaže kratkega filma, ki bo imel neko sporočilno vrednost in se bo nanašal na tematiko enega ali pa kar vseh štirih gledanih filmov. Filmi so torej bili njihova iztočnica, potem pa so skozi videoesej izrazili svoja čustva, misli, odnos do nekih vprašanj. Pred začetkom izdelave sta jim bila predstavljena računalniški program in način, kako se tehnično lotiti te naloge. Na šoli je to nalogo prevzel Ivica Glavak, ki je dijakom predstavil osnove programiranja tovrstnih filmov. Na začetku je

bilo zanimanje precej veliko, vendar so sčasoma dijaki ugotovili, da je to za nekatere precej težka naloga, predvsem kar se tiče tehničnih zadev.

V skupini za izdelavo videoesejev naj bi bili en do trije dijaki. Na koncu smo uspeli izdelati tri videoeseje, kar pomeni samo pet dijakov, ki so uspeli tudi v tej nalogi. Kljub temu je velika vrednost celotnega projekta v tem, da so vsi dijaki vsaj slišali za to obliko izdelave filmov, da so začeli razmišljati o sporočilni vrednosti filmov, da znajo prepoznavati v filmih prava zgodovinska dejstva in predvsem kritično razmišljati. Vsak dijak je na svoj način bil zadovoljen, inovativen in aktiven.

Opisani primer poleg omenjenih sodobnih učnih metod pri pouku zgodovine in ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje uresničuje tudi težnjo po avtentičnem učenju zgodovine, za katerega je značilno, da so učni problemi umeščeni v realni življenjski kontekst. Glavni namen avtentičnega učenja je dijake opolnomočiti z znanjem in veščinami za resnično življenje z učnimi pristopi, kot so raziskovanje, reševanje problemov, projektno učno delo, razvijanje veščin kritičnega mišljenja, timsko delo ... Tako učenje omogoča tudi povezovanje znanja iz različnih predmetov, dijaki imajo veliko možnosti za ustvarjalnost in vse to se je pokazalo ravno v njihovem končnem izdelku videoeseju. Rezultat avtentičnega učenja pri zgodovini so namreč ravno neki konkretni izdelki. (Brodnik, 2019)

4.2 DELAVNICE ZA UČENCE OSNOVNIH ŠOL

Gimnazija Murska Sobota pogosto povabi učence iz različnih osnovnih šol, da sodelujejo pri različnih predmetih in tako spoznavajo šolo in delo na njej. Ob taki priložnosti predstavim učencem skozi film določen zgodovinski dogodek, osebo ali proces. Osnovnošolcem sem predstavila animirani film *Mr. Peabody and Sherman*, ob katerem smo samo skozi en krajši odlomek ugotavljali glavne značilnosti francoske buržoazne revolucije. Učenci so poskušali sami najprej izpostaviti prizore, ki predstavljajo prava zgodovinska dejstva, potem pa smo analizirali dogodke, ki so bili namišljeni, pretirani oz. nerealni.

Ob koncu krajšega pogovora so dobili delovne liste. Primer vprašanja iz delovnega lista kaže slika 2.

Določite ČAS in PROSTOR dogajanja v filmu !

Pojasni, kakšne so bile razmere v tej državi v tem času ? _____

Kdo je prikazana kraljica na začetku odlomka in kako je povzročila še večje nezadovoljstvo ljudskih množic ? _____

Slika 2: Primer vprašanja iz delovnega lista za učence osnovnih šol

4.3 IZBIRNA URA PRI PREDMETU ZGODOVINA

Dijaki drugih in tretjih letnikov imajo možnost, da se odločijo za eno dodatno uro iz katerega koli predmeta. Na razpolago je tudi predmet zgodovina in ravno pri tej uri imamo možnost, da pridobljeno snov nadgradimo na različne načine, med njimi je tudi uporaba filma. Z dijaki smo si pri uri ogledali že veliko filmov, ki so se nanašali na neko zgodovinsko obdobje.

Najprej smo opredelili čas in prostor, v katerem se odvija zgodba filma. Dijaki so sami poskušali opredeliti glavne značilnosti tega obdobja in razvoj države, kjer se odvija zgodba. Po potrebi smo za krajši čas zaustavili gledanje filma in opozorili na posebnost predvajane odlomka.

Na koncu vedno sledi analiza filma, v kateri najprej poudarimo tisto, kar smo se že naučili prej pri urah zgodovine, potem pa izpostavimo še novosti. Analiza filma poteka tudi z reševanjem delovnih listov. Primer vprašanja iz delovnega lista za dijake kaže slika 3.

V filmu »Agora« je lepo prikazan odnos med **FILOZOFIJO (ZNANOST)** in **TEOLOGIJO**.
Navedi bistveno razliko med tema področjema v tistem času, pa tudi danes !

Katere osebe v filmu predstavljajo posebno področje in v čem se je le to kazalo ?
Kateri dve osebi sta bili razdvojeni med obema področjema in kako se je to kazalo v filmu ?

RAZDVOJENOST

Slika 3: Delovni list za dijake – primer vprašanja

Nekaj primerov filmov, ki jih z dijaki gledamo pri izbirni uri, lahko pa tudi samo posamezne odlomke pri rednih urah zgodovine:

- snov 1. letnika:
 - film AGORA (razvoj krščanstva v rimski državi, odnos filozofija – teologija)
 - film 300 (bitka pri Termopilah med Grki in Perzijci)
 - film POMPEJI (izbruh vulkana Vezuv)
- snov 2. letnika:
 - film TRIJE MUŠKETIRJI (čas kralja Ludvika XIII., boj med Cerkvijo in državo)
 - film BENEŠKA KURTIZANA (čas Beneške republike v 16. stol., vloga ženske v tistem času)
 - film ELIZABETA – ZLATA DOBA (obdobje absolutizma v 16. stol. v Angliji)
- snov 3. letnika:
 - film PATRIOT (ameriška osvobodilna vojna v 18. stol.)
 - film DJANGO (vprašanje suženjstva v Ameriki v 19. stol.)
- snov 4. letnika:
 - film FRIENDSHIP (konec hladne vojne)
 - film UNTERGANG (propad nacistične Nemčije)
 - film MOJ ATA SOCIALISTIČNI KULAK (razmere na Slovenskem v času hladne vojne).

5 ZAKLJUČEK

Razvoj sodobne tehnologije v šolstvu omogoča, da dijaki spoznavajo učno snov na nazoren, zanimiv in sproščen način. Filme lahko uporabimo zato, da pritegnemo pozornost za določeno temo, popestrimo povedano z igranimi prizori ali osvetlimo določeno zgodovinsko obdobje. Skratka, z uporabo filma lahko dijake popeljemo v katero koli zgodovinsko obdobje. Vendar je gledanje filmov pri pouku zgodovine lahko uspešno le, če je dobro načrtovano in vsebinsko ustrezno.

Dijaki skozi film kažejo svojo aktivnost tako, da prepoznavajo že poznana dejstva, jih med sabo povezujejo in nadgradijo z novimi spoznanji. Seveda je na koncu velik dosežek tudi to, da sami prepoznajo, kaj je realnost in kaj fikcija. S pomočjo delovnih listov na koncu analizirajo vsebino filma, njeno sporočilno vrednost in mogoče se jim zastavijo dodatna vprašanja o družbenopolitičnem dogajanju tistega časa. Pomembna vloga učitelja pri tem je, da zna dijake pravilno voditi, usmerjati pri analizi posameznih filmskih prizorov in jih vzpodbuditi, da znajo povezati pridobljeno snov pri pouku z vsebino filma.

Kot učitelji moramo ves čas težiti k temu, da bo znanje dijakov čim bolj poglobljeno, življenjsko uporabno, z uporabo novih sodobnih pristopov poučevanja pa učenje zgodovine naj predstavlja dijakom večji izziv in motivacijo. In z uporabo filma kot učnega pripomočka lahko te cilje tudi dosežemo.

Literatura in viri

1. dr. Brodnik, V., 2019. Avtentično učenje zgodovine. Zgodovina v šoli, 1, pp. 3-5
2. dr. Potočnik, D., 2017. Sodobne učne metode pri pouku zgodovine, *Annales, Series Historia et Sociologia*, 27(4), pp. 838-839, 843
3. Preradović, D., 2017, Uporaba filma za poučevanje zgodovine v srednji šoli, Magistrsko delo. Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino
4. Učni načrt gimnazija, zgodovina (splošna gimnazija), 2008. Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo
5. Vizo, 2013. Zavod za uveljavljanje vizualne kulture Vizo. Dostopno na: <https://vizo.si/> [Datum dostopa 28. 8. 2019]
6. Vizo, 2017. Poučevanje evropske zgodovine s filmom. Dostopno na: <https://vizo.si/poucevanje-evropske-zgodovine-s-filmom/> [Datum dostopa 28. 8. 2019]
7. Vizo, 2018a. Napotki za filmsko-vzgojni pogovor in gradivo o filmsko-izraznih sredstvih. Dostopno na: http://tehcproject.com/wp-content/uploads/2018/04/1-PG_Vizo_Napotki-za-FV-in-gradivo-o-FIS.pdf [Datum dostopa 28. 8. 2019]
8. Vizo, 2018b. Napotki za pripravo videoesejev. Dostopno na: <http://www.gimb.org/wp-content/uploads/2018/04/Gradivo-za-videoesej.pdf> [Datum dostopa 28. 8. 2019]

BRIGITA FRIDL
OŠ IVANJKOVCI

HIPERKINETIČNA MOTNJA IN MOTIVACIJA ZA BRANJE

Povzetek

V članku bom pisala o motivaciji za branje pri hiperkinetičnih otrocih, saj se pri svojem delu srečujem z kar nekaj takimi otroki. Izraz hiperkinetična motnja je ena najpogostejših oznak za otroke, ki imajo težave s prekomerno aktivnostjo, nenadzorovano impulzivnostjo ter pozornostjo.

Zelo pomembna je komunikacija, ki je tudi ena izmed osnovnih človeških dejavnosti. Motivacija je pot, po kateri pridemo do zastavljenih ciljev. Vedno pa imejmo pred seboj, da delamo z ljudmi. Ko smo sami dovolj motivirani in zainteresirani za delo, bomo uspešno lahko motivirali tudi druge. Tudi ko naletimo na probleme, nam naj bodo problemi motivacija za iskanje preprostih rešitev.

Poskusila bom opisati nekaj motivacijskih dejavnikov, ki uspešno vplivajo na spodbujanje branja na naši šoli, in sicer predvsem pri hiperaktivnih otrocih. Nekoliko pa sem bom tudi dotaknila problema hiperaktivnosti.

... MOTIVACIJA JE POT ...

... MOTIVACIJA SO CILJI ...

... MOTIVACIJA SO ŽELJE ...

Ključne besede: Ključne besede: hiperkinetična motnja, motivacija za branje, bralna značka

HYPERKINETIC DISORDER IN READING MOTIVATION

Abstract

I write about reading motivation in hyperkinetic children in the article because I meet quite a few of such children in my line of work. The term hyperkinetic disorder is one of the most common labels for children, who have trouble with overactivity, uncontrolled impulsiveness and attention.

Communication is very important, as it is also one of basic human activities. When we communicate, we set ourselves a goal, which we want to achieve. This, however, requires motivation. Motivation is a way to reach our goals. It is important for us to be motivated to work because we will, consequently, do the work gladly and will be satisfied and successful. Nevertheless, always keep in mind that we work with people. When we ourselves are motivated and interested enough to work, will we be able to successfully motivate others. Even when we encounter problems, they should represent a motivation for finding simple solutions. Let them not diminish hope because we will reach our goals with will, faith in ourselves and in our work.

I will try to describe some motivational factors that successfully influence on promoting reading at our school, especially in hyperactive children. It is my opinion that reading and raising children using books is very important. Furthermore, I will also touch on the problem of hyperactivity.

... MOTIVATION IS THE WAY ...

... MOTIVATION ARE THE GOALS ...

... MOTIVATION ARE WISHES ...

Keywords: Key words: hyperkinetic disorder, reading motivation, reading badge

1 HIPERKINETIČNA MOTNJA

Izraz hiperkinetična motnja je ena najpogostejših oznak za otroke, ki imajo težave s prekomerno aktivnostjo, nenadzorovano impulzivnostjo ter pozornostjo.

Hiperkinetična motnja vključuje vedenjske, kognitivne in emocionalne težave, ki se kažejo v otrokovi vsakodnevni interakciji s šolskim in domačim okoljem. Otrok zahtev tega okolja ne zmore zadovoljevati tako ustrezno kot njegovi vrstniki.

NEPOZORNOST

Učinkovita pozornost pomeni, da uspemo vse svoje misli in aktivnosti usmeriti k določeni vsebini, pri tem vzdržati dlje časa in se ne odzivati na morebitne moteče dražljaje.

Simptomi nepozornosti pri otroku so lahko naslednji:

- pogosto ni pozoren na detajle in naredi veliko napak pri šolskem delu in drugih aktivnostih;
- pogosto težave s trajno pozornostjo pri delu ali igralnih aktivnostih;
- pogosto daje vtis, da ne posluša, ko mu nekaj govorimo;
- pogosto ne sledi navodilom in ne dokonča šolskega dela, opravkov in ne opravi dolžnosti pri delu;
- pogosto s težavo organizira delo in aktivnosti;
- pogosto se izogiba ali se z nejevoljo loti dela, ki zahteva duševni napor;
- pogosto izgubi stvari, ki jih potrebuje pri delu;
- pogosto pozabi na dnevne zadolžitve.

PREKOMERNA AKTIVNOST

Običajno nas prekomerna aktivnost najprej opozori na otroka s hiperkinetično motnjo.

Simptomi hiperaktivnosti pri otroku so lahko:

- pogosto krili z rokami ali nogami ali se zvija na stolu;
- pogosto zapušča sedež v razredu;
- pogosto teka ali pleza v situacijah, ko je to neprimerno;
- pogosto se s težavo mirno igra;
- pogosto je v gibanju.

IMPULZIVNOST

Zaradi težav v zadrževanju vedenja ob odzivanju na določene zahteve in situacije se otroci s hiperkinetično motnjo zelo hitro in nepremišljeno odzivajo.

Simptomi impulzivnosti pri otroku:

- pogosto odgovori na vprašanje, še preden mu ga zastavimo do konca,
- pogosto ima težave s čakanjem v vrsti,
- pogosto prekinja ali moti druge.

Hiperaktivnost se močno povezuje z impulzivnostjo in se zato ne obravnava ločeno. Obe lastnosti pomembno ločujeta otroke s hiperkinetično motnjo od drugih otrok, ki teh težav nimajo.

Zaradi težav na teh ključnih področjih se posledično pogosto pridružujejo še težave na področju:

- VEDENJA (agresivno in antisocialno vedenje);
- ČUSTVOVANJA (pomanjkljivo prepoznavanje čustev pri drugih in sebi, težave v izražanju čustev, razdražljivost, slabo samospoštovanje);
- UČENJA (učna uspešnost je slabša od otrokovih dejanskih sposobnosti);

- MEDOSEBNIH ODNOSOV (pogosti konflikti s starši, učitelji, vrstniki; sošolci jih odklanjajo).

S starostjo in zorenjem se klinična slika hiperkinetične motnje spreminja. Diagnozo je najtežje postaviti v predšolskem obdobju, lažje se vzpostavi v šolskem obdobju. Moteča vedenja, ki so bila v predšolskem obdobju še tolerirana, v šoli postajajo očitnejša in težje sprejemljiva. V adolescenci se klinična slika precej spremeni, težave lahko delno izzvenijo ali pa se zmanjša intenzivnost simptomov, vendar pa so še prisotne težave na področju šolskih veščin.

Kot posledica primarnih težav se lahko razvijejo sekundarne težave na čustvenem področju (depresija, nizko samospoštovanje), medosebnem področju (težave pri vzpostavljanju in vzdrževanju socialnih stikov) ter na vedenjskem področju (agresivnost, opozicionalnost).

V odrasli dobi nekateri uspejo svoje posebnosti usmeriti v koristno smer, pri nekaterih pa so lahko prisotne psihiatrične težave, razne oblike odvisnosti, ter družbeno manj sprejemljive oblike vedenja.

1.1 VZROKI HIPERKINETIČNE MOTNJE

Pri nastanku in ohranjanju hiperkinetične motnje sodeluje in se prepleta vrsta različnih dejavnikov, tako je vzrok motnje težko določiti. Tveganje za nastanek povečuje predvsem dedna obremenjenost, razne infekcije in bolezni matere v nosečnosti, škodljivi vplivi ob rojstvu in zgodnje poškodbe glave otroka.

Raziskave kažejo, da je motnja lahko povezana tudi z drugimi dejavniki, kot so alergije na določeno vrsto hrane, izpostavljanje svincu, nemir kot del neke druge bolezni itd. V zadnjem času pa so preučevanja te motnje usmerjena predvsem v nevrofiziološko področje, saj strokovnjaki ugotavljajo, da je motnja povezana s pomanjkljivostjo v ključnem nizu mišljenjskih sposobnosti, ki jih označujemo kot izvršilne funkcije. Izvršilne funkcije so odgovorne za velik del človekovega delovanja.

Čeprav so dolgo časa povezovali motnjo tudi z neustrezno vzgojo in neprimernim starševstvom, strokovnjaki ugotavljajo, da starši niso vzrok težavam, vendar pa lahko njihove reakcije in načini, kako se soočajo z nemirnim otrokom v veliki meri lajšajo težave ali pa jih še otežujejo.

1.2 POMOČ OTROKOM S HIPERKINETIČNO MOTNJO

Obravnavanje otroka s hiperkinetično motnjo zahteva kompleksen, integrativen pristop. Obstaja več vrst intervencij, ki pa jih je potrebno v vsakem primeru individualizirati in prilagoditi na osnovi natančne diagnostične ocene vsakega posameznega otroka in njegove družine. Vsak od otrokovih specifičnih problemov se mora natančno opredeliti, identificirati in obravnavati. Pomembno vlogo imamo vsi, ki s takim otrokom delamo.

1.2.1 OBLIKE POMOČI

Bistvene so takojšnje, neposredne reakcije na otrokovo moteče obnašanje. Vse drugo ta poseg samo dopolnjuje. Takojšnje reagiranje pa je možno samo tam, kjer se otrok trenutno nahaja. Eni ne morejo reagirati namesto drugih, zato se lahko problemi rešujejo le v šoli ali v domačem okolju. Morebitno kratkotrajno izboljšanje ni prenosljivo in to spoznanje nas reši mnogoterih nespornostov, zato je informiranost naslednja bistvena zahteva pri reševanju te problematike. Sama skušam te učence čim bolj motivirati za branje tako, da jim ponudim različne oblike preverjanja. Zelo pomembna se mi zdi komunikacija.

Komuniciranje je ena najpomembnejših dejavnosti med ljudmi. S komuniciranjem dajemo in dobivamo različne informacije, izmenjujemo mnenja, znanje, zamisli, rešitve, rešujemo probleme, vzdržujemo stike in se sporazumevamo. Ko komuniciramo, moramo vedno imeti pred sabo jasno zastavljen cilj, ki ga želimo s komuniciranjem doseči. Komuniciranje posega v odnose med ljudmi. Velikokrat je prav zaradi premalo komuniciranja zaprta pot do uspeha in do dobrih medosebnih odnosov. Pri govornem komuniciranju moramo biti prilagodljivi, uvidevni, rahločutni, čustveni, odločni, dobri poslušalci, znati se moramo vživljati v ljudi, topli, razumevajoči, samozavestni, domiselni. Pri nebesednem komuniciranju pa je pomemben prostor in njegova urejenost, govorica telesa in osebni videz ter osebne lastnosti. Pomembno je, da je prostor, v katerem komuniciramo, urejen in da vse vsi dobro počutimo. Pri komuniciranju je pomembna tudi govorica telesa, naš položaj gibanja, kretnje rok, glave, mimika obraza, oči. Pomembna pa je tudi osebnost človeka. Biti moramo prijazni, se znati nasmejati, pomagati učencem, skupaj z njimi delati in se veseliti, jih znati pohvaliti in spodbujati. Če starši želijo, se pogovorim tudi z njimi in jim svetujem:

1. Berite skupaj z otrokom. Izberite zanimive zgodbe.
2. Svojega otroka pohvalite in spodbujajte.
3. Pogovarjajte se o knjigah in o prebranem.
4. Spodbujajte otroka k branju z razumevanjem.
5. Dovolite mu, da včasih neznane besede tudi ugiba.
6. Preverite, če je prebrano razumel.
7. Berite otroku, koristi mu tudi poslušanje.
8. Poskušajte kdaj brati izmenično – vsak prebere eno stran; s tem povečujete interes za branje.
9. Peljite ga s sabo v knjižnico, da bo sam izbral knjige.
10. Večkrat berita istočasno vsak svojo knjigo. Naj vidi, da tudi vi radi berete.

2 MOTIVACIJA

Za učinkovito komuniciranje je potrebna motivacija. Z dobro motivacijo uspemo, premagamo marsikatero težavo in dosežemo zastavljene cilje. Vsi si v življenju želimo, da bi bili uspešni. Za uspešnost pa potrebujemo predvsem znanje, potrpežljivost in samomotivacijo. Za samomotivacijo pa potrebujemo samozavest, saj če bomo sami verjeli vase in v svoj uspeh, bodo v nas verjeli tudi drugi.

2.1 SAMOMOTIVACIJA

Pri delu, ki ga opravljamo, je pomembna motivacija, pozabiti pa ne smemo na samomotivacijo. Zelo pomemben je odnos posameznika do samega sebe, gre za samouresničevanje, samokritičnost, samoizobraževanje ter za spreminjanje samega sebe. Motivacija pomeni prizadevanje posameznika, da doseže zastavljene cilje in da smo zadovoljni. Če smo za delo motivirani, bo naše delo opravljeno kakovostneje in uspeh bo večji. Motivirani smo, če imamo pozitiven odnos do sodelavcev, do uporabnikov, do svojega dela. Pomembno je, da si želimo, da bomo nalogo uspešno opravili. Motivacija je odvisna od individualnih značilnosti posameznika, značilnosti dela, značilnosti organizacije in družbenih značilnosti.

2.2 MOTIVACIJA ZA BRANJE

V šoli se moramo truditi, da bi bralno kulturo dvignili na čim višjo raven. Vsekakor je branje človeška vrednota, s katero osebnostno rastemo in se duhovno bogatimo. Trudimo se kot učitelji in kot knjižničarji. Sama se zelo trudim, da bi učenci radi brali in da bi branje vzljubili. Vem, da je branje najboljše učenje, ne le materinščine, temveč je branje podlaga za učenje vseh šolskih predmetov. Branje je pomembno za vse generacije, zato želim knjige približati prav učencem. Seveda moramo pri tem sodelovati vsi: učenci, učitelji, starši in knjižničarji. Kot knjižničarka moram učence motivirati za branje in jih navdušiti, da bodo brali za bralno značko. Ob knjigi razvijajo in bogatijo govor, svoje mišljenje in inteligenco. Razvijajo svojo domišljijo in to jih spodbuja k različnim oblikam ustvarjalnosti. V knjigi najdejo mnogo informacij, ki jih potrebujejo. Velikokrat nam knjige odpirajo možnost za medsebojno komunikacijo.

3 BRALNA ZNAČKA

Velikokrat učencem poudarjam, da z branjem poglobljajo svoje bralne sposobnosti, zraven tega lahko uživajo in doživljajo literarno-estetska ugodja. Uvodna motivacija pri branju za bralno značko je zelo pomembna. Pri tem lahko izhajamo iz domišljjskih iger, iz razgovorov z učenci o njihovih izkušnjah, iz glasbenih ali likovnih dejavnosti. Pomembno je, da učencem pustimo njihovo ustvarjalnost in poustvarjanje umetnostnega besedila, da jim omogočimo nadgrajevanje in razumevanje besedil. Ustvariti moramo pozitivno razpoloženje med bralci. Mentorji moramo biti enakovredni bralci učencem, učenci pa so nam enakovredni spodbujevalci branja. Pri bralni znački se družijo vsi tisti učenci, ki radi berejo, se pogovarjajo o prebranem in ob vsem tem uživajo. Navsezadnje je bralna značka prostovoljna dejavnost. Sama učencev nikoli ne silim, da morajo brati, vsekakor pa jih vzpodbujam in skušam motivirati, da je knjiga najboljša prijateljica. Bralno značko jim skušam približati kot obliko vzgajanja učenca v ljubezni do knjige. Učence nižjih razredov, predvsem pa hiperaktivne učence, skušam motivirati na način, da jim v začetku šolskega leta sama berem knjige ali pripovedujem zgodbe. Včasih mi pri tem pomagajo učenci višjih razredov, in sicer si izberemo odlomek iz zanimive knjige, ga dramatiziramo ter pred učenci posameznih razredov odigramo. Spomnim se, ko smo se naučili odlomek iz Pike Nogavičke, ko sama pride v knjižnici in ne pozna pravil, razmetava knjige, jih nosi na glavi ipd. Učenci so ob igri zelo uživali, kar so mi pokazali s svojimi nasmejanimi obrazi. Po končani igri pa so vedeli ponoviti pravila, ki smo jih prikazali skozi igro. Pomemben dejavnik motivacije so tudi izbrane knjige, knjige, ki imajo pozitivno moč in nudijo užitek ob branju. Knjige izbiram s pomočjo učiteljev in učiteljic posameznih razredov in pripravim sezname, ki jih obesim na vidno mesto v knjižnici. Knjige izbiramo pazljivo, da so prilagojene bralnim sposobnostim, intelektualnim sposobnostim, čustvom in interesom, ki izhajajo predvsem iz pouka. Trudimo se, da so knjige ustrezno dolge, ilustrirane, predvsem za mlajše bralce, humoristične, aktualne. Učence navajam, da preden knjigo začnejo brati, da si jo dobro ogledajo, jo prelistajo in preberejo spremno besedo, če jo knjiga vsebuje. Po tem lahko knjigo še vedno odložijo, če se jim zdi, da ni dovolj zanimiva za branje. Svetujem jim, da z branjem določene knjige prenehajo, če ugotovijo, da ni zanimiva za njih. Seveda jim tudi dovolim, da knjigo večkrat vzamejo v roke, če to želijo.

Prizadevam si, da čim več otrok pritegnem k branju, razmišljanju, vrednotenju, interpretiranju, analiziranju, razpravljanju in pripovedovanju.

Učence skušam motivirati na različne načine:

Srečanja s pisatelji:

Način motivacije in spodbuda za branje je tudi srečanje s pesniki in pisatelji. Na naši šoli vsako leto ob zaključku bralne značke povabimo literarnega ustvarjalca, da se nam predstavi, pove kaj zanimivega, in to jim je spodbuda, da še naprej berejo. Svetujem jim, naj si pripravijo vprašanja, da bodo lahko izvedeli čim več zanimivosti. Skušala sem pripraviti oziroma poskrbeti za čim bolj sproščeno vzdušje, zato sem takšna srečanja organizirala kar v šolski telovadnici. Otroci so sedeli na blazinah, pesnik oz. pisatelj pa se kar sprehajal med njimi. Učencem je to bila nagrada za usvojeno bralno značko, spodbuda za nadaljnje branje in tudi nepozabno doživetje. Učenci vedno radi pripovedujejo o teh srečanjih in mi pomagajo izbirati ustvarjalce, ki jih potem povabimo k nam.

Razstave:

V knjižnici jim vedno razstavim nove knjige, ki jih z veseljem listajo in komaj čakajo, da jih dam na police, da si jih lahko izposodijo. Razstavljamo pa tudi ob posebnih priložnostih kot motivacijo pred obravnavo učnih snovi. Razstavo pripravimo ob dnevu knjige, ob kulturnem prazniku, ob dnevu reformacije.

Šolski časopis:

Šolski časopis je oblika otroškega ustvarjalnega dela. Mladi opisujejo svoja doživetja, svoj odnos do sveta. Teoretiki trdijo, da kakovostnejša dela nikoli ne nastajajo popolnoma brez poznavanja literature. To pomeni, da tisti, ki ustvarjajo, tudi berejo, to jih veseli in tako motivirajo še druge. Za vsakega je velik uspeh, če lahko svoje delo objavi, zato mislim, da šolski časopisi zelo motivirajo učence, da ne samo berejo, temveč tudi ustvarjajo. Na šoli vodim tudi literarni krožek, kjer veliko ustvarjamo in beremo. Ob koncu šolskega leta pa izdamo šolski časopis. Ponosni smo na šolski časopis z naslovom Palma, katerega izdajamo že 15. leto.

3.1 OBLIKE PREVERJANJA

Učencev nikakor ne smemo strogo kontrolirati in jim dajati občutka tekmovalnosti. Spoznati morajo, da vse kar berejo in se o tem pogovarjajo, delajo iz užitka in veselja. Zato mora pogovor potekati v čim bolj sproščnem vzdušju. Če bomo učenca poslušali, ga pohvalili in kazali navdušenost, je to že uspešna motivacija za branje naslednje knjige. Ko učenec knjigo prebere, je pomembno, da jo tudi razume. Učenci, ki so hiperaktivni, imajo radi različne oblike preverjanja.

Teoretiki ugotavljajo, da je razumevanje prebranega interakcijski proces med bralcem in besedilom. Bralno razumevanje delijo na 5 stopenj, ki so med seboj povezane:

1. DOBESEDNOST – učenec prebrano delo interpretira dobesedno;
2. PREUREDITEV – učenec preureja po svojih ustvarjalnih zmožnostih;
3. POVZEMANJE – znanje poveže z življenjskimi izkušnjami in svojim predznanjem;
4. VREDNOTENJE – učenec zna vrednotiti oziroma presojeti;
5. OCENITEV – učenec se na prebrano odzove čustveno.

3.1.1 POGOVOR

Učenci s svojimi besedami obnovijo prebrano besedilo. Pomagam jim s vprašanji, ki so jasna, preprosta, nedvoumna in razumljiva. Želim, da učenci odgovarjajo s svojimi besedami, da delo analizirajo, interpretirajo in ovrednotijo. Največje težave jim povzroča ovrednotenje prebranega dela, saj največkrat mislijo, da morajo knjigo vedno oceniti le

pozitivno. Šele ko jim povem, da tudi meni niso vse knjige všeč in da imamo vsi pravico povedati svoje mnenje, odgovori in mnenja kar vrejo iz njih. S tem poskušam pri učencih zbuditi sproščenost, da izpovejo svoj odnos do prebranega. Vedno jih tudi vprašam, zakaj bi knjigo priporočali drugim.

3.1.2 IGRANJE VLOG

Ugotovila sem, da učenci zelo radi igrajo, predvsem na razredni stopnji. Radi se vživijo v literarne osebe. Izdelajo si preproste kostume in narišejo plakate za sceno. Pripravijo učilnico in me povabijo, da pridem pogledat. Ugotovila sem, da nekateri učenci neradi govorijo, igranje vlog pa jih motivira do te mere, da pozabijo na sramežljivost, saj so v gibanju in nastopajo skupaj z drugimi.

3.1.3 MISELNI VZOREC

Z miselnim vzorcem učenci na bolj ustvarjalen način pridejo do znanja. Poiskati mora ključne pojme in jih na ustvarjalen način prikazati. Ko učenec izdelava miselni vzorec, vem, da je prebrano razumel, saj je vedel ločiti bistveno od nebistvenega.

3.1.4 DEBATNI KLUB

Pri tej obliki sodelujejo učenci, ki so prebrali knjigo z istim naslovom. Jaz se v ta pogovor ne vključujem, sem le zunanja opazovalka. Na začetku učence le usmerim in jim svetujem, da nekdo zastavi problem ali vprašanje, drugi pa odgovarjajo, povedo svoje misli, mnenja. Vsekakor gre pri tej obliki za izmenjavo mnenj o prebranem. Za to obliko se odločajo le dečki. Ta oblika jim je bila velika motivacija, saj so pri izmenjavi mnenj zelo uživali.

3.1.5 PRAVLJIČNA URA

S to obliko vzpodbujamo predvsem mlajše bralce. Pravljičnice skupaj beremo, pripovedujemo, za popestritev jih tudi pogledamo s pomočjo video kaset. Učence po tem razdelim v skupine in sami ustvarijo svojo knjigo. Učenci so nad delom zelo navdušeni, saj v razred vpeljemo drugačne oblike dela, učenci so zelo ustvarjalni in motivirani za delo; predvsem tisti, ki so kot posamezniki bolj tihi. Svoje misli lahko izrazijo pisno in likovno.

Prav zaradi različnih oblik preverjanja učence pritegnem in motiviram, da berejo.

4 ZAKLJUČEK

Izraz hiperkinetična motnja je ena najpogostejših oznak za otroke, ki imajo težave s prekomerno aktivnostjo, nenadzorovano impulzivnostjo ter pozornostjo.

Pomembno je, da se zavedamo, da lahko z zgodnjo prepoznavo motnje ob medsebojnem sodelovanju staršev, strokovnjakov in šole, v veliki meri preprečujemo stopnjevanje težav, vplivamo na lažje shajanje z njimi, in s tem na ugodnejši izid. Pri teh težavah redko zadostuje ena sama vrsta pomoči. Pri obravnavi morajo biti aktivni otrok, starši, učitelji in drugi strokovnjaki.

Pomembno je tudi, da vsi vpleteni razvijajo razumevanje za naravo težav, zlasti povezanost težav na področju pozornosti in razdražljivosti z otrokovimi zmožnostmi za izpolnjevanje vsakodnevnih zahtev okolja.

Otroci s hiperkinetično motnjo veljajo za bolj težavne otroke za vzgojo in vodenje. V načrtovanju pomoči otrokom s to motnjo se moramo zavedati, da njihove težave niso

povsem ozdravljive. Njihove težave so običajno tudi zelo kompleksne in izrazite, zato ne moremo pričakovati hitrih sprememb in sprememb na vseh področjih.

Pa vendar obstaja vrsta različnih postopkov pomoči, ki jih je vedno potrebno individualno prilagajati. S temi postopki lahko predvsem olajšamo shajanje s težavami tako otroku samemu kot njegovim bližnjim.

V članku sem govorila o komunikaciji, motivaciji za delo, motivaciji za branje, dejavniki, ki vplivajo na večjo uspešnost, ki jo želimo doseči, in to predvsem pri otrocih, ki so hiperkinetični. Zelo pomembna je komunikacija. Komuniciranje je osnovna dejavnost med ljudmi. Komuniciranje mora biti uspešno, učinkovito in usmerjeno k določenemu cilju. Na učinkovitost ter uspešnost vplivajo odnosi med udeleženci, zavzetost in prizadevnost udeležencev komuniciranja, samostojnost udeležencev.

Za komuniciranje je najprej potrebna samomotivacija. V knjižničarstvu tako obstajajo možnosti za motiviranje zaposlenih za delo z višjimi dejavniki, ki izvirajo iz dela in se nanašajo na njegovo vsebino: dosežki, priznanja, zaupanje in delo samo. Ti dejavniki nas pripeljejo do tega, da smo zadovoljni z delom in pri delu ter motivirani za delo. Pomembno je, da si sami ustvarimo okolje, v katerem bomo zadovoljni. Tisti, ki želi cilje doseči, jih bo dosegel.

Ko smo sami dovolj motivirani za delo, moramo motivirati tudi uporabnike knjižnice, učence in učitelje ter vse zaposlene. Učence skušam motivirati na različne načine: z literarnimi večeri, razstavami, srečanji s pesniki in pisatelji, s šolskim časopisom. Poudarjam jim, da je branje najboljše učenje, da je knjiga velikokrat naša najboljša prijateljica in da z branjem osebnostno rastemo. Bogat je tisti, ki rad bere, saj se veliko nauči tudi za življenje. Učence spodbujam, da berejo, zato imamo bralno značko in različne oblike preverjanja, da lahko prav vsi, ki si želijo, usvojijo bralno značko.

Vsekakor bomo motivirani za delo in bomo lahko spodbujali tudi druge, če bomo zaupali vase, tudi takrat, ko bodo drugi dvomili v nas. Če bomo znali sprejeti uspehe in neuspehe, če se bomo lotevali nalog z veseljem, prizadevnostjo, z ustvarjalnostjo in zanosom in če bomo imeli otroke iskreno radi, bomo zadovoljni, bomo uspeli. Vendar se moramo zavedati, da nismo popolni in če storimo napako, še ne pomeni, da smo slabi ljudje. Med seboj si moramo dopuščati možnost, da napake popravimo. Človek z novimi spoznanji in strpnostjo lahko postane dober sodelavec, dober učitelj, dober knjižničar, dober človek.

Literatura in viri

1. DEŽMAN, Sonja. (1988). Bralna značka v osnovni šoli. Radovljica: Skriptorij.
2. JAMNIK, Tilka. (1994). Knjižna vzgoja otrok od predbralnega obdobja do 9. leta starosti. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.
3. KOBAL GRUM, Darja, KOLENC, Janez, LEBARIČ, Nada, ŽALEC, Bojan. Samopodoba med motivacijo in tekmovalnostjo. (2004). Ljubljana: Študentska založba.
4. LIKAR, Tatjana. Motivacija in knjižnični menedžment. Knjižnica, 2000, str. 7-25, letnik 44, št. 1-2.
5. SHINN, George. (1999). Čudež motivacije. Ljubljana: Tuma.
6. SORŠAK, S., VRLIČ DANKO, A. (2003). Otroci s specifičnimi vedenjskimi in učnimi težavami. Maribor: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.
7. WOOLFOLK, Anita. (2002). Pedagoška psihologija. Ljubljana: Educy.
8. ZWITTER, Savina. Motivacija za branje v šolski knjižnici. Vodnik za šolske knjižničarje, 1999. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Str. 129-133.

PETRA GALIČ
OŠ HUDINJA

S POMOČJO DEBATE DO USPEŠNE ARGUMENTACIJE

Povzetek

Sodoben in hkrati inovativen pouk terja nove pristope in predvsem aktivne oblike dela z učenci. Aktivno učenje poteka v situacijah, ki so čim bližje realnosti – z raziskovanjem, razpravami, debatami, argumentiranjem, reševanjem problemov, ustvarjanjem ..., v katerih so glavni akterji učenci. Dober primer izjemno aktivnega udejstvovanja učenca pri pouku je primer debate, ki jo vključujem v pouk retorike kot obveznega izbirnega predmeta v 9. razredu osnovne šole. V pričujočem prispevku bom predstavila debato kot osnovo oz. izhodišče, s pomočjo katere se učenci sploh naučijo in privadijo podajanja svojih stališč, mnenj in nenazadnje strukturiranih argumentov. Medtem ko tradicionalne izobraževalne metode učijo učence nekritičnega sprejemanja podanih vsebin in konceptov, debata spodbuja mlade, da kritično vrednotijo pridobljeno znanje, ga poglobljajo, iščejo nove razlage, raziskujejo naprej, kritično analizirajo bistvo predstavljene argumentacije, predlagajo nove rešitve.

Ključne besede: debata, retorika, veščina, argument, uporabnost, kritično mišljenje, komunikacija

FROM DEBATE TO SUCCESSFUL ARGUMENTATION

Abstract

Modern as well as innovative teaching methods require new teaching approaches and many different forms of active work with students. Active learning takes place in life-like situations through exploration, debates, argumentation, problem solving, etc. The main protagonists are our students.

Lively debates are a great example of active classroom work. I use them during rhetoric lessons in the 9th grade of primary school.

In my paper I will discuss a debate having the function of helping our students to present their ideas, views and arguments.

While traditional educational methods teach students to simply accept teacher's explanations, the debate encourages them to critically evaluate and use their knowledge. They also seek new explanations, results and explore new arguments. All these leads to development of critical thinking.

Keywords: debate, rhetoric, argument, usefulness, critical thinking, communication

UVOD

Sodoben in hkrati inovativen pouk terja nove pristope in oblike dela z učenci. Ključno pri tem je sodelovanje in vključenost učenca v načrtovanje pedagoškega procesa, izbiro učne poti, s čimer spodbujamo prevzemanje odgovornosti za lastno znanje. Aktivno učenje poteka v situacijah, ki so čim bližje realnosti – z raziskovanjem, razpravami, debatami, argumentiranjem, reševanjem problemov, ustvarjanjem ..., v katerih so glavni akterji učenci. Cilj takega učenja je razvijati učenčevo mišljenje in sposobnosti za participacijo v realnem življenju. Prav tako je pomembno, da učenci sodelujejo in delijo odgovornost za celoten proces, od načrtovanja do rezultatov.

Dober primer izjemno aktivnega udejstvovanja učenca pri pouku je primer debate, ki jo vključujem v pouk retorike kot obveznega izbirnega predmeta v 9. razredu osnovne šole. Glavni cilj, ki si ga postavim na začetku šolskega leta, je, da bodo učenci na koncu 9. razreda znali samostojno napisati in predstaviti dober govor, govor z ustrezno zgradbo, vsebino ter jasno izraženim namenom. Osnova uspešnega govora pa je prav gotovo argumentacija kot eden od načinov uspešnega prepričevanja. V pričujočem prispevku pa bom predstavila debato kot osnovo oz. izhodišče, s pomočjo katere se učenci sploh naučijo in privadijo podajanja svojih stališč, mnenj in nenazadnje strukturiranih argumentov. Menim, da je debata ena od najboljših metod za razvijanje kritičnega mišljenja, saj morajo biti učenci v debati pripravljeni, da zagovarjajo svoje argumente, analizirajo in kritično ovrednotijo argumente nasprotne strani, branijo svoje argumente, prav to dejstvo pa jih vodi h kritičnemu mišljenju. Medtem ko tradicionalne izobraževalne metode učijo učence nekritičnega sprejemanja podanih vsebin in konceptov, debata spodbuja mlade, da kritično vrednotijo pridobljeno znanje, ga poglobljajo, iščejo nove razlage, raziskujejo naprej, kritično analizirajo bistvo predstavljene argumentacije, predlagajo nove rešitve. To pa so vse procesi, ki so bistveni za kritično mišljenje.

Kritično mišljenje je aktivnost, ki pridobljeno znanje, ideje, koncepte aplicira na nov način, uporablja za kreativno reševanje problemov, povezuje ideje na izviren način. Kritično mišljenje se zgodi, ko učenec koncept, ki se ga je naučil, aplicira na novo vsebino. Zgodi se prenos pridobljenega znanja v situaciji, za katero učenec ni bil v naprej pripravljen, da jo bo analiziral.

RETORIKA V OSNOVNI ŠOLI

Poučevati izbirni predmet retorika je velik izziv. Retorika je koristna in danes nujno potrebna večšina, ki jo vsak lahko usvoji in uporablja na vsakem koraku v svojem življenju. Biti prepričljiv je vrlina, ki jo potrebujejo tako mladostniki kot odrasli. Retorika se poučuje drugače kot ostale predmete v osnovni šoli, saj zahteva več abstraktnega mišljenja preko igre vlog, uporabe metafor, primer ... Poudarek je na skupinskem delu, delu v parih, na medsebojni verbalni in neverbalni komunikaciji, na govornih nastopih, kjer se učenci urijo v prepričevanju občinstva z argumenti. Igra vlog, debata, snemanje in analiza govorov, pogovori o vsakdanjih problemih in težavah najstnikov neverjetno motivirajo učence za delo, da pozabijo, da so v šoli. Retoriko kot izbirni predmet v 9. razredu ne učim vsako leto, ker je izvajanje le-te odvisno od števila prijavljenih učencev. Vendarle pa se vedno poslužujem načina, kako učence naučiti kritično presojeti, razmišljati in jasno stati za svojimi stališči, in sicer tako, da jim predstavim debato – kaj to sploh je in zakaj je koristna. Pred leti sem poskušala na šoli vpeljati tudi debatni klub, vendar sem obupala, verjetno zaradi

takratne generacije prijavljenih otrok na to interesno dejavnost, ki pa ni bila pripravljena na tovrstni izziv.

Retorika in argumentacija sta v okviru slovenske vzgoje in izobraževanja pogosto prezrti. Še več, raziskava o vlogi in pomenu retorike in argumentacije v slovenskih osnovnih in srednjih šolah je pokazala, da sta marsikje napačno razumljeni ali ju v obliki izobraževalnih vsebin celo ni. Obenem ju učitelji in učenci prepoznavajo kot dejavnika, ki po njihovem mnenju pomembno vplivata na posameznikovo uspešno delovanje v šoli in družbi nasploh (Žmavc, 2011).

Učni načrt retorike kot eden izmed obveznih izbirnih predmetov v 9. razredu osnovne šole retoriko definira kot disciplino, ki v različnih oblikah in v različnem obsegu spremlja tako rekoč celotno človeško zgodovino. To seveda ni naključje, saj je namen in cilj retorike prav analiza ter pravilnejše in natančnejše oblikovanje argumentov in prepričevalnih tehnik na vseh področjih človekovega življenja: od vsakodnevnih, na videz trivialnih razgovorov, preko medijev in vzgojno-izobraževalnega sistema (če naj navedemo le dve področji), pa tja do diskurza znanosti. (Učni načrt za retoriko, 2004, 5).

Osnovni namen retorike v osnovni šoli je učence in učenke naučiti predvsem samostojnega, koherentnega in kritičnega oblikovanja ter izražanja stališč pri drugih predmetih, v teku nadaljnega izobraževanja, kakor tudi na vseh (drugih) področjih družbenega in zasebnega življenja. (Učni načrt za retoriko, 2004, 5).

V učnem načrtu za pouk retorike sta zapisana samo dva izobraževalna cilja, in sicer:

1. Učenci in učenke se (na)učijo javnega nastopanja in izražanja svojih stališč.
2. Učenci in učenke se (na)učijo učinkovitega prepričevanja in argumentiranja.

To pa je tisto, k čemur sledimo tudi v našem prispevku – kako učence na nekoliko bolj zanimiv način pripraviti do izražanja svojih mnenj, ki vodijo do prave argumentacije. V našem primeru je to debata, v kateri učenci praviloma zelo radi sodelujejo in so nad njo navdušeni. Kot slovenistka se tovrstnega dela z otroki poslužujem tudi med urami slovenščine, kjer sicer ni tako strogo strukturirana kot pri retoriki, saj sama predstavitev debatnega formata zahteva preveč časa, ki pa ga ob natrpanih učnih načrtih vedno primanjkuje.

DEBATA

Dejavnost, v kateri učenci naravnost uživajo, je debata. Gre za organizirano debato, v kateri sodeluje več članov: moderator, ki vodi debato, in dve skupini debaterjev na vsaki strani, ki morata biti odločeni za določeno trditev ali se opredeliti proti njej. Na začetku so trditve bolj zabavne in vsakdanje, da se privadijo načinu debate in argumentiranja, pozneje pa se prehaja k bolj zahtevnim temam. Občinstvo (ostali sošolci) ob zaključku debate pove, katera stran je bila bolj prepričljiva ter svojo odločitev obrazloži. Zanimivo je teoretično stališče, ki je nekaterim učencem v izziv, drugim pa nesprejemljivo zaradi moralnih vrednot. »Debata zahteva veliko retoričnega znanja in spretnosti. Seveda pogosto zmaga tisti, ki je boljši govornik, in ne tisti, ki ima prav« (Zidar, 1996, 124).

Debata je komunikacijski dogodek, lahko pisan ali govorjen (večinoma), in služi kot predstava in kot metoda za prenos idej in argumentov. Razumeti jo moramo kot proces, ne kot enkratno, zaključen dogodek.

Potek debate

Vsaka stran v debati, najpogosteje sta dve, ena, ki trditev zagovarja, in druga, ki jo zavrača, imata enako možnost, da predstavita stališča. To pomeni, da ne glede na to, o katerem debatnem formatu govorimo, ima vsaka stran na razpolago prav toliko časa kot druga stran. Debatni format tudi določa, koliko govorcev, govornic je na vsaki strani, vrstni red, kako si govorce sledijo in naloge govorcev, kaj mora kdo narediti.

Vsaka debata ima naprej določeno debatno trditev, o kateri se debatira, kar omogoča, da je razprava bolj osredotočena na določen problem, kot je to običajno pri neformalnem pogovoru. Običajno ponudim zanimive in pomembne debatne trditve, predvsem pa aktualne za devetošolce. Pomembno je, da je trditev ubesedena tako, da omogoča argumente tako za kot proti, biti mora jasna in preprosta. Odvisno od trditve se lahko debatira o vrednotah, dejstvih ali najpogosteje o različnih politikah oz. strategijah. Ena stran tako predstavi argumente, ki trditev zagovarjajo, druga strani predstavlja argumente, ki trditev zavračajo ali/in zavračajo argumente zagovorniške strani. Skratka vsaka skupina predstavlja različne poglede, drugačne argumente, izhaja iz različnih predpostavk.

Seveda obe ekipi tudi zavračata argumente nasprotne strani, vzpostavi se t. i. točka spora, kar je jedro, bistvo debate. Tako debaterji zelo natančno analizirajo argumente nasprotne strani, iščejo napake v sklepanju, predstavljajo drugačne podpore, podatke ..., skratka, uporabljajo vse možne tehnike argumentacije in logike. Vsaka ekipa mora ne samo zavrniti argumente nasprotne strani, marveč tudi popraviti škodo, ki jo je nasprotna ekipa storila z zavračanjem njihovih argumentov. To se stori na ta način, da se zavrne zavračanje nasprotne ekipe, se razširi svoje argumente, predstavi nove dokaze v podkrepitev argumentov ipd.

Velika razlika od neformalne debate v vsakodnevnem življenju, ko poskušamo prepričati sogovornico, je dejstvo, da v izobraževalni debati vedno nagovarjamo publiko oz. sodnike. Če uporabljamo debato v razredu kot učno metodo pri podajanju nove snovi, prevzame seveda vlogo sodnika učitelj, lahko pa tudi ostali učenci in učenke.

Zakaj ravno debata?

Debata razvija kritično mišljenje, argumentacijske sposobnosti, veščine javnega nastopanja, je odlična metoda za pridobivanje znanja, usposablja mlade za timsko delo in jih uči, kako najti rešitve za različne probleme sodobne družbe.

Debata zelo učinkovito razvija samozavest in pogum. Vsakdo, ki se ukvarja z debato, razvija sposobnost hitrega mišljenja in reagiranja. Namreč v debati moraš odgovoriti na nasprotnikove argumente in časa za razmislek v sami debati nimaš veliko. Marsikatero argumente in odgovore nanje lahko debaterji predvidijo, ko se pripravljajo na debato, toda na marsikatero argumente, na katere niso naprej pripravljani, morajo odgovor najti med debato samo, vse to pa povečuje tako hitrost mišljenja kot tudi sposobnost samozavestnega odgovarjanja na nepričakovano.

Seveda poleg samozavesti debata uči še vse ostale tehnike prepričevanja, kot so neizmerna moč besed, različne govorne taktike, organizacijo govora in analizo publike. Debaterji pa poleg tega, da se izurijo in postajajo boljši govorce in govornice tudi s stališča tehnik prepričevanja, začnejo prepoznavati tudi negativne posledice, manipulativne moči tehnik prepričevanja, tako pogoste v političnem govoru.

Uspešna uporaba tehnik prepričevanja v kombinaciji z dobro raziskanimi vsebinami, o katerih se razpravlja, in trdnimi argumenti, so tiste veščine, ki zagotavljajo debaterjem

uspeh ne samo v času šolanja, marveč za vse življenje, saj bodo znali najprej obravnavano snov dobro raziskati, analizirati informacije, jih dobro organizirati in prepričljivo predstaviti. In nenazadnje, ker bodo obvladovali tehnike prepričevanja, bodo tudi prepoznavali pri ostalih, kdaj so le-te uporabljene neetično, kdaj govorec igra le na čustva, kdaj je vsebina prikrita oz. ni utemeljena, kdaj prevladuje le cenena govorica.

Že sama priprava na debate, ki zahteva precej raziskovanja, zbiranja podatkov, vrednotenja informacij, tudi argumentov, s katerimi se ne strinja, kreativne uporabe različnih informacij ustvarjajo nove modele znanja. Ena od glavnih prednosti debate v razredu je, da nauči, kako pridobljeno znanje spremeniti v uporabno obliko, s katero učenci lahko suvereno razpolagajo in uporabljajo v različnih okoliščinah. Iz abstraktnega nivoja vedenja v aplikacije, obnašanje, iz posredovanja naučenega v kreativno uporabo.

Potek učnih ur

Ko se približujemo koncu teoretičnega dela argumentacije, otrokom napovem, da se bomo v naslednjih treh, štirih urah ukvarjali z debato. Predstavim jim pomen debate, model in pravila debatiranja. Pokažem jim primere posnetkov osnovnošolskih debaterjev, ki delujejo v okviru debatnih klubov, ki jih imajo organizirane kot interesne dejavnosti po različnih slovenskih osnovnih šolah.

Praviloma so učenci navdušeni nad spretnostjo, iznajdljivostjo, hitrostjo in prepričljivostjo teh debaterjev in tako dobijo zagon tudi za svoje udejstvovanje. Že takoj na začetku jim ponudim debatno trditev – Čokolada je škodljiva za zdravje ljudi, in ne da bi vedeli, kako pravilno nizati argumente v modelu debate, jih spodbudim, da hitro naštevajo svoja stališča, zakaj je dobro/zdravo jesti čokolado oz. zakaj ne. To je tema, ki je njim zelo blizu, lahkotna, jo poznajo, zato pri tem nimajo težav. Ko so znana stališča za in proti, ugotovimo, kdo zagovarja katero stališče, in se razdelijo v dve skupini. Pustim jim, da sami tvorijo debato. Ne posegam v njihova stališča, jih samo opazujem in po potrebi »umirim« tiste najbolj goreče zagovornike enega ali drugega stališča. Če pride do sporov, jih prav tako pustim do neke mere, saj le tako lahko vidijo, da z nestrpnimi izjavami, neetiko dialoga ne bodo prišli do uporabnih zaključkov oziroma ključnega namena debate. To je v bistvu moj cilj. Učence želim pripeljati do ugotovitve, da morajo tudi pri debati upoštevati določena pravila, da bo njihova dvosmerna komunikacija potekala v skladu z določenimi pravili. Tako pridejo do ugotovitve, da debata vendarle ni tako enostavna in da se je tudi pravilnega debatiranja potrebno priučiti.

V naslednji uri jim bolj podrobno predstavim model debate, ki ga seveda malo poenostavim, čeprav se držimo časovnega okvirja, ki ga predvideva Karl Popper debatni format. Ker ne gre za tekmovalno debato, ampak za učenje podajanja svojih stališč in argumentov s pomočjo debate, pri tem nisem tako dosledna. Ponudim jim seznam tem za debatiranje. Skupaj se odločijo, katera tema je za njih najbolj privlačna, zanimiva, razumljiva in dostopna. Do naslednje ure morajo pripraviti vse argumente za in proti.

Seznam predlaganih tem za debatiranje

1. Splošna prepoved kajenja ne koristi razvoju družbe.
2. V Sloveniji bi morali legalizirati uporabo mehkih drog.
3. Smrtna kazen v Sloveniji bi morala biti uzakonjena.
4. Učitelji bi morali imeti večja pooblastila pri kaznovanju nesprejemljivega vedenja učencev. 6
5. Globalizacija ogroža slovenski jezik.
6. Prepoved sovražnega govora je poseg v svobodo govora.

7. Na nasilje je opravičljivo odgovoriti z nasiljem.
8. Evtanazija je opravičljiva.
9. Omejevanje priseljevanja tujcev je opravičljivo.
10. Svobodo govora v šolah bi bilo treba omejiti.
11. Narodne manjšine v Sloveniji imajo še preveč pravic in ugodnosti.
12. Slovenija namenja preveč solidarnostne pomoči državam, ki so same krive za svoje težave.
13. Prav je, da moški še vedno zasedajo večino vodilnih političnih funkcij.
14. Prostovoljstvo je potrata časa in izguba denarja.
15. Kozmetični posegi naj bodo sestavni del sodobnega lepotnega ideala.
16. Računalniki škodljivo vplivajo na družbo.
17. Električni avtomobili predstavljajo preveliko obremenitev za okolje.
18. Globalni turizem bi bilo treba omejiti.
19. Popolna iskrenost je nujna sestavina vsakega medosebnega odnosa.
20. Sodobni starši so preveč tolerantni.
21. Ženske so bolj moralne kot moški.
22. Hitra hrana je lahko zdrava.
23. Policija v Sloveniji bi morala imeti večje pristojnosti.

Naslednjo uro sledi prvi poskus pravilnega debatiranja. Vsi učenci so aktivni, saj se mora čisto vsak vključiti v besedo, tudi kadar gre za negiranje argumentov nasprotne skupine. Jaz sodelujem kot moderator v smislu, kdaj ima kdo besedo. Prav tako nastopam v vlogi »sodnika«, ko ugotavljam, katera skupina je prepričljivejša.

Sledi evalvacija njihovega dela. Sami si »sodijo«, zakaj so bili dobri ali slabi, kaj bi še lahko izboljšali, kaj so njihove dobre strani in slabe, s katerimi argumenti bi lahko bili še prepričljivejši in kje bi še lahko iskali bolj zanimive argumente. V vsaki generaciji do zdaj učenci niso bili dovolj kritični do sebe v postavki, kako bi lahko na nasprotno skupino oziroma »sodnika« vplivali s patosom, čeprav smo o tej temi veliko govorili v predhodnih urah. Vedno pozabijo na dejstvo, da moramo sogovorca presenetiti, v njem zbuditi čustva, mu dati snov za razmislek in vplivati na njegova čustva tako, da se ga njihova trditev »dotakne«. Vse moje nasvete in nasvete nasprotnih skupin, ki si jih povedo, pričakujem, da bodo upoštevali v naslednji uri, ko bo potekala nova debata. Ta je še posebej zanimiva za učence, ko jim povem, da jo bom snemala. To je tudi dobra motivacija za temeljito pripravo nanjo. Učenci se tega prav veselijo.

Tako nastopi zadnja ura, ko se njihovo debatiranje snema. Učenci so še bolj zavzeti, na uro pridejo pripravljeni, predvsem pa z mislijo, da bodo boljši od nasprotne skupine. Sledi ključni del – ogled videoposnetka. Seveda je prvi ogled usmerjen v čisto drugo smer kot v iskanje dobrih oziroma manj dobrih strani posamezne skupine ter iskanje izboljšav, zato je vedno potreben ponovni ogled. S pomočjo spodnjih vprašanj natančno analiziramo debato in z njimi dobijo učenci jasno povratno informacijo o svoji uspešnosti.

- a) Si je govornik pridobil pozornost?
- b) Ali je bila misel jasna?
- c) Je dobro predstavil nasprotne ideje?
- d) Je prepričljivo zavrnil nasprotne ideje?
- e) Je povedal bistvo in ga dobro razložil?
- f) So bila njegova stališča trdna?
- g) Je dobro razvil dokaze?

h) Ali sam dobro obvlada vsebino/problem?

i) Je bil začetek učinkovit?

j) Je učinkovito zaključil misel?

k) Je bila dolžina govora primerna?

l) Se strinjaš z njegovimi idejami?

m) Je pokazal osebnostno samozavest?

n) Je govoril razločno in slišno?

o) Je bilo podajanje živo in zavzeto?

p) Si želiš ponovno poslušati govornika?

Po opravljenih pogovorih z vsemi učenci na tak način zaključimo s pripravo na pravo argumentacijo, ki jim v nadaljevanju služi za sestavljanje in predstavljanje svojih pravih govorov pred javnostjo, ki so osnovni namen izbirnega predmeta retorike.

ZAKLJUČEK

Poučevanje in učenje – to sta dva segmenta, s katerima se vedno znova srečujemo učitelji vseh področij. Pedagoški, metodološki in osebni pristopi so tisti, ki vodijo sodobnega učitelja k uspehu. Učitelji se veliko izobražujemo, da bi učencem omogočili privlačnejši in inovativnejši način učenja. Pri tem pa ne smemo pozabiti na učenčevo lastno aktivnost, razmišljanje, iskanje lastnih mnenj, sodb in odločitev, zato je nujno potrebno v pouk vračati metode, ki bodo otroke v to prisilile. Ena od možnosti razvijanja izražanja lastnega mnenja pa je prav gotovo tudi debata. Prepričana sem, da jim z metodo debate, ki jim jo predstavim v okviru izbirnega predmeta retorike, posredujem neko novo znanje, priložnost za nova iskanja, spoznavanja in nenazadnje moč prepričljivega in uspešnega podajanja stališč in argumentov.

»Kdor ne stremi, da bi bil boljši, tudi dober ni več.«

(Philip Rosenthal)

Prav zato je treba poiskati nove možnosti, ki nam pomagajo izboljšati svoje znanje, spretnosti in veščine. Z njimi bomo lažje razumeli sebe in druge, uspešneje komunicirali z ljudmi, pa naj bo to pogovor z enim ali pa javni nastop, ter s pogovorom lažje dosegali skupne cilje in zato postali uspešnejši.

Literatura in viri

1. Žmavc, Janja: Govorniške predvaje [Elektronski vir]: priročnik za sestavljanje besedil na osnovi antičnih progymnasmata: univerzitetni učbenik. Ljubljana, Pedagoški inštitut, 2013.
2. Žmavc, Janja: Vloga in pomen jezika v državljanski vzgoji [Elektronski vir]: komunikacijska kompetenca kot nujna sestavina odgovornega državljanstva. Ljubljana, Pedagoški inštitut, 2011.
3. Zidar, Tatjana: Retorika: moč besed in argumentov. Ljubljana, Gospodarski vestnik, 1996.
4. Žagar, Igor Ž. et al.: Učni načrt. Izbirni predmet: program osnovnošolskega izobraževanja. Retorika
5. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo, 2004.
6. <http://www.zainproti.com/web/>
7. <https://vimeo.com/108669697>

SIMONA GERIČ
MLADINSKI DOM MARIBOR
ČUSTVA VPLIVAJO NA UČENJE

Povzetek

Mladi postajajo vse pomembnejši del naše družbe. Pogosto so na prehodu iz otroštva v mladostništvo in kasneje v mlado odraslost še posebej ranljivi. Stresne življenjske situacije jih pogosto soočijo z zahtevami, ki so jim le stežka kos in zanje predstavljajo velike obremenitve. Velikokrat pomembno ovirajo napredek pri učenju.

Kot mobilna učiteljica za dodatno strokovno pomoč se dnevno srečujem z otroki in mladostniki, ki imajo splošne ali specifične učne ter čustvene in vedenjske težave. Cilj vseh, ki delamo z njimi po načelu maksimalne koristi za otroka ali mladostnika, je spodbujati njihova močna področja in samostojnost, da z našo pomočjo in podporo lažje premagujejo ovire in težave ter dosežajo uspehe, ki se jih skupaj veselimo.

Ključne besede: učenje, čustva, čustvene in vedenjske težave, otroci in mladostniki, mladinski dom, ABC – diagnostika

EMOTIONS AFFECT LEARNING

Abstract

Youth is becoming an increasingly important part of our society. It is often particularly vulnerable in the transition from childhood to adolescence and later into young adulthood. Stressful life situations often confront young people with demands that are difficult to deal with and burdensome, which significantly impedes learning progress.

As a mobile teacher for additional professional help, I meet daily with children and adolescents who have general or specific learning, emotional and behavioral problems. The goal for everyone who works with them on the principle of maximum benefit for the child or adolescent is to encourage their strong areas and autonomy to better overcome obstacles and difficulties and achieve success that we are all looking forward to.

Keywords: learning, emotions, emotional and behavioral problems, children and adolescents, youth home, ABC - diagnostics

1 UVOD

Samopodoba, samovrednotenje in samospoštovanje so pomembna dejstva, ki so v tesni povezavi z uspehom pri učenju in močno vplivajo na posameznika ter se odražajo na njegovem vedenju.

Učiteljeve teorije, stališča in pričakovanja pomembno vplivajo na razvoj otroka in dogajanje v skupini. Še kako pomembna so čustva za učenje, ki ga vseskozi prepletajo zaskrbljenost, jeza in predvsem strah, ki je nedvomno zmagovalec med njimi. V mnogih psiholoških raziskavah o učenju so ugotovili, da do pomembnih sprememb v učenčevih učnih navadah in ravnanju v učnih situacijah ne pride na osnovi samega spoznavanja ali treninga uspešnih strategij, če ob tem ne upoštevamo kompleksnega spleta posameznikovih čustev, odnosa do učenja, do določenega predmeta, učitelja, zlasti pa do sebe kot učenca (povzeto po Marentič Požarnik, 2018).

Pri svojem delu v Mladinskem domu Maribor se kot mobilna učiteljica za dodatno strokovno pomoč srečujem z otroki in mladostniki, ki imajo splošne ali specifične učne ter čustvene in vedenjske težave. Cilj vseh, ki delamo z njimi po načelu maksimalne koristi za otroka ali mladostnika, je spodbujati njihova močna področja in samostojnost, da z našo pomočjo in podporo lažje premagujejo ovire in težave ter dosežajo uspehe, ki se jih skupaj veselimo. Potrebno je plodno sodelovanje in povezovanje vseh vpletenih strokovnjakov, odprta in spoštljiva komunikacija, izmenjava mnenj, znanja in izkušenj, dosledno vztrajanje pri upoštevanju določenih pravil in sprejetih norm ter konstruktivno reševanje konfliktov, da ustvarimo varno in spodbudno okolje, kjer se mladi ljudje, ki so nam zaupani, počutijo sprejeti, natanko takšni, kakršni so.

Individualno delam s štiriindvajsetimi otroki in mladostniki, ki so učenci in dijaki rednih osnovnih in srednjih šol. Skupaj odpravljamo ali vsaj omilimo učne težave, razvijamo strategije za uspešno premagovanje ovir, ki jih povzročajo razni primanjkljaji na posameznih področjih učenja in dela ter šibkosti na področju organizacijskih spretnosti in slabše razvite izvršilne funkcije. Nenazadnje pa se skupaj spopadamo z njihovimi stiskami in čustvenimi težavami, ki pomembno ovirajo proces učenja.

Učitelji naj bi bili zmožni ustvarjati učne situacije, povezane s pozitivnimi čustvi (ponosa, veselja, navdušenja in zadovoljstva), ter učence usposabljati za spoprijemanje z neizogibnimi frustracijami. Znali naj bi povezati sproščeno čustveno ozračje z intelektualno zahtevnim učenjem (Marentič Požarnik, 2018). Vse navedeno pa zmoremo, če svoj poklic sprejmemo kot naše poslanstvo in način življenja.

2 ČUSTVA IN POSAMEZNIKOV VREDNOSTNI SISTEM

Gradniki posameznikove osebnosti so dednost, okolje, v katerem živi, njegova lastna aktivnost, njegova svobodna volja oz. zmožnost odločanja. Sami se odločamo, kaj nam je pomembno in kar nam je pomembno, vzbudi naša čustva. Torej je vsak izmed nas odgovoren za svoja čustva.

Če se na nek dogodek, situacijo odzovemo zelo čustveno, to pomeni, da tej stvari pripisujemo velik pomen (Milivojević, 2005).

Čustva so torej naš odziv na nam pomembne dogodke, okoliščine in misli. So v ravnovesju z našim vrednostnim sistemom. Razumevanje vrednostnega sistema je pomembno za razumevanje posameznikovega doživljanja sebe, drugih in sveta ter tudi njegovega vedenja (Milivojević, 2012). Biti uspešen na učnem področju pa je vrednota vsakogar, ki se uči.

3 ČUSTVENO OPISMENJEVANJE

Na nam pomembne okoliščine, dogodke in misli se odzovemo s čustvi. Ta pomembno vplivajo na posameznikovo vedenje. Ko pri delu z otroki in mladostniki želimo razumeti njihovo vedenje, jih moramo najprej razumeti. Zanimati nas mora, kaj se skriva za posameznikovim vedenjem, katere občutke je le-ta občutil pred tem in katera čustva so le-ti vzbudili. Pri tem raziskovanju lahko uporabimo t. i. ABC – diagnostiko, s pomočjo katere razvozlamozadje posameznikovega vedenja.

Pri razumevanju vedenja in čustev si lahko pomagamo z metodo, ki vključuje tri korake:

A: Dogodek, situacija ali misel, ki se je posamezniku zgodila ali utrnila.

Vprašanje, ki ga zastavimo učencu: Kaj točno se je zgodilo?

B: Pripisovanje pomena in vrednosti, ki ga posameznik pripiše nekemu dogodku, situaciji ali misli in določitev vrednostni tega, glede na njegov vrednostni sistem.

Vprašanja, ki jih zastavimo učencu: Kaj si ob tem pomislil, o tem ali o sebi? Kako si to razumel? Kaj ti je to pomenilo?

C: Čustvo, ki vodi do določenega vedenja. To je čustvo, ki ga posameznik ob tem občuti in stimulira njegovo vedenje.

Vprašanje, ki ga zastavimo učencu: Kaj si ob tem občutil?

Ko dobimo odgovore na zastavljena vprašanja, vse elemente med seboj povežemo. Zgodilo se je (A), ti si to razumel tako (B) in ker je tebi to pomembno, si občutil (C) (Rutar Ilc, Rogič Ožek, Gramc, 2017).

ABC – diagnostika je zelo uporaben pripomoček, ki sem ga pri svojem delu že nekajkrat uporabila. Sedaj zavestno in načrtno, pred tem pa intuitivno, ko želim razumeti konkretno otrokovo ali mladostnikovo vedenje ter vplivati na njegovo odločitev, da bo le-to spremenil. Kot mobilna učiteljica za dodatno strokovno pomoč v mladinskem domu se dnevno srečujem z mladimi s čustvenimi in vedenjskimi težavami. Ko z otrokom ali mladostnikom greva skozi proces ABC, začuti, da mi je mar zanj in na ta način lahko gradiva pristen, zdrav odnos. Kot zanj pomembna odrasla oseba imam priložnost vplivati nanj ter ga učiti socialno sprejemljivega izražanja čustev in ustreznega vedenja.

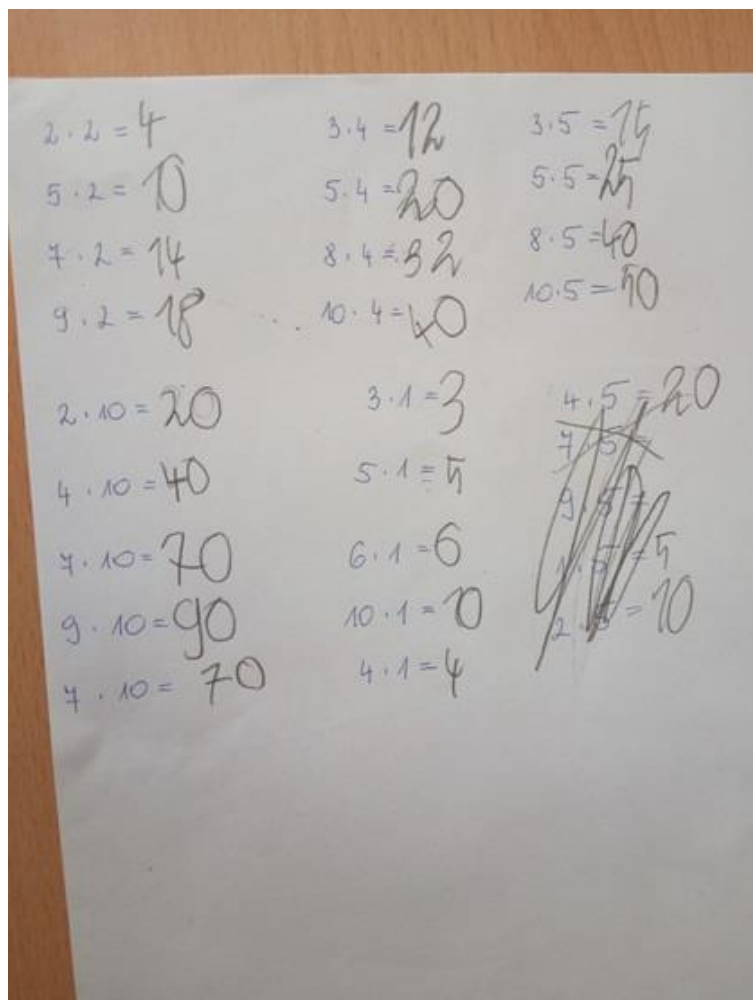
3.1 PRIMER UPORABE ABC – DIAGNOSTIKE:

Za študij primera sem izbrala situacijo z dekllico, ki je bila v lanskem šolskem letu učenka 3. razreda redne osnovne šole. Zaradi očetovega nasilnega vedenja in mamine vzgojne nemoči je bila skupaj s sorojenci nameščena v mladinski dom, maja 2017. V lanskem šolskem letu je bila vključena v program pomoči in podpore mobilnega učitelja za dodatno strokovno pomoč, imela je tedensko obravnavo, po eno do dve individualni uri.

Dekllica je zelo impulzivna in se že ob manjših neuspehih pogosto spopada z močno jezo. Le-to izraža na socialno nesprejemljiv način: potisne potrebščine od sebe, kar ima v roki vrže na tla, počečka, zmečka ali iztrga list in ob tem kriči... Razburi se že ob navidezno nepomembnih težavah. Zaradi družinskih okoliščin, v katerih je preživela večji del otroštva ter ogroženosti v smislu vzgojne, učne, socialne in čustvene zanemarjenosti, so se pojavile motnje vedenja in čustvovanja, ki se odražajo predvsem v odnosu do sebe, impulzivnem vedenju, nepripravljenosti za sodelovanje in nizko motivacijo za šolsko delo. Tem so se pridružile še učne težave, tudi zaradi težjega vzpostavljanja pozornosti in vzdrževanja koncentracije. Ni še sposobna samoregulacije niti na čustvenem niti vedenjskem področju, zato se v stiski pogosto odzove verbalno, redkeje tudi fizično nasilno. Pogosto je nemirna,

nezainteresirana in napeta. Ima nizko samopodobo. Stalno se podcenjuje in si ne zaupa, kljub vsemu pa večkrat zavrača pomoč.

Tisti dan me je vzgojiteljica opozorila, da je deklica slabše volje in veliko bolj razdražljiva kot običajno, ker je upravičeno jezna zaradi družinske situacije. Za njo vedno pripravim več krajših aktivnosti, saj le kratek čas zmore zbrano delati. V uvodnem delu ure mi je zapela pesmico. Nato je vadila poštevanko števil 2, 4 in 5. Napisala sem ji tri stolpce po štiri račune, kar je samostojno rešila brez težav. Kasneje je brala besedilo v berilu, ki so ga dopoldan obravnavali. Poslušala sem jo in je na napake nisem opozarjala ali le-teh popravljala. Za konec je utrjevala še poštevanko števil 10, 1 in 5. Dva stolpca je samostojno rešila, v tretjem pa se je ustavila pri drugem računu. Ker ga ni znala rešiti, ga je narahlo prečrtala. Nadaljevala je z zadnjim in predzadnjim primerom. Ko pa ni znala rešiti še tretjega računa v tem stolpcu, je celega počekala (glej Sliko 1). Odrinila je list od sebe in za njim zagnala še svinčnik. Iz nje se je usul niz neprimernih besed: »Joj, kaki Gustek* sem jaz, kak sem fukjena, čisto nora. Ne bom več tote poštevanke brezvezne. Saj me ne bo vprašala. Nič ne bom več delala. Joj, sem smotana.« Ko se je ustavila, me je pogledala in prijela za roko. Z drugo si je obrisala solze z lic. Vzela sem si čas za najin pogovor, pogovarjali sva se vse do večerje.

Fotografija 1: Počekkan list

Situacijo sem ocenila kot idealno priložnost, da preizkusim uporabnost pripomočka zame v moji praksi.

A – Situacija: Učenka dobi navodilo, naj samostojno reši še drugi del naloge (utrjevanje poštevanke). Med delom naleti na težavo – ne ve koliko je $7 \cdot 5$ in $9 \cdot 5$.

B – Pomen: pojma nimam, ne znam, to mi ne gre, sem neumna ... Vrednota: uspeh, znanje.

C – Čustvo: jeza, nemoč.

Učenki sem dala navodilo, naj samostojno reši še drugi del naloge. Ko je naletela na oviro, je tisti primer preskočila in rešila zadnja dva. Nato se je vrnila k nerešenemu in ker se še vedno ni spomnila, koliko je $7 \cdot 5$, je račun prečrtala. Ko tudi naslednjega ni znala, se je močno razjezila in počekala cel stolpec. Ob tem je pomislila, da je neumna in nesposobna. Ker si želi biti uspešna in se izkazati pred menoj s svojim znanjem, pa ji to ni uspelo, se je počutila jezno in nemočno. Počekala je list, ga odrinila od sebe, za tem je vrgla še svinčnik po mizi in neprimerno govorila. Sama sem se le naslonila in počakala, da jo je najhujša jeza minila. Vse skupaj se je zgodilo v trenutku. Ko si je obrisala solze jeze in besa, sva se pogovorili in ugotovili, kaj se je zgodilo in zakaj je šlo narobe. Zaključili sva, da nerešen ali napačno rešen primer nikakor ne pomeni, da smo neumni, da nič ne znamo, da smo nesposobni in zato nevredni ljubezni, sprejetosti. Ker se učimo, imamo priložnost in tudi pravico, da se zmotimo. Da je ob neuspehu povsem na mestu, da se počutimo nemočne ali občutimo jezo. Da z neprijetnimi čustvi ni nič narobe in ker se tudi čustvovanja in vedenja učimo, lahko kdaj naredimo napako. Prav pa je, da jo ozavestimo in se učimo, kako naslednjič reagirati v podobni situaciji, na socialno sprejemljiv način.

*Opomba: V Mariboru je osnovna šola, ki izvaja program z nižjim izobrazbenim standardom, OŠ Gustav Šilih. Otroci in mladostniki večkrat sebe imenujejo Gustek, še pogosteje pa izraz uporabljajo kot zbadljivko.

3.2 PRIMER DOBRE POUČEVALNE PRAKSE

Moja izbrana učenka je bila takrat stara devet let in je bila v lanskem šolskem letu v tretjem razredu osnovne šole. Ker zmore le krajši čas zbrano delati, v eni učni uri večkrat menjava vsebine in aktivnosti. Po posvetu z njeno vzgojiteljico sva predstavljeno učno uro namenili učenju slovenščine.

Deklica je najprej osem minut brala in se na ta način seznanila z vsebino besedila. Razumevanje prebranega sem preverila tako, da je odgovarjala na moja vprašanja. Zgodba ji je bila zanimiva in ne prezahtevna, v pogovoru je aktivno sodelovala in pri delu ni imela težav. Ko se je začela presedati na stolu sem ji predlagala, da se sprehodi okrog najine velike mize, medtem ko sama zapišem nekaj besed v dnevnik. Nato se je urila v spretnosti prepisovanja. Pri prepisu sem ji omejila število povedi (deset kratkih povedi), za kar je porabila približno dvanajst minut. Po prepisovanju jo je že malo bolela roka in je želela počivati. Spodbudila sem jo, da mi medtem zapoje pesem, ki naj jo sama izbere. V tem je dobra in v petju uživa. Največkrat me povabi, da pojeva skupaj. Tako jo z lahkoto motiviram za nadaljevanje delo. Sledil je zapis po nareku, pri čemer je bila uspešnejša kot pri prepisu, ki od nje zahteva več pozornosti in samostojnosti. Med uro ji dam priložnost za nekaj gibanja, nalije nama vodo, prinese kakšno stvar z druge mize ali nese kaj v smeti. Čas nama zelo hitro mine in običajno se po koncu učne ure še ne želi posloviti.

Fotografija 2: Učenka pri učni uri dodatne strokovne pomoči, med prepisom (18. 12. 2018).

SKLEPNE MISLI

Nujno je, da je proces pomoči in podpore sodelovanje in soustvarjanje učenca in učitelja, v katerem se drug od drugega uči in ob tem raste, da je učenec v odnosu z učiteljem enako pomemben partner, opažen, slišan in upoštevan in da začuti, da je učitelju mar zanj. Sama se pri svojem delu trudim, da z učenci vzpostavim ter ohranjam zdrav in prijeten osebni odnos.

Spoznala sem, da je za poglobljeno obravnavo mladega človeka nujen celostni pristop. Ključno je z otrokom ali mladostnikom vzpostaviti pristen, topel in spoštljiv odnos, ki je konstruktivno naravnano in temelji na zaupanju. Ko sodelujeva, sem pozorna na vire in dejavnike nastajanja in vzdrževanja njegovih čustvenih in vedenjskih težav, da ga lažje razumem in sem mu sposobna učinkoviteje pomagati. Skupaj morava verjeti v možnost spremembe na bolje, imeti željo, voljo in energijo ter se skupaj veseliti uspehov. Že, ko nama uspejo prvi koraki. Ti so običajno najtežji in najbolj negotovi. Pomembno je, da učeči se vstopamo v odnos in si damo priložnost, da se poslušamo in slišimo ter reagiramo.

Mladi s čustvenimi in vedenjskimi težavami potrebujejo pomembno več učiteljeve pozornosti, pomoči in podpore, v primerjavi z večinsko oz. običajno populacijo otrok in mladostnikov. Z njimi delam individualno, zelo intenzivno. Na koncu delovnega dne sem izžeta, hkrati pa me delo izpolnjuje. Vesela sem, da sem se odločila za spremembo in delo učiteljice v osnovni šoli zamenjala za sedanje.

Literatura in viri

1. Marentič Požarnik, B., 2018. Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS (prenovljena izdaja).
2. Milivojevič, Z., 2005. Tehnike psihoterapevtskega obravnavanja vrednot. Emzin, 15 (1-2), str. 69–73.
3. Milivojevič, Z., 2012. Formule ljubezni: ne zapravimo življenja v iskanju prave ljubezni. Ljubljana: Mladinska knjiga.
4. Rutar Ilc, Z., Rogič Ožek S., Gramc, J., 2017. Vključujoča šola: Priročnik za učitelje in druge strokovne delavce. Socialno in čustveno opismenjevanje za dobro vključenost, 4. zvezek. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

KATJA GLAZER LESKOVŠEK
OŠ KAJETANA KOVIČA RADENCI

ETWINNING – UČIMO (SE) Z VESELJEM

Povzetek

Živimo v času hitrega razvoja informacijske in komunikacijske tehnologije. Pri pouku matematike se trudim slediti hitrim spremembah okolja in mlade pripravljati na izzive okolja, v katerem živijo. Črnih in zelenih tabel, običajnih spremljevalk matematičnih učilnic, namreč v slovenskih šolah ne vidimo več prav pogosto. Zamenjale so jih interaktivne table in tablice na mizah učencev. Zaradi vsega tega je seveda treba posledično spremeniti tudi proces samega poučevanja.

Katja Pavlič Škerjanc potrjuje, da bi šola morala ne samo slediti času, temveč bi morala biti celo pred časom, saj šola po njenem mnenju »učí za prihodnost« (Pavlič Škerjanc, 2009, p. 42).

V vlogi koordinatorice mednarodnih eTwinning projektov sem si pridobila veliko dragocenih izkušenj. Veliko pozitivnih učinkov je bilo opaziti tudi pri učencih. Povečala se je namreč motivacija za učenje matematike, učenci so gradili kvaliteten sodelovalni odnos s svojimi sošolci in se učili znotraj okvirjev medpredmetnega povezovanja.

Ključne besede: eTwinning, sodelovanje, pouk matematike.

ETWINNING – LEARNING WHILE HAVING FUN

Abstract

We live in a time of rapid growth of information and communication technology. As a math teacher, I always strive to keep up with the rapid technological changes in our lives. Blackboards, standard teachers companions in mathematics classrooms, are not often seen in our schools anymore. They were replaced by interactive whiteboards and tablets on students desks. Because of all that, the teaching process itself also needs to change.

Katja Pavlic Škerjanc affirms that the school should not only keep track of time, but should be ahead of time, as the school "teaches for the future"(Pavlic Škerjanc, 2009, p. 42).

As a coordinator of the mathematical international eTwinning projects, I have gained a lot of valuable experiences. Now I see math lessons from a completely different perspective than before.

Through eTwinning projects, students are sharing their mathematical knowledge with students from schools in different European countries. Our work has had many positive effects. The motivation for learning mathematics increased, the students built a quality collaborative relationship with each other and they were learning within the inter-subject connection.

Keywords: eTwinning, collaboration, mathematics.

1 UVOD

Sodobna družba nam vedno bolj narekuje hiter način življenja. Dandanes smo ljudje izpostavljeni pestri paleti informacij, ki so nam hitro in brezplačno dosegljive na svetovnem spletu, tako rekoč z domačega naslonjača. Spremembam in novostim posledično sledijo tudi spremembe in novosti v pedagoškem procesu. To lahko učitelji vidimo in razumemo tudi kot prednost. Znanje in motivacijo učencev za uporabo informacijsko komunikacijske tehnologije lahko izkoristimo za poučevanje in učenje. Sama sem se slednjega lotila v mednarodnih projektih eTwinning.

»Če mlade vzamemo resno, potem menim, da je naloga učitelja, da se sooči z IKT in ji poišče ustrezno mesto v šoli« (Podgoršek, 2011, p. 167).

Kot omenja Podgoršek, je današnja mladina obdana z informacijsko in s komunikacijsko tehnologijo (IKT), kot so mobilni telefoni, računalniki, MP3 predvajalniki, tablice idr. Uporabljajo jo predvsem v prostem času za zabavo in komunikacijo. Sodobna IKT v sebi skriva velike potenciale tudi za uporabo v šoli, torej za učenje (Podgoršek, 2011). Štrajhar omenja, da uporaba IKT omogoča učiteljem bolj pestro poučevanje, učencem pa privlačnejše učenje (Štrajhar, 2010).

»Klasično pojmovanje pouka se nanaša na izvajanje učnega procesa v živo, in sicer ob istem času na istem mestu in pod vodstvom učitelja. S popularizacijo spleta na šolskem polju se tako klasična oblika pouka spreminja. Faze učenja v živo se lahko dopolnijo s fazami učenja na daljavo, s čimer pouk ob uporabi IKT pridobiva novo dimenzijo« (Podgoršek, 2011, p.167).

2 ETWINNING NA OŠ KAJETANA KOVIČA RADENCI

eTwinning je skupno ime za projekte, ki jih usklajuje Evropsko šolsko omrežje v imenu Evropske komisije. Le-ti učiteljem nudijo podporo in spodbujajo uporabo sodobnih informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT) v izobraževanju ter strokovni razvoj šolskega osebja na ravni vrtcev ter osnovnih in srednjih šol. Danes je v skupnost vključenih že več kot 680.000 učiteljev in vzgojiteljev, ki sodelujejo v mednarodnih šolskih dejavnostih, ki vključujejo 206.000 šol in vrtcev iz 42-ih držav. eTwinning postaja ena največjih virtualnih evropskih skupnosti poučevanja in učenja, ki omogoča profesionalni razvoj šolskega osebja in obogatitev pouka ter prispeva k večji kakovosti v izobraževanju. Osrednje orodje je eTwinning portal, kjer učitelji najdemo brezplačna orodja in nasvete za sodelovanje v spletnih eTwinning projektih.

Učenci in učitelji OŠ Kajetana Koviča Radenci imajo za seboj že dolgo in kvalitetno sled sodelovanja v mednarodnih projektih eTwinning. Za večletno uspešno delo je OŠ Kajetana Koviča Radenci v letu 2018 pridobila naziv eTwinning šola. Gre za oznako šoli, ki izvaja inovativne prakse na področju spodbujanja aktivnega državljanstva, kulturne zavesti in digitalnih kompetenc. Z znakom Šola eTwinning je bil prepoznan in nagrajen trud, ki ga je šola vložila v razvoj kulture sodelovanja na šoli, kot tudi med partnerskimi šolami.

V eTwinning projektih se med seboj povezujejo tako učenci kot tudi učitelji. Doslej smo si učitelji na naši šoli zaslužili priznanja slovenske in evropske eTwinning agencije. Na šoli je bilo do sedaj pod mojim mentorstvom izvedenih in uspešno zaključenih osem enoletnih eTwinning projektov s področja matematike. V teh projektih sem odkrila pravo zakladnico informacij o poučevanju in učenju ter tako obogatila svoje znanje in izkušnje pri pouku matematike. Motivacija za ustvarjanje in sodelovanje v projektih je bila med učenci zelo visoka. Učenci radenske šole so se namreč do sedaj izkazali kot izjemni eTwinners.

V letošnjem letu na šoli poteka že deveti eTwinning projekt. Prvi mednarodni eTwinning v šolskem letu 2011/2012 na OŠ Kajetana Koviča Radenci je nosil naslov I touch Maths! Projekt je na zanimiv način povezoval učence skozi dve univerzalni veji sporazumevanja, to je angleščino in matematiko.

Ob praznovanju 10. obletnice eTwinning-a so se radenski učenci prijaviili na natečaj z naslovom Naj zgodba. S svojim izdelkom so zmagali v starostni skupini od 12 do 15 let.

Za matematična projekta MAVEN – Math via English in Let's discover our European Math World! so učenci in učitelji dobili pozitivno oceno nacionalne službe eTwinning in evropske komisije za kvalitetno izvedbo. Oba projekta sta prejela tako nacionalni kot evropski znak kakovosti.

Fotografija 1: Evropski znak kakovosti za projekt Let's discover our European Math World!

V projektih smo sodelovali s šolami iz Latvije, Španije, Turčije, Madžarske, Romunije, Grčije, Češke, Hrvaške, Srbije, Poljske, Portugalske in Italije, če jih naštejemo le nekaj. Ta oblika sodelovanja učence sodelujočih šol velikokrat dvigne iz šolskih klopi v naravo, v likovno učilnico. Klasični pouk znotraj sten matematične učilnice namreč zamenja vrsta zanimivih aktivnosti. Učenci in učitelji pri delu veliko uporabljajo IKT. V enem izmed takšnih projektov, imenovanem Lets discover our European Math World, so radenski učenci ob zaključku sodelovanja zaplesali matematični ples.

3 MEDPREDMETNO SODELOVANJE KOT OSNOVA ETWINNING PROJEKTOV

“Ljudje, ki delujejo kot skupina, so sposobni doseči stvari, za katere lahko posameznik samo upa, da bi mu jih uspelo narediti.” (Franklin Delano Roosevelt)

Vsak posamezni uspeh našega mednarodnega sodelovanja je bil zagotovljen le, če so vsi sodelujoči učenci prispevali svoj delež. Skupni uspeh pa je refleksiral uspeh vsakega posameznega učenca.

Kot omenja Peklaj (2001), je učenje v skupini zasnovano na naslednjih ključnih načelih:

- pozitivni soodvisnosti ciljev, virov, vlog in nalog;
- neposredni interakciji med sodelujočimi;
- odgovornosti posameznika za lastno delo in delo skupine;

uporabi ustreznih sodelovalnih spretnosti.

Medpredmetno sodelovanje je sestavni del učnih načrtov v osnovnih šolah. Medpredmetno povezovanje zahteva od učiteljev veliko profesionalnega sodelovanja, pa tudi drugačno organizacijo pouka. Obenem učenci pridobijo veliko znanja in še hitreje prepoznajo njegovo uporabnost. Z uporabo sodobnih didaktičnih metod in s povezavo matematike z drugimi predmeti se je pri učencih povečala motivacija za učenje matematike.

Pouk matematike pouk velikokrat načrtujem medpredmetno znotraj aktiva naravoslovcev (učitelji hitro najdemo povezave matematike s fiziko, tehniko, kemijo), z eTwinning projekti pa sem timsko sodelovanje razširila tudi na druge predmete. Mednarodno sodelovanje vsekakor zahteva še eno stopnjo sodelovanja, in sicer učinkovito sporazumevanje in sodelovanje učiteljev partnerskih šol na daljavo.

Vsi matematični projekti doslej so bili izvedeni v angleškem jeziku, zato je bila v eTwinning timu tudi učiteljica angleščine.

Ker je sodelovanje pri načrtovanju eTwinning aktivnosti ključnega pomena, smo sodelujoči učitelji naredili načrt, ki je predstavljal osnovo nadaljnjemu delu. Učenci so pri nalogah, ki so vsebovale geografske ali zgodovinske podatke (o natančnih podatkih o kraju bivanja, zgodovini kraja bivanja), sodelovali z učitelji geografije in zgodovine. Največkrat smo povezali matematiko z angleškim jezikom, likovno vzgojo, zgodovino, geografijo in seveda s slovenščino. Učenci so tako poglobili znanje angleškega jezika, širili znanje geografije s spoznavanjem običajev in kultur sodelujočih šol, uporabljali IKT, razvijali veščine retorike in se na inovativen način učili matematike. Ob predstavitvah lastnih krajev in držav, v katerih živijo, so svoj čas namenili tudi opisom lastne kulture in na ta način poglobljali ozaveščenost o njenem pomenu. Učence iz drugih držav so naučili tudi kakšno slovensko besedo.

Učenci so sestavljali matematične naloge za učence partnerskih šol in z velikim pričakovanjem čakali njihove naloge. Da so jih vsi razumeli, so bile sestavljene v angleškem jeziku. Tematsko so se navezovale na podatke o krajih, v katerih učenci živijo, in so, za pot do rešitev, od učencev zahtevale matematično znanje. Včasih so nam naši partnerji poslali naloge po pošti. Po navadi je v kuverti mesto našla tudi majhna pozornost za tiste, ki so naloge rešili najbolj uspešno. Nekajkrat smo jih naložili v spletno mesto Twinspace ali pa so jih učenci reševali kar on-line v raznih spletnih aplikacijah. Motivacija za delo v eTwinning projektih je bila med učenci naše šole zmeraj zelo visoka.

Na začetku vseh projektov so se učenci morali predstaviti. Po navadi so posneli videoposnetek o sebi. Sledila je izdelava logotipa in sestava spletnega mesta, kjer so se kasneje hranila vsa, gradiva, narejena v projektu. Učenci v mednarodnih projektih so se morali predstaviti v uvodnih videoposnetkih, spoznavali pa so se tudi skozi lastno ustvarjanje.

Aktivnosti, v katerih so v sklopu eTwinning projektov sodelovali učenci:

- ustvarjanje predstavitvenega videoposnetka;
- izdelava učnih videoposnetkov;
- izdelava učnih pripomočkov;
- sestavljanje matematičnih nalog v angleškem jeziku za učence v projektu;
- sodelovanje na videokonferencah;
- izdelava IKT gradiv;
- tekmovanje iz znanja na vnaprej določeno matematično vsebino v angleškem jeziku;

- tekmovanje iz poznavanja krajev, običajev naših partnerskih šol v angleškem jeziku;
- ustvarjanje eTwinning koticčka na šoli;
- tekmovanje v poznavanju decimalnega števila Ludolfovega števila (med vsemi učenci partnerskih šol).

Fotografija 2: eTwinning koticček na šoli.

V vseh zgoraj naštetih dejavnostih so učenci zavzeto in navdušeno sodelovali, razvijali ustvarjalno mišljenje in s tem prevzeli iniciativo za razvoj lastnega razumevanja.

Učenci so med projekti veliko sodelovali in se učili drug od drugega. Tako so razvijali sposobnost transferja znanja, torej prenašanja znanja tako na druge učence naše šole, kot tudi na učence partnerskih šol. Redko so delali individualno. Sestavili smo heterogene skupine, tako po znanju, kot tudi po starosti. Učenci iz višjih razredov so občasno prevzeli iniciativo in na tako imenovanih »urah pripravljavnicah« mlajše učence učili matematičnih vsebin, ki so bile predvidene za videokonference. Čeprav so bile »ure pripravljavnice« po pouku, so starejši učenci nanje prihajali zelo dobro pripravljeno.

4 SOUSTVARJANJE UČNIH GRADIV

Učitelji učencem informacije pri pouku posredujemo na različne načine. To počnemo v dobri veri, da vsi učenci dosegajo zastavljene učne cilje. V ta namen uporabljamo različne učne metode in pristope. Snov je potrebno snov učencem približati tudi s primerjavami iz vsakdanjega življenja. In jo tako narediti zanimivo. V učnem procesu mora učitelj veliko vizualizirati. Učencem snovi ne podaja zgolj ustno, marveč snov tudi slikovno opremiti. Obstaja znan rek, ki pravi, da slika pove več kot tisoč besed, dinamično gradivo pa morda še več. Med dinamično slikovno gradivo za učenje Eilam (2012) štejemo filme, videoposnetke in animacije. Današnji otroci namreč živijo v vizualnih svetovih, ki jih pomembno oblikujejo. Uporaba filma pri pouku danes, kjer so potrebne digitalne stimulacije realnosti, ni več nujnost, marveč stalnica, ki se ji tako rekoč ni moč izogniti (Rutar, 2012).

Radikalnim spremembam, ki jih je z informacijsko tehnologijo doživela družba, bodo zagotovo sledile spremembe v šolskem prostoru. S sodobnimi pristopi poučevanja lahko spodbujamo fleksibilnejše razmišljanje in s tem ustvarjamo boljše pogoje za kreiranje kompleksnejših učnih situacij.

Izkazalo se je, da učenci radi izdelujejo izdelke za eTwinning projekte in gradiva. Prav tako z velikim navdušenjem spoznavajo učence na partnerskih šolah po Evropi in z njimi sodelujejo na videokonferencah. Le-te učencem ponujajo odlične priložnosti za

pridobivanje in izmenjavo izkušenj, spoznavanje izobraževalnih ustanov in izobraževalnega sistema v tujini, utrjevanje in širjenje jezikovnih in družboslovnih kompetenc ter, v našem primeru, tudi matematičnega znanja.

Na vnaprej izbrano matematično vsebino so učenci šole "v živo" na videokonferenci reševali primere, ki so jih pripravili učenci partnerskih šol v Španiji, Latviji in Turčiji. Na videokonferenci se je bilo potrebno dodobra pripraviti. Ob ponedeljkih smo z učenci naše šole pregledovali izdelke naših partnerjev. Sledile so videokonference. Tri šole iz treh držav naenkrat smo bile preko orodja Skype ob istem času dogovorjene za spletno konferenco. Na vnaprej določeno temo smo izvedli uro matematike. Pred videokonferenco so učenci pripravili naloge, ki so jih potem reševali naši partnerji. Ena skupina učencev je pripravila gradiva in jih naložila v spletno učilnico. Učenci so izdelali tudi učne pripomočke. Druga skupina je pripravila angleške prevode matematičnih pojmov. Nato smo v tako imenovani uri pripravljalnici pripravili oris našega nastopa. Učenci so ustvarili veliko gradiv in pripomočkov za vizualno pomoč ob učenju matematike. Velikokrat smo si organizirali pravo tekmovanje. Ena izmed šol je pripravila naloge, dve šoli pa sta tekmovali v znanju in sodelovanju. Zelo smo se potrudili, da so bile naloge pestre, zabavne in povezane, da so jih bili naši partnerji še posebej veseli.

Fotografija 3: Izdelki, ki so jih učenci naredili v projektu I see Maths!

»Svet, v katerem bodo živel naša otroci, se spreminja štirikrat hitreje kot naše šole.«
(Dryden Voss v: Simonič 2004, 190)

Poleg učnih pripomočkov so učenci zelo radi ustvarjali IKT gradiva in ustvarjali učne videoposnetke. Na začetku vseh projektov se je bilo potrebno predstaviti učencem iz sodelujočih šol. S tem namenom so učenci ustvarili veliko video posnetkov. Učenci so me presenetili s svojim poznavanjem urejevalnikov posnetkov. Pri vsakem projektu smo oblikovali skupino učencev, ki je bila zadolžena za modifikacijo posnetkov. Ko je ena skupina učencev zaključila z izdelavo video posnetka, so želeli narediti še kakšnega. In tako je nastala ideja o ustvarjanju učnih posnetkov. Pri izdelavi prvega takšnega posnetka sem predlagala vsebino jaz, pri naslednjih pa učenci sami. Izdelali so posnetke z naslednjo matematično vsebino: decimalna števila, označevanje in orientacija kotov, zaokroževanje števil, krog in deli kroga ter spretno računanje. Videoposnetke sem nato naložila v spletno učilnico za matematiko, ki ima svoje mesto na spletni strani naše šole.

5 ZAKLJUČEK

Vsak dan znova smo priča vedno hitrejšemu razvoju informacijsko komunikacijske tehnologije. Otroci uporabljajo naprave v prostem času za zabavo in komuniciranje. Spremembe v družbi posledično vplivajo tudi na izobraževalni sistem. Želja po nadgradnji, medsebojnem sodelovanju, zanimivejšem pristopu in razvijanju ustvarjalnosti pri matematiki je tudi mene, učiteljico matematike na OŠ Kajetana Koviča Radenci, pripeljala do eTwinning projektov. Naša šola je tako že vrsto let vključena v skupnost evropskih eTwinning šol. Za svoje delo smo bili učitelji in učenci nagrajeni s številnimi nacionalnimi in z evropskimi znaki kvalitete, pa tudi z nazivom eTwinning šola. Naziv je namreč dodeljen šolam za uspeh na področju digitalne prakse, e-varnosti ter inovativnih in kreativnih pedagoških pristopov. Naši učenci že dolgo aktivno in visoko motivirano sodelujejo v eTwinning projektih, pri čemer imajo nekateri izmed njih že pestro paleto izkušenj. Učenci v majhnih krajih, kot so Radenci, imajo tako priložnost preko projektov eTwinning svoje vezi širiti daleč po Evropi. In kot so zapisali v enem izmed nagrajenih izdelkov: "Čeprav prihajamo iz majhnega kraja, se nas s projekti eTwinning sliši zelo daleč."

Literatura in viri

1. Eilam, B., 2012. Teaching, learning and visual literacy. New York: Cambridge University Press.
2. eTwinning. Dostopno na <https://www.cmepius.si/solsko-izobrazevanje/etwinning/> [30. 8. 2019].
3. Pavlič Škerjanc, K., 2009. Medijska vzgoja si utira pot v gimnazije. Vzgoja za izobraževanje, 40 (1), 42–44.
4. Peklaj, C., 2001. Sodelovalno učenje ali kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS.
5. Podgoršek, S., 2011. Spletno podprto učenje in poučevanje nemščine na sekundarni ravni. Vestnik za tuje jezike, letnik 3, (številka ½), 167–177.
6. Rutar, D. idr., 2012. Film pri pouku: prakse in izzivi. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na <https://www.zrss.si/digitalnknjiznica/Film%20pri%20pouku/files/assets/basic-html/toc.html> [1. 2. 2018].
7. Simonič, T., 2004. Pasti poučevanja v Kakšna bo šola prihodnosti?, ur. Dušan Macura in Jana Babšek, 143–205. Radovljica: Didakta.
8. Štrajhar, J., 2010. Včeraj – danes – jutri. Didakta, 20 (133), 39–42.
9. Vir fotografij: osebni arhiv.

NINA GLOBOVNIK

OSNOVNA ŠOLA DR. JOŽETA PUČNIKA ČREŠNJEVEC

PRIMER DOBRIH PRAKS IZVAJANJA POPESTRITVENIH DEJAVNOSTI PREKO PROJEKTA POPESTRIMO ŠOLO

Povzetek

Na Osnovni šoli dr. Jožeta Pučnika Črešnjevec smo v letu 2016 uspešno kandidirali na razpisu MIZŠ in prejeli sredstva za izvajanje projekta Popestrimo šolo, katerega delno financira RS in EU iz Evropskega socialnega sklada. Učencem nudimo dodatne možnosti za medgeneracijska druženja, športno-adrenalinske izkušnje, spodbujamo jih k ustvarjalnosti, raziskovanju, samooskrbi in trajnosti, solidarnosti, razvijanju ročnih spretnosti, organiziramo animacijske delavnice, nudimo dodatno učno pomoč in še veliko drugega. Poudarek je na izkustvenem učenju, kjer preko lastnih izkušenj zaznajo oziroma pridobijo informacije o posamezni temi ter si na tak način bolje zapomnijo. Preko različnih oblik povezovanja, tako z lokalnim okoljem kot tudi širše, mednarodno, učenci urijo različne veščine komuniciranja, organiziranja ter si pridobijo neprecenljive izkušnje za življenje. V prispevku predstavljamo primere dobrih praks nekaterih projektnih dejavnosti, ki jih izvajamo na šoli.

Ključne besede: projekt Popestrimo šolo, dodatne vsebine, popestritvene dejavnosti, zdrav način življenja, gibanje

A GOOD PRACTICE EXAMPLE OF ADDITIONAL ACTIVITIES THROUGH THE IMPLEMENTATION OF POPESTRIMO ŠOLO PROJECT

Abstract

In 2016 at the Primary school dr. Jože Pučnik Črešnjevec we successfully applied on the public tender from the Ministry of Education and Sports. We received financial means for the implementation of school project Popestrimo Šolo that is partly funded by the Republic of Slovenia and the European Union from the European Social Fund. Through the project activities we provide additional content and give pupils opportunities for intergenerational socializing, sports and adrenaline experiences, encourage them to be creative, exploring, self-caring and sustainable, solidary, develop hand skills. We organize animation workshops for them, provide additional learning assistance and much more. Emphasis is placed on experimental and practical learning where pupils through their own experience perceive or acquire information on a particular topic. With this practical way of learning they remember better. Through various forms of connection, both locally and internationally, pupils learn different communication and organizing skills that are priceless life experiences. This article presents examples of good practice of the project activities we carry out at school and the importance of these for pupils and our local community.

Keywords: Popestrimo šolo project, additional content, additional activities, healthy lifestyle, exercise

1 UVOD

Hitre spremembe, katerim smo danes priča na vsakem koraku, tako v gospodarstvu, družbi, okolju in načinu življenja, se odražajo tudi v sodobnem šolstvu. Tradicionalne koncepte učenja in poučevanja zamenjujejo sodobne oblike, ki stremijo k spremenjenim oblikam in metodam dela v razredu. Izhajajo predvsem iz stališča, da je znanje, ki ga učenci pridobijo v šoli, v času, ko naj bi jim dejansko koristilo in bilo zanje uporabno, velikokrat pozabljeno. Prav zato je priporočljivo, da informacije in znanje učenci prejemajo preko lastnih izkušenj, z lastnimi zaznavami in si oblikujejo individualno stališče do posamezne situacije. Le tako bodo namreč v bodoče pripravljeni kritično razmišljati in dolgotrajneje pomniti informacije. Mnoge znanstvene raziskave dokazujejo, da otroci dojemajo svet in okolico drugače kot odrasli. Njihovo doživljanje okolice je odvisno predvsem od neposredne izkušnje, zato je še posebej pomembno, da otrokom, predvsem v zgodnjem obdobju njihovega odraščanja, omogočimo čim več izkustvenega oziroma praktičnega učenja. Kot navaja Mijoč (2000) se ljudje v življenju največ naučimo z izkušnjami. Določene razlage, interpretacije in teorije lahko sprejmemo kot pravilne, vendar vanje verjamemo šele, ko mišljenje potrdimo z izkušnjo. Izjemno pomembno je tudi, da učence naučimo učenja in sposobnosti hitrega in ustvarjalnega odziva v novem okolju. Marentič Požarnikova (1992) tudi navaja, da se razvijamo in učimo živeti preko neposrednega stika z dejavnim življenjem oziroma izkušnjami, ki jih pridobimo tekom le-tega. Izkustveno učenje je zato po njenem mnenju v prvi vrsti povezovanje teorije in prakse. Je učenje, ki temelji na konkretni izkušnji. Da iz izkušnje lahko dobimo nova znanja, pa moramo biti prisotni, tako fizično kot tudi čustveno. To pomeni, da moramo o izkušnji razmišljati (med in po sami izkušnji), jo razumeti in povezati z našim dosedanjim znanjem in pridobljenimi izkušnjami. Šele z razumevanjem in teoretičnim povezovanjem lahko iz izkušnje pridobimo novo znanje. Ta dejstva postavljajo sodobne pristope k učenju v ospredje sodobnih šolskih reform, kompetenca učenje učenja pa sodi med temeljne kompetence v priporočilih Evropske unije (Evropa 2020). V preteklosti se je namreč izkazalo, da učenci s praktičnim delom v šoli lažje in bolj kvalitetno usvajajo nova znanja in predvsem razvijajo pozitiven odnos do šolskega okolja. V prispevku tako predstavljamo primer dobrih praks izvajanja dodatnih obšolskih vsebin, ki jih izvajamo v okviru projekta Popestrimo šolo in temeljijo na izkustvenem učenju. Prednost projektnih dejavnosti je nedvomno v tem, da razvijajo učenčevo ustvarjalnost na različnih področjih ter upoštevajo njihove individualne interese in sposobnosti. Velik poudarek posameznih aktivnosti je tako na razvijanju gibalno-motoričnih sposobnosti učencev, razvijanju spretnosti komuniciranja, spodbujanju samostojnosti, iznajdljivosti in kreativnosti. Učence spodbujamo k medvrstniškem in medgeneracijskem druženju, k sodelovanju z lokalno skupnostjo in tudi k mednarodnem sodelovanju ter tako vplivamo na oblikovanje njihove pozitivne samopodobe in odgovornega ravnanja v družbi.

2 DODANE VSEBINE PRI PROJEKTU POPESTRIMO ŠOLO

Trendom sodobnega učenja in izobraževanja uspešno sledimo tudi na naši Osnovni šoli dr. Jožeta Pučnika Črešnjevca. S prijavo na projekt Popestrimo šolo v letu 2016 smo tako pričeli z vodenjem in organizacijo obšolskih aktivnosti, ki sedaj že četrto šolsko leto zapored nepogrešljivo dopolnjujejo dogajanje na šoli. Vrsta obšolskih dejavnosti, katere spodbujajo učence in jim hkrati omogočajo aktivno preživljanje prostega časa, se je na šoli pričela na novo izvajati, obstoječe pa so dobile možnost nadgradnje in dela v manjših skupinah ali celo individualno. V ospredje postavljamo inovativne oblike in metode dela, s katerimi spodbujamo učenčevo čutno zaznavanje okolja, krepimo trajnostni odnos do okolja ter jih

spodbujamo h krepitvi socialnih in kulturnih kompetenc. Še posebej se posvečamo njihovim individualnim potrebam. Veliko pozornost namenjamo tudi krepitvi ključnih kompetenc na področju prepoznavanja naravne in kulturne dediščine, trajnostnega razvoja, razvijanju ročnih spretnosti, udejstvovanju na kulturnih prireditvah in tekmovanju na športnem področju. Takšnemu učenju, kjer učenci pridobijo uporabno znanje lahko z drugimi besedami rečemo tudi učenje za življenje. Projektne aktivnosti smo vsebinsko razdelili v pet tematskih sklopov, ki se medsebojno povezujejo in hkrati nadgrajujejo, učenci pa se lahko prostovoljno odločijo, katerim aktivnostim se bodo priključili. Ponujamo naslednje vsebinske sklope:

1. Raziskujemo naravno in kulturno dediščino.
2. Skrbimo za naravo.
3. Razvijamo ročne spretnosti.
4. Ostanimo fit.
5. Raziskujemo deficitarne poklice v lokalnem okolju.

Cilji posameznih aktivnosti so zastavljeni dovolj široko, da omogočajo dodatne izvedbe dejavnosti, ki so za učence določenega starostnega obdobja bistvenega pomena za njegov celostni razvoj. Pester nabor aktivnosti učence zanima in jih pritegne k sodelovanju. Dosedanje izvajanje projektne aktivnosti se je na naši šoli izkazalo kot nepogrešljiva pridobitev, ki so jo z navdušenjem sprejeli tako učenci in starši kot tudi vsi ostali strokovni delavci na šoli, projektne aktivnosti pa vključujejo okoli 80% vseh učencev na šoli. Opažamo tudi, da se učenci posameznih aktivnosti udeležujejo tudi takrat, ko se je redni učni proces že zdavnaj končal; v šolo prihajajo tudi ob sobotah in v času pouka prostih dni. V nadaljevanju tako predstavljamo izvedbo posameznih popestritvenih projektne aktivnosti.

2.1 RAZISKUJEMO NARAVNO IN KULTURNO DEDIŠČINO

V okviru omenjene aktivnosti poudarek dajemo raziskovanju naravnih in kulturnih znamenitosti bližnje okolice ter iskanju potencialnih razvojnih možnosti kraja. Vsako leto sodelujemo v projektu Turizmu pomaga lastna glava in izdelamo turistično raziskovalno nalogo, kjer odkrivamo turistične potenciale Črešnjevca. Pri izdelavi turistične raziskovalne naloge se učenci povezujejo z lokalnimi društvi v okolici in si tako gradijo nova poznanstva v domačem okolju. Izkušnje dolgoletnega sodelovanja kažejo, da je to izjemnega pomena tako za učence kot tudi za celotno lokalno skupnost. Po mnenju Močnikove (2009) je težnja po obojestranskem povezovanju lokalne skupnosti in šole njuna za njun uspešen nadaljnji razvoj. Sodelovanje na nivoju lokalna skupnost–šola je zato nujna in nepogrešljiva. Čim hitreje v mladosti pričnemo povezovati učence, tem večje so možnosti tudi za kasnejše sodelovanje v dobi njihove odraslosti. Pri raziskovanju naravne in kulturne dediščine je velik poudarek na izkustvenem učenju in opazovanju, najpogostejša oblika dela pa je delo na terenu. Udeležujejo se vrste lokalnih prireditve, med večjimi je prireditev Podobe bistrških domačij, ki jo organizira Zavod za kulturo Slovenska Bistrica. Učenci tu spoznavajo pomen naravne in kulturne dediščine celotne občine ter se imajo možnost preizkusiti v različnih tradicionalnih gospodarskih in obrtniških dejavnosti, kot so na primer lončarstvo, preja na kolovratu, kovaštvo in razvijanju podjetništva ter obrti. Na Sliki 1 je primer sodelovanja z lokalnim društvom kmečkih žena, s katerimi smo organizirali peko domačega kruha.

Slika 1: Sodelovanje z Aktivom kmečkih žena Črešnjevce, foto: N. Globovnik

2.2 SKRBIMO ZA NARAVO

V okviru te aktivnosti največ poudarek namenjamo skrbi za okolje in trajnostnemu ravnanju. Kot poudarja Keating (1995) z načrtnim in doslednim izobraževanjem o pomenu trajnostnega razvoja lahko dolgoročno dosežemo, da se pričnejo ljudje zavedati odgovornosti svojega ravnanja v okolju in s tem tudi odgovornosti za obstoj človeštva. Za boljše razumevanje trajnosti je po njegovem mnenju ključnega pomena okoljsko izobraževanje ljudi vseh starosti, šole pa morajo otroke spodbujati k okoljskemu raziskovanju, bodisi na lokalni ali regionalni ravni. Učenci prav tako kot pri prejšnji aktivnosti tudi tukaj veliko časa preživijo na terenu in se udeležujejo lokalnih čistilnih akcij, skrbijo za čisto in urejeno okolico šole ter se učijo odgovornega ravnanja do okolja. Na šolskem vrtu obdelujejo zemljo po trajnostnih sonaravnih principih. Kot poudarja Plut (2012) sta danes pomen prehranske samooskrbe in trajnostna pridelava hrane zaradi vse bolj prisotne globalne prehranske negotovosti izjemnega pomena. Na Sliki 2 je primer samooskrbnega kmetovanja na šolskem vrtu.

Slika 2: Urejanje šolskega vrta ob upoštevanju permakulturnih zakonitosti, foto: N. Globovnik

2.3 RAZVIJAMO ROČNE SPRETNOSTI

Pri tej aktivnosti je poudarek na razvijanju različnih oblik ročnih spretnosti od oblikovanja lesa, kulinarčnih izdelkov, blaga, odpadnega materiala, kamna in podobno. Ker se zavedamo, da je z ročnimi spretnostmi povezan razvoj govora in pisanja, se v okviru omenjene aktivnosti predvsem pri učencih prve triade veliko ukvarjamo z razvojem finemotorike. Tudi Maria Montessorri (2006) je poudarjala, kako pomembno je krepiti ročne spretnosti, saj so po njenem mnenju roke podaljšek možganov. Učenci pri tej aktivnosti ustvarjajo z minimalnimi finančnimi vlaganji in razvijajo uporabne produkte, pri tem pa veliko pozornost namenimo 3R tehnikam (Reuse, Reduce, Recycle). Na Sliki 3 je primer sodelovanja z Zavodom za kulturo Slovenska Bistrica, kjer so se učenci imeli možnost preizkusiti v različnih delavnicah ročnih spretnosti.

Slika 3: Ustvarjalne delavnice v sodelovanju z Zavodom za kulturo Slovenska Bistrica, foto: N. Globovnik

2.4 OŠTANIMO FIT

Znano je, da gibanje vpliva na otrokove duševne in čustvene sposobnosti, zato se pri tej aktivnosti ukvarjamo predvsem s spodbujanjem učencev h gibanju. Izvajamo gibanje na vse mogoče načine tako zunaj pred šolo, kot v telovadnici in razredu. Posvečamo se gibalnim in razteznim vajam, plesu, hoji, družabnim igram in razvijanju motorike in koordinacije. Kot navajata Videmšek in Visinski (2001) so ustrezne gibalne dejavnosti ključnega pomena za otrokov gibalni in funkcionalni razvoj, poleg tega pa pomembno vplivajo tudi na otrokove spoznavne, socialne ter čustvene sposobnosti. Športne aktivnosti pripomorejo tudi k ohranjanju njihovega zdravja in dobrega počutja. Če otrok potrebo po gibanju uspešno zadovoljuje, je vesel in zadovoljen ter se razvija v celovito osebnost s pozitivno izoblikovano samopodobo. Otroka zato moramo spodbujati, da se v zgodnjem otroštvu čim več giblje ter da ga navadimo na »gibalni ritem«. Današnji tempo namreč veliko večino otrok prisili v sedeči položaj. Da bi se temu izognili, je potrebno otroka tudi v času, ki ga preživi v šoli, čim pogosteje navajati na dejavnosti, povezane z gibanjem. V okviru projekta Popestrimo šolo tako organiziramo vrsto jutranjih športnih aktivnosti, ko se imajo otroci dobro razmigati že pred poukom, peljemo pa jih tudi na različne adrenalinsko-športne izlete. To dokazano bistveno vpliva na njihovo boljšo koncentracijo med samim poukom. Na Sliki 4 je udeležba v Adrenalinskem parku Betnava, kjer so učenci urili njihove plezalne spretnosti.

Slika 4: Preizkus plezalnih spretnosti v Adrenalinskem parku Betnava, foto: N. Globovnik

2.5 RAZISKUJEMO DEFICITARNE POKLICE V LOKALNEM OKOLJU

Sklop je namenjen učencem zadnje triade, torej od 7. do 9. razreda. Osredotočamo se na poklicno orientiranje predvsem devetošolcev in spoznavamo različne poklicne profile, pri čemer dajemo prednost predvsem deficitarnim poklicem v lokalnem okolju. Med deficitarne poklice sodijo tudi poklici, kot so obdelovalec kovin, metalurg, strojnik in zato sodelujemo z znano lokalno družbo Impol d.d., ki pretežno zaposluje omenjene poklice. Učenci si ogledajo celotno proizvodnjo aluminija od proizvodnje do predelave in končnih polizdelkov. Poleg tega organiziramo tudi praktične delavnice poklicnih profilov in v goste povabimo osebe, ki opravljajo različne poklice in učenci tako na enem mestu izvejo vse o

posameznem poklicu. Na Sliki 5 je primer sodelovanja z lokalnim gospodarskim subjektom Impol d.d., kjer so si učenci ogledali proizvodnjo aluminijastih polizdelkov.

Slika 5: Ogled ene največjih gospodarskih družb, ki se ukvarja s predelavo aluminija v tem delu Evrope

ZAKLJUČEK

Otroci so bistri, odprti, vedoželjni in se spontano ter sproščeno odzivajo na okolje okoli njih. Njihova želja po odkrivanju in raziskovanju novih stvari ter doživljanju drugačnih izkušenj je pogosto nenasitna. Učitelji zato vedno znova iščemo nove načine in spodbude, kako jim narediti dan zanimiv, radosten in ne čisto vsakdanji. Prav zato so šolski projekti, kot je evropski projekt Popestrimo šolo, idealni za izvajanje drugačnega načina dela v šoli. Pester nabor obšolskih dejavnosti iz različnih interesnih področij tako otroku nuditi možnosti, da pridobi nove spretnosti, socialne izkušnje in uporabno znanje, ki jim bo koristilo tudi v bodoče. Izvajanje projekta Popestrimo šolo na naši šoli je tako nedvomno primer dobrih praks, kako učence na zanimiv, igriv in zabaven način vključimo v obšolsko dogajanje na šoli in njihov prosti čas izkoristimo kar najbolj ustvarjalno.

Literatura in viri

1. Evropa 2020: Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast, Evropska komisija, Bruselj, 2010. Dostopno na: https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_SL_ACT_part1_v1.pdf, 10. 9. 2019
2. Keating, M. (1995). Agenda za spremembo: s srečanja na vrhu: Agenda 21 in drugi sporazumi iz Ria de Jeneira v razumljivem jeziku. Ljubljana: Umanotera.
3. Marentič Požarnik, B. (1992). Izkustveno učenje – modna muha, skupek tehnik ali alternativni model pomembnega učenja? *Sodobna pedagogika*, 43(1-2), 1-16.
4. Mijoč, L. (2000). Odrasli se učimo z delovanjem: izkušnje so bistvo učenja. *Andragoška spoznanja*, 6(3), 68-74.
5. Močnik, A. (2009), Skupno izobraževanje kot nova oblika izobraževanja odraslih na podeželju, *Andragoška spoznanja*, 4(54-63). Dostopno na: <https://revije.ff.uni-lj.si/AndragoskaSpoznjanja/article/view/688/551>, 10. 9. 2019
6. Montessori, M. (2006). *Srkajoči um*. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo in izobraževanje

7. Plut, D. (2012). Prehranska varnost sveta in Slovenije. Dela 38, str. 5-32. Ljubljana. Filozofska fakulteta Ljubljana.
8. Videmšek, M. in Visinski, M. (2001). Športne dejavnosti predšolskih otrok. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport

TADEJA GOBAR
OSNOVNA ŠOLA III MURSKA SOBOTA
GOVORNA PREDSTAVITEV PRI TUJEM JEZIKU ANGLEŠČINA V TRETJEM
RAZREDU

Povzetek

Za osebno rast učenca je pomembno tudi nastopanje v različnih oblikah pred sošolci, učitelji in drugimi. Učenci se tujega jezika angleščina učijo od prvega razreda in v tretjem razredu pridobijo zadnjo oceno iz govornega nastopa z naslovom All about me. Po predlogi predstavijo obravnavane teme, predvsem teme tretjega razreda. Učenje in izdelava plakata potekata v celoti med poukom tujega jezika. Pri tem uporabljamo različne metode in oblike dela, za najuspešnejšo pa se je izkazalo sodelovalno učenje, kjer učno močnejši učenci pomagajo pri učenju učno šibkejšim učencem. Po opravljenem govornem nastopu učenci svoj izdelek prilepijo na velik plakat, da dobimo razredni plakat, ki visi pred učilnico. Ta izkušnja z izdelavo svojega lastnega izdelka, ki je enakovreden skupnemu razrednemu izdelku, pripomore k dodani vrednosti učenja, k razredni klimi in učenčevi samopodobi.

Ključne besede: Govorni nastop, sodelovalno učenje, samopodoba, razredna klima

ORAL PRESENTATION AT ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE IN THE THIRD
GRADE

Abstract

Performing in various ways in front of learners, teachers and other people is very important for learner's personal growth. Learners are taught English as a foreign language from the first grade of Primary school and in the third grade they get the last mark from oral presentation with the title All about me. By given example, the learners present discussed topics, especially topics learnt in the third grade. Learners make posters and learn for the presentation entirely during English lessons. By using different methods and forms of work, the most successful form of work is collaborative learning where stronger learners help the weaker ones. After learners finish their presentation they take their product on the big poster so we get class poster that hangs in front of the classroom. The experience with making their own product that is equal to the entire class product helps to add value to learning, class climate and learner's self-image.

Keywords: Oral presentation, collaborative learning, self-image, class climate

1 UVOD

Že pred vstopom v osnovno šolo se otroci srečujejo s tujim jezikom in sicer preko vrstnikov ali starejših otrok, ki prihajajo iz drugih okolij ali pa preko različnih medijev (televizija, mobilni telefon, radio, računalnik, knjiga,...). Poučevanje in učenje tujih jezikov v osnovni šoli je naravnano kot model vseživljenjskega učenja jezika, z namenom, da bi do zaključka izobraževanja otrok bil raznojezičen. Funkcionalna raznojezičnost temelji na težnji, da naj bi vsak Evropejec govoril in se ustrezno sporazumeval poleg materinega jezika tudi v vsaj še dveh tujih jezikih.

Tako sodobni pouk v osnovnih šolah v ospredje postavlja učenca, učitelj pa je s sodobnimi didaktičnimi pristopi bolj usmerjevalec, motivator, svetovalec, moderator in podpornik v učnem procesu. Z vključevanjem kar najbolj učinkovitih in raznovrstnih aktivnosti učitelj učencem omogoča medkulturno učenje jezika. Velikokrat so učbeniki in delovni zvezki ovira kot pa pomoč pri poučevanju in učenju tujega jezika. Za uspešno izvedbo učne ure je potrebno nenehno poglobljanje znanja, precejšnja aktiviranost učitelja in ne nazadnje tudi komuniciranje s kolegi in medsebojno seznanjanje s primeri dobre prakse. Učenci bodo vedno raje izbrali aktivnost pri kateri so dejavni in jim omogoča sodelovanje z drugimi učenci. V sam pouk angleškega jezika skušamo umestiti čim več raznovrstnih oblik in metod dela, ki spodbujajo k inovativnosti, ustvarjalnosti, sodelovanju in komuniciranju v tujem jeziku.

2 USVAJANJE TUJEGA JEZIKA V 1. VIO

Usvajanje tujega jezika ni enako usvajanju maternega jezika, saj je časovno omejeno na 2 šolski uri tedensko in 70 ur na letni ravni. Ključnega pomena je izpostavljenost ciljnemu jeziku, kar pomeni, da je učitelj z omenjenimi časovnimi okvirji in ustreznimi pristopi čim bolj dosleden pri vnosu tujega jezika. Novejše raziskave spodbujajo učenje tujega jezika v zgodnjem otroštvu, saj le tako učenje

- izkorišča s starostjo povezane razvojne lastnosti otrok, kot npr. radovednost, željo po učenju, potrebo po sporazumevanju, pripravljenost in sposobnost posnemanja in sposobnost izgovarjanja novih in neznanih glasov;
- je usmerjeno k otrokovemu učnemu napredku in razvoju;
- omogoča otrokom dodatno dimenzijo pri osebnem razvoju;
- spodbuja pozitiven odnos do tujih jezikov in jezikov nasploh;
- daje otrokom možnost za celostno učenje jezikov;
- ima pozitiven učinek na učenje in učenčevo samopodobo.

(Povzeto po: Učni načrt. Tuji jezik v 2. in 3. razredu)

Pri pouku zgodnjega učenja tujega jezika je potrebno prepletati osnovne jezikovne spretnosti; govor, poslušanje, branje in pisanje. Novejši pristop, ki temelji na kognitivni psihologiji je SMILE pristop oziroma pristop z nasmehom. To so prve črke kratice in pomenijo

S – spretnostno usmerjeno učenje (vključevanje vseh jezikovnih spretnosti),

M – motivacijsko usmerjeno učenje s čutili (vključuje vsa čutila in aktivira otrokov vizualni, avditivni in kinestetični sistem),

I – inteligenca učenca (vključuje 7 Garnerjevih vrst inteligence),

L – longitudinalno shranjevanje jezikovnih struktur s pomočjo pesmi, gibanja, ritma in rime,

E - emocijsko grajen pristop (kratke zgodbe, pesmi, verzi, skeči).

(Povzeto po : Mihaela Brumen, Didaktični nasveti za začetno poučevanje angleškega in nemškega jezika)

Pri poučevanju tujega jezika se torej držimo ciljev učnega načrta, ki jih uresničujemo s primernimi metodami, strategijami in tehnikami poučevanja, tako da vključujemo različne igre, petje, ples, recitiranje, igranje vlog, risanje, dopolnjevanje, razvrščanje, realije in slikovno gradivo.

3 PRIPRAVA NA GOVORNI NASTOP IN IZVEDBA LE-TEGA

Sama sem mnenja, da se morajo učenci čim več urediti v nastopanju v takšni ali drugačni obliki, in tako sem uvedla kratek govorni nastop v tretjem razredu. Zdaj že druga generacija učencev tretjega razreda je za zadnjo ustno oceno opravila kratko predstavitev z naslovom All about me ali Vse o meni.

Pripravljanje svojega vizualnega pripomočka, v tem primeru cvetlice, učenje, utrjevanje in končna predstavitev poteka izključno med poukom tujega jezika. Vse skupaj traja 6 do 8 šolskih ur, lahko tudi več.

Ob vstopu v razred učencem pokažem velik zelen plakat in vprašam na kaj jih to spominja. Ob viharjenju možganov ugotovijo, da zelena barva predstavlja travnik, učenci pa bodo dodali vsak svojo cvetlico. Ta cvet si morajo sami izdelati, brez predloge ali kopije. Kaj hitro ugotovijo kaj iz razreda lahko uporabijo za sredico cveta in kako izrezati lističe. Še preden pa se podajo na pot izdelave izdelka jim jaz pripravim in predstavim na svojem primeru, torej z mojimi podatki. Učenci pa tiste teme, ki smo jih v tretjem razredu obravnavali, vključijo in uporabijo vse tisto kar velja za njih.

Pri samem izgledu in izdelavi cvetlice so učenci različno hitri in spretni s škarjami in lepilom. Počasnejšim učencem kaj hitro na pomoč priskočijo tisti bolj spretnejši, predvsem z nasveti. Nato pa, ko imamo cvetlico narejeno, začnemo z risanjem podatkov. To delamo po en listič naenkrat in se zmenimo kaj sploh je lahko narisano, kaj želijo predstaviti in ko pogledajo, da se takoj spomnijo kaj je potrebno povedati. Na celoten izdelek je prepovedano karkoli zapisati; vse kar želijo povedati, povedo z risbico. Ob risanju na cvetne lističe ponavljamo na glas, šepetajoče, v parih ali posamezno. Cvetlic ne nosijo domov saj vso učenje poteka pri urah tujega jezika.

Naslednjih nekaj šolskih ur posvetimo učenju besedila in kako to predstaviti. Predstavim jim različne načine kako lahko drug drugemu pomagajo pri učenju:

- učenci se lahko učijo v parih in izmenično drug drugemu pripovedujeta, se popravljata in se dopolnjujeta;
- dva učenca se sprehajata po razredu ali hodniku in si pripovedujeta;
- boljši učenec pomaga pri učenju slabšemu
- nekaj učencev sedi spredaj in predstavljajo publiko, eden pa pripoveduje- s tem se navajajo, da jih nekdo gleda.

Učenci se seveda različno hitro naučijo. Pred predstavitvami predstavim kriterije ocenjevanja, torej na kaj sem pozorna. Preden učenec predstavi pred celim razredom, ga/jo še sam a poslušam in opozorim na morebitne napake. Učence povabim, da mi pomagajo pozorno poslušati in ob koncu povedo ali so slišali kakšne napake ali ne in mi pomagajo oceniti učenca. Nad to nalogo so zelo navdušeni in podajo zelo realne ocene.

Na pano na hodniku pripnem zelen plakat, tako da lahko učenci, ki opravijo svoj govorni nastop, svoj cvet prilepijo nanj.

4 EVALVACIJA

Priprava na govorni nastop izključno med poukom se mi zdi zelo pomembna za začetnike pri učenju tujega jezika, saj jih le tako lahko opozarjam na pravilno rabo jezika in pravilno izgovorjavo. Učenci so tako pridobljeno zadnjo oceno lepo sprejeli, vsi se potrudijo po svojih najboljših močeh in so zelo ponosni, da njihov izdelek visi na razrednem plakatu. Marsikateri učenec tudi pove, da si doma izdelava še eno cvetlico in tudi doma vadi pred publiko (starši, brati in sestrami, pa tudi plišastimi igračkami) samo, da premagajo tremo.

Literatura in viri

1. Učni načrt. (2013). Program osnovna šola. Tuji jezik v 2. in 3. razredu. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
2. Brumen, M. (2005). Pouk tujega jezika v otroštvu ne vsebuje pojasnil slovničnih form. *Didakta*, 14 (84–85), str. 39, 40.
3. Brumen, M. (2003). Pridobivanje tujega jezika v otroštvu. Priročnik za učitelje. Teoretična in praktična izhodišča za učitelje tujega jezika v prvem in drugem triletju osnovne šole. Ljubljana: DZS
4. Brumen, M.(2004). Didaktični nasveti za začetno poučevanje angleškega in nemškega jezika. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

ALENKA GODEC
OŠ LOVRENC NA POHORJU
PRI ANGLEŠČINI SE SAMO IGRAMO

Povzetek

Ena izmed primarnih nalog učitelja je pomagati učencem pri njihovi rasti, jih usmerjati in uspešno voditi do zelenih ciljev. Vstopamo v interakcijo z učenci, ki so glede na starost večina notranje motivirani za učenje tujega jezika in so se s tujim jezikom že srečali v različnih situacijah. Upoštevač načela didaktike zgodnjega poučevanja tujega jezika in razvojnih značilnosti učencev moramo poučevanje organizirati z ustreznimi pristopi, strategijami in aktivnostmi.

Poučevanje tujega jezika se mora čim bolj približati učenju maternega jezika. Doseči moramo senzibilizacijo za jezike, razviti učenčeve sprejemniške, tvorbne in interaktivne spretnosti.

Pomemben pristop pri zgodnjem poučevanju tujega jezika je učenje skozi igro. Učenci se skozi različne didaktične, simbolne, jezikovne, komunikacijske igre neprisiljeno učijo besedišča, jezikovnih struktur in so v stiku z avtentičnimi situacijami v tujem jeziku.

Gljučne besede: Tuji jezik, zgodnje poučevanje tujega jezika, didaktični nasveti, otroci in igre, učenje skozi igro, primeri iz prakse.

WE JUST PLAY AT ENGLISH LESSONS

Abstract

One of the primary tasks of a teacher is to assist students in their growth, to guide and to lead them successfully to their desired goals.

We interact with students who, according to the age, are mostly internally motivated to learn a foreign language and who have already encountered the foreign language in different situations. Taking into account the principles of didactics of early language teaching and the developmental characteristics of students, teaching should be organized with appropriate approaches, strategies and activities.

Teaching a foreign language should be as close as possible to the learning of the mother tongue. We need to achieve sensitization for languages, develop students' receptive, creative and interactive skills. An important approach to early foreign language teaching is to learn through playing. Students learn vocabulary, language structures and interact with authentic situations in a foreign language, through various didactic, symbolic and linguistic communication games.

Keywords: Foreign language, early foreign language teaching, didactic tips, children and games, learning through playing, examples from the practice.

1 UVOD

Otroci se že zgodaj v otroštvu srečujejo s tujim jezikom. Z njim vstopajo v kontakt preko okolice in najrazličnejših medijev. Zaradi jezikovne dojemljivosti se jezika učijo celostno in ga hitro ponotranjijo. Usvajanje novih jezikovnih znanj poteka z manj napora kot v kasnejših obdobjih.

Poučevanje tujega jezika je v zadnjih letih doživelo več sprememb, spremenil se je odnos do tujih jezikov. Največ novitet, kar se tiče poučevanja, se je uvedlo na področju uvajanja tujega jezika pri najmlajših učencih v prvem vzgojno izobraževalnem obdobju osnovne šole. Učenci se lahko začnejo spoznavati s tujim jezikom v prvem razredu, kjer jim ga ponudimo kot neobvezni izbirni predmet, od drugega razreda naprej pa kot obvezni predmet.

2 DIDAKTIČNI NASVETI ZA ZGODNJE POUČEVANJE TUJEGA JEZIKA

Zgodnje poučevanje tujega jezika zahteva posebne pristope in metode, pri katerih moramo upoštevati splošna izhodišča jezikovnega pouka v otroštvu:

- Jezikovni pouk, ki razvija sposobnost poslušanja in ustnega sporočanja upoštevajoč otrokov jezikovni, spoznavni, čustveni, psihični in družbeni razvoj. Z zavedanjem, da sta branje in pisanje sekundarni jezikovni spretnosti.
- Jezikovni pouk razvija kognitivne strategije (selekcijo, pridobitev, analizo, sintezo, vrednotenje, ustvarjalno rabo in predstavitev informacij), pri tem moramo biti pozorni na otrokove predispozicije za učenje jezikov (inteligentnost, spoznavni stil, vrste mišljenja in spoznavanja).
- Razvijanje sposobnosti za učinkovito reševanje problemov (v vseh fazah) glede na posebnosti ciljnega jezika.

Jezikovno dojetje otrok na razredni stopnji je povsem drugačno kot na predmetni stopnji. Pri mlajših otrocih gre za celostno dojetje jezika, pridobivanje vrste novih vedenj in spoznanj: spoznavanje glasovne podobe tujega jezika, ugotavljanje pomena drugače zvenceh besed, opazovanje podobnosti v pravilih rabe, ugotavljanje razlik in podobnosti vedenjskih vzorcev sporočanja, postopno prehajanje k zavestnemu urjenju jezikovnih struktur, primerjanje norm prvega in tujega jezika, ter urejanje v jezikovni sistem. Tem spoznanjem so prilagojene tudi metode, strategije in tehnike poučevanja tujega jezika.

Pouk mora vsebovati:

- igre (posnemovalne, raziskovalne, domišljjske, simbolične);
- rabo in urjenje jezikovnih struktur (govor, petje, recitiranje, igre vlog);
- spodbujanje tvorbe besedil po vzorcu, dopolnjevanje, razvrščanje in povezovanje jezikovnih struktur;
- nebesedni odziv (ples, gib, risanje, likovno oblikovanje).

Pouk zgodnjega poučevanja tujega jezika mora prepletati osnovne jezikovne spretnosti (sprva poslušanje in govor, kasneje branje ter pisanje) skozi pester izbor najrazličnejših pristopov, tehnik in aktivnosti. Učencu moramo na spontan in avtentičen način omogočiti, da sliši in uporabi tuji jezik v različnih situacijah. Pester način poučevanja, spodbudno in varno okolje ter motivacija vodita do uspeha ter zadovoljstva učencev in učitelja. (Brumen, 2004; Marjanovič Umek in Fekonja, 2004)

Poučevanje tujega jezika od začetka osnovnega šolanja predstavlja vseživljenjsko jezikovno učenje. Zgodnejši začetek učenja tujega jezika pozitivno vpliva na strpnejši odnos do

drugačnosti, spoznavni razvoj, boljše razumevanje maternega jezika in razvijanje lastnih strategij učenja. Po raziskavah je usvajanje jezika uspešno, ko vključuje štiri stopnje:

- sprejemanje,
- prvi poskusi tvorbe,
- preizkušanje in potrjevanje jezikovnih hipotez,
- približevanje modelu rojstnih govorcev. (Pevac Semec, et. al., 2013a)

Jezikovne aktivnosti, katerih cilj je zgolj poučevanje jezika ne sodijo v zgodnje poučevanje tujega jezika. Učenci so se namreč na tej starostni stopnji zmožni učiti jezika kot celote. (Videmšek, et. al., 2003)

3 TUJI JEZIK V PRVEM RAZREDU

Na osnovi rezultatov različnih raziskav (s področij razvojne psihologije, psiholingvistike, sociolingvistike in jezikoslovja) in glede na razvojne značilnosti ter jezikovni razvoj je podprto uvajanje tujih jezikov v zgodnje otroštvo. Otroci so v tem razvojnem obdobju radovedni, željni učenja čutijo potrebo po sporazumevanju in so sposobni posnemanja in izgovarjanja novih, neznanih glasov.

Prvi tuji jezik se v prvem razredu, kot neobvezni izbirni predmet, izvaja dve uri tedensko.

Učenje tujega jezika na tej stopnji se mora približati naravnemu pridobivanju maternega jezika. Materni jezik in tuji jezik sta si med seboj podpora, saj razvoj prvega jezika podpira učenje tujega jezika in obratno. Tem dejstvom moramo situacijsko in doživlajsko prilagoditi pouk.

Delov razredu mora vsebovati igralne in gibalne dejavnosti, ki učence pozitivno motivirajo za sodelovanje.

Vsebine in metode morajo biti na eni strani konkretne, prilagojene na starost, časovno zmožnostjo vzdrževanja pozornosti, čustveno zrelost in kognitivne zmožnosti. Na drugi strani naj bodo življenjske in zabavne ter spodbudne za razvijanje domišljije in ustvarjalnosti. Pomembno je, da učenci za lažjo zapomnitev novega ustvarijo povezave in asociacije na podlagi že znanega, k temu pripomore uporaba konkretnih gradiv (igračke, lutke, konkretni predmeti, vizualne podobe realnosti in glasba).

Primerne so veččutne aktivnosti in vključevanje jezikovnih ter nejezikovnih prvin komunikacije. Na tej stopnji je v ospredju jezikovnega pouka razumevanje, zato je pomembno, da učencem nudimo več jezikovnega vnosa. Po temeljih usvajanja jezikov moramo upoštevati načelo tihe dobe. Metode naj bodo po učiteljevi presoji, upoštevajoč smernice zgodnjega poučevanja tujega jezika, primerne ter naj spodbujajo raziskovanje in svobodno izražanje, ob tem pa se morajo učenci počutiti varno in sprejeto.

Splošni cilji učenja tujega jezika v prvem razredu so:

- senzibilizacija za jezike,
- spoznavanje kulturne različnosti in stikov med kulturami,
- razvijanje učenčevih sprejemniških, tvorbnih in interaktivnih spretnosti/zmožnosti.

Cilji in teme tujega jezika se v prvem razredu povezujejo s cilji drugih predmetov. (Pevac Semec, et. al., 2013a)

4 TUJI JEZIK V DRUGEM IN TRETJEM RAZREDU

Veliko dejstev o poučevanju prvega tujega jezika v drugem in tretjem razredu je podobnih ali celo enakih, kot pri poučevanju v prvem razredu.

Učenje tujega jezika je model vseživljenjskega jezikovnega učenja, kar ob kasnejšem dodajanju drugih jezikov pripelje do funkcionalne raznojezičnosti. Le-ta je pomemben cilj na evropski ravni. Večjezičnost ima na otroke dolgoročno gledano več pozitivnih vplivov (bolje razvito divergentno mišljenje, uspešne metajezikovne zmožnosti, uspešno osredotočanje v kompleksnih okoliščinah, odprtost za druge in drugačne, boljša zaposljivost, možnosti stika z avtentičnimi viri itn.)

Tuji jezik je za učence od drugega razreda naprej obvezen predmet, poučuje se dve uri na teden. Učencem je omogočeno, da skozi različne situacije in učne izkušnje pridobivajo znanje tujega jezika. Z učenjem tujega jezika učenci osebno rastejo, se intelektualno razvijajo in pridobivajo na razumevanju lastnih in drugih kultur.

Za učenje učencev je pomembno, da so pogosto in intenzivno izpostavljeni tujemu jeziku. V primerjavi z maternim, tuji jezik usvajajo zgoščeno in časovno omejeno. Naloga učitelja je učencem nuditi dosleden tujejezikovni vnos in uporaba kreativnih, inovativnih ter smiselnih didaktičnih pristopov.

Splošni cilji, ki narekujejo pouk so:

- senzibilizacija za jezike;
- razvijanje učenčevih sprejemniških, tvorbnih in interaktivnih spretnosti;
- poudarjen razvoj motivacije za usvajanje tujih jezikov;
- oblikovanje posameznikove raznojezičnosti in družbene večjezičnosti ter dvig jezikovne zavesti v ožjem in širšem pomenu.

Kvalitetno, celostno poučevanje tujega jezika upošteva razvojne lastnosti učencev, je usmerjeno k učenčevemu napredku ter grajenju pozitivne samopodobe, spodbuja osebno rast učencev in pozitiven odnos do jezikov. Ob tem pa mora biti zagotovljena kontinuiteta in vertikala učenja tujega jezika, personalizacija ter diferenciacija pouka, spremljati se mora celostni razvoj in napredek posameznika, ustrezna usposobljenost učiteljev za poučevanje tujega jezika ter seznanjenost staršev s pristopi in cilji. (Pevce Semec, et. al., 2013b)

5 OTROCI IN IGRA

Igra je sposobnost ustvarjanja novih idej in uživanja v novem. Je psihološka potreba tako otrok kot odraslih. Igra pri otrocih izhaja iz notranje motiviranosti, da zadostijo svojo potrebo po igri. Otroci se ne igrajo, da bi se nekaj naučili temveč zato, ker jim igra predstavlja sprostitev in pobeg v domišljijjski svet. Otrok ima pravico do igre, le-ta je povezana z občutkom zadovoljstva in z razvojem njihove domišljije. Igre otroka bogatijo, jim dajejo občutek svobode, samostojnosti, ustvarjalnosti, jih sproščajo in vplivajo na njihov razvoj sposobnosti, domišljijo in inteligentnost.

(Sotler, 2012; Videmšek, et. al., 2003).

Igro lahko razumemo kot spontano dejavnost, ki si jo otroci izbirajo sami. Cilj v tem primeru ni bistvenega pomena. Poznamo pa didaktične igre, ki jih s pravili organiziramo tako, da otroci skozi igro razvijajo sposobnosti, spretnosti in se učijo. Teh ciljev se otroci v veliki meri ne zavedajo. Take igre uporabljamo pri pouku. Sicer ima vsaka igra nekatere vzgojno izobraževalne vidike, vendar so didaktične igre strukturirane in načrtovane z razliko od ostalih iger. (Plot, 2013)

6 UČENJE SKOZI IGRO

Obstaja tesna povezava med igro in učenjem, kadar se otrok zabava se uči. Igra je v otroštvu najpomembnejši način učenja in osnova za kasnejše višje oblike učenja. Kadar se otrok zabava se uči, uči se skozi igro za katero je motiviran. (Plot, 2013)

Z uporabo iger je pouk drugačen, učenci so motivirani, sledijo, so zbrani in se nevede učijo novih snovi ali ponovijo že znano snov.

Poznamo različne vrste didaktičnih iger:

- simbolne igre (igre vlog, gledališke igre, gibalne nebesedne igre, domišljijske igre),
- igre s pravili (igre na srečo, križanke, črkovno-besedne igre, strateške igre, spretnostne igre, rajalne igre, družabne igre, računalniške igre),
- konstrukcijske igre (rime, verzi, sestavljanke). (Grginič, 2003)

Značilnosti igre omogočajo, da je igra kot učna metoda učinkovita in pestra. Učenci so med igro samostojni bolj kot v katerikoli drugi dejavnosti, v igri se potrjujejo, v skupinski igri se učijo drug od drugega.

Izbrane didaktične, jezikovne, komunikacijske, spoznavne igre učence motivirajo in sprostitijo, ob njih pa avtomatizirajo različne tujejezikovne strukture. Skozi igre učenci pridobijo na tekočnosti uporabe jezika, avtentične situacije in sporočilno vrednost. Pomembne so tudi kot čustveni filter pri jezikovnem vnosu in samostojnem tvorjenju. Učenje jezika skozi igro pomeni, da otroci niso osredotočeni na učenje in pridobivajo jezik spontano in neprisiljeno. Igra je za učence usmerjena v proces, ne v rezultat. Izbrane igre za učenje tujega jezika morajo biti preproste, dopuščati morajo sodelovanje in predstavljati intelektualni izziv. (Brumen, 2004; Videmšek, et. al., 2003)

7 PRIMERI IZ PRAKSE

Velik pomen igre in učenja skozi igro se kaže ravno pri zgodnjem poučevanju tujega jezika. Učenci na njim najbližji način, skozi igro, delujejo spontano, motivirano in zavzeto. Zgodnje poučevanje tujega jezika mora temeljiti na igri, tako so učencem najbolj približamo, jih za delo motiviramo, jih skozi pozitiven odnos in občutke zadovoljstva učimo kar si zadamo.

»Pri angleščini se samo igramo« je izjava, ki jo kot učiteljica angleščine v prvem, drugem in tretjem razredu slišim pogosto. Sprva sem jo dojemala, kot nekaj ne ravno pozitivnega. Občutek, da otroci pojmujejo pouk angleščine kot igro me je navdal z mešanimi občutki. Z nekaj več izkušnjami pa sem na to izjavo ponosna. Dejstvo, da učence skozi igro učim tujega jezika, mi predstavlja zadovoljstvo in poslanstvo.

Pred vsakim novim učnim sklopom pri angleščini se načrtovanja lotim malo drugače, kot sicer pri ostalih predmetih v prvih treh razredih. Po letni pripravi (katere osnova je učni načrt) načrtujem katere besede, besedne zveze, jezikovne strukture želim pri učencih razviti. Nato sledi načrtovanje aktivnosti (izbira raznovrstnih primernih iger) in izdelava pripomočkov. Z leti se je pripomočkov nabralo že kar veliko. Trudim se, da so pripomočki za različne igre prilagodljivi in uporabni na različne načine.

Staršem na začetku šolskega leta predstavim način in metode dela pri angleščini v prvih treh razredih. Po neuspelem poskusu uporabe mape za angleščino sem se odločila za uporabo zvezka. Zvezek pri poučevanju angleščine ni v ospredju, saj je pomembno, da učenci jezik v čim večji meri poslušajo, razumejo, usvajajo in kasneje tudi sami tvorijo. V prvem in drugem razredu uporabljamo isti zvezek, ki nam služi le kot pripomoček za

zbiranje učnih listov. V tretjem razredu je pisnega dela že več, pomembno je tudi dejstvo, da se morajo učenci privaditi na pisno delo (uporabo delovnega zvezka) v četrtem razredu. Prvotni izziv poučevanja brez delovnega zvezka in učbenika je v meni prebudil nek nov smisel, kako to kar želim naučiti učence spremeniti v igro ter delo obarvati z domišljijo in občutkom sprostitve. Predstavljam nekaj primerov iz prakse, ki so pri učencih naleteli na dober odziv.

7.1 ČAROBNA ZAPESTNICA

Po prvih predstavitvenih informacijah in spoznavnih igrah v razredu pouk tujega jezika vodim v angleščini. Za lažji prehod in za odpravljanje stisk v začetku prvega razreda uporabim čarovnico. Uporabljam čarobno zapestnico, ko si jo nadenem izgovorim čarobne besede in začnem govoriti angleško.

Pomen zapestnice obrazložim. Učencem povem, da ima zapestnica posebno moč in da si jo lahko, ko bodo želeli, nadenejo tudi sami. Zapestnica nam služi kot dober premagovalec strahu pred govorom v tujem jeziku. Učenci, ki se prvi opogumijo poznajo kakšno besedo v angleščini in čarobnost deluje. V nekaj mesecih so zapestnico poskusili vsi. Vsak začetek ali konec ure si vzamemo nekaj časa, da učenci s pomočjo zapestnice povedo kaj novega v angleščini.

7.2 IGRIVA MATEMATIKA PRI ANGLEŠČINI

Pri zgodnjem poučevanju angleščine se cilji tujega jezika prepletajo s cilji ostalih predmetov. Izbrane vsebine matematike pri angleščini utrdimo, ponovimo znano besedišče in obenem igrivo usvojimo novo. Vsako igro lahko izvajamo s celotno skupino učencev, lahko pa organiziramo delo v skupinah in učenci krožijo od igre do igre.

7.2.1 POIŠČI PRAVI LONČEK

Na lončkih so zapisani rezultati od 0 do 10. Učenci so slepo (računi so bili obrnjeni tako, da jih učenci niso videli) izžrebali račun, ga glasno prebrali, izračunali ter poiskali ustrezen lonček z rezultatom.

7.2.2 ZGOŠČENKE IN ŠČIPALKE

Na ščipalkah so prilepljeni računi. Učenci so ščipalke izžrebali iz vrečke, glasno prebrali račun, ga izračunali in poiskali ustrezen rezultat ter ščipalko ustrezno pritrtili.

7.2.3 RIBOLOV

Na sredino kroga položimo ribe s sponkami na katerih so zapisani računi. Učenci z ribiško palico (lesena palica na kateri je na vrvi magnet) ujamejo ribo, glasno preberejo račun in če ga pravilno izračunajo je riba njihov ulov. Ribolov se lahko uporabi za kakršnokoli drugo tematiko.

7.3 PRIPOMOČKI ZA URJENJE BESEDIŠČA

Pri načrtovanju novih iger se velikokrat poslužujem predmetov, ki jih vsakodnevno uporabljamo in jih uporabim kot pripomoček. Večje, mehke igralne kocke med drugim uporabljam kot pripomoček za naključno ponavljanje besedišča. Vizualne prikaze pritrdim na kocke, učenci jih mečejo in naključno določijo besede, ki jih na različne načine ponavljamo. Pogosto se besedišča učencem ne da predstaviti z realnimi predmeti, zato se poslužujem realnih slikovnih prikazov. V prvih fazah učenja za preverjanje razumevanja besedišča uporabljam različne igre. Učenci dokažejo razumevanje tako, da pokažejo, stopijo, skočijo na pravi prikaz. Najraje pa uporabljajo in občasno tekmujejo v parih, skupinah in ustrezen prikaz pokažejo z muholovci.

7.4 STOPALKE, DELI OBRAZA, VREDNOTENJE

Za usvajanje števil uporabljam barvne stopalke. Sprva jih postavljamo po vrsti, po njih stopamo in štejemo. Kasneje jih postavljamo v različne postavitve, mešano jih položim na tla, učenci drug drugemu narekujejo na katero številko naj stopijo.

Za usvajanje in utrjevanja besedišča za dele obraza uporabljam predloge obraza. Sprva poimenovanja spoznavamo skupaj, vsak del sproti pritrjujemo na predlogo. Kasneje učenci drug drugemu določajo kateri del obraza naj dodajo na obraz. Učencem je ta igra sestavljanja obraza všeč, saj so jim sestavljeni obrazi zabavni.

Tri obraze različnih barv in čustvenih izrazov uporabljamo pogosto. Pritrjeni so na vrvico, dobi jih vsa učenec ali skupina. Z njimi učenci pokažejo kako jim gre naloga. Zelen obraz pomeni, da ne potrebujejo pomoči; oranžen, da se bodo še sami potrudili; rdeč pomeni, da potrebujejo pomoč. Sicer pa jih uporabimo tudi, ko vrednotimo delo v skupini, v paru ali ko spoznamo novo igro in mi učenci sporočijo ali jih je igra všeč ali ne.

7.5 NAMIZNE/TALNE IGRE

Večkrat se poslužujemo namiznih iger. Igro za utrjevanje delov telesa so oblikovali učenci. Najprej smo igro oblikovali vodeno na plakatu, kasneje so učenci izdelali predloge za igro v parih ali manjši skupini. Igro igrajo z igralno kocko, vendar se lahko predstavijo na polje le, če znajo sošolcem povedati na kateri del telesa se bodo predstavili.

Igro spomina (deli obraza in barve) sem izdelala iz pokrovčkov za kozarce. S pomočjo pokrovčkov se igramo znano igro spomin, uporabljamo jih tudi na drugačne načine (določanje parov za delo v tandemu, skrivanje in iskanje besede, ponovitev besedišča). Izdelan pripomočke je vzdržljiv, zato ga lahko brez težav uporabljamo tudi na prostem.

Pri pouku rada uporabim aktualne predmete, tako uporabljamo tudi vrtavko. Skupaj z učenci jo uporabljamo za naključno določanje.

Znano igro Ristanc smo prilagodili in se skozi igro učimo angleščino. Igra je izdelana na blagu in je velikega formata. V polja postavim slikovne prikaze, igrače ali različne predmete. Učenci mečejo mehke žogice v določena polja, skačejo po eni in obeh nogah do žogice in poimenujejo stvari, tvorijo povedi ipd. Pravila igre lahko preuredimo na način, da bo igra drugačna, za učitelja uporabna in za učence še bolj zanimiva.

8 ZAKLJUČEK

Delo v razredu me veseli. Sprva sem delala kot profesorica razrednega pouka, nato sem se v procesu iskanju službe odločila za dodatno izpopolnjevanje za zgodnje poučevanje tujega jezika. Enoletno izobraževanje ob delu mi je dalo nova znanja in strokovnost. Po nekajletnem poučevanju angleščine v prvih treh razredih v osnovni šoli lahko trdim, da je bila moja odločitev prava in da so ure zgodnjega poučevanja tujega jezika dodatna vrednost profesorju razrednega pouka. Učenje tujega jezika v prvih razredih osnovne šole je po različnih raziskavah ustrezno in uspešno. Paziti pa moramo, da učencem učenje tujega jezika organiziramo na način, da jim učenje le-tega predstavlja pozitivno izkušnjo. Tako ustvarimo pomembno osnovo za kasnejše učenje tujega jezika v nadaljnjih razredih. Primerov različnih iger za učenje je v izobilju. Učitelji moramo v sebi ohranjati raziskovalno žilico, ohraniti otroško radovednost za novo ter se truditi, da z igro pripeljemo učence do znanja.

Literatura in viri

1. Marjanovič Umek, L. in Fekonja, U. (2004). Razvoj govora v zgodnjem otroštvu. V: L. Marjanovič Umek in M. Zupančič (ur.), Razvojna psihologija. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut FF.
2. Brumen, M. (2004). Didaktični nasveti za začetno poučevanje angleškega in nemškega jezika. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
3. Učni načrt. Program osnovna šola. Tuji jezik v 1. razredu [Elektronski vir] : neobvezni izbirni predmet / [članice delovne skupine za pripravo učnega načrta Katica Pevec Semec ... [et al.] ; uredila Katica Pevec Semec]. - 1. izd. - El. knjiga. (2013). Ljubljana : Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
4. Učni načrt. Program osnovna šola. Tuji jezik v 2. in 3. razredu [Elektronski vir] / [članice delovne skupine za pripravo učnega načrta Katica Pevec Semec ... [et al.] ; uredila Katica Pevec Semec]. - El. knjiga.(2013). Ljubljana : Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport : Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

5. Grginič, M., (2003). Didaktična igra pri pouku slovenščine. Magistrsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
6. Plot, P. (2013). Uporaba didaktičnih iger pri začetnem opismenjevanju v prvem in drugem razredu devetletne osnovne šole. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
7. Videmšek, M., Drašler, A. in Pišot R., (2003). Gibalna igra kot sredstvo za seznanjanje s tujim jezikom v zgodnjem otroškem obdobju. Ljubljana: Fakulteta za šport. Inštitut za šport.
8. Sotler, M. (2012). Učenje skozi igro na začetku šolanja. Diplomsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta Maribor.

VESNA GODINA

OŠ BELTINCI

TELESNA PRIPRAVA OTROK IN MLADOSTNIKOV V SODOBNI ŠOLI

Povzetek

Sodobni način življenja je v zadnjih desetletjih povzročil velik padec kvalitete gibanja pri večjem delu populacije. Upadajo predvsem moč, gibljivost, koordinacija in ravnotežje, ki so v vsakdanjem življenju nujno potrebne. Tudi analiza zbranih podatkov iz Športno vzgojnega kartona kaže velik upad gibalne učinkovitosti otrok ter povečan delež otrok s prekomerno telesno težo. Naši otroci večino dneva presedijo, šolski šport pa je za njih velikokrat edina gibalna aktivnost. Z namenom izboljšati telesno pripravljenost učenk tretje triade in popestriti ure športa sem v pouk vključila sodobno vadbo t.i. funkcionalno vadbo, za ogrevanje sem izbrala aerobiko, za sproščanje pa jogo. Učenkam je takšen način vadbe zelo všeč, saj poteka ob glasbi, glasba pa na njih vpliva stimulatивно, jim vliva dodatno energijo, prav tako pa med vadbo pozabijo na napor.

Ključne besede: šport, telesna priprava, otroci in mladostniki, šola

PHYSICAL PREPARATION OF CHILDREN AND YOUTH IN THE MODERN SCHOOL

Abstract

The modern way of life has in the last few decades caused a significant drop of the quality of movement in the large part of the population. In the decline are mostly strength, mobility, coordination and balance, although they are key elements in everyday life. Also the analysis of the collected data of the "Physical activity chart" shows a large drop of the mobile efficiency of children and at the same time an increased number of overweight children. Our children sit through most of their days, school sport is for many of them the only physical activity. With the intention of improving physical preparation of the female students in the third triad and to make sport lessons more appealing I have introduced modern types of physical activity in the lessons, such as functional exercise, aerobics for warm-up, yoga for relaxation. Students enjoy such activities, because they involve music and music influences them in the stimulating way, gives them extra energy and makes them forget the exhaustion.

Keywords: sport, physical preparation, children and youth, school

1 UVOD

Dolgi delavniki, hitri tempo, polno stresnih situacij, pomanjkanje časa za telesno aktivnost, in podobno – je v zadnjih desetletjih povzročil precejšnje osiromašenje gibalnih sposobnosti in kvalitete gibanja pri večjem delu populacije. Poleg splošne telesne pripravljenosti predvsem upadajo moč, gibljivost, koordinacija in ravnotežje, ki pa so v vsakdanjem življenju nujno potrebne. To potrjuje tudi analiza zbranih podatkov iz Športno vzgojnega kartona, ki kaže drastično zmanjšanje gibalne učinkovitosti otrok in povečan delež otrok s prekomerno telesno težo, kar je nedvomno posledica modernega načina življenja, zaradi tega se je med drugimi razvil funkcionalni trening.

2 FUNKCIONALNI TRENING

Funkcionalni trening je namenjen izboljšanju gibalnih sposobnosti in splošne telesne pripravljenosti, ki človeku omogoča kakovostnejše življenje. Gibanje pri funkcionalnem treningu je posebno, sestavljeno in v izvedbo vključuje več mišičnih skupin, predvsem pa sestavlja odlične gibalne programe, saj se mišice ne vključujejo izolacijsko, ampak se v širšem spektru povezujejo v gibanje v sinergiji s sosednjimi mišicami. Telo se obremeni po vsej kinetični verigi, zaprti ali odprti, ker se tako ustvarja boljša in fina koordinacija gibanja (Mrak, 2014)

Primarni cilj funkcionalnega treninga je povečanje učinkovitosti gibanja, ki vpliva na celoten živčno-mišični sistem. Funkcionalni trening temelji na pripravi telesa na izzive v vsakdanjem življenju, kot so ohranjanje ravnotežja, stabilnosti, obračanja, upogibanja in dvigovanja.

Ene izmed najpomembnejših mišic v našem telesu s stabilizatorji trupa. Kibler, Press in Sciascia (2006) opredeljujejo vlogo stabilizatorjev kot glavne mišice, ki kontrolirajo držo oziroma gibanje okončin za izvedbo željene akcije. Z vadečimi vedno najprej delamo vaje za razvoj stabilizatorjev trupa. Pri tem izvajamo najprej vaje za krepitev notranjih – globokih mišic – stabilizatorjev ob hrbtenici, šele nato izvajamo vaje za stabilizatorje bolj površinskih mišic trupa.

Sadeghia s sodelavci (2013) menijo, da je najboljša za povečanje moči stabilizatorjev trupa, vadba na žogi, pilates in joga, seveda odvisno od posameznikove pripravljenosti. Tovrstna vadba pomaga v realnih življenjskih situacijah, ki zahtevajo prispevek vseh mišičnih skupin. Prav tako stabilnost osrednjega dela telesa pripomore k izboljšanju ravnotežja.

Pri vadbi je treba upoštevati načelo progresije, to pomeni, da je začetnike treba najprej naučiti izvajati vaje z lastno telesno maso, šele nato postopoma dodajati bremena. Vaje za zgornji del telesa, kot so vlečenja in zgibi, so za marsikaterega vadečega že pri izvedbi z lastno telesno maso velik izziv oz. jih velikokrat sploh niso sposobni izvesti. Takrat lahko uporabimo elastične trakove (tako da jih vpnemo v letvenik in pod kolena za lažjo izvedbo zgiba) ali druge pripomočke in orodja za modificirano izvedbo vaj (Boyle, 2004).

3 SPLETNA APLIKACIJA SLO FIT

Telesni fitnes je eden najpomembnejših dejavnikov zdravja. Njegov pomen se zaradi negativnih vplivov neprimernih sodobnih življenjskih slogov še povečuje.

SLOfit podatki so pomembni za vsakega otroka ali mladostnika, starše, učitelje športne vzgoje in zdravnike – skupaj spremljajo telesni in gibalni razvoj ter mladim pomagajo k boljšemu telesnemu fitnesu in počutju.

- Podatki lahko usmerijo pozornost šolarja na njegovo telo in telesno učinkovitost in mu pomagajo pri samozavedanju o tem, da lahko sam veliko stori za njeno ohranjanje ali izboljšanje.
- Starši lahko spoznajo in spremljajo telesni in gibalni razvoj svojih otrok in njihove dosežke primerjajo z dosežki enako starih slovenskih vrstnikov.
- Učitelj športne vzgoje in zdravnik lahko na podlagi rezultatov svetujeta staršem ter šolarjem glede primerne prostočasne športne vadbe, korektivne vadbe ali drugih ukrepov.
- Učitelju športne vzgoje omogoča objektivno diagnosticiranje stanja in s tem ustrezno individualizacijo vadbe ter posledično bolj kakovosten pouk.
- Z analizami populacijskih podatkov ugotavljamo, do kakšnih sprememb prihaja na nacionalni ravni. Neposredno vplivamo na izboljšave šolskega in zdravstvenega sistema.

3.1 MOJ SLOFIT ZA ŠOLARJE IN STARŠE

Aplikacija Moj SLOfit omogoča otrokom in njihovim staršem vpogled v otrokove ŠVK rezultate in jim daje povratne informacije o otrokovem telesnem in gibalnem razvoju. Do podatkov je mogoče dostopati samo z uporabniškim računom.

V aplikaciji lahko otroci in njihovi starši dostopajo do otrokovih vsakoletnih ŠVK rezultatov meritev in dobijo povratne informacije:

- koliko so napredovali v enem letu,
- kakšen je njihov telesni in gibalni razvoj v primerjavi z vrstniki,
- v kakšno skupino telesne pripravljenosti in zdravstvene ogroženosti ga uvrščajo posamezni rezultati.

Šele tak izpis rezultatov omogoča, da lahko ocenimo njihov telesni in gibalni razvoj. To pa je osnova za nadaljnjo odločanje o primernih gibalnih dejavnostih in prehranjevalnih navadah.

Na začetku šolskega leta na uvodni uri ŠPO z učenci analiziram rezultate zadnjega merjenja, se z njimi pogovorim in skupaj naredimo načrt individualne vadbe doma. Sama pa si na podlagi analize izdelam letni načrt za posamezni razred oz. skupino.

Z namenom izboljšati telesno pripravljenost učencev in popestriti ure športa, sem se udeležila seminarja na Fakulteti za šport z naslovom Telesna priprava otrok in mladine, v prispevku pa bom predstavila primer funkcionalne vadbe pri uri športa s pomočjo različnih pripomočkov in ob glasbeni spremljavi.

4 PRIMER VADBENE URE

Za to uro sem izbrala krožno vadbo z uporabo treh postaj in progresivnega obremenjevanja. Pripravila sem tri glavne postaje, na katerih so bile različno zahtevne vaje za večje mišične skupine. Vaje so si sledile od lažje k težji oziroma od bolj enostavne k bolj sestavljeni. Aerobni del sem vključila pred začetkom izvajanja vaj po postajah (kot podaljšano ogrevanje), za sproščanje pa jogo.

4.1 OGREVANJE IN AEROBNI DEL – AEROBIKA

Aerobika je skupinska vadba, ki se pojavlja v različnih oblikah (klasična – »hi-lo«, »step«, »slide«, »new body«, itd.) in vsebuje pretežno ciklična gibanja. Razvija vzdržljivost, moč,

gibljivost, koordinacijo in ravnotežje. Pomembna značilnost aerobike je ta, da se odvija ob glasbi. Usklajevanje bolj ali manj zahtevnih kombinacij gibalnih struktur s tempom in ritmom glasbe izzove pozitivno emocionalno stanje, ki ugodno vpliva na motivacijo, kar lahko poveča končni učinek treninga. Glasba torej vpliva stimulatивно, vpliva dodatno energijo, prav tako pa vadeči med vadbo pozabijo na napor.

Za to vadbena uro sem izbrala klasično ali hi-lo aerobiko ob primerni glasbeni spremljavi.

4.2 KROŽNA VADBA

Za glavni del sem izbrala krožno vadbo s tremi postajami, na vsaki postaji pa pet vaj.

- a. stabilizatorji
- b. noge in medenični obroč
- c. roke in ramenski obroč

Vaje pod a):

1. upogib trupa z zasukom – dotikanje nasprotne roke in noge
2. nasprotni upogib z dviganjem iztegnjenih nog in bokov iz leže hrbtno, vzročjenje
3. zapiranje knjige – male in velike
4. izmenično pritegovanje kolen pod trup v opori v skleku
5. izmenično dvigovanje nasprotne roke in noge v opori v skleku

vaje pod b):

1. globok počep – skok naprej in obrat 180 stopinj
2. preskakovanje v izpadnem koraku na mestu
3. žabji poskoki naprej po prostoru
4. izpadni koraki naprej po prostoru z zasukom
5. vojaški poskoki (globok počep-skok v sklek- nazaj v počep-sonožni poskok z vzročanjem)

vaje pod c):

1. kroženje v odročanju
2. dotikanje nasprotne rame v opori v skleku
3. izmenično dotikanje nasprotna roka-nasprotna noga v opori pred rokami
4. iztegovanje roke v komolcu v opori bočno, zgornja roka, ki jo iztegujemo, je pred telesom oprta v tla
5. sklece s širokim prijemom

4.3 ZAKLJUČNI DEL VADBENE ENOTE – JOGA

Joga je ena izmed teh metod, ki s svojimi asanami – položaji oz. vajami učinkuje vsestransko na telo, dušo, zavest in duha. Joga pomaga obvladovati vsakdanje težave, zahteve in skrbi. Je individualna pot vsakega posameznika; če se ukvarjamo z njo bolje razumemo sebe, poleg sproščanja in krepitve pa nas joga spodbuja k osredotočanju naših misli in zavedanju notranjega energijskega toka. Jogo poznamo že več tisoč let in je veja indijske filozofije. Vadi jo lahko prav vsak: otrok, moški, ženske, mlajši, starejši ... Obstaja mnogo literature prav za jogo za ženske, njihova različna obdobja v življenju, ki so pogojena z različnim hormonskim delovanjem (menstrualni cikel, nosečnost, menopavza). Joga učinkovito uravnateži hormonsko delovanje ženske in s tem tudi njena čustva. Znižuje tveganja za različne bolezni, kot na primer rak dojke in osteoporozo. Prav tako omogoča ženskam prijeten, sproščen način življenja, podprt z duhovnostjo.

Med vadbo ves čas dihamo mirno in enakomerno skozi nos. Na splošno velja, da vdihujemo med dviganjem ali raztezanjem in izdihujemo med spuščanjem ali obračanjem in prepogibanjem. Če začutimo kakršno koli bolečino, je bolje prenehati z vadbo. Ves čas izvajanja asan se osredotočamo na položaj, se opazujemo, se zavedamo vseh delov našega telesa kot skladne celote.

PREDKLON - ohranja prožnost hrbtenice, spodbuja prebavo in izločanje ter pospešuje odstranjevanje strupov iz telesa. Stojimo vzravnano, ob vdihu dvignemo roke nad glavo, dlani sta nekoliko razmaknjeni, obrnjeni druga k drugi, ob izdihu pa se sklonimo naprej in trup spustimo navzdol. Roke položimo ob stopala, prsti gledajo nazaj (Slika 120). Če tega položaja ne zmoremo, pri predklonu nekoliko pokrčimo kolena, z dlanmi pa se primemo za komolce (121).

GORA: v položaju na vseh štirih so dlani na tleh v širini ramen, noge v širini bokov, nožni prsti uprti v tla, zadnjica dvignjena. Stisnemo trebušne mišice, medenico potisnemo navzgor, roke močno pritisnemo ob podlago in iztegnemo noge ter položimo pete na tla. Križ se ne sme ukriviti. V tem položaju naredimo najmanj 5 vdihov

DREVO: stojimo vzravnano, prenesemo težo na eno nogo in z dlanmi objamemo in pritegnemo k sebi koleno druge noge

KLEŠČE: sedemo na tla, iztegnemo nogi, prsti gledajo navzgor, ob vdihu vzročimo, potegnemo trebuh noter. Ob vdihu se pripognemo iz kolkov, raztegnemo hrbtenico, roke položimo na noge. Če zmoremo, se primemo za prste na nogah in spuščamo prsni koš k nogami

KOBRA: položaj krepi zgornji del hrbtenice in povečuje prožnost, krepi prebavila, izločila, živčevje in dihala. Tako kakor vsi upogibi nazaj, kobra spodbuja možgane in na splošno poživlja. Ležemo na trebuh, dlani položimo na tla pod rameni. Ob vdihu napnemo trup, dvignemo od tal prsni koš, glavo in roke. Ob naslednjem vdihu položimo dlani na tla, potegnemo nazaj lopatice in čim višje dvignemo trup. Podaljšamo vrat, trebušne mišice napenjamo, da podpremo hrbtenico

METULJ je vaja za povečanje prožnosti medenice in hrbtenice. Pomaga pri lajšanju menstrualnih težav in težav z mehurjem. Sedimo z vzravnano hrbtenico, pritegnemo stopala k sebi, roke položimo na gležnje. Kolena padajo navzven. Vdihnemo in razširimo prsni koš. Med izdihovanjem se nagnemo iz kolkov naprej, hrbtenica je vzravnan.

MOST povečuje moč, gibljivost in zavedanje, kako uporabljamo trebušne mišice in mišice medeničnega dna. Krepi mišice nog in širi prsni koš, spodbuja prožnost hrbtenice in delovanje žlez v vratu ter pripravlja telo na svečo. Ležemo na hrbet, pokrčimo kolena, stopala so uprta v tla v širini kolkov. Ob izdihu stisnemo trebušne in zadnjične mišice ter mišice medeničnega dna. Dvignemo boke od tal. Sklenemo prste rok pod seboj in potisnemo roke navzdol proti stopalom. Potegnemo lopatice skupaj in dvignemo celo telo, razširimo prsni koš in ga čim bolj dvignemo. Vztrajajmo nekaj dihov. Težja možnost: roke pokrčimo, z njimi podpremo hrbet v višini pasu, se ne opiramo na roke, nato dvignemo eno nogo navpično navzgor. Dihamo enakomerno.

PLUG IN SVEČA sta odlični vaji za raztezanje zgornjega dela hrbta in vratu. Položaja izboljšujeta krvni obtok, lajšata napenjanje, napetost in nespečnost. Sproščata, obnavljata energijo in krepijo zbranost. Oba spodbujata delovanje ščitnice, ki nadzoruje presnovo. Ležemo na hrbet, pritegnemo k sebi pokrčene noge v kolenih, roke ležijo na tleh ob telesu. Napnemo trebušne mišice in dvignemo medenico od tal. Hrbet podpremo z rokami. Dvignjene iztegnjene noge spustimo za glavo. Trup je dvignjen, lopatice potegnemo skupaj.

Iz položaja pluga dvignemo noge navpično v svečo in vzravnamo hrbet. Z rokami ga podpremo.

RIBA V leži na hrbtu položimo roke pod zadnjico z dlanmi obrnjenimi navzdol. Lopatice potegnemo skupaj in jih pritisnemo ob tla. S komolci se upremo v tla, vdihnemo in se vleknemo. Trebušne in nožne mišice so napete, prsni koš razširjen . Z usločitvijo zgornjega dela telesa krepimo hrbet, vrat, prsni koš in dihala.

JEZDEC: S to vajo krepimo noge, povečujemo gibljivost kolkov, izboljšujemo telesno držo. Stojimo razkoračno in vdihnemo. Ob izdihu obrnemo zgornji del telesa in noge v desno, levo koleno in nart položimo na tla. S prsti rok se čim bolj približamo k tlom, hrbet je vzravnani . Če se v omenjenem položaju dobro počutimo, lahko ob vdihu dvignemo roke nad glavo, odpremo prsni koš, glavo nagnemo nazaj, trebušne mišice so napete . Enakomerno dihamo.

ZAKLJUČEK

V današnjem modernem digitaliziranem svetu imajo otroci in mladostniki zmanjšane gibalne sposobnosti, učitelji športa pa nosimo večjo odgovornost kot kadar koli prej, pri izboljšanju le-teh.

Sodobna vadba – funkcionalna vadba v kombinaciji z aerobiko in jogo je učinkovit pristop k izboljšanju telesne priprave otrok in mladostnikov, saj poteka ob glasbi, ki ugodno vpliva na motivacijo in s tem poveča končni učinek treninga.

Literatura in viri

1. Aerobika - skupinska vadba ob glasbi vadba naše preteklosti in prihodnosti, univerzitetni učbenik z recenzijo in delovne naloge Petra Zaletel & Gordana Furjan Mandić, Ljubljana 2017
2. Kaj smo dosegli v 30-ih letih slofit-a in kako naprej? Gregor Jurak, Marjeta Kovač, Gregor Starc, Bojan Leskošek, Maja Bučar Pajek, Vedrana Sember in Janko Strel pridobljen pri <http://www.zdsps.si/images/zbornik/3ozbornik>
3. Funkcionalna vadba- za koga je primerna in kaj z njim pridobimo pridobljen pri <https://www.aktivni.si/fitnes/nasveti/funkcionalna-vadba-za-koga-je-primerna-in-kaj-z-vadbo-pridobimo-2/>

URŠKA GODLER
OSNOVNA ŠOLA HRUŠEVEC ŠENTJUR
DODANE VREDNOSTI PRI POUKU NEMŠKEGA JEZIKA

Povzetek

V današnjem času poučevanje ni ravno lahka naloga. Če želi učitelj opraviti kakovostno pedagoško delo, katerega rezultat bo zadovoljen, inovativen in aktiven učenec, ne le, da se mora na pouk dobro pripraviti, ampak mora tudi iskati načine, metode in didaktične prijeme, kako narediti pouk takšen, da bo učencem zanimiv, da bodo motivirani, kreativni in inovativni in na koncu vsega odnesli od pouka še zvrhano mero znanja. Enako velja za pouk nemškega jezika, ki se ga učenci v osnovni šoli lahko učijo v obliki neobveznega in obveznega izbirnega predmeta, v obdobju šestih let. V prispevku je predstavljen primer dobre prakse iz učnega sklopa Moja šola, kot ga učenci spoznavajo v 7. razredu. V ta učni sklop smo poleg učbenikov vpletli delo z iPadi: od prevajanja besed s spletnim slovarjem, izdelave miselnih vzorcev, komunikacije v nemščini preko Gmaila, interaktivnih vaj do snemanja dialogov in izdelave kratkih filmov. Na koncu so predstavljena razmišljanja učencev o tovrstnem načinu dela.

Ključne besede: nemščina, iPad, spletni slovar, miselni vzorci, interaktivne vaje, snemanje dialogov, kratki filmi.

ADDED VALUE IN GERMAN LANGUAGE CLASSES

Abstract

In this day and age, teaching is far from an easy task. Any teacher who strives to have satisfied, innovative, and active pupils must thoroughly prepare for each and every class and look for ways and didactical methods to make the classes interesting enough so that students learn what they're supposed to while also being motivated, creative, and innovative. German language classes, which are taught during six grades of Slovenian primary schools as an optional elective subject, are no exception. This article deals with an example of good practice, i. e. lessons on the topic of Moja šola (My School), which is taught in seventh grade. Along with textbooks, we also used iPads, which gave the pupils many additional options: using online dictionaries, making diagrams, communicating in German using Gmail, interactive exercises, dialogue recording, and the making of short films. The final part presents some reactions of the pupils regarding the use of iPads.

Keywords: German language, iPad, online dictionary, diagrams, interactive exercises, dialogue recording, short films.

V današnjem času poučevanje ni ravno lahka naloga. Če želi učitelj opraviti kakovostno pedagoško delo, katerega rezultat bo zadovoljen, inovativen in aktiven učenec, ne le, da se mora na pouk dobro pripraviti, ampak mora tudi iskati načine, metode in didaktične prijeme, kako narediti pouk takšen, da bo učencem zanimiv, da bodo motivirani, kreativni in inovativni in na koncu vsega odnesli od pouka še zvrhano mero znanja.

Prav takšen mora biti tudi pouk bodisi neobveznega bodisi obveznega izbirnega predmeta, v našem primeru nemščine. Še več, pouk mora biti aktualen, za učence privlačen, uporabnik, torej učenci, pa zadovoljni, da se bodo vsako leto radi vračali in pridobivali nova znanja.

Že dolgo je znano, da se učenci največ naučijo z izkustvenim učenjem. To pa pomeni, da morajo biti aktivni, tudi kreativni in inovativni. Sami morajo narediti stvari, jih napisati in povedati ter na zapisano ali povedano dobiti tudi povratno informacijo. Za to pa jim mora učitelj pri pouku dati priložnost.

Na Osnovni šoli Hruševac Šentjur poteka projekt Inovativna učna okolja podprta z IKT (skrajšano Inovativna Pedagogika 1:1) (Zavod Antona Martina Slomška, 2017–2022), preko katerega učitelji smiselno vključujejo rabo iPadov v pouk, učence pa na tak način učijo, da rabijo te naprave v učne namene ter da so aktivni in inovativni.

2 NEMŠČINA KOT NEOBVEZNI IN KOT OBVEZNI IZBIRNI PREDMET

Na Osnovni šoli Hruševac se imajo učenci možnost učiti nemščine v obliki neobveznega in obveznega izbirnega predmeta. V obliki neobveznega izbirnega predmeta se nemščine učijo učenci od 4. do 6. razreda, v obliki obveznega izbirnega predmeta pa učenci od 7. do 9. razreda. V šolskem letu 2018/19 so bili učenci 7. b razreda, ki obiskujejo nemščino kot obvezni izbirni predmet, vključeni v projekt Inovativna učna okolja podprta z IKT (skrajšano Inovativna Pedagogika 1:1) (Zavod Antona Martina Slomška, 2017–2022) in bodo vključeni še naprej do konca svojega osnovnošolskega izobraževanja. Ravno ti učenci pa že imajo nekaj predznanja. Nemščino so obiskovali od 4. razreda naprej kot neobvezni izbirni predmet, torej imajo za seboj skoraj 4 leta učenja. Nekateri učenci so se skupini priključili v tem šolskem letu in so brez predznanja. Tukaj pride v poštev individualizacija in diferenciacija, zelo dobrodošlo je delo v skupini in v dvojicah, pa tudi delo z iPadom. Oglejmo si torej primer dela z iPadi pri pouku nemščine.

3 UČNI SKLOP MOJA ŠOLA

3.1 CILJI UČNEGA SKLOPA

V učnem sklopu moja šola se učenci naučijo vprašati po osnovnih osebnih informacijah v vikalni obliki, se predstaviti v prvi osebi ter opisati ravnatelja ali učitelja v 3. osebi, pred vsem tem pa spoznajo ustrezno besedišče. Koraki, po katerih dosežejo te cilje, so opisani v nadaljevanju.

3.2 INTERVJU Z RAVNATELJEM

Učenci poslušajo intervju z ravnateljem na zgoščenki in izpolnijo preglednico o tem, kje živi, koliko je star, če je poročen, ima otroke, o njegovih konjičkih, glasbi in elektronskem naslovu (Motta, 2010).

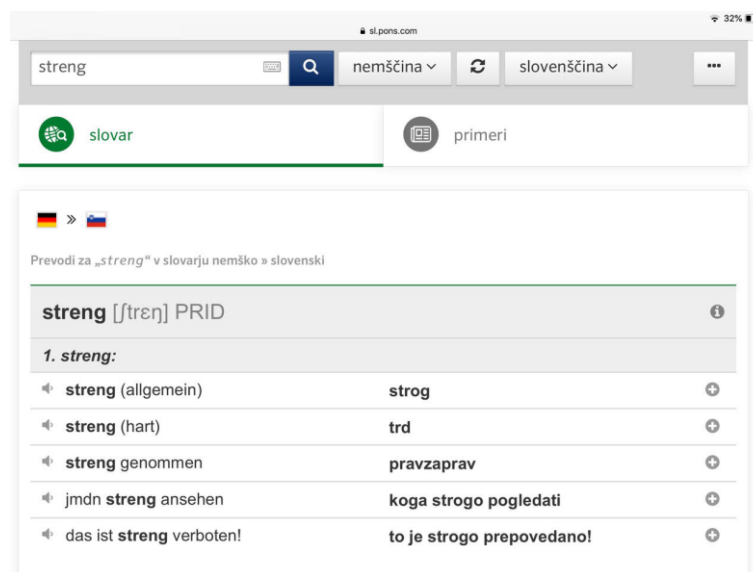
Preglednica 1: Preglednica, ki jo izpolnijo učenci ob slušnem razumevanju.

Wohnort: _____
Alter: _____
Verheiratet? _____
Kinder? _____
Hobbys? _____
Musik? _____
E-Mail: _____

Nato učenci s pomočjo zbranih podatkov ustno opišejo ravnatelja v 3. osebi.

3.3 BESEDILO: NAŠI UČITELJI IN UČITELJICE

Učenci preberejo besedilo na temo naši učitelji in učiteljice (Motta, 2010). Neznane besede izpišejo v zvezek, njihov pomen pa poiščejo v spletnem slovarju www.pons.si in ga zapišejo k neznanim besedam. Nato učenci skupaj z učiteljico preverijo, ali so poiskali prave pomene besed.

Slika 1: Iskanje pomena besed v spletnem slovarju www.pons.si.

Če uporabljamo spletni slovar namesto knjižnega, je izvedba aktivnosti učinkovitejša, saj učenci hitreje najdejo prevode besed, kot bi jih, če bi jih iskali v knjižni obliki slovarja.

3.4 DELO V SKUPINAH

Učenci se razdelijo v skupine po štiri in naredijo nabor ključnih fraz in besed o tem, kaj že znajo povedati o ravnatelju in učitelju, tudi že iz prejšnjih let. Nato ta nabor fraz zberemo skupaj z vsemi učenci. Vsaka skupina prispeva nekaj.

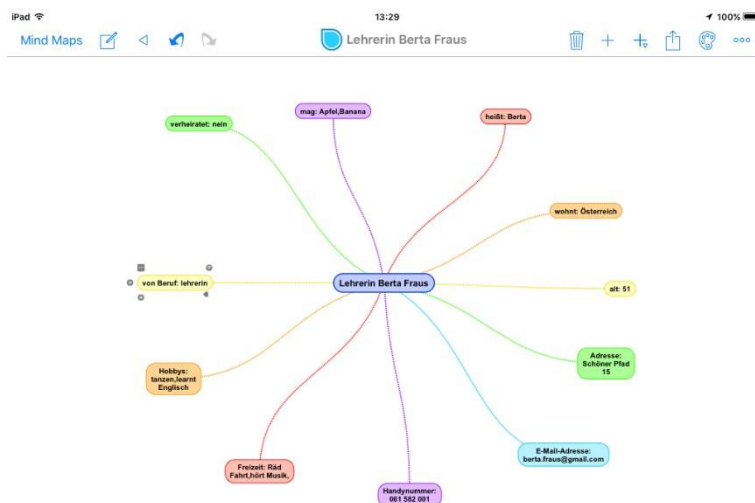
Preglednica 2: Iztočnice za opis učitelja in ravnatelja.

Unser Schuldirektor, Lehrer, unsere Lehrerin

heißen:	E-Mail-Adresse:	Musik:	mögen:
wohnen:	Handynummer:	von Beruf:	können:
alt:	Freizeit:	verheiratet:	Haustiere:
Adresse:	Hobbys:	Kinder:	Geschwister:
			Lieblingsessen:

3.5 MISELNI VZORCI

Učenci delajo na iPadih. Z aplikacijo SimpleMind+ naredijo miselne vzorce o ravnatelju ali učitelju, v katerih uporabijo iztočnice in prave ali izmišljene podatke. Ko izdelajo miselne vzorce, z njihovo pomočjo opišejo ravnatelja ali učitelja, ki so ga izbrali. Pri tem pazijo tudi na pravilno rabo glagola v 3. osebi in besedni vrstni red.

Slika 2: Primer miselnega vzorca z opisom učiteljice.

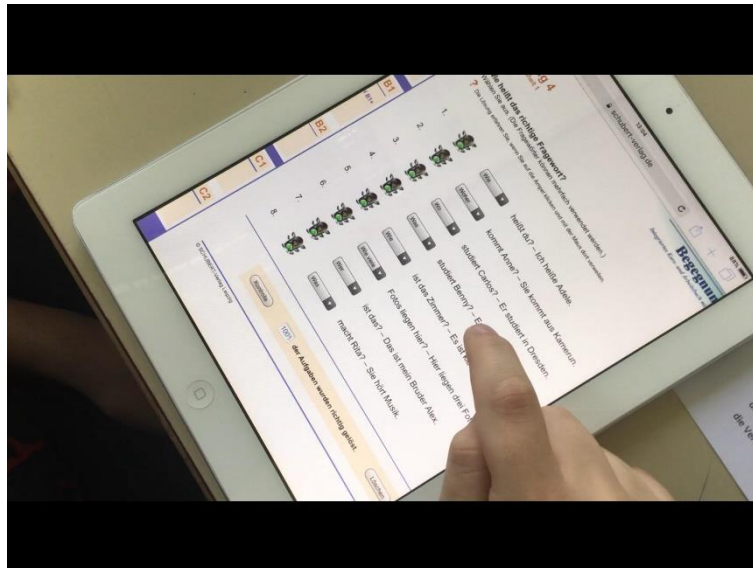
3.6 DOMAČE DELO IN APLIKACIJE WORD, NOTES ALI GMAIL

Glede na miselne vzorce, ki so jih izdelali v šoli, učenci podrobneje, v celih povedih, opišejo učitelja ali ravnatelja. Za to uporabijo aplikacije Notes, Word ali Gmail. Opise pošljejo učiteljici na elektronski naslov. Učiteljica opise pregleda, popravi in jim jih pošlje nazaj s povratno informacijo. Nato učenci končno verzijo prepisujejo ali natisnejo in prilepijo v svoj zvezek.

3.7 VPRAŠALNICE IN VPRAŠANJA V VIKALNI OBLIKI

Učiteljica učencem najprej razloži vprašanja ter način, kako postavljamo vprašanja v vikalni obliki in nanje odgovarjamo. Nato na spletu ob uporabi iPadov vadijo vprašalnice z interaktivnimi vajami (Werner, 2019).

Učenci v dvojicah še ustno vadijo vprašanja in odgovore. Tisti učenec, ki ga vikajo, stoji, tisti pa, ki ga sprašuje, pa sedi.

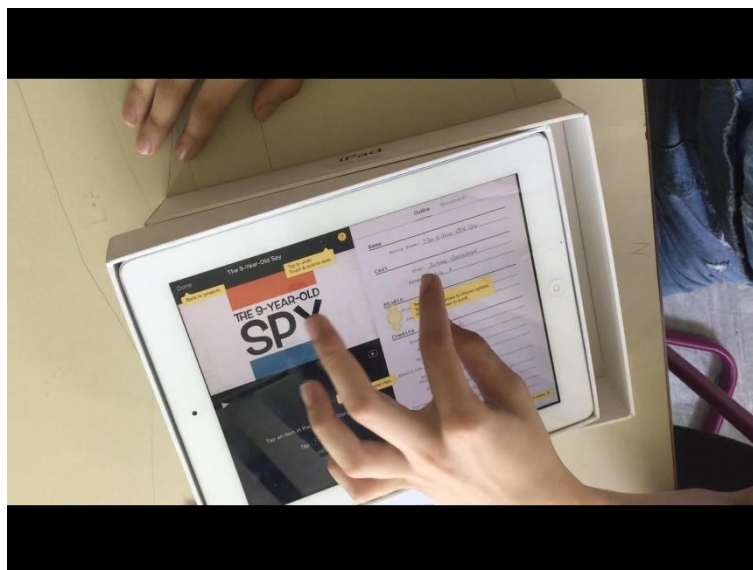

Slika 3: Utrjevanje vprašalnic na iPadu z interaktivnimi vajami.

Interaktivne vaje so dobrodošel pripomoček pri pouku tujega jezika. Za razliko od učnih listov je učencu na voljo takojšnja povratna informacija, ali je delal prav ali narobe.

3.8 SNEMANJE INTERVJUJEV

V naslednjem koraku si učenci pripravijo vprašanja v obliki ključnih besed. S temi vprašanji bodo naredili intervju z učiteljem ali ravnateljem. Razdelijo se v pare: prvi učenec je učitelj ali ravnatelj z nemškimi imenom in nemškimi podatki, drugi pa novinar. Novinar mu zastavlja vprašanja v vikalni obliki, ravnatelj oz. učitelj pa odgovarja na vprašanja v 1. osebi. Najprej intervjuje vadijo v parih. Nato intervjuje posnamejo z aplikacijo Camera na iPadu. Posnetke uredijo v aplikaciji iMovie. Kratke filme si ogledajo in skupaj se pogovorimo o tem, kaj je bilo dobro in kaj bi bilo še potrebno izboljšati.

Slika 4: Učenci urejajo kratke filme v aplikaciji iMovie.

Pri snemanju intervjujev s kamero se je izkazalo, da so bili cilji tukaj zaradi uporabe tehnologije višji. Od učenca namreč zahtevajo boljšo pripravljenost, skoncentriranost, posledično pa višji output jezika. Da filme uredijo, pa potrebujejo veliko mero kreativnosti.

3.9 MNENJA UČENCEV

Učence smo vprašali, kakšno se jim zdi delo z iPadi. Se jim zdi zanimivo ali dolgočasno? Se naučijo kaj več ali menijo, da je takšen način dela le zapravljanje časa?

Odgovori so bili naslednji:

»Takšen način dela se mi zdi poučen. Tako se na nak način sami znajdemo, poiščemo podatke, informacije. Bolje si zapomnim nove besede, če jih poiščem (prevedem) sama.«

»To delo mi je zelo všeč, saj s tem gradimo novo znanje in se naučimo veliko novih stvari. To delo mi je tudi všeč, ker se lahko naučimo uporabljati internet za učne namene. Všeč mi je delo v paru, saj tako lahko komuniciraš in spoznaš veliko novih besed. In se s tem učiš.«

»To, da delamo z iPadi, je zelo zanimivo, saj se po mojem več naučimo.«

»Meni se je delo z iPadi zdelo zelo zanimivo. Bilo mi je zelo, zelo všeč, zelo smo bili tudi sproščeni in pouk je bil tudi drugačen. Pridobili smo več znanja.«

»Bilo mi je zelo všeč, saj sem se naučil več novih besed. Imamo se super. Učiteljica nam pomaga in tudi razloži. Morali bi še več delati z iPadi.«

»Nemščino imam zelo rada, ker se učimo preko različnih možnosti. Uporabljanje tablic je zelo zanimivo, iz nalog se veliko naučiš. Dialog mi je bil dober in iz njega sem se veliko naučila. Bilo mi je zanimivo uporabljanje spletnega slovarja, z njim sem si hitreje zapomnila nove besede.«

»Delo z iPadi mi je bilo všeč. Bilo je zelo zanimivo. Veliko sem se naučil z delom z iPadi. Všeč mi je, ker sem lahko hitreje delal.«

»Nemščina je zelo fajna, odkar uporabljamo iPad. Bilo je odlično, ko smo snemali. Super je, ker je bolj zanimivo učiti se iz iPadov.«

4 ZAKLJUČEK

Kot je razvidno iz mnenj učencev, imajo delo z iPadi zelo radi. Dejstvo je, da ko uporabljajo iPade, so ves čas aktivni, motivirani. Zelo se tudi trudijo. Delajo skoncentrirano in z veseljem. Posledično se veliko naučijo že pri uri sami in jim ni toliko potrebno ponavljati in utrjevati doma. Izkazalo se je, da je smiselna raba informacijsko-komunikacijske tehnologije pri pouku dobrodošla. Ne le da popestri pouk, temveč učence tudi pripelje do zelenega znanja. Kljub vsemu pa je pri pouku tujega jezika potrebno paziti, da učenci tudi dovolj govorijo in pišejo, da sami ustvarjajo besedila – bodisi govorna bodisi pisna, kar smo v tem primeru dobro podprli z aplikacijama Gmail in Camera.

Literatura in viri

1. Zavod Antona Martina Slomška, 2017–2022. Inovativna pedagogika 1:1. Dostopno na: <https://www.inovativna-sola.si> [15. 7. 2019].
2. Motta, G., 2010. Magnet 1: Učbenik za nemščino v sedmem razredu osnovne šole. 3. izd. Ljubljana: Založba Rokus Klett.
3. PONS GmbH, 2001–2019. PONS: Spletni slovar. Dostopno na: www.pons.si [15. 7. 2019].
4. SimpleApps, 2019. SimpleMind+. Aplikacija na iPadu [15. 7. 2019].

5. Werner, G., Wie heißt das richtige Fragewort? (splet). 2019. (citirano: 15. 7. 2019)
Dostopno na naslovu: https://www.schubert-verlag.de/aufgaben/xg/xg01_04.htm
6. Apple Inc., 2019. Camera. Aplikacija na iPadu [15. 7. 2019].
7. Apple Inc., 2019. iMovie. Aplikacija na iPadu [15. 7. 2019].

PETRA GOLJA
OŠ BELTINCI

NAČRTNO GRADIMO BOLJŠE MEDSEBOJNE ODNOSE V ŠOLI

Povzetek

Ljudje smo radi v družbi, v kateri se dobro počutimo. Želimo si, da bi se dobro razumeli znotraj svoje družine, med prijatelji, med sošolci in tudi na delovnem mestu. Počutje posameznika znotraj oddelka v šoli je zelo pomembno. Tisti otrok, ki se med svojimi sošolci dobro počuti in se počuti sprejet, rad hodi v šolo. Dobro počutje med sošolci je tako ključnega pomena za razvoj posameznika. V okolju, kjer se posameznik dobro počuti, lahko razvija svojo ustvarjalnost, svoje potenciale.

V nekaterih oddelkih se dobri odnosi razvijejo brez nekega posebnega truda in dela. Spet drugi oddelki so taki, kjer dobri medsebojni odnosi niso samoumevni in se ne zgodijo spontano. V takih primerih menim, da ima učitelj nalogo, da se potrudi in poskuša pripeljati otroke do tega, da se začnejo med seboj spoštovati, so en do drugega strpni, se poslušajo in med seboj sodelujejo. V prispevki prikažem, na kakšen način sem s svojimi učenci krepila njihove medsebojne odnose skozi različne dejavnosti.

Ključne besede: medsebojni odnosi, počutje, dobre lastnosti, tekmovalnost, literatura

SYSTEMATICALLY BUILDING BETTER RELATIONSHIPS IN SCHOOL

Abstract

We enjoy being in a group of people where we feel good. We want to maintain healthy relationships within our family, in a group of friends, at school among our classmates, and when we are older, even at the workplace. A child who feels good and accepted among his classmates likes to go to school. Well-being among classmates is so crucial for development of an individual. In an environment where an individual feels well, they can develop their creativity and potential.

In some sections, good relationships among children develop without any special effort and work. But in others that doesn't happen. In such cases I think it is teacher's job to make sure that children are encouraged to be more respectful and tolerant to each other, and to listen and cooperate with each other. In the article I showed how we strengthened their relationships through various activities.

Keywords: mutual relationships, well-being, good qualities, competitiveness, literature

1 UVOD

Ljudje smo radi v družbi, v kateri se dobro počutimo. Želimo si, da bi se dobro razumeli znotraj svoje družine, v skupini prijateljev, v šoli med svojimi sošolci in ko smo starejši, tudi na delovnem mestu. Počutje posameznika znotraj oddelka v šoli je zelo pomembno. Tisti otrok, ki se med svojimi sošolci dobro počuti in se počuti sprejet, rad hodi v šolo. Dobro počutje med sošolci je tako ključnega pomena za razvoj posameznika. V okolju, kjer se posameznik dobro počuti, lahko razvija svojo ustvarjalnost, svoje potenciale.

V nekaterih oddelkih se dobri odnosi razvijejo brez nekega posebnega truda in dela. Spet drugi oddelki so taki, kjer dobri medsebojni odnosi niso samoumevni in se ne zgodijo spontano. V takih primerih menim, da ima učitelj nalogo, da se potruzi in poskuša pripeljati otroke do tega, da se začnejo med seboj spoštovati, so drug do drugega strpni, se poslušajo in med seboj sodelujejo. Nekateri s časom razvijejo tudi prava prijateljstva. Učiteljev cilj je običajno tudi razvijanje pozitivnih odnosov s ciljem, da ne bi prihajalo do fizičnega in psihičnega nasilja.

Tudi sama sem v lanskem šolskem letu prevzela oddelek 2. razreda, v katerem odnosi niso bili dobri. Otroci so se med seboj vsakodnevno kregali, se topli, zmerjali, izključevali pri igri in nasploh niso imeli nekega spoštovanja drug do drugega. Tudi poslušati se med seboj niso znali. Večina otrok je bilo takih, da so radi govorili, prisluhniti drugim pa niso znali ali želeli. Nekateri so bili tudi izredno tekmovalni. Imela sem občutek, da moje kazni ne pomagajo prav veliko. Zavedala sem se, da bo potrebno v tem oddelku prav načrtno delati na medsebojnih odnosih in na krepitvi pozitivne klime v razredu.

Otrokom sem povedala, da smo za dobre medsebojne odnose odgovorni vsi v našem oddelku in da se moramo truditi vsi. Povedala sem jim tudi, da vsak lahko spremeni sebe in tako posledično vpliva tudi na odnose. Ceniti moramo sebe in druge ljudi. Pozvala sem jih, da vsak postane najboljše verzija sebe. Razložila sem jim, da to pomeni, da se vsak potruzi biti tako dober, kot je le lahko. Z načrtnim delom smo začeli v 2. razredu, nadaljujemo pa tudi v letošnjem šolskem letu 2019-20, v 3. razredu, saj so še vedno moji učenci.

2 KREPITEV MEDSEBOJNIH ODNOSOV SKOZI RAZLIČNE DEJAVNOSTI

2.1 ISKANJE DOBRIH LASTNOSTI SOŠOLCEV

Učencem sem povedala, da se bomo vedno, ko bomo našli kaj časa, usedli v krog in iskali dobre lastnosti posameznika. Izžrebala sem otroka, naloga ostalih pa je bila, da povedo vsaj eno dobro lastnost tistega otroka, ki sem ga izžrebala. Otroci so komaj čakali, da pridejo na vrsto. Tako se je en javil, da bi začel z naštevanjem dobrih lastnosti, nato pa smo šli po krogu po vrsti, tako da je vsak povedal vsaj eno stvar. Otroke sem posebej opozorila, da naštevamo samo dobre lastnosti, slabih sploh nismo omenili. Moj cilj je bil, da otroci premislijo o vrstniku in najdejo vsaj eno dobro lastnost pri njem in da so pozorni in osredotočeni na dobre stvari. Otroci so bili sprva različno uspešni pri tej nalogi. Nekateri so komaj našli kako dobro lastnost, v razredu pa imamo eno deklico, ki je dejansko pri vsakem našla več pozitivnega. V začetku se je največkrat pojavila trditev, da nekdo rad posoja šolske potrebščine, da je dober pri matematiki, pri igri med dvema ognjema in podobno. Ko smo pa delali te stvari že večkrat, pa so se pojavljale tudi lastnosti, kot npr. da je nekdo sočuten. Te besede nekateri otroci niso razumeli in smo jo razložili. Tudi sama sem izvedela marsikaj novega o otrocih, saj se nekateri otroci poznajo že iz vrtca ali pa se družijo v prostem času in se zelo dobro poznajo. Tako sem za neko deklico izvedela, da ima zelo rada

majhne otroke, saj na vsakem praznovanju rojstnega dne pazi na sorojenca od slavljenca. Ko so otroci povedali vse o posameznem otroku, sem tudi sama povedala, katere dobre stvari vidim jaz pri otroku, nato pa je še ta otrok bil pozvan, da pove kaj lepega in dobrega o sebi. S tem so nekateri imeli kar težave, kot jih imamo še vedno tudi odrasli ljudje, ko moramo pohvaliti sami sebe. Vsi otroci pa so poročali o tem, da so se zelo lepo počutili, ko so drugi govorili lepe stvari o njih.

2.2 TEKMOVALNOST MED SOŠOLCI

Kar nekaj otrok v oddelku je bilo izredno tekmovalnih in so se zaradi tega kregali. Večkrat so si pri pouku športa zaželeli, da bi igrali igro med dvema ognjema ali nogomet, a so se po igri običajno skregali, ker poraženci niso znali sprejeti poraza. Kreganje se je večinoma nadaljevalo tudi v odmoru. Otroke sem zato vprašala, ali so že kdaj gledali po televiziji kakšno športno tekmovanje, kjer bi se na koncu tako kregali. Priznali so, da ne, jaz sem jim pa povedala, da dober športnik mora sprejeti tudi to, da kdaj ne zmagaja. Povabila sem jih, da začnejo tekrovati sami s seboj namesto drug z drugim. Prava priložnost se je pojavila v aprilu 2019, ko opravljamo meritve za športno-vzgojni karton. Otrokom sem povedala, da tekmovanje s samim seboj pomeni, da se vsak potruditi, da je pri vsaki disciplini vsaj malo boljši, kot je bil v prvem razredu. Otroci so se res potrudili in v večini primerov so zelo izboljšali svoje rezultate, pa tudi navijali so en za drugega in se niso več toliko primerjali z drugimi. Nekaj tekmovalnosti pa je seveda tudi ostalo, ampak lahko rečem, da v zdravih mejah. Otrokom sem predstavila, kako lahko tekmujejo sami s seboj tudi pri drugih učnih predmetih, npr. pri matematiki lahko vsak dan izračunajo kakšen račun več ali pri slovenščini preberejo kakšno stran več kot prejšnji dan.

2.3 LITERATURA V FUNKCIJI SPODBUJANJA DOBRIH ODNOSOV

Otrokom sem prebrala kar nekaj pravljic, ki imajo močno sporočilno vrednost. Zaradi zgoraj omenjene tekmovalnosti sem izbrala knjigo *Jaz bom zmagal!*, ki jo je napisala Charise Neugebauer. Zgodba govori o Rokiju, ki ni imel prijateljev, saj je bil tako tekmovalen, da je vsako stvar spremenil v tekmovanje. Nekega dne se Roki s Hipohamprijem odpravi na ribolov. Med njunim tekmovanjem Hipohampri vedno da prednost pomoči drugim. Tako pomaga številnim živalskim prijateljem in pozabi na tekmovanje. Hipohampri Rokija nauči, da se mora sprostiti in uživati v tem, kar dela in Roki na koncu ugotovi, da tekmovanje res ni vse. Tudi njegova mama je na koncu tako ponosna nanj, kot ni bila še nikoli.

Učenci so v tej zgodbi spoznali, kako pomembna je pomoč drugim in pa to, da ni najbolj pomembno zmagati, temveč sodelovati in uživati v danem trenutku.

Knjiga *Severni jelen in dobroti*, ki jo je napisal José Morán, govori o malem jelenčku, ki je imel veliko srce. Zmeraj je skušal pomagati drugim in jim ustreči. V knjigi zasledimo več njegovih dobrih del: skrbel je, da druge živali niso bile lačne, pomagal je prijateljem, spremljal je starejše in bolne, rad se je šalil, spodbujal je najbolj utrujene in črnogledneže poskušal spraviti v dobro voljo, ščitil je najšibkejše jelene pred mrazom in vetrom. Jelen je skušal pomagati tudi takrat, ko je s tem tvegalo svoje življenje. V knjigi je njegova dobroti nagrajena, saj se je s pomočjo čudeža rešil pred tropom volkov, ki so ga hoteli napasti.

Z otroki smo se pogovorili o vseh jelenovih dobrih lastnostih in dobrih delih. Učenci so ugotovili, da je res prav, da je jelen na koncu nagrajen, saj je bil tako dober.

Tudi knjigo *Miška in srčnost* je napisal José Morán. Govori o miški Živki, ki ni bila najbistrejša med vsemi, niti najhitrejša niti največja niti najbolj ljubka niti najbolj prijazna od vseh, bila

pa je zelo močna in srčna, kajti rajši se je lotevala težav in jih reševala, četudi je bilo nevarno, kakor sedela doma in tarnala. Nikoli se ni pritoževala. Na vse težave je odgovarjala, da se da prenesti. Ko so se druge miške prepustile strahu in malodušju, je miška Živka dejala, da se nikoli ne smejo predati in jim vlivala pogum. S svojo iznajdljivostjo je pregnala mačkona, katerega so se bale vse miške.

Dogajanje iz pravljice sem poskušala povezati z življenjem otrok in poudariti, da tudi oni ne smejo govoriti, česa vse ne zmorejo in se morajo potruditi kolikor se le da, da najdejo rešitev v dani situaciji. Otroci so pripovedovali o svojih izkušnjah, ko so s pogumom premagali strah in ovire v življenju.

Prebrali smo tudi knjigo Mavrično moštvo pisateljice Annete Aubrey. V tej knjigi Taja in Tomi ustanovita klub zelenih, v katerem so samo otroci, ki nosijo zelena oblačila. Vse ostale otroke izločajo. Tako se otroci med seboj prepirajo, zmerjajo in suvajo. Vsi, razen »zelenih«, se počutijo odrinjeni in žalostni. Deklica Eva jih opozori na to, da počnejo neumnosti. Pove, da je čisto vseeno, kaj ima kdo oblečeno, pomembno je, kaj ima v sebi. Poudari, da je vsak nekaj posebnega in da je najlepše, če so vsi prijatelji. Taja in Tomi premislita in ugotovita, da sta naredila napako. Tako ustanovijo Mavrično društvo, v katerem so lahko vsi.

Po branju te knjige smo se pogovarjali o tem, kako so se počutili otroci, ki so nosili oblačila drugih barv in ne zelenih. Učence sem pozvala k temu, da si skušajo predstavljati, da so oni ti otroci in da jih drugi izločijo iz svoje družbe. Vprašala sem jih, ali so že kdaj slišali, naj drugemu ne počnemo tega, kar ne želimo, da bi drugi počeli nam. Pogovorili smo se tudi o pogumu deklice Eve, ki se je uprla Zelenemu klubu. Povem jim, da je tudi njo prav gotovo bilo strah, ampak je vseeno zbrala pogum in povedala, kar misli.

V knjigi Vsak je kdaj jezen, ki jo je napisala Jane Bingham, smo spoznavali jezo. Ko smo jo prebrali, smo se pogovorili o tem, da je jeza velikokrat upravičena, vendar jo moramo izraziti na varen način, tako da ne užalimo drugih. Pogovarjali smo se o tem, da včasih v jezi rečemo kaj, česar v resnici ne mislimo, pozneje pa nam je za te besede žal. Pogovorili smo se tudi o pomenu iskrenega opravičila.

2.4 PRILJUBLJENOST POSAMEZNIKA V ODDELKU IN »TRENING« DOBRIH LASTNOSTI

Odločila sem se raziskati, kateri otroci so v oddelku najbolj priljubljeni in katere so tiste lastnosti, zaradi katerih je tako. Otrokom sem najprej razložila, da beseda priljubljen pomeni, da te ima rado veliko ljudi. Reševali so kratek vprašalnik. Prvo vprašanje je bilo, kdo je po njihovem mnenju najbolj priljubljen v našem oddelku. Povedala sem jim, naj zapišejo vsaj enega sošolca, lahko pa tudi dva ali tri. Veliko glasov sta dobili dve deklici in en deček.

Drugo vprašanje pa je bilo, zakaj menijo, da so ti otroci priljubljeni. Kakšne lastnosti imajo? Otroci so navajali naslednje odgovore: ker so prijazni, pridni, prijateljski, vljudni, se radi igrajo z drugimi, se ne kregajo z drugimi, posojajo stvari in pomagajo drugim. Odgovorov sem bila izredno vesela, saj so se vsi nanašali na pozitivne značajske lastnosti in ne npr. na materialne dobrine, kot so lepa oblačila, igrače, telefon ipd. Otrokom sem predstavila dobre lastnosti, ki so jih navajali in potem si je vsak moral izbrati, katero od teh dobrih lastnosti bo tudi sam v prihodnje »treniral«. Povedala sem jim, da si bomo vsak petek vzeli nekaj minut časa in bo vsak poročal, na kakšen način se je potrudil postati boljši. Podala sem jim primer, kako lahko poročajo o tem, na kakšen način so komu pomagali. Z veseljem sem opazila, da otroci niso pozabili, da trenirajo dobre lastnosti in se kar trudijo.

3 SKLEPNE MISLI

Odkar načrtno delamo na medsebojnih odnosih, se mi zdi, da se stvari premikajo v pravo smer, čeprav so odnosi težko izmerljivi. Opažam, da se otroci med seboj manj kregajo, manj tožarijo en drugega in so bolj prijateljski med seboj. Delo še zdaleč ni končano, je pa res, da velikokrat pri tako natrpanih učnih načrtih zmanjkuje časa za vzgojne dejavnosti. Tudi v prihodnje si želim, da bi čim večkrat našli čas za pogovor o tem, kaj je prav in kaj ni; za branje literature na temo čustev, odnosov, spoštovanja in podobno. V delo nameravam vključevati socialne igre, pa tudi preko igre vlog učence naučiti pravilno odreagirati v nekaterih, za njih stresnih in čustvenih situacijah.

Literatura in viri

1. Aubrey, A., 2007. Mavrično moštvo. Murska Sobota: Pomurska založba.
2. Bingham, J., 2007. Vsak je kdaj ... jezen. Murska Sobota: Pomurska založba.
3. Morán, J., 2016. Severni jelen in dobrot. Ljubljana: Založba Grahovac.
4. Morán, J., 2016. Miška in srčnost. Ljubljana: Založba Grahovac.
5. Neugebauer, C., 2004. Jaz bom zmagal!. Ljubljana: EPTA Založba najlepših slikanic in knjig.

PETRA GOLJA

OŠ BELTINCI

UTRJEVANJE PISANIH ČRK Z GIBANJEM

Povzetek

Današnji otroci se zaradi sodobnega načina življenja gibajo veliko manj kot so se gibal otroci v preteklosti. Čeprav se radi gibajo, se gibajo vedno manj. Učitelji se zavedamo, kako zelo je gibanje pomembno za otrokov razvoj, za njegovo zdravje in kognitivne sposobnosti. Odločila sem se, da bom v pouk vnašala čim več gibanja, saj opažam, da so aktivni otroci veliko bolj motivirani za delo in zadovoljni. Pri učnih metodah, ki vsebujejo veliko gibanja, z veseljem sodelujejo vsi otroci. V prispevku predstavljam utrjevanje pisanih črk z gibanjem v tretjem razredu.

Ključne besede: učenje z gibanjem, aktiven učenec, motivacija, pisane črke

REVISION OF HANDWRITTEN LETTERS BY MOTION

Abstract

Because of modern way of life today children spend less time in motion than they did in the past. Even though they like motion, they do this less and less. As the teachers, we are aware of importance of motion for child's development, health, and cognitive abilities. I have decided to include more motion in learning because I have noticed that active children are more motivated for work and are more satisfied. Children are happy to engage in learning methods which include lots of motion. In my article, I present the revision of handwritten letters by motion in third class.

Keywords: learning by motion, active student, motivation, handwritten letters

UVOD

Ko se otroci septembra po počitnicah vrnejo v šolo, opažamo, da so veliko manj vzdržljivi kot ob koncu šolskega leta. Iz tega lahko sklepamo, da se med počitnicami, čeprav imajo veliko več časa in so sproščeni, veliko manj gibajo.

Priporočena telesna dejavnost (60 minut zmerne do intenzivne telesne dejavnosti dnevno) ni dovolj za nevtralizacijo vseh negativnih učinkov sodobnega načina življenja mladine (Vistoporovski, 2019), vemo pa tudi, da obstaja veliko otrok, ki ne doseže priporočene telesne dejavnosti.

Na naši šoli smo skozi izobraževanje Fit4Kid spoznali, kako zelo pomembno je gibanje za učenje. V času mojega šolanja smo se učenci pri pouku gibali zgolj pri pouku športa in nekaj malega pri pouku glasbene umetnosti, vendar smo se veliko gibali ob popoldnevih, ki smo jih večinoma preživljali zunaj, v naravi. Tudi v začetkih mojega poučevanja je bilo gibanja pri pouku bolj malo. V zadnjem času pa opažam, da je potrebno gibanje vpeljevati tudi v pouk ostalih učnih predmetov. Potrebni so novi pedagoški pristopi, pri katerih je učenec lahko čim bolj aktiven. Učitelji moramo gibanje posebej načrtovati, saj se učenci, kljub temu da imajo radi šport, vedno manj gibajo. Za manj gibanja je kriv sodoben način življenja in sodobna tehnologija. Mlajšim učencem je potrebno omogočiti čim več gibanja, saj le-to vpliva na njihovo zdravje, na razvoj telesnih in tudi kognitivnih sposobnosti. Učenec se skozi gibanje hitreje in lažje uči, najpomembnejše pa je to, da je tako tudi bolj motiviran.

Ko svoje učence vprašam, kateri je njihov najljubši učni predmet, jih velika večina odgovori, da je to šport. Redki pa so učenci, ki izberejo kot najljubši predmet slovenščino. Iz tega razloga sem se odločila, da bom tudi pouk slovenščine popestrila z gibanjem, ki ga učenci tako pogrešajo. V nadaljevanju predstavljam učno uro slovenščine v 3. razredu, katere glavni cilj je bil ponovitev in utrditev zapisa velikih in malih pisanih črk, pri tem pa doseči tudi to, da bi bili učenci gibalno aktivni.

POTEK UČNE URE

V uvodnem delu ure sem učencem povedala, da bomo ponovili velike in male pisane črke abecede, ki smo se jih že naučili v drugem razredu, vendar jih moramo po počitnicah ponoviti. Vse črke smo imeli tudi zalepljene na kartončkih nad tablo, tako da so si učenci lahko pomagali. Učencem sem podala navodilo, da naj prisluhnejo, katero črko bom povedala in če jo znajo zapisati, naj to pokažejo tako, da stopijo na svoj stol. Ko je večina učencev stala na stolu, sem poklicala enega, ki je moral na tablo pravilno zapisati črko, ostali pa so morali natančno opazovati, ali je zapis pravilen.

Učence sem nato razdelila v skupine po tri. Dobili so navodilo, da se po prostoru premikajo kot vlakci. Prvi učenec je lokomotiva, druga dva sta vagončka. Prvi dobi nalogo, da v mislih izgovarja abecedo. Ko rečem besedo »STOP«, pove, pri kateri črki je bil. Drugi učenec v vlakcu mora pokazati, kako se zapiše ta črka (velika in mala pisana). Ostala dva učenca spremljata, ali je zapis pravilen. Ker sama nisem mogla naenkrat spremljati vseh učencev, sem že v začetku sestavila take trojice, da je vsaj en od učencev bil uspešen pri zapisovanju črk in jih je dobro poznal. Učenci so se v vlakcu izmenjevali, tako da je vsak bil vsaj enkrat lokomotiva.

V naslednjem koraku smo se dogovorili, da se bomo gibali po razredu. Poimenovali smo dele naše učilnice. Del ob oknu smo poimenovali z besedo »TU«, del ob omarah smo poimenovali z besedo »TAM«, osrednji del učilnice pa smo poimenovali z besedo »VSEPOVSOD«. Potem smo se dogovorili za premikanje po prostoru. Učencem sem dala navodilo, da morajo, čim slišijo besedo »TU«, kar najhitreje steči k oknu, ko slišijo besedo »TAM«, morajo steči k omaram, ko pa slišijo besedo »VSEPOVSOD«, stečejo v sredino učilnice. Sledilo je gibanje po mojih navodilih. Ko so učenci pritekli k oknu, sem podala navodilo, npr.: »Brina pokaži, kako zapišemo malo pisano črko a. Miha ti pa pokaži, kako zapišemo veliko pisano črko a.« Ostali učenci so morali zapis spremljati in če so bili mnenja, da je pravilen, so morali pokazati dvignjen palec. Če se z zapisom niso strinjali, so morali pokazati spuščeni palec. Na takšen način smo ponovili vse velike in male pisane črke, ki smo jih obravnavali.

Nato so se učenci usedli na svoja mesta ter na kartončke po navodilih zapisali črke, vsak po dve mali in dve veliki pisani (npr. ti napiši veliko in malo pisano črko u ter k). Pozorna sem bila na to, da so zapisali večino črk in da sem večkrat dodala samostalnike, saj je potem bilo lažje tvoriti besede. S kartončki so se morali odpraviti po učilnici in se gibati. Ko so med gibanjem srečali sošolca, so se morali z njim pozdraviti s stiskom rok ali objemom in si z njim izmenjati kartončke s črko.

Tako so si črke nekaj časa med seboj izmenjevali, ko pa sem rekla besedo »STOP«, so se morali razdeliti v skupine (tri skupine po šest učencev) in vsaka skupina je morala iz črk, ki jih je imela na voljo, tvoriti čim več besed. Opozorila sem jih, naj bodo pozorni na besede, ki se zapisujejo z veliko začetnico. Besede so morali zapisati v svoje zvezke. Ko so zapisali, so se spet gibal po razredu in ponovili dejavnost. Kasneje sem skupinam dodala še nekaj črk, tako so nastajale že daljše besede. Ko so učenci sestavljali besede, sem opazila, da jim za določene besede, ki so jih želeli napisati, kakšna črka manjka. Dodala sem navodilo, da naj vsaka skupina izbere svojega pogajalca, ki se mora na prijazen način pri drugi skupini dogovoriti za zamenjavo črke. Na koncu ure so nekateri učenci predstavili besede, ki so jih uspeli sestaviti. V telovadnici pa je vsaka skupina otrok dobila izziv, da si izbere eno črko in jo s svojimi telesi poskusi prikazati, ostali učenci pa so morali ugotoviti, za katero črko gre.

ZAKLJUČEK

S samim potekom učne ure sem bila zadovoljna in menim, da smo dosegli cilje učne ure. Učenci so bili zelo motivirani za delo, na njihovih obrazih se je videlo, da pri delu uživajo in se sploh ne zavedajo, da se dejansko učijo. Vsi učenci so bili zelo aktivni, izjema je bil deček, ki pisanih črk še ne pozna in se jih komaj uči. Pri njem sem opazila, da se je pri sestavljanju besed začel dolgočasiti in hoditi po učilnici. Ostali učenci so do zadnjega trenutka aktivno sodelovali. Res je, da je bilo v zvezkih zapisanih manj besed, kot če bi pisali prepis ali narek, ampak mislim, da je bila tokrat bolj pomembna njihova aktivnost, zagnanost in ustvarjalnost. Na koncu ure sem od njih želela povratno informacijo, zato sem jih pozvala,

naj na listke zapišejo, ali jim je bila ura všeč in kaj je bilo tisto, kar jim je bilo všeč. Večina jih je zapisala, da jim je bilo všeč vse, nekateri so navajali posamezne metode, npr. vlakec, sestavljanje besed ipd. Ena učenka pa je zapisala, da ji je bilo všeč, da je bila ura podobna odmoru.

Glede na odzive otrok sem se odločila, da bom gibanje še večkrat vključila v pouk slovenščine pa tudi ostalih učnih predmetov, v katerih je bilo gibanja do sedaj premalo.

Literatura in viri

6. N. Vistoropski, Meritve za športnovzgojni karton razkrile: Otroci imajo danes pol manj mišične mase, 2019, <https://onaplus.delo.si>, dostopno na: <https://onaplus.delo.si/meritve-za-sportnovzgojni-karton-razkrile-da-imajo-otroci-danes-pol-manj-misicne-mase?fbclid=IwAR101bG54ahGFRd399UlXPIQa5PTXsEPY8WPiatUaHiLVfKsKJGVQzA6eGk>, 9. 9. 2019

CVETKA GOMBOC ALT

EKONOMSKA ŠOLA MURSKA SOBOTA, SREDNJA ŠOLA IN GIMNAZIJA

IZZIVI PODJETIJ – PRILOŽNOST ZA MLADE

Povzetek

V sodobni šoli ni več dovolj dijakom posredovati teoretična znanja, ampak je pred šolo postavljen izziv, kako mlade pripraviti za življenje v sodobnem svetu, ki se nenehno spreminja.

Sodobna šola mora dijakom omogočiti razvijanje ustvarjalnosti, inovativnosti, podjetnosti. Dijake moramo usposobiti, da bodo znali prepoznavati priložnosti v okolju, se znali hitro prilagajati spremembam, bodo ustvarjalni in inovativni.

Šole lahko pri razvijanju ustvarjalnosti uporabljajo različne metode in tehnike dela. Ena izmed metod je tudi metoda dizajnerskega mišljenja, ki jo lahko uporabimo kot metodo za kreativno reševanje problemov.

Izvenšolski projekti omogočajo mladim prepoznavanje družbenih, okoljskih, gospodarskih in drugih izzivov ter iskanje trajnostnih rešitev teh izzivov. Šola se mora povezovati tudi z lokalnim gospodarstvom. Cilj tega sodelovanja je dati mladim priložnost, da sodelujejo pri reševanju izzivov podjetij, podjetja pa tako pridobijo številne nove ideje za rešitev izzivov.

Ključne besede: projekt, metode učenja, dizajnersko mišljenje, izzivi podjetij

BUSINESS CHALLENGES - AN OPPORTUNITY FOR YOUNG PEOPLE

Abstract

In modern school it is no longer enough to pass on theoretical knowledge to students, but the challenge is to get young people prepared for life in a modern world, that is changing constantly.

Modern school should enable students to develop creativity, innovation, entrepreneurship. We need to train students to be able to recognize opportunities in the environment, to adapt quickly to changes, to be creative and innovative.

Schools can use different learning methods and techniques to develop creativity. One method is design thinking, which can be used as a method for creative problem solving.

Extra-curricular projects enable young people to identify social, environmental, economic and other challenges and to find sustainable solutions for these challenges. School has also to connect with the local economy. The aim of this collaboration is to give young people the opportunity to work together to meet the challenges of business. In this way, companies acquire a number of new ideas to solve challenges.

Keywords: project, learning methods, design thinking, business challenges

1 UVOD

Šola omogoča dijakom pridobivanje teoretičnih znanj na različnih strokovnih področjih. Vse bolj pa postaja pomembno znati teoretična znanja uporabiti v praksi, zato se šola povezuje z okoljem in tako dijakom omogoča, da lahko teoretična znanja, pridobljena v šoli, uporabijo pri delu v različnih izvenšolskih projektih. Izvenšolski projekti omogočajo mladim prepoznavanje družbenih, okoljskih, gospodarskih in drugih izzivov in iskanje trajnostnih rešitev teh izzivov. Cilj teh projektov je mlade spodbuditi k ustvarjalnosti, inovativnosti, podjetnosti in razvijanju spretnosti za njihov nadaljnji osebni in poklicni razvoj.

Ekonomska šola Murska Sobota že nekaj let sodeluje s Pomurskim tehnološkim parkom v projektih Izzivi za mlade in Aktivacija mladih talentov Pomurja.

Cilj teh projektov je dati mladim priložnost, da sodelujejo pri reševanju problemov pomurskih podjetij. Podjetja so tista, ki podajo izzive, ki jih potem dijaki rešujejo. Na ta način podjetja pridobijo številne nove, sveže ideje za rešitev njihovih izzivov.

2 PROJEKT IZZIVI ZA MLADE IN AKTIVACIJA MLADIH TALENTOV

2.1 PREDSTAVITEV PROJEKTA

Ekonomska šola Murska Sobota se je povezala s Pomurskim tehnološkim parkom v letu 2015, ko je Pomurski tehnološki park začel izvajati projekt Izzivi za mlade. Kasneje se je projekt nadaljeval kot projekt Aktivacija mladih talentov Pomurja – razvoj poslovnih idej in njihov preizkus v praksi.

Cilj projekta je bil povezati gospodarstvo pomurske regije z bodočimi perspektivnimi kadri (dijaki in študenti).

V projekt so se vključile srednje šole iz pomurske regije, podjetja iz regije, projekt pa je vodila in koordinirala Marjetka Jakob iz Pomurskega tehnološkega parka.

Osnovni namen projekta je identifikacija mladih talentov in spodbujanje povezovanja mladih talentiranih kadrov z domačim gospodarstvom ob strokovni podpori mentorjev, preprečevanje bega možganov iz regije in povečevanje regijskega podjetniškega potenciala ter prenos znanja in prakse med izobraževalno in gospodarsko sfero. (<http://p-tech.si/projekt/aktivacija-mladih-talentov/>)

V projekt so bili povabljeni dijaki srednjih šol v Pomurju, pomurski študenti in brezposelni. V projektu bi naj sodelovali posamezniki, ki so podjetniško naravnani, ambiciozni, kreativni in sposobni delati v timu.

Dijaki se radi vključujejo v te projekte, saj pričakujejo od njih tudi določene koristi, in sicer:

- poglobljanje teoretičnih znanj pri reševanju izzivov,
- pridobivanje novih znanj in veščin na določenem področju,
- pridobivanje znanj s področja oblikovanja poslovnih modelov po sodobnih metodah,
- razvoj novih poslovnih idej z možnostjo njihove realizacije,
- razvijanje sposobnosti timskega in projektne delo,
- povezovanje z zunanjimi mentorji v gospodarstvu,
- povezovanje s potencialnimi delodajalci,
- pridobivanje referenc za zaposlitev idr.

Tudi podjetja se vključujejo v projekt, saj tudi njih pritegnejo koristi, ki jih s tem pridobijo. Podjetja pridobijo nove poslovne ideje in predloge rešitev poslovnih problemov. Na ta

način lahko tudi spoznajo potencialne kadre v regiji, ki jih lahko kasneje pritegnejo k nadaljnjemu poslovnemu sodelovanju in tudi zaposlitvi.

K sodelovanju v projektu so pristopila predvsem razvojno naravnana podjetja iz Pomurja, ki težijo k uvajanju izboljšav pri poslovanju.

Ekonomska šola Murska Sobota je v projektu sodelovala več let, in sicer:

- v šol. letu 2015/16 s podjetji: Zdravilišče Radenci, Terme 3000 Moravske Toplice, Panorganic Ljutomer,
- v šol. letu 2016/17 s podjetji: Terme 3000 Moravske Toplice, Terme Lendava, Varis Lendava,
- v šol. letu 2017/18 s socialnim podjetjem Mensana Murska Sobota in
- v šol. letu 2018/19 s podjetjema: Pleione, Aleksander Nemec, s. p. iz Černelavec in Rehatopio – Inštitutom za terapijo in aktivnosti s pomočjo živali iz Murske Sobote.

2.2 POTEK DELA V OKVIRU PROJEKTA

Delo v okviru projekta je potekalo v obliki srečanj in delavnic, ki so bile tematsko zasnovane:

1. delavnica: predstavitev projekta.
2. delavnica: predstavitev izzivov s strani predstavnikov podjetij.
3. delavnica: obisk podjetij, srečanje z vodstvi podjetij, spoznavanje podjetja in iskanje možnih rešitev izziva na terenu.
4. delavnica: spoznavanje metod dela (Design Thinking, Canvas) in iskanje idej za rešitve izzivov podjetij.

Sledila je priprava projektne naloge z navedbo predlogov rešitev izziva. Nalogo so pripravili dijaki pod vodstvom mentorjev na šoli. Pri pripravi predlogov rešitev so se lahko posvetovali tudi z zunanjimi mentorji v podjetjih in z mentorico s Pomurskega tehnološkega parka.

Ob koncu projekta je Pomurski tehnološki park v prostorih enega izmed sodelujočih podjetij organiziral skupno srečanje vseh sodelujočih, na katerem so dijaki predstavili rešitve izzivov pred vodstvi podjetij, sodelavci Pomurskega tehnološkega parka in ocenjevalno komisijo.

1. delavnica: Predstavitev projekta

Delo na projektu se je začelo s predstavitvijo projekta in sodelujočih v projektu. Koordinatorica projekta je bila vsa leta Marjetka Jakob iz Pomurskega tehnološkega parka. Naloga koordinatorice je zajemala iskanje podjetij, ki bi v projektu želela sodelovati, pripravo predlogov izzivov skupaj z vodstvi in zaposlenimi v podjetjih, iskanje zunanjih sodelavcev za izvedbo delavnic, iskanje partnerjev – sodelujočih šol in povezovanje podjetij s šolami.

V projekt so se vključila podjetja, ki so razvojno naravnana, z namenom, da bi na določenih področjih izboljšala svoje delovanje in s tem prispevala k večji prepoznavnosti in uspešnosti na trgu.

2. delavnica: Predstavitev izzivov s strani predstavnikov podjetij

Dijaki in mentorji so na drugi delavnici spoznavali podjetja in zaposlene v podjetju. Predstavniki podjetja so predstavili izzive, za katere so želeli pridobiti predloge rešitev.

Tako so najprej spoznali podjetje, delovanje podjetja in njegov razvoj, dejavnost podjetja in zaposlene.

Podjetja so podala izzive in tudi predstavila svoja pričakovanja glede rešitev izzivov. Mentorji in dijaki so lahko zastavljali vprašanja predstavnikom podjetij, da bi na ta način bolje spoznali področja, na katerih bi podjetja želela uvesti izboljšave.

3. delavnica: Obisk podjetij in srečanje z vodstvi podjetij

Koordinatorica projekta se je s podjetji dogovorila tudi za obiske dijakov in mentorjev šol. Mentorji so skupaj z dijaki pripravili vprašanja, da bi na ta način bolje spoznali podjetje.

V podjetju je dijake in mentorje sprejelo vodstvo podjetja skupaj z zaposlenimi. Najprej so si ogledali podjetje in spoznali dejavnosti, s katerimi se podjetje ukvarja. Potem so z vodilnimi v podjetju opravili tudi razgovor. Vodstvo podjetja je podrobno predstavilo področje, na katerem so pripravili izziv za dijake. V razgovoru so postavljali vprašanja v zvezi z izzivom, prav tako pa so želeli raziskati možnosti realizacije predlogov rešitev izziva.

4. delavnica: spoznavanje metod dela (Design Thinking, Canvas)

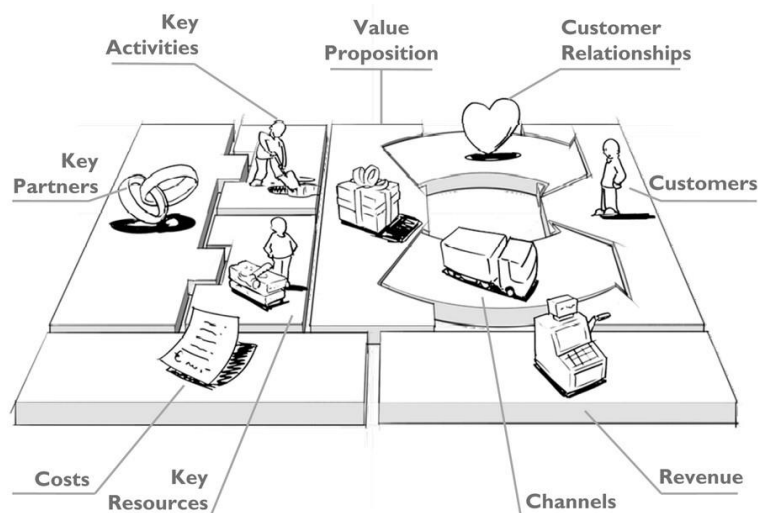
Pri delu na projektu so dijaki spoznavali tudi nove metode za oblikovanje poslovnih idej in njihovo preizkušanje. Metode je predstavila koordinatorica projekta ali zunanji sodelavci v projektu.

Dijaki so spoznali dve metodi oblikovanja podjetniških idej, in sicer Canvas in Design Thinking.

POSLOVNI MODEL CANVAS

Poslovni model Canvas je razvil Alexander Osterwalder in je namenjen inoviranju poslovnih modelov in razvoju novih proizvodov tako v obstoječih podjetjih kot tudi v okviru startup podjetij.

Canvas pogosto uporabljajo startup podjetja kot poslovni model. Gre za sodoben poslovni načrt, v katerem je poudarek na opredelitvi vrednosti, ki jo ponuja podjetje. Potem podjetje segmentira svoje uporabnike, opredeli odnose s kupci, distribucijske kanale, vire prihodkov, svoje ključne aktivnosti, vire in partnerje ter načrtuje strukturo stroškov. (Vabšek, 2015)

Slika 1: Poslovni model Canvas

Pri načrtovanju uspešnega poslovnega modela bi naj podjetje šlo skozi devet korakov (gradnikov):

1. Opredelitev ponujene vrednosti: Katere potrebe uporabnikov zadovoljuje določen izdelek ali storitev oz. katere probleme uporabnikov rešuje.
2. Segmentiranje uporabnikov: Podjetje definira svoje uporabnike (ali bodo to druga podjetja, končni potrošniki). Končne uporabnike lahko še dodatno segmentiramo po demografskih in socioloških značilnostih.
3. Identificiranje distribucijskih kanalov: podjetje lahko s svojimi uporabniki komunicira preko različnih kanalov (spletna trgovina, lastna trgovina, partnerske trgovine idr.).
4. Odnosi s kupci: podjetje načrtuje, kako bo na začetku pridobilo uporabnike, ohranilo obstoječe uporabnike in povečalo število uporabnikov v prihodnosti.
5. Definiranje virov prihodkov: Išče odgovore na vprašanja: Koliko so kupci pripravljeni plačati za izdelek, po kakšnih cenah kupujejo sedaj podobne izdelke? Kakšne cene bo postavilo – fiksne ali bodo variirale glede na segment kupcev.
6. Definiranje ključnih virov: Podjetje mora opredeliti materialne, človeške, finančne, intelektualne vire. Kje jih bo pridobilo in koliko bodo podjetje stali?
7. Definiranje ključnih aktivnosti: Podjetje načrtuje ključne dejavnosti, ki bodo v pomoč pri ustvarjanju vrednosti, iskanju kupcev.
8. Definiranje ključnih partnerstev: Podjetje poišče partnerje in vzpostavi partnerstva z namenom prihrankov pri stroških, dostopa do virov, s katerimi ne razpolaga, zmanjševanja tveganj pri vstopu na nove trge.
9. Načrtovanje stroškov: Podjetje mora predvidevati fiksne (stalne) in variabilne (spremenljive) stroške, povezane s poslovanjem. (Vabšek, 2015)

METODA DESIGN THINKING (DIZAJNERSKI NAČIN RAZMIŠLJANJA)

Dizajnersko mišljenje (angl. design thinking) pomeni poseben način razmišljanja, ki ga pri ustvarjanju novih izdelkov uporabljajo oblikovalci. Po znanstveniku in ekonomistu Herbertu Simonu je dizajnersko mišljenje podobno sintetičnemu mišljenju, ki pomeni kombiniranje idej v kompleksno celoto kot nasprotje analitičnemu mišljenju (Nagy, 2011) Gre za način razmišljanja, ki omogoča kreativno reševanje problemov.

Metoda dizajnerskega mišljenja so dodelali in razvili na stanfordskem inštitutu za dizajn z namenom, da študente različnih študijskih smeri usposobijo za reševanje različnih družbenih problemov. Metodo lahko uporabimo pri reševanju določenih odprtih problemov.

Dizajnerski način razmišljanja bi naj vključeval 5 faz, in sicer:

- raziskovanje,
- razlaganje,
- kreiranje ideje,
- prototipiranje in
- testiranje.

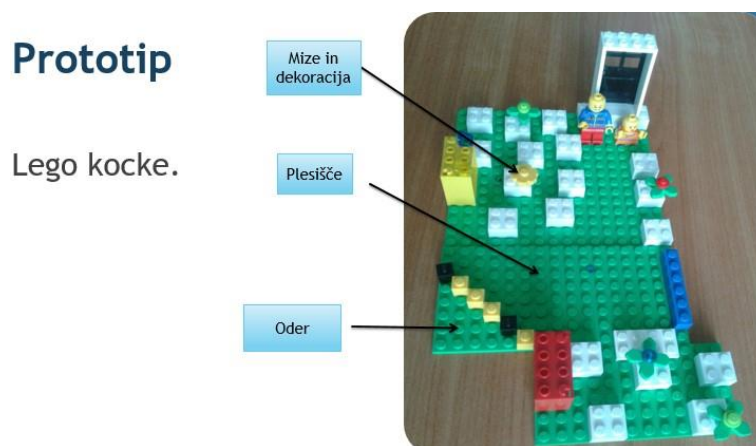
Slika 2: Metoda Design Thinking
Vir: Step Institute Ljubljana

Za dizajnerski pristop k oblikovanju izdelkov je značilno, da snovalec izdelka pred oblikovanjem izdelka podrobno analizira in prouči potrebe uporabnika izdelka ali storitve. Na prvem mestu pri oblikovanju izdelkov je vedno funkcionalnost in uporabnost izdelka in ne dovršena oblika izdelka. Taki izdelki naj bi bili boljši za uporabnike, saj bi lahko v boljši meri zadovoljili njihove potrebe.

Slika 3: Design Thinking – kreiranje idej

Fazi iskanja idej sledi izdelava prototipa. Prototip je lahko storitev, izdelek, projekt. Lahko je prikazan v obliki skice, lahko izdelan iz različnih materialov (škotel, lego kock idr.). Cilj izdelave prototipa je, da lahko že v tej fazi preizkusimo idejo, poiščemo šibke točke, ki jih moramo še izboljšati. Lahko pa v tej fazi tudi ugotovimo, ali je ideja uresničljiva ali ne.

Slika 4: Design Thinking – izdelava prototipa

Pri vsaki novi ideji pa bi si morali zastaviti tudi tri ključna vprašanja:

1. Možnost: Ali izdelek lahko naredimo?
2. Zaželenost: Ali bodo kupci kupili izdelek?
3. Viabilnost: Ali bomo z izdelkom ustvarili dobiček?

Priprava projektne naloge z navedbo predlogov rešitev izziva

Dijaki so pod vodstvom mentorja učitelja nadaljevali delo na šoli. Pri delu so jim lahko pomagali tudi mentorji v podjetjih.

Najprej so se lotili raziskave tržišča, pri čemer so si pomagali z različnimi tehnikami:

- anketiranjem,
- izvedbo intervjujev z bodočimi uporabniki,
- izvedbo intervjujev z vodstvi podjetij in zaposlenimi,
- analizo konkurentov.

Preučili so primere dobrih praks v lokalnem okolju ali pa v tujini. Preverili so možnosti izvedbe rešitev v praksi.

Predloge rešitev izzivov so zapisali v obliki projektne naloge. Prav tako so lahko predloge rešitev predstavili v obliki promocijskega videoposnetka, letaka, zloženke idr. oblikah.

Predstavitev rešitev izzivov pred vodstvi podjetij, sodelavci Pomurskega tehnološkega parka in ocenjevalno komisijo

Dijaki so pripravili prezentacijo rešitev izzivov.

Rešitve izzivov so predstavili vodstvom podjetij, predstavnikom Pomurskega tehnološkega parka, predstavnikom Pomurske gospodarske zbornice, ocenjevalni komisiji in javnosti.

Vodstva podjetij so lahko ob koncu izrazila svoja mnenja glede rešitev izzivov, člani ocenjevalne komisije pa so lahko postavljali vprašanja glede predlogov rešitev. Dijaki so zagovarjali svoje predloge rešitev in njihove možnosti realizacije v podjetjih.

3 IZZIVI PODJETIJ NA EKONOMSKI ŠOLI MURSKA SOBOTA

V projektu Izzivi za mlade in Aktivacija mladih talentov Pomurja sem kot mentorica sodelovala z dijaki v šol. letih 2015/16, 2016/17 in 2018/19.

V šolskem letu 2015/16 smo sodelovali z Zdraviliščem Radenci. Zdravilišče je postavilo izziv: Oživitev maturantskih plesov na destinaciji Zdravilišča Radenci.

Naša naloga je bila maturantske plese zasnovati tako, da bodo tako dijaki kot tudi njihovi starši za organizatorja maturantskih plesov izbrali Zdravilišče Radenci.

Dijaki so zbrali informacije o organizaciji maturantskih plesov v Zdravilišču Radenci. Opravili so razgovor z direktorico zdravilišča in vodjo gostinstva. Predstavila sta jim organizacijo maturantskih plesov v prejšnjih letih.

Dijaki so izvedli še intervjuje z nekdanjimi maturanti, ki so jih povprašali o izvedbi njihovih maturantskih plesov. Bodoče dijake pa so preko spletne ankete povprašali o željah glede maturantskih plesov, stroških izvedbe, dodatni ponudbi, ki jo želijo.

Na podlagi ugotovitev so potem predlagali Zdravilišču Radenci nekaj rešitev, s katerimi bi maturantom ponudili to, kar se želijo.

Predlogi so bili naslednji:

- dan odprtih vrat za dijake s predstavitvijo promocijskega videoposnetka in ponudbe maturantskih plesov,
- oglaševanje v različnih medijih,
- svečana dekoracija prostora in omizij,
- organiziranje zabave po plesu za maturante,
- ugodnosti za maturante.

V šolskem letu 2016/17 smo sodelovali s Termami Lendava. Terme Lendava se že nekaj let soočajo z zmanjšanjem povpraševanja po organizaciji porok na njihovi destinaciji. Tako so nam postavili izziv: Kako privabiti mlade pare, da izberejo za kraj poročnega slavlja Terme Lendava?

V Termah Lendava se je v zadnjih letih povpraševanje po organizaciji porok zmanjšalo. V prihodnosti pa bi radi pripravili takšno zgodbo, ki bi pritegnila tako mladoporočence kot tudi njihove goste, da ponovno začnejo razmišljati o izvedbi poroke na svečani, za to posebej pripravljene lokaciji in prostoru v Termah Lendava.

Dijaki so najprej analizirali dosedanjo ponudbo Term Lendava. Podatke o ponudbi term so pridobili na njihovi spletni strani, prav tako pa so si ogledali terme in opravili razgovor z direktorico in vodjo gostinstva.

Vse ostale informacije, ki so jih potrebovali za rešitev izziva, so pridobili z anketiranjem bodočih mladoporočencev različnih starosti, intervjuji mladoporočencev ter razgovori z zaposlenimi v Termah Lendava, ki sodelujejo pri izvedbi porok. Ogledali so si tudi prostore, kjer organizirajo poroke.

Predlogi dijakov za izvedbo porok v Termah Lendava so bili naslednji:

- organizacija poročnega sejma s predstavitvijo ponudbe porok,
- promocija porok v različnih medijih,
- vključitev načrtovalke porok,
- organizacija poroke na Vinariumu,
- organizacija poroke na prostem, med trtami,

- ponudba tematskih porok (klasična poroka, adrenalinska poroka, pravljurna poroka),
- ugodnosti za mladoporočence.

Dijaki so za promocijo porok v Termah Lendava pripravili tudi promocijsko zloženko.

Slika 5: Terme Lendava - zloženka

V šolskem letu 2018/19 smo sodelovali z Inštitutom Rehatopia. Postavili so nam izziv: Koncept trženja storitev inštituta Rehatopia s predlogi projektov, ki bi bili primerni za izvedbo v vzgojno-izobraževalnih ustanovah.

Dijaki so raziskali zgodovino terapij z živalmi, raziskali so načine, kako se tovrstne terapije izvajajo ter kako poteka usposabljanje za terapevtski par. Raziskali so tudi, kakšen vpliv imajo živali na ljudi ter pri katerih zdravstvenih stanjih so te terapije priporočljive. Poiskali so tudi ustanove in zavode, ki se že ukvarjajo s temi dejavnostmi, ter jih predstavili. Prav tako so tudi poiskali tovrstna podjetja v tujini, z enakimi ali podobnimi dejavnostmi.

Skozi raziskovanje terapij z živalmi v Sloveniji in tujini so prišli do naslednjih rešitev, ki so jih predlagali inštitutu Rehatopia.

Pri trženju predlagajo izbiro primernih oglaševalnih medijev, preko katerih bi potencialne uporabnike seznanili s storitvami inštituta:

- osebne predstavitve, predvsem v osnovnih šolah, domovih starejših občanov in drugih zavodih,
- oglaševanje na socialnih omrežjih,
- pošiljanje oglasnih sporočil preko elektronske pošte,
- oglaševanje v časopisih, preko letakov, plakatov ter
- oglaševanje v lokalnih medijih preko objave videoposnetkov in reklam.

Naredili so tudi brošuro, ki vsebuje podatke o inštitutu ter o njegovem delovanju, prav tako kontaktne informacije. To brošuro bi posredovali različnim ustanovam in zavodom.

Predlagali so naslednje rešitve v vzgojno-izobraževalnih zavodih:

- branje s tačkami v osnovnih šolah,
- družabništvo v domu starejših,
- živali v vrtcih,
- živali v terapevtskih ustanovah idr.

Na kmetiji, ki bi jo imel inštitut, pa so predlagali naslednje dejavnosti:

- počitniške delavnice in tabore,
- delavnice z osnovnimi šolami in vrtci,
- delavnice z drugimi zavodi, društvi,
- rojstnodnevne in druge tematske zabave,
- team buildinge.

Izkušnje dijakov z delom na projektu Izzivi za mlade in Aktivacija mladih talentov

Dijakom je delo v projektu predstavljalo velik izziv, saj se do takrat še niso ukvarjali z reševanjem problemov (izzivov) podjetij.

Pri izdelavi naloge so jim bile v veliko pomoč štiri delavnice, kjer so iskali rešitve izziva s pomočjo tehnik kreativnega razmišljanja, izdelali koncept projektne naloge in se pripravili na nastop.

Z delom v delavnicah, ki so bile izvedene v okviru projekta, so dijaki:

- pridobili nova znanja, ki jim bodo v pomoč pri nadaljnjem izobraževanju,
- aplicirali teoretična znanja, usvojena v šoli, v prakso in preko različnih delavnic nadgradili znanja, pridobljena v šoli,
- se soočili s konkretnimi problemi podjetij in poskušali najti rešitve zanje,
- spoznali sodobne metode podjetniškega razmišljanja, s pomočjo katerih so reševali izzive,
- naučili se uporabljati metodo dizajnerskega razmišljanja (angl. design thinking) pri iskanju rešitev,
- spoznali postopek oblikovanja poslovnega modela po sodobni metodi Canvas,
- izdelali prototip rešitve in ga praktično testirali na terenu,
- razvijali sposobnost delovanja v timu.

Izkušnje podjetij z delom na projektu Izzivi za mlade in Aktivacija mladih talentov

Podjetja so bila zadovoljna s sodelovanjem v projektu. Preko obiskov podjetij so omogočila udeležencem (dijakom in mentorjem) boljše poznavanje delovanja podjetja in njegove problematike. Za podjetja je bilo zanimivo sodelovanje dijakov z različnih strokovnih področij (ekonomskih tehnikov, strojnih tehnikov, gimnazijcev idr.), saj so na ta način pridobili pogled na probleme podjetij z različnih zornih kotov in tudi različne predloge rešitev njihovih izzivov.

Predloge rešitev izzivov so nekatera podjetja vključila v svoje delovanje vsaj deloma. Podjetjem je sodelovanje v projektu omogočilo tudi boljše informiranje mladih o delovanju podjetja, hkrati pa so podjetja lahko spoznavala potencialni kader. Sodelujočim so podjetja ponudila tudi možnosti nadaljnjega sodelovanja v obliki opravljanja delovne prakse ali počitniškega dela.

4 SKLEP

Sodobna šola mora dijakom omogočiti razvijanje ustvarjalnosti, inovativnosti in podjetnosti. Dijake moramo usposobiti, da bodo znali prepoznavati priložnosti v okolju in se znali hitro prilagajati spremembam.

Sodelovanje v izvenšolskih projektih in sodelovanje s podjetji pri reševanju izzivov podjetij omogoča dijakom razvijanje spretnosti in veščin, ki jih bodo potrebovali v vsakdanjem življenju ter pri poklicnem delu.

Dijaki se v projekte radi vključujejo, saj lahko pri njih razvijejo in uresničijo svoje ideje, hkrati pa te zamisli kdaj tudi izpeljejo v praksi. Da so določeni predlogi rešitev izzivov res dobri, dokazujejo podjetja, ki so določene predloge že uporabila pri svojem delu.

V okviru teh projektov mladi razvijajo ustvarjalnost, inovativnost, podjetnost ter druge veščine in spretnosti, pomembne za njihov nadaljnji osebni in poklicni razvoj.

Literatura in viri

1. Hodžič, E. Dizajnersko razmišljanje kot priložnost za izhod iz krize. Univerzitetna založba Management, ed. Zbornik 11. festivala raziskovanja ekonomije in managementa. Koper: 2014, str. 69-74.
2. Maurovič A., D. 2018. Z dizajnerskim razmišljanjem do rešitev kompleksnih težav. Gospodarska zbornica Slovenije. [elektronski vir]. Pridobljeno na spletnem naslovu: <https://www.gzs.si/Portals/SN-informacije-Pomoc/Vsebine/GG/2018-JUNIJ/68-69-Z%20dizajnerskim%20razmi%C5%A1ljanjem.pdf> (30. 8. 2019).
3. Muren, I. 2012. Analiza učinkov uporabe dizajnerskega načina razmišljanja pri poučevanju podjetništva (magistrsko delo). Univerza v Ljubljani: Ekonomska fakulteta.
4. Nagy, M. 2011. Dizajnersko mišljenje v osnovni šoli. Šolsko svetovalno delo, let. XV, št. 1/2, str. 28-35.
5. Pomurski tehnološki park. 2019. Aktualni projekti [elektronski vir]. Pridobljeno na spletnem naslovu: <http://p-tech.si/aktualni-projekti/> (30. 8. 2019).
6. Vabšek, S. 2015. Canvas namesto poslovnega načrta in o tem, kako izgraditi uspešen poslovni model? [elektronski vir]. Pridobljeno na spletnem naslovu: <https://startup.si/sl-si/novica/101/kanvas-namesto-poslovnega-nacrta-in-o-tem-kako-izgraditi-uspesen-poslovni-model> (30. 8. 2019).
7. Žižek, K. 2008. Dizajnersko razmišljanje – formula za inovacije. Moja tajnica, let. 15, št. 1, str. 10-14.

NATAŠA GOMIUNIK

EKONOMSKA ŠOLA MURSKA SOBOTA

MEDVRSTNIŠKO UČENJE V PROGRAMU ŠOLA AMBASADORKA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Povzetek

Informacijska pisarna Evropskega parlamenta je v šolskem letu 2017/2018 in 2018/2019 izvajala program Šola ambasadorka Evropskega parlamenta. V program se je vključila tudi Ekonomska šola Murska Sobota. Kot mentorica sem sodelovala s temo vrednote Evropske unije. Želela sem, da bi dijaki ambasadorji na svoj način pritegnili vrstnike k razmišljanju o tej temi. Tako smo skupaj ustvarili delavnico Vrednote Evropske unije – naše vrednote. Delavnico so oblikovali dijaki ambasadorji ob spodbudi in pomoči mentorice in jo izvajali v razredih. Vrstnike so učili, kaj so vrednote, spodbujali k razmišljanju o lastnih vrednotah, opozorili na različnost med narodi in skozi kviz učili o delovanju Evropskega parlamenta. Dijaki ambasadorji so razvijali ustvarjalnost, sodelovanje, načrtovanje, iskanje informacij, udeleženci delavnic pa so z veseljem sodelovali. Medvrstniško učenje je tudi pomemben element formativnega spremljanja, ki se v zadnjih letih vedno bolj uveljavlja v našem šolskem prostoru.

Ključne besede: Medvrstniško učenje, vrednote, sodelovanje, učitelj mentor, Šola ambasadorka Evropskega parlamenta, formativno spremljanje

PEER LEARNING IN THE PROGRAM OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AMBASSADOR SCHOOL

Abstract

The European Parliament Information Office implemented the School of Ambassadors of the European Parliament program in the school years 2017/2018 and 2018/2019. High school Ekonomska šola Murska Sobota also joined the program.

As a mentor, I was particularly drawn to topics related to the following values: help, human dignity, respect, tolerance and freedom. I did not wish to present these values in the form of a lecture, instead the ambassadorial students took on this role and in their own way engaged peers in thinking about the values of the European Union. This is how we began to co-create the workshop called Values of the European Union - Our Values. The workshop was therefore designed by themselves with the encouragement and assistance of a mentor. They worked out a plan of work, shared the work, learned to seek and link information.

Workshop participants were relaxed and participated in the workshop.

Peer learning is an important element of formative monitoring, which has been gaining ground in our school space in recent years.

Keywords: Peer learning, values, mentor teacher, European Parliament Ambassador School, formative monitoring

1 UVOD

1.1 KAJ PONUJA PROGRAM ŠOLA AMBASADORKA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Program, ki ga je vodila Informacijska pisarna Evropskega parlamenta, je bil namenjen dvigovanju zavedanja mladih o Evropi in evropski parlamentarni demokraciji, da bi si pridobili aktivno znanje o Evropski uniji, zlasti o Evropskem parlamentu.

Poleg poučevanja dejstev o Evropski uniji je vključeval tudi pridobivanje izkušenj o evropskem državljanstvu, in sicer kaj pomeni EU v vsakdanjem življenju in kaj lahko storimo, da bo prihodnja Evropa taka, kot si jo želimo (Žumer, 2017).

V Sloveniji se je tako oblikovala mreža šol ambasadork, ki so sodelovale z Informacijsko pisarno, Evropskim parlamentom ter njegovimi predstavniki – evropskimi poslanci.

Šole ambasadork so dobile nalogo, da kot del svojega učnega programa, izvedejo naslednje dejavnosti:

- sodelujoči učitelji so bili imenovani za mentorje ambasadork, ki so bili odgovorni za izvajanje programa v šoli;
- izbrani učenci so postali dijaki ambasadork in so skrbeli za obveščanje sovrstnikov o glavnih sporočilih evropske parlamentarne demokracije;
- mentor je dijakom posredoval učna gradiva EU in skrbel, da so le-ti lahko delili svoje znanje o evropskih institucijah in Evropskem parlamentu z vrstniki ter jih spodbujajo k temu, da postanejo aktivni evropski državljani;
- šola je ustanovila infotočko EU, točko za informacije in dejavnosti, posvečeno Evropi in evropskim institucijam (npr. na spletu ali v šolski knjižnici);
- mentor je s pomočjo dijakov ambasadork pripravil dogodek ob dnevu Evrope (9. maj), to je lahko bila na primer evropska tržnica, na kateri se prodajajo raznovrstni evropski izdelki, evropski glasbeni festival ali debatno tekmovanje na eno od tem EU;
- mentor je skupaj z dijaki ambasadorki tekom leta organiziral tudi šolske in zunajšolske dejavnosti, povezane z evropskimi dejavnostmi v okviru šole. To je na primer lahko bila razprava s poslanci Evropskega parlamenta ali predstavitev o različnih politikah EU, kot so politike o okolju, človekovih pravicah in kmetijstvu;
- dijaki ambasadork so opravljali posebne naloge, povezane z EU, med drugim organizirali evropske dogodke, tržnice in igre ter vzpostavljali stike s poslanci Evropskega parlamenta, drugimi šolami, organizacijami in mestnimi hišami. Lahko so skrbeli tudi za objave novic, fotografij in dnevnikov na družbenih omrežjih (Žumer, 2017)

Za učitelje, ki smo program vodili na svojih šolah, so bila organizirana usposabljanja o delovanju programa, vlogi in dejavnostih Evropskega parlamenta, poučevanju tematike, povezane z EU in drugih temah. Na usposabljanjih smo bili deležni predstavitev uslužbencev Informacijske pisarne Evropskega parlamenta in evropskih poslancev iz Slovenije.

Prejeli smo tudi pripomočke in gradiva (interaktivne naloge, različne kvize in zanimive videoposnetke na temo EU).

Dijaki sodelujočih šol so dobili tudi možnost udeležbe na simulaciji Evropskega parlamenta Evrošola na sedežu parlamenta v Strasbourgu.

1.2 EKONOMSKA ŠOLA MURSKA SOBOTA - ŠOLA AMBASADORKA EVROPSKEGA PARLAMENTA

V program Šola ambasadorka Evropskega parlamenta je Ekonomska šola Murska Sobota vstopila v šolskem letu 2017/2018. Izvajali smo ga dve leti, v šolskem letu 2017/2018 in 2018/2019.

Kot svetovalna delavka in profesorica psihologije sem v programu sodelovala v šolskem letu 2018/2019 kot mentorica na Evrošoli in koordinatorica delavnic, ki so jih na temo Vrednote Evropske unije - naše vrednote pripravili in izvajali dijaki naše šole.

Za sodelovanje sem se odločila, ker vedno iščem nove izzive. Pred nami je bilo leto evropskih volitev in sem brskala po gradivu Informacijske pisarne Evropskega parlamenta, katerega mi je predstavila sodelavka Simona Pajnhart. Opazila sem, da je v njem veliko vsebin s področja sociologije in psihologije. Začele so se iskriti ideje, kako te vsebine približati dijakom naše šole.

V šolskem letu 2018/2019 smo program izvajali v okviru OIV vsebin, delavnice pa v okviru razrednih ur in ur psihologije.

Z dijaki ambasadorji smo se dobivali po pouku in sproti načrtovali delo, obravnavali module (evropske volitve, evropske vrednote, ponovili evropske institucije in njihove naloge, se ukvarjali z okoljsko tematiko). Prevladovalo je skupinsko delo in delo v parih (razdelitev in izvedba delavnic), študij literature, iskanje gradiv preko spleta v povezavi s promocijo volitev, redno spremljanje spletne strani Hiše Evropskega parlamenta, prikazovanje in diskusija. Komunikacija je potekala tudi preko Facebook skupine in elektronske pošte.

Ustvarjalnost dijakov je prišla v ospredje tudi pri pripravi informacijske točke. Le – to smo urejali že v preteklem šolskem letu. Mentorici sva prosili dijake ambasadorje za mnenje, kje je najbolj primerna lokacija za takšno točko. Dijaki so ugotavljali, da se veliko časa zadržujejo v kotičku v prvem nadstropju, kjer se nahajata tudi eko-vrtu in eko-kotiček. Pripravili so plakate in izbrali gradiva, ki smo jih skupaj prinašali z usposabljanj. Dijake je k točki vabil tudi računalnik z interaktivnimi igrkami in video posnetki.

K izvedbi aktivnosti smo povabili še učiteljico geografije mag. Evelino Katalinič, vključili pa smo tudi dijake in spremljevalko dijakov na praksi v tujini. Dijaki so obiskali Poljsko, ki jo naša šola predstavljala na prireditvi Evropska vas.

Aktivnosti, ki so bile še izvedene v okviru programa so bile: udeležba na usposabljanjih, razstava na šoli v sodelovanju s Pomurskim muzejem Murska Sobota na temo 2018 Evropsko leto kulturne dediščine, Eurodesk delavnice v izvedbi RIS Dvorca Rakičan na temo EU volitve, delavnice ob dnevu Zemlje in razstava izdelkov ki so nastali pri pouku, radijska ura ob dnevu Evrope, predstavitev Erasmus+ projekta – delovna praksa v tujini.

V tem prispevku bi želela izpostaviti medvrstniško učenje, do katerega je prišlo med oblikovanjem in izvedbi delavnice na temo Vrednote Evropske unije – naše vrednote.

2 MEDVRSTNIŠKO UČENJE – OBLIKOVANJE IN IZVAJANJE DELAVNICE VREDNOTE EVROPSKE UNIJE – NAŠE VREDNOTE

Na usposabljanju, ki ga je organizirala Informacijska pisarna Evropskega parlamenta, smo prejeli smernice za delo v šolskem letu 2018/2019.

Ko smo z dijaki brskali po gradivu, se nam je ob podatku, da je Evropska unija dobila Nobelovo nagrado za mir, utrnila misel, da vse članice kljub različnosti težimo k podobnim vrednotam. Porodila se je ideja, da bi dijaki ambasadorji za svoje vrstnike pripravili učno uro

o Evropski uniji, Evropskem parlament in takrat bližajočih se volitvah. Vse to bi povezali z našimi vrednotami.

Ta ideja se je okrepila po sodelovanju na Evrošoli v Strasbourgu, med 17. in 19. oktobrom 2018. V okviru Evrošole so tri dijakinje ambasadorke skupaj z vrstniki iz celotne Evrope v simuliranih parlamentarnih odborih, pripravile rešitve za aktualna evropska vprašanja, o katerih so dijaki tudi glasovali. Naša šola je sodelovala na področju varnosti in človekovih pravic.

Polni pozitivnih vtisov smo po vrnitvi začeli pripravljati delavnico Vrednote Evropske unije – naše vrednote. Pri tem ustvarjanju je prišlo v ospredje medvrstniško učenje. Diakinje, si so sodelovale na Evrošoli, so svoje izkušnje prenesle na ostale dijake ambasadorje, vsi pa so nato skozi delavnico učile ostale dijake naše šole.

Manja Tancer (2012) navaja, da medvrstniško učenje (Peer-learning) pomaga povezati učitelja in dijake na ta način, da skupaj ustvarjajo pouk. Pri soustvarjanju se krepí dijakova ustvarjalnost, pristna komunikacija in zaupanje v samega sebe. Med celotnim potekom dela so dijaki aktivni. Sami oblikujejo načrt dela, porazdelitev dela in sodelovanje med seboj. Učitelj jih pri tem spodbuja in vodi.

Vlogo učitelja pri medvrstniškem učenju vidi v tem, da učitelj naredi okvirni učni načrt ure, nato pa spodbuja in vodi dijake skozi učni proces, spodbuja njihovo samoorganizacijo in prevzemanje osebne odgovornosti za izvedbo učnega dela, dijake usmerja s povratnimi informacijami in daje možnost uporabe različnih učnih strategij. Učitelj tako spodbuja ustvarjalnost, samoiniciativnost in občutek varnosti, kar omogoča tudi učenje na napakah. Dijak oblikujejo načrt dela: pripravijo naloge primerne dijakom, si porazdelijo delo, raziskujejo, zbirajo podatke, rešujejo probleme in si pri tem med seboj pomagajo. Na ta način se učijo organizacije dela, iskanje virov, dogovarjanja, poslušanja, sodelovanja, kakovostne komunikacije, ustvarjalnosti, poročanja ter se navajajo na delo s tekstom.

2.1 KAKO JE POTEKALO MEDVRSTNIŠKO UČENJE – PREDSTAVITEV DELAVNICE

Delavnico so izvajale 3 do 4 dijakinje ambasadorke, ki so se med uro izmenjevale.

Uvodoma so pozdravile dijake in predstavile program Šola ambasadorka Evropskega parlamenta in njihovo vlogo v tem programu.

Sledilo je predvajanje zabavnega videoposnetka na temo evropskih volitev. Nato so dijakom povedale, da bodo preverile njihovo znanje o Evropski uniji in parlamentu skozi kviz Kahoot, ki so ga izdelale.

Po tem uvodu so dejale, da smo države članice EU na eni strani zelo različne. Skozi delavnico pa želijo prikazati, da pa smo si prebivalci različnih držav v marsičem tudi podobni. Nato so dijake razdelile v skupine po 4 člane. Vsak član skupine je dobil 1 listič, skupina pa 1 A4 list in lističe z napisi družina, vera,...

Zastavile so vprašanje in podale navodilo: "Kaj ti je v življenju pomembno? Nanizaj nekaj svojih predlogov. Zapiši jih na lističe."

Razložile so, da ti predlogi predstavljajo njihove vrednote. Vsak izmed nas ima svoje vrednote. To so stvari, dogodki, cilji, ki jih najbolj cenimo in si jih želimo doseči. Imamo svoj vrednotni sistem.

Nato so dijaki dobili navodilo, da naj svoje vrednote primerjajo z vrednotami članov skupine (katere se ponavljajo, v čem se razlikujejo). Ko so ugotovili, kje so med njimi razlike, so iskali

vzroke za te razlike (iskali so med kartončki z napisi kultura, vera, vzgoja, naše odločitve, prijatelji...).

Nato so jih dijakinje popeljale v eno izmed držav EU. Dijakom so razdelile različne napise (zastave) evropskih držav. Povedale so, da so zdaj državljani teh držav. Razmišljati so morali o tem, kaj so njihove lastnosti in to zapisati na A4 list. Nato je vsaka skupina poročala. Ugotavljali so razlike med državami in njihovimi prebivalci.

Sledilo je razmišljanje o tem, katere vrednote bi se jim zdele najpomembnejše v primeru naravne nesreče ali terorističnega napada. Ko so skupne poročale, so dijakinje povzele, da so vrednote zelo podobne. Šlo je za pomoč, sodelovanje, zaščito državljanov, spoštovanje. Povezale so jih z vrednotami Evropske unije, ki so človekovo dostojanstvo, svoboda, demokracija, enakost, pravna država in človekove pravice. Zaključile so s tem, da kjerkoli v Evropi živimo, so nam pomembne te vrednote.

Dijake so učile o tem, kaj so vrednote, spodbujale razmislek o lastnih vrednotah, o vrednotah Evropske unije, opozorile na različnost med narodi in skozi kviz učile o delovanju Evropskega parlamenta.

2.2 PREDNOSTI MEDVRSTNIŠKEGA UČENJA NA PREDSTAVLJENEM PRIMERU

Ob mentoriranju delavnice sem ugotavljala, da se dijaki lažje vživijo v svoje vrstnike.

Dijakinje so povedale, kaj bi bilo njim samim všeč, zato so najprej vključile kviz Kahoot. Ta upošteva načela »game based learning«. Odgovarjanje lahko časovno omejimo, učenci zbirajo točke, lahko vstavljamo slike in posnetke iz youtub-a (SIO, 2014). Dijaki ga uporabljajo na svojih mobilnih napravah in na računalnikih, kar deluje motivacijsko.

Učenci so bolj sproščeno sodelovali na delavnici, zdelo se jim je zabavno in drugače, ker so uro vodile njihove vrstnice in ne učitelj.

Dijakinje so razvijale zaupanje vase. Izziv jim je bilo izvajati delavnico tudi za eno ali dve leti starejše dijakke.

Pridobile so tudi novo znanje in dopolnile obstoječe znanje. Preden so stopile pred vrstnike, so morale same obvladati učno snov o vrednotah. Prav tako so osvežile zanje o EU, ki so go pridobile v preteklem letu. Naučile so se pripraviti spletni kviz.

Izvajanje delavnic je od njih zahtevalo tudi organizacijske spretnosti. Najprej pri oblikovanju delavnice, nato pa pri načrtovanju izvajanja in usklajevanju lastnih obveznosti v šoli.

Z medvrstniškim učenjem učencem ponudimo možnost vključevanja v pozitivno delovno skupinsko dinamiko, ustvarjalnega sodelovanja, pristne komunikacije, spoštovanja in zaupanja. (Bond, Castagnera, 2006)

Medvrstniško učenje je tudi pomemben element formativnega spremljanja. Dijakinje so si med seboj pomagale oblikovati in izvajati delavnico, pridobile so veliko koristnih informacij in na nek način tudi vrstniško oceno za svojo izvedbo.

3BZAKLJUČEK

Skozi srednješolsko izobraževanje se med vrstniki izoblikujejo različni odnosi, izmenjujejo se mnenja in se pridobivajo izkušnje. Vrstniki se povezujejo na podlagi skupnih interesov. Tako je nastala tudi skupina dijakov ambasadorjev, ki jih je sprva povezal zanimanje za delovanje evropskih institucij, želja po potovanju in spoznavanju drugih narodov. Naredili pa smo še korak naprej. Dijaki so svoje znanje in interes prenašali na svoje vrstnike. Medvrstniško učenje je pri dijakih spodbujalo pridobivanje novega znanja, sodelovanje z drugimi dijaki, zaupanje v lastne spretnosti, razvijali so komunikacijske veščine in lastno ustvarjalnost.

Literatura in viri

1. Bond, R., Castagnera, E. (2006). Peer supports and inclusive education: an underutilised resource. *Theory into practice*, letn. 45, št. 3, (224–229).
2. Tancer, M., (2012). Medvrstniško učenje – učenje, ki povezuje. V: Orel, M. ur. *EDUvision 2012 » Sodobni pristopi poučevanja prihajajočih generacij«*. Ljubljana: EDUvision, Stanislav Jurjevčič s.p. (252-257).
3. Žumer, K., (2017). Šola ambasadorka Evropskega parlamenta. Dostopno na: <http://www.europarl.europa.eu/slovenia/sl/za-mlade/%C5%A1ola-ambasadorka-evropskega-parlamenta> (12. 9. 2019).
4. SIO (2014). Kahoot. Dostopno na: <https://podpora.sio.si/kahoot/> (12. 9. 2019).

INES GOREŠČEK
OŠ FRANCA LEŠNIKA-VUKA
NA VRTILJAK V ČASU PODALJŠANEGA BIVANJA

Povzetek

V sodobni šoli je diferenciacija med poukom nujna. Otroci prihajajo iz različnih okolij in z različnimi sposobnostmi. Vsak otrok mora imeti v šoli priložnost za osebno in učno rast. Vsi učitelji izvajajo učno diferenciacijo med poukom, le-ta pa je prezrta v času OPB-ja. Aktivnost Vrtiljak na naši šoli poteka enkrat na teden, po eno šolsko uro v času OPB-ja. Udeležijo se je lahko vsi učenci 1. VIO. Aktivnost zajema 10 vsebin. Vsak otrok si lahko izbere dve vsebini na leto, eno na začetku šolskega leta in drugo ob polletju. Cilj vsebin je, da učenca obogatijo z novim znanjem, pripomorejo k učenčevi samopodobi in popestrijo šolsko življenje. Aktivnosti izvajajo učiteljice, ki poučujejo v OPB-ju. Vrtiljak je bil odlično sprejet med otroki, starši in učitelji. Na svoj račun so prišli tudi učenci, ki v času OPB ne obiskujejo drugih dejavnosti in nemalokrat se je zgodilo, da so v vsebinah našli svoje skrite potenciale in jih začeli razvijati.

Ključne besede: podaljšano bivanje, aktivnosti, diferenciacija, učni in osebni napredek, motivacija, učenje skozi igro

A MERRY-GO-ROUND IN AFTER SCHOOL PROGRAM

Abstract

In modern school, learning differentiation in classes is necessary. Children come from different backgrounds and have different abilities. Every child should have an opportunity for personal and learning development. All teachers carry out learning differentiation during the lessons except those in after school program. The teachers of after school program came out with a brilliant idea and created an activity called A merry-go round. The activity takes place once a week, one school hour during after school program. All pupils from first three grades can attend it. The activity covers 10 contents. Each child can choose two contents per year, one at the beginning of the school year and the other at half-year. The goal of the content is to enrich the pupils with new knowledge, to help them to improve their self-image and diversify school life. Teachers who teach in after school program carry out all the activities. The activity was well accepted among the children, parents and teachers. Pupils who have not visited other activities during the after school program have finally come to their own account, and it has often happened that they have started to develop their hidden potentials.

Keywords: after school program, differentiation, activities, learning and personal development, motivation, learning through games

Sodobna šola se sooča s številnimi izzivi. Eden največjih izzivov je po mojem mnenju ta, da se otroci slabše zlijejo s skupino (razredom). To dejstvo je rezultat vzgoje in novih smernic, ki stremijo k temu, da se otroka obravnava kot individuum. Diferenciacija v razredu je izrednega pomena, saj omogoča, da vsi učenci napredujejo. Pogosto postanejo nadarjeni učenci v procesu šolanja apatični, saj jim šola ne predstavlja izziva, s katerim bi se bili oni željni soočiti. Kot učiteljica angleščine opažam, da je znanje angleščine v skupini zelo različno. Nekateri otroci ure in ure presedijo ob angleško govoreči igrici in njihovo znanje je bistveno boljše kot znanje otrok, ki se ukvarjajo s športom ali imajo druge hobije. Ti otroci so za učitelja velik izziv, saj vse naloge opravijo hitro in vidno trpijo ob nenehnem čakanju na sošolce. Te učence je potrebno nagraditi z težjim ali novim izzivom, jim zaposliti um in tako nadgraditi njihovo znanje. Enako je z učno šibkejšimi učenci. Četudi je njihovo znanje angleščine slabše ali če so učno šibkejši, mora učitelj v njih najti tisto svetlo točko in jo izpostaviti, da se učenčeva samopodoba in želja po znanju dvigneta.

Veliko let delam tudi v podaljšane bivanju in ta čas preživljanja z otroki je dragocen, saj učitelj spozna otroka v drugačni luči, tisti pravi, saj je otrok v tem času sproščen, razigran in učitelj si lahko zanj vzame več časa. Učiteljeva naloga je, da učenčevo nadarjenost prepozna in mu pomaga, da svojo nadarjenost neguje. Ker so otroci znotraj razreda različni, imajo različne potrebe in sposobnosti jih je potrebno motivirati z novimi pedagoškimi pristopi. Tudi v času OPB-ja. nikoli nisem zasledila, da bi vodstvo šole spodbujalo diferenciacijo tudi v času OPB-ja. učitelji smo običajno dobili navodila, da naj v času samostojnega učenja boljše učence, ki prej končajo nalogo, zaposlimo z dodatnim delom. Diferenciacija v OPB-ju naj ne poteka samo pri pisanju domačih nalog in reševanju učnih listov v času samostojnega učenja. Pogosto se učitelji predmetne in razredne stopnje pritožujejo, da ni časa za predajanje znanja, ki bo otroku v življenju koristilo, ki bo uporabno ali pa ga bo spodbudilo h kreativnosti in inovativnosti. Učni načrti so prenatrpani in učitelji enostavno pogosto nimajo časa. Običajno je več priložnosti za podajanje uporabnega znanja v času OPB-ja.

S sodelavkami smo dokazale, da je diferenciacija možna tudi v času OPB-ja - v času usmerjenega prostega časa. Opazile smo, da manjšina otrok ne obiskuje nikakršnih izven šolskih dejavnosti ali krožkov in ti učenci so pogosto izhajali iz socialno šibkejših družin. Prikrajšani so bili za nova znanja in so imeli nizko samopodobo. Odločile smo se, da otrokom v 1. triadi en dan v tednu, po eno šolsko uro ponudimo različne aktivnosti, ki jim bomo izvajale same. Vsaka učiteljica ima tudi sama skrita znanja in sposobnosti in zakaj jih ne bi prenesla na učence. Vsak učenec si bo lahko izbral aktivnost, ki ga zanima. Na oglasne deske smo nalepile sezname z aktivnostmi kamor so starši zapisali ime svojega otroka, do zapolnitve mest. Vsako dejavnost lahko otrok obiskuje pol leta, v drugem polletju si mora izbrati drugo. Na tak način lahko otrok preizkusi dve dejavnosti na šolsko leto.

Aktivnost se imenuje Vrtiljak in poteka vsak torek od 13.45 do 14.30. V tem času otroci zapustijo svoje učilnice in se premaknejo v učilnico kjer poteka izbrana aktivnost.

Aktivnosti, ki potekajo na Vrtiljaku so: knjižni molji, zdrav duh v zdravem telesu, pravljurna joga, plesne urice, igranje se radi, prstkanje, ustvarjalnica, cici navijačice, možgančkanje in gremo okrog sveta.

Poskrbele smo za to, da aktivnosti pokrivajo vse vrste inteligenc:

- jezikovna inteligentnost: knjižni molji, vse ostale
- logično-matematična inteligentnost: možgančkanje
- prostorska inteligentnost: možgančkanje, ustvarjalnica

- glasbena inteligentnost: plesne urice, cici navijačice
- telesno gibalna inteligentnost: plesne urice, cici navijačice, pravljíčna joga, zdrav duh v zdravem telesu, igravimo se radi
- medosebna inteligentnost: igravimo se radi
- znotrajosebna inteligentnost: pravljíčna joga, knjižni molji
- naravoslovna inteligentnost: gremo okrog sveta

Na kratko bom predstavila vse dejavnosti:

Knjižni molji: dejavnost je namenjena učencem, ki imajo radi pravljíce. Učenci se posedejo na mehke blazine v krog in poslušajo zgodbo. Po prebrani zgodbi učenci povedo svoje mnenje o prebranem, postavijo vprašanja, se pogovarjajo...

Pravljíce spodbujajo otrokove bralne in govorne sposobnosti in so pomembno sredstvo za vzpostavitev stika s socialnim okoljem. Pravljíce pomagajo pri urejanju duševnosti, obvladovanju sveta in pri moralni vzgoji.

Zdrav duh v zdravem telesu: ta dejavnost je namenjena gibanju. Otroci se preizkušajo v telesnih aktivnostih, se pogovarjajo o zdravem načinu življenja, prehrani... Aktivnost poteka v telovadnici ali v učilnici.

Šport vpliva na otrokove duševne in čustvene sposobnosti, in njegov socialni razvoj; tovarštvo, spoštovanje, medsebojna pomoč, spoznava pravila, spoznava prve zmage in poraze. Šport prispeva k ohranjanju njegovega zdravja, lahko pripomore k ustvarjalnosti, estetskemu in umetniškemu izražanju, domišljiji. Z gibanjem se lahko povečajo sposobnosti kot so zbranost, hitro odzivanje, nadzor nad samim seboj. Otroci razvijajo koordinacijo, hitrost, moč, gibljivost, preciznost, ravnotežje... Ob nepravilni prehrani in premalo gibanja postaja vedno več naših otrok predebelih. Debelost pa ima v času otrokove rasti in razvoja negativen predznak (poleg zdravstvenih težav tudi razvoj negativne samopodobe)

Pravljíčna joga: Otroci se spoznavajo s svojim telesom, naučijo se osnovnih jogijskih poz in preprostih dihalnih tehnik ter se ob tem odlično zabavajo. Otrokom omogoči srečanje s to več tisoč let staro znanostjo na igriv in privlačen način. Pravljíčna joga pozitivno učinkuje na:

- motorične in koordinacijske spretnosti;
- nadzor nad čustvi in njihovo umirjanje;
- samozavest;
- imunski sistem;
- telesno moč in gibljivost;
- telesno držo;
- kapaciteto pluč;
- zavedanje in obvladovanje stresa;
- zbranost;
- ustvarjalnost.

Plesne urice: učiteljica, ki je tudi sama trenirala ples, učence nauči preprostejših koreografij in uživanja v gibanju ob glasbi. Plesni pedagogi velikokrat povedo, da ples nedvomno izboljšuje vse motorične sposobnosti in da je lahko osnova za veliko športov. Pri plesu

morajo imeti svoje telo pod nadzorom in usklajevati gibe rok, nog, glave oziroma kar celega telesa. Ples je učenje gibalnih spretnosti in odlična vaja za pridobivanje ravnotežja in nadgrajevanja gibljivosti. Otrok lahko koristno porablja energijo, ples pa lahko uporabimo tudi za umiritev in sprostitvev. Najpomembnejše pri vsem pa je zadovoljstvo ob druženju z vrstniki.

Igrajmo se radi: učiteljica izvaja to dejavnost v telovadnici ali v razredu. Socialne igre niso navadne družabne igre, pač pa so tehnike s pomočjo katerih vplivamo na višjo raven psiho – socialne kompetentnosti, razvoj socialnih spretnosti, otrokovo predstavo o sebi samovrednotenje in samozaupanje. Svoj cilj dosežejo, če se na koncu udeleženci pogovarjajo kako so doživljali igro, kako so sprejeli ostale člane skupine, kako so se počutili. Če ljudje jemljejo resno drug drugega, če upoštevajo potrebe vseh in se ob teh zahtevah dalje razvijajo, nastaja med njimi socialna energija. Možnosti za izražanje tovrstnih občutij dajejo socialne igre, ki so pri izvajanju razdeljene na več faz. Socialne igre so pomembne pri oblikovanju identitete, izboljšanju komunikacije s samim seboj in z drugimi ter pri sprejemanju in dajanju povratnih sporočil. V vajah sta zastopana dva vidika: - vidik igre, ki vključuje radovednost, veselje in odkrivanje novega - vidik komunikacije Socialne igre niso navadne družabne igre, čeprav se lahko uporabljajo tudi tako. Dosežejo svoj namen, če se o dogajanju med igro po njej o tem udeleženci pogovarjajo (kako so doživljali igro, kako so sprejeli ostale člane skupine, kako so se počutili).

Prstkanje: Učenke in učenci s spretnimi prsti veselo ustvarjajo, se učijo ročnih spretnosti (šivanja, pletenja, kvačkanja, vezenja, polstenja, origami tehnike,...), urijo fino motoriko in razvijajo vztrajnost. Pod mentorstvom učiteljice se načrtno učijo izdelovati različne izdelke iz volne, blaga, naravnih materialov, papirja,...

Ustvarjalnica: Star (odpaden) papir, kolaž, lepenka, reklamni papir, rolce papirnatih brisač ali straniščnega papirja, valovite lepenke, samolepilni papir in še in še - vse naštetu se porabi, da nastane nekaj lepega, novega, inovativnega.

Cici navijačice: učiteljica, ki tudi sama trenira cheerleading predstavi in nauči osnove tega športa. Na prvih urah delavnic si dekleta iz vrečk za smeti izdelajo čisto prave pom-pom-e, se naučijo navijaških gibov, postavijo čisto pravo piramido, vadijo kolesa in špage ter si izmislijo svojo navijaško himno.

Možgančkanje: učiteljica sestavi naloge, uganke, rebuse... Učenci urijo svoje miselne procese ob reševanju teh nalog. Logika je v Sloveniji eno od popularnejših področij, če gledamo tekmovanja, čeprav v izobraževalnem procesu nima svojega predmeta. Reševanje nalog je lahko dobra zabava za otroke ter dober trening logičnega razmišljanja. Le to je dobrodošlo v vseh letih šolanja in kasneje v poklicni karieri.

Gremo okrog sveta: tu otroci spoznavajo države sveta. Ker sem to dejavnost vodila jaz, jo bom natančneje opisala. S pomočjo power point predstavitev, ki sem jih pripravila vsak teden, sem otrokom predstavila različne države sveta. Pogosto sem upoštevala njihove predloge. Na prvi uri so otroci dobili A3 zemljevid sveta in vsakič obravnavano državo

pobarvali. Spoznavali smo pokrajino, živalstvo in rastlinstvo, glavne znamenitosti, zgodovino in kulturo držav. Včasih sem jim prinesla tudi stvari po katerih je država znana (npr. ob spoznavanju Kitajske sem prinesla jedilne palčke in riž. Otroci so poskušali z uporabo palčk prijete riž. Italija- poskusili so palčke z okusom pice. Hrvaška-prinesla kune...). Pripravila sem razne uganke in kvize ter videoposnetke.

Ob koncu vsakega polletja smo se zbrali v telovadnici kjer so otroci predstavili svojo dejavnost drugim. Nekateri so pokazali izdelke, drugi so zaplesali, tretji izvajali jogo, možgančkarji so nam sestavili logične uganke, mi pa smo izdelali kviz.

Mislím, da smo z opisanimi dejavnostmi zelo popestrile preživljanje časa v OPB-ju, sploh v mrzlih ali deževnih dneh. Povezale smo učence vseh 1. VIO med seboj, saj so med obiskovanjem aktivnosti med seboj sodelovali, se družili in sklepali nove vezi. Otroci so se aktivnosti zelo veselili in se veliko naučili. Starši so bili navdušeni in so otroke spodbujali k obiskovanju Vrtiljaka. In za konec - učiteljice smo tudi same uživale ob izvajanju aktivnosti v katerih smo pokazale svoje skrite talente in znanje prenesle naprej. Pogosto smo slišale, da se med učenci šušlja: «Ali je danes torek? Je danes Vrtiljak?» In to je največja nagrada za vsakega učitelja.

Literatura in viri

1. http://pefprints.pef.uni-lj.si/2573/1/Magistrsko_delo.pdf
2. http://www.ludvik.si/arhiv/www.ludvik.si/uploads/files/OPB_clanek_Melita%20Djor_djevic.pdf

LEA GORNJAK
I. GIMNAZIJA V CELJU

SPLETNA ORODJA – SPODBUJEVALCI AKTIVNEGA POUKA

Povzetek

V luči teorije generacij predstavlja nov izziv poučevanje otrok generacije, ki je izredno digitalno pismena. Dijaki, ki obiskujejo srednjo šolo v tem šolskem letu, so rojeni med leti 2004 in 2001, kar jih glede na generacijsko teorijo umešča v generacijo Z. Predstavila sem primer dobre prakse, izhajajoč iz poznavanja značilnosti generacije Z, prenovljenega učnega načrta za psihologijo, ki med drugim narekuje učitelju razvijanje digitalne in informacijsko-komunikacijske pismenosti ter spletnega programa Mentimeter, ki dijake vključuje v digitalno, interaktivno učno izkušnjo. Dijake 2. letnika gimnazije sem vključila v spoznavanje osebne čvrstosti. Z intenzivnim sodelovanjem dijakov je ura vsebovala več primerov, kot bi jih predstavila sama. Mentimeter je dijake motiviral k vključitvi v pouk in spodbudil k razmišljanju. Praksa je pokazala, da sodelujejo vsi, brez izjeme. Bili so bolj pozorni. Tak način dela je pripomogel k večji zapomnitvi in h globljemu razumevanju.

Ključne besede: generacijska teorija, generacija Z, mentimeter, spletna učna orodja, digitalna pismenost

ONLINE TOOLS - FACILITATORS OF ACTIVE LEARNING

Abstract

Teachers face a challenge of teaching a generation, which is extremely digitally literate. Students attending high school in 2019/20 were born between 2004 and 2001. According to the generation theory, they are a part of Generation Z. I presented an example of good practice, based on the knowledge of the characteristics of Generation Z, a renewed curriculum in psychology, which, among other things, requires developing digital and information-communication literacy among students and the Mentimeter online program, which enables a digital, interactive learning experience. I used Mentimeter with the students of the second year of high school, while teaching on the subject of hardiness. Because of students' contributions, the lesson was vibrant and contained more examples. This kind of work helps the students to retain more knowledge during the lesson itself. The recall process in the next lesson was faster and the understanding level was higher.

Keywords: generation theory, generation Z, mentimeter, online teaching tools, digital literacy

1 PEDAGOŠKO DELO V LUČI TEORIJE GENERACIJ

Pedagogi smo se znašli pred izzivom poučevanja nove generacije otrok. Arsenault (2004) pravi, da je koncept generacije prvič predstavljen v petdesetih letih dvajsetega stoletja in da generacijo sestavlja skupina ljudi, ki sta jim skupni kultura in tradicija. Generacijska teorija trdi, da bodo izvirne skupine posameznikov, rojene v določeno politično in družbeno obdobje, razvile edinstvene osebnostne značilnosti in vrednote. Kopperschmidt (2000) govori o generaciji kot o skupini ljudi, ki si delijo rojstno obdobje, starost in pomembne dogodke v življenju tekom različnih razvojnih faz. Dijaki, ki obiskujejo srednjo šolo v tem šolskem letu, 2019/20, so rojeni med leti 2004 (1. letnik) in 2001 (4. letnik), kar jih glede na generacijsko teorijo umešča v generacijo Z.

V prispevku bom predstavila primer dobre pedagoške prakse, izhajajoč iz poznavanja značilnosti generacije Z. Učni načrt za psihologijo, sprejet na 110. seji na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje, 14. 2. 2008, je bil uveden v šolskem letu 2008/2009. V poglavju o Spodbujanju in razvoju kompetenc med drugim navaja kompetenci učenje učenja ter digitalna in informacijsko-komunikacijska pismenost. Učitelj psihologije razvija digitalno in informacijsko-komunikacijsko pismenost, kadar dijake spodbuja, da raziskujejo podatkovne baze, da z informacijsko tehnologijo iščejo, zbirajo, obdelujejo podatke, jih analizirajo in kritično ovrednotijo ter jih z informacijsko tehnologijo tudi oblikujejo in predstavijo. Generacija Z je rojena s pametnim telefonom v roki. Upoštevajoč ti dve dejstvi, smernice učnega načrta in značilnosti generacije sedanjih dijakov, je smiselna nov pedagoški pristop, ki pripomore h kakovostnejšemu pedagoškemu delu ter k zadovoljstvu in miselni aktivnosti dijakov. Vključevanje uporabe pametnih naprav v proces poučevanja pripomore k temu. Za dijake je ta način dobra motivacija, ki upošteva njihove različne potrebe in sposobnosti, medtem, ko jih spodbuja k razmišljanju, samostojnemu delu in sodelovanju z drugimi. Predstavila bom uporabo spletnega programa Mentimeter, ki je dostopen na spletnem naslovu www.mentimeter.com, pri interaktivnem pouku psihologije.

2 GENERACIJSKA TEORIJA

2.1 O GENERACIJSKI TEORIJI

Originalne in edinstvene generacijske študije, ki temeljijo na raziskavah, so postale sestavni del moderne sociologije. Obstajajo razlike med življenjskimi izkušnjami generacij, zlasti v zadnjih desetletjih 20. stoletja. Generacija »Boomerjev« (rojeni so med leti 1946 in 1965) je bila vzgojena v velikih tradicionalnih družinah, kjer je bil oče, tisti, ki je skrbel za družino. Generacijo Y pogosto sestavljajo edinci, ki jih vzgajata dva zaposlena starša. Ta dejstva ločujejo otroške izkušnje dveh generacij. Toda generacijska teorija gre še globlje in povezuje dejavnike vpliva, ki presegajo domače okolje. Glasba, moda, politika, pa tudi odnosi med spoloma se v različnih obdobjih spreminjajo in razvijajo. Eden najpomembnejših družbenih dogodkov zadnjih desetletij je bil razvoj gibanja za pravice žensk v poznih šestdesetih in začetku sedemdesetih let. Ne glede na posamezne družinske okoliščine, človek, ki v obdobju te družbene revolucije prehaja iz najstniških v pozna dvajseta leta, ne more uiti vplivu teh dogodkov. Oblikujejo ga, še posebej v primerjavi z nekom, ki je dvajset let prej opravil ta isti starostni prehod. Generacijska teorija upošteva osebno demografijo in odnose, pa tudi širše družbene in politične vplive (McCrinkle, 2014). Skupno generacijsko razmišljanje spodbuja vedenje dijakov in kasneje delavcev ter potrošnikov. Z dijaki se lažje povežemo, ko se približamo njihovem videnju sveta.

2.2 LASTNOSTI GENERACIJE Z

Generacija Z zajema otroke rojene med letoma 1995 in 2009. To je najbolj materialno obdarjena generacija do danes. Rojeni so starejšim staršem in živijo zelo organizirano življenje z manj svobode. Imajo najmanj bratov in sester med vsemi generacijami. So dobro formalno izobraženi, saj šolanje začenjajo že mlajši in se nato šolajo dalj časa. Večinoma se zadržujejo v zaprtih prostorih, saj njihovi starši dajejo prednost domačim nalogam, poučevanju in izvenšolskim dejavnostim kot so na primer ure klavirja. Poleg tega starši le z veliko mero previdnosti puščajo svoje najmlajše, da se igrajo s prijatelji na igrišču ali v sosednji ulici. Tako dosti časa preživijo za zasloni. Današnji otroci so nekontrolirano bombardirani z močnimi dražljaji, ki preživijo nanje z ekrana. Ne preseneča, da ja klasično poučevanje in prebiranje knjig v primerjavi z zabavnim in svetlim (ter glasnim) ekranom zanje postalo dolgočasno. Imamo nastajajočo generacijo, med katerimi se mnogi odločajo za ogled videoposnetka, ki povzema problematiko, namesto da bi prebrali članek, o katerem razpravljajo. V dobi številnih informacij sporočila vse bolj temeljijo na sliki in simbolih. Blagovne znamke presegajo jezikovne ovire komunikacijsko z barvo in sliko, ne pa z besedami in stavki (McC Crindle, 2014).

Tehnološko pismena generacija Z ima korenine v svetovnem spletu. Deluje tako, da počne več stvari hkrati. Hitro se premika od ene naloge k drugi in tako (pre)pogosto višje vrednoti hitrost kot natančnost. Ti dijaki poznajo brezžični, hiperpovezani uporabniški svet, kjer so le nekaj klikov oddaljeni od kateregakoli znanja. Odraščanje v 21. stoletju daje generaciji Z edinstveno perspektivo. Oblikovali so se v negotovih gospodarskih časih z globalno finančno krizo, obenem pa so tudi mednarodno povezani in dodobra seznanjeni s svetovnimi blagovnimi znamkami ter globalnimi tehnologijami. Generacija Z uporablja tehnologijo že od najmlajših let in le-ta prežema skoraj vsa področja njenega življenja. Odraščajo v svetu, kjer je Google iskanj 5,1 milijarde dnevno, ogledov YouTube 4 milijarde dnevno, obstaja več kot milijarda aktivnih Facebook uporabnikov in več kot milijon aplikacij v iTunes App Store (McC Crindle, 2014). Generacija Z je prva generacija, ki je resnično globalna. Današnja mladina je močno povezana s svojimi vrstniki. V nedavni raziskavi (McC Crindle, 2014) je bilo ugotovljeno, da imajo skoraj vse generacije enako število tesnih prijateljev. Generacija Z je imela skoraj dvakrat več prijateljev iz Facebooka kot starejše generacije. Socialno omrežje, ki na njih vpliva, je večje številčno, geografsko in temelji na tehnologiji, ki jih neprestano povezuje.

3 POUČEVANJE PRILAGOJENO GENERACIJI Z

Današnji dijaki so drugačni, se pa spreminjajo tudi šole, ko učenje ni več osredotočeno na učitelja, temveč na prilagajanje dijaku. Glavni fokus ni več na frontalnem poučevanju vsebine, temveč na interaktivnem šolskem okolju. Šole prepoznavajo nekoristnost kulture pripravljanja dijakov izključno na izpite brez učbenikov, medtem ko oni živijo v svetu »odprtih knjig«, oddaljeni le tri klike od vseh informacij o planetu. Šole se učinkovito odzivajo na te spreminjajoče se učne stile z uvajanjem učitelja kot moderatorja in podpiranjem skupinskega dela. Današnji izziv učiteljev, ki so navajeni na razred dijakov, je, da poskrbijo za raznolikost poučevanja. Informacije, dejstva in besede se hitro spremenijo. Generacija Z razmišlja v hiperpovezavah, opravlja več stvari hkrati, bolj kot natančnost ceni hitrost, informacije pa črpa iz več virov. Ta način razmišljanja je neprimeren za tradicionalno komuniciranje. Generacija Z včasih težko sprejema okostenele načine poučevanja in preverjanja znanja, saj je njihovo okolje vse prej kot to. Le ena metoda učenja z učiteljem in

približno 30 dijakov v izolirani učilnici, opremljeni le s tablo ali projektorjem premineva. Šole uspešno uvajajo interaktivne table, tablice in razgibane učilnice. V izobraževanju je v zadnjem desetletju prišlo do tehnološke revolucije. Danes so lekcije predstavljene s PowerPointom, interaktivnimi tablami, spletnimi tečaji in predavanji, spletno učilnico Moodle in drugimi interaktivnimi platformami za e-učenje, blogi in forumi, rednimi spletnimi testi in kvizi, spletnimi anketami in takojšnjimi povratnimi informacijami. Od računalniških iger, ki razvijajo matematične veščine, do družabnih omrežij, ki se uporabljajo za skupinske naloge, je izobraževanje prevzelo tehnološki svet svojih dijakov.

Izobraževanje je lahko osredotočeno na učitelje in ciljno usmerjeno na učni načrt (ni pomembno, če učni načrt poučujemo, učenci pa snov takoj pa testu pozabijo) ali osredotočeno na dijake (odzivamo se na njihove učne stile in delamo na pridobivanju trajnega znanja). Učitelji se od učitelja kot izvora znanja preusmerjajo v spodbujevalca učne izkušnje. Ne samo, da mora biti njihov način komuniciranja verodostojen, ampak morajo biti tudi oni verodostojni. Sedanja generacija ne pričakuje, da bodo učitelji vedeli vse o njih, iščejo pa razumevanje in spoštovanje. Stil poučevanja in vsebina morata ustrezati generaciji, ki se izobražuje in zabava vizualno. Kakor nima smisla dajati glasbe prijatelju na kaseti, če ima le iPod, tako tudi moramo komunicirati v najustreznejši obliki, da dosežemo dijake.

4 INTERAKTIVNO POUČEVANJE S SPLETNIM PROGRAMSKIM ORODJE

Eden izmed načinov vključevanja dijakov v pouk je uporaba interaktivnih programskih orodij, ki so dostopna na spletu. Otroci generacije Z so izredno spretni pri uporabi pametnih telefonov. V primeru, da šola popolnoma prepoveduje uporabo pametnih telefonov, lahko takšne učne ure izvedemo v računalniški učilnici ali pa tudi s pomočjo pametnih tablic oziroma drugih pametnih naprav, ki jih poseduje šola.

4.1 PRENOVLJEN UČNI NAČRT PSIHLOGIJE

Učni načrt pouka psihologije v gimnazijah (2008) v okviru metod poučevanja in učenja narekuje: »da naj bo pouk psihologije pester in dinamičen. Pouk naj bo aktiven in naj dijakom omogoča refleksijo izkustva, avtonomijo v razmišljanju, kritično analizo in ustvarjalnost, reševanje problemov, debato, delo z besedili (analiza, evalvacija, primerjava), igranje vlog in simulacije, interaktivne igre, študije primera, projektno učno delo, eksperimentiranje. Razlaga naj bo problemsko obarvana, temelji naj na raziskavah. Frontalno delo naj se izmenjuje z individualnim in skupinskim (sodelovalno učenje).«

Kot vidimo že sam prenovljen učni načrt daje prednost vključevanju dijakov v pouk pred klasičnim frontalnim poučevanjem. Tehnologija ni in niti ne more postati nadomestilo za poučevanje iz oči v oči. Vsebine, ki jih moramo predstaviti in naučiti glede na učni načrt, lahko uravnesimo z veščinami in znanjem, ki se prilagajajo času in (pomembno) potrebam zaposljivosti v prihodnosti. Yuval Noah Harari (2019), profesor svetovne zgodovine v Jeruzalemu, med drugim v svoji knjigi 21. nasvetov za 21. stoletje izpostavlja ravno ta vidik prihodnosti, nujnost menjave služb zaradi razvoja ter potrebnost vseživljenjskega učenja. Dijake lahko, če le hočemo in smo se pripravljene učiti tudi sami, poučujemo na nove načine, ki pa nam jih ni treba izumljati na novo. Že sedaj obstajajo med drugim temu namenjene spletne strani.

Če želimo komunicirati s to generacijo, potrebujemo več kot le dobro vsebino - potrebujemo odprtost. Bolj ko ustvarjamo okolje, ki vodi k sodelovanju z glavo (dijaki tako

pridobivajo znanje), rokami (dijaki v praksi sami preizkusijo teorijo) in srcem (dijake motiviramo za delo), večja je verjetnost, da se bodo dijaki česa naučili (s poudarkom na tem, da si bodo to tudi dolgoročno zapomnili).

Učni načrt za psihologijo (2008) govori tudi o tem, da naj učitelj spodbuja kompetenco samoiniciativnosti in podjetnosti. To počne tako, da dijake usmerja v reševanje problemov, načrtovanje, organiziranje in odločanje: jih spodbuja, da si na primer ob obravnavi neke psihološke tematike postavljajo raznovrstna vprašanja, nato pa jih usmerja, da samostojno iščejo odgovore nanje; jih spodbuja k iskanju rešitev za določene probleme, izdelavi načrta reševanja tega problema (na primer pri načrtovanju raziskovalne naloge, projekta) ter uresničevanju načrtovanih dejavnosti.

Z razvijanjem te kompetence nedvomno krepimo tudi samozavest in pozitivno samopodobo dijakov. Dajemo jim možnost vključevanja, brez izpostavljanja, ob sočasni možnosti za pogovor, če si tega želijo. Moderna spletna orodja vsekakor dajejo še več možnosti besede vsakomur, učitelj pa odloči ali glas lahko ostane anonimen ali mora biti označen z imenom.

4.2 SPLETNO PROGRAMSKO ORODJE MENTIMETER

Mentimeter je učna programska oprema, ki je osnovna na spletu in povezovanju. Dijake vključuje v interaktivno učno izkušnjo. Z Mentimetrom ima čisto vsak dijak možnost udeležbe v lekciji. Mentimeter omogoča trenutno aktivno udeležbo dijaka. Poda takojšnje povratne informacije pridobljene s pomočjo ocenjevalnih funkcij, kot so kvizi, odprta vprašanja, ankete, ocenjevalne lestvice, besedni oblaki ...

Nekatere funkcije, ki smo jih uporabili tudi pri urah psihologije, so:

1. Zaprti tip vprašanj z več možnimi odgovori. Lahko izbiraš med različnimi načini prikazov, lahko uporabiš fotografije, se odločiš ali naj prikaz šteje frekvenco ali odstotke.
2. Besedni oblak. Ta funkcija je zelo uporabna pri gradnji novih opredelitev. Imaš možnost določiti, koliko odgovorov lahko odda posamezen udeleženec (največ do 10).
3. Ocenjevalne lestvice. Določaš število stopenj, jih opredeliš. Določiš, kako naj izgleda prikaz rezultatov.
4. Odprta vprašanja, kjer lahko zapišeš tudi daljše odgovore.

Dijaki se med učenjem zabavajo. Program je preprost za uporabo, deluje po podobnem principu kot MicrosoftPowerPoint. Dodajaš prosojnice, vanje pa vključuješ po svoji izbiri ali poučno besedilo ali interaktivno vsebino. S programsko opremo Mentimeter lahko aktivno vključiš v učno uro vse dijake. Sodelujejo s svojimi razmišljanji in odgovori, ki jih zapišejo in sporočijo preko svojega pametnega telefona. Rezultati se takoj, ko so zapisani in ko dijak klikne gumb »Oddaj«, prikažejo na projekciji učiteljevega pogleda, torej na tabli. Lahko torej postavimo vprašanje in v pičli minuti dobimo zbrane odgovore vseh dijakov. Njihova razmišljanja so čudovit temelj za nadaljevanje učne ure in za stopnjevanje pridobivanja znanja.

5 PRIMER DOBRE PRAKSE UČNE URE Z MENTIMETER PROGRAMOM

Pri predmetu psihologija sem uporabljala spletno stran www.mentimeter.com. Mentimeter sem v tem šolskem letu uporabila pri urah psihologije v dveh razredih drugega letnika gimnazije. Način uporabe je preprost. Predstavitev odprem v svojem Mentimeter računu in jo projiciram na tablo. Dijaki imajo enostavno nalogo. Vzamejo svoj pametni telefon. V spletni brskalnik vtikajo www.menti.com Odpre se spletna stran z okvirčkom, v

katerega vpišejo številčno kodo, ki je vidna na moji predstavitvi. V spodnjem desnem kotu predstavitve je števec, ki meri število oddanih odgovorov. Vedno znova je pokazal, da so vsi prisotni ob vsaki uporabi Mentimetra sodelovali. Ko sem jih vprašala, kaj menijo o takem načinu dela, so povedali, da si želijo še več takšnih ur. Takšen način dela jih je veselil. Res je, da poskušamo preprečiti uporabo pametnih telefonov med poukom, kljub temu pa si ne smemo zatiskati oči pred dejstvom, da jih lahko konstruktivno uporabimo za motivacijo dijakov k vključitvi v pouk in k spodbudi za razmišljanje. Ne pozabimo, da je značilnost te generacije otrok ravno izredna digitalna pismenost.

Dijake s tem, ko so primorani pomisliti na vprašanje in natipkati odgovor, angažiramo k razmišljanju. Praksa je pokazala, da uživajo v takem načinu dela. Sodelovali so vsi, brez izjeme. Dijake tudi zanima, kaj so napisali sošolci. Med urami so postali bolj pozorni. Imeli so priložnost spregovoriti in sodelovati v vodeni diskusiji. Tak način dela je zabaven, hkrati pa pripomore k večji zapomnitvi. Opazila sem, da si dijaki na ta način bolje zapomnijo snov, ki smo jo obravnavali, saj jo vsako naslednjo uro hitreje obnovijo in ob dodatnih vprašanjih pokažejo tudi globlje razumevanje. Druga prednost Mentimetra je hitrost. Gre za čudovit način vključevanja vseh dijakov hkrati, vzame pa le kakšno minuto, da pridobiš odzive vseh v razredu. Še ena prednost je zagotovo tudi upoštevanje posameznikovih osebnostnih značilnosti. Nekateri dijaki so radi v središču pozornosti, medtem, ko se drugi ne želijo razkrivati. Dijaki lahko varno podajo svoja mnenja, ki so v mojem primeru bila anonimna. Tako ni skrbi, da bi se kdo posmehoval komu, dober učitelj pa v odgovorih najde iztočnice za nadaljevanje razlage. Na nek način se tisti, ki se ne želijo izpostaviti lahko »skrijejo«, tisti, ki so bolj ekstravertni pa odkrito sodelujejo, ob dejstvu, da so vsi aktivno vključeni v razmišljanje o obravnavani snovi.

Mentimeter sem uporabila pri več učnih urah. Opisala bom učno uro, kjer je bila obravnavana tema osebnostna čvrstost. Dijake 2. letnika gimnazije sem vključila v miselno aktivno spoznavanje ene izmed osebnostnih lastnosti, in sicer osebnostne čvrstosti. To temo smo obravnavali v začetku šolskega leta predvsem zaradi krepitev samopodobe in samospoznavanja dijakov. Za uvodno motivacijo sem povedala zgodbo o tem, da se nekateri ljudje v življenju obnašajo kot list, ki ga valovi okoliščin v razburkanem morju, premetavajo sem ter tja. Potem se jih vprašala, kaj pa če so nekateri drugačni, ali je sploh možno, da niso kot nemočen list. Skupaj smo se strinjali, da so nekateri bolj podobni skalam, ki jih morje ne more premakniti. Poraja se torej vprašanje, v čem se razlikujeta ti dve skupini ljudi. Zakaj so nekateri »listi«, drugi pa »skale«?

Po tem vprašanju sem jim rekla, da bomo razred razdelili v dve skupini. Polovica dijakov je sedla na eno stran učilnice, polovica pa na drugo. Nato sem jim dala nalogo. Povedala sem jim, da so managerji, ki so se znašli v času tržne krize. Njihov šef jim je dal nalogo, naj izbirajo med tremi projekti in naj se odločijo za enega. Šef pričakuje donosnost, čeprav stanje na trgu trenutno zagotavlja vse prej kot to. Dijakom na levi polovici učilnice sem rekla, da so kakor listi, ki jih morje okoliščin premetava in jih prosila, naj povedo, kako bi se obnašali in kaj bi razmišljali v dani situaciji. Na tablo sem projicirala to vprašanje in dijaki z leve strani učilnice so natipkali svoje odgovore. Vsi kratki odgovori so se v roku minute prikazali na tabli. Potem sem enako storila z dijaki z desne strani učilnice. S pomočjo Mentimetra so odgovorili, kako bi razmišljali in kako bi se obnašali, če bi bili kot skale in jih okoliščine ne bi mogle omajati. Tudi sedaj so se vsi kratki odgovori v roku minute prikazali na tabli. Njihovi odgovori so bili izhodišče za opredelitev treh sestavin osebnostne čvrstosti. Odgovori obeh skupin so bili izhodišče za voden pogovor o tem, kako videnje situacije kot grožnje ali kot izziva vpliva na naše obnašanje. Govorili smo o angažiranem lotevanju problema ter o

občutku nemoči oziroma nadzora nad situacijo. Tako smo s pomočjo praktičnega primera ponazorili vseh šest ekstremov treh dimenzij osebnostne čvrstosti. Dejstvo, da so dijaki sami podajali odgovore ter da so bili ravno njihovi odgovori izhodišče za opredelitve in določanje sestavin osebnostne čvrstosti, jim je to temo približalo. Ko smo tri sestavine osebnostne čvrstosti skupaj obrazložili na primeru managerjev, sem jih poimenovala in zapisala na tablo na takšen način, da sem primerjala osebo z nizko in osebo z visoko osebnostno čvrstostjo. V roku približno 20 minut smo skupaj postavili temelje teorije osebnostne čvrstosti. Sledilo je utrjevanje snovi.

Ponovno sem uporabila Mentimeter in dijake povprašala po še kakšnem primeru, iz katerega je razvidna oseba z visoko osebnostno čvrstostjo – skala – ter oseba z nizko osebnostno čvrstostjo – list. Dijaki so zapisali svoje odgovore, ki so bili izhodišče za nadaljnji vodeni pogovor, ki je trajal približno 20 minut. Tako smo temo osebnostne čvrstosti že med samo učno uro s pomočjo njihovih situacij precej dobro utemeljili z iskanjem sestavin osebnostne čvrstosti na njihovih primerih. Zaključila sem z opredelitvijo osebnostne čvrstosti in s to opredelitvijo napovedala temo naslednje učne ure, psihosomatska obolenja.

Ura je bila razgibana, vsebovala je več primerov, kot bi jih navedla sama. To je pripomoglo k bolj vključenemu in raznolikemu razmišljanju. Na podoben način potekajo tudi druge ure z uporabo Mentimetra. Razširijo pomen sodelovanja pri uri, saj brez tega spletnega orodja zagotovo ne bi vsi dijaki izrazili svojega mnenja. Običajno pa največ vpogleda ponujajo ravno mnenja in odgovori bolj introvertnih otrok, ki se ne želijo izpostaviti v klasičnem pomenu besede. Operativni cilji po Bloomovi taksonomiji, ki smo jih med uro dosegli so zajeli celoten spekter od pomnjenja, razumevanja, uporabe, analiziranja, vrednotenja do ustvarjanja. Učna ura je bila vsekakor prilagojena dijakom generacije Z, delovala sem bolj kot moderator, ki je njihove izkušnje usmerjal in poimenoval ter kategoriziral v osebnostno lastnost, osebnostno čvrstost. Ker so izhodišče za pridobivanje snovi in novega znanja, bili dijaki, so bili tudi čustveno bolj povezani z obravnavno temo, kar je pripomoglo k boljšemu razumevanju in zapomnitvi.

Literatura in viri

1. Arsenault, P. M., 2004. Validating generational differences: A legitimate diversity and leadership issue. *Leadership & Organization Development Journal*, 25(2), 124-141.
2. Harari, Y. N., 2019. 21 nasvetov za 21. stoletje. Ljubljana: Mladinska knjiga.
3. Kupperschmidt, B.R., 2000. Multigenerational employees: strategies for effective management. *The Health Care Manager*, 19 (1), 65-76.
4. McCrindle, M., 2014. *The ABC of XYZ: Understanding the Global Generations*. 3rd edition. Bella Vista NSW: McCrindle Research Pty Ltd.
5. Rupnik Vec, T., Peklaj, C., Kompore, A. in Vuradin Popovič, J., 2008. Učni načrt. Psihologija: gimnazija: splošna, klasična in strokovna gimnazija: obvezni predmet (70 ur). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

NUŠA GRAH

OSNOVNA ŠOLA BAKOVCI

URE SLOVENŠČINE – DOLGČAS ALI ZABAVA?

Povzetek

Ustrezna raba maternega jezika je za vsakega posameznika še kako pomembna, a učitelji opažamo, da ure slovenščine med učenci niso med najbolj priljubljenimi. Poglobljene vsebine s področja jezika in književnosti za mnogo učencev predstavljajo težek izziv, ki se jim včasih zdi težko dosegljiv. Učitelji smo tudi zaradi vdora tujih jezikov in interesnih govoric mladih postavljeni pred težko nalogo, tj. kako učence navdušiti za učenje slovenščine. V prispevku predstavljamo nekaj primerov sodobnejših učnih oblik in didaktičnih pristopov pri pouku slovenščine ter rezultate raziskave, ki smo jo izvedli med učenci Osnovne šole Bakovci.

Ključne besede: učenci, učne metode, učne oblike, pouk slovenščine

SLOVENE LESSONS – BOREDOM OR FUN?

Abstract

To be able to use the mother tongue in an adequate manner it is of great importance for each individual, however, teachers observe that Slovene lessons are not considered popular among students. To many students, in-depth topics from areas of language and literature present a challenge, which they think is hard to tackle. Due to invasion of foreign languages, youth dialect and some other factors, teachers must face a difficult task, namely how to inspire students to learn the Slovene language. This paper presents a few examples of contemporary learning methods and didactical approaches in Slovene lessons, as well as results of a research conducted among students of Primary school Bakovci.

Keywords: students, teaching methods, teaching techniques, Slovene lessons

1 UVOD

Tradicionalne učne metode in oblike so pri pouku slovenščine nepogrešljive in tudi najpogosteje uporabljene, a kot učitelji se moramo zavedati, da so naši učenci vse prej kot tradicionalni. Generacije nove dobe dojemajo svet povsem drugače, kot s(m)o ga učenci pred desetletji. Mnogi dejavniki, ki nam krojijo potek življenja, močno vplivajo tudi na načine, kako se otroci in mladostniki lažje in hitreje učijo. Sodobna tehnologija, obkroženost z množičnimi mediji in subkultura mladih tradicionalni pouk postavljajo na rob in za učitelja predstavljajo vse višje zahteve ter ga postavljajo pred izziv – kako učenca motivirati za učenje? Pričujoči prispevek se osredotoča na pouk slovenščine v drugi in tretji triadi osnovne šole, s poudarkom na zanimanjih učencev. Učitelji slovenščine večkrat z žalostjo ugotavljamo, da učenci niso dovolj motivirani za poglobljeno učenje materinščine, zato smo skušali v prispevku s pomočjo raziskave ugotoviti, kje se skrivajo glavni razlogi zato in kako bi lahko vplivali na to, da bi učenje slovenščine za učence postalo zabava – in ne dolgčas.

2 DIDAKTIKA SLOVENŠČINE

Na to, kako bo učitelj zasnoval pedagoški proces, izbral učne oblike in metode, v prvi vrsti vplivajo didaktična načela, ki jih Žagar (1996: 15–21) opredeli kot:

- načelo primernosti pouka razvojni stopnji učencev in postopnosti (od znanega k neznanemu, od lažjega k težjemu);
- načelo individualizacije in diferenciacije (učitelj upošteva individualne lastnosti učencev in jim na podlagi tega daje različno zahtevne naloge);
- načelo nazornosti (prednost ima čutno zaznavanje sveta, odvisno je od starosti učencev);
- načelo aktivnosti in zavestnosti (učenec znanje usvaja z lastno aktivnostjo);
- načelo naslonitve izražanja na doživljanje učencev (predvsem pri pisnem in govornem izražanju učencev);
- načelo naslonitve knjižnega jezika na vsakdanji govor učencev (učitelj naj je strpen do narečja ali pogovornega jezika, a učence postopoma navaja na uporabo zbornega jezika);
- načelo prvenstva govornega jezika pred pisnim (učitelj vodi učence od govornega k pisanju);
- načelo znanstvenosti in sistematičnosti (učitelj poučuje v skladu s spoznanji sodobne slovenistike in skrbi za sistematično učenje);
- načelo trajnosti znanja in stalnega samoizobraževanja (nenehno izpopolnjevanje znanja, utrjevanje).

Kot mnogi sodobni avtorji, se tudi Žbogarjeva (2013: 93–115) osredotoča na problemsko-ustvarjalni pouk, ki temelji na postavljanju problemov, kar spodbuja učenčevo radovednost, ga postavlja pred izziv in sili k iskanju rešitev. Problemski pouk v največji meri sestoji iz raziskovalnega dela, odraža pa se skozi znanje, sposobnost reševanja problemov, samostojno in sodelovalno učenje. Učitelj s problemskim poukom učence spodbuja h kritičnemu mišljenju in krepitvi drugih pomembnih veščin. Pri tovrstnem pouku so uporabljene različne didaktične metode, in sicer: metoda razlage, pogovora, diskusije, ustvarjalnega branja, metode reševanja književnih problemov. Pri tem mora učitelj dobro načrtovati učne cilje in skladno z njimi dejavnosti, ki bodo učence postopoma vodile do zastavljenega.

Kot poudarja Razdevšek Pučko (2013: 9–10), se mora sodobni učitelj preusmeriti od poučevanja k učenju, biti večč uporabe sodobne informacijske tehnologije, usposobljen za delo z različnimi učenci, sodelovati z drugimi učitelji in starši ter pri tem evalvirati lastno delo, biti odprt za spremembe in se nenehno profesionalno razvijati. O nenehnem poklicnem razvoju učitelja pišejo tudi Muršak, Javrh in Kalin (2011: 7–16), ki menijo, da je slednje osnovni pogoj za uspešno delo učitelja.

Sodoben učenec že dolgo ni več samo pasiven sprejemnik, ampak vedno zahtevnejši raziskovalec in sooblikovalec pouka. Zato je naloga učitelja, da se tudi sam nenehno izobražuje, išče nove poti poučevanja, predvsem pa prisluhne potrebam učenca in mu dovoli, da postane aktivnejši člen učnega procesa.

O učiteljevi avtonomiji veliko pišejo tudi Marentič Požarnik, Kalin, Šteh in Valenčič Zuljan (2005: 9–4), ki omenjajo šibko in krepko koncepcijo učiteljeve avtonomije, pri čemer gre pri prvi za učiteljevo izbiro učnih metod in pristopov, pri drugi pa za gre za to, da učitelj kot strokovnjak na svojem področju avtonomno izbira vsebine, metode in pogoje svojega dela.

3 URE SLOVENŠČINE – DOLGČAS ALI ZABAVA?

Učenje materinščine velja za zahtevno, saj učni načrt od učencev zahteva mnogo poglobljenega znanja, povezovanja, razčlenjevanja in razumevanja abstraktnih pojmov, pri čemer niso vsi učenci enako uspešni. Zahtevnost snovi mnogokrat učence odvrne od učenja, saj pred izzivom velikokrat raje obupajo, kot da bi se ga lotili. Pri tem je učitelj pomemben dejavnik, ki lahko učence za delo bodisi motivira ali pa jim z nepravilnim pristopom odvzame še zadnji atom volje za učenje. Pri pouku slovenščine žal ne gre brez obilice branja in pisanja, ki med učenci na splošno veljata za manj priljubljeni metodi, pri čemer se učitelju pojavlja vprašanje: Kako motivirati učence, da bodo vzljubili ti dejavnosti? Odgovor se morda skriva v popestritvi pouka slovenščine, ki jo učitelj lahko doseže z uporabo nekoliko manj vsakdanjih metod, oblik in dejavnosti, s pomočjo katerih pa bodo cilji doseženi enako, če ne celo v večji meri.

V tem poglavju bomo zato predstavili osem primerov iz prakse, ki so se med poukom slovenščine izkazali za učinkovite in so bili med učenci dobro sprejeti.

3.1 PISANJE ZBORNICA PRAVLJIC

V šolskem letu 2018/2019 smo v šestem razredu pri književnosti obravnavali pravljice in jih tudi sami napisali. Ker učenci radi ustvarjajo, smo se odločili, da bomo te pravljice prepisali na računalnik in jih ilustrirali ter nato tudi zbrali v kratkem zborniku, ki je predstavljen na Sliki 1, in s katerim smo se potegovali na natečaju JSKD. Trud se nam je povrnil, saj je bil naš zbornik pravljic izbran kot eno najboljših šolskih glasil na državni ravni.

Slika 1: Zbornik šestošolcev z naslovom Naj naše pravljice oživijo

3.2 DRAMATIZACIJA

Že večkrat se je pri pouku slovenščine izkazalo, da otroci zelo radi berejo dramska besedila, se vživljajo v različne vloge in kakšen prizor tudi odigrajo. V preteklem šolskem letu smo z učenci šestega razreda pripravili dramatizacijo dela Kralj v časopisu, z osmošolci pa Urško Andreja Rozmana Roze, ki smo ju predstavili na Festivalu znanja in spretnosti 2019, dogodku, ki je namenjen vsem učencem, staršem in širši javnosti. V teh aktivnostih so radi sodelovali tudi tisti učenci, ki sicer manj sodelujejo oz. težje sledijo pouku. Vsak od učencev je dobil svojo nalogo, od nastopanja do priprave odra, kostumov, tehnične podpore ipd. Po opravljeni evalvaciji so učenci podali pozitivno povratno informacijo in povedali, da si želijo več takega dela pri pouku in izven.

Slika 2: Dramatizacija Kralja v časopisu na Festivalu znanja in spretnosti 2019

3.3 SIMULACIJA INTERVJUJA V RAZREDU

Velikokrat učenci tožijo o neuporabnosti snovi, ki se je učijo v šoli. Učiteljeva naloga je, da učencem učno snov približa na tak način, da jo zlahka povežejo z vsakdanjim življenjem. Pri obravnavi intervjuja v osmem razredu so učenci dobili nalogo, da se postavijo v vlogo

novinarja oz. znanega športnika/igralca ipd. (glede na njihove interese) in pred razredom zaigrajo intervju. V aktivnosti so učenci uživali ter ob tem krepili komunikacijske veščine in medosebne odnose. Aktivnost se da povezati z različnimi temami in z učenci različnih starosti.

3.4 SREČANJE Z MLADINSKIMI PISATELJI

Znano je, da mladi ne berejo več toliko (tiskanih) besedil, predvsem knjig, kar se kaže tudi v tem, da vse manj učencev opravi bralno značko. Obiski mladinskih pisateljev v okviru dogodka Oko besede, ki poteka vsako leto, so dobra priložnost, da učenci поблиže spoznajo pisatelje, njihovo delo in življenje ter se tako vsaj nekateri malo bolj navdušijo za branje. Takrat imajo učenci tudi možnost pogovora s pisatelji, kar sprejemajo kot pozitivno.

3.5 PISANJE REBUSOV

Poleg pisanja spisov, pesmi, zgodb in še česa, tistim radovednejšim učencem ponudimo pisanje rebusov, ki niso zahtevna besedilna vrsta, lahko pa so dodatna spodbuda za hitre učence in tiste, ki si želijo nekoliko več. Hkrati tovrstna dejavnost pomaga pri razvijanju ustvarjalnega mišljenja in pospešuje delovanje miselnih procesov.

3.6 KVIZI

Kvizi ob koncu določenega poglavja so se že večkrat izkazali za zelo učinkovite pri utrjevanju snovi. Učenci so bili navadno razvrščeni v dve skupini, ki sta tekmovali med seboj. Vsaka skupina je morala sestaviti deset vprašanj za nasprotno ekipo in nanje poznati tudi pravilne odgovore. Ob koncu so učenci tekmovali v znanju, naloga učitelja pa je bila presoditi, ali je odgovor pravilen oz. dovolj natančen za osvojeno točko. Aktivnost je za učence zelo motivirajoča, od njih zahteva veliko samoiniciativnosti in vsebuje elemente formativnega spremljanja. Učenci so si na ta način zapomnili več kot ob reševanju nalog v delovnem zvezku oz. na učnih listih.

3.7 UČENEC V VLOGI UČITELJA

Aktivnost je namenjena predvsem nadarjenim učencem in tistim, ki si upajo prevzeti vodilno vlogo v razredu ter so dovolj samozavestni, da se preizkusijo v vlogi učitelja. Za izvedbo je potrebno aktivnosti skupaj z učencem, ki bo prevzel nalogo, skrbno načrtovati, se pogovoriti o dejavnostih in ga usmerjati. Učenci imajo zelo dobre predloge, saj izhajajo iz lastnih zanimanj in je taka ura lahko dodana vrednost klasičnemu pouku slovenščine.

3.8 DIDAKTIČNE IGRE – ZAKAJ PA NE?

V primerjavi s tujimi jeziki, predvsem angleščino, obstaja za pouk slovenščine v zadnjih dveh triadah zelo malo didaktičnih iger, s katerimi bi lahko popestrili pouk. Učitelj lahko v sodelovanju s starejšimi učenci izdelava različne didaktične pripomočke, s pomočjo katerih se lahko učenci preizkusijo v različnih nalogah. Gre predvsem za različne kartice in namizne igre, prilagojene učnim vsebinam in ciljem.

4 RAZISKAVA

V naši raziskavi smo želeli ugotoviti, kakšen je odnos učencev druge in tretje triade do pouka slovenščine in katere so tiste aktivnosti, v katere so pri pouku slovenščine najraje vključeni oz. bi si jih v procesu učenja želeli še več. Raziskavo smo izvedli s pomočjo

anketnega vprašalnika, ki je vseboval 8 vprašanj zaprtega in odprtega tipa. Vprašalnik smo razdelili med 101 učencev, tj. 52 deklet (51,5 %) in 49 fantov (48,5 %). Pri tretjem vprašanju smo izvedeli, da največ učencev, tj. skupno 44 učencev (43,6 %) nekatere vsebine pri pouku zanimajo, nekatere pa ne, sledil je odgovor, da se jim zdi pouk slovenščine sproščen in zanimiv (skupno 41 učencev, 16 fantov in 25 deklet oz. skupno 40,6 % vseh vprašanih), le 8 učencev (7,9 %) se pri pouku slovenščine dolgočasi, šest učencev (5,9 %) pa meni, da je pouk naporen, saj je slovenščina zelo težka. Dva učenca (1,98 %) sta izbrala odgovor »drugo«. Iz rezultatov sklepamo, da večina učencev pouk slovenščine vsaj do neke mere zanima, kar pa je odvisno od učnih vsebin. Le malo je učencev, ki jih slovenščina sploh ne zanima oz. se pri pouku dolgočasijo.

Učenci se zelo dobro zavedajo pomena materinščine, saj je kar 93 učencev (92 % vprašanih) mnenja, da je dobro znanje slovenščine za mlade pomembno, le 8 fantov (7,9 % vseh vprašanih) in eno dekle (0,99 % vseh vprašanih) meni, da znanje materinščine ni pomembno.

Pri šestem vprašanju so učenci morali označiti do največ štiri aktivnosti, ki jih pri pouku najpogosteje delajo. Največ učencev (79 oz. 78,2 %) je na prvo mesto postavilo reševanje nalog v delovnem zvezku oz. učbeniku, na drugem mestu je bilo pogovarjanje (73 oz. 72,3 % vseh vprašanih), kot tretjo so izbrali razlago učiteljice (61 oz. 60,4 % vseh vprašanih), kot četrto aktivnost pa branje besedil (59 oz. 58,4 % vseh vprašanih). Peta najpogostejša aktivnost je branje besedil (25 oz. 24,6 % vseh vprašanih), sledi pisanje spisov in pesmi (24 oz. 23,8 %), delo v parih ali skupinah (15 oz. 14,8 % vseh vprašanih), intervjuji s sošolci ter ogled predstav in filmov (4 oz. 3,9 % vseh vprašanih).

Pri sedmem vprašanju smo učence povprašali, katere aktivnosti bi pri pouku slovenščine najraje počeli, pri čemer so zopet lahko izbrali 4 možnosti. Največ učencev se je odločilo za ogled filmov in predstav (62 oz. 61,4 % vseh vprašanih), sledilo je delo v parih ali skupinah (58 oz. 57,4 % vseh vprašanih), igranje različnih iger (52 oz. 51,5 % vseh vprašanih), kvizi in tekmovanja med sošolci (43 oz. 42,6 % vseh vprašanih), igranje vlog in dramatizacija (38 oz. 37,6 % vseh vprašanih), pogovarjanje (29 oz. 28,7 % vseh vprašanih), intervjuji s sošolci (20 oz. 19,8 % vseh vprašanih), branje besedil ter pisanje spisov in pesmi (11 oz. 10,9 % vseh vprašanih), reševanje nalog v delovnem zvezku (10 oz. 9,9 % vseh vprašanih), poslušanje besedil (9 oz. 8,9 % vseh vprašanih), najmanj učencev (5 oz. 4,9 % vseh vprašanih) pa si želi razlage učiteljice.

Ugotavljamo, da si učenci želijo več takšnih aktivnosti, ki bi jim omogočale večjo vključenost v pouk in aktivnosti, ki se jim zdijo zabavnejše. Učenci bi se slovenščino učili raje, če bi bile aktivnosti zanimivejše, kar je bilo potrjeno pri osmem vprašanju z 82 odgovori (81,2 %) »da« in 19 odgovori (18,8 %) »ne vem«. Odzivi učencev lahko učitelje spodbudijo k izstopu iz okvirov in večjemu vključevanju učencev v aktivne oblike učenja.

5 SKLEP

Pouk slovenščine je zagotovo lahko zabaven, a le, če se za to potrudimo tako učitelji kot učenci. Med učenci smo dolžni na posredne in neposredne načine spodbujati pozitiven odnos do materinščine in najti področja, v katerih bo našel zanimanje sleherni učenec. Odprtost in posluš za želje učencev lahko obrodita veliko večje sadove kot zgolj strokovnost učitelja in sledenje ciljem po natančno začrtani premici, ki si jo učitelj zamisli pred izvedbo učne enote. Z uravnoteženo mero človeškosti, vpeljavo naprednejših učnih

metod in oblik lahko pouk slovenščine postane zanimivejši, učenci pa samozavestnejši in bolj motivirani za učenje.

PRILOGA: ANKETNI VPRAŠALNIK

Dragi učenec, draga učenka!

Pred tabo je kratek anketni vprašalnik, ki se nanaša na pouk slovenščine. Pozorno preberi vprašanja in nanje odgovori iskreno, saj bodo rezultati lahko pripomogli k boljši kakovosti pouka. Vprašalnik je anonimen.

Za sodelovanje se ti lepo zahvaljujem,
učiteljica Nuša Grah

1. Spol:

- a) moški
- b) ženski

2. Označi razred, ki ga obiskuješ v tem šolskem letu.

- a) četrti
- b) peti
- c) šesti
- d) sedmi
- e) osmi
- f) deveti

3. Kako bi opisal/-a pouk slovenščine?

- a) pouk slovenščine je sproščen, zanimiv
- b) pri pouku se dolgočasim
- c) naporen, slovenščina je zelo težka
- d) nekatere vsebine me zanimajo, nekatere pa ne
- e) drugo: _____

4. Ali se ti zdi, da je dobro znanje slovenščine za mlade pomembno?

- a) da
- b) ne

5. Na kratko razloži, zakaj tako meniš.

6. Obkroži aktivnosti, ki jih pri pouku slovenščine najpogosteje delate; izbereš lahko največ štiri možnosti.

- a) pogovarjanje
- b) poslušanje besedil
- c) branje besedil
- d) razlaga učiteljice
- e) reševanje nalog v delovnem zvezku oz. učbeniku
- f) pisanje spisov in pesmi
- g) igre vlog in dramatizacija

- h) intervjuji s sošolci
- i) delo v parih ali v skupinah
- j) kvizi in tekmovanja med sošolci
- k) ogled predstav in filmov
- l) igranje različnih iger
- m) drugo: _____

7. Obkroži aktivnosti, ki BI jih pri pouku slovenščine NAJRAJE počel/-a; izbereš lahko največ štiri možnosti.

- a. pogovarjanje
- b. poslušanje besedil
- c. branje besedil
- d. razlaga učiteljice
- e. reševanje nalog v delovnem zvezku oz. učbeniku
- f. pisanje spisov in pesmi
- g. igre vlog in dramatizacija
- h. intervjuji s sošolci
- i. delo v parih ali v skupinah
- j. kvizi in tekmovanja med sošolci
- k. ogled predstav in filmov
- l. igranje različnih iger
- m. drugo: _____

8. Ali bi se slovenščine raje učil/-a, če bi bile aktivnosti med poukom zanimivejše?

- a) da
- b) ne
- c) ne vem

Literatura in viri

1. Marentič-Požarnik, B; Kalin, J; Šteh, B; Valenčič Zuljan, M. (2005). Učitelji v prenovi – njihova strokovna avtonomija in odgovornost. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
2. Muršak, J; Javrh, P; Kalin, J; (2011) Poklicni razvoj učiteljev. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
3. Razdevšek Pučko, C. (2013) Kakšnega učitelja potrebuje (pričakuje) današnja (in jutrišnja) šola? Didakta, 22 (162), 8–10.
4. Žagar, F. (1996). Didaktika slovenskega jezika v osnovni šoli. Maribor: Obzorja.
5. Žbogar, A. (2013). Iz didaktike slovenščine. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije.

GABRIJELA GRANFOL PEURAČA

SREDNJA POKLICNA IN TEHNIŠKA ŠOLA MURSKA SOBOTA

PRIMER UPORABE SPLETNIH SLOVARJEV PRI POUKU SLOVENŠČINE V SREDNJEM STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU

Povzetek

Slovarji sodijo med temeljne jezikovne priročnike in so koristni tudi v procesu obravnave vsebin v prvem, maternem jeziku. S poglavjem o jezikovnih priročnikih se dijaki v srednjem strokovnem izobraževanju podrobneje seznanijo v 2. letniku. Spletni portal in aplikacija fran.si učitelju omogočata obravnavo omenjenega poglavja na dijakom zanimiv način, saj pri določenih urah pouka do jezikovnih priročnikov lahko dostopajo preko svojih mobilnih telefonov. Prispevek predstavlja primer take učne ure.

Ključne besede: spletni slovarji, fran.si, besedoslovje

EXAMPLES OF USING ONLINE DICTIONARIES IN SLOVENE LESSONS IN TECHNICAL SECONDARY EDUCATION

Abstract

Dictionaries are among the basic language manuals and are also useful in the process of dealing with content in native language. The chapter on language manuals is introduced to students in technical secondary education in the 2nd year. The web portal and the fran.si application allow the teacher to deal with the above mentioned chapter in an interesting way for students, since they can access language guides through their mobile phones at certain lessons. This paper is an example of such a lesson.

Keywords: online dictionaries, fran.si, lexicology

1 UVOD

V drugem letniku srednjega strokovnega programa se dijaki v okviru poglavja o besedoslovju seznanijo tudi s temeljnimi jezikovnimi priročniki: SSKJ, Slovenski pravopis, Slovenski etimološki slovar. Vsi ti slovarji so brezplačno dostopni na spletnem portalu fran.si. Eden od ciljev pouka slovenščine je tudi razvijanje digitalne zmožnosti, ki vključuje zavestno in kritično uporabo informacijskih tehnologij pri opravljanju šolskih in izvenšolskih obveznosti. Zato uporaba prosto dostopnih slovarjev na spletu ali preko aplikacije lahko pripomore h kakovostnejšemu pouku, cilje pouka pa dosežemo na način, ki je za dijake lahko zelo zanimiv, saj jim pri pouku omogočimo uporabo mobilnih telefonov.

2 UPORABA ELEKTRONSKIH JEZIKOVNIH VIROV IN SLOVARJEV PRI POUKU SLOVENŠČINE

Razvoj informacijskih tehnologij je močno posegel v sam proces pouka. Tudi učitelji slovenščine lahko s pridom izkoriščamo različne elektronske jezikovne priročnike, vire in tehnologije.

V Sloveniji je bilo opravljenih nekaj raziskav, ki se osredotočajo na rabo slovarjev pri pouku slovenščine (Rozman et. al., 2015). Skupne ugotovitve so, da učitelji razmeroma pogosto uporabljajo slovarje pri pripravi na pouk, zlasti SSKJ. Zelo pogosto je ta priročnik uporabljen tudi za delo v razredu. Rabo slovarja učitelji učencem in dijakom najpogosteje priporočajo pri dejavnostih, kot so: pisanje besedil, iskanje so- in protipomenk, tudi za iskanje domačih ustreznih, manj pa na primer pri reševanju jezikovnih vaj.

Učitelji tudi menijo, da je spoznavanje enojezičnih slovarjev koristno, ker pripomore k boljši sporazumevalni zmožnosti, pomaga pri pravilnejši rabi jezika in ima pomembno vlogo pri usvajanju besedišča, bogatenju besednega zaklada in ker pokažejo besedno bogastvo slovenščine (Rozman et. al., 2015).

Uporaba slovarjev v knjižni obliki je pri pouku seveda omejena, saj po navadi nimamo na voljo dovolj priročnikov, da bi zagotovili aktivno uporabo vsem dijakom. Zato je najprimerneje, da pri pouku dijakom omogočimo aktivno uporabo jezikovnih priročnikov/slovarjev, ki so prosto dostopni na spletnem portalu fran.si ali z uporabo aplikacije Fran.

3 SPLETNI PORTAL IN APLIKACIJA FRAN.SI

Spletni portal fran.si je začel delovati oktobra 2014, združuje pa slovarje, slovenistične jezikovne vire in portale, ki so nastali oz. nastajajo na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša. Izhodiščna stran omogoča dober vizualni pregled temeljnih slovenskih slovarjev po tematskih skupinah, s klikom na slovar pa dijak dobi tudi temeljne podatke o posameznem slovarju. Portal tako ponuja dostop do splošnih (SSKJ, SSKJ2, Slovenski pravopis, Sinonimni slovar slovenskega jezika, Sprotni slovar slovenskega jezika, Slovar slovenskih frazemov, Slovar novejšega besedja slovenskega jezika), etimoloških, zgodovinskih, terminoloških in narečnih slovarjev, dostop do Jezikovne in Terminološke svetovalnice ter do devetih jezikovnih zbirk. Zanimiv je podatek, da so na portalu od oktobra 2014 do avgusta 2019 zabeležili več kot 57 milijonov iskanj uporabnikov.

Fran dijakom omogoča, da aktivno spoznavajo pomene in rabo znanih in neznanih besed ter da preverijo pravopisne, oblikoslovne in skladenjske lastnosti določene besede. Iskalnik na portalu namreč omogoča nezapleteno iskanje razlag slovenskih besed, njihovega pregibanja, pravopisnih lastnosti, frazeologije, etimologije ter zgodovinske in narečne rabe. Dijaki z iskanjem na portalu spoznavajo različne jezikovne lastnosti besedja, hkrati pa

pridobivajo védenje o uporabi jezikovnih priročnikov. Elektronska oblika slovarja je do dijaka tudi »prijaznejša« kot knjižna, saj dijakom klik na besedo in različne kvalifikatorje da namig, kaj oznaka pomeni (npr. spol, glagolski vid, razlaga slogovnih in drugih kvalifikatorjev).

Slika 1: Uporaba spletnega slovarja dijaku ponuja številne »namige«.

Od junija 2019 pa je Fran dostopen tudi v obliki aplikacije za mobilne telefone. Aplikacija deluje tako v operacijskem sistemu Android kot iOS, v prvem tednu pa si jo je preneslo več kot 3000 uporabnikov.

Slika 2: Aplikacija Fran.

4 PRIMER UPORABE SPLETNIH SLOVARJEV PRI POUKU SLOVENŠČINE

Potem ko smo obravnavali poglavji o oblikoslovju in besedoslovju, lahko za dijake pripravimo delovni list z nalogami, ki jih rešujejo s pomočjo spletnih slovarjev, dostopnih na fran.si. Ker smo zgradbo slovarskega sestavka že obravnavali, jo dijaki seveda dobro poznajo, a z veseljem uporabljajo tudi namige, ki jim jih ponuja spletna oblika slovarja, zlasti SSKJ. Naloge so zasnovane tako, da dijaki utrdijo temeljna znanja z obeh obravnavanih področij – torej besedoslovja in oblikoslovja, vključimo pa tudi naloge s področja pravopisa. Na ta način sledimo učnim ciljem, ki zahtevajo, da dijaki uporabljajo SSKJ in Slovenski pravopis, opazujejo slovarske sestavke, opisujejo njihovo sestavo in vlogo. Prav tako primerjajo slovarska sestavka iz SSKJ in SP ter s pomočjo obeh priročnikov popravijo svoje ali tuje besedilo.

Za izhodišče izberemo besedilo s strokovnega področja, ki je blizu dijakovemu izobraževalnemu programu. Za program strojni tehnik sem priredila besedilo o računalniško vodenih obdelovalnih strojih (CNC-tehnologija). Vsak dijak ima svoj mobilni telefon, do spleta pa dostopa preko brezžičnega omrežja, saj imajo vsi dijaki na naši šoli geslo za dostop do brezžičnega omrežja preko programa SIO 2020. Gre za štiriletni program, ki ga sofinancirata republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Cilj tega programa je med drugim tudi ta, da izboljša kompetence in dosežke mladih ter pripomore k večji usposobljenosti izobraževalcev za uporabo IKT pri poučevanju in učenju.

Vsak dijak dobi list z izhodiščnim besedilom in delovni list. Reševanje poteka eno šolsko uro. Pri reševanju dijaki lahko sodelujejo v parih. Delovni list obsega raznovrstne naloge različnih taksonomskih stopenj.

- Naslovnice katerih splošnih slovarjev opazite na začetni strani portala?
- Katere vrste slovarjev (poleg splošnih) portal še ponuja?
- V okviru katerega inštituta deluje portal?
- Kaj pomeni kratica ZRC SAZU? S katerim priročnikom ste si lahko pomagali pri razlagi kratice?
- Preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.
- V katerem pomenu je beseda stroj uporabljena v izhodiščnem besedilu?
- Kaj pomeni oznaka stroj1?
- Katere frazeme s sestavino stroj poznamo?
- Sinonimni slovar navaja slogovno zaznamovano sopomenko besede stroj. Katero? V katerih okoliščinah bi jo lahko uporabili?
- Primerjajte slovarska sestavka za iztočnico stroj v SSKJ in SP. Katere podobnosti in razlike opazite?
- Opazujte slovarski sestavek iz SSKJ. Ali držijo naslednje trditve?

Beseda stroj je enopomenka.

Trije pomeni besede stroj so slogovno zaznamovani.

Oblika stroja, zapisana v glavi slovarskega sestavka, pomeni obliko besede v dvojini.

Beseda stroj se uporablja kot termin.

- Kdaj uporabljamo etimološki slovar?
- S pomočjo Slovenskega etimološkega slovarja ugotovite, ali je beseda stroj domača ali prevzeta. Utemeljite svojo odločitev.

- Ugotovite, s katerimi sopomenskimi izrazi bi lahko nadomestili prevzete besede: kvaliteta, korekcija in kompleten.
- Katero posebnost v sklanjati opazite pri pregibanju besede parameter?
- V katerem terminološkem slovarju se pojavi kratica CNC?
- Kako imenujemo ločilo v zapisu tvorjenke CNC-stroj?
- V zadnji alineji izhodiščnega besedila lastnostni pridevnik ni pravilno stopnjevan. Kako bi ga morali stopnjevati in v katerem priročniku lahko to preverimo?
- V prvem odstavku izhodiščnega besedila si izberite poljubni polnopomenski glagol in nato v SSKJ: preverite njegov glagolski vid, ugotovite število pomenov in v katerem pomenu je glagol uporabljen v izhodiščnem besedilu, katero gnezdo (če sploh) vsebuje slovarski sestavek, ali se izbrani glagol pojavlja v frazemih, tvorite velelo obliko izbranega glagola.
- S pomočjo SSKJ in Slovenskega pravopisa popravite spodnje besedilo. V njem je osem pravopisnih in oblikoslovnih napak.

Srednja poklicna in tehniška šola Murska Sobota je šola s častitlivo več kot sto letno tradicijo neprekinjenega delovanja. Ko je naša šola, kot prva v pomurju, nastajala, se je istekalo 19. stoletje, oblikovala in razvijala se je skozi viharo 20. in pred kratkim je vstopila v neznano 21. stoletje. Naša vizija je postati najbolj dobra izobraževalna organizacija v regiji, katera nenehno prepoznava potrebe in zahteve družbe po znanju in spretnostih ter se nanje odziva z kakovostnim izobraževanjem v stimulaturnem in prijaznem okolju.

- V katero skupino lastnih imen sodijo imena slovarjev?
- Kaj menite, zakaj je koristno poznati in uporabljati portal Fran?

V naslednji šolski uri preverjamo, primerjamo in komentiramo rešitve posameznih nalog. Kar nekaj časa namenimo razpravi o zadnjem vprašanju na delovnem listu, saj je eden od ciljev te šolske ure tudi ta, da dijaki uzavestijo možnost in koristnost uporabe brezplačnih spletnih slovarjev.

5 ZAKLJUČEK

Šolska ura, zasnovana z uporabo spletnih slovarjev, je za dijake zanimiva in drugačna. Za delo so bolj motivirani, saj jezikovno znanje pridobivajo s pomočjo tehničnih sredstev, s katerimi radi delajo in so del njihovega sveta. Hkrati so bili pri reševanju samostojnejši kot sicer, z delom v parih pa spodbujamo tudi sodelovalno učenje.

Hkrati smo dosegli cilj, da so dijaki ozaveščeni o pomenu in možnostih sprotne rabe spletnih slovarjev in drugih jezikovnih priročnikov za pridobivanje sporazumevalne zmožnosti na ravni rabe jezika in jezikovnega sistema.

Literatura in viri

1. Rozman, T., Kosem, I., Pirih Svetina, N. : Slovarji in učenje slovenščine. Pridobljeno avgusta 2019 na issuu.com/znanstvenazalozbaff/docs/slovar_sodobne_slovenscine
2. Katalog znanja Slovenščina. (2007). Pridobljeno avgusta 2019 na <http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2019/programi/Ssi/KZ-IK/katalog.htm>
3. Štefanič, M.: Vloga e-virov in jezikovnih tehnologij pri pouku slovenskega jezika. Pridobljeno avgusta 2019 na https://www.slov.si/dipl/stefanic_marta.pdf
4. Fran.si. Pridobljeno avgusta 2019.
5. Uporaba portala Fran.si pri pouku slovenščine. Pridobljeno avgusta 2019 na <https://fran.si/Content/Site/files/gradiva/Gradivo-za-ucitelje-Fran.pdf>

6. Otto, A.: Razvoj računalniško vodenih obdelovalnih strojev. Pridobljeno avgusta 2019 na http://www.visjales-mb.org/download/PROGRAMIRANJE_CNC_STROJEV.pdf

IRENA GRAŠIČ ARNUŠ
OŠ KUZMA

IGRA KOT INOVATIVNA METODA ZA POPESTRITEV POUKA

Povzetek

Inovativna in učinkovita metoda za izobraževanje učencev v 1. VIO je igra, ker zbuja pozornost učencev, jih motivira k dejavnosti, na daljši rok prinaša bolj zanimiv, razgiban pouk in trajnejše znanje. Učenci uporabljajo igro kot sredstvo za učenje, še raje, če jo sami izdelajo, še rajši, če jim učitelji pokažemo, da jih lahko izdelajo iz različnih (tudi odpadlih) materialov (les, plastika, papir, tetrapak ...). Izdelava iger je pogosto prepuščena učitelju, nekajkrat na leto pa tudi z učenci izdelamo kakšno igro.

V prispevku je predstavljena uporaba inovativnega pristopa izdelave in uporabe iger, kot pripomoček za popestritev pouka, razvijanje, spodbujanje otrokove ustvarjalnosti in učenja z igro.

Ključne besede: inovativni pristop, EKO, odpadki, učenje z igro, ustvarjalno učenje, zgodnje poučevanje tujega jezika.

THE GAME AS AN INNOVATIVE METHOD TO ENRICH THE LESSONS

Abstract

An innovative and effective method for educating students in the first educational period is game-based teaching. It draws their attention, motivates them, and brings more interesting and diverse lessons.

Students love to use games, it is even better if they produce them by themselves with the teacher's help from different (also waste) materials (wood, plastic, paper, carton ...). Creating games is often left to the teacher, but it is good that we make them together with the students.

The contribution presents the use of an innovative approach to creating and using games, for enriching teaching, developing and promoting the child's creativity and game-based learning.

Keywords: innovative approach, ECO, waste, learning through game, creative learning, early teaching of foreign language.

1 UVOD

Zgodnje poučevanje tujega jezika v 1. VIO poteka v veliki meri z igralnimi dejavnostmi. Igra je pomembna za razvoj otrokove osebnosti, njegovega ustvarjalnega odnosa do življenja in okolja. Med igro se otrok spoznava in potrjuje. Otrokova domišljija se v igri sprosti. Otrok sam narekuje dogajanje v njej, torej v igri uživa. Pomaga mu doživeti samostojnost in se hkrati udeleževati sveta odraslih. Skozi igro izživi svoje napetosti in se pomiri. Igra je za otroka pomembna tudi zato, ker se od ostalih dejavnosti razlikuje predvsem po tem, da je svobodna in spontana, brez zunanje nujnosti, sledi le notranji potrebi. Otroci v igri vidijo stvari, kot jih doživljajo, zato preko igre izvemo, kaj si otrok o določeni stvari misli, kako jo razume, kakšen je njegov odnos do nje; preko igre se nazorno kaže otroška logika. Otrok je v igri čustveno udeležen, in zato pogosto v njej ostaja tudi, če je utrujen (Povzeto po: <http://druzina.ena.com/otroci/pomen-igre-za-razvoj-otrokove-osebnosti.html>, 27. 8. 2019).

2 UVAJANJE ZGODNJEGA POUČEVANJA TUJEGA JEZIKA V OSNOVNE ŠOLE PO SLOVENIJI IN V OŠ KUZMA

V šolskem letu 2014/15 smo na OŠ Kuzma začeli uvajati tuji jezik nemščine v 1. razred devetletke, in sicer kot neobvezni izbirni predmet. Projekt podprt s strani Ministrstva za šolstvo in šport, sedaj na šoli poteka že šesto leto, tako da je prva generacija učencev v tem šolskem letu že že v petem razredu. Od drugega razreda naprej je pouk nemščine kot del rednega programa, ocenjen z opisnimi ocenami, v tretjem razredu pa že s številčnimi ocenami, pa tudi v 1. razredu so učenci pri NIP nemščina opisno ocenjeni. Že dve leti pa tuji jezik nemščino uvajamo tudi v vrtec, in sicer v IV. skupino – med predšolske otroke kot interesno dejavnost.

Otroci srečujejo jezike na različne načine. Že pred vstopom v šolo so v stiku z vrstniki in/ali starejšimi, ki prihajajo iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij, vse več možnosti za izpostavljenost tujim jezikom pa ponujajo tudi mediji, katerih vsebina je predstavljena v najrazličnejših jezikih.

Poučevanje in učenje tujih jezikov že ob vstopu v 1. VIO osnovne šole ponuja učencem model vseživljenjskega jezikovnega učenja, ki ob kasnejšem dodajanju drugega tujega jezika vodi k posameznikovi funkcionalni raznojezičnosti (plurilingvalnosti), enemu izmed pomembnih ciljev na evropski ravni. Odrasli funkcionalni raznojezični uporabnik je namreč zmožen uspešno delovati v eno- in večjezičnih okoljih, sprejemati jezikovne in kulturne razlike ter z večjo kritičnostjo prispevati k bolj demokratični družbi. Danes enojezičnost ni več norma v odprtih družbenih okoljih, saj kažejo rezultati znanstvenih raziskav na številne prednosti govorcev več jezikov pred govorci enega jezika. Prednosti se kažejo tako na osebnem kot tudi na profesionalnem področju, saj so ljudje, ki delujejo v več jezikih, bolj odprti za druge in drugačne, imajo bolj razvito divergentno mišljenje, se v kompleksnih situacijah bolj uspešno osredinjajo na izbrano nalogo, imajo bolj razvite metajezikovne zmožnosti, so bolj zaposljivi, imajo povečane možnosti stika z avtentičnimi viri itn.

Pod tuji jezik v 1., 2., in 3. razredu sta načeloma predvidena angleščina ali nemščina oziroma delovni jeziki Evropske unije (Pridobljeno s:

http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/U_N_nemscina.pdf, 16. 8. 2019).

2.1 POMEN ZGODNJEGA USVAJANJA TUJEGA JEZIKA V 1. VIO

Najnovejše raziskave s področja razvojne psihologije, psiholingvistike, sociolingvistike in jezikoslovja podpirajo uvajanje tujih jezikov v čim zgodnejše otroštvo, ki daje temelj vsem področjem učenja, ki jih določena skupnost prepoznava kot pomembne.

Kakovostno učenje/poučevanje tujih jezikov že od začetka šolanja naprej:

- Izkorišča s starostjo povezane razvojne lastnosti otrok, kot npr. radovednost, željo po učenju, potrebo po sporazumevanju, pripravljenost in sposobnost posnemanja in sposobnost izgovarjanja novih in neznanih glasov;
- omogoča otrokom dodatno dimenzijo pri osebnem razvoju;
- spodbuja pozitiven odnos do tujih jezikov in jezikov nasploh;
- daje otrokom možnost za celostno učenje jezikov;
- ima pozitiven učinek na učenje.

Glede na dostopne raziskave s področja usvajanja tujih jezikov v otroštvu se prednosti zgodnjega starostnega obdobja za učenje tujih jezikov uresničujejo, če:

- Otroci usvajajo jezike v spodbudnem in varnem okolju;
- je zagotovljena kontinuiteta in vertikala učenja ciljnega jezika;
- negujemo otrokovo motivacijo za učenje;
- gre za osmišljeno multisenzorno učenje ob spoznavanju in razvijanju spoštovanja kultur in posameznikov;
- imajo ciljni jeziki v šolskem in družbenem okolju ustrezen status;
- je zagotovljena personalizacija in diferenciacija pouka;
- učitelj spremlja in vrednoti celostni razvoj in napredek posameznega učenca (kognicija, vsebine, sporazumevanje in kultura);
- učitelj zagotavlja spodbudno in učinkovito povratno informacijo, ki vodi k izboljšanju tujejezikovne sporazumevalne zmožnosti;
- je učenec izpostavljen čim bolj spontanemu in avtentičnemu vnosu jezika;
- poteka pouk v kontekstualiziranih in tematskih področjih, ki so vezana na učenčevo bližino;
- so vzpostavljene povezave z drugimi predmetnimi področji in področji širšega življenja (obiski, izmenjave, izpostavljenost tujim jezikom zunaj razreda);
- so didaktična gradiva čim bolj avtentična in ustrezna zanimanjem učencev in njihovim kognitivnim sposobnostim;
- so učitelji ustrezno usposobljeni za poučevanje tujih jezikov v prvem obdobju

(Pridobljeno s:

http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_nemscina.pdf, 16. 8. 2019).

3 SPLOŠNI CILJI PRI ZGODNJEM USVAJANJU TUJEGA JEZIKA V 1. VIO

Učenci pri pouku tujega jezika pridobivajo in razvijajo jezikovno ter nejezikovno znanje, jezikovne, spoznavne, medkulturne in metakognitivne zmožnosti ter ključne kompetence za vseživljenjsko učenje. Vse to učencem omogoča dejavno, uspešno in kritično vključevanje v njihovo osebno, šolsko in družbeno okolje, v nadaljnje šolanje in bodoče poklicno udejstvovanje.

Splošni cilj učenja tujega jezika v prvem obdobju je razvijanje celostne zmožnosti za medkulturno in medjezikovno sporazumevanje. Učenci se usposobijo za vsebinsko in

situaciji ustrezno sporazumevanje ter s tem za možnost vključevanja v vsakdanje življenje in kulturo govorcev ciljnega jezika. Pouk tujega jezika v prvem obdobju ima narekujejo naslednji splošni cilji:

- Senzibilizacija za tuji in hkrati tudi materni/prvi jezik;
- razvijanje učenčevih receptivnih, receptivno-produktivnih in produktivnih jezikovnih zmožnosti/spretnosti;
- razvoj zmožnosti in motivacije za vseživljenjsko jezikovno učenje;
- oblikovanje posameznikove raznojezičnosti in družbene večjezičnosti ter dvig jezikovne zavesti v ožjem pomenu (npr. v družini, v razredu) in v širšem pomenu (npr. dvojezično področje).

Učenci spoznavajo, da jezik, ni le sporočanje sredstvo, temveč je tudi sredstvo mišljenja in jezikovnega zavedanja, opazovanja jezikovne in kulturne različnosti. Pri tem razvijajo naslednje jezikovne cilje:

- Poslušanje in slušno razumevanje: učenci razumejo ustrezna krajša besedna sporočila v tujem jeziku, v znanih kontekstih in situacijah;
- govorno sporočanje in sporazumevanje: učenci se govorno sporazumevajo v okviru svoje (omejene) govorne zmožnosti/spretnosti;
- branje in bralno razumevanje: učenci razvijejo osnovne predopismenjevalne in opismenjevalne zmožnosti/spretnosti v tujem jeziku in osnovne veščine branja ter bralnega razumevanja;
- posredovanje ali mediacija: učenci govorno povzemajo in posredujejo govorna besedila pretežno nebesedno ali s pomočjo prvega jezika;
- pisanje, pisno sporazumevanje in pisno sporočanje: učenci razvijejo osnovne predopismenjevalne in opismenjevalne spretnosti v tujem jeziku oziroma osnovne veščine tvorjenja pisnega jezika;
- učenci prepisejo in zapišejo nekatere besede ter povedi v tujem jeziku.

Zgoraj naštetih cilji so prepleteni, soodvisni in se največkrat razvijajo ter uresničujejo integrirano in v odprtem didaktičnem pristopu. V tujem jeziku s pomočjo opazovanja, primerjanja, sklepanja, razčlenjevanja, urejanja, razvrščanja, z lastnim raziskovanjem in odkrivanjem učenci dosegajo tudi cilje drugih učnih predmetov (Pridobljeno s: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_nemscina.pdf, 16. 8. 2019).

3.1 MEDPREDMETNO POVEZOVANJE TUJEGA JEZIKA NEMŠČINA S ŠPORTOM

Tudi učni predmet šport je treba vključevati tudi v pouk tujega jezika kot način sproščene in celostnega učenja, ki povezuje cilje skoraj vseh predmetov v prvem triletju (UN: 49). Učni načrt za šport med splošnimi cilji navaja zadovoljitev učenčeve prvinske potrebe po gibanju in igri, oblikovanje pozitivnih vedenjskih vzorcev, spodbujanje gibalne ustvarjalnosti, razbremenitev in sprostitvev (UN: 7), kar so tudi cilji tujega jezika, saj je gib(anje) pomemben dejavnik ustvarjalnega ponazarjanja pomena, ki presega meje govora (pri tujem jeziku tako imenovani TPR).

Primeri mogočih povezav s tujim jezikom iz učnega načrta za šport: orientacija v prostoru: naprej, nazaj, gor, dol, posnemanje najrazličnejših predmetov, živali, pojavov in pojmov v naravi (ob glasbeni ali ritmični spremljavi), izražanje svojih občutkov z gibanjem, igre z različnimi žogami, izpeljava orientacijskega pohoda, lahko tudi delno s poslušanjem in branjem navodil v tujem jeziku (UN: 9, 10, 14).

Potreba po gibanju je ena izmed temeljnih razvojnih značilnosti učencev v 1. VIO, zato morajo biti sestavine športa tudi sestavni del učenja tujih jezikov (kot del uvodne motivacije, igre za sprostitev, zaključek).

4 GIBANJE IN IGRA PRI POUKU TUJEGA JEZIKA NEMŠČINE

Jezik in gibanje oziroma igra sta v tesni povezavi že v vsakdanjem življenju, kjer govornico sporočilo pri neposrednem sporočanju vedno podkrepimo z bolj ali manj poudarjeno mimiko in kretnjami. Tega pomena se zavedajo tudi avtorji učnih načrtov za angleščino in nemščino v osnovni šoli, ki poudarjajo skladno uporabo telesa in jezika. Prav tako učni načrti teh dveh jezikov priporočajo uporabo nekaterih dejavnosti ustvarjalnega giba pri pouku, po večini le pantomimo in igro vlog, ki sta tudi že pomembni del dejavnosti, ki jih najdemo v učbenikih za tuji jezik. Ustvarjalni gib pa ponuja mnogo več dejavnosti za učenje tujega jezika, ki jih lahko uporabimo pri urjenju vseh štirih jezikovnih spretnosti (govorjenje, poslušanje, branje in pisanje), vendar o uspešnosti tega pristopa pri urjenju posamezne jezikovne spretnosti v slovenskem prostoru podatkov še nismo zasledili. Dejstvo je, da kinestetično učenje sodi med najbolj učinkovite načine učenja, že dokazujejo raziskave različnih avtorjev (Burns 2011).

Med pomembni dejstvi pa štejemo tudi, da sta gib, igra in jezik v tesni interakciji, ter da dejavnosti z ustvarjalnim gibom ali igro zahtevajo visoko stopnjo ustvarjalnosti, ki je v današnjem svetu skoraj obvezna lastnost posameznika, torej tudi učitelja tujega jezika. Na žalost se ljudje vedno manj gibljemo in postajamo le še pasivni upravitelji različnih naprav. S tem nastaja v nas napetost, ki se z nenehnim sedenjem v šoli le še večja. Učenje z ustvarjalnim gibom pa ponuja učencem zmožnost, da se učijo s svojim primarnim medijem – s telesom, in tako ostajajo glavni akterji dejavnosti in ne le »pasivni upravljavci«.

4.1 RAZLOGI ZA UPORABO GIBA – IGRE PRI UČENJU TUJEGA JEZIKA

Pri celostnih pristopih učenja in poučevanja tujih jezikov ter učenja in poučevanja nasploh, se pojavljajo podobni razlogi za vpeljavo telesa in giba v pouk. Utemeljitev za vključitev telesa in gibanja v pouk tujega jezika, ki se pogosto pojavljajo v literaturi različnih tujih in slovenskih avtorjev:

Povezanost telesa in govora: včasih je zmotno veljalo, da je razvoj jezika izoliran proces, pri katerem gre le za kvantitativno naraščanje besednega zaklada. Kasnejše raziskave razvojnih psihologov pa pričajo o močni povezanosti med govornim in motoričnim razvojem. Tako so vid, sluh, fina in groba motorika pomembni elementi otrokovega jezikovnega razvoja (Zimmer 1993: 79). V vsakdanjem življenju uporabljamo jezik v interakciji s svojim telesom. Poleg glasu in mimike v vsakdanjih in posebnih situacijah sodelujejo še gestika, motorika in telesna drža (Mairose-Parovsky v Schlemminger 2000: 60). Zaradi dejstva, da sta telo in govor tesno povezana, je pri poučevanju tujega jezika smiselno oboje združiti.

Učenci potrebujejo nekaj časa, preden spregovorijo v tujem jeziku: predvsem mlajši, pa tudi starejši učenci potrebujejo čas, da si uredijo vse zaznave, povezane s tujim jezikom v svoj jezikovni sistem, zato pogosto traja nekaj časa, preden spregovorijo v tujem jeziku. Sprva se otroci odzivajo neverbalno, nato pa šele verbalno (sprva enobesedno, tej sledi kombinacija dveh, treh besed, nato pa šele povezava teh v stavke) (Videmšek et al. 2003: 42). Vključevanje gibanja v pouk tujega jezika pa služi premostitvi med sprejemanjem in

tvorjenjem tujega jezika. Tako učitelj lahko spremlja učenčevo razumevanje sporočila preko njegovega gibalnega odziva.

Mlajši učenci nujno potrebujejo gibanje: otroci v prvih letih življenja svet okoli sebe dojemajo predvsem z gibanjem. Tudi učenje v zgodnjem otroškem obdobju je učenje s poskušanjem in gibanjem, saj se tako prilagajajo na svojo okolico, ne pa še toliko z mišljenjem in predstavljanjem, kot v kasnejših življenjskih obdobjih (Zimmer 1993: 12). V zgodnjem otroškem obdobju je govorica telesa, s katero otroci izražajo svoja čustva, glavno izrazno sredstvo in nadomestilo za govorni jezik (ibid.: 77–78). Otrok se tako lahko tudi v prvih razredih osnovne šole uči z uporabo giba na njemu naraven način, saj je gibanje najbolj naraven jezik, ki ga obvladuje že od rojstva. Prav zato so otroci, ko pridejo v osnovno šolo, suvereni v uporabi nebesedne komunikacije in »telesnega jezika« (Griss 1998: 1).

5 UPORABA IGER PRI POUKU NEMŠČINE

Otrokove sposobnosti in osebne lastnosti pa se razvijajo tudi zunaj igre, vendar kljub temu otrok zaradi skromnih telesnih moči in zmožnosti, največ časa prebije v igri. Igra mu daje možnost razumevanja sestavljenih situacij, da se znajde v različnih okoliščinah, pomaga mu pri dojetju prostorskih odnosov in izpopolnjuje otrokovo spoznavanje okolja. Izkušnje, ki jih otrok pridobi v igri, so nujen pogoj za primerjanje, sklepanje in presojanje, razvijajo tudi odgovornost in samostojnost (Umek in Zupančič, 2001). Z izdelavo lastnih iger se pri otrocih razvijata domiselnost in ustvarjalnost.

5.1 PRIMERI IZ PRAKSE – GIBALNE IGRE/IGRE IZ ODPADNIH MATERIALOV

Gibalna igra izhaja iz dejstva, da otrok nujno potrebuje gibanje v igri, ki mu pomaga pri odkrivanju sveta. Je sredstvo, s katerim je mogoča integracija prvih besed tujega jezika pri (predšolski) športu na vseh področjih, tako pri naravnih oblikah gibanja kot tudi pri plesu, smučanju, plavanju idr. Omogoča raznoliko učenje in gibanje, na otroka deluje celostno in mu z množico gibalnih nalog omogoča razvoj v vseh dimenzijah, sposobnostih in znanjih. Sodelovanje in tekmovanje sta stalna spremljevalca gibalnih iger, saj se morajo učenci stalno dogovarjati o pravilih in izvedbi igre, poleg tega pa se znajdejo v situacijah, v katerih se želijo izkazati. Učenci ob igri spontano pridobivajo znanja, ob tem pa sprejemajo in upoštevajo pravila in se učijo zmagovati ter izgubljati (Videmšek et al. 2003: 48–49).

Primeri gibalnih iger:

- Abrakadabra
- izražanje v tujem jeziku – samo z gibanjem/gibanje podkrepljeno z verbalnim izrazom
- minutke za zdravje
- petje in ples
- utrjevanje besedišča
- gibalne igre z elementi formativnega spremljanja
- utrjevanje besedišča/živali iz odpadnih materialov

Primeri iger iz odpadnih materialov:

SPOMIN

Učencem razdelimo prazne bele kartončke v obliki krogov, na katere narišejo različne stvari, po dve enaki, lahko je tudi ena slika in ena beseda ali, da učenci utrjujejo barve,

števila, besedišče ... te nalepimo v zamaške in igra je pripravljena. Sličice so lahko tudi že pripravljene in jih otroci le izrežejo in nalepijo v zamaške.

SESTAVLJANJE BESED

Potrebujemo enobarvne zamaške, alkoholne flomastre in poznavanje črk učencev. Na zamaške lahko nalepimo že pripravljene črke. Vsak igralec žreba iz škatle z zamaški, na katerih so črke, po tri zamaške, to počnemo tako dolgo, dokler ne porabimo vseh zamaškov. Določimo čas, odvisno od stopnje znanja otrok in v tem času poskušamo sestaviti čim več nemških besed.

MUHOLOVEC

Pripravimo kartončke, na katere učenci sami narišejo besedišče ali sličice izrežejo iz revij in jih na kartončke nalepijo (npr. šolske potrebščine, živali, hrana ...). Igro igrajo učenci, ki imajo v roki muholovec. Kartice so razstavljene na mizi. Vsi stojijo okrog mize in učiteljica glasno imenuje eno šolsko potrebščino, npr. »der Bleistift«, tisti, ki prvi najde pravi kartonček, z muholovcem udari po sliki, in tako dobi 1 točko. Če je več muholovcev na enem kartončku, je zmagovalec tisti, ki je ima muholovec prvi na sliki.

IZGOVORJAVA/GLASOVI

Zberemo večje pokrove zamaškov. Vnaprej pripravimo različne besede, ki jih nalepimo na zamaške. Vsaka skupina mora postaviti zamaške v dve skupini, najboljše je glede na dolžino besede (krajše besede 3–4 črke in daljše besede nad 5 črk). Besede morajo izgovarjati, pravilno črkovati in poslušati, če je črkovanje pravilno izvedeno.

NAGLAVNI TRAKOVI

Za igro potrebujemo trši papir, ki je različnih barv. Iz papirja izdelamo naglavne trakove. Na kartončke nalepimo različne športe/poklice/letne čase/piktograme vremena ... Učenec si nadene na glavo trak in izžreba kartico z sličico obravnavane teme. Kartice ne vidi, saj jo drug učenec zatakne v trak, ki ga ima učenec na glavi. Učenec sprašuje, učenci odgovarjajo »ja« ali »nein«. Pri tem morajo ugotoviti kdo/kaj je; ali kaj počne ...

V 1. VIO OŠ pri otroku prevladuje igra, s katero otrok navezuje stike z vrstniki, si ustvarja domišljijo, se uči. S pomočjo domišljajske igre se vživlja v različne igre in vloge. Otroku lahko videno ali poslušano besedilo celostno izrazi besedno ali nebesedno. Z igro izrazi svoje globlje doživetje, ki mu nudi estetski užitek. V tem obdobju je za igro tudi najbolj motiviran, z igro se najbolj spontano uči.

Opisane dejavnosti, ki jih pri pouku uporabljamo, so dober primer prakse, kako lahko pouk popestrimo, ga naredimo zanimivejšega, učenci pa tako obravnavane teme lažje in hitreje usvajajo. Dejavnosti so iz prakse in so preizkušene, pokrivajo vsa predmetna področja. Tako se na spontan, prijazen način in neobremenjeno učenci učijo TJ, obenem jih osveščamo, da razmišljajo okolju prijazno in se učijo, da tudi iz odpadnih materialov, ki jih je veliko, lahko naredimo uporabne stvari, tudi didaktične igre.

6 SKLEP

Zdravo življenje in gibanje ni več moto, ampak je resničnost, ki jo v veliki meri lahko pri otrocih realiziramo z igro. Zdrava pedagogika ni več le alternativa, je resnična in zelena oblika vzgoje in izobraževanja. Z igro otrok navezuje stike z vrstniki, si ustvarja domišljijo,

se uči. S pomočjo domišljajske igre se vživlja v različne igre in vloge, se uči za življenje. Otrok lahko videno ali poslušano besedilo celostno izrazi besedno ali nebesedno. Z igro izrazi svoje globlje doživetje, ki mu nudi estetski užitek. V tem obdobju je za igro tudi najbolj motiviran, z igro se najbolj spontano uči, z igro se giba in s tem skrbi tudi za svoje zdravje.

Opisane dejavnosti, ki jih pri pouku uporabljamo, so dober primer prakse, kako lahko pouk popestrimo, ga naredimo zanimivejšega, učenci pa tako obravnavane teme lažje in hitreje usvajajo. Dejavnosti so iz prakse in so preizkušene, pokrivajo vsa predmetna področja. Tako se na spontan, prijazen način in neobremenjeno učenci učijo TJ, obenem jih osveščamo, da razmišljajo okolju prijazno in se učijo, da tudi iz odpadnih materialov, ki jih je veliko, lahko naredimo uporabne stvari, tudi didaktične igre.

Literatura in viri

1. Burns, T. April 2011. Možgani so kot mišica, ki jo je treba krepiti. Objektiv/Intervjuji. Pridobljeno s <http://dnevnik.si/objektiv/intervjuji/1042436769> (18. 11. 2017).
2. Domijan, E. (ur.) (2010). Pomen igre za razvoj otrokove osebnosti. Pridobljeno s: <http://druzina.ena.com/otroci/pomen-igre-za-razvoj-otrokove-osebnosti.html> (27. 8. 2019).
3. Griss, S. 1998. Minds in Motion: A Kinesthetic Approach to Teaching Elementary Curriculum. Portsmouth : Heinemann.
4. Kovač, P. (2016): Izdelava družabnih didaktičnih iger iz odpadnega materiala z otroki, starimi od 4 do 6 let (Diplomsko delo). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
5. Mairose-Parovsky, A. 2000. Interaktionsspiele und Transkulturalität. V: Schlemminger, G. (ur.). Pädagogische Konzepte für einen ganzheitlichen DaF-Unterricht. Berlin: Cornelsen Verlag: str. 60–71.
6. Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.) (2004). Razvojna psihologija (str. 119–509). Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
7. Učni načrt za tuje jezik v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/Tuji_jezic_v_prvem_VI_obdobju.pdf (16. 8. 2019).
8. Učni načrt za TJ v 2. in 3. razredu OŠ. Pridobljeno s: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_TJ_2_in_3_razred_OS.pdf (16. 8. 2019).
9. Videmšek, M. et al. 2003. Gibalna igra kot sredstvo za seznanjanje s tujim jezikom v zgodnjem otroškem obdobju. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
10. Zimmer, R. 1993. Handbuch der Bewegungserziehung. Didaktisch-methodische Grundlagen und Ideen für die Praxis. Freiburg: Verlag Herder.

BARBARA GRIL
OŠ PREŽIHOVEGA VORANCA JESENICE
RAZREDNIK KOT VZORNIK

Povzetek

Poučevanje učencev zadnje triade osnovne šole je naporen izziv. Učenci doživljajo biološke spremembe in hormonske »pretrese«. V tem obdobju odraščanja razvijejo nov odnos do sveta, spremeni se njihov odnos do vrstnikov in staršev. Ob vsem dogajanju odraščanja, morajo učenci pričeti razmišljati o svoji šolski in tudi življenjski prihodnosti. Že nekaj generacij, kot razredničarka, spremljam to svojevrstno obdobje odraščanja. Učitelji razredniki učencev od 6. do 9. razreda smo učencem vez do ostalih učiteljev, svetovalnih delavcev, vodstva šole in ostalih zaposlenih v šoli. Pri urah oddelčne skupnosti učence spoznavamo ne le kot učence, pač pa kot ljudi, osebe, posameznike. Med razrednikom in »njegovimi« učenci se splete vez zaupanja in sodelovanja. Učitelj razrednik naj bo svojim učencem dober vzornik. Spremlja naj nas misel, ki sem jo zasledila na spletu: »Vpliva dobrega učitelja se ne da izbrisati.«

Ključne besede: učitelj razrednik, učiteljski poklic, vzornik, oddelčna skupnost, aktivno učenje, sodelovanje, trajnostno poučevanje

CLASS TEACHER AS A ROLE MODEL

Abstract

Teaching students of the last three grades in primary school is a tough challenge. The students undergo body transitions and experience hormonal stress. In this particular time of their youth they develop a new view of the world, the relationship with their peers and parents changes. In addition to all the events they experience while growing up, the students must also start thinking about their educational and life goals. I have been a class teacher for quite some years now. During this time, I have watched and studied the behaviour of students in this particular age. We, the class teachers from sixth to ninth grade, are a connection between students and other teachers, social workers, the school leadership and other employees in the school. We get to know students as people and individuals. We form a relationship with trust and collaboration. A class teacher should be a good role model for the students. I would like to share a thought: »The influence of a good teacher can never be erased.«

Keywords: class teacher, teaching profession, role model, active learning, cooperation, sustainable teaching

1 UVOD

Ob prebiranju literature, iz medijev in od staršev slišimo številne lastnosti, ki naj bi jih imel dober učitelj: samozavest in samospoštovanje, smisel za humor, točnost, natančnost, zagnanost, navdušenost, odkritost, čuječnost, marljivost, simpatičnost in empatija. Učitelj naj bo zdrav in energičen, optimističen, demokratičen, človekoljuben, vedno pravičen. Naj bo pozoren, dostopen, kritičen, strpen, naj bo pobudnik in naj dobro poučuje. Imeti mora značaj. Seveda mora biti pameten. Ne pozabimo na njegov prijeten osebni videz in urejenost.

Strokovno znanje ter spretnosti, značajske lastnosti in učiteljev odnos do življenja in dela so nedvomno pomembni elementi pedagoškega poklica. A učitelji niso izjema. Podobno velja za številne druge poklice. Obseg in kompleksnost učiteljskega poklica v 21. stoletju sta velika. Od posameznika težko pričakujemo, da bo razvil vsa potrebna znanja in spretnosti in da bo vsak vsa razvil do enake mere. Kot dobro se kaže vse pogostejše povezovanje učiteljev, izmenjava primerov dobrih praks in udeleževanje na strokovnih usposabljanjih, preko katerih se učitelji učijo od kolegov. Tudi sodelovanje z učiteljskimi kolegi, na manj formalen način pomaga učitelju pri razvoju njegovih spretnosti in kompetenc. Pomembno je sodelovanje, timsko delo ter vzajemna pomoč. Učitelju je v podporo informacijsko komunikacijska tehnologija, ki pa od učitelja zahteva dodatne sposobnosti in znanja. V današnjem času se od učiteljev pričakuje, da niso le prenašalci znanja svojega strokovnega področja. »Učitelji želijo ali morajo pripraviti učence na zapleteno sodobno življenje, v katerem se pričakuje, da bodo učenci aktivni državljani, ki bodo spoštovali raznolikost, bili kritični, ustvarjalni, prilagodljivi itd.« (School Education Gateway, 2015).

Dober učitelj naj bo zgled in vzor svojim učencem. Povzeto po Slovarju slovenskega knjižnega jezika je vzornik kdor je komu, za koga vzor. Vzor je oseba ali stvar z lastnostmi, ki jih kdo odobravajoče sprejema, želi posnemati (biti vzor mladim, mladim; slediti vzoru; posnemati vzore). (SSKJ, s. a.)

Sama vidim vzornika kot osebo, ki nas navdihuje, da si prizadevamo za najboljše. Nas s svojim zgledom spodbuja, da delamo in živimo po svojih najboljših močeh in vidimo v sebi najboljše.

Vzornik je lahko kdorkoli: starš, brat, sestra, prijatelj, znana osebnost ... Je tista oseba v našem življenju, ki lahko vpliva na naš um in srce ter nam spreminja življenje.

2 UČITELJ RAZREDNIK

Učitelj razrednik je po zakonu opredeljen kot tisti, ki vodi delo oddelčnega učiteljskega zbora, analizira vzgojne in učne rezultate oddelka, skrbi za reševanje vzgojnih in učnih problemov posameznih učencev, sodeluje s starši, šolsko svetovalno službo, odloča o vzgojnih ukrepih in opravlja druge naloge v skladu z zakonom. Razrednik je učenčev prvi učitelj, ki ga učenec lahko nagovori in se nanj obrne z vprašanji o počutju in vsakdanjem življenju v razredu in na šoli. Temeljne vloge razrednika so: povezovalna, vzgojna, animatorska, načrtovalska, posredovalna v problemskih situacijah, informativna in administrativna. V okviru vzgojne vloge naj bi učitelj razrednik načrtoval in organiziral situacije, v katerih učenci prevzemajo odgovornost za svoja ravnanja in odločitve, spodbujal razvijanje čuta za sočloveka, razvoj temeljnih človeških vrednot, oblikovanje zrele in samostojne osebnosti, ki ravna po ponotranjenih etičnih načelih (MIZŠ, 2005).

3 KAKO KOT UČITELJ RAZREDNIK BITI VZORNIK SVOJIM UČENCEM?

Učitelj je svojim učencem vzornik, kadar svoje besede podkrepi z dejanji, načinom dela in življenja. Učenci opazijo učiteljevo iskrenost, njegov trud in navdušenje ter iskrico v očeh. Kadar učitelj verjame v svoje delo, se ta iskrica in navdušenje lahko prenese na učence.

Učence na začetku šolskega leta vključim v načrtovanje ur oddelčne skupnosti in ostalih aktivnosti oddelka. Motiviram jih za vsebine povezane z življenjem. V nadaljevanju podajam nekaj primerov vsebin, ki so se v moji praksi izkazale za uspešne.

3.1 MEDNARODNO SODELOVANJE

Vedno več je možnosti mednarodnega sodelovanja šol. Sama sodelujem v projektih eTwinning. eTwinning je skupnost evropskih šol, namenjena vsem pedagoškim delavcem (vzgojiteljem, učiteljem, ravnateljem, knjižničarjem ...) zaposlenim v šolah po Evropi. Spletni portal omogoča povezovanje in sodelovanje v raznolikih projektih. Učiteljem in učencem nudi varno spletno okolje. V okviru projekta se učitelji in učenci povezujejo in sodelujejo prek spletnih učilnic – TwinSpace. To je varen prostor, namenjen izključno sodelujočim v projektu, kjer lahko objavljajo fotografije, videoposnetke, sodelujejo v forumih, videokonferencah ...

S sodelovanjem v mednarodnih projektih učencem pokažemo, da tudi učitelji, ki ne učimo jezikov uporabljamo tuje jezike in komuniciramo z učitelji drugih šol po Evropi. Pri razrednih urah običajno sodelujem v manjših projektih, v katere so vključeni vsi učenci razreda. Učenci spoznajo način tovrstnega projektne delo in se pozneje raje odločijo za sodelovanje v mednarodnih projektih, ki jih izvedem v okviru fizike ali matematike.

Primer: Projekt eTwinning – Evropski dan jezikov

Dejavnost učencev: Učenci v sodelovanju z lokalnim turističnim društvom pridobijo promocijska gradiva o domačem kraju in razglednice domačega kraja. Na razglednice v slovenskem in angleškem jeziku zapišejo na primer: »Radi imamo jezike.« Razglednice opremijo še s poljubnimi prijaznimi zapisi v slovenskem jeziku in v angleškem prevodu. Če želijo, tudi kaj narišejo. V mesecu septembru razglednice po klasični pošti pošljemo na naslove šol, s katerimi sodelujemo v projektu. Na evropski dan jezikov, 26. septembra, pripravimo razstavni pano z razglednicami, ki smo jih prejeli. Učenci z uporabo IKT pripravijo predstavitev za objavo v spletni učilnici TwinSpace.

Cilji: učenci izboljšujejo svoje socialne in komunikacijske veščine; utrjujejo pozitiven odnos do domačega kraja, slovenskega jezika in slovenske kulture; spoznavajo jezikovno in kulturno raznolikost Evrope; razvijajo odnos do jezikov in kultur drugih evropskih narodov; spoznavajo nujnost učenja jezikov za medkulturno razumevanje; uporabljajo IKT za predstavitev svojega končnega razstavnega gradiva (pano z razglednicami).

3.2 VSEBINE TRAJNOSTNEGA RAZVOJA SKOZI IGRO IN ZGLED

Učitelji učence najlažje spodbudimo k razmišljanju o trajnostnem razvoju družbe z lastnimi dejanji in zgledom. A zgledi ne bodo dovolj, če učenci ne poznajo osnovnih načel trajnostnega razvoja. Z učenci cilje trajnostnega razvoja lahko spoznavamo skozi igro.

Primer: Igra pari

Dejavnosti učencev: Na trši papir natisnemo logotipe ciljev trajnostnega razvoja in razlago posameznega cilja. Kartončke razdelimo učencem, ki morajo poiskati ustrezne pare. Vsak

pravilno povezan par pritrđijo na tablo. Ko učenci zberejo vse pare skupaj, pregledamo posamezne cilje.

Cilj: učenci se seznanijo s cilji trajnostnega razvoja.

Primer: Družabna igra rešujemo svet

Dejavnosti učencev: Pripravimo nagradne kartice z opisom dejanj, ki podpirajo cilje trajnostnega razvoja, in kazenske kartice z dejanji, ki so v nasprotju z načeli trajnostnega razvoja. Kazenske in nagradne kartice med seboj pomešamo. Igralna plošča vsebuje prazna polja in polja s cilji trajnostnega razvoja (označena s simboli posameznih ciljev). Potrebujemo še običajno igralno kocko in poljubne igralne figure. Učenci igrajo v skupinah po pet ali šest učencev. Vsak učenec meče kocko in se premika po igralni plošči glede na število pik pri metu kocke. Če učenec pride na polje s simbolom, vzame eno izmed kartic. Prebere vsebino kartice in upošteva zapisano nagrado oziroma kazen. Tekmovalec, ki prvi prečka vsa polja, je zmagovalec. Sotekmovalci mu izberejo nagrado, ki mora biti v skladu s tematiko igre, na primer zmagovalec prejme kozarec čiste vode ali desetkrat globoko vdihne svež zrak ...

Cilj: učenci razmišljajo o dejanjih, ki so, in o dejanjih, ki niso v skladu s cilji trajnostnega razvoja.

Primer: Kako lahko prispevam k boljšemu jutri

Dejavnosti učencev: Učence spodbudimo k razmišljanju, kaj lahko sami naredijo za uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja – nevihta možganov. Ugotovitve zberejo na večjem listu papirja ali tabli. Razmišljanje razširimo na delovanje lokalne skupnosti in podjetja, ki jih učenci poznajo. Zapisane ugotovitve opremijo z risbami.

Cilji: učenci iščejo načine, kako lahko sami (kot posamezniki ali kot šola) uresničujejo cilje trajnostnega razvoja; iščejo primere in se seznanjajo s primeri skrbi za trajnostni razvoj v lokalni skupnosti; iščejo primere v skladu z načeli trajnostnega razvoja v gospodarstvu.

3.3 AKTIVNO POVEZOVANJE Z UPORABO IKT

Učenci vsakodnevno uporabljajo pametne telefone, tablične računalnike in druge »pametne« naprave. Dejstvo je, da te naprave so in bodo del našega življenja. Pomembno je, da učence spodbudimo k njihovi pametni, premišljeni in zmerni uporabi.

Primer: Skupinske dejavnosti z aplikacijo Actionbound

Dejavnosti učencev: Učencem s pomočjo aplikacije Actionbound pripravim naloge in izzive, ki jih aktivno rešujejo v manjših skupinah. Učenci sami, ali po vnaprej določenem ključu, izoblikujejo skupine. Vsaka skupina si izbere ime skupine, lahko določijo vodjo. Naloge so raznolike in od učencev zahtevajo sodelovanje, dogovarjanje ter razdeljevanje vlog in nalog. Tipi nalog, ki jih lahko vključimo so: vprašanja, kvizi, tekmovanja, ustvarjanje fotografij, video posnetkov in zvočnih posnetkov ter iskanje lokacije s pomočjo danih koordinat in GPS sprejemnika. Učenci za reševanje uporabljajo pametni telefon ali tablični računalnik. Naloge si sledijo v naprej določenem zaporedju. Tako vzpodbudimo pričakovanje, kaj sledi in nekaj tekmovalnosti med skupinami. Ne »zmaga« skupina, ki je najhitrejša, pač pa skupina, ki najbolje opravi zastavljene naloge in katere člani so najbolje sodelovali med seboj. Ker cilj aktivnosti ni v tekmovalnosti, moramo poskrbeti, da so naloge

in izzivi zastavljeni na način, ki te ne vzpodbuja preveč. Učitelj prek aplikacije spremlja napredek in uspešnost reševanja nalog vsake skupine.

Cilji: učenci izboljšujejo svoje socialne in komunikacijske veščine; se učijo sodelovanja v skupini ter sodelovalnega reševanja nalog, spopadanja z izzivi; se povezujejo in spoznavajo; se učijo razdeljevanja vlog; razvijajo zdrav odnos do uporabe IKT.

4 ZAKLJUČEK

Za učitelja, ki želi biti vzornik odraščajočim učencem, je nujna pripravljenost za stalno izobraževanje in izpopolnjevanje tako na strokovnem, kot na splošnem, življenjskem področju. Spoprijemati se mora z različnimi izzivi in delati na svoji osebni rasti. To sicer zahteva dodaten čas in energijo, kar pa se vrača z osebnim zadovoljstvom ob vidnih pozitivnih učinkih svojega dela in zavzetosti.

Različni strokovni, poklicni in življenjski interesi učiteljev, ter raznoliki pogledi na svet, so dodana vrednost, ki jo z medsebojnim sodelovanjem in povezovanjem uporabimo v korist uspešnega poučevanja in dela kot razrednik. Raznolikost nas bogati.

Literatura in viri

1. School Education Gateway, 2015. Kakšen učitelj je dober učitelj? [e-članek] Dostopno na: http://www.schooleducationgateway.eu/sl/pub/viewpoints/experts/what_makes_a_good_teacher.htm [17. 9. 2019].
2. Ministrstvo za šolstvo in šport, 2005. Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter v dijaških domovih. [e-knjiga]. Dostopno na: http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2018/programi/media/pdf/smernice/Programske_smernice_za_delo_ouz_in_os.pdf [17. 9. 2019].
3. Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Slovar slovenskega knjižnega jezika. [online] Dostopno na: <https://fran.si/> [16. 9. 2019].

MATEJA HAFNER

OŠ OREHEK KRANJ

MEDGENERACIJSKI PRENOS ZNANJA

Povzetek

V življenju so zelo pomembne izkušnje in znanje, ki ga pridobivamo vsak dan. V šoli si učitelji prizadevamo, da bi si učenci čim več zapomnili in se naučili, zato vpeljujemo v pouk različne metode in oblike dela. Kot primer dobre prakse se je v projektu Teden kulturne dediščine pokazal medgeneracijski prenos znanja in izkušenj, in sicer od starih staršev na vnuke in preko učencev 4. razreda na prvošolce. Tak način učenja spodbuja sodelovanje, medsebojno povezovanje, možnost napredovanja, z vsem naštetim pa se krepi učenčeva samopodoba. Vsi vpleteni se na ta način učijo drug od drugega, kar pomeni, da vsi napredujejo v skladu s svojimi zmožnostmi. Z vključevanjem v različne projekte pridobivamo nova znanja, ki jih lahko uporabimo v vsakdanjem življenju, so dodana vrednost pouku in splošni razgledanosti posameznika.

Ključne besede: Prenos znanja, medpredmetna povezava, ohranjanje dediščine.

TRANSGENERATIONAL TRANSFER OF KNOWLEDGE

Abstract

Experience and knowledge that we acquire on a day to day basis matter a great deal in our lives. Teachers want students to gain as much knowledge as possible in schools and that is why various methods and forms of work are used in lessons. During the Cultural Heritage Week we observed an example of good practice - a transgenerational transfer of knowledge from grandparents to grandchildren, and from Grade 4 to Grade 1 pupils. Such learning encourages cooperation, networking, progression, which all strengthen students' self-image. The participants learn from one another, which means everyone progresses in accordance with their abilities. By taking part in various projects, we gain new knowledge, which can be used in everyday life. In addition, this adds value to our lessons and to the sophistication of an individual.

Keywords: Transfer of knowledge, cross-curricular links, preserving heritage.

1 MEDGENERACIJSKI PRENOS ZNANJA

Prenos znanja med ljudmi igra eno izmed pomembnih vlog pri razvoju in napredku človeštva. Nekatera kompleksna znanja, kot so jezik in kulturne norme, so naučena oziroma pridobljena od starejših ljudi in se prenašajo iz roda v rod. Dejstvo je, da se razmišljanje in potrebe ljudi spreminjajo, posledično tudi zaradi hitrega razvoja tehnologije in modernizacije. Kljub vsemu pa je znanje v vsakdanjem življenju še vedno potrebno, zato vsi stremimo k stalnemu izpopolnjevanju na različnih področjih. Le-ta so odvisna od naše starosti, potreb, želja in namenov, ki jih imamo v življenju ali v danem trenutku. Poleg tega na splošno razgledanost vpliva tudi socialno-ekonomski status in okolje, v katerem oseba živi. Starejše generacije ljudi dajejo večji poudarek osebnemu stiku, medsebojni povezanosti in pomoči, mlajše generacije pa odraščajo v družbi z moderno in napredno tehnologijo. Vse te naprave omogočajo nenehno povezanost z ljudmi – ne le doma, temveč tudi v globalnem okolju. Učenje tujega jezika je postalo povsem normalno, saj imajo otroci vsak dan stik z njim preko televizije, računalnika in računalniških igrvic. Zato je samoumevno, da se v šoli poleg maternega jezika učijo še (vsaj) en tuj jezik, saj je to znanje pomembno za splošno razgledanost kot za rabo na (bodočem) delovnem mestu.

Učimo se drug od drugega, mlajši od starejših in obratno, tako doma kot v šoli. Pri tem se krepí medsebojna povezanost, sodelovanje, navezovanje stikov, ustvarjalnost, spretnost v komuniciranju in nastopanju, krepí se samopodoba in motiviranost pri iskanju rešitev in znanja.

V šoli na različne načine spodbujamo medgeneracijsko povezovanje, druženje in prenos znanja. Učenci 3. triletja berejo in pomagajo pri branju učencem 1. triletja, starejši učenci pomagajo mlajšim pri pisanju domače naloge in pri učenju, spodbujamo jih tudi k skupnem igranju. Nekaj učencev zadnjega triletja se je s profesorico zgodovine pripravilo na samostojno vodenje po mestu Kranju. Tako svoje poznavanje Kranja podajajo različnim starostnim skupinam učencev naše šole in obiskovalcem šole. Prenos znanja poteka tudi, kadar preko šole sodelujemo z različnimi strokovnjaki, ki učencem predajajo svoje znanje in izkušnje.

Če je učno okolje spodbudno, so tudi rezultati boljši in trajnejši, osebe vključene v izobraževanje oziroma podajanje znanja in informacij pa zadovoljne. Zato si v šoli prizadevamo za čim bolj odprto učno okolje. Zavedamo se, da pri učenju niso pomembne zgolj vsebine, ki jih učenci sprejemajo, temveč tudi proces učenja, učne strategije in njihova ustreznost. Učencem želimo zagotoviti kakovostno poučevanje in ustvarjati odprto učno okolje. Kar pomeni, da jih spodbujamo k samostojnosti in odgovornosti, jih usmerjamo, poslušamo, jim svetujemo in razvijamo sposobnost kritičnega mišljenja in presojanja. Dejavnosti učenja skušamo organizirati tako, da jih pripeljejo do zastavljenih ciljev.

2 OHRANJANJE KULTURNE DEDIŠČINE

V vrtcih in šolah zaposleni v redno delo vpletamo teme iz učnega načrta, ki so povezane z ohranjanjem kulturne in naravne dediščine. Osebnostno menim, da bi morali dani temi posvetiti več časa, saj na ta način ohranjamo in krepimo narodno zavest ter pripadnost domovini. Na Osnovni šoli Orehek Kranj smo vključeni v državni projekt Zmagujmo z vrednotami in eden od desetih modulov je tudi modul Tradicija. Ta razvija zavedanje, da tradicija ni vezana le na preteklost, ampak je bistveni del naše sedanjosti in prihodnosti. V okviru tega projekta smo učitelji za učence pripravili različne delavnice z namenom spoznati in raziskovati šege, navade, običaje in slovenske praznike. Poleg vključenosti v omenjeni projekt vsako leto

sodelujemo tudi na Tednu kulturne dediščine. Z izbiro teme, Naša dediščina: kjer preteklost sreča prihodnost, se je Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije pridružil skupni evropski temi in Evropskemu letu kulturne dediščine 2018. Učiteljice, ki poučujemo v 4. razredu, smo se odločile, da bomo temi namenile cel teden. V učnem načrtu smo pregledale vsebine in jih medpredmetno povezale.

Najpomembnejše je, da izhajamo iz domačega okolja, saj je učencem znano in se zato lažje vključijo v potek dela. Učiteljice smo pripravile različne delavnice in aktivnosti, ki so bile prilagojene starosti in sposobnosti učencem. Hkrati je potrebno upoštevati tudi želje in potrebe učencev - kaj bi želeli narediti oziroma novega izvedeti ali raziskati. S tem krepijo medsebojne odnose, razvijajo različne veščine ter pozitiven odnos do kulturne dediščine.

Zavedati se moramo, da je starejših ljudi, ki bi lahko prenašali znanje na mlajše generacije, vedno manj in da gre z njimi v zaton tudi poznavanje dediščine. Na to je opozorila tudi gospa Dušica Kunaver, ena izmed avtoric, ki se ukvarja z zbiranjem in zapisovanjem ljudske dediščine.

Kot za druge države je tudi za Slovenijo značilna multikulturnost, zato je tudi prebivalcem drugih narodnosti v Sloveniji potrebno omogočiti ohranjanje lastne kulture. To upoštevamo tudi v šoli, saj imajo učenci drugih narodnosti možnost predstaviti svoje običaje in navade, kar predstavlja dodano vrednost pouku.

3 PRIMER DOBRE PRAKSE

Učiteljice, ki poučujemo v 4. razredu, smo se odločile, da bomo v tednu kulturne dediščine za učence pripravile projektni teden Preteklost in sedanost se povezujeta. Medpredmetno smo povezale slovenščino, družbo, matematiko ter likovno umetnost. V okviru pouka naj bi učenci dosegli naslednje cilje:

- spoznati preteklost domačega kraja/domače pokrajine skozi življenje ljudi in jo primerjati z današnjim življenjem,
- spoznati naravno in kulturno dediščino domačega kraja/domače pokrajine in razumeti, zakaj moramo skrbeti zanjo,
- pojasniti vzroke in posledice gospodarskih in drugih sprememb skozi preteklost na enem od primerov (npr. načini življenja),
- ovrednotiti pomen ohranjanja kulturne dediščine,
- brati stare recepte in jih primerjati z današnjimi,
- nekaj receptov estetsko in pravilno prepisati,
- narisati stare predmete,
- sestaviti različne besedilne naloge,
- medgeneracijsko prenašati znanje in izkušnje.

Najprej smo z učenci razjasnili pojme dediščina, preteklost in sedanost. Dogovorili smo se, da bomo preteklost povezali s sedanostjo. Skupaj smo naredili načrt za raziskovanje in primerjanje preteklosti in sedanosti. Učenci so v skupinah po štirje na list odgovorili na vprašanja:

- Kaj želimo izvedeti o preteklosti (kaj bomo raziskovali)?
- Kje bomo pridobili informacije?
- Na kakšen način/kako bomo predstavili zbrane informacije?
- Komu jih bomo predstavili?

Sledila je predstavitev njihovih idej, kjer so jih kritično presodili oziroma podali svoje mnenje.

Na vprašanje, kaj želimo izvedeti o preteklosti, so odgovorili, da jih zanima, kaj so včasih jedli, s čim so se prevažali, kako je potekal njihov delovni dan, kako je bilo v šoli pri pouku, kje in kaj so nakupovali ter kako se so zabavali.

Ugotovili so, da bi najlažje pridobili informacije od staršev, starih staršev in starejših krajanov v naselju. Splošne informacije bi lahko dobili tudi v knjižnih in elektronskih virih ter v muzejih in galerijah. Odločili smo se, da bi bilo zanimivo, če bi v šolo povabili stare starše, ki bi predstavili svoje življenjske izkušnje. Hkrati so spoznali, da bi bilo najbolje povabiti nekoga, ki je že precej v letih, saj je bilo pred sto leti življenje popolnoma drugačno kot pred petdesetimi leti ali danes. Poleg tega smo se dogovorili, da bodo zbirali tudi različne stare predmete, knjige in kuharske recepte (zelo so jih zanimale prehranjevalne navade v preteklosti).

V šolo smo povabili gospo Minko Hafner, ki je stara 93 let. Gospa je bila prava zakladnica znanja o življenju in delu ter o navadah in običajih v preteklosti, saj že celo življenje živi na kmetiji. Učenci so se na srečanje dobro pripravili. Odločili so se, da jo bodo intervjuvali, zato so napisali vprašanja, na katera je gospa tudi odgovorila.

Najprej jim je predstavila svoj današnji delovni dan, ki se v marsičem razlikuje od delovnih dni njihovih starih staršev in staršev. Učencem je nato gospa Hafner predstavila svoja otroška leta. Zanimalo jih je, kakšna je bila njena šola, kaj so se učili, koliko ur pouka so imeli, katere interesne dejavnosti so imeli, kako so hodili v šolo, kaj so imeli za malico ali za kosilo. Gospa Hafner jim je povedala, da si ne more predstavljati, kako velik napredek se je zgodil od njenih otroških dni do danes. Včasih so živeli preprosto in skromno, med seboj so bili povezani in so si pomagali, nikamor niso hiteli, prevažali so se s kolesi, če so jih imeli, večinoma so hodili peš. Tudi hrane so imeli manj in ne tako raznolike kot danes. Učenci so bili začudeni, ko so slišali, da ni bilo veliko restavraciji, da so bile trgovine redke, nakupovalnih središčih niso poznali. Kdor je želel kaj kupiti, je moral imeti denar. Le-tega jim je pa na vasi primanjkovalo, zato so kupovali je najnujnejše artikle (npr. sladkor, olje, sol, ...). Za lažjo predstavljenost življenja nekoč jim je gospa pokazala različne fotografije iz osebnega arhiva. Učenci so bili začudeni, da ima tako malo fotografij, saj jih imajo oni veliko več, pa so precej mlajši. Gospa jim je pojasnila, da so bili fotoaparati v času njenega odraščanja zelo redki.

Učenci so jo vprašali, če je bila srečna in vesela, ko je bila njihovih let in če bi zamenjala življenje z njimi. Povedala jim je, da ga ne bi zamenjala, ker so bili včasih bolj povezani med seboj – tako v krogu družine kot s sovaščani in so bolj spoštovali življenjske vrednote. Pogovorili so se tudi o življenjskih veščinah in vrednotah. Ugotovili so, da prihaja do razlik pri upoštevanju le-teh.

Za boljše razumevanje in sledenje pogovoru sem na tablo pisala zanimive informacije, saj je bila primerjava življenja nekoč in danes tako lažja.

Učenci so ugotovili, da je vsak najbolj srečen v času, v katerem živi.

Skozi pogovor so se učenci izvedeli veliko novega in si veliko zapomnili. Tudi gospa se je naučila nekaj besednih izrazov iz njihovega vsakdanjika. Zanimalo jo je, kaj se danes učijo v šoli. Predstavili so ji, kaj se učijo pri posameznih šolskih predmetih. Učence je presenetilo to, da je bilo včasih v šoli več poudarka na lepopisu, ročnih spretnostih in na spoznavanju dela na polju, niso pa pridobili toliko znanja pri matematiki in ostalih predmetih. Niso se mogli načuditi, kako je bilo tudi včasih zabavno in prijetno, kljub temu da niso imeli elektrike in različnih naprav, ki bi jim olajšale delo in popestrile dan.

Pri likovni umetnosti so učenci z barvnimi kredami narisali ognjišče in stare predmete. Pri delu so bili vztrajni in natančni. Za lažjo predstavo so si najprej na fotografijah ogledali različna ognjišča. Stare predmete so si lahko ogledali in jih narisali »v živo«, saj smo v razredu pripravili razstavo.

Projektne teden smo zaključili s pletenjem košaric. V šolo smo povabili gospoda Alojza Porenta, ki zna plesti košare z vrbovih vej. Učence je seznanil z izbiro in pripravo pravega materiala ter s postopkom izdelave košaric. Vsak učenec je dobil svoj material, ki ga je pripravil gospod Porenta, da si je lahko naredil manjšo košarico. Ugotovili so, da je za izdelavo ene večje košare potrebno precej truda. Najprej si je potrebno pripraviti potreben material. Med drugim to pomeni, da narežeš vrbove veje različnih debelin in jih pripraviš za delo, izbereš prave deske za podlago, vanje zvrtaš luknje in si vzameš čas, da košarico izdeláš. Učenci so bili s potekom izdelave zadovoljni in pri izdelavi niso imeli večjih težav. Veseli so bili, da so lahko svojo košarico odnesli domov.

Učenci so v avli šole pripravili razstavo za ostale učence. Razstavili so lesene pletene košarice, estetsko prepisane recepte jedi, ki so jih pripravljali včasih, risbe ognjišč, stare predmete in knjige. Poskrbeli so tudi za računanje, saj so pri matematiki sestavljali besedilne naloge različnih zahtevnostnih stopenj.

Zanimivosti o primerjanju življenja nekoč in danes so predstavili prvošolcem, ko so jih povabili na ogled razstave. Z delom in na novo pridobljenim znanjem in izkušnjami so bili seznanjeni tudi starši in stari starši. Znanje in izkušnje so se medgeneracijsko širile in prenašale tudi doma, kar je bil tudi eden izmed ciljev, ki smo si ga učiteljice zadale.

Učenci so bili za delo motivirani, saj so bili aktivni pri načrtovanju in izvedbi dela, upoštevale so se tudi njihove želje in interesi, vse pa je bilo povezano z domačim okoljem.

4 ZAKLJUČEK

Menim, da je vsakršen prenos znanja pomemben in koristen za vse vpletene. Odrasli in učenci, ki predajajo znanje naprej, povedo, da so s svojim delom zadovoljni, saj naredijo nekaj dobrega zase in za druge. S tem tudi sami napredujejo, saj ko predajajo znanje mlajšim, so korak pred njim, kar krepi njihovo samopodobo in jih spodbuja k napredovanju in izpopolnjevanju. Hkrati pridobivajo življenjske veščine, izkušnje in sposobnosti. Da se tudi odrasli učimo od mlajših, se je potrdilo tudi v našem primeru. Sproščeno vzdušje pa pripomore k boljši komunikaciji, sodelovanju in medsebojnemu povezovanju.

Učitelji se trudimo, da za učence v šoli ustvarjamo spodbudno učno okolje, saj ga doma vsi niso deležni. Poleg tega si prizadevamo, da bi bili učenci samostojni in odgovorni za svoja dejanja, da bi si med seboj pomagali in kritično razmišljali. Stremimo tudi k ozaveščanju, da je potrebno ohranjati naravno in kulturno dediščino, saj s tem izkazujemo čast preteklosti in pripadnost narodu.

Literatura in viri

1. Tradicija. Delovno gradivo za modul. (2015). Ljubljana: Inštitut za etiko in vrednote Jože Trontelj.
2. Učni načrt. Program osnovna šola. Družba [Online]. (2011). Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo. Dosegljivo: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Druzba_obvezni.pdf [29. 6. 2019].

3. Učni načrt. Program osnovna šola. Likovna vzgoja [Online]. (2011). Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo. Dosegljivo: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Likovna_vzgoja_obvezni.pdf [29. 6. 2019].
4. Učni načrt. Program osnovna šola. Matematika [Online]. (2011). Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo. Dosegljivo: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Matematika_obvezni.pdf [29. 6. 2019].
5. Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina [Online]. (2011). Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo. Dosegljivo: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Slovenscina_obvezni.pdf [29. 6. 2019].

SANDRA HANŽIČ

OŠ MALA NEDELJA

CAJONMANIJA

Povzetek

V prispevku bom predstavila sodelovanje v Projektu cajon, kako so učenci cajone sestavili, jih okrasili in nanje igrali.

Ključne besede: cajon, ustvarjanje, medpredmetno povezovanje

CAJONMANIA

Abstract

The article presents participation in the Cajon project, how the pupils built cajones, decorated and played them.

Keywords: cajon, creating, interdisciplinary, cross-curricular teaching

1 UVOD

Učitelji smo ves čas v iskanju in uvajanju novih pedagoških pristopov. Želimo si, da bi bili naši učenci motivirani za delo pri pouku in z veseljem sodelovali tudi pri interesnih dejavnostih v šoli.

Kot učiteljica glasbene umetnosti se vsako šolsko leto trudim, da čim več učencev poje v šolskih pevskih zborih in jim ponudim še dodatno interesno dejavnost, ki jo bodo z veseljem obiskovali. Pri teh urah, ki so vedno ob koncu šolskega dne, stremim k temu, da je vsak učenec aktiven in ustvarjalen, da lahko pokaže svoje močno področje in spozna skupinsko muziciranje ter s tem prilagajanje skupini. Na koncu tega procesa pričakujem izdelek ali boljše rečeno glasbeno točko, s katero se bodo učenci predstavili obiskovalcem šolskih in krajevnih prireditev.

Odličen primer medpredmetnega povezovanja in inovativnega glasbenega ustvarjanja je Projekt cajon, ki ga bom predstavila v nadaljevanju.

2 CAJON

Cajon (izgovori se kahon) v španskem jeziku pomeni škatla ali zaboj. Spada v skupino tolkal in je kvadratne oblike. Na njem se sedi in hkrati igra z rokami, uporabimo pa lahko tudi metlice bobnov. Cajon proizvaja šum, to pomeni, da ne oddaja točno določenega tona.

Cajon izvira iz Peruja v Južni Ameriki. O nastanku cajona obstajata dve teoriji. Prva pravi, da se je cajon razvil iz številnih škatlastih glasbil iz Afrike. Sužnji v Peruju so za igranje uporabljali različne zaboje, škatle in predale. Druga teorija pa govori, da so sužnji cajone uporabljali kot upor proti španski kolonialni prepovedi glasbe afriških priseljencev. Zaradi svoje zunanosti je bil cajon videti kot škatla ali sedež in ne kot glasbilo.

Sužnji so cajon na začetku uporabljali le kot spremljavo plesu, pozneje pa je postal nepogrešljivo glasbilo perujske in tudi kubanske glasbe. V 20. stoletju se je s flamenkom uporaba cajona razširila v Evropo, zlasti v Španijo. Danes je cajon prisoten v različnih okoljih in glasbenih stilih, saj uspešno nadomešča bobne, zlasti v akustičnih zasedbah.

2.1 ZGRADBA CAJONA

Cajon ima obliko kvadrata in je sestavljen iz sprednje, udarne plošče, lesenega ogrodja in mehanizma v notranjosti.

Sprednja, udarna plošča, je narejena iz tankih slojev različnih vrst lesa. Ima podobno funkcijo kot opna bobna, saj z udarjanjem po njej proizvajamo različne zvoke. Na njo igramo z rokami ali z različnimi metlicami bobnov.

Leseno ogrodje ima funkcijo resonančnega telesa. Na zadnji stranici ima resonančno odprtino, ki omogoča pretok zvoka iz notranjosti v okolico. Ogrodje je narejeno iz masivnega lesa.

Mehanizem žic proizvaja značilen oster kovinski zvok cajona in je pritrjen od zadaj na sprednjo ploščo.

2.2 OSNOVNA TEHNIKA IGRANJA NA CAJON

Na cajonu sedimo z razširjenimi nogami, da je sprednji zgornji rob cajona prost za igranje. Skupaj s cajonom se nagnemo malo nazaj, da imamo križni del hrbta raven. Igramo tako, da udarjamo s celotnimi rokami in ne samo iz zapestja. Da ne poškodujemo sprednje plošče pred igranjem odstranimo prstane, zapestnice in ure.

BAS TON igramo tako, da celotno dlan postavimo na sprednjo ploščo, prsti so rahlo razširjeni in iztegnjeni. Udarec izvedemo tako, da zamahnemo s celo roko in udarimo z dlanjo ob sprednjo ploščo. Po udarcu dlani ne pritiskamo ob ploščo, ampak pustimo, da se roka odbije. Ta udarec je glasen in se najpogosteje uporablja.

OPEN TON igramo tako, da iztegnjene prste postavimo na zgornji del plošče, palec je nad zgornjim robom in z njim ne udarjamo. Udarec izvedemo z zamahom s celo roko in udarimo z iztegnjenimi prsti ob sprednjo ploščo. Po udarcu pustimo, da se roka odbije. Ta udarec je srednje glasen.

TIP igramo tako, da na zgornji del plošče postavimo le blazinice prstov. Udarec izvedemo tako, da zamahnemo s celotno roko in ob zgornji del sprednjem plošče udarimo le z blazinicami iztegnjenim prstov. Ob udarcu blazinice pritiskamo ob sprednjo ploščo in tako kontroliramo glasnost udarca. To je tih udarec in se največkrat kombinira z glasnejšimi udarci.

SLAP igramo tako, da roko postavimo na zgornji del plošče, pri čemer tudi členki segajo čez rob, palec pa je na zgornji ploskvi in z njim ne udarjamo. Udarec izvedemo z rahlo pokrčenimi prsti tako, da zamahnemo s celo roko in udarimo naenkrat z dlanjo ob rob in hkrati z blazinicami prstov na sprednjo ploščo. Pustimo, da se roka odbije. To je glasen udarec, najtežji za izvedbo in zahteva več vaje.

Na cajon lahko izvedemo tudi različne efekte z drugačnimi načini igranja:

- izvajanje različnih udarcev na desno ali levo stranico cajona,
- igranje s členki ali pestmi po sprednji plošči,
- igranje s peto noge na stranico cajona,
- igranje z metlicami bobnov,
- tipkanje s prsti,
- igranje z nohti.

3 CAJON V SLOVENIJI

Promotor cajona v Sloveniji je akademski glasbenik tolkalec in profesor tolkal Jaka Strajnar. Študiral je na Akademiji za glasbo v Ljubljani in na Koroškem deželnem konservatoriju v Celovcu. Svoje znanje je izpopolnjeval pri različnih evropskih in svetovno priznanih tolkalcih. Tolkala poučuje na Glasbeni šoli Škofja Loka, vodi tolkalno skupino Otroci ritmov in big band Jazz je kul bend. Deluje tudi v številnih glasbenih zasedbah, kjer uspešno popularizira tolkala in jazz glasbo. Po Sloveniji ter tujini izvaja različne cajon delavnice in seminarje. Je tudi vodja Projekta cajon.

4 PROJEKT CAJON

Cilj Projekta cajon je medpredmetno povezovanje med predmeti tehnike in tehnologije, likovne umetnosti in glasbene umetnosti. Učenci tako cajone pri urah tehnike in tehnologije sestavijo ali izdelajo, pri urah likovne umetnosti jih okrasijo, pri urah glasbene umetnosti pa na njih igrajo. Vodja Projekta cajon je Jaka Strajnar.

5 PROJEKT CAJON NA OŠ MALA NEDELJA

V Projektu cajon smo na OŠ Mala Nedelja sodelovali v šolskem letu 2018/2019. S projektom sem želela poleg medpredmetnega povezovanja in inovativnega glasbenega ustvarjanja učencem omogočiti tudi aktivno in nepozabno glasbeno izkušnjo.

5.1 SESTAVIM, POBARVAM IN IGRAM

Avgusta 2018 smo na OŠ Mala Nedelja potrdili sodelovanje v Projektu cajon. Veliko časa sem razmišljala, s katerimi učenci naj sodelujem v projektu. Odločila sem se za učence 6. razreda, ker so še vedno precej motivirani za delo, po drugi strani pa tudi že dovolj spretni za izdelavo cajonov.

Za izdelavo cajona potrebujemo primeren les, lepilo in mehanizem žic. Ker so vsi potrebni pripomočki včasih težje dobavljivi in lahko tudi precej dragi, smo se odločili za poenostavljeno verzijo. Za namene Projekta cajon so glasbene trgovine pripravile posebne ponudbe nesestavljenih cajonov.

Šola je kupila šest paketov nesestavljenih cajonov. Paket je vseboval vse za sestavo cajona: sprednjo/udarno ploščo, vse stranice, dodatne letvice, mehanizem žic, lepilo za les, vijake, vezne trakove, brusilni papir, gumijaste nogice in načrt izdelave. Za izdelavo smo potrebovali le še kladivo, ravnilo, svinčnik in izvijač ter nekaj vztrajnosti in natančnosti. Izdelali oz. sestavili smo cajone dimenzije 45 x 30 x 30 cm.

Z učenci smo se pri interesni dejavnosti srečevali enkrat tedensko eno šolsko uro. Ker se zaradi natrpanega urnika nismo mogli srečevati pogosteje ali bolj strnjeno, je sestavljanje cajonov trajalo kar nekaj časa. Kljub temu, da smo natančno prebrali navodila za sestavljanje cajonov in si ogledali posnetke na spletu, smo imeli na začetku nekaj težav. Ker gre za projekt medpredmetnega povezovanja, smo za pomoč prosili učitelja tehnike. Z njegovo pomočjo smo cajone hitreje sestavili. Ko so bili cajoni sestavljeni, smo naredili skice, kako bi jih okrasili oz. pobarvali. Učenci so imeli precej različnih idej in skupaj smo izbrali motive, ki so jim bili najbolj všeč. Odločili smo se za motiv vesolja, Miki miška, mačjih tačk, odtisov dlani, glasbenih znakov in slovenske zastave. O motivih in tehnikah slikanja smo se posvetovali tudi z učiteljico likovne umetnosti. Cajone smo pobarvali s tempera barvami, lahko bi jih tudi z barvicami, flomastri, vodenimi barvami ali spreji. Meseca novembra so bili cajoni sestavljeni in pobarvani. Končno je napočil čas za učenje igranja na njih.

Ker sem se tudi sama prvič srečala s cajoni, sem se morala najprej jaz sama naučiti igranja na njih. Igranje na cajon ni preveč zahtevno in ne zahteva tolkalnega predznanja. Učila sem se s pomočjo knjig Jake Strajnarja in posnetkov na YouTubeu.

Učenci so osnovne udarce igranja na cajon, bas ton, open ton in tip, hitro osvojili. Ker jim sama tehnika igranja na cajon ni predstavljala velikih težav, smo hitro prešli na usvajanje različnih ritmov. Za začetek smo izbrali učencem priljubljeno popularno pesem in se dogovorili, da jo bomo ritmično spremljali. Najprej smo pesem večkrat poslušali, jo analizirali in ugotavljali, iz koliko delov je sestavljena. Pesem je bila sestavljena iz štirih različnih delov, zato smo ustvarili štiri različne ritmične spremljave, ki so se karakterno ujemale z glasbo. Ker ni bilo dovolj cajonov za vse učence, smo dodali tudi lastna in ritmična glasbila. Pridno smo vadili in decembra prvič nastopali. Poslušalci so bili navdušeni in učenci so dobili še večjo motivacijo za delo.

5.2 USTVARJANJE SKLADBE MOJ RITEM – TVOJ RITEM

Ustvarjalnost, sodelovanje, kritično mišljenje in reševanje problemov so ključne kompetence 21. stoletja. Ustvarjalnost najpogosteje povezujemo s področjem umetnosti in res je, da je ustvarjanje ena najpomembnejših glasbenih dejavnosti, ob poslušanju in izvajanju.

Pri Projektu cajon so učenci najprej ustvarjali ritmično spremljavo že poznane popularne pesmi, v nadaljevanju pa so ustvarili čisto svojo skladbo. Pri tem so morali sodelovati in delovati kot skupina, misliti kritično in reševati sprti nastale probleme.

Pri ustvarjanju so bili aktivni vsi učenci. Najprej smo naredili nekakšno nevihto možganov, ko je vsak učenec zaigral ritem, ki ga je sam ustvaril. Nato smo skupaj izbrali ritme, ki so se nam zdeli najbolj zanimivi in jih je večina učencev lahko zaigrala brez večjih težav. Tako smo ustvarili našo skladbo, ki smo ji dali naslov Moj ritem – tvoj ritem. Ker je v skupini sodelovalo dvanajst učencev, cajonov pa smo imeli samo šest, smo dodali še bobne, palčke in ropotulje. Učenci so svojo skladbo dobro interpretirali, jo z veseljem izvajali in bili ponosni nase, da jim je uspelo izpeljati projekt.

5.3 ZAKLJUČEK PROJEKTA

V sredo, 17. aprila 2019, smo se udeležili zaključnega srečanja šol, ki so sodelovale v Projektu cajon. Srečanja na OŠ Cvetka Golarja Škofja Loka se je udeležilo 14 šol iz cele Slovenije. Na srečanju smo skupine predstavile svoje glasbeno ustvarjanje s cajoni. Naša skupina, poimenovali smo se Prleki, se je predstavila z avtorsko skladbo Moj ritem – tvoj ritem.

Na srečanju so izbrali tudi najbolj izvirno okrašene cajone. Sodelujoči učenci pa so najbolj uživali v izvedbi skupinske skladbe, ki je nastala prav za to srečanje. Skupaj so zaigrali vsi nastopajoči, to je bilo približno 190 učencev. Igrati v tako številčni zasedbi je prav posebno doživetje.

6 ZAKLJUČEK

Iskanje vedno novih projektov je postalo moj izziv, zato želim vsako šolsko leto učencem ponuditi aktivnost, kjer bodo razvijali svoje talente in se naučili sodelovanja v skupini. Tako smo v preteklosti izvedli prvi muzikal pri Mali Nedelji, učencem približali Orffova glasbila in sodelovali v Projektu cajon. Seveda je bilo aktivnosti še več, izpostavila sem samo najvidnejše.

Trudim se, da so učenci čim bolj aktivni in ustvarjalni, zato je v glasbeni učilnici večkrat slišati »ustvarjalni nemir«. Ampak samo tako, z lastno izkušnjo, učenci razvijajo svojo ustvarjalnost in pri tem še uživajo.

Literatura in viri

1. Strajnar, J., 2016. Cajon: slovenska šola cajona: osnove, tehnika igranja, ritmi z glasbenimi predlogi, uporaba shakerja, metlic, rodsev, video posnetki vseh vaj in ritmov. 3. izdaja. Škofja Loka: Strajnar Publishing.
2. Strajnar, J., 2017. The cajon world: 16 compositions for two or more cajon players. 3. izdaja. Škofja Loka: Strajnar Publishing.

NEVA HARC
OSNOVNA ŠOLA BELTINCI

UČENJE IN DOBRO POČUTJE V UČILNICI NA PROSTEM

Povzetek

Popestritev vsakdanjega ritma učenja in dela na šoli je mogoča z uporabo neformalnih oblik učenja in posredovanjem uporabnih znanj učencem. Področje okoljskih dejavnosti učencem ponuja možnosti za aktivacijo in regeneracijo, torej fizično dejavnost in sproščanje. Dobro počutje učencev vpliva na razvoj praktičnih izkušenj in vznik ustvarjalnosti, krepitev socialnih kompetenc, medsebojnih odnosov ter prostovoljstva. Možnost izbire in interdisciplinarno povezovanje pa jih prepričata, da se ne le učijo, temveč predvsem igrajo in družijo. Šolski zeliščni vrtiček in sedežna garnitura iz palet sta popestritev šolske okolice in zanimiv učni poligon, kjer učenci spoznavajo zelišča, procese v naravi ter se mrežijo in družijo v učilnici na prostem.

Ključne besede: počutje, narava, učilnica na prostem, projekt Popestrimo šolo, uporabno znanje, praktične izkušnje

LEARNING AND ENJOYING TIME IN AN OUTDOOR CLASSROOM

Abstract

We can diversify a daily school rhythm of learning and work with a use of informal teaching methods. Environmental themes enable the students to be active and relaxed at the same time. A relaxing atmosphere has a positive effect on development of practical experience and creativity, the enhancement of social competences, peer relationships and volunteering. A possibility of choice and interdisciplinary connections convince the students that they are not only learning, but also having fun. A school herb garden and wooden armchairs present a nice diversification of the school's surroundings and an interesting learning ground for learning about herbs, different processes in the nature and for socializing with others.

Keywords: feeling, nature, outdoor classroom, project Popestrimo šolo, useful knowledge, practical experience

1 UČENJE KOT ZAHTEVNO DELO ALI DOBRO POČUTJE?

Tako v slovenskem kot v širšem evropskem prostoru se v javnem življenju in znotraj šolstva že nekaj časa pojavlja trditev, da se zahtevno delo in dobro počutje v šoli izključujeta. To nasprotje se karikira s polarizirajočimi gesli, kot na primer »v šoli smo zato, da se učimo, ne zato, da se imamo fajn«. Zora Rutar Ilc opozarja, da je takšno črno-belo slikanje precej poenostavljeno. Dokazano je namreč, da učenci lažje opravljajo zahtevno miselno delo in se učinkoviteje učijo ravno takrat, ko se pri tem dobro počutijo. Pri tem pa tovrstnega počutja »ne kaže razumeti kot pasivnost, lenobnost ali podpiranje čutnega ugodja«, saj dobro počutje pri učnem procesu »utemeljujemo na osmišljenosti znanja in učnih izkušenj, čustveni angažiranosti in kakovostnih odnosih med učenci in učitelji ter posledično dobri socialni klimi, kar vse podpira zahtevno miselno delo in učinkovito učenje« (vir: <https://www.delo.si/sobotna/v-soli-smo-zato-da-se-ucimo-in-da-se-imamo-fajn.html>). Za učinkovito učenje je namreč ključno, da učence vsebina pritegne. Učni izkušnji morajo pripisati pomen oz. povezanost z življenjem in v procesu učenja ob učiteljevi podpori razvijati različne zmožnosti.

Spoznanja kognitivne znanosti in nevroznanosti kažejo, da je v zvezi z učinkovitim učenjem pomembno tudi to, da učitelj upošteva zmogljivosti učencev oz. njihovih kognitivnih zmožnosti. Učencem mora omogočiti dovolj priložnosti za aktivacijo in regeneracijo, med drugim z vključevanjem fizične dejavnosti in sproščanja. Poleg telesnih dejavnosti na proces pomnjenja pomembno vplivajo tudi osebni odnos do učnih vsebin, možnost izbiranja in socialne interakcije oz. medsebojni odnosi. Zelo pomembno je tudi interdisciplinarno povezovanje, torej »žlahtnjenje« in nadgradnja različnih disciplin. V življenju so problemi praviloma interdisciplinarni, zato sta nadvse pomembna vidika osmišljanja in uporabnosti. Vsekakor pa ne gre zanemariti tudi vidika nagrade, ki pa ni vedno le občutek osebnega zadovoljstva in veselja zaradi doseženega (ibid.).

Povsem logično in razumljivo je, da se najbolj učinkovito učimo takrat, ko nas tematika zanima, nagovori, poteši našo radovednost. Je pa tudi nasprotno: učenje pod stresom in v strahu je manj učinkovito. Učenje zavirajo tudi odpor, občutek prevelike obremenjenosti ali pa obratno – občutek dolgočasia in nesmisla. Takšna občutja in stanja zavirajo oz. krnijo učenje in pomembno vplivajo na učenčeve dosežke. Vplivajo lahko celo na njegovo psihofizično stanje in kakovost življenja. Pomembno vlogo pri povezanosti učenja oz. spoznavanja s čustvi ima tudi učenje s socialno interakcijo ali t. i. sodelovalno učenje.

2 SODOBNA ŠOLA KOT ŠOLA NASMEJANIH UČENCEV, UČITELJEV IN STARŠEV

Šola 21. stoletja naj bi v idealnem, skorajda utopičnem primeru vključevala učenca z zanimivimi zamislimi, ki se trudi, išče izzive in tako soustvarja pouk. »Znam, razumem, naredim, uporabim«, je geslo, ki strnjeno ponazarja to miselnost. Medtem pa naj bi bil učitelj tisti, ki skrbi, da učenci gradijo svoje znanje na razumevanju in izkušnjah. Pri tem vključuje vse učence in jim omogoča sooblikovanje učnega procesa. Učencem prisluhne in jih sliši ter se zavzema za partnerski odnos z njimi, tudi tako, da omogoča medvrstniško sodelovanje. Pri vsem tem pa mora poskrbeti, da se tudi sam dobro počuti, se uči in profesionalno raste (v: Vzgoja in izobraževanje, letnik L, št. 2/3, 2019).

Kakšen pristop k delu je torej najbolje ubrati oz. kaj pravzaprav sploh deluje pri današnjih učencih, za katere vemo, da niso (vsi) kot zgoraj navedeno? Kot »izhod« ali zgolj v ogib zavajajoči opoziciji med permisivnim in avtoritarnim pristopom se je pojavila (in uveljavila) tretja pot. »Kot najbolj zdrav in konstruktiven se kaže t. i. avtoritetni pristop, naravnani k

spodbujanju prosocialnosti, sodelovanja in vzajemnega upoštevanja. Učitelj v tem pristopu zastopa avtoriteto s kombinacijo odločnosti in spodbudnosti, predvsem pa z vključevanjem učencev v proces in dogovore, s spodbujanjem njihove dejavne vloge in odgovornosti ter s spodbujanjem čim več različnih oblik sodelovanja« (Rutar Ilc v viru: <https://www.delo.si/sobotna/v-soli-smo-zato-da-se-ucimo-in-da-se-imamo-fajn.html>).

Učenci tako postajajo odgovornejši, naravnajo se na iskanje rešitev, argumentirano razpravo in konstruktivno prispevanje k skupini. S tem pa se poleg celovite učne zavzetosti krepi tudi empatija in solidarnost, vzgojni prvini, ki ju v šoli ni mogoče zaukazati ali izsiliti, ampak se lahko porodita le iz takšnega učnega okolja, ki ju spodbuja.

2.1 PROJEKT POPESTRIMO ŠOLO (POŠ)

Zadnja leta so različni nacionalni in evropski projekti v sodobni šoli stalnica, saj ne le bogatijo klasičen pouk, temveč tudi krepijo aktivno vlogo učencev in jih spodbujajo k odkrivanju in ustvarjanju lastnega znanja. Učitelj nastopa v vlogi mentorja, spodbujevalca oz. usmerjevalca, pri tem pa uporablja različne metode in oblike dela. Prednost tovrstnih projektov je zagotovo tudi v tem, da spretno vključujejo zunanje sodelujoče, učenci pa pridobivajo znanja in spretnosti tudi s področij, ki jih šolski kurikulum ne zajema. Eden izmed takšnih je projekt Popestrimo šolo 2016–2021 (v nadaljevanju POŠ), ki se je v mesecu novembru 2016 pričel izvajati tudi na OŠ Beltinci. Izvedbo financirata Evropska unija, in sicer iz Evropskega socialnega sklada, v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020, ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (Javni razpis za izbor operacij »Popestrimo šolo 2016–2021 – Izobraževanje strokovnih delavcev za krepitev kompetenc šolajočih«, 2016). Projekt POŠ je na OŠ Beltinci zasnovan kot načrtno izvajanje individualne in skupinske učne pomoči učencem s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, delo z nadarjenimi učenci in z učenci Romi. V njegovem okviru se odvijajo individualne in skupinske dejavnosti, ki naj bi popestrile vsakdanji ritem učenja in dela na šoli. Namenjene so učencem od 1. do 9. razreda, potekajo pa pred, (deloma) med in po pouku, občasno ob sobotah ter v šolskih počitnicah. Vključitev v vsebine je na podlagi izkazanega interesa za vse učence brezplačna; prijavnice na posamezne (popoldanske oz. izvenšolske) aktivnosti se vročajo sproti. Nekatere so načrtovane in potekajo skozi celotno šolsko leto, druge delavnice so sicer vnaprej predvidene vendar enkratne, do nekaterih pa pridemo spontano oz. ob upoštevanju želja učencev, aktivneje vključenih v projekt, in v skladu z dogovorom z odgovorno osebo, torej ravnateljico. Projektne aktivnosti so sproti ustno in pisno napovedane učencem ter predstavljene na šolski spletni strani.

Dejavnosti, predstavljene v nadaljevanju prispevka, so del imenovanega projekta na OŠ Beltinci.

3 UČILNICA NA PROSTEM IN STIK Z NARAVO

Dandanes učenci večino svojega (prostega) časa preživijo v notranjih prostorih, z vse manj neposrednega stika z naravo. Priklopljeni na elektronske naprave izgubijo povezavo s svetom, ki jih obdaja. Premalo so fizično aktivni in se nasploh premalo gibajo. Zaradi modernega, sedečega načina življenja se učenje skozi izkušnje in to zunaj štirih sten učilnice zdi dobrodošla popestritev in poživitev. Površine, ki obdajajo šolo, so najbolj dostopne in ponujajo odlične priložnosti za neformalne oblike učenja. Naša t. i. letna učilnica je celo samostojna hiška, delno pokrita s streho ter s postavljenimi mizami in klopki. Ni le

podaljšek šolske učilnice, temveč je mnogo več, saj v toplejših mesecih predstavlja glavnino našega učenja, dela in druženja na prostem.

Učenje na prostem prinaša številne prednosti in ugodnosti za učence. Eva Šebjanič namreč ugotavlja, da so učenci, ki preživijo več časa v naravi, mirnejši v učilnicah in imajo boljšo koncentracijo. Tovrstno učenje namreč spodbuja opazovanje, vzbuja radovednost, željo po raziskovanju in odkrivanju nečesa novega. Izboljšuje celo imunski sistem in krepi odpornost; učenci so tako manj bolni in imajo manj stresnega hormona. Poleg izboljšanja fizičnega in mentalnega stanja ure na prostem povečujejo koordinacijo, ročne spretnosti, omogočajo socialni razvoj, povečujejo skrb in odgovornost za okolje ter omogočajo medpredmetno povezovanje (2018, 13–15). Učenje in delo na prostem omejuje zgolj urnik oz. čas, saj šolska ura traja le petinštirideset minut, ki pa v naravi izjemno hitro minejo. Problematične znajo biti tudi vremenske razmere, ki kljub toplim oblačilom in primerni obutvi polovico šolskega leta niso najbolj prijazne. Prezreti pa ne gre niti materialne podpore vodstva šole oz. morebitnih donatorjev in moralne oz. strokovne podpore tudi s strani posameznih učiteljev.

3.1 ŠOLSKI ZELIŠČNI VRTIČEK

Kako razumeti in čutiti pomen narave, varstva okolja in medsebojnega sodelovanja, če je stika med učenci in naravo vse manj? Vrt je že od nekdaj pomemben življenjski prostor, saj človeka povezuje z naravo. Šolski vrt je koristen in učinkovit način uporabe šolskega dvorišča in prava učilnica na prostem, v naravi, ki se bistveno razlikuje od učilnice med štirimi stenami. Učencem omogoča neposreden stik z naravo, spoznavanje rastlin in njihovo uporabo. Tako lahko zadosti potrebam po izkušenjskem učenju, predstavlja pa tudi interdisciplinarni pristop več predmetov: naravoslovja, tehnike, gospodinjstva, športne vzgoje in umetnosti. Z vrtno lahko dosežemo več izobraževalnih ciljev, vključno z vzgajanjem učencev za odgovornost do okolja, rastlin, živali in vplivanjem na zdrav način življenja (vir: <https://ekosola.si/>). Še več – šolski vrt je enostaven, estetski, pripomore h kompleksnosti šolskih površin in je sam po sebi uporaben vzgojno-izobraževalni pristop. Je dostopen, cenovno ugoden, spodbuja gibanje in zdravo prehranjevanje. Po mnenju Eve Šebjanič šolski vrt prinaša prednosti na fizičnem, vedenjskem in socialnem področju razvoja učencev (2018, 9–10).

Na naši šoli je bila že nekaj časa prisotna misel o vnovični postavitvi vrta in v okviru projekta POŠ je oživela. Šola se je prijavila na natečaj »Zavihajmo rokave – za lepšo šolo«, ki ga organizira Merkur trgovina, d. o. o. Ta je slovenskim osnovnim šolam postavila izziv ter s pomočjo donacij okrepila skrb in spodbudila k ureditvi šole oz. šolske okolice. S projektom želijo učence opogumiti, da zaupajo svojemu ustvarjalnemu duhu, prebudijo mojstra v sebi in na ta način polepšajo okolje, v katerem nabirajo znanje in izkušnje (vir: <http://www.zalepsosolo.si/>). Spomladi 2018 smo bili na natečaju prvič uspešni tudi mi.

Pred samim začetkom vrtnarskega projekta smo izbrali prostor zraven že obstoječe letne učilnice. Zamislili smo si kvadratno gredico, ki se sorazmerno zmanjšuje in dviguje, tako da se približuje izgledu visoke grede. Zelene dimenzije lesa, ki smo ga ustrezno zaščitili in pobarvali, smo spojili v leseno ogrodje, ki smo ga obložili s folijo, vanj pa nasuli zemljo. Ker vemo, da brez pravega načrta ni nič, smo seveda naredili tudi zasaditveni načrt. Pridno smo raziskali vse o rastlinah, ki smo jih nameravali posaditi. Posejali oz. posadili smo naslednje začimbnice, zeliščnice in dišavnice: peteršilj, drobnjak, baziliko, rožmarin, origano, timijan, majaron, meto, meliso, žajbelj, baldrijan, ameriški slamnik, pegasti badelj, netresk, ognjič,

kamilico in sivko. Izdelali smo tudi tablice s poimenovanji in jih skrbno namestili ob rastlinah. Tako zdaj ponosno opazujemo njihovo rast in se veselimo pobiranja »pridelka«, ki ga dojemamo kot nagrado. Omislili smo si tudi t. i. zeleno počitniško dežurstvo, saj je rastline vseskozi potrebno negovati, zlasti zalivati. Želimo si namreč, da bi bil naš vrtiček še dolgo zdrav in vitalen ter nam služil za učenje oz. pridobivanje novih znanj, kot sprostitevni kotiček ali zgolj olepšava šolske okolice.

Sprotno delo na šolskem vrtičku sicer poteka večkrat tedensko. Pri vrtnarjenju učenci pridobivajo znanje o rastlinah in delu na zemlji, ki ga z veseljem prenašajo tudi na sovrstnike in mlajše učence. Učijo se pravilne in varne uporabe vrtnega orodja, sajenja semen in sadik ter spoznajo ekološko pridelavo. Razvijajo praktične spretnosti in veščine ter delovne navade, ki jim bodo koristile pozneje v življenju. Fizično delo predstavlja dobrodošlo obliko telesne aktivnosti, gibanje na svežem zraku pa način sprostitve, kakovostnega preživljanja (prostega) časa ter možnost mreženja in druženja. Vrtiček učencem omogoča tudi neposreden stik z naravo in zemljo ter krepi zavedanje, da delo obrodi oprijemljive rezultate, torej sadove oz. plodove, ki jih lahko zaužijemo ali predelamo in shranimo. Ob tem je pomembno spoznanje, da je v vsako stvar potrebno vložiti energijo in trud, da zraste oz. obrodi sadove. Tako se učenci naučijo tudi skrbi in prevzemanja odgovornosti za (ne)uspeh ter razvijejo občutek odgovornosti do okolja. Ker pa je vrt živi sistem, ki se nenehno spreminja, že kujemo nove ideje, s katerimi bi ga lahko popestrili oz. razširili in v aktivnosti vključili še več učencev.

3.2 NARAVNA KOZMETIKA

Pridelke oz. zelišča z veseljem uporabimo pri različnih krožkih in drugih dejavnostih. Delavnice spoznavanja zelišč in izdelave naravne kozmetike so vedno dobro obiskane. Z dekleti tako izdelamo dišeča mazila za ustnice, kakavove masažne ploščice, kamilična in ognjičeva mazila. Družimo se ob skodelici zeliščnega čaja iz zeli s šolskega vrtička. Skupaj z mladimi kemiki smo se celo lotili precej zahtevne izdelave naravnega trdega mila.

Vsako leto znova učence pritegne tudi delavnica poslikave telesa s kano. V sodelovanju z Etnobotaniko se dotaknemo izvora kane in njenih zdravilnih oz. terapevtskih učinkih na telo in duha. S kaninim barvilom ali lavsonom si lahko poleg las, kar imenujemo kaniranje, pobarvamo celo nohte, moški brade in ustvarimočasne poslikave telesa oz. tatuje. Seznanimo se tudi z drugimi rastlinskimi barvili, kot so indigo, hibiskus, sena in amla, ki z medsebojnim mešanjem doprinesejo k številnim naravnim barvnim odtenkom. V praktičnem delu delavnice poprimemo za kornetke, napolnjene s kano, pomešano z vodo, sokom limone in eteričnimi olji. Že po nekaj negotovih potezah po papirju se pogumno lotimo svojih rok, zapestij, podlakti itd. Vsakič nastanejo izjemni rdeče-rjavi vzorci, ki jih utrdimo z limono in sladkorjem ter nas krasijo naslednjih nekaj tednov.

3.3 SEDEŽNA GARNITURA IZ PALET

Tudi v začetku leta 2019 smo se prijavi na že imenovani Merkurjev natečaj in bili na njem ponovno uspešni. Pred garderobami predmetne stopnje smo našli prostor, ki smo ga želeli urediti, prenoviti oz. izboljšati. Zamislili smo si namreč kotiček na prostem, vendar vseeno zaščiten pred dežjem in drugimi vremenskimi vplivi. Kotiček, ki bi služil mreženju, druženju in sprostitvi učencev pred oz. po pouku, morda pa tudi prispeval k njihovi ustvarjalnosti. Sedežna garnitura iz palet, ki bi jo seveda sestavili sami, se je zdela dobra ideja. Izbrani material smo prevzeli v Merkurju v Murski Soboti in pridno zavihali rokave. Delo smo skrbno

načrtovali, zato ni šlo brez natančnih meritev in vizualnih umestitev v prostor. Dekleta so v zelena lončka posadila izbrani trajnici, medtem ko so fantje pričeli z ročnim in strojnim brušenjem palet. Nato smo nanесли zaščito pred lesnimi škodljivci in se lotili nanašanja barve. Vmes smo ugotovili, da rabimo vsaj še tretjino materiala, posledično pa nam je zmanjkalo tudi barve za les. Ravnateljica nam je prijazno prisluhnila in omogočila nemoteno nadaljevanje z delom. Zaradi slabih vremenskih pogojev je projekt v mesecu maju malce stagniral, čeprav so se fantje tudi v dežju posvetili delu v prostoru letne učilnice. Do predvidenega datuma je namreč moral biti projekt dokončan. In je tudi bil. Vsem učencem, uporabnikom sedežne garniture, smo le še zaželeli obilo užitkov, v upanju, da bo ta še dolgo v dobrem stanju, služila svojemu namenu.

3.4 ŽIVALOVARSTVENI KROŽEK

Vsebine krožka, v katerega se v šolskem letu 2019/2020 prvič vključujejo učenci 4. razreda, so namenjene spoznavanju in varovanju živali ter vseh živih bitij. V sodelovanju z Društvom za zaščito živali Pomurja smo se odločili, da bo letošnja krovna tema »Od boksa in verige do družine« (vir: <http://dzzpomurja.si/>). Vsebine so namenjene spoznavanju, ozaveščanju in izmenjavi izkušenj, vse z namenom spremembe stališča – sprejemanja, skrbnega ravnanja in dojemanja pravic živali. Pri dejavnosti se lotevamo primerne skrbi za (male) živali in se učimo prepoznave »živalske govorice«. Izmenjujemo si izkušnje s terena in se pogovarjamo o pomembnosti prepoznave zanemarjenih in zlorabljenih živali ter pravočasnega in pravilnega ukrepanja. Dotaknemo se zlasti mačk in psov, najpopularnejših človeških spremljevalcev. Pogovorimo se o živalih v boksih in na verigah, vzgoji in prevzgoji psov, psih vodnikov in družabnikov varovancev domov starejših. Spregovorimo o kozmetičnih in drugih testiranjih na živalih ter zlorabah v industrijah in svetu zabavljaštva, zlasti v cirkusih. Dotaknemo se pomena sterilizacije oz. kastracije in posvojitev iz zavetišča. Dogovorimo se o obisku veterinarja in predstavitvi lastnih malih živali v naši letni učilnici. Ker se tudi sicer pridružujemo različnim pobudam in solidarnostnim akcijam, se vsako leto aktivno vključimo v akcijo zbiranja hrane za male živali. Tudi na ta način obeležimo svetovni dan živali in v prazničnih mesecih ozaveščamo o uporabi petard in drugih eksplozivnih sredstev. Okusimo celo jedi brez sestavin živalskega izvora ter prebiramo zgodbe in pravljice z živalsko vsebino oz. problematiko.

3.5 ŠPORTNI RIBOLOV

Aktivno preživljanje prostega časa v naravi nas je spodbudilo tudi k druženju ob vodi, ki učence neizmerno privlači. Tako že nekaj let ob sobotah in v počitnicah v sodelovanju z ribiškima družinama Murska Sobota in Lendava organiziramo športni ribolov oz. ribolov po principu ujemi in spusti. Letošnje poletje smo izvedli celo tridnevni tabor, sicer z obvezno lastno ribiško in ostalo taborniško opremo. Mlade ribiče želimo motivirati za tovrstni ribolov in hkrati spodbuditi moralne vrednote do narave, okolja, rib in ostalega vodnega življenja. Ob tem spoznavamo vrste rib, se učimo različnih tehnik ribolova ter načina ribolova ujemi in spusti. Vadimo tudi različne načine vezanja trnkov glede na vrste vab, ki se uporabljajo, strukturo dna v vodi ali druge pomembne dejavnike. Spoznavamo vrste hrane in se naučimo, v kakšnih pogojih je posamezna izbira hrane kot vabe najbolj zanimiva za določeno vrsto ribe. Preživljamo sproščene in prijetne trenutke ob vodi, se učimo, družimo ter zabavamo.

4 ZAKLJUČEK

Proces učenja lahko poteka skladno z dobrim počutjem; dejavnosti znotraj projektov celo »morajo« biti vsečne in učenci naj bi se ob njih dobro počutili. Projekt Popestrimo šolo teži k šoli nasmejanih učencev, učiteljev in staršev. Učencem omogoča razvijanje tistih spretnosti in veščin, ki jih zanimajo ter jih bodo potrebovali v vsakdanjem življenju in pri nadaljnjem poklicnem udejstvovanju. Tudi zato si prizadeva za čim več učenja na prostem, ki poleg doprinosa znanja in neposrednih izkušenj dokazano vpliva na fizično, vedenjsko in socialno področje razvoja učencev. Krepi namreč njihovo spretnost, vpliva na komuniciranje in delo v skupini ter opredeljuje odnos do vrednot. Dejavnosti učilnice na prostem, v našem primeru zlasti šolski zeliščni vrtiček in sedežna garnitura iz palet, pa tudi živalovarstveni krožek in športni ribolov ponujajo veliko možnosti za izkustveno učenje v naravi. Učencem pomagajo čutiti in razumeti pomembnost varstva okolja, zdravega načina življenja, celostnega razvoja in medsebojnega sodelovanja. Dajejo namreč možnosti za aktivacijo in regeneracijo, torej fizično dejavnost in sproščanje, ki imajo nezanemarljivo mesto v dandanašnjem vzgojno-izobraževalnem in življenjskem stilu.

Literatura in viri

1. Društvo za zaščito živali Pomurja. Dostopno 23. 8. 2019 na <http://dzzpomurja.si/>.
2. Program Ekošola, Šolska vrtilnica. Dostopno 23. 8. 2019 na <https://ekosola.si/>.
3. Republika Slovenija, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, 2016. Javni razpis za izbor operacij »Popestrimo šolo 2016–2021 – Izobraževanje strokovnih delavcev za krepitev kompetenc šolajočih«. Dostopno 20. 8. 2019 na http://www.mizs.gov.si/si/javne_objave_in_razpisi/okroznice/arhiv_okroznic/okroznice_razpisi_in_javna_narocila/javni_razpisi/?tx_t3javnirazpis_pi1%5Bshow_single%5D=1470.
4. Rutar Ilc, Z. v: Maličev, P. V šoli smo zato, da se učimo in da se imamo fajn. Dostopno 20. 8. 2019 na <https://www.delo.si/sobotna/v-soli-smo-zato-da-se-ucimo-in-da-se-imamo-fajn.html>.
5. Šebjanič, E., 2018. Primeri dobre prakse pouka na prostem v slovenskih vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
6. Zavijajmo rokave – za lepšo solo, Merkur trgovina, d. o. o. Dostopno 23. 8. 2019 na <http://www.zalepsosolo.si/>.
7. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Plakat kot priloga revije Vzgoja in izobraževanje, letnik L, št. 2/3, 2019.

INGRID HARI
OSNOVNA ŠOLA III MURSKA SOBOTA
IGRAJMO SE ZGODBO: KDO ŽIVI V TEJ HIŠICI?

Povzetek

Na Osnovni šoli III Murska Sobota organiziramo počitniški program, ki ponuja učencem od 7. do 9. leta starosti pestre vsebine in učenje skozi igro, saj se zavedamo, da igra oblikuje učenčevo osebnost ter je že od nekdaj sestavni del otrokovega življenja. Učitelji s strukturiranimi, fleksibilnimi pristopi na zanimivejši in učencem razumljivejši način ponujamo spoznavanje različnih vsebin smiselnem kontekstu. Izhajamo iz učenčevega predznanja, učenci pa postanejo aktivni soustvarjalci vsebine in dejavnosti. Na nevsiljiv, domiselni način nudimo otroku možnost, da razvija svoje funkcije, pridobiva nova izkustva., razvija sposobnosti ustvarjanja novih zamisli, uživanja v novostih in sodelovalnem učenju. Učitelj skrbno načrtuje z namenom aktivacije slehernega učenca. Učence z izbiro primernih metod, načinov spoznavanja novih znanj, pridobivanja novih izkušenj dajemo občutek lastne uspešnosti in zavedanje, da so sami glavni akterji dejavnosti.

Ključne besede: počitniški program, učenje skozi igro, učenčevo predznanje, učenci kot aktivni soustvarjalci, sodelovalno učenje, občutek lastne uspešnosti

LETS PLAY A STORY-WHO LIVES IN THIS HOUSE?

Abstract

At our primary school »Osnovna šola III Murska Sobota« we organize a wide range of interesting workshops for pupils from 7 to 9 years old during summer holidays. The workshops are based on learning new and different things through child's play since play itself moulds pupil's personality since it is a crucial and constituent part of child's life. Within this holiday programme teachers offer structured and flexible approaches that consider to be much more interesting and understandable to pupils and are combined from different topics and put into a meaningful context. Such approach enables us to come out of pupils' pre-knowledge, the pupils become active co-makers of the content and activities. Considering child's inner need to play we aim to carry out the activities which are accompanied by contentment with carefully chosen topics. This holiday programme offers the child a possibility for developing and gaining new experiences through play in an unobtrusive and innovative way. It thoroughly develops competences and creates new ideas with collaborative learning in groups and with adults. The mentioned approach claims from a teacher to carefully plan the activities that will motivate each pupil. The pupils therefore enjoy in learning new things which also enable them to gain new experiences and have the feeling of their own success where they are the main actors of the activities.

Keywords: summer holidays programme, learning through play, pupil's pre-knowledge, pupils as active co-creators, collaborative learning, the feeling of own success

1 UVOD

Na osnovni šoli III Murska Sobota smo že šesto leto zapored v času počitnic pripravili razgiban, zanimiv in kakovosten način preživljanja počitnic. Na šoli sledimo načelu, ki ga je zapisal Oberlintner (1968): »Šola z razširjeno dejavnostjo na eni strani razbremeni starše in jim omogoča njihov povečan prispevek k družbi, po drugi strani pa z različnimi oblikami vzgojnega dela večjemu številu otrok omogoča vsestranski razvoj.« Druženje z 20 učenci od 1. do 3. razreda naše šole in šol iz mesta Murska Sobota ter okolice je potekalo 5 dni, od 26. 6. do 2. 7. 2019, od 8. do 14. ure.

S počitniškim programom sledimo naslednjim ciljem:

- pestrejša in raznovrstnejša ter uravnotežena ponudba na vseh področjih dejavnosti vzgoje in izobraževanja (književno, likovno, tehnično, glasbeno, plesno, športno, naravoslovno, okoljsko),
- oblikovanje pogojev za večje izražanje in ozaveščanje,
- bolj odprto in fleksibilno učno okolje,
- večje omogočanje individualnosti, drugačnosti in izbire,
- dvig kakovosti medosebnih interakcij med otroki.

Skupno preživljanja počitnic smo poimenovali Igrajmo se zgodbo, saj je skozi vse dejavnosti učence vodila zgodba, ki jim je v tem starostnem obdobju najbližja. Izhajamo iz igre, s katero ustvarjamo lastno zgodbo. Z igro z lahkoto dosežemo največjo možno koncentracijo pazljivosti, čustveni odnos do igre je pozitivnejši kot do resnega učenja, aktivnost otrok je večja kakor pri drugih oblikah učenja, snov, ki se je učijo med igranjem, si lažje zapomnijo, in pri igri se manj utrudijo. Ob tem si prizadevamo, da učencem ponudimo celosten pristop k učenju, spoznavanju in doživljanju v obliki ustvarjanja zgodbe. Tak način zahteva tematsko problemski pristop, konkretnost tematike z usmerjenostjo na življenjsko situacijo, ciljno naravnost in usmerjenost dejavnosti s težiščem na aktivnosti učencev, njihovih potreb in sposobnosti. Poudarek je na izkustvenem učenju in sodelovanju med učenci. Učenec se tako izkustveno uči različnih vsebin, pri čemer povezuje različna znanja, ki jih tak način izvajanja dejavnosti s svojo odprtostjo tudi omogoča. Zato smo pripravili različne pravljичne, tehnične, glasbene, plesne, naravoslovne, muzejske in športne dejavnosti in nudili učencem možnost, da preko različnih aktivnosti pridobivajo izkušnje. Vsaka dejavnost traja največ eno šolsko uro in poteka v medsebojnem prepletanju in hitrem menjavanju. Vsaki ustvarjalni delavnici sledi vsakodnevna vodena športna aktivnost, nato pa ponovno bolj umirjena dejavnost. Prav pestrost vsebinskih področij je še dodatno prispevala k motivirajočemu strukturiranemu in fleksibilnemu pristopu. Dejavnosti se med seboj hitro menjavajo ter razlikujejo. Takšen način izvajanja dejavnosti je primeren pristop za starostno obdobje vključenih učencev, saj se zavedamo dejstva, da je aktivna prostovoljna pozornost (iskalno vedenje) še v razvoju. Prav zaradi tega dejstva morajo dejavnosti upoštevati čas, v katerem zmore biti učenec sposoben selektivne pozornosti. S takšnim načrtovanjem dejavnosti ne pride do pojava, kot je pogosto pri pouku, da so učenci miselno aktivni, telesno pa postajajo vse bolj pasivni. Upoštevamo tudi novejša raziskave nevroznanosti, ki dokazujejo, da gibanje spodbuja tudi spoznavne procese, kot je npr. tudi ustvarjalno mišljenje. Tak pristop zahteva od učitelja skrbno načrtovanje, hkrati pa aktivira slehernega učenca. Delo poteka v dvojicah, trojkah, skupinah. Učence spodbuja k različnim aktivnostim in jim daje občutek lastne uspešnosti in da so sami glavni akterji dejavnosti. Učitelj mora znati z nalogami dobro motivirati učence. Samo delo pa učenci doživljajo kot izziv, igro in se sploh ne zavedajo, da se sami naučijo iskati informacije in uporabijo svoje

predhodno znanje ter že pridobljene izkušnje. Učenci zgodbo soustvarjajo sami in si s pomočjo vizualizacije dela omogočijo, da tema, ki jo spoznavajo, ostane v njih trajnostno.

2 VSEBINA DELAVNIC

Tema letošnjega počitniškega programa je bila »Kdo živi v tej hišici?«. Učencem smo želeli približati pojem hiša preko različnih področij spoznavanja, tj. japonskega kamišibaj gledališča, pevsko-plesne dejavnosti, obiska muzeja, arhitekturne dejavnosti in druženja s taborniki ter vsakodnevnih športnih aktivnosti. Na vse te dejavnosti so se učitelji naše šole pripravili samostojno. Zajet je bil pester nabor učiteljev, od učiteljev razrednega pouka, športnih pedagogov, učiteljice glasbe in slovenskega jezika s predmetne stopnje. K sodelovanju smo povabili tudi zunanje sodelavce, tj. taborniški Rod Veseli veter in Pomurski muzej Murska Sobota. Vsak od učiteljev se je pripravil na izvajanje dejavnosti po lastni zamisli, ob upoštevanju vseh zastavljenih globalnih ciljev. Kot vodja izvedbe programa sem sodelavcem ponudila temo, vzgojno-izobraževalne cilje, ki jih želimo doseči, makroorganizacijo izvedbe programa, in se povezala z zunanjimi sodelavci. Skozi spekter različnih aktivnosti so učenci spoznavali pojme: hiša kot domovanje, pribežališče, trenutno bivališče, kotiček za skrivnosti in domišljijo ...

2.1 PRAVLJIČNE DELAVNICE

Prva dejavnost je bila pravljíčna, in sicer je učence motivirala in seznanila z vsebino počitniškega programa. V pravljíčni svet jih je popeljala slikanica ilustratorke Maje Kastelic Deček in hiša. Pravljíca je prav posebna, saj nima besedila in je celotna vsebina prikazana le z ilustracijo. Vse pove brez besed in je prva avtorska slikanica slikarke in ilustratorke Maje Kastelic (1981). Za ilustracije o dečku in hiši je že leta 2012 prejela priznanje Hinka Smrekarja. V tej slikanici brez besed deček sledi mucí skozi skrivnostno hišo. V vsakem prostoru opazi na tleh papirje in mucó, ki ga vabi naprej. Čisto na vrhu pa zagleda prijateljico, s katero skozi okno podstrešja spuščata papirnata letala, ki okrasijo nebo.

Učencem je bila že sama seznanitev s slikanico zelo zanimiva, saj smo jo predstavili v obliki japonskega gledališča kamišibaj z izvirnimi slikami, brez besed, le s skupnim ogledom v tišini in upoštevanjem čustvenega premora ob vsaki naslednji sliki. Nato je sledil razgovor. Učenci so ugotovili, da so vsebino razumeli, čeprav ni bilo besedila. V slikanici je polno nadrobnosti, o katerih so otroci z veseljem pripovedovali in spraševali ter uživali v domišljíjskih podobah.

2.2 KAMIŠIBAJ DELAVNICE

Način seznanjanja s slikanico je učence uvedel v prostor japonskega kamišibaj gledališča. To je posebna oblika pripovedovanja zgodb ob slikah. Slike (ilustracije) so vložene v lesen oder, enostaven zbit iz lesenih deščic, imenovan butaj. Pripovedovalec kamišibajkar ob pripovedovanju menja slike, ki prikazujejo dogajanje v zgodbi. Kamišibajkar lahko ustvari lastne slikanice ali pa uporabi že obstoječe.

Dandanes, ko večinoma zgodbe gledamo na ekranih, masovnih zabavnih prireditvah, ki so polne brezosebnih odnosov, ugotavljamo, da je kamišibaj dragulj, ki s svojo toplino kot nekoč poveže ljudi ob pripovedovanju zgodb. To skupno doživljanje kamišibaja, povezanost kamišibajkarja in gledalcev, imenujemo kijokan.

Učenci so prisluhnili predstavitvi o razvoju tega papirnatega gledališča, spoznali osnovne japonske izraze (butaj – lesen oder gledališča, kami – papir, šibaj – gledališče), današnjo

obliko kamišibaja v Sloveniji in osnovna pravila pripovedovanja kamišibaj zgodb ob pravilni uporabi butaja. Ko so učenci spoznali osnove in pravila uporabe kamišibaja, so prisluhnili še trem slovenskim avtorskim, ki so jih ustvarile učiteljice naše šole. Pozorno so sledili, ali so bila upoštevana vsa pravila podajanja kamišibaj zgodbe.

Nato so se učenci razdelili v trojke s pomočjo žreba. Izvedli smo fit gibalno metodo milni mehurček s ciljem večje povezanosti trojke. Pravila igre so naslednja: Dva učenca stojita drug nasproti drugemu in se držita za roke. Tretji učenec pa je na sredini, v njenem objemu. Po razredu se premikajo na način, da se ne dotaknejo ničesar v razredu, niti učenca na sredini, sicer mehurček poči. Igra traja tako dolgo, dokler se vsi člani trojke ne izmenjajo v sredini.

Po igri milni mehurček so si poiskali svoj prostor v razredu, bodisi ob mizi bodisi na tleh in se zmenili, ali bodo v kamišibaj zgodbi predstavili že znano pravljico oz. zgodbo ali pa si izmislili svojo lastno. Nato so prejeli risalne liste, na voljo so imeli različni likovni material za ustvarjanje (lesene barvice, flomastre, barvni kolaž papir, voščene barvice).

Ko so kamišibaj zgodbe ustvarili, so se preizkusili tudi v izdelovanju butaja – odra za kamišibaj gledališče. Ustvarili so ga iz kartonskih škatel za čevlje ob pomoči učiteljev, saj je potrebna uporaba noža za lepenko. Učenci so sami označili odprtine, dele butaja zlepili in ga po lastni zamisli okrasili.

Nato so lastne kamišibaj zgodbe v trojkah predstavili. Vsak v skupini je imel svojo nalogo. Lahko je odprl in zaprl butaj, prestavljal slike, pripovedoval ali pa so se vloge menjavale. Svoje kamišibaj zgodbe so predstavili v originalnem butaju.

Fotografija 1: Predstavitev kamišibaj zgodb

Tak način nastopanja so učenci zelo dobro sprejeli, saj so si sami določili vloge ob predstavitvah. Tudi učenci s tremo so bili pogumnejši, saj niso nastopali sami, čutili so pomoč ostalih v skupini. Imeli pa so tudi možnost izbire vloge, ki je bila manj zahtevna, vendar enakovredna. Ob zaključku dejavnosti so izjavili, da smo skupno ustvarili »pravljичno hišo«.

2.3 GLASBENO – PLESNE DELAVNICE

Naslednji dan so skupaj z učitelji ustvarili »glasbeno hišo«. Najprej so se preko igre vlog seznanili z notami, notnim črtovjem, z notnim zapisom. Uvodna igra je potekala na

naslednji način: Otroci so oblikovali dolgo vrsto, ki jo je vodja polžasto zavijal in odvijal. Vodja je vodil kačo okrog po prostoru, med mizami, včasih pod »mostom – mizo«, občasno pa je spodnesel kačji rep, da se je zapletel in razpadel. Otroci so se gibali v ritmu priložnostne melodije. Ples je omogočal improvizacijo v gibanju in teku.

Nato jih je učiteljica povabila v del učilnice, kjer je na tleh nalepljeno notno črtovje. Sledil je žreb, ki je s slikovnim prikazom določil vlogo v igri (nota, violinski ključ, pevec). Učenec v vlogi violinskega ključa se je postavil na začetek notnega črtovja, nekaj učencev, ki so bili v vlogi not, pa se so po lastni izbiri počepnili na določeno notno črtovje in zraven poskušali zapeti višino svoje note. Morali so upoštevati, kje se nahaja nota, ali so na višji točki notnega črtovja (višji ton) ali na nižji točki notnega črtovja (nižji ton). Ostali učenci pa so dobili vlogo pevcev. Učiteljica je prevzela na začetku igre vlogo zborovodje. Pevci so sledili učiteljici, ki je pokazala na določeno noto, in ob tem zapeli ton v določeni višini. Nato so se vloge zamenjale in so se tudi učenci vživljali v vlogo zborovodje.

Igri je sledilo seznanjanje s pesmico Tomaža Habeta Kdo živi v tej hišici? Sprva so prisluhnili petju učiteljice. Z igro Odmev so besedilo usvojili. Nato je sledilo seznanjanje s klavirsko spremljavo. Učiteljica glasbe je ob spremljavi na klavir zapela pesem. Učenci so sledili cilju, da upoštevajo znak zborovodje in ustrezno vstopajo v petje pesmi ob klavirski spremljavi.

Pevski delavnici je sledila plesna. Učiteljica je učencem predstavila velike kartonske zidake in jih povabila, da po lastni zamisli skupno sestavijo veliko hišo. Ko so hiško sestavili, je sledil pogovor. Npr. kaj vse potrebujemo za izdelavo prave hiše in kateri mojstri so pri njeni izdelavi prisotni. Nekaj učencev je dobilo iz spužve narejena orodja (kladiva, izvijače, zidarske žlice ...). Nato so ponovno ob pomoči »mojstrov z orodji« sestavili hišo. Tej dejavnosti je sledila tehnika »vihar možganov«, ki je učence spodbudila k naštevanju, kaj vse se dogaja v hiški, ki je zgrajena. Učiteljica je zapisala vse zamisli učencev. Nato so si učenci z obkroževanjem sami izbrali, kaj bodo uprizorili. Sledil je gibalni prikaz postavljanja hiške in dogajanja v njej. Nato so se učenci seznanili z glasbeno predlogo in se z učiteljico dogovorili, kateri glasbeni del predstavlja postavljanje hiške in kateri dogajanje v njej. Z upoštevanjem dogovora so ponovili celoten gibalni prikaz ob glasbi. Dejavnost je potekala po plesni metodi od izmišljanja k vodenju. Ples so učenci sami poimenovali »Hišica stoji!«

Fotografija 2: Nastajanje plesa Hišica stoji!

2.4 MUZEJSKE DELAVNICE

Tretji dan smo se odpravili v Pomurski muzej Murska Sobota, kjer nas je sprejela kustodinja Tamara Andrejek. Ogledali smo si zunanjo podobo poletnega bivališča grofov Szapary v baročnem slogu, z dvoriščnimi arkadami in s kapelo na zahodni strani. Nato so učenci sledili vodenemu ogledu po delu stalne razstave, ki je vključevala predstavitev prazgodovinske hiše, kovaške delavnice, sprejemnega salona iz časov grofov Szapary, z izbranim pohištvom, posodjem in umetninami, ki jih je takrat ponujalo evropsko tržišče. Ogledali so si še staro prekmursko cimpračo, se seznanili s prostori v njej, in šotor iz časov turških vpadov na slovensko ozemlje.

Fotografija 3: Obisk v muzeju

Pridobljeno znanje so učenci preverili z igro muzejski detektivi, ko so prejeli sličice s predmeti, ki so jih spoznali, in so jih morali poiskati v muzejskih prostorih. Igra je imela dve pravili:

- ker si detektiv, se giblješ počasi in tiho ter se ne dotikaš predmetov, da ne bi pustil prstnih odtisov,
- ob najdeni stvari poveš, kar veš o njej.

2.5 ARHITEKTURNE DELAVNICE

Ker so učenci doživeli, videli in se seznanili z različnimi bivališči, so se tokrat v arhitekturni delavnici preizkusili v veččinah gradnje statične in trodimenzionalne skulpture. Preden so začeli ustvarjati, jih je učiteljica z različnimi igrami spodbudila k zavedanju lastnega telesa in prostora okoli sebe. Ko so učenci vstopili v razred, so se srečali s postavljenimi stoli v krogu, do katerih je vodila preproga. Razred je bil zatemnjen, svetlobo so nudile le svečke. Učenci so vstopali tiho, ob mirni glasbi. Zanimivo jih je bilo opazovati, da so nekateri stopali po preprogi, nekateri pa so se je izogibali. Nato jih je učiteljica vprašala, kako so doživeli vstop v prostor in kaj so ob tem čutili. Po pogovoru je upihnila sveče in odkrila okna. Ponovno so se pogovorili o razliki, ki so jo doživeli. Pogovor so zaključili z igro sledi prijatelju. Učenci so se razdelili v pare. Enemu učencu v paru je učiteljica zavezala oči. Nato je stole prerazporedila po prostoru. Učenca, ki je imel zavezane oči, je drugi učenec v paru, v tišini, le z držo za ramena, vodil varno po prostoru do določenega cilja. Ob tem je učenec, ki je

vodil, moral upoštevati, da učenca z zavezanimi očmi vodi po najvarnejši poti do cilja, ga ustavi in preusmeri ob oviri (stol, miza, drugi par učencev). Ko je par prispel do cilja, sta se vlogi zamenjali. Dejavnosti je sledil pogovor o tem, kako so se počutili, kaj so zaznali, kdaj jim je bilo prijetneje (ko so imeli zavezane oči ali so vodili). Po zaznavanju prostora so učenci začeli z ustvarjanjem. Vsak je dobil plastelin, lesene palčke za nabodala in zobotrebce. Iz ponujenega materiala so po lastni zamisli oblikovali skulpture. Ob tem so morali upoštevati le pravilo, da je skulptura statična in trodimenzionalna.

Fotografija 4: Gradnja skulptur

2.6 TABORNIŠKE DELAVNICE

Predzadnji dan počitniškega programa pa je učence obiskalo nekaj članov taborniškega roda Veseli veter. Najprej so učence seznanili z dejavnostmi tabornikov, nato pa so spoznali in aktivno izvedli nekaj taborniških šaljivih iger. Sledila je osrednja dejavnost, tj. seznanitev z bivališčem tabornikov na taborjenju. V razdeljenih skupinah so učenci prisostvovali in po navodili taborniških vodnikov skupaj z njimi postavili taborniški šotor. Za zaključek dejavnosti so šotor tudi preizkusili.

Fotografija 5: Postavljanje taborniškega šotora

2.7 ŠPORTNE DELAVNICE

Vsakodnevno so bile vključene športne aktivnosti, ki so poskrbele za zdravje in varnost učencev. Vodila sta jih športna pedagoga naše šole. Športne dejavnosti so bile vključene z namenom razvijanja skladnega telesnega in duševnega razvoja, izboljšanje gibalnih in funkcionalnih sposobnosti, razvoja samozaupanja, samozavesti, samopodobe, samospoštovanja, razvoja ustvarjalnosti, usvajanja temeljnih gibalnih spretnosti in vzorcev ter kot razbremenitev in sprostitvev, prijetno in pozitivno doživljanje športa, ki bogati posameznika. Športne aktivnosti so spodbujale tudi oblikovanje pozitivnih vedenjskih vzorcev, strpnosti in navajale na zdrav življenjski slog.

Vse te cilje sta športna pedagoga zasledovala s pripravo različnih razbremenilnih športnih iger, ki so vključevale veliko fit metod in šaljivih športnih iger.

3 ZAKLJUČNA PRIREDITEV DELAVNIC

Počitniške dejavnosti smo zaključili s predstavo dejavnosti staršem, ko so jim učenci predstavili lastne kamišibaj zgodbe, jim zapeli pesem, ki so jo spoznali, in zaplesali ples, ki so ga ustvarili sami. Učenci so sodelovali v pripravi razstave izdelanih butajev in trodimenzionalnih skulptur. V spomin pa so učenci prejeli tudi zaključno zloženko z notnim zapisom pesmi, ki so jo spoznali, in fotografijami izvedenih dejavnosti.

Z učenci smo izvedli tudi refleksijo tabora preko pogovora oz. zapisa (primerno starosti in zmožnostim), kaj jim je bilo všeč, kaj jim ni bilo, česa si želijo še več. Ponudili smo jim tudi vprašalnike in jih seznanili, da si želimo njihovega mnenja, ki nam je v pomoč, da lahko naslednjic naš počitniški program še izboljšamo. Vprašalnike so reševali na način, da so ob fotografijah dejavnosti pobarvali nasmejan obraz (všeč mi je), resen (vseeno mi je), žalosten (ni mi všeč). Učenci, ki še nimajo usvojenih pisalnih sposobnosti, so svoje izraženo mnenje lahko tudi besedno utemeljili. Ostali pa so imeli možnost, da lastno mnenje argumentirajo z zapisom. V vprašalnik smo zajeli tudi vprašanje, ali bi se nam pridružili še naslednje leto in če bi povabili na počitniški tabor prijatelja.

Povratne informacije učencev so bile:

100 % učencem so bile všeč športne aktivnosti, 98 % arhitekturne dejavnosti, 97 % kamišibaj gledališče, 90 % muzejske, 100 % taborniške, 89 % pevske in 94 % plesne. 92 % bi se nam pridružilo še naslednje leto, 98 % pa bi povabilo prijatelja.

Hkrati pa smo tudi od staršev želeli dobiti povratno informacijo, ki pa smo jo pridobili z anonimnim anketnim vprašalnikom.

Analiza anketnega vprašalnika:

Vprašalnik je izpolnilo 87 % staršev.

Na vprašanje, zakaj se je otrok vključil v počitniški program, je 29 % staršev odgovorilo, da je bila to želja otroka. Pri 21 % pa je bila želja starša, da se otrok vključi. Enak odstotek (21 %) staršev je odgovorilo, da je ponujena vsebina pritegnila tako starša kot otroka. 16 % staršev se je za vključitev otroka odločilo zaradi varstva med počitnicami. 6 % jih je odgovorilo, da je bila to zgolj odločitev starša.

Na vprašanje, kaj jim je bilo všeč, je 24 % staršev mnenja, da smo ponudili zanimive vsebine. 23 % je pozitivno ocenilo raznolikost vsebin. 21 % staršem se zdi program kakovosten in primeren starostni stopnji. 17 % staršev je odgovorilo, da je ustrezen časovni termin izvajanja programa, 15 % staršev pa ponujen program ocenjuje kot cenovno ugoden.

Na vprašanje, kaj bi lahko izboljšali, je 89 % staršev odgovorilo, da ničesar, 5,5 % jih predlaga še več raznolikih vsebin.

Ob vprašanju, ali bi nam želeli še kaj sporočiti, pa so sledili zapisi:

- Vse je bilo zelo v redu.; Bilo je odlično.; Bravo!
- Super ste! Le tako naprej! Še veliko uspehov in idej. (Več podobnih odgovorov)
- Hvala za ves trud in čas. Otroci so zelo zadovoljni. Vse pohvale kolektivu počitniškega programa. (Več zelo podobnih zahval staršev)
- Zahvalila bi se, saj otrokom s svojim pozitivnim odnosom dajete več, kot bi bili deležni kjerkoli drugje. Hvala celotnemu timu.
- Le tako naprej! Moj otrok je bil utrujen, ampak neizmerno srečen.
- Otroci so bili zelo zadovoljni.
- Otrok je bil zelo zadovoljen. Vpisala sem ga zaradi varstva, vendar je že po prvem dnevu bil zelo navdušen in postal radoveden, kaj bo sledilo.

4 ZAKLJUČEK

Način izvedbe počitniškega programa je bil uspešen, saj so nas v to prepričali odzivi staršev in vključenih učencev. Letošnja šesta izvedba zapored pa me je kot vodjo spodbudila, da sem izvedla tudi analizo, koliko učencev posameznih razredov se je udeležilo našega počitniškega programa v šestih letih in koliko je tistih, ki se vračajo. Največ vključenih učencev prihaja iz prvega razreda, tj. 40 %, 31 % iz drugega in 29 % iz tretjega razreda. Na podlagi rezultatov ocenjujem, da razlike med razredi niso velike. 56 % učencev se nam je pridružilo prvič, 21 % drugič in 23 % tretjič.

Učenci, ki so se v počitniške ustvarjalnice že večkrat vključili, radi ob naslednjih obiskih podelijo spomine preteklih dejavnosti. Prav tako so nas v uspešnost izvedbe prepričali zadovoljni obrazi staršev in glavnih ustvarjalcev, naših učencev, ob zaključku.

V počitniškem programu se strokovno izpopolnjujemo tudi mi odrasli, učitelji in vzgojitelji, ki jih soustvarjamo. Mnoga medpredmetna povezovanja, ko sodelujemo učitelji razrednega pouka in učitelji predmetnega pouka, nas bogatijo z izkušnjami in krepijo tudi naše odnose. Hkrati tak način izvajanja dejavnosti, ki je vsako leto malo drugačen, pri učiteljih in vzgojiteljih spodbuja, da preizkušamo različne metode, oblike učenja, smo sami ustvarjalni in krepimo svojo strokovno avtonomijo. S takim načinom poučevanja se izognemo rutini in hkrati preprečujemo izgorevanje pedagoškega kadra. Zadovoljstvo v takšnem učnem okolju je obojestransko.

Literatura in viri

1. Bognar, L., 1987. Igra pri pouku na začetku šolanja. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
2. Griss, S., 1998. Minds in motion: a kinesthetic approach to teaching elementary curriculum. Portsmouth: Pearson Education Canada.
3. Kroflič, B., 1999. Ustvarjalni gib – tretja razsežnost pouka: učinki ustvarjalnega giba na nekatere vidike intelektualnega, emocionalnega in socialnega razvoja otroka. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
4. Oberlintner, R., 1968. Vsebina in organizacija vzgojnega dela v podaljšanem in celodnevem bivanju učencev v osnovni šoli. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
5. Rutar Ilc, Z., Pavlič Škerjanc, K., 2010. Medpredmetne in kurikularne povezave. Priročnik za učitelje. Zavod Republike Slovenije za šolstvo

SIMON HAUKO

OSNOVNA ŠOLA I MURSKA SOBOTA

O FILMIH IN KNJIGAH: POUK ANGLEŠČINE S FORMATIVNIM SPREMLJANJEM

Povzetek

Kot primer dobre prakse predstavljam moj prvi poskus poučevanja celotnega učnega sklopa z elementi formativnega spremljanja, ki smo ga pripravljali pri angleščini skupaj z učenci 9. razreda osnovne šole. Obravnavani učni sklop, ki se je navezoval na filme in knjige, je bil načrtovan skupaj z učenci in je v obsegu več ur vključeval elemente formativnega spremljanja, kot so oblikovanje namenov učenja in kriterijev uspešnosti, pregled dokazov, samovrednotenje, vrstniško vrednotenje in povratno informacijo učitelja. Prispevek vsebuje korake, katere so učenci opravili, da so dosegli cilj, tj. napisati opis filma ali knjige po njihovem izboru.

Ključne besede: angleščina, filmi, knjige, formativno spremljanje, pisni sestavek

ABOUT FILMS AND BOOKS: ENGLISH CLASS WITH FORMATIVE ASSESSMENT

Abstract

As an example of good practice, I present my first attempt in teaching a complete learning unit with elements of formative assessment for ESL students of 9th grade primary school. The unit, related to films and books, was planned with the students and, over the span of several lessons, it included formative assessment elements, such as focusing on goal setting and criteria for success, evidence review, student self-assessment, peer assessment and teacher feedback. The paper contains the steps the students took to reach the goal, ie. write a description of the movie or book of their choice.

Keywords: English, films, books, formative assessment, written composition

1 UVOD

V prispevku predstavljam moj prvi poskus poučevanja celotnega učnega sklopa z elementi formativnega spremljanja, ki smo ga pripravljali skupaj z učenci 9. razreda pri angleščini. Učencem sem predstavil značilnosti formativnega spremljanja, čeprav so se z njim srečevali že prej, tako pri angleščini, kot tudi pri nekaterih drugih predmetih. Delo je potekalo v dveh malih učnih skupinah 9. razreda, tako da mi je bil omogočen vpogled tudi v razlike pri dojetanju in delu znotraj obeh skupin. Učencem sem napovedal, da bodo sami vključeni v načrtovanje ur, seveda z mojim vodenjem, usmerjanjem in moderacijo.

Za načrtovanje in spremljanje pouka mi je bil v pomoč priročnik Formativno spremljanje v podporo učenju, ki je spremenil moj pogled na formativno spremljanje in zaradi katerega sem se tudi podal v pripravo učnega sklopa na tak način.

2 NAMENI UČENJA IN UČNE DEJAVNOSTI

Z namenom, da učenci prevzamejo odgovornost za svoje učenje in postanejo samostojnejši, sem se odločil, da jih vključim v sooblikovanje učnega sklopa, kar po mnenju Holcar Brunauer et al. (2016a, str. 7) pomaga, »da bodo učenci bolje razumeli, kaj se bodo učili in zakaj se bodo učili, ter vedeli, da jim je to uspelo.« Po uvodni predstavitvi dela sem učencem predstavil ključne korake, ki jih bomo izvedli in okvirni časovni obseg sklopa. Nekako sem zastavil cilj, da vse skupaj dosežemo v obsegu petih šolskih ur, dejansko pa smo potrebovali šest ur.

Koraki so bili sledeči:

- oblikovanje namenov učenja,
- oblikovanje kriterijev uspešnosti,
- izvajanje učnega sklopa,
- pregled dokazov,
- samovrednotenje in vrstniško vrednotenje,
- povratna informacija učitelja,
- končen pregled izdelkov in izboljšave.

Učencem sem predstavil naslov sklopa: Films and fiction. Razložil sem, da se obravnavana tematika dotika filmov in knjig, ne bomo pa vključevali TV serij. Da bi lažje našli namene učenja, so najprej razmislili, kakšen bi bil njihov glavni izdelek, ki bo najbolje povzel tematiko. Poleg nekaterih za pouk, predvsem pa za predvideni časovni obseg, neprimernih idej so prišli do skupne točke, da bi bil najboljši izdelek opis filma, ki si ga je ogledal posameznik oz. knjige, ki jo je prebral posameznik.

S tem ciljem v mislih smo nato pregledali, kaj vse potrebujemo, da dosežemo ta cilj. Čeprav se pouk opira na splošne in operativne cilje, le-teh nisem omenjal, ampak učence samo usmerjal v pravo smer. Učenci so v malih skupinah (2-3 učenci) zapisali ideje in nato smo zbrali tiste smiselne in učenci so jih zapisali v zvezek. Nameni učenja za učence so bili sledeči:

- Poznam besedišče za različne filmske/knjižne žanre in ostalo besedišče za opisovanje filma in knjige.
- Razumem opis filma (branega ali slišanege).
- Sestavim opis filma glede na zastavljene iztočnice.

Učenci so tudi našli dejavnosti, ki jih moramo izvesti, da bomo te namene dosegli:

- Dejavnosti s katerim bomo spoznali in utrjevali ciljno besedišče.
- Prebrati nekaj primerov opisov filmov ali knjig.
- Sestaviti iztočnice za pisanje sestavka oziroma sestaviti kriterije uspešnosti.

S tem smo končali prvo šolsko uro, sam pa sem do naslednje šolske ure pripravil učne dejavnosti za nadaljnje delo.

3 PRIPRAVA UČNEGA GRADIVA

Do naslednje učne ure sem zbral potrebno gradivo za besedišče in nekaj primerov opisov filmov in knjig. Naslednji dve šolski uri sta bili izvedeni klasično, a še vedno z mislimi na naš končni izdelek. V teh dveh urah smo se spoznali z besediščem o filmskih in knjižnih žanrih ter besediščem za opisovanje elementov filma/knjige, v katerih so bile vključene dejavnosti poslušanja, branja, dela z besediščem in govorne dejavnosti iz učbenika in s spleta. Dve izmed nalog za učenje besedišča iz učbenika English Plus 3 je prikazana na sliki 1. Že pri nekaterih aktivnostih teh dveh ur so učenci ciljno opisovali značilnosti filmov, čeprav v manjšem obsegu in predvsem z namenom utrjevanja razumevanja novega besedišča.

1 Check the meaning of the words in the box. Then complete the table.

beginning ending special effects
 novelist film director theme subtitles
 blockbuster best-seller plot scene
 character biography cast setting
 script publisher

Books only	Films only	Both books and films
		<i>beginning</i>

2 Match the definitions with words in exercise 1.

- 1 All the actors in a film.
- 2 A very successful film.
- 3 A writer of fiction.
- 4 A very successful book.
- 5 The story of a person's life.
- 6 The written text of a film.
- 7 A written translation on the screen.
- 8 When and where a story takes place.

Vir: Dignen S. in Watkins E., 2011

4 KRITERIJI USPEŠNOSTI

Četrto šolsko uro so učenci prebrali vzorec opisa filma, ki je bil po mojih kriterijih ustrezen, a nepopoln. Na podlagi njegove vsebine smo zapisali iztočnice, ki bi naj bile vključene v njihov izdelek. Potem so učenci prebrali še nekaj opisov filmov in ene knjige ter jih ovrednotili glede na zastavljene iztočnice. Med povzemanjem mnenj je prišlo še do

dodatnih sprememb kriterijev, še posebej pomembno jim je bilo vključiti osebno mnenje o filmu, vlogah in igralcih. Nekatera vsebina jih je motila in je niso vključili k iztočnicam: ni jim bilo všeč, da se je izdal zaključek zgodbe in preveč podrobno opisovanje zgodbe. Nato smo skupaj zapisali kriterij uspešnosti za nadaljnje delo, kar je prikazano na sliki 2.

Kriteriji uspešnosti za sklop <i>Films and books</i>
☐ Uspešen bom, ko bom razumel opis filma ali knjige.
☐ Uspešen bom, ko bom znal opisati film ali knjigo in v njem/njej predstavil zastavljene iztočnice.
☐ Dodatno bom uspešen, če bom v njem izrazil osebno mnenje.

Po Holcar Brunauer et al. (2016c, str. 6) so »učenci, ki poznajo namene učenja in kriterije uspešnosti bolje in dlje časa osredotočeni na delo, bolj motivirani in aktivni pri učenju in bolj učinkoviti pri prevzemanju odgovornosti za svoje učenje.«

To sem tudi opazil pri svojih učencih. Razvijali so spretnosti komuniciranja, saj so izrazili svoje mnenja, ter dajali in prejeli povratne informacije. Do te točke se je v razredu začutilo, da so učenci prenesli odgovornost za usvajanje znanja nase. Zanimivo je bilo, da so to izkazovali tudi z večjim zaupanjem v svoje odločitve, čeprav moram priznati, da so včasih bile te odločitve neustrezne.

5 DOKAZI UČENJA IN IZDELKI

Učenci so peto šolsko uro pisali opis filma, katerega so že gledali, oz. knjige, katero so že prebrali. Po pričakovanju so se skoraj vsi odločili za film. Trajalo je sicer dlje, saj bi si morali osnovne podatke o filmu priskrbeti doma, na spletni strani IMDB.com, ampak tega skoraj nihče ni naredil, kar me je razočaralo, glede na to, kako zagnani so bili pri pouku. Tako so iskali informacije s telefonom in sproti pisali opis filma po oblikovanih iztočnicah. Pomagali so si lahko tudi z danimi vzorci opisov. Nekaterim je zmanjkalo časa in so morali dokončati doma. Pred koncem ure sem učence izzval naj naštejejo njihove dokaze učenja do sedaj. Sam sem jim moral povedati, da je njihovo oblikovanje iztočnic in kriterijev uspešnosti tudi dokaz o učenju.

6 SAMOVREDNOTENJE

Holcar Brunauer et al. (2016c, str. 3) pravijo, da je »samovrednotenje zmožnost realne presoje lastne uspešnosti. Učenci pregledajo dokaze o doseganju namenov učenja, jih analizirajo in primerjajo s kriteriji uspešnosti, nato samostojno sprejemajo odločitve o tem, v kolikšni meri so dosegli namene učenja, o kakovosti njihovega učenja.«

Morda bi tudi kriterij za samovrednotenje lahko sestavili skupaj z učenci, ampak v tem delu sem želel pohitriti postopek, zato sem jim sam ponudil preprosto izbiro ene izmed možnosti, kot prikazuje slika 3.

Refleksija: V kolikšni meri si zadovoljen s svojim izdelkom?

Zelo sem zadovoljen.

Sem zadovoljen.

Nisem zadovoljen:

rabil bi več časa;

rabil bi več primerov;

rabil bi več pomoči in spodbude.

Učenci so ovrednotili vsebino svojega izdelka glede na občutek, ki so ga imeli, ko so ga prebrali. Vrednotenje lastnega izdelka je bila podlaga za poznejšo primerjavo z vrednotenjem njihovih sošolcev. Zapisali so ga na samolepilni listič in ga niso pokazali nikomur, razen meni.

7 KRITERIJI VREDNOTENJA

Po pregledu kriterijev za pisni sestavek na nacionalnem preverjanju znanja za 9. razred so se učenci odločili uporabiti naslednje kriterije: vsebina, besedišče, slovnica; ena skupina se je odločila dodati svoj kriterij za osebno mnenje, druga pa je osebno mnenje vključila pod vsebino. Prebrali smo si opisnike za posamezne kriterije in določili enotno točkovanje. Pri vsebini so se učenci odločali, kolikšno težo bo imela določena iztočnica, npr. opisovanje zgodbe in osebno mnenje je imelo večjo težo kot suhoparno zapisovanje podatkov o filmu. Besedišče in slovnico smo prepustili boljšim učencem, zato ti dve kategoriji šibkejši učenci niso vključili v svoje vrednotenje sošolčevega izdelka, saj najbrž ne bi bilo ustrezno vrednoteno. Slika 4 prikazuje kriterije za vrednotenje izdelka sošolca.

Kriteriji za vrednotenje izdelka:

Vsebina: _____ Besedišče: _____ Slovnica: _____

Všeč mi je: (Pohvala) _____

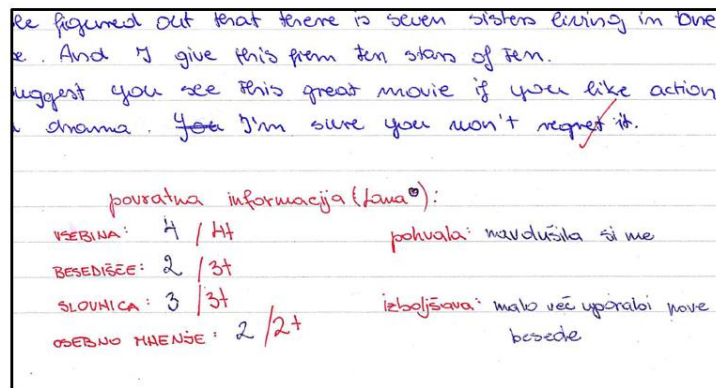
Lahko bi izboljšal/a: (Izboljšava) _____

8 VRSTNIŠKO VREDNOTENJE

Holcar Brunauer et al. (2016c, str. 3) pravijo, da »z uvajanjem vrstniškega vrednotenja učence učimo opazovati meje lastne subjektivnosti in spoštovati različnost in jih učimo, da s poslušanjem povratne informacije drugih lahko bolje razumejo sebe in svet, z dajanjem kakovostne povratne informacije pa lahko učinkovito pomagajo drugim.«

Učencem sem predstavil kaj je kakovostna in kaj ni kakovostna povratna informacija in dal zgled za obe. Kakovostna informacija mora biti informativna in spodbudna.

Še enkrat so učenci vrednotili primer opisa glede na naše navodilo in si zapisali, kaj jim je bilo všeč ter kaj bi se lahko izboljšalo. Vsak učenec je podal povratno informacijo dvema sošolcema. Učenci so tako dobili povratne informacije o tem, kje so na poti do cilja in kaj še morajo storiti, da izdelek izboljšajo. Slika 5 prikazuje njihovo povratno informacijo sošolcu.

9 ZAKLJUČNA POPRAVA

Na koncu sem še sam pregledal izdelke in vse povratne informacije, tj. povratno informacijo učencev in njihovih sošolcev. Moja zaključna povratna informacija je bila le dopolnilo njihovim; tako sem pripisal le, ali sem se strinjal, ali pa po potrebi še dopolnil, kar je bilo spregledano. Učencem sem dal povratno informacijo glede na njihov nivo znanja angleščine. Sledil je še zadnji korak v tem sklopu. Učenci so na podlagi vseh povratnih informacij opis ponovno napisali in upoštevali predloge za izboljšave. Končen izdelek je bil nekoliko daljši in z manj napakami, še posebej pri tistih učencih, katerim so vmesni izdelek vrednotili uspešnejši učenci. Čisto na koncu pa smo se ozrli nazaj k kriteriju uspešnosti, ki smo si ga zastavili. Učenci so označili, pri katerih kriterijih so bili uspešni.

10 ZAKLJUČEK

V članku sem predstavil elemente formativnega spremljanja kot so bili uporabljeni. Tako tudi sam najbolje razumem formativno spremljanje: ni treba uporabiti vseh elementov v eni uri, ampak so elementi lahko razporejeni med večji obseg ur nekega sklopa. Učenci, in tudi jaz, smo imeli občutek, da delamo projekt.

Kot je bilo omenjeno na začetku prispevka, sem izvajal pouk v dveh malih učnih skupinah. Učenci so v obeh skupinah večinoma bili enotni pri namenih, učnih dejavnostih in izdelkih. So se pa razlikovala njihova navodila za opis filma in kriteriji za vrednotenje. Pri obeh se je pot do cilja nekoliko razlikovala, ampak cilj pa so dosegli v vsakem primeru v večji meri, kot bi sicer.

Kljub temu, da sem zadovoljen z rezultatom dela, sem ugotovil, da bi nekaj podrobnosti lahko naredil drugače. Idealno bi bilo, če bi kakšnemu uspešnemu učencu dal nalogo, da izbere dejavnosti in poišče naloge za usvajanje besedišča, a sem zaradi pomanjkanja časa rajši izbral aktivnosti sam. Pri vrstniškem vrednotenju bi se učencu lahko izražali pri vseh točkah z besedami, namesto da so vsebini, slovnici in besedišču dodelili točke. Ampak pri učenju je tako, da moramo zadržati, kar je dobrega, in izboljšati to, kar nam spodleti; in to velja tako za učence, kot za učitelje. Največji izziv, je bilo ravno vrstniško vrednotenje, predvsem izražanje njihovih mnenj, ki so pri veliko učencih bila premalo konkretna, npr. »vsebina kul in lepo razvite povedi«. Vse to kaže, da bo treba še več truda vložiti ravno v dajanje povratnih informacij in biti bolj konkreten.

Naj zaključim, da mi ni bilo škoda nameniti toliko ur za sklop, čeprav je nanoslo več ur, kot je bilo sprva načrtovano. Ker smo si vzeli tudi čas za vrednotenje izdelkov ostalih učencev, so učenci kazali bolj kritično razumevanje doseženega, pa tudi nedoseženega pri sošolcih in pri njih samih.

Literatura in viri

1. Dignen S. in Watkins E., 2011. English Plus 3: Student's Book. Oxford: Oxford University Press.
2. Holcar Brunauer A., Bizjak C., Borstner M., Cotič Pajnar J., Eržen V., Kerin M. et al., 2016a. Formativno spremljanje v podporo učenju: 1. Nameni učenja in kriteriji uspešnosti. Ljubljana: Zavod Republike Slovenija za šolstvo.
3. Holcar Brunauer A., Bizjak C., Borstner M., Cotič Pajnar J., Eržen V., Kerin M. et al., 2016b. Formativno spremljanje v podporo učenju: 2. Dokazi. Ljubljana: Zavod Republike Slovenija za šolstvo.
4. Holcar Brunauer A., Bizjak C., Borstner M., Cotič Pajnar J., Eržen V., Kerin M. et al., 2016c. Formativno spremljanje v podporo učenju: 5. Samovrednotenje, vrstniško vrednotenje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenija za šolstvo.

VANJA HOČEVAR
OSNOVNA ŠOLA MARIJE VERE
ČAROBNI DAN S KNJIGO NAM JE RAZŠIRIL OBZORJA

Povzetek

Na OŠ Marije Vere vsako leto pripravimo kulturni dan Čarobni dan s knjigo. Tokrat smo predstavili downov sindrom, zato smo obravnavali knjigi Kit na plaži V. Möderndorferja in V Klari je nekaj več M. Dobravec. K temi smo pristopili z izkustvenim učenjem in s spodbujanjem čustvene inteligentnosti.

Učenci 3. triade so za eno šolsko uro postali učitelji in predstavili downov sindrom in obe knjigi – knjigo Kit na plaži v 3. triadi, drugo knjigo pa ostalim učencem. Učenci »učitelji« so ogromno pridobili na samozavesti in pozitivni samopodobi. 8. in 9. razred je v šolski knjižnici prisostvoval intervjuju z Jako Blejcem, fantom z downovim sindromom, zadnjo šolsko uro pa je potekala kulturna prireditev, na katero smo povabili citrarsko skupino Strune, v kateri nastopajo osebe z downovim sindromom. Z njimi je zapel tudi naš pevski zbor. Učenci so zagotovo doživeli nepozabno izkušnjo, ki je spodbudila razvoj empatije, solidarnosti in spoštovanja, kar jim bo prišlo prav v nadaljnjem življenju.

Gljučne besede: izkustveno učenje, izkušnja, čustvena inteligentnost, empatija, downov sindrom, kulturni dan

A MAGICAL BOOK DAY HAS BROADENED OUR HORIZONS

Abstract

A magical book day is an annual event we hold in OŠ Marije Vere. Since this year's theme was Down's syndrome, we read the books Kit na plaži by Vinko Möderndorfer and V Klari je nekaj več (tudi en majhen kromosom) by Mira Dobravec. We approached the topic differently, through experimental learning and encouragement of emotional intelligence. The students of the 3. triad became teachers for one hour, they presented Down's syndrome and both books – the book Kit na plaži to other students in the 3. triad, while the other book was presented to students from 1st to 6th grade. These student »teachers« improved their self-confidence and self-image drastically. The 8th and 9th graders attended a library interview with Jaka Blejč, a 23-year old with Down's syndrome. During the last school hour a cultural event took place in the sports hall, to which we invited the zither group Strune, which features zitherists with Down's syndrome. They were accompanied with our youth choir. Our students definitely had an unforgettable experience through which they developed feelings of empathy, solidarity and respect, all of which will be very beneficial for them in their later years.

Keywords: experimental learning, experience, emotional intelligence, empathy, Down's syndrome, cultural day

1 UVOD

Na Osnovni šoli Marije Vere vsako leto organiziramo kulturni dan z naslovom Čarobni dan s knjigo, na katerem obravnavamo knjige, ki govorijo o določenih temah. Ker je bila v tem šolskem letu na seznamu za tekmovanje za Cankarjevo priznanje za osmo- in devetošolce knjiga Kit na plaži avtorja Vinka Möderndorferja, smo se odločili, da bo naša obravnavana tema downov sindrom ter da bomo tokrat bolj aktivno vključili v organizacijo kulturnega dne tudi učence 3. triade. Ker je bil kulturni dan namenjen vsem učencem od 1. do 9. razreda, ga je bilo potrebno prilagoditi starosti učencev. Zato je bilo potrebno kar nekaj raziskovanja, usklajevanja in medsebojnega sodelovanja. Ta kulturni dan, ki je potekal na eno izmed delovnih sobot, je bil logistično zelo zahteven, vendar so se na koncu vsi (tako učenci kot tudi zaposleni) strinjali, da je odlično uspel in da je bil dan, čeprav je šlo za soboto, resnično obarvan s čarovnijo.

2 IZKUSTVENO UČENJE IN SPODBUJANJE ČUSTVENE INTELIGENTNOSTI

S kulturnim dnem smo želeli učencem dati nekaj več. Ne zgolj pogovor o neki temi, temveč konkretno izkušnjo, s katero bi spodbudili njihovo čustveno inteligentnost. Ta izkušnja bi jih pripravila do razmišljanja oz. do kritičnega mišljenja, empatije, hkrati pa tudi do pozitivne samopodobe. Pri izkustvenem učenju gre namreč za način, kako se povežejo teorija in praksa, izkustveno spoznanje resničnosti in konkretna akcija, čustvena inteligentnost pa je pozitivno, preventivno orodje, ki lahko pomaga naši družbi pri reševanju mnogih težav, saj je sposobnost čutenja prav tako pomembna za naše dobro počutje kot naša sposobnost mišljenja.

Pri izkustvenem učenju je pomembno, da znamo o situacijah in dogodkih razmišljati, razglablјati in jih reflektirati. Težko se učimo iz izkušnje, če je ne ocenimo in ji ne pripišemo pomena, cilja in naših pričakovanj. Neposredna praksa je seveda nujna za izkustveno učenje, ni pa dovolj. V vsaki situaciji moramo biti navzoči tako telesno kot miselno. Šele potem se znamo iz izkušenj tudi učiti. (Selinšek, 2012) Izkustveno učenje pomaga pridobivati lastnosti, ki bodo ljudem potrebne v prihodnosti. Med te lastnosti lahko prištejemo: občutljivost za sebe in druge, sposobnost prilagajanja na nove okoliščine, sposobnost komunikacije in sodelovanja, osebna avtonomija, zmožnost celovitega dojetja. Gre za zmožnost znajdenja v nepredvidljivih, kompleksnih socialnih situacijah, za katerega ni enega vnaprej opredeljenega pravega odgovora oz. rešitve. (Marentič Požarnik, 1992)

Točno to smo želeli dati našim učencem – popotnico za življenje oz. jih opremiti z znanji oz. izkušnjami, ki jim bodo pomagala v bodoče. Tako smo intenzivno vpletli naše učence v razmišljanje; najprej so se seznanili s temo, si ogledali video posnetke, veliko brali in se pogovarjali, nato pa so se še srečali v živo z osebami z downovim sindromom. S tem smo k njim pripeljali izkušnjo in jih zbežali iz njihovega mehurčka; varne cone ugodja.

Priznani raziskovalec Kolb (Marentič Požarnik, 1992) je zapisal glavne sestavine izkustvenega učenja: konkretna izkušnja (dojetje), razmišljujoče opazovanje, abstraktna konceptualizacija (razumevanje) in aktivno preizkušanje. Tudi pri nas so se učenci srečali tako s teorijo kot tudi z izkustvenim spoznanjem resničnosti, pred tem pa smo jih temeljito pripravili na to izkušnjo. Poleg dejstev o downovem sindromu smo jih preko pogovora pripravili tudi do kritičnega mišljenja, izražanja čustev, predvsem empatije, saj nismo želeli, da bi se naši gostje v naši družbi počutili slabo.

Zelo pomembno je, da tudi učenci spoznajo pomen čustvene inteligentnosti, saj se le-ta ne nanaša le na obdobje šolanja, temveč celo narašča, ko mladi prevzamejo več odgovornosti, kot je ravnanje z zaposlenimi in starševstvo. (Panju, 2010) Po Danielu Golemanu lahko izpostavimo pet sestavin oz. elementov čustvene inteligentnosti: samozavedanje (prepoznavanje lastnih čustev, prevzemanje odgovornosti in oblikovanje samopodobe), samokontrola (ustrezno in skladno ravnanje z našimi čustvi), empatija (povezovanje z drugimi in razumevanje njihovih občutkov ne glede na strinjanje z njimi), osebna motivacija in spretnosti v medsebojnih odnosih. (Panju, 2010)

Z našim kulturnim dnem smo se najbolj posvetili razvijanju empatije, saj je le-ta zelo pomembna in je temelj vseh socialnih spretnosti. Omogoča nam, da prepoznamo občutke v sebi in drugih, se vživljamo v položaj drugega, pozorno poslušamo druge in spoštujemo različnost. Naša sposobnost empatije je neposredno odvisna od naše zmožnosti samozavedanja. Učenci, ki znajo pokazati empatijo, so po navadi boljši v šoli, v socialnih situacijah ter pozneje na svoji poklicni poti in v odnosih v odraslosti, v razredu se lahko zmanjša stopnja nasilja med učenci, hkrati pa se zvišuje njihova čustvena inteligentnost. (Panju, 2010) Že s tem, ko smo obravnavali našo tematiko preko knjig in video projekcij, so bili učenci izpostavljeni dražljajem, ki vzbujajo čustva, ko pa so se srečali v živo z osebami z downovim sindromom, so se še povečala empatična čustva do drugih. Spodbujanje nekoga, naj misli tudi na druge in na njihove potrebe, te občutke in odzive še bolj stimulira.

3 KULTURNI DAN »ČAROBNI DAN S KNJIGO«

3.1 RAZREDNA URA KOT PRIPRAVA NA KULTURNI DAN

Dan pred kulturnim dnem so imeli razredniki z učenci razredno uro na temo strpnost. Zanje sem pripravila učno pripravo. Po uvodni motivaciji, ki je potekala kot pogovor o razlikah med ljudmi, drugačnosti ter o tem, kaj so predsodki, stereotipi in nestrpnost, so si na spletni strani <https://koristno.net/p/ta-risanka-o-decku-in-psu-pobira-vse-nagrade-poglejte-si-jo-in-videli-boste-zakaj> ogledali video o dečku in psu, ki govori o dečku z eno nogo, ki je apatičen in nezadovoljen s svojim življenjem. V dar je dobil psička prav tako brez ene noge. Sprva se je deček razjezil in ga zavračal, ko pa je videl, kako je le-ta poln življenja kljub svoji hibi, se je premislil. Po ogledu te risanke so se razredniki pogovorili z učenci in v nekaterih razredih so se razvnele diskusije o tej temi, učenci so zaupali svoje izkušnje, nekatere otroke je risanka zelo ganila. Nato so razredniki razdelili še učne liste na temo strpnosti, ki so jih reševali v parih ali po 4 učenci skupaj. Učenci so odgovarjali na vprašanja, ali poznajo koga, ki je po videzu drugačen, kako sami sprejemajo drugačnost pri ljudeh in kako pristopijo k osebami s posebnimi potrebami, se jih bojijo ali se raje izognejo stiku z njimi, ali so bili kdaj priča prijetnega ali neprijetnega dogodka z ljudmi, ki so drugačni ... Zadnje vprašanje na učnem listu je bilo, če vedo, kaj je downov sindrom in če poznajo kakšno osebo s tem sindromom. Vprašanja sem črpala iz knjige Čudo na razrednih urah; priročnik za učitelje za izvajanje ur oddelčne skupnosti v osnovni šoli.

Nato so skupine glasno predstavile svoje odgovore na vprašanja in ponovno so se razvnele razprave. Pri zadnjem vprašanju o downovem sindromu jim je razrednik zavrtil kratek video posnetek o družini z dvojčkoma, kjer ima le eden izmed njiju downov sindrom (spletna povezava: <https://www.24ur.com/novice/slovenija/njihov-svet-kako-se-je-spremenilo-zivljenje-petclanske-druzine-po-rojstvu-otroka-z-downovim-sindromom.html>). Po posnetku so se še pogovorili o videnem in razrednik je napovedal, da bo tema kulturnega dne, ki ga imajo naslednjega dne, ravno downov sindrom.

3.2 POTEK KULTURNEGA DNE

Že nekaj tednov pred kulturnim dnevom sem se povezala z našo specialno pedagoginjo Katarino Kesič Dimic, ki se je v svojih člankih posvetila tudi tej temi. V naši knjižnici sem poiskala vse knjige, ki govorijo o tej temi ali o drugačnosti, ki bi bile primerne za mlajše otroke. Za branje v razredih 1. in 2. triade sem si izbrala knjigo V Klari je nekaj več (tudi en majhen kromosom) avtorice Mire Dobravec, saj avtorica, ki je tudi sama babica deklici z downovim sindromom, razumljivo, jedrnato in lepo predstavi le-tega in otroke s to gensko napako.

Povezala sem se tudi z osmo- in devetošolci, ki so se udeležili tekmovanja za Cankarjevo priznanje. Ker so redno obiskovali priprave na tekmovanje, si ogledali tudi predstavo Lutkovnega gledališča Ljubljana, so bili z znanjem o tej tematiki ustrezno podkovani. Vprašala sem jih, če bi bili lahko učitelji za eno uro ter učencem od 7. do 9. razreda predstavili knjigo in downov sindrom. Učenci so se zelo razveselili te naloge ter k njej pristopili zelo resno in »profesionalno«. V šolski knjižnici so sami pripravili projekcijo o knjigi (osmošolke so pripravile svojo, devetošolci pa svojo prezentacijo), specialna pedagoginja Katarina Kesič Dimic je pripravila prezentacijo o downovem sindromu. Le-to so ti učenci pregledali in jo dopolnili še s slikovnim gradivom, ki so ga našli na spletnih straneh.

Ker knjiga Mire Dobravec ni tako obsežna in je napisana tako, da se jo da brati tudi v krajši obliki, sem se odločila, da jo bodo v razredih 2. in 3. triade prebrali kar učenci 7.–9. razreda. Stopila sem do razredov in povprašala učence, kdo je pripravljen sodelovati. V nekaterih razredih je bil odziv zelo velik in pozitiven. Za poučevanje v nižjih razredih se je odločilo tudi nekaj učencev s slabšimi ocenami oz. s slabšimi bralnimi sposobnostmi. Seveda nisem nikogar zavrnila, poskrbela pa sem, da sem učence dala v pare tako, da je sta bila skupaj en boljši in šibkejši bralec. Mislila sem, da bodo mogoče kakšne pripombe pri parih, vendar ni nihče oporekal svojemu paru, namignila sem jim, naj tisti, ki mu branje ne gre tako dobro od rok, raje predstavi predstavitev o downovem sindromu, boljši bralec pa naj se loti knjige. To je bil moj nasvet, na koncu pa so se sami odločili, kako so speljali uro (nekateri so se izmenjevali pri branju, nekateri pa so se razdelili glede na bralne sposobnosti). Pri knjigi V Klari je nekaj več sem pri vseh parih označila, katere strani naj preberejo v daljši in katere v krajši različici, pri nekaterih straneh pa sem jim prepustila lastno presojo. Nekateri učenci so te strani prebrali v daljši, nekateri pa v krajši različici, odvisno od njihovega mnenja in razpoloženja v razredu. Slike v knjigi sem tudi »skenirala« in oblikovala v prezentacijo, tako da je drugi učenec, ki ni bral, predvajal ilustracije. Gradivo so prevzeli v šoli, prezentacije pa sem jim poslala po elektronski pošti, da so se lahko na šolsko uro pripravili doma. K tej temi so zelo resno pristopili in se dobro pripravili.

Nato sem pripravila urnik poteka kulturnega dne:

URNIK – ČAROBNI DAN S KNJIGO; 2. 2. 2019

	1.–4. RAZRED	5.–6. RAZRED	7. RAZRED	8. RAZRED	9. RAZRED
1. ura	Razrednik: pogovor, branje knjig o drugačnosti ...	Branje + PP-predstavitve Berejo devetošolci	Predstavitve knjige Kit na plaži (3 devetošolci)	Intervju z Jako Blejcem v knjižnici (vodi Katarina K. Dimic)	Predstavitve knjige Kit na plaži (2 devetošolca)
2. ura	Branje + PP-predstavitve Berejo sedmošolci in osmošolci	Razrednik: pogovor, branje knjig o drugačnosti ..., predstavitveni filmčki	Razrednik: pogovor, branje knjig o drugačnosti ... (branje Klare), predstavitveni filmčki	Predstavitve knjige Kit na plaži (4 osmošolke)	Intervju z Jako Blejcem v knjižnici (vodi Katarina K. Dimic)
3. in 4. ura	Khumba (risanka)	Khumba (risanka)	Yo, tambien (film) ALI Ob tebi (film)	Yo, tambien (film)	Yo, tambien (film)
5. ura	Proslava v telovadnici	Proslava v telovadnici	Proslava v telovadnici	Proslava v telovadnici	Proslava v telovadnici

Prvi dve uri sta bili namenjeni spoznavanju downovega sindroma in branju knjig. Učenci od 1. do 6. razreda so prebirali slikanice oz. knjige, ki so obravnavale drugačnost. Učiteljicam sem predhodno posredovala seznam knjig, ki so primerne za obravnavo, same so se odločile, kaj jih zanima.

V pripravi, ki sem jim jo posredovala, sem pripravila tudi spletne povezave do nekaterih video posnetkov na temo downovega sindroma. Ena ura je bila namenjena temu, druga ura branju knjige V Klari je nekaj več in predstavitvi downovega sindroma, kar so opravili učenci od 7. do 9. razreda. Petošolci so pred kulturnim dnevom za domače branje prebrali tudi knjigo Katarine Kesič Dimic Niki se zgodi pravljica, ki govori o deklici brez noge, zato so nekaj časa namenili tudi pogovoru o tej knjigi. V 7. razredu je bilo drugače le to, da so učenci predstavili knjigo Kit na plaži. Mlajši učenci so prebirali slikanice o drugačnosti.

Za osmošolce in devetošolce se je dan odvijal nekoliko drugače. Ena ura je bila namenjena predstavitvi downovega sindroma in knjigi Kit na plaži, druga pa intervjuju z Jako Blejcem, fantom z downovim sindromom, ki ga je v šolski knjižnici izvedla naša specialna pedagoginja Katarina Kesič Dimic. Jaka je ob fotografijah, ki so se predvajale na projekciji, povedal nekaj o svojem življenju. Učenci so mu lahko ob koncu ure postavili tudi svoja vprašanja.

3. in 4. ura sta bili namenjeni risanki Khumba za 1. in 2. triado. Ta risani film govori o zebri z imenom Khumba, ki se je rodila le s polovico telesa v progah in polovico bele barve. Khumba je zaradi svojega videza deležen številnih opazk, stereotipov in predsodkov. Učenci so preko risanke začutili stisko vseh, ki so že kdaj doživeli podobno zbadanje zaradi svoje drugačnosti. Učenci od 7. do 9. razreda so si ogledali španski film Jaz bi tudi (Yo, también), v katerem v glavni vlogi igra španski igralec z downovim sindromom Pablo Pineda. Ker je film mogoče vsebinsko malo težji in se najstniki malo težje vidijo v njem, sem dala v 7. razredu na izbiro še film Ob tebi (Me before you), ki govori o invalidnem fantu in mladem dekletu, ki se je zaposlilo kot njegova spremljevalka. Učitelji so sami presodili, kaj bodo gledali.

Peta oz. zadnja šolska ura pa je bila namenjena proslavi ob bližajočem se dnevu kulture, zato smo na šoli pripravili kratek program, v katerega smo kot goste vključili tudi skupino Strune, v kateri igra na citre 9 oseb z downovim sindromom.

Naša zborovodkinja se je že pred tem povezala z vodjo skupine in tako so skupaj nastopili učenci našega mladinskega pevskega zbora in skupina Strune ter dokazali, da je možno združiti moči in ustvariti nekaj lepega. Eden izmed članov v skupini Strune je tudi Jaka Blejč, ki je na začetku prireditve vse zbrane v športni dvorani nagovoril in s tem govorom pustil brez besed tako vse učence kot tudi vse zaposlene: »Moj svet, v katerem živim, je tak kot

svet vsakega človeka. Prav tako potrebujem hrano, spanec, obleko ... osnovne človekove potrebe. Predvsem pa je pomembno razumevanje, prijaznost in ljubeznivost ljudi. Lahko sem sit, imam dobro obleko, a ko grem po ulici in slišim besedo »Kaj pa ta dela tukaj?«, me to zaboli. Ta človek me ne pozna, ampak si vzame pravico, da me sodi na podlagi mojega videza. On ne ve, da jaz tega njemu ne bi rekel nikoli, saj mi je prijaznost pomembnejša. Mi z downovim sindromom potrebujemo in dajemo predvsem ljubezen in prijaznost.«

4 VTISI PO KULTURNEM DNEVU

Že po razredni uri, ko sem se pogovorila z razredniki in so mi posredovali povratno informacijo, so bili vtisi zelo pozitivni. Povedali smo mi, da je bila razredna ura zelo uspešna, da so učenci z zanimanjem prisluhnili in sodelovali ter izrazili svoje izkušnje, mnenja, doživljanja in čustvovanja. Že risanka o fantku in psu je nekatere zelo ganila in nato so sledili zanimivi pogovori.

Na sam kulturni dan so se učenci, ki so bili učitelji za eno uro, najprej oglasili pri meni v knjižnici. Ker je nekaj učencev manjkalo, je šlo nekaj učencev samih v razred. Ena devetošolka, ki bi morala predstaviti knjigo Kit na plaži v enem izmed 7. razredov, je zbolela, zato je kar 2 razreda prevzela druga devetošolka. Kljub nekaterim odsotnostim so bili vsi razredi pokriti. Učiteljice in učitelji so pohvalili njihovo pripravljenost in angažiranost. Večina učencev v vlogi učiteljev se je še dodatno pripravilo ali pa se odločilo, da snov popestri z dodatnimi aktivnostmi (npr. kviz o vsebini po prebrani knjigi, zanimiva uvodna motivacija, dodatna razlaga po prebranem delu ...). Nekateri so se zelo poglobili v svojo nalogo. Že omenjena učenka, ki je morala prevzeti 2 razreda sedmošolcev zaradi sošolkine bolezni, je nalogo speljala odlično; zelo se je poglobila in natančno predstavila knjigo in downov sindrom ter vse skupaj povezala tudi s svojimi izkušnjami. Tako je bila še posebej pohvaljena s strani obeh razredničark sedmošolcev, ki sicer tudi poučujeta slovenščino.

Ena izmed učenk, ki je ostala brez svojega para, in je poučevala v enem izmed razredov na razredni stopnji, je nekaj dni prej potožila, da si ne želi biti pri tej učiteljici, saj ima občutek, da je ne mara. Rekla sem ji, da to zagotovo ni res in da ji bo učiteljica zagotovo ves čas stala ob strani, če bo potrebno, saj gre za nekoliko bolj naporen razred. Po uri poučevanja se je ta učenka ponosna, zadovoljna in vesela vrnila v svoj razred in celo zamudila malico, saj je svoje predavanje potegnila še v odmor za malico. Učiteljica jo je posebej pohvalila in rekla,

da je zelo lepo predstavila temo in knjigo, po vsakem prebranem poglavju v knjigi je namreč še obnovila prebrano oz. preverila, če so jo poslušalci razumeli. Z razredom, ki je bil sicer precej težaven, ni imela nobenih težav. Požirali so njene besede in ves čas sodelovali. In ko sem jo naslednjič vprašala, kako se je počutila v razredu, mi je veselo odgovorila, da je bilo odlično. Na vprašanje, ali je še vedno prepričana, da je učiteljica ne mara, pa mi je odgovorila, da je spremenila svoje mnenje.

Na splošno so učenci, ki so bili v vlogi učiteljev, prihajali zadovoljni in ponosni nase iz učilnic, učenci, ki so bili poslušalci, pa so jim z veseljem prisluhnili. Všeč jim je bilo, da je bila učna ura zasnovana drugače, da so jih poučevali starejši učenci oz. vrstniki. Tudi o sami temi so se veliko pogovarjali, razmišljali ter izražali svoja čustva in mnenja. Pred samo pripravo kulturnega dne je bil za nas največji cilj, da te otroke ustrezno pripravimo na srečanje z osebami z downovim sindromom. Verjetno so že vsi videli kakšno osebo z downovim sindromom na daleč, bližnjega stika pa z njo niso imeli. Nismo namreč želeli, da bi bili citrarji iz skupine Strune deležni neprijetnih komentarjev, zasmehovanja ali pa neprijetnega klepetanja med svojim nastopom. Prav tako si nismo želeli, da bi kaj takega doživel Jaka med svojim intervjujem v šolski knjižnici, temveč smo hoteli doseči, da otroci pokažejo razumevanje, empatijo, solidarnost in spoštovanje, ki si ga te osebe zaslužijo. Cilj smo zagotovo izpolnili. Komentar pomočnice ravnateljice je bil, da na hodnikih še nikoli ni bilo take tišine, kot je bila tega dne. Tematika se je namreč dotaknila vseh učencev od 1. do 9. razreda.

5 ZAKLJUČKI

S tovrstnim izkušenjskim učenjem so učenci dobili veliko – mogoče ni šlo za tipično uro iz učnega načrta, ampak smo otrokom dali s tem dnem veliko več. Najprej so se spoznali s to gensko napako in preko branja, pogovora in video posnetkov spoznali, kakšni so ljudje z downovim sindromom in kakšne so njihove sposobnosti, nato pa so se z njimi spoznali tudi v živo. Osmošolci in devetošolci so prisostvovali simpatičnemu intervjuju z Jako Blejcem, ki jim je v knjižnici zaupal, kakšni so njegovi izleti z motorjem (vozita se skupaj z očetom), da je zaposlen v trgovini z oblačili iz druge roke, da ima rad svojo nečakinjo in da velikokrat tudi pazi nanjo. Spoznali so, da je Jaka obiskal že veliko krajev in tudi nekaj vrhov, na katerih sami še niso bili ali pa sploh še niso slišali zanje, in da zelo uživa v življenju ter izkoristi vse, kar mu le-to ponuja. Pred njimi je bil občudovanja vreden fant, ki kljub downovemu sindromu ponosno stopa po svoji življenjski poti. S tem smo razbili marsikateri stereotip, ki so ga učenci imeli pred tem. Ugotovili so, da imajo lahko osebe z downovim sindromom različne zdravstvene težave, Jaka jih na srečo nima, čeprav so mu kot otroku napovedali, da sploh ne bo hodil in najverjetneje govoril, vendar mu je z vztrajnostjo njegovih staršev uspelo. Tudi ob njegovem govoru v športni dvorani so učenci začutili, kako bi se oni počutili, če bi njim kdo izrekel takšne neprijazne besede. S tem smo zagotovo dosegli, da so začutili empatijo in tako spodbudili tudi njihovo čustveno inteligentnost. In kljub temu, da so člani iz skupine Strune igrali zelo zbrano in počasi, ni bil nihče neprijazen in nevljuden. Celotna športna dvorana je prisluhnila vsaki njihovi glasbeni točki in jo na koncu nagradila s ploskanjem.

Tudi učenci, ki so nastopili v vlogi učiteljev, so imeli tega dne prav posebno izkušnjo. Ni nujno, da je v razredu z mlajšimi učenci lažje poučevati, temveč so le-ti včasih še bolj zahtevni. Učenci hitro uvidijo, ali je učitelj pri stvari ali ne, tako da so se morali ti učenci v vlogi učiteljev kar potruditi. Zanimivo je, da se ti učenci »učitelji« niso kaj preveč razburjali glede tega, koga sem dala v par. Razložila sem jim, da pričakujem, da si bodo med seboj

pomagali glede na svoje zmožnosti. So pa prišli k meni in prosili za zamenjavo razreda, saj so želeli poučevati tam, kjer so imeli mlajšega bratca, sestrico, soseda ali mlajšega prijatelja. Seveda sem vsem ugodila pri menjavi, če se je le dalo. V bistvu s temi menjavami nisem imela veliko dela, saj so se pari medsebojno že sami dogovorili in mi to samo sporočili. To, da so poučevali v razredu, kjer je nekdo od domačih oz. ga imajo radi, jim je zelo veliko pomenilo in jih navdalo še z dodatnim ponosom in samozavestjo. Nekateri učenci, predvsem tisti, ki v šoli niso tako uspešni, so prišli nazaj v svojo učilnico nasmejani in zadovoljni ter bolj samozavestni in z boljšo samopodobo. V enem izmed parov je poučeval tudi fant, ki ima dodatno strokovno pomoč in ki velikokrat o sebi nima lepega mnenja, kar navzven kaže z neprimernim vedenjem. Tokrat se je pokazal v povsem drugi luči – poučeval je v razredu, kjer je bila njegova mlajša sestra in zadevo je speljal tako, kot je treba. Na koncu dne je bil ponosen sam nase in tokrat ni bilo ne duha ne sluha o njegovem neprimernem vedenju.

Star kitajski pregovor pravi: »Povej mi in bom pozabil, pokaži mi in se bom spomnil, vključi me in bom razumel.« Učenci potrebujejo čim več lastnih izkušenj, ob katerih čim več premišljujejo in jih doživljajo na različne načine ter jih razumejo. Učence je ta tematika zelo pritegnila, saj so nekateri vedeli o teh stvareh zelo malo ali pa jih je bilo oseb z downovim sindromom celo malo strah, zato je pomembno, da se čim več govori o takih stvareh. Poleg tega je tudi med njimi marsikdo, ki po zunanosti ni drugačen, ga pa velikokrat sodijo npr. zaradi njegovih zmanjšanih sposobnosti ali določenih težav pri učenju. Tako so učenci spoznali, da nikoli ne smemo nekoga soditi na prvo žogo in da moramo biti do drugih uvidevni, saj s svojimi neprimernimi in neprijetnimi komentarji lahko druge močno prizadenemo in užalimo.

Učenci, ki so bili v vlogi učiteljev in bili pri tem čarobnem dnevu še bolj aktivni kot ostali učenci, še bolj razumejo celotno temo, saj so o njej veliko razmišljali še pred kulturnim dnem, ko so se še pripravljali na učno uro. Zagotovo pa smo pri vseh učencih spodbudili čustveno inteligentnost in jim pripeljali v šolo izkušnjo, ob kateri so dobili spoznanja, ki bodo zanje pomembna tudi v nadaljnjem življenju tako v partnerskih in službenih odnosih kot tudi v komunikaciji z drugimi ljudmi.

Literatura in viri

1. Bertalanič, M., Bertalanič, Z., 2014. Izkustveno učenje: Seminaraska naloga. Dostopno na: https://studentski.net/gradivo/ulj_fif_bi_psi_sem_izkustveno_ucenje_01 [datum dostopa: 16. 9. 2019].
2. Marentič Požarnik, B., 1992. Izkustveno učenje – modna muha, skupek tehnik ali
3. alternativni model pomembnega učenja? *Sodobna pedagogika*, 43 (1–2), 1–16.
4. Marentič Požarnik, B., 2018. *Psihologija učenja in pouka: Od poučevanja k učenju*. 2. prenovljena izdaja, 1. natis. Ljubljana: DZS.
5. Panju, M., 2010. *Strategije za spodbujanje čustvene inteligentnosti v razredu*. Ljubljana: Modrijan.
6. Rigler Šilc, K., Stanič, L., Trpin Mandelj, T., Rozman, V., Syed Mihelič, N., Žvegla, M. S. et al., 2015. *Čudo na razrednih urah: Piročnik za izvajanje ur oddelčne skupnosti v osnovni šoli*. Zagorje ob Savi: Ocean.
7. Selinšek, J., 2012. Z izkustvenim učenjem do sprememb: kako do sprememb. *Strokovna revija za ravnanje ljudi pri delu*, 10 (49), 30–34.

VESNA HOJNIK

II. GIMNAZIJA MARIBOR

INOVATIVNI PRISTOP K POUČEVANJU O GLOBALNEM SEGREVANJU PRI POUKU BIOLOGIJE V GIMNAZIJI

Povzetek

Podnebne spremembe so eden ključnih izzivov, s katerimi se danes srečuje človeštvo. Ne gre več le za novico iz oddaljenih krajev, ampak podnebne spremembe vse bolj vplivajo na življenje vsakogar od nas. Pričujoči prispevek govori o inovativnih pristopih k poučevanju o globalnem segrevanju pri pouku biologije v splošni gimnaziji. Dijaki preko njih spoznajo, kaj je učinek tople grede, zakaj do njega pride in kakšne so posledice, spoznajo spletno stran Earth System Research Laboratory - Global Monitoring Division, ki predstavlja ključno globalno ustanovo, ki izvaja različne meritve, povezane s spremembami v Zemljini atmosferi (koncentracija CO₂ ipd.). Prav tako se seznanijo s pojmom podnebni skepticizem oziroma s posamezniki, ki zanikajo obstoj podnebnih sprememb ter se naučijo poiskati znanstveno utemeljene argumente proti njihovim trditvam.

Ključne besede: podnebne spremembe, učinek tople grede, toplogredni plini, podnebni skepticizem

INNOVATIVE TEACHING APPROACH ABOUT GLOBAL WARMING AT HIGH SCHOOL BIOLOGY CLASSES

Abstract

Climate change is one of the main challenges humans are facing today. It is no longer just a news from some remote places, but it is affecting the lives of each of us more and more. This article discusses innovative teaching approaches about global warming at high school biology classes. Students have learned about the greenhouse effect, why it occurs and what the consequences are, they have learned about web page of Earth System Research Laboratory - Global Monitoring Division, a key global institution that performs various measurements related to changes in the Earth's atmosphere (CO₂ concentration, etc.). They have also been introduced to the concept of climate skepticism and individuals who deny the existence of climate change and they have learned how to find scientifically proved arguments against their claims.

Keywords: climate change, greenhouse effect, greenhouse gases, climate scepticism

1 UVOD

Pod pojmom podnebne (klimatske) spremembe razumemo pojav spreminjanja podnebja na celotni Zemlji ali na posameznih področjih Zemlje. V zadnjih desetletjih opazujemo spremembe, ki so najverjetneje posledica človekovih (antropogenih) dejavnosti, posebej proizvodnje toplogrednih plinov (predvsem CO₂), ki v največji meri nastajajo zaradi izgorevanja fosilnih goriv (nafta, premoga in zemeljskega plina). Ob njihovem izgorevanju namreč približno 45 % nastalih izpustov CO₂ ostane v ozračju (1). Zaradi učinka tople grede ti plini povzročajo segrevanje Zemljinega ozračja. Povprečna temperatura zemeljskega površja se je od konca 19. stoletja povišala za 1 °C. (2). Vse to vodi v številne ekstremne vremenske razmere. Če so bile še pred 20 leti ekstremne vremenske razmere in naravne nesreče nekaj redkega oziroma nekaj, kar smo spremljali zgolj kot novice iz oddaljenih eksotičnih krajev, se z nenavadnimi vremenskimi pojavi danes srečujemo tako rekoč povsod na Zemlji. Škoda, ki jo človeštvo utrpi zaradi ekstremnih vremenskih in podnebnih razmer, iz leta v leto vrtoglavo narašča (3).

Trditev, da ljudje povzročamo globalno segrevanje, je zasnovana na mnogih neodvisnih dokazih. V tem kontekstu je zelo pomembno omeniti tudi podnebne skeptike, ki o tej trditvi dvomijo in trdijo, da so podnebne spremembe posledica naravnih dogajanj. Za njihovim dvomom pogosto tičijo ekonomski razlogi oziroma želja po manjših stroških oziroma večjem dobičku. Zanikajo celo vrsto dokazov in se ob tem osredotočajo zgolj na posamezne podatke v množici številnih podatkov ter s tem zamegljujejo pogled na neizpodbitno dejstvo, da človek s svojimi izpusti toplogrednih plinov h globalnemu segrevanju prispeva levji delež. Poznavanje mehanizmov, ki vodijo v globalno segrevanje, in zavedanje posledic človekovih praks, ki vodijo v takšno stanje, je zato ključnega pomena za prihodnost človeštva in iz tega vidika ena od tem, ki bi ji morali pri pouku biologije posvečati čim več pozornosti in časa. Pričujoči primer je namenjen prav temu – inovativnemu ozaveščanju dijakov o globalnem segrevanju in njegovih posledicah ter razvijanju kritičnega odnosa do vsakovrstnih informacij, povezanih s to tematiko.

2 UMESTITEV PRIMERA V UČNI NAČRT ZA BIOLOGIJO V SPLOŠNI GIMNAZIJI

V učnem načrtu za biologijo v gimnaziji je jasno zapisano, da med probleme, ki jih lahko državljan ustrezno ovrednoti in se o njih odloča samo na podlagi dobre splošne biološke izobrazbe, sodi tudi vpliv človekove dejavnosti na globalne podnebne spremembe. Prav zato je med specifičnimi cilji zelo jasno zapisano, da morajo dijaki v okviru poglavja Ekologija razumeti, kako nastane učinek tople grede in da učinek tople grede omogoča življenje na Zemlji (povezava s pričujočim primerom: izvedba poskusa »Učinek tople grede«), povečan učinek tople grede, ki je tudi posledica človekove dejavnosti, pa vodi v velike podnebne spremembe.

Spoznati morajo glavne ugotovitve nekaterih mednarodnih raziskav o globalnih spremembah podnebja (povezava s pričujočim primerom: ogled dokumentarnega filma *An inconvenient truth* in uporaba spletne strani Earth System Research Laboratory - Global Monitoring Division) in ekosistemov ter ovrednotiti nujnost načrtovanja trajnostnega razvoja, rabe obnovljivih naravnih virov in sonaravnega ter trajnostnega gospodarjenja z ekosistemi. Podnebne spremembe morajo znati povezati tudi z izumiranjem vrst, ki jih povzroča človek. Povzetek tovrstnih ciljev zajema cilj, ki pravi, da naj bi dijaki prepoznali in kritično ovrednotili spremembe v živih sistemih zaradi človekovih vplivov (npr. spremembe v zgradbi in delovanju živih sistemov, spreminjanje podnebnih razmer, povečanje učinka

tople grede), ter sklepali o možnih posledicah teh spremembah za naravo, človeško družbo in kakovost življenja posameznika ter predlagali in kritično ovrednotili ukrepe za omilitev človekovega vpliva na ekosisteme in zagotavljanje trajnostnega razvoja

Pomembno je omeniti tudi procesna znanja, zapisana v učnem načrtu, h katerim teži pričujoči primer. Ta namreč vključujejo tudi to, da znajo dijaki poiskati relevantne informacije iz različnih virov in kritično ovrednotiti njihovo zanesljivost oziroma verodostojnost - ločiti znanstveno oziroma strokovno besedilo od poljudnega oziroma laičnega (povezava s pričujočim primerom: podnebni skepticizem in znanstveno utemeljeni argumenti proti njemu) ter uporabiti ustrezne sheme, diagrame in simbolni jezik (povezava s pričujočim primerom: Izdelava grafa s podatki o temperaturah in koncentracijah CO₂, dostopnimi na spletni strani Earth System Research Laboratory - Global Monitoring Division in drugih spletnih straneh) (4).

3 CILJ OPISANEGA PRIMERA

Cilj spodaj opisanega primera je bil slediti zgoraj zapisanim postavkam iz učnega načrta za biologijo v gimnaziji oziroma bolj konkretno – cilj je bil, da dijaki na inovativen način spoznajo, kaj je globalno segrevanje, kakšen je mehanizem učinka tople grede, kaj so to toplogredni plini, katere so negativne posledice prevelike količine le-teh v ozračju in kaj razumemo pod pojmom podnebni skepticizem.

4 PROFIL DIJAKOV

Opisan pristop je bil izveden z dijaki tretjih letnikov programa splošna gimnazija pri pouku biologije v okviru obravnave poglavja Ekologija.

5 METODA DELA

Metoda dela je bila razporejena na 4 oziroma 5 šolskih ur (odvisno od dinamike dela s posamezno skupino dijakov). Metoda je namenoma temeljila na odsotnosti teoretične razlage s strani profesorja, ki naj bi razložil, kaj je učinek tople grede in kakšne so njegove (negativne) posledice. Dijaki so do odgovora na ti dve vprašanji prišli tako, da so najprej samostojno izvedli eksperiment na temo učinka tople grede in obdelali dobljene rezultate, nato so si ogledali dokumentarni film An inconvenient truth ter s pomočjo podatkov iz dokumentarnega filma odgovarjali na vprašanja na učnih listih, nato so s pomočjo podatkov s spletne strani Earth System Research Laboratory - Global Monitoring Division sami izdelali graf, ki je prikazoval, kaj se v izbranem obdobju dogaja s povprečnimi letnimi temperaturami in koncentracijo CO₂ v ozračju. Zadnje uro smo z dijaki izvedli debato na temo globalnega segrevanja.

5.1 IZVEDBA POSKUSA »UČINEK TOPLE GREDE«

Dijaki so se pri prvi uri razdelili v štiri skupine, vsaka skupina je izvedla poskus na temo učinka tople grede s pomočjo tehnologije Vernier in programske opreme Logger Pro. Natančnejša navodila za izvedbo poskusa so na voljo v publikaciji Vernier Software & Technology (5). Bistvo poskusa je ugotoviti, kako prisotnost CO₂ v simulirani atmosferi vpliva na temperaturo. Poskus se izvaja z dvema steklenima kozarcema, v enem je CO₂ prisoten (simulacija atmosfere s CO₂), v drugem CO₂ ni prisoten (kontrolna skupina). Po tem, ko oba kozarca osvetljujemo z reflektorjem (simulacija sončnega sevanja), v njiju s temperaturnim senzorjem določen čas merimo temperaturo. Zbrane podatke o

temperaturi so morali dijaki ustrezno obdelati, predstaviti na grafu in primerjati rezultate v obeh kozarcih.

5.2 OGLEDE DOKUMENTARNEGA FILMA AN INCONVENIENT TRUTH

Drugo in del tretje ure so si dijaki ogledali dokumentarni film An inconvenient truth (6) in s pomočjo podatkov iz dokumentarnega filma sproti odgovarjali na naslednja vprašanja na učnem listu, ki so ga dobili od učitelja biologije.

1. Razloži, zakaj je Zemljina atmosfera tako zelo ranljiva!
2. Natančno razloži, zakaj sta Zemljina atmosfera in z njo povezan učinek tople grede ključnega pomena za življenje na Zemlji!
3. Razloži, kako onesnaževanje prispeva k učinku tople grede in kako posredno povzroča globalno segrevanje.
4. Kdaj so se pričele sistematično izvajati meritve koncentracije CO₂ v atmosferi in kje natančno se nahaja krovna ustanova za tovrstne meritve (ime ustanove)?
5. Razloži, kaj je razlog za vsakoletne skoke in padce v koncentraciji CO₂ v zraku.
6. Zakaj so ledeniki oziroma led uporabni za določanje prazgodovinskih pogojev na Zemlji? Na kakšen način je mogoče iz ledenika dobiti podatke o zgodovini globalnega segrevanja?
7. Kako globalno segrevanje vpliva na ledenike? Zakaj je Himalaja s tega vidika še posebej problematična?
8. Dokumentarec navaja, da med koncentracijo CO₂ in globalno temperaturo obstaja odnos. Opiši, kakšen je ta odnos.
9. Zakaj je nedavno naraščanje koncentracije CO₂ tako zelo zaskrbljujoče v primerjavi z naraščanji koncentracije CO₂ v preteklosti?
10. Razloži, kako so številni orkani in tornadi v zadnjem času povezani z globalnim segrevanjem.
11. Navedi vsaj pet učinkov globalnega segrevanja na arktična področja.

5.3 UPORABA PODATKOV S SPLETNE STRANI EARTH SYSTEM RESEARCH LABORATORY - GLOBAL MONITORING DIVISION

Pri tretji uri so dijaki dobili navodilo, da s pomočjo podatkov, ki so na voljo na spletni strani Earth System Research Laboratory - Global Monitoring Division (7) najprej sami poiščejo podatek o zadnji izmerjeni koncentraciji CO₂, nato na isti spletni strani poiščejo podatke povprečnih letnih koncentracijah CO₂ od vključno leta 1990 do 2018 (zavihek Data and products => Trends in CO₂ => Mauna Loa CO₂ annual mean data) in nato za isto obdobje sami (na poljubni spletni strani) poiščejo podatke o povprečnih globalnih letnih temperaturah. Nato so dobili navodilo, da s pomočjo Excela sami izdelajo graf, ki bo združeval podatke o tem, kaj se je dogajalo s koncentracijo CO₂ in s temperaturo od vključno leta 1990 do 2018. Ob tem so morali postaviti ustrezno raziskovalno vprašanje in hipotezo, določiti ustrezno odvisno in neodvisno spremenljivko. Pri izdelavi grafa so se morali držati navodil za izdelavo grafov pri biologiji, ki so jih pri urah biologije spoznali že v 1. letniku (ustrezno izbran tip grafa, ustrezno izbrani osi x in y, uporaba ustreznih enot, graf je moral biti oštevilčen, imeti ustrezen samozadosten naslov, naslov je moral biti zapisan pod grafom itd...).

5.4 PODNEBNI SKEPTICIZEM IN ARGUMENTI PROTI NJEMU

Pri četrti uri so se dijaki seznanili s pojmom podnebni skepticizem. Prejeli so učni list z naslednjimi navodili ter dostop do svetovnega spleta, s pomočjo katerega so odgovorili na vprašanja na učnem listu.

1. Kdo so podnebni skeptiki?
2. S pomočjo spletne strani Sceptical science (8) in dokumenta 17 mitov in resnic o podnebnih spremembah (9) z vidika znanosti ovrednoti nekaj njihovih trditev, zapisanih v Tabeli 1:

Tabela 1:

Trditev podnebnih skeptikov	Kaj o tem pravi znanost?
<i>Podnebne spremembe so se dogajale že v preteklosti.</i>	
<i>Saj segrevanje ozračja sploh ni tako slabo!</i>	
<i>Zime so v zadnjem času hladnejše, svetovna temperatura po letu 1998 ne narašča več.</i>	
<i>Segrevanje v zadnjem stoletju je posledica naravnih dejavnikov, kot so npr. Sončeva aktivnost, kozmični žarki, prehod iz »male ledene dobe« ipd.</i>	
<i>Naša družba se je v preteklosti že prilagodila različnim spremembam, tudi podnebnim se bo. Bolj ekonomično je vlagati v prilagajanje, kot pa problem reševati.</i>	
<i>Živali in rastline se lahko prilagodijo.</i>	

5.5 DEBATA O GLOBALNEM SEGREVANJU OZIROMA NEFORMALNO PREVERJANJE ZNANJA

Zadnjo uro smo v razredu izvedli debato na temo globalnega segrevanja in na ta način neformalno preverili, če so bili na začetku zastavljeni cilji doseženi.

6 REZULTATI

Izkazalo se je, da so dijaki z opisanim pristopom osvojili na začetku zastavljene cilje. V primerjavi s pristopom, ki vključuje zgolj teoretično frontalno predstavitev tematike globalnega segrevanja, ki sem ga kot učitelj izvajala v preteklih letih, je bilo namreč v tem primeru pri dijakih moč zaznati bolj poglobljeno razumevanje snovi, poleg tega pa tudi bistveno višji nivo kritičnega razmišljanja o obravnavani tematiki.

Literatura in viri

1. <https://earthobservatory.nasa.gov/Features/CarbonCycle/pages5.php>; 17. 8. 2019

2. <https://www.umanotera.org/kaj-delamo/trajne-vsebine-projekti-kampanje/podnebne-spremembe/#toggle-id-1>; 22. 8. 2019
3. <https://www.arso.gov.si/podnebne%20spremembe/>; 17. 8. 2019
4. Vilhar, B. et al., Učni načrt. Biologija: gimnazija: splošna gimnazija, Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008
5. Volz, L.D., De Moss, S.G.: Investigating Environmental Science through Inquiry. Vernier Software & Technology, Beaverton USA.
6. https://www.youtube.com/watch?v=Cz2u2HeaSiY&has_verified=1; 1. 8. 2019.
7. <https://www.esrl.noaa.gov/gmd/obop/mlo/>; 1. 8. 2019.
8. <https://skepticalscience.com/translation.php?lang=22%20>; 1. 8. 2019
9. http://www.umanotera.org/upload/files/Podnebje___miti_in_resnice1.pdf, 1. 8. 2019

DARKO HORVAT

SREDNJA POKLICNA IN TEHNIŠKA ŠOLA MURSKA SOBOTA

DODANE VREDNOSTI IN VSEBINE PRI ŠPORTNI VZGOJI

Povzetek

Ta strokovni prispevek se osredotoča na dodane vrednosti, ki bi lahko izboljšale kvaliteto programov športne vzgoje v šolah in pomagale učencem hitreje in učinkoviteje osvajati cilje, povezane s športnimi aktivnostmi. Če je bila športna vzgoja v preteklosti nekoliko zapostavljena, lahko z implementacijo dodatnih vsebin trdimo, da postaja enakovreden predmet v šolskih programih. Novejši pristopi k poučevanju športne vzgoje poudarjajo, da niso pomembni le končni rezultati, ampak tudi pozitivni odnos do uspeha ter moštvena igra, pozabiti pa ne gre niti na dobro komunikacijo.

Ključne besede: Inovativno učenje, športna vzgoja, učni načrt, ustvarjalna športna vzgoja, visokotehnološka orodja, alternativni športi

ADDED VALUES AND CONTENTS IN PHYSICAL EDUCATION

Abstract

Professional article focuses on the added value that could improve the quality of physical education programs in schools and help students more quickly and effectively achieve goals related to sporting activities. If physical education has been somewhat neglected in the past, it can be argued that the implementation of additional content is becoming an equivalent subject in school curriculum. Newer approaches to teaching sports education emphasize that not only are the final results important, but also that positive attitude to success, team play, and good communication is not forgotten.

Keywords: Innovative teaching, sports education, curriculum, creative physical education, high tech tools, alternative sports

Medtem ko večina predmetov na osnovnih in srednjih šolah doživlja inovacije in integracijo z novimi tehnologijami, je na športno vzgojo velikokrat pozabljeno, postavljena je v ozadje. S pomočjo naslednjih omenjenih dodatnih vsebin lahko pri učencih spodbudimo željo do gibanja in zdravega življenja. Pri mlajših generacijah, ki se na dnevni ravni srečujejo z uporabo informacijske tehnologije pa lahko naredimo učenje gibanja zabavno. Z inovativnimi pristopi k telesni vzgoji poskušajo šole doseči boljše rezultate učencev preko prepoznavanja prednosti pri učencih, učenja pozitivnega odnosa do uspeha in moštvene igre. Učence učijo družbene odgovornosti, odpornosti in predvsem dobre komunikacije. Našteti kriteriji potem skupaj s športno aktivnostjo sestavljajo celotno oceno učenca.

Primer izboljšanja izvajanja programa športne vzgoje na šolah se navezuje na možnost, da se učni načrt čim bolj prilagodi učencem in dijakom. Možnost osredotočanja na dijaka kot posameznika je v sedanjem učnem načrtu dobra, a ostajajo možnosti za razvoj in napredek. Vključitev visokotehnoloških orodij v proces športnega poučevanja prinaša možnost bolj zdravega in uravnoteženega pristopa k poučevanju športne vzgoje. Spremljanje ključnih kazalcev telesne pripravljenosti in napredka namreč omogoča nadzor nad trenutno ravniyo zmogljivosti in omogoča njeno ohranitev ali izboljšavo. Naprave za fiziološke meritve, kot so merilci srčnega utripa med tekom ali hojo, senzorji moči, meritve fleksibilnosti ali celo merilci holesterola lahko s pravilno uporabo doprinesejo k boljši telesni pripravljenosti in zdravju šolarjev in jih obogatijo z novimi znanji. Meritve hkrati omogočajo vpogled v trud posameznika, saj si dijaki nekega razreda med seboj nikakor niso enaki - nekdo, ki v cilj priteče zadnji, je glede na svoje trenutne zmožnosti lahko od sebe dal več, kot priča njegova uvrstitev, profesor pa s pomočjo merilcev to opazi, upošteva in svetuje dijaku. Dodatna orodja, kot so večnamenske fitness naprave z vgrajenimi računalniškimi sistemi za merjenje telesne sestave in sposobnosti ali, na primer, plezalna stena, poskrbijo za izboljšanje koordinacije, učinkovitost gibanja in številne ostale pozitivne lastnosti. V primerjavi s tradicionalnim načinom izvajanja športnih aktivnosti v šolah namesto hitrosti in sposobnosti opravljanja nekega športa omenjen program poudarja kondicijo in dobro počutje posameznika (Furger, 2001). Na sliki 1 je prikazan primer plezalne stene na I. osnovni šoli Celje.

Zanimiv pristop k inovativnemu poučevanju je trud profesorjev, da približajo učenje predmeta učencem na zabaven način. To so lahko igre in tekmovanja, ki mlade pritegnejo

h gibanju in razvoju spretnosti. Vključi se lahko tudi glasbo, ki dijake motivira. Kljub temu, da se je treba držati učnega načrta, je pomembno, da dobijo učenci včasih priložnost samostojne izbire dejavnosti, saj so tako močno motivirani za sodelovanje. Dobrodošla je spodbuda, da učenci pri uri športne vzgoje sami prispevajo svoje ideje, saj se tudi učitelji lahko velikokrat kaj novega naučijo od svojih učencev (Beighle, 2019).

Tako pri mlajših kot pri starejših učencih se lahko v program športne vzgoje integrirajo različne inovativne igre, da se vsakdanja rutina malce spremeni, torej da učenci ne igrajo vedno nogometa, odbojke ipd. Alternativni športi so vznemirljiv način za razširitev opcij pri telovadbi ob hkratnem razvijanju temeljnih gibov, vrednot in socialnih veščin. To so lahko invazijski športi, ki vključujejo predvsem ohranjanje posesti nad žogo ter napad in obrambo (košarka, rokomet, hokej). Pri ciljnih športih je rezultat dosežen, ko ekipa vrže ali udari predmet bližje cilju kot njihovi nasprotniki. Potrebno je taktizirati in presojati razdaljo, točke vseh tekmovalcev, zaščito rezultata (golf, lokostrelstvo, balinanje). Športi z mrežo in stenski športi (tenis, badminton, skvoš) vključujejo pripravo napada, orientacijo v prostoru ipd. Terenski športi zahtevajo veliko fizične moči in vzdržljivosti (baseball, kriket, rugby). Igre, kot so lovljenje, izboljšajo hitrost in okretnost, igre s sodelovanjem pa krepijo team-building, komunikacijo, zaupanje in reševanje problemov. Navsezadnje pa lahko skozi igro dodamo tudi poučevanje mladih o zdravju in športni aktivnosti ter jim podamo nova znanja o hranilnih vrednostih, delovanju mišic, učinkih telovadbe na telo ipd. (The Physical Educator, 2017).

Pri športni vzgoji je učitelj vedno v pomoč učencem in dijakom, a se velikokrat zgodi, da se v tako kratkem času, kot je ena šolska ura, ne mora posvetiti vsakemu posamezniku posebej. Zaradi tega se v nekaterih izobraževalnih ustanovah uporabljajo t.i. 'Plakati o spretnostih'. Oblikovani so tako, da pomagajo mimoidočemu razumeti tehniko določenega športa ali športnega giba, obvladati nova znanja in povezati teorijo s prakso. Na vsakem plakatu je določena aktivnost razdeljena na ključne elemente ter prikazana vizualno, kar omogoča dijakom lažje razumevanje in osvojitve te aktivnosti (The Physical Educator, 2017). Slika 2 prikazuje primera takšnih plakatov.

Ob spremembah učnih načrtov, ki so se na nekaterih šolah že zgodile, so bile ključnega pomena povratne informacije učencev, na katere so te spremembe najbolj vplivale. Reševali so ankete in vprašalnike, da bi vodstvo šole izvedelo mnenje učencev, kako ocenjujejo vpeljane spremembe ter kaj te spremembe pomenijo za njihovo znanje in sodelovanje pri pouku športne vzgoje - se je znanje in obisk pouka povečal, zmanjšal, ostal enak. V enem izmed primerov so učenci poudarili, da so bili bolj motivirani prav zaradi

aktivne vloge profesorja pri novem načinu dela. Povratne informacije dajo vodstvu šole vedeti, kako lahko še izboljšajo izkušnjo vseh vpletenih v izobraževanje (Gutman, 2011).

INFORMACIJSKO KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA

Športna vzgoja je predmet, pri katerem učenci pridobivajo, obnavljajo ter trenirajo svoje motorične in gibalne sposobnosti. Športna vzgoja kot predmet je vezana na učni načrt, kateremu morajo učitelji slediti, se pa v novejših izvedbah predmeta velikokrat pojavljajo inovacijske tehnike različnih izvedb predmeta. S tem je mišljeno, da učitelj prilagodi izvedbo predmeta učencem, ki ta predmet obiskujejo in pa seveda napredku tehnologije in času v katerem živimo. Zelo pomembno pri tem predmetu je, da znamo izvajanje nalog in doseganje ciljev pokazati, izvesti varno in predvsem uporabno za celo življenje. Napredek v informacijsko komunikacijski tehnologiji ali IKT omogoča pedagogom, da zahtevane naloge približa učencem na njim prijazen in znan način, jih dobro ponazori in pripomore izboljšati njihovo »uporabniško izkušnjo«. V tem smislu govorimo o IKT kot o pomagalu ali pripomočku, ki lahko olajša delo tako učencem kot pedagogom.

PREDVAJANJE VIDEOPOSNETKA

Verjetno zna vsak uporabnik mobilnega telefona posneti videoposnetek, pri snemanju športnega videoposnetka pa je ključna izbira trenutka, ki se bo kasneje uporabil za preučevanje. Prav tako je zelo pomembno izbrati pravi kot, od koder bo lahko učenec karseda dobro videl, kaj je naredil prav in kaj narobe. Učitelj mora učencem predstaviti tudi funkcijo za zamik predvajanja posnetka na računalniku. Seveda sta snemalna naprava in računalnik osnovni opremljeni za snemanje in predvajanje počasnega posnetka, za bolj napredno analizo pa si že lahko pomagamo z napravo, ki neprestano beleži spremembe težišča in sile ki trenutno delujejo na telo. V tem primeru pa je včasih potrebna tudi povezava z učiteljem fizike, ki lahko določene pojave bolje razloži.

UPORABA MOBILNIH APLIKACIJ

Mobilne aplikacije za gibanje v zadnjem času namenjajo velik poudarek pedometrom in številu korakov. Pametni mobilni telefoni imajo vgrajeno aplikacijo 'Zdravje', ki med drugim šteje korake lastnika mobilne naprave. Ob prehojenem cilju uporabnik dobi sporočilo, da mu je v določenem dnevu uspelo doseči cilj. Ta način ljudi motivira v gibanje in hojo, raje kot v sedenje, vožnjo s prevoznimi sredstvi, itd. Enako je z otroci - lažje jih motiviramo s številkom, v našem primeru s številom prehojenih korakov. Otroci na ta način med seboj tudi tekmujejo in na koncu zmaga tisti, ki je prehodil največ korakov. Seveda ima tudi ta sistem manjše pomanjkljivosti in sicer to, da ljudje delajo različno velike korake, pedometer včasih ne zazna koraka in pa seveda moramo pedometer imeti ves čas pri sebi.

Slika 3 prikazuje primer preprostega pedometra, ki ga uporabljajo v šolah.

Prišli smo do točke, ko učenci vsakodnevno prihajajo v šolo s svojimi pametnimi telefoni. Tako kot za osebno rabo jih potrebujejo tudi med poukom, ko sodelujejo v različnih kvizih, se vpišejo v spletne učilnice in pregledujejo svoje ocene, iščejo gradivo na spletu, itd. Na spletu je danes na tisoče aplikacij, med njimi so številne popolnoma brezplačne ali pa cenovno zelo ugodne. Športni profesor v tem primeru spodbuja uporabo mobilnih aplikacij, saj učence oz. dijake s tem motivira. Preko aplikacije lahko spremljajo svoj učinek kadarkoli in kjerkoli in ravno to je lahko jeziček na tehtnici pri doseganju zadanih ciljev.

Pri športni vzgoji profesorji včasih premalo pozornosti posvečajo srčnemu utripu in merjenju le-tega. Merjenje srčnega utripa je namreč osnova vsakega zdravniškega pregleda, prav tako tudi športnega testa. Srčni utrip nam pove veliko o naši fizični pripravljenosti in vzdržljivosti. Redno merjenje srčnega utripa pa lahko včasih (tudi nenamerno) odkrije znake zgodnje faze različnih bolezni.

Interaktivne table v slovenskih šolah niso novost. Najdemo jih v skoraj vsaki učilnici, nekoliko bolj redke pa so prenosljive interaktivne table. Prav te interaktivne table so zelo primerne za učenje športne vzgoje, saj jih zaradi fleksibilnosti lahko uporabljamo v telovadnicah za različne videoposnetke, prikaze vaj ali drugih športnih elementov. V času velikih tekmovanj na državni, evropski ali svetovni ravni je prav tako zaželeno, da si učenci skupaj ogledajo različne preizkušnje naših športnikov, se s tem kaj naučijo, spodbujajo ekipni duh in hkrati krepijo nacionalno pripadnost svojemu narodu.

INTERAKTIVNI ŠPORTNI DAN V POVEZAVI Z ZDRAVO PREHRANO

Včasih je športni dan v šoli pomenil izlet ali pa samo točno določeno aktivnost, na kateri se morajo učenci zbrati, opraviti »tiste tri ure«, potem pa lahko gredo domov. Novi učni načrti pa predvidevajo interaktivne športne dneve z delavnicami, na katerih se učenci nekaj naučijo. Še pred nekaj leti so učenci ob športnem dnevu dobili sendvič in pijačo, vedno več pa je šol, ki stremijo k temu, da si mladi svoj zajtrk naredijo sami in takrat tudi spoznajo kaj

zaužijejo. Prevečkrat je izpostavljena samo športna vzgoja, medtem ko zdrava prehrana ni tako samoumevna. Ravno na ta način so začele nekatere šole izvajati interaktivne športne dneve, kjer gresta šport in zdrava prehrana z roko v roki.

Primer interaktivnega športnega dneva na slovenski šoli: učenci so se ob določeni uri zbrali pred šolo, kjer so poleg različnih gibalnih vaj in jutranjega ogrevalnega teka izvedeli, da si bodo tisti dan zajtrk pripravili sami. Odpravili so se proti šolski kuhinji, kjer so jim bile na voljo sestavine, kot so polnozrnat kruh, avokado, različna zelišča, domača skuta, ovseni kosmiči jogurt in sadje. Po opravljeni malici so se peš odpravili proti zdravstvenemu domu, kjer so imeli predavanje o pravilni drži med sedenjem ter o zadostnem vnosu tekočin v telo na dnevni bazi ob upoštevanju potrebni telesni aktivnosti.

Po končanem predavanju so se razvrstili v skupine (igre z žogo, kolesarjenje, plavanje) in se s svojimi mentorji odpravili na določena prizorišča.

Bistvo tega športnega dne so bile torej različne športne aktivnosti podkrepljene z novim znanjem, ki so ga pridobili skozi učenje oz. na predavanju in so se ob tem še zdravo prehranjevali. Tako je bil torej sklenjen krog, ki je potreben za kakovostno in zdravo življenje mladih, saj se navedene stvari med seboj dopolnjujejo v celoto. Odzivi mladih so bili večinoma pozitivni, kar bi lahko bilo vodilo za slovenske šole tudi vnaprej.

Literatura in viri

1. Furger, R., 2001. The New PE Curriculum: An Innovative Approach to Teaching Physical Fitness. [online] Dostopno na: <https://www.edutopia.org/new-pe-curriculum> [17.9.2019]
2. Beighle, A., 2019. 9 Tips for Making Fitness Fun, Educational, and Meaningful. [online] Dostopno na: <https://www.gophersport.com/blog/9-tips-for-making-fitness-fun-educational-and-meaningful/> [17.9.2019]
3. The Physical Educator, 2017. Games for Learning. [online] Dostopno na: <https://thephysicaleducator.com/standards-based-pe-games/> [17.9.2019]
4. The Physical Educator, 2017. Skill Posters. [online] Dostopno na: <https://thephysicaleducator.com/skill-posters/> [17.9.2019]
5. POSODOBITVE pouka v osnovnošolski praksi. Športna vzgoja, šport [online] / Marjeta Kovač ... [et al.]; [uredila Špela Bergoč]. - 1. izd. - El. knjiga. - Ljubljana : Zavod RS za šolstvo, 2015
6. Gutman, K. 2011. Didaktični pristop k organizaciji in poučevanju športne vzgoje v gimnaziji. [online] Dostopno na: <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-SUW5MVK8/3c66fob8-58ce-4d4c-913e-34bf3d514579/PDF> [19.9.2019]

JANJA HORVAT
OŠ BELTINCI

ZGODNJE UČENJE TUJEGA JEZIKA NA OŠ BELTINCI

Povzetek

Zgodnje učenje tujega jezika v osnovni šoli prispeva k večjezičnosti in razumevanju večkulturnosti. Učencem je potrebno omogočiti razvoj njihovih jezikovnih in spoznavnih zmožnosti, uresničitev in nadgradnjo zanimanj ter osebno rast. Učenci pri pouku tujega jezika pridobivajo in razvijajo jezikovna in nejezikovna znanja ter ključne kompetence za vseživljenjsko učenje. Pouk nemščine v prvem razredu poteka ob igralnih in gibalnih aktivnostih, ki se pogosto menjajo in so prilagojene starosti učencev. Učenec pri učenju tujega jezika pridobiva izkušnje s pomočjo glasbe, nejezikovnih sredstev, vizualnih pripomočkov in zgodb.

V svojem prispevku bom podrobneje predstavila moj pogled na poučevanje nemščine v 1. razredu devetletne osnovne šole. Učenci v sedanosti naj bi razvijali pozitiven odnos do tujih jezikov, do govorcev in njihovih kultur ter spoznavali, da je večjezičnost vrednota in nuja. Sem mnenja, da je poznavanje drugih kultur in govorjenje več jezikov prava pot k uspehu.

Ključne besede: učenci 1. razreda, tuji jezik, večjezičnost, gibalne aktivnosti.

EARLY LEARNING OF A FOREIGN LANGUAGE AT OŠ BELTINCI PRIMARY SCHOOL

Abstract

Learning a foreign language at an early age contributes to children's multilingualism and understanding of multiculturalism. Students need to be able to develop their language and cognitive abilities, follow and build on their interests and be encouraged in personal growth. In learning a foreign language, students gain and develop their linguistic and non-linguistic skills, as well as key competences for life-long learning. First grade German courses involve play and physical activity, which are applied with great variety and are adapted to the students' age. When learning a foreign language, students gain new experience through music, non-linguistic tools, visual aids and stories. In foreign language courses, teachers enable students to learn through experience about different fields of culture; music, fine arts, theatre, dance etc.

In my contribution, I will present my view on teaching German in first grade of nine-grade primary school in more detail. The students of today are to develop a positive attitude toward foreign languages, their speakers and their cultures and learn that multilingualism is a value and a necessity. I believe that knowing other cultures and speaking several languages is the way to success.

Keywords: 1st grade pupils, foreign language, multilingualism, physical activities.

UVOD

Pouk zgodnjega učenja tujega jezika v osnovni šoli je prispevek k večjezičnosti in razumevanju večkulturnosti tako v lastnem okolju kakor tudi v Evropi in izven evropskih meja. Poučevanje in učenje tujih jezikov ponuja učencem model vseživljenjskega jezikovnega učenja, ki ob kasnejšem dodajanju drugih jezikov vodi k posameznikovi funkcionalni raznojezičnosti. Rezultati znanstvenih raziskav kažejo na številne prednosti govorcev več jezikov pred govorci enega jezika. Govorci več jezikov imajo bolj razvito divergentno mišljenje, metajezikovne zmožnosti in se v kompleksnih okoliščinah bolje osredotočijo na izbrano nalogo (Pižorn, 2009).

Marjanovič Umek (2009) trdi, da je najbolj primerna starost za začetek učenja in poučevanja tujega jezika približno med tretjim oz. četrtem in sedmim oz. osmim letom. Avtorica pravi, da je razvoj govora (besedišče, slovnica, raba govora, metajezikovno zavedanje) v tem obdobju najhitrejši in poteka z največ kakovostnimi prehodi (prav tam, 2009).

Psihologi glede na fiziološke zahteve možganov zagovarjajo, da je najustreznejša starost za učenje tujega jezika med četrtem in desetim letom. Otroci v tem obdobju so: radovedni, spontani, naravni, sproščeni, neobremenjeni, radi raziskujejo in so željni novih spoznanj. V obdobju je jezik za otroka samo sredstvo komunikacije, nikoli pa cilj. Zanimajo ga nove informacije, ki mu jih jezik podaja, ne pa jezik sam na sebi. Prav tako se majhen otrok brez predsodkov prepusti novim učnim izkušnjam (Brumen, 2009).

Bela knjiga Evropske komisije »Teaching and Learning: Towards the Learning Society« (1995) navaja, da naj bi vsi državljani Evrope govorili tri jezike Evropske unije in priporoča uvajanje tujega jezika v vrtec in na razredno stopnjo osnovne šole, in sicer z namenom, da bi se učenci na predmetni stopnji učili še druge tuje jezike (Pižorn, 2009).

Prednosti se kažejo na področju delovanja možganov, saj je za večjezične uporabnike značilna drugačna struktura možganov kot za enojezične. Govorci več jezikov imajo bolj razvito divergentno mišljenje, metajezikovne zmožnosti in se v kompleksnih okoliščinah bolj uspešno osredinjajo na izbrano nalogo ter kasneje razvijejo demenco. Prav tako se kažejo pomembne prednosti tudi na osebnem kot tudi na profesionalnem področju, saj so ljudje, ki delujejo v več jezikih, bolj odprti za druge in drugačne ter so bolj zaposljivi.

NEMŠČINA V 1. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

Učenje tujega jezika v zgodnjem otroštvu, poteka na naraven način. Učenci imajo na razpolago več časa, da izkusijo jezik kot sistem, kot del kulture. Vse to lahko vodi k izboljšanju kognitivnih, družbenih, kulturnih, akustičnih, jezikovnih in osebnih zmožnosti ter zmožnosti samorefleksije. Začetek učenja dodatnih jezikov v zgodnjem otroštvu samo po sebi ne pomeni prednosti.

Spremljati ga morajo dobra praksa poučevanja, spodbudno okolje, ki omogoča otroku obilo podpore pri učenju jezika, ki se neprekinjeno nadaljuje, torej poteka po celotni šolski vertikali, in učencem omogoča mehak prehod med predšolsko in osnovnošolsko stopnjo. Otrokovo samozavest moramo pri jezikovnem pouku spodbujati, vendar je pri tem treba upoštevati, da veliko otrok preprosto ne preide stopnje naučenih oziroma vnaprej pripravljenih besednih zvez oziroma kratkih povedi. Zato je pomembno, da še posebno takšnim učencem pomagamo, da začno jezik uporabljati bolj prožno, da sami tvorijo lastne zveze, čeprav so na začetku napačne. Dajanje ustrezne povratne informacije je pomembno tako za mlajše kot za starejše učence, še posebno tiste, ki učencem pomaga pri spremljanju in vrednotenju lastnega napredka. Mlajši otroci ne napredujejo samo pri slušnem

razumevanju, govornem sporazumevanju in dejavnih aktivnostih, temveč tudi pri postopnem ter sistematičnem uvajanju branja in pisanja. Tudi otroci so zmožni samorefleksije, ki vključuje vprašanja o tem, kako naj se učijo, kako naj si pomagajo, kako naj spremljajo učitelja ...

Raznolike zgodbe so temelj otrokovega jezikovnega učenja, saj ne samo vzbujajo otrokovo radovednost in domišljijo, temveč tudi poosebljajo pripovedovalno strukturo diskurza, ki jo učenci prek zgodbic skorajda nezavedno osvajajo.

RAZVIJANJE SPORAZUMEVALNE IN JEZIKOVNE ZMOŽNOSTI

Jezikovno in sporazumevalno zmožnost sestavljajo receptivne, produktivne in sporazumevalne strategije. Osnovni namen učenja tujega jezika v 1. VIO sta senzibilizacija za jezike ter razvijanje jezikovne in sporazumevalne zmožnosti. S tem povezano pa je tudi pospešeno pridobivanje in razvijanje strategij na posameznih področjih, in sicer na področju recepcije, produkcije in interakcije. Naštete zmožnosti so sicer samostojne zmožnosti, ki pa hkrati pomenijo proces in osnovo za razvoj in nadgradnjo jezikovnih dejavnosti in zmožnosti, ki pa hkrati pomenijo proces in osnovo za razvoj in nadgradnjo jezikovnih dejavnosti in zmožnosti. Učenci pri učenju tujega jezika v 1. VIO uporabljajo pester nabor učnih strategij, če želijo razumeti (recepcij), dejavno sodelovati (interakcija) in pisati (produkcija). Zato teh strategij ne smemo razumeti kot celoto in jih ustrezno metodično in didaktično razvijati v okviru celostnega pristopa oziroma pristopa, ki se v prvi vrsti osredinja na nejezikovne vsebine in na tuji jezik zlasti kot medij komunikacije.

V 1. VIO učenci na začetku pretežno intuitivno preizkušajo jezik, se z njim igrajo in ga na osnovi svojih domnev spreminjajo. Tako v prvih letih zgodnjega učenja tujega jezika odkrivajo jezikovne elemente, jim določajo osnovne pomenske vzorce in začenejajo kategorizirati jezikovne strukture. Te kategorije jim pomagajo in olajšajo razumevanje in sporazumevanje ter se v kasnejšem jezikovnem izobraževanju dodatno in natančneje diferencirajo. Pri tem učenci tvorijo strukture, s katerimi razumejo to, kar slišijo in preberejo, in tvorijo to, kar sami načrtujejo in hočejo (Več jezičnost-CLIL).

S pomočjo različnih tem in nejezikovnih vsebin, ki morajo biti vezane na različna dejanja in interakcijo, učenci širijo svoje nejezikovno in jezikovno vedenje. Pri pouku tujega jezika v 1. VIO se tako naučijo, da je za razumevanje in sporazumevanje pomembno biti pozoren tudi na izven jezikovne elemente (kot so npr. situacijski kontekst, gestika in mimika) in na nadjezikovne elemente (kot so npr. stavčna melodija, poudarki pri govoru) ter da le-te povezujemo z jezikovnimi elementi na ravni besed, stavkov in besedil. Učenci se v 1. VIO ne želijo učiti jezika zaradi jezika samega, temveč z novim jezikom uresničujejo določene cilje, ki jih z obstoječimi jezikovnimi zmožnostmi niso mogli. Tako so učenci na koncu 1. VIO sposobni v pogovoru v tujem jeziku o njim poznanih temah, situacijah ipd. sodelovati kot aktivni partnerji. Pri tem se pri odzivanju poslužujejo jezikovnih in nejezikovnih sredstev.

CILJI IN VSEBINE

Sporazumevanje v tujem jeziku kot cilj učenja tujega jezika uresničujemo z obravnavo določenih nejezikovnih vsebin. Pri izbiri učnih vsebin moramo upoštevati kriterij ustreznosti (primernost teme razvojni stopnji učenca in znanju prvega in tujega jezika) ter kriterij aktualnosti in zanimivosti za učenca. V prvem triletju se tuji jezik tesno povezuje s cilji, vsebinami in dejavnostmi učencev pri drugih predmetih. To velja tudi za t. i. začetno opismenjevanje, ki se pri pouku tujega jezika v prvem triletju šele začene. Učenci v tem

obdobju razen vstopanja v svet branja in pisanja opravljajo tudi druge dejavnosti, tako npr. sodelujejo v pogovorih, podoživljajo besedila, se (po)ustvarjalno odzivajo nanje ter razvijajo svojo poimenovalno, skladijsko, pravorečno, slogovno, metajezikovno zmožnost in zmožnost nebesednega sporazumevanja.

Razvijanje sporazumevalne zmožnosti (zmožnost sprejemanja, tvorjenja in posredovanja)

Cilji so:

- poslušanje in slušno razumevanje: učenci razumejo besedna sporočila v tujem jeziku v znanih kontekstih in situacijah;
- govorno sporočanje in sporazumevanje: učenci se govorno sporazumevajo v okviru svoje (omejene) govorne zmožnosti;
- branje in bralno razumevanje: učenci berejo posamezne besede in povedi v tujem jeziku;
- posredovanje ali mediacija: učenci govorno povzemajo in posredujejo govorna besedila pretežno nebesedno ali s pomočjo prvega jezika;
- pisanje, pisno sporazumevanje in pisno sporočanje: učenci prepíšejo in zapišejo nekatere besede in povedi v tujem jeziku.

Zgoraj naštetih cilji so prepleteni, soodvisni in se največkrat razvijajo integrirano in v celostnem didaktičnem pristopu.

Jezikovna zmožnost

Tvorijo kratka govorna besedila, npr. poimenujejo, naštevajo, tvorijo medosebne dialoge, kratko se odzovejo na slišano oz. prebrano, govorijo ali pojejo avtentična besedila v tujem jeziku (npr. pesmi, rime, izštevanka ...).

Razvijajo učne strategije, primerne starosti in jezikovnemu znanju učencev.

Razvijajo in uporabljajo osnovne sporazumevalne strategije.

Uporabljajo pogosto rabljeno besedišče s področij obravnavanih tem.

Razvijajo osnovne veščine razumljive in pomensko ustrezne izgovorjave in intonacije.

Primeri dejavnosti

Pesmi, rime in izštevanka, igre vlog, igre s kocko, iskanje razlik na slikah, igre s kartami, razredne raziskave, besedne kartice in druge otroške socialne igre.

Govorno sporočanje in sporazumevanje

Jezikovna zmožnost

Učenci tvorijo kratka govorna besedila, npr. poimenujejo, naštevajo, tvorijo medosebne dialoge, kratko se odzovejo na slišano oz. prebrano, govorijo ali pojejo avtentična besedila v tujem jeziku (npr. pesmi, rime, izštevanka itd.).

Razvijajo učne strategije, primerne starosti in jezikovnemu znanju učencev.

Razvijajo in uporabljajo osnovne sporazumevalne strategije.

Uporabljajo pogosto rabljeno besedišče s področij obravnavanih tem.

Razvijajo osnovne veščine razumljive in pomensko ustrezne izgovorjave in intonacije.

MEDPREDMETNE POVEZAVE

Povezovanje učenja tujega jezika z ostalimi šolskimi predmeti je bolj naravno učenje (Balek idr., 2010, povz. po Widdowson, 1978). Povezuje pa naj se tudi s temami, ki so pedagoško privlačne, predstavljive in omogočajo številne medpredmetne povezave. Vse nove izkušnje so namreč globoko zasidrane v t. i. tematskem načrtovanju, ki je v skladu s celostnim pristopom. Takšno učenje izhaja iz otrokovih vsakodnevnih doživetij ter z razvijanjem

pojmov, vsebin in učnih strategij zadovoljuje njegove izobraževalne potrebe ter mu nudi priložnosti tako za učenje dejstev kot za razvijanje domišljije in ustvarjalnosti (Balek idr., 2010, povz. po Brewster, Ellis in Girard, 2002).

Pri slovenščini kot pri tujem jeziku je zmožnost pogovarjanja eden pomembnih ciljev jezikovnega pouka. Tako na primer pri igri vlog učenci pri slovenščini in tujem jeziku ne vadijo le določenega besedišča in/ali struktur, ampak usvajajo načela vpljudnega pogovarjanja, prav tako pa že usvojena načela pri obeh predmetih tudi utrjujejo. Pri poslušanju besedil učenci spoznavajo in usvajajo strategije učinkovitega poslušanja. Ne glede na jezik, saj se zmožnosti poslušanja razvijajo na enak način (z nalogami pred in med poslušanjem ter po poslušanju nekega besedila). Učenci razvijajo tudi metajezikovno zmožnost ob opazovanju, razčlenjevanju, razvrščanju in vrednotenju jezikov, sporazumevalnih dejavnosti, besedil, povedi in besed, kar še bolj usmerjeno razvija pristop jezikovnega in medkulturnega ozaveščanja (Balek idr., 2010).

Povezovanje s predmetom SPO je za učenje tujih jezikov naravno in spontano, saj cilji obeh predmetov izhajajo iz človeka in njegovega okolja. Izpostavljeni so predvsem socialni cilji, ki temeljijo na komunikaciji, odnosih ...

Tudi predmet Matematika s svojimi splošnimi cilji in kompetencami odpira vrata tujemu jeziku: učenci spoznavajo uporabnost matematike v vsakdanjem življenju, razvijajo sporazumevanje v tujih jezikih, v povezavi z matematiko spoznavajo različna področja kulture: glasbe, likovne umetnosti, gledališča, plesa, filma, bralne kulture ...

Nekaj primerov možnih povezav s tujim jezikom iz UN: učenci razvijajo prostorske in ravninske predstave, torej opredelijo položaj predmeta glede na sebe oz. glede na druge predmete in se znajo pri opisu položajev pravilno izražati (nad/pod, zgoraj/spodaj ...).

Otrok se v tem obdobju s pomočjo petja in ritma z lahkoto in veseljem uči tujega jezika, zato je potrebno smiselno vključevanje pesmi drugih kultur. Med cilji za prvo triletje sta navedena sproščeno petje otroških pesmi in ritmično izrekanje otroških besedil, izštevank in ugank. Učenci ustvarjalno izražajo glasbena doživetja v likovni, besedni in gibalni komunikaciji. Za učenje tujega jezika so pomembni cilji, kot so jasna izreka, širjenje besedišča, koordinacija besed in kretenj, neverbalna komunikacija.

Zelo pomembno je tudi povezovanje s predmetom Likovna umetnost, saj otroku omogoča interpretacijo, ki ni vezana na jezik, a ga nedvomno bogati. Z likovnim izražanjem učenci lahko razvijajo in preverjajo razumevanje vizualnega okolja, izražajo občutja, stališča in vrednote.

Predmet Šport vključuje igro kot vir sprostitve in sredstvo vzgoje pri vsaki uri, potrebno pa jo je vključevati tudi v pouk tujega jezika kot način sproščene in celostnega učenja, ki povezuje cilje skoraj vseh predmetov. Cilji, ki so v ospredju: zadovoljitev otrokove prvine potrebe po gibanju in igri, krepitev pozitivnih vedenjskih vzorcev, razvoj ustvarjalnosti, razbremenitev in sprostitvev. Primeri možnih povezav s tujim jezikom: pojmi orientacije v prostoru: naprej, nazaj, gor, dol ..., ponazarjanje nekaterih predmetov, živali, rastlin, pravljичnih junakov s pantomimo, improvizacija na različne teme, metanje žoge ali nošenje žoge na različne načine.

Primer učne ure

Razred: 1.

Predmet: Neobvezni izbirni tuji jezik nemščina

Didaktični sklop: Moja družina

Didaktična enota: Petje pesmi in ples

Cilji:

- Usvajanje osnovnih gibalnih konceptov, zavedanje prostora (kje se telo giblje), način (kako se telo giblje), spoznavanje različnih položajev in odnosov med deli telesa, med predmeti in ljudmi.
- Usvajanje osnovnih prvin ljudskih rajalnih in drugih plesnih iger.

Dejavnosti

1. Ponovimo družinske člane
2. Predstavim ljudsko pesem Brüderchen komm tanz mit mir, da jo sama zapojem
3. Poslušamo pesem
4. Pesem se naučimo
5. Petje spremljamo z gibanjem

Brüderchen komm tanz mit mir.

Otroka stojita v paru eden nasproti drugemu, oba imata roki za hrbtom.

Beide Hände reich ich dir.

Par si poda roke

Einmal hin.

Par se drži za roke in se pomakne v levo.

Einmal her.

Par se pomakne v desno.

Rundherum dass ist nicht schwer.

Par se zavrti za en krog.

Mit dem Füßchen trapp, trapp, trapp.

Z nogo butnemo ob tla.

Mit den Händchen klapp, klapp, klapp.

Z obema rokama ploskemo v roki svojega para, ki nam stoji nasproti.

Einmal hin.

Par se drži za roke in se pomakne v levo.

Einmal her.

Par se pomakne v desno.

Rundherum dass ist nicht schwer.

Par se zavrti za en krog.

Mit dem Köpfchen nick, nick, nick.

Pokimamo z glavo.

Mit dem Finger tick, tick, tick.

S kazalcem potipamo oz. potrkamo po telesu soplesalca.

Einmal hin.

Par se drži za roke in se pomakne v levo.

Einmal her.

Par se pomakne v desno.

Rundherum dass ist nicht schwer.

Par se zavrti za en krog.

ZAKLJUČEK

Učenci so pri učnih urah nemščine zelo sproščeni, kadar se igramo in gibamo. Gibalne aktivnosti prav tako pripomorejo, da si učenci lažje zapomnijo besedilo.

Pouk nemščine bom tudi v prihodnje načrtovala tako, da se bodo učenci veliko gibali, kajti ob gibanju so bolj sproščeni, spontani ... Nemščina in glasbena umetnost gresta z roko v roki, saj se učenci v tem obdobju z lahkoto in veseljem učijo tujega jezika. Smiselno je vključevanje pesmi drugih kultur, predvsem pa ritmično izrekanje otroških besedil, izštevank in ugank.

Literatura in viri

1. Balek, S., idr., (2010). Pot v večjezičnost – zgodnje učenje tujih jezikov v 1. VIO osnovne šole. Zgledi CLIL-a. El. Knjiga. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 13. 9. 2019, iz <https://www.zrss.si/pdf/vecjezicnost.pdf>
2. Marjanovič Umek, L. (2009). Razvoj otroškega govora: učinek poučevanja in učenja tujega/drugega jezika. V K. Pižorn (Ur.). Učenje in poučevanje dodatnih jezikov v otroštvu. (str. 71–78). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
3. Pižorn, K. (2009). »Dodatni tuji jezik v otroštvu: pregledna evalvacijska študija.«
4. [Http://www.zrss.si/projektiess/skladisce/sporazumevanje_v_tujih_jezikih/tuj%20jezik%20v%20prvem%20triletju/Strokovni%20članki%20in%20prevodi/dodatni%20tuj%20jeziki%20v%20otroštvu%20\(eval.studija\)_%20pižorn.pdf](http://www.zrss.si/projektiess/skladisce/sporazumevanje_v_tujih_jezikih/tuj%20jezik%20v%20prvem%20triletju/Strokovni%20članki%20in%20prevodi/dodatni%20tuj%20jeziki%20v%20otroštvu%20(eval.studija)_%20pižorn.pdf). »Pogodba o delovanju Evropske unije.«
5. Učni načrt nemščina. Pridobljeno 13. 9. 2019, iz
6. http://mizs.arhiv.spletisc.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_pedsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/osnovno_solstvo/ucni_nacrti/

MATEJKA HORVAT

OŠ BELTINCI

MEDNARODNE ROKE USTVARJAJO PREKMURSKE DOBROTE

Povzetek

Prispevek je iz izkušenj znanega projekta Erasmus+, katerega gostitelji smo bili na naši šoli. Nekoč sem prebrala misel pisatelja Oscarja Wilda, da so otroci kot cvetke v šopku. Le kje lahko najdemo bolj pester šopek, kot je tale, kjer se zberejo učenci vseh narodnosti Evrope? V svojem prispevku želim opisati delavnico, ki sem jo izvedla z učenci, kateri so sestavljali ta mednarodni šopek. Vodila me je misel o razvijanju čuta za sožitje, etičnost in spoštovanje navad, kultur ter dela drugih.

Ključne besede: mednarodni projekt, kultura, prehrana, sožitje

Abstract

My article is a result of the experiences we got at Erasmus+ project when we hosted the project partners. I once read Oscar Wilde's thought that the children are like the flowers in a bouquet. And where can you find a more diverse bouquet as the one with the children of all nationalities of Europe? In my article I would like to describe a workshop I carried out with the students who formed such an international bouquet. I was led by a thought of developing a sense of coexistence, ethics, respect for the habits, cultures and work of other people.

Keywords: international project, culture, diet, coexistence

UVOD

Do velikih sprememb, povezanosti ter enakosti in enakopravnosti je mogoče priti tudi z majhnimi koraki. Takšne korake, ki bodo šopek mladih različnih kultur in navad povezale v prihodnost ter jih učile umetnosti življenja, smo učitelji dandanes dolžni nuditi, jih omogočiti in organizirati za prihodnost. Na naši šoli se trudimo biti v koraku s časom, zato se na tem področju vključujemo v evropske projekte, kot je Erasmus in sledimo načelom razvijanja čuta za sožitje, etičnost in spoštovanje navad ter dela drugih. S pomočjo takih mednarodnih projektov jim lahko pokažemo, da so posebni, pomembni in edinstveni, da sta njihovo življenje in prihodnost v njihovih lastnih rokah.

NAMEN

Program Erasmus+ prispeva k uresničevanju strategije Evropa 2020 (gospodarska rast, zaposlovanje, socialna pravičnost in vključenost), predvsem njenega strateškega okvira za izobraževanje in usposabljanje ET2020.

Podpira tudi vzdržni razvoj visokega šolstva v partnerskih državah ter uresničevanje ciljev strategije EU za mlade.

Program je usmerjen v naslednja posamezna področja:

- Zmanjšanje brezposelnosti, predvsem med mladimi,
- Izobraževanje odraslih, predvsem pridobivanje novih znanj in spretnosti za trg dela,
- Udejstvovanje mladih v evropskem demokratičnem življenju,
- Inovacije, sodelovanje, reforme,
- Zmanjšanje šolskega osipa,
- Sodelovanje in izmenjave s partnerskimi državami EU.

(Povzeto po: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about_sl)

Je program EU za sodelovanje na področju izobraževanja, usposabljanja, mladine in športa za obdobje 2014–2020. V program so vključene tudi akcije programa Jean Monnet kot samostojno nespremenjeno področje. Namenjen je tudi izboljšanju spretnosti in zaposljivosti mladih ter posodobitvi izobraževanja, usposabljanja in mladinskega dela. Sedemletni program razpolaga s proračunskimi sredstvi v višini 14,7 milijarde evrov, s katerimi želi EU več kot 5 milijonom Evropejcem omogočiti študij, usposabljanje, pridobivanje delovnih izkušenj ali opravljanje prostovoljnega dela v tujini.

V Sloveniji za izvajanje programa v obdobju 2014–2020 skrbita dve nacionalni agenciji: CMEPIUS, Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja, ki pokriva področja izobraževanja, usposabljanja in športa, ter MOVIT, Zavod za razvoj mobilnosti mladih, ki pokriva področje mladine. (<http://www.erasmusplus.si>)

Program Erasmus+ sestavljajo različne aktivnosti v okviru 3 ključnih ukrepov ter projekti znotraj akcije poglavja Jean Monnet in aktivnosti na področju športa.

V okviru ključnega ukrepa 1 (KA1) - učna mobilnost se spodbuja učna mobilnost posameznikov: vseh strokovnih delavcev, vključenih v proces izobraževanja na različnih nivojih, za namen poučevanja, izobraževanja, usposabljanja ali sledenja na delovnem mestu v eni izmed programskih držav, učencev in študentov.

V okviru ključnega ukrepa 2 (KA2) se izvajajo različna mednarodna strateška partnerstva. Gre za sofinanciranje projektov, katerih namen je dvig kakovosti poučevanja, usposabljanja, učenja in mladinskega dela, modernizacija institucij in inovacija družbe.

Ključni ukrep 3 (KA3) programa Erasmus+ je namenjen akcijam, ki jih izvaja Evropska komisija centralizirano ali v državah članicah in sodelovanju s tretjimi državami. Reforma politik je usmerjena v krepitev orodij (ECTS, ECVET, EUROPASS, YOUTHPASS) in učinka odprtih metod koordinacije in izvajanje strategije Evropa 2020. Poudarek je na krepitvi podlag za oblikovanje politik in izmenjavi dobrih praks. (<http://www.erasmusplus.si>)

RAZVIJANJE ANGLEŠČINE SKOZI UMETNOST, KULTURO IN IKT

DEAR - Developing English through Art and ICT oz. Razvijanje angleščine skozi umetnost (lahko bi rekli tudi kulturo) in IKT je naslov našega Erasmus+ projekta v šolskih letih 2015/2016 in 2016/2017. Naslov, ki nam je nudil neizmerne možnosti za razvijanje in doseganje ciljev o povezanosti mladih vseh dežel in kultur ter spoštovanje njihovih navad. Ko smo načrtovali dejavnosti v tednu mobilnosti, smo predvsem sledili naslednjim načelom:

- razvijanje enakosti in enakopravnosti,
- razvijanje enakosti med spoloma,
- razvijanje čuta za sožitje, etičnost, spoštovanje navad ter dela drugih.

Namen projekta je bil pripraviti učne ure angleščine, ki bodo jezik razvijale s pomočjo umetnosti in sodobnih tehnologij. Učitelji smo torej spodbujali naravno kreativnost učencev, obenem pa jih učili še jezika in uporabljali sodobno tehnologijo v obliki interaktivnih nalog, multimedije, fotografije in podobno. V projektu je sodelovalo 8 šol iz 7 držav: Romunije, Turčije, Portugalske, Španije, Velike Britanije, Hrvaške, Cipra in Slovenije.

V času od 18. do 22. aprila 2016 smo pripravili krajši izobraževalni obisk za delegacije vseh šol. Tako smo na šoli gostili kar 51 gostov, od tega 35 učencev. Zaradi narave projekta smo večino dela opravili kar na šoli. Za ta namen smo pripravili ustvarjalne delavnice in učne ure za naše in tuje goste. Pri omenjenih urah smo se angleščino učili na različnih stopnjah zahtevnosti, ure pa so izvajali domači in tuji učitelji. Ustvarjali smo v modelarski, fotografski in umetniški delavnici, poleg tega pa so se tudi gosti spoznali z nekaterimi aspekti življenja in dela pri nas; s pomočjo folklorne delavnice, pečenja perezov ter nasploh bivanja v našem okolju. V dopoldanskem času smo učitelji analizirali delo pri projektu ter načrtovali nadaljnje dejavnosti.

V popoldanskem času smo imeli sicer nekoliko manj časa za spoznavanje okolice, a smo se vseeno namenili na izobraževalni obisk v vinorodni okoliš Jeruzalem, spoznali kasaštvo v Ljutomeru, obiskali pa smo tudi najstarejše mesto v Sloveniji in se poučili o najbolj znameniti maski, kurentu. Večina tujcev je bivala v Murski Soboti, le nekaj pa pri družinah gostiteljicah, zato smo ogled Murske Sobote izvedli na malo drugačen način. Učenci so se razdelili v mednarodne ekipe in morali so, v spremstvu vsaj enega učitelja iz tujine, obiskati 10 točk v Murski Soboti. Na vsaki postaji je bil lokalni učitelj z uganko, skrito v QR kodi. Ekipa ni mogla nadaljevati, dokler niso razrešili uganke, na koncu pa so si prislužili še simbolično nagrado. Sama sem se v okviru tedna mobilnosti, kot sodelujoča učiteljica pri pripravi učnih ur, usmerila predvsem v kulturo in tudi v IKT.

V najširšem pomenu izraz kultura označuje vse produkte posameznika, skupine ali družbe inteligentnih bitij. Sem spadajo tehnika, umetnost, znanost, kot tudi moralni sistemi, značilna vedenja in navade izbranih inteligentnih entitet. Ožje pa ima izraz natančnejše pomene na različnih področjih človeške dejavnosti (Povzeto po: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Kultura>).

Eno takih je tudi kultura prehranjevanja posameznega naroda.

Zavedati se moramo, da preko kulinarike sporočamo svojo narodno identiteto in nenazadnje tudi socialni status. Tudi pri učencih moramo razvijati in negovati narodno zavest in tradicijo na področju prehrane, saj nas vse skupaj ta del kulture zaznamuje in oblikuje. Pri spoznavanju različnih kultur (in različnih načinov prehranjevanja), pa se ustvarjajo medsebojni odnosi in spoštovanje. Vemo, da so s hrano povezani tudi običaji, ki označujejo moč in status posameznega naroda.

V svoji delavnici sem se osredotočila na kulturo prehranjevanja v državah, katerih učenci so bili udeleženci tedna mobilnosti. Kot sem že omenila, so v projektu sodelovale sledeče države: Ciper, Velika Britanija, Turčija, Romunija, Portugalska, Slovenija. Učenci so po skupinah pripravili kratko predstavitev tradicionalnih jedi iz njihove države ter jih povezali s svojimi lokalnimi in državnimi običaji.

Cilji delavnice:

- ovrednotijo pomen prehranskih navad tujih kultur,
- seznanijo se s tradicionalno prekmursko jedjo – pereci,
- pripravijo jed po receptu naših babic,
- razvijajo spretnosti pri oblikovanju perecov,
- pri pripravi hrane organizirajo svoje delo po načelih higienskega minimuma,
- estetsko pripravijo pogrinjek,
- hrano tudi poskusijo.

PRAKTIČNA IZVEDBA DELAVNICE

Učenci so po skupinah pripravili kratko predstavitev tradicionalnih jedi iz njihove države. Naši učenci so predstavili prekmurske jedi. Nekatere izmed njih so prinesli tudi pokazat in poskusit. Sledila je praktična izvedba delavnice, kjer smo se lotili peke perecov. Delavnica je potekala v učilnici za gospodinjstvo, kjer so bili učenci aktivni vse od začetka (priprave testa) do konca, ko so svoje izdelke tudi pojedli.

- a) Predstavitev recepta, sestavin in izdelave.
- b) Priprava testa.
- c) Demonstracija in oblikovanje perecov.
- d) Peka in pokušina.

ZAKLJUČEK

Namen in cilji naše delavnice so bili zagotovo v celoti uresničeni, kar zgovorno pričajo tudi slike, na katerih vidimo aktivnost in povezanost naših učencev z učenci iz tujine. Pecivo je uspelo, v kuhinji je dišalo, vzdušje pa je bilo prijetno in zelo domače. Naj z vami delim tudi nekaj izjav učencev:

»Všeč mi je bilo, da smo se družili ob peki in se veliko smejali.«

»Nisem verjel, da mi lahko kaj takega uspe.«

»Ljubezen gre skozi želodec, zato sem vesel, da sem se nekaj naučil tudi sam izdelati in ponuditi svoji simpatiji.«

»Upam, da mi bo uspelo ponoviti tudi doma.«

»Okus mojih izdelkov je odličen, izgled pa malo manj. Še bom moral trenirati.«

»Lepo bi bilo, če bi izvedli več takih delavnic.«

»Upam, da bomo tudi pri nas lahko delili podobno izkušnjo z vami.«

Ob zaključku so nam gostje povedali, da so bili navdušeni nad organizacijo in učinkovitostjo vseh naših udeleženi. Prijetno so bili presenečeni nad lepoto naših krajev, ki so se jim zdeli čisti, varni in urejeni.

Naš projekt DEAR se je uspešno zaključil. Upamo, da bodo učna gradiva in spremljajoča knjiga, ki smo jo pripravili v okviru projekta, uporabna pri pouku tako na naši šoli kot tudi širše. Vemo, da so naši in tudi tuji učenci od projekta odnesli veliko - tako s področja govorne in pisne komunikacije v tujem jeziku, da so izboljšali govorniške veščine in veščine nastopanja, da so podrobneje spoznali kulturo sodelujočih držav, se naučili pripravljati našo tradicionalno hrano - perece in spoznali tujo, predvsem pa, da bolje razumejo razmere v tujini, jih lažje primerjajo z razmerami doma ter da bodo lažje sprejemali posameznike drugih držav.

Lepo je sodelovati s tako zagnanimi udeleženci - tako učenci in učitelji, ki znanje kar vpijajo. Upam, da bomo lahko tudi v prihodnje sodelovali v mednarodnih projektih in si vedno znova pridobivali nova znanja in izkušnje.

Literatura in viri

1. Evropska komisija. Kaj je Erasmus+? [online]. Dostopno na: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about_sl [16. 8. 2019]
2. Erasmusplus. [online]. Dostopno na: <http://www.erasmusplus.si> [16. 8. 2019]
3. Kultura. [online]. Dostopno na: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Kultura> [16. 8. 2019]

MATEJA HORVAT DUH

OŠ BELTINCI

PREVERJANJE DOMAČEGA BRANJA MALO DRUGAČE

Povzetek

Kako uspešno in kvalitetno preveriti knjigo za domače branje ter se ob tem prepričati, da so jo prebrali vsi učenci? To vprašanje mi buri duhove že nekaj časa, kajti praksa kaže, da zmeraj manj učencev knjigo za domače branje dejansko prebere v celoti, da je lažje prepisati od sošolca, poiskati odgovore na spletu, prositi za pomoč starše ... To so bili razlogi, da sem se odločila, da domače branje preverim malo drugače, in sicer s pomočjo knjižnih ugank, kvizov znanja, dramatizacije in debate.

Te oblike dela so se mi izkazale za zelo uspešne, saj omogočajo večjo motiviranost in aktivnost vseh učencev, meni pa dober vpogled v to, kako dobro učenci knjigo preberejo, jo razumejo in vrednotijo.

Ključne besede: domače branje, debata, dramatizacija, knjižne uganke, kvizi znanja, branje

EVALUATION OF HOME READING IN A DIFFERENT WAY

Abstract

How to evaluate a home reading task successfully and at the same time find out if all the students have read the book? This questions has been bothering me for some time already because I have realized that less and less students read the whole book and that it is easier for them to copy the schoolfriend's notes, to find the answers on the internet and to ask their parents for help. For those reasons I have decided to check the home reading tasks in a different way - with the use of riddles, different quizzes, dramatization and debate. Those methods have proven to be very successful as they motivate the students to be active and they give me a good insight how well the students have read, understood and evaluated the book.

Keywords: home reading, debate, dramatization, riddles, quizzes, reading

1 UVOD

Kako uspešno in kvalitetno preveriti knjigo za domače branje ter se ob tem prepričati, da so jo prebrali vsi učenci? Praksa namreč kaže, da zmeraj manj učencev v razredu knjigo za domače branje dejansko prebere. V večini primerov gre za kopiranje obnov z interneta in množično prepisovanje od sošolcev, ki knjigo preberejo. Tako imajo učenci več dela s tem, da na najlažji način pridejo do zahtevanih podatkov o knjigi, kot pa da knjigo preberejo.

Domače branje sem preverjala že na različne načine, od učnih listov, ki so jih učenci reševali doma, do govornih nastopov ...

Vse te dejavnosti mi niso ponudile vpogleda v dejansko stanje, kajti učenci so tako imeli možnost prepisa od sošolca, pomoči staršev, prepisa s spleta ... Tako so bili odgovori nekaterih učencev, ko smo se pogovarjali o prebrani knjigi, pogosto zelo kratki, enopomenski, naučeni, in brez tiste tako pomembne dodane vrednosti – lastnega razmišljanja in vrednotenja prebranega.

Način preverjanja domačega branja, kot se ga poslužujem že nekaj let, pa od učencev, predvsem pa od učitelja, zahteva več dodatnega dela, priprav, hkrati pa učence na nek način »prisili«, da so izvirni, razmišljajo z lastno glavo, kritično vrednotijo prebrano ter aktivno sodelujejo. Meni pa je dober vpogled v to, kako dobro učenci knjigo preberejo, kako razmišljajo, hkrati pa nimajo toliko možnosti za »goljufanje«, kajti delati morajo s sošolci, doprinesiti svoj delež k uspešnosti svoje skupine, sodelovati in biti aktivni dve šolski uri. Opažam, da so tako učenci že pred uro preverjanja bolj motivirani, da knjigo preberejo že zato, ker nočejo pustiti na cedilu svojih sošolcev.

Vedno težim k temu, da mora učencem branje postati nekaj več, postati jim mora užitek, knjige se morajo lotiti z navdušenjem, se ob branju učiti, zabavati in bogatiti svoj besedni zaklad.

V šoli je pomen branja za učenje sposobnost, da učenec najde, razume in interpretira prebrano informacijo ter jo pozneje koristno uporabi. Knjiga je vir informacij in učencem le redko vir užitka, saj je povezana z obvezo, z »morati« in neredko s preverjanjem za oceno (S. Dežman, 1998).

Sporočilo, zabeleženo v besedilu, ima močnejšo vsebino kot tak ali drugačen prenos zvokov in podob televizije, filma in računalnika. Knjige, zlasti romani, pospešujejo in ohranjajo razvoj osebnega mišljenja v javnem (šolskem) prostoru. Zato moramo učence najprej naučiti brati. Nato jih moramo naučiti branja, da bodo znali gledati in kritično sprejemati oz. odбирati informacije. Da bodo znali razviti miselnost, ki se bo sposobna upreti pastem prihodnje civilizacije (S. Dežman, 1998).

2 OBLIKE DELA PRI PREVERJANJU PREBRANEGA

Sonja Dežman v priročniku Bralna značka v osnovni šoli: aktivnosti spodbujanja branja in preverjanja prebranih knjig navaja različne oblike dela pri preverjanju prebranega, ki so dobrodošle tudi pri preverjanju knjige za domače branje, in sicer:

2.1 DRAMATIZACIJA

Pri dramatizaciji zgodbo ali pesem preoblikujemo v dramsko besedilo tako, da ustreza stopnji razumevanja in igralnim sposobnostim učenca. Dramsko besedilo lahko uporabimo za domišljjsko doživljanje ob branju in za gledališko uprizoritev. Pozorni moramo biti na

vloge in na čas trajanja. Za preprosto predstavo ne potrebujemo drage in razkošne scene, kostumov, luči, glasbe ...

Dramsko besedilo lahko uprizorimo negledališko, polgledališko ali gledališko. Negledališka scena je najbolj enostavna. Učenci berejo vloge in sedijo med sošolci. Tako razlike med njimi in publiko izginejo. Učenci ob tem vadijo svoje sposobnosti poslušanja, govorjenja in branja ter se urijo v pisanju kratkih sestavkov in scenarija, kar izpeljemo pred ali po dramatizaciji (S. Dežman, 1998).

2.2 KNJIŽNA UGANKA

Knjižna uganka je uspešna oblika motiviranja za branje v razredu. Najpogostejše so knjižne uganke, ki sprašujejo po literarnih osebah, avtorjih literarnih del, in značilnostih določene knjige. Po navadi zahteva knjižna uganka od učenca nekaj predznanja, zato potrebuje učenec pri tem pomoč (usmeritev). Čeprav imajo uganke predvsem motivacijsko vlogo, jih lahko izkoristimo tudi za pogovor o knjigi (pred ali po branju) (S. Dežman, 1998).

2.3 KVIZI ZNANJA

Uporaba kvizov znanja pri preverjanju prebranega je lahko zelo uspešna in za učence privlačna oblika igre, s katero dosežemo visoko stopnjo motiviranosti za branje. Kvize uporabljamo za popestritev pedagoške dejavnosti, s katero želimo doseči povratno informacijo o znanju učencev oz. o stopnji razumevanja prebranega (S. Dežman, 1998).

Kvizi so oblike ustnega in pisnega preverjanja določenega znanja in temeljijo na nalogah tipa vprašanje – odgovor.

Kvizi:

- sprožajo močno notranjo motivacijo za učenje;
- zadovoljujejo prirojeno človeško radovednost;
- pritegnejo zaradi igrive naravnosti in zabavnosti;
- aktivirajo vse učence;
- pri učencih vzbujajo interes za dosego višjih ciljev znanja, sposobnosti, spretnosti (D. Hederih, 1994).

2.4 DEBATNI KLUB

Debatni klub je prostovoljna oblika sestajanja vseh tistih učencev, ki se želijo pogovoriti o knjigah. Učenci, ki so knjige prebrali, poročajo o njih, vendar ne obnavljajo le zgodb, pač pa povedo, zakaj jim je bila knjiga všeč, zakaj jo priporočajo drugim učencem itd. Nato sledi izmenjava mnenj (S. Dežman, 1998).

3 PREVERJANJE DOMAČEGA BRANJA – BRATOVŠČINA SINJEGA GALEBA (PRIMER DOBRE PRAKSE)

Na začetku šolskega leta, ko planiram ure ocenjevanja in preverjanja znanja, zmeraj za preverjanje domačega branja planiram dve šolski uri. Ti uri sta zelo dobrodošli predvsem v 6. razredu, ko preverjamo knjigo Toneta Seliškarja Bratovščina Sinjega galeba.

Pomembno mi je, da pri preverjanju aktivno sodelujejo vsi učenci, da imajo možnost povedati svoje mnenje, predvsem pa biti kreativni, pogoj za to pa je, da obvezno vsi preberejo knjigo do načrtovanega datuma, kajti dejavnosti pogosto zastavim tako, da učenci delajo v skupinah, in če hočejo biti v pomoč svoji skupini, morajo zelo dobro poznati

knjigo, zgodbo, književne junake ... Kot učiteljica pa s takšnim načinom dela kaj hitro dobim informacijo, kako dobro so knjigo prebrali, kdo je dejansko ni, kako učenci razmišljajo o prebranem in prebrano vrednotijo.

Prvo uro preverjanja najprej učence razdelim v skupine, pomembno je, da so skupine dokaj heterogene, torej sestavljene tako iz boljših in slabših učencev (skupine formuliram sama pred začetkom ure).

3.1 OBNOVA – 1. ŠOLSKA URA (PRIBLIŽNO 10 MIN)

Preden razdelim učence v skupine, jim dam delo in navodila, vedno najprej obnovimo zgodbo prebrane knjige. To naredimo skupaj, in sicer tako, da ima vsak učenec možnost, da pri obnovi sodeluje s svojo povedjo. Določimo vrstni red (po navadi je tak, kot učenci sedijo pri običajni uri). Začnem jaz, nato (po vrstnem redu) učenci, vsak učenec s svojo povedjo smiselno vsebinsko nadaljuje zgodbo. Učencem z učnimi težavami pomagamo pri tvorbi in oblikovanju povedi. To poteka nekako takole, ko začnem:

Zgodba se dogaja na Galebjem otoku v majhni ribiški vasici. Tam ... (vsebinsko nadaljuje učenec)

Tak način obnavljanja je zelo dobrodošel, saj so vsi učenci aktivni, pozorno poslušajo, si med sabo pomagajo. Pogosto so tudi zelo natančni in nekateri že pri obnavljanju omenijo podrobnosti, ki so jih mogoče drugi spregledali, poleg tega pa učitelj kaj hitro že tu ugotovi, kdo je knjigo dejansko prebral in kdo ne.

3.2 DELO V SKUPINAH - 1. ŠOLSKA URA (PRIBLIŽNO 35 MIN)

Delo poteka v štirih (učno približno enakovrednih) skupinah. Takšen način dela se mi zdi zelo dober, saj si učenci med sabo pomagajo (spet je prisotna pomoč boljših učencev slabšim), usklajujejo mnenja, so kreativni ... Ob tem pa se zavedajo, da je veriga tako močna, kot je njen najšibkejši člen.

Naloge po skupinah so različne in puščajo domišljiji prosto pot. Delo v skupini si morajo učenci dobro časovno organizirati.

1. skupina – navodila za delo (dramatizacija)

Preberi krajši odlomek iz knjige Bratovščina Sinjega galeba in ga nadaljuj kot dramsko besedilo. Odlomek je iz poglavja Borba s tihotapci, ko Ivo na vse pretege razmišlja, kako bi se s preostalimi fanti rešiti iz zagate.

... Skrbno je začel preiskovati prostor, v katerem so bili zaprti. Močne lesene stene so bile nekaj nad dva metra visoke. Ko je, čepeč na Mihaelovih ramah, tipal po stropu, je odkril pokrov, ki se je odpiral navzven. To je bila zračnica za shrambo. Tukaj pod stropom pa je zdaj prav razločno lahko slišal nenavaden razgovor mornarjev na palubi. Spoznal je Lorencov glas.

LORENCO (odločno in hkrati jezno): Fantje ne smejo nazaj, sicer smo izgubljeni, ker bodo pripovedovali o skrivališču in nas izdali. Ali naj odrinemo in jih pomečemo v vodo?

ANTE:

LORENCO:

Pri nadaljevanju odlomka se lahko držite izvirnega besedila, lahko pa besedilo nadaljujete po svoje. Ne smete spreminjati le karakternih posebnosti glavnih in stranskih oseb. Besedilo po vlogah preberete sošolcem, lahko pa ga jim ga tudi zaigrate (pripravite prireditev, igro). Časa imate 35 min.

Če čas dopušča, lahko učenci svoje delo nadgradijo s tem, da doma izdelajo kostume, sceno in scenske pripomočke, vabila na prireditve.

2. skupina – navodila za delo (knjižna uganka)

Iz Seliškarjeve knjige Bratovščina Sinjega galeba si izberi štiri književne junake, opiši jih s čim več besedami, besednimi zvezami (lahko uporabiš svoje, lahko si pomagaš s knjigo in pisateljevim opisom oseb). Ob tem sošolcem ne smeš izdati imena opisanega književnega junaka, temveč ga morajo ti s pomočjo tvojega opisa ugotoviti sami. Lahko se v književnega junaka tudi vživiš (igra vlog) – ga predstaviš, kot da si ti on. Časa imate 35 min.

Npr. Književni junak, katerega ime morate ugotoviti, je: tihotapec, pohlepen, bivši zapornik, eden izmed ustanoviteljev tihotapske družbe, goljuf, slepar, bivši pomorski kapitan ... (rešitev: Ante)

Npr.: igra vlog

V mladosti sem bil zelo lep, hodil sem v šolo, bil sem uspešen, delal sem kot pomorski kapitan, bil sem zelo pohlepen ... (rešitev: Ante)

Ker bodo drugi učenci po skupinah ugibali, kdo je opisan oz. katero osebo učenec predstavlja, lahko učenci te skupine, ki poroča, ostalim pri opisu malo »ponagajajo« in pripravijo zahtevnejši opis, vendar to lahko storijo le tisti učenci, ki doma knjigo zelo natančno (ali vsaj dvakrat) preberejo in so pozornejši na podrobnosti v zgodbi, na ravnanje književnih junakov ...

Ostali učenci ugibajo šele, ko učenec v celoti opiše književnega junaka ali se v njegovem imenu predstavi.

3. skupina – navodilo za delo (kviz znanja)

Prebrali ste knjigo Bratovščina Sinjega galeba. Imate 35 minut, da sestavite 13–15 vprašanj za sošolce. Pazite, da bodo vprašanja jasno zastavljena in bodo ponujala nedvoumne odgovore. K vsakemu vprašanju zapišite tudi odgovor. Pomagate si lahko s knjigo. Vsak odgovor na vprašanje naj bo vreden eno točko.

Npr. Naštej člane bratovščine? Kateri vzdevek je imel Ivov oče? Kako je bilo ime edini ženski predstavnici bratovščine? ...

Od tega, kako dobro so učenci doma prebrali in pa tudi razumeli knjigo, bo odvisna kvaliteta postavljenih vprašanj.

4. skupina – navodila za delo (debatni klub)

Npr.

Ivov oče je junak.

Ivov oče ni junak.

Ante je dober človek.

Ante ni dober človek.

Prebrali ste dve nasprotujoči si trditvi. K vsaki trditvi, pa tudi če se z njo ne strinjate, napišite vsaj tri podkrepitve oz. dokaze, da trditev drži ali ne drži. V knjigi Bratovščina Sinjega galeba poiščite dele besedila, ki govorijo trditvi v prid ali pa jo ovržejo. Ne pozabite dodati vašega mnenja (podkrepitve ali ovržbe) dane trditve. Časa imate 35 min.

Pomembno je, da učenci razmišljajo o književnem junaku, vrednotijo njegovo ravnanje, ga zagovarjajo oz. kritizirajo, kar je pomembno, pa je, da iščejo dokaze iz besedila (knjige), ki so junakovemu ravnanju v prid ali škodo.

Delo učencev (skupin) spremljam, jim pomagam, če česa ne razumejo. V njihovo delo (ustvarjanje) pa se poskušam čim manj vmešavati, kajti hočem dobro povratno informacijo o tem, kako dobro so knjigo prebrali, kakšno je njihovo razumevanje prebranega ter predvsem kako o prebranem razmišljajo.

3.3 POROČANJE SKUPIN – 2. ŠOLSKA URA (45 MIN)

Na začetku druge šolske ure nadaljujemo delo po skupinah, in sicer imajo učenci 5 min, da se pripravijo na poročanje in izberejo učenca oz. učence, ki bodo poročali in tako predstavljali skupino. Vsaka skupina ima za poročanje na razpolago približno 8 minut.

Med poročanjem ostali učenci poslušajo, kajti po poročanju delo vsake skupine ovrednotimo, ostali učenci pa imajo tako spet možnost, da s svojimi dopolnitvami, razmišljanje in delo sošolcev obogatijo.

Bistvo takega dela je, da spet aktivno sodelujejo vsi učenci, skupine pa na izviren način poročajo in pritegnejo sošolce. Pomembno je, da poročevalci pridejo naprej, pred tablo, da jih vsi učenci vidijo, za njih pa je to spet dobra vaja glede javnega nastopanja in izgube treme.

Skupine se predstavijo:

- 1. skupina z dramskim nastopom, ki je lahko le branje po vlogah. Če pa so učenci še bolj motivirani, pa lahko doma pripravijo še marsikaj (sceno, scenske pripomočke ...), kar naredi njihov nastop privlačnejši, boljši ...

Po nastopu sošolci povedo, kaj je bilo dobro, kaj bi lahko bilo boljše ... Nastopajo v vlogi kritičnih prijateljev.

- 2. skupina s knjižnimi ugankami, s katerimi lahko, če so te dobro zasnovane, zelo pritegnejo sošolce. Učenci po skupinah tako tekmujejo, kdo bo prvi uganil v besedah skritega književnega junaka.

Po nastopu skupine imajo sošolci spet možnost, da nastop ovrednotijo ali pa na hitro pripravijo in izzovejo ostale sošolce še s kakšno književno uganko.

- 3. skupina s književnim kvizom lahko učence prelevi v tekmovalce, tekmujejo po skupinah. Učenec, ki prvi ve odgovor na postavljeno vprašanje, dvigne roko. Zmaga skupina, ki pravilno odgovori na največ vprašanj (odgovor je vreden eno točko). Ostali učenci imajo po nastopu skupine spet možnost, da povedo svoje mnenje ali sošolcem postavijo še kakšno vprašanje o prebrani knjigi.
- 4. skupina predstavi svoje stališče do ponujenih debatnih trditev. Zagovarjajo svoje mnenje in iščejo podkrepitve iz knjige.
Ob nastopu 4. skupine se kaj kmalu lahko razvije dobra debata. Ko se argumentom pridružijo še preostali učenci in izrazijo svoje mnenje – strinjanje oz. nestrinjanje s ponujenima trditvama oz. mnenjem članov 4. skupine.

Ob koncu ure dam učencem še navodilo za domačo nalogo, in sicer do naslednje ure slovenščine pisno odgovorijo na vprašanja, ki se nanašajo na knjigo Bratovščina Sinjega galeba, in ki ne dopuščajo odgovorov z da ali ne: Kateri književni junak ti je najbolj všeč? Zakaj? Kateremu književnemu junaku si ti najbolj podoben? V čem se ta podobnost kaže? Če bi imel priložnost, da bi bil pisatelj za en dan, kaj bi v knjigi Bratovščina Sinjega galeba spremenil, izboljšal, izbrisal? Ti je všeč konec zgodbe? Utemelji!

4 ZAKLJUČEK

Delo v skupinah vsekakor ni novost za delo v razredu, vendar naštetih tipov nalog od učencev zahtevajo aktivnost, razmišljanje, sodelovanje, medsebojno pomoč, dodatno delo ... Od učitelja pa zahtevajo kreativnost in tudi nemalo dodatnega dela, kajti učitelj še zmeraj mora uro pripraviti, jo voditi in kritično presoditi njihovo delo oz. učencem dati dobro povratno informacijo. Pomembno pri vsem tem pa je, da učenci dobro in natančno preberejo knjigo

za domače branje in jo razumejo, kajti le tako lahko prispevajo k boljšemu delu skupine. Dobrodošla je tudi obnova na začetku ure, kjer učenci s smiselnim nadaljevanjem (povedjo) zgodbe dokažejo, kako dobro so knjigo razumeli, s pomočjo obnove pa odpravimo še kakšno morebitno nerazumevanje zgodbe oz. podrobneje osvetlimo kakšno dogajanje v knjigi.

V prvi vrsti pa mora učenec brati (ne samo knjige za domače branje). Brati in razumeti knjigo mora predvsem zase.

Naj zaključim z besedami v mojem prispevku večkrat citirane avtorice Sonje Dežman, ko v priročniku *Bralna značka v osnovni šoli: aktivnosti spodbujanja branja in preverjanja prebranih knjig* razmišlja o tem, kaj je branje zase, in sicer: To je nezamenljiv užitek, je nepotvorjeno veselje in »čudežno potovanje« za vse življenje.

Literatura in viri

1. Seliškar, T., 2018. *Bratovščina Sinjega galeba*. 2. ponatis prenovljene izdaje. Ljubljana: Mladinska knjiga.
2. Dežman, S., 1998. *Bralna značka v osnovni šoli: aktivnosti spodbujanja branja in preverjanja prebranih knjig: Priročnik za mentorje bralne značke*. Radovljica: Skriptorij KA.

MATEJA HORVAT DUH
OŠ BELTINCI
POPESTRIMO POUK SLOVENŠČINE

Povzetek

Pogosto razmišljam, kako pouk slovenščine narediti zanimivejši, predvsem pa, kako v učni proces aktivno vključiti vse učence, ne glede na njihove sposobnosti, predznanje, uspešnost pri pouku, primanjkljaje, prilagoditve ...

V pouk sem tako začela uvajati izobraževalno debato, ki se je izkazala za dobrodošlo popestritev, saj metoda (kljub dodatnemu delu učitelja ter učencev) omogoča, da je pouk slovenščine zanimivejši, v debato so vključeni vsi učenci, ki med sabo tako na nek način tekmujejo, se dopolnjujejo, hkrati pa se na zabaven način učijo in utrjujejo oz. ponavljajo že obravnavano snov.

Ključne besede: izobraževalna debata, debata in pouk slovenščine

LET'S MAKE SLOVENE LESSONS MORE INTERESTING

Abstract

I often think how I can make the Slovene lessons more interesting for the students and how to make all the students active regardless their abilities, prior knowledge, success at the lessons, deficits or adjustments.

At my lessons I started using an educational debate, which has proven to be a very good motivation method. The lessons are more interesting and all the students are included in the debates. They compete with each other and learn in an entertaining way.

Keywords: educational debate, debate and Slovene lessons

1 UVOD

Kot učiteljica pogosto razmišljam, kako narediti pouk zanimivejši, zato sem že pred časom začela v pouk uvajati debato, ki se mi zdi dobrodošla popestritev, saj omogoča, da sodelujejo in so aktivni vsi učenci. Pouk je tako zanimivejši, učenci med sabo na nek način tekmujejo, se dopolnjujejo, predvsem pa si lažje zapomnijo snov, saj debato največkrat uporabljam za utrjevanje oz. za ponovitev že obravnavane snovi.

Preden sem z izobraževalno debato začela, sem razmišljala o tem, kako naj se na tako uro kvalitetno pripravim, kako naj motiviram učence za še dodatno delo, ki ga tudi pri drugih predmetih ni malo, in končno, kako se debate sploh lotiti, kajti tudi nam (učiteljem) pogosto (ob pouku in vseh drugih dejavnostih) primanjkuje časa za še dodatno delo, poleg tega pa nas omejuje še učni načrt.

Zelo pozitivno in spodbudno o teh učiteljevih dvomih razmišljata William Driscoll in Zoe Zompetti, ki v priročniku Odkrijmo svet s pomočjo debate učitelje spodbujata, in sicer: Ne dovolite, da vas ti strahovi ustavijo, ne dovolite, da vam ti strahovi preprečijo, da bi se začeli ukvarjati z eno sicer zahtevnih, a istočasno tudi izjemno vedrih intelektualnih aktivnosti, ki bo tako vam samim kot seveda vašim učencem in učenkam prinesla veliko novih spoznanj in znanja.

2 IZOBRAŽEVALNA DEBATA

Za potrebe izobraževalne debate v razredu govorimo o debatah na tri različne načine, in sicer najpogostejši so modeli, ki za osnovo jemljejo model izobraževalne tekmovalne debate /.../ Drugi način so različne simulacije modelov javnih razprav, od sestankov krajevnih skupnosti do okroglih miz. Tretji način so simulacije zakonodajnih sej državnega parlamenta, OZN skupščine, sodnih postopkov ... (W. Driscoll in Z. Zompetti, 2005)

Kot prvo je potrebno na začetku šolskega leta debato planirati in jo dodati v svoj letni delovni načrt. Odločiti se je potrebno tudi, ali bomo debato izpeljali v eni šolski uri ali jo bomo opravili v dveh. Zelo pomembno je tudi oblikovati debatne trditve, ki morajo biti uravnotežene in morajo omogočati argumente za obe strani. Potrebno je pripraviti še različna gradiva, kjer bodo učenci dobili osnovne informacije o temi, obvezno seveda vsaj tisti minimum znanja, za katerega pričakujete, da ga morajo vsi učenci osvojiti. Učencem je potrebno še predstaviti, kako bo vse skupaj potekalo in določiti čas, ki ga imajo na razpolago, da pripravijo določeno trditev in razdeliti vloge (W. Driscoll in Z. Zompetti, 2005).

3 MODEL IN POTEK IZOBRAŽEVALNE DEBATE PRI POUKU

Pri izobraževalni debati moramo določiti:

- tri učence, ki sestavljajo zagovorniško stran (z argumenti trditve zagovarjajo);
- tri učence, ki sestavljajo negacijsko stran (z argumenti trditve negirajo ali zavračajo);
- štiri spraševalce (učence, ki bodo na koncu obeh prvih govorov na obeh straneh postavljali vprašanja debaterjem);
- štiri komentatorje (učenci, ki bodo imeli govor v podporo eni ali drugi strani, 2 za negacijsko stran in dva za zagovorniško stran);
- časomerilca (učenec, ki bo meril čas in ga kazal debaterjem, tako da bodo vedeli, koliko ga imajo še na razpolago);
- moderatorja debate (učenec/učenka prevzame nalogo moderatorja, ki skrbi za to, da se govorci izmenjujejo po pravilnem vrstnem redu, moderator pa dodaja tudi občutek pomembnosti, slovesnosti ...).

Vsi ostali učenci prevzamejo vlogo sodnikov, sodnic, zapisujejo potek debate, ocenijo nastope (W. Drisoll in Z. Zompetti, 2005).

PRVA GOVORNICA ZAGOVORNIŠKE STRANI	Definira trditev, predstavi problem in za kaj se zagovorniška skupina zavzema.	3 min
NAVZKRIŽNO ZASLIŠEVANJE	Prvi spraševalec postavlja vprašanja prvi govornici zagovorniške skupine.	1 min
PRVA GOVORNICA NEGACIJSKE STRANI	Sprejme ali zavrne definicijo, predstavi, za kaj se zavzema negacijska stran, s katerimi argumenti to utemeljuje. Razvije prvi argument, zavrne argument zagovorniške skupine.	3 min
NAVZKRIŽNO ZASLIŠEVANJE	Drugi spraševalec postavlja vprašanja prvi govornici negacijske skupine.	1 min
DRUGA GOVORNICA ZAGOVORNIŠKE SKUPINE	Zavrne argumente negacijske skupine in predstavi drugi oz. tretji argument.	3 min
NAVZKRIŽNO ZASLIŠEVANJE	Tretji spraševalec postavlja vprašanja drugi govornici zagovorniške skupine.	1 min
DRUGA GOVORNICA NEGACIJSKE SKUPINE	Zavrne argumente zagovorniške skupine in predstavi svoj drugi oz. tretji argument.	3 min
NAVZKRIŽNO ZASLIŠEVANJE	Četrty spraševalec postavlja vprašanja drugi govornici negacijske skupine.	1 min
PRVI KOMENTATOR	Govor v prid negacijske skupine.	1 min
DRUGI KOMENTATOR	Govor v prid zagovorniške skupine.	1 min
TRETJI KOMENTATOR	Govor v prid negacijske skupine.	1 min
ČETRTI KOMENTATOR	Govor v prid zagovorniške skupine.	1 min
TRETJA GOVORNICA NEGACIJSKE SKUPINE	Poda sklepni govor.	2 min
TRETJA GOVORNICA ZAGOVORNIŠKE SKUPINE	Poda sklepni govor.	2 min

(W. Drisoll in Z. Zompetti, 2005)

3 DEBATA PRI POUKU SLOVENŠČINE – PRIMER DOBRE PRAKSE

Debato smo pripravili z učenci 9. razreda, in sicer so ti debatirali na debatno trditev Resnična/prava ljubezen premaga vse. Trditev se je nanašala na knjigo Williama Shakespearja Romeo in Julija. Za glavne debaterje sem (predvsem zaradi zahtevnosti zgodbe) izbrala boljše učence, jih razdelila v dve skupini (negacijsko in zagovorniško), ostale vloge (povezovalc, komentatorji, časomerilec, novinar, pomočnika, občinstvo ...) pa dodelila preostalim učencem, tako so imeli vsi možnost, da aktivno sodelujejo pri debati. Glavnina priprav na uro debate je potekala v okviru dodatnega pouka, kjer so glavni debaterji veliko časa preživel v šolski knjižnici in brskali po literaturi ter iskali podkrepitve svojim argumentom.

Določili smo še učenca, ki je igral velikega Williama Shakespearja in našo debatno uro tudi začel.

WILLIAM SHAKESPEARE: Romeo in Julija. Zgodba o večni ljubezni, ki je bila močnejša od sovraštva. Pa vendar ... Julija je bila stara 14 let, Romeo pa ni bil veliko starejši. Bi njuna ljubezen ostala večno tako idilična in nepozabna, če bi živela skupaj? Bi sploh ostalo kaj ljubezni?

O tem se ne sprašujem samo jaz, veliki William Shakespeare, ampak tudi debaterji na OŠ Beltinci. Razdelili so se v dve skupini, ena zagovarja trditev, da je prava, resnična ljubezen med mladim parom mogoča, druga pa se z njimi ne strinja, kajti ljubezen na prvi pogled med tako mladima človekoma se jim zdi nemogoča.

POVEZOVALKA: Lep pozdrav! Sem Mojca in moja naloga je, da poskrbim za to, da bo debata nemoteno tekla. Današnja trditev se glasi: PRAVA/RESNIČNA LJUBEZEN PREMAGA VSE. Povabila bi prvega govornika zagovorniške skupine, da odpre našo debato in predstavi stališča zagovorniške skupine. Mitja, za svoj govor imaš 3 minute časa.

1. GOVOREC ZAGOVORNIŠKE SKUPINE: Sošolci, občinstvo, moje ime je Mitja in sem prvi govorec zagovorniške skupine. Naj vam predstavim še ostali govornici. Naša druga govornica je Tjaša, tretja pa Jasmina. Zagovarjamo trditev: Resnična/prava ljubezen premaga vse. Najprej bi vam rad predstavil naše definicije:

- resnična/prava: ki je, se godi in ni rezultat domišljije;
- ljubezen: močno čustvo naklonjenosti do osebe drugega spola;
- premagati: v tekmovanju, boju doseči, da nasprotnik odneha, se ne bojuje več;
- vse: ki zajema polno količino, mero česa omejenega.

Naš cilj je, da navedemo čim več tehtnih argumentov in podkrepitev, ki vas bodo prepričale, da naša trditev drži, in da je prava in resnična ljubezen res zmožna premagati vse ovire.

Naš prvi argument je ROMEO IN JULIJA – SINONIM ZA VEČNO LJUBEZEN.

Zgodba o dveh mladih ljudeh, ki sta hotela ljubezen in življenje, a sta morala izbrati smrt zavoljo sovraštva, ki ju je obdajalo, je postala že mit (Mirko Zupančič, 1074).

Gre za ljubeči se srca, ki ju je ljubezen udarila kot strela z jasnega. Srečala sta se, se zaljubila na prvi pogled in se poročila. Njuna ljubezen je bila resnična, globoka, enkratno čustvo, ki ju je oba prevzelo. Po takšni ljubezni hrepenimo vsi. Mar ne?

Romeo dvori Juliji: Ona uči sijati plamenice!

Kot bil obešen noči bi na lice

dragulj bogat, zamorčev drag uhan,

predrag za svet, za rabo prekrasan (William Shakespeare, 1974)!

Ali kasneje, ko ji dvori na vrtu: Kaj če oči so tam in zvezde tu?

Žar njenih lic osramotil bi zvezde,

kot sveča sonca luč. Njene oči

pa bi z neba tako živo blestele,

da ptice bi, češ, jutro je! zapele (William Shakespeare, 1974).

Tudi Julija Romea ljubi z vsem srcem, o čemer pričajo naslednji verzi:

/.../ dobrota in ljubezen v srcu mojem

brezmejni sta, brezdanji kot morje;

čim več ti podarim, tem več imam,

zakaj oboje v meni je brez kraja /... / (William Shakespeare, 1974)

Lepota ljubezenskega razmerja, ki ga je Shakespeare prikazal v odnosu med Romeom in Julijo, kaže na to, da resnična ljubezen ne jemlje, temveč daje, je polna odrekanih in žrtvovanja. Zato pravimo, da sta Romeo in Julija sinonim za resnično ljubezen. Ljubezen, po kateri hrepenimo še danes. Hvala za vašo pozornost, pripravljen sem na navzkrižno zasliševanje.

POVEZOVALKA: Sledi navzkrižno zasliševanje. Mitji bo vprašanja postavila druga govornica negacijske skupine. Časa imata eno minuto.

Zdaj pa naj pride prva govornica negacijske skupine in nam predstavi njihove argumente. Časa imaš 3 minute.

1. GOVORNICA NEGACIJSKE SKUPINE: Pozdravljeni, moje ime je Polona in sem prva govornica negacijske skupine. Naj vam predstavim še preostali govornici. Tukaj ob meni je Niki, ki je naša druga govornica, tretja govornica pa je Špela. Naša skupina sprejme definicije zagovorniške skupine, ne strinja pa se z njihovo trditvijo, temveč trdi, da prava/resnična

Ljubezen ni zmožna premagati vsega. Naj vam kar predstavim naš prvi argument **PREMLADA ZA PRAVO/RESNIČNO LJUBEZEN**.

Zagovorniška skupina je v uvodnih definicijah pojasnila besedno zvezo prava/resnična ljubezen. To je ljubezen, ki je močna, globoka; ljubezen, ki se v resnici zgodi in ni plod domišljije. Mi menimo, da sta bila Romeo in Julija premlada za takšno ljubezen. Kako je lahko 16-letni fant v cvetu pubertete, ki se je usodnega plesa pri Capuletovih udeležil samo za to, da bi pridobil naklonjenost Rozaline (dekleta, v katerega je bil zaljubljen pred Julijo), sploh zmožen globoko ljubiti 13-letno Julijo, ki je svojemu očetu že pred poznanstvom z Romeom obljubila, da se bo potrudila zaljubiti v ženina, ki ji ga bo izbral oče?

Ne verjamemo, da je ljubezen med Romeom in Julijo bila globoka, kajti prava in resnična ljubezen potrebuje čas in nego. Ne more se zgoditi v trenutku, kot naj bi se pri tema mladima človekoma. Verjamemo, da je Julija Romeu zmešala glavo, kajti veljala je za pravo lepotico, ki se je morala že pri rosnih trinajstih letih otepati nadležnih snubcev, vendar lahko v tem primeru govorimo kvečjemu o zaljubljenosti/simpatičnosti na prvi pogled, mogoče o mladostni zaletavosti, nikakor pa ne o ljubezni. Mar ne?

Če negiram nasprotnikov prvi argument ... Hvala za vašo pozornost, pripravljena sem na navzkrižno zasliševanje.

POVEZOVALKA: Čas je za navzkrižno zasliševanje. Poloni bo vprašanja postavila druga govornica zagovorniške skupine. Imata minuto časa.

Sedaj pa vabim drugo govornico zagovorniške skupine. Tjaša, imaš tri minute.

2. GOVORNICA ZAGOVORNIŠKE SKUPINE: Lep pozdrav še z moje strani. Sem Tjaša in sem druga govornica zagovorniške skupine. Me trdimo, da prava/resnična ljubezen lahko premaga vse. Naj vam kar predstavim naš drugi argument **LJUBEZEN JE MOČNEJŠA OD SORODSTVENIH VEZI**. Ljubezen med Romeom in Julijo se začne kot v pravljici, srečata se, zaljubita na prvi pogled, se skrivaj poročita (Mirko Zupančič, 1974) ... Zakaj ne bi bila srečna? Njuna nesreča prihaja od zunaj, iz sovraštva, ki ga nista hotela. Iz sovraštva med Montegi in Capuleti. Dejstvo je, da sta se Romeo in Julija ljubila. Ko izvesta, da sta njuni družini na smrt skregani, je že prepozno, njuno ljubezensko čustvo je takrat že premočno, da bi družinski spor mogel preprečiti njuno zvezo. Mladima ljubimcema tako postane nekaj, zanju tako nepomembnega, kot je njun priimek, največja ovira v ljubezni.

JULIJA: Samo ime je tvoje moj sovražnik;

ti bil bi ti, čeprav ne bil bi Monteg.

Kaj pa je Monteg? Roka, noga ni,
obraz ni, niti kak drug del človeka.

Preberi si ime! Kaj je ime?

To, čemur roža pravimo, dišalo
bi prav tako lepo z imenom drugim;

in Romeo, da se drugače kliče,
popolnost svojo bi ohranil vso:

o Romeo, odloži to ime

in zanj, ki tebe se ne tiče nič,

na mene vso (William Shakespeare, 1974).

Dokazale smo, da je bila ljubezen med Romeom in Julijo močnejša od sorodstvenih vezi, pa čeprav se zaradi družinskega spora in prezgodnje smrti ni mogla v celoti razživeti.

Naj negiram nasprotnikov prvi argument ... Hvala za vašo pozornost, pripravljena sem na navzkrižno zasliševanje.

POVEZOVALKA: Pri navzkrižnem zaslišanju bo tretji govorec negacijske skupine postavil vprašanja Tjaši. Imata minuto časa.

Druga govornica negacijske skupine, imaš 3 minute časa, da nam podaš nov argument in izpodbiješ argument zagovorniške skupine.

2. GOVORNICA NEGACIJSKE SKUPINE: Pozdravljeni, moje ime je Niki in sem druga govornica negacijske skupine. Mi trdimo, da prava/resnična ljubezen ne more premagati vsega. Naj vam kar predstavim naš drugi argument REŠITEV NI SAMOMOR.

Ljubezen je čustvo, ki bi moralo biti močnejše in plemenitejše od sovraštva med družinama. Romeo in Julija bi morala ubrati drugačno pot, če sta se res tako ljubila. Samomor ni rešitev. /.../ srce sluti mi

nezgodo, ki visi še med zvezdami,
in s plesom tem nocoj začne bridko
svoj strašni tek in grenkemu življenju,
v te prsi ujetemu, odmeri cilj

z nemilo kaznijo prezgodnje smrti /.../ (William Shakespeare, 1974)

Te Romeove preroške besede kažejo na to, da celo sam Romeo dvomi v srečen konec njune ljubezni. Zaljubljenca sta ob razkritju; tj. ko izvesta, da pripadata sptima družinama, doživela ljubezenski šok, vendar je bila njuna reakcija pretirana. Prepričani smo, da bi rešitev, kako spraviti njuni družini in omogočiti razcvet ljubezni, lahko poiskala na drugačen način.

Če negiram nasprotnikov drugi argument ... Hvala za vašo pozornost, pripravljena sem na navzkrižno zasliševanje.

POVEZOVALKA: V navzkrižnem zaslišanju bo tretja govornica zagovorniške skupine postavila vprašanja drugi govornici negacijske skupine.

Imata minuto časa.

POVEZOVALKA: Vabim še komentatorje, da povedo nekaj v prid svoji skupini. Izvolite.

1. KOMENTATOR ZAGOVORNIŠKE SKUPINE: Romea ni moglo zadržati nič, da ne bi prišel k Juliji pod balkon in ji izpovedal ljubezen, pa čeprav je vedel, da ga v primeru, če ga Julijini domači dobijo, čaka smrt:

Prenesla me ljubezni je perut:

ljubezni ne ubrani zid kamén;

in kar ljubezen more, to si upa:

sorodstvo tvoje me ne zadrži (William Shakespeare, 1974).

O globokem ljubezenskem čustvu govorijo tudi naslednji verzi:

Julija: Sam Bog ne daj, da bi te tu našli.

Romeo: Noči me plašč zakriva njih očem;

a naj me le dobe, če me ne ljubiš:

mar naj jaz od srda njihovega umrem,

kot smrt odlagam brez ljubezni tvoje (William Shakespeare, 1974).

Romeo je bil za nekaj trenutkov z Julijo pripravljen žrtvovati celo lastno življenje.

2. KOMENTATOR ZAGOVORNIŠKE SKUPINE: Romeo ni bil samo zaletav, vihrov mladenič v puberteti, ampak človek, ki je sposoben globoko ljubiti. O tem pričajo verzi, ki opevajo Julijino lepoto:

Kaj, da oči so njene tam, in zvezdi

pod njenim čelom? Soj bi njenih lic

temnil ti zvezdi kakor sonce svečo;

a z neba njene bi oči v nižave

z bleskom takim skozi noč žarele,
da ptice jutrnjico bi zapele.
Kako oprla lice je ob dlan!
O, da sem rokavica na tej dlani
in ji poljubljam lice (William Shakespeare, 1974).

3. KOMENTATOR ZAGOVORNIŠKE SKUPINE: Romeu in Juliji sta se zdela priimka nepomembna:

Julija:

O Romeo, zakaj si Romeo?
Očetu se, imenu odpovej,
če ne, prisezi, da si ljubi moj,
in jaz ne bom več Capuletova.

Romeo:

Primem te za besedo:
reci mi »ljubi!« in prekrščen bom;
poslej več nočem biti Romeo (William Shakespeare, 1974).
Priimka sta jima bila sovražna.

Romeo: Ne vem, kako z imenom naj izdam, kdo sem:
svoje ime, svetnica, sam mrzim,
ker je sovražnik tvoj. Da ga imam
napisanega, pa bi ga raztrgal (William Shakespeare, 1974).

4. KOMENTATOR ZAGOVORNIŠKE SKUPINE: Še nekaj o veliki ljubezni in želji po stalnosti in zanesljivosti:

Romeo: Prisežem ti na luno blaženo,
ki po vejevju tam srebrno preлива –
Julija: O, ne prisegaj na nestalno luno,
ki vsak se mesec menja v svoji obli,
da ti srce ne bo tako nestalno (William Shakespeare, 1974).

1. KOMENTATOR NEGACIJSKE SKUPINE: Romeo ubije Julijinega bratranca in s tem maščuje smrt prijatelja. To dejanje spor med družinama samo še poglobi. Knez razsodi in Romea izžene iz Verone. To je za Romea hud udarec, kar razberemo v pogovoru z Lorenzom, ko mu ta sporoči knezovo razsodbo:

LORENZO: Manj strog izrek mu je prišel iz ust:

In ne glasi se smrt, temveč izgnanstvo.

ROMEO: Izgnanstvo? Usmili se in reci smrt!

Izgnanstvo groze več ima v očeh,
Vse več ko smrt: ne reci več »izgnanstvo«.

LORENZO: Od tod, le iz Verone si pregnan;
Pomiri se, svet je širok in dolg.

ROMEO: Sveta drugod ni kakor v tem obzidju,
Drugod so vice, muke, mam pekel.

Od tod pregnen, to je s sveta pregnan,

In to je smrt; pregnanstvo je za smrt.

Le krivo ime: - če smrti daš pregnanstvo,
s sekuro zlato sekaš mi glavo

se smehljaš udarcu, ki me ubija.

LORENZO: O smrtni greh! O grda nehvaležnost!

Naš zakon za tvoj greh zahteva smrt;

naš knez prijazni zate je zavzet

upognil malo zakon in obrnil

besedo črno »smrt« v izgnanstvo:

to je velika milost, ti pa je ne vidiš (William Shakespeare, 1974).

Romeo ob izgnanstvu najprej pomisli na smrt. Tako pa se problemi ne rešujejo. So tudi druge možnosti. Mar ne?

2. KOMENTATOR NEGACIJSKE SKUPINE: Ko Julija izve za bratrančevo smrt, o Romeu, ki ga sama označi za hinavca, razmišlja:

Julija: O kačje srce pod cvetočim licem!

Ima kdaj zmaj tako lepo zavetje?

Trinog prelepi! Angelski hudič!

Gruleči jastreb! Jagnje krvoločno!

Ostudno jedro pod božanskim likom!

Nasprotje tega, kar ljudem se zdiš;

svetnik zavržen, častivreden lopov!

O, kaj počela si v peklu, narava,

da vražjemu si duhu dala dom v tako mamljivem telesa rajju?

Je imela kdaj tako nečedna knjiga

tako razkošno vez? O, da hinavstvo

sme bivati v tako sijajnem hramu (William Shakespeare, 1974).

Kako lahko tako dvomiš o ljubljeni osebi?

3. KOMENTATOR NEGACIJSKE SKUPINE: Tudi za Julijo je ljubezen preveliko breme, njena ljubezen ni tako močna, ko se zdi, kajti razmaje jo že najmanjša sapica dvoma. Tako ji (podobno kot Romeu) smrt postane edini izhod: V pogovoru z dojkjo ...

Julija:

/.../ To lestev spravi: - božice vrvi,

prevarane kot jaz: Romea ni:

po vas se hotel je ljubeče k meni vzpeti,

pa moram kot deviška vdova umreti.

Naprej; poročna postelj čaka name

in smrt, ne Romeo me v nji objame (William Shakespeare, 1974)!

4. KOMENTATOR NEGACIJSKE SKUPINE: Ko Romeo misli, da je Julija mrtva, takoj spi je strup. Če bi trenutek počakal in premislil o situaciji, bi se mogoče Julija prej zbudila. Tako bi se izognili tragediji. Podobno ravna Julija, ko vidi umirajočega Romea:

Julija: Kaj je to? Kupo dragi stiska v roki?

Strup, vidim, bil ti je prezgodnja smrt: -

sebičnež! Vse izpiješ, ne pusti

dobrotne kaplje meni, ki pomogla

bi mi za tabo?

Ustna ti poljubim;

morda na njih visi še strupa kanec,

da bom umrla okrepčana z lekom (William Shakespeare, 1974).

Menim, da njuno dejanje ni dejanje ljubezni, poguma, ampak le beg pred odgovornostjo, življenjem, problemi ... Skratka, dejanje strahopetcev.

POVEZOVALKA: Komentatorji, svoje ste povedali. Predajam še besedo tretji govornici zagovorniške skupine in nato še tretjemu govorniku negacijske skupine, da podata sklepna govora in debato zaključita. Za sklepna govora imata vsak po dve minuti časa.

3. GOVORNICA ZAGOVORNIŠKE SKUPINE: Pozdravljeni, sem tretja govornica zagovorniške skupine. Moja naloga je, da povzamem celotno debato, ter vas še zadnjič poskušam prepričati, da je prava/resnična ljubezen sposobna premagati vse. Naj se kar dotaknem našega prvega argumenta ROMEO IN JULIJA – SINONIM VEČNE LJUBEZNI.

Mar ni res, da se skoraj vsak moški, ki doživi opojnost tistega sladkega čustva, imenovanega ljubezen, vsaj za trenutek prepozna kot Romeo? Ali pa ga s tem latinsko zvenečim imenom označijo drugi. Ni Julijina podoba tista, v kateri bi se hotela najti vsaka ženska, ko začuti, da bo svoje življenje našla v drugem (Mynight.si, 2018)?

Naš drugi argument je LJUBEZEN JE MOČNEJŠA OD SORODSTVENIH VEZI.

Romeu in Juliji ni bilo mar za sovraštvo med Montegi in Capuleti, hotela sta le, da bi se ljubila in bila ljubljena. Njuna nedolžna in iskrena ljubezen bi morala biti dovolj, da bi se rodbini med sabo pomirili. Ampak družini to ni zanimalo, vztrajali sta pri svojem, pri sporu. Njuna ljubezen pa je bila tako močna, da si je Julija ob truplu Romea od grozne žalosti zarila bodalo v srce. Je pa res, da njuna smrt ni bila zaman – ob zastrupljenem Romeu in zabodeni Juliji je obe družini srečala pamet. Zgladili sta spore. Malo prepozno in za preveliko ceno. Se vam ne zdi? Lahko bi rekli, da sta Romeo in Julija zgodba o ljubezni in o mržnji, zgodba o svetu sovraštva, v katerem se ljubezen izpolni v smrti.

Spoštovani, ne dvomimo, da smo vas s svojimi argumenti bolj prepričale, kot pa je to storila negacijska skupina. Verjamemo, da vaš glas pripada nam, romantičnim dušam, ki menijo, da je prava in resnična ljubezen zmožna vsega. Hvala.

3. GOVORNICA NEGACIJSKE SKUPINE: Pozdravljeni, sem tretja govornica negacijske skupine. Izpostavila bom naše argumente in vas še zadnjič poskušala prepričati, da smo mi, govorniki negacijske skupine, navedli boljše in tehtnejše argumente od govorcev zagovorniške skupine. Naj kar začnem z našim prvim argumentom PREMLADA ZA PRAVO/RESNIČNO LJUBEZEN. Kot smo že povedali, ne verjamemo, da sta bila Romeo in Julija resnično tako globoko zaljubljena, kajti za tako ljubezen se nam zdita premlada in premalo zrela. To lahko lepo ponazorimo z Romeom, ki pred Julijo dvori svoji »edini ljubezni« Rozalini, katero primerja celo z boginjo Diano:

Sladkih besed oblego izdrži ...

lepote je bogata, a uboga ...

Preveč je krasna, bistra – bistro krasna -,

da moja muka bi bila ji slastna (William Shakespeare, 1974).

Tako je Romeo dvoril Rozalini, nekaj trenutkov za tem pa je že ugledal Julijo in v njej svojo veliko, edino in nesmrtno ljubezen. To samo kaže na njegovo nestanovitnost. Kdo lahko jamči, da bi bila (v drugačnih okoliščinah) Julija njegova zadnja ljubezen, če pa je bil potreben samo trenutek, pa se je že zaljubil v drugo? Kaj nam to pove o njegovem ljubezenskem čustvu? Naj se dotaknem še našega drugega argumenta SAMOMOR NI REŠITEV. Romeo in Julija sta imela pred sabo še celo življenje. Če bi bila njuna ljubezen dovolj močna, bi prestala tudi to preizkušnjo. Njuno dejanje se nam zdi strahopetno. Ni jima bilo potrebno umreti, ampak bi lahko s svojo energijo in ljubeznijo (če temu sploh lahko tako rečemo) spravila sprti družini. V tolažbo je vsaj dejstvo, da sta se ob njuni tragični smrti družini pomirili. Slaba tolažba. Se vam ne zdi?

Vem, da smo vas z našimi argumenti bolj prepričali, kot so to storili govorniki zagovorniške skupine. Oddajte svoj glas nam. Dajmo, enkrat za vselej si priznajmo, da je za pravo in

resnično ljubezen potrebno kaj več, kot je le bežen pogled in mladostna zaletavost. Hvala za vašo pozornost.

POVEZOVALKA: Drago občinstvo, s tem smo našo debato zaključili in zdaj ste na vrsti vi, ki boste odločili, debaterji katere skupine so vas s svojimi argumenti bolj prepričali.

Na listu, ki vam ga bo dal moj pomočnik, imate pod črko A zapisano zagovorniško skupino in pod črko B negacijsko skupino. Odločite se za eno in pojasnite, zakaj so vas ti debaterji prepričali bolj. Časa imate tri minute.

OCENJEVALNI LIST

Zmagala je (obkroži):

a) ZAGOVORNIŠKA SKUPINA

b) NEGACIJSKA SKUPINA

Svojo odločitev utemelji (2 povedi) _____

POVEZOVALKA: Zdaj pa bi prosila pomočnika, da pobere listke, prešteje glasove in zapiše tri najpogostejše utemeljitve (3 min).

Vem, da ste že vsi nestrpni, zato vabim pomočnika, da nam razkrije zmagovalca in pove, zakaj ste se odločili prav za te debaterje.

Zmagala je ZAGOVORNIŠKA/NEGACIJSKA skupina, ki je zbrala ____ glasov, medtem ko je ZAGOVORNIŠKA/NEGACIJSKA skupina zbrala ____ glasov.

ZAGOVORNIŠKA/NEGACIJSKA skupina vas je prepričala s/z (tri najpogostejše utemeljitve): _____ . Hvala za pozornost!

POVEZOVALKA: Preden se poslovim od vas, pa predajam besedo naši poročevalki s TOP TV-ja, ki bo zastavila nekaj vprašanj zmagovalni skupini.

POROČEVALKA: Pozdravljeni, oglašam se iz Beltincev, natančneje iz osnovne šole, kjer je potekala učna ura debate na temo Prava ljubezen lahko premaga vse.

Ura je bila zelo razburljiva in napeta. Zagovorniška skupina je zagovarjala svoje argumente, negacijska pa nasprotovala njihovim trditvam. Zdaj pa malo povprašajmo debaterje, kaj menijo o debati ... Ste zadovoljni z današnjo uro? Kako so potekale priprave? Ali ste imeli med nastopom tremo?

Iz Beltincev za TOP TV, vaša Tamara.

POVEZOVALKA: Obema ekipama bi se zahvalila za dobro debato. Kljub izidu ste vsi zmagovalci. Uspešno debatiranje še naprej. Mi pa se vidimo čez štirinajst dni z novimi debaterji in debatno trditvijo. Lep pozdrav.

5 ZAKLJUČEK

Naj zaključim s spodbudnimi besedami avtorjev priročnika Odkrijmo svet s pomočjo debate: Ne odnehajte, če prve debate ne bodo bleščeče. Saj veste, da vaja dela mojstra. Večkrat, ko bodo učenci debatirali, boljši bodo. Večkrat, ko jih boste pripravljali, bolj večji boste (Drisoll in Zompetti, 2005).

Literatura in viri

1. Shakespeare, W. , 1974. Romeo in Julija. Ljubljana: Mladinska knjiga.
2. Driscoll, W., in Zompetti, J., 2005. Odkrijmo svet s pomočjo debate: Priročnik za izobraževalno debato. Ljubljana: Za in proti, zavod za kulturo dialoga.
3. <https://mynight.si/events/romeo-in-julija-romeo-and-juliet/>

SAŠA HORVAT KOVAČIČ

OŠ DRAMLJE

SODELOVALNO UČENJE PRI POUKU MATEMATIKE

Povzetek

Aktivna udeležba učencev pri učnem procesu je ključna za njihov uspeh. Pri tem je boljša njihova motivacija za delo, hkrati pa si zapomnijo več, kot če bi bili le pasivni prejemniki znanja. Sodelovalno učenje je ena izmed oblik učenja, ki spodbuja učence k aktivnemu delu, uporabi različnih strategij pri učenju in k boljšemu sodelovanju. V članku so predstavljeni primeri sodelovalnega učenja pri matematiki v 7. razredu pri obravnavi lastnosti štirikotnikov in utrjevanju obrazcev za računanje obsega in ploščine likov ter v 8. razredu pri obravnavi Pitagorovega izreka in utrjevanju lastnosti potenciranja in korenjenja.

Ključne besede: sodelovalno učenje, matematika, obseg in ploščina, lastnosti štirikotnikov, lastnosti potenciranja in korenjenja, Pitagorov izrek

COOPERATIVE LEARNING IN MATHEMATICS

Abstract

Students' active participation during the learning process is crucial for their success. It increases their motivation and improves their memorization in contrast to being passive recipients of information. Cooperative learning is one of the forms of learning that encourages students to work actively, use various learning strategies and be better team players. The article presents examples of cooperative learning in discussing the properties of squares and revising the circumference and area formulas of geometric shapes in the 7th grade Mathematics, and discussing the Pythagoras theorem and revising the properties of exponentiation and square-rooting in the 8th grade.

Keywords: cooperative learning, mathematics, circumference and area, properties of squares, geometric shapes, Pythagorean theorem

1 UVOD

Če želimo otroke čim bolj pripraviti na svet, v katerem se vse spreminja z veliko hitrostjo, ni dovolj, da jim samo posredujemo čim več dejstev, ampak je pomembnejše, da jih naučimo čim več strategij, s katerimi bodo sposobni pristopiti k reševanju raznovrstnih problemov. Frontalni način poučevanja omejuje aktivnost učencev le na prepisovanje s table in reševanje nalog v zvezek. Poučevanje je mnogo bolj učinkovito, če učenci aktivno sodelujejo pri pouku, sami raziskujejo in nadgrajujejo svoje znanje.

Zato sem v zadnjih letih začela iskati načine, kako spreminjati pouk, da bodo učenci bolj aktivni. Preden pa sem začela v pouk vpeljevati drugačne oblike dela, sem morala spremeniti svoje razmišljanje. Včasih se mi je zdelo, da moram jaz učencem vse razložiti, opisati, narisati, pokazati vse možnosti, kako reševati naloge, da moram vse učence pripraviti, da se naučijo vse. Sama sem doživljala poraze, ko učenci niso bili uspešni. Vse to je ravno nasprotno od tega, da morajo biti učenci med učenjem aktivni in sami oblikovati pouk.

Sodelovalno učenje je ena izmed oblik učenja, ki spodbuja učence k aktivnemu delu, uporabi različnih strategij pri učenju in k boljšemu sodelovanju, zato jo poskušam čim večkrat vključiti v pouk.

2 SODELOVALNO UČENJE

Cirila Peklaj (2001, str. 9) definira sodelovalno učenje kot »učenje v majhnih skupinah, v katerih zastavimo delo tako, da obstaja pozitivna povezanost med člani skupine, ko skušajo s pomočjo neposredne interakcije pri učenju doseči skupen cilj. Pri tem skupinskem delu pa se ohrani tudi odgovornost vsakega posameznega člana skupine.«

Sodelovalno učenje učencem omogoči, da povežejo snov in jo razumejo na višji miselni ravni, kot če bi se učili samo zase, saj morajo biti pri učenju aktivni, svoje zamisli morajo utemeljevati in druge člane skupine prepričati v pravilnost svojih rezultatov.

Za doseganje pravega sodelovanja je treba upoštevati pozitivno soodvisnost med člani skupine, posameznikovo odgovornost, sestavo skupine, sodelovalne spretnosti in ustrezno strukturo naloge. Najpomembnejše načelo je načelo pozitivne soodvisnosti. Ločimo različne tipe pozitivne soodvisnosti. Pozitivna soodvisnost ciljev pomeni, da člani skupine delujejo v smeri skupnega cilja in da bo cilj dosežen šele, ko ga bodo dosegli vsi člani skupine. Pozitivno soodvisnost virov dosežemo s tem, da vsak učenec dobi le del gradiva, ki je potrebno, da skupina opravi svojo nalogo. S tem dosežemo, da mora vsak član preučiti svoj vir in nato s pridobljenim znanjem sodeluje pri reševanju naloge v skupini. Pozitivno soodvisnost vlog dosežemo s tem, da učencem v skupini dodelimo različne vloge, ki se med seboj dopolnjujejo in omogočajo uspešno delo skupine. Pozitivno soodvisnost nalog dosežemo tako, da razdelimo naloge v skupini na tak način, da nihče v skupini ne more zaključiti naloge sam. Šele ko naloge zaključijo vsi v skupini, je tudi skupina zaključila z delom.

Učitelj je pri sodelovalnem učenju opazovalec in usmerjevalec. Pred izvedbo sodelovalnega učenja učitelj oblikuje cilje in dejavnosti za doseganje le teh, določi skupine in vloge posameznikov, izbere pripomočke in pripravi prostor. Pri izvedbi učitelj predstavi učencem cilje, razdeli naloge, nato pa se postavi v vlogo opazovalca. Skupine spodbuja, jim nudi pomoč in razlago in jih z dodatnimi vprašanji usmerja k rešitvi.

Glede na različne cilje ločimo sodelovalne strukture za utrjevanje znanja, strukture za razvoj pojmov, sodelovalne projekte in sestavljene strukture. (Pekljaj, 2001)

2.1 UTRJEVANJE ZNANJA

Primer strukture za utrjevanje znanja so sodelovalne karte. Učenci delajo v parih in izmenično prevzemajo vlogo učenca in učitelja. Učenec pripravi svoj kupček kart z informacijami, ki jih še ne obvlada dobro. V prvem koraku eden izmed učencev prevzame vlogo učitelja, ki učencu pokaže in prebere vse kartice na obeh straneh, učenec pa si poskuša podatke zapomniti. V naslednjem krogu učitelj učencu pokaže eno stran kartice, ta pa mora podati pravilen odgovor, ki je zapisan na drugi strani kartice. Če učenec pravilno odgovori, dobi kartice, če ne, pa jo učitelj vrne na svoj kup. Delo se konča, ko učenec dobi vse kartice. (Kagan, 1989, cit. po Pekljaj, 2001, str. 59)

2.1.1 UTRJEVANJE OBRAZCEV ZA OBSEG IN PLOŠČINO LIKOV

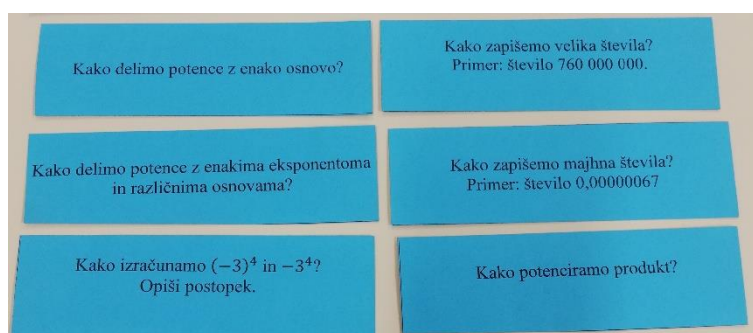
Učenci v 7. razredu računajo obseg in ploščino trikotnika, paralelograma, trapeza, romba ter deltoida. (Žakelj, 2011) Potem ko smo obravnavali vse obrazce za računanje obsegov in ploščin, so učenci izdelali karte. Na eno stran so zapisali ime lika ali pa narisali in označili sliko lika. Na drugo stran so zapisali obrazce za ploščino in obseg tega lika. Pri urah utrjevanja računanja obsegov in ploščin smo na začetku nekaj minut namenili utrjevanju teh obrazcev po postopku, ki je opisan zgoraj. Karte smo uporabili tudi pri utrjevanju pri dopolnilnem pouku. Nekaterim učencem so bile karte tako všeč, da so z njihovo pomočjo utrjevali znanje tudi med odmorom.

Slika 1: Primer sodelovalnih kart za utrjevanje obrazcev za obseg in ploščino.

2.1.2 UTRJEVANJE LASTNOSTI POTENCIRANJA IN KORENENJA

V 8. razredu učenci izračunajo vrednost potenc in korenov ter uporabljajo pravila za potenciranje v izrazih. (Žakelj, 2011) Tudi pri utrjevanju lastnosti potenciranja in korenjenja smo uporabili metodo sodelovalnih kart. Izvedba je potekala nekoliko drugače. Sodelovalne karte sem delno pripravila sama. Na eno stran karte sem zapisala vprašanje. Karte sem razdelila učencem, tako da je dobil vsak svoje vprašanje. Učenci so na drugo stran zapisali odgovor. Če odgovora niso poznali, so si pomagali z učbenikom in zvezkom. Nato so se porazdelili po učilnici in si poiskali par. Eden izmed učencev v paru je drugemu zastavil vprašanje iz svoje karte. Drugi mu je povedal odgovor. Če učenec ni znal odgovora, mu je prvi učenec pomagal z opisom in razlago. Nato pa je moral drugi učenec odgovor ponoviti. Nato sta učenca zamenjala vlogi. Ko sta oba v paru opravila nalogo, sta poiskala nov par in ponovila nalogo. Učenci so toliko časa krožili o razredu, da so obiskali vse sošolce, torej da so obdelali vsa vprašanja. Učencem je bil ta način dela zelo všeč. Povedali so, da jih je najbolj pritegnil razgiban način dela, ker jim ni bilo treba sedeti v klopih, ampak so se lahko prosto gibali po učilnici.

Slika 2: Primeri sodelovalnih kart za utrjevanje lastnosti potenciranja in korenjenja.

2.2 UČENJE NOVE SNOVI

Sodelovalni projekti so namenjeni temu, da se učenci naučijo snov, ki jo bodo uporabili in posredovali drugim učencem. Naloge so razdeljene, tako da je vsak učenec dejaven. Skupine izvedejo nalogo in jo nato predstavijo celemu razredu.

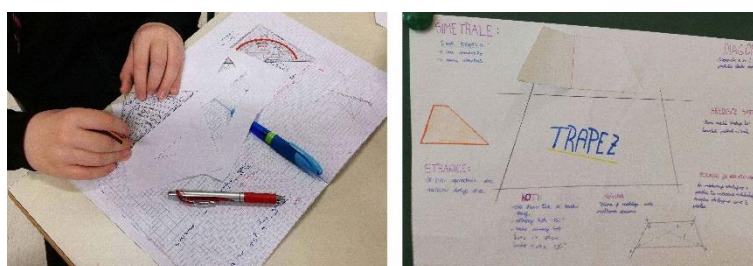
Sestavljanje je struktura, ki je namenjena učenju nove snovi. Vsak učenec v skupini dobi različno gradivo ali pa različno nalogo. Vsak zase išče rešitve, ki jih nato predstavi skupini. Učenci so odvisni drug od drugega in končajo nalogo, ko vsak član sestavi svoj del, kot pri sestavljanju. (Peklaj, 2001)

Nemalokrat se posamezni elementi različnih struktur med seboj prepletajo.

2.2.1 LASTNOSTI ŠTIRIKOTNIKOV

Obravnavanje lastnosti štirikotnikov v 7. razredu (Žakelj, 2011) se v frontalni obliki ni izkazalo za učinkovito. Učenci so bili zdolgočaseni, lastnosti so si zapisovali v zvezke. Predstavljali so jim le še en kup neuporabnih podatkov. Zato sem se odločila, da jih pri obravnavi te učne snovi aktiviram. Razdelila sem jih v heterogene skupine. Vsaka skupina je dobila za nalogo, da razišče lastnosti enega izmed štirikotnikov: deltoid, paralelogram, romb in trapez. Ena skupina pa je raziskovala dva štirikotnika, kvadrat in pravokotnik, ki ju sicer poznajo že iz nižjih razredov. V štirih skupinah so bili po štirje učenci, v eni pa trije.

Znotraj skupine so si delo razdelili tako, da je vsak raziskoval določeno lastnost. Raziskovali so dolžine in vzporednost stranic, dolžine in pravokotnost diagonal, velikosti notranjih kotov ter osno in središčno simetričnost. Na začetku dela niso smeli uporabljati učbenika. Raziskovali so lahko s pomočjo risanja, merjenja, rezanja in prepogibanja. Nekateri učenci so se takoj lotili dela in raziskovali na različne načine. Drugi so potrebovali samo začetno spodbudo, tretji pa so ves čas potrebovali usmerjanje in vodenje. Vsi pa so prišli do nekih ugotovitev. Vsak član skupine je svoje ugotovitve predstavil ostalim članom. Skupaj so nato naredili plakat, na katerem so predstavili lastnosti izbranega štirikotnika. Ko so naredili svoj plakat, so v učbeniku preverili svoje ugotovitve. Plakate smo obesili na pano v ozadju učilnice, tako da so jih imeli ves čas na voljo. Predstavitve je potekala tako, da so skupaj predstavljali eno lastnost člani iz vsake skupine, ki so to lastnost raziskovali. Hkrati so torej predstavljali na primer notranje kote. Svoje ugotovitve so morali na koncu primerjati, iskati podobnosti in razlike.

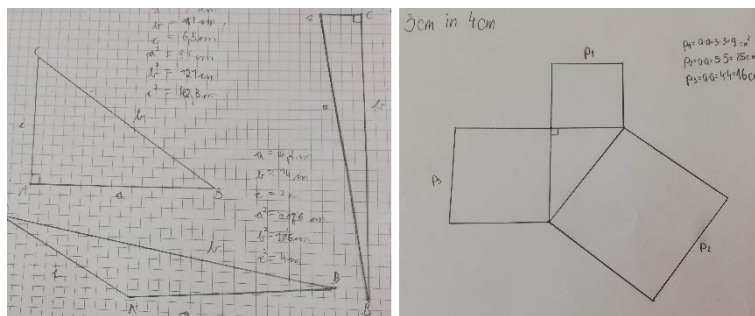

Slika 3: Učenec med raziskovanjem (levo) in predstavitev dela (desno).

2.2.2 PITAGOROV IZREK

V 8. razredu učenci spoznajo Pitagorov izrek in ga uporabljajo pri računanju neznane dolžine stranice v pravokotnem trikotniku. (Žakelj, 2011) V preteklih letih sem snov obravnavala frontalno, aktivnost učencev pa je bila predvsem usmerjena na prepisovanje s table in reševanje nalog v zvezek. Tokrat pa sem uro zasnovala kot sodelovalni projekt.

Učence sem razdelila v 5 heterogenih skupin s po štirimi učenci. Najprej so ponovili osnovne pojme o pravokotnem trikotniku, računanje ploščine kvadrata in stranice kvadrata iz dane ploščine. Nato je vsaka skupina dobila v reševanje drugačen problem. Nekateri so iskali števila, katerih kvadrat lahko zapišejo kot vsoto kvadratov drugih dveh števil. S trojico števil, ki so jo našli, so narisali trikotnik. Drugi so risali poljubne trikotnike, med njimi tudi pravokotne, ter merili njihove stranice. V elektronskih preglednicah so računali kvadrate dolžin stranic in iskali povezavo med njimi. Tretji so risali pravokotne trikotnike po danih podatkih. Na vsako stranico trikotnika so narisali kvadrat, izračunali ploščine in iskali povezave med njimi. Delo so si znotraj skupine razdelili, tako da je vsak rešil del problema. Svoje ugotovitve so nato primerjali med seboj. Vsaka skupina je problem predstavila ostalim skupinam in opisala svoje ugotovitve. Na osnovi vseh ugotovitev so formulirali Pitagorov izrek.

Slika 4: Izdelki učencev.

Pri takšni obliki dela so bili vsi učenci aktivni, tudi tisti z največjimi težavami pri matematiki in tisti z najmanjšo motivacijo za delo, čeprav so potrebovali nekoliko pomoči in spodbude. Delali so z večjo zavzetostjo in hitreje usvojili Pitagorov izrek, kot njihovi vrstniki med frontalno obravnavo.

3 ZAKLJUČEK

Sodelovalno učenje se je izkazalo kot zelo učinkovita metoda, ko želimo učence aktivirati. Seveda se morajo učenci take metode dela tudi naučiti. Učenci 8. razreda, s katerimi sem to metodo uporabljala že leto prej, so bili mnogo bolj vešč v komuniciranju in sodelovanju kot učenci sedmega razreda, s katerimi sem šele začejala s takšnimi oblikami dela. Še vedno se učim in iščem načine, kako prepustiti učencem, da sami oblikujejo pouk in so pri njem čim bolj aktivni, samostojni in ustvarjalni. Pri tem, kakšne ure tudi ne uspejo, so pa zato toliko bolj pomembne, da se iz njih naučim, kako ravnati drugače. Pri drugih urah pa sem presenečena, kaj vse zraste v otroških glavah, če jim le dopustimo.

Literatura in viri

1. Peklaj, C., 2001. Sodelovalno učenje ali kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS
 Žakelj, A., Prinčič Röhler., A., Perat, Z., Lipovec, A., Vršič, V., Repovž, B., Senekovič, J., Bregar Umek, Z., 2011. Učni načrt za matematiko. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, ZRSŠ. Dostopno na:
http://www.mizks.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_predsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/osnovno_solstvo/ucni_nacrti/posodobljeni_ucni_nacrti_za_obvezne_predmete/ (20. 8. 2019).

GRETA HOSTNIK
OŠ XIV. DIVIZIJE SENOVO
DEDIŠČINA OD VČERAJ ZA JUTRI

Povzetek

Povzetek:

Življenje in delo osnovne šole nenehno bogatimo z dodanimi vrednostmi. Predstavljajo izziv in motivacijo obenem. Predstavila bom našo ustvarjalno pot od ideje do kipca. Izdelek je nastal kot simbol projekta Rastoča knjiga Osnovne šole Senovo. K projektu smo uradno pristopili na javni prireditvi v okviru slovenskega kulturnega praznika in praznika krajevne skupnosti Senovo, 9. februarja 2018. Ob tej priložnosti smo na ogled postavili tudi kipec, ki predstavlja Perkmandlca. Premogovništvo je namreč kraju dalo svojevrsten pečat. Zaradi njega se je kraj razvijal; tu pa ne gre le za razvoj naselja, ampak tudi razvoj in rast kulture. Skrbimo za prenos vedenj o dediščini iz generacije v generacijo in šola igra pomembno vlogo. S projektom Rastoča knjiga bodo naši učenci še bolj ponotranjili pomen kulture, ustvarjanja, ljubezni do knjig in življenja vrednot.

Ključne besede: Rastoča knjiga, kipec, ustvarjanje, kubizem, vrednote

YESTERDAY'S HERITAGE FOR TOMORROW

Abstract

The life and work of the primary school is being constantly enriched by added values. They present the challenge and motivation at the same time. I am going to present the process of creating: from the the idea to the actual statue. The product was created as the symbol of the project »Rastoča knjiga« (The growing book) of Senovo primary school. We, officially, joined the project on the day of our cultural holiday and the holiday of the local community Senovo on the 8th of February 2018. The statue of Perkmandlc was put on display on that occasion. Coalming has left a significant mark on the place. It was the driving force of the development, not only in the physical sense, it also enabled the developement and the growth of the culture. In the transfer of the knowledge about the local heritage from a generation to a generation, the school plays an important role. With the help of the project »Rastoča knjiga« the students will internalize the meaning of the culture, creation, the love for reading, and the life of values even more.

Keywords: growing book, statue, creation, cubism, values

1 RASTOČA KNJIGA

V Sloveniji imamo inovativni projekt, imenovan RASTOČA KNJIGA- predstavlja vizijo naše države in je nastal na začetku našega tisočletja. Gradi na osnovi prepričanja, da je Slovenija lahko uspešna država, če bo ustrezno povezala ter izobrazila dva milijona glav in src ter štiri milijone rok. Simbol Rastoče knjige je torej rast znanja in odličnosti Slovenstva.

Ambicija projekta je bila, da postane Rastoča knjiga blagovna znamka Slovenije in ena od podob naše prepoznavnosti v svetu. Trubar je napisal Lubi Slovenci in od takrat obstajamo, rastemo. Prešeren je postavil naš jezik na evropsko raven, mnogo ustvarjalcev je pustilo sled na domačih tleh in izven meja domovine. Poimenovanje projekta ima seveda metaforičen pomen, kajti ob knjigi in s knjigo rastemo ljudje. Imamo mnogo literarnih ustvarjalcev in še več nas je takšnih, ki iz knjig srkamo znanje, nova spoznanja, širimo obzorja ali pa nas knjiga ponese v svet razmišljanja in sanjarjenja. S knjigo ohranjamo jezik. Vse to lahko počnemo na trdnih temeljih, ki so jih postavili naši predniki. Na nas je, da na teh temeljih uspešno gradimo.

2 POSTALI SMO ČLANI DRUŽINE RASTOČA KNJIGA

Naša šola je močno vpeta v lokalno skupnost, prepoznavna je ne le po poslanstvu, ampak tudi po projektih in odprtosti novim izzivom. Rast na kulturnem področju, rast z vrednotami, rast na temeljih zgodovine za prihodnost. Kar nekaj časa smo se spogledovali s projektom, ki je edinstven v Sloveniji kot tudi v svetu – Rastoča knjiga. Na šoli smo imenovali tim in si člani le-tega razdelili naloge. Iskali smo lokalne ustvarjalce. Ena izmed nalog je bila tudi izdelati kip, ki bo kar v največji meri predstavljal Rastočo knjigo Osnovne šole Senovo.

Zato smo k projektu pristopili tudi likovniki – učenci izbirnega predmeta likovno snovanje in učenci 9. razreda. V prvih urah smo se pogovarjali o simbolni vrednosti kipa, o sporočilni in estetski vrednosti, ob tem pa smo imeli ves čas v mislih lokalne posebnosti. Ogledali smo si kipec Deklice z rastočo knjigo (avtor kipa Jernej Mali), ki stoji na pokopališču velikanov slovenske kulture in njihovih podpornikov v Župančičevi jami tik ob Navju. Podstavek, na katerem sedi, vsako leto oplemeniti nov verz, ki ponazarja ljubezen do slovenske besede, slovenske kulture in slovenskega naroda. Kip deklice s knjigo simbolno vključuje slovenske knjižne mejnike kot so Brižinski rokopisi, Trubarjev Abecednik in Katekizem, Dalmatinov prevod Biblije, Prešernove Poezije do književnosti sodobnega časa.

V naslednjih urah smo zbirali ideje. Nismo mogli mimo dejstva, da je Senovo kraj z bogato dediščino, tako tehniško, naravno in kulturno. Ker je naš kraj, Senovo, premogovski kraj, smo prišli na idejo, da bi izdelali kip Perkmandlca.

3 NAŠ SIMBOL - PERKMANDLČ

Zakaj smo se odločili za ta simbol? Senovo je premogovski kraj, saj je tu premogovnik narekoval razvoj kraja in bogatega društvenega življenja. Perkmandlč je škrat, ki je poznan vsem rudarjem in mi Senovčani poznamo veliko zgodb o Perkmandlču, ki so nam jih pripovedovali naši dedje in pradedje, ki so delali v premogovniku. Ena izmed njih pravi:

3.1 RUDARSKI ŠKRAT PERKMANDLČ

Visoko nad Senovem, na Veterniku, še danes stoji Klavžarjeva domačija. O nekdanjem gospodarju le te govori naša zgodba.

Pri hiši je bilo veliko otrok. Najmlajši je bil Cene. Bil je slaboten in bolehen, a zelo dobrega srca. Ljudje so ga imeli radi.

Zagledal se je v sosedovo Reziko. Kmalu sta se vzela. Kruha za lačna usta ni bilo dovolj. Cene se je zaposlil v rudniku na Senovem. Njegovo delo je bilo slabo plačano, a zelo težko. Moč mu je dajala ljubezen do otrok in žene.

Nekega dne ga je nadzornik poslal v zapuščen rov. Popravljaj je progo. Postal je lačen. Segel je po skromni malici, rženem kruhu in beli kavi. Pomislil je na otroke, ki niso imeli dovolj kruha in ga spravil zanje.

Naenkrat mu je ugasnila jamska svetilka, karbiterica. Vzel je vžigalice in jo ponovno prižgal. A glej. Zagledal je možica, velikega kakšnega pol metra. Začudeno je gledal vanj, mislil je, da sanja ali pa se mu blede od lakote in izčrpanosti. Ta možic ga je prosil, naj s kruhom reši njegove otroke hude lakote. Cene je vedel, da od tega kosa kruha, ki ga ima s seboj, njegovi otroci ne bodo zrasli. Dal ga je možicu. Zavedel se je, da ga je obiskal sam jamski škrt, Perkmandlc.

Naslednji dan je Cene delal spet tu. Delo mu je šlo hitro od rok. Nadzornik ga je pohvalil. Minevali so dnevi, Cenetu je šlo vse bolje in bolje. Kmalu je bil razporejen na boljše delovno mesto. Rudarji so ga spoštovali in si želeli njegovih sposobnosti. Odtlej njegovi otroci niso bili več lačni. Postavil je novo hišo. Živeli so srečno življenje. Ženi je za Perkmandlca povedal šele, ko se je upokojil.

Nekega dne je obiskal ta rov. Premišljal je o delu, življenju. Zmotil ga je Perkmandlc. Rekel mu je:« Ti si rešil moje otroke, jaz pa tvoje!» Izginil je. Cene pa se je odpravil domov. Srce je bilo polno sreče, hiša pa otroškega smeha.

Rova zdaj ni več, ostala pa je zgodba o dobrosrčnem Cenetu in hvaležnem Perkmandlcu.

4 LIKOVNI PRISTOP

Umetniška lepota je v ideji ali zamisli, ki nastane iz doumevanja in doživljanja sveta z izbranimi likovnimi sredstvi in materiali. Likovna umetnost ni samo ponavljanje naravnih oblik, temveč nastajajo iz našega posebnega doživljanja in domišljije, je ustvarjalka novih, zamišljenih oblik.

Zgodovinsko gledano je likovno izražanje človekov prvobitni jezik, ki je nastal iz njegovih posebnih potreb. Tudi kiparsko izražanje je prvobitno, že v prazgodovini nastali način človekovega izražanja, ki je pomembno za sporazumevanje z drugimi ljudmi ne glede na starost, narodnost in raso. Vloga materialov v kiparstvu omogoča različne načine oblikovanja. Izbira in uporaba materialov ter njihovih izraznih možnosti mora biti skladna z idejo, da lahko realiziramo svojo zamisel. Pri ustvarjanju je pomembno razvijanje lastne likovne govornice in izvirnost.

Za naš kiparski izdelek smo si izbrali material glino. Glina je eden najstarejših materialov v kiparstvu. Obdelujemo jo lahko z roko ali z modelirko – nožu podobno pripravo za oblikovanje, rezanje gnetljivega materiala. Material lahko odvezemamo in dodajamo; glino lahko obdelujemo, dokler je vlažna.

Pri izbirnem predmetu likovno snovanje 2 smo se srečali z likovno nalogo figuralnega kipa v tehniki gline. Najprej smo poiskali v literaturi vse o tem škrtu, potem smo povprašali doma dedke in babice in si s pomočjo informacij ustvarjali sliko in predstavo o tem škrtu. S pomočjo informacij in lastne domišljije smo oblikovali iz gline kipec Perkmandlca. Naš

škrat pa je moral imeti attribute, ki imajo simboličen pomen (svetilko, knjigo in velike čevlje). S tridimenzionalno obliko smo udeležili svoj domišljjski figuralni kip.

Najprej smo na podstavek naredili ogrodje, na katerega smo naložili glino in začeli z ustvarjanjem. Ker kipa nismo končali v dveh urah, smo morali zaščititi glino z mokro krpo in vrečko, da se do naslednjega tedna ni posušila. Kip smo izdelali v treh tednih. Nato smo ga posušili, premazali z mekolom, ki smo ga razredčili z vodo, da smo otrdili krhko suho glino. Nato pa smo se lotili patiniranja, da bi dobili umetno bronasto patino. Ko so bili kipci gotovi, smo jih postavili v knjižnico na ogled komisiji, ki je morala zbrati najlepši kip, ki naj bi služil kot simbol za našo Rastočo knjigo. V komisiji so sodelovali učenci, iz vsakega razreda po en predstavnik. Izbran je bil kipec učenke Tadeje Senica.

V devetem razredu pa imamo v učnem načrtu tudi modernizem oziroma abstraktno umetnost, zato smo prišli do ideje, da bi lahko pri kiparski likovni nalogi oblikovali Perkmandlca z vsemi simboličnimi atributi in sicer kubistično. Učenci se seznanijo z novjšim sodobnim načinom kiparstva 20. stoletja. Spoznajo umetnostne smeri tega časa, bolj poglobljeno se ustavimo pri KUBIZMU.

Kubizem in abstrakcija – v prvi polovici 20. st. je nastopila revolucija v umetnosti. Pot so utrli kubisti, ki so prelomili prepričanje, da mora umetnost predstavljati zvesto podobo narave. Kubizem je močno vplival na razvoj modernega kiparskega portreta. Prikazuje razgraditev in graditev geometrijskih oblik, dinamiko čistih oblikovnih sil, ki sledijo portretnim zakonitostim. Kipar zavrne zvesto podobnost predmetov, figur. Kip sestavljajo kubično predelane oblike (kocke, kvadra, valja, krogle in stožca), razstavljene v posamezne dele in ponovno sestavljene iz različnih zornih kotov.

Začetnika te smeri sta španski umetnik Pablo Picasso in Francoz Georges Braque.

Likovne naloge v 9. razredu smo se lotili tako, da je vsak učenec najprej iz gline izdelal en geometrijski lik: kocko, kroglo, kvader, valj ali stožec. Ta lik so morali razrezati, ga razstaviti in ponovno sestaviti v novo obliko in sicer v portret Perkmandlca z vsemi atributi, ki imajo simboličen pomen.

Tudi te kipe smo posušili in patinirali, da smo dobili imitacijo brona.

Vsi kipi so bili razstavljeni na prireditvi; bili so del razstave v avli Doma XIV. divizije Senovo na dan osrednje prireditve ob pristopu naše šole k projektu Rastoča knjiga.

5 SIMBOLIKA KIPA

Naš dobri škrat v rokah drži svetilko, ki simbolizira svetlo prihodnost, ima knjigo, ki predstavlja vez med preteklostjo, sedanostjo in prihodnostjo in je obut v čevlje, kar pomeni, da gremo po uhojeni poti na nove poti, poti ustvarjanja. V rokah drži knjigo; verjamemo, da se bo med literarne ustvarjalce ali med ostale kulturnike vpisalo kar nekaj učencev naše šole. Tako je bilo v preteklosti in tako je tudi sedaj. Številni Senovčani so prepoznavni v kraju in izven njegovih meja.

Kipec je dobil posebno mesto na šoli. Vsako leto zraste za kakšen centimeter, saj na podstavke pišemo verze. Učence spodbujamo k ustvarjalnosti, da bi tudi ono v prihodnosti postali člani družine lokalnih ustvarjalcev. Kipec pa spominja in bo spominjal vse generacije na naš pristop in doprinos k projektu.

ZAKLJUČEK

Tovrstno delo z učenci predstavlja dodano vrednost. Prestopili smo na raven, ki predstavlja zelo pomembno medpredmetno povezovanje, daje številne možnosti/poti od ideje do končnega izdelka in kar se mi zdi najpomembnejše – pušča sled. Projekt bo rasel z generacijami, prav tako naš kipec, ki ga bo vsako leto nekoliko dvignil verz, misel, sporočilo. Z njim smo povezali preteklost s prihodnostjo. Če se še sama izrazim metaforično, smo sedanjosti dali krila ustvarjalnosti, udejanjili smo izziv z vsem spoštovanjem do preteklih rodov z mislimi na prihodnje. Prepletli smo nekatere vrednote in jim vdahnili žlahtnost s svojim delom.

Literatura in viri

1. Čadež Lapajne, D. (2000). Od glave do portreta. Ljubljana., Debora
2. Barbič, M. (2010). Rojena v ognju. Ljubljana., Zavod RS za šolstvo.
3. Tacol, T., Frelj, Č., Muhovič, J. Zupančič, D. (2012). Likovno izražanje 9. Ljubljana., Debora.
4. Šribar, Katja. (2013). Projektno delo z lutko v integraciji s področjem družba: diplomsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru: Pedagoška fakulteta
5. Gabrijelčič, Janez. (2016). 15 let projekta Rastoča knjiga. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
6. Rastoča knjiga. [Citirano: 20. 8. 2018]. Dostopno na: rastocaknjiga.si

HANA HOZJAN

ZAVOD ZA GLUHE IN NAGLUŠNE LJUBLJANA

URICA ZAME – SREČANJA ZA STARŠE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

Povzetek

Starši otrok s posebnimi potrebami se soočajo s težavami sodobne družbe, pri čemer so jim lahko v veliko podporo in pomoč strokovnjaki, s katerimi sodelujejo. V preteklosti so bili starši predvsem v vlogi spremljevalca otroka v primerih sodelovanja s strokovnjaki, v današnjem času pa v ospredje vse bolj prihaja aktivna vloga staršev ter vzajemno sodelovanje s strokovnjaki v dobro otroka. Na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana smo v lanskem šolskem letu strokovne delavke organizirale srečanja za starše otrok s posebnimi potrebami z namenom, da bi s starši lahko dobro sodelovali ter jim nudili oporo, ki jo potrebujejo. Odločile smo se za neformalno obliko srečanj, ki se je izkazala za ustrezno. Ko smo staršem s pomočjo pogovorov, socialnih iger in delavnic ponudile varen prostor, so se odprli, spregovorili o svojih izzivih vzgoje otroka s posebnimi potrebami, o strahovih in dilemah, s katerimi se srečujejo in stiskah, ki jih ob vsem tem doživljajo.

Ključne besede: otroci s posebnimi potrebami, sodelovanje, starši, neformalna srečanja, delavnice, podpora, krepitev odnosov, povezovanje

AN HOUR JUST FOR ME – MEETINGS FOR PARENTS OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

Abstract

The parents of children with special needs face problems of modern society and the professionals they work with can be a great help and support at that. In the past, the parents predominantly had the role of a child's companion when it came to collaborating with the professionals, however nowadays it is emphasised for parents to have a more active role and mutual collaboration with the professionals for the sake of the child. At Ljubljana School for the deaf we organised meetings for the parents of children with special needs in the previous school year, where we could work with the parents and offer the much needed support. We decided on the informal form of meetings, which turned out to be a successful one. When we offered a safe space to the parents through conversations, social games and workshops, they opened up, spoke about their own challenges raising a child with special needs, their fears and the dilemmas they face, and the distress they experience through all of that.

Keywords: children with special needs, collaboration, parents, informal meetings, workshops, support, strengthening relationships, connecting

1 IZHODIŠČA

Vzgoja otroka je eden od najbolj zahtevnih izzivov, s katerimi se starši srečajo v svojem življenju. Staršem tako pride prav vsak nasvet in pogovor, ki bi jim lahko pomagal pri tem poslanstvu. Še večji izziv pa je vzgajati otroka s posebnimi potrebami. V procesu sprejemanja, da ima otrok posebne potrebe, se starši pogosto soočajo s težavami, ki jih narekuje sodobna družba. Pomembno je, da jim takrat pomagajo ustrezni strokovnjaki, ki bodo znali sodelovati z njimi. Pri delu s svojim otrokom starši potrebujejo pomoč in usmeritve, ki jim jih lahko nudijo strokovnjaki. Ti so starše dolžni informirati in jim pomagati ter usposabljanje za delo z otrokom (Šalej in Lampret, 2000, v Bučar, 2012). Kingsleyeva (1987, v Bučar, 2012) poudarja, da starši ne pričakujejo, da bo imel njihov otrok posebne potrebe. S tem dejstvom se morajo hitro sprijazniti in iskati načine, kako otroku omogočiti največ, kar lahko. Pri tem so jim v veliko pomoč strokovnjaki, ki jih poslušajo in izkazujejo razumevanje. Beckman (1991, v Novljan in Kotar 2004) pravi, da so starši, ki imajo otroka s posebnimi potrebami, bolj izpostavljeni stresnim položajem kot starši, ki takšnega otroka nimajo. Stres pri starših povzroča občutek nemoči, frustracije in depresijo, neposredno pa vpliva na kakovost oskrbe otroka. V medsebojnih odnosih starši in strokovnjaki izhajajo iz različnih vlog, povezanih z njihovimi znanji in izkušnjami. Odnos med starši in strokovnjaki se spreminja iz v preteklosti prevladujočega tradicionalnega, v katerem so starši predstavljali le vir informacij o otroku, k drugačnim oblikam odnosov, ki v večji meri pojmujejo starše kot enakopravne partnerje v sodelujočem odnosu s strokovnjaki. Delovanje staršev in strokovnjakov v sodelujočem odnosu ima pozitiven učinek in zagotavlja dobre pogoje za otrokovo učenje in razvoj (Kodrič, 2012). S pojmom sodelovanje ali partnerstvo v skrbi za otroke opisujemo dejavno povezanost staršev in strokovnjakov pri delovanju v dobro otroka. Sodelovanje med starši in strokovnjaki običajno vključuje pojme, kot so enakost, vzajemno spoštovanje, odprta komunikacija, iskrena skrb, zagotavljanje informacij, pripadnost, spretnosti, zaupanje, kakovost, empatija, koordinacija služb pomoči, zagovorništvo, poštenost, vzajemno dogovarjanje o ciljih, skupno načrtovanje in odločanje (Fereday, Oster in Darbyshire, 2010, v Kodrič, 2012). V današnjem času je obravnava otrok usmerjena v odkrivanje otrokovih močnih področij in interesov ter razvijanje sodelovanja med družinskim in širšim okoljem. V ta proces so vključeni otrok, razred, šola in širše okolje (Kavkler, 2008a, v Bučar, 2012). Pomembno vlogo v podsistemu širšega okolja ima prav otrokovo domače okolje, v katerem odrašča. Rezultati raziskave, ki je vključevala 277 staršev otrok predmetne stopnje z učnimi težavami, kažejo, da so starši sami izrazili željo po tesnejšem sodelovanju. Želijo več konkretnih navodil za pomoč svojemu otroku ter več izobraževalnih aktivnosti za starše (predavanja, delavnice, skupine staršev otrok z učnimi težavami), ki bi jim pomagale bolje spoznati naravo otrokovih težav in nudenje pomoči doma (Magajna, et al., 2008a, v Bučar, 2012).

Sodelovanje s starši je lahko formalno ali neformalno. Formalne oblike sodelovanja zajemajo timske sestanke, individualna srečanja, pogovorne ure, roditeljske sestanke, individualne pogovore (osebne, telefonske ali preko elektronske pošte) ipd. Neformalne oblike sodelovanja po mnenju Kalinove (2009, v Bučar, 2012) bolj kot formalne oblike izhajajo iz potreb in interesov strokovnih delavcev in staršev ter jih tudi bolj povezujejo in delovno združujejo, zaradi česar so učinkovitejše. Z individualnimi in manj formaliziranimi oblikami sodelovanja lahko vzpostavimo medsebojno zaupanje in na ta način tudi pri starših razvijamo odgovornost in samozavest pri vključevanju in sodelovanju s strokovnimi delavci. Neformalne oblike sodelovanja s starši so na primer ustvarjalne delavnice, družabna srečanja, pikniki, krožki za starše, dan odprtih vrat, pomoč pri zbiralnih akcijah,

izleti, ekskurzije, obisk pri pouku in dejavnostih ipd. (Aberšek idr., 2007, v Kodba Vereš, 2017). Prednosti neformalnih oblik sodelovanja s starši: potekajo v prijetnem vzdušju ter so načrtovane bolj sproščeno, od udeležencev zahtevajo aktivno vlogo, doživljanje različnih dejavnosti je neposredno, strokovnim delavcem je omogočen vpogled v družinske odnose, med strokovnimi delavci, otroki in starši se gradi zaupanje, sodelovanje in spoštovanje, starši se med seboj spoznajo, izmenjajo izkušnje, si nudijo medsebojno pomoč in podporo, omogočajo partnerski, enakopraven odnos med šolo in domom, izboljšuje se komunikacija in pretok informacij je večji, presežena je institucionalnost (Aberšek idr., 2007, v Kodba Vereš, 2017).

Starši otrok s posebnimi potrebami se lahko med seboj učinkovito povezujejo, saj imajo veliko informacij, ki jih lahko delijo med seboj. O svojih izkušnjah se lahko pogovarjajo s starši, ki jih razumejo in se z njimi lahko poistovetijo. Webster in Ward (1992, v Bučar, 2012) poudarjata, da je staršem v veliko pomoč, da lahko z drugimi delijo občutke krivde, izgube in tesnobe. S tem drug drugega podpirajo v času prilagajanja. Starši lahko ponudijo različne predloge, ki so jih pridobili s pomočjo lastnih izkušenj. To lahko povedo na način, ki je razumljiv tudi tistim staršem, ki na tem področju še nimajo izkušenj. Starši si lahko medsebojno pomagajo in se spodbujajo. Jereb (2011, v Bučar, 2012) navaja, da je skupina staršev otrok s posebnimi potrebami za samopomoč, kjer si starši lahko izmenjajo vsakodnevne skrbi, težave, uspehe in dobre prakse pomoči svojemu otroku, cenjen element pomoči šoli. Moč skupine daje staršem notranjo spodbudo in moč za premagovanje vsakodnevnih izzivov življenja z otrokom.

2. SREČANJA S STARŠI

2.1 NAMEN SREČANJ S STARŠI

Strokovne delavke smo za starše načrtovale neformalno obliko srečanj, katerih namen je bil oblikovanje skupine staršev, s katerimi bomo sodelovale, se pogovarjale o težavah v šoli, doma in izzivih vzgoje otroka s posebnimi potrebami. S starši smo želele oblikovati sproščene, odprte odnose, jih poslušati, jim nuditi razumevanje in oporo in jim ponuditi varen prostor (zaupnost in medsebojno spoštovanje), kjer lahko izmenjajo svoja mnenja in izkušnje ter se povežejo med seboj. Srečanj so se udeleževali starši devetih otrok s posebnimi potrebami različnih starosti. Srečevali smo se enkrat mesečno. Vsako srečanje je trajalo dve uri, izjemoma tri. Delavnice so bile zastavljene zelo raznoliko – v obliki pogovora, socialnih iger, dela v paru ali manjših skupinah. Vzporedno s srečanjem s starši je potekala tudi delavnica socialnih veščin za njihove otroke. Delavnice smo vodile strokovne delavke z različnimi strokovnimi znanji – specialne in rehabilitacijske pedagoginje, učiteljice razrednega pouka, svetovalne delavke, psihologinje in učiteljica angleščine, ki poučuje učence vseh razredov osnovne šole na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana.

Slika 1: Strokovne delavke, ki so sodelovale pri srečanjih s starši

2.2 CILJI SREČANJ

S srečanji s starši smo želele doseči, da:

- starši odkrito spregovorijo o izzivih, dilemah in težavah, s katerimi se srečujejo;
- se izboljša odnos med starši in šolo;
- starši sprejemajo posebnosti svojega otroka in se z njimi soočijo na ustrezen način;
- oblikujemo varen prostor za dileme, vprašanja, frustracije, ki jih imajo starši;
- učenci aktivno razvijajo socialne veščine;
- starši utrjujejo vezi s svojimi otroki;
- se starši povežejo med sabo in širijo podporno mrežo.

2.3 OPIS SREČANJ

Predvidenih je bilo deset srečanj, ki so bila zastavljena tako, da smo običajno začeli z eno od socialnih iger, s katero smo želele, da se vsi sprostimo, in da povečamo zaupanje med člani skupine. Zadnje srečanje je bilo namenjeno evalvaciji vseh preteklih srečanj.

2.3.1 PREDSTAVIMO SE, LEDOLOMILCI, POGOVOR (PRVO SREČANJE)

Na prvem srečanju smo bili še vsi zadržani, zato smo strokovne delavke aktivnosti načrtovale tako, da nam starši pridejo nasproti, pridobijo občutek, da nam lahko zaupajo ter da se vsi nekoliko sprostimo. Želele smo, da starši začutijo prijetno vzdušje in jim pustile, da tudi starši spoznajo nas, da se me odpremo in pokažemo, da smo pripravljene z njimi deliti svoje izkušnje – bodisi strokovne ali osebne.

Na začetku smo se vsi predstavili s pomočjo igre. Vsak od nas je povedal svoje ime, kako ga je dobil, zakaj, kaj ime pomeni. S tem smo želele prebiti led in se predstaviti. Med igro smo se vsi smejali, izvedeli nekaj informacij o družinah, iz katerih so izhajali starši in strokovne delavke. Vsak je lahko s tem, ko je razmišljal o svojih starših, na hitro v mislih preletel spomine na svoje otroštvo. Srečanje smo nadaljevali z igro, kjer smo predstavili svoje lastnosti, kaj imamo radi, česa ne maramo. Starše smo nato prosile, da na samolepilne listke zapišejo svoja pričakovanja glede naših srečanj. Te listke smo nato prilepile na tablo ob teme, ki smo si jih zamislile za vsako srečanje in smo jih hkrati predstavile staršem. Povratne informacije staršev ob zaključku so bile zelo pozitivne. Povedali so, da so se zelo sprostili in

da so pričakovali bolj formalno druženje. Veselilo jih je, da smo bile strokovne delavke pripravljene z njimi deliti tudi svoje osebne informacije in izkušnje.

2.3.2 KDO SEM JAZ? (DRUGO SREČANJE)

Na drugem srečanju smo želele od staršev dobiti informacijo, da vedo, kdo so, kakšna je njihova vloga v družini, kakšna pri otroku in kaj naj bi šola dala njim. Pripravile smo socialne igre, ki so starše pritegnile k razmišljanju o tem, v čem so dobri in v čem ne, kdo so in ali se sprejemajo takšne, kot so, ali stremijo k svojim željam in ciljem ali so le obstali nekje na poti do tja. Pri aktivnostih je bil poudarek na tem, da starši tega ne izražajo verbalno, temveč s premikanjem na točko, če neka trditev zanje drži ali na drugo točko, če ne drži. S tem smo želele tudi ponazoriti, da imajo starši veliko skupnega. Cilj srečanja je bil, da vsak pri sebi začne razmišljati o tem, kdo je, kakšno vlogo ima in kaj lahko spremeni pri sebi.

2.3.3 MOJA ČUSTVA IN JEZA (TRETJE IN ČETRTO SREČANJE)

Na tretjem in četrtem srečanju smo strokovne delavke želele, da nam starši zaupajo svoje občutke, ki so jih ali pa jih niso mogli izraziti ob tem, ko so izvedeli, da je njihov otrok poseben, drugačen. Starši dobijo zelo malo podpore tekom diagnosticiranja težav pri otroku s posebnimi potrebami. Srečujejo se s strokovnimi, njim tujimi izrazi, iščejo informacije in pomoč, ob tem pa nenehno gledajo svojega otroka, kako odrašča, z mislijo in željo po tem, da bi bil tak, kot ostali otroci. Staršem smo želele pokazati, da lahko težave prebrodijo skupaj z otrokom, družino, prijatelji in strokovnimi delavci na našem zavodu. Želele smo, da starši izrazijo, da vedo, zakaj so njihovi otroci vključeni v naš zavod in predvsem informacijo o tem, da za posebne potrebe otroka ne krivijo sebe – starši niso krivi, da njihov otrok za družbo ni popoln. Ko se pri otroku pokažejo težave in tekom postopka, ko otrok postane otrok s posebnimi potrebami, je družba tista, ki mora otroka sprejeti. Starši ga le usmerjajo na poti, kjer bodo skupaj z njim prebrodili težave.

S pogovorom v obliki skupnega kroga smo želele strokovne delavke staršem sporočiti, da so oni tisti, ki svojemu otroku lahko pomagajo, ter jim pomagale znebiti se morebitnih občutkov krivde zaradi otrokovih težav. Ob koncu tretjega in četrtega srečanja od staršev nismo iskale povratne informacije v obliki evalvacije, saj smo preko neverbalne komunikacije lahko opazale njihovo olajšanje ali skrb. Žal pri vseh starših nismo uspele doseči zelenega cilja. To je bil tudi razlog, da smo srečanja razporedile glede na tematiko – da bi na koncu prišli do primernega zaključka, cilja.

2.3.4 MOJ PARTNER, MOJA DRUŽINA (PETO SREČANJE)

Življenjski partner je oseba, ki nas razume, nam je v oporo. Na petem srečanju smo se strokovne delavke osredotočile na partnerski odnos. Preko socialne igre smo staršem postavljale vprašanja, ki so spodbudila njihovo igrivost v partnerskem odnosu (na primer prvi zmenek, kaj me moti, kaj si želim, partnerju povem vse, kaj bi želel-a, da partner spremeni ...). Starše smo spodbudile tudi k temu, da so pričeli razmišljati o tem, kakšno vlogo imajo v družini, pri katerih opravilih pomagajo, česa naredijo premalo, ali si vzamejo dovolj časa za svojo družino, ali lahko kaj spremenijo, ali omejujejo sebe ali koga drugega, cenijo drug drugega ... Poudariti smo želele predvsem to, da so v družini zelo pomembni. Cilj, ki smo ga želele doseči, je bil, da se starši zavejejo, da so skupaj, da so družina, čeprav ob kopici dejavnosti in obveznosti vsak dan pogosto ne najdejo časa za skupen stik. Starši so že na delavnici podajali informacije o tem, kako cenijo svoje partnerje, a jim to premalokrat

izkažejo in izrečejo. Starše smo tokrat prosile, naj nam povratno informacijo o petem srečanju podajo na naslednjem srečanju – takrat so se ob vprašanju, kako je peto srečanje vplivalo na njihov odnos, le nasmehnili. Njihovo spogledovanje je sporočalo, da so se pri nekaterih ponovno vnele iskricice v njihovem partnerskem odnosu.

2.3.5 MOJ OTROK – POSTAVLJANJE MEJA (ŠESTO SREČANJE)

Šesto srečanje je bilo zastavljeno bolj strokovno. Strokovne delavke se zavedamo, da v času pričakovanja otroka vsi stremimo k temu, da bo naš otrok popoln. Tega si želimo in ko izvemo, da temu ni tako, doživimo razočaranje. Ob tem želimo otroka zaščititi, ga varovati pred vsem. Otroka lahko crkljamo, vsakokrat ob misli, da mu lahko damo vso našo ljubezen. In ko starši izvejo, da ima otrok težave, mu želijo dati tisto, kar lahko. Branijo ga pred vsem in mu popuščajo ter se premalokrat zavedajo, da s tem otroku lahko škodijo. Na srečanje smo tako povabile psihologinjo in družinsko in vedenjsko terapevtko, Evo Hrovat Kuhar, ki je staršem s kratko predstavitvijo posredovala informacije o tem, kako pomembno je otrokom postavljati meje, ne glede na to, ali so otroci s posebnimi potrebami ali ne. Cilj tokratnega srečanja je bil, da se starši zavedajo, da s tem, ko otroku postavijo meje, ne zanikajo svoje ljubezni do otroka, temveč otroka navajajo na življenje ter ga vzgajajo. Ljubezen do otroka je lahko neizmerna, a meje so tiste, ki bodo otroka držale v našem objemu. Psihologinja je staršem svetovala glede na njihove situacije in odgovarjala na njihova vprašanja.

2.3.6 MOJ OTROK IN ŠOLA – MOČNA IN ŠIBKA PODROČJA (SEDMO SREČANJE)

Šola in učni uspeh sta v veliko družinah glavno vodilo odraščanja. Starši dajejo poudarek šolskemu delu in ocenam, šolski klimi in družbi otroka. Pa temu ne bi smelo biti tako. Cilj sedmega srečanja je bil razbremenitev teže ocen, ki jih otrok dosega ter pripraviti starše do tega, da pogledajo pod površje svojega otroka. Da v svojem otroku poiščejo dobre lastnosti (zanimivo pri tem je, da je slabe lastnosti otroka vedno lažje poiskati in naštetiti v primerjavi z dobrimi), njegova močna področja in da starši otroka sprejmejo takšnega, kot je. Tako lahko starši otroka pohvalijo in lažje stremijo k premagovanju ovir, ki jih ima otrok zaradi svojih težav. Starše smo želele naravnati k temu, da se ne vrti vse okrog učnega uspeha, ampak da uživajo ob tem, ko njihov otrok odrašča, mu pomagajo pri tem ter jih spodbuditi, da otrok lahko svoje znanje utrjuje tudi na sprehodu, na izletu, v naravi ... Predvsem smo staršem želele dati občutek, da so njihovi otroci v nečem uspešni, dobri in da morajo ta del otroka krepiti in hvaliti. Starša enega od otrok sta se ob koncu tega srečanja strokovnim delavkam zahvalila, saj sta dobila potrditev, da delata prav in da ju nekdo razume.

2.3.7 MOJ OTROK IN DRUŽBA – KOMUNIKACIJA, PRIJATELJI IN PROSTI ČAS (OSMO SREČANJE)

Aktivnosti in osrednja tema osmega srečanja so se navezovale na temo sedmega srečanja, predvsem s poudarkom na šolski klimi. Otrok se mora v šoli dobro počutiti, da je lahko uspešen pri učenju. Cilj osmega srečanja je bil opomniti starše na to, kako pomembno je to, o čemer se doma pogovarjajo, kaj povedo na glas, kaj povedo skrito pred ušesi svojih otrok. Starši imajo lahko o učitelju, strokovnem delavcu, sošolcu, svoje mnenje, ki je včasih tudi negativno. Izjemno pomembno pa je, kakšen vpogled v to dajemo svojemu otroku. Kar otrok sliši govoriti svoje starše, bo prenesel v svoje odnose v šoli, zato smo strokovne delavke poudarile, naj starši dajo otroku možnost, da sam izbere, kako ljub mu je odnos do nekega strokovnega delavca ali sošolca. Tudi izbira prijateljev naj bo otrokova. Oni kot

starši pa imajo lahko o tem svoje mnenje in se lahko o tem pogovarjajo z drugimi odraslimi (partner, starši, prijatelji), ko otroka ni zraven. Poudarek srečanja je bil tudi na tem, kako otroka uspešno voditi.

2.3.8 SKUPAJ SMO DRUŽINA (DEVETO SREČANJE)

Aktivnosti na devetem srečanju so bile zasnovane tako, da so bili starši in otroci v isti skupini. Pripravljene socialne igre so morali opravljati skupaj, pri čemer so se neizmerno zabavali in smejali. Igro so lahko dokončali le, če so jo opravili vsi člani družine skupaj. Cilj srečanja je bil povezovanje staršev in otrok in izboljšanje vezi med njimi – želele smo doseči, da se starši in otroci zabavajo, smejijo, so igrivi, navihani, da spoznajo, da kljub vsakodnevnim težavam lahko k nalogam pristopajo preko igre in smeha ter najpomembneje – skupaj – in da jim srečanje ostane v lepem spominu. Ob koncu srečanja se je vsaka družina fotografirala ter v spomin prejela skupno fotografijo.

2.3.9 EVALVACIJA (DESETO SREČANJE)

Naše zadnje srečanje je bilo namenjeno evalvaciji vseh naših srečanj. Potekala je skupaj s starši in otroki. Ob nasmehih in pohvalah, ki so jih starši in otroci izrekli, smo strokovne delavke dobile potrditev, da smo staršem dale veliko.

3 ZAKLJUČEK

Celoten program staršem predstavi večšine pozitivnega starševstva, kar vzpodbuja otrokov kognitivni, socialni in čustveni razvoj, boljše učne dosežke ter omogoča bolj varno in zdravo odraščanje. Vez med otrokom in starši se krepí, izboljša se težavno vedenje otrok. Staršem daje varen prostor, kjer lahko spregovorijo o svojih težavah in dilemah. Na srečanjih smo se družili, igrali različne socialne igre, ob katerih smo spoznavali druge in sebe ter se veliko smejali. Nekateri starši so se odprli že na prvem srečanju, drugi pa skozi ostala srečanja. Vzdušje tekom posameznih srečanj je bilo pozitivno, prav tako smo dobivale pozitivne odzive s strani staršev, ki so izpostavili predvsem to, da v vsakdanjem življenju ne najdejo sogovornika, s katerim bi se lahko odkrito pogovarjali o svojem otroku, ki je drugačen. Srečanja so bila uspešno izpeljana, starši in izvajalke smo bili nad njimi navdušeni in izvajalke smo hitro pozabile na vse vložene ure dela v načrtovanje in izvedbo srečanj. V prihodnje si vsekakor želimo, da bi lahko srečanja nadgradile in ponovile izvajanje.

Literatura in viri

1. Bučar, K., 2012. Sodelovanje med starši otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami in specialnimi pedagogi na osnovni šoli. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. Dostopno na: http://pefprints.pef.uni-lj.si/851/1/DIPLOMSKO_DELO_-_Katarina_Bu%C4%8Dar.pdf [10. 7. 2019].
2. Kodba Vereš, N. 2017. Starši otrok s posebnimi potrebami. Diplomsko delo. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška Fakulteta. Dostopno na: https://share.upr.si/PEF/EDIPLOME/DIPLOMSKE_NALOGE/Kodba_Veres_Nina_2017.pdf [10. 7. 2019].
3. Kodrič, J. (2012). Sodelovanje med starši in strokovnjaki. V B.D. Jurišič (ur.). Strokovno gradivo 5. Posveta na temo Življenje oseb z downovim sindromom, Komunikacija med strokovnjaki in starši. Ljubljana: Sožitje, Pedagoška fakulteta.

Dostopno na: <https://icpika.si/wp-content/uploads/2017/09/Sodelovanje-med-starsi-in-strokovnjaki-J.-Kodric-2012.pdf> [10. 7. 2019].

4. Novljan, E. in Kotar, A., 2004. Sodelovanje s starši otrok s posebnimi potrebami pri zgodnji obravnavi. Ljubljana: zveza Sožitje, zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije.

DAMIJANA HRATELJ PLOJ
GIMNAZIJA MURSKA SOBOTA
JABOLKO – NAŠE SUPERŽIVILO

Povzetek

V zadnjem času se vloga učenja in podajanje vsebin v šoli spreminjata in pomembne postajajo predvsem aktivne oblike pouka za pridobivanje znanja in razumevanje snovi v vsakdanjem življenju. Ena od oblik aktivnega pouka je tudi pouk z raziskovanjem in uporabo IKT-ja. Veselja do učenja ne moremo vsiliti nikomur, lahko pa ga spodbujamo in motiviramo. Vsakdo mora najti v svoji notranjosti tisto, kar ga bo prepričalo, da je znanje nekaj koristnega, nekaj, česar mu nihče ne more vzeti, predvsem nekaj, kar je njegovo in uporabno za življenje. Zdravje ni za zmeraj dana vrednota, čeprav številni, zlasti mladostniki, mislijo tako, saj je človek v tem obdobju relativno zdrav. Z uporabo IKT-tehnologije smo se lotili raziskovanja, kaj se skriva v jabolkih. Zakaj je jabolko naše superživilo in katera sorta je najboljša glede vsebnosti antioksidantov in fenolnih spojin? Med delom so spoznali različne laboratorijske tehnike, veščine in uporabo IKT-tehnologije za doseganje svojih ciljev.

Ključne besede: Spektroskopija, liofilizacija, antioksidanti, fenolne spojine.

THE APPLE – OUR SUPERFOOD

Abstract

The roles of learning and introducing material to students are changing and active forms of classes are becoming more and more important, especially in the sense of acquiring knowledge and understanding the material in everyday life. One of the forms of active classes is learning by researching and using ICT. We cannot impose the love for learning on anyone, but we can motivate and encourage them. Each one of us has to find that special something inside us that will convince us that knowledge is useful, something that cannot be taken away and particularly that it is entirely ours and useful for life. Health is not always granted to all of us even though many, especially teenagers believe that a person is relatively healthy in their age. Healthy people often do not have the right motif for health therefore they make mistakes that cause illnesses. By using ICT technology we researched apples. Why is the apple our superfood and which specie is the best in terms of antioxidants and phenolene compound? Throughout our research we learnt about different laboratory techniques, skills and the use of ICT – technology to achieve our goals.

Keywords: Spectroscopy, lyophilization, antioxidants, phenolene compounds.

UVOD

S hrano in prehranjevanjem lahko sleherni med nami varuje zdravje, hkrati pa preprečuje številne bolezni, kot so: diabetes – visoka raven sladkorja v krvi, hipertenzija – zvišan krvni tlak, zvišana raven holesterola v krvi, povečana telesna teža in debelost, kar predstavlja ključne dejavnike tveganja za nastanek in razvoj kroničnih obolenj. Pri kemiji poskušamo učenje kemijskih pojmov čim bolj povezati z življenjem in aktualnimi problemi. Kreativnost se ne more razvijati brez znanja, ki ga pridobivajo na različne načine z vajami in učenjem, a tudi ni inovativnih idej brez močne notranje motivacije: »Želim to vedeti«. To pomeni, da se dijaki učijo zato, ker pri tem uživajo, mi jim lahko samo pomagamo, da te svoje želje in potrebe nadgradijo. Učitelj spodbuja in usmerja izvirnost in domišljijo dijakov in jih preko reševanja problemov navaja na razmišljanje. Da bi dosegli te cilije, uvajamo različne oblike pouka. Izkušnje kažejo, da so pri tako organiziranem pouku dijaki bolj intenzivno vključeni v proces učenja, ure so bolj dinamične, dijaki bolj motivirani, kajti dobijo odgovore na zastavljena vprašanja. Spoznajo nove oblike laboratorijskega dela z IKT- tehnologijo. Kar je pa najbolj pomembno: teme so povezane z vsakdanjim življenjem in jih lahko uporabljajo za razlaganje nekaterih pojmov. Znanje postane uporabno. Lotili smo se raziskovanja, kaj se skriva ekološko pridelanih jabolkih.

CILJI

Jabolko vsebuje številne zaščitne snovi, antioksidante, ki nas varujejo pred negativnimi dejavniki - boleznimi, saj »nase prevzamejo - vsrkajo« snovi, ki nastanejo kot stranski produkt metabolizma. Antioksidanti v prehrani postajajo čedalje bolj aktualni, ker s preprečevanjem oksidacije snovi (to pa povzročajo oksidanti in prosti radikali) ščitijo snovi oz. organizem pred oksidativnim kvarjenjem (Korošec L. 2000, str. 11-21).

Glavni cilj je bil ugotoviti vsebnost antioksidantov, fenolnih spojin v jabolkih s pomočjo IKT-tehnologije in nekaterih laboratorijskih oblik dela. Izbrali smo jabolka, ki so nam kot sadje najlažje dostopna in jih tudi najpogosteje uživamo. Desetim sortam jabolk smo določili vlago, izkoristek suhe snovi, pridobili ekstrakte iz jabolk, s spektrofotometrom izmerili vsebnost antioksidantov po metodi DPPH pri 515nm in s spektrofotometrom izmerili fenolne spojine po metodi F-C pri 760nm.

METODE IN OBLIKE DELA

Eksperimentalno delo je temeljna učna metoda pouka kemije in jo kombiniramo z drugimi metodami aktivnega učenja in poučevanja. Eksperimentalno delo ima pri pouku kemije dvojno vlogo: obravnava kemijskih pojmov na podlagi eksperimentalnih opažanj kot vira primarnih podatkov ali preverjanje teorij oziroma raziskovalnih hipotez. Razvijanje eksperimentalnih spretnosti in raziskovalnega pristopa je zelo pomembno za uvajanje učencev v raziskovalno delo. Prav tako je pomembna uporaba IKT-tehnologije.

Zastavljeno nalogo smo obravnavali z naslednjimi metodami: iskanje podatkov v literaturi, iskanje podatkov preko spleta/interneta in delo z računalnikom ter laboratorijsko delo v šolskem laboratoriju. Uporabili smo naslednje eksperimentalne metode: liofilizacija, ekstrakcija, filtracija, spektrofotometrija, priprava raztopin in priprava vzorcev.

3 TEORETSKE OSNOVE

3.1 ČLOVEŠKO TELO, ANTIOKSIDANTI IN PROSTI RADIKALI

Naš organizem je zgrajen iz celic, ki potrebujejo kisik. Žal pa ima kisik na nas lahko tudi negativen vpliv. Če pride do oksidacije, se v celici pojavijo prosti radikali, ki celico uničijo ali pa celo ubijejo. Prosti radikali niso naši prijatelji, kajti večina prostih radikalov, ki vsebujejo kisik, lahko uničujejo celice in kožo preko oksidacije pomembnih telesnih molekul, kot so lipidi, telesne beljakovine in DNA. Antioksidanti so tiste substance, ki oksidacijo ovirajo, v mnogih primerih lahko tudi ustavijo. So zavore, ki upočasnijo hitrost staranja in zmanjšujejo možnost nastanka mnogih bolezni.

3.2 NASTANEK IN ZGODOVINSKI RAZVOJ SORT JABOLK

Jabolka poznajo človeški rod že zelo dolgo. Najstarejše ostanke jabolk so našli v Jerihi v dolini reke Jordan in v Catal Hüyük v Anatoliji v Mali Aziji. Zdravilno moč jabolk so poznali že Egipčani, ki so jablane sadili ob reki Nil. Po mnenju arheologov naj bi bili ti ostanki stari vsaj 6500 let. Tudi različne najdbe iz Kitajske, Perzije, Sumerije, Egipta, Grčije in Rima nakazujejo na to, da je gojenje jablan starejše od 4000 let (Viršček Marn M, Stopar M.).

3.3 KARAKTERISTIKA JABOLK

Jabolka imajo že od nekdaj pomembno vlogo v človeški družbi: kot hrana, vir dohodka, za razvedrilo in kot navdih literarnih in umetniških stvaritev. Jabolka so plod – sadež kulturne rastline jablana, ki je sadna vrsta z zelo širokim območjem rasti. Najbolj uspevajo na srednje težkih peščeno-ilovnatih tleh, a tudi na lažjih peščenih tleh, če je dovolj padavin, pa tudi na težjih glinastih in ilovnatih tleh, če so prepustna. Prenesejo temperaturo od 35 °C do -25 °C. Podatki iz leta 2010 kažejo, da je bilo na svetu pridelanih 69 milijonov ton jabolk. Od tega jih polovica pridelava Kitajska.

Sistematika jabolka:

- kraljestvo: Plantae (rastline)
- deblo: Magnoliophytina /Angiospermae (kritosemenke)
- razred: Magnoliopsida (dvokaličnice)
- red: Rosales (šipkovci)
- družina: Rosaceae (rožnice)
- rod: Malus (jablana)
- vrsta: M. domestica

(vir:

http://web.bf.unilj.si/ag/botanika/gradiva/AGR_ZOO_VET_Pregled%20sistema_Skripta.pdf)

Jabolka so najpomembnejše sadje pri nas. V svetovnem merilu smo po količini pridelanega sadja na petem mestu. Uporabljamo jih lahko vse leto. Tudi ljudska medicina jih uporablja kot hrano in zdravilo. Tako je poznan tudi ljudski rek: »Eno jabolko na dan odžene zdravnika stran.« Jabolka imajo sorazmerno čvrsto konsistenco in veliko balastov, zlasti pektinov (topni balasti). Prav taka sestava jim daje še posebno dietno vrednost v prehrani. Varujejo pred arterosklerozo, nižajo krvni sladkor in krvne lipide.

3.4 PRIDELAVA JABOLK V SLOVENIJI

V Sloveniji je sadjarstvo postalo ena izmed kmetijskih panog sredi 19. stoletja. V preteklem stoletju smo Slovenci izvažali velike količine jabolk moščank in carjevičev na Dunaj, v Budimpešto, Varšavo in v Pariz. Danes smo s pridelavo jabolk v Sloveniji samooskrbni, izmed vseh vrst sadja pridelamo za lastne potrebe dovolj le jabolk, 70 tisoč ton na leto (Štampar F. in sod.). Pridelamo jih dvakrat več, kot jih porabimo.

Poznamo različne načine pridelave jabolk:

- Konvencionalna pridelava pozna najmanj omejitve glede uporabe kemičnih sredstev, gnojil in ostalih agrotehničnih ukrepov.
- Integrirana pridelava je redno nadzorovana uporaba gnojil, uporaba kemičnih sredstev je zmanjšana na minimum, uporabljajo pa se sredstva, ki so čim manj obremenjujoča za človeka ter okolje.
- Ekološka pridelava; pri tem se spoštuje naravo v celoti, zato se vpliv kmetovanja na okolje izredno zmanjša, pridelana hrana na ta način pa je kakovostna in zdrava. Dovoljena je uporaba izključno naravnih škropiv in gnojil.

3.5 ZGRADBA IN PREHRANSKA VREDNOST JABOLK

Med zorenjem prehaja barva od zelene, rumene do rdeče, odvisno od posamezne sorte. Začetna barva vsakega jabolka je zelena. Zeleno barvilo v jabolkih se imenuje klorofil. Nahaja se v kloroplastih. Rumena barva je posledica razgradnje klorofila, to mora biti tako ali je napaka?. Rdečo barvo jabolku dajejo antociani, ki so raztopljeni v celični steni. Na vsebnost antocianov vplivata tudi temperatura in svetloba iz okolja. Barva kože jabolk je odvisna tudi od koncentracije klorofila in karotenoidov. V času zorenja jabolk se razvijejo tudi značilne arome in okusi. Antioksidativni učinek dajejo jabolku polifenolne snovi, v manjši meri pa tudi vitamini A, C in E. Vlakinine, ki se nahajajo v kožici, so skoraj vse antioksidanti. Vsebnost klorofilov, karotenoidov in antocianov ter njihovo razmerje pa določata barvo in videz sadja. Antioksidanti v jabolku imajo velik preventivni učinek za ohranjanje zdravja in preprečevanje številnih bolezni. Tako tudi preprečujejo oksidacijo poškodbe možganov, izgubo spomina in upadanje možganskih sposobnosti. Kot antioksidanti delujejo tudi fenoli. Ti ščitijo, zmanjšujejo nevarnost rakavih obolenj, ker ščitijo celice pred okvarami (Hribar J. in Simčič M.).

3 NAJPOMEMBNEJŠE SESTAVINE JABOLK

Fenolne spojine

Fenoli so aromatske organske spojine, ki imajo najmanj en aromatski obroč in najmanj eno ali več –OH (hidroksilni) skupin, direktno vezanih na aromatski obroč. Kemijsko so raznolika skupina. V vodi so dobro topni. Fenoli so navidezno podobni alkoholom, vendar imajo povsem drugačne lastnosti. Pri alkoholih je – OH skupina vezana na nasičen C-atom, pri fenolih pa na nenasičen aromatski obroč. Glavne skupine fenolnih spojin so: fenolne kisline, flavonoidi, kumarini, tanini. Najpogosteje nastanejo iz aromatske aminokislinske fenilalanina (Abram V. in Simčič M.).

Flavonoidi

So fenolne spojine, ki so zgrajene iz 15 C-atomov. Flavonoidi so v rastlinah rdeči, beli in rumeni pigmenti. Zaradi grenkega okusa odganjajo parazite, in ker lahko absorbirajo UV-svetlobo, delujejo kot zaščita rastline pred UV-žarki. Rastline ščitijo tudi pred insekti in

mikrobi. Flavonoidi so ena izmed najbolj raziskanih skupin polifenolov (Sinha N. K. in sod., str. 774-791).

Vitamin C (askorbinska kislina)

Ščiti telo pred reaktivnimi prostimi radikali. Naš organizem ga ne proizvaja, zato ga moramo dodajati s hrano. Vitamin C deluje samostojno kot antioksidant ali pa v kombinaciji z vitaminom E. Je vodotopen vitamin. V jabolku ga je največ v kožici, tik pod površjem lupine. V kožici ga je 6-krat več kakor v mesu jabolka. Ker ima vitamin C antioksidativno lastnost, je vsestransko uporaben v živilski industriji zlasti kot konzervans, ki ohranja barvo, aromo, teksturo in podaljšuje prehrambno obstojnost izdelkov.

4 LABORATORIJSKO DELO

4.1 LIOFILIZACIJA

Liofilizacija ali sušenje z zamrzovanjem je postopek, s katerim vodo odstranimo iz bioloških in organskih snovi, saj bi jih s segrevanjem poškodovali ali uničili. Z liofilizacijo ohranimo strukturo teh snovi in njihovo sestavo. Liofilizacija se uporablja za konzerviranje temperaturno občutljivih produktov. Slabi strani liofilizacije sta potratnost časa in velika poraba energije. Uporabljajo pa jo tudi v prehrani: instant kava, mleko v prahu, čaj, začimbe, gobe, juhe ipd.

4.2. EKSTRAKCIJA TRDO-TEKOČE

Pri tej metodi s paličnim mešalnikom sesekljamo liofilizirane kohlje jabolk na čisto droben prah, dodamo topilo metanol. Vzorce v bučki postavimo na magnetno mešalo, ter ji na vrat pritrdimo povratni hladilnik. Zmes smo nučirali in s tem odstranil ves grob material in dobili bister filtrat. Topilo smo iz vzorcev izpareli na aparatu rotavapor in dobili čisti ekstrakt pri temperaturi 50 °C. Kot topilo se največkrat uporabljata hlapno organsko topilo ali voda.

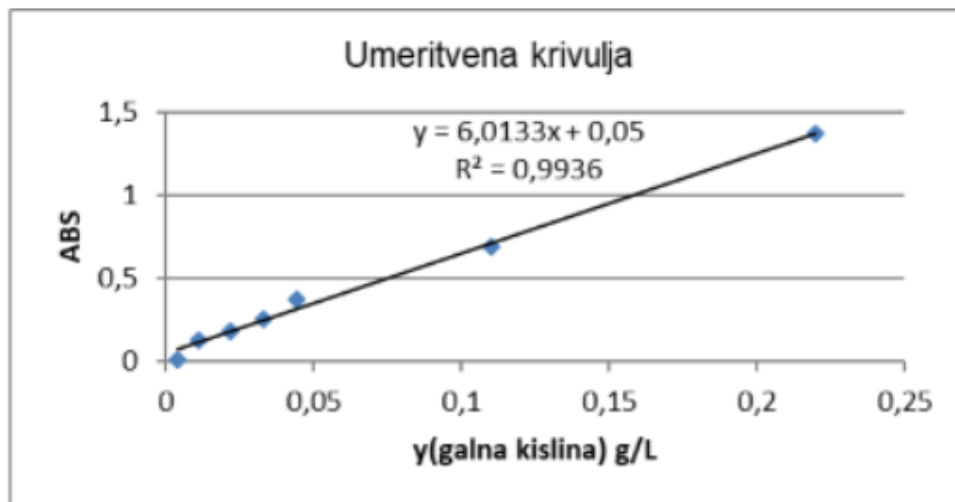
4.3. PRIPRAVA UMERITVENE KRIVULJE S FOLIN-CIOCALTEUJEVIM REAGENTOM

Za izračun vsebnosti totalnih fenolov smo merili na podlagi primerjave galne kisline. Vsebnost galne kisline v vzorcih smo primerjali in iz enačbe premice umeritvene krivulje izračunali njene vrednosti. Za to primerjavo smo potrebovali umeritveno krivuljo. Pripravili smo si sedem raztopin znanih koncentracij galne kisline in slepi vzorec (Škrinjar M., Škerget M., Knez Ž.). Absorbanco smo zmerili na spektrofotometeru Vernje. Na podlagi dobljenih rezultatov smo narisali umeritveno krivuljo v odvisnosti znanih koncentracij galne kisline in dobljene absorbance, ki smo jih merili na spektrofotometru pri 760 nm, ki ga vidimo na sliki 3.

Slika 3: Spektrofotometer Vernje za merjenje vsebnosti fenolov in antioksidantov

Z dobljenimi rezultati absorbance v odvisnosti od koncentracije smo z linearno premico dobili umeritveno krivuljo. R^2 je bil 0,9936. Pogledali smo v literaturo in ugotovili, da je R^2 v skladu z dopuščeno vrednostjo. Na grafu 1 vidimo umeritveno krivuljo.

Graf 1: Umeritvena krivulja za Folin-Ciocalteuovo metodo

Izračun masne konc. v vzorcu na podlagi dobljene enačbe premice umeritvene krivulje:

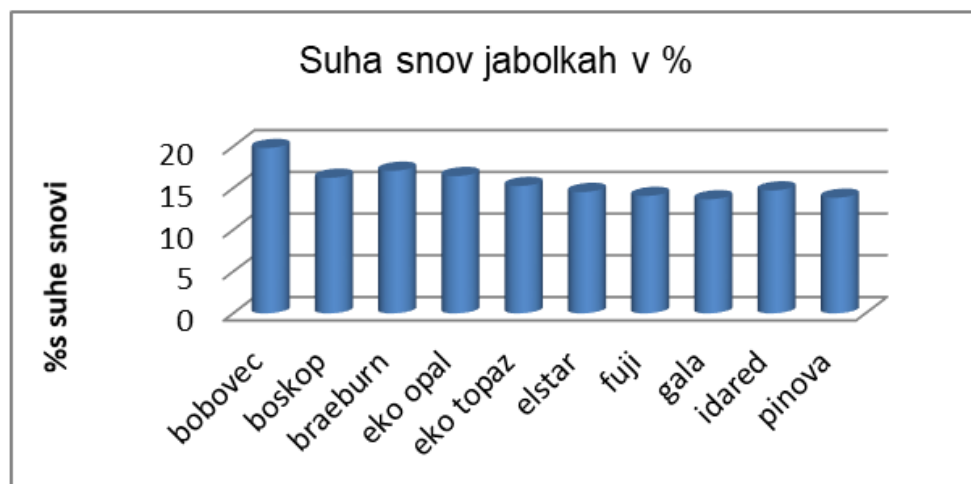
$$ABS = 6,0133 \gamma_{GA} + 0,05$$

4.4 DPPH-METODA ZA ANALIZO ANTIOKSIDATIVNOSTI

Pripravili so si raztopino DPPH-ja po analiznih navodilih. Vzorcju smo izmerili absorbanco pri valovni dolžini 515 nm. 10 mg ekstrakta smo raztopili v metanolu, kar je bil naš vzorec. Izmerili smo absorbanco, preračunali in dobili procent inhibicije. Inhibicija pomeni preprečitev ali upočasnitev nekega procesa ali funkcije, v našem primeru je to delovanje antioksidantov.

5 DOBLJENI REZULTATI

Suha snov je v jabolku zelo pomembna, saj je prav v suhi snovi največ vitaminov, mineralov, rudnin, antioksidantov in polifenolnih spojin. Tukaj vsekakor izstopa bobovec, saj ima dosti višjo vsebnost suhe snovi kot ostala jabolka. Po drugi strani so ta jabolka bolj suha in pri potrošnikih je ješčnost nižja kakor pri bolj sočnih sortah. Suha snov je v obratnem sorazmerju s količino vode. Na grafu 2 vidimo vsebnost suhe snovi v jabolkih.

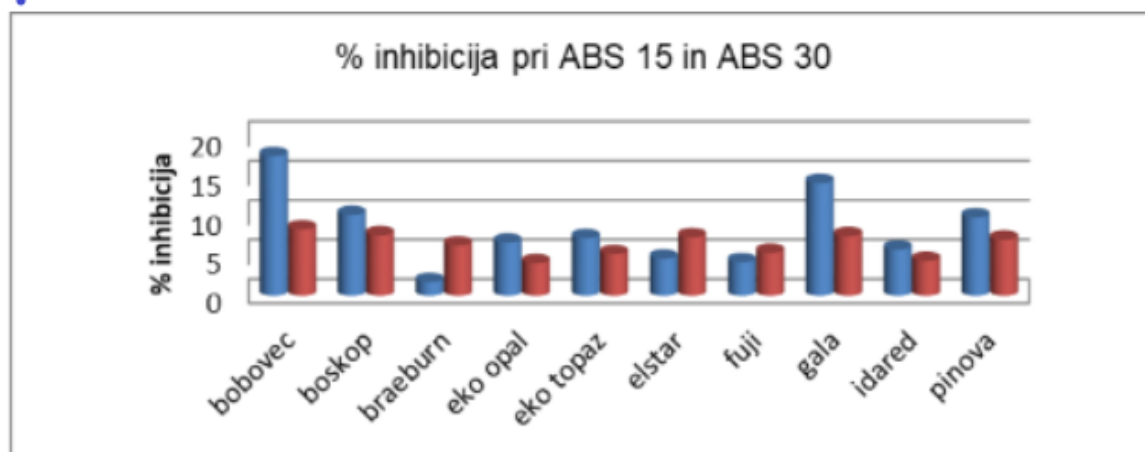

Graf 2 : Suha snov v jabolkih (%)

Glede vsebnosti celokupnih fenolov v jabolkih najbolj izstopa jabolko pinova in bobovec, kar vidimo na grafu 3. Jabolka, ki so rumene ali zelene barve, vsebujejo več celokupnih fenolov. Uživanje fenolov je koristno, ker imajo antioksidativni učinek. Celice varujejo pred poškodbami škodljivih snovi, zlasti prostih radikalov in prispevajo k zaviranju raka.

Graf 3: Vsebnost celokupnih fenolov v jabolkih

Meritev antioksidativnosti v vzorcih jabolk po 15 in 30 minutah in izračunan % inhibicije, pridobljen z metodo DPPH je prikazan na grafu 4.

Graf 4: Po DPPH-metodi dobljena % inhibicija, po meritvah ABS 15 in ABS 30

Pri inhibiciji izstopa vzorec bobovec in pa gala. Bobovec je avtohtona sorta in ima zaradi tega najvišjo vrednost, sorta gala pa tudi ni industrijsko prilagojena in ima zaradi tega visoko vrednost.

5 ZAKLJUČEK

Pri samem učnem procesu je pomembna motivacija, aktivnejše oblike dela, ki postanejo zanimivejše in to dijake vodi naprej v raziskovanje, dobijo zanimanje in vztrajnost za doseganje ciljev. Spoznajo neko sistematiko dela, prav tako pa je pomembna komunikacija

med samim delom. Vodi jih k razmišljanju in odkrivanju novih znanj. Spoznajo nekatere laboratorijske veščine, ki jih lahko vodijo k njihovemu življenjskemu poklicu.

Z analizo smo dokazali, da imajo avtohtone sorte večji delež merjenih parametrov antioksidantov in polifenolnih spojin kakor jabolka, ki so križanci in so industrijsko oz. tržno prilagojena na večjo rodnost. Za meritve celokupnih fenolov in antioksidantov smo uporabili in spoznali analizne metode: liofilizacijo, ekstrakcijo trdo-tekoče, spektrofotometrični metodi, DPPH-metodo in postopek s F – C reagentom. Jabolka vsebujejo naravne antioksidante, ki nam pomagajo pri ohranjanju zdravja. To simbolično ponazarja tudi ljudski rek »Eno jabolko na dan odžene zdravnika v stran«. Delujejo tudi antikancerogeno in antimutageno. Glede na pozitivni učinek vseh sestavin in učinkovin v jabolkih je vedno nam in našim otrokom na doseg naše superživilo, ki nam ga ni potrebno iskati v eksotičnih deželah, imamo ga doma na vsakem vrtu.

Literatura in viri

1. Korošec L., Prosti radikali in vloga antioksidantov v bioloških sistemih, 20. Bitenčevi dnevi, 2000, str. 11-21, Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za živilstvo.
2. Viršček Marn M., Stopar M., Sorte jabolk, Ljubljana 1998, Kmečki glas.
3. Štampar F., Lešnik M., Veberič R. Solar A., Koron D., Usenik V., Hudina M., Osterc G., Sadjarstvo 2. izdaja, Ljubljana 2000, Založba Kmečki glas, str. 50-61.
4. Simčič M., Hribar J., Brodnik V., Compartmentisation and nutritional value of polyphenols and ascorbic acid in apples. V: European scientific symposium on molecular and genetic interactions involving phytochemicals, str. 203-208, Gozd Martuljek 17.-20. september 2000, Ljubljana, Biotehniška fakulteta.
5. Abram V. Simčič M., Fenolne spojine kot antioksidanti, Farmacevtski vestnik, 48, str. 573-589, Ljubljana 1997.
6. Sinha N. K., Apple: Production, chemistry and processing. V: Handbook of food products manufacturing. Vol. 1. Hui Y. H., New Jersey, Wiley-interscience, 2007, str. 774-791
7. ŠKRINJAR, Maja, ŠKERGET, Mojca, KNEZ, Željko. Fenolne spojine in antioksidativne lastnosti nekaterih rastlinskih materialov. V: GLAVIČ, Peter (ur.), BRODNJAK-VONČINA, Darinka (ur.). Slovenski kemijski dnevi 2005, Maribor, 22. in 23. september 2005. Maribor: FKKT. 2005, 7 str. [COBISS.SI-ID 9935382]

MATEJA HRASTNIK
OŠ HUDINJA, CELJE
TEMATSKE RAZREDNE URE

Povzetek

»Vedno obstaja košček veselja, ki ga lahko popravimo. To smo mi sami.«

(G. H. Marcel)

Vsak učenec vstopi v šolo z veliko željo po uspehu, dobrih učnih rezultatih, razumevanju s sošolci in prijateljskih odnosih. Razredne ure so pot k doseganju teh ciljev in učinkovito sredstvo, ki ga lahko uporabi vsak učitelj. Z njihovo pomočjo bo dober razred postal še boljši. S pravnimi metodami usposabljam učence za reševanje problemov, jih motiviramo za doseganje boljšega učnega uspeha in iščemo načine, da se izkažejo na najboljši način.

Če vsemu naštetemu dodamo še pojme, ki so v današnjem svetu vedno pomembnejši – prijateljstvo, nesebičnost, empatija, spoštovanje, odgovornost ... – in jih smiselno predstavimo učencem v okviru tematskih razrednih ur, potem bo vsak posameznik v oddelku ob koncu šolskega leta vedel, kako popraviti svoj košček, da bo življenje v našem vesolju lepše.

Ključne besede: razredne ure, učenje za življenje, odgovornost, dodana vrednost

THEMATICALLY ORIENTED CLASS

Abstract

»A tiny piece of the universe we are able to improve is always in existence. It is we ourselves.»

(G. H. Marcel)

Every child enters school accompanied with the wish of success, of good achievements at learning, understanding between schoolmates and being in friendly terms. Class lessons are proper guidelines towards fulfilling these goals and an effective measure to be used by any teacher, and may yet enhance even a good class to head towards perfection. Proper methods help us skill school children to overcome problems, they get motivated to struggle for better success at learning, as well as such methods support our way of looking for manners to encourage children to prove themselves in the superior way.

Shall we add to everything listed above also terms of a significantly growing importance for the modern world, i.e. friendship, unselfishness, empathy, respect, responsibility, and make them get introduced to pupils in a sensible manner within thematically oriented lessons, every individual among others will – as the school year terminates – get familiar with the needs of his own tiny piece to get repaired in order to make our life in the universe even more favourable.

Keywords: class lessons, learning for life, responsibility, added value

UVOD

URE ODDELČNE SKUPNOSTI

Ministrstvo za šolstvo in šport je dalo določene smernice za ure oddelčne skupnosti, ki po Zakonu o osnovnih šolah (15. člen) sodijo v obvezni program šole, obseg ur pa je določen tudi s predmetnikom. Torej je glavni namen ur oddelčnih skupnosti naslednji:

- Pomembna je vključitev in motiviranje učencev za sooblikovanje ur oddelčnih skupnosti in drugih aktivnosti.
- Omogočajo idealno priložnost za spoznavanje učencev, ne samo kot učencev ampak kot ljudi, oseb, posameznikov.
- Učenci bolj osebno spoznajo razrednika, njihov odnos lahko postane bolj osebni, pristen.

V prvi vrsti je pri urah oddelčne skupnosti pomembna kakovost odnosa učitelj – učenec in odnosi med učenci, ki pa ne morejo biti dosti drugačni, kot so pri drugih urah in na splošno v njihovih odnosih. Ure oddelčne skupnosti predstavljajo možnost za oblikovanje dobrih medsebojnih odnosov, empatije, sprejemanja drugačnosti in različnosti, sodelovanja in aktivne udeležnosti pri oblikovanju življenja in dela oddelka (Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter dijaških domovih,

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Programske_smernice_za_delo_ouz_in_os.pdf, dostopno 17.8.2019).

Če so »opremljeni« z vsem tem znanjem in izkušnjami, potem lažje vstopajo v »pravo« življenje izven šolskih zidov.

Na naši šoli imamo ure oddelčne skupnosti načrtovane ob petkih tretjo šolsko uro, in sicer trikrat mesečno, zadnji petek v mesecu pa razredne ure odpadejo in učenci zaključijo s poukom eno uro prej. Vsak mesec je ena ura namenjena poslušanju radijskih oddaj, ena je namenjena pregledu dogodkov, razrednim zadevam ali pa tematskim razrednim uram (parlament, nasilje ...), ena pa je po izbiri razrednika.

Prepričana sem, da so razredne ure, kot jih imamo zastavljene na naši šoli, za učence zelo koristne. Učenci imajo namreč pri vseh teh urah možnost, da drug drugemu v ozračju spoštovanja in pozornosti sporočijo svoje ideje, izmenjajo zamisli, spodbujajo drug drugega, se poslušajo, razmišljajo, odločajo, načrtujejo in ocenjujejo tisto, o čemer se govorijo. In nenazadnje – ogromno se naučijo tudi za življenje.

Prav tako pa razredne ure zelo vplivajo na razredno klimo v učilnici. Te ure so temeljni kamen oddelka, v katerem prevladujejo demokratični odnosi, pripomorejo k razvoju učencev, hkrati pa vplivajo na oddelek kot celoto. Lahko igrajo tudi ključno vlogo v učenčevem razvoju, saj pripomorejo k njegovemu:

- čustvenemu,
- socialnemu,
- moralnemu in
- intelektualnemu razvoju (Styles, 2008).

VEŠČINE, KI SE JIH UČENCI NAUČIJO

Poleg zadovoljevanja čustvenih in socialnih potreb učencev razredne ure sodelujejo pri razvoju nekaterih pomembnih veščin, kot so:

- sposobnost poslušanja,
- sposobnost odgovarjanja,
- sposobnost predstavitve pred publiko,
- sposobnost vodenja,
- sposobnost organizacije,
- sposobnost mišljenja,
- sposobnost reševanja problemov (Styles, 2008).

TEMATSKE RAZREDNE URE

Vsak učitelj se dnevno v večji ali manjši meri pri svojem delu srečuje z mnogimi težavami – slabi medsebojni odnosi, nestrpnost, nezdrava tekmovalnost, pomanjkanje motivacije za delo, nizka koncentracija, nervoza, strah, disciplinske težave pri pouku, nasilje ... Včasih se zgodi, da se ob naštetih težavah učitelj počuti nemočen in zdi se mu, da veliko preveč energije in časa porabi za reševanje stvari, ki sploh ne sodijo v šolo. A dejstvo je, da so težave tu in da se je z njimi treba soočiti in jih reševati (Vtič-Tršinar, 2004).

In prav za te stvari so v šolah najboljše rešitve premišljene in dodelane razredne ure. To je čas, ko se lahko učitelj z učenci iskreno pogovori o težavah, ki jih pestijo, o stvareh, ki se jih bojijo, o ljudeh, odnosih ... Razredne ure, kot jih imamo zasnovane na naši šoli, prinašajo vsega po malem in po mojem mnenju vsega v pravih količinah.

V času tistih razrednih ur, ki so namenjene poslušanju radijskih oddaj – vsak prvi petek v mesecu – se učenci seznanijo z življenjem in delom vseh oddelkov na šoli. Slišijo javne pohvale učno najuspešnejših učencev kot tudi tistih, ki tekmujejo na področju športa. Seznanijo se z rezultati Šole lepega vedenja, hkrati pa izvedo, kaj jih čaka v mesecu, ki je pred njimi. V času radijskih oddaj poslušajo tudi šale in glasbo, kar jih sprosti in jim pričara občutek domačnosti.

Druga razredna ura v mesecu je namenjena pregledu aktualnih dogodkov v razredu in na šoli ter reševanju morebitnih razrednih težav, pregledu ocen ...

Zadnja mesečna razredna ura pa je po izbiri razrednika ali pa je tematska. Na naši šoli vsebino tematskih razrednih ur prilagajamo učencem. Na izbiro le-te seveda pomembno vpliva starost otrok, prav tako pa seveda samo stanje v razredu (poudarek je na tistih področjih, kjer je razred kot celota šibak).

Naj navedem nekaj vsebin tematskih razrednih ur po razredih (večino razrednih ur izpeljemo razredniki, včasih pa pridejo na šolo tudi zunanji izvajalci ali pa uro izpelje šolska svetovalna delavka):

4. razred: Domača naloga; Odgovornost

5. razred: Osveščanje o slepoti (Združenje prijateljev slepih Slovenije); Betty Ann (Nenasilje)

6. razred: Zasvojenost s spletom (Zunanji izvajalci – Logout); Čudo na razredni uri

7. razred: Zberi pogum in povej (Izobraževalni film in pogovor o nasilju); Odgovornost do sebe in drugih

8. razred: Poklicno usmerjanje (šolska svetovalna služba); Odgovornost do sebe in drugih

9. razred: »Dober učitelj« (Odlomek iz filma Razredni sovražnik in pogovor); Poklicno svetovanje

V preteklem šolskem letu sem bila razredničarka učencem šestega razreda. Zelo raznolik razred, številčno nekaj več deklet kot fantov, na začetku šolskega leta so delovali kot ekipa, pripravljeni pomagati in sprejeti odgovornost za svoje napake. A se je skozi šolsko leto pokazalo, da je bila moja prva ocena napačna, zato sem se kar kmalu odločila, da bom z

njimi izvedla razredno uro na temo odgovornosti, saj jih je večina znala povedati, kaj je kdo od sošolcev naredil narobe, sami pa niso bili nikoli nič krivi.

ODGOVORNOST

V SSKJ je beseda »odgovornost« razložena tako:

1. dolžnost sprejeti sankcije, dati opravičilo
 - a) če kaj ne ustreza normam, zahtevam, ima negativne posledice: hotel se je rešiti odgovornosti za prejšnje delovanje.
 - b) če se z zaupano osebo, stvarjo zgodi kaj negativnega: niso ga vzeli s seboj, ker bi bila to zanje prehuda odgovornost.
2. lastnost, značilnost človeka, ki si prizadeva zadovoljevati norme, izpolnjevati zahteve, dolžnosti: pri tej odločitvi je pokazal veliko odgovornost in življenjsko modrost.
3. naloga, obveznost: zaupati komu nove odgovornosti.
4. odnos, pri katerem mora kdo dajati pojasnilo, utemeljitev za svoje delo, ravnanje: obstaja odgovornost podrejenih do nadrejenih in obratno.
5. lastnost, značilnost tega, kar zaradi pomembnosti, posledic zahteva veliko znanje, skrbnost: ni se zavedal odgovornosti zaupane naloge.

Otrokom odgovornost najlažje predamo, ko jo pojasnimo in jih nanjo opozarjamo, in sicer ko so že toliko zreli, da dojemajo učinek vzroka in posledice. Če bomo otroka s tem opremili, bo vedel, da je neko njegovo dejanje povzročilo neko posledico, in tako nastala sprememba terja tudi to, da se ve, kdo jo je napravil, kar z drugimi besedami pomeni, da je dotični odgovoren za njo. A ker moji učenci s tem znanjem niso bili opremljeni, sem se odločila, da jih bom naučila postati odgovorni in prevzeti odgovornost za svoje misli, besede, dejanja, uspehe, neuspehe ... Želela sem jih prepričati v to, da lahko nad sabo in svojim življenjem pridobijo večji nadzor in da za svoje neuspehe, neuslišane želje in nedosežene cilje nehajo kriviti druge.

Lotila sem se dela in pripravila razredno uro z naslovom Odgovornost, kjer sem s pomočjo PPT in videoposnetkov učencem na čim bolj zanimiv način govorila o odgovornosti.

POTEK RAZREDNE URE

Uro sem začela s predvajanjem posnetka Ne objavi, kar te lahko gnjavi. Po posnetku smo se z učenci pogovorili in imela sem občutek, da jim bo tema zanimiva. Nadaljevala sem z znano mislijo: »Če upate na boljši jutri in valite odgovornost na druge, ste bedak. Priznajte si resnico in se osvobodite.« S to mislijo sem napovedala temo razredne ure – odgovornost. Nato pa sem nadaljevala z nalogo, da učenci sami razmislijo, kako bi ravnali v naslednjem primeru:

»Pridem iz šole. Za naslednji dan me čaka veliko učenja, saj se bliža ocenjevalna konferenca. Kaj bom naredil/a?«

Učencem sem dala nekaj časa za razmislek, vsak se je odločil zase, potem pa so povedali svoje odločitve. Lahko čim prej primem za delo. Vzamem v roke knjige in zvezke, pregledam, kaj vse moram znati in se lotim podčrtovanja pomembnih podatkov. Lahko pa se celo popoldne pritožujem, koliko dela mi nalagajo učitelji; lahko grem spat, saj presodim, da se toliko snovi itak ne morem naučiti; lahko se delam bolnega in rečem staršem, naj mi za naslednji dan napišejo opravičilo; lahko gledam televizijo in igram igrice na računalniku ter samega sebe prepričujem, da se bom mogoče učil zvečer, ko bosta starša doma ... Lahko

pa grem preprosto ven in se družim s prijatelji ter pozabim na skrbi. Nato sem jim razložila, da ima vsako vedenje določeno posledico. V našem primeru to pomeni:

1. Če se takoj lotim dela, to pomeni, da bom dobil dobro oceno in konferenco uspešno zaključil.
2. Če se ne lotim učenja, grem spat oz. ven, bo posledica ta, do bom dobil slabo oceno.

Po krajšem razmisleku sem jim povedala, da morajo za svoja dejanja prevzeti odgovornost, in sicer:

1. Če se bodo lotili dela in bodo seveda dobili dobro oceno, bodo zadovoljni tudi starši, ki bodo otroka za uspeh nagradili. Ta otrok hkrati sprejme odločitev, da se bo za naslednjo konferenco še bolj potrudil.
2. Če bodo šli spat oz. ven in bodo dobili slabo oceno, bodo to oceno enkrat morali popraviti, učiti se bodo morali za nazaj in sprotno snov, saj so že napovedani novi testi. Učiti se bodo morali veliko več, hkrati pa bodo nad njim razočarani starši.

Ko smo predebatirali rešitve, so se seveda vsi strinjali z mano, da bi bila prva rešitev najboljša za vse učence. Zaključek prvega dela ure je bil: Izbira je moja – pa tudi odgovornost je moja!

V nadaljevanju ure sem jim pokazala še en videoposnetek: »Brez kožuščka«. Ta del ure se je navezoval na odgovornost do sebe. Učenci so posnetek z zanimanjem spremljali, po njem pa se je razvila debata, v kateri smo govorili o odgovornem in neodgovornem vedenju. Učenci so prišli do spoznanja, da se vedno sami odločijo, kako se bodo v določeni situaciji vedli. Zavedajo se, da res ne morejo vedno izbirati, kaj se jim bo zgodilo, lahko pa vedno izberejo, kako se bodo na neko situacijo odzvali, kaj bodo naredili. Zaključek, ki smo ga z učenci naredili na tem mestu: V vsakem trenutku se lahko sam odločam, kako bom ravnal. Odgovoren sem za svoje vedenje. Odločam se, kako se bom vedel v posameznih situacijah. Ne morem vedno izbirati, kaj se mi bo zgodilo, lahko pa izberem, kako se bom na to odzval, kaj bom v določeni situaciji naredil. Vedno je od mene odvisno, katero od možnih vedenj bom izbral. Zato bom sam odgovoren za izbiro vedenja in seveda tudi za posledice svojih dejanj. Izbira je moja – pa tudi odgovornost je moja!

Učencem sem ponudila še eno rešitev. Večkrat se namreč znajdemo v dilemi, kako se bomo odločili, kako bomo ravnali, katero izmed možnih ravnanj bomo izbrali. Takrat si lahko pomagamo z naslednjima vprašanjema:

1. Kaj si pravzaprav želim?
2. Ali bom s svojim vedenjem to dosegel?

Pa smo preizkusili to na primeru:

»Zgodi se mi na primer, da me užali najboljši prijatelj.«

Učencem sem dala čas za razmislek ... Na voljo imate veliko možnosti, kaj lahko naredite, poskusite pa odgovoriti tako, da najdete odgovore na zgornji vprašanji.

Učenci so podajali različne odgovore: lahko ga žalim, obrekujem, pretepem, lahko prekinem vse stike z njim, lahko se zapiram v svojo sobo in jočem, se smilim samemu sebi, lahko se s prijateljem pogovorim in mu povem, da me je prizadel ...

Tisti učenci, ki so na prvo vprašanje odgovorili, da si želijo prijateljstvo ohraniti, so seveda hitro ugotovili, da ga z žaljenjem in poniževanjem ne bodo ohranili.

In zdaj so učenci sami prišli do zaključka, o katerem smo pri tej uri že govorili: Vedno je od vsakega posameznika odvisno, katero od možnih dejanj bo izbral. Zato bo sam odgovoren za izbiro vedenja kot tudi za posledico svojih dejanj.

Ob koncu ure in po njej sem naletela na zelo pozitivne odzive učencev. Eni so že pri sami uri povedali, da jim je bila ura zelo zanimiva, da so se veliko naučili, da smo govorili o stvareh, ki se jih sicer pri pouku ne učijo. Da je bila to šola za življenje. Da se bodo v bodoče potrudili in sprejemali odločitve, ki jim bodo prinašale pozitivne posledice. Spet drugi so prišli k meni po uri in tudi ti učenci so bili nad vsebino ure navdušeni. In ravno zaradi tega so mi razredne ure, še posebej tematske, tako zelo všeč. Kaj hitro dobiš povratno informacijo od učencev in ta je v veliki večini zelo pozitivna in vzpodbudna za delo v tej smeri za vnaprej.

ZAKLJUČEK

Šola naj bo za otroka prostor, kjer si pridobi občutek lastne vrednosti, kjer izkusi spoštovanje in razvije samospoštovanje, kjer se ga vidi in sliši. Naj bo tudi prostor, ki ga nagovori, da v sočloveku, vrstniku vidi sebe in ravna z njim s spoštovanjem, kot si ga želi sam zase. Naj bo šola prostor, ki prebudi otrokovo radovednost in ustvarjalnost ter ga nagovori k delu in prevzemanju odgovornosti. Naj bo prostor priprave na življenje, soustvarjanje in sobivanje (Vtič-Tršinar, 2018).

In v sklop priprav na življenje sodijo prav razredne ure, ki prispevajo k učenčevemu osebnemu razvoju; učencem pomagajo reševati konflikte; jim omogočajo, da lahko sami predlagajo in načrtujejo aktivnosti; pripomorejo k boljšemu učnemu uspehu; poenotijo razred; vplivajo na vedenje učencev v učilnici; izpostavijo uspehe posameznih učencev in hkrati ponujajo možnost uživanja v družbi.

Glede na to, da sem razredničarka že več kot petnajst let, je za mano pisana paleta razrednih ur, v katerih smo z učenci predelali ta in ona področja za življenje. Prepričana sem, da je to tisti del šole, ki da učencem nekaj več – ne samo teoretičnih osnov, pač pa znanje, ki jim bo prav prišlo tudi (in predvsem) v vsakdanjem življenju.

Literatura in viri

1. Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter dijaških domovih, http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/_program_drugo/Programske_smernice_za_delo_ouz_in_os.pdf, dostopno 17.8.2019.
2. Vtič, D. (2018). Glavo imaš in srce. Gradivo za delo z otroki in mladostniki. Ljubljana: Ekološko-kulturno društvo za boljši svet: Društvo za razvoj človečnosti – Human.
3. Styles, D. (2008). Oddelčni sestanki: (razredne ure). Nova Gorica: Educa, Melior.
4. Vtič-Tršinar, D. (2004). Iskalci biserov: priročnik za razredne ure. Maribor: Ekološko-kulturno društvo Za boljši svet.

METKA HRASTNIK
OŠ LOVRENC NA POHORJU

**OBOGATITEV POUKA, DOMAČEGA DELA IN ODMOROV ZA BOLJŠO
RAZREDNO KLIMO IN ZNANJE UČENCEV**

Povzetek

Dobra razredna klima pozitivno vpliva na osebni razvoj posameznika in učenje. Prav zaradi tega je treba razredno klimo graditi načrtno. Učitelji moramo biti dobri opazovalci in načrtovalci. Največjo vlogo pri tem ima razrednik, ki mora imeti odprte oči, da opazi in zazna, kdaj gre odnos v razredu v pravo smer in kdaj se obrača v napačno. Z majhnimi preprostimi dejanji, ki jih vnašamo v pouk, lahko naredimo velike korake, saj se bodo naši učenci v razredu počutili varno in zaželeno. Po teoretičnem uvodu predstavljamo nekaj konkretnih dejavnosti, ki smo jih tekom leta vpeljali v naš razred. Pri tem smo se osredotočili na dejavnosti, ki so obogatile pouk, domače delo in odmore. Vse dejavnosti pa so se izkazale kot dobro sprejete med učenci, zaradi česar so radi hodili v šolo, odnos v razredu pa se je bistveno izboljšal, prav tako se je dvignila tudi kvaliteta znanja učencev.

Ključne besede: pozitivna razredna klima, medosebni odnosi, učenci – učitelji – starši, popestritev pouka, popestritev domačega dela, popestritev odmorov

**ENRICHMENT OF TEACHING, HOMEWORK AND BREAKS FOR A BETTER
CLASS CLIMATE AND STUDENT'S KNOWLEDGE**

Abstract

A good classroom climate has a positive impact on an individual's personal development and learning. This is precisely why the class climate needs to be built systematically. Teachers need to be good observers and planners. The major role in this is played by the class teacher, who must have eyes open to notice and detect when the relationship in the classroom is going in the right direction and when it is turning in the wrong direction. With simple actions that we bring into the classroom, we can make big steps for our students to feel safe and desirable in the classroom. Following the theoretical introduction, we outline some of the specific activities that we have introduced into our class over the years. We focused on activities that enriched lessons, homework and breaks. All activities proved to be well received among the students, which made them to go to school with pleasure. The attitude in the classroom improved significantly, as well as did the quality of students' knowledge.

Keywords: positive class climate, interpersonal relationships, pupils - teachers - parents, enriching lessons, diversifying homework, enhancing breaks

1 RAZREDNA KLIMA

Razredna klima je pojem, o katerem je v današnjem času veliko slišati tako na različnih družabnih omrežjih, kakor tudi na izobraževanjih učiteljev. Ugotovitve namreč kažejo, da se učenci v ugodni klimi lažje učijo in si zapomnijo več, poveča se njihova motivacija za šolsko delo, prav tako se poveča tudi njihova notranja motivacija. Prav strah je tisti zaviralec učenja, ki negativno vpliva na ocene. Veliko vlogo pri tem ima razrednik, ki pa mora imeti odprte oči, da zazna klimo, jo spreminja v pozitivno smer in ohranja.

»Vsak izmed nas ima izkušnje s šolo in šolanjem, različna pričakovanja in predstave o tem, kakšna naj bi bila sodobna šola v današnji družbi, da bi bila usmerjena v prihodnost in dobrobit naših otrok.« (Vršič, 2017, 2). V nadaljevanju Vršičeva razmišlja z vidika staršev, za katere pravi, da si jih večina poleg dobrega šolskega uspeha želi, da bi se njihovi otroci v šoli dobro in varno počutili, da bi bili videni in slišani ter sprejeti s strani sošolcev in učiteljev takšni, kot so, z vsemi svojimi potrebami in željami.

1.1 MEDOSEBNI ODNOSI

Na dobro razredno klimo vplivajo dobri medosebni odnosi. V nadaljevanju predstavljamo sedem dobrih in slabih navad v medosebnih odnosih, ki so navedene v knjigi *Uspešno sodelujemo s starši*.

Slabe navade:

- obtoževanje, pritoževanje, grožnje, nerganje, podkupovanje, kritiziranje, kaznovanje.

Dobre navade:

- sprejemanje, poslušanje, spodbujanje, spoštovanje, podpiranje, dogovarjanje, zaupanje.

Če pomislimo na navedene slabe navade, lahko resnično kar hitro vidimo, da pogosto takšne navade nas učiteljev poskrbijo za negativni odziv učencev in staršev, ravno tisti odziv, ki ga ne želimo. Kadar pa učence sprejmemo za svoje, smo jim pripravljene prisluhniti, jih spodbujamo in spoštujemo, kar hitro opazimo, da to spoštovanje dobimo od njih nazaj. Marsikaj naredijo z večjo voljo in željo prav zaradi spoštovanja do učitelja. V nas vidijo svoje vzornike in nam zaupajo.

1.2 »BITI UČITELJ NI SLUŽBA, TO JE NAČIN ŽIVLJENJA«

Juhant (2017) v svoji knjigi 62 napačnih razlogov meni, da obstajata dve vrsti učitelja. Za dobro razredno klimo so tisti učitelji, ki »živijo polno življenje po vrednotah učenca in učitelja, starša in človeka. So potrpežljivi in pomagajo. Pridejo, ko ne računaš nanje. Pridejo, ko te pozabi ves svet. Ti so resnične zvezde pedagoškega poklica.« Avtor pravi, da so takšni učitelji pri svojem delu v razredu uspešni, da se včasih zdi, kot da jim je uspeh padel z neba, a v resnici je to plod takšnega dela in izkušenj. In ravno to je tisto zaupanje, ki smo si ga pridobili, če smo upoštevali vseh zgoraj navedenih sedem dobrih navad.

1.3 POSREDOVANJE INFORMACIJ IN OSEBNOST UČITELJA

Če se navežem na razmišljanje Zalokar Divjakove (2008), ki meni, da smo »preživeli obdobja, ko je bilo glavno merilo za uspešno pedagoško delo posredovanje informacij.« Sami se v svoji praksi srečujemo z učenci, ki pridejo do nas s takšnimi in drugačnimi informacijami, ki so jih prebrali na različnih družabnih omrežjih. Pogosto slišimo starejše, ko

rečejo: »Ti mladi pa so dandanes res neverjetni, kaj vse vedo in znajo.« Pa izkoristimo to njihovo znanje in vedenje. Naj bodo soustvarjalci pouka, ne le prejemniki naših informacij. Naj se naučijo ločiti zrnje od plev. Pomagajmo jim z usmerjanjem, da ne bodo kot »Kljukci« verjeli vsakemu zapisu na spletu.

A ne le učnih znanj. Zalokar Divjakova razmišlja tudi o tem, da se bomo morali učitelji, zaradi čedalje manjše vloge staršev, oborožiti tudi z novimi znanji, ki se bodo nanašala na oblikovanje učiteljeve osebnosti. Zakaj? Avtorica meni, da si bodo samo tisti učitelji lahko zagotovili in gradili avtoriteto, ki bodo s svojo osebnostjo pritegnili pozornost učencev in bodo ob posredovanju svojih znanj tudi posredovalci vrednot – poštenja, dela, resnice ...

1.4 POZITIVNA RAZREDNA KLIMA

Učenci potrebujejo meje. In meje jim pomenijo varnost. Pomagajo jim, da se samoodločajo v pravo smer, saj vedo, kaj pomeni, če zavijejo v napačno. Kadar se bodo učenci počutili v razredu varne, se bodo lažje osredotočili na šolsko delo. Prav tako je pomembno tudi to, da učitelj pomaga pri vzpostavljanju razredne klime. To lahko dosežemo s preprostimi krajšimi projekti, ki od učencev zahtevajo sodelovanje, lahko pa so to tudi samo socialne ali družabne igre. Velik vpliv ima tudi popestritev pouka v smer, kjer je učenec v ospredju, učitelj deluje kot mentor v ozadju, nadzorovano skupinsko delo, metode in oblike, ki omogočajo posamezniku napredek, saj se s tem dvigne tudi njegova samopodoba in tako v razredu lažje deluje ... Prav tako je pomemben vidik tudi ta, da učenci začutijo, da nam kot učiteljem ni pomemben samo njihov šolski uspeh, temveč nas zanimajo tudi kot osebnosti. Eden čisto preprostih trikov v razredu je tudi ta, da učence vprašamo: »Kako ste?« in jim prisluhnemo, ko nam želijo povedati, kako se danes počutijo, ali pa nam povedo, kaj pomembnega se jim je včeraj zgodilo.

2 KONKRETNI PRIMERI, KI SO SE IZKAZALI KOT USPEŠNI PRI POUKU

Verjamem, da se vsi učitelji trudimo delati dobro, biti dobri, predvsem pa biti dober vzgled našim učencem. V nadaljevanju bom predstavila nekaj svojega dela, ki se je pri delu z učenci izkazalo kot dobro. Morda nekatere stvari že počnete učitelji, ki boste to brali, pa vendarle upam, da se bo med naštetimi dejavnostmi našlo tudi kaj novega za popestritev tudi vašega pouka, domačega dela in odmorov.

2.1 POPESTRITEV POUKA

V nadaljevanju je navedenih nekaj dejavnosti, ki so se izkazale kot primer dobre prakse pri pouku.

FORMATIVNO SPREMLJANJE POŠTEVANKE

Že vrsto let opažam, da učenci zelo slabo znajo poštevanko. Ob koncu tretjega razreda še, nato so počitnice in jo pozabijo, saj poštevanka ni bila dobro utrjena. Začne se pouk in druge snovi (daljice, premice, seštevanje, odštevanje, liki, telesa ...). Nato pride množenje in deljenje, poštevanka pa je pozabljena. S snovjo se ne premaknemo nikamor, ker poštevanka ne gre. Zato sem se, ko sem začela poučevati v 4. razredu, odločila, da bomo skozi vse leto formativno spremljali znanje poštevanke. Učenci enkrat tedensko dobijo majhen listek, v katerega vpišejo samo produkte ali količnike. Nato si preverijo rešitve in sami zapišejo povratno informacijo o svojem znanju s predlogom, kako znanje izboljšati. Listek nalepijo v zvezek in starši se podpišejo. Število točk si vodim v posebni razpredelnici.

Prav viden napredek je. Število točk narašča od listka do listka. Pri nekaterih redkih, kjer napredka v začetku ni, ga kar kmalu potegne skupina za seboj.

KOLIKO ŽE ZNAM?

Ime: _____

POŠTEVANKA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	KRITERIJ - Če bi ocenili: 20, 19 = 5 18, 17 = 4 16, 15 = 3 14, 13 = 2 12 ...0 = 1
MNOŽENJE (·)											
DELJENJE (:)											

Mnenje o mojem znanju z načrtom dela za naprej:

RAZREDNA KNJIŽNICA

Ker na šoli strmimo k čim manjši uporabi delovnih zvezkov, predvsem pa k temu, da bi učenci delali čim več sami, bili kritični do informacij, ki jih dobijo na spletu, in se znali sami dokopati do informacij, smo v ta namen ustvarili razredno knjižnico. Učenci so na začetku šolskega leta v šolo prinesli svoje otroške enciklopedije, leksikone, knjige o naravi, živalih, travniku, gozdu ... S pomočjo navedene literature se lahko po jasno zastavljenih namenih učenja in kriterijih uspešnosti lotijo raziskovanja snovi. Po takšnem sistemu učenja zagotovimo vseh pet korakov formativnega učenja (pridobimo dokaze o učenju, učencem damo povratno informacijo, ki pomika učence naprej, učenci so drug drugemu vir poučevanja, hkrati pa ves čas samoobvladujejo svoje učenje, saj imajo jasen cilj in namen učenja).

KOZARCI ZNANJA

Čemu služijo kozarci znanja? Kozarci znanja so namenjeni utrjevanju učne snovi. Uporabimo jih v uvodnih delih ure, v urah, namenjenih utrjevanju znanja ali preverjanju pred pisnim ocenjevanjem znanja.

Kozarce znanja uporabljam že zelo dolgo. Začeli smo s kozarci, ki so jih učenci prinesli od doma. Po vsaki učni uri so napisali, kaj so se novega naučili, kot temo ali v obliki vprašanja. Hitro sem ugotovila, da tak način ni dober, saj je bila v kozarcu pomešana učna snov vseh predmetov. Zdaj imamo dva kozarca znanja, v katera mečemo vprašanja, vezana na učno snov. To se je izkazalo kot boljše ideja. Prvo leto je vprašanja lahko napisal kdorkoli, a tudi to ni bila dobra ideja, saj se je zgodilo, da določene učne snovi v kozarcu sploh ni bilo, ker so učenci pozabili. V takem primeru smo si vsake toliko časa vzeli del ure in napisali vprašanja za nazaj. V lanskem šolskem letu pa smo izbrali novo, boljše pot. Določimo dva učenca, ki ta teden skrbita za vprašanja za oba predmeta – družbo in naravoslovje. To sta učenca, ki sta prejšnji teden bila reditelja. Iz mesta rediteljev ju prestavim na mesto za postavljanje vprašanj.

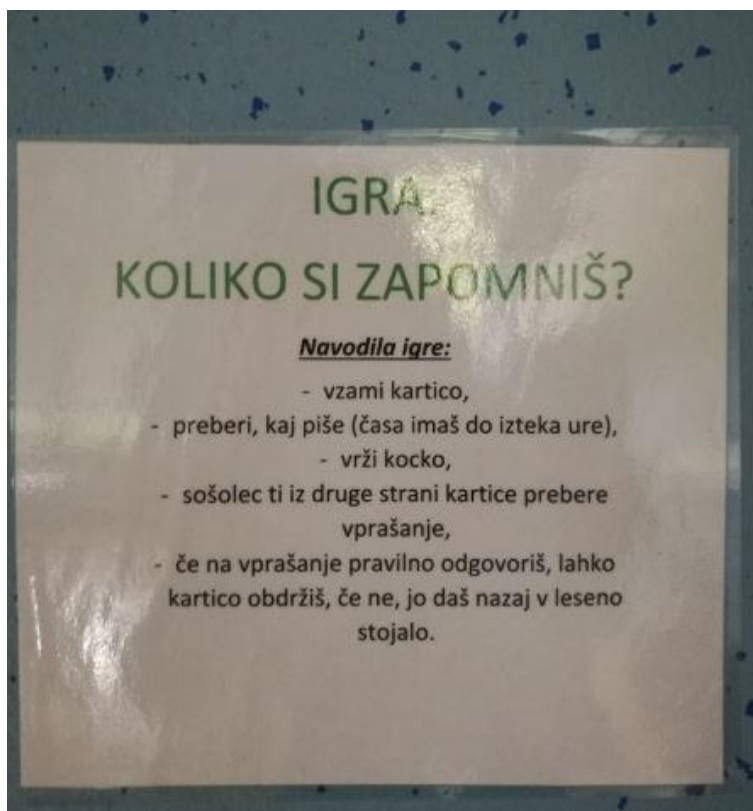
GIBALNE NALOGE

Zgodi se, da učenci nikakor ne morejo več slediti pouku. Vsega je dovolj. Postanejo nemirni in težko jih je umirjati, pravzaprav se zdi, da počnem samo še to. Takrat nam najbolj koristi škatlica z gibalnimi nalogami. V škatli so sličice in zraven zapisane gibalne naloge. Opravimo eno ali dve gibalni nalogi in delo naprej poteka veliko lažje.

Kartončki znanja

Kartončki znanja potekajo po sistemu igre »BRAIN BOX«. Pred seboj imajo kartice, ki jih jemljejo iz škatle. Preberejo (utrldijo) učno snov na eni strani kartice. Časa za branje imajo dve minuti, čas jim merijo sošolci. Po pretečenih dveh minutah vržejo kocko in sošolci mu preberejo vprašanje glede na število vrženih pik na kocki. Učenec na vprašanje odgovori, sošolci pa mu dajo povratno informacijo o pravilnem odgovoru. Povratna informacija se poda v obliki zelenega, oranžnega in rdečega smeška. Kdo ima največ zelenih?

Kartončke znanja uporabljamo podobno kot kozarce znanja. Na urah utrjevanja uporabimo kombinacijo obojega.

2.2 POPESTRITEV DOMAČEGA DELA

Tudi delo doma je lahko zabavno ali pa pripomore k boljšemu delu v šoli, dvigu samozavesti učenca, boljši razredni klimi ...

SRČEK DOMAČA NALOGA

Sama sem pristaš domače naloge. V popolnosti se strinjam z Juhantom, ki v uvodu svoje knjige 62 napačnih razlogov pravi: »Domače NALOGE SO POTREBNE in DELO ZA ŠOLO DOMA JE NUJNO, če hočemo, da v našem šolskem sistemu učenci premorejo dovolj kakovostnega znanja, ki jim bo omogočalo razvoj in izobraževanje ter delo tudi v najzahtevnejših poklicih.«

Še posebej se obnese domača naloga, ki ni obvezna in je še posebej nagrajena. Imenuje se Srček domača naloga. Običajno gre za naloge, ki od učencev zahtevajo več vloženega truda – domače naloge z raziskovalnim pridihom, naloge višjih taksonomskih stopenj, naloge z zvezdico, ali pa preprosta domača naloga, ki nasmeje vso družino ... In ni res, da bi se jih

lotili samo bolj uspešni učenci. Takšne naloge pritegnejo vse učence. Seveda pa jih pritegne tudi nagrada – dopis, ki ga ob predstavitvi naloge dobijo: »Pohvala za opravljeno srček domačo nalogo!« ter dodana nalepka v obliki srčka.

BELEŽKA V POMOČ

Ko sprejemem otroke, počakam kakšen mesec, da vidim, kako kaj učenci redno in vestno opravljajo domače zadolžitve. Zelo kmalu se opazi otroka, ki si dejansko želi narediti domačo nalogo, vendar je vseh dnevnih informacij zanj preprosto preveč. V glavi nastane zmešnjava. Pri tem ne gre nujno za domačo nalogo kot takšno, lahko tudi v obliki – prinesi v šolo, vprašaj sorodnike, preveri doma ... Običajno je to en učenec na razred. V takšnem primeru povabim starše na pogovorne ure in se dogovorimo za beležko, v katero vpisujem takšne informacije. Pri tem je nujno potrebno sodelovanje staršev. Je to medvedja usluga? Ne, ni. Splača se. Zelo. Ugotovila sem, da takšen otrok lažje funkcionira v šoli, saj v šolo prinese vse, kar prinesejo njegovi sošolci, s tem pridobi samozavest, ker pridobi samozavest, lažje sodeluje in funkcionira v šoli. Ker ima zaradi tega opravljene tudi klasične domače naloge, pa je njegovo znanje večje in posledično pri pouku potrebuje manj moje pomoči.

DNEVNO PISANJE TREH POVEDI ALI ZGODBE

Pogosto je pisava učencev neberljiva oz. precej nečitljiva, če se ob tem pojavlja še disleksija, pa je zapisano še toliko težje prebrati. V takšnem primeru pokličem v šolo starše in jim predstavim svojo pomoč. Učenec mora vsakodnevno pisati tri povedi. Lahko si jih izmisli sam ali pa jih prepíše, odvisno od tega, kakšne težave so s tvorjenjem besedil. Izvzeti so prazniki, vikendi in počitnice. Da je motivacija večja, jim ponudim možnost, da te tri povedi kombinirajo v zgodbico, ki jo ob koncu leta objavimo v šolskem časopisu.

POHVALA ZA OPRAVLJENO DOMAČO NALOGO

Domača naloga sama po sebi ni dobra motivacija učencem. Zato je bilo treba najti nekaj, kar pa bo predstavljalo motivacijo. Vsako domačo nalogo zabeležim v Lopolis. Naslednji dan, ko nalogo pregledamo, zabeležim tudi, kdo naloge ni opravil. Pred vsakimi počitnicami (oktobrskimi, decembrskimi, februarskimi in majskimi) skupaj pogledamo, kolikokrat kdo ni opravil domače naloge. Ker vsi vemo, da se nam vendarle kdaj zgodi, kaj pozabiti, smo si zadali mejo do 5 krat brez domače naloge, še sledi pohvala za redno opravljanje domačih nalog. Ko z učenci ugotavljamo opravljeno nalogo prvič, torej pred oktobrskimi počitnicami, si nekje polovica razreda lahko zapiše pohvalo. Ostali pa nič. Graje in negativnih vpisov ne dajem. V času naslednjih počitnic pa običajno že vsi učenci odnesejo domov pohvale. Zakaj ravno pred počitnicami? Treba si je bilo izbrati neki čas, ki te opomni na to, prav tako pa na ta način polepšam čas počitnic učencem in njihovim staršem.

2.3 POPESTRITEV ODMOROV

Tudi v odmorih se ustvarja razredna klima in spletajo vezi med sošolci.

RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Velikokrat se je izkazalo, da imajo učenci veliko vprašanj, ki jih zmeraj pri pouku ne moremo odgovoriti in tako ostanejo neodgovorjena. Včasih sem učencem še rekla, da trenutno nimamo časa za to, saj se ni vezalo neposredno na učno snov, spet drugič, da naj učenec

sam skuša poiskati odgovor in ga nam naslednjič posreduje. Pa ga ni. Meni pa je bilo žal, da tega odgovora nimamo in da bodo zaradi tega učenci vse manj spraševali in posledično tudi ne bodo širili svoje splošne razgledanosti. Prav zaradi tega sem v razredu nastavila dve škatli. V prvo škatlo je vrezana luknja. Vanjo učenci mečejo vprašanja, ki jih zanimajo. To škatlo lahko odprem samo jaz. Odpiram jo ob četrtek, v petek pa jim pri pouku razdelim vprašanja, na katera skušajo doma s pomočjo literature, staršev in spleta poiskati odgovore. Odgovore nam posredujejo v ponedeljek na razredni uri. Odgovore učenci zapišejo na drugo stran lista z vprašanjem in jih po predstavitvi odložijo v drugo škatlo. To škatlo lahko v odmorih in v času podaljšanega bivanja odpirajo in berejo odgovore.

Kaj se učenci ob tem naučijo? Predvsem postavljati vprašanja. Takšna, da nanje lahko podaš odgovor. Pojavljala so se vprašanja v smislu, koliko ljudi je v tem trenutku v Ljubljani? Videli so, da se na vse ne da odgovoriti. Prav tako so se vprašanja podvajala, takrat so jim sošolci hitro povedali, da niso dobro poslušali pri prejšnjih vprašanjih.

MISELNE NALOGE

Za popestritev odmorov sem učencem v kotičku nastavila miselne naloge, jih plastificirala in na steno nalepila navodilo, da naloge rešujejo s pomočjo flomastrov in brisače za roke. Naloge lahko rešijo, pobrišejo in jo vrnejo na svoje mesto.

ZAKLJUČEK

Ljudje smo socialna bitja. Dobro se počutimo v družbi, ki nam nudi toplino in varnost. Ko se ljudje počutimo dobro, smo tudi bolj dovzetni za vse dejavnike okoli sebe. Učenci v šoli za sprejemanje novega znanja in idej potrebujejo sprejetost, udobje in pozitivno razredno klimo. Dobro klimo bomo dosegli takrat, ko bomo učencem nudili veliko možnosti sodelovanja in pri tem jasno zastavili meje in pravila sodelovanja v skupini (vljudno pogovarjanje, vloge v skupini ...). Všeč mi je misel prof. Stanka Godale, ki pravi: »Ne daje samo učitelj in ne sprejemajo samo učenci, temveč dajejo tudi učenci in sprejema tudi učitelj. Lahko govorimo o sožitju med učencem in učiteljem.« Zavedati se moramo, da bodo naše spoštovanje, poslušanje učencev in pomoč njim, dali pozitiven odziv nazaj. Pri njih si bomo na ta način pridobili spoštovanje in potrditev. In marsikatero stvar bodo opravili prav zaradi spoštovanja do nas in ne strahu, kar je bistvena razlika pri opravljeni nalogi. Učitelj mora imeti empatijo in pedagoški čut do učencev in učenci bodo to zelo kmalu začutili in začeli vračati.

Literatura in viri

1. Juhant, M. (2017). 62 napačnih razlogov. Zakaj učitelji v osnovnih šolah zahtevajo naloge in učenje med počitnicami in prazniki? Ljubljana: Mavčiče.
2. Key factors in creating a positive classroom climate. Pridobljeno 7. 9. 2019, iz: <https://www.cfchildren.org/blog/2012/08/key-factors-in-creating-a-positive-classroom-climate/>.
3. Kolektiv Osnovne šole Škofja Loka (2017). Uspešno sodelujemo s starši! Različni pristopi in praktični primeri sodelovanja. Ljubljana: Rokus Klett.
4. Vršič, V. (2017). Podoba sodobne šole. Razredni pouk, strokovna revija za raziskovanje in razvoj področja razrednega pouka (Letnik XIX, številka 2), str. 2.
5. Zalokar Divjak, Z. (2008). Otroci, mladostniki, starši. Krško: Gora.

MAŠA IVANJKO
ZGNL

KAKO SI LAHKO POMAGAMO, KO NAS UJAME STRES

Povzetek

V sodobnem življenju smo vsakodnevno podvrženi stresu. Vedno se nam mudi, pogosto ne najdemo dovolj časa za zadovoljevanje svojih potreb. Od posameznika je odvisno, kako se bo odzval na stresne dejavnike. Določen dogodek lahko za nekoga predstavlja stresor, za drugega pa dobrodošlo spodbudo v življenju. Eden izmed stresorjev za otroke je šola. Marsikateri učenec se ne zna spoprijeti z zahtevami in nalogami, ki jih šolski sistem pričakuje od njih. Težava se pojavi takrat, ko je stresnih situacij preveč in predolgo trajajo. Če je telo dalj časa pod stresom, se razvijejo značilna znamenja in simptomi, ki vplivajo na celostni razvoj posameznika. V nadaljevanju članka je predstavljenih nekaj učinkovitih sprostitvenih tehnik, ki so protiutež stresu. Tehnike sproščanja so primerne za vse učence in zaželeno je, da jih izvajamo vsakodnevno. Učence učimo, da se umirijo, prisluhnejo tišini in se poglobijo vase, da bodo ostali zdravi, neobremenjeni in uravnoteženi mladostniki oz. odrasle osebe.

Ključne besede: stres, simptomi, šola, tehnike sproščanja

HOW CAN WE HELP OURSELVES WHEN STRESS CATHES UP

Abstract

Stress is a consistent part of our everyday lives. We are always in a hurry and often we do not find the time to satisfy our needs. It depends on each individual how they will react to stress factors. A certain event can pose stress on someone, whereas it can be a welcome encouragement in life for others.

One of the most important stressors for children is school. Many pupils cannot handle the demands and tasks that are expected from them by the school system. The problem occurs when stressful situations are too plentiful and last for too long. If the body is exposed to negative stress for too long, typical signs and symptoms are developed, and they influence the overall development of an individual.

In the article some relaxation techniques to counter stress are presented. Relaxation techniques are appropriate for all pupils and it is desirable to carry them out on a daily basis. Pupils are taught to calm down, listen to silence and look into themselves to stay healthy, unburdened and balanced youngsters and adults.

Keywords: stress, symptoms, school, relaxation techniques

1 UVOD

Živimo v času in okolju, ki cenita predvsem materialne dobrine. Živimo prehitro, krčevito in površno. Vedno se nam mudi, ne najdemo dovolj časa zase in za zadovoljevanje svojih potreb. Vrženi smo v tok življenja, ki nas obrača in vrtinči tako, da sploh ne utegnemo pomisliti, ali je takšno življenje dobro. Ne vprašamo se, kako smo in kaj je prav za nas, dokler ni prepozno in smo popolnoma izčrpani zaradi stresa.

Ko naše sposobnosti za obvladovanje okoliščin niso več kos zahtevam, izzivom in nevarnostim okolja, se razvije stres. V medicino je izraz stres uvedel Hans Selye leta 1949.

Po podatkih svetovne zdravstvene organizacije je stres ena večjih zdravju škodljivih nevarnosti v 21. stoletju. Že vsaka 3 oseba naj bi stalno imela simptome stresa. Ocenjujejo, da so bolezni, ki so povezane s stresom, vzrok za 70 – 90% vseh obiskov pri zdravniku (<http://www.lek.si/slo/skrb-za-zdravje/stres/>).

2 STRES

Stres je fiziološki, psihološki in vedenjski odgovor posameznika, ki se poskuša prilagoditi in privaditi notranjim in zunanjim dražljajem (stresorjem). Stresor pa je dogodek, oseba ali predmet, ki ga posameznik doživi kot stresni element in povzroči stres. Stresor začasno zamaje posameznikovo ravnovesje in stres je povsem normalno odzivanje na to dogajanje (Dr. Jeriček, 2007).

Newhouse (2000, v Kajtna in Tušak, 2007) stresorje razdeli na naravne oz. tiste iz okolja (sem sodijo nepredvidljive in nenadne spremembe v okolju, npr. naravne nesreče), socialne stresorje (stresorji, ki so posledica delovanja drugih ljudi in socializacije). Delitve so mogoče tudi na notranje in zunanje, sicer pa je precej zanimiva tudi delitev, katero predlagata Gregson in Looker (1993, v Kajtna in Tušak, 2007), ki govorita o umišljenih in utemeljenih stresorjih. Utemeljeni so tisti, katerih obstoj je realen in nas lahko v resnici ogrožajo. Gre za naravne nesreče, bolezni, izgube prijateljev in sorodnikov – gre za življenjske udarce, s katerimi se poskušamo po najboljši moči spoprijeti, medtem ko o umišljenih stresorjih govorimo takrat, ko zaradi lastnih predstav ali osebnostnih lastnosti ali izkušenj nekatere dejavnike in okoliščine zaznavamo kot ogrožujoče, čeprav v resnici za to ni nobenega realnega razloga (Kajtna in Tušak, 2007).

Doživljanje stresa poteka v treh fazah, ki so medsebojno povezane. Avtorica Youngs (2001, v Kajtna in Jeromen, 2005) jih poimenuje alarmna reakcija, odpor/ prilagoditev in izčrpanost/ izgorelost.

V prvi fazi se zavemo stresorja. Postanemo vznemirjeni in zaskrbljeni, ker se pojavijo nekateri znaki stresa. Biološko gledano so ti znaki posledica razmišljanja, ali naj se spustimo v boj z nastalo situacijo ali ji raje poskusimo pobegniti. Znaki stresa, ki so podrobno opisani v nadaljevanju se kažejo na treh nivojih, in sicer: fizičnem, vedenjskem in psihičnem.

Po tej prvi fazi se pojavi faza odpora oz. prilagoditve, kar lahko poimenujemo tudi s frazo »splošni adaptacijski sindrom«. Telo se povrne v stanje ravnotežja, poskuša se pomiriti s pomočjo zmanjšanja krvnega pritiska, znižanja srčnega utripa, uravnave dihanja in telesne temperature. V mnogih pogledih je prilagoditev ključna faza. Če je zaznan stresor izginil ali bil premagan, telo poskuša umiriti stresno reakcijo. Če stresorja ne premagamo ali pa si stresorji sledijo drug za drugim, ostajamo dalj časa v fazi prilagoditve. To pomeni, da organizem dalj časa deluje s povečanimi zmogljivostmi in tako slej ko prej preide v fazo izčrpanosti.

Strokovnjaki za stres so prepričani, da se izčrpanost pojavi takrat, ko je telo podvrženo stanju intenzivnega stresa šest do osem tednov. Rezultat tako podaljšanega stresa je, da se telo utruji in izgubi svojo prožnost in odbojnost, ki sta potrebna za obvladovanje situacij. Ta biološka izčrpanost je pogosto imenovana tudi »izgorelost«. Ta se lahko kaže v povečani prisotnosti utrujenosti, veliki dovzetnosti za prehlade, gripe... Dlje kot traja napetost, večja je škoda, ki je povzročena telesu (Kajtna in Jeromen, 2007).

Stres in dejavniki stresa niso za vse ljudi enaki in enako težko (ali lahko) rešljivi. Določajo jih posameznikova osebnost, njegove izkušnje, koliko energije ima, okolščine, v katerih se pojavijo, ter širše in ožje okolje, v katerem živi. Pomembna je tudi življenjska naravnost posameznika in njegova trdnost ter kakovost medosebnih odnosov z ljudmi, ki ga obdajajo. Določen dogodek bo zato za nekoga predstavljal stresor, za drugega pa dobrodošlo spodbudo v življenju. Razmerje med našimi lastnimi zahtevami in zahtevami okolja ter sposobnostjo reševanja je tisto, kar nam pove ali bo stres škodljiv in uničevalen (negativen stres ali distress) ali pa ga bomo obvladali in nas bo celo spodbudil k dejanjem (pozitiven stres ali eustres). Za normalno življenje je nekaj stresa nujno potrebnega. Težava pa nastane tam in takrat, ko je stresnih situacij preveč, so preveč zgoščene, premočne ali predolgo trajajo (Kajtna in Jeromen, 2007).

Če je telo dalj časa pod negativnim stresom se razvijejo značilna znamenja in simptomi (<http://www.lek.si/slo/skrb-za-zdravje/stres/>):

2.1 TELESNI SIMPTOMI:

- glavobol, vrtoglavica, vznemirjenost, utrujenost, slabotnost,
- škrtanje z zobmi,
- trzanje obraza,
- bolečine v hrbtu, občutek napetosti v mišicah,
- razbijanje srca, občutek kratke sape,
- slabost, bruhanje, slaba prebava,
- krči, driska, zaprtje,
- tresenje, drhtenje,
- motnje spanja,
- neješčnost,
- pomanjkanje zanimanja za spolnost,
- pogosti prehladi, gripa in okužbe dihal,
- zvečano znojenje, razširjene zenice, siljenje na vodo, suha usta.

2.2 ČUSTVENI SIMPTOMI:

- poslabšana koncentracija, pozabljivost,
- pomanjkanje odločnosti,
- izguba smisla za humor,
- napetost, živčnost, vznemirjenost,
- depresivnost, žalost, potrtoost,
- strah, zaskrbljenost, pesimizem,
- razdražljivost, nečakanost, jeza, agresivnost, sumničavost,
- brezbržnost, izguba motivacije, nezmožnost sprejemanja odločitev.

2.3 VEDENJSKI SIMPTOMI:

- zloraba alkohola in drog, prenajedanje, pogosto kajenje,
- grizenje nohtov, kričanje, preklinjanje, jok.

Za današnji čas ni toliko nevaren močan in kratkotrajen stres kot stres, ki smo mu izpostavljeni vsak dan in se ga včasih niti ne zavedamo. Ob daljši izpostavljenosti škodljivemu stresu se lahko znižajo intelektualne sposobnosti ter se pokažejo očitne posledice na čustveni in socialni ravni, ki vplivajo na neučinkovito komunikacijo s soljudmi in okolico.

Stres pa ni nujno slab, če se znamo uspešno spoprijeti z njim. Vsakdanje stresne razmere, za katere možgani ocenijo, da jih lahko obvladamo, sprožajo pozitivne učinke stresa: sproščati se začneta adrenalin in noradrenalin, ki omogočita, da smo povsem budni in osredotočeni, polni energije, telesno pripravljene in pozorni. Učinkovitost organizma se močno poveča (<http://www.lek.si/slo/skrb-za-zdravje/stres/>). Učinki pozitivnega stresa so: visoka motiviranost, pozitivna vznemirjenost, družabnost, občutek zadovoljstva in sreče, umirjenost in samozavest, odločnost itd. Ko zaznavamo in doživljamo pozitivne učinke stresa, nas drugi opisujejo kot: energične, družabne, motivirane, vztrajne. To pa so osebne lastnosti, ki so v današnjem času nujno potrebne, če želimo biti samozavestni, uspešni in zadovoljni s svojim življenjem.

3 KAJ STRESA OTROKE IN MLADOSTNIKE

Obdobje otroštva in odraščanja je zaradi telesnih, duševnih in drugih sprememb že samo po sebi zahtevno in stresno. Otrok in mladostnik se poleg tega stalno soočata z novimi zahtevami, pričakovanji, obveznostmi, ki mu jih nalaga njegova neposredna okolica. Nekateri posamezniki se v tem burnem obdobju znajdejo bolje, se prilagodijo in učinkovito odzivajo, drugi so pa pri tem manj uspešni ali celo neuspešni.

Otroci in mladostniki niso imuni na spremenjene razmere in načine delovanja različnih sistemov v družbi in posameznikov. Ravno tako so, čeprav je vsako bitje avtonomno in enkratno, pod velikim vplivom starejših, ki jih obkrožajo: staršev, učiteljev, sorodnikov, starejših vrstnikov. Vrednote, stališča in prepričanja otrok in mladostnikov, ki so bistvena za to, kako dojemamo določeno situacijo, se oblikujejo v veliki meri pod vplivom pomembnih odraslih. Otroci in mladi pogosto prevzamejo načine reagiranja, razmišljanja, čustvovanja in komuniciranja od starejših. Zato otroke in mladostnike pogosto stresa to, kar stresa njihove starše, učitelje, vrstnike. Običajno uporabljajo strategije za spoprijemanje, ki so se jih naučili od njih. Odgovornost vseh odraslih je, da se naučimo spopadati s stresnostjo življenja na zdrav in učinkovit način, saj bomo lahko s tem pomagali tudi drugim, še posebej otrokom.

Ko smo že omenili stres, stresnost določene situacije ni nekaj povsem absolutnega; ni za vse enaka, ampak je to, kaj stresa določenega otroka ali mladostnika, odvisno od njegove starosti, osebnosti, spola, izkušenj, ki jih ima in okolice. Učitelj in starši morajo biti odprti za otrokovo raznolikost in različnost dojetanja, odzivanja in spoprijemanja z vsakodnevnimi situacijami in dogodki. Pomembno je, da učitelj skupaj z otrokom prepozna, kaj otroka najbolj stresa oz. kaj stresa posamezno skupino oz. razred. Najlažje je, če se tega lotimo, ko nismo pod stresom ne mi sami ne učenci. Kajti, če smo sami pod stresom in to vemo, potem kar nekaj svojih moči usmerjamo v reševanje svojega problema, zato je vprašanje, ali smo lahko dovolj odprti in pozorni še na probleme drugih. Če smo pod stresom in se tega ne zavedamo je situacija še bolj neugodna, saj se lahko napačno odzivamo ali razumemo

določeno situacijo. Poleg tega naše slabo razpoloženje slabo vpliva tudi na učence. Če se tega lotimo, ko so pod stresom učenci, mi pa ne, bo njihovo stresno razpoloženje bolj ali manj vplivalo tudi na nas in lahko se zgodi, da bomo kmalu v stresu tudi sami. Če se dobro poznamo in vemo, kako odreagiramo v takih primerih, potem bomo lahko pomagali sebi in tudi učencem. Možni dejavniki stresa pri otrocih in mladostnikih so zelo različni in številni:

- Šola (npr. vrstniki, sošolci, učitelji, spraševanje, preverjanje znanja, nastopi);
- Razmere doma (npr. visoka pričakovanja, slab odnos med staršema, premalo časa za otroke, nezanimanje, neprimerno izražanje čustev, smrt v družini);
- Značilnosti otroka (npr. osebnostne značilnosti, perfekcionizem, pretirana občutljivost – mraz, vročina, sedenje pri miru, introvertiranost) (Kajtna in Jeromen, 2007).

3.1 ŠOLA – STRES ALI VAROVALNI DEJAVNIK

Šola kot ustanova, v kateri vsak otrok preživi najmanj 9 let, bistveno zaznamuje obdobje otroštva in začetke odraščanja. Zelo pomembno je, kako se otrok v šoli počuti: jo doživlja kot vir nelagodja, strahov, obremenitev ali kot možnost za razvijanje različnih spretnosti, potrjevanje, dokazovanje, občutke podpore, kolegialnosti ipd.

Doživljanje je še vedno subjektivno. Otroku lahko pomagamo, da spremeni način razmišljanja, gledanja in s tem doživljanja. Kljub temu so nekatere situacije za večino otrok in mladostnikov stresne:

- prvi šolski dan,
- spraševanje in preizkušanja znanja,
- ponavljajoče se slabe ocene, neuspehi,
- govorne vaje, nastopi,
- duševno ali telesno nasilje vrstnikov,
- konfliktni odnosi z učitelji,
- stalno spreminjanje učnih načrtov, pravil, meril, pogojev.

3.1.1 KONFLIKTNI ODNOSI Z UČITELJI

Za otroke in mladostnike je vzpostavljanje dobrih odnosov s pomembnimi odraslimi varovalni dejavnik. V šoli so to še posebej učitelji. Dostikrat slišimo otroke ali mladostnike govoriti, da jih ima učitelj »na piki« ali, da so se skregali z učiteljem. Gre za to, da tak otrok ali mladostnik doživlja učitelja kot tistega, ki išče njegovo neznanje, ki ga ne mara, ne razume. Takšna doživljanja pogosto vplivajo tudi na odnos do predmeta, ki ga posamezni učitelj poučuje in tudi na oceno pri njem. Učenec je pri takšnem predmetu pogosto nemotiviran in nezainteresiran., saj je prepričan, da ne bo mogel dobiti dobre ocene pri tem učitelju. Včasih se lahko zgodi, da takšen konflikten odnos z učiteljem, če traja dalj časa, postane travmatičen, zato lahko začne otrok zaradi tega odklanjati šolo. Posebej za učence, ki imajo takšne ali drugačne težave tudi doma, je koristno, da imajo izkušnje dobrih odnosov z učitelji ali drugimi delavci šole (Kajtna in Jeromen, 2007).

4 TEHNIKE SPROŠČANJA V ŠOLI

Šola je za otroke in mladostnike eden pomembnejših stresorjev. V nadaljevanju bomo izvedeli nekaj splošnih smernic, kako lahko učitelji pripomoremo k temu, da je čas, preživet v šoli, manj stresen. Čeprav so otroci različni, so poleg tistih, ki so bolj sposobni, tudi manj sposobni, ki imajo specifične težave ali potrebe. Njihovo sprejemanje in uspešno

vključevanje je pomemben vidik razbremenjevanja. Učitelji lahko poleg vpliva, ki ga imajo kot učitelji, razredniki, poskrbijo za to, kakšna dodatna izobraževanja in projekte bo organizirala šola, kako bodo preživeli naravoslovni, športni in drugi dnevi, kakšno bo sodelovanje s starši in lokalno skupnostjo. Različne tehnike sproščanja lahko izvajajo med poukom, v jutranjem varstvu, jutranjem krogu, podaljšanem bivanju, med odmori, med razrednimi urami, v šoli v naravi, v okviru krožkov itd. Tehnike sproščanja so primerne in zaželjene, da jih izvajamo z vsemi otroki, še zlasti pa za učence s posebnimi potrebami, za nemirne in s težavami s koncentracijo in pozornostjo, ki potrebujejo dodate vmesne odmore. Včasih je dovolj par minut, da se ob določeni dejavnosti učenci popolnoma sprostijo. S tem ne dosežemo le pozitivne učinke za nadaljnje učenje in motiviranost za učno delo, pač pa vplivamo tudi na vzdušje in počutje otrok v šoli. Pri iskanju načinov, kako vključevati različne tehnike v pouk, je največ odvisno od ustvarjalnosti in energičnosti učitelja. V nadaljevanju članka je predstavljenih nekaj učinkovitih sprostitvenih tehnik, ki jih uporabljam pri svojem delu z otroki s posebnimi potrebami:

4.1 DOMIŠLJIJSKA POTOVANJA - VIZUALIZACIJA

Fantazijska potovanja pripomorejo k razvijanju otrokove domišljije in ga popeljejo v svet, kjer se počuti varno, udobno in prijetno. Je vodena in usmerjena dejavnost, vendar se vsak otrok odzove drugače in si v svoji domišljiji ustvari svoje predstave.

S poslušanjem in branjem otrok spodbuja in uri svojo koncentracijo, sluh, slikovno predstavo in bogati svoj besedni zaklad, posledično pa raste njegova zmožnost besednega izražanja in komuniciranja. Dobro razvita domišljija predstavlja za otroka dobro izhodišče za pester, vsestranski pogled na življenje in bistveno pripomore k reševanju problemov v življenju (Srebot, Menih, 1996).

Primer: Ulezi se na tla in zapri oči. Predstavljaš si, da ležiš na topli mivki. V ozadju slišiš pljuskanje vode in zaletavanje valov v obalo. Vidiš kristalno čisto morje in ladjo na obzorju. Nad teboj je sinje modro nebo, na katerem plešejo in se igrajo galebi. Tvoje telo je sproščeno in brez napetosti. Popolnoma miren si. V objemu tople mivke se počutiš popolnoma varnega. Zajameš mivko v svojo dlan in čutiš kako ti pesek polzi med prsti. Počasi odpreš oči..

4.2 MEDITACIJSKE VAJE

Cilj meditacijskih vaj pri otrocih je spodbujanje in ohranjanje desne možganske poloble, s katero ohranjamo svoj notranji svet miru, iz katerega črpamo ustvarjalnost in življenjsko moč (Srebot, Menih, 1996). Meditacijske vaje učence popeljejo v svet domišljije, slik, barv, zvokov, okusov in dogodkov.

Primer: Krog tišine je vaja, ki je zelo primerna za umiritev pred testom. Otroci naredijo krog (stoje ali sede), se primejo za roke in zaprejo oči. Enakomerno in globoko dihajo, osredotočijo se na roke sošolcev, ki počivajo v njihovih rokah. Otroci mirujejo par minut, nato pa rahlo spustijo roke.

4.3 DIHALNE VAJE

Dihanje nas ohranja pri življenju in nas povezuje z vsem, kar je živega. Pravilno in globoko dihanje je za naše zdravje zelo pomembno. Otroke učimo pravilnega vdiha in izdiha. Bistveno je, da otrok najde povezavo med dihanjem in telesno držo. Ko se popolnoma prepustijo dihanju, se možgani umirijo in otroci se počutijo umirjene (Srebot, Menih, 1996).

Primer: Otroci sedijo ali stojijo, drža je vzravnana. Roke visijo sproščeno ob telesu. Vdihujejo skozi nos in počasi izdihujejo skozi usta. Pri tem mehko izgovarjajo glas »žžžžžžžž«, podaljšajo izdih in se sproščajo.

4.4 SPROSTITEV Z MASAŽO

Učenci se radi prepustijo sprostitvi ob masaži, radi masirajo sami in se posvetijo telesnemu stiku. Masaže so čudovit in preprost način sprostitve, vir prijetnega počutja in telesnega stika med sošolci. Za popestritev lahko uporabljamo različne male rekvizite: masažne žogice, valje itd.

Primer: Pri vaji šamponiranje pregnetemo lasišče kot frizer pri pranju glave. S tem preženemo vso napetost iz glave. To masažo lahko otrok opravi tudi sam na sebi, kadarkoli želi in čuti potrebo po sprostitvi.

4.5 SPROSTITEV Z BARVAMI IN OBLIKAMI

Sprostitev z barvami in oblikami je eden najintenzivnejših načinov izražanja človekove ustvarjalnosti in kreativnosti. Te sprostitvene metode delujejo sproščujoče in meditativno na otroka ter so enostavne in lahke za izvajanje.

Primer: Pri oblikovanju mandale se otroci umirijo. Urijo motoriko, saj pri barvanju pazijo na meje. Ta tehnika omogoča spoznavanje samega sebe, katere oblike in barve so nam blizu.

4.6 JOGA

Joga se ukvarja s problemi, ki so aktualni v sodobnem življenju. Otroke nauči, kako se sprostiti, kako izklopiti zunanji svet in se posvetiti sebi in svoji tišini. Pomaga dvigniti kvaliteto življenja zdravja in bivanja nasploh. Razgiba nam telo, omogoči pretok energije, preprečuje zastoje in žarišča negativne energije.

Primer: Pri vaji most se otrok uleže na tla. Roki počivata ob telesu. Dlani sta obrnjeni proti tlam. Otrok skrči kolena in stopala v širini bokov in se postavi plosko na tla. Nato dvigne zadnjico in križ visoko navzgor proti nebu. Nekaj časa vztraja v tem položaju ter globoko in počasi diha. Spusti se nazaj na tla in po kratkem oddihu vajo ponovi.

4.7 MINUTA ZA ZDRAVJE – BRAIN GYM VAJE

Minuta za zdravje je krajša oblika sprostitve med poukom, ki traja 3-5 minut. V prezračenem prostoru učenci, ki so nemirni in jim je padla motivacija, izvedejo nekaj gibalnih nalog.

Z brain gym vajami spodbujamo možgane k boljšemu delovanju, učenci se umirijo, zberejo svoje misli in razgibajo telo.

Primer 1: Učenci vstanejo, trikrat globoko vdihnejo in izdihnejo, naredijo pet počepov in petkrat stopijo na stol.

Primer 2: Križno gibanje, ležeča osmica, simetrično gibanje itd.

4.8 KOTIČEK ZA UMIRJANJE

Če imamo v razredu učenca, ki je konflikten in razdražljiv je odlično, da mu pripravimo kotiček za umiritev. Kotiček naj bo v kotu razreda, umaknjen od ostalih učencev. Ko opazimo, da sta učencu koncentracija in pozornost padli do te mere, da ni sposoben slediti pouku, mu dovolimo krajši odmor. Preden uvedemo tak kotiček, se moramo z učencem dogovoriti kdaj in za koliko časa ga lahko koristi.

Primer: V kotičku naj bodo stvari, ki so takemu učencu blizu in mu predstavljajo varnost (slike domačih živali, knjige, konstrukcijske igrače, puzzli). Učencu vedno omejimo čas, ki ga lahko preživi v kotičku.

4.9 TELESNE SPROSTITVENE VAJE

Gibanje spodbuja motoriko in čutila ter sprošča čustveno in telesno napetost. Otroci imajo že sami po sebi močno naravno potrebo po gibanju, z gibanjem izražajo življenjsko veselje, spoznavajo svoje fizične zmožnosti in svet okrog sebe, zato je pomembno, da otrokom omogočimo čim več gibanja.

Telesne sprostitvene vaje lahko uporabimo kot samostojne vaje za razgibavanje, za sprostitev po dolgotrajnem sedenju, za sprostitev odvečne energije, kot uvod v sproščujoče meditacijske vaje (Srebot, Menih, 1996).

Primer: Različne igre z žogo, kolebnico, obročem, ples, posnemanje živali, zgradimo hišo iz blazin ali naravnih materialov itd.

4.10 SENZORNI VRT – SPODBUJANJE ČUTIL V NARAVI

S pomočjo in aktivacijo čutil se otrok temeljito sprosti. Božanje, dotikanje, poslušanje šelestenja dreves in listja, poslušanje glasbe jih pomirja in jim vzbuja prijetne občutke. S tem, ko umirimo otrokova čutila, obdržimo njihovo pozornost, jih urimo in spodbudimo za raziskovanje okolja okrog njih.

Primer 1: Sprehod v naravi, vonjanje cvetlic, poslušanje ptic.

Primer 2: Odmor v senzornem vrtu, različne naloge za spodbujanje čutenja v naravi.

5 ZAKLJUČEK

Otroci vedno pogosteje doživljajo šolo kot stresno okolje s številnimi pritiski, ki lahko negativno vplivajo na njihovo duševno zdravje in njihov celostni razvoj. Da bi se znali naši učenci, kljub vsem pritiskom in vplivom okolja, uspešno spoprijemati s stresom smo odgovorni tudi mi, starši in strokovni delavci šole. Moramo jih naučiti znati se umiriti, prisluhniti tišini in se poglobiti vase, da bodo postali zdravi, neobremenjeni in uravnoteženi mladostniki oz. odrasle osebe. Otrok mora spoznati, da niso zanimivi le zunanji dražljaji, ampak tudi notranjost človeka, njegov notranji mir in tišina. Le tako bo znal živeti in hoditi po pravi poti in sam sebe obvarovati pred vsemi negativnimi vplivi življenja, tudi s pomočjo različnih sprostitvenih tehnik, ki se jih je naučil v času šolanja.

Literatura in viri

1. Dr. Jeriček, H. (2007). Ko učenca stresa stres: in kaj lahko pri tem naredi učitelj. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS.
2. Kajtna, T. in Tušak, M. (2005). Psihologija športne rekreacije. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
3. Kajtna, T. in Jeromen, T. (2007). Šport z bistro glavo. Ljubljana: Fundacija za šport.
4. Srebot, R. in Menih, K. (1996). Potovanje v tišino: Sprostitvena vzgoja za otroke. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
5. Stres. Pridobljeno 9. 7. 2019 s <http://www.lek.si/slo/skrb-za-zdravje/stres/>.

MATEJA IVANUŠA
OŠ KOZARA NOVA GORICA

NAČRTOVANJE IN IZVAJANJE IZBIRNIH VSEBIN V ODDELKU POSEBNEGA PROGRAMA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Povzetek

V posebni program vzgoje in izobraževanja se vključujejo učenci z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. Le- ti imajo pomembno znižano splošno intelektualno raven in prilagoditvene funkcije in potrebujejo posebne vzgojno-izobraževalne procese, da lahko razvijejo optimalno stopnjo samostojnosti in neodvisnosti. Pri načrtovanju izbirnih vsebin učitelj izhaja iz ciljev ostalih področij posebnega programa vzgoje in izobraževanja. Pri tem upošteva močna področja učenca. Učni načrt za izbirne vsebine ni predpisan. V šolskem letu 2018/19 smo pripravili program izbirnih vsebin s področja informacijsko komunikacijske tehnologije, ki smo jih povezali z operativnimi cilji preostalih področij. Pri izvajanju programa je bil poseben poudarek na čim večji aktivni vlogi učencev v procesu učenja. Ob zaključku šolskega leta je večina učencev samostojno uporabljala telefon, fotoaparati in i-tablo in kazala večjo samozavest pri uporabi informacijsko komunikacijske tehnologije.

Ključne besede: posebni program vzgoje in izobraževanja, načrtovanje, izbirne vsebine

PLANNING AND IMPLEMENTING OF OPTIONAL SUBJECTS IN THE DEPARTMENT OF SPECIAL EDUCATION PROGRAM

Abstract

In special education program are placed pupils with moderate and severe intellectual disabilities. Those pupils have a significantly reduced general intellectual level and adaptive functions and need specific educational processes to develop an optimal level of independence. In planning optional contents, the teacher proceeds from the goals of other areas of the special education program. The curriculum for optional contents is not prescribed. In the school year 2018/19, we prepared a program of optional contents in the field of information and communication technology, which we had linked to the operational goals of the remaining areas. In implementing the program, particular emphasis was placed on maximizing the active role of students in the learning process. At the end of the school year, most students used the mobile phone, camera, and the i-board independently and showed greater confidence in the use of information and communication technology.

Keywords: special education program, planning, optional contents

1 UVOD

V posebni program vzgoje in izobraževanja se na podlagi odločbe Komisije za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami vključujejo učenci z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. Učenci z motnjo v duševnem razvoju imajo pomembno znižano splošno intelektualno raven in prilagoditvene funkcije. Pogosto so motniji v duševnem razvoju pridružene še druge razvojne motnje, bolezni, težave pri gibanju in zaznavanju (Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ..., 2015).

Zaradi opisanih značilnosti potrebujejo učenci z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju posebne vzgojno-izobraževalne procese, da lahko razvijejo optimalno stopnjo samostojnosti in neodvisnosti. Posebni program vzgoje in izobraževanja sledi ciljem in načelom sistemske in vsebinske prenove na področju izobraževanja otrok s posebnimi potrebami ter posebnostim učencev z motnjo v duševnem razvoju. Deli se na več delov, in sicer na:

- obvezni del, ki traja devet let in vključuje tri stopnje: prvo (I.), drugo (II.) in tretjo (III.),
- nadaljevalni del, ki traja tri leta in vključuje četrto (IV.) stopnjo,
- nadaljevalni del, ki traja osem let – raven Učenje za življenje in delo – in vključuje peto (V.) in šesto (VI.) stopnjo (Posebni program vzgoje in izobraževanja, 2014).

V šolskem letu 2018/19 smo imeli na OŠ Kozara Nova Gorica štiri oddelke posebnega programa vzgoje in izobraževanja. Oddelki so bili oblikovani heterogeno. V posameznem oddelku so bili učenci dveh ali treh stopenj.

V posebnem programu vzgoje in izobraževanja učenci med stopnjami napredujejo glede na svojo kronološko starost in čas vključenosti. Preverjanje in ocenjevanje napredka je opisno, pri čemer opisujemo individualen napredek učenca po posameznih področjih.

Kurikulum obveznega dela posebnega programa vzgoje in izobraževanja sestavlja 6 področij: razvijanje samostojnosti, splošna poučenost, gibanje in športna vzgoja, glasbena vzgoja, likovna vzgoja in delovna vzgoja. Na četrti stopnji se šestim področjem pridružijo še izbirne vsebine, ki jih izvajamo tudi na peti in šesti stopnji.

2 IZBIRNE VSEBINE V POSEBNEM PROGRAMU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Izbirne vsebine v posebnem programu izvajamo na četrti, peti in šesti stopnji. Na četrti stopnji izvajamo dve uri na teden, na peti in šesti stopnji pa po tri ure izbirnih vsebin na teden. Temeljni cilj izbirnih vsebin je razvijanje socialnih spretnosti in veščin učencev z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju ter vključevanje teh učencev v širše socialno okolje (Posebni program vzgoje in izobraževanja, 2014).

2.1 NAČRTOVANJE IZBIRNIH VSEBIN

V splošnem delu posebnega programa vzgoje in izobraževanja so izbirne vsebine opisane zelo splošno. Pri načrtovanju izbirnih vsebin učitelj izhaja iz ciljev ostalih področij posebnega programa vzgoje in izobraževanja. Pri tem upošteva močna področja učenca. Učni načrt za izbirne vsebine ni predpisan.

Odsotnost okvirja, ki ga predstavlja učni načrt nudi učitelju dvojni izziv. Pri oblikovanju letne priprave za izbirne vsebine mora učitelj sprejeti dve odločitvi, ki predstavljata izhodišče za oblikovanje letne priprave. Učitelj mora tako odgovoriti na dve vprašanji:

1. Katera so močna področja vključenih učencev?
2. Katere cilje iz posameznih področij vključiti, da bodo podpirali razvoj socialnih spretnosti, veščin in vključevanje v širše okolje?

Pri načrtovanju ciljev in vsebine letne priprave za izbirne vsebine mora učitelj upoštevati tudi svoje kompetence. Načrtovani program izbirnih vsebin bo bolj kakovosten, če bo le-ta izvajalčevo močno področje okolje (Posebni program vzgoje in izobraževanja, 2014).

2.2 NAČRTOVANJE IZBIRNIH VSEBIN ZA ODDELEK OPP3 V ŠOLSLEM LETU 2018/2019

V šolskem letu 2018/19 so bili v oddelek OPP3 vključeni štiri fantje in tri dekleta, stari med 18 in 22 let. En učenec je delal po programu četrte stopnje, pet učencev po programu pete stopnje, dve učenki pa po programu šeste stopnje. Vsi učenci so imeli zmerno motnjo v duševnem razvoju in pridružene druge motnje, bolezni ali stanja.

Po sposobnostih je bila skupina dokaj homogena, en učenec in 2 učenki pa sta pozitivno izstopali na področju šolskega znanja. Vsi učenci so bili osnovno opismenjeni in samostojni pri gibanju v znanem okolju. Imeli so različna močna področja: petje, ročna dela, vrtnarstvo, spomin, likovno ustvarjanje,... Ker so se izbirne vsebine izvajale s celim oddelkom je bilo nemogoče najti skupno močno področje. Zato je bilo potrebno najti drugačno izhodišče za oblikovanje programa izbirnih vsebin

Vsem učencem je bila skupna relativno visoka stopnja samostojnosti, dobra vključenost v socialno okolje in dobro razvita verbalna komunikacija. V prejšnjih šolskih letih so pri izbirnih vsebinah in v okviru delovne vzgoje spoznali osnove uporabe računalnika. Učenci so izrazili željo in pričakovanje, da bod tudi v tem šolskem letu računalništvo vključeno v program izbirnih vsebin.

2.3 NAČRTOVANJE VSEBINSKIH SKLOPOV V POVEZAVI Z OPERACIONALIZIRANIMI CILJI RAZLIČNIH PODROČIJ

Računalnik ima v vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami posebno mesto. Končar in Rabič že leta 1999 navajata, da je računalnik pomembno učno sredstvo in orodje v pomoč otrokom s posebnimi potrebami in ga v šolah in zavodih za otroke s posebnimi potrebami uporabljamo kot:

- rehabilitacijski pripomoček,
- učno sredstvo in
- pripomoček strokovnim delavcem za spremljanje razvoja otroka (Končar in Rabič, 1999).

Področje uporabe računalnika je dobro zajeto v učnih načrtih za splošno poučenost in delovno vzgojo za četrto in peto stopnjo ter v učnih načrtih za splošna znanja in dejavnosti prostega časa za šesto stopnjo.

Danes večinoma ne govorimo več o uporabi računalnika temveč o uporabi informacijsko komunikacijske tehnologije. Informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT) je skupen izraz za nabor najrazličnejših računalniških, informacijskih in komunikacijskih naprav (strojna oprema), aplikacij (programska oprema), omrežij (Internet) in storitev (Osnovni pojmovnik IKT). IKT je postala del vsakdanjega življenja in vpliva na veliko področij posameznikovega življenja (služba, izobraževanje, zabava,...). Evropska agencija za razvoj in izobraževanje na področju posebnih potreb (2013) meni, da je potrebno v današnji družbi dostop do ustrezne IKT obravnavati kot vprašanje človekovih pravic. Učenci z zmerno težjo in težko motnjo v

duševnem razvoju pa ob dostopu do ustrezne IKT potrebujejo še usposabljanje za ustrezno in odgovorno uporabo IKT.

Na podlagi teh spoznanj in dejstva, da imajo vsi učenci svoj mobilni telefon in redno tudi doma uporabljajo računalnik z dostopom do spleta, je nastalo pet vsebinskih sklopov:

- I-tabla in didaktični programi,
- mobilni telefon,
- digitalni fotoaparati,
- uporabne spletne aplikacije in
- varnost na spletu.

Vsebino vsebinskih sklopov je bilo potrebno še povezati s programom za posamezno stopnjo. Z izborom ustreznih operativnih ciljev s področja splošne poučenosti/splošnih znanj in delovne vzgoje ter dejavnosti prostega časa smo področja posebnega programa povezali z vsebinskimi sklopi izbirnih vsebin kot prikazuje tabela 1.

Učni sklop:		DIGITALNI FOTOAPARAT					
		Št. ur: 10			marec/april		
Zap. št. ure	Ura v sklopu	Tema	Operativni cilji		Didaktični pristopi	Učni viri in sredstva	
	1,2/10	Zgradba digitalnega fotoaparata	<ul style="list-style-type: none"> • Si ogleda različne fotoaparate • Polmenuje sestavne dele in opiše njihov namen • Poskusi fotografirati z digitalnim fotoaparatom 	<ul style="list-style-type: none"> • razvijajo vpljudno in strpno pogovarjanje –poslušanje in govorjenje • pogovarjajo se s sošolci in učiteljem, navajajo se začenjati pogovor oz. se smiselno odzivati na govorjenje drugega • Učenci ob ustvarjalnih dejavnostih, ki so vezana na tehnično strojno opremo poleg ustvarjalnosti urijo še: - opazovanje - predstavnost - mišljenje in -vzpostavljajo odnos do sveta okrog sebe - gradijo kulturo kot del osebnega zorenja • znajo vklopiti in izklopiti računalnik -zagnati ustrezni željeni program in ga tudi pravilno zaključiti. 	Pogovor	Različni digitalni fotoaparati	
	3,4/10	Fotografiranje	<ul style="list-style-type: none"> • Prižge/ugasne fotoaparati • Posname fotografijo • Iz praktičnega primera ugotovi, da za fotografiranje potrebuje svetlobo 		<i>demonstracija</i> <i>Praktično delo</i>		
	5,6/10	Fotografiranje z uporabo različnih predpripravljenih nastavitev	<ul style="list-style-type: none"> • Prižge/ugasne fotoaparati • Si ogleda simbole za predpripravljene nastavitve: Portret, makro, panorama, nočno slikanje,... in jih poskusi smiselno uporabiti 		Demonstracija Praktično delo Pogovor Sodelovalno delo		
	7,8/10	Prenašanje slik na računalnik	<ul style="list-style-type: none"> • Poveže fotoaparati z računalnikom • Prenese fotografije na računalnik 		<i>Delo z IKT</i> <i>Demonstracija</i>		Digitalni fotoaparati Računalnik tiskalnik
	9,10/10	Tiskanje/razvijanje	<ul style="list-style-type: none"> • Ogleda si fotografije na računalniku • Natisne fotografije po svojem izboru • Pošlje fotografije v razvijanje s pomočjo spletne pošte 		PRIPRAVA RAZSTAVÉ		

2.4 IZVAJANJE IZBIRNIH VSEBIN

Pri izvajanju izbirnih vsebin je bil poseben poudarek namenjen aktivnemu vključevanju učencev.

Učenci so spoznali uporabo I-table in različnih didaktičnih programov. Sami so se preizkusili v izdelovanju sestavljanek, vislic, križank in podobnih nalog. Izdelane naloge so zbrane na oddelčni spletni strani (slika 1).

S sodelovalnim učenjem so učenci spoznali rabo mobilnega telefona za komuniciranje in zabavo. Sposobnejši so samostojno s pomočjo spleta in reklamnih publikacij poiskali različne ponudnike mobilne telefonije in cene.

S praktično uporabo so učenci spoznali zgradbo digitalnega fotoaparata in vse faze od načrtovanja posnetka do tiskanja/razvijanja fotografije.

Učenci so spoznali zanje zanimive in uporabne spletne aplikacije kot so snemalniki in urejevalniki glasbe, koledar, aplikacije za izdelavo kolažev, stripov,... ter nadgradili uporabo spletne pošte.

V okviru meseca spletne varnosti so učenci spoznali osnovna pravila varne rabe interneta. Samostojno in vodeno so odkrivali vsebine za mlade na Safe.si.

3 ZAKLJUČEK

Ob zaključku šolskega leta so učenci oddelka OPP3 večinoma samostojno uporabljali fotoaparata, telefon, i-tablo. Ob pomoči učitelja so uporabljali različne spletne aplikacije. Na svoje znanje so bili ponosni. Uneskov inštitut za informacijsko tehnologijo v izobraževanju med prednostmi informacijsko komunikacijske tehnologije za učence s posebnimi potrebami med drugim navaja, da povečano zaupanje v IKT učence motivira za uporabo interneta doma za učenje in prosti čas (ICTs in education for people with special needs, 2006).

Izkušnje iz prakse kažejo, da informacijsko komunikacijska tehnologija vstopa tudi v svet učencev z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. Zato je potrebno tudi tem učencem omogočiti njeno rabo pri pouku in jim tako omogočiti pridobivanje ustreznih izkušenj za kasnejšo, čim bolj samostojno rabo IKT v življenju.

Načrtovanje izbirnih vsebin brez predpisanega učnega načrta je za učitelja izziv. Opisani primer kaže kako lahko s sodobnimi vsebinami s področja informacijsko komunikacijske tehnologije podpremo razvoj spretnosti in veščin, ki bodo tem učencem omogočile razvoj digitalnih kompetenc v okviru njihovih sposobnosti in s tem posredno vplivamo na njihovo večjo vključenost v širše okolje.

Literatura in viri

1. EVROPSKA agencija za razvoj in izobraževanja na področju posebnih potreb, 2013. Informacijska in komunikacijska tehnologija kot podpora inkluziji – Razvoj in priložnosti za evropske države. Odense, Danska: Evropska agencija za razvoj in izobraževanja na področju posebnih potreb (15. 9. 2018)
2. GRUBEŠIČ, S. 2014. Posebni program vzgoje in izobraževanja [Elektronski vir] Ljubljana : Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport : Zavod RS za šolstvo,

- dostopno na:
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/posebni_program/Posebni_program_vzgoje_in_izob.pdf (16. 9. 2018)
3. KONČAR, m. IN Rabič, N. 1999. Računalnik v vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami. Ljubljana: Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport: Zavod republike Slovenije za šolstvo
 4. KRITERIJI za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami. 2015 [Elektronski vir] / uredila Natalija Vovk-Ornik. - 2. izd. -. Ljubljana : Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: <http://www.zrss.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimipotrebami.pdf> (22. 3. 2019)
 6. ICTs in Education for People with Special Needs. 2006. UNESCO Institute for Information Technologies in Education (IITE). Dostopno na: <https://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214644.pdf> (12. 10. 2018)
 7. Osnovni pojmovnik IKT. Dostopno na: <https://ii.feri.um.si/sl/studij/osnovni-pojmi-itk/#IKT> (17. 9. 2019)

PETRA IVANUŠIČ
OŠ ŠMARTNO PRI LITIJI

SPodbujanJE POZITIVNIH ČUSTEV V 1. IN 2. RAZREDA; "PRIMER DOBRE PRAKSE"

Povzetek

Čustva - cela paleta tistih lepih in manj lepih, "nevidnih stvari", ki obarvajo naš dan v različne barve, zaradi katerih se zavedamo sebe in sveta okrog sebe v tistem našem subjektivnem pogledu. Pozitivna in negativna čustva - imamo izbiro. Toda kakšen vpliv ima čustvovanje na naše zdravje? Kako se negativno in pozitivno čustvovanje odraža v našem zdravju? V nadaljevanju članka je predstavljen primer spodbujanja pozitivnih čustev pri učencih 1. in 2. razreda v kombiniranem oddelku na podružnični šoli. Čeprav se zavedamo, da so pozitivna čustva ključna za razvoj, zdravje ter dobro počutje otrok, opažamo, da vse preveč otrok spremljajo negativna čustva in posledično negativna dejanja. Članek je zasnovan z željo, da bi učencem pomagali prepoznavati negativna čustva, preusmeriti negativna dejanja v pozitivna in s tem vplivali na boljše čustveno počutje otrok ter posledično pridobivati pozitivno klimo v razredu.

Ključne besede: Čustva, zdravje, spodbujanje pozitivnih čustev, učenci 1. in 2. razreda, primer dobre prakse.

PROMOTING POSITIVE EMOTIONS FOR CLASS 1 AND 2 STUDENTS; "AN EXAMPLE OF GOOD PRACTICE"

Abstract

Emotions - the whole range of those beautiful and less beautiful, "invisible things" that color our day into different colors that make us aware of ourselves and the world around us in that subjective way of ours. Positive and negative emotions - we have a choice. But what impact does emotion have on our health? How is negative and positive emotion reflected in our health? The article below presents an example of stimulating positive emotions in 1st and 2nd grade students in a combined department at a branch school. Although we are aware that positive emotions are crucial for the development, health and well-being of children, we see that too many children are accompanied by negative emotions and, consequently, negative actions. The article is designed to help students identify negative emotions, to turn negative actions into positive ones, thereby influencing the better emotional well-being of children and, as a result, gaining a positive climate in the classroom.

Keywords: Emotions, health, stimulation of positive emotions, 1st and 2nd grade students, good practice example.

1 UVOD

Čustva so ključnega pomena za otrokov celostni razvoj. Otrok mora odraščati v ljubečem in varnem okolju, v katerem se počuti sprejetega. Za razvoj otrokovih čustev je zelo pomembna vzgoja doma in v šoli. Otrok izraža svoja čustva skozi trenutne situacije ali skozi celodnevno razpoloženje. Če je otrok pretežno dobre volje in ga sovrstniki sprejemajo, je to najverjetneje rezultat dobre vzgoje. Če je otrokovo splošno razpoloženje zelo neprimerno za sovrstnike in ga ti odvrčajo, je z njegovo vzgojo najverjetneje nekaj narobe. Vzroki so lahko v specifikah otrokovega temperamenta, neprimerni vzgoji in pomanjkanju ljubezni.

Prav tako na razvoj čustev vpliva tudi okolje, saj je človek družabno bitje. Vse od rojstva se razvija v družbenem in zgodovinskem okolju. Neposredno okolje dojenčka je družina; na družino pa delujejo širši in spreminjajoči se vplivi soseske, skupnosti in družbe.

Prav tako ne gre zanemariti dejstva, da dobro počutje vpliva tudi na zdravje naših otrok. Bolj ko se bo otrok znal ubraniti stresa, bolj bo poskrbljeno za njegovo zdravje.

2 ČUSTVA

Ljudje se že od nekdaj zanimajo za čustva in njihov pomen ter raziskujejo, kako vplivajo na posameznika.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2014) čustvo opredeljuje kot duševni proces ali stanje, ki je posledica odnosa med človekom in okoljem. Čustva so sicer zelo zapleteni sestavljeni procesi, ki jih sestavljajo naslednji odzivi: kognitivni, fiziološki, izrazni in vedenjski. (Smrtnik Vitulič, 2004).

Razlikujemo pozitivna in negativna čustva. Med pozitivna lahko štejemo veselje, srečo, ljubezen, presenečenje in upanje, med negativna pa jezo, sovraštvo, strah, žalost, zavist in gnus. Pozitivna čustva se izražajo, kadar smo zadovoljni sami s seboj in morda s prisotno družbo, negativna pa se pokažejo, kadar se počutimo nelagodno, neprijetno, morda celo ogroženo.

Tudi pri otrocih v šoli z lahkoto večkrat ugotavljamo pozitivna ali negativna čustva. Otrokom v skupini nekaj prija, so navdušeni. Običajno je ta izraznost značilna za celo skupino in le redko se pojavijo izjeme. V šoli opažamo tudi odzivanje otrok na negativna čustva. Če jim kdo vzame priljubljeno igračo ali igro, so žalostni, nekateri jezni, so pa tudi izjeme, ki svojo jezo izrazijo na zelo grob način. Ob izražanju negativnih čustev moramo tudi v šoli poskrbeti, da ta z mimiko, še bolj pa z zgledom spremenimo v prijeten odnos, lahko pa tudi v pozitivna čustva.

2.1 PODROČJA ČUSTVOVANJA

Čustveni procesi so kompleksna celota, pri njihovi analizi smo lahko pozorni le na posamezni proces ali kombinacijo procesov, iz katerih so sestavljeni. Analiziramo lahko na primer posameznikovo izražanje, prepoznavanje, doživljanje, uravnavanje (upravljanje, regulacijo ali nadzor) in simultanost čustev (Smrtnik Vitulič, 2007: 27).

2.1.1 IZRAŽANJE ČUSTEV

Z izražanjem svojih čustev posameznik sporoča svojo vlogo v določeni situaciji. Čustveni izrazi so dražljaji za osebo, ki jih opazuje, ocenjuje in si jih razlaga ter se na podlagi pomena, ki jim ga pripisuje, nanje odziva. Pri nebesednem čustvenem sporazumevanju sodeluje

ogromno število dražljajev, zato smo pozorni predvsem na vedenjske kazalce čustvenih stanj: gibe oči in smer gledanja, izraze obraza, držo telesa, kretnje, glas, nejezikovne zvoke, vonj in dotik ter uporabo socialnega prostora (Smrtnik Vitulić, 2007: 28).

Ko so temelji njegove čustvene izraznosti že zgrajeni, se otrok začne učiti besednih izrazov za čustva. Še preden jih je sposoben poimenovati, se otrok ustrezno odzove na čustvene izraze primarnih čustev. Z razvojem govora pa se odpre možnost nadaljnje diferenciacije izražanja in razumevanja kompleksnejših čustev (Lamovec, 1991; nav. po Smrtnik Vitulić, 2007: 28).

2.1.2 PREPOZNAVANJE ČUSTEV

Otroci morajo znati prepoznati čustva, da lahko z njimi upravljajo in razumejo vedenje drugih. Prepoznavanje čustev je v večini rezultat učenja. Vključuje znanje o pomenu različnih situacij, gest, lastnih čustvenih izrazov in drugih značilnostih čustvenega izražanja, ki si jih večinoma pridobimo z vsakodnevnimi izkušnjami. (Smrtnik Vitulić, 2007: 28).

Otroci v zgodnjem otroštvu prepoznavajo čustva drugih ljudi predvsem po zrazih čustev ter po aktivnosti in značilnih situacijah, ki naj bi v njih sprožile čustva (Smrtnik Vitulić, 2007: 43).

2.1.3 URAVNAVANJE ČUSTEV

To je skupen izraz za začasno ali trajno prilagajanje (preoblikovanje) kakovosti in intenzivnosti posameznih komponent čustev (doživljanja, izrazov, procesov mišljenja) določeni situaciji ali drugim ljudem. Ljudje lahko uravnavamo svoja čustva zavestno ali nezavedno. Posameznik pri zavestnem uravnavanju psihičnih procesov voljno upravlja s čustvi, pri nezavednem pa nima uvida v proces upravljanja z njimi (Smrtnik Vitulić, 2007: 30).

Ena izmed osrednjih nalog starševstva je tudi, da pri otrocih privzgojijo nadzor nad čustvenim doživljanjem v različnih socialnih okoljih. To ni lahka naloga, a jo je treba opravljati. Seveda morajo biti starši tudi čustveno kompetentni, da lahko svojim otrokom z zgledom in učenjem pokažejo, kako doživljati, izražati in uravnavati čustva. Nikakor ni vseeno, ali otroku vsa njegova dejanja dovolimo in jih odobravamo ali pa otroka vzgajamo. Otrok je lahko veliko nasmejan in vesel, iz izkušenj pa lahko sklepamo, da pride do okoliščin, v katerih je treba reči ne. Otroka običajno pograbi jeza ali bes. Približati mu je treba dejanje na njemu razumljiv način in ga o zadevi podučiti ali morda celo pokazati. Otrok bo verjetno hipoma izrazil nezadovoljstvo, s pogovorom in z razlaganjem pa mu poskušamo razložiti njegovo čustvo. Tako mu bomo pomagali uravnati čustvo do tolikšne mere, da bo sprejemljivo za prisotno družbo.

3 TEMELJNA ČUSTVA

Temeljna čustva prepoznavamo po obrazni mimiki.

VESELJE

»Veselje je čustvo, ki ga oseba doživlja, kadar oceni, da je zadovoljila neko svojo pomembno željo (Milivojević, 1999). Med veseljem in srečo je kvalitativna razlika, saj ljudje zadovoljstvo doživljajo ob izpolnitvi zanje pomembnih želja, srečo pa ob izpolnitvi najpomembnejših (Smrtnik Vitulić, 2007: 31).

Otroci in odrasli doživljajo veselje ob izpolnitvi pomembnih želja (Zupančič, 1995). Želje se spreminjajo glede na starost, razvojne značilnosti, osebnostne lastnosti in sposobnosti. V zgodnjem otroštvu se otroci najbolj razveselijo npr. igrač (materialnih dobrin), pomembnih in posebnih dogodkov (npr. rojstni dan) in dejavnosti, ki jim zagotavljajo trenutno ugodje in so zanje pomembne (Smrtnik Vitulič, 2007: 61–62).

ŽALOST

Otroci prav tako kot odrasli doživljajo žalost predvsem zaradi izgube ljubljene osebe ali objekta (Zupančič, 1995). Ljudje najpogosteje doživljajo žalost, ko ocenijo, da so neupravičeno izgubili nekaj, kar je zanje pomembno (Milivojevič, 1999). Bolj je bila izgubljena oseba ali objekt za posameznika pomemben, večjo izgubo doživlja in intenzivnejša je njegova žalost. Žalost lahko razumemo kot nasprotje veselja (Oatley in Jenkins, 2002). Žalost je pogosto usmerjena v preteklost, medtem ko je strah usmerjen v prihodnost. Lahko pa je žalost usmerjena tudi v sedanost ali prihodnost, kadar oseba ve, da izgublja ali bo izgubila nekaj pomembnega. Intenzivna žalost se pri večini otrok ne pojavlja pogosto. Doživljajo jo le otroci, ki so izgubili ljubljeno osebo, ki jih je varovala in od katere so bili odvisni (Harris, 1996). Intenzivnost žalosti je odvisna od navezanosti na izgubljeno osebo ali objekt, za katerim žaluje. Posamezniki, ki so osamljeni, bodo žalovali bolj kot v družbi sprejeti in zaposleni posamezniki. Z leti intenzivnost žalovanja raste (Smrtnik Vitulič, 2007: 64).

STRAH

»Strah je čustvo, ki je povezano z nevarnostjo. Ljudje doživljajo strah, kadar verjamejo, da niso dovolj sposobni, da bi se spoprijeli z nastalo situacijo, saj naj bi presejala njihove zmogljivosti (Milivojevič, 1999). Intenzivnost strahu je sorazmerna s pomenom, ki ga oseba pripisuje dogajanju. Ljudi je lahko strah zase ali za druge. Pogost primer strahu za drugega je zaskrbljenost staršev za otroke« (Smrtnik Vitulič, 2007: 31).

Strah požene kri v večje skeletne mišice, na primer na nogah, da se hitreje poženejo v beg, medtem ko obraz pobledi, saj je kri odtekla drugam. Hkrati se telo ohladi; ta trenutek nam nudi čas za premislek, ali ne bi bilo bolje poiskati si skrivališče. Tokovi v možganskih centrih za čustva sprožijo plaz hormonov, ki spravijo telo v splošno pripravljenost, da je bolj razdraženo in razgreto za borbo. Pozornost je usmerjena na najbližjo grožnjo, zato je toliko bolj priporočljivo razmisliti, na kakšen način bi se bilo najbolje odzvati (Goleman, 1997: 20–22).

Strah sprožajo nenadni in nepričakovani dražljaji, ne glede na otrokovo starost. Ti strahovi so večinoma povsem običajni in ko jih otrok premaguje, pripomorejo pri doseganju identitete, obvladovanju sveta in pri odraščanju samem (Papalia in Olds, 1992). Za določene starosti so značilni tipični strahovi. Iz njih se lahko postopoma razvijejo splošni strahovi (Smrtnik Vitulič, 2007: 62).

Otrokovi strahovi so zaradi manjše sposobnosti predstavljanja in predvidevanja v obdobju zgodnjega otroštva vezani predvsem na temo, duhove, strašljive prikazni, hude sanje in živali. Zelo pogosta sta tudi strah pred ločitvijo od svojih domačih ter strah pred tujci. Pri mlajših otrocih strahovi izvirajo iz njihove bujne domišljije in nerazločevanja med navideznostjo in resničnostjo (Papalia, Olds in Feldman, 2002). Mlajši otroci se bolj bojijo nečesa, kar je videti strašno, kot nečesa, kar bi dejansko povzročilo škodo. Z odraščanjem

in izgubljanjem občutka nemoči večina teh strahov izgine (Puklek in Gril, 1999; Smrtnik Vitulić, 2007: 62).

JEZA

Ko ljudje ocenijo, da nekdo ali nekaj neupravičeno ogroža njihove pomembne želje ali vrednote, doživljajo jezo (Milivojević, 1999). Posameznik z jezo dokazuje dominantnost. Jezi se tisti, ki želi spremeniti »svet« v skladu s svojimi željami, vrednotami ali cilji in se počuti dovolj močnega za spremembo. Jeza je čustvo, ki nastane predvsem, kadar so ljudje ovirani v svoji dejavnosti, kadar jim kdo preprečuje izvajanje dejavnosti ali do njih izraža premalo spoštovanja. Zelo močno jezo imenujemo bes (Smrtnik Vitulić, 2007: 32).

Ob jezi naraste srčni utrip, sproži se naval hormonov, npr. adrenalina. Vse to izzove sunkovit skok energije, ki zadostuje za silovit napad (Goleman, 1997: 20–22).

Pri otrocih je jeza pogostejše čustvo kot strah, saj je dražljajev, ki jo sprožajo, več (Zupančič, 1995). Enako kot odrasli tudi otroci doživljajo jezo, kadar ne izpolnimo njihove želje ali kadar pri zadovoljevanju njihovih potreb nastopijo ovire (Smrtnik Vitulić, 2007: 63).

Otroci v zgodnjem otroštvu izražajo jezo predvsem zaradi igre (če jim kdo vzame igračo in se vmešava v igro), telesnega neugodja in pri nalogah, ki so v nasprotju z njihovo voljo (Smrtnik Vitulić, 2007: 73).

Materin odziv na otrokovo izražanje neugodnih čustev je povezan z otrokovimi strategijami uravnavanja čustev. Tiste matere, ki so se v vsakodnevnih situacijah ustrezno odzivale na izražanje jeze svojih otrok, so otroke naučile, da so med njihovo odsotnostjo izbirali ustreznejše načine nadzora nad čustvi kot otroci z neustreznim odzivom mater (Smrtnik Vitulić, 2007: 63).

Pri doživljanju stresa v vsakdanjem življenju otroka ali v trenutni situaciji otroci še bolj močno izražajo neugodna čustva. Z njimi se moramo pogovoriti o njihovih težavah, ki povzročajo stres in spremeniti skušamo njihova čustva v manj neugodna ali v manj intenzivna neugodna čustva.

4 VPLIV ŠOLE NA OTROKOV ČUSTVENI RAZVOJ

Šola predstavlja »socialni prostor«, kjer se stikajo spoznavno, socialno in čustveno učenje. Šola je tako eden izmed najpomembnejših dejavnikov socializacije, saj se otrok v aktivnem odnosu do soljudi osebno oblikuje, razvija svoje vedenje in doživljanje. V šoli otrok ob neposredni interakciji razvija sposobnosti zaznavanja, uporabe in izražanja čustev, sposobnosti uravnavanja lastnih čustev ter sposobnosti uporabe čustev pri reševanju problemov in odločanju. Učenci se običajno ne učijo povsem v izoliranih situacijah, temveč v interakciji z učiteljem, v sodelovanju s svojimi vrstniki in s podporo njihovih družin.

Naloga osnovne šole je tudi spodbujanje otrokovega čustvenega razvoja. V razlagi načela osnovnih šol o spodbujanju otrokovega razvoja iz Bele knjige za vzgojo in izobraževanje Krek in Metljak (2011) zapišeta, da šola z organiziranjem različnih dejavnosti spodbuja otrokov telesni, gibalni, socialni, spoznavni in čustveni razvoj. Podlago zanj vidijo v ustrezno zasnovanem predmetniku in učnem načrtu ter učinkovitem izpeljanem pouku in v ostalih dejavnostih. Učiteljica je osrednja oseba v šoli, ki organizira in usmerja otrokovo delovanje. Ima dve pomembni vlogi. Prva vloga se nanaša na stil vodenja oddelka v šoli, učnih dejavnosti in organiziranja »obrobni vzgojnih situacij«. Svojo oporo vodstveni vlogi mora utemeljevati na jasnih in razumljivih ter za otroka vidnih kvalitetah, in sicer na večji količini znanja in izkušenj, skrbi za varnost in dobro počutje otrok ter na moralno dosledni drži. V

konfliktih situacijah naj spodbuja otroke h kritičnem mišljenju o upravičenosti ali neupravičenosti njihovih ali njenih dejanj.

Druga vloga se nanaša na učiteljico kot pomemben objekt identifikacije in je neločljivo povezana s prvo vlogo. Otrok s pomočjo identifikacije (obrambnega mehanizma) pridobiva zelo potrebno naklonjenost pomembnih drugih in s tem oblikuje svojo identiteto. Učiteljičin lik ne izgublja prav nič na prehodu iz imaginarne k simbolni identifikaciji. Prva simbolna pravila, s katerimi se bo identificiral, si otrok zagotavlja preko »konkretnih objektov identifikacije«, torej preko konkretnih oseb. Vzgojiteljica se mora zavedati, da v tem kritičnem obdobju otroku ne zagotavlja več primerne spodbude in varnosti kot »nadomestna mati«, ampak tako, da posebej skrbi za varnost in stabilno moralno držo ter sprejemanje vsakega posameznega otroka s tem, da mu nudi pregleden sistem moralnih vrednot, norm in pravil.

V primeru, da se otrok na skoraj vsak manjši stres odziva z jokom, mu je potrebno pomagati iskati socialno sprejemljivejše načine izražanja čustev. Našo pomoč potrebuje tudi otrok, ki je večino časa žalosten, a za to razpoloženje ne poznamo razloga. Doživljanje izgube, samote, nesposobnosti, jeze in potrnosti je občasno opaziti pri večini otrok, a je vsako tovrstno otrokovo doživljanje potrebno vzeti »zares«. Otroku moramo razložiti, da nam veliko pomeni in mu želimo pomagati ter naj ne bo žalosten, saj smo potem žalostni tudi mi. Vprašati ga moramo, če nam dovoli, da se pogovorimo o njegovi žalosti. V primeru, da se otrok o tem ni pripravil pogovoriti, to prestavimo na malo kasnejši čas. Otrok mora vedeti, da se vedno lahko zanese na našo pomoč. Strokovno pomoč poiščemo v primeru, ko ocenimo, da je otrok že dlje časa v hudih težavah, o katerih noče govoriti, te pa otroka ovirajo v odnosih z drugimi in vsakodnevnih situacijah (Smrtnik Vitulić, 2007: 76). »Z otrokom, ki ima težave, se je pomembno najprej pogovoriti in razumeti njegovo doživljanje in izražanje. Ena izmed zelo učinkovitih tehnik, ki nam lahko omogoči, da se v pogovoru približamo otroku in razumemo v čem je njegov »pravi« problem, je »tehnika aktivnega poslušanja« (Gordon, 1983). Šele ko spoznamo otrokov dejanski problem, lahko skupaj z njim (po)iščemo ustrezne in sprejemljive načine reševanja težav. Kljub nekaterim navedenim splošnim smernicam za ravnanje z otroki, ki se znajdejo v različnih težavah in doživljajo različna čustva, pa moramo strategije ravnanja vedno prilagoditi konkretnemu otroku in konkretni situaciji. Ustrezna pomoč otroku s »čustvenimi« težavami je odvisna predvsem od iskanja »pravih« odgovorov na to, v čem je otrokov dejanski problem, kateri cilj zasledovati glede na otrokov problem, kako doseči ta cilj in kako otroku konkretno pomagati« (Smrtnik Vitulić, 2007: 76).

5 PRIMER DOBRE PRAKSE V KOMBINIRANEM ODDELKU 1. IN 2. RAZREDA (6-7 LET) NA PŠ ŠTANGARSKÉ POLJANE

ŠKRATKOVA ŠKATLA ČUSTEV IN RAZPOLOŽENJA

ALI

»BODIMO NASMEJANI - IMEJMO SE RADI«

Čustveno opismenjevanje med vrstniki je izredno pomembno za socializiranje posameznika. Čustva so predvsem iracionalna reakcija na okolje. Razumevanje in poslušanje odzivov sebe in okolice, vodi v razumevanju družbe in njenih zakonitosti, predvsem pa vodi v duševni mir tudi ob najbolj stresnih doživetjih. Čustva ni dobro tlačiti vase, kar pomeni, da jih je bolje izraziti. Ni pa vseeno kje jih izrazimo in na kakšen način. V šoli oz. učilnici, kjer lahko vsak izrazi brez bojzani svoja čustva in so temu ustrezno

razumljeni in da vsak dobi povratno informacijo, ne bo težko z vedenjem obvladovati čustva izven tega kroga.

Učenci so zjutraj v šolo hodili zelo različno razpoloženi. Večina učencev je prihajala v šolo veselih, nasmejanih; kar nekaj učencev pa jeznih, žalostnih, zaskrbljenih in »kisljih« obrazkov. Zaradi zaskrbljenih, jeznih in razburjenih učencev so se že zjutraj vneli prepiri oz. konflikti.

Dolgo časa sem razmišljala kako učencem obogatiti pouk oz. vnesti v pouk dejavnosti, ki bodo učence zjutraj umirile, sprostile. Kako jih pripraviti sprejemati in ravnati z najtežjimi čustvi. Zavedam se, da pri delu v šoli potrebujejo pozornost, osredotočenost, zbranost, poslušnost; predvsem pa morajo imeti dober odnos s seboj – kar vključuje tudi njihove misli in čustva – ter z drugimi ljudmi.

In tako se je zgodilo. Nastal je projekt, ki sem ga izvajala skozi polovico šolskega leta, bolj natančno od septembra do marca. Projekt je bil razdeljen na III. stopnje.

I. STOPNJA: Najprej sem v šolo prinesla slikanice avtorice Jane Bingham, ki predstavljajo osnovna čustva (strah, jeza, veselje, žalost). S knjigami sem želela učencem predstaviti, razumeti in obvladovati nove situacije, čustva in občutke s katerimi se srečujejo.

Vsaka pravljica je bila prebrana tedensko, potem pa so sledile dejavnosti v prepoznavanju čustev. Naloge, ki so sledile prebrani slikanici so bile vedno naslednje:

- ugotoviti katera čustva so učenci prepoznali v pravljici,
- ugotoviti ali znajo obkrožiti sličico obrazka, ki je prikazoval določeno temeljno čustvo v pravljici,
- ugotoviti ali zmorejo in znajo odigrati čustvo z mimiko obraza in telesa,
- ugotoviti ali prepoznajo situacije, v katerih doživljajo temeljna čustva v njihovem vsakdanjem življenju,
- za konec smo tudi narisali, kdaj doživljajo določeno temeljno čustvo.

Pravljice so se izkazale za zelo bogato učno vsebino pri učencih v oddelku. Poleg tega, da so učenci spoznavali nova umetnostna besedila, so se učili tudi socialnih veščin, vrlin, vrednot, razumevanje vedenja, se sproščali in umirjali. Pomembno vlogo pa so odigrale tudi na čustvenem področju, saj so se učenci naučili, empatije, ji so jo dosegli s podoživljanjem pravljic.

II. STOPNJA: Domislila sem se škratkove škatle. Škratкова škatla razpoloženja je bila v oddelku vpeljana v času uvajalnega obdobja. Učenci se v tem času privajajo na novo šolsko okolje, nove sošolce, učiteljice, šolska pravila in sprejemajo ter se navajajo na različne čustvene odzive sošolk in sošolcev, ki prihajajo v novo socialno okolje.

V učilnici sem pripravila s sličicami čustev okrašeno škatlo iz katere je »kukal« nasmejani škratek, učenci so jo nekaj dni samo radovedno opazovali, kasneje pa sem jim predstavila škatlo: »BODIMO NASMEJANI – IMEJMO SE RADI«.

Zjutraj, ko učenci pridejo v šolo jih pričaka škratкова škatla in v škatlo vržejo kartonček (obrazek) z občutje trenutnega temeljnega čustva. Vsak učenec je imel pripravljene kartončke z različnimi razpoloženji, ki smo jih pripravili pri spoznavanju okolja). Če je dobre volje, slabe, jezen, žalosten, prestrašen. Po uvodnem jutranjem pozdravu pogledamo v škatlo in se skupaj z učenci pogovorimo kakšne volje so danes prišli v šolo, vključno z učiteljico. Pogovorimo se o njihovih čustvih oz. trenutnem razpoloženju:

- Kaj jih je pripeljalo do takšnih čustev? Zakaj so jezni, veseli ... ?
- Kaj ob negativnem ali pozitivnem čustvu občutijo?

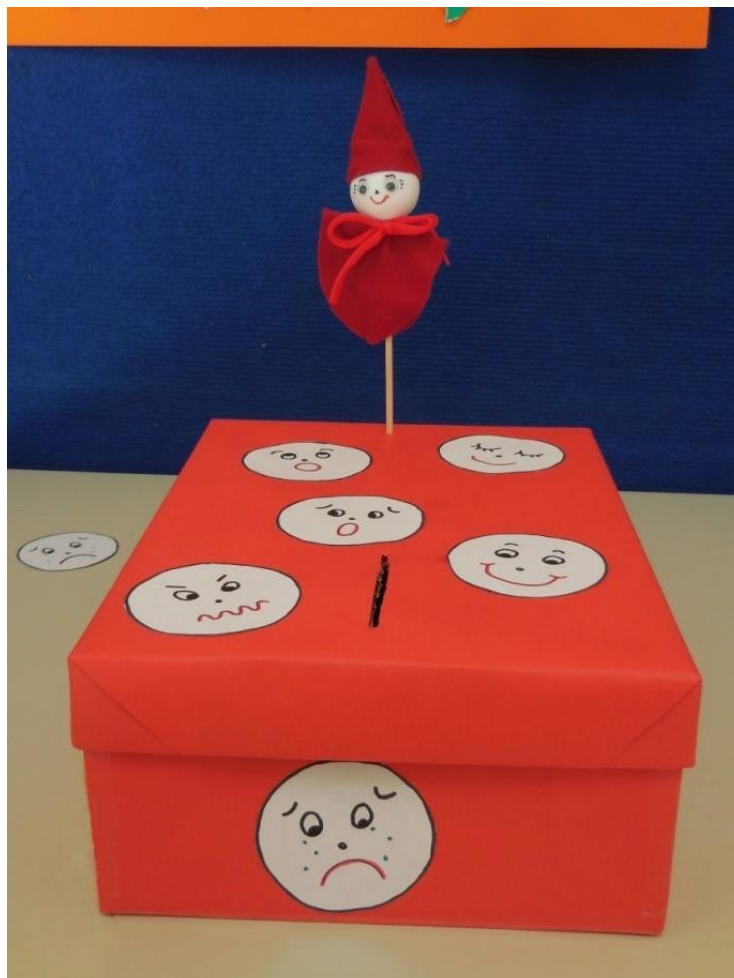
- Kako bi lahko svoje čustvo spremenili v pozitivno?
- Kaj bi lahko na poti v šolo spremenili, da bi občutili drugače?
- Kdo bi jim lahko pomagal pri izboljšanju razpoloženja?
- S čim lahko vplivamo na naše razpoloženje?
- Kako lahko sošolci in sošolke pomagajo pri izboljšanju razpoloženja?
- Kaj lahko učenci in učiteljica svetujemo učencu, ki je jezen, prestrašen ...?

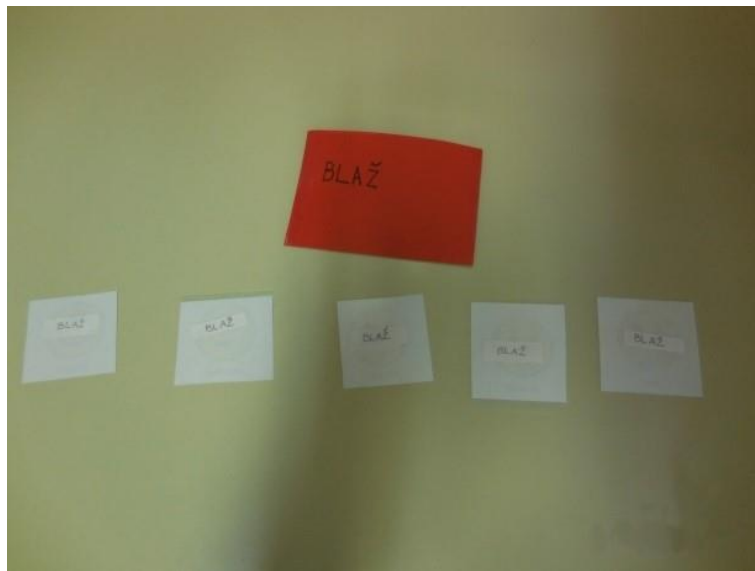
Po pogovoru pokuka iz škatle še VESELI ŠKRATEK, ki učencem nariše nasmeh na obrazu in poskrbi, da zbriše vse žalostne in jezne obrazke, poskrbi da se bomo med poukom vsi dobro razumeli, poslušali učiteljico, pomagali sošolcem in predvsem bili nasmejani in se imeli radi.

Igro s čarobno škratovo škatlo sem včasih ponovila, tudi, ko so učenci odhajali domov oz. v oddelek podaljšanega bivanja.

Škratovo čarobno škatlo sem uporabila tudi, kadar sem želela pri učencih raziskati »ALI JIM JE BILO V ŠOLI VŠEČ ALI NE« in temu tudi namenila pogovor. Lahko tudi navedemo konkreten primer, ki se je tistega dne zgodil v šoli in učence ob odhodu domov vprašamo oz. se s kartico čustev odločijo ali jim je bila konkretna dejavnost v šoli všeč ali ne.

S škratovo škatlo sem izpolnila ključne učne točke, ki sem si jih zadala ob pričetku projekta: spoznati trenutno čustvo, pripraviti oz. naučiti učence, da morajo spoštovati in razumeti svoja čustva prav tako pa tudi občutja in razpoloženja drugih. Graditi pri učencih sočutje do ljudi in empatijo.

Naj za konec članka omenim še vaje sproščanja, ki so se prepletale z dejavnostmi o čustvih. Za vaje sproščanja sem uporabila vaje čuječnosti za otroke, ki so opisane v knjigi *Sedeti pri miru kot žaba*, avtorice Eline Snel. To so preproste meditacijske vaje, ki otroku pomagajo, da se spopade s tesnobo, izboljša koncentracijo in obvladuje neprijetna čustva.

6 ZAKLJUČEK

Strokovni delavci na področju vzgoje in izobraževanja smo si vse bolj enotni v mišljenju, da imajo pozitivna čustva velik pomen pri uspešnem učenju. Prav zato je pomembno, da učitelj pri svojem delu vseskozi išče nove ideje, pristope ter pripomočke, ki bodo pri učencih spodbujala tovrstna čustva in s tem omogočili napredek vsakega posameznika. Naj končam članek z mislijo, ki jo je povedala učenka pri prebrani knjigi o strahu in je postala slogan našega razreda: »POGUMEN NI TISTI, KI SE NIČESAR NE BOJI; POGUMEN JE TISTI, KI STRAH PREMAGA!«

Literatura in viri

1. Akin, T., Cowan, D., Palomares, S. in Schilling, D. (2000). Pomoč otrokom pri spoprijemanju z žalostjo, strahom in jezo. Ljubljana: Educy.
2. Bingham, J. (2007). Vsak je kdaj srečen. Murska Sobota: Pomurska založba.
3. Bingham, J. (2007). Vsak je kdaj jezen. Murska Sobota: Pomurska založba.
4. Bingham, J. (2007). Vsak je kdaj prestrašen. Murska Sobota: Pomurska založba.
5. Bingham, J. (2007). Vsak je kdaj jezen. Murska Sobota: Pomurska založba.
6. Eline, S. (2018). *Sedeti pri miru kot žaba*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
7. Goleman, D. (1997). Čustvena inteligenca. Zakaj je lahko pomembnejša od IQ. Ljubljana: Mladinska knjiga.
8. Smrtnik Vitulić, H. (2007). Čustva in razvoj čustev. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

ALEKSANDRA JAGARINEC

OŠ NH RAJKA HRASTNIK

UČENJE VREDNOT V PRVEM TRILETJU

Povzetek

Vrednote so cilji, ki jih cenimo, oziroma mišljenje o tem, kaj je dobro ali prav in kaj nam je pomembno in si za to prizadevamo. Učenci v prvem triletju imajo različne vrednote, mnogo jih je povezano s športom in užitki (rokomet, igranje računalniških igrvic, vožnja s kolesom, igra, igrače, glasba, ples...), naša naloga pa je, da jih podučimo še o pomembnosti drugih višjih vrednot (samospoštovanje, spoštovanje in pomoč drugim, poštenost, druženje, strpnost, vztrajnost, marljivost, znanje, samostojnost, lepo vedenje, odgovornost, skrb za čisto okolje...). Učenje vrednot se prične doma in se kasneje še nadaljuje v šoli. To počnemo preko pogovora, pravljic, zgodbic in filmčkov. V vzgojnem načrtu naše šole imamo zapisane temeljne vrednote naše šole, ki jih moramo upoštevati vsi zaposleni, starši in učenci. Naloga vseh je učenca naučiti čim več o teh vrednotah, spoznavali njihovo pomembnost ter jih bodo ponotranjili in upoštevali.

Ključne besede: vrednote, prvo triletje, pomembnost vrednot, učenje pravih vrednot, vzgojni načrt šole.

TEACHING VALUES IN THE FIRST THREE GRADES OF PRIMARY SCHOOL

Abstract

Values are goals that we value, or thinking about what is good or right and what is important to us and what we strive for. Pupils in the first three grades have different values, many related to sports and pleasure (handball, playing computer games, cycling, playing, toys, music, dancing, etc.) and our mission is to teach them the importance of other higher values (self-esteem, respect and help to others, honesty, companionship, tolerance, perseverance, diligence, knowledge, independence, good behaviour, responsibility, care for a clean environment, etc.). Teaching values begins at home and continues at school. We do this through conversation, fairy tales, stories and movie clips. In the educational plan of our school, we have written the basic values of our school, which must be respected by all employees, parents and pupils. The task of all of us is to teach pupils as much as possible about these values, to understand their importance and to internalise and respect them.

Keywords: values, first three grades, importance of values, teaching true values, educational plan of the school.

1 UVOD

Že sama beseda »vrednota« nam pove, da je to nekaj zelo dragocenega in velike vrednosti. Zato moramo učenju vrednot posvetiti veliko pozornosti in truda. Otroci se učijo z vzgledom od svojih staršev, sorojencev, sorodnikov, vzgojiteljev, učiteljev... Učitelji v šolah imamo veliko vlogo pri vzgajanju in izobraževanju učencev. Predstavljam pomen učenja vrednot v šoli ter dejavnosti, ki jih lahko izvajamo, saj dosegajo pozitivne učinke pri otrocih.

2 UČENJE VREDNOT DOMA IN V ŠOLI

Starši si prvi morajo prizadevati, da bi svojega otroka naučili določenih vrednot. Otroci prevzemajo vrednote, ki jih vidijo pri starših in v svojem okolju. Povzamejo način, kako starši izražajo in obvladujejo svoja čustva, kar postane otrokom vzor, ki si ga bodo zapomnili za vse življenje. Vrednote najbolj izkazujejo s svojimi dejanji, ne le z dobrimi mislimi in nameni. Bolj kot bodo otroci pričali vrednotam v vsakdanjem življenju, bolje jih bodo razumeli. Kajti, da bi jih pridobili, jih morajo najprej dobro razumeti.

Vrednote so globoko zasidrane v vsakem posamezniku. Ne moremo primerjati vrednot ali jih deliti na bolj pravilne, boljše, slabše, nepravilne. Razumsko težko vplivamo na svoje vrednote, saj so razlike v dožemanju vrednot rezultat dolgotrajnega procesa, v katerem prevzamemo vrednote svojcev, okolice ali tiste, ki so nam blizu in nas pritegnejo. Tako zelo kot se ljudje razlikujemo med seboj, se razlikujejo tudi naše vrednote.

Vrednote so se spreminjale in se še spreminjajo skozi zgodovinska obdobja. V antiki so cenili um, modrost, pogum. V starem Rimu so cenili lepoto, dobroto in resnico. Krščanstvo pa je prineslo vero, upanje in ljubezen. Kasneje so postale vrednote svoboda, moč in strast.

Vrednote so se spreminjale tudi z generacijami. Vsaka generacija ima svoje vrednote. Generacija x, ki je rojena v 70 letih (1966–1980) in generacija Babyboom (1946–1965), ki so se rodili po vojni v 40. in 50. letih, je imela za vrednoto delo. Generacija y (1981–1995), ki je rojena v poznih 80. letih prejšnjega stoletja, pa bolj ceni ležerno življenje in prosti čas. Delo vidi le kot nujo za preživetje. Generacija Z(1996–2018) ceni individualnost, tehnologijo in družabna omrežja.

Tudi vrednote se pojavljajo po neki hierarhični lestvici. Hierarhija vrednot, ki jo je postavil Janek Musek:

- izpolnitvene (samoaktualizacija - pomenijo duhovno rast)
- moralne (vežejo se na dolžnosti, odgovornosti)
- potence (vežejo se na uspehe in dosežke)
- hedonske (vežejo se na užitke).

Janek Musek meni, da so naše osebne vrednote urejene v sistem, kjer so ene stranske, druge pa glavne. Posamezne vrednote in vrednostne kategorije se tako med seboj povezujejo. V istem družbenem prostoru z enakimi kulturnimi vrednotami se lahko vrednote posameznikov močno razlikujejo med seboj.

Starši imajo zaradi napornega tempa življenja in zahtevnih služb vedno manj časa za otroke. Tudi otroci imajo vedno manj časa za opazovanje staršev in preživljanje prostega časa z njimi. Zato šola postaja tista, ki mora otrokom posredovati in privzgojiti prave vrednote. Čeprav je izobraževalna naloga šole zelo pomembna, ne smemo bežati pred vzgojo vrednot, ki je še pomembnejša.

Načrtovanje vzgoje ureja vzgojni načrt, ki je v slovenskih osnovnih šolah v veljavi od leta 2009 dalje. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli (ZOsn- F, 2007)

določa, da z »vzgojnim načrtom šola določi načine doseganja in uresničevanja ciljev in vrednot iz 2. člena tega zakona, ob upoštevanju potreb in interesov učencev ter posebnosti širšega okolja. Vzgojni načrt vsebuje vzgojne dejavnosti in oblike vzajemnega sodelovanja šole s starši ter njihovo vključevanje v uresničevanje vzgojnega načrta.« Kot določa zakon, uresničevanje vrednot predstavlja enega izmed temeljnih elementov vzgoje. Pri tem se zastavlja vprašanje, katere vrednote so tiste, ki bi jih bilo smiselno vključiti v vzgojno-izobraževalni proces. Vzgojne dejavnosti so proaktivne in preventivne dejavnosti, svetovanje, usmerjanje ter druge dejavnosti (pohvale, priznanja, nagrade, vrste vzgojnih ukrepov in podobno), s katerimi šola razvija varno in spodbudno okolje za doseganje ciljev. Pri pripravi vzgojnega načrta sodelujejo strokovni delavci šole ter učenci in starši. Vzgojni načrt sprejme svet šole na predlog ravnatelja po postopku, kot je določen za letni delovni načrt. O uresničevanju vzgojnega načrta ravnatelj najmanj enkrat letno poroča svetu staršev in svetu šole. Poročilo je sestavni del letne samoevalvacije šole.

V okviru vzgojno-izobraževalnega procesa bi morale vrednote predstavljati ključni element učnega procesa, kjer se sodelujoči zavedajo vpliva, ki ga ima javna šola na neposredno prenašanje in oblikovanje vrednot pri učencih. Vzgoje za vrednote pri tem ne moremo prepustiti naključju, temveč jo moramo ustrezno in premišljeno implementirati v učni proces in delovanje šole kot ustanove. Učenci bodo tako lahko razvijali in ponotranjili vrednote, ki jih bodo vodile po poti do sočutnih, strpnih, kritičnih in ustvarjalnih posameznikov.

Vsaka šola je v svoj vzgojni načrt vključila vrednote, ki se zdijo pomembne učencem in učiteljem. Vzgoja temelji na vrednotah, ki jih spoštujejo vsi – učenci, zaposleni in starši. Odrasli moramo biti pri tem zgled otrokom. Temeljne vrednote naše šole, ki jih imamo zapisane v vzgojnem načrtu šole (Osnovna šola NH Rajka Hrastnik in podružnična šola Dol pri Hrastniku) so :

- spoštovanje,
- odgovornost,
- skrb za okolje,
- solidarnost,
- pomoč drugim in
- druženje.

Tabela 1: Lestvica vrednot, ki so jih šole zapisale v vzgojne načrte

Vrednote iz vzgojnih načrtov	št.	%
spoštovanje	49	81,7
znanje	39	65,0
odgovornost	38	63,3
strpnost	26	43,3
delavnost, učne in delovne navade, pozitiven odnos do dela	16	26,7
skrb za okolje	15	25,0
varnost in sprejetost	14	23,3
sodelovanje	14	23,3
poštenost	13	21,7
ustvarjalnost, inovativnost	12	20,0
solidarnost, medsebojna pomoč	12	20,0
prijateljstvo	11	18,3
lepo vedenje, prijaznost	10	16,7
zdravje	9	15,0
pozitivna samopodoba, sprejemanje sebe, samospoštovanje	8	13,3
strokovnost, usposobljenost	7	11,7
zaupanje	7	11,7
medsebojni odnosi	7	11,7
doslednost	5	8,3

Primeri dejavnosti za učenje vrednot:

Če govorimo o vrednotah brez primerov iz zgodbic in filmov, otroci tega ne razumejo, saj so za njih vrednote neki abstraktni pojmi. Otroci najprej poslušajo pravljice. V pravljicah dobro vedno zmagata. Iz pravljic se naučijo, da dobro vedno zmagata, da vedno zmagata poštenost nad nepoštenostjo.

Npr. Hudobna mačeha in dobra pastorka – hudobnost proti dobroti.

Pepelka – skromnost in poštenost proti preračunljivosti in občutku večvrednosti.

Sneguljčica – ego, zloba, zavist proti skromnosti, dobroti in poštenosti.

Otroci radi gledajo risanke in filme, se pogovarjajo in razmišljajo o njih. To lahko uporabimo tudi za učenje vrednot in pogovor o njih. Nekatere risanke in filmi nam lahko dragoceni pripomočki in pripomorejo k vzgoji otrok.

Primeri risank in filmov, povezanih z vrednotami:

Levji kralj – zavidanje, sovraštvo ne vodita nikamor. Premaga ju ljubezen, poštenje. Tukaj se naučimo veliko tudi o družinskih vrednotah.

Lepotica in zver - grda zunanost proti lepi notranjosti. Naučimo se sprejemati drugačnost.

Pika Nogavička- domišljija, pustolovščine, pristnost proti pustosti, dolgočasnosti in narejenosti.

Zgodba o Dedalu in Ikarju - iz te zgodbe se naučimo vrednote spoštovanja do staršev in ubogljivosti.

Pri športu se učijo pravičnosti in pravil iger ter upoštevanje le-teh. O pravilih se pogovarjamo, prav tako se naučimo pomena upoštevanja in spoštovanja nasprotnika.

Prav tako se moramo v razredu veliko pogovarjati o vrednotah na primerih dogodkov iz razrednega vsakdanjika. Pohvaliti moramo dejanja učencev, ki upoštevajo vrednote ter se

po njih ravnajo v življenju. Učenci si med seboj pomagajo, se spodbujajo in postajajo bolj empatični, saj takšno vedenje pohvalimo in predstavimo kot pomembno vrednoto.

3 ZAKLJUČEK

Pomembno je, da o vrednotah prenehamo le govoriti, ampak jih tudi »živimo«. Brez medsebojnega sodelovanja staršev, učencev in učiteljev tega ne moremo doseči. Šola vse bolj postaja tista, ki otrokom privzgaja in predstavlja prave vrednote. Tega se moramo učitelji zavedati in spodbujati učence s pozitivnim vzgledom, da bodo tudi sami zgradili sistem pravih vrednot.

Literatura in viri

1. Zalokar Divjak, Zdenka (2017). Kako razvijati vrednote pri otrocih. Didakta, letnik 26 i. e. 27, številka 195, str. 2-5.
2. Šinkovec, Silvo (2013). Vrednote v vzgojnih načrtih osnovnih šol. Vzgoja (Ljubljana), letnik 15, številka 60, str. 9-11.
3. Poler Kovačič, Melita (1994). Janek Musek Osebnost in vrednote. Časopis za kritiko znanosti, letnik 22, številka 164/165, str. 281-282.
4. Pridobljeno 7.9. 2019 s spleta:
<https://zakonodaja.com/zakon/zosn/60d-clen-vzgojni-nacrt-sole>
5. Pridobljeno 7.9. 2019 s spleta:
<https://www.osnhr.si/wp-content/uploads/VZGOJNI-NACRT-2018.pdf>

TANJA JAGARINEC
SREDNJA ELEKTRO-RAČUNALNIŠKA ŠOLA MARIBOR
KOLEGIALNO UČENJE PRI NARAVOSLOVJU

Povzetek

Kolegialno učenje je pomemben pristop v poučevanju, učenci se drug od drugega učijo in izmenjujejo izkušnje. Učijo tudi medsebojne komunikacije in sodelovanja, razvijajo vodstvene sposobnosti in samozavest. Izkušnjsko učenje je učenje z delovanjem, učenci skozi eksperimentalno delo spoznavajo naravne zakonitosti. S kombinacijo obeh pristopov razvijemo aktivnost Vsi smo prijatelji, ki nam bo pomagala povečati zanimanje za naravoslovne predmete in tudi globlje razumevanje naravoslovja.

Ključne besede: Kolegialno učenje, izkušnjsko učenje

PEER LEARNING IN SCIENCE

Abstract

Peer learning is important approach in education, pupils learn from each other and exchange experiences. They also learn mutual communication and collaboration, they develop leadership skills and self-confidence. Experiential learning is learning with activity, pupils learn laws of science through experimental work. With combination of both approaches we develop activity We are all friends, that will help us to increase interest for science and deeper understanding of science.

Keywords: Peer learning, experiential learning

Z aktivnostjo Vsi smo prijatelji želimo vzpodbuditi zanimanje za naravoslovje pri učencih in dijakih. Želimo jim tudi predstaviti pomen naravoslovja v sodobni družbi. Najlažje ga zaznamo, če primerjamo vsakdanje življenje pred 50 ali 100 leti in danes. Dosežki naravoslovnih znanosti in posledično tehnike in tehnologije omogočajo civilizacijski napredek in izboljšujejo kvaliteto življenja. Kljub temu, da vsi s pridom uporabljamo te dosežke, naravoslovje ni preveč priljubljeno pri učencih in nasploh v širšem družbenem okolju.

S to aktivnostjo želimo na podlagi izkušenskega in kolegialnega učenja povečati zanimanje za naravoslovje in ga približati učencem. Kolegialno učenje (ang. peer learning ali peer instruction) je oblika sodelovalnega učenja, ki temelji na interakciji učenec – učenec, učitelj nastopa v vlogi koordinatorja. Učitelj predlaga teme, o katerih učenci imajo nekaj predznanja, in s skupino učencev predebatira izbrano temo. Nato se učenci razdelijo v manjše skupine - v našem primeru po dva učenca, en starejši in en mlajši - in s pomočjo poskusov raziščejo problem. Izkustveno učenje je učenje z delovanjem. Tako učenje spodbuja vedoželjnost učencev, omogoča poglobljeno razumevanje in povezovanje naučenega z vsakdanjim življenjem.

Aktivnost povezuje dijake srednjih šol in učence osnovnih šol ter učitelje naravoslovnih predmetov. Skupaj raziskujemo naravoslovne vsebine ter jih s tem približamo obema skupinama učencev. Dijaki in učenci so se v našem primeru srečali na počitniških delavnicah za osnovnošolce na srednji šoli. Delavnice so sicer bile s področja računalništva, vmes smo imeli dve uri na dan čas za naše aktivnosti. Sodelovali sva učiteljica fizike in laborantka. Dijaki demonstratorji in učenci se spoprijateljijo, na primer žrebajo vsak svojega prijatelja in nato izvajajo načrtovane aktivnosti. V te aktivnosti vključimo tudi opazovanje, izvajanje različnih poskusov in okoljsko vzgojo. Prijatelji se družijo v šolskih prostorih in na površinah, namenjenih športni vzgoji. Pred tem se dijaki udeležijo srečanja z učitelji, kjer skupaj načrtujejo aktivnosti ter pomagajo pri pripravi zanimivih vsebin ter pri pripravi eksperimentov.

Splošni cilji aktivnosti so naslednji:

Učence in dijake

- učimo koristno preživljati prosti čas,
- vzpodbujamo k zanimanju za naravoslovje,
- navajamo na medsebojno pomoč in sodelovanje.
- vzpodbujamo k odgovornemu ravnanju do okolja.

Cilji – dijaki

S temi aktivnostmi želimo:

- navajati dijake na samostojno in skupinsko delo ter sodelovanje,
- navajati dijake na podajanje znanja mlajšim,
- navajati dijake na eksperimentiranje in demonstriranje,
- vzpodbujati dijake k dialogu in sprejemanju povratnih informacij,
- vzpodbujati razvijanje vodstvenih sposobnosti

Cilji – učenci

S temi aktivnostmi želimo:

- približati naravoslovje učencem ter v njih vzbuditi zanimanje za to področje,
- vzpodbujati željo po raziskovanju in eksperimentiranju, najprej v šoli, nato tudi doma,

- vzpodbujati učence k opazovanju okolja in zaznavanju sprememb v naravi,
- vzpodbujati učence, da s pomočjo poskusov odkrivajo naravne zakonitosti.

Teme so okvirno razdeljene v tematske sklope in se navezujejo druga na drugo. Vedno pustimo odprto vprašanje za naslednje srečanje. Izbira vsebin je odprta, vedno obstaja možnost dodajanja novih vsebin in problemov.

Predlagani tematski sklopi so naslednji:

1. Šport
2. Naravoslovje v kuhinji
3. Igre z zrakom
4. Igre z vodo
5. Igre s plastiko in elastiko
6. Optične prevare
7. Svet barv
8. Čistila in okolje

Vsak sklop lahko vsebuje več tem, izbiramo jih skupaj z dijaki. Pozorni smo na zahtevnost izvedbe poskusov, na varnost in na razpoložljivost pripomočkov, ker želimo, da bi poskuse učenci kasneje izvajali tudi doma.

Primeri srečanj prijateljev

1. Šport

Dijaki in učenci predstavijo športe, s katerimi se ukvarjajo in na podlagi tega izberemo športe, ki jih bomo podrobneje predstavili. Vključimo lahko skok v daljino, ugotavljamo, kdo dlje skoči, koliko dlje, kako je skočil, ... Pri teku morda merimo čas in ugotavljamo, kdo je hitrejši, opazujemo telo med tekom, tečemo po klancu navzgor in navzdol, ... Opazujemo lahko prosto padanje žoge, vodoravni met žoge, navpični met navzgor in se vprašamo, zakaj se žoga giblje na takšen način.

2. Naravoslovje v kuhinji

Tukaj spoznavamo različne snovi in pripomočke za eksperimentiranje. Lahko pripravimo lepilo iz krompirja, ugotavljamo kaj je škrob in kako nastane. Zraven poskusov z vrenjem (kislo zelje, jabolčnik, ...), raznimi reakcijami (pecilni prašek in kis, kako nastane rja,...) izvajamo tudi poskuse iz kuhinjske fizike. Z endotermično reakcijo ledu in soli lahko hitro zamrznemo sladoled v ločeni posodi

3. Igre z zrakom

Najprej se lahko igramo z baloni - balon pritrdimo na steklenico gazirane pijače ali uporabimo šumeče tablete z ogljikovim dioksidom, lahko izdelamo avtomobilček na balonski pogon, ... Izdelujemo lahko tudi razna papirnata letala in opazujemo kako letijo, opazujemo vpliv vetra, ...

4. Igre z vodo

Najprej se lahko posvetimo agregatnim stanjem vode in to navežemo na kroženje vode v naravi. En lonček vode postavimo na radiator (ali poleti na sonce), drugega v zamrzovalnik, zalijemo rože, Obravnavamo onesnaževanje voda in skrb za čisto vodo ter tudi, kako že umazano vodo očistimo. Nato se lotimo plavanja in ugotavljamo, kateri predmeti plavajo na vodi in kateri potonejo. Pogovorimo se tudi o tem, kako mi plavamo v vodi.

5. Igre s plastiko in elastiko

Plastično vrečko narežemo na enako dolge trakove ter nanje pritrdimo uteži. Enega na primer obesimo nad radiator, drugega ven na mraz in čez nekaj časa izmerimo razliko v dolžini. Nato lahko delamo poskuse s plastičnimi slamicami in jih na radiatorju oblikujemo. Izdelamo žogico iz plastelina in jo primerjamo z gumijasto žogico.

6. Optične prevare

Najprej lahko opazujemo senco in kako se spreminja s časom. Nato lahko opazujemo oddaljene in bližnje predmete, poskusimo ugotoviti dejansko velikost. Seznanimo se z delovanjem človeškega očesa, poiščemo slepo pego, uporabimo fotoaparatus, povečevalna stekla, očala, lahko tudi kamero z luknjico, mikroskop, daljnogled in teleskop. Lahko opazujemo tudi nekaj optičnih prevar in jih raziščemo.

7. Svet barv

Spoznamo različna naravna barvila, pišemo z limoninim sokom, preizkusimo mešanje barv, z razklonom svetlobe na prizmi naredimo mavrico, uporabimo različne barvne filtre. Poskusimo opazovati različne predmete v temi in ugotavljamo, kako v temi razločimo barve.

8. Čistila in okolje

Delamo poskuse s čistili (olje voda in milo, alkohol in steklo...). Spoznamo nekaj naravnih čistil in jih primerjamo z drugimi sredstvi (kis, limonin sok, ...).

Učenci se skozi igro s pomočjo poskusov in drug od drugega učijo in izmenjujejo izkušnje, povezane z naravoslovjem. Poskus je v naravoslovju pred pisano besedo, učenci se tudi navajajo na samostojno eksperimentiranje in sklepanje. Kolegialno učenje med vrstniki je zanimiva popestritev, zraven naravoslovja se učijo tudi medsebojne komunikacije in sodelovanja, razvijajo vodstvene sposobnosti in samozavest.

Zelo pomembna so srečanja starejših prijateljev z učitelji mentorji. Ti učitelji dijakom pomagajo pri pripravi poskusov in jih ustrezno usmerjajo ter po potrebi razjasnijo ozadje teh poskusov. Pomembna je tudi refleksija na koncu vsakega srečanja, le tako lahko dosežemo želene rezultate.

Literatura in viri

1. Christudason, A. (2003). Peer Learning. Centre for Development of Teaching and Learning (CDTL), National University of Singapore
2. Kornhauser, A. (1988). Pamet je boljša kot žamet. Ljubljana: DZS.

MIHAELA JANC

OŠ BELTINCI

TRIKRAT ZNANJE SKOZI IGRANJE

Povzetek

S pomočjo treh nenavadnih igrice sem učence odpeljala izven klasičnih metod poučevanja. Tako sem pri njih vzbudila ustvarjalnost in jih navdihnila za igro idej, ki morajo postati učenčev prevladujoči stil mišljenja.

S pomočjo igrice z igralnimi kartami Nacek Pacek so se učenci skozi igro veliko naučili o odpadkih in smislu njihovega zbiranja pri viru nastajanja.

Pri igrici Spoznajmo naše prijateljice ribe so se učenci »preselili« v naravo k našim rekam in spoznali najpomembnejše sladkovodne ribe. Ob igrici daleč od računalnika in mobilnega telefona so postali ribiči z vsemi radostmi in zadolžitvami.

Bistvo kviza Lepo je biti znanja car je bilo aktivno sodelovanje vseh učencev, ki so tekmovali proti voditelju kviza. Začetna lažja vprašanja so pri učencih vzbujala smeh in motivacijo za sodelovanje. Najboljši tekmovalci so na koncu postali carji znanja in prejeli priznanja.

Ključne besede: igralne karte z odpadki, sladkovodne ribe in ribiči, kviz znanja

LEARNING THROUGH GAMES

Abstract

At my lessons I also use non-traditional teaching methods and I teach the students through play. In that way I encourage the students to be creative and to get new ideas.

A card game Nacek Pacek help the students to learn about the waste and how we recycle it.

Through a game Let's get to know our fish friends the students learn about our most important freshwater fish. They become fishermen and fisherwomen and do all the tasks outside the classroom.

A quiz game It's good to be a knowledge king encourages the students to compete and show their knowledge. The students find easier questions very funny and they get motivated for the activity. The best contestants become the knowledge kings and get awards.

Keywords: card game with waste, freshwater fish, fishermen/ fisherwomen, quiz

1 UVOD

Iz prakse je poznano, da se učenci bolj zavzeto učijo, če jim snov pripravimo v obliki igrice, kjer aktivno sodelujejo. V tem primeru si nove pojme tudi mnogo laže zapomnijo.

V ta namen sem pripravila oz. uporabila tri igrice, v katerih so učenci sodelovali in med sabo ustvarjalno tekmovali.

2 IGRE

2.1. NACEK PACEK

Prva igrica je s področje ekologije. Naš planet se utaplja v odpadkih. Kaj so odpadki? Odpadek je vsaka snov ali predmet, ki ga zavržemo, ga nameravamo ali celo moramo zavreči. Vsako leto povprečni prebivalec Slovenije »pridelal« okrog 400 kg odpadkov.

Vsi vemo, da najdemo dandanes plastiko celo v največjih globinah oceanov.

Najučinkovitejši je način zbiranja in ločevanja odpadkov na samem viru nastajanja.

Zakaj ločevanje odpadkov? Ker je to podlaga za izvajanje postopkov recikliranja oz. predelave odpadkov. Odpadki, ki bi sicer končali na odlagališču, pogosto tudi divjem, in bremenili naše okolje, postanejo v drugačni obliki spet uporabni. Na ta način prihranimo tudi veliko energije, ki bi jo sicer porabili za izdelavo čisto novih snovi.

Z učenci smo se več dni pogovarjali o odpadkih. Naučili smo se, da obstajajo komunalni, nevarni in posebni odpadki.

Komunalni odpadki so vsi gospodinjski odpadki. Podjetje Saubermacher-komunala vsako gospodinjstvo opremlja s posodami za papir, biološke odpadke in ostale odpadke, ter z vrečami za mešano embalažo. Vsa gospodinjstva v občini so prejela na hrbtne strani urnika odvoza odpadkov 2019 tudi natančna navodila za ločeno zbiranje komunalnih odpadkov. To podjetje je prav tako izdalo priročnik za pravilno ravnanje z odpadki v gospodinjstvu.

Nevarni in posebni odpadki so tisti, ki vsebujejo večje koncentracije okolju nevarnih snovi. Torej jih ni mogoče odlagati skupaj s komunalnimi oz. gospodinjskimi odpadki. So težko razgradljivi in povzročajo v naravi ogromno škodo. Zato jih moramo občani zbirati in začasno skladiščiti doma, nato pa jih oddamo po vnaprej odločenem urniku na določenem zbirnem mestu, kjer jih prevzame specialno vozilo z mobilno zbiralno napravo podjetja Saubermacher-komunala.

V omenjenem priročniku Podjetja Saubermacher-komunala najdemo tudi spisek najbolj pogostih nevarnih in posebnih odpadkov.

Razen ločenega zbiranja komunalnih odpadkov doma imajo občani tudi možnost, da odpeljejo ločeno zbrane frakcije odpadkov v občinske zbirne centre. Podjetje Saubermacher-komunala sproti obvešča občane o teh možnostih.

Zakaj igrica Nacek Pacek?

To je ekološka igrica.

S pomočjo igrice Nacek Pacek smo se naučili ločeno zbirati in odlagati najrazličnejše odpadke. Uporabili smo znanje o odpadkih, ki smo si ga pridobili. Izdelali smo igralne karte, ki imajo podobo ali opis gospodinjskega ali nevarnega odpadka. Levo zgoraj pa je odlagališče tega odpadka ali opozorilo o nevarnosti tega odpadka.

Igrico s kartami Nacek Pacek igramo podobno kot Črna Petra. Imamo komplet 31 igralnih kart. Dve karti imata na sredi podobo ali opis odpadka, levo zgoraj pa enako ikono,

ki predstavlja odlagališče tega odpadka ali njegovo nevarnost. Ti dve karti tvorita par. Na primer: ne eni karti je papir, na drugi pa karton. Obe karti imata ikono zabojnik za papir. Ko igralec dobi obe karti, ta par kart položi na mizo.

Imamo 15 parov kart, samo karta Nacek Pacek nima para. Nacek Pacek je oseba, ki ne zna ali noče pravilno ravnati z odpadki. Jih ne odlaga ali jih odlaga na napačna mesta. Seveda noben učenec noče biti Nacek Pacek, zato se želi te karte čim prej znebiti. Igrica poteka tako, da od učenca, ki je premešal in razdelil karte, potegne karto drugi učenec, od tega tretji in tako naprej, v smeri urnega kazalca. Ko učenec dobi pravi par kart, ga položi na mizo. Na koncu igrice ostane učenec s karto Nacek Pacek. Igrico lahko igra 2 do 6 učencev hkrati.

Za pravilno razumevanje problematike odpadkov pa je najpomembneje to, da smo si karte izdelali sami. Na osnovi pridobljenega znanja smo izbirali posamezne odpadke in jim določili potrebno odlagališče ali opozorili na nevarnost nekontroliranega odlaganja. Pri tem smo se veliko naučili. Izdelali smo veliko število igralnih kart.

Primer kompleta kart Nacek Pacek

Podoba oz. opis odpadka

ikona

1. Papir-karton	zabojnik za papir
2. Steklenica-kozarec vloženih živil	zabojnik za steklo
3. Plastenke pijač-alu folija	vreča za mešano embalažo
4. Embalaža mleka-embalaža sokov	vreča za mešano embalažo
5. Olupki živil-vrtni odpadki	posoda za biološke odpadke
6. Smeti-plenice	posoda za ostale odpadke
7. Ostanke hrane v trdnem stanju- listje	posoda za biološke odpadke
8. Časopisni papir-prospekti	zabojnik za papir
9. Očiščene konzerve	vreča za mešano embalažo
10. Odpadna embalaža pršil	znak za nevarnost vnetljivo
11. Izrabljene baterije-zdravila s pretekom roka uporabe	znak za strupeno
12. Čista rabljena oblačila- čevlji v parih	zbirni center
13. Brivski aparat-telefon	zbirni center
14. Gradbeni odpadki opeka-beton	gradbeno podjetje
15. Rabljena jedilna olja-maščobe	zbirni center

Na osnovi podatkov o komunalnih, nevarnih in posebnih odpadkih so učenci za domačo nalogo izbrali še druge pare kart in tako dobili nove komplete kart igrice Nacek Pacek. Pri tem so sodelovali s starši.

Seveda je mogoče izdelati še veliko kombinacij različnih kompletov igralnih kart s podobnimi odpadki in z rešitvami za njihovo odlaganje.

Učenci so bili pri delu zelo zagnani. Najpomembneje pa je, da so spoznali različne vrste odpadkov, se zavedli nevarnosti, ki jih povzročajo, in se naučili pravilno ravnati z njimi. Na koncu ni bil nihče resnični Nacek Pacek v vsakdanjem življenju, pa čeprav je včasih v igrici izgubil.

2.2 SPOZNAJMO NAŠE PRIJATELJICE RIBE

Druga igrica s področja spoznavanja narave se imenuje Spoznajmo naše prijateljice ribe. Že vrsto let opažamo, da mladi ljudje vse manj časa preživljajo v naravi in spoznavajo njene čare.

Najraje tičijo pred računalnikom, se ukvarjajo s tablico ali vrtijo v roki mobitel. Zato sem učencem predstavila idejo, da bi postali ribiči. Tako bi spoznali ribe v sladkih vodah in dodobra tudi ribiče. Slovenija je vodnata država s številnimi rekami ter naravnimi in umetnimi jezeri. Skupno imamo v Sloveniji več kot 9000 ha vodnih površin, v katerih živi 77 vrst rib.

Večina ljudi misli, da so ribiči čudaki ob vodi, ki samo namakajo trnek in lovijo ribe. To je daleč od resnice. Ribiči se zavedajo, da brez čiste vode ni življenja v njej. Zato je slovensko sladkovodno ribištvo danes predvsem naravovarstveno gibanje, kjer povezuje ljudi ljubezen do narave. Ribiška dejavnost je najprej gojitev rib, njihovo varstvo, in šele nazadnje ribolov.

Slovenski sladkovodni ribiči so včlanjeni v 64 ribiških družinah, krovna organizacija pa je Ribiška zveza Slovenije.

Na žalost pa število ribičev vsako lepo upada. Vedno starejši so, saj je njihova povprečna starost višja od 50 let. V ribiške vrste pa se vključuje le malo mladih. Ribiška zveza Slovenije si zelo prizadeva, da bi ribiške družine dobile mlade člane. Med drugim je izdala igrico z naslovom Spoznajmo sladkovodne ribe. Vendar je ta igrica mladim malo znana. Zato sem sklenila, da jo prestavim učencem. Z njo smo se tudi aktivno igrali.

Toda najprej smo se morali veliko naučiti o sladkovodnih ribah. Učenci so z zanimanjem spoznali najpomembnejše sladkovodne ribe in si ogledali njihove slike. Izvedeli so, da jih na splošno delimo v salmonide in ciprinide.

Salmonidi so ribe, ki živijo v bistrih, hladnih in s kisikom bogatih vodah. Najbolj znani salmonidi so: potočna postrv ali potočnica, jezerska postrv ali jezerka, šarenka, soška postrv in sulec. Značilnost postrvi je, da imajo po trupu črne, rdečkaste ali rumenkaste pike. Ciprinidi so bele ribe iz družine krapovcev. Glede življenjskih pogojev živijo v toplejših vodah z manj kisika. Predstavniki belih rib so krap, linj, ploščič, podust, mrena in tako naprej. Med njimi so tudi plenilske ribe, kot so ščuka, smuč in som. Slednji lahko zraste tudi do 3 m dolžine ter tehta celo nad 100 kg!

Igrica Spoznajmo sladkovodne ribe se igra podobno kot igrica Človek, ne jezi se. Vendar pri njej ni cilj spraviti svojih figuric najhitreje na začetno mesto, ampak ujeti čim več rib. V notranjosti velikega kvadrata (40x40 cm) namreč plava 24 različnih sladkovodnih rib. Te ribe so oštevilčene in poleg številke ribe je še njeno ime, nad njim pa njena slika. Ob začetku igre so na igralni mizi zloženi kartoni s številkami rib in enakimi slikami kot v vodi. Na vsakem kartonu so tudi osnovni podatki o tej ribi. Zgoraj je karton št. 1, spodaj št. 24.

Igralec meče kocko in se pomika po poljih, kjer ga na vsaki stranici kvadrata čakajo pozitivna in negativna presenečenja.

Pozitivna polja so naslednja (4x)

- včlanil si se v ribiško družino, čestitamo, zato lahko dodatno še dvakrat vržeš kocko;
- ob poginu rib si ustrezno ukrepal in takoj poklical Center za obveščanje (112) ter predstavnika ribiške družine, zato lahko dodatno še enkrat mečeš kocko.

Negativna polja pa so sledeča (4x)

- loviš brez ribolovne dovolilnice, za kazen moraš takoj izpustiti vse ulovljene ribe (vrniti vse kartone na kup);
- to ribo si ujel v času lovopusta, zato jo moraš takoj izpustiti nazaj v vodo (vrniti karton z eno ribo po lastni izbiri na kup).

V igri lahko sodeluje 2-4 igralcev, ki imajo vsak svojo barvno figurico.

Igralci mečejo kocko s točkami 1-6. Začne igralec, ki vrže kocko z največ točkami. Nato si sledijo igralci v smeri urnega kazalca.

Ko vrže igralec kocko z določenim številom točk, postavi svojo barvno figurico na polje, ki ga prinese to število točk. Če vrže 6, meče še enkrat. Ko pride na polje s številko ribe, je »ujel« ribo, ki nosi to številko. S kupa kartonov rib vzame karton s to ribo in položi ribo (karton) v »mrežo čuvarico« poleg sebe. V primeru, če je ribo s to številko že kdo ujel (kartona ni več na kupu), vzame igralec s kupa karton z ribo s prvo prosto številko v smeri gibanja njegove figurice in se s svojo figurico postavi na to številko.

Ko pride igralec na določeno označeno mesto, napravi tisto, kar zahteva oznaka (izpusti vse ribe, izpusti samo eno ribo, meče še enkrat, meče še dvakrat). V primeru, da igralec pride na mesto, ki ga že zaseda drugi igralec, tega igralca ne vrže iz igre, ampak se postavi za eno mesto pred tega igralca.

Igralec, ki »ujame« največ rib, je na koncu zmagovalec. Igra traja toliko časa, dokler igralci ne polovijo vseh rib. Lahko pa traja samo določen čas, ki ga igralci določijo sami.

V kolikor je več igralcev »ujelo« enako število rib (ima enako število kartonov), vržejo ti igralci kocko. Zmagovalec je tisti, ki vrže največjo število točk. V primeru enakega števila točk mečejo kocko tako dolgo, dokler nekdo ne vrže največ točk.

Na koncu igralci ponovno zložijo kartone z ribami na kup in tako simbolično »izpustijo« vse ribe nazaj v vodo.

Pri pouku smo izžrebali 4 učence, ki so igrali to igrico. Ko je učenec »ujel« ribo, jo je moral na kartonu in v vodi pokazati ostalim učencem. Nato je prebral še kratko besedilo o tej ribi. Učenci so si z zanimanjem ogledovali ribe in poslušali razlago. Najbolj všeč sta jim bili največji ribi-sulec, kralj tekočih divjih voda, in mogočni som iz mirnih voda kot največja riba. Ogreli so se za ribe in ribolov in morda bodo ribiške družine dobile nove mlade člane.

2.3 LEPO JE BITI ZNANJA CAR

Tretja igrice se imenuje Lepo je biti znanja car. To je kviz, v katerem lahko sodelujejo istočasno vsi učenci šole. Bistvo kviza je v tem, da tekmujejo prav vsi učenci proti voditelju kviza. Voditelj in učenci imajo kartone treh barv (na primer belega, rdečega in modrega).

Kviz poteka na naslednji način:

Voditelj kviza postavi vprašanje in ponudi tri možne odgovore-za dvig belega, rdečega ali modrega kartona. Ko voditelj zakliče: »Odgovorite, zdaj«, morajo učenci takoj dvigniti karton ustrezne barve, ne da bi se zgledovali po drugih učencih. Karton držijo visoko. Voditelj pove pravi odgovor in dvigne karton ustrezne barve. Učenci, ki so pravilno odgovorili in držijo karton prave barve, nadaljujejo s kvizom. Vsi ostali, ki so odgovorili nepravilno-dvignili karton neprave barve ali ga sploh niso dvignili, ostanejo kot gledalci. Obe skupini se ločita.

Nato postavi voditelj novo, nekoliko težje vprašanje, in zopet ponudi tri možne odgovore. Postopek se ponovi. Učencev s pravilnim odgovorom je že manj.

Voditelj nadaljuje s postavljanjem vedno težjih vprašanj tako dolgo, dokler ne ostane samo še nekaj učencev. Te svečano proglasi za carje znanja in jim podeli ustrezna priznanja.

Igrico smo preizkusili skupaj vsi učenci četrtyh razredov OŠ Beltinci.

Primer poteka kviza o reki Muri:

Voditelj kviza najprej postavi smešno lahko vprašanje, tako da pri učencih vzbudi zanimanje in smeh in znajo vsi pravilno odgovoriti.

1. vprašanje:

Katera reka teče pod murskim mostom?

- Sava - rdeči karton
- Drava - modri karton
- Mura - beli karton

2. vprašanje:

Po kateri reki je dobila pokrajina Pomurje svoje ime?

- po Dravi - modri karton
- po Muri - rdeči karton
- po Savi - beli karton

3. vprašanje:

Kako se imenujeta pokrajini na levem in desnem bregu Mure?

- Gorenjska in Dolenjska - beli karton
- Štajerska in Koroška - rdeči karton
- Prekmurje in Prlekija - modri karton

4. vprašanje:

Kje izvira reka Mura?

- v Nemčiji - beli karton
- v Avstriji - modri karton
- v Sloveniji - rdeči karton

4. vprašanje:

Kam se izliva reka Mura?

- v Dravo - rdeči karton
- v Savo - modri karton
- v Donavo - beli karton

5. vprašanje:

Kakšna je celotna dolžina Mure?

- 120 km - modri karton
- 300 km - beli karton
- 465 km - rdeči karton

6. vprašanje:

Na kateri reki je zgrajen najdaljši slovenski cestni most?

- na Savi - rdeči karton
- na Dravi - modri karton
- na Muri - beli karton

7. vprašanje:

Koliko vrst rib živi v Muri?

- 20 vrst - beli karton
- 30 vrst - modri karton
- 65 vrst - rdeči karton

8. vprašanje

Koliko metrov meri najdaljši most na Muri?

- 100 m - rdeči karton
- 300 m - beli karton
- 833 m - modri karton

9. vprašanje:

Koliko plavajočih mlinov je na reki Muri danes?

- nobeden - modri karton
- eden - rdeči karton
- dva - beli karton

10. vprašanje:

Koliko plavajočih mlinov je bilo nekoč največ na reki Muri?

- 10 - rdeči karton
- 30 - beli karton
- 94 - modri karton

3 ZAKLJUČEK

Vsak človek potrebuje doživetje za uspešen čustven, socialni in intelektualni razvoj. Za učenčev razvoj je zato potrebno, da tako učenec kot učitelj včasih stopita iz cone udobja (privzetih okvirjev poučevanja) in se podata doživljajem nasproti. Igra je namreč za učence najbolj zabaven način učenja. To pozitivno razpoloženje pa se uspešno prenese na dojemanje snovi.

Znano je, da mora biti učitelj za dosego učnih in drugih uspehov za učence razburljiv in zanimiv kot na primer računalniška igrice. Upam, da nam je v našem primeru to uspelo.

Literatura in viri

1. Budnar, M., Kerin, M., Umek, M., Rztresen, M., Mirt, G. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Družba. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
2. Juriševič, M. (2012): Motiviranje učencev v šoli Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
3. Saubermacher- Komunala (3. 9. 2019). Gospodarno ravnanje z odpadki, Slovenija 2019. pridobljeno s <https://www.saubermacher-komunala.si/ravnanje-z-odpadki/navodila-za-loceno-zbiranje-odpadkov>
4. Vodopivec, I. in Papotnik, A. in Gostinčar Blagotinšek, A. in Skribe Dimec, D. in Balon, A. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Naravoslovje in tehnika. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

MAŠA JANEŽ
ZAVOD ZA GLUHE IN NAGLUŠNE LJUBLJANA
KO POVEZAVA OKO ROKA DELUJE DRUGAČE

Povzetek

Učenci z dispraksijo imajo težave na različnih področjih:

težave pri skrbi zase

zadevanje ali zaletavanje v predmete ali ljudi, neurejenost

padanje stvari iz rok, rušenje predmetov z mize

težave pri športnih aktivnostih

težave z držo pisala, pri risanju, pisanju, težave s spominom, občutljivost na senzorične dražljaje.

Pogosto so nad svojimi izdelki razočarani, ker jih ne uspejo dokončati ali pa niso lični. Učitelj s svojimi prostopi, različnimi metodami dela, strategijami učenca aktivno vključuje v proces prepisa s table in s tem krepi učenčevo samopodobo.

Učenec 3.razreda je spuščal besede, črke, velike neuspehe je doživel pri prepisu s table. Ponudila sem mu različne pisalne površine (kinestetična miza, navadna miza, navadna miza z elastičnim trakom na spodnjem delu) in strategije za samostojen prepis s table (učiteljičina pomoč pri prepisu, zrcaljenje z lista na isti površini kot zvezek, zapis na A3 list na tabli).

Ključne besede: dispraksija, prepis s table, strategije, učenčevo samopodoba

WHEN EYE-HAND COORDINATION WORKS DIFFERENTLY

Abstract

Pupils with dyspraxia have problems in different areas:

difficulties in taking care of themselves

bumping into objects or people, dishevelment

dropping things, pushing things off the table

difficulties with sports activities

problems with the correct pencil grasp, drawing, writing, memory issues and sensory sensitivity.

Often they are disappointed with their results, because they don't manage to finish their product in time or it isn't visually appealing. Teacher with their approach, various methods and strategies, actively includes the pupil in the process of copying notes from the board and thus manages to improve the pupil's self-image.

A 3rd grade pupil skipped words, letters, and dealt with greater failures when it came to copying from the board

He got offered various writing surfaces (kinaesthetic desk, regular desk, regular desk with an elastic band on the bottom) and different strategies for an independent copying from the board (teacher's help with copying, mirroring from the paper on the same surface as the notebook, writing on A3 sized paper glued to the board).

Keywords: dyspraxia, copying notes from the board, strategies, pupil's self-image

1 UVOD

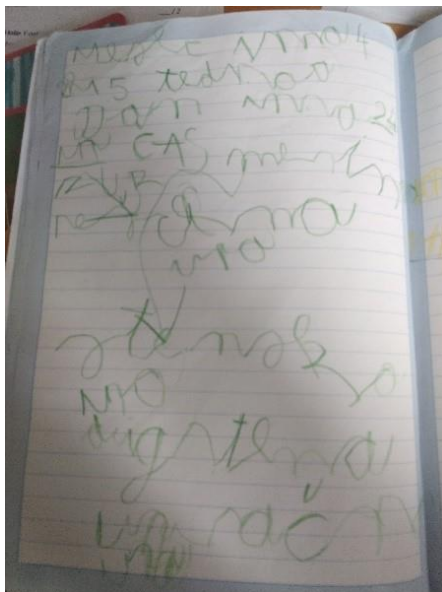
Dispraksija je specifična učna težava, ki prizadene več dečkov kot deklic in s starostjo ne mine. Zaznamo jo lahko že v predšolskem obdobju. Izraža se kot izrazita okornost in nerodnost. Učenci imajo v šolskem obdobju poleg motoričnih težav tudi težave s prilagajanjem šolskim pravilom, so počasni, nemirni, razdražljivi, občutljivi, imajo kratkotrajno pozornost, težave s spominom, zaznavanjem, mišljenjem in razumevanjem matematičnih konceptov. Veliko otrok z dispraksijo ima nizko samopodobo in druge težave, povezane s čustvovanjem in vedenjem. Takšne otroke je potrebno čim prej prepoznati in jim zagotoviti celostno obravnavo. Pomembno je, da otrok čuti, da smo mu naklonjeni in da imamo do njega ustrezen pristop. [2]

Pomembno je, da učitelj odkrije način, ki bo otroku omogočal najboljše učenje, pri čemer ne sme pozabiti, da bi učenec naredil vse, da bi bil uspešen, vendar zaradi njegovih primanjkljajev tega preprosto ne zmore storiti. Potrebno jih je spodbujati in hvaliti ob uspehih, da sami vidijo, da zmorejo. [1]

V šolskem letu 2018/2019 sem se srečala z učencem, ki je bil diagnosticiran kot dolgotrajno bolan otrok z zmerno govorno – jezikovno motnjo. Njegova pisava je težko berljiva, ima slabšo koordinacijo mišic rok (poleg pisanja ima težave tudi z risanjem in striženjem – ne zmore striči po črti ter uporabo pribora pri jedi – nepravilna drža žlice, vilice). Največ težav mu je predstavljalo prepisovanje s table, pri čemer se je izgubljal pri iskanju besed na tabli, na listu je izpuščal vrstice, ni vedel, kje je ostal, ko je dvignil pogled. Vse to je vplivalo tudi na njegovo samopodobo in motivacijo za učno delo.

2 STRATEGIJE PRI PREPISOVANJU

Deček ima poleg zgoraj opisanih težav tudi težave s koordinacijo oko – roka (npr. lovljenje žoge), pri branju preskakuje vrstice, na listu se slabše orientira. Je manj spreten pri gibanju v prostoru (nenamerno se zaletava v predmete in ljudi). Zaradi te pomanjkljive prostorsko – orientacijske sposobnosti ima težave pri prepisovanju s table, orientaciji pri sebi, drugih in v prostoru. Velike težave ima z razumevanjem besedila (pri samostojnem branju si ne zapomni ključnih podatkov), urejenostjo pisnih izdelkov (pisni izdelki so nepopolni, izpušča črke, ne upošteva prostora med črtami). Deček je doživljal neuspehe pri prepisovanju s table (slika 1).

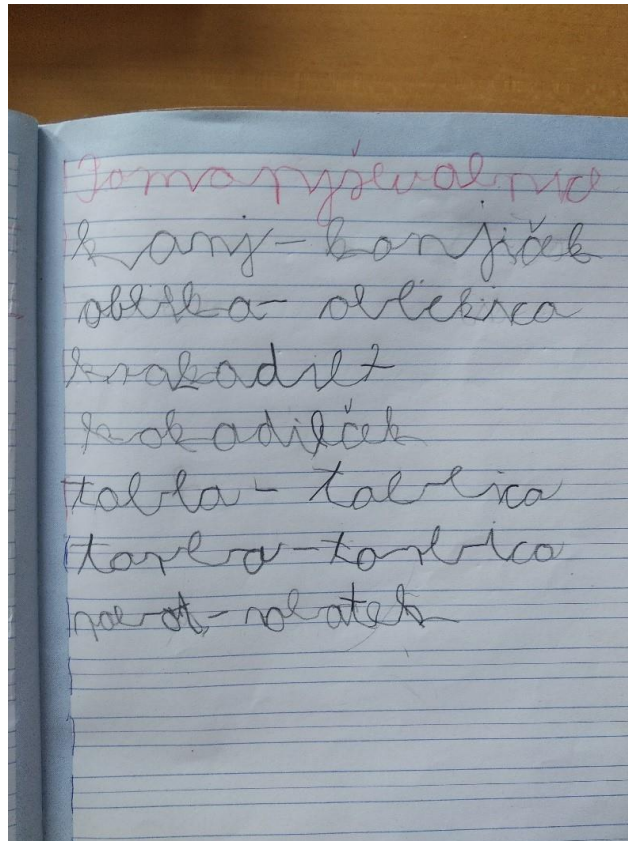
Ponudila sem mu različne strategije.

Strategija 1: Deček je imel na mizi zvezek, zraven je imel list z besedilom na A4 listu in je prepisoval tisto, kar so drugi učenci prepisovali s table. To je bilo zrcaljenje v ravnini s kratkimi besedami in malo besedila. Kot pomoč sem mu najprej zapisala besedo v zvezek, on pa je dopolnil miselni vzorec po svojih zmožnostih. Ta metoda se je izkazala za zelo učinkovito na začetku šolskega leta, ker je lahko sodeloval pri pouku. Prej se je zapletal v črke na tabli in ni zmožal prepisati niti krajše besede.

Strategija 2: Ko je bil viden napredek pri prvi strategiji, sva šla korak dlje. Kar sem napisala na tablo za ostale otroke, sem zanj zapisala na A3 list in ga nalepila na tablo. Dečkovo mizo sem postavila tik ob tablo in deček je prepisoval s table. Na začetku je imel nekaj težav, ker je moral dvigovati glavo in iskati besede in jih potem zapisati v svoj zvezek. Sprva sem mu zapisovala z velikimi tiskanimi črkami, ker malih tiskanih ni imel utrjenih. Ko jih je utrdil, sem mu začela zapisovati z malimi tiskanimi črkami.

Strategija 3: Ko je deček utrdil male tiskane črke, sem mu začela zapise pisati z malimi tiskanimi črkami. V mesecu marcu je tako napredoval, da je s spodbudo (s prstom mu pokažem, kje je ostal – v zvezku ali na tabli) prepíše zapis s table z minimalnimi slovničnimi (slika 3).

Deček ima poleg vseh težav, tudi težave s vidom. Doma so pričeli uporabljati kontaktne leče, ji pa jih ni uporabljal v šoli. V šoli je uporabljal očala. Njegova miza je bila ves čas pouka blizu mene, da sem ga vzpodbujala, vabila k sodelovanju, ... Pri prepisu s table pa je bila miza vedno postavljena pred tablo.

V začetku šolskega leta smo kupili kinestetične mize in dečku sem dala možnost, da jo preizkusi. Uporaba le-te se ni izkazala za uspešno. Njegova pozornost je bila večina časa usmerjena na prečko za guganje. Bil je nemiren in nezbran ter je nenehno pogledoval pod mizo.

Naslednja miza je bila miza z elastičnim trakom. Okoli nog navadne šolske mize sem napela debelejšo elastiko, na kateri lahko noge počivajo ali se odrivajo. Tukaj je bil mirnejši v primerjavi s kinestetično mizo, vendar je še vedno preveč pozornosti namenjal gibanju nog in je pogledoval proti nogam. Izkazalo se je, da kolikor manj ima dražljajev okoli sebe, toliko bolj se lahko zbere in zmore sodelovati pri pouku. Sedaj sedi za navadno mizo.

Pri šolskem delu so se zanj kot najboljše pokazale naslednje stvari:

- učiteljica v šolski dnevnik zapiše, kaj ima deček tisti dan za domačo nalogo;
- barvna opora zvezkov (zvezki so opremljeni s fotokopijo naslovnice delovnega zvezka – vsi matematični zvezki so modre barve, zvezki za slovenščino so rumeni, itd.);
- urnik je na vidnem mestu in barvno usklajen z zvezki (matematika je označena z modro barvo, slovenščina z rumeno, glasbena umetnost z roza, itd.);
- sprotno preverjanje razumevanja (navodil, povedanega, ...);
- postopno dajanje navodil (jasna, kratka, enoznačna navodila);
- spodbujanje in opogumljanje, ko išče pomoč oziroma potrditev.

3 SKLEP

Pri dečku se je za učinkovito izkazalo zmanjševanje obsega prepisovanja v zvezek in uporaba lažje razumljivih besed. Pomembna so enoznačna, jasna in kratka navodila. Pozornost in koncentracijo ima odkrenljivo, zato ga je potrebno spodbujati, da začne in dokonča delo. Deček je samozavestnejši, ker vidi, da zmore narediti, čeprav malce počasneje od drugih. Vedenjskih težav je manj, zanimanje za šolsko delo se je povečalo.

Literatura in viri

1. T. Filipčič, J. Terčon, M. Stele, Pomoč učencu z razvojno motnjo koordinacije v šoli.
2. Š. Miklavčič, Intervencijski program za celostno obravnavo deklice z dispraksijo, Pedagoška fakulteta, 2016.
3. S. Juretič, M. Knez, B. Mrvčič, B. Povše, M. Trček, Pomoč in podpora učitelji za delo z učenci z dispraksijo, priročnik Pedagoške fakultete, 2014.
4. N. Skamlič, Dispraksija, disgrafija, diskalkulija, Center za sluh in govor Maribor, 2014.

MAŠA JANEŽ
ZAVOD ZA GLUHE IN NAGLUŠNE LJUBLJANA
ŠKATLA PRESENEČENJA ALI UČNI PRIPOMOČEK?

Povzetek

Pri svojem strokovnem delu se nenehno srečujem z otroki s posebnimi potrebami; največ pozornosti usmerjam k otrokom z avtističnimi motnjami. V lastnem procesu poučevanja v oddelku prilagojenega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z motnjo avtističnega spektra sem spoznala, da klasičen način poučevanja ni učinkovit. Učenci so dosegali slabe učne rezultate, imeli nizko samopodobo, naučeno so hitro pozabljali, motivacija za učenje je bila nizka. Z uvajanjem t. i. čarobne škatle sem učni proces popestrila in se tako umaknila od manj učinkovitega frontalnega poučevanja. Škatlo sem uvajala postopoma. Učence sem najprej seznanila z vsebino, imeli so možnost prostega preizkušanja in raziskovanja. Med samim učnim procesom so bili aktivni, predlagali so tudi lastne rešitve. Vsebino škatle sem prilagodila vsakemu učencu posebej, prav tako pa sem jo prilagajala glede na učno snov. Motivacija za delo je bila boljša, izboljšali so se tudi učni rezultati.

Ključne besede: pouk, čarobna škatla, učenci z posebnimi potrebami

SURPRISE BOX OR A DIDACTIC TOOL?

Abstract

In my field of expertise, I keep encountering children with special needs and I pay close attention to children with autism spectrum disorders. In my own experience of teaching in a class within the adapted education programme with equivalent education standards for children with autism spectrum disorders, I have learned that the traditional way of teaching produces less effect. In the class the pupils continued to achieve lower results, had a poor self-image, they kept forgetting what they have learnt, and the motivation for learning was low. By introducing the so-called magic box, I made the learning process more exciting and with that, I shied away from the less effective frontal teaching method. I introduced the box gradually. The pupils first got acquainted with the content of the box, they had a chance to test it out and explore it further whenever they desired. They were active during the learning process and made their own suggestions on how to use it. I then adapted the content of the box to each individual pupil, while adapting it according to the subject matter. The motivation to work was better, as were the learning outcomes.

Keywords: learning, magic box, children with special needs

1 PREDSTAVITEV TEME

1.1 ZAKON O USMERJANJU OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI (ZUOPP-1)

V poglavju Temeljne določbe, 2. člen, je zapisano, da so otroci s posebnimi potrebami (OsPP):

- otroci z motnjami v duševnem razvoju,
- slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije,
- gluhi in naglušni otroci,
- otroci z govorno-jezikovnimi motnjami,
- gibalno ovirani otroci,
- dolgotrajno bolni otroci,
- otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja,
- otroci z avtističnimi motnjami ter
- otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

Vsi ti potrebujejo prilagojeno izvajanje programom vzgoje in izobraževanja.

11. člen, 2. alineja, opredeljuje, da se lahko otrokom, ki so vključeni v prilagojene programe osnovnošolskega izobraževanja z enakovrednim izobrazbenim standardom, prilagodi predmetnik, organizacija, način preverjanja in ocenjevanja znanja, način eksternega preverjanja znanja, napredovanje in časovna razporeditev pouka.

1.2 ZNAČILNOSTI OTROK Z AVTISTIČNIMI MOTNJAMI (AM)

Otroci z AM izkazujejo primanjkljaje oziroma motnje na področjih:

1. socialne komunikacije in socialne interakcije (težave v verbalni in neverbalni komunikaciji, socialno čustvenih izmenjavah ter pri vzpostavljanju socialnih odnosov, njihovem razumevanju in vzdrževanju) ter
2. vedenja, interesov in aktivnosti (ponavljajoča in stereotipna gibanja, uporaba predmetov na neobičajen in vedno enak način, stereotipen in ponavljajoč govor, rigidnost v mišljenju in vedenju, nagnjenost k rutinam in ritualom, preokupiranost z interesnim področjem, ki je lahko neobičajno, ter neobičajni odzivi na senzorne dražljaje.

Otroci z AM imajo, ne glede na kognitivni potencial, različno znižane zmožnosti za prilagajanje zahtevam okolja, v katerem živijo. Stopnje izraženosti težav se, v različnih življenjskih obdobjih in v različnih socialnih situacijah, spreminjajo, predstavljajo pa pomembno oviro pri socialnem vključevanju in razvoju samostojnosti. Še posebej veliko podpore, pomoči in prilagoditev pa potrebujejo na področjih konceptualnih, socialnih in praktičnih veščin.

1.3 IZOBRAŽEVANJE OTROK Z AM

V 2. poglavju Zakona o usmerjanju oseb s posebnimi potrebami (ZUOPP-1), 5. člen, so navedeni programi, v katerih se lahko OsPP izobražujejo, in sicer v:

- programu za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo,
- prilagojenem programu za predšolske otroke,
- vzgojno-izobraževalnih programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo,

- prilagojenih programih vzgoje in izobraževanja z enakovrednim izobrazbenim standardom,
- prilagojenih programih vzgoje in izobraževanja z nižjim izobrazbenim standardom,
- posebnem programu vzgoje in izobraževanja za otroke z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju in drugih posebnih programih in
- vzgojnih programih.

V dokumentu Navodila za delo otroci z avtističnimi motnjami v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom (Berložnik idr., 2014) je zapisano, da otroci z avtističnimi motnjami po navadi težko sledijo učiteljevi razlagi in navodilom, še posebej, če so ta podana v frontalni obliki. Zato v vzgojno-izobraževalnem procesu uporabljamo veliko didaktičnih pripomočkov. Otroci se morajo pripomočke naučiti uporabljati v različnih okoliščinah (med poukom, med odmorom, v drugih prostorih šole), z različnimi osebami (učitelj, svetovalni delavec, sošolec). Končni cilj je, da bo otrok dosegel potrebne posplošitve in samostojno rabo, ki mu bo omogočala neodvisnost, samostojnost, doseganje minimalnih in temeljnih standardov znanja in prilagojeno vedenje.

Preden otroku ponudimo pripomočke, moramo poznati njegova močna področja, njegove največje primanjkljaje, senzorične posebnosti, specifične strahove, vedenje itn.

Pripomočki, ki jih lahko uporabimo:

- vizualna pomagala (piktogrami, peščene ure, semafor),
- vizualni urniki (slikovni urniki, urniki s predmeti ali besedni urniki; lahko so poldnevni, celodnevni, tedenski ...),
- opomniki (besede, slike, dotik),
- vizualna navodila (slikovna ponazorila; pozitivno naravnana (kaj naj dela)),
- vidne opore (uporaba učencu ljubih barv, predmetov) in
- IKT.

Prav tako lahko pouk prilagodimo še z drugimi dejavniki:

- odstranimo moteče dejavnike,
- pripravimo poseben prostor/škaflo, kamor učenec z AM pospravi svoje stvari,
- dnevno vodenje razpoloženskega dnevnika,
- knjiga uspehov,
- na mizi ima samo predmete, ki jih potrebuje,
- podaljšan čas pri preverjanju in ocenjevanju znanja,
- uporaba motivacijskih nalepk, žigov (takojšnja nagrada),
- kratka, jasna, enoznačna navodila.

V članku Didaktični pripomočki in oprema za vzgojno-izobraževalni proces otrok s posebnimi potrebami (Pšunder in Bračič, 2010) so zapisani predpisani pripomočki, ki smo jih strokovni delavci dolžni zagotoviti učencem s posebnimi potrebami.

Vsak učitelj pa lahko, avtonomen v svojem delovanju, uporablja druge pripomočke, ki pouk popestrijo, učencem pa pomagajo k boljšem razumevanju podanega znanja. S posebnimi didaktičnimi pripomočki lahko proces poučevanja dodatno obogatimo.

V dokumentu Prilagojeni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami (Burja in sodelavci, 2014) so zapisane smernice za poučevanje učencev z AM. Pri vseh predmetih je poudarek na konkretnih materialih in izkustvenem učenju.

Ker so imeli vsi učenci, ki sem jih poučevala, predvsem težave na področju govora in jezika, sem vedno znova iskala načine, kako jim pouk približati preko igre, čim bolj preprosto in konkretno, glede na to, da je za otroke v tem obdobju značilno (Levc, 2014):

- imajo skromen besedni zaklad,
- se sporazumevajo v preprostih stavkih,
- imajo težave s pomnjenjem in
- težko razumejo abstraktne pojme.

2 PREDSTAVITEV TEME

2.1 ZAČETEK

Ko sem poučevala v 1. razredu prilagojenega programa z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z motnjo avtističnega spektra, se je klasičen način poučevanja izkazal za ne dovolj učinkovitega. Učenci so dosegali slabe učne rezultate, imeli so nizko samopodobo, naučeno so hitro pozabljali, motivacija za učenje je bila nizka.

2.2 Strukturirano poučevanje

Strukturirano poučevanje, kot način organizacije učnega prostora in procesa poučevanja, ki vključuje tudi urnik, je strategija, ki upošteva uzakonjeno individualizacijo in posebne potrebe nekaterih otrok. Kot strukturiran sistem omogoča učitelju bolj pregledno načrtovanje, izvajanje in evalvacijo.

Elementi, ki jih je potrebno strukturirati, so:

- prostor,
- urnik,
- delovni sistem,
- rutina in
- vizualne opore.

Učencu približamo akademske, socialne, komunikacijske in druge veščine.

Sistem je bil zasnovan za otroke z motnjo avtističnega spektra, vendar pa je uporaben tako za otroke z drugimi težavami kot tudi za polnočutne otroke.

Učilnico sem jasno strukturirala, označila sem prostore za različne dejavnosti: učenje, igra, prehranjevanje, glasbena umetnost, likovna umetnost, individualno delo. Poseben prostor je bil namenjen urniku, kjer so učenci lahko vsak trenutek preverili, kaj se je že zgodilo in kaj sledi.

Prostor za individualno delo je imel omaro s poličkami za naloge na levi strani, na sredini je bila miza, na desni strani mize pa zaboj za odlaganje opravljenih nalog.

Urnik je vsakega učenca vodil skozi dejavnosti preko celega dneva. Jasno je bilo prikazano, kaj sledi. Naredila sem različne urnike: poldnevni, dnevni, tedenski, odvisno od učenčevih trenutnih potreb. Glede na otrokove sposobnosti sem uporabila slike ali besede. Vsak urnik je bil unikaten in prilagojen učencu, ki ga je uporabljal.

Delovni sistem sem prilagodila vsakemu učencu posebej. Najprej sem ga oblikovala sama, nato pa ga preizkusila z učencem v konkretni situaciji. Sistem je učencu sporočal, kaj in koliko je pri posamezni aktivnosti moral narediti. Jasno je bilo označeno, kaj se bo zgodilo, ko bo aktivnost končana. Cilj je bil naučiti otroka, da dela samostojno. Delovni sistem je vedno potekal v istem prostoru (kotiček za individualno delo) od leve proti desni; učenec

je določeno nalogo vzel s police na njegovi levi, opravil nalogo na sredini (na zato posebej označenem prostoru) in jo pospravil v škatlo na desni.

Vse naloge so bile v mapah ali škatlah. Bile so prilagojene trenutni učni snovi. Glede na potrebe sem oblikovala različne naloge. Vsako sem najprej preizkusila individualno z učencem. Po končanem delu sem naredila evalvacijo naloge in preverila, če jo je učenec razumel. Po potrebi sem aktivnost nadgradila, spremenila. Nato sem ponovno, individualno, preizkusila aktivnost z učencem. Ko sem bila prepričana, da lahko učenec aktivnost izvaja samostojno, sem jo uvrstila na urnik in učenec je lahko dejavnost izvajal individualno, v kotičku za samostojno delo.

Sistem dela poteka vedno enako, spreminja se le vrstni red aktivnosti, zato učenci razvijejo rutino, ki jim pomaga pri vsakdanjih dejavnostih.

V primeru nepredvidenih dejavnosti učenca vodimo z vizualnimi oporami (kartončki z dogovorjenimi znaki) in tako preprečimo agresijo in nerazumevanje situacije.

2.3 UVAJANJE ČAROBNE ŠKATLE V VIZ PROCES

V svoj VIZ proces sem postopoma začela uvajati škatle z različnimi didaktičnimi pripomočki. Moj namen je bil, da bi učno snov učencem približala kot igro. Izdelala sem številne didaktične materiale, ki so bili prilagojeni obravnavani učni snovi, upoštevala pa sem potrebe in sposobnosti učencev.

Da so bile za učence bolj zanimive, sem jih poimenovala »čarobne škatle«. Vsak od učencev je na ta način dobil pomoč »ena na ena«, saj je del strukturiranega poučevanja tudi individualno delo, ki učitelju omogoča, da se bolj intenzivno posveti posameznemu učencu, hkrati pa so učenci individualno vadili in utrjevali že naučeno snov.

Sistem strukturiranega poučevanja je zasnovan tako, da se učencem snov, ki je ne razumejo ali težje usvajajo, ponudi v obliki didaktičnega materiala.

Za izdelavo posameznega materiala sem uporabila:

- prazno škatlo za čevlje, vrečke, mape (shranjevanje materiala),
- ovijalni papir (dekoracija škatle),
- različne materiale (lesene kljukice, zamaški, kosmatene žičke, gumbi, slamice, lesene perle, koruzni zдроб, vezalke, lego kocke, lesene kljukice, sličice, male figurice ...),
- plastifikator, folije za plastificiranje,
- škarje, lepilo, vroča pištola ...

Najprej sem opredelila, katero učno snov (cilj) bodo učenci utrjevali.

Primer cilja (MAT, 1. razred, minimalni standard znanja): Šteje, bere in zapiše števila do 10.

Izdelala sem 3 različne pripomočke. Pri prvem sem uporabila papirnate krožnike, na katere sem zapisala števila od 1 do 10. Zraven sem dala fižolčke. Učenec je moral na vsak krožnik postaviti toliko fižolčkov, kot je bilo zapisano s številko. Ker je imel en učenec težave pri štetju in prepoznavanju števil, sem mu material prilagodila. Vsako številko sem zapisala z drugo barvo. Zraven vsake številke sem dodala kartončke z ustreznim številom pik, v enaki barvi. Na krožnik je učenec dodajal perlice, enake barve kot je bila številka. Čez čas, ko je števila ustrezno prepoznaval, sem barvne perlice zamenjala z lesenimi, da ni imel pomoči barve. Na koncu sem umaknila tudi kartončke s pikami.

Drugi material so bile kosmatene žičke, na koncu katerih so bile prilepljene zastavice s števili. Učenec je moral na žičko nanizati ustrezno število perlic. Za učenca, ki je števila že prepoznaval, sem perlice zlepila skupaj in je moral poiskati ustrezno številko zlepljenih perlic in jo nataktniti na žičko. Učenec je sam predlagal, če lahko izdela tudi stolpce iz lego kock in jih postavlja zraven žičk.

Tretji material so bile plastificirane kartice in lesene kljukice. Na njih so bili avtobusi s pikicami in 3 števila. Učenec je moral kljukico pripeti k tistemu številu, ki je sovpadalo s številom pik na oknih avtobusa. Materiala nisem modificirala za nobenega učenca.

Na internetu sem našla kar nekaj spletnih strani, ki imajo že pripravljene materiale. Te so:

1. <https://www.teacherspayteachers.com/>,
2. <http://roznatauciteljica.blogspot.si/>,
3. <http://voranc.si/sl-SI/10102/solska-svetovalna-sluzba-helena-kokot-bujanovic-specialna-pedagoginja-ucni-listi>,
4. <https://podium.gyldendal.no/lilibi-dev/solska-ulica-1-2/matematika/ucni-listi>,
5. <http://ucilnica.abecednik.net/course/view.php?id=7>,
6. <http://www.ucnedejavnosti.si/ucnilisti/>,
7. <https://www.pinterest.com/> (ključne besede: TEACCH, shoe box tasks).

Sistem dela s čarobno škatlo sem v oddelku uvajala v treh delih:

- predstavitev didaktičnega materiala, raziskovanje v skupini, pogovor;
- delo »ena na ena«, prilagajanje, pravila;
- individualno delo z učencem.

Učencem sem najprej predstavila didaktični material, ki je bil spravljen v čarobni škatli. Predstavitve je potekala v obliki zgodbe. Pripovedovala sem jo s pomočjo razredne lutke, ki so jo učenci poimenovali Zofka.

Pogovor je potekal v krogu, na tleh. Učenci so si prosto ogledovali materiale, spraševali o njihovi uporabi in vsebini, jih preizkušali. Bili so aktivni in motivirani za delo.

Pogovorili smo se o namenu uporabe in kaj bodo razvijali z didaktičnim materialom. Naredili smo miselni vzorec, da so si lažje predstavljali, kaj bodo s čarobnimi škatlami pridobili.

Nato smo skupaj izdelali sličico, ki je označevala delo s čarobno škatlo. Vsak je dobil 5 sličic. Dodali smo jih slikam, ki so jih imeli učenci za svoje slikovne urnike dneva. Dva učenca sta čarobno škatlo uporabljala vsako uro. Tako sta imela premor med učno uro, vseeno pa sta utrjevala že naučeno znanje. Sličica je bila del dnevnega urnika. Dva učenca sta škatlo uporabljala enkrat ali dvakrat dnevno, največkrat med poukom slovenskega jezika ali matematike. Ko sem presodila, da potrebujeta odmor, sem jima na mizo prilepila sličico, ki je nakazovala delo s čarobno škatlo. Takrat sta delo za mizo prekinila in šla v dogovorjen

kotiček. En učenec je škatlo uporabil, ko je sam želel. K meni je prinesel sličico z dogovorjenim znakom in mi tako sporočil, da potrebuje umik v kotiček.

V razredu smo določili prostor, kjer je bila čarobna škatla shranjena in prostor, kjer so jo uporabljali.

Učenci so dali tudi svoj predlog, da bi vsebino čarobne škatle lahko uporabljali tudi na tleh. Vsak je zato dobil posebno preprogo, izbrali so si barvo, ki jim je bila najbolj všeč.

Nato sem učence naučila, kako se čarobno škatlo uporablja. Didaktični materiali, ki so bili v škatli, so jim bili znani in razumljivi. Snov, ki so jo utrjevali z različnimi didaktičnimi materiali, so poznali. Vsak material so najprej preizkusili z menoj, »ena na ena«. Imeli so možnost za pripombe in predloge. Sama sem vsebino in težavnost materiala prilagodila vsakemu učencu posebej. Skupaj smo izdelali tudi vizualni urnik, da so vedeli, kdaj bo čas za samostojno delo. Vsak didaktični material, ki je bil v čarobni škatli, je imel svojo sliko, ki je bila del slikovnega urnika. Tako so lahko učenci sproti sledili, kaj so že naredili in kaj še morajo narediti.

Naučila sem jih tudi ustreznega sistema reševanja nalog s pomočjo didaktičnega materiala. Čarobno škatlo so si pripravili na levo stran mize/preproge. Didaktični material so vzeli iz škatle in ga položili na sredino mize/preproge, kjer so reševali naloge. Na koncu so ga odložili na desno stran mize/preproge. Učenci so po reševanju vse materiale zložili nazaj v čarobno škatlo in jo pospravili na ustrezno mesto.

Didaktične materiale, ki so bili v čarobni škatli, sem preko šolskega leta dopolnjevala ter prilagajala zahtevnost glede na potrebe posameznega učenca. Prav tako sem jih vsebinsko prilagajala učni snovi. Na začetku šolskega leta so vsebovali materiale za spodbujanje grafomotorike, kasneje sem pripravila materiale za začetni in končni glas, materiale za utrjevanje snovi pri matematiki in spoznavanju okolja. Celo leto pa so imeli učenci na voljo material za vizualno diskriminacijo črk, barve in grafomotorične vaje. Konec šolskega leta so bili didaktični materiali prilagojeni za usvajanje branja, števil do 20 in vaje za krepitev pozornosti in koncentracije.

3 ZAKLJUČEK

Uporaba čarobnih škatel se je takoj izkazala za zelo učinkovito. Zgodbica, ki sem jo pripravila za uvod, je učence pritegnila, saj je bila polna elementov presenečenja. Učenci so čarobno škatlo takoj sprejeli in jo navdušeno uporabljali celo šolsko leto. Bili so aktivni tudi pri lastnih predlogih. Vsakodnevno so vedoželjno pričakovali, kakšna bo vsebina škatle. Sčasoma so tudi sami predlagali določene materiale, ki smo jih potem skupaj izdelali pri urah likovne umetnosti.

Učenci so bili za delo bolj motivirani, saj so učni proces vzeli kot igro. Vsi so samostojno izvajali naloge. S pomočjo čarobne škatle sem lahko spodbujala razvoj več področij hkrati (samostojnost, zaporedje, organizacija), kar je bil eden od ciljev uvajanja novosti.

Vsi učenci so usvojili prvi in zadnji glas v besedi. Besede so tekoče črkovali. Prav tako se je pri vseh učencih izboljšala tehnika branja (iz črkovanja na vezanje zlogov, tudi na vezavo zlogov v celotne besede).

Čarobno škatlo sem staršem predstavila na drugem roditeljskem sestanku. Sprejeli so jo z navdušenjem. Dva od petih staršev sta podoben sistem uvedla tudi doma.

V novem šolskem letu sem predvidela, da bo vsak otrok imel svojo čarobno škatlo, ki jo bo samostojno izdelal pri pouku likovne umetnosti.

Literatura in viri

1. Levec, S., 2014, Liba, laca, lak: kako pomagamo otroku do boljšega govora, Ljubljana: samozaložba.
2. Pšunder, M., Bračič, S. Didaktični pripomočki in oprema za vzgojno-izobraževalni proces otrok s posebnimi potrebami. Revija za elementarno izobraževanje. 2010, št. 1 (letnik 5), str. 5–18.
3. Prilagojeni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami (AM). (online). Citirano 24. 1. 2019; 19:20, dostopno na spletnem naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/PP_AM_enakovredni.pdf.
4. Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. (online). Citirano 10. 9. 2019; 6:44, dostopno na spletnem naslovu: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5896>.
5. Kriteriji za opredelitev vrste in motnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami. (online). Citirano 1. 9. 2019, 15:23, dostopno na spletnem naslovu: <https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/kriteriji-puopp-2015/files/assets/basic-html/index.html#36>.
6. Navodila za delo otroki z avtističnimi motnjami v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom. (online). Citirano 10. 9. 2019; 8.05, dostopno na spletnem naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/PP__navodila_AM_NIS.pdf.

TANJA JANKOVIČ

OSNOVNA ŠOLA DANILE KUMAR LJUBLJANA

PROJEKTNO DELO KOT METODA UČENJA V SODOBNI ŠOLI – ZGODBE ŽENA, KI SO SPREMENILE SVET

Povzetek

Prispevek predstavlja projektno delo kot metodo učenja v sodobni šoli. V 21. stoletju se ob mnogih vplivih na današnji življenjski slog v mnogih kontekstih poudarja povečano rabo digitalnih tehnologij in z njo zaznavanje upada socialnih veščin. Ekran majhnega zaslona na pametnem telefonu mladim pričenja predstavljati okno v svet in naloga sodobne šole je med drugim sicer tudi opolnomočiti učence pri etični in osmišljeni rabi digitalnih tehnologij, a hkrati razvijati strategije, ki bodo pripomogle k spodbujanju poenjajočih socialnih kompetenc in z njimi povezanih stisk posameznikov, ki jih le to poraja. Sodelovalno projektno delo krepi povezanost med učenci, upošteva njihove individualne razlike, izhaja iz učencev in skrbi za aktivno udeležbo učencev v procesu učenja in je kot metoda dela pri pouku po meri zahtev sodobnega časa.

Ključne besede: projektno delo, sodobna šola, digitalno opismenjevanje, motivacija, celostni pristop, vseživljenjsko učenje, medpredmetno povezovanje, sodelovanje, konstrukcija znanja

PROJECT WORK AS A METHOD OF LEARNING IN A CONTEMPORARY SCHOOL – STORIES OF WOMEN WHO CHANGED THE WORLD

Abstract

The article presents project work as a method of learning in a contemporary school. It is shown that among many influences of the 21st century lifestyle there is increased usage of digital technologies which has a significant impact on decrease of social skills. The small screen of one's smart phone is becoming his window into the world, especially to young people. A role of a contemporary school is to empower students with ethical and thoughtful use of digital technologies, but on the other hand and even more important, to develop strategies that will foster diminishing social skills and related distress for individuals. Collaborative project work strengthens the connection between students, takes into account their individual differences, initiates from students and takes care of an active participation of students in the learning process. It is a method of learning tailored to the requirements of the modern time.

Keywords: project work, contemporary school, digital literacy, motivation, holistic approach, lifelong learning, cross-curricular integration, collaboration, knowledge construction

1 UVOD ALI NAŠ SODOBNI ČAS

Šolo se danes pretresa z različnih koncev in krajev. »Potrebna je prenova šolstva!« ali »Razvijati je potrebno veščine 21. stoletja!« »Preveč frontalnega pouka in upoštevanja zgolj matematične inteligence ... « »Pretežke torbe in preveč domačih nalog!« in še marsikaj je mnogokrat slišati. Učitelji, sploh tisti z večletnimi izkušnjami poučevanja, pravijo, da so generacije otrok (in staršev), ki prihajajo v šole drugačne, kot so bile pred leti. Novim generacijam otrok, ki jih lahko poimenujemo generacija Z (rojeni po letu 1995) ali kot jih je v nekem predavanju poimenoval Zoran Milivojević - iGEN (odločilen vpliv ima pojav i phona), upada motivacija za delo, vse se jim zdi brez veze ali pretežko, starši po eni strani opravljajo njihove naloge in prihajajo zagovarjat pravice učencev k učiteljem, otroci so manj zbrani, slabša je njihova koncentracija, komunikacija je bolj skopa in manj spoštljiva.

Kot učiteljica s sedmimi leti delovnih izkušenj tovrstnih razlik ne opažam. Spomnim se sicer, kako je bilo, ko sem sama obiskovala osnovno šolo, a takrat sem gledala skozi oči učenke, zato teh izkušenj ni relevantno primerjati. Kot učiteljica danes izhajam iz dejstva, da učenci so, kakršni so. In seveda so nemirni. Prav tako kot je nemiren svet v katerem živijo. Res je, da so manj povezani, a tudi v takšnem svetu živijo. Sodobni svet v veliki meri karakterizirata nesigurnost in hitre spremembe, na katere se je potrebno prilagajati. Digitalne tehnologije v veliki meri vplivajo na naša življenja – medsebojne odnose, čustvovanje, delo, igro, tudi mišljenje. Kljub navidezno več možnostim, ki jih globalizirani svet ponuja, je vse večja brezposelnost in razlike med bogatimi in revnimi, število prebivalstva na Zemlji izredno hitro narašča, priča pa smo tudi izrednim okoljskim spremembam (Robinson, 2015) Zakrblijujoče je dejstvo, da je že med mladimi je prisotnega vedno več stresa ter nekaterih samodestruktivnih vedenj. V poplavi vseh dražljajev, ki so neprestano prisotni, je tudi motivacija zelo lahko imuzljiva, prav tako kot zbranost in sposobnost vztrajanja.

Ob vseh spremembah, ki jih narekuje današnje življenje, se različni strokovnjaki strinjajo, da je v šolski prostor potrebno vnašati nekatere nujno potrebne elemente:

- Socialne veščine in komunikacijo
- Umirjanje, sproščanje
- Področje digitalnih kompetenc je potrebno zavestno razvijati ter otroke kultivirati za njihovo smiselno in etično rabo
- Izrednega pomena je tudi ustrezna motivacija za učenje
- Razvijanje vztrajnosti, sposobnosti koncentracije
- Ustvarjalnost in kritično mišljenje
- Področje zaposlovanja pa izkazuje potrebo tudi po odgovornih, samoiniciativnih ter ustvarjalnih zaposlenih, ki so sposobni kritičnega razmisleka in iskanja rešitev v novih problemskih situacijah

Nekatera področja je možno in nujno razvijati sproti ter tekom pouka med celotnim šolskim letom. Marsikaterim značilnostim sodobnega časa pa lahko zadostimo s projektnim delom. V pričujočem prispevku bo predstavljen primer projektnega dela z učenci v petem razredu, ki se je odvil na njihovo pobudo in se razširil v projektno delo.

2 SPODBUJANJE SOCIALNIH VEŠČIN

Zlasti ob povečani rabi digitalnih tehnologij se med mladimi kaže izrazito upadanje in pomanjkanje socialnih veščin in spretnosti. Starši imajo v mnogih primerih dolge delovnike in so tudi sami »žrtve« digitalnih tehnologij. Naloga šole je v spreminjajočem se času do določene mere prevzeti privzgajanje socialnih veščin, v kolikor si želimo živeti v povezani,

konstruktivni in strpni prihodnosti. Z različnimi oblikami sodelovalnega učenja lahko gotovo pripomoremo k temu, ob čemer se je potrebno zavedati, da zgolj to, da učence posedemo v skupine, še ne pomeni, da jih urimo v sodelovalnem učenju in razvijamo socialne spretnosti pri njih, temveč je potrebno učno delo ustrezno načrtovati in usmerjati. Socialna interakcija med učenci, ki jo pri sodelovalnem učenju vzpostavimo, pospeši doseganje spoznavnih, čustvenih in socialnih ciljev, ki so med seboj vzajemno povezani in dandanes še kako potrebni. Predpogoja za sodelovalno učenje sta vzpostavljanje spodbudne psihosocialne klime v razredu ter razumevanje spremenjene vloge učitelja kot organizatorja in svetovalca. Za sodelovalno skupinsko učenje je velikega pomena posameznikova odgovornosti, v skupini je pomemben vsak posameznik, učenci pa se zavedajo, da so glavni vir podpore prav oni. V fazi načrtovanja sodelovalnega učenja mora učitelj delo strukturirati tako, da učenci v vsaki fazi dela natančno vedo, kaj se od njih pričakuje. (Vodopivec et al. 2003). Projektno delo je zgolj eden izmed načinov sodelovalnega učenja, ki krepi socialne veščine.

3 PROJEKTNO DELO

Za projektno delo je značilno medpredmetno povezovanje, večji časovni razpon v tematsko zaokroženi celoti in aktivna vloga učenca v konstruiranju novih znanj. »Temelji na izkustvenem učenju s pretežno skupinskimi oblikami dela in reševanjem konkretnih problemov, podanih v različnih nalogah.« (Novak idr. 2009)

Projekti oziroma projektno delo se izvaja na mnogih področjih – od umetnosti, gradbeništva, znanstvenoraziskovalnega dela, gospodarstva in drugih ter tudi v šolstvu.

Novak idr. (2009) opisujejo šest etap projektnega dela

1. KAJ? ZAKAJ? Inicijativa z oblikovanjem projektne teme in končnega cilja
2. KAJ? Izdelava idejne skice z operativnimi cilji in nalogami
3. KAKO? Načrtovanje izvedbe
4. POTEK AKTIVNOSTI – izvedba načrta
5. REZULTATI – predstavitev dosežkov
6. EVALVACIJA – sklepni del

Vodja projekta pri tovrstnem delu nastopa kot pobudnik, spodbujevalec, usmerjevalec aktivnosti udeležencev, udeleženci pa so samoiniciativni izvajalci načrtovanih dejavnosti. Njihovi odnosi so drugačni kot pri tradicionalnih oblikah dela, vzdušje je delovno in sproščeno. Kar je pri projektnem delu izrednega pomena, je ustrezna motivacija in tudi spoštovanje razvojnih in individualnih razlik med udeleženci, kar spodbudno vpliva na celostni razvoj posameznika.

3.1 STORYLINE

V pedagoškem prostoru obstajajo različni pristopi k projektnemu delu. Eden izmed takšnih je Storyline, ki se je kot pedagoški pristop pričel razvijati na Škotskem sredi šestdesetih let prejšnjega stoletja, v koraku s takratno reformo šolskega sistema, ki je iskala celovitejši pristop skladno z raznolikostjo otrok v razvojnih potrebah, interesih in doživljanju. Storyline ni klasično projektno delo, gre pa pri pristopu za sodelovanje med učiteljem in učenci, kjer učitelj oblikuje potek zgodbe (line – vsebine iz učnih načrtov), učenci pa ustvarjajo in razvijajo zgodbo (story – motivacija za usvojitve spretnosti in znanj). »Ob občutku pripadnosti neki zgodbi učenci ustvarijo figure, ki zgodbo oživijo in dajo vsebinam iz učnega načrta smiseln okvir. Potek (line) je zasnovan v obliki ključnih vprašanj.« (Nakrst, 2015)

3.2 INQUIRY BASED LEARNING

Organizacija IB (International Baccalaureate) pri vodilu svojega pedagoškega dela sledi Raziskovalno zastavljenemu delu (Inquiry based learning), ki sestoji iz šestih elementov:

1. TUNING IN – ugotavljanje predznanja, kaj me še zanima? ...
2. FINDING OUT – od kod bom pridobil potrebne informacije, kaj lahko naredim, da se bom naučil več? ...
3. SORTING OUT – Katere informacije mi pomagajo odgovoriti na vprašanje, kako se moje ideje spreminjajo? ...
4. GOING FURTHER – načrtovanje predstavitve naučenega ...
5. MAKING CONCLUSIONS – kaj lahko naredim z naučenim, bi kaj spremenil? ...
6. TAKING ACTIONS – kako bo naučeno pomagalo v življenju meni in drugim? ...

Vsi omenjeni pristopi k poučevanju so ob kvalitetnem načrtovanju uspešni, ker učence pritegnejo k učenju ter pozitivno učinkujejo na njihovo motiviranost in učno uspešnost.

4 PROJEKT VELIKIH ŽENA, KI SO SPREMINJALE SVET

Projekt »Velikih žena« se je rodil spontano. Razvijati se je pa začel na pobudo učencev.

Nastajanje pobude: Bilo je v času pred dnevom žena, ko smo v razredu govorili o pomenu praznika in njegovi zgodovini. Učenci so izkazali velik interes v pogovoru o razlikah med spoloma. Zelo se jih je dotaknil video Gender Equality explained by Children. Odločilnega pomena (četudi) za petošolce je bilo, da je bil video zelo konkreten. Na konkretnem nivoju je bila ponazorjena problemska situacija in ker je šlo za otroke, ki so nastopali v videu, jim je bila vsebina hitreje pomensko blizu, saj je izhajala iz njihovega pomensko predstavnega sveta. Zaključek pogovora, ki bi naj ostal samo na pogovoru ob dnevu žena, je bil, da učenci sploh ne poznajo žensk, ki so bile pomembne za svet, saj se v splošnem govori pretežno o moških »piscih zgodovine«. Učenci so izrazili željo, da bi izvedeli več. Pobuda je torej prišla s strani učencev, kar je pomembna značilnost projektnega dela. Naš cilj pa je bil podrobneje spoznati življenja žena, ki so sooblikovale človeško zgodovino.

V tistem času mi je po slučaju prišla pod roke tudi aplikacija Women who changed the world za raziskovanje na tabličnih računalnikih, ki jih občasno uporabljamo pri pouku - najprej kot reklama na aplikaciji in nato kot inspiracija za izhodišče raziskovanja. Aplikacija je na interaktivni animiran način ponujala raziskovanje življenj žensk, ki so oblikovale zgodovino. Ker je potekala v angleškem jeziku in ker večina naših učencev še ne razume dovolj angleščine, da bi te zgodbe raziskovali, smo na podlagi ponujenih vsebin oblikovali le seznam imen, ki nas pritegnejo in si jih želimo podrobneje spoznati. Nekaterne učenke so se ob določenih imenih spomnile tudi na vsebino knjig, ki jih imajo doma (Pogumne punce, Zgodbe za lahko noč za uporniške punce, Žene koje su promenile svet), ki so jih v nadaljevanju tudi prinesle v šolo.

Ko smo imeli izdelan seznam, smo naredili načrt dela. Ker smo se v tistem času pri slovenščini ukvarjali s pisanjem pripovedi, smo vsebino projekta velikih žena povezali s cilji slovenskega jezika. V raziskovalni fazi smo urili večšine digitalnega opismenjevanja, katerega so učenci naše šole sistematično deležni od prvega razreda naprej. Vsebine smo povezali z več cilji iz likovne umetnosti ter nekaterimi iz družbe.

Učence sem sistematično vodila z vprašanji do oblikovanja načrta za delo. Vprašala sem jih kako bi pa mi to lahko raziskovali? Kaj so nam lahko viri informacij. Poleg ustnih virov, da bi koga vprašali (se pogovorili z babicami, kako je bilo, ko so bile one mlade, kako se je na

ženske gledalo takrat), so učenci predlagali raziskovanje zgodb posameznic na šolskih tablicah ter v knjigah. Naslednje vprašanje je bilo, kaj bomo pa potem? Ker so videli pet velikih škatel iz seta Lego Education, ki sem jih kot »vabo« prinesla v razred, so takoj predlagali, da bi delali tudi z njimi. V tistem času smo se, kot je bilo že omenjeno, ukvarjali tudi s pripovedjo pri slovenskem jeziku in skupaj smo prišli do dogovora, da bi iz kock lahko sestavili prizorišče, na katerem živi in deluje ena izmed žena, ki jo bodo raziskovali. Tudi na njihovo pobudo se je spontano zgodila diferencirana različica – oblikovanje prizorišča, v katerem se srečata dve izmed raziskovanih žena.

Ker nenehno poudarjam pomen predstavitve ustvarjenih del in pogovora o njih v razredu, smo sklenili, da učenci najprej predstavijo svoje zgodbe znotraj razreda. Predstavitve so bile tako zanimive in učencem zabavne, da smo rekli, da je škoda, če ostanejo zgolj na razredni ravni. Zato smo v duhu medgeneracijskega sodelovanja in povezovanja učencev po vertikali naše male predstave odigrali tudi drugošolcem, ki smo jih povabili v razred. Marentič Požarnik (2018) izpostavlja, da se vse premalo zavedamo in izkoriščamo model »učenci učijo učence«, saj učenci od vrstnikov pridobivajo pomembne informacije, vzorce mišljenja, strategije reševanja problemov in metakognicijo. Znajo se namreč vživeti v način razmišljanja vrstnika in uporabljajo njihov jezik.

Naša druga predstavitev je bila celo »izpopolnjena«, saj so si petošolci po predstavitvah drug drugemu podali povratno informacijo – tako o vsebini kot samem podajanju in nastopanju. Učenci so nato povabljenim drugošolcem predstavili potek dela od ideje do izvedbe, nato pa zgodbe tudi predstavili. Tudi z drugošolci smo se nato pogovarjali o videnem in slišnem ter naredili skupinsko vrednotenje projekta. Ki pa na tej točki v resnici še ni bil zaključen. V načrtu prihajajočega tedna smo nameravali izdelovati stripe in ker se je izkazalo, da so različne učence pritegnile tudi vsebine iz življenja drugih velikih žena, je nato vsak izmed učencev izdelal strip z zgodbo tiste, ki se mu je zdela najbolj zanimiva. Knjiga stripov z zgodbami o ženah, ki so spremenile svet, je bila v resnici tisti pravi zaključek projekta.

5 POMEN OSMIŠLJENEGA UČENJA

Za učenje je pomembno, da se nalogam čutimo kos in da v njih vidimo smisel. Učne strategije namreč niso le gole tehnike, ki jih vključimo ali ne, ampak so tesno povezane z vsem, kar nas spodbuja pri učenju, z našo osebnostno usmerjenostjo. (Marentič Požarnik, 2018) Zato je bila tovrstna izkušnja učenja za učence izrednega pomena.

Sama izvedba projekta se je kot že omenjeno zgodila spontano, na pobudo učencev in bi bila v mnogih točkah še potrebna boljše obdelave in načrtovanja, a se je izkazala kot dober zametek za nadaljevanje projektne dela, ki naj bo eno izmed gonil delov v sodobni šoli. Učitelj namreč v današnjem svetu, kjer so otroci podkrepjeni z velikim številom informacij, v svetu, kjer so informacije tudi zelo lahko dostopne, kjer otroci prihajajo v šolo z zelo raznolikim predznanjem in že močno oblikovanimi interesi, ne bo več nastopal kot vseved, ki učencem podaja znanje. Naloga učitelja v sodobni šoli se gotovo mora premakniti k usmerjevalcu in moderatorju v procesu učenja. Raziskave kažejo tudi na to, da se pri zaposlovanju mladih iščejo drugačne kvalitete, kot so se v preteklosti, trg dela je drugačen in tudi otroci bodo za aktivno prispevanje in sodelovanje v sodobni družbi potrebovali drugačne kvalitete, kot so jih pred dvesto leti. Projektno delo, ki pri učencih krepi sodelovanje, kreativno iskanje rešitev in ustvarjalnost je kot nalašč ustvarjena metoda za sodobno šolo, za šolo 21. stoletja.

Literatura in viri

1. Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS
2. Nakrst, L. (2015). Pedagoški pristop Storyline. Stockholm: samozaložba
3. Novak, H., Žužej, V. in Zmaga Glogovec, V. (2009). Projektno delo kot učni model v vrtcih in osnovnih šolah. Radovljica: Didakta
4. Robinson, K. (2015). Kreativne šole. Eno: Nova Gorica.
5. Vodopivec, I. et al. (2003). Sodelovalno učenje v praksi. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
6. Gender Equality explained by Children [online]
<https://www.youtube.com/watch?v=hLr2GNRnmXM> [pridobljeno 20. 9. 2019]
7. What is inquiry based learning? [online] <https://www.whatisib.com/inquiry-based-learning.html> [pridobljeno 20. 9. 2019]

LEA JANŽIČ
OŠ DUŠANA FLISA HOČE
NA ČAROBNI PREPROGI LETIM

Povzetek

V prispevku Na čarobni preprogi letim so obravnavani nemirni otroci in njihove značilnosti ter predstavljene aktivnosti za umirjanje otrok v šoli. Pojem nemirnega otroka je zelo širok, zato so opisane le najbolj splošne težave, ki so opazne pri pouku. V drugem delu so predstavljene sprostitvene tehnike in navedeni razlogi, zakaj so le –te v današnjem času zelo pomembne. Prispevek navaja tudi primere iz prakse, ki so na kratko opisani. Praktični del vključuje opis vaj za izvedbo in nadaljnjo literaturo, ki lahko v praksi koristi bralcem in bralkam. Na koncu so navedene ugotovitve, ki so v splošnem pozitivne in obetajoče, zato bodo v prihodnosti še nadgrajene in področje njihove uporabe razširjeno ter poglobljeno.

Ključne besede: nemiren otrok, tehnike sproščanja, sprostitev

ON MAGIC CARPET I FLY

Abstract

In the article On magic carpet I fly are presented restless children, their characteristics and some activities that help the pupils to calm down and more easily follow the lesson. The concept of a restless child is very wide, therefore only some of the most general problems that are noticed at school work, are described. In the second part the relaxation techniques are presented and why it is so important in today's time. Examples from practice are named and described. The practical parts are described and practical exercises are added, from which readers can benefit. In the end my findings are stated, which are in general positive and promising, therefore, they will be upgraded in the future and their usage increased.

Keywords: a restless child, relaxation techniques, calming down

1 KDO SO NEMIRNI UČENCI

1.1 NEMIREN OTROK IN NJEGOVA VZGOJA

Otroci z učnimi težavami, motnjami pozornosti in vedenja ter drugimi težavami že od nekdanj obstajajo. Učenci imajo v prvem triletju različno dozorevanje kognitivnih sposobnosti, zato poteka razvoj po značilnih razvojnih vzorcih. Za zrele otroke je značilno, da so pri načrtovanih aktivnostih sposobni izključiti zunanje dražljaje, zato so sposobni daljši čas ohranjati usmerjeno pozornost. Razvojno gledano je pozornost močno vezana in odvisna od drugih kognitivnih veščin. Predvsem pa omogoča spremljanje informacij in zagotavlja boljše prilagajanje okolju, npr. starejši otrok bo postal pozoren in bo užival pri branju knjige, ker ga zanima odvijanje zgodbe. Težje pa bo ostal pozoren pri branju otrok, ki ima zaradi razvojno specifičnih odstopanj (slab kratkoročni spomin, šibke vizualno prostorske sposobnosti) težave, saj vsebini ne bo mogel slediti. Biološko zorenje je nujno, kot so za razvoj pomembni tudi vplivi okolja. Zagotovo se bodo nekatere oblike vedenja spontano pojavile v določeni zoritveni fazi, to velja predvsem za nekatere psihomotorične funkcije, medtem ko so za nekatere druge sposobnosti (npr. razvoj govora), so mnogo pomembnejše učne vzpodbude iz okolja (Brencelj Kobe, 2003).

Odrasli se na otrokovo nemirno vedenje različno odzovejo. Če je to graja, razburjenje, očitki ali kazni, je s tem običajno dosežen ravno nasprotni učinek. Otrokova nemirnost, hrupnost in neprilagojeno vedenje se okrepi in poslabša stanje učnega procesa. V šoli je priporočljivo poiskati razumevajočega učitelja, ki je pripravljen in sposoben delati dodatne aktivnosti z nemirni otroki, jih razumeti in z veliko mero potrpežljivosti voditi na pot umirjenega vedenja, prijetnega vzdušja v razredu in posledično kreativnega doživljanja pouka.

1.2 NEMIREN OTROK KOT UČENEC V RAZREDU

Specialna pedagoginja Darja Bricelj opisuje, kako so posebnosti v vedenju in odzivanju nemirnega otroka sicer zaznavne že v predšolskem obdobju, resneje pa otrok opozori nase ob vstopu v šolo. Zaradi svojih odzivnih, vedenjskih in učnih posebnosti ni v celoti po meri šole, zato marsikdaj ne more zadostiti njenim disciplinskim in delovnim razmeram, takrat je potrebno zagotoviti dodatne spodbude.

Bricelj (2016) navaja, da šola za nemirnega otroka in njegove starše predstavlja velik stres in socialno obremenitev, kar otrok pokaže z nemirom:

- ne zmore mirno sedeti in pozorno poslušati ter opazovati;
- ne zmore organizirati svojih dejanj in slediti navodilom;
- s svojim nemirom moti učitelja, vrstnike in samega sebe;
- težko obvladuje svoje impulzivno vedenje;
- ne zmore se vključevati v igro z vrstniki ter ob tem upoštevati njihovih potreb;
- težko se prilagaja predpisanemu delovnemu urniku;
- pojavlja se neskladje med otrokovo inteligenco in njegovo učno uspešnostjo;
- zaradi specifičnih učnih težav in motenj pozornosti je šolski uspeh slabši, kot bi lahko bil;
- zaradi neustreznega vedenja je pogosto grajan ali kaznovan;
- otrokova samopodoba je izrazito slaba (Bricelj, 2016).

Sue Cowley (2007) v svoji knjigi Kako umiriti razred navaja različne načine. Pri našem delu je najpomembnejše, da kot učitelj ostaneš miren in da je tvoja jakost glasu na normalnem nivoju. Velikokrat učenci berejo le govorico telesa in mimiko obraza ter vedo, kaj učitelj želi.

V praksi to pomeni, da vsak dan začnemo s spodbudnimi besedami v jutranjem krogu, kar učencem vidno veča motivacijo za delo. Delamo na dobrih medsebojnih odnosih tako, da se spoštljivo pogovarjamo in se znamo drugemu opravičiti. Učenci so soustvarjalci pouka, saj upoštevamo njihove predloge in jih stalno spodbujamo h kritičnosti.

Verjamemo, da so odnosi eden najbolj pomembnih gradnikov klime v razredu, vsekakor pa najpomembnejši za razvoj posameznikove identitete in samopodobe. Kakšen odnos imamo do učenca, takšen odnos dobimo nazaj. Za preživetje in razvoj otroci potrebujejo pristen, topel in varen stik z učiteljem, starši in okoljem, v katerem živi. Pri tem ni bližnjic ali čarobnih paličic. Stik v razredu se gradi sproti in zahteva polno prisotnost in predanost učitelja. Kar ne pomeni ukazovanja, upravljanja, dobrikanja, umikanja, prilagajanja in nasilja, temveč pripravljenost za rast, spremembe in učenje iz trenutka v trenutek na obeh straneh, učiteljevi ter učenčevi. To je odnos, ki nastaja procesualno, kjer učitelj s svojo sposobnostjo odzivanja na otroka in prepoznavanja otrokovih signalov vsakokrat presodi, kaj bo najboljši naslednji korak. S svojo širino in naklonjenostjo omogoči rast učencu ob sebi (Erzar, 2018, str. 16–17).

Vzgjajamo s tem kar smo, kakšna so naša prepričanja o sebi in svetu ter z odnosom, ki ga imamo najprej s samim seboj, nato s svojimi učenci pa tudi drugimi ljudmi okrog nas, npr. drugimi učitelji. In prav iz našega načina delovanja in načina delovanja svojih staršev bo učenec dobil sporočila o sebi, o odnosih z drugimi in o svetu okoli sebe, vse to bo ponotranjil ter kasneje uporabil za izhodišče v vseh odnosih, ki jih bo vzpostavljajal z drugimi ter pri oblikovanju lastnih prepričanj (Erzar, 2018, str. 16–17).

1.3 KATERE SPROSTITIVNE TEHNIKE IZBRATI

Današnjim otrokom najbolj primanjkuje umirjenosti in tišine. Ker živimo v času hitrega življenjskega tempa, jim ni znana poglobitev v igro, doživljanje z vsemi čuti in zamaknjeno ukvarjanje s samo eno stvarjo. Vsak sproščen otrok uživa najbolj v preprosti dejavnosti. Da mu ni dolgčas, zagotovo ne potrebuje nenehne animacije ali priklopa na mobilne naprave. Pojav dolgočasje je odsev površnosti ali nesposobnosti doživljanja. Današnji otrokom se dogaja prav to, da se prehitro naveličajo in si nenehno želijo kaj novega, kar bi jih pritegnilo (Srebot, 1996, str. 12).

Aktivna igra zahteva zbranost otrok, sposobnost poglobitve, potrpežljivost, veliko predanost in lastno ustvarjalnost pri izbranem početju. Spodbuja otrokovo sposobnost raznovrstnega dožemanja, njegovo iznajdljivost in izražanje, medtem ko pasivno sprejemanje zahteva vedno nove in bolj napete akcije ter vodi v naveličanost. Opazovanje otrok je pokazalo, da lahko nedejavna zabava v zgodnjih otroških letih hitro pripelje do nekakšne zasvojenosti ter posledično do nesposobnosti za aktivno igranje. Otrok izgubi možnost samospoznavanja in izražanja skozi igro (Srebot, 1996, str. 12).

Sprostitutvene tehnike uporabljajo domišljijo, gibanje, zvoke, barve, telesni stik in svet čutil. Otroke moramo na zanimiv način seznaniti z vsemi tehnikami. V večini se otroci na vaje in tehnike odzivajo izjemno ugodno. Sprostitutvenih tehnik ne smejo doživljati kot nalogo, pač pa kot nekaj prijetnega in zabavnega. Pomembno je namreč dobro počutje. Le tako bo otrok iz naučenega, na svoj lasten način, potegnil največjo korist zase in imel veliko od nje za vse življenje. Nekateri otroci se lažje naučijo sprostitutve ob telesnih vajah, drugi ob dihalnih vajah, tretjim je všeč meditacija, četrti pa so navdušeni nad barvanjem in risanjem. Zato je pomembno, da otrokom predstavimo dejavnosti in si potem vsak zase najde tisto,

kar mu bolj odgovarja. Če znamo vaje zanimivo predstaviti, bodo otroci hitro začutili možnosti spoznavanja neodkrite plati svoje osebnosti (Srebot, 1996, str. 15).

1.4 PREDSTAVITEV TEHNIK, KI SE DOGAJAJO NA ČAROBNI PREPROGI

V šoli lahko nemirnim učencem in vsem ostalim pomagamo na več načinov. Zagotovo je najprej potrebno odkriti, kateri načini jim ustrezajo. Pomembno je v tehnike sproščanja vključiti cel razred, šele tako se nemirni učenci integrirajo v skupino in socializirajo med vrstniki. V nadaljevanju so navedene tehnike, ki so se pri poučevanju izkazale kot najbolj učinkovite. Kot izvajalci tehnik smo uredili tudi poseben ambient v razredu in pripravili podloge za na tla ter naše potovanje v domišljjski svet poimenovali Na čarobni preprogi letim. Kdaj in kako "letimo" pa je navedeno v nadaljevanju.

- Poslušanje klasične in mirne glasbe

Na podlagi raziskav lahko potrdimo, da ima glasba zdravilni učinek. Hitri ritmi nas spodbudijo, počasni pa pomirjajo možgane in nas sproščajo. Glasba spodbudi avtonomni živčni sistem k upočasnenemu dihanju in bitju srca. Zato jo velikokrat uporabljamo za umiritev določene dejavnosti. Za primer vzemimo pouk likovne umetnosti, ko se naša učilnica spremeni v atelje in učenci v umetnike, zraven ustvarjanja vedno poslušamo mirno glasbo, ki jo učenci sami izberejo. Ta je po navadi klasična, ker dokazano spodbuja ustvarjalnost in estetski čut.

- Barvanje mandal

V podaljšanem bivanju imajo učenci ob koncu naloge radi tudi sproščanje v obliki barvanja, pri čemer najraje izberejo mandale. Mandale so se stavljene tako, da se ob barvanju vključujeta obe možganski polovici, zato barvanje spodbuja kreativnost ter poveča samozaupanje in odprtost. Barvanje mandal nas harmonizira in prinaša notranji mir. Na spontan način spodbudimo sproščanje notranjih blokad in strahov, predvsem pa stresa.

- Meditacija

Pred začetkom pouka namenimo čas z učenci v jutranjem krogu kratki meditaciji, da umirimo misli in se pripravimo na pouk. Vemo namreč, da ima meditacija blagodejne učinke, ki otrokom pomaga pri sprostitvi in krepitvi koncentracije ter zaupanja vase. Včasih poslušamo meditacijske pravljice, da se otroci vživijo v zgodbo in se s pravljичnimi liki odpravijo na potovanje. Globoko doživetje pravljичne meditacije otroku pomaga pri spopadu z negativnimi čustvi, hkrati krepí samopodobo in pozitiven način razmišljanja. Zato jih uporabljamo tudi, kadar imamo v razredu težave z jezo, strahom ali žalostjo.

- Afirmacijske kartice

Ob koncu pouka učenci radi zaključijo dan z afirmacijskimi karticami, kjer si preberejo misli, ki so jim za ta dan namenjene. Z njimi se učijo iskati srečo v sebi in izražati svoje potrebe ter občutke. S karticami in njihovimi sporočili spodbujamo pogovor med otroki, pogovor z učiteljem in tako spodbujamo osebno ter duhovno rast posameznika.

- Pravljična ali otroška joga

V rekreativnem odmoru, v začetnem delu telovadbe, ali kar tako za popestritev pouka izvajamo pravljično jogo. To je vodenja vadba z elementi joge, ki je posebej oblikovana za otroke. Izvaja se v obliki igre, ampak upošteva vsa jogijska načela. Učenci se spoznajo s svojim telesom in sledijo povezanim asanam, ki jih zaradi lažjega pomnjenja poimenujemo po živalih. Joga dokazano sproščujoče deluje na telo. Z njeno pomočjo otroci razvijejo

pozornost, motorično spretnost, moč in krepjijo vzdržljivost. Predvsem pa se začnejo zavedati svojega telesa in njegove zmogljivosti.

- Socialne igre

Socialne igre uporabljamo, ko imamo med učenci spore, težave z dinamiko razreda ali kakšne druge težave posameznikov, na primer s samopodobo, socialnimi veščinami ali ravnanjem z lastnimi čustvi. Predvsem je pomembno, da se med sabo povežemo, saj so socialne igre na nek način družabne igre z elementom pogovora. Učencem dvigujejo raven samozavedanja in socialne senzibilnosti. Največkrat uporabimo igre Stol na moji desni je prazen; Konjiček, kdo te jaha; Vreča zlata; Kdo se skriva v medvedovem brlogu ipd.

- Vodena vizualizacija

Učencem po končanem pouku, ko bi se preprosto radi sprostiti, velikokrat ugaja vodena vizualizacija za umiritev. Takrat zapremo oči in v tišini poslušamo navodila za sproščanje. Najprej začnemo z globokim dihanjem. V tišini pripovedujemo krajšo pravljico, ki je zastavljena kot potovanje. Vodena vizualizacija nas popelje v naš notranji svet. Z domišljijo potujemo v prostore onkraj razumevanja, kjer vse mogoče in kjer se učenci počutijo varno.

- Tibetanske vaje

“Tibetančki” so sklop petih vaj, ki omogočajo telesu prost pretok energije, povežejo telo, um in duh, hkrati pa otroka sprostijo. Lahko so del raztezanja na koncu ure športa, lahko jih uporabimo v razredu kot gibanje pri glasbeni umetnosti ali pa z njimi začnemo dan v jutranjem varstvu. Potekajo lahko kot priprava na učno uro. Učenci na tak način umirijo telo in energija steče, možgani so bistveno bolj pripravljeni in koncentrirani. Tibetanskim vajam za telo lahko dodamo tudi gibalne zgodbe, ki si jih izmislimo sami. Osnovno vodilo je izvajanje vseh petih vaj v pravem redosledju.

Vse zgoraj naštetih tehnike podajamo v obliki igre, ki jo otrok najlažje dojame. Igra je najpomembnejši dejavnik učenja v prvem triletju, saj spodbuja čustveno inteligenco in kognitivni razvoj. Zdrav otrok v okolju, ki je čustveno varno in ima dovolj posluha za njegove razvojne potrebe, tako rekoč sam odkriva in izbira igre (dejavnosti), ki podpirajo njegov razvoj osebnosti. Igra mu pomaga obvladati tudi težke situacije, kadar doživlja strah, jezo ali tesnobo. (Moškrič, 2018, str. 14).

Pri tehnikah je pomembno, da dihalne in meditativne vaje vadimo več dni zapored, dokler jih popolnoma ne usvojimo.

Afirmacijske kartice uporabljamo po potrebi, ko začutimo, da učenci potrebujejo notranji uvid, sprostitev ali le pozitivno vzpodbudo. Poslušanje glasbe poteka ob umirjeni dejavnosti, npr. likovni umetnosti. Jogo izvajamo v času športa, za zaključek dejavnosti kot raztezne vaje, ali kar tako za umirjanje v razredu ob branju pravljič. Izberemo le eno aktivnost in šele, ko jo otrok usvoji, preidemo k drugi. Začnemo z najbolj preprostimi in počasi prehajamo k zahtevnejšim vajam, pri čemer si vedno vzamemo dovolj časa.

Prav tako ne smemo pozabiti na učilnico, saj je to prostor, v katerem preživimo veliko časa, zato mora biti prijetna in urejena, predvsem pa pospravljena in minimalistično opremljena. Z učenci jo skupaj pomagamo tudi očistiti. To lahko postane del tedenske rutine, ki učence navduši, jih medsebojno poveže ter napolni z veliko mero odgovornosti.

2 ZAKLJUČEK

Tehnike, ki jih uporabljamo pri svojem delu, so že nekaj časa prisotne v šolskem prostoru, le nekatere so novejšje. Vedno preverimo ozadje tehnik, jih preizkusimo in šele nato

izvajamo z učenci. Treba je poudariti, da vse tehnike niso primerne za vse otroke, njihove težave in starosti. Aktivnosti preudarno selekcioniramo ter jo primerno prilagodimo. Pogosto učenci sami prosijo, kaj bi se radi "igrali", saj začutijo, kaj jim najbolj ustreza.

Izkušnje glede tehnik sproščanja, ki so bile izvedene v prvem triletju, kažejo na večjo umirjenost in povezanost celega razreda ter boljšo koncentracijo za delo, večjo pozornost učencev in tudi pripadnost skupini. Izboljšali so se odnosi učenec–učitelj, prav tako učenec–učenec. Učenci so postali bolj povezani in strpni drug do drugega, prijazni, čuteči, mirni in sproščeni, predvsem pa bolj pripravljeni za delo v vzgojno-učnem procesu.

Literatura in viri

1. Brain gym vaje – opis pozitivnih učinkov. Zveza društev upokojencev Slovenije. [Online]. [Citirano 14. feb. 2019; 9.50]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.zdus-zveza.si/docs/novice/BRAIN_GYM_VAJE_opis_pozitivnih_ucinkov.pdf.
2. Brenclj Kobe, M. (2003). Nemirni otroci. Uvodnik za revijo Jama. [Online]. [Citirano 3. jan. 2019; 9.10]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.kclj.si/dokumenti/navodila_nemirni_otroci_jama.pdf.
3. Bricelj, D. (2016). Ko ima učenec / učenka težave zaradi nemirnosti. [Online]. [Citirano 3. jan. 2019; 9.10]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www2.arnes.si/~osljbs3s/bolezni/nemirnost.htm>.
4. Božič, U. (2012). Pravljica joga. Ljubljana. Mladinska knjiga.
5. Cowely, S. (2007). Kako umiriti razred. Poučevanje v osnovni šoli. Ljubljana: Modrijan.
6. Kompan Erzar, K. (2018). Starševstvo je milost, ne naloga. Pogled za starše. V: reviji Cicido, priloga. Ljubljana: Mladinska knjiga. 2018. št. 9, str.16 –17.
7. Moškrič, B. (2018). Igre, igre in še več igre! Pogled za starše. V: reviji Cicido, priloga. Ljubljana: Mladinska knjiga. 2018. št. 9, str. 14.
8. Nemiren otrok in njegova vzgoja. Družina EnaA (2012). [Online]. [Citirano 3. jan. 2019; 9.10]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://druzina.ena.com/otroci/Nemiren-otrok-in-njegova-vzgoja.html>.
9. Pajič Rotvejn, I. (2007). Shajanje z nemirnim otrokom. [Online]. [Citirano 3. jan. 2019; 9.10]. Dostopno na spletnem naslovu: http://vrtec-ciciban.si/wp-content/uploads/2012/10/shajanje_z_nemirnim_otrokom.pdf.
10. Srebot, R. in drugi (1996). Potovanje v tišino. Sprostitutvena vzgoja za otroke. Ljubljana: DZS.

DARJA JERAN

OŠ HUDINJA CELJE, MARIBORSKA 125, 3000 CELJE

PLESNI KROŽEK IN OTROŠKE DRUŽABNE IGRE IZ PRETEKLOSTI

Povzetek

Večina ljudi prepozna v plesu samo nekatere izmed njegovih elementov in ga zato razlaga zelo ozko. Pozablja se namreč, da je ples pravzaprav tesno povezan z družbenim razvojem in je del človekovega bivanja in delovanja, saj ga spremlja v vseh življenjskih obdobjih.

Še posebej so nad plesom navdušeni otroci, ki ob glasbi veselo poskakujejo, se zibljejo in vrtijo ter se ob vsem tem neznansko zabavajo. Enako vseč so jim balet, klasičen, moderen ples in ljudski plesi oziroma folklor. Igre iz preteklosti pa se igrajo še z večjim zanimanjem, saj vedo, da so to igre njihovih babic in dedkov.

V tem prispevku sem opisala nekaj otroških ljudskih plesov in iger, ki jih vključujem v interesno dejavnost Plesni krožek in otroške družabne igre iz preteklosti. Učenci jih imajo zelo radi, saj se jih veliko prvič seznanili s temi plesi in igrami. Upam, da bodo tudi generacije za nami ohranjale ljudsko izročilo v tej obliki in ga prenašale naprej.

Ključne besede: ples, igra, dediščina, otroci, gibanje, sreča, ritem, glasba, življenje, energija, čustva, strast, vrtenje, vzgoja, aplavz, učitelj, veselje, zabava, smeh

DANCE LESSONS AND CHILDREN SOCIAL GAMES FROM THE PAST

Abstract

Most people recognize only a few elements of dancing and therefor explains it as seen. We keep forgetting that dancing is strongly connected with social development and is a part of our lives and the way we live – it's appearing during all life stages and on different occasions.

Children especially love dancing and they are happy jumping, shaking and spinning and on top of that having lots of fun. They like ballet, classical, modern and folk dances equally. Games from the past which are more traditional are even more interesting because they are aware that their grandparents used to play them.

In this article I described some children folk dances and games which I involve in my classes of Dance classes and children's social games from the past. Students like them very much because many of them get familiar with them for the first time. I hope that generations behind us will preserve folk tradition in this form and continue to carry it on.

Keywords: dance, game, heritage, children, activity, happiness, rhythm, music, life, energy, emotions, passion, spinning, education, applause, teacher, fun, laughter

1 UVOD

»Ko plešem, pozabim na vse drugo in čutim popolno srečo.« Katherine Jenkins

»Ples je pesem, kjer je vsak gib beseda.« Mata Hari

Ples je že tisočletja del človeške kulture. Poznajo ga vsa primitivna ljudstva. Z njim izražamo svoja čustva in občutke.

Še posebej so nad plesom navdušeni otroci, ki ob glasbi veselo poskakujejo, se zibljejo in vrtijo ter se ob vsem tem neznansko zabavajo. Prav gotovo ples prispeva k boljši koordinaciji gibov, zaznavanju ritma in glasbe. Predvidevam, da majhni otroci, ki še niso obremenjeni s tem, kaj je moderno, način plesa izbirajo čisto intuitivno. Enako vseč so jim balet, klasičen, moderen ples in ljudski plesi oziroma folklor. Prav tako otroci uživajo v družabnih igrah, kjer lahko sodelujejo in se igrajo. Igre iz preteklosti, ki so bolj tradicionalne pa se igrajo še z večjim zanimanjem, saj vedo, da so to igre njihovih babic in dedkov.

2 PLES

2.1 KAJ JE PLES?

Ples je mati umetnosti. Glasba in pesništvo obstajata v času, slikarstvo in arhitektura v prostoru. Ples živi obenem v času in prostoru. Ustvarjalec in stvaritev, umetnik in umetnina sta še eno. Ritmični gibni vzorci, plastično občuteni prostori, živa predstavitev sveta, kakršnega vidimo in si ga predstavljamo – vse to ustvarja človek v plesu z lastnim telesom in tako oblikuje svoje notranje doživljanje brez uporabe materiala, kamna in besede (Sachs, 1997).

»Nič ni človeku tako potrebno kot ples. Brez plesa človek ne more ničesar.«

Moliere. Žlahtni meščan, I/2

V sosledju tisočletij je ples odsev »žive govorice človeka« in njegovega bivanja. Skozi svoje gibe, pesem in glasbo človek – ne glede na zemeljsko dolžino ali širino, ne glede na rasno, narodno, politično ali kakršnokoli pripadnost – izraža svoja občutja, žalost, veselje, bolečino, strast, hrepenenje, erotičnost. Ples obstaja od vekomaj in za vedno, prav tako kot umetnost in igre. Države, kraljestva, carstva, kulture in civilizacije propadajo, ples pa ostaja v svojih virtualno neskončnih pojavnih oblikah, se seli iz kontinenta na kontinent ter osvaja nove kulture in civilizacije.

Kot otroci se srečamo s plesom skozi rajanje, kot mladostniki v približevanju ter spoznavanju z nasprotnim spolom, kot zreli ljudje in tudi kot starostniki pa v duhu družabnosti in umetnosti. Med plesom se starostne meje zabrišejo, porazgubi se prisotnost strahu, zaslutimo svoje omejitve svobode ...

Ples se dotika našega telesa in čustev, našega duha in sanj. Ples osemdesetletnika in osemletnega otroka je po svojem notranjem izžarevanju in vzpodbudi podoben, če ne celo istoveten (Zagorc, 2001).

Ples je vedno znak življenja, ki izhaja iz telesa in njegovega gibanja. Gibanje prebujajo življenje v nas. Obstaja kot odraz količine energije, ki jo premoremo. V človekovem plesu se tako na nek simboličen način združene vse moči in vsa svobodnost sveta. Človekovo plesno gibanje je kot valovanje morja in ne prenese nobenih meja. S plesom se na poseben način izraža svoboda človekovega telesa in duha (Zagorc, 1997).

2. 2 KAKO JE NASTAL PLES?

Ta fenomen poskušajo razložiti razne teorije. Nekateri pravijo, da je ples samo rezultat presežka človekove energije, drugi pa, da je to človekova želja po lepem, torej gre za vprašanje estetike. Prirodoslovec Charles Darwin (1809–1882) je poskušal razložiti ples kot sredstvo, s katerim se oba spola privlačita in katerega namen je spolna združitev, tretji pa nastanek plesa, glasbe, kratka umetnosti zopet uvrščajo v ozko zvezo z magijo.

Vse te teorije so pomanjkljive. Večina ljudi prepozna v plesu samo nekatere izmed njegovih elementov in ga zato razlaga zelo ozko, samo z ene strani. Pozablja se namreč, da je ples pravzaprav tesno povezan z družbenim razvojem in je del človekovega bivanja in delovanja, saj ga spremlja v vseh življenjskih obdobjih; od rojstva do smrti, pri vseh manj ali bolj pomembnih dogodkih.

Gib lahko izrazi neskončno skalo čustev in razpoloženj, za katere marsikdaj beseda ne zadostuje. Ples premaguje razdaljo med telesom in dušo, med nebrzdanim izbruhom čustev in nadzorovanim vedenjem. V plesni ekstazi človek začuti povezanost med tem in onim svetom; med svetom, v katerem živi in med svetom demonov, duhov, božanstev. »Kdor ne pozna plesa, dvomi v boga«, je pel perzijski pesnik derviš Rumi. V današnjem času so civilizacija, kulturne spremembe, razne religije in konvencije osiromašile naš občutek za gib in s tem za ples. Zaradi sposobnosti se obvladujemo in ne dopuščamo telesu, da bi izražalo naše občutke in čustva (Otrin, 1998).

2.3 OTROKOVA POTREBA PO PLESU

Ugotovili smo, da je ples znak življenja, ki izhaja iz telesa in njegovega gibanja in da je gibanje za človekovo življenje enako pomembno kot dihanje. Še zlasti otroci imajo prirojeno potrebo po gibanju in če želimo, da se bodo pravilno razvijali, jim moramo omogočiti, da jo bodo na nek način zadovoljili. Nedvomno se morajo veliko, dovolj pogosto in tudi dovolj intenzivno gibati, kar jim v veliki meri omogočajo razne športne aktivnosti in igre, ples pa ima v otrokovem svetu še nekaj drugih pomenov.

F. Pediček uvaja izraz »biološko ugodje«, ki se pojavlja v človeku ob ritmičnem gibanju telesa, ob katerem se človek globlje zave svojega obstoja. S plesom namreč nekako posnema in navzven izraža utripanje vsake svoje celice, ritem vseh svojih osnovnih bioloških procesov, ki vsi potekajo po vzorcu enakomernega ponavljanja napetosti in sprostitve. Že majhni otroci včasih neutrudno, vendar docela ritmično pravilno nihajo s posameznimi deli telesa, kasneje pa otrok dostikrat izmenoma enakomerno poskakuje ali enakomerno teka od stene do stene, od predmeta do predmeta. Večkrat razprostre roke, se skoraj do onemoglosti vrti in se pri tem smeje kot najsrečnejše bitje.

Otrok se tako pri plesnem gibanju začenja zavedati svojega telesa in raznovrstnosti svojega gibanja, časa in prostora ter predvsem različnih možnosti za izrabo svoje energije. Z razvojem motorike se hkrati razvija celotna sposobnost kontrole telesa, ki pa je v veliki meri odvisna od obvladovanja gibanja, ki pogojuje telesni, čustveni in duševni razvoj.

Otrok bolj kot odrasli izraža svoje duševno počutje s telesnim stanjem in obratno. Gibanje in čustvovanje imata veliko skupnega, saj se vsa čustva kažejo v ekspresivni govorici telesa. Otroci in mladostniki najdejo posebno zadovoljstvo v plesu, kajti mnogi med njimi odkrijejo v njem pot za osvoboditev svojih čustev in občutij, ki bi jih s pomočjo besed sicer težko spravili na površje. Plesno gibanje prav tako zelo prispeva k samozavedanju, občutju uspeha in zadovoljstva, saj omogoča oblikovanje ustrezne telesne slike in vpliva samozadovoljstvo, vpliva na vedenje, odnos do drugih in oblikovanje stališč. Pomembno

vlogo ima ples pri razvijanju »socialnih sposobnosti«, ker spodbuja stike z drugimi, vpliva zaupanje, razvija občutljivost, prilagodljivost, sodelovanje, skupinsko reševanje problemov, upoštevanje pravil, vzdrževanje pozornosti, vodenje in podrejanje, iniciativnost in sodelovanje pri najrazličnejših aktivnostih.

Tudi v naših šolah se pouk odvija na podoben način. Seveda so po desetletjih čiste verbalne vzgoje takojšnje spremembe nemogoče, vendar bi morala celotna vzgoja stremeti k temu, da razvijanje desne možganske polovice ne bi bilo zgolj naključje (Zagorc, 1997).

2.4 PLESNE DEJAVNOSTI NA ŠOLI

Učitelji najraje poučujemo stvari, ki jih najbolj obvladamo. Težko je posredovati snov, ki nam ni blizu in katere učinkov ne poznamo dovolj dobro. Zagotovo bi se v naših šolah več ukvarjali z gibanjem in plesom, če bi imeli učitelji več znanja s tega področja. Predvsem pa je potrebnega nekaj poguma, da se človek spoprime z gibanjem ter z načini izražanja in ustvarjanja z njim. Morda nam bodo sodobnejši pristopi k vzgoji in nova spoznanja na tem področju vendarle nekoliko širše odprli vrata tudi v svet gibanja.

Za razliko od nas so otroci vedno pripravljene na gibanje, če jim le omogočimo, da so na tem področju dejavni, da raziskujejo, sodelujejo, odkrivajo ... Zato je prav, da se na vsako plesno uro pazljivo in temeljito pripravimo. Vedeti moramo, da sicer vsa snov temelji na določenem gibanju in ima za cilj tudi razvijanje tega gibanja, vendar ob tem v veliki meri vplivamo tudi na otrokov čustveni in doživljajski svet. Same metode učenja nimajo namena le uriti otrok v gibanju, temveč jih ob tem tudi vzgajajo, vplivajo na osebni razvoj in jih doživljajsko bogatijo. Prav je, da otroci odkrivajo svoje lastne gibalne sposobnosti, predvsem pa je prav, da odkrivajo tudi lastna izhodišča, si ustvarjajo svoje lastne sodbe in preverjajo lastne cilje.

Pri načrtovanju dela in spodbujanju otrokove ustvarjalnosti moramo upoštevati nekatera vzgojna načela:

- načelo postopnosti in sistematičnosti,
- načelo življenjske in psihične bližine,
- načelo nazornosti,
- načelo ustreznosti razvojni stopnji,
- specifična načela plesne vzgoje,
- načelo aktivnosti,
- načelo interesa,
- načelo individualizacije.

Pri oblikovanju programa poskušamo upoštevati celovitost telesnega, čustvenega, umskega, socialnega in estetskega razvoja. Zato, da bi zagotovili takšno celovitost, oblikujemo naloge, s katerimi poskušamo:

- razvijati in oblikovati gibanje,
- razvijati sposobnost izražanja in ustvarjanja z gibanjem,
- razvijati sposobnost sporočanja svojih počutij, doživetij, misli in čustev,
- razvijati nekatere socialne sposobnosti kot so medsebojni odnosi, pripadnost, uveljavljanje,
- razvijati estetsko tenkočutnost in kritičnost (Zagorc, 1997).

2.5 NEKAJ O NAČINIH POUČEVANJA PLESA

Tako kot pri katerem koli drugem predmetu je tudi pri poučevanju plesa izrednega pomena naš odnos do same snovi na eni in do otrok na drugi strani. Učitelji si z leti oblikujejo svoj stil učenja, ki pa ga je potrebno pri plesu včasih nekoliko prilagoditi. Ples sam po sebi vzgaja celovito in zahteva tudi »angažiran« pristop. Otroci namreč z večjo lahkoto dosežejo določene zastavljene cilje, če je vzdušje neformalno, igrivo in predvsem ustvarjalno, saj dobijo občutek, da resnično lahko pokažejo vse, kar znajo in kar zmorejo. Učiteljev pristop je lahko avtoritativen, lahko pa je tudi bolj mil, čuteč. Nič ni narobe, če nas tu in tam zanese, če se vključimo v igro, če tudi sami kdaj pa kdaj »pretegnemo« svoje telo, stečemo, poskočimo. Seveda to ne pomeni, da bi morali ves čas otrokom »kazati« gibanja, biti cele ure telesno dejavni. Veliko več so včasih vredna naša navodila. Naše razlage naj bodo preproste, toda dobro razumljive, naravne, korektne in sistematične.

Učiteljevo delo in prizadevanje sta najbolj vidna v neprestanem povečevanju gibalnega slovarja pri otrocih, v povečevanju nadzora njihovega gibanja, v pridobivanju motoričnih sposobnosti (gibljivost, koordinacija, ravnotežje, hitrost, moč, preciznost) in kvaliteti njihovega gibanja. Uspeh je zagotovo večji, če znamo otroke nenehno vzpodbujati in iskati v njih skrite gibalne potenciale. Marsikakšna gibanja in naloge lahko uporabimo za reševanje vedenjskih motenj pri otrocih, za njihovo socializacijo, prilagajanje in vživljanje v skupino, za samoiniciativnost, samostojnost, vodenje, prilagajanje, skratka za tkanje novih odnosov in vezi med otroki samimi pa tudi med otroki in nami.

Posredovanje gradiva je lahko izredno raznovrstno. Izberemo lahko frontalni način, kjer učitelj pokaže in otroci za njim ponavljajo, ali pa delamo individualno s posamezniki. Snov podajamo enkrat na sintetičen, drugič na analitičen način. Včasih je cela ura vodena, spet drugič učitelj določi in vodi del ure, drugi del pa prepusti izbiri otrok. Včasih celo uro namenimo svobodnemu ustvarjanju. Včasih otroci tekmujejo, včasih se samo učijo, kdaj drugič trenirajo, ponavljajo že pridobljeno znanje, se pripravljajo na nastop itd. Nenehno moramo stremeti k temu, da postane otrok gospodar svojega gibanja, da išče nove in nove poti za reševanje določenega gibalnega problema, da se zaveda čudovitih zmožnosti svojega telesa in ohranja željo po gibalni ustvarjalnosti.

Nikoli ne pozabimo, da morajo pri vsaki uri otroci najprej uživati v gibanju. Skupaj z njimi poskusimo uživati tudi mi, saj je to lahko največja nagrada za naše delo. Uporabimo najrazličnejše spodbude in jih za dobro opravljeno delo vedno nagradimo ali vsaj pohvalimo.

Cilj vsakega ustvarjanja je nek »izdelek« in tudi pri plesu se srečamo s celo vrsto majhnih in velikih umetnin. Prav je, da jih otroci pokažejo drug drugemu, svojim prijateljem, sošolcem, učiteljem, staršem, širši javnosti. Ko »nastopamo«, se znajdemo v čisto posebnem svetu in za otroka je še kako pomembno, da se sreča z njim, da zna premagati tremo, negativna čustva in počutja, da pa občuti tudi naslado ob uspehu, »blišč odrskih luči«, srečo ob aplavzu (Zagorc, 1997).

3 OTROŠKE DRUŽABNE IGRE PRETEKLOSTI

Igre so vselej tesno povezane z življenjem. Če so nekatere izginile, pomeni, da se je spremenilo življenje samo. Prostor ulice najpogosteje ni več prostor igre, saj niti pot v šolo in iz nje ni več priložnost za vrstniško igro, večere doma pa prepogosto polni televizijski program. Storitveno naravnana družba sili starše, da otroke vključujejo v dejavnosti in tečaje, ki bodo povečale njihove možnosti v tekmi z vrstniki. Te aktivnosti gredo na račun

časa, ki bi ga otroci lahko preživeli v sanjarjenju in igranju, kar gradi njihov notranji svet. Če je Einstein nekoč rekel, da znanstvenike lahko vzgojimo s tem, da jim beremo pravljice, še boljše znanstvenike pa s tem, da jim beremo še več pravljic, lahko danes rečemo, da lahko vzgojimo ljudi tako, da se z njimi igramo igre, še boljše ljudi pa s tem, da igramo z njimi še več iger. In, ne pozabite, igrati se je neskončno zabavno (Cvetko, 2017)!

3.1 »TRADICIONALNE« IGRE

To so tiste igre, ki se jih igrajo ali so se jih pred časom igrali po naših krajih in se je njihov repertoar prenašal iz roda v rod večinoma po izročilu. S staršev na otroke, s starejših otrok na mlajše. Po pravilu so to »žive« igre, torej tiste, ki se iz generacije v generacijo ne pozabijo, ampak prosto živijo med otroki in tvorijo njihov aktivni igralni repertoar. Da obstanejo kot tradicionalne, mora biti zagotovljeno marsikaj. Igre morajo biti dovolj preproste, z jasnimi pravili, napete, vabljive, zabavne, ustvarjalne. Njihova pomembna komponenta je dejavna (so)udeležba igralcev v njih. Vsak igralec ima v igri svoje mesto, ki ga mora odigrati po pravilih, a z veliko mero ustvarjalnosti in improvizacije (Cvetko, 2017).

4 PLESNI KROŽEK IN OTROŠKE DRUŽABNE IGRE IZ PRETEKLOSTI

Na naši šoli imamo veliko interesnih dejavnosti in med njimi je tudi plesni krožek. Vsako leto prevzamem skupino drugošolk in srečujemo se enkrat tedensko po pouku. Ko sem začela voditi plesni krožek na šoli, sem se spraševala, s kakšnimi plesi jih naj seznanim. Kot bivša folkloristka sem si rekla, da bomo poleg sodobnih, aktualnih plesov zraven dodali še ljudske plese in stare otroške družabne igre. Dekleta, kakšno leto smo imeli tudi kakšnega fanta, so to sprejela z navdušenjem. Zanimivo je, kako se radi igrajo stare »tradicionalne« igre.

V drugem razredu se učenci pri pouku športa in glasbene umetnosti seznanijo z ljudskimi plesi. Pri predmetih spoznavanje okolja, slovenščina in likovna umetnost se spoznajo s preteklostjo in tudi z igrami nekoč. Prav to pa vključujem tudi v naš krožek.

Poleg modernih, sodobnih plesov pri našem krožku zablešemo še:

4.1 ABRAHAM 'MA SEDEM SINOV

Abraham je koloigra, ki se je prvotno povezovala z vitjem kače ali plesom v krogu in je imenitna gibna poigranka. Prvotno je bila verjetno pastirska igra. Najprej si izberemo vodjo igre. Potem se zvrstimo v vrsto, hodimo v kači in prepevamo:

Abraham 'ma sedem sinov,
sedem sinov Abraham.

Vsi so jedli, vsi so pili,
vsi so delali tako!

Vsi tako, vsi tako,
vsi so delali tako!

Vsi tako, vsi tako,
vsi so delali tako!

Med petjem vodja izvaja vragolije: začne na eno nogo šepati ali tanca, se drži za ušesa in kaže jezik, poskakuje po zajčje ali žabje, oponaša kogar koli izmed nas, ploska ali kaže figo. Mi vsi, Abrahamovi sinovi, ga zvesto posnemamo, se za njim pačimo in smešimo. Glava teče nazaj in nato je vodja drugi, ki počenja vragolije (Vogelnik, 1990).

4.2 BEKSELJ

Igralci (liho število) se podelijo v pare, med sabo pa izberejo nekoga, ki bo igro začel brez para. Pari se primejo za roke in zaplešejo na izbrano muziko, pesmico ali zvok. Tisti brez para mora zaplesati sam – z metlo. V nekem trenutku zakliče: »Bekselj!«, in vrže metlo ob tla. Igralci se morajo trikrat spustiti in si čim hitreje poiskati nov par. Če tistemu z metlo uspe najti par, ostane brez para nekdo drug, ki mora zdaj zaplesati z metlo in igra se nadaljuje. Če pa mu ne uspe najti para, ostane z metlo še naprej (Cvetko, 2017).

4.3 ČINDARA ALI KAČO VIT'

Ime čindara za svatbeni ples tipa »kačo zvijat« je razširjeno predvsem po južnem Pohorju, na vzhodnem Štajerskem in v Prekmurju. Čindara se pleše na katero koli dvodobno melodijo. Otroci se sprimejo v dolgo vrsto, ki jo nato prvi kačasto in polžasto zavija in odvija. Včasih vrsto popelje pod mostom dvignjenih rok zadnjih dveh plesalcev ali kjer se mu pač zahoče. Če je plesalcev veliko in se kača urno vije, se rado zgodi, da se rep odtrga in zadnji plesalci popadajo po tleh. Tečejo po ritmu melodije, vendar je veliko improvizacije v gibanju in teku (Ramovš, 1980).

4.4 POLŽ

Kači navadno sledi polžasto (spiralno) gibanje, kot samostojno plesno obliko pa ga redko najdemo. Plesalci stojijo v vrsti ali koloni. Držijo se za roke, prvi ima roke v boku. Polžasto se navadno giblje sklenjena vrsta ali kolona. Ves čas zavijanja in odvijanja polža plesalci korakajo po ritmu pesmi. Ko je polž odvit, otroci hodijo v kačastih zavojih po prostoru (Vranjek, 2001).

4.5 PLES S STOLI

Pari plešejo, ko pa se glasba ustavi, se morajo usesti na stole (par na enega – ženska se usede moškemu v naročje). Stolov je vedno eden manj kot je parov, zato v vsakem krogu izpade po en par. Po vsakem krogu moramo izločiti tudi en stol, tako da je pri zadnjem krogu, ko plešeta le še dva para, na voljo le še en stol. Zmaga par, ki se prvi usede nanj (<http://baza-iger.skavt.net/ples-s-stoli>, dostopno 11. 9. 2019).

Na našem krožku namesto para sodelujejo dekleta posamezno. To plesno igro imajo zelo rade.

4.6 KOVTRÉ ŠIVAT'

Poljubno število parov se postavi v kolono, in sicer v smeri poti ter dvigne sklenjeni roki v »most«. Začne zadnji par, ki steče naprej pod mostom sklenjenih rok prednjih parov. Ko priteče na čelo, se ustavi in dvigne sklenjeni roki v most; tako napravi vsak naslednji par, ki se znajde na repu kolone. Na ta način se most stalno obnavlja, kolona pa se počasi pomika naprej (Ramovš, 1980).

4.7 MLINČEK (OB BISTREM POTOKU JE MLIN)

Pari plešejo poljubno razvrščeni po plesišču ali v krogu. Ples ima tri figure. V figuri A plesalca najprej zanihata s sklenjenimi rokami v desno-levo-desno in zaploskata ter isto ponovita v drugo smer, nakar plesalec poklekne, plesalka pa teče okoli njega v desno in levo, držeč se prvič z desno, drugič pa z levo roko za njegovo dvignjeno desnico. Pri figuri B je prvi del enak kot pri figuri A, v drugem delu pa poklekne plesalka in teče plesalec okoli nje. Pri figuri C je prvi del prav tako enak kot pri figuri A, v drugem delu se plesalca primeta »pod roke« in se vrtita na mestu v desno in levo. Vrstni red figur: A, B, C (Vranjek, 2001).

Med plesanjem se učenke rade odpočijejo in takrat jim pokažem otroške družabne igre iz preteklosti:

4.8 RINČKE TALAT

Otroci si izberejo rinčko (prstan, kamenček, gumb ...). Postavijo se v vrsto, stojijo ali sedijo, dlani obeh rok stisnejo skupaj pred seboj. Eden rinčke tala, drugi pa je »muca«. Muca se mora med talanjem skriti v kot. Ko otrok razdeli rinčke: »Rinčke talam, dobr' skrij, da te mucek ne dobi!«, pokličejo »muc, muc, muc« in muca voha ter ugotavlja, v kateri dlani je rinčka. Če ugotovi, je potem muca tista deklica, ki je imela rinčko. Če pa se muca zmoti, se igra ponovi (Lubej, 1997).

4.9 GNILO JAJCE

Pri tej igri skupina otrok sedi v krogu, z rokami na hrbtu. Tisti, ki kroži okrog skupine, govori poenostavljeno besedilo: »Gnila jajca, fuj smrdi, kdor se ozira, po punklu dobi!« V roki ima robec, ki ga spusti za enim od hrbtov. Tisti, ki ne opazi za hrbtom robca, mora v kazenski prostor oziroma mora sestiti v sredo kroga in je »gnilo jajce«. Iz kroga ga reši lahko šele tisti, ki tako kot on ne opazi robca za svojim hrbtom, in postane naslednje »gnilo jajce« (Vogelnik, 1990).

4.10 SLEPA MIŠ

Izbrani »slepi miši«, ki jo navadno določimo z izštevanjem, zavežemo z rutico oči tako trdno, da res ne more ničesar videti. Potem jo zavrtimo okrog njene osi in se umaknemo za toliko, da nas z razprostrtimi rokami ne doseže. Bistvo te igre je v tem, da miško cukamo, se je dotikamo in se hitro umikamo, preden nas doseže. »Slepa miš« seveda tipa okrog sebe, se spotika in po malem zaletava in končno nekoga tudi ujame. S tem je njena vloga običajno zaključena, odveže si rutico in jo zaveže ujetniku, ki postane za naslednjo igro nova »slepa miš« (Kuret, 1969).

4.11 BELA, BELA LILJA

Otroci se primejo v krog in med pesmijo hodijo po krogu v desno. En otrok hodi sredi kroga v nasprotni smeri (po krogu v levo) in dela, kar mu ostali med pesmijo narekujejo. Najprej poskoči enkrat, nato dvakrat, nadalje mora zapreti oči in nazadnje s prstom pokazati na poljubnega otroka v krogu in uganiti njegovo ime. Če otrok ugame ime, se vloga zamenja in mora imenovani v sredo kroga; tisti, ki je izbiral, pa na njegovo mesto. Če ne ugame, mora ostati v krogu. In igra se nato poljubno dolgo ponavlja.

V primeru, da je v sredini deklica, se poje:

Bela, bela lilija, v krogu pleše deklica, deklica se zavrti, pa povej število ti.

Poskoči enkrat, poskoči dvakrat, zapri oči in si enga izvoli.

Če imamo v krogu fanta, pa prepevamo:

Rdeči, rdeči tulipan, v krogu pleše deček sam, deček se okrog vrti, pa povej število ti.

Poskoči enkrat, poskoči dvakrat, zapri oči in si eno izvoli. (Vogelnik, 1990)

Poleg teh plesov in starih družabnih iger na plesnem krožku za drugošolke plešemo koreografije na aktualno glasbo, ki jih dekleta njihove starosti poslušajo. Včasih se poslužujemo tudi internetnih strani, kjer zasledimo kakšno koreografijo za posamezni ples. Drugič zopet kakšna učenka pokaže določen ples, katerega se učijo v plesni šoli v popoldanskem času.

Dvakrat letno se predstavimo na šolski prireditvi.

Na pustni torek se vse maškare zberemo po malici v telovadnici, kjer imamo kratko rajanje, da se maske predstavijo. Po predstavitvi imamo krajšo zabavo s plesom, kjer mi učenke plesnega krožka pomagajo in pokažejo skupinske plese, da se ostali učenci pridružijo. Ti plesi so ponavadi takšni, ki jih vsi poznamo, in sicer Račke, Lambada, Abraham ma sedem sinov ...

Konec meseca aprila ali v začetku meseca maja nas učiteljica, ki vodi prireditev ob zaključku bralne značke na razredni stopnji, povabi k sodelovanju. Takrat se lahko vsi krožki predstavijo s krajšo točko, da ostali učenci spoznajo in vidijo, kaj se na posameznih krožkih dogaja in ustvarja. Vsa dekleta iz krožka se z veseljem odzovejo in se predstavijo z določenim plesom, ki smo ga vadile čez leto. Dogovorijo se, kako se bodo oblekle in komaj čakajo nastop.

Pri pouku v 2. in 3. razredu vključujem ljudske plese pri pouku glasbene umetnosti in športu. Pri predmetu spoznavanje okolja se pri temi življenje nekoč seznanimo z otroškimi igrami, ki so se jih včasih igrali. Pri likovni umetnosti ustvarjamo na temo preteklosti.

ZAKLJUČEK

»Kdor ne pleše, ne ve, kaj je življenje.« Kristus v gnostični himni iz drugega stoletja

Ples je radoživost gibanj; je govorica telesa ob ritmu, ob glasbi, v tišini; je del kulturne izobrazbe vsakega posameznika in je del kulture naroda; je izborna športna panoga, najlepši dvoranski šport; je »mati vseh umetnosti«; je POT do sebe ...

Ples je odsev žive govorice človeka in njegovega bivanja. S svojim gibanjem, pesmijo in glasbo človek izraža svoja občutja, žalost, veselje in bolečino, strast in hrepenenje, moč za življenje. Ples obstaja od vekomaj in za vedno (Zagorc, 2001).

Sama sem bila v otroštvu članica otroške in kasneje odrasle folklorne skupina Lipa Rečica pri Laškem. V otroški folklorni skupini smo plesali veliko ljudskih plesov in se igrali zanimive stare igre, ki jih sedaj prenašam naprej. Zelo sem se veselila petkov, ko smo imeli vaje.

Vse to sem želela prenesti tudi na učenke plesnega krožka, da z veseljem ob četrtkih po pouku prihajajo na te ure. Naše ure so sproščujoče, aktivne, zanimive in dodatno jih popestrimo še s kakšno umirjeno družabno igro.

Plesi in igre, ki so zgoraj omenjeni, so del naše kulturne dediščine in je prav, da se prenašajo naprej in se tako ohranijo. Učitelji imamo pri tem pomembno vlogo, kajti v šolah pri pouku, interesnih dejavnostih in drugih dejavnostih, lahko veliko tega vnesemo v poučevanje.

Literatura in viri

1. Cvetko, I. 2017. Otroške igre na slovenskem od A do Ž. Celje-Ljubljana: Celjska Mohorjeva družba.
2. Kureš, N. 1969. Vesele ure. Ljubljana: Mladinska knjiga.
3. Lubej, N. 1997. Pikapolonica, hvala za zlato kolo! Maribor: Zveza kulturnih organizacij

4. Otrin, I. 1998. Razvoj plesa in baleta. Ljubljana: Debora.
5. Ramovš, M. 1980. Plesat me pelji. Ljubljana: Cankarjeva založba.
6. Sachs, C. 1997. Svetovna zgodovina plesa. Ljubljana: Znanstveno in publicistično redišče.
7. Vogelnik, M. 1990. Ura je ena, medved še spi. Ljubljana: Mladinska knjiga.
8. Vranjek, H. 2001. Folklor in folklorni krožek na Prvi osnovni šoli Slovenj Gradec – podružnici Sele. Diplomsko delo. Maribor: Pedagoška fakulteta.
9. Zagorc, M. 2001. Ples – družabnost, šport, umetnost. Ljubljana: Domus.
10. Zagorc, M. 1997. Ples – ustvarjanje z gibom. Ljubljana: Domus.
11. Baza iger in dinamik. Skavti. Dostopno na: <http://baza-iger.skavt.net/ples-s-stoli->, 11. 9. 2019

ROMANA JEREB
OŠ TRNOVO, KARUNOVA 14 A, LJUBLJANA
BRALCI DOBRE VOLJE-PRIMER DOBRE PRAKSE

Povzetek

Branje je kompleksna dejavnost, na katero vpliva mnogo dejavnikov. Ljudje se z branjem učimo, spoznavamo sebe ter odkrivamo nove svetove. Beremo za zabavo, ko potrebujemo nasvet, pomoč, podatke. Beremo vsak dan, delež prebranega v primerjavi s poslušanim se v sodobnem svetu celo povečuje.

Kot učiteljica se nenehno srečujem z bralnimi spretnostmi učencev ter z različnimi pristopi za povečanje bralne zmožnosti posameznika. Ključnega pomena za napredek mladega bralca je veselje do branja in poseganje po dobrih knjigah. Na OŠ Trnovo smo oblikovali inovativni projekt z naslovom Bralci dobre volje, katerega namen je povečanje motivacije za branje in s tem povečanje bralne zmožnosti posameznika. Z oblikovanjem spodbudnega bralnega okolja v sodelovanju z ožjo in širšo lokalno skupnostjo želimo povečati veselje do branja, radovednost ter užitek, ki ga doživlja bralec. Učenca-bralca smo umestili v socialno okolje. Povezali smo se s soslednjim vrtcem in se družili ob branju knjig.

Ključne besede: Branje, motivacija za branje, inovativni projekt Bralci dobre volje, medgeneracijsko povezovanje, razvoj socialnih in čustvenih kompetenc, dvig bralne pismenosti

GOODWILL READERS: AN EXAMPLE OF GOOD PRACTICE

Abstract

Reading is a complex activity, influenced by many factors. Reading is our tool for acquiring knowledge, learning about and changing ourselves as well as discovering new and old worlds. We read for fun and we read when we need advice, help and information. We read every day, and the proportion of what is read compared to what is being heard is even increasing in the modern world.

As a teacher in the first triad, I am constantly engaged in developing students' reading skills by following different approaches and using different techniques and strategies to increase their reading ability. The joy of reading and access to quality books are of key importance when accelerating a young reader's progress. At Primary School Trnovo, we run an innovative project entitled Goodwill Readers. Its goal is to motivate students for reading and thus increase the reading capacity of the individual. By creating a stimulating reading environment in collaboration with the local community, we want to awaken curiosity and engender enthusiasm for reading. We have placed the student-reader in the social environment, teamed up with the kindergarten next door and organized a reading event.

Keywords: Reading, motivation for reading, innovative project Goodwill readers, intergenerational integration and collaboration, development of social and emotional competences, improving literacy levels.

1 UVOD

Branje je kompleksna dejavnost, ki se jo učimo pravzaprav celo življenje. Je nedokončana zgodba, vedno lahko beremo še boljše. Branje vpliva na razvoj mišljenja, potrebujemo ga za uspešnejše učenje, za vključevanje v družbo, za delo, z njim širimo naša obzorja in osebno rastemo. Beremo tudi za zabavo in sprostitev. Branju besedil iz knjig, časopisov, revij se je pridružilo branje in pisanje na računalniku, tablicah in pametnih telefonih. Življenja brez branja si ne znamo več predstavljati.

Kako dobri bralci pa so naši otroci?

Stopnjo bralne pismenosti z mednarodnimi raziskavami merimo tudi pri nas. Slovenija je prvič sodelovala v mednarodni raziskavi o bralni pismenosti leta 1991. Takrat je bila v okviru IEA-Mednarodne zveze za evalvacijo dosežkov v izobraževanju izvedena prva raziskava Reading Literacy 1991, v njej so sodelovali učenci 3. in 8. razreda OŠ. Leta 2001 se je tej raziskavi v Sloveniji pridružila mednarodna raziskava PIRLS, ki se še vedno izvaja in sicer vsakih 5 let. V Sloveniji izvajamo tudi raziskave o bralni pismenosti petnajstletnikov in odraslih. To so raziskave PISA ter IAL, PIAAC, vse pod okriljem OECD.

Trenutna definicija bralne pismenosti PIRLS iz leta 2015 je naslednja:

“Bralna pismenost je sposobnost razumevanja in uporabe tistih pisnih jezikovnih oblik, ki jih zahteva družba in/ali jih vrednoti posameznik. Bralke in bralci ustvarjajo pomen iz besedil v različnih oblikah. Berejo za to, da se učijo, da z drugimi sodelujejo v skupnostih bralcev v šoli in vsakdanjem življenju, ter za veselje.” (Mullis, I.V.S. & Martin, M.O, 2015)

Napredek naših učencev od leta 2001 do leta 2016 je opazen. Deset let stari otroci so v tem času napredovali za 40 točk (od 502 do 542). Pomembno je, da je napredek konstanten in da napredujejo tako dečki kot deklice. Pa vendar so bili v letu 2016 boljši od nas Rusija, Singapur, Hongkong, Anglija, Latvija, Švedska, Madžarska, Bolgarija, ZDA, Litva, Italija, Nizozemska, Češka, Nemčija, Nova Zelandija in Francija. Leta 2016 so v Sloveniji prvič preverjali branje s spleta, ki zahteva drugačne strategije. Pri branje z ekrana so naši otroci dosegli manjše število točk kot pri branju s papirja.

Kje so vzroki za tako stanje in kako lahko učitelji v šoli pripomoremo, da bodo otroci radi in veliko brali?

2 RAZVOJ BRALNE PISMENOSTI

Bralna pismenost je le ena v vrsti pismenosti, zagotovo pa sodi med najpomembnejše. Je hkrati tudi podlaga za razvoj ostalih pismenosti, kot so matematična, naravoslovna, glasbena, informacijska/digitalna pismenost, okoljska pismenost in druge. Širše pojmovanje bralne pismenosti zajema poslušanje, govorjenje, branje in pisanje. V Nacionalni strategiji za razvoj pismenosti (2006) je zapisano, da je pismenost trajno razvijajoča se zmožnost posameznikov, da uporabljajo družbeno dogovorjene sisteme simbolov za sprejemanje, razumevanje, tvorjenje in za uporabo besedil za življenje v družini, šoli, na delovnem mestu in v družbi. Pridobljeno znanje in spretnosti ter razvite sposobnosti posamezniku omogočajo uspešno in ustvarjalno osebno rast ter odgovorno delovanje v poklicnem in družbenem življenju. Prvi, ki pomembno pripomorejo k razvoju bralne pismenosti, so starši.

2.1. DRUŽINSKA PISMENOST

Od rojstva dalje otrok sprejema raznovrstne dražljaje, ki otroka pripravljajo na branje. Otrok je radoveden, posluša in gleda, sprašuje in se uči. V družini otrok pridobiva prve tovrstne izkušnje. Strokovnjaki govorijo o družinski pismenosti. Starši naj bodo v prvi vrsti sami dober zgled, naj posegajo po knjigah in pisnih gradivih, branje naj bo družinska vrednota. Navajam nekaj dejavnosti, ki jih skupaj z otrokom lahko izvajajo njegovi najbližji, največkrat starši, in vplivajo na otrokov razvoj poslušanja, govora, branja in pisanja:

- pogovarjanje z otrokom,
- glasno sprotno komentiranje njegovih dejavnosti,
- skupno branje-gledanje slikanic,
- glasno vsakodnevno branje pravljic otroku,
- obisk knjižnice, knjigarne, kulturnih ustanov,
- bralni kotiček doma, kjer imajo prostor knjige, revije, časopisi...,
- glasovne in besedne igre,
- izštevanka,
- tvorjenje rim,
- skupno pisanje in branje vabil za rojstni dan,
- branje plakatov, reklam, koledarjev,
- branje načrtov, navodil za družabne igre,
- pisanje in branje nakupovalnega seznama,
- skupno nakupovanje (prepoznavanje oziroma branje napisov na izdelkih),
- pisanje in branje priljubljenih receptov, jedilnikov,
- skupen ogled risanke, filma,
- poslušanje glasbe, memoriranje pesmi,
- pisanje pisma Božičku,
- igranje s tipkovnico...

Otroci, ki so deležni zgoraj naštetih dejavnosti, se kasneje bistveno hitreje opismenijo, poleg tega pa veliko pridobijo na čustveno-socialnem področju. Pomemben je odnos, pomembna je toplina, interakcija med starši in otrokom. Po prebrani knjigi naj sledi pogovor, otrok naj ima možnost spraševanja, povezovanja z njegovimi lastnimi izkušnjami in čustvi, ki se prebujajo ob skupnem branju. Starši naj si vzamejo čas za otroka in zase. To je odlična naložba za prihodnost otroka in zadovoljstva v družini.

2.2 VSTOP V VRTEC

Ko otrok vstopi v vrtec, le ta načrtno, z upoštevanjem individualnih potreb in interesov ter z zavedanjem, da se v tem obdobju močno razvijajo vidne in glasovne zaznavne sposobnosti, skrbi za razvoj predbralnih in predpisalnih sposobnosti. V spodbudnem okolju se otrok uči spontano, preko igre. Otroci v tem obdobju potrebujejo veliko, čim več izkušenj, priložnosti za vidno zaznavanje, razločevanje in prepoznavanje (v tem vrstnem redu, ko je navedeno), glasovno zaznavanje in razločevanje ter za razvoj grobe, fine motorike in govora. Tudi za razvoj govora velja, da je pomemben zgled. Z otrokom se pogovarjajmo jasno in razumljivo, ne pa pretirano otročje. Napačno izgovorjene besede pravilno ponovimo, pomembno je namreč, da otrok sliši pravilno izgovorjene besede. V vrtcu se otroci srečajo s predšolsko bralno značko, s pravljičnimi uricami in drugimi organiziranimi dejavnostmi, ki spodbujajo branje, praviloma branje slikanic. Slikanice združujejo besedno in vizualno. Besedno in vizualno podpirata drug drugega in prinašata

boljše razumevanje in doživljanje. Vrtec preko omenjenih dejavnosti ponuja roko staršem v skupni želji po čim boljši porajajoči se pismenosti.

2.3 ŠOLA

Šola je tista, ki naj bi otroke naučila brati. Tekoče brati, brez napak, hitro in z razumevanjem. Učenje mora biti prilagojeno starosti in sposobnostim posameznika, upoštevati je potrebno učenčeve predhodne bralne izkušnje in kar je najpomembnejše, učenje mora biti zanimivo in osmišljeno. Pravzaprav bi moralo biti učenje glede na pretekle izkušnje povsem individualizirano. Učni načrt predvideva, da začetno opismenjevanje traja celotno prvo vzgojno-izobraževalno obdobje. Poteka naj postopno in sistematično. Učni načrt ne predpisuje metode, po kateri naj bi učitelji opismenjevali, predpisuje pa standarde znanja, ki pravijo, da naj bi otrok konec drugega razreda usvojil tehniko branja kratkih besed s tiskanimi črkami, na koncu 3. razreda pa naj bi bral tekoče, z razumevanjem tiskane in pisane črke.

Začetno pismenost učenci nadgrajujejo v 2. in 3. triadi. V 2. triadi se ozavešča pomen branja za učenje. V novem učnem načrtu za slovenščino je poudarjeno branje digitalnih vsebin. Besedilu na ekranu se pridruži še mnogo drugih vizualnih podob v obliki slik, skic in preglednic, Dodane so glasbene vsebine, avdio in video posnetki in med vsem tem se bralec znajde v povsem drugačni učni situaciji kot pri branju s papirja.

V nadaljevanju bom s primerom predstavila globalno metodo opismenjevanja po načelih konvergentne pedagogike, ki jo uporabljamo na OŠ Trnovo v Ljubljani.

Na naši šoli že dolga leta opismenjemo po globalni metodi in načelih konvergentne pedagogike. V svet konvergentne pedagogike sta nas vpeljala zakonca Wambach. V slovenski prostor sta vstopila pred slabimi tridesetimi leti. Učitelji smo se intenzivno izobraževali daljše obdobje in globalen način opismenjevanja v maternem in tujem jeziku je za nas vsakdanjost.

Učenci naj bi v prvi triadi pridobili sposobnost poslušanja (globalno in natančno, selektivno poslušanje), sposobnost govora, sposobnost branja in sposobnost pisanja. Že v prvem razredu se srečamo z učno diferenciacijo in individualizacijo, ki omogočata razvoj različnih učnih strategij za različne učence. Na učenje gledamo celotno, prav tako na opismenjevanje. Izhajamo iz pomensko zaključenega, celotnega besedila, na začetku so to pravljice. Izbiramo take, ki imajo preprosto, a dobro strukturo. Pomemben del učnega procesa je izraz telesa ob glasbi. Na začetku služi predvsem harmonizaciji skupine in ustvarjanju sproščenega vzdušja, osvobajanju in ozaveščanju telesa. V prvem razredu preko izraza telesa ob glasbi izboljšujemo slušno koncentracijo, organizacijo prostora, pridobivamo različne ritme in pri učencih spodbujamo domišljijo. Vse je pomembno povezano z opismenjevanjem.

Na začetku letošnjega šolskega leta sem v prvem razredu izbrala pravljico Marie Maneru Tiger vegetarijanec. Glavno vlogo v njej ima tiger, naša razredna maskota, sama zgodba pa na preprost in prijeten način pri učencih spodbuja pozitivne vrednote in razumevanje drugačnosti, v oddelku imamo namreč kar nekaj posebnih otrok.

Na poslušanje zgodbe sva z vzgojiteljico učence pripravili z izrazom telesa ob glasbi.

Otroci so se razporedili po prostoru in za začetek gibalni v ritmu bobenčka. V nadaljevanju sva izbrali primerno glasbo, nežno, sproščujočo, ki so jo učenci poustvarili z mehкими dolgimi gibi.

Po končani glasbi so učenci prisluhnili mojemu branju. Prebrala sem celotno, besedno bogato in čustveno obarvano besedilo. Pravljica se loteva problema drugačnosti ter reševanja problemov. Razumevanje sva z vzgojiteljico preverili z obnavljanjem besedila in odgovori na vprašanje.

Zbrala sem nekaj ključnih besed in jih učencem prikazala s sliko in besedo. Pritrdila sem jih na tablo, da so jih lahko videli vsi učenci. Uporabila sem male in velike tiskane črke. Učenci so s ponosom prebrali besede ob slikah, seveda je večina brala slike.

Za učence sem pripravila dva učna lista. Prva naloga je bila, da učenec poveže sliko in besedo, s pomočjo tabelske slike seveda. Na drugem učnem listu so učenci iskali, gre za vidno zaznavanje, enako besedo.

V naslednjih dneh sem skupaj z učenci napisala obnovo zgodbe na plakat z velikimi tiskanimi črkami. Plakat smo uporabljali za skupno branje, iskanje enakih in podobnih besed... Še vedno je na vidnem mestu v učilnici, tako da otroci lahko berejo zgodbo tudi sami med prostimi dejavnostmi. Velikokrat se pred plakati zbirajo učenci in posnemajo vaje, ki jih z njimi delamo učiteljice. Učijo se preko igre. Učencem zelo kmalu ponudimo male tiskane in pisane črke, v prvem razredu zgolj za branje.

Pri pouku ne uporabljamo učbenikov, uporabljamo avtentična in lastna učna gradiva. Učenci se klasično ne učijo posameznih črk, kljub temu pa spoznajo in uporabljajo male in velike tiskane ter pisane črke. Opismenjevanje v maternem jeziku, slovenščini, povezujemo z opismenjevanjem v tujem jeziku.

3 INOVATIVNI PROJEKT BRALCI DOBRE VOLJE-PRIMER DOBRE PRAKSE

Zdi se, da v šoli kar naenkrat učenje branja velikokrat postane nočna mora, zlasti še za učence z bralno-napisovalnimi težavami in otroke, ki premalo berejo. Starši si želijo, da bi otrok čimprej in čim bolje bral, učitelji smo v stiski, ko učenje branja ne gre po naših načrtih. Učenje branja zahteva od učenca tudi nekaj potrpljenja in delovnih navad. Bralna motivacija je tista, ki žene bralca, da bere, s tem postaja boljši bralec in še rajši bere.

Tudi učitelji na naši šoli ugotavljamo, da je interes otrok za branje vedno manjši. Učenci premalo berejo. V prostem času raje sedejo za računalnik kot za knjigo. Vse manj je otrok, ki berejo iz užitka, berejo le najnujnejše.

Problem smo izpostavili na izobraževanju, ki je v okviru programa Erasmus+ potekal na naši šoli v šolskem letu 2017/18. Gre za mednarodni projekt Innoteach, v katerem je sicer sodelovalo kar 10 partnerjev iz Slovenije, Avstrije in Madžarske. Vodja projekta je bil prof. dr. Borut Likar iz Inštituta za inovativnost in tehnologijo. Cilji projekta so bili spodbujanje ustvarjalnosti, inovativnosti in podjetnosti v šolskem okolju.

Innoteach je bil zasnovan tako, da je z vnaprej določenimi orodji vodil skupine učiteljev od identifikacije problema do kreiranja idej ter oblikovanja novega inovativnega pristopa oziroma rešitve. Seveda je bil namen vsega skupaj, da nove ideje zaživijo tudi v praksi.

Nov, inovativen pristop našega problema (pomanjkanje bralne motivacije in interesa) smo videli v:

- branju kot socialni dejavnosti, v avtentičnih situacijah,
- v hkratnem medgeneracijskem druženju in povezovanju, (branje otrokom v vrtcu, mlajšim vrstnikom v šoli, upokojujencem v domu za ostarele)
- v uporaba IKT (branje z e-bralniki).

Oblikovali smo načrt za nov šolski projekt, ki smo ga imenovali Bralci dobre volje. Poslanstvo tega projekta je povečanje motivacije za branje pri učencih z oblikovanjem in udejanjanjem spodbudnega bralnega okolja v sodelovanju z ožjo in širšo lokalno skupnostjo, tako da se bo povečalo veselje do branje in s tem dvignila bralna pismenost.

Vodstvo šole je našo idejo podprlo in postala sem koordinator novega šolskega projekta, ki smo ga poimenovali Bralci dobre volje. Idejo sem predstavila vrtcu, naredila plan dela za prvo šolsko leto in srečanja z vrtcem tudi izpeljala.

V začetnem delu vsakega srečanja so otroci 2. razreda prebrali slikanico otrokom iz vrtca. Za branje sem izbrala učence, ki so si želeli brati pred publiko, in teh je bilo vedno dovolj. V celotnem šolskem letu so se zvrstili vsi. Motivacija za branje je bila na res visokem nivoju. Učenci so vadili doma in v šoli. Zanimivo jih je bilo opazovati, kako so se trudili, da bi bilo njihovo branje dovolj glasno in razločno. Suvereno so opravili svoj del naloge in ga samoiniciativno podprli tudi z dodatnimi nalogami.

Po skupnem branju so se otroci iz vrtca in naši drugošolci pomešali med seboj in se družili ob pogovoru o knjigi, ob risanju ali usmerjeni igri. Šolski otroci so poleg pridobivanja bralnih veščin postajali vedno bolj empatični, prijazni, pri pogovorih z malčki so uporabljali nežen, tih glas. Otroci iz vrtca so se tesno povezali s šolarji. Ponosni so bili na nova prijateljstva. Tudi zaradi le teh, so na naših srečanjih vedno dobro prisluhnili novim pravljicam.

Evalvacija je pokazala, da smo cilje šolskega projekta dosegli in da je nadaljevanje pravzaprav samoumevno.

Cilji dela v šolskem letu 2019/20:

- razvijanje bralne zmožnosti,
- povečanje bralne motivacije,
- umestitev učenca-bralca v socialno okolje,
- spoznavanje različnih zvrsti besedil,
- literarno ustvarjanje in priprava predstavitev.

V letošnjem šolskem letu bomo začeli obiskovati ostarele iz bližnjega doma. Učenci si bodo skupaj z učiteljem izbrali primerno knjigo, zgodbo, ki jo bodo prebrali ostarelim v domu. Ob in po branju se bodo družili in predvidevamo, da se bo razvil prav poseben odnos, ki bo bogatil tako učence kot starostnike.

Starejše učence bomo seznanili z uporabo elektronskih bralnikov in jim s tem dvigali njihovo digitalno pismenost, ki postaja vedno bolj pomembna.

Razmišljamo tudi o nadgradnji in obogatitvi sodelovanja z drugimi dejavnostmi (branje pod krošnjami, bralni kotički na hodniku, spremembe v bralni znački in domačem branju, priprava različnih predstavitev prebranih knjig).

4 ZAKLJUČEK

Bralno pismenost vidim kot širši pojem, ki zajema sposobnost poslušanja, govorjenja, branja in pisanja. Razvoj bralne pismenosti se začne v družini in se nadaljuje oziroma nadgradi, v vrtcu.

Že takrat se pojavi kot izrazito socialna dejavnost, ki ima vpliv na vse deležnike v procesu. Pomembno vlogo imata bogato, spodbudno okolje in vzor otroku bližnjega.

Z vstopom v šolo se začne sistematično opismenjevanje. Otroci kmalu berejo prve besede, do branja z razumevanjem pa ne pridemo kar čez noč. Le branje naredi dobrega bralca, a na tej poti marsikdo rabi nekaj dodatnih spodbud. Projekt na OŠ Trnovo Bralci dobre volje

ponuja branje z namenom, medgeneracijsko druženje, nova prijateljstva in dvig bralne pismenosti.

Literatura in viri

1. Cotič, M., Medved Udovič, V., 2011. Učenje in poučevanje različnih vrst pismenosti. V: Cotič, M., Medved Udovič, V. ur. Razvijanje različnih pismenosti. Koper: Univerzitetna založba Annales. (od 11-d018).
2. Doupona, M., 2016. PIRLS 2016 Povzetek rezultatov raziskave. Dostopna na https://www.pei.si/wp-content/uploads/2018/12/PIRLS_povzetek.pdf.
3. Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti, predlog 5.4.2017, 2017. Republika Slovenija, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.
4. Marjanovič-Umek, L., Družinsko branje kot socialni kontekst za razvoj in učenje otrok. PPT predstavitev. Dostopna na <http://www.bralno-drustvo.si/wp-content/uploads/2011/01/Ljubica-Marjanovi%C4%8D-Umek-Dru%C5%BEinsko-branje-kot-socialni-kontekst-za-razvoj-in-u%C4%8Denje-otrok.pptx>.
5. Saksida, I., 2016. Skupaj razvijajmo bralno pismenost Očrt poti k dvigu ravni pismenosti na osnovni šoli – akcijska raziskava. V: Devjak, T., Saksida, I. ur. Bralna pismenost kot izziv in odgovornost. Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani in Univerze na Primorskem. Ljubljana: Pedagoška Fakulteta Univerze v Ljubljani. (od 143 do 161).
6. Slovenščina Učni načrt, 2018. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
7. Vrtec Pedenjped Novo mesto, 2014. Zgodnja pismenost Dostopno na: http://www.pedenjpednm.si/wp-content/uploads/2014/02/VrtecPedenjped_Zgodnja_pismenost.pdf

NATAŠA JEREBIC
OSNOVNA ŠOLA BELTINCI
NEARPOD IN MATEMATIKA

Povzetek

Vpeljava novih oblik za preverjanje znanja pri pouku matematike bi naj pozitivno vplivala na motivacijo, aktivnost in znanje učencev. Obravnava nove snovi pa bi naj temeljila na predznanju in izkušnjah, ki so si jih učenci pridobili pri pouku in vsakdanjem življenju. Zato sem se odločila, da pred obravnavo nove snovi preverim predznanje učencev na drugačen način, in sicer s pomočjo računalniške aplikacije NearPod. Želela sem tudi ugotoviti ali je preverjanje predznanja in podajanje povratne informacije učencem s pomočjo te aplikacije smiselno in učinkovito.

Pred obravnavo nove učne snovi sem učencem 7. razreda predstavila drugačno preverjanje predznanja, in sicer s pomočjo računalniške aplikacije NearPod. Učenci so aktivno sodelovali, izpolnjevali in odgovarjali na zastavljene naloge. Posledično so bili vsi motivirani in na koncu preverjanja zadovoljni. Na aktivnost vseh učencev je vplivalo zavedanje, da dobivam direktno informacijo o njihovem znanju.

Ključne besede: preverjanje predznanja, NearPod, povratna informacija, matematika

NEARPOD AND MATH

Abstract

Checking prior knowledge is very important to a teacher and a student, and has a great effect on further planning and implementation of the learning process.

Before teaching a new subject matter, I checked the students' prior knowledge by using a computer application NearPod. Using modern technology and useful applications like NearPod had a positive effect on students' motivation and active cooperation during the lesson. The students were aware that their answers and activity on NearPod were recorded and that the teacher could see their work. Each student got feedback of their prior knowledge, suggestions for improvement and instructions for learning.

Checking prior knowledge was one of the key factors of further teaching process. NearPod made it successful, dynamic and interesting. Instant feedback helped the learning process to be more efficient.

Keywords: checking prior knowledge, NearPod, feedback, Math

1 UVOD

Vključevanje IKT v proces izobraževanje je nepogrešljivi del učnega procesa. Pomemben razlog za uporabo IKT pri pouku je ta, da smo del informacijske družbe in dejansko našim učencem uporaba računalnika in tablic predstavlja izziv ter motivacijo. Ker je računalnik (ali tablica) že sam po sebi dober motivator, je uporaba IKT pri pouku lahko eden izmed učinkovitih načinov poučevanja, pripomore k večji aktivnosti učenca, zanimivejšemu pouku ter enostavnejšemu učenju.

Pomembno je, da pred uporabo IKT tehnologije pri pouku temeljito razmislimo o tem, pri katerih temah je uporaba smiselna in prinaša izboljšave. Pri učnih urah, kjer uporabljamo IKT tehnologija je ključna vloga učitelja.

Predvsem njegova priprava na takšno učno uro - priprava nalog, vprašanj, slik, besedil in vključevanje le teh v ustrezno spletno orodje. Razmisliti mora tudi o organiziranost dejavnosti med poukom (individualno delo, skupinsko delo,...) ter časovni razporeditvi.

Učitelj mora dobro poznati uporabljene aplikacije in pripomočke, pogoje za njihovo pravilno delovanje ter biti spreten pri njihovi uporabi. Dejansko je pomembna priprava na takšen način poučevanja; večina dela (npr. priprava prosojnic) se opravi pred izvedbo učne ure. Med samo izvedbo učne ure je pa učiteljevo delo usklajevanje nalog, skrb za nemoten pouk, pomoč učencem.

Učitelj mora učence pripraviti na način dela, v katerega bo vključena raba IKT tehnologije in jih predhodno seznaniti z uporabljenimi spletnimi orodji.

Učenci so pri urah, kjer je uporaba IKT smiselna bolj aktivni in samostojni, dlje časa ostanejo zbrani ter motivirani za delo. Obenem pa raba IKT pri pouku dobro vpliva na odnos učencev do šolskega dela in pozitivno klimo v razredu. Zavedati se pa moramo, da pogosta uporaba IKT tehnologije negativno vpliva na motivacijo in zanimanje za delo. Zato je pomembno, da smo pri uporabi IKT zmerni, vpeljujemo vedno nove pristope in različne aplikacije.

Uporaba IKT pri pouku je pomembna, saj pripomore k razvoju spretnosti ter pridobivanju IKT znanja, ki je za učenčev nadaljnjo izobraževanje zelo pomembno.

Učenje z uporabo IKT tehnologije vpliva na učitelja tako, da je vsakodnevno postavljen pred nove izzive in naloge. Nenehno izpopolnjevanje in izobraževanje na področju IKT pa je povečuje učiteljevo iznajdljivost, kreativnost in motiviranost.

2 NEARPOD

Nearpod je prosto dostopno interaktivno spletno orodje, ki omogoča povezovanje, vključevanje oz. interaktivno sodelovanje udeležencev ter spremljanje njihovega učnega procesa. Nearpod lahko pri pouku uporabljamo za različne namene: preverjanje predznanja, predstavitev učne snovi, utrjevanje in preverjanje znanja, ocenjevanje.

Nearpod v funkciji učnega pripomočka je lahko dober motivacijski element pri učenju ter utrjevanju učnih vsebin, saj vemo, kako radi mladi uporabljajo računalnik, tablice in internet. Učenje z omenjeno aplikacijo ima tudi zabavno plat, saj temelji na aktivnosti in tudi na tekmovalnosti med posamezniki.

Uporaba Nearpoda je enostavna. Učitelju aplikacija omogoča drugačen način poučevanja in ga lahko uporablja na različne načine. Lahko sestavi predstavitev, ki vsebujejo kvize, ankete, slike, videoposnetke,... Učenci do predstavitev dostopajo s kodo, ki jim jo posreduje učitelj. Po končani aktivnosti učitelj o učenčevem znanju dobi takojšnjo povratno informacijo; učenci pa lahko na podlagi rezultatov naredijo samoevalvacijo.

3 PRIMER DOBRE PRAKSE

Vpeljava novih oblik za preverjanje znanja pri pouku matematike bi naj pozitivno vplivala na motivacijo, aktivnost in znanje učencev. Obravnava nove snovi pa bi naj temeljila na predznanju in izkušnjah, ki so si jih učenci pridobili pri pouku in vsakdanjem življenju. Zato sem se odločila, da pred obravnavo nove snovi preverim predznanje učencev na drugačen način, in sicer s pomočjo računalniške aplikacije NearPod. Želela sem tudi ugotoviti ali je preverjanje predznanja in podajanje povratne informacije učencem s pomočjo te aplikacije smiselno in učinkovito.

Pred obravnavo nove učne snovi (Skupni delitelji, Skupni večkratniki) sem učencem 7. razreda predstavila drugačno preverjanje predznanja, in sicer s pomočjo računalniške aplikacije NearPod.

Na začetku šolske ure so si učenci razdelili tablice in odprli aplikacijo Nearpod. Učencem sem pokazala uvodno stran in geslo za prijavo. Vpisali so geslo v ustrezen okvirček in se prijavili s svojim imenom. V nadaljevanju sem podala navodila za reševanje posameznih nalog v omenjeni aplikaciji. Učenci so brez težav usvojili in razumeli delovanje aplikacije Nearpod.

V nadaljevanju ure sem učencem prikazovala pripravljeno prezentacijo. Učenci so aktivno sodelovali, izpolnjevali in odgovarjali na zastavljena vprašanja, naloge. Na pripravljena vprašanja so odgovarjali individualno, vsak s svojo tablico. Posledično so bili vsi motivirani in na koncu preverjanja zadovoljni.

Preverili smo predznanje, ki se nanaša na temo Delitelji in večkratniki naravnih števil. V prezentaciji je bilo pripravljenih več različnih tipov nalog. Prva in druga naloga sta bili odprtega tipa in sta zahtevali, da učenci sami zapišejo večkratnike števila 6 in delitelje števila 20. Pri tretji in četrti nalogi so učenci morali obkrožiti večkratnike števila 8 in delitelje števila 24. Nalogi pet in šest sta bili v obliki kviza, kjer so učenci morali ugotoviti ali so zapisane trditve pravilne ali napačne. Pri nalogi sedem in osem so morali na zastavljeno vprašanje najti in označiti pravi odgovor. Pri nalogi devet so morali uporabiti pravilne besedne zveze in zapisati kakšen odnos velja med paroma števil.

Vsak učenec je dobil korektno povratno informacijo o svojem predznanju po vsaki opravljeni nalogi ter predloge za izboljšanje in navodila za učenje. Poudarjena so bila tudi močna področja posameznega učenca. Po pogovoru in pregledu rezultatov so učenci imeli priložnost, da kritično razmislijo o svojem dosežku, o močnih področjih ter presodijo kaj morajo narediti za večji napredek in izboljšanje znanja. Predvsem učenci, ki so imeli težave pri reševanju nalog, so razmišljali in iskali vzroke za slabše znanje. Izkazalo se je, da so pozitivno izstopali učenci, ki so verbalno manj spretni in dosegajo slabše rezultate pri ustnem preverjanju znanja.

Povratna informacija o predznanju je bila posredovana tudi skupinsko, vsem učencem, in sicer katere napake pri nalogah so bile najpogostejše, kje so še pomanjkljivosti ter kako jih odpraviti. Analizo najpogostejših napak je bilo potrebno nadgraditi z dodatno obrazložitvijo, primeri in problemskimi nalogami.

Povratna informacija posameznemu učencu je bila posredovana pozitivno in kvalitetno, in sicer z namenom, da se vsak učenec zaveda katere standarde dosega, kje se pojavljajo napake in kje še lahko nadgradi svoje znanje. Posledično je večina učencev pozitivne nasvete vzela kot motivacijo za nadaljnje samostojno učenje, sodelovanje pri pouku ter nenazadnje izboljšanje znanja.

Opazila sem, da so bili učenci dlje časa skoncentrirani za samo reševanje nalog kot npr. pri ustnem ali pisnem preverjanju znanja. Na aktivnost vseh učencev je vplivalo zavedanje, da dobivam direktno informacijo o njihovem znanju.

Na osnovi izvedenih primerov lahko potrdim, da je to ena od aplikacij, ki zagotovo omogoči aktiven in zato učencem zabaven pouk.

4 ZAKLJUČEK

Preverjanje predznanja pred obravnavo nove snovi je pomemben element, ki vpliva na nadaljnje načrtovanje in izvajanje učnega procesa. Vpeljava sodobnih učnih tehnologij in uporaba programske opreme v fazi preverjanja predznanja je bistvena za kakovost poučevanje ter uspešnost učencev. NearPod je primeren računalniški program, ki omogoča učitelju, da naredi prezentacijo pri kateri morajo učenci biti miselno aktivni. Učenci se pa obenem zavedajo, da je aktivnost in sodelovanje v samem procesu evidentirana in da učitelj dobiva informacije o znanju za vsakega posameznika. Aktivnost in odgovori učencev v programu Nearpod pa učitelju omogočajo lažjo analizo predznanja pred obravnavo nove učne snovi. Posledično učitelj lažje svetuje posamezniku kako izboljšati kvaliteto znanja in mu posreduje smernice za nadaljnje učenje. Učitelj pa dobi tudi informacijo ali so metode ter oblike njegovega poučevanja uspešne in kako vplivajo na kakovost znanja.

Preverjanje predznanja s pomočjo aplikacije NearPod je bila pozitivna izkušnja, ki je naredila učno uro zanimivo in aktivno. V nadaljevanju učnega procesa bomo za preverjanje in utrjevanje znanja večkrat uporabili Nearpod in podobne aplikacije.

Literatura in viri

1. Markuta, A. (2011): http://pefprints.pef.uni-lj.si/389/1/zaklju%C4%8Dena_diploma1.pdf
2. Mrak, T., Skvarč, M.: <http://www.zrss.si/naravoslovje2015/files/peteksekcijsko/Diferenciran-pristop-pri-pouku-z-uporabo-Nearpod.pdf>
3. Penca Palčič, M. (2008): <http://hrcak.srce.hr/file/37936>

JANA JERENEC
OŠ KIDRIČEVO
KAKO LEPO DIŠI

Povzetek

Slaščice in peciva so sestavni del našega jedilnika. Predvsem po nedeljskem kosilu se prileže babičino ali mamino slastno pecivo.

Pa je sladkanje zdravo?

Z učenci smo se lotili raziskave peke peciva nekoč in danes.

Peka peciva nekoč je predstavljala pravi družinski obred; recimo peka potice ali kolača, ki se nista pekla vsak dan, temveč le ob posebnih družinskih dogodkih ali praznikih.

Peciva smo poskušali tudi tematsko opredeliti.

S pomočjo ankete babic in mamic smo pridobili veliko bogatih informacij glede sestavin in postopkov peke peciva ter dragocenih receptov.

Ob naravoslovnem dnevu v decembru 2017 smo s pomočjo kuhinjskega osebja in učiteljic pekli tradicionalno in sodobno pecivo. Zanimala nas je tudi vsebina obeh vrst peciva, torej sladkor, škrob in maščobe.

Po peki smo s pomočjo učencev šole – preizkuševalcev izvedli anketo in prišli do naslednje ugotovitve: sodobna peka peciva je bolj zdrava kot tradicionalna, čeprav je le-ta marsikdaj boljšega okusa.

Ključne besede: tradicionalna in sodobna peka peciva, kulturna dediščina, skrb za zdravje, sestavine zdravega peciva

IS SMELLS DELICIOUS

Abstract

Confectionery and cakes are a compound part of our menu. Grandma's or Mum's delicious cake does perfectly suit, particularly after the Sunday's lunch.

People like eating sweets for a feeling of happiness. But is eating sweets healthy?

Pupils tried to research, how it used to be and how it is nowadays. Baking used to demonstrate a real family tradition, let us say the baking of the Slovene potica or other cakes, that are not used to be baked every day, but only for special family events or holidays.

The cakes were also tried to be classified topically.

A lot of rich information according to the ingredients and procedure of baking cakes as well as precious recipes were got through the survey solved by grandmas and mums.

During the natural science's day in December 2017, we baked traditional and modern pastry with the help of the kitchen staff and some teachers.

We were also interested in the ingredients of both sorts of the pastry, especially concerning sugar, starch and fat.

A survey was made after the baking with our school tasters and showed the following results:

The modern baking of pastry is healthier than the traditional one, although the last mentioned is often tastier.

Keywords: traditional and modern baking of pastry, cultural heritage, health concern, ingredients of healthy pastry

1 UVOD

Z učenci devetega in osmega razreda, ki so jih zanimali etnologija, naravoslovje, zgodovina ter življenje nekoč in danes smo raziskovali področje peke slaščic nekoč in danes.

Nekoč so naši dedki in babice jedli manj peciva, ker denarja in časa za pripravo le-tega ni bilo. Pecivo, ki se je uporabljalo takrat, se v večini primerov peče še danes. Pri peki so uporabljali drugačne sestavine in pripomočke, kot jih uporabljajo naše mame danes. Ker je bila med nami učenka s sladkorno boleznijo in ker imamo radi slaščice, smo se odločili, da raziščemo, kako bi lahko pecivo naših babic pretvorili v sodobnejšo in bolj zdravo različico. Tako smo se lotili raziskovanja tradicionalne peke peciva v našem kraju in katere slaščice so značilne za naše okolje.

V ta namen smo raziskali strokovno literaturo, izvedli ankete z našimi sorodniki in učenci naše šole, spekli tradicionalno pecivo kot tudi »zdravo« pecivo v okviru tradicionalnega slovenskega zajtrka in božičnega bazarja, zbrali recepte naših babic in jih zbrali v knjižici ... Cilji so bili predstaviti dediščino peke peciva na območju naše občine, seznaniti se z zapuščino naših prednikov, kaj je pozabljeno oz. kaj se je ohranilo, ločiti zdravo od nezdravega, kako bi lahko s pecivom privabili širše množice oz. kaj bi gostom ponudili ob pomembnih dogodkih občine. Prav tako je bila naša želja seznaniti prebivalce občine z ljudskim izročilom, povezanim s peko peciva, hkrati pa spodbuditi učence k raziskovanju, spoznavanju in doživljanju ljudskega izročila ter posledično k vključevanju v društveno življenje naše občine.

2 KUHINJA

2.1 TRADICIONALNA KUHINJA

Tradicionalna kuhinja ima svoje značilnosti, ki so posledica zgodovinskih, zemljepisnih in klimatskih dejavnikov ter razpoložljive hrane. Nekatere tradicionalne jedi so popularne in znane po celem svetu – avtentične verzije pa so vezane izključno na posamezno državo.

Slovenija ima kljub svoji majhnosti širok spekter tradicionalnih jedi. Le-te se med sabo precej razlikujejo, saj izhajajo iz raznih kulinarčnih izročil, ki so jih skozi dolga stoletja pomagali oblikovati dejavniki, kot je lega regije in njeni podnebni vplivi, kulturna raznolikost in pestrost ljudskih izročil, nekdanja velika ločnica med mestnim in kmečkim življenjem, zanemariti pa seveda ne gre niti vplivov zgodovinskih dogajanj ter kulinarčnih vplivov mejnih dežel. Tako je v okusih tradicionalne slovenske kuhinje na jugu mogoče najti vplive italijanske kuhinje, na severu lahko okusimo vpliv Avstrije, na vzhodu Hrvaške, na severovzhodu pa Madžarske.

Podeželje je bilo in je steber slovenske kulturne in narodnostne identitete. Kmečko prebivalstvo je od nekdaj poznalo svojo kuhinjo, ki jo danes imenujemo narodna, in je temeljila na domačem lokalnem pridelku. Recepti so se širili z ustnim izročilom in se ob tem tudi spreminjali, zato lahko danes vidimo, da v različnih krajih imenujejo isto ali zelo podobno jed z različnimi imeni.

Po mnenju nekaterih kulinarčnih strokovnjakov ne obstaja ena sama slovenska kuhinja, temveč veliko, kar 40 ali celo več. Enotne slovenske kuhinje torej ni. Zato je težko reči, kaj so skupne značilnosti slovenske kuhinje. Njene značilnosti bi lahko strnili v naslednjih trditvah. V preteklosti so ločili med prehrabnimi navadami podeželja in mesta. Na podeželju so dajali prednost hrani, ki je temeljila na domačih naravnih virih. Jedilnik je bil precej enostaven in enoličen. Perutnina ali prašičji suhomesnati izdelki so bili na mizah le

ob praznikih. Pogoste so bile močnate in krompirjeve jedi. Namesto sladkorja so dolgo uporabljali med. Sadje je takrat veljalo za otroško hrano.

Slovenska ljudska kuhinja je bila kalorična, mnoge jedi so bile težje prebavljive. Uživali so veliko živalskih maščob, predvsem svinjsko mast, močnate jedi, maslo, smetano in jajca. Tudi gobe, nabrane v bližnjem gozdu, so bile dostikrat na jedilniku. Zelenjave, z izjemo kislega zelja ali repe, pa je bilo na krožnikih naših prednikov razmeroma malo. Takšen način priprave in sestave jedi bi danes poimenovali nezdrava prehrana. Kmečko prebivalstvo je s trdim, po navadi celodnevnim delom presežek kalorij »pokurilo«, medtem ko so se meščani redili in umirali od kapi ter drugih bolezni.

Zelo značilna jed naših prednikov so bile kaše. Najpogosteje so uživali proseno kašo, ječmenovo in ajdovo kašo. Kaše so pripravljali s suhim sadjem, kislo repo ali z zeljem.

Slovenska kuhinja pa je prav gotovo znana tudi po žgancih. Poznamo ajdove, koruzne, pšenične in krompirjeve žgance. Podobna, prav tako stara jed, je tudi polenta, ki so jo na Krasu in v primorski regiji pripravljali kot nadomestek kruha. Jed se je kasneje razširila tudi v ostale predele Slovenije. Naši predniki so pripravljali koruzno, ajdovo in belo polento.

Praznična jedila so se od vsakdanjih ločila zlasti po izvoru in načinu pripravljanja. Mesna jedila so nasploh sodila v praznične dni; pšenična moka in peka ali cvrtje pa so bili največkrat znaki boljših, nevsakdanjih močnatih jedi. Med kuhane močnate praznične jedi so sodili predvsem razni štruklji ali poljnjeni cmoki; med pečene močnate jedi so sodile zlasti pogače, potice, gibanice, mlinci, krapi, štruklji; med cvrte praznične jedi pa so šteli največ krušne rezine, bobe in flancate.

Med slaščicami je na Slovenskem slovela potica. Le-ta je predstavljala značilno praznično jed. Potica je izvirna slovenska jed, njeno ime naj bi nastalo iz besede »povitnica«. Po potici smo Slovenci v svetu znani tudi danes. Poleg potice Slovenci slovimo še po izdelavi medenega peciva. V Sloveniji je medeno pecivo že dolgo znano, saj v preteklosti sladkorja niso poznali. Najbolj cenjeno medeno pecivo so škofjeloški kruhki, ki so bolj ali manj okrašeni in v obliki srca.

Meščanska hrana je bila pod vplivom dunajske kuhinje. Pogoste so bile mesne jedi, kot so zrezki in golaži. Tudi juh, peciva, raznih zavitkov in kolačev je bilo veliko vrst. Od srede 19. stoletja se je močno uveljavilo pitje kave.

Slovenska tradicionalna kulinarika nam zelo veliko pomeni: da se ne bi recepti teh mojstrovin izgubili, so nekatere tudi zaščitili.

2.2 SODOBNA KUHINJA

Danes vedno več ljudi posega po zdravih živilih. Leta raziskav so pokazala, da je zdrava prehrana eden od pogojev dobrega počutja vsakega človeka. Vpliva na sposobnost za učenje/študij, delo in preprečuje bolezni. Na ustrezno sestavo posebej opozarjajo priporočila zdrave prehrane. Pravilno sestavljena in pripravljena hrana, ki je enakomerno razporejena prek celega dneva, pokriva naše energijske potrebe in potrebe po hranilnih snoveh. Hranilne snovi potrebujemo za rast, razvoj in pravilen potek vseh procesov v telesu.

Tako kot pomanjkanje tudi prevelike količine hrane slabo vplivajo na zdravje. Kako pomembna je zdrava prehrana, se pogosto zavemo šele, ko zbolimo. Takrat pričnemo razmišljati, kaj je zdrava in uravnotežena prehrana, kakšna je njena hranilna in energijska vrednost ter kako je pripravljena in ponujena.

Hrano sestavljajo: živila in dodatki. Živila sestavljajo hranilne snovi. To so beljakovine, maščobe, ogljikovi hidrati, vitamini, minerali in voda. Beljakovine, nekatere maščobe, vodo in mineralne snovi imenujemo gradbene hranilne snovi. Te snovi gradijo in obnavljajo celice. Energijske hranilne snovi so ogljikovi hidrati (sladkor in škrob), maščobe in delno beljakovine. Telesu dajejo toploto in energijo. Zaščitne hranilne snovi so vitamini in minerali, ki sodelujejo pri vseh kemijskih procesih v telesu. Življenjsko nepogrešljiva je voda, ki je v različnih količinah sestavina živil in pijač. Zaradi boljšega okusa dodajamo še različne dodatke, ki ugodno vplivajo na apetit, prebavo in presnovo. Zaradi lažje preglednosti živila razdelimo na osnovi piramide zdrave prehrane.

2.3 SLADICE

Slaščice so sladke in so sredstvo, s katerimi zadovoljujemo hormon sreče. So sredstvo druženja in ustvarjanja socialnih vezi. Z njimi izražamo čustva – ljubezenska ob obletnicah in porokah, si podarjamo čokolade, so tudi del nacionalne identitete. So izraz naše kulture. Tradicionalna peka severovzhodnega konca Slovenije je izjemno bogata in raznolika. Tam ne pečejo le znamenite prekmurske gibanice, ki jo danes nudijo slaščičarne, trgovine in gostilne, poznajo pa jo tudi onstran naših meja, temveč znajo pripraviti še na desetine drugih pekovskih dobrot, tako preprostejših in hitro pripravljenih, kot je različno cvrtje, kakor zahtevnejših, katerih priprava zahteva več časa, spretnosti in znanja. Tako v tem delu pečejo najrazličnejše vrste kruha, potic in kvašenih pogač, kot so krapci, kvasenice, ocvirkovke in posolanke; iz kvašenega testa naredijo krofe, flancate, miške in langaše; iz vlečenega pa retaše, štruklje, štrudlje in gibanice. Zelo priljubljene so močnate jedi: krompirjev in ajdov krapec, dvoplastna ajdova pogača in ajdov krapec s skuto in svežo repo. Cvrejo cvetje in sadje ter pripravljajo narastke; priljubljene, hitro pripravljene in poceni so jedi iz tekočega testa, kot so palačinke z različnimi nadevi, zlivanke, praženci in praženec z rozinami. Za poobedek pogosto ponudijo pite z različnimi nadevi in drobno pecivo, kot so keksi, rogljiči in medenjaki, pa kolače in rezine iz različnih vrst testa. Bolj praznične sladice so pripravljene iz biskvitnega testa: različne rezine, rulade in torte.

Narodne sladice predstavljajo tradicijo določenega naroda in njegovih prehranskih navad. Sladice so v preteklosti gospodinje pripravljale ob velikih družinskih dogodkih (krst, obhajilo, birma, poroka ...), ob zahtevnejših kmečkih opravilih (žetev, mlatev, trgategv, koline ...), ob cerkvenih praznikih. Slovenci smo bili v preteklosti pod vplivom sosednjih narodov, kar se je odražalo tudi pri pripravi sladice (vpliv avstrijske, madžarske, italijanske). Najbolj znane slovenske narodne in praznične sladice so potica, gibanica (prekmurska, prleška), štruklji, zavihanke, loparnice, kvasnice, sadni kruhi, pecivo iz žvrkljanega testa, krofi, flancati, miške, podobnjaki (škofjeloški kruhek, dražgoški kruhek), bosman (ženitovanjski kruh) ...

3 PRIPRAVA ZDRAVEGA PECIVA

3.1 SESTAVINE

Pecivo oz. slaščice običajno delamo iz moke tipa 400 ali 500, maščobe (običajno uporabljamo maslo ali margarino), ki izboljša sposobnost zadrževanja plinov v kvašenem testu, vpliva na okus in zviša energijsko vrednost peciva, jajc, ki dajejo značilno barvo pecivu, povečajo hranilno vrednost in so dobro vezivno sredstvo. Rumenjak izboljša sočnost izdelkov, beljak pa vpliva na luknjičavo ogrodje. Sladkor vpliva na okus peciva in pri kvašenem testu uravnava delovanje kvasovk. Sol dodajamo v majhnih količinah, ker izboljša

okus peciva in regulira delovanje kvasovk pri kvašenem testu. Dodatek mleka vpliva na volumen testa in pecivo lepo obarva. Voda je topilo za sol in sladkor. Pri pripravi različnega peciva uporabljamo rahljala sredstva, ki so po svojem delovanju fizikalna, biološka in kemijska. Fizikalna postopka sta stepanje/penasto vmešavanje (v testo vnesemo veliko zraka) in zlaganje listnatega testa v več plasti. Kvas je biološko rahljalo sredstvo, ki ga sestavljajo kvasovke iz rodu *Sacharomyces cerevisiae*, ki povzročajo alkoholno vrenje. Alkohol med peko izpari, CO₂ pa rahlja testo. Kemijsko rahljalo sredstvo je pecilni prašek.

3.1.1 MOKA

Moka je sestavni del vsakega peciva. Sestavljena je iz škroba, ki je sestavljen iz dveh polimerov, amiloze in amilopektina, ki sta zgrajena iz glukoze, ter predstavlja rezervno snov v rastlinah. Nekateri škrobovi so modificirani in s tem povečali njihovo uporabnost. Izboljšali so funkcionalne lastnosti, kot so boljše sposobnost zgoščevanja, manjše odpuščanje vode, boljše obstojnost pri visokih temperaturah ...

Dolgo časa je veljalo, da je škrob v celoti prebavljiv. Sedaj pa poznamo tudi rezistentni škrob, ki je neprebavljiv in se fermentira v debelem črevesu. Uvrščamo ga med prehransko vlaknino. Ta predstavlja sestavine rastlinske hrane, ki jih naši encimi ne razgradijo. Uravnava prebavo ter daje občutek sitosti. Poleg tega nase veže toksine, ki so nastali med prebavljanjem hrane.

Moka je prašek, ki je narejen iz mletja žitnih zrn, drugih semen ali korenin. Poleg škroba so prisotni v moki še sladkorji, pentozani in vlaknine.

Moke razvrstimo glede na količino mineralnih snovi na različne tipe. Tip moke je odvisen od pepela. Pepel dobimo s sežigom moke pri 900 °C. Če pepel pomnožimo s 1000, dobimo tip moke. Temnejše moke vsebujejo več mineralnih snovi – pepela, zato so višjega tipa. Na barvo moke vplivajo tip moke, vrste žita, primesi v moki, vsebnost vlage, velikost delcev. Glede na otip in ostrino moke poznamo ostro in gladko moko. Lastnosti ostre moke so: počasnejše vpijanje vode, počasnejše delovanje kvasovk in encimov ter trganje testa.

Najbolj uporabljena bela moka se pripravi iz pšeničnih zrn, ki jim odstranijo ovojnice in vlaknine. To je tisti del pšenice, ki vsebuje za nas najuporabnejša hranila – minerale, vitamine, beljakovine itd. Zato pravijo, da bela moka vsebuje tudi do 80 odstotkov manj dragocenih hranil in na posledično postane za naš organizem breme, ne pa dobrodejno hranilo. Ko naše telo poskuša opraviti s tem živilom, lahko celo črpa hranilne snovi iz naših lastnih zalog, kar pa nam ni v korist, saj deluje na naš organizem kislo in lahko pripomore k rušenju našega kislinsko-bazičnega ravnovesja.

Danes postaja vse bolj priljubljena polnozrnata moka. Pri pripravi te so bila mleta cela pšenična zrna, torej ni bilo ničesar odstranjenega, niti ni bila zaradi barve kemično obdelana. Takšna moka ohrani več hranilnih snovi. V primerjavi z belo moko ima več mineralov ter vlaknin, manj glutena, v njej so vitamini B, A, K in E, beljakovine ter nenasičene maščobne kisline.

3.1.2 SLADKOR

Najbolj razširjeno sladilo je sladkor. Pridobivamo ga iz sladkorne pese in trsa, manj pa iz sladkorne palme in javorja.

Delimo jih na enostavne ogljikove hidrate – monosaharide (sladkorje) in na sestavljene ogljikove hidrate – oligosaharide in polisaharide. Enostavne ogljikove hidrate v naravi najdemo v sadju, med ogljikovimi hidrati so najhitreje prebavljivi in dajejo človeškemu telesu

v kratkem času največ energije. Med monosaharide spadajo npr. glukoza, fruktoza, manoza in galaktoza.

Sestavljeni ogljikovi hidrati so zelo razširjeni v rastlinskem svetu, zgrajeni so iz enostavnih sladkorjev. Kot sladkorje se označuje le tiste ogljikove hidrate, ki so zgrajeni iz manj kot desetih monosaharidov, kajti preostali sestavljeni ogljikovi hidrati nimajo lastnosti sladkorjev. Delijo se na disaharide, oligosaharide in polisaharide. Disaharidi (npr. saharoza, laktoza) so sestavljeni iz dveh monosaharidov, ki sta med sabo povezana z glikozidno vezjo. Oligosaharidi so sestavljeni iz 3–9 monosaharidnih enot. Polisaharidi imajo 10 ali več monosaharidnih enot. Mednje spadajo škrob, modificirani škrobi, prehranska vlaknina, rezistentni škrob, celuloza.

Prehrana vsakega posameznika mora vsebovati ogljikove hidrate. Ogljikovi hidrati so nujni za ustvarjanje glikogena v mišicah ter predstavljajo osnovno hranilo za živčni sistem. V nekaterih živilih se nahaja tudi "skriti" sladkor. Če taka živila prekomerno uživamo in energije ne porabimo, se višek sladkorja spremeni v rezervno maščobo, ki se nabira pod kožo in v okolici notranjih organov ter povzroča prekomerno težo ter težave s srcem in ožiljem in mnoge druge težave. Pomanjkanje ogljikovih hidratov lahko vodi v podhranjenost. Če uživamo premalo ogljikovih hidratov, začnejo skeletne mišice, srce in jetra kot gorivo uporabljati maščobne kisline. Razgradnja maščobnih kislin se torej poveča, kar vodi k nastajanju ketonskih telesc. Ketonska telesa se tvorijo predvsem v jetrih, po telesu pa se razporedijo s krvjo. Zaradi pomanjkanja glukoze jih začne vse več možganskih celic uporabljati za pridobivanje energije. Kljub temu pa možgani ne morejo delovati v popolni odsotnosti glukoze. Pri veliki koncentraciji ketonskih telesc v krvi govorimo o ketozi. Blago stanje ketoze ni nevarno, a že lahko privede do fizioloških motenj, kot so dehidracija, ledvični stres, težave pri koncentraciji, motnje v ravnotežju elektrolitov in slab zadah. Lahko pride tudi do nenadzorovane razgradnje proteinov v mišicah.

3.1.3 MAŠČOBE

Maščobe so za ljudi pomembne tako za zgradbo kot za presnovo. Ljudje v maščobah shranjujemo energijo. Uvrščamo jih v veliko skupino spojin, ki jih imenujemo lipidi. Za lipide je značilno, da so slabo topni ali popolnoma netopni v vodi.

Maščobe so estri, ki so nastali iz alkohola propa-1, 2, 3-triola (glicerola) in višjih maščobnih kislin. V maščobah so lahko vezane nasičene in nenasičene maščobne kisline. V masteh prevladujejo nasičene, v oljih pa nenasičene maščobne kisline. Za našo prehrano so pomembne maščobe, ki imajo vezane nenasičene maščobne kisline. Med temi kislinami so pomembne omega-3 maščobne kisline.

Včasih je bila pomembna predvsem količina maščob, ki jih zaužijemo dnevno. Manj zaužitih maščob je pomenilo znižano tveganje za razvoj bolezni in lažje kontroliranje telesne mase. Danes vemo, da za normalno delovanje organizma ni toliko pomembna količina zaužitih maščob, temveč vrsta maščob. Torej je zgradba maščob, ki jih zaužijemo, pomembna za normalno delovanje organizma. Uživanje nasičenih maščob dviguje nivo tako celokupnega kot slabega holesterola, s tem se viša možnost za razvoj bolezni srca in ožilja, kapi ter rakavih obolenj. Nasičene maščobne kisline uvrščamo med neesencialne maščobne kisline. To so tiste, ki jih je organizem sposoben sam sintetizirati in ni nobene potrebe, da jih pridobivamo še s hrano. Medtem ko na drugi strani uživanje nenasičenih maščob znižuje raven celokupnega in slabega holesterola, stabilizira srčni ritem, pomirja vnetja in nasploh dobro deluje na organizem. Poznamo mononenasičene in polinenasičene maščobe. Med

mononenasičenimi maščobami je oleinska kislina, katere bogat vir je oljčno olje. Med polinenasičenimi maščobami pa srečamo tudi esencialne maščobne kisline, torej take, ki jih telo ne more samo ustvariti, ampak jih mora pridobiti s hrano.

Trans maščobne kisline so oblika maščob, ki jih telo ne potrebuje in imajo le škodljive učinke. Nastajajo v procesu hidrogeniranja olja. Gre za tehnološki proces, pri katerem se s pomočjo vodika, ki ga vpihavajo v vroča olja, le-ta spreminjajo v bolj trda. Hidrogenirana maščoba je bolj stabilna, manj nagnjena h kvarjenju in enostavnejša za transport. Primer hidrogenirane maščobe je bila včasih vrsta margarin, saj so jih pridobivali na drugačen način kot danes. Danes jih večinoma pridobivajo z drugačnimi postopki, pri katerih nastane minimalna količina trans maščob. Se pa hidrogenirane rastlinske maščobe še vedno pojavljajo v nekaterih predelanih živilskih izdelkih (npr. nekateri namazi, pecivo, krekerji ...). Prekomerno uživanje teh maščob lahko poleg bolezni srca in ožilja povzroči še krčenje možganov, zato se jih moramo čim bolj izogibati.

Danes maščobe nadomeščamo z različnimi, manj škodljivimi maščobami. Na primer uporabljamo kokosovo olje in maslo namesto navadnega, kar je seveda bolj zdravo. V kuhinji je pomembno, da se čim več, kolikor se le da, izogibamo uporabi maščob.

Najboljše maščobe za kuho in peko so naravno maslo oziroma tropska olja, npr. kokosovo. Oljčno olje (ekstra deviško) je primerno za kuhanje pri nizkih temperaturah, saj je v glavnem mononasičeno in zato le delno stabilno. Sojino, grozdno, bombaževčevo in druga polinenasičena olja pa pri segrevanju postanejo škodljiva za zdravje in so zato manj primerna.

3.2 ZDRAVE SESTAVINE

Po pregledu značilnosti vseh sestavin smo se odločili, da bomo pri pripravi peciva uporabili nadomestne sestavine, ki veljajo za zdravju prijaznejše.

Tako smo namesto bele pšenične moke uporabili pirino moko, ki je vsestransko uporabna, saj vsebuje več beljakovin in manj kalorij, je bogata z vitaminom B, E, magnezijem, cinkom in bakrom, je lažje prebavljiva ter primerna za ljudi, ki imajo težave z uživanjem pšenične moke. Ker je po značilnosti primerna za pripravo keksov, smo se odločili, da jo uporabimo za pripravo božičnih keksov. Ker pa vsebuje gluten, ni primerna za bolnike s celiakijo, je pa primerna za ljudi s sladkorno boleznijo.

Namesto sladkorja smo uporabili kokosov sladkor, katerega glikemični indeks je 35, kar pomeni, da lahko ta sladkor uživamo tudi v času diete z nizkim glikemičnim indeksom. Ker je tudi manj sladek kot rafiniran sladkor, ne povzroča tako velikega inzulinskega skoka in je zato primeren za ljudi s sladkorno boleznijo. Ampak se kljub temu ne sme uživati v večjih količinah. Pri pripravi medenjakov smo ohranile med, drugače ne bi bili medenjaki.

Namesto običajne margarine oz. masla smo se odločile, da bomo uporabile kokosovo maslo, namesto pecilnega praška pa pecilni prašek brez glutena.

4 RAZISKOVALNI DEL

4.1 REZULTATI ANKETNEGA VPRAŠALNIKA ZA BABICE IN MAMICE

Na koncu smo sestavili še anketo in jo dali reševati našim babicam in mamicam. Oddali smo okoli 500 praznih anketnih vprašalnikov. Izpolnjenih in primernih za obdelavo je bilo 301.

Po pregledu anket smo ugotovili, da so nekoč najpogosteje jedli potico, medenjake, buhteljne, zavitke, šarkelj, gibanico, flancate, ajdove zlivanke, razne pogače, cesarski praženec, ocvirkovko itd.

Ob božičnih praznikih so nekoč najpogosteje pripravljali potico, medenjake, drobno pecivo, sadni kruh, kolače itd. Ob veliki noči je največ anketirank odgovorilo, da so pripravljale potico, mlečni kruh z rozinami, beli kruh, pletenico, madžarico, ocvirkovko, kekse, biskvit, puhance, sadno pecivo itd. Ob pustu so pripravljale krofe, flancate oz. miške, osje gnezdo itd. Najbolj nas je presenetil odgovor, da ob porokah niso pekli tort, temveč pogačo (bosman), potico, drobno pecivo, ovčke itd. Ob krstu so največkrat pripravljali potico, torto, drobno pecivo, zavitek, šarkelj, gibanico, pleteno štruco, kremasto pecivo, sadno oz. biskvitno pecivo. Ob smrti v družini so pripravili potico, drobno pecivo, rozinov kruh, pogačo in drugo pecivo, kot je gibanica, biskvitno pecivo, črni kruh ali puhance.

Glede na odgovore anketirank je do največjih sprememb v peki prišlo na prehodu iz 20. v 21. stoletje. Rezultati niso bili presenetljivi, saj lahko razloge iščemo v uporabi novih sestavin kot tudi uporabi novih, sodobnejših pripomočkov, kot so mešalni stroji, peki papir ter plastični modeli za pripravo peciva.

Danes anketiranke pečejo predvsem drobno pecivo, torte, potico, kremna, biskvitna oz. sadna peciva, zavitke, kolače, krofe ter gibanico.

Večina anketirank peče le ob velikih praznikih. Le redke pečejo pogosteje kot enkrat mesečno. Zelo malo jih je odgovorilo, da vsaj enkrat tedensko.

Večina anketirank pri peki uporablja beli sladkor, manj rjavi sladkor, med, stevio, natren, javorjev sirup, fruktozo ter manjšina brezov sladkor. Prav tako večina posega pri peki po beli mehki moki. Nekaj jih izbere polnozrnato moko, belo ostro moko, pirino moko, koruzno moko, brezglutensko moko, ajdovo moko, ovseno moko ter rženo moko. Večina anketirank uporablja margarino in maslo. Manj jih vzame olje, kokosovo mast ali kakavovo maslo.

4.2 REZULTATI ANKETNEGA VPRAŠALNIKA ZA UČENCE OD 6. DO 9. RAZREDA

Vzorec anketirancev so bili učenci naše šole od 6. do 9. razreda. Oddali smo 127 anket. Izpoljenih in primernih za obdelavo je bilo 116.

Večina učencev je prepoznala vrste peciva, ki so jih poskusili, medtem ko 1/3 učencev ni vedela, katero pecivo so poskušali. 67,2 % učencev je znala ločiti med sodobno in tradicionalno vrsto peciva, medtem ko 32,8 % vprašanih ni znalo ločiti pripravljenih peciv med seboj.

Večina učencev je vedela, da našete sestavine niso zdrave in da se uporabljajo pri peki. Učenci nižjih razredov niso znali odgovoriti na to vprašanje. V višjih razredih so o sestavinah vedeli več, saj so napisali, da so belo moko nekoč uporabljali bogataši, da se danes zaradi zdravega načina uporabljajo druge sestavine, kot so rjavi sladkor, polnozrnata moka in kokosova mast. Poleg tega so napisali, da uporaba sestavin v večjih količinah škodi zdravju.

52,8 % učencev je ločilo sodobno oz. zdravo pecivo, medtem ko 47,2 % učencev ni opazilo razlike. Tisti, ki so odgovorili z DA, so večinoma zapisali, da se tradicionalno od zdravega loči po vonju in okusu. Večini je bilo tradicionalno bolj všeč. Zapisali so, da je sodobno bolj izrazitega okusa, da ima močnejši vonj in da je temnejše barve. Nekateri so zapisali, da je sodobnejše pecivo bolj grenko. Pri tradicionalnem pecivu pa so zapisali, da je trše od sodobnejšega, ki naj bi bilo po njihovem bolj mehko.

77,2 % učencev meni, da je sodobno pecivo bolj zdravo, 22,8 % pa jih meni, da temu ni tako. Tisti, ki so odgovorili z DA, so svoj odgovor utemeljili s tem, da danes veliko več vemo o sestavinah in različnih boleznih in zato lažje prilagodimo jedilnik, kot so to počeli nekoč. Poleg tega poznamo sestavo določenih živil in lahko lažje posegamo po manj škodljivih živilih za naše zdravje.

5 ZAKLJUČEK

Raziskovali smo tradicionalne slaščice večinoma podeželskega in primestnega okolja in prišli do ugotovitve, da bi lahko pomagali uresničevati razvoj turistične dejavnosti na prijeten in zdrav način. Z Društvom podeželskih žena bi pekli simbolične KVAŠENE PTIČKE, ki bi jih podarjali ob obiskih gostov in turistov in s tem pomagali ohranjati kulturno dediščino. Za naše promocijsko pecivo bi zbrali zdrave sestavine. Dodatno bi ga obogatili s suhim domačim sadjem, tudi z rozinami. Za večje priložnosti bi dodali bosman, s ptički bi popestrili bogatost peciva.

Povezali bi se z vsakoletno prireditvijo Dobrote slovenskih kmetij, kjer bi lahko sodelovali z našimi pekovskimi izdelki. Naša največja želja je, da bi lahko sodelovali pri peki v krušni peči, saj je krušna ali kmečka peč najznačilnejši element kmečke hiše, ki je hkrati srce kmečkega doma. Krušna peč je bila nekdaj osnova za družabno življenje v hiši v dolgih zimskih večerih, včasih so v peči kurili vse leto, peč je kurila gospodinja iz kuhinje. Zelo zgodnje peči niso imele dimnika in je dim odhajal skozi odprtino v črno kuhinjo, od tod pa v luknjo pod stropom in na prosto. Kasnejše peči so dobile dimnik in dim je skozi ustje peči odhajal v dimnik. Taka oblika izpeljave dima se uporablja še danes. Najpomembnejša je prijetna aroma hrane po krušni peči.

Tudi na tradicionalni poroki bi se pojavili z bosmanom namesto torte.

V sklopu Zdrave šole, Eko šole in Kulturne šole smo prišli do naslednjih spoznanj:

1. Sladice oz. pecivo so ostanki kulturne dediščine in so zelo blizu peki kruha.
2. Nujno potrebno je posvetiti večjo pozornost dediščinski prehrani, predvsem z zdravstvenega vidika: črna moka, med, maščobe brez industrijskih dodatkov, tudi vinski kvas.
3. Z ohranjanjem te kulturne dediščine lahko pripomoremo k boljši prepoznavnosti jedi in kraja.
4. Izdaja manjše brošure in peka tradicionalnega peciva bi lahko privabila goste v našo občino.

Literatura in viri

1. Bogataj, J. (2018). Okusiti Slovenijo: 176 izbranih jedi. Darila Rokus: Ljubljana.
2. Geary, M. (8. 3. 2016). Katere maščobe so primerne za kuhanje in katere nikakor ne?. Vir: Men's Health, Dostopno na: <https://www.aktivni.si/prehrana/za-aktivne/katere-mascope-so-primerne-za-kuhanje/> (18. 1. 2018).
3. Goršek Bobek, S. (14. 4. 2014). Sladkor – Kje se skriva v naši prehrani?. Dostopno na: <https://www.bodieko.si/sladkor> (17. 12. 2017).
4. Klander, K. (24. 2. 2014). Polnozrnata ali bela moka?. Dostopno na: <http://www.aktivni.si/prehrana/polnozrnata-ali-bela-moka/> (6. 1. 2018).
5. Kojc, B. Moke brez glutena. Dostopno na: <http://www.drustvo-celiakija.si/za-clane/strokovni-clanki-o-celiakiji/108-strokovni-clanki-o-celiakiji/551-moke-brez-glutena> (6. 1. 2018).

6. Komerički, J. (2010). Predelava žit do končnih izdelkov. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/Gradiva_ES_S/Biotehniska_podrocja__sole_za_zivljenje_in_razvoj/BT_PODROCJA_112ZIVILSTV_O_Predelava_Komericki.pdf (8. 1. 2018).
7. Makarovič, Gorazd. Prehrana v 19. stoletju na Slovenskem. Slovenski etnograf. 1988–1990. let. 33/34. str. 127–205.
8. Sladkor. (2013–2016). Naravna imunost: Sprejemanje odločitev o zdravju otrok. Dostopno na: <http://naravnaimunost.si/Zdravje/sladkor.php> (9. 1. 2018).
9. Sladkor in njegove bolj zdrave alternative. (4. 2. 2015). Dostopno na: <http://zdravakura.si/sladkor-in-alternative/> (9. 1. 2018).
10. Slovenska tradicionalna kuhinja. (2012). Dostopno na: <http://www.poi.si/sl/where-to-eat-2/slovenska-tradicionalna-kuhinja> (20. 12. 2017).
11. Sodobna kuhinja malo drugače: moderne jedi s kančkom tradicije. (2. 11. 2015). Dostopno na: <http://siol.net/trendi/kulinarika/sodobna-kuhinja-malo-drugace-moderne-jedi-s-kanckom-tradicije-397236> (Dostop: 18. 1. 2018).
12. Ujčič Zrimšek, M. (22. 5. 2015). Zakaj je sladkor tako nevaren? Dostopno na: <http://manjauz.si/zakaj-je-sladkor-tako-nevaren/> (15. 12. 2017).
13. White, J. (22. 8. 2014). Maščobe ali mit. Vir: Revija Mladina, Dostopno na: <http://www.mladina.si/159519/mascoba-ali-mit/> (18. 1. 2018).

TANJA JERIČ

ŠOLSKI CENTER NOVO MESTO, SREDNJA ELEKTRO ŠOLA IN TEHNIŠKA GIMNAZIJA

KAKO UČENJE PROGRAMIRANJA PRIBLIŽATI MLADIM?

Povzetek

Med elementi digitalne pismenosti so algoritmično mišljenje, osnovna znanja programiranja in kodiranje. Računalniško razmišljanje je način, kako ljudje rešujemo probleme s pomočjo računalniške tehnologije; to je način razmišljanja, ki nam omogoči, da lažje sledimo navodilom, postopkom in iskanju rešitev za kompleksne probleme. Zaradi hitrega tehnološkega razvoja dandanes teh zmožnosti ne potrebuje samo tisti, ki se profesionalno ukvarja s programiranjem, ampak vsak posameznik v vsakdanjem življenju, zato je smiselno uvajati poučevanje programiranja že v osnovni šoli in ga nadgraditi v srednjih šolah. V članku so predstavljeni temeljni pojmi, povezani s poučevanjem programiranja, in nekateri načini, s katerimi mladim približamo učenje programiranja.

Ključne besede: algoritmi, programiranje, razvojna orodja, programski jeziki, IKT

HOW TO BRING LEARNING PROGRAMMING CLOSER TO THE YOUTH?

Abstract

The elements of digital literacy include algorithmic thinking, basic knowledge of programming and coding. Computational thinking is a way of how people solve problems with the help of computer technology; it is a way of thinking which enables us to follow instructions, procedures and to search for solutions to complex problems more easily. Due to fast technological development nowadays these abilities are not something that only professional programmers need, but also individuals in everyday life, thus it is sensible to introduce teaching programming already in primary school and upgrade it in secondary school. The article presents the basic terms related to teaching programming and some of the ways which bring learning programming closer to the youth.

Keywords: algorithms, programming, development tools, programming languages, ICT

1 UVOD

Programiranje je zahtevno in težko razumljivo delo, zato med dijaki ni ravno priljubljeno. Pomisleke imajo, kje bodo potrebovali to znanje. Ampak če se ozremo naokoli, opazimo, da nas obkroža mnogo elektronskih naprav. Da pa te delujejo, je moral nekdo napisati program. Vsako podjetje potrebuje razvijalce za svoje produkte. Programiranje je veščina, ki se je naučimo tako, da se usedemo za računalnik in napišemo programsko kodo. Ali pa vzamemo mobilno napravo in s pomočjo le-te naredimo prvo igro. Programiranje omogoča različne načine reševanja težav. Zato je pomembno, da mladi naloge rešujejo samostojno, učitelj jih pa vodi. Računalniško razmišljanje ni pomembno samo za nekoga, ki ga zanimata računalnik ali programiranje, ampak tudi za posameznika v vsakdanjem življenju. Je način, kako ljudje rešujemo probleme s pomočjo računalniške tehnologije. Računalniki so zato koristni in učinkoviti, če jih le znamo uporabljati. Zato so pomembni prvi koraki pri posredovanju znanja programiranja mladim. Obstaja veliko literatur, kako to predstaviti mladim. V nadaljevanju so predstavljeni algoritmi, programski jeziki, orodja in okolja za učenje programiranja.

2 TEORETIČNE OSNOVE

2.1 ALGORITEM

Algoritem najdemo v vsakdanjem življenju, npr. zjutraj slišimo zvok budilke, vstanemo, se oblečemo, si umijemo zobe in gremo po opravkih za tisti dan. Algoritem je postopek za rešitev nekega problema. Algoritem mora imeti naslednje lastnosti: ima podatke, vrne rezultat, je natančno določen, končen in izvedljiv. Algoritme lahko predstavimo v naslednjih oblikah:

- opis v naravnem jeziku ali besedni opis algoritma, npr. kuharski recept za peko palačink;
- psevdokoda je mešanica naravnega in programskega jezika;
- diagram poteka, ki je grafični prikaz algoritma;
- programski jezik je umetni jezik, ki ga sestavljajo spremenljivke, podatkovni tipi in krmilni stavki, s katerim tvorimo programsko kodo.

Računalnik izvede, kar mu ukažemo. Povedati mu moramo natančen postopek, kako naj izvede neko nalogo. Razume zapis algoritma le v obliki ukazov strojnega jezika (program). Strojni jezik človeku ni blizu, in človek zapisuje algoritme v oblikah, ki so blizu njemu. Oblika je običajno neodvisna od programskega jezika. Tega zapisa računalnik ne razume, zato ga je treba pretvoriti v ustrezno obliko.

Program je zapis nekega postopka, s katerim rešimo problem v izbranem programskem jeziku. Program, ki ga napišemo, moramo pred uporabo prevesti s prevajalnikom, tj. programom za prevajanje v strojni jezik. Prevajanje je postopek, pri katerem prevajalnik zapiše izvorno kodo v strojni jezik. Strojni jezik je jezik, ki ga razume procesor. Interpreter ali tolmač je program, ki prevaja nek program, ukaz za ukazom, in računalniku sproti podaja enakovredne ukaze v strojnem jeziku.

2.2 PROGRAMSKI IN SKRIPTNI JEZIKI

Programski jezik je dogovorjeni način zapisovanje algoritmov in mora omogočiti natančen opis postopka za rešitev problema. Pri tem je treba dobro izkoristiti možnosti računalnika, da bi bilo izražanje v programskem jeziku čim enostavnejše za človeka.

Prvi programski jezik se je imenoval ADA in ga je napisala Augusta Ada Byron, grofica Lovelace, bolj znana kot Ada Lovelace, hči angleškega pesnika lorda Byrona. Že v mladosti se je zanimala za delo Charlesa Babbagea, ki ga imenujemo tudi oče računalništva. Med letoma 1842 in 1843 je Ada Lovelace v angleščino prevedla članek italijanskega matematika Luigija Menabreea o mehanskem računanju in ga dopolnila z lastnimi ugotovitvami. Prav v teh zapiskih je zbrano tisto, kar imajo nekateri za prvi računalniški program: algoritem, zakodiran za procesiranje s strojem. (Wikipedia, 2016)

Naslednji programski jeziki, ki si nastali v 50. in 60. letih prejšnjega stoletja, so: FORTRAN, COBOL, PL/I, Algol 60.

Ko smo v 70. in 80. letih prejšnjega stoletja dobili prve osebne računalnike, so se razvili skriptni jeziki. Prvi je bil programski jezik BASIC, ki za svoje delo ne potrebuje prevajalnika ampak interpretor (tolmač). Skriptni jezik je namenjen programiranemu povezovanju programskih komponent, pisanih v drugih jezikih. Razlika med programskim in skriptnim jezikom je v tem, da pri programskem jeziku uporabimo prevajalnik, ukaze pisane v skriptnem jeziku pa interpretiramo (tolmačimo). Ukaze, ki jih večkrat uporabimo, zapišemo v tekstovno datoteko (npr. py za Python, js za JavaScript). Ostali skriptni jeziki so še:

- BASH, ki se uporablja za delo v lupini Linux;
- PHP za programiranje oz. povezovanje aplikacij na spletnih strežnikih;
- JavaScript za izdelovanje spletnih strani;
- Python za programiranje; Python uporablja kombinacijo obeh pristopov: program se najprej v celoti prevede v nekakšen vmesni jezik, dobljeni prevod pa se nato tolmači; (Lusy, 2015)
- Swift je jezik, ki ga uporabljamo za razvoj aplikacija za Apple iOS;
- Ruby je za izdelovanje spletnih strani.

Prednosti skriptnih jezikov so:

- enostavno učenje: uporabnik se lahko hitro nauči kodirati v skriptnih jezikih, ne potrebuje veliko predznanja;
- hitro urejanje: zelo je učinkovito z omejenim številom podatkovnih struktur in spremenljivk, ki so na voljo;
- interaktivnost: omogočajo dodajanje vizualizacijskih vmesnikov na spletnih straneh; sodobne spletne strani zahtevajo uporabo skriptnih jezikov;
- funkcionalnost: obstajajo različne knjižnice, ki so del različnih skriptnih jezikov. Pomagajo pri ustvarjanju novih aplikacij v spletnih brskalnikih in se razlikujejo od običajnih programskih jezikov. (Egradiva za računalništvo in informatiko, 2006)

3 ORODJA ZA UČENJE PROGRAMIRANJA

Mladim programiranje približamo na različne načine. Učenje se lahko začne že v osnovni šoli ali pa se z njim seznanijo v katerem koli srednješolskem programu. Nekateri srednje strokovne šole imajo programiranje tudi v programu, zato je pomembno, kako dijake motiviramo za sprejemanje teh znanj. V preteklih letih dijaki običajno niso sprejeli programiranja. Iskanje vzrokov za to je trenutno nesmiselno. Dandanes je motivacija dijakov olajšana, saj je na voljo veliko gradiva za učitelje, različnih programov in predvsem gradiv v obliki iger, ki se jih lahko prikaže ob začetku poučevanja programiranja. Pri poučevanju programiranja je osnovna težava izbira primernih nalog, s katerimi bi mlade motivirali za programiranje.

Za poučevanje programiranja lahko uporabimo tri načine programskih jezikov. To so: učenje programiranja brez uporabe računalnika, grafični jeziki in programski jeziki.

3.1 UČENJE PROGRAMIRANJA BREZ UPORABE RAČUNALNIKA

V zadnjih letih je nastal mednarodni projekt, ki se imenuje CS Unplugged (<https://csunplugged.org/en/>), tj. popularno poučevanje programiranja brez uporabe računalnika. Slovenska verzija tega projekta se imenuje Vidra (<http://vidra.si/>). V tem projektu so zbrane naloge, ki mladim z različnimi aktivnostmi in prek iger pomagajo pri spoznavanju načinov računalniškega razmišljanja. Prednosti učenja programiranja brez uporabe računalnika so: uporaba IKT ni potrebna, možnost uporabe različnih tehnik poučevanja, s pomočjo katerih učenci oz. dijaki spoznavajo delovanje računalnika ter dvojiški in desetiški številski sistem, razumejo uporabo enic in ničel v računalniku. Seznanijo se s koncepti reševanja problemov v vsakdanjem življenju s pomočjo logičnega razmišljanja, na osebni ravni pa imajo več stika z učitelji ali s sošolci, saj običajno poteka reševanje nalog v skupini. Aktivnosti lahko vključijo vsak učitelj pri svojem predmetu, seveda pa pri tem upošteva, da se mora tema navezovati na katalog znanja za predmet. V vsakem primeru je smiselno, da tovrstne aktivnosti vključijo učitelje, ki bo kasneje poučeval programiranje, saj na ta način mladim približa algoritmično in računalniško razmišljanje. Predznanje in motivacija mladih za programiranje je različno, zato je to eden izmed načinov, pri katerem vsi aktivno sodelujejo in je hkrati izziv za učitelja, da poskuša predstaviti programiranje na drugačen način.

3.2 GRAFIČNI JEZIKI

Grafični jeziki so jeziki, zapisani v obliki programskih blokov. Potrebujemo IKT, to je računalnik in dostop do svetovnega spleta. Uporabimo lahko programsko okolje Scratch (<https://scratch.mit.edu/>), ki mladim nudi možnost, da si lahko v njem lahko sami sestavljajo animacije, zgodbe, igre. Hkrati je možno prilagajanje nalog potrebam posameznika. Prednost Scratcha je, da ni treba ročno pisati programske kodo, ampak programske bloke zlagamo skupaj kot kocke. Programi so vedno sintaktično pravilni, saj se bloki, ki se grafično ne ujemajo, ne združijo skupaj. Tako se mladi lahko posvetijo reševanju problemov in se ne ukvarjajo s sintakso programskega jezika. Scratch vsebuje osnovne gradnike programiranja, kot so spremenljivke, podatkovne tipe, zaporedje ukazov, zanke in pogojne stavke. Kasneje lahko izdelajo svojo računalniško igrico. Scratch lahko pri mladih vzpodbudi začetek računalniškega razmišljanja. Scratch se razlikuje od ostalih računalniških iger v tem, da učence oz. dijake spodbuja k raziskovanju. Učitelj jih usmeri z ohlapnimi usmeritvami, vse ostale ideje pa prepusti njim, npr. način reševanja (kako nekdo išče pot skozi labirint).

ScratchJr (<https://www.scratchjr.org/>) je namenjen 5- do 7-letnikom in vsebuje le nekaj osnovnih blokov, v katerem je možno sprogramirati interaktivne zgodbe in igre.

LittleBits (<https://littlebits.com/>) je programsko okolje v obliki fizičnih elektronskih blokov, ki jih je možno sestaviti skupaj v program.

Blockly je orodje, v katerem lahko definiramo le bloke in njihov pomen. Razvija ga Google (<https://developers.google.com/blockly/>). Primer uporabe Blocklyja je AppInventor. AppInventor (<http://appinventor.mit.edu/explore/>) je na voljo kot spletna aplikacija, ki ne potrebuje namestitve na računalnik, in kot mobilna aplikacija, ki omogoča ustvarjanje aplikacij za mobilne naprave, predvsem za operacijski sistem Android. Namenjena je začetnikom učenja programiranja. Mladim omogoča, da svoje kreativnost in ideje prikažejo

v interaktivnih aplikacijah. Med ustvarjanjem realnih projektov lahko sproti preizkušajo, medtem ko gradijo. Poveča se motivacija za delo, saj tako ustvarijo svojo programsko opremo za mobilne in tablične računalnike.

Obstaja še veliko drugih grafičnih jezikov za učenje osnov programiranja. To so npr. Alice (<https://www.alice.org/>), Kodu (<https://www.kodugamelab.com/>), Snap! (<https://snap.berkeley.edu/site/>). Pomembno je, da učitelj spremlja razvoj IKT in se seznanja z novimi tehnologijami in programskimi orodji.

Uporaba grafičnih programskih jezikov omogoča enostavnejši prehod v učenje in raziskovanje v svet naprednejših programskih jezikov.

3.3 PROGRAMSKI JEZIKI

Programski jeziki so Python, Java, JavaScript, C, C#, C++.

Python je eden izmed lažjih skriptnih jezikov, saj se ni potrebno ukvarjati s sintakso. Ker so programi berljivi, je primeren za začetnike. Seveda omogoča tudi razširitev in uporabo funkcij, podatkovnih tipov, objektov in razredov. C, C++, C# in ostali zahtevajo pravilno uporabo sintakse. To je uporaba podpičij, vejic, oklepajev, zamikanje, zanke. Kasneje dober programer nima težav, saj Python spodbuja računalniško in algoritmično mišljenje, ki ga programer potrebuje pri razvoju kompleksnih programov.

4 OKOLJA ZA UČENJE PROGRAMIRANJA

Pri poučevanju programiranja je pomembno tudi okolje, ki ga lahko uporabimo. Tu ne gre za vrsto programskega jezika, ampak za tipe projektov, ki jih mladi lahko izdelujejo. To so igre, uporaba razvojnih ploščic, izdelovanje spletnih strani. Za izdelovanje iger so na voljo grafični jeziki. Razvojne ploščice so naprave, ki nam omogočajo programiranje raznih mikrokontrolerov. Primer sta Arduino in Raspberry Pi.

Arduino je razvojno orodje za učenje programiranja. Mikrokontroler je mikroprocesor, ki je integriran v elektronskem elementu. Mikrokontroler lahko vsebuje procesor, pomnilnik in elektronske komponente, npr. relejske izhode, tipke za ročno programiranje, zaslon, vhodne priključke za priklop senzorjev. Za programiranje se uporabljata programska jezika C in C++.

Raspberry Pi je lahek, majhen in poceni računalnik v velikosti kreditne kartice. Vsebuje računalniške komponente in je bil narejen z namenom, da bi mladim približali programiranje, seveda pa je primeren tudi za starejše, da se pričnejo učiti programiranja. Vsebuje procesor, pomnilnik, led diode, vhode in izhode. Uporabljamo ga lahko za igranje igrice, brskanje po internetu, pisanje dokumentov, gledanje video posnetkov, kot usmerjevalnik (ang. router), izdelovanje vremenskih postaj ipd.

5 PRAKTIČNI PRIMER

V srednjem strokovnem programu tehnik računalništva imajo dijaki obvezen predmet programiranje, s katerim se srečajo v drugem letniku. Pri svojih urah poskušam, kadar je mogoče, spodbujati računalniško razmišljanje za reševanje vsakdanjih težav že v prvem letniku. Skoraj v vsaki učni temi se najdejo postopki in algoritmi, ki jih lahko povežemo z različnimi predmeti skozi vsa štiri leta in s tem skušamo zmanjšati »predalčkanje« znanja po posameznih predmetnih področjih. Pri tem je pomembno povezovanje tudi znotraj učiteljskega zbora. V nadaljevanju sta prikazana dva različna primera.

V prvem letniku uporabim pri predmetu informatika s tehničkim komuniciranjem gradivo učenje brez računalnika, in sicer prvo aktivnost Do koliko lahko šteje stonoga?, objavljeno na <http://vidra.si/dvojiski-zapis-stevil/>, ki poteka najprej pred tablo, v njej pa sodeluje pet dijakov (slika 1).

Slika 1: Dijaki pred tablo

Vsak dobi en list, na katerem so narisane pike (1, 2, 4, 8, 16). Prikazati morajo števila, nato pa v paru utrjujejo prikaz števil (slika 2).

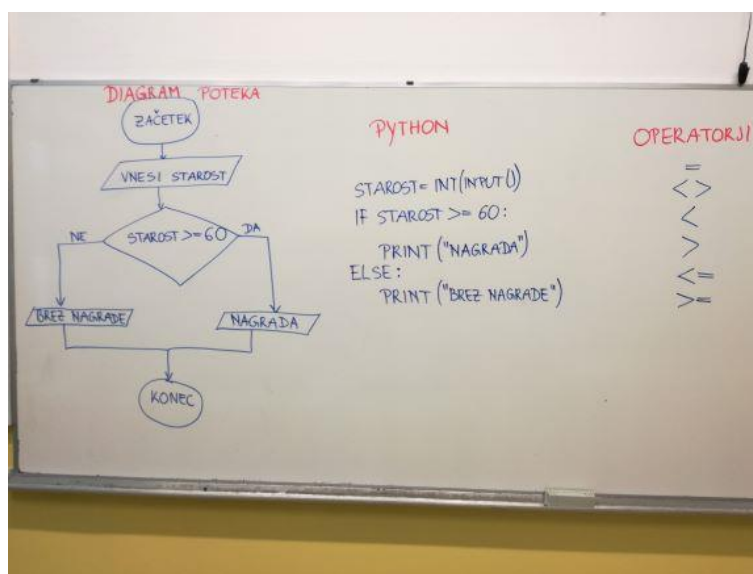

Slika 2: Delo v paru

Nato določimo naslednje pravilo za nove dijake pred tablo: dijak, ki pokaže številko, stoji, ostali pa počepnejo. Nato so nadaljevali v klopi, kjer smo se dogovorili, da skrita karta predstavlja 0 in vidna karta 1. Dijaki ob tej aktivnosti spoznajo, da moramo shranjevati števila z zaporedjem poljubnih reči, ki imajo dve stanji: s kartami, ki so obrnjene tako ali drugače; dijaki, ki čepijo ali stojijo; ali pa z 0 ali 1. Tako tudi dobijo predstavo, da so vsi podatki v računalniku zapisani s kombinacijo enk in ničel. V naslednji uri spoznajo številске sisteme. Ta aktivnost dijakom pomaga pri pretvarjanju med številskimi sistemi. V naslednji uri jim namreč prikažem postopek pretvarjanja, ki ga bodo uporabili v drugem letniku

programiranja, ko bodo morali sami izdelati kalkulator za pretvarjanje med številskimi sistemi.

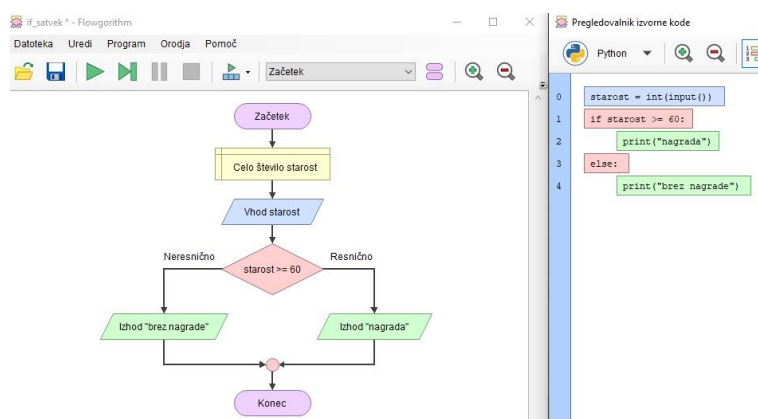
Drugi praktični primer prikazuje spoznavanje funkcije if v programu Microsoft Excel, ki ga spoznajo v drugem letniku. Za predstavitev te funkcije sem se odločila, ker je if eden izmed pogostih stavkov in poleg switch edini stavek za pogojne odločitve pri programiranju. Naloga se glasi: V naslednjem stolpcu naj se izpiše »nagrada«, če je oseba stara 60 let ali več. Če je oseba mlajša kot 60 let, naj se izpiše »brez nagrade«. Z dijaki ponovimo sintakso stavka if, ki so ga spoznali pri programiranju. Na tablo napišem primer z uporabo diagrama poteka in pri tem obnovimo elemente diagrama poteka. Nato na tablo napišem še rešitev v programskem jeziku Python (slika 3).

Slika 3: Zapis funkcije IF na tabli s pomočjo diagrama poteka in programskega jezika Python.

Skupaj rešimo še nalogo na računalniku, pri tem pa jim razložim sintakso stavka v MS Excelu. Razložim tudi operatorje, ki so jih spoznali že pri programiranju in jih uporabimo tudi tu. Opozorim jih na sintakso, saj ima vsak programski jezik ali program svojo. Dijaki kmalu osvojijo znanje, saj poskušam povezati čim več predmetov, pri katerih so že slišali o funkciji if. Sama razlaga ne poteka dolgo, saj dijaki že imajo znanje iz programiranja. Običajno se sami spomnijo, da obravnavajo stavek if tudi pri angleščini. Izkoristimo priložnost za medpredmetno povezovanje in ponovimo zgradbo stavkov za izražanje pogojnih razmerij v slovenščini in angleščini. Pri tem ugotovimo, da pri programiranju angleškega veznika »if« ne moremo nadomestiti s slovenskim »če«, saj prevajalniki za programske jezike ne prepoznajo šumnikov.

Če dopušča čas, rešimo nalogo še na računalniku, kjer uporabimo program Flowgorithm (<http://flowgorithm.org/>), ki omogoča risanje diagramov poteka in hkrati izpisuje kodo v različnih programskih jezikih (C#, C++, Python, Ruby, MathLab ...), pri tem pa omogoča izpis rezultata ali napak. Primer je prikazan na sliki 4.

Slika 4: Rešitev programa v programu Flowgorithm in Python.

Ta način posredovanja znanja mi je všeč, saj lahko povezujem znanje iz drugih predmetov, dijakom pa omogočam, da utrjujejo svoje znanje na različne načine. Medpredmetno povezovanje omogoča dijakom tudi zapolniti vrzeli v znanju, če so manjkali pri obravnavi določene teme, saj si pomagajo z informacijami, ki so jih pridobili drugje. Kadar je mogoče in smiselno, dijake usmerim k uporabi znanja, pridobljenega pri drugih predmetih.

Orodij, ki sem jih opisala, je veliko in učitelji si moramo samo vzeti čas ter najti prave načine za posredovanje znanja. V današnjem času je to lažje, saj je na voljo veliko različne programske in strojne opreme, učitelji pa bi morali biti usposobljeni za uporabo IKT. Dijake tako naučimo algoritmičnega načina razmišljanja skozi praktične primere, z uporabo računalnika ali brez njega.

6 ZAKLJUČEK

Za mlajše generacije je pomembno, da se kmalu seznanijo s programskimi jeziki in algoritmičnim razmišljanjem. Smiselno je, da je učenje programiranja vključeno v pouk že v osnovnih in kasneje v srednjih šolah. Bolj ko bo izraženo zanimanje, večje bodo potrebe po nastajanju novih gradiv.

Dijaki imajo težave s sledenjem in razumevanjem programske kode, zato jim je treba prikazati najprej lažji in enostavnejši način za računalniško razumevanje programiranja, to je učenje brez računalnika in učenje s pomočjo grafičnih programov. Za programiranje je namreč bistveno, da ima učenec oz. dijak razvito računalniško in algoritmično mišljenje; potem se bo lažje naučil tudi sintakse in pravil izbranega programskega jezika.

Grafična orodja omogočajo raziskovalni prostor odprtega tipa in podpirajo kreativnost ob izdelovanju in ustvarjanju iger, kar je mladim blizu. Motivacijo za programiranje pa lahko povežemo tudi z izzivi v današnji družbi, ki potrebuje tovrstna znanja. Z izbiro ustrezne tehnike poučevanja skušamo vzbuditi v posamezniku radovednost in željo po obvladanju IKT.

Literatura in viri

1. Belt, T., Jason, A., Freeman, I. in Grinley, M., 2011. Computer Science Unplugged: school students doing real computing without computers. [online] Dostopno na: <http://www.cosc.canterbury.ac.nz/tim.bell/cseducation/papers/Bell%20Alexander%20Freeman%20Grimley%202009%20JACIT.pdf> [10. 7. 2019].

2. Carnegie Mellon University, 2008-2017. Alice. [online] Dostopno na <https://www.alice.org/> [12. 7. 2019].
3. Demšar, J. in Demšar, I. [online] Dostopno na <http://vidra.si/> [10. 7. 2019].
4. Digital School, 2019. Najpomembnejše ženske v zgodovini računalništva. [online] Dostopno na: <https://www.digitalschool.si/najpomembnejse-zenske-v-zgodovini-racunalnistva/> [11. 7. 2019].
5. Egradiva za računalništvo in informatiko, 2006. Vrste programskih jezikov, prevajanje in tolmačenje. [online] Dostopno na: http://sasa.musiclab.si/eri1/INFORMATIKA/programiranje/vrste_progJezikov_preva_janje_tolmacenje.html [12. 7. 2019].
6. Flowgorithm [online] Dostopno na: <http://flowgorithm.org/> [18. 9. 2019]
7. Google Developers. Blockly Basics. [online] Dostopno na: <https://developers.google.com/blockly/> [12. 7. 2019].
8. LittleBits Electronics Inc., 2011-2019. LittleBits. [online] Dostopno na: <https://littlebits.com/> [12. 7. 2019].
9. Lusy, 2015. Razlika med tolmačem in prevajalnikom. [online] Dostopno na: <https://lusy.fri.uni-lj.si/ucbenik/book/1201/index2.html> [10. 7. 2019].
10. Massachusetts Institute of Technology, 2012-2019. Mit App Inventor. [online] Dostopno na <http://appinventor.mit.edu/> [12. 7. 2019].
11. Microsoft Research FuseLabs. Kodu Game Lab Community. [online] Dostopno na <https://www.kodugamelab.com/> [12. 7. 2019].
12. MIT Media Lab. Scratch. [online] Dostopno na: <https://scratch.mit.edu/> [24. 8. 2019].
13. Online College Plan, 2019. A History of Computer Programming Languages. [online] Dostopno na: <https://www.onlinecollegeplan.com/computer-programming-languages/> [11. 7. 2019].
14. ScratchJr. ScratchJr Coding for young children. [online] Dostopno na: <https://www.scratchjr.org/> [12. 7. 2019].
15. University of California. Welcome to Snap!. [online] Dostopno na <https://snap.berkeley.edu/> [12. 7. 2019].
16. University of Canterbury. Computer Science without a computer. [online] Dostopno na <https://csunplugged.org/en/> [10. 7. 2019].
17. Wikipedia, 2016. Ada Lovelace. [online] (9. 9. 2016) Dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Ada_Lovelace [10. 7. 2019].

NINA JESENŠEK

ZAVOD ZA GLUHE IN NAGLUŠNE LJUBLJANA

POPESTRIMO POUK V PRVIH RAZREDIH OSNOVNE ŠOLE

Povzetek

Šola in pouk sta besedi, ki staršem predstavljata pogosto slabe spomine na svoje šolanje že v osnovnošolskem obdobju. Večina učiteljev v prvih treh razredih je naravnanih na frontalno poučevanje, poučevanje le z delovnimi zvezki in učbeniki. Stremijo k izpolnjevanju nenehnih tabel, delovnih listov in se premalokrat obračajo na druge metode dela. Premalokrat se zavemo, da učimo otroke in podajamo znanje. Znanje moramo poiskati in se ne opredeljevati na samo teorijo neke vsebine. Otroci potrebujejo izkušnje, s tem podkrepijo znanje.

V lanskem šolskem letu sem poučevala učence z avtistično motnjo, v 3.razred osnovnošolskega izobraževanja. Popestriti sem jim želela pouk, da jim vsebine približamo in se izognemo metodam dele, ki so dolgočasne. Za moje učence je podajanje snovi na drugačen, konkreten način bolj motivacijski. Pri spoznavanju okolja smo se vsebine povezali s poskusi. V svojem prispevku vam želim predstaviti nekaj poskusov in s tem dobre prakse pri izvajanju pouka.

Ključne besede: poskus, 3.razred, avtistična mornja

LET'S ENLIVEN LESSONS IN THE FIRST GRADES OF PRIMARY SCHOOL

Abstract

School and lessons are words which often bring up bad memories of their schooling to the parents. Most teachers in the first three grades are fond of frontal teaching, teaching only through workbooks and books. They aim at filling in tables, handouts and too rarely seek other work methods. Not often enough are we aware that we teach children and convey knowledge. We need to seek knowledge and not focus only on the theoretical part of the content. Children need experience as it helps them to strengthen their knowledge.

In the last school year I taught pupils with autism in the third grade of primary school. I wanted to enliven the classes, so that the content feels closer to them and to avoid boring work methods. For my pupils conveying content in a different, more concrete way, is more motivating. In science class we connected content with experiments. In my article I would like to present some experiments and good examples in lesson execution.

Keywords: experiment, third grade, autistic disorder

1 AVTISTIČNA MOTNJA OZ. AVTIZEM

Avtizem je vseživljenjska razvojna motnja, ki prizadane možgane pri procesiranju informacij. Pojavlja se v različnih stopnjah težavnosti – avtizem je del spektra, ki ga imenujemo motnje avtističnega spektra ali na kratko MAS. Beseda "spekter" se uporablja, ker, čeprav imajo vse osebe z avtizmom težave na treh glavnih področjih, se le te pri vsakem posamezniku izražajo drugače in njihovo stanje na njih vpliva na drugačne načine.

Nekateri ljudje z avtizmom so sposobni živeti relativno "vsakdanje" življenje, spet drugi potrebujejo vse življenje strokovno pomoč.

Pomembno je zavedanje, da se lahko z ustrezno podporo in ustreznimi pristopi poučevanja lahko veliko doseže.

Avtizem je "nevidna" motnja; starši otrok z avtizmom pogostokrat povedo, da drugi ljudje preprosto mislijo, da je njihov otrok poreden in nevzgojen, medtem, ko se odrasli ljudje z avtizmom zdijo okolici največkrat "čudni".

Zgodnja diagnoza lahko pomaga ljudem z avtizmom, da dobijo ustrezno obravnavo in pomoč.

Avtizem se pri vsakem posamezniku kaže drugače, vendar pa imajo vsi ljudje z avtizmom težave na treh glavnih področjih.

TEŽAVE S SOCIALNO KOMUNIKACIJO

"Za ljudi z avtizmom je lahko "govorica telesa" prav tako nerazumljiva, kot če bi nam nekdo govoril v stari grščini. "

Ljudje z avtizmom imajo težave tako na področju verbalne kot neverbalne komunikacije. Mnogi med njimi zelo dobesedno razumevajo govor in mislijo, da ljudje rečejo natančno to, kar mislijo.

Največkrat težko uporabljajo in razumejo:

- obrazno mimiko in intonacijo glasu
- šale in sarkazem
- pogoste fraze in izreke; primer je lahko fraza "Veslal je kot nor", ki jo ljudje pogosto izrečejo, kadar mislijo, da je nekdo zelo hitro veslal, dobesedno pa bi to pomenilo, da je nekdo veslal kot duševno bolan človek

TEŽAVE S SOCIALNO INTERAKCIJO

"Druženje ni nekaj samoumevnega – teh veščin se moramo naučiti. "

Ljudje z avtizmom imajo pogosto težave s prepoznavanjem ali razumevanjem čustev in občutij drugih ljudi ter izražanjem njihovih lastnih in to jim otežuje, da se vklopijo v družbo.

Ljudje z avtizmom:

- ne razumejo nenapisanih družbenih pravil, ki se jih večina nas nauči mimogrede
- večkrat stojijo preblizu nekoga s katerim se pogovarjajo ali pa načnejo neprimerno temo za pogovor
- včasih se zdi, da so brezčutni, ker ne zmorejo prepoznati, kako se nekdo počuti
- raje preživljajo čas sami, kot pa da iščejo družbo drugih ljudi
- ne iščejo potrditve, tolažbe drugih ljudi
- zdi se, kot da se obnašajo "čudno" ali neprimerno, saj imajo težave pri izražanju svojih občutij, čustev in potreb

Težave na področju socialne interakcije pomenijo tudi, da imajo ljudje z avtizmom težave pri vzpostavljanju prijateljstva: nekateri si zelo želijo, da bi se družili z drugimi, vendar pa ne vedo natančno, kako naj to storijo.

TEŽAVE NA PODROČJU FLEKSIBILNOSTI MIŠLJENJA

"Težko predvidimo, kaj vedo in mislijo drugi ljudje. "

Fleksibilnost mišljenja nam omogoča, da razumemo in predvidimo vedenje drugih ljudi, osmislimo stvari, vedenja, dogodke ter da si lahko predstavljamo in predvidimo situacije izven naše vsakodnevne rutine.

Težave s fleksibilnostjo mišljenja pomenijo, da imajo ljudje z avtizmom težave pri:

- razumevanju in tolmačenju misli, občutkov ter dejanj drugih ljudi
- predvidevanju, kaj se bo ali kaj bi se lahko zgodilo
- razumevanju koncepta nevarnosti: na primer, da jih tek po prometni cesti ogroža
- sodelovanju v igri: otroci z avtizmom lahko uživajo v domišljjski igri, vendar najraje neprestano ponavljajo isto dejanje ali sceno
- spremembah in načrtovanju prihodnjih dejanj
- soočanju z novo ali neznano situacijo

Težave s fleksibilnostjo mišljenja ne smemo zamenjevati s pomanjkanjem domišljije. Veliko ljudi z avtizmom je zelo kreativnih in so lahko na primer izredni umetniki, glasbeniki ali pisatelji.

2 UČENCI Z AVTIZMOM

Zelo pomembna je zgodnja obravnava, saj le tako lahko že zgodaj nudimo so pomoč in podporo posamezniku. Učenci so pri šolskih obveznostih naravnani predvsem na rutino, navade in nespremnjene vzorce. To jim omogoči varno okolje. Šele, ko se počutijo varne, lahko gradijo svoje znanje. Lahko so senzorno občutljivi, zato so prilagoditve med poukom še toliko bolj pomembne, glasnost, svetloba... Večina učencev ima posebni interes v neko stvar, temo (ptiči, dinosavri, avtomobili, risani junaki...). Pri vseh pa so skupaj z avtistično motnjo prisotne tudi učne težave. Težave lahko blažimo tako, da sestavimo dober individualni program z vsemi strokovnjaki, ki z otrokom delajo. Otroku moramo priti nasproti s prilagoditvami, da bo zmožni narediti stvari na drugačen način.

3 DOBRA PRAKSA PRI POVEZAVI Z UČNIM NAČRTOM SPOZNAVANJA OKOLJA ZA 3. RAZRED OSNOVNE ŠOLE

Pri pouku spoznavanja okolja v prvi triadi osnovnošolskega izobraževanja spoznavamo zgolj osnovne naravoslovne teme. Spoznava se naravno in umetno okolje in različne snovi. Učitelji se oprijemamo učnega načrta in učbenikov, ki jih ponujajo na trgu. Učenci v tretjem razredu pa so željni novih spoznanj, novih ugotovitev. Za njih je podajanje snovi na drugačen, konkreten način bolj motivacijski. S tem si hitreje zapomnijo snov, hkrati pa lahko ponudimo vsebine, ki so namenjene višjim ciljem. Ravno s tem sem se spopadla v lanskem šolskem letu kot učiteljica tretjega razreda, kjer sem poučevala učence z avtistično motnjo. K pouku spoznavanja okolja smo vnesli poskuse. Poskuse smo nato povezali s določenimi vsebinami učnega načrta. Pri tem so učenci pridobili veliko znanja, sledili višjim učnim ciljem. Ta pristop je bil za njih primeren zato, ker imajo ti učenci petežno vidni učni stil, torej si bolje zapomnijo snov, ki jo podamo vidno.

RASTLINE POTREBUJEJO VODO - "VSA ŽIVA BITJA POTREBUJEMO VODO."

POTREBUJEMO:

- 3 lončke (zrak, olje, voda)
- 3 cvetlice
- več dni

Pripravimo 3 lončke. Nanje napišemo: VODA, ZRAK, OLJE. Natočimo vodo in olje, ter cvetlice položimo v lončke, vsako v svojega. Postavimo na okensko polico, da cveticam zagotovimo svetlobo za rast. Učenci lahko svoje ugotovitve povedo in jih zapišete.

Z učenci opazujemo cvetlice vsak dan. Ugotovijo, da je cvetlica, ki ima le zrak prva ovenela. Kmalu za njo je cvetlica v olju, medtem, ko je cvetlice po treh dneh v vodi še vedno enaka kot prvi dan. Na koncu preberete ugotovitve, ki so jih podali ob začetku poskusa.

1. dan

KAM IZGINE VODA? - "OD KOD NASTANEJO PADAVINE?"

POTREBUJEMO:

- kozarec
- alkoholni flumaster
- prozorna vrečka z zapiranjem
- voda
- modro barvilo

Na prozorno vrečko z alkoholnim flumastrom narišemo morje, kopno, drevo, oblake, sonce, dež in sončne žarke uprte v vodo. Za boljšo predstavo učencem, lahko na list narišemo enako shemo in jo pobarvamo, ter jo nalepimo na zadnjo stran vrečke. V vrečko vlijemo vodo, da prekrije morje in dodamo modro barvo, da se vodo obarva in je bolj vidna. Vrečko dobro zapremo, da voda ne uhaja iz nje in jo nalepimo na okno (poleti, spomladi) ali grelno telo (pozimi). Ob vročini se kaplice nabrejo ob oblakih in drsijo dol, kot bi padal dež. S tem učenecem prikažemo kroženje vode v naravi, v tretjem razredu pa vsebino povežemo s padavinami.

Za boljšo predstavo kako voda hlapi, vlijemo v kozarec obarvano vodo in beležimo dneve. Tako učenci opazujejo, da vsak dan izhlapi določena količina vode. Smiselno je, da en kozarec postavite na okensko polico (greje sonce), drugega pa v temnejši konec prostora.

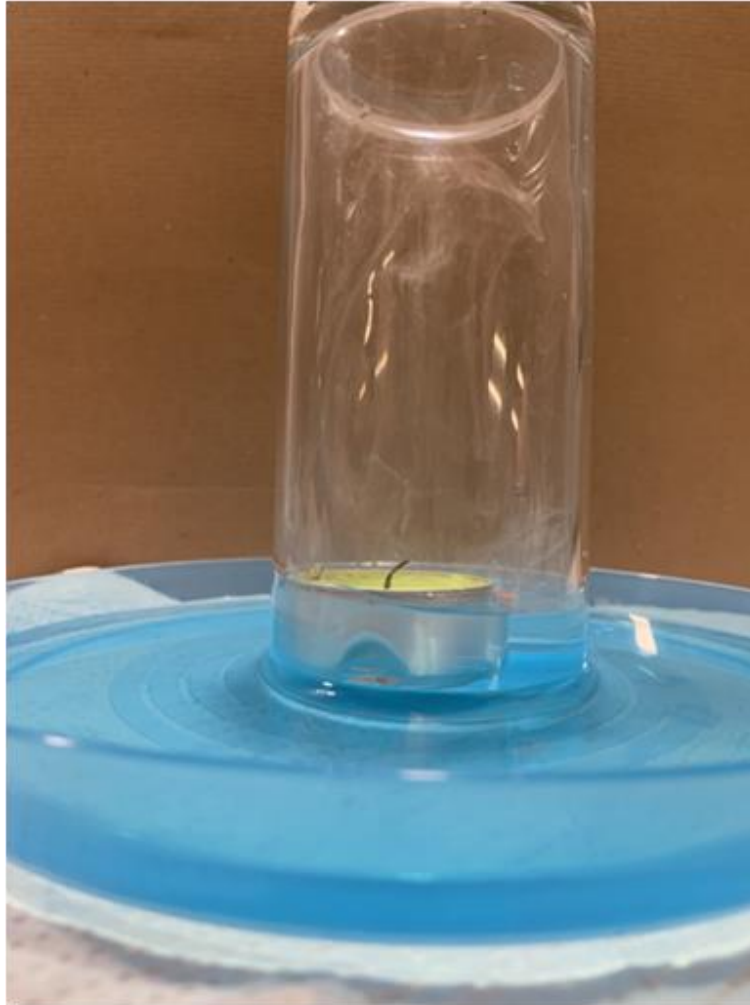
TUDI OGENJ POTREBUJE KISIK – “ALI POTREBUJEMO KISIK LE ŽIVA BITJA?”

POTREBUJEMO:

- steklen kozarec
- plitvo posodo ali globok krožnik
- 2 čajni sveči
- vžigalnik
- vodo

Z vžigalnikom prižgemo obe čajni svečki. Učence vprašamo kaj se bo zgodilo, če eno svečko pokrijemo s kozarcem. Nato eno svečo pokrijemo s kozarcem. Sveča ugasne, ker ji primanjkuje kisika. Ugotovimo, da tudi ogenj potrebuje kisik.

Nato pripravimo plitvo posodo in vanjo natočimo vodo v višini največ 1 centimetra. Vanjo položimo čajno svečko. Nato nad svečko posavimo kozarec. Svečka bo ugasnila, zaradi pomanjkanja kisika pa bo v kozarec potegnila več vode.

VULKAN – “SPOZNAVAM SVET.”

POTREBUJEMO

- visok kozarec
- velik pladenj
- glino/das maso
- kis
- rdeče barvilo
- čistilo za pomivanje posode
- sodo bikarbono

Na pladenj položimo kozarec. Okoli kozarca oblikujemo glino ali das maso, da dobimo neko podobo vulkana (ni potrebno, da se posuši). V kozarec vlijemo čistilo za pomivanje posode, do polovice kozarca pa kis. Dodamo rdeče barvilo in rahlo pomešamo. Nato dodamo sodo bikarbono in vulkan izbruhne. Učenci se noro zabavajo, pri tem pa dejavnost povežemo s spoznavanjem sveta.

MEŠANJE BARV – VODA POTUJE (POVEZAVA S PREDMETOM LIKOVNA UMETNOST)

POTREBUJEMO:

- 6 lončkov
- tempera barve (modra, rumena, rdeča)
- vodo
- papirnate brisačke

Pripravimo 3 lončke. Vanje damo osnovne barve, vsako v svoj lonček. Nato lončjke postavimo v vrsto: modra barva, prazen lonček, rumena barva, prazen lonček in rdeča barva. Papirnate brisačke zvijemo v trakove. Iz modre in rumene barve po eno brisačko v prazen lonček in ravno tako iz rumene in rdeče v drug prazen lonček. Nato v barve nalijemo vodo skoraj do vrha lončka. Voda potuje po brisački v prazen lonček zaradi viskoznosti. Tako se določeni barvi zmešata. Iz modre in rumene nastane zelena, iz rdeče in rumene pa oranžna. Barvi se zmešata po približno pol ure.

Nato lončke postavimo v krog in dodamo med rdečo in modro barvo še en prazen lonček. Ponovno pripravimo papirnati brisački in po poskusu dobimo vijolično barvo.

Poskus lahko uporabite kot potovanje vode in ga povežete z mešanjem barv pri likovni umetnosti. Pred tem lahko učenci napovejo svojo ugotovitev mešanja barv.

NAELEKTRIMO SE – “ALI ELEKTRIKO PROIZVEDE LE ELEKTRARNA?”

POTREBUJEMO:

- balone

Ta poskus je za zabavo v razredu. Napihnemo balon in ga zavežemo. Podrgnemo ga ob oblačilo in prislonimo k lasem. Lasje se na balon zaradi statične elektrike prilepijo – balon jih privlači.

4 ZAKLJUČEK

Z izvedenimi poskusimi sem pridobila učenčevo radovednost in željo po spoznanju. Učenci so bili vsako uro motivirani, saj so vedeli, da lahko prav pri vsaki temi izvedemo poskus. Ta metoda dela se je izkazala za zelo dobrodošlo pri učencih z avtističnimi motnjami. Poskuse lahko izvedemo v vsakem razredu, le malo pobrs kajmo po svoji domišljiji in literaturi.

Literatura in viri

1. <http://www.avtizem.net/kaj-je-avtizem> (18.9.2019)

NINA JESENŠEK
ZAVOD ZA GLUHE IN NAGLUŠNE LJUBLJANA
UTRJEVANJE POŠTEVANKE PREKO IGRE

Povzetek

Večina učencev s posebnimi potrebami, ki so vključeni v enakovredni osnovnošolski izobraževalni sistem v Sloveniji, potrebuje dlje časa za utrjevanje določene obravnavane snovi ali teme pri določenem predmetu. S to težavo se srečujemo vsi učitelji, ki smo v stiku s takimi učenci. Iščemo metode in strategije, da snov učencem približamo, jih motiviramo. Utrjevanje snovi pa od nas večkrat zahteva zelo inovativne pristope, ki bodo zagotovili utrjevanje tistega, kar želimo pri učencih doseči. Učenci so zelo motivirani pri utrjevanju snovi z didaktičnimi materiali, igrami, menjavo prostora.

V prejšnjem šolskem letu sem se s to težavo spopadla ravno v tretjem razredu pri matematiki. Poučevala sem učence z avtizmom. Vsak posameznik se je soočal s svojim naborom posebnim potreb.

Delo in utrjevanje je izhajalo iz postopnega obravnavanja poštevanka. Znanje smo povezali preko igre in učenci so vedeli, da ni pomembno, da znajo vse, ampak so bili osredotočeni na to, da so ponavljali, utrjevali.

Ključne besede: učenci s posebnimi potrebami, matematika, poštevanka, igra

REINFORCING MULTIPLICATION TABLES THROUGH PLAY

Abstract

Most of the pupils with special needs, that are included in equal educational system in Slovenia, need more time to reinforce a certain content or topic within a subject. All teacher in contact with those pupils encounter such a problem. We look for strategies and methods to make the topics more friendly and motivate them. Reinforcing certain contents often demands innovative approaches which will enable the reinforcement of what we want to achieve in a pupil. The pupils are highly motivated for reinforcing contents through didactic materials, games and changing space. This enables us to achieve more than workbooks and handouts.

Last year I encountered this problem with third grade pupils learning maths. I taught autistic pupils. Each individual was facing their own special needs. The work and reinforcement were based on gradual learning of multiplication tables. The knowledge of multiplication tables and their reinforcement were dealt with gradually. We connected knowledge through play and the pupils knew it is not important to know everything. Rather, they were focused on repetition and reinforcement.

Keywords: pupils with special needs, maths, multiplication tables, play

1 CILJNA SKUPINA

Šolski sistem osnovnošolskega izobraževanja v Sloveniji je zadnja leta zelo nakopičen. Učni načrti so natrpani z vsebinami, ki jih moramo učitelji predelati. Za samotojno tematsko vsebino je namenjeno malo učnih ur, s tem pa zelo malo časa za utrjevanje. Večina učiteljev se zelo oklepa delovnih zvezkov pri posameznem predmetu in se manj poslužuje inovativnih pristopov. Celo tako daleč smo prišli, da se učitelju oklepajo zgolj učbenikov, zvezki ostanejo prazni. Stremijo zgolj k listu in pisalu, kar pa niti nam odraslim ni prijetno ponavljati iz ure v uro, iz dneva v dan, ter iz leta v leto. Tako šolanje kmalu postane mučno še tako pridnemu učencu, ki nima učnih težav.

Večina učencev s posebnimi potrebami, ki so vključeni v enakovredni osnovnošolski izobraževalni sistem v Sloveniji, potrebuje dlje časa za utrjevanje določene obravnavane snovi ali teme pri določenem predmetu. S to težavo se srečujemo vsi učitelji, ki smo v stiku s takimi učenci. Iščemo metode in strategije, da snov učencem približamo, jih motiviramo. Utrjevanje snovi pa od nas večkrat zahteva zelo inovativne pristope, ki bodo zagotovili utrjevanje tistega, kar želimo pri učencih doseči. Učenci so zelo motivirani pri utrjevanju snovi z didaktičnimi materiali, igrami, menjavo prostora. S tem dosežemo več, kot zgolj z delovnimi zvezki in učnimi listi.

V prejšnjem šolskem letu sem se s to težavo spopadla ravno v tretjem razredu pri matematiki. Poučevala sem učence z avtizmom. Vsak posameznik se je soočal s svojim naborom posebnih potreb. Čeprav je znano, da osebam z avtizmom matematika ne povzroča večjih težav, se večina težav pojavi, ko se morajo nekaj naučiti »na pamet«, nekaj usvojiti. Z razumevanjem matematičnega računanja, strategij, logičnega razmišljanja navadno nimajo težav. Poštevanke pa predstavljajo velik izziv za tretješolce, je odskočna deska za nadaljnjo obravnavo snovi v višjih razredih. Potrebno jo je utrditi, kar pa pri učencih s posebnimi potrebami ne gre le s svinčnikom in glasnim ponavljanjem.

V nadaljevanju vam želim predstaviti nekaj preprostih primerov dobre prakse za ponavljanje, utrjevanje poštevanke.

Učenci, ki so nemirni, imajo težave s pozornostjo in koncentracijo, ter potrebujejo konkretno podajanje snovi, potrebujejo več pristopov, novih, zanimivih, motivacijskih. Potrebovala sem didaktični material in igre, ki jih lahko ponudim tudi staršem, ki so jih lahko izdelali doma in s tem nadzorovali utrjevanje poštevanke v domačem okolju. Odločila, da poskusim znanje poštevanke utrjevati skozi celotno šolsko leto, v večini šolskih ur matematike, preko hitre igre. Delo je potekalo samostojno, individualno, v paru in skupinsko. Delo je bilo naravnano na to, da vsakemu učencu ponudim različne pristope, ki mu bodo pomagali, da usvojijo poštevanke za celotno življenje. Moj cilj je bil, da učenci usvojijo poštevanke in s tem ne izgubijo veselja do matematike. Aritmetična dejstva si učenec zapomni s ponavljanjem poštevanke. Pomembno je izvajati tiste vaje, ki učencem pomagajo k hitrejši in boljši usvojitvi poštevanke.

Delo in utrjevanje je izhajalo iz postopnega obravnavanja poštevanke. Ker smo znanje poštevanke obravnavali postopno smo k samim igram zgolj dodajali dodatna števila poštevanke. Igre skozi celotno šolsko leto so bile enako, zgolj zato, da nismo nenehno obnavljali pravil, navodil, poteka igre. Vsak učenec je vedel kako določena igra utrjevanja poteka. Tako smo lahko prišli do koraka, kjer je igra potekala hitro, brez vprašanj, brez težav. Učenci so vedeli, da ni pomembno, da znajo vse, ampak so bili osredotočeni na to, da so ponavljajo. S tem so učenci pridobili čut do sovrstnika, saj so preko same igre pomagali in povedali rešitev.

2 POŠTEVANKA

Tretješolci večkrat izrečejo: »Kaj je poštevanka? Zakaj se jo moram naučiti? Spet ta poštevanka. To je čisto preveč. Kolikokrat bom še moral ponoviti to poštevanko?« Žal smo velikokrat uprti k temu ne le učitelji, ampak tudi starši. In naš odgovor je navadno: »Ker pač tako je. Tudi mi smo se jo morali naučiti.« Pa nebi smel biti. Biti bi moral urt k temu, da jim predstavimo to že pri samem podajanju, pri samem procesu usvajanja poštevanke. Le ta mora bit zanimiv.

V splošnem poznamo dve metodi, po katerih se uči poštevanka: reproduktivna metoda7razmnoževanje in rekonstrukcijska metoda (Streefland, 1991). Reprodiktivna metoda je v prvi vrsti usmerjena v reprodukcijo poštevanke, ki je obravnavana zaporedno. Metoda, ki se uporablja, je enaka z avsa števila. Začne se z vsoto enakih seštevancev, ki se nato zapiše v obliki produkta, z znakom krat (Streefland, 1991). Tako se pri nas učenci naučijo zapisati vsoto enakih seštevancev v obliki produkta že v 2. razredu.

V slovenskih šolah pri učenju poštevavanja prevladuje ta metoda. Predvsem k tej metodi stremijo vsi delovni zvezki.

Boljša in uspešnejša metoda je nasprotna metoda, rekonstrukcijska metoda, ki jo podpirajo didaktični realisti. Ta metoda ni izključno in neposredno namenjena reprodukciji za zapomnitev znanja. Znanje poštevanke namreč poskuša doseči s procesom obnove in izgradnje. To se počne tako, da se normalno aritmetiko povezuje z neformalnimi metodami dela za otroke in s podporo njihovih ustreznih modelov (Streefland, 1991). V realističnem matematičnem izobraževanju množenje ni tako strgo povezano z učenjem poštevanke. Namesto tega poteka dolgo obdobje oblikovanja konceptov pred začetkom učenja poštevanke. Tudi takrat se poštevanka uči v različnem vrstnem redu in na drugačen, ne mehanski način. Množenje ni omejeno na tradicionalno poštevanko do 10, ampak je razširjeno na okoliščine in težave, kjer se znanje poštevanke uporablja inteligentno. Realistična matematika izobraževanja se torej bistveno razlikuje od mehanskega modela, v obeh njenih ključnih elementih oblikovanja koncepta in avtomatizacije ter njeni širši uporabnosti.

Najpogostejša metoda se navezuje na poštevanko števila 7, ki izhaja iz vprašanja: »Koliko dni je v tolikih tednih?«

Matematika je eden od temeljnih predmetov v osnovni šoli s številnimi izobraževalno-informativnimi, funkcionalno-formativnimi in vzgojnimi nalogami. Pouk matematike je namenjen graditvi pojmov in povezav, spoznavanju ter učenju postopkov, ki posamezniku omogočajo vključitev v sistem (matematičnih) idej in posledično vključitev v kulturo, v kateri živimo. Osnovnošolski pouk matematike obravnava temeljne in za vsakogar pomembne matematične pojme, in to na načine, ki so usklajeni z otrokovim kognitivnim razvojem, s sposobnostmi, z osebnostnimi značilnostmi in njegovim življenjskim okoljem. Cilji, ki jih morajo učenci doseči pri učenju poštevanke, so:

- usvojijo do avtomatizma zmnožke (produkte) v obsegu 10×10 (poštevanka),
- spoznajo pojem večkratnik števila,
- spoznajo pojem količnik,
- usvojijo do avtomatizma količnike, ki so vezani na poštevanko,
- ocenijo rezultate pri seštevanju, odštevanju, množenju in deljenju,
- poiščejo manjkajoče število: $a \pm = b$, $\pm a = b$, $\square \cdot a = b$, $a \cdot = b$, $: a = b$, v množici naravnih števil do 100,
- spoznajo, da sta množenje in deljenje obratni računski operaciji,

- uporabljajo računske zakone pri seštevanju in množenju,
- poznajo vlogo števil 0 in 1 pri množenju in deljenju,
- uporabljajo računske operacije pri reševanju problemov,
- ocenijo in spretno izračunajo vrednost številskega izraza z upoštevanjem vrstnega reda računskih operacij. [1]

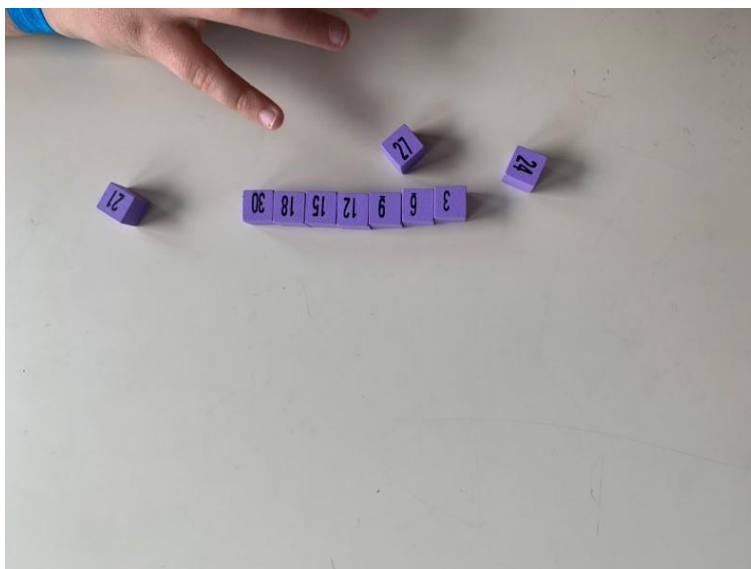
Matematika je eden temeljnih predmetov v OŠ in v 1.triletju je poudarek na razvijanju in usvajanju številske predstave. Osrednji cilj matematike v tretjem razredu je avtomatizacija poštevanke (množenje in deljenje). Do avtomatizacije poštevanke vodi več poti.

3 PRIMERI DOBRE PRAKSE

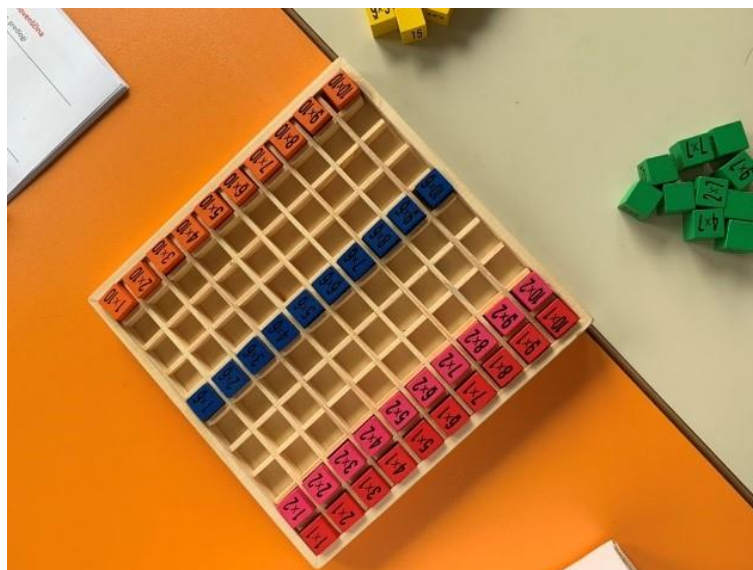
V razredu so učenci s posebnimi potrebami. K nam so usmerjeni kot dolgotrajno bolni otroci in otroci z avtističnimi motnjami. Naše delo predstavlja poseben izziv, posebno pri otrocih z več učnimi težavami. Še posebej s takimi težavami, ki se lahko prevesijo v čustvene in vedenjske, če se ne odzovemo primerno.

Množenje je največkrat predstavljeno v obliki seštevanja enakih seštevancev. Začne se z vsoto enakih seštevancev, ki se nato zapiše v obliki produkta, z znakom krat. S pomočjo konkretnih primerov sem učence seznanjala z novo računsko operacijo in jih skušala pripeljati do razumevanja množenja kot seštevanja enakih seštevancev. Na začetku smo po metodičnem postopku spoznavali poštevanke števila 2, nato 4 in tako naprej. Učenci so si v zvezek zapisali poštevanke od enokratnika do desetkratnika in jo zraven grafično ponazorili. Potem so zapisali vse večkratnike, ki so jih med seboj povezali po pravilnem vrstnem redu. Rešili so veliko nalog, vsak dan smo si utrjevanje naredili malo bolj zabavno, npr. ko smo metali žogico in so učenci morali izračunati račun. Kadar so učenci postajali nemirni med poukom in jim je utrjevanje poštevanke postalo enolično, smo izbrali in naredili nekaj pripomočkov, da je pouk matematike potekal bolj zabavno in v bolj sproščenem vzdušju.

Najprej smo uporabljali škatlo z lesenimi kockami, na katerih so na eni strani zapisani računi in na drugi rezultati (večkratniki). Učenci so večkratnike določenega števila urejali po pravilnem vrstnem redu, nato so sami preverili, če so prav izračunali z obračanjem kock (slika 1, slika 2).

Slika 1: Urejanje večkratnikov

Slika 2: Urejanje poštevanke po vrstnem redu

Drugi učni pripomoček smo naredili iz škatel, pokrovčkov z delom za privijanje. V škatlo smo nalepili račune določene poštevanke, del za privijanje nalepili pod rezultat, na pokrovčke zapisali večkratnike. Učenci so tako ob utrjevanju poštevanke urili še fino motoriko s privijanjem pokrovčkov (slika 3). Naredili smo 9 škatel. Učenci so delali sami, potem so preverili pravilnost rezultatov s pomočjo delovnega zvezka.

Slika 3: Privijanje zamaškov s pravilnim rezultatom

Želja po skupnem igranju med urami matematike je pripeljala do ideje, da naredimo naslednji učni pripomoček. Poiskali smo 100 pokrovčkov, na katere smo zapisali račune celotne poštevanke (večkratniki do 10×10). Največkrat so se igrali v paru, občasno tudi v skupini po 3 ali 4. Iz škatle so vlekli pokrovčke, prebrali račun. Če so pravilno odgovorili, so pokrovček obdržali. Če so odgovorili napačno, so pokrovček vrnili nazaj v škatlo. Na koncu so vedno primerjali, kdo ima več pokrovčkov pred seboj (Slika 4).

Slika 4: Igra v paru (ali skupinsko)

Zabavne stopnice s poštevanke smo uporabljali tudi med odmori, ne samo v času matematike. Stopnice, ki smo jih opremili z večkratniki števil, so v avli, tako da so jih uporabljali tudi učenci ostalih oddelkov in prav tako srednješolci (Slika 5).

Slika 5: Poštevanke na stopnicah

V razredu smo na tla nalepili kartončke, na katerih so bili zapisani večkratniki števil. V avli smo na tla nalepili trak v obliki polža. Polž je imel 10 praznih prostorov. Med poskakovanjem po kartončkih in polžu so izgovarjali večkratnike določenega števila.

4 ZAKLJUČEK

Učenci so bili motivirani za delo. Nemirnost, ki sem jo prej omenjala, se je postopoma zmanjševala in znanje poštevance se je izboljšalo.

Igra je ključ do znanja.

Literatura in viri

1. Učni načrt. Program osnovna šola. Matematika. Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2011.
2. Teachers pay teachers, [online]. Dosegljivo: <https://www.teacherspayteachers.com> [10. 1. 2019]
3. Streefland, L. (1991). Fractions in realistic mathematics education. A paradigm of developmental research. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

PETRA JESIH
OSNOVNA ŠOLA SAVA KLADNIKA SEVNICA
UČENJE IZVEN ŠOLE

Povzetek

Učencem je potrebno omogočiti individualni pristop, izkustveno učenje in razvijati socialne spretnosti, ki jih potrebujejo, da bi lahko obvladovali težave in stresne situacije, s katerimi se bodo soočili v prihodnosti. Poučujem v 5. razredu osnovne šole in vsako leto si zastavim svoj cilj. V lanskem šolskem letu sem si zadala cilj, da bom pouk v večji meri realizirala izven šolskega okolja, kjer sem učencem omogočila več svobode – sproščenosti in gibanja na prostem. Opazila sem, da so vsi učenci bili bolj ustvarjalni, povezovalni ter sodelovalni.

»Vsak izmed nas je v resnici ideja Velikega galeba, neomejena ideja svobode, « je govoril Jonatan ob večerih in na obrežju, » in natančno letenje je korak k temu, da izrazimo svojo pravo naravo. Vse, kar nas omejuje, moramo pustiti ob strani.»

(Bach, 1997)

Ključne besede: Sodelovanje, prevzemanje odgovornosti, individualizacija, sproščenost

CLASSES OUTSIDE OF THE SCHOOL

Abstract

Pupils should be given individual approach and experimental learning. Social skills – which are important for controlling stressful situations and personal problems, that will be present in the future - are to be developed, as well. In this schoolyear, I am working with the 5th grade students. The work is not done at school, rather outside of the school grounds where children are given more freedom. They were creative, connective, cooperative and they tackled challenges responsibly. Every year I set my own goal. Last year my goal was to more often realise classes outside of the school premises, where I gave my pupils more freedom – casualness and outdoor activities. I have noticed that all pupils are more creative, connective and cooperational.

“Each of us is in truth an idea of the Great Gull, an unlimited idea of freedom,’ Jonathan would say in the evenings on the beach, ‘and precision flying is a step toward expressing our real nature. Everything that limits us we have to put aside.” (Bach, 1970)

Keywords: Cooperation, taking responsibility, individual approach, casualness

1 UVOD

Naša šola ponuja pedagogom širok spekter izzivov, pri čemer za svojevrstno barvitost poskrbijo otroci sami. Naša dolžnost je, da izzive zaznamo, jih raziščemo in razvijamo. Učitelj je na tem mestu zato, da se spopade z lestvico svetlih in temnih tonov.

V prispevku želim poudariti pomen otrok in našo odgovornost zanje v prihodnosti. Otroci od nas zahtevajo več, nedvomno se razlikujejo od drugih, zato moramo prilagoditi spremembe vzgoje in izobraževanja. Šola ima izoblikovane posebne programe za obvezni in razširjeni program. Individualizacija in diferenciacija nam omogočata napredek na tem področju. Znotraj fleksibilne diferenciacije za učence poskrbijo različne oblike dela zunaj pouka in tudi v okviru le-tega. Tako nam je omogočeno organizirano kreativno delo z njimi. Da skrb za take otroke v resnici funkcionira, pa se je potrebno najprej ustaviti pri učitelju. Nenehno se mi pri delu z učenci poraja vprašanje: Ali današnji učenec potrebuje drugačnega učitelja? V množici današnjih informacij, razvoju tehnologije je pomembno, da se učitelj otroka resnično zaveda, ga spodbuja, odkriva, razvija in neguje njegove sposobnosti, skratka, se zaveda pomena otrokovih potencialov za otroka samega in za družbo.

(Weisinger, 2001)

2 DELO Z UČENCI

Šola mora poskrbeti, da bo učni program fleksibilen, le-ta mora biti zasnovan na višjih psihičnih procesih ter omogočiti različne stile učenja. Program naj bi dal možnost tudi učenju izven šole. Pri vsakdanjem delu naj bi učitelj individualiziral vse stopnje učnega procesa, od obravnave nove učne snovi, do utrjevanja, preverjanja. V uvodnem delu mora poskrbeti za individualno motiviranje, upoštevati učenčeve izkušnje, predznanje in stopnjo abstraktno-logičnih sposobnosti. Zahtevna je organizacija diferenciranega pouka pri obravnavi nove učne snovi. Učitelj mora dobro razmisliti, katere metode in oblike bo izbral pri usvajanju. Pri tem mora izhodišče predstavljati dobro formuliran problem, ki ga učenci z lastnimi miselnimi sposobnostmi samostojno preučijo in rešijo ter s tem usvajajo tudi nove učne vsebine. Temu sledi zaključek, ki predstavlja povzetek opravljenega dela. Še bolj nujna je diferenciacija pri utrjevanju in preverjanju znanja, kjer upošteva učni tempo. Delo učitelj organizira tako, da učence grupira po sposobnostih in znanju, kjer učenci opravljajo naloge glede na uspešnost in interes ter učni tempo.

Glavne tri oblike omenjene pomoči učencem:

- notranja diferenciacija in individualizacija: učitelj za n učence poskrbi znotraj rednega učnega dela; pri tem jih niti časovno niti prostorsko ne loči;
- fleksibilna diferenciacija in individualizacija: tudi pri takšnem delu učitelj za učence poskrbi znotraj rednega dela, vendar pa so učenci občasno ločeni v homogene skupine, kjer se srečujejo s prilagojenimi nalogami;
- zunanja diferenciacija: učenci so trajno ločeni od ostalih učencev.

(Strmčnik, 1993)

2.1 MOJE POUČEVANJE

Poučujem v petem razredu osnovne šole in sama izvajam notranjo in zunanjo individualizacijo in diferenciacijo učencev pri različnih predmetih. Tako prispevam k večji motivaciji učencev za delo, za sproščeno in prijetno delovno vzdušje. Sposobnejši učenci se

ne dolgočasijo, temveč dobivajo zahtevnejše naloge ter tekmujejo sami s seboj, da bi dosegli svoj cilj. Nenazadnje vse oblike in metode dela, ki jih uporabljam pri učencih z upoštevanjem notranje in zunanje individualizacije in diferenciacije prispevajo k trajnejšemu znanju in racionalneje izrabljenemu času. V petem razredu pri različnih predmetih in pri vseh etapah učne ure uporabljam različne metode dela z učenci. V nadaljevanju navajam primere.

2.1.2 POUK PRI RAZLIČNIH PREDMETIH

Na začetku leta si v gospodinjski učilnici pripravimo zdrav zajtrk in tako se na izkustveni način učimo, katere hranilne snovi potrebuje naše telo za pestro in uravnoteženo prehrano. Vsi učenci so aktivni in si tako snov lažje zapomnijo.

Pri slovenščini smo obravnavali pogovor, spoznavali načela vljudnega pogovarjanja, tvorili pogovor. Šli smo v trgovino in se pogovorili s trgovko. Urili smo komunikacijske veščine, veščine poslušanja, vljudnega pogovarjanja. Pogovor smo posneli in analizirali svoje delo. Učenci so pokazali svoje predznanje tako, da so povedali, kaj je pomembno, ko se dva pogovarjata. Našteli so, da je pomembno, da se sogovorca gledata v oči, da sta vljudna, da ne skačeta drug drugemu v besedo... Sledila je igra vlog v paru, kjer so učenci tvorili različne pogovore: uradni, neuradni... Pogovorili smo se o značilnostih posameznega pogovora. Na koncu smo tvorili pogovor izven šole, učenci so se pogovarjali s starši, s sestrico... Cilje za dvosmerno sporazumevanje smo dosegli v treh urah na drugačen, izkustven, zanimiv način.

Pri matematiki smo pri obravnavi pisnega deljenja zopet preverili predznanje, učenci so dobili listke in poskusili deliti štirimestno število z dvomestnim. Učenci računa niso rešili, zato sem jih izzvala, da iščejo strategije, kako bi to naredili. Sami so iskali rešitve za problem. Nato smo frontalno skupaj spoznali postopek pisnega deljenja in sledilo je utrjevanje, zunaj šole smo na igrišču pisno delili v parih in spremljali drug drugega, tako da so vsi poznali postopek. Ključnega pomena pri usvajanju so bila skupna merila uspešnosti, kjer so povedali, da bodo uspešni pri pisnem deljenju, ko bodo znali poštevanko, odštrevati z dopolnjevanjem, ko bodo natančni... Pri obravnavi obsega sem za motivacijo uporabila šiviljski meter, kjer smo z učenci merili obseg pasu, glave... in tako prišli do pojma obseg. Ko sem jih povprašala, kaj je obseg mize, so takoj pokazali s prstom (dolžina plus širina + dolžina + širina) in tako smo skupaj prišli do definicije obsega, da je to vsota vseh stranic. Odšli smo ven na igrišče in merili ter računali obseg igrišča, izkušensko smo se učili. Vsi učenci so znali izračunati obseg lika. Pomembno se mi zdi, da se učenci družijo med seboj, ko so aktivni, to delajo zase, tekmujejo sami s seboj, zato niti ni priložnosti za nesoglasja, spore v oddelku.

Pri družbi smo orientirali zemljevid zunaj na ploščadi pred šolo, narisali šolo v pomanjšanem merilu, merili razdalje, spoznali zemljevid. Peš smo odšli na grad, ko smo obravnavali preteklost, si ogledali šolski muzej na gradu in imeli pouk v stari učilnici. Tudi medpredmetno smo povezovali vsebine: šport, saj smo peš odšli do gradu, likovno umetnost, kjer smo risali grad, glasbeno umetnost, kjer smo plesali ples Kralj Matjaž. Učenci so na sproščen, zabaven način usvojili cilje pri družbi, likovni umetnosti, športu in glasbi.

3 ZAKLJUČEK

»Učim se zato, da bom zadovoljen, uspešen in srečen.«

(Krvina, 2006)

Dodana vrednost v sodobni šoli je uporaba različnih metod, oblik, načinov dela z učenci, ki motivirajo učence za delo, za sproščeno in prijetno delovno vzdušje. Učenci se ne dolgočasijo, temveč dobivajo zahtevnejše naloge, ki jih z veseljem opravijo ter tekmujejo sami s seboj, da bi dosegli svoj cilj. Vse oblike in metode dela, ki jih uporabljam pri učencih z upoštevanjem notranje in zunanje individualizacije in diferenciacije prispevajo k trajnejšemu znanju in racionalneje izrabljenemu času. Nasmeh na obrazu učencev je zadovoljstvo učitelja.

Literatura in viri

1. Bach, R.: 1997, Jonatan Livingston Galeb, Mladinska knjiga, Ljubljana.
2. Krvina, B.: 2006, Tudi učenje je lahko prijetno, Gorenjski glas, Kranj.
3. Strmčnik, F.:1993, Učna diferenciacija in individualizacija v naši OŠ, ZRSS, Ljubljana.
4. Weisinger, H.: 2001, Čustvena inteligenca pri delu z ljudmi, Tangram, Ljubljana.

DAŠA JOŽELJ KRANJC
OŠ NOTRANJSKI ODRED CERKNICA
VLOGA FANTOV V KULTURNEM UTRIPU ŠOLE

Povzetek

Na naši šoli se izvaja veliko različnih dejavnosti, povezanih s kulturo. Med njimi sta tudi FANTOVSKI PEVSKI ZBOR, kar je pomembna popestritev področja pevskih zborov v osnovnošolski praksi in ŠOLSKI BEND, ki ga ravno tako sestavljajo sami fantje. V zboru prepeva 35 fantov, v starosti 11–15 let. Veliko med njimi je nadarjenih na različnih področjih (šport, matematika, glasba, dramska igra ...).

Fante med seboj povezujejo skupni interesi, hobiji. Niso le člani neke skupine, temveč so drug drugemu opora, prijatelji, ki skupaj preživljajo tudi svoj prosti čas.

S skupnim muziciranjem vzpodbujamo timski duh, izboljšujemo njihovo samopodobo, ki je glede na raziskavo, opravljeno na naši šoli, nekoliko nižja od samopodobe ostalih učencev. Kot mentorica teh dejavnosti je moja želja, da jih s pomočjo glasbe, skupnega petja in muziciranja pripeljem do tega, da bodo razvijali svoje talente in odrasli v samostojno predvsem pa samozavestne ljudi, na katere bomo še zelo ponosni.

Ključne besede: fantje, kultura, javno nastopanje, motivacija, samopodoba

THE ROLE OF BOYS IN THE CULTURAL SPIRIT OF SCHOOL

Abstract

Our school in Cerknica provides many cultural experiences including a boy's choir that is enjoyed by many and a school band. Our school is diverse and this boy's choir program and repertoire are unlike any in the primary school system.

Our choir consists of 35 members aged between 11-15 years, many of whom are well rounded individuals involved not only in music but sports, mathematics, science etc.

These boys have a very special bond amongst themselves not only through music and being members of their school band, they are like brothers who, as well have each other's interests at heart.

Interestingly, according to a study by our school's psychologist, results have shown that self-esteem can be lower amongst students who are high achievers as opposed to those who exhibit average grades.

As a mentor and teacher, my passion is to encourage these boys by using different ways of motivation to help instill confidence in themselves through music. I believe doing so will allow these boys to become community minded individuals and young adults that we will be proud of.

Keywords: boys, culture, public performance, motivation, self esteem

UVOD

Na osnovni šoli Notranjski odred Cerknica sem zaposlena kot učiteljica slovenščine in ruščine, hkrati pa vodim otroški zbor, dramsko skupino in od lanskega leta tudi fantovski zbor ter šolski bend.

Skozi leta poučevanja predmeta in vodenja interesnih dejavnosti sem opazila, da je delež sodelujočih dečkov oziroma fantov pri pevskem zboru v 2. in 3. triadi veliko nižji od tistega v prvih treh letih šolanja. Ker se mi je zdelo to velika škoda, da na prehodu iz 5. v 6. razred izgubimo skoraj tretjino zbora, sem si zastavila cilj, da skušam v nekaj letih to situacijo popraviti in predvsem motivirati učence, da z obiskovanjem interesnih dejavnosti nadaljujejo.

MOTIVACIJA

Če želimo učence motivirati za dejavnosti, ki so izven okvirja rednega pouka oziroma predstavljajo tisto "nekaj več", moramo učitelji - mentorji zadostiti določenim kriterijem.

To so:

- Pestrost oziroma raznolikost dela/dejavnosti
- Celovitost dela
- Pomembnost dela
- Samostojnost pri delu
- Povratna informacija o delu

Pestrost dejavnosti je zelo pomemben dejavnik, saj so otroci vedoželjni, vedno želijo nekaj, kar je drugačno, njim neznano in kot tako zanje skrivnostno. Sama skušam slediti temu, da so izzivi vedno novi, drugačni. Pri tem se naslanjamo na veščine in znanja, ki jih otroci imajo, in jih skušamo v čim večji meri vplesti v naše delo.

Pri interesnih dejavnostih skušamo v svoje delo vnašati tudi druge oblike, ki s samo interesno dejavnostjo niso nujno vedno povezane na prvi pogled. Tako pri pevskem zboru otroci za uvodno motivacijo pripovedujejo zgodbe, jih skušajo zvočno podkrepiti, dodamo pa tudi ples, koreografije, uporabljamo razne postavitve (predvsem fantovski pevski zbor). S svojim nastopanjem na različnih prireditvah si otroci dvigujejo samozavest, hkrati pa se v njih krepí zavedanje o pomembnosti kulture v človekovem vsakdanu, obeleževanju državnih praznikov, o nacionalni samozavesti.

Pri ustvarjanju točk, interpretaciji pesmi in postavitvi dramske igre na oder učenci aktivno sodelujejo s svojimi predlogi, energijo, komentarji. To jim daje občutek, da tudi sami lahko vplivajo na svoj nastop oziroma ga krojijo. Gre za občutek opolnomočenja, njihovo soustvarjanje in inovativnost. Vse to so veščine, ki jih potrebujejo za šolo življenja in poklic. Zelo pomembna je tudi povratna informacija o njihovem delu. Polna dvorana, bučen aplavz in pohvale so najboljši pokazatelj, da je njihovo delo cenjeno in ljudem všečno. In to je zagon za naprej.

Naloga učitelja mentorja je poleg vodenja skupine tudi v tem, da učence, ki za delo niso motivirani, pripeljejo do tega, da je njihova motivacija intrinzična. Z drugimi besedami:

Otroka želimo iz stanja nemotiviranosti pripeljati do takšne motivacije za delo, kjer njegovo sodelovanje oziroma ustvarjanje ne bo potekalo zaradi nagrade ampak zaradi njega samega, njegove želje po tem, da bi bil del skupine, da bi se s svojim znanjem in talentom predstavil javnosti in da bi ob uspehu dosegel notranje zadovoljstvo in ob tem tudi osebnostno rast.

(Juriševič, M.2012) o motivaciji govori kot o ključnem dejavniku dinamike učnega procesa: Le motivirani učenci učenje začnejo, se učijo (sprašujejo, poslušajo, sodelujejo, preizkušajo, berejo, razmišljajo, primerjajo, doživljajo, vrednotijo, ustvarjajo ...) in pri njem vztrajajo, vse dokler ne končajo učnih nalog ali ne dosežejo zastavljenih učnih ciljev. H kakovostnemu učenju in znanju ter uresničevanju koncepta vseživljenjskega učenja pa jih vodi učiteljevo prepoznavanje in upoštevanje njihovih motivacijskih značilnosti. Vse to lahko učitelj doseže pod pogojem, da je strokovno usposobljen, kar pomeni, da prepozna učenčeve motivacijske značilnosti, pozna razvojno-psihološke značilnosti učencev, se zaveda, kako motivacija učencev deluje na njihov proces učenja in jih v tem spodbuja. Hkrati pa je pomembno, da se učitelj zaveda in upošteva razlike med učenci.

Motivacija lahko hitro upade, zato se pri svojem delu trudim, da vsako leto naredimo nekaj novega, drugačnega, da svoje delo dopolnjujemo. Na tak način vsi osebno rastemo, veselimo se rezultata, ki ga želimo doseči, hkrati pa smo radovedni, kako bo to vplivalo na ciljno publiko – gledalce in poslušalce.

Priznanje našemu delu, nagrada za nas, je ravno to, da na koncu nastopa oziroma predstave doživimo aplavz, povabila h gostovanjem in vprašanja: “Kdaj vas lahko spet vidimo?”.

Zaradi vsega zgoraj naštetega sem pred osmimi leti ustanovila dramsko skupino, h kateri sem povabila precej dečkov. Bila sem zelo vesela, da so se povabilu odzvali in že konec leta smo na oder postavili prvo igro – Lunino kraljestvo. Od takrat fantje, ki so sedaj v 9. razredu (7), redno sodelujejo pri tej interesni dejavnosti in s tem popestrijo kulturno dogajanje na šoli. Še vedno pa to ni pomenilo doseženega zadanega cilja.

ŠOLSKI BEND IN FANTOVSKI ZBOR

Ker smo z učenci, ki obiskujejo dramski krožek, stremeli k temu, da vsako leto naredimo nekaj novega, drugačnega, se nam je porodila ideja, da bi dramsko igro spremljali v živo. Med njimi je bilo kar nekaj glasbenikov, zato smo ustanovili šolski bend. Naš cilj je bil pri dramski igri glasbo izvajati v živo oziroma predstavo izpeljati tako, da bo orkester del zgodbe, del dogajanja. To nam je s predstavo Suhodolčana Narobe stvari v mestu Petpedi tudi uspelo in ambicije so bile kmalu večje. Spremljati zbor, ustvariti avtorsko glasbo ... Tako smo ustanovili še fantovski zbor.

Ta je nastal po naključju, ko smo se s 3 fanti (ki so sicer člani dramske skupine) na hodniku dogovarjali za vaje. Pristopila sta še dva in vprašala, če gresta lahko tudi onadva zraven. V hecu sem jima odgovorila, da je to možno le pod pogojem, da bosta pela. Beseda je dala besedo in tako je 6 fantov že naslednji dan prišlo na vaje pevskega zbora. Že po 1 tednu jih je bilo 13 in danes zbor obiskuje 35 mladih pevcev.

Približno za polovico je bilo to prvo srečanje s petjem in muziciranjem na sploh, saj niso nikoli obiskovali glasbene šole ali peli v otroškem oziroma mladinskem zboru. Njihova prva okupacija je bil šport – predvsem nogomet, v svojih vrstah pa imamo tudi uspešne biatlonce in košarkaše.

Druga polovica izkušnje iz glasbene šole in petja v zboru že ima, nekaj pa jih je tudi nadarjenih na glasbenem področju.

Največja motivacija jim je bila druženje, smeh, to, da so nekaj posebnega, unikatnega, in tekmovanje v Ljubljani. Kar hitro smo se namreč prijavi na mednarodni festival ruske otroške pesmi Veseli veter, kjer so morali udeleženci zapeti dve pesmi v ruskem jeziku. Ker so v zboru tudi fantje, ki prepevajo že od malih nog, je bila to za začetnike dodana vrednost, saj so mislili, da se bodo enostavno skrili za njimi. Na ta način jih tudi ni bilo tako strah, trema

je bila manjša in uspeh ni izostal. Po 2 mesecih vaj smo bili sposobni zapeti pesem v enostavnem dvoglasju. Odšli smo na tekmovanje in tam dosegli 2. mesto v kategoriji zborov. Fantje so že na odru obljubili organizatorjem, da se naslednje leto zopet vidijo.

Fantovski zbor ima pevske vaje enkrat tedensko, ko pa se približuje nastop, se intenziteta le teh poveča.

Ko osvojimo melodijo, sledi iskanje najustreznejše intonacije. To izpostavljam zato, ker so fantje v obdobju pubertete in mutirajo. Tako se nam večkrat zgodi, da intoniranje izpred dveh tednov kaj hitro ne ustreza več.

Fantje pri interpretaciji pesmi zelo radi sodelujejo s svojimi idejami. Radi imajo različne postavitve na odru (sami jih poimenujejo: model pice (oblika trikotnika), Danci (Eurosong 18), enajstmetrovka (solist in ostali) ...)

Velikokrat h končni izvedbi oziroma podobi skladbe povabimo še inštrumentaliste – že prej omenjeni ŠOLSKI BEND. Ti s svojimi glasbili še dodatno obogatijo pesem in prispevajo k raznolikosti izvedbe.

Ker gre pri tem delu za nastopanje pred javnostjo, jim to pomaga pri razvijanju njihove pozitivne samopodobe, pozitivnega vrednotenja njihovega dela in dosežkov. Vsak uspešen nastop jim pomeni veliko, vsak aplavz, ki so ga deležni, jim predstavlja korak k večji samozavesti.

Pevski zbor in šolski bend, pa tudi večino članov dramske skupine sestavljajo fantje, kar na ravni šole predstavlja kar velik odstotek aktivno udeleženih na področju kulture. Dokaz za popularizacijo tega področja med fanti je tudi sestava izbirnega predmeta Gledališki klub oziroma v letošnjem letu Glasbena dela, kjer je od 13 vpisanih kar 10 fantov, kar predstavlja dobrih 75 % vseh.

SKLEPNA MISEL

Ne smemo pa zanemariti vloge učitelja mentorja, ki je pri dejavnosti tisti člen/dejavnik, ki vse skupaj povezuje, ki vse skupaj osmisli. Kot zagovarja Deny (Wikipedija, b.d.) v zakonitostih motivacije, je vloga vodje, v našem primeru učitelja, velika. Če sami nismo motivirani za delo, tega od otrok ne moremo pričakovati, jih ne moremo motivirati. Pomembna sta notranji žar in energija učitelja, ki ju učenci občutijo in potem mentorju tudi sledijo.

Ker imam za seboj že več kot 20 let vodenja različnih zborov (otroški, mladinski, mešani in moški zbor), lahko z gotovostjo trdim, da fantje k pevskim vajam ne bi prišli, če bi bilo to po njihovem mnenju preveč "punčkasto" in če jim zborovodja ne bi bil blizu. Če danes vprašate naše fante, zakaj hodijo k pevskemu zboru ali šolskemu bendu, vam bodo odgovorili, da radi hodijo na vaje, ker pri petju uživajo, pojejo skladbe, ki so jim všeč, se družijo, ker so vaje polne smeha, ker tam najdejo nove prijatelje, ker je učiteljica fajn, kot družba pa pogosto preživljajo skupaj tudi svoj prosti čas.

Delo z njimi zahteva drugačen pristop, vse bolj skozi teme, ki so jim blizu (šport, košarkarske tekme, Martin Fourcade, Salah, telefon ...). Velikokrat se pogovarjamo o stvareh, ki z glasbo oziroma petjem nimajo povezave, vendar njim veliko pomenijo. In če si učitelj vzame čas tudi za teh 5 športnih minut, če se jim zna približati in se z njimi smeje, mu bodo sledili povsod – tudi na oder Gallusove dvorane, in tam peli in muzicirali, kot najboljše znajo.

Literatura in viri

1. Juriševič, M. (2012). Motiviranje učencev v šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta v Ljubljani.
2. Wikipedija. (b.d.). Pridobljeno s <https://sl.wikipedia.org/wiki/Motivacija>

VOJKO JURGEČ
OŠ OLGE MEGLIČ PTUJ

ZABAVNE DEJAVNOSTI PRI POUKU TUJEGA JEZIKA ANGLEŠČINE

Povzetek

Današnji osnovnošolci sodijo v generacijo Z, za katero je značilno, da je rojena med tablicami, mobilnimi telefoni in računalniki. Nikoli niso imeli možnosti izkusiti sveta brez interneta, zato je za to generacijo značilno, da so sposobni funkcioniranja v dejanskem in virtualnem svetu. Za uspešno delo v šoli mora učitelj nujno dobro poznati značilnosti te generacije. V prispevku je predstavljenih nekaj zabavnih dejavnosti, ki jih pogosto uporabljam pri pouku tujega jezika angleščine. Opisane dejavnosti, s katerimi učenci najpogosteje ponavljajo in utrjujejo že usvojeno znanje, upoštevajo značilnosti otrok generacije Z in so med njimi zelo dobro sprejete. Nenazadnje le-te pozitivno vplivajo na motivacijo učencev in posledično pripomorejo k višjemu nivoju znanja.

Ključne besede: generacija Z, angleščina kot tuji jezik, gibalne aktivnosti, Password, Jeopardy, Spaceman, Plickers, Kahoot

FUN ACTIVITIES FOR THE EFL CLASSROOM

Abstract

Today's primary school students are members of Generation Z, which means that they were born among the tablets, mobile phones and computers. They have never had a chance to experience the world without the Internet, which is why they have an ability to function both in real and virtual world. For successful teaching, the teacher needs to know the characteristics of this generation. The article presents some fun activities that the author often uses in teaching EFL classes. The activities, which are mainly used as revision tasks, take into consideration the characteristics of the students of Generation Z, who have embraced them really well. Lastly, the activities tend to motivate the students which then results in better quality of knowledge.

Keywords: Generation Z, EFL, movement activities, Password, Jeopardy, Spaceman, Plickers, Kahoot

1 UVOD

Številni učitelji danes ugotavljamo, da so učenci, ki prihajajo v osnovno šolo "drugačni" kot so bili npr. pred 10 leti. V osnovni šoli se danes namreč srečuje kar pet različnih generacij, in sicer, kot jih navajajo Bencsik in drugi (2016), "baby boom" generacija (rojeni med 1946 in 1960), generacija X (1960 do 1980) in generacija Y (1980 do 1995) na strani zaposlenih in generaciji Z (1995 do 2010) ter alfa (2010 in naprej) na strani učencev. Razlike med posameznimi generacijami so zaradi družbenih razmer, v katere so bili rojeni, pogosto velike, zato je še kako pomembno, da učitelji poznamo značilnosti posameznih generacij in temu ustrezno prilagajamo svoje delo.

2 ZNAČILNOSTI GENERACIJE Z

Učenci, ki danes obiskujejo osnovno šolo, so bili rojeni med leti 2004 in 2013, kar pomeni, da jih je večina pripadnikov generacije Z. Za nobeno drugo generacijo danes ne najdemo toliko različnih poimenovanj kot ravno zanje. Imenujemo jih iGeneracija, "Gen Tech" (generacija tehnologije), spletna generacija, "po-milenijci", Facebook generacija, "Switcherji", generacija, ki zmeraj klika, C-generacija (kar izhaja iz začetnic angleških besed computerized (računalniški), communicating (sporazumevalni), content-centric (vsebinsko-osredotočeni), community-oriented (usmerjeni v skupnost), changing (spreminjajoči)) ter R-generacija (tj. generacija odgovornosti) (Dolot, 2018). Gre torej za učence, ki so rojeni med pametnimi telefoni, računalniki in tablicami in za katere je značilno, da so sposobni funkcioniranja v dejanskem in virtualnem svetu, hkrati pa nimajo večjih težav pri preklapljanju iz enega v drugega. So zelo samostojni, kar pomeni, da pogosto sami iščejo odgovore ob pomoči spleta, istočasno pa informacije hitro delijo z drugimi. Prav tako so nagnjeni k deljenju svojih mnenj o realnosti in okolju v katerem živijo, zato je deljenje fotografij ali posnetkov na Instagramu, Snapchatu ali YouTubu del njihovega vsakdana.

Gre za generacijo, ki so jim bližje podobe in slike kot besede, zato so njihovi učitelji največkrat "youtuberji", ki pogosto zaznamujejo njihov življenjski slog. Zelo slaba koncentracija jih spodbuja h kratki, pogosto enostavni komunikaciji, ravno zato sta med njimi Instagram in Snapchat tako priljubljena. Nagnjeni so k večopravnosti (t. i. multitasking), kar pomeni, da istočasno gledajo posnetke, preverjajo ekran in pišejo sporočila (Massot, 2018).

3 PRIMER DEJAVNOSTI ZA POPESTRITEV POUKA ANGLEŠČINE ZA GENERACIJO Z

Dobro poznavanje značilnosti generacije Z lahko učitelju zelo olajša delo pri pouku. Upoštevajoč dejstvo, da gre za učence, ki imajo slabo koncentracijo, ki jim je povečini blizu vizualen stil učenja in so rojeni v informacijsko tehnologijo, sem tudi sam pri pouku tujega jezika angleščine vpeljal določene zabavne dejavnosti, s katerimi sem želel še dodatno spodbuditi motivacijo in sodelovanje pri pouku ter s tem posledično doseči višji nivo znanja pri učencih. V nadaljevanju so predstavljene nekatere dejavnosti, ki so se v praksi izkazale za najuspešnejše in so jih učenci "vzeli za svoje". Povečini gre za dejavnosti, ki nam pomagajo ne samo dodatno popestriti pouk, ampak hkrati tudi ponoviti in utrditi obravnavano snov. Vse predstavljene dejavnosti lahko učitelj tako vsebinsko kot časovno prilagodi svojim željam in zahtevam. Med predstavljenimi dejavnostmi sta dve gibalni dejavnosti, tri dejavnosti, ki jih izvajamo ob pomoči PowerPoint predlog in dve dejavnosti, ki zahtevata uporabo mobilnih naprav.

3.1 TOUCH THIS, TOUCH THAT

S to zabavno gibalno igro najpogosteje ponavljamo in utrjujemo besedišče in je predvsem namenjena mlajšim učencem, čeprav se jo radi igrajo tudi najstniki. Koncept igre je zelo preprost in poveže razmišljanje z gibanjem. Igra od učitelja ne zahteva posebnih priprav.

Učenci vstanejo in se postavijo kjerkoli v učilnici. Učitelj pove, da bodo ponovili npr. barve in da se mora vsak učenec takoj po učiteljevem napotku dotakniti enega predmeta v učilnici, ki je takšne barve, kot jo je učitelj imenoval. Učiteljevo navodilo se navadno glasi: "Touch something ... (npr. red)." Pomembno je, da se dva učenca ne dotikata istega predmeta. Dodamo lahko še vrsto dodatnih pravil, da bo igra težavnejša in zabavnejša (npr. ne smejo se dotikati ljudi, prepovemo, da se dotikajo šolskih potrebščin itd.). Zelo pomembno je tudi, da svojo nalogo opravijo čim hitreje in da so pri tem ves čas pozorni na učitelja, saj ko le-ta dvigne roko, se igra zaustavi in učenci v trenutku "zamrznejo". (Učitelj seveda pri igranju pazi, da so se vsi učenci uspeli dotakniti enega od predmetov in šele nato dvigne roko.) Nato se sprehodi po razredu in ko se dotakne ramena posameznega učenca, ta učenec znova "zaživi", a zgolj za toliko časa, da lahko na glas pove, katere barve se dotika. Nato znova zamrzne. Učitelj se sprehodi po razredu do vsakega učenca, tako da vsi dobijo priložnost povedati, katere barve se dotikajo. Igra se nadaljuje po enakem postopku. Namesto barv lahko ponavljajo in utrjujejo drugo besedišče, a v tem primeru učitelj pripravi potrebne rekvizite (npr. realije, slikovne kartice, na tablo napiše/nariše besede) in temu ustrezno prilagodi pravila.

3.2 HARRY POTTER GAME

Harry Potter Game je še ena zabavna gibalna igra, ki se jo igramo za ponavljanje in utrjevanje besedišča. Tudi to igro, ki od učitelja ne zahteva posebnih priprav, se zelo radi igrajo še posebej mlajši učenci.

Če se učenci še igre niso nikoli igrali, jim učitelj pokaže sliko ali videoposnetek Harryja Potterja in jih vpraša, če ga poznajo. Večina otrok ga prepozna iz filmov, če pa ga ne, jim ob pomoči namigov pomaga ugotoviti, da gre za enega najslavnejših čarovnikov na svetu. Nato jim zaupa skrivnost, da je učitelj tudi sam čarovnik. Iz predala potegne svojo čarobno palico (lahko je tudi navaden svinčnik) in jim pove, da ima čarobno moč, s katero lahko vsakega učenca spremeni v karkoli želi. Nato učencem naroči, da vstanejo in se postavijo kjerkoli v učilnici. Pove jim, da se morajo v trenutku, ko izreče svojo čarovnijo do konca, spremeniti v karkoli jih je začaral. Ob tem jih še opozori, da bodo v svoji vlogi tako dolgo, dokler znova ne dvigne svoje čarobne palice. V tistem trenutku morajo "zamrzniti". Doda lahko še vrsto dodatnih pravil, npr. da jim je čarovnija ukradla glas (če ne želi, da je v učilnici prehrupno, kar se zelo rado zgodi), da učenec, ki ne upošteva čarovnije, izpade itd. Učitelj nato izreče svoje čarobne besede čim bolj dramatično: "Abracadabra, abracadee, you're a ... (npr. lion)! One, two, three!" Učenci se nato spremenijo v leve in se plazijo po učilnici ter rjovejo. Učitelj jih opazuje, se sprehodi med njimi, nato pa hitro dvigne palico in učenci zamrznejo. Če učenci ne upoštevajo pravil, je najbolje, da posameznim učencem, ki jih ne upoštevajo, prepove sodelovanje pri naslednji čarovniji. Zelo hitro jih bodo znova upoštevali, saj jim je igra izjemno zabavna in je ne želijo zamuditi.

3.3 PASSWORD

Igra Password je izpeljana iz istoimenega ameriškega televizijskega kviza iz 60. let prejšnjega stoletja. Gre za igro, s katero lahko na zabaven način ponovimo in utrdimo besedišče. Ker je vezana na čas, pri učencih vzbudi še dodatno tekmovalnost in motivacijo za igranje.

Igra zahteva nekaj predpriprav, saj mora učitelj pred igranjem pripraviti gesla, tj. besede, ki jih bodo učenci z igro ponovili in utrdili. Za igro lahko uporabi že obstoječo PowerPoint predlogo, ki jo najde brezplačno na internetu (LinkedIn, 2019). Na vsako drsnico v dan okvirček vpiše geslo. Število gesel je lahko poljubno, paziti pa je potrebno, da je v primeru dveh tekmovalnih ekip parno število gesel, s čimer zagotovimo pošten končen rezultat.

Učence razdelimo v dve ekipi, pri čemer upoštevamo, da sta sestavljeni čim bolj heterogeno. Pred začetkom jasno razložimo navodila. Povemo, da je bistvo igre, da učenci "odklenijo" trezor, v katerem se skrivajo točke, ki se podelijo ekipi le v primeru, da ugame geslo za odklepanje. V ekipi, ki igro prične, učenci izberejo enega tekmovalca, ki bo prvi ugibal geslo. Izbran tekmovalec se obrne z obrazom proti svojim sošolcem in s hrbtom proti tabli. Učitelj projicira drsnico z geslom na tablo, pri čemer mora zagotoviti, da učenec, ki geslo ugiba, le-tega ne more videti. Ob začetku projekcije se sproži časovnik, ki daje učencem 30 sekund časa za ugibanje. Ekipa, ki tekmuje, tekmovalcu razlaga geslo, ki je zapisano na tabli. Učenci pri razlagi ne smejo uporabiti samega gesla, niti njegovih izpeljank. Če to storijo, učitelj prekine ugibanje in učencem ne dodeli točk. Priporočljivo je, da učenci razlagajo besede v angleščini, tudi če je njihovo znanje šibkejše. Če tekmovalec ugame geslo še pred potekom časa, je skupina uspešno odklenila svoj trezor in si priborila točke. Točkovanje je lahko poljubno, npr. za vsako geslo bodisi ena točka, lahko tudi 10 ali 100. Točke zapišemo na tablo in igro nadaljujemo z nasprotno ekipo. Zmaga ekipa, ki je ugotovila več gesel in si tako priborila več točk.

3.4 JEOPARDY

Igra, s katero lahko ponovimo in utrdimo tako besedišče kot tudi različne jezikovne strukture, temelji na znanem ameriškem kvizu, ki ga ameriška televizija NBC predvaja že od leta 1964. Tudi za to igro bo učitelj porabil nekaj več časa za pripravo, saj mora pred igranjem pripraviti štiri ali pet različnih tem in za vsako od le-teh še po pet vprašanj ter odgovorov različnih zahtevnosti. Za igro lahko uporabi že obstoječo PowerPoint predlogo, ki jo najde brezplačno na internetu (Lifewire, 2019). Na prvo drsnico najprej nad vsak stolpec s točkami vpiše naslov posamezne teme. Na vsako preostalo drsnico v velik okvir vpiše odgovor, v manjši okvir nad njim pa še vprašanje.

Učence razdelimo v dve ekipi, pri čemer upoštevamo, da sta sestavljeni čim bolj heterogeno. Pred začetkom jasno razložimo navodila. Povemo, da si učenci najprej izberejo temo, nato pa še zahtevnost posameznega vprašanja, pri čemer le-ta narašča glede na število točk. To pomeni, da je vprašanje za 100 točk najlažje, medtem ko je vprašanje za 500 točk najtežje vprašanje pri posamezni temi. Učenci lahko izberejo katerokoli temo in katerokoli zahtevnost vprašanja. Primer: če želijo odgovarjati na najtežje vprašanje pri temi "Food", ga izberejo z navodilom "Food for five hundred!". Učitelj nato klikne na okvirček "500" v stolpcu "Food", s čimer odpre drsnico, kjer je v velikem okvirčku zapisan odgovor, npr. "A thick liquid food that tastes slightly sour and is made from milk." Učenci preberejo zapisan odgovor, nato pa morajo svoj odgovor podati v obliki vprašanja, npr. "What is YOGHURT?". Učitelj s klikom na drsnico razkrije pravilen odgovor (tj. "vprašanje"). Če je

njihov odgovor (oziroma "vprašanje") pravilen, jim podeli ustrezno število točk, ki jih zapiše na tablo. S klikom na logotip "Jeopardy" ali ikono domov na dnu drsnice se vrne na začetno drsnico s temami in igro nadaljuje nasprotna ekipa.

Pred igranjem je potrebno določiti posamezna pravila. Dobro je, da v vsaki ekipi pred posameznim odgovorom izberejo člana, ki bo odgovarjal v imenu svoje ekipe, s čimer zagotovimo, da do besede pride čim več učencev. Prav tako je dobro omejiti čas, da ne pride do preprirov med ekipami, saj si tekmovalci radi hitro očitajo, da je druga ekipa imela več časa za odgovarjanje. Učitelj se lahko tudi odloči, če želi, da v primeru, ko posamezna ekipa ne pozna odgovora, še pred razkritjem pravilnega odgovora ponudi priložnost nasprotni ekipi, da odgovarja. Zmaga ekipa, ki je dosegla največje število točk.

3.5 SPACEMAN

Igra Spaceman je ena od mnogih različic vislic, ki so odlične za ponavljanje in utrjevanje besedišča in abecede. Gre za nekoliko politično korektnjšo različico igre, ker le-ta ne "spodbuja" obešanja ljudi. Za igro je potrebno nekaj časa za pripravo, saj mora učitelj pred igranjem pripraviti gesla oz. iskane besede. Za igro lahko uporabi že obstoječo PowerPoint predlogo, ki jo najde brezplačno na internetu (Tekhnologic, 2019). Na drsnici najprej v okvirčke vpiše besedo, in sicer vsako črko v svoj okvirček. Preostale okvirčke izbriše. Iskano besedo si lahko zapiše v polje za besedilo pod drsnico.

Učenci lahko tekmujejo kot oddelek, lahko pa jih razdelimo v dve ali več ekip, pri čemer upoštevamo, da so sestavljene čim bolj heterogeno. Pred začetkom jasno razložimo navodila. Povemo, da je na našem planetu pristal vesoljec "Spaceman", ki želi čim prej odleteti domov, nazaj na svoj planet, s seboj pa želi odpeljati tudi njih. Njihov cilj je, da uganejo iskano geslo in tako preprečijo, da jih odpelje s seboj na svoj planet.

Če se učenci igrajo igro kot oddelek, je najbolje, da tisti učenci, ki želijo povedati črko, dvignejo roko. Učitelj pokliče posameznega učenca po imenu, da pove svoj predlog. Če je povedal črko, ki je v iskanem geslu, jo učitelj vpiše v ustrezen okvirček ali okvirčke, če se črka pojavi večkrat v geslu. Če učenec pove črko, ki je v geslu ni, učitelj to črko označi na levem polju drsnice, kjer lahko nadziramo vse doslej omenjene črke, nato pa klikne na gumb "BUILD", s čimer se zgradi nov del vesoljske ladje. Učenci se lahko zmotijo največ devetkrat, saj po deseti napaki vesoljska ladja skupaj z vesoljcem (in učenci) poleti v vesolje.

3.6 PLICKERS

Z igro Plickers, ki združuje mobilno aplikacijo in spletno različico, lahko uporabimo za zabavno ponavljanje in utrjevanje besedišča, jezikovnih struktur in bralnega ter slušnega razumevanja. Za igranje te igre učenci ne potrebujejo mobilne naprave, jo pa potrebuje učitelj, in sicer tako, ki omogoča snemanje. Igra od učitelja zahteva nekaj več časa za pripravo, saj mora pred igranjem pripraviti vprašanja in odgovore.

Pred prvo uporabo se na spletni strani plickers.com registrira, nato pa se pri vsaki naslednji uporabi v svoj račun prijavi z uporabniškim imenom in geslom (Plickers, 2019). Brezplačna različica omogoča priprave največ pet vprašanj, kar pa je več kot dovolj za krajšo popestritveno dejavnost. Učitelj s klikom na "New Set" ustvari nov komplet petih vprašanj. V osrednji okvir vpiše vprašanje, nato pa v okvirčke od A do D doda različne možne odgovore. Pravilen odgovor označi s klikom na črko A, B, C ali D pred pravim odgovorom. Namesto vprašanja lahko uporabi tudi sliko, ki jo vstavi s klikom na ikono na desni. Novo vprašanje napiše na naslednjo kartico, ki jo odpre s klikom na plus. Za dane odgovore lahko

izbere tudi možnost "TRUE/FALSE", se pravi pravilnega in napačnega odgovora. Ko je pripravil vsa želeno vprašanja in odgovore, svoj komplet vprašanj še poimenuje, in sicer tako, da v okvir na vrhu, kjer piše "Untitled Set", vpiše naslov. V naslednjem koraku s klikom na "+New Class" ustvari razred. V okvirček vpiše ime razreda oz. oddelka (npr. 9. b) in potrdi s klikom na "Create Class". S klikom na "Add Students" se odpre nova okence, kamor bodisi vpiše vsakega učenca posebej ali pa s funkcijo "kopiraj in prilepi" doda seznam učencev. Pred prvim igranjem še pripravi kartice s kodami za odgovore. V razdelku "Help" izbere "Get Plickers Card". Na voljo je 40 ali največ 63 različnih kart, in sicer po dve karti na vsaki strani. Karte za odgovore vsebujejo različne štirikotne kode, ki nekoliko spominjajo na QR kode. Vsaka koda je označena s svojo številko (tj. od 1 do 40 oz. od 1 do 63) in na vsakem robu kode je zapisana črka, ki predstavlja posamezen odgovor – se pravi A, na enem robu, in B, C ali D na preostalih treh. Karte natisne in po možnosti laminira, da so primerne za večkratno uporabo.

V naslednjem koraku si na mobilno napravo naloži aplikacijo Plickers (iz Google Play ali App Store), v katero se prijavi z obstoječim uporabniškim imenom in geslom (Google Play, 2019). Pred začetkom igre vsak učenec prejme svojo karto. Zelo pomembno je, da se številka karte, ki jo izroči učencu, ujema s številko učenca. To številko najdemo, če kliknemo na razred in v razdelku "Students" izberemo "Class Roster". Praviloma so številke dodeljene po abecednem vrstnem redu (prvi učenec po abecedi dobi kartico številka 1, drugi učenec številko 2 itd.).

Učitelj se nato na računalniku prijavi v svoj Plickers račun in sliko projicira na tablo, hkrati pa odpre tudi aplikacijo na telefonu, kjer v knjižnici (tj. "Library") izbere set vprašanj. Aplikacija ga nato pozove, da izbere razred oz. oddelek učencev, ki bo igro igral. Ko to stori, se na tabli in učiteljevi mobilni napravi igra prične (v zgornjem levem kotu se izpiše "LIVE"). Učenci preberejo vprašanje ali si ogledajo sliko ter se odločijo, kateri od ponujenih odgovorov je pravilen. Svoj odgovor nakažejo s kartico tako, da kodo obrnejo tako, da je črka pravilnega odgovora zapisana na vrhu. Kartico nato obrnejo proti učitelju. Učitelj s klikom na krožec na svoji mobilni napravi aktivira kamero, nato pa počasi "posname" kartice učencev. Ko mobilna naprava zazna posamezne kodo, učitelju na zaslonu nad kodo izpiše ime učenca in zelen krožec, če je odgovor pravilen, oziroma rdeč, če ni. Istočasno lahko učenci na tabli spremljajo, čigavi odgovori so že zajeti, saj se imena teh učencev obarvajo z modro. Za razliko od učitelja pa učenci ne vidijo, ali so njihovi odgovori pravilni ali napačni. Učenci lahko, če želijo, svoje odgovore še spremenijo, a jih mora učitelj znova "posneti". Ko na vprašanje odgovorijo vsi učenci, učitelj na telefonu prekine odgovarjanje na to vprašanje, nato pa lahko s klikom na "Reveal Answer" pokaže pravilen odgovor in s klikom na "Show Graph" še grafični prikaz, koliko učencev je izbralo posamezen odgovor. Nato s klikom na ikono "naprej" odpre naslednje vprašanje. Ko učenci odgovorijo še na zadnje vprašanje, se kviz zaključi. Sedaj lahko vidijo, kako uspešni so bili. Če učitelj na računalniku izbere "Reports", vidijo zgolj svoj skupen rezultat, če izbere "Scoresheet", pa lahko vidijo tudi, kako uspešno so odgovarjali na posamezna vprašanja. Rezultati se shranijo na spletni strani, tako da si jih lahko učitelj v miru kadarkoli ogleda, aplikacija pa omogoča tudi izvoz poročil za vsakega učenca posebej. Čeprav igra morda na "papirju" deluje precej komplicirana, je dejansko zelo preprosta, predvsem pa med učenci izjemno priljubljena.

3.7 KAHOOT!

Tudi igra Kahoot! združuje mobilno aplikacijo in spletno različico in jo lahko uporabimo za zabavno ponavljanje in utrjevanje besedišča, jezikovnih struktur in bralnega ter slušnega razumevanja. Za razliko od Plickers učenci za to igro potrebujejo mobilno napravo ali računalnik. Igra od učitelja zahteva nekaj več časa za pripravo, saj mora pred igranjem pripraviti vprašanja in odgovore, lahko pa tudi uporabi katero od že pripravljenih iger, ki so na voljo v bazi.

Pred prvo uporabo se na spletni strani kahoot.com registrira, nato pa se pri vsaki naslednji uporabi v svoj račun prijavi z uporabniškim imenom in geslom (Kahoot, 2019). Brezplačna različica omogoča veliko različnih funkcij, na voljo sta še dve plačljivi različici, in sicer Plus in Pro. Učitelj s klikom na "Create new" ustvari novo igro oz. "kahoot". Izbira lahko med klasičnim kvizom z vprašanjem in več možnimi odgovori, od katerih je lahko pravilen eden ali več, in "jumble", pri kateri mora učenec več danih odgovorov postaviti v pravilen vrstni red. Po kliku na "Quiz – Create new" se odpre nova stran, kjer na vrhu v polje "Click to start typing question" napiše vprašanje. V osrednji okvir lahko doda sliko, bodisi iz obstoječe spletne knjižnice v aplikaciji, bodisi iz svojega računalnika, lahko pa tudi doda povezavo do spletnega videoposnetka na YouTubeu. S klikom na krožec "20 sec" na levi strani lahko spremenimo čas, ki ga imajo tekmovalci na voljo za odgovarjanje na to vprašanje. Na dnu strani v okvirčke z geometrijskimi liki na levi strani vpišemo možne odgovore. Lahko se odločimo, da ponudimo zgolj dva možna odgovora oziroma največ štiri. Ko smo odgovore vpisali, s klikom na kljukico na desni strani okvirčka označimo pravilen odgovor (lahko tudi več). Vsa naslednja vprašanja (za razliko od aplikacije Plickers Kahoot v brezplačni različici ne omejuje števila le-teh) pripravimo po enakem postopku, pri čemer za vsako novo vprašanje kliknemo "Add question" levo zgoraj. Pri vprašanjih si lahko pomagamo z obstoječo bazo vprašanj, če kliknemo na "Question bank". Ob koncu kliknemo na "Enter kahoot title ...". Odpre se okence, kamor vpišemo naslov našega kahoota ("Title"), dodamo lahko tudi opis, izberemo, kam se bo shranil in določimo, če ga delimo z vsemi uporabniki te spletne aplikacije. S klikom na "Done" je naš kviz pripravljen.

Pred pričetkom igre morajo tekmovalci imeti svojo mobilno napravo ali računalnik. Najbolje je, če ima vsak učenec svojo napravo, a igra se lahko izvede tudi z manj napravami. V primeru, da uporabljajo mobilne naprave, ki še nimajo nameščene aplikacije Kahoot!, jo moramo namestiti (iz Google Play ali App Store) še pred začetkom igre (Google Play, 2019). Učitelj se na računalniku ali aplikaciji v mobilni napravi prijavi v svoj račun, nato pa v knjižnici "My Kahoots" izbere kviz, ki ga bodo učenci igrali. (Priporočljivo je, da igra z napravo, s katero lahko igro projicira na tablo.) S klikom na Play se odpre okno, kjer izbira med klasičnim načinom igre (tj. "Classic"), kjer igrajo vsi učenci, in sicer vsak s svojo napravo, ali skupinski način ("Team mode"), kjer si izmenjujejo naprave. Ko izbere eno od obeh možnosti, se na zaslonu izpiše PIN koda igre ("Join with the Kahoot! app or at kahoot.it with Game PIN: šestmestno število), ki jo učitelj projicira na tablo. Učenci, ki igrajo na mobilnih napravah, odprejo aplikacijo in vnesejo PIN kodo igre, učenci, ki igrajo igro na računalnikih, pa v brskalniku odprejo spletno stran kahoot.it in kliknejo na "Enter game PIN" ter nato vnesejo PIN kodo. Nato vpišejo svoje ime ali vzdevek in kliknejo "OK, go!". Na tabli preverijo, če so se pravilno prijavili, tj. ali je njihovo ime na seznamu. Ko so uspešno prijavljeni vsi učenci, učitelj klikne "Start" in igra se začne. Učenci lahko že med igro, in sicer po vsakem vprašanju, spremljajo svoj rezultat. Učitelj lahko po končanih igrh rezultate

kadarkoli preveri v svojem računu, in sicer v razdelku "Reports", kjer jih lahko za vsako igro prenese na svoj računalnik.

Tudi ta igra morda na prvi pogled deluje precej komplicirano, a je dejansko zelo preprosta in med učenci izjemno priljubljena.

4 ZAKLJUČEK

Čeprav so razlike med posameznimi generacijami pogosto velike, le-teh ni težko premostiti, če se vsaj malo potrudimo. S poznavanjem značilnosti posameznih generacij in pripravljenostjo za prilagajanje svojega načina poučevanja, lahko učitelji naredimo velik korak naprej. Svetovni splet je vir neomejenih razsežnosti, ki nam ponuja nekatere odlične primere dobre prakse, ki jih lahko vključimo v svoje delo. Z vpeljavo kratkih zabavnih aktivnosti v naš pouk lahko dodatno motiviramo učence in posledično prispevamo k višjemu nivoju znanja.

Literatura in viri

1. Bencsik, A., Horváth-Csikós, G., Juhász, T.. (2016). Y and Z Generations at Workplaces. *Journal of Competitiveness*, 8(3), 90–106. Pridobljeno s <https://www.cjournal.cz/files/227.pdf> [20. 8. 2019]
2. Dolot, A.. (2018). The Characteristics of Generation Z. *e-mentor*, 2(74), 44–50. Pridobljeno s https://www.researchgate.net/publication/328564137_The_characteristics_of_Generation_Z
3. Google Play, 2019. Kahoot!. Dostopno na: <https://play.google.com/store/apps/details?id=no.mobitroll.kahoot.android> [13. 9. 2019].
4. Google Play, 2019. Plickers. Dostopno na: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.plickers.client.android> [13. 9. 2019].
5. Kahoot, 2019. Kahoot!. Dostopno na: <https://www.plickers.com> [13. 9. 2019].
6. Lifewire, 2019. 12 Free Jeopardy Templates. Dostopno na: <https://www.lifewire.com/free-jeopardy-powerpoint-templates-1358186> [13. 9. 2019].
7. LinkedIn, 2019. Password PowerPoint Game. Dostopno na: <https://www.slideshare.net/lisavangemert/password-25986255> [13. 9. 2019].
8. Massot, D. (2018). Generación Z: ¿conocen las 15 características de los nacidos entre 1995 y 2010?. Pridobljeno s <https://es.aleteia.org/2018/04/09/generacion-z-conocen-las-15-caracteristicas-de-los-nacidos-entre-1995-y-2010/>
9. Plickers, 2019. Plickers. Dostopno na: <https://kahoot.com> [13. 9. 2019].
10. Tekhnologic, 2019. Spaceman: An alternative to hangman. Dostopno na: <https://teknologic.wordpress.com/2017/03/01/spaceman-an-alternative-to-hangman/> [13. 9. 2019].

ANDREJA JURKOVIČ

OŠ SLADKI VRH

FORMATIVNO SPREMLJANJE PRI DODATNI STROKOVNI POMOČI KOT ORODJE ZA SPREMINJANJE VEDENJA

Povzetek

Formativno spremljanje je proces, ki zajema skupno oblikovanje ciljev in kriterijev učenja, sprotno spremljanje in preverjanje napredovanja in usmerjanje v učinkovite metode učenja in prilagajanje dela pedagoga. Pri dodatni strokovni pomoči smo z učencem v nenehni interakciji. Ključnega pomena za kakovostno povratno informacijo je predhodno skupno oblikovanje kriterijev uspešnosti. Z učenčevim samovrednotenjem lahko dobimo vpogled v njegovo razmišljanje. Formativno spremljanje pri dodatni strokovni pomoči je lahko učinkovito orodje za spreminjanje vedenja učenca. Dobro zastavljeni kriteriji uspešnosti omogočajo boljšo osredotočenost na delo in prevzemanje odgovornosti za svoje učenje. Vključenost v zbiranje dokazov povečuje motivacijo za učenje.

Pomembno je, da je povratna informacija podana pravočasna in dovolj pogosta. Delo pri dodatni strokovni pomoči tako sproti prilagodim in spremljamo, ali so določene metode primerne in učinkovite za posameznega učenca.

Ključne besede: učenci s posebnimi potrebami, dodatna strokovna pomoč, formativno spremljanje, samovrednotenje, spreminjanje vedenja

FORMATIVE ASSESSMENT WITH ADDITIONAL PROFESSIONAL HELP AS A BEHAVIORAL CHANGE TOOL

Abstract

Formative assessment is a process, which includes joint determination of learning goals and criteria, constant monitoring and valuating of progress, guidance into effective learning methods.

Formative Assessment in Additional Professional Help can be an effective tool for changing student behavior. Well-established performance criteria make it possible to focus more on work and take responsibility for your own learning and behaviour.

Quality feedback is one of the crucial steps in assessment of a student. Through Additional Professional Help, a student's cognitive as well as social-emotional fields are wholly assessed. A teacher works with a student individually in constant interaction. This creates many possibilities for quality feedback, which allows the teacher and the student to assess and evaluate their work. Feedback often comes as 'spontaneous learning' as a part of good /suitable conversation with the student.

In implementing formative assessment into practice, I have striven to provide feedback on time – instantly and on first barriers – and often enough. Moreover, I use various exit cards for self-reflection of the student's work (at the end of a learning session the student answers questions about his/her work or behaviour). It provide us an insight into the student's way of thinking. In this way, teachers can constantly adjust their work and reassess, whether certain methods are suitable and effective for individual students

Keywords: students with special needs, additional professional help, formative assesment, self-evaluation, behavior change

1 FORMATIVNO SPREMLJANJE

Za formativno spremljanje je značilno predvsem skupno načrtovanje in spremljanje napredka vsakega učenca in skupna analiza (učitelj in učenec) dosežka z namenom napredovanja. Tako je za učenca veliko možnosti za izražanje svoje individualnosti.

William opisuje formativno spremljanje kot „most med učenjem in poučevanjem”, pri čemer izpostavlja pet ključnih strategij:

1. razjasnitev, soudeležnost pri določanju in razumevanju namenov učenja in kriterijev za uspeh,
2. priprava takšnih dejavnosti v razredu, skaterimi je mogoče dobiti dokaze o učenju,
3. zagotavljanje povratnih informacij (tudi od učenca k učitelju), ki učence premikajo naprej,
4. aktiviranje učencev, da postanejo drug drugemu vir poučevanja,
5. aktiviranje učencev za samoobvladovanje njihovega učenja.

Pri pouku po načelih formativnega spremljanja učitelji skrbijo, da je vzdušje v razredu miselno spodbudno, psihološko varno in sproščeno. Učenci razumejo, kaj se učijo in kaj bodo morali vedeti in znati, da bodo uspešni. Učitelj skupaj z učenci načrtuje kriterije uspešnosti, zbira dokaze o njihovem znanju in učenju, pri pridobivanju znanja jih spodbuja s kakovostno povratno informacijo in z vprašanji v podporo učenju. Učenci lahko sami ali s sošolci preverijo po zastavljenih kriterijih uspešnosti, kako uspešni so oz. kaj se še morajo naučiti, da bodo uspešni.

Učitelji, ki poučujejo po načelih FS se zavzemajo, da imajo učenci možnost izkazati svoje znanje na različne načine in s pomočjo različnih dokazov.

Učitelj podpira učenca tako, da nenehno ugotavlja, kako ta napreduje in prilagaja pouk glede na povratne informacije, ki jih pridobi od učenca. Učitelji in učenci si izmenjujejo povratne informacije, da lahko premagujejo vrzeli v učenju in izboljšujejo dosežke. Učitelj podpira učence tako, da jim daje individualne povratne informacije in usmeritve za nadaljnje učenje. Če učenci verjamejo, da lahko s svojim prizadevanjem dosežejo boljši rezultat oziroma izboljšajo svoje dosežke, jim je učenje izziv. Če pa neuspeh pripisujejo svojim nizkim sposobnostim, se učenju praviloma izogibajo. Če med učnim procesom spoznavajo, da se s trudom in možnostjo izbire drgačnih strategij izboljšujejo njihovi dosežki, so pozitivno motivirani. Tisti s strahom pred neuspehom pripisujejo uspehe zunanjim, spremenljivim dejavnikom (sreči...), neuspehe pa predvsem nizkim sposobnostim, ki so stalne in nespremenljive („Jaz tako nič ne znam.”). Tako razvijejo naučeno nemoč, za katero sta značilna zunanji lokus kontrole in negativni vzorec pripisovanja.

Nevroznanstvene raziskave kažejo, da otroški možgani za razvoj potrebujejo pozitivno in spodbudno socialno okolje ter izkušnje. Odrasli (učitelji) pomagajo otroku pri njegovem izgrajevanju znanja tako, da z njim vstopajo v interakcijo in mu v procesu učenja ter poučevanja omogočajo raznovrstne opogumljajoče medvstniške stike, naravnane na kakovost dela.

Eden ključnih dejavnikov dobre klime je zagotavljanje discipline z ustreznim vodenjem razreda. Jasna struktura in postopki, dogovorjena pravila in razumne meje omogočajo učencem, da se znajdejo in imajo občutek varnosti, kar jim olajša vključevanje. Upoštevanje skupinskih norm in pravil ter delovna zavzetost prispevata k dobri klimi. Pravila in postopki, ki se jih dogovorimo skupaj z učenci, tako jih učenci bolje razumejo in lažje ponotranjijo ter razumejo kriterije uspešnosti pri upoštevanju le-teh.

Če se učenci pri izražanju svojih misli, čustev, želja, potreb, izkušenj, domišljije, opažanj in ustvarjalnosti počutijo varne in sprejete, si upajo tvegati in delati napake, kar ustvarja

ugodne razmere ne le za bolj učinkovito učenje, temveč tudi za razvoj samozavestnih posameznikov. Uspešnost učenja krepi zaupanje vase in posledično motivacijo za učenje. Seveda pa enako velja za učitelje v strokovni skupini. Če učitelji v strokovni skupini sodelujejo, si pomagajo in imajo drug v drugem oporo, lažje uvajajo novosti in nove strategije v svojo prakso intako najbolje pomagajo učencu s posebnimi potrebami.

2 FORMATIVNO SPREMLJANJE PRI DSP IN SPREMINJANJE VEDENJA PRI UČENCU S POSEBNIMI POTREBAMI

Pri DSP je veliko možnosti, priložnosti in časa za formativno spremljanje.

Pedagog pri izvajanju dodatne strokovne pomoči vodi pogovor in proces učenja ter usmerja učenca v izgrajevanje potrebnih znanj in veščin z namenom odprave primanjkljajev, ovir oz. motenj. V mojem primeru gre za odpravo primanjkljajev na področju primanjkljajev na posameznih področjih učenja.

Po vzoru formativnega spremljanja pri izvajanju dodatne strokovne pomoči skupaj z učenci oblikujemo in posredujemo takšne povratne informacije učencu, ki so bolj konkretne in učencu razumljive, saj se nanašajo na kriterije uspešnosti, kojih učenec razume. Ob skupaj oblikovanih kriterijih uspešnosti, ki jih učenec razume, lahko v delo uvedemo tudi druge elemente formativnega spremljanja, kot je samovrednotenje, saj je učenec zmožen presoje lastne uspešnosti. Učenec se lahko uspešno samovrednoti ob kriterijih uspešnosti in tako zmore realno presojati lastne uspehe. Ob tem dobi tudi izvajalec dodatne strokovne pomoči povratno informacijo od učenca o njegovem razmišljanju in razumevanju. Tako lahko lažje prilagodi metode dela, da je učenec bolj aktiven in ga spodbudi tudi k večji miselni aktivnosti. Izvajanje dodatne strokovne pomoči pogosto poteka individualno, saj smo z učencem v nenehni interakciji. Tak način dela predstavlja veliko možnosti za skupno oblikovanje kriterijev uspešnosti, zagotavljanje personalizirane kakovostne povratne informacije, ki je velikokrat v obliki 'naravnega učenja' kot del kakovostnega dialoga z učencem. Formativno spremljanje zelo poudarja kakovostno povratno informacijo kot enega izmed ključnih korakov pri spremljanju učenca.

„Povratne informacije so bolj učinkovite, ko se osredotočajo na nalogo, ter najbolj učinkovite, ko se osredotočajo na podrobnosti v nalogi in vsebujejo zastavljanje ciljev.« (Kluger in DeNisi, 1996, v Ada Holcar Brunauer, 2016).

Pri podajanju povratnih informacij moramo biti pozorni, da so:

podane pravočasno – takoj in ob prvih ovirah, dovolj pogoste, da se nismo oddaljevali od namena učenja, zelo konkretne, uporabne in usmerjene na učno delo (izpuščanje izrazov bravo, priden, lepo...).

Po načelih formativnega spremljanja uporabljam različne izhodne kartice za samovrednotenje učenčevega dela (ob koncu ure učenec odgovori na vprašanja o svojem delu). Le-te so povratna informacija pedagogu, saj dobimo vpogled v razmišljanje učenca. Delo sproti prilagajamo in spremljamo, ali so določene metode primerne in učinkovite za posameznega učenca. Kot zelo uspešno se je ob izhodnih karticah izkazalo tudi spremljanje učencev spomočjo ček list pri delu in primerjava napredka skupaj z učencem. Ko z učencem skupaj oblikujemo kriterije uspešnosti učenec lahko sam oz. ob pomoči spremlja svoje aktivnosti. Pomembno je, da se vedno sproti vračamo k namenom učenja in kriterijem uspešnosti (učenec na podlagi le-teh presoja svoje znanje in aktivnosti). Dobro je, da so kriteriji uspešnosti vedno pri roki.

3 ORODJA ZA POV RATNO INFORMACIJO IN SAMOVREDNOTENJE

Orodja za povratno informacijo in samovrednotenjeso tudi izhodne kartice, ki so v pomoč pri ugotavljanju, kaj bi pri delu z učencem lahko spremenili.

Za vsak vidik učenja učitelji ne morejo preprosto predvidevati, da imajo učenci ustrezne strategije. Pomembna je tudi potreba po prilagodljivosti – t. j. prilagajanje izzivom, okolju in učencem ter da učenec ve, kaj mora storiti, ko ne več kaj storiti. To pomeni, da mora biti učenec zmožen vztrajati, se osredotočiti, preskusiti več načinov za pridobivanje znanja, vstopati v interakcijo in vaditi. Da bi dojeli zahtevne pojme in vidike tega, »kako se učenci učijo«, morajo učitelji videti učenje skozi oči učencev. Zagotoviti moramo, da nam učenci razkrijejo, kako razmišljajo in se učijo (Hattie,2018)

Izhodne kartice spodbudijo učence, da razmislijo o tem, kaj so delali pri uri. So v podporo učencu, kot pomagalo učencu izraziti se o svojem delu in razmišljanju. Hkrati pa so povratna informacija izvajalcu dodatne strokovne pomoči, da vidi, kako učenci razmišljajo oziroma kako so snov ali učenje veščin razumeli. Pri samovrednotenju učenja veščin lahko uporabimo tako imenovane ček liste oziroma liste preverjanja. Učencu lahko služijo kot opomnik in za orientacijo, da ve, kje se nahaja, in tako usmerja svoje vedenje in delo. Potrebno je preveriti, da učenec res razume namene učenja in kriterije uspešnosti. Pri učencih s posebnimi potrebami je potrebno vedno preverjati, ali je razumel besede in posamezne besedne zveze v namenih učenja in namen učenja kot celoto.

Pri samovrednotenju lahko uporabimo tudi semaforje s smeški. Običajno je pri semaforju v uporabi tristopenjska lestvica (trije smeški), vendar pa pri večstopenjski (npr. 6-stopenjska) lahko »izmerimo« že manjše napredke pri učencu, jih grafično ponazorimo (npr. s smeški), kar je dodatna spodbuda in motivacija za učenca. Pri učencih s posebnimi potrebami je to še posebej pomembno, saj učenec tako lažje spremlja že najmanjši napredek. Dobro je, da so primeri kriterijev uspešnosti za spremljanje napredka in znanju oz. vedenja vedno pri roki (npr. sozapisani v zvezku ali so v obliki plakata na steni ...). Učenec lahko ob daljši spremljavi skozi daljše časovno obdobje uvidi povezavo med lastno motiviranostjo/vedenjem in učno uspešnostjo pri urah.

4 PRIMER IZ PRAKSE

4.1 OPIS PRIMERA

Pri učencu s posebnimi potrebami so se v 6. razredu ponavljale oblike neželenega vedenja. Učenec je motil pouk (ni sedel na svojem prostoru, med poukom se je oglašal z različnimi neprimernimi zvoki, s katerimi je motil ostale učence, in ni želel sodelovati pri delu v skupinah). Nalog in zadolžitev ni opravljal. Velikokrat je govoril, da mu je dolgčas, da pri uri ne razume in da mu je snov pretežka. Učiteljice ni želel prositi za pomoč.

Učenec je opredeljen kot otrok s primanjkljaji na posameznih področjih učenja in ima 5 ur DSP (1 ura svetovalne storitve, 2 uri pedagoga za premagovanje primanjkljajev in 2 uri učne pomoči).

Na spremembo vedenja učenca je vplivalo tudi veliko zunanjih dejavnikov in sprememb. V 6. razredu se namreč priključijo učenci s podružnične šole, tako da se razredi na novo formirajo. Ob tem je še veliko dodatnih sprememb pri načinu poučevanju in organizaciji pouka – predmetni učitelji, izvajanje pouka v predmetnih učilnicah, nova razredničarka...

Moteče vedenje pri pouku se je pri učencu stopnjevalo. Z razredničarko sva se dogovorili, da bova poskusili pri učencu spremeniti vedenje z uvajanjem elementov formativnega spremljanja.

4.2 VPELJEVANJE ELEMENTOV FORMATIVNEGA SPREMLJANJA PRI DELU Z UČENCEM S POSEBNIMI POTREBAMI

V strokovni skupini smo se dogovorili, da bomo elemente začeli uvajati postopno po korakih. Dogovorili smo se, da jih bomo uvajali po načelih formativnega spremljanja.

4.2.1. PRVI KORAK: NAMENI UČENJA IN KRITERIJI USPEŠNOSTI

Z učencem sva pri DSP skupaj oblikovala namene učenja in kriterije uspešnosti za sprejemljivo vedenje pri pouku:

Kam želim?

Bom končal 6.b v Sladkem Vrhu.

Kaj to pomeni?

Da moram imeti vsaj dva in moram biti priden.

Kako bom pokazal, da sem na pravi poti?

Pri pouku bom poslušal učiteljico.

Pri pouku bom sedel pri mizi.

Ne bom motil sošolcev pri pouku.

Ko bom potreboval pomoč, bom učiteljici rekel, da mi naj pomaga.

Upošteval bom navodila učiteljice in reševal naloge

4.2.2. DRUGI KORAK: IZDELAVA INSTRUMENTA ZA SPREMLJANJE VEDENJA IN ZBIRANJE DOKAZOV

Z učencem sva na podlagi zastavljenih kriterijev uspešnosti izdelala ček listo za samovrednotenje.

Z učiteljico, pri kateri se je pojavljalo največ oblik neželenega vedenja, razredničarko in učencem smo skupaj pregledali kriterije uspešnosti na ček listi in se dogovorili, da bomo sproti po vsaki uri izpolnili ček listo. Učenec bo tako zbiral dokaze o svojem napredku. Učiteljica in učenec po vsaki uri izpolnita ček listo o vedenju učenca pri ur.

4.2.3. TRETJI KORAK: SAMOVREDNOTENJE

Učenec je tudi na podlagi ček list (zbirke dokazov), pogovorov z učiteljico in pedagoginjo pri DSP ovrednotil svoj napredek in ga umestil glede na zastavljene cilje in kriterije uspešnosti.

S to ček listo in spremljanjem vedenja na ta način smo seznanili tudi starše. Dogovorili smo se, da bo učenec ocenil svoj trud in predal ček listo staršem v podpis.

Ostale dejavnosti in spremembe pri načinu dela z učencem, ki smo jih uvedli po povratnih informacijah, ki smo jih pridobili od učenca pri njegovem samovrednotenju

4.3.1 POVRATNE INFORMACIJE OD UČENCA K UČITELJU

Po pogovorih z učencem in pri izpolnjevanju ček list smo ugotovili, da se največ neželenega vedenja pojavlja pri urah, kjer je veliko branja in dela z besedili. Učenec je takrat najbolj motil pouk in ni opravljal nalog. Po pogovorih smo ugotovili, da učenec, tudi ko se mu besedilo prebere, ne razume zahtev ali pa za veliko besed in besednih zvez v besedilu ne ve, kaj pomenijo. Tudi če se mu je besedilo prebralo (kar je bila ena od prilagoditev za učenca), mu je besedilo ostalo nesmiselno.

Tako smo se v strokovni skupini dogovorili za nove in drugačne prilagoditve. Učiteljica je besedila za branje, ki so za učenca pretežka, poenostavila in prilagodila, skrajšala. Učenec

je tako dobil skrajšano in poenostavljeno besedilo z isto temo, kot je v samostojnem delovnem zvezku. Naloge v delovnem zvezku je nato lažje reševal. Na ta način je učenec tudi pri pouku lažje sodeloval, učiteljica se je navezala na njegovo predznanje, besedila pa je doživljal kot bolj smiselna in povezana s svojimi lastnimi izkušnjami.

4.3.2 OSTALE DEJAVNOSTI V TEM RAZREDU

Ker učenec ni sodeloval pri delu v skupinah pri pouku, smo se skupaj s šolsko svetovalno službo dogovorili za izvajanje tematskih razrednih ur – delavnice za krepitev komunikacijskih veščin in socialnih kompetenc. Z igrami vlog in socialnimi igrami smo učili učence reševanja težav in konfliktov. V okviru dnevov dejavnosti in ostalih dejavnosti (športni dan, zimska šola v naravi...) spodbujamo sodelovanje in omogočamo priložnosti za sodelovanje za vzajemno pomoč in solidarnost med učenci tega razreda.

K dobri klimi lahko v veliki meri prispeva pristop formativnega spremljanja, ki poudarja pomen vključevanja učencev v vse pomembne dogovore, upoštevanje njihovih individualnih učnih značilnosti in interesov ter pomen spodbudne povratne informacije.

5 ZAKLJUČEK

Vedenje pri učencu se je izboljšalo, posledično tudi znanje in izpolnjevanje nalog pri učencu. Učenec je tudi bolje sprejet v socialno skupino.

Vendar šele, ko smo z učencem zbiranje dokazov (zbiri ček list vedenja) začeli vrednotiti oz. se je po kriterijih uspešnosti na podlagi dokazov učenec začel samovrednotiti, se je začel napredek oz. izboljšanje vedenja. Z doživljanjem uspeha se pri učencu večja interes za učenje in sodelovanje pri pouku. Učenec je pri uvajanju elementov formativnega spremljanja postal bolj samokritičen do svojega dela in je začel prevzemati odgovornost za šolsko delo.

Potrebna je bila podpora celotne strokovne skupine.

Prav tako je pomembna refleksija lastnega dela in izboljšanje lastne prakse ter kolegialno podpiranje. Profesionalni pogovori znotraj strokovne skupine so pomembni tako za načrtovanje in izboljšanje dela, kot tudi za preventivo oz. kot pomoč proti izgorelosti.

S formativnim spremljanjem lahko izboljšamo lastno prakso, še posebej v razredu, v katerem sedijo skupaj učenci različnih sposobnosti, posebnosti in motiviranosti za delo. Ključnega pomena je, da imamo realna pričakovanja. Pomembno je, da uporabljamo takšne pristope, ki nam bodo omogočili čim boljši vpogled v to, kako se učenec uči, počuti in razmišlja. Če so v šoli in razredu dobri odnosi in sodelovanje, se vsi (tudi učitelji) lažje učimo in delujemo, saj znanje gre le v srečne možgane.

Literatura in viri

1. HolcarBrunauer, A. ... (et al.) (2016). Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
2. Grah, J. ... (et al.) (2017). Vključujoča šola: priročnik za učitelje in strokovne delavce. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
3. Hattie, J. (2018). Vidno učenje za učitelje: maksimiranje učinka na učenje. Svetovalno – izobraževalni center MI. LJ.
4. Rogič Ožek, S..... (et al.). (2019)Formativno spremljanje kot podpora učencem s posebnimi potrebami:priročnik za strokovne delavce.Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

TADEJA JURKOVIČ OŠ STROČJA VAS

KO RAZREDNA AKCELERACIJA NI DOVOLJ

Povzetek

Poslanstvo učitelja je, da z različnimi oblikami in metodami dela podpira razvoj kritičnega mišljenja učenca. Še posebej je to pomembno za nadarjene učence, ki zahtevajo posebno pozornost, ampak ne tako da jih dodatno obremenimo, ampak tako da poskušamo dvigniti njihovo motivacijo, zagnanost in miselne procese že med samim poukom. Motivirati jih je potrebno za samostojno raziskovalno delo ter jim matematiko postavimo kot izziv. V želji napredovati na tem področju ter pridobiti strokovno podporo, se je šola najprej vključila v projekt Zavoda RS za šolstvo – DRZNA, delo pa smo nadgradili še s sodelovanjem v projektni skupini RAZSODNA.

Pokazali so se že prvi učinki poglobljenega in sistematičnega strokovnega dela. Tako smo v preteklem šolskem letu načrtovali in uspešno izvedli akceleracijo učenca iz 4. v 6. razred. Izkazalo pa se je, da to zanj ni dovolj. Med šolskim letom je ta učenec redno izkazoval željo po zahtevnejšem znanju. Kako pa sedaj nadaljevati?

Ključne besede: akceleracija, zgoščevanje učnega načrta, nadarjeni učenci, diferenciacija, individualizacija

WHEN CLASS ACCELERATION IS NOT ENOUGH

Abstract

The mission of a teacher is to support the development of critical learner thinking with various forms and methods of work. In particular, this is important for talented learners who require special attention, but not by further burdening them, but by trying to raise their motivation, enthusiasm and thought processes already during the class. They should be motivated for independent research work and they should see Mathematics as a challenge. Desiring to advance in this area and to obtain professional support, the school was first included in the project of the Institute of SLOVENIA for Education – DRZNA, and we upgraded our work with the cooperation in the project group RAZSODNA.

The first effects of in-depth and systematic professional work have already been shown. In the previous school year we planned and successfully performed the pupil's acceleration from 4th into 6th class. But it turned out that that was is not enough for him. During the school year, this pupil regularly expressed the desire for more demanding knowledge. How do you proceed now?

Keywords: acceleration, curriculum compacting, talented pupils, differentiation, individualization

Tudi jaz sem se, kot mnogi učitelji, srečala s problemom, da več ni vzajemne komunikacije z učenci. Poteka samo enosmeren »daj«, sprašujem pa se, kje je ostal »dam«. Tako sem se zapletla v začarani krog, ko učencem samo dajem, oni pa so le prejemniki informacij, jih ne znajo uporabljati (saj jih ne znajo) in kot učitelja te tako delo ne izpolni. Razdajala sem se, učnih rezultatov pa ni bilo. Tako delo me je izžemalo, še posebej ko si prišel iz razreda popolnoma prazen, z občutkom da bi od določenih učencev (nadarjenih in učno sposobnejših učencev) morala dobiti več. Zakaj pa tega ni? Vedno sem iskala vzroke v drugih (učenci, starših), se trudila narediti premike na teh področjih. Učinka pa ni bilo. Skozi izobraževanja pa sem ugotovila, da je življenje danes drugačno, kot je bilo pred 15 leti oz. takrat, ko sem bila sama osnovnošolka. Ugotovila sem, da je potrebno narediti premike pri sebi, spremeniti sebe in spremenil boš druge.

Začetki poglobljenega dela z nadarjenimi učenci v okviru pouka, segajo 4 leta nazaj, kjer smo se v razvojni skupini zavoda za šolstvo ukvarjali oz. razvijali pristope dela z nadarjenimi učenci ter oblikami hitrejšega napredovanja. Prvič sem ozavestila, da sem pri svojem delu avtonomna. Določene cilje učnega načrta sem pričela združevati, nekatere sem prenesla iz enega razreda v drugi razred, nekatere pa sem glede na generacijo celo izločila. Raziskave so pokazale, da lahko učitelji na razredni stopnji za določene učence brez škode za znanje izločijo 24–70 % ciljev učnega načrta, izbrane naloge pa zastavijo na višji ravni. Take naloge nadarjene učence bolj motivirajo, saj predstavljajo višji intelektualni izziv. Zaznati je, da se večina naših nadarjenih učencev v šoli dolgočasi, želijo si zahtevnejših nalog iz vsakdanjega življenja. (povzeto po Galbraith, 1992). Velika večina takih učencev pri pouku ni motečih, dobimo pa občutek, da so nezainteresirani za delo. Spet drugi pa so lahko pri pouku zelo moteči. Če pa ne zaznamo dovolj hitro njihovih potreb, se pogosto taki učenci med poukom dolgočasijo, lahko se razvije odpor do učenja, predmeta, šole ali pa postanejo vedenjsko moteči. Posledica tega je lahko, da ti učenci predmet zasovražijo. Tako izgubimo potencial. Zato sem si v šolskem letu 2018/19 postavila za izziv dvigniti motivacijo ne samo nadarjenih učencev, ampak tudi učno uspešnih učencev. Poleg individualizacije in diferenciacije sem uporabila tudi obliko hitrejšega napredovanja, to je zgoščevanje učnega načrta. S pomočjo priporočil, ki sem jih dobila v sklopu zgoraj omenjenega izobraževanja zavoda za šolstvo, smo na šoli izvedli korake, ki so bili potrebni za pripravo zgoščenga učnega načrta.

Primer ZUN pri urah matematike v 9. razredu smo na šoli izvedli že v šolskem letu 2018/19, kjer se je tako delo izkazalo kot zelo primerno. Na osnovi pridobljenih podatkov sem pri pouku matematike za dva nadarjena učenca najprej načrtovala in izvedla dva učna sklopa za ZUN: Izrazi in Enačbe. V nadaljevanju šolskega leta pa sem glede na dosežene rezultate (odlične ocene, uspešno reševanje kompleksnih matematičnih nalog) in pozitivne odzive učenca načrtovala še projektni dan na temo Geometrijska telesa. Oblike in metode dela so se med letom razlikovale od metod in oblik dela, s katerimi so delali njuni sovrstniki. Način dela, ki je bil namenjen njima, je bil: samostojno delo, delo v dvojicah, delo na konkretnih primerih, obrnjeno učenje, delo izven oddelka ...

Po zaključku obravnave zgoraj omenjenih sklopov sem opravila analizo dela, izvedla intervju z učencem, kjer je le-ta izpostavil pozitivno izkušnjo s takim načinom dela. Glede na opravljeno delo se je izkazalo:

- res je, da so nadarjeni učenci bistveno bolj zainteresirani za svoje delo, če zaznajo dosledno usklajenost med dejanji in dosežki, ko jim je jasen cilj in namen naloge, če je naloga iz realnega življenja.

- tak način dela učencem pušča »svobodo, da sami uravnavajo tempo učenja ter tako sami uravnavajo svoje potenciale in se znajo učinkoviti spopadati z ovirami« (Dumont, 2013).

PRIMER DOBRE PRAKSE

Spodbujeni ter polni novih idej, ki smo jih dobili v sklopu izobraževanj DRZNA in RAZSODNA, in na osnovi pridobljenih izkušenj smo se lotili različnih oblik hitrejšega napredovanja. Poleg ZUN, ki se je pri pouku pripravil za učenca 9. razreda, smo v nižjih razredih prepoznali tudi učenca, ki ustreza razrednemu preskoku.

S pomočjo 18 vprašanj, ki smo jih dobili v sodelovanju v nalogi DRZNA, smo naredili prve korake v smeri hitrejšega napredovanja za izbranega učenca. Pretehtali smo odgovore, ki govorijo v prid razredni akceleraciji, ter odgovore, ki so proti. V prid razredni akceleraciji je: da je učenec visoko motiviran, ima zelo pozitiven odnos do učenja (predvsem do pravih problemskih nalog); ima visoko akademsko samopodobo, hkrati pa ni zaznati motečega vedenja ne pri pouku ne pri ostalih spremljajočih dejavnostih. Je zelo aktiven v izvenšolskih dejavnostih (glasbena šola ipd.), kar pa ga ne ovira pri dodatnih zadolžitvah v šoli.

Glede na dobljene rezultate in pozitivnega odziva staršev smo se odločili, da je razredna akceleracija za izbranega učenca primerna. Tako je učenec pričel pouk v preteklem šolskem letu v šestem razredu in ne v petem. Snovi, ki smo jo obravnavali pri matematiki, je sledil brez težav, pa tudi manjkajoče podatke, pojme je hitro osvojil. Med šolskim letom je na lastno željo obiskoval dodatne pogovorne ure pri učiteljici, dodatni pouk, se udeležil vseh tekmovanj, ki smo jih na šoli organizirali na matematično logičnem področju. Prav tako je pozitivno presenetil z dosežkom na NPZ, saj je dosegel najboljši rezultat v razredu. Njegovo močno področje je logično razmišljanje in visok interes za matematiko. Kljub temu da je učenec preskočil razred, je dosegel večino zahtevnejših standardov pri matematiki in zaznati je bilo, da bi se lahko hitro pričel dolgočasiti. Ko učenec bistveno preseže temeljne cilje in standarde znanja pri določenem predmetu, je dolžnost učitelja, da zanj načrtuje individualizacijo in diferenciacijo. Tako sem za učenca pripravil ZUN.

KAJ JE ZGOŠČEVANJE UČNEGA NAČRTA

Gre za poučevanje nadarjenih učencev, ki sta ga leta 1978 razvila dr. Joseph Renzulli in Linda Smith. Zgoščevanje učnega načrta ZUN ne posega v uresničevanje predpisanih učnih načrtov in normativnih aktov, saj je oblika individualizacije in notranje diferenciacije (zamenjava učnih vsebin, hitrejše učenje, obogatitev, razširitev, poglobitev), lahko pa tudi posebna oblika predmetne akceleracije (doseganje standardov znanja višjega razreda). Učitelj predmeta prilagodi vsebine in metode učenja za učenca, ki vsebinske ali procesne cilje že dosega ali pa oceni, da bi se določeno poglavje, sklop ipd. lahko hitreje naučil.

Po priporočilih S. Reis in Renzulli se je smiselno zgoščevanja učnega načrta lotiti v treh korakih:

- opredelitev ciljev in standardov znanja določene učne enote (učnega sklopa);
- določitev in dokumentiranje, kateri učenci že dosegajo večino ali celo vse standarde znanja določene učne enote; oziroma ugotoviti, kateri učenci so sposobni razumeti in usvojiti novo vsebino hitreje kot ostali učenci (ugotavljanje predznanja);
- za te učence zagotoviti nadomestne dejavnosti, ki omogočajo zahtevnejšo in produktivnejšo uporabo učenčevega časa.

Bistvo ZUN je učencu v šoli omogočiti učenje, ne pa ga posiljevati s poslušanjem vsebin, ki jih obvlada. Pri tem je smiselno upoštevati tudi, da današnji otroci želijo in znajo uporabljati pametne naprave, kar je smiselno vključiti v pouk.

Odrasli se ne želimo ponovno učiti nekaj, kar že obvladamo. Zakaj potem postavljamo ovire pred nadarjene učence, ki se želijo učiti nekaj novega? Odstranimo te ovire.

PRIPRAVA ZUN

Kako sem pristopila k delu?

1. Pregledala sem cilje ter standarde znanja izbranega sklopa ter predvidela cilje in standarde znanja, ki bi jih učenec že lahko dosegal (npr. se snov ponovi/nadgradi iz prejšnjega razreda).
2. Na osnovni opazovanj sem oddelčnemu učiteljskemu zboru predlagala, da za učenca pripravim ZUN za posamezne sklope, kar je bilo soglasno potrjeno.
3. Pridobila sem učenčevo soglasje in soglasje staršev.
3. Z nalogami NPZ sem dobila potrditev, da bi izbrani učenec lahko hitreje napredovali, saj so na testu dosegel več kot 80 % točk. Ko učenec bistveno preseže temeljne cilje in standarde znanja pri določenem predmetu, učitelj za načrtovanje individualizacije in

diferenciacije upošteva učni načrt predmeta za naslednji razred in oblikuje individualni načrt izobraževanja.

4. Pisna priprava ZUN.

Primer ZUN za sklop NARAVNA ŠTEVILA:

ZUN

Učenec: XY

Razred: 7.

Predmet: MATEMATIKA

Enota (tematski sklop, poglavje, predmet):

1. korak: Pregled doseganja ciljev in standardov po UN (minimalni standardi morajo biti doseženi)

- dosega v celoti (npr. z A, obkroži, podčrtaj itd.)
- dosega delno, manjkajoča znanja (npr. z B, dobro označi z zvezdico)
- ne dosega (npr. s C; ne dosega minimalnih standardov – še ne dosega temeljnih ciljev, minimalnih standardov)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- v množici naravnih števil prepozna sestavljeno število oziroma praštevilo,
- dano število razstavi na prafaktorje,
- spozna in uporabi kombinatorično drevo,
- na pamet določi skupni večkratnik oziroma delitelj števil,
- na pamet določi največji skupni delitelj oziroma najmanjši skupni večkratnik števil,
- prepozna tuji si števili,
- reši besedilne naloge v povezavi z večkratniki in delitelji,
- uporabi pravila za deljivost s 4, z 8 in z 10n, $n \in \mathbb{N}$,
- uporabljajo pretvarjanje merskih enot pri reševanju matematičnih problemov in problemov iz življenjskih situacij,
- raziskujejo kombinatorične situacije,
- spoznajo in uporabijo kombinatorično drevo,
- rešijo kombinatorični problem na grafični ravni: rešijo in prikažejo rešitev kombinatoričnega problema s sliko, skico, s preglednico, kombinatoričnim drevesom,
- rešijo kombinatorični problem na simbolni ravni (nastavitev računa).

MINIMALNI STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- poišče skupne delitelje in skupne večkratnike dveh števil,
- reši matematični problem in problem z življenjsko situacijo.

2. korak: Načrtovanje OPR ali P-akceleracije za cilje A ter prilagoditve strategij, oblik, metod dela in tempa učenja za cilje B in C

Preglednica1.jpg

Večino izbranih vsebin je učenec s pomočjo literature ter uporabe IKT usvajal izven oddelka, in sicer v kabinetu. Dinamika samostojnega je bistveno drugačna od dinamike dela v razredu kakor tudi način razmišljanja. Največji prispevek/cilj je bil razvijati kritično mišljenje učenca, za kar pa je potrebno načrtno in sistematično poučevanje za kritično mišljenje in s tem premik od tradicionalnega poučevanja, kjer je učitelj posredovalec znanja, k sodobnemu, kjer učenec ob različno močno strukturiranem vodenju in usmerjanju učitelja

samostojno raziskuje in rešuje raznovrstne probleme in tako spoznava in izgrajuje učno snov.

ZAKLJUČEK

Tekom dela sem ugotovila, da tak način dela spodbuja:

- branje in razumevanje navodil, sprejemanje in oddajanje sporočil
- povzemanje in oblikovanje zaključkov, sprejemanje odločitev, analiziranja, utemeljevanja, reševanja problemov, odločanja, analiziranja napak ...
- uporabo pridobljenega znanja v konkretnih situacijah
- razvijanje odgovornosti do učenja
- razvija sposobnost iskanja bistvenih podatkov.

Opisano delo se je ujemalo s prednostnimi nalogami šole, ki težijo k temu, da razvijajo in spodbujajo samostojnega, kritično razmišljujočega posameznika.

Literatura in viri

1. Prosojnice iz izobraževanja RAZSODNA.
2. O naravi učenja: uporaba raziskav za navdih prakse / uredil Hanna Dumont, David Instance in Francisco Benavides, Zavod RS za šolstvo, 2013.
3. Tanja Bezić ... [et al.]: Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole: priročnik, Ljubljana, Zavod RS za šolstvo, 2012.
4. Revija Vzgoja in izobraževanje, veščine kritičnega mišljenja – večni izziv učenja in poučevanja.
5. Šolsko svetovalno delo: Nadarjeni v slovenskih šolah.
6. Curriculum Compacting: <https://www.nagc.org/resources-publications/gifted-education-practices/curriculum-compacting>

FRANJA JUSTINEK

2. OSNOVNA ŠOLA SLOVENSKA BISTRICA

LAHKI PREHOD IZ VRTCA V ŠOLO

Povzetek

V prvem razredu imajo nekateri otroci težave s prehodom iz vrtca v šolo in se težko vključijo v šolski prostor med nove vrstnike. Težave se kažejo na socialno-čustvenem področju, sprejemanju šolskih pravil in načinu dela. Predstavila bom dejavnosti, s katerimi želimo otrokom že pred vstopom v šolo približati šolsko okolje.

Ključne besede: vstop v šolo, samostojnost, šolsko okolje, kontinuitete pedagoškega procesa, dejavnosti

A SMOOTH TRANSITION FROM KINDERGARTEN TO PRIMARY SCHOOL

Abstract

The transition from kindergarten to primary school causes problems to some children who experience difficulties integrating into the new school environment and with new peers in their first year. These difficulties manifest themselves in the social - emotional area, in the observance of school rules, and in the manner of work. Activities that introduce the school environment to children before school entry are presented.

Keywords: school entry, independence, school environment, continuity in the pedagogical process, activities

1 UVOD

Kot vzgojiteljica v prvem razredu se zavedam, da je prehod iz vrtca v šolsko okolje za vse vpletene čustveno doživetje, tako za starše, vzgojiteljice in učiteljice prvega triletja, najbolj pa za otroka samega. Otroci so polni pričakovanj, starši dvomov, vzgojiteljice v vrtcih pa se zavedajo, da so z otroki dosegle pričakovano. Učiteljice/vzgojiteljice v šoli pa čutimo odgovornost, da moramo biti pripravljene na otroka, ga sprejeti in vključiti, kot nepopisan list. Zato se še posebej zavedam pomembnosti tega prehoda. Sama in vsi strokovni delavci v pedagoški praksi na naši šoli smo se odgovorno lotili različnih nalog povezovanja med vrtcem in šolo. Trudimo se, kolikor je to mogoče, pri svojem delu upoštevati razvojne značilnosti otrok, nova znanja podati preko igre in zadovoljiti potrebo po gibanju. V prispevku bom predstavila in opisala primer dobre prakse, sodelovanje šole z vrtcem, starši in delo v razredu.

2 NAMEN DEVETLETKE

Z uvajanjem devetletne osnovne šole novi kurikulum prinese v izobraževalni sistem države veliko kvalitativnih sprememb. Ena od njih je pravica vseh 6-letnih otrok do izobraževanja. Zato je prav, da spoznamo njihove potrebe in sposobnosti. Razvoj je stalen, celosten in dinamičen. V kurikulumu je zapisano, naj devetletna šola poudarja aktivno in pozitivno podobo otroka. Delo naj bo načrtovano tako, da se upošteva in zadovoljuje vse osnovne razvojne potrebe.

Osnovne fiziološke potrebe: potreba po hrani in prehranjevanju, potreba po ravnovesju med počitkom in aktivnostjo, potreba po zaščiti.

Psihološke potrebe: potreba po varnosti in zaupanju, potreba po ljubezni, potreba po ustreznem pričakovanju, kaj otrok zmore in česa ne zmore.

Potreba po učenju: potreba po pravem razmerju med novim in že poznanim, potreba po obravnavi zmot, potreba po svobodi pri eksperimentiranju, uporabi igralnega in drugega didaktičnega materiala.

Potreba po spoštovanju in upoštevanju: potreba po okolju, v katerem je otrok spodbujen in pohvaljen, upoštevanje razvojne stopnje in njihovo spretnost.

2.1 VLOGA ŠOLE

Otrok naj bi bil ob določeni starosti »pripravljen na šolo«, vendar je zelo pomembno, da je predvsem šola »pripravljena na otroka«.

To pomeni, da morajo vsi strokovni delavci v šoli poznati in upoštevati temeljna vedenja o razvoju otroka in značilnostih njegovega učenja v tem obdobju. Pri tem je izjemno pomembno, da se zavedamo, da sta v naši vzgojno-izobraževalni praksi v šoli učna/poučevalna načina različna, in da šestletni otrok predvsem potrebuje čas ter preprost, ljubeč in prijazen način za prilagoditev na novo situacijo v vseh možnih vidikih.

Za napredek, marljivost in spretnost naj bo deležen pohvale. Občuti naj svobodo pri izražanju, sanjarjenju in razvijanju lastne domišljije. Navajamo ga na to, da tekmuje sam s seboj. Ob vstopu v šolo mu moramo omogočiti, da občuti pripadnost novi skupini – razredu sošolcev in vodenju učiteljice in vzgojiteljice. Potrebno mu je nuditi dovolj igre, ki je vodilna aktivnost za zdrav duševni razvoj. Vsebine podajati skozi igro. Omogočiti zadovoljevanje potreb po gibanju in sprostitvi. Zagotoviti občutek varnosti, možnost sodelovanja, možnost zasebnosti in umika od skupinske rutine, možnost počitka, možnosti za doseganje

uspeha, podpora njihovim talentom in močnim področjem, možnost ustreznih načinov za uspešno komunikacijo ter pomoč pri vzpostavljanju odnosov med učenci in razvijanju občutka pripadnosti. Podpreti njihovo ustvarjalnost in učenje na njim primeren način.

Staršem, ki razmišljajo o odložitvi otrok, ponuditi možnost, da skupaj z otrokom preživi določen čas v šolskem okolju. (mag. Cotič Pajntar J. in Zore N. 2018)

2.2 PRIPRAVA OTROK ZA ŠOLO

V vrtcu vzgojiteljice izvajajo različne številne dejavnosti, ki otroka pripravijo na samostojnost. Samostojnost je del osebnostne zrelosti, ki vključuje še emocionalno in socialno zrelost, ti pa se kažejo v otrokovi pripravljenosti, da se v šoli vključi v skupinsko delo, da se zanima za vrstnike, ima željo po učenju, sodelovanju in izvrševanju naloge. Poleg osebnostne zrelosti je pri vpisu v šolo pomembna tudi telesna in funkcionalna zrelost. Pri prvi gre za stopnjo telesne razvitosti, ki bo otroku omogočila izvajanje šolskih obveznosti, druga pa se nanaša na otrokov odnos do sveta in stopnjo dojetja le-tega; pomnjenje in zadrževanje nekaterih vsebin, miselno dojetje kvantitativnih odnosov in sprememb, operativno mišljenje v obliki analize in sinteze, itd..(Jurman1995)

Mnogo otrok, ki v Sloveniji prestopijo šolski prag, še ni dopolnilo 6 let. To pa je podatek, ki kar kliče po kontinuiteti v pedagoškem procesu, ki si sledi iz vrtca v šolske prostore. Kontinuiteto v pedagoškem procesu pa lahko zagotovimo s prenosom vsebin, načina in metod dela, s katerimi se približamo otrokovim zmožnostim in posebnostim.

3 SODELOVANJE

Po večletnih izkušnjah sem kot vzgojiteljica, v šoli opazila, da večina otrok pri sprejemanju novih pravil in načinu dela nima težav, drugi pa ta proces dojemajo počasneje. Zato sem se odločila, da otrokom olajšamo prehod iz vrtca v šolo tako, da načrtujem različne načine sodelovanja, ki bi povezali dve ustanovi, ki sta za otroka, poleg družine, najbolj pomembni. To sta vrtec in šola.

Ta spoznanja so me privedla do odločitve, da začnem izvajati lahek prehod iz vrtca v šolo na različne načine. Cilj dejavnosti je bil, da se otroci družijo na različne načine, z različno starimi otroki ob spremstvu strokovnih delavcev, staršev. V začetku sem želela, da otroci na prijazen in zanimiv način spoznajo šolo, šolske prostore, učence in učitelje. Kasneje pa spoznala, da so dejavnosti prerasla naša pričakovanja.

3.1 DEJAVNOSTI

Na šoli začnem uvajati lahek prehod iz vrtca v šolo na dan zlatih knjig. Takrat povabim otroke iz vrtca in jim v knjižnici knjižničarka skupaj s prvošolci prebere pravljico. Po poslušanju pa vsak otrok izdelava simbolno sliko za novega prijatelja.

V pravljicnem decembru ponudim več različnih dejavnosti z različno starimi otroki. Petošolci in otroci iz vrtca se gredo skupaj na bližnji hrib sankat, izdelovati snežake, igluje in ustvarjati različne odtise v sneg. V vrtcu skupaj s prijatelji izdelujejo čestitke z zimskimi motivi. Povabim jih na ogled gledališke predstave, ki jo pripravimo skupaj z učitelji šole. Po ogledu pa jih povabimo na čajanko in druženje s prvošolci.

V mesecu januarju in februarju pripravim z učiteljicami v popoldanskem času delavnice. Namenjene so vsem otrokom pred vstopom v šolo. Povabim jih pisno in s plakatom. Otroci skupaj s starši izdeluje izdelke iz različnih materialov. Učiteljice pa z veliko vnemo

odgovarjajo na vprašanja staršev, ki jih pestijo o delu v prvem razredu. Ta dan se lahko tudi sprehodijo po šolskih prostorih.

V mesecu marcu povabim otroke in njihove vzgojitelje/ice na ogled otroške gledališke predstave, ki jo pripravijo učenci prvega triletja. Pozdrav pomladi pa obeležimo s pohodom po Močeradovi poti, s prepevanjem pesmic in druženjem na igrišču.

Ob koncu šolskega leta pripravim za bodoče prvošolce vadbeno uro ali kulturno prireditev. Na prvi dejavnosti telovadijo skupaj s prvošolci, na drugi pa prvošolci nastopajo za njih. Ob koncu srečanja prvošolec podari bodočemu prvošolcu darilce, ki ga je izdelal sam.

Vsako leto pa na šoli izvajamo tudi timski sestanek za pripravljenost otrok za vstop v šolo. Komisijo sestavljajo ravnatelj, šolski zdravnik, svetovalna delavka šole in vrtca ter vzgojiteljica.

Zadnji teden v juniju pripravimo sestanek za starše bodočih prvošolcev.

3.2 DELO V RAZREDU

Igra, igra, igra ... Otrok se preko igre uči gibati in z gibanjem pridobiva najrazličnejša znanja. Tako sem pri načrtovanju vsebin z učiteljico zelo pozorna, da otrok znanje pridobiva skozi igro v različnem okolju.

Dan začnem z jutranjim krogom, znanja učenci pridobivajo in usvajajo na konkretni ravni v kotičkih. Spodbujam delo v dvojici, skupini in k poročanju znanja. Strmim k čim manjšim številom delovnih zvezkov. Med šolskim delom sem pozorna na otrokovo koncentracijo, zato velikokrat med dejavnostmi izvajam gibalne igre.

Otroke vzgajam in spodbujam k samostojnosti. Otrokom in staršem predstavim črto zaupanja »Od tu zmorem sam«, ki se nahaja na začetku hodnika. Nekaj otrok zmore od te črte zelo hitro samostojno, drugi pa ob pomoči devetošolcev premagajo samostojnost kasneje.

4 SREČEN OTROK, SREČNI STARŠI, SREČNE UČTELJICE

Po skupni evalvaciji narejenega, smo bili vsi strokovni delavci šole, kateri smo izvajali te delavnice, zadovoljni. Sodelovanje je temeljilo na zaupanju in iskreni komunikaciji. Ob vzpostavitvi vseh dejavnikov se je med sodelujočimi razvila medsebojna povezanost, s tem pa ublažili prehod iz poznanega okolja vrtca ter doma v nov, še neraziskan svet. Srečen otrok, srečni starši, srečne učiteljice.

Literatura in viri

1. Horvat L, Magajna L.,1989. Razvojna psihologija. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
2. Kurikulum za vrtce, 1999. Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod RS za šolstvo.
3. mag.Cotič Pajntar J. in Zore N. , 9. julij 2018. Priporočila za uspešen prehod otrok iz vrtca v šolo. Zavod Republike Slovenije za šolo.

SIMONA KARL
ŠC KRŠKO-SEVNICA

VODA JE VIR ŽIVLJENJA /MEDPREDMETNO POVEZOVANJE V SREDNJEM STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU

Povzetek

Če hočemo doseči cilje sodobne šole, ki si prizadevajo za vseživljenjsko učenje, moramo predmete znotraj razreda med seboj povezovati. V članku je predstavljena oblika medpredmetnega povezovanja v srednjem strokovnem izobraževanju, ki se je odvijala pri rednem pouku, v projektne tednu in šoli v naravi. Izpostavljeno je delo pri slovenščini, kjer smo predpisane teme iz učnega načrta povezali z vodo. Z medpredmetnim povezovanjem pri učencih razvijamo sposobnost sodelovanja z drugimi, navajamo jih na samostojno učenje, razvijamo spretnost pri iskanju informacij ter kritično vrednotenje. S spremenjenimi oblikami in metodami učenja ter poučevanja želimo povečati kakovost in trajnost pridobljenega znanja.

Ključne besede: Medpredmetno povezovanje, slovenščina, voda, poustvarjanje

WATER IS THE SOURCE OF LIFE / CROSS-CURRICULAR INTEGRATION IN THE PROFESSIONAL EDUCATION

Abstract

If we are to achieve the goals of modern-day schools that seek lifelong learning, we need to relate the subjects within the classroom. The article presents the cross-curricular form in the 1st and 2nd year of secondary technical education, which took place during regular classes, during the project week and in the school in nature. Work in Slovene is emphasized, where we connected the prescribed topics in the syllabus with water. Through cross-curricular integration, students develop an ability to interact with others, they get accustomed to independent learning, develop skills in finding information and critical evaluation. By implementing the changed forms and methods of learning and teaching, we want to increase the quality and sustainability of the knowledge gained.

Keywords: Cross-curricular integration, Slovenian, water, reproduction

1 UVODNO NAČRTOVANJE

Vsak začetek se rodi v ideji, a da se ta razvije v projekt, so potrebni predvsem ljudje, ki v preseku trenutka in nekega prostora začutijo sinergijo. Da jo negujejo in ohranjajo v vsej lepoti in moči, potrebujejo temeljne vrednote, željo po znanju, raziskovanju. Prav slednje pa potrebuje dobro načrtovanje in natančna navodila za izvedbo. Skupina, ki smo jo sestavljali profesorji in dijaki strojnega tehnika, je poimenovala medpredmetno povezovanje Voda je vir življenja. V 1. in 2. letniku smo tako raziskovali motive vode v književnih delih, vodo postavili kot glavno temo v besedilne vrste, prav tako jo s pomočjo le-teh raziskovali. Znanje o vodi smo vzporedno pridobivali v jezikovnih ravninah in pri posameznih naravoslovnih predmetih. Motive vode pa smo še posebej izpostavili v književnih besedilih, predpisanih za 1. in 2. letnik srednjega strokovnega izobraževanja.

2 MEDPREDMETNO POVEZOVANJE

Z medpredmetnim povezovanjem pri dijakih razvijamo sposobnost sodelovanja z drugimi, navajamo jih na samostojno učenje, razvijamo spretnosti pri iskanju informacij ter kritično vrednotenje. S spremenjenimi oblikami in metodami učenja ter poučevanja pa povečujemo kakovost in trajnost pridobljenega znanja. (Bevc, 2005)

Da bo medpredmetno povezovanje uspešno in bo sledilo ciljem sodobne šole, moramo pri načrtovanju upoštevati naslednje faze medpredmetnega povezovanja:

- Opredelitev ciljev medpredmetnega načrtovanja.
- Določitev vsebinskega sklopa za medpredmetno povezavo.
- Določitev predmetov in ur iz posameznega predmeta, ki jih bomo povezali.
- Timsko načrtovanje skupne priprave za medpredmetno povezovanje.
- Izvedbo učnih ur pri medpredmetnem povezovanju.
- Analizo in vrednotenje izvedene medpredmetne povezave. Opravijo ju dijaki in profesorji, ki so povezavo načrtovali in realizirali. (Bevc, 2008)

Pri načrtovanju dela smo se odločili za naslednje medpredmetne povezave:

- Interdisciplinarno medpredmetno povezavo. To je večpredmetna kurikularna povezava s skupnim integriranim učnim ciljem.
- Intradisciplinarno povezavo. To je integracija vsebinskih znanj znotraj predmeta,
- nosilno vlogo pa ima določen predmet. V našem primeru je to slovenščina. (Bevc, 2005)

Sodelovalno učenje smo razdelili v naslednje korake:

- skupne priprave,
- izmenjave učiteljev,
- rotacijsko in interaktivno timsko poučevanje,
- delo z besedilom (odlomki v berilih),
- govorni nastopi pri geografiji,
- priprava in izvedba literarno-glasbenega tematskega popoldneva,
- sodelovanje na javnem nastopu in pri tehnični ekipi: fotografiranje, snemanje, montaža filmskega zapisa. (Bevc, 2008)

3 CILJI PRI POUKU SLOVENŠČINE

Pred začetkom dela smo si zastavili naslednje cilje, ki so opredeljeni tudi v učnih načrtih za srednje strokovno izobraževanje.

- Kritično in razmišljujoče sprejemanje neumetnostnih in umetnostnih besedil.
- Pridobivanje enciklopedičnega znanja in uporaba tega v vsakdanjem življenju.
- Urjenje raznih strategij in učnih pristopov za učinkovito pridobivanje informacij govorjenih in zapisanih besedil ter razvijanje zmožnosti učenja učenja.
- Razvijanje sporazumevalne zmožnosti v slovenskem jeziku in tujih jezikih (pogovarjanje, dopisovanje, tvorjenje besedil ter govorno nastopanje) ter zmožnost kritičnega tvorjenja in sprejemanja različnih vrst besedil.
- Krepitev vseh štirih sporazumevalnih dejavnosti, ki omogočajo dijakom spoznati sebe in svet ter zadovoljiti temeljne čustvene in družbene potrebe. Ob tem se krepi socialna, družbena in medkulturna zmožnost.
- Varno pridobivanje podatkov z uporabo digitalne tehnologije.
- Ohranjanje pozitivnega odnosa do branja umetnostnih in neumetnostnih besedil.
- Razvijanje in nadgrajevanje jezikovne zmožnosti (poimenovalno, skladijsko, pravorečno, pravopisno), slogovne zmožnosti, zmožnosti nebesednega sporazumevanja in metajezikovne zmožnosti.
- Preučevanje, poglobitev učne vsebine in spoštovanje kulturne dediščine.
- Razvijanje sposobnosti kritičnega opazovanja in interpretiranja; samostojnega učenja, delovanja na terenu, medpredmetnega povezovanja, poročanja, vzpostavitve osebnega stika z domačini.
- Navajanje na sodelovalno delo in prevzemanje odgovornosti za delo.
- Izdelovanje avtentičnih izdelkov in predstavitev dela širši javnosti. (Bavdek, et al., 2018)

3.1 PREDMETI, VKLJUČENI V MEDPREDMETNO POVEZAVO

- SLOVENŠČINA
- GEOGRAFIJA
- FIZIKA
- MODULI, POVEZANI S STROJNIŠTVOM
- ŠVZ

3.2 PRIORITETA ŠOLE, KI JO TA OBLIKA DELA PODPIRA

Kompleksno učenje s poudarkom na kritični presoji, nadgradnja strokovnih vsebin, razvoj digitalne pismenosti, sporazumevanje v maternem jeziku, tujih jezikih, tehniško sporazumevanje ...

3.3 KOMPETENCE

Sporazumevanje v maternem jeziku ali tujih jezikih, matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, digitalna pismenost, učenje učenja, socialne in državljanske kompetence, samoiniciativnost in podjetnost, kulturna zavest in izražanje.

3.4 METODE DELA

Frontalna, individualna, delo v skupinah, delo v paru

3.5 SLOVENŠČINA

Motivi vode v slovenskih in svetovnih književnih delih, strokovna besedila na temo vode, učenje jezikovnih ravnin ob neumetnostnih besedilih, povezanih z vodo.

3.6 CILJI PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI

Cilj pouka književnosti je usposabljanje učencev za dejavno komunikacijo z literaturo, torej za spodbujanje stika med učencem in literaturo. Za ta stik oz. komunikacijo pa mora učenec razviti določeno književno znanje in književne sposobnosti ter oblikovati stališča. Doseči želimo določeno raven književne izobrazbe, razviti bralno kulturo in književni okus. (Krakar, 2004)

3.7 OPERATIVNI CILJI PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI

Dijaki izražajo in uzaveščajo svoje bralne interese, medsebojne razlike v branju in interpretaciji, načine branja. Razlikujejo literarna in neliterarna besedila, ponovijo poglavitne elemente njihove sestave in vrednotenja.

Ob šolski interpretaciji izbirnih besedil in odlomkov opisujejo temeljne značilnosti literarnih besedil (estetskost, večpomenskost, fiktivnost, načine vrednotenja), načine književnega razvrščanja - uporabijo znanje iz osnovne šole: lirika, epika, dramatika, visoka in množična književnost, izvirna in prevodna književnost, književnost po obdobjih. V besedilih opazujejo in razvrščajo že znane značilnosti literarnega sloga ter se sami preizkušajo v ubeseditvah s podobnimi lastnostmi.

Razumejo njihovo sestavo in razmišljajo o njihovem pomenu za sodobnost.

Oblikujejo predstave o prostoru in času njihovega nastanka, se skušajo približati vrednotam, iz katerih so nastajala.

Pri tem razvijajo estetsko zmožnost literarnega branja, ob govornih in pisnih dejavnostih tudi širšo sporazumevalno zmožnost, kulturno in medkulturno zmožnost, prek aktualizacije tudi zmožnost razumevanja družbenih pojavov. (Krakar, 2004)

3.8 INTEGRIRANE KLJUČNE KVALIFIKACIJE

Dijaki kritično razmišljajo o jeziku in s tem krepijo temeljni pogoj za učenje učenja. Hkrati krepijo tudi svojo sporazumevalno zmožnost (govorno, pisno).

Razvijajo sporazumevalno zmožnost v slovenščini.

Kulturno in medkulturno zmožnost poglobljajo prek umeščanja prebranih umetnostnih besedil in odlomkov v časovni ter kulturni kontekst.

Z branjem književnih besedil dijaki razvijajo estetsko zmožnost in širijo svoja notranja spoznanja o sebi, soljudeh in svetu.

Kulturno in medkulturno zmožnost poglobljajo prek umeščanja prebranih umetnostnih besedil in odlomkov v časovni ter kulturni kontekst.

Z branjem književnih besedil dijaki razvijajo estetsko zmožnost in širijo svoja notranja spoznanja o sebi, soljudeh in svetu. (Krakar, 2004)

3.9 DELO PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI

Z motivi vode smo se seznanili v poeziji in pripovedništvu ljudskega slovstva. Še posebej smo izpostavili pesem Dekle je po vodo šlo, ki je bila tudi uvodna pesem naše prireditve. Zapeli so jo vsi dijaki ob glasbeni spremljavi. Štiri ure uri smo obravnavali ljudsko pripovedništvo in ljudsko pripovedko primerjali z umetno pripovedko Gospodična, ki jo je zapisal Janez Trdina. Besedilo je objavil v Bajkah in povestih in nekatere od izbranih besedil so dijaki predstavljali na pohodu do izvira Gospodična. Pri uri športne vzgoje so pod

sloganom Za gospodično moraš imeti telo mično naredili izbor vaj za telo. Tudi te so demonstrirali na prireditvi, hkrati pa so bile tudi uvodna motivacija pri urah slovenščine. Pouk smo obogatili tudi z dramatizacijo Gospodične in jo predstavili na prireditvi za starše. Pri umetnosti sta dva dijaka izdelala kuliso, na kateri je bil upodobljen Mehovski grad, kjer naj bi gospa, ki se je preobrazila v gospodično, živila. Trije dijaki so ob krškem ribniku posneli dramatizacijo Lepe Vide, v kateri so ob šumenju potoka izpostavili motiv hrepenenja. Motive vode smo izpostavili tudi v Homerjevem junaškem epu Odiseja, biblijskih zgodbah, Heinejevi baladi Lorelay, Byronovi pesnitvi Romanje grofiča Harolada, v kateri avtor poudari moč morja in opiše zgodovino ob reki Ren, Lermontovi pesmi Jadro. Kar štiri ure smo obravnavali tudi Prešernovo lirsko-epsko pesnitev Krst pri Savici. Slap smo tudi obiskali med tridnevnim bivanjem v Bohinju oziroma naši šoli v naravi. Pri obravnavi realizma na Slovenskem smo izpostavili Jurčičev roman Lepa Vida in naredili primerjavo z besedilom iz ljudskega slovstva. Gregorčičeva domovinska pesem Soči in Aškerčeva dela pa so bila del likovnega poustvarjanja in dramatizacije.

3.10 OPERATIVNI CILJI PRI POUKU JEZIKOVNE SNOVI

Dijaki uzavestijo večplastnost/večzvrstnost slovenščine in drugih jezikov, spoznajo pragmatične in strukturne značilnosti jezikovnih zvrsti ter zbirajo okoliščinam ustrezno jezikovno zvrst.

Spoznajo sestavo besednega jezika in z njo povezane temeljne jezikovne priročnike, uporabljajo Slovar slovenskega knjižnega jezika in Slovenski pravopis, spoznajo zvrsti jezika in večfunkcijskost besednega jezika, pomen besed, jezikovne ravnine, še posebej pa je poudarek na glasoslovju, besedoslovju in oblikoslovju, saj so te jezikovne ravnine predpisane za prvi in drugi letnik srednjega poklicnega izobraževanja.

Uzavestijo si vlogo sporazumevanja v svojem življenju, ločijo eno- in dvosmerno sporazumevanje, neumetnostno besedilo od umetnostnega, govorno besedilo od zapisanega, spoznajo pojem sporazumevalna zmožnost, sestavine sporazumevalne zmožnosti in njihovo vlogo pri sporazumevanju.

Preverjajo, presojujejo in razvijajo svojo sporazumevalno zmožnost v slovenščini. Poznajo enogovorna in dvogovorna besedila in usvojijo osnove pravorečja. (Bavdek, et al., 2018)

3.11 INTEGRIRANE KLJUČNE KVALIFIKACIJE

Dijaki kritično razmišljajo o jeziku, s tem krepijo temeljni pogoj za učenje učenja. Hkrati krepijo svojo sporazumevalno zmožnost (govorno, pisno). (Bavdek, et al., 2018)

3.12 DELO PRI JEZIKOVNEM POUKU

Pri jezikovnem pouku smo pri zvrstnosti jezika in pravopisu obravnavali besedila, ki so prav tako vsebovala podatke o vodi in o njenem pomenu za človeka ter planet. Izpostavili smo tudi določene tehnologije, povezane z vodnimi viri. Tudi teoretično znanje besedoslovja in oblikoslovja so dijaki utrjevali z vajami, ki so se nanašale na tematiko vode. (Bavdek, et al., 2018)

3.13 PRIMERI VAJ

Iz povedi izpiši predloge, veznike, medmete, členke.

Roko imam pri, ob, v vodi, nad in pod vodo. Uff, je dobra voda!

Določi vrsto zložene povedi.

Nalil sem vodo in jo nesel do mize ter jo odložil k zvezkom, kjer sem jo pustil stati do naslednje ure, saj sem imel druge opravke.

Pil je vodo in gledal naokrog.

Voda je bila kalna, zato se nismo kopali.

Ko sem pil vodo, je deževalo.

Kdor pije vodo, je zdrav.

Ker pijem vodo, moram kar naprej obiskovati stranišče.

Iz povedi izpiši samoglasnike ter soglasnike.

V vodi so iskali sledi onesnaženja, zato so svetovali prekuhavanje pred pitjem.

4 PREVERJANJE IN OCENJEVANJE

Pri slovenščini preverjamo in ocenjujemo po merilih, standardih in kriterijih, kot jih predpisuje katalog za poklicno maturo (predstavitev osebe, predstavitev kraja, poznavanje ubeseditvenega načina, pisanje interpretacij esejskega tipa) in učni načrt za strokovne šole. Oceniti se lahko tudi posamezni napredek dijaka ali izjemna aktivnost pri projektnem delu, pouku ali nastopu. Medpredmetno povezavo smo zaključili z evalvacijo, in sicer z anketnim vprašalnikom, ki je bil razdeljen profesorjem in dijakom, ter obiskom Bohinjskega jezera ter Kroke.

5 ZAKLJUČEK

V ospredju našega medpredmetnega povezovanja je povezanost obravnavane tematike z izkušnjami učencev. Tako lahko učenci problematiko projektnega učnega dela osmislijo in ponotranijo, saj raziskujejo vprašanja ali projektno učno delo pri učenju naravoslovnih in družboslovnih vsebin. Izdelujejo tudi izdelke, ki jih je mogoče uporabiti v življenju. Z neposrednim povezovanjem teoretičnega znanja in praktičnih izkušenj je učencem dana možnost, da pridejo sami do spoznanj pri učnem procesu izpeljave projekta. Tako je pomen projektnega učnega dela izobraževalni in vzgojni.

Pri izvedbi projektnega učnega dela pa je včasih treba pridobiti in uporabiti tudi znanje in veščine, ki niso opredeljeni v učnih načrtih. S tem učenci razvijajo tudi svojo inovativnost. Če možnosti dopuščajo, je koristno k sodelovanju pritegniti tudi strokovnjake. Projektno učno delo že zaradi svoje narave spodbuja udeležence k medsebojnemu sodelovanju. Profesorji smo pozitivno ocenili pripravo na projekt, realizacijo in zaključni nastop. Dijaki so v neklasičnem poučevanju in v tematsko barvitom ustvarjanju dosegli vse zastavljene cilje, nastop na javni prireditvi je bil za večino dijakov izziv, saj na tovrsten način še niso nastopili pred starši in učitelji. Ugotovili smo tudi, da se pri taki obliki dela spreminja vloga učitelja, ki ni več le posredovalec znanja, ampak vse bolj postaja organizator vzgojno-izobraževalnega dela v razredu. Dijak se iz pasivne vloge poslušalca spremeni v dejavnega ustvarjalca v učnem procesu. Vse naštetu pa seveda vpliva tudi na izbiro sodobnih učnih metod in oblik poučevanja. Voda je nujna za človekovo preživetje, nove oblike dela z dijaki pa prepotrebne spremembe v sodobnem načinu poučevanja.

Literatura in viri

1. M. Bavdek, M., Bešter Turk, M., Križaj Ortar, M., Končina, M. in Poznanovič, M., 2018. Priročnik za učitelje Na pragu besedila 1 – izdaja s plusom. Ljubljana: Založba Rokus Klett, d. o. o.
2. Bevc, V., 2005. Medpredmetno načrtovanje in povezovanje vzgojno-izobraževalnega dela. V: Rutar Ilc, Z. ur. Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu. Ljubljana: Zavod RS za šol-stvo. (pp. 50–53).
3. Bevc, V., 2008. Medpredmetno načrtovanje. V: Japac, V. ur. Fleksibilni predmetnik – pot do večje avtonomije, strokovne odgovornosti in kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. (pp. 183–189)
4. Krakar Vogel, B., 2004. Poglavlja iz didaktike književnosti. Ljubljana: DZS.

ANDREJA KAVAŠ
OŠ MIŠKA KRANJCA VELIKA POLANA
KO SKOZI PRAVLJICE SPREGOVORI NARAVA

Povzetek

Učitelji na šolah smo dolžni poskrbeti tudi za spodbujanje osebostnega in socialno-čustvenega razvoja otrok. Različne metode in tehnike nam omogočajo, da hkrati uresničujemo vzgojni in izobraževalni vidik. Poslušanje in pripovedovanje pravljic je za otroke zagotovo pomembna razvojna spodbuda. Pravljičice imajo velik pomen za otrokov osebostni, moralni in socialno-čustveni razvoj. V prispevku predstavim primer pripovedovanja pravljic v naravnem okolju na samosvoji način. Pripovedovalci so učenci, ki pripovedujejo iz sebe, saj so pravljice njihova avtorska dela. Na poslušalce deluje to zelo motivacijsko. Pripovedovalci tudi s svojo zunanjo podobo predstavljajo pravljicične like, ki so narava sama (drevesa in živali). Kraj dogajanja je prav tako narava, zato se poslušalci toliko lažje poistovetijo z njo in v sebi razvijejo poseben (ekološki) čut do le-te.

Ključne besede: pripovedovanje pravljice, narava, park, Pod Miškovim klobukom

WHEN NATURE SPEAKS THROUGH FAIRY TALES

Abstract

Teachers at schools are also obliged to promote the personal and socio-emotional development of children. Different methods and techniques allow us to realize the educational aspect. Listening and storytelling is definitely an important developmental stimulus for children. Fairy tales are of great importance for a child's personal, moral and socio-emotional development. In this article I present an example of storytelling in a natural environment in a unique way. Storytellers are pupils who tell from themselves, as fairy tales are their copyrighted work. This is very motivating for the listeners. The storytellers also represent the fairy-tale characters that are nature itself (trees and animals) by their appearance. The place of events is also nature, which makes it easier for listeners to identify with it and to develop a special (ecological) sense of it.

Keywords: Storytelling, nature, park, Under Miško's hat

1 O PRAVLJICI

Pravljica ima tako častitljivo starost, da še vedno ne poznamo njenega natančnega izvora, zato so postavljene o njenem nastanku različne hipoteze, katerim pa je pravzaprav skupno spoznanje, da so pravljico poznali v vseh kulturah in vseh časih. To pa je že ugotovitev, na podlagi katere nastane preprosto vprašanje: Kaj so si imeli ljudje tako pomembnega povedati, da so to počeli tisočletja na enak način? Verjetno je odgovor ravno v vsebini pravljice (Zalokar, 2002).

Pravljice ustvarijo prostore v dimenzijah, ki presegajo naše običajne zaznave. Pravljice, ki govorijo o pravih vrednotah človeka, hkrati pa ne zatiskajo oči pred slabimi dejanji posameznikov in nesrečami, ki se godijo v realnem življenju, dajejo občutek resničnega sveta, hkrati pa zaradi zaključene celote s srečnim koncem tudi občutek varnosti, zaupanja, vztrajnosti, spodbujajo k temu, da ponovno vstanemo po padcu, da se ne ustavimo, niti ko ostanemo sami, prestrašeni, lačni, zapuščeni, prevarani, napadeni. Povezujejo nas s staro modrostjo, ki bi se v obliki naukov že zdavnaj izgubila.

Pravljica je lahko zdravilna zgodba, ki jo sestavimo sami. Naša domišljija in um delujeta na način, da iz občutkov in nesproščjenih čustev rada zgradita zgodbo, če jima to le dovolimo. Zgodba pride in seže globje v našo podzavest, kot bi analitični pristopi iskanja čustvenih blokad, daje nam večji občutek varnosti, zato nam odkrije čustva, ki bi jih sicer pustili pod preprogo (Na podoben način deluje tudi tapkanje.) (Bitenc, 2015).

2 PRIPOVEDOVANJE PRAVLJIC

Pripovedovanje pravljic je lahko bolj učinkovito v obliki medosebnega dogodka, ki ga oblikujeta tako pripovedovalec kot njegovi poslušalci (Bettelheima, 1999).

Za pripovedovalce zgodb, ki delajo z mladimi, je ključnega pomena, da znajo sami sebe, svoje pripovedovane zgodbe in sposobnosti uporabiti tako, da tudi otrokom in mladim omogočijo, da postanejo pripovedovalci zgodb sami zase oz. da so aktivno vključeni v proces pripovedovanja zgodb (Zipes, 2004).

Pravljico moramo pripovedovati in ne brati, da popolnoma razvije svoje tolažilne potenciale ter svoje simbolične in predvsem medčloveške pomene. Če jo beremo, jo moramo brati s čustveno vživetostjo v zgodbo in v otroka, s soobčutenjem tistega, kar mu zgodba pomeni. Pripovedovanje je boljše kot branje, ker dopušča več prilagodljivosti (Bettelheim, 1999).

Pri samem pripovedovanju avtorskih pravljic iz zbirke Pod Miškovim klobukom smo bili pozorni na držo telesa in na to, da so se pripovedovalci počutili prijetno. Paziti so morali na glas in ritem pripovedi. Slikovitost pripovedovanja smo poudarili z zunanjo podobo. Poleg poslušanja, smo poslušalcem ponudili posamezne vložke dramske igre. Pripravili smo tudi majhna kulinarična in druga presenečenja in jih, ne da bi se tega zavedali, vključili v dogajanje Pod Miškovim klobukom. Nenazadnje ne smemo zanemariti prostora, katerega zgodbo smo z našimi pravljicami le še dvignili do vrhunca.

Z upoštevanjem teh dejavnikov smo morda povsem običajne in kratke pravljice izpod peresa otrok spremenili v nekaj neverjetnega, čudežnega.

3 POD MIŠKOVIM KLOBUKOM

Miško Kranjec se je znal vživeti v preproste ljudi in njihovo miselnost ter s tem prikazati do takrat skoraj neznano rodno pokrajino takšno, kakršna je v njegovem času bila (pomurci.si, 2016).

Takšen je bil tudi naš namen. Zagotovo je danes marsikaj čisto drugače, pa vendar še zmeraj ... Pod Miškovim klobukom. Tako smo poimenovali potovanje skozi pravljice, ki so nastale izpod peres učencev (turističnih podmladkarjev).

Pod Miškovim klobukom smo si zamislili kot pravljичno potovanje, kjer naši obiskovalci začutijo moč narave, literature, dobrih okusov in muzike. Naši prvi pravljичni popotniki so bili nagrajenci likovno-literarnega natečaja in učenci naše šole.

Z organizacijo omenjenega dogodka smo s turističnim krožkom prispevali k praznovanju 110. obletnice pisateljevega rojstva. Zbirka pravljic Pod Miškovim klobukom je izšla ravno v Miškovem letu. Kratke zgodbe, ki so jih zapisali podmladkarji, pripovedujejo drevesa in živali, ki so tukaj (med nami) doma.

Pisatelj Kranjec je s svojimi deli želel to prelepo pokrajino približati bralcem. S tem je Prekmurje zarisal na literarni zemljevid Slovenije. Junaki iz pravljic podmladkarjev pa prav tako skozi zgodbo opozarjajo na svojo pomembnost, lepoto in moč.

3.1 PARK DEŽELA ŠTORKE LJ

Park leži v centru Velike Polane, in sicer med Kranjčevo domačijo in občinsko zgradbo, v kateri se nahaja Turistično informacijski center. Sam park obiskovalcem predstavi štorcklje in druge znamenitosti Občine Velika Polana. Tukaj turisti lahko spoznajo štorckljo, ob pomoči tabel („Po štrkovej pouti“), ki so v parku nameščene. Ogle dajo si lahko tudi spominske plošče v čast dosežkom našega kraja.

Park je polanska ravnica v malem. Kot bi ga ustvarili pisatelj v poklon, ravno pred njegovo domačijo. Vse je tukaj. Jouse, vrbe in topoli, leska, nekaj hrastov in berek s cvetočimi lokvanji, na katerih se zadovoljno soncu nastavljajo žabe. Na travniku stüdenec, kjer se lahko popotnik odžeja, kot nekoč. Nad vsem tem pa se dvigujejo gnezda, ki vabijo štrke, ko se spomladi vračajo.

Ne bomo ponujali Miškovih knjig, ne njegovega pisalnega stroja, ne njegovih slik, puške ali ribiške palice in tudi ne Miškovega klobuka ... Vse to si boste lahko ogledali na pisateljevi domačiji in knjige si boste lahko izposodili v naši novi knjižnici, ki bo odprla svoja vrata ob kulturnem prazniku letos.

Te besede so zapisane v projektni turistični nalogi turističnih podmladkarjev OŠ Miška Kranjca Velika Polana.

3.2 MIŠKO KRANJEC IN OBČINA VELIKA POLANA

Kranjčevo domačijo smo postavili kot izhodiščno točko našega dogodka. Obiskovalci si lahko tukaj ogledajo domačijo in njeno okolico – domačijo besed, gümlo, bivalne ateljeje. Popotnike od tukaj povabimo v park. Ta predstavlja naravo, ki jo je Kranjec v svojih knjigah opisoval.

Občina Velika Polana goji prav poseben odnos do kulture in do pisatelja. Skrbi za domačijo, kjer so na istem dvorišču zrasli ateljeji za ustvarjanje. Tako domačija ni le mrtev muzej, ampak se tukaj še zmeraj rojeva umetnost. Vsako leto septembra se zgodi Miškova trgatev v Lendavskih goricah, ki ima čedalje več obiskovalcev. V oktobru pa tradicionalni pohod Po

miškovi poti, ki vodi iz Velike Polane do Miškovih goric. 110. obletnica pisateljevega rojstva je bila za lokalno skupnost pomemben mejnik. V ta namen je nastal Program obeleževanj v letu 2018, kamor je bil umeščen tudi naš dogodek Pod Miškovim klobukom.

3.3 PRAVLJIČNI PRIPOMOČKI

Pravlični vankiš

Včasih so slamo uporabljali za blazine in slamnjače, kar se še danes smatra za zdravo ležišče, na katerem se človek dobro spočije. Te vrste vzglavnik smo oblikovali in ga poimenovali »pravlični vankiš«. Uporabili smo ga za udobnejšo namestitev med poslušanjem pravljic.

Culica

Culice iz odpadnega blaga so izdelali učenci krožka Mali ustvarjalci. V vsaki je bilo nekaj orehov, lešnikov in rozin. Obiskovalci so jih dobili na prizorišču Pri študenti, kjer pripovedovalci – palčki razkrijejo vsebino prve zgodbe, Nevole f Polanskon loščeki. Z vsebino culice so se lahko posladkali med pravličnim potovanjem.

Ftjčke

Pecivo iz kvašenega testa v obliki ptičk nam je spekla mentorica kuharskega krožka. Spomladi, ob gregorjevem (12. marec), ko se ptički ženijo, so odrasli nastavili ptičja presenečenja otrokom. Po navadi so jih našli v grmovju, na vejah dreves, na drveh ... Naši udeleženci so našli »ftjčke« v visoki travi.

Joušof želod

Joušof želod pravijo domačini jelševim storžkom. Vse polno jih je na tleh pod jelšami v parku. Pravijo, da je jelša drevo, ki nas poveže z vilinskim svetom. Joušof želod si lahko obiskovalci vzamejo na pravlični poti. Za srečo ali pa za spomin.

Miškova listina

Miškovo listino smo si omislili ob obletnici. Njena zunanja podoba sovпада z zbirko pravljic. Želimo imeti zapisana vsa imena obiskovalcev, ki si bodo kdaj privoščili naše pravlično potovanje.

Poslikava obraza

Dolgo smo razmišljali o zunanji podobi pripovedovalcev. Najprej se je porodila ideja, da bi se oblekli v kostume dreves in živali iz pravlične zbirke. Vendar so učenci menili, da je to preveč zljajnano in staromodno. Mentorici sva se strinjali, saj se ti morajo ob pripovedovanju dobro počutiti, če želimo doseči pravi učinek. Spomnili so se turistične tržnice izpred nekaj let, kjer so učenci imeli poslikane obraze. To bo to. Črna, nevpadljiva oblačila in obraz, ki predstavlja lik iz pravljice. Bilo je zares pravlično.

3.4 PREDSTAVITEV ZBIRKE PRAVLJIC POD MIŠKOVIM KLOBUKOM

Pred približno sedmimi leti smo s turističnim krožkom začeli raziskovati pri Copekovem mlinu. Takrat se je rodila prva pravljica, Nevole f Polanskon loščeki. Glavni lik je seveda Palček Polanski. S pripovedovanjem pravljice in z gledališkim uprizorjanjem smo zgodbo tako približali ljudem, da Palčka Polanskega poznajo daleč naokoli.

Kak je jousa gratala guspa, je pravljica, ki poudari pomen jelše v parku Dežela štorkelj. Pravljico smo krajanom prvič ponudili kar v parku, zato od takrat še bolj občudujemo drugačnost in bogate krošnje jelševih dreves.

Med potepanjem po Dolnen logi jih je nastalo kar nekaj. Stara vrba je pravi naravni spomenik. Našli smo jo razpadajočo, pa vendar je dajala posebno energijo, ki nas je pritegnila. Ena izmed deklic je v razpadajočem drevesu našla navdih za pravljico. Stara vrba je tako spregovorila. Pravljičica nam daje misliti, koliko krat poškodujemo naravo, ne da bi sploh razmišljali o tem. Kaj šele o posledicah.

Sova, vsa polna modrosti, opozarja na problem onesnaževanja in nespametnega ravnanja ljudi v gozdovih in ponudi možnost narediti drugače.

Pravljičica Štrk spregovori ima dva avtorja, ki gledata s štrkove perspektive.

Ob koncu nas razsvetli Pravljičica Kresnica Svetilkica. Avtorica se je potopila v svet palčkov in vil, kjer se dogajajo skrivnostni zapleti, podobno kot pri ljudeh. Kot v pravih pravljicah, tudi v naših, na koncu zmaga dobro nad slabim.

Vse pravljice so ilustrirali naši podmladkarji.

Pod okriljem občine so učenci skupaj z mentorjem Tunčem (Modriš s.p.) oblikovali slikanico. Skozi to dejavnost so razširili svoje znanje in spretnosti na področju oblikovanja in spoznali pot do izdaje slikanice. Občina Velika Polana in Društvo ŠTRK sta naš projekt finančno podprla.

Slikanico s ponosom podarimo kot poklon naše šole. Zbirka pravljic pa je tudi zanimivo in lepo darilo Občine Velika Polana.

3.5 ZBIRANJE UDELEŽENCEV IN DOBRODOŠLICA

Naše pravljичne popotnike smo toplo sprejeli na Domačiji Miška Kranjca, kjer so se podpisali na t.i. Miškovo listino. Ob podpisu so dobili tudi nalepko Moč pravljice v Deželi štokelj, ki smo jo prav tako oblikovali s podmladkarji. Po uvodnem nagovoru so nastopili tretješolci s šaljivim prizorom o pisatelju Mišku Kranjcu. Naučili so se ga v vrtcu, vendar se nam je vsem tako vtisnil v dušo, da smo jih povabili na naše potovanje.

Sledil je voden ogled Miškove domačije. Želeli smo, da obiskovalci začutijo Kranjčev odnos do narave in ljudi, ki so takrat živeli v tem kraju.

Ekipa podmladkarjev jih je namreč čakala ob izhodu in jih povabila v park nasproti domačije. Vso »kramo«, ki so jo pripovedovalci potrebovali na poti, so vozili na manjšem lesenem vozu. Palček ga je peljal od postojanke do postojanke. Palček zvonar je z zvončkom naznanil premik naprej.

3.6 PRAVLJIČNO POTOVANJE

Ob vstopu v park so pravljični pripovedovalci popotnike pozdravili s pesmico: Pupoutnik malo se stavi, skous okno pugledni, pa nikaj ne pravi. V pravlico stoupi, si spučinji učij, svojo dūjšo začūjti, odloži skrbij.

Sledila je prva postojanka ob studencu. Popotniki so se udobno namestili na tleh in v objemu narave prisluhnili prvi pravljici Nevole f Polanskon loščeki. Pripovedovali so jo trije palčki, ob koncu pa se je skrivnostno pojavila vodna vila Rusalka, ki je Palčku Polanskemu prinesla kovček v zahvalo. Palčki so v svoji zmedenosti odprli kovček in vsebino podelili z vsemi udeleženci. Zares majhna culica z užitno vsebino je pravljično presenečenje za vsakega popotnika.

Zvonček je naznanil premik naprej. Pot nas je vodila preko lesenega mostu in pod košato krošnjo jelše nas je na leseni ograji pričakala nežna pripovedovalka – jousa. Take so bile jousice, preden so jih posadili v našem parku. Njena poslikava obraza je jasno nakazovala,

da bo pripovedovala pravljico o drevesu, ki se je bohotalo nad njo. Poslušalci so se spet udobno namestili in se prepustili zgodbi. Pripovedovalka je v zaključku pripovedovanja povabila popotnike, da si pod jelšami poiščejo svoj »joušof želod« (jelšev storžek) za srečo. Palček zvonar nas je pripeljal na novo prizorišče, kjer nas je v Štrkovo pravljico uvedla melodija harmonike. Poslušalci so bili udobno nameščeni na tleh, pravljico pa je pripovedovala štrkica, ki je simbolično stopila na klopco in iz štrkove perspektive pripovedovala pravljico. Štrkovo pero je bilo tisto, ki je dečku iz zgodbe pomagalo do boljše samopodobe in sprejetosti v okolje. Čeprav smo pripovedovalko postavili nad poslušalce, se je štrkovo pero zagotovo spustilo v marsikatero srce.

Palček zvonar nas je popeljal na zelenico, kjer rastejo vrbe, saj je sledila pravljica o stari vrbi. Na zeleno prizorišče so popotniki vstopili skozi pravljичni obok, ki ga tvorijo vrbove veje. Pripovedovalki, ki sta se ob prihodu naslanjali na drevo, sta nakazovali nemoč in trohnobo drevesa iz pravljice. Seveda se v pravljici vse dobro konča in tudi pripovedovalki na koncu stojita pokončno.

Po končani pravljici je palčkov zvonček povabil v Knjižnico Miška Kranjca, ki je v prostorih naše šole. Otvoritev novih prostorov smo imeli tudi v Miškovem letu. Povzpeli smo se po nadhodu in v knjižnici nas je na velikem gugalniku pričakovala pripovedovalka – sova. Pozdravila nas je melodija violin in nas popeljala v pravljico. Sova je pripovedovala zelo modro in na trenutke zelo strogo, saj je hotela obvarovati naravo pri Copekovem mlinu. Popotniki so si za spomin lahko vzeli kazalko za knjigo.

Sonce je bilo že precej visoko, mi pa smo se zopet spustili v park. Na klopici nas je pričakala pripovedovalka Svetilkica. Njen obraz je bil bleščeč. Namestili smo se v senco visokih topolov. Bilo nam je prijetno. Zgodba je bila zelo napeta in Svetilkica jo je pripovedovala zelo doživeto, kar je bilo opaziti na obrazih poslušalcev.

Čeprav je Kresnica Svetilkica obrnila zadnji list zbirke pravljič Pod Miškovim klobukom, se naša zgodba tukaj še ne konča. Ker ... Lep je ta svet, v zaklade odet, odkrivaj jih radoveden, spet in spet. To so vrstice šolske eko himne, ki smo jo zapeli vsi skupaj. Presenetili pa so nas ptički iz pravljice o vrbi. V visoki travi smo našli gnezdo polno »ftijčk«.

4 ZAKLJUČEK

Naše prvo pravljичno potovanje smo izvedli v septembru Miškovega leta, ko smo sklenili tudi literarno-likovni natečaj Pod Miškovim klobukom. Tako je sledila slavnostna podelitev nagrad najboljšim sodelujočim, zato smo se zbrali pri hiški v parku.

In tam so naši pripovedovalci sklenili potovanje Pod Miškovim klobukom z besedami:

Pa smo na koncu našega pravljичnega potovanja Pod Miškovim klobukom. Kot otroci po videzu in duši smo si želeli, da bi ob prazniku pisatelja Miška Kranjca tudi vi začutili moč in lepoto narave skozi naše pravljice.

Čeprav so nastajale ob raziskovanju polanske narave v širšem pomenu, smo jih lahko enostavno umestili v ta dragoceni košček sveta. Danes se nam je potrdilo, da nam narava v parku Dežela štokelj lahko ponudi vse, kar za čutenje pravljice potrebujemo.

Hvala Občina Velika Polana in župan g. Damjan Jaklin, da so naše pravljice lahko potovale po Parku Dežela štokelj in da so dobile častno mesto v knjigi.

In hvala Miško Kranjec, da smo lahko ustvarjali pod tvojim – Miškovim klobukom.

Spomladi so nas obiskali naši prijatelji, turistični podmladkarji iz Laškega. Tudi njih smo peljali skozi potovanje Pod Miškovim klobukom. Bilo je drugače in zmeraj bo drugače. Naši

učenci so jih s ponosom sprejeli na domačiji Miška Kranjca in jim ponudili Miškovo listino, da se vpišejo. Učenci so bili med pripovedovanjem zelo sproščeni, kot bi se zlili s svojimi liki iz pravljic. Druženje z vrstniki skozi pravljice je bilo nekaj posebnega.

Park Dežela štokelj je bil za otroke predvsem prostor za igranje. Z našim pravljичnim potovanjem pa smo odprli novo možnost preživljanja časa v tem okolju. Zagotovo med poslušanjem nobeden od otrok ni razmišljal o številnih pozitivnih učinkih preživljanja vzgojno-izobraževalnega časa v parku. Po dogodku so povedali, da so se imeli odlično, ker niso imeli pouka. Kot učiteljici mi je bilo to več kot v zadovoljstvo, saj sem vedela, da smo uresničili veliko več kot le pouk.

Literatura in viri

1. Bettelheim, B. (1999). Rabe čudežnega: o pomenu pravljic. Ljubljana: Studia Humanitatis.
2. Zalokar Divjak, Z. (2002). Brez pravljice ni otroštva. Krško: Gora.
3. Zipes, J. (2004). Speaking out: storytelling and creative drama for children. New York; London: Routledge.
4. <http://www.pomurci.si>

SONJA KEPE
OŠ BELTINCI

UKROTIMO MIŠKO

Povzetek

Pravimo, da so današnji otroci digitalni domorodci. V primeru t. i. tehnologije na dotik (touchscreen technology) je skoraj naravno, da znajo upravljati naprave s prsti – drsati po zaslonu, se premikati po strani, povečevati, zmanjševati, sukati, premikati predmete ... Dostopnost in razširjenost naprav s tehnologijo na dotik pa pomeni, da imajo otroci veliko manj priložnosti uporabljati samo miško.

Sposobnost dela z miško je uporabna pri različnih dejavnostih, kot so npr. igranje igrice, navigacija po spletnih straneh, izdelava digitalnih slik in kot taka lahko posredno vpliva na njihovo delo v prihodnosti.

Uporaba miške namreč ni samoumevna in enostavna. Učenci morajo znanje dela z miško usvojiti z uporabo samo. Naučiti se morajo nadzorovati miškin kazalec, klikniti, dvoklikniti, troklikniti, klikniti z desno miškino tipko, klikniti in potegniti, drsati, uporabljati miškin kolešček in še kaj drugega. Da bi miško obvladali, potrebujejo čas in vajo.

Ključne besede: miška, delo z miško, tehnologija, ergonomija

Abstract

We say that today's children are digital natives. When it comes to touchscreen technology it is almost natural that they know how to slide, swipe, zoom in and out, turn items. The increase of touchscreen devices results in fewer opportunities for the children to learn how to use a mouse.

Being able to use the mouse well is useful for many activities - playing games and navigating the Internet, creating digital pictures and indirectly it can influence their future work.

Using a mouse is not self-evident and easy. The children have to develop good cursor control with clicking, double-clicking, triple-clicking, right-clicking, clicking and dragging, scrolling and so on. They need time and practice to use the mouse well.

Keywords: mouse, working with computer mouse, technology, ergonomics

1 UVOD

V Sloveniji, na državnem nivoju, nimamo nekega urejenega sistematičnega pristopa k računalniškemu opismenjevanju v osnovni šoli. Nekaj digitalnih kompetenc, ki naj bi jih spoznali in usvojili učenci skozi osnovnošolsko izobraževanje, je zajetih v učnih načrtih posameznih predmetov. Koliko (in če) jih bodo dejansko usvojili, je zato v veliki meri odvisno od posameznega učitelja in računalnikarja – organizatorja informacijskih dejavnosti na šoli.

Naj v nadaljevanju navedem nekaj primerov ciljev in digitalnih kompetenc, ki so navedeni v učnih načrtih posameznih predmetov.

Likovna umetnost, tretje vzgojno-izobraževalno obdobje

Splošni cilj

Učenci:

- se seznanjajo z likovnimi tehnikami (materiali, orodji in tehnologijami).

Cilji

Učenci:

- pri oblikovanju na ploskvi uporabljajo tradicionalna orodja in materiale ter digitalne tehnologije,
- izdelajo fotomontažo oz. animirani film,
- posnamejo kratek video,
- uporabijo osnovne postopke digitalnih tehnologij,
- izdelajo fotografijo in so pozorni na kadriranje.

Informacijska tehnologija

V tem starostnem obdobju ima večina učencev izkušnje s sodobno tehnologijo. Od učitelja pričakujejo, da sledi novostim, zato so tudi motivirani in pripravljeni za njeno uporabo pri pouku. Učenje v računalniškem in/ali informacijsko-komunikacijskem okolju zahteva premišljeno in postopno delo. Izbiramo tista okolja, ki so primerna tako za začetnike kot za bolj izkušene uporabnike. Pri tem je treba jasno opredeliti cilje, ki jih želimo doseči ob podpori sodobne tehnologije. Te cilje predstavimo učencem z namenom usmerjanja pozornosti in strategij učenja v njihovo doseganje. Delo z računalnikom širi možnosti poglobljanja izkušenj in likovnih predstav. Učitelj naj bi v enem šolskem letu izvedel eno likovno nalogo tudi s pomočjo računalnika (s poljubno izbranimi programi za oblikovanje).

Matematika, drugo in tretje vzgojno-izobraževalno obdobje

Splošni cilji

Učenci:

- razvijajo uporabo različnih matematičnih postopkov in tehnologij,
- razvijajo uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Cilji

Učenci:

- sistematično zapišejo štetje in meritve ter jih smiselno vpišejo v preglednico,
- razporedijo izide meritev v smiselne skupine,
- opredelijo in utemeljijo kriterij urejanja podatkov,

- poznajo prednosti (linearno) urejenih podatkov pri delu s podatki,
- razporejajo podatke po enem ali dveh kriterijih (tudi številčnih),
- dane (zbrane) podatke smiselno uredijo v preglednico,
- spoznajo osnove računalniških preglednic,
- uporabljajo računalniške preglednice (najosnovnejša znanja),
- uporabijo računalniško preglednico za urejanje podatkov po velikosti (razvrščanje),
- iz prikaza preberejo podatke in jih interpretirajo,
- izberejo primeren prikaz za predstavitev podatkov,
- berejo odnose med podatki,
- rešijo problem, ki zahteva zbiranje in urejanje podatkov, njihovo predstavitev ter branje in interpretacijo,
- razvijajo kritičen odnos do interpretacije rezultatov.

Min. standardi

Učenec:

- uporablja informacijsko-komunikacijsko tehnologijo pri reševanju problemov,
- kritično vrednoti informacije na spletu in drugje.

Vsebine

Učenci:

- pri reševanju problemov izberejo in izdelajo primeren prikaz za predstavitev podatkov,
- uporabljajo primerne prikaze in tabele za prikaz življenjskih situacij (populacija, sprememba tečaja valute, bruto družbeni proizvod, rast prebivalstva itd.),
- izdelajo prikaz z računalniško preglednico,
- kritično razmišljajo o orodjih za prikazovanje podatkov,
- razvijajo kritični odnos do interpretacije rezultatov,
- izdelajo empirično preiskavo.

Obdelava podatkov:

Učenci:

- razberejo podatke iz prikazov in jih interpretirajo,
- pri reševanju problemov izberejo in izdelajo primeren prikaz za predstavitev podatkov,
- uporabljajo primerne prikaze in tabele za prikaz življenjskih situacij (populacija, sprememba tečaja valute, bruto družbeni proizvod, rast prebivalstva itd.),
- izdelajo prikaz z računalniško preglednico,
- kritično razmišljajo o orodjih za prikazovanje podatkov,
- razvijajo kritični odnos do interpretacije rezultatov,
- izdelajo empirično preiskavo,
- prikažejo odvisnost diskretnih spremenljivk z grafi,
- prikažejo odvisnost zveznih spremenljivk z grafi,
- izdelajo empirično preiskavo,
- poznajo osnovne vrste vprašanj (da-ne, izbirna, številski odgovori, prosti odgovori ipd.),
- sestavijo vprašalnik,
- uporabijo vprašalnik v empirični preiskavi,
- kritično razmišljajo o orodjih za zbiranje, urejanje in prikazovanje podatkov,

- izvedejo empirično preiskavo.

Medpredmetne povezave

Informacijsko-komunikacijska tehnologija:

- programi dinamične geometrije,
- programi za delo s funkcijami,
- računalniške preglednice in dinamični programi za delo s podatki,
- svetovni splet,
- drugi programi in orodja (programi za zapis in prikazovanje podatkov in rezultatov svojega dela).

Kako naj učenci dosegajo zgoraj naštetih digitalne kompetence, če se nihče načrtno ne ukvarja z računalniškim opismenjevanjem, ki se začne z vklapljanjem in izklapljanjem računalnika, premikanjem miške, pritiskanjem tipk na tipkovnici in zaganjanjem različnih programov?

Na naši šoli že vrsto let v 4. razredu izvajamo fakultativni pouk računalništva, ki spada v razširjeni program, katerega financira občina. V okviru 1 ure tedensko učence učimo osnovna dela z računalnikom. Ugotavljam, da naši učenci znajo uporabljati tablične računalnike in telefone, medtem ko večini delo z računalnikom ostaja neznanka. Zato začnemo z usvajanjem rokovanja z miško.

2 ERGONOMIJA

Za pravilno delo z računalnikom moramo poznati pravilno sedenje za računalnikom, postavitev tipkovnice in miške in sam prijem miške.

Ergonomija je prilagoditev delovnega okolja uporabniku. Z ustreznim ergonomskim načrtovanjem se preprečijo poškodbe zaradi ponavljajočih se gibov, ki se lahko sčasoma razvijejo in povzročijo dolgotrajno delovno nezmožnost.

2.1 ODDALJENOST MONITORJA IN NASTAVITEV MONITORJA PO VIŠINI

Če je zgornji rob monitorja višje od oči, oči izpostavimo večjemu področju bleščanja in odsevom, upogibamo pa tudi vrat, kar lahko vodi v bolečine v delu vratu.

Optimalna razdalja med očmi in monitorjem je približna dolžina roke.

2.2 PRAVILNO SEDENJE ZA RAČUNALNIKOM

Pri delu z računalnikom moramo sedeti z vzravnano hrbtenico, hrbet pa naj bo naslonjen na stolu. Kot med telesom in nogami naj bo večji ali enak 90°. Miza mora biti primerno visoka; višina naj bo takšna, da je drža rok pravilna – kot v komolcu mora biti 90°, na njej pa mora biti okrog 10 cm prostora za oporo dlanem. Stopala naj bodo v celoti na tleh ali na podstavku za noge, vrat pa naj ne bo nagnjen preveč naprej ali nazaj.

2.3 POSTAVITEV TIPKOVNICE IN MIŠKE

Če sta miška in tipkovnica postavljeni preblizu ali predaleč od telesa, to pomeni neustrezno držo telesa (npr. nagnjenost naprej, če je predaleč). Med tipkovnico ali miško in robom mize mora biti nekje 10 cm prostora, da lahko odložimo podlaht in da bo roka imela dovolj opore.

3 DELO Z MIŠKO

Za ergonomično in s tem učinkovito rabo miške moramo imeti pravi prijem. Kakšen je pravilni prijem miške?

- dlan naj leži na telesu miške,
- palec desne roke naj počiva na strani miške, ki je bližja računalniku,
- kazalec desne roke je na levem miškinem kazalcu,
- sredinec desne roke je na desnem miškinem kazalcu,
- preostala prsta (prstanec in mezinec) desne roke počivata na strani miške, ki je oddaljena od računalnika,
- zapestje naj bo zravnano, sledi naj podlahti in naj ne bo lomljeno.

Pri levičarjih je postavitve zrcalna:

- dlan naj leži na telesu miške,
- palec leve roke naj počiva na strani miške, ki je bližja računalniku,
- kazalec leve roke je na desnem miškinem kazalcu,
- sredinec leve roke je na levem miškinem kazalcu,
- preostala prsta (prstanec in mezinec) leve roke počivata na strani miške, ki je oddaljena od računalnika,
- zapestje naj bo zravnano, sledi naj podlahti in naj ne bo lomljeno.

Pri premikanju miške uporabljamo celo roko in ramo, ne samo zapestja. Med uporabo zapestja ne naslanjamo. Zapestja, roka in rama naj se gibljejo prosto.

Ko premikamo miško, gledamo na monitor, ne roke, v kateri imamo miško.

V praksi je drža miške pogosto povezana tudi z velikostjo naše roke oz. dlani. Načine držanja miške delimo na 3 glavne skupine: Palm grip, Claw grip in Finger grip. Nekateri uporabniki računalnikov miško držijo s kombinacijo dveh prej omenjenih prijemov, mnogo uporabnikov pa prijeme med seboj menjava. Nasplošje pa se večinoma ne zavedamo, kako miško zares držimo.

Palm grip (prijem z dlanjo): zanj je značilno, da na miško položimo celotno dlan, prsti pa so iztegnjeni na gumbih. Miško premikamo s celotno roko, tudi s podlahtjo.

Finger tip (prijem s prsti): za ta prijem je značilno, da se miško drži s prsti (palec in mezinec, lahko tudi prstanec), s sredincem in kazalcem pa klikamo oz. vrtimo kolesca, dlan pa se miške ne dotika. Miško premikamo večinoma z zapestjem, podlaht največkrat miruje.

Claw grip (prijem "kremplja"): gre za prijem, pri katerem so prsti skrčeni, miško pa držimo z zadnjim delom dlani. Miško premikamo s kombinacijo premikanja zapestja in celotne roke.

Za učinkovito rabo računalnikov se morajo otroci naučiti miško uporabljati hitro in učinkovito, razviti morajo motoriko in finomotoriko. Pomembno je, da se tega naučijo zgodaj, saj napačen prijem oz. držanje miške postane navada, ki se je pozneje le stežka odvadimo. Če primerjamo zgoraj navedeno, je pravi prijem t. i. prijem z dlanjo.

4 RAZVIJANJE SPRETNOSTI UPORABE MIŠKE

Najboljši način razvijanja spretnosti uporabe miške je skozi različne vaje in naloge. Primerne vsebine so navigacija po spletnih straneh, igranje iger, risanje v risarskih programih, kot je npr. Slikar, ne smemo pa pozabiti tudi na analogne vaje za delo z miško. Osnovam dela z miško posvetimo vsaj 3 šolske ure, razvijamo pa jih tudi pri ostalih urah računalništva.

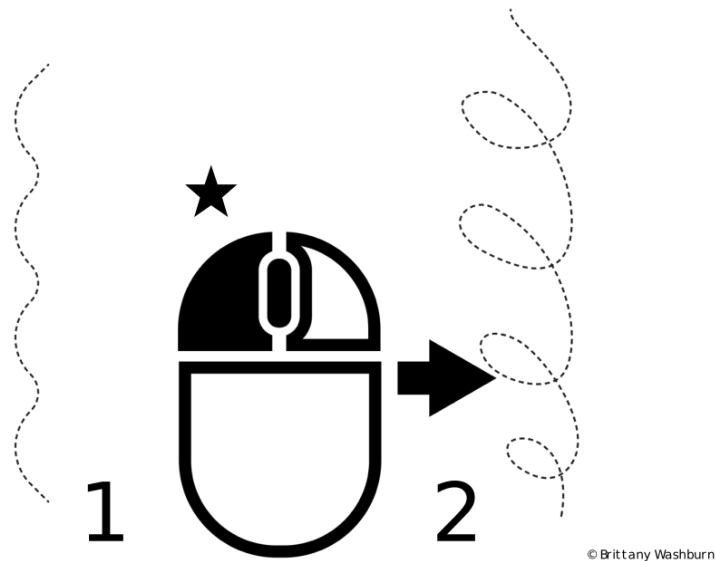
Naloge, ki jih morajo obvladati učenci za dobro rabo miške:

- držanje miške,
- gledanje cilja na papirju, monitorju,
- sledenje miškinemu kazalcu na monitorju,
- iskanje cilja po spremembi na monitorju,
- pritiskanje miške,
- premikanje miške,
- držanje miške v pravilnem položaju.

4.1 PRVA URA

Z učenci smo 1. šolsko uro preživali v telovadnici na blazinah, kjer smo s pomočjo različnih gibalnih vaj pripravili telo in roke na delo z miško. Uporabili smo različne pripomočke za razgibavanje rok in zapestja. Po razgibavanju in ogrevanju smo se razdelili v 5 skupin. Vodje skupin so dobili navodila za delo, ki so jih nato morali prenesti članom svoje skupine. Navodila vodjem so vsebovala način uporabe gradiva; prikaz, kako pravilno držimo in premikamo miško, kako kliknemo, dvokliknemo, kliknemo in potegnemo, kliknemo z desno miškino tipko in kako pravilno rešujemo naloge, podane v gradivu.

Znam klikniti in povleči miško po črtkani črti.

Slika 1: Delovni list iz gradiva z vajami

Slika 2: Urimo se

4.2 ZA RAČUNALNIKOM

Na začetku 2. šolske ure smo se najprej pogovorili o pravilnem sedenju za računalnikom, postavitvi monitorja, tipkovnice in miške. Sledilo je delo z računalnikom, in sicer igranje iger. Igre, ki jih igramo pri računalništvu, so izbrane tako, da učencem pomagajo razvijati veščine uporabe miške, klikanju, dvoklikanju, troklikanju in vlečenju miške ...

Nekaj iger, s pomočjo katerih razvijamo spretnosti uporabe miške:

- Ukrotimo miško,
- Bees & Honey,
- Minimouse.us.

Povezave do iger, ki jih uporabljamo, so na voljo tudi na spletni strani <https://www.symbaloo.com/mix/miska>; seznam večkrat posodabljam (večina iger uporablja t. i. flash). Priporočljivo je uporabljati igre, ki ne le pomagajo razvijati sposobnosti manevriranja z miško, temveč posegajo tudi na druga področja npr. matematiko, jezik, umetnost ... Ne samo igre, priporočljivo je uporabljati tudi različne risarske programe in spletne aplikacije, ki povezujejo razvijanje spretnosti dela z miško in razvijajo npr. koordinacijo rok in oči.

Slika 3: Nepravilno delo z miško

5 ZAKLJUČEK

Opažam, da se ure, namenjene obvladovanju miške, obrestujejo. Če primerjam šolska leta, ko temu nisem posvečala tako velike pozornosti, in delo zadnjih treh let, je razlika ogromna. Učenci so imeli v preteklosti namreč težave pri pravilnem delu z miško. Največ težav pri uporabi najrazličnejših programov, ki smo jih spoznavali, so povzročali klik, dvoklik in desni klik. Sedaj, ko miško krotimo več ur, je stanje popolnoma drugačno. Učenci miško uporabljajo bolj samozavestno in odločno, delo z miško je hitrejše, bolj tekoče, natančneje, izboljšala sta se motorika in finomotorika, koordinacija oči-roke, kar kaže, da so se ure za krotenje miške obrestovale, zato bom s to prakso nadaljevala tudi v prihodnje.

Literatura in viri

1. Ergonomija. [online]. (Posodobljeno 19. 10. 2017) Dostopno na : <https://sl.wikipedia.org/wiki/Ergonomija> [30. 8. 2019].
2. How to Teach Kids How to Use a Mouse. [online]. Dostopno na : <https://www.brisbanekids.com.au/teach-kids-use-mouse/> [30. 8. 2019].
3. Kako izbrati primerno miško za igre? [online]. Dostopno na : <https://anni.si/blog/kako-izbrati-primerno-igrarsko-misko/> [30. 8. 2019].
4. Učni načrt. Program osnovna šola. Likovna vzgoja. http://mizs.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_likovna_vzgoja.pdf [30. 8. 2019].
5. Učni načrt. Program osnovna šola. Matematika. http://mizs.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_matematika.pdf [30. 8. 2019].

ZDENKA KERSNIK
OŠ PREŽIHOVEGA VORANCA JESENICE
USTVARJALNOST NE POZNA MEJA - KRIŽANKE V ANGLEŠČINI

Povzetek

Cilj slovenskega šolskega sistema je aktivna vloga učencev, zato učitelji uporabljamo različne metode in oblike. učenci so postavljeni v središče. Pri urah angleščine razvijajo vseh pet spretnosti: poslušanje in slušno razumevanje, govor in govorno, branje in bralno razumevanje, pisno sporočanje in mediacijo. Učence se spodbuja, da so dejavni. Učenje angleščine kot prvega tujega jezika sloni na znanju in izkušnjah iz maternega jezika. Najlažje je razvijati govor, najtežje pisanje. Ena izmed začetnih težav je imeti idejo in jo razviti. Učenci si najlažje zapomnijo, če se o temi najprej pogovarjajo, čemur sledi utrjevanje in nadgrajevanje besedišča. Za učence je reševanje sestavljenih križank zabaven izziv, sestavljanje lastnih križank pa še zabavnejši. Pri delu s križankami razvijajo učenci pozitiven odnos do dela, učne navade, (samo)učenje in sodelovanje s sošolci brez vsakršnega pritiska, pri čemer uporabljajo slovarje v različnih oblikah. Križanke so rezultat njihovega skupnega dela.

Ključne besede: angleščina, osnovna šola, križanka, zabavna dejavnost, izziv, didaktični pripomoček, vrste, tematska križanka, slikovna križanka, besedna križanka, branje, pisanje

CREATIVITY WITHOUT BOUNDARIES - CROSSWORDS IN ENGLISH

Abstract

The aim of the Slovenian school system is pupils' activity, and a variety of teaching methods and forms are used. Thus keeping pupils in the centre is necessary. In English classes, all five skills should be developed: listening comprehension, speaking comprehension, reading comprehension, written communication and mediation.

Pupils should be active during the lessons, as they not only receive information but remember it for a longer time. The active role of pupils in the classroom in all skills is encouraged. Learning English as the first foreign language is built on the mother tongue knowledge and experience.

The easiest thing is creativity in speech, the most difficult in the written one. Having an idea and putting it into life are proved to be the most difficult problems. It is easier for pupils to remember if the specific topic is spoken about first, then written with the words down, described and upgraded.

Not only solving crossword puzzles already made is a fun activity and challenge for them, but making their own ones is an even harder but a better challenge for them.

Not only a positive attitude towards work and learning habits, the capacity of study and self-study, and cooperation with classmates without any pressure, using dictionaries in different forms and showing their achievements are thus developed by the pupils.

Keywords: English, primary school, crossword puzzle, fun activity, challenge, didactic device, types, thematic crossword, picture crossword, word crossword, reading, writing

1 UVOD

Namen vzgojno-izobraževalnega dela je aktivirati učence, pri čemer učitelji uporabljamo različne načine, metode in oblike dela. Glavni cilj učiteljev je, da so učenci v središču. Pri urah angleščine je obvezno razvijati vseh pet spretnosti: slušno razumevanje, govorno razumevanje, mediacijo, bralno razumevanje in pisno sporočanje. Učenci morajo biti pri urah aktivni, saj le tako ne samo sprejemajo informacije, ampak si jih zapomnijo za dlje časa. Spodbuja se aktivna vloga učencev v razredu v vseh spretnostih. Učenje angleščine kot prvega tujega jezika se gradi na znanju in izkušnjah iz materinščine. Najlažja je ustvarjalnost v govoru oz. govorna ustvarjalnost, najtežja v pisanju oz. pisna ustvarjalnost. Pri pisni ustvarjalnosti se izkaže kot največji problem imeti idejo in jo izpeljati, ko se le-ta porodi, zato je včasih dovolj že iztočnica, pa se nadaljevanje odvije kar samo od sebe. Za razvijanje pisne ustvarjalnosti je pogoj govorna, saj si učenci lažje in hitreje zapomnijo, če se o temi najprej pogovarjajo, šele nato zapišejo obravnavane besede, ki jih opišejo in nadgradijo. Do zadnje faze pisnega ustvarjanja so različni pristopi, a bistvenega pomena je bogatenje besednega zaklada, ne samo ustnega, ampak tudi pisnega, ki ga pridobivajo učenci na različne načine s klasičnimi vajami, ki jih je ogromno, a najbolj učinkovite so različne didaktične igre, in sicer domine, karte, opisovanje besed v obliki spomina, kvizi, uganke, mreže besed, križanke itd. Učenci utrjujejo in si zapomnijo besedišče lažje, kadar ga usvajajo na način, ki je njim najbližji. Vsaka vaja zase pomeni nek izziv in motivacijo za delo, a križanke, ki jih ne le rešujejo učenci z veseljem, ampak jih tudi sestavljajo, se mi zdijo pa pika na i.

2 KAJ SPLOH JE KRIŽANKA?

Razlagi besede križanka v slovenskem in angleškem jeziku, povzeti iz spletnega Slovarja slovenskega knjižnega jezika in spletnega slovarja Cambridge Dictionary, sta skoraj identični, saj opisujeta križanko kot igro, uganke, kamor se vpisujejo besede kot odgovori na vprašanja vodoravno in navpično v mrežo s črnimi in belimi kvadrati.

križanka¹ -e ž (î) uganke, pri kateri se vpisujejo besede v vodoravne in navpične vrste: reševati križanke; izpolnjene križanke; nagradna križanka / slikovna križanka pri kateri nekatere opise besed nadomeščajo slike

// glasbena križanka pri kateri se ugiba kak podatek o predvajani skladbi (SSKJ

(https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=*kri%C5%BEanka)

crossword

noun [C]

UK /'krɒs.wɜːd/ US /'krɔːs.wɜːd/ (ALSO crossword puzzle)

a game in which you write words that are the answers to questions in a pattern of black and white squares:

I do the Times crossword every morning.

(<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/crossword>)

2.1 UPORABA KRIŽANK PRI URAH ANGLEŠČINE

Za utrjevanje tem, o katerih se pogovarjamo pri pouku, se poslužujem tematskih križank in tematskih mrež z besedami, saj oboje popestri tudi pouk. Ustvarjalnost pomeni zame kot profesorico angleškega jezika možnost dvigniti se nad neko povprečje - razvijati in razviti idejo. Teme pri urah angleščine so raznovrstne, zato ni težko za vsakega posameznika najti

vsaj nekaj, kar ga veseli, saj mu je tema znana, ker jo pozna iz domačega okolja oz. vsakodnevnega življenja. Vsaka leta poizkušam s seminarjev in konferenc, domačih in tujih, vpeljati v vzgojno-izobraževalno delo drugačnost. Vaje za ustvarjalnost različnih spretnosti so raznolike, sama pa se bom osredotočila na aktivno, tj. pisno znanje angleščine. Križanke so primer krasnega vira, ki kar vleče v globino usvajanja besedišča v pisni obliki.

2.2 VRSTE KRIŽANK

Poznamo več vrst križank, ki se razlikujejo po načinu vpisovanja besed, obliki in jeziku, v katerem so narejene (<https://sl.wikipedia.org/wiki/Kri%C5%BEanka>).

So klasične ali nespletne in neklasične, spletne ali interaktivne, že sestavljene ali še nesestavljene. Prve rešujejo učenci s svinčnikom ali peresom, slednje s klikom na miško. Učenci lahko križanke z obravnavanim besediščem v angleščini rešujejo v papirni obliki kot učne liste ali v delovnih zvezkih My sails za petošolce in Touchstone za šestošolce, sedmošolce, osmošolce in devetošolce ter v Brihtni glavci, zbirki nalog z rešitvami. Še bolj razširjene so na spletu, namenjene učiteljem in učencem angleščine, npr. na esl.com, [ISL in bogglesworld](http://ISL.in.bogglesworld). Najbolj znani povezavi v slovenščini za učenje angleškega besedišča, namenjeni učiteljem in učencem, pa sta: <https://uciteljska.net/koticek/> in <https://interaktivne-vaje.si/angleščina/vocabulary/vocabulary.html> Pri urah angleščine so predvsem tematske križanke, ki so lahko slikovne, za katere so pomembne jasne slike, in besedne, za katere je potrebno bralno razumevanje, zato je priporočljivo, da so opisi kratki in jedrnat.

2.3 SESTAVLJANJE KRIŽANK

Načinov za utrjevanje usvojenega besedišča določene teme je več, križanke za najbolj zaželeno kot motivacija za samostojno delo, delo v dvoje ali skupinsko. Kot vsaka učiteljica tudi jaz ponavadi ne najdem križanke, ki bi vsebovala vse besedišče, potrebno za obravnavo določene teme. Zakaj je temu tako, sem uvidela šele, ko sem se sama lotila sestavljati križanke. Pri sestavljanju sem spoznala, da na eni strani A-4 formata ne sme biti več kot 20 vodoravnih in 30 navpičnih kvadratov ali pravokotnikov, ker so v nasprotnem primeru prostorčki premajhni za vpis rešitev. Učenci se z veseljem lotevajo reševanja križank, še zanimiveje pa je učence opazovati, kako aktivno sestavljajo križanke. Sestavijo jih na raznovrstne načine - sestaviti slikovno je drugače kot besedno, začetek in konec pa sta enaka:

- Ko se učenci odločijo, s kom bodo reševali oz. sestavljali križanko, sledi po seznanitvi s temo 'brainstorming' oz. zapis znanega besedišča, pri čemer je število besed, ki variira od 20 do 60, odvisno od števila let učenja angleščine, tj. ali so učenci šestošolci ali devetošolci.
- Na vpogled so vzorci križank, na katerih so že narisani kvadrati ali pravokotniki, a pri oblikovanju svojih križank se sami odločijo, ali jih bodo oblikovali ročno ali računalniško, saj pri obeh lahko dajo svojo osebno noto. Postopek je preprost:
- Najprej narišejo mrežo, ki sestoji z največ 20 kvadrati vodoravno in 30 kvadrati navpično, da je dovolj prostora za vpisane črke.
- Medtem ko že zapisane besede enakomerno razporejajo vodoravno in navpično, jih ustno in pisno opisujejo.
- Pri slikovni križanki učenci ilustrirajo, pri besedni imajo več možnosti: lahko se odločijo za prvo možnost, ko napisane slovenske besede prevedejo v angleščino, ali

pa za drugo, ko opišejo angleške besede v angleščini. Opisovanje besed v angleščini je težja izbrana možnost.

- Učenci prerišejo oz. narišejo na računalnik prazne kvadratke oz. pravokotnike z rešitvami na koncu, ki jih lahko oblikujejo na različne načine.

Oblike dela do končnega rezultata oz. izdelka so prepuščene učencem samim, ki se lahko odločijo za individualno delo, delo v dvojicah ali skupinsko delo. Učenci so motivirani, željni novih spoznanj in znanj. Na ta način ostane snov v spominu dlje časa. Pri sestavljanju križank si pomagajo z brskalnikom na računalniku in s slovarjem v knjižni obliki ali na spletu (enojezični oz. dvojezični). Učenci lahko izbirajo med slikovno ali besedno tematsko križanko s prevajanjem iz slovenskega jezika v angleščino oz. obratno. Najboljše izdelane križanke objavimo v glasilu v treh jezikih Mavrica na spletni strani naše šole konec vsakega šolskega leta. Prispevki učencev, med njimi tudi križanke, so uporabljeni kot učno gradivo, saj niso v pomoč samo pri utrjevanju besedišča znotraj posamezne tematike, temveč tudi slovnice, zato se ločijo na besediščne in slovnične. Ker sem navdušena nad križankami sama, sem za reševanje in sestavljanje križank navdušila tudi učence, zato rešujejo in sestavljajo slikovne ali besedne, kadarkoli se ponudi priložnost: ob nadomeščanju odsotnega učitelja, pri rednem in dodatnem pouku, pri nivojskem pouku, pri interesni dejavnosti glasilo v treh tujih jezikih.

2.4 POZITIVNI UČINKI KRIŽANK NA UČENCE

Križanke se lahko uporabljajo za podajanje in utrjevanje učne snovi. Pri učencih imajo le pozitivne učinke:

- Učenci razvijajo vseh pet sposobnosti: slušno, govorno, bralno in pisno sposobnost ter mediacijo.
- So psihično in fizično pripravljene na učenje, s čimer razvijajo pozitivna stališča do učenja in učnih navad ter pozitiven odnos do dela in motivacijo za nenehno učenje.
- Lahko si izberejo vrsto križanke oz. križank – najlažjo, najtežjo ali se odločijo za več križank - od najlažje k najtežji.
- Pri reševanju so časovno omejeni na eno šolsko uro, odvisno od dolžine križanke, ali na dve šolski uri za sestavljanje ene; nekateri jih zmorejo sestaviti celo več.
- Naloge se rešujejo sproščeno, saj je bistvenega pomena, da je učencem branje in pisanje na tak način všeč in da ugotovijo zahtevane besede.
- Pri opisovanju besed, kamor spadajo tudi nadpomenke in podpomenke, istopomenke oz. sopomenke in protipomenke, uporabljajo ne samo slovarje v knjižni izdaji, temveč se urijo tudi v rabi ustreznih pripomočkov na spletu, kamor spadata slovar in črkovalnik.
- Razvijajo strategije tvorjenja pisnega besedila, npr. opisovanje.
- Razvijajo sposobnost za samostojno učenje in učenje skupaj z drugimi, pri čemer se privzgamajo vrline, ki so življenjske, kot so komunikacija, medsebojna pomoč, spodbuda in vztrajanje.
- Z učiteljem sodelujejo le po potrebi, saj je to je priložnost, da se oni sami izkažejo, zato se izogibajo odvisnosti od učitelja, pri čemer je to zadnja izmed možnosti.
- Vsi učenci so vključeni v reševanje učnih izzivov.
- Kar je še posebno pomembno, je to tekmovanje v pozitivnem pomenu besede.
- Na koncu so zadovoljni s svojim delom, zato so učni dosežki višji, hkrati pa uporabljajo tudi informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (pošiljanje elektronske pošte s svojimi izdelki in objavljanje na spletni strani šole).

2.5 UČITELJEVE NALOGE PRI SESTAVLJANJU KRIŽANK UČENCEV

Učiteljeve naloge so, da upošteva ne samo starost učencev, ampak tudi zmožnost oz. oceno učencev, da priloznosti učencem, da se izkažejo, še posebno slabši, ki na tak način hitreje napredujejo pri usvajanju besedišča, učence spodbuja, le po potrebi nadzira delo in priskoči na pomoč, če je res nujno. Reševanje že sestavljenih križank vodi v praktično izpeljavo, in sicer v sestavljanje njihovih križank. »Teme so dober temelj za navezovanje pouka angleščine na druge šolske predmete in tudi za prave medpredmetne povezave.« (Posodobljen učni načrt za angleščino 2016, str. 21)

3 SKLEP

Tudi sama sem se odločila sestaviti različne križanke na teme, obravnavane pri angleščini od 5. do 9. razreda, in sicer sem jih razdelila v več zvezkov. Znotraj iste teme so razdeljene v pet razdelkov: 1. je sestavljen iz prazne križanke in opisov v slovenščini; 2. sestoji iz besed v angleščini, vpisanih v križanko, ki ji sledijo oštevilčeni prostori za ilustracije učencev; v 3. je križanka prazna, opisi, ki sledijo, so v angleščini; v 4. so vpisane besede v angleščini, ki ji sledijo oštevilčeni prostori za slovenske besede; v 5. so rešitve. Razporejene so po težavnostnih stopnjah. Pri reševanju in sestavljanju križank se pojavi ustvarjalno razmišljanje, tj. izvirno in domiselno. Ustvarjalnost opisuje proces nastajanja nečesa novega. Učenci uporabijo domišljijo in domiselnost za nastanek izvirnega izdelka. Običajne vsakodnevne stvari se lotevajo na drugačen način. Ko so učenci ustvarjalni:

- Združujejo znano na izviren način, staro uzrejo v novi luči, pri reševanju težave izberejo nenavadno pot, predlagajo drugačen način reševanja in uporabijo vzporedno razmišljanje.
- V njihovi ustvarjalnosti ni pravilnega ali napačnega, ampak so le različni načini izrazitve. Za učence je ustvarjalnost zabaven in razvedrilen proces z lastno domišljijo, pri čemer mora učitelj vseeno usmerjati tudi njihovo razmišljanje, da se ne oddaljijo.
- Nekaterim učencem je ustvarjalnost blizu, drugim ne, zato jih učitelj spodbudi, da razvijejo svojo ustvarjalnost tudi pri urah angleščine. Učitelj je odprt za nove zamisli in najbolj čudne misli pogosto pripeljejo do najbolj domiselnih rezultatov. Učenci se osredotočijo na nalogo, ki je pred njimi, s čimer se povečajo možnosti za uspeh.
- Znane stvari vidijo učenci na nov način, zato pri angleščini ni dovolj samo naštevanje besed, ki jim pridejo na misel v obliki miselnega vzorca ali stolpcev, ampak so lahko besede razporejene na drug način, npr. v križanki. Pri slikovni križanki pozorno opazujejo npr. sličice, ki jih najprej ustno poimenujejo, preden jih zapišejo.
- Uporabijo ne samo vse čute: vizualno, slušno in kinestetično učenje, ampak tudi intuicijo.
- Ko učenci prehajajo v višje razrede, se manj časa namenja obravnavanju tem na zabavni način zaradi pomanjkanja časa, vendar je škoda, saj se učenci sprostijo, pri čemer se sprosti tudi domišljija. »Odsotnost pritiska pripelje do ustvarjalnih rešitev. Realno življenje je potrebno kombinirati z domišljijским oz. s sanjskim.« (Kako mularijo pripraviti do razmišljanja, 2008: str. 152-56)

Literatura in viri

Internetni viri:

1. <http://devetka.net/index.php?r=-1&p=42&t=-1&n=-1>

2. <https://uciteljska.net/naloge/>
3. <https://interaktivne-vaje.si/anglescina/vocabulary/vocabulary.html>
4. <https://sl.wikipedia.org/wiki/Kri%C5%BEanka>
5. https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=*kri%C5%BEanka
6. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/crossword>
7. http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_anglescina.pdf

Viri:

8. Smith, J., 2012. Iznajdljivi učitelj. Ljubljana: Rokus Klett.
9. Juriševič, M., 2014. Spodbudno učno okolje: Ideje za delo z nadarjenimi v osnovni šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
10. Podlipnik, Š. in Sušnik, M., 2012. Angleščina- Zbirka nalog z rešitvami za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba d. d.
11. Cowley, S., 2008. Kako mularijo pripraviti do razmišljanja. Ljubljana: Modrijan založba d. o. o.

EVA KINK ŽERJAV
OŠ LESKOVEC PRI KRŠKEM

OBRAVNAVA PRAVLJICE V NARAVNEM OKOLJU (GOZDU)

Povzetek

V današnji dobi otroci veliko časa preživijo sede ali pred elektronskimi napravami. Tudi vloga učitelja se nenehno spreminja, kar je posledica hitrih sprememb v svetu. Kljub tem spremembam in napredku tehnologije pa otroci še vedno potrebujejo naravno okolje (gozd, travnik), da se lahko razvijejo celostno. V gozdu se umirijo, ga raziskujejo, spoznajo, da so v njem le obiskovalci in da začutijo utrip življenja v njem. S tem krepijo zavedanje samega sebe, do drugih otrok, živali in rastlin. Učitelj lahko veliko učnih ciljev uresniči v naravnem okolju. Že prebrana pravljica zveni drugače, če jo preberemo v okolju, kjer se tudi odvija (Veveriček posebne sorte). V gozdu lahko izvedemo vse elemente branja pravljice, od začetne motivacije, napovedi knjižnega besedila, branja, razgovora ter tudi poustvarjanja. Gozd pripomore tudi k zavedanju, da nas razlike bogatijo, saj v njem najdemo vse polno nasprotij in razlik, ki ga delajo samo še veličastnejšega.

Ključne besede: aktivno poučevanje, učenje skozi igro, učenje v naravi, gozdno gledališče, okoljska vzgoja

FAIRY TALES IN NATURE (THE FORREST)

Abstract

In today's age, children spend a lot of time sitting in front of electronic devices. Also, the role of the teacher is constantly changing, which is the result of rapid changes in the world. Despite these changes and advances in technology, children still need a natural environment (forest, meadow) to be able to develop entirely. They calm down in the woods, explore, learn that they are only visitors in it and get a feeling for the life in the woods. In doing so, they enhance their self-awareness, awareness towards other children, animals, and plants. The teacher can achieve many learning goals in the natural environment. An already read fairy tale sounds different when it is read in an environment where it takes place (The squirrel of a special variety). In the forest, we can execute all the elements of fairy tale reading, from the initial motivation, the introduction into the text, reading, interviewing and also recreation of the story. The forest also helps us to realize that differences enrich us since it shows us contradictions and differences, that makes it even more magnificent.

Keywords: active teaching, learning through play, learning in nature, forest theatre, environment education

UVOD

Gozd je prostor, ki otrokovo vlogo kot učenca spremeni v aktivno učenje. V gozdu ne postanejo samo aktivni raziskovalci, ampak spoznavajo tudi sebe, svoja dejanja in predvsem občutke. Gozd nudi otrokom vseskozi izzive skozi svojo spreminjajočo strukturo (letni časi, življenjski krog), ter s tem uči otroke odgovornosti do vseh živih bitij. Gozdna pedagogika vključuje aktivno opazovanje in doživljanje tega ekosistema, kar pozitivno vpliva ne samo na trajno učenje in znanje, temveč tudi na zdravje, celostni razvoj in aktivno gibanje skozi življenje. Z rednimi obiski gozda ohranjajo tudi pozitiven odnos do narave (Györek, 2016).

Pred raziskovanjem narave se je potrebno vprašati o naši vlogi učitelja. Načela poučevanja na prostem, s katerimi lažje obvladujemo živahno otroško energijo in usmerjamo njihovo vlogo raziskovalcev so: učite manj in delite svoje občutke z otroki, bodite odprti in sprejemljivi, otrokovo pozornost takoj usmerite, najprej opazujte in izkusite ter šele nato spregovorite in doživljanje naj preveva občutek radosti (Cornell, 1994).

Gabi Čačinovič Vogrinčič pravi, kako je otroštvo dragocen in pomemben čas. Otrok lahko le v odnosu s sočlovekom pridobi dragocene izkušnje za življenje in poskrbeti moramo, da mu omogočimo priložnosti, da se nauči prepoznati, razumeti in ravnati po določenih moralnih pravilih, kot so »Ne stori drugemu, česar si ne želiš, da bi drugi storili tebi« (Čačinovič Vogrinčič, 2008).

VEVERIČEK POSEBNE SORTE (S. MAKAROVIČ)

V gozd zaidemo velikokrat. Večkrat gremo na opazovalni sprehod, opazujemo gozd v vseh letnih časih, poslušamo ptičje petje, se umirjamo z zavedanjem, da smo tu obiskovalci ali pa izvajamo tudi druge učne in medpredmetno povezane vsebine, kot so razvijanje matematičnih predstav, preštevanje, razvrščanje, usvajajo pojme, kot so levo, desno, zgoraj, spodaj, nad, pod, med, količinske predstave, socialne igre in druge dejavnosti. Skozi aktivno obiskovanje gozda krepimo tudi ekološko zavest do naravnega okolja, do ohranitve naravnega stanja brez metanja odpadkov, uničevanja rastlin, živali in gliv.

Večkrat v gozdu tudi preberemo pravljico ter izvedemo vse elemente od začetne motivacije do poustvarjanja. V učnem načrtu za slovenščino so v ciljih zajeti naslednji elementi: učenci se pri poslušanju umetnostnih besedil primerno odzivajo; umetnostna besedila sprejemajo drugače od neumetnostnih; izražajo in primerjajo svoje doživetje, čustva, predstave in misli, ki se jim vzbudijo pri poslušanju/branju; ugotavljajo razlike v doživljanju in razumevanju istega besedila in različnost na ravni opažanja sestavin besedila; posamezna besedila primerjajo in vrednotijo (ustrezno njihovi razvojni stopnji, medbesedilni izkušnosti in spoznavni zmožnosti); predstavljajo razloge, zaradi katerih se jim kaj v umetnostnem besedilu zdi pomembno (npr. dogodek, oseba ipd.). Učenci in učenke doživljajo interpretativno prebrano pravljico; poskušajo brati zgodbo ob znani slikanici s pomočjo ilustracij in delov besedila, ki jih znajo že na pamet; razvijajo zmožnost predstavljanja književne osebe, vživljanja vanjo, »poistovetenja« z njo ter privzemanja njene vloge, in sicer tako, da poiščejo podobnosti med književno osebo in seboj, povedo, kako bi ravnali sami, če bi bili v podobnem položaju kot književna oseba; ugotavljajo, po čem se književna oseba od njih razlikuje (ravnanje, čustva); vživljajo se v književno osebo, ki je sicer drugačna od njih, a jim je še vedno zelo podobna – predstavljajo podobnosti in razlike ter presegajo naivno identifikacijo s književno osebo; prepoznavajo glavno književno osebo; prepoznavajo »dobre« in »slabe« književne osebe in povedo, zakaj se jim zdijo take; izluščijo

tiste motive za ravnanje književnih oseb, ki jih poznajo iz svoje izkušnje; razvijajo zmožnost doživljanja in razumevanja književnega prostora in časa; ločujejo realni in domišljjski svet, razlikujejo pravljčni in realni dogajalni prostor; sledijo zaporednemu toku dogodkov in povezujejo dogajanje s svojimi izkušnjami; dogodke iz umetnostnega besedila razvrščajo časovno in vzročno-posledično ter sodelujejo v igri vlog.

V mesecu septembru sem se s prvošolci odpravila v gozd, kjer smo prebrali pravljico Veveriček posebne sorte, ki jo je napisala slovenska pisateljica Svetlana Makarovič. V gozdu smo bili v tem mesecu že večkrat, zato nekatere elemente že poznajo iz predhodnih opazovanj, ki so bila predvsem naravoslovno naravnana. Pravljico sem izbrala z namenom, saj se razred kot povezana skupina še vedno oblikuje in je pomembno, da razumejo različnost ter sprejemajo drugačnost. V razredu so tudi romski učenci, učenec iz Kosova ter učenka s sladkorno boleznijo (inzulinsko črpalko), zato je nujno, da se naučimo, da nas različnost bogati.

Ob prihodu v gozd smo najprej stopili v krog, globoko vdihnili, zaprli oči ter poslušali, kaj nam gozd sporoča in ugotavljali, katere zvoke slišimo. Nato sem jim zastavila dve uganki.

- Ne verjamem, da piškote peče,
- ko po vejah sem in tja skaklja.
- Nam z drevesa le lupine meče,
- z jederci se sama posladka.
- Po orehu skače,
- bel predpasnik, rjave hlače.
- Med vejevjem škrt, žaga,
- neprestano šviga švaga.
- Jedrca je vsa pobrala,
- tla z lupinami nastlala (zapisala Vera Albreht).

Otroci so ugotovili, da sta obe rešitvi enaki: veverica. Nato smo zapeli pesmico, ki smo se jo ravno učili pri glasbeni umetnosti.

- VEVERICA (Janez Bitenc)
- Veverica, veverica, skoči sem, skoči tja,
- ko pa na vrh smreke spleza,
- z repkom pomahlja,
- ko pa na vrh smreke spleza,
- z repkom pomahlja.
- Veverica, veverica, kaj mi daš, kaj mi daš,
- če ti lešnikov naberem,
- ki jih rada imaš,
- če ti lešnikov naberem,
- ki jih rada imaš.
- Kaj za lešnike bi dala,
- fantič moj, fantič moj,
- saj sem sama jih nabrala zvrhan koš nocoj,
- saj sem sama jih nabrala zvrhan koš nocoj.

Med petjem so besedilo prikazovali tudi gibalno. Nato sem napovedala pravljico, posedli so se na tla ter poslušali. Bili so zelo motivirani za poslušanje, umirjeni, k čemur je zagotovo pripomoglo gozdno okolje s tišino, ptičjim petjem in istim krajem kot je v pravljici. Po branju pravljice je sledil razgovor o knjižnih junakih, dogajalnem času in kraju.

Primeri zastavljenih vprašanj:

- Katero novico je v Veveričjem gaju povedala šoja?
- Kaj je nekega sončnega jutra naredil najkrepkejši veveriček?
- Kateri veveriček je še kar čepel na veji pred svojim domom?
- Kdo je Čopka spodbujal k skoku?
- Kaj je ugotovila mama Puhanka, ko je videla njegovo tačko? Kakšna pa je bila?
- Kako sta se ob tem počutila Čopko in mama Puhanka?
- Kje je mama poiskala pomoč?
- Kaj vse se je naučil veveriček? Kdo vse je k njemu prišel po nasvet?

S pomočjo vprašanj smo obnovili pravljico in prešli tudi k vprašanjem, postavljenim na višjih taksonomskih stopnjah. Otrokom se je Čopko smilil, ker je bil drugačen. Na koncu pa so bili veseli zanj, ker je počel drugačne stvari ter pomagal drugim.

Primeri zastavljenih vprašanj:

- Kaj pomeni, da je nekdo drugačen?
- Ali si želimo biti drugačni ali podobni drugim?
- Kakšen bi bil svet, če bi bili vsi enaki?

Po razgovoru sem spodbudila otroke, da so potipali čim več drevesnih debel. Pogovarjali smo se, ali so drevesa v gozdu enaka, ali so bila debela enako hrapava. Z rokami so poskušali objeti nekaj dreves ter podali ugotovitev, da nekatera debela so lahko objeli, druga ne. Potrebovali bi pomoč sošolcev pri tem. Potem smo opazovali njihovo velikost. Pogledali smo si na bližnji veji drevesne liste. Tudi listi na isti veji so različni, različnih odtenkov zelene barve, različnih velikosti. Ugotovili smo, da je gozd zelo raznolik in hkrati ravno zato tako čudovit.

Pogovor o različnosti smo prenesli tudi na nas. Razlikujemo se po velikosti, obliki las, oči, obraza, telesa, po barvi kože, oči, las, po oblačilih, željah, jeziku, kje živimo, katere živali imamo, kaj nas zanima. Otroci so z zanimanjem sodelovali, saj se še ne poznajo dobro med seboj. Hitro so ugotovili, da nekatere zanimajo iste stvari, drugi hodijo na iste dejavnosti, tekme v lokalnem okolju ali pa živijo blizu. Ugotovili smo, da nas različnost bogati in da je ravno zato svet tako zanimiv in pester.

V gozdu smo izvedli še eno dejavnost, in sicer so se otroci razvrščali po prostoru, če določeno stvar imajo radi ali ne.

Namen igre: spoznavanje in povezovanje med seboj

Cilji: omogočiti otrokom, da se predstavijo drugim ter hkrati razmišljajo o sebi

Starost otrok: 5 do 6 let (1.a razred)

Čas: 7 minut

Potek: Vodja sprašuje otroke razna vprašanja in otroci se postavijo na dogovorjeno mesto glede na to, če jim je stvar ljuba ali ne oziroma, če jo imajo ali ne (sestra, brat). Primeri so bili: kdor ima rad borovnice, se postavi k drevesu, kdor pa ne, pa h grmu. Nadaljevali smo še s sladoledom, kolesom, žogo, plezanjem, brokolijem, vrtnico, mačko, matematiko, sestro, bratom, sošolci, sošolkami in drugimi. Otroci so navdušeno spremljali, na kateri strani se kdo nahaja in ugotavljali različnosti in podobnosti med seboj.

V nadaljevanju smo izvedli še kratko dramatizacijo. Otroci so skupinsko odigrali predstavo Veveriček posebne sorte. Gozd je predstavljal odlično kuliso. Nekateri otroci so doživeto odigrali svoj izbrani dramski lik, nekateri pa so bili le gozdne živali, ki so spremljale dogajanje na gozdnem »dvorišču« v Veveričjem gaju. Pripravili smo tudi kratek posnetek ter s

poustvarjanjem nadaljevali naslednji dan v razredu. V zvezek so risali, v čem so drugačni od drugih ter v krogu smo si skupaj pogledali izdelke vseh otrok. Otroci so tudi v razredu želeli ponovno zaigrati predstavo. Bili so zelo zainteresirani in Čopka iz prvih nerodnih situacij pospremili do njegove modrosti, veličine, ki jo je pokazal na drug način kot preostale veverice.

ZAKLJUČEK

V gozdu so se otroci odlično počutili. Radi zahajajo vanj, saj jih umiri, hkrati pa jim nudi odlično medpredmetno učilnico ter krasno naravno igrišče. Vedno je eden izmed zastavljenih ciljev tudi prosto raziskovanje in igranje v gozdu, saj se s tem otrok krepi celostno, razvija svojo domišljijo ter krepi odnose z drugimi otroki.

Literatura in viri

1. Makarovič, S. Veveriček posebne sorte. Ljubljana: Mladinska knjiga. 2017.
2. Čačinovič Vogrinčič, G. Soustvarjanje v šoli: učenje kot pogovor. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 2008. Str. 68.
3. Györek, N. Kdor ima rad gozd, ima rad življenje! V: Priročnik za učenje in igro v gozdu. [http://eprints.gozdis.si/2052/1/Prirocnik_za_ucenje_in_igro_v_gozdu_9_10_\(1\).pdf](http://eprints.gozdis.si/2052/1/Prirocnik_za_ucenje_in_igro_v_gozdu_9_10_(1).pdf) Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, Založba Silva Slovenica. 2016. Str. 15.
4. Cornell, J. Približajmo naravo otrokom. Celje: Mohorjeva družba. 1994. Str. 11-14.
5. Učni načrt za pouk slovenščine v prvem triletju osnovne šole. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo. 2018.

DANICA KLADOŠEK
OŠ BORCEV ZA SEVERNO MEJO MARIBOR
UČENJE POŠTEVANKE S POMOČJO DIDAKTIČNIH IGER

Povzetek

Namen prispevka je približati učiteljem razrednega pouka različne možnosti uporabe didaktičnih pripomočkov in aktivnosti na konkretni ravni s poudarkom na ponavljanju in utrjevanju poštevanka. Predstavljeni bodo didaktični pripomočki, ki si jih lahko izdelata učitelj sam.

Ključne besede: didaktični pripomočki, konkretna raven, drugačni pristopi, poštevanka, učenci, učenje skozi igro

LEARNING OF MULTIPLICATION TABLE WITH HELP OF DIDACTIC GAMES

Abstract

The purpose of the article is to acknowledge different possibilities of using didactic gadgets and activities with teachers on concrete level with emphasis of revising multiplication table. Didactic gadgets that teacher can make himself will be presented.

Keywords: didactic gadgets, concrete level, different approaches, multiplication, student, learning through game

UVOD

Podaljšano bivanje je oblika vzgojno-izobraževalnega procesa, ki jo šola organizira po pouku in je namenjena učencem od 1. do 5. oz. 6. razreda.

V podaljšano bivanje se učenci vključujejo prostovoljno s prijavo staršev v okviru pravil, ki jih določi šola.

Podaljšano bivanje mora biti strokovno vodeno. Vsebovati mora naslednje elemente:

- samostojno učenje,
- sprostitevno dejavnost,
- ustvarjalno preživljanje časa in
- prehrano.

Cilji podaljšanega bivanja se prepletajo in nadgrajujejo z vzgojno-izobraževalnimi cilji pouka. Vsebine podaljšanega bivanja izhajajo iz vzgojno-izobraževalnih ciljev pouka ob upoštevanju interesov, potreb in želja učencev in njihovih staršev.

V okviru splošnih ciljev podaljšanega bivanja je učencem potrebno:

- zagotoviti vzpodbudno, zdravo in varno psihosocialno in fizično okolje za razvoj in izobraževanje;
- omogočiti redno, samostojno in uspešno opravljanje obveznosti za šolo in jim v primeru potrebe nuditi ustrezno strokovno pomoč;
- omogočiti skupno načrtovanje in izbiranje aktivnosti in s tem sooblikovanje programa posamezne dejavnosti;
- omogočiti razumevanje pomena vednosti in znanja za odraščanje in osebni razvoj;
- omogočiti razumevanje pomena kakovostnih odnosov v skupini vrstnikov za dobro počutje in skupne dosežke. (Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli, str. 6)

SAMOSTOJNO UČENJE

Samostojno učenje je dejavnost, v okviru katere poteka usmerjanje in navajanje učencev na samostojno opravljanje različnih učnih aktivnosti. Učenci znanje, ki so ga pridobili pri pouku ali zunaj pouka, dodatno utrdijo, razširijo, poglobijo, sistemizirajo in uporabijo v novih situacijah. V okviru te dejavnosti se skrbi za redno, kakovostno in samostojno opravljanje učnih obveznosti.

Z ozirom na bioritem učencev se samostojno učenje pričinja najmanj eno uro po kosilu. Poteka lahko na različne načine, ki jih učitelj izbere skupaj z učenci. Učitelj mora poznati različne oblike, tehnike in metode uspešnega učenja in možnost njihovega smiselnega prilagajanja učencem in učnim vsebinam. Pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa izhaja iz ciljev pouka, ki jih v sodelovanju z razrednimi učitelji individualizira.

Glede na to, da pri učencih koncentracija niha, je smiselno omejiti tudi čas za samostojno učenje. Pri mlajših učencih je ta čas krajši, pri starejših učencih pa je ta čas daljši. Tako naj traja neprekinjeno delo pri mlajših učencih največ 10 do 15 minut, pri starejših pa 20 minut. Temu naj sledi kratek premor, nato pa učenci spet nadaljujejo z delom.

Samostojno učenje ne sme trajati več kot 50 minut. Po presoji lahko učitelj učence dodatno zaposli glede na njihove interese. Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli, str. 9,10)

Učitelj podaljšanega bivanja mora biti dober poznavalec učnih metod in tehnik, ki jih izbira v okviru svoje strokovne kompetence glede na situacijo, tj. aktualno dejavnost in interes učencev.

Zavedati se mora, da so učenci že bili aktivni dopoldne pri pouku. Zato naj učencem ponudi učenje na nezavedni ravni. V okviru samostojnega učenja lahko učencem ponudi različne didaktične igre, ob katerih se bodo učili in utrjevali učne vsebine. Didaktična igra je ciljno naravnano učenje za enega ali več igralcev. Igralci ob izmenjavi potez usmerjajo potek igre ter vplivajo na končno zmago. Didaktične igre vplivajo tudi k boljšim medsebojnim odnosom in vzdušju v oddelku. Učenci so ob sodelovanju v igrah motivirani, znanje usvajajo nezavedno, spontano in brez napora. Učitelj didaktične igre prilagodi starosti otrok. Učenci dobijo občutek, da so se v podaljšanem bivanju igrali in nič učili. Didaktične igre prinašajo učenje na nezavedni ravni. Pripisujemo jim igrivost. Didaktične igre so pomembne tudi s socialnega vidika, saj so otroci ves čas v interakciji z vrstniki. (Marentič Požarnik, str. 28 – 29).

Širok spekter nam nudijo igralne kocke.

Poštevanka je za učence velik zalogaj. Ne samo za učence tretjih razredov, ko se učijo in usvajajo poštevanko do avtomatizma, ampak tudi za starejše učence. Učencem ponudim veliko didaktičnih iger, katerih cilj je dril poštevanke. Učenci se jih igrajo z veseljem, hkrati utrjujejo poštevanko, da je ne pozabijo.

Ena od takih iger je Igra Preproga. Igra je za dva učenca, ki potrebujeta vsak svojo barvo pisala, dve igralni kocki in karo papir. Izmenjaje mečeta kocki, učenec predstavi v obliki pravokotnika na še neosvojenem "ozemlju". Igra se konča, ko ni več prostora. Igra ne služi zgolj za urjenje poštevanke, ampak se lahko uporabi za prikazovanje ploščine likov. Zmaga tisti, ki je pobarval čim več kvadratkov, oz. največjo ploščino likov.

V primeru, da se na kockah prikažeta števili, ki ju ni mogoče narisati (izraziti), lahko števili preoblikuje in na tak način zasede prostor. (npr. če vrže kocki s števili 2 in 6, na listu pa nima prostora, da bi to izrazil, lahko preoblike v 4x3).

Didaktične igre za dva učenca:

Zanimive igre za dril poštevanke so tudi igralne karte. Uporabimo navadne karte, iz katerih izločimo kralja, damo in fanta. Učenci karte obrnejo na mizo in obrnejo dve karti ter ju med seboj pomnožijo.

Štiri v vrsto: Za igro utrjevanja poštevanke različnih števil potrebujemo mrežo s števili, 2 krat po 18 predmetov enake barve, dve figurici. Prvi igralec položi obe figurici in pokrije zmnožek s predmetom. Premakneš le eno figurico, po svoji izbiri. Figurici sta lahko tudi na istem številu.

Zmaga tisti, ki prvi položi 4 predmete vodoravno, navpično.

Igra: DOTIK

Za igro potrebujemo 25 zamaškov s števili in mrežo. Zamaški so obrnjeni navzdol. Vsak učenec vzame dva zamaška. Prvi igralec položi en zamašek in takoj vzame novega. Tako ima vsak po dva zamaška. Ko si na vrsti položiš en zamašek, vendar le levo, desno, spodaj ali zgoraj od že položenega zamaška. Če nimaš ustreznega zamaška, vzameš novega in ga položiš ali obdržiš. Zmaga tisti, ki nima nobenega zamaška več. (Natalija Čerček, Matematika v šoli, letnik XVIII, št. 1/2)

Utrjevanje poštevanke enega števila

Za igro potrebujemo mrežo, 2 krat po pet predmetov enake barve, igralne karte od 1 do 10 (dva paketa). Potegneš dve karti, predmet postaviš na zmnožek. Pri igri so igralca "vržeš ven" enako kot pri igri Človek ne jezi se. Zmaga igralec, ki prvi porabi vse svoje predmete. (Seminar Matematik, Natalija Čerček).

ZAKLJUČEK

Didaktične igre poštevanske so uporabne tako v podaljšanem bivanju, rednem pouku, dodatnem in dopolnilnem pouku, kot v prostem času, odmoru.

Od učitelja je odvisno, ali bo učenec učenje poštevanske doživljal kot suhoparno, dolgočasno, ali pa se mu bo znotraj učenja odprlo veliko igrišče.

Literatura in viri

1. Marentič Požarnik Barica, Psihologija učenja in pouka, Ljubljana, DZS, 2000, str. 28-29, 142
2. Učni načrt, Program osnovna šola, Matematika, Ministrstvo RS za znanost in šport, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana 2011
3. Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli, Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana 2005
4. Natalija Čerček, seminar Matematik I, 2015
5. Natalija Čerček, seminar Matematik II, 2016
6. Natalija Čerček, seminar Matematik III, 2017
7. Natalija Čerček, Matematika v šoli, letnik XVIII, št. 1/2

VIKTOR KLAMPFER
GIMNAZIJA BEŽIGRAD

IZOBLIKOVANJE IN USTVARJANJE KRITIČNEGA MIŠLJENJA DIJAKOV

Povzetek

Je kritično mišljenje res samo kritika? Prenekateri dijak misli tako, zato sem se lotil delavnice na to temo. Naslov delavnice je bil »Nastop poškodovanega športnika (herojstvo ali neetično dejanje)«. Z ogledom filma o Petri Majdič, med pogovorom z gosti iz sveta športa in diskusijo na to temo z učitelji športne vzgoje in filozofije ter psihologije so dijaki dobili vpogled v tematiko in ugotovili, da je kritično mišljenje vendarle nekaj več. Spoznali in izoblikovali so nekatera mnenja, jih argumentirali in zagovarjali pred vrstniki in učitelji. Na koncu so napisali kratek sestavek s svojim pogledom na tematiko. Zanimivo je, kaj vse dijaki razmišljajo in kako vidijo stvari.

Ključne besede: kritično mišljenje, šport, poškodovan športnik, psihologija, filozofija

EDUCATION AND CREATING CRITICAL OPINION OF STUDENTS

Abstract

Is critical thinking really just criticism? Many students think so. That is why I started a workshop on this topic. The title of the workshop was "Appearance of an injured athlete (heroism or unethical act)". By viewing the film about Petra Majdič, talking with guests from the world of sports and discussing this topic with a teacher of physical education, philosophy and psychology, students got an insight into the topic and found that critical thinking was a little more. They recognized and developed some of the opinions they argued and advocated against their peers and teachers. In the end, they wrote a short composition with their view on the subject. It is interesting what the students think about and how they see things.

Keywords: critical thinking, sports, injured athlete, psychology, philosophy

1 UVOD

Kritično mišljenje oziroma razmišljanje je ena od pomembnih stvari v sodobnem svetu, kjer je dostopnost do vseh možnih informacij skorajda neomejena. Ob poplavi vseh informacij pa seveda prihaja do nenamernih ali pa tudi namernih zlorab potvarjanja dejstev, argumentov, navedb in še nekaterih stvari, s katerimi želijo ponudniki svojih storitev pritegniti čim večje število uporabnikov. Za to so pripravljene storiti malodane vse, kar je potrebno (legalno in ilegalno dovoljene stvari). Ob takih pritiskih in možnostih je seveda nujno potrebno, da otroci med svojim izobraževanjem vedo, kaj so informacije, ki jih zares potrebujejo, in katere so tiste, ki so postranske in zatorej manj uporabne, včasih celo nekoristne, nam celo kradejo čas. Otroci morajo med svojim razvojem spoznati, kako ločiti vse informacije, jih znati razvrščati, znati oceniti, ali je informacija prava ali lažna, znati presoditi, ali je ponudnik nastopil z argumenti ali pa samo zavaja potrošnika, da bi s tem pridobil čim več uporabnikov svojih storitev. Kritično mišljenje ni vezano samo na ponudbo materialnih dobrin in storitev, temveč izoblikuje osebnost kot tako, da zna presoditi vse aspekte življenja, tako v socialnem smislu kot potrošniškem in ne nazadnje tudi filozofskem. Oseba s kritičnim mišljenjem je oseba, ki ne verjame slepo vsem besedam in želi, da se besede podkrepijo z argumenti in dejstvi ter da za besedami stojijo tudi dejanja, ki potem dajejo težo izrečenim besedam. Kritični mislec je tisti, ki nenehno svoje poglede in trditve podpira s tehtnimi argumenti, se naslanja na strokovna dejstva ali dokazane trditve, ki so jih skozi čas dokazali mnogi znanstveniki. Zaradi tega je takšno mišljenje lahko v družbi zelo nepriljubljeno in takega človeka pogosto okarakterizirajo kot kritizerja, človeka, ki ne ve, kaj bi - in zato samo kritizira. Je pa seveda razlika med kritizerjem in človekom, ki kritično razmišlja. Slednji bo na koncu ponudil tudi različne rešitve in ne bo samo dajal raznoraznih kritik na račun drugega. Uporabljal bo argumente in preverjena dejstva ter ne se ne bo ustrašil, kakšni sklepi in rezultati bodo nastali na koncu in kakšne poti se bodo razvile. Ker je to mišljenje napredka in sprememb, je velikokrat pri oblasti in v družbi nepriljubljeno, saj mnogokrat kaže na to, da bi lahko oblast stvari naredila bolje ali bolj zavzeto ali pa z manj stroški za družbeni proračun.

»Kritično mišljenje je sposobnost in pripravljenost vrednotiti trditve ter objektivno presojati na podlagi dobro podprtih argumentov.« (Wade, 1995; cit. po Rupnik Vec, 2006, str. 15.)

Vsekakor pa je naloga šole, da takšno mišljenje predstavi dijakom in jim ga poskuša izoblikovati v smeri, ki vodi v napredek in razvoj družbe. Prav zato in s tem namenom sva se s kolegom odločila za delavnico, ki je posvečena tej tematiki. Seveda se zavedava, da je ustvarjanje kritičnega mišljenja dolgotrajen proces in da ga ena delavnica ne izoblikuje ali ustvari. Pripomore pa k temu, da se tudi dijaki samoizobražujejo in si tako z novim znanjem in vedenjem ter s spoznavanjem novih tem širijo obzorje.

Kritični mislec tudi nenehno zastavlja vprašanja, ker ga zanimajo različni vidiki nekega problema. Nenehno tudi problematizira snov, saj želi ugotoviti, kaj je srž problema in kako bi ga lahko rešili. V pogovoru s sogovornikom ali sogovorniki preverja pomene uporabljenih pojmov in trditve, jih usklajuje s sogovorniki in se tako poskuša izogniti morebitnim nesporazumom in konfliktom, saj mu je cilj argumentirano in z dejstvi podkrepjeno reševanje problemov. Zaveda se, da za posamezen problem ali dogodek obstajajo raznovrstne razlage in da stvar lahko vidimo različni ljudje različno, zato se je pripravljen spuščati v dialoge. Hkrati pa razlikuje vpletenost emocij v odnosu in reševanju problemov od razumskega vidika, ki temelji na dejstvih in argumentih. Trditve in sklepe ustrezno preiskuje in jih seveda vrednoti ter presoja njihovo resničnost. Izogiba se tudi

poenostavljanju problema, saj bi to lahko privedlo do napačnih sklepov in rešitev. Upošteva in dopušča različne interpretacije in vidike dogodkov in pojavov, hkrati pa tudi sprejema, da v določeni situaciji za določen problem ali pojav ni končne ali popolne razlage.

2 JEDRO

S kolegom sem se odločil raziskati problematiko na športnem področju, seveda v interakciji z filozofijo in psihologijo športa ter vsakdanjega življenja. Cilj najine delavnice je bil pokazati ali nakazati pot do izoblikovanja oziroma ustvarjanja kritičnega mišljenja na temo »Nastop poškodovanega športnika (herojstvo ali neetično dejanje)«. V tej tematiki niso zajeti samo pogledi s področja športa (ali lahko klub odloča o nastopu poškodovanega športnika, je lahko trener tisti, ki to zahteva od njega, so lahko to sponzorji ali morda celo gledalci ali pa je to vendarle športnik sam, morda pa je to zdravniška služba), ampak se problematika razširi v splošno tematiko življenja (kdo, kdaj, kako, zakaj), saj lahko nastop poškodovanega športnika vpliva tudi na splošno socialno in družbeno življenje športnika ali njegove družine kasneje v njegovem življenju. Zaradi nastopa poškodovanega športnika lahko pride do hudih posledic, ki jih čutita tako družina kot tudi širša družba, v katero je bil vpet športnik.

Na delavnici smo problematiko načeli tako, da smo si za začetek pogledali dokumentarni film o naši zaenkrat najuspešnejši tekačici na smučeh Petri Majdič, o njeni športni poti, kako je začela s smučarskim tekom, kaj jo je gnalo naprej, katere trenerje je spoznala in kako je dosegala svoje največje uspehe. Med največje uspehe zagotovo sodi osvojitve bronaste medalje na olimpijskih igrah. Vendar pa je to medaljo dosegla poškodovana. Na ogrevanju je pri spustu v ovinku izgubila ravnotežje in zdrsnila s proge na nezavarovanem delu. Ob padcu si je poškodovala prsni koš. Zdravniki so ji sicer dovolili nastop, vendar pa se je kasneje pokazalo, da poškodba ni bila tako nedolžna in da bi lahko prišlo do hudih posledic zaradi nastopa. Vendarle se je vse srečno končalo in Petra Majdič je postala nacionalna junakinja.

Po ogledu filma je bil predviden tudi pogovor s Petro Majdič, vendar je zaradi obveznosti morala sodelovanje odpovedati, zato smo na pogovor povabili Živo Dvoršak (zaenkrat našo najuspešnejšo strelko z malokalibrsko in zračno puško) ter košarkarja Jana Špana (občasno člana slovenske košarkarske reprezentance). Med pogovorom s športnikoma so se razvili zanimivi pogovori na temo nastopa poškodovanega športnika, nekatera vprašanja pa so se seveda nanašala tudi na uspehe športnikov in njihove poglede na treninge in podobne stvari. Vendar pa so se prav pri vprašanjih na zastavljeno temo porajala številna nesoglasja, kdo in kdaj lahko športniku določi, ali bo nastopil poškodovan ali ne ali mu celo prepreči nastop, ker mu to ni v interesu (klub prepove nastop za državno reprezentanco). Seveda imajo določen vpliv na to tematiko tudi mediji, s svojim bolj ali manj objektivnim poročanjem. Tokrat so poročali o Petri Majdič kot junakinji, se pa seveda poraja vprašanje, če bi se zgodba na olimpijskih igrah končala tragično, kako bi njeno zgodbo potem prikazali mediji. In ravno zato je vrednost kritičnega razmišljanja pomembna, saj je potrebno stvari pogledati z več zornih kotov, čeprav se določene stvari ali dogodki niso zgodili, jih je potrebno včasih predvideti, včasih raziskati ali vsaj omeniti v svojem poročanju. Najverjetneje bi tudi javnost odreagirala drugače, če bi mediji napisali, kakšno neumnost je storila Petra Majdič s svojim nastopom in kakšne bi lahko bile posledice, če bi se stvari obrnile samo malo drugače. Zatorej morajo mladi vedeti, da ni neke absolutne resnice in da ne smejo slepo verjeti vsemu, kar je objavljeno v medijih. In konec koncev so tudi profesorji zmotljivi in ne vedo vsega, zatorej je tudi njih potrebno vedno pozorno poslušati in pokazati napake, kajti samo tako se bodo izognili manipulaciji tistih, ki informacije podajajo in nas

želijo prepričati o tem, da je nekaj absolutno res. Dijaki morajo vedeti, da lahko vedno izrazijo svoje mnenje in stališče ter ga obrazložijo, kadar se s kom ne strinjajo. Zlasti pa seveda, da spoštujejo mnenje drugih - še posebej, če se z njimi ne strinjajo. Vsak kritično misleči človek se ob idejah, mnenjih in stališčih drugih ljudi, ki so drugačna od njegovih, vedno poskuša naučiti nekaj novega in potegniti nove nauke zase. Taki ljudje tudi spoštujejo drugačno mnenje in stališča oziramo ljudi, ki mislijo drugače in zagovarjajo drugačna stališča.

Na koncu ogleda in diskusije so dijaki napisali nekaj odgovorov na zastavljena vprašanja oziroma so napisali nekaj svojih misli na to tematiko. Vsekakor v njihovih odzivih ni bilo nepravilnih odgovorov, bila so samo mnenja in razmišljanje, ki so seveda dovoljena v vse smeri, glede na to, kateri vidik je dijaku bližje. Vendar pa je bilo potrebno svoje stališče podpreti z določenimi argumenti in ni bilo dovolj, da so dijaki samo napisali »ker se meni tako zdi«. Vsekakor so s tem poskušali potegniti zaključke po tem, ko so si ogledali film, se pogovorili z gostom in debatirali s profesorji.

3 ZAKLJUČEK

Dijaki so ob tej temi dobili nekatere vpoglede v smeri, kako in kaj je kritično mišljenje. Da to ni samo kritika nečesa, ampak da je potrebno ob kritičnem mišljenju izpostaviti dejstva in argumente, ki jih je včasih težko najti, da bi z njimi prepričali nasprotno stran. Hkrati pa je potrebno ponuditi tudi rešitve ali vsaj nakazati, v katero smer naj rešitve gredo. Ter da ne smejo slepo verjeti kar vsemu, kar se objavlja v raznih medijih in je dostopno na svetovnem spletu. Stvari je potrebno kritično presojati.

Na koncu še nekaj razmišljanj dijakov, ki so sodelovali pri projektu:

Mnenja dijakov so napisana brez korektur in popravkov.

1. Hitreje, višje, dlje. Človek se sprašuje že po naravi, kako daleč lahko gre, ter kje so njegove meje zmogljivosti. Po mojem mnenju bi moral biti cilj ta, da se ljudje začnejo stegovati po perfekciji, da dani šport čim bolj obvladajo, in ne samo, da gledajo koliko točk so dobili in ali se bodo uvrstili na svetovno prvenstvo. Šport že dolga stoletja ni več šport v prvotnem mnenju, dejansko je šport le sredstvo izražanja tekmovalnosti, ne pa dejanskega obvladovanja neke veščine. Po mojem mnenju je nastop poškodovanega športnika nesmiselno in neetično. Zakaj sploh imamo tekmovanja? Na začetku je bil verjetno namen le dokazati, do kam sežejo zmogljivosti človeka. Toda koncept prvotnega pomena besede šport se je sčasoma močno spremenil. To ni več šport sploh, ker je vse bolj vse zmanipulirano.
2. Moje mnenje je, da je nemogoče zavzeti posamezno stališče v debati, saj predstavlja dva različna pogleda na svobodo odločanja in racionalnosti odločitev, ki jih posameznik sprejme. Po eni strani posameznik ne more sprejemati vedno pravih odločitev. Športnik je lahko zaslepljen s čustvi in se zato ne mora odločiti. Ker je on tisti, ki bo nosil posledice je moralno sporno, da mora posameznik nositi posledice svoje netrezne odločitve. Na drugi strani pa nam princip o svobodni izbiri pravi, da moramo spoštovati posameznikovo odločitev.
3. Ne glede na mnenje okolice je najpomembnejše naše osebno mnenje, ki se tičejo športa, saj imamo pravico do svobodnih odločitev, izražanj mnenj in dejanj. Šport nas hkrati tudi uči. Smisel športa je, da se zavedamo da tudi v življenju obstajajo določena pravila, ki je prav da jih spoštujemo. Nauči nas spoštovanja, organiziranosti in na nek način zvestobe in posebnega načina življenja.

4. Moje mnenje in ravnanje bi bilo vsekakor odvisno od same poškodbe športnika. Najbolj bi upoštevala mnenje zdravnika in želje športnika. Če bi vsi odsvetovali športniku nastop in bi se ta vseeno odločil za nastop, se mi zdi to neetično dejanje, saj ne razmišlja o ljudeh, na katere bo možen slab razplet vplival.
5. Moje mnenje o nastopu poškodovanega športnika na tekmovanju temelji predvsem na lastni odločitvi. Športnik se je dolžan za odločitev o svojem nastopu odločiti zavestno ter tako, da bo sprejel posledice, ki jih prinese odločitev s sabo. Pomembno je da poškodovan športnik s svojim nastopom na ogroža ali ovira svojih sotekmovalcev ali nasprotnikov. Pomembno je torej, da športnik odločitev, seveda po premisleku in poslušanju nekaterih mnenj, sprejme sam.

Literatura in viri

1. Rupnik Vec, T. in Kompare, A. (2006). Izzivi poučevanja: spodbujanje razvoja kritičnega mišljenja. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
2. Fortin M., Dokumentarni portret Petre Majdič, športni program TV Slovenija, 2011

BOJANA KLANČIČAR

OSNOVNA ŠOLA DRAGOTINA KETTEJA NOVO MESTO

AKTIVNOSTI S STARŠI ROMSKIH UČENCEV S POSEBNIMI POTREBAMI KOT POSKUS IZBOLJŠANJA OBISKA POUKA ROMSKIH UČENCEV

Povzetek

Na naši šoli izobražujemo otroke s posebnimi potrebami. Med njimi je okrog tretjina Romov. Dosegajo slabši učni uspeh kot bi ga lahko dosegli glede na njihove sposobnosti. Glavne ovire za doseganje boljšega znanja so: slabo znanje slovenščine, nizka angažiranost za šolsko delo in nespodbudno domače okolje. Velik problem predstavlja pogosto izostajanje od pouka. Romski starši se formalnih oblik sodelovanja ne udeležujejo. Ker starši najbolj vplivajo na obiskovanje pouka svojih otrok, smo svoje aktivnosti usmerili nanje, s čimer smo skušali vplivati na njihova stališča do izobraževanja in pomembnosti obiskovanja pouka. Organizirali smo srečanja razrednikov s starši in romskimi učenci (prednovoletno druženje ob tomboli z nagradami, razstavo romskih izdelkov, druženje ob pici, povabilo na kavico). Starše smo povabili k pouku in na dneve dejavnosti ter na delavnice, kjer smo se seznanjali z romsko kulturo. Organizirali smo ustvarjalne delavnice v romskem naselju, v njihovem vrtcu.

Ključne besede: Romi, izobraževanje Romov, romski učenci, romski jezik, otroci s posebnimi potrebami, obisk pouka, sodelovanje s starši, neformalne oblike sodelovanja

ACTIVITIES WITH PARENTS OF ROMA STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS AS AN ATTEMPT TO IMPROVE ATTENDANCE OF ROMA STUDENTS IN CLASSES

Abstract

At Dragotin Kette Elementary School Novo mesto we educate children with special needs. About a third of them are Roma. They achieve worse academic achievement than they could achieve in terms of their abilities. The main barriers to achieving better knowledge are: poor understanding of the Slovenian language, low engagement in school work and an unsuitable home environment. Roma parents do not attend formal forms of participation. Parents have the biggest influence on their children's school attendance so we focused our activities on them, trying to influence their attitudes towards education and the importance of attending classes. We organized meetings of class teachers with parents and Roma students (New Year's Eve gathering at bingo with prizes, an exhibition of Roma products, socializing over pizza, an invitation for coffee). We invited Roma parents to classes, to activity days and to workshops where we learned about Roma culture. We organized creative workshops in the Roma settlement, in their kindergarten.

Keywords: Roma, Roma education, Roma pupils, Roma language, children with special needs, attending classes, cooperation with parents, informal forms of participation

1 UVOD

Po izobrazbi sem specialna in rehabilitacijska pedagoginja in poučujem na Osnovni šoli Dragotina Ketteja v Novem mestu. Na šoli izobražujemo otroke in mladostnike z motnjami v duševnem razvoju. Našo šolo vsako leto obiskuje okrog 100 učencev, od tega je okrog tretjina vseh učencev Romov. Število romskih učencev se iz leta v leto povečuje. V našo šolo so romski učenci pogosto preusmerjeni med šolskim letom, po večkratnem ponavljanju razreda (tudi dvakrat ali trikrat isti razred). K nam pridejo s slabim znanjem in pogosto hudo vedenjsko problematiko.

Romski učenci dosegajo slabši učni uspeh kot bi ga lahko dosegli glede na njihove sposobnosti. Glavne ovire za doseganje boljšega znanja so: slabo znanje in razumevanje slovenskega jezika, majhen vložek oz. nizka angažiranost za šolsko delo in nespodbudno domače okolje. Šolska pravila jih utesnjujejo, begajo iz razreda in motijo ostale učence, pogosto prihajajo v konflikte z učitelji in z ostalimi učenci ne-Romi. Tudi med seboj se hitro sprejo in fizično obračunajo. Slab obisk pouka bistveno prispeva k slabšemu učnemu uspehu. Pogosto izostajanje pušča velike vrzeli v znanju, učitelju pa nalaga dodatno delo, ko se trudi nadoknaditi zamujeno. Mnogi romski otroci prihajajo v šolo neprespani in pogosto navajajo različne zdravstvene težave.

Romski učenci imajo do šole drugačen odnos kot otroci večinskega prebivalstva. V šoli in šolanju posebnega smisla ne najdejo, ker jim nadaljnje šolanje ni pomembno. Izobrazba in poklic zanje nista pomembna, ker se večinoma ne vidijo v službi (pri vsakodnevnem opravljanju nekega dela) ampak doma, v bližini svojih staršev. Menijo, da sta pomoč, ki jo dobijo od države in dohodki od kakšnega »priložnostnega dela«, ki so se ga naučili od staršev, dovolj za življenje.

2 IZOBRAŽEVANJE ROMOV

2.1 ROMI

Romi so v vsej Evropi prepoznani kot manjšina, ki trpi zaradi revščine, brezposelnosti in diskriminacije. So ena najstarejših in največjih etničnih skupin v Evropi, a nimajo svoje države. Živijo v skoraj vseh državah Evrope in Centralne Azije.

Večina Romov v Sloveniji živi Prekmurju, na Dolenjskem, v Beli Krajini in Posavju ter v večjih mestih. Romska skupnost ima v Sloveniji položaj posebne etnične skupnosti, z lastnim jezikom, kulturo in drugimi etničnimi posebnostmi.

Zupančič (2011) navaja, da mestna občina Novo mesto sodi med občine z najštevilčnejšim romskim prebivalstvom. Uspešni primeri nekaterih zaselkov (npr. Šmihel) so spodbudna, a očitno ne zanesljiva garancija, da je mogoče povsod postopati podobno in imeti sorodne rezultate. Tako je naselje Žabjak še vedno med najbolj neurejenimi romskimi naselji v državi, obenem pa, tudi zaradi ravni komunikacije s prebivalci okolice, v razmerah trajne konfrontacije in občasnih konfliktov.

Na območju Dolenjske prevladuje ocena, da je razreševanje težavnega položaja Romov na trgu dela med temeljnimi vprašanji celotne družbene integracije Romov. Vprašanje njihove zaposlenosti ni le nujen pogoj za zagotavljanje osnovnih eksistenčnih možnosti, temveč tudi eden od osnovnih pogojev za izboljšanje njihovega celotnega družbeno-ekonomskega položaja (Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Sloveniji 2004).

2.2 ROMSKI OTROCI IN ŠOLA

Šolski otroci danes predstavljajo približno polovico od osmih milijonov Romov v Evropi. V izobraževalni sistem so vključeni le maloštevilni. V povprečju več kot 65% pripadnikov romske skupnosti nima končane osnovne šole (70% moških in 60% žensk), kar priča o nizki stopnji izobrazbe (Položaj Romov v Sloveniji, 2012).

Raziskave pa kažejo, da dolgoročno gledano nizka stopnja izobrazbe predstavlja eno glavnih vprašanj pri zagotavljanju socialne vključenosti Romov, saj pomanjkanje izobrazbe predstavlja oviro pri iskanju in pridobivanju zaposlitve, oblikovanju zdravega življenjskega sloga ter pri aktivnem vključevanju v družbo. Prav zaradi teh razlogov se izobraževanje kaže kot največja skrb v povezavi z Romi (Vonta in sod., 2011).

Izobrazbena stopnja romske skupnosti v Sloveniji je precej nizka, kljub temu, da je večina romskih otrok vključenih v predšolsko vzgojo in osnovnošolsko izobraževanje. Romski otroci osnovnošolsko izobraževanje zaključujejo na nižjih stopnjah ali pa ga sploh ne zaključijo (Položaj Romov v Sloveniji, 2012). To pomeni, da ostajajo tudi naslednje generacije ujete v začaran krog: brez izobrazbe nimajo dobrih pogojev za zaposlitev, tudi zaradi tega ostajajo na socialnih pomočeh in v revščini (Amnesty International).

Slovenska država izvaja aktivne ukrepe za uspešnejše izobraževanje Romov. Šolam, ki jih obiskujejo romski učenci, priznava določene ugodnosti in prilagoditve ter jim dodeljuje različne oblike pomoči. Ni pa predvidenega posebnega kurikulumuma oz. standardov znanja za učence Rome. Darja Brezovar, ravnateljica OŠ Bršljin, ki jo obiskuje največ romskih otrok v Novem mestu, pravi: »Zaznavamo, da ti otroci dosegajo le minimalne standarde ali pa še teh ne. Določenih vsebin ne morejo razumeti, ker živijo v popolnoma drugačnem okolju, kot živimo mi. Uveljavljanje enega kurikulumuma za vse nam gre izredno težko. Vendar država vztraja pri tem. Prej smo imeli poseben program za romske otroke, ki jim je bil prilagojen tako vsebinsko kot po zahtevnosti. Zdaj tega ni več. Zdaj imamo za vse otroke enak program, ki ga je treba doseči. Kar je na škodo romskih otrok.« (Vidmar, 2018).

Najbolj očitne težave pri izobraževanju Romov izhajajo iz njihove jezikovne in kulturne drugačnosti. Med vzroki za neuspeh pri šolanju se najpogosteje navajajo naslednji: pogosto izostajanje od pouka, slabo znanje slovenskega jezika, prepričanje o lastni neuspešnosti in nizka spodbuda staršev, ki otrokom znanja ne predstavijo kot vrednote in možnosti za izboljšanje življenjske ravni.

Tudi Zupančič (2011) opozarja, da po dožemanju Romov šola deluje kot institucija in je pri tem, vsaj v prvih letnih, za romske otroke tuja in jo zato ti opazujejo z rahlo distanco. »Na začetku šolanja so še vedno težave, saj mnogi ne obvladajo slovenskega jezika in nas ne razumejo. Posamezniki imajo težave z uporabo sanitarij, vseh pripomočkov v jedilnici, šolskimi potrebščinami, uporabo garderobnih omaric...« pravi Brezovarjeva (Vidmar, 2018).

Stopnja integracije romskih družin je močno povezana s šolskim uspehom njihovih otrok. Raziskava, ki sta jo izvedla Krek in Vogrinc (2005) je pokazala, da romski otroci, ki so bolje integrirani, dosegajo boljše učne uspehe in imajo boljše delovne navade. Otroci iz slabše integriranih okolij doma nimajo pogojev za pisanje domačih nalog ali pa jih starši k domačemu delu ne spodbujajo, oz. jim pogosto zaradi nepismenosti in slabše izobraženosti ne morejo pomagati pri šolskih obveznostih. Pogostost ponavljanja razredov in osip iz osnovne šole sta pogosto posledici slabe vključenosti.

Moje izkušnje iz dela z romskimi otroki kažejo, da z leti šolanja motivacija za šolsko delo le še bolj upade. Učenci v devetem letu šolanja popolnoma izgubijo motivacijo za obiskovanje šole in šolsko delo. Starši svojih otrok ne motivirajo, predvsem pa učenci nimajo vzora, po katerem bi se lahko zgledovali.

Tudi Brezovarjeva (Vidmar, 2018) navaja, da imajo v romskem naselju otroci le malo takih zgledov, da bi jih ti motivirali za delo. V vsem naselju imajo največ obveznosti prav osnovnošolski otroci – zjutraj vstanejo, mnogi sami, se uredijo in gredo na avtobus. Pridejo v šolo in so tu do enih ali dveh, potem gredo domov. Večina prebivalstva v naselju v tem času naredi zelo malo. Če gremo na teren, tudi ob desetih naletimo na posameznike, ki še spijo. Le šoloobvezni otroci so tisti, ki imajo neko obveznost.

2.3 POMEN ROMSKEGA JEZIKA IN DRUGOJEZIČNOSTI ROMSKIH OTROK

Pri učnem uspehu romskih učencev zaseda pomembno mesto (ne)znanje učnega jezika. Resman (2003) poudarja, da se otrok, ki ne obvlada jezika okolja in šole, slabše odziva in vključuje v drugo okolje, doživlja pogostejše nesporazume z vrstniki in jim ni enakovreden. Številni romski otroci ne obiskujejo vrtca, ob prihodu v šolo velikokrat ne znajo slovenskega jezika in imajo resne težave z učenjem v zanje tujem jeziku. Poleg tega velikokrat doma živijo v razmerah, ki jim otežujejo možnosti za učenje (Amnesty International).

V prihodnosti bo verjetno treba razmisliti o vsaj delnem uvajanju romskega jezika tudi v nekatere aktivnosti v šoli. Okvirna konvencija za varstvo narodnih manjšin, države pogodbenice v 5. členu zavezuje k spodbujanju razmer, »ki so potrebne, da pripadniki narodnih manjšin ohranjajo in razvijajo svojo kulturo ter ohranjajo bistvene sestavine svoje identitete, in sicer svojo vero, jezik, tradicijo in kulturno dediščino«. Države pogodbenice so se »dolžne vzdržati politike in prakse, katerih namen je asimilacija pripadnikov narodnih manjšin proti njihovi volji, in morajo zaščititi te osebe pred kakršnimi koli dejanji, katerih namen je taka asimilacija« (Strategija 2004, str. 20).

Opravila sem raziskavo, v kateri smo romske učence naše šole vprašali, kakšno mnenje imajo o uporabi romskega in slovenskega jezika v šoli. Pokazalo se je, da bi slaba polovica učencev mnogo raje hodila v šolo, če bi pouk potekal v romščini, druga polovica pa tak pouk odločno zavrača. Neopredeljenih ni. Večina (86 %) romskih otrok je izrazila mnenje, da bi obiskovali krožek romskega jezika, če bi imeli to možnost. Trenutno takšnega krožka na šoli ni. Romski učenci se, kot lahko sklepamo iz njihovih navedb, delijo na tiste, ki so ob vstopu v šolo že precej dobro obvladali slovenščino in tiste, ki so jo znali dokaj slabo (slaba tretjina Romov se je slovensko naučila šele v šoli). Večina učencev Romov meni, da zelo dobro obvladajo slovenski jezik, saj jih je več kot štiri petine navedlo, da enako dobro razumejo romsko in slovensko. Prav tako se večini (93 %) zdi slovenščina lahek jezik (Klančičar, 2016). Velik problem pri uvajanju romščine v šolanje romskih otrok predstavlja še premalo standardiziran romski jezik, kar otežuje pripravo napotkov, gradiv, standardov in drugih za vzgojno-izobraževalno rabo nujno potrebnih materialov (Zupančič, 2011). Poleg tega Romi v Sloveniji govorijo več različnih romskih jezikov oz. narečij. Večina Romov v Sloveniji govori dve narečji (jezika), ki se med seboj precej razlikujeta (prekmurska in dolenjska romščina).

2.4 DELO S STARŠI ROMSKIH UČENCEV

Eden od pomembnejših pristopov za izboljšanje učnih dosežkov romskih otrok je lahko tudi tesnejše sodelovanje z njihovimi starši, zato je to ena najpomembnejših oblik dela, ki jih morajo razviti šola in učitelji. Sodelovanje s starši pa ne sme biti prepuščeno učitelju

samemu. Šola mora v svoj program dela vključiti tudi razvijanje strategij in oblik dela pri sodelovanju s starši romskih otrok. Romske starše je treba predvsem čim več seznanjati s šolskim sistemom in možnostmi, ki jih nudi, ter staršem s tem pomagati, da svoje otroke spodbujajo k nadaljnjemu izobraževanju (Strategija 2011).

Kot razrednik redno sodelujem z romskimi starši. Učence in njihove starše poznam dobro, kar je plod dolgoletnega dela njimi. V preteklosti sem jih bolj redno obiskovala v romskem naselju, sedaj pa pogosto komuniciramo preko telefona.

Romski starši se formalnih oblik sodelovanja (govorilnih ur, roditeljskih sestankov, strokovnih skupin za sestavo in spremljanje individualiziranih programov za njihove otroke) ne udeležujejo. Če starši kljub vabilom ne pridejo v šolo, jih vsake toliko časa pokličem po telefonu in seznanim s šolskim delom njihovega otroka, pokličem jih tudi ob uspehih in težavah njihovih otrok. Starši navadno pokličejo v šolo, da opravičijo izostanke, poročajo o težavah doma in se zanimajo oziroma jezijo glede posameznega konflikta, v katerem so sodelovali njihovi otroci (se zavzemajo za svoje otroke in pogosto jezijo na druge Rome). Starši se tudi preko telefona nikoli ne zanimajo o šolskem delu svojih otrok. Večina staršev je do svojih otrok nekritična in zelo zaščitniška. Neizpodbitno dejstvo je, da imajo svoje otroke zelo radi.

Zaradi pomanjkanja avtoritete so romski starši pogosto v stiski. V mnogih primerih postanejo romski otroci oz. mladostniki neposlušni, zato se staršem uprejo in jih ne upoštevajo. Ko se starši srečajo s takšnimi težavami, želijo s šolo sodelovati. Pogosto rešitev ne najdemo, saj odraščajoči romski mladostniki nočejo upoštevati nikogar in se vsem predlogom upirajo. Kmalu prenehajo tudi s šolanjem in ostanejo doma.

Romski starši svojim otrokom znanja zagotovo ne predstavijo kot vrednoto in možnost za izboljšanje življenjskih razmer, kar dodatno negativno vpliva nanje. V nadaljnjem življenju Romi ne najdejo načina, kako bi svoje znanje osmislili in ga nadgradili zato, da bi lažje našli delo, s katerim bi se preživljali.

Tudi Hlača (2001) opisuje izkušnje pri delu z Romskimi starši in pravi, da hodijo na govorilne ure samo v dopoldanskem času, največkrat takrat, ko imajo še kakšne opravke. Ob rednem sodelovanju z njimi se šolski uspeh učencev izboljša. Koristni so tudi obiski v naselju, kjer lahko prisluhneš in se pogovoriš z večino staršev. Roditeljskih sestankov se starši romskih učencev redko udeležujejo. Če so povabljeni osebno in so ob tem seznanjeni še z vsebino dogodka in ne samo preko pisnih vabil, je odziv staršev boljši.

Romski starš, ki je pred osemnajstimi leti končal osnovno šolo, je izjavil: »Predvsem od staršev je odvisno tudi šolanje romskih otrok. Hčerki sedaj redno hodita v šolo, vsako jutro ju peljem. Ko nisem vztrajal, sta večkrat ostali doma. Dopovedujem jima, da je šola nujna, da kam prideš. Sin je v mali šoli. Šola je važna tudi za dekleta. Starši, ki tako mislimo, smo napredni, zato imate sedaj učenke, dekleta v 7. razredu. Prej so bili samo fantje.«

Štrbenc (2006) navaja, da se nekateri romski starši zavedajo, da sta šola in izobrazba za življenje pomembni. Strinjajo se, da imajo Romi drugačen pogled na šolo in izobraževanje in so večini v življenju pomembne druge stvari, kot je na primer ustvariti si družino. Ker ne verjamejo v boljše življenje, jih je težko prepričati, da je izobrazba za njih dobra. Vzroke za nenaklonjenost izobraževanju vidijo tudi v neodobravanju v romskih vrstah. Drugačno razmišljanje lahko vodi v izključenost. Vpliv okolja je tako močan, da te hitro povleče nazaj.

3 ROMSKI UČENCI NA OŠ DRAGOTINA KETTEJA

Osnovna šola Dragotina Ketteja Novo mesto nima svojega šolskega okoliša, temveč se v šolo vpišejo učenci na podlagi odločbe o usmeritvi otrok s posebnimi potrebami.

Na šoli izvajamo dva programa. Prvi program je prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom (NIS). V tem programu poteka pouk zelo podobno kot v rednih osnovnih šolah. V razredih je manj učencev, delo je bolj individualno, tempo pridobivanja učne snovi je počasnejši in v manjšem obsegu, več je utrjevanja snovi. V predmetniku je manj predmetov, večji poudarek namenjajo vzgojnim predmetom.

Drugi program je posebni program vzgoje in izobraževanja (PPVI). Tukaj so otroci razporejeni v pet stopenj glede na starost. Pri pouku razvijajo splošno poučenost, likovno, gibalno in glasbeno izražanje. Poleg obeh programov izvajamo dodatno strokovno pomoč na rednih osnovnih šolah.

V MO Novo mesto 12% šolajočih se Romov, ki obiskujejo osnovno šolo, dobi odločbo o usmeritvi v osnovno šolo s prilagojenim programom (OŠPP) (Prosen Zupančič, 2015b). Pri šolanju romskih otrok se, podobno kot na drugih šolah, soočamo s slabim obiskom pouka, slabim učnim uspeh, velikim osipom in vedenjsko problematiko.

3.1 VEČANJE ŠTEVILA ROMSKIH OTROK NA OŠ DRAGOTINA KETTEJA

V zadnjem desetletju je število romskih učencev v OŠ Dragotina Ketteja iz leta v leto postopno naraščalo. V šolskem letu 2004/05 je bilo na šoli 7 romskih od skupaj 66 otrok, kar je predstavljalo 10,6 %. Čez pet let, v šolskem letu 2009/10, je bilo romskih učencev 20 od skupaj 85 učencev (23,5 %), torej dvakrat več kot pred petimi leti. Čez naslednjih pet let, v šolskem letu 2014/15, pa je bilo na šoli 33 učencev Romov od skupaj 96 učencev (34,4 %). Delež romskih učencev na šoli se je torej v desetih letih trikratno povečal (Prosen Zupančič, 2015a). Še posebej je izrazito naraščanje števila otrok v programu NIS, kjer romski otroci predstavljajo že skoraj polovico vseh učencev.

Romski učenci so iz rednih šol v NIS usmerjeni relativno pozno. V OŠ Dragotina Ketteja so jih v letih 2008 do 2015 24% usmerili v 1. in 2. razredu, 52% v 3. in 4. razredu in 24% v 5. in 6. razredu (Prosen Zupančič, 2015b). Večini učencev Romov, ki obiskujejo OŠ Dragotina Ketteja, je bila odločba Komisije za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami izdana med šolskim letom.

Sama poučujem na osnovni šoli že skoraj 25 let, večino časa v prilagojenem izobraževalnem programu z nižjim izobrazbenim standardom. Skoraj vsako leto je bil v mojem razredu tudi kakšen učenec Rom. Pred dvema letoma sem dve leti zapored poučevala v razredu, v katerem so bili samo romski učenci.

3.2 PROBLEMATIKA IZOSTAJANJA OD POUKA IN PREDČASNO OPUŠČANJE VZGOJNO IZOBRAŽEVALNEGA PROCESA

Večina romskih otrok neredno obiskuje pouk. Povprečna prisotnost učenca Roma pri pouku v zadnjih letih je bila 70% (Prosen Zupančič, 2015b).

Romski učenci zadnje leto obveznega osnovnošolskega šolanja navadno zelo neredno obiskujejo pouk in razreda običajno ne zaključijo uspešno. V obdobju od leta 2008 do leta 2015 je na OŠ Dragotina Ketteja svoje obvezno šolanje zaključilo 18 učencev Romov in le trije od njih (16,7 %) so pouk obiskovali tudi v zadnjem obveznem letu. V tem obdobju je le en romski učenec uspešno zaključil devetletko, kar predstavlja 5.6 % vseh, eden je šolo

zaključil z opravljenim 8. razredom, ostali (88.9 %) pa so zaključili šolanje z opravljenim 4. do 7. razredom osnovne šole (Prosen Zupančič, 2015b).

Učenci tekom šolanja izgubijo motivacijo za obiskovanje pouka. Vzroke za to najdemo predvsem v slabem vzoru njihovih staršev, ki so večinoma doma in ne delajo. Tako okolje je za učence nestimulativno. Starši z leti izgubljajo na avtoriteti, zato postajajo njihovi otroci neobvladljivi. V takšni situaciji starši pogosteje pridejo v šolo in sprašujejo učitelje, kaj naj naredijo.

Romi večinoma ne vidijo pravega smisla v rednem obiskovanju pouka in učenju. Po navadi so neambiciozni vendar podjetni, če vidijo možnost hitrega in lahkega zaslužka. Ne želijo si drugačnega, boljšega življenja od svojih staršev. Večina ne stremi k napredku in ne k odkrivanju novega. Znanje zanje ni vrednota, prav tako izobrazba. Svojega domačega okolja (in načina življenja) ne želijo zapustiti.

4 PROJEKT SODELOVANJE S STARŠI ROMSKIH UČENCEV

V letih 2007 do 2009 smo na šoli Dragotina Ketteja sodelovali v inovacijskem projektu Zavoda Republike Slovenije za šolstvo z naslovom Sodelovanje s starši romskih učencev. V projekt je bilo vključenih 17 romskih učencev, ki so v tem letu obiskovali prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom. Za to temo projekta smo se odločili, ker romski učenci neredno obiskujejo pouk, dosegajo slab učni uspeh in so nemotivirani za šolsko delo.

Glede na to, da starši najbolj vplivajo na obiskovanje pouka svojih otrok, smo se usmerili nanje kot ciljno populacijo. Romski starši ne poznajo vzgojno izobraževalnega procesa in dela na šoli, ne zavedajo se pomena kontinuiranega dela. Z našim intenzivnejšim sodelovanjem smo poskušali vplivati na njihovo stališče o pomenu izobraževanja in pomembnosti obiskovanja pouka.

Naše delo je potekalo tako, da smo se s starši v šoli in doma individualno pogovorili o namenu aktivnosti, pogovorili smo se tudi z učenci. Izpeljali smo številne aktivnosti, vse smo zabeležili in izvedli refleksijo izkušenj. Na šoli smo se dogovorili, da bomo aktivnosti, ki so se izkazale za uspešne, ponovili in razširili. K pouku in dejavnostim smo povabili starše, izbrali smo aktivnosti pri katerih so njihovi otroci uspešni.

Izpeljali smo več neformalnih srečanj s starši romskih otrok. Izvedli smo obisk razredničarke in sošolcev pri romskem učencu, srečanja s starši in romskimi učenci. Na prednovoletnem druženju smo pripravili tombolo z nagradami, prigrizki in dobro glasbo (gl. slike 1 – 3). Starši pa so si ob tej priliki lahko ogledali likovne izdelke svojih otrok in njihove šolske zvezke. V času dneva Romov smo starše povabili na druženje ob pici, povabili smo jih tudi na pogovor ob kavici. Organizirali smo obisk romskih staršev pri pouku in na dnevih dejavnosti. Izvedli smo delavnice, kjer smo se seznanjali z romsko kulturo. V delavnicah smo se učili romske izštevance, trebušne plese, kuhali divjačinski golaž, degustirali smo romske specialitete. Na delavnicah so sodelovali tudi starši otrok.

Organizirali smo tudi ustvarjalne delavnice v romskem naselju, v njihovem vrtcu. S celim razredom smo romske sošolce obiskali na domu in si ogledali njihove živali. Starši so nas sprejeli zelo lepo in nas pogostili, sošolci pa so uživali v druženju. Pripravili smo kulturno prireditev z naslovom »Sožitje kultur« v sodelovanju s še dvema šolama iz Novega mesta. Vse aktivnosti smo predstavili tudi drugim učencem naše šole.

Rezultati naših aktivnosti so bili skromni. Potrdilo se je dejstvo, da si romski starši ne vzamejo časa in se ne zanimajo za šolsko delo ter so do šole nezaupljivi (aktivnosti sta se v glavnem udeleževali le dve mami). So se pa različnih srečanj, ki smo jih organizirali za naše

učence in njihove starše, z veseljem udeleževali učenci. Ugotovili smo, da bo za doseg cilja potrebnih več šolskih let in dolgotrajno ponavljanje aktivnosti, ki so se izkazale za dobre.

Obisk pouka se kljub izvedenim aktivnostim ni povečal. Ugotovili smo, da za starše romskih učencev izobraževanje ni vrednota in ne stremijo k cilju, da bi se njihov otrok v prihodnosti zaposlil in si pridobil dohodek za življenje. Iz rezultatov naših prizadevanj, ki so sicer skromni in trenutnega stanja je razvidno, da bomo morali s tovrstnimi aktivnostmi s starši romskih učencev nadaljevati tudi v prihodnje. Veseliti se bomo morali majhnih uspehov, ki jih prinaša kontinuirano delo z učenci in starši romskih učencev.

Slika 1: Tombola.

Sliki 2 in 3: Zadovoljna nagrajenca.

5 ZAKLJUČEK

Romski glasbenik Brizani-Traja (2000, str. 94c) je v svoji knjigi zapisal: »Romi smo ljudje, ki bomo ostale narode na Zemlji vedno spominjali na to, da ni vse materialnost in da se tudi na Zemlji da živeti tako, kot bo verjetno »življenje« po smrti. To je brez materialnih dobrin, ki so večini ljudi tako zelo pomembne in mislijo, da brez njih ni življenja. Romi smo dokaz, da je tudi to možno. Med nami so razlike in mnogi od nas nikoli nismo živeli pod šotori ali v

barakarskih naseljih. Kljub vsemu pa vsi globoko v sebi nosimo tisto svobodo, ki nam jo je podaril Bog in jo lahko uživamo že tu - na Zemlji.«

Večletno delo z romskimi učenci me je pripeljalo do spoznanja, da jih je treba najprej spoznati in razumeti ter jih sprejeti takšne kot so, šele po tem jih lahko uspešno poučuješ.

Literatura in viri

1. Amnesty International, spletna stran. <http://www.amnesty.si/romi> (10. 9. 2018)
2. Brizani-Traja, I., 2000. Le ostanite – Romi gredo! Celovec, Mohorjeva založba: 94 str.
3. Hlača, I., Kunstelj, A., 2001. Sodelovanje s starši učencev Romov. V: Žagar D., Brajša P., Žemva B., Kunstelj A., Grgurevič J., Guzelj E. Razrednik – vloga, delo in odgovornost. Ljubljana, Jutro: 194–199
4. Klančičar, B., 2016. Stališča romskih učencev s posebnimi potrebami do šole. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
5. Krek, J., Vogrinc, J., 2005. Znanje slovenskega jezika kot pogoj šolskega uspeha učencev iz jezikovno in kulturno različnih ter socialno deprivilegiranih družin – primer začetnega opismenjevanja romskih učencev. Sodobna pedagogika, št. 2, s. 118–139
6. Položaj Romov v Sloveniji, 2012. Redupre. Maribor. <http://www.project-redupre.eu/datoteke/Slovenia/REDUPRE-AnalizapoloajaRomovvSloveniji.pdf> (10. 9. 2018)
7. Prosen Zupančič, H., 2015a. Vključevanje romskih otrok v prilagojene programe osnovne šole. 2015a. V: Izzivi in težave sodobne družbe. III. mednarodna znanstvena konferenca. Jakob S. (ur.). Rakičan, Raziskovalno izobraževalno središče Dvorec Rakičan: 203-214
[file:///C:/Documents%20and%20Settings/Drago/My%20Documents/Downloads/BILTE%202015%20-%20III.%20Mednarodna%20znanstvena%20konferenca%20ZZIV%20IN%20TE%20C5%20BDAVE%20SODOBNE%20DRUC5%20BDBE%20\(2\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Drago/My%20Documents/Downloads/BILTE%202015%20-%20III.%20Mednarodna%20znanstvena%20konferenca%20ZZIV%20IN%20TE%20C5%20BDAVE%20SODOBNE%20DRUC5%20BDBE%20(2).pdf) (4. 6. 2016)
8. Prosen Zupančič, H., 2015b. Izzivi v procesu vzgoje in izobraževanja romskih otrok v prilagojenem programu V: Išči, uporabljaj, deli in širi obzorja z e-Roma Resource. Zbornik projekta e-Roma Resource in mednarodne konference Širi obzorja - izkušnje in povezovanje za uspešno vključevanje. Gašperšič M. (ur.). Novo mesto, RIC, str. 40
http://www.eromaresource.com/files/content/e-RR&conference%20publication_slovene.pdf (10. 9. 2018)
9. Resman, M., 2003. Strokovno etične plati integracije/inkluzije. Šolsko svetovalno delo, 8, 3-4 : 15-25.
10. Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji (dopolnilo k strategiji 2004). 2011. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport: 27 str.
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/razvoj_solstva/projekti/Strategija_Romi_dopolnitev_2011.pdf (10. 9. 2018)
11. Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji. 2004. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport: 53 str.
http://www.un.gov.si/fileadmin/un.gov.si/pageuploads/Strategija_Romi_2004.pdf (4. 5. 2016)
12. Štrbenc, K., 2006. Odnos Romov do šole in izobraževanja. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta: 83 str.
13. Vidmar I. (2018). Da vi vidite, kako me drugi ljudje gledajo. eRast, 13. 02. 2018.
<http://www.erast.si/2018/02/da-vi-vidite-kako-me-drugi-ljudje-gledajo/>

14. Vonta, T., Jager, J., Rutar Leban, T., Vidmar, M., Baranja, S., Rutar, S., Mlekuž, A., Jaklič Šimnic, A., Vidmar, J., Balič, F., 2011. Nacionalna evalvacijska študija uspešnosti romskih učencev v osnovni šoli. Ljubljana, Pedagoški inštitut: 233 str. http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/zalozba/Evalvacijske/Evalvacijska_studija_Romski_ucenci.pdf (10. 9. 2018)
15. Zupančič, J., 2011. Ljubljana, Koncept modernizacije romskih naselij v Sloveniji. Elaborat. Strokovna skupina za reševanje prostorske problematike romskih naselij v Sloveniji. Republika Slovenija, Ministrstvo za okolje in prostor: 85 str. http://www.un.gov.si/fileadmin/un.gov.si/pageuploads/KONCEPT_MODERNIZACIJE_ROMSKIH_NASELIJ_V_SLOVENIJI.pdf (10. 9. 2018)

MATEJA KLEMENČIČ
OSNOVNA ŠOLA BELTINCI

KAMIŠIBAJ KOT USTVARJALNI IZIV

Povzetek

Kamišibaj je papirnato gledališče, ki prihaja k nam z Japonske. Je umetnost pripovedovanja zgodb ob slikah, ki so vložene v mali leseni oder, butaj. Kamišibajkar je pripovedovalec in izvajalec predstave, zaradi njega se slike gibljejo. Največkrat je sam avtor slik. V prispevku sem razložila, kaj je kamišibaj gledališče, opisala njegov izvor in prepoznavnost kamišibaja v Sloveniji. Predstavila sem postopek in pravila nastajanja kamišibaj predstave, ki so natančno dorečena. Opisala sem svoje izkušnje z izdelavo lastnega kamišibaja in svoje nastope. Z nastopi pred svojimi učenci sem navdušenje za kamišibaj prenesla tudi na njih. Ob vodenju so pripravili prve kratke kamišibaje, s katerimi so se predstavili pred sošolci.

Ključne besede: kamišibaj, gledališče, leseni oder, slika, predstava, pripovedovanje

KAMISHIBAI AS A CREATIVE CHALLENGE

Abstract

Kamishibai is a paper theatre which originates in Japan. It is an art of telling a story beside the pictures that are placed in a small wooden stage named butai. Kamishibaiya is a narrator and a performer of the show. Because of him the pictures are moving. Most of the time, kamishibaiya is an author of the pictures. In my article I explained what kamishibai theatre is, where are its origins, and recognisability of kamishibai in Slovenia. I presented the procedure and rules of making the kamishibai show which are strictly determined. I described my experience of making my own kamishibai and my performances. With performances for my students I forwarded the enthusiasm for kamishibai to them. With guidance, they prepared their first short kamishibai and presented them in front of their schoolmates.

Keywords: kamishibai, theatre, wooden frame, story card, performance, story- telling

1 UVOD

S kamišibaj gledališčem sem se srečala na seminarju, ki ga je Javni sklad za kulturne dejavnosti Murska Sobota pripravil za pedagoške delavce, lutkarje in vodje interesnih dejavnosti s področja gledališča. Seminar sta vodili Metka Damjan, gledališka lektorica in Špela Hren Juhart, dobitnica nagrade Zlati kamišibaj, zaposlena v Lutkovnem gledališču Maribor. Obe sta navdušeni pripovedovalki zgodb, kamišibajkarici.

Pred seminarjem kamišibaj gledališča nisem poznala, pritegnila me je posebnost lesenega odra in način pripovedovanja ob slikah. Po teoretičnem uvodu in prikazih kamišibaj predstav smo udeleženci pridobili veliko znanja. Izdelali smo vsak svoj kamišibaj in ga predstavili drug drugemu. Uživala sem v svojem nastopu, kamišibaj me je prevzel in navdušil. Na povabilo mentoric seminarja sem v tem letu z lastno predstavo sodelovala na Festivalu kamišibaj gledališča v Lutkovnem gledališču Maribor in na Nacionalnem festivalu v Štanjelu.

Fotografija 1: Nastop v Štanjelu

Nekaj predstav sem zaigrala učencem razredne stopnje na naši šoli in jih povabila k ustvarjanju kamišibajev. Tako sem svoje novo znanje delila z učenci in zaživel je v praksi.

2 KAJ JE KAMIŠIBAJ

Kamišibaj je edinstvena oblika pripovedovanja zgodb, poezije, legend in raznih drugih tekstov ob slikah. Slike ustvari pripovedovalec sam ali pa jih ilustrira drugi avtor. Ilustracije so vložene v lesen oder, imenovan butaj. Prva slika je običajno naslovnica, zadnja je zaključna stran z napisom konec. Pripovedovalec (kamišibajkar) začne zgodbo že z odpiranjem vrat butaja. Ob pripovedovanju vleče slike drugo za drugo in tako teče zgodba povezana z besedo do konca. Smer vlečenja slik iz odra ni pomembna, lahko poteka levo ali desno, ali izmenično.

Beseda kamišibaj izhaja iz japonščine. Kami pomeni papir, šibaj pomeni gledališče. Lahko rečemo, da je kamišibaj papirnato gledališče. Pripovedovalec k poslušanju povabi poslušalce na poseben način, z udarcem dveh lesenih palic (hiošigi) drugo ob drugo in tako vzbudi pozornost. Kot pri vsakem pripovedovanju, je tudi pri kamišibaju pomembno

vzdušje in skupno doživljanje zgodbe, ki se vzpostavi med pripovedovalcem in publiko. Na Japonskem temu pravijo kiokan (Sitar, 2018)

Poleg kamišibaja za otroke je zelo priljubljen kamišibaj za odrasle. Kamišibajkar izbira med različnimi temami. Pravljice, basni, miti in legende, razne zgodbe z različno tematiko, pesnitve in poezija so se izkazale kot odličen material za kamišibaj.

2.1 ZGODOVINA KAMIŠIBAJA

Korenine kamišibaja segajo v budistične templje, tam so menihi s pomočjo slik seznanjali ljudi z vsebinami svetih zgodb. V obliki, kot ga poznamo danes, se je pojavil okoli 1929 na Japonskem. V veliki svetovni gospodarski krizi je doživel svoj vrh do leta 1931, ko je bilo samo v Tokiu 20.000 kamišibajkarjev (30.000 jih je bilo vseh širom po svetu). Ohranil se je celo med drugo svetovno vojno kot politično propagandni medij. S pojavom televizije je nato počasi spet zamrl. Zanimivo je, da so televiziji na začetku rekli "denki" kamišibaj, kar po japonsko pomeni električni kamišibaj.

Nekoč se je kamišibajkar pripeljal s kolesom. Na prtljažniku je imel pritrjen lesen oder, pod katerim so bili predali za sladkarije. Na svoj prihod je opozoril z udarjanjem dveh paličic (hiošigi) drugo ob drugo. Kmalu se je okrog njega zbrala množica otrok in krajanov. Za drobiž so si kupili sladkarijo in ogled predstave. Kamišibajkar je svojo zgodbo premišljeno pripravil v nadaljevanjih. Ko je bilo najbolj napeto, se je poslovil in odpeljal. S tem si je zagotovil publiko ob naslednjem obisku. Vir: <http://slikovedke.com/kaj-je-kamisibaj/>

V Slovenijo je kamišibaj z Japonske leta 2013 prinesel znani lutkar in etnomuzikolog mag. Igor Cvetko. Od takrat se je v Sloveniji na področju kamišibaja zgodilo veliko. Navdušil je veliko pripovedovalcev, ki so ustanovili društvo in se povezali z IKAJA, mednarodno zvezo kamišibaja na Japonskem. Število navdušenih kamišibajkarjev v Sloveniji je iz leta v leto več. V Prekmurju nas je kamišibajkarjev zaenkrat le peščica, dobivamo se priložnostno, na pobudo Javnega sklada za kulturne dejavnosti Murska Sobota. Predstavimo si svoje kamišibaje, si izmenjamo izkušnje in se tako vedno znova kaj novega naučimo.

Predstave kamišibaj gledališča se izvajajo v lutkovnih gledališčih, na ulicah večjih mest, na festivalih širom po Sloveniji. Slovenski izvajalci z lastnimi predstavami gostujejo tudi izven meja. Leseni namizni odri, butaji, se vse več pojavljajo v vrtcih, šolah in v visokošolskih ustanovah. Kamišibaj v pedagoške namene priporočajo tudi predstavniki Zavoda za šolstvo.

V tem času sta na to temo izšli tudi dve knjigi slovenskih avtoric. Priročnik Umetnost kamišibaja avtorice Jelene Sitar predstavlja kamišibaj kot umetnost, njegov zgodovinski razvoj in dodaja nasvete za ustvarjanje lastne predstave. Knjiga Kamišibaj v šoli in doma avtoric Simone Nagode in Tatjane Rupnik Hladnik, ki sta osnovnošolski učiteljici, pa nagovarja predvsem pedagoške delavce in učence.

3 PRIMER IZ PRAKSE

Dodano vrednost v popestritvi pouka s kamišibajem vidim v lastni aktivnosti. Učencem sem z lastno predstavo ponudila nekaj novega. Sama sem bila ilustratorka in pripovedovalka. Pokazala sem jim, da lahko na preprost način narišeš zaporedje likov iz teksta in poveš zgodbo ali zapoješ pesem. Čeprav pred učenci nastopam vsak dan tako, da jih učim, je bil nastop s kamišibajem posebno doživetje. Z nastopom se je med mano in učenci vzpostavil poseben odnos, bila sem v novi vlogi, ne več samo kot učiteljica, ampak ob tem še igralka.

3.1 PRIPRAVA IN IZVEDBA PREDSTAVE

Obstaja nekaj pomembnih zakonitosti, ki se jih je potrebno pri ustvarjanju in izvedbi kamišibaj predstave držati. Kamišibaj vedno izvajamo z butajem, saj brez njega ne moremo ustvariti iluzije odra, v katerem potekata čas in prostor zgodbe. Predstava nastaja po korakih.

- Pomemben je izbor besedila. Zgodba naj bo kratka, pestra in enostavna. Dogodki naj si sledijo linearno, brez vzporednih dogajanj ali vračanja v preteklost. Bolje je, da izberemo tekst brez ilustracij, ki so lahko ovira pri iskanju lastnih dobrih likovnih rešitev.
- Besedilo razdelimo na bistvene dele, nize dogodkov in jih analiziramo.
- Skiciramo posamezne kadre in izdelamo osnutek slik. Prva slika je vedno naslovnica, ki nas lahko že s svojo likovno podobo vabi v zgodbo. Pri ustvarjanju slik sledimo načelu, da mora vsaka slika gledalce presenetiti, ves čas moramo vzdrževati napetost dogajanja. Skiciramo bistvo, ne ilustriramo podrobnosti. Vmesnih slik je običajno od 12 do 16. Vedno smo pozorni, da ohranjamo videz glavnega junaka vedno enak, lahko pa ga prikažemo iz različnih perspektiv. Zgodba se konča z zadnjo sliko, kjer vedno zapišemo besedo konec. Pomembno je, da zadnje slike nikoli ne vzamemo iz butaja, ostati mora na mestu, ko butaj zapremo. Zgodba za občinstvo tako ostane v lesenem odru do naslednjega pripovedovanja.
- Izberemo likovno tehniko in izdelamo slikovno gradivo. Uporabimo lahko različne slikarske in risarske tehnike. Misliti moramo na gledalce, ki so od butaja najbolj oddaljeni, zato pri ustvarjanju slik uporabimo močne linije. Papir za ustvarjanje naj bo dovolj trd, da lahko stoji v butaju. Ne izberemo belega, saj se ob siju morebitnih odrskih luči preveč blešči.
- Na zadnje strani slik lahko zapišemo besedilo, ki ga bomo pripovedovali. Govorjenega besedila ne sme biti preveč. Z veliko vaje bomo uskladili pripovedovanje z vlečenjem slik iz butaja, ki lahko poteka levo ali desno, tudi izmenično. Izvlečene liste sproti vstavljamo v zadnji del butaja ali pa jih polagamo na mizo za odrom.
- Nastopimo čimbolj prepričljivo, zgodbo moramo imeti radi.

Največja nagrada za pripovedovalca je občutek povezanosti z gledalci in pridobitev njihove pozornosti, občutek, ko skupaj z njimi postaneš eno. To te navduši in zaželiš si ponovno nastopati.

Za uspešno izvedbo predstave sta pomembna tudi prostor in primerno število gledalcev. Nastopamo lahko v učilnici, manjši dvorani, v kotičku knjižnice, na prostem. Prostor uredimo tako, da občinstvo v zadnji vrsti dobro vidi na oder, prizorišče ne sme biti preširoko. V ozadju pripovedovalca ne sme biti nič motečega. Osnovni oder je miza, pokrita z enobarvnim, najbolje črnim, prtom.

Gledalcev naj bo toliko, da imajo vsi svoj prostor in dober pogled na oder, priporočljivo je do petdeset gledalcev.

Za svojo prvo predstavo sem izbrala tekst ljudske pesmi En hud pesjan. Pri pripravi predstave sem upoštevala zakonitosti in pravila nastajanja kamišibaja. Najprej sem na eno stran risalnega lista narisala skico vseh zaporednih slik, kot naj bi si sledile v predstavi. Nato sem vsako sliko posebej naslikala na svoj list. Za ilustriranje sem izbrala tehniko lesenih barvic intenzivnih barv, s predhodno črno obrobo risb. Vsaki sliki sem v mislih določila besedilo. Vse slike sem nato vstavila v lesen oder. Ob ustreznem vlečenju slik iz butaja sem

pesem zapela. Kljub temu, da sem v pripravo predstave vložila veliko časa, traja le tri minute.

Odzivi prvih gledalcev moje predstave so bili že na seminarju zelo pozitivni, zato sem se odločila, da jo zaigram učencem razredne stopnje na svoji šoli. Z učitelji sem se dogovorila za obisk učencev po razredih, kjer sem jim predstavila kamišibaj gledališče in zaigrala predstavo. V posamezen razred sem prišla večkrat, ne prepogosto, vendar vsakič z novo predstavo. Začetno pozornost sem vedno pridobila z udarjanjem lesenih palic drugo ob drugo in z vzklikom besed »kamišibaj, kamišibaj!« Zaigrala sem predstavo in navdušenje je bilo vedno veliko. Večkrat so prosili za ponovitev. Predstavo sem na njihovo željo tudi ponovila, saj gre za kratke kamišibaje in je ponovitev možna. Učence sem po predstavah povabila k razmišljanju o lastnem ustvarjanju kamišibajev. Napovedala sem, da bomo ustvarjali pri urah podaljšanega bivanja.

Za sodelovanje pri izdelavi lesenega odra za učence sem prosila sodelavko, učiteljico tehnike na naši šoli, mag. Andrejko Zver. Prijazno in strokovno nam je izdelala dva butaja različnih velikosti. Kamišibaj predstave se običajno izvajajo v velikosti butaja A3 in A4 . Ustvarjanja smo se lotili postopoma, nekateri skupaj z mano pri podaljšanem bivanju, nekateri na lastno željo doma.

Učenci so v začetku sami iskali primerne tekste. Listali so po berilu, v otroških revijah in slikanicah. Prihajali so do ugotovitev, da je primeren tekst zelo pomemben, da vsakega ne morejo uporabiti. Predlagala sem jim kratke izštevance in zgodbe. Najprej je bilo potrebno s svinčnikom izdelati skico celotne predstave in določiti besedilo k vsaki sliki posebej. Največ časa je trajalo ustvarjanje zaporednih slik. Z veliko vztrajnosti in potrpežljivega slikanja sta nastala dva zanimiva kamišibaja. Avtorici sta bili deklici iz četrtega razreda. Sara je ustvarila kamišibaj Mesec in njegova srajčka. Ivana si je izbrala izštevanko in ustvarila predstavo Reci, mačka.

Moji kamišibaji so navdušili tudi prvošolce. K ustvarjanju so pristopili spontano, v odmorih, nekateri so jih ustvarjali doma. Nekaj dečkov je oblikovalo avtorske zgodbe. Preprosto oblikovane ilustracije so bile dovolj, da so jih z veseljem predstavili v butaju. Pripovedovanje je steklo gladko, skozi igro.

Fotografija 2: Prvošolec kamišibajkar

4 ZAKLJUČEK

Kamišibaj gledališče ponuja veliko možnosti za umetniško izražanje na področju govora, likovne umetnosti, gledališke igre, glasbe, tako otrokom kot odraslim. Lahko je odličen pripomoček za popestritev pouka, učenci ga lahko uporabijo tudi kot predstavitveni medij na različnih področjih, tudi na govornih nastopih Spodbuja sodelovalno učenje, saj ga lahko hkrati izvaja več učencev. Krepi samozavest pri učencih in spodbuja k vztrajnosti. Strokovnjaki priporočajo, da ga v posameznem razredu uporabimo do trikrat letno (Nagode in Rupnik Hladnik, 2019). Ob tako premišljeni uporabi se kamišibaja učenci vedno znova razveselijo.

Kot kamišibajkarica z navdušenjem raziskujem in odkrivam nove razsežnosti kamišibaja. Sodelujem z Lutkovnim gledališčem Maribor, kjer se dobivamo na mesečnih srečanjih. Prav gotovo pa bom s kamišibajem aktivno nadaljevala tudi pri dejavnostih v šoli.

Fotografija 3: Konec predstave

Literatura in viri

1. Sitar J., 2018. Umetnost kamišibaja: Priročnik za ustvarjanje. 1. izdaja. Maribor: Založba Aristej.
2. Nagode S. in Rupnik Hladnik T., 2018. Kamišibaj v šoli in doma: S papirnatim gledališčem do ustvarjalnega izražanja in sproščenega pripovedovanja. 1. izdaja. Logatec, Ljubljana: Osnovna šola 8 talcev Logatec in Osnovna šola Poljane Ljubljana.
3. Slikovedke, 2016. Kamišibaj. Dostopno na: <http://slikovedke.com/kaj-je-kamisibaj/>. (12. 9. 2019)

SVETLANA KLEMENČIČ
OSNOVNA ŠOLA LOČE

AKTUALEN PRISTOP K IZBOLJŠANJU BRALNEGA RAZUMEVANJA

Povzetek

Interpretacijsko in funkcionalno razumevanje strokovnih terminov je zaradi splošnega zmanjšanja bralnih navad pri osnovnošolcih zelo omejeno in iz generacije v generacijo nazaduje. Izziv je bil povezati metode poučevanja slovenskega jezika načrtovane v 6., 7., in 8. razredu s temami trajnostnega razvoja in s tem spodbuditi razmišljanje o trajnosti in trajnostnem razvoju.

Skozi metodološki pristop smo povezali besede, besedišča in strokovno izrazoslovje trajnostne tematike, področja ekologije in varovanja okolja.

Ključne besede: Slovenski jezik, bralno razumevanje, metode poučevanja, trajnostni razvoj, medpredmetna povezava, ozaveščanje

ACTUALIZED APPROACH TO THE IMPROVEMENT OF THE READING COMPREHENSION

Abstract

Because of the decreasing reading habits of primary school students, the interpretational and functional understanding of the professional terms is more and more limited from generation to generation. The challenge was to connect the methods of teaching Slovenian language in the 6th, 7th and 8th class with the themes of sustainable development and through that encourage the students in the thinking about sustainability and sustainable development.

Through a methodological approach we connected words and vocabulary with professional terms of sustainability and ecological themes as well as the environmental protection.

Keywords: Slovenian language, reading comprehension, teaching methods, sustainable development, interdisciplinary connection, awareness

1 UVOD

1.1 PROBLEMATIKA

Človek, ki ne bere, nima nobenih prednosti pred človekom, ki ne zna brati.

Pri poučevanju slovenskega jezika v osnovnih šolah v zadnjih letih opažamo vse slabše razumevanje prebranega, predvsem pa tudi slabo interpretacijsko in funkcionalno razumevanje strokovnih terminov. Ta dejstva se kažejo tudi v vse slabših rezultatih pri reševanju nalog iz razumevanja neumetnostnega besedila pri Nacionalnih preizkusih znanja (NPZ) iz slovenskega jezika tako pri šestošolcih kot tudi pri devetošolcih. Rezultati so na razpolago na spletnih straneh Republiškega izpitnega centra (RIC).

Vse slabše razumevanje besedil je posledica splošnega zmanjšanja bralnih navad pri osnovnošolcih, ki iz generacije v generacijo nazaduje. Spodbujanje bralnih navad in pedagoški pristopi k privzgojitvi slednjih, so kljub učnemu programu, ki je prilagojen tem dejstvom, vse manj uspešni. Vzroke je vsekakor v prvi vrsti potrebno iskati v vse obsežnejši informatizaciji in digitalizaciji, ki sta širši družbeni fenomen, ki poleg številnih prednosti prinaša tudi slabosti. Zato je treba veliko truda vložiti v motivacijo ter izbirati aktualne teme za obravnavo neumetnostnih besedil. Glede na to, da je naša ekološka dediščina vedno bolj ogrožena in da ohranjanje obnovljivih virov postaja obveza človeške družbe, smo se s kolegi odločili za okoljsko tematiko.

1.2 ZASNOVA PROJEKTA

Okoljska odgovornost in trajnostni razvoj imata v današnji družbi zelo pomembno vlogo, zato je ozaveščanje na tem področju pomembna naloga vzgojno-izobraževalnega procesa. Pomembno se nam je pa zdelo tudi dejstvo, da učenci o okoljski tematiki pravzaprav zelo veliko vedo. Za to sta zaslužna vzgoja in izobraževanje ter praktično delo, ki se začne že v vrtcih in se nato nadaljuje v osnovnih ter srednjih šolah. Ločevanje odpadkov, varčevanje, zasajanje gredic, razne zbiralne akcije, ustvarjanje na popisan, že rabljen papir t. i. recikliranje – vse to na naše učence ni nič novega. Možnost medpredmetnega povezovanja nas je pripeljalo do ideje, da lahko vse to izkoristimo tudi kot del izboljšanja interpretacijskega in funkcionalnega razumevanja strokovnih terminov.

1.3 IZZIV

Naš cilj je bil povezati metode poučevanja slovenskega jezika načrtovane v 6., 7., in 8. razredu z okoljskimi temami in tematiko trajnostnega razvoja ter s tem spodbuditi razmišljanje o trajnosti in trajnostnem razvoju.

Izziv je predstavljalo tudi iskanje pravilne metode poučevanja, ki bi dovolj povezala tematiko in uporabno vrednost spoznanj ter pomagala pri ozaveščanju učencev. Prav tako smo kar nekaj časa namenili iskanju pravilnega pristopa in okoljskega ravnanja, ki bi bilo povezano z vsakdanjikom osnovnošolcev in bi dovolj poudarilo pomembnost in uporabno vrednost spoznanj, hkrati pa ne bi predstavljalo dodatne časovne ali finančne obremenitve ter bi bilo lahko brez večjih zadržkov vključeno v pedagoški proces poučevanja slovenskega jezika.

Odločili smo se, da se omejimo na vplivno območje okolja, v katerem delujemo in natančno določimo težavnostno stopnjo razlage, ki bo primerna osnovnošolcem. Pri tem smo se osredotočili na interakcijo socialno-ekonomskega razvoja in okoljskih izzivov.

1.4 CILJI

Cilji so bili izboljšanje interpretacijskega in bralnega razumevanja izrazov trajnosti in trajnostnega razvoja ter ozaveščanje učencev o okoljski problematiki.

Hkrati je bil cilj najti metodološki pristop in najprimernejše poučevalne metode za razlago strokovnih izrazov, vključno z medpredmetno povezavo in prepoznavanjem potenciala lokalnega okolja in gospodarstva, ki ga lahko na podlagi spoznanj vključimo v bodoče v izobraževalni proces. Pri tem smo se osredotočili na že obstoječo strukturo poučevanja in začrtane obvezne vsebine.

2 PROJEKT

Po timskem posvetu smo se odločili, da je najprimernejša metoda za spoznavanje pomembnosti razumevanja neumetnostnih besedil in s tem v povezavi tudi trajnosti, okoljske odgovornosti in trajnostnega razvoja pristop pri obravnavi opisa, razlage in intervjuja.

Opis

Z njim avtor opisuje lastnosti živali, oseb, predmetov, potek dogajanja ali dela. V njem so najpomembnejše besede pridevniki, ki izražajo: mere (dolžino, višino, širino, težo), obliko, barvo ...

V opisovalnem besedilu se izrazijo zunanje in notranje lastnosti oziroma značilnosti opisovane stvari. Med opisovalna besedila sodijo: opis, poljudnoznanstveno besedilo, mali oglas.

Razlaga

V razlagalnem besedilu sporočevalec razlaga posledice dogajanja in pojava. V njem tudi pojasnjuje lastnosti in uporablja definicije. Te vrste besedil so pogosto v strokovnih besedilih. Razlagalec pojasnjuje stvarnost in določene pojave ali pojme primerja s sorodnimi, išče podobnosti in razlike.

Intervju

Intervju je posebna vrsta raziskovalnega pogovora, namenjenega javnosti. Največkrat ga uporabljajo novinarji, za pogovor z znanimi osebami. V intervjuju sodelujeta vpraševalec in intervjuvanec. Vpraševalec se na intervju skrbno pripravi, vendar pa se mu ni treba strogo držati predvidenih vprašanj, temveč se lahko na posebno zanimive ali nepričakovane izjave sprti odziva z dodatnimi vprašanji. Vpraševalec neposredno ne komentira odgovorov, zato je v intervjuju navadno več informacij, opisov in ugotovitev, kakor pa razlag in utemeljitev.

Intervjujev je več vrst. Po vsebini so osebnostni ali tematski. V osebnostnem vpraševalec predstavlja zanimivo osebo, v tematskem pa o zanimivi temi sprašuje tistega, ki o njej največ ve. Posebni obliki intervjuja sta izjava (odgovor na eno samo pomembno vprašanje) in okrogla miza (večstranski intervju, ki ga vodi ti. moderator).

2.1 SPOROČILNI DEL

V sporočilnem delu smo definirali osnovne pojme, ki smo jih želeli preko neumetnostnih besedil podati učencem. Osnova je bila definicija trajnosti in trajnostnega razvoja. Trajnostni razvoj je zamisel o razvoju človeške družbe, pri katerem bi se izognili nevarnosti, ki jih povzroča osredotočenje na količinski materialni razvoj z izčrpavanjem naravnih virov in onesnaževanjem okolja. S trajnostnim razvojem naj bi se tudi ohranjala biološka

raznoverstnost. Krovni pojem trajnostnega razvoja obsega še več drugih vidikov, nenazadnje tudi možnosti razvoja vsakega človeka ali združbe, če ne škoduje drugim.

K trajnosti in trajnostnemu razvoju mora družba težiti v gospodarstvu, poljedelstvu, industriji, šolstvu in kulturi.

Trajnostni razvoj zadovoljuje potrebe sedanjega človeškega rodu, ne da bi ogrozili možnosti prihodnjih rodov, da zadovoljijo svoje potrebe.

Sporočilo učencem je bilo tudi, da se skrb za varovanje okolja začne z majhnimi dejanji vsakega od nas, našim razumevanjem odnosa do okolja in da veliko takšnih dejanj in ozaveščenost posameznika ter skupnosti pripelje k uspešnemu trajnostnemu razvoju.

Preko tega smo jim želeli sporočiti, da so oni že del sedanjosti v skrbi za trajnost, hkrati pa tudi bodoča generacija na kateri bo temeljil prihodnji trajnostni razvoj. Občutek odgovornosti pri učencih smo gradili ne le na ozaveščanju glede ravnanja ampak predvsem na ozaveščanju posledic nespoštovanja okoljske trajnosti.

2.2 PRISTOP

Prvi korak je predstavljal prepoznavanje stopnje razumevanja besed in besednih zvez trajnost, trajnostni razvoj in okoljsko zavedanje.

Rezultati tega koraka so bili sporočilna razlaga učencev glede razumevanja naštetih pojmov v prostem in enostavnem besedilu brez vnaprej določenih pravil. Tako smo dobili najbolj objektivne podatke o razumevanju terminov.

Rezultat je bil skladen s pričakovanji. Učenci so dokaj dobro razumeli besedno zvezo okoljsko zavedanje, saj se s tematiko varovanja okolja srečujejo že od vrtca naprej. Stopnja razumevanja in razlage je bila različna glede na razred učencev. Zanimivo je, da je stopnja razumevanja te besedne zveze ni bila zelo odvisna od učnih sposobnosti učencev in da so tudi učno manj sposobni učenci razlago pripravili zadovoljivo in utemeljeno.

Ostala dva pojma sta bila s strani učencev 6., 7. in 8. razredov razložena pomanjkljivo ali napačno. Le 7% učencev je podalo smiselno točno razlago. Pri 18 odstotkih je bila razlaga povezana z okoljem, preostanek učencev je podal napačno in smiselno nepovezano razlago.

Po opravljeni pisni razlagi omenjenih pojmov in besednih zvez smo opravili še strukturni in vsebinski del obravnave teme neumetnostnega besedila Razlaga pri učencih 8. razreda.

Drugi korak je predstavljal predstavitev pojmov in besedne zveze, ki smo jo opravili kot predavanje učiteljev o pomembnosti trajnostnega pristopa za našo prihodnost, razlago terminov, predstavitev definicije, interaktivno iskanje informacij po spletu, hkrati pa smo učencem v 8. razredu dali možnost izdelave referatov na dano tematiko.

Tretji korak je bil predstavitev (ponovitev) strukture in značilnosti neumetnostnega besedila intervju ter samostojno delo učencev 8. razreda in opravljen intervju o uporabi jedilnega olja v šolski kuhinji in v gospodinjstvih.

Razlog, da smo se odločili za temo zbiranja, predelave in uporabe odpadnega jedilnega olja je prav v tem, da smo kot primer trajnosti želeli vsakdanjo stvar, ki jo lahko učenci opazijo tudi v svojem okolju.

Zaradi dobrega odziva učencev smo se odločili, da bomo v bodočnosti izvedli samostojno akcijo zbiranja odpadnega jedilnega olja, ki ga bomo predali pooblaščenemu zbiralcu, preko katerega bo to trajnostno zbrano olje, kot surovina za izdelavo biogoriva prešlo v ponovno uporabo in realiziralo enega od ciljev trajnosti – iz odpadka v koristen produkt.

Četrty korak je bila izvedba ankete med učenci 6., 7. in 8. razredov naše šole o trajnosti s tremi ključnimi vprašanji:

Kako lahko uporabimo odpadno jedilno olje?

Med katere odpadke spada odpadno jedilno olje?

Kam odložiš odpadno jedilno olje po uporabi?

Pri analizi odgovorov smo ugotovili, da je 72% odgovorov bilo pravilnih, pri ostalih 28% je bil napačen le eden od odgovorov. Ko smo le te poglobljeje analizirali, smo se spet spopadli s fenomenom bralnega nerazumevanja, saj se je večina napačnih odgovorov (93%), nanašala na prvo vprašanje in odgovor je bil, da bi odpadno jedilno olje uporabili za pripravo jedi. Površno branje ankete jih je privedlo do tega, da so pridevnik odpadno zanemarili in se fokusirali na drugega – jedilno.

Pri učencih 8. razredov smo izvedli razširjeno obravnavo teme intervju z oblikami in vsebinami intervjujev, ter vključili tudi obravnavo ankete.

3 ZAKLJUČEK

V našem projektu smo se osredotočili na pripravo metodologije in izvedbo učnega procesa za povečanje interpretacijskega in funkcionalnega bralnega razumevanja pri učencih 6., 7. in 8. razredov v povezavi s tematiko okoljskega zavedanja, trajnosti in trajnostnega razvoja. Pri tem smo sledili letnemu učnemu načrtu in pristopom, ki so enostavne razlage, blizu osnovnošolcem in jih je možno povezati s primeri iz vsakdanjega življenja, kot je zbiranje odpadnega jedilnega olja in razlago njegove ponovne uporabe.

Hkrati je bil projekt preizkus medpredmetnega in tematskega povezovanja učnih programov, izboljšanja razumevanja in ozaveščanja otrok o trajnostnem razvoju in okoljski problematiki.

Ocenili smo in ugotavljamo, da je bil projekt uspešen, rezultati pa nam bodo koristili za obravnavo novih tem, saj je koncept štirih korakov, ki smo ga uporabili možno izkoristiti za veliko področij. Prednost tega koncepta je, da se razumevanje preverja pred izobraževalnim procesom in po zaključku le tega, kar nam omogoča oceniti nivo osvojenega znanja otrok in uporabiti princip nenehnega izboljševanja, tako imenovanega Demingovega kroga (planiraj-izvedi-preveri-ukrepaj) tudi v izobraževalnem procesu, predvsem pri ozaveščanju in poglobljanju razumevanja.

Literatura in viri

1. <https://www.ric.si/>
2. https://sl.wikipedia.org/wiki/Trajnostni_razvoj

TINA KLEMENČIČ

OŠ KAPELA, KAPELSKI VRH 95, 9252 RADENCI

USPEŠNOST PRI RAZVIJANJU BRANJA S PRIMERI IZ UČILNICE

Povzetek

Kot učiteljica v prvem triletju se s svojimi učenci iz leta v leto srečujem pri šestih različnih predmetih, največ ur pa z njimi preživim prav pri urah slovenščine. In prav zato se vselej znova spopadam z izzivi, kako današnje otroke, ki odraščajo v digitalnem svetu, motivirati za branje, da bo med drugim dobro stekla bralna tehnika, da bodo razumeli, kaj berejo in si ob tem širili besedni zaklad ter da bodo radi zahajali v knjižnico in posegali po knjigah.

Učeči se učitelj se vselej znova ustavlja ob vprašanju, kako izboljšati lastno prakso, da bodo njegovi učenci kar najbolje napredovali ter da bo kot uspešen motivator svoje učence zanesljivo popeljal skozi cilje in vsebine v učnem načrtu.

V svojem prispevku bom na kratko spregovorila o branju, več pozornosti pa bom namenila primerom dobre prakse, ki jih vnašam v svoj pouk in ki zares delujejo.

Ključne besede: učitelj, branje, motivacija, primeri dobre prakse, knjižnica

SUCCESS IN DEVELOPING READING SKILLS WITH CLASSROOM EXAMPLES

Abstract

As a teacher in the first trimester, I teach my students six different subjects year after year, but most of my lessons I spend with them at Slovene. And this is why I am constantly confronted with the challenge of motivating today's children, who are growing up in the digital world, to read so that, among other things, they develop a good reading technique, understand what they read and expand their vocabulary, and last but not least, that they will gladly and happily go to the library and reach for books.

The learning teacher again and again pauses when asked how to improve his own practice so that his students will make their best progress and that as a successful motivator he will reliably guide his students through the objectives and contents of the curriculum.

In my article I will briefly talk about reading in shorter theoretical findings, more attention I will pay to the examples of good practice, which I bring into my lessons and that really work in the classroom.

Keywords: teacher, reading, motivation, examples of good practice, library

NAMESTO UVODA

Današnji otroci so drugačni. To je sodba, ki jo nemalokrat slišimo reči iz ust odraslih, zlasti učiteljev in staršev. Pa so res otroci tisti, ki se toliko razlikujejo od nas, ko smo bili v njihovih letih, ali se je preprosto spremenilo okolje, v katerem odraščajo? Živimo v svetu, ki je precej drugačen od tistega, v katerem je odraščala naša generacija. In že mi smo od svojih staršev poslušali, da ne bi hoteli z nami zamenjati svojega otroštva, pa čeprav niso imeli vsega toliko kot mi. Ampak okolja in družine, v katero se rodiš, si žal ne moreš izbrati.

To so dejstva, ki jih je dobro imeti pred očmi, kadar načrtujemo delo s svojimi učenci. Tudi branje in dejavnosti, povezane z njim. Današnji otroci niso več obkroženi s knjigami in ne vidijo očeta vsak dan listati po časopisu, da bi lahko že od malega od njega prevzeli vzorec obnašanja, ki bi ga posnemali. Obkroža jih tehnologija vseh mogočih oblik in barv in v ravnanju s to tehniko so zelo vešč. Seveda le v namene, za katere jo oni potrebujejo. In zato je pri današnjih otrocih potrebno predvsem dvigniti motivacijo za določene stvari, ki smo jih mi počeli kot otroci, ker smo imeli zglede v družini in družbi. Zatorej poskusimo dejavnosti branja predvsem osmisliti. Če otroci ne bodo imeli občutka, da morajo početi nekaj dolgotrajnega, bodo to počeli z veseljem oz. vsaj ne z odporom.

In tako kot učiteljica s skoraj 20 let delovne dobe vsakodnevno razmišljam, kako te naše nadobudneže motivirati, da ne bodo zavijali z očmi, kadar jim ponudimo neko aktivnost. Učitelj pride s fakultete poln znanja o branju in bralni tehniki, bralnih strategijah itd. In to znanje tudi deluje – če imaš v razredu idealnega, motiviranega in poslušnega učenca. A današnje učence je potrebno predvsem »motivare« ali spraviti v gibanje, jih navdušiti oz. zbuditi njihov interes, da bodo nekaj radi počeli, stvarem je potrebno dati smisel. In potem steče samo od sebe.

POMEN UČITELJEVIH SPRETNOSTI

V svetu, v katerem vrednote nimajo več pravega mesta, kjer je učiteljevo delo razvrednoteno s strani družbe, potrebuješ kot učitelj zares neko intenzivno notranjo motivacijo, da svoje poslanstvo opravljaš z entuziazmom in v svojem početju vselej znova najdeš nov smisel. Poučevanja in preživetja v razredu se ne naučiš na fakulteti, temveč šele takrat, ko si »vržen v vodo in moraš splavati« ter seveda od svojih izkušenih kolegov oz. iz primerov dobre prakse. Učitelj v svojem razredu mora biti »multipraktik« in dober improvizator. Vešč mora biti dobrega načrtovanja, imeti dobre vodstvene sposobnosti, biti empatičen, discipliniran in sposoben vzdrževati disciplino, hkrati pa mora uspevati pri vzpostavljanju in vzdrževanju pozitivne razredne klime in motiviranosti učencev za delo.

Kot pravi Dušica Kunaver: »Če hočeš odpreti mlado glavo, moraš potrpati na srce«.

BRANJE

Učenje branja je dolgotrajen proces, za katerega je zelo pomembno, da se začne dovolj zgodaj. Ne zgodi se kar naenkrat in v nekem trenutku, temveč po stopnjah (Kropp, 2000). Pri tem pa imajo pomembno vlogo najprej starši, nato pa tudi šola. Kljub temu, da so se različni strokovnjaki v svojih teorijah poučevanja branja zelo razlikovali, na koncu koncev obvelja preprosta resnica (Kropp, 2000, str. 27): najboljši način poučevanja branja je kombinacija vseh metod, in sicer celostni jezikovni pristop, razširjanje in raba besedišča ter veliko branja skupaj z drugimi. Ob vsem tem pa je najbolj pomemben čas, ki ga namenimo branju, ter seveda učitelj, ki spodbuja navdušenje nad branjem.

Z opazovanjem starša, ki lista časopis, bo že majhen otrok s posnemanjem listal in »bral«, skratka sploh posegal po tiskanih medijih. Študije pravijo, da je med dejavniki, ki vplivajo na motivacijo za branje, na prvem mestu domače »literarno« okolje, torej opremljenost družine s knjigami, revijami ter naklonjenost branju (Kropp, 2000). Mnogi današnji otroci te izkušnje več nimajo, saj časopise zamenjuje branje spletnih portalov na pametnih telefonih, tablicah ali računalnikih. Namesto listanja otroci obvladajo potege s prsti, s katerimi brskajo po telefonih staršev.

Zato je pomembno, da vsaj v šoli otroku – bodočemu bralcu – okolje prilagodimo tako, da bo imel možnost stika s knjigami in revijami, pa čeprav šele pri šestih letih starosti. Svojim dvanajstim učencem sem zastavila vprašanje, čigavi starši doma sploh še berejo časopise ali knjige, pa je najprej nastala tišina, čez čas pa sta se plaho dvignili dve roki. Seveda se zagotovo še najdejo družine, ki ozaveščajo pomen branja pri svojem otroku od otroštva naprej, a v okolju, kjer sama poučujem, je tega zelo malo. Zatorej je ta del motivacije in zgleда za branje na meni kot učiteljici.

Z učenci smo v možganski nevihti iskali smisel, zakaj je sploh dobro znati brati. Moram reči, da so našli veliko koristnih idej, ki smo jih zbrali na plakatu »Zakaj naj berem«. Torej se še kako zavedajo, da je branje pomembno in koristno. Torej nikoli ni prepozno, da se začnemo učiti brati ali da svoje branje poskušamo dvigniti na boljši nivo. In prav to svojim učencem vsakodnevno polagam na srce, da se kljub temu, da sem učiteljica, še vsak dan znova trudim svoje branje izboljšati ter da nikoli ne dosežemo stopnje, ko lahko rečemo, da bolje ne gre.

MOTIVACIJA ZA BRANJE

Ključ v uspešnosti pri branju in poučevanju nasploh je v vzdrževanju dobre motivacije učencev za delo. Motivacija kot taka spada med ključne učiteljeve spretnosti oz. osnovne prvine poučevanja. Kiriadou navaja tri vire motiviranosti učencev za učenje: notranjo in zunanjo motivacijo ter pričakovanje uspeha.

Pri notranji motivaciji gre za zadovoljevanje človeške potrebe po radovednosti. Za dvigovanje notranje motivacije pri branju je pomembno, da izbiramo teme in besedila, ki so učencem zanimiva ali jih poznajo iz izkušenj, da v pouk vključujemo različne igre ter nenazadnje, da znamo v pravem trenutku izreči ali zapisati pohvalo, s katero izrazimo njihov napredek.

Pri zunanji motivaciji gre predvsem za to, da učenec pričakuje neko priznanje oz. nagrado in to ni nujno povezano z nalogo, ki jo opravlja. Dvigujemo jo lahko tudi s tem, da učencem jasno predočimo pomen in koristnost neke aktivnosti oz. znanja.

Pričakovanje uspeha kot vir motiviranosti pa praviloma vključuje učenčevo oceno, ali bo pri opravljanju neke aktivnosti, naloge sploh lahko uspešen. Nemotivirano so tako pri reševanju nalog, za katere menijo, da so za njih pretežke, kot tudi za reševanje prelahkih nalog, saj se jim v tem primeru ne zdi vredno truditi. Dokazano je, da učence najbolj motivirajo izzivi – naloge, ki so sicer težke, a rešljive (Kiriadou, 1997).

Ob vseh možnostih motivacije učencev za delo pa seveda ne smemo pozabiti nase, torej na učitelja, ki jim zlasti v nižjih razredih osnovne šole predstavlja zgled. Naši učenci od nas pričakujejo, da bomo vzorni v vsem, kar pred njih postavljamo kot pričakovanja. Torej, če želimo pri njih vzbuditi zanimanje za branje, moramo najprej sami izžarevati navdušenje zanj.

KAJ VPLIVA NA USPEŠNOST PRI BRANJU?

V svoji knjigi »Kako berejo učenci po svetu in pri nas« (Lapajne, 1995) avtorica navaja, da na uspešnost pri branju poleg drugih dejavnikov med drugim pomembno vplivata dostopnost knjig in število knjig doma. Slednjega ne moremo spremeniti, lahko pa vplivamo prvi dejavnik, na primer s številom knjig, ki so učencem na voljo v njihovem razredu. V svoji učilnici imam zato v ta namen poličnik s knjigami, na katerem se nahajajo knjige mojih dveh otrok, ki sta jih prerasla, ali odpisane knjige iz knjižnic, ali pa obsežnejši fond izposojenih knjig iz šolske in lokalne knjižnice. Učenci po tem poličniku zelo radi brskajo in v roke velikokrat vzamejo knjige, ki so jim na razpolago. Vselej ko pri spoznavanju okolja obravnavamo neko tematiko, jim prinesem tudi številne knjige s tega področja ali pa jih prinesejo otroci od doma. In po teh »strokovnih knjigah« še posebej radi posegajo.

Ker pa je pri izbiri virov za branje potrebno biti pozoren, da ne postanemo monotoni, je dobro, da učencem ponudimo tudi časopise in revije. Že samo listanje po formatu časopisa je drugačno od listanja po knjigi. In v revijah so poleg člankov, zgodbic ali pesmi še druge privlačne vsebine kot so križanke, uganke, nasveti, reklame. In spet se motivacija za branje poveča.

Druga možnost, kako povečati dostopnost do knjig, je obiskovanje šolske in občasno tudi lokalne knjižnice. In prav zato sem v tedenski urnik uvedla ponedeljkov skupinski obisk knjižnice. Urnik sem prilagodila tako, da v ponedeljek pričnemo z blok uro slovenščine, in tako že za dober začetek tedna in dneva v matični učilnici vzamemo knjige, ki smo si jih izposodili prejšnji teden, ter se odpravimo v knjižnico na lov za novo zanimivo knjigo. Seveda vodeno in z namenom – da si izberemo knjigo, ki jo bomo z zanimanjem prelistali in prebrali, vsaj delno, če že ne v celoti. Pri tem je pomembno, da si knjigo (najbolje več) vselej izposodi tudi učiteljica.

Verjeli ali ne, raziskave so tudi pokazale, da na spodbujanje učencev k branju vpliva tudi velikost knjižnice, česar pa na šolah žal ne moremo kar tako spreminjati. Prav tako ima močan vpliv dostopnost knjigarn oz. trgovin s knjigami, česar pa v okolju, kjer stoji naša šola, žal ni. V kraju tudi ni knjižnice, šolska pa je kar majhna, kar že v osnovi znižuje motivacijo za branje učencev. Zatorej moramo iskati priložnosti drugje.

Kot zelo motivirajoče za moje učence se je pokazalo tudi to, da imamo knjige za bralno značko na posebni polici v matični učilnici. Knjižnica v kraju, kjer bivam, nam vsako šolsko leto dovoli izposojajo zajetnega fonda knjig, ki jih imamo na razpolago od septembra pa do konca junija. Učencem torej knjige za bralno značko izposojam jaz in na posebnem seznamu izposoje imam dober pregled, kdo ima koliko časa katero knjigo že doma. Tako lahko tiste učence, ki na bralno značko malo pozabijo, večkrat spodbudim k čimprejšnjemu pripovedovanju knjige. Naj omenim, da so v zadnjih letih, odkar to prakticiram, razen izjeme enega učenca vselej vsi moji učenci opravili obveznosti za bralno značko.

SPodbudno bralno okolje in zgled za knjižni jezik

Poučujem v vaškem okolju, kjer je narečje močno prisotno in je učencem potreben še kako dober govorni zgled. Zatorej je pomembno, da se vsaj v šoli srečujejo s knjižnim jezikom, ki ga doma ne slišijo več, da poslušajo umetnostna in neumetnostna besedila iz knjig, kjer je ta jezik še doma. In prav zato je pomembno, da učenci čim večkrat poslušajo zgodbe in pesmi iz ust izkušenega bralca. K tedenski rutini v mojem razredu tako spada tudi dan v tednu, ki ga začinjamo s pravljico. To seveda ni pravljica, ki jo tisti teden obravnavamo pri književnosti, temveč dodatna pravljica, ki jo poslušamo v drugačnem položaju kot tiste, ki

jih obravnavamo pri pouku. To je pravljica za nagrado. Če smo pri izbiri pravljič previdni, bomo velikokrat zadeli tako iz vsebinskega kakor tudi iz časovnega vidika. Učitelji namreč radi rečemo, da je vsega preveč in da nam zmanjkuje časa, vendar če stvari načrtno izberemo, nam bo to vzelo največ 7 minut učne ure. In v primerjavi s tem, kako močan zgled dajemo v tem primeru svojim poslušalcem in posledično dvigujemo njihovo motivacijo za branje, je to zanemarljiva številka.

RAZVIJANJE DIGITALNE PISMENOSTI PRI NAJMLAJŠIH ŠOLARJIH

Na šoli, kjer poučujem, v zadnjem času pri načrtovanju šolskega leta veliko pozornosti namenimo digitalni pismenosti. Kljub dejstvu, da današnji otroci odraščajo ob raznoliki tehnologiji, ugotavljamo, da na teh napravah obvladajo žal le igranje igrice, klepetanje v klepetalnicah in »strička Googla«. Ne obvladajo pa niti preprostega vklopa in izklopa računalnika, kaj šele programov za zapisovanje in oblikovanje besedil ali za izdelavo projekcij. Ker naš šolski sistem zaenkrat ne predvideva učnih ur računalništva razen neobveznih predmetov, smo se na naši šoli na pobudo ravnateljice odločili, da v vsakem razredu tekom šolskega leta izvedemo nekaj ur, namenjenih računalniškemu opismenjevanju.

In tako smo se tudi z mojimi učenci že večkrat odpravili v računalniško učilnico, kjer smo počeli raznolike stvari, ki pa so v vsakem pogledu povezane z branjem. Učili smo se sploh poiskati nek program na računalniku, pri čemer smo morali brati. Učili smo se prepisovati besede z lista v računalniški program in spet smo morali brati. Pisali smo besede in povedi po nareku, se naučili ustvariti mapo, iskali informacije na spletu in še in še.

Moram priznati, da sem bila presenečena, kako lahko računalnik dvigne motivacijo otrok za delo. In obenem delo tudi malo oteži, saj v tipkanju učenci niso posebno spretni. Preden so našli ustrezno črko na tipkovnici, so jih »prebrali« kar nekaj.

PRIMERI IZ UČILNICE

Branje je dejavnost, za katerega je potrebna »kilometrina«, torej veliko vaje. Da se načrtovane dejavnosti v zvezi z branjem tekom leta dokaj nemoteno izvajajo in da učencev z njimi ne presenetimo v negativnem smislu, je prav, da jim že v začetku šolskega leta predstavimo, kakšen je »vozni red«. Če imamo pri tem v mislih še razred, ki ga bomo poučevali tri leta, se izplača pri načrtovanju še posebej potruditi. Učencem z entuziazmom predstavimo vse, kar bomo »posebnega« počeli in jim pri tem razložim pozitivne posledice, torej napredek v branju, v besednem zakladu, v splošnem znanju in še mnogo tega. Smiselno je pripraviti pestro paleto raznolikih dejavnosti, s katerimi bodo usmerjeni k bistvenemu cilju: spodbujanju veselja do knjig in branja ter napredovanju pri le-tem. Pomembno je tudi, da smo kot usmerjevalci pedagoškega procesa dovolj prilagodljivi. Če smo načrtovali neko bralno aktivnost in tisti dan pri svojih učencih začutimo, da jim ne bo pri srcu, jo prilagodimo. Včasih je dovolj, da namesto individualne oblike dela ponudimo delo v skupinah ali dvojicah. Morda bo dovolj, da individualnemu ali skupinskemu branju v ozadje postavimo sproščujočo glasbo, ki na učence vpliva pomirjevalno.

Pri načrtovanju aktivnosti s svojimi učenci si dela ne znam predstavljati brez odštevalnika časa. Za večino dejavnosti, ki jih načrtujem, predvidim tudi primeren čas, v katerem naj bi bila naloga opravljena. To se je v praksi pokazalo kot zelo uspešno, saj so učenci zlasti pridobili na učinkovitosti pri delu. In ko uspemo dvigniti učinkovitost, nismo več zgolj

»poučevalci«, temveč se učenci začnejo učiti. Ali kot pravi Kunaverjeva (Kunaver, 2008, str. 43): »Igrati mora orkester – ne dirigent!«

KRATKE DEJAVNOSTI ZA SPODBUJANJE BRANJA IZ ŠOLSKIH KLOPI:

- BRALNI VALJ: nekoč so pripomoček imenovali stavčni valj, saj je bil namenjen spoznavanju in utrjevanju stavčnih členov. Danes si ga lahko izdelamo kar sami iz tulca za papirnate brisače ali česa podobnega. Učenec poljubno zavrti vse tri plasti na njem in poveže besede v povedi. Dobro pri tem je to, da nastanejo tudi smešne povedi, kar je učencem še posebej všeč. Pripomoček je priročen, hitro na voljo in popestri pouk.

- ENOMINUTNI BRALNI TEST: je precej enostavnejša in časovno bolj racionalna metoda za spremljanje napredka v hitrosti branja kot dalj časa trajajoči bralni testi. Potrebujemo le preglednico, ki jo učencem zalepimo na hrbtno stran njihovih zvezkov za slovenščino, odštevalnik časa in list z besedilom, ki je prirejen tako, da ima besedilo z večjo pisavo zapisano v vrsticah, na koncu vsake vrstice pa je v oklepaju označeno število besed, ki jih je učenec prebral do takrat. Medtem ko je posamezen učenec pri meni in bere, so ostali z mizicami obrnjeni stran in zaposleni z neko »tiho« dejavnostjo (npr. prepisom), v ozadju se sliši ne preglasna instrumentalna glasba. Vsakemu učencu večkrat letno vpišem njegov dosežek v preglednico in mu predstavim napredek, ki ga doma lahko spremljajo tudi starši.

- BRALNI SPREHOD: kadar obravnavamo neko besedilo (umetnostno ali neumetnostno), ki ni predolgo, individualnemu branju v klopih lahko sledi branje v sprehajanju. Predhodno po razredu nastavimo mize učencev, da se ne dotikajo, učencem pa predstavimo jasna pričakovanja, da se pri sprehajanju ne smejo zaletavati v sošolce in pohoštvo. Ko učenci enkrat ali dvakrat sede preberejo besedilo, v nadaljevanju berejo v sprehajanju, najprej sami sebi, nato še sošolcu, ki se sprehaja z njim. Pri tem je pozornost nekoliko višja, saj se morajo izogibati vsem oviram.

- BEŽEČI PREPIS: zaradi pomena gibanja za učence, ki preveč sedijo, v pouk občasno vključimo drugačen prepis. Na vseh štirih stenah učilnice nalepimo list z besedilom za prepis in vsakemu učencu povemo, s katerega lista mora prepisovati. Pazimo na to, da so vsi približno enako oddaljeni od svojega lista. Pri navodilih zopet poudarimo, da ne sme priti do zaletavanja v osebe in stvari. Cilj te naloge je, da učenec besedilo z obešenega lista prepíše v zvezek. Pri tem si lahko naenkrat zapomni nekaj besed ali kar povedi, kolikor kdo zmore.

To vajo lahko izpeljemo tudi v različici nareka, tako da vselej po en učenec iz skupine steče do lista, prebere eno poved, si jo zapomni in pri mizi narekuje članom svoje skupine. Ko vsi člani skupine poved enako zapišejo, steče naslednji član skupine.

- RAZNOLIKE BRALNE KARTICE: pripravimo in zaradi daljše trajnosti uporabe plastificiramo kartice z naslednjimi vajami: branje nazaj, branje s predvidevanjem (ena beseda v povedi je zakrita) oz. branje luknjastega besedila, branje delno zakritega besedila (npr. do polovice vrstice od zgoraj navzdol ali obratno), branje parov besed, ki so si zelo podobne (npr. se razlikujejo le v eni črki), dekodiranje simbolov v črke s pomočjo legende in pretvarjanje v besede ipd.

Kot zelo učinkovite se v praksi pokažejo tudi bralne kartice, kjer imamo po 4 besede zapisane v vrstici, tri so med seboj vsebinsko povezane, ena pa ne spada zraven in jo mora učenec čim hitreje najti.

- KRADLJIVCI ZNANJA: v pouk je smiselno vključevati gibanje in v ta namen je priročna uporaba Fit4kid metode »kradljivci znanja« s prilagojenim izvajanjem. Osebo jo uporabim

predvsem, kadar utrjujemo neke slovnične strukture, kot. npr. protipomenke, sopomenke ipd. Učencem razdelimo vsakemu svoj delovni list, v katerega bodo pisali. Na frontalni mizi nastavimo navzdol obrnjene listke s posameznimi besedami in povemo število, koliko jih je. Enako število polj za vpisovanje besed imajo učenci na svojih delovnih listih. Učenci listke najprej jemljejo s frontalne mize, vselej vzamejo le enega. Z njim se vrnejo do svoje mize, besedo prepisujejo na list in ji pripišejo rešitev. Nato ta listek na svoji mizi obrnejo navzdol. Ko zmanjka listkov na frontalni mizi, učenci »kradejo« listke sošolcem z mize, vselej le enega in le tistega, ki je obrnjen navzdol. Po mizah sošolcev iščejo listke tako dolgo, dokler ne zapolnijo vseh vrstic na pripravljenem delovnem listu.

- **AKTIVNO RAZDELJEVANJE V SKUPINE Z BRANJEM:** da v dejavnosti otrok vključujemo tudi gibanje in da ne pride do kreganja pri razdeljevanju v skupine, po tleh celotne učilnice nastavimo enake barve listke z besedami (npr. poimenovanja za živali) v tolikšnem številu kot je učencev. Pred tablo ali kje drugje v učilnici na tla nastavimo večje barvne liste z neko nadpomenko (npr. življenjska okolja: travnik, mlaka...). Na znak vsak otrok pobere listek, ga prebere in poišče svojo skupino (okolje, v katerem ta žival živi).

- **VAJE ZA URJENJE OČESNIH MIŠIC:** ker način premikanja oči med branjem določa učinkovitost branja (Urbanc, 1995), število premorov, ki jih naredimo med branjem, pa zmanjšuje hitrost našega branja. Zato je v pouk občasno še kako smiselno vključevati vaje, s katerimi krepimo očesne mišice. Mednje sodijo branje simbolov, črk ali besed v smeri puščic vodoravno, navpično, v različnih smereh...

Učinkovito je tudi potovanje z očmi (brez pomoči prsta) po prepletenih črtah, ki povezujejo po en predmet na levi strani lista in enega na desni.

- **RAZVIJANJE BESEDIŠČA: »KOZARCI ZNANJA«:**

Ker je branje ena od sporazumevalnih zmožnosti, veliko pozornosti namenjam ustreznemu besedišču in bogatenju besednega zaklada. Iz leta v leto ugotavljam, da so moji učenci šibki v opisovanju nekega pojma oz. besede. Vsako »definicijo« začnejo z značilnim »To je, da...«. Zato sem se odločila, da se bomo načrtno lotili izboljšanja tega področja. V ta namen sem pripravila 6 steklenih velikih kozarcev (kolikor predmetov poučujem), jih opremila z napisom posameznega učnega predmeta in vsakič, ko pri pouku naletimo na besedo, ki bi jo bilo dobro poznati oz. sodi med težje zapomnljive besede, jo zapišemo na listek in jo vržemo v kozarec. Predvidoma vsak teden enkrat ali po potrebi večkrat vsak učenec izžreba besedo iz npr. 3 poljubnih kozarcev, v učilnici poišče pripomočke, s katerimi bo sošolcem pojasnil besedo na listku, si na list naredi skico oz. zapis in po preteku odmerjenega časa sošolcem besedo pojasni oz. razloži. Če je potrebno, definicijo popravimo ali dopolnimo.

- **DODATNA ZAPOSILITEV ZA »PREHITRE« UČENCE:**

- »LONČEK - POŠASTKI«:

V vsakem razredu se najdejo otroci, ki delo opravijo hitreje od sošolcev. Učitelj mora dobro pretehtati, kako naj takega otroka naprej zaposli, da ne bo motil ostalih. Če mu naložimo še več enake dejavnosti, kot jo je počel dotedaj, je lahko to dvorezen meč. Prihodnjič morebiti ne bo hotel več biti prvi, saj bo dodatno aktivnost občutil kot kazen. V te namene je priporočljivo učencem ponuditi izbiro. Na spletu sem našla idejo, ki sem jo malo priredila. V lonček s prijetnim motivom sem vstavila listke s »pošastki«, na katerih so nanizane ideje za nadaljnjo zaposlitev: morda šiljenje barvic, barvanje mandale, branje poljubne knjige ipd. Ko učenec iz lončka vleče listke, dokler ne pride do tistega s pravo idejo zanj, bere. In to je naš cilj.

- HIŠKA ZA DIFERENCIACIJO DELA:

V svoji učilnici imam doma izdelano hišico, ki ima veliko predalov. Vsak predal ima naslov, npr. križanke, mandale, sudoku, uganke, detektivke... Ko je učenec končal z delom, lahko iz poljubnega predala izbere dodatno aktivnost. Zopet je dobro to, da imajo otroci izbiro in jim dejavnosti ne vsiljujemo mi.

ZAKLJUČEK:

Poklic učitelja je po mojem mnenju eden najlepših poklicev sploh. Ves dan, vso kariero preživiš z mladimi in na nek način v duši ostajaš večno mlad, vse življenje se učiš, veliko se smeješ, si neverjetno vesel, ko ti uspe učence premakniti naprej v znanju in veščinah, ob koncu šolskega leta dobiš najbolj unikatne zahvale svojih učencev... In tako se zgodi: tvoje poučevanje postane tvoj način življenja.

Če pogledam vase kot učiteljico po skoraj dvajsetih letih v razredu, ugotavljam, da sem - kot verjetno večina učiteljev - nemirna duša – iščem in iščem rešitve in sem v smislu notranje motivacije naravnana tako, da ves čas raziskujem, preizkušam, spreminjam svoj način poučevanja, da bi se na najboljši možni način približala svojim učencem (»potrkala na njihovo srce«) ter da bi jih v čim večji meri in z ustrežno mero motivacije uspela naučiti to, kar jih moram in kar za uspešno napredovanje najbolj potrebujejo. Lepo je biti učiteljica.

Literatura in viri

1. Kiriadou, C. (1997). Vse učiteljeve spretnosti. Radovljica: Regionalni izobraževalni center Radovljica.
2. Kropp, P. (2000). Vzgajanje bralca. Tržič: Učila, založba d.o.o.
3. Kunaver, D. (2008). Učim se poučevati. Ljubljana: Samozaložba Dušica Kunaver.
4. Lapajne, E. G. (1995). Kako berejo učenci po svetu in pri nas? Nova Gorica: Založba EDUCA.
5. Nataša Holy-Šinkovec, S. P. (1996). Kako do boljšega branja. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
6. Urbanc, D. (1995). Vsak lahko bere hitreje. Tržič: Učila, založba d.o.o.
7. Žerdin, T. (2003). Motnje v razvoju branja in pisanja. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše in društvo Bravo.

BERTA KLUN MRAK
OSNOVNA ŠOLA NOTRANJSKI ODRED CERKNICA
SODELOVANJE V EVROPSKEM PROJEKTU »LEARNING TO BE«

Povzetek

Vsako sodelovanje v evropskem projektu je zagotovo izziv, izkušnja in da šoli dodano vrednost. Naša šola se je v lanskem šolskem letu vključila v evropski projekt »Learning to be«.

V projekt so bili vključeni oddelki četrtil in osmih razredov in ker sem poučevala četrti razred, sem se tudi sama vključila v ta projekt. Sprejela sem ga kot izziv, popestritev dosedanjega dela v razredu, s poudarkom na čustvenem in socialnem učenju.

V današnjem času smo preveč storilnostno naravnani in hitimo v poplavi informacij, z željo po pridobivanju znanja, pozabljamo pa na učenca kot osebnost.

Namen referata je prikazati različne dejavnosti in oblike socialnega in čustvenega učenja v praksi, kar bi povečalo interes za sodelovanje v projektu »Learning to be« tudi drugim šolam. To bi omogočilo drugačen koncept poučevanja, ki temelji na socialnem in čustvenem učenju in ne le sledenju učnim načrtom, ki so sedaj v uporabi.

Ključne besede: evropski projekt, sodelovanje, socialno in čustveno učenje, dejavnosti

COLLABORATION IN A EUROPEAN PROJECT »LEARNING TO BE«

Abstract

Any collaboration in a European project is certainly a challenge, an experience and adds a certain value to school. Last year our school joined an international project called »Learning to be«.

The fourth and eighth grade classes were involved in the project. I was teaching the fourth grade last year, so I also became involved in this project. I took it as a challenge, as an upgrade of my work in the classroom with an emphasis on emotional and social learning. Nowadays we live in a product oriented society and we gain a lot of information with the desire to acquire knowledge, but we forget about students as individual personalities.

The purpose of this report is to show different activities and forms of social and emotional learning in practice which would increase the interest for the »Learning to be« project in other schools. This would allow a different concept of teaching based on social and emotional learning than just following the curricula currently in use.

Keywords: European project, collaboration, social and emotional learning, activities

UVOD

Vsako leto šole sodelujejo v različnih projektih.

Naša šola se je v lanskem šolskem letu vključila v evropski projekt »Learning to be«. Aktivno sem ga izvajala z učenci četrtega razreda.

Pomembno je, da že v zgodnjih letih začnemo pri otrocih oblikovati osebnostne lastnosti in vrednote, zato da bodo v vseh situacijah zmožni sprejemati odgovorne odločitve.

Bistvo projekta je učiti se biti, kar si, učiti se biti z drugimi in učiti se biti odgovoren.

Dokazano je, da socialno in čustveno učenje pripomore k boljšemu duševnemu in fizičnemu zdravju, boljšemu učnemu uspehu in boljšemu počutju.

Prav zato so projekti, ki to podpirajo, še kako dobrodošli v našem šolskem sistemu.

PROJEKTNO DELO

Za projektno delo je značilno, da presega okvire pouka, saj se ne omejuje niti vsebinsko, niti organizacijsko, pa tudi ne časovno in prostorsko na pogoje, v katerih je organiziran šolski pouk.

Projektne učne dela pa tudi ni mogoče uvrstiti med učne metode.

Projektno učno delo združuje elemente direktnega učiteljevega vodenja učnega procesa in elemente samostojnega dela učencev.

Pri projektne delu vodi učitelj učence postopno skozi učni proces v smeri uresničevanja vzgojno-izobraževalnih ciljev in nalog, ki jih je postavil v sodelovanju z učenci na začetku izvajanja projekta. Med potekom projekta učitelj spodbuja, usmerja in pomaga učencem pri učenju oziroma pri izvajanju aktivnosti, ki so jih učenci prevzeli ob načrtovanju izvedbe projekta. Učenci pa se samostojno učijo ob posredni učiteljevi pomoči, to je opazujejo nek pojav, zbirajo potrebne podatke, raziskujejo, rešujejo probleme, izvajajo neko praktično aktivnost ipd. Tako namreč prihajajo prek lastne aktivnosti do neposrednih spoznanj in znanja.

Projektno delo je usmerjeno k določenim ciljem. Postavljeni cilji postanejo skupni cilji vseh udeležencev v projektu, torej tudi učencev kot nosilcev posameznih aktivnosti v projektu. Pomembna je aktivna udeležba učencev v vseh etapah.

Projektno delo temelji na predpostavki vsestranskega razvijanja učenčeve osebnosti. Vsestranskost je razumljena kot celovit pristop k učencu zaradi vsestranskega spodbujanja posameznikovega razvoja prek njegove aktivnosti.

Pri projektne učnem delu naj bi učenec ne bil zgolj prenašalec informacij in znanja in naj ne bi več bil v položaju načrtovalca in organizatorja učnega procesa, temveč bi sodeloval v prvi vrsti kot animator in pobudnik aktivnosti učencev, kot soodgovornih nosilcev učnega procesa.

Za učitelje je pomembno, da je pripravljen prenesti težišče aktivnosti na učence in jim pri tem pomagati. Za obe strani je tudi bistveno, da zaupate v nove oblike učnega dela in da si tudi medsebojno zaupata in spoštujeta.

SOCIALNO IN ČUSTVENO UČENJE

Socialno in čustveno učenje je krovni izraz, ki ga je uvedel Inštitut Fetzer leta 1994. Ta ameriška fundacija podpira vrsto iniciativ, namenjenih promociji družbene in čustvene

blaginje, z namenom preprečevanja vedenjskih težav in rizičnih vedenj med mladimi v izobraževalnih okoljih.

Socialno in čustveno učenje je definirano kot proces pridobivanja in učinkovito uporabljenega znanja, stališč in veščin, ki so pomembni pri prepoznavanju in obvladovanju čustev; razvoju čuta in skrbi do drugih, sprejemanju odgovornih odločitev; vzpostavljanju pozitivnih odnosov in ustreznega ravnanja v težjih situacijah.

Predstavitev projekta »Learning to be«

Projekt »Learning to be« se izvaja v okviru preventivnih programov Inštituta »Utrip«. Poudarek je na socialno-čustvenem učenju z vidika zagotavljanja optimalnih možnosti za boljše učinke preventivnega delovanja na ravni šole.

»Learning to be« je eksperimentalni projekt, ki združuje strokovnjake in praktike iz sedmih evropskih držav: Finske, Italije, Latvije, Litve, Portugalske, Slovenije in Španije.

Projektna skupina namerava med leti 2017 in 2020 pripraviti in s pomočjo šol izvesti nabor metod, ki naj bi bile v pomoč pri spremljanju razvoja veščin pri otrocih, s poudarkom na socialnem in čustvenem področju ter področju zdravja.

Želijo si zagotoviti, kako bi lahko razvoj teh veščin podprle šole ter izobraževalni sistem na splošno.

Ideja projekta »Learning to be« temelji na predpostavki, da bi morali pri spremljanju učenja v evropskih šolah preseči sedanjo prakso ocenjevanje znanja učencev. Več poudarka bi moralo biti na pristopih s katerimi lahko opazujemo učenčev osebni razvoj, odnos, socialne in ostale splošne veščine.

Pripravili so nabor metod, ki naj bi jih učitelji uporabili pri svojem delu za pozitivne odnose v šoli.

Projektna skupina »Learning to be« predlaga model socialnega in čustvenega učenja, ki vključuje naslednje ključne elemente:

- socialne in čustvene kompetence (SČK)
 - o samozavedanje
- samokontrola
 - o socialno zavedanje
 - o veščine, potrebne za zapostavljanje odnosov
 - o odgovorno odločanje
- standarde na področju socialnega in čustvenega učenja
 - o učno okolje, ki temelji na odnosih
 - o učne metode, ki spodbujajo socialno in čustveno učenje
- načine spremljanja
 - o screening
 - o formativno
 - o sumativno

SODELOVANJE V PROJEKTU

V mesecu oktobru 2018 sem se udeležila usposabljanja za sodelovanje v omenjenem projektu.

Na usposabljanju smo učitelji dobili nekaj osnovnih informacij o projektu ter socialnem in čustvenem učenju skozi oči pedagoških delavk, večino časa pa smo namenili metodam

poučevanja, za katere menijo, da imajo pozitiven učinek na razvoj socialnih in čustvenih veščin.

Projektne aktivnosti:

- vprašalniki,
- usposabljanje za učitelje,
- izvajanje intervencije,
- izpolnjevanje vprašalnikov.

Med izvajanjem projekta sem se udeležila tudi strokovnega posveta na temo »Promocija socialnega in čustvenega učenja ter celostni pristop šole na tem področju«.

Vmesno srečanje je bilo v celoti namenjeno dosedanjim izkušnjam in izmenjavi le-teh z učitelji iz drugih šol in drugih držav.

Cilji projekta, ki sem jih želela doseči:

- ustvarjanje pozitivnega učnega okolja,
- izvedba učnih metod, ki podpirajo socialno in čustveno učenje,
- spremljanje napredka učencev z orodji za spremljanje.

Izvajanje projekta v razredu

Pred začetkom izvajanja različnih dejavnosti so učenci izpolnjevali vprašalnike.

V nadaljevanju sem na začetku časovnega obdobja treh mesecev naredila načrt dela. Nameravala sem uporabiti naslednje strategije in metode:

Strategije:

- pregledovanje (samoocenjevalne kartice za učence)

Enkrat mesečno so učenci izpolnjevali svoj osebni učni dnevnik, v katerega so vpisovali mesečne dosežke – svoja čustva in dosežke, svoje posebne moči, svoje vedenje, naloge in dolžnosti.

- formativno spremljanje: razjasnitev, soudeležba pri odločanju, priprava dejavnosti v razredu, s katerimi je možno pridobiti dokaze o učenju (npr. kviz za preverjanje znanja, zagotavljanje sprotnih povratnih informacij, učenci drug drugemu vir poučevanja).

Metode:

- določanje učnih ciljev,
- razmisli – uskladi – deli,
- premor,
- delo v skupinah,
- mnenje šteje,
- demonstracija,
- učenje skozi igro,
- refleksija,
- grafični vizualni organizatorji,
- povratna informacija.

Redno sem beležila tudi ukrepanje.

Aktivnost:

- poučevanje,
- vpeljevanje različnih metod in orodij, da zagotovimo varno in opogumljajoče šolsko okolje.

Dejavnosti:

- pozdrav s kocko

Učenci stojijo v krogu. En učenec vrže kocko. Če vrže številko dve, preskoči dva učenca in pozdravi tretjega v krogu. Prvi učenec sede, tretji učenec v krogu (ki ga je prvi pozdravil), vrže kocko. Z aktivnostjo nadaljujete, dokler ne sedejo vsi učenci.

- izbira omizja s kocko (naključni sošolec/sošolka pri omizju),
- semafor

Učencem predstavim aktivnost in pojasnim pomen vsake barve. Na primer, zelena – razumem temo in počutim se odlično; rumena – razumem večino stvari, potrebujem pa malo pomoči, rdeča – ne razumem večine, potrebujem pomoč.

Ob koncu ure vprašam učence, kaj čutijo glede vsebine in ure na splošno.

Prosim učence, da izberejo ustrezno barvo, ki bo ustrezala njihovemu stanju.

- vsi tisti, ki ...

Ta aktivnost je primerna za pogovor o vsakodnevnih izkušnjah, razumevanju stališč učencev in načenjanje tem v razredu.

Učenci stojijo v krogu.

Razložim jim, da bomo prebrali različne trditve in prosim vse, ki se strinjajo s trditvijo, da stopijo korak naprej proti sredini kroga.

Podam trditve, kot na primer »Vsi, ki ste zaspani«, »Vsi, ki imate radi košarko«, »Vsi, ki niste naredili domače naloge«. Če učenci želijo, lahko razložijo izbor svojo pozicije.

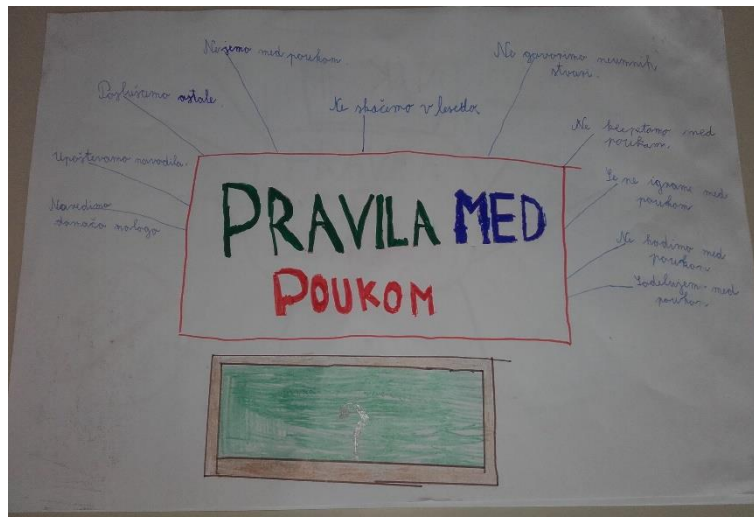
Vodim refleksijo.

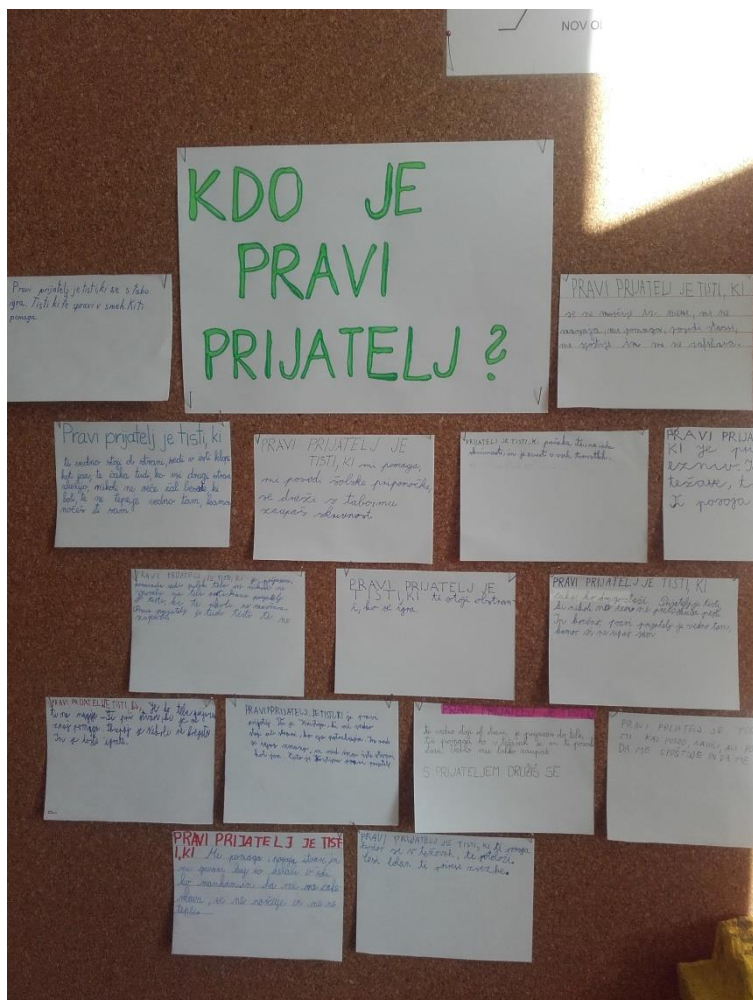
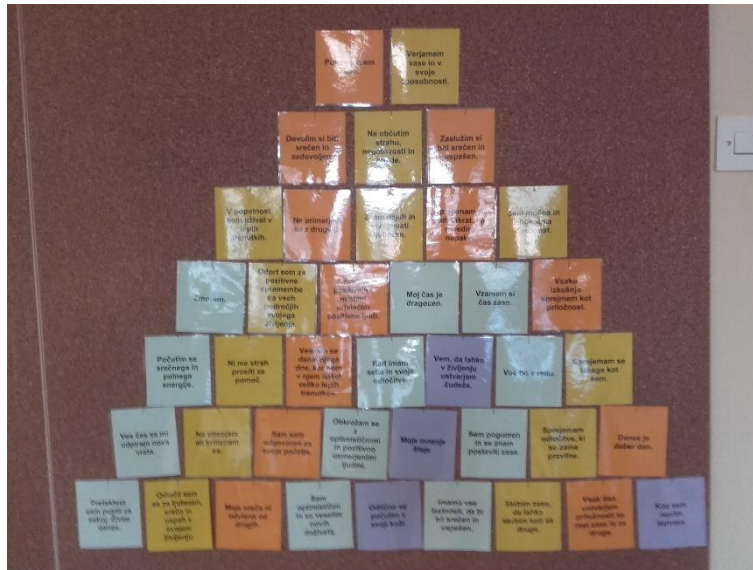
- palec gor, palec dol,

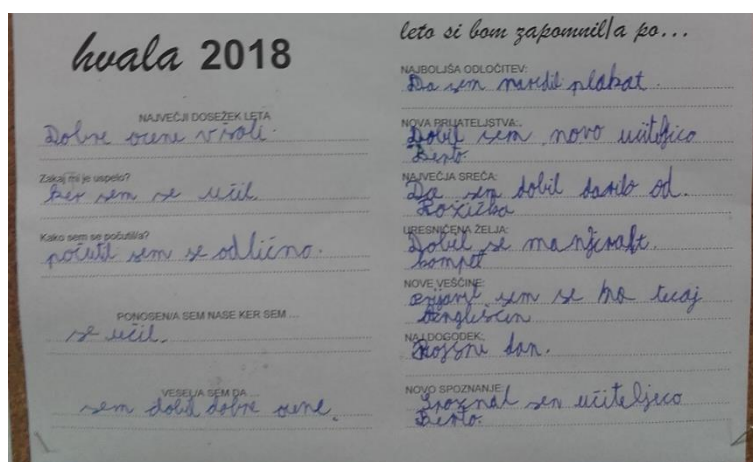
Aktivnost lahko uporabljamo za hitro oceno stopnje pripravljenosti, razumevanja, zadovoljstva itd.

Pokažem učencem, kaj pomenijo različni položaji palca: GOR – popolnoma pri moči, DOL – popolnoma utrujen/zdolgočasen, VODORAVNO – tako tako.

- razlaga trditve (zakaj tako),
- mnenje šteje,
- sodelovanje pri pripravi dejavnosti v razredu,
- premor,
- grafični vizualni organizatorji (za različne predmete, obravnavo snovi, boljše delo v razredu).

Kaj delam drugače?

V pouk in ostalo delo z učenci se trudim vključevati zgoraj omenjene strategije in metode. Pogosto se kontroliram in zavestno izbiram določene metode. Npr. premor – počakam, da vsi učenci premislijo o odgovoru, z učenci se pogovarjam o počutju, dajem jim možnost, da se bolje spoznavajo med seboj, da mi zaupajo.

Spremembe, ki sem jih opazila pri svojem pedagoškem delu z uporabo novih strategij:

- učenci so bolj sproščeni,
- bolj se »odprejo« in povedo več o svojih občutjih,
- upajo si vprašati.

Spremembe pri učencih v času, ko sem uporabljala nove strategije:

- učenci spoznajo, da morajo dati nekaj od sebe,
- učenci se prepoznajo kot pomemben člen v razredu,
- zavedajo se, da tudi sami lahko prispevajo k boljšemu počutju v razredu.

Največji izziv mi je bil zavestno vključevati strategije in metode za socialno in čustveno vedenje v praksi in pri tem vztrajati.

Zaključek

Vsaj delno sem se s temi strategijami in metodami že srečevala, vendar temu nisem posvečala velike pozornosti. Vedno je bil bolj pomemben učni načrt in sledenje ciljem v njem.

V določenem časovnem obdobju sem kljub uporabi dodatnih strategij in metod poučevanja uspela predelati predvideno učno snov.

Naučila sem se, da je vedno treba začeti pri sebi v odnosu do drugega in vseh ostalih.

Sodelovanje v tem projektu je pozitivno vplivalo na učence in tudi name kot učiteljico.

Zagotovo bom s tem projektom nadaljevala tudi v tem šolskem letu.

Literatura in viri

1. Dr. Agliati, Alessia, in drugi avtorji (2017). Orodje za spremljanje socialnih in čustvenih veščin. S podporo programa Erasmus+ Evropske unije.
2. McGrath, Helen, Francey, Shona (1996). Prijazni učenci prijazni razredi: učenje socialnih veščin in samozaupanja v razredu. (prevod Alenka Kobolt) Državna založba Slovenije, Ljubljana

3. Novak, Helena s sodelavci (1990). Projektno učno delo: drugačna pot do znanja. Državna založba Slovenije, Ljubljana
4. Projekt »Learning to be«. Dostopno na: <https://learningtobe.net/?lang=sl>, 28.8.2019
5. Fotografije: Berta Klun Mrak

TANJA KOČAR VUČKO

OŠ I MURSKA SOBOTA, ŠTEFANA KOVAČA 32, 9000 MURSKA SOBOTA

POSTOPEK REŠEVANJA REALISTIČNIH MATEMATIČNIH PROBLEMOV V TRETJEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

Povzetek

V vsakdanjem življenju se dnevno srečujemo z različnimi problemi, ki jih moramo razreševati. Matematika je eden od učnih predmetov, kjer lahko mladi rod usposabljammo za razreševanje teh, zato je naloga učitelja, da spodbuja razvoj učenčevih potencialov in mu pomaga, da se razvije v kritično in ustvarjalno osebnost, ki zna samostojno razmišljati in zaupa v lastne matematične sposobnosti. Tak učenec se bo suvereno loteval tudi realističnih matematičnih problemov, ki bodo odsev realnih življenjskih situacij, s poudarkom na problemski situaciji, ki teži k razrešitvi. Na ta način bo razvijal matematično pismenost, katere razvoj traja vse življenje. Seveda mora najprej obvladati osnovne strategije za reševanje in razumevanje najenostavnejših besedilnih nalog, da bo pri reševanju teh uspešen.

V prispevku bodo predstavljeni osnovni koraki, kako učence opolnomočimo s strategijami za reševanje realističnih matematičnih problemov.

Ključne besede: matematična pismenost, realistični problemi, strategije reševanja, pouk matematike

THE PROCESS OF SOLVING REALISTIC MATHEMATICAL PROBLEMS IN THE TRIRD GRADE OF ELEMENTARY SCHOOL

Abstract

In our daily life, we are confronted with different problems that have to be solved. Mathematics is one of the learning subjects which trains young generation for solving these problems. Therefore the teacher's task is to encourage development of students' potentials and help them to become a critical and creative person who is capable of independent thinking and has trust in their own mathematical abilities. Such a pupil will also sovereignly tackle realistic mathematical problems, which are the reflection of a real life situations, with an emphasis on the problem situation that strives to solution. In this way pupils develop mathematical literacy, development of which lasts for a lifetime. Of course, the pupils have to master the basic solving strategies and understanding the simplest text tasks in order to be succesful in doing so.

This contribution will present the basic steps how pupils are empowered by strategies to solve mathematical problems.

Keywords: mathematical literacy, realistic problems, solving strategies, maths lessons

1 UVOD

Skrb za kvaliteto izobraževanja je vedno aktualna, zato smo lahko vseskozi priča številnim spremembam na področju vzgoje in izobraževanja. Prišli smo do stopnje zavedanja, da so lahko grobi in pogosti družbeni posegi v šolstvo bolj škodljivi kot koristni, zato se danes iščejo možnosti za kvalitativne spremembe predvsem znotraj šolstva samega.

Izvajanje programov, tudi posodobljenih, je v domeni učitelja, zato je notranja prenova predvsem odvisna od njega, ki bo obvladal svoje strokovno področje, poznal sodobne didaktične metode, osnovne strategije načrtovanja vzgojno-izobraževalnih programov in izvedbe ter vrednotenja njihove učinkovitosti (Kroflič, 1992).

Le ustvarjalni učitelj zmore oblikovati ustvarjalne učence, zato začnemo v 3. razredu osnovne šole postopoma uvajati problemska znanja pri pouku matematike, t.i. realistične matematične probleme.

2 MATEMATIČNI PROBLEMI V 1. TRILETJU 9 – LETNE ŠOLE

2.1 DEFINICIJA MATEMATIČNEGA PROBLEMA

Matematični problem določajo tri komponente:

1. začetno stanje ali situacija, v kateri je dana vsebina problema z ustreznimi podatki in informacijami,
2. cilj, ki ga mora reševalec problema doseči,
3. pot od začetnega stanja ali situacije do cilja, ki jo mora reševalec poiskati, da reši problem (Cotič, 1999).

Cotič loči med dvema terminoma, »problem« in »problem - vaja«. Slednjega je avtorica prvič uporabila v članku Reševanje matematičnih problemov na razredni stopnji. V kolikor je pot od začetnega stanja do cilja znana, torej reševalec pozna strategijo reševanja, ne moremo govoriti o problemu, temveč o problemu - vaji. Polya imenuje tak problem rutinski problem. Vsekakor so taki problemi pri pouku matematike potrebni, vendar pa je potrebno učence navajati tudi na reševanje drugačnih problemov.

Kvalitativni premik od tradicionalnega poučevanja in učenja matematike k sodobnemu se kaže tudi v razširitvi tradicionalnega matematičnega problema. Učenci so bili navajeni reševati probleme, naloge, katerih postopek oz. algoritem je učitelj vnaprej natančno prikazal, sami pa so se potem urili v reševanju podobnih primerov. V kolikor je bil kontekst problema spremenjen, ga učenec ni bil sposoben rešiti. Navajeni so bili reševati probleme z eno samo, na hitro dosegljivo rešitvijo. Če rešitev ni bila očitna, so učenci pogosto opustili reševanje, saj so bili prepričani, da naloga nima rešitve. Pomanjkljivost takega poučevanja je bila tudi v tem, da so bili omenjeni problemi zoženi pretežno na urjenje aritmetičnih operacij, zanemarjale pa so se vsebine iz geometrije, merjenja, logike in obdelave podatkov.

2.2 OD PROBLEMSKE SITUACIJE DO REŠEVANJA PROBLEMOM

Po Borasiju (Cotič, 1999, p. 10) je »problemska situacija širši kontekst, v katerem zastavljeni problem zadobi svoj smisel«. Pojma problem in problemska situacija ne kaže enačiti, saj obstaja med njima razlika. Zlasti na začetku šolanja moramo učencem omogočiti, da se s problemom srečajo preko problemske situacije. Pri tem se nekoliko oddaljimo od tradicionalnega poučevanja, ko je bil v glavnem problem formuliran z učiteljeve strani ali pa ga je učenec prebral v učbeniku. Če želimo, da bo učenec notranje motiviran, je seveda

potrebno, da izhaja problemska situacija iz učenčevih realnih izkušenj, posegamo lahko tudi v svet imaginacije in fantazije.

Na podlagi problemske situacije mora učenec problem šele izluščiti, z učiteljevo pomočjo pa bo ugotovil, da za rešitev problema niso potrebna vsa dejstva. Tako mora danemu besedilu, ki izhaja iz dane problemske situacije, dati učenec natančnejši matematični pomen. Učenec lahko v dani problemski situaciji oblikuje enega ali več problemov, hkrati pa lahko vsak učenec oblikuje svoj problem.

Postopoma navajamo učence tudi na probleme, ki jih niso oblikovali sami, ampak jih je zastavil učitelj. Z razliko od prejšnje situacije, ko je učenec sam izluščil problem iz problemske situacije, mora sedaj prebrati besedilo problema in ga razumeti.

Zagotavljanje možnosti izhajanja iz problemske situacije in problema omogoča učencem, da razvijajo in razširjajo razumevanje matematičnih konceptov oz. matematike nasploh (Cotič, 1999).

2.3 VRSTE MATEMATIČNIH PROBLEMOM

Obstaja več klasifikacij matematičnih problemov, glede na pot in cilj. Znani sta Mialaretova in Frobisherjeva kategorizacija, ki imata veliko skupnega.

Mialaret loči tri vrste problemov: vodene, nevodene in nepopolne probleme.

Pri vodenih problemih tekst določa vrstni red reševanja (aritmetičnih operacij, geometrijskih konstrukcij...). Deli jih na enostavne in sestavljene vodene probleme. Sestavljene probleme je nujno razstaviti na podprobleme in postavljati vmesna vprašanja, saj se na ta način znižuje zahtevnost in dopušča možnost, da učenec na razredni stopnji najde rešitev.

PRIMER ENOSTAVNEGA: Na žici sedi 16 ptic, 7 jih odleti. Koliko ptic ostane na žici?

PRIMER SESTAVLJENEGA: Na žici je sedelo 16 ptic, 7 jih je odletelo, 8 pa priletelo. Koliko ptic sedi na žici sedaj?

Pri nevodnih problemih rešitveni postopek ni prikazan v tekstu problema, ampak mora učenec sam odkriti pot oz. poti do cilja, zato so le ti zahtevnejši od vodenih problemov.

PRIMER: Miha ima 12 evrov. V nakupovalno košaro da radirko, ki stane 2 evra, svinčnik, ki stane 1 evro, ovitek, ki stane 2 evra in barvni papir, ki stane 5 evrov, šilček, ki stane 3 evre in vrečko, ki stane 1 evro. Ali lahko kupi vse naštetih stvari? Kateremu predmetu se mora odpovedati? Zapiši vse rešitve.

Nepopolni problemi so predstavljeni s takimi situacijami, pri katerih je odprta tako pot do cilja kot cilj sam. Možnih je toliko poti in ciljev, kolikor je učencev ali skupin učencev, če rešujejo v skupinah. Ob njih se učenci naučijo samostojnega razmišljanja v novih situacijah. Učence motivirajo, saj povezujejo matematiko z vsakdanjim življenjem, ki jim je blizu in posredno vplivajo na pozitiven odnos do matematike.

PRIMER: Koliko denarja potrebujete, da naredite torto?

Frobisher navaja prav tako tri vrste problemov: problemi z zaprto potjo in zaprtim ciljem, problemi z odprto potjo in zaprtim ciljem in problemi z odprto potjo in odprtim ciljem.

Problemi z zaprto potjo in zaprtim ciljem

S takimi problemi naj bi se učenec najprej srečal, kajti pri teh ugotovimo, ali učenec razume osnovne matematične pojme in koncepte in jih utrdimo ter ponovimo. Šele nato jih uvedemo v naslednjo kategorijo problemov.

PRIMER: Miha ima 6 balonov, Ana pa 8 več. Koliko balonov ima Ana?

PRIMER: Na geoplošči 3×3 oblikuj pravokotni trikotnik, ki ima obe kateti dolgi eno enoto.

Problemi z odprto potjo in zaprtim ciljem

Učenec si mora sam poiskati strategijo reševanja. Ob reševanju takih problemov velikokrat uporabijo že naučeno strategijo, a kakor hitro jo morajo zamenjati, se zatečejo k naključnemu reševanju problema. Zato potrebujejo veliko nasvetov in izkušenj, da postanejo sposobni izbrati in izpeljati primerno strategijo. Ko to obvladajo, jih vpeljemo v reševanje naslednje kategorije problemov.

PRIMER: Na geoplošči oblikuj toliko trikotnikov, koliko jih lahko.

Problemi z odprto potjo in odprtim ciljem

Osnovni namen te vrste problemov ni v razumevanju pojmov, ponavljanju snovi in učnih postopkov, ampak v pridobivanju znanj o obravnavanju problemskih situacij. Zato tak problem lahko imenujemo problem – raziskava, metodo, s katero ga rešujemo, pa raziskovanje. Učenca se poskuša naučiti samostojnega razmišljanja v novih situacijah na nivoju, ki ga zmore in razume.

PRIMER: Raziskuj trikotnike na geoplošči 3×3 .

Klasifikaciji obeh avtorjev sta zelo podobni. Razlikujeta se v tretji kategoriji, kjer so Mialaretovi nepopolni problemi podmnožica Frobisherjevih problemov z odprto potjo in odprtim ciljem. Mialaret namreč navaja le probleme, ki so vsebinsko vezani na učenčevo življenje in ne na matematične vsebine, medtem ko Frobisher govori o obojih (Cotič, 1999).

2.4 RAZŠIRITEV MATEMATIČNIH PROBLEMOV

Za tradicionalni pouk matematike je značilno prevladovanje uvajanja učencev v probleme z zaprto potjo in zaprtim ciljem ter probleme z odprto potjo in zaprtim ciljem. Za ti kategoriji problemov je značilno, da:

1. jih je možno rešiti v glavnem na en način in imajo natanko eno rešitev,
2. posedujejo toliko podatkov, kolikor jih je potrebnih za rešitev,
3. so teksti kratki, jezikovno preprosti, poiskane ključne besede že nakazujejo rešitev,
4. so si teksti problemov vsebinsko zelo podobni.

Če želimo, da bo matematika »s svojimi koncepti in metodami predvsem pomembno sredstvo za razumevanje, prikazovanje in kritično interpretacijo stvarnosti ter zavestno delovanje v njej« (Cotič, 1999, p. 20), moramo uvajati tudi probleme z manj rigidno strukturo, probleme, ki izhajajo iz učenčevih realnih situacij. Ti problemi so:

1. problemi, ki nimajo zadostnega števila podatkov za rešitev;
2. problemi, ki imajo več podatkov, kot je potrebnih za rešitev;
3. problemi, v katerih so si podatki nasprotujoči oziroma nimajo rešitev;
4. problemi, ki jih lahko rešimo na različne načine;
5. problemi z več rešitvami.

Problemi, ki nimajo zadostnega števila podatkov za rešitev

Ločimo dve vrsti takih problemov. Pri prvih so podatki dani implicitno, kar pomeni, da čeprav niso v besedilu zapisani s številko, lahko iz njega razberemo, kje in na kakšen način je možno priti do njih. Ko učenec ugotovi, kateri podatek je manjkajoč, kje in kako ga lahko najde, je nalogo uspešno rešil.

PRIMER: V razredu je 15 stolov. Koliko stolov moramo še prinesiti v razred, da bo vsak otrok iz 2. a-razreda imel svoj stol?

Za drugo vrsto problemov oz. odprte problemske situacije je značilno, da podatki manjkajo in jih ni možno najti. Naloga učenca je, da sam smiselno določi vrednost manjkajočega podatka. Reševanje takih problemov je za učence zahtevno, zato jih je potrebno zlasti ob prvem srečanju s tovrstnimi problemi usmerjati z vprašanji, s pomočjo katerih učenec uvidi, da je problem rešljiv.

PRIMER: Jan je v nedeljo z družino odšel k babici na deželo. Pot, po kateri so se pripeljali k babici, je dolga 80 km. Ko so se vračali domov, je Janov oče izbral krajšo pot. Koliko km poti so prevozili v obe smeri?

Problemi, ki imajo več podatkov, kot je potrebnih za rešitev

V tej kategoriji problemov lahko učitelj sestavi nalogo, problem, ki vsebuje podatke, ki jih ne potrebujemo za rešitev, ali pa nalogo, v kateri ni podatkov, ki jih ne bi potrebovali, ampak je en podatek odveč.

Učencem pri prvem srečanju pomagamo z vprašanji, na podlagi katerih učenec uvidi, da zaradi določenih podatkov vlada v nalogi zmeda. Ločiti mora med podatki, ki so ali pa niso potrebni za rešitev problema.

PRIMER: Imam 3 hruške, 5 bonbonov, 2 limoni in 6 jabolk. Koliko kosov sadja imam?

Problemi, v katerih so si podatki nasprotujoči oziroma nimajo rešitev

Tudi taki problemi sodijo med življenjske, saj so v njih med seboj nasprotujoči si podatki. Z uvajanjem te vrste problemov učence navajamo, da morajo dane podatke vedno analizirati in preveriti, ali so med seboj logično povezani.

Učencem pomagamo z vprašanji o tem, ali je v nalogi kakšen podatek, ki bi ga lahko spremenili, tako da bi bil problem rešljiv. Velik napor predstavlja za učenca ugotovitev, da problem z nasprotujočimi podatki ni rešljiv, je pa rešljiv, če oviro odstranimo.

PRIMER: Tina pripoveduje: »Za darilo sem dobila skledo z 18 bonboni. Polovico sem jih pojedla, štiri sem dala bratu, tri mami, pet očetu. Koliko bonbonov mi je ostalo?«

Problemi, ki jih lahko rešimo na različne načine

Učence je potrebno navajati na dejstvo, da lahko probleme skoraj vedno rešujemo na različne načine. Učiteljeva naloga je, da učence spodbuja k iskanju različnih poti ter primerjanju in pogovarjanju o njih. Učenec se lahko loti problema po izkustveni poti ali pa ga učitelj pri reševanju problema seznanja s strategijami reševanja. Pri tem ne sme pozabiti na različne nivoje reševanja glede zahtevnosti problema.

PRIMER: Mama ima dve vazni. V vsako da 4 rdeče in 3 rumene tulipane. Koliko tulipanov je v obeh vazah skupaj?

Problemi z več rešitvami

Problemi, s katerimi se vsakodnevno srečujemo, ponavadi nimajo ene same rešitve, imajo jih lahko tudi več, mi pa moramo glede na situacijo izbrati najustreznejšo, ali pa je sploh nimajo. Učenci bi naj dojeli, da matematika ni dogmatična disciplina, zato jih usposabljammo za reševanje problemov, ki jih lahko rešimo na različne načine in dobimo tudi različne rešitve.

Tako ločimo probleme, ki imajo končno število rešitev in tiste, ki imajo neskončno število rešitev, pri slednjih je število rešitev odvisno od besedila danega problema.

PRIMER: Aljaž ima 100 evrov. Kaj vse si lahko kupi?

3 PRIMER NAČRTA ZA UČNO ENOTO

UČNA PRIPRAVA

ŠOLA:	RAZRED: 3.	DATUM:
		UČITELJICA:
UČNA TEMA: <i>MATEMATIČNI PROBLEMI – strategija reševanja problemov, ki imajo več podatkov, kot je potrebnih za rešitev</i>		

Predmet	CILJI DIDAKTIČNE ENOTE
MAT (blok-ura)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prepoznava, razvrščajo in opisujejo predmete po obliki, materialu, velikosti, uporabi, ▪ znajo postavljati smiselna vprašanja ▪ izbirajo in izločijo predmete, ki ne sodijo v dano množico in odločitev utemeljijo, ▪ znajo tvoriti nadpomenke, ▪ poznajo korake za reševanje besedilnih nalog (matematičnih problemov), ▪ razmišljajo o različnih možnih načinih reševanja nalog ▪ znajo ugotoviti, kateri podatki so potrebni za rešitev problema in kateri so odveč, ▪ v besedilu znajo poiskati in označiti podatke, ki so potrebni za reševanje naloge, ▪ znajo narisati (skicirati) matematično zgodbo, ▪ znajo samostojno rešiti in sestaviti naloge, ki imajo več podatkov, kot je potrebnih za rešitev, ▪ urijo sštevanje in odštevanje do 100, ▪ se navajajo na sodelovanje ter upoštevanje mnenja drugih, ▪ razmišljajo o svojih občutkih ob reševanju nalog, težavah in vzrokih zanje, kar zapišejo na list (refleksija učenecov).

UČENJE BRALNIH UČNIH STRATEGIJ:

- STRATEGIJA REŠEVANJA MATEMATIČNIH PROBLEMOV (deset korakov reševanja),
- STRATEGIJA REŠEVANJA MATEMATIČNIH PROBLEMOV, ki imajo več podatkov, kot je potrebnih za rešitev,
- PONAZARJANJE POMEMENIH PODATKOV (podčrtovanje, obkrožanje, risanje, ...).

UČNE METODE:	UČNE OBLIKE:	UČNI PRIPOMOČKI:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VERBALNO TEKSTUALNE: razgovor, razlaga, pripovedovanje, opisovanje, pojasnjevanje, predavanje učencem, timski pouk; ▪ DELO S TEKSTOM: branje, pisanje, urejanje podatkov ▪ ilustrativno demotivacijska; ▪ laboratorijsko eksperimentalna; ▪ praktično delo; ▪ izkušnjsko učenje – igra vlog; ▪ terensko delo; ▪ didaktična igra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ individualna; ▪ frontalna; ▪ skupinska; ▪ delo v dvojicah – tandem; ▪ delo po kotičkih 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ lutka Luka ▪ vreča s predmeti (šoga, avto, medo, kapa), ▪ sličice predmetov, ▪ kartončki s številkami, ▪ besedilna naloga, zapisana na tabli in na učnih listih, ▪ postopek reševanja matematičnih problemov – aplikacija ▪ učni listi z diferencialnimi besedilnimi nalogami (šoga, medvedek, avtomobil, sova), ▪ kartončki z oznakami skupin, ▪ pisala in risala, ▪ delovni list za zapis reflektije.

POTEK UČNE URE	
<i>DEJAVNOSTI učiteljice</i>	<i>DEJAVNOSTI učencev</i>
I. UVODNIDEL	
<p>▪ MOTIVACIJSKA ZGODBA Z LUTKO <i>Motivacija s kratko zgodbo, ki jo predstavi lutka Luka. Ima namreč rojstni dan in otrokom bi rad pokazal svoja darila, ki so v vreči.</i></p> <p>Luka jim zastavi nalogo: <i>Ali vas zanima, kaj sem dobil za rojstni dan? Sezi v vrečo, s tipčanjem ugotovi, kateri predmet držiš. Ostali postavljajo vprašanja. Upoštevati morajo pravilo, da eden sprašuje tako dolgo, dokler ne dobi odgovora ne, nato nadaljuje naslednji.</i></p> <p><i>Med predmeti (medvedčki, avtomobili, žoge) v vreči je tudi predmet, ki ne sodi med igrače (kapa).</i></p> <p>▪ DELO PO SKUPINAH <i>S pomočjo čarobne vrečke in barvnih lističev se razdelijo v skupine. Barva lističa ustreza barvi škatle, ki je namenjena skupini.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ☉ <i>Iskanje vsiljivca med slikami predmetov: (tek na smučeh, drsanje, sankanje, smučanje, poleti, telj, pilot, voznik avtobusa, mornar, avtomobilist, semafor), (triangel, palčka, ropotulja, kaskanjete, boben, metalofon),</i> ☉ <i>iskanje vsiljivca med števili: (2, 4, 6, 8, 10, 12, 16, 18, 15), (4, 8, 12, 16, 20, 24, 34, 40), (10, 20, 30, 50, 100, 45, 80),</i> ☉ <i>poročanje.</i> 	<p><i>Poslušajo.</i></p> <p><i>Tipa predmet v vreči, ostali mu postavljajo vprašanja, on pa najprej odgovarja le z da ali ne. Npr: Je okrogel? Je iz lesa? Ima kolesa? ...</i></p> <p><i>Ugotavljajo, kateri predmet ne sodi zraven in svojo odločitev utemeljujejo.</i></p> <p><i>Isčejo vsiljivce.</i></p> <p><i>Poročajo in utemeljujejo.</i></p>

II. OSREDNJI DEL – OBRATNAVA NOVE SNOVI	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ STRATEGIJA REŠEVANJA MATEMATIČNIH PROBLEMOV (ponovitev korakov) <ul style="list-style-type: none"> ☉ <i>Branje</i> <p><i>Naenkrat postane Luka žalosten. Mama mu je zastavila nalogo, ki je san ne zna rešiti. Učence zaprosi za pomoč. Luka je za rojstni dan dobil 14 bonbonov, 15 čokolad, 27 lizik in 2 kapi. Koliko sladkarij je dobil za rojstni dan?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ☉ <i>Koraki reševanja</i> ☉ <i>Reševanje naloge po skupinah</i> ☉ <i>Analiza naloge in rešitve</i> ▪ STRATEGIJA REŠEVANJA MATEMATIČNIH PROBLEMOV, KI IMAJO VEČ PODATKOV, KOT JE POTREBNIH ZA REŠITEV <ul style="list-style-type: none"> ☉ <i>Usmerjanje z vprašanji:</i> <ul style="list-style-type: none"> ☉ <i>Kaj nam naloga pove oz. kateri podatki so dani?</i> ☉ <i>O čem naloga sprašuje?</i> ☉ <i>Ali so vsi podatki potrebni za rešitev problema?</i> ☉ <i>Kateri podatki niso potrebni in zakaj?</i> ☉ <i>Kako si lahko zaradi lažjega razumevanja naloge podatke iz besedila ponazorimo?</i> ☉ <i>Povzetek</i> ▪ NUS: V nadaljevanju boste v skupinah reševali matematične probleme, ki imajo več podatkov, kot je potrebnih za rešitev. ▪ REŠEVANJE NALOG NA TREH TEŽAVNOSTNIH STOPNJIH - diferencirano in individualizirano delo <ul style="list-style-type: none"> ☉ <i>Podkrajje navodil za skupinsko delo</i> ☉ <i>Skupinsko reševanje nalog:</i> <ul style="list-style-type: none"> ☉ <i>ŽOGA – najnižja stopnja zahtevnosti,</i> ☉ <i>MEDVEDEK – srednja stopnja zahtevnosti,</i> ☉ <i>AVTOMOBIL – najvišja stopnja zahtevnosti,</i> ☉ <i>SOVA – dodatna naloga.</i> ▪ VREDNOTENJE – sprotno spremljanje dela, svetovanje, pomoč pri delu in pregled nalog. 	<p><i>Učenci ugotovijo, v čem je razlog njegove slabe volje. Preberejo nalogo, ki je zapisana na tabli. Nalogo prepoznajo kot matematični problem, saj ima besedilo, zahtevan je postopek reševanja in zapis odgovora.</i></p> <p><i>Navajajo vse korake, potrebne za reševanje matematičnega problema (ob razrečni aplikaciji). Nalogo po skupinah rešujejo.</i></p> <p><i>Poročajo o rešitvah, jih med seboj primerjajo, utemeljujejo morebitne razlike, predlagajo drugačne načine reševanja.</i></p> <p><i>Sodelujejo v razgovoru.</i></p> <p><i>Predlagajo različne načine ponazarjanja (podčrtovanje, obkroževanje, risba, ...) in to prikazujejo pri nalogi. Povzamejo, kako rešujemo naloge, ki imajo več podatkov, kot je potrebnih za rešitev problema.</i></p> <p><i>Poskušajo navodila</i></p> <p><i>Rešujejo naloge na UL, imajo možnost reševati nalogo višje stopnje zahtevnosti, v kolikor so pri reševanju uspešni. Tisti, ki uspešno rešijo najtežje naloge, lahko posežejo po dodatnem UL, z znakom SOVA.</i></p> <p><i>V primeru pravilno rešene naloge, si lahko pobarvajo sličico ob nalogi.</i></p>
III. ZAKLJUČNI DEL	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ANALIZA REŠEVANJA NALOG in REFLEKSIJA 	<p><i>Poročajo o številu pravilno rešenih nalog, o morebitnih težavah in vzrokih zanj, kar zapisujejo na delovne liste.</i></p>

Preberi nalogi, dobro razmisli in ju reši. Po potrebi nariši skico.

1. Luka ima v sobi 15 avtomobilov, 20 tovornjakov in 3 žoge.

Koliko vozil ima Luka?

Račun: _____

Odgovor: _____

2. Mama je prinesla 34 kosov torte. Otroci so pojedli 5 kosov torte, spili so 3 limonade in polizali 5 sladoledov.

Koliko kosov torte je ostalo?

Račun: _____

Odgovor: _____

Preberi nalogi, dobro razmisli in ju reši. Po potrebi nariši skico.

1. Dečki so spuščali 22 zmajev in 7 letal, deklice pa so se igrale s 4 punčkami. Veter je odpihnil 13 zmajev.

Koliko zmajev je ostalo?

Račun: _____

Odgovor: _____

2. Dvanajst dečkov je spuščalo 3 rumene, 2 zelena in 8 modrih zmajev, sedemnajst dečkov si je podajalo eno žogo, Janez pa si je šel po 2 sendviča. Srečal je 5 deklic.

Koliko dečkov se je igralo?

Račun: _____

Odgovor: _____

Preberi nalogi, dobro razmislil in ju reši. Po potrebi nariši skico.

1. Na Matejino zabavo za deveti rojstni dan je prišlo 9 dečkov in 15 deklic. Na zabavi so razrezali 3 torte, odprli 7 škatel po 8 čokoladnih bonbonov in sedem vrečk po 9 bonbonov. Vsak otrok si je vzel 2 čokoladna bonbona.

Koliko otrok je bilo na zabavi?

Račun: _____

Odgovor: _____

2. Luka, 2 mamici in 3 dečki so nabrali 11 jabolok, 25 hrušk in 8 sliv. Pridružile so se še 3 deklice s 4 košarami. Mama je 8 kosov sadja razrezala za sadno solato, eno jabolko pa pojedla.

Koliko kosov sadja je ostalo v košarah?

Račun: _____

Odgovor: _____

Sestavi nalogo, v kateri bo vsaj en podatek odveč.

4 ZAKLJUČEK

Za uspešno delovanje v družbi morajo imeti učenci poleg zmožnosti branja, pisanja in računanja razvito tudi matematično pismenost. Ena od možnosti za razvijanje matematične pismenosti je reševanje realističnih matematičnih problemov, ki jih moramo poleg tradicionalnih ponuditi učencem na razredni stopnji. Iz izkušenj lahko povem, kako motivirani so, ko je pred njimi »drugačna« naloga, za rešitev katere se je potrebno še posebej potruditi. Seveda pa moramo učence na reševanje netradicionalnih problemov ustrezno pripraviti, da ne bi bili pri reševanju zmedeni. Ko predočimo vse vrste problemov, je zaželjeno, da učenci sami prepoznajo tip problemske naloge. V kolikor želimo, da bodo vsi učenci problemsko aktivni in bi tako razvijali ustvarjalno problemsko mišljenje, moramo problemski pouk in reševanje problemov čim bolj individualizirati (Strmčnik, 1992). Učiteljeva naloga pri tem ni enostavna, saj mora najprej identificirati individualne sposobnosti in potrebe učenca in nato izdelati naloge in probleme različnih težavnostnih stopenj. Matematično znanje moramo pri učencih graditi izhajajoč iz problemskih situacij, ki so otroku blizu, saj bodo tako za reševanje teh notranje motivirani.

Literatura in viri

1. Cotič, M., 1999. Matematični problemi v osnovni šoli 1-5. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo in šport.
2. Cotič, M., Primc, H., 2000. Matematični problemi v osnovni šoli 1-5, Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo in šport.
3. Gardner, H., 1995. Razsežnosti uma. Tangram.
4. Jaušovec, N., 1987. Spodbujanje otrokove ustvarjalnosti, Ljubljana: Državna založba Slovenije.
5. Kroflič, R., 1992. Teoretski pristopi k načrtovanju in prenovi kurikulumu. Ljubljana: Center za razvoj univerze.
6. Strmčnik, F., 1992. Problemski pouk v teoriji in praksi, Ljubljana: Didakta.

BLANKA KOCBEK
OŠ BELTINCI

IZLET V LONDON PRI OBVEZNEM IZBIRNEM PREDMETU ANGLEŠČINA

Povzetek

Pri obveznem izbirnem predmetu angleščina je zelo malo število prijavljenih učencev. Vzrokov za tako majno udeležbo je kar nekaj, najbolj pa prevladuje dejstvo, da se morajo učenci učiti novega besedišča, slovnice in seveda so tu tudi ustna ter pisna ocenjevanja znanja. In vse to jih ponavadi odbija, da bi si izbrali obvezni izbirni predmet angleščino. “Kako jih privabiti?” se učiteljicam angleščine poraja vprašanje. Možen odgovor: “Izlet v London.” In tako sem tudi prišla na idejo, da v svojem prispevku predstavim celoten potek organizacije izleta v London. Opisala bom sam postopek organizacije od izbire turistične agencije, programa, možnih dodatnih ogledov do sodelovanja z učenci, s starši in turistično agencijo.

Ključne besede: obvezni izbirni predmet angleščina, izlet v London, učitelj, učenci, turistična agencija

THE TRIP TO LONDON AT ENGLISH AS OPTIONAL SUBJECT

Abstract

There is a very small number of students at English as optional subject. Reasons for such a small participation are quite few, such as the fact that the students must learn new vocabulary, new grammar and there is also verbal asking and written assessments. All these facts are driving them away to choose English as optional subject. English teachers ask themselves “How to attract them?” Possible answer is: “A trip to London.” So I came to the idea to introduce the entire course of organisation of the trip to London in my contribution. I will write up the very procedure of organisation, from choosing of tourist agency, programme, and possible additional viewings to student, parents and tourist agency cooperation.

Keywords: English as optional subject, trip to London, teacher, students, travel agency

1 UVOD

Obvezni izbirni predmet angleščina je eden izmed mnogih obveznih izbirnih predmetov, ki jih na šoli ponudimo učencem. Le redki učenci se v 7. razredu odločijo za obvezni izbirni predmet angleščina. Nekateri izmed njih ugotovijo, da se je preveč za učiti in si potem v 8. in/ali 9. razredu izberejo en drugi obvezni izbirni predmet, kjer jim ni potrebno tako veliko delati in dobijo dobre ali še boljše ocene.

Učenci vedo, da se pri obveznem izbirnem predmetu angleščina morajo učiti enako kot se pri svojem prvem tujem jeziku. Torej se morajo naučiti novo besedišče, razumeti morajo slovnico, saj bodo na koncu vso usvojeno znanje morali pokazati pri ustnem spraševanju, govornem nastopu in pisnem ocenjevanju znanja ter bodo na koncu za to dobili tudi primerno oceno. Ne smemo pa pozabiti tudi na še več pisnih ocenjevanj znanj, kot jih imajo že z rednimi predmeti. To vse pa pomeni še več dela z njihove strani in verjemite, da niso najbolj navdušeni.

Zato smo se učiteljice angleščine začele spraševati, kako naj učence privabimo k izbiri obveznega izbirnega predmeta angleščina. Prišle smo na idejo, da učencem obveznega izbirnega predmeta angleščina v 8. in 9. razred ponudimo izlet v eno angleško govoreče mesto in seveda je London tisto mesto, ki ti v tem primeru prvo pride na misel. Tudi pri nas, učiteljicah, je bilo tako, zato smo se odločile, da bomo v šolskem letu 2019/20 učencem ponudile izlet v London.

Zakaj smo se odločile, da ponudimo izlet v London samo učencem 8. in 9. razreda, in ne tudi 7. razreda? Prvi vzrok je bil, ker učenci vsaj eno oz. dve leti obiskujejo ta predmet in imajo podlago besedišča in se bodo tako tudi lažje sporazumevali angleško, ko bodo obiskali London. Drugi vzrok zakaj sta pa oba razreda naenkrat je pa, ker je zelo majhna udeležba pri obveznem izbirnem predmetu angleščina in tudi med temi učenci se ne morajo vsi odločiti za ta izlet iz osebnih razlogov. Na koncu smo prišle do dogovora, da se bo ta izlet izvajal na vsaki dve leti, ker bodo tako vedno novi učenci v 8. in 9. razredu.

Ko smo prišle že tako daleč, pa smo prišle do točke, ko se je morala določiti ena učiteljica, ki bo ta izlet izpeljala. Torej celoten organizacijski del, kot je iskanje agencije, obveščanje učencev o izletu, zbiranje informativnih prijav, vabilo staršev in učencev na predstavitev izleta s ponudbo agencije. Jaz sem se osebno javila za to nalogo in sem tudi razložila, da sem na prejšnji šoli, kjer se bila predhodno zaposlena, bila del takšnega pripravljalnega procesa. Čeprav na prejšnji šoli nisem bila glavna organizatorica izleta v London, sem lahko bila pri vseh procesih dela zraven, tako da sem se veliko naučila in si zapomnila. Z mojo razlago so bile ostale kolegice zadovoljne in so mi prepustile celotno organizacijo, sem pa jih vseeno obveščala o poteku in odločitvah, tako da jim bo čez dve leti, ko mene več ne bo na šoli, lažje izpeljati naslednji izlet v London.

2 IZVEDBA

Tako se je začelo moje delo za organiziran izlet v London. Ker smo se odločile, da bo izlet izpeljan v jeseni v novem šolskem letu, torej 2019/20, sem začela z organizacijo le-tega že v aprilu šolskega leta 2018/19.

Kako začeti? Učence obvestimo o možnem izletu v London v naslednjem šolskem letu in jih tudi povprašamo, če so zainteresirani. Naslednji korak je bil, da smo napisali informativno obvestilo staršem o načrtovanem izletu v naslednjem šolskem letu, s katero turistično agencijo bi potovali in približno ceno izleta. Na tem informativnem obvestilu so starši

obkrožili, če bi se njihov otrok udeležil ali se ne bi udeležil tega izleta. Tako smo dobili približno število zainteresiranih učencev s soglasjem staršev.

Potem se je moralo določiti število dni trajanja izleta v London. Me smo se odločile za tridnevni izlet. Potem pošlješ na različne turistične agencije, ki ponujajo izlet v London, povpraševanje in čakaš na njihov odgovor. Jaz sem se tej točki, torej točki pošiljanja povpraševanja različnim turističnim agencijam, izognila, ker sem že iz prejšnje šole vedela, katera turistična agencija ponuja najbolj ugoden izlet v London in kaj vse v tem izletu ponujajo. Kako sem vedela? Ker je učiteljica organizatorica na prejšnji osnovni šoli že februarja začela z raziskavo različnih turističnih agencij in njihovih ponudb za izlet v London. Kajti v šolskem letu 2019/20 je njen razred tisti, ki je na vrsti za izlet v London in starši so hoteli, da jim predstavi različne turistične agencije in njihove ponudbe. Na ta način so videli, da je učiteljica, čeprav je vsako leto izbrala isto turistično agencijo, s tem vedno izbrala turistično agencijo, ki učencem ponudi največ za primerno ceno. Sami pa veste, da izleti v London niso poceni, ker je London sam po sebi drag.

Tako sem tudi jaz izbrala enako turistično agencijo kot učiteljica organizatorica iz osnovne šole, kjer sem bila predhodno zaposlena. Izbrana turistična agencija ima večletne izkušnje pri organizaciji izletov v angleško govoreče države, še posebej v London in na Škotsko. Na internetu sem poiskala e-naslov turistične agencije in jim poslala povpraševanje za izlet v London. V povpraševanju sem se predstavila, napisala za koliko dnevni program izleta se zanimam in katere ogledke želim, da vsebuje. Ker vem, da so trije ogledi, torej London Eye, Madame Tussaud's in ogled muzikala dodatno plačljivi, sem še posebej prosila za njih. Če so učenci že v Londonu, želim, da imajo možnost tudi teh treh ogledov, sami se pa potem odločijo ali se bodo za njih odločili ali ne. Turistična agencija ti pošlje odgovor kar hitro, nekje v enem dnevu ga dobiš. Pošljejo ti do tri možne programe in ti kot učitelj organizator izbereš najbolj primerne.

Ko je bil program izleta izbran, sem pisno povabila zainteresirane učence in njihove starše na kratko predstavitev programa izleta. Ta predstavitev je potekala v popoldanskem času, ko so starši že prišli iz službe, tako so se predstavitve vsi lahko udeležili. Starši so dobili kopijo programa, ki jim je bil tudi predstavljen. Starši so tudi izvedeli štiri možne datume izleta, kateri datum pa velja za nas, pa jim nisem mogla povedati, ker nisem vedela. Od turistične agencije je bilo rečeno, da bomo fiksen datum izvedeli približno pet tednov pred odhodom. K temu programu sem lahko dodala tudi osebne izkušnje, ki sem jih doživela, ko sem spremljala učence iz prejšnje šole, kjer sem bila zaposlena, pri izletu v London. Seveda so tudi starši imeli vprašanja, na katera sem z lahkoto odgovarjala, ker sem vedela, kako je prejšnji izlet potekal. V primeru, da pa na vprašanje ne bi vedela odgovoriti, pa bi jih prosila, da se z vprašanjem obrnejo na turistično agencijo, kjer bi jim z veseljem odgovorili.

V naslednjem koraku so morali starši učence prijaviti informativno preko spletne povezave, ki je bila navedena na programu izleta, kajti šele tako je turistična agencija začela dobivati informativne prijave za izlet v London. Od tega trenutka dalje je prijave na izlet prevzela turistična agencija. En teden po prijavi učenca na izlet so starši že morali plačati akontacijo izleta. Kot učitelj organizator sem en mesec občasno dobivala obvestila od agencije o trenutnem številu prijavljenih učencev. Pozneje sem pa jaz kontaktirala turistično agencijo in jo povprašala po trenutnem številu prijavljenih učencev. Staršem je bilo tudi povedano, da bodo preostanek izleta plačali približno štiri tedne pred odhodom. V primeru, da pa bi starši hoteli v manjših zneskih odplačevati mesečno, so pa morali kontaktirati turistično agencijo in se z njimi dogovoriti.

Predzadnji teden v avgustu sem od turistične agencije dobila e-mail, kjer sem morala izbrati med dvema možnima muzikaloma, pri obeh je bila napisana tudi cena. Zadnji teden v avgustu je turistična agencija vsem prijavljenim poslala informacije o datumu in uri leta, iz katerega letališča letimo in na katerem letališču pristanemo ter obratno. Obvestili so jih tudi, da bo izlet podaljšan za en dan ter jih seznanili z višino doplačila zaradi tega, kdo je letalski prevoznik, informacije o osebnem dokumentu ter o z doplačilom treh možnih dodatnih ogledov (London Eye, Madame Tussaud's in muzikal). Podatke in odločitev o treh dodatnih možnih ogledih smo morali vsi posredovati online prek linka, ki je bil napisan zraven.

Drugi teden v septembru sem prosila turistično agencijo, da mi je posredovala najnovejše število prijavljenih učencev, kajti vedno se lahko zgodi, da kdo nenapovedano odpove. Ko sem dobila podatke, sem turistični agenciji poslala novo e-mail sporočilo, kjer sem jih prosila, da mi povejo datum in uro kdaj bi lahko prišel predstavnik na šolo predstaviti staršem program izleta in jim odgovoril še na kakšno dodatno vprašanje. Ko bom vedela datum in uro prihoda predstavnika turistične agencije, bom učencem razdelila vabilo na ponovno srečanje s starši. Na sestanku s starši in s predstavnikom turistične agencije bom tudi staršem povedala, da bodo stroški prevoza iz šole do letališča in nazaj ter zavarovanje za tujino krila šola iz šolskega sklada. (Na prejšnji šoli je učiteljica organizatorica organizirala prevoz od letališča in nazaj, stroški so se pa razdelili med vse prijavljene na izlet in smo sami morali kriti stroške. Tako smo si tudi sami morali poiskati najbolj ugodno zavarovalnico za zavarovanje v tujini in si tudi to sami plačati. Tako da lahko vidite, je glede tega vse odvisno od ravnatelja.) Vprašala jih bom tudi, če so že učencem pridobili kartico evropskega zavarovanja; obrazec se izpolni na internetu in kartico seveda dobijo zastoj. Še enkrat jih bom opozorila na posebnosti kar se tiče vsebin v kovčku in ki so v pravilniku letališč, npr. mere kovčka oz. teža potovalke, prepoved ostrih predmetov, koliko mililitrov imajo lahko tekočine, zobna pasta, kreme in da morajo vse te tekočine biti pospravljene v plastični vrečki s tesnilom in določeno mero. S tem se tudi zaključijo prvi deli izvedbe, čaka nas samo še drugi del, ki pa je datum odhoda, izlet v London ter datum prihoda domov.

3 ZAKLJUČEK

Kot lahko vidite je kar nekaj organizacijskega dela in sodelovanja z učenci, starši in turistično agencijo. Ampak ni vse tako naporno kot se sliši, samo lepo po vrsti moraš iti in si organizirati čas. Izlet je bil prejšnje šolsko leto na prejšnji šoli uspešen, učenci so bili z izletom zelo zadovoljni, videli so veliko, spoznali London, njegovo življenje, zgodovino. Naučili so se tudi brez treme govoriti angleško, kajti spoznali so, da tudi če naredijo napako, se jim noben ne bo smejal oz. se na njihov račun posmehoval, kajti v Londonu je zelo veliko tujcev, ki jim angleščina tudi ne gre najbolje in na koncu še delajo večje napake kot pa naši učenci. Tako da resnično upam, da bodo tudi učenci iz osnovne šole Beltinci prišli domov s pozitivnimi občutki in da bodo imeli sošolcem veliko za povedati in veliko fotografij za pokazati.

Literatura in viri

/

BLANKA KOCBEK

OSNOVNA ŠOLA BELTINCI

TOČKOVNE POSTAJE PRI POUKU ANGLEŠČINE

Povzetek

Pripraviti učno uro angleščine s pomočjo točkovnih postaj. Nekateri od vas se verjetno sprašujete kaj so to točkovne postaje in kdaj jih lahko uporabimo. Točkovne postaje bom razložila v uvodu svojega prispevka, kjer bom tudi opisala kako sem se lotila celotnega dela. Nato bom nadaljevala z opisovanjem kako sem uporabila točkovne postaje pri novi učni snovi, čeprav snov za učence ni nova, ker jim je poznana že od drugega predmeta, v mojem primeru prikaza, je to geografija.

Ključne besede: točkovne postaje, pouk angleščine, učenci, skupine, delo v skupinah, naloge

SPOT STATIONS AT THE ENGLISH LESSON

Abstract

To prepare English lesson with the help of spot stations. Some of you are already asking yourself what are spot stations and when can we use them. I will explain spot station in the introduction of my contribution, where I will also describe, how I set the entire work. Then I will continue with the description of how I used spot stations at new subject matter although it is not new for the students because they already know it from another subject, in my example of demonstration, it is Geography.

Keywords: spot stations, English lesson, students, groups, group work, tasks

1 UVOD

Poznamo štiri učne oblike dela pri pouku: individualno, frontalno, delo v dvojicah in delo v skupini. Te učne oblike dela uporabljamo vsi pri vseh predmetih. Kako pa narediti učno snov bolj zanimivo za učence, da ne bo tako suhoparno, je pa odvisno od posameznega učitelja. Učitelj se tudi odloči ali bodo učenci celo šolsko uro sedeli na stolu za svojo mizo ali pa bodo imeli tudi kaj časa se prosto gibati po učilnici. Ampak kot pravim, je vse odvisno od snovi, ki jo učitelj poučuje tisto uro in od učitelja samega, kako pripravi učno snov za določeno šolsko uro.

En način kako popestriti pouk, tako da se tudi učenci lahko malo gibajo pri pouku, so točkovne postaje. Točkovne postaje pa niso dobre samo zato, da se učenci lahko med uro tudi malo gibajo, ampak, da lahko sodelujejo v skupini in med sabo tudi tekmujejo. Da bi učenci kot skupina celo uro samo sedeli in delali snov, ki jim je bila dana, jim zna biti kar suhoparno in čez čas se nekateri tudi začnejo dolgočasiti, ker je preveč dela. V primeru točkovnih postaj pa učenci po skupinah hodijo od ene postaje do druge, seveda imajo časovne omejitve, in rešujejo naloge, ki so jim pri določeni točkovni postaji dane. Ko pa gredo od ene do druge točkovne postaje, se pa učenci lahko malo razgibajo, sprostijo možgane in ugotavljajo, kakšna naloga jih bo čakala pri naslednji točkovni postaji.

Sama sem že večkrat uporabila točkovne postaje pri svojem pouku angleščine in moram reči, da so bili učenci navdušeni in bolj motivirani za delo. Na koncu so si zaželeli še več takšnih ur pri pouku angleščine. Zato pa sem tudi prišla do sklepa, da predstavim tudi tak način dela s točkovnimi postajami za učitelje, ki še nikoli niso slišali za to.

2 IZVEDBA

Kakšne so priprave preden gre učitelj k pouku in želi izvesti točkovne postaje? Najprej mora učitelj dobro premisliti, iz katere snovi lahko naredi točkovne postaje. Na primer, iz slovnice, ki jo bodo učenci komaj prvič usvojili, to ne gre. Najboljše je vedno vzeti tako snov, ki ima kakšna bralna razumevanja, vaje z dopolnjevanjem, povezovanja, ugotavljanja, dialoge, povezovanje s kakšnim drugim predmetom, splošna znanja in sestavljanje različnih nalog oziroma vaj.

Ena izmed mojih učnih priprav, ki je vsebovala točkovne postaje, je bila "Country, nationality, language". Pri tej učni uri so se učenci srečali z zastavami različnih držav, njihovim jezikom, glavnim mestom, znanimi in slavnimi osebami ter oblikovanjem ene igre za ponovitev. Kako sem torej začela s pripravo točkovnih postaj? Teme sem si razdelila v skupine, tako sem tudi dobila končno število točkovnih postaj, torej devet točkovnih postaj. S tem sem tudi vedela koliko skupin morajo tvoriti učenci. Pripraviti naloge za devet točkovnih skupin, moram priznati, je kar nekaj dela. V nadaljevanju bom na kratko opisala naloge za teh devet točkovnih skupin.

Pri prvi točkovni postaji sem na internetu poiskala znane in slavne osebe oziroma znane simbole, ki so bili vsak iz svoje države. Te osebe morajo potem učenci prepoznati in si v zvezek zapisati iz katere države prihajajo (tu mislim državo, kjer so se rodili).

Pri drugi točkovni postaji sem poiskala nekaj zastav, ki niso pobarvane. Te zastave bodo učenci morali sami pobarvati. Kopije zastav bodo učence čakale pri tej točkovni postaji, da si jih vzamejo, pobarvajo in zalepijo v zvezek.

Pri tretji točkovni postaji sem poiskala na internetu črno-beli zemljevid sveta. Na ta zemljevid bodo učenci morali napisati kontinente ter najti in zapisati države, ki jih bodo

spoznali pri vseh točkovnih postajah. Zato sem tudi za to točkovno postajo naredila kopije, ker si bodo ta zemljevid morali učenci zalepiti v zvezek.

Pri četrti točkovni postaji sem sestavila besedno sestavljanke, kjer so skrite nekatere države in učenci jih morajo najti. Da pa jim ne bo tako lahko, jim ne bom povedala števila držav, ki se skrivajo v besedni sestavljanke. Tudi pri tej točkovni postaji sem naredila kopije za učence, da si bodo lahko besedno sestavljanke zalepili v zvezek.

Peta točkovna postaja je sestavljena iz več manjših nalog. In sicer je prva naloga povezovanje vprašanja in primerne odgovora. Pri drugi nalogi morajo dopolniti poved s pravilnim odgovorom (štirje možni odgovori so že dani). Pri tretji nalogi dopolnijo povedi tako, da so resnične za učence. Pri četrti nalogi so morali tvoriti vprašanja in najti informacijo iz oklepaja. Pri peti nalogi pa so morali odigrati kratki dialog (kartončki z imeni in vsemi potrebnimi informacijami so bili že napisani).

Pri šesti točkovni postaji sem na internetu poiskala nekaj barvnih zastav. Zastave, ki jih bom uporabila pri tej točkovni postaji, niso enake kot pri drugi točkovni postaji, tako da se zastave ne podvajajo. Učenci bodo morali ugotoviti, od katere države so zastave in si odgovore zapisati v zvezek.

Sedma točkovna postaja je sestavljena tako, da bodo učenci morali k državam iz prve, druge in šeste točkovne postaje dopisati nacionalnost in jezik. To bodo vse dopisali v zvezek.

Pri osmi točkovni postaji bodo napisana glavna mesta držav iz prve, druge in šeste točkovne postaje. Učenci bodo morali ta glavna mesta dopisati k državam v zvezek.

Deveta točkovna postaja bo pa imela navodilo, da morajo ustvariti eno igro na temo "Država, nacionalnost in jezik". Igre, ki jih bodo učenci ustvarili, bodo na koncu poskusili odigrati z ostalimi sošolci. Služila bo namenu vaje in ponovitve usvojene snovi.

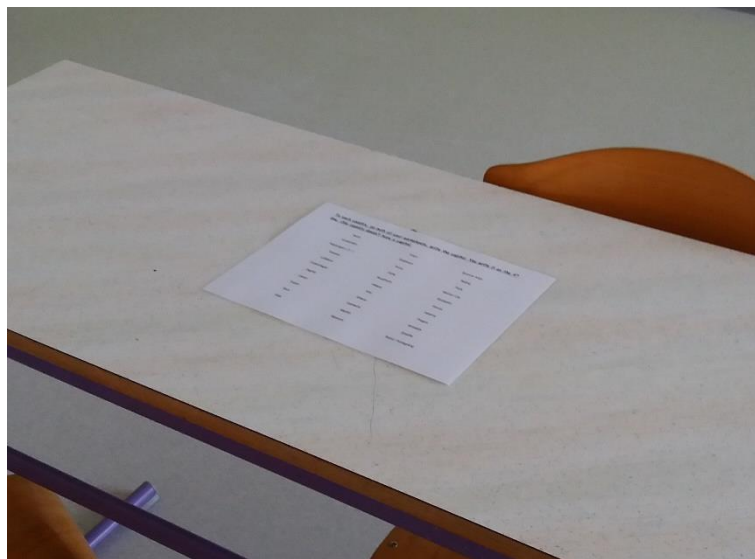
Kot lahko vidite, je devet točkovnih postaj ustvarjenih. Učence pa lahko delim samo v šest skupin, torej za točkovne postaje od ena do šest. Točkovne postaje od sedem do devet pa ostanejo brez skupine, ker jih učenci brez že predhodno rešenih nalog ne morejo narediti.

Še eno stvar bom naredila, preden preidem na izvajanje te učne ure v razredu. In sicer bom kar sama razdelila učence v skupine. Kot veste, se učenci radi razdelijo v skupine, kot se družijo. To pa pomeni, da bi bili v tem primeru sami dobri učenci v eni skupini, tisti, ki radi nagajajo, bi tvorili drugo skupino, enim, ki gre angleščina slabše, pa bi bili spet v svoji skupini. Takšna razporeditev ni dobra. Zato jih bom razdelila v skupine tako, da bodo skupine v ravnovesju. Najboljše je dati v skupino dva učenca, ki sta dobra v angleščini, enega ali dva iz zlate sredine znanja in dva učenca, ki jima gre angleščina slabše. Na ta način bodo boljši učenci pomagali slabšim razumeti naloge in jih skupaj uspešno rešiti.

Ko imam vse pripravljeno, se posvetim učni uri v razredu. Ko so učenci v razredu, sem jim za uvodno motivacijo poiskala en kratek video clip. Ta video clip je v obliki pesmice o državah in nacionalnostih. Učenci se kar nasmejijo pri poslušanju pesmice in gledanju videa. Nato jih vprašam, če ugotovijo, kaj bo današnja učna tema. Seveda učenci znajo odgovoriti. Nato jim razložim, da se bodo danes učili to snov na drugačen način in sicer prek točkovnih postaj. Seveda jim tudi razložim kaj so to točkovne postaje in kako potekajo. Nato jih razdelim v skupine in jim pokažem, kje lahko katera skupina sedi. Nato razdelim naloge po skupinah. Učencem povem, da bodo za vsako točkovno postajo imeli petnajst minut časa, da rešijo naloge. (Pri tej snovi so naloge narejene tako, da učenci ne morejo prej končati. Če so naloge krajšega tipa, lahko traja samo po deset minut preden se menja točkovna

postaja.) Potem naznamim, da je čas potekel in da morajo menjati točkovno postajo. Menjava točkovnih postaj bo pa potekala v nasprotni meri urinega kazalca. Učencem tudi dam navodila, kam si morajo beležiti odgovore, če pri točkovni postaji ni delovnih listov. Naznamim začetek dela in učenci se lotijo prvih nalog. Če imajo učenci kakšna vprašanja, me kar vprašajo. Ne dam ji direktnega odgovora, ampak jih vodim k pravilnemu odgovoru. Ko mine petnajst minut, naznamim, da je čas, da menjajo točkovno postajo, nato spet naznamim začetek novega dela. To se tako nadaljuje, dokler ne zazvoni zvonec, ki naznanja konec pouka. Učencem povem, da si morajo zapomniti pri kateri točkovni postaji so ostali, ker bomo naslednjo uro nadaljevali. Enak postopek ponovim pri naslednji učni uri angleščine, ampak tudi pri drugi učni uri še učenci niso prišli do konca točkovnih postaj, ker jim je ostala še ena. Tako da še njihovo zadnjo točkovno postajo naredijo pri naši tretji učni uri. Ko po petnajstih minutah končajo, lahko ostanejo v skupinah, kjer so, in jih vprašam, kako se jim je zdel tak način dela. Seveda mi navdušeno potrdijo, da jim je bilo to všeč in še želijo kakšno takšno uro. Nato pa začnemo z pregledovanjem njihovih odgovorov. (Jaz sem si pa tudi že vnaprej pripravila power point, kjer z njegovo pomočjo na tablo pišemo in rišemo odgovore.) Ker je preostanek učne ure prekratek za celotno preverjanje, dokončamo pregled pri četrti učni uri. In s četrto učno uro se tudi zaključi naša učna snov "Država, nacionalnost, jezik". Tu zraven prilagam tri slike, da boste lažje videli, kako to izgleda.

3 ZAKLJUČEK

Moram priznati, da imajo moji učenci zelo radi skupinska dela, ker se zelo dobro zavedajo, da na tak način niso sami in da če česa ne vedo, jim bo nekdo v skupini pomagal z razlago, da bodo lažje prišli do rešitve. Točkovne postaje so bile mojim učencem zelo zanimive in ker so prosili še za kakšno, sem jim tudi ustregla. Moram priznati, da sem tudi dobila občutek, da so si prek teh točkovnih postaj tudi bolj zapomnili snov in jim je bilo lažje pri ustnem in pisnem ocenjevanju znanja. Ker ponavadi je v skupini vedno nekdo, ki ve nekaj, česar drugi ne vedo. Se zgodi, da česa nimajo rešenega, ampak v večini primerov imajo skoraj vse rešeno in v takšni količini rešenih nalog ne vidiš pri učencih, ki so slabši v tujem jeziku, če delajo sami ali v parih. Tako da priporočam, da namenite nekaj ur tudi točkovnim postajam in tu ne mislim samo pri pouku angleščine, ampak tudi pri drugih predmetih, ker boste ugotovili, da bo učencem tak način dela zelo všeč.

Literatura in viri

/

REBEKA KOLAR
OŠ TABOR I MARIBOR

SPODBUJAMO BRANJE V PRIJETNEM OKOLJU

Povzetek

Mlajše generacije imajo v poplavi elektronskih medijev manjše zanimanje za različno literaturo in posledično upad jezikovnih zmožnosti. Veliko časa prebijejo pred televizijo, računalniki in predvsem mobilnimi telefoni ter tako ne razvijejo sposobnosti za ravnanje z besednim gradivom (poslušanje, branje in tvorjenje, zlasti pisanje besedil). Ker se v šoli zavedamo, da je branje pomembno za življenje in osebni razvoj človeka, učence že v prvem razredu spodbujamo k branju z osnovnim namenom, da bi vzgojili bralca, ki bo rad bral vse življenje in posledično pripomogel k dvigu bralne kulture. Zastavljamo si vprašanje, kako približati knjigo že najmlajšim učencem, da bodo čutili potrebo po branju? V prispevku predstavljamo, kako v podaljšanem bivanju poskrbimo za spoznavanje raznorazne otroške literature in poustvarjajo preko najrazličnejših dejavnosti, ki resnično pripomorejo k večji bralni motivaciji.

Ključne besede: spodbujanje branja, bralna značka, bralna motivacija, pripovedovanje, podaljšano bivanje

WE ENCOURAGE READING IN A COMFORTABLE ENVIRONMENT

Abstract

In the flood of electronic media, the younger generations have less interest in different literature and consequently a decline in language skills. They spend a lot of time in front of TV, computers and, above all, mobile phones, so they do not develop the ability to handle word material (listening, reading and creating, especially writing texts). Since teachers in school know that reading is important for the life and development of the human personality, we encourage students in the first grade to read, with the primary purpose of educating a reader who will love to read all his life and will, consequently, help to promote a reading culture. The question is how to bring the book closer to the youngest students so that they feel the need to read? In the article we present how we make sure that students get to know different children's literature and reproduce through various activities that really contribute to greater reading motivation in our after school facility.

Keywords: encouraging reading, reading badge, reading motivation, storytelling, the after school facility

1 UVOD

Grosmanova (2006) poudarja, da se moramo zavedati, da je branje zmožnost, ki je nujno potrebna za človekovo preživetje, saj nas dnevno in povsod obdajajo raznorazne besedilne ponudbe. Omogoča nam dostop do različnih podatkov in znanja, razvoju jezikovnih zmožnosti, kar vodi do uspešnejšega dela in kakovostnejšega življenja. V podaljšanem bivanju spodbujamo branje preko različnih dejavnosti, ki jih izvajamo predvsem v času ustvarjalnega preživljanja časa in samostojnega učenja pri uresničevanju in povezovanju ciljev obeh dejavnosti. Podaljšano bivanje spada v razširjen program osnovnošolskega izobraževanja. Kot oblika vzgojno-izobraževalnega dela mora učencem zagotoviti spodbudno in varno psihosocialno in fizično okolje ter jim omogočiti uspešno opravljanje šolskih obveznosti. Prav tako mora učencem nuditi strokovno pomoč in jim dati možnost, da sodelujejo pri oblikovanju dejavnosti, jim omogočiti razumevanje pomena pridobivanja znanja za osebni razvoj ter pomembnosti kakovostnih odnosov znotraj skupine za doseg skupnih uspehov in dobro počutje vseh udeležencev (Blaj et al., 2005). V delu podaljšanega bivanja, ki je namenjen ustvarjalnemu preživljanju časa se izvajajo dejavnosti, ki učence razvedrijo in jim omogočajo ukvarjanje z raznolikimi vsebinami. Pri tem učitelji upoštevamo izbiro, interese in sposobnosti učencev v oddelku na spoznavnem, socialnem, telesno-gibalnem, motivacijskem, čustvenem, estetskem in moralno-etičnem področju, ki predstavljajo temelj razvoja osebnosti (prav tam). Če so rezultat dejavnosti izdelki, učitelji učence seveda spodbujamo, da jih predstavijo vrstnikom, staršem in drugim učiteljem. V času samostojnega učenja poteka navajanje učencev na samostojno opravljanje različnih učnih aktivnosti. Učenci v sklopu pouka pridobljeno znanje dodatno utrdijo, poglobijo, sistemizirajo in uporabijo v novih situacijah. Način poteka in izvajanja dejavnosti izbere učitelj skupaj z učenci, pri tem pa mora poznati različne oblike, tehnike in metode uspešnega učenja. Nujno je, da jih smiselno prilagaja učencem in učnim vsebinam, pri načrtovanju pa izhaja iz ciljev pouka (prav tam).

V nadaljevanju predstavljam nekaj aktivnosti, ki sem jih izvajala v svojih oddelkih podaljšanega bivanja v prvem razredu osnovne šole. Preko različnih aktivnosti smo skrbeli za pridobivanje znanj, razvoj spretnosti in dajali še posebej velik pomen branju. Tako smo zelo uspešno spodbujali branje, povečali bralno motivacijo in ustvarili zares prijetno razredno okolje.

2 SPODBUJANJE BRANJA

Uspešen učitelj je tisti, ki daje učencem knjige na izbiro, pripravlja zanimive bralne naloge in dejavnosti ter pri svojem delu uporablja raznorazne bralne strategije za branje različnih zvrsti besedil. Učitelj mora pri motivaciji upoštevati bralne sposobnosti učencev in branje vključiti v pouk, kajti le tako bodo učenci branje cenili in ga dojemali kot sredstvo za učenje ter veselje. Zelo pomembno pri tem je, da učitelj izbira zanimive, aktualne vsebine, ki so primerne za posamezno starostno stopnjo. Učenci so posledično aktivnejši in pri njih lažje spodbujamo težnjo po novem. Za spodbujanje branja je v prvi vrsti potrebno ustvariti prijetno okolje, kjer se učenci dobro počutijo. Tako so tudi bolj samozavestni pri pripovedovanju za bralno značko.

2.1 BRALNA ZNAČKA

Bralna značka spodbuja prostovoljno branje v prostem času. Nenehno se razvija kot dopolnilo k pouku slovenščine ter dejavnostim šolske knjižnice. Če poteka kot interesna

dejavnost, se lažje približa otrokom in mladim, lahko je svobodnejša in posledično uspešnejša pri oblikovanju bralcev, ki bodo brali vse življenje. Prav tako se venomer močno vključuje v prizadevanja za dvig bralne pismenosti posameznikov in družbe v celoti. Mentorji izvajajo različne oblike motiviranja oziroma spodbujanja za branje. Tako zasledimo bralne značke v obliki pogovora o prebranem, bralnih klubov, projektnega dela, srečanj s književniki in z drugimi ustvarjalci, povezanimi s knjigo, literarnih ugank in kvizov ipd. (Bralna značka, s. a.). Grosmanova (2006) poudarja pomen proste izbire literature za bralno značko. Branje za bralno značko lahko pomaga razviti bralno zmožnost, ki bo trajna in ob tem ohraniti veselje do književnosti, ki je po mnenju strokovnjakov prirojeno, le šola ga pogosto zaduši. Predvsem zanimanje za branje leposlovja je tisti interes, ki ga povezujejo z naravnim zanimanjem za soljudi, dogajanje okoli nas ipd.

V podaljšanem bivanju res veliko pozornosti namenimo branju oziroma prebiranju različne literature, še posebej v prvem razredu. Svojemu oddelku sem vsako leto tudi mentorica bralne značke, ki poteka kot nekakšna oblika javnega nastopanja. Učenci zgodbe namreč pripovedujejo v bralnem kotičku pred celotno skupino. S tem jih navajamo na nastopanje pred drugimi, kar jim koristilo skozi celotno šolsko obdobje. Kot mentorica skušam vsako leto bralno značko narediti čim bolj zanimivo in prilagojeno mlajšim učencem. V ta namen vedno pripravim zanimiv plakat, na katerem zbirajo nalepke ali štampiljke za vsako prebrano knjigo. S tem jih še dodatno spodbudim k branju oziroma pripovedovanju. Tako smo v skupinah imeli čebelnjak (povezava z učbeniškim kompletom Lili in Bine), hišo (simboličen pomen - vsi skupaj pod eno streho) in kuharske lonce (Slika 1; kuhanje pravljic – povzeto po eni izmed prebranih zgodbi). Pri tem vselej poudarjamo, da se pripravijo tudi na pripovedovanje, ki mora biti predvsem dovolj glasno, tekoče, razumljivo in smiselno. Po vsakem pripovedovanju se o njem tudi pogovorimo in ga vrednotimo glede na zastavljene kriterije uspešnosti.

2.2 USTVARJANJE PRIJETNEGA OKOLJA

Bralno značko povezujem tudi s sodelovanjem v mednarodnem projektu Naša mala knjižnica (Naša mala knjižnica, s. a.), ki stremi k promociji bralne kulture in slovenskih ter drugih evropskih avtorjev in prispeva k razvoju bralne pismenosti. S pomočjo aktivnosti, ki jih v sklopu projekta izvajamo poskrbimo, da v razredu nastane prijetno okolje. Tako v enem

delu razreda nastane bralni kotiček (Slika 2), torej udoben in prijeten prostor, ki je namenjen branju, pripovedovanju, listanju po različni literaturi ali zgolj druženju ob knjigi. V podaljšanem bivanju ga koristimo v času samostojnega učenja in tudi sprostitvene dejavnosti. Učenci za v bralno košaro prinesejo kakšno knjigo od doma in ta je v bralnem kotičku na voljo vsem učencem vse šolsko leto. Hkrati v bralni košari redno menjujemo ostale knjige, ki si jih izposodimo v šolski knjižnici, s katero neprestano sodelujemo in jo obiskujemo. Skrbimo tudi za čistočo bralnega kotička, zato si morajo učenci sezuti copate, kar jih dodatno navduši, saj so sicer ves dan v šolskih copatih. Strokovna komisija vsako leto izbere tudi naj bralni kotiček in zmagovalce nagradi z izletom presenečenja. Ob bralnem kotičku pa po stenah razreda »potuje« še bralni vlak. Vsak vagon bralnega vlaka predstavlja zgodbo, ki jo je učenec pripovedoval pred drugimi učenci. Na vsak vagon učenec zapiše svoje ime in naslov knjige. Učenci na ta način sproti spremljajo, kako se vlak daljša, kar jih prav tako dodatno motivira za branje in tudi pripovedovanje. Sestavljanje najdaljšega bralnega vlaka je prav tako nagradna dejavnost, saj učence čaka obisk presenečenja.

3 BRALNA MOTIVACIJA

Bralna motivacija učencev (Pečjak in Bucik, 2004) je večja, če imajo učenci spodbudno razredno okolje: učitelj kot bralni model, izbira zanimivih gradiv, bralnih nalog in različnih bralnih strategij za posamezne zvrsti besedil, možnost, da učenci sami izberejo, kaj bodo brali, priložnost druženja s prijatelji ob knjigi, spodbujanje izrezovanja člankov in slik iz revij

ter časopisov, izdelava plakatov, urejanje panojev v učilnicah, razredne ure namenjene branju (skupinsko ali skupno, pogovor, kviz, uganke ipd.), razstave izdelkov poustvarjanja itd. Castle (1994; povz. po Pečjak in Bucik, 2004) poudarja, da je odrasel tisti, ki služi kot pozitiven model branja, saj se tako pri otroku poveča motivacija za branje. Dodaja, da bo učitelj, ki ni zavzet bralec in navdušenec nad literaturo učence težko navdušil za branje.

Rycik in J. Irvin (2005; povz. po Pečjak, 2012) poudarjata pomembnost glasnega branja učencem s strani učitelja, saj ima le-to mnoge prednosti:

- Na ta način učitelj predstavi branje kot užitek, ki ga učenci lahko doživijo, če se »potopijo« v zgodbo,
- branje in kasnejši pogovor o prebranem vodita do večje povezanosti v skupini,
- širjenje besedišča in večja možnost za razumevanje prebranega.

Učiteljevo glasno branje naj bi bilo eno izmed najmočnejših motivacijskih sredstev (Gambrell, Palmer, Codling in Mazzoni, 1996; Guthrie, Anderson, Alao in Rinehart, 1996; McKenna, 2001; Pečjak in Gradišar, 2002; povz. po Pečjak, 2012)

Ista avtorja (prav tam) sta v preglednici zbrala različne načine branja, povezane z namenom, vlogo učitelja in učenca pri branju ter obliko dela v razredu.

Vrsta branja	Namen	Vloga učitelja	Vloga učenca	Oblika dela
Glasno branje učitelja	<ul style="list-style-type: none"> - Spodbujati tekočnost, - spoznavati učence z novimi zvrstmi in avtorji, - spodbujati razumevanje, - izvajati odgovore učencev, - širiti besedišče, - razvijati interes za branje. 	<ul style="list-style-type: none"> - Pokaže model tekočega branja, - vodi pogovor o besedilu, - uvaja v (novo) besedišče. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aktivno poslušanje, sodelovanje v pogovoru o besedilu, - pisanje odgovorov, branje skupaj z učiteljem. 	<ul style="list-style-type: none"> - Cel razred, v manjših skupinah.
Glasno branje učencev	<ul style="list-style-type: none"> - Razvijati tehniko branja, - razvijati tekočnost branja. 	<ul style="list-style-type: none"> - Pokazati jim kriterije tekočega branja, - ugotoviti branje posameznika ali skupine. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ponavljanje glasnega branja, - uporaba kriterijev tekočega branja pri sebi in drugih, - pomoč sošolcu ali skupini. 	<ul style="list-style-type: none"> - Individualno, v dvojicah, v manjših skupinah.
Vodeno branje	<ul style="list-style-type: none"> - Učiti se in uporabljati strategije branja, - pridobivati besedišče, - razumeti zanimiva besedila. 	<ul style="list-style-type: none"> - Modelirati strategije branja, - aktivirati ali ustvarjati predznanje, - uvajati novo besedišče, - postavljati vprašanja. 	<ul style="list-style-type: none"> - Tiho branje določenega besedila, - pogovor celega razreda ali manjših skupin o prebranem, - uporaba delovnih listov z navodili, - pisanje spremenjenih besedil (razširjenih, uporabnih ...). 	<ul style="list-style-type: none"> - Cel razred, v manjših skupinah.
Bralne delavnice	<ul style="list-style-type: none"> - Pridobivati izkušnje in samostojnost pri delu z različnim bralnim gradivom, - pridobivati besedišče, strukturo jezika, - razvijati pozitivna stališča do branja. 	<ul style="list-style-type: none"> - Spoznavati različne vrste branja, - spremljati napredek učenca na okroglih mizah in pri pisnih odgovorih, - ocenjevati in spodbujati uporabo bralnih strategij. 	<ul style="list-style-type: none"> - Izbirati besedila iz različnih žanrov, - samostojno brati, - s pisanjem se odzivati na prebrano, - opisovati in pogovarjati se o prebranem na okroglih mizah, - zapomniti si prebrano, izbirati bralne cilje in vrednotiti prebrano. 	<ul style="list-style-type: none"> - Individualno, v dvojicah, v manjših skupinah, - cel razred.

3.1 SODELOVANJE S ŠOLSKO KNJIŽNICO

Sodelovanje učitelja s šolsko knjižnico je zelo pomembno za spodbujanje učencev k branju (Gradišar, 1996). Knjižničar pozna različne načine spodbujanja branja, ki so učinkoviti le, če so prilagojeni bralnim sposobnostim, interesom in domačim bralnim okoliščinam. Te značilnosti pozna učitelj in z njimi seznanjeni knjižničarja. Na naši šoli sodelovanje s šolsko knjižnico poteka redno, tako preko pravljčnih uric, vsakodnevne izposoje knjižničnega gradiva ter ur KIZ, povezane z različnimi predmetnimi področji, ki prav tako spodbujajo branje. Knjižničarka je tista, ki vodi organizacijo zaključek bralne značke in poskrbi za nagrade ob zaključku bralne značke. Vsako leto pripravimo zanimiv zaključek bralne značke in na prireditve povabimo znanega gosta (pisatelja, glasbenika) oziroma obiščemo knjižnico, kjer pripravijo posebne dejavnosti. Učenci dobijo tudi priznanja za sodelovanje ter knjižno nagrado.

3.2 DEJAVNOSTI SPODBUJANJA BRANJA

Dejavnosti, ki spodbujajo branje je veliko. Učence spodbujamo k sodelovanju na različnih literarnih in drugih natečajih ter k pisanju prispevkov za šolski časopis. V podaljšanem bivanju mnogokrat načrtujemo dejavnosti skupaj z učenci, pri čemer upoštevamo interese učencev. Sama v ospredje postavljam razvoj ustvarjalnosti, pridobivanje novih znanj in izkušenj, pomen aktivno preživetega prostega časa, medsebojno sodelovanje in pomoč ter nenazadnje spodbujanje branja. Učenci radi ustvarjajo in ponosno svoje izdelke tudi pokažejo, zato je večina aktivnosti naravnana tako, da končni izdelek postavijo na razstavo. V nadaljevanju opisujem različne načine spodbujanja branja in razvoja bralne pismenosti preko različnih dejavnosti, ki potekajo v okviru učnega procesa v podaljšanem bivanju.

V sklopu projekta Naša mala knjižnica (s. a.), ki ga vključujem tudi pri spodbujanju branja, učenci dobijo zvezke, ki jih imenujejo Ustvarjalniki in vsebujejo zanimive ter zabavne naloge, povezane s prebranimi knjigami, ki jih določijo. Namenjeni so otrokom, ki so v fazi opismenjevanja, saj zahtevajo branje in opazovanje. Z njihovo pomočjo spodbujamo branje in ustvarjalnost. Tako mlajši otroci iščejo pot skozi labirinte, rešujejo kviz, rišejo in rešujejo še druge (tudi nagradne) naloge.

Dejavnost, ki posebej pritegne učence je izmenjava knjižnega junaka z eno izmed na izmenjavo prijavljenih slovenskih šol. Z učenci izdelamo knjižnega junaka (čarovnica, ptič, zajec ipd.), ki ga določijo v sklopu projekta in je sicer glavna oseba ene izmed določenih knjig. Šoli si preko pošte izmenjata izdelanega junaka in zvezek, v katerem učenci predstavijo svoj razred oziroma odderek podaljšanega bivanja, šolo in domači kraj, vanj pa narišejo in opišejo tudi vse dogodivščine, ki so jih doživeli s knjižnim junakom. Knjižni junak namreč potuje med učenci, ki ga za nekaj dni odnesejo domov. Ko junak obišče vse učence, ga vrnemo na matično šolo.

Z učenci smo se lotili izdelave abecedne knjige, ki je bil pravzaprav kar projekt, pri katerem so zares sodelovali vsi učenci oddelka podaljšanega bivanja. Trajal je daljše obdobje in v dveh delih. V revijah in katalogih so učenci najprej iskali predmete, ki se pričnejo na posamezno črko, jih izrezali ter zalepili na liste. Če česa niso našli, a so vedeli, da sodi k posamezni črki, so lahko narisali. K vsaki sličici/risbi/sliki so zapisali tudi njeno poimenovanje. Vse liste smo nato plastificirali, da bi abecedno knjigo lahko ohranili dalj časa in jih povezali v knjigo. Tako smo dobili tudi t. i. piši-briši podlago, na katero so učenci s flomastrom urili zapis besed.

Na tem mestu velja omeniti še druge dejavnosti, ki jih lahko izvajamo tudi pri pouku in so sicer že stalen element podaljšanega bivanja v oddelkih, ki jih vodim. Tako izvajamo branje v nadaljevanjih (v primeru daljših zgodb), branje »za nagrado« (posamezen učenec izbere zgodbo, ki jo preberemo), beremo drug drugemu (in se ob tem o prebranem pogovarjajo ter prebrano predstavijo tudi drugim), izdelava knjižnih kazal (kazala odnesejo domov in jih doma tudi uporabljajo).

4 ZAKLJUČEK

Če želimo še naprej spodbujati branje, širiti bralno kulturo in to navado prenašati na druge, moramo najprej sami imeti ljubeč odnos do literature. Učitelj je tisti, ki v šoli, vsaj v nižjih razredih osnovne šole, prebije večji del dneva z učenci in ima pomemben vpliv na otroke. Predstavlja pozitiven model branja in pripomore k večji bralni motivaciji. Čeprav postaja delo v oddelkih podaljšanega bivanja vedno težje in uresničevanje vseh ciljev dejavnosti velik zalogaj za vse udeležence učnega procesa, se učitelji trudimo in si želimo, da učenci pridobijo in usvojijo raznolika znanja ter izkušnje na različnih področjih ter razumejo pomen branja kot izjemno znanje za življenje.

Literatura in viri

1. Blaj, B., Chwatal, B., Čerpnjak, S., Kos Knez, S., Magolič, L., Murgelj, H. et al., 2005. Koncept Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
2. Društvo bralna značka – ZPMS, s. a. Bralna značka. Dostopno na: <https://www.bralnaznacka.si/sl/o-nas/predstavitev> [26. 8. 2019].
3. Grosman, M., 2006. Razsežnosti branja: za boljšo bralno pismenost. Ljubljana: Karantanija: Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS.
4. KUD Sodobnost International, s. a. Naša mala knjižnica. Dostopno na <https://www.nasamalaknjiznica.si/> [20. 8. 2019].
5. Pečjak, S. in Bucik, N., 2004. Bralna motivacija učencev v osnovni šoli. Psihološka obzorja (Ljubljana), 13(4), pp. 33-54.
6. Pečjak, S., 2012. Psihološki vidiki bralne pismenosti: od teorije k praksi. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

ANDREJA KOLARIČ
OŠ GORIŠNICA
PO JUTRU SE DAN POZNA

Povzetek

Učitelji ugotavljamo, da se učenci premalo gibajo in da prehranjevalne navade večine otrok nimajo ugodnega vpliva na njihovo zdravje. Skupaj z učenci smo si zadali cilj, da bomo poskusili odpraviti slabe navade in v naše življenje vpeljati zdrave novosti. V ta namen smo izvedli dvotedenski projekt z naslovom »Po jutru se dan pozna«. Vsako jutro smo si vzeli nekaj časa za pripravo zajtrka ali zdravega napitka, izvedli nekaj vaj joge, se nadihali svežega zraka ter dan začeli s petjem, plesom in smehom. Učenci so se seznanili z meditacijo in spoznali tudi nekaj vaj za sproščanje. Tak začetek dneva jim je bil všeč, bili so zelo zavzeti pri iskanju receptov in seveda tudi pri pripravi zajtrka. Zaznala sem tudi ugoden vpliv na odnose med učenci. Nekateri so čez vikend pripravili zdrav zajtrk za celo družino in tako prenesli znanje tudi na družinske člane. Izrazili so željo, da s tovrstnimi dejavnostmi nadaljujemo.

Ključne besede: zajtrk, zdravi napitki, joga za otroke, pravilna drža, meditacija

MORNING HABITS DETERMINE YOUR DAY

Abstract

Teachers have been finding out that children do not get enough exercise and the eating habits of most children do not have a beneficial effect on their health. Together with the pupils, we set ourselves the goal of trying to eliminate bad habits and introduce healthy innovations into our lives. For this purpose, we carried out a two-week project entitled "Morning habits determine your day." Each morning we took some time to prepare breakfast or a healthy drink, did some yoga exercises, breathed fresh air, and started the day singing, dancing and laughing. The students were introduced to meditation and also learned some relaxation exercises. They liked such start of the day, they were very busy searching for recipes and, of course, preparing breakfast. I also found a positive impact on the relationships among pupils. Over the weekend, some prepared a healthy breakfast for the whole family, transferring the newly acquired knowledge to family members. They expressed the desire to continue with such activities.

Keywords: breakfast, healthy drinks, yoga for children, proper posture, meditation

1 UVOD

Učitelji ugotavljamo, da prehranjevalne navade učencev ne vplivajo ugodno na njihovo zdravje in da se velik delež učencev premalo giblje. Ob teh spoznanjih se soočamo z izzivi, kako učence seznaniti s pomenom zdravega načina življenja in jim približati pomen pridobitve zdravih navad, da bomo dosegli naš namen in pozitivno vplivali na njihovo izbiro. Skušamo najti odgovore na vprašanje, kako učence motivirati za šport in kako jih pritegniti, da bodo poskusili zdrava živila ter jih navdušiti za zdrav izbor v življenju.

Ali živimo zdravo?

Z analizo stanja v mojem razredu, ki sem ga pridobila s pogovorom in kasneje tudi s pomočjo ankete, sem ugotovila, da so učenci kar aktivni, veliko se jih ukvarja s športom, žal pa je stanje glede načina prehranjevanja popolnoma drugačno. Otroci imajo nezdrave prehranjevalne navade, uživajo precej sladkorja ter veliko predelane in vnaprej pripravljene hrane. Ugotovila sem, da dobra polovica učencev ne zajtrkuje, ker nimajo časa za zajtrk. Tisti, ki imajo zajtrk, zaužijejo preveč sladkorja. Zato sem se odločila, da bo moj oz. naš skupni cilj privzgojiti prav to navado – redno zajtrkovanje in uživanje zdravih, polnovrednih živil.

Z učenci smo se pogovarjali o zdravih izbira v življenju in se skupaj odločili za dvotedenski projekt »Po jutru se dan pozna«. V ta projekt smo vključili tudi naravoslovni dan namenjen zdravi prehrani.

Kako smo se lotili projekta?

Če želimo pridobiti novo navado, je potrebno določeno število ponovitev, da se telo na novost navadi. Izbrali smo projekt take vrste, da ga težko izvajamo daljše časovno obdobje. Odločili smo se, da bomo v našem primeru, ko telo navajamo na zajtrk, dejavnosti izvajali 2 tedna. Ta projekt zahteva precejšnjo mero organizacije, saj je izvedba povezana z nezanemarljivimi stroški in zahteva tudi precej fizičnega dela, zato se nismo odločili za daljše časovno obdobje, čeprav sta najbrž 2 tedna premalo.

Izdelali smo načrt za aktivnosti, ki se bodo izvajale ter pripravili urnik dejavnosti in jih umestili v redni urnik. Dva tedna smo si vsako jutro pred poukom pripravili zdrav zajtrk in zdrave napitke. K temu smo dodali še malo gibanja. Učenci so po večini aktivni, toda, če želimo, da bodo tudi možgani budni in aktivni, je treba za to poskrbeti z gibanjem in dihanjem. V ta namen sem učence seznanila z jogo. Naučili smo se nekaj osnovnih vaj, ki smo jih redno izvajali vsako jutro. Dodali smo še meditacijo in sprostitvene tehnike, za kar smo potrebovali malo zunanje pomoči. V ta namen smo v razred povabili očeta ene deklice, ki se ukvarja z bioenergetskim zdravljenjem po metodi Zdenka Domančiča.

2 ZDRAV DUH V ZDRAVEM TELESU

Zdravje je pogosto tema pogovorov, mediji so polni nasvetov o zdravju, delijo nam kuharske nasvete za pripravo zdravih obrokov, izpostavljeni smo številnim oddajam, v katerih nas poskušajo poučiti o tem, kako razstrupiti telo in katera prehranska dopolnila je priporočljivo uživati, vedno znova smo deležni povabil na rekreacijo ipd.

Vse več ljudi se ukvarja s športom, z zanimanjem spremlja nasvete stroke ter preudarno ravna v skrbi za svoje zdravje. Prehrana je pogosto razlog za različne bolezni in zdravstvene težave, po drugi strani pa nam strokovnjaki zatrjujejo, da je zdrava in naravna prehrana ključ do zdravja in da z ustreznim izborom živil lahko pozdravimo tudi resne bolezni.

V kolikor preudarno kombiniramo gibanje z zdravo prehrano ter uporabljamo različne tehnike sproščanja in meditacije, ustrezno poskrbimo za nemoten pretok energije skozi naše telo in smo zato zdravi. Za naše zdravje, fizično in psihično, je pomembna ustrezna kombinacija vseh treh dejavnikov. In vse te dejavnike smo tudi mi vključili v naš projekt. Od vsakega posameznika pa je odvisno, kako izbira in posledično seveda tudi kakšno je njegovo zdravstveno stanje. Tukaj pa imamo ključno vlogo starši in učitelji, ki imamo to možnost, da lahko otroke osveščamo o pomenu ustrezne zbirne in tako prispevamo k njihovem zdravju ter dobremu počutju.

2.1 ZDRAV ZAJTRK, KI NAS NASITI

Na vprašanje »Ali je zdrava hrana lahko dobra in okusna?« nisem dobila veliko pritrdilnih odgovorov. Moji učenci so mnenja, da zdrava hrana ni ravno dobrega okusa. Ta odgovor me niti ni preveč presenetil. Zavedala pa sem se, da me čaka težka naloga, če želim spremeniti to mnenje.

Z učenci smo se pogovarjali o tem, zakaj potrebujemo zajtrk in kako naj bo sestavljen. Pri pouku slovenščine in naravoslovja so brskali po tiskanih gradivih in po spletu ter iskali informacije o pomenu zajtrka ter primerih zdravih jedilnikov.

Zajtrk je pomemben obrok v dnevu. Da nam energijo, da lažje začnemo nov dan. Kljub temu marsikdo zaradi pomanjkanja časa in volje zajtrka sploh ne zaužije. Če nam zmanjkuje časa, je dobro, da si privoščimo vsaj kak zdrav prigrizek, da gremo v nov dan z dodatno energijo. Prava izbira živil za zajtrk vpliva na občutek lakote tekom celega dne. Raziskovalci pravijo, da uživanje živil z nizkim glikemičnim indeksom za zajtrk lahko prepreči skok sladkorja v krvi po zajtrku in po naslednjem obroku.

Glikemični indeks razvršča živila glede na to, kako se po njihovem zaužitju poveča količina sladkorja v krvi. Živila, ki imajo visok glikemični indeks, se hitro prebavijo ter hitro zvišajo nivo sladkorja v krvi, medtem ko za živila z nizkim glikemičnim indeksom velja ravno obratno. Slednja veljajo za bolj zdrava, in so primerna za ljudi s sladkorno boleznijo. Če v prehrano dodamo živila z nizkim glikemičnim indeksom, naj bi samodejno jedli manj. Taka živila za zajtrk pomagajo tudi pri ohranjanju zdrave telesne teže. Med živila z nizkim glikemičnim indeksom uvrščamo stročnice, polnozrnata žita, oreščke in semena.

Učenci so izdelali seznam ustreznih živil. Iskali so živila z nizkim glikemičnim indeksom, brez sladkorja, polnozrnata živila, vključili smo oreščke, zelenjavo, sadje in zelišča. Sledila je priprava jedilnikov.

Primeri jedilnikov:

- a) Kamilični čaj, pirin kruh s semeni, skutin namaz z drobnjakom in rukolo,
- b) Limonada, umešana jajčka, kruh, paradižnik, drobnjak
- c) Napitek iz pomaranč, limon, špinacije, poprove mete, domače energijske ploščice.
- d) Pomarančni sok, tunin namaz, rženi kruh.
- e) Sveži sadni sok, polnozrnati kruh, mocarela, češnjev paradižnik, bazilika
- f) Mleko, ovseni kosmiči, koščki jabolka, koščki banane, brusnice, mandlji, sončnična semena, lanena semena, koščki temne čokolade,
- g) Polnozrnati toast, sir, paradižnik, paprika; orehi in mandlji,
- h) Puding iz avokada, banane in limoninega soka s chia semeni,
- i) Pirin zdrob s koščki temne čokolade,
- j) Polnozrnati kruh, maslo in med, orehi in jabolka

Slika 1: Priprava namaza iz skute in zelišč

Po pregledu teoretičnih napotkov smo začeli z načrtovanjem same izvedbe našega projekta. Učenci so prevzeli pobudo, sama pa sem prevzela le vlogo koordiniranja. Vse organizacijske obveznosti smo opravili vsaj en teden prej in s tem poskrbeli za nemoteno izvajanje načrtovanih dejavnosti. Najprej smo se z g. ravnateljem in z vodjem šolske kuhinje dogovorili, katera živila potrebujemo in kdaj, da so jih kuharji naročili in da so bila pravočasno dostavljena.

Po pripravi jedilnika smo načrt za aktivnosti, ki se bodo izvajale v teh dveh tednih morali umestiti v redni urnik. Prvo šolsko uro smo si rezervirali za zajtrk in jogo. Ker imamo fleksibilen urnik, smo izvajali projektne dejavnosti med urami gospodinjstva (4 ure), pri naravoslovju (4 ure) in pri športu (1 ura).

Učenci so se odločili, da bo vsak dan ena skupina pripravila zajtrk. Skupina, ki je bila zadolžena za pripravo, je izbrala tudi jedilnik za tisti dan.

V sklopu našega projekta smo izvedli tudi naravoslovni dan o zdravi prehrani in s tem dodali piko na i vsem dejavnostim. Ker smo v naš načrt zapisali, da bomo zajtrkovali polnozrnati kruh, smo ga ta dan spekli in ga nekaj prihranili za naslednji dan za zajtrk. Pripravili smo tudi domače energijske ploščice.

Slika 2: Peka kruha

Za pripravo zajtrka smo si rezervirali gospodinjsko učilnico, saj smo imeli tam najboljše pogoje za izvedbo. Učenci, ki so pripravljali zajtrk, so prišli v šolo eno uro prej, da so lahko v miru pripravili vse potrebno. Pri delu sem jih vedno spremljala in jim po potrebi tudi pomagala, da so vse uredili do prihoda sošolcev.

Na začetku pouka smo se zbrali v učilnici, se pozdravili, in za začetek vedno popili malo limonade, nato pa smo izvedli nekaj vaj joge, ki ji je sledila krajša meditacija. Za vse skupaj smo potrebovali približno 15 minut. Po vadbi so se oglasili lačni želodčki, zato so nam dnevni kuharji postregli z zajtrkom. Po zajtrku smo izvedli še našo različico joge smeha ter s tem, dokončno prebujeni in polni energije, zaključili jutranje aktivnosti.

2.2 JOGA ZA OTROKE

Gibanje je za otroke naravna in življenjska potreba. Današnji način življenja žal marsikateremu otroku onemogoča, da bi se v zadostni meri razgibal na naraven in zdrav način. Ugotavljam, da imajo nekateri učenci slabo držo, kar je bil dodaten razlog, da sem se odločila za vključitev joge.

Najprej so se učenci s pomočjo neumetnostnega besedila seznanili s pomenom gibanja za učinkovitejše delo možganov. Spoznali so, da so učenci, ki se več gibljejo, bolj uspešni, si več zapomnijo, lažje razmišljajo in so bolj uspešni pri reševanju problemov.

Poiskali so informacije o jogi in njenih blagodejnih vplivih na telo. Spoznali so, da joga deluje na ves organizem, da je primerna za vse starosti in ustreza različnim gibalnim sposobnostim otrok. Povečuje moč in gibkost ter izboljša koordinacijo in držo. Prav tako poveča zmožnost osredotočenja.

Med vadbo smo usmerjeni na položaje - asane, na dihanje in na občutje v telesu. V našem vse bolj stresnem in glasnem okolju pomagajo, da se sprostimo, zberemo in umirimo. Predvsem pa je pomembno, da je joga nežna, netekmovalna oblika vadbe, v kateri otroci uživajo.

Beseda joga pomeni v sanskrtu »zvezo«, ki povezuje fizično telo z mentalnimi in duhovnimi pogledi na življenje. Asane so se v Indiji razvijale stoletja kot del sistema religiozne filozofije. Hatha joga je sestavljena iz asan in pravilnega dihanja – pranajame. Vaje, ki jih otroci izvajajo, torej niso zgolj »raztegovanje telesa«. Če jih izvajajo pravilno, usklajeno z dihanjem, prispevajo k uglastvi notranjih organov in spodbujajo njihovo delovanje in ohranjajo ali vračajo hrbtenici prožnost. Naučijo se pravilnega dihanja, kar okrepi njihova telesa, in sproščanja. Izmenjevanje mirnih in dinamičnih asan pa pripomore k stabilnosti in umirjenosti otrok.

Pomislimo, kakšne preglavice nam povzroča telo, kadar skušamo delati, brati ali poslušati. Kar naprej nas nekaj moti, čutimo srbenje, lakoto, žejo. Z jogo izurimo telo toliko, kolikor nam dopušča. Med vadbo smo vedno tu in zdaj, v tem trenutku. Pozorni smo na posamezne dele telesa, na pravilnost izvedbe, čutimo mišice in smo pozorni na dihanje. Naučimo se tehnik sproščanja: smo bolj zbrani in imamo jasnejše misli. Vaje so prilagojene našemu življenju. Imajo kar nekaj prednosti pred drugimi oblikami telesne vadbe: so nežne, niso obremenjene z »nastopaštvom« in niso tekmovalne. V skupini so lahko otroci različnih starosti in zmožnosti. Cilj vadbe nista popolnost izvedbe in videz, temveč veselje do vadbe. Vsak otrok je lahko uspešen, ker lahko asane ves čas izboljšuje. Že pet ali šestletniki izgubljajo gibčnost. Asane pripomorejo, da jo ohranijo. (Schmidt, 2009)

Z vadbo joge smo začeli v tednu pred začetkom našega projekta, saj sem želela, da se pred izvedbo projekta seznanijo z jogo in se naučijo vsaj nekaj osnovnih vaj. Vadili smo v mali telovadnici, v kateri so blazine, kasneje pa smo vaje izvajali v učilnici, saj so učenci prinesli podloge za vadbo od doma. Dogovorili smo se o tem, kako smo pri jogi oblečeni - izberemo lahka, športna oblačila, v katerih nam je udobno.

Učence sem natančno seznanila z osnovnimi pravili vadbe:

- vaje izvajamo počasi in vztrajamo v položaju,
- vedno vadimo le toliko, kolikor nam telo dopušča, nikoli ne izvajamo nasilja nad telesom,
- usmerjeni smo na položaje, dihanje in občutke v telesu.

Začeli smo z lažjimi, osnovnimi vajami. Najprej sem pokazala posamezno vajo, potem pa smo jo izvedli skupaj. Učence sem opazovala in jih usmerjala ter opozarjala na pravilno

dihanje. Vsak dan smo dodajali nove asane. Po vadbi smo po navadi izvedli še krajšo meditacijo.

Z učiteljem športne vzgoje sem se dogovorila, da smo eno uro posvetili jogi na prostem in jo izvedli na šolskem dvorišču.

2.3 MEDITACIJA IN SPROSTITVENE TEHNIKE

Učenci so povedali, da so pred ocenjevanjem znanja pogosto nervozni, da jih je strah in se težko zberejo. Strah in trema sta potrebna, vendar se včasih zgodi, da nas popolnoma ohromita in v teh primerih učenci ne morejo pokazati svojega znanja. S slabo izkušnjo se ta strah samo še povečuje in s časoma lahko postane resen problem, zato sem se odločila, da jim bom pomagala in poskrbela za to, da se bodo seznanili z različnimi tehnikami in si tako pomagali.

Po vadbi joge smo praviloma ob tihi umirjeni glasbi izvedli še krajšo meditacijo. Učenci so ležali na blazinah, jaz pa sem jih vodila.

Na obisk smo povabili tudi očeta ene učenke, ki se ukvarja z bioenergetskim zdravljenjem po metodi Zdenka Domančiča. Naučil nas je posebne tehnike sproščanja, ki se je učenci lahko poslužujejo v šoli pred ocenjevanjem znanja ali pa doma, ko čutijo, da so nemirni ali jih je strah.

3 ZAKLJUČEK

Izbrani projekt »Po jutru se dan pozna« je bil zagotovo pravilna odločitev in vsekakor primerna izbira. Učenci so se seznanili s smernicami zdrave prehrane, sami so sestavljali jedilnike in pripravljali hrano ter jo tudi postregli. Nekateri učenci so se srečali z novimi okusi, poskušali nove kombinacije in nenazadnje ugotovili, da zdrava hrana sploh nima slabega okusa. Spoznala sem, da so med mojimi učenci spretni kuharji, ki so s tem dobili priložnost, da se uveljavijo. Ugotovila sem, da se je v tem času malo zmanjšala napetost med učenci, ki imajo običajno težave v odnosu in da so zelo dobro sodelovali.

Učenci so se seznanili tudi z osnovami joge in z meditacijo, ki ju bomo še naprej vključevali v naše delo. Izvedbo projekta vidijo kot zanimivo popestritev pouka in jim je bila zelo všeč. Izrazili so željo, da bi sodelovali še v kakšnem projektu.

Čeprav moramo učitelji pri načrtovanju tovrstnih dejavnosti preudarno razporejati čas, mi ni žal vseh tistih minut, ki smo jih porabili za izvedbo projekta, saj smo vsi skupaj ogromno pridobili. Izkušnje učencev so pozitivne, z dejavnostmi smo seznanili tudi starše, ki so z zanimanjem spremljali naše delo in se tudi sami ob tem precej naučili. Upam pa, da bodo

tako starši kot tudi učenci v bodoče zmogli odgovorno in preudarno izbirati ter se odločati za zdrave poteze v življenju.

Literatura in viri

1. Perc, Š., 2009. Lepota v gibu. Ljubljana, Mladinska knjiga.
2. Inštitut za nutricionistiko [online] Dostopno na:
<https://www.nutris.org/prehrana/novice/zdravje/230-zdrav-zajtrk-ki-nas-nasiti.html>
[15. 9. 2019]
3. Schmidt, G., 2009. Joga za šolske otroke[e-knjiga]. Ljubljana, Pedagoška fakulteta.
Dostopno na:
<http://www2.arnes.si/~gschmi/studenti/joga%20za%20solske%20otroke.pdf> [17. 9. 2019]

JANA KOMAC

OŠ DR. JANEZA MENCINGERJA BOHINJSKA BISTRICA

FOLKLORA IN TRADICIJA SKOZI EVROPSKI PROJEKT

Povzetek

OŠ dr. Janeza Mencingerja Bohinjska Bistrica že več kot desetletje sodeluje pri mednarodnih projektih. Namen dela je pridobivati medkulturne izkušnje, ki učencem in učiteljem omogočajo krepitev različnih kompetenc. Izbrane so take teme, ki še posebej lahko prispevajo k uresničevanju vizije šole in kraja, v katerem se nahaja. Pomembno pa ni samo razvijanje poznavanja teme, pač pa tudi izboljševanje tako imenovanih mehkih veščin kot so zmožnost tvornega sodelovanja, učenje drug od drugega, upravljanje s časom, prilagajanje, iskanje ustreznega ravnotežja. Posebno mesto v tovrstnih projektih zavzema raba sodobne informacijsko komunikacijske tehnologije, saj omogoča komunikacijo med partnerji na daljavo, iskanje in delo z viri ter ustrezno širjenje rezultatov dela. Vsak nov projekt omogoča soočanje z novimi izzivi in pomeni napredek v delovanju šole. Projekt o folklori naslavlja problem globalizacije, vzporedno s katero poteka proces izgube tradicionalnih vrednot.

Ključne besede: Projekti, timsko delo, folklor, tradicija, sodelovanje, mehke veščine

FOLKLORE AND TRADITION THROUGH EUROPEAN PROJECT

Abstract

Primary school dr. Janez Mencinger Bohinjska Bistrica has collaborated in frame of international projects for more than decade. The purpose is to gain intercultural experiences, which enable students and teachers to empower different competences. The chosen themes can contribute to realisation of school vision and vision of the place, to which school belongs. It is not important only developing the knowledge about the theme, but also developing of so called soft skills such as ability of constructive collaboration, learning from each other, managing time, adjusting, searching for balance. The use of information communication technology is especially important, because it enables communication among distant partners, searching and work with sources and dissemination of results. Each new project enables facing new challenges and means progress in school life. Project about folklore addresses problem of globalization, escorted by process of loss of traditional values.

Keywords: Projects, teamwork, folklore, tradition, collaboration, soft skills

1 UVOD

Na OŠ dr. Janeza Mencingerja že vrsto let delujem kot pomočnica ravnateljice in računalničarka. Sicer sem profesorica matematike in fizike in v prvih letih delovanja na šoli sem ta dva predmeta tudi poučevala. Potrebe šole so narekovale, da sem delovala tudi kot učiteljica tehnične vzgoje in učiteljica podaljšanega bivanja. Vse pretekle izkušnje pridejo prav pri delu, ki ga opravljam sedaj tako s stališča organizacije dela na šoli kot s stališča računalničarja, ki veliko sodeluje z ostalimi strokovnimi delavci. Pedagoško delo se stalno spreminja, še posebej je s spremembami povezano delo s sodobno informacijsko komunikacijsko tehnologijo (IKT). Spremembe pa vplivajo tudi na organizacijo dela. Spremembe so v pedagoški proces vpeljane tudi v sklopu različnih projektov. Enega večjih projektov predstavlja mednarodno sodelovanje v sklopu Erasmus+, za katerega pri nas skrbi agencija CMEPIUS (Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja). Tovrstno projektno delo omogoča veliko povezovanja in sodelovanja na različnih ravneh. Sodelovanju pripisujemo veliko vlogo pri pridobivanju znanja. Pomembno je pri izmenjavi idej, razvijanju novega razumevanja, reševanju problemov, sprejemanju odločitev. Za uspešno delo je potrebno zaupanje, ki si ga gradimo skozi proces dela, ko se opazi, koliko je kdo predan nalogi in skupnemu cilju tudi na primerih projektov Erasmus+. Ne glede na temo projekta je pomembna prisotnost IKT, sodelovanje računalničarja in učiteljev, ki sodobno tehnologijo dobro obvladujejo, je vedno dobrodošlo. Prav tako ne gre brez podpore vodstva, saj delo v sklopu projektov Erasmus+ vpliva na siceršnjo organizacijo dela na šoli, predvsem v času izvajanja mobilnosti (aktivnosti učenja, poučevanja in usposabljanja). Tematsko so nam blizu teme, ki se navezujejo na ohranjanje kulturne in naravne dediščine našega kraja – Bohinja. Tema, ki bo v ospredju partnerskega sodelovanja med šolami od jeseni 2019 do jeseni 2021, je folklor.

2 FOLKLOR IN TRADICIJA

Projektna tema se je porodila iz zavedanja, da se vzporedno s procesom globalizacije dogajajo problematične stvari. Ena od teh je izgubljanje identitete, tradicionalnih vrednot, na lokalnem in narodnostnem nivoju. Naslov projekta v angleščini je: Popular Folk Dance a Mirror of the National Traditions of the Minorities (Popularni ljudski ples – ogledalo tradicije naroda in narodnostnih manjšin). Otroci preživijo veliko prostega časa ob računalnikih, zgubljajo stik z resničnim svetom, s tradicijo. Tudi v šoli opažamo vedno manj pripravljenosti za neposredno medsebojno sporazumevanje in pomanjkanje zanimanja za tradicionalne vrednote in z njimi povezano kulturo. Učencem želimo omogočiti različne dejavnosti, ki jih bodo peljale v svet odkrivanja informacij s področja etnografije, etnologije, folkloristike - tako z geografskega kot zgodovinskega vidika. Pri delu bomo uporabljali tudi eTwinning portal, ki nam je delno že poznan. Sodelovale bodo šole iz partnerskih dežel: Italija (glavna koordinatorica), Portugalska, Romunija, Turčija in mi. Učenci so različnih starosti, saj je eden od poudarkov projekta tudi medgeneracijsko sodelovanje. Na šolah se bomo dela lotevali različno v skladu s siceršnjim načinom delovanja. Pomembna vsebina dogajanja bo folklorni ples. V našem kraju – v Bohinju folklorne skupine bogato delujejo. Prav letos se je to odrazilo tudi na občinski proslavi. Občinski praznik je pri nas konec avgusta in obeležuje prvopristopnike na Triglav. Glavni prejemniki nagrad so bili posamezniki iz folklornih skupin in tudi ena od delujočih folklornih skupin. Na naši šoli kar nekaj učiteljic pleše v folklornih skupinah. Dve izmed njih tudi skrbita za podmladek, sta mentorici otroških folklornih skupin. Skupaj razmišljajo, kako bi se s svojim znanjem lahko vključile v projektno dogajanje. Izkazujejo zanimanje in pozitiven odnos do projektne teme.

Pomemben delež bo prispevala skupina izbirnega predmeta Šolsko novinarstvo z njihovo mentorico. Ukvarjanje s folkloristiko predstavlja velik delež njihovega programa, mednarodni projekt jim bo pomenil dobrodošlo obogatitev njihovega dela. Kot mladi novinarji bodo imeli priložnost predstavljati svoje delo na različne načine, spoznavati druge kulture. Prav tako tudi nekateri drugi učitelji izbirnih predmetov vidijo priložnost v tem projektu Erasmus+ za obogatitev njihovega dela. Ena izmed učiteljic skupine nadarjenih učencev bo del svojega časa namenila potrebam projektne deli z zavedanjem, da je projekt lahko tudi dobra priložnost za nadarjene učence iz različnih področij.

Naša šola se imenuje po pisatelju dr. Janezu Mencingerju. Literarni opus pisatelja Janeza Mencingerja vsebuje tudi folklorne pripovedi, nekatere od njih še vedno živijo v bohinjskem folklornem izročilu (Cvetek, 2005). Zanimivo se nam zdi, da bo projekt priložnost, ko bomo lahko obudili spomin na pisatelja tudi na ta način. Bogat vir informacij nam bodo dela domače pisateljice, zbiralke ljudskega gradiva Marije Cvetek. Pri šolskem delu so nam v pomoč predvsem zbrane pripovedke v knjigi Naš voča so včas' zapodval', Bohinjske pravljice ter tudi resnične zgodbe iz prve svetovne vojne Hude so res vojske. K projektne delu bomo poskusili pritegniti čim več posameznikov, skupin, ustanov. Zbrano gradivo oziroma izdelke, ki nastanejo pri procesu dela, je potrebno na ustrezne načine prikazati drugim, pri čemer so v pomoč učitelji računalniških vsebin, učitelji ki poučujejo predmete povezane z umetnostjo, npr. likovna vzgoja, glasba. Zanimivo bo opazovati in videti, kako se bodo uspele različne skupine uskladiti in kakšni konkretno bodo rezultati dela. Ideje se stekajo v šolski knjižnici – šolska knjižničarka je vodja in koordinatorica projekta na naši šoli. Smiselno se bomo povezali tudi s folklornimi skupinami v kraju. Nekateri učitelji imajo v mislih zadržek, da jih lahko ovira jezik. Sporazumevalni jezik projekta je angleščina. Vendar so že izkušnje prejšnjih projektov pokazale, da jezik ni ovira. Angleščina ni materni jezik nobene izmed sodelujočih dežel. Vsi smo se je naučili. V določenih primerih pa poiščemo pomoč učiteljic angleščine ali tistih za katere vemo, da jo dobro obvladajo. Tu so nam v pomoč tudi nekateri učenci, katerih prvi jezik je angleščina. V zadnjem obdobju imamo tudi take. Po navadi se počutijo ponosno, da se lahko vključijo v življenje šole s to svojo prednostjo. Življenje tudi na vasi postaja precej medkulturno. V majhne vasice Bohinja se naseljujejo ljudje iz različnih dežel z različnimi razlogi. Nekatere privabi prav neokrnjena narava in mir.

2.1 SODELUJOČE PARTNERSKE DRŽAVE

Načrtovane aktivnosti projekta so raznolike: od raziskovalnega dela do zelo praktičnega – delavnic folklornega plesa. Posamezne sodelujoče dežele imajo pri tem različno vlogo.

Cilj projekta je spodbujati medkulturne izmenjave, raziskovati in vrednotiti zgodovinske dogodke in procese, medgeneracijsko sodelovanje in zблиževanje, podiranje medkulturnih pregrad, deljenje evropskih vrednosti, razumevanje in spoštovanje kulturne različnosti, razvijanje jezikovne kompetence, izboljševanje znanja s področja folklornih plesov in folkloristike. Glavni končni izdelek bo brošura z didaktičnimi napotki, kako s folklorno tematiko obogatiti obstoječi učni načrt. Dejavnosti, ki bodo vodile do tega pa so: prikazovanje prakse s folklornim plesom v posameznih deželah, razstave, delavnice plesa, snemanje dogodkov, obdelava nastalega gradiva za prispevke na spletni strani, eTwinning portalu in drugod.

Uvodno srečanje bo potekalo v Turčiji. Namenjeno je samo odraslim strokovnim delavcem šol. Tam bomo še bolj konkretno opredelili naloge posameznih šol. Določili bomo kriterije,

kako izbirati učence, ki se bodo lahko udeležili mobilnosti – mednarodnih projektnih srečanj. Šola se nahaja v mestu Kayseri in ima kar okrog 1700 učencev. Naslednje mednarodno srečanje bo potekalo pri nas v Bohinju. Na tem srečanju bodo sodelovali tudi učenci. Iz vsake dežele bodo prišli po štirje in trije učitelji. Seznanili jih bomo s tradicijo našega folklornega plesa, prikazovali pomen le-tega v današnjem času, jih seznanjali z našo ljudsko pripovedjo in glasbo. Obiskali bomo etnografski muzej v Ljubljani, Muzej Avsenik, ki predstavlja zbirko – doživeto pripoved časa, v katerem sta ustvarjala Vilko in Slavko Avsenik ipd. Predvsem bodo učenci in učitelji deležni tudi praktičnih delavnic plesa. Pozorni bomo tudi na to, da bomo ob teh dogodkih spoznavali našo tradicionalno hrano (npr. bohinjski sir, žganci, potica, ...). Meseca marca, ko je predvideno projektno srečanje pri nas, obeležujemo občinski kulturni praznik, na dan, ko se je rodil naš pisatelj Janez Mencinger. Če bomo lahko uskladili termin projektne srečanja tako, da bo v tistem tednu ravno občinska proslava, se bomo z našimi dejavnostmi vključili tudi v občinsko praznovanje. V tem šolskem letu je predvideno še srečanje na Portugalskem v mestu Amarante. Ta aktivnost učenja, poučevanja in usposabljanja bo namenjena učiteljem. Glavni del bo delavnica plesa, ob tem pa ugotavljanje in posledično priporočila, kako plesne dejavnosti smiselno vključiti v obstoječe dejavnosti na šoli. V šolskem letu 2020 – 2021 bosta potekali še dve mednarodni srečanja. V Italiji na Sardiniji bo glavna dejavnost festival folklornega plesa. V Romuniji v Bukarešti pa bo v ospredju razstava. Ker se bo projekt že bližal koncu, se bomo spraševali, v kolikšni meri je posamezna šola že izpolnila svoje naloge oziroma, kaj še manjka na različnih področjih – spletni portal, eTwinning, brošure, poročila, razgovor o razumevanju, kakšen napredek dosegamo s projektnimi aktivnostmi. Le-ta bo ena izmed podlag za končno evalvacijo dela. Velik pomen mednarodnih projektov je tudi, da vsak partner razmišlja o tem, kako bo projekt dosegel čim večji vpliv na različne javnosti, ne samo na posamezne šolske skupnosti, pač pa tudi na lokalno skupnost, strokovno javnost. Zato so tudi vmesni izdelki različni, namenjeni različnim priložnostim, različnim deležnikom.

2.2 RAZVIJANJE MEHKIH VEŠČIN

Kot pomočnica ravnateljice in računalničarka gledam na projektne dejavnosti predvsem s perspektive teh dveh pozicij. Že sodelovanje pri prejšnjih projektih je pokazalo, na kakšen način se lahko vključim. Ko odhajajo učitelji in učenci na mobilnosti smo pozorni na več stvari. Najprej je pomembno to, kar nekdo doprinese pri uresničevanju projektne ideje, potem pa še to, da manjkajoče lahko v šoli ustrezno nadomestimo. Še posebej moramo uskladiti različne dejavnike, ko srečanje poteka pri nas. Dejstvo, da potek projekta spremljam že sproti kolikor je le mogoče, načrtovanje tega tedna olajša. Že od prvega mednarodnega projekta pa imam izkušnje, da so pri projektu neobhodno potrebne računalniške kompetence. Tako so me pritegnili k delu kar kmalu ob različnih opravilih z IKT – tako zaradi sporazumevanja na daljavo kot zaradi vključevanja IKT pri oblikovanju raznih projektne izdelkov. Da je to priložnost, ko učence navajamo na smiselno in koristno rabo sodobne IKT, prikazuje v svojem prispevku tudi Kepe (2008), saj so se v prikazanem projektu še posebej ukvarjali s tem, da bi se učenci zavedali, kako je IKT učinkovit pripomoček za učenje. Pomembno pri doseganju projektne ciljev, je da učitelji, ki se prepoznajo, da s svojimi učenci lahko konstruktivno sodelujejo pri projektu, znajo poiskati načine, kako sodelovati. Da so pripravljeni najti skupni čas, da najdejo čas za izmenjavo idej in da so pripravljeni razmišljati, kako ideje uresničiti. Tak način sodelovanja vodi k nečemu novemu, kar ni vedno lahko. Prispeva pa k odprtosti šolskega prostora in je zgled za

sodelovalno učenje učencem. Ne želimo, da bi znanje s področja IKT postalo glavna sestavina projektnega delovanja, pač pa koristen pripomoček pri doseganju znanja in širjenju tega znanja. V projektu želimo dati prostor razmisleku, soočenju idej, odprtosti do spoznavanja drugih in učenju od drugih. Da bi lahko pridobili izkušnje, s katerimi se bomo približali temu kar Šček (2018) v svojem filozofskem prispevku pravi »ostati šola življenja«. Poslušanje drug drugega, ki vodi do nadgrajevanja idej, je dobrodošlo tudi pri vzdrževanju motivacije za delo, kar pri tako dolgotrajnem in kompleksnem projektu ni samo po sebi umevno. Tako tudi lažje spodbudimo in vzdržujemo notranjo motivacijo pri učencih za potrebno dodatno delo. Sodelovanje, ki mu namenimo dovolj časa in pozornosti, vzgaja in uči t. i. mehke veščine, ki so v življenju potrebne in zaželeno. To pa so veščine komuniciranja, ki vsebujejo spretnosti poslušanja, pogajanja, neverbalne komunikacije, prepričevanja, verbalnega sporazumevanja, različnih vrst pisanja ter kritično mišljenje, ki je povezano z ustvarjalnostjo, radovednostjo, prilagodljivostjo. Tako obsežen dvoletni projekt je sestavljen iz množice manjših projektov, ki jih je potrebno voditi, torej skozi projekt poskušamo tudi razvijati veščine vodenja tako pri učencih kot pri strokovnih delavcih. Tu gre za sprejemanje odločitev, sporazumno reševanje konfliktnih situacij, dajanje povratnih informacij, dodeljevanje nalog, smiselno vključevanje talentiranih posameznikov ipd. Zgodi se, da pri delu naletimo na ovire, morda nasprotovanja. Z zgledom poskušamo vzdrževati pozitivno naravnost ter privzgajati spoštljivost, potrpežljivost in vztrajnost, za kar v dvoletnem projektu gotovo najdemo priložnost. Vsi skupaj smo tako »bolje opremljeni« za nadaljnje timsko delo. Projektno delo v primerjavi z ostalim v večji meri omogoča, da v učni proces vključujemo vse tri domene (Kennedy, 2015): kognitivno oziroma spoznavno domeno, ki vključuje miselne procese; afektivno oziroma čustveno domeno, ki vključuje stališča, čustva, vrednote in psihomotorično domeno, ki poudarja zlasti motorične spretnosti z zahtevo po usklajevanju možganske in mišične aktivnosti.

3 SKLEP

Veselim se nadaljnjega sodelovanja v sklopu mednarodnega projekta o folklori, saj se ta tema naravno sklapija z našim okoljem. Vedno si prizadevamo za dejavnosti, ki vodijo k utrjevanju znanja s področja lokalne kulturne in naravne dediščine ter spoštovanju le-te.. To izkazujemo s krovnim šolskim projektom imenovanim Rad imam Bohinj. V sklopu tega projekta vsako leto sproti ugotavljamo, kako v posamezne dejavnosti smiselno vključujemo povezave z domačim okoljem Veseli smo priložnosti pokazati, kar imamo pri nas in nas hkrati zanima, kako je drugod. Pridružujem se mnenju tistih, ki so tudi že sodelovali v mednarodnih projektih (Brezovar, 2018), da je faza načrtovanja zelo pomembna; da si vzamemo čas za razmislek, pogledamo na temo z različnih plati. Daljši razmislek lahko privabi k projektne delu nekoga, ki morda na prvi pogled nima veliko skupnega s temo. Vendar pa ga lastnosti kot so prilagodljivost, sodelovalna naravnost, želja po nečem novem vodijo do ugotovitve oziroma ideje, kako bi s svojimi učenci lahko prispeval. Tudi Ismajlovič (2018) na mednarodni konferenci Dejavnosti razširjenega programa v Beltincih ugotavlja, da je mednarodno sodelovanje način izobraževanja, ki ponuja priložnosti za mnogo več kot tradicionalni pouk, hkrati pa motivira tako učence kot tudi učitelje. Pozorni bomo na pomen projekta Erasmus+, ki se vedno bolj osredotoča na rezultate in učinke dela.

Literatura in viri

1. Brezovar, M. 2018. Sodelovanje učencev v mednarodnem projektu. V Vičar, I., Kepe, S. Dejavnosti razširjenega programa v sodobni šoli: zbornik samostojnih strokovnih

- referatov. Beltinci: Osnovna šola Beltinci. (Str. 136-142). Dostopno na <http://osbeltinci.si/mednarodna-konferenca/>. Privzeto s spletne strani 9. 9. 2019.
2. Cvetek, M. 2005. Bajeslovno izročilo v bohinjskem folklornem pripovedništvu. *Traditiones*. 34(2) (str. 179-216).
 3. Ismajlovič, V. 2018. Mednarodno sodelovanje na Osnovni šoli Cankova. V Vičar, I., Kepe, S. Dejavnosti razširjenega programa v sodobni šoli: zbornik samostojnih strokovnih referatov. Beltinci: Osnovna šola Beltinci. (Str. 338-343). Dostopno na <http://osbeltinci.si/mednarodna-konferenca/>. Privzeto s spletne strani 9. 9. 2019.
 4. Kennedy, D. 2015. Pisanje in uporaba učnih izidov. Ljubljana: CMEPIUS; Maribor: Univerza.
 5. Kepe, S. 2018. Erasmus+ projekt na Osnovni šoli Beltinci. V Vičar, I., Kepe, S. Dejavnosti razširjenega programa v sodobni šoli: zbornik samostojnih strokovnih referatov. Beltinci: Osnovna šola Beltinci. (Str.386-392). Dostopno na <http://osbeltinci.si/mednarodna-konferenca/>. Privzeto s spletne strani 12. 9. 2019.
 6. Šček, J. 2018. Bistvenost nebistvenega: filozofija kot kraljevska pot v učiteljski poklic. V Vičar, I., Kepe, S. Dejavnosti razširjenega programa v sodobni šoli: zbornik samostojnih strokovnih referatov. Beltinci: Osnovna šola Beltinci. (Str. 57-72). Dostopno na <http://osbeltinci.si/mednarodna-konferenca/>. Privzeto s spletne strani 10. 9. 2019.

JELENA KOMEL
OŠ KOZARA NOVA GORICA
HOJA ZA ZDRAVJE

Povzetek

Hoja je osnovna človekova gibalna dejavnost. Je najbolj naravna vsakodnevna telovadba. Primerna je za ljudi vseh starosti in fizičnih sposobnosti. Dostopna je skoraj vsakomur. S hojo izboljšamo naše zdravje in dosežemo večjo telesno zmogljivost. Z osebami z zmerno motnjo v duševnem razvoju sem izpeljala intervjuje in prišla do zaključka, da se večina v prostem času premalo giba, da imajo izven organizacij, kamor so vključeni, zelo malo stikov z drugimi ljudmi, da so osamljeni in da si želijo skupinskih aktivnosti in druženja z vrstniki in drugimi ljudmi. Odločila sem se za organizacijo pohodov, ki so bili namenjeni krepitvi zdravja, pridobivanju kondicije in spoznavanju, kako pomembna je redna telesna vadba. Cilj je bil, da osebe z zmerno motnjo v duševnem razvoju razvijejo primeren odnos do lastnega zdravja, do narave, sodelujejo med seboj in z drugimi ljudmi, razvijajo občutek za medsebojno pomoč, stkejo nova prijateljstva in pričnejo razmišljati, kako izkoristiti njihov prosti čas.

Ključne besede: hoja, osebe z zmerno motnjo v duševnem razvoju, zdravje, pohodi, narava, prijateljstvo

WALKING FOR HEALTH

Abstract

Walking is a basic movement activity. It is one of the most natural forms of motion. It is suitable for people of all ages and physical abilities. It is accessible to almost everyone. By walking, we improve our health and achieve greater physical efficiency. I carried out interviews with people who have moderate mental disorders and concluded that most of them do not spend enough time outside in their leisure time. They have very few contacts with people who are not involved in the same organizations, they feel lonely and want to participate in various group activities. Besides, they would like to socialize with peers and other people. I decided to organize hiking activities that aimed to promote health, gaining fitness and learning the importance of regular exercise. The goal was that people with moderate mental disorder develop an appropriate attitude towards their health, and nature, cooperate with peers and others and develop a sense of mutual assistance. Moreover, gaining new friendships and organizing their own free time were aims of the activities as well.

Keywords: walking, people with moderate mental disorders, health, hikes, nature, friendship

1 UVOD

Ljudem se zdi hoja samoumevna, zato o njej večina ne razmišlja kot o gibalni dejavnosti, ki krepi naše zdravje, pač pa o načinu, kako pridemo od točke A do točke B. O hoji kot gibalni dejavnosti slišimo večinoma v povezavi s pohodništvom in planinstvom ter nordijsko hojo. Kljub temu je hoja pomembna športna aktivnost za veliko posameznikov in posameznic v vseh obdobjih življenja. Predstavlja namreč sestavni del kakovostnega in zdravega načina življenja. O hoji kot rekreaciji začne veliko ljudi razmišljati, ko telo ne dopušča več ukvarjanja z bolj intenzivnimi športi. Hoja počasi izboljšuje kondicijo in telesu vrača energijo. Za osebe s posebnimi potrebami, katerim so v večini primerov vrata različnih športnih društev zaprta zaradi storilnostne naravnosti, pa lahko hoja postane edini način rekreacije. Omogoči jim vključevanje v širše socialno okolje kot tudi večjo samostojnost.

2 HOJA

Hoja je ena najnaravnejših gibalnih dejavnosti, ki jih človek pozna – je zdrava, preprosta, praktična in dobrodejno vpliva na duha in telo. V SSKJ (2014) je hoja opredeljena kot a) premikanje s korakanjem in b) večkratno, navadno redno odhajanje, prihajanje kam s kakim namenom. Prav to korakanje nam lahko pomaga odmisлити vsakodnevni stres in težave ali pa nam omogoča čas, da naredimo načrt, kako se spoprijeti s težavami. Hodimo lahko sami po različno zahtevnem terenu ali pa si v družbi privoščimo sprehod ob koncu tedna (Murphy, 2010).

Hoja je primerna oblika telesne dejavnosti za vse starostne skupine in za vse ravni telesne zmogljivosti. Je edina vadba, pri kateri udeležba s starostjo ne upada, saj se ji lahko posveča tako rekoč vsakdo. S hojo obenem zadostimo potrebi po vsakodnevnem gibanju. Največ kar rabimo za hojo je dobra volja, če pa se nam pridruži še prijatelj ali spoznamo novega, smo zmagovalci.

2.1 POZITIVNE LASTNOSTI HOJE

Hoja je:

- vsestranska - pešačite lahko neodvisno od starosti in ravni vaše telesne zmogljivosti, le prilagoditi jo morate svojim posebnim potrebam;
- prikladna - pešačite lahko skoraj povsod, za to ne potrebujete nobene posebne opreme, naprav ali rezervacij prostora;
- primerna za izboljšanje telesne zmogljivosti - večina ljudi si lahko izboljša telesno zmogljivost z intenzivno hojo. Lahko poskusite z izvajanjem vedno bolj priljubljene nordijske hoje ali aktivne hoje z ustreznimi palicami. Priporočamo Priporočamo se, da se naučite pravilne tehnike hoje s palicami pod vodstvom licenciranega vodnika za nordijsko hojo;
- poceni - nobenih članarin ali prispevkov, športne opreme in stroškov prevoza;
- prijeten način za spoznavanje okolice - v mestu ali na podeželju lahko opazujete okolico in postanete njen del. Opazujete lahko spreminjanje letnih časov, rastline in živali, barve. Tako se lahko odtrgate od stresov sodobnega življenja;
- nezahtevna - za začetek niso potrebne kakšne posebne telesne sposobnosti. Pri igrah mnogi odnehajo zaradi premajhne spretnosti ali težav pri koordinaciji. Pri hoji s tem ni težav;

- priljubljena - zadnje raziskave kažejo, da je hoja najbolj priljubljena oblika telesne dejavnosti v Evropi, posebno pri ljudeh v srednjih letih in pri starejših (povzeto po Mavrični program hoje, b.d.).

2.2 KORISTI HOJE

Veliko dejstev govori hoji v prid, saj:

- ob njej na prijeten način sklepate nova prijateljstva;
- izboljša delovanje srca, pljuč, mišic, sklepov in krvnega obtoka;
- izboljša telesno zmogljivost in s tem učinkovitost pri športu, delu in družabnih dejavnostih;
- sprošča stres in napetosti ter pomaga pri nespečnosti;
- varuje pred dejavniki tveganja kot so visok krvni tlak, visok krvni sladkor in visoka vsebnost zdravju nevarnih maščob v krvi;
- varuje pred boleznimi srca, možgansko kapjo, sladkorno boleznijo, osteoporozo, debelostjo, nekaterimi vrstami raka in depresijo;
- je primerna za posameznike, ki že imajo zdravstvene težave (prisotne dejavnike tveganja za nastanek kroničnih bolezni ali celo razvito kronično obolenje), vključno z debelostjo in artritisom (vendar se morajo taki ljudje o svoji telesni dejavnosti posvetovati z zdravnikom);
- jo je mogoče prilagoditi tako telesno slabo kot tudi telesno dobro pripravljenim ljudem (povzeto po Mavrični program hoje, b.d.).

3 OSEBE Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

Motnjo v duševnem razvoju (v nadaljevanju MDR) doživlja med enim in tremi odstotki človeške populacije. Vzroki zanjo so lahko genetski, lahko pa so vzroki tudi zunanji dejavniki, ki se pojavijo v času nosečnosti. Dejstvo je, da imajo osebe z MDR večino potreb, ki jih imajo ostali ljudje in sicer potrebo po varnosti, po socialnih stikih, primerni nastanitvi, izobraževanju, zaposlitvi, ipd. (Vovk Ornik, 2015). Tudi znotraj te skupine so si posamezniki vse prej kot podobni. Osebe z MDR imajo vsaka svoje značilnosti in potrebe. Poleg motnje v duševnem razvoju pa se lahko pri isti osebi pojavi še dodatna motnja ali primanjkljaj (npr. slabovidnost,...), kar privede do kombiniranih motenj. Ne glede na opredelitev in kategorizacijo moramo vsako osebo obravnavati individualno.

3.1 OSEBE Z ZMerno MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

V raziskavi obravnavam osebe, z zmerno motnjo v duševnem razvoju (v nadaljevanju ZMDR) in njihov odnosom do zdravja in hoje.

Osebe z ZMDR imajo posamezne sposobnosti različno razvite. V učnem procesu lahko usvojijo osnove branja (osnovnih besed in znakov), pisanja in računanja, na drugih področjih (gibalnih, likovnih, glasbenih) pa so lahko uspešnejši. Pri učenju in poučevanju potrebujejo prilagoditve in konkretna ponazorila. Svoje potrebe in želje sporočajo, pri tem lahko potrebujejo podporno ali nadomestno komunikacijo. Posebno podporo potrebujejo pri vključevanju v socialno okolje. Usposobijo se lahko za enostavna, nezahtevna opravila, sicer pa potrebujejo podporo in različno stopnjo pomoči (Vovk Ornik, 2015).

Pomembno je poudariti, da mora biti kakršnakoli oblika pomoči, namenjena osebam z MDR, usmerjena k povečanju njihovih zmožnosti in njihovega vključevanja v normalno življenje v družbi. Ne glede na vrsto motnje je potrebno vsakega posameznika obravnavati

individualno. Če imata dve osebi isto vrsto motnje, še ne pomeni, da ju lahko obravnavamo enako ter da potrebujeta enako obliko pomoči. Vsaka oseba, ne glede na vrsto motnje, ima svoje potrebe, zmožnosti, želje in interese, ki jih je potrebno pri vsakemu posamezniku posebej prepoznati ter jim v skladu s tem nuditi potrebno pomoč.

4 RAZISKAVA HOJA ZA ZDRAVJE – INTERVJU

V proces raziskovanja sem zajela deset oseb z ZMDR, in sicer dve dekletki in osem fantov, starih od 17 do 24 let. Vse intervjuvane osebe so sposobne komuniciranja in razumevanja vprašanj. Udeleženci raziskave so v obdobju mladostništva ali na prehodu v odraslost. Vse osebe so vključene v posebni program vzgoje in izobraževanja na OŠ Kozara Nova Gorica in so sodelovale v intervjujih s soglasjem staršev oz. skrbnikov.

4.1 REZULTATI

a) Kaj sam/-a narediš za svoje zdravje?

Udeleženki raziskave sta odgovorili, da pazita na higieno in da zdravo jesta, trije udeleženci so povedali, da zdravo jedo, dva sta povedala, da sta veliko na svežem zraku, eden izmed učencev je rekel, da se športno udejstvuje.

b) Koliko časa dnevno porabiš za gibanje?

Dva udeleženca v raziskavi namenjata gibanju dve uri dnevno, dva udeleženca povesta, da porabita za gibanje pol ure na dan. Ostalih šest reče, da se gibajo malo ali skoraj nič.

b) Koliko časa dnevno hodiš?

Vsi udeleženci raziskave povedo, da gredo vedno, ko je lepo vreme, hoditi v času pouka. Samo dva učenca hodita tudi v popoldanskem času. Trije udeleženci prihajajo v šolo peš.

c) Kaj delaš v prostem času?

Po raziskavi sodeč en učenec pomaga staršem pri opravilih na vrtu in njivi. Učenki v prostem času plešeta. Dva učenca gresta hoditi po mestu, ostali navajajo, da gledajo televizijo, poslušajo glasbo in igrajo igre ali poglušajo glasbo na računalniku.

č) S kom se družiš v prostem času?

Večina intervjuvanih pove, da se družijo s starši in sorojenci. En udeleženec pove, da ima v domačem kraju prijatelje ter da se z njimi srečuje in igra na igrišču. Ena udeleženka ima v domačem kraju prijateljico in jo večkrat obišče. En intervjuvanec pove, da ima več prijateljev na socialnem omrežju Facebook-u. Drugi udeleženci so v prostem času sami.

d) Si vključen/-a v kakšno društvo ali organizacijo v domačem kraju?

Ena udeleženka hodi na plesne vaje in individualne ure petja. Druga učenka je vključena v folklorno društvo. En učenec se uči igranja harmonike ob pomoči prostovoljca. Sedem sodelujočih se v popoldanskem času ne vključuje v nobeno dejavnost.

e) Če bi organizirali pohode, bi se jih udeležil-a? Zakaj?

Vsi učenci so povedali, da bi se pohodov udeleževali, da bi bili bolj zdravi. Kot so še dejali, bi se tam družili s svojimi sošolci in sošolkami.

5 RAZISKAVA HOJA ZA ZDRAVJE – IZVEDBA

Od novembra do maja sem organizirala deset pohodov v bližnjo okolico Nove Gorice (tekaške poti v Panovcu, trim steza in, Pristava, Kostanjevica, Kekec, Mark). Udeležili smo se tudi čezmejnega pohoda v organizaciji Anffas-a iz sosednje Gorice v Italiji. Na krajšem

pohodu smo se družili z učenci prostovoljci iz OŠ Frana Erjavca, Nova Gorica. Povprečno se je pohodov udeležilo pet učencev oz. učenk.

Prvi pohodi so bili namenjeni medsebojnemu spoznavanju, ocenjevanju kondicijske pripravljenosti, načinu prilagajanja hoje skupini, spoznavanju pozitivnih koristi hoje in gibanja v naravi za naše zdravje.

Sledil je pohod na vzpetino Kekec. Udeležilo se ga je pet učencev. Učencu, ki je imel zaradi lažje gibalne motnje na določenih mestih težave pri hoji, so vsi priskočili na pomoč. Mimoidoče smo pozdravljali in vsi so nam odzdravili. Veliko ljudi je spregovorilo z nami par besed, predvsem pa so nas pohvalili, da smo se odločili za pohod. Z višine smo opazovali Novo Gorico, učenci so poimenovali ulice in zgradbe v mestu.

Drugi pohod smo izvedli na vzpetino Mark. Pohod smo začeli v Šempetru. Udeležili so se ga štirje učenci. Pridružila se nam je tudi prostovoljka. Na poti smo opazovali naravo in spremembe v njej. Opazovali smo poti, ki si jih v gozdu naredijo živali. Udeleženci so se pogovarjali med seboj in kar niso mogli verjeti, kako hitro smo dosegli vrh. Srečali smo tudi nekdanje učence naše šole, katerih so se pohodniki zelo razveselili in se kratek čas družili s njimi.

6 ZAKLJUČEK

V teoretičnem delu prispevka sem navedla različne vidike hoje in koristi hoje za naše zdravje. Predstavila sem osebe z ZMDR. V empiričnem delu sem z metodo intervjuja na kvalitativen način raziskala odnos oseb z ZMDR do hoje in njenega vpliva na zdravje. Po analizi rezultatov sem prišla do sklepov, da bi hoja pripomogla k temu, da bi se osebe z ZMDR več gibale in s tem bolje poskrbele za svoje zdravje ter da bi se bolje vključevale v socialno okolje, kar bi vplivalo na njihovo zadovoljstvo in kakovost življenja.

Veselje učencev ob povratku s pohodov, dobro počutje in želja, da bi s pohodi nadaljevali, mi daje nov zagon, da bom z delom na področju hoje nadaljevala in širila idejo, da se nam bodo pridružili novi udeleženci. Verjamem, da vsakodnevna hoja predstavlja dodano vrednost za vse ljudi, predvsem pa za osebe s posebnimi potrebami.

Menim, da bi lahko pozitivne izkušnje iz raziskave prenesli v vsa okolja, kjer živijo in delajo osebe s posebnimi potrebami, katerim bi s hojo v naravi popestrili življenje in na prijeten način krepili njihovo zdravje.

Literatura in viri

1. Lačen, M. (2001). Odraslost. Osebe z motnjo v duševnem razvoju. Ljubljana: Zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije.
2. Murphy, S. (2010). Hoja. Tržič: Učila International.
3. Mavrični program hoje. (b.d.). Nacionalni inštitut za javno zdravje. Pridobljeno s http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/mavricni_program_hoje1_o.pdf
4. Slovar slovenskega knjižnega jezika. (2014). Pridobljeno s <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=hoja>
5. Vovk Ornik, N. (2015). Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebam, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana. Dostopno prek: <http://www.zrss.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>

NINA KONČAN

OSNOVNA ŠOLA CVETKA GOLARJA, ŠKOFJA LOKA

»VSI ZA ENEGA, EDEN ZA VSE« (ALEXANDRE DUMAS) – 10 AKTIVNOSTI ZA POZITIVNO KLIMO V RAZREDU

Povzetek

Pozitivna klima v razredu je vrednota za učitelja, učence in starše. To vrednoto želimo čuvati, negovati in spoštovati. Sodobni čas je spremenil lestvico vrednot v družbi. Pozitivno klimo v razredu lahko vzpostavimo in in izboljšujemo samo tako, da gradimo pozitivne medsebojne odnose. Učitelj je odgovoren za pozitivno klimo v razredu. V ta proces naj vključi vse učence in tudi njihove ideje. Z učenci lahko izvaja mnoge aktivnosti, ki spodbujajo pozitivno razredno klimo in pozitivne odnose. Občasno učitelj izvede refleksijo o spreminjanju razredne klime. Učitelj mora v tem procesu ohranjati predvsem svojo pozitivno naravnost, saj je to edini način, kako to prenesti na učence.

Ključne besede: razred, učitelj, vrednote, graditev odnosov, pozitivna klima, aktivnosti za učence, pozitivna naravnost učitelja

»ALL FOR ONE AND ONE FOR ALL, UNITED WE STAND DIVIDED WE FALL« (ALEXANDRE DUMAS) – 10 ACTIVITIES TO CREATE A POSITIVE CLASSROOM ATMOSPHERE

Abstract

A positive classroom atmosphere is a value for teachers, students, and parents. We want to cherish, value and respect a positive atmosphere in our classroom. Values tend to change over time; the ladder of values has changed dramatically in modern times. Developing positive relationships between a teacher and students is a fundamental aspect of a positive classroom atmosphere. It is a teacher's responsibility to create a positive classroom atmosphere. Students should be allowed to actively participate in the process of building a positive atmosphere in the classroom and teachers should include student-driven ideas. Teachers can use different activities to create a positive classroom atmosphere and develop positive relationships between a teacher and students. Occasionally teachers need to self-assess the effect their activities have on learning environment. If a teacher has a positive and caring attitude towards students, it will create a positive and productive impact on the students and their learning outcomes.

Keywords: classroom, teacher, values, developing (building) relationships, positive atmosphere, activities for students, teachers' positive and caring attitude

OD KOD NAJ ČRPAMO?

Pozitivna klima v razredu je vrednota za vsakega učitelja, pa tudi za učence in njihove starše.

Že sama beseda vrednota nam pove, da gre za nekaj vrednega, dragocenega, za nekaj, kar zasluži prav posebno mesto. Vrednote želimo čuvati, negovati, spoštovati, ker nas njihova lepota in vrednost, ki jim jo pripisujemo, k temu spodbujajo. Tako bi moralo biti, pa mnogokrat ni. Danes velikokrat slišimo, da so vrednote v krizi. Toda v resnici je v krizi sodobni človek, ki nima časa za negovanje in razmišljanje o pravih vrednotah. Sodobni čas je spremenil vrednostno orientacijo pri posameznikih. Ljudje se enostavno ne zavedajo, da niso življenjske razmere tiste, ki nas osrečujejo, ampak so to naši odnosi, ki jih moramo vsak dan ustvarjati in negovati. Če izgubimo to vrednostno orientacijo, se ljudje začnejo med seboj odtujevati, ker enostavno niso dovolj skupaj. Za ustvarjanje odnosov pa je potreben čas. (2001, Zalokar Divjak)

Torej se strinjamo, da je pozitivna klima v razredu vrednota. Toda realnost nas postavi na trdna tla. Pogosto imamo v razredu učence, ki imajo posebne potrebe, čustvene in vedenjske težave, motnjo pomanjkanja pozornosti, učence z učnimi težavami, hiperaktivne in druge. Vsi ti težko sledijo učiteljevi razlagi, težko imajo urejene učne pripomočke, težko konstruktivno sodelujejo in se vživijo v potrebe in pravice sošolcev, zato pogosto prihaja do konfliktov in motenj pri delu v razredu. Naloga učitelja je, da spretno krmari med vsemi tipi učencev in ustvari pozitivno klimo za učenje in delo ter graditev dobrih odnosov v razredu.

POZITIVEN UČITELJ – POZITIVNI UČENCI

Učitelj lahko gradi pozitivno klimo med učenci v razredu samo, če je tudi sam takšen. Pozitiven, spodbuden, dobronameren, odprt za različnost, hkrati pa odločen na svoji poti do tistega, kar želi doseči. Kaj torej učitelju lahko pomaga? Tu navajam nekaj možnosti, ki so se v moji praksi poučevanja učencev v 1. triadi OŠ izkazale za uspešne.

- Miren glas – Vpitje samo izziva spopade, mirnost učitelja pa da učencu zgled, da lahko vse svoje misli sporočamo na miren, vendar odločen način.
- Spodbuden pristop – Ko učitelj vidi, da se učenec trudi, pa vseeno potrebuje pomoč, mala spodbuda naredi korak naprej in pomaga k nadaljnemu delu. Pri spodbudnem pristopu si bo tudi najbolj poreden učenec želel izpolniti učiteljeva pričakovanja.
- Dosegljivi cilji – Lahko dosegljivi učni in vedenjski cilji pomagajo, da se učenci počutijo sposobne in motivirane za delo in zato povzročajo manj težav. Postopoma zahtevajmo več.
- Pohvala učencu – pove, da je učitelj opazil in izpostavil učenčevo prizadevanje za pozitivno vedenje in vestno delo.
- Ne izpostavljammo slabosti – Vsi imamo slabosti in se počutimo neprijetno, če smo ob tem še izpostavljeni, zato je bolje, če se o težavah z učencem pogovorimo na samem. Učenec bo čutil, da ga razumemo, mu želimo pomagati in da je v učitelju našel zaveznika.
- Dogovor z razredom – Učenci so bistri, sočutni in sposobni dogovora, da bomo z določenim sošolcem skupaj ravnali na določen način in mu tako pomagali. Ponavadi razred tak dogovor pozitivno sprejme, ker imajo občutek, da smo skupaj ekipa.
- Osredotočeni na dobro – Negativno vedenje učencev hitro pritegne učiteljevo pozornost in ga želi spremeniti. Toda, če ni prehudo, ga lahko tudi prezremo in

pohvalimo tiste, ki dobro delajo in se lepo vedejo. Ko je negativno vedenje prezrto, pogosto izgubi moč in preneha.

- Prilagajanje – Učitelj ima na splošno manj težav v razredu, če se zna prilagajati različnim učencem, njihovem trenutnemu razpoloženju in če že ob vstopu v razred verjame, da se vsi poskušajo kar najbolj potruditi, nihče pa ni popoln. Tudi učitelj ne.

10 AKTIVNOSTI ZA POZITIVNO KLIMO V RAZREDU

1. RAZREDNA PRAVILA – KAJ MI GRE DOBRO, KJE MI ŠE NE GRE?

V začetku šolskega leta mora vsak učitelj učencem predstaviti svoja pričakovanja oz. razredna pravila. To lahko naredi na različne načine. Moj način je v obliki sončka in oblčkov. Z učenci preberemo pravila, razložimo njihov pomen in jih osmislimo – zakaj je pomembno, da se jih držimo, kako bi bilo, če bi pravila kršili? V prvih tednih pravila še večkrat obnovimo in preverimo, kako nam gre. To storimo na tak način, da vsak učenec izbere enega »smeška« in ga pritrdi na tisto pravilo, ki se ga uspešno drži ter enega »žalostnega«, ki ga pritrdi na tisto pravilo, kjer ima še težave. Učenci lahko dnevno ali pozneje vsakih nekaj dni zamenjajo svoj znak. Učencem tak način pomaga, da pravila najprej dobro usvojijo, potem pa s samorefleksijo preverjajo, kje in kako se lahko še izboljšajo. Spodbude in ideje dobivajo od sošolcev in učitelja.

Slika 1: Razredna pravila

2. DREVO PRIJATELJSTVA

Pri eni od ur likovnega pouka izdelamo drevo prijateljstva. Najlepše je to izvesti jeseni, ko nas obdajajo pisane jesenske barve. Učenci uporabijo vodene barve in z njimi z gobico pobarvajo manjši format v jesenskih barvah. Na posušeno podlago narišejo obris svoje roke, se podpišejo in ga izrežejo. Nato pa vse roke oblikujemo v veliko drevo. Učencem to delo pokaže, da smo skupaj ekipa, da so vsi pomembni in da lahko skupaj naredimo nekaj velikega. Drevo uporabimo še kasneje ob morebitnih konfliktih, da otroke spet spodbudimo k sodelovanju in sprejemanju vseh.

Slika 2: Drevo prijateljstva

3. ČEBELNJAK PRIJAZNIH ČEBEL

Pri pouku spoznavanja okolja in slovenščine je eden od ciljev iz učnega načrta tudi vljudno pogovarjanje z različnimi sogovorci in uporaba vljudnih izrazov v vsakodnevnih situacijah. V ta namen lahko v razredu uporabimo »čebelnjak prijaznih čebel«. Čebelnjak lahko izdelamo na plakat ali na kartonasto škatlo ter ga v učilnici namestimo na vidno mesto. Med letom smo nanj pozorni v vsakodnevnih situacijah (prijem in odhod iz razreda, zamujanje, malica, rojstni dnevi) ter ob obravnavi različnih neumetnostnih besedil. Ob njem zaigramo igro vlog v različnih situacijah in vadimo vljudno pogovarjanje, vikanje in nagovor odrasle osebe.

Slika 3: Čebelnjak prijaznih čebel

4. PAJKOVA MREŽA

Pajkovo mrežo oblikujemo iz volne. Učitelj jo prvi prime v roko, ovije okoli prsta in poda naslednjemu. Lahko jo uporabimo ob različnih priložnostih (pripovedovanje različnih stvari, utrjevanje računanja, zgodba ob slikah, ustno spraševanje). Učenci se urijo v vztrajnosti, potrpežljivosti, poslušanju, govornem nastopanju. Mreža, ki počasi nastaja med njimi, jih vse bolj povezuje, hkrati pa zagotavlja, da vsi pridejo na vrsto. Mreža drži samo, če vsi enakomerno držijo. Nihče ni izločen.

5. POVEJ MI – POVEM TI

Ta aktivnost poteka tako, da učenci drug drugemu na hrbet s sponko za papir pritrdijo list papirja. Učenci nato hodijo naokrog po učilnici in drug drugemu na list napišejo dobre lastnosti, ki jih opazijo pri sošolcih. Nekateri učenci želijo že pred koncem aktivnosti pogledati, kaj so jim napisali drugi, večinoma pa počakajo. Aktivnost lahko uporabimo tudi npr. za utrjevanje računanja. Učenci najprej drug drugemu napišejo na list na hrbtu račune seštevanja, odštevanja, poštevanke ali deljenja, nato pa list snamejo in ga pri mizi rešijo.

Slika 4: Povej mi, povem ti

6. ŠKATLA »POMAGAJ MI«

Včasih imamo v razredu učenca, ki je žrtev. Drugi mu pogosto nagajajo, ga izzivajo, ga ne sprejmejo v igro ali v skupino. Otrok se povleče vase, neha se družiti s sošolci in nikomur ne pove, da ima težave. take učence moramo nujno opaziti. Lahko jih sami povprašamo o težavah, morda pa bo kdo svoje težave lažje zapisal na papir. V ta namen pripravimo posebno škatlo (nabiralnik), kamor učenci odložijo svoje listke. V razredu oblikujemo pogovorni kotiček. V njem se učenci lahko samo pogovarjajo, namenjen pa je predvsem razreševanju sporov. Najprej se pogovorijo samo udeleženci spora, če je potrebno, pa pomaga tudi učitelj. Pomembno je, da se učenci počutijo slišane, varne in sprejete, da verjamejo, da bomo skupaj našli rešitev.

7. »TEAM WORK« V NARAVI

To aktivnost lahko uporabimo, ko imamo težave s sodelovanjem v skupini. Izvedemo jo jeseni, ko je po tleh dovolj listja. V 2. razredu se učimo šteti in računati do 100. Učencem naročimo, naj vsak ali v skupini naberejo 100 suhih drevesnih listov. Nato se odločijo, katero figuro bodo z njimi oblikovali. Lahko jim predlagamo preproste motive kot je smeško ali sonček. Ta aktivnost je namenjena učenju sodelovanja v skupini. Učenci naj v skupini sami izberejo vodja, ki bo znal organizirati delo, ostali pa naj ga upoštevajo. Lahko pa so si pri delu tudi enakovredni, se odločejo sproti in si pomagajo.

8. POSEBEN DAN

Rojstni dnevi učencev so zanje prav poseben dan. Lahko jih praznujemo na zelo različne načine. Če si vzamemo več časa, lahko za vsakega učenca, ki praznuje, narišemo risbice in jih zložimo v album. Lahko mu/ji zapojemo pesem, ki si jo zaželi. Lahko pa praznujemo tudi tako, da učenci na manjše liste papirja napišejo, zakaj nekoga občudujejo oz. v čem se jim zdi sošolec še posebej uspešen. Poudarek je predvsem na socialnih veščinah in ne na učnih dosežkih. Zbirko napisanih lističev nato zložimo v primerno embalažo (žoga, medvedek, cvetlični lonček iz papirja).

Slika 5: Poseben dan

9. DRUŽABNE IGRE

Družabne igre med odmori, v času igre v jutranjem varstvu ali v podaljšanem bivanju lahko učencem bistveno pomagajo k graditvi boljših medsebojnih odnosov in pozitivne razredne klime. Pri igri si otroci sami izberejo svojo aktivnost, čas in soigralce. Če so igre izdelane in pravila že znana, učenci lažje začnejo z igro, uživajo in se imajo preprosto lepo. Lahko pa različne igre izdelamo sami ali samo prilagodimo pravila ter tako damo otrokom več možnosti za kreativnost pri igri, predvsem pa za izgrajevanje medsebojnih odnosov in za oblikovanje različnih vlog v skupini.

10. UČENEC DNEVA

Ta aktivnost poteka skozi vse šolsko leto. Poteka po abecednem vrstnem redu in skozi leto večkrat zakroži. Učenec dneva ima različne naloge, ki mu jih glede na delo v razredu in glede na njegove lastne potrebe določi učitelj. Učenci vedo, da bodo zagotovo prišli na vrsto; tako se učijo potrpežljivosti in vztrajnosti. Primeri aktivnosti: učenec učitelju pomaga pripeti slike na pano, učenec učitelju pomaga prinesiti ali odnesti glasbila, učenec se lahko presede k sošolcu po svoji izbiri, učenec lahko učitelju pomaga zaliti rože v učilnici, učenec lahko za lastno sprostitev teče do vrha stopnišča in nazaj, učenec nese ali gre iskat kakšno stvar v sosednji razred.

DOBRI ODNOSI GRADIJO POZITIVNO KLIMO

Učenci se želijo v razredu dobro počutiti. Želijo biti v dobrih odnosih z učiteljem in med seboj. Želijo biti uspešni pri učenju in delu. Želijo se počutiti sprejete v skupini. Da bi se to v naših razredih zares uresničilo, je največja odgovornost na strani učitelja. Učitelj, ki najbolje pozna svoje učence, ve, kaj vsak od njih potrebuje. Ker jim želimo zagotoviti kar najboljše pogoje za učenje, moramo najprej spodbujati graditev dobrih medsebojnih odnosov in doseči, da jim bo to trajna vrednota, za katero je vredno delati in se truditi.

Vredno si je vzeti čas – Ko se nam najboj mudi. Ko mislimo, da zares moramo izpeljati uro do konca. Ko imamo v mislih še tisoč in eno stvar. Pa pride ravno takrat problem. Ravno tisti učenec, ki nam je že tolikokrat speljal uro drugam. Prav zanj si je vredno vzeti čas, nekaj

minut (saj lahko nadaljujem z njim tudi po uri), samo da bo začutil, da mi je kot učitelju mar zanj.

Gremo ven – Večkrat ugotovimo, da nam učenci v razredu ne povedo vsega, kar nosijo v sebi. Ko pa gremo ven, ko se sprostijo, postane pogovor kot žuboreč potoček, ki preskakuje s teme na temo. Takrat se pred nami odpira nov svet, ki ga prej nismo mogli doseči. Zato gremo ven vsak dan, med odmorom ali pa za to »žrtvujemo« del ure. In ugotovimo, da nismo ničesar žrtvovali, ampak mnogo pridobili.

Pridi k meni – Vsak učitelj doživi, da se želijo mali otroci malo pocrklati pri nas. Ali naj takrat razmišljamo o vseh mogočih strahovih, kaj bi se lahko zgodilo in na kateri naslovnici se bomo znašli. Ali pa znamo videti predvsem otroka, ki nas tisti trenutek potrebuje na svoj način in mu znamo prisluhniti. Tudi tako gradimo dobre odnose z njimi.

Učenci vzgajajo nas – Čeprav smo v šoli predvsem zato, da učimo in vzgajamo otroke, tudi oni vzgajajo nas. Kot učitelji občutimo največji uspeh takrat, ko ob učencu, ki nam je ravnokar spet skočil v besedo in ob tistem, ki spet ni imel domače naloge, pa ob tistem, ki je spet malo prepisal od sosedu in ob tistem, ki se je malo zasanjal, uspemo ohraniti mirno glavo in pozitivno naravnost v srcu. In vsi smo stopili korak naprej drug k drugemu.

Učenci nas začutijo – Če želimo, da se bodo učenci dobro počutili v razredu, se mora tudi učitelj dobro počutiti. Vsak zase ve, kaj nam pomaga k bolj pozitivni naravnosti. Prav je, da tudi učitelj poskrbi za svoje dobro počutje, preden se skuha nevihta in začnejo sekati strele. Le tako bomo pri pouku učencem lahko dali najboljši del sebe.

Mali koraki – Učitelj se lahko pritožuje in tarna nad današnjo mladino, ali pa naredi prvi korak. Ne bo preprost in enostaven. Trdo delo bo vsak dan znova. Učitelj mora opaziti vsak trud učencev, ko stopijo iz cone udobja, premagajo sebe in stopijo korak bližje sošolcem, vrstnikom, prijateljem. Pohvala za tak trud je nujna, saj jih motivira za naprej in jim pokaže, da so na pravi poti in da se je za dobre odnose vredno truditi.

SKLEP

Razred kot skupina ne zagotavlja samoumevno dobrega počutja posameznikov v njem.

Prijetno razredno okolje in pozitivni socialni stiki med učenci in učitelji blažijo stresne situacije, do katerih v šoli prihaja vsakodnevno. Nujno je, da učitelj prepozna vloge učencev v razredu, saj v različnih situacijah lahko bolje in ustrezneje odreagira. Učitelj mora reševati v probleme v razredu, pred njimi si ne more zatiskati oči. To delo velikokrat doživljamo kot najzahtevnejšo vlogo, za katero smo formalno premalo izobraženi in se pogosto čutimo premalo usposobljene. Mnogokrat nam zmanjka energije in časa za poglobljene, individualne pogovore z učenci ter konstruktivno reševanje problemov.

Če želimo biti učitelji pri takšnem delu uspešni, moramo s svojimi učenci ustvariti in razviti pozitiven odnos. Seveda pa odnose razvijajo tudi učenci med seboj, ko se medsebojno vse bolj vrednostno razporejajo, pri čemer stopajo v ospredje telesne vrline, umske sposobnosti, spretnosti in veščine, odločnost in pogum; veliko veljata še življenjska praktičnost in inteligentnost, običajno več kot zglednost in uspešnost pri šolskem delu. (Bric, 2015)

Učitelj lahko ustvarja pozitivno razredno klimo samo, če je tudi sam pozitivno naravn, če se zaveda, da ga učenci potrebujejo vsak na svoj način, če jim omogoča ohranjati svoj značaj in opazi vsako njihovo prizadevanje za dobre medsebojne odnose. Ob tem je potrebno pogosto stopiti iz utečenih poti in okvirov, se prilagajati novim situacijam in posebnostim

otrok in hkrati ne pozabiti nase. Kajti samo pozitiven učitelj, ki se zaveda, da tudi otroci vzgajajo nas, lahko nanje prenese svoj najboljši del.

Literatura in viri

1. Bric, S. (2015). Razred kot središče z lastno klimo. Pridobljeno s <http://web.sc-celje.si/simpozij/wp-content/uploads/2015/10/Bric-Sonja-Razred-kot-sredisce-z-lastno-klimo.pdf> (7. 9. 2019)
2. Covley, S. (2005). Kako krotiti mularijo. Ljubljana, Modrijan.
3. Zalokar Divjak, Z. (2001). Jaz in ti – Medosebni odnosi v sodobnem času, (str. 29 – 30). Krško, Gora s.p.

LJUBICA KOPRIVC BERTONCELJ
GIMNAZIJA CELJE - CENTER

KNJIŽEVNOST IMA POMEMBNO VLOGO V ŽIVLJENJU NAJSTNIKOV

Povzetek

Šola poleg formalnega izobraževanja ponuja številne druge oblike intelektualnega, socialnega in čustvenega učenja. Dijaki se med izobraževanjem v učno-spodbudnem okolju, kjer jih kompetentni učitelji znajo učinkovito motivirati, soočajo z intelektualnimi izzivi in oblikujejo svoj vrednostni sistem, temelječ na medsebojnem zaupanju in spoštovanju udeležencev. V prispevku so predstavljeni primeri dobre prakse iz kulturno-umetnostne vzgoje. Verbalno nadarjeni dijaki, vključeni v literarne natečaje, s kreativnim pisanjem kratkih zgodb razvijajo svojo besedno ustvarjalnost. Izboljšujejo se njihove jezikovne kompetence v maternem jeziku ter razvijata estetska občutljivost in kritično mišljenje. Aktivno sodelovanje učiteljev in dijakov v šolskem projektu Cankar za vse čase je pri dijakih tudi spodbujalo elemente čustvene in socialne inteligentnosti. Z interpretacijo besedil so razvijali refleksijo, empatijo in pozitivno samopodobo.

Ključne besede: kratka zgodba, kreativne oblike pisanja, kulturno-umetnostna vzgoja, interpretacija literarnih besedil, sodelovalno učenje, učinkovita komunikacija

LITERATURE PLAYS AN IMPORTANT ROLE IN TEENAGER'S LIFE

Abstract

In addition to formal education, the school offers many other forms of intellectual, social and emotional learning. During the educational process in a learning-stimulating environment where competent teachers are able to motivate them effectively, students are confronted with intellectual challenges and they form their own belief system that is based on mutual trust and respect for others. This article presents examples of good practice in cultural and artistic education. Verbally talented students get involved in literary competitions where creative writing of short stories further develops their writing creativity. They improve language skills in their mother tongue and develop aesthetic sensitivity and critical thinking. Active participation of teachers and students in the school project Cankar za vse čase also stimulated elements of emotional and social intelligence in students. Through interpretation of texts they developed reflection, empathy and positive self-image.

Keywords: cooperative learning, creative forms of writing, cultural and artistic education, effective communication, interpretation of literary texts, short story

1 OBŠOLSKE DEJAVNOSTI NA GIMNAZIJI CELJE - CENTER

»Spoštovanje in razvijanje osebnostnih lastnosti dijakov in učiteljev, negovanje etičnih vrednot, spodbujanje dijakov k poglobljenemu učenju, usvajanju znanja in doseganju čim boljših učno-vzgojnih rezultatov s kvalitetnim strokovnim in vzgojnim delom, gradnja varne šole s korektnimi medsebojnimi odnosi ter druženje v številnih obšolskih dejavnostih« je vizija Gimnazije Celje - Center (v nadaljevanju GCC), ki je zapisana v letnem delovnem načrtu. Vsi, ki soustvarjamo šolski utrip, jo poskušamo uresničevati. Šola sledi smernicam trajnostnega razvoja in je članica mrež UnescoASP, Ekošol, Zdravih šol, šolskih ekovrtov, MEPI, Erasmus+ ter nosilka naslova Kulturna šola 2015–2020, prejemnica bronastega priznanja za Najšportno srednjo šolo v letu 2017, Kumerdejevega priznanja za inovativnost in strokovnost ter prejemnica srebrnega celjskega grba za leto 2019. Naše geslo znanje in ustvarjalnost – gibalno sveta daje osnovo za določanje prioriteten ciljev šolskega leta, projektov in medpredmetnega povezovanja, vzgojnega dela ter sodelovanja z okoljem.

Nacionalne smernice za kulturno-umetnostno vzgojo v izobraževanju pojasnjujejo njen pomen, načela in cilje. Najpomembnejši so spodbujanje ustvarjalnosti, razvijanje estetske občutljivosti in kritičnega odnosa do kulture in umetnosti. Učitelji vemo, da imajo mladi pravico do kakovostnih kulturnih izkušenj, ki jih navdihujejo, spodbujajo njihov čustveno-doživljajski svet in jih vodijo k vseživljenjskemu učenju. Te cilje uresničujemo z medpredmetnimi povezavami ter obšolskimi dejavnostmi in tako prispevamo k razvijanju posameznikovega dejavnega odnosa do umetnosti oz. kulture, spodbujamo domišljijo dijakov, njihovo ustvarjalnost, iniciativnost, inovativnost. Tega se kot mentorica tekmovanj iz znanja slovenščine, s sodelovanjem na različnih natečajih, v projektih in pri delu z nadarjenimi dijaki dobro zavedam.

V prispevku sta predstavljeni dve dejavnosti, in sicer kreativno pisanje in interpretativno poustvarjanje literarnih del. Obe zahtevata od dijakov aktivnost in spodbujata pri njih čustvene, intelektualne in socialne plati osebnosti. Vključujejo se verbalno nadarjeni dijaki, ki v teh aktivnostih razvijajo svojo besedno ustvarjalnost, kar se kaže v bogatem besedišču, natančnejšem slogovnem izražanju in v sposobnostih za deklamiranje in scensko uprizorjanje besedil.

Ljudje smo večplastna bitja in se moramo soočiti tudi s svojimi globinami, si vzeti čas za kritičen samorazmislek, pri čemer nam pomaga ukvarjanje z besedno umetnostjo. Ta človeka dviga v presežno. Je tudi najboljša vaja za doseganje zbranosti in notranjega miru. Leon Štukelj je napisal: "Največja sreča je red v mislih in mir v srcu." Kot učiteljica imam v tem procesu pomembno vlogo, saj dijake vzgajam v kultivirano bralce in pisce v maternem jeziku in razvijam njihovo zborna govorno izreko.

2 NATEČAJ NAJ KRATKA ZGODBA

Natečaj je naša tradicionalna dejavnost in letos praznujemo 10. obletnico. Nanj se je v tem času uvrstilo kar 145 besedil. Idejno sta ga zasnovali knjižničarka Tanja Tratenšek in mentorica literarne revije Irma Vrečko, po njeni upokojitvi sem se knjižničarki pridružila kot mentorica. Dijaki vseh treh programov (gimnazija, umetniška gimnazija - likovna smer, predšolska vzgoja) enakovredno sodelujejo. Vsako leto konec oktobra izide literarni natečaj Naj kratka zgodba, pred tem pa za motivirane dijake pripravim nekaj ur literarne delavnice. Pri urah slovenščine se dijaki pri literarni teoriji seznanijo z značilnostmi kratke zgodbe.

A. Blatnik zapiše: "Kratka zgodba: oblika male forme v prozi; pripoved skromnega obsega, osredotočena na majhen, na zunaj nepomemben pripetljaj, vendar s simboličnim življenjskim pomenom; sklep lahko ostane odprt" (Blatnik, 2010, str. 19). Kratka zgodba ima dve postavki: da je kratka in da je zgodba. Mentorici znotraj teh določil najstnikom prepuščava, da spontano vstopajo v svet književnosti, povezujejo domišljijski svet in svoje izkušnje, natečaj jih vsebinsko ne omejuje. Iščeva poti, kako dijake navdušiti za literarno soočanje z različnimi fiktivnimi svetovi, preko katerih bolje razumejo sebe in druge ter si ustvarijo svoj, kritičen pogled na svet.

Dijake na delavnici najprej spomnim, da je osnova za kreativno pisanje literarno branje. Kot motivacijo uporabljam filmske priredbe in aktualne gledališke predstave, saj s prepletanjem sodobnih medijev pri njih vzbujam ustvarjalno rabo slovenščine. Najpogosteje pa izhajam iz njihovega čustveno-doživljajskega sveta in jim vnaprej predstavim moralni problem (odnosi v družini, družbi, nezvestoba, nasilje, konformizem, absurd bivanja), da v njih prebudim radovednost, pozitivna čustva, bralni interes. Včasih jih za branje motivira že znan citat (Biti ali ne biti iz Hamleta), včasih zanimiv naslov (Kafkova Preobrazba). Morajo veliko in poglobljeno brati, si bogatiti lastno aktivno in pasivno besedišče, razvijati besedno fluentnost in fleksibilnost. Pogovarjamo se o aktualnih prebranih knjigah, zlasti jih opozorim na pisce kratkih zgodb. V šolskem letu 2017/2018 sem kot domače branje predlagala zbirko zgodb *Temna snov* Mojce Kumerdej, letos pa sem za izhodišče kreativnega branja izbrala Mazzinijevo zbirko *Pohlep*. Dijakom pomagam razvijati njihove lastne spretnosti za doživljanje, razumevanje in vrednotenje literarnih besedil. Tako se razvija njihov estetski čut (uživanje v lepem), literarni okus, razumska in čustvena občutljivost in ustvarjalni odnos do literature (Kranjc, idr., 2016). Z dijaki vzpostavim konstruktiven dialog, da jim v besedilih odkrivam tiste plati, ki jih sami (še) niso zaznali in razumeli. Spodbujam jih, da jih pisno izrazijo. Tako se krepi tudi kritično mišljenje dijakov, kjer ni pomembno, da poznajo "prave odgovore" o sebi in lastnih čustvenih odzivih, nanje se morajo znati tudi odgovorno odzvati. Presegajo stereotipno razmišljanje, zlasti pri tabuiziranih temah, učijo se analize, primerjave z drugimi besedili, iščejo vzročno-posledične odnose, znajo oblikovati lastno mnenje in ga utemeljiti, na podlagi argumentov tudi spremeniti.

Dijake spodbujam, da z dnevniškimi zapisi zavestno pišejo o lastnih občutjih ter se zazrejo vase. Takšno pisanje je izkušnja, ki pri piscu najbolj spodbuja spontan stik z lastnimi čustvi, občutki in vrednotami. Literatura je zanj "ogledalo", izraz lastnih želja, potreb, strahov in hrepenenja. Samorefleksija spodbuja razvoj čustvene inteligentnosti. Dijaki morajo biti sposobni prepoznati svoja čustva, občutke in razvijati bogato besedišče, s katerim jih ubesedijo, da lahko razumejo svoje izkušnje. Ko se zavedajo lastnih čustev, se lahko identificirajo z njimi in jih obvladujejo. Učijo se tudi spoštovati čustva drugih (Panju, 2010). Da se lažje vživljajo v svet drugega, dijaki pišejo krajše sestavke, improvizacije, kjer se predstavijo v situacije in kraje, kjer niso nikoli bili, imaginarni svet, ki ga ne bodo nikoli izkusili. Ponuja jim doživetja in vzorce vedenja, ki jih mladi preizkušajo na svoji poti odraščanja. S pisanjem ustvarjalno udeležujejo samega sebe. To je privilegij, ki prinaša odprtost za nova obzorja, moralno zadoščenje in osebno rast. Dijaki nato doma zgodbe dokončajo, preden jih oddajo, pa se nekateri še posvetujejo glede likov, pripovedovalca, izbire perspektive in vrste konca. Mnogi dijaki se navdušujejo nad "pisanjem med vrsticami" oziroma vključujejo v zgodbe prazna mesta, ki zahtevajo aktivno soudeležbo bralca, saj jih mora dopolniti z lastno domišljijo. Priljubljeni so tudi odprti konci, ki ponujajo le enega izmed možnih zaključkov zgodbe (Blatnik, 2010).

Po končanem natečaju zgodbe, podpisane s psevdonimom, objavimo na spletni strani šolskega časopisa Sledko. Mentorici pri vrednotenju iščeva izvirnost na ravni besed, sloga, izbora teme in ideje. Na podlagi teh kriterijev (Blažič, 1992) se odločiva za najboljšo zgodbo. Z glasovanjem tudi dijaki izberejo svojo najljubšo zgodbo. Zmagovalna naj kratka zgodba po izboru mentorice in dijakov (včasih je izbor enak, običajno pa je okus dijakov drugačen) se razglasi na tradicionalni prireditvi šole Ta veseli dan kulture in je objavljena v šolski literarni reviji Podstrešje. Avtorji zmagovalnih zgodb dobijo knjižne nagrade, običajno antologije kratkih zgodb, proces za tekoče šolsko leto se tako sklene. Pisci že izbirajo ideje za nov natečaj, pridobljeno znanje in izkušnje pa uporabijo za sodelovanje na drugih natečajih in za pisanje esejev pri različnih šolskih predmetih.

2.1 ODLOMEK NAGRAJENE KRATKE ZGODBE

Najprej navajam odlomek iz nagrajene zgodbe Ljubezen ... kaj je to. Avtorica je gimnazijka Tanja Goltnik.

"Kako je Mate?" rečeš in se poravnaš na stolu. Srce mi hitreje bije in najraje bi ti zakričala v obraz, da to ni tvoja stvar. "Je na varnem, Ana?" V tvojem glasu je začititi strah, skrb in bolečino. Ne morem te več poslušati. Vstanem. "Ana?!" zakličeš in tudi sam vstaneš ter me grobo primeš za roko. Pogledam te in zdi se mi, da veš, a se prepričuješ, da ni res. Čez nekaj trenutkov me spustiš in skoraj padeš. Še zadnji trenutek se nasloniš na stol, dihajoč glasno in globoko. "Kje?" vprašaš. Na tvojem obrazu bolečina še kar dolbe globoke brazde. Tvoj glas je čuden, odtujen. /.../ Spomini so tako živi, ko te gledam, kako spiš. Danes si legel k meni, me pred spanjem objel, da bi verjela, da bova vse prestala, če bova skupaj. Pa nisem tako zelo prepričana. Smrt je prišla med naju, nama vzela, kar sva ljubila, in naju oropala za vprašanje, na katero sva vedno imela odgovor. Ljubezen ... kaj je to?

Sledi del moje recenzije, v kateri sem utemeljila izbor za najboljšo zgodbo.

Avtorica prepričljivo piše o usodnem dogodku, v katerem se morata partnerja soočiti z odločitvami, ki jima nista kos. Po uboju otroka med njima zraste zid molka, nezaupanja in čustvene otopelosti, ki pa ga ženino sočutje in moževo odpuščanje poruši. Konec zgodbe nakaže razumevajoče sobivanje duševno zlomljenih partnerjev. Zgodba prepriča s svojo jezikovno spretnostjo, tekočo pripovedno linijo, z dovršenim slogom, napetost narašča in se izteče v elegičnem tonu.

3 CANKAR ZA VSE ČASE

V Cankarjevem letu se je zvrstilo veliko kulturnih dogodkov, s katerimi se Slovenci spominjamo svojega umetniškega revolucionarja, ki je pogumno zastavljal svoje besede za demokratičnost in svobodo Slovencev v svojem času.

Tudi na naši šoli smo se odločili, da predstavimo Cankarja, a na drugačen, izviren način. Sodelovali so predvsem dijaki tretjih letnikov, saj pri njih Cankarja obravnavamo tudi po učnem načrtu. Slovenistke smo se najprej odločile, da v razredih spregovorimo o odnosu mladih do tega velikega mojstra peresa. Povprečni "Šentflorjanec" ima do Cankarja precej izkrivljen pogled. Dijaki v potrošniško naravnanim in vrednostno izpraznjenem svetu pogosto slišijo: "A v šolah še vedno težijo s tem Cankarjem?" ali "Še vedno morate brati Cankarjeve romane in drame?" ali "Kaj ni česa manj zateženega, koristnejšega, uporabnejšega?" Skupaj z dijaki smo sprejele izziv – spoznati in na novo ovrednotiti Cankarja kot pesnika, pripovednika, vplivnega umetnika in misleca, ki nam je zapustil

bogato dediščino v spomin in opomin. Naš namen je bil pri dijakih prepričati nekritično sprejemanje splošnega prepričanja ali pasivno slediti učiteljičini razlagi pri pouku.

Zavedamo se, da mora šola poskrbeti tudi za vzgojo, razvijati čustva odraščajočih, ravno to je njena dodana vrednost. Učitelji lahko dijake navdušimo za aktivno sprejemanje kulturnih vsebin in sodelovalno učenje. Dijake smo zato pozvale, da so sami pregledali Cankarjevo pesniško zbirko *Erotika* in predlagali pesmi, ki so jih umetniško nagovorile. Izbor pesmi so nato oblikovali skupaj z mentorico, nato pa Cankarja kot pesnika predstavili z recitalom v šolski knjižnici. Vrstniki so z zanimanjem poslušali Cankarjevo ljubezensko in refleksivno poezijo, ki je sploh niso poznali. Ko so se dijaki na vajah pripravljali za skupen nastop, so bili spontani, iskreni, verbalna komunikacija se je močno prepletala z neverbalno. Pomembni so jim bili čustveni odtenki povedanega, ki jih občinstvo "prebere" iz mimike obraza, gestikulacije in telesne govorice. To je še posebej pomembno v času, ko mladi namenjajo veliko časa za srečevanja v virtualnem svetu, kjer se predstavljajo z zlaganimi identitetami, v skladu z vnaprejšnjimi pričakovanji, predstavami. Empatija, vživljanje v drugega, sposobnost občutiti literarne pojave iz zelo različnih perspektiv, čeprav se razlikujejo od njihove, spodbuja pri dijakih razvoj socialne inteligentnosti. Razvijajo osebne lastnosti, kot so samostojnost, iniciativnost, fleksibilnost, strpnost in vedoželjnost.

Slika 1: Cankar – pesnik

Ker je bil literarni nastop "mladih Cankarjev" zelo odmeven, smo se odločile, da pri predstavitvi Cankarjevih pripovednih besedil sodelujemo z dijaki. Nekatere kolegice so bile sprva nekoliko zadržane do takšne neposredne in pristne interakcije med dijaki in učiteljicami pri skupnem nastopu. Izbrala sem besedila (kanonska in manj znana), ki so kronološko povzela glavne Cankarjeve teme – mladost, odnos do matere, domovino, kritiko takratne oblasti, boj za svobodo, resnico, njegov pogled na kulturo, umetnost in lastno ustvarjanje. Vsaka kolegica je nato pripravila svoj prispevek, v katerem je nastopila z dijaki, ki jih sicer poučuje. Vse predstavitve, ena kolegica je pripravila celo scensko uprizoritev črtice *Gospod stotnik*, druga prevod črtice *Skodelica kave* v ruščino, sem z uvodno besedo povezala v prepričljivo umetniško celoto. Navajam odlomek: "Cankar je bil prvi poklicni pisatelj pri nas. Bil je prava zvezda svojega časa. Njegova dela so bila znana in popularna, pa tudi že pogosto prevajana v številne jezike. Mladim je bil vzor in še posebej jih je privlačilo njegovo zasmehovanje malomeščanščine oziroma šentflorjanščine, ki je vladala in še vlada v naši deželi. Uradna družba se je nad njegovo literaturo zgražala,

nekateri se še danes. Cankar je postal v "nebesih pod Triglavom" prvi klasik za Prešernom v 20. stoletju. Ostaja last vseh Slovencev, levih in desnih, simbol zaveze slovenskemu narodu, saj so v njegovih besedilih še vedno aktualne teme in ideje ..."

Dijaki so se najprej srečali z literarnim branjem Cankarjevih besedil. Ugotovili so, da njegove umetnine zahtevajo od njih popolno prisotnost, zbranost, povezovanje in razmišljanje o prebranem. Težko se jim je bilo miselno osredotočati samo na besedilo, pogosto so izgubili rdečo nit branja. Takšno branje zahteva povečano samozavedanje (usmerjenost na lastno doživljanje in interpretacijo), spodbuja kritično samoopazovanje (na lastna čustva, vedenje in napake) ter vodi v pripravljenost za spreminjanje samega sebe. Dijaki so bili na vajah zelo aktivni ter enakovredni partnerji učiteljicam, ki smo bile postavljene v vlogo odgovorne avtoritete, ki učimo tako, da smo same vzor. Pri prenašanju znanja, kako umetniško interpretirati besedila, in drugih spretnosti, je bila prisotna močna čustvena soudeležba dijakov, zato obravnavane vsebine niso ostale le na razumski ravni, želele smo, da postanejo "mejniki v vzgoji srca", kot pravi Galimberti (2019). Ker smo z dijaki sodelovale, so z užitkom hodili na vaje in soodločali o prireditvi, zato so čutili tudi veliko odgovornost. Ta prireditev je bila odlična priložnost, da so razvijali svoje socialne spretnosti, se učili medsebojnega sodelovanja in komunikacije ter izkušensko poglobljali svoje vedenje o Cankarju. Nastop se je odvijal v sproščenem vzdušju, dijaki (nastopajoči in poslušalci) so se počutili povezani, občinstvo je z veliko naklonjenostjo spremljalo našo prireditev.

Slika 2: Cankar – pripovednik

Slika 3: Skupen nastop mentorin in dijakov

3.1 REZULTATI ANKETE

Ker smo dijake aktivno in enakovredno vključile v soustvarjanje ter se skupaj z njimi učile, kako učinkovito predstaviti Cankarja sodobnim najstnikom, ti prireditve niso doživljali kot nekaj, kar jim je bilo vsiljeno od zunaj, ampak kot smiselno dejavnost, vredno njihovega truda. To so pokazali tudi rezultati ankete, v kateri so kasneje strnili svoje vtise. Njihovi komentarji so nam vodilo in spodbuda za nadaljnje delo. Navedena mnenja potrjujejo, da si dijaki želijo tudi takšnega medsebojnega sodelovalnega učenja.

- Sodelovanje profesorin in dijakov je bilo koristno. Prisluhnilo smo njihovi profesionalni interpretaciji, kar nas je motiviralo, da smo se sami zelo potrudili.
- Stiki med generacijami so zelo pomembni. To je bila nova izkušnja tudi za profesorice, z njimi smo ustvarili pristnejše odnose.
- Profesorice sem doživela kot sodelavke v skupnem projektu, soočale smo različne poglede in usklajevale mnenja.
- Cankarjeve pesmi so me navdušile, zato sem prebral celo Erotiko.
- Takšne prireditve nam približajo klasično literaturo, saj je predstavljena na zanimivejši način. Skupaj ohranjamo narodno zavest.
- Živ Cankarjev duh ohranjamo z umetniškim branjem njegovih del. Začutila sem lepoto govorenega maternega jezika.
- Všeč mi je bilo doživeto, interpretativno branje, ki omogoča estetski užitek.
- Rad sem sodeloval, saj sem dobil priložnost, da pokažem svoj talent, četudi sem pri drugih predmetih manj uspešen.

4 ZAKLJUČEK

Učiteljki želimo dijakom pri pouku na različne načine približati književnost, da bi spodbudili njihovo trajno zanimanje za leposlovje. Z aktivno interpretacijo literarnih besedil vplivamo na oblikovanje njihovih osebnostnih lastnosti, usvojenih socialnih in komunikacijskih spretnosti. Pri njih spodbujamo pozitivno samopodobo, saj se z literarnim (po)ustvarjanjem izognejo osiromašenju čustev, duševni revščini in pomanjkanju domišljije.

Umetniška interpretacija literarnih besedil in kreativno pisanje dijakom omogočata udejanjanje ustvarjalnega nemira, samouresničevanje. Aktivno sodelujejo, so vedoželjni, čustveno angažirani ter tudi odgovorni in kritični do lastnega mišljenja in ravnanja.

Kot učiteljica slovenščine dijake navdušujem za kreativno pisanje, ki je nadgradnja literarnega branja. Z lastno bralno izkušnjo in vpogledi v literaturo razvijajo tudi svoje jezikovne zmožnosti. Tako postajajo tudi jezikovno spretnejši, knjižni jezik postaja orodje njihovih misli, ki jih znajo pravopisno pravilno in slogovno tekoče izraziti.

Učitelji in dijaki iz Gimnazije Celje - Center radi hodimo po poti vseživljenjskega učenja. Neformalne oblike izobraževanja imajo pri nas pomembno vlogo, zato naš ravnatelj pravi: "Res je, da to počnemo večinoma pred poukom in po njem, velikokrat tudi ob koncu tedna, a z redno spremljavo in s komunikacijo z vključenimi v številne obšolske dejavnosti in projekte dobivamo potrditev, da razmišljamo modro, saj stremimo k cilju, da mladim omogočamo razvoj vseh njihovih potencialov, tudi takšnih, ki se jih ne da vrednotiti z ocenami in to pokazati v šoli in zunaj nje" (Deleja, 2019, str. 134).

Literatura in viri

1. Blatnik, A. (2010). Pisanje kratke zgodbe. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura.
2. Blažič, M. (1992). Kreativno pisanje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport: Domus.
3. Deleja, G. (2019). Obšolske dejavnosti in prireditve. V Deleja, G., Grobelnik, N., Marguč, S., Štante Benčina, T., Poglajen, D., Vrečko, B. (ur.), Letno poročilo Gimnazije Celje - Center. Celje: Ravnateljstvo GCC. (str. 134).
4. Fotografije: arhiv Gimnazije Celje - Center.
5. Galimberti, U. (2019). Besedo imajo mladi. Dialog z generacijo dejavnega nihilizma. Ljubljana: Modrijan.
6. Kranjc, M., Bucik, N. in Požar Matijašič, N. (2016). Skozi umetnost o zdravju. Priročnik izbranih kulturnih vsebin. El. Knjiga: Ljubljana: Društvo za širjenje filmske kulture Kino!.
7. Panju, M. (2010). Strategije za spodbujanje čustvene inteligentnosti v razredu. Ljubljana: Modrijan.

BOŠTJAN KOREN
OŠ DUŠANA FLISA HOČE

AEROBNA VZDRŽLJIVOST PRI IZBIRNEM PREDMETU ŠPORT ZA ZDRAVJE

Povzetek

Pouku športa je potrebno organizirati tako, da vzbudi učenčevu zanimanje za telesni napor z metodami, ki bodo vzpodbudile in trajnostno narekovale potrebo po aktivnosti. Z namenom regeneracije od stresnih situacij vsakdana. Učenci si z namenom povečati razgledanost v športu in se pripraviti na kvalitetno in dolgo življenje z udejstvovanjem v aerobnih naporih polnih doživetij in novih dogodivščin izberejo izbirni predmet v osnovni šoli. Učenci se po aktivnosti predvsem "počutijo bolje", izboljša se njihovo samozaupanje in samopodoba, povečuje pa se tudi njihovo samovrednotenje in samospoštovanje, kar je v današnjem globalnem smislu neprecenljive vrednosti. Tek naj bo v prvi vrsti sprostitev in način, kako se čim bolj enostavno izogniti stresu, nezdravemu načinu življenja, psihosomatskim obolenjem in ostalim tegobam sodobnega načina življenja.

Ključne besede: Telesni napor, tek, sprostitev, kvalitetno življenje, izbirni predmet, šport za zdravje, aerobna vzdržljivost.

AEROBIC ENDURANCE BY OPTIONAL SCHOOL SUBJECT PHYSICAL EDUCATION FOR HEALTH

Abstract

The PE lessons have to be organized in a way that awakens student's interest in physical effort, with the use of methods, which will stimulate and permanently dictate a need for activity with the intention of regeneration from stressful everyday situations. Students choose the optional subject Physical Education for Health, to increase their sporting erudition and to prepare for a quality and long life with the participation in aerobic efforts full of experiences and new adventures. After the activity, students "feel better", their self-reliance and self-image improves, as well as their self-assessment and self-esteem, which is of priceless value in a global sense today. Running should above all be relaxation and simple means for avoiding stress, unhealthy lifestyle, psychosomatic conditions and other troubles of the contemporary way of life.

Keywords: Physical effort, running, relaxation, quality life, optional school subject, physical education for health, aerobic endurance.

1 UVOD

Danes veliko govorimo o zdravem načinu življenja, ki kroji naš vsakdan, močno vpliva na naše počutje, od katerega je odvisno naše funkcioniranje v vsakdanu. Razlogov, zaradi katerih se začnejo ljudje vseh starosti, družbenih slojev in sposobnosti ukvarjati s telesno vadbo, tekom, je več. Nekateri želijo izboljšati svojo telesno pripravljenost, ki jim pomaga prebroditi negativne vplive vsakdanjega stresa na primarno počutje. Z vsakodneвно ter zmerno aktivnostjo, večinoma aerobnega tipa, si krepimo zdravje, hujšamo in si zagotovo krepimo samopodobo, se zabavamo.

S tekom lahko bistveno izboljšamo svojo aerobno vzdržljivost, a je na samem začetku potrebno paziti na postopnost ter dodajati med sam tek vaje za izboljšanje vzdržljivosti v moči, da je prehod iz neaktivne v aktivno fazo hitrejši in zabavnejši.

Samo vzdržljivost merimo na različne načine. Obstajajo ljudje, ki lahko dvignejo velikanske uteži, vendar bi stežka pretekli kilometer. Nasprotno bi nekateri maratonce le težko izvedli najpreprostejšo vajo na bradlji, saj nimajo moči v zgornjem delu telesa kot na primer dvigovalci uteži. Vso telesno vzdržljivost pridobimo s telesno aktivnostjo in počitkom. Med naporom je naše telo bolj obremenjeno kot v mirovanju. Med tekom nam srce hitreje utripa, mišice močneje delajo, za presnovo pa se porabi več goriva, vnesenega s hrano. Po vadbi se telo regenerira in prilagodi, tako da je telesni napor ob primerni regeneraciji in vnovični telesni napor naslednjič lažji.

Pri pouku je potrebno vzbuditi učenčevo zanimanje za telesni napor z metodami, ki bodo vzpodbudile in trajnostno narekovele potrebo po aktivnosti, z namenom regeneracije od stresnih situacij vsakdana.

2 TEČEM TOREJ SEM

Telesna aktivnost prispeva k zdravju in kvaliteti življenja. Najrazličnejše raziskave potrjujejo pomen telesne aktivnosti za psihično zdravje. Raziskave potrjujejo, da je konstantna udeležba v telesni aktivnosti povezana z boljšim psihičnim zdravjem. Ljudje se po aktivnosti predvsem počutijo bolje, izboljša se njihovo samozaupanje in samopodoba, povečuje pa se tudi njihovo samovrednotenje in samopoštovanje.

Sam tek je poleg hoje tudi najbližji in najlažje dostopen način gibanja, zato tudi postaja razširjeno sredstvo v različnih oblikah športnih dejavnosti, od vrhunskega do rekreativnega športa. Vzdržljivostni tek, v kolikor ni pretiran, lahko razumemo tudi kot sredstvo za razvoj življenjsko vitalnih funkcij delovanja srčno-žilnega in dihalnega sistema. Zavest o koristi teka postaja tudi pri nas vse bolj prisotna in razširjena, saj zdravje postaja vedno višja vrednota posameznika. Ne nazadnje je od samega zdravja odvisna tudi uspešnost posameznika in njegovo psihično blagostanje.

Tek dokazano koristi zdravju, saj med drugim (Barder, O.,2005):

- zmanjšuje delež telesnih maščob in preprečuje debelost,
- zmanjšuje tveganje za nastanek srčnih obolenj in pojav kapi,
- krepi kosti in zmanjšuje tveganje za razvoj osteoporoze,
- zmanjšuje tveganje za razvoj rakastih obolenj in sladkorne bolezni,
- krepi imunski sistem, krepi mišice in zmanjšuje tveganje za degenerativna obolenja sklepov,
- zmanjšuje tveganje za bolečine v hrbtu,
- zmanjšuje pojav depresije in tesnobe,

- poveča občutek za koordinacijo in gibljivost, še posebno pri starejših.

Telesna aktivnost po mnenju britanskega Zavoda za zdravstveno varstvo NHS največ prispeva k dobremu zdravju in igra pomembno vlogo pri spodbujanju zdravega življenja (Health Development Agency, 1998).

Tek postaja vedno bolj priljubljena rekreacija, kar potrjuje tudi dejstvo, da je vsako leto več tekaških preizkušenj tudi pri nas, na katerih nastopa vedno večje število tekačev. Trend večanja rekreativnih športnikov pri nas nakazuje na napredek v športno-rekreativni dejavnosti, kar lahko pripišemo vedno višji stopnji ozaveščenosti ljudi na področju športa. Dnevna opravila in naloge postajajo stereotipni v življenju posameznika in od njega ne zahtevajo pretiranega telesnega ali intelektualnega napora. Vse to vodi v zmanjševanje gibalnih sposobnosti in nižje oblike motoričnih aktivnosti ter posledično zmanjšanje delovanja duševnih funkcij. Ravno zato je tudi pomembna sama tekaška aktivnost, saj z njo krepimo srčno žilni sistem, dihala in skeletno mišičevje. Vsak tekač sam pa tudi pozna pozitivne učinke teka na misli in počutje.

Običajni stil sodobnega življenja nas nenehno obremenjuje s stresom, skrbmi, odgovornostmi in pomanjkanjem časa. Spanja si v veliki meri danes ne krademo, zato pa v veliki meri trpi naš prosti čas, na račun obsežnega dela in drugih obveznosti. Zato je bistvenega pomena, da si sami vzamemo in odredimo čas za redno rekreativno telesno vadbo. En izmed najpogostejših izgovorov, ki jih uporabljamo je, da nimamo časa. Kar ni res, čas je, le vzeti si ga moramo. Potrebno si je postaviti prioritete in si določiti čas tudi za rekreacijo. Ko bo rekreacija postala del našega vsakdana, se bomo bolje počutili, tako telesno kot tudi mentalno.

Tek naj bo v prvi vrsti sprostitev in način, kako se čim bolj enostavno izogniti stresu, nezdravemu načinu življenja, psihosomatskim obolenjem in ostalim tegobam sodobnega načina življenja.

2.1 AEROBNA VADBA

Glede na energijski oziroma fiziološko-biokemijski vidik ločimo mišično (anaerobno) in srčno-žilno (aerobno) vzdržljivost. Slednja določa sposobnost organizma v celoti in je pomembna pri dolgotrajnih cikličnih obremenitvah, kot so tek, plavanje, kolesarjenje in smučarski tek. Pomembna je za razvoj in ohranjanje zdravja, kar je tudi razlog, da se v šolski in obšolski vadbi aerobni vzdržljivosti namenja največ pozornosti. Intenzivnost za razvijanje aerobne vzdržljivosti sega od nizke prek zmerne do srednje intenzivnosti. V šolski praksi naj bi izvajali intenzivnosti srednje in zmerne intenzivnosti, nizka intenzivnost pa bi se naj izvajala pri začetnih obremenitvah telesno najslabše pripravljenih učencev (Škof, 2016).

Aerobno vzdržljivost imenujemo tudi splošno vzdržljivost, ki se nanaša na sposobnost ohranjanja nivoja določenega dela pri dlje časa trajajočih obremenitvah nizke, srednje in zmerne intenzivnosti. Zaradi tega aerobna vzdržljivost v učnem načrtu osnovnih in srednjih šol ostaja na najpomembnejšem mestu izmed vseh vsebin. Še posebej za to, ker je ta vrsta vzdržljivosti najpomembnejši element splošne telesne pripravljenosti posameznika in je pomembna pri vseh športih, saj poleg tega, da si z višjim nivojem aerobne vzdržljivosti hitreje spočit, predstavlja temelje, na katerih lahko bolj učinkovito razvijaš druge sposobnosti (Škof idr., 2006).

Poznamo naslednje metode za razvoj vzdržljivosti, ki se jih učitelji v osnovni šoli s pridom poslužujemo, saj intervalna vadba ne sme biti prevladujoča:

- NEPREKINJENA METODA:

Pri takšni metodi za razvoj vzdržljivosti uporabljamo neprekinjeno gibanje, ki se izvaja v enakomernem in neenakomernem tempu. Zajema nizko, zmerno ni srednjo intenzivnost do anaerobnega praga, ki se razvija pri 120 do 170 srčnega utripa na minuto. Je najbolj uporabna in priljubljena metoda, vendar z njo ne smemo pretiravat (Škof, 2016). Primeri take vadbe so daljši, neprekinjeni tek, kolesarjenje, plavanje, pohodništvo, biatlon v telovadnici ...

- FARTLEK:

Ta metoda prihaja iz Švedske in je znana kot naravna oblika intervalnega treninga. Bistvo fartleka je vadba, ki se izvaja na mehkih tleh, najbolje v naravnem okolju, saj to vadečemu omogoča, da vadbo prilagaja naravnim okoliščinam. Vadbo pri fartleku lahko sestavimo poljubno, a glavno pri tem je, da vsebuje elemente teka v povezavi z drugimi oblikami vadbe po postajah.

Dolgotrajne aktivnosti torej v telesu povzročajo spremembe, ki pa so lahko ob neustrezno načrtovani vadbi negativne ter pripeljejo do slabega počutja, poškodb in bolezenskega stanja. Pomembno je, da otroke razdelimo v homogene skupine po sposobnostih, jim določimo obremenitev, ki je zanje primerna in pazimo, da vadbo opravijo v določenem tempu (Škof idr., 2006).

2.2 METODE ZA POVEČANJE AEROBNE VZDRŽLJIVOSTI – PRIMER IZ PRAKSE

Pri tem poglavju navajam pristope in metode, ki jih uporabljam za razvoj aerobne vzdržljivosti pri izbirnem predmetu in pouku. Učenci se jih s pridom poslužujejo, saj vsebujejo še dodatne naloge, ki jih odvrnejo od misli, da je tek nekaj suhoparnega, kjer manjka pestrih vsebin, ki jih načeloma dobijo pri kontaktnih športih, saj le-ti ti vsebujejo rekvizite.

NETEKMOVALNE IDEJE

- Vsak učenec preteče krajšo razdaljo (1 krog) v zmernem tempu (v tempu, za katerega presodi, da bi ga lahko vzdržal dlje časa), izmerimo mu čas. Isti krog mora vsak učenec preteči še 3 – 5 x s ciljem, da vedno doseže enak čas (čas si lahko meri sam ali izvaja dejavnost v paru). Tako je vsak osredotočen na tempo teka in čas, ki preprečuje, da bi učenci začeli prehitro.
- Učenci doma pripravijo nabor različnih pesmi, učitelj izbere pesem in učenci nato tečejo tako dolgo v homogenih skupinah oziroma individualno, dokler traja pesem. Če je potrebno, si na začetku med pesmimi vzamejo odmor.
- Vprašanja s področja vzdržljivostnega teka. Učenci tečejo daljši neprekinjen tek (10 min.), med katerim jih poskušamo zamotiti z različnimi vprašanji, ki jih dobijo na začetku kroga. Učenci med tekom zato razmišljajo, se pogovarjajo, izmenjujejo mnenja, saj se na koncu pogovorimo. Predlagane teme: kaj je vzdržljivost, utrujenost, napor, obremenitev, frekvenca srca, lahko pa čisto poljubne teme.
- Ure izpeljane s pomočjo aplikacij, merilnikov, pametnih ur ... primerjava in razlaga rezultatov.

3 ŠPORTNA DEJAVNOST ZA POTREBE DOŽIVLJAJSKE VZGOJE

Šport je dejavnost, ki bogati kakovost posameznikovega življenja, zaradi svojih učinkov pa pomembno vpliva na družbo (Marinšek, M., Rajtmajer, D., 2017). Družbena vloga športa izhaja iz znanstveno dokazanega pomena športna za javno zdravje (telesno, duševno in

socialno) ter socializacijo (Resolucija o nacionalnem programu športa v Republiki Sloveniji za obdobje 2014 – 2023).

Šport nedvomno prispeva (Correia, 2011):

- h krepitvi telesnega in duševnega zdravja (pomaga izboljšati kakovost življenja ljudi in podaljšuje pričakovano življenjsko dobo),
- k razvoju vrednot (disciplina, moštveni duh),
- spodbuja socialno vključevanje (enakost med spoloma, aktivnost ranljivih skupin – invalidov),
- povečuje produktivnost in konkurenčnost gospodarstva (dodane ekonomske koristi, znižuje stroške zdravstvenega varstva in socialne varnosti).

Otroci in mladostniki v svetu doživljajo padec v zdravstvenem statusu, zato je vzpostavitev primerne telesne aktivnosti v obliki primerne metodike v zgodnjem otroštvu, ki vodi do bolj aktivnega življenjskega stila v odrasli dobi, neprecenljive vrednosti. Ob naboru informacijsko-tehnoloških dražljajev v sodobnem svetu, ki smo jim v zadnjem desetletju priča, verjamem, da je otrokom težko se navaditi na redno rekreativno vadbo. Lažje je tistim, ki so tako ali drugače vključeni v proces treniranja, saj trenerji v različnih panogah športa s pridom uporabljajo moderne pristope v športni vadbi, ki nam jih narekuje znanost v stroki. Na področju gibanja in športa se zaradi narave predmetnega področja že nekaj časa pojavlja potreba, da gibanje in šport sami občutimo in doživimo.

Med športne vsebine doživljajske vzgoje, ki jih pri izbirnem predmetu Šport za zdravje (ŠZZ) na Osnovni šoli Hoče vključujemo v obvezni izbirni predmet, prištevamo vse tiste, ki se po navadi izvajajo v gibalno zahtevnejšem naravnem oz. umetnem okolju. Med tovrstne vsebine spadajo:

- planinski pohod in orientacija, plavanje, balinanje, plezanje, kolesarjenje, fartlek, tekalne igre, moštvene igre, vadba po postajah ...

Vsebine izvajamo v krajših ali daljših strnjениh oblikah, saj učenje v gibalno zahtevnejšem naravnem okolju zahteva od učitelja veliko znanja, iznajdljivosti ter kreativnosti. Za najboljše učne učinke moramo preseči paradigmo linearnosti oziroma enosmernosti učnega postopka (Rajtmajer, 2011). Zahtevnost športnih vsebin moramo zagotovo prilagajati ciljni skupini, pri tem pa moramo biti pozorni na nekatera doživljajsko-pedagoška načela (Kranjčar, 2007):

- Naravnost k skupini

Želene športne vsebine načrtujemo, izvedemo in evalviramo v skupini. Poskušajmo ustvariti sodelovanje med člani skupine, v kateri vsak posameznik prevzema naloge in odgovornosti s ciljem po skupnem ustvarjanju in premagovanju zastavljenih ciljev z nekoliko drugače izbranimi metodami.

- Naravnost k delovanju

Uporabljamo neposredna, pristna doživetja in ne sodobnih alternativ, ki nam jih omogoča tehnologija (televizija, računalnik, tablica, pametni telefon ...). Vsakega udeleženca spodbujamo k lastni aktivnosti, preko katere se bo lahko učil ter spoznal ugoden vpliv psiho-motoričnih dražljajev na njegov organizem.

- Nove možnosti odnosov

Dopustimo možnosti v heterogeni skupini za vzpostavitev novih in dopoljenih odnosov in razmerji med udeleženci v skupini, ki se sproščeni in polni novih spoznanj razvijajo v samozavestne in produktivne posameznike.

- Naravnost k naravi

Športne dejavnosti poskušamo načrtovati v naravnem okolju izven urbanih središč. Poučevanje in učenje v naravnem okolju je oblika gibalno športne vzgoje, ki poudarja zaznavno bogate izkušnje in uporablja holističen pristop k poučevanju (integracija več različnih področij). Poučevanje v naravi omogoča kompleksno učno izkušnjo.

- Ven iz vsakdana

Spremembe, ki zahtevajo nove spretnosti, v novem okolju, stimulirajo spoznavne procese. Novi vtisi, ki jih otrok izkusi ob doživetjih, bodo spreminjali in dopolnjevali gibalne strukture v procesu psihomotoričnega učenja, hkrati pa bodo izgrajevali osebnost mladega človeka.

4 ZAKLJUČEK

Namen pričujočega članka je izpostaviti nekaj spoznanj, do katerih sem prišel v svojem dosedanjem delu kot učitelj športa, kondicijski trener ter trener selekcije male odbojke pri OK Hoče.

Športni pedagogi, ki poučujemo v šolah imamo po navadi opravka izključno s heterogenimi skupinami učencev, zato je nujno, da vadbo zaradi optimalnega napredka in razvoja vsakega posameznika prilagodimo in mu s tem omogočimo doseči njegove in moje cilje določene vadbe. Edino težavo vidim le v tem, da se k izbirnemu predmetu Šport za zdravje, ki ga na naši osnovni šoli izvajamo z učenkami ni učenci osmih razredov, večinoma vpisujejo učenci, ki že tako trenirajo izbran šport in so fizično preko tedna dovolj obremenjeni. Učenci, kateri pa bi se morali, zaradi njihovega načina preživljanja prostega časa, nujno vpisati, pa se ne.

Pričujoče dejstvo je, da je primerna aerobna priprava učenca/športnika zelo pomembna, saj vodi do hitreše regeneracije, dobrega počutja in je vsekakor zelo dobra naložba h kvalitetnemu načinu življenja. Iz omenjenega razloga je edino pravilno, da otrokom omogočimo kvalitetno in primerno bazično pripravo, ki jim bo pomagala pri izbranemu športu in bo namenjena ciljni skupini.

Danes veliko govorimo o otrocih »športnikih«, ki so na nek način privilegirani, na drugi strani pa prezrti. V športu, kjer motorično sposobnejši otroci po navadi temu posvečajo tudi svoj prosti čas, vendar so zaradi tega obremenjeni le z eno vrsto športa, s tem so osredotočeni le na določene tehnike in krepitev le posameznih mišičnih skupin. Iz tega razloga sam pri urah športa in izbirnega predmeta Šport za zdravje skušam doseči bolj skladen razvoj in pozitiven vpliv na zdravje organizma mladega športnika.

Literatura in viri

1. Barder, O. (2005). Zdravi in aktivni tek. Učila International, Tržič.
2. Correia, A. (2011). Razvijanje evropske razsežnosti v športu. Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora.
3. Health Development Agency (1998). Health Promotion Effectiveness Reviews. Summary Bulletin 14.
4. Krajncar, M., (2007). Osnove doživljajske pedagogike. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
5. Marinšek, M., Rajtmajer, D., (2017). Šport v funkciji doživljajske vzgoje. Univerza v Mariboru, Pedagoška Fakulteta, Maribor.
6. Rajtmajer, D., (2011). Nelinearnost u didaktici sporta. Fizička kultura, Zagreb.

7. Resolucija o nacionalnem programu športa v Republiki Sloveniji za obdobje 2014-2023. Uradni list RS, št 26/2014.
8. Škof, B., (2016). Šport po meri otrok in mladostnikov. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Ljubljana.
9. Škof, B., Tomažin, K., Dolenc, A., Marcina, P., Čoh, M. (2006). Atletski praktikum. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Ljubljana.

LENNA KORENJAK
OŠ PREŽIHOVEGA VORANCA JESENICE
OSREDOTOČEN UČENEC JE MOTIVIRAN UČENEC

Povzetek

Članek govori o čuječnosti in tehnikah za urjenje le-te. Danes smo vsi preobremenjeni z različnimi dražljaji iz okolice, kar vodi v stres, nepovezanost misli in celo anksioznost. Pri današnji mladini učitelji in starši opažamo raztresenost, nezainteresiranost in slabšo koncentracijo. V članku so navedene vaje, ki so primerne za urjenje čuječnosti pri mladostnikih v šoli in v domačem okolju.

Ključne besede: osredotočen učenec, čuječnost in poučevanje

A FOCUSED PUPIL IS A MOTIVATED PUPIL

Abstract

The article is about mindfulness and various techniques to practise it. Nowadays we are all fraught with different stimuli which lead to stress, discontinuity of thought, even anxiety. Teachers and parents notice absent-mindedness, indifference and lack of concentration in regards to our children. This article provides us with different exercises to practise mindfulness at school and at home.

Keywords: a focused learner, mindfulness and teaching

UVOD

1) KAJ JE ČUJEČNOST?

Čuječnost lahko zelo preprosto opredelimo tudi kot osredotočen um, stanje notranje budnosti ali pozornosti, ko dogajanja bodisi zunaj ali znotraj nas ne gredo mimo naše pozornosti oziroma jih resnično vidimo in slišimo. Sopomenke čuječnosti so budnost, pozornost, zbranost duha in navzočnost. (Škobalj 2017, str 189).

S čuječnostjo se naučimo gledati stvari, kot da so nove, ujamemo pomembne detajle ali razlike. Smo sposobni strpnosti do samega sebe, bolje uravnavamo svoja čustva in smo v odnosih z drugimi pozornejši, občutljivejši, stabilnejši in mirnejši. Gre za spretnost, ki jo je mogoče razvijati z redno dnevno disciplino. Čuječnost je zavedanje tega, kar se dogaja v sedanjem trenutku in ima mnoge pozitivne učinke na naše fizično telo in psihično počutje. (Penman 2016, str 18-20).

Da bi čuječnost uporabljali in poučevali v šoli, se moramo zavedati, kakšno vrednost ima takšen pristop poučevanja ter kakšne učinke ima urjenje na učence.

Čuječnost zagotavlja neskončne priložnosti boljšega zavedanja naših misli, lažje se osredotočimo in razvijamo svoje notranje vire za učenje ter potencialno spreminja naše razmišljanje v modrejše, srečnejše in zagotavlja na splošno boljše počutje.

2) JE ČUJEČNOST V ŠOLI SMISELNA?

Živimo v svetu, ki poudarja materialne dobrine in vsakdanji tempo nas priganja, da samo hitimo in skušamo opraviti vse zadolžitve. In z našimi otroki se pravzaprav dogaja podobno, ves čas so vpeti v različne dejavnosti v času pouka in podaljšanega bivanja, nemalo otrok pa ima poleg tega še obšolske dejavnosti. Zato se hitro zgodi, da postane dan dnevu enak. Učenci so preobremenjeni z vsemi dražljaji iz okolice in to privede do stresa, tesnobe ter anksioznosti. Žal je to po mojih izkušnjah moč opaziti že pri mladostnikih.

Poleg tega so različne raziskave pokazale tudi, da ima lahko urjenje čuječnosti pozitivne učinke na učence sedanjosti. Redno izvajanje prakse čuječnosti posameznikom pomaga vzgojiti dolgoročno in globoko izkušnjo notranje mirnosti, dobrega počutja in višjega vrednotenja samega sebe, vključno z zmanjšanjem stresa, tesnobe in depresivnosti. Izkušnje mojih učencev in učenk, ki izvajajo vaje za urjenje čuječnosti so zelo pozitivne. Spodbujam jih, da bodo z vajami nadaljevali tudi doma.

3) ČUJEČNOST V IZOBRAŽEVANJU

Čuječnost v izobraževanju sodi med sodobne pristope poučevanja, kjer se spodbuja kreativno razmišljanje in inovativnost pri učencih, kritično razmišljanje in reševanje problemov, obvladovanje čustev in konfliktov ter premagovanje stresa s pomočjo vsakodnevnih vaj.

Vendar pa se lahko za to odločimo, ko se najprej sami prepričamo, zakaj gre. Vaje, ki jih nameravamo izvajati z učenci, seveda prej preizkusimo sami. Pomembno je tudi, da imajo učenci izbiro, če ne želijo sodelovati, jih v to ne silimo.

Z vajami za urjenje čuječnosti sem se pred leti srečala na seminarju. Pri sebi sem že dlje časa opažala raztresenost, razpršenost uma in celo znake anksioznosti. Nato pa sem s pomočjo literature in raziskovanja našla vaje, ki so mi zelo pomagale pri odpravljanju prej omenjenih težav. Svoje znanje sem želela deliti tudi s svojimi učenci, vaje seveda prilagajam glede na

starost, zanimanje in zrelost otrok. Tokrat je sodelovalo dvajset četrtošolcev v okviru podaljšanega bivanja.

4) AKTIVNOSTI ZA URJENJE ČUJEČNOSTI, KI JIH UPORABLJAM PRI POUKU PODALJŠANEGA BIVANJA:

- Tibetanski zvončki

Večkrat začnem uro s pomočjo tibetanskih zvončkov, ki s svojim prijetnim zvenom, pritegnejo pozornost učencev. Najprej se umirijo, nato zaprejo oči in globoko vdihnejo ter izdihnejo. To večkrat ponovimo in počasi odprejo oči. Celotna aktivnost traja samo nekaj minut in lahko služi tudi kot uvodna motivacija za delo.

- Barvanje mandal

Med pisanjem domače naloge so nekateri učenci precej hitrejši od ostalih, zato je en način, ki jih zaposli, barvanje mandal. Učenci to namreč zelo radi počnejo, samo barvanje jih sprošča in umirja. Barvanje mandal hkrati vključuje levo in desno možgansko hemisfero in po raziskavah sodeč to ustvarja notranje ravnovesje. Ob tej aktivnosti se učenci zelo umirijo in zaposlijo, ostali pa lahko nemoteno dokončajo svojo domačo nalogo.

- Dihalne vaje ob sproščujoči glasbi

Na internetu najprej poiščemo sproščujočo glasbo, učenci se namestijo v udoben položaj in zaprejo oči. Nato jih povabim, naj prisluhnejo zvoku narave, velikokrat si izberemo šumenje valov, saj zvok vode zelo pomirja. Rečem jim, naj globoko vdihnejo skozi nos, zadržijo dih za nekaj sekund in temu sledi izdih skozi usta. Oči imajo ves čas zaprte in samo dihamo. Vsa naša pozornost je usmerjena k dihanju- tu in zdaj.

To vajo naredimo velikokrat, ker pridejo otroci v podaljšano bivanje takoj po pouku in so velikokrat že vsega siti. Ta vaja na splošno traja nekje 5-7 minut in moji učenci jo imajo zelo radi. Bistvo je, da se predihamo in možgane oskrbimo s kisikom. Na začetku veliko otrok ni želelo mižati in smo vajo naredili tako, da so gledali. Sčasoma so se prepustili in sedaj jo vsi delajo miže. Pomembno je, da se učitelj prilagodi učencem in da mu otroci zaupajo. Še enkrat naj izpostavim, da nikogar v nič ne silimo.

- Vaje vizualizacije in vodeno sproščanje

Učenci se najprej udobno namestijo, če je možno se uležejo na blazine v telovadnici, ali pa najdejo udoben položaj na stolih. Nato učence povabim, da zaprejo oči in se osredotočijo samo na moj glas. Seveda včasih traja dlje časa, da se umirijo in sploh lahko začnemo. Naj pripomnim še, da je vaja vizualizacije po mojih izkušnjah primerna šele, ko so učenci nanjo pripravljeni. Začeti je potrebno postopoma, da se privadijo. Sicer sem jim bo morda vse skupaj zdelo otročje, smešno ali celo neumno.

Nato pričnemo z vajo:

»Udobno se namestite in počasi globoko dihamo. Vsako misel, ki pride, nežno odstranite. V mislih si recite, naj odide. Lahko si predstavljate, da se spremeni v oblak, ki se razblini na nebu. Pomagalo bo, če si boste v mislih šteli: en vdih, en izdih, drugi vdih, drugi izdih, tretji vdih...« (Rutar 2017, str 14)

To vajo ponavljamo tako dolgo, dokler otroci sami ne občutijo, da so se sprostili.

ZAKLJUČEK

Z urjenjem čuječnosti se učenci naučijo uravnavati svoja čustva, kako biti zbrani in kako odreagirati v neprijetnih situacijah. Danes so mnogi otroci s strani družine in tudi v šoli za

te izkušnje »prikrajšani«. Starši se trudijo, da jim v vsem ustrezajo, učitelji pa se po drugi strani zanje bojimo in jih »zavijamo v vato«. Vprašanje, ki se poraja pa je, ali jim s tem res delamo uslugo? Menim, da je veliko bolje otroke naučiti, kako se ustrezno odzvati v neprijetnih situacijah, s katerimi se bodo vsi srečevali. Z različnimi vajami za urjenje čuječnosti bodo naši učenci izboljšali tudi svoje organizacijske sposobnosti, naš razred bo postal bolj optimističen in vesel. Kot učiteljica pa želim doseči, da se otroci začnejo zanimati za svoja čustva in misli. Kitajski filozof Lao Ce je dejal:« Pazi na svoje misli, ker bodo postale besede. Pazi na svoje besede, ker bodo postale dejanja, pazi na svoja dejanja, ker bodo postale navade. Pazi na svoje navade, ker bodo postale tvoj značaj. Pazi na svoj značaj, ker bo postal tvoja usoda.»

Literatura in viri

1. Penman, D. (2016). Čuječnost za ustvarjalnost –Kako se prilagajati, ustvarjati in uspevati v ponorelem svetu, Tržič: Učila International.
2. Škobalj, E. (2017). Čuječnost in vzgoja, Maribor: Ekološko-kulturno društvo za boljši svet.
3. Rutar, C. (2017). S čuječnostjo do harmonije odnosov- vodič za starše mlajših otrok na poti zavedanja. Dobrova: Animayush
4. Černetič M. (2005). Biti tukaj in zdaj: Čuječnost, njena uporabnost in mehanizmi delovanja. Ljubljana: Psihološka obzorja.

PETER KOROŠEC
OSNOVNA ŠOLA SV. JURIJ OB ŠČAVNICI
LOGIKA OD 1 DO 9

Povzetek

Logika se pojavlja v osnovni šoli med drugim pri predmetu matematika, pri matematičnih krožkih, pri tekmovanjih iz logike, logične pošasti in razvedrilne matematike. Logiko pa lahko učenci izberejo tudi kot izbirni predmet v tretjem triletju osnovne šole. V učnem načrtu za izbirni predmet logika je zapisano, da je »logika veda, ki proučuje metode in postopke za razlikovanje pravega od napačnega sklepanja.«. V prispevku je predstavljeno razvijanje logike pri interesni dejavnosti preko tekmovanja logična pošast. Predstavljeni so tipi nalog, ki se pojavljajo na tekmovanju in opisi le-teh.

Ključne besede: logika, matematika, tekmovanje, interesna dejavnost, naloge iz logike

LOGIC FROM 1 TO 9

Abstract

Logic, as a learning object in primary school, appears among others, at Mathematic Subject, Math Clubs, Logic Contests, Logic Monsters and Entertainment Math. In last three years of Primary school, logic can be select as an Optional Object. In Curriculum for Optional Object Logic we can find “ Logic is a Science that studies methods and procedures to distinguish correctly from incorrectly deduction”. In the Article we are presenting Logic development as Interest activity through the competition Logic Monster. There are types of Tasks presented appearing in competition and its descriptions.

Keywords: Logic, Mathematics, Competition, Leisure activity, Logic Tasks

Logika se pojavlja v osnovni šoli med drugim pri predmetu matematika, pri matematičnih krožkih, pri tekmovanjih iz logike, logične pošasti in razvedrilne matematike. Logiko pa lahko učenci izberejo tudi kot izbirni predmet v tretjem triletju osnovne šole. V učnem načrtu za izbirni predmet logika je zapisano, da je »logika veda, ki proučuje metode in postopke za razlikovanje pravilnega od napačnega sklepanja.«. V prispevku je predstavljeno razvijanje logike pri interesni dejavnosti preko tekmovanja logična pošast. Predstavljeni so tipi nalog, ki se pojavljajo na tekmovanju in opisi le-teh.

O LOGIKI

»Logika se je razvijala v tesni povezavi z matematiko in filozofijo. Njeni začetki segajo v antično Grčijo in Indijo. Najprej je bila znana pod imenom dialektika, saj se je podajala v obliki razprav, kjer so udeleženci skušali ovreči nasprotnikove trditve. Pri tem je bil najbolj znan Zenon iz Eleje, ki je zagovarjal Parmenidovo učenje. Sokratova in Platonova logika je iskanje opredelitve pojmov z dialogom. Oče logike je bil Aristotel, ki je aksiomatiziral del logike, ki je znana kot silogistika.« (Učni načrt za izbirni predmet logika)

Logika se pojavlja v osnovni šoli med drugim pri predmetu matematika, pri matematičnih krožkih, pri tekmovanjih iz logike, logične pošasti in razvedrilne matematike. Logiko pa lahko učenci izberejo tudi kot izbirni predmet v tretjem triletju osnovne šole. V učnem načrtu za izbirni predmet logika je zapisano, da je »logika veda, ki proučuje metode in postopke za razlikovanje pravilnega od napačnega sklepanja.«.

Slovar slovenskega knjižnega jezika logiko opiše, da je »filozofska disciplina, ki proučuje načela pravilnega mišljenja in oblike sklepanja«.

MATEMATIČNI KROŽEK

Matematični krožek je namenjen učencem, ki jih zanima področje matematike in logike. Pri interesni dejavnosti učenci rešujejo matematične uganke, miselne orehe, rebuse, logične naloge, številske sestave, računske probleme, geometrijske naloge ter vse naloge, ki se pojavljajo na tekmovanjih iz matematičnega področja: razvedrilna matematika, matemček, tekmovanje za Vegova priznanja in logično pošast.

V učnem učni načrtu za izbirni predmet logika so med drugim zapisani tudi naslednji splošni cilji:

- učenci razvijajo sposobnosti logičnega mišljenja in natančnega izražanja;
- učenci se usposablajo za vztrajno in urejeno delo;
- učenci uporabljajo logiko pri matematiki, učenju jezikov in naravoslovju ter v vsakdanjem življenju in tehniki.

Te cilje vpeljujem tudi v interesno dejavnost.

Poleg tega učenci pri interesni dejavnosti urijo medsebojno komunikacijo, spoznavajo miselne sposobnosti drugih učencev, se usposablajo za timsko delo ter spoštujejo argumente drugih učencev.

Pri reševanju logičnih nalog uporabljamo tudi računalniške aplikacije.

O TEKMOVANJU LOGIČNA POŠAST

Tekmovanje logična pošast poteka v organizaciji Matheme, Zavoda za popularizacijo matematike. Namen tekmovanje »je razvijanje veščin logičnega mišljenja preko razvedrilnih

nalog in problemov polnih zabavnih izzivov. S poudarkom na matematični logiki». (Mathema)

V pravilniku tekmovanja Logična pošast sta zapisana dva cilja tekmovanja: razvijanje logičnega mišljenja in popularizacija matematike.

Sodelovanje učencev na tekmovanju je prostovoljno. Mentorji morajo zagotoviti udeležence in njihove zakonite zastopnike seznaniti s pravilnikom tekmovanja in zagotoviti pisno dovoljenje zakonitih zastopnikov za udeležbo učencev na tekmovanju.

Tekmovanje Logična pošast je dvostopenjsko, šolsko in državno. Na šolskem tekmovanju lahko tekmovalci prejmejo priznanje za sodelovanje, bronasto priznanje ali srebrno priznanje. Na državnem tekmovanju pa lahko prejmejo srebrno državno priznanje ali zlato priznanje. Tekmovanje na šolski in državni ravni poteka za vse razrede osnovne in srednje šole. (Mathema)

Tekmovanje poteka od leta 2002. Od 2002 do 2010 je tekmovanje potekalo v spletni obliki. Od leta 2011 poteka v pisni obliki in se tekmovanja lahko udeležijo šole ali posamezniki. (Mathema)

V prvem letu, ko je tekmovanje potekalo v pisni obliki, je bilo tekmovanje organizirano za učence od 1. do 4. razreda. V naslednjih letih so se tekmovanja lahko udeležili tudi učenci višjih razredov. Od šolskega leta 2015/2016 je tekmovanje organizirano za vse razrede osnovne šole.

NALOGE NA TEKMOVANJU LOGIČNA POŠAST

Naloge na tekmovanju so sestavljene podobno za vse razrede, za višje razrede so zahtevnejše, zato je dobro, da se učenci s nalogami srečujejo že v nižjih razredih. Večina nalog je tipskih, le-te pa imajo določen način reševanje. Naloge se v višjih razredih nadgrajujejo.

V 1. razredu se na šolskih tekmovanjih pojavljajo naslednje naloge: barvni kvadrat, futošiki, gobelin, kvadrati in pravokotniki, latinski kvadrat, pošastne igre zajčje igre, vrstni red znakov.

V 2. razredu se na šolskih tekmovanjih pojavljajo naslednje naloge: barvni kvadrat, futošiki, gobelin, kvadrati in pravokotniki, latinski kvadrat, magične domine, mostovi, logične karte, svet.

V 3. razredu se na šolskih tekmovanjih pojavljajo naslednje naloge: barvni sudoku, dežela lažnivcev, futošiki, latinski kvadrat, logična razpredelnica, logične karte, mostovi, svet.

V 4. razredu se na šolskih tekmovanjih pojavljajo naslednje naloge: dežela lažnivcev, futošiki z računskimi operacijami, latinski kvadrat, logična razpredelnica, logične karte, mostovi, svet.

V 5. razredu se na šolskih tekmovanjih pojavljajo naslednje naloge: barvni sudoku, dežela lažnivcev, futošiki z računskimi operacijami, kvadrati in pravokotniki, latinski kvadrat, logična razpredelnica, mostovi, označeni sudoku, svet, vitezi in oprode.

V 6. razredu se na šolskih tekmovanjih pojavljajo naslednje naloge: dežela lažnivcev, futošiki z računskimi operacijami, ime lika, latinski kvadrat, logična razpredelnica, obratni svet, označeni sudoku, svet, vitezi in oprode.

V 7. razredu se na šolskih tekmovanjih pojavljajo naslednje naloge: dežela lažnivcev, futošiki z računskimi operacijami, ime lika, latinski kvadrat, logična razpredelnica, obratni svet, označeni sudoku, svet, vitezi in oprode.

V 8. razredu se na šolskih tekmovanjih pojavljajo naslednje naloge: futošiki z računskimi operacijami, futošiki s kongruencamim, ime lika, latinski kvadrat, obratni svet, označeni sudoku, svet, svet-kvantifikator, vitezi in oprode.

V 9. razredu se na šolskih tekmovanjih pojavljajo naslednje naloge: futošiki z računskimi operacijami, futošiki s kongruencamim, ime lika, latinski kvadrat, obratni svet, označeni sudoku, svet, svet-kvantifikator, vitezi in oprode.

LATINSKI KVADRATI je kvadratna mreža $n \times n$, ki jo je potrebno napolniti z n različnimi števili, tako da se vsako število pojavi samo enkrat v vsaki vrstici in v vsakem stolpcu.

BARVNI SUDOKU je kvadratna mreža $n \times n$, ki jo je potrebno napolniti z n različnimi števili, tako da se vsako število pojavi samo enkrat v vsaki vrstici, v vsakem stolpcu ter v kvadratih z isto barvo oziroma vzorcem.

FUTOŠIKI je kvadratna mreža $n \times n$, ki jo je potrebno napolniti z n različnimi števili, tako da se vsako število pojavi samo enkrat v vsaki vrstici, v vsakem stolpcu ter upoštevati računske operacije (seštevanje, odštevanje, množenje, deljenje) oziroma relaciji (večje, manjše).

GOBELIN je igra v kateri je potrebno pobarvati kvadratke v mreži. Številke pred vsako vrstico in nad vsakim stolpcem povedo, koliko kvadratkov je potrebno pobarvati.

KVADRATI IN PRAVOKOTNIKI je mreža kvadratkov, ki jih je potrebno razdeliti na kvadrate in pravokotnike, tako da vsak od njih vsebuje natanko eno število, to število pa pove, koliko manjših kvadratkov vsebuje kvadrat oziroma pravokotnik.

SVETOVI je igra, kjer je potrebno ugotoviti resničnost danih izjav. Izjave so med seboj povezane z različnimi vezniki. Povezava je lahko negacija, konjunkcija, disjunkcija, implikacija ali ekvivalenca. Negacijo bodimo z besedo »ne« ali besedno zvezo »ni res, da«. Konjunkcija je sestavljena izjava z besedo »in«. Disjunkcija je sestavljena izjava z besedo »ali«. Implikacija je sestavljena izjava z besedama »če ... potem«. Ekvivalenca je sestavljena izjava z besedami »če in samo če«.

VITEZI IN OPRODE je naloga v kateri nastopajo vitezi, ki vedno govorijo resnico in oprode, ki vedno lažejo. V deželi vitezov in oprod srečamo n oseb. Na osnovi njihovih izjav, je potrebno ugotoviti, kdo izmed njih je vitez in kdo oproda.

LOGIČNA RAZPREDELNICA je naloga, kjer je potrebno več podatkov razvrstiti v preglednico.

MOSTOVI je naloga, kjer je potrebno narisati število mostov do drugih otokov, kolikor je število zapisano v otoku (krogcu). Mostove lahko narišemo samo vodoravno in navpični ter se ne smejo križati. Povezani morajo biti vsi otoki, iz otoka lahko gresta v vsako smer največ dva mostova.

TEKMOVANJE LOGIČNA POŠAST NA OSNOVNI ŠOLI SV. JURIJ OB ŠČAVNICI

Učenci Osnovne šole Sv. Jurij ob Ščavnici se tekmovanje Logična pošast udeležujejo že od vsega začetka, ko je bilo tekmovanje organizirano po šolah, od šolskega leta 2011/2012.

Tekmovanje se udeleži okrog 30-40 % učencev šole. Udeležba je v nižjih razredih nekoliko višja.

Na državnih tekmovanjih Logična pošast so učenci OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici dosegli naslednje rezultate:

- šolsko leto 2011/2012: 3 tekmovalci, 1 zlato priznanje, 2 srebrni priznanji;
- šolsko leto 2012/2013: 9 tekmovalcev, 1 zlato priznanje, 8 srebrnih priznanj;

- šolsko leto 2013/2014: 11 tekmovalcev, 1 zlato priznanje, 10 srebrnih priznanj;
- šolsko leto 2014/2015: 12 tekmovalcev, 12 srebrnih priznanj;
- šolsko leto 2015/2016: 17 tekmovalcev, 17 srebrnih priznanj;
- šolsko leto 2016/2017: 18 tekmovalcev, 3 zlata priznanja in 7 srebrnih priznanj;
- šolsko leto 2017/2018: 19 tekmovalcev, 2 zlata priznanja in 4 srebrna priznanja;
- šolsko leto 2018/2019: 13 tekmovalcev, 2 zlata priznanja in 6 srebrnih državnih priznanj.

SKLEP

Prestavljeno tekmovanje pozitivno vpliva na učence, ki se udeležujejo tekmovanja, saj spoznajo logiko in matematiko tudi na zabavnejši način. Reševanje opisanih nalog ne razvija samo logike pri učencih, ampak tudi učenci razvijajo strategije, potrpežljivost, vztrajnost, pozornost, spomin, širijo besedišče in obzorja, s tem pa lahko dosežejo boljše rezultate tudi na drugih predmetnih področjih in na sploh v življenju. Tudi iz socialnega vidika lahko tekmovanja zblížajo učence, ki imajo podobne interese.

Literatura in viri

1. http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_izbirni/Logika_izbirni.pdf (24. 8. 2019)
2. <https://sites.google.com/site/logicnaposast/> (24. 8. 2019)

PETER KOROŠEC

OSNOVNA ŠOLA SV. JURIJ OB ŠČAVNICI

UPORABA SPLETNEGA KVIZA PRI POUKU

Povzetek

V prihodnosti se od učencev pričakuje, da bodo znali uporabljati najrazličnejše elektronske naprave. Zato je prav, da se tudi pri pouku uporablja sodobna tehnologija in si na ta način učenci pridobivajo e-kompetence. Učitelj pa z uporabo IKT tehnologije vpeljuje različne metode, ki učence bolj motivirajo in prispevajo k trajnejšemu znanju. V prispevku predstavljam uporabo spletne aplikacije Kahoot. Kahoot je aplikacija za sestavljanje spletnih kvizov, ki se mi zdi zelo primerna za uporabo v osnovni šoli. Uporaba ni zahtevna in je primerna predvsem pri ponovitvi snovi, utrjevanju in motivaciji na začetku ure. Uporaba Kahoota vpliva tudi na tekmovalnost, sprejemanje poraza, varne rabe IKT ...

Ključne besede: IKT, spletni kviz, utrjevanje, motivacija

THE USE OF ONLINE QUIZ FOR TEACHING

Abstract

In the future, pupils are expected to be able to use a wide variety of electronic devices. Therefore, it is befitting that modern technology is used in the class, enabling the pupils to acquire e-competences. The teacher, using IWB technology, introduces various methods that further motivate pupils and contribute to more permanent knowledge. In my paper, I am presenting the use of the Kahoot web application. Kahoot is an application for creating web quizzes which I believe to be very suitable for use in primary school. Using the application is simple and suitable especially for the revision of the material, consolidation and motivation at the beginning of the lesson. Using Kahoot also affects competitiveness, accepting defeat, safe use of IWB, etc.

Keywords: IWB, web quiz, consolidation, motivation

V prihodnosti se od učencev pričakuje, da bodo znali uporabljati najrazličnejše elektronske naprave. Zato je prav, da se tudi pri pouku uporablja sodobna tehnologija in si na ta način učenci pridobivajo e-kompetence. Učitelj pa z uporabo IKT tehnologije vpeljuje različne metode, ki učence bolj motivirajo in prispevajo k trajnejšemu znanju. V prispevku predstavljam uporabo spletne aplikacije Kahoot. Kahoot je aplikacija za sestavljanje spletnih kvizov, ki se mi zdi zelo primerna za uporabo v osnovni šoli. Uporaba ni zahtevna in je primerna predvsem pri ponovitvi snovi, utrjevanju in motivaciji na začetku ure. Uporaba Kahoota vpliva tudi na tekmovalnost, sprejemanje poraza, varne rabe IKT ...

IKT

Informacijsko-komunikacijska tehnologija je pomembna tema v izobraževanju. IKT izobraževanje podpira, nadgrajuje in naredi bolj fleksibilnega. Tehnološki napredek je takšen, da tudi šole morajo pri učenju in poučevanju uporabljati informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. Uporaba je smiselna saj se razvija informacijska pismenost, bogatijo izkušnje in razvijajo nove spretnosti. Za smiselno uporabo informacijsko-komunikacijsko tehnologijo je odgovoren učitelj, sama uporaba pa učitelju omogoča, da pouk načrtujejo bolj učinkovito, učenci pa so pri pouku aktivni in motivirani. Zanimanje učencev za IKT je skoraj vedno prisotno, mogoče še bolj za tiste, ki v domačem okolju nimajo možnosti uporabe teh tehnologij.

V učnem načrtu za predmet matematika v osnovni šoli je zapisano, da splošne cilje razvijamo med drugim tudi z uporabo informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. Didaktično priporočilo v učnem načrtu tudi pravi, da dodatno motivacijo in boljše razumevanje lahko dosežemo z uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije. Uporaba IKT omogoča različne pristope k poučevanju. Tehnologija omogoča hitro povratno informacijo, ki je neosebna in nepristranska. To lahko učence opogumi, da sama iščejo ideje, jih testirajo, popravljajo ali izboljšujejo. Tehnologija lahko pomaga učencem premostiti primanjkljaje v znanju, učne težave ali specifične težave na področju grafomotorike ter ponuja dodatne možnosti učenja v ustreznem spoznavnem stilu posameznika (Učni načrt za predmet matematika v osnovni šoli).

KVIZ

Kviz je vrsta miselne igre ali tekmovanja, v kateri (posamezniki ali skupine) poskušajo pravilno odgovoriti na zastavljena vprašanja. V okviru kvizov se navadno za pravilno odgovorjena vprašanja beležijo točke, najvišji rezultat pa izmed skupine udeležencev določa zmagovalca (<https://sl.wikipedia.org/wiki/Kviz>).

Kviz je naloga tipa z vprašanjem in odgovori. Kviz uporabljamo za motivacijo, ohranjanje pozornosti, za priklic naučenega, ko želimo spodbuditi vedoželjnost, dvigniti zanimanje učencev ...

SPLETNI KVIZ KAHOOT

Spletna aplikacija Kahoot je primer uporabe kviza in informacijsko-komunikacijske tehnologije. Aplikacije Kahoot je učencem zanimiva, za učitelja pa ni preveč zahtevna, je preprosto in motivacijsko orodje za učence. Uporabna je za popestritev različnih dejavnosti kot tudi za preverjanje in utrjevanje znanja, odvisno od vprašanj, ki jih vključimo v kviz.

Najprej si moramo na spletni strani www.kahoot.com ustvariti svoj uporabniški račun. Registracija je brezplačna, orodje pa enostavno za uporabo. Učencem za sodelovanje v

spletnem kvizu ni potrebno ustvariti svojega uporabniškega računa. Po registraciji izberemo možnost new Kahoot, nato nas »spletna stran« usmerja skozi nastajanje kviza. Najprej izberemo ime kviza, nato vpišemo vprašanje, ki morajo imeti od 2 do 4 odgovore, lahko je tudi več pravih. Izberemo tudi čas odgovarjanja. Kviz, ki ga izdelamo, lahko označimo kot javni, potem lahko do njega dostopajo vsi, lahko pa uporabo kviza dovolimo samo določenim uporabnikom.

Za izvedbo kviza mora učitelj imeti v učilnici projektor in računalnik, učenci pa lahko za sodelovanje v kvizu uporabljajo računalnik, tablični računalnik ali pametni telefon, na katerega si morajo naložiti aplikacijo Kahoot. Aplikacija ne zavzame veliko prostora.

Pred pričetkom kviza učitelj učencem posreduje kodo za dostop do kviza, ki jo morajo vnesti učenci v aplikacijo in si določiti svoje ime, po katerem ga računalnik prepozna in ga pod tem imenom tudi točkuje. Kviz poteka tako, da učitelj projicira na platno vprašanje z odgovori. Odgovori so označeni z različnimi barvami in geometrijskimi liki. Učenci na svoji napravi ne vidijo vprašanja, ampak samo možne odgovore. S klikom ali dotikom na svoji napravi izberejo odgovor. Ko odgovorijo vsi učenci, oziroma ko poteče čas za odgovarjanje, se izriše grafikon, ki prikazuje koliko učencev je odgovorilo na katerega od ponujenih odgovorov. To omogoča, da učence takoj opozoriš na napake, ki so jih storili in se z njimi pogovoriš o sami nalogi.

Tako učitelj kot učenec dobita povratno informacijo takoj. Po vsakem vprašanju učenci vidijo, ali so odgovorili pravilno ali napačno, prikaže pa se tudi vodilnih pet učencev, ki odgovarjajo na vprašanja pravilno in najhitreje. To pa učence zelo motivira, da si želijo uporabiti takšnih kvizov pri pouku. Po končanem kvizu ima učitelj možnost, da si prenese tabelo, kjer vidi odgovore učencev. Tako lahko učitelj spremlja, če so na neko vprašanje npr. vsi odgovorili napačno, da pri naslednji uri še dodatno razloži tisto snov.

Kot slabost opažam, da nekateri učenci pri odgovarjanju radi pogledujejo k ostalim sošolcem ter nato tudi sami odgovorijo podobno.

Sama aplikacija omogoča vstavljanje slik ter video posnetkov. Moteče je to, da aplikacija ne omogoča vpisa nekaterih matematičnih oznak. Situacijo nato rešujem tako, da zapišem matematično enačbo v urejevalniku besedil ter zapis shranim kot sliko, ki jo nato dodam v aplikacijo.

VPRAŠALNIK

Po uporabi spletne aplikacije Kahoot sem učencem ponudil vprašalnik, ki sprašuje učence o njihovem mnenju ob uporabi spletne aplikacije Kahoot. Na vprašalnik so odgovarjali učenci 6. razreda. Skupaj je sodelovalo 20 učenek in učencev.

Vprašalnik je bil sledeči:

1. Kako si se počutil med reševanjem kviza?

a) odlično b) dobro c) zaspano č) slabo d) zdolgočaseno e) drugo: ____

2. Ali je bila ura z uporabo spletne aplikacije zanimiva?

a) zanimiva b) srednje zanimiva c) nezanimiva

3. Ali si bil med reševanjem kviza motiviran?

a) motiviran b) srednje motiviran c) nemotiviran

4. Se ti je zdela ura zabavna?

a) da b) srednje c) ne

5. Ali bi raje reševal vaje v delovnem zvezku kot preko kviza?

a) da b) ne

6. Ti je bil med reševanjem kviza dolgčas?

a) da b) ne

7. Si si med reševanjem kviza zapomnil tudi kaj novega?

a) da b) ne

8. Zapiši vsaj eno stvar, ki se ti je zdela najbolj zanimiva pri uporabi spletne aplikacije Kahoot.

Na prvo vprašanje: Kako si je počutil med reševanjem kviza? - je 15 (75 %) učencev odgovorilo odlično, 5 (25 %) učencev je izbralo odgovor dobro, ostalih ponujenih odgovor ni izbral nobeden od učencev.

Na vprašanje: Ali je bila ura z uporabo spletne aplikacije zanimiva? - je 16 (80 %) učencev odgovorilo, da je bila ura zanimiva, 4 (20 %) učenci so odgovorili, da je bila srednje zanimiva, da je bila ura nezanimiva, ni odgovoril nobeden od učencev.

Na vprašanje: Ali si bil med reševanje kviza motiviran? - je 17 učencev (85 %) odgovorilo, da so bili med uro motivirani, 3 učenci (15 %) so odgovorili, da so bili srednje motivirani, odgovor nemotiviran ni izbral nobeden od učencev.

Na vprašanje: Se ti je zdela ura zabavna? - je 19 (95 %) učencev odgovorilo da, 1 (5 %) učenec je izbral odgovor srednje, odgovor ne ni izbral nobeden od učencev.

Na peto vprašanje: Ali bi raje reševal vaje v delovnem zvezku kot preko kviza? - je 20 (100 %) učencev odgovorilo, da ne bi raje reševali vaj v delovnem zvezku kot preko spletne aplikacije.

Tudi na šesto vprašanje: Ti je bil med reševanjem kviza dolgčas? - so vsi učenci, to je 20 (100 %) učencev odgovorilo, da jim med reševanjem ni bil dolgčas.

Na vprašanje: Si si med reševanjem kviza zapomnil tudi kaj novega? - je 6 (30 %) odgovorilo, da ne, 14 učencev (70 %) pa je odgovorilo, da si je med reševanjem zapomnilo tudi kaj novega.

Na odprto vprašanje: Zapiši vsaj eno stvar, ki se ti je zdela najbolj zanimiva pri uporabi spletne aplikacije Kahoot; so učenci zapisali naslednje odgovore: odštevanje časa, tekmovanje s sošolci, zabavne naloge, igranje preko računalnika, zanimiva vprašanja, hitro odgovarjanje, da se lahko kaj naučiš, da smo reševali vsi naenkrat.

Iz zapisanih odgovorov učencev je mogoče trditi, da se jim aplikacija zdi zanimiva, zabavna in da so bili za reševanje nalog motivirani ter da jim med reševanjem kviza ni bil dolgčas.

SKLEP

Ker učenci radi tekmujejo in uporabljajo IKT, uporaba aplikacije Kahoot pri pouku učencem prinaša spremembo, da utrdijo svoje znanje na drugačen način. Najbolj očitna prednost uporabe aplikacije Kahoot, ki jo opažam, je motiviranost. Včasih učenci želijo, da isti kviz ponovimo dvakrat, v želji, da svoj rezultat izboljšajo. Rezultat ponovnega reševanja je pomnjenje, učenci si večino rezultatov zapomnijo. Tudi slabši in bolj tihi učenci pridejo bolj do izraza, saj jih drugi ne preglasijo.

Tehnologija se vsak dan bolj razvija, zato je prav, da se različne naprave in aplikacije učencem predstavijo kot koristne, je pa pri vključevanju v učni proces, potrebno upoštevati

zmernost. Motivirati učence za delo s pomočjo aplikacije Kahoot, je lahka naloga, uporaba je zabavna pri včasih monotonem ponavljanju in utrjevanju znanja.

Literatura in viri

1. <https://kahoot.com/> (20. 8. 2019)
2. <https://sl.wikipedia.org/wiki/Kviz> (20. 8. 2019)
3. http://mizs.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_matematika.pdf (20. 8. 2019)

DEJAN KOROTAJ

II. GIMNAZIJA MARIBOR

RAZVOJ VZDRŽLJIVOSTI IN LASTNE MASE PRI URAH ŠPORTNE VZGOJE

Povzetek

V šolstvu nenehno iščemo sodobne pristope pri podajanju in učenju snovi. Tudi pri športni vzgoji je treba gledati širše, iskati temelje v psihologiji, sociologiji in ostalih vedah ter ustvariti vsebine, ki so potrebne, da učenci usvojijo predpisano znanje. Namen prispevka je predstaviti razvoj vzdržljivosti in lastne mase ter na primeru učne ure pokazati izvedbo, ki spodbudi dijakovo mišljenje, omogoča lažje sprejemanje podane snovi in lažjo zapomnljivost. Dijake je treba motivirati k večji zagnanosti, medsebojnemu sodelovanju in nezavedni zaposlenosti s samo vadbo.

Ključne besede: vzdržljivost, lastna masa, športna vzgoja, motivacija

THE DEVELOPMENT OF ENDURANCE AND LEAN BODY MASS IN PHYSICAL EDUCATION LESSONS

Abstract

In education, we are constantly looking for modern teaching approaches. In PE, too, it is necessary to look more broadly, to look for the foundations in psychology, sociology and other sciences, and to create the content necessary for students to acquire the prescribed knowledge. The purpose of the article is to present the development of endurance and self-weight, and to demonstrate, in the case of the lesson, an implementation that stimulates the student's thinking, facilitates the acceptance of the given substance and makes it easier to remember. Students should be motivated to be more engaged, cooperative, and unconscious with self-employment.

Keywords: endurance, self-weight, PE, motivation

1 UVOD

V šolstvu nenehno iščemo sodobne pristope pri podajanju in učenju snovi. Tudi pri športni vzgoji je treba gledati širše, iskati temelje v psihologiji, sociologiji in ostalih vedah ter ustvariti vsebine, ki so potrebne, da učenci usvojijo predpisano znanje. Pomembno vlogo igrajo tudi okolje, urejenost učilnic (telovadnic) in splošno vzdušje na šoli. Podajanje vsebine skozi pristope, ki spodbudijo razmišljanje in omogočijo lažjo konzumacijo podane snovi ter lažjo zapomnljivost, se vedno znova izkazuje za učinkovitejše od tradicionalnih metod. To od učitelja sicer zahteva več časa za priprave in izvedbo, da si zato dijaki snov bolje zapomnijo (Lük, 2016).

Pristop učitelja, njegova sposobnost razmišljanja k učinkovitejši uri sta ključnega pomena. Namen izvedbe takšne ure je bil predvsem motiviranje dijakov k večji zagnanosti, medsebojnemu sodelovanju in nezavedni zaposlenosti s samo vadbo. Ta način dela ima več pozitivnih učinkov: dobra izkoriščenost prostora, dinamičnost v izvedbi, razvoj aerobnih kapacitet in lastne mase, medsebojno sodelovanje, moderni pristop v izobraževanju in možnost izvedbe te vadbe tudi na zunanjih površinah (zunanje igrišče, park ...).

1.1 VZDRŽLJIVOST

Vzdržljivost je sposobnost človeka, ko lahko opravlja določeno dejavnost dlje časa, hkrati pa zaradi utrujenosti ne potrebuje prekinitve v tej dejavnosti ali bistvenega znižanja njene intenzivnosti. Utrujenost lahko primerjamo kot stanje začasne zmanjšane delovne sposobnosti, ki nastopi zaradi določene obremenitve. Če prihaja do večje utrujenosti, se ta izraža kot vse težje opravljanje dela ali celo nezmožnost, da bi dejavnost delovali na prvotni intenzivnosti (Škof, 2007).

Vzdržljivost kot gibalna sposobnost je pomembna tudi kot osnovni dejavnik, ki je v veliki meri povezana z njegovim zdravjem, s telesno vitalnostjo in kakovostjo njegovega življenja. Slaba telesna pripravljenost ima številne negativne posledice za človeka. Ob sami dejavnosti se človek hitreje utruja, tako miselno kot fizično. Ob daljši dejavnosti človek prične v fazi utrujenosti delati napake, kar lahko privede do slabe in nepravilne izvedbe naloge (napačna podaja, zgrešen udarec, nepravilna tehnična izvedba elementa), hkrati pa lahko to privede do hitrejše poškodbe. Pri slabi vzdržljivosti človek potrebuje tudi daljšo fazo odmora, daljša je faza regeneracije telesa, kar povzroči počasnejši razvoj fizičnih sposobnosti. Vzdržljivost kot sama je v fazi razvoja otrok ena ključnih lastnosti, saj mu za celotno življenje omogoča zavedanje, da v določeni situaciji vztraja, je nepopustljiv in tako doseže tudi tiste bolj oddaljene cilje.

Da bo imela vzdržljivostna vadba optimalne učinke na vadečega, mora zagotoviti nekaj osnovnih načel:

- biti mora dolgotrajna, redna in neprekinjena (načelo dolgotrajnosti in sistematičnosti);
- postopnost pri naraščanju obremenitev (načelo postopnosti);
- upoštevati mora zahtevo po menjavanju splošnih in specialnih vsebin;
- naporu sledi odmor;
- vadba naj bo raznovrstna in pestra (Škof, Tomažin, Dolenc, Marcina in Čoh, 2006).
- Poznamo več tipov vzdržljivosti:
- Aerobna vzdržljivost (srčno-žilna vzdržljivost): sposobnost športnika za vzdrževanje dolgotrajnih ritmičnih obremenitev (dolgotrajni tek, plavanje, kolesarjenje), ki je povezana z oksidativno sposobnostjo predvsem počasnih mišičnih struktur.

- Anaerobna vzdržljivost (mišična vzdržljivost): sposobnost posameznih mišic ali mišičnih skupin za vzdrževanje visoko intenzivnih ponavljajočih se dinamičnih (sprint), dinamičnih (gimnastični elementi) ali kombiniranih športnih dejavnosti (slalom, tek med stožci). V visoki meri je povezana z produkcijo velike mišične sile, ki jo zagotavljajo hitre motorične enote z učinkovito anaerobno presnovo.

TIP VADBE VZDRŽLIVOSTI	INTENZIVNOST VADBE (glede na FS* max.)	METODA RAZVOJA
aerobni	60–75 % Nizka intenzivnost	neprekinjena
aerobni	75–85 % Zmerna intenzivnost	neprekinjena
aerobno-anaerobni	85–95 % srednja intenzivnost	neprekinjena aerobno intervalna
anaerobno-aerobni	95–100 % visoka intenzivnost	aerobno intervalna anaerobno intervalna
Anaerobni (glikolitnični)	100 % najvišja intenzivnost	anaerobno intervalna

FS* - frekvenca srca

(Škof, 2007)

1.2 MOČ (LASTNA MASA)

Moč je ena ključnih gibalnih sposobnosti za učinkovito izvajanje gibanja. V mnogih športih je rezultat neposredno odvisen od moči (meti, sprinti, skoki ...), v drugih lahko omogoča večjo ekonomičnost in učinkovitost gibanja telesa (tehnika teka na srednje in dolge proge), poveča pa tudi tehnične in taktične možnosti športnikov (športne igre).

Na moč lahko gledamo iz vidika mehanskega ali gibalnega obnašanja. V prvem primeru gledamo kot delovanje sile pri določeni hitrosti in se jo izračuna kot produkt sile in hitrosti. V drugem primeru gre za področje človekovega gibalnega obnašanja, kjer je treba delovati proti velikemu zunanjemu ali notranjemu uporju (Strojnik, 2017).

Moč lahko razdelimo tudi na več sposobnosti. Razdelimo jo lahko na način izražanja moči (največja moč, hitra moč in vzdržljivost v moči), dele telesa (moč rok, nog, trupa) in funkcionalno moč, kjer pride do izraza funkcija (odrivna moč, metalna moč, sprinterska moč).

Za pravilno oblikovanje primerne vadbenega programa je treba upoštevati nekaj načel, ki so smernica pri nadaljnjem razvijanju lastne telesne mase. Pričeti je treba z uporabami osnovnih vaj, te so v veliki meri povezane z izvajanjem vaj z lastno telesno maso. Šele po osvojitvi teh dveh načel sledi načelo progresije, kjer se lahko vaje izvajajo v treh ravninah, ob dodajanju specifičnih vaj (in dodatnih bremen). Te so lahko odvisne od gibalnih potreb za izbrano športno aktivnost (Zaletel, Furjan Mandič, 2017).

Začetnike je treba najprej naučiti izvajati vaje z lastno telesno maso, šele nato dodamo bremena, saj lahko za začetnika predstavlja izvedba vaj z lastno telesno maso že dovolj velik izziv. Škoda, ki jo lahko ob prevelikem bremenu povzročimo, je lahko iz vidika zdravja nepopravljiva. Prehodnost od enostavnih gibalnih vzorcev do bolj zapletenih, potrebuje zadostno količino ponovitev, saj jo mora vadeči obvladati in osvojiti. Pri tem lahko kasneje

po načelu progresije dodamo večje število ponovitev ali pa vadečemu dodamo dodatno breme.

2 PRIMER ŠOLSKE PRAKSE

Koncept izvedbe takšnega načina vadbe zahteva dobro pripravo učitelja in njegovo poznavanje biološko-fizičnih parametrov telesa. Njegov izbor vaj, ki jih bodo dijaki izvajali, mora biti smiselno sestavljen in načrtovan. Poznati je treba nekatere zakonitosti, kot so težavnost posamezne vaje, tehnična izvedba, število ponovitev, ki še omogočajo pravilno izvedbo, in smiselno sestavo vseh vaj v celoto. Zgodi se namreč lahko, da se nekatere vaje energijsko bolj potratne, kar lahko ob nepravilni kompoziciji privede do preutrujenosti in posledično začasni ali dokončni prekinitvi izvajanja vaj.

Izbor vaj, ponovitve in količina, ki se jih lahko izvaja, je odvisno od več parametrov. Najprej je treba vedeti, kako velik je prostor (telovadnica, plesna dvorana, zunanje igrišče ...), saj ta določa obremenitev in časovno izvedbo posameznih vaj. Sledi nabor rekvizitov v samem objektu, poznati pa je treba tudi posamezno fizično pripravljenost vadečih in jih razporediti v čim bolj homogene pare. Dobro motivacijsko klimo v prostoru smo povečali z dinamično glasbeno podlago.

Predstavljeni primer je opisan na polovici srednje velike telovadnice. Najprej so se dijaki ogreli z rahlim 5-minutnim tekom, sledile so dinamične raztezne vaje. Po končanih vajah sem jim razdelil liste, kjer sem jim razložil sam potek vadbe. Na prvi pogled sistem vadbe nekaterim ni bil najbolj jasen, zato so s podvprašanji pridobili manjkajoče informacije. Vsi vadeči so se prvič seznanili s takšnim načinom vadbe. Že prvi odzivi so bili pozitivni, saj jih je delo v paru bolj pritegnilo, sam način izvedbe pa jim je omogočil večje dokazovanje in tekmovanje z drugimi pari, čeprav v osnovi to ni cilj, a so ga motivirani dijaki dodali k pričakovanjem.

Dobili so navodila, da prinesejo vse potrebne rekvizite, ki so bili napisani na listu. Tako so si razdelili delo v paru. Preverili so, ali so prinesli vse rekvizite in ali so bili pravilne teže in velikosti. Sledila je razlaga vaj in njihova tehnična izvedba. Pomembno je, da so bili opozorjeni na pravilno izvedbo, hkrati pa so vse vaje pred začetkom preizkusili, da so pridobili občutek za težavnost vaje in nadomestno lažjo vajo (v primeru utrujenosti). Ker je na listu sorazmerno malo prostora, je ob vajah za lažje razumevanje vadečih pripisano tudi pogovorno ime vaje.

Telovadnica je razdeljena na dva enakomerno velika prostora. Najbolje je, če polovici telovadnice označimo oz. razpolovimo s stožci ali klobučki.

Potrebujeta: blazino, medicinko, kolebnico, moder trak, klop	
• Opora v skleku na stopalih in podlahteh (»plank«)	8x tek
• Hrbtne (hkraten dvig rok in nog)	6x visoki skiping
• Počepi (v rokah na prsih držiš medicinko)	6x škarjice
• Upogib trupa s pritegom nog skrčeno (»mala knjiga«)	8x tek
• Opora v skleku na stopalih in podlahteh – sonožni poskoki z nogami L - D	60x kolebnica (sonožni poskoki na na mestu)
• Skleca (iz sklece poskok v počep in nazaj v skleco)	4x (tek - hoja v opori na rokah in nogah)
• Hrbtne (izmenični dvigi nog v leži na trebuhu)	8 x tek
• Izmenično stopanje na klop	6x križni korak
• Vzponi na prste (v rokah na prsih držiš medicinko)	6x tek naprej – tek vzvratno
• Upogib trupa z zasukom proti nasprotni nogi (komolec – koleno)	8x tek
• Sonožni poskoki na klop	6x visoki skiping
• Menjalni korak (z medicinko)	4x (tek – hoja v opori na rokah in nogah)
• Aktivna bočna opora na podlakti in stopalih (»bočne trebušne«)	8x tek
• Skleca – izmeničen zamah z nogami nazaj in navzgor	8x tek
• Počep ob steni (s trakom odročeno gibanje z rokami)	8x tek

Sama izvedba in razlaga lista (glej sliko 1). Na desni strani v koloni so t. i. vaje za razvoj aerobne kapacitete, večinoma sestavljene iz atletske abecede in ostalih dinamičnih prvin gibanja po prostoru, na levi strani stolpca pa vaje za razvoj telesne mase, bodisi z vajami z lastno maso ali s pripomočki (bremeni). Vaje so razdeljene po štiri sklope po tri vaje na vsaki strani. Dijak 1 v paru prične z prvo vajo (8 x tek) na desni strani stolpca, dijak 2 pa istočasno s prvo vajo (opora v skleku na stopalih in podlahteh) na levi strani stolpca. Vsak svojo vajo izvaja tako dolgo, dokler dijak 1 ne opravi vseh ponovitev (v tem primeru 8 x opora v skleku na stopalih in podlahteh). Ko jo opravi, vlogi zamenjata, tako dijak 2 opravi vajo (8 x opora v skleku na stopalih in podlahteh) iz desnega stolpca, dijak 1 pa prvo vajo iz levega (skleci). Ko jo oba opravita, gresta na drugo vajo v stolpcu. Tako dijak 1 opravi (8 x škarjice) naslednjo vajo v desnem stolpcu, dijak 2 pa vajo v levem stolpcu (»zapiranje knjige«). In nato vaji ponovno zamenjata.

Za boljšo učinkovitost je dobro, da dijake opozorite, da z vajo za telesno maso pričnejo šele takrat, ko dijak prične z vajo za aerobno aktivnost, prenehajo pa takrat, ko dijak, ki je izvajal aerobno vajo, pride do njega in se ga dotakne. Nastali so primeri, da je dijak, ki je izvajal aerobno aktivnost, že opravil skoraj polovico naloge, saj se je kakšen vadeči pri začetku izvedbe vaje za telesno maso obotavljal. Tako je opravil zelo malo ponovitev in ni bilo želenega učinka.

Pri samem izvajanju je treba biti pozoren na pravilno izvedbo vaj. Občasno jih je bilo treba popraviti pri legi telesa, posebej ko je prišlo do utrujenosti organizma in so se začele pojavljati napake. Takrat jih je smiselno preusmeriti k lažji obliki vaje ali pa k počitku.

Opisani primer smo izvajali na dobro pripravljenih vadečih, njihova motivacija za delo je bila na visoki ravni, še dodatno jih je k temu pritegnilo dokazovanje pred sošolci, hkrati pa so se zavedali učinkovitosti takšne vadbe na njihovo telo. Izpostaviti je treba načelo individualnega pristopa k vadbi, saj lahko ob prenapornih vajah vadeči pridobi odpor do vadbe, kar pa je lahko za njegovo športno udejstvovanje ključnega pomena v prihodnosti.

3 ZAKLJUČEK

Ko so vadeči spoznali in povsem razumeli koncept vadbe, je v samem pristopu bilo zaznati visoko motivacijo za delo, medsebojno sodelovanje v smislu spodbude in želje po aktivnem delu.

Po pogovoru z njimi je bilo zaznati izjemno zadovoljstvo, izrazili smo skupno željo, da bi dijaki v prihodnje sami pripravili vaje, s čimer smo dosegli, da so vadeči pričeli razmišljati o vajah, njihovi učinkovitosti in vplivu na telo vadečega.

Vadeči so po koncu izvedene ure želeli obdržati list z vajami, saj se jim je zdel koristen za lastno izvajanje v prostem času. S tem smo pridobili vadečega, ki svoj prosti čas aktivno in zdravo preživlja, ga spodbudili, da k delu privabi še prijatelje.

Literatura in viri

1. Lük, M., 2016. Sodobni pristopi pri poučevanju književnosti v osnovni šoli. Diplomsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta. Pridobljeno dne 5. 9. 2019 iz <https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=57768>.
2. Strojnik, V., 2017. Struktura moči kot izhodišče vadbe za moč. Šport, 65 (1-2), 153–158.
3. Škof, B., Tomažin, K., Dolenc, A., Marcina, P. in Čoh, M., 2006. Atletski praktikum. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
4. Škof, B., 2007. Šport po meri: Pedagoško-psihološki in biološki vidiki kondicijske vadbe mladih. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
5. Zaletel, P. in Furjan Mandič, G., 2017. Aerobika – Skupinska vadba ob glasbi. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

ANA KOŠIR

OSNOVNA ŠOLA KARLA DESTOVNIKA-KAJUHA, LJUBLJANA

PRIMER UVAJANJA SODELOVALNEGA UČENJA PRI PREDMETU NARAVOSLOVJA V 7. RAZREDU

Povzetek

Učne vsebine naravoslovja v sedmem razredu ponujajo veliko možnosti za raznoliko delo. Učenci pogosto delajo v parih ali skupinah. Da bi bilo skupinsko delo čim bolj učinkovito načrtujem aktivnosti tako, da vsebuje skupinsko delo elemente sodelovalnega učenja. Pri tem veliko pozornosti namenim izbiri članov skupin in delitvi nalog med člane znotraj skupine. V opisanem primeru sem učence razdelila v skupine po štiri in jim dodelila različne teme: migetalkarji, bičkarji, korenonožci, školjke in polži. Vsak učenec je dobil svojo nalogo, ki jo je moral opraviti, da je skupina ob koncu vse dele združila v zakroženo celoto. Člani skupine so si pri delu pomagali in se ob tem urili v komunikacijskih veščinah. Skupaj so reševali konflikte, se dogovarjali o končnem izgledu izdelka ter se pripravljali na predstavitev. Vsi skupaj so svojo temo predstavili ostalim učencem. Predstavitvam je sledila še analiza dela posamezne skupine in odgovarjanje na morebitna nerazjasnjena vprašanja.

Ključne besede: Sodelovalno učenje, naravoslovje, plakat, predstavitve, komunikacija, skupinsko delo

AN EXAMPLE OF INTRODUCING COOPERATIVE LEARNING IN THE 7TH GRADE SCIENCE CLASS

Abstract

Seventh-grade science class offers many opportunities for diverse work. Students often work in pairs or groups. In order to make teamwork as effective as possible, I plan activities so that teamwork contains elements of cooperative learning. In doing so, I pay a great deal of attention to the selection of team members and the division of tasks among the members within the group. In the presented example, I divided the students into groups of four, assigning them different topics: flagellates, ciliates, rhisopods, gastropods and bivalves. Each student was assigned a task that he or she had to do in order to contribute to teams' work and that they can put all the pieces in a whole. The members of the group helped each other and practised communication skills. Together they resolved conflicts, negotiated on the final appearance of the product, and prepared for the presentation. They all presented their topic together to the other students. The presentations were followed by an analysis of the work of each group and answering any unresolved questions.

Keywords: Cooperative learning, science, poster, presentations, communication, teamwork

1 UVOD

Učenje v prvih letih otrokovega življenja poteka v socialni interakciji z mamo, očetom, sorojenci in ostalimi pomembnimi drugimi, v kasnejših letih pa pomembno vlogo igrajo tudi vrstniki (Pekljaj s sodelavkami, 2001). Ena od oblik dela v šolskem okolju, kjer igrajo vrstniki pomembno vlogo, je sodelovalno učenje. Čeprav je predmet naravoslovja v sedmem razredu učencem običajno zanimiv in pokriva raznolike teme, kot so ekosistemi, živali, rastline, kemijske snovi, svetloba in zvok, je potrebno za popestritev v način poučevanja vključevati različne metode, kar sodelovalno učenje vsekakor je.

2 SODELOVALNO UČENJE

2.1 DEFINICIJA

Pojem sodelovalnega učenja (angl. cooperative learning) so proti koncu prejšnjega stoletja definirali in raziskovali različni raziskovalci (npr. Kagan 1989 v Pekljaj s sodelavkami, 2001; Rojas-Drummond, Hernández, Vélez in Villagrán, 1998; Slavin, 1983). Pomembno je razlikovati med sodelovalnim učenjem in delom v skupinah, ki je manj učinkovito pri doseganju pedagoških ciljev. Sodelovalno učenje je torej »učenje v malih skupinah, v katerih zastavimo delo tako, da obstaja pozitivna povezanost med člani skupine, ko skušajo s pomočjo neposredne interakcije pri učenju doseči skupen cilj. Pri tem skupinskem delu pa se ohrani tudi odgovornost vsakega posameznega člana skupine.« (Pekljaj s sodelavkami, 2001, str. 9).

2.2 NAČELA ZA ZAGOTAVLJANJE USPEŠNEGA SODELOVALNEGA UČENJA

V nadaljevanju predstavljam in povzemam glavna načela, ki lahko pripomorejo k uspešnemu sodelovalnemu učenju. Vse navedene oblike so podrobno predstavljene v literaturi Cirile Pekljaj in sodelavk (2001), kjer so navedeni tudi konkretni primeri.

2.2.1 DELO V SKUPINAH

Delo v skupinah je osnovna značilnost sodelovalnega učenja. Skupine naj bi sestavljali tako, da naj bi vključevale heterogenost, ki je sicer prisotna v razredu, saj na tak način omogočamo različne miselne procese, podporo med sošolci, izboljševanje odnosov in lažje delo v skupinah. Skupine lahko določi učitelj, lahko je izbor naključen ali pa si člane skupin učenci izberejo sami. Najbolj učinkovite naj bi bile skupine s štirimi člani, saj lahko na tak način učenci delajo tudi v parih. Pri skupinah treh učencev bi hitro lahko prišlo do neaktivnosti ali izločitve tretjega člana. Poleg sestavljanja skupin moramo biti pozorni tudi na spodbujanje razvoja skupin in skupinske identitete ter spoštovanje drugačnosti z različnimi aktivnostmi (primeri: igre za spoznavanje, iskanje skupinskega imena in slogana itd.).

2.2.2 POZITIVNA SOODVISNOST

Pri sodelovalnem učenju je pomembna pozitivna soodvisnost (ciljev, nagrad, virov, vlog in nalog), ki jo oblikuje učitelj, saj se ne razvije sama od sebe. Učitelj lahko spodbuja soodvisnost ciljev z oblikovanjem aktivnosti na način, da vsaka skupina pripravi samo en izdelek, da javno spremlja napredek skupine, da skupina konča nalogo šele, ko svoje delo opravijo vsi učenci, ali da po naključju izbere en izdelek iz skupine in ga oceni. Pozitivno soodvisnost nagrad lahko učitelj krepi s pomočjo skupinskih nagrad, pri čemer ne smemo

pozabiti tudi na krepitev notranje motivacije za delo. Učitelj lahko oceni delo učencev na način, da vsak učenec prejme povprečno oceno vseh rezultatov v skupini, da skupina izdela samo en izdelek in ga učitelj oceni, da učitelj oceni naključni izdelek enega člana skupine, skupini dodeli »dodatne točke« ali se osredotoči na ocenjevanje napredka članov skupine. Pozitivna soodvisnost virov se nanaša na gradiva in materiale, ki jih učenci prejmejo pri urah. Krepimo jo takrat, ko vsak učenec dobi samo del tega gradiva oz. virov, ki ga predela in novo pridobljena znanja preda ostalim članom skupine. Pozitivna soodvisnost vlog se nanaša na vloge, ki jih imajo učenci v skupini. Te se v sodelovalnih skupinah lahko menjajo in tako učenci prevzemajo različne vloge in s tem krepijo različne socialne veščine. Pozitivna soodvisnost nalog pa predstavlja načelo razdelitve nalog na način, da posamezen član skupine ne more končati zadane naloge sam, potrebno je torej sodelovanje vseh članov skupine.

2.2.3 POSAMEZNIKOVA ODGOVORNOST

Pri skupinskem delu se lahko hitro zgodi, da se odgovornost razprši in naloga, ki jo je skupina prejela, ni bila opravljena oz. so v njej nekateri učenci sodelovali bolj, drugi manj. V vsakem razredu so namreč učenci, ki bi pri pouku najraje počivali in bili čim manj aktivni, na drugi strani pa so učenci, ki bi zaradi želje po popolnem končnem izdelku najraje vse naloge opravili sami, saj so le tako lahko prepričani, da bo končni izdelek po njihovem mnenju popoln. Učitelj zato poudarja pomen posameznikove odgovornosti pri sodelovalnem učenju z natančno določenimi nalogami vsakega člana skupine, s spodbujanjem simultane interakcije v skupini, z jasnim ocenjevanjem posameznikovega prispevka ter z organizacijo dela na način, da učenci svoje izdelke ob koncu dela tudi javno predstavijo pred celim razredom.

2.2.4 SODELOVALNE VEŠČINE

Med pomembne sodelovalne veščine sodijo (i) komunikacijske veščine, med katere štejemo veščine oddajanja in sprejemanja sporočil, oblikovanja vzdušja v skupini ter konstruktivnega reševanja konfliktov; in (ii) sodelovalne veščine, v katere so vključene veščine za uspešno dokončanje naloge, veščine iskanja in dajanja pomoči ter iskanje odličnosti. Pri sodelovalnem učenju je pomembno tudi modelno učenje, tako s strani učitelja, kot s strani učencev. Učitelj lahko namreč na želeno veščino opozori, ko se ta pri učencih pojavi, ter tako spodbuja tudi ostale. Pomemben element je tudi analiza procesov v skupni, analiza učne uspešnosti in analiza sodelovanja.

2.2.5 STRUKTURA NALOG

Avtorji navajajo več različnih struktur nalog, ki jih lahko uporabljamo pri sodelovalnem učenju v razredu. Med pogostejšimi je naslednjih pet: (i) strukture za utrjevanje znanja (primeri: sodelovalne karte, več glav več ve, preverjanje v parih, okrogla miza, pošiljanje vprašanj, dejstvo ali izmišljotina, učne skupine za večje dosežke – STAD), (ii) strukture za razvoj pojmov (primeri: skupinska diskusija; intervju v treh stopnjah; razmisli, pogovori se v paru, povej; skupinska pojmovna mreža; Bloomovi učni listi – posvetovanje v skupini) (iii) sodelovalni projekti (primeri: preprosti projekti, krog, skupinska preiskava, sodelovalni projekt »co-op, co-op«), (iv) sestavljene strukture (primer: sestavljanje) ter (v) programi za učenje veščin (individualizacija v skupini – TAI, sodelovalno integrirano branje in pisanje – CIRC).

2.3 UVAJANJE SODELOVALNEGA UČENJA V SLOVENIJI

Sodelovalno učenje so začeli sistematično uvajati v slovenskih šolah v letih 1993/1994 v okviru projekta Sodobne psihološke koncepcije učenja in znanja ter njihov pomen za poučevanje (Peklaj s sodelavkami, 2001). Izvajalci projekta so za učitelje pripravili obsežen trening, nato pa so sodelovalno učenje postopoma uvajali pri slovenskem jeziku in matematiki v enem delu ur, namenjenih tema dvema predmetoma. Na podlagi izkušenj je C. Peklaj s sodelavkami pripravila priročnik o sodelovalnem učenju, ki vsebuje predstavitev osnovnih načel sodelovalnega učenja ter konkretne primere sodelovalnih učnih ur za predmete slovenski jezik, matematika, tehnična vzgoja in likovna vzgoja ter razredno uro.

3 PRAKTIČEN PRIKAZ UVAJANJA SODELOVALNEGA UČENJA PRI PREDMETU NARAVOSLOVJA

3.1 IDEJNA ZASNOVA IN PREDSTAVITEV UČNE URE

V sedmem razredu je pri pouku naravoslovja veliko učnih vsebin, ki omogočajo delo v skupinah. Pri urah naravoslovja pogosto uporabljam metode sodelovalnega učenja, saj je ta način dela za učence zanimiv in jim daje pravo mero odgovornosti za opravljeno delo ter svobode pri učenju. Takšne ure običajno potekajo tako, da učence pred začetkom dela razdelim v heterogene skupine, v katerih so po štirje učenci. En izmed njih je učno bolj uspešen, en manj uspešen, preostala dva pa sta povprečna. Nato skupinam razdelim delo. Vsaka skupina dobi učno vsebino, ki jo mora s pomočjo gradiva preučiti. Vsak član skupine dobi svojo nalogo, ki potem z izdelki ostalih članov skupine tvori zaključeno celoto. Med samim delom v skupini se učenci spodbujajo, si svetujejo in pomagajo. Ko vsi opravijo svoje delo, ga predstavijo preostalim članom skupine. Nato se skupaj odločijo za oblikovni izgled in delitev dela pri izdelavi izdelka. Dogovorijo se tudi o vlogah, ki jih bo imel vsak član pri izdelavi izdelka. Dva učenca prevzameta skrb za slikovno gradivo, druga dva pa za besedilo. Pred pisanjem vsak oblikuje besedilo z dodeljeno vsebino v povzetek oziroma alineje, ki bodo kasneje predstavljene na plakatu. Po končanem delu se učenci pogovorijo o vsebinah njihove skupine in se skupaj pripravijo na predstavitev.

V nadaljevanju predstavljam primer učne ure na temo organizmov, ki živijo v celinskih vodah.

3.2 OPIS PRAKTIČNEGA PRIMERA V RAZREDU Z DVAJSETIMI UČENCI

Prvi korak pri sodelovalnem učenju je ustrezna delitev učencev v skupine. Ob prihodu v razred sem učence razdelila v heterogene skupine. V vsak vogal učilnice sem postavila štiri najboljše učence. Nato sem v vsako skupino (v pomešanem vrstnem redu) razdelila še po dva povprečno uspešna učenca in enega manj uspešnega. Pri tem sem poudarila, da tisti učenci, ki so bili prvi dodeljeni v skupine – najboljši – niso vodje skupin, ampak da so vsi enako odgovorni za delo celotne skupine. Ko so bile skupine oblikovane in so učenci zasedli svoja mesta v učilnici, sem učencem dodelila teme in razdelila gradivo. Vsaka skupina je dobila svojo temo: školjke, polži, bičkarji, korenonožci in migetalkarji. V tem primeru so bile naloge raznolike, zato so dobili zahtevnejše naloge tisti učenci, ki so učno uspešnejši in za katere sem predvidevala, da to zmorejo. Do takrat manj uspešni učenci pa so dobili lažje naloge, da so lahko opravili svoje delo in ob tem krepili svojo samozavest. Pri pripravi nalog sem kljub temu poskrbela, da se teme niso preveč razlikovale, tako da so bile razlike med posameznimi nalogami manj izrazite.

V nadaljevanju predstavljam primer razdelitev nalog posameznim članom skupin.

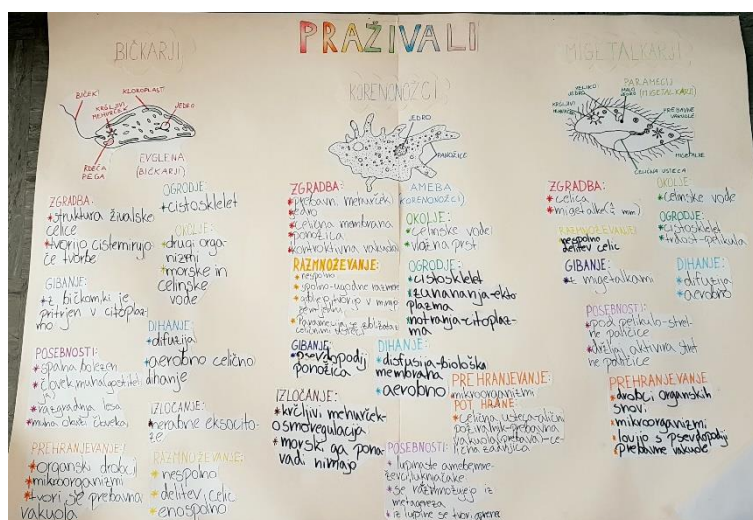
Pri skupinah BIČKARJI, KORENONOŽCI in MIGETALKARJI sem članom razdelila delo tako, da je prvi član dobil zgradbo in dihanje, drugi je dobil gibanje in izločanje, tretji razmnoževanje in okolje ter četrti prehranjevanje in ogrodje.

Pri skupinah ŠKOLJKE in POLŽI pa je prvi član dobil prehranjevanje in zanimivosti, drugi član je dobil dihanje in razmnoževanje, tretji zgradbo in premikanje ter četrti član predstavnik in okolje.

Nato so se učenci lotili samostojnega dela znotraj posameznih skupin. Vsak član je dobil svoje gradivo (učbenik, natisnjene vsebine iz spleta ter fotokopije iz različnih knjig), ki ga je predelal in oblikoval povzetek ter izbral nekaj ključnih besed. Nato so učenci svoje povzetke predstavili preostalim članom znotraj svoje skupine, ki so zbrano poslušali in postavljali vprašanja.

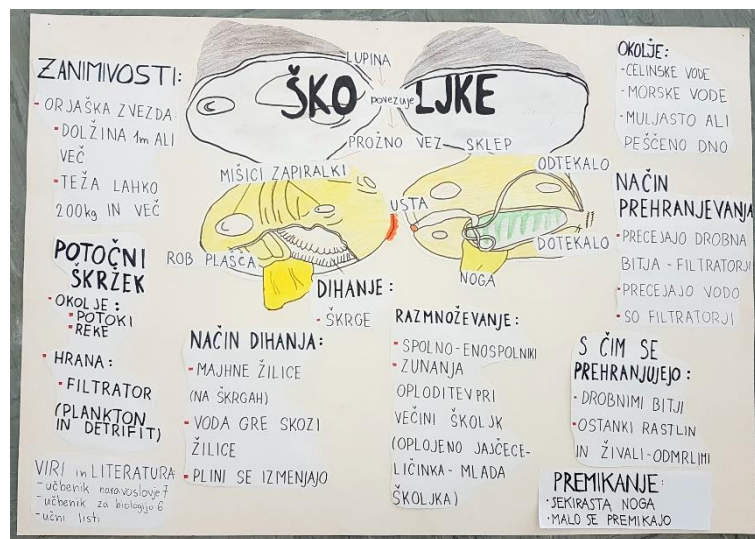
Po končanem samostojnem delu ter predstavitvah tem znotraj skupin so člani skupaj oblikovali povzetke in se dogovorili za dopolnitve ter delitev nalog pri izdelavi plakata in predstavitvi. Delitev nalog sem prepustila učencem, saj verjamem, da sami poznajo svoja močna področja. Nekateri so se odločili za risanje in zbiranje slikovnega gradiva, drugi pa za pisanje besedila na plakat ter oblikovanje celostne podobe izdelka. Pri izdelavi plakata je zelo pomembno, da se vsi člani strinjajo s končnim izgledom izdelka in so z njim zadovoljni. Pri skupinah bičkarji, korenonožci in migetalkarji smo vse tri skupine združili pod skupnim naslovom praživali. Polže in školjke pa smo združili v skupino mehkužci. Ko so učenci delo dokončali, so imeli čas za pripravo na predstavitev, v katerih so morali sodelovati vsi člani skupine, sami pa so se lahko odločili, kako si bodo dele razdelili med seboj. Vsaka skupina je bila zadolžena za predstavitev svojega dela plakata, skupaj pa so tvorili zaključeno celoto. Med pripravo skupinskega izdelka, so učenci snov utrjevali, si pri tem medsebojno pomagali, odgovarjali na vprašanja in se tako pripravljali na predstavitev skupin.

Vrstni red skupin sem določila sama, saj sem sledila razporedu, ki je naveden v učbeniku. Svoje delo je prva predstavila skupina korenonožci, sledile pa so skupine migetalkarji, bičkarji, polži in še nazadnje školjke. Učencem sem dala priložnost, da so si sami izbrali, kaj bodo povedali in v kakšnem vrstnem redu si bodo sledili nastopi posameznih učencev v skupini.

Pomemben del sodelovalnega učenja je tudi analiza skupinskega dela. Po predstavitvi posamezne skupine, so bili tako na vrsti preostali učenci, ki so postavljali vprašanja in analizirali nastope sošolcev. Pri sami analizi sem spodbujala primerno komunikacijo med učenci in podajanje povratnih informacij. Osredotočila sem se predvsem na spodbujanje učencev k ustreznemu podajanju negativnih povratnih informacij, saj je to ena izmed pomembnih komunikacijskih veščin, ki so značilne za uspešno sodelovalno učenje (Peklaj, 2001). Po končanih predstavitev in analizi smo lahko med seboj primerjali vse predstavljene živali. Plakati, ki smo jih razobesili na tablo, so omogočali tudi primerjavo živali po različnih področjih. Primerjali smo lahko njihovo zgradbo, dihanje, gibanje, razmnoževanje, prehranjevanje in življenjsko okolje. Tako so učenci ugotovili, da se npr. bičkarji premikajo z bičkom, migetalkarji z migetalkami, korenonožci s panožicami, polži in školjke pa z mišičasto nogo (polži bolj aktivno, školjke pa manj).

Sodelovalno učenje nima pravega pomena, če učenci za svoje delo niso na določen način nagrajani oz. ocenjeni. Nekatere učence misel na nagrado ali ocenjevanje spodbudi, da dajo veliko pozornost na kakovost opravljenega dela in se za svoj del naloge zelo potrudijo, druge učence pa misel na ocenjevanje spodbuja in opominja, da je tudi pri takem delu potrebno dobro opraviti svoje delo in ne le čakati, da drugi člani delo opravijo namesto njih. Učence sem pred pričetkom sodelovalnega učenja v skupinah seznanila z načini ocenjevanja izdelka ter predstavitve skupine. Ker je ocenjevanje skupine kot celote z oceno v redovalnici za nekatere starše sporno, sem učencem za njihovo delo dodelila točke, ki sem jih upoštevala pri oceni praktičnega dela pri pouku.

4 IZZIVI PRI SODELOVALNEM UČENJU

Z upoštevanjem načel sodelovalnega učenja sem za učence 7. razreda pri predmetu naravoslovje pripravila učno uro za spoznavanje živali, ki živijo v celinskih vodah, ki sem jo predstavila zgoraj. Pri uporabi metod sodelovalnega učenja, lahko učitelji naletijo tudi na nekaj izzivov. Prvi izziv je lahko sestavljanje skupin. C. Peklaj (2001) priporoča pri uvajanju metod sodelovalnega učenja oblikovanje heterogenih skupin, kar se mi zdi smiselno in koristno za vse učence, zato to po večini upoštevam. Avtorica predlaga tudi tri načine za sestavljanje skupin in sicer jih lahko tvori učitelj, lahko vodja skupine izbira svojo skupino ali se pari izbirajo med seboj. Sestava skupin se mi zdi najboljčutiljivejši del sodelovalnega

učenja. V primeru, da bi vodja skupine po mojih navodilih moral izbrati manj uspešnega učenca v svojo skupino, bi lahko to delovalo prisiljeno in neiskreno, kar bi za manj uspešne učence predstavljalo neprijetno situacijo. Zato skupine raje tvorim sama, poskušam pa čim bolj slediti smernicam, opisanih v literaturi (Peklaj in sodelavke, 2001).

Naslednje pomembno načelo sodelovalnega učenja je pozitivna soodvisnost, ki se nanaša na pozitivno soodvisnost ciljev, nagrad, virov, vlog in nalog. Za ocenjevanje skupnega dela najdemo v literaturi več smernic, od povprečne ocene rezultatov članov posamezne skupine, do seštevka posameznih individualnih rezultatov, samo enega končnega izdelka in njegova ocena, naključen izbor ter ocena izdelka posameznega učenca, ki jo dobi celotna skupina, ali dodatne točke, ki se prištejejo obstoječim ocenam. Ocenjevanje postane izziv, ko nekateri učenci ne želijo sodelovati pri predstavitvi, bodisi zaradi strahu pred nastopanjem ali se na nastop slabo ali sploh ne pripravijo, sama pa jih za to težko motiviram. Take učence delno ocenim za sodelovanje v skupini, točk za predstavitev pa ne prejmejo.

Pri sodelovalnem učenju je pomembno, da imajo učenci pri delu dovolj časa, odgovornosti in tudi svobode. Kadar se en izmed učencev dolgočasi ali pri delu ni aktiven, preverim, kaj je razlog za tako vedenje. Velikokrat je razlog v nerazumevanju navodil za delo in zmedenosti ob preveliki količini gradiva. Iz gradiva se ne znajdejo in se ne znajo lotiti izdelovanja izpiskov. Pri tem potrebujejo pomoč, zato jih pozovem, naj se po nasvet najprej obrnejo na ostale člane skupine, ti pa običajno radi priskočijo na pomoč. V primeru, da ustrezne pomoči učenec ne dobi, mu jo nudim sama.

Izziv sodelovalnega učenja so tudi konflikti med člani skupine, ki lahko ob ustreznem odzivu učitelja predstavljajo dobro učno situacijo za učence. Ko pride v skupini do konfliktov, učence opazujem in jim pustim, da sami rešijo nastalo situacijo ter s tem krepijo komunikacijske veščine, ki sodijo med načela sodelovalnega učenja (Peklaj, 2001). Natančneje jih spremljam in opazujem, vpletem pa se le takrat, kadar je to nujno potrebno za nemoteno delo preostalih skupin. V primeru ustreznega reševanja nesoglasij, le to izpostavim in učence za to pohvalim.

5 ZAKLJUČEK

Sodelovalno učenje se je pri naravoslovju v sedmem razredu izkazalo za zelo učinkovito obliko dela, saj se učenci poleg določene naravoslovne vsebine, naučijo še veliko drugih veščin, ki so poleg znanja zelo pomembne. Za učitelja lahko take oblike dela predstavljajo dodatno delo in nove izzive, ki pa jih lahko z ustreznim načrtovanjem ter s pomočjo literature na to temo brez večjih težav razrešujejo.

Literatura in viri

1. Peklaj, C. s sodelavkami, 2001. Sodelovalno učenja ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS. ISBN: 86-341-1950-5
2. Rojas-Drummond, S., Hernández, G., Vélez, M., Villagrán, G., 1998. Cooperative learning and the appropriation of procedural knowledge by primary school children. *Learning and Instruction* 8, 37–61. doi:10.1016/S0959-4752(97)00001-7
3. Slavin, R.E., 1983. When does cooperative learning increase student achievement? *Psychological Bulletin* 94, 429–445. doi:10.1037/0033-2909.94.3.429

NINA KOŠIR

DRUGAČNA POT DO BRANJA

Povzetek

V sodobnem času učitelji v šolah uporabljamo različne metode in postopke učenja branja. Vse več je poudarka na didaktičnih pristopih, s katerimi lahko učenje popestrimo. Učenci se ob njih zabavajo in nevede učijo. Prispevek je nastal kot primer dobre prakse razvijanja začetnih bralnih dejavnosti v obdobju sistematičnega začetnega opismenjevanja. V prispevku sta opredeljena branje in pomen branja; navedene so spretnosti, ki jih mora otrok razviti, še preden začne s samostojnim branjem, ter pogoji za začetno branje. V nadaljevanju so predstavljene dejavnosti in didaktične igre, ki sem jih pri svojih pripravah učencev na začetno branje uporabljala v oddelku podaljšanega bivanja v 2. razredu. Tovrstne dejavnosti so dodana vrednost učenja, primer, kako poučno in motivacijsko izrabiti čas z učenci v podaljšanem bivanju ter pozitiven način, kako učence povabiti v svet branja tudi drugače.

Ključne besede: branje, začetno branje, didaktična igra, podaljšano bivanje

ROAD TO READING OTHERWISE

Abstract

Nowadays teachers apply different procedures and methods to teach reading. The emphasis is focused on didactic approach more and more which enables creative teaching process in which pupils enjoy and practice reading/learning unintentionally. This article introduces a practical example of developing early reading activities in the period of systematic initial literacy. First, it defines reading and the importance of reading. It includes skills a child must develop before starting to read individually. The article also discusses the conditions of the initial reading. Further, I introduced activities and didactic games that were used in my pupils during preparations for initial reading at after-school lessons in the second grade. These kinds of activities are an added value of learning, an example of how to spend the after-school time in an instructive and motivational way. It is a manner how to invite pupils into the reading world in a positive way.

Keywords: reading, initial reading, didactic games, after-school lessons

1 UVOD

Branje je ena temeljnih spoznavnih zmožnosti človeka. Omogoča nam, da se sporazumevamo z okoljem, razširja nam obzorje, nas notranje bogati (Pečjak, 1993). Je večšina, ki jo potrebujemo in uporabljamo vse življenje, v vseh situacijah. Zelo je pomembno, da je branje spretnost, ki jo obvladamo karseda dobro. Učenje branja ni lahka naloga; poteka vseskozi, z veliko vaje, potrpežljivosti in ob pomoči drugih. Kot pravi Paul Kropp (2000), otrok ne bo postal bralec za vse življenje čez noč; to bo postal z vztrajnostjo staršev, z ljubečim sodelovanjem in predanostjo procesu branja od zgodnjega otroštva do najstniških let.

Ključno vlogo pri začetnem opismenjevanju in osvajanju branja imata domače okolje in šola. Učenje branja v šoli največkrat poteka v času pouka pri slovenskem jeziku. Primeren čas za branje je tudi podaljšano bivanje, kjer so dejavnosti nekoliko bolj sproščeno naravnane. Učitelj lahko začetno branje podkrepí z različnimi pedagoškimi pristopi in z njimi olajša suhoparno učenje branja, tako da uri začetno branje z različnimi bralnimi didaktičnimi igrami.

2 BRANJE

Branje je proces dekodiranja črk v izgovorjeno besedo, pri čemer gre za proces razumevanja sporočila besedila; omogoča tudi razvijanje drugih jezikovnih zmožnosti (pisanje, govorjenje, poslušanje).

Namen branja je, da posameznik pridobiva nove informacije ter tako krepí in širi svoje znanje. V osnovni šoli je to eno izmed najučinkovitejših sredstev za usvajanje znanja. Za posameznika lahko rečemo, da je bralno opismenjen takrat, ko usvoji tehniko branja v tej meri, da mu branje ne predstavlja napora. O aktivnem bralcu pa govorimo takrat, ko bere samostojno in z razumevanjem in ko prebrane informacije uporabi v novih okoliščinah ter skozi druga besedila spoznava drugačne kadence in sloge pisanja.

Poleg pridobivanja znanja in informacij nam branje omogoča tudi spodbujanje kognitivne stimulacije in vpliva na razvoj mišljenja. Vsaka informacija, ki jo posameznik z branjem ustvari na novo, oblikuje nove sinapse in okrepi obstoječe. Branje nas uči tudi analitičnega mišljenja, izboljšuje osredotočenost in koncentracijo.

3 UČENJE BRANJA

V postopek učenja branja so vključeni trije deležniki: učenec, učitelj in starši. Z vidika učenca sta pomembni predvsem njegova notranja motivacija in njegove spretnosti porajajoče se pismenosti; z vidika drugih dveh deležnikov pa je pomembno, da dom in šola učenca v procesu opismenjevanja podpirata in spodbujata, pri čemer učitelj nudi tudi svoje strokovno znanje o učenju branja. Pomembno je, da sodelujejo vsi trije deležniki; njihova naloga mora biti dopolnjevalna in partnerska. Zavedati se moramo, da je za učenca branje zelo velik in zahteven "projekt". Od njega zahteva veliko napora, vztrajnosti in motivacije. Zaželeno je, da učence pozitivno motiviramo ter da jim branje predstavimo kot pozitivno izkušnjo, saj ga bodo le tako lahko tudi pozitivno dojemali in bodo imeli željo po pridobivanju novih bralnih izkušenj.

Za razliko od učenja branja v domačem okolju je branje v šoli nekoliko bolj sistematično in intenzivno. V skladu z učnim načrtom je naloga učiteljev, da posameznika do konca prvega triletja pripeljejo do aktivnega bralca. Učni načrt v prvem razredu je naravnán na predopismenjevalne dejavnosti – v ospredju sta govorjenje in poslušanje. Učenci v drugem

razredu sistematično osvajajo tehnike branje in pisanja, v tretjem razredu pa osvojeno tehniko branja le urijo, utrjujejo in izboljšujejo. V višjih razredih moramo učitelji usmeriti učence v spoznavanje različnih bralnih strategij (Paukova strategija, VŽN, PV3P), ki omogočajo učinkovito branje in zagotavljajo uspešnejše napredovanje, tako da je stik z zahtevnim bralnim gradivom razumljivejši in omogoča hitrejše pomnjenje prebranega. Bralna pismenost se tako ne zaključi ob koncu prvega triletja, pač pa mora slediti po vsej vzgojno-izobraževani vertikali od prvega do devetega razreda. Če posameznik bralnih tehnik ne osvoji oziroma ne bere avtomatizirano in z razumevanjem, težko pridobiva novo znanje, kar pa lahko vpliva na njegovo samopodobo; večkrat se pojavi odpor do šole in učenja nasploh.

4 ZAČETNO BRANJE

Začetno opismenjevanje vključuje pripravo na pisanje in branje. Učenec mora imeti za uspešno branje razvite sposobnosti, ki so vidno razločevanje, slušno razločevanje, razčlenjevanje, grafomotorika, orientacija; biti mora vključen v proces sistematičnega spoznavanja in pomnjenja črk (velike in male črke pisane in tiskane abecede). Nekateri učenci to osvojijo že v vrtcu, drugi pa še vse do drugega razreda ne oziroma jim te sposobnosti takrat prikazujejo še (pre)velik napor, da bi lahko samostojno stopili v svet branja.

V času osvajanja in po osvojitvi teh spretnosti mora biti učencu na voljo primerno okolje za urjenje tehnik branja in primerna besedila. V obdobju začetnega branja in pri premagovanju začetnih težav mu mora biti na voljo veliko pozitivnih spodbud. Spodbudno učno okolje sem skušala z različnimi vajami in didaktičnimi igrami oblikovati tudi v oddelku podaljšanega bivanja in tako učencem (predvsem učno šibkim in tistim, ki spodbudnega bralnega okolja doma nimajo) omogočiti hitrejše napredovanje od začetnega do aktivnega bralca.

4.1 ZAČETNO BRANJE V PODALJŠANEM BIVANJU – PRIMER DOBRE PRAKSE

Podaljšano bivanje je ena izmed oblik vzgojno-izobraževalnega dela, ki jo šola organizira po pouku in je namenjena določeni starostni skupini učencev. Delo poteka pod vodstvom učitelja, ki izpolnjuje potek vzgojno-izobraževalnih ciljev podaljšanega bivanja in pouka. Delo v podaljšanem bivanju se razlikuje od dela pri pouku predvsem v svoji sproščenosti in odprtosti. Učni cilji niso tako strogo načrtani. Dopusčajo učiteljevo svobodo, saj izhajajo vsebine podaljšanega bivanja iz vzgojno-izobraževalnih ciljev pouka ob upoštevanju interesov, potreb in želja učencev in njihovih staršev. Tako sproščeno učno okolje je primerno za urjenje začetnega branja z didaktičnimi igrami in drugimi dejavnostmi. "Medtem ko otrok sodeluje v zanimivi in dobro strukturirani didaktični igri, je namreč sproščen in pozoren hkrati. Sproščen je, ker ga igra zabava in sprošča, pozoren pa, ker igra predstavlja zanj izziv." (Bucik, 2009). Namen didaktične igre je torej razvijanje določenih spretnosti in sposobnosti na igriv način. Če je začetno branje povezano z igro, kakovostnim didaktičnim materialom in z dejavnostmi, ki učenca motivirajo, je lahko napredovanje pri branju hitrejše.

V okviru dejavnosti v oddelku podaljšanega bivanja (2. razred) smo v prvem polletju z učenci izvajali različne bralne dejavnosti in didaktične igre z namenom spodbujanja začetnega branja, branja in bralne pismenosti. Potekale so večkrat tedensko. Učenci so se v dejavnosti vključevali prostovoljno. Vse dejavnosti so potekale po principu notranje motivacije in lastnega interesa ter lastne spodbude. Izvedene bralne dejavnosti so

posamezniku omogočale individualen napredek pri bralnem opismenjevanju, pri čemer je bil poudarek na začetnem branju, saj le-to pomembno vpliva na učenčevo kasnejše tekoče branje. Glavni namen dejavnosti je bil posameznika pripraviti na branje ter podati motivacijo za začetno branje.

Sprva sem oblikovala okvirni mesečni načrt, nato podrobnejše tematske cilje (glede na zaželene sposobnosti) ter poiskala primerne igre in dejavnosti za doseg cilja. V začetku tedna sem učencem predstavila dejavnosti, ki so zastopale določen cilj opismenjevanja posameznega tedna; učenci so si lahko med tednom poljubno izbirali te igre. Oblikovane so bile tudi takšne dejavnosti, ki so spodbujale skupinsko delo in omogočale vključitev vseh učencev. Po potrebi so se določene vsebine iz tedna v teden ponovile; zagotovo smo določeno dejavnost (vajo) ponovili čez nekaj tednov, da smo obnovili pridobljeno znanje (npr. besedišča). Urnik učenja branja je bil zaradi specifičnosti dela znotraj oddelka podaljšanega bivanja prilagojen posamezniku. Tudi prostor je bil po meri učenca, saj je bil njemu domač. Skriti namen je bil pomagati in za branje navdušiti predvsem tiste učence z nižjimi učnimi dosežki in težavami pri spretnostih, ki so potrebne za učenje branja.

Kot primer dobre prakse je v nadaljevanju prikazanih nekaj dejavnosti, ki so bile med učenci priljubljene in so se izkazale za učinkovite pri urjenju začetnega branja in pripravi na aktivno branje v drugem razredu. Ker je bilo v skupini učencev kar nekaj otrok, ki so že brali, so bili njim na voljo različni bralni lističi in naloge bralnega razumevanja, a ker je večina otrok še potrebovala pomoč pri začetnem branju, so bile dejavnosti tako tudi usmerjene.

Večina predstavljenih dejavnosti razvija spretnosti, ki jih mora učenec razviti, še preden začne s samostojnim branjem. Ker so učenci prihajali iz drugega razreda in smo bili šele na začetku šolskega leta, so bile dejavnosti predvsem s področja urjenja fonološkega zavedanja in besedne analize, krepitev besedišča; na koncu smo že zakorakali v svet tehnike branja (branje po zlogih, branje besed, povedi) in pri učno uspešnih učencih celo branje z razumevanjem. Naštete dejavnosti so se izkazale koristne za vse, predvsem pa za učno šibkejšje učence, saj so lahko le-ti na igriv način izboljšali svoje spretnosti slušnega zavedanja, razčlenjevanja, razločevanja ...

4.1.1 DEJAVNOSTI FONOLOŠKEGA ZAVEDANJA TER VAJE ZA ANALIZO ČRK IN GLASOV V BESEDI

ROBOT: Ta igra poteka v skupini. Potrebujemo čarobno paličico in vrečko z naborom sličic. Igra zahteva posameznikovo pozornost in sposobnost besedne analize. Učitelj najprej s čarobno paličico začara vse učence v robote in tudi sam postane robot. Učenec iz vrečke izžreba sliko, ki je ne pokaže učencem. Z robotskim govorjenjem (glaskovanjem) učitelj predstavi izžrebano sliko, ki je učenci ne vidijo. Učenci pri tem poslušajo posamezne glasove in jih povezujejo v besedo. Učenec, ki ugaane predmet na sliki, nadaljuje igro. Igra je med učenci zelo priljubljena, saj pravijo, da je smešna. V igro so se učenci zelo vživeli – tudi premikali so se kot roboti. Ker pa tudi roboti ne znajo vsega, so bile občasne napake pri glaskovanju dopustne.

ČRKE NAGAJIVKE: Učenec je na velik list papirja z rdečo barvico napisal črke, ki jih že pozna, nato pa jih je glasno poimenoval. Črke je nato učenec preštel in ugotovil, koliko črk še ne pozna. Neznane oziroma nezapisane črke je preslikal z razredne abecede in jih tokrat zapisal z modro barvico. Te črke smo nato poimenovali črke nagajivke, saj so nam prav zares nagajale, ker so pobegnile iz naših misli. Najpogostejše črke smo zapisali na plakat, da smo jih lahko skupaj večkrat mimogrede ponovili. Ob vsaki črki na svojem listu je nato

učenec narisal svoj predmet, ki ga bo najlažje spomnil na to črko. Pri opisani dejavnosti se mi je zdelo koristno to, da je imel vsak učenec svoj učni list in je lahko sam opazoval in načrtoval svoj lastni napredek ter tudi sam črki dodal sliko. Dejavnost smo večkrat ponovili. Cilj je bil, da učenec na koncu zapiše vse črke abecede. Po enem tednu izvajanja te dejavnosti so prav vsi učenci zapisali vse črke in jih poimenovali.

POIŠČI IME IN PRAVO SLIKO: Učenec je moral v množici napisanih imen poiskati svoje ime. Ob tem so učenci brali imena sošolcev, nekateri z logografsko fazo branja – slikovnim branjem, drugi že z alfabetsko. Znotraj svojega imena je moral učenec tiho poimenovati prvo črko svojega imena ter v naboru slik živali poiskati sliko tiste živali, ki se začne z enako črko kot njegovo ime (v pomoč so bile na zadnji strani sličic zapisane prve črke prikazane živali); ob tem so učenci med naborom sličic iskali prvi glas predmeta na sliki. Povezave smo preverili. Ko smo bili v tem že vsi dovolj spretni, smo igro oblikovali še kot tekmovanje v obliki štafetne igre. Učenci so iz košare naključno izbrali ime prijatelja iz skupine, ga prebrali in nato je prvi v koloni tekkel do obroča, kjer so bile zbrane sličice. Spet so morali poiskati sličico, ki se začne na isti glas kot izbrano ime. Skupina otrok, ki je prva nabrala deset parov ime – žival, je zmagala.

SKRIVNOSTNO IME: Učenec je moral v množici imen sošolcev poiskati svoje ime, ki je bilo na listku zapisano z velikimi tiskanimi črkami. Svoje ime je moral nato predstaviti tako, da je namesto črke poimenoval žival/predmet ... (npr. TIM – tiger, igla, miš). Ko smo z učenci osvojili to začetno nalogo, smo vajo popestrili. Nalogo smo otežili tako, da je moral izbrani učenec po zgornjem zgledu črkovanja z živalmi/predmeti črkovati ime prijatelja, ki ga je izžrebal, drugi pa so ugibali, čigavo ime predstavlja. Učenec, ki je ugotovil predstavljeno ime, je bil naslednji na vrsti. Ker je bila igra oblikovana tekmovalne narave, so učenci v njej radi sodelovali. Učenci so si lahko pomagali z izobešeno razredno abecedo; ob tem so se učili abecednega zaporedja in položaja črke v abecednem redu.

POIŠČI PAR – IGRA SPOMIN: Igra spomin je namizna družabna igra. Igra je bila učencem na voljo v času tihega dela ali v prostem času. Že prej poznano igro smo oblikovali v več variacij: (1) Učenec iz nabora sličic išče pare slik, ki se začnejo na isti glas. Zmaga učenec, ki prvi poišče pet parov. (2) Učenec ima na voljo nabor sličic in nabor velikih tiskanih črk. Črko izžreba in nato poišče sličico, ki se začne z enakim glasom. Zmaga učenec, ki prej zbere pet parov. Dejavnost lahko spremenimo tako, da iščemo zadnji glas; le nabor sličic moramo spremeniti. (3) Cilj igre je, da učenec izbere čim več sličic živali, ki se začnejo z enakim prvim glasom (par je krava, kača). Zmaga učenec, ki ima največ parov. (4) Cilj igre je, da učenec iz nabora kartic izbere in poišče čim več parov kartic, ki se rimajo (iščejo zadnji zlog besede). Učenec z največjim številom kartic je zmagovalec.

MOJE IME: Učenec ima na mizi toliko lističev, kot ima črk v svojem imenu. Na listič napiše posamezno črko svojega imena. Učenec nato v različnih tiskanih gradivih poišče predmete, ki se začnejo na črke iz njenega imena. Deklica Petra bo tako k lističu s črko P lahko prilepila piščalko, piščanca, pivo ... Ta dejavnost je občasno trajala več dni zaporedoma, saj so učenci med seboj tekmovali v tem, kdo najde več besed na posamezno črko.

KJE V RAZREDU JE ...: Učenec ima nabor samolepljivih lističev, na katerih so zapisane vse črke slovenske abecede. Med sprehajanjem po razredu učenec zalepi listič na predmet, ki se začne na črko, ki je zapisana na lističu. Igro lahko naredimo tudi tekmovalne narave, kjer učenci izžrebajo lističe ter med seboj tekmujejo, kdo prej poišče ustrezne predmete.

KAČA ASTRID: Učenci morajo iz besed sestaviti čim daljšo kačo tako, da je zadnji glas besede hkrati tudi prvi glas nove besede. Igra se začne z besedno zvezo kača Astrid.

5.2 DEJAVNOSTI JEZIKOVNEGA RAZUMEVANJA TER VAJE ZA KREPITEV BESEDIŠČA

Strokovnjaki trdijo, da kakovostne družabne igre vplivajo na razvoj posameznikovega besedišča in ga krepijo. Igre, ki so bile v našem oddelku pogoste in so učenci z njimi krepili svoje besedišče, so naštet v nadaljevanju.

GOVORNE KOCKE: Pogosto smo besedišče razvijali z govornimi kockami oz. kockami pripovedovalkami. Sprva so učenci uporabljali le vnaprej pripravljen kocke, kasneje pa smo izdelali svoje. To smo storili tako, da smo na večje kocke zalepili nove fotografije in o slikah pripovedovali. Namen te didaktične igre je bil, da učenec oblikuje poved (kasneje zgodbo) o vseh stvareh, ki so prikazane na zgornji strani kocke (kock). Ob tem se uči sestavljati povedi in vezave besed znotraj povedi.

DOLGA POVED: Učenci so imeli na voljo sličice. Naključno so morali izbrati dve sličici in s pomočjo njiju oblikovati čim daljšo smiselno poved (npr.: cesta, hruška: Na koncu dolge sive ceste stoji drevo hruška, ki ima sladke hruške kot med). Igra je lahko tekmovalne narave tako, da se učitelj z učenci dogovori za smiselno točkovanje (ustrezno uporabljeni obe besedi – 2 točki, poved daljša od 8 besed – 1 točka).

SESTAVLJANJE ZGODBE: Učenec ob nizu sličic pove čim daljšo smiselno zgodbo.

PUNCA, PUNCA VEN: Igra je gibalne narave. Učitelj na tla nariše pravokotnik, ki ga razdeli na šest delov. V vsako polje nariše črko, in sicer: P = punce, F = fantje, B = barve, Š = števila, Ž = živali, Č = črke. Učenec, ki igro začne, sonožno skoči v polje z oznako P in zakliče "punce, punce, ven", potem pa skoči ven in znova sonožno skoči v prvo (P), drugo (F), tretje (B) ... polje in pri tem našteva različna imena punc. Ko pride učenec na začetek oz. do polja, kjer je začel, skoči ven. Učenec je uspešen, če je ob sonožnem skakanju v vsakem polju povedal eno ime za punco. Če je uspešno končal nalogo, nadaljuje z naslednjim poljem, kjer zakliče "fantje, fantje ven", in ponovi pot, le da tokrat našteva imena fantov. Učenec, ki se je med naštevanjem zmotil, se postavi v vrsto in na vrsti je drug učenec. Pri igri se lahko imena polj zamenjajo in dodamo nove teme, npr. barve, mesto, predmet, rastlino ...

KDO SI, KAM GREŠ: Učenec izžreba poljubno črko, nato pa mora izoblikovati poved, ki bo vsebovala izbrano črko tako, da bo učenec povedal, kdo je in kam gre, npr.: A: Avtomehanik Aleš gre v Ankaran (poklic, ime, gre v kraj).

KDO SI?: Učenec določi začetno črko svojega imena (Zala) in začetno črko kraja, kjer je doma (Maribor) in oblikuje poved po vzoru: Sem zabavna Zala iz majhnega Maribora.

Besedišče smo razvijali še z igrami: BESEDNA NEVIHTA, igro BRAIN BOX, igro KOLODONT, igro IME, PRIIMEK, VIDIM NEKAJ ...

5.3 DEJAVNOSTI BRANJA

Ko smo prišli do dejavnosti branja (nekateri učenci prej, drugi kasneje), so bili učencem na voljo bralni črvički ali bralna ravnilca. Dejavnosti, ki so se med učenci izkazale kot bolj priljubljene, so naštet spodaj.

BERI NAZAJ: Učenec nabor besed prebere nazaj. Nastanejo zanimive besede, ki učenca nasmejejo; hkrati je samozavesten, saj se ne more biti nobena njegova prebrana beseda slišati napačno, ker so vse drugačne od poznanih.

ZNAŠ BRATI TUDI TO?: Učenec bere nabor besed, ki je deloma prekrit (prekrita je spodnja polovica črk).

POIŠČI BESEDO: Tokrat je učenec dobili nabor sličic, ki jim je moral poiskati besedo. Besedo je moral nato še prebrati. Izbral je lahko med različnimi zapisi: besedo, ki je bila napisane po zlogih, celo besedo ali pa poved, v kateri je bila uporabljena beseda.

ZAPRI OČI, ZAPOMNI SI: Igra je podobna igri Brainbox. Učitelj ponudi učencu sliko z bogato ilustracijo. Učenec si mora dobro ogledati sliko, nato pa sliko pokazati prijatelju v paru, ki mu o sliki zastavlja vprašanja, npr. Koliko mačk je na sliki? Kako je ime psu? Ali je na sliki televizija? Ali je trgovina odprta ali zaprta? Zaželeno je, da je na sliki zapisanih tudi čim več besed, takšnih, ki jih lahko učenec samostojno prebere. Besede so lahko zapisane tudi z barvnimi zlogi.

HITRI AVTOMOBILČKI / ŽOGICE / ČRVI: Učenec ima na predlogi napisane velike tiskane črke (zloge), ki so naključno razporejene po listu. Med njimi so narisane puščice, ki črke (zloge) povezujejo tako, da nastane smiselna beseda. Učenec se med črkami (zlogi) premika z avtomobilčkom, žogico ali črvom in povezuje zloge. Namesto zlogov so lahko zapisane le črke; dejavnost lahko nadgradimo tako, da so zapisane besede. Ta dejavnost je bila učencem tako všeč, da so drug drugemu sami pripravljali predloge z nalogami.

ZLAGANJE KOCK: Na kockah so zapisane črke ali zlogi. Učenec poljubno sestavlja kocke in bere sestavljene besede, lahko pa sestavi večjo "zgradbo" in bere zanimive nastale besede. Pri tej igri se učimo vezanja zlogov v »smešne« besede. Igra je bila med učenci priljubljena, predvsem učno šibkim, saj ni bilo napačnih odgovorov – vsaj na prvi pogled ne.

BRANJE Z DALJNOGLEDOM: Učenec je z lista papirja izdelal daljnogled in besede (zloge), zapisane na tabli, bral skozi svoj daljnogled. Pri tej dejavnosti se je le v zvitem papirju pokazala veliko večja motivacija za branje kot pri običajnem branju.

BRALNE DOMINE: Igra je namenjena individualnemu delu ali delu v paru. Naloga je, da učenec smiselno sestavlja domine, kjer ne dopolnjuje pik, temveč h kratki povedi na domini poišče smiselno pripadajočo sliko.

HIŠKA zlogov: Učenec imajo na voljo razpredelnico. V vrsticah so napisani soglasniki, v stolpcih soglasniki, v "križišču" stolpca in vrstice pa sestavljen zlog iz teh dveh črk. Naloga učenca je, da bere zloge. Učenci, ki jim branje povzroča težave, dobijo s to dejavnostjo veliko samozavest za vezavo dveh črk v zloge, saj se črke ponavljajo, posameznik pa zaradi ponavljajočih se vzorcev hitro doživi uspeh.

BRALNI LISTIČI: Ves čas so bili učencem na voljo različni bralni lističi in druga kakovostna učna gradiva. Učenci so po bralnih lističih posegali individualno po interesu v prostem času. Bralni listi so bili razporejeni v škatlah po težavnostnih stopnjah. (1) Najosnovnejši so imeli za cilj "vezava dveh črk – glasov", ki je potekala tako, da je učenec s črvom – prstom vlekel prvi glas, dokler ni prišel do drugega. Takrat izgovori še drugega. Vajo je učenec ponavljal, dokler ni izgovoril obeh glasov vezano. (2) Bralni lističi za "vezavo treh črk". (3) Bralni lističi "vezava dveh zlogov". (4) Bralni lističi "vezava treh zlogov ali več". (5) Bralni lističi "kratke besede". (6) Bralni lističi "dolge besede". (7) Bralni lističi naslednje kategorije so imeli nanizane besede in slike, ki so oblikovale poved. (8) Ostali bralni lističi so bili slikopisi. (9) Bralni lističi z besedilom.

5.4 DRUGE DEJAVNOSTI, KI (LAHKO) SPODBUJAJO ZAČETNO BRANJE

Večkrat mesečno sem učencem ponudila tudi vaje za spodbujanje finomotorike (pincetni prijem, motorika oči, motorika roka – oči) in različne grafomotorične vaje (koordinacija oko-roka, fiksiranje oči ...). Najbolj priljubljene vaje s področja grafomotorike so bile risanje v mivko, zdrob, oblikovanje črk (besed) iz plastelina in s področja finomotorike delo s

pincetami, risanje vzorcev s pikalom, igra "žeblički" in igra "risanje z vrvicami" – zatikanje vrvice v podlago, pri čemer je vrstica vpeta v držalo, ki omogoča pincetni prijem. Dejavnosti so se morale predvsem razlikovati od tistih, ki jih običajno pri pouku ponuja razredni učitelj. Z učenci, ki so obiskovali oddelek podaljšanega bivanja, smo se dogovorili, da bomo imeli tedensko pravljичni dan, dan, ko bomo prebrali vsaj eno knjigo ali slikanico po njihovem izboru (s tem sem želela oblikovati spodbudno bralno okolje), ter se dogovorili, da bodo za izbiro knjige morali poskrbeti sami. S tem sem jih neposredno vključila v izbiro knjižnega gradiva. Nad pravljичnim dnevom so bili učenci navdušeni predvsem zato, ker smo pravljичni dan zavili v pravljično vzdušje tako, da smo v razredu ugasnili luči in brali le ob bralni lučki, v toplejših mesecih pa smo brali zunaj, na igrišču, med igrali itd., torej popolnoma drugače kot običajno poteka branje pri pouku. S to dejavnostjo sem želela spodbuditi, da je bralno okolje za otroka prijetno in prijazno in je branje posameznika povezano (tudi) s pozitivnimi čustvi.

6 ZAKLJUČEK

Učenje začetnega branja z didaktično igro je bolj sproščeno kot običajno branje. Dandanes se od učitelja pričakuje, da pripravi spodbudno učno okolje. Menim, da so predstavljene dejavnosti in igre primerne aktivnosti za zapolnitev časa v podaljšanem bivanju. Hkrati so se izkazale kot primer spodbudnega okolja, saj v njem učenci individualno (hitro) napredujejo in se hkrati zabavajo. Ob zaključku izvajanja teh dejavnosti sem ugotovila, da je bil izbran pristop za urjenje začetnega branja med učenci zaželen in priljubljen; sprejeli so ga kot igro in se učili na nezavedni ravni. Igre ne predstavljajo velikega finančnega zaloga za učitelja in šolo ter so med učenci dobro sprejete. Primerne so za učence 1. in 2. razreda. Predstavljenih dejavnosti si nisem le izmislila, ampak sem jih spoznala med šolanjem kot učenka, študentka ali učiteljica, nekatere pa zasledila na izobraževanjih, literaturi ali na internetu. Nekatero je bilo potrebno preoblikovati ali prilagoditi učencem, vse pa so preizkušene. So le primer dobre prakse, kako nadgraditi začetno branje z drugačnim pristopom, ki lahko pripomore h kakovostnejšemu pedagoškemu delu, katerega rezultat bo za branje aktiven in motiviran učenec. Ob izbiri opisanih in podobnih dejavnosti in iger učitelj ne sme pozabiti, da predstavljene dejavnosti ne bodo »zažgale« povsod. Zavedati se mora, da učenje branja ne poteka vedno po načrtani poti, zato mora biti ves čas pozoren na individualni napredek posameznika in nikoli ne sme dopustiti, da bi učenec na podlagi svoje uspešnosti pri (začetnem) branju ocenjeval sebe in na podlagi tega oblikoval svojo samopodobo.

Literatura in viri

1. Pečjak, S. (1993). Kako do boljšega branja. Ljubljana: Zavod za šolstvo.
2. Kropp, P. (2000). Vzgajanje bralca: naj vaš otrok postane bralec za vse življenje. Tržič: Učila.
3. Bucik, N. (2009). Didaktične igre spodbujanje porajajoče se pismenosti. V: Branje za znanje in branje za zabavo: priročnik za spodbujanje družinske pismenosti (str. 108). Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

VESNA KOSMAČ
OSNOVNA ŠOLA LITIJA

GEOGRAFSKA FOTOZGODBA – ZGODBA REKE SAVE

Povzetek

Prispevek govori o drugačnem pristopu k poučevanju - o spoznavanju in seznanjanju s pokrajino na način, ki ga učenci v vsakdanji praksi niso vajeni. V tradicionalnem šolstvu je žal premalo prostora za ne-vsakodnevno, drugačno poučevanje. Vse preveč, kljub številnim izboljšavam, je tradicionalnih oblik poučevanja, ki učencev ne prepričajo v dobronamernost našega dela, ravno nasprotno. Zato je potrebno poiskati načine, s katerimi bi delo "prevalili" na učence, jih spodbudili in motivirali ter jim tako omogočili razvoj lastnih spretnosti in sposobnosti. Dovolj so že majhne spremembe, v našem primeru pri izbirnem predmetu, ki ob dobrem vodenju in sistematičnem pristopu k obravnavani tematiki učencem omogočajo več aktivnega dela in jim dajo občutek, da so večino dela opravili sami. To doseči ni lahko. Pomembna je motivacija, dobro poznavanje učencev, njihovih navad, želja in sposobnosti, ter pripravljenost za delo vseh udeležencev procesa, tako učitelja kot učencev.

Ključne besede: geografija, motivacija, okolje, fotografija, rečni relief, struga, ledeniški relief, reliefne oblike.

GEOGRAPHICAL PHOTO STORY - STORY OF THE SAVA RIVER

Abstract

The article is about a different approach towards teaching, about knowing and getting acquainted with landscape in a way, which students are not used to in everyday practice. Unfortunately, in traditional education, there is not enough space for non-everyday like, different teaching. Despite many improvements, there are still too many traditional forms of teaching, which do not convince pupils into the good intentions of our work, quite the contrary. To change this, it is necessary to find ways that would "shift" the work upon pupils stimulate and motivate them and enable them to develop their own skills and abilities. Small changes in class should already be enough, in our case in a non-obligatory subject, which, despite our leadership and systematic approach to the topic, allow pupils to be more active, and give them the feeling that the majority of work was done by themselves. This is not easy to achieve. What matters is motivation; good knowledge of our pupils, their habits, desires and abilities. Only that will ensure, that all the participants in the process, both teachers and pupils, will be ready to work.

Keywords: geography, motivation, environment, photography, river relief, river-bed, glacial relief, relief forms.

1 UVOD

V okviru izbirnega predmeta Življenje človeka na zemlji smo se v preteklem šolskem letu z učenci odločili, da bomo pripravili in izdelali manjši celoletni projekt, s pomočjo katerega bomo spremljali pot reke Save od njenih izvirov, do kraja, kjer zapusti našo državo. Njeno dvestodevetnajst kilometrov dolgo pot od Zelencev oz. slapa Savice do Brežic, kjer le nekaj kilometrov proti jugovzhodu zapusti Slovenijo, smo se odločili prikazati na malo drugačen način: s pomočjo fotografij in skic opremljenih z ustreznimi geografskimi razlagami. Da ne bi fotografirali kar vse povprek, smo si zadali jasne cilje in se z nalogo dobro seznanili, še preden smo se odločili za njeno izvedbo. Razlog za tovrstno odločitev in delo tiči v dejstvu, da pri izbirnem predmetu učenci spoznavajo oddaljene kraje, njihove značilnosti in posebnosti, medtem ko si vse premalo časa vzamemo za tisto, kar je tik pred našimi očmi. V okviru izbirnega predmeta je vedno na razpolago nekaj ur, ki jih je mogoče izrabiti na drugačen način, oziroma jih prikrojiti glede na zanimanje in interes učencev, kar smo tudi storili.

2 NAMEN

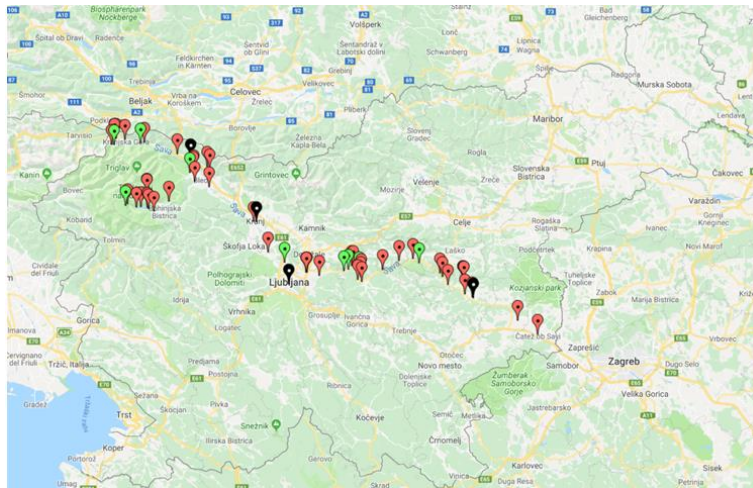
Glavni namen geografske fotozgodbe je bil podrobneje iz geografskega stališča spoznati "tiho meščanko", ki večji del leta neopazno teče mimo Litije in mimo naše šole. Koliko o njej resnično vemo, saj skozi litijsko občino teče le v dolžini dobrih 20 kilometrov, kar predstavlja slabih 9% njenega celotnega toka? Kaj se z njo in ob njej dogaja, preden vstopi v naše kraje, kaj se z njo in ob njej dogaja, ko odteče mimo meja naše občine? Kakšna je ob njej pokrajina, kako mesta in vasi, mimo katerih teče, vplivajo nanjo, kaj za reko pomenijo hidroelektrarne in še in še. Po izvedenem krajšem vprašalniku v razredu sem ugotovila, da učenci o reki vedo dokaj malo in precej splošne stvari. Vedo, da reka izvira nekje na Gorenjskem, da je naša najdaljša reka, da je na njej veliko hidroelektrarn, da je onesnažena, da ponekod v času deževja poplavlja in da se njen tok ne konča v naši državi, ...

Mnogokrat ko se pogovarjamo o reki, njenem vplivu na okolico ali o rečnem reliefu, je težko spoznati in na enem kraju predstaviti vse vplive in značilne oblike, ki jih le-ta ponuja, zaradi česar je pomembno narediti korak dlje in si razširiti obzorja. Reka in pokrajina, ki jo obdaja, imata različne značilnosti, glede na to s kakšnega vidika jih proučujemo oz. opazujemo. Včasih se zgodi, da imajo bolj oddaljene stvari na reko in njeno okolico večji vpliv, kot bi si sploh lahko predstavljali, zato je primerno preveriti tudi te. Zgornji tok se močno razlikuje od srednjega oziroma spodnjega in prav to smo z našim delom želeli raziskati in prikazati ter na ta način našo "someščanko" podrobneje spoznati. Za začetek smo si postavili cilje in se dogovorili, da na reko in njeno okolico ne bomo gledali strogo geografsko, saj mnogo zanimivega ponuja tudi okolica in številni pritoki. Ta dogovor nam je omogočil:

- Medpredmetno povezovanje.
- Samostojno pridobivanje geografskega znanja.
- Samostojno uporabo virov in literature.
- Skupno reševanje nastalih težav.
- Prepoznavanje okoljskih problemov.
- Prepoznavanje fotografije kot orodja in dodane vrednost pri pouku.
- Uporabo IKT tehnologije.

V uvodnem, načrtovalnem delu našega projekta smo ugotovili, da bo terensko delo na celotni dolžini toka reke Save zelo težko izvedljivo, saj zanj nismo imeli ne časa, ne sredstev. Smo pa zato imeli najrazličnejšo literaturo in vire, ki so se nam iz dneva v dan vedno bolj

kopičili. Sklenili smo, da bomo del terenskega dela opravili v naši občini po naših najboljših močeh, za "oddaljene" kraje in znamenitosti ob reki pa sem učencem na pomoč priskočila sama, z avtorskimi fotografijami. Vse to nam je dalo zadostno količino materiala in slikovnega gradiva, da smo lahko izdelali najprej klasično obliko geografske fotozgodbe, a ker smo v letu 2019, smo se odločili, da izdelamo še interaktivno geografsko fotozgodbo s pomočjo spletnega orodja ZeeMaps. Na tej platformi lahko znanja željni uporabniki najdejo zemljevid Slovenije, ki s preko šestdesetimi vnosi omogoča vpogled na reko Savo in njeno okolico (Kot je prikazano na sliki 1).

Slika 1: Geografska fotozgodba - interaktivni zemljevid Slovenije.

Vnosi, ki se nanašajo neposredno na tok reke, so na zemljevidu označeni z rdečo barvo. Pomembni kraji, mimo katerih reka teče na svoji poti preko naše države, so označeni s črno barvo, z zeleno pa so označene podrobnejše razlage pojavov v in ob reki npr. prenos materiala po rečni strugi, meander, drasleje, ...

3 ZGORNJI TOK REKE SAVE

Kot že omenjeno, smo reko Savo smo pred začetkom razdelili na tri dele. Vsak del smo podrobneje opisali s pomočjo literature, nato pa v njej poiskali tiste zanimivosti, ki bi jih bilo vsekakor vredno natančneje spoznati. V nadaljevanju je prikazan konkreten primer našega dela, za katerega upamo, da bo uporaben čim večjemu številu ljudi.

Za zgornji tok smo določili območje od izvira pa vse do vstopa reke v ljubljansko kotlino. S pomočjo literature smo ugotovili, da se je ta del savske doline oblikoval že v času Panonskega morja. Osnova za nastanek in današnjo obliko zgornjega toka reke Save naj bi bil morski zaliv, ki naj bi segal vse do Bohinja (Priloga, 2004). Kmalu po tej opredelitvi zgornjega toka reke Save smo prišli do ugotovitve, da ima reka na našem ozemlju kar dva izvira. Sava Dolinka izvira v tolmunih, imenovanih Zelenci med Podkorenom in Ratečami, začetek Save Dolinke pa je slap Savica, ki se že po nekaj metrih izlije v Bohinjsko jezero. Sava Dolinka sprva ni zelo vodnata. Teče po razmeroma ravnem in močvirnatem dolinskem svetu in bolj kot na reko spominja na potoček. Prava rečna struga Save Dolinke se oblikuje šele pri kraju Podkoren. V svojem toku proti Radovljici teče po ledeniško preoblikovani pokrajini, polni morenskega drobirja, grušča in proda (Priloga, 2004). Večina pritokov iz Karavank je hudourniških, nas pa je poleg naštetega podrobneje zanimala še reka Radovna, ki priteče z desne in se začne v kanjonski soteski Vintgar.

Drugi izvorni krak Sava Dolinka se začne s slapom Savica, ki se mimo ledeniških moren in balvanov izliva v Bohinjsko jezero. Slednje je največje stalno in naravno jezero pri nas, z izrazito jezersko kotanjo, ki je ledeniško tektonskega nastanka (Wikipedija, 2019). Posledice ledeniškega preoblikovanja pokrajine so v okolici jezera zelo lepo vidne. Vodo jezero občasno dobiva iz kraških izvirov, med katerimi je najbolj znan slap Govic (Wikipedija, 2019). Od tu proti Bohinjski Bistrici je dolina dokaj široka, nato pa se zoži, saj jo na eni strani omejuje zakrasela planota Pokljuka, na drugi Jelovica (Priloga, 2004). Med zanimivostmi v tem delu omenjamo še reko Mostnico, ki si svojo pot proti Savi Bohinjki utira po ledeniški dolini Voje, v katero je ledenik vrezal terase, reka pa izdolbla korita.

Sava Dolinka in Sava Bohinjka se združita na sotočju pri Radovljici, od koder dalje zanjo uporabljamo le še ime Sava. Od tu reka nadaljuje svojo pot proti Kranju čez sorško - kranjsko polje, kjer se njen tok že nekoliko umiri. Do vstopa v ljubljansko kotlino tok reke upočasnjujejo še trije jezovi in njim pripadajoča akumulacijska jezera hidroelektrarn - Moste, Mavčiče in Medvode.

Iz izdelanega opisa zgornjega toka reke Save smo v nadaljevanju izločili dvajset izrazov, ki smo si jih želeli pobližje ogledati in spoznati (Kot je prikazano v preglednici 1). V tabeli je s kljukico označeno, kaj interaktivni zemljevid uporabniku že omogoča videti in spoznati. V veliko pomoč pri razlagi izbranih pojmov sta nam bila Leksikon geografija (Kladnik, 2001) in spletni portal Fran (splet, 2019).

Preglednica 1: Zanimivosti od izvirov reke Save do Radovljice.

Izbrani pojem	Fotografija in razlaga	Skica
AKUMULACIJSKO JEZERO – je umetno jezero, ki nastane, ko pride do zajezitve reke zaradi gradnje jezua. Večinoma takšna jezera nastanejo za potrebe hidroelektram.	√	
BALVAN – večja osamljena skala, ki jo je na njeno zdajšnje mesto prinesel ledenik.	√	√
DRASLJA – ali lonec nastane v rečni strugi v živoskalni podlagi zaradi vrtinčenja voda.	√	√
GRUŠC – nesprijeti delci kamnine različnih velikosti, ki jih reka prenaša in odlaga na bregovih. Najdemo ga tudi v ledeniških morenah in meliščih.	√	
HIDROELEKTRARNA – je elektrarna, ki izkorišča moč vodnega padca za pridobivanje električne energije.	√	
KANJONSKA SOTESKA VINTGAR – zelo ozka rečna dolina s strmimi pobočji.	√	
KORITO – podolgovata naravna ali umetna vdolbina na zemeljski površini, po kateri teče voda. V našem primeru se je tu reka zarezala v živoskalno osnovo.	√	
KRAŠKI IZVIR – je izvir, kjer voda iz podzemlja prihaja na površje.		
LEDENIŠKA KOTANJA - vdolbina v zemljišču nastala zaradi teže in drsenja ledenika.	√	
MORENSKI DROBIR (MORENA) – kamniti, nesprijeti delci različnih velikosti, ki jih je ledenik na svoji poti odložil ali ob strani ali na svojem čelu.	√	
POREČJE - ozemlje, s katerega odteka voda v isto reko.		
POVIRJE - zgornji del porečja.		
POVODJE – ozemlje, s katerega odteka voda v isto morje, jezero, reko.		
RAZVODNICA - črta, ki ločuje, razmejuje dve porečji ali povodji.		
REČNO KORITO - podolgovata naravna vdolbina na zemeljski površini, vrezana v živo skalo, po kateri teče voda.	√	
SLAP - večja količina vode, ki v loku pada z višjega mesta na nižje zaradi navpičnega, strmega zemljišča.	√	√
SOTOČJE - kraj, kjer se stekata reki, potoka ...	√	
TOLMUN - poglobljeni del rečne struge ali jezerskega dna, kjer dela voda vrtinec.	√	
ZAKRASELA PLANOTA – višji, precej raven ali rahlo razgiban svet v hribovju, ali gorovju, ki ga oblikujejo kraški procesi npr. korozija, na katerem ni tekočih voda ...		
ZGORNJI REČNI TOK – zgornji tok je tisti del reke, kjer je strmec največji, reka se vrezuje predvsem v globino. Pojavljajo se brzice, slapovi, ... Transport materiala je tu največji – erozija.	√	√

Vsak od pojmov, ki jih uporabnik najde v besedilu oziroma v tabeli, je na takšen ali drugačen način fotografiran, predstavljen, opisan ali s skico pojasnjen na interaktivnem zemljevidu, ki ga je mogoče najti na spletni povezavi: <https://www.zeemaps.com> pod naslovom Reka Sava in njena okolica. Na zemljevidu prikazane skice smo zaradi časovne stiske poiskali na spletu, jih opremili s slovenskimi besedili in natančno zapisali vir, kjer smo jih našli. Fotografije so avtorske, klik nanje jih poveča in omogoči natančnejši ogled pokrajine, pojava, mesta, znamenitosti... (Kot je prikazano na sliki 2)

Slika 2: Primer besedilne razlage in fotografije izbranega pojava geografske fotozgodbe na interaktivnem zemljevidu ter primer skice izbranega pojava.

4 SREDNJI TOK REKE SAVE

Za območje srednjega toka smo z učenci določili območje Ljubljanske kotline in Zasavja vse do Radeč (Priloga, 2004). Večje in manjše kotline v tem delu so večinoma zasute z rečnim prodrom, ki ga je reka "vzela" v zgornjem toku in odložila na mestih, kjer se njen tok nekoliko upočasni. Največja pritoka Save v tem delu sta Ljubljanica, ki priteka z dinarsko-kraškega sveta, ter Kamniška Bistrica, ki je izrazito hudourniška reka (Priloga, 2004). Sava v srednjem toku teče mimo intenzivno obdelanih kmetijskih površin ter večjih naselij, kar zaradi onesnaženosti posledično vpliva tudi na kvaliteto vode. Pri Šentjakobu, na primer, je struga Save ponekod regulirana z betonskimi bloki (DOPPS, 2019) in, kot je vidno na terenu, že močno obremenjena s smetmi, predvsem plastiko. V tem delu smo naleteli tudi na umetno ustvarjene brzice, ki pospešujejo pretok in v reko vnašajo kisik. Na območju Dolskega vstopi Sava v Zasavje in njena dolina se ponovno zoži, kljub vsemu pa se vzdolž njenega toka lepo vidijo številni zavoji, prodišča, prodnati otočki sredi reke, še vedno dokaj intenzivno bočno erozijsko delovanje in številne rečne terase (DOPPS, 2019). Zanimivo je v srednjem toku opazovati zavoje. Hitrost vode je največja na zunanji strani zavoja, zato se tam pojavlja bočna erozija, na notranji strani pa je hitrost veliko manjša, zaradi česar se material tam nalaga oz. akumulira. Največji meander oziroma okljuk naredi Sava tik pred vstopom v Litijsko kotlino, nato pa vstopi v še ožjo sotesko med Litijo in Zidanim Mostom (Priloga, 2004). Ravno v tem najožjem delu srednjega toka v reko pritekajo številni hudourniki, ki iz bolj hribovitih delov prinašajo veliko proda, peska in skalovja ter ustvarjajo vršaje. Žal so ti ponekod zelo slabo vidni. Značilni za tok reke med Litijo in Zidanim Mostom so tudi številni vrtinci. Pri Zidanem Mostu nismo mogli mimo dejstva, da je ravno na tem mestu pomembno železniško križišče, ki povezuje Ljubljano s Celjem in Mariborom ter posledično z Avstrijo in Madžarsko in Zagrebom na hrvaški strani.

Pri raziskovanju srednjega toka Save smo do sedaj naleteli na deset zanimivih pojmov. Tudi te smo vnesli v tabelo (Kot je prikazano v preglednici 2), jih ustrezno pojasnili in vnesli v naš interaktivni zemljevid.

Preglednica 2: Zanimivosti srednjega toka reke Save.

Izbrani pojem	Fotografija in razlaga	Skica
BRZICA - mesto v potoku ali reki, kjer skače voda čez kamenje in skale. Lahko so naravne ali delo človeških rok.	√	
HUDOURNIK - občasni gorski potok z zelo velikim padcem.	√	
OKLJUK - ali meander. Lahko uporabimo tudi izraz rečni zavoj.	√	√
PROD - nesprijeti zaobljeni delci (kamni), ki ga je na bregove reke nanesla voda.	√	
PRODIŠČE - s prodom prekrit del rečnega brega.	√	
PRODNI OTOČEK - Nanos proda v sredini rečne struge.	√	
REČNA TERASA - stopnici podobna tvorba na zemeljski površini, ki jo je izoblikovala voda.		
REGULACIJA - postopek, s katerim se uredi, izravna struga, da voda ne poplavlja, dela škode.	√	
VRŠAJ - kup grobo zrnatega materiala (prod, pesek) na mestih, kjer reka izstopi iz ozke gorske struge v širšo, ki poteka po dolini.	√	√
VRTINEC - močen tok, navadno vodni, ki se premika v spiralastih zavojih.		

5 SPODNJI TOK REKE SAVE

Kot zadnji nam je za raziskovanje ostal spodnji tok reke Save – za nas območje od Radeč pa vse do kraja, kjer reka zapusti našo državo. Tudi za to območje smo s pomočjo literature ugotovili, da ga je v preteklosti prekrivalo Panonsko morje, zato tod najdemo glino, melj, prod, grušč, konglomerat in brečo. Reka Sava je ob svojem toku nasula obsežna karbonatna prodišča (Krško-Brežiško polje), zato je to območje bogato s podtalnico (Ribič, 2011).

Tik pred Radečami se v Savo še v njenem srednjem toku izlije Savinja, ki je hudourniška in ima kot velik pritok tudi velik vpliv na količino vode v strugi Save. Dolina se pri Radečah razširi in ostane takšna vse do Sevnice, kjer se ponovno nekoliko zoži, nato pa vstopi v Krško kotlino, kjer se njen tok še bolj umiri. Zadnja večja pritoka Save na tem delu sta poleg Krke, ki se v Savo izliva pri Čatežu, še Mirna in Sotla (Ribič, 2011). Rečni strmec se v spodnjem toku močno upočasni in razširi, zaradi česar je večja verjetnost poplav. Reka je prav v spodnjem toku najmočneje preoblikovana zaradi regulacijskih posegov in vodnih elektrarn (Mikoš, 2016). Dobremu opazovalcu ne uidejo številne utrjene rečne brežine ter akumulacijska jezera. Na našem interaktivnem zemljevidu imamo v tem delu enajst vnosov, opremljenih z opisi in fotografijami, za podrobnosti pa nam je, predvsem zaradi obsežnosti projekta v tem šolskem letu, žal zmanjkalo časa.

Interaktivni zemljevid bomo zagotovo posodabljali, spreminjali ter vnašali nove fotografije in razlage. Že med samim pogovorom o tem, kaj bi še lahko dodali ali spremenili, smo nabrali kar nekaj idej, ki bi jih bilo v bodoče smotrno upoštevati. Med najzanimivejšimi sta bili ideji o razjasnitvi pojma rečni režim in vnosu hidrogramov v naš zemljevid ter ideja o označitvi invazivnih tujerodnih rastlin, ki se pojavljajo ob reki Savi. Obe sta zanimivi in tudi izvedljivi.

6 ZAKLJUČEK

Glede na zadane cilje na začetku našega dela lahko rečem, da smo z delom zadovoljni, nam pa je ostalo kar nekaj stvari, ki bi jih lahko naredili drugače, mogoče bolje. Bralec lahko ob prebiranju članka ali spremljanju zemljevida podrobneje spozna nekatere lastnosti tako rečnega kot ledeniško preoblikovanega površja. Naš cilj je bil s pomočjo fotografij in preprostih skic in opisov prikazati pot reke, ki jo vsi poznamo, a o njej veliko premalo vemo. Pomembno je, da so bili učenci ob delu aktivni, ustvarjalni in motivirani. Zavedamo se, da je to naš prvi poskus tovrstnega učenja oz. spoznavanja pokrajine, zaradi česar smo gotovo storili tudi kakšno napako. Nesporno pa je, da smo se pri delu zabavali in se veliko naučili. Ravno zato smo prepričani, da bo naš naslednji poskus izdelave geografske fotozgodbe še veliko bolj zanimiv, poučen, predvsem pa dodelan.

Literatura in viri

1. Ciglič, R. (2010). Zelenci. DEDI digitalna enciklopedija naravne in kulturne dediščine na Slovenskem. Pridobljeno 4.12.2018 s spletne strani <http://www.dedi.si/dediscina/34-zelenci>.
 2. DOPPS (2019). Območja v Sloveniji. Pridobljeno 10.5.2018 s spletne strani <http://ptice.si/naravovarstvo-in-raziskave>
 3. Fran. (2019). Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik ZRC SAZU, Pridobljeno med septembrom 2018 in junijem 2019 s spletne strani <https://fran.si>
 4. Kladnik, D., et al. (2001). Tematski leksikon Geografija, Tržič, Učila.
 5. Mikoš, M., et al. (2015). Spremembe struge reke Save v Sloveniji. Acta hydrotechnica 28/49 (2015) str. 101-118. Ljubljana. Pridobljeno 9.10.2018 s spletne strani [file:///C:/Users/Doma/Downloads/a49mm%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Doma/Downloads/a49mm%20(2).pdf)
 6. Orožen Adamič, M., et al. (1995). Krajevni leksikon Slovenije, Ljubljana, DZS.
 7. Perko, D., et.al (1998). Slovenija pokrajine in ljudje, Ljubljana, Mladinska knjiga.
 8. Priloga, Območje izvajanja koncesije in pogoji, pod katerimi se izvaja koncesija za rabo vode za proizvodnjo električne energije na delih vodnega telesa srednje Save. (2004). Uradni list RS št. 121. Uredbeni del. Pridobljeno 11.2.2019 s spletne strani <https://www.uradni-list.si/files/RS-2004-121-05019-OB-P001-0000.PDF>
 9. Resnik Planinc T., Ilc Klun M. (2015). Priprava in izvedba geografskih terenskih vaj v Iški vasi. Visokošolski priročnik učnih priprav in učnih listov za organizacijo in Izvedbo fizičnogeografskih terenskih vaj za dijake srednjih šol. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
 10. Ribič, I. (2011). Hidroelektrarne na spodnji Savi in njihov vpliv na poplavno ogroženost. Diplomsko delo. Brežice: Višja prometna šola Maribor.
 11. Voda je življenje – mladi ekošol raziskujemo porečje Save. (2009). Zaključno poročilo Ljubljana. Pridobljeno 7.3.2019 s spletne strani <http://nfp-si.eionet.europa.eu>
 12. ZeeMaps. (2019). Pridobljeno 12.4.2019 s spletne strani <https://www.zee maps.com>
 13. Wikipedija, Bohinjsko jezero. (2019). Pridobljeno 11.3.2019 s spletne strani https://sl.wikipedia.org/wiki/Bohinjsko_jezero
- Viri in literatura uporabljena pri izdelavi INTERAKTIVNEGA ZEMLJEVIDA so navedeni ob vsakem posameznem vnosu na zemljevidu.

ANICA KOVAČIČ
OŠ LJUDSKI VRT PTUJ

IDEJE V OBLIKI MEDPREDMETNIH POVEZAV OB DNEVIH DEJAVNOSTI PROJEKTNO UČNO DELO- NA OBREŽJU REKE DRAVE

Povzetek

Projekt vključuje medpredmetno povezovanje.

Učenci 4. razredov smo v okviru naravoslovnega dne izvedli projektno učno delo na temo »Voda«.

Odločili smo se, da se bomo posvetili obrežju reke v naši bližnji okolici.

Projekt smo poimenovali »Na obrežju reke Drave«.

Izvedli smo različne dejavnosti v okviru medpredmetnega povezovanja.

Učenci so reko Dravo izkustveno doživljali v okviru pouka in na terenskem delu z zunanjim sodelavcem.

Opazovali smo strugo reke Drave, se seznanili s pomenom ptujskega jezera, raziskovali onesnaženost reke in z obrežja občudovali prelep pogled na našo kulturno in zgodovinsko zakladnico- mesto Ptuj.

Med izvajanjem projekta smo slikali, risali, fotografirali, izdelovali plakate, pisali pesmice in članke za šolski časopis in pripravili predstavitev.

Spoznanja, ki so jih učenci in učenke pridobivali na aktiven, pester, in zanimiv način v neposrednem okolju šole, so vsestransko uporabna in življenjska.

Ključne besede: medpredmetno povezovanje, terensko delo, izkustveno učenje, obrežje reke Drave

IDEAS IN THE FORM OF SCHOOL SUBJECTS' INTEGRATION AT THE DAYS OF OPERATION PROJECT WORK – ON THE RIPARIAN ZONE OF THE RIVER DRAVA

Abstract

This project includes the school subjects' integration (Science, Citizenship, Art and Design, Slovene, Music, PE). Pupils of the fourth class have carried out the project work: "water" during their technical days. Their approach to this project is open and encourages diversity, originality and interests. We decided to take care of the river nearby. We named our project: "On the riparian zone of the river Drava."

Different activities have been done according to the school subjects' integration. Pupils have experienced the river Drava during the lessons and on the outreach work with the outworker. We observed the bed of the river Drava, found out the meaning of our lake in Ptuj, inquired the river pollution and from the riparian zone of the river we had a wonderful view over our cultural and historical treasury – the town Ptuj. During our project work we painted, drew pictures, took photographs, made posters, wrote poems and articles for our school newspaper and we also prepared the introduction.

The knowledge that pupils got in a very active and interesting way in the direct environment was very useful.

Keywords: school subjects' integration, outreach work, experienced learning, the riparian zone of the river Drava

1 UVOD

Medpredmetno povezovanje je ena od možnosti praktičnega udejanjanja različnih učnih strategij. Pri pouku se lotimo različnih vidikov iste teme in zaradi tega moramo učitelji uporabiti pestrejši nabor učnih metod, oblik in tehnik. Je učna metoda, s pomočjo katere se določena učna enota poučuje hkrati preko različnih kurikularnih disciplin.

Temelji na povezovanju med predmetnimi področji. Pri tej vrsti načrtovanja učitelji najprej poiščemo tiste cilje, ki so predmetom skupni. Zahteva dobro poznavanje učnega načrta in gradnjo na učenčevem predznanju. Te učne strategije se na šolah poslužujemo, kadar načrtujemo projektne tedne in ob izvedbi naravoslovnih, kulturnih, tehniških dni dejavnosti.

Učenje pa je tudi socialno in sodelovalno, saj se učenci učijo samostojno in drug od drugega. V skupinah izmenjujejo svoja stališča in razvijajo komunikacijske veščine potrebne za uspešno delovanje v današnji družbi. Za učinkovito učenje pa morata biti prisotni dve sestavini: skupni cilj in individualna odgovornost. Uspeh skupine je odvisen od prispevka vsakega posameznika.

Manjše skupine učencev, delajo samostojno in z rezultati svojega dela seznanjajo sošolce in učitelja. Pri tem so člani medsebojno soodvisni in prevzemajo individualno odgovornost za delo. Delo v skupini poteka z izmenjavo idej, diskusijo v skupini in določanje nalog. Pomembna je aktivna vključitev učencev v proces in spodbujanje pozitivne soodvisnosti.

Učenci so bili zelo motivirani in ustvarjalni.

2 OPIS PROJEKTA

Dnevi dejavnosti so obvezen del osnovnošolskega predmetnika. Dejavnosti ob teh dnevih učenkam in učencem omogočajo povezovanje znanja in izkušenj, razvijanje spretnosti ter uporabo znanja v življenjskih situacijah. Usposablja jih za samostojno reševanje problemov, medsebojno sodelovanje in pomoč.

Znanje, spretnosti in veščine so učenci in učenke pridobivali na aktiven, zanimiv in bolj sproščen način.

Projekt vključuje medpredmetno povezovanje vsebin različnih predmetov (NIT, DRU, LUM, SLO, ŠPO)

- Učenci 4. razredov smo v okviru naravoslovnega dne izvedli projektno učno delo na temo »VODA«. Pristop k projektu spodbuja pestrost, izvirnost in zanimivost.
- Odločili smo se, da bomo raziskali ekosistem v okolici naše šole in se tako posvetili obrežju reke Drave v naši bližnji okolici
- Izvedli smo različne dejavnosti v okviru medpredmetnega povezovanja.
- Učenci so reko Dravo in živa bitja v njej izkustveno doživljali na terenskem delu z zunanjim strokovnim sodelavcem.
- Opazovali smo strugo reke Drave, se seznanili s pomenom ptujskega jezera, raziskovali onesnaženost reke in z obrežja občudovali prelep pogled na našo kulturno in zgodovinsko zakladnico- mesto Ptuj.

2.1 CILJI PROJEKTA:

- Seznanijo se s cilji projekta
- Načrtujejo delo in si razdelijo naloge, načrtujejo raziskavo
- Urijo se v sistematičnem in vztrajnem opazovanju

- Izvedemo terensko delo z zunanjimi sodelavci- ornitologi in biologi
- Raziskujejo, opazujejo
- Pišejo članke oz. prispevke, plakate, brošure, predstavitve o projektne delu
- Rišejo, lepijo fotografije
- Razvijajo veščine eksperimentalnega dela
- Predstavijo izvlečke svojega dela (plakati, prosojnice...)
- Ovrednotijo svoje delo

2.2 NAČRTOVANJE DELA:

Medpredmetno povezovanje:

Nit- Raziskovanje ob vodi, ptice, onesnaženost vode, zaščita narave

DRU – Domača pokrajina, Ptuj, naravna in kulturna dediščina

Slo – Pisanje spisov, člankov, prosojnic, brošur

LUM – Risanje, oblikovanje plakatov, izdelava papirnatih labodov

Špo - Gibanje v naravi

3 POTEK DELA

3.1 DIDAKTIČNO-METODIČNI POTEK

Vključila sem naslednje didaktične sisteme: metodo praktičnih del, pogovor, razlago, metodo pisnih del, delo z besedilom, terensko delo.

Pri delu smo uporabljali naslednje učne pripomočke: učne liste, barvice, plakat, pisala, računalnik z dostopom do spleta, projektor, slikovno gradivo, teleskope, banjice, določevalni ključ.

Delo je potekalo skozi naslednje učne oblike: frontalno, individualno, skupinsko in sodelovalno.

Delo sem tudi diferencirala in individualizirala, saj sem učencem nudila:

- pomoč pri iskanju odgovorov,
- v skupini so opravili tisto nalogo, ki jo zmorejo.

3.2 SESTAVLJANJE SKUPIN

Za uspešno sodelovalno učenje je velikega pomena, da je skupina heterogeno sestavljena. To pomeni, da so v skupini učenci, ki imajo različne sposobnosti, so različnega spola, različnega socialno ekonomskega statusa in različne nacionalne pripadnosti.

Pomembno je, da si učitelj izoblikuje sliko razreda glede na učni uspeh, šele nato sestavi skupine, da tako sestavljena skupina dela en do dva meseca, nato se člani menjajo, tako, da sodelujejo čim večkrat z vsemi učenci v razredu. Najbolje je, da ima skupina štiri do pet članov, ki združujejo mnenja in s tem se poveča posameznikova odgovornost.

3.3 ORGANIZACIJA DELA / POTEK DELA

Za sodelovalno učenje, sem se odločila, ker me je zanimalo kako se bodo učenci odzvali na tako obliko dela.

Sestavila sem heterogene skupine. Učenci so bili dovolj skupaj, tako da so se lahko med seboj lažje pogovarjali.

Pred začetkom dela, sem jih seznanila z obliko dela. Podala sem jim kratka in jasna navodila in frontalno predstavila cilj učne ure.

Z učenci smo ponovili pravila za uspešno skupinsko učenje in terensko delo.

- Strpni bomo do sošolcev.
- V skupini sodelujemo vsi.
- Poslušali bomo drug drugega.
- Pomagamo si.
- Ne motimo dela ostalih skupin.
- Uspešnost skupine je odvisna od vseh članov.

3.4 Učenci so z ornitologom opazovali PTICE na obrežju reke Drave:

- rečni galeb
- labod
- vodomec
- čigra
- lastovka breguljka

Fotografija 1: Opazovanje ptic

3.5 UČENCI SO Z BIOLOGOM OPAZOVALI VODNE ORGANIZME OB OBREŽJU REKE DRAVE:

- pijavka
- mlakar
- tubifex
- vodni osliček
- postranica

Fotografija 2: Opazujemo, raziskujemo, sodelujemo

3.6 POSKUS: BIOLOŠKA METODA DOLOČANJA KAKOVOSTI VODE

- v skupinah preberejo navodila za delo.
- ogledajo si legendo za določanje kakovosti vode po biološki metodi.
- vsaki skupini razdelimo banjice z ustreznimi pripomočki.
- demonstriramo, kako naj raziskujejo.

Ulovljene živali opazujejo z lupo ter s pomočjo legende določajo njihova imena. Pozorni so na obliko telesa in izrastke. Ob zaključku zapišejo, v kateri kakovostni razred spada voda, ki so jo raziskovali. Ugotovili smo, da je voda srednje onesnažena, ker smo našli ličinke mladoletnic.

5 REALIZIRANI SO NASLEDNJI CILJI

Učenci se seznanijo z različnimi učnimi procesi,

- spoznajo pomen varovanja narave
- oblikujejo pozitiven odnos do narave: pomen reke za človeka in okolje nasploh; kakšna je povezanost
- obnovijo znanje o domači pokrajini
- so motivirani za opazovanje in raziskovanje okolice
- pripravijo različne predstavitve (PP predstavitev, plakati, brošure, članki za šolski časopis ...)

Iskala sem cilje, ki so predmetom skupni.

- Ker smo pri predmetu družba obravnavali domačo pokrajino, sem želela, da pridobljeno znanje pri DRU poglobijo in dopolnijo z znanjem NIT.
- Izvedli smo zanimiv in zabaven učni dan v naravi, ki mu je sledilo raziskovanje in poustvarjanje v učilnici.
- Učenci so bili zelo motivirani in ustvarjalni

Fotografija 3: Raziskujemo

6 SKLEP

Izkazalo se je, da je bilo terensko delo zelo zanimivo in da so bili učenci za delo zelo motivirani. Učni obliki, medpredmetno povezovanje in sodelovalno učenje, sta bili zelo dobro sprejeti. Pri poročanju in opisovanju svojega dela, so prihajali do zaključkov, da so se na ta način veliko naučili in med seboj sodelovali. Pri delu so bili bolj sproščeni, saj so vedeli, da bodo dobili pomoč v skupini, če česa ne bodo znali. Najbolj všeč jim je bilo to, da so se lahko posvetovali s svojimi vrstniki in si izmenjevali mnenja.

Menim, da sta medpredmetno povezovanje in sodelovalno učenje zelo primerni obliki dela z učenci pri poglobljanju snovi. Naučijo pa se tudi sodelovanja in komuniciranja z vrstniki ter obenem krepijo medsebojne odnose.

Fotografija4: Pisanje spisov, člankov, plakatov

7 VTISI UČENCEV

Fotografija 5: Pisanje spisov, člankov, plakatov, brošur

V torek, smo raziskovali obrežje reke Drave. Bilo je lepo, sončno vreme. Najprej smo šli do prve postaje. Tam nas je pričakal vodnik Tilen. Zraven je prinesel teleskop za opazovanje rečnih galebov in slike. Povedal nam je nekaj zanimivosti o reki Dravi. Npr. Reka Drava ima tri območja, ki jih označujejo boje: a, b in c. V območju a in b se lahko kopamo, vozimo s čolni, jadrnicami ali kanujem..., v območju c pa se ne smemo. Pustimo ga, da se naravno spreminja. In zdaj je v območju c nekaj otokov, na katerem je 850 gnezd. Skupno število ptic je 1700 osebkov. Nato smo pomalicali in šli do druge postaje. Menjali smo se s 4. A. Tukaj nas je pričakal vodnik Dominik. Razdelili smo se v tri skupine. Vsaka skupina je imela svojo posodo z organizmi. V prvi škatli je bilo nekaj drobnih vodnih organizmov in riba. Spoznali smo tudi postranico, morskega oslička, polža mlakarja, tubifexa in pijavko ter si jih natančno ogledali. Odpravili smo se do tretje postaje. Na tretji postaji nas je pričakal vodnik Matjaž. Pripovedoval nam je o reki nekoč in danes. V starih časih je bilo veliko poplav. Reke so odžirale bregove in nanosile prod na tista mesta, kjer je bila voda stoječa. Tako so nastali otoki, ki so še danes na reki Dravi. Z daljnogledom smo opazovali laboda, ki je plaval po reki. Seznanili so nas tudi s tem zakaj je nastalo ptujsko jezero. Torej zaradi potreb hidroelektrarne, ki uporablja vodo reke Drave za proizvodnjo elektriko. Ura je bila 12:00 in odpravili smo se v šolo.

A. R., 4.B

V torek, smo imeli naravoslovni dan. Odšli smo si ogledat reko Dravo, o kateri smo izvedeli veliko zanimivosti, kot so kako je reka Drava tekla nekoč, o ribah, racah, žuželkah in pticah. S teleskopom smo si pogledali ptice in njihove mladiče. Izvedeli smo, da na otoku reke Drave živi 850 parov rečnih galebov in 1700 posameznih ptic. Potem smo si šli natančneje ogledat vodne žuželke, o katerih smo slišali veliko zanimivega. Nato smo odšli naprej, si s teleskopom pogledali koliko ptic leti nad reko in prisluhnili razlagi o strugah reke Drave. Nato smo odšli proti peš mostu in se vrnili v šolo.

A. P., 4. b

Ogledali smo si reko Dravo in spoznali kako je reka tekla nekoč. Opazovali smo rečne galebe, race, vodne žuželke in druge ptice. Videli smo tudi labode. Gledali smo skozi teleskop. Nato smo malicali. Nato smo preučevali razne vodne žuželke in ribo. Ribo in vodne žuželke smo si tudi narisali.

M. S., 4.B

Tema naravoslovnega dne je bila reka Drava. Iz šole smo do reke Drave odšli peš. Občudovali smo lep Puhov most čez reko Dravo. Hodili smo kakšen kilometer ob obrežju reke, vse do otočkov v ptujskem jezeru. Pogled na otoček, ki je obdan z rečnimi galebi je zelo zanimiv. Opazovali smo jih skozi teleskop. Na drugi postaji smo raziskovali rečne živali. Na tretji postaji smo videli kako se tri struge reke Drave združijo v eno. Slišali smo kako je, ko reka Drava na tem mestu včasih poplavi. To se zgodi vsaj enkrat letno. Na tem mestu živijo lastovke breguljke in zelo redki ptiči vodomci. Tu se je naša zelo zanimiva učna pot končala.

M. V., 4.B

Dan smo preživali ob reki Dravi. Prva točka, ki smo si jo ogledali je bila na strani reke Drave kjer je prostor puščen naravi. Ogledali smo si ptice in sicer: rečne galebe, labode in čigre. Povedali so nam, da je parov rečnih galebov sedemsto petdeset, s katerim ima vsak par tri jajca. Na drugi točki smo si ogledali vodne organizme: ribjo pijavko, vodnega mlakarja, postranico in vodnega oslička. Ptice, ki smo jih spoznali na tretji točki sta bila vodomec in breguljka. No, tako se nam je zaključil zelo poučen naravoslovni dan.

T. H., 4.B

Literatura in viri

1. Dosegljivo: Medpredmetno povezovanje kot strategija za kakovostno učenje učencev v osnovni šoli, Medpredmetno_URN_NBN_SI_doc-TW57QGYK.pdf
2. Formativno spremljanje v podporo učitelju, Priročnik za učitelje, Zakaj formativno spremljati. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana 2016
3. Sodelovalno učenje, Lilijana Rijavec, Učiteljska.net
4. Učbeniki in delovni zvezki, "Radovednih pet", Rokus, 2017.

MOJCA KOVAČIČ
OŠ NOTRANJSKI ODRED CERKNICA
NEPOZABNO DOMAČE BRANJE Z GROZNIH GAŠPERJEM

Povzetek

Na razredni stopnji osnovne šole sta branje in razumevanje prebranega dva izmed glavnih ciljev pouka slovenščine. Učenci so ob vstopu v šolo motivirani za učenje branja. Dolgotrajen proces učenja branja, ki pelje do branja z razumevanjem in učenja učne snovi z branjem, ob prisotnosti moderne tehnologije zahteva veliko motivacijo učenca s strani staršev in učiteljev. Cilj, ki sem ga želela doseči z domačim branjem v petem razredu, je vzpodbuditi notranjo motivacijo za branje pri učencih s pomočjo izbire zanimive literature in različnimi aktivnostmi pri obravnavi domačega branja. Učenci so domače branje z veseljem prebrali in dramatizirali zgodbo, izdelali vabila, gledališke liste in vstopnice, sestavili uganke in križanke ter naredili razstavo. Hkrati jim je pozitivna izkušnja utrdila notranjo motivacijo in jih vzpodbudila pri razvoju v strastne bralce.

Ključne besede: branje, pismenost, domače branje, bralna motivacija, notranja motivacija

AN UNFORGETTABLE HOME READING OF THE BOOK HORRID HENRY

Abstract

Reading and understanding what was read are the two main lesson goals when teaching Slovene from the first to the sixth grade. Students are highly motivated to learn how to read, when they enter elementary school. The lengthy process of learning how to read, to reading with understanding and comprehension, to learning subject material with reading accompanied by modern technology requires great motivation of the students. The students receives motivation from his/her parents and from the teachers.

The goal that I wanted to achieve by home reading in the fifth grade was to encourage internal motivation for reading. The motivation was increased by the selection of interesting literature and by diverse activities that followed the reading itself.

Students happily read the book and even participated in role playing of the story. They made invitations, playlists, tickets, puzzled, crosswords and an exhibition.

This positive experience reinforced the students' internal motivation and encouraged their development into passionate readers.

Keywords: reading literacy, home reading, reading motivation, internal motivation

1 UVOD

Branje in razumevanje prebranega sta dva izmed ključnih ciljev začetnega osnovnošolskega izobraževanja. Pomembno je, da pri učencu ustvarimo pozitivno bralno vzdušje in gradimo temelje bralnega interesa vsakega posameznika. Kot učitelji se moramo zavedati, da z obogatitvenimi dejavnostmi pri književnem pouku in v okviru branja literature pri domačem branju ponudimo bralcu več možnosti dela z besedilom. Avtonomija učiteljevega dela z upoštevanjem didaktičnih navodil Učnega načrta (2011) omogoča spodbujanje branja leposlovja s povezovanjem učenčevih interesov. Učitelj lahko učne ure organizira tako, da učence vodi skozi prebrana besedila, jih usmerja v razmišljanje, ustvarjalno komuniciranje in ustvarjalne dejavnosti. Na ta način ustvari bralne okoliščine, ki utrjujejo notranjo motivacijo za branje in prijetna doživetja.

Praktične izkušnje domačega branja, ki vam ga bom predstavila, zajemajo obdobje zadnjih petih let poučevanja in opazovanja učencev na osnovni šoli.

Cilj, ki sem si ga zastavila, je bil izbrati umetnostno literaturo, ki učence 5. razreda pritegne, in motivirati učence za branje domačega branja z različnimi dejavnostmi po prebranem umetnostnem besedilu. Z omenjenima ciljema sem želela doseči, da si učenec pridobi pozitivno izkušnjo z domačim branjem in postane notranje motiviran za nadaljnje branje. Učencem, ki sem jih poučevala v 5. razredu, sem sledila tudi v nadaljnjih letih šolanja, vse do zaključka 9. razreda. Moj namen je bil z opazovanjem ugotoviti, ali sodelujejo v dramskih krožkih, pogosto obiskujejo knjižnico in opravijo bralno značko, nastopajo na prireditvah ...

2 PISMENOST IN BRANJE

Pojem pismenost izvira iz latinske besede *litteratus*, kar označuje človeka, ki se uči. Pri opazovanju razvoja pismenosti so ugotavljali, koliko na razvoj branja in pisanja vplivajo socialni in ekonomski dejavniki (dolžina šolanja, družinski socialni status). Raziskovanje pismenosti se ni ustavilo le pri osnovnem branju in pisanju, temveč kot razumevanje prebranega, uporaba besedila, razmišljanje o pisnem besedilu, spretnost branja in vključevanje branja in pisanja v računanje. Ker pa se razvoj človekovih sposobnosti nikoli ne konča, se je začel uporabljati pojem vseživljenjskega razvoja pismenosti. Z raziskovanjem bralne pismenosti se vzgaja primerno pismenega človeka in na podlagi dokazanih primanjkljajev na posameznem področju se mu lahko pomaga, da se še dodatno osebno razvije v branju, pisanju in reševanju različnih problemov (Pečjak, 2012).

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2000) branje definira kot pojem, ki pomeni razpoznavati znake za glasove in jih vezati v besede ter razumevati ustaljene, dogovorjene znake.

Branje v šoli je najučinkovitejše sredstvo za usvajanje znanja – ne le pri slovenščini, temveč pri vseh predmetih – ter eden izmed smotrov pouka književnosti. Je večšina, ki jo potrebujemo in uporabljamo vse življenje v vseh situacijah, s katerimi se vsakodnevno srečujemo. Za spodbujanje branja v šoli so najpomembnejši naslednji vplivi:

- učitelj kot dober bralni model (sam veliko bere, bere učencem, se pogovarja o prebranih vsebinah, poudarja, kako branje bogati življenje ...);
- razredna knjižnica, možnost izbire kakovostnega bralnega gradiva;
- pogovori in druženja, povezani s knjigami;
- prejšnje izkušnje otrok, povezane s knjigami in njihovimi vsebinami,
- bralne vzpodbude (nagrade – predvsem za manj uspešne bralce) (Pečjak 1995).

3 BRALNA MOTIVACIJA

Ključna sestavina pismenosti je motivacija za branje. Bralna motivacija nastane kot posledica radovednosti, želje po dolgotrajnejšem cilju in doseganju bralnih uspehov. Po mnenju S. Pečjak (2012) na bralno motivacijo vplivajo tako notranje kot zunanje prvine, ki so medsebojno prepletene in povezane. Notranje prvine so: kompetentnost bralca (prepričanje, da lahko izpelje bralne naloge do cilja; zaupa, da je sposoben prebrati in razumeti besedilo), interes, zatopljenost učenca v branje ter lastno prepričanje, da je branje pomembno. Zunanje prvine so: želja po priznanju in dosežku (pohvala staršev, dobra ocena učitelja), tekmovanje z drugimi (bere, da je boljši od vrstnikov) in socialna motivacija (učenec bere, da lahko sodeluje v različnih aktivnostih z vrstniki).

Ko gredo otroci v prvi razred, knjige povezujejo z užitkom. A opismenjevanje je tako dolgotrajen proces, da začnejo branje povezovati z garanjem in domačimi nalogami in pozabijo, da so knjige vir zabave. Prav tako današnje otroke težko pripraviš do branja, ker se po njihovem mnenju knjige ne morejo primerjati npr. s tehnologijo. A kljub vsemu otrok za razvoj v današnji družbi potrebuje obe vrsti spretnosti – zmožnost uporabe naprav in zmožnost tekočega branja. Napačno je razmišljanje, da je v tehnološki dobi branje knjig zastarelo, saj je pismenost nujna že za vsakdanja opravila. Bralne sposobnosti otroka vplivajo na vse vidike njegovega življenja – na njegovo inteligenco, samozavest, medsebojne odnose, družbeni položaj, zadovoljstvo in zdravje. Za večjo motivacijo pa so nam na voljo bralni priboljški, kot so stripi, otroške revije, knjižice šal, slikanice, knjige o filmskih zvezdah, živalih, športnih legendah ... (Newman, 2017)

Naloga starša in tudi učitelja je spodbujati branje za ohranjanje in vzgajanje notranjih motivacijskih dejavnikov. Ti so dolgoročnejši, spodbujajo branje, dajejo večjo težo vseživljenjskemu branju. Pri pouku je treba v učencu vzbuditi bralno izkušnjo, ki jo želi še ponoviti in ponovno doživeti. Pri tem imajo ključno vlogo motivacija in motivatorji – starši, učitelji in drugi dejavniki v učenčevem okolju (pestrost in založenost knjižnic z raznovrstnim gradivom ter bralne navade vrstnikov). Učitelj mora upoštevati aktivno izražanje učencev, spodbujati njihova mnenja, jih usmerjati in voditi v zeleno smer. Proces branja ni omejen le na čas opismenjevanja in pridobivanja osnovnih veščin, potrebnih za tekoče branje, temveč je to dejavnost, ki nam služi v vsakodnevnih situacijah ob upoštevanju bralnih zahtev. Razredno klimo je treba usmeriti v pozitivno bralno motivirano vzdušje, kjer bodo učenci radi poprijeli za raznovrstno gradivo in uspešne izkušnje razvijali v obdobju pubertete in osebne ranljivosti.

4 FRANCESKA SIMON IN GROZNI GAŠPER

Francesca Simon je otroška britanska pisateljica, ki je izdala več kot petdeset knjig. Leta 2008 je bila razglašena za otroško pisateljico leta na slavnostni podelitvi »British Book Awards«, in sicer s knjigo Grozni Gašper in gnusen snežak. Knjige o Groznem Gašperju so izšle v petindvajsetih državah in so bile prirejene v animirane televizijske serije. Tudi na Slovenskem je Gašper užival velik ugled. Zbirka je bila leta 2008 nagrajena kot najljubša prevedena knjiga v slovenskem knjižničarskem projektu in stoji ob boku Matildi in Harryju Potterju. Glavni junak Grozni Gašper je poreden, nagaja učiteljem, sorodnikom, varuškam, soščolcem in celo staršem ter se domisli novih lumparij, potegavščin in ukan. Določene značilnosti glavnega junaka najdemo prav v vsakem odraščajočem otroku. Ob Groznem Gašperju nastopa tudi Pridni Peter, ki je pravo nasprotje starejšega brata; z veseljem vse pospravi za sabo, z navdušenjem priskoči na pomoč, vestno piše domače naloge, varčuje

žepnino in je za pridnost tudi nagrajen. Vedno znova pa avtorica Francesca Simon poudarja, da je v življenju najpomembnejše to, da starši čim več dragocenega časa preživijo skupaj s svojimi sinovi in hčerami, jim berejo in se z njimi veliko pogovarjajo, med drugim tudi o vsebini risanke ...

5 PRAKTIČNA AKTIVNOST

Pri izbiri knjige za domače branje sem upoštevala učenčeve interese. Nekaj let nazaj sem med odmori zasledila, da se učenci med seboj pogovarjajo o gledanju serij Grozni Gašper. Tudi sama sem bila pozorna na televizijski program, ki je oglaševal omenjeno serijo. Nato sem v pogovoru s knjižničarko ugotovila, da je to zelo priljubljena zbirka pri učencih 4. in 5. razreda. Do danes se je interes za določene knjige spremenil. Med priljubljenimi so zbirka Dese Muck Čudežna bolha Megi ter zbirki Dava Pilkeyja Kapitan Gatnik in Pasji mož. Ne glede na različnost zbirke so dejavnosti pri obravnavi domačega branja lahko enake.

Pri uri slovenščine sem za domače branje učencem predstavila knjige Groznega Gašperja. Že ob pogledu na knjige je bilo čutiti pozitivno vzdušje. Knjige niso debele, so pa opremljene z ilustracijami in prikazane v animiranih risanih filmih. V razgovoru z učenci sem ugotovila, da poznajo glavnega junaka in nekaj stranskih oseb. Skupaj smo se odpravili v knjižnico, kjer si je vsak učenec izbral knjigo z željenim naslovom. Nekateri so želeli prebrati knjige, ki so jih že videli po televiziji, nekateri pa še nepoznane. Dogovorili smo se, do kdaj je treba prebrati knjigo, da se bomo lahko potem razdelili v skupine za nadaljnje delo. Med urami dodatnega pouka pri slovenščini smo besedilo Grozni Gašper in vražja varuška preoblikovali v besedilo po vlogah in ga natipkali. Učenci so tudi doma poiskali rekvizite in oblačila za dramatizacijo.

Oblikovala sem štiri skupine z naslednjimi aktivnostmi: dramatizacija; oblikovanje vabil, gledaliških listov in vstopnic; avtorica Francesca Simon in glavni junaki ter uganke in križanke. Pri izvedbi dejavnosti so nam pomagale učiteljica angleščine, knjižničarka in učenkina mama. Po prebranem domačem branju so si učenci izbrali skupino. Pri delitvi v skupine sem upoštevala diferenciacijo in učno pomoč za določene učence. Tako sem učence usmerila glede na njihove sposobnosti in znanje ter tudi želje. V vsaki skupini je bila osnova umetnostno ali neumetnostno besedilo, iz katerega smo izhajali pri praktičnih dejavnostih.

5.1 POTEK DNEVA

Domače branje smo izpeljali kot kulturni dan. Najprej smo pregledali, katere knjige so učenci prebrali. Povedali so, kaj jim je bilo najbolj všeč, in si ogledali animirani risani film Grozni Gašper in vražja varuška, ki smo ga predhodno pripravili za dramatizacijo. Poiskali smo nauk zgodbe. Učenci so hitro prepoznali, kje je deček ravnal narobe, kaj je ustrezno ravnanje in kaj presega meje dovoljenega in razumnega. Ugotavljali smo, kakšne so posledice napačnih dejanj. Kljub neprimernim ravnanjem je zgodba učence pritegnila s svojo porednostjo, potegavščinami, ukanami in jih nasmejala.

Nadaljnje tri šolske ure je delo potekalo po skupinah. S knjižničarko so učenci odšli v knjižnico. Tam so skupaj prebrali prirejeno dramsko besedilo Grozni Gašper in vražja varuška. Z različnim materialom in pisali so ustvarjali vabila, gledališke liste in vstopnice. Podatke so samostojno in ob pomoči knjižničarke iskali v zbirkah in se pozanimali o igralcih v dramski skupini.

Z učiteljico angleščine so v angleškem jeziku spoznali dvajset zanimivosti o življenju Francesce Simon in prevajali naslove knjig. Na računalniku in v slovarjih so poiskali angleške besede za opis ključnih junakov. Ugotovili so, da imena označujejo njihov karakter. Z dodanim pridevnikom ob imenu so si učenci hitreje zapomnili njihove značilnosti in jih lažje razložili. Otroci so tako spoznali groznega Gašperja, pridnega Petra, tečno Tejo, kisko Kristino, jezno Jerco, razjarjeno Rebeko, muhasto Majo, nesramnega Nejca, jokavega Janeza, sitno Suzi ... Narisali so tudi glavne junake in jih vključili v sceno.

Ker je na podežlju sodelovanje staršev zelo dobro, nam je pri izpeljavi domačega branja na pomoč priskočila mama učenke. Sestavljali so uganke in križanke iz zgodbe Grozni Gašper in vražja varuška in tudi iz vsebin zgodb, ki so jih prebrali. Najprej so jih sestavljali na list papirja, potem pa so uganke pretipkali na računalnik. S pripravljenim osnutkom križank so z računalniškim programom sestavljali križanke in jih natisnili. Dobili smo gradivo za prostočasne aktivnosti med glavnim odmorom. Hkrati se je nekaj učencev naučilo izdelovati križanke z računalniškim programom, kar smo uporabili pri dodatnem pouku.

Četrta skupina se je z razredničarko urila v dramatizaciji predhodno gledanega animiranega risanega filma Grozni Gašper in vražja varuška po zapisani dramski predlogi. Učenci so se brez težav vživljali v glavne in stranske dramske like in doživeto trenirali predstavo. Postavili so enostavno sceno z rekviziti iz razreda in od doma. Učenci so se oblekli v kostume in uporabili pripravljeno glasbo.

Po urah intenzivnega dela smo se zbrali pred učilnico. Vsaka skupina je že med delom dobila vabilo na skupno srečanje. Ogledali smo si razstavo tretje skupine o avtorici in junakih in rešili nekaj ugank. Predno smo odšli v razred na predstavo, je skupina s knjižničarko razdelila gledališke liste in vstopnice, ki so jih učenci pred vhomom v razred tudi pregledali.

Za zaključek dneva smo si ogledali še predstavo dramske skupine. Z močnim aplavzom smo nagradili igralce in z nasmejanimi obrazi pripeljali domače branje do konca. Odločili smo se, da bomo predstavo ponovili za starše.

6 ZAKLJUČEK

Učenje branja in bralna pismenost sta zelo pomembna v otrokovem začetnem šolanju. Z obravnavanim domačim branjem, ki sem ga predhodno načrtno izbrala zaradi medijske prepoznavnosti in interesov učencev, sem pri učencih vzpodbudila prijeten odnos do branja. Ker je bilo domače branje povezano z dramatizacijo, izdelovanjem vabil, gledaliških listov in vstopnic ter z računalnikom, je v večini učencev branje pustilo pozitivne občutke in notranjo motivacijo za nadaljnje branje. Z obravnavanim besedilom so nastali kreativni izdelki in dramska predstava, ki so učencem dokaz, kaj vse jim prebrano besedilo omogoča in kako zadovoljno se ob tem počutijo. Prav tako so bili po prebrani knjigi v stiku z medijsko tehnologijo, ki jim je v sodobnem svetu zelo blizu.

Pri opazovanju svojih učencev na predmetni stopnji sem ugotovila, da se je zanimanje za branje stopnjevalo, kar se je kazalo s sodelovanjem na prireditvah in branjem bralne značke in tudi branjem za lasten užitek. Kot dokaz lahko navedem knjige Harry Potter, ki so učence v devetem razredu tako pritegnile, da so si na ekskurziji v Avstriji ogledali trgovino Harry Potter, se udeležili vikenda za nadarjene na omenjeno temo, nekateri pa so celo izdelali igro Harry Potter monopoli.

Literatura in viri

1. NEWMAN, N. (2017). Vzgoja strastnih bralcev. 5 preprostih korakov do uspeha v šoli in v življenju. Maribor: Hiša knjig, Založba KMŠ.
2. PEČJAK, S. (1995). Ravni razumevanja in strategije branja: priročnik za učitelje na razredni in predmetni stopnji osnovne šole. Trzin: Different.
3. PEČJAK, S., GRADIŠAR, A. (2012). Bralne učne strategije. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
4. SLOVAR slovenskega knjižnega jezika (2000). Spletna izdaja. Ljubljana: SAZU. V: <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (povzeto dne 13. 9. 2019).
5. Grozni Gašper osvojil otroke po vsem svetu. V: <https://www.bibaleze.si/clanek/novice/grozni-gasper-zasvojil-slovenske-otroke.html> (povzeto dne 6. 9. 2019).

ANDREJA KOVAČIČ KOLBL
OŠ FRANCETA PREŠERNA MARIBOR
BONTON V VSAKODNEVNEM ŽIVLJENJU

Povzetek

Učitelji se pri svojem vsakodnevem delu srečujemo z mnogimi težavami - slabimi medsebojnimi odnosi, nezdravo tekmovalnostjo, nestrpnostjo, pomanjkanjem motivacije za delo, strahom, disciplinskimi težavami, nizko koncentracijo, psihosomatskimi težavami, nasiljem. Pri slabih medsebojnih odnosih je težava tudi samo vzpostavljanje dobrih medosebnih odnosov in kvaliteta sporazumevanja, kar je pomemben dejavnik v življenju vsakega. Učenci morajo na različne načine usvajati primerno vedenje - bonton, kar podpirajo tudi učni cilji v učnem načrtu. Področje splošnega bontona je zelo široko, zato sem se osredotočila na primerno vedenje v medosebni komunikaciji. Otroci opazujejo in posnemajo odzivanje ter vedenje odraslih in vrstnikov. Starši in učitelji se moramo te odgovornosti nenehno zavedati.

Ključne besede: moč besede, komunikacija, medosebna komunikacija, bonton, poslušanje, pogovarjanje

GOOD MANNERS IN EVERYDAY LIFE

Abstract

In our everyday work, we as teachers often come across many difficulties – poor mutual relationships, unhealthy competitiveness, intolerance, lack of work motivation, anxiety, disciplinary problems, poor concentration, psychosomatic problems, aggression ... The problem of poor mutual relationships is also maintaining healthy mutual relationships and quality of communication, which represent an important factor in each individual's life. Students need to, in various ways, acquire appropriate behaviour – good manners, what is also supported by the learning goals in the syllabus. The field of good manners is broad, for that reason I focused on appropriate behaviour of interpersonal communication. Children observe and imitate adults' and peers' reactions and behaviour. Parents and teachers have to constantly be aware of this responsibility.

Keywords: the power of the word, communication, interpersonal communication, good manners, listening, conversing

1 POMEN BESEDE BONTON

Beseda bonton, ki izvira iz francoščine, pomeni »dober ton« in zajema pravila spodobnega vedenja v družbi. Gre za splošne konvencionalne oblike obnašanja, ki veljajo v določenem okolju. Pravil spodobnega vedenja ni mogoče vsesplošno definirati, ker so odvisna od kulture, časa, družbenega sloja, v katerem se posamezna oseba nahaja ... Z načinom vedenja človek veliko pove o svojem družbenem statusu.

Človek veliko pravil ustreznega vedenja usvoji že v času odraščanja, saj je učenje spodobnega vedenja element vzgoje vsakega otroka.

Osnovne besede bontona, ki jih lahko uporabimo, so prosim, hvala, oprostite in izvolite. Z uporabo teh besed se pogosto spretno izognemo neprijetnim situacijam, ko kršimo bonton.

V družbi se večkrat sprašujemo, ali je bilo naše ravnanje ustrezno, sprašujemo pa se tudi, ali se drugi vedejo, kot se spodobi. Včasih v enakih okoliščinah ravnamo na različne načine, najverjetneje pa je ustrezna samo ena možnost. Zgodi se tudi, da v dvomih, katero ravnanje je ustrezno, izberemo ravno napačno obliko vedenja. Posledice neustrezne uporabe za okolico niso drastične, edina neprijetnost je naše neugodno počutje ob tem. Obstajajo pa tudi okoliščine, ki so veliko resnejše, kot se nam zdi na prvi pogled, zato zahtevajo samodejno reagiranje, tako da že vnaprej natančno vemo, kako je potrebno v takem trenutku ustrezno ravnati in katera oblika ravnanja bi bila neustrezna.

2 BONTON V ŠOLI

Ob vstopu v šolo se začnejo vsi učenci, delavci šole ali obiskujoči srečevati s šolskim redom, razrednimi pravili, pravili vedenja v jedilnici, telovadnici, na dvorišču ... Ti dokumenti zajemajo pravila, ki so povezana s spodobnim, primernim, sprejemljivim, oziroma tako imenovanim "lepim vedenjem". Taka pravila imenujemo tudi bonton. Čeprav veliko pravil človek usvoji v dobi odraščanja, je učenje bontona pomemben element vzgoje otroka. Začne se v družini in se nadaljuje na vseh področjih človekovega delovanja.

Napisana in nenapisana pravila lepega vedenja veljajo v vrtcu, v šoli, v prometu, v različnih ustanovah. S svojim načinom obnašanja povemo veliko o sebi.

Vsebine bontona so zastopane tudi v učnih načrtih osnovnih šol in učenci sistematično pristopajo k usvajanju načel primerne vedenja v različnih življenjskih situacijah.

Že v prvem vzgojno izobraževalnem obdobju je v učnem načrtu za slovenščino zapisano, da učenci razvijajo zmožnosti pogovarjanja tako, da:

- vrednotijo vljudnost obeh sogovorcev in njuno rabo nebesednih spremljevalcev govorjenja ter utemeljujejo svoje mnenje,
- povzemajo temeljna načela vljudnega pogovarjanja in
- vrednotijo svojo zmožnost pogovarjanja in načrtujejo, kako bi jo lahko izboljšali.

Zapisano je tudi, da učenci razvijajo slogovne zmožnosti ter zmožnosti nebesednega sporazumevanja (za izboljšanje sporazumevalne zmožnosti) tako, da:

- uradno oziroma neuradno ogovarjajo osebe v ustreznih okoliščinah,
- osebe tikajo oz. vikajo v ustreznih okoliščinah,
- vrednotijo vljudnost danih izrekov in odpravljajo napake,
- se odzivajo na dane okoliščine sporočanja z ustreznimi izreki,
- prepoznajo pomen in vlogo nebesednih sporočil,
- razumejo nebesedne zvočne in vidne spremljevalce govorjenja ter jih vrednotijo in

- ustrezno uporabljajo nebesedne zvočne in vidne spremljevalce govorjenja med govornim nastopanjem in pogovarjanjem.

Tako se torej že z učnim načrtom uresničujejo cilji lepega vedenja, pomembno pa je, da učitelji nenehno spontano poudarjamo pomen primerne komunikacije.

3 BONTON V KOMUNIKACIJI

Zapisane ali izgovorjene besede imajo prav neverjeten učinek na tistega, ki so mu namenjene. Lahko nas pomirijo, potolažijo, raznežijo, razveselijo, ganejo, dolgočasijo, zbegajo, prestrašijo, vznemirijo, užalijo, razjezijo in še kaj. Beseda lahko sproži vojno ali ustvari premirje, lahko konča ljubezen ali začne odnos, lahko poglobi ali prekine prijateljstvo, lahko prinese dobiček ali povzroči propad in še marsikaj drugega. Če bi se ljudje zavedali čudežne moči besed, bi temeljiteje premislili, preden in kako kaj izrečemo.

Besede uporabljamo izključno ljudje, živali se sporazumevajo z neartikuliranimi glasovi in telesno mimiko. Seveda tudi ljudje »začinimo« besede z gestami, tonom glasu in mimiko obraza, kljub temu pa je prav govor glavni sporazumevalni prenosnik. Kljub pomembnosti primerne uporabe besed se večinoma premalo trudimo, da bi se jih naučili zavestno, obvladano in konstruktivno uporabljati. Beseda je torej sredstvo, s katerim lahko marsikaj pokvarimo ali popravimo. Gotovo ste že izkusili učinek grobe, nepremišljene besede, ki vam je strla srce, pa tudi taljenje jeze ob iskreno rečeni besedi »Oprosti!«. Bolečina in ugodje, tesnoba in olajšanje. Vsak dan besede na raznih področjih usmerjajo razvoj dogodkov in počutje ljudi, pri čemer smo tudi mi odgovorni za občutke, ki jih s svojimi besedami povzročimo drugim.

Pogost problem v medosebnih odnosih je prav nezmožnost nadziranja besed, ko na primer v afektu užalimo človeka, zaradi pritiska in stresa smo neupravičeno brezobzirni, izrekamo sodbe brez dobrega premisleka in podobno. Najpomembnejše pravilo uspešnih odnosov je nadzor nad svojimi besedami. Glede na to, kako jih uporabljamo, so namreč lahko orodje ali orožje.

3.1 POZDRAVLJANJE

3.1.1 USTNI POZDRAVI

Vsako srečanje se začne s pozdravom, ki je v našem življenju zelo pomemben in je osnova bontona. Pozdravljamo ljudi, s katerimi se srečamo v trgovini, knjižnici, na delovnem mestu, v dvigalu ... Pozdrav je sestavljen iz pozdrava in odzdrava. Ko pozdravimo človeka, mu s tem izrečemo dobrodošlico, smo do njega pozorni, mu povemo, da je zaželen. Pozdrav je vedno vljuden, kako in kdaj pozdravljamo ter s katerimi besedami, pa je odvisno od vrste srečanja. Odzdravimo s podobnim pozdravom. Odzdravljanje je človekova dolžnost in kdor ne odzdravi, pokaže svojo neolikanost.

3.1.2 KATERE VRSTE POZDRAVOV POZNAMO?

Neuradno se pozdravljamo s sorodniki, prijatelji, znanci, sosedi, sošolci ... Najpogostejši neuradni pozdravi, ki so bolj sproščeni, so: živijo (živjo), zdravo, čao, oj, ojla, ahaj.

Uradno se pozdravljamo z neznanci, z nadrejenimi na delovnem mestu, s starejšimi, poslovnimi partnerji ... Najpogostejši uradni pozdravi so: dobro jutro, dober dan, dober večer, pozdravljeni.

3.1.3 KDO NAJPREJ POZDRAVI

Včasih so bila pravila pozdravljanja jasna: moški pozdravi žensko, mlajši starejšega, podrejeni nadrejenega, kdor stopi v prostor, pozdravi prvi ne glede na starost, spol, planinci, ki se vzpenjajo, pozdravijo tiste, ki se spuščajo, zaposleni v trgovinah, knjižnicah so dolžni pozdraviti prvi. Ta pravila še vedno veljajo, a so bolj ohlapna. Vse bolj se uveljavlja splošno načelo, da pozdravi tisti, ki drugega prej opazi. Zelo pomembno je, da vsakemu ki nas pozdravi, tudi odzdravimo.

3.1.4 PISNI POZDRAVI

Pozdrave zapisujemo tudi v uradnih in neuradnih besedilih, npr. v pismu, opravičilu, vabilu, prošnji. Tudi pisni pozdravi so neuradni in uradni. Neuradni pisni pozdravi so: živijo, čao, se vidiva, se slišiva, lepo se imej. Uradni pisni pozdravi so: lepo vas pozdravljam, s spoštovanjem, lep pozdrav.

3.2 POGOVARJANJE

Pogovarjanje je ena od najpomembnejših stvari v življenju človeka. Ljudje se vsak dan pogovarjamo z družinskimi člani, s sorodniki, sodelavci, z znanci, uradnimi osebami, včasih pa tudi z ljudmi, ki jih ne poznamo prav dobro. Pogovarjamo se doma, na ulici, na delovnem mestu, v uradu ... Pogovor je lahko zelo prijeten, lahko pa komaj čakamo, da se konča. V pogovoru vsak od sogovorcev nekaj časa posluša in nekaj časa govori.

3.2.1 VRSTE POGOVOROV

Poznamo neuradni in uradni pogovor.

Pri neuradnem pogovoru je tema neuradna, pogovor poteka v vsakdanjih okoliščinah, sogovorniki uporabljajo neknjižni jezik in nebesedni jezik, v pogovoru enakovredno sodelujejo in izražajo svoja mnenja.

V uradnem pogovoru si sogovorniki izmenjujejo mnenja in poskušajo doseči sporazum. Tema uradnega pogovora je uradna, po navadi s poklicnega področja, govorniki so med seboj enakovredni, vljudni in spoštljivi, pogovor poteka v knjižnem jeziku.

3.2.2 PRAVILA USPEŠNEGA POGOVARJANJA

Če želimo, da bo pogovarjanje uspešno, moramo upoštevati naslednja pravila:

- sogovorca pozorno poslušamo, tako kot si želimo, da nas posluša on, ko sami govorimo,
- pri pogovoru sogovorca gledamo v oči in ne gledamo v tla ali okoli sebe,
- začnemo govoriti šele takrat, ko sogovorec preneha z govorjenjem,
- odgovorimo na tisto, o čemer je sogovorec govoril in ne začnemo govoriti o nečem čisto drugem,
- če česa ne razumemo, prosimo sogovorca, da nam to pojasni, in sicer tako, da mu postavimo čim bolj natančna vprašanja,
- sogovorca ne prekinjamo oz. mu ne skačemo v besedo,
- spoštujemo mnenje drugega, sogovorca ne žalimo ali prizadenemo.

4 DEJAVNOSTI ZA USVAJANJE BONTONA V KOMUNIKACIJI

Dejavnosti, preko katerih lahko učenci v osnovni šoli usvajajo bonton komuniciranja v

medosebnih odnosih, tako sovrstniških kot tudi nesovrstniških, so zelo raznolike in ponujajo širok

izbor pripomočkov in načinov izvajanja. Dejavnosti lahko služijo kot način realizacije učnih ciljev

učnega načrta, lahko pa izhajamo iz vzgojne problematike oddelka.

Zavedati se moramo, da ima največjo moč usvajanja bontona pri otrocih zgled odraslih, predvsem staršev in učiteljev. Pomembno je, da se te odgovornosti zavedamo in jo prevzamemo.

4.1 IZHODIŠČA ZA DEJAVNOSTI

Učitelj lahko za izhodišče razredne ure, učne ure, pogovora ali reševanje konflikta uporabi primer konkretne situacije, ki se je zgodila v razredu ali so ji bili učenci priča, le-ta pa se povezuje z bontonom komuniciranja.

Za izhodišče obravnave bontona v komunikaciji lahko služijo tudi umetnostna in neumetnostna besedila.

Navajam nekaj knjig, ki jih pri tem najpogosteje uporabljam:

- Kovič, K.: Pobeg,
- Pregl, S.: Počesane muhe ali zelo zapleten priročnik o lepem vedenju,
- Mav Horvat, N.: O kralju, ki ni maral pospravljati,
- Baseler, M.: Lepo vedenje. Kako se obnašaš doma, v šoli in na ulici,
- Muha, V. : Lepo vedenje v javnosti, Lepo vedenje na obisku, Lepo vedenje po telefonu,
- Štok Vojska, N.: Bonton in olika, človeka sta slika,
- Balog, Z.: Bonton,
- Alzina, R.: Čustvena inteligenca otrok.

Z nekaj truda lahko v velikem številu umetnostnih besedil najdemo izhodišča za pogovor ali vodeno dejavnost s področja primerne vedenja.

4.2 DEJAVNOSTI

Dramatizacija besedil

Kadar kot izhodišče za usvajanje bontona uporabimo tematsko ustrezna umetnostna besedila, lahko v fazi poustvarjanja učenci književnim osebam spremenijo značaj. Slabe osebe lahko postanejo dobre osebe in obratno. Pri dramatizaciji to prikažejo tudi z načinom komuniciranja književnih oseb. Dobra zgodba potegne otroka vase in ga prevzame, bralec se z junakom poistoveti, z njim doživlja situacije in dogodke, v katerih se znajde, občuti njegovo stisko in radost, njegov poraz in njegov neuspeh. Zgodba deluje tudi kot ogledalo, in ko bralec opazuje junaka, njegovo ravnanje, njegove odzive na težave in njegove načine premagovanja teh težav, nehote opazuje in vidi tudi sebe. Razmišlja o tem, kako bi sam ravnal v podobnem položaju, kako bi odgovoril v določenih situacijah.

Igra vlog

Igra vlog je metoda izkustvenega učenja, s katerim učitelj popestri razlago učne snovi in hkrati pri učencih razvija poleg vsebinskih tudi procesne cilje. Učenci odigravajo bolj ali manj strukturirane situacije in vloge, kar temelji na učenju iz izkušnje. Učenec začasno prevzame predpisano vlogo in s tem vedenje, čustvovanje in razmišljanje nekoga drugega. Tako lahko tudi ozaveščajo in usvajajo pravilno rabo bontona skozi različne življenjske situacije. Igra

vlog z lutkami, ki so jih sami izdelali, jim je še poseben izziv. Pogovorimo se, da je govorica telesa pomemben del komuniciranja, saj ne govorimo samo z usti, ampak tudi s telesom. Vzpostaviti moramo očesni stik, saj je tako pogovor prijetnejši in bolj osebni.

Kdo si?

Učenci izžrebajo ime sošolca ali sošolke, ki mu pišejo vljudna in prijazna sporočila. Skriti prijatelj se razkrije, če izžrebanemu učencu do konca šolskega dne ne uspe uganiti, od koga je prejemal sporočila.

Pri tebi mi je všeč...

Dobro je, da učenci drug pri drugem zaznavajo dobre lastnosti in o njih govorijo ter jih s tem ozaveščajo. Pomembno je krepiti pozitiven odnos do sočloveka. V okviru te igre učenci drug drugemu povedo, kaj jim je pri ogovorjenem sošolcu všeč. Tako se razvija tudi empatija in pozitivna naravnost drug do drugega. Veliko učencev ima nizko samopodobo in težko prepoznajo ter ubesedijo svoje dobre lastnosti, zato jih je toliko lepše slišati vsaj iz ust svojega sošolca. V nižjih razredih OŠ lahko to izvedemo v jutranjem krogu.

Pregovori, reki

Branje in razumevanje pregovorov oziroma rekov, vezanih na bonton, učencem pomagata pri ozaveščanju pomembnosti le-tega v družbi. Učenci lahko sestavljajo tudi svoje pregovore z dopolnjevanjem že obstoječih ali oblikovanjem le-teh v celoti.

Delo v skupinah

Pri skupinskem delu se učenci učijo delitve dela, odgovornosti, strpnosti, sodelovanja ter dobre medosebne komunikacije. Tudi pri tej dejavnosti lahko poudarjamo pomen bontona. Tukaj se krepí medsebojno sodelovanje in spoznavanje drug drugega. Ekipne športne igre zahtevajo veliko mero strpnosti in sodelovanja in so dobro izhodišče za razvijanje dobre in spoštljive komunikacije.

Naloge za usvajanje bontona v komunikaciji

Na začetku obravnave osnovnih pravil bontona v komunikaciji lahko učencem ponudimo različne naloge, ki jih rešujejo samostojno, v dvojicah ali v skupini. Posredujemo jih lahko v obliki kviza, učnega lista ali križanke.

Vljudni izrazi v tujih jezikih

Smo v času poudarjanja pomembnosti znanja tujih jezikov. Veliko učencev pritegnejo znanja s tega področja. Ko ob zemljevidu kažejo države, je lahko zelo zanimivo, če povedo, kako se tam pozdravljajo.

Klepetalnica

Kadar so učenci nekaj dni prosti, si želijo ob prihodu v šolo veliko povedati. Lahko jim predlagamo, da se posedejo kakor želijo in si pripovedujejo o svojih dogodivščinah. Poudarimo pomen poslušanja drug drugega, saj je poslušanje je prav tako pomembno kot govorjenje. Ves čas moramo gledati sogovornika, vmes postavimo kakšno vprašanje, iz česar je razvidno, da nas je pogovor pritegnil. Ob upoštevanju pravil pogovarjanja je lahko klepetalnica prijeten začetek šolskega dne.

Bonton s pomočjo računalnika

Na spletu je veliko posnetkov oddaj, prispevkov in pripravljenih nalog, ki imajo cilj izboljšati komunikacijo in se seznaniti s pomenom in močjo izrečenih besed. Če vtipkamo samo besedi pozdravljanje ali bonton, se nam pot do ustreznega vedenja v različnih situacijah že odpre.

ZA KONEC

Besedam se ne moremo izogniti in ne moremo pobegniti iz njihovih okvirjev. Čeprav zaradi njih prihaja do zmešnjav in nesporazumov, ostajajo najučinkovitejše sredstvo sporazumevanja. Lahko so naš najboljši prijatelj ali najhujši sovražnik, odvisno od tega, ali smo njihovi gospodarji ali one gospodujejo nam.

Škarje in platno glede usvajanja bontona in s tem boljših medosebnih odnosov imamo v šoli vsi zaposleni, doma pa starši in vsi, ki so v stiku z otrokom.

Končni namen in uspeh je dosežen, ko otrok samodejno in spontano upošteva pravila primerne vedenja na vsakem koraku.

Literatura in viri

1. Osredečki E. in A. (1988). Sodobni bonton, Ljubljana, Mladinska knjiga.
2. Vtič Tršinar D. (2004). Iskalci biserov, Maribor, Društvo Za boljši svet.
3. Portal Osnovne spretnosti in veščine (splet). (citirano 2. 6. 2017). Dostopno na naslovu:
<http://www.portalosv.si/funkcionalna-pismenost/medosebno-sporazumevanje> .
4. Učni načrt. Program osnovna šola.Slovenščina (splet).2011. (citirano 2. 6. 2017). Dostopno na naslovu:
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf

BARBARA KOVŠE

II. GIMNAZIJA MARIBOR

OBRNJENA UČILNICA PRI POUKU NEMŠKEGA JEZIKA

Povzetek

Zadnja leta opažamo, da so dijaki pri pouku v povprečju vse manj zainteresirani za šolsko delo. Dijakom primanjkuje koncentracije in volje do pouka, spremljanja učiteljeve razlage in samostojnega učenja. Učitelji se trudimo in spreminjamo načine poučevanja, da bi dijakom pouk in snov predstavili na zanimivejši način, da bi jim bilo učenje privlačnejše in lažje, zato se dodatno izobražujemo in preizkušamo najrazličnejše strategije dela in poučevanja. Ena izmed novitet je t. i. obrnjena učilnica (flipped classroom), ki jo vključujem tudi pri pouku nemškega jezika. Z njo dijaka motiviramo za samostojno učenje in aktivno sodelovanje pri pouku, hkrati pa ta metoda omogoča, da ima dijak pri pouku nemškega jezika na razpolago več časa za vprašanja, reševanje nalog, vaj in utrjevanje znanja. Dijaki torej pridejo k pouku pripravljeni, seznanjeni so s temo učne ure in zato mnogo lažje spremljajo izvajanje aktivnosti pri pouku, kar je za tuji jezik še posebej pomembno.

Ključne besede: obrnjena učilnica, pouk nemškega jezika, novi pristop poučevanja, slovnica.

FLIPPED CLASSROOM IN GERMAN LANGUAGE CLASSES

Abstract

In recent years, teachers have been noticing the lack of student's eagerness to do schoolwork. Students lack concentration, eagerness to participate in class, they are unable to follow the teacher's lectures and work independently. Therefore, teachers are improving their teaching methods to present the subject matter in a more interesting way, making learning more attractive and easier. To this end, teachers are consistently further educated, trying out various teaching strategies. One of such is the flipped classroom, that I use when teaching German. With the help of the flipped classroom students are motivated to learn independently; they actively participate in class, they have more time for possible questions, exercises, practice and consolidation. Students come to class prepared, familiar with the topic of the lesson and can therefore follow in-class activities and the lesson with ease, which is especially important in language classes.

Keywords: Flipped classroom, German language teaching, new teaching strategy, grammar

1 UVOD

V šolah lahko opazujemo, da se v zadnjih letih pojavljajo in uveljavljajo nove, naprednejše in sodobnejše tehnike oz. metode poučevanja. To velja tudi za poučevanje tujega jezika, natančneje nemški jezik v gimnazijskem programu. Vsem novim metodam, ki se pojavijo, se dolgotrajno sicer ne uspe obdržati in uveljaviti kot stalnim metoda poučevanja, a obstaja nekaj takšnih, ki pa jim je to vendarle uspelo. Ena izmed teh metod je zagotovo metoda obrnjene učilnice (flipped classroom), ki se jo velikokrat lahko poslužujemo tudi pri pouku in poučevanju nemškega jezika – večinoma pri učenju oz. razlaganju slovničnih struktur. V praksi to pomeni, da dijak lahko od doma ob kateri koli uri dostopa do videoposnetka, v katerem učitelj nazorno in natančno razlaga učno snov (v našem primeru slovnično strukturo), ob tem pa so mu ves čas na voljo elektronski viri, gradiva in povezava do učitelja. Tovrstno učenje podpira celostni razvoj dijaka, terja pa veliko prilagoditev, časa in novega znanja za učitelja.

2 KAJ JE OBRNJENA UČILNICA IN OD KOD IZVIRA?

Pri mnogih predmetih je zmeraj obstajala zahteva po pripravi, na primer branje besedil. Vendar pa imajo te oblike učenja le malo skupnega s koncepti, ki se prepletajo v učilnici, saj v plenarni fazi prevladujejo relativno tradicionalni diskurzi, ki so osredotočeni na učitelja (Hao, 2016). Plenarna faza obrnjene učilnice je na drugi strani osredotočena na učence in se osredotoča na individualizacijo, na primer z več fazami vadbe ali interaktivno množico metod. V primerjavi s čisto besedilno pripravo videoformat ponuja druge didaktične možnosti, na primer vizualizacijo znanstvenega pojava ali ponazoritev družbenopolitičnih tem in teorij s prikazom primerov (Mattis, 2015).

Obrnjeno učilnico Bishop in dr. Verleger (2013) definirata kot novo pedagoško metodo, sestavljeno iz interaktivnih aktivnosti pri pouku in na informacijsko-komunikacijski tehnologiji temelječe individualno učenje izven pouka. Če povzamem, metoda obrnjene učilnice pomeni, da se pouk dobesedno postavi na glavo. Medtem ko so v preteklosti učitelji pri pouku ves čas zgolj govorili oz. predavali in dijaki poslušali in zapisovali, lahko to sedaj dijaki počnejo udobno ob kateri koli uri iz domačega naslonjača in pri pouku s pomočjo učitelja snov utrjujejo in vadijo. Kot opisujeta Aronson in Arfstrom (2013), lahko čas, ki je na voljo pri pouku, bolje izkoristimo kot pri tradicionalnem načinu poučevanja. Pri obrnjenem učenju se spremenita tako učiteljeva kot učenčeva vloga pri pouku. Učenec mora biti veliko aktivnejši in samostojnejši, tudi doslednejši, učiteljeva naloga pa je, da je učencu z razlago in pojasnili na voljo v času pouka in da z njim utrjuje predelano snov. Učitelj ima pri samem pouku tako veliko več časa, tega pa lahko izkoristi za motiviranje učencev za izvajanje aktivnosti in učenje nove učne snovi. Ko metodo obrnjene učilnice uvajamo v pouk, se moramo držati načela postopnosti in doslednosti. Pri tem moramo upoštevati, da se vseh vsebin iz učnega načrta ne da obravnavati z obrnjenim učenjem. Tako je učiteljeva naloga, da skrbno izbere in premisli, kako bo učno snov na čim enostavnejši način z videoposnetkom predstavil dijakom.

Pri uvajanju obrnjenega učenja je pomembno, da dijake naučimo gledati videoposnetke. Oglad videoposnetkov naj bi potekal v treh korakih:

- gledanje,
- povzetek,
- vprašanja (Raths, 2013).

3 KAJ SO PREDNOSTI OBRNJENE UČILNICE?

- Bistvena prednost pouka obrnjene učilnice je zagotovo ta, da učitelji in dijaki pri pouku ne izgubljajo časa s suhoparno razlago snovi (nemške slovnice), ampak čas, ki jim je pri pouku na voljo, izkoristijo za utrjevanje in izpopolnjevanje. Kako na primer tvorimo trpnik ali pretekli čas (torej razlago), si dijaki lahko v miru ogledajo doma, si pomembne podatke izpišejo in označijo. K pouku pridejo pripravljeni, motivirani, voljni dela in z vprašanji.
- Individualiziran pristop: zaradi velikega števila dijakov v razredih, zaradi česar se učitelj ne more posvetiti vsakomur posebej, lahko po uvedbi obrnjenega učenja učitelj lažje zagotovi bolj personaliziran in v posameznega dijaka usmerjen pouk. Učitelj lažje sodeluje z vsakim dijakom, hitreje opazi težave pri učenju in ugotovi, kateri učni stil dijaku ustreza, tem ugotovitvam pa prilagodi tudi aktivnosti v razredu (The Teachers Guide To Flipped Classrooms, b.d.).
- Dijaki so bolj osredinjeni na lastno učenje. Pri poslušanju dolgih predavanj težko ostanejo dalj časa zbrani, pri diskusijah in aktivnostih v sklopu obrnjenega učenja pa dijakov interes traja dlje (The Teachers Guide To Flipped Classrooms, b.d.).
- Dijaki si lahko videoposnetek z razlago pogledajo večkrat in ga zavrtijo nazaj, kadar jim razlaga ni popolnoma jasna.

4 VIDEOPOSNETKI

Učitelji se morajo pri pripravi videoposnetkov, ki so primerni za izvedbo pouka, držati nekaterih pravil:

- videoposnetki ne smejo biti daljši kot 15 minut,
- učitelji naj videoposnetke posnamejo tako, da je v njih videti njihov obraz in da je njihov glas prepoznaven,
- v videoposnetku dijake pripravimo na obravnavano snov in jim razložimo, kaj to zanje pomeni,
- snov razlagamo po korakih in počasi,
- videoposnetke naredimo dostopne za vse dijake.

5 PRIMER OBRNJENE UČILNICE PRI POUKU NEMŠKEGA JEZIKA

Pri pouku nemškega jezika se lahko v višjih letnikih gimnazijskega programa poslužujemo tudi metode obrnjenega učenja. Velikokrat se tega poslužujem pri razlagi slovničnih struktur. V 3. letniku (začetni pouk nemškega jezika) se učimo razliko med veznikom *dass* in členom *das* torej kdaj pišemo *dass* in kdaj *das*.

Ker gre za dokaj nezahtevno slovnično strukturo, ki se je ni težko naučiti, se pri tej snovi poslužujem metode obrnjenega učenja – uporabim videoposnetek, ki je dostopen na: <https://www.youtube.com/watch?v=-zR1EjotNck> Dijaki si za domačo nalogo ogledajo videoposnetek, ki se nanaša na obravnavano vsebino, v razredu pa delajo naloge in snov utrjujejo. Učitelj jim pri tem pomaga. Pri tem gre za premik iz pasivnega v aktivno učenje, ki ga lahko prilagodimo potrebam dijakov.

V videoposnetku, ki si ga dijaki doma pogledajo, je natančno predstavljena razlika med veznikom in členom oz. zaimkom *dass* oz. *das*: torej kdaj uporabljamo in pišemo veznik *dass* in kdaj *das*. V tem šestminutnem videoposnetku se dijaki po korakih:

- naučijo funkcije oz. uporabnosti *dass* in *das*:
- *das* kot člen ali zaimek,

- dass kot veznik;
- spoznavajo primere za das in dass ter
- delajo vaje za utrjevanje.

Po ogledu videoposnetka pri pouku snov utrjujemo. Dijaki samostojno rešujejo naloge v delovnem zvezku in na delovnih listih, rešitve pa preverimo skupaj.

6 SKLEP

Obrnjena učilnica oz. obrnjeno učenje se je izkazalo kot pozitivno in za dijake zelo zanimivo. Gre za nekaj novega, nevsakdanjega, kar razbije klasični frontalni pouk in dijakom omogoča, da so samostojni in aktivni že od samega začetka. Če želimo, da so dijaki pri pouku aktivni, vedoželjni in da bo znanje, ki jih pridobijo, trajno, morajo biti za delo in učenje motivirani. To pa lahko dosežemo le tako, da učenje postavimo v središče. Obrnjena učilnica lahko pri tem odigra odločilno vlogo. Dijaki si doma ogledajo videoposnetek in ob tem poslušajo učiteljevo razlago. Sami si izdelajo izpiske in ob tem pomembne podatke izpostavijo in zabeležijo. K učni uri tako pridejo pripravljeni, z vprašanji in motivirani za delo. Pouk steče hitreje, dijaki pa snov usvojijo lažje in hitreje. Seveda pa je pomembno poudariti, da je učitelj tisti, ki mora znati presoditi in izbrati snov, ki je za tak način poučevanja primerna. Vsa učna snov, ki jo obravnavamo pri pouku nemškega jezika, za obrnjeno učenje namreč ni primerna in uporaba te metode pri obravnavi nekaterih učnih vsebin bi dijakom lahko povzročila več škode kot koristi.

Literatura in viri

1. Hao, Y. (2016). Middle school students' flipped learning readiness in foreign language classrooms: Exploring its relationship with personal characteristics and individual circumstances. *Computers in Human Behavior*, 59, s 295–303. <http://doi.org/10.1016/j.chb.2016.01.031>, abgerufen 11. april 2016.
2. The Teacher's Guide To Flipped Classrooms. (b.d.). Pridobljeno s <http://www.edudemic.com/guides/flipped-classrooms-guide/>
3. Raths, D. (2013). 9 Video Tips for a Better Flipped Classroom. *T.H.E. Journal*, 12(1)18.
4. Sams, A., Bergmann, J. (2013). Flip Your Students' Learning. *Educational Leadership*, 1620.
5. Bergmann, J., Sams, A. (2014). Flipped Learning: Gateway to Student Engagement. United States of America: International Society for Technology in Education. Pridobljeno s: https://books.google.si/books?hl=sl&lr=&id=r4OZCgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR9&dq=special+needs+flipped+learning&ots=ZrN8XvTsl2&sig=nKrpPEd-Q7eJlpgAE6mXoN-KitQ&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

OLGA KOŽEL
OSNOVNA ŠOLA HUDINJA CELJE
GLEDALIŠKA DEJAVNOST PRI POUKU

Povzetek

Igra je del našega vsakdana, saj se moramo ves čas prilagajati posameznim situacijam, odigrati različne družbene vloge in si včasih »nadeti« vesel obraz, četudi smo v resnici žalostni. Z igro se učenci seznanijo predvsem pri urah slovenščine, kasneje pa se lahko vključijo tudi v izbirni predmet Gledališki klub ali dramski krožek. Na naši šoli že vrsto let spodbujamo gledališko dejavnost, saj se zavedamo njenega dolgoročnega pomena. Vsako leto uspešno pripravimo gledališko igro, ki si jo ogledajo vsi učenci šole. To pa zahteva veliko dobre volje učiteljev in tudi vodstva šole. Vendar so izkušnje, ki jih učenci s tem pridobijo, neprecenljive, prav tako lahko znanja uporabijo pri drugih predmetih. Zaradi tega raje hodijo k pouku in tudi bolj sodelujejo, s tem pa izpolnjevamo naš cilj – dodamo vrednost samemu pouku.

Ključne besede: Igra, gledališče, predstava, dodana vrednost

THEATER ACTIVITY IN TEACHING

Abstract

Role-play is a part of our everyday life. There are situations to which we have to adjust, play various social roles and sometimes act out a smiling face even though we are sad. At first, students get to know the role play in the Slovenian language lessons. Later, they can enlist the Drama class or so called Theatre club, which is optional. Our school has been encouraging these kind of activities for many years now because we realize what an important role they have later on. We successfully prepare a school play every year and it is performed in front of all the students of our school. Our teachers, together with the principle, put a lot of effort in the preparation, but considering the benefits of drama activities for children it is worth it. The experiences and useful skills the children gain are priceless. Moreover, students like going to the classes and they are even more active. Considering both the benefits our goal is reached – we add an extra value to the lessons in general.

Keywords: A play, theatre, a performance, extra value

UVOD

»Ves svet je oder in moški in ženske zgolj igralci: nastopajo in spet odhajajo in vsak igra v življenju razne vloge.« William Shakespeare

Iz zgornjega citata lahko sklepamo, da je igra del našega vsakdana, saj se moramo ves čas prilagajati posameznim situacijam, odigrati različne družbene vloge in si včasih »nadeti« vesel obraz, četudi smo v resnici žalostni.

Majhni otroci le s težavo prikrijejo svoja občutja – ko so nezadovoljni, jočejo, ko si nekaj močno želijo, trmarijo, ko jim je nekaj smešno, se smejejo, ko so jezni, se tudi kdaj stepejo ... Sčasoma se naučijo obvladati svoja dejanja in takrat začnejo »igrati«. Pri odraslih pa je to tako že samoumevno.

Šola ima pri tem pomembno vlogo, saj učitelji otroke ves čas učimo ustreznega vedenja v določenih situacijah, pri tem pa uporabljamo različne metode – med drugim prebiranje pravljič, zgodb in sčasoma vključujemo igro. S slednjo se lahko učenci/otroci postavijo v različne vloge in tako izražajo svoja občutja, se postavijo v vlogo neke živali, postanejo učitelji, vozniki, znanstveniki, starši, ki skrbijo za svoje otroke (lutke) ...

Z igro se učenci seznanijo predvsem pri urah slovenščine, kasneje pa se lahko vključijo tudi v izbirni predmet gledališki klub, kjer poglobijo znanje s področja gledališča in utrdijo ostale veščine, ki jih dober igralec mora imeti. Vse pridobljene veščine pa lahko potem prenesejo na vsakdanje življenje.

GLEDALIŠKI KLUB

je kot izbirni predmet del obveznega programa osnovne šole. Uvrščamo ga v sklop treh izbirnih predmetov (literarni klub, šolsko novinarstvo in gledališki klub), ki nadgrajuje predmet slovenščina. Ta sklop predstavlja poglobljanje in razširitev sposobnosti in znanj v okviru predmeta slovenščina, upošteva interese otrok, njihove individualne sporazumevalne zmožnosti in uravnoveženost področij umetnostne in neumetnostne rabe jezika. Gledališki klub se povezuje tudi z drugimi predmeti, predvsem z likovno, glasbeno in tehnično vzgojo, literarnim klubom, šolskim novinarstvom ter vzgojo za medije.

Predmet izhaja iz vsebin dramske vzgoje pri pouku književnosti v šoli, vendar jih dopolnjuje z novimi vsebinami in besedili. Poleg ustvarjalnih gledaliških dejavnosti je predmet povezan tudi s spoznavanjem aktualnih dogodkov v slovenskih gledališčih. Predmet nima namena oblikovati celovite gledališke predstave (kot dramski krožek), pač pa spoznavati značilnosti drame in gledališča z aktivno gledališko vzgojo učencev. Njegova vsebina so predvsem dramska besedila ter elementi in celota gledališke predstave. Gledališki klub torej združuje recepcijske, ustvarjalne in razlagalno-raziskovalne dejavnosti.

Izbirni predmet gledališki klub je enoleten in se lahko izvaja v 7. 8. in 9. razredu (Učni načrt za izbirni predmet gledališki klub,

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/ucni_nacrti/pp_nis_izb_gled.pdf, dostopno 23. 7. 2019).

Na naši šoli učencem ponudimo ta izbirni predmet v 8. razredu in je praviloma vsako leto izbran, tako da dejavnosti načrtujemo že ob koncu prejšnjega šolskega leta. Upošteevamo seveda priporočila učnega načrta, vendar nam vseeno vedno uspe pripraviti tudi gledališko igro, s katero se učenci predstavijo na prireditvi ob slovenskem kulturnem prazniku.

Kaj je gledališče?

Na to vprašanje je možno odgovoriti na več načinov. V Gledališkem terminološkem slovarju (Sušel Michieli, 2007, str. 69 in 70) so za termin »gledališče« podane različne definicije. Prva pravi, da je gledališče »... dejavnost, pri kateri igralci ali drugi nastopajoči igrajo vloge, prikazujejo (fiktivno) dramsko zgodbo, delujejo in se izražajo s svojim telesom pred neposredno navzočimi, sodelujočimi gledalci.« Naslednje definicije zajemajo gledališče kot stavbo, kot ustanovo, kot dramski opus posameznega ustvarjalca in kot pretirano čustveno vedenje. Po Aristotelu gledališče tvorijo igralec, ideja in gledalec. Seveda je nujno, da je v ideji konflikt, ki je tudi njeno bistvo (Krnč, 2016).

Ko jaz učence povprašam, kaj si predstavljajo pod besedo gledališče, ponavadi dobim zelo pestre odgovore, saj tudi oni besedo povezujejo z igro, s stavbo, z učenjem besedila na pamet, z zabavo ipd. Ravno zaradi tega je potrebno učencem celovito predstaviti gledališče, in to na prijeten način v okviru pouka slovenščine, k temu pa lahko svoje prispeva gledališki klub.

Gledališče kot del učnega procesa delimo na neposredno uprizorjanje in na gledališče kot instrument kurikularnih tem. Za neposredno uprizorjanje gre predvsem pri dramskih krožkih, včasih pa se ga lotijo tudi učitelji z učenci med poukom. Učitelji se skupaj z učenci naučijo in uprizorijo gledališko predstavo. Seveda je za dobro predstavo potrebna velika motivacija učitelja, njegova iznajdljivost, tudi uspešno medpredmetno povezovanje (primer: pri likovni umetnosti lahko učenci izdelajo scene in kostume, pri glasbeni umetnosti se naučijo pesmi za predstavo, proste in dodatne ure lahko izkoristijo za vaje itd.). Gledališče kot instrument kurikularnih tem se deli na različne metode poučevanja, ki jih učitelji uporabljajo predvsem za motivacijo otrok in popestritev pouka (lutke, igra vlog, ustvarjalni gib, ples ...). Gledališke metode popestrijo pouk in prispevajo k ustvarjalnosti, sodelovanju ter motiviranosti učencev. Posledično le-ti raje hodijo v šolo ter bolje dosegajo cilje (Krnč, 2016).

Tudi na naši šoli opažamo, da so učenci, vključeni v gledališki klub, bolj motivirani pri pouku slovenščine, saj so »opremljeni« z dodatnim znanjem in tako lažje sledijo vsebinam. Prav tako čutijo neko pripadnost, s čimer se jim krepi samozavest, posledično pa raje prihajajo v šolo.

RAZVOJ GLEDALIŠČA

Na Slovenskem so, prav tako kot drugje po Evropi, gledališče v šole uvedli jezuiti. Namen njihovih dram je bil, da so učence urili v latinščini, govorništvu in javnem nastopanju, red pa si je s predstavami pridobil tudi ugled in priljubljenost. Vsako leto so učenci odigrali več predstav ob slovesnostih in praznikih. Drame so pisali in režirali učitelji najvišjih redov. Predstave so v veliki večini potekale v latinskem jeziku, nekatere tudi v nemškem (Grošelj, 2004).

V slovenskih šolah ima danes gledališče različne funkcije. Poleg tega da je to temeljna človekova pravica do izobraževanja in sodelovanja na kulturnem področju, služi še za razvijanje individualnih sposobnosti (ustvarjalnost, samoiniciativnost, kritično mišljenje ...) in za dvig kakovosti izobraževanja. Učenci se tako učijo spoštovati kreativno izražanje, zamisli, izkušnje in čustva (Požar Matijašič in Bucik, 2008).

V našem šolskem sistemu je učitelj tisti, ki se odloča, ali bo učencem predstavil gledališke tehnike in jih naučil uporabljati. Potreben je tudi »posluh« vodstva šole, saj je ponudba dramskega krožka ali izbirnega predmeta vezana na sestavo urnika. Velikokrat je pomembo sodelovanje ostalih učiteljev, kajti priprava gledališke predstave zahteva medpredmetno

povezovanje. Če vsega tega ni, potem je velika verjetnost, da bodo učenci ostali brez pomembnega dela edukacije.

Pri nas na šoli s tem nimamo težav, učenci na razredni stopnji lahko sodelujejo v lutkovnem krožku, na predmetni stopnji pa osmošolcem ponudimo izbirni predmet Gledališki klub, v primeru da ni dovolj prijavljenih učencev, pa imajo učenci tretje triade na voljo, da se vključijo v dramski krožek. K sreči so ostali učitelji vedno pripravljeni pomagati, tako da vsako leto pripravimo res kvalitetno predstavo, ki si jo v mesecu februarju ogledajo vsi učenci šole.

GLEDALIŠČE V EDUKACIJSKEM PROCESU

Ko otroci vstopijo v šolo, se zanje začne novo življenjsko obdobje, ki je povezano s številnimi pravili in normami – ob točno določenem času morajo biti na svojem mestu, sedeti morajo pri miru, pišejo, poslušajo ... to je zanje pogosto težko, zahteva veliko energije, posledično pa jim pade motivacija za delo. Otroci, predvsem mlajši, potrebujejo igro in učitelji tako iščejo/-mo različne načine za popestritev pouka in pozornost učencev. In eden od načinov je lahko s pomočjo gledaliških tehnik.

Začetek »gledališča« pri otrocih je simbolna igra, ko se igrajo domišljajske igre oz. igre »kot da bi«. S poizkušanjem različnih situacij, ki jih spremljajo v resničnem svetu, raziskujejo pomen svoje identitete.

Simbolna igre se od gledališke razlikuje po tem, da pri njej ni občinstva. V trenutku, ko otrok dobi občinstvo, se simbolna igra spremeni v gledališko. Simbolna igra tudi nima vnaprej zapisanega scenarija, ki bi se ga otroci morali držati. Gledališka igra lahko tako nadomesti simbolno igro otrok v šoli ravno zato, ker se otroci radi gibajo in so radi v stiku z drugimi (Framer, 2011), poleg tega pa se lahko otroci skozi gledališke igre izrazijo, spregovorijo, identificirajo, poizkusijo svoje zmožnosti, urejajo medsebojne odnose in se sproščeno izražajo (Korošec, 2007). Gledališče uči učence potrpežljivosti, ko čakajo na svoj nastop oziroma zadolžitev, ki jo imajo. Učence uči podpirati druge, kadar imajo manjše vloge. Kadar imajo večje vloge v gledališču, vidijo, da sami ne zmorejo vsega. Tako se učijo delovati kot skupina in sodelovati. Otroci lahko z različnimi spretnostmi prispevajo k dobri uprizoritvi. Poleg igralcev, plesalcev in pevcev, ki nastopajo, potrebujemo tudi dobre likovne umetnike, tesarje in tehnike, ki sodelujejo v ozadju (Taylor, 2015).

V našem šolskem predmetniku in učnem načrtu gledališču ni dodeljeno samostojno mesto, tako kot je le-to dodeljeno glasbeni in likovni umetnosti. Pripada mu le manjše mesto v sklopu književnosti (Korošec, 2007).

Iz lastnih izkušenj lahko rečem, da imajo učenci dramska besedila radi in ko jih obravnavamo pri pouku, zelo radi sodelujejo in se postavljajo v različne vloge. Tvrstnih aktivnosti bi si želeli več, vendar je tej zvrsti namenjenih najmanj ur. Ravno zato je pomembno, da šole ponudijo krožke in izbirne predmete, da lahko vsaj tam učenci »izzivijo« svoje vloge.

Gledališke igre v razred prinesejo svežino, vitalnost in še veliko več: dobro vplivajo na komunikacijo pri govoru in pri pisanju, koncentraciji, reševanju problemov in sodelovanju učencev (Spolin, 1986). Učence med seboj povezujejo: nekateri lahko prav s tem talentom zablestijo, drugi se z gledališčem lažje vključijo in socializirajo. Namen gledališke vzgoje namreč ni vzgoja gledaliških igralcev. Njen namen je pomagati učencu, da se seznanj z gledališko umetnostjo. Učenec se mora naučiti ceniti in imeti rad gledališko vzgojo, poleg tega pa razvija tudi lastno kulturo duha in srca (Korošec, net).

Velikokrat podcenjujemo prednosti gledališča za razvoj domišljije. V šolah prevladuje rutina pomnjenja pri obveznih šolskih premetih in tako velikokrat ni dovolj časa za razvijanje domišljije učencev. Domišljija je kot čarobna sila zunaj dejstev, številčk in tehnik, ki lahko spodbudi nove ideje. To je treba gojiti, saj nas ta žene k napredku. Da bi naredili boljši svet, moramo uporabiti domišljijo (Boudreault, 2010). V današnjem šolskem sistemu so namreč otroci pogosto pod nepotrebnim stresom. Ta povzroča negativen odnos do šole in učenja, čeprav je v našem naravnem instinktu želja po učenju, ki ne more potekati brez motivacije, to pa otroci pridobijo skozi prijetne dejavnosti, skozi dejavnosti, ki jih pritegnejo in v njih spodbudijo zanimanje. Ena od njih je vsekakor dramska dejavnost, ki daje učiteljem priložnost, da pri otrocih ustvarijo ljubezen do učenja. Če torej učitelji hočejo obogatiti učence s trajnim znanjem, je dobro, da v svoj pouk vključijo gledališče in druge umetnosti. Kognitivne, psihomotorične in afektivne spretnosti, ki jih lahko pridobimo z uporabo gledaliških dejavnosti, ustvarjajo motivirane, inteligentne učence, ki so se pripravljani učiti celo življenje (Moore, 2004).

GLEDALIŠKA DEJAVNOST NA OŠ HUDINJA

Na naši šoli že vrsto let spodbujamo gledališko dejavnost, saj se zavedamo njenega dolgoročnega pomena. Že na razredni stopnji učenci skupaj z učitelji pripravijo krajše iger (posamezne odlomke iger) in se učijo gledaliških tehnik. Vanje vključujejo večino učencev, saj je prav za vsakega posameznika pomembno, da se zna postaviti v vlogo nekoga drugega, da se zna izraziti, da pozna nebesedno komunikacijo. Več je tu plesa oz. gibalnih tehnik.

Učencem 4. in 5. razreda je ponujen dramski ali lutkarski krožek. Z mentorico naredijo prve »gledališke korake«, saj se seznanijo z različnimi gledališkimi poklici in zvrstmi. Vedno pripravijo igro, ki je že časovno nekoliko daljša (15–20 minut), in jo predstavijo učencem na eni izmed prireditev – najpogosteje ob zaključku bralne značke.

Učencem na predmetni stopnji pa najprej ponudimo izbirni predmet gledališki klub, in sicer osmošolcem. Če je slučajno premalo prijavljenih, potem učencem tretje triade omogočimo, da obiskujejo dramski krožek. Tu praviloma težav s prijavi nimamo, predvsem na račun sedmošolcev – ti so po navadi najbolj dovzetni, prav tako pa še nimajo toliko šolskih obveznosti.

Dramske tehnike seveda vključujemo tudi v sam pouk slovenščine, vendar slovenistke na šoli ugotavljamo, da je teh ur premalo, čeprav imajo učenci dramatiko radi.

ČASOVNI OKVIR

Učenci se v mesecu aprilu odločajo o izbirnih predmetih, tako da že pred zaključkom šolskega leta vem, ali bom izvajala izbirni predmet gledališki klub in koliko učencev bo vanj vključenih.

V mesecu septembru nekaj prvih ur namenimo spoznavanju gledališča, in sicer se pogovarjamo o gledaliških delavcih, poklicih, vrstah iger. Pogledamo zgradbo dramskega dela, prebiramo, pišemo, nadgrajujemo posamezne prizore. Nato jim dam na voljo nekaj primernih iger, sledi njihovo prebiranje. Po navadi prepustim, da si učenci sami izbirajo vloge, saj menim, da je takšen način najustreznejši. Do sedaj so si vedno izbrali »prave« vloge – že sami namreč vedo, koliko so sposobni, kateri lik jim ustreza, kaj so pripravljani narediti. Tako že na tem mestu delamo na učenčevi samokritičnosti oz. samozavesti, ki jo potem prenašajo na ostale predmete.

Če imamo možnost, obiščemo tudi Slovensko ljudsko gledališče Celje, kjer nam v eni uri predstavijo gledališko dejavnost. To je za učence posebna izkušnja, saj vidijo, kaj vse se dogaja v zaodrju, medtem ko mi vidimo samo predstavo.

Ko izberemo tekst, ki ga bomo natančneje »predelali« oz. bomo izbrano igro odigrali, si učenci izberejo vloge. V primeru, da se ne bi mogli odločiti, bi jim priskočila na pomoč. Temu sledi delitev besedila na posamezne dele, določitev časovnega okvirja, branje besedila in učenje teksta na pamet. Celotno besedilo je potrebno znati na pamet do konca decembra oz. začetka januarja.

Vmesne ure namenimo ostalim tehnikam: improvizacija, tehnika glasu, pantomima, mimika, izražanje čustev, gibalne vaje, ples – odvisno od vrste igre in seveda od učencev, njihovega predznanja, sposobnosti.

K določenim uram povabim učitelje drugih predmetnih področij, saj predstava zahteva medpredmetno povezovanje.

a) Z učiteljico likovne umetnosti pregledamo tekst in določimo, kakšne kostume igralci potrebujejo in kakšna naj bi bila scena. Učenci potem od doma prinesejo oblačila in pripomočke, če kakšne stvari nimajo, jo tudi kupimo. Narišejo tudi nekaj možnih scen in skice oddamo učiteljici. Pri izbirnem predmetu Likovno snovanje nato učenci rišejo sceno za igro. Smo pa pri sceni in kostumih zelo racionalni, tako da večjih stroškov nimamo.

Z njeno pomočjo pripravimo naslovno stran gledališkega lista.

b) Z učiteljem informatike prav tako pregledamo tekst in se odločimo, koliko mikrofонов bomo potrebovali, kako si jih bodo učenci med igro izmenjevali, poiščemo vse zvočne efekte, ki popestrijo samo dogajanje. Predhodno spodbudim učence, da sami najdejo zvoke in potem se skupaj z učiteljem odločimo, kaj bomo uporabili in česa ne. Učitelj informatike poskrbi za celotno ozvočenje in tehnično pripravo gledališkega lista.

c) Učiteljico glasbe vključimo v primeru, da igra vsebuje kakšne pevske, glasbene vložke. Takrat se dogovorimo, kako bi bilo to najbolje izpeljati, z učenci potem zvadijo pevski in glasbeni del. Včasih je potrebno k sodelovanju povabiti učence, ki sicer ne sodelujejo pri igri, potrebujemo pa jih zaradi njihovih glasbenih izkušenj.

d) Učiteljice razredne stopnje in slovenistke kakšen teden pred samo predstavo pozovem, da učencem predstavijo vsebino igre, jim preberejo kakšen odlomek, se poučijo o bontonu v gledališču, prav tako vsem razdelijo gledališki list.

To so učitelji, ki praviloma vedno sodelujejo, je pa od predstave do predstave odvisno, koga še povabimo, vendar ne smemo pozabiti, da gre dodatno delo, ki zahteva od učiteljev veliko dobre volje.

Kljub temu pa so izkušnje, ki jih učenci s tem pridobijo, neprecenljive. Pri izbirnem predmetu tako dobimo skupino otrok, ki je med seboj povezana, se spodbuja, z veseljem prihajajo k uram, se učijo besedilo in se urijo v vseh zgoraj naštetih veščinah. To pozitivnost nato prenašajo na ostale predmete, predvsem slovenščino. Pri urah slovenščine, ko se obravnava dramatika, ti učenci blestijo, znajo sošolcem predstaviti gledališče in pomen letga. Pri branju tekstov znajo uporabiti govorne tehnike in na takšen način sošolcem približati delo. Z osvojenim znanjem so tako opremljeni za celo življenje.

Zadnjih deset ur nato namenimo igri, postavitvi na odru in generalki. Takrat se že pojavlja trema, ki jo morajo učenci premagovati. Pomagajo si s tehnikami, o katerih smo predhodno govorili, npr. dihalne vaje ... Skoraj vsi učenci znajo celotno besedilo, zato si lahko pomagajo s prišepetavanjem. Vse to jih še bolj povezuje in postanejo pravi »gledališki« prijatelji.

Igra se odigra v mesecu februarju, na prireditvi ob slovenskem kulturnem prazniku. Učenci pripravijo dve uprizoritvi, eno za razredno in eno za predmetno stopnjo. Med učenci šole je igra vedno dobro sprejeta, predvsem na račun predpriprav in izbire ustreznega teksta. Ta mora biti takšen, da gre učencem dobro v uho in da vsebinsko ni prezahteven.

Po ogledu pogosto sledi poustvarjanje v razredih, predvsem na razredni stopnji, saj učenci pišejo obnove, ilustrirajo, rešujejo učne liste ipd., s čimer se kaže celovitost in pomen gledališča v šolskem okolju.

ZAKLJUČEK

»Umetnost igra zelo pomembno in učinkovito vlogo v izobraževanju, ko združuje tako pomembne, a nemerljive elemente življenja, kot so ljubezen, strah, prijateljstvo, želje, sanje itd.« (Karppinen v Krnc, 2016).

Vloga učitelja v razredu je naučiti učence določene učne snovi in jim pomagati, da postanejo ljudje, ki so se pripravljene učiti vse življenje. Poleg tega morajo učitelji učence usmerjati in jih pripraviti, da znajo sami reševati probleme in uporabljati svoje sposobnosti. Da dosežejo to stopnjo, morajo učenci osvojiti nekatere osnovne socialne veščine. Za osvojitve teh veščin pa je gledališče ena odličnih poti (Moore, 2004).

Z obojim napisanim se popolnoma strinjam, saj sem na podlagi lastnih izkušenj ugotovila, kako učenci pridobivajo določene socialne veščine (povezanost, pomoč drugim ...), ki so jih nato prenašali na vsakdanje življenje. Sodelovanje v gledališki skupini jim je ves čas dajalo občutek neke pripadnosti, tudi kasneje, ko so se že kot dijaki vračali v šolo. Med sabo so (p)ostajali prijatelji in zavezniki.

Na naši šoli dajemo velik pomen gledališki dejavnosti, predvsem vodstvo šole se tega zaveda, zato imam podporo vseh zaposlenih, ki morajo marsikdaj tudi priskočiti na pomoč, da se igra izpelje, kot je to potrebno, in da smo na koncu vsi zadovoljni. Vsako leto pripravimo igro, saj če ni izbran izbirni predmet, potem ponudimo učencem krožek. Učenci, ki so vključeni v gledališko dejavnost, pridobijo mnoga znanja, ki jih lahko uporabijo pri drugih predmetih, predvsem slovenščini. Zaradi tega raje hodijo k pouku in tudi bolj sodelujejo, s tem pa izpolnjujemo naš cilj – dodamo vrednost samemu pouku.

Literatura in viri

1. Učni načrt za izbirni predmet Gledališki klub (online). (Citirano 23. 7. 2019). Dostopno na naslovu http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_pot_rebe/programi/ucni_nacrti/pp_nis_izb_gled.pdf.
2. Boudreault, C. (2010). The Benefits of Using Drama in teh ESL/EFL Classroom (online). (Citirano 8. 8. 2019). Pridobljeno na naslovu <http://iteslj.org/Articles/Boudreault-Drama.html>.
3. Bucik, M. in Požar Matijašič, M. (2008). Kultura in umetnost v izobraževanju – Popotnica 21. stoletja. Predstavitev različnih pogledov o umetnosti in kulturni vzgoji v izobraževanju. Ljubljana. Pedagoški inštitut.
4. Grošelj, N. (2004). Antična književnosti pri pouku Jezuitov v Ljubljani (online). (Citirano 8. 8. 2019). Dostopno na nalovu <http://revije.ff.uni-lj.si/keria/article/viewFile/4829/4541>.
5. Korošec, H. (2007). Gledališče – medij za učenje in poučevanje ter otrokov celostni razvoj. Sodobna pedagogika, 3, 110–127.

6. Krnc, H. (2016). Gledališče v prvem in drugem triletju osnovne šole. Magistrska naloga. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
7. M. Moore, M. (2004). Using Drama as an Effective Method to Teach Elementary Students (online). (Citirano 8. 8. 2019). Dostopno na naslovu <https://commons.emich.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1112&context=honors>.
8. Sušec Michieli, B. Podbevšek, K., Humar, M., Lokar, S., Moder, J., Žagar Karer, M. (2007). Gledališki terminološki slovar. Ljubljana. Založba ZRC.
9. Spolin, V. (1986). Theater Games For The Classroom. A Teacher's Handbook. Evanston, Illinois: Northwestern University Press.
10. Taylor, B. (2015). Music, Art and Drama in the Classroom. An essential Part of learning (online). (Citirano 8. 8. 2019). Dostopno na naslovu <https://www.brighthubeducation.com/teaching-elementary-school/12890-importance-of-teaching-arts-music-art-and-drama/>.

NIVES KOŽELJ
OŠ GRADEC, LITIJA

EKO VRT, KOMPOSTIRANJE, ČISTILNE AKCIJE IN ŠE MARSIKAJ

Povzetek

Živimo v družbi, katere življenjski slog predstavlja pretežno sedeče delo ob zabavni elektroniki in računalniški tehnologiji. Način življenja se kaže v današnjih učencih, ki potrebujejo drugačne oblike dela in pouka. V prispevku želim predstaviti prispevek drugošolcev k skrbi za okolje. To želimo doseči s pridobivanjem eko vrtnin, kompostiranjem, zmanjševanjem odpadne embalaže, ločevanjem odpadkov, čistilnimi akcijami in skrbjo za morskega prašička. Z omenjenimi vsebinami želim spodbujati učence tudi k večji telesni dejavnosti in preživljanju časa na svežem zraku.

Ključne besede: Skrb za okolje, šolski vrt, zdravo učno okolje, gibanje, morski prašiček.

ECO GARDEN, COMPOSTING, CLEANING CAMPAIGNS AND MORE

Abstract

We live in the society with mostly sedentary life style using consumer electronics and computer technology. Such life style influences the students who need different school work and teaching. In my article I want to present the contribution of my 2nd grade students in taking care for the environment. We want to reach this goal by producing organic vegetables, composting, by reducing packaging waste, waste recycling, cleaning campaigns and taking care for the guinea pig. With all these activities I want to encourage more intensive physical activity and enable students to spend more time outside in the fresh air.

Keywords: Taking care for the environment, school garden, healthy learning environment, movement, guinea pig.

UVOD

Učni cilji mi omogočajo, da učenje določenih vsebin poteka zunaj razreda. Na ta način učenci pridobivajo različne izkušnje in se seznanjajo z drugačnimi oblikami pouka. Okoljska vzgoja je pomemben del učnega načrta, zato omenjeni vsebini namenimo več časa. Učence želim ozavestiti o skrbi za okolje in onesnaževanju narave. Skozi okoljske vsebine in dejavnosti učenci razvijajo veščine opazovanja, raziskovanja, razvijajo zavest in občutljivost za okolje ter pridobivajo temeljne pojme iz ekologije. Drugošolce želim vzpodbuditi, da si vsak dan prizadevajo za zdravo in čisto okolje. Moj cilj je, da okoljsko ravnanje ponotranjijo. Hkrati učenci dnevno preživijo več časa zunaj učilnice, na prostem. Pridobivajo pa tudi izkušnje, ki jih v domačem okolju ne morejo uresničiti (lopatanje, grabljenje, gojenje sadik, sejanje, kompostiranje, skrb za žival).

ŠOLSKI VRT

Šolski vrtniček učencem predstavlja spodbudno in prijetno okolje in stik z naravo. Vrt je tako izobraževalni kot vzgojni pripomoček, saj učence spodbuja k uporabi vseh čutil, razvijanju socialnih veščin in skrbi za zdravje. Pomemben je tudi z vidika zavedanja o pomembnosti raznolike rastlinske hrane za njihovo zdravje in dobro počutje. Šolski vrt se dopolnjuje z učnim procesom pri skoraj vseh šolskih predmetih. Povezujem ga s slovenščino (Zgodba o deževniku in debeli repi, z dramatizacijami, pesniško zbirko Zelenjavci), z matematiko (tehtanje redkvic, krompirja), likovno in glasbeno umetnostjo ter največ s spoznavanjem okolja ter športom oz. telesno aktivnostjo. Vrtnarjenje se prične v učilnici, kjer zbiramo semena, gojimo sadike in se pogovarjamo o pridelavi zelenjave. Ker imamo v razredu tudi morskega prašička, v glavnem pridelujemo vrtnine zanj. V pričetku marca z učenci posejemo semena za pridobitev sadik (paradižnik, papriko, bučke, kumare, redkvico, peteršilj, zeleno, solato, korenček, drobnjak). Semena se kmalu spremenijo v rastline, saj jih učenci vestno zalivajo. Na pomlad naše rastline preselimo v visoko gredo, ki stoji pred učilnico. Vrt predstavlja učencem tudi telesno aktivnost, saj morajo zemljo najprej pripraviti, torej jo prelopatiti, pograbiti in urediti za semena in sadike. Vsakodnevno opazujemo rastline na gredi, jih zalivamo, odstranjujemo različne plevela in skrbimo za vrt. Seveda ne manjka okušanja in vonjanja redkvic, korenčka, solate, drobnjaka ... Hkrati učenci izboljšajo tudi odnos do zelenjave in zdravega načina prehranjevanja. Učenci so motivirani za delo in nobena naloga ni prezahtevna, saj vedo, da je končni porabnik tudi morski prašiček, ki z učenci sobiva v razredu.

KOMPOSTIRANJE

S pomočjo projekta Kompost gre v šolo smo pridobili dva kompostnika. Le-ta stojita v bližini naše učilnice in do tega mesta lahko učenci vsakodnevno samostojno dostopajo. Pri šolski malici spodbujam učence, da hrane ne mečejo stran in da s tem zmanjšamo količino organskih odpadkov. Ko smo vrtnarili, skrbeli za morskega prašička in opazovali ostanke šolske malice, smo kaj kmalu ugotovili, da tudi sami pridelamo precej še uporabnih organskih odpadkov. Tako imamo organske odpadke iz travnatih površinah pred šolsko učilnico (pokošena trava, listje, veje), na šolskem vrtničku (pleveli in ostali odpad) ali v učilnici (ostanki sadja in zelenjave), ki jih znamo koristno uporabiti. Dežurna učenca dnevno skrbita za praznjenje posebnega vedra z organskimi odpadki, ki ga imamo v učilnici; med poukom ali po njem odneseta vsebino v kompostnik. Z učenci predhodno preverimo, koliko odpadkov se je nabralo in odstranimo vsebino, ki ne sodi na kompost (bananini in

mandarinini olupki, kruh). Ker tudi morskemu prašičku v razredu tedensko čistimo kletko in menjavamo steljo (žagovina, iztrebki), čiščenje kletke opravimo kar pri kompostniku, kamor tudi odvržemo steljo.

SKRB ZA MORSKEGA PRAŠIČKA

Drugošolci se na prihod morskega prašička pripravljajo že v mesecu septembru. Veliko časa namenim pogovoru o ustreznem bivalnem prostoru ter o zdravi prehrani. Ker je vreme toplo, se dnevno učimo ob našem šolskem vrtilčku, kjer se pogovarjamo o pripravi zemlje, gredic, vzgoji sadik in pridelovanju hrane za našega prašička. Morski prašiček je prisoten in poskrbi za prijetno in sproščeno vzdušje. Skupaj z njim se učimo, ponavljamo že obravnavano snov in beremo. Ob kompostniku čistimo njegovo kletko in s tem razvijamo tudi delovne navade, saj učenci za morskega prašička skrbijo vsak dan in tudi med vikendi. Hkrati pripomore tudi k druženju, dogovarjanju in povezovanju učencev.

ČISTILNE AKCIJE

V okviru nacionalne prostovoljne čistilne akcije Očistimo Slovenijo v enem dnevu in svetovnega dneva Zemlje drugošolci skrbimo za okolje in prispevamo k zmanjševanju onesnaževanja narave. Večkrat letno z učenci tudi očistimo okolico šole in potoček, ki teče mimo nje. Tovrstne oblike dela so učencem všeč, zavzeto pristopijo k čiščenju in so vedno znova presenečeni nad onesnaženostjo in raznolikostjo odvrženih odpadkov v naravi. Hkrati razmišljamo o posledicah, ki jih tovrstno onesnaževanje prinaša. Oblikovali smo različne plakate s predlogi za ohranjanje čiste narave in izdelali tudi table z napisi in jih namestili ob potočku in v okolici šole z željo, da bodo vplivale na mimoidoče, da bi vsi skupaj še bolj skrbeli za naš planet. Z učenci želim razvijati čut za okolje, si prizadevati za zmanjšanje količine odpadkov naravi oz. okolici šole in o vsem tem preko otrok ozaveščati tudi širšo okolico (sošolce, prijatelje, starše) Želim si, da bi tekom leta ozavestili in ponotranjili misel, da samo s skupnimi močmi lahko poskrbimo, da bo naša narava in okolica šole prijetna, urejena in čista.

ZMANJŠEVANJE EMBALAŽE

Z zmanjševanjem embalaže, ločenim zbiranjem odpadkov ter ponovno uporabo in predelavo odpadkov smo drugošolci vsako leto bolj okoljevarstveno aktivni. Učiteljice smo iskale rešitve za zmanjšanje embalaže pri šolski malici in nasploh v šoli. V letošnjem letu si tako učenci sami pripravljajo šolsko malico. Mleko in druge tople napitke ali jogurte dobivajo v večjih vrčih, sir in salama sta narezana na rezine na krožnikih, maslo, med in marmelada so tudi v večjih posodah ... Učenci si sami vzamejo določeno število rezin, količino napitkov itd.

VARČEVANJE Z VODO, ELEKTRIKO

Izdelali smo tudi Okoljski kodeks Osnovne šole Gradec. V njem so zbrani zapisi o tem, kako se pravilno ločuje odpadke, o varčevanju in skrbi za vodo in elektriko, o skrbi za čisto ozračje ter skrbi za šolo in njeno okolico. Vsako jutro sta dežurna učenca zadolžena tudi za prezračevanje učilnice, ugašanje luči, skrbita za vodo, porabo papirnatih brisačk ...

ZAKLJUČEK

Današnji učenci potrebujejo drugačne oblike pouka in dela. Okoljevarstvene vsebine pa so tiste, ki so učencem všeč, ker ponujajo veliko drugačnih oblik vzgojno-izobraževalnih in tudi fizičnih aktivnosti na prostem. Šolski vrtiček izobražuje, vzgaja, krepi in sprošča. Učenci so zelo motivirani za pridelovanje zelenjave, saj s tem posledično poskrbijo za zdravo prehrano morskega prašička. Drugošolci se zavedajo, da z lahkoto ustvarjajo odpadke, veliko težje pa jih je predelati oziroma odstraniti. Zato se trudimo, da bi bilo odpadkov čim manj. Tako kot narava sama skrbi za ravnovesje, se tudi v šoli trudimo, da sami pridelujemo vrtnine za morskega prašička, organske odpadke pa ponovno vračamo v naravo preko kompostiranja ...

Želimo ustvariti naravni ekosistem; ob tem se učimo, zdravo gibamo in privzgamemo delovne navade in okoljske vrednote.

Literatura in viri

1. Muha, V. 2014. Lepo vedenje do okolja. Ljubljana: A-knjiga, A-soft.
2. Slabe, A., 2017. Šolski ekovrtovi: vodnik za načrtovanje in učno rabo. Ljubljana: Inštitut za trajnostni razvoj.
3. Trampuš, M., 2014. Tačke v šoli. Terapevtski pes, učiteljev pomočnik in šolarjev sopotnik. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

MATEJ KRANER

OŠ DR. ANTONA TRSTENJAKA NEGOVA

POUK ZGODOVINE S POMOČJO FILMA

Povzetek

Namen prispevka je prikazati, kako lahko izboljšamo in popestrimo pouk zgodovine s pomočjo filmov. Izpostavljene bodo prednosti in slabosti filma kot učnega pripomočka ter vloga medijske pismenosti v sodobni šoli. Zgodovinski filmi spadajo med najpriljubljenejše filmske žanre. Film *Grivasti vojak*, režiserja Stevena Spielberga, odlično prikazuje razmere pred in med 1. svetovno vojno. Prikazana bo uporaba tega filma pri pouku zgodovine v 9. razredu. Predstavljeni bodo koraki, ki vodijo do uspešne uporabe filma pri pouku, ter nevarnosti, na katere moramo biti pri uporabi filma pri pouku pozorni.

Ključne besede: zgodovinski film, medijska pismenost, filmska vzgoja, I. svetovna vojna

TEACHING HISTORY WITH FILM

Abstract

The purpose of the article is to show how we can improve and enrich history lessons through films. Furthermore, the article points out the advantages and disadvantages of film as a teaching tool, as well as the role of the media literacy in contemporary education. Historic films are among the most popular movie genres. *War Horse*, a historic film directed by Steven Spielberg, portrays the situation before and during World War I perfectly. The article shows the use of this film in the 9th grade History lessons. Also, the steps that lead to the successful use of film in lessons and the dangers that need to be taken into account when using film in lessons are emphasized.

Keywords: historical film, media literacy, film education, WWI

1 UVOD

Učni pripomočki so namenjeni učitelju in učencem, da lajšajo učni proces in pomagajo pri usvajanju učnih ciljev. Glede na čutila, ki jih uporabljamo za zaznavanje, delimo učila na avditivna, vizualna in avdiovizualna. Poznamo še demonstracijska in učila, s katerimi učenci delajo sami (Andoljšek, 1976). V zadnjih letih, z napredkom tehnologije, v šolski prostor vstopajo mediji. Njihova uporaba je olajšala in izboljšala izobraževalni proces v smislu didaktike. Dostop do avdiovizualnih medijev je postal lažji, kar je olajšalo posredovanje informacij. Vendar je potrebno učence naučiti pravilne, učinkovite in kritične uporabe medijev. Medijska pismenost je tako ena izmed veščin, ki bo v naslednjih letih pridobivala na pomenu.

Uporaba filma je v šoli lahko zelo koristna pri družboslovnih predmetih, saj lahko film pomaga do boljšega dojetja učne vsebine, ker jim pokaže tudi vizualno sliko problema. Poleg tega film učence čustveno približa tematiki, ki se obravnava pri pouku.

2 UPORABA FILMA PRI POUKU ZGODOVINE

2.1 FILMSKE ZVRSTI, PRIMERNE ZA UPORABO PRI POUKU ZGODOVINE

Zgodovinska dogajanja je mogoče predstaviti z različnimi vrstami filmskega gradiva. Filmi lahko predstavljajo celotna zgodovinska obdobja, posamezne dogodke ali zgodovinske osebnosti. Pri poučevanju zgodovine lahko uporabimo različne filmske zvrsti: dokumentarni film, igrani film (zgodovinski film), propagandi film in družinske videoposnetke.

Dokumentarni film je izraz, ki se nanaša na filmsko zvrst, kateri ima za cilj dokumentiranje stvarnosti. Pogosto poleg zgodovinskih dejstev prinaša tudi možnost kritične prevetritve avtorjevega pogleda na obravnavano tematiko.

Igrani film oživi zgodovinsko dogajanje. Zaradi produkcije pritegne tudi tiste učence, ki jih dokumentarni film ne zanima. Vendar je treba pri ogledu igranega zgodovinskega filma imeti določeno predznanje in pretehtati verodostojnost zgodovinskih dejstev navedenih v filmu.

Propagandni film je narejen za propagandne namene. Namenjen je nagovarjanju množic in vplivanju na njihovo mišljenje. Pri pouku zgodovine lahko s propagandnim filmom zelo nazorno prikažemo totalitarizme in obdobje hladne vojne.

Domači – družinski videoposnetki so primerni za prikaz življenja naših prednikov. Ti filmi učencem predstavljajo koristen in zanimiv vir za proučevanje zgodovine vsakdana (Žagar, 2011).

2.2 PRIPRAVA UČENCEV NA OGLED FILMA

Učitelj mora pred ogledom filma predstaviti razloge za ogled filma. Učence mora seznaniti s cilji, ki jih zasledujejo z ogledom, na kaj naj bodo pozorni med ogledom in kaj od učencev pričakuje po ogledu filma. Dobro je, da pojasni, zakaj je iz množice filmov, ki so na voljo, izbral prav tega. S takšno pripravo da učitelj učencem vedeti, da je tudi ogled filma učenje in da ne gre samo za distrakcijo in za premor med učno uro. Če se od učencev pričakuje, da bodo med ogledom pasivni, potem filmu ne bodo posvetili polne pozornosti. Ogled filma pozitivno vpliva tudi na socializacijo v oddelku, saj se učenci radi pogovarjajo o vsebini filma.

Pri pouku se pogosto uporablja Russlov model za uporabo filma. Gre za okvir, ki lahko učiteljem olajša uporabo filma v razredu. Russel je proces uporabe filma razdelil v štiri faze:

1. priprava aktivnosti s filmom
2. priprava učencev na ogled filma
3. ogled filma
4. zaključna dejavnost (Preradović, 2017)

3 UPORABA FILMA GRIVASTI VOJAK PRI POUKU ZGODOVINE

3.1 PRIPRAVA AKTIVNOSTI

Vsaka aktivnost povezana s filmom pri pouku se prične z ogledom filma, kjer učitelj vidi, ali je smiselno uporabiti ta film ali njegove dele pri pouku. Film *Grivasti vojak*, ki ga je režiral Steven Spielberg, je nastal po knjižni predlogi mladinskega pisatelja Michaela Morpurga. Film prikazuje zgodbo fanta Alberta in njegovega konja Joeya. Konja ob začetku 1. svetovne vojne prodajo britanski vojski in ga pošljejo na zahodno fronto v Francijo. Najstnik Albert ne more preboleti izgube, zato se pridruži vojski in poskuša konja najti. Konj z neverjetnim pogumom služi kot vojni konj v britanski in nemški vojski. Alberta, ki medtem doživlja vso bedo pozicijskega bojevanja v Franciji, pri življenju drži upanje, da se bo ponovno srečal s svojim konjem.

Nekaj zgodovinskih dogodkov in dejstev, ki so nazorno prikazani v filmu:

- težke razmere, v katerih so živeli najemniški kmetje v Angliji na začetku 20. stoletja;
- navdušenje med ljudstvom ob pričetku prve svetovne vojne;
- značilnosti pozicijskega bojevanja;
- nova orožja, uporabljena v prvi svetovni vojni;
- totalna vojna;
- razmere, v katerih so živeli vojaki;
- položaj žensk med vojno;
- življenje civilnega prebivalstva med vojno;
- posledice vojne.

Po ogledu filma in izpisu zgodovinskih dogodkov ter dejstev je bilo ugotovljeno, da je film *Grivasti vojak* mogoče uporabiti kot učni pripomoček pri pouku zgodovine v 9. razredu in ga vključiti v učno pripravo. Vsebina filma ustreza obvezni učni temi *Politične značilnosti 20. Stoletja*, in sicer vsebinama *Svet na začetku 20. stoletja* ter *Prva svetovna vojna in mirovne pogodbe po vojni* (Učni načrt za zgodovino, 2011). Na podlagi ogleda filma in analize učnih ciljev iz UN je nastala spodnja tabela.

UČNI CILJI, KI BODO REALIZIRANI S POMOČJO VODENEGA OGLEDA FILMA	
Splošni cilji	Operacionalizirani cilji
<ul style="list-style-type: none"> – učenec opredeli in pojasni značilnosti Evrope in sveta na začetku 20. stoletja 	<ul style="list-style-type: none"> – opredeli in pojasni značilnosti Evrope in sveta na začetku 20. stoletja
	<ul style="list-style-type: none"> – pozna bistvene vzroke in povod za začetek prve svetovne vojne
	<ul style="list-style-type: none"> – zna poimenovati nasprotna tabora
	<ul style="list-style-type: none"> – utemelji razloge za vključitev posamezne države v določen tabor
<ul style="list-style-type: none"> – učenec opiše glavne značilnosti prve svetovne vojne 	<ul style="list-style-type: none"> – pozna najpomembnejše fronte prve svetovne vojne in poišče na zemljevidu
	<ul style="list-style-type: none"> – pozna in opiše značilnosti vojne ter življenje ljudi na fronti in v zaledju
	<ul style="list-style-type: none"> – pozna in opiše glavne tehnične novosti, uporabljene v vojni
	<ul style="list-style-type: none"> – utemelji pojma svetovna in totalna vojna
	<ul style="list-style-type: none"> – opiše posledice vojne

3.2 PRIPRAVA UČENCEV NA OGLED FILMA

Faza priprave učencev na ogled filma poteka tik preden se izvede ogled filma. Najbolje je učence pripraviti, tako da jim učitelj opiše zgodovinsko ozadje, v katerem se odvija zgodba v filmu. V tej fazi so učenci ponovili znanje o gospodarskih in političnih razmerah v Evropi na začetku prejšnjega stoletja. V nadaljevanju je bila učencem predstavljena kratka vsebina filma in podani razlogi, zakaj si bodo ogledali prav ta film. Če namen ogleda ni jasen, z ogledom filma učenci ne bodo dosegli učnih ciljev. Ta del je izjemno pomemben, ker z dobro izvedbo priprave, učence zelo motiviramo za ogled posnetka.

V fazi priprave na ogled filma so učencem bila zastavljena naslednja vprašanja in navodila:

- Pozorno opazuj odnos med Albertom, očetom in lastnikom zemlje.
- Opazuj vzdušje med angleškimi vojaki, pred odhodom v vojno.
- Pozorno opazuj spopad med britansko konjenico in nemško pehoto.
- Zakaj sta nemška vojaka ukradla konja in pobegnili?
- S katerimi težavami sta se soočala dedek in deklica?
- Bodi pozoren na razmere, ki so vladale v vojnih jarkih.
- Opazuj občutja, ki so jih doživljali vojaki na nemški in britanski strani.
- Zakaj je moral Andrew nameriti puško nad svoje vojake?
- Kdaj se je vojna končala?
- Bodi pozoren na odnos do ranjencev.
- Opazuj usodo konjev po koncu vojne.

Navodila so učencem bila podana ustno in pisno. Bolje je, da učenci med samim ogledom filma ne izpolnjujejo delovnih listov ter da se osredotočijo le na ogled filma.

3.3 OGLED FILMA

V tej fazi je učencem bila predstavljena dolžina filma ter možnost, da si del filma ogledajo tudi v času varstva vozačev, ki je sledil uri pouka zgodovine. Pri načrtovanju se pogosto izberejo samo posamezni odlomki iz filmov, saj so celotni filmi časovno preobsežni. Učenci so se po predstavitvi odločili, da si želijo ogledati celoten film, tako so vsi ostali v razredu tudi po koncu pouka, med uro varstva. V nasprotnem primeru, bi se med ogledom filma posamezne odseke preskočilo. V primeru ogleda omenjenega filma sta ogled in analiza trajali dve šolski uri ter uro varstva vozačev. Med ogledom so učenci večkrat pogledali na list z usmeritvami, nekateri so si naredili tudi zabeležke.

3.4 ZAKLJUČNA DEJAVNOST

Po ogledu filma so učenci v dvojicah odgovarjali na vprašanja na delovnem listu. Vprašanja so bila izpeljana iz smernic za ogled filma. Sledila je analiza odgovorov na vprašanja, po potrebi z učiteljevo dodatno razlago. Učenci so v veliki meri na vsa vprašanja odgovorili pravilno. Izpostaviti je treba, da so na vprašanja pravilno odgovorili tudi učenci, ki so običajno manj motivirani pri pouku zgodovine. Ti učenci so izpostavili, da jih je film zelo pritegnil in niso imeli občutka, da se med ogledom učijo, a so si veliko stvari vseeno zapomnili. Na tem mestu je še enkrat treba poudariti pomen kvalitetne priprave na ogled filma. Za domače delo so učenci v samostojnem delovnem zvezku rešili naloge na temo prve svetovne vojne. Pri preverjanju in ocenjevanju znanja na temo prve svetovne vojne je bilo ugotovljeno, da so učenci nadpovprečno dobro osvojili standarde znanja na temo prva svetovna vojna. To potrjuje, da je uporaba filma pri pouku smiselna.

4 SKLEP

Življenje mladih je prežeto z gibljivo sliko in učenci veliko vedenj in znanj pridobijo preko ekranov. Zato je prav, da tudi v izobraževanju izkoristimo možnosti, ki jih film kot medij ponuja. Filmi lahko izjemno pripomorejo k razvoju empatije, razumevanju izkušenj ljudi iz preteklosti. Zgodovinski filmi pri gledalcih sprožajo čustvene odzive in pomagajo pri vizualizaciji preteklosti, veliko bolj kot učbeniki. Vloga filma pri pouku zgodovine je večplastna. Lahko je odlično motivacijsko sredstvo, lahko služijo za podkrepitev snovi, ki so jo osvojili s pomočjo učbenika, lahko se uporabijo pri sintezi ali kot v zgoraj opisanem primeru pri osvajanju nove učne snovi. Učitelj se mora na uporabo filma pri pouku zgodovine pripraviti tako kot pri delu z drugimi učili. Preveriti mora ustreznost filma glede na starost učencev, verodostojnost zgodovinskega prikaza, ujemanje vsebine s cilji iz učnega načrta ter izbrati odlomke, ki so najbolj primerni. Ta del priprave je časovno zelo obsežen. Ključna je priprava učencev na ogled. Brez dobre priprave lahko ogled filma hitro postane samo zabava in film kot učno sredstvo izgubi svojo moč. Po ogledu sledi analiza, kjer se preveri razumevanje filma in doseganje učnih ciljev. Analiza pogosto sproži med učenci živahno debato, v kateri si učenci izmenjujejo mnenja. Učitelj ima priložnost, da skozi vpeljevanje filma v pouk učence medijsko opismenjuje in jih uči, kako kritično gledati na medije. V hiperprodukciji informacij, ki smo jih deležni preko medijev, je kritična presoja nujna. Za konec citat s filma *Grivasti vojak*: »Borijo se v vojni in ne vedo za kaj. Ali ni to noro? Kako lahko en človek ubije drugega in v resnici ne ve razloga, zakaj je to storil. Ve le, da drugi moški nosi uniformo drugačne barve in govori tuj jezik.«

Literatura in viri

1. Andoljšek, I., 1976. Osnove didaktike. Ljubljana, Univerzum.
2. Preradović, D., 2017. Uporaba filma za poučevanje zgodovine v srednji šoli. Magistrsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta.
3. Učni načrt za zgodovino, 2011. Ministrstvo za šolstvo in šport. Zavod republike Slovenije za šolstvo. Ljubljana
4. Žagar, J., 2011. Gibljive podobe – film pri pouku zgodovine v gimnazijah. V: Trškan, D., Trojarjev zbornik. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete v Ljubljani.

HELENA KREŽE

OŠ LITIJA

PERSONALIZIRANO DELO V ODDELKU PROGRAMA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Povzetek

Eno od načel programa PPVI pravi, da zagotavljanje enakih možnosti ob upoštevanju različnosti, pomeni zagotoviti enake možnosti vstopa in udeležbe v izobraževalnem procesu s prilagoditvami vsebin, oblik in metod dela, glede na potrebe vsakega posameznika.

Sodelovanje učencev v tem programu ni samo po sebi razumljivo. Aktivnost v procesu učenja je treba zagotoviti tudi učencem z najnižjimi potenciali. Le aktivni učenci so uspešni. Uspešnost spodbuja in razvija oblikovanje pozitivne samopodobe, ustrezno vedenje in samostojnost.

Od učitelja se pričakuje, da bo z ustreznim pristopom vsakemu učencu omogočil, da se izobražuje in dosega cilje v skladu s svojimi potenciali. Učna diferenciacija, individualizacija in personalizacija omogočajo, da se izobraževalni sistem prilagodi učencu in ne obratno.

Pri svojem delu se trudim ustvarjati personalizirano učno

Ključne besede: PPVI, diferenciacija, individualizacija, personalizacija, dosežki učencev

PERSONALIZATION IN SPECIAL NEEDS PROGRAM OF EDUCATION

Abstract

One of the principles of the special needs education program states that the provision of equal opportunities presents the provision of equal chance to enter and participate in educational system, with appropriate modifications of content, shapes and methods of work, considering the needs of every individual.

The participation of students in special needs education program is not self-evident. The activities in the learning proces must also be provided to those students with the lowest potential, by applying the special-pedagogical approaches and means, since only an active student can be successful. Success, however, encourages and develops the formation of a positive self-image, appropriate behavior and independence.

The teacher is expected to apply appropriate approach and enable each student to learn and achieve goals, in line with his own potential. Learning differentiation, individualization and personalization make this possible by adapting the education system to the student and not vice versa.

In my work, I strive to create a personalized learning environment. I wish to present my students

Keywords: special needs education program, individualization, personalization, achievements

1TERMINOLOGIJA

- PPVI – Poseben program vzgoje in izobraževanja

Zaradi znižanih intelektualnih sposobnosti osebe z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju niso nikoli popolnoma samostojne. S posebnimi vzgojno izobraževalnimi procesi pa njihovo stopnjo samostojnosti in neodvisnosti lahko razvijamo do optimalnih meja. Od šestega do šestindvajsetega leta starosti se izobražujejo po posebnem programu vzgoje in izobraževanja v oddelkih PPVI v OŠ s prilagojenim programom.

- DIFERENCIACIJA

Diferenciacija usmerja učence glede njihovih specifičnih, učnih in drugih razlik v občasne ali stalne, homogene ali heterogene učne skupine z namenom, da bi se jim čim bolj dalo prilagoditi pouk. (Nolimal, 2012, v Bezić, 2012)

- INDIVIDUALIZACIJA

Individualizacija je »didaktični princip, ki obvezuje šolo in učitelja, da učne cilje, vsebine, metode, odnose in pomoč pri pouku prilagajajo učencu, da odkrivajo, upoštevajo in razvijajo znanstveno priznane razlike med učenci in si prizadevajo, da skupinsko poučevanje in učenje čim bolj individualizirajo in personalizirajo, da učencu omogočijo relativno samostojno in samoiniciativno učenje, usklajeno z družbenimi in splošnimi nalogami pouka, da priznajo originalnost njegove osebnosti, da podpirajo njegove hobije, želje in potrebe, četudi le-te nimajo občega pomena. Individualizirati pouk pomeni pouk prilagoditi sposobnostim, posebnostim ali interesom posameznih učencev.« (Nolimal, 2012, v Bezić, 2012).

Razlika med diferenciacijo in individualizacijo je ta, da je diferenciacija spreminjanje, ločevanje posameznih učnih dejavnosti, individualizacija pa je prilagajanje (Nolimal, 2012, v Bezić, 2012).

- PERSONALIZACIJA

Personalizacija ni individualno učenje, pri katerem vsak učenec sedi sam, otroci niso prepuščeni sami sebi, ampak da gre za razvoj poučevanja glede na različne tipe učencev; gre za skrbno negovanje edinstvenih talentov vsakega učenca. Za razliko od individualizacije učnega procesa, ki poteka ali v socialni učni skupini ali izolirano od skupine, je pri personalizaciji bistveno, da učenje poteka v socialni učni skupini z visokokakovostnim izobraževanjem, to pomeni s ponudbo različnih načinov učenja, usklajenih z izkušnjami, predznanjem, kognitivnim razvojem, interesi in talenti posameznikov, kar lahko posameznemu učencu omogoči, da razvije samozavest in sposobnosti, ki omogočajo avtonomijo, emancipacijo in samouresničevanje. Šole naj bi gradile na predhodnih izkušnjah, da bo šolanje zanesljivo, kakovostno, bolj dostopno in odprto za vsakega posameznika. (Nolimal, 2012, v Bezić, 2012).

- PERSONALIZIRANO UČNO OKOLJE

Personalizirano učno okolje je strukturirano in dobro načrtovano učno okolje, ki je prilagojeno individualnim razlikam učencev. Zaradi individualno prilagojenega dela je personalizirano učno okolje koristno za učno uspešnejše in za učno šibkejšje učence. Učenci v personaliziranem okolju imajo, z upoštevanjem različnega tempa in z ustreznimi podpornimi, ki jo potrebujejo, lastnim sposobnostim prilagojeno delo. Za tovrstno okolje je tudi značilno, da učenci dobijo podrobne povratne informacije o lastnem napredku, kar spodbudno vpliva na njihove dosežke in motivacijo za delo. (Dumont idr., 2010, V K. Matahlija)

2 ODDELEK PPVI

V oddelek so bili vključeni štiri učenci, dečki, kronološke starosti v starosti od 13 do 19 let.

3 UČENCI IN DOSEŽKI

Učenec A:

Kronološka starost 13 let. Otrok s težjo motnjo v duševnem razvoju in gibalno oviran otrok. Verbalno ne komunicira. Poučevanje je na stopnji funkcionalnega učenja.

Nesamostojen v skrbi zase. Težko ga je motivirati za delo, ima kratkotrajno in skrenljivo pozornost, je gibalno nemiren in glasen. Njegovo vedenje je za ostale učence moteče. Izven učilnice potrebuje spremljevalca.

Dosežki učenca A ob zaključku šolskega leta:

- Branje za Bralno značko smo opravili v šoli. Ko smo se pripravljali na branje, se je brez vzpodbud priključil skupini. Vedno se je usedel k učiteljici, ter tiho in mirno poslušal. Ob zaključku branja za Bralno značko je tudi on izdelal slikanico in jo razstavil na razredni razstavi v šolski knjižnici. Ob verbalnem vodenju je pobarval narisane predloge in jih ob pomoči nalepil na pripravljene kartone. Kartone je učiteljica zlepila v leporelo, ki jo je ponosno razkazoval.
- Za partnerje v projektu Erasmus +; Sharing the World: Disability and displacement iz več evropskih držav, ki so bili gostje naše šole, smo pripravili odprto učno uro mokrega polstenja. Učenec se je izkazal s polstenjem kroglic. Deležni je bil občudovanja in pohval s strani obiskovalcev.
- V Večgeneracijskem centru Zasavje so enkrat mesečno pripravili delavnice za učence PPVI. Na vsaki je sodeloval vsaj kratek čas. »Trgal« je zelišča, mešal zeliščne namaze in pralni prašek, strigel, lepil, se gibal ob glasbi.
- Naš oddelek je na Novoletnem bazarju pripravil Kotiček ponovne uporabe. Zbirali smo rute, kape, šale in rokavice. Vse smo oprali in po potrebi zlikali. Učenec je pomagal prazniti vreče, ki so jih prinesli darovalci. Ob pomoči je razvrščal istovrstne izdelke in jih pospravljaj v škatle.
- Dvakrat je ob vodenju varuha, v skupini s sošolci, nastopal na prireditvah Enote PP.
- Za paličnjake, ki nam jih je ponudila učiteljica biologije, so učenci pri delovni vzgoji izdelali terarij. Učenec je ob vodenju in pomoči učitelja z brusnim papirjem zgladil letvice. Njegovo vsakodnevno opravilo pa je rošenje terarija, saj je zelo spreten z pršilko.

Učenec B:

Kronološka starost 18 let. Otrok z zmerno motnjo v duševnem razvoju in spektrom avtističnih motenj.

Oviran v komunikaciji in socialni interakciji. Je opismenjen. Prepisuje brez napak. Samostojno zapiše slovnično nepravilne enostavne povedi. Zapisi so lični, pisava že kar umetniška. Bere. Razumevanje prebranega je odvisno od poznavanja besedišča. Sešteva in odšteva v obsegu do 1000, memorira vse račune poštevance in račune deljenja s števili manjšimi od 5. Računa sestavljene račune, pogosto brez vmesnih rezultatov. Odlično memorira številčna zaporedja. Je spreten v izvršilnih aktivnostih, če razume navodila. Ob vodenju učitelja je likovno ustvarjal.

Je samostojen v skrbi zase. Zaradi nepredvidljivih reakcij v širšem okolju rabi spremljevalca.

Dosežki učenca B ob zaključku šolskega leta:

- Letos je prvič sodeloval na SOS v teku in prejel medaljo.
- Zaključil je branje za Bralno značko. Besedila so bila prilagojena z elementi Lahkega branja.
- V okviru projekta Erasmus +; Sharing the World: Disability and displacement je na šoli dejavnost Ročna avtopralnica za učence PPVI. Učenec je ob verbalnem vodenju in s kooperativnim delom pral in loščil zunanost avtomobilov.
- Za partnerje v projektu Erasmus +; Sharing the World: Disability and displacement iz več evropskih držav, ki so bili gostje naše šole, smo pripravili odprto učno uro mokrega polstenja. Učenec je polstil kroglice in svaljke.
- V Večgeneracijskem centru Zasavje so enkrat mesečno pripravili delavnice za učence PPVI. Učenec je sodeloval na vseh. Vedno mu je bila prisotna učiteljica ali varuh, če je rabil pomoč pri razumevanju navodil ali izvajanju aktivnosti.
- Naš oddelek je na Novoletnem bazarju pripravil Kotiček ponovne uporabe. Zbirali smo rute, kape, šale in rokavice. Učenec je zlagal rute in pomagal pri postavitvi razstavnega prostora.
- Dvakrat je v skupini s sošolci, nastopal na prireditvah Enote PP.
- Ob vodenju učiteljice je lepopisno zapisal uganke o zimi. Ob pomoči poenostavljenih črtnih risb je ilustriral odgovore. Uganke so bile razstavljene na šolskem hodniku, v šolski knjižnici in na razstavi društva ASPI na Fakulteti za socialno delo v Ljubljani.
- Izdelal je slikanico z elementi lahkega branja in jo razstavil na razredni razstavi v šolski knjižnici, Pod medvedovim dežnikom. Za slikanico je ob podpori poenostavljenih črtnih risb narisal živali. Kopije njegovih risb so za svoje slikanice uporabili tudi sošolci.
- Na video posnetku je s kamišibajem predstavil pravljico Pod medvedovim dežnikom.
- Za udeležbo na likovnih natečajih je pripravil štiri likovne izdelke. (Likovni natečaj Medgeneracijsko povezovanje, Litija; Likovni natečaj Motivi na oblačilih, Koper; Likovni natečaj Život uz rijeku Savu, Zagreb; Likovni natečaj Cvetje, Kamnik;
- Za paličnjake, ki nam jih je ponudila učiteljica biologije, so učenci pri delovni vzgoji izdelali terarij. Samostojno je z brusnim papirjem gladil letvice.
- Udeležil se je šole v naravi. Pri skrbi zase ni rabil pomoči, le nadzor, saj so doma oblačila in potrebščine sistematično razvrstili in pospravili v vrečke z napisi, npr. majice s kratkimi rokavi, dolge hlače, ipd. Pri aktivnostih pa je dobil pomoč, če jo je rabil.

C:

Kronološka starost 18 let. Otrok z zmerno motnjo v duševnem razvoju in dolgotrajno bolan otrok.

Prisotne so govorno jezikovne težave. Prepisuje z malimi tiskanimi črkami, ki še niso avtomatizirane. Sorazmerno z dolžino zapisa se večja število napak. Samostojno zapisuje besede. Bere krajše tekste. Razumevanje prebranega je šibko. Brez pripomočka dodaja in odvzema v obsegu do 20, po desetih do 100. Izvršilne funkcije so šibke.

Je samostojen v skrbi zase. Kljub slabši splošni koordinaciji in šibki energetske opremljenosti je vztrajen na treningih specialne olimpijade in zelo uspešen na športnih tekmovanjih. Je zelo empativen.

Dosežki učenca C ob zaključku šolskega leta:

- Na Abilimpiadi je tekmoval v znanju računalništva. Na tekmovanje se je pripravil z učiteljem računalništva vse leto.

- Vključen je bil v ID Likovni krožek na Enoti PP.
- Vključen je bil v ID Ples Face n.na Enoti PP. Pripravili so več nastopov in bili zmagovalci na državnem tekmovanju.
- Redno se je udeleževal treningov SOS. Na državnem tekmovanju je dobil zlato v teku na 60 m in srebrno medaljo v teku štafete.
- Zaključil je branje za Bralno značko. Besedila so bila prilagojena z elementi Lahkega branja.
- Bil je član slovenske ekipe na mobilnosti v Franciji v izvajanju projekta Erasmus +; Sharing the World: Disability and displacement.
- V okviru projekta Erasmus +; Sharing the World: Disability and displacement je na šoli dejavnost Ročna avtopralnica za učence PPVI. Učenec je ob verbalnem vodenju in nadzoru učitelja uspešno opravil delo v vseh fazah na vseh delih avtomobila.
- Za partnerje v projektu Erasmus +; Sharing the World: Disability and displacement iz več evropskih držav, ki so bili gostje naše šole, smo pripravili odprto učno uro mokrega polstenja. Učenec je polstil kroglice.
- Izdelal je slikanico z elementi lahkega branja in jo razstavil na razredni razstavi v šolski knjižnici, Pod medvedovim dežnikom. Prilagojen, zmanjšan, je bil tudi obseg zapisa.
- V Večgeneracijskem centru Zasavje so enkrat mesečno pripravili delavnice za učence PPVI. Učenec je samostojno in ustvarjalno sodeloval na vseh.
- Naš oddelek je na Novoletnem bazarju pripravil Kotiček ponovne uporabe. Zbirali smo rute, kape, šale in rokavice. Učenec je likal, pomagal pri postavitvi razstavnega prostora in se v paru z varuhom preizkusil v vlogi prodajalca.
- Dvakrat je v skupini s sošolci, nastopal na prireditvah Enote PP.
- Z likovnim izdelkom je sodeloval na Likovnem natečaju Medgeneracijsko povezovanje, Litija.
- Za paličnjake, ki nam jih je ponudila učiteljica biologije, so učenci pri delovni vzgoji izdelali terarij. Učenec je meril in žagal z ročno žago ob pomoči učitelja, ter samostojno barval letvice.
- Udeležil se je plavalne šole v naravi. Pri skrbi zase in aktivnostih ni rabil pomoči, le nadzor.

Učenec D:

Kronološka starost 19 let. Otrok z zmerno motnjo v duševnem razvoju in ADHD.

Prisotne so govorno jezikovne težave. Pozna velike tiskane črke in z njimi prepisuje brez napak. Brati ne zna. Dodaja v obsegu do 10, odvzema v istem obsegu s pomočjo konkretnega materiala.

Je samostojen v skrbi zase. Fizično je močan in spreten, a nedosleden pri obiskovanju športnih interesnih dejavnosti. Izvršilne funkcije so močne. Ročno je zelo spreten. Zna šivati ročno in na šivalni stroj.

Njegovi interesi so raznovrstni, močni a kratkotrajni. Če zasluti neuspeh, se razjezi in opravilo zaključi. Z vedenjskim izbruhi je kreator vzdušja v razredu.

Dosežki učenca D ob zaključku šolskega leta:

- Vključen je bil v ID nogomet na Enoti PP. Zaradi starosti ni mogel sodelovati na državnem tekmovanju.
- Vključen je bil v ID Mladi tehniki, Udeležil se je državnega tekmovanja in dosegel četrto mesto.
- Zaključil je branje za Bralno značko. Besedila so bila prilagojena z elementi Lahkega branja.
- Bil je član slovenske ekipe na mobilnosti na Slovaškem v izvajanju projekta Erasmus +; Sharing the World: Disability and displacement.
- V okviru projekta Erasmus +; Sharing the World: Disability and displacement je na šoli dejavnost Ročna avtopralnica za učence PPVI. Učenec je samostojno opravil delo v vseh fazah na vseh delih avtomobila.
- Za partnerje v projektu Erasmus +; Sharing the World: Disability and displacement iz več evropskih držav, ki so bili gostje naše šole, smo pripravili odprto učno uro mokrega polstenja. Učenec je polstil različne oblike.
- Pripravil je samostojno razstavo gumbi. Iz Das mase je izdelal gumbe različnih oblik, jih pobarval in ob vodenju učiteljice prišil na podlago na različne načine. Za delo je dobil veliko pohval, na kar je bil zelo ponosen. Sam se je dogovarjal v Mestni knjižnici, če bi lahko razstavljal tudi pri njih.
- Izdelal je slikanico z elementi lahkega branja in jo razstavil na razredni razstavi v šolski knjižnici, Pod medvedovim dežnikom. S pomočjo IUP je prepisoval z malimi tiskanimi črkami, na kar je bil zelo ponosen.
- V Večgeneracijskem centru Zasavje so enkrat mesečno pripravili delavnice za učence PPVI. Učenec je samostojno in glede na trenutno razpoložanje tudi ustvarjalno sodeloval na vseh.
- Naš oddelek je na Novoletnem bazarju pripravil Kotiček ponovne uporabe. Zbirali smo rute, kape, šale in rokavice. Učenec je pral, likal in pomagal pri postavitvi razstavnega prostora.
- Dvakrat je v skupini s sošolci, nastopal na prireditvah Enote PP.
- Z likovnim izdelkom je sodeloval na Likovnem natečaju Medgeneracijsko povezovanje, Litija.
- Za paličnjake, ki nam jih je ponudila učiteljica biologije, so učenci pri delovni vzgoji izdelali terarij. Učenec je meril ob pomoči učitelja, ter samostojno žagal z ročno žago, lepil s silikonom in lakiral končni izdelek.
- Udeležil se je plavalne šole v naravi. Pri skrbi zase in aktivnostih ni rabil pomoči, le nadzor.

4 ZAKLJUČEK

Na prvi pogled so zapisi enaki. V podrobnostih pa so različni, kot so različni učenci. Vse dejavnosti so potekale v skupini. V kar največji možni meri je bil upoštevan njihov celostni razvoj, predznanja, sposobnosti, izkušnje, interesi, talenti. Pri spremljanju njihovega dela so dobili sprotne informacije o njihovem uspehu. S prilagoditvijo dela in tempa sposobnostim posameznika, ter nudenjem podpore, da učenci dobijo kar rabijo, takrat ko rabijo in v toliki meri, kot rabijo jim je omogočen uspeh in s tem pridobivanje znanja, razvijajnje spretnosti in krepitev pozitivne samopodobe.

5 POWERPOINT PREDSTAVITEV DOSEŽKOV

Literatura in viri

1. Nolimal, F. 2012. Učna diferenciacija v teoriji in praksi osnovne šole. V T. Bezić (ur.). Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
2. Grubešič, S. 2014. Posebni program vzgoje in izobraževanje [Elektronski vir]. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Dostopno na http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2019/programi/media/pdf/programi/Posebni_program_vzgoje_in_izobrazevanja.pdf
3. Matahlija, K. 2017. Izvajanje učne diferenciacije na izbrani osnovni šoli: Magistrsko delo. Koper: UP PEF.
4. Magajna, Z. Zunanja diferenciacija in dosežki učencev pri notranjem in zunanjem preverjanju znanja. Dostopno na: http://pefprints.pef.uni-lj.si/2475/1/Magajna_Z_Zunanja_25-31.pdf

HELENA KREŽE
OŠ LITIJA

RAZVIJANJE SOCIALNIH VEŠČIN PRI UČENCU Z AVTIZMOM

Povzetek

V Beli knjigi o VIZ v RS je eno od temeljnih načel načelo enakih možnosti.

Načelo enakih možnosti in optimalnega razvoja posameznika narekuje, da je treba vzgojno-izobraževalno delo organizirati tako, da bodo možnosti za optimalen razvoj imeli vsi učenci in da je treba posamezniku omogočiti možnosti za osebni razvoj v skladu z njegovimi potenciali.

Eden od ciljev pa je zagotavljanje pogojev za doseganje odličnosti pri posameznikih, ki so nadarjeni na različnih področjih, ne glede na njihovo oviranost ali primanjkljaje na posameznih področjih.

V oddelku Posebnega programa vzgoje in izobraževanje se izobražuje učenec z zmerno motnjo v duševnem razvoju in motnjo avtističnega spektra. Kljub težavam v komunikaciji in vzpostavljanju odnosov v okolju, je ob ustreznem vodenju in organizaciji izobraževalnega dela pripravil kamišibaj predstavo in jo predstavil z video predstavitvijo.

Besedilo zgodbe Pod medvedovim dežnikom je bilo prilagojeno z elementi Lahkega branja.

Ključne besede: avtizem, zmerna motnja v duševnem razvoju, socialne veščine

THE DEVELOPMENT OF SOCIAL SKILLS OF A PUPIL WITH AUTISM

Abstract

The White Book on Education in the Republic of Slovenia sets out one of the fundamental principles of continuing primary education, the principle of equal opportunity.

The principle of equal opportunity and optimal development of an individual states the educational work to be organised in such a way as to provide an optimal development to all pupils, and that individuals need to be provided opportunities for a personal development in accordance with their potential.

One of the objectives is ensuring conditions for the attainment of excellency with individuals who exhibit talents in various fields, regardless of their handicaps or deficiencies in various areas.

Included in the department of disability-adapted programme is a pupil with a moderate mental disability and an autism spectrum disorder. Despite difficulties with communication and establishing relationships in the environment the pupil has, with appropriate support and organisation of the educational work, prepared a kamišibaj performance and presented it through a video recording.

The narrative of the story Pod medvedovim dežnikom (Under a bear's umbrella) has been adapted with the elements of Easy-read.

»The children wish to learn, if only we provide them with appropriate tools and experiences.« (M. Montessori)

Keywords: autism, moderate mental disability, social skills

1 TERMINOLOGIJA

Mogoče je besedišče, ki je uporabljeno v prispevku, za marsikoga, ki ne posega na področje življenja in dela oseb s posebnimi potrebami, nekoliko neznano. Za lažje razumevanje sem zapisala razlago ključnih pojmov.

- Video modeliranje

Je ena od intervencijskih metod, ki se ukvarja z razvojem socialnih veščin pri osebah z avtizmom. Prednosti video moduliranja so večja motiviranost, možnost samokorekcije, personalizirana vsebina s točno določenimi situacijami in potrebnimi socialnimi veščinami, ki jih oseba razvija, ...

- PPVI – Poseben program vzgoje in izobraževanja

Zaradi znižanih intelektualnih sposobnosti osebe z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju niso nikoli popolnoma samostojne. S posebnimi vzgojno izobraževalnimi procesi pa njihovo stopnjo samostojnosti in neodvisnosti lahko razvijamo do optimalnih meja. Od šestega do šestindvajsetega leta starosti se izobražujejo po posebnem programu vzgoje in izobraževanja v oddelkih PPVI v OŠ s prilagojenim programom. Predmetnik obsega šest področij (splošna poučenost, razvoj samostojnosti, delovna vzgoja, športno gibalna vzgoja, likovna vzgoja, glasbena vzgoja) in izbirne vsebine. Izobraževanje je razdeljeno na 6 stopenj. Učenci vsaka tri leta izobraževanja napredujejo za 1 stopnjo. Po zaključku šolanja pa se vključijo v VDC (Varstveno delovne centre).

- Zmerna motnja v duševnem razvoju

Otroci z ZMDR se izobražujejo v PPVI. Njihove posamezne sposobnosti so nehomogeno razvite. V učnem procesu lahko usvojijo osnove branja (osnovnih besed in znakov), pisanja in računanja, na drugih področjih (gibalnih, likovnih, glasbenih) pa so lahko zelo uspešni. Pri učenju in poučevanju potrebujejo prilagoditve in konkretna ponazorila. Svoje potrebe in želje izražajo na različne načine. Če ne zmorejo verbalno, uporabljajo podporno ali nadomestno komunikacijo. Posebno podporo potrebujejo pri vključevanju v socialno okolje. Usposobijo se lahko za enostavna, nezahtevna opravila. Običajno potrebujejo podporo in pomoč doživljenjsko.

- Avtizem

Avtizem je razvojna nevrološka motnja. Obsega širok spekter motenj, ki imajo razpon od lažjih do težkih oblik. Vpliva na večino področij razvoja in otroku onemogoča razvoj in napredovanje na način, kot potekata pri nevrotipičnih otrocih. Najbolj so izražene težave na področjih socialnih veščin (pomanjkanje zanimanja za okolico, ne iščejo stikov in se ne vključujejo v igro, imajo težave pri izražanju in prepoznavanju čustev,...) in komunikacije (odsotnost govora ali nerazvita verbalna in neverbalna komunikacija, prisotnost eholalij, odsotnost očesnega kontakta, neodzivnost na pobude iz okolice, nenavadne reakcije na dogajanja v okolici, ...). Pogosto so osebe z avtizmom zelo nadarjene na različnih področjih. Nekateri (savanti) pa imajo nenavadne izjemne sposobnosti (npr. Rain Man).

- Kamišibaj

(jap. kami: papir, šibaj: gledališče) je edinstvena oblika pripovedovanja zgodb ob slikah. Slike ali ilustracije velikosti formata A3 so vložene v lesen oder, imenovan butaj. Pripovedovalec (kamišibajkar) ob pripovedovanju menja slike, ki prikazujejo dogajanje v zgodbi.

- Lahko branje

Lahko branje je proces in metoda komunikacije, ki naj bi pospeševala razvoj pismenosti ter socialno in psihološko vključevanje oseb s težavami branja in pisanja v okolje. Cilj je, da je informacija lahko berljiva, razumljiva in uporabna vsem. Komunikacija je prirejena tako, da se določeno vsebino sporoča na berljiv in razumljiv način. Besedila so pripravljena po posebnih tehničnih, vsebinskih in oblikovnih zakonitostih. Opremljena so z ustreznim slikovnim materialom. Usmerjena so v sporočanje informacij osebam, prikrajšanim na področju bralne pismenosti.

2 PREDSTAVITEV UČENCA

Miha je učenec PPVI 5. stopnje. Je avtist. Ima velike težave s procesiranjem informacij, razumevanjem okolice in vzpostavljanjem odnosov z ljudmi zaradi česar je zelo oviran v komunikaciji na vseh področjih.

Izrazite težave ima pri razumevanju govora in govornem izražanju. Govorno razumevanje je omejeno na razumevanje posameznih besed in besednih zvez. Razume enostavna, enoznačna rutinska navodila. Izvajanje navodil je odvisno tudi od njegove pripravljenosti za aktivnost.

Ima težave z vzpostavljanjem očesnega kontakta, z razumevanjem gest, mimike, intonacije glasu, prepoznavanjem začetka in konca pogovora.

Spontano govorno izražanje je običajno izven konteksta. Ponavlja besede in besedne zveze iz risank, filmov, računalniških igr. V rutinskih situacijah smiselno ponavlja vsakdanje besedišče. Npr. reče sošolcu: »Tiho, motiš!«

Sošolcem se pridruži pri aktivnostih in igri, a z njimi ne sodeluje.

Je opismenjen. Samostojno prepisuje brez napak. Zapisi so čitljivi in estetski, že kar umetniški. Bere brez besednega in stavčnega poudarka. Razumevanje prebranega je nepredvidljivo, odvisno od poznavanja besedišča.

Zelo dobro prerisuje, če ni preveč elementov in so linije enostavne. Pokaže veselje pri končnem izdelku in pohvali.

V skupinskih aktivnostih težje sodeluje zaradi nerazumevanja pravil in verbalnih sporočil med soigralci pri igri.

3 POTEK DELA

Miha je sodeloval pri skupinskem branju za Bralno značko v oddelku. Izbrane knjige so bile pravljice. Vsebine so bile prilagojene z elementi lahkega branja in ustrezno slikovno prirejene besedilu. Po končanem branju so učenci ob slikovnem materialu poimenovali narisano, brali in upovedovali. Za prvi dve pravljici so izdelali slikanici tako, da je vsak učenec prispeval zapise po svojih zmožnostih, slikovni material pa jim je bil posredovan. Za tretjo, zadnjo, pravljico Pod medvedovim dežnikom, pa je vsak učenec izdelal svojo slikanico. Vsi so uporabili enak slikovni material, ki ga je po predlogah, ki jih je pripravila učiteljica, narisal Miha. Miha je narisal črtne risbe nastopajočih živali in dežnika. Predloge, ki jih je pripravila učiteljica so bile črtne risbe, gladkih linij, brez okraskov, zavihkov in dodanih elementov. Zapisi ob slikovnem materialu so bili prilagojeni posameznemu učencu količinsko in glede na vrsto zapisa (velike tiskanke, male tiskanke, pisane črke). Vsi učenci, razen Mihe, so pravljico ob opori lastnih slikanic brez težav predstavili v oddelku in izven njega.

Miha pa se je že ob predstavitvi sošolcem uprl. Ko je bil z učiteljico v oddelku sam, je učiteljica pritrčila liste njegove slikanice na tablo. Pod listom s slikovnim materialom je bil pritrjen list z zapisom, ki je opisoval dogajanje na sliki. Učenec je zapise prebral. Branje je pogosto prekinjal s huronskim smehom, tako, da je bila predstavitev zelo motena. Čemu se je smejal, ni uspelo ugotoviti.

Z učiteljico sta odšla v šolsko knjižnico in si izposodila kamišibaj. Učiteljica je menjala slike, Miha pa je gledal sliko in bral besedilo. Pa je bilo zopet prisotnega veliko smeha. Takšna predstavitev je bila ustrezna le za sošolce in osebe, ki ga poznajo.

Učiteljica se je odločila izločiti kar največ dražljajev iz okolice, da bi se Miha lahko osredotočil na besedilo. Brez prisotnosti sošolcev in s hrbtno obrnjen proti kamišibaju je bral zapise, ki mu jih je podajala učiteljica. Z večkratnimi ponovitvami snemanja je nastal posnetek, s katerim lahko Miha prikaže svoje delo in se z njim postavil pred širšo javnostjo. Vendar to ni ne prvi, ne zadnji posnetek. Nastal je nekje vmes.

4 ZAKLJUČEK

Učenec je lahko ustvarjal likovne in pisne izdelke, ker je imel prilagojen slikovnem material in besedilo zgodbe. Med delom so ga obiskovali in hvalili vsi, ki so prihajali v oddelek, kasneje pa so občudovali končni izdelek. Vse komplimente je sprejemal z rahlim nasmeškom na obrazu. Kamišibaj predstavo je v živo je izvedel za sošolce, ostali pa si lahko ogledajo video posnetek. Video posnetek omogoča, da sta njegovo delo in nastop predstavljen širšemu krogu ljudi, saj nastopa v živo pred neznanimi osebami in v situacijah izven rutine nebi zmožgel.

Najpomembnejše pa so pohvale in občudovanje, ki jih je prejemal med delom in jih dobiva še sedaj. Sedaj ni več tisti »malo posebni« deček, ampak je deček, ki lepo riše, še lepše piše in marsikaj ve in zna, pa nam ne zna pokazati.

5 VIDEO PREDSTAVITEV

Pod medvedovim dežnikom.

Literatura in viri

1. Metode u specialnoj edukaciji, rehabilitaciji i terapiji dece sa smetnjama u razvoju i oseba sa invaliditetom: zbornik abstrakta. 2019. Marinela Šćepanović (ur.). Novi Sad: Društvo defektologa Vojvodina.
2. Kristan, A. 2010. Kako prepoznati avtizem?. Dostopno na: <http://avtizem-skoljke.si/avtizem.htm>
3. Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. Motenj otrok s posebnimi potrebami [Elektronski vir] / uredila Natalija Vovk-Ornik. - 2. izd. - El. knjiga. - Ljubljana : Zavod RS za šolstvo, 2015. Dostopno na: <https://www.zrssi.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>
4. Kamišibaj: Predstave in delavnice za otroke in odrasle. 2016. Dostopno na: <http://slikovedke.com/kaj-je-kamisibaj/>
5. Knapp, T. 2018. Lahko je brati. Dostopno na: <http://www.bralno-drustvo.si/wp...Knapp>

MARUŠA KRNC
OŠ GRADEC, BEVKOVA 3, 1270 LITIJA
GENERACIJE GENERACIJAM

Povzetek

Sodelovanje učencev na likovnem natečaju »Ko bom star, bom...« in nagradni ogled Festivala za tretje življenjsko obdobje, sta oživila idejo o projektu Generacije generacijam. V njem aktivno sodelujejo vsi učenci POŠ Hotič in se izvaja v sodelovanju s člani Sveta za medgeneracijsko povezovanje v občini Litija. Starejši občani za učence pripravijo zanimive delavnice, kjer razvijajo ročne spretnosti, pri čemer pa se hkrati ustvarja in širi tudi socialna mreža dveh popolnoma različnih generacij. Tekom šolskega leta se sodeluje pri različnih kmečkih opravilih, izdelajo se rožice iz krep papirja, spletejo se košarice, izdelujejo voščilnice, vezejo prtički, berejo pravljice, pletejo šali... Na dnevu odprtih vrat, se razstavijo izdelki učencev in izvedejo delavnice.

Ključne besede: projektno delo, medgeneracijske vezi, ročne spretnosti, delavnice, kulturna dediščina.

ONE GENERATION TO ANOTHER

Abstract

The idea for the One Generation to Another Project was brought to life by students participation in competition for the most original drawing entitled "When I am old, I will..." and consequent award of visiting the Third Life Era Festival. All the students of the Subsidiary Primary School Hotič take part in the project which is carried out in cooperation with the members of the Intergenerational Integration Council in the municipality of Litija. Senior citizens prepare interesting workshops for the students where they develop manual skills all the while creating and expanding a social network of two completely different generations. During the school year they perform various farm tasks, make crepe paper flowersweave baskets, make greeting cards, make embroidery napkins, read fairy tales, knit scarves... All the students' creations are exhibited and workshops for students and their parents are held at the end of the school year.

Keywords: project work, intergenerational connections, manual skills, workshops, cultural heritage.

1 UVOD

Kakšen življenjski slog imamo danes? Vrtec in šola, služba, popoldanske aktivnosti otrok, hišna opravila, domače naloge in učenje, televizija in računalnik ter pozno zvečer utrujeni spat. Pred hišo dva, trije avtomobili, morda še kuža ali mucek, pa saj nam tudi za domače živali ne ostane prav dovolj časa. Skozi življenje hitimo. Sodoben človek se le redko ustavi in si vzame dragocen čas zase, za svoje najbližje. In na drugi strani, naše babice in dedki, starejši občani, ki le nemo opazujejo naš tempo, ki si neskončno želijo biti vsaj droben del njega, a mi nikakor nimamo časa še za njih. Življenje na vasi se v današnjem času skorajda ne razlikuje od življenja v mestu. Tudi vaščani hitimo, vsaka hiša že ima najhitrejši dostop do interneta, druženja s sosedi, prijatelji je malo, premalo. Dan mine kot bi trenil, enako teden, leto, leta.

2 NAČRTOVANJE IN IZVEDBA PROJEKTA

Ideja o projektu je prišla povsem spontano. Pred leti so učenci kombiniranega oddelka 2. in 3. razreda, pod mentorstvom likovne pedagoginje Marie Primožič, sodelovali na likovnem natečaju najbolj izvirne risbe z naslovom »Ko bom star, bom...«, ki ga je razpisal Inštitut Hevreka iz Ljubljane. Pri urah likovne umetnosti so naslovni motiv risali v poljubni risarski tehniki, v prepričljivo izpovedni likovni govorici. Po izboru so izstopale likovne zgodbe, v katerih so učenci upodobili lastne predstave o starejših ljudeh, svojih starih starših, o življenjskih željah, ko bodo sami del tretjega življenjskega obdobja. Nastale so risbe časa, ko se človek ustavi, ponaredi opravila v počasnejšem ritmu in ustvarja pomirjen v krogu svoje družine, prijateljev, domačih živali. Za nagrado so bili povabljeni na ogled Festivala za tretje življenjsko obdobje. V Cankarjevem domu so si ogledali vrsto različnih dejavnosti vezanih na to obdobje človekovega življenja ter gledališko pravljico o rasti mestnega drevesa. Polnih lepih vtisov so ob vrnitvi v šolo navdušeno pripovedovali o zanimivostih festivala. In takrat se nam je porodila ideja, da bi nadaljevali s podobno tematiko, le da bi k aktivnemu sodelovanju povabili babice in dedke naših učencev, Hotičane, ki bi kakorkoli želeli sodelovati s šolo. Odziv je bil ogromen in tako je nastal projekt Generacije generacijam, ki traja še danes. Ker pa smo želeli vsakdanjik popestriti tudi drugim starostnikom naše občine, smo se obrnili na Dom za starejše občane Tisje in tako projekt zadnjih nekaj let izvajamo v sodelovanju s člani Sveta za medgeneracijsko sodelovanje v občini Litija.

Vsako leto na prvem roditeljskem sestanku staršem predstavimo projektno delo, jih povabimo k sodelovanju, morebitni novi ideji ter pomoči pri zbiranju različnih materialov, s katerimi se bo ustvarjalo tekom šolskega leta. Sledi predstava projektne dela novim učencem naše šole. Razkažemo jim fotografije iz preteklih let ter različne izdelke, ki so nastali v teh delavnicah, starejši učenci jim povejo kakšno zanimivo prigodo ter kaj vse so do sedaj že ustvarili, izdelali, v čem so najbolj uživali in kaj jim je bilo morda bolj težko, predvsem pa kakšno se jim zdi sodelovanje s starejšimi občani.

Nekatere dejavnosti (branje in pripovedovanje pravljič, vezenje, pletenje...) izvajamo dalj časa, spet druge so le enkratne (ličkanje koruze, sajenje drevesa...).

Tradicija veleva, da naš projekt pričnemo z obiskom bližnje kmetije družine Planinšek, po domače Pr` Cvenk. V okviru naravoslovnega dne si ogledamo obdelovalne površine, ki jih imajo v bližini domačije ter pripadajoča gospodarska poslopja. Učenci spoznajo različna orodja in stroje, ki so jim v pomoč pri vsakodnevnem delu in opravilih. Da kmečko življenje še zdaleč ni tako preprosto, spoznajo tudi pri ličkanju koruze. Vedno se najde kar nekaj

otrok, ki tarnajo o boleči koži na dlaneh. Učenci nato v manjših skupinah pomagajo pri krmi živali, pospravljanju sena, stiskanju jabolč in odvozu gnoja iz hleva. Po uspešno opravljenem delu nas ga. Nika postreže z domačim jabolčnim sokom ter vročim kruhom iz krušne peči. Naslednji dan gospodar Jože v šolo pripelje nekaj žakljev fižola, ki ga učenci pridno izluščijo in preberejo.

Proti koncu meseca septembra nas obišče teta Jesen. S seboj prinese domače pridelke, ki jih pobere na njivah v okolici naše šole ter drevesih blizu svojega doma. Vodi pogovor o letnih časih, zadnjih opravilih na njivah in poljih ter sadovnjakih, o prednostih domačih pridelkov, njihovi kvaliteti, ozimnici... S seboj prinese tudi domačo skuto, na šolskem vrtičku pa nabere zelišča, ki jih vanjo vmešamo. Z namazom se posladkamo pri šolski malici.

Oktobra pletemo rožnate šale. Delavnice kvačkanja in pletenja vodijo ga. Milena, ga. Brigita in ga. Ivica, aktivne upokojenke iz Društva upokojencev Litija. S svojo potrpežljivostjo in veseljem do ročnih del navdušijo tako dekleta kot tudi fante, da se preizkusijo in tudi vztrajajo v tej spretnosti. S pletenjem rožnatih šalov in okrasitvijo dreves ob šolskem igrišču obeležimo rožnati oktober, mednarodni mesec osveščanja o raku dojk. Zaradi velikega navdušenja naših učencev nas gospe vse pogosteje obiskujejo tudi v mesecu novembru in decembru.

Tretji petek v mesecu novembru imamo tudi na naši šoli tradicionalni slovenski zajtrk: kruh, domače maslo, med, mleko in jabolko. V minulem šolskem letu so se nam ta dan pridružile tudi terenske svetovalke KGZ Litija, ga. Sonja Zidar Urbanija ter njeni pomočnici, ga. Karmen in ga. Barbara. Pripravile so nam razstavo različnih vrst jabolč, ki smo jih lahko tudi poskusili ter enoglasno ugotovili, da jabolka vrste carjevič res niso najlepša, a so daleč najbolj okusna. S seboj so prinesle tudi domač jabolčni sok, ki ga je seveda kar hitro zmanjkalo. Po okusni degustaciji jabolč in soka, smo se preselili na šolski travnik, kjer je bila že pripravljena globoka jama. Ga. Sonja nam je namreč podarila jablano in pod njenim strokovnim vodstvom smo jo tudi posadili. Sadiko smo skrbno zalivali, spremljali njeno rast in si beležili vsako spremembo. Komaj čakamo, da obrodi prve sadove.

V mesecu decembru izvedemo druženje s starši. Pripravimo delavnice na katerih izdelujemo izdelke za novoletni sejem. Te delavnice navadno vodita upokojena učiteljica ga. Danijela Kunc in ga. Marija Smolej, ki je bila v svojem poklicnem življenju likovno delovna terapevtka. Hkrati pa nam ga. Kunc vsako leto popestri ure likovne umetnosti, ko učenci pod njenim vodenjem ustvarjajo z glino.

V mesecu januarju nas obiščejo ga. Olga, ga. Nuša, ga. Pavla in g. Janez. Najprej nas obišče ga. Olga s svojima pomočnicama. Pripravijo delavnico, na kateri se učenci naučijo izdelati rožice iz krep papirja. Spretnostim uspe izdelati celo cel šopek. V drugem tednu nas z obiskom razveseli ga. Nuša. V njeni delavnici učenci iz starih revij in časopisov spletejo košarice. Ko nas obišče ga. Pavla, povabimo v šolo tudi dedke in babice naših učencev, kajti njene delavnice so malo zahtevnejše. Učenci se namreč preizkusijo v šivanju. Nekateri izdelajo vizitko, katere motiv je našit na papir, drugi pa vezejo okrasne prtičke z različnimi načini vezenja (križci, ravni šiv...). Kot zadnji, nas v mesecu januarju obišče g. Janez, čebelar. Veliko znanja o čebelah mu je predal že njegov oče, mnogo tega, kar zna, pa se je v vseh teh letih pridelovanja medu naučil kar sam. Predstavi nam delo čebelarja, s seboj prinese zaščitno obleko, razloži nastanek medu, predstavi zgradbo panja, satnico, pouči nas o tem, kako je porazdeljeno delo čebelje družine. S seboj prinese tudi nekatere izdelke, ki jih čebelarji pridobivajo s pomočjo čebel (različne vrste medu, cvetni prah, čebelji vosek...). Svoj obisk še dodatno popestri z delavnico izdelovanja svečk iz čebeljega voska.

V tednu pred veliko nočjo imamo vedno likovno-ustvarjalne delavnice. Izmenjaje nas obiskujeta ga. Smolej in ga. Brunček. Pod njunim mentorstvom nastajajo pisanice in velikonočne voščilnice, ki imajo vsako leto drugačen motiv in tudi drugačen postopek izdelave.

Skozi celo leto pa vsak drugi petek na šoli poteka ura pravljic. Po kosilu nas obišče ga. Joži, upokojena knjižničarka iz Litije. Vedno s seboj prinese le eno knjigo in čisto vedno je njena vsebina neizmerno zanimiva. Učenci že komaj čakajo, da se posedejo okoli njenega gugalnika. Njen nežen in hkrati prodoren glas jih popelje v svet pravljic in pripovedk, Pogosto nam bralno urico popestri tudi s prigodami iz njenih otroških let, ki jih ni bilo malo.

Mesec maj je mesec druženja. Prva sreda po prvomajskih počitnicah je namenjena čajanki za dedke in babice naših učencev. Druženje je res prisrčno. Učiteljice poskrbimo za domače piškote in pecivo, kuharica pa jim postreže s čajem ali kavico. Vedno znova ugotavljamo, kako malo je potrebno, da starostnikom popestrimo dopoldne. Zadnjo majsko sredo pa v šoli gostimo 15 oskrbovancev doma Tisje. Tudi za njih pripravimo sladke dobrote, kavo oz.

čaj. Obisk šole v marsikaterem od njih obudi spomine na otroštvo in mladost in zanimivim pripovedovanjem z navdušenjem prisluhnejo tudi naši najmlajši. Najbolj nas ganejo pripovedi iz 2. svetovne vojne, a hkrati je občudovanja vredno, da tudi v tako kruti situaciji otroška domišljija ne pozna meja.

V mesecu juniju pa naše projektno delo zaključimo z dnevom odprtih vrat, na katerem se izvajajo delavnice za stare starše, starše in otroke. Po uvodnem nagovoru ga. Beti, vodje podružnične šole, sledi kratek kulturni program, ki ga pripravijo učenci gledališkega krožka skupaj s svojo mentorico. Nato se po razredih izvajajo različne delavnice, ki jih pripravijo naši starejši prijatelji: ga. Dani, ga. Marija in ga. Erika, ga. Milena, ga. Brigita in ga. Ivica, ga. Olga, ga. Nuša, ga. Pavla ter g. Janez. Dopoldne prehitro mine v prijetnem druženju in klepetu ter obljubi, da se z novim šolskim letom zopet družimo.

3 ZAKLJUČEK

Vse družbe se starajo, tudi slovenska. Starejši občani namreč predstavljajo najštevilčnejšo družbeno skupino. In zato se vse bolj krepi zavest, da je medgeneracijsko sodelovanje nujno potrebno. Tudi naš projekt, Generacije generacijam, ima namen druženja in povezovanja med mladimi in starimi. Skozi projekt učenci razvijajo tako socialne veščine kot tudi ročne spretnosti. A od vsega nam je najbolj pomembno, da uživajo v družbi starejših ljudi, da oblikujejo do njih iskreno spoštovanje, da niso posmehljivi, da jim samoiniciativno priskočijo na pomoč, da razumejo, da so tudi oni nekoč bili takšni majhni otroci, veseli, razposajeni, aktivni.

Ko se ob zaključku projekta pogovarjam s prijatelji starostniki, mi vedno znova in znova zatrjujejo, kako navdušeni so nad takšnimi oblikami dela. Ponosni so, da z njimi sodelujemo, da se od njih učimo. Počutijo se koristne in hkrati jim ni večjega veselja kot preživeti dan v njihovi družbi in hkrati prenašati znanje na mlajše rodove.

Literatura in viri

1. Kralj, A. (2009). Medgeneracijsko sodelovanje. Dostopno na: <http://www.ventilatorbesed.com/?opcija=kompilacija&oc=64&id=176> [10. 9. 2019].

BOJANA KRONVOGEL

OSNOVNA ŠOLA SV. JURIJ OB ŠČAVNICI

MEDGENERACIJSKO FINANČNO OPISMENJEVANJE

Povzetek

Ker imajo naši učenci premalo izkušenj z denarjem, sem se odločila na šoli izpeljati medgeneracijsko delavnico igro trgovina. Pomanjkanje izkušenj se kaže že pri raznih dnevih dejavnosti, kadar je treba načrtovati nakup, plačevati, vračati denar, posledično pa se to pokaže pri neuspešnem reševanju matematičnih nalog z mersko enoto denar. Z učenci višjih razredov, ki bi pri tej delavnici sodelovali kot učitelji mlajših učencev, ne bi samo zbrali podatkov o tem, koliko učencev je dovolj večjih računanja z denarnimi vrednosti v življenjskih situacijah, ampak bi učencem prilagodili igro ter jo poenostavili ali naredili zahtevnejšo.

Ključne besede: medgeneracijsko učenje, učenje z igro, finančna pismenost.

INTERGENERATION FINANCIAL DESCRIPTION

Abstract

Since our students have too little experience with money, which is reflected in different days of activity, when it is necessary to plan purchases, pay, return money, and as a result, this results in the failure to solve mathematical problems with the unit of measure, I decided to carry out an intergenerational school workshop game store. High school students who would participate in this workshop as junior teachers would not only collect data on how many students are sufficiently adept at calculating monetary values in life situations, but also adapt the game to students, simplify or make it more challenging.

Keywords: intergenerational learning, game learning, financial literacy.

1 UVOD

Živimo v času, v katerem vlada rek »Denar je sveta vladar«. Naši učenci imajo dandanes vse, svoje sobe, kolesa, računalnike, telefone, igrice, veliko oblačil in še več igrač. Nimajo pa razvitega odnosa do denarja, oziroma spoštovanja do predmetov, ki so jih zastonj dobili od staršev oz. ki jih niso sami zaslužili ali plačali. Ker imajo torej preveč vsega in premalo izkušenj z denarjem, niso finančno pismeni. Nimajo izkušenj z varčevanjem denarja, z načrtovanjem večjega nakupa, ali enostavno več manjših nakupov, ne prepoznajo predragih stvari. Kadar z učenci potujemo v šolo v naravi ali na izlete, so pripravljene potrošiti veliko denarja, tudi za nesmiselne stvari, ne znajo oceniti dragih ali mnogo predragih izdelkov. Veliko učencev sploh ne preveri vrednosti drobiža, ki jim ga vrnejo ob nakupu. Ob skupnih nakupih se učenci ne znajo sami dogovoriti oziroma izračunati svoj prispevani delež ali svoje vračilo. Na podlagi teh lastnih izkušenj kot učiteljica ter dejstev, ki sem jih slišala na mednarodni konferenci KUPM 2018 v Laškem, da so slovenski otroci finančno nepismeni v primerjavi z mnogimi drugimi državami, sem začela razmišljati o tem problemu. [1]

Problem, da svoje učence že vrsto let učim matematiko, z namenom, da jo bodo v življenju znali uporabljati, pa potem mednarodne raziskave pokažejo, da je v najbolj preprostih primerih, kot je uporaba denarja, ne znajo uporabljati, je tudi moj problem. Vprašala sem se, kakšno je dejansko stanje na naši šoli, koliko učencev zna oziroma ne zna računati z denarjem v najbolj preprostem življenjskem primeru, kot je trgovina. Odločila sem se za preverjanje stanja finančne pismenosti na naši šoli od 1. do 5. Razreda, v sodelovanju z učenci v obliki medgeneracijske delavnice.

2 OBLIKOVANJE SKUPINE UČENCEV

V vseh oddelkih od 7. do 9. razreda sem predstavila svojo idejo ter na kratko argumentirala svojo odločitev. Za sodelovanje se je odločilo petnajst učencev. Njihove ocene pri matematiki, pa so bile od 3 do 5. Ker se jim je zdela moja utemeljitev po potrebi izvedbe te dejavnosti smiselna, so z veseljem sodelovali že pri načrtovanju.

3 PREGLED PREDZNANJA

Najprej smo se pogovarjali o njihovih izkušnjah z denarjem, žepnino, varčevanjem in potrošništvom. Nato smo v pogovoru prešli na mlajše učence od 1. do 5. razreda, katerim je naša dejavnost bila tudi namenjena. Učenci so predvidevali, do koliko znajo mlajši učenci računati ter v katerih razredih znajo računati samo z evri, v katerih pa tudi s centi. Ker so ugotovili, da se njihova mnenja razhajajo, smo se odločili zbrati podatke iz učnega načrta za matematiko.

Učenci 1. razreda:

- štejejo, zapišejo in berejo števila do 20, vključno s številom 0,
- seštevajo in odštevajo v množici naravnih števil do 20, vključno s številom 0 (prehod: ob konkretnih pripomočkih s štetjem čez desetico),
- uporabijo računske operacije pri reševanju problemov.

Učenci 2. razreda:

- štejejo, zapišejo in berejo števila do 100,
- seštevajo in odštevajo v množici naravnih števil do 100 (prehod: z didaktičnimi pripomočki oziroma ponazorili),

- spoznajo merski enoti za denar (€, cent) in njune vrednosti,
- uporabijo računske operacije pri reševanju problemov,
- se navajajo na uporabo denarnih enot v vsakdanjem življenju.

Učenci 3. razredov:

- štejejo, zapisujejo in berejo števila do 1000,
- seštevajo in odštevajo v množici naravnih števil do 100,
- pisno seštevajo in odštevajo naravna števila do 1000,
- poznajo in izbirajo (glede na situacijo) ustrezne merske enote za merjenje denarja,
- računajo z enoimenskimi merskimi enotami,
- berejo zapisane denarne vrednosti (ceno) v decimalnem zapisu.

Učenci 4. razredov:

- štejejo, zapisujejo in berejo števila do 10 000,
- pisno seštevajo in odštevajo naravna števila do 10 000,
- ocenijo rezultate,
- ocenijo in merijo količine (denar) s standardnimi enotami,
- primerjajo in urejajo količine ter računajo z njimi,
- zapisujejo denarne vrednosti (cene) z decimalnim zapisom,
- seštevajo in odštevajo denarne vrednosti ob primerih iz vsakdanjega življenja.

Učenci 5. razredov:

- pišejo in berejo števila do milijona,
- ocenijo rezultat pri računanju z velikimi števili,
- pisno seštevajo in odštevajo naravna števila do milijona,
- seštevajo in odštevajo količine v decimalnem zapisu (denar) ob primerih iz vsakdanjega življenja. [2]

4 NAČRT IN PRIPRAVA

Na podlagi pregledanih ciljev smo z učenci pripravili kratke učne priprave. Za vsak razred smo pripravili drugačne cene izdelkov, ki jih bomo učencem v igri prodajali. Za prvi razred smo omejili vse cene pod 5 evrov, kajti skupna cena vsote nakupa ne sme presegati 20 evrov. Za drugi razred smo cene omejili pod 10 evrov, nekatere pa so bile podane tudi v centih, skupna cena nakupa tokrat ni smela presegati 100 evrov. Za tretji razred so bile realno zapisane cene, s centi zaokroženimi na desetice, tako da nismo več posegli po največji množici njihove zmožnosti računanja. Za četrti in peti razred smo pripravili realne cene izdelkov, ki smo jih v igri prodajali.

Učencem od 1. do 5. razreda smo dali navodila, katere bankovce in kovance in koliko si naj izdelajo ter se s tem pripravijo na medgeneracijsko delavnico trgovina.

Pogovorili smo se o preprostih vprašanjih, ki jih zastavljajo učencem, o času, ki jim ga dajo za razmislek ali računanje, o dodatnih vprašanjih, ali dodatni razlagi, če bo le-ta potrebna. Prav tako smo se pogovorili o fleksibilnosti pri igri trgovanja. Če učenci ne vedo računati z ponujenimi zneski, kljub razlagi in pomoči, se lahko cene poenostavijo. Prav tako se lahko cene spremenijo v zahtevnejše, če učenec z lahkoto računa z za njegovo starost pripravljenimi cenami.

5 IZVEDBA MEDGENERACIJSKIH DELAVNIC

Ker smo dvooddelčna šola in smo želeli, da vsi učenci obišejo našo igralnico trgovine, smo imeli za posamezen razred le dvajset minut časa. Učenci so prihajali k nam po vrsti, po starosti od 1. do 5. razreda. Med posameznimi razredi pa smo imeli 5 do 10 minutni odmor. V tem času so učenci uredili prodajne artikle in njihove cene. Pogovorili smo se o opažanjih in izkušnjah poteka predhodne skupine učencev ter ugotovitve prenesli na naslednjo.

Slika 1: Starejši učenci so mlajšim pripravili trgovino.

Slika 2: Mlajši učenci so računali z mersko enoto denar.

6 ANALIZA

Delne analize so potekale po odhodu vsakega razreda. Učenci so povedali, koliko mlajših učencev je znalo računati z njim primernimi cenami, koliko jih ni vedelo, kljub pomoči, in so jim morali cene poenostaviti. Povedali pa so tudi, kolikim učencem so bile zastavljene cene, vsote nakupa, vračilo denarja premalo zahtevne in so morali zahtevnost povišati. Vse podatke smo z učenci sproti zapisovali, da bi jih pozneje lahko primerjali ter naredili temeljito analizo.

V 1. razredu je imelo težave pri računanju z zastavljenimi cenami in vračilom denarja 14 učencev. Njim so učenci cene znižali večinoma na 1 € ali 2 €. Devet učencev ni imelo težav z računanjem z denarjem. Štirje učenci pa so pokazali, da znajo računati že z zahtevnejšimi števili.

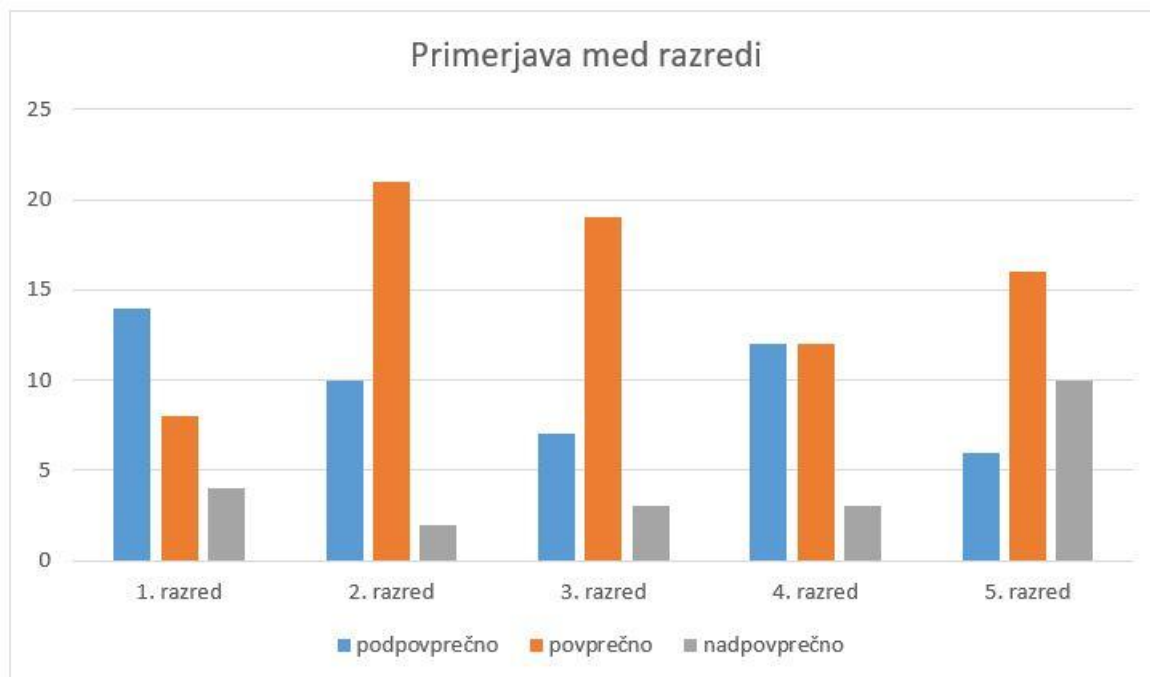
V 2. razredu je imelo težave pri računanju z zastavljenimi cenami in vračilom denarja 10 učencev. 21 učencev ni imelo težav z računanjem z denarjem. Dva učenca pa sta pokazala, da znata računati že z zahtevnejšimi števili.

V 3. razredu je imelo težave pri računanju z zastavljenimi cenami in vračilom denarja 12 učencev. Njim so učenci cene poenostavili samo na evre. 12 učencev ni imelo težav z računanjem z denarjem. Pet učencev pa je pokazalo, da znajo računati že z zahtevnejšimi števili.

V 4. razredu je imelo težave pri računanju z zastavljenimi cenami in vračilom denarja 7 učencev. Njim so učenci cene poenostavili samo na evre. 19 učencev ni imelo težav z računanjem z denarjem. Trije učenci pa so pokazali, da znajo računati že z zahtevnejšimi števili.

V 5. razredu je imelo težave pri računanju z zastavljenimi cenami in vračilom denarja 6 učencev. Njim so učenci cene poenostavili na evre, ali kvečjemu evre s 50 centi. 16 učencev ni imelo težav z računanjem z denarjem. Deset učencev pa je pokazalo, da znajo računati že z zahtevnejšimi števili.

Tabela 1: Primerjava rezultatov med razredi.

Učenci so ugotovili, da število mlajših učencev, ki slabše računajo z denarnimi vrednostmi, iz nižjega razreda v višji razred praviloma upada, izjema je četrti razred. Prav tako se povečuje število otrok, ki spretneje računajo, kot se za njihovo starostno obdobje s cilji in standardi zahteva. V vseh razredih, razen v prvem, je učencev, ki večče računajo z denarnimi vrednostmi v skladu s standardi, vsaj 50 odstotkov, kar je glede na življenjsko pristnost teh nalog premalo. Hkrati pa se moramo zavedati, da so ti rezultati pridobljeni s strani učencev v dvajsetminutnem srečanju z mlajšim učencem. Nekaj učencev ni želelo sodelovati z določenimi starejšimi učenci, zaradi česar smo morali narediti še manjše zamenjave sodelujočih parov ali trojic, da je igra trgovine pri vseh stekla. Z učenci smo se vprašali, koliko otrok bi podobne naloge rešilo v pisni obliki. Seveda je takoj padla ideja, da bi jih lahko pripravili. V nadaljnjem pogovoru so se učenci zavedali, da bi morali pregledati učna gradiva posameznih razredov, da obudijo spomin na naloge, ki so jih reševali, ko so bili v nižjih razredih. Sestaviti bi bilo treba različne naloge za vsak razred, paziti predvsem na nekaj zelo enostavnih primerov ter sestaviti za spretnejše učence tudi nekaj težjih nalog. Učenci so izrazili željo naslednje leto delavnico ponoviti, hkrati pa dodati delovne liste pred delavnicami kot pregled predznanja ter po delavnici kot pregled morebiti spremenjenega stanja.

7 ZAKLJUČEK

Naša majhna medgeneracijska delavnica ni prinesla samo številčnih rezultatov, ampak je dosegla mnogo manjših pozitivnih sprememb. Učenci nižjih razredov so uživali že pri izdelavi kovancev in bankovcev, ki so jih prinesli v trgovinico v skrbno varovanih denarnicah. Pri igri nakupovanja s starejšimi učenci so se zabavali in učili. Izrazili so željo po še več takšnih druženjih. Starejši učenci, ki so bili v vlogah učiteljev, so nasmejano, vestno in natančno opravljali svojo nalogo. Učence so pozitivno motivirali, jih učili, oziroma se prilagajali njihovim sposobnostim. Da so izrazili željo po ponovnem sodelovanju, hkrati že ustvarjali nove ideje, pa da učitelju veliko zadovoljstvo in motivacijo za nadaljnje delo.

Literatura in viri

1. Japelj Pavešič B.: Poučevanje MATEMATIKE za vrhunsko znanje slovenskih otrok, Pedagoški inštitut, Ljubljana, KUPM 2018, Laško 2018.
2. Žakelj, A., Prinčič Röhler, A., Perat, Z., Lipovec, A., Vršič, V., Repovž, B., Senekovič, J., Bregar Umek, Z.: Program osnovna šola, Učni načrt matematika, Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana 2011.

SIMON KUCHAR

OSNOVNA ŠOLA STRAŽIŠČE KRANJ

POUČEVANJE O HOLOKAVSTU V OSNOVNI ŠOLI PREKO PRVOOSEBNIH IZPOVEDI INTERNIRANKE IN T.I. "UKRADENEGA OTROKA"

Povzetek

Učitelji pogosto ne želijo raziskovati zgodovine holokavsta s svojimi učenci zaradi težav, ki jih pričakujejo pri poučevanju te tematike. V prispevku opisujem proces osvetljevanja dogajanja med 2. svetovno vojno in odnosov, ki jih je dogajanje porajalo, preko izpovedi dveh gostov v okviru predavanja »Nobene vojne več«, katerega sem organiziral kot razširitev pouka pri predmetu Zgodovina in izbirnem predmetu Državljska kultura za učence devetih razredov na Osnovni šoli Stražišče Kranj. Učenci, obogateni s skrbno predstavljenimi vpogledi v medvojno dogajanje ter doživljanje, kot sta ju osvetlila nekdanja interniranka v koncentracijskem taborišču Auschwitz in t. i. »ukradeni otrok«, so spoznali nove socialne, psihološke, politične ter gospodarske dejavnike druge svetovne vojne, a hkrati tudi vsakodnevne odnose in doživljanja v njej. Z njimi so poglobili razumevanje in vrednotenje tega zapletenega zgodovinskega dogodka preko osebnih izpovedi, ki jih sicer zamolčijo statistični podatki.

Ključne besede: holokavst, interniranec, ukradeni otrok, izpovedi

TEACHING HOLOCAUST IN PRIMARY SCHOOL USING FIRST PERSON TESTIMONIES OF INTERNEES AND A "STOLEN CHILD"

Abstract

Teachers are often reluctant to explore the history of the holocaust with their pupils due to the difficulties they expect while studying this topic. Using the testimony of two guests in the lecture "No More War", in this article I describe the process of illuminating World War II events and the relationships that have developed during the war. The event was organized as an extension of History lessons and the optional subject Civic Culture for ninth grade pupils at the Stražišče Primary School in Kranj. Pupils have been enriched with carefully presented insights into the inter-war events and experiences as illuminated by a former internee at Auschwitz concentration camp and one of the so called "stolen children". They have learned about the social, psychological, political and economic factors of World War II as well as of everyday aspects and challenges of life during the war. They have deepened their understanding and evaluation of this complex historical event through personal life stories that are otherwise concealed by statistics.

Keywords: holocaust, internees, stolen child, testimonies

1 UVOD - ZAKAJ POUČEVATI HOLOKAVST?

Mnogo učiteljev ne želi raziskovati zgodovine holokavsta s svojimi učenci zaradi težav, ki jih pričakujejo pri poučevanju te tematike. Vprašanje, ki se jim postavlja, je, kako učencem predstaviti razsežnosti tragedije, vpletenih in njene nevarnosti za človeštvo. Učitelji se sprašujejo tudi, kako naj ganejo učence, a jim hkrati ne povzročijo travme. Skrbijo jih odzivi učencev. Ne vedo tudi, kako naj se spopadejo z morebitnim nedostojnim obnašanjem, kot so hihitanje ter antisemitistične oziroma rasistične opazke učencev, kot izhaja iz Smernic za poučevanje o holokavstu Ministrstva za izobraževanje, znanost, kulturo in šport. (2010)

Z metodami množičnega uničevanja so nacisti v okviru druge svetovne vojne ubili šest milijonov ljudi, od tega 1.500.000 otrok. »S holokavstom se je v Evropi 20. stoletja vzpostavil gigantski politični, gospodarski in industrijski aparat, ki je služil enemu samemu cilju: iztrebljanju Judov. Za doseg tega cilja je nacistična Nemčija mobilizirala vse svoje sile, svoj birokratski aparat in svoje naravne vire. Holokavst, katastrofa nepojmljivih razsežnosti, ki ji v zgodovini človeštva ni bilo enake, nas vzpodbuja k neprestanemu proučevanju njegovih vzrokov in okoliščin, v katerih se je ta zgodila. Le dobro poznavanje zgodovinskih dejstev in njihovega širšega konteksta nam omogoča, da se lažje soočimo s to »črno luknjo« naše skupne zgodovine ter obenem presežemo vse prevečkrat zelo površne predstave, kakršne pogosto ustvarjajo televizijske oddaje, ki bolj kot k informativnosti težijo k senzacionalnosti. S poznavanjem zgodovinskih dejstev bomo presegli tudi bolj ali manj globoko zakoreninjene predsodke ter pretirano čustvene reakcije, ki posamezne zgodovinske dogodke zaradi njihove ekstremnosti vedno znova umestijo v neko »metazgodovinsko« dimenzijo,« v zgodovinskem dodatku k avtobiografskim spominom Shloma Venezia v knjigi Sonderkommando: V peklu plinskih celic navaja Marcello Pezzetti (2010, p. 163).

Med odgovori, zakaj preučevati holokavst, Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport v Smernicah za poučevanje o holokavstu podobno poudarja, da je močno zamajal temelje civilizacije. Da njegovo preučevanje pripomore h kritičnemu razmisleku o uporabi ter zlorabi moči ter zavedanju o njegovi ponovljivosti. Učenci se zavedo posledic predsodkov in stereotipov. Spoznajo tudi, kako nevarna sta molk in brezbržnost. In kako mogoč je propad demokratičnih vrednot preko skupka zgodovinskih, družbenih, verskih, političnih ter gospodarskih dejavnikov. Učence uči razumevanja potrebe po ukrepanju. Kot tudi boljšega razumevanja ter vrednotenja medijsko (s)populariziranih prikazov dogajanja med drugo svetovno vojno. (2010) Preučevanje holokavsta tako pripomore k spoznavanju preteklega, družbe – in samega sebe.

2 PRIMER DOBRE PRAKSE

Čeprav se zdi tematika zastrašujoča, so izkušnje pokazale, da ima - ob pravem pristopu k poučevanju holokavsta - le to zelo pozitivne učinke, izhaja iz Smernic Ministrstva za poučevanje o holokavstu (2010). Slednje je potrdil tudi naš primer.

Populacija tistih, ki so preživeli holokavst, se stara (najmlajši preživeli so zdaj v 70-ih in 80-ih letih starosti), možnosti za to, da bi učenci izkusili neposredni osebni stik z njimi je posledično vse manj. Ob upoštevanju teh dveh dejstev je bil moj izbor metode poučevanja tematike holokavsta pri devetošolcih na dlani.

S pomočjo krajevne organizacije Zveze borcev za vrednote NOB sem, da bi zgodovinske dogodke dodatno približal učencem, navezal stik z 92-letno interniranko taborišča smrti

Auschwitz Birkenau, gospo Sonjo Vrščaj in t.i. »ukradenim otrokom«, gospodom Vladom Guno.

Slika 1: Vabilo na pogovor z gostoma

Med aprilom 1940 in decembrom 1944 je v koncentracijskem taborišču Auschwitz Birkenau blizu Krakova na južnem Poljskem umrlo okoli 1,5 milijona Judov, pa tudi več tisoč Sintov, Romov in Poljakov. Vanj je bilo pripeljanih tudi več kot dva tisoč zapornikov iz Slovenije. Ko so 27. januarja 1945 zavezniški vojaki taborišče osvobodili, so rešili 7650 taboriščnikov, od tega 21 Slovenk. Med njimi je bila gospa Sonja Vrščaj. Gospod Vlado Guna je osebno izkusil drugo plat posledic druge svetovne vojne - (še) kot dojenčka so ga vzeli staršem in poslali v nemški rajh.

Gosta, oba pronicljiva sogovornika z izjemnim spominom, sta bila pripravljena spregovoriti o svoji osebni izkušnji in deliti svoj pogled na življenje pod nacizmom.

Učenci devetih razredov so si že pred srečanjem z gostoma nadrobno osvetlili izraz holokavst ter pridobili dobro osnovno znanje o holokavstu in življenju pod nacizmom. Kajti »srečanja s pričami naj se ne bi uporabljala kot glavni način poročanja o zgodovinskih dogodkih tega obdobja, saj ti ljudje večinoma niso usposobljeni zgodovinarji ali učitelji, njihove izkušnje pa morda tudi niso »tipične« za večino ljudi med holokavstom«

(Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, 2010: p. 9). Pri pripravah na dogodek sem hkrati sledil Smernicam Ministrstva za poučevanje o holokavstu, naj bo učitelj pri rabi jezika natančen in k temu spodbuja tudi učence, prav tako naj se izogiba preprostim odgovorom na zapletene zgodovinske dogodke. V okviru priprav sem se skladno s Smernicami prav tako izogibal preprostim odgovorom na kompleksno zgodovinsko dogajanje, primerjanju bolečine ene skupine z bolečino druge, prikazovanju storilcev kot »nečloveških pošasti« ter prikazovanju holokavsta kot nečesa neizogibnega. (2010)

Učence sem pripravil na prihod gostov. Zavedal sem se edinstvenosti njunih osebnih izpovedi, a tudi občutljive narave tematike. Zato sem poskrbel, da so bili učenci do sogovornikov in v medsebojni komunikaciji spoštljivi. Pri pripravi vizualne podobe prireditve, zlasti slik, ki so jo v ozadju spremljale, sem se namenoma izognil grozljivim oziroma pretresljivim slikam, ki bi izzvale stres, odpor in nelagodje.

Z učenci smo pred srečanjem oblikovali nabor vprašanj, katera so se učencem najpogosteje zastavljala. Spodbudil sem jih, naj z vprašanji posežejo tako v čas vojnega dogajanja kot tudi pred njim in po njem, da bi začutili morebitne spremembe v doživljanju in zaznali, kako ju je preteklost (iz)oblikovala.

Navajam nekaj vprašanj, na katera so učenci iskali odgovore:

- Ali je bila kdaj želja po smrti močnejša od želje po življenju? Kaj vam je v težkih trenutkih najbolj pomagalo, vlivalo upanja?
- Kako močni so vaši spomini na otroštvo, preživeto kot »ukradeni otrok«? Se spominjate vrnitve nazaj domov? Kdo vas je pričakal?
- Se morda spomnite, o čem so tekli pogovori med taboriščniki, koliko je bilo možnosti za sproščeno druženje in navezovanja prijateljstev?
- Glede na trpinčenje v taborišču – ali res velja, kot pravijo, da se človek vsega navadi? Kdaj vam je bilo v taborišču najtežje?
- Ste imeli stike s Poljaki izven taborišča? Če da, kako so se odzvali? So se bali stikov z ljudmi iz taborišča, so vam morda skrivaj pomagali s hrano ali kako drugače?
- Kako močno vas je taborišče zaznamovalo glede zdravja?
- Imate morda tudi kakšno prijetno izkušnjo z nacisti?
- Kako težko je odpustiti tistim, ki so vam prizadeli največ bolečine? Je to sploh mogoče?

Srečanje z gostoma je potekalo dve šolski uri, kar se mi zdi ravno prav, da učenci še ohranijo koncentracijo. Na dogodek, ki smo mu z učenci predmeta Zgodovine ter izbirnega predmeta Državlanska kultura pripeli naslov »Nobene vojne več«, smo povabili tudi druge učence predmetnega pouka in njihove starše. Večnamenski prostor osnovne šole, prostor, kjer je potekalo srečanje, smo že teden dni pred dogodkom opremili s panoji, ki nam jih je odstopilo Društvo taboriščnikov – ukradeni otroci. Preko vsebine, ki so jo »nosili« panoji, so se učenci lahko dodatno poučili o različnih vidikih ter elementih holokavsta in ostalem nasilju pod nacizmom. Pri pripravah na dogodek so devetošolci, ki so obiskovali izbirni predmet Državlanska kultura, dobili nalogo, da se poskušajo vživeti v vlogo preživete žrtve holokavsta, ki piše spomine na kruto življenjsko preizkušnjo. Izbrani zapis je bil prisotnim na dogodku prebran kot uvod v srečanje z našima gostoma. Moč zapisanega je podkrepilo glasbeno ozadje ter odsotnost svetlobe, ki je tedaj, ob ugasnjenih lučeh, vladala v prostoru. Pogovor z gostoma sta nato povezovali učenki devetih razredov, sodelovali pa so še učenci šolskega mešanega pevskega zbora, ki so med pogovorom zapeli tri skrbno izbrane

skladbe z vojno ali miroljubno tematiko (Na oknu glej obrazek bled (Narodna pesem), Imagine (John Lennon) in Polepšaj mi ta dan (Irena Vrčkovnik).

V nepozabni izpovedi je gostja, interniranka v Auschwitzu, med drugim opisala solidarnost med internirankami in optimizem, ki jih je preveval: »Prepričane smo bile, če se mi kaj zgodi, mi bodo druge pomagale, kar mi bodo lahko pomagale, ker – tam je bila vsaka pomoč strogo kaznovana...« Upanje in volja sta se tako prepletala s trpljenjem, nasiljem, ponižanjem, težkimi bivalnimi okoliščinami. Ko je pokazala gostja vtetovirano zaporniško številko, je tako dodala: »Če so koga ubili, so ubili številko.«

Slika 2: Gospa Sonja Vrščaj – interniranka

Gost t. i. »ukradeni otrok« je doživeto predstavil svoje doživljanje holokavsta, tragično smrt staršev v koncentracijskem taborišču, svojo pot v nemške zapuščene stavbe, vsakodnevno življenje v njih ter vrnitev v domovino njega kot štiriletnega otroka. Njegovo pripovedovanje se je prepletalo z odlomki iz dokumentarnega filma Ukradeni otroci, v katerem so ljudje s podobnimi usodami pripovedovali svoje življenjske usode.

Slika 3: Gospod Vlado Guna – 'ukradeni otrok'

Pogovor smo zaključili z vprašanjem, ki smo ga postavili obema gostoma: kakšno sporočilo bi lahko predali današnji mladini, ki živi v miru, a vseeno v svetu polnem sovraštva in vojn? Oba gosta sta poudarila, da se moramo zavedati svoje preteklosti, da moramo znati odpuščati in da moramo ljubiti svoj narod in domovino: »Imejte radi domovino. Ljubezen do domovine, tako kot smo jo mi čutili, jo reši vsega hudega. In imejte radi družino, nam so jo vzeli. V življenju ne biti pohlepni, pohlep je tista strašna nesreča, ki povzroči vojne in trpljenje.«

Po končanem dogodku so učenci dobili domačo nalogo, da zapišejo svoja razmišljanja o holokavstu. Skrbno pripravljene dogodke je predstavljal močno in enkratno izobraževalno izkušnjo, so potrdili odzivi učencev.

Slika 4: Pogovor z gostoma

Celoten pogovor z gostoma smo posneli, da bodo tudi mlajše generacije lahko deležne podobne izkušnje, kot so jo bili deležni tisti učenci, ki so ju dejansko srečali. Kajti, kot izhaja iz Smernic Ministrstva za poučevanje o holokavstu (2010), naj v primerih, ko nimamo možnosti v našo sredino povabiti preživelih žrtev holokavsta, učitelji razmislijo o uporabi video izpovedi, s katerimi bi učencem predstavili njihove osebne zgodbe. In učenci imajo takšnih možnosti vse manj.

3 ZAKLJUČEK

Pri poučevanju teme holokavsta sem želel pritegniti intelektualno radovednost učencev, spodbuditi njihovo (kritično) mišljenje in razumevanje zapletenega zgodovinskega dogajanja. K njej sem želel pristopiti interdisciplinarno in poglobljeno, z uravnoteženo in večsmerno obravnavo, ki bo v središče postavila tako zunanje dejavnike kot notranje doživljanje posameznika.

Metoda soočanja učencev s preživelima žrtvama nacističnega nasilja se je izkazala za pravo, tako pri devetošolcih kot pri drugih prisotnih učencih predmetnega pouka, saj jim je zgodovinsko tematiko približala na izrazito zanimiv način. Pri tem se je kot posebej pomembna izkazala predpriprava učencev in tudi obeh gostov na srečanje, saj lahko le na ta način dosežemo zastavljene cilje. Zelo pomemben je tudi izbor gostov, ki znajo podajati svojo osebno izkušnjo in pogled na problematiko holokavsta na način, ki je primeren za skupino učencev, ki jih posluša.

Prvoosebni izpovedi pričevalcev holokavsta sta presegli podajanje gradiva preko statističnih podatkov, ki pogosto zaznamuje poučevanje zgodovine. Učencem sta omogočili vpogled v življenjske svetove internirancev, v osebne zgodbe, ki jih statistični podatki redno zakrijejo, v vsakodnevne misli, čustva, stiske in medsebojne odnose prisotnih. Brez razčlovečenja so učenci poglobili svoje razumevanje holokavsta – in hkrati brez sovraštva. Poistovetili so se z dogajanjem, ne da bi se nanj odzvali senzacionalistično in zgodovino spoznali iz posameznikove perspektive – ne da bi ob tem spregledali širši kontekst.

Literatura in viri

1. Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, 2010. Smernice za poučevanje o holokavstu.
2. Venezia S., 2010. Sonderkomando: V peklu plinskih celic. Ljubljana: Modrijan.
3. Videoposnetek: osebni arhiv avtorja.
4. Foto: osebni arhiv avtorja.

SIMONA KU HAR

OŠ FRANCETA PREŠERNA MARIBOR

KJE SEM IN KAM GREM? – SPODBUJANJE SAMOREGULACIJSKEGA UČENJA PRI UČENCIH S POSEBNIMI POTREBAMI V OŠ

Povzetek

V sodobni šoli potrebujejo učenci zraven znanja, ki jim ga tam predajamo, tudi učenje veščin, kako se učiti, si organizirati učenje in spremljati lasten napredek. Naučiti se torej morajo tudi samoregulacije učenja. Pri svojem delu opažam, da imajo učenci s posebnimi potrebami slabše razvite samoregulacijske veščine, poznajo pa tudi manj strategij za učinkovito učenje. Ne vedo, kako se učiti, da bodo uspešni, in ne razumejo, da samo večja količina učenja ni dovolj oz. da več učenja ne pomeni boljši uspeh. V prispevku predstavljam nekaj pristopov, s katerimi se učenci pri urah dodatne strokovne pomoči učijo samoregulacijskega učenja.

Ključne besede: učenje, učenci s posebnimi potrebami, samoregulacijsko učenje, metakognitivne strategije, učenje učenja, spodbujanje samoregulacijskega učenja, učne strategije

WHERE I AM AND WHERE I AM GOING? – SELF – REGULATORY LEARNING IN STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS ENCOURAGEMENT

Abstract

In a modern school students get a lot of knowledge. Furthermore, they must also get the skills how to learn, organize and monitor their own learning. They must learn how to self-regulate their learning. In my work as a special needs teacher I see that students with special needs have less developed self-regulatory skills, they use less effective learning skills. They usually don't know how to learn to be successful. They don't understand that more time for learning isn't always the best way to be successful. I write about some of the strategies I use in the individual work with students, where they learn how to self-regulate their learning.

Keywords: learning, students with special needs, self-regulatory learning, metacognitive skills, learning how to learn, learning skills

1 UVOD

V današnjo šolo učenci ne prihajajo samo po znanje, ki jim ga lahko predamo učitelji. Večino tega, kar jim skušamo predati na nivoju znanja, lahko v trenutku najdejo in preverijo na spletu in v drugih virih. Kljub temu učiteljeva vloga in pomen šolanja za otroka ostajata enako ali celo bolj pomembni, kot sta bili nekoč. Učence je namreč potrebno pripravljati za nadaljnje šolanje in življenje. Bolj pomembno od podajanja znanja torej postaja v šoli učenje, kako se učiti, kako si učenje organizirati in ovrednotiti. Pri pouku ni pomembno samo, katere vsebine učitelj podaja učencem, temveč tudi, koliko jih nauči, kako se učiti. Pri sodelovanju z učitelji opažam, da mnogi učenje teh veščin vsakodnevno vključujejo v svojo pedagoško prakso.

Večina učencev programu osnovne šole sledi brez večjih težav. Dokaj velika je skupina učencev s posebnimi potrebami, ki pri osvajanju ciljev osnovne šole potrebuje nekaj prilagoditev in pomoči. Pri svojem delu v osnovni šoli se kot specialna pedagoginja srečujem z učenci s posebnimi potrebami, ki so zaradi različne vrste in stopnje primanjkljajev usmerjeni kot učenci s posebnimi potrebami.

Skupina učencev s posebnimi potrebami je zelo raznolika. Po Zakonu o usmerjanju učencev s posebnimi potrebami (ZOUPP – 1, 2. člen) sodijo mednje otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami. Otroci s posebnimi potrebami, ki so znotraj rednih osnovnih šol usmerjeni v program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, so zelo heterogena skupina. Glede na vrsto in stopnjo primanjkljajev so deležni prilagoditev pri pouku in dodatne strokovne pomoči. Ta se lahko izvaja kot učna pomoč, pomoč za premagovanje primanjkljajev in svetovalna storitev. Pomoč za premagovanje primanjkljajev, ki jo izvajamo strokovni delavci različnih profilov (specialni in rehabilitacijski pedagogi, pedagogi, socialni pedagogi, psihologi ...) je torej namenjena premagovanju primanjkljajev na različnih področjih. Pri svojem delu del te pomoči usmerjam tudi v učenje strategij za izboljšanje samoregulacije učenja in metakognitivnih veščin.

Pomembna vprašanja: Kako se učiti? Kako se lotiti učenja? Kaj že znam? Kaj je treba še ponoviti, izboljšati? so ena osnovnih vprašanj, ki bi si jih šolarji morali vsakodnevno zastavljati in iskati odgovore nanje. Močno so povezana z metakognicijo, s katero se pravzaprav vsakodnevno srečujemo, saj nam mogoča, da se učimo in rešujemo probleme. Z metakognicijo in z njo povezanimi procesi imajo učenci s posebnimi potrebami pogosto težave in potrebujejo več pomoči pri učenju metakognitivnih veščin kot njihovi vrstniki.

Metakognitivne veščine so pomembne za vse življenje, saj omogočajo izpopolnjevanje znanja in uspešno delovanje v svetu, ki se nenehno spreminja. Znanje, ki je danes revolucionarno, bo čez deset, dvajset let morda zastarelo, pomembne pa so veščine in spretnosti, s katerimi si lahko pridobimo nova znanja.

2 SAMOREGULACIJSKO UČENJE

Samoregulacijsko učenje predstavlja učenje, pri katerem si učenec sam postavlja svoje učne cilje in jih skuša spremljati, regulirati in kontrolirati svoj učni proces (Tomec et. al., 2006). Učenci z dobro razvitimi samoregulacijskimi veščinami zmorejo svoje učenje nadzorovati. Vedo, kje so s svojim znanjem in kam želijo priti ter imajo orodja oz. veščine, strategije, s katerimi bodo do tega cilja prišli.

Samoregulacijsko znanje je znanje o tem, kako usmerjati svoj spomin, mišljenje in učenje. To je vrsta znanja, ki vključuje poznavanje sebe in lastnih spretnosti, potrebnih za učenje. Delimo ga lahko v specifično in splošno znanje:

- Predmetno specifično znanje je poznavanje sebe in svojih zmožnosti pri učenju določenega predmeta.
- Splošno samoregulacijsko znanje vključuje splošno metakognitivno znanje. Vključuje torej poznavanje strategij in poznavanje regulacijskih spretnosti učnega procesa, kot so načrtovanje, spremljanje in evalvacija (Pečjak in Gradišar, 2012, p. 21-22).

Učenci s posebnimi potrebami imajo na tem področju težave, saj so njihove samoregulacijske veščine šibkejše razvite. Hkrati je potrebno poudariti, da se je samoregulacije učenja možno naučiti, saj se le ta razvija z aktivno vključenostjo učenca.

Kadar so vsi koraki neke zadolžitve določeni vnaprej (motivi, metode, učno vedenj in uporaba virov iz okolja), se učenec lahko uči, vendar je kontrola zunanja (npr. učitelji, starši). V takšnem primeru samoregulacija ni možna. (Tomec et. al, 2006)

V literaturi lahko najdemo več modelov samoregulacijskega učenja. Vsem je skupna razlaga elementov samoregulacijskega učenja.

C. Weinstein in L. Hume sta razvili tridimenzionalni model strateškega učenja.

Z modelom prikazujeta tri pomembne dimenzije, ki vplivajo na pridobivanje strateškega znanja. Te dimenzije so: učne spretnosti, motivacija in samoregulacija. (Pečjak in Gradišar, 2012, p. 27)

Zimmermanov model prikazuje samoregulacijsko učenje kot krožni proces, ki ga sestavljajo tri faze. Te faze so: predhodno razmišljanje, izvedba in zavestna kontrola ter samorefleksija.

Oba omenjena modela kot pomemben dejavnik uspešnosti samoregulacijskega učenja izpostavljata motivacijo. Zimmerman prav tako poudarja, da samostojno učenje še ni samoregulacijsko učenje. Pri samostojnem učenju lahko učenec nekatere samoregulacijske mehanizme uporablja ali pa ne (Pečjak in Gradišar, 2012, p. 28)

Metakognitivne strategije so s samoregulacijskim učenjem tesno povezane. Predstavljajo zavestno uravnavanje lastnega učnega procesa na osnovi razmišljanja o njem, kontroliranja in spremljanja (vedeti, kdaj nekaj znaš in kdaj ne; obvladanje postopkov samokontrole in samoevalvacije; preverjanje kakovosti svojih dosežkov in spreminjanje strategij). Metakognitivne strategije pravzaprav predstavljajo razmišljanje o svojem učenju, spremljanje, kontroliranje in krmarjenje le tega (Marentič Požarnik, 2000).

V današnji šoli bi moralo biti učenje metakognitivnih veščin zelo poudarjeno. Učitelji sicer v vedno večji meri med samim poukom predstavljajo strategije, kako se lotiti učenja določenega predmeta. Učenci potrebujejo veliko veščin, torej veliko orodja, med katerim bodo lahko izbrali pravo za učno snov, ki jo želijo osvojiti. Vprašanje je, koliko so učenci za osvajanje teh veščin motivirani. Motivacija ima tudi na tem področju zagotovo pomemben vpliv. Znano je, da se lažje učimo, če smo pozitivno naravnani, če smo motivirani.

3 UČENCI S POSEBNIMI POTREBAMI IN METAKOGNITIVNE STRATEGIJE

Učenci z učnimi težavami imajo slabše razvito metakognicijo, težje se zavedajo, kako se učimo in nadzorujemo učni oz. miselni proces. Ob različnih primanjkljajih na področjih osnovnih šolskih veščin, kot so branje, pisanje in računanje, imajo pogosto še težave s

pozornostjo, organizacijo, poznajo tudi manj strategij za učinkovito učenje. Ker teh strategij nimajo, imajo težave pri osvajanju novih znanj, pri povezovanju le teh s starimi znanji in organizaciji pridobljenega znanja v ustrezne pojmovne strukture, težje si nova znanja shranijo v dolgoročni spomin, težave imajo tudi s priklicem znanj, ki so jih v preteklosti osvojili.

Pogosto ne razumejo, zakaj so neuspešni in ne vedo, kaj naj naredijo, da bi bili uspešnejši. Če jih naučimo osnovnih strategij samostojnega učenja oz. »kako se učiti«, so lahko učno uspešnejši.

Tancig S. (2002) navaja, da so za razvoj metakognicije koristne že osnovne strategije, s katerimi se doseže povezovanje novih informacij s starim znanjem, premišljeno izbiranje miselnih strategij ter načrtovanje, spremljanje in evalviranje miselnih procesov.

Pomembno je, da učencem predstavimo različne strategije in jim damo možnost, da spoznane strategije preizkusijo, da jih »vadijo« in nato evalvirajo, saj brez tega razvoj metakognitivnih strategij ni mogoč. Tancig S. (2002) priporoča nekaj osnovnih strategij za spodbujanje metakognicije pri skupini učencev s specifičnimi učnimi težavami.

1. Ugotoviti, »kaj vemo« in »česa ne vemo«
2. Glasno mišljenje oz. mišljenje po modelu
3. Vodenje dnevnika mišljenja
4. Načrtovanje in samouravnavanje
5. Poročanje o procesih mišljenja oz. učenja
6. Samoevalvacija

4 NAČINI SPODBUJANJA SAMOREGULACIJE PRI DODATNI STROKOVNI POMOČI

Kot sem zapisala že v uvodu, del ur dodatne strokovne pomoči namenjam tudi učenju samoregulacijskih veščin, metakognitivnih veščin in organizacijskih spretnosti. V nadaljevanju je predstavljenih nekaj pristopov, ki jih uporabljam pri delu z učenci. Pristope izberem glede na starost, interese in primanjkljaje učenca. Nekateri potrebujejo več učenja samoregulacije, drugi več spoznavanja različnih učnih strategij ali organizacijskih veščin.

Opažam, da se moji učenci v višjih razredih učijo dokaj samostojno, vendar so njihove strategije manj učinkovite (samo berejo, uporabljajo eno vrsto gradiva, se učijo zadnji dan,...). Nekateri so pri učenju odvisni od pomoči staršev, sošolcev, učiteljev in se učijo iz pripravljenih povzetkov, odgovorov na vprašanja in podobno.

S ciljem, da povečajo svojo samostojnost pri šolskem delu in izboljšajo samoregulacijske in metakognitivne strategije, jih na tem področju seznanim z nekaterimi strategijami ter jih spodbujam k preizkušanju le teh. Kasneje jih spodbujam k izboru zanje najbolj učinkovitih strategij in pristopov.

4.1 KOLEDAR ŠOLSKIH OBVEZNOSTI

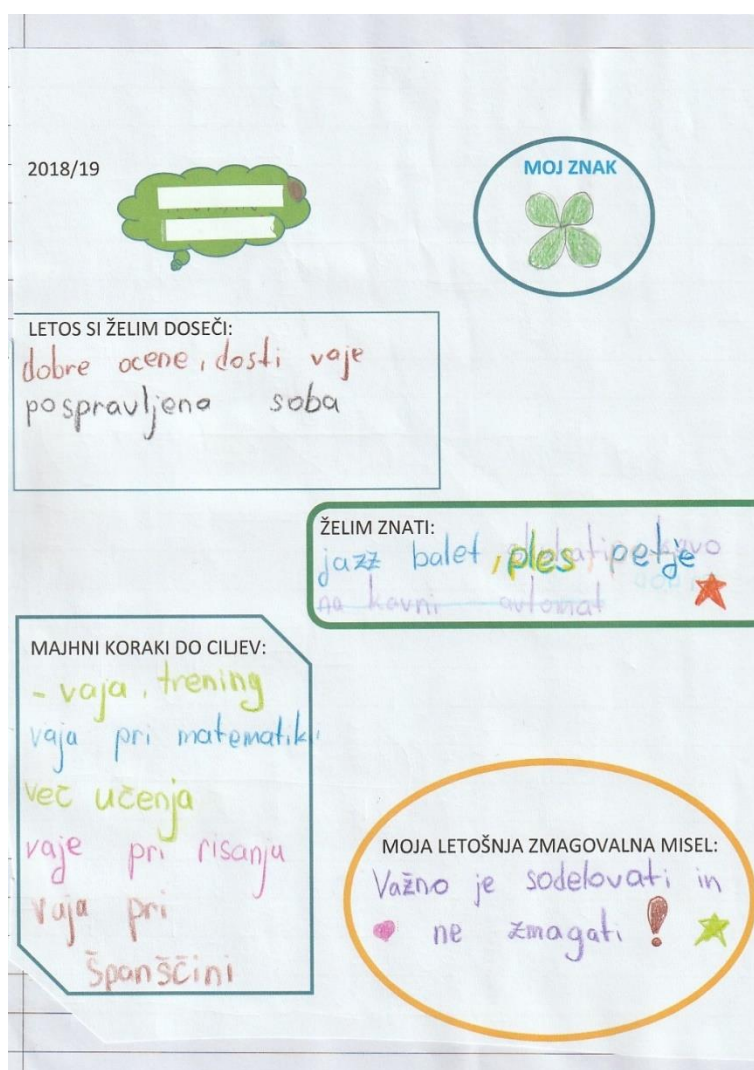
Za vse učence je dobra časovna razporeditev učnih obveznosti velikega pomena za uspešno in učinkovito delo. Hkrati dobra organizacija daje občutek varnosti in zmanjšuje stres. Z učenci ob začetku šolskega leta ter nato ponovno v začetku drugega ocenjevalnega obdobja izdelamo koledar šolskih obveznosti. Učenci, ki so bolj samostojni, si le tega izdelajo sami, manj spretnim in mlajšim učencem pa osnovo koledarja pripravim jaz. V pripravljeno osnovo koledarja vpišejo vse posebne datume, najprej so to počitnice in prazniki. Nato dopišejo še dneve dejavnosti in datume pisnih ocenjevanj. Glede na dogovor

koledar dopolnjujejo z dogovorjenimi datumi ustnih ocenjevanj znanja in drugih obveznosti (npr. rok za domače branje, predstavitev seminarske naloge).

Opažam, da so učenci to obliko spremljanja šolskih obveznosti dobro sprejeli, saj pogosto sami že v prvi polovici septembra želijo narediti koledar, zanima jih, kdaj bodo znani datumi pisnih preizkusov, kdaj bodo končno lahko načrtovali ustna ocenjevanja in druge obveznosti. Takšen koledar jim omogoča tudi samoevalvacijo, saj ob sprotni analizi opravljenih obveznosti kar hitro ugotovijo, kaj so že opravili, kaj jih še čaka. Hkrati po koledarju vidijo tudi, katerih obveznosti niso uspeli opraviti, ker so bili bolni ali pa so »pozabili«.

4.2 POSTAVLJANJE CILJEV NA ZAČETKU ŠOLSKEGA LETA, SPROTNA IN KONČNA EVALVACIJA DOSEŽENIH CILJEV

Ob začetku šolskega leta se pogovorimo o ciljih, ki jih imajo za novo šolsko leto. Učenci te cilje zapišejo v različne oblike zapisov (SLIKA 1).

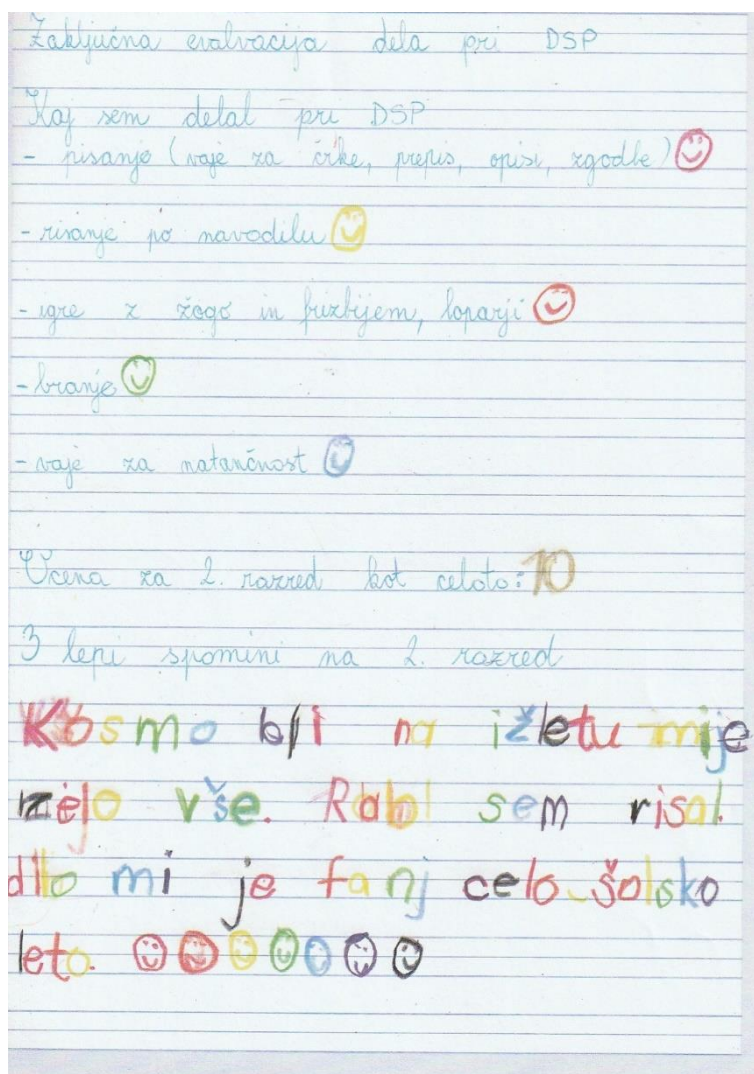
Najprej si postavijo zelo splošne cilje, čemur pa sledi načrtovanje korakov oz. aktivnosti, ki jih je potrebno izvesti za doseganje ciljev. Učenci si v večini najprej postavijo najbolj pričakovane in merljive cilje, to so ocene. Ob spodbudi si zmorejo postavljati tudi druge

vrste ciljev, med njimi obvezno takšne, ki s šolskim delom niso povezani. Pri tovrstnih načrtovanjih opažam, da si učenci z vajo lažje postavljajo cilje in si postavljajo tudi tiste bolj osebne cilje, ki jih uspejo odkrito izraziti.

Del načrtovanja v začetku šolskega leta je tudi načrtovanje dela pri urah dodatne strokovne pomoči. Sprva so bili učenci precej presenečeni, ko sem jih postavila v bolj aktivno vlogo pri načrtovanju skupnega dela. To možnost so kar hitro sprejeli. Ob tem, ko so učenci aktivno vključeni v načrtovanje dela, sta večji njihova motivacija ter odgovornost za doseganje ciljev. Učenci postavljene cilje večkrat letno evalvirajo.

Ob koncu šolskega leta evalviramo tudi delo pri DSP. Ob doseženih ciljih mi je pomembno mnenje učencev o veščinah, ki smo jih razvijali, o splošnem počutju in mojem pristopu pri delu z njimi. Običajno se je ob koncu šolskega leta kar težko spomniti, kaj smo vse delali, zato so ti zapisi bolj preprosti.

Na SLIKI 2 je predstavljena evalvacija dela z učencem 2. razreda, ki ima velike težave s pisanjem, zato sem področja dela zapisala jaz, učenec pa z obrazki označil svoje zadovoljstvo z opravljenim.

4.3 ANALIZA UČNEGA STILA IN OBSTOJEČIH STRATEGIJ UČENJA

Kljub poznavanju različnih strategij učenja nekateri učenci niso uspešni, ker te strategije niso v skladu z njihovim učnim stilom. Zato je pomembno, da učenci poznajo svoj učni stil, prav tako je zame to pomembna informacija, ki mi je v pomoč pri izboru strategij učenja, ki jih bom predstavila učencem. Preden začnemo bolj intenzivno delati na tem področju, to je običajno v petem razredu, učenci izpolnijo vprašalnik o učnih stilih. Ob pregledu rezultatov se pogovorimo, kateri načini učenja bi bili za njihov učni stil najbolj učinkoviti. Analizi sledi še pogovor o obstoječih strategijah učenja. Učenci opišejo ali zapišejo, kako se običajno učijo. Uspešnost posameznih strategij učenja med seboj tudi primerjajo. Šele po skupni analizi učnega stila in obstoječih strategij učenja, naredimo načrt, katere strategije bi bilo smiselno še spoznati in vaditi.

4.4 SPOZNAVANJE IN UTRJEVANJE RAZLIČNIH UČNIH STRATEGIJ

Kot sem že zapisala, je za učinkovito in uspešno šolsko delo pomembno poznavanje različnih strategij učenja. Pri urah dodatne strokovne pomoči učenci spoznavajo in utrjujejo različne strategije učenja, od preprostih do kompleksnih.

Kadar z učenci delamo na učnih strategij, je treba delo vedno prilagoditi razvojni stopnji, sposobnostim in specifičnim primanjkljajem posameznega učenca. Nekateri učenci tovrstne vaje na začetku zavračajo. Želijo si, da bi z mojo pomočjo zapisali povzetek vsebine, ki se jo morajo naučiti. To bi bila sicer hitrejša in lažja pot, vendar bi se ob naslednjem učenju znašli v isti situaciji. Ne bi se znali učiti.

Ker je potrebno začeti s cilji, ki jih je možno doseči, začnemo z učenci s strategijami, ki so za uporabo zelo preproste, ne vzamejo veliko časa in ne zahtevajo veliko pisanja. Te strategije so miselni vzorci, branje učne snovi z zapisom ključnih besed (npr. na samolepilne lističe), ustno ali pisno odgovarjanje na vprašanja ob zaključku posameznih enot v učbeniku itd.

Kompleksne bralne učne strategije spoznavajo in utrjujejo učenci v višjih razredih. Strategije ki jim jih predstavim, so (Pečjak in Gradišar, 2012) :

- Strategija VŽN – Kaj vemo? Kaj želimo izvedeti? Kaj smo se naučili?

Ta strategija je zelo uporabna pri samostojnem učenju in pri delu v razredu. Učenec si papir razdeli na tri stolpce, v katere zapiše zgornja vprašanja. Prednost te strategije je v tem, da aktivira predznanje učencev, kar naredi učenje bolj učinkovito. Hkrati jim pomaga določiti namen branja in spremljati lastni napredek. Učenci to strategijo hitro osvojijo, saj je preprosta za uporabo. Čeprav je VŽN strategijo možno razširiti z dodatnimi vprašanji in aktivnostmi, tega pri urah DSP ne uporabljam.

- Splošna študijska strategija

To strategijo sama raje poimenujem preprosta strategija učenja. Uporabljamo jo lahko pri učenju iz večine učbenikov. Ker se ob analizi učnih strategij pogosto pokaže, da se učenci še najbolj pogosto učijo z branjem, ta strategija pomeni le manjšo prilagoditev že avtomatiziranih strategij. Pri tej strategiji morajo besedilo dvakrat prebrati in pri tem slediti petim korakom.

Ti koraki so: hiter prelet besedila, prvo branje besedila, med katerim tečeta iskanje pomena novim pojmom oz. neznanim besedam ter določanje bistva, naslednji korak je drugo branje besedila, zadnji korak je postavljanje vprašanj za preverjanje razumevanja.

- Strategija PV3P

Ta strategija je ena tistih, ki se je ni težko naučiti. Pri delu z učenci je bila najbolj uporabna pri delu z neumetnostnimi besedili, predvsem torej z gradivi iz učbenikov.

Strategija ima 5 stopenj:

P – preleteti gradivo

V – vprašati se

P – prebrati

P – pregledati ponovno

P – poročati

Učenci se to strategijo naučijo uporabljati najprej ob vodenju, nato pa postopoma vedno bolj samostojno.

V virih je možno najti veliko različnih strategij za izboljšanje učinkovitosti učenja, širjenje besednega zaklada itn. Pri svojem delu se držim stališča »manj je več«. Četudi morajo učenci poznati veliko strategij, da lahko izberejo zase najbolj učinkovite, menim, da je tudi pri tem potrebno imeti neko mero. Nekaj strategij spoznajo pri urah dodatne strokovne pomoči, nekatere pri posameznih učiteljih. Z vsem tem imajo nekateri dovolj orodja, kateri drugi pa to uporabijo kot izhodišče, da oblikujejo svoj način učenja.

5 ZAKLJUČEK

Učenje učenja je vsekakor učenje za življenje, saj se skozi celo življenje učimo. Za mlade je zavedanje o lastnem procesu učenja ter poznavanje različnih strategij, ki jih pri tem lahko uporabijo, velikega pomena. Za učence s posebnimi potrebami je v sklopu različnih oblik pomoči pomembno učenje teh veščin. Le tako bodo dosegli samoregulacijsko učenje v takšni meri, kot je njim samim dosegljiva. Pri delu z učenci opažam, da so kljub začetnemu zavračanju, ki se pri nekaterih učencih pojavi, sčasoma skoraj vsi motivirani za spoznavanje in utrjevanje veščin, s katerimi razvijajo svojo samostojnost pri učenju in s tem povezane samoregulacijsko učenje.

Literatura in viri

1. Marentič Požarnik B., 2000. Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.
2. Pečjak S. in Gradišar A., 2012. Bralne učne strategije. 2. razširjena in dopolnjena izdaja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
3. Tomec E., Pečjak S. in Peklaj C., 2006. Kognitivni in metakognitivni procesi pri samoregulaciji učenja. Pedagoška obzorja, letnik 15, vol. 1, pp. 75 – 92.
4. Tancig S. 2002: Metakognitivni programi za otroke s specifičnimi učnimi težavami. www.bravo.si. Dostopno na: <https://drive.google.com/file/d/oB7MnkoJaLpDiYoRkTmx1Ql9oU1E/view> (28. 8. 2019)
Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZOUPP – 1). 2011. Uradni list RS, št. 58/11.

NINA KUMP PAPIĆ
OSNOVNA ŠOLA STIČNA

POGLED V DOMAČI KRAJ SKOZI OČALA PRETEKLOSTI

Povzetek

V članku je opisan projekt »Preteklost«, preko katerega so učenci vstopali v dialog med domačim krajem in bogato zapuščino naših prednikov. Raziskovali so kulturno dediščino, običaje, navade in utrip življenja ljudi kraja v preteklosti. Izvedene dejavnosti so jih privedle do številnih aktivnosti in preko lastnega raziskovanja, odkrivanja, poizvedovanja in otroške radovednosti so odkrili številne zanimivosti, ki so jim dale znanje in zavedanje o človekovi veličini in hkrati minljivosti. Brez zvezkov in učbenikov so pridobivali bogate izkušnje in znanje, ki pa je tekom raziskovanja odpiralo nova in nova samoiniciativna vprašanja, na katera so iskali odgovore preko različnih pristopov. Spoznali so kulturne spomenike domačega kraja, si jih ogledali, raziskali in razložili njihov pomen v današnjem času.

Ključne besede: preteklost, kulturna dediščina, domači kraj, Muljava, raziskovanje, učenje iz izkušenj

A VIEW OF THE HOMETOWN THROUGH THE EYES OF THE PAST

Abstract

This article describes a project named »The Past«, through which the students entered a dialogue between their hometown and the rich legacy of their ancestors. They researched their cultural heritage, customs, habits and the throb of people's lives in the past. Through all the explained activities, their research, inquiries and their child curiosity, they discovered many interesting facts, which enriched them with knowledge and awareness of human greatness and transience at the same time. Without any notebooks or books, the students gained valuable experiences and knowledge. However, during their research new questions kept emerging. Over different approaches students looked for the answers. They became acquainted with the cultural monuments of their hometown, examined them and explained their meaning in today's world.

Keywords: the past, cultural heritage, hometown, Muljava, research, learning from experience

1 UVOD

Beseda preteklost ali zgodovina že sama po sebi v človeku zbudi radovednost in zanimanje. Vsakdo na podlagi izkušenj potone v svoj miselni svet in si ustvari svojo predstavo preteklosti. Ob tem se mu pojavljajo številna vprašanja kot npr. kdaj, kje, kdo, kako, zakaj, čemu ... Kadar želimo posamezna dejstva in spomenike preteklosti spoznati поближе, jim moramo nameniti čas.

V 4. razredu je v učnem načrtu pri predmetu družba predstavljen obseg snovi, ki se pritiče naše preteklosti. V preteklem šolskem letu (2018/2019) sem se odločila, da to učno snov približam učencem na način, ki jim je prijetem, namreč učiti se iz izkušenj, z lastnim samostojnim načrtovanjem dela in raziskovanjem, brez klasičnih učnih pripomočkov, temveč z vstopom v naravo, v domači kraj, ki sam po sebi kar kliče po raziskovanju in nudi bogat in pester nabor kulturne dediščine. Škoda bi bilo, da bi šli mimo tako »velike« dediščine kot jo ima Muljava.

Tako sem nekega spomladanskega dne pred učence postavila dejstvo, da bomo vstopili v raziskovalne čevlje in поближе raziskali preteklost domačega kraja – Muljave. Iz učencev je kar vrelo, kaj vse želijo videti, поближе spoznati. Naštevali in naštevali so znamenitosti, ki jih imajo v svojem kraju. Počasi je na tabli nastajal bogat miselni vzorec dejavnosti in njihova poplava idej je začela tvoriti zanimiv projekt. »Josip Jurčič – naš pisatelj«, ogled njegove domačije, kjer je predstavljeno njegovo življenje in delo, obisk Etnografske zbirke Nose, ki hrani razstavljeno zakladnico starih predmetov, ogled antične ville rustica z najdbami iz daljnih časov in cerkve Marijinega vnebovzetja, ki je zbirališče krajanov ob pomembnih cerkvenih praznikih, intervju s starejši krajanji, ki predstavljajo svoje zanimive izkušnje iz mladosti in znanje, ki ga širijo med ostale sokrajane, šolski muzej, ki je svoj dom dobil v kletnih prostorih naše podružnične šole, priprava hrane, ki so jo jedli nekoč in ima posebno mesto tudi v sodobnem času, razstava starih predmetov, ki jih hranimo doma ...

Nabor dejavnosti nam je vzbudil raziskovalno žilico. Skupaj z učenci smo izdelali načrt, kako se bomo raziskovanja lotili. Prvi del, ko smo iskali ideje, kaj vse pogledati, obiskati, doživeti, je bil za nami. Seznam idej smo, v drugem sklopu projekta, ki je bil hkrati tudi najobsežnejši, uvrstili v časovno zaporedje, kdaj se bo posamezna dejavnost izvajala, obisk zgodil. Vse vključene zunanje »sodelavce« sem poklicala, jim predstavila naše zamisli in prav vsi so bili pripravljeni sodelovati. Začelo se je raziskovanje kulturnih spomenikov; Jurčičeve domačije, cerkve Marijinega vnebovzetja, ville rustice, šolskega muzeja in Etnološke zbirke Nose. Določili smo babico učenke in jo povabili na intervju. Pekli smo kruh in naredili razstavo starih predmetov. V zadnjem delu projekta smo se ozrli nazaj in naredili evalvacijo vseh dogodkov. Z opravljenim delom in pridobljenim znanjem smo bili z učenci več kot zadovoljni.

2 JOSIP JURČIČ

Josip Jurčič se je rodil 4. marca 1844 na Muljavi kot sin revnih kmečkih staršev. Skupaj s Franom Levstikom je bil ena izmed osrednjih oseb v slovenskem političnem in kulturnem življenju. Ustvarjati je pričel v dijaških letih, ko si je zapisoval slišane zgodbe in drugo ljudsko gradivo. Kot rezultat zbiranja le-tega je pri sedemnajstih letih, leta 1861, izdal Pripovedko o beli kači. Na njegovo ustvarjanje so vplivale pravljice, anekdote in pripovedke ljudskega izročila, ki mu jih je pripovedoval ded. Josip Jurčič je bil eden izmed prvih slovenskih pripovednikov in realističnih pisateljev. V slovensko literaturo je uvedel nove pripovedne oblike: črtice (Jesenska noč med slovenskimi polharji, 1864), pripovedke (Spomin na deda,

1863), povesti (Domen, 1864) in romane. Jurčičev Deseti brat (1866) velja za prvi slovenski roman, dramsko delo Tugomer (1876) pa za prvo slovensko tragedijo. V svojih delih je kot najpogostejšo pripovedno obliko uporabljal dialog. Tematika njegovih del so nevsakdanji dogodki in ljudski posebnosti. V svoja dela je vpletal kmečke značaje in slovensko narodno vprašanje. (Wikipedia, 2018)

»Zdi se, da o Jurčiču vemo že vse, kar je mogoče vedeti, saj živi z nami iz roda v rod. Njegova rojstna hiša privablja zmeraj nove mlade rodove, po njem se imenujejo šole, priznanja, nagrade, ulice in trgi, pohodne poti in druge javne zadeve.« (Lampret, 2015, p. 25)

Kraj Muljava zares diha s svojim umetniškim rojakom. Tako so se tudi četrtošolci podali po njegovih sledih. Obiskali so njegovo domačijo, ki je hkrati etnografski muzej na prostem in priča o življenju preprostega prebivalstva, ki sobiva z naravo. Tu so si ogledali osrednjo slovensko kmečko arhitekturo, opremo bivališč in gospodarskih poslopij iz Jurčičevega časa ter strojev. Na domačiji (Slika 1) so podrobneje spoznali tudi pisateljevo življenje, ki je bilo predstavljeno tako v razstavi, kot v predvajanem filmu. Osrednji prostor domačije je zunaj, namenjen pa je kulturnim prireditvam, razstavam, hkrati pa je tudi cilj Jurčičeve poti.

Tu so učenci pridobili vpogled v takratni vsakdan in občutek o težjem življenju v primerjavi z današnjim. Pobljže so spoznali pisateljevo življenje in delo.

3 ETNOLOŠKA ZBIRKA NOSE

Na Bojanjem vrhu, vasi poleg Muljave, so pod značilnim kozolcem toplarjem, v njegovi okolici in v bližnji kašči na ogled številni etnološki predmeti iz zbirke zakoncev Nose. Zbirko sestavljajo predmeti in orodja, ki so bili v uporabi od druge polovice 19. stoletja do začetka druge polovice 20. stoletja. To so številni predmeti in orodja, ki so služila našim prednikom pri delu na polju in v hlevu, gospodinjam v črnih kuhinjah ter drugih domačih opravilih. Med razstavljenimi predmeti so tudi razna orodja, ki so jih uporabljali v domači obrti in rokodelstvu ali pa vsakodnevne stvari (skodelice, posode ...). Etnološka zbirka Nose je začela nastajati na pragu novega tisočletja. Staro kmetijsko in obrtniško orodje se je moralo tekom desetletij umikati sodobni mehanizaciji in je počasi propadalo. Ob pogledu na izginjajočo slovensko dediščino, se je prebudila želja po njeni ohranitvi. Prvi predmeti v zbirki so bili iz domačih vasi oskrbnikov zbirke, kasneje pa sta jih odkupovala po bližnjih okoliških vaseh, nekaj pa so jih k njim prinesli ljudje sami, da bi jih ohranili pred uničenjem ... (namuljavi/etnološka zbirka nose, 2019)

Z učenci smo se na sončen dan peš odpravili na obisk in ogled Etnološke zbirke Nose. Zakonca Nose sta nas prijazno sprejela, saj sta še posebej vesela, če ju obišejo učenci, ki se zanimajo za preteklost in življenje naših prednikov. Z veliko mero ljubezni do vseh teh razstavljenih starin sta nas popeljala skozi razstavo in ob tem povedala marsikatero anekdoto povezano s predmetom bodisi z njegovo uporabo, s pridobitvijo ali pa z lastnikom. Učenci so si jo ogledovali in ob tem postavljali zanimiva vprašanja o življenju in delu nekoč. Presenetilo jih je, kako težak vsakdan so ljudje nekoč imeli. Vsak učenec si je nato izbral predmet, ki ga je najbolj očaral in ga narisal. V šoli smo naredili razstavo upodobljenih izdelkov.

4 CERKEV MARIJINEGA VNEBOVZETJA

Sredi Muljave se ponosno bohota gotška cerkev iz prve polovice 15. stoletja imenovana cerkev Marijinega vnebovzetja. Cerkev se ponaša s freskami Janeza Ljubljanskega in bogatim zlatim baročnim oltarjem (Slika 2). Večinoma se je ohranila takšna, kot je bila prvotno, pozneje je bila le dograjena.

Z učenci smo se odpravili v cerkev. Obiskali smo jo, ker je pomembni kulturni spomenik kraja. V cerkvi nas je sprejela katehistinja, ki je na kratko predstavila omenjeni kulturni spomenik. Učencem je odgovorila na vsa vprašanja, ki pa jih ni bilo malo. Nekateri so bili v cerkvi celo prvič. Drugi jo obiskujejo, saj obiskujejo verouk v sosednji stavbi. Presenetila jih je mogočnost in razkošnost notranjosti. Vsak učenec je imel učni list, ki ga je sproti izpolnjeval.

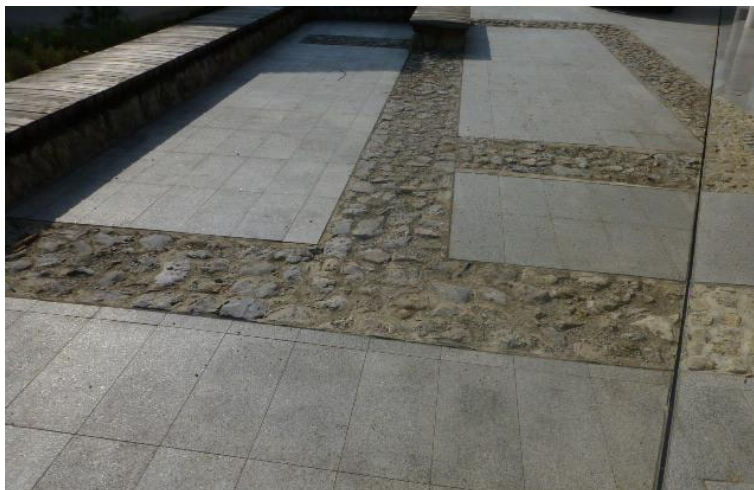
5 ANTIČNA VILLA RUSTICA

Območje, kjer stoji Muljava, je bilo naseljeno že v davnih časih. Skozi kraj je nekoč vodila glavna rimska cesta. Kasneje je bila po njeni trasi speljana cesarska trgovska pot. V uporabi je bila vse do leta 1859, ko so zgradili novo cesto po dolini Krke. Ob rimski poti, kot dokazujejo izkopenine ob muljavski cerkvi, so tedaj zrastle tudi rimske hiše. Ob postavljanju nove mrliške vežice na Muljavi so arheologi naleteli na temelje nekdanje rimske podeželske pristave ali kot so jo imenovali v Rimu villo rustico. Ne gre torej za vilo v današnjem pomenu besede, ampak za posestvo s kmečko hišo in ločenimi gospodarskimi poslopji. Ta posestva so bila gospodarska osnova rimske politične izbrane družbe. Bivalni prostori za lastnika in njegovo družino in prostori za delovno silo (sužnje) so bili jasno ločeni.

Na Muljavi so arheologi naleteli na pravi pravcati zaklad, ki je tisočletja čakal na ponovno prebujenje. V enem izmed prostorov, kjer sicer niso našli veliko ostankov antične keramike ali drugih predmetov, so naleteli na zakladno najdbo 159 bronastih novcev, ki so bili raztreseni na površini slabega četrta metra. Datirani so bili v čas prve tetrarhije in so nosili napis Diokleciana in Konstantina. Arheologi Zavoda za varstvo kulturne dediščine menijo, da so bili novci povezani v tkanino, ki je z leti preperela. Zelo verjetno je, da na to mesto niso bili odloženi po naključju. (namuljavi/anticna villa rustica in rimska pot, 2019)

Učenci, s katerimi sem izvajala projekt, so bili priča izkopavanjem, saj so v času arheoloških izkopavanj že obiskovali PŠ Muljava. Učiteljice povedo, da so se kar nekajkrat odpravili na sprehod do izkopanin in so si jih pobliže ogledali.

Na obisk smo povabili arheologa, ki je učencem pobliže predstavil svoj poklic. Povedal je, da so arheologi vez med preteklostjo in sedanostjo, saj so rezultati njihovega truda zelo pomembni za razumevanje sodobnega človeka o življenju nekoč. Učencem je predstavil potek omenjenih izkopavanj in najdb kar na mestu, kjer so izkopavanja potekala. Dandanes je »obzidje« takratne ville rustice prikazan tlakovano (Slika 3). Pokazal jim je tudi primere novcev v mošnjičku (rekonstrukcija), ki so jih tu našli. Tako so si učenci lažje predstavljali za kaj gre.

6 ŠOLSKI MUZEJ NA PŠ MULJAVA

V kletnih prostorih PŠ Muljava je svoj prostor dobil šolski muzej. V njem so razstavljeni šolski predmeti in učni pripomočki učencev, ki so pouk obiskovali v starih časih, v časih, ko je bil šolski sistem drugačen od današnjega. Prav tako je učilnica, imenovana »šolska soba«, opremljena z vsemi podrobnostmi potrebnimi za bivanje in delo v šoli ter pričara odličen utrinek tedanjega vsakdanjika v šoli.

Učenci so stopili v časovni stroj in za eno šolsko uro potovali v preteklost. Posedli so se v šolske klopi starodobne učilnice, v razred je stopila »gospodična učiteljica« v svoji skrajno resni opravi in izvedla učno uro matematike iz današnjega učnega načrta na način poučevanja, ki je veljal nekoč. Učiteljica je bila stroga, ni dopuščala ne klepetanja, ne neznanja. Izobraževanje je bilo močno prepleteno z vzgojo. Ob pričetku so morali vljudno pozdraviti cesarja, ki je takrat vladal in čigar slika je visela na steni šolske sobe. Učenci so morali sedeti vzravnan, z rokami na hrbtu (Slika 4). Če so želeli kaj povedati ali odgovoriti učiteljici, so morali vstati, roke sklenjene držati za hrbtom in vljudno odgovoriti ali kaj pripomniti. V zvezke so morali pisati estetsko. Preverila je tudi njihovo higieno; predvsem

nohtov. Lase so morali imeti urejene, deklice spletene v kite. Naročila jim je, da ji morajo prinesiti živež od doma, da bo imela kaj jesti. V prostor so morali nanositi drv, da jih med poukom ne bi zeblo. Za nespoštovanje pravil so dobili kazen; klečanje na koruzi, nošenje osla na hrbtu, nekoč pa so morali še po pouku ostajati zaprti v šoli.

Učenci so bili nad šolskim sistemom nekoč zelo presenečeni. Niti predstavljali si niso, kako je to dejansko izgledalo. Veseli so bili, da so lahko te vrste pouk izkusili. Povedali so tudi, da jih je bilo gospodične učiteljice kar malo strah, saj je imela izredno avtoriteto in že njen videz je izdajal, da se z njo ni za šaliti.

7 PEKA KRUHA

Dandanašnji hiter tempo življenja, ko se večino časa vsem nekam mudi in nam primanjkuje časa za vsakodnevne dejavnosti, narekuje tudi še kako drugačen način prehranjevanja od tistega pred desetletji. Gospodinje nekoč so bile večinoma doma, delale na kmetiji in pripravljale kosilo skozi celo dopoldne. Danes temu ni več tako. Ko se z učenci pogovarjam in jim skušam približati tisti čas, se začudeni ozirajo drug proti drugemu, saj si težko predstavljajo, da bi na doma pečen kruh čakali po tri ure, saj ga prinesejo iz trgovine ali pekarnice že po nekaj minutah. Koliko truda je bilo potrebnega nekoč vložiti v prav vsako, še tako preprosto jed, da so jo gospodinje lahko postavile na mizo, je današnjim otrokom nepredstavljivo.

Odločila sem se, da z učenci pripravimo osnovno živilo, ki je na jedilniku zelo pogosto. S tem sem jim želela dokazati, da je živilo preprosto, a se je za končni izdelek potrebno še kako potruditi, da je ta okusen in hkrati še estetski.

Učenci so od doma prinesli vse potrebne sestavine za peko kruha; kvas, moko, sol, mleko, jajce. Poskrbeli so tudi za higieno. Nadeli so si predpasnike in mize pogrnil s prti. Razdelili so se v štiri skupine. V vsaki skupini so bili trije učenci. Ob začetku sem jim posredovala nekaj osnovnih napotkov in preprost recept, potem pa so se dela lotili sami. Naprej so načrtovali postopek gnetenja kruha. Dogovorili so se, kdo bo kaj počel. Pripravili so kvasni nastavek in ga vmesili v osoljeno moko. Dodali so mešanico vode in mleka. Potem pa pričeli z gnetenjem. Sami so morali preceniti, kdaj je potrebno dodati še moko oz. tekočine. Odlično so se znašli. Pregneten hlebček so pustili vzgajati in ga po slabi uri ponovno pregnetli. Ko so pekač z drugič vzhajanim hlebčkom potisnili v pečico, so sami hodili opazovat, kdaj bo kruh pečen. Dve skupini sta kruh spekli ravno prav, ena malenkost premalo in pri eni se je

skorjica skoraj zapekla malo preveč. Ko so bili vsi štirje hlebčki na mizi, smo se pogovorili o poteku dela in evalvirali nastale izdelke. Vsaka skupina je povedala, na kaj bi morala biti v prihodnje bolj pozorna. Ko se je kruh ohladil, smo si privoščili malico, vsak učenec pa je kos kruha odnesel tudi domov, v pokušnjo svoji družini. Dejavnost je bila učencem zelo prijetna, še posebej zato, ker so se morali ves čas v skupini dopolnjevati in usklajevati. Sami so morali priti do ugotovitev preko dela s poskušanjem. Najbolj pa zato, ker je na koncu zares nastal slasten končni izdelek, ki so ga lahko poskusili, ponudili tudi ostalim učencem šole in družini.

8 INTERVJU Z BABICO

Učenci so imeli željo, da v svoje vrste povabijo nekoga z veliko dragocenimi izkušnjami. Spomnili so se svojih babic in dedkov. Odločili so se za gospo, ki je v svojem življenju počela marsikaj. Med drugim je bila tudi učiteljica slovenščine, zadnja leta pa je predsednica KD Muljava.

Učenci so se razdelili v štiri skupine. Vsaka skupina je dobila eno področje (prehrana nekoč, šolanje nekoč, igre in prosti čas nekoč, kazni nekoč). V zvezi s tem področjem je moral vsak učenec sestaviti tri vprašanja. Ko so vsi v skupini prebrali vprašanja, so morali izbrati tri tista, ki so se jim zdela najbolj zanimiva. Tako smo dobili dvanajst vprašanj. Vsak učenec eno vprašanje zastavil gospe. Izvedli so zanimiv intervju in se preizkusi še v vlogi novinarjev. To druženje je bilo zares prijetno in sproščeno. Učence je gospa znala zelo dobro pritegniti s svojimi zanimivimi zgodbami predvsem iz časa, ko je bila stara toliko kot oni.

9 RAZSTAVA STARIH PREDMETOV

Z učenci smo se pogovarjali, kako »razkošno« živimo danes. Marsikaj deluje samo, roboti opravljajo delo namesto ljudi, do hiš vodijo električne, vodovodne napeljave, poskrbljeno je za kanalizacijo, komunikacijsko omrežje je na široko razvejano, zdravstvo razvito ... Pa vendar ni bilo vedno tako. Včasih je bil večji boj za obstanek in preživetje. Da je bilo neko delo opravljeno, je bilo potrebno vložiti mukoma več truda kot danes. Številne aparate, pripomočke in orodja so dandanes nadomestili razviti, sodobni in moderni nadomestki.

Tako je moral vsak učenec doma pobrskati in poiskati kakšen predmet, ki ga danes ne uporabljajo več in ima sodobnejši nadomestek. V učilnici smo pripravili razstavo številnih najdenih predmetov (Slika 5). Na listek poleg predmeta so učenci zapisali njegovo ime, čemu se je uporabljal in njegov sodoben nadomestek. Razstavo so si z zanimanjem ogledali tudi ostali učenci naše podružnične šole. Marsikdo je bil začuden, saj so nekatere predmete videli prvič in niso si znali predstavljati, kako so jih ljudje nekoč uporabljali.

10 ZAKLJUČEK

V okviru projekta, v katerem so učenci raziskovali kulturno dediščino domačega kraja – Muljave, so v obdobju slabih treh mesecev izvedli številne aktivnosti. Namen projekta je bil učencem predstaviti življenje in delo vsakdanjega človeka v preteklosti, srečati se s starejšimi krajanji in zanimivimi poklici (arheolog, katehistinja ...), raziskati kulturno dediščino, poiskati predmete, ki danes niso več v uporabi, začutiti nekdanji šolski vsakdan in nekdanja vsakdanja opravila, ki danes to več niso (peka kruha) ter čim več samostojnega raziskovanja, odkrivanja, brskanja. Delo je bilo razdeljeno na tri sklope. V prvem delu so učenci sami nicali pobude, kaj želijo početi, raziskovati, spoznati. V drugem delu so izvedli številne aktivnosti, obiske, ogleda. Omenjeni del je bil tudi najobsežnejši in časovno najdaljši. V tretjem delu pa je sledila še analiza poteka dela, povzetki in evalvacija učnega pristopa. Projekt se je izkazal za zelo zanimivega, saj so učenci komaj čakali nova raziskovanja. Dobili so boljši vpogled v življenje pred nekaj desetletji in stoletji, saj si iz suhoparnih pripovedi težko predstavljajo, tako pa so marsikaj videli v živo, lahko tudi kaj povprašali, pa čeprav včasih za nas odrasle samoumevne stvari, za otroške glave pa so bila to nova spoznanja, ki jih bodo zagotovo še dolgo pomnili. Izkustveno učenje je bilo tudi tokrat več kot uspešno.

Literatura in viri

1. Glavan, M., 2015. Podoba Josipa Jurčiča. V: Lampret, T. N. ur. Jurčič in njegovi rojaki skozi čas. Muljava. Kulturno društvo Josipa Jurčiča. pp. 25
2. <http://namuljavi./antica villa rustica in rimska pot. 2019>
3. <http://namuljavi.si/etnoloska zbirka nose. 2019>
4. https://sl.wikipedia.org/wiki/Josip_Jurcic. 2018

ANDREJKA KURBUS

OŠ APAČE

S PETJEM DO BOLJŠEGA GOVORA

Povzetek

Učitelji se vsakodnevno srečujemo z učenci, ki imajo težave z govorom. Težave, oziroma motnje govora se pokažejo že v predšolskem obdobju. Prepričana sem, da težave z govorom lahko rešujemo tudi s petjem, saj petje zelo dobro vpliva na sam govor. Kot otrok sem tudi sama hitro govorila, ljudje me niso razumeli in težave sem odpravila, ko sem se intenzivno začela ukvarjati s solo petjem. Govor se mi je izboljšal, črke kot so r, l, š, č, ... sem začela izgovarjati počasi in razločno. Kot učiteljici glasbe, mi je zelo pomembno, da otroci veliko pojejo, saj sem skozi prakso dobila potrditev, da petje ne le razvija melodični posluh in ritem, ampak zelo dobro vpliva na govor. Veseli me, da se učenci zelo radi vključujejo v pevski zbor, kjer dajemo velik poudarek na upevanju in dobri izgovorjavi. Petje pa ne izboljšuje samo govora in glasu, ampak zelo dobro vpliva na telo, krepi samozavest, imunski sistem človeka in blagodejno vpliva na dušo ter telo.

Ključne besede: petje, govor, glas, upevanje, otroški pevski zbor

WITH SINGING TO BETTER SPEECH

Abstract

The teachers come across students with speech disorders on a daily basis. The problems or speech disorders appear in the pre-school period. I am convinced that speech disorders can be solved with singing, as singing has a great impact on the speech itself. I used to talk fast as a child and people had trouble understanding me. I solved my problems when I started solo singing intensively. My speech improved and I started to pronounce the letters r, l, š, č... etc. slowly and clearly. For me as a music teacher it is of great importance that the children sing a lot, as I have gained the confirmation through my practice that singing does not develop melodically hearing and rhythm only, but has a great impact on speech as well. I am glad that the children like to join the choir, where we put emphasis on the vocal warm-up and good pronunciation. The singing does not improve speech and the voice only, but also has a good impact on the body, strengthens self-esteem, person's immune system and beneficently influences our body and soul.

Keywords: singing, speech, voice, vocal warm-up, children's choir

UVOD

Vedno več se pri svojem delu srečujem z učenci, ki imajo težave z govorom. Ko učence vprašam ali obiskujejo logopeda, mi nekateri pritrdijo, nekateri pa ne. Tudi sama sem imela velike težave pri izgovorjavi. Govorila sem zelo hitro, nerazločno, »na nos«, nekatere glasove sem »pojedla«, ... Govor in sama izgovorjava, pa se mi je izboljšala, ko sem začela obiskovati ure solo petja. Po nekaj letih petja, sem začela govoriti počasi in razločno, sam govor se mi je zelo popravil. Od takrat me vsi zelo lepo razumejo. Po nekaj letnem delu sem se začela spraševati ali lahko s petjem in dobro artikulacijo pomagam učencem do boljšega govora. Rezultati dela so pokazali, da dosegam željeni in zastavljeni cilj. Zato učence spodbujam, da se vključijo v interesno dejavnost otroškega pevskega zbora, saj sem v zelo kratkem času opazila, da učencem pomaga pri govoru in tudi razvoju melodičnega posluha. Ure pevskega zbora potekajo tako, da se najprej z učenci zelo dobro upojemo. Nato sledi učenje pesmi, ki jo najprej ritmično izgovarjamo in ko nam gre dobro, poskušamo zapeti po delih. Pri petju in izgovorjavi namenim veliko pozornosti na izrekanje sičnikov, šumnikov ter glasovom r, l, k, m, n, h, ... Pri učencih, ki redno obiskujejo ure pevskega zbora že več let in imajo težave z govorom, opažam veliki napredek v razvoju samega govora in melodičnega posluha. Viden napredek pa se odraža tudi pri ostalih predmetih v šoli.

GOVOR

Govor je zagotovo eden pomembnejših načinov komuniciranja, ki zajema področje artikulacije, tekočnosti in glasu. Gre za komunikacijo s pomočjo jezika. Ljudje z govorom izražamo svoje misli, želje, potrebe, izkušnje, čustva. Govor človeku pomaga, da se oblikuje kot posameznik, pomaga pa mu tudi pri vzpostavljanju komunikacije z okolico. Govor se pri večini otrok razvija hitro in dobro. Otroci z razvojem vedno uspešneje obvladujejo miselne vzorce besed in povedi. Za pravilen razvoj govora in jezika morajo biti izpolnjeni pogoji ustrezno razvite psihične funkcije, ki so zaznavanje, pozornost, mišljenje, občutenje, pomnjenje, slušni spomin, ..., dobro zdravje otroka, zdrav in razvit živčni sistem, ki usklajuje in nadzoruje delovanje govoril, ustrezno razviti govorni organi, dober sluh in poslušanje, dobra razvita motorika in spodbudno ter ugodno okolje, ki otroka spodbuja pri njegovem razvoju. Otrok najprej razume govor s pomočjo ritmično-melodične strukture. Za razvoj govora in jezikovnih zmožnosti je najbolj pomembno predšolsko obdobje. Otrok od prvega leta dalje usvaja besede in slovnična pravila. Uči se pravil tvorjenja izrekov in besedil. Med najpogostejšimi govornimi motnjami so artikulacijske motnje. Gre za nepravilno, popačeno izgovorjavo posameznih glasov. Otroci najpogosteje nepravilno izrekajo sičnike, šumnike ter glasova R in L. O govorni motnji ne govorimo, ko otrok ne reče glasu R pri treh letih, ampak ko določen glas izpušča ali narobe izgovarja še v obdobju, ko bi morala biti izreka že pravilna.

GLAS

Glas je inštrument naše osebnosti. Vsak dan ga uporabljamo pri govoru, petju, ... Glas, izgovorjava in tekoč govor so odsev zapletene in natančno usklajene mišično-živčne dejavnosti. Glas služi kot sporazumevalno sredstvo, pevec pa ga uporablja kot glasbeni inštrument za izražanje glasbenih idej.

PETJE

Petje pozitivno učinkuje na psihično in telesno zdravje ljudi. Petje pozitivno vpliva na govorno-jezikovni razvoj oziroma razvoj govornih spretnosti. Človeški glasovni aparat je nosilec človekovega govora in ima sposobnost glasbenega instrumenta. Kljub mnogim podobnostim, je petje zahtevnejše od govora. Zahteva večjo intenzivnost, jasnost in razločnost izgovarjave, večjo telesno in fizično obremenitev (zaradi večjega tonskega obsega, izvajanja daljših tonov, jih v višjih legah ustrezno okrepiti).

Pri pesemskih besedilih se poglobljajo spretnosti besednega izražanja, izboljšuje se kakovost izgovarjave, bogati besedišče, razvija občutljivost za zven besed (koristno za bralne veščine) in krepi občutek za oblikovanje vokalov. Petje je učinkovito sredstvo pri odpravljanju ali zmanjševanju govorno-jezikovnih motenj. To so: artikulacijske motnje, apraksija, dizartrija, jecljanje, afazija, zakasneli govor, motnje avtističnega spektra, govorna fluentnost.

Z uporabo dihalnih vzorcev petja krepimo intenziteto glasu in izboljšamo delovanje mišic pri govoru. Z zborovskim petjem urimo koncentracijo in pomnenje. Petje je za otroka zelo pomembna glasbena izkušnja. Otrok se uči peti od svojega rojstva naprej. Petje seznanja z lepoto slovenske ljudske in umetne zborovske pesmi ter pesmi drugih narodov in uvaja vanjo, razvija smisel za večglasno muziciranje ter pevce usposablja za skupinsko glasbeno umetniško poustvarjanje, intenzivno razvija glasovne in muzikalne sposobnosti, omogoča praktično spoznavanje glasbenoteoretičnih in oblikovnih zakonitosti, pridobiva glasbeni besednjak, omogoča estetsko doživljanje in kvalitetno množično muziciranje, daje poustvarjalno zadoščenje, vzgaja za multikulturno družbo, ...

VPLIV PETJA NA TELO

Petje krepi samozavest in imunski sistem človeka. Blagodejno vpliva na dušo in telo. Specialist za glasbeno terapijo Wolfgang Bossinger pravi, da petje deluje kot »notranji sprostitveni tek«. Poudarja, da petje koristi vsem, od komaj rojenih otrok do umirajočih, od bolnikov s telesnimi bolečinami do tistih, ki trpijo zaradi psihičnih težav. Povedal je, da je skrbel za številne bolnike po možganski kapi, ki niso mogli govoriti, lahko pa so peli – nato pa so si s petjem povrnili tudi sposobnost govora. Petje zvišuje tudi raven imunoglobulina A. Raziskave, ki so jih opravili v Nemčiji, so pokazale, da se pri članih pevskih zborov raven tega imunoglobulina med petjem zviša tudi za 240 odstotkov. V raziskavi na Švedskem, v katero so vključili 12.000 ljudi različnih starosti, pa so ugotovili, da člani pevskih društev živijo precej dlje kakor ljudje, ki ne prepevajo. Znanstveniki so prepričani, da petje stimulira možgane in koristi govoru, glasu in imunskemu sistemu. Izboljšuje tudi dihanje in pomaga otroku pri lažjem soočenju z negotovostjo in strahovi. Pri petju se vzbudi več čustev kot pri govoru, zato je v možganih aktiviranih več območij hkrati. Otrokom petje daje samozavest, da spregovorijo. V študijo o vplivu petja na predšolske otroke je bilo zajetih 500 predšolskih otrok. Ugotovitve so bile, da otroci, ki pogosto pojejo, imajo bolj razvito empatijo in se bolje izražajo. Petje pri predšolskih otrocih spodbuja duševno in fizično zdravje. Otroci, ki pojejo, bi naj imeli tudi manj okužb z influenco.

OTROŠKI PEVSKI ZBOR

Splošni cilji predmeta:

- razvijanje sluha in glasbenega posluha, poslušanja in slišanja kot temeljnih prevodnikov učenja jezika in drugih védenj, ki tvorijo kulturo,

- razvijanje sposobnosti sluha in slišanja, ki znotraj učenčevega mišljenja dvigujejo raven, kakovost in urejenost čustvovanja,
- vzbujanje pozitivnih čustev, interesa in aktivnega odnosa do petja,
- razvijanje sposobnosti za večglasno muziciranje in usposabljanje za skupinsko umetniško poustvarjanje,
- intenzivno razvijanje glasovnih in glasbenih sposobnosti,
- spoznavanje glasbenoteoretičnih zakonitosti in pridobivanje glasbenega besednjaka, pojmov in pravil,
- oblikovanje odnosa do izvirne slovenske ljudske pesmi oz. izvirnega ljudskega večglasja in "umetne" zborovske glasbe ter glasbenih izročil drugih narodov in kultur,
- spodbujanje in ohranjanje slovenskega ljudskega pevskega izročila in s tem narodne identitete,
- razvijanje občutljivosti, kritičnosti in strpnosti do različnih pevskih kultur,
- oblikovanje pozitivnega odnosa do aktivnega skupinskega muziciranja, poslušanja in doživljanja glasbe,
- poznavanje zborovske literature, ustvarjalcev in poustvarjalcev,
- razvijanje kritične presoje in vrednotenja petja,
- vzgajanje za zdravo zvočno okolje,
- povezovanje petja z drugimi glasbenimi, splošno umetniškimi in tudi zunajglasbenimi področji,
- krepitev osebne identitete, pozitivne družbene identifikacije in samopotrditve ob petju,
- opora preventivi pred raznovrstnimi škodljivimi oblikami mladostne deviantnosti.

Učenci razvijajo glasbene sposobnosti (ritmični posluš, melodični posluš, harmonski posluš, glasbeni spomin, sposobnost estetskega vrednotenja), glasovne sposobnosti in vokalno tehniko (pridobivanje pravilne telesne drže in dihanja, pridobivanje občutka za resonanco, oblikovanje in izenačevanje vokalov, izboljševanje izkoriščanja pevskega organov, reguliranje artikulacije, razvijanje glavnega registra), občutek za interpretacijo (tempo, dinamika, agogika, fraziranje, potek melodije, periodičnost in napetost), glasbeni „besedni zaklad“ in „jezik“, kot osnovo in oporo za kakovostnejše doumevanje glasbene gramatike (solfeggio, kontrapunkt, harmonija, oblikoslovje), zmožnost improviziranja z lastnim glasom, predvsem ob pesmih iz zakladnice slovenske ljudske glasbe. (Žvar, 2002)

Za dober pevski zbor je potrebno veliko vaj, predvsem tehnično delo. Petje tehničnih vaj ni enostavno, saj morajo učenci zelo dobro poslušati in zbrano sodelovati. Pogoj za dobro petje je pravilno dihanje in uporaba trebušne prepone. Najprej izvajam sprostitvene in ogrevalne vaje, vaje za pravilno pevsko držo, dihalne vaje, govorne vaje in še pete vaje. Sprostitvene in ogrevalne vaje: se pretegnemo in damo roke visoko v zrak, tekamo, delamo razne grimase in različne obrazne mimike, ponavljajo krajše ritmične vzorce, ... , dihalne vaje: oponašamo vlak čuha puha, f-s-š-t, ff-ss-šš-tt, vonjamo, pihamo, ... Velik poudarek dajem sami artikulaciji. Vaje za artikulacijo so: petje zlogov trililililit, trololololot, si-do-re-mi-fa-t, a-e-i-o-u, ... Veliko časa posvetimo še petim vajam: mmmmm, mama, mama, moja, po stopničkih gor, po stopničkih dol, meni se pa hihita, vedno višje, vedno višje to je lestvica navzgor, vedno nižje, vedno nižje, to je lestvica navzdol. V kanonih pojemo Mojster Jaka, upevamo se v intervalu terca z vajo peti v tercah ni težko. Ko se dobro upojemo, začnemo z besedilom pesmi, ritmom in šele nato s petjem. Pri petju sem venomer pozorna na izgovorjavo in da pri glasovih kot so r, l, m, n, h, k, š, č, otroci mislijo na to, da jih treba

poudariti. Ko tako vadimo, se besedilo pesmi zelo dobro razume in sliši. V otroškem pevskem zboru ne izvajam avdicij, vključi se lahko vsak ne glede na pevski posluš. Zakaj dam možnost vključitve v otroški pevski zbor? Zato ker imajo le tako možnost, da si razvijajo in izboljšujejo govor, melodični posluš ter ritmični posluš. Prvotno sem imela pomisleke, če delam prav, ker sem dala možnost vključitve k zboru vsem učencem. Glede na rezultat, ki sem ga dobila, nisem nikoli več pomislila, da bi izvajala avdicijo za vključitev učencev v otroški pevski zbor. Učenci, ki so imeli težave z govorom in melodičnim poslušom, so si le tega zelo izboljšali in razvili. Opažam, da so ti učenci zelo veseli in vedno zelo radi prihajajo na ure pevskega zbora, saj sami vidijo, da postajajo vse bolj uspešni.

ZAKLJUČEK

Noben učenec ni enak drugemu. Vsak je inviduum zase, zato je prav vsak pomemben člen skupnosti. D. Žvar (2002) definira avdicijo kot preizkus starih in novih pevcev na začetku šolskega leta. Pove, da bi naj zborovodja na avdiciji bil pozoren na zdravje glasu, razvitost ritmičnega in melodičnega posluš, glasovni obseg, razpon glasu, posluš, barvo glasu in glasbeni spomin. Kot pevka in učiteljica sem mnenja, da učenci za otroški pevski zbor ne potrebujejo avdicij, ampak voljo in veselje do petja. Če želimo pri otrocih razvijati govor, ritmični ter melodični posluš, glasovni obseg, razpon glasu, barvo glasu in glasbeni spomin, moramo dati učencu možnost razvoja tako, da se vključi v pevski zbor. Sama bom nadaljevala s takšnim načinom dela, ker je takšen način dela uspešen in zadovoljuje tako mene kot učence.

Literatura in viri

1. Štrukelj, A. (1995). Pevsko-tehnične vaje za vodenje šolskih zborov. Maribor: Glasbena založba Hartman.
2. Žvar, D. (2001). Kako naj pojejo otroci. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
3. Gobec, R. (1968). Pevsko tehnične vaje za zbor. Ljubljana.
4. Žvar, D. (2002). Učni načrt: Izbirni predmet: program osnovnošolskega izobraževanja. Pevski zbor. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo.
5. Spletni vir: <http://scvsi.splet.arnes.si/files/2017/11/Zgibanka-GJM.pdf> (pridobljeno dne: 3. 9. 2019)
6. Zborovski bum. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/objava/zborovkisbum-povzetek>
7. Petje krepi samozavest in imunski sistem. Pridobljeno s <https://www.delo.si/prosticazdravje/petje-krepi-samozavest-in-imunski-sistem.html>

ANITA KUŠAR

OŠ GRADEC, BEVKOVA ULICA 3 LITIJA

DOBRO PARTNERSTVO - DOBRI REZULTATI

Povzetek

Od kar obstaja šolstvo, obstaja tudi sodelovanje med šolo in starši. Tako kot se spreminjata šola in šolski sistem, tako se spreminja tudi družina. Tudi sodobna šolska politika si prizadeva za razvoj partnerskega odnosa med domom in šolo in na ta način prispevati k boljši kakovosti življenja v šoli, ki bo v korist vseh udeležencev. Vključevanje in sodelovanje staršev s šolo je pomembno za otrokov razvoj, njegovo uspešno delo v šoli in napredovanje. Starši so s svojim sodelovanjem in aktivnim vključevanjem soustvarjalci življenja in dela v šoli. V prispevku predstavljam primere dobrega sodelovanja med šolo in domom-med učitelji in starši ter lokalnim okoljem na Osnovni šoli Gradec od njenega nastanka do danes. Neformalne oblike druženja učencev, staršev in učiteljev so dodana vrednost v sodobni šoli.

Ključne besede: sodelovanje, partnerstvo, neformalne oblike druženja

GOOD PARTNERSHIP - GOOD RESULTS

Abstract

Since the beginning of education, there has been cooperation between school and parents. Just as school and the school system change, so does the family. Modern school policies also strive to establish a partnership between home and school and thus contribute to a better quality of life at school, which will be to the benefit of all participants. Parents' involvement and their cooperation with the school is important for the child's development, successful school work and progress. Parents are co-creators of life and work at school through their involvement and active cooperation. In this article I present examples of good school-home collaboration - among teachers, parents and the local environment at primary school Gradec, from school's foundation to the present. Informal forms of socializing of students, parents and teachers add value to modern school.

Keywords: cooperation, partnership, informal forms of socializing

1 UVOD

V šolskem letu 2006/2007 sem kot učiteljica razrednega pouka sodelovala v projektu Zavoda za šolstvo Partnersko sodelovanje šole, družine in lokalnega okolja pri vzgoji in izobraževanju otrok. Enoletni program Branje knjig in pogovor je bil namenjen razvoju partnerskega sodelovanja šole in staršev. V programu, ki je temeljil na načrtnem branju izbranih knjig in pogovoru o vsebini, je prostovoljno sodelovalo 11 staršev in njihovih otrok, učencev petega razreda. Z akcijskim raziskovanjem smo ugotovili, da tak način dela motivira starše za sodelovanje s šolo, krepi medsebojne odnose in razvija kulturo dialoga. Pokazalo se je tudi, da je še posebej pomembno ravnanje učitelja raziskovalca in moderatorja. Pri usmerjanju staršev v aktivno vključevanje v življenje in delo šole se mora učitelj odzivati strokovno in zagotoviti sproščeno vzdušje med vsemi sodelujočimi partnerji. Ugotovitve raziskovalne naloge so omogočale postavitev osnovnih načel, ki smo jih postopoma vključevali v letni delovni načrt šole, in sicer: vključevanje vseh staršev v formalne in neformalne oblike druženja; aktivna vloga posameznika; izhajanje iz izkušenj, predlogov in interesov vključenih posameznikov; načrtovanje programov, ki bodo enakomerno upoštevali kognitivno, čustveno in socialno področje; vključevanje kritičnega prijatelja v smislu izboljšanja lastne pedagoške prakse; odpiranje in vključevanje šole v širše okolje. Po dobrem desetletju je Osnovna šola Gradec šola s srcem, ki zagotavlja kakovosten vzgojno-izobraževalni proces, varno okolje, prijetno in ustvarjalno ozračje, možnosti za uveljavljanje posameznika, kar ob sodelovanju vseh udeležencev omogoča prepoznavnost šole in primerljivost v slovenskem in evropskem prostoru. OŠ Gradec je šola zadovoljnih učencev, staršev in učiteljev.

2 PARTNERSKO SODELOVANJE

Kakovostno medsebojno sodelovanje med učitelji in starši pomembno prispeva k zagotavljanju čim optimalnejšega izobraževanja otrok. V današnjih šolah si vse bolj prizadevamo za razvoj partnerskega odnosa med domom in šolo ter za razvoj učinkovite komunikacije. Partnerski odnos pomeni, da si oba partnerja enakopravno delita informacije, cilje in obveznosti, vezane na vzgojno-izobraževalno delo, da imajo oboji aktivno vlogo pri vzpodbujanju otrokovega razvoja, da so oboji odgovorni za otrokov učno-vzgojni uspeh in imajo določene pravice in tudi dolžnosti (Maleš, 1994, po Intihar, Kepec, 2002). Dobro sodelovanje med šolo in domom spodbuja in podpira učenčev celostni napredek in razvoj (Intihar, 2002). Montgomery (1999) odgovarja na vprašanje, zakaj starše aktivno vključiti v življenje in delo šole, na podlagi rezultatov različnih študij, ki kažejo:

- da otroci dosežajo višje akademske dosežke, če so starši vključeni v njihovo formalno izobraževanje,
- da motivacija otrok za šolo narašča,
- da postanejo otroci bolj samozavestni in bolje obvladujejo svoje okolje,
- da je samopodoba staršev bolj pozitivna, če s šolo dobro sodelujejo,
- da imajo otroci iz manjših, socialno ogroženih družin in okolij največ koristi,
- da imajo dobro načrtovani in obsežni programi sodelovanja s starši trajne učinke.

Intihar (2002) meni, da kvalitetno načrtovanje, ciljno naravnane, realizirane in ovrednotene formalne oblike sodelovanja, ki jih s pomočjo andragoških metod in oblik dela (pedagoške delavnice, timsko delo, okrogle mize, metoda progresivnega podvajanja, metoda proučevanja primerov, metoda dialoga) izvedemo čim manj formalizirano, pripomorejo k večjemu zaupanju v učitelja in dejanskemu vključevanju v delo šole.

Sodelovanje med šolo in starši ima številne prednosti, korist imajo vsi udeleženci, tako učenci in starši kot učitelji, in sicer:

- spoštljiv in prijazen stik osebja v šoli s starši in učenci;
- šola postaja kulturno izobraževalno središče kraja;
- učitelji razumejo stiske in težave staršev, jih razumejo in pokažejo, da imajo tudi sami težave, časovna prilagoditev pogovorov staršem;
- obojestransko poslušanje, nudenje pomoči, nasvetov;
- usmerjenost družine in šole v prihodnost;
- starši otrok s posebnimi potrebami: strokovnjaki jih spoštujejo, obveščajo o problematiki otroka, upoštevajo mnenja, starši pridobijo občutek, da so od njih nekaj pridobili.

Šola in starši imajo že uveljavljene oblike sodelovanja, med katerimi so pomembni zlasti roditeljski sestanki, govorilne ure, pisna sporočila staršem, skupni sestanki staršev, učencev in učiteljev, predavanja za starše, spoznavanje staršev s šolo, obiski šolskih prireditev. Nekatero oblike so bolj pogoste kot druge. Oblike sodelovanja so v novejšem času še pestrejše (npr. telefonski pogovori, anketni vprašalniki, pedagoške delavnice, šola za starše, svetovalnica za starše, dnevi odprtih vrat, kotiček za starše, izleti in ekskurzije, sodelovanje v učno-vzgojnem procesu, družabna srečanja, razstave, klubi staršev, svet staršev ipd.) in bi jih lahko ločili na formalne in neformalne oblike. Neformalne oblike so predvsem tiste, ki nimajo stalnega imena, se spreminjajo od šole do šole in dajejo šoli dodatno kvaliteto in prepoznavnost (Resman, 1992b).

3 NEFORMALNE OBLIKE SODELOVANJA MED DOMOM IN ŠOLO TER LOKALNIM OKOLJEM NA OŠ GRADEC OD NJENEGA NASTANKA DO DANES

Osnovna šola Gradec stoji na levem bregu reke Save, nekoliko odmaknjeno od centra mesta. Montažna zgradba je bila zgrajena leta 1976 z veliko zelenih površin s sredstvi iz krajevnega samoprispevka. Takrat se je osnovna šola imenovala Osnovna šola Dušana Tomaža Kvedra, 1. januarja 1993 pa se ustanovita dve samostojni šoli v Litiji, OŠ Gradec in OŠ Litija, zaradi velikega števila učencev in velikega šolskega okoliša.

Na OŠ Gradec sem zaposlena 27 let, torej od samega začetka njenega novega imenovanja. Vsako leto strokovni aktivci OŠ Gradec načrtujemo z letnim delovnim načrtom tudi neformalna druženja s starši in lokalnim okoljem. Vodstvo šole, predvsem ravnatelj s svojimi prepričanji in stališči ter zgledi podpira neformalne oblike sodelovanja zaradi zagotavljanja pogojev za uspešno učenje na vseh ravneh. Od ravnateljve podpore je tudi precej odvisno, koliko se strokovni delavci šole zavedajo velike moči družin, iz katerih izhajajo njihovi učenci, in kako bodo lažje in bolj strokovno odločali o posameznih učencih, jih razumeli in jim svetovali.

V raziskovanju me je zanimalo, ali se sodelovanje med domom, šolo in lokalno skupnostjo od leta 1993 do leta 2019 povečuje ali zmanjšuje glede na kvaliteto in kvantiteto, kakšne oblike neformalnega sodelovanja in dejavnosti uporabljamo, kdo so udeleženci ter rezultati. Obdobja sem razdelila na tri desetletja, pregledala Letne delovne načrte, Šolske rokovnike in Šolske kronike in primerjala količino in kvaliteto sodelovanja med domom, šolo in lokalno skupnostjo. Merilo pri kvaliteti je zgolj subjektivno mnenje udeležencev in odmevi zapisani v različnih medijih.

3.1 NEFORMALNE OBLIKE SODELOVANJA MED DOMOM IN ŠOLO TER LOKALNIM OKOLJEM NA OŠ GRADEC OD LETA 1993 DO 2003

V prvem desetletnem obdobju je šola namenjala največ pozornosti urejanju šolske okolice, uporabi računalnika pri pouku, opisnemu ocenjevanju v 1. triletju, preverjanju in ocenjevanju skozi igro, spodbujanju branja med šolsko mladino, nadarjenim učencem, usposabljanju učencev za trženje v turizmu ter družboslovnim in naravoslovnim raziskovalnim šolam. Sodelovanje učencev, staršev in učiteljev v šolskih, občinskih in mednarodnih projektih kot so: Naj pove srce, projekt okoljske vzgoje, mednarodni projekt Kelti, IZO-projekt sodelovalnega učenja v 2. razredu, projekt plavalnega opismenjevanja za tretješolce, Iz babičine skrinje, Izboljšanje kakovosti življenja, Zdrava šola, projekt o drogah, Gozd, Šola za starše, je bilo v naprej načrtovano in realizirano. Takratni ravnatelj Vinko Logaj, ki ga danes poznamo v vlogi direktorja Zavoda za šolstvo in kasneje ravnateljica Iva Slabe, danes upokojenka, sta bila oba naravoslovca in računalničarja. S svojo strokovnostjo, profesionalnostjo in zgledom sta vzpodbujala izobraževanje in aktivno sodelovanje učiteljev s straši in lokalnim okoljem z različnimi oblikami neformalnega druženja. V tem obdobju bi izpostavila kot najpomembnejše lokalne pridobitve in prireditve: Šolski park z novo podobo, z novimi drevesnimi vrstami, ročno izdelane lesene tablice z napisi imen dreves in grmovnic s slovenskimi in latinskimi imeni; Raziskovalne šole in ustvarjanje gozdnih učnih poti na Vačah, na Dolah in v Šmartnem pri Litiji. Vsaka raziskovalna šola je po tridnevem terenskem delu pripravila predstavitev plakatov in kulturni program na občinski ravni. Največja dodana vrednost raziskovalnim šolam je bilo druženje učencev sedmega in osmega razreda iz vseh šestih OŠ v občini Litija. Na zaključno prireditev so bili vabljeni učenci, starši, učitelji, predstavniki občine kot ustanoviteljice šole, župan in predstavniki Zavoda za šolstvo in Ministrstva za šolstvo RS.

V šolskem letu 1999/2000 je bila organizirana prva ekskurzija za nadarjene osmošolce v London, kar smo ohranili vse do današnjih dni. Deset let samostojne OŠ Gradec je zaznamovala tudi živahna glasbena dejavnost. Vsako leto je še vedno organizirana prireditev na lokalni ravni Osnovna šola Gradec poje, kjer se predstavi deset pevskih zborov. V tistem obdobju je redno pripravljala letne koncerte tudi Učiteljski pevski zbor, ki so ga sestavljali učitelji, starši in stari starši, ki se je večkrat odzval vabilom od drugod.

V lokalnih medijih (televizija ATV in časopis Litijski občan) in med starši so pozitivno odmevale tri večje prireditve nastopajočih učencev in učiteljev v športni dvorani Litija: Impresija pomladi; Hura, počitnice; Igre brez meja na novoletni zabavi Pokaži, kaj znaš. V nadstandardnih programih, kot so Letna in Zimska šola v naravi, Tabori s športno vsebino, počitniške športne dejavnosti in športni dnevi s starši, je bil v veliki meri že takrat prisoten partnerski odnos med učenci, starši in učitelji.

OŠ Gradec je ves čas skrbela tudi za strokovno izpopolnjevanje učiteljev, med drugim tudi s strokovnimi ekskurzijami po Sloveniji in Evropi. Zadovoljstvo učiteljev je bilo nepozabno. Še danes se kolegice spominjamo kakšnih zanimivih anekdot iz Firenc, Bavarske, Budimpešte, Goriških Brd...

Učenka Dragana Klašnja je napisala besedilo šolske himne, Mitja Reichenberg pa melodijo.

3.2 NEFORMALNE OBLIKE SODELOVANJA MED DOMOM IN ŠOLO TER LOKALNIM OKOLJEM NA OŠ GRADEC OD LETA 2003 DO 2013

V drugem desetletnem obdobju se je vizija šole usmerila na učenca kot posameznika, ki bo razvijal svoje potenciale in interese, ki bo pripravljen na zahteve sodobne družbe in se bo

sposoben odzivati na hitrejše spremembe s poudarkom na vseživljenjskem učenju. Tradicionalne oblike dela smo začeli dopolnjevati s sodobnejšimi. V okviru mreže šol in multiplikatorstva smo se učitelji izobraževali za delo z učenci s posebnimi potrebami. Trendi v vzgoji in izobraževanju so narekovali, da se v ospredje postavlja učence in njegove vzgojno-izobraževalne potrebe. Za otroke z izrazitejšimi učnimi težavami oziroma primanjkljaji na posameznih področjih učenja se je največ ukvarjal tim strokovnih delavcev. Število projektov se je iz leta v leto nekoliko zmanjševalo, vendar pa so tisti, ki so se nadaljevali ali pa so bili zastavljeni na novo, začeli pridobivati na kakovosti. Izpostavila bom projekte, ki so vključevali več udeležencev in bili širše zastavljeni. Mehkejši prehod iz vrtca v šolo je povezoval bodoče prvošolce in tretješolce. Začeli smo s shemo razdeljevanja šolskega sadja in k sodelovanju povabili lokalne proizvajalce hrane, z EVS –prostovoljstvom, rekreativnim odmorom, jezikovno integracijo, generacije-generacijam, povezovanje osnovnošolcev predmetne stopnje s starostniki in uvajanje učencev v soustvarjanje pozitivne socialne klime v razredu in na šoli.

Šola se je še naprej zavzeto povezovala z okoljem. Sodelovanje pri pripravi kulturnih programov ob različnih praznovanjih krajanov občine je bilo na POŠ vsako leto zgledno, prav tako sodelovanje z Rdečim križem, Domom za starejše občane Tisje, društvom diabetikov Litija, vrtcem Medvedek Litija ter z vsemi športnimi klubi v Litiji (košarka, nogomet, karate, tenis).

V tem desetletju smo učitelji, učenci in starši pripravili Vzgojni načrt šole ter sodelovali pri nastanku Šolskega sklada, čigar osnovna naloga je pridobivanje sredstev, ki so namenjena pomoči učencem, ki zaradi socialne ogroženosti ne zmorejo poravnati stroškov šolskih in obšolskih dejavnosti.

Zgledno je bilo sodelovanje z Zavodom za šolstvo RS. Kot učiteljica slovenščine in matematike sem v petem razredu sodelovala v nacionalnem projektu Partnersko sodelovanje šole, družine in lokalnega okolja pri vzgoji in izobraževanju otrok, leta 2009 je izšel Priročnik ZRSS z naslovom Šola kot stičišče partnerjev: Sodelovanje šole, družine in lokalnega okolja pri vzgoji in izobraževanju otrok. Kaj dejansko pomeni partnerski odnos sem izkusila v sodelovanju s strokovno sodelavko zavoda za šolstvo Metodo Kolar in z enajstimi starši ter njihovimi otroki, s katerimi smo se 1x mesečno sestajali skozi celo šolsko leto. Naša srečanja so bila namenjena evalvaciji skupnega branja knjig, ki so imela življenjska sporočila. Po vsakem srečanju je bila izvedena refleksija na treh ravneh. Udeleženci so sporočali, kaj se jim je zdelo zelo dobro, kaj bi lahko izboljšali in kako so se počutili. To so bili začetki dela po načelih formativnega spremljanja.

3.3 NEFORMALNE OBLIKE SODELOVANJA MED DOMOM IN ŠOLO TER LOKALNIM OKOLJEM NA OŠ GRADEC OD LETA 2013 DO 2019

V zadnjih letih smo na OŠ Gradec začeli posvečati več pozornosti inovativnim projektom, kot so Zdrav življenjski slog, S tačko v roki šolskim dogodivščinam naproti, Ročne spretnosti-iz starega v novo, Dediščina domačega kraja, Ozelenimo šolska igrišča, Šolska olimpijada, Kdor se giba, je zdrav kot riba, Zdravo telo, Oviratlon, Erasmus+, e-Twining,.. Ker se zavedamo, da mora imeti vključujoča šola poleg inovativnih projektov in učnih pristopov tudi dober sodelovalni odnos s starši, smo začeli sistematično uvajati novejšie oblike druženja z vsemi starši od 1. do 9. razreda. Najpogostejše oblike neformalnega sodelovanja staršev in šole so: dnevni in nočni planinski pohodi, športne igre, božično-novoletni sejmi, gledališki in glasbeni večeri, čajanke, gibalne delavnice s starši, opazovanje

nebesnih teles, skupno obiskovanje kulturnih ustanov in ekskurzije, s Cankarjevih stopinjah, kostanjevi pikniki in družabne igre, sodelovanje staršev na razstavah in šolskih prireditvah, dnevi odprtih vrat, obiski staršev pri pouku, sodelovanje in pomoč staršev v delovnih in zbiralnih akcijah na šoli. Vse naštetе oblike neformalnega sodelovanja s starši so pripravljene bodisi na ravni šole, na ravni razredne ali predmetne stopnje ali na ravni razreda oz. oddelka. Največkrat jih organiziramo po pouku. Aktivno vključevanje staršev v dejavnosti šole je promocija šole, hkrati pa tudi dobra motivacija za učitelje, starše in učence za še boljše sodelovanje in iskanju novih idej v skupnem ustvarjanju.

V zadnjih dveh letih smo na OŠ Gradec gostili predsednika države, Boruta Pahorja, kajakaša Petra Kauzerja, evropskega prvaka v dvoranskem nogometu, Igorja Osredkarja, člana NK Olimpija, poslanca Evropskega parlamenta, Klemna Grošlja in druge.

V sodelovanju z Inštitutom za trajnostni razvoj smo na matični šoli postavili dva kompostnika. Aktivno smo sodelovali s kolesarskim društvom Litijski Tempomat, z Rotary klubom Zagorje-Kum, Rdečim križem Litija, Vrtci, Zdravstvenim domom in Policijsko postajo Litija ter Kegljaškim klubom Litija. Ob dnevu žena smo v Kulturni center povabili Vesno Vuk Godino, ki je skupa s starši (ženske, ki opravljajo bolj moške poklice) spregovorila o življenju in delu pomembnih Slovenka skozi različna zgodovinska obdobja.

Straši so skupaj z razredničarko 4. b in učenci popolnoma prenovili učilnico. Aktiv učiteljic Dodatne strokovne pomoči je pridobil donatorska sredstva za postavitve dveh plezalnih sten, s sredstvi iz šolskega sklada in akcije Objem topline, pa smo prenovili igrala za učence 1. triade.

To je le delček najpomembnejših oblik partnerskega odnosa vseh deležnikov šolskega sistema, ki nas bogatijo in pripomorejo k boljšim rezultatom šole.

4 ZAKLJUČEK

V prispevku sem predstavila primere partnerskega sodelovanja med domom in šolo ter lokalno skupnostjo na OŠ Gradec od njenega nastanka do danes. Zanimalo me je, ali je bilo sodelovanja med domom-starši in šolo-učitelji ter lokalno skupnostjo v preteklih letih več kot danes in v kakšnih oblikah. Skozi prebiranja šolskih aktov sem ugotovila, da je bilo sodelovanja veliko, vendar so prevladovale formalne oblike. V začetku 21. stoletja se formalnim oblikam postopoma dodajajo neformalna srečanja med starši in učitelji, več je tudi sodelovanja na lokalni ravni. V zadnjih desetih letih projektom na OŠ Gradec dodajamo dodano vrednost, tako da vabimo na prireditve in druženja pomembne in znane osebnosti s področja kulture, politike, športa in znanosti ter vzpostavljamo resnično partnerski odnos. Pomembno je, da v partnerskem odnosu učitelji in starši drug drugega spoštujejo, si med seboj zaupajo, so iskreni v komunikaciji, ter da si vzamejo čas za aktivno vključevanje v različne oblike sodelovanja. Res pa je, da je potrebno sodelovanje s starši definirati, skrbno načrtovati, evalvirati in nenehno izboljševati in večati socialno kohezivnost šole. Starševska vzpodbuda otroku pri šolskem delu in aktivno sodelovanje s šolo, učiteljevo prilagajanje sodobnim trendom na področju vzgoje in izobraževanja, ki izhajajo iz razmer v družbenem sistemu ter njegove pedagoško-profesionalne izkušnje, prinašajo dobre rezultate, ki v vzpodbudnem okolju prispevajo k napredku vsakega posameznega učenca.

Literatura in viri

1. Cankar, F. idr (2009). Šola kot stičišče partnerjev: Sodelovanje šole, družine in lokalnega okolja pri vzgoji in izobraževanju otrok. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
2. Interno gradivo OŠ Gradec. Letni delovni načrt 2018/19, Šolska kronika od leta 1993 do leta 2018, Šolski rokovniki od leta 1993 do leta 2018.
3. Intihar, D. (2002). Sodelovanje med šolo in domom. Vzgoja in izobraževanje, 33 (1), 46-49.
4. Intihar, D., Kepec, M. (2002). Partnerstvo med šolo in domom: priročnik za učitelje, svetovalne delavce in ravnatelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
5. Montgomery, M. J. (1999). Biding Bridges With parents, Tools and Tehniques for Couselors.
6. Corrwin Press, Inc. Asege Publications Company, Thousand oaks, California.
7. Resman, M. (1992b). Partnerstvo med šolo in domom. Sodobna pedagogika, 43 (3-4), 135-145

JANA KUSTERLE

OŠ ŽELEZNIKI

V HARMONIJI MED STARIM IN NOVIM

Povzetek

V prispevku želim predstaviti nabor dejavnosti, ki jih uporabljam pri pouku angleškega jezika. Opisane dejavnosti so nekakšno harmonija med tradicionalno učinkovitimi učnimi pristopi in njihovimi izpeljavami v bolj sodobni preobleki. S pestrim naborom aktivnosti skušam učencem nuditi dobre pogoje za krepitev vseh jezikovnih spretnosti, poleg tega pa razvijajo tudi druge, za življenje ravno tako pomembne kompetence. Dobre komunikacijske, organizacijske in digitalne spretnosti so nujne za učinkovito ustvarjanje v sodobnem svetu. Prispevek se osredotoča na pomembno vlogo gibanje v učnem procesu, predstavljene so bolj privlačne oblike klasičnega nareka, zadnji sklop opisanih učnih aktivnostih pa je se veže na smiselno uporabo digitalne tehnologije.

Ključne besede: poučevanje angleščine, razvoj kompetenc, gibanje, sodoben narek, digitalni učni pripomočki

THE HARMONY BETWEEN THE OLD AND THE NEW

Abstract

The article presents a wide variety of teaching activities that I closely integrate into my English lessons. The described activities are a harmony between the traditionally effective teaching techniques and their modern counterparts. Including a large variety of approaches, I try to create favourable conditions so students can improve all language skills as well as develop other key life competences because it's well known that good communication, organisational and digital competences are crucial for success in the modern world. The article focuses on three main group of activities: the language supported movement tasks, the modern versions of the traditional dictation and finally, the digitally supported practice.

Keywords: English language teaching, developing competences, movement, modern dictation, digital teaching tools

V HARMONIJI MED STARIM IN NOVIM

Zagotovo si vsak učitelj želi poučevati v razredu, polnem učljivih otrok, kjer radovednost in ukaželjnost ženeta učni proces naprej. A seveda taka idealna situacija sama po sebi običajno ne obstaja. Šola večini učencev predstavlja nekaj, kar jih ne motivira »na prvo žogo«, zato jih je treba včasih do ciljev pripeljati na rahlo zamaskiran način. Aktivnosti, ki jih učenci ne zaznavajo kot klasičen pouk, zagotovo prej izvabijo iskricke motiviranosti v oči in učni proces lažje steče.

Pri svojem delu skušam ujeti nekakšno harmonijo med starimi, utečenimi in učinkovitim učnimi pristopi ter njihovimi izpeljavami v bolj sodobni preobleki. Opiram se na pester nabor aktivnosti, ki pokrivajo različna področja inteligenc. Ker poučujem angleščino, mi je vodilo seveda razvijanje jezikovnih in komunikacijskih veščin, ki pa jih z lahkoto »podtaknem« v gibalne, logične, glasbene, likovno ustvarjalne in digitalne izzive. Vse to v upanju, da vsak učenec vsaj občasno najde aktivnost, kjer se počuti domače in ob tem tudi bolj uspešno usvaja nova znanja ter razvija svoje veščine.

V prispevku predstavljam nabor aktivnosti iz treh sklopov: gibalnega, digitalnega in sklopa, ki zajema aktivnosti nareka.

1 JEZIKOVNO »MIGANJE« ZA AKTIVACIJO MOŽGANOV

Ne glede na starost učencev gibalni trenutki vedno dvignejo delovno vzdušje v razredu in povečajo pripravljenost za nadaljnje delo ter izboljšujejo učenje.

Večina spodaj naštetih aktivnosti združuje gibanje z jezikovnim izražanjem, seveda pa se jih da učinkovito prilagoditi tudi za druga predmetna področja.

Opisane aktivnosti vsebujejo tudi elemente Brain Gym® metodologije, ki »temelji na predpostavki, da je telesno ali motorično učenje temelj vsega učenja, saj je človekovo gibanje močno povezano s čustvenimi in miselnimi dogajanja v možganih«. (Brain Gym Slovenija) Z gibanjem se torej med drugim izboljšuje koordinacijo, koncentracijo, razumevanje, komunikacijo, jezikovne in matematične spretnosti.

1.1 AKTIVNOSTI V KROGU

Pri aktivnostih v krogu je zelo pomembno timsko sodelovanje, kar neposredno gradi razredno klimo. Uspešna izvedba gibalnih aktivnosti zahteva tudi natančno sledenje navodilom, s čimer učenci hkrati izboljšujejo koncentracijo. Pri pouku tujega jezika pa seveda nadgrajujejo tudi svoje jezikovne zmožnosti, saj so tako navodila kot izvedba v ciljnem jeziku. Ko so učenci že suvereni v izvajanju aktivnosti in dobro poznajo pravila, so oni tisti, ki predstavijo navodila za aktivnost v tujem jeziku.

DLAN IN KAZALEC

Učenci stojijo v krogu, dlan desne roke je dvignjena in iztegnjena proti desnemu sosedu, kazalec leve roke je iztegnjen in položen pod iztegnjeno dlan soseda na levi strani. Ob odštevanju 3, 2, 1 skuša vsak učenec ujeti prst soseda na desni in izmakniti svoj kazalec sosedu na levi. Nato izvedemo isto vajo miže in še miže na eni nogi. Celotno vajo ponovimo z iztegnjeno levo dlanjo in iztegnjenim kazalcem desne roke. Vaja se lahko enostavno prilagodi drugim vsebinam, ki jih utrjujemo ob izštevanju – npr. ponavljanje angleških nepravilnih glagolov ali pa stopnjevanje pridevnikov.

BESEDNA ZAVOZLANKA Z ŽOGICO

Učenci stojijo v krogu in držijo svojo levo dlan pod sosedovo desno dlanjo, svojo desno dlan pa položijo na sosedovo levo dlan. Med podajanjem žogice z leve proti desni izgovarjajo besedne zavozlanke. Vajo lahko ponovimo stoje na eni nogi, miže ali v kombinaciji obojega. Glasna recitacija besednih zavozlank na tih / smešen / strašen / boječ način je zelo učinkovita tudi ob ritmičnem korakanju po razredu.

NAREDI NASPROTNO OD SLIŠANEGA

Učenci stojijo v krogu, držijo se za roke. Sledijo učiteljevim navodilom: stopi naprej, stopi nazaj, skoči levo, skoči desno. Tempo navodil se stopnjuje. V drugem koraku pa morajo učenci narediti nasprotno od navodil. Učitelj reče »stopi naprej« in hkrati tudi sam stopi naprej, učenci pa morajo stopiti nazaj; enako se ponovi za ostale smeri gibanja. Zopet se tempo stopnjuje. Učenci velikokrat po vaji rečejo, da jih možgani prav bolijo, ker morajo tako razmišljati in marsikdo zapre oči, da ne vidi motečih gibanj učitelja in se lažje skoncentrira.

ISTOČASNO, A DRUGAČE (aktivnosti se lahko izvaja tudi sede na stolu pri šolski klopi)

Z vsemi spodaj navedenimi aktivnostmi aktiviramo obe možganski polovici hkrati, izboljšujemo koncentracijo in spodbujamo hitro učinkovito prehajanje iz ene zadolžitve v drugo.

- Učenci sedijo v krogu na tleh in s prsti leve roke oblikujejo znak za OK, s prsti desne roke pa znak za mir. Nato najprej v desni roki spremenijo položaj prstov v znak za OK, v levi roki pa v znak za mir. To nekajkrat ponovimo, nato pa postopek zamenjave znakov izvedemo istočasno na levi in desni roki. Sprva je uspešna izvedba precejšen izziv, a vaja dela mojstra.
- Učenci stojijo / sedijo v krogu in s kazalcema obeh rok v zraku istočasno izrisujejo najprej kroge, nato pa kvadrate. V naslednjem koraku pa s kazalcem leve roke izrisujejo kroge, istočasno pa s kazalcem desne roke izrisujejo kvadrate. Za alternativo lahko like s prsti izrisujemo po površini šolske klopi, po stenah razreda ali pa vajo izvajamo s prsti nog in izrisujemo like po tleh oziroma z dvignjenima nogama po zraku.

Zgornji aktivnosti sta prirejeni po: <https://www.youtube.com/watch?v=FiDFjSQ8Vqw>.

- Učenci sedijo v krogu in iztegnjeni dlani premikajo po zraku gor in dol od višine ramen do višine glave. Nato istočasno obe dlani premikajo levo in desno v širini ramen. V tretjem koraku pa levo dlan premikajo gor-dol, desno pa istočasno v smeri levo-desno. Gibanja dlani še zamenjamo in vajo ponovimo. (Sladkey, 2014)

1.2 SKAČEMO TAKO IN DRUGAČE

SKAKALNA POT

Na naši šoli je aktiv dodatne strokovne pomoči hodnike šole opremil z aktivnimi koticami, ki ponujajo predvsem gibalno-čutne izzive. Učenci imajo posebej radi skakalne poti narejene iz barvnih puščic, ki kažejo v različne smeri. Ena izmed takih poti se nahaja v bližini učilnice za angleščino in velikokrat jo uporabimo za uvodno motivacijo ali pa za predah. Mlajši učenci ob skakanju po njej utrjujejo barve, zaporedja števil, poimenovanja dni v tednu in mesecev, starejši pa vadijo nepravilne glagole, stavčne strukture ali pa izgovarjajo besedne zavozlanke. Skačejo sonožno ali pa samo po eni nogi, kar je seveda večji izziv in bolj zabavno.

GIBALNA TIPKOVNICA

Pred knjižnico pa se nahaja tudi talna gibalna tipkovnica, ki je ravno tako delo aktiva dodatne strokovne pomoči. Na tleh so prilepljeni kvadrati s črkami, ki ponazarjajo tipke na računalniški tipkovnici. Na steni nad »tipkovnico« pa se vsake dva tedna menjajo zanimive besede, ki jih nato učenci »odtipkajo« s skakanjem po kvadratih s črkami. Besede izbiramo knjižničarka in učiteljice angleščine, predlagajo pa jih tudi učenci. Med njimi so besede, ki si jih učenci težko zapomnijo, smešne besede in tudi nove besede, ki se pojavijo v jeziku. Velikokrat pa so besede povezane s trenutno obravnavanimi temami in prazniki.

2 TRADICIONALNI NAREK V POSODOBLJENIH IZVEDBAH

Na svoje osnovnošolske nareke me ne vežejo posebej prijetni spomini, saj se mi je zdel izredno dolgočasna aktivnost in vedno je bil izveden na enak način. V večini primerov je tudi služil za ocenjevanje in že zato je imel negativen prizvok. Kasneje sem se tekom študija, predvsem pa skozi leta poučevanja, srečala z bolj motivacijskimi in didaktično domišljenimi različicami nareka, ki aktivno vključujejo učenčevo razmišljanje in razvijanje jezikovnih spretnosti.

Zagotovo drži, da bodo učenci uživali v nareku, ki je dobro povezan z učno vsebino ter ima jasen in nedvoumen cilj. Na drugi strani pa narek seveda postane dolgočasna izguba časa, če je izoliran iz učnega procesa. (Bowen, 2015)

Spodaj je predstavljenih nekaj meni najbolj ljubih različic, ki so večinoma plod izmenjave idej na raznih srečanjih in delavnicah.

2.1 »ŠPRINT« NAREK

Običajno to aktivnost izvajam kot skupinsko delo. Besedilo, ki ga morajo učenci zapisati, je na listih obešeno po stenah hodnika pred učilnico. Vsak član skupine ima nalogo teči do lista, si v 30 sekundah zapomniti čim več besedila, ga nato prenesti v razred ter narekovati svoji skupini. Po 1 minuti pozovem naslednjega člana skupine, da steče do besedila in nadaljuje na enak način. V razred se vedno lahko vračajo šele po 30 sekundah. Vsak učenec si zapomni, kolikor zmore, in tako prispeva svoj delež ekipi. Včasih je besedilo v angleščini in zahteva le prenos povedi, drugič je v slovenščini in ga morajo učenci prevesti v angleščino ali obratno. Lahko pa imajo učenci na listih zapisane le začetne dele povedi in jih morajo sami smiselno dokončati. Večinoma učenci na vseh stopnjah uživajo v tej aktivnosti, se spodbujajo in so res skoncentrirani na jezik. Aktivnost običajno omejim na 10 minut, potem pa vsaka skupina zase svoj zapis primerja z originalom. Pogovorimo se tudi o njihovi strategiji dela in možnih izboljšavah v bodoče.

2.2 NAREK »POD MIZO« IN »NAGLAVNI« NAREK

Obe različici večinoma uporabljam za risanje po navodilu in krepitev prostorskih predstav. V prvem primeru učenci prilepijo A4 list papirja pod šolsko klopo, se uležejo na tla in rišejo po učiteljevih navodilih. Pri drugi različici pa učenci odprt zvezek postavijo na glavo, poslušajo moj opis ter rišejo. Seveda je potem polno smeha, ko primerjajo svoje kreacije, ugotovijo pa tudi, da je še vedno najbolj enostavno risati in pisati z zvezkom na mizi. Velikokrat je aktivnost, ki sledi takemu nareku, samostojni opis narisane slike, kar je za marsikoga pravi izziv.

2.3 NAREK »KASETOFON«

Današnja generacija otrok ni odraščala ob poslušanju pravljič z avdiokaset, predvajanih s kasetofona. Nekateri niti ne vedo, kako je kasetna izgledala in kako se kasetofon upravlja. Zato je prvo srečanje s takim »kasetofon« narekom najprej spoznavanje kasete in kasetofona. Nato pa jim povem, da so pred prav posebno nalogo, saj si morajo predstavljati, da sem jaz kasetofon, ki predvaja besedilo, oni pa me morajo poslušati in besedilo zapisati. Moj kasetofon ima tri tipke, ki jih učenci lahko upravljajo. Predvajanje besedila začnejo tako, da rečejo »play«; če želijo, da se ustavim in počakam, izgovorijo »pause«; če pa želijo, da preberem poved še enkrat od začetka, uporabijo ukaz »back«. Povem jim tudi, da če bodo pritiskali preveč tipk naenkrat, se kasetna pokvari in delovala bo samo še tipka »play«. S tem se izognem prebrisanim poskusom norčevanja. Večinoma jim je tak narek zelo všeč. Poleg jezikovnih spretnosti krepi tudi medosebnostne kompetence in timsko delo.

2.4 NAREK »PREGLASI VSE / ZADERI SE«

V vsakdanjem življenju si moramo ljudje zapisati oz. slišati določene informacije v situacijah, ko okoli nas ni popolne tišine in miru, zato se je včasih težko skoncentrirati, da izmed vseh šumov in zvokov, ki nas obdajajo, izločimo za nas bistvene podatke. Pri tem nareku gre prav za trening takih veščin. Učenci so razdeljeni v skupine, ki so razporejene po kotih razreda. Eden od članov skupine se mora postaviti v kot, ki je po diagonali najbolj oddaljen od njegove skupine. Ta učenec nato dobi besedilo, ki ga mora narekovati svoji skupini tako glasno, da njegov glas seže prek razreda in preglasi narekovalce ostalih skupin. Njegova skupina pa pozorno posluša in skuša zapisati slišano besedilo. Vsaka skupina določi samo enega zapisovalca, ostali pomagajo s priklicem slišane besedila. Naloga se zaplete, ko učiteljica začne glasno predstavljati stole po razredu, predvajati glasno glasbo in se pretvarjati, da se pogovarja po telefonu. Aktivnost postane seveda izredno glasna, a učenci običajno še bolj zavzeto zelo glasno narekujejo svoje besedilo. Fazo nareka omejim na največ 10 minut, nato najprej sledi primerjava njihovih zapisov z originalnim besedilom. Še bolj pomembno pa se mi zdi, da pogovor navežemo tudi na realne življenjske situacije in (ne)zmožnost učinkovite koncentracije ter dela ob preveliki količini motečih zvokov. Še opozorilo, med aktivnostjo se zna zgoditi, da kdo od sodelavcev pride preveriti, kaj se dogaja.

2.5 NAREK »BREZ GLAVE IN REPA«

Pri tem nareku učenci dobijo zapisano besedilo, večinoma dialoge, kjer prva in zadnja črka vsake besede manjkata. Učenci takoj opazijo, da nekaj ni v redu in večinoma hitro ugotovijo pomanjkljivost. Najprej jih povabim, da poskušajo v parih vsaj pri kakšni besedi ugotoviti manjkajoče črke in večinoma lahko že dopolnijo nekaj besed. Pri tem se seveda opirajo na svoje poznavanje stavčnih in slovničnih struktur ter besediščne spretnosti. Nato pa ob mojem večkratnem počasnem branju dialoga vpisujejo manjkajoče besede. Domača naloga po takem nareku je lahko tudi na enak način sestaviti svoj dialog ali ga prepisati iz učbenika (za šibkejšje učence). V naslednji uri pa je tak dialog izziv za sošolca.

3 DIGITALNA PODPORA UČNIM URAM

Digitalno podporo uporabljam predvsem za popestritev učnih ur in za izvajanje vsebin, ki se jih s papirjem in svinčnikom ne da, oziroma so manj privlačne. Zagotovo pa dobro

premislim, če je uporaba digitalne podpore v določenem primeru res smiselna, saj današnja mladina že tako preveč časa preživi pred različnimi ekrani. Nema lokrat tudi opažam, da se nekateri učenci ob vklopu projektorja in predvajanju digitalne vsebine enostavno dajo v pozicijo »stand by«, ker se jim zazdi, da ja takrat čas za pavzo, ker to ni klasičen pouk. Uporabo digitalnih vsebin velikokrat povezujejo zgolj s pojmom udobnega klikanja, komentiranja in všečkanja. Ko se soočijo z bolj kompleksno digitalno nalogo, pa lahko ta motivacija precej pade. In to predvsem tistim, ki ure in ure preživljajo pred ekrani. Učenci, ki so manj digitalno pismeni, so pa navajeni potruditi se pri svojem delu, bodo v digitalne naloge običajno vložili več energije in jih ob podpori natančnih navodil tudi bolje opravili. In prav njihovo zadovoljstvo mi je v motivacijo, da raziskujem vedno nove možnosti vključevanja digitalnih vsebin.

Spodaj je opisanih nekaj digitalnih pripomočkov, ki jih rada uporabljam pri pouku.

3.1 RAZREDNI BLOG

Že nekaj let s sodelavkami v aktivu angleščine ustvarjamo razredne bloge, ki jih oblikujemo na Bloggerju. Namenjeni so enostavnemu dostopu do razširjene ponudbe vsebin, ki jih obravnavamo pri pouku. Vsebujejo torej dodatna gradiva, zanimive posnetke, povezave na jezikovne igre in vaje za utrjevanja. V bloge vključujemo tudi ankete s pomočjo google vprašalnikov, rezultati nam kasneje služijo za nadaljevanje dela v razredu. Bloge uporabljamo pri rednih urah, do njih pa učenci dostopajo tudi v šolski računalniški učilnici, ko imamo učne ure v celoti organizirane na podlagi vsebin bloga. Istočasno učence navajamo še na primerno rabo spletnih vsebin in spletno etiko. Predvsem pa so razredni spletni dnevniki namenjeni za uporabo doma. Na blogu učenci najdejo tudi povezave na kvalitetne spletne slovarje. Primer bloga za sedmošolce najdete na www.zeleznikieng7.blogspot.com.

3.2 ORODJE ZA USTVARJANJE DIGITALNIH (JEZIKOVNIH) NALOG

Svetovni splet ponuja že ogromno vsebin v podporo učenja angleščine, a iskanje primernih večkrat vzame več časa kot ustvarjanje točno takih, kot jih hočem. Meni najljubša in hkrati uporabniku prijazna je spletna stran www.learningapps.org, ki ponuja ogromen nabor različnih aktivnosti, katerim je treba dodati le še svojo vsebino.

3.3 REKONSTRUKCIJA BESEDILA

Na spletni strani <http://esl.fis.edu/learners/writing/misc/star1.htm> se nahaja jezikovni pripomoček za rekonstrukcijo poljubnega besedila. Izbrano besedilo najprej projiciram na tablo in učenci ga preberejo ter si ga skušajo čim bolj zapomniti. Nato celotno besedilo izgine in namesto besed ostanejo le še ločila in zvezdice (*****), ki predstavljajo posamezne črke v besedah. Pri tej aktivnosti učenci vedno delajo v skupinah, ker s sodelovanjem lažje priključijo besedilo. Skupine se izmenjujejo in lahko predlagajo po eno manjkajočo besedo. Učitelj ali pa učenec iz skupine to besedo vpiše v program, le-ta pa avtomatsko doda besedo v besedilo, če je seveda ustrezna. Običajno to aktivnost zastavim tekmovalno in vsaka pravilno ugotovljena beseda je vredna eno točko, ne glede na to, kolikokrat se ponovi v besedilu. Učenci pri tem gradijo na aktivnem priklicu vsebine, utrjujejo stavčne strukture, besedišče, slovnico, obenem pa se urijo v medsebojnem sodelovanju.

3.4 ORODJI ZA KOLEKTIVEN NABOR MNENJ

Padlet (<https://padlet.com/>) in Lino (<http://en.linoit.com>) sta priročna pripomočka za hiter nabor mnenje, vprašanj, razmišljanj vseh udeležencev. Ta digitalna verzija samolepilnih listkov je običajno dobro sprejeta med učenci in radi vidijo svoja mnenja na velikem ekranu elektronske table trenutek za tem, ko so ga natipkali na tablici. Hkrati pa obe orodji omogočata tudi anonimnost, saj je najstnikom velikokrat težko na glas izraziti svoje mnenje, čeprav bi ga radi delili. Zgodilo se je seveda že, da so to anonimnost učenci izrabili na neprimeren način, a smo tako situacijo izrabili za ponoven pogovor o spletni etiki in ponovili pravila za uporabo digitalnih pripomočkov pri pouku. Če tudi to ni zadostovalo, pa smo uro nadaljevali po stari metod – papir in svinčnik.

3.5 ORODJE ZA GLASOVANJE V ŽIVO IN PRIDOBITEV NABORA VPRAŠANJ

Mentimeter (<https://mentimeter.com>) je spletno orodje, ki je v osnovi namenjeno za glasovanje v živo s pomočjo telefona ali tablice, prikaz rezultatov je izveden v trenutku konca glasovanja. Jaz pa to aplikacijo raje uporabljam za pridobitev nabora čim večjega števila vprašanj, ki se vežejo na določeno obravnavano temo. Naj navedem en primer uporabe: po ogledu video predstavitve restavracije, ki je specializirana za jedi na osnovi žuželk, so učenci dobili nalogo, da so novinarji, ki se pripravljajo na intervju s šefom kuhinje te restavracije. Zapisati so morali čim več primerov vprašanj, ki bi jih zastavili kuharju. Vsa ta vprašanja smo nato skupaj pregledali in jih pokomentirali. Učenci pa so jih kasneje uporabili v kratkem videoposnetku, kjer so namišljeni intervju v igri vlog tudi odigrali.

3.6 DIGITALNA NEVIHTA MOŽGANOV

Orodje Answergarden (<https://answergarden.ch/>) največkrat rada uporabim za nevihto možganov na digitalen način. Učinkovito je tudi za ponavljanje in utrjevanje besedišča.

3.7 GLASBA IN JEZIK Z ROKO V ROKI

Najstniki v veliki večini radi poslušajo glasbo, velikokrat seveda tudi v angleščini. Orodje Lyricstraining (<https://lyricstraining.com>) omogoča, da ob poslušanju njim všečne glasbe pilijo še svoje jezikovne sposobnosti. Omenjena spletna igrice deluje po načelu karaok, le da so v prikazanem besedilu izpuščene posamezne besede, zato je treba besedilo pozorno poslušati in manjkajoče besede čim hitreje natipkati, da si pridobiš večje število točk in še kakšen bonus za povrh. V razredu to aktivnost običajno uporabim kot nagrado za dobro delo med uro.

3.8 IZDELAVA STRIPA IN KRATKEGA ANIMIRANEGA FILMA

Izdelava stripa (<https://www.makebeliefscomix.com>) ali kratkega animiranega filma (<http://dvolver.com>) je aktivnost, ki zahteva veliko kreativnosti in je zato lahko zelo dolgotrajna, sploh če grafično ustvarjanje ni tvoje najljubše kreativno področje. Tudi jezikovno je izdelava stripa ali filmčka zelo dobra naloga, saj je treba glede na omejen prostor preudarno izbrati besedilo, ki bo kar najbolj ustrezno. Zgoraj navedeni spletni orodji sta prosto dostopni, ne potrebujeata registracije in nudita dovolj pester nabor slikovne podpore. Učenci na preprost način izdelajo svoj lasten strip ali filmček, ki je lahko samostojna zgodba oziroma le delček daljše pisne ali govorne naloge.

3.9 KO FOTOGRAFIJA OŽIVI

Mnoga socialna omrežja se opirajo na sporočila, ki jih posredujejo objavljene fotografije. Spletno orodje Thinglink (<http://thinglink.com>) omogoča, da že tako sporočilne fotografije še obogatimo z dodanim vsebinami, kot so zvočni posnetki, zapisi, povezave na tematsko sorodne vsebine. V praksi se nam je potrdilo, da je sploh pri sodelovanju z učenci iz drugih držav to orodje zelo privlačno in motivacijsko. Učencem je v izziv ustvarjanje takih vsebin, potrebujejo pa seveda vodenje in ozaveščanje o odgovorni in smiselni rabi spletnih vsebin.

4 ZAKLJUČEK

Sodobne smernice poučevanja so precej odmaknjene od običajnih »pen to paper« aktivnosti, a kljub temu je potrebno obdržati kritičen odnos do uvajanja novosti v pouk, saj moderno in / ali digitalno ne pomeni vedno bolje.

V prispevku sem skušala predstaviti aktivnosti, ki so se pri mojem poučevanju izkazale za učinkovite, saj na različne načine popestrijo učni proces, hkrati pa omogočijo razvijanje temeljnih jezikovnih, medosebnostnih, gibalnih in digitalnih spretnosti. Na ta način se usvajanje novih znanj lepo poveže s krepitvijo vseživljenjskih veščin, kar je seveda eden izmed ključnih ciljev poučevanja.

Literatura in viri

1. Bowen, T. 2015. Methodology: using dictation in English language teaching. [online] Dostopno na: <http://www.onestopenglish.com/methodology/ask-the-experts/methodology-questions/methodology-using-dictation-in-english-language-teaching/146383.article> [Pridobljeno: 16. 7. 2019]
2. Kaj je BrainGym? [online] Dostopno na <https://www.braingym-slovenija.si/2.1/index.html> [Pridobljeno: 17. 9. 2019]
3. Sladkey, D. 2014. Hands Brain Break. [online] Dostopno na: <http://brainbreaks.blogspot.com/2014/02/hands-brain-break.html> [Pridobljeno: 10. 9. 2019]

IRENA KUTOŠ OŠ TIŠINA

NARAVOSLOVNI DAN-TRADICIONALNI ZAJTRK IN DAN ZDRAVE ŠOLE

Povzetek

Naša šola je že 7 let vključena v projekt Zdrava šola. Leto 2018 je bilo za nas pomembno, saj je slovenska mreža Zdravih šol praznovala že 25. rojstni dan. Odločili smo se, da bomo to obletnico tudi na naši šoli slavnostno proslavili. Že kar nekaj let pa meseca novembra obeležujemo dan slovenske hrane. V okviru tega dne poteka tudi projekt Tradicionalni slovenski zajtrk. Vsi omenjeni projekti združujejo cilje, ki so povezani s skrbjo za zdravje. Dnevi dejavnosti so odlična priložnost za povezovanje različnih znanj v celoto, vključevanje aktualnih dogodkov in za povezovanje z lokalnim okoljem. Zato smo se odločili, da v mesecu novembru izvedemo naravoslovni dan, z naslovom Tradicionalni zajtrk in dan zdrave šole. V prispevku želim predstaviti živahno dogajanje na naši šoli ter aktivnosti povezane s skrbjo za lastno zdravje in s skrbjo za okolje.

Ključne besede: zdrava šola, dan slovenske hrane, tradicionalni zajtrk, naravoslovni dan, skrb za zdravje in okolje

NATURAL SCIENCE DAY – TRADITIONAL BREAKFAST AND HEALTHY SCHOOL DAY

Abstract

Our school has been involved in the Healthy School project for 7 years. The year 2018 was an important year for us as Slovenia's Healthy Schools Network celebrated its 25th birthday. We decided to celebrate this anniversary at our school, as well. For several years, we have been celebrating the Slovenian food day in November and within this celebration we arrange also the Traditional Slovenian Breakfast project. All of these projects combine goals that are related to health care. The activity days are a great opportunity to connect different skills as a whole, to integrate current events and to connect them with the local ambience. Thus, we decided to organize a natural science day called Traditional Breakfast and Healthy School Day in November. In this article I would like to present a lively happening at our school and the activities related to the care for our own health and the care for the environment.

Keywords: healthy school, Slovenian food day, traditional breakfast, natural science day, care for health and environment

1 UVOD

1.1 DNEVI DEJAVNOSTI

Dnevi dejavnosti so del obveznega programa osnovne šole. Potekajo po Letnem delovnem načrtu šole, ki določa njihovo vsebino in organizacijsko izvedbo. Namenjeni so vsem učencem. So vsebinsko pestri in smiselno razporejeni skozi vso šolsko leto. Vsebinsko se nadgrajujejo iz leta v leto oziroma iz triletja v triletje. Cilj dni dejavnosti je medpredmetno povezovanje različnih predmetnih področij, ki so vključena v predmetnik osnovne šole. Učencem omogočajo utrjevanje, povezovanje in nadgrajevanje znanja, ki so ga pridobili. Dnevi dejavnosti nam nudijo možnost medsebojnega sodelovanja ter vključevanja aktualnih dogodkov v ožjem in širšem družbenem okolju. Pri otrocih vzpodbujajo vedoželjnost, ustvarjalnost in samoiniciativnost. Dejavnosti jih spodbujajo k samostojnemu in kritičnemu mišljenju, omogočajo uporabo znanja ter spoznavanje novih metod in tehnik raziskovalnega dela (terensko, laboratorijsko delo itd.).

(Koncept dni dejavnosti: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport; http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Dnevi_dejavnosti.pdf)

1.2 PROJEKT ZDRAVA ŠOLA

Slovenska mreža zdravih šol je članica Evropske mreže zdravih šol že od leta 1993. Deluje pod okriljem Nacionalnega inštituta za javno zdravje. Slovenska mreža zdravih šol je leta 2018 praznovala že 25 – letnico svojega delovanja. Ukvarja se z zdravjem otrok in mladostnikov. Ponuja preizkušene programe v zvezi s promocijo zdravja na telesnem, duševnem, socialnem in okoljskem področju. Regijski koordinatorji si prizadevajo aktualne vsebine zdravja še bolj približati potrebam šol v svoji regiji. Trudijo se poglobiti sodelovanje med šolami in območnimi enotami NIJZ. Za sodelujoče v Mreži zdravih šol so na voljo številna brezplačna izobraževanja, usposabljanja in svetovanja. Deležni smo pobud in usmeritev za različne dejavnosti, vključno z že izdelanimi programi in pripadajočimi gradivi. Šole, ki smo vključene v ta projekt na začetku šolskega leta sistematično načrtujemo dejavnosti in naloge, ki so povezane s promocijo zdravja. Z dejavnostmi za izboljšanje zdravja želimo razvijati zdrave življenjske navade pri otrocih, starših in učiteljih. Vplivati želimo na izboljšanje zdravja, kakovost socialnih odnosov ter spodbujati posameznike k skrbi za zdravo okolje. Cilje Zdrave šole uresničujemo tako pri pouku kot v okviru dni dejavnosti. Ob koncu leta pa vedno sledi evalvacija izvedenih dejavnosti. Pomembno je, da pri tem sodelujemo z lokalno skupnostjo, s starši, zdravstveno službo ter z vsemi zainteresiranimi posamezniki in institucijami.

Kot vodja Zdrave šole sem nad projektom navdušena. Dejavnostmi, ki so usmerjene v promocijo zdravja, so za vse nas življenjskega pomena, zato je prav, da sledimo cilju ohranjanja in izboljševanja našega zdravja.

(Nacionalni inštitut za javno zdravje; <https://www.nijz.si/sl/sirili-smo-slovensko-mrezo-zdravih-sol-6-krog>)

1.3 DAN SLOVENSKE HRANE IN TRADICIONALNI SLOVENSKI ZAJTRK

Vlada RS je oktobra 2012 sprejela sklep o razglasitvi dneva slovenske hrane, ki ga obeležujemo vsako leto, točneje tretji petek v novembru. Glavni namen dneva slovenske hrane je podpora slovenskim pridelovalcem in predelovalcem hrane ter spodbujanje

lokalne samooskrbe s kakovostno hrano iz lokalnega okolja. Sadje in zelenjava iz lokalnega okolja ima več vitaminov in višjo hranilno vrednost, okus pa je bogatejši in tradicionalni. Ker so transportne poti od pridelovalca do potrošnika krajše, hrana vsebuje tudi manj konzervansov in barvil. Obenem pa s tem skrbimo za varovanje našega okolja. Pomembno je tudi, da se ohranjajo delovna mesta na podeželju, samooskrba s kakovostno lokalno pridelano hrano se poveča in izkoriščamo rodovitne domače kmetijske površine. V letu 2018 je bila vsebina dneva slovenske hrane osredotočena ravno na pomen zdravih tal in njihovo vlogo pri pridelavi kakovostne zdrave hrane. V okviru dneva slovenske hrane poteka tudi projekt Tradicionalni slovenski zajtrk, v katerega so vključeni slovenski vrtci, osnovne šole ter druge institucije oz. javni zavodi.

Tradicionalni slovenski zajtrk je nastal leta 2011, na pobudo Čebelarske zveze Slovenije. Glavni namen projekta je ozaveščanje mladih o pomenu zajtrkovanja in uživanja lokalno pridelane zdrave in uravnotežene hrane. V okviru tega projekta se mlade seznanja s pomenom kmetijstva, živilske industrije, čebelarstva in ohranjanja čistega okolja. Seznanja se jih tudi s postopki pridelave in predelave hrane ter dejavnostih na kmetijskem področju. Pomemben poudarek je na splošnem ozaveščanju mladih o pomenu zdravega načina življenja, vključno s pomenom gibanja in izvajanja športnih aktivnosti. Po priporočilih ministrstva je tradicionalni slovenski zajtrk sestavljen iz masla, mleka, medu, kruha in jabolka. Organizatorji dogodka so vabljeni, da pridelke in živila kupijo pri lokalnem ponudniku. Na ta način se navezujejo stiki z lokalnimi pridelovalci/predelovalci in potrošniki. Vse to pridelovalce in potrošnike spodbuja k nadaljnjemu sodelovanju.

(Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano;
http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/promocija_lokalne_hrane/dan_slovenske_hrane/)

2 OSREDNJI DEL (NARAVOSLOVNEGA DAN – TRADICIONALNI ZAJTRK IN DAN ZDRAVE ŠOLE)

2.1 NAMEN NARAVOSLOVNEGA DNE

Današnji otroci svoj prosti čas preživljajo drugače, kot so ga otroci nekoč. Nekoč so se otroci veliko družili doma in na igriščih. Podili so se po gozdovih, sadovnjakih in travnikih ter plezali po drevju. Dandanes je tega dosti manj. Pri svojem delu opažam, da so za večino učencev nekatere igre, ki smo se jih nekoč z veseljem igrali, postale nezanimive. Vsako leto se vedno znova trudim, da bi otroke navdušila za igro Gumitvist, za igro Ali je kaj trden most ter za družabno igro Človek ne jezi se. Žal se teh iger hitro naveličajo. Veliko današnjih otrok raje sedi pred računalniki in preživlja prosti čas na družabnih omrežjih. Vedno bolj ugotavljamo, da se današnji otroci premalo gibajo na svežem zraku, se spontano in prosto igrajo. Sodobni čas je hiter, čas številnih informacij. Sodobni otroci so zato ves čas navajeni na neke nove impulze, neprestano se mora okrog njih nekaj dogajati, drugače se dolgočasijo. V šoli pogosto opažamo, da se veliko otrok težko umiri. Napredek tehnike je vsekakor koristen, vendar pa se pri uporabi tega pogosto izgublja zmernost. Otroci se morajo znati tudi umiriti, uživati v tišini, v naravi in se predvsem veliko gibati na svežem zraku.

Poleg tega pa na naše otroke prežijo še druge pasti. V trgovinah se police šibijo od raznovrstnih izdelkov. Na voljo imamo najrazličnejše vrste sladoledov, piškotov, slanih prigrizkov. Le kako ne bi otrok zamakala ta pestra izbira, če se še odrasli težko odpovemo tako mamljivim ponudbam.

V šolskem obdobju otroci hitro rastejo, se razvijajo. To obdobje je zelo pomembno za otrokov razvoj ter njihovo zdravje v odrasli dobi. V tem občutljivem obdobju moramo zato odrasli posebno pozornost nameniti spodbujanju zdravih prehranskih navad, spodbujanju otrok k preživljanju prostega časa v naravi, gibanju in razvijanju zdravih socialnih odnosov. Otroke je potrebno naučiti, kako v tej raznovrstni in mikavni ponudbi najti zdravo ravnovesje. Šola lahko s svojimi aktivnostmi podpira razvoj zdravih prehranjevalnih navad, spodbuja veselje do gibanja in nasploh skrbi za telesno in duševno zdravje otrok. To je bil tudi naš namen pri načrtovanju in izvedbi naravoslovnega dne, ki smo ga poimenovali Tradicionalni zajtrk in dan zdrave šole.

2.2 DEJAVNOSTI NARAVOSLOVNEGA DNE

UVODNI NAGOVOR IN TRADICIONALNI ZAJTRK

Zjutraj smo učence in vse delavce šole po šolskem radiu nagovorili z naslednjimi besedami: »Na naši šoli nam dolgčas ni, saj smo v Zdravo šolo vključeni tudi mi. Zdravo hrano uživamo, se radi gibamo in se s prijatelji družimo. Danes bomo tradicionalni zajtrk imeli in tako za svoje zdravje poskrbeli.«

S svojim obiskom sta nas razveselila tudi dva čebelarja in gospod župan, Franc Horvat. Gostje so po šolskem radiu učence in delavce šole pozdravili, jim spregovorili nekaj besed in vsem zaželeli prijeten ter poučen dan. Že prej smo se pri učnih urah pogovarjali o pomembnosti zajtrka in o načrtovanju zdravih obrokov. Poseben poudarek smo namenili tradicionalnemu zajtrku.

Ta dan je po šoli zadišalo po domačem kruhu, medu, mleku in dišečih jabolkih. Na uživanje tradicionalnega slovenskega zajtrka smo se pripravili karseda slavnostno. V vsakem razredu so se učenci na svoj način pripravili na uživanje tradicionalnega zajtrka. Na razredni stopnji so si učenci predhodno izdelali svoje pogrinjke. (Fotografija 1)

Tako smo ob lepo pogrnjenih mizah uživali ob zdravih ter okusnih dobrotah naših lokalnih pridelovalcev. Učenci 6. razreda so skupaj z učiteljicami pripravili pogrinjek in zajtrk za naše goste. Med zajtrkom sta nas obiskala čebelarja, nam prikazala čebelarsko opremo ter povedala nekaj zanimivosti o čebelah. (Fotografija 2)

Učenci so prejeli tudi zgibanko Čebelica, moja prijateljica. Po dobrem in zdravem zajtrku smo nadaljevali z različnimi dejavnostmi in delavnicami, ki so bile namenjene spoznavanju načinov ohranjanja zdravja in okolja.

DELAVNICE ZDRAVSTVENEGA DOMA MURSKA SOBOTA

Zdravstveni dom Murska Sobota nam je ponudil brezplačne delavnice za šolske otroke. Vsebine teh delavnic so pripravljene na nacionalnem nivoju. Njihov namen je podajanje enotnih vsebin posameznim starostnim skupinam in te vsebine povezati s šolskimi vsebinami.

Strokovni delavci iz Zdravstvenega doma Murska Sobota so za učenec od 1. do 7. razreda ter učence podružnične šole Gederovci pripravili res zanimive in poučne delavnice. Vse predstavitve so bile prilagojene starosti posameznih učencev. Za vsak razred so bile izbrane drugačne teme (zdrave navade, osebna higiena, zdrav način življenja, preprečevanje poškodb, zasvojenost, odraščanje, pozitivna samopodoba in stres, medsebojni odnosi ter vzgoja za zdravo spolnost).

Prvošolci so se skozi pravljico seznanili z zdravimi navadami, drugošolci z osebno higieno, tretješolci pa so se pogovarjali o zdravem načinu življenja. Četrtošolci so se preizkušali v nudenju prve pomoči ob lažjih poškodbah. Petošolci so spoznavali pasti zasvojenosti, šestošolci so se pogovarjali o odraščanju. Sedmošolci so spoznali pomen pozitivne samopodobe in spoznavali načine soočenja s stresom. Učenci 8. razredov so razvijali socialne veščine ter se v delavnicah ukvarjali z medsebojnimi odnosi. V 9. razredu pa so bili učenci deležni vzgoje za zdravo spolnost.

RAZGIBAJMO IN SPROSTIMO SE Z JOGO (PRAVLJIČNA JOGA ZA OTROKE)

Delavnica Pravljična joga za otroke je bila namenjena učencem razredne stopnje. Vodila jo je gospa Tatjana Baligač, ki je učiteljica pravljичne joge. Izobraževanja za učiteljico joge je opravila v Sloveniji in v tujini. Po osnovni izobrazbi pa je univerzitetna diplomirana etnologinja in kulturna antropologinja. Vodi skupine joge za otroke in odrasle. Ponuja pa tudi izobraževanja za učitelje joge za otroke. (<http://www.tatjanabaligac.si/o-meni/>)

Joga pri otrocih pomaga krepiti občutenje lastnega telesa, vpliva na izboljšanje motorike, krepi celo telo, poveča samozavedanje. Joga ima zelo veliko koristi. Učinkuje na razvoj gibalnih sposobnosti (motorične, koordinacijske spretnosti), izboljša nadzor nad čustvi,

vpliva na boljši spanec, na povečanje samozavesti, izboljša se imunski sistem, otroci se lažje umirijo in imajo manj čustvenih izbruhov. Jogijski položaji vplivajo tudi na izboljšanje telesne drža, pljučno kapaciteto, poveča se zavedanje in obvladovanje telesa, zbranost in ustvarjalnost. (U. Božič, 2012).

Pravljlična joga se izvaja s pomočjo pravljic, asane pa se imenujejo po živalih (žirafa, letalo, kokoška, kača, metulj, lev, mačka, ...). To je za učenec še bolj zanimivo. Otroci zato jogo z veseljem in sproščeno izvajajo. Ob tem niso obremenjeni z rezultatom, ampak izvajajo vaje po svojih zmožnostih.

Gospa Tatjana Baligač je s pomočjo zgodbe otroke popeljala v domišljjski svet in jim predstavila jogijske položaje. Otroci so se ob vadbi spoznavali s svojim telesom in izvajali dihalne vaje. Po razgibavanju so se sprostili ob zvokih različnih instrumentih. Učenci so se nad jogo navdušili, zato jo večkrat vključim v pouk športne vzgoje. Pri tem mi je v pomoč knjiga z naslovom Pravljlična joga, avtorice Urške Božič. Tudi na višji stopnji učitelji vključujejo elemente joge v pouk športne vzgoje. Starejši učenci zelo radi izvajajo jogo v parih. Učitelji športa učence spodbujajo, da si sami izberejo asane (jogijske položaje) in jih potem pod njihovim mentorstvom izvajajo. Učitelji učence pri izvajanju opogumljajo, jim nudijo pomoč in podporo. Učenci predmetne stopnje so nad temi vajami zelo navdušeni, saj predstavljajo te vaje za njih izziv. Z izvajanjem joge spoznavajo meje svojega telesa, krepijo občutek za telo in si krepijo samozavest ter zaupanje vase.

EFT METODA - TAPKANJE

Šestošolci se pod vodstvom gospe Cvetke Horvat spoznavali EFT – tehniko, ki ji pravimo tudi tapkanje. Metoda EFT (Emotional Freedom Techniques – Tehnika doseganja čustvene svobode) združuje spoznanja vzhodne in zahodne medicine. Izhaja iz tega, da negativne izkušnje motijo pretok energijskih meridianov, ki tečejo skozi naše telo, kar je največkrat verjeten razlog za fizične težave. Pri EFT metodi s prsti nežno tapkamo po določenih točkah na obrazu in telesu. Medtem, ko smo uglašeni s svojo težavo, s konicami prstov stimuliramo območje, kjer se končujejo meridiani. Tako naj bi vzpostavili ravnovesje v našem energijskem sistemu in omogočili prost pretok energije. S tapkanjem bi naj odpravili stres, neprijetne občutke, tesnobe,...

Ob tapkanju so otroci imeli priložnost spoznavati svoje telo in opazovati svoje občutke. Spoznali so, da je tapkanje eden od možnih načinov, ki jih lahko uporabijo, ko v sebi začutijo napetost in nemir.

(<http://www.custvena-svoboda.si/metode-efit>)

Gospa Cvetka nam je priporočila tudi zanimivo knjigo z naslovom Čarovnikova želja ali kako je pregnal zoprneže, katere avtor je Brad Yates. Ob branju zgodbe na sproščen način spoznamo, kaj je tapkanje, kako tapkamo in kaj so pozitivni učinki EFT metode.

RAZISKOVANJE POMENA ZDRAVIH TAL ZA PRIDELAVO KAKOVOSTNE HRANE

Razredniki so za učence 4. in 5. razredov pripravili raziskovalne zanimive dejavnosti, ob katerih so učenci spoznavali pomen zdravih tal oz. kmetijskih površin za pridelavo hrane. Spoznavali so, da so zdrava tla temelj in pogoj za pridelavo kakovostne hrane. Ob raziskovanju so učenci ozaveščali skrb za zdravo okolje.

SPREHOD DO VRTA SPOMINOV, UREJANJE VRTA IN SPROSTITEV V NARAVI

Nekateri učenci so del dneva preživeli v Vrto spomina in tovarštva na Petanjicah, ki je prava oaza miru. Vrt spominov in tovarštva upravlja Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija. V parku sobivajo obmurske in tujerodne rastline. Po odloku Občine Murska Sobota je Vrt spominov

in tovarištva postal kulturni spomenik in naravna znamenitost. Je ponos vasi Petanjci in občine Tišina. Vrt spominov in tovarištva je kraj, ki je imel pomembno vlogo v srednjeveškem protestantizmu, med I. in II. svetovno vojno ter ima posebni kulturni pomen še danes. Dr. Vanek Šiftar, pravnik, profesor, raziskovalec in ljudski poslanec v SLR Jugoslaviji je sredi 60. let 20. stoletja posestvo svoje družine v Petanjcih proglasil za Vrt spominov in tovarištva. Vanekova mati je namreč v spomin na svoja sinova, izginula v II. svetovni vojni, na posestvu zasadila dve vrbi žalujki. Vanek je po svojem izboru in po izboru številnih darovalcev iz vsega sveta v vrtu zasadil nova drevesa, simbolično povezana z grozotami vojne. V vrtu raste več kot dvesto različnih vrst in sort drevnin. Leta 2004 je postal del Mreže botaničnih vrtov in arboretumov v Sloveniji, kar je za skrbnika še prav posebno priznanje. Vrt spominov in tovarištva pa je tudi dom družine Šiftar. (Njatin L. B. in Luthar O., 2008)

Od šole do Vrta spominov so se učenci odpravili peš. Ob sproščnem sprehodu so se razgibali in se družili. Vseh dreves, grmovnic in vzpenjalk je nad 500, zato je jeseni listja na pretek. Odločili smo se, da združimo prijetno s koristnim. Otroci so si najprej ogledali Vrt, nato pa so se družili in sproščali svojo energijo ob grabljanju listja. To je bila tudi odlična priložnost za povezovanje šole z okoljem.

OBELEŽITEV 25. ROJSTNEGA DNE ZDRAVE ŠOLE

Malo pred deseto uro smo se vsi učenci, strokovni delavci ter gostje zbrali v avli šole. Ob zvokih harmonike smo skupaj zapeli Slakovo znano pesem Čebelar. S petjem smo se pridružili povabilu Čebelarke zveze in s tem soustvarili najštevilčnejši pevski zbor, ki bi bil usklajen kot čebelja družina. Namen tega je bil učence opomniti na pomen čebel v naravi in na našo dolžnost ohranjati čisto naravo. Po odpeti pesmi, smo se posladkali s sadjem, ki je bilo zloženo v obliki simbola Zdrave šole. S tem smo slavnostno obeležili 25. rojstni dan Zdrave šole. (Fotografija 3 in fotografija 4)

3 SKLEP

Ta dan je bilo dogajanje na naši šoli pestro, poučno in zabavno. Vse dejavnosti, ki smo jih izvajali, so potekale v znamenju skrbi za zdravje. Seveda bomo z delom nadaljevali tudi v prihodnje. Posebno pozornost bo potrebno nameniti vplivu hrupa in sončnih žarkov na zdravje. Gibanje, zdrave prehranske navade in skrb za duševno zdravje pa ostaja prioriteta. Čaka nas še veliko dela, idej nam sigurno ne bo zmanjkalo. Od zdravja otrok je odvisno prihodnje zdravje celotne družbe, zato je pomembno, da tudi šola prispeva svoj kamenček v mozaik dobrega počutja in razvoja naših otrok.

Literatura in viri

1. Koncept dni dejavnosti: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Dnevi_dejavnosti.pdf
2. Nacionalni inštitut za javno zdravje Dostopno na: <https://www.nijz.si/sl/sirili-smo-slovensko-mrezo-zdravih-sol-6-krog>
3. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Dostopno na: http://www.mkgrp.gov.si/si/delovna_podrocja/promocija_lokalne_hrane/dan_slove_nske_hrane/
4. Dostopno na: <http://www.tatjanabaligac.si/o-meni/>
5. Božič U., 2012. Pravljična joga : Priročnik za vadbo joga za otroke stare 2 do 5 let. Ljubljana: Mladinska knjiga.
6. Dostopno na: <http://www.custvena-svoboda.si/metode-eft>
7. Njatin, L. B. in Luthar O., 2008. Vrt spominov in tovarištva na Petanjcih. Ljubljana: Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija in Znanstvenoraziskovalni center SAZU.

KATJA KVAS
GIMNAZIJA BEŽIGRAD

ELEMENTI FORMATIVNEGA SPREMLJANJA PRI POUKU ANGLEŠČINE

Povzetek

Sodobna družba zahteva nove učinkovite metode poučevanja, v središče katerih je postavljen dijak. Formativno spremljanje je didaktičen pristop, ki je v didaktiki mednarodne šole že dolgo uveljavljen, v slovenskem šolstvu pa v zadnjem času pridobiva na veljavi. V prispevku bodo predstavljeni elementi formativnega spremljanja na primeru pouka angleščine v mednarodni šoli. Didaktični proces formativnega spremljanja vključuje ugotavljanje predznanja, razjasnitev namenov učenja in opredelitev kriterijev uspešnosti, načrtovanje strategij učenja, zbiranje dokazov in evalvacijo.

Ključne besede: didaktika, formativno spremljanje, angleščina, mednarodna šola, orodja formativnega spremljanja

ELEMENTS OF FORMATIVE ASSESSMENT IN THE ENGLISH CLASS

Abstract

Modern society demands new effective teaching methods, which are centred on the student. Formative assessment is a didactic approach which has been a cornerstone of the international school didactics for many years, however, it has become more and more implemented in Slovene schools in recent years as well. This article presents the elements of formative assessment as implemented in English class at an international school. The process of formative assessment comprises of assessing prior knowledge, clarifying the learning objectives and setting the success criteria, planning of the learning strategies, gathering evidence of learning and evaluation.

Keywords: didactics, formative assessment, English, international school, formative assessment strategies

1 UVOD

Formativno spremljanje ima v sodobni šoli 21. stoletja vedno vidnejšo vlogo, saj se je izkazalo, da aktivnejša vloga dijakov v učnem procesu prinaša tudi boljše rezultate. Ker dajemo dijakom pomembno vlogo pri učnem procesu, s tem sprejemajo tudi večjo odgovornost za lasten napredek.

Pouk z elementi formativnega spremljanja dijakom omogoča, da napredujejo v skladu s svojimi sposobnostmi, uporabljajo in znajo posredovati kakovostne povratne informacije in sami vrednotijo svoje dosežke. Formativno spremljanje dijake dodatno motivira in pomembno prispeva k hitrejšemu napredku. V prispevku bomo opisali aktivnosti petstopenjskega modela formativnega spremljanja kot smo ga izvedli pri pouku angleščine v prvem letniku mednarodne šole (četrto leto International Baccalaureate programa Middle Years Programme).

2 KORAKI FORMATIVNEGA SPREMLJANJA

V Sloveniji se je (predvsem po zaslugi projektov Zavoda RS za šolstvo; trenutno poteka razvojna naloga Uvajanje formativnega spremljanja in inkluzivne paradigme) uveljavil petstopenjski model formativnega spremljanja. Petstopenjski model sestavljajo: ugotavljanje predznanja, razjasnitev namenov učenja in opredelitev kriterijev uspešnosti, načrtovanje strategij učenja, zbiranje dokazov znanja in evalvacija.

2.1 UGOTAVLJANJE PREDZNANJA

Ugotavljanje predznanja je temeljni korak formativnega spremljanja in je bistvenega pomena za nadaljnje uspešno učenje. Novo vsebinsko in procesno znanje se gradi na že prej pridobljenem znanju, izkušnjah in sposobnostih dijakov, zato je ključnega pomena pri pouku, kjer sledimo načelom formativnega spremljanja.

Dijaki prihajajo k pouku z zelo raznolikim predznanjem, veščinami, odnosi, ki pa vsi pomembno vplivajo na odnos dijakov do predmeta, pouka, sprejemanje novih vsebin, znanj in veščin. Vedenje, da bo usvajanje novih znanj in vsebin boljše in hitrejše, če bomo poznali obstoječe predznanje, nam lahko pomaga načrtovati pouk, ki bo upošteval močne točke dijakov in jim pomagal napredovati na šibkih področjih.

Vsako novo učenje mora temeljiti na povezavah z že obstoječim znanjem, saj učeči se gradi svoje dojetje sveta z apliciranjem že obstoječih razumevanj na nove izkušnje in ideje (Schulman, 1999). Na začetku obravnave novih vsebin je tako bistvenega pomena, da ugotovimo, kaj dijaki o vsebinah že vedo in nato skupaj gradimo na usvajanju novih znanj.

Strategije, ki so se izkazale kot učinkovite za ugotavljanje predznanja pri pouku angleščine, so sledeče: viharjenje možganov, postavljanje odprtih vprašanj, vstopni listki, »think-pair-share« in kvizi (predvsem kahoot kviz).

Viharjenje možganov, kjer po individualnem zapisu idej sledi poročanje razredu, se je izkazalo kot učinkovita metoda pri dijakih, ki so odprti in svoje ideje radi delijo s sošolci. Vstopni listki so se izkazali kot učinkovita metoda tudi za dijake, ki so bolj zadržani pri izpostavljanju pred razredom. Tudi spletni kviz kahoot se je izkazal za zelo učinkovitega, saj se dijaki ne počutijo izpostavljene in pokažejo vse svoje predznanje, kar pomeni tudi boljšo informacijo učitelju in lažje načrtovanje nadaljnjega dela.

Aktivnost »think-pair-share« poteka na zelo enostaven način, in sicer tako, da dijakom postavimo vprašanje, ki se navezuje na temo, ki jo bomo obravnavali. Nato dijakom

pustimo nekaj minut časa, da zapišejo svoje odgovore. Ko dijaki končajo z zapisom svojih odgovorov, jih razdelimo v pare, kar jim omogoča, da se o svojih odgovorih pogovorijo z enim od svojih sošolcev, učitelj pa lahko spremlja pogovore več dvojic in tako dobi vpogled v obstoječe znanje dijakov, ne da bi se dijaki ob tem počutili izpostavljeni.

Ugotavljanje predznanja je posebej ključno na mednarodni šoli, saj dijaki prihajajo iz različnih šol, različnih držav in kultur, ki pomembno vplivajo na njihovo predznanje. Mnogokrat se izkaže, da se drug od drugega ter svojih lastnih in izkušenj drugih lahko ogromno naučijo.

2.2 RAZJASNITEV NAMENOV UČENJA IN OPREDELITEV KRITERIJEV USPEŠNOSTI

Postavljanje ciljev s svojimi motivacijskimi in informacijskimi učinki pomembno vpliva na učenje in samoevalvacijo. Ko si dijaki sami postavljajo cilje, se pogosto izboljša pozornost pri pouku in poveča trud, ki so ga pripravljene vložiti v svoje učenje. Še posebej ugoden učinek postavljanja ciljev je opazen, če so zastavljeni cilji jasni in zahtevni, a kljub temu dosegljivi (Schunk in Gaa, 1981).

V razredu smo predstavili metodo postavljanja t.i. S.M.A.R.T. ciljev. Kratica pomeni cilje, ki so specifični, merljivi, dosegljivi (ang. attainable), relevantni in se jih da spremljati (Elias, 2014). Postavljanje ciljev po zgoraj omenjenih načelih je zahtevna veščina, ki z dijaki zahteva precej vaje, a jo dijaki z malo pomoči hitro usvojijo.

Uporabna je tudi metoda odgovarjanja na vprašanja: dijaki na vprašalniku odgovarjajo na sledeča vprašanja: zakaj je ta veščina zame pomembna? Kako bom to veščino lahko uporabil/a kasneje v osebnem ali profesionalnem življenju? Kaj si želim doseči? Ta metoda je zelo uporabna za dijake, ki potrebujejo več vodenja, prav pri vseh pa izboljša odnos do učne snovi, saj le-to odgovori na vprašanja osmislijo. Smiselnost učenja in vsebin sta nujna, če želimo aktivne in motivirane dijake, ki so pripravljene za dosego cilja trdo garati. Brez smisla oz. pomena, dijaki pogosto namreč ne najdejo motivacije in energije za učenje (Meehan, 2016).

Pri opredeljevanju kriterijev uspešnosti se je za najbolj učinkovito izkazala skupinska oblika. Dijaki v skupinah oblikujejo kriterije uspešnosti, nato se s celotnim razredom pogovorimo in nadgradimo oblikovane kriterije uspešnosti. Kriteriji uspešnosti morajo biti dovolj natančni in specifični, saj bodo le takšni kriteriji uspešnosti pripomogli k boljši in hitrejši gradnji novega znanja. Kriteriji uspešnosti pa bodo tudi ključno orodje za korak evalvacije oz. samoevalvacije znanja.

2.3 NAČRTOVANJE STRATEGIJ UČENJA

V tej stopnji pouka z upoštevanjem stopenj formativnega spremljanja gre predvsem za individualen proces. Dijaki si postavljajo vprašanja kot so na primer: kako bom dosegel/dosegla zastavljene cilje? Katere korake bom pri tem uporabil/a? Če česa ne bom znal/a, kdo mi lahko pomaga?

Za ta korak formativnega spremljanja je nujno, da dijaki poznajo različne učne stile ter da vedo, kateri učni stili jim še posebej ustrezajo na poti k čim hitrejšemu usvajanju zastavljenih učnih ciljev. Pomemben del didaktike MYP programa mednarodne šole so t.i. veščine ATL (approaches to learning skills), ki so zelo velikega pomena tudi za ta korak formativnega spremljanja. Eden izmed sklopov ATL veščin so tudi afektivne veščine, ki so v tradicionalnih metodah poučevanja pre pogosto deležne premalo pozornosti, v modernem, hitro

razvijajočem se svetu pa si nedvomno zaslužijo več pozornosti, saj je uspešnost učenja neposredno povezana tudi s psihološkim stanjem dijaka.

2.4 ZBIRANJE DOKAZOV

Ko z dijaki ugotovimo predznanje, razjasnimo namene učenja, opredelimo kriterije uspešnosti in določimo najučinkovitejše strategije učenja, je čas za zbiranje dokazov. Dokazi učenja so vsa gradiva, ki izkazujejo, kje na poti do zastavljenega učnega cilja se v nekem trenutku nahaja dijak.

Pri pouku angleščine v mednarodnem programu so dokazi znanja predvsem sestavki in eseji dijakov, ki jih dijaki oddajo v spletni učilnici, izpolnjeni učni listi in dobri rezultati na kvizih znanja. Ob koncu učnih enot lahko uporabimo tudi pogovor z dijaki in refleksijo (tudi ena izmed t.i. ATL veščin). Refleksija je zelo učinkovita metoda predvsem zaradi pozitivnega učinka na razvoj kritičnega razmišljanja, ki je ena najpomembnejših veščin 21. stoletja. Wagner (2008) gre celo dlje, saj v svojem delu kritično razmišljanje opredeli kot eno izmed sedmih veščin, nujnih za preživetje v 21. stoletju.

2.5 EVALVACIJA

Zadnja stopnja v petstopenjskem modelu formativnega spremljanja je evalvacija oz. samoevalvacija. Za to stopnjo je nujno, da smo dovolj natančno opredelili kriterije uspešnosti, saj bomo le tako lahko natančno presodili napredek dijakov.

Pri pouku se je kot učinkovita metoda izkazala metoda dajanja povratnih informacij. Dijake smo naprej seznanili s t.i. lestvijo povratne informacije (McFarland, 2016). Gre za koncept povratne informacije, ki je sestavljen iz štirih delov. Prvi korak je razjasnitev: dijaki se vprašajo, ali je v izdelku, ki ga vrednotijo, kaj nejasnega in vprašajo za dodatno informacijo. Drugi korak je pohvala ciljev, ki jih izdelek dosega in za pohvalo dijaku, ki je izdelek napisal. V tretjem koraku povratne informacije dijaki na spoštljiv način izpostavijo šibkejšje točke izdelka, pri čemer jih posebej opozorimo, da so osredotočeni na izdelek in ne na sošolce/sošolke. Četrta oz. zadnja stopnica na lestvi povratne informacije pa je konkreten predlog, kako bi dijak izdelek v prihodnosti lahko izboljšal.

Kot dodatno stopnico na lestvi povratne informacije smo uporabili še odziv na povratno informacijo. Dijaki so se morali v pisni obliki odzvati na prejeto povratno informacijo in nato izboljšati svoj izdelek po predlogu sošolca/sošolke.

V tem koraku formativnega spremljanja lahko uporabimo tudi samoevalvacijo. Pri pouku se je izkazala kot učinkovita, ko smo predhodno že opravili vrstniško vrednotenje ali izboljšavo po prejeti povratni informaciji. Samoevalvacijo lahko naredimo tudi v obliki refleksije (vodene ali proste), izstopnega listka ali tabele plus-minus-zanimivo.

3 SKLEP

William (2013) navaja, da izsledki raziskav na področju formativnega spremljanja kažejo, da se z dnevno uporabo praks formativnega spremljanja izboljšajo dosežki učencev, v nekaterih primerih se poveča hitrost učenja celo do 70-80 %, tudi če gre za merjenja z zunanjimi standardiziranimi testi.

Tudi naše izkušnje so pokazale, da uporaba formativnega spremljanja pri pouku izboljša odnos dijakov do pouka, zviša nivo motivacije in vodi do boljših učnih rezultatov. Dijaki so na ta način v središču pouka in prevzamejo pomemben del odgovornosti za svoj proces učenja.

Literatura in viri

1. Elias, M.J., 2014. SMART Goal Setting With your Students. Dostopno na: <https://www.edutopia.org/blog/smart-goal-setting-with-students-maurice-elias> (10. 9. 2019).
2. McFarland, M., 2006. Ladder of feedback guide. Dostopno na: http://www.makinglearningvisibleresources.org/uploads/3/4/1/9/3419723/ladder_of_feedbackguide.pdf (5. 9. 2019)
3. Meehan, C., 2016. Making Learning Meaningful: It's All About the Why. Dostopno na: <https://www.responsiveclassroom.org/making-learning-meaningful-its-all-about-the-why/> (19. 9. 2019).
4. Schulman, L., 1999. Taking learning seriously, Change, vol., 31, no. 4, p. 12
5. Schunk, D., & Gaa, J., 1981. Goal-setting influence on learning and self-evaluation. The Journal of Classroom Interaction, 16(2), 38-44. Dostopno na: <http://www.jstor.org/stable/43997768> (16. 9. 2019)
6. Wagner, T., 2008. The global achievement gap: Why even our best schools don't teach the new survival skills our children need – and what we can do about it. New York, NY: Basic Books.
7. Wiliam, D., 2013. Vloga formativnega vrednotenja v učinkovitih učnih okoljih. V O naravi učenja, uporaba raziskav za navdih prakse. Ur. Dumont, H., Istance, D., Benavides, F. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

ROMANA LAZAR
OSNOVNA ŠOLA KAJETANA KOVIČA RADENCI
UREJANJE ŠOLSKE OKOLICE

Povzetek

Namen naloge je opisati korake, ki so vam lahko v pomoč pri urejanju šolske okolice oz. učilnice na prostem, tako da le-ta služi poučevanju.

Predstavila vam bom, kako smo šolski okoliš in učilnico na prostem urejali na naši osnovni šoli.

Definirana so posamezna območja, ki služijo poučevanju, predlagani so elementi, ki jih vključimo v gradnjo, predstavljene so aktivnosti pri organizaciji izvedbenih delavnic, opisano, kako vključujemo v gradnjo učilnice na prostem širšo lokalno skupnost, gradimo kolektivno zavest ter se vseskozi zanašamo na etična načela našega delovanja v dobro tako posameznika kot celotne družbe.

Ključne besede: šola, okolica, učilnica, učenje, gradnja, urejanje, načrtovanje

CREATING OUTDOOR CLASSROOM

Abstract

The purpose of this assignment is to describe the steps that may be helpful in managing school environment or outdoor classroom so that it serves teaching.

I will present how the school district and the outdoor classroom were arranged in our elementary school.

Specific areas for teaching are defined, proposed elements are included in the construction, some activities for organizing workshops are described, the involvement of the local community in building the outdoor classroom, building collective awareness and rely on ethical principles throughout our actions for the benefit of both, the individual and the entire society.

Keywords: school, environment, classroom, teaching, construction, managing

Na OŠ Kajetana Koviča Radenci smo pred tremi leti oblikovali projektno skupino z namenom urediti šolsko okolico tako, da služi poučevanju na prostem. Vse več učiteljev se poslužuje učilnice na prostem, učenci pa se tovrstnih oblik pouka še posebej veselijo. Pri učencih so prisotna pozitivna čustva, ki spodbudijo sodelovanje, učno snov pa si zato bolj zapomnijo.

Potrebno se je zavedati, da urejanje šolskega okoliša, tako da le-ta služi poučevanju, zahteva strokovno vodstvo in podporo, saj gre za dolgoročen poseg v okolje. Naša šola je sodelovala s strokovnjakom za permakulturo, g. Tomislavom Gjerkešem, ki je del projektne skupine Otroci v permakulturi. Otroci v permakulturi je mednarodni projekt, čigar namen je med drugim tudi nudenje pomoči pri urejanju okolice šole ali vrtca, tako da učiteljem in vzgojiteljem omogoča, da brez dodatnega spremstva izvajajo pouk na prostem.

V samo načrtovanje učilnice na prostem, kot tudi gradnjo le-te, so bili vključeni tudi učenci. Šolsko okolico smo urejali v dveh popoldanskih delavnicah, na kateri so bili povabljeni starši in učenci. Material, ki je bil za to potreben, je financirala šola, nekaj pa so donirali tudi starši (akacijeve hlode, žagovino oz. sekance ter sadike). Starši so s seboj prinesli tudi potrebno orodje.

Učitelji, ki se poslužujejo učilnice na prostem, opažajo, da so učenci bolj motivirani za delo, ko npr. raziskujejo naravno okolico, poimenujejo posamezne elemente okolja v tujih jezikih, iščejo matematične oblike, spoznajo še kakšnega hroščka, cvetlico ali drevo. Ves čas so v gibanju na svežem zraku in kar je zelo pomembno, med seboj sodelujejo, si izmenjajo mnenja in pomagajo.

Poučevanje na prostem nazorno pokaže, da je naša vez z naravo veliko pomembnejša za naše umske sposobnosti, kot si predstavljamo, ter da celo kratki odmerki v živem svetu naravnega okolja lahko izboljšajo našo ustvarjalnost in razpoloženje. (Williams, 2018)

Veliko učiteljev je mnenja, da bi želeli poučevati na prostem, pa bi za to rabili več kot eno šolsko uro, zato se tovrstnim metodam na prostem izogibajo. Če pa uredimo neposredno šolsko okolje tako, da služi poučevanju, odpade tudi ta zagata.

VPLIV UČENJA NA PROSTEM NA POSAMEZNIKA

Poučevanje na prostem je v številnih pogledih učinkovitejše, saj na naraven način spodbuja aktivnost, sodelovanje in vključevanje posameznika v vse faze pouka.

Osebnostni vidik

Poučevanje na prostem učenci doživljajo kot igro, ki je primarna dejavnost otrok. Otroci hitreje in lažje razvije občutek pripadnosti skupini. Pri delu so zato bolj sproščeni in tudi bolj odprti za učne izzive in aktivnosti. Do izraza pridejo zlasti otroci s posebnimi potrebami, npr. t. i. »nemirni« učenci, ki se na prostem ne počutijo tako utesnjeno kot med štirimi stenami in sedeč za mizo. »Nemirni« učenci so otroci akcije in poučevanje na prostem jim to omogoča, zato bolje razvijajo svoje kognitivne in socialne sposobnosti.

Pri učencih so zato prisotna pozitivna čustva, ki omogočajo učinkovitejšo komunikacijo med njimi samimi in z učiteljem, ustvarijo se notranje motivacije, ki omogočajo učinkovitejše sodelovanje in boljšo zapomnitev.

Socialni vidik

Poučevanje na prostem pomaga utrjevati odnose med sovrstniki, odnose med učenci in učitelji, krepí se družbena vloga in pripadnost širši skupnosti.

Primer:

učitelj bo v drugem razredu izvedel uro matematike na prostem. Učenci merijo poljubne predmete v naravi in si podatke zapisujejo. Dobro je, da ima učitelj vedno s seboj leksikon rastlin in živali, saj med delom učenci opazijo tudi druge stvari, npr. rastlino ali hrošča, metulja ..., ki jih nato poiščejo v knjigi in poimenujejo. Med delom na prostem lahko opazijo, da je potok onesnažen. Pogovarjamo se, kaj bi lahko bil vzrok onesnaženosti, kdo je odgovoren, koga bi lahko obvestili, kaj bi lahko sami naredili, da do tega ne bi prišlo. Torej med uro matematike bi učenci spoznali tudi novo rastlino, vedeli poimenovati hrošča in reševali ekološki problem okolja, v katerem živijo. Če bi to isto uro izvedli v razredu z reševanjem nalog iz učbenika ali delovnega zvezka, bi otroke prikrajšali za sproščeno uživanje na svežem zraku, kreativnem raziskovanju domačega okolja, spoznavanju rastlinskih in živalskih vrst ter reševanju ekološke onesnaženosti. Med zapisovanjem matematičnih nalog si vseskozi pomagajo in med seboj zapiske primerjajo, torej sodelujejo. Samo poučevanje na prostem omogoča tako širok spekter medpredmetne povezanosti in to povsem spontano, saj izhaja iz notranje motivacije posameznika. Učitelj ne samo, da učence nauči določen učni cilj, ampak med delom dosega še veliko drugih učnih ciljev. Poučevanje na prostem močno krepi ekološko ozaveščenost, daje veliko več in je močno medpredmetno povezano.

IZOBRAŽEVALNA OKOLJA – OBMOČJA POUČEVANJA NA PROSTEM

Območja poučevanja na prostem bi lahko v grobem razdelili na naravna območja in zgrajena območja.

Naravna območja so naravna okolja, v katere človek še ni posegel tako, da bi jih bistveno spremenil. K naravnim območjem sodijo: gozd, travnik, potok, reka, jezero, mlaka, mokrišča ...

Zgrajena območja pa so okolja, ki jih je oblikoval človek, npr.: cesta, igrišče, različne ustanove (knjižnica, gledališče, galerija, avtobusna postaja ...).

Ko poučujemo na prostem, se odločimo za tisto okolje, v katerem lahko uresničujemo učne cilje. Tako se lahko odpravimo na krajši ali daljši sprehod ali pa uro izvedemo v neposredni okolici šole oz. v šolskem okolišu na šolskem dvorišču. Neposredni šolski okoliš je zato smiselno urediti tako, da služi poučevanju; tako dobimo učni okoliš. Gre za načrtno oblikovanje posameznih območij. Imamo lahko območje za naravoslovje, območje za geografijo, glasbeno, likovno območje.

UČNI OKOLIŠ je prostor ob šoli, ki je urejen tako, da služi poučevanju na prostem. Vključuje lahko:

- vrt ali gredice z zelišči ali s cvetlicami,
- grmovnice in drevje (okrasno ali sadno),
- jagodičevje (maline, robide, ribez)
- kompostnik,
- igrala, plezala,
- kotički, ki so namenjeni poučevanju oz. raziskovanju za določene predmete, npr. glasbeni, likovni, geografski kotichek ...
- vodni element,
- čebelnjak ...

Pomemben del je UČILNICA NA PROSTEM, ki omogoča sedenje in spremljanje učiteljeve razlage. Učilnica na prostem ima sedišča, lahko ima tudi streho.

Pri postavitvi učilnice na prostem in urejanju učne okolice je potrebno narediti dober načrt. Ni potrebno in niti ni priporočljivo postaviti vse naenkrat. Šolska okolica naj se v ta namen gradi več let; tako vidimo, kaj je dobro, kaj imajo učenci radi oz. kaj res potrebujemo.

Pri gradnji učnega okoliša in učilnice na prostem je pomembno, da so ti učni pripomočki:

- iz naravnih materialov,
- da ne ponudimo preveč, da lahko učenci razvijajo ustvarjalnost,
- da učenci sodelujejo pri načrtovanju,
- da učenci sodelujejo pri gradnji.

UČNA OBMOČJA UČILNICE NA PROSTEM

Pri urejanju šolske okolice tako, da bo le ta služila poučevanju, se lahko odločimo za gradnjo posameznih območij, ki so namenjena učenju določenih učnih ciljev. Tako lahko imamo več območij, na primer:

- območje za matematika,
- območje za geografijo,
- območje za glasbo,
- območje za šport,
- območje za naravoslovje in gospodinjstvo.

Območje za matematika naj vsebuje geometrijske oblike in omogoča merjenje (tlakovci, stopnice, deske), npr. merjenje ploščine grede, obsega učilnice, štetje stopnic, dolžine desk.

Območje za geografijo naj ima smerokaz, požagano drevo na katero lahko položimo kompas in si ogledamo letnice, ki so gostejše na severni strani, vzgojimo sončnice in opazujemo njihovo dnevno premikanje.

Območje za glasbo naj bo polno improviziranih glasbil narejenih iz odpadnih in naravnih materialov, npr. storži, orehove lupinice, kamenje, kup listja, obesimo kovinske palice, cevi.

Območje za šport ima različna naravna in umetna orodja, ki omogočajo izvajanje športa, npr. poligon ima lahko naravne ovire kot so grmički, ki se morajo preskakovati ali so posajeni tako, da omogočajo vijuganje, večje drevo, ki omogoča plezanje.

Območje za gospodinjstvo ima gredo oz. zeliščni vrt, kjer učenci vzgojijo rastline, ki jih nato uporabijo v kuhinji.

Območje za naravoslovje naj vsebuje sadna drevesa, ki jih opazujemo v različnih letnih časih, privabimo ptice in jim nastavimo valilnice in krmilnice, cvetlično gredo, ki privablja metulje, senzorno pot.

UČNI OKOLIŠ IN UČILNICO NA PROSTEM GRADIMO PO KORAKIH

Najprej se vprašamo Zakaj želimo učilnico na prostem in kje jo bomo zgradili? To vprašamo tudi učence in skupaj z njimi pripravimo načrt.

Ko se lotimo tako zahtevnega projekta, kot je trajno spreminjanje šolske okolice, je dobro, da sodelujemo s strokovnjakom s tega področja. V Sloveniji na primer daje pri tem odlično podporo društvo Otroci za permakulturo, ki pomaga šolam in vrtcem pri urejanju šolske okolice. Dobro je, da se tudi sami udeležimo kakšnega tovrstnega izobraževanja.

Urejanje šolskega okoliša zahteva tudi potrpežljivost, saj se stvari običajno počasi razvijajo in prav je tako. Urejanje okoliša naj poteka počasi, saj tako vidimo, kaj še potrebujemo ali česa ne potrebujemo, kar smo si v začetku zastavili. Počasi pridobivamo tudi nove člane in podpornike med sodelavci, ki izkažejo svoje potrebe, npr. gradnja kotička z glasbili iz naravnih materialov. Pri urejanju šolskega okoliša je potrebno izhajati in upoštevati tudi etična stališča, ki naj so sito za naše odločitve, njihov namen pa je, da zagotovijo konstruktiven odnos do narave, ljudi in ekonomije. (<https://permakultura.si/article/etike-in-nacela-permakulture>)

Sama sem ureditev šolskega okoliša razdelila na posamezne korake.

1. korak: IDEJA

Idejni vodja si mora najprej pridobiti podporo pri enem ali več sodelavcih.

Narediti mora predvideni načrt ureditve šolskega okoliša.

Določiti mora prednosti poučevanja na prostem.

Idejni načrt nato predstavi ravnatelju. Če ravnatelja ne prepričate, najdete med sodelavci več podpornih članov.

2. korak: PREDSTAVITEV IDEJE

Svoje ideje prenesemo na vse sodelavce, posebej še projektnim skupinam, ki imajo podobne cilje, šolskemu osebju, učencem in njihovim staršem.

Ustanovi se projektna skupina.

Projektna skupina načrtuje aktivnosti, razišče šolski okoliš, kjer bi bilo najprimerneje postaviti učilnico na prostem, določi območja, ki bi služila raziskovanju določenih učnih ciljev.

Idejni vodja se poveže s strokovnjakom s tega področja in organizira izobraževanje na šoli.

3. korak: ŠIRITEV IDEJE

Idejni vodja se z lično predstavitvijo predstavi učiteljskemu zboru. Predstavi tudi projektno skupino in njene naloge.

Na šoli se izvedejo strokovna izobraževanja, na katerih se učitelji seznanijo s prednostmi poučevanja na prostem.

Predstavi se načrt dela, t.j. ureditev šolskega okoliša tako, da služi poučevanju na prostem. Organizirajo se delavnice, na katerih projektni tim načrtuje kratkoročne in dolgoročne dejavnosti oz. cilje. Del projektne skupine je zunanji strokovnjak, ki strokovno podpre delovanje skupine in je soudeležen pri oblikovanju učnega okoliša in gradnji učilnice na prostem.

S projektom seznanimo starše: predstavimo cilje projekta, prednosti poučevanja na prostem, način dela, npr. popoldanske delavnice, kdo bo sodeloval na delavnici (učitelji, starši, učenci); predstavimo prošnjo za doniranje potrebnega materiala.

4. korak: POMEMBNA JE VLOGA UČENCEV

- Ideja o oblikovanju učnega okoliša in gradnji učilnice na prostem se prenese na učence. Učencem prav tako predstavimo namen urejanja šolskega okoliša. Z učenci načrtujemo:
 - o kje bi zgradili učilnico na prostem; skupaj si ogledamo okolico šole in ugotovljamo, katera lega bi bila najprimernejša glede na smer neba, velikost

območja, gibanje sonca, strmino, obstoječa drevesa, grme, dostopnost vode;

- določimo prostor, kjer naj bi stala učilnica, in določimo elemente, ki bi jih želeli postaviti, ter materiale, ki bi jih potrebovali;
- določimo tudi druge elemente, ki bi nam lahko služili pri učenju, npr.: visoka greda, zeliščna greda, smerokaz, glasbila, taktilna pot, športna igrala ...
- skupaj z učenci načrtujemo kaj je potrebno nabaviti za gradnjo, kdo bi gradil.

Ideje učencev zberemo; to so lahko njihovi zapiski, fotografije, narisani načrti in jih vključimo v naše načrtovanje.

5. korak: GRADNJA

Organizira se delavnica za oblikovanje učnega okoliša in gradnjo učilnice na prostem, in sicer ali v obliki popoldanske delavnice s starši ali v okviru dneva dejavnosti. Potrebno je podrobno načrtovanje izvedbe delavnice, tu nam je v pomoč tudi zunanji strokovnjak.

Določi se, kateri razredi bodo sodelovali v kateri fazi izvedbe (načrtovanje, priprava, zbiranje materiala, pisanje prošenj, opravljanje lažjih in težjih del ...).

Nabavi se potreben material za izvedbo delavnice.

Materiali, ki jih vključimo, morajo biti naravni (izjema so igrala). Izberemo takšen les, ki je bolj trajen, npr.: akacija, robinja, bukev, hrast. Les obdelamo z naravnimi olji in ne laki, ki nato kmalu popokajo in so potrebna obnovitvena dela.

Pri gradnji vselej vključimo učence in njihove starše, saj s tem gradimo kolektivno zavest in pripadnost širši skupnosti.

Starše obvestimo o izvedbi delavnice in jih povabimo, da aktivno sodelujejo pri:

- sami gradnji oz izvedbi delavnice,
- organizaciji delavnice v smislu, da prinesejo s seboj orodja, sadike ...
- darovanju potrebnega materiala, npr.: sekancev ali hlodov za sedenje v učilnici na prostem, odpadnih avtomobilskih gum.

6. korak: REZULTATI DELA

V zaključku je vsekakor potrebno prikazovanje rezultatov dela. Na samo delavnico lahko povabimo novinarja, objavimo jih v lokalnem časopisu in seveda na šolski spletni strani. Vse sodelavce povabimo, da si z učenci ogledajo nove pridobitve. Staršem in vsem sodelujočim se zahvalimo za sodelovanje.

Na koncu vedno praznujemo in se veselimo svojih dosežkov.

7. korak in VSI NASLEDNJI KORAKI

Kot sem že omenila, je pri gradnji šolskega okoliša, da bo ta služil poučevanju, potrebna predvsem potrpežljivost, ki je za nas učitelje značilna. To je večletni projekt, ki vedno znova izkaže potrebo po dodajanju novih elementov ali območij.

Predstavila sem vam začetne korake, nato pa je potrebno pri ideji samo še vztrajati, jo širiti na pozitiven način, tako da sodelavcem predstavimo učno uro, ki smo jo izvedli zunaj in njene pozitivne učinke. Vedno moramo pozitivne izkušnje deliti z ravnateljico oz. ravnateljem, ne smemo pa pozabiti na starše, sploh tiste, ki so sodelovali in donirali potreben material.

S časom se pojavi vedno več idej, ki bi jih vključili v gradnjo učnega okoliša, vedno več sodelavcev se začne odločati za tovrstno poučevanje.(1.jpg)

Na naši šoli projekt Učilnica na prostem še vedno raste. Prva tri leta, kolikor traja projekt, so bili vključeni učenci prvega triletja, sedaj pa se bo to preneslo v drugo in tretje triletje. Vloga učencev sedaj ne bo več samo načrtovanje in sodelovanje pri delavnici, pač pa tudi zbiranje donatorskih sredstev in materialov oz. pisanje prošelj, izdelovanje npr.: smerokaza, ptičjih valilnic, košev za smeti in seveda sama gradnja in oblikovanje šolske okolice.

Naša šola je do zdaj pridobila učilnico na prostem, ki ima 22 sedežev in je del igralne površine pred šolo. Tu najdemo še visoko gredo, gredo z malinami, kompostnik, zeliščna gredo in igrala. V tem letu načrtujemo izdelavo in postavitve smerokaza, košev za smeti, ptičjih krmilnic in valilnic ter taktilne poti. Določili smo tudi prostor pred šolo, kjer bomo postavili tri skulpture v obliki svinčnikov, na katerih bo v treh jezikih zapisana vizija naše šole. Vse obiskovalce in naključne mimoidoče bo lepo pozdravila.

Naš cilj je, da okolico šole uredimo tako, da služi poučevanju na prostem, učencem pa tudi v prostem času nudi prostor za raziskovanje in igro. Ker so učenci aktivni udeleženci v tem procesu, se nam ni potrebno bati, da bi v popoldanskem času, to kar so sami gradili, tudi uničevali. Zgradili smo ne samo učilnico na prostem in uredili učni okoliš, zgradili smo prav posebno socialno mrežo, ki se bo ohranila še mnogo generacij.

ZAKLJUČEK

Učitelj se mora prilagajati času, v katerem poučuje. Ne gre za družbene spremembe, ki jih opazimo, ampak gre za zavedanje, da je poučevanje veliko uspešneje, če monotono, tiho sedenje in poslušanje v razredu, zamenjamo za kreativno in aktivno učenje na prostem.

Prepustimo se ustvarjalnosti in domišljiji, zaupajmo naravi, ki je mati, učiteljica.

Inovativni obliki poučevanja, kot sta učilnica na prostem in gozdna pedagogika, nista samo modna muha. Učitelji, ki poučujemo na prostem, se z razlogom vedno znova in vedno večkrat vračamo z učenci v naravo, saj je poučevanje na prostem prijetno tako za učence kot učitelje. Učenci so bolj sproščeni, aktivni soustvarjalci učnega procesa, učitelji pa neobremenjeni z nenehnim zagotavljanjem umetnega tihega okolja, ki med štirimi stenami mora vladati, da se zagotovijo optimalne razmere, ki omogočajo delo v razredu. Za učitelje in učence je tovrstno poučevanje veliko manj stresno, saj so vseskozi prisotna pozitivna čustva.

Učitelj je pri svojem delu avtonomen; če je še ustvarjalen, fleksibilen in vztrajen, potem ni ovir, da se ne bi lotil poučevanja v naravi. Učilnica na prostem mi omogoča številne možnosti popestritve in prilagajanja pouka.

Kljub začetnim težavam pri uresničevanju ideje o postavitvi učilnice na prostem in urejanju šolskega okoliša me veseli, da projekt poteka že tretje leto in da je vedno več učiteljev, ki se poslužujejo poučevanja na prostem, da se projekt razvija in da je bil pozitivno sprejet s strani učencev in staršev.

Literatura in viri

1. Ambrož, C. (2012): Zavarovana območja v Prlekiji. V Prleška razvojna agencija. Ljutomer.
2. Kalin, J. (2017): Učitelji pred izzivi sodobnih učnih okolij. V Izzivi sodobnih učnih okolij – pristopi za učinkovito učenje za življenje”. Moravče: OŠ Jurija Vege.
3. Miler, D., Lavin, F. (2014): Izbor iz revije Assessment is for Learning. V Učiteljev glas. Ljubljana: Present.

4. Skribe-Dimec, D. (2014): Pouk na prostem, (str. 79–83). Pedagoška fakulteta, Univerza Ljubljana
5. Williams, F., (2018): Narava zdravi in popravi. V UMco. Ljubljana.
6. <https://permakultura.si/article/etike-in-nacela-permakulture>
7. <https://www.plt.org/educator-tips/creating-an-outdoor-classroom-things-to-consider/>
8. <http://www.ung.si/sl/studij/fakulteta-za-humanistiko/studij/2SP/predmet/256166/custveni-in-socialni-vidiki-ucenja-in-poucevanja/>

TJAŠA LEPOŠA
II. GIMNAZIJA MARIBOR

Z AVTOGENIM TRENINGOM DO BOLJŠEGA POČUTJA DIJAKOV

Povzetek

Pri vsakodnevnem delu z dijaki v šolski svetovalni službi se srečujem tudi s takimi, ki izražajo določeno mero nerazumevanja, so panični, se ne znajdejo, menijo, da so preobremenjeni. Tehnike sproščanja so koristne za pomiritev in boljšo motivacijo za opravljanje obveznosti. Kot ena izmed zelo uporabnih tehnik je avtogeni trening, saj ga lahko dijaki po opravljenem tečaju izvajajo tudi sami doma. Tako smo na šoli v zadnjih dveh šolskih letih izpeljali tečaj avtogenega treninga. Dijaki so ob koncu tečaja bili zadovoljnejši s svojim delom, lažje so se koncentrirali na učenje in umirili pred testi. Menim, da je tečaj bil uspešen in koristen za dijake, zato ga bomo letos ponovili.

Ključne besede: avtogeni trening, dijaki, pomiritev, vaje, počutje, zdravje.

AUTOGENIC TRAINING AS A MEANS OF ACHIEVING STUDENTS' WELLBEING

Abstract

As a school counsellor I meet students who suffer from panic attacks and anxiety, feel nervous, have problems coping with everyday obligations, and generally feel overwhelmed with schoolwork. Relaxation techniques help them calm down and find motivation for better coping with schoolwork. One of the most useful techniques is autogenic training which can also be performed independently at home after finishing the class at school. It has been offered to our students for the past consecutive years with positive results. The students have said it gave them the feeling of being more satisfied with their schoolwork, improved their concentration for learning and helped them calm down before test papers. Due to its success, the autogenic class will be carried out also in the upcoming school year.

Keywords: autogenic training, relaxation, techniques, wellbeing, health.

1 UVOD

Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) zdravje definira kot stanje telesnega, duševnega in socialnega blagostanja, ki skupaj vplivajo na splošno dobro počutje in zadovoljstvo. Vemo, da se je treba gibati, jesti zdravo, piti dovolj tekočine in imeti dovolj kvalitetnega spanca, s čimer skrbimo za telesno zdravje. Velikokrat zapostavljena pa je skrb za psiho. Biti zdrav ne pomeni biti zgolj fizično zdrav, ampak tudi biti sposoben za delo, obvladovati stres, imeti socialne stike, se prilagajati življenjskim spremembam in si znati odpočiti. Dobro telesno počutje vpliva na stabilno duševno zdravje in obratno; ljudje bi torej za optimalno delovanje in učinkovito spopadanje s stresnimi situacijami morali izvajati ukrepe na obeh področjih. Eden od načinov, kako ohranjati duševno stabilnost, je redno sproščanje (Jaklič, 2018).

S stresnimi situacijami se ne soočajo samo odrasli, ampak skoraj v enaki meri tudi otroci in mladostniki. Pri mladostnikih so vzroki stresa pogosto povezani s šolo (strah pred ocenjevanjem, strah pred učitelji, odnosi s sošolci). Vse te stresne situacije lahko na mladostnika delujejo negativno, simptomi pa se lahko kažejo na čustvenem, vedenjskem in telesnem nivoju; v težjih oblikah lahko vodijo v anksioznost in depresivna stanja. Z uporabo tehnik sproščanja se lahko naučimo spoprijemanja s stresom in pravih načinov reševanja situacij, ki nas »zamajejo«.

2 TEHNIKE SPROŠČANJA

Med učinkovite tehnike spoprijemanja s stresnimi situacijami spadajo tehnike sproščanja oz. tehnike za pomiritev, kamor uvrščamo dihalne tehnike, jogo, meditacijo, vizualizacijo, progresivno mišično sproščanje, avtogeni trening, čuječnost in druge. Z vsemi tehnikami skušamo delovati na dihanje, na sprostitev mišic, na razbistritev uma in boljše počutje (Schmidt, 2015, str. 101).

Naloga sprostitve je prilagajanje odzivov organizma na okolje, tako da je omogočen prostor psihološkim in vedenjskim prilagoditvam, s čimer oseba spet doseže mirno stanje. Z doseganjem mirnega stanja se sprostita tako telo kot um, učenec pa je pripravljen spremljati učni proces, komunicirati, pomniti in biti ustvarjalen, saj ni več zavore znotraj telesa in uma, ki bi preprečevala normalne odzive in dokazovanje resničnega znanja in značilnosti otroka (Paliska Šaina, 2018, str. 18).

2.1 AVTOGENI TRENING

Avtogeni trening je sprostitvena tehnika, ki preprečuje kopičenje stresa in omogoča njegovo učinkovito odstranitev iz telesa. Tehnika vključuje ustrezen položaj telesa in avtosugestijo. Vsaka oseba je na določen način dovzetna za sugestijo, sugestija pri tej sprostitveni tehniki pa ne prihaja od zunaj, temveč gre za avtosugestijo. S fiziološkega vidika avtogeni trening zajema vaje, ki vključujejo šest področij: mišično, žilno, dihalno, srčno, trebušno in lobanjsko (Paliska Šaina, 2018, str. 19).

Oče avtogenega treninga je psihiater in nevrolog dr. Johannes Heinrich Schultz, ki je to tehniko razvil v začetku 20. stoletja. Nanj je vplival psihiater in nevrofiziolog Oskar Vogt, ki se je ukvarjal s psihosomatsko medicino. Vogt je v svojih raziskavah med drugim ugotovil, da se pacienti po hipnozi počutijo bolje, tako psihično kot fizično. Iz tega pa je izhajal tudi Schultz, ki je sčasoma prišel do ugotovitve, da lahko ljudje občutijo podobne občutke tudi, če niso hipnotizirani, temveč zgolj s ponavljanjem določenih afirmacij, gesel (Avtogeni trening za boljše življenje, 2018).

Opazil je, da je v nevtralnem stanju globoke hipnotske sproščenosti telo večine pacientov težko in toplo, njihovo dihanje je umirjeno in ritmično, pa tudi notranji organi in prebavila delujejo bolj mirno in ubrano. Na temelju teh spoznanj je ustvaril preprost sistem za globinsko psihofizično sprostitvev (Inštitut za razvoj človeških virov, 2018).

Svoje ugotovitve je Schultz objavil leta 1912, dvajset let pozneje pa je v svoji prvi ediciji knjig z naslovom Autogenic Therapy opisal šest vaj, ki še danes predstavljajo bistvo avtogenega treninga.

Znano je, da avtogeni trening zmanjšuje stres in pripomore k sproščenosti, izboljšuje kakovost spanca, zbranost, povečuje ustvarjalnost, spodbuja intuicijo, vrača energijo, izboljšuje učinkovitost, daje občutek nadzora nad življenjem, izboljšuje samozavest in samopodobo, znižuje krvni tlak, izboljšuje koncentracijo in zmanjšuje pogostost napak pri delu, zmanjšuje ali odpravlja tesnobo, lažja glavobole ter pomaga pri zmerni depresiji (Avtogeni trening za boljše življenje, 2018).

Trening zajema: vaje teže (sprošča mišice) in vaje toplote (poveča periferni pretok in pretok krvi) (Gruden, 1999, str. 25). Med izvajanjem vaj se vzpostavlja ravnovesje med aktivnostjo simpatičnega in parasimpatičnega dela avtonomnega živčevja. Parasimpatične aktivnosti spodbujajo prebavo in delovanje črevesja, upočasnjujejo delovanje srca, ki pod vplivom stresa hitreje bije, z upočasnitvijo delovanja srca se znižuje tudi krvni tlak in spodbuja delovanje imunskega sistema. Takšna oblika treninga ima dva cilja, in sicer aktiviranje mišičnih struktur in vzpostavljanje naravnega delovanja notranjih organov, drugi cilj pa je doseganje telesnega in duševnega zadovoljstva (Gruden, 1999, str. 17–18).

Avtogeni trening se lahko izvaja v katerem koli položaju (sede, leže ali stoje), izbrani položaj pa je treba ohraniti med celotnim treningom. Glede na to, da se vaje lahko izvajajo sede, lahko preprosto potekajo v kateri koli šolski učilnici. Najpogosteje se uporablja položaj oz. drža kočijaža. Oseba, ki vajo izvaja v položaju »kočijaža«, se udobno namesti na stolu, noge razširi na približno 40 cm in se rahlo dotika tal, hrbtenica in ramena so zravnani, roke pa počivajo na kolenih. Ko se oseba postavi v vadbeni položaj, zapre oči in posluša svoje dihanje (Prav tam, str. 25–27).

Avtogeni trening se izvaja v medicini, psihologiji in psihoterapiji, uporablja pa se tudi v izobraževanju, pri športu in v vsakdanjem življenju.

Kljub vsemu pa se je treba pred izvajanjem avtogenega treninga (predvsem v primeru težjih psihičnih težav ali odtegnitvenih simptomov od drog ali alkohola) posvetovati z zdravnikom.

2.1.1 VAJE AVTOGENEGA TRENIGA

Trening sestavlja šest vaj, ki jih izvajamo postopno; z naslednjo vajo nadaljujemo šele po tistem, ko obvladamo predhodno. Med vadbo smo pozorni na spremembe, ki jih vzbujajo ponavljanje gesel. Pred in po vsakem geslu posamezne vaje v mislih izgovorimo še geslo »povsem/zelo miren sem« (Inštitut za razvoj človeških virov, 2018).

Ko zavzamemo primeren položaj, zapremo oči in začnemo z izrekanjem gesel. Pri tem pogosto pomaga, da si predstavljamo situacijo, ki nam bo pomagala vzbuditi določen fenomen. Ko skušamo vzbuditi toploto, si lahko predstavljamo, da imamo roke potopljene v toplo vodo (Inštitut za razvoj človeških virov, 2018).

1. Vaja za težo

Geslo prve vaje pravi: Desna roka je zelo težka. Če smo levičarji, izberemo levo roko. Gesla ne izgovarjamo ali ga šepetamo, pač pa si ga moramo zelo živo predstavljati. Lahko si pomagamo s tem, da si ga predstavljamo napisanega na papirju ali na zidu. V mislih nekajkrat ponovimo geslo, običajno šestkrat. Potem vstavimo stavek: Sem popolnoma miren. Za šestkratno predstavljanje gesla potrebujemo od 15 do 30 sekund, kombinacija z avtosugestijo mirnosti pa vzame približno minuto časa. Mnogi občutijo težo že po nekaj ponovitvah vaje, drugi po nekaj dneh, skoraj vsi pa po mesecu dni. Težave pri doživljanju teže nas ne smejo odvrniti od nadaljnje vadbe, saj ustrezna vadba pripelje do zelenega učinka. Ko osvojimo priklic občutka teže v desni roki, bo zaradi procesa generalizacije sčasoma samodejno prišlo do podobnega občutka v levi roki, v nogah in v vsem telesu. Pri doseganju občutka teže ne gre zgolj za subjektiven občutek, pač pa pride do objektivnega popuščanja napetosti mišic in ohlapnosti v mišicah (Tušak, 2010).

2. Vaja toplote

Po dveh tednih ukvarjanja z avtogenim treningom se lotimo vadbe toplote, ne glede na to, ali smo dosegli občutek teže ali ne (Schmidt, 2015, str. 129). Smoter te vaje je razširjanje žil. Objektivni rezultat uspešno opravljene vaje se kaže v popustitvi napetosti v žilnih stenah, odprtju kapilar proti površini kože in s tem večjem dotoku krvi. Poročajo, da se pri tem lahko telesna temperatura dvigne celo za več kot dve stopinji Celzija.

Geslo druge vaje pravi: Desna roka je zelo topla. Tudi to vajo ponovimo npr. šestkrat in jo kombiniramo s stavkom: Sem popolnoma miren. Celotna vaja torej obsega sugestije: Popolnoma miren sem. Desna roka je zelo težka (šestkrat). Popolnoma miren sem. Desna roka je zelo topla (šestkrat). Popolnoma miren sem. Gesla za prvi vaji pozneje pogosto skrajšamo. Tako se lahko glasijo: Roki zelo težki in Roki zelo topli, pozneje pa kar: Mir – teža – toplota (Tušak, 2010).

3. Vaja za srce

Že prvi dve fazi sta pripeljali do učinkovitega preklopljenja. Doživetje toplote že vpliva tudi na ožilje srčne mišice. Srce sprejme več kisika in krvi. Na delovanje srca dodatno vpliva vaja za srce. Njeno geslo pravi: Srce bije popolnoma mirno in enakomerno. Prav vsi, še posebno pa v trenutkih največjih telesnih in duševnih obremenitev, zaznavamo bitje srca. Vajo prav tako ponovimo šestkrat. Celotna vaja potem vsebuje prvotno predstavo mirnosti, nato teže, toplote in končno še bitja srca (Prav tam.).

4. Vaja za dihanje

Pod vplivom ponavljanja gesla Dihanje je zelo mirno in enakomerno tudi dihanje postane enakomernejše. Pri tem ne gre za zavestno in hoteno enakomerno dihanje, gre za to, da se svobodno prepustiš dihanju in si zamišljaš omenjeno geslo. Enakomerno dihanje bo umirilo napetost ter premočna, nenadzirana in negativna čustva.

5. Vaja za trebušne organe

Geslo se glasi: Sončni pletež je prijetno topel. Sončni pletež ali plexus solaris je največji pletež vegetativnega živčevja. Razpreden je za želodcem, na zadnji strani trebušne votline ter na obeh plateh srednjega dela prsnega dela hrbtenice. Tudi to vajo ponovimo nekajkrat, tako da skupna vadbo avtogenega treninga sestavlja po šest ponovitev teže, toplote, bitja srca, dihanja in tekočega pleteža.

6. Vaja za glavo

Njeno geslo je: Čelo je prijetno hladno. Občutek hladne glave simbolizira občutek nadzora, obvladanosti. Glava ostaja sveža in bistra. Tudi to vajo ponovimo nekajkrat in jo vključimo v celoto avtogenega treninga.

Po koncu vsakega treninga, ki ga sprva sestavlja ena ali nekaj vaj, pozneje pa vse vaje, moramo ukaze preklicati. Preklic uporabljamo tudi takrat, ko zelenega nismo občutili (Schmidt, 2015, str. 124). Če ne bi naredili preklica, bi lahko ostali dremavi dlje časa, kar bi nas motilo pri opravljanju vsakdanjih stvari. Za preklic navadno uporabljamo gesla Roki sta čvrsti, Dihati globoko, Odpreti oči. Vključuje najprej stiskanje obeh pesti, zatem skrčenje rok v lahteh, globok vdih in izdih, na koncu odpiranje oči. Nato lahko nekajkrat skrčimo in stegnemo roke in noge, ob istočasnem krčenju in stegovanju prstov na rokah in nogah (Gruden, 1999 v Šakanovič, 2015, str. 17).

Vadbo se priporoča trikrat dnevno. Najlažje vadimo zjutraj, takoj ko se zbudimo, in zvečer, preden zaspimo. Če je mogoče, je najbolje, da vadimo v malce zatemnjenem in ne pretoplem prostoru. Okno naj bo zaprto, da se obvarujemo motečih dražljajev.

3 TEČAJ AVTOGENEGA TRENINGA Z DIJAKI II. GIMNAZIJE

Zavedati se moramo, da nam nobene tehnike sproščanja ne pomagajo, če ne vemo, kako jih uporabljati v primeru, ko sproščanje potrebujemo. Ker svetovalni delavki na naši šoli opažava, da je vedno več dijakov, ki se s stresnimi situacijami ne znajo spopadati na pravilne načine, sva se odločili, da jim ponudiva tečaj avtogenega treninga. Za to tehniko sva se odločili zato, ker celostno vpliva na počutje dijakov, jim pomaga pri umiritvi, izboljša koncentracijo in samopodobo. Je enostaven, kratek trening, ki pa zahteva tudi določeno mero vztrajnosti in potrpežljivosti, kar je v današnjem času zelo pomembno.

Prvi trening smo izvedli v šolskem letu 2017/18, ko smo medse povabili dr. Ignaca Schmidta, ki je specialist klinične psihologije in je delal na Pediatričnem oddelku UKC Maribor. Dr. Schmidt je vodil skupino desetih dijakinj. Dobivali smo se enkrat tedensko po eno šolsko uro od novembra do februarja. Tečaj smo izvajali v plesni dvorani, kar pomeni, da so dijaki lahko vaje izvajali leže na blazinah ali pa sede na stolih. Vsako izmed vaj avtogenega treninga smo vadili dva tedna, nato smo že usvojeni vaji dodali novo. Občasno je trening po predelani določeni vaji vodila tudi ena izmed naju. Šestim dijakinjam je uspelo osvojiti vse vaje avtogenega treninga, ostale štiri so si na polovici premislile in odstopile. Zdelo se jim je težko, niso zaznale oz. občutile učinka. Treba je tudi omeniti, da doma niso redno vadile. Dr. Schmidt naju je skozi ta trening in nekaj individualnih srečanj izobrazil, da sva pridobili potrebno znanje za izvajanje treninga. Trenirava tudi sami, tako da obe opažava pozitivne učinke. Sama sem pred izvajanjem treninga imela nekaj težav z nesrečnostjo, ki so se sedaj zmanjšale.

V šolskem letu 2018/19 sva tako spet razpisali tečaj avtogenega treninga. Aktivnost sva poimenovali ABC sproščanja. V roku enega tedna se je na tečaj prijavilo 40 dijakov. Ker sva želeli, da so skupine majhne, sva se odločili vzporedno izvajati tri skupine. Po sestanku z vsemi dijaki in predstavitvijo aktivnosti je ostalo 22 dijakov (90 % deklet). Pri veliki večini dijakov je bila težava, da jim termin ni ustrezal, saj so imeli že ostale aktivnosti. Dijakom sva ponudili tri termine, vedno ob koncu pouka. Ko sta se skupini oblikovali, smo se dobivali vsak torek in vsako sredo. Eno skupino sem vodila sama, drugo pa kolegica iz svetovalne službe, obe pa sva bili prisotni na vseh srečanjih obeh skupin. Struktura dijakov je bila precej raznolika. V skupinah so tako bili dijaki, ki so že bili istočasno v redni obravnavi v svetovalni

službi, dijaki, pri katerih se je preko tečaja izkazalo, da imajo težave in si želijo pomoči, ter dijaki, ki so prišli na tečaj iz radovednosti (ti tečaja tudi niso redno obiskovali).

Tečaj je trajal v učilnici od februarja do maja. Predvideli smo 12 srečanj na eno skupino. Vsako vajo avtogenega treninga smo izvajali dva tedna. Ko smo določeno vajo spoznavali prvič, sva najprej dijakom predstavili vajo, povedali, kaj bi naj občutili in na kaj z določeno vajo vplivamo. Naučili smo se afirmacijo oz. geslo te vaje, nato pa sva jih midve vodili skozi trening, tako da sva ponavljali afirmacije. Da bi dijaki lažje usvojili določeno vajo, sva vsaj na začetku vsake vaje dodali tudi napotke za lažjo predstavljanje gesla. Na primer: Pri prvi vaji teže sva uporabljali napotke, kot so: Predstavljajte si, da v rokah držite težko vrečko, da vas nekaj vleče k tlom, k podlagi; da je roka kot spužva, polna vode in postane težka. Pri vaji toplote: Predstavljajte si, da držite roke pod curkom tople vode; da se z nekom držite za roke; da roke držite pod toplo odejo; da vas greje sonce.

Po koncu vsake vaje smo se z dijaki pogovorili, kako so se počutili med samim izvajanjem vaje oz. treninga. Zanimivo je, da je več dijakov v okončinah rok in nog hitreje občutilo toploto kot pa težo. Po navadi tečajniki težo hitro usvojijo, saj čutijo spremembo v mišicah.

Ker z izvajanjem treninga vplivamo tudi na krvni tlak, so imeli dijaki možnost, da si na začetku vsakega srečanja izmerijo krvni tlak. Tlak so si tako izmerili na začetku ure in še enkrat ob koncu ure. Pri polovici dijakov je bila opazna sprememba znižanja tlaka, tudi pulz se je umiril.

Najmanj težav so dijaki imeli s tretjo vajo, ki je namenjena enakomernemu in mirnemu dihanju. Nekateri so že poznali določene dihalne vaje, zato so se lahko hitreje osredotočili na to afirmacijo in jo ponotranjili. Dijakom sva pri tej vaji svetovali, da roko položijo na svoj trebuh ter spremljajo spuščanje in dviganje trebuha oz. spremljajo, kako se trebuh napolni z zrakom in spet izprazni (kot nek balon).

Pri četrti vaji so dijaki s prstom poiskali svoj utrip (bodisi na vratu, na blazinicah prstov, na zapestju) in tako lažje zaznali bitje srca. Pri šesti vaji smo si pomagali s kapljico eteričnega olja poprove mete, ki smo si jo kanili na zapestje ali namazali na senca čela. Tako smo lažje občutili hlad in svežino glave oz. čela.

Nato smo te napotke postopoma opuščali, tako da so ostala samo gesla.

Zelo pomembno je, da tečajniki vaje izvajajo tudi doma, zato sva dijake vsakič poskusili motivirati za izvajanje aktivnosti. Po pripovedovanjih dijakov jih je dobra polovica vaje izvajala vsaj enkrat dnevno – največkrat zvečer pred spanjem leže v postelji.

Na tečaju so bili prisotni dijaki vseh letnikov, največ dijakov je bilo iz 1. letnika, najmanj pa iz 3. letnika. Na zadnjem srečanju smo naredili evalvacijo. Štirje dijaki so menili, da jim je trening pomagal do samodiscipline, saj so tehniko morali izvajati vsak dan. Pri treh dijakinjah se je pokazal vpliv na učni uspeh, saj so v 2. ocenjevalnem obdobju pridobile boljše ocene kot v 1. ocenjevalnem obdobju. Več kot 60 % dijakov je dejalo, da se po izvajanju treninga počutijo boljše in imajo več energije.

4 ZAKLJUČEK

Duševno zdravje lahko opišemo s tremi merili. Prvo opredeljuje človekovo notranje psihično stanje: sreča, dobro počutje, zadovoljstvo s samim seboj, dobra samopodoba. Drugo merilo duševnega zdravja so človekovi odnosi z drugimi in njegovo delovanje: dobri odnosi z ljudmi okoli nas, razumevanje drugačnosti, uspehi pri delu v šoli, službi in drugih dejavnostih, ki jih opravljamo. Tretje merilo duševnega zdravja je sposobnost človeka, da

obvladuje svoje življenje in se uspešno sooča z različnimi situacijami, nalogami, obremenitvami in s težavami (Šakanovič, 2015, str. 40).

Dijaki v srednji šoli iščejo svojo identiteto, dozorevajo, spoznavajo sebe, so v nenehnih interakcijah z drugimi ljudmi, se zaljubljujejo, odkrivajo svoje telo in se dnevno soočajo z izzivi in s pastmi, ki jim jih prinaša življenje. Naši možgani so neprestano v akciji, saj so bombardirani s tisoč in eno informacijo, ki jo želijo predelati. Pomembno je, da dijake naučimo strpnosti, vztrajnosti, odgovornosti, samostojnosti in reševanja neprijetnih situacij. K dobremu počutju lahko prispeva tudi redno izvajanje avtogenega treninga, ki smo ga predstavili v prispevku.

Literatura in viri

1. Avtogeni trening za boljše življenje. 2018. Pridobljeno dne 26. 8. 2019 iz <https://odkrito.svet24.si/clanek/dobropocutje/avtogeni-trening-za-boljse-zivljenje-623287>.
2. Gruden, V. , 1999. Avtogeni trening: Z vajo do sreče. Šmarješke toplice: Stella.
3. Inštitut za razvoj človeških virov, 2018. Avtogeni trening. Pridobljeno dne 25. 8. 2019 iz <https://www.psihoterapija-ordinacija.si/samopomoc/avtogeni-trening>.
4. Jaklič, M., 2018. Vpliv avtogenega treninga na obvladovanje stresa na delovnem mestu. Pridobljeno dne 24. 8. 2019 iz https://www.revija-vita.com/vita/88/Vpliv_avtogenega_treninga_na_obvladovanje_stresa_na_delovnem_mestu
5. Paliska Šaina, M., 2018. Sprostitvene tehnike za preprečevanje stresa, ki vplivajo na šolski uspeh. Magistrska naloga. Nova Gorica: Fakulteta za uporabne družbene študije. Pridobljeno dne 15. 8. 2019 iz http://www.fuds.si/sites/default/files/paliska_saina_m._2018._sprostitvene_tehnik_e_za_preprecevanje_stresa_ki_vpliva_na_solski_uspeh_4.pdf.
6. Schmidt, I., 2015. Glava dela čudeže, avtogeni trening. Maribor: Založba Pivec.
7. Šakanovič, K., 2018. Proučevanje vpliva izvajanja avtogenega treninga na psihofizične dejavnike. Diplomsko naloga. Visoka šola za zdravstvo Izola: Univerza na Primorskem. Pridobljeno dne 21. 8. 2019 iz <https://repositorij.upr.si/lzpisGradiva.php?id=10534&lang=slv>.
8. Tušak, M., 2010. Vadba avtogenega treninga. Pridobljeno dne 21. 8. 2019 iz <https://www.viva.si/V-gibanju/5558/Vadba-avtogenega-treninga>.

NATAŠA LEŠNIK ŠTRAFELA

II.GIMNAZIJA MARIBOR

LITERATURA KOT IZZIV PRI DRUGEM TUJEM JEZIKU

Povzetek

V današnjem času je potrebno učence in dijake spodbujati k samostojnosti, kreativnosti, razmišljanju ter jim nuditi čim več različnih znanj, ki jim koristijo v nadaljnjem življenju. Tako tudi pri pouku drugega tujega jezika razmišljamo, kako pritegniti in motivirati dijake za čim bolj kreativno, kritično in samostojno razmišljanje. Kaj je bolj kreativno kot prebiranje literature? A mladi še berejo leposlovje in v katerem jeziku? A so sploh zmožni prebirati pesmi, krajšo prozo in dramo, če se šele učijo jezika? Na vsa vprašanja odgovorimo z da. Na začetku so presenečeni in malo skeptični, če bodo zmogli. Kasneje ponosni, ko spoznajo, da literatura v tujem jeziku ni nič kaj zahtevnejša od tiste v maternem jeziku, jim pa odpira nove svetove in jih spodbujajo k kritičnemu mišljenju. V članku je predstavljena teorija o pomenu literature in problematiki pri pouku, ter argumenti, zakaj je dobro vpeljati literaturo v pouk drugega tujega jezika in primeri iz prakse, ki so se izkazali za dobre.

Ključne besede: literatura, drugi tuji jezik, poezija, kreativnost, kritično mišljenje

LITERATURE AS A CHALLENGE IN SECOND FOREIGN LANGUAGE

Abstract

In today's time children and pupils have to be encouraged to do self-dependent work, creativity and thinking, as well as offered different kinds of knowledge, which they can use in everyday life in the future. Therefore teachers teaching second foreign language have to think about how to make the pupils interested in topics and how to motivate them to be creative, critical and how to think for themselves. And what can be more creative than reading literature? Do young people still read literature? In which language? How do we encourage their desire to read literature also in their second foreign language? Are they capable of reading a poem, short story or a drama if their just started learning their second foreign language? From my experience I can answer all these questions with yes. At the beginning they are a bit surprised and sceptical, if they can do it. Later they are proud when they realize, that the literature in their second foreign language is not more difficult to read as it is in their mother tongue, but at the same time it opens new doors to new worlds and encourages them to critical thinking. In this article I present also the theory of the importance of literature and problems accruing while teaching it, arguments why it is good to involve literature into teaching of a second foreign language and examples from practical teaching, that have shown good results and were well excepted by pupils and students.

Keywords: literature, second foreign language, poetry, creativity, critical thinking

1 UVOD

V strokovni literaturi sama literatura pri drugem tujem jeziku ni kaj dosti omenjena. Pogosto je del bralnega razumevanja ali poznavanja ciljne dežele. V zadnjih letih se povečuje vključevanje literature v sam pouk tujega jezika, v smislu dopolnjevanja besedil, opisovanja, scenskega posnemanja, imitacije, risanja, kolažev, snemanja filmov.

Literatura je odslikava življenja in tako je pomembna tudi pri pouku drugega tujega jezika. Ni le komunikacija, spodbuja fantazijo, razmišljanje, čustva, aktivira izkušnje. Pouk literature ni samo kreativnost in subjektivnost, pa tudi ne le kritika in analiza jezika. Definicija literature je zelo kompleksna in lahko doprinese veliko pomembnega tudi pouku.

Branje literature pri drugem tujem jeziku je vsekakor izziv. Ampak ne toliko, ker mladi ne berejo, ampak ker berejo drugače, selektivno, virtualno. Katere teme jih pritegnejo? Kako zahteven sme biti jezik? Preko literature spoznavajo strategije prebiranja besedil, kako po majhnih korakih in vedno samostojneje odkrivajo jezik. S sproščenim pristopom in pogumom, da vsega v besedilu ne razumejo postane čtivo zabavno in motivacijsko. (po Goethe-Institut, 2015)

2 LITERATURA PRI POUKU DRUGEGA TUJEGA JEZIKA: PREDNOSTI IN SLABOSTI

Literatura lahko poglobi komunikativne kompetence dijakov, izboljša pa tudi jezikovne, sociolingvistične, kulturne in pragmatične kompetence. Podana so različna mnenja, pride do interakcije med njimi, obstaja veliko možnih interpretacij in reakcij. Zaznamuje osebnost, vrednostni sistem in fantazijo, spodbuja kreativnost in izoblikuje bralne navade. Literatura je vir in posrednik informacij. Pripoveduje o življenju, dviga nivo izobraženosti ljudi. Ima tudi estetsko nalogo. Preko nje spoznamo bogastvo in lepoto tujega jezika. Predstavlja stilistični nivo nekega jezika, obogati besedišče, ponuja avtentična besedila različnih besedilnih vrst. Posreduje tudi medkulturno znanje in s tem tudi pogled na drugačnost kultur. Predstavlja sprostitev in zabavo. (po Kylouškova, 2007: 17-26)

Literatura prinaša dijakom možnost identifikacije, besedila so bolj zanimiva in napeta kot besedila v učbenikih. Motivirajo nas, da beremo do konca in nas spodbujajo k dialogu. Če pride do dolgočasnja, potem je bilo izbrano narobno besedilo za dijake. Izbrati moramo besedilo, ki je primerno jezikovnemu nivoju in zanimanju dijakov. Tudi jezikovni nivo je boljši od besedil v časopisih ali revijah. V njem je veliko besedišča, ki ga ne najdemo v drugih besedilnih zvrsteh. Besedila niso umetno ustvarjena. So pomemben del ciljne kulture. (po Koppensteiner, 2001: 12-17)

Poučevanje tujega jezika lahko razumemo tudi kot pouk razumevanja, kjer literatura ni le dodatna ponudba, motivacija, sprostitev ali občasno razvedrilo temveč priložnost za govor, kjer učeči vključujejo lastne izkušnje in znanje. (po Bauer, 2003: 283-298)

Branje olajša komunikacijo med ljudmi. V njej najdemo elemente geografije, zgodovine, politike, sociologije. Nudi nam veliko zvrsti kot npr. pravljice, pesmi, verze in zgodbe iz drugih dežel. Nudi nam poglobljen vpogled v ciljno kulturo, spoznavanje lastne identitete in kulture, srečanje z različnimi spoznanji in miselnostjo.

Poleg vseh prednosti pa prinaša literatura tudi težave. Predstavlja lahko izziv tako za učitelja, kot tudi dijaka. Potrebno je veliko sodelovanja in priprave za učitelja. Podrobno mora poznati besedilo in pripraviti zanimive aktivnosti za dijake. Dijaki pa potrebujejo jezikovno znanje.

Dijaki pogosto niso navdušeni nad literaturo, branje jih dolgočasi. Besedila so lahko tudi jezikovno prezahtevna, v njih je veliko izjem in prenesenih pomenov, nekatera besedila so napisana v verzih in poetičnem jeziku. Prav tako besedila ne služijo vaji slovnice, besedišča in govora. (po Koppensteiner, 2001: 12-17) Postavlja se vprašanje, ali naj neznane besede razložimo, ali jih sami poiščemo. Problem lahko nastane tudi, če ne poznajo dovolj dobro kulturnega ozadja. Osebni faktorji, kot na primer koncentracija, fantazija, zanimanje, spomin, starost... lahko tudi vplivajo na branje. Ob tem pa lahko tudi samo delo predstavlja izziv in vpliva na bralca s svojo zgradbo, praznimi prostori v besedilu, odstavki, slikami, pisavo, naslovom itd..

Kljub nekaterim pomislekom pa prevladajo argumenti za uporabo literature pri (drugem) tujem jeziku in lahko rečemo, da je pomembna pri pouku tujih jezikov, tudi kot drugi tuj jezik.

3 IZBIRA IN UPORABA PRIMERNE LITERATURE

Literarna besedila lahko uporabimo na vseh nivojih znanja, ampak potrebno je upoštevati določene dejavnike. Besedila morajo biti za dijake zanimiva, primerna za vključitev v učni načrt, ne predolga, da ne zanemarimo druge teme. Pomembna je tudi tema besedila, ki naj bo blizu dijaku, da se lahko identificirajo. Oni se poistovetijo z glavnimi junaki in njihovimi mnenji ali jim nasprotujejo. Do identifikacije pride zaradi iste starosti, socialnega položaja, fizične ali psihološke podobnosti. Lahko, da so podobno že doživeli. Literatura jim lahko ponuja rešitve. Tako so primerne teme iz vsakdanja, osebna doživetja, čustva, izkušnje, aktualni problemi družbe.

Pričnemo z enostavnejšimi besedili, kot so pesmi in rime. Te lahko tudi že mlajši otroci osvojijo. Tudi enostavnejše pesmi in pripovedi so primerne. Če se poslužujemo priredb literarnih del, skrajšanih variant, pri literarnih znanstvenikih ni najbolj priljubljeno, saj so to predelana in skrajšana besedila, ki niso več avtentična. Zato je bolje vzeti krajše pripovedi ali pravljice. Besedilo naj bo primerno glede na starost, kulturne potrebe in zanimanja, glede na njihove izkušnje in poznavanje sveta. Nekatera besedila spodbujajo pri dijakih hipoteze, nekatera imajo le estetsko in jezikovno funkcijo. Besedila naj vsebujejo nekaj novega in s tem rast znanja in spoznanja. Nekatera služijo le spoznavanju dežele, nekatera spoznavanju tujega.

Seveda obstaja objektivna stopnja težavnosti, ter čisto subjektivno zaznavanje tega. Ta se lahko razlikuje glede na posamezni razred oz. skupino. Odvisen je od zanimanja, predznanja, koliko literarnih besedil so že obravnavali, jezikovnega znanja ter poznavanja sveta na splošno. Objektivna težavnost nastopi zaradi jezikovnih značilnosti, kompleksnosti zgradbe besedila ter vsebine besedila, v smislu kako blizu jim je ciljna kultura v besedilu, kompleksnost oseb in vsebine. To težavnost lahko zmanjšamo z delom pred branjem npr. slike, video, razlago in spoznavanjem ključnih besed in vsebine.

Potrebno je najti pravo ravnotežje, da ne preobremenimo dijake in jih s tem odvrnemo od nadaljnega branja ali jih tudi podceniti in obravnavati prelahke stvari. Kar pa seveda ni enostavno, saj najdemo znotraj ene skupine dijake z boljšim in slabšim poznavanjem besedišča in literature. Pogosto imajo dijaki in otroci težave z branjem literature v maternem jeziku. Veliko težje je zato branje v tujem jeziku. Knjiga, besedilo mora motivirati, spodbuditi radovednost in željo po prebiranju. Besedilo mora nuditi možnost nadaljnega dela z njim. Naj ne služi vaji slovnice in besedišča, prevajanju ali predstavitvi pravilnega jezika.

Katera besedila so torej primerna? Pri začetnikih poezija in pesmi. So krajša besedila, nudijo možnost kreativnega dela, refleksijo, lahko se poigramo s tujim jezikom. Primerna prozna dela za začetnike so smešnice, pregovori, aforizmi ter parabole. So kratke in imajo še vzgojni element. Prav tako kratke pripovedi, pravljice, fabule in legende. Prednost je v lažji zgradbi in v dolžini. Daljša prozna dela in romani predpostavljajo boljše poznavanje bralnih strategij in jezikovnega znanja. Potrebujemo tudi več časa in potrpljenja bralca. Drame pa so primerne za uprizarjanje in improvizacijo.

Pomembna so vprašanja: »Kaj tebi pove zgodba, pesem?«, »Kako jo ti razumeš?« Tako je vsaka izjava dopuščena in pomembna. Manj je pri učencih straha, da bi bilo izraženo napačno, saj je pri interpretaciji več možnosti, mnenje lahko svobodno izrazijo. Šele v interakciji med besedilom in bralcem se vzpostavi smisel prebranega, različne interpretacije, saj ima vsak bralec svoj pogled na prebrano. Bralec ima možnost interpretacije in to možnost naj tudi izkoristi do konca. Na podlagi pričakovanj in predznanja usmerja analizo besedila (po Koppensteiner, 2001: 33-35)

Učenje je na tak način produktivnejše, učinkovitejše in bolj motivirano. Spodbuja se fantazija in kreativnost, krepi se tudi jezikovna kompetenca. (po Schreiberler, 2007: 183)

4 PRIMERI IZ PRAKSE

Kot sem že omenila, je več faz pri sami obravnavi literarnega dela. Od priprave in izbire dela, do faze, ko pripravimo dijake in učence na besedilo, razložimo neznane besede, značilnosti zvrsti, kakšne informacije o avtorju besedila. Spodbudimo zanimanje za delo. To naredimo pogosto s asociacijami na neko temo. Učenci povežejo novo s starim, že znanim. Sama obravnavo dela, kjer so v ospredju čustva in vrednotenje prebranega, nato vsebinsko razumevanje prebranega in poglobitev razumevanja prebranega. Ta faza je najpomembnejša, saj izraža veliko kreativnosti in produktivnosti. Pogovor o motivih, vsebini, interpretaciji. (po Koppensteiner, 2001: 42-44). Seveda obstaja veliko pravljič in parabol, anekdot, ki jih lahko in jih uporabljamo pri pouku. Velikokrat so v učbenikih kot dodatna ponudba, ki jo zlahka izpustimo, saj se nam ne zdi tako pomembna. Menim, da je dobro, vsaj nekatere med njimi uporabiti pri pouku. Takšna je na primer parabola o ježevcih.

Arthur Schopenhauer: Die Stachelschweine

Eine Gesellschaft Stachelschweine drängte sich an einem kalten Wintertage recht nah zusammen, um sich durch die gegenseitige Wärme vor dem Erfrieren zu schützen. Jedoch bald empfanden sie die gegenseitigen Stacheln, welches sie dann wieder von einander entfernte. Wann nun das Bedürfnis der Erwärmung sie wieder näher zusammenbrachte, wiederholte sich jenes zweite Übel, so daß sie zwischen beiden Leiden hin und her geworfen wurden, bis sie eine mäßige Entfernung voneinander herausgefunden hatten, in der sie es am besten aushalten konnten....

Tematsko jo vključimo k odnosom med ljudmi, etiketi in bontonu, medsebojnimi odnosi. Za lažje razumevanje obstajajo posnetki na Youtubu. (C66 Die Stachelschweine, 2015)

Preko besedila lahko prenesemo zgodbo na ljudi in bližino, kaj nam odgovarja, kaj ne... Dijaki lahko zelo dobro razvijajo kritično mišljenje. Izražajo kaj jim odgovarja in kaj ne. Primerno je za začetnike v 4. letniku, saj zahteva kompleksnejše izražanje.

Manj uporabljamo prozna dela, saj so daljša in zahtevajo boljše in skrbno načrtovanje. V ta namen uporabljam knjige, ki so del bralne značke in ki jih dijaki 2. in 3. letnika preberejo. Knjige morajo prebrati vsi in nato sledita 1 do 2 šolski uri, kjer se o prebranem pogovorimo in kjer lahko izražajo mnenja in razmišljanja. Kak odlomek tudi skupaj preberemo pri uri in

ga skupaj analiziramo. Literarna zvrst, ki pa jo lahko brez težav obravnavamo v eni šolski uri ali dveh pa je poezija, ki je primerna tudi za začetnike.

4.1 POEZIJA

Zelo pogosto uporabljam besedila pesnikov kot so Bertolt Brecht (Ich hab gehört, ihr wollt nichts lernen in Vergnügungen), Kurt Tucholsky (Das Ideal), Rainer Maria Rilke (Panther), Heinrich Heine (Loreley), Joachim Ringelnatz (Die Ameisen) itd.. V nadaljevanju bom predstavila nekaj primerov podrobneje, ki jih redno uporabljam v 3. letniku pri nemščini kot drugi tuji jezik, eno tudi že na koncu 2. letnika.

Ich hab gehört, ihr wollt nichts lernen
Ich habe gehört, ihr wollt nichts lernen
Daraus entnehme ich: ihr seid Millionäre.
Eure Zukunft ist gesichert - sie liegt
Vor euch im Licht. Eure Eltern
Haben dafür gesorgt, daß eure Füße
An keinen Stein stoßen. Da mußt du
Nichts lernen. So wie du bist
Kannst du bleiben.
Sollte es dann doch Schwierigkeiten geben, da doch die Zeiten
Wie ich gehört habe, unsicher sind
Hast du deine Führer, die dir genau sagen
Was du zu machen hast, damit es euch gut geht.
Sie haben nachgelesen bei denen
Welche die Weisheiten wissen
Die für alle Zeiten Gültigkeit haben
Und die Rezepte, die immer helfen.
Wo so viel für dich sind
Brauchst du keinen Finger zu rühren.
Freilich, wenn es anders wäre
Müßtest du lernen.

Pesem je na temo šola in učenje in se jo da vključiti ali na koncu obravnavanega sklopa o šoli ali v fazi uvajanja v temo. Sama jo uporabim v začetni fazi. V besedilu ni veliko neznanih besed. Te dijaki sami s pomočjo spletnega slovarja poiščejo. Pesem se da zelo dobro uporabiti kot razrezano besedilo, ki ga morajo dijaki sami sestaviti. Ob enem ima pa zelo kritično vsebino in večinoma kaj hitro povežejo s predznanjem in kdo so voditelji, zakaj se ni potrebno učiti, do tega, kdaj pa se morajo in seveda prenos na lastno življenje. Zakaj se učijo, kaj se učijo, kako se pri tem počutijo, kaj jim je všeč. Zelo dobro se da oblikovati mnenje. Prav tako hitro sami razberejo zgradbo pesmi, ki je sestavljena iz treh delov (materialni svet, duhovni vodja in lastna aktivnost) Ob tem jim prinesem tudi biografijo avtorja, predstavim jim tudi malo epsko gledališče in tako povežem s predznanjem, ki ga imajo od slovenskega jezika. To pesem se da uporabiti že na koncu 2. letnika ali na začetku 3. letnika.

Priljubljena je tudi njegova naslednja pesem:

Vergnügungen
Der erste Blick aus dem Fenster am Morgen
Das wiedergefundene alte Buch

Begeisterte Gesichter
Schnee, der Wechsel der Jahreszeiten
Die Zeitung
Der Hund
Die Dialektik
Duschen, Schwimmen
Alte Musik
Bequeme Schuhe
Begreifen
Neue Musik
Schreiben, Pflanzen
Reisen
Singen
Freundlich sein.

Na prvi pogled zelo preprosta pesem na temo prosti čas in moje življenje, kaj imam rad, kaj me osrečuje. To uporabim pri temi prosti čas. Načeloma dijaki nimajo težav z razumevanjem besedila. Malo jih opomnim na zgradbo, ki nima klasične rime in kitic, a vseeno sledi določenim zakonitostim in vzorcu. Nato sami podobno zapišejo o svojih hobijih, stvareh, ki jih osrečujejo. Alternativa bi bila pesem o stvareh, ki jih ne marajo.

Pesem Panther je nemška klasika. Nekateri jo že poznajo. Na Youtubu je nekaj posnetkov te pesmi, ki jih lahko uporabimo kot motivacijo in uvod. Prav tako slika panterja in navadne mačke. Lastnosti povežejo med seboj. Kaj je značilno za katero žival. Kje jih najdemo? Kaj pomeni ujetništvo za divjo in domačo mačko. Tako dobimo že osnovno besedišče, zgradbo živali, lastnosti, življenjski prostor. Nato pride delo z besedilom. Lahko ga preberemo ali predvajamo zvočni posnetek, lahko naredimo besedilo z manjkajočimi besedami, da ga sami dopolnijo. Razjasnimo seveda neznano besedišče. Preko kitic opisujejo dijaki kako izgleda žival, kaj počne, kako se počuti... Pesem je zelo čustvena in s pomočjo posnetka na youtubu še toliko bolj čustvena. (Der Panther, 2011)

Sledi pogovor o tem, kdo je vse okoli nas omejen z nekim »zaporom«, kdaj nas v življenju omejuje, kaj se od nas pričakuje. Po prvih idejah in mislih, jim predvajam še pogovor z Oliverjem Kahnom, nogometašem, ki zelo dobro prenese pesem na sebe. Ponavadi se jim sedaj porodijo še dodatne misli, kje so pa oni »v zaporu«. (Oliver Kahn- Der Panther, 2009)

Zelo dobro jo lahko vključimo v tematski sklop o živalih, ampak tudi o prihodnosti, ciljih v življenju, družini, literaturi kot taki. Ker je zgradba klasična dijaki osvojijo tudi osnovno besedišče o zgradbi pesmi.

Sein Blick ist vom Vorübergehn der Stäbe
so müd geworden, daß er nichts mehr hält.
Ihm ist, als ob es tausend Stäbe gäbe
und hinter tausend Stäben keine Welt.
Der weiche Gang geschmeidig starker Schritte,
der sich im allerkleinsten Kreise dreht,
ist wie ein Tanz von Kraft um eine Mitte,
in der betäubt ein großer Wille steht.
Nur manchmal schiebt der Vorhang der Pupille
sich lautlos auf –. Dann geht ein Bild hinein,
geht durch der Glieder angespannte Stille –

und hört im Herzen auf zu sein.

Pesem Loreley nas popelje ob Ren in legendo o lepi Loreley, ki je zapeljevala ribiče. Pesem so dijaki obravnavali pri slovenskem jeziku, tako da jo vsebinsko sigurno razumejo. Za uvod lahko uporabimo sliko Loreley na skali ali reke Ren in zavoja in zbiramo asociacije. Goethe inštitut ima na spletni strani tudi učne lističe, ki jih lahko v celoti ali delno uporabimo. (Goethe-Institut, Rhein A2) Uporabim po navadi le prvi del o legendi in zgodbi, ter opis ženske. Prav tako obstaja učni list z besedilom z manjkajočimi besedami (Holger, Blatt 87)

Primerno je za dijake, ki poznajo osnovno besedišče pokrajine, saj je veliko opisovanja. Brez težav jo razumejo dijaki v 3. letniku. Ko imamo celotno besedilo pred seboj, sledi faza, ko dijaki izražajo mnenje, ideje, misli ob branju pesmi. To zapisujemo na tablo. Če imate kreativne in umetniške učence lahko situacijo tudi skicirajo. V tem primeru ne začnemo ure s sliko Loreley na skali. Kot delo po analizi lahko zapišejo dijaki in učenci kratki časopisni članek o dogodku s pomočjo naslednjih vprašanj:

1. Kdaj se je zgodila nesreča? (kitica 1)
2. Vreme in čas : (kitica 2)
3. Osebe: (kitica 3 in 5)
4. Razlog za nesrečo: (kitica 4 in 5)
5. Posledice nesreče: (kitica 6)
6. Priča nesreče: (kitica 1)

Ich weiß nicht was soll es bedeuten

Dass ich so traurig bin;

Ein Märchen aus alten Zeiten,

Das kommt mir nicht aus dem Sinn.

Die Luft ist kühl und es dunkelt,

Und ruhig fließt der Rhein;

Der Gipfel des Berges funkelt

Im Abendsonnenschein.

Die schönste Jungfrau sitzet

Dort oben wunderbar;

Ihr goldnes Geschmeide blitzet,

Sie kämmt ihr goldenes Haar.

Sie kämmt es mit goldenem Kamme

Und singt ein Lied dabei;

Das hat eine wundersame,

Gewaltige Melodei. Den Schiffer im kleinen Schiffe

Ergreift es mit wildem Weh;

Er schaut nicht die Felsenriffe,

Er schaut nur hinauf in die Höh'. Ich glaube, die Wellen verschlingen

Am Ende Schiffer und Kahn;

Und das hat mit ihrem Singen

Die Lore-Ley getan.

5 ZAKLJUČEK

Kot zaključek lahko potrdim tezo, da uporaba literature pri pouku tujega jezika, tudi drugega tujega jezika spodbuja komunikacijo. Možno je celo, da se učenci izražajo na višjem jezikovnem nivoju. Učenec se nauči skozi besedil povezovanja in izražanja o lastnih

izkušnjah ter spoznava druge kulture in poglede na svet, kar je pomembno za učenje tujega jezika.

Omenjeni primeri iz prakse so le en del možnosti, ki jih imamo. Vsak učitelj lahko najde tista dela, ki so mu blizu, saj le tako lahko prepričljivo in z motiviranostjo posreduje delo in ga dobro »proda«[»] dijakom. Če smo mi navdušeni nad nekim delom, veliko lažje navdušimo zanj tudi druge. In jih s tem spodbudimo, da še kdaj posežejo po tuji literaturi.

Literatura in viri

1. Bauer, Anna, 2003. Literatur im Daf-Unterricht: Die Verwandlung Franz Kafkas und ihre didaktische Aufarbeitung für russische Studierende. V: Germanistisches Jahrbuch GUS »Das Wort«
2. C66 Die Stachelschweine, 2015, [online] 27.10.2015. Dostopno na: https://www.youtube.com/watch?v=ITM_oY_I5Z4. [29.8.2019]
3. Frank, Konrad, 2011. Der Panther - Animationskurzfilm frei nach Rilke, [online] 5.2.2011. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=yM3xZjF3G2A&t=8s>. [29.8.2019]
4. Goethe-Institut, 2015. Lektüre im Unterricht: Spaß am Lesen – und das im Daf-Unterricht?, [online]. Goethe-Institut e. V., Redaktion Magazin Sprache. März 2015. Dostopno na: <https://www.goethe.de/ins/si/de/spr/mag/20492952.html>. [29.8.2019]
5. Goethe-Institut. Rhein A2, [online]. Dostopno na: https://www.goethe.de/resources/files/pdf39/Rhein_A2_Arbeitsblatt.pdf. [29.8.2019]
6. Koppenteiner, Jürgen, 2001. Literatur im Daf-Unterricht. Eine Einführung in produktiv-kreative Techniken. Wien: ÖBV & HPT.
7. Oliver Kahn - Der Panther, 2009, [online] 3.10.2009. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=ngY1mU6ooGI>. [29.8.2019]
8. Scheibler, Olga, 2007. Märchen im Frühen DaF/DaZ-Unterricht- ganzheitlich und handlungsorientiert. V: Fortschritte im frühen Fremdsprachenunterricht. Auf dem Wege zur Mehrsprachigkeit. Tübingen.
9. Schwenke, Holger. Blatt 87, Arbeitsblätter Grundstufe Daf, [online]. Schubert – Verlag Leipzig. Dostopno na : https://www.goethe.de/resources/files/pdf39/Rhein_A2_Arbeitsblatt.pdf [29.8.2019]

DOMINIK LETNAR
SPTŠ MURSKA SOBOTA

KAKO MLADIM PRIBLIŽATI ŠOLO S POMOČJO DRUŽABNIH OMREŽIJ

Povzetek

Številne moderne tehnologije vplivajo tudi na šolo in njen način objave informacij. Šolska spletna stran je dandanes nekaj običajnega, za objavo informacij pa v ospredje vedno bolj prihaja uporaba različnih družabnih omrežij, ki so med učenci in dijaki zelo razširjena. Šola mora objavljati številne informacije, ki jih mladi prej opazijo na družabnih omrežjih kot na spletni strani, kar je pokazala tudi krajša raziskava, ki sem jo opravil med dijaki naše šole. Zato smo na naši šoli postali zelo aktivni na družabnem omrežju Facebook, pred kratkim pa smo se pridružili tudi družabnemu omrežju Instagram. V članku bom prikazal tudi učinkovitost posameznih objav, ki so lahko namenjene staršem in/ali dijakom, ter na kakšen način lahko pritegnemo ciljno publiko.

Ključne besede: sodobna šola, moderne tehnologije, družabno omrežje, socialno omrežje, Facebook, Instagram, šolska spletna stran, objava, zgodba

HOW TO GET YOUNG PEOPLE CLOSER TO SCHOOL THROUGH SOCIAL NETWORKS

Abstract

Many modern technologies influence also the school and its way of publishing information. The school website is nowadays something ordinary, and the use of various social networks, which are very popular amongst pupils and students, is becoming increasingly popular for the publication of information. The school has to publish a lot of information that young people notice earlier on social networks than on school website, as shown by short survey that was carried out among the students of our school. That is why we have become very active on Facebook and recently also on Instagram. The article will show the effectiveness of individual posts that target parents and /or students and how it is possible to reach our target audience.

Keywords: modern school, modern technologies, social network, Facebook, Instagram, school website, post, story

1 UVOD

Živimo v času ko je tudi šola odvisna od uporabe modernih tehnologij. Spletna stran šole je vir informacij za starše, dijake, bodoče dijake (osnovnošolce) ter ostalo javnost. Na spletni strani šole se objavljajo splošna obvestila za dijake, obvestila za starše, dogodki, utrinki (z ekskurzij, tekmovanj ipd.) in druge informacije. Mlajše generacije več informacij pridobijo na družabnih omrežjih, kjer lahko tudi komentirajo, se odzivajo ter delijo objavo s svojimi prijatelji. V zadnjih nekaj letih se je močno povečala uporaba že omenjenih družabnih omrežij predvsem med mlajšimi generacijami, ki na njih preživijo veliko časa.

Naša šola je stopila v korak s časom in ima ustvarjeno Facebook stran ter Instagram profil. Vsi sledilci vidijo objave, lahko izražajo svoje občutje (reakcijo), podajo komentar in konec koncev najpomembnejši dejavnik, objavo oz. informacijo lahko delijo s svojimi prijatelji. Če gre pri objavi za informacije, namenjene dijakom, in jih dijak deli s svojimi prijatelji, ki so največkrat njegovi sošolci in drugi vrstniki, s tem pridobimo, da informacija sama pride do želene ciljne publike.

Načinov za objavo je več, kar pa je odvisno tudi od pomembnosti informacije in ciljne publike. Spremljati je potrebno analitiko, ki nam pokaže veliko različnih dejavnikov in tudi, ali je ciljna publika nad določeno objavo navdušena, saj s pomočjo orodja za analitiko lahko razberemo doseg ljudi, število odzivov (reakcij), komentarjev ter delitev. Več podobnih objav nam potem tudi pokaže, ali objavljamo na način, ki je naši ciljni publiki všeč ali ne, kakšno objavo lahko tudi oblikujemo drugače in preverimo odzive, ki jih primerjamo že z znanimi, ter na takšen način prilagodimo objave za svojo ciljno publiko.

2 DRUŽABNO OMREŽJE

Socialno ali družabno omrežje so aplikacije, spletne storitve ali strani, ki gradijo in odražajo odnose med ljudmi, ki imajo skupne interese ali aktivnosti. Na takšnih omrežjih je omogočeno ustvarjanje javne ali delno javne podobe, oblikovanje seznama prijateljev oz. sklepanje povezav z uporabniki ter objava in pretok različnih informacij. Strani spletnih družabnih omrežij uporabnikom omogočajo deljenje dejavnosti, dogodkov, zamisli in interesov znotraj svojega ustvarjenega omrežja ter na ta način omogočajo interakcijo med uporabniki preko interneta. Primarna funkcija socialnih omrežij je nudenje posamezniku, da ohranja stik z ljudmi, ki jih vidi zelo redko ali jih morda sploh ne bo videl več. Po drugi strani pa si lahko posameznik gradi obsežnejšo mrežo prijateljev in na ta način naveže stike z ljudmi, ki jih še ne pozna in pridobi nove prijatelje.

Družabna omrežja nudijo uporabnikom možnost, da se na njih predstavijo, oblikujejo svoje družabno omrežje ter na takšen način ohranjajo stike z drugimi. Obstaja več različnih socialnih omrežij, in sicer so lahko namenjena bolj poslovnem svetu (npr. LinkedIn), lahko so romantično usmerjena (npr. Friendster), namenjena študentskemu druženju (npr. Facebook na začetku), poznamo specializirano omrežje za prenos in ogled video vsebin (npr. Youtube), omrežje namenjeno krajšim blogom, t. i. mikroblog (npr. Twitter) in splošna, ki so namenjena vsem tipom uporabnikov (npr. Facebook danes, Instagram, Snapchat).

Vsa socialna omrežja delujejo po zelo podobnih principih, večina jih omogoča komentiranje uporabnikov, različno odzivanje uporabnikov (glasovanje, reakcije ipd.), torej je predvsem od tipa uporabnika odvisno kaj želi in katera si bo izbral ter jih uporabljal. S pomočjo družbenih omrežij si, podobno kot v realnem svetu, v virtualnem svetu oblikujemo različne interesne skupine, vzpostavimo prijateljstva ipd. Bistvena razlika pa je, da preprosto

ohranimo in navežemo stik z ljudmi z vseh koncev sveta in jih v realnem svetu morda ne bi spoznali ali opazili.

Družabno omrežje ima prednosti in slabosti. Vsako družabno omrežje je potrebno uporabljati z mislijo na varovanje zasebnosti. Na takšnih omrežjih ne objavljamo preveč osebnih podatkov, svoje lokacije, telefonske številke ipd. Prav tako je zaželena previdnost pri objavah fotografij in vsebini objav, saj jih lahko vidi tudi naš delodajalec, ki si na podlagi tega lahko ustvari napačno sliko o nas. Na družabnih omrežjih se lahko pojavi tudi veliko neprimernih vsebin, sovražnega govora, ustrahovanja in nadlegovanja, zato se je pametno naučiti, kako lahko takšne stvari tudi prijavimo in blokiramo. O prednostih in slabostih bi lahko pisali veliko, a če je uporabnik ozaveščen, bo tudi družabno omrežje znal izkoristiti in pravilno uporabljati.

2.1 FACEBOOK

Družabno omrežje Facebook je ustanovil Mark Zuckerberg, in sicer 4. februarja 2004 v mestu Cambridge v Massachusettsu, ko je študiral na Harvardu. Sprva je bilo to spletno mesto, kjer so lahko bili člani le študentje Univerze v Harvardu, kasneje pa je lahko uporabnik postal vsak, ki je starejši od 13 let. Uporabniki si lahko ustvarijo brezplačen profil in se povežejo s sorodniki, prijatelji, sodelavci, sošolci ali ljudmi, ki jih ne poznajo. Facebook uporabnikom nudi široko paleto storitev: lahko objavljajo fotografije, povezave do novic ali drugih zanimivosti na spletu, komentirajo objave, delijo objave prijateljev, igrajo igre, klepetajo, si ogledujejo video v živo in še več. Družabno omrežje ne miruje in se vedno pojavijo tudi kakšne nove storitve (npr. tržnica oglasov), vsekakor pa je glavni namen tega omrežja, da registriranim uporabnikom omogoča ustvarjanje profilov, objavljanje, predvsem pa ohranjanje stikov s prijatelji, družino in znanci.

Facebook je dostopen preko spletnega mesta ali aplikacije, ki si jo lahko namestimo na našo pametno napravo (mobilni telefon, tablico ipd.), a zasede veliko prostora. Običajno mobilno aplikacijo lahko zamenjamo z okrnjeno različico Facebook Lite, ki zasede precej manj prostora, ima okrnjene funkcije, a je več kot dovolj za osnovno uporabo. Različica Facebook Lite v primerjavi z običajno aplikacijo Facebook zmanjša porabo podatkov, pospeši delovanje pametne naprave in varčuje s prostorom.

Vsak uporabnik se lahko odloči, ali bo njegov profil »javen« ali »zaseben«. Če je profil javen, si ga lahko ogleda kdorkoli in v takšnem primeru je uporabnik lahko izpostavljen višjemu tveganju, predvsem najstniki, ki na spletu pogosto objavljajo preveč osebnih podatkov. Pri povezovanju z uporabniki velja biti previden, saj nam Facebook omogoča povezavo z ljudmi z vsega sveta, tako se lahko sklene prijateljstvo tudi z neznanci, s čimer se lahko še bolj izpostavimo nekaterim tveganjem (spletno nadlegovanje, spletno ustrahovanje, spletne prevare ipd.).

Ameriško podjetje Facebook, Inc. ima zaposlenih čez 39.000 ljudi (podatek iz junija 2019) in več kot 2.41 milijarde mesečno aktivnih uporabnikov (podatek iz julija 2019). Podjetje je lastnik družabnih omrežij Facebook in Instagram, aplikacije za komuniciranje WhatsApp, digitalne kriptovalute Libra in še nekaterih drugih storitev.

2.2 INSTAGRAM

Družabno omrežje Instagram je v lasti podjetja Facebook, Inc. in uporabnikom omogoča manj storitev kot družabno omrežje Facebook. Ustvarila sta ga Kevin Systrom in Mike Krieger, izšel pa je oktobra 2010, in sicer samo na mobilnem operacijskem sistemu iOS

(priljubljenem mobilnem operacijskem sistemu za mobilne naprave Apple iPhone). Prvič je mobilna aplikacija za operacijski sistem Android izšla leto in pol pozneje, aprila 2012. Dandanes imamo možnost dostopa do družabnega omrežja Instagram preko spletnega mesta ali preko aplikacije za pametne naprave (mobilni telefon, tablico ipd.). Zasnova družabnega omrežja je zelo podobna, in sicer lahko uporabnik deli fotografije in videoposnetke, dodaja napise, ureja fotografije s filtri in še mnogo več. Prav tako je omogočeno vzpostavljanje svojega družabnega omrežja, in sicer na podlagi sledilcev, uporabniki se torej lahko odločijo za sledenje, komentiranje, všečkanje, označevanje uporabnikov in zasebno klepetanje. Večino funkcij, ki jih ima družabno omrežje Instagram, ima tudi Facebook. Tudi na tem družabnem omrežju imamo možnost »javnega« ali »zasebnega« profila, s čimer lahko nadzorujemo in varujemo zasebnost svojih dejavnosti.

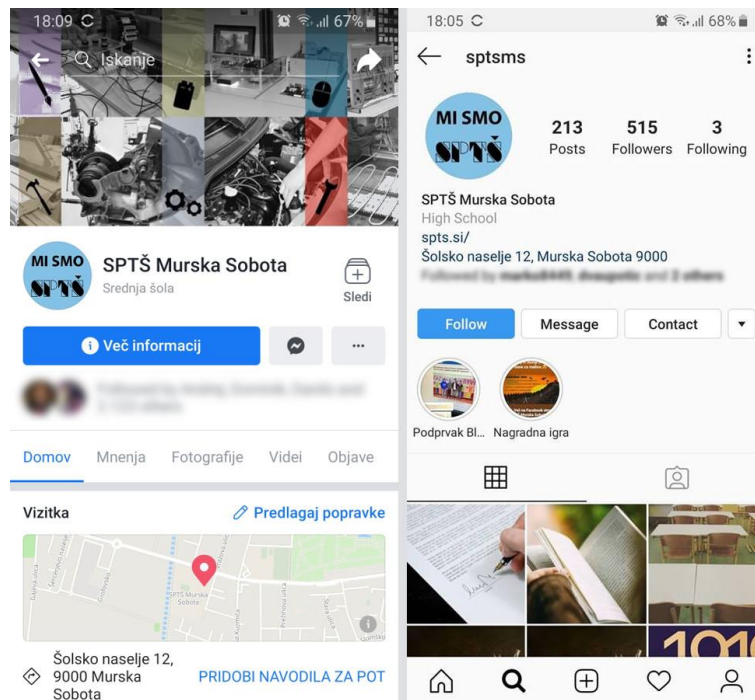
Družabno omrežje Instagram pridobiva veliko popularnost med mlajšimi generacijami, ki ga uporabljajo predvsem za izmenjavo fotografij, kjer je še posebej zanimiva uporaba različnih učinkov, filtrov in napisov. S pomočjo Instagrama pa lahko dosežemo, da se objava objavi na več različnih družabnih omrežjih (na primer enaka objava na Instagramu in Facebooku).

Družabno omrežje Facebook je bilo med mladimi zelo popularno, a ta popularnost je padla predvsem zaradi tega, ker so Facebook začeli uporabljati njihovi starši, sorodniki. Tako so mladi iskali nekaj drugačnega, kjer prevladujejo mlajši uporabniki, in to so našli na Instagramu. Kljub temu velja omeniti padec aktivnih uporabnikov na Facebooku, ki je bil zaznan v letu 2017 v ZDA in tudi v Evropi, in sicer pri uporabnikih mlajših od 25 let, ki pa so aktivni na Instagramu.

2.3 FACEBOOK STRAN IN INSTAGRAM PROFIL

Bolje je, da število sledilcev raste počasi, saj s tem pridobimo sledilce, ki jih naše objave oz. aktivnosti zanimajo. Če pridobivamo pristne sledilce, ki jih naše vsebine zanimajo, se bodo nanje tudi z veseljem odzivali (reakcija, komentar ipd.). Poskrbeti je potrebno za nastavitve ustreznih slik - profilne in naslovne, ki ju čez čas tudi osvežujemo oz. zamenjujemo. Facebook z meritvami dosega namreč ugotavlja, kako učinkovite so naše objave. Facebookov algoritem na podlagi različnih karakteristik določa, v katerih časovnicah se bodo bodoče objave pojavljale pri sledilcih in pri katerih sledilcih, saj se vsem objave ne pojavijo. Približno razumevanje delovanja algoritma in njegove karakteristike je ključnega pomena, saj nam te informacije pripomorejo k še večji učinkovitosti.

Na sliki spodaj sta prikazana Facebook in Instagram profila SPTŠ na mobilnem telefonu.

2.4 OBJAVA

Na Facebook strani je pomemben nenehen tok kakovostnih vsebin in informacij, ki pritegnejo že obstoječe sledilce ter privabijo nove. Pametno je, da so objave različnih vrst, na primer: vzpodbujanje k izražanju lastnega mnenja ali komentiranja, nagovor sledilcev, motiviranje sledilcev za deljenje informacij med prijatelje, objava namenjena zgolj informiranju sledilcev ipd.

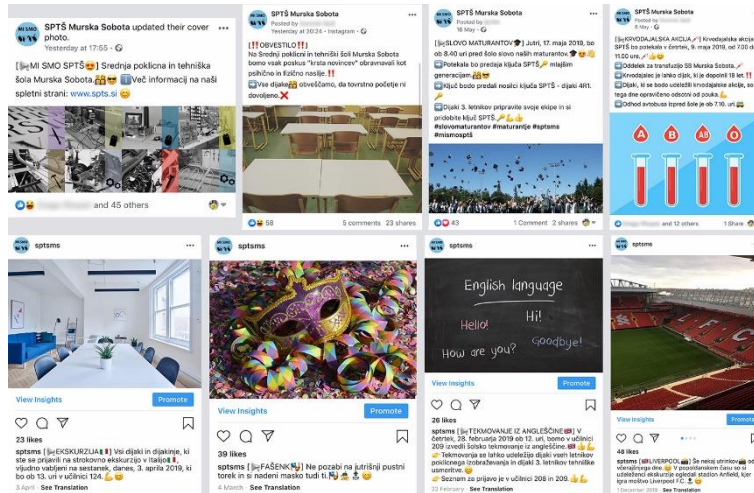
Za kakovostno načrtovanje vsebine objav je potrebnega veliko časa, če pa kdaj zmanjka idej ali imamo težave, si lahko pomagamo s pravilom 70-20-10, ki pravi:

- 70 % Facebook objav vsebuje originalno vsebino, ki prinaša vrednost uporabniku,
- 20 % navaja ideje iz drugih virov in
- 10 % naj bo promocijskih vsebin, ki so na voljo le sledilcem.

Pri oblikovanju objave je zelo pomembno, da poskrbimo za kakovostne fotografije (profilna slika, naslovna slika, slike v objavah), ki so naj slogovno povezane, da bo stran delovala kot celota. Naslovna fotografija največkrat služi za prikaz novosti, kreativnosti, dogodkov ipd. Objave s sliko pridobijo dvakrat več pozornosti kot tiste brez nje in imajo znatno več možnosti, da jih bodo uporabniki delili naprej. Fotografijo lahko zamenjamo tudi z video vsebino, saj je to najboljši način za pripovedovanje zgodbe. Dnevno si uporabniki Facebooka ogledajo 100 milijonov ur video posnetkov. Zaenkrat video vsebina najmočnejše nagovarja publiko in uživa največji doseg na Facebooku. Poleg vizualnih elementov je pomembna tudi vsebina samih objav, ki je lahko različna. Objavimo lahko nasvet, kviz, citat, humor, vprašanje, objavimo članek, mnenja dijakov, informacijo, povezano s šolo, nagradno igro ipd. Biti moramo kreativni, upoštevamo izkušnje s ciljno publiko ter se nenehno učimo in analiziramo predhodne objave.

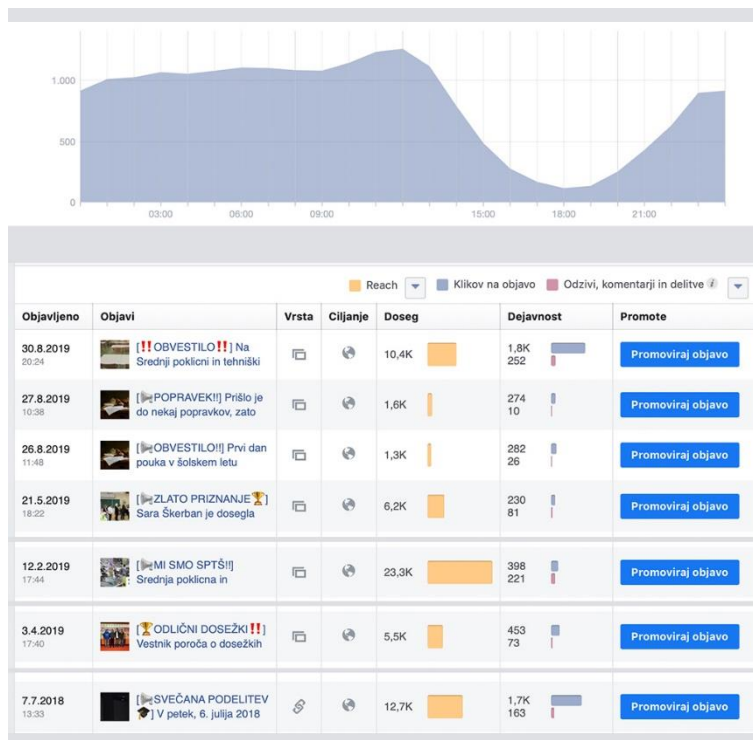
Sliki spodaj prikazujeta različne novejšje objave na naši Facebook strani in našem Instagram profilu, ki so dosegle sprejemljiv odziv naših sledilcev. Število odzivov vsekakor niha in je odvisno od časa objave in njene vsebine. Večje odzive in dosege beležimo pri objavah, kjer

so na fotografijah tudi dijaki in dijakinje, na primer: podelitev maturitetnih spričeval, športni dnevi, dosežki na tekmovanjih ipd.

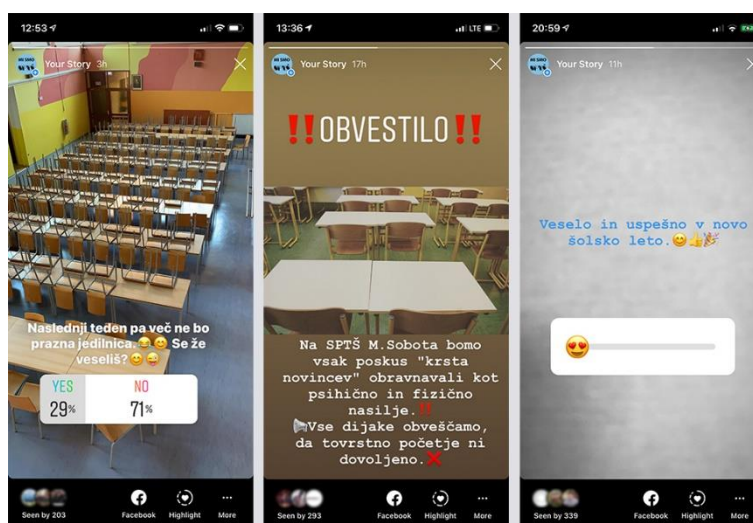
Pomembno je spremljati tudi analitiko, saj nam Facebook omogoča, da vidimo, kdaj naše občinstvo oz. naši sledilci največ prebirajo naše objave. Načeloma velja, da objave dosežejo naše sledilce predvsem v jutranjih ter večernih urah, a ni nujno, saj je to odvisno od vsebine in naših sledilcev.

Facebook stran z administratorskimi oz. vsaj marketinškimi pravicami omogoča vpogled, kjer najdemo različne podatke o našem napredku (pridobivanju všečkov, ogled oglasov, doseg objav, dejavnosti za objavo (klik na objavo, komentiranje, odziv, delitev ipd.) in podrobnejši pregled objav). Razdelek »Objave« nam razkriva več uporabnih podatkov, ki jih lahko pregledamo ter analiziramo in v prihodnje poskusimo kakšne malenkosti izboljšati (zanimivejša vsebina, drugačen čas objave, popestritev s smeški ipd.). Slika, prikazana spodaj, združuje podatke iz omenjenega razdelka, zgornji del slike predstavlja podatke o tem, kdaj so naši sledilci največkrat aktivni ter ob katerih urah se najbolj odzivajo in pregledujejo objave. Spodnji del slike prikazuje podatke o tem, kako je posamezna objava priljubljena med našimi sledilci in iz teh podatkov lahko razberemo doseg (koliko uporabnikom se je ta objava prikazala), število klikov na objavo ter dejavnost (komentiranje, deljenje in všečkanje). Vrednosti pri posameznih objavah lahko precej nihajo, saj so zelo odvisne od tega, ali je objava v tistem trenutku zanimiva za naše sledilce.

2.5 ZGODBA

Zgodbe so se v začetku pojavile na družabnih omrežjih Instagram in Snapchat, sčasoma pa jih je vključil tudi Facebook. Zgodbe omogočajo, da s svojimi virtualnimi prijatelji delite svoje dnevne pripetljaje, nanizane v fotografijah in kratkih vidoposnetkih, dostopne pa so natanko en dan (torej 24 ur). Zgodbe so lahko vidne samo določenim sledilcem ali pa vsem, odvisno od volje uporabnika. S pomočjo zgodb največkrat objavljamo nujnejše informacije, prav tako lahko pridobimo kakšne odzive sledilcev ali pa objavimo zgolj kakšen utrinek ali napotek (postavimo na primer vprašanje "Se veseliš prvega šolskega dne" in uporabniki lahko nanj odgovorijo z Da (Yes) ali Ne (No)).

2.6 VKLJUČEVANJE DIJAKOV IN DIJAKINJ

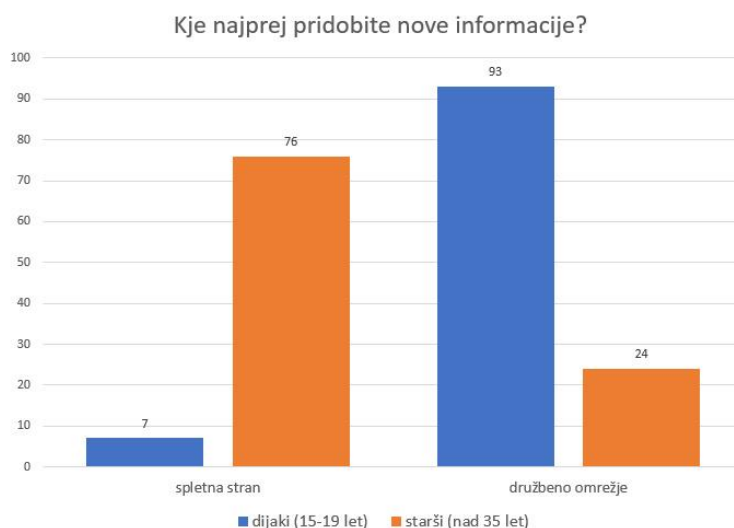
Zelo pomembno je, da na Facebook strani vsake toliko časa osvežimo profilno in naslovno sliko. Podobno velja za profilno sliko na Instagramu. Zame kot skrbnika je to velik idejni in časovni izziv. S pozitivno energijo in prijetnim pristopom lahko za izdelavo teh slik hitro navdušim dijake in dijakinje, ki z veseljem takoj pristopijo k delu in pripravijo slikovno gradivo. Dijaki in dijakinje izobraževalnega programa Tehnik računalništva, kjer sam poučujem, so tako pripravili slikovno gradivo, ki je bilo potem tudi javno objavljeno in je prikazano na spodnji sliki (prvi trije primeri). Na naši šoli imamo tudi izobraževalni program Tehnik oblikovanja, za dijake tega programa pa je oblikovanje še večji izziv (njihova dva primera sta zadnja dva na spodnji sliki).

Dijaki in dijakinje za idejo pri pripravi profilnih in naslovnih slik največkrat dobijo le neko rdečo nit, na primer, da naj pripravijo slikovno gradivo za družabno omrežje na temo: tehniški dan, informativni dan, počitnice, zima, novo leto ipd. Tako jih vzpodbujamo, da vključijo svoje ideje in zamisli ter jim puščamo prosto pot pri izdelavi. Ker so tudi sami uporabniki družabnih omrežij, tako podzavestno vključujejo tematiko na takšen način, kot je všeč tudi njim in njihovim sovrstnikom, s tem pa še bolj pritegnejo naše sledilce. Dijaki in dijakinje so zelo ponosni, ko objavimo njihovo delo tudi na naših družabnih omrežjih, zato se vedno bolj trudijo in želijo sodelovati.

3 RAZISKAVA

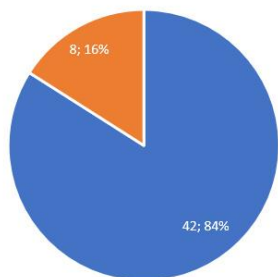
Izvedel sem tri kratke anonimne raziskave v obliki ankete, vsaka izmed njih je imela omejene odgovore in specifično vprašanje. Tako je prva raziskava potekala med dijaki in starši, cilj je bil ugotoviti, kje posamezna skupina prej pride do novih informacij - preko spletne strani ali družabnih omrežij. Rezultati kažejo, da dijaki pridejo do novih informacij prej na družabnih omrežjih, kar je bilo pričakovano, saj na njih preživijo veliko časa. Čeprav še prevladuje, da starši pridejo do informacij prej preko spletnih strani, je že zaznati aktivnost staršev tudi na družabnih omrežjih.

Druga raziskava je bila namenjena samo dijakom v dveh različnih starostnih skupinah (mlajši od 16 let, starejši od 16 let), in sicer so odgovarjali, na katerem družabnem omrežju so bolj aktivni, a izbira je bila omejena le na dve možnosti (Facebook, Instagram). Rezultati so bili pričakovani glede na videno v realnem svetu in glede na trende, ki se dandanes pojavljajo. Mlajši od 16 let so bolj aktivni na Facebooku, starejši od 16 let pa na Instagramu, čeprav to ne pomeni, da niso aktivni na Facebooku.

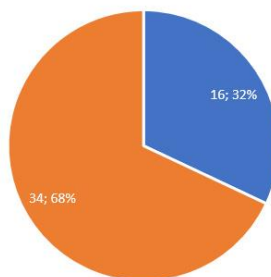
Aktivnost dijakov, ki so mlajši od 16 let

■ Facebook ■ Instagram

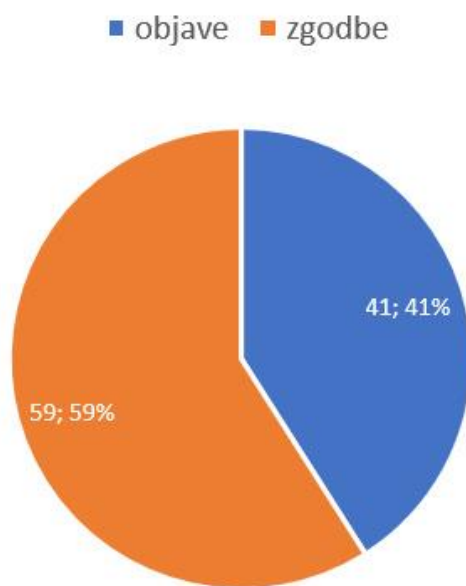
Aktivnost dijakov, ki so starejši od 16 let

■ Facebook ■ Instagram

Tretja raziskava, ki je prav tako potekala samo med dijaki, pa kaže na to, da dijaki raje pogledajo zgodbe, ki pridobivajo na veliki popularnosti, a kljub temu še vedno berejo tudi objave. Ena izmed značilnosti zgodb je, da so časovno omejene (določen čas vidnosti) in verjetno je prav to eden izmed dejavnikov, ki tehtnico prevesi k zgodbam, saj jih redno odpirajo in pregledujejo, da ne bi zamudili kakšne smešne ali zanimive zgodbe kakšnega izmed njihovih sledilcev.

Ogled vsebin na družabnem omrežju

4 ZAKLJUČEK

Prisotnost na družabnih omrežjih je pomemben dejavnik za podjetja ter različne ustanove, saj lahko na tak način enostavneje razširimo novice in informacije našim ciljnim skupinam. Pri izbiri, katera družabna omrežja bomo uporabljali, je zelo pomembna prav ciljna skupina. Če je naša ciljna skupina starejša, je lahko boljše izbira Facebook, če pa mlajša generacija, lahko izberemo Instagram. Prisotnost na družabnih omrežjih prinese s sabo veliko obveznost, saj je potrebno objave vnaprej načrtovati in poglobljeno spremljati tudi analitiko. Objave moramo načrtovati tudi zato, ker veliko zaporednih objav s podobno vsebino lahko negativno vpliva na naše sledilce. Da razbijemo monotonost objav, objavimo tudi kaj bolj zabavnega (citat, zanimivost, članek ipd.). Priprava objave je postopek, ki vzame precej časa, saj moramo dobiti idejo, pripraviti slikovno gradivo, dodati smeške, pripraviti povezave za posebno analitiko klikov ipd. Pri objavi zgodbe ali objave je zelo pomembno, da če imamo aktualne vsebine, te vedno dobijo prednost pred objavo že minulih vsebin (na primer utrinki z dogodkov, ki so že za nami). Priporočljivo je tudi, da se trudimo objave zagotoviti vsakodnevno ali vsaj na dva dni, saj s tem lahko zelo močno vplivamo na dejavnost naših sledilcev. Z večjo prisotnostjo na družabnem omrežju dajemo

tudi dober vzgled, ustanovi pa zagotavljamo veliko dodano vrednost, saj ob spremljanju objav uporabniki lahko dobijo tudi druge informacije (delovni čas, parkirišče ipd.), z nami lahko vzpostavijo stik (pošljejo sporočilo) in v zelo hitrem odzivnem času dobijo odgovor.

Dijaki naše šole so zadovoljni z objavami in tudi vedno bolj aktivni na naši Facebook strani in Instagram profilu, saj smo glede na rezultate analitike v zadnjih dveh letih povečali doseg in odzive za več kot 200 odstotkov. Ko so prisotni na različnih dogodkih, tekmovanjih in ekskurzijah, po tihem že pričakujejo, da bodo slike objavljene na naši Facebook strani in Instagram profilu. Takšne objave pozitivno vplivajo tudi na odzive staršev, ki si z veseljem ogledajo te objave in jih delijo med svoje prijatelje. Naša šola ima prijetne izkušnje z aktivnostjo in prisotnostjo na družabnih omrežjih, saj opažamo veliko pozitivnih sprememb, hkrati pa imamo možnost promovirati dosežke naših dijakov in uspešno delo naših zaposlenih med dijake, starše in druge uporabnike.

Literatura in viri

1. Spletno družabno omrežje - Wikipedija, prosta enciklopedija. Dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Spletno_druzbno_omrezje (21. 8. 2019)
2. Družabno omrežje Facebook - Safe.si Dostopno na: <https://safe.si/nasveti/druzabna-omrezja/facebook> (23. 8. 2019)
3. Družabno omrežje Facebook - Wikipedija, prosta enciklopedija. Dostopno na: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Facebook> (23. 8. 2019)
4. Social network Facebook - Wikipedia, the free encyclopedia. Dostopno na: <https://en.wikipedia.org/wiki/Facebook> (23. 8. 2019)
5. Kako postati mojster za Facebook objave? 13 enostavnih idej., T. Zupanc, dspot.si. Dostopno na: <https://www.dspot.si/facebook-objave> (26. 8. 2019)
6. Glavni krivec zakaj vaše Facebook objave nimajo dosega - Maja's Marketing Lab. Dostopno na: <https://www.majamarketinglab.si/glavni-krivec-zakaj-vase-facebook-objave-nimajo-dosega> (27. 8. 2019)
7. Družabno omrežje Instagram - Safe.si. Dostopno na: <https://safe.si/nasveti/druzabna-omrezja/instagram> (31. 8. 2019)
8. Instagram - Wikipedia, the free encyclopedia. Dostopno na: <https://en.wikipedia.org/wiki/Instagram> (2. 9. 2019)
9. Skrivanje všečkov: Po instagramu o spremembah razmišlja tudi Facebook, MMC RTVSLO. Dostopno na: <https://www.rtvsl.si/svet-zabave/zanimivosti/skrivanje-vseckov-po-instagramu-o-spremembah-razmislja-tudi-facebook/498501> (5. 9. 2019)

MARIJANA LEVSTIK

OŠ BOŠTANJ

BRALNA PISMENOST PRI POUKU MATEMATIKE

Povzetek

Na OŠ smo pristopili k projektu bralne pismenosti že pred leti, ker smo pri učencih opazili upad bralnih navad, posledično pa tudi nerazumevanje prebranega. Vse to je bilo opazno tudi pri predmetu matematika. Besedilne naloge so postajale slabo rešljive, učenci so jih zavestno odklanjali ali površno prebrali. Vsa ta opažanja so bila vzrok, da je bilo potrebno pristopiti k reševanju problema sistematično, na način, ki bo učencem zanimiv, vzpodbuden in bo razvijal logično razmišljanje, sklepanje, povezovanje dejstev in analizo prebranega. Izbrala sem učence 8. razreda, jim predstavila svoja opažanja ter predlagala izboljšave. Vsako sredo (takrat smo imeli na urniku matematiko) smo skozi celo šolsko leto začetnih 10 minut namenili besedilnim nalogam z različnimi vsebinami. Osnova za delo so bile naloge iz logike in naloge, ki so bile v raziskavi TIMMS.

Ključne besede: matematika, bralna pismenost, razumevanje prebranega, sposobnost kritičnega presojanja

READING LITERACY IN MATHEMATICS

Abstract

We have started a reading literacy project at the elementary school years ago, because we noticed a decline in reading habits among students, which consequently lead to misunderstanding of what had been read. All this was also noticeable at Mathematics. Textual tasks became poorly solved and were either consciously rejected or read superficially by the students. All these observations have lead us to start approaching the problem systematically. That means approaching it in an appealing and stimulating way for the students, which will also develop logical thinking, deduction, correlation of facts and analysis of what was read.

I presented my observations to 8th grade students and suggested ways of improvement. Every Wednesday at Maths, we devoted initial 10 minutes of each lesson to textual tasks with different contents. The basis for this work were logic tasks and the tasks, covered by the TIMMS survey.

Keywords: Mathematics, reading literacy, reading comprehension, ability of critical thinking

1 POTEK DELA

Veliko sem razmišljala, kako pristopiti k delu, nalogam, da bodo minute za boljšo bralno pismenost zanimive, poučne, pa še malce zabavne. Odločila sem se za postopnost v težavnosti in za uporabnost v življenjskih situacijah.

2 PRIMERI

V začetnem delu sem se odločila za preproste naloge iz logike, oblikovali smo vzorce, zaporedja. Izbirala sem lahkotno vsebino oziroma naloge, ki ne vsebujejo računskega dela.

Primer 1: CVETLICE

Katja, Dragica, Francka, Tanja in Saša imajo vsaka svojo, druga od druge različno najljubšo cvetlico, ki so omenjene v podatkih. Katero?

Katja ne mara tulipanov.

Dragica sovraži tulipane in vrtnice.

Ana obožuje narcise.

Francka ima najraje vijolice.

Tanja je alergična na marjetice.

Saša ima najraje cvetlico, na katero je Tanja alergična.

Vrsta cvetlic	Ana	Katja	Dragica	Francka	Tanja	Saša
tulipani						
vrtnice						
narcise						
vijolice						
marjetice						

Primer 2: VZORCI

Znaki so razvrščeni v vzorec: # o o # o o # o o #

Po istem pravilu nadaljaj : a b b a b b _____

Katera od spodnjih trditev najboljše pojasnjuje zaporedje števil 100, 95, 90, 85, 80, 75, 70, 65, ...?

Prištej 5 vsakemu številu, da dobiš naslednje število.

Odštej 5 od vsakega števila, da dobiš naslednje število.

Pomnoži s 5 vsako število, da dobiš naslednje število.

Deli vsako število s 5, da dobiš naslednje število.

Uporabi zaporedje 0, 1, 3, 6, 10, 15, ... in ugotovi, katero število je naslednje.

ODG: _____

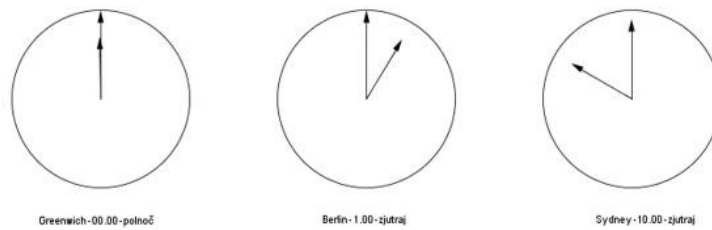
Zapiši z besedami pravilo za tvorjenje členov zaporedja.

V nadaljevanju smo se ukvarjali z nalogami, ki so širila obzorja tudi v korelaciji z ostalimi predmeti. Vsebina naloge jim je bila silno zabavna.

Primer 3: KLEPETANJE PO INTERNETU

Mark (iz Sydneja v Avstraliji) in Hans (iz Berlina v Nemčiji) pogosto komunicirata preko klepetalnice na internetu. Da bi lahko klepetala, se morata istočasno prijaviti na internet.

Mark je iskal primeren čas za klepetanje, zato je pogledal v preglednico časovnih pasov po svetu in odkril naslednje:

V Sydneyu je ura 19.00. Koliko je ura v Berlinu?

ODG: _____

Hans in Mark ne moreta klepetati po internetu med 9.00 in 16.30 po njihovih krajevnih časih, ker morata biti v šoli. Tudi od 23.00 do 7.00 po njihovih krajevnih časih ne bosta mogla klepetati po internetu, ker bosta spala. Kdaj bi lahko Mark in Hans klepetala po internetu? Napiši krajevna časa v spodnjo preglednico.

Kraj	Čas
Sydney	
Berlin	

V zadnji tretjini šolskega leta je bila vsebina še posebej pestra. Rešitev je bilo potrebno dobro argumentirati.

Primer 4: NAJBOLJŠI AVTO

Pri neki avtomobilski reviji za oceno avtomobilov uporabljajo ocenjevalni sistem, na podlagi katerega podelijo avtomobilu, ki zbere največje skupno število točk, naslov AVTOMOBIL LETA. Ocenili so pet novih avtomobilov in njihove ocene so prikazane v preglednici.

Avtomobil	Varnost (V)	Izraba goriva (G)	Zunanji videz (Z)	Notranja oprema (N)
Ca	3	1	2	3
M ₂	2	2	2	2
Sp	3	1	3	2
N ₁	1	3	3	3
KK	3	2	3	2

Vrednost posameznih ocen:

3 točke = odlično, 2 točki = dobro, 1 točka = zadovoljivo

Za izračun skupnega števila točk za posamezni avtomobil uporabljajo formulo, ki je skupek posameznih ocen:

Skupno število točk = (3 V) + G + Z + N

Izračunaj skupno število točk za avtomobil Ca.

ODG: _____

Proizvajalec avtomobila Ca je menil, da formula za izračun skupnega števila točk ni poštena. Zapiši formulo za izračun skupnega števila točk, ki bi avtomobilu Ca prinesla zmago. Zapisana formula naj vključuje vse štiri spremenljivke, formulo pa zapiši tako, da boš v prazen prostorček vpisal/a pozitivna števila.

Skupno število točk = ___ V + ___ G + ___ Z + ___ N

Primer 5: ROLKA

Erik je ljubitelj rolkanja. Obišče trgovino z nazivom ROLARJI, da bi si ogledal cene. V tej trgovini lahko kupiš celo rolko, lahko pa kupiš desko, komplet 4 koles, komplet dveh podvozij in komplet pritrtilnih delov ter sestaviš svojo rolko. Preglednica prikazuje cene izdelkov.

Izdelek	Cena v evrih
cela rolka	82 ali 84
deska	40, 60 ali 65
komplet 4 koles	14 ali 36
komplet 2 podvozij	16
komplet pritrtilnih delov (ležaji, gumijasti podlogi, vijaki z maticami)	10 ali 20

Erik bi rad sestavil svojo rolko.

Kakšna je v tej trgovini najnižja in najvišja cena za rolko, ki jo sestaviš sam?

Najnižja cena: _____ Najvišja cena: _____

V trgovini imajo na izbiro tri različne deske, dva različna kompleta koles in dva različna kompleta pritrtilnih delov. Imajo pa samo en komplet podvozij.

Koliko različnih rolk lahko sestavi Erik?

- a) 6 b) 8 c) 10 d) 12

Erik ima 120 evrov, rad pa bi kupil najdražjo rolko, ki si jo lahko privošči. Koliko denarja lahko porabi Erik za vsakega od štirih delov? Odgovore zapiši v spodnjo preglednico.

Del	Količina (€)
deska	
podvozji	
kolesa	
pritrtilni deli	

PRIMER 6: PODPORA PREDSEDNIKU

Pred volitvami je bila opravljena raziskava javnega mnenja, s katero želijo ugotoviti, kakšno podporo uživa predsednik pred prihodnjimi volitvami. Štiri časopisna uredništva so opravila vsaka svojo raziskavo in vanjo zajela vso državo.

Rezultati raziskav so naslednji:

Časopis 1: 36,5% (raziskava opravljena 6. januarja na vzorcu 500 naključno izbranih državljanov z volilno pravico);

Časopis 2: 41,0% (raziskava opravljena 20. januarja na vzorcu 500 naključno izbranih državljanov z volilno pravico);

Časopis 3: 39,0% (raziskava opravljena 20. januarja na vzorcu 1000 naključno izbranih državljanov z volilno pravico);

Časopis 4: 44,5% (raziskava opravljena 20. januarja med 1000 bralci, ki so telefonsko glasovali).

Kateri časopis bi z rezultatom raziskave zanesljivo napovedal stopnjo podpore predsedniku na volitvah, če bi bile volitve 25. januarja? Svoj odgovor utemelji z dvema argumentoma.

3 UGOTOVITVE

Ker so naloge vsebovale primere iz vsakdanjega življenja (avtomobilizem, internet, predsedniška kampanja ...), so učenci takšen tip nalog izredno radi brali in posledično reševali. Zanimiva je bila njihova analiza odgovorov in zagovarjanje tez (primer 4, primer 5, primer 6). Ob tovrstnih nalogah smo pogosto naredili korelacijo z ostalimi predmeti (primer 3), tako sem lahko spremljala njihovo splošno znanje. Učenci so takšen način projekta bralne pismenosti z veseljem sprejeli. S takšnimi nalogami sem pri učencu preverjala razumevanje prebranega, sposobnost kritičnega presojanja, smiselno uporabo prebranega ter končni zaključek - rešitev naloge. Zanimivo je tudi dejstvo, da mi v nadaljevanju učne ure nikoli ni manjkalo tistih uvodnih 10 minut. Mislim, da je bil to eden izmed ključnih korakov k dvigu bralne pismenosti in posledično kakovosti znanja ter osebne rasti posameznika.

Otroci/naši učenci uporabljajo pametne telefone in računalnike – različna socialna omrežja, kjer jim ni treba razmišljati. Posledice se kažejo v bralni pismenosti, saj so površni, ne preberejo besedil večkrat. Za razumevanje se je potrebno v besedila večkrat vračati, razmišljati, sklepati. Prav na to sem jih skušala navajati tudi pri predmetu matematika. To je predmet, ki zahteva natančnost, sklepanje, potrpežljivost. Besedilne/problemske naloge so vedno trd oreh. Z zabavnimi in nekoliko drugačnimi nalogami, ki so vsebinsko privlačne in učencem blizu, pa je na plan prišla njihova motivacija. Pogosto se namreč izkaže, da ni problem v reševanju, ampak v samem branju, ki ga učenci prepogosto zanemarijo. Šola poudarja vseživljenjsko učenje in v luči le-tega je učence nujno navajati na razmišljanje o problemih in seveda na reševanje le-teh. Na mnogo situacij bodo naleteli v življenju nasploh in od njih bo odvisno, kako se jih lotiti in rešiti morebitne probleme. Bralna pismenost nas spremlja praktično na vsakem koraku. Šola je vzgojno-izobraževalna ustanova, zato ne šteje le znanje, pač pa tudi vzgoja, vzgoja za življenje.

4 ZAKLJUČEK

Z referatom sem želela povedati, kako pomembna je motivacija za delo in da z malo drugačnim pristopom lahko uspemo. Matematika je nadvse uporabna, zna biti tudi zabavna. Umetnost učenja in poučevanja vidim prav v povezovanju z življenjskimi situacijami, navajanju učencev na doslednost in odgovornost. Uspeh vedno prinese zadovoljstvo. V našem primeru so bili zadovoljni učenci in jaz. Cilj je bil dosežen, pa še k skupni nalogi »Izboljšajmo bralno pismenost« smo doprinesli svoj del.

Literatura in viri

1. Pedagoški inštitut Ljubljana (2008): Mednarodna raziskava trendov znanja matematike in naravoslovja
2. Nolimán (2011): Zbornik prispevkov Bralna pismenost v Sloveniji in v Evropi
3. Revija logika & razvedrilna matematika

FRANC LIPUŠ
SPTŠ MURSKA SOBOTA

DELAVNICA S PODROČJA ROBOTIKE NA TEHNIŠKEM DNEVU ZA UČENCE TRETJE TRIADE OSNOVNIH ŠOL

Povzetek

Na Srednji poklicni in tehniški šoli Murska Sobota že vrsto let izvajamo tehniški dan, ki je namenjen učencem zadnje triade pomurskih osnovnih šol. S tem želimo učencem približati različne vsebine s področja tehnike, na njim prilagojen in zanimiv način. Tehniški dan poteka v sodobno opremljenih, specializiranih učilnicah ter delavnicah. Pri izvedbi posameznih delavnic sodelujejo tudi dijaki naše šole.

V prispevku je predstavljena delavnica "Mobilni robot Formula Buggy v labirintu". Tak način predstavitve strokovnega področja je dodana vrednost za vse vključene. Dijaki naše šole s sodelovanjem na tehniškem dnevu pridobivajo znanja in izkušnje, ki niso vezane zgolj na učne vsebine. Učenci osnovnih šol pa se seznanijo z različnimi področji tehnike na njim prilagojen, drugačen način, s specifično učno opremo in v drugem učnem okolju. Pridobljene informacije in vsebine jim lahko pomagajo tudi pri njihovi odločitvi o izbiri poklica.

Ključne besede: osnovna šola, srednja šola, tehniški dan, delavnica za osnovnošolce, robotika, dodana vrednost.

ROBOTICS WORKSHOP FOR TECHNICAL DAY FOR PUPILS OF THIRD TRIADES OF PRIMARY SCHOOLS

Abstract

At the secondary school for technical and vocational education Murska Sobota, a technical day for the pupils of the last triad of Pomurje primary schools has already been prepared for many days. In doing so, we want to bring different contents from the fields of technology closer to the students in the way that is more adaptable and interesting to them. Technical day is organised in modern, well equipped and specialised classrooms and workshops. The students of our school also participate in the workshops.

In this article is presented in this the workshop titled "Mobile robot Formula Buggy in labyrinth". This way of presenting the professional field is an added value for all involved participants. By participating in the technical day, the students of our school gain knowledge and experience that is not solely related to the teaching content. Primary school pupils, however, become acquainted with the various fields of technology in a different way, adapted to their capabilities, with specific teaching equipment and in a different learning environment. The information and content gained can also help them choose their future profession.

Keywords: primary school, secondary school, technical day, primary school workshops, robotics, added value

DELAVNICA S PODROČJA ROBOTIKE NA TEHNIŠKEM DNEVU ZA UČENCE TRETJE TRIADE OSNOVNIH ŠOL

1 UVOD

Na Srednji poklicni in tehniški šoli Murska Sobota že vrsto let izvajamo tehniški dan, ki je namenjen učencem zadnje triade pomurskih osnovnih šol. Učencem pripravimo delavnice z različnimi vsebinami elektrotehnike, lesarstva, strojništva, oblikovanja, naravoslovja in računalništva. Način dela prilagodimo njihovi starosti in predznanju. Tehniški dan poteka v sodobno opremljenih, specializiranih učilnicah ter delavnicah. Pri izvedbi posameznih delavnic sodelujejo tudi dijaki naše šole.

Na drugi strani so osnovne šole, ki za svoje učence organizirajo dneve dejavnosti, kamor poleg kulturnih, naravoslovnih in športnih vsebin uvrščamo tudi tehniške vsebine. Cilji teh aktivnosti so :

- povezovanje teorije in prakse ter razširjanje znanja o tehniki in tehnologiji,
- primerjava pozitivnega vpliva tehnike na večjo kakovost življenja in ugodje z negativnimi vplivi na človeka in okolje,
- spoznavanje poklicnega področja (Florjančič et al., 2005).

Takšni pristopi so del sodobnejših metod in oblik poučevanja in učenja, njihov namen pa je dejavnejša vloga učenca. Pomembni so z vidika povezovanja znanja iz različnih predmetnih področij ter uporaba le-tega v novih situacijah. Poleg posredovanja novega in utrjevanja že usvojenega znanja želimo na ta način pri učencih vzpodbuditi vedoželjnost, ustvarjalnost in samostojnost.

Do tega sodelovanja je prišlo, ker smo želeli učencem osnovnih šol približati in spodbuditi zanimanje za različna področja tehnike in tehnologije. Istočasno so prišle pobude in prošnje posameznih osnovnih šol za izvedbo delavnic s specifičnimi vsebinami, za katere na le-te niso imeli ustreznih pogojev, opreme in nenazadnje strokovnjakov.

2 PROGRAM TEHNIŠKEGA DNEVA

Vsebinski program tehniškega dneva oblikujemo učitelji posameznih strokovnih področij in koordinator. K sodelovanju spodbudimo in povabimo tudi dijake naše šole. Ti so vključeni kot pomoč pri pripravi in izvedbi samih delavnic, dogodek dokumentirajo s snemanjem in intervjuji, pomagajo učencem, da se lažje znajdejo na šoli in jim posredujejo informacije ter svoje izkušnje z življenjem in delom na šoli.

Program tehniškega dneva s časovno razporeditvijo aktivnosti in seznamom delavnic objavimo na spletni strani šole. Vsebina vsake delavnice je na kratko opisana, kar učencem olajša odločitev pri izbiri delavnice. Učenci se na delavnico prijavijo preko spletne aplikacije. Število učencev v skupini je odvisno od vsebine in načina dela.

Učenci in spremljevalni učitelji se na dan izvedbe delavnic razporedijo po učilnicah in delavnicah na naši šoli. V uvodu jim predstavimo šolo s predstavitvenim filmom, ki so ga skupaj s svojimi mentorji posneli dijaki naše šole. Sledi praktično delo v delavnicah, dan na naši šoli zaključijo z ogledom šole in specializiranih učilnic.

3 DELAVNICA S PODROČJA ROBOTIKE MOBILNI ROBOT FORMULA BUGGY V LABIRINTU

Področje robotike zagotovo sodi med trenutno najbolj aktualna področja tehnike in tehnologije. Delavnica je namenjena učencem, ki jih zanima, kaj se skriva pod ohišjem robota, kako ta deluje, in tiste, ki si želijo spoznati osnove programiranja.

3.1 KRATKA ZGODOVINA ROBOTIKE

Robotika je, pa čeprav se tega ne zavedamo, dnevno prisotna v naših življenjih. Brez robotov ne bi bilo možno sestaviti na tisoče avtomobilov ali desetisoče elektronskih čipov dnevno. Določene zahtevne operacije v medicini ne bi bile izvedljive, nekatere države, kot je Japonska, za svojo proizvodnjo ne bi imele dovolj delovne sile.

Besedo robot je leta 1920 prvič uporabil češki dramski pisatelj znanstvene fantastike Karel Čapek v svoji igri R. U. R. ("Rossumovi univerzalni roboti"). V češčini "robota" pomeni "delo" ali "suženj" (Glamnik in Veber, 2012).

Po SSKJ (2019) je robot elektronsko vodena naprava, ki enakomerno opravlja vnaprej programirana, pogosto človekovemu zdravju škodljiva dela.

Izum robota pripisujejo Georgu C. Devalu iz leta 1954. Prvo podjetje, ki se je ukvarjalo izključno z robotiko, sta leta 1962 ustanovila Joseph F. Engelberger in George Devol v ZDA. Leta 1968 je Engelberger prodal licenco oziroma patent robota Japoncem, in sicer podjetju Kawasaki Heavy Industries (Ambrožič, 2010). Roboti so konec sedemdesetih let prejšnjega stoletja doživeli razcvet na Japonskem, ki je še danes vodilna svetovna velesila na tem področju. Tudi začetki slovenske robotike segajo v konec sedemdesetih let, ko so slovenski raziskovalci na inštitutih in univerzah skupaj s strokovnjaki iz industrije razvili prve industrijske robote.

3.2 DELITEV ROBOTOV

Kriteriji za delitev robotov so različni. Glede na razvoj in njihovo kompleksnost jih delimo v tri generacije. Danes govorimo o tretji generaciji robotov, za katero so značilni: logično odločanje, umetna inteligenca, prepoznavanje in sinteza govora, tridimenzionalni vid. Delimo jih lahko tudi na: industrijske (roboti, ki opravljajo industrijska dela) in servisne (roboti, ki so v pomoč ljudem). Glede na področje uporabe poznamo namenske robote, za uporabo v gospodinjstvu, medicini, kmetijstvu, vojski, izobraževanju, robote raziskovalce vesolja, vulkanov in morskih globin, robote igrače in znanstvenofantastične robote ter človeku podobne robote.

3.3 MOBILNI ROBOT FORMULA BUGGY

Mobilni roboti so tisti roboti, ki imajo sposobnost, da se gibljejo po prostoru. Premikajo se na različne načine: se vozijo, hodijo, plujejo, letijo ali se gibljejo v brezračnem prostoru (v vesolju).

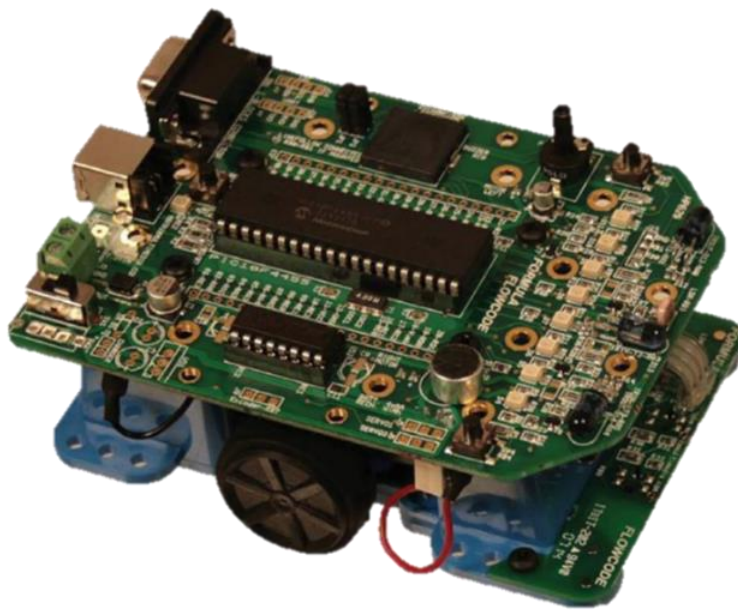
Vsak mobilni robot sestavljajo trije osnovnih sistemi, in sicer: sistem za premikanje, sistem za zaznavanje okolice in sistem za upravljanje robota. Sistem za premikanje je odvisen in prilagojen temu, kje se bo robot gibal. Za gibanje po ravni, trdi površini, so najboljši pogon kolesa, ki jih poganjajo elektromotorji.

Ljudje za zaznavanje okolice uporabljamo čutila, ki pošiljajo signale možganom, na podlagi katerih se odločamo za ukrepanje. Pri robotih so to različni senzorji. Glavni del robota je sistem za upravljanje, katerega osrednji del je mikrokrmilnik. Če se robot premika proti

oviri, bo sistem za zaznavanje okolice to zaznal in bo poslal signal sistemu za upravljanje. Ta bo naprej poslal signal sistemu za premikanje, ki bo robota ustavil ali ga usmeril v drugo stran.

Osrednji del robota Formula Buggy je integrirano vezje ali čip - mikrokontroler PIC18F4455, kateri vsebuje centralno procesno enoto (CPE) in pomnilnik. V pomnilniku je zapisan program po katerem robot deluje. Robot deluje tako, da CPE čita program iz pomnilnika in ga izvaja. Program preverja stanje senzorjev in na podlagi tega upravlja s kolesi (levo, desno, naprej, nazaj, stop).

Robot ima dve kolesi, ki ju poganjata dva DC motorja. Opremljen je z IR senzorji za zaznavanje ovire v labirintu in zaznavanje črte na podlagi, LDR senzorjem za zaznavanje svetlobe, mikrofonom za zaznavanje zvoka, tipkami, zvočnikom in led diodami za signaliziranje robota.

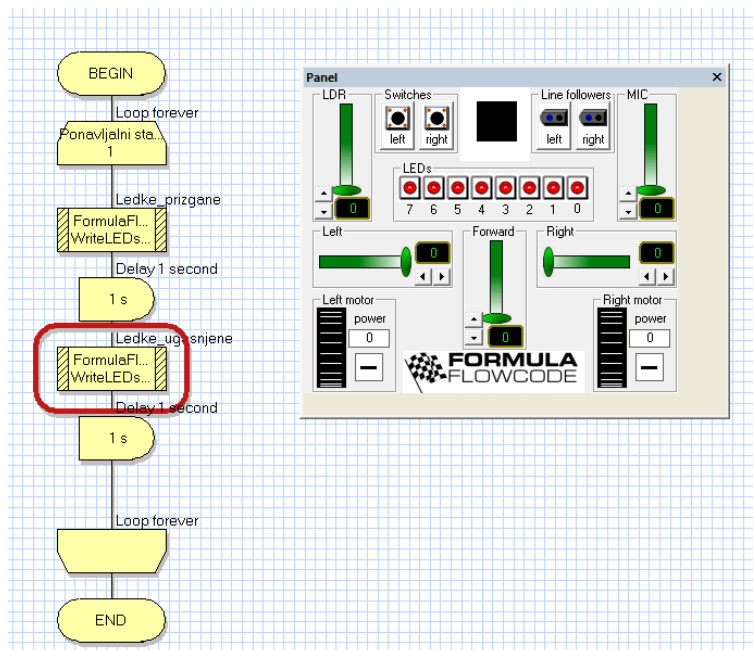

Slika 1: Mobilni robot Formula Buggy,

[Vir: <https://www.newark.com/matrix/hp794/flowcode-kit-pic-usb-with-controller/dp/14N9339>]

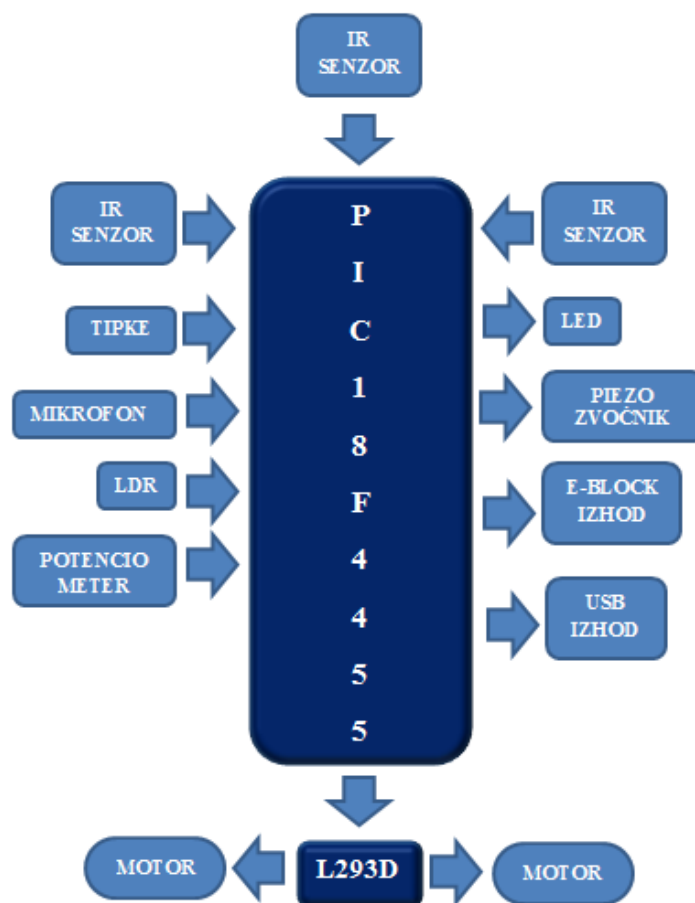
IR senzorji za vid zaznajo oviro, kar je pomembno, če želimo, da robot najde pot iz labirinta. Robota lahko ustavimo tudi s ploskom, zato ima nameščen mikrofoni. Robot bo izvedel le naloge, ki mu jih naložimo s pomočjo računalniškega programa. Program napišemo z grafičnim programskim jezikom Flowcode. Preden ga naložimo v pomnilnik mikrokontrolerja, ga moramo prevesti v "strojni jezik". To jezik enk - 1 in ničel - 0 (npr. 1110001110000).

Učenci na delavnici spoznajo osnovne grafične simbole ukazov in sami zapišejo program, ki bo prižgal in ugašal osem led diod na robotu. Program preizkusijo na simulatorju in ga v primeru, da deluje brez napak, s pomočjo kabla prenesejo na samega robota. Ta aplikacija se uporablja za signalizacijo robota, da lahko vidimo, kje se nahaja oziroma v katero smer se bo premikal.

Slika 2: Programsko okolje Flowcode s simulatorjem

[Vir: <https://www.newark.com/matrix/hp794/flowcode-kit-pic-usb-with-controller/dp/14N9339>]

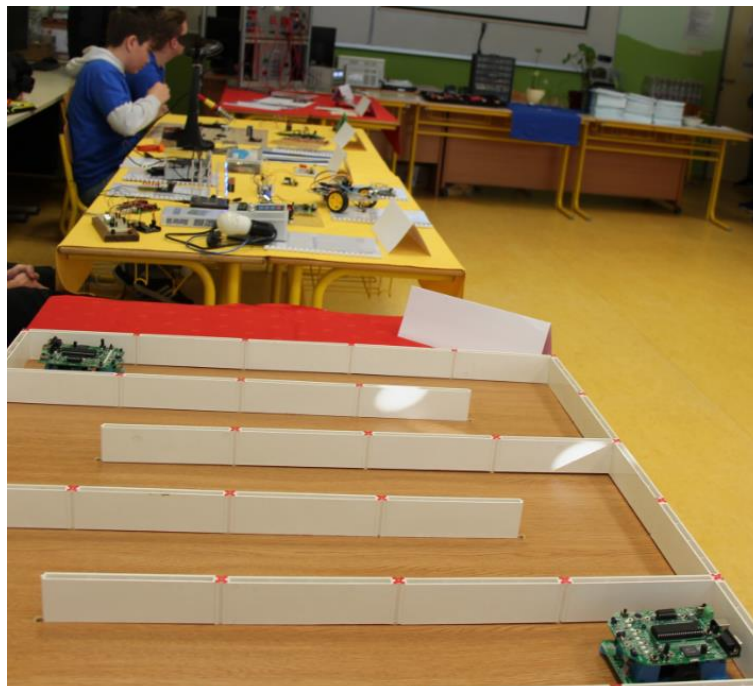
Slika 3: Blokovna shema robota

[Vir: <https://www.newark.com/matrix/hp794/flowcode-kit-pic-usb-with-controller/dp/14N9339>]

Po tej izkušnji učenci še preizkusijo programe za vožnjo robota po črti, vožnjo robota skozi labirint, robota, ki pleše in muzicira. Programe za izvedbo delavnice pripravijo dijaki četrtyh letnikov programa Elektrotehnik, pri izbirnem strokovnem modulu Robotika.

Slika 4: Izvedba delavnice s področja robotike na Tehniškem dnevu 2018

Slika 5: Prikaz gibanja mobilnega robota Formula Buggy v labirintu

4 ZAKLJUČEK

Učenci so za delavnico s področja robotike, Mobilni robot Formula Buggy, pokazali veliko zanimanje. Med samim izvajanjem so bili aktivni in vedoželjni, sprti so postavljali različna vprašanja. Najbolj jih je pritegnil demonstracijski prikaz gibanja robota po črti in v labirintu. Namen takih dogodkov je spodbujanje k razmišljanju ali spodbujanje občutka dodane vrednosti v obeh uporabnika (učenca, staršev) pri odločanju za določen poklic in šolo (Trnavčević v Komel, 2010). Tak način predstavitve strokovnega področja in posredno šole je dodana vrednost za vse vključene.

Dijaki naše šole s sodelovanjem na tehniškem dnevu pridobivajo znanja, veščine in izkušnje, ki niso vezane zgolj na šolsko delo ali učne vsebine. Namen je, da učenci osnovnih šol, udeleženci delavnic, spoznajo različna področja tehnike in tehnologije. Pridobljena znanja in informacije pa jim lahko pomagajo tudi pri odločitvi ali jih navdušijo za določen poklic.

Literatura in viri

1. Ambrožič, L. 2010. Klasična robotika – evolucija, razvoj in prihodnost, Avtomatika, Ljubljana: HYDRA & Co. d.o.o, št. 98, str. 7-11. Dostopno na: http://www.avtomatika.com/ARHIV-AVTOMATIKA/A98_DIR2010.pdf. [25.8.2019].
2. Florjančič, F. et al. 2005. Tehniški dnevi od 6. do 9. razreda v devetletni osnovni šoli. Ljubljana: Zavod za šolstvo.
3. Glamnik, A. in Veber, M. 2012. Robotika. Slovenija: Konzorcij šolskih centrov Slovenije v okviru MUNUS 2. Dostopno na: https://munus2.scng.si/files/2009/09/MUNUS_ROBOTIKA_GLAMNIK_VEBER_SCCE_LJE-2.pdf [25.8.2019].
4. Komel, B. 2010. Promocija in dejavniki izbire srednje šole. Magistrska naloga. Koper: Univerza na Primorskem. Fakulteta za management. Dostopno na: file:///C:/Users/uporabnik/Downloads/Komel_Barbara_20110104.pdf [25.8.2019].
5. Slovar slovenskega knjižnega jezika. Dostopno na: <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=ROBOT> [25.8.2019]
6. Formula Buggy. Dostopno na: <https://www.newark.com/matrix/hp794/flowcode-kit-pic-usb-with-controller/dp/14N9339> [28.8.2019]

TOMAŽ LOPERT
OŠ GORNJA RADGONA

ORIENTACIJSKI POHOD KOT DODANA VREDNOST V OSNOVNI ŠOLI

Povzetek

Namen članka je predstaviti orientacijski pohod, ki smo ga izvedli na šoli. Orientacijski pohod smo izvedli kot dan dejavnosti (športni dan) na predmetni stopnji in je lep primer dejavnosti, ki lahko obogati šolsko leto na vsaki šoli. V članku je predstavljen primer medpredmetnega sodelovanja med geografijo in ostalimi predmeti, primer sodelovalnega učenja med učenci, ki so na tem pohodu sodelovali, primer medgeneracijskega učenja in terenskega dela. Predstavil bom zgodovino orientacijskih pohodov, prednosti takega načina izvajanja pouka, prednosti terenskega dela v šoli, samo izvedbo in evalvacijo, ki smo jo opravili po izvedbi dneva dejavnosti. Dodane so tudi naloge, ki so jih učenci na tem orientacijskem pohodu reševali.

Ključne besede: Orientacijski pohod, OŠ Gornja Radgona, medpredmetno povezovanje, terensko delo

ORIENTEERING HIKE AS ADDED VALUE IN PRIMARY SCHOOL

Abstract

The purpose of the article is to present the orienteering hike we had at our school. The orienteering hike was carried out as an activity day (sports day) for pupils of lower secondary level of education and it is a nice example of an activity that can enrich the school year at every school. The article presents an example of cross-curricular integration of geography with other subjects, an example of collaborative learning for students being a part of this hike, an example of intergenerational learning and field work. I am going to present the history of orienteering hikes, advantages of this type of classes, advantages of field work in school, the hike itself and the evaluation that we carried out after the activity day. Assignments that pupils did on this orienteering hike are also a part of this article.

Keywords: orienteering hike, Primary school Gornja Radgona, cross-curricular integration, field work

1 UVOD

Svoj prispevek bom začel z mislijo ameriškega pedagoga Edwarda Didna, ki je rekel:

»Znanje, pridobljeno z opazovanjem okolice in raziskovanjem narave, na podlagi lastnih videnj in ugotovitev, je bolj trajno in ima večjo vrednost kot tisto, pridobljeno z učenjem na pamet. Učenje v naravi ponuja večje možnosti za dejavno vključevanje vsakega učenca v učni proces, kar pripomore k višji motivaciji in posledično boljšemu pomnjenju.«

V sami pripravi in izvedbi orientacijskega pohoda smo z učitelji na naši osnovni šoli stremeli ravno k temu. Naša naloga je bila, da določimo tematiko, cilje in traso orientacijskega pohoda.

Naloga učencev pa je bila, da z dobrim opazovanjem in raziskovanjem okolice naše šole pridejo do lastnih ugotovitev in rešijo probleme, ki so jim bili posredovani. Prepričan sem, da se jim je taka dejavnost bistveno bolj vtisnila v spomin kot pa učenje o teh problemih v učilnici.

Vzpodbudili smo njihov um, jih motivirali, da so, kot smo ugotovili pri evalvaciji, sami prišli do uspešne izpeljave orientacijskega pohoda in svojega zadovoljstva.

Prepričan sem in vem, da se jim bodo te pozitivne izkušnje in znanja, ki so jih pri tem delu pridobili, vtisnila v spomin bolj kot znanja oziroma informacije, ki so jih slišali od učitelja v razredu.

Kot sem že v samem povzetku omenil, smo se pri pripravi orientacijskega pohoda posluževali medpredmetnega povezovanja, sodelovalnega učenja, medvrstniškega učenja in tudi terenskega dela.

Samo terensko delo pa je tudi zelo primerna metoda učenja pri delu z nadarjenimi učenci.

Preden se bom lotil opisa priprave in izvedbe samega orientacijskega pohoda, je verjetno prav, da omenim prednosti in zgodovino orientacijski pohodov, opišem, zakaj smo se posluževali ravno teh metod oziroma oblik dela in zakaj je terensko delo zelo primerna metoda dela z nadarjenimi učenci.

2 KAJ JE ORIENTACIJSKI TEK OZIROMA POHOD?

Orientacijski tek oziroma pohod je športna dejavnost, ki običajno poteka v naravi in povezuje gibalno in miselno dejavnost. Tekmovalec ali skupina tekmovalcev mora s pomočjo karte in kompasa poiskati označene kontrolne točke. Pri orientacijskem pohodu, ki smo ga izvedli na šoli, je bila na karti označena tudi pot, po kateri so se učenci morali gibati in reševati naloge. Da so se držali predpisane poti, smo poskrbeli s kontrolnimi zastavicami in luknjači, s katerimi so preluknjali kontrolne kartončke.

Orientacijski tek oziroma pohod se je razvil v vojaških krogih, kjer so se prvi zavedali pomena znanja gibanja po neznanem terenu. Konec 19. stoletja je bilo v Oslu prvo javno orientacijsko tekmovanje, po drugi svetovni vojni se je orientacijski tek iz Skandinavije razširil v države Srednje Evrope, kasneje v Severno Ameriko in Avstralijo, proti koncu 20. stoletja pa v Latinsko Ameriko, Azijo in nekatere dele Afrike. (Burnik idr., 2012)

Ko smo na šoli razmišljali o uvedbi te dejavnosti, sem se z veseljem in dobrimi občutki spominjal orientacijskih pohodov, na katerih sem sodeloval v času svojega osnovnošolskega izobraževanja. Med spomini iz osnovne šole so orientacijski pohodi prav gotovo na prvem mestu.

Zelo dobro se spomnim tekmovanj med šolami, iskanja kontrolnih točk, streljanja z zračno puško, dela s kompasom, izvajanja prve pomoči ter uspehov in nagrad, ki smo jih dosegli.

3 ZAKAJ MEDPREDMETNO POVEZOVANJE?

Velikokrat se v zbornici pogovarjamo o tem, da nam učenci znanje, ki si ga pridobijo pri pouku, predalčkajo. Kar se naučijo pri posameznem predmetu, uporabljajo samo pri tistem predmetu. In velikokrat smo že naleteli na odgovore: »To smo se pa učili pri fiziki, zgodovini, biologiji, pa se ne spomnim.«

Življenje in procesi v naravi pa so potekajo ravno nasprotno, povezujejo več dejavnikov, ki potem tvorijo neko celoto.

Velika težava v šolah je torej nepovezано znanje, ki ga učenci pridobijo pri posameznih predmetih.

In ravno zato bi v šolah morali posvečati večjo pozornost povezovanju vsebin in veščin med predmeti in predmetnimi področji.

Pri tem pa seveda naletimo na težave. V želji po popolni realizaciji svojega učnega načrta smo učitelji zatopljeni samo v predmete, ki jih poučujemo in se na druge predmete niti preveč ne oziramo. Naslednji problem pri nas učiteljih pa je verjetno tudi v slabem poznavanju učnih načrtov drugih predmetov.

To so prav gotovo problemi, s katerimi se srečujemo v šolah, kljub temu pa sem mnenja, da številni učitelji in šole vseeno težijo k medpredmetnemu povezovanju in da taka oblika pouka ni redek pojav v današnjem šolstvu.

Tako povezovanje kot piše V. Bevc (2005) služi razgraditvi okvirov, v katerih se znajdejo posamezna predmetna področja. S tem omogoča učencem spoznavanje vsebin širše, preko vsebin enega predmetnega področja pa omogoča uporabo iste vsebine na več področjih in zavedanje, da se uporaba znanja lahko ponavlja, da se omogoči oblikovanje transferjev, ki učencu omogočajo širino in doseganje višjih ravni znanja in razumevanja. Te cilje težje dosegamo ali jih celo ne moremo dosegati brez ustreznega medpredmetnega načrtovanja, ki ne temelji samo na vsebinskih povezavah v funkciji motivacije, nadgradnje, povezovanja obstoječega znanja z novim, ampak tudi v načrtovanih dejavnosti učencev, prek katerih leti dosega tako imenovana procesna oziroma vseživljenjska znanja.

S predstavljenim dnevom dejavnosti smo te delitve med posameznimi predmeti prav gotovo preskočili.

4 ZAKAJ SODELOVALNO IN MEDVRSTNIŠKO UČENJE?

Ker živimo v času hitrih sprememb, ki od nas zahteva razna znanja, spretnosti, sodelovanje in delo v skupini oziroma kolektivu, je verjetno prav, da tudi učence že v času šolanja pripravljamo na takšno življenje. Naučiti jih moramo živeti, delati skupaj, spodbujati moramo medsebojno sodelovanje, soodločanje in sprejemanje odgovornosti.

Sodelovalno učenje je v primeru tega dneva dejavnosti bilo izraženo v obliki skupinskega dela učencev, ki so na orientacijski pohod prišli z različnimi nivoji znanja.

Zavedali so se, da če želijo doseči cilj in primerno opraviti svojo nalogo, morajo sodelovati z učenci v skupini. To pomeni, da se morajo z njimi pogovarjati, da si morajo izmenjati ideje, se morajo poslušati in drug drugemu svetovati.

Medvrstniško učenje se v šolah lahko izvede na različne načine. V tem primeru so bili v isti skupini učenci osmih in devetih razredov. Znanje geografije, matematike, biologije, fizike je

pri eno leto starejših učencih prav gotovo bolj poglobljeno in znanja so se prenašala na mlajše učence.

Tudi mnenja učencev, ki so bili v isti skupini z eno leto starejšimi učenci, so bila zelo pozitivna.

5 ZAKAJ TERENSKO DELO?

Terensko delo je ena izmed pomembnih aktivnih metod dela izven učilnice in je obvezen del učnega načrta pri geografiji. Včasih imam občutek, da je takšnega dela v šoli premalo. V čem vidim prednosti take metode dela?

V literaturi zasledimo različne opredelitve take oblike pouka.

Brinovec omenja terensko delo kot »obliko pouka, kjer se dijaki urijo v rabi preprostih raziskovalnih metod, kot so: opazovanje, orientacija, kartiranje, merjenje, primerjanje, razvrščanje, umeščanje, analiziranje, sintetiziranje in poročanje. Terensko delo je osnova geografskega proučevanja, saj je za mnoge tipe podatkov edini vir podatkov iz prve roke, pri katerem je verodostojnost najmanj okrnjena.« (Brinovec, 1992)

V kasnejši literaturi Brinovec poudarja, da s tovrstnim delom razvijamo učenčevo aktivnost in ustvarjalnost, njegove delovne navade, potencialne zmogljivosti, radovednost, kritičnost in samostojnost. Kot takšno pomeni sodoben pristop, ki ga vpeljujejo povsod po svetu in pri katerem so izpolnjene tako zahteve sodobnega pouka geografije kot tudi zahteve pedagogike in psihologije. (Brinovec, 2004)

Terensko delo pri geografiji vključuje različne oblike in metode dela. Med njimi so najpomembnejše orientiranje v pokrajini, zbiranje podatkov, opazovanje fizičnih in družbenih značilnosti, kartiranje, določanje različnih fizikalnih parametrov in druge.

S pomočjo terenskega dela postanejo nekateri dejavniki in procesi v pokrajini učencem lažje predstavljeni in razumljivi.

V konkretnem primeru (pri tem dnevu dejavnosti) so učenci na terenu v okolici šole s praktični poskusi spoznali to, kar so se učili v učilnici.

6 TERENSKO DELO IN NADARJENI UČENCI

Terensko delo je ena izmed zelo aktivnih metod učenja pri pouku geografije. Eden izmed temeljnih ciljev pri pouku geografije je namreč tudi odkrivanje in pojasnjevanje geografskih procesov in pojavov v naravi in družbi.

Učenci oziroma dijaki lahko na terenu pridobivajo in razvijajo sposobnost neposrednega opazovanja naravnih in družbenih pojavov in procesov. Preko takšnega dela se učenci in dijaki usposablja za raziskovanje domače oziroma tudi neznane pokrajine, kar jim lahko koristi tudi pri njihovem nadaljnjem delu v življenju.

Kako v terensko delo umestiti nadarjene učence?

Če malo prebiramo literaturo, ki govori o nadarjenosti in značilnostih geografije, pogosto naletimo na naslednje, da:

- geografija obravnava dogajanje na zemeljskem površju, da jo zanimajo pojavi, ki to površje spreminjajo, da jo zanima soodvisnost med naravnimi in družbenimi dejavniki (Brinovec, 2004);
- geografija pomaga učencem pridobivati znanja, sposobnosti in spretnosti, s pomočjo katerih so učenci sposobni pojave in procese medsebojno povezati;

- geografija (predvsem delo na terenu) pomaga učencem pridobiti znanja, sposobnosti in spretnosti, s pomočjo katerih so se učenci sposobni v naravi orientirati, jo dobro opazovati in opaziti nekatere pojave, ki običajnemu človeku niso vidni;
- geografija (predvsem delo na terenu) omogoča, da so učenci aktivni in samostojno prihajajo do nekaterih spoznanj ...

Če samo nekatere vidike terenskega dela pri geografiji povežemo z značilnostmi vedenja nadarjenih učencev pri geografiji, je verjetno bolj razumljivo to, da je terensko delo ena izmed zelo pomembnih sestavin pri delu z nadarjenimi učenci na področju geografije.

Značilnosti nadarjenih učencev na področju geografije (terenskega dela pri geografiji) so:

- Razmišljajo logično in vzročno posledično, izkazujejo abstraktno mišljenje, aplicirajo matematično znanje in formule.
- Razumejo in razložijo zveze med naravnogeografskimi in družbenogeografskimi procesi.
- Izkazujejo visoko stopnjo uporabnosti kartografskih in ostalih gradiv.
- Se uspešno pisno in ustno izražajo. Pri izražanju uporabljajo znanje, ideje in razumevanje, ki ga zahtevajo naloge.
- Jasno razumejo geografske koncepte in jih prenesejo in aplicirajo v nove situacije.
- Rešitve, ki jih oblikujejo, so kreativne in izvirne.
- Svoje intelektualne in kognitivne sposobnosti izkazujejo z medpredmetnim sodelovanjem. (Lilek 2013)

V nadaljevanju sem pripravil nekatere naloge s področja terenskega dela pri geografiji.

Te naloge lahko uporabimo pri pouku, pri orientacijskih pohodih (te naloge so bile del letošnjega orientacijskega pohoda, ki smo ga izvedli z učenci predmetne stopnje), dodatnem pouku geografije, interesnih dejavnostih, pri pripravah na geografsko tekmovanje ...

Kot podlaga za opravljanje nalog sta bila dva zemljevida merila 1:2500 in merila 1:5000.

7 PRIMER NALOGE, KI SO JO UČENCI REŠEVALI NA ORIENTACIJSKEM POHODU

Pred seboj imate zemljevid (karta 1) z vrisano potjo. Poleg zemljevida imate tudi zračni posnetek poti, po kateri se boste gibali.

ŽELIMO VAM VELIKO USPEHA, ZNANJA IN VARNOSTI NA VAŠI POTI!

NAVODILA

Pravilno orientirajte karto in nadaljujte po načrtani trasi.

Preden začnete, preberite naloge, nekatere so že na začetku vaše poti.

Ves čas dobro opazujte okolico, naloge se navezujejo tudi na prehojeno pot.

Bodite pozorni tudi na prizme za označevanje kontrolnih točk (KT), kjer ni zraven učiteljev.

Preluknjajte jih na listu.

Točka št. 1 – START

V zemljevid št. 1 pravilno (po pravilih kartografije) vrišite hišo, ki je na spodnji fotografiji.

Nadaljujte pot proti TOČKI ŠT. 2

BODITE POZORNI IN ZAVIJTE DESNO.

Točka št. 2 – PREDEN NADALJUJETE POT PROTI TOČKI 3, REŠITE SPODNJE NALOGE

Na kateri nadmorski višini stojite? Uporabi karto 1.

Opazujte bližnjo in daljno okolico te točke.

Opišite okolico te točke na način, da pri opisu zapišete dve naravnogeografski in dve družbenogeografski značilnosti okolice te točke.

Koliko metrov oziroma kilometrov od te točke je oddaljena reka Mura?

Na katerem bregu reke Mure se nahajate?

Kako se imenuje oblika površja, na katerem stojite?

Kakšna je prevladujoča raba zemljišča na tem območju?

UPORABITE KOMPAS.

V kateri smeri (strani neba) od te točke se nahaja:

GRAD

TRIBUNA na igrišču ŠNK Radgona

UPORABITE KOMPAS.

Nadaljujte pot proti TOČKI ŠT. 3 in opazujete okolico poti, po kateri se premikate.

Katere drevesne vrste prevladujejo na označenem odseku vaše poti? (Odsek A–B)

Na karti je označeno pobočje C in D. Obkroži pravilni odgovor.

Pobočje C je: PRISOJNO OSOJNO

Pobočje D je: PRISOJNO OSOJNO

Nadaljujte pot proti drevesu, ki je na sliki. Kako se imenuje drevo, ki je označeno?

Nadaljujte pot proti TOČKI ŠT. 3 (na Piramidi).

Točka št. 3, Piramida

Na kateri nadmorski višini se nahajate?

Kolikšna je relativna višina med točko št. 2 in točko št. 3?

Piramida je bila postavljena leta _____. To leto sodi v _____ stoletje.

Določite azimut radijskega stolpa.

V kateri smeri od te točke leži grad?

Nadaljujte pot po označeni trasi do TOČKE ŠT. 4.

Spuščamo se v dolino, ki jo je med drugimi dejavniki oblikoval tudi potok _____.

Točka št. 4, botanični vrt

Poimenujte vrsto označenih dreves.

Katera drevesna vrsta izvira iz Severne Amerike?

Pred kratkim so v tem parku posekali drevo, ki spada med največja živa bitja na svetu.

Katera vrsta drevesa je to?

Na kateri nadmorski višini se nahajate?

Kolikšna je relativna višina med točko št. 3 in točko št. 4?

Nadaljujte pot do TOČKE ŠT. 5.

Točka št. 5

Katero drevo stoji na tej točki?

MATEMATIČNA NALOGA

Dragi učenci! Pred vami je še zadnji del poti oziroma dve točki: TOČKA ŠT. 6 in TOČKA s pravilničnim številom 7, ki je tik pred CILJEM.

Nadaljujte svojo pot. Dobro opazujte okolico! V karto morate vrisati hišo, ki jo imate na spodnji fotografiji.

Kako so na zemljevidu poimenovali hišo na spodnji fotografiji?

Nadaljujte pot proti šoli. Pozorni bodite pri prečkanju ceste!

Prišli ste do potoka _____.

Na katerem bregu potoka je vrisana pot?

V kateri smeri teče potok na tem odseku?

Struga in obrežje tega potoka imata značilnosti naravnega - urejenega toka. Zapišite značilnosti, po katerih lahko dokažete, da gre za naravni oziroma urejeni vodotok.

Nadaljujte pot proti TOČKI ŠT. 6, kjer vas čakata kar dve zanimivi nalogi.

Točka št. 6

NARAVOSLOVJE in OPAZOVALNA NALOGA IZ FIZIKE

Ta test oddajte na točki št. 7 – CILJ in ŠTART

8 ZAKLJUČEK

Izkušnja s pripravo in izvedbo tega orientacijskega pohoda je bila zelo pozitivna. Prepričan sem, da ga bomo še ponovili, ker so bila tudi mnenja učencev in učencev učiteljev zelo vzpodbudna. Na koncu sem zaprosil učence, da tudi v pisni obliki predstavijo svoje mnenje.

Mnenji neimenovanih učenk sta:

»Moje mnenje je, da so takšni dnevi dejavnosti boljši kot ostali tehnični, športni dnevi (pohodi ...), saj sodelujemo s svojimi vrstniki in si lažje si zapomnimo stvari, ki jih takrat delamo, saj ni vse tako "strogo" kot pri pouku. Ko smo imeli ta orientacijski pohod, smo se nekako zblížali z devetošolci, jih bolje spoznali in se tudi zabavali. Na delovnih točkah, kjer smo morali razmišljati, smo združili moči in z malo šale opravili z nalogo. Zelo dobro je, da ste vključili več različnih predmetov skupaj, saj se pri pouku ne opazi, kako so predmeti med sabo povezani, ker mi, učenci, predmete med seboj ločujemo, namesto da bi jih povezovali in si olajšali svoje delo.«

»Glede športnega dneva v osmem razredu moram priznati, da sem bila pozitivno presenečena, saj je bil pouk v naravi zelo dobro speljan in organiziran. Mislim, da bi športni dan kot tak morali izvesti vsako leto. Terensko delo je bilo zelo zanimivo in zdi se mi prav, da se ne učimo samo teorije, ampak to izvedemo tudi praktično. Terensko delo je bilo prav tako dobro povezano s športom in všeč mi je bila tudi ideja z različnimi postajami, ki so bile na zanimiv način povezane z različnimi učnimi predmeti. Vsem je bilo všeč, da smo se morali z zemljevidom in z danimi nalogami spopasti sami.«

Literatura in viri

1. Burnik, S., Petrovič, D., Gratej, L., Zubin, A. in Jereb, B., 2012. Abc dejavnosti v naravi. Ljubljana, Fakulteta za šport.
2. Cunder, K., 2002. Geografske učne poti: terensko delo in ekskurzije pri pouku geografije v srednjih šolah. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
3. Bevc, V., 2005. Medpredmetno načrtovanje in povezovanje vzgojno-izobraževalnega dela. V: Rutar Ilc, Z. Rupnik Vec, T (ur.). Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu. Zbornik prispevkov. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.
4. Bevc, V., 2008. Medpredmetno načrtovanje. V: Nolimal, F., Milekšič, V., Skvarč, M., Kerndl, M., Lesničar, B., Furlan, B., Rapac, J (ur.) Fleksibilni predmetnik – pot do večje avtonomije, strokovne odgovornosti in kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.
5. Brinovec, S., Godnov, J., Lovrenčak, F., 1992. Terensko delo. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.
6. Brinovec, S., 2004. Kako poučevati geografijo. Didaktika pouka. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.
7. Slekovec, E., 2007. Medpredmetno povezovanje na primeru terenskega dela. Geografija v šoli, 16, št. 2. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.
8. Lilek, D. 2013. Teoretične podlage organizacijskih didaktičnih pristopov za delo z nadarjenimi na področju geografije in zgodovine. Ljubljana: ZRSS.

TANJA LOZEJ
OŠ KOZARA NOVA GORICA

VLOGA UČITELJA ŠPORTA PRI DELU Z OTROKOM Z AVTIZMOM

Povzetek

Veliko časa, tako v šoli kot doma, presedimo. Pomen športa, gibanja in dejavnosti povezanih z gibanjem, tako za otroke kot tudi za odrasle, poznamo vsi. Gibanje vpliva na celostni razvoj človeka (gibalni, telesni, kognitivni, čustveni in socialni).

Gibanje je posebej za otroke in mladostnike z motnjami v razvoju pomemben dejavnik v socialnem in fizičnem razvoju. Preudarno načrtovane gibalne aktivnosti tako izboljšujejo psihofizično stanje in imajo velik pomen pri vzpostavljanju socialnih stikov, posebno še pri otrocih z avtizmom.

Ustrezna organizacija prostora, aktivnosti, časa in pravil, ter težnja k čim boljšemu sodelovanju s sošolci bo prinesla razvoj in zadoščenje vseh udeležencev pri izvedbi predmeta šport. Ključnega pomena pa je učiteljevo predhodno dobro poznavanje otroka z avtizmom in ostalih otrok.

Ključne besede: gibanje in šport, učitelj športa, otrok z avtizmom, strukturiran urnik, organizacija prostora, aktivnosti, časa in pravil

THE ROLE OF A PHYSICAL EDUCATION TEACHER IN WORKING WITH A CHILD WITH AUTISM

Abstract

We spend a lot of time sitting down, both at school and at home. We are aware of the importance of sports, movement and activities associated with movement for children and adults. Movement influences the overall development of a person: motor, physical, cognitive, emotional and social.

The same is true for children and adolescents with disabilities; movement is a very important factor in their social and physical development. Carefully planned physical activities improve their psychophysical well-being and help them establish social contacts, which is particularly beneficial for children with autism.

Effective organization of space, activities, time and rules, as well as pupils' desire for good collaborative relationship with their classmates, will lead to progress and satisfaction of everybody involved in the physical education class. Last but not least, teacher's prior knowledge of the child with autism and other children also plays a crucial role in this respect.

Keywords: movement and sports, PE teacher, child with autism, structured schedule, organization of space, activities, time and rules

Veliko časa, tako v šoli kot doma, presedimo. Pomen športa, gibanja in dejavnosti povezanih z gibanjem, tako za otroke kot tudi za odrasle, poznamo vsi. Gibanje vpliva na celostni razvoj človeka, tako na gibalni, telesni, kognitivni, čustveni in socialni. Gibalna aktivnost in rekreativno ukvarjanje s športom je v porastu. Odrasli smo tisti, ki dajemo zgled otrokom z zdravim načinom življenja, ki vključuje tudi gibanje.

Gibanje je posebej za otroke in mladostnike z motnjami v razvoju pomemben dejavnik v socialnem in fizičnem razvoju. Preudarno načrtovane gibalne aktivnosti tako izboljšujejo psihofizično stanje in imajo zelo velik pomen pri vzpostavljanju socialnih stikov. Posebej pomembno je to pri otrocih in mladostnikih z avtizmom.

Preletimo Učni načrt za prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom za predmet športna vzgoja in pogledimo opredelitev predmeta šport (športna vzgoja), operativne cilje ter opis populacije. O prilagajanju pri športu pa beremo v Navodilih za delo z otroki z avtističnimi motnjami v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom (2014, str. 45).

Opredelitev predmeta športna vzgoja iz Učnega načrta za prilagojen izobraževalni standard z nižjim izobrazbenim standardom (Učni načrt za prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom za predmet športna vzgoja, str. 3):

» Šolska športna vzgoja je nenehen proces bogatenja znanja, razvijanja sposobnosti in lastnosti ter pomembno sredstvo za oblikovanje osebnosti in odnosov med posamezniki. Hkrati pa upošteva tudi medicinski, psihološki in socialni vidik. Zato si prizadevamo, da z izbranimi cilji, vsebinami, metodami in oblikami dela prispevamo k skladnemu biopsihosocialnemu razvoju mladega človeka, sprostivši in kompenzaciji negativnih učinkov večurnega sedenja. Ob sprotni skrbi za zdrav razvoj ga vzgajamo in učimo, kako bo v vseh obdobjih življenja bogatil svoj prosti čas s športnimi vsebinami in se aktivno vključeval v družbo svojih vrstnikov. Z zdravim načinom življenja bo tako lahko skrbel za dobro počutje, zdravje, vitalnost in življenjski optimizem.

Vse to še zlasti velja za učence, ki so usmerjeni v prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom. Na motoričnem področju se vrsta in stopnja primanjkljajev, ovir oz. motenj kaže pri zmanjšani gibalni nadarjenosti, pomanjkanju gibalnih občutkov, predstav in izkušenj. Kratkotrajna koncentracija in pozornost otežujeta pomnjenje pravil. Skromne predstave o prostorskih in časovnih odnosih omejujejo časovno in socialno prilagodljivost. S športno dejavnostjo učenci pridobivajo in širijo gibalne izkušnje. To jim omogoča sodelovanje z vrstniki, samopotrjevanje ter pripravo za življenje in delo.« (prav tam)

Splošni cilji predmeta (str. 4)

S športno vzgojo, usmerjeno v:

- zadovoljitev otrokove prvine potrebe po gibanju in igri
- posamezniku prilagojen razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti
- pridobivanje številnih in raznovrstnih gibalnih izkušenj in športnih znanj
- čustveno in razumsko dojetje športa
- uresničujemo splošne cilje športne vzgoje v osnovnošolskem programu:
- skrb za skladen telesni in duševni razvoj
- razbremenitev in sprostitev
- pozitivno doživljanje športa, ki bogati posameznika
- oblikovanje pristnega, čustvenega, spoštljivega in kulturnega odnosa do narave in okolja kot posebne vrednote

Operativni cilji predmeta (str. 5)

Operativni cilji so v vsakem razredu razdeljeni v štiri skupine, ki poudarjajo:

- telesni razvoj in razvoj gibalnih ter funkcionalnih sposobnosti
- pridobivanje gibalnih izkušenj in usvajanje športnih znanj
- seznanjanje s teoretičnimi vsebinami
- oblikovanje in razvoj stališč, navad ter načinov ravnanja in prijetno doživljanje športa
- čustveno in razumsko dožemanje športa

V 4. poglavju: Specialno didaktična priporočila (str. 45, prav tam) pod Opis populacije je zapisano:

»V telesnem razvoju se učenci z lažjo motnjo v duševnem razvoju ne razlikujejo mnogo od vrstnikov, razen v izjemnih primerih. Pri večini se primanjkljaj kaže v splošnem gibalnem razvoju, v funkcionalnih in gibalnih sposobnostih ter zmogljivosti, v skladnem delovanju posameznih gibov ter ekonomiki gibanja. Kvaliteta gibanja je neprimerna, tempo dela upočasnjen in omejen, nekatere motorične sposobnosti so pri posameznih učencih manj razvite, kar se kaže v pomanjkanju moči, gibljivosti, koordinacije in ritmu gibanja. Med učenci so tudi motorično nemirni, hiperkinetični učenci, boječji, učenci s pomanjkanjem energije, učenci s kratkotrajno koncentracijo in pozornostjo. Značilno je pomanjkanje gibalnih izkušenj ter pomanjkanje gibalnih vzpodbud. Učenci nimajo razvite predstave o lastnem telesu, slabo se znajdejo v prostoru in času. V skupini so tudi motorično povprečno razviti učenci, ki pa imajo lahko druge specifične motnje (pomanjkanje samokontrole ter neobvladovanje trenutnih želja). (prav tam)

Učenci z lažjo motnjo v duševnem razvoju imajo pogosto dodatne motnje: epilepsijo, cerebralno paralizo, diabetes, okvare hrbtenice, pojavljajo pa se tudi primeri somatskih obolenj, ki preprečujejo večje funkcionalne obremenitve.«

Aprila 2014 je ZRSŠ izdal Navodila za delo z otroki z avtističnimi motnjami v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom. Tu beremo:

»Prilagajanje pri športu (Žiberna idr. 2014, str. 11)

Šport je za otroke z avtističnimi motnjami pogosto zelo stresen šolski predmet. Telovadnica je prostor, v katerem so glasni zvoki in odmevi. Prostor je velik in ima malo jasnih znakov, kje se gibati. Ob dejavnostih prihaja do veliko dotikov med otroci, njihovo gibanje je otroku z avtističnimi motnjami nepredvidljivo. Tudi pri gibanju lahko pridejo do izraza motnje senzorične integracije. Te težave se kažejo s strahom pred višino, s težavami pri premikanju gor ali dol (npr. po stopnišču). Otrok se nam zdi negotov, ne želi se gibati v naravi ali na igrišču, lahko pa se uram športa celo upira.

Težave z razumevanjem navodil in slabše izvršilne funkcije otroke z avtističnimi motnjami ovirajo pri izvajanju posameznih gibov. Velike težave imajo lahko tudi pri vseh nalogah, ki zahtevajo koordinacijo gibov. Navadno so otroci bolj spretni, kadar izvajajo enostavne motorične dejavnosti, s sestavljenimi pa imajo težave ali pa jih sploh niso sposobni izvesti.

Pogosto se pri otrocih z avtističnimi motnjami pojavlja pretirana motorična aktivnost – otrok se nenehno premika, vrti, poskakuje, maha z rokami, teka po namišljeni liniji in podobno. Takšno gibanje lahko zmanjšamo z jasno označenimi smermi gibanja, postajami z dejavnostmi, vizualnimi navodili.

Razumevanje pravil skupinskih iger je poseben izziv. Otroke z avtističnimi motnjami je treba sistematično učiti različnih enostavnih iger in postopoma v igre vključevati tudi druge otroke.

Učitelj naj otroku pri športu pomaga tako, da mu na začetku ponudi popolno pomoč. Tako bo otrok vedel, da mu je učitelj v oporo, in se bo počutil pri izvajanju naloge varno. Učitelj je tisti, ki mora začititi, kdaj je otrok na stopnji, ko mu pomoč ni več potrebna oziroma le delno. Pojasni naj, zakaj je dobro, da se neka aktivnost izvaja. Učitelj športa naj skozi vadbeni proces ugotavlja, kaj posameznega otroka straši, kaj ga navdušuje, s čim se pomiri in tudi, kaj ga pušča ravnodušnega. Pri vrednotenju dosežkov naj bo pomemben predvsem osebni napredek otroka, ki ga je dosegel v določenem časovnem obdobju.« (prav tam)

Iz vsega do sedaj citiranega iz učnega načrta in Navodil za delo z otroki z avtističnimi motnjami v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom lahko zapišem, da ima vloga športnega pedagoga, pri delu z otrokom z avtizmom, velik pomen in je hkrati zanj tudi izziv. Velikokrat predmet šport na prvi triadi poučujemo učitelji defektologi, specialno rehabilitacijski pedagogi, ki nimamo tako specifičnega znanja s področja didaktike in metodike športa. Bližje so nam sicer oblike in metode dela z učencem z avtizmom, saj jih moramo uporabljati pri pouku, če želimo, da otrok napreduje po najboljših možnostih. Zato bi bilo smiselno, da sta pri izvajanju pouka športa udeležena tako učitelj športne vzgoje kot razredni učitelj. Najprimernejše pa bi bilo, da bi imel otrok ustrezno usposobljenega spremljevalca.

»Vloga učiteljev v šolah in strokovnih delavcev s področja avtizma je zelo pomembna in odgovorna naloga, njihov sistem dela pa se odraža na otrokovem izboljšanju stanja stereotipnega vedenja in v njihovem napredovanju, tako na področju socializacije, kot tudi telesnem zdravju.« (Mihelič 2011, str. 11)

Pouk predmeta šport poteka tako v telovadnici, na igrišču, igralih, v okviru športnih dni, plavalnega tečaja, v naravi, na sprehodu, ki je lahko tudi športno obarvan, v razredu in drugod v okviru medpredmetnih povezav. A pri delu z otrokom z avtizmom je potrebno željene aktivnosti vnesti v strukturiran urnik. Izbrati moramo take vsebine in znotraj teh take naloge, da dosežemo načrtovani/e cilj/e in s tem učenčev napredek.

Že v okviru pouka izobraževalnih predmetov (matematika, slovenščina, spoznavanje okolja) in drugih vzgojnih predmetov (glasbena umetnost, likovna umetnost, socialno učenje) je potrebno vnašati elemente gibanja in dejavnosti, povezane z gibanjem.

Ustvarjanje primerne učnega okolja v okviru pouka športa - to pomeni načrtovanje, priprava, izvajanje, prilagajanje in evalvacija - je ključnega pomena za napredek posameznega otroka z avtizmom. Učitelj športa mora aktivno sodelovati z ostalimi strokovnimi delavci (razrednim učiteljem, logopedom, fizioterapevtom,...) in spremljevalcem (če ga otrok ima). V prvi vrsti pa mora poznati otrokove specifične posebnosti, močna in šibka področja, senzorične potrebe, motivatorje in drugo. Hkrati pa ne sme pozabiti na vse ostale otroke v skupini.

Sledi primer iz prakse, s katerim želim poudariti, koliko priprav, iskanja poti in materiala, angažiranja in delovanja v širšem kontekstu je potrebno, da dosežemo, da se otrok pri pouku športa čim bolj aktivno vključuje, bodisi sam, v paru in na koncu v skupini. Le tako lahko učitelj pričakuje, da bo učenec z avtizmom zadovoljen in uspešen, hkrati pa spodbuja, ne samo aktivnost vseh drugih učencev, ampak tudi sprejemanje drugačnosti.

Tekom šolskega dne ima otrok z avtizmom strukturiran urnik (kot je prikazano na fotografiji 1), ki mora biti v njegovem vidnem polju. Z njim upravlja sam ali s pomočjo učitelja. Slikovna podpora je ključnega pomena. Z urnikom želimo vplivati na otrokovo samostojnost. Otrok tako vedno lahko pogleda (ali ga usmerimo) kaj sledi določeni dejavnosti. Za komunikacijo ima lahko tudi svojo PECS (Pictures Exchange Communication System) knjigo.

Zelo pomembni so jutranji rituali (pozdrav, preverjanje prisotnosti, potek dneva,..), v katere lahko uvrstimo tudi gibalne aktivnosti (npr. elemente telovadbe za možgane – Brain Gym). Rituala se poslužuje cela skupina.

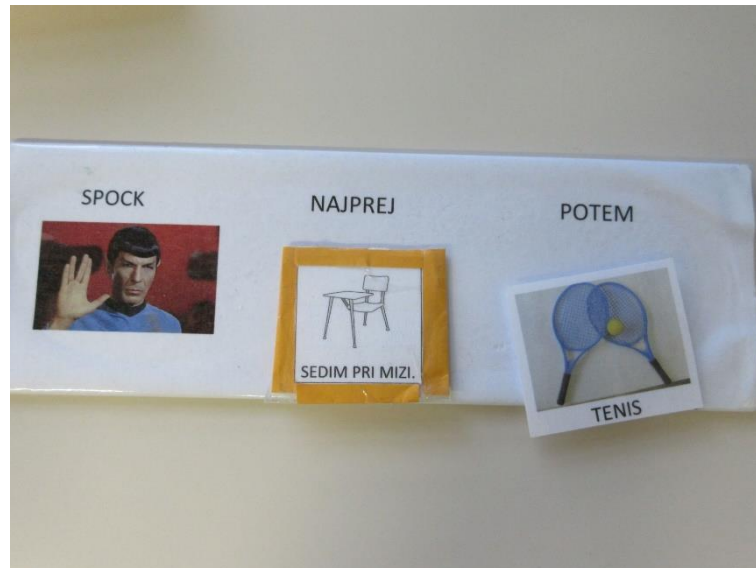
Slikica za šport (ta dan je slikica telovadnica na fotografiji 1.jpg) se postavi na urnik, tako da otrok točno ve, katera dejavnost sledi. Pred njo je slikica »preoblačenje« (kot je prikazano na fotografiji 1).

Nekaterim otrokom predstavlja že premik iz učilnice v telovadnico stres. Otroka moramo lahko najprej naučiti veščine preoblačenja za uro športa. Že to zahteva drugačno pot in je osnova za izvedbo ure športa z otrokom z avtizmom. Veščina preoblačenja ni pomembna le pred uro športa, ampak je nujna za razvoj otrokove samostojnosti nasploh.

Če so pri otroku prisotne ovire zaradi senzorne občutljivosti na slušnem (npr. hrup), vidnem (npr. premočna ali prešibka svetloba, bleščanje,..) področju, je potrebna najprej premostitev le-teh (blaženje, postopno navajanje, uporaba pripomočkov - npr. slušalke). Še posebej je treba poznati otrokove morebitne težave na vestibularnem, taktilnem in proprioceptivnem področju. Ne smemo zanemariti tudi področja čutila za vonj. Nekateri otroci z avtizmom so zelo občutljivi na vonjave v prostorih slačilnice, telovadnice. Otrok nam s svojim vedenjem, posebno če ima težave na govorno jezikovnem področju, lahko sporoča samo, da se slabo počuti.

Včasih ima otrok zaradi prenasičenosti dražljajev pravico do umika. To pomeni, da pri uri športa ne prisostvuje, ampak ima že prej dogovorjeno individualno obravnavo pri logopedu, fizioterapevtu, v senzorni sobi s spremljevalcem,.. Lahko se težave (tudi agresija, avtoagresija) pojavijo med samo uro kar terja od nas, da smo tudi na to pripravljeni in ustrezno odreagiramo. Tu lahko pomaga tudi metoda dela najprej – potem (kot je prikazano na fotografiji 2.jpg), delam za (kot je prikazano na fotografiji 3.jpg), tabela

neprimerne vedenja, termometer bolečine,..). Lahko otroka, če ima npr. odpor do športa, počasi uvajamo k uram športa (lahko je otrok na začetku ure prisoten določen čas, ali prisostvuje zadnjemu delu ure in se vesli konca in naslednje dejavnosti, ki jo ima na urniku).

V prvi vrsti pa moramo poskrbeti za varnost otroka z avtizmom, ostalih otrok in odraslih. Ne smemo pozabiti, da imajo tudi ostali učenci pravico do ustrezno izvedenega učnega procesa. In umik je prav gotovo sprejemljiv, če tako ocenimo. Hkrati pa spodbujamo, beležimo pozitivne odzive (dobro počutje otrok) s pomočjo tablice dejavnosti (AB – Activity Board). Otrok tako dobi informacijo o tem, kako se počutijo njegovi sošolci in kako se počuti sam pri izvedbi ure športa.

Pri načrtovanju je potrebno pomisliti na organizacijo prostora (npr. garderoba, telovadnica, kabinet z rekviziti,..). Otrok z avtizmom naj ima v garderobi svoje mesto za preoblačenje in mesto, kamor pripne slikico za predmet šport. Ritual ob prihodu v telovadnico (npr. da se

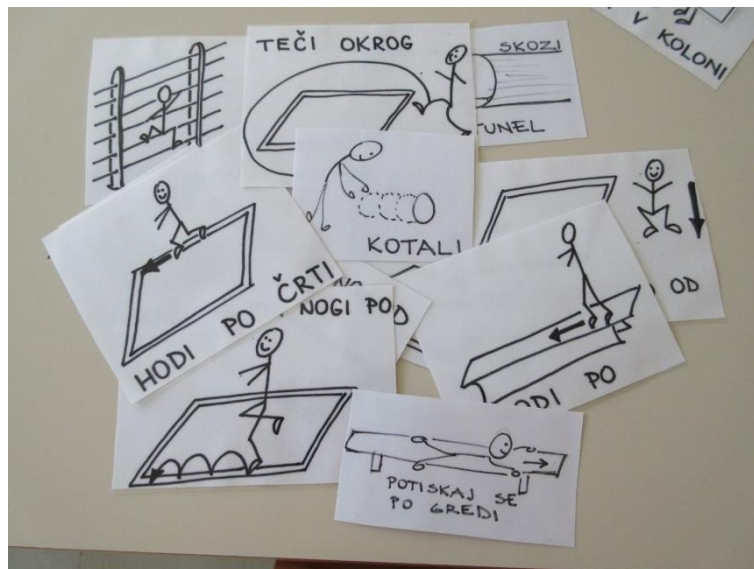
učenci postavijo v vrsto, niz ogrevalnih vaj) ga popelje v varno okolje, kjer premosti morebitne začetne težave.

Vse gibalne dejavnosti:

- naravne in druge oblike gibanja (hoja, tek, plazenje, lazenje, valjanje, visenje, plezanje, skoki in poskoki, meti, podajanje, lovljenje, nošenje, zadevanje cilja, potiskanje, vlečenje,...);
- vaje na poligonu (vključujejo tudi aktivnosti na gredi, klopi, dričanje po toboganu,...);
- razgibalne, gimnastične vaje (da pozna različne položaje telesa, rok in nog, jih posnema, demonstrira, opiše,..);
- vaje z rekviziti (različne žoge, žogica skokica, palice, trakovi, obroči, stožci, kiji, uteži, loparji, baloni, kolebnica, elastika, ...) in na blazinah, trampolinu, valjih, z vozičkom, ravnotežnostnih deskah in
- igre (to področje je zelo zahtevno), morajo biti ustrezno načrtovane tudi s slikovno podporo, da so navodila čim bolj jasna.

Tako bolje vplivamo na razvoj gibalnih sposobnosti (moč, ravnotežje, preciznost, gibljivost, koordinacija) saj otrok ve, kaj se od njega pričakuje. Pomembno je učenje čakanja v koloni, število ponovitev, upoštevanje osebnega prostora,... Sčasoma ugotovimo, da tudi drugim otrokom ta način dela odgovarja in želijo biti tudi sami akterji (npr. sestavijo poligon in ga opremijo s slikovno podporo, vodijo ogrevanje s slikovno podporo,...). Otrok z avtizmom lahko najprej izvaja vaje z učiteljem, potem v paru, v treh in na koncu v skupini. Tako širimo komunikacijske in socialne veščine pri vseh otrocih, ne samo pri otroku z avtizmom.

Slikovna navodila (kot je prikazano na fotografiji 4.jpg) podkrepimo tudi z govorom. Tako se pri otroku z avtizmom povečuje tudi slušna, ne samo vidna pozornost.

Zaželeno je tudi uporaba:

- komunikacijske knjige PECS, s katero upravlja otrok;
- Activity Boarda (AB) - to je tablica dejavnosti (nabor), ki jo imamo s seboj, da otrok lahko sam pove, kaj si želi, poimenuje aktivnost, ki jo izvaja/mo (kot je prikazano na fotografiji 5.jpg);

- slikica »STOP« na vratih, da otrok ve, da sam ne zapušča prostora, ali ne vstopa v kabinet;
- slikica za »naredi enako, posnemaj«.

Ker se pri uri športa vključujejo tudi učenci s svojimi idejami, je potrebno otroka z avtizmom spodbujati, da posnema vajo, gibanje sošolca/cev. Če se otrok nauči posnemanja, lahko to manifestiramo tudi na druga področja.

Poleg organizacije prostora in aktivnosti ne smemo pozabiti na čas. Tu se poslužujemo različnih vrst ur, odštevalnikov, peščene ure, tekoči čas (liquid timer), štetja, sama vaja je pripravljena tako, da sporoča konec (npr. ko zmanjka žog za metanje v škatlo),... Zelo dobro moramo poznati otroka, da mu doziramo primeren čas izvajanja neke aktivnosti. Tu se poslužujemo motivatorjev (kartonček delam za, najprej – potem), ki niso nujno povezani z gibanjem. Pomembno je, da se otrok potruži pri vajah in ostalih aktivnostih, da čuti nek napor pri premagovanju ovir. Učitelj naj pohvali njegov napredek in se veseli z njim. Z njim naj se veselijo tudi sošolci in tudi otrok z avtizmom se bo sčasoma veselil z njimi.

Zaključek ure športa je prav tako podvržen ritualu (npr. pesmica v krogu in pozdrav), da otrok čim bolj uspešno zaključi uro in preide k naslednji dejavnosti, ki jo ima na strukturiranem urniku. To še dodatno spodbuja občutek varnosti in neke predvidljivosti.

Lahko zaključim, da ustrezna organizacija prostora, aktivnosti, časa in pravil, ter težnja k čim boljšemu sodelovanju s sošolci, prinese razvoj in zadoščenje vseh udeležencev pri izvedbi pouka predmeta šport. Ključnega pomena pa je učiteljevo predhodno dobro poznavanje otroka z avtizmom in ostalih otrok ter sodelovanje vseh, ki z otrokom delajo. Tudi staršev, ki jih moramo vključevati in jih seznanjati z napredkom otroka.

Literatura in viri

1. Učni načrt za prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom za predmet. (1998). Dostopno na:
www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/.../ucni_nacrti/pp_nis_sportna_vzgoja.pdf, pridobljeno: 2.1. 2017.
2. Navodila za delo z otroki z avtističnimi motnjami v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom. (2014). Dostopno na:
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_pot_rebe/programi/PP__navodila_AM_NIS.pdf, pridobljeno: 2.1.2017.
3. Smernice za celostno obravnavo oseb s spektroavtističnimi motnjami. (2009).
4. Ljubljana: RS Ministrstvo za zdravje.
5. Mihelič, S. (2011). Šport in socialna integracija avtističnih otrok, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

NATALIJA MAJČEN
OŠ VERŽEJ ENOTA DOM
UČENJE EMPATIJE PRI OTROKIH

Povzetek

V prispevku Učenje empatije pri otrokih sem za izhodišče uporabilo Juulovo knjigo Empatija Pot do sebe in do drugega, v kateri iščemo odgovore na to, kako lahko pomagamo otrokom, da bodo znali poglobiti stik s sabo in z drugimi. Juul in soavtorji (2017) menijo, da je pri tem ključna empatija, ki pomeni prijateljstvo, prijaznost, zmožnost vživljanja v druge in razumevanje v vsakdanjem življenju. Vsi imamo prirojeno sposobnost za empatijo in za ozavešeni stik s samim sabo, za svoj notranji mir. To zmožnost lahko razvijamo vse svoje življenje. Ne le z učbeniki, temveč v obliki življenjskega pouka, z vajami oz. s treningom empatičnih veščin, ki jih nekaj predstavljamo v prispevku in povzemajo razvoj treninga posameznih področij naših pet empatičnih kompetenc: telesa, dihanja, srca, ustvarjalnosti in zavesti. Te kompetence določajo vsakega posameznika, določajo nas kot ljudi. Predstavljamo tudi dve pomembni komponenti v procesu učenja empatije, to sta sproščenost in ustvarjalnost.

Ključne besede: empatija, pomoč otrokom, življenjske kompetence, sproščenost, ustvarjalnost, učenje empatije, vaje

LEARNING EMPATHY IN CHILDREN

Abstract

In the article Learning Empathy in Children, I used Juul's book Empathy The Way to Ourselves and Another in our search for answers to how we can help children know how to deepen contact with themselves and others. Juul and co-authors (2017) consider that empathy is essential in this, which means friendship, kindness, the ability to relate to others, and understanding in everyday life. We all have an innate capacity for empathy and for conscious contact with ourselves, for our inner peace. We can develop this ability all our lives. Not only with textbooks, but in the form of life lessons, exercises or exercises. through the training of empathetic skills, some of which are presented in the paper and summarize the development of the training of individual areas of our five empathic competences: body, breathing, heart, creativity and consciousness. These competencies define each individual, they define us as humans. We also present two important components in the process of learning empathy, namely relaxation and creativity.

Keywords: empathy, child support, life competencies, relaxation, creativity, empathy learning, exercises

1 UVOD

V prispevku Učenje empatije pri otrokih sem za izhodišče uporabilo knjigo Empatija: Pot do sebe in do drugega, v kateri Juul s soavtorji (2017) išče odgovore na to, kako lahko pomagamo otrokom, da bodo znali poglobiti stik s sabo in z drugimi ter kako jim pri tem lahko pomagamo odrasli (Juul, et. al., 2017, 11). Avtorji knjige izhajajo iz raziskovanja okoliščin, v katerih odraščajo današnji otroci in sveta, ki ga zaznamujejo hitre spremembe in dramatično upadanje pomena tradicionalnih vrednot (Juul, et. al., 2017, 11).

2 KAJ JE EMPATIJA

O empatiji v zadnjem času slišimo veliko. Vse bolj smo aktivni na družbenih omrežjih, to pa spreminja naše navade na področju pristin, neposrednih stikov. Postajamo neobčutljivi do sočloveka, kar zaznavamo kot velik problem današnjega časa.

Definicije empatije so različne. Nekateri menijo, da gre za čustveno sposobnost, ki človeku omogoča, da se na drugo osebo odzove na nežen in skrben način, da v drugem najdemo sebe in v sebi drugega. Pomeni, da se znamo odzvati na njegove misli ali čustva (Kuhar, 2016).

Milivojević (2008) razloži empatijo kot sposobnost razumeti doživljanje neke situacije pri drugi osebi. Večina ljudi empatijo definira na preprost način: "Predstavljaš si, da si na njegovem mestu." (Milivojević, 2008, 117).

Ljudje z zmanjšano stopnjo te sposobnosti se ne zmorejo živeti v drugega, zanimajo jih le njihovi lastni interesi, cilji in želje. Sebe vidijo kot center sveta, vse se vrti okrog njih. Na najnižji stopnji empatije se nahajajo psihopati, nekoliko višje pa mejne osebnosti različnih vrst (Kuhar, 2016).

Empatija in sočutje sta obliki ozaveščenega stika s samim sabo, svojimi občutki, mislimi in čustvi, ki se kažeta v naših odnosih do drugih ljudi. Vsi imamo prirojeno sposobnost za empatijo in za ozaveščen stik s samim sabo, za svoj notranji mir. To zmožnost lahko otroci in odrasli razvijajo ter jo poglobljajo vse svoje življenje (Juul, et. al., 2017, 12). V literaturi glede sočutja zasledimo različne razlage, vsem pa je skupno, da gre v bistvu za podobna pojma, sopomenki, ki izhajata iz naše sposobnosti začutiti, kaj nekdo drug doživlja.

Empatija ni področje, o katerem bi lahko otroke poučevali le z učbeniki. Pomeni prijateljstvo, prijaznost, zmožnost življenja v druge in razumevanje v vsakdanjem življenju. Kaže se v kakovosti, globini in intenzivnosti medosebnih odnosov. To je otrokom oz. šolarjem mogoče prenesti v obliki življenjskega pouka (Juul, et. al., 2017, 13). Čim globlji je naš stik s samimi sabo, tem globlje in bolj kakovostno je lahko naše razumevanje drugih ljudi. In tega se človek lahko nauči (Juul, et. al., 2017, 14).

2.1 NARAVNE KOMPETENCE IN TALENTI

Učenje ali trening empatičnih veščin ni nekaj novega. Le spomni nas na sposobnosti, ki smo jih že prinesli s sabo na svet. Imenujemo jih "pet naravnih kompetenc". To so naši talenti, s katerimi nas je obdarila že sama narava, s katerimi smo se rodili in so tesno povezani z občutjem veselja do življenja (Juul, et. al., 2017, 14). Zelo pomembno je tudi razvijanje empatije na ravni družbe oz. skupnosti. Globalne krize danes izhajajo iz krize odnosov in vzajemnosti ter iz krize medosebnega razumevanja na mednarodnih ravneh. Rešitev je zagotovo v izboljšanju medčloveških stikov in odnosov ter v poglobljanju medosebne povezanosti in občutka pripadnosti v skupnosti (Juul, et. al., 2017, 14). Za to pa ne

potrebujemo le zunanjega, materialnega ravnotežja ekosistema, temveč tudi notranje, osebno ravnovesje posameznika v skupnosti. To je notranje umirjanje, pri krepitvi katerega tako otroci kot odrasli potrebujemo podporo (Juul, et. al., 2017, 15).

Pri vajah za razvijanje empatičnih veščin ne gre za odkrivanje ali učenje novih vsebin, temveč za odkrivanje tistih stvari, ki smo jih nekoč že obvladali, a smo nanje žal pozabili (Juul, et. al., 2017, 17).

2.2 DVE POMEMBNI KOMONENTI EMPATIJE

Če hočemo dejansko vzpostaviti stik s sabo ali z drugimi, če se hočemo zavedati sebe in svojega bivanja ter zavestno sobivati z drugimi, mora biti naše telo primerno sproščeno. Pri vseh vajah je sproščenost pomembna komponenta uspeha. Pogosto se vzpostavi kar spontano, saj predstavlja prvinsko in najbolj naravno stanje. To lahko najbolje opazujemo pri pestovanju dojenčka, ko je sproščenost globoka in polna zaupanja. Odrasli pa se moramo sistematično truditi in skrbeti za telesno sprostitev ter dobro počutje. Stanje sproščenosti poznamo torej že od malega, ni nič novega, le spomniti in osvežiti je potrebno to stanje (Juul, et. al., 2017, 17-18).

Druga pomembna komponenta je ustvarjalnost, ki je povezana z igro. Vsi otroci se radi igrajo, zato so posledice prikrajšanosti zanjo lahko globoke in trajne. Igra je namreč otrokovo naravno izrazno sredstvo. Tudi odrasli čutijo potrebo po kreativnem izražanju, pri čemer pa jih pogosto preganjajo obsojajoči in podcenjujoči glasovi iz njihove notranjosti, ki bi lahko bili glasovi kritik in zasmehovanja iz preteklosti. Ker sta to ponotranjila naša psiha in telo, doživljamo blokade in ovire pri svobodnem nastajanju in izražanju idej (Juul, et. al., 2017, 18).

Če nam kljub temu uspe odpreti tok ustvarjalnosti, bomo to izkušnjo doživljali kot stik z izvornim občutkom obvladovanja življenja in sveta. Nekaj, kar je nekoč že bilo del nas, zdaj pa se je znova prebudilo (Juul, et. al., 2017, 19).

Sproščenost in ustvarjalnost sta komponenti empatije, ki v praksi nista nič novega, imata pa pomembno vlogo pri naši notranji držji oz. odnosu, s katerim se lotevamo učenja in poučevanja empatije ter kakovostnih odnosov (Juul, et. al., 2017, 19).

Pri učenju empatije je učitelj oseba, ki učencu pomaga poiskati, uporabiti in postaviti v kontekst zmožnosti, ki jih učenec že ima, vendar še jih ne prepozna, zato jih tudi še ne zmore dvigniti v zavest (Juul, et. al., 2017, 19-20). Napredek pri učenju empatije je na začetku težko opaziti in določiti. Lahko pa opazimo, da naše zaupanje vase in v druge počasti raste, kar bi lahko ponazorili s tem, ko človek potuje – ne proti novim krajem, temveč po dolgem času spet domov, k samemu sebi (Juul, et. al., 2017, 20).

Empatija je močno povezana z veseljem do življenja in optimizmom. Lastno življenjsko zadovoljstvo se pogosto povezuje z izkušnjo globokega in intenzivnega stika z drugimi. Zato zmožnost za empatijo krepimo vedno, kadar krepimo svojo zmožnost za življenjsko zadovoljstvo in optimizem (Juul, et. al., 2017, 21).

Bolj je otrok v stiku s sabo, lažje se uči in bolj harmonično odrašča in se razvija (Juul, et. al., 2017, 25). Strokovnjaki s področja skrbi za otroke so prišli do zaključka, da je za ljudi pomembno predvsem naučiti se, kako lahko dosežemo notranjo umirjenost, ki pomeni, da se zavedamo sebe, da smo prepričani o sebi, svojih občutkih in čustvih. Le na tak način lahko z drugimi navežemo najgloblji odnos (Juul, et. al., 2017, 27).

To zaupanje vase pa izhaja iz naših prirojenih zmožnosti. Otroka ni potrebno šele učiti samoobvladovanja in avtonomije, kot da je to nekaj novega, pač pa je potrebno podpreti le njegove naravne možnosti, da ne izgubi ali pozabi tega, kar je že ob rojstvu prinesel s sabo na svet (Juul, et. al., 2017, 27). Umirjenost in pristno razumevanje sta mogoča le, če čutimo, da smo celoviti. Na tak način vstopamo v odnose z drugimi. Čeprav je slišati preprosto, pa je ta spoznanja težje prenesti v prakso, kajti izkušnje kažejo, da celovitosti ni tako lahko prepoznati in jo ohranjati (Juul, et. al., 2017, 27).

2.3 PET TEMELJNIH (ŽIVLJENJSKIH, EMPATIČNIH) KOMPETENC

Pri celovitosti gre za sintezo petih temeljnih (življenjskih, empatičnih) kompetenc: telesa, dihanja, srca (empatičnih čustev), ustvarjalnosti in zavesti. Zavedanje, da teh pet kompetenc obstaja, določa vsakega posameznika, določa nas kot ljudi. Šele v njihovem harmoničnem součinkovanju postanemo človeška bitja tudi ljudje (Juul, et. al., 2017, 28).

V naši kulturi je zavedanje, da se lahko raznih življenjskih kompetenc naučimo, še zelo tuje, pa čeprav lahko nenehno spremljamo, kaj vse zmore aktivni človek, ko se nečemu posveti ali ko se nečesa hoče naučiti (Juul, et. al., 2017, 21). In čeprav se v šolah oziramo na sočutje in empatična čustva, znanja v naši kulturi na tem področju močno primanjkuje. Pogosto ne ločimo med različnimi čustvi, ki se pojavljajo ob postavljanju meja, pri samouveljavljanju ali pa pri empatiji in umirjenosti. Ni nam povsem jasno, da se človek lahko o svojih čustvih tudi pouči in to zelo dobro in uspešno. (Juul, et. al., 2017, 28-29).

Temeljna zakonitost empatije je: le toliko, kolikor se zavedamo človečnosti v sebi, smo lahko človek svojemu bližnjemu. Če izgubimo stik in spoštovanje do drugih ljudi, ga bomo prej ali slej izgubili tudi do samega sebe (Juul, et. al., 2017, 47-48). Vredno se je zavedati, da iz misli pridejo dejanja, iz dejanj nastanejo navade, iz navad pa se razvije značaj. Skozi leta ta značaj postane tisto, čemur pravimo usoda. Ta razvoj se začne v naši notranjosti. Naše misli, naša miselna naravnost, naša čustva, naše zavedno in nezavedno, naše notranje razpoloženje so v izhodišču vsega, kar počnemo, kar oddajamo v okolico in vplivajo na stvari, ki se zaradi tega zgodijo. Naš učinek na druge izvira iz naše notranjosti (Juul, et. al., 2017, 48).

2.4 EMPATIJA V ŠOLSKEM PROSTORU

Če prenesemo te vsebine v šolski prostor, bi lahko zaključili, da se empatija in medsebojna pripadnost ne razvijeta s kaznovanjem. Razvijanje življenjskih kompetenc bi morali vključiti v interakcije, še preden se pojavi potreba po kaznovanju, torej pravi čas.

Učitelj bi naj bil v razredu prisoten z osebno avtoriteto, zato mora razviti sposobnost samoopazovanja in notranjega umirjanja, dinamiko odnosov pa prilagoditi svoji notranji trdnosti in razsodnosti. Ob predmetnih znanjih je potrebno imeti tudi osebno avtoriteto in avtentičnost, obe pa je mogoče izboljšati ob pomoči vaj, ki razvijajo povezanost s srcem, umom, telesom, ustvarjalnostjo in dihanjem. Cilj teh vaj je krepitev odnosnih kompetenc učitelja/vzgojitelja, ki so temeljni pogoj, da z učenci v razredu ali skupini sploh lahko izvaja pouk oz. vzgojne dejavnosti. Osredotočiti bi se morali tudi na svoje obnašanje in način, kako vstopamo v odnose z otroki. To velja zlasti za težke in konfliktne položaje, za katere moramo imeti še več sposobnosti vživljanja, da bi besede obogatile odnos in podprle razvoj pri obeh straneh ter na tak način poskrbele za boljše učno in razvojno okolje otroka (Juul, et. al., 2017, 56-57).

Če je učiteljevo/vzgojiteljevo delovanje avtentično in če pri tem še vzpostavimo povezanost z učenci, to vpliva tako na posamezne otroke kot na vso razredno skupnost. Učitelj/vzgojitelj deluje kot vzornik, ki v glavnem vedno drži svojo besedo, kar je eden od pogojev, da lahko otroke dejansko doseže. Otroci tak stik z učiteljev/vzgojiteljem nujno potrebujejo, pa tudi vaje, s katerimi jim pomagamo razvijati empatijo, pozornost in samozavest (Juul, et. al., 2017, 57).

3 VAJE ZA UČENJE EMPATIJE

V nadaljevanju predstavljamo nekaj vaj, ki povzemajo razvoj treninga posameznih področij naših pet empatičnih kompetenc. Pri vajah je pogoj za uspeh, da v svojem življenju naredimo zanje prostor in čas, ter da jih redno izvajamo. Pri izvajanju vaj z otroki se je potrebno zavedati, da ti ne želijo in ne morejo dolgo sedeti pri miru, pa tudi smiselno ni, da bi jih v to silili. Vaje priredimo za otroke tako, da so dinamične, igrive in da otrok v njih najde sebe (Juul, et. al., 2017, 71-72).

3.1 VAJE ZA OZAVEŠČANJE TELESA (JUUL, ET. AL., 2017, 112-113).

SPREHOD PO TELESU

Na stolu sedite zravnano in sproščeno. Obrnete se z obrazom proti meni. Začutite težo svojega telesa na stolu. Začutite svoj hrbet in zadnjico, poskusite ju začutiti hkrati.

V mislih odpotujte do tal, ki so pod vašimi stopali. Začutite, kako vam tla podpirajo stopala. Začutite vse svoje prste na nogah. Močno jih iztegnite in skrčite.

Prestavite stopala in znova začutite stik med nogami in tlemi.

Začutite kožo in nogavice, kako objemajo vaše noge z vseh strani. Začutite jih s kožo, od znotraj.

Zdaj usmerite pozornost na obe dlani. Stisnite ju počasi v pest, nato pa iztegnite en prst za drugim tako močno, koliko le zmorete.

Občutite kožo, ki obdaja vaše prste. Začutite jo od znotraj.

Zdaj prenesite pozornost na obraz. Začutite čelo, okolico oči in ust. Napnite obrazne mišice, skremžite se in sprostite.

Za konec usmerite pozornost na vse telo: na noge, roke, trup in glavo.

ZAČUTIMO TELO OD ZNOTRAJ!

Vprašamo: Ali so kje na telesu mesta, ki jih zlahka začutite? Ali so kje mesta, ki jih začutite le s težavo? Ali so mesta, kjer čutite napetost in mesta, kjer je telo sproščeno?

Naj se prijeten občutek sproščenosti s tega mesta razleze po vsem telesu!

Zdaj na hrbtu začutite svojo obleko. Začutite kožo na hrbtu, vratu, rokah, prsni in trebuhu, na zadnjici, stegnih, mečih in stopalih. Poskusite začutiti, kako se vaše kože vsepovsod dotika zrak, tudi na najbolj nenavadnih mestih. Globoko in počasi vdihnite in si predstavljajte, kako se vse vaše telo razširi, se do konca napolni z energijo in se pri izdihu znova sprosti.

3.2 VAJE ZA OZAVEŠČANJE DIHANJA (JUUL, ET. AL., 2017, 113).

OPAZOVANJE DIHANJA, BREZ DA NANJ VPLIVAMO

Dihanje poteka samodejno. Opazujte ga. Opazujte njegov ritem. Občutite menjavo vdihov in izdihov: kako vdihnete – premor, ki sledi vdihu – izdih in premor, ki sledi izdihu. Opazujte, kako se pri vdihu trebuh dvigne in pri izdihu spusti.

3.3 VAJE ZA OZAVEŠČANJE SRCA (JUUL, ET. AL., 2017, 113-115).

ZAZNAJMO BITJE SVOJEGA SRCA

Sedite povsem mirno. Položite svojo dlan na sredino prsi, kjer dobro čutite, kako vam bije srce. Zdaj mislite na nekoga, ki ga imate res radi. To je lahko najboljši prijatelj ali prijateljica. Lahko so to vaši starši, brat ali sestra, ali pa družinski kužek, muca ali druga ljubljena žival, mogoče pa celo plišasta igrača. Pomembno je samo, da si izberete nekaj, kar imate res radi. Kaj občutite ob teh mislih? Je prijetno? Pustite, da se ta občutek prelije v dlani, noge, vrat in obraz. Naj vam počasi prepoji vse telo.

Zdaj pa vas prosim, da vstanete. Počasi se sprehodite po prostoru. Bodite pozorni na svoje telo in dih. Pristopite posamič k drugim udeležencem. Poglejte jim v oči in jih pozdravite tako, da jim rahlo prikimate. Ko ste vse pozdravili, znova sedite na svoje mesto. Počakajte, da vsi končajo.

Po vaji se lahko z otroki pogovorite, kako so se počutili, kaj so zaznali in kakšne misli so se jim porodile.

ODLOČANJE S SRCEM

Se spomnite kakšnega položaja v razredu, ko ste se morali izmed več možnosti odločiti za eno ravnanje ali obnašanje? Pogosto se šele pozneje zavemo, da bi se lahko odločili tudi drugače, morda celo tako, da bi bilo dosti bolje za nas, za sošolce in za ves razred.

Zdaj se umirite in pomislite na svoje dihanje in ga opazujte. Opazujte svoje srce, kako vam enakomerno in močno bije v prsah. Spomnite se tistega toplega občutka v telesu, ko ste mislili na nekoga ali nekaj, kar imate radi. Predstavljajte si, da se pri vsakem vdihu vaše srce napolni z veseljem in zadovoljstvom. Pri vsakem izdihu širite to veselje v svojo okolico, k svojim sošolcem in prijateljem.

Zdaj pa še enkrat preudarite, kako bi ravnali v stanju, na katero ste pomislili v začetku vaje.

3.4 OZAVEŠČANJE USTVARJALNOSTI (JUUL, ET. AL., 2017, 115).

POSLUŠAJMO VIR SVOJE USTVARJALNOSTI

Med dejavnostjo (risanjem, petjem, plesom, pisanjem...) za nekaj trenutkov prenehajmo s svojim početjem. Preprosto se ustavimo in pozornost usmerimo na svoje dihanje. Poskusimo ugotoviti, od kod prihaja naše gibanje (plesni gib, poteze roke na papirju...). Prisluhnimo svoji notranjosti. Začutimo svoje telo od znotraj. Občutimo svoj vdih in izdih.

3.5 OZAVEŠČANJE UMA IN ZAVEDANJA (JUUL, ET. AL., 2017, 115-116).

OPAZUJTE TOK ZAZNAV IN MISLI

Sedite pokončno in se udobno namestite na stolu ali tleh. Umirite se in usmerite pozornost v notranjost svojega telesa. Začutite mesta, kjer se vaše telo dotika stola ali tal. Občutite, kako je vaše telo kljub mirovanju polno življenja.

Opazujte, kaj se s telesom dogaja med dihanjem in kako se ves čas zelo rahlo premika. Prisluhnite glasovom okoli vas. Ne preišlujate o njih, samo zaznavajte jih in jim pustite, naj bodo tam.

Opazujte svoje misli, ki prihajajo in odhajajo. Samo opazujte jih. Naj prihajajo in odhajajo po svoji volji, ne da bi se vmešavali v njihove poti. Opazujte svoje misli iz daljave, kot da so oblaki, ki potujejo po nebu.

Zdaj lahko občutite, kako mirno je vaše telo, medtem ko sedite in ste popolnoma budni. Rahlo se premaknite, odprite počasi oči in se pripravite na vsakdanje življenje.

3.6 OZAVEŠČANJE SODELOVANJA VSEH PETIH TEMELJNIH KOMPETENC (JUUL, ET. AL., 2017, 116-118).

DAJMO OTROKOM PRILOŽNOST, DA SE PRIBLIŽAJO DRUG DRUGEMU

Stopite skupaj po dva in dva. Nekdo iz para naj sede na stol, drugi pa naj stopi za njegov hrbet.

Tisti, ki sedite, položite svoje roke sproščeno v naročje. Začutite stik stopal s tlemi. Opazujte svoje dihanje. Usmerite pozornost na srce in začutite, kako mirno in krepko bije v vaših prsih.

Tisti, ki stojite, občutite stik svojih stopal s tlemi. Opazujte svoje dihanje. Sprostite, se. Usmerite pozornost na srce in začutite, kako enakomerno bije v vaših prsih.

Zdaj oba usmerita pozornost na to, kako občutita medsebojno bližino: občutek teže ali lahkote; toplino, rahel hlad ali kaj drugega?

POVEZOVANJE TEMENA Z MEDENICO

Spremljamo vdih od vrha glave, navzdol po telesu do trebuha, izdih pa v nasprotni smeri navzgor po isti poti.

3.7 IZVAJANJE VAJ V PRAKSI

Pri izvajanju vaj v praksi smo pričeli z vajo za zavedanje telesa. Vajo sem izvedla z osmimi osnovnošolci, od tretjega do devetega razreda. Čeprav sem jih pred tem seznanila, kaj in kako bomo počeli in čeprav so bili zainteresirani za sodelovanje, se je nato pojavilo kar nekaj težav zaradi neresnosti nekaterih posameznikov, smeha in neprimernih komentarjev. Po pogovoru smo vajo ponovili, in sicer z zaprtimi očmi, kar se je pokazalo kot veliko boljši pristop. Večina je po vaji izjavila, da jim je bilo všeč, da se dobro počutijo. Vendar sem glede na situacijo zaključila, da bi v nadaljevanju vaje raje izvajala z manjšim številom otrok, s tistimi, ki so pokazali interes.

Naslednjič smo vaje izvedli s štirimi fanti, in sicer s tistimi, ki so bili že prvič navdušeni in sodelovalni. Izvedli smo vajo za ozaveščanje dihanja. Sodelovanje vseh je bilo dobro, ob koncu vaje so opisali, na kaj so mislili in bili pozorni med vajo. Z izvajanjem vaj z zaprtimi očmi smo dosegli veliko boljšo koncentracijo ter hkrati izključili morebitne zunanje moteče dejavnike.

Pri izvajanju vaje za ozaveščanje srca (Zaznajmo bitje svojega srca) je bilo prav zanimivo slišati izjave posameznikov, ki so povedali, na koga so mislili (na prijatelja, babico, rejnico, pokojnega očeta). Razen enega so vsi začutili žalost, ki so jo znali v pogovoru po vaji ubesediti.

Odločanje s srcem je bila zanimiva vaja, saj so fantje v svojih mislih premišljevali o dogodku, ko so imeli več možnosti ravnanja, vendar so se odločili tako, kot so se. Po vaji, ki je vključevala razmislek o določenem dogodku, so povedali, da bi danes ravnali drugače (ne bi udaril učiteljice, ne bi se pretepal, poslušal bi rejnico...).

Pri vaji povezovanja temena z medenico je bil opazen napredek v sodelovanju in koncentraciji. Fantje so vajo izvajali, dokler jih nisem ustavila, nato so spregovorili o svojih

občutkih, ki so jih ob tem doživeli. Zelo dobro so znali ubesediti ter nazorno opisati, kako je njihov dih potoval od vrha glave po telesu v trebuh, kjer se je zgodil izdih, ki je šel v obratni smeri nazaj.

4 ZAKLJUČEK

Fantje, ki so se odločili, da bodo sodelovali pri izvajanju vaj, so bili pri aktivnosti sproščeni, umirjeni in res pripravljeni na sodelovanje. Zanimivo se mi je zdelo njihovo zatrjevanje, kako dobro so vaje vplivale na njih, na njihovo počutje, ponoči so zelo dobro spali.

Vaje, ki sem jih izbrala, so se mi zdele primerne za populacijo, s katero se poklicno ukvarjam. Vendar pa ni nujno, da bodo posamezne vaje enako privlačne za vse otroke. Izbrane vaje lahko sproti prilagajamo, prav tako lahko prilagodimo podajanje navodil (jih skrajšamo, poenostavimo, ponazorimo, ponovimo ipd.), saj je razumevanje teh zelo odvisno od posameznikov in njihovega dožemanja omenjenih vsebin. Vsekakor pa smo se z izvajanjem vaj dotaknili področja, o katerem otroci/mladostniki pred tem niso kaj dosti razmišljali ali se z njim ukvarjali. To je stik s sabo, poglobljeno umirjanje, sproščanje in razmišljanje o nekaterih stvareh na malo drugačen način. Zagotovo bomo z izvajanjem vaj nadaljevali tudi v prihodnosti.

Ne nazadnje lahko empatijo razvijamo popolnoma spontano v vsakdanjih življenjskih situacijah, ko z otroki obiščemo domove starejših občanov, mlajše otroke v vrtcu, živali v zavetišču ipd. Priložnosti za učenje je veliko, le s srcem je potrebno pogledati okrog sebe.

Literatura in viri

1. Juul, J., Høeg, P., Bertelsen, J., Hildebrandt, S., Jensen, H., in Stubberup, M. (2017). Empatija: Pot do sebe in do drugega. Radovljica: Didakta.
2. Kuhar, M. (2016). Pomanjkanje empatije: Zakaj nekateri ne znajo ali ne zmorejo izražati empatije do drugih? Revija Lisa. Dostopno na: <https://www.aktivni.si/psihologija/pomanjkanje-empatije/> (19. 9. 2019).
3. Milivojevič, Z. (2008). Emocije: Razumevanje čustev v psihoterapiji. Novi Sad: Psihopolis institut.

IRENA MAJDIČ
VIZ FRANA MILČINSKEGA SMLEDNIK
**POUK LIKOVNE UMETNOSTI UČENCEV S ČUSTVENIMI IN VEDENJSKIMI
TEŽAVAMI**

Povzetek

V prispevku sem predstavila svoje izkušnje poučevanja likovne umetnosti učencev s čustvenimi in vedenjskimi težavami.

Predstavila sem učna sredstva in strategije s katerimi vzbudim in vzdržujem motivacijo za ustvarjalno delo. Opišem načine vzdrževanja umirjenega ustvarjalnega procesa ter strategije spopadanja z motečim vedenjem med poukom.

Predstavila sem delo pri pouku likovne umetnosti z učencem, ki je imel težavo imenovano dispraksija. Navedem prilagoditve, ki jih lahko uporabljajo tudi drugi učenci.

Drugi primer je bilo projektno delo namenjeno učencem zadnje triade in je vključevalo medpredmetno povezovanje. Učenci so izdelali maske iz gline. Predstavim vsebino in potek dejavnosti učiteljev ter učencev.

Prilagoditvene strategije pri pouku so nujne za doseganje najvišjih možnih potencialov mladostnika s posebnimi potrebami. Likovna umetnost blagodejno učinkuje na večino mladostnikov.

Ključne besede: Likovna umetnost, učenci s posebnimi potrebami, strategije dobre poučevalne prakse, medpredmetno povezovanje, ročne spretnosti

**TEACHING FINE ART PUPILS WITH EMOTIONAL AND BEHAVIOUR
PROBLEMS**

Abstract

I describe educational work in primary boarding school for teenagers with behaviour and emotional problems.

Some learning resources and strategies inspire and maintain motivation for creative work. Teachers also use strategies for coping with the disruptive behavior.

The first example of good practice is a pupil with dyspraxia. I've listed work strategies and adjustments that can also be used by others. Another example was the activity that took place during my fine art classes. It was designed for pupils of the last triad and included cross-curriculum integration. The pupils made clay masks. The content of teacher's and pupil's activities is presented.

Adaptation strategies for pupils with special needs are necessary to achieve the highest potential of the individual at school. The activities of fine arts have a beneficial effect on most adolescents with emotional and behaviour problems.

Keywords: Fine art subject in primary school, pupils with special needs, strategies of good teaching practice, cross-curriculum integration, practical skills

1 UVOD

Pri pouku likovne umetnosti z učenci s čustvenimi in vedenjskimi težavami moram med pogoje za delo upoštevati tudi posebne potrebe posameznika. Pri tem uporabljам strategije dobre poučevalne prakse ter primerne prilagoditve pri ustvarjalnem delu. Prilagam likovne naloge skladno s posameznikovimi močnimi področji, vrednotami in spretnostmi tako motiviram učenca za reševanje likovnega problema. Uporabljам različna učna sredstva in pouk popestrim z vložki pripovedovanja zanimivosti s sveta umetnosti, z odpiranjem razprav o likovnem problemu, s pohvalami za uspešno izdelano likovno nalogo ...

Pri specifičnih učnih težavah moram še posebej paziti na primeren izbor prilagoditev, ki so ključne za motiviranje pri izdelovanju likovne naloge oziroma reševanju likovnega problema. Tako sem predstavila delo z učencem, ki ima dispraksijo. Učencu so ročne spretnosti izziv zaradi težav v fini in grobi motoriki.

Predstavila sem tudi projektno delo pri pouku likovne umetnosti. Potekalo je v okviru dneva dejavnosti in je vključevalo medpredmetno povezovanje.

Likovna umetnost in proces vizualnega izražanja, na večino mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami, deluje blagodejno. Opolnomoči jih z mnogimi veščinami za življenje. Mnoge našteje prilagoditve pa lahko uporabljajo tudi vsi učenci v drugih osnovnih šolah.

2 POUK LIKOVNE UMETNOSTI Z UČENCI S TEŽAVAMI V VEDENJU IN ČUSTVOVANJU

Za vsakega učenca strokovni delavci izdelamo individualizirani učno-vzgojni načrt za delo saj je mladostnik s posebnimi potrebami pridobil pravico do usmeritve v program prilagojenega izvajanja z dodatno strokovno pomočjo. Po Zakonu o usmerjanju je mladostnik nameščen v vzgojni zavod za učence s težavami v vedenju in čustvovanju. Vzgojno izobraževalno delo je v zavodu prilagajano potrebam, zmožnostim in značilnostim otroka s posebnimi potrebami. Uporabljamo različna sredstva, pripomočke ter strategije dobre poučevalne prakse, da vzdržujemo motivacijo učencev.

Učilnica likovne umetnosti je dovolj velika, da lahko učencem zagotovim nekoliko več osebne prostora. V učilnici so na voljo velike mize in deset malih miz z možnostjo uravnavanja naklona podlage. Sedežni red je zelo pomemben za red in mir v razredu. Pa vendar je pri praktičnih predmetih razlika ta, da so ti učenci bolj aktivni, saj si prinašajo orodja in ostale potrebščine, zato je pomembna tudi velikost razreda. Sedežni red je pomemben pretežno zato, da ima posameznik dovolj prostora za delo in ima lahko svoj red. Tako je tudi manj razlogov za medsebojne konflikte, ki so za učence s težavami v vedenju vsakdanji.

Pomembno je sprotno preverjanje razumevanja učne snovi. Pogosto isto snov razložim večkrat in na različne načine ter z različnimi učnimi sredstvi. Razumevanje snovi pa je tudi samo po sebi motivacija za nadaljnje delo, ki je praktična realizacija znanja v likovni nalogi. Prvi pogoj za podajanje učne snovi je varnost, red in mir v razredu. Za motivacijo uporabljам likovna dela otrok, slikovna in video gradiva, eksperimente, demonstracije likovnih tehnik, pripovedovanje anekdot ali življenjepisa umetnika. Preden pričnem z delom v razredu, povem kakšno zanimivost s sveta umetnosti ali znanosti, nato ali hkrati, naredimo kratke (likovne) vaje za koncentracijo/ inspiracijo in ob tem ogrejemo roke za ustvarjalno delo. Torej uporabljам sprostivne ali ogrevalne naloge z uporabo pripomočkov, ki jih imam na voljo. Včasih preprosto nekajkrat globoko vdihnemo in izdihnemo ter pretegnemo telo. Učenci so bolj motivirani za delo, če uporabljам čim več različnih učnih sredstev. Poleg

učnih pripomočkov in potrebščin (učbenika, zvezka in table) uporabljam še slikovna gradiva, delovne liste, učne plakate, prezentacije s projektorjem, YouTube, izdelke otrok in mladostnikov, reprodukcije del umetnikov. Ob tem se pogovarjamo, razpravljamo in diskutiramo. To učence pritegne, jim popestri pouk, razbije monotonost razlage. Zelo pomembna je tudi interakcija z mladostnikom, komunikacija in odnos ter uravnavanje in usmerjanje vedenja učenca. Med podajanjem učne snovi učenci poslušajo, si zapisujejo, skicirajo, del razlage pa je vedno pogovor o tehniki, temi in idejah za delo oziroma pogovor o likovnem problemu. Med ustvarjanjem velikokrat poslušamo ambientalno glasbo, klasično ali drugo instrumentalno glasbo. Dovolim jim, da se med delom pogovarjajo kulturno in strpno drug do drugega. Kljub temu se tega posamezniki vedno ne držijo na kar jih sproti opozarjam. Ob koncu pouka pogosto pade motivacija hiperaktivnim učencem, saj predčasno zaključijo z likovno nalogo, ali pa tistim, ki se spopadajo s težavami ob dokončanju naloge.

V vsaki skupini moramo, po Maslowu, zagotoviti uresničevanje osnovnih potreb med katere šteje fiziološke potrebe, varnost, sprejetost, potrditev, samoaktualizacijo. Varnost predstavljajo v razredu pravila, kriteriji ocenjevanja, norme in nadzor (učitelj potrjuje učenčevo dobro delo) ter se oblikujejo na podlagi racionalnega konsenza tako, da je okolje predvidljivo in s tem tudi varno. Potek dela jasno določimo, ko dodelim naloge in razložim kriterije ocenjevanja, kadar delajo za oceno (kriteriji so zapisani na vidnem mestu v učilnici). Potrebo po sprejetosti vsakega učenca jim zagotavljam tako, da vsak lahko pove svoje mnenje in se izrazi na sprejemljiv način ter svobodno. Omogočim sodelovalno učenje tako, da si med seboj učenci pomagajo. Če naloga dopušča, lahko delajo tudi v paru ali skupinsko. Spodbujam kreativnost in iznajdljivost. Omogočim, da se vsak učenec lahko potrjuje na svojih močnih področjih (risanje, smisel za barve, govor, nastopanje ...), tako da naloge delno oblikujem oz. prilagodim posameznikovim potrebam.

Če želim biti pri delu s posameznim mladostnikom uspešna, moram z njim vzpostaviti dober sodelovalen odnos. Najlažje ga vzpostavim, če se z učencem pogovarjam, pokažem zanimanje za njegove interese pri katerih je uspešen, oziroma predstavljajo njegova močna področja ter ga za dobro opravljeno delo pohvalim. Vsak učenec ima svoja individualna močna področja, oziroma vire moči. So osnova okrog katerih je potrebno graditi. Temo likovne naloge zato prilagam posameznikovim interesom. Potrebujejo pa tudi jasne meje in jasna navodila.

Milivojević razlaga (2008, str. 40), da je končni cilj vsakega čustva mobilizacija za določeno vrsto dejavnosti, pripraviti telo na ciljno vedenje ter uresničiti vedenje, ki ta cilj dosega. Dalje poda primer: da ima občutje dolgočasje cilj, da s svojo neprijetnostjo in intenziteto povzroči pri osebi takšno spremembo, da bo zapustila situacijo, v kateri njene želje ne morejo biti zadovoljene, in iskala situacijo, v kateri bo to mogoče. Tako se dogaja tudi v razredu med poukom, saj marsikatera učna snov ni nujno želja oziroma interes učenca, zato izbere moteče vedenje za učitelja in sošolce, da bi zadovoljil svoje želje. Zavedati se moram, da so moje vrednote drugačne od vrednot učenca. Ugotoviti moram njegov vrednostni sistem, poznati svojega, da bi razumela logiko čustev in vedenja (A-B-C diagnostika). Učiteljev ugoden čustveni stik z učenci pomembno prispeva k uspešnemu delu v razredu in h kakovostnim medosebnim odnosom učitelja z učenci (Bečaj, 1990). Dobra učiteljeva čustvena podpora pomembno vpliva na medosebni odnos med učiteljem in učencem ter na učenčevo prilagoditev šoli, ter tako tudi na učenčevo izobrazbo.

Posebej sem pozorna na specifične učne težave. Poskrbim za prilagoditve v obliki dobre poučevalne prakse, s katerimi dosežem, da se učenec z določenimi težavami boljše volje in bolj samozavestno loti likovnih nalog, ki zahtevajo ročne spretnosti. Večkrat posameznika pohvalim za napredek, pri načrtovanju ure upoštevam interese učenca, učne pripomočke in bližino oziroma dostopnost materialov ter primerno urejenost prostora. Ustrezne prilagoditve pri rokovanju ali uporabi orodja poiščeva skupaj. Na ta način omogočim, da si učenec izbere sebi primerne prilagoditve, da lahko določene naloge opravlja tudi če prilagojeno in ni izpostavljen posmehu sošolcev pri pouku. Večino metod dela in prilagoditev izvedem tako, da nekateri sploh ne opazijo, drugi jih uporabijo, posamezniki pa si pomagajo in med seboj sodelujejo. Pri pouku se oviram skušam izogniti tako, da pomoč in prilagoditve izvajam čim bolj neopazno (ureditev mize, pomoč pri delu, uporaba pripomočkov ...). Namesto pomožnih nastavkov za prijem orodja le ta kar povijemo s pleskarskim lepilnim trakom. Torej prilagoditve v zavodu so tako ali tako za vse in vsak jih je lahko deležen. Delam tako, da imajo učenci občutek izbire in niso izpostavljeni zaradi svojih posebnosti. Učence s posebnimi potrebami vzpodbujam, da se lotijo tudi nalog, ki zanje niso tako enostavne. Menim, da je treba učencu omogočiti vse učne izkušnje in ga ne smemo izključevati zaradi mnenja, da tega ne zmore ali da je zanj pretežko. S prilagoditvami, pomočjo in pohvalo zmorejo veliko več, kot si lahko zamislimo. Hkrati pa krepijo samozavest, izboljšujejo motoriko in se osamosvajajo.

Učenci se pri likovnem pouku večinoma počutijo dobro in radi ustvarjajo na danih nalogah, kljub individualnim težavam in motoričnim ter socialnim primanjkljajem. Učence pri delu likovne umetnosti navajam na pravila reda, na kulturne medsebojne odnose ter spoštovanje individualnosti, ker je predmet likovne umetnosti močno povezan z organizacijskimi, sodelovalnimi, izraznimi, ustvarjalnimi in drugimi sposobnostmi. Posameznikove trenutne stiske in primanjkljaje lahko hitro zaznam že z opazovanjem učenčeve risbe, slike (linija, barva, kompozicija) ter z opazovanjem učenca pri delu. Temu primerno ukrepam oziroma usmerjam delo.

2.1 PRIMER DOBRE PRAKSE PRI LIKOVNI UMETNOSTI: UČENEC Z DISPRAKSIJO

Učenec je kazal jasne znake dispraksije, ki se je izražala v fini in grobi motoriki, predvsem pri praktičnem delu in vse ostale telesne znake, kateri so me nagovorili, da ima verjetno to težavo. V posvetovanju s športnim pedagogom in z vzgojitelji smo prišli do podobnih zaključkov. Seveda je imel učenec več težav na učnem področju. Kljub temu sem ga vzpodbujala, da se je nalog lotil in mu jih tudi primerno prikrojila. Skupaj sva priredila tudi orodja. Izkazalo se je, da je zelo rad ustvarjal, seveda je potreboval veliko pomoči, predvsem pa usmerjanja in jasnih ter nazornih navodil za delo. Učence pri pouku spodbujam, da si med seboj pomagajo, posameznikom po potrebi podaljšam čas za izdelavo izdelka. Njegova dela ocenjujem tudi glede na njegov napredek, tako kot pri vseh ostalih po principu formativnega spremljanja.

Nekaj ukrepov, prilagoditev pri delu z učencem s specifičnimi težavami: podpiram ga pri delu in organiziram pomoč vrstnikov, vključujem veččutno učenje, strukturiram okolje (orodja najde na istem mestu, ima dovolj prostora, miza urejena po dogovorjenem ključu), razdelim večino nalog na posamezne dele oziroma korake, ter učim tehnike korak za korakom ob obvezni razlagi postopka, izvajam ustrezne prilagoditve (ovijemo ročaje, večje podlage, širši čopiči, nagnjena podlaga, nederseča površina mize, omogočanje nastavkov pri pisanju in orodju, kartončki s podrobnimi navodili po korakih s slikami), prilagajam naloge glede na tip in temo naloge, glede na čas izdelave, organiziram pomoč pri zapiskih,

omogočim fotokopiranje pomembnih zapiskov, na tablo zapisujem z večjimi črkami in barvami, na tabli imam nespremenjeno strukturo vsebin, določene ostanejo do naslednje ure, spodbujam učenca, da razvija svoja močna področja pri likovni umetnosti (npr. domišljijo) in pozitivno samopodobo (ob uspešno dokončani nalogi) tudi z umestitvijo na razstavo del v šoli.

Glede na to, da je imel učenec poleg dispraksije še druge težave, sem pri svojem delu morala upoštevati tudi te. Vedno poskušam biti jasna, odločna in umirjena. Pri ustvarjalnem delu sva sodelovala, saj je potreboval usmerjanje. Skušala sem dajati jasne in takojšnje povratne informacije, saj je bilo nujno, da se je zavedal postopka dela in rokovanja z orodji ter uporabo pomagal. Pri nastalih težavah sem uporabljala tehnike demonstracije in pogovora. Če se je zmotil, sem mu pokazala, da to ni nič tragičnega in da je mogoče vse popraviti, ter da mu še ni treba odnehati. Učenec je imel več težav pri ročnih spretnostih, še posebej pri fini motoriki in rokovanju z orodjem. Če pa mu kaj ni šlo ali pa je ocenil, da je naloga zanj težka in zahtevna, je potreboval pomoč, veliko spodbude in pogovora o nalogi. Na tej točki sem morala uporabiti veliko motivacijskih pristopov, da ni obupal. Pogosto z njim delam individualno čeprav v skupini. Vedno ponudim večjo paleto motivov, kar večino učencev veseli. Nekatero učence pa izbira motiva frustrira, zato o njih krajši čas razpravljamo, dokler vsak ne naredi izbor pri sebi. Torej, poskrbela sem za prilagoditve v obliki dobre poučevalne prakse, s katerimi sem dosegla, da se je učenec raznovrstnih likovnih nalog, ki zahtevajo ročne spretnosti, lotil boljše volje in bolj samozavestno. Večkrat sem ga pohvalila, pri načrtovanju ure sem upoštevala interese učenca, učne pripomočke in bližino oziroma dostopnost materialov ter primerno urejenost prostora. Ustrezne prilagoditve pri rokovanju ali uporabi orodja sva skupaj iskala sproti ali pa sem mu jih ponudila v izbor. Tako si je učenec izbral sebi primerne prilagoditve in je lahko določene naloge uspešno opravljal ter ni bil izpostavljen posmehu sošolcev pri pouku. Učenec se je s časoma začel zavedati svojega napredka pri delu, saj ni imel več takega strahu pri rokovanju z orodjem. Njegovo močno področje je bilo tudi vztrajnost in tu se je izkazal, saj so bili rezultati dela dobri. Pri likovnem izražanju je pokazal veselje ob uspešno dokončanih izdelkih in kasneje jih je ponosno razkazal. Učenec je bolj sproščeno začel pristopati k nalogam, ni bil več tako zadržan in brez težav je kasneje vprašal za pomoč. Dosegal je minimalne standarde, rad je risal in postal spretnejši pri izrezovanju, lepljenju pa tudi barvanju.

2.2 PRIMER DOBRE PRAKSE PRI LIKOVNI UMETNOSTI: MASKA IZ GLINE

Nosilna ustanova: Interna osnovna šola VIZ Frana Milčinskega Smlednik

Vodja projekta: Irena Majdič, profesorica likovne umetnosti

Sodelavci dneva dejavnosti oz. projekta: učitelji predmetnega pouka

Ciljna skupina: učenci zadnje triade osnovne šole

Trajanje: štiri šolske ure za oblikovanje mask, štiri šolske ure za okraševanje mask in tehniko glaziranja – skupaj 8 šolskih ur

2.2.1 VSEBINA IN POTEK

Dejavnost učitelja: Učitelji učencem uvodoma pokažejo nekaj uporabnih predmetov – afriško masko, masko kurenta in reprodukcije fotografij mask iz različnih zgodovinskih obdobj in različnih celin. Učitelji s pomočjo literature in video filmov predstavijo namenskost mask v različnih obdobjih; od pomena maske v poganstvu do sodobnega

pustovanja, od pomena posmrtnih mask do pomena grških mask. S pomočjo reprodukcij in zbranih zapisov iz virov etnografske literature učitelji z učenci raziskujejo značilnosti slovenskih ljudskih mask in običajev. Učenci si pod mojim vodstvom ogledajo kakovostne reprodukcije umetnikov, ki so ustvarjali na temo pustovanja na slovenskem in v Evropi. Izbrani so predvsem tisti umetniki, ki so jim bile maske ali totemi izhodišča za ustvarjalni stil, ter te podrobneje spoznajo. Likovno nalogo zastavim problemsko z namenom vzbujanja in aktiviranja interesa učencev. Napovem likovno nalogo (oblikuj glineno masko ob upoštevanju oblikovnih značilnosti izbranega tipa maske), cilje in namen učne ure, ter demonstriram likovno tehniko oblikovanja gline. Nato povabim učence, da nova likovno-teoretična in druga spoznanja uresničijo v likovnem delu. Ob ogledu likovnih del, učitelji skupaj z učenci vrednotijo pridobljeno znanje, izvirnost in njihovo spretnost pri reševanju zadanega likovnega problema, motiva in tehnične izvedbe. Ob zaključku se pogovorimo o novi likovni nalogi – okraševanje maske.

Učitelji so se vključevali v projekt s strokovnimi nasveti iz svojega področja o izbrani tematiki. Učitelj zgodovine je pri svojem pouku izbral slikovne primere vezane na maske skozi čas; učitelj slovenščine je učno snov usklajeval z etnografsko literaturo; učiteljica glasbene umetnosti je predstavila grško antiko in značajne maske iz gledališke zgodovine itd.

Dejavnost učenca: Učenci v prvi uri ločijo oblikovne značilnosti afriške maske, kurenta, grških mask. Simetrične kompozicije ločijo od nesimetričnih ter prepoznajo vrste ritmov v dekorativnih vzorcih upodobljenih na maskah. Postavljajo vprašanja o tej dejavnosti, spoznavajo likovni problem, opazujejo demonstracijo oblikovanja glinene maske, izdelajo skico. Nova likovno-teoretična spoznanja o ritmu, kompoziciji, izraznosti, tehniki obdelave gline, prenesejo v barvne skice. Izmed ustvarjenih skic izberejo eno in izdelajo podlago iz kartona, ter tako postavijo razsežnosti svoje maske. V naslednjem koraku oblikujejo osnovno obliko maske iz gline, nato pa še posamezne dele maske. Dele sestavljajo v celoto.

Pri delu učenci upoštevajo tehnična navodila in se zavedajo, da morajo varno uporabljati likovne materiale in orodja. Razvijajo lastno likovno tehniko risanja (poslikava maske), oblikovanja in sestavljanja. Odkrivajo posebnosti oblikovanja gline ter različne tehnike in razumejo postopek plastenja. V pogovoru jih učitelj usmerja k razmišljanju o uporabnosti mask pri drugih vsebinah v šoli in izven nje. Razmišljajo o tem, kakšen čustveni izraz in kakšno kompozicijo so ustvarili. Ugotovijo, zakaj je pomembno upoštevati pozitiven in negativen prostor ter načrtujejo naslednjo stopnjo oblikovanja maske- okraševanje (poslikava, glaziranje, dodajanje drugih materialov). Navajajo se na vrednotenje svojih del in del sošolcev. Pri tem upoštevajo: uspešnost reševanja likovnega problema, izvirnost izbire motiva (tipa maske, izraznosti maske, lastni kreativni doprinos) in uspešnost tehnične izvedbe.

V naslednji likovni nalogi se učenci odločijo za barvno paleto in druge materiale, ki bodo poudarili izraznost maske in jo okrasili. Spoznajo tehniko glaziranja in uporabo podglazurnih barv.

Likovno nalogo je mogoče nadgraditi. Za izvedbo tega dela potrebujemo štiri pedagoške ure. Učitelj tehničnega pouka predstavi učencem možnosti razstavljanja objektov na steno. Učenci za svojo masko izberejo najprimernejšo obliko in dokončno opremijo masko ter razstavijo na pripravljeno steno šole.

2.2.2 CILJI

Učenci spoznavajo etnološke značilnosti mask, njihov namen skozi čas in prostor ter raznovrstne oblikovne sloge, ki jih prepoznajo tudi v predstavljenih umetniških delih. Ločijo namen uporabe grške maske od plemenskih mask ter razlikujejo maske v festivalne namene v slovenskem prostoru. Razvijajo estetski čut, ustvarjalnost in ročne spretnosti.

2.2.3 MEDPREDMETNE POVEZAVE

Likovna naloga s področja tehnologije oblikovanja gline se je povezovala s poukom slovenščine, zgodovine, z zgodovino likovne umetnosti, s tehniko in tehnologijo, kemijo in fiziko (značilnosti in sestava gline ter glazur), matematiko (geometrija).

2.2.4 KOMENTAR

Ustvarjalno oblikovanje glinene maske je uporaben primer medpredmetnega in kroskurikularnega povezovanja. Motivacijsko je pomembno povezovanje naloge z uporabnostjo mask v namene, ki jih še vedno ohranjamo v običajih. Motivacijsko deluje tudi izbira naloge, ki posamezniku omogoča razmišljanje o izraznosti občutij. Primer bi lahko nadgradili z obiskom kulturne ustanove (galerije, muzeja, festivala, predstave ...), kjer bi učenci videli različne maske oziroma njihove uporabe v umetninah (slika, grafika, kip ...) ter v življenju običajev in odrov.

2.2.5 PRIMERNOST

Tovrstne likovne naloge so uporabne tudi v srednjih šolah. Uporabne so lahko tudi v terapevtske namene.

3 ZAKLJUČEK

Učenci interne osnovne šole imajo poleg splošnih in specifičnih učnih težav tudi vedenjske in čustvene težave. Pouk likovne umetnosti na njih različno vpliva in jim pri določenih nalogah predstavlja izziv in frustracijo, ki se jo morajo naučiti na primeren način premagovati. V vlogi učiteljice likovne umetnosti, jim s prilagoditvami omogočam doseganje enakovrednega standarda znanja.

Posebne prilagoditvene strategije so sicer nujne za dejansko doseganje najvišjih možnih potencialov posameznika v šoli, a mislim, da lahko ogromno naredimo že z dosledno vpeljano in izvajano dobro poučevalno prakso. Če učencem damo dovolj časa, da se pripravijo na delo, če jih primerno motiviramo in jim snov podamo na zanimiv način, če jim pokažemo kako naj se učijo, če smo fleksibilni v toliko, da znamo sproti prilagoditi potek ure, jim dati čas za odmor in če imamo pri tem še primerno opremo učilnic in pestre učne pripomočke, potem smo storili ogromno. Poleg tega se moramo na ure vedno pripraviti in pričakovati nepričakovano, saj so vedenjski vzorci teh mladostnikov izjemno nepredvidljivi. Pomembno pa je, da se mladostniki zavedajo, da jih sprejemamo take kot so, z vsemi njihovimi pomanjkljivostmi vred in jih ob tem učimo medsebojne strpnosti. Bistvenega pomena za kvalitetno in kontinuirano delo je namreč dober odnos, ki pa mora biti profesionalen, temeljiti na dialogu in jasnih ciljih, da lahko omilimo težave in opolnomočimo mladostnika za življenje.

Na večino mladostnikov s čustveno vedenjskimi težavami, likovna umetnost in kreativno ustvarjanje blagodejno učinkuje, saj jim omogoča trenutke čuječnosti, poglobitve v svoje misli, umiritev, iskanje rešitev za probleme, razjasnjevanje notranjih konfliktov, postavljanje pozitivne samopodobe ... Enako seveda velja tudi za vse učence po osnovnih in srednjih šolah.

Literatura in viri

1. Milivojević, Z., 2008. Emocije. Razumevanje čustev v psihoterapiji. Novi Sad: Psihopolis institut.
2. Bečaj, J., 1990. Problem velikih pričakovanj in učiteljeve odgovornosti: Učiteljeva pričakovanja in odgovornost v Gordonovem komunikacijskem treningu. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.
3. Maslow, A.H., 1943. A Theory of Human Motivation. Psychological Review, 50, 370-396. Dostopno na: <https://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm> [10. 9. 2019]
4. Košak Babuder, M. in Velikonja, M., 2011. Učenci z učnimi težavami. Pomoč in podpora [na spletu]. 2011. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. Dostopno na: <http://pefprints.pef.uni-lj.si/1483/> [10. 9. 2019].

MARTINA MARC

OSNOVNA ŠOLA NOTRANJSKI ODRED CERKNICA

MEDVRSTNIŠKO POUČEVANJE PRI NARAVOSLOVNIH VSEBINAH

Povzetek

Pri izbirnih predmetih kemija v življenju in poskusi v kemiji so za učence poskusi zelo zanimivi. Predmeta omogočata, da sledimo željam učencev. Učenci so predlagali, da bi poskuse izvajali z mlajšimi učenci. Za varno delo smo poskrbeli z zaščitnimi očali, ki so mlajšim učencem dala poseben občutek, da delajo nekaj res pomembnega. Nekaj bolj zahtevnih poskusov pa smo izvedli samo kot nastop, saj bi bili za skupno delo prenevarni. Pri predmetu organizmi v naravnem on umetnem okolju smo med raziskovanjem po šolskem vrtu smo večkrat naleteli na učence iz podaljšanega bivanja. Tudi pri njih se je pokazalo zanimanje za tablice. Odločili smo se, da jih naučimo uporabljati nekaj brezplačnih in enostavnih aplikacij. Tako se je v zadnjih letih spontano razvilo medvrstniško tutorstvo pri izbirnih predmetih. Posebej pa moram omeniti socialne veščine, ki jih med sodelovanjem razvijajo učenci. Pri tovrstnem sodelovanju imamo vsi pozitivne izkušnje.

Ključne besede: medvrstniško poučevanje, socialne veščine, večgeneracijsko sodelovanje

PEER TEACHING IN SCIENCE

Abstract

In the optional subjects chemistry in life and experiments in chemistry, pupils can perform a variety of interesting experiments. The courses allow us to follow the wishes of the pupils. They suggested to invite younger pupils to perform experiments together. Safety goggles were part of safety equipment. That gave younger students a special sense of doing something really important. Some demanding experiments were made only as performance because they were too dangerous to work on them as a team.

Another opportunity to work with younger pupils occurred optional subject organisms in the natural and artificial environment. On this subject we explored the school garden with computer tablets. Younger students saw us and asked to show them what are we doing. We decided to teach them how to use some free and easy to use applications. This is how peer teaching developed by itself. I would like to mention especially the social skills that students developed during their collaboration. With this kind of cooperation all outcomes are positive.

Keywords: peer teaching, social skills, multi-generational collaboration

1 UVOD

Velikokrat slišimo o prednostih medvrstniškega poučevanje oz. vrstniškega tutorstva (peer teaching). Gre za podajanje znanja sovrstnikom oz. nekaj let mlajšim ali starejšim. Znanje je lahko pridobljeno iz vsakdanjega življenja ali pa se učenci za to dejavnost prav posebej pripravijo in jo nato predstavijo vrstnikom.

Sodelovalno učenje definira kot učenje v manjših skupinah, v katerih je delo sestavljeno z namenom spodbujanja pozitivne povezanosti med člani skupine, ki skušajo s pomočjo neposredne interakcije pri učenju doseči skupen cilj. Vsak posamezni član skupine ima svojo odgovornost. Peklaj kot pozitivno lastnost sodelovalnega učenja navaja predvsem aktivno delo učencev. Meni, da je cilj osnovne šole učencem podati kakovostno znanje, ki ne pomeni večjega števila informacij. Šola bi morala učence predvsem opremiti s postopki in strategijami za reševanje problemov, z veščini, ki se nanašajo na miselne procese, na učinkovito iskanje novih informacij, na njihovo analizo, sintezo in vrednotenje. Prednost sodelovalnega učenja pa ni le v pridobivanju znanja na bolj aktiven način, ampak tudi v krepitvi socialnih odnosov. Sodelovalni pouk učence spodbuja k sodelovanju z vrstniki in ne k tekmovalnosti (Peklaj 2001, str. 9).

Tudi poučevanje po vertikalni je lahko pozitivna izkušnja. Znanje, ki ga imajo starejši učenci, se tako prenaša na mlajše učence. Nenapisano pravilo pravi, da bomo nekaj resnično razumeli šele takrat, ko bomo morali to razložiti nekemu drugemu. Pri prenašanju znanja iz učencev predmetne stopnje na učence razredne stopnje gre zagotovo tudi za urjenje pojmov in veščin, ki jih starejši učenci prenašajo na mlajše.

Pri obeh metodah gre poleg prenašanja znanja tudi za grajenje in učenje socialnih odnosov. Starejši učenci morajo pristopiti odgovorno, saj smo jim zaupali pomembno delo. Mlajšim učencem so hkrati vzor glede socialnih veščin obnašanja ter komunikacije.

Kdaj se bomo odločili za prej omenjeni metodi pa mora presoditi učitelj. Vsaka tema in vsaka dejavnost ni primerna za obravnavo na tak način. Bistvo dobrega učitelja je tudi, da zna ob pravem času uporabiti pravo metodo. V nadaljevanju bom opisala dva primera, ki sta za omenjeni metodi primerna, saj se pokaže sinergija vseh prisotnih.

2 UPORABA METOD PRI NARAVOSLOVNIH VSEBINAH

2.1 PREDSTAVITEV ZANIMIVIH KEMIJSKIH POSKUSOV

Izbirna predmeta poskusi v kemiji in kemija v življenju sta zastavljena tako, da učenci večinoma delajo praktično. To pomeni, da delajo preproste pa tudi zahtevnejše kemijske poskuse. Raziskujejo naravne zakonitosti s praktičnim delom in opazujejo spremembe, iz katerih se učijo. Pri izbirnem predmetu poskusi v kemiji gre predvsem za izvajanje čistih kemijskih poskusov. To običajno pomeni, da uporabljamo kemikalije, ki niso popolnoma vsakdanje, da se uporablja za kemijo specifična steklovina in se sestavljajo kompleksnejše aparature. Ker ga izbirajo učenci osmih in devetih razredov se pri teh urah lahko izvajajo tudi zahtevnejši poskusi, ki pa so seveda nevarnejši, a hkrati tudi zanimivejši in celo fascinantni. Pri predmetu kemija v življenju pa gre za poskuse, ki so bolj povezani z našo vsakdanjo okolico, tako naravno kot antropogeno. Oba predmeta skupaj ponujata pester nabor praktičnega dela, ki je za učence višjih razredov zanimivo. Za učence nižjih razredov pa smo morda še zanimivejši.

Ker so nekateri poskusi res atraktivni, smo se odločili, da se povežemo z nižjimi razredi osnovne šole in jih povabimo k sodelovanju. Naš cilj je bil, da organiziramo uro, pri kateri bi

starejši učenci pomagali mlajšim, da skupaj izpeljejo poskus od začetka do konca. Želja je bila, da so vsi učenci aktivni in ne samo opazovalci. Tako smo v sklopu povezovanja in sodelovanja učencev po vertikali k sodelovanju povabili tudi učence nižjih razredov. Zaradi varnosti je bilo število učencev omejeno. Izbirni predmeti so se običajno izvajali šesto in sedmo šolsko uro, kar pomeni, da smo sodelovali z učenci v podaljšanem bivanju, saj so bili ti v tem času še vedno na šoli. Z učitelji smo izdelali plan in učence razdelili v skupine glede na starost, interes in nenazadnje na čas, ki ga prebijejo v šoli. Ker smo vključeni v projekt ekošola, smo eno skupino sestavili iz učencev razredne stopnje, ki so sodelovali na nagradnem vprašanju in si tako za nagrado prislužili doživetja v kemijski učilnici.

Ker izbirne predmete učenci izbirajo sami glede na interes, sta se pri obeh izbirnih predmetih oblikovali skupini naravoslovnih navdušencev. Tako smo izvajali poskuse, ki so jih predlagali učenci sami. Te poskuse so zasledili na spletu ali televiziji. Ker pa učenci pokažejo navdušenje, se tudi meni kot mentorici ni težko potruditi in poizkusiti nekaj novega in zanimivega. Tako smo najprej izvajali poizkuse sami. Kasneje, ko je bila izvedba uspešna in dorečena, smo pri vsakem poskusu razmislili še o ustreznosti za naše mlajše pomočnike. Ko so pripravljali poskuse za skupno delo z mlajšimi učenci so se morali starejši predvsem zavedati varnostnega vidika. Mlajši so namreč manj večji pri praktičnem delu. Tako se je nabor poskusov kar precej skrčil. Ob izvajanju smo vedno razmišljali o možnostih enih in drugih učencev.

Veliko poskusov je bilo zanimivih, a za skupno izvajanje z mlajšimi žal niso bili vsi primerni. Zato smo se odločili, da za mlajše pripravimo predstavo s kemijskimi poskusi, kjer bi mlajši lahko sodelovali samo kot pomočniki, glavni izvajalci pa bil bili starejši učenci. Tako smo poskuse razdelili v dve skupini. Poskuse, ki jih bodo izvajali tudi mlajši, in tiste, pri katerih bodo mlajši samo asistirali.

Prvih nekaj ur smo v računalniški učilnici dodobra raziskali poskuse, ki so jih učenci videli po televiziji. V spominu so imeli poskuse z zvočnimi in svetlobnimi efekti. Žal v šoli nimamo takšnega nabora kemikalij, kot jih imajo na televizijskih oddajah, a smo lahko za marsikatero našli alternativno zamenjavo. Potrudili smo se, da smo našli zamenjavo, če so bile kemikalije drage. Tako smo namesto nakupa superabsorbenta tega nabrali kar iz otroških pleníc. To področje je bilo novo tudi zame, saj ima vsak poskus tudi kakšno skrivnost, ki jo moramo ugotoviti, če želimo, da uspe. Po pregledu razpoložljivih šolskih kemikalij smo izbrali poskuse za izvedbo. Izvedli smo poskus s škatlico za filme, kisom in pecilnim praškom, čarobno pisanje s kislinami in indikatorji ...

Učenci so se organizirali v pare in v parih pripravili izbran poskus. Nekaj ur smo namenili izvajanju in izboljšavam. Ko smo poskuse obvladali smo jih prilagodili najmlajšim. Tekoče reaktante smo spravili v kapalke in s tem preprečili razlitje po mizi. Za vse učence smo pripravili zaščitna očala in zaščitne majice. S tem smo poskrbeli, da se bodo naši mlajši pomočniki počutili res kemijsko. Vsak par, ki je pripravil poskus je dobil dva učenca iz razredne stopnje, ki sta med poskusom aktivno sodelovala, kot je prikazano na sliki 1.. Nekateri poskusi so bili iz strani starejših učencev samo vodeni, tako da so mlajši učenci v celoti poskus izvedli sami.

Namen srečanja oziroma skupnega dela ni bil samo učenje novih veščin in spoznavanje nepoznanih predmetov in izrazov, pač pa tudi druženje. Prav to je vse učence zelo obogatilo. Mlajši učenci so bili navdušeni, ker so lahko delali vznemirljive poskuse, starejši pa so se učili potrpežljivosti in skrbi za mlajše. Z vsako delavnico so bili bolj suvereni in pripravljeni na delo z mlajšimi učenci. Samopodoba starejših se je dvigovala, saj so vedeli, da so v očeh mlajših s tem sodelovanjem postali zelo pomembni. Starejši učenci so bili zadovoljni in nase ponosni. Čeprav se je vse odvijalo pod mojim mentorstvom, sem te ure resnično prepustila starejšim učencem. Takšno delavnico smo ponovili trikrat in tako v naše vrste povabili preko 30 učencev razredne stopnje.

Nevarnejše poskuse so učenci predstavili kot nastop. Občinstvo je bilo sestavljeno iz nagrajencev, ki so pravilno odgovorili na nagradno vprašanje v šolskem ekokotičku. Za ta

nastop smo se še posebej potrudili in res pričarali čarobno vzdušje. Učenci so tako kot že prvič poskrbeli za nabor poskusov, ki so jih nato izvedli in prilagodili glede na zmožnosti šole. Mlajši učenci so tokrat res doživeli nepozabno doživetje, saj so me kasneje ob srečevanju na hodniku še kdaj povprašali o teh delavnicah. Največje navdušenje so doživeli poskusi s suhim ledom, ki so res fascinantni. Še posebej, če so jih izvajamo ob pritajeni svetlobi in z nekaj čarobnimi besedami.

2.2 RAZISKOVANJE NARAVE

Pri izbirnem predmetu organizmi v naravnem in umetnem okolju smo raziskovali rastline v okolici šole. Ker smo na šoli kupili nekaj tablic namenjenih uporabi učencem, smo jih uporabili pri urah izbirnega predmeta. Na tablice smo namestili brezplačne aplikacije za prepoznavanje rastlin in z njihovo pomočjo prepoznavali rastline v okolici šole. Z učenci smo se odločili, da izdelamo predstavitevni kolaž naše šole. Na spletu smo našli brezplačno aplikacijo PicCollage, ki omogoča, da fotografije postavimo v kolaž in jim dodamo besedilo. Učenci, ki so vešči dela z računalniki, s programom niso imeli težav. Želja je bila, da bi lahko izdelali nekaj bolj interaktivnega kamor, bi lahko dodali še video in zvok. Tako smo našli še nekaj brezplačnih aplikacij. Najbolj zanimivi in preprosti za uporabo sta bili BookCretator in AdobeSpark. Prva omogoča izdelavo spletne knjige, druga pa krajši film, ki mu lahko dodamo zvok ali dopišemo komentar.

Med delom zunaj smo večkrat srečali učence podaljšanega bivanja, ki so nas spraševali, kaj delamo. Učenci so jim razložili, da raziskujemo okolico šole in da fotografiramo živali, rastline in posledice vpliva človeka na naravo. Mlajše učence so najbolj zanimale fotografije in snemanje posnetkov. Tudi učiteljice razrednega pouka so bile zainteresirane za takšno delo, vendar je delo s tabličnimi računalniki v velikih skupinah težko izvedljivo. Tako smo predlagali, da nekaj učencev sodeluje pri našem delu in se tako nauči dela z brezplačnimi programi. Tako so se nam za nekaj ur pridružili mlajši učenci, ki so bili na šoli prisotni v času, ko smo imeli na urniku izbirne predmete. Naučili smo se, kako se uporablja tablični računalnik, nekaj osnovnih aplikacij, za lažje dostopanje do spletnih strani pa smo za njih pripravil tudi QR kode, kot je prikazano na fotografiji 2. Na začetku smo delo predstavili šestim učencem, tako da je vsak mlajši učenec sodeloval z enim starejšim. Ob lepih sončnih dneh smo ure izbirnih predmetov porabili za raziskovanje narave in fotografiranje. Ob slabšem vremenu pa smo izdelovali knjige in kolaže s pomočjo baze fotografij, ki smo jih imeli shranjene v tablici. Pri delu, ki traja dalj časa, je smiselno, da učence opozorimo, da ne fotografirajo obrazov. Tablice tudi oštevilčimo, da učenci lahko uporabljajo vedno isto tablico, saj se na njih nahajajo fotografije, ki so jih posneli.

Tako smo skupino učencev naučili uporabe tablic, s čimer smo znanje starejših prenesli na mlajše. A tu se prenos znanja ni ustavil. Organizirali smo še nekaj srečanj izključno mlajših učencev. S tem smo učence, ki so že znali uporabljati aplikacije dali v pare z novimi učenci. Tako so se cele generacije učencev naučile uporabljati preproste aplikacije praktično brez razlage učitelja. Iz začetnih šestih učencev se je znanje preneslo na 12 učencev s tako imenovanim medvrstniškim poučevanjem ali peer teaching. Z delom bi bilo smiselno nadaljevati, da naučeno znanje ne preide v pozabo. Prednost dela s temi aplikacijami je, da lahko fotografije napravimo kjerkoli, tudi brez spletne povezave. Ko se vrnemo v razred, se povežemo na splet in izdelamo naš izdelek. Učenci so radi sodelovali in so imeli veliko motivacijo predvsem zato, ker smo jim zaupali delo s tablicami in ker so se lahko družili s starejšimi učenci. Vsi so imeli pozitivno izkušnjo. Meni kot mentorici je vse skupaj zelo olajšalo delo, saj je uvajanje tablic in razlaganje lahko zelo težko. Še posebej takrat, ko se učimo delati z računalnikom v celih razredih. Tako je vsak učenec imel svojega učitelja v obliki starejšega učenca. Pomagala sem le ob večjih težavah, kar pa je bilo redko. Takšno sodelovanje je vsem v veselje, predvsem pa učencem.

3 ZAKLJUČEK

Delo z mlajšimi učenci pri kemijskih poskusih je bilo res prijetno. Najbolj očitna sprememba se je pokazala pri starejših učencih, ko so izvedeli, da bodo odgovorni za pravilno izvedbo poskusa, ki ga bodo izvedli mlajši učenci. Ko so izvedeli, kakšna naloga jim je zaupana, so

imeli veliko vprašanj. To pomeni skrb za dobrobit mlajših učencev. Želeli so si pozitivne izkušnje, zato jih je bilo strah, ali bodo vse dobro pripravili. Njihov odnos je postal zrelejši in ta cilj jim je bila velika motivacija. V tem primeru je več kot znanje vreden odnos, ki so za gradili, in zaupanje do večjih in naklonjenost do mlajših. Socialna nota se je izrazila bolj kot sami poizkusi.

Današnji časi od nas zahtevajo, da smo si blizu s tehnologijo, zato menim, da jo moramo približati učencem. Učenci sami iščejo stik s tehnologijo, a njenega bistva ne vidijo, če jim ne pokažemo, da so tablice lahko tudi učni pripomoček. Prav je, da učenci vedo, da so na spletu varne in poučne aplikacije, ki jim približajo učenje. Po izpeljavi našega druženja lahko sedaj učitelji razrednega pouka pri rednih urah uporabljajo tablične računalnike saj so v vsakem razredu učenci, ki znajo uporabljati omenjene aplikacije. Ti učenci lahko pomagajo ostalim, ki pri projektu niso sodelovali, in tako se medvrstniško sodelovanje še širi in nadaljuje.

Obe zgoraj omenjeni metodi smo izvajali pri izbirnih predmetih, kar pomeni, da so sodelovali zainteresirani učenci, ki so bili v manjših skupinah. To je bila velika olajševalna okoliščina, ki nam je pomagala k tako pozitivnim izkušnjam, ki jih imamo po vseh opisanih dejavnostih. Želimo si še takšnega dela in ga bomo v letošnjem šolskem letu še nadgradili. Ne želimo, da se znanje, ki ga že imamo izgubi, ampak osveži in uporablja dalje. Ko želimo uvajati novosti, so izbirni predmeti morda res primerni, saj so skupine majhne. Imamo več svobode pri predmetniku in lažje prisluhnemo željam učencev. Hkrati pa ne pozabimo, da so te ure lahko idealne, da prisluhnemo in uresničimo tudi svoje želje.

Literatura in viri

1. Mikuš Kos, A. (1991). Šola in duševno zdravje. Murska Sobota: Pomurska založba.
2. Peklaj, C. (2001). Sodelovalno učenje ali kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS.
3. Wright, J. (2004). Kids as Reading Helpers: A Peer Tutor Training Manual. Pridobljeno 12. 9. 2019, www.interventiioncentral.org.

MARIJA MARENK
OŠ JELA JANEŽIČA ŠK.LOKA
A PRAV SLIŠIM!

Povzetek

Specialni pedagogi se v službi srečujemo z učenci, ki potrebujejo naša strokovna znanja, pa tudi našo človečnost, srce. Zaradi pomanjkanja časa pogosto obstaja nevarnost, da se usmerim le v otrokovo motnjo oz. primanjkljaj. Povsem drugače poteka delo, ko se z njim zblížam. Pokaže se mi še druga stran njegovega življenja, okolje, v katerem živi, kjer je ljubljen, kjer obstajajo zanj še drugi pomembni ljudje, s katerimi je povezan in na katere vpliva on ter oni nanj. Pri spoznavanju in razumevanju otroka ter vsega dogajanja okoli njega so mi veliko pomagala znanja iz sistemske družinske terapije. Želela sem usmerit razmišljanja ostalih v zakulisje družin otrok z odločbo dodatne strokovne pomoči (DSP), v njihove stiske, strahove, nerazumevanja okolice. S pomočjo cirkularnih vprašanj sem jih usmerila v zavedanje o dejstvu, da za vsakim otrokom z DSP stoji stiska cele družine. Na odnose znotraj take družine vsestransko vpliva otrok z DSP in obratno. Je le del živega organizma – družine.

Ključne besede: specialni pedagog, odnos, otrok z DSP, stiska, družina;

I MUST BE HEARING THINGS!

Abstract

At work, I often meet children who need my knowledge in special pedagogy. Due to a lack of time, there is a threat of focusing only on these children's deficits or disorders. A school lesson becomes different when I get closer to them and thus find a way into the children's hidden way of living, into another environment. I can notice whether such children are loved, I can find people who are important to them, who they are connected with and who influence them. While getting to know them and trying to understand them and their environment, the Systemic Family Therapy approach has proven extremely supportive. Due to my positive experience I was hoping to make other professionals and parents think in the same way - to think beyond these children's troubles, to take a look at the family's background, to look closely at their fears and distresses as well as the misunderstandings that emerge from these children's environment. By using circular questions I wanted to raise awareness with professionals as well as pronounce the fact that behind every child there is the distress of the whole family. A child with SLD affects relations among all family members. A child is a part of a living organism.

Keywords: special pedagogy, relationship, a child with SLD affects, distress, family;

1 CIRKULARNOST

Med študijem družinske sistemske terapije sem se srečala z različnimi metodami in tehnikami. Cirkularna vprašanja so se mi zdela zelo uporabna. Navdušila so me, zato sem želela raziskati njihov vpliv. Intervju s cirkularnimi vprašanji sem opravila s strokovnimi delavci različnih profilov v šolah, ki se ukvarjajo z nudenjem pomoči otrokom z različnimi primanjkljaji oz. motnjami. Vključila sem tudi starše otrok z DSP, gospo, ki v službi igra vlogo strokovnjaka, doma pri svojih otrocih pa še veliko težjo čustveno obremenjeno vlogo matere.

Z intervjujem, ki je vseboval cirkularna vprašanja, sem želela raziskati njihov vpliv na starše otrok z odločbo dodatne strokovne pomoči (DSP) in na strokovne delavce, ki z njimi delajo. Zanimalo me je, kako se odzivajo nanje, kakšen je njihov učinek in kako in kje jih lahko uporabljam.

V sistemske družinske terapije gre za terapijo z »in vivo« odnosi, v kontekstu evalvacije in oblikovanja koristne spremembe za cel sistem. Ne išče krivcev, ne stigmatizira družine in njenih članov, spoštuje in neguje različnost pogledov na problem in skuša oblikovati bolj funkcionalne odnose. Včasih je nemogoče presoditi, kaj je pacientov dejanski interes. Interes člana družine namreč ni vedno enak interesu družine kot celote. Praviloma imajo člani družine neskladne in neuskrajene interese, ki se nenehno spreminjajo. Funkcionalnost družinskega sistema se izkazuje predvsem v sposobnosti iskanja vedno novih kompromisnih rešitev.

Cirkularna vprašanja imajo veliko moč uvida članov v družinsko dinamiko. V varni negotovosti terapevt s spoštljivo radovednostjo spodbuja in omogoča vnos spremembe v družinskem sistemu, pri tem pa je najbolje, da uporablja strategijo malih korakov: skupno iskanje rešitev, iskanje virov moči vseh članov, večanje dilem, izziv prepričanj, vnašanje dvoma. O spremembi odloča celotna družina.

Cirkularna vprašanja omogočajo drugačen način razmišljanja, ga miselno bolj angažirajo in mu omogočajo premik na pozicijo opazovalca v odnosu do sebe. Omogočajo izražanje čustev in pogled iz meta pozicije, terapevt postane opazovalec v sistemu. Za vprašanje uporabi besedni in nebesedni feedback klienta in ga vključuje na način, s katerim izziva njegova prepričanja.

Opazuje vzorec, ki se skriva za družinsko zgodbo. Z linearnimi vprašanji (kaj, zakaj, kdaj) na začetku spozna družinsko zgodbo, ki usmerja nadaljnje delo. Bolj pomembna od točnosti hipoteze je koristnost za razvijanje pogovora v načrtovanju ciljev.

Številni praktiki (na primer Tomm, 1985; Burnham, 1986) so opisali različne kategorizacije cirkularnih vprašanj. Palazzoli s sodelavci (1980) je zasnoval naslednjo kategorizacijo, ki vključuje:

1. vprašanja o odnosih – osebo sprašujemo o njeni percepciji nekega odnosa;
2. vprašanja o razlikah – uporabljamo koncepte 'več / manj' in 'boljše / slabše'
3. vprašanja rangiranja – določamo vrstni red glede na razlike;
4. vprašanja, ki se nanašajo na spremembe v vedenju (in v odnosih) pred in po določenih dogodkih;
5. vprašanja, ki se nanašajo na hipotetične okoliščine – vključujejo odsotne člane družine ali sodelavce;
6. vprašanja o prihodnosti – intervjujanci so postavljeni v pozicijo negotovosti, naša pričakovanja prihodnosti lahko vplivajo na naše vedenje v sedanjosti.

Pri vseh teh vprašanjih se postavimo v nevtralno pozicijo. Vprašanja so postavljena na tak način, da omogočijo razmišljanje o odgovorih in ne le avtomatsko odgovarjanje. Odgovori, ki jih ljudje dajejo, prispevajo ne le feedback za vpraševalca, ampak tudi feedback njim samim, z reflektiranjem tega, o čemer vprašanja sprašujejo.

2 CIRKULARNA VPRAŠANJA

2.1 CIRKULARNA VPRAŠANJA NA URAH DSP IN NA POGOVORNIH URAH S STALIŠČA STARŠEV

S starši učencev sem nevtralno izvajala tako intervju o cirkularnih vprašanjih kot intervju s pomočjo cirkularnih vprašanj. Na začetku intervjuja sem jim razložila definicijo in primer cirkularnih vprašanj.

Naj ponazorim z enim primerom iz prakse.

AR je 9-letni fant, z zelo močno obliko disleksije, težave ima s koordinacijo, motoriko. Je bister in razgledan fant. Mama se zelo trudi in išče pomoč povsod. Prav zaradi tega je verjetno tako velik napredek. Z njim se ukvarja cele popoldneve in večere. Njegova leto dni mlajša sestra je zelo uspešna na vseh področjih. Oče je okupiran s svojim podjetjem, tako da si redko vzame čas za družino.

1. Kako mislite, da je bilo za vašega sina, ko sem mu postavila prva cirkularna vprašanja med razgovorom?

Povedal je, da sta se igrala čisto novo igrico. Rad ima nove stvari, zato mu je bilo všeč. Včasih so bila vprašanja čudna in jih ni razumel, a po vaši razlagi oz. s pomočjo podvprašanj mu je bilo zabavno.

2. Kaj mislite, da bi rekel njegov oče na ta vprašanja?

Je bolj tehnični tip. Verjetno bi skušal raziskati pomen, korist. Odvisno do kakšnega zaključka bi prišel sam pri sebi. Ker je treba razmišljati, bi rekel, da nima toliko časa.

3. Kako ste se vi počutili, ko ste bili prvič soočeni s takimi vprašanji?

Bila so mi nenavadna. Nisem še razmišljala na tak način. Počasi so mi postala na nek način všeč. Odprle so se zelo nenavadne povezave, do katerih ne bi prišla sama, verjetno ne bi nikoli razmišljala na ta način.

4. Katera vprašanja so se vam zdela težka?

Vprašanja o odnosu z možem, vplivu sinovih težav na najin odnos, odnos med sinom in hčerko. Prvič sem pomislila še o drugih vzrokih, zakaj se mož tako malo vključuje v šolsko delo, zakaj je toliko časa v službi. Vživela sem se vanj, začela sem razmišljati še drugače, gledati na situacijo še z drugih strani.

5. Ali se vam zdi, da ima vaš sin koristi od cirkularnih vprašanj? Na kakšen način?

Mislím, da. V razredu je še vedno težko, a sedaj skupaj predebatiramo dogajanje. Potem lažje razume odnos sošolcev. Veliko mu pomeni očetovo in sestrično razumevanje.

6. Kako mislite, da se sedaj počuti vaš sin?

Ni lahko, a lažje razume sebe in druge.

7. Kako pa vi? Ali imate vi kaj koristi od cirkularnih vprašanj?

Malo mi je pomagalo razumeti, kako se počutim, zakaj sem tako zaskrbljena, kje izvira moj strah. Bolj razumem, kaj on misli, česa ga je strah, kaj mu je najtežje. Trudim se biti

potrpežljiva z njim. Bolj sem pozorna na odnose v družini, na druženje in pogovor. Takrat nam je vsem lažje.

Družine, ki imajo otroka s posebnimi potrebami oz. s težavami na učnem področju, so bolj občutljive. Težave otroka obremenjujejo celo družino. Vsaj en član (običajno mama) poleg otroka vlaga veliko energije v delo z njim oz. v iskanje in nudenje pomoči. Že zaradi tega se pogosto vživlja v položaj otroka, ki rabi pomoč. V tej veliki želji zaščititi šibkega prepogosto pozabi na ostale člane družine. Pozabi, da je na prvem mestu mož, čeprav je njega izbrala najprej. Dober odnos in sodelovanje z njim ji bo pomagalo in olajšalo težko delo. Kot pravi Michael L. Moeller: "Deljeno veselje je dvojno veselje – deljeno trpljenje je polovično trpljenje: osnovni zakon odnosa." Potem pa so tu še sorojenci in seveda tudi ona sama. Vsi doživljajo stiske na različne načine, še večje, ker so velikokrat skoraj pozabljeni s strani njim tako pomembnih oseb, kot so partner, starši in sorojenci. Prav s pomočjo cirkularnih vprašanj sem jih skušala motivirati za izboljšanje njihovih odnosov. Izkazalo se je, da manj kot so bili pripravljene misliti na druge, manj kot so jih zanimale reakcije in čustva drugih, več prilagoditev je bilo potrebnih na začetku. In nasprotno: bolj kot so pripravljene sodelovati, lažje in hitreje so obvladali začetne ovire. Prav tako mislim, da je izrednega pomena, če si člani družine zaupajo in so iskreni med seboj, saj sta to osnovna graditelja odnosa. Če niso tega mnenja, se to zelo dobro opazi preko cirkularnih vprašanj.

Pri manjših otrocih potrebujemo čas, da vprašanja vključimo v igro, umetnost ali dramsko igro. Podobno je z verbalno manj spretnim govorcem, odvisnikom ali osebo z mentalnim primanjkljajem, saj težje razumejo cirkularna vprašanja. To je zelo opazno pri otrocih z DSP, ki so že tako polni strahu pred neuspehom, nesprejemanjem, neznanjem in nerazumevanjem. Zato je toliko bolj pomembno ustvariti varno okolje, kjer je otrok lahko sproščen in odprt za nove, drugačne stvari.

Upoštevati moramo tudi otrokovo zmanjšano pozornost in interes. Ločitev kompleksnih vprašanj na dele omogoča, da otroci bolje razumejo vprašanja.

Pri delu z otroki sem vključevala risbe, dramatizacije, igre vlog. Preprosta cirkularna vprašanja sem povezala z aktivnostjo, npr. Kaj misliš, da bi tvoji starši, učiteljica izbrali? Da narišejo medveda, ali je bila to mamina ali očetova ideja? Kaj misliš, kdo je opravil več dela? Katero pravljico bitje ali lik iz risank bi bil ti? Kaj bi izbral za učiteljico, mamo, očeta? Kaj bi pa predlagala mami, sestra? Zaigraj vaše srečanje. Kaj bi ti naredila? ... Kako bi oče, kako mami ... Kaj bi drugače? Vse navedeno je veliko pripomoglo k razumevanju tako družinskih vlog kot situacije v šoli. Pomagalo je otroku in družini, da so razvili nove, bolj sodelovalne vzorce med seboj in z učitelji.

Strah pred izgubo, čeprav nezdravih in nefunkcionalnih, toda še vedno dobro znanih družinskih vzorcev (t. i. dilema spremembe) je nekaj, na kar moramo biti pozorni vsaj pri nekaterih družinskih članih. Čeprav je motivacija visoka, strah ljudem preprečuje, da bi jim cirkularna vprašanja koristila.

Starši so povedali, da so se cirkularna vprašanja sorazmerno hitro poznala v njihovih odnosih (npr. žena je razmišljala o možu na drugačen način, mu dala možnost sodelovanja in se ni samo zapirala v oklep svoje bolečine in strahu). Vplivala so na vzgojo njihovih otrok in na splošno izboljšala njihovo komunikacijo. Upoštevanje drugih in njih samih je nekaterim pomembno do take meje, da iščejo in oblikujejo okolje, v katerem bi to občutili z uporabo cirkularnega razmišljanja tudi izven naših srečanj, kar je najvažnejši namen. Uporaba cirkularnega razmišljanja v vsakodnevnem življenju bi lahko pomenila, da se ta sistemski pristop širi.

2.2 INTERVJU STROKOVNIH DELAVCEV

Intervju o vplivu motnje oz. primanjkljaja na družinski sistem sem izvajala tudi s strokovnimi delavci, ki delajo z učenci z DSP v različnih šolah. Postavila sem jim cirkularna vprašanja glede njihovega pogleda na nudenje pomoč učencem z DSP in njihovim družinam. Zanimalo me je, kako bodo cirkularna vprašanja vplivala na njihovo razmišljanje o učencu in njegovi družini. Opozorila sem jih, da jih bom vprašala drugačna vprašanja, kot so navajeni ter da jim bo vzelo več časa.

Reakcije so bile zelo različne. Nekateri vprašanj niso razumeli, zato sem jih morala ponavljati, jih parafrazirati. Nekaterim je bilo zelo težko, predvsem tistim, ki so se poglobili v vprašanja. Poudariti sem morala, da ne sprašujem o njih, ampak kaj menijo, da razmišljajo in doživljajo starši ter učenci z DSP.

V nadaljevanju predstavljam okvirna vprašanja intervjuja.

1. Kaj mislite, kaj konkretno bi staršem otroka s DSP, predstavljalo pravo pomoč?

Kaj bi mama/oče/babica ... predlagala, da bi najbolj pomagalo njihovemu otroku?

Omenili ste več načinov glede tega, kaj bi najbolj pomagalo. Če bi jih lahko razvrstili, kateri od njih bi bil najbolj – manj – najmanj učinkovit?

Kaj bi bilo v pomoč otroku, kaj mami, kaj očetu?

Če bi bili vi starši takih otrok, kakšen nasvet bi dali ostalim staršem, da bi bila njihova pomoč uspešnejša?

2. Kako mislite, da mama razume pomoč v obliki ur DSP oz. prešolanja?

Kaj konkretno: ji to olajša življenje oz. ji ga še oteži?

Kaj bi pa starši predlagali za alternativno rešitev?

3. Kaj mislite, kaj bi rekli starši, kdo jim res želi pomagati?

Če bi jih razvrstili, kaj mislite: kdo najbolj, kdo manj, kdo najmanj?

4. Kako mislite, da se starši odzovejo na predlog šole za DSP oz. za prešolanje, preusmeritev v drug izobraževalni program?

Kako mama, kako oče? Kateri od njiju najboljše / najslabše sprejme te predloge o preusmeritvi?

Kakšni pa so na to odzivi drugih (okolja)?

Če se ne bi odločili priti po pomoč, kako bi se družina spoprijela s to težavo?

5. Kakšna čustva sproži v očetu sporočilo, da njegovemu otroku v šoli ne gre?

Kaj preperečuje očetu, da bi se aktivno vključil v pomoč? Kaj bi mu pomagalo, da bi se približal, da bi razumel stisko žene, otroka, matere? Kako bi mu pri tem lahko pomagala žena, kako otrok, kako strokovni delavec?

Kako pa mama to doživlja? Za koga je v družini najteže?

Ali vidite to kot problem?

6. Kaj mislite, da si otrok predstavlja, da je tisto najhujše, kar ga lahko doleti zaradi neuspešnosti? Česa ga je najbolj strah?

Kaj skrbi mamo/očeta?

Kaj bi se s takim otrokom dogajalo v prihodnje, če ne bi prišel sedaj po pomoč?

Kaj počne, da drugi mislijo da potrebuje pomoč?

7. Če bi se otrok spremenil, kdo bi to prvi opazil? Kdo drugi, kdo tretji?

Kaj bi bilo tisto, po čemer bi mama opazila, da je bolje?

Kakšno spremembo bi opazil oče, kakšno otrok?

Kaj bi se moralo zgoditi, da bi vedeli, da so stvari boljše?

Kako bi otrokovo izboljšanje vplivalo na odnos med mamo in očetom, med otrokom in očetom, med mamo in otrokom, med otrokom in brati/sestrami?

8. Kdo mislite, da je v družini najbolj angažiran glede nujenja pomoči?

Kdo drugi? Kdo najmanj?

Kaj bi se zgodilo, če bi starši odklonili DSP?

Presenetilo me je, kako težko jim je bilo odgovarjati na cirkularna vprašanja. Potrdilo se je, da čustvena obremenitev otežkoča, če si strokovnjak in hkrati starš otroka s težavami. Razporejeno je od popolnega nerazumevanja in ignorance pa do intenzivne pomoči pri iskanju poti in različnih virov moči, ki bi jim pomagale čim boljše živeti. Ob cirkularnih vprašanjih so se odprli novi pogledi. Začeli so se zavedati odtujenosti v družini, ki se je stopnjevala z rastjo težav pri otrocih. Najbolj pereče je vprašanje glede odnosov v družini, z možem in med sorojenci. Kakšne navezave so se pojavile (npr. večja navezanost enega od staršev na otroka z DSP), kje je partnerski odnos, kje pa starševski, kakšna je komunikacija, njihove skupne vrednote ... in najbolj važno, kje najti moči in načine, da bodo spet skupaj iskali poti iz tega in poti drug do drugega. Družinski odnosi so lahko na hudi preizkušnji.

Naj predstavim doživljanja in občutke strokovnih delavcev.

1. Kako ste se počutili ob odgovarjanju na ta- cirkularna vprašanja?

Zaradi premalo izkušenj z otroki in s starši otrok, ki imajo DSP, pogosto občutim nemoč. Porajajo se mi nova vprašanja, razmišljanja ... Zbegana sem, ker ne znam oceniti, kaj se od mene pričakuje. Potrebno je bilo razmišljati na povsem nov, drug način. Odgovor je odvisen od okoliščin, ki pa niso bile opredeljene. Težko se mi je postaviti v vlogo drugega. Pri odgovorih sem pogosto površen – laže je opisati težave v pogovoru.

2. Vas je kaj presenetilo? Kaj?

Vprašanja, ki so ves čas krožila od otroka, do staršev in učiteljev ter do izvajalcev DSP. Presenetilo me je tudi vprašanje, ki zahteva empatijo (če bi bila jaz starš takšnega otroka ...) Kako naj vem zagotovo, kako mama, kaka oče doživljata sprejemanje otroka s težavami. Vse so bolj moje domneve. Težko namreč posplošujem ... Vprašanja so zelo odprtega tipa in sem se sama odločila, kaj želim odgovoriti. Nenavaden je bil način, potek, oblika razmišljanja, to, da se postaviš v čevlje drugega. Na določena vprašanja nisem vedela, kako naj odgovorim. Vprašanja ne sprašujejo o mojih občutkih, o meni, kaj mislim jaz, ampak spodbujajo pogled z različnih zornih kotov. Težko se je postaviti v vlogo očeta, sorojencev, otroka z DSP.

3. Je bilo kaj drugače? V čem?

Ni bilo le golega odgovarjanja na vprašanja z da ali ne, pač pa so me vprašanja vodila do spoznanja, da na otrokovo uspešnost v premagovanju težav vpliva tudi odnos med zakoncema in njun odnos do otrokovih težav ter da otrok in družina in šola ves čas dihajo v medsebojni soodvisnosti, pa če se tega zavedajo ali ne. Običajno so vprašanja zaprtega tipa, tokrat pa so bila odprtega, kar pomeni drugačen pristop, bolj svobodni odgovori. Izrazila sem moja mnenja in predvidevanja. Vprašanja, vezana druga na drugo. Neobičajno, težko; kaj bi, če bi. Potrebno je bilo razmišljati kot nekdo drug, a je na koncu še vedno moje lastno

razmišljanje, ki lahko zadene bistvo ali pa ne. Odprta vprašanja, ki so bila zelo nazorna. Vprašanja so mi porodila nova vprašanja, razmišljanja ... Treba je bilo napisati mnenje, ne samo obkrožiti že ponujeno.

4. Kaj je bilo boljše, kaj slabše?

Začutila sem celostni pristop k učnim težavam, v katerem so enako pomembni vsi, ki so v stiku z otrokom – ne le v šoli, pač pa tudi doma. Raziskovala sem svoj notranji svet in vključila še druga znanja, ki jih imam. Ni oprijemljivih stvari, ampak zgolj moja predvidevanja, ki pa niso eksaktna. Veliko vprašanj je in zahtevalo je dobro osredotočenost in precej časa. Odgovori so subjektivni. Vračala sem se v že povedano in se dopolnjevala, saj so se mi sproti porajale nove misli. Drugače sem začela razmišljati o situaciji, o problemu, o težavah drugih. Nazornost in kompleksnost vprašanj so me spodbudile, da razmišljam kot nekdo drug, da razumem, kako se počuti. Težje je odgovarjati, se postaviti v vloge drugih. Razmišljati o sebi in o položaju drugega je bilo vsekakor dobro.

5. Ali se vam je odprl kak nov pogled, mogoče drugačna smer razmišljanja?

Predvsem spoznanje, da je za otrokovo uspešnost pri premagovanju težav pomembna tako vključenost mame kot tudi očeta in ne le enega od njiju. Do sedaj imam izkušnje, da se angažira le eden, običajno mama. Ne vem pa, kako na učne težave gleda oče, ali otrokov šolski svet s svojim načinom vključevanja podpira ali ruši. Začela sem razmišljati prav o tem, kaj se dogaja v družini. Prej sem bila bolj usmerjena v pomoč otroku. Vprašanja so odprtega tipa, kjer lahko več izveš o logiki razmišljanja tistega, ki odgovarja. Odgovori niso enoznačno usmerjeni in je težje predvideti odgovor. Običajno je otrok v ospredju, vsi ostali odnosi pa v ozadju. Preizkušnja je za celo družino, čeprav se vse prilagaja otroku. Ugotovila sem, da imam preveč stereotipen pogled na prisotnost staršev pri pomoči svojemu otroku. Vedno sem imela v mislih, da je mati tista, ki največ pomaga svojemu otroku, čeprav se mi zdi, da se vse več vključujejo tudi očetje. Prej se nisem posebej poglobljala v razlike med občutki mame in očeta. Menim, da je potrebno več časa posvetiti staršem, jih izobraževati, podpirati in motivirati –ravno tako kot otroka. Začela sem razmišljati, kako se počutijo starši, ki imajo doma otroka z DSP. Lažje se jim bom približala in jim skušala pomagati. S starši bi se bilo treba več pogovarjati, jih poslušati, kako se počutijo oni, kako se počuti otrok.

3 ZAKLJUČEK

Opazila sem učinke cirkularnih vprašanj in prepričana sem, da je tovrsten intervju dal strokovnim delavcem drugačen pogled na učenca z DSP in njegovo družino. Že samo zastavljanje cirkularnih vprašanj je poseg, ki spremeni vzorce. Četudi nisem vedno dobila odgovora, verjamem, da jih je vprašanje spodbudilo k razmišljanju in da bo sčasoma imelo pozitiven učinek, čeprav tisti trenutek ni bilo videti tako. Odprla so jim popolnoma drugo dimenzijo razumevanja učenca in njih samih, kar jim bo zagotovo usmerjalo razmišljanje, čutenje, prepričanja v prihodnosti. Izboljšalo bo komunikacijo in poglobilo odnose med učencem in učiteljem ter starši.

Preko njihovih odgovorov in neverbalne komunikacije sem lahko videla, koliko so sposobni razumeti zaznavanje drugega. Tudi neverbalno izražanje je pripovedovalo svojo zgodbo.

Prepričala sem se, da so cirkularna vprašanja vsem razširila obzorja, zato se jih splača uporabljati. Odprle so se druge nove teme, ki jih bomo s cirkularnimi ali linearnimi vprašanji lahko kasneje raziskali skupaj ali vsak zase.

Ob tej raziskavi sem dobila potrditev, da je cirkularno spraševanje tehnika, ki je zelo uporabna in koristna tudi v mojem delovnem kontekstu, pri individualnem delu z učenci z DSP. S pomočjo cirkularnih vprašanj vključujem njihove sošolce, učitelje, družinske člane – njim pomembne osebe v področje interakcij njegovega življenja. Podobno se dogaja na razgovorih s starši. Skupaj raziskujemo in s pomočjo prednosti cirkularnih vprašanj ustvarjamo potencial efekta osvoboditve za učenca in njegovo družino. Imam dovolj časa in prostora, da se izboljšam v uporabi različnih tipov cirkularnih vprašanj.

Prijetno me je presenetilo, kako hitro so cirkularen način razmišljanje sprejeli učenci z DSP in njihovi starši; hitro so namreč ugotovili, koliko lahko z njimi dosežejo.

Pokazalo se je, da imamo pri tem koristi vsi: tako učenec, učitelji kot celotna družina. Rezultat je sprememba mišljenja, čustvovanja in prepričanj. Cirkularna vprašanja omogočajo novo perspektivo o sebi in o drugih, zanje pomembnih osebah.

Preko cirkularnih vprašanj učencem z DSP, njihovim družinam in strokovnim delavcem, odpremo možnost, da razvijejo empatijo in uvidevnost do drugih in njih samih. Na ta način so se potem sposobni bolje razumeti med seboj, lažje komunicirati in živeti zadovoljno življenje.

Literatura in viri

1. BENSON, M. J.. Accessing Children's Perception of Their Family. Circular questioning revised; V: Journal of Marital and Family Therapy. 1991, št. 4 (letn. 17), str. 363-372.
2. ČEBAŠEK-TRAVNIK, Z. in RUS MAKOVEC, M. (ur.). Delo z družino. Ljubljana: Slovensko društvo za družinsko terapijo in Psihiatrična klinika Ljubljana. 1996.
3. DALLOS, R. in DRAPER, R. An Introduction to Family Therapy. Berkshire: Open University Press. 2010.
4. MASON, W. S. Circular Questioning and Reflexive Questioning; Handing Over. London: Karnac. 1989.
5. O'BRIAN, C., BRUGGEN, P. Our Personal and Professional Lives: Learning Positive Connotation and Circular Questioning. V: Family Process. 1985, št. 3 (letn. 24), str. 311-22.
6. PALAZZOLI SELVINI, M., BOSCOLO, L., CECCHIN, G., PRATA, G. Hypothesizing — circularity — neutrality: Three Guidelines for the Conductor of the Session. V: Family process. 1980, št. 1 (letn. 19), str. 3-12.
7. TOMORI, M. Knjiga o družini. Ljubljana: Ewo. 1994.
8. TOMM, K. Interventive Interviewing: Part III. Intending to Ask Lineal, Circural, Strategic, or. Reflexive Questions. V: Family Process. 1988, št. 1 (letn. 27), str. 1-15.

NATAŠA MARKELJ KOSMAČ

OŠ ŽIRI

DOBILI BOMO NOVEGA SOŠOLCA IZ TUJINE

Povzetek

Ko sem izvedela, da bomo v razred dobili novi učenki – tujki, sem se zavedala, da bom morala učence na to dobro pripraviti. Želela sem, da se postavijo v njun položaj – kako se počutiš, kadar prideš v neznan kraj, kjer nikogar ne poznaš. Če bodo učenci začutili njuno stisko, strah pred neznanim, ju bodo lažje sprejeli in jima pomagali. Izvedli smo več različnih dejavnosti, s pomočjo katerih so se lahko učenci vživeli v njun položaj: pogovarjali smo se o tem, kako bi se počutili, če bi se preselili v drugo državo, ogledali smo si risanko v srbskem jeziku, prebrali knjigo o drugačnosti, spoznali njun rojstni kraj... Mislim, da nam je dobro uspelo. Učenki sta bili zelo lepo sprejeti in sošolci so se zavzeli za to, da bi se dobro počutili med nami.

Ključne besede: tujec, pomoč, sprememba, vnaprej pripraviti učence, seznaniti, empatija, prisluhniti nekemu, otrokove pravice

WE ARE GETTING A NEW CLASSMATE FROM ABROAD

Abstract

When I found out, that new pupils arrive in our class – foreigners, I kept in mind that I will have to prepare my pupils well for this. I wanted them to put themselves in their position – how do you feel when you come to unknown place, where you know nobody. If pupils will feel their distress, fear before unknown, they will accept them more easily and help them. We had more different activities, so that pupils could empathise with their situation: we talked about how would they feel, if they moved to another country, we watched a cartoon in Serbian language, we read some books on differentness, got to know something about their birthplace ... I think, that we did it well. The pupils were accepted very beautifully and all classmates made sure, that they would feel well among us.

Keywords: a foreigner, help, change, in advance prepared pupils, to inform, empathy, listen to somebody, children rights

1 UVOD

Ravnatelj je na eni od pedagoških konferenc omenil, da bomo dobili na našo šolo dve deklici – dvojčici iz Srbije. Prišli naj bi v 4. razred. Spomnim se, da je bila ta informacija za našo šolo, za naš kraj nekaj posebnega, saj se ne zgodi pogosto, da bi k nam prišel učenec iz tujine (čeprav se to danes vse pogosteje dogaja tudi pri nas). Drugi šok sem doživela, ko sem izvedela, da bosta prišli prav v moj razred. Porajati se mi je začelo veliko vprašanj: kako ju bodo sprejeli sošolci, znata že kaj slovensko, koliko že znata pri matematiki, angleščini, kje začetni, kaj pa ocenjevanje – v slovenščini ali v srbskem jeziku...

Najprej sem poiskala nekaj informacij v zakonu o osnovni šoli in kakšne so pravice in dolžnosti otrok tujcev v osnovni šoli. Naj navedem nekaj osnovnih informacij, ki so se meni zdele pomembne in jih je dobro vedeti.

Učenci tujci so otroci brez slovenskega državljanstva, imajo pa dovoljenje za stalno ali začasno bivanje v našem šolskem okolju.

Vpišejo se lahko tudi tisti otroci, ki še nimajo urejenega statusa in so šoloobvezni ter že živijo v Republiki Sloveniji. Ta pravica izhaja iz Konvencije o otrokovih pravicah.

Zakon o osnovni šoli (2011) za otroke, ki prebivajo v Republiki Sloveniji in katerih materni jezik ni slovenski jezik, predvideva ob vključitvi v osnovno šolo organiziran pouk slovenskega jezika in kulture, s sodelovanjem z državami izvora pa lahko tudi pouk njihovega maternega jezika in kulture. Za učence, ki so tuji državljani oziroma osebe brez državljanstva in prebivajo v Republiki Sloveniji, se lahko v dogovoru s starši prilagodijo načini in roki za ocenjevanje znanja, število ocen ter drugo.

Znanje učenca se lahko ocenjuje glede na njegov napredek pri doseganju ciljev oziroma standardov znanja, opredeljenih v učnih načrtih (individualni učni načrt, prilagojeno ocenjevanje in pogoji preverjanja znanja, učna pomoč).

Učenci s statusom učenca tujca imajo možnost prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja največ dve leti.

Na podlagi vloge, ki jo poda šola na Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, jim pripadajo dodatne ure za pomoč pri učenju slovenščine.

2 PRIPRAVA UČENCEV NA PRIHOD NOVIH SOŠOLK

Želela sem si, da se deklici čim hitreje in čim manj stresno vključita v našo razredno skupnost in se prilagodita našemu življenju in delu na šoli. Zato sem strmela k temu, da bi ju učenci (bodoči sošolci) čim lepše sprejeli. Za to smo porabili dve razredni uri.

- Najprej sem učence vzpodbudila, da naj si predstavljajo, da pride nekega dne oče domov in jim (zbranim za mizo) začne razlagati, da vse tako kaže, da bo moral zaradi službe iti delat v drugo državo – v Srbijo. Potem predlaga, da bi bilo najbolje, da se vsi preselite v Srbijo, tam najdete novo službo za mami, otroci pa boste tam hodili v šolo. Da vidite te presunjene otroške izraze na obrazu! Nekaj njihovih spontanih komentarjev:
 - "Ne vem, kaj bi naredil, ker imam atija zelo rad in bi rad bil z njim. Vendar ne bi šel rad od doma."
 - "Prepričeval bi ga toliko časa, da bi popustil."
 - "Prosil bi babico, če lahko živim pri njej."
 - "Ni šans, da grem. Naj gre ati kar sam."

- Učencem sem želela povedati, da gre za zelo stresno situacijo. V domačem kraju bi pustili prijatelje, sošolce, sorodnike... Vendar mi tega ni bilo treba govoriti, ker so sami razlagali, kaj vse bi to pomenilo zanje. Nekaj njihovih spontanih izjav: ne bi več živel v svoji hiši, ne bi imel več iste sobe, imamo ravno prenovljeno stanovanje, pes bi bil prestrašen in zmeden v novem kraju, ne bi več mogel obiskovati krožka juda, košarke, plezanja..., ne bi rad zapustil bolnega dedka, tukaj vse poznam – vem, kje je trgovina, pošta, knjižnica, poznam ljudi, ki tam delajo... Ogromno je bilo strahov, ki so jih pokazali. In s tem je bil moj namen dosežen – selitev v drugo državo je daleč od tega, da bi bila preprosta zadeva!
- Potem smo se v mislih preselili v Srbijo, v nov kraj, ki ga čisto nič ne poznamo. Še na zemljevidu ga ne znamo poiskati. Kako bi se počutili tam? Nikogar ne bi poznali, ne bi vedeli, kje je trgovina, če bi koga kaj vprašali, vas ne bi razumel in ti ne bi razumel njih, hiša ali stanovanje ne bilo tako kot si ga imel doma, vsi napisi na stavbah, vse revije, časopisi bi bili v srbskem jeziku, pes bi se počutil izgubljen v novem okolju, kakšni bi bili novi sosede, bom imel za soseda kakšnega vrstnika...

Kaj pa v novi šoli? Vsi napisi bi bili v srbskem jeziku, s teboj bi se v si pogovarjali v srbskem jeziku, ne bi vedel, kje je garderoba, jedilnica, telovadnica – kako bi vprašal in ali bi razumel odgovor, imajo organizirano šolsko malico in kosilo ali nosijo hrano s seboj v šolo, kako so urejene učilnice, kako bom kaj razumel učitelje, ali naj zapise pri pouku pišem v slovenskem jeziku (kar bi razumel) ali v srbskem jeziku, me bodo sošolci sprejeli, me bodo "zafrkavali"...

O vsem tem so učenci odprto govorili in niso si znali predstavljati, kako bi to preživeli. Iz njihovih oči je vel strah in ogorčenje. O tem smo govorili celo šolsko uro. Še med odmori sem slišala njihove komentarje na to temo. Moj cilj je bil dosežen – želela sem, da se v uvodni uri vživijo v deklici, ki bosta kmalu njihovi sošolki, a o tem sem jim sedaj ni niti sanjalo!

- Naslednjo uro razredne ure sem želela, da na eno stran lista napišejo, kako bi se počutili v novem kraju, v novi šoli, česa bi jih bilo strah...

Na drugo stran pa, kako bi si želeli, da bi ti novi učenci na novi šoli pomagali, se do tebe obnašali, kako bi se s teboj sporazumevali...

Odgovore smo prebrali in se ob njih pogovarjali, komentirali, razmišljali...

- Nato sem jim prebrala knjigo Nine Novak Kerbler **MOJ PRIJATELJ JE DRUGAČEN**.

Knjiga govori o dveh dečkih – Filipu in Jetmirju (dečku s Kosova), ki se spoznata že v vrtcu in sta tudi v šoli sošolca, a se ne družita veliko. To se spremeni, ko Filip opazi, da se sošolci iz Jetmirja norčujejo zaradi njegovega porekla. Ko vidi, da se na Jetmirja spravljajo tudi nasilneži, se odloči, da mu bo pomagal.

V knjigi najdete tudi vprašanja za pogovor pred branjem in po branju ter dejavnosti, ki jih lahko izvajate z otroki po branju.

3 UČENCI IZVEJO, DA BODO DOBILI NOVI SOŠOLKI

Končno je sledilo razkritje! Učencem povem, da bomo po velikonočnih praznikih dobili kar dve novi sošolki, ki prihajata iz majhnega mesta v Srbiji. Deklici sta dvojčici. Učence vprašam, če kdo ve, kje je Srbija. Projiciram zemljevid bivše Jugoslavije in skupaj pogledamo, kje je Srbija in poiščemo njuno rojstno mesto. Pogledamo, koliko je Slovenija oddaljena od Srbije, katero je glavno mesto, koliko ima prebivalcev... Na spletu poiščemo fotografije njunega rojstnega mesta in ugotovimo, da je majhno naselje, ki leži na ravnini, večina hiš je starejših, prebivalcev je malo, šola je podružnica (do 4. razreda)...

- Učence vprašam, če poznajo kakšno besedo v srbskem jeziku. Naštevajo besede in ne komentiram ali so v srbskem jeziku ali ne. Ugotovimo pa, da je jezik podoben hrvaškemu. Hrvaški jezik učenci poznajo z dopustovanja na Hrvaškem. Povejo, da so nekatere besede podobne slovenskim in ugotovimo, da imata novi sošolki po eni strani srečo, saj je njun jezik vsaj malo podoben slovenskemu. Precej lažje, kot če bi prihajali na primer iz Nemčije.
- Z učenci si ogledamo risanko Gasilec Samo v srbskem jeziku.

Med gledanjem jih opazujem in poslušam njihove komentarje: "Kaj je rekel?; Jaz nič ne razumem,; A to pomeni gasilec?..." Nekateri so se samo čudili, nekateri samo smejali...

Po ogledu pripovedujejo o vsebini, o tem, kaj so razumeli, česa niso razumeli, o čem je pripovedovala risanka...

Ko je risanka končana, jim povem, da bo približno takole izgledalo razumevanje slovenskega jezika za novi sošolki. Zaprepadeno so me gledali in že drugič je bil moj cilj dosežen - učenci so začutili, da jima ne bo lahko in da lahko sami veliko pripomorejo k temu, da jima bo lažje!

- Po končani uri sem jih poslušala, kako se pogovarjajo, kako bosta izgledali, ali si bosta podobni, ju bomo ločili... Zadnji dan pred velikonočnimi prazniki, jih je kar nekaj dejalo, da komaj čakajo novi sošolki.

4 PRVI DAN MED NAMI

Ko smo po praznikih prišli spet v šolo, sem bila s starši dogovorjena, da se dobimo pol ure pred začetkom pouka, da se spoznamo. Potem smo si skupaj na hitro ogledali šolo. Pokazala sem jim garderobo, jedilnico, telovadnico, knjižnico, zbornico, razredno stopnjo, predmetno stopnjo. Potem sem z novima učenkama odšla v razred, kjer so me učenci pustili brez besed. Na tablo so napisali Dobrodošli (njuna imena), na mizi so jih čakali velikonočni zajčki, čokoladni pirhi in voščilnica za dobrodošlico z lepo mislijo in podpisi vseh novih sošolcev.

Deklici sta se predstavili in na tablo napisali svoji imeni. Vprašali sta, ali naj se podpišeta v cirilici. Kot zanimivost smo spoznali, da se učijo pisati tudi cirilico, zato sta se podpisali tudi v cirilici. Med odmorom so učenci želeli, da še njihova imena napišeta v cirilici. In led je bil prebit!

Deklici sem posedla k dvema učenkama, s katerima sem se že prej dogovorila, da jima pomagata, povesta, kateri zvezek naj pripravita, pokažeta, če kaj ne bosta znali, pomagata odpreti pravi učbenik ali delovni zvezek na pravi strani, pomagata izbrati pravo barvo... Vendar smo se že prej zmenili, da to ne pomeni, da samo ti dve sošolki komunicirata z njima in jima pomagata, ampak vsi. Med poukom pomagata onidve, med odmori pa vsi. Dogovorili smo se, da se ne bomo posmehovali, če bosta dejali kakšno "čudno" besedo in da bodo pomagali po svojih najboljši močeh. Učenci so se res izkazali in jima vsak dan pomagali, svetovali in vodili po šoli.

Vključili sta se tudi v oddelek podaljšanega bivanja, tako da sta veliko časa preživeli z vrstniki. Staršem smo svetovali, da naj se vključita še v kakšen krožek, da bosta v družbi in da spoznata tudi druženje izven šolskih okvirjev. Izbrali sta košarkarski krožek.

Vpisali sta se tudi v krajevno knjižnico.

5 PRILAGODITVE PRI POUKU

Deklici sta imeli kot tujki pravico do dodatnih ur pomoči pri učenju slovenščine. To je pri nas izvajala učiteljica razrednega pouka enkrat tedensko. Z učiteljico sva se tudi dogovarjali glede ocenjevanja in učne snovi. Učno snov sem jima prilagajala, prav tako tudi ocenjevanje. Naredila sem jima poseben seznam knjig za bralno značko in izkazalo se je, da sta zelo radi prebirali knjige v slovenskem jeziku. Želeli sta biti enaki kot ostali, zato sta se želeli naučiti tudi pesmice v slovenskem jeziku.

Njuna mami je prosila, če se jima lahko pridruži pri dodatnih urah slovenščine in z veseljem smo jo sprejeli. Želela se je namreč tudi sama čim prej vključiti v naš sistem in se naučiti govoriti slovensko.

Učno snov sem razlagala v slovenskem jeziku, občasno sem jima kakšno besedo prevedla, da je bilo razumevanje lažje. Kasneje smo se dogovorile, da me sami vprašata, če kakšne besede ne bosta razumeli.

Oblikovali smo tudi individualni učni načrt, se dogovorili za prilagoditve pri ocenjevanju znanja in jima nudili dodatno učno pomoč.

V prvem mesecu jih nisem nič ocenjevala. V drugem mesecu pa sem jima sestavila lažja (prilagojena) preverjanja znanja, katerih niti nisem ocenila, ampak je bilo samo informativnega značaja. Tako sem dobila sama informacijo o tem, kje sta s svojim znanjem pri posameznem predmetu, koliko sploh razumeta... Deklici sta lepo napredovali in osvajali znanje 4. razreda. Na koncu šolskega leta sta pridobili tudi že prve ocene.

Med šolski letom smo včasih kakšno dejavnost izpeljali drugače kot bi jo sicer:

- za rojstni dan smo poleg pesmice Vse najboljše za te..., deklici prosili, da nas navadita, da jo zapojemo še v njihovem jeziku,
- eno uro družbe smo posvetili temu, da sta na plakatu predstavili svoje rojstno mesto in Srbijo,
- dve uri slovenščine smo namenili temu, da smo spoznali nekaj osnovnih povedi v srbskem jeziku. Mi smo to poimenovali "naučimo se srbsko:" Jaz sem...; Rad imam...; Moja starša sta...; Rad berem...

Z njima sem šla potem še v 5. razred, tako da sta res imeli čas, da se navadita na naš šolski sistem brez velikih sprememb.

Sedaj sta v 6. razredu. Tekoče govorita in razumeta slovensko. Vedno, ko se srečamo, sta nasmejani in si z veseljem izmenjamo nekaj besed.

"Človeško življenje ni samo njegovo. Kdor ga hoče oblikovati, mora imeti pomoč svoje okolice, ali pa mu bo spodletelo."

Radindranth Tagore

Literatura in viri

1. Konvencija o otrokovih pravicah
2. Zakon o osnovni šoli
3. Nina Novak Kerbler: Moj prijatelj je drugačen

POLONA MARKOVIČ
OŠ KARLA DESTOVNIKA KAJUHA, LJUBLJANA
UČENEC UČENCU - OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI

Povzetek

Število otrok s posebnimi potrebami v svetu in pri nas je v porastu. Največ učencev je usmerjenih kot otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja.

Kot izvajalka dodatne strokovne pomoči se pri svojem delu z otroki s posebnimi potrebami že vrsto let srečujem z učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, ki so med sabo različni tako z vidika osebnosti kot tudi iz vidika primanjkljaja. Osnovni cilj pomoči je iskanje otrokovih močnih področij in zagotovitev optimalnih pogojev za njegov celostni razvoj na način, da bodo posledice primanjkljajev na posameznih področjih čim manjše.

V prispevku bom predstavila primer dobre prakse oz. kako je učenec 6. razreda s primanjkljaji na posameznih področjih učenja pomagal učencu 1. razreda. Izhajajoč iz njegovih močnih področij in z ustrezno spodbudo, sta vzpostavila učenca med sabo vzajemno pozitiven odnos in rezultat takšne oblike pomoči, je zadovoljen in aktiven učenec.

Ključne besede: aktiven učenec, odnos, otroci s posebnimi potrebami, pomoč, primanjkljaji na posameznih področjih učenja.

CHILDREN TO CHILDREN- CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

Abstract

The number of children with special needs in the world and in our country is growing. The majority of students are targeted as children with deficits in individual areas of learning.

As a provider of extra professional support in school for many years during my work with children with special needs, I have encountered pupils with deficits in specific areas of learning, which differ from one another in terms of personality as well as in terms of deficits. The primary objective of the assistance is to find the child's strong areas and to provide the optimal conditions for his or her overall development in such a way as to minimize the consequences of deficits in specific areas.

In the article I will present an example of good practice. I will share with you my experience of how a 6th grade pupil who has learning deficits helped a pupil from the 1st grade. Deriving from his strong fields and with the appropriate encouragement, a 6 grader and a first grader established a positive relationship with each other and the result of this form of help is a satisfied and active pupil.

Keywords: active students, children with special needs, deficits in particular areas of learning, helping, relationship.

Po Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (UL RS, št. 58/2011) so otroci s posebnimi potrebami: otroci z motnjami v duševnem razvoju, gluhi in naglušni otroci, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, dolgotrajno bolni otroci, otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami in otroci z avtističnimi motnjami. Iz podatkov statističnega urada RS zasledimo, da je pri otrocih s posebnimi potrebami najštevilčnejša skupina otrok s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (v nadaljevanju PPPU). Ta skupina zajema kar 50% vseh usmerjenih otrok. Pravilnik o organizaciji in načinu dela komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami ter kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oziroma motenj otrok s posebnimi potrebami (2003) določa, da so otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja tisti, pri katerih se zaradi znanih ali neznanih motenj v delovanju centralnega živčnega sistema pojavljajo zaostanki v razvoju v zvezi s pozornostjo, pomnjenjem, mišljenjem, koordinacijo, komunikacijo, razvojem socialnih sposobnosti in z emocionalnim dozorevanjem in pri katerih se kažejo izrazite težave v zvezi z branjem, pisanjem, pravopisom in računanjem. Težave niso primarno pogojene z vidnimi, slušnimi ali motoričnimi motnjami, motnjami v duševnem razvoju, emocionalnimi motnjami in neustreznimi okoljskimi dejavniki, vendar pa lahko nastopajo skupaj z njimi.

Pojem primanjkljaji na posameznih področjih učenja označuje zelo raznoliko skupino primanjkljajev (motenj), ki se kažejo kot zaostanek v zgodnjem razvoju in/ ali izrazite težave na katerem koli od naslednjih področij: pozornost, pomnjenje, mišljenje, koordinacija, komunikacija, branje, pisanje, pravopis, računanje, socialna kompetentnost in čustveno dozorevanje (Nagode, 2008). Primanjkljaji vplivajo na posameznikovo sposobnost interpretiranja znanih informacij in/ ali povezovanja informacij ter tako ovirajo učenje šolskih veščin (branja, pisanja, pravopisa, računanja). Težave, motnje pri učenju, ki sodijo v to skupino, so notranje, nevrofiziološke narave in niso primarno pogojene z vidnimi, slušnimi ali motoričnimi okvarami, motnjami v duševnem razvoju, čustvenimi motnjami ali neustreznimi okoljskimi dejavniki, čeprav se lahko pojavljajo skupaj z njimi (Nagode, 2008).

V prispevku je predstavljen potek izvajanja dodatne strokovne pomoči z dvema učencema s posebnimi potrebami, ki sta usmerjena kot otroka s primanjkljaji na posameznih področjih učenja. Starejši je učenec 6. razreda, mlajši pa obiskuje 1. razred. Oba sta priseljenca s Kosova. Šolsko igrišče ponuja več možnosti za inovativen učni pristop, zato so bile ure dodatne strokovne pomoči izvajane enkrat tedensko dve šolski uri izven šolskega poslopja. Odnos med učiteljem in učencem pomembno vpliva na učenčevo uspešnost pri vzpostavljanju socialnih odnosov z vrstniki in učitelji kot tudi na njegovo učno uspešnost, neinstitucionalno okolje pa že zaradi svoje odprtosti omogoča vzpostavljanje pozitivnih medsebojnih odnosov. Rezultati medsebojnega sodelovanja in izvajanja dodatne strokovne pomoči v takšni obliki so bili zadovoljna učenca, ki sta pridobila veščine vstopanja v socialno interakcijo z vrstniki in napredovala tudi na učnem področju.

NAČRTOVANJE

Pred izvajanjem DSP strnjeno 2 šolski uri izven šole, je bilo potrebno pridobiti soglasje vodstva šole in staršev. Vsi so se s predlagano idejo strinjali.

Starejši, šestošolec Denis, je opredeljen kot OPP s PPPU, pri čemer je izpostavljeno področje čustveno vedenjskih motenj. V vsakdanjih situacijah pogosto neustrezno reagira, posega v osebni prostor sošolcev in vrstnikov (jih veleče za rokav, grabi okrog vratu, ipd.)

V razredu se težko umiri, učiteljčine razlage ne posluša, se vrti na stolu, glasno komentira z neprimernimi opazkami, pogosto vstane in se odpravi brez dovoljenja na wc. Njegova motiviranost za delo in zbranost proti koncu dneva vidno upadeta. Njegovo izrazito močno področje je pripravljenost pomagati drugim.

Mlajši je učenec 1. razreda. Prav tako je usmerjen kot OPP s PPPU, pri čemer je izpostavljena prepoznana socialna anksioznost v predšolskem obdobju. Učenec je miren in v razredu neopazen. Večino časa se igra sam s konstrukcijskimi igrami ali majhnimi figurami živali. Ne moti ga, kadar se mu pridruži kateri izmed sošolcev, vendar skoraj nikoli sam ne povabi koga izmed njih k skupni igri. Ko učiteljica poda navodila za delo, opazuje sošolce in jih posnema, sam pa navodil ne razume. Kadar mu učiteljica dodatno pojasni navodilo ali mu ga večkrat pove, mu zmore samostojno slediti. V pogovoru z učiteljico je plašen in odgovarja enozložno.

Učencem sem povedala, kako bodo potekale ure dodatne strokovne pomoči in oba sta izrazila veselje ob drugačnem pristopu k poučevanju. V primeru dežja so bile ure DSP izvedene v estetski učilnici.

Pred izvedbo so bili zastavljeni sledeči cilji: učenca uporabljata samo slovenski jezik za sporazumevanje in komunikacijo, učenca si medsebojno pomagata pri učni snovi in starejši učenec je mlajšemu tutor in mu pomaga na vseh področjih, učenca se skozi igro vlog naučita ustreznih načinov odzivanja.

IZPELJAVA UR DSP – UČENEC UČENCU

Vsak teden smo se z učencema ob torkih ob 13. uri, po tem, ko sta učenca že imela čas za kosilo, dobili pred šolsko jedilnico. Skupaj smo šli na šolsko igrišče, kjer smo uro začeli z umiranjem. Stojimo z zaprtimi očmi in rokami ob telesu vsak zase potihoma šteli do 30. Potem je vsak izmed nas povedal, kako se počuti in kakšno je njegovo razpoloženje. Pri tem nam so bili v pomoč tudi piktogrami s smejkoti. Na ta način sem učenca spodbudila, da sta ozavestila svoje občutke in prepoznala razpoloženje. Sledil je pogovor o aktualnem šolskem dogajanju, pri čemer sta učenca uporabljala izključno slovenski jezik. Denis zelo rad govori o tem, kaj se mu je pomembnega zgodilo, zato smo mu čas odmerili na 7 minut. Robi, mlajši učenec, je prav tako imel na razpolago 7 minut, vendar je bilo njegovo pripovedovanje vedno zelo skopo. Denis ga je samoiniciativno spodbujal z vprašanji in mu pomagal pri izražanju v slovenskem jeziku. Glede na dogovor na predhodni uri DSP o obisku ene izmed institucij v neposredni bližini šole, smo se potem odpravili – v trgovino, banko, pošto, dom starejših občanov, Lekarno, knjižnico, tržnico, sprehod v mestu ipd. Glede na delo in zaostanek pri šolskem delu, so žal bile nekatere ure DSP izvedene v kabinetu. Tudi pri tem je Denis pomagal Robiju. Vzpostavila sta pozitiven in prijeten prijateljski odnos, napredek pa je bil opazen tudi pri sodelovanju v razredu.

ZAKLJUČEK

Učenca sta bila nad takšno izvedbo ur dodatne strokovne pomoči navdušena in sta izrazila željo, da s takšnim načinom dela nadaljujemo tudi v prihodnje. Oblikovali so pristni medsebojni odnosi, učenca sta si medsebojno pomagala in napredek je bil viden tudi na učne področju. Verjamem, da je to začetek spreminjanja togosti izvajanja ur dodatne strokovne pomoči in s pozitivno izkušnjo napovedujem še več takšnih izvedb.

Literatura in viri

1. MAGAJNA, Lidija in KAVKLER, Marija, 2004, Primanjkljaji na posameznih področjih učenja (PPPU). [na spletu]. BRAVO - Društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami, 2004. [Dostopno 19 september 2019]. Pridobljeno od: <http://www.drustvo-bravo.si/strani/clanki/pppu.pdf>
2. OŠIR, Stanislav, 2009, Primanjkljaji na posameznih področjih učenja : navodila za prilagojeno izvajanje programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo [na spletu]. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno od: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/izobrazevanje_v_sloveniji/publikacije_mss/#c16980
3. <http://www.glazer.si/ucenc-s-primankljaji-na-posameznih-podrocjih-učenja/>. Pridobljeno septembra, 2019.

TOMI MARTINJAK
MLADINSKI DOM JARŠE

POZITIVNI VPLIVI MEDNARODNIH MLADINSKIH IZMENJAV NA MLADOSTNIKE

Povzetek

V današnjem času veliko pozornosti namenjamo skrbi za otrokove vrednote, ob tem pa naletimo na težave, kako to privzgojiti mladim na primeren način. Zato smo se skupaj s partnerskimi organizacijami iz Finske, Portugalske in Slovaške odločili da izvedemo mladinsko izmenjavo na temo okoljske problematike, recikliranja z naslovom "Going greener for better future". Mladinske izmenjave omogočajo mladim še posebej ranljivim skupinam, kot so naši mladostniki iz stanovanjske skupine, da razvijejo kompetence, ozavestijo družbeno relevantne teme in preko neformalnega učenja raziskujejo druge kulture, navade in življenjske stile vrstnikov iz drugih držav. Mladi soustvarjajo program, ki ni šolsko ali kako drugače storilnostno naravnano, zato izražajo več motivacije in osebnega zadovoljstva pri pridobivanju novih spretnosti, znanj oziroma življenjskih kompetenc, predvsem pa vplivamo na njih celostno.

Ključne besede: mladinska izmenjava, ozaveščanje, okoljevarstvena problematika, alternativne oblike dela, kompetence, neformalno učenje

POSITIVE IMPACTS OF INTERNATIONAL YOUTH CHANGE ON YOUTH

Abstract

Today, a lot of attention is being paid for the values of the child, while also encountering difficulties in how to promote it to young people in an appropriate way. That is why, together with partner organizations from Finland, Portugal and Slovakia, we have decided to carry out a youth exchange on environmental issues, recycling entitled "Going greener for better future". Youth Exchanges allow young especially vulnerable groups, such as our youth from the housing group, to develop competencies, raise awareness of socially relevant topics, and explore other cultures, habits and lifestyles of peers from other countries through informal learning. Young people co-create a program that is not school-based or otherwise performance-oriented, so they express more motivation and personal satisfaction in acquiring new skills, knowledge or life competencies, and above all we influence them overall.

Keywords: youth exchange, awareness, environmental issues, recycling, alternative forms of work, competencies, non-formal learning

1 SKRB ZA VREDNOTE S POMOČJO MLADINSKIH IZMENJAV

Mladinske izmenjave razumemo kot dodano vrednost pedagoški obravnavi v naši stanovanjski skupini, ki poleg pozitivnih učinkov tako v osebnotnem razvoju kot tudi na skupinski dinamiki omogočajo spoznavanje drugih kultur in razvijanje spoštovanje do različnosti, vzpostavljanje mednacionalnega sodelovanja in spoprijemanje z diskriminacijo. V našem primeru pa smo se poleg tega posvetili še skrbi za okolje in recikliranje, kar je bila osrednja tema mladinske izmenjave med štirimi državami (Finska, Portugalska, Slovaška in Slovenija) z naslovom *Going greener for better future*. Menim, da se strokovni in pedagoški delavci še vedno premalo zavedamo priložnosti in učinkov novih mednarodnih projektov, ki bi jih lahko implementirali v pedagoško prakso. Naslednje besedilo in opis projekta je torej predstavitev in promocija le tega.

Stanovanjska skupina Črnuška Gmajna pri Mladinskem domu Jarše je namenjena fantom in dekletom v starosti od 15 do 19 let, ki zaradi različnih razlogov začasno ne bivajo pri svojih starših ali njihovih skrbnikih. Običajno se po pomoč v stanovanjske skupine zatečejo po dolgotrajnih sporih v družini, ki so po navadi posledica neprimernih vzgojnih prijemov staršev; v skrajnih primerih govorimo o zanemarjanju, zlorabljanju, pretiranemu razvajanju, ipd. Z vključitvijo v stanovanjsko skupino si mladi začasno uredijo bivanjske razmere, dobijo pomoč pri šolanju in urejanju vseh pomembnih zadev, obenem pa jim vzgojitelji nudimo tudi preprosto, a pomembno oporo, mentorstvo ali svetovanje. V skupini se mladostniki pripravljajo za samostojno življenje in jih s tem opogumljamo za kvalitetno vključevanje v širše družbeno življenje. (Mladinski dom Jarše, 2019)

V stanovanjski skupini Črnuška gmajna dajemo velik poudarek učenju učinkovite komunikacije, sprejemanju odgovornosti za lastna dejanja in asertivnemu vedenju. Cilj strokovne obravnave je, da mladostnik razvije svoje potenciale, sposobnosti in veščine, ki pripomorejo k uspešnemu spoprijemanju s težavami na poti k razvoju samostojne in odgovorne osebnosti.

Nove izkušnje, izzivi, premagovanje strahov, spoznavanje drugačnosti, medosebne interakcije, veščine, znanja, (spo)znanja lahko mladostniki doživljajo znotraj stanovanjske skupine, lahko pa tudi izven njih različnih oblikah, ki se jih poslužujemo za dosego ciljev. Mednarodne mladinske izmenjave so del slednjih in bogatijo osebnosti naših mladostnikov.

Kaj so mladinske izmenjave? V sklopu programa Erasmus+ gre za skupen projekt vsaj dveh skupin mladih od 13 do 30 let iz različnih držav, ki preživijo od 5 do 21 dni in raziskujejo teme, ki jih zanimajo. Sam program sonačrtujejo in soizvajajo mladi udeleženci skupaj z mentorji in gre običajno za kombinacijo delavnic, socialnih iger, razprav, aktivnosti na prostem, ogledov znamenitosti in krajev ipd. (Oblak in Kronegger, 2014)

V zadnjih letih smo pri mladinskih izmenjavah (prej Mladi v akciji, sedaj Erasmus+) izpostavljali najrazličnejše teme: strpnost, kulturna raznolikost, reševanje konfliktov, zdrav način življenja, okoljska osveščenost, izobraževanje preko športa ter rekreacije. Izkazalo se je, da naši mladostniki najraje in tudi najuspešneje pridobivajo razne veščine, spretnosti in znanja preko raznih delavnic oziroma projektov, ki so zasnovani kot "neformalno učenje". Tovrstno dejavnost razumemo kot dodano vrednost našemu pedagoškemu delu in skrbimo, da imajo mladostniki priložnost vsaj enkrat letno sodelovati v mednarodnem projektu (Steničnik, 2015).

1.1 CILJI

Zadnjih nekaj mladinskih izmenjav smo uspešno realizirali tudi zaradi odličnega sodelovanja med stalnimi partnerji iz Finske in Madžarske. Na lanskoletni mladinski izmenjavi v Sloveniji smo se z mladimi iz treh držav ukvarjali s temama: izobraževanje prek športa in aktivnosti na prostem ter zdravje. Slovenska skupina je kot gostiteljica skupaj oblikovala program, ki je vključeval razne športne aktivnosti na prostem (veslanje, plezanje, plavanje, kolesarjenje), izlete po Sloveniji (npr. Piran, Bohinj, pohod na Veliko Planino), obiske muzejev (solinarski muzej, Predjamski grad), naravne znamenitosti (Postojnska jama, soline) in aktivnosti spoznavanja kulturne različnosti vseh treh držav (nacionalni večeri), pri čemer smo dali poudarek tudi ekonomski osveščenosti oziroma zdravemu načinu življenja (Steničnik, 2015). Zato smo se letos odločili sodelovati na mladinski izmenjavi Going greener for better future na Azorskih otokih, saj smo želeli mladim pokazati pomembnost ohranjanja narave, recikliranja in pomen ohranitve zelenja, dreves in čistega morja za našo prihodnost.

Projektne aktivnosti so tako zajemale:

- športno udejstvovanje (veslanje, planinarjenje, plavanje, pohodništvo, rekreativne igre,..
- spoznavanje Ponta Delgade, obiske drugih krajev in znamenitosti (vulkanska jezera, geotermalni izviri, ocean, plantaže čaja, ananasov,..),
- spoznavanje posameznih ekonomskih problemov (predstavitve ekonomskih problemov iz vsake države),
- izmenjavanje izkušenj in znanja o zdravem načinu prehranjevanja in zmanjšanju onesnaženja okolja z vidika posameznika
- pridobivanje alternativnih oblik "zelene" energije
- probleme in rešitve za okoljske probleme (zmanjšanje izpusta CO₂ v ozračje)
- pripravo obrokov in spoznavanje različne kulinarike,
- nacionalne večere (predstavitve značilnosti, navad, kulture... države),
- „ice-breaking igre“, team building igre, socialne igre, „energizerje“,
- evalvacijske sestanke,
- komunikacijo v tujem jeziku.

Aktivnosti so bile namenjene pridobivanju novega znanja, vedenja, razvijanju sodelovanja in krepitvi novih veščin in nikakor ne tekmovanju.

1.2 METODE DELA

Metode, ki smo jih uporabljali:

- Skupinsko delo

Izkušnja timskega sodelovanja omogoča udeležencem, da se povežejo, združijo moči in najdejo skupne rešitve, pri čemer je bil poudarek na izmenjavi mnenj, stališč, na enakopravnosti udeležencev in na doseganju določenih kompromisnih rešitev. Manjše skupine so omogočale, da je imel vsak udeleženec možnost komunikacije z drugimi in s tem aktivno sodelovati pri nalogah oziroma v diskusijah.

- Diskusije v skupini in v manjših skupinah

V sklopu vodene diskusije so imeli udeleženci po vsaki delavnici oz. aktivnosti možnost podati svoje mnenje in refleksijo o dogajanju pri aktivnosti. Spodbujali in izpeljali smo tudi diskusije in evalvacije dnevnega dogajanja po posameznih skupinah.

- Izobraževalni izleti

Z izobraževalnimi izleti smo spoznavali kulturo oz. naravne in zgodovinske značilnosti določenega območja, s čimer smo predstavili raznolikosti in podobnosti tako v navadah kot tudi načinu življenja (portugalski udeleženci so za vsak obiskani kraj ali znamenitost pripravili krajši referat).

- Športne delavnice

V času izmenjave smo se veliko ukvarjali z različnimi športi in rekreativnimi aktivnostmi, ki so delovale povezovalno med mladostniki različnih narodnosti (nogomet, košarka, plavanje).

Športne delavnice so se pokazale kot učinkovita skupinska metoda dela, saj vsebujejo elemente sproščanja in drugačnega izražanja sebe, kar je mladim omogočilo razumevanje in opazovanje kulturne raznolikosti skozi drugačno perspektivo. Poleg tega je šport univerzalen jezik, ki ga znajo "govoriti" vsi mladostniki in nam služi kot močno povezovalno sredstvo in metoda razbijanja napetosti zaradi strahu pred neznanjem uporabe tujih jezikov.

- Internetne in fotografske delavnice

Udeleženci so tekom projekta dokumentirali dogajanje s pomočjo fotografiranja, snemanja in ustvarjanja facebook strani, s čimer so pokazali uporabnost elektronskega medija za izražanje samega sebe in za medkulturno povezovanje. Prav tako so mladi lahko preverjali potek programa in aktivnosti na tak način.

Poleg nosilne teme pa na mednarodnih izmenjavah vzporedno poteka tudi spoznavanje različnih kultur in življenjskih stilov med mladimi; navade, običaji, kulinarika, saj vsaka skupina predhodno pripravi predstavitev svoje domovine.

1.3 RAZSEŽNOSTI MLADINSKE IZMENJAVE

Mladostniki iz naše stanovanjske skupine so imeli pozitivna pričakovanja, predstave in stališča o kulturah partnerskih držav že pred samo izvedbo projekta, saj so k temu pripomogle pozitivne izkušnje iz preteklih izmenjav in pozitivni feedback tistih, ki so v preteklosti že izkusili mednarodno izmenjavo in so te izkušnje delili s sedanjo generacijo udeležencev. Spoznavanje in vedenje o drugih kulturah se je povečalo z medsebojno komunikacijo, timskim pristopom in celodnevним intenzivnim dogajanjem, ki se je sklenilo z večernimi dogodki v obliki nacionalnih večerov, kjer so mladi predstavljali svojo nacionalno in evropsko identiteto in značilnosti.

Mladi so preko delavnic lažje dobili uvid v svoja stališča, lastne predsodke in s tem zviševali stopnjo tolerance do drugače mislečih. Demokratična naravnost, timski pristop k nalogam/delavnicam ter spodbujanje aktivne participacije pri aktivnostih so bili varovalka, da ne bi bil kdo socialno izključen ali zapostavljen pri aktivnostih. Še več, tekom izmenjave si je kar nekaj mladih poiskalo »simpatijo« v drugih skupinah (Steničnik, 2015).

Katere so prednosti mednarodne mladinske izmenjave?

- učenje in utrjevanje znanja komunikacije v tujem jeziku,
- povečanje socialnih veščin,
- promocija in širjenje lokalne, nacionalne zavesti in evropskega državljanstva,
- nova poznanstva in prijateljstva – širjenje socialne mreže,
- spoznavanje in spoštovanje svoje in drugih kultur, religij in narodov ter seveda njihove zgodovine, običajev in navad,
- priložnost za izmenjavo novih pristopov pri delu z mladimi z manj priložnostmi,
- povečanje kreativnosti,
- izkušnja timskega dela, učenje odgovornosti in samostojnosti,

- sposobnost refleksije lastnega učnega procesa,
- spodbujanje povezanosti med strokovnim osebjem,
- spodbujanje povezanosti med strokovnim osebjem in mladimi v stanovanjski skupini,
- večja motiviranost za nadaljnje mednarodne izkušnje (študij v tujini, prostovoljstvo v okviru evropske prostovoljne službe),
- nova znanja, veščine in sposobnosti - razvoj kompetenc.

1.4 SPROTNA OPAŽANJA MED PROJEKTOM

Po končani mladinski izmenjavi lahko po osebni izkušnji zaključim, da je tovrstno socialno pedagoško delo, ki temelji na projektnem delu oziroma doživljajski pedagogiki, za mlade izjemno privlačno, saj so aktivni, pri čemer formalno znanje ni bistveno in si poleg razvijanja kreativnosti tudi krepijo socialne veščine. Timski pristop k delovnim nalogam je pozitivno vplival na oblikovanje skupinske dinamike in je omogočal izmenjavo, usklajevanje idej ter njihovo skupinsko realizacijo po načelih aktivne participacije vseh, v demokratičnem duhu (Steničnik, 2015).

Mladinske izmenjave omogočajo mladim še posebej ranljivim skupinam, kot so naši mladostniki iz stanovanjske skupine, da razvijejo kompetence, ozavestijo družbeno relevantne teme in preko neformalnega učenja raziskujejo druge kulture, navade in življenjske stile vrstnikov iz drugih držav.

Menim, da mednarodne mladinske izmenjave niso le dobrodošla oblika socialno pedagoškega dela, ampak zelo zaželena in potrebna še zlasti na področju spoznavanja in spoštovanja kulturne različnosti in širjenju ideje o družbi, ki je bolj tolerantna in bolj demokratična. Navsezadnje pa nudijo mednarodne izmenjave vsakemu udeležencu priložnost za razvoj ključnih kompetenc, ki jih potrebujemo za boljše in kakovostnejše življenje. Ne navsezadnje pa z mladinskimi izmenjavami pridobimo tudi strokovni delavci, saj na drugačen način spoznavamo sebe in mlade v različnih situacijah, se spoprijemamo z lastnimi omejitvami in predsodki, poleg tega lahko izmenjava zaradi 24 h sobivanja in intenzivnega kontakta služi tudi kot dobro diagnostično sredstvo, predvsem pa je naložba in odlično izhodišče za strokovno obravnavo v prihodnosti (Steničnik, 2015).

1.5 DOSEŽENI CILJI IN NAČRTI ZA NAPREJ

Osnovni cilj približati mladostnikom vrednote in učinke aktivnega življenjskega sloga je bil dosežen, prav tako prepoznavanje pozitivnih učinkov s strani mladostnikov samih. Odnosi med vzgojitelji in mladostniki so se izboljšali in poglobili, s tem pa tudi zaupanje in vplivanje na njihov razvoj, mišljenje itd. Projekt ocenjujemo kot zelo uspešen in bi ga bilo potrebno vključiti v vzgojne programe kot obvezni del. Naša skupina bo s podobnim delom nadaljevala tudi prihodnje šolsko leto, žal pa bomo morali nekaj vsebin prilagoditi zaradi finančnih omejenosti, ki jih letos nismo imeli. V prihodnje bi si želeli ponovno pridobiti finančna sredstva za izvajanje programa v celoti, oziroma še v bogatejši izvedbi.

1.6 KONČNA MISEL

Poslanstvo našega poklica je pozitivno vplivanje na mladostnike s svojimi prepričanji, zgledom in znanjem. Mladinske izmenjave so odlična priložnost in naložba za boljšo prihodnost naših zanamcev, saj mladostniki na tak način spoznavajo različne kulture, rase, navade in spoznavajo kako podobni smo si na drugi strani, saj imamo vsi težave, strahove, primanjkljaje, ljubezni in smo vsi enako občutljivi in krvavi pod kožo ne glede na barvo.

Poleg tega lahko na takšen način pokažemo mladostnikom kako je skrb za okolje stvar vseh ljudi na svetu in ne samo nekaterih, saj živimo v večji soodvisnosti kot si mislimo. Mladinske izmenjave so ena izmed aktivnosti, ki vplivajo na ustezen psihofizičen razvoj mladostnikov in je pomembna dodana vrednost rednim aktivnostim stanovanjske skupine.

Literatura in viri

1. Mladinski dom Jarše. 2019. Nov program »Športna skupina Črnuška gmajna«. <https://www.crnuskagmajna.si> (1. 9. 2019).
2. Oblak, A. in Kronegger S. (2014): »Cherry on the cake« ali Kako kakovostno načrtovati mladinsko izmenjavo, Ljubljana: Movit.
3. Steničnik, Peter 2015. Mednarodne mladinske izmenjave, oblika in priložnost dela z mladimi z manj priložnostmi, Mednarodna konferenca pedagoških delavcev. Ljubljana, 2015.

TOMI MARTINJAK
MLADINSKI DOM JARŠE

VPLIV ŠPORTNIH AKTIVNOSTI IZVEN USTANOVE NA ODNOSE MED UČITELJI IN UČENCI

Povzetek

V stanovanjski skupini Črnuška gmajna že daljše obdobje vključujemo v strokovno obravnavo razne dodatne doživljajske športne aktivnosti (mednarodne izmenjave, športne aktivnosti, adrenalinske dogodivščine,...), s čimer želimo našim mladim omogočiti boljše kvaliteto življenja. V tem šolskem letu smo se odločili, da v redni program vključimo še več športnih in doživljajskih vsebin. Naš cilj ni bil vzgoja športnikov, ampak športnega duha. Šport nam je služil kot poligon oziroma sredstvo za pridobivanje novih pozitivnih učenj za življenje in krepitev odnosov z učitelji/vzgojitelji. Z načrtovanim programom smo izboljšali tudi osebnostne lastnosti posameznikov, kot so obvladovanje stresa, asertivno izražanje agresije, spodbujanje empatije in timskega sodelovanja, odpravljanje pasivnosti, razvijanje vzdržljivosti, izboljšanje samopodobe in bolj zdrav odnos do svojega telesa, hkrati pa se je zaradi veliko skupnega preživetega časa izven ustanove izboljšal odnos med učitelji in mladostniki.

Ključne besede: šport, empatija, odnosi, obvladovanje stresa, samopodoba, čas

THE IMPACT OF SPORTS ACTIVITIES OUTSIDE THE INSTITUTION ON THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHERS AND STUDENTS

Abstract

In the Črnuška gmajna youth house group, for a long time, we have included in the professional treatment various additional experiential sports activities (international exchanges, sports activities, adrenaline adventures, ...), in order to enable our young people to have a better quality of life. This school year, we decided to include more sports and experiential content in the regular program. Our goal was not to educate athletes, but to have a sports spirit. Sport has served as a training ground for us to gain new positive life lessons and strengthen our relationships with teachers / educators. The planned program also improved the personality traits of individuals, such as managing stress, assertive expression of aggression, promoting empathy and teamwork, eliminating passivity, developing endurance, improving self-esteem and a healthier attitude to one's body, while also having a great deal of shared time. outside the institution improved the relationship between teachers and adolescents.

Keywords: sport, empathy, relationships, stress management, self-image, time.

1 VPLIV ŠPORTNIH AKTIVNOSTI IZVEN USTANOVE NA ODNOSE MED UČITELJI IN UČENCI

Za sodelovanje v projektu smo se odločili, ker mladostniki iz naše stanovanjske skupine večinoma izhajajo iz družin in okolja s slabšimi oziroma manj spodbudnimi (tudi materialnimi) možnostmi za njihov psiho-socialni razvoj in so zato pogosto prikrajšani za priložnosti in izkušnje, ki bi jim lahko prišle prav pri zaposlovanju in nasploh v prihodnosti. Prav tako ima večina mladostnikov v naši skupini slabo samopodobo, zaupanje vase in v svoje sposobnosti. V komunikaciji so nespretni in imajo težave pri navezovanju stikov. Zelo pogoste so tudi slabe prehranjevalne in življenjske navade. Največkrat pa imajo zelo slabe in negativne izkušnje s predsodki s strani učiteljev in ostalih, kar privede do veliko napesto, sporov in tudi agresivnega ali kljubovalnega vedenja.

Iz naših preteklih izkušenj vemo, da je šport medij, ki mladostnike prisili iz območja ugodja, varnosti, rutine, saj je šport kot pomanjšana družba s svojimi zakonitostmi, pravili in odnosi. Uvajanje športnih aktivnosti nam lahko služi kot dodatno diagnostično sredstvo oz. spoznavanje mladih v situacijah, ki zahtevajo več napora. Mladostnika lahko spoznamo z drugega vidika, kako premaguje fizične in psihične izzive v relativno kratkem času oziroma s epokažejo njegova šibka oz. močna področja. V veliko pomoč vzgojiteljem so npr. hitre čustvene reakcije kot posledica napora, intenzivnosti odnosov in strahu pred neznanim. Na drugi strani pa so rezultati hitreje dosegljivi in s tem tudi pohvala in dobro počutje ter vse pozitivne stvari, ki jih to prinese. Zdrav športen način življenja je vložek v mladostnike, ki obrodi pozitivne rezultate, saj je to vložek v prihodnost, v način njihovega bodočega preživljanja prostega časa in s tem njihovih družin v prihodnosti.

1.1 CILJI

V stanovanjski skupini Črnuška gmajna želimo mladostnikom omogočiti boljše kakovost življenja tudi v obdobju, ko bodo zapustili našo skupino. Naš cilj je, da bodo v naši skupini spoznali prednosti ukvarjanja s športom predvsem na rekreativni bazi, obogatili svoje izkušnje skozi lastno spoznavanje in izkustvo športnih vsebin ter spoznali pozitivne učinke športa in časa, ki ga bodo namenili za to s telesnega, čustvenega, socialnega vidika itd. Naš cilj ni učenje športnih elementov ampak nam šport služi kot poligon oziroma medij za dosego pozitivnih učinkov na mladostnike. Predvsem pa želimo mladostnikom pokazati, da lahko zaupajo drugim odraslim, tudi učiteljem, saj so tudi oni samo ljudje. V času projekta smo veliko časa preživeli z njimi skozi celo leto, zato so nas začeli jemati drugače kot na začetku, kar se je odražalo v veliko primerih, ko bi v podobni situaciji pred izkušnjo z nami odreagirali popolnoma drugače, nič več kot da bi bili mi njihovi sovražniki, ki samo prežimo na njihove napake.

Spremembe v vzgoji in izobraževanju se nam zdijo pomembne, saj z novimi programi omogočamo drugačnim in neuspešnim v rednih programih izobraževanja, da postanejo uspešni in se naučijo tehnik, ki jih bodo potrebovali za boljše vključevanje v sedanjo družbo in sistem izobraževanja in vzgoje na drugačen način. Vsi mladostniki so se v preteklosti že srečali z različnimi oblikami nezaželenega odklonskega vedenja, slabimi in nespodbudnimi razmerami doma in so bili zaradi teh razlogov tudi nameščeni v stanovanjsko Črnuška gmajna. Predvsem pa me veseli, da sem na svoji koži izkusil spremembe v odnosu in reakcijah, predvsem pa pri upoštevanju mojih sporočil, misli, nasvetov tekom projekta, oziroma po njem. Lahko bi rekel, da je časovni vložek vsakega učitelja velik, a je rezultat vreden vsake minute v nadaljevanju šolanja. Če poenostavim je rezultat vložka vsaj trikratno, kar pomeni, da je sporov zanemarljivo malo, kljub temu da podamo kritiko na mladostnikovo vedenje ali delo.

Konkretni cilji, ki smo jih spremljali:

1. OZAVEŠČANJE IN SPOZNAVANJE LASTNIH REAKCIJ IN ODZIVOV NA DOLOČENE DRAŽLJAJE IZ OKOLJA
2. HITRO POSREDOVANJE INFORMACIJ UDELEŽENCEM IN KOREKTURA LE TEH (merili bomo telesno pripravljenost, vzdržljivost, preoblikovanje telesa, kar vse skupaj vpliva tudi na samozavest, samopodobo, itd.)
3. SPREMINJANJE REAKCIJ IN IZBOLJŠAVA OSEBNOSTNIH LASTNOSTI IN S TEM SOCIALNE MREŽE.
4. PREPOZNAVANJE REAKCIJ IN PRIMERNOSTI LE TEH.
5. MERJENJE NAPREDKA VZDRŽLJIVOSTI (pretečeni kilometri,...)
6. BOLJŠA STRUKTURA IN BOLJ KVALITETNO PREŽIVLJANJE PROSTEGA ČASA.
7. ŠTEVILO KONFLIKTOV
8. ŠTEVILO NAREJENIH DEJANJ-NA PODLAGI PROŠNJE

1.2 LETNI PROGRAM

Tabela 1: Dejavnosti po obdobjih

OBDOBJE	DEJAVNOST
SEPTEMBER 2018	JOGA V GARAŽI STANOVANJSKE SKUPINE, KI JE PREUREJENA V ŠPORTNI PROSTOR, JADRANJE, TEDENSKA ŠPORTNA DEJAVNOST V TELOVADNICI ALI ZUNAJ (TEK, ROLANJE,..)
OKTOBER 2018	JOGA V GARAŽI STANOVANJSKE SKUPINE, KI JE PREUREJENA V ŠPORTNI PROSTOR, TEDENSKA ŠPORTNA DEJAVNOST V TELOVADNICI (FLOOR BALL) ALI ZUNAJ (TEK, ROLANJE,..), ČRNUŠKI TRIATLON.
NOVEMBER 2018	JOGA V GARAŽI STANOVANJSKE SKUPINE, KI JE PREUREJENA V ŠPORTNI PROSTOR, TIMBUILDING VIKEND V HRIBIH, TEDENSKA ŠPORTNA DEJAVNOST V TELOVADNICI ALI ZUNAJ (TEK, ROLANJE,..)
DECEMBER 2018	JOGA V GARAŽI STANOVANJSKE SKUPINE, KI JE PREUREJENA V ŠPORTNI PROSTOR, POLNOČNI POHOD SKUPAJ S STARŠI NA KRVAVEC, TEDENSKA ŠPORTNA DEJAVNOST V TELOVADNICI ALI ZUNAJ (TEK, ROLANJE,..)
JANUAR 2019	JOGA V GARAŽI STANOVANJSKE SKUPINE, KI JE PREUREJENA V ŠPORTNI PROSTOR, SMUČANJE, TEDENSKA ŠPORTNA DEJAVNOST V TELOVADNICI ALI ZUNAJ (TEK, ROLANJE,..)
FEBRUAR 2019	JOGA V GARAŽI STANOVANJSKE SKUPINE, KI JE PREUREJENA V ŠPORTNI PROSTOR, ŠPORTNA DEJAVNOST V TELOVADNICI (SAMOBRAMBA).
MAREC 2019	JOGA V GARAŽI STANOVANJSKE SKUPINE, KI JE PREUREJENA V ŠPORTNI PROSTOR, ŠPORTNA DEJAVNOST V TELOVADNICI (AEROBIKA IN VAJE ZA PRIDOBIVANJE SPLOŠNE VZDRŽLJIVOSTI).
APRIL 2019	JOGA V GARAŽI STANOVANJSKE SKUPINE, KI JE PREUREJENA V ŠPORTNI PROSTOR, TURNO SMUČANJE, TEDENSKA ŠPORTNA DEJAVNOST V TELOVADNICI ALI ZUNAJ (TEK, ROLANJE,..)

MAJ 2019	JOGA V GARAŽI STANOVANJSKE SKUPINE, KI JE PREUREJENA V ŠPORTNI PROSTOR, , MARATON RADENCI, TEDENSKA ŠPORTNA DEJAVNOST V TELOVADNICI ALI ZUNAJ (TEK, ROLANJE,..), KOLESARSKI VIKEND.
JUNIJ 2019	VIKEND V VISOKOGORJU, TEDENSKA ŠPORTNA DEJAVNOST V TELOVADNICI ALI ZUNAJ (TEK, ROLANJE,..)
JULIJ 2019	MEDNARODNA IZMENJAVA AZORSKI OTOKI (PORTUGALSKA, FINSKA, SLOVAŠKA, SLOVENIJA)

1.3 SPROTNA OPAŽANJA MED PROJEKTOM

Na začetku projekta so bili mladostniki večinoma skeptični z veliko odpori, kar pa je verjetno posledica slabe samopodobe in malo izkušenj z uspehi iz preteklosti, predvsem pa strah pred ponovnim neuspehom in neznanim, ter strahu pred učitelji, ki so jim predstavljali neprijetno druženje in so vsak dan samo čim prej želeli stran od njih. Po prvih uspešno premaganih športnih aktivnostih in druženjih, predvsem pa ob rednem vodenju napredka vadbe pa so se mladostniki počasi navzeli športne miselnosti in začeli kljub naporu uživati predvsem v uspehih in napredku iz vadbe v vadbo, ter začeli biti hvaležni učiteljem za omogočanje tovrstnih izkušenj. Vzgojitelji smo jih vsako vadbeno enoto spodbujali, da premaknejo mejo za malo naprej in zaupajo vase, ter da je vse odvisno samo od njih in njihovega truda in volje. Mladostniki so se odzvali zelo pozitivno, tako da že po nekaj mesecih ni bilo potrebno nobenega prepričevanja več, saj so postali "športniki". Prav tako smo pri večini mladostnikov tekom mesecev lažje vplivali na njihove prehranjevalne navade. Dekleta in fantje so začeli spoznavati svoja telesa in spremembe v delovanju in obliki le teh. Tekom projekta smo ugotavljali tudi večje zaupanje vase in premagovanje strahov. Vse skupaj se je po našem mnenju odražalo tudi na šolskem delu in delovnih navadah, čeprav je to težko merljivo a so vsi učitelji opazili enako. Tudi časovno si si začeli bolj razporejati svoj prosti čas.

1.4 MLADOSTNIKI SO POVEDALI

Lan

Moje ime je Lan, star sem 17 let in prebivam v stanovanjski skupnosti Črnuška gmajna, ki je letos postala športna skupina. Skupina se je odločila, da bomo postali del tega programa in nam že septembra obrazložila letni plan. Zavedali smo se, mladinci, da izbire ravno nimamo. Dobili smo osnovne informacije o programu, čemu služi in glavne letne aktivnosti, ki se jih bomo udeležili.

Sprva me je bilo odkrito strah. Šport je zame od malih nog predstavljal eno največjih ovir v vsakdanjem življenju. Nikoli nisem bil v dobri fizični pripravljenosti, kondicije nisem imel in bil sem zelo šibek. Zaradi moje postave pa sem vedno imel tudi nekakšen kompleks. Vedel sem že od začetka, da bo pot dolga in težka. Večino aktivnosti, za katere smo izvedeli, so mi bile tuje, zaradi česar je bil strah še toliko bolj prisoten.

Od samega začetka pa sem aktivnosti jemal zelo resno, saj sem se zavedal, da je to edinstvena priložnost za nov začetek zame in za moje telo. Redko kdo dobi takšno priložnost, da poizkusi, se nauči in redno dela takšne aktivnosti.

In že od začetka sem se začel spreminjati tako mentalno kot fizično. Aktivnosti so nasploh pripomogle h mojim sposobnostim. Kondicije sem imel vse več, prav tako kot moči in gibljivosti. Seveda je imelo pa tudi ogromen vpliv na moje razmišljanje. Vsak krog pretečen,

vsaka utež dvignjena in vsaka izkušnja v kakšnem novem športu mislim, da mi je dvignila brado. Postal sem veliko bolj samozavesten in zaupljiv v moje telo, kar se mi zdi izrednega pomena.

Najbolj všeč od vseh aktivnosti mi je bil tek in smučanje. Smučal sem pred tem samo enkrat v življenju in se tudi nisem kaj veliko naučil. Tokrat pa sem se tako jaz kot vzgojitelji potrudili in sem na koncu osvojil kar nekaj znanja in tehnike v tem športu, kar mi je bilo res v veliko veselje. Tek pa imam rad predvsem zato, ker mislim da čeprav je najpreprostejša aktivnost, ki jo izvajamo, prav zaradi tega edina, ki res dobro pokaže našo rast. Spomnim se, kako težko mi je bilo od začetka in koliko časa sem porabil za kratko razdaljo. Zdaj pa teku vidim napredek tako v razdalji kot v času.

Vse aktivnosti, ne glede na preprostost ali težavnost pa mislim da nam niso škodile. Bilo je zame nekaj izredno težkih izkušenj, kot je bilo plezanje ali triatlon vendar kljub vsemu sem se tako kot zdaj tudi takrat zavedal pomembnost teh izkušenj, saj ravno te izkušnje so bile tiste, ki so me gnale naprej in mi devale voljo, kljub neuspehom. S športno skupino sem se tudi naučil, da takšne stvari niso večni neuspehi vendar dolgoročni cilji.

Ko pogledam nazaj nase in na moj napredek bi definitivno priporočal športno skupino tudi drugim. Poleg samega že omenjenega napredka mislim, da nas takšna izkušnja tudi nauči veliko lekcij. Naučimo se veliko o disciplini, motiviranosti in vztrajnosti, kar pa se vse nanese in pokaže tudi v drugih delih življenja. Tako kot v športu, sem napredoval tudi na drugih področjih ravno zaradi teh lekcij, zato je to nekaj, kar hočem obdržati v svojem življenju in nadaljevati s tem.

Poleg tega pa se vse to naučiš na zelo zabaven način. Pridobil sem ogromno znanja o športu, različne tehnike in spretnosti. Poizkusil sem veliko različnih športov in se zavedam, da tudi če nisem konec dneva osvojil svojega cilja sem pridobil še eno izkušnjo prav tako pa dobro podlago za naslednjič. Če bi moral vse to opisati v enem stavku, bi rekel: » Končno uresničena novoletna zaobljuba.«

Sara

Ime mi je Sara Cerkovnik in že tretje leto prebivam v ČG. S septembrom smo s skupino začeli izvajati razne športne aktivnosti in s tem postali športna skupina.

Na začetku leta so do nas pristopili vzgojitelji in nam predstavili to idejo, s katero sem se sicer strinjala, nisem pa bila preveč navdušena. Sprva sem izvedela, da bomo vsak torek izvajali določeno športno aktivnost, dejstvo, da bomo športne aktivnosti izvajali tudi v okviru team building vikendov, pa sem izvedela pozneje.

Sodelovanje pri teh aktivnostih je pri meni imelo pozitiven učinek, saj sem opazila, da imam več kondicije in se na sploh v svojem telesu počutim bolje. Večina teh aktivnosti je sicer bila zame nekaj povsem novega, npr. joga in tek, tudi plezanje, jadranje ipd., a sem se stvari hitro privadila. V začetku leta se športnih aktivnosti nisem veselila, sčasoma pa sem v določenih začela uživati.

Osebno mi je od športnih aktivnosti najbolj všeč joga. Opazila sem, da me izvajanje joge pomiri tako fizično kot psihično in da mi pozneje pomaga pri koncentraciji, spanju, učenju ipd. Joga mi je odprla vrata v svet športa, ki ga prej nisem poznala in mi je kot prva od športnih aktivnosti pokazala, zakaj pri športu pravzaprav gre, t.j. boljše izvajanje vsakodnevnih aktivnosti po tem, ko svojo energijo usmeriš v šport.

Take aktivnosti bi definitivno priporočila tudi drugim skupinam. Ne samo, da je šport dober za posameznikovo rast, tudi kot skupina se lahko s športom dobro povežete in ustvarite skupino pot vsaj v eno smer.

Športne aktivnosti, ki jih izvajam v skupini poskušam izvajati tudi doma, kar je zame žal malce bolj naporno, saj po mojem mnenju lažje izvedem aktivnost, če me v to nekdo porine. Zahvaljujoč skupini, pa bo v mojih mislih vedno nek glas, ki me bo opozarjal, da je telovadba pomembna in me spominjal na to, kako dobro sem se počutila vsakih po treningu.

Skupina me je naučila vztrajanja pri svojih ciljih, naučila me je premagati strahove pred določenimi športi. Pomagala mi je dojeti, da prvič sigurno ni lahko, ampak je pa vsakič lažje. Zaradi teh izkušenj bom pri prihodnjih projektih dalj časa vztrajala in ne bom želela odnehati takoj, ko bo težko.

Športna skupina me je torej naučila veliko, dala mi je izkušnje, ki si jih sama ne bi mogla privoščiti. Peljala me je po celi Sloveniji in tudi čez mejo in mi pokazala, da je s pomočjo športa mogoče odkriti veliko stvari. Povezala me je s sostanovalci in z vzgojitelji in mi pokazala, česa vsega sta zmožna moje telo in moj um.

Aleksander

Šport lahko vpliva na osebo na različne načine. Nekateri sprosti, drugim olajša nadaljnje delo, itd., tisto, kar pa lahko vidimo kot nekaj skupnega vsem tem vplivom, je to, da so pozitivni.

Jaz, kot prebivalec Črnuške gmajne sem bil vesel oznanitve, da bomo sedaj športna skupina. Pred tem sem si bolj redko vzel čas za telovadbo, saj sem vedno imel nekaj drugega za početi, vendar ko opravljamo športne aktivnosti skupaj in vidim napredek pri vseh, se počutim motiviranega da izboljšam tudi sebe in stisnem zadnjo kapljico moči iz sebe.

Opažam, da se zaradi telovadbe lotim dela s še večjo zagnanostjo, hkrati pa mi tudi omogoči osvežen pogled na trenutne težave pri delu, s katerimi se ukvarjam, posledično se tudi moja učinkovitost pri delu poveča. Ta občutek mi ni bil tuj, vendar sem sčasoma pozabil na njegov vpliv in pomen zame.

Telovadba za moč mi je bila zelo všeč, še posebej pod vodstvom našega vzgojitelja Tomija, ki nas (nekateri) zna spodbuditi, da damo vse od sebe. Počitnice v Avstriji so mi omogočile odkriti nove meje pri deskanju na snegu, jadranje na hrvaškem pa uživati na soncu, saj si med poletnimi počitnicami ne vzamem časa za morje.

Želim si, da se bi tudi ostale delovne skupine, podobne ČG, zgledovale po nas, saj bi jim po mojem mnenju ponudilo okno v boljši svet, saj se zavedam, da nekateri nimajo ravno najlepšega pogleda nanj.

Da vse skupaj povzamem, šport je nekaj naravnega in menim da je zelo pomemben za sodobnega človeka, saj nam omogoči odklop od vseh informacij, in se lahko posvetimo sami sebi in dobimo boljši vpogled v to, kar si zares želimo.

Manca

1. Že ob prihodu v skupino so me seznanili z aktivnostmi. Razumela sem kakšne in kako bojo potekale aktivnosti.
2. Sodelovanje pri aktivnostih mi je pomagalo pridobiti več kondicije, ki je zame pomembna, prav tako pa sem se po aktivnostih počutila zelo dobro.
3. Čisto na začetku so se mi aktivnosti zdele težke in naporene ampak kmalu je postalo lažje.
4. Aktivnosti so bile zame le delno nove saj imam sestro, ki tudi sama izvaja podobne aktivnosti.
5. Spremenilo se je moje počutje in naučila sem se premagovati ovire.
6. Najbolj všeč mi je bilo smucanje in triatlon.
7. Aktivnosti mi niso škodile.
8. Da saj so aktivnosti zelo motivacijske in lahko skupino zelo zbližajo.
9. Da, za zdravo življenje in boljše počutje.

10. Na pohodu na Kofce sem se naučila, da ni bližnjice do sreče temveč moraš prehoditi ovire. Naš vzgojitelj Tomi nas je z takim motivacijskim govorom motiviral, da pridemo na cilj.
11. Vsa doživetja in izkušnje so zabavna, sproščena in prek njih sem se zblížala s skupino.

1.5 DOSEŽENI CILJI IN NAČRTI ZA NAPREJ

Osnovni cilj približati mladostnikom vrednote in učinke aktivnega življenjskega sloga je bil dosežen, prav tako prepoznavanje pozitivnih učinkov s strani mladostnikov samih. Odnosi med vzgojitelji in mladostniki so se izboljšali in poglobili, s tem pa tudi zaupanje in vplivanje na njihov razvoj, mišljenje itd. Projekt ocenjujemo kot zelo uspešen in bi ga bilo potrebno vključiti v vzgojne programe kot obvezni del. Naša skupina bo s podobnim delom nadaljevala tudi prihodnje šolsko leto, žal pa bomo morali nekaj vsebin prilagoditi zaradi finančnih omejenosti, ki jih letos nismo imeli. V prihodnje bi si želeli ponovno pridobiti finančna sredstva za izvajanje programa v celoti, oziroma še v bogatejši izvedbi.

1.6 KONČNA MISEL

Poslanstvo našega poklica je pozitivno vplivanje na mladostnike s svojimi prepričanji, zgledom in znanjem. Šport je odlično sredstvo za celostno vplivanje na mladostnike, zato se bomo še naprej trudili vključevati šport in športne aktivnosti v naše redno delo. Je ena izmed aktivnosti, ki vplivajo na ustežen psihofizičen razvoj mladostnikov in je pomemba dodana vrednost rednim aktivnostim stanovanjske skupine. Poleg obveznih vsebin bomo poskušali čim več vključevati športne aktivnosti, ki pa bodo načrtovane, bolj strukturirane in z jasnimi cilji. Predvsem pa je čas, ki ga preživimo z mladostniki izven učilnic in ustanov najboljša naložba v prihodnost tako za nas, ki imamo "lažje" delo kot tudi za mladostnike v njihovem prihajajočem življenju.

Literatura in viri

1. Mladinski dom Jarše. 2019. Nov program »Športna skupina Črnuška gmajna«. <https://www.crnuskagmajna.si> (1. 9. 2019).

LUCIJA MEDIMUREC

OŠ STIČNA

MERSKE ENOTE IN ZGODOVINA KRAJA

Povzetek

V preteklih nekaj letih so v bližini naše šole, natančneje na Viru pri Stični potekala številna arheološka izkopavanja. Raziskovanja smo se lotili tudi na šoli. Najprej učitelji ob pripravi projekta, nato še učenci, ki so se udeležili skrbno pripravljenih delavnic. S pomočjo učiteljev in številnih zunanjih sodelavcev so raziskovali, kako neki so njihovi davni predniki živeli in preživeli. Sodelovala sem pri pripravi ter izvedbi delavnice, kjer smo raziskovali, kako so se nekdanji prebivalci oskrbovali z vodo. Po uvodnem poučnem predavanju arheologa smo podali v dolino, k izvira. Spoznali smo skrivnostna vrača, ki sta nas spremljala skozi gozd vse do skrivnostnih gomil in nato čez drn in strn preko prav posebnega kraškega sveta. Pomerili smo se v prenašanju vode od izvira ter ugotavljali ali so v tedanji železni dobi že morda poznali merske enote. Iz eksaktnega, merljivega matematičnega sveta smo se nato podali še v naš notranji svet.

Ključne besede: zgodovina, železna doba, voda, merjenje, merske enote, kraški pojavi, ravnovesje

UNITS OF MEASUREMENT AND THE HISTORY OF THE PLACE

Abstract

Over the past few years, in the vicinity of our school, more specifically at Vir pri Stični, numerous archaeological excavations took place. We also start researching at our school. First, the teachers which prepared the project, then the pupils who attended carefully prepared workshops. With the teachers and many external collaborators are they explored, how some of their ancient ancestors lived and survived. I was involved in preparation and implementation of the workshop, where we investigated how the former inhabitants were supplying water. After the introductory educational lecture was given to us by an archeologist, we went down, to the spring. We met the mysterious sorcerers, who followed us through the forest all the way to the mysterious mounds and then across across the very special karst world. We were competing in carrying the water from spring and trying to find out if in the Iron Age they already knew units of measurement as we do. From an exact, measurable mathematical world, we then took a step to our inner world.

Keywords: History, Iron Age, water, measurements, units of measure, karst phenomena, balance

V preteklih nekaj letih so v bližini naše šole, natančneje na Viru pri Stični potekala številna arheološka izkopavanja. Ob nadzoru gradbenih del so bili na robu gomilnega grobišča odkriti grobovi iz začetka železne dobe na Dolenjskem. Žgani in skeletni grobovi so bili izkopani tudi v dveh novoodkritih gomilah. Čeprav sodi Stična med najboljše raziskana in poznana prazgodovinska najdišča pri nas, so nedavne raziskave, ki so potekale v današnjem naselju Vir pri Stični, to je na širšem območju prazgodovinskih grobišč na zahodni in jugozahodni strani sočasnega gradišča, prinesle pomembne nove podatke.

Raziskovanja smo se lotili tudi na šoli. Najprej učitelji ob pripravi projekta Prazgodovinski dan, nato še učenci, ki so se udeležili skrbno pripravljenih delavnic.

1 POTEK DELA

Udeleženci so s pomočjo učiteljev in številnih zunanjih sodelavcev raziskovali, kako neki so njihovi davni predniki živeli in preživeli. V šolskem atriju nas je pričakala knežja družina. Njihova oblačila in nakit so ustvarjali na enem izmed prejšnjih prazgodovinskih dni. Nato smo se peš podali na omenjeno najdišče, ki se nahaja nedaleč od šole. Učenci so se že poprej razdelili na posamezne delavnice oziroma aktivnosti. Sama sem sodelovala pri delavnici, kjer smo raziskovali, kako so se nekdanji prebivalci oskrbovali z vodo. Pri drugih delavnicah pa so izdelali maketo mesta ter približek tedanjega bivališča, raziskovali in nabirali uporabna zelišča, pastirji so poiskali primerne živali, ki so jim dale mleko, tkalci so se urili v tkanju na statvah, lovci pa so se preizkusili v skoraj čisto pravem lovu na divje živali.

2 DELAVNICA O VODI

Na delavnici o vodi smo se po uvodnem predavanju arheologa podali v dolino, k izviru Virskega potoka. Tam sta ob čarobnem izviru v senci dreves pričakala nadvse skrivnostna vrač in njegov pomočnik, ki sta nekaj mrmrala v nam neznanem jeziku. Učenci so najprej le začudeno gledali, nato pa so se pričeli spogledovati – morda pa je to jezik naših prednikov? Končno sta spregovorila tudi v nam znanem jeziku. Izrekla sta nekaj urokov, ki naj bi pomagali začarati, da bi se voda vrnila v Virsko mesto na hribu. Prav izginotje vode bi lahko bilo eden izmed vzrokov za propad dokaj napredne civilizacije. Napolnili smo vedro z vodo. To je zaklad, ki smo ga morali vso pot skrbno varovati. Le kaj bi porekla knežja družina, če bi se k njej vrnili brez zaklada? Nato smo se vsi skupaj napotili skozi gozd. Usmerjale so nas številne uganke, ki so nam ob poti razkrivale marsikatero skrivnost tedanjega časa. Našli smo kup odpadnega železja, ki pa ni iz tistih časov, saj takrat še niso poznali pralnih strojev. Prav zares ni sodil na tisto mesto! Kako neki so prali v tistih časih? Ob izviru, vendar. Pot nas je pripeljala iz gozda na plano. Nedaleč naprej smo zagledali nekakšen hribček. Kaj neki bi to lahko bilo? Bila je gomila, kraj zadnjega počitka naših prednikov, ki so svoje pokopavali na prav poseben način. Njihove posmrtno ostanke so namreč pokopavali v krogu, nanje so nasipavali zemljo in tako je nastajal nekakšen grič, ki jih je bilo okoli nas naenkrat vse polno. Kako da jih prej nismo opazili? Ničkolikokrat smo se že vozili mimo po cesti. V gomilah so arheologi našli številne zanimive predmete, ki so se ohranili vse do danes. Največ je bilo nakita in posod ter orodja in orožja. Ogledali smo si slike predmetov, ki jih sicer hranijo v Dolenjskem muzeju. Nazaj grede smo se spraševali, kam neki je izginil potoček, čigar izvir smo le malo prej občudovali? Našli smo le suho strugo in tako ugotovili, da je poniknil pod zemljo.

3 KONTAKTNI ALI STIČNI KRAS

Dobska uvala je netipična kotanja med Dolenjskim podoljem in Suho krajino in je zanimiva po tem, da se je na stiku vododržnega dolomita in prepustnega apnenca razvil tako imenovani kontaktni ali stični kras. To pomeni, da nizke in srednje vode iz širšega in slabo prepustnega območja iz okolice Šentvida pri Stični pri Dobu postopoma ponikajo v podzemlje, kjer potem odtekajo podzemno v izvire Krke in deloma Prečne. Posebnost tega območja pa je, da se vode ob izdatnejših padavinah v njegovi okolici razlijejo in poplavijo. Geografi so o problematiki kraške vode tem območju zapisali, da se večina vode z območja Gradišča pri Stični in Šentvida steka v Dobovško uvalo pod in v globel Pekel. Kadar se ti dve globeli ob deževju napolnita, se voda razlije po poljih okoli Doba. Ena največjih poplav je bila jeseni leta 1895. Kraški svet na tem območju ima svoje posebnosti tudi v daljših sušnih obdobjih. V sušni dobi je pomembno vlogo imel potok Šentpavelščica, ki teče mimo Doba. Ta je domačinom v preteklosti predstavljal pomemben vir vode za napajanje živine. Še ne tako daleč nazaj se je v dolski podružnični cerkvi hranil zapis, na katerem so bile zapisane pravice okoliških vasi pri zajemanju vode iz potoka. Danes ugotavljajo domačini, da potok ni več tako vodnat kot nekoč. Voda v njem bistveno prej presahne, kot je to veljalo v preteklosti.

4 NATOČIMO SI ČISTE VODE

Še vedno smo razmišljali o posodah iz grobov, ki so zelo podobne zelo znani vaški situli, le da niso bile tako zelo okrašene. Tiste bolj okrašene so najbrž uporabljali pri kakšnih obredih in slovesnostih, za prenašanje vode pa so imeli verjetno bolj vsakdanje posode. Učenci so se nato pomerili v nošenju vode iz izvira na cilj na hribu. Obe ekipi sta dobili palico, vrv ter po dve vedri, podobne velikosti, kot so jih našli v grobovih. Izdelati so morali pripomoček za prenašanje vode in uganiti, koliko vode drži vedro. Zmagala je ekipa, ki je prva napolnila večje vedro na cilju. Ob tem smo se pogovarjali tudi o enotah za merjenje prostornine in nekoliko ponovili znanje matematike ter se naučili, da enote za merjenje kot jih poznamo v bistvu obstajajo zelo malo časa. Nekoč je praktično vsaka civilizacija ali celo vsaka vas iznašla neke svoje mere, po začetku trgovanja pa se je pojavila potreba po poenotenju letih. Ena od ekip je vedri privezala čisto na kratki vrvici, druga na daljši, da sta bingljali s palice. Kar neučakani smo bili, katera rešitev se bo izkazala za boljšo. Zmagali je ekipa, ki je vedri privezala bližje nosilni palici. Ker ni zanesljivih virov, smo lahko samo ugibali ali so vodo res nosili na tak način, preizkusili pa smo še en način in to je nošenje posode na glavi. Iz varnostnih razlogov smo naše čarobno vedro obdržali trdno na tleh in ga na koncu odnesli na hrib. Mislili smo, da je čarovnij že konec, pa smo se krepko uštel.

5 BAJAJ, BAJAJ, BAJALICA

Pričakal nas je bajaličar. S čisto pravo bajalico in takšnimi iz leskovih vej smo preizkusili, če je urok deloval. Seveda je! Bajalice so nedvoumno pokazale, da se pod nami nahaja voda. Znanstveniki bi najbrž zmajevali z glavo. Ravno tako smo bili tudi mi na začetku zelo nejeverni. Gospod nam je pojasnil, da so pravzaprav naši čuti tisti, ki zaznajo vodo, bajalica pa je samo pripomoček. Nato nam je razdelil še nihala, izdelana prav za nas in nam pojasnil, kako bodo zanihala, če jih bomo kaj vprašali. Nihanje levo in desno bi pomenilo odgovor ne, nihanje naprej in nazaj pa odgovor da. Vprašali smo se, ali smo že kaj lačni. In zgodilo se je res nekaj neverjetnega – vsa nihala so zanihala naprej in nazaj. Ravno prav, saj nas je že čakal prazgodovinska pojedina, pred tem pa smo morali odnesti naš zaklad knežji družini.

6 KOLIKO LITROV ?

Ob tej priložnosti sem raziskala zgodovino merskih enot, da bi se ob aktivnostih na delavnici lahko pogovorili tudi o tem, kako pomembno vlogo imajo v razvoju človeštva merjenje in meritve. Naloga še zdaleč ni bila enostavna in lahko samo ugibamo, kako je bilo v resnici. Pri matematiki se o merskih enotah učimo na precej suhoparen način, to je predvsem pretvarjanja enot in računanja z enotami. Pridobljeno znanje je tudi zame koristen vir pri podajanju učne snovi o merskih enotah in razgovoru o le – teh pri pouku. Na delavnici je bil poudarek na enotah za merjenje prostornine, ki pa so pogosto izpeljane iz drugih enot – dolžine ali celo mase, zato jih ne moremo kar zaobiti.

Že preprosta ljudstva so potrebovala osnovne meritve pri mnogih opravilih: gradnja bivališč, ustrezne oblike in velikosti, oblikovanju oblačil in menjalnem trgovanju s hrano in naravnimi materiali. Enote merjenja so bile tako med zgodnejše izumljenimi orodji človeštva in dolžina ena prvih merjenih količin. Pri določanju enot jim je služila kar kakšna razdalja v naravi (korak, stopalo, laketa, prst ...). Vsako pleme in pozneje naselbina je morala imeti enote, s katerimi so merili blago, ki so si ga izmenjavali. Za trgovanje to ni bilo ugodno, saj se za enoten sistem merjenja niso mogli dogovoriti. Veliki vladarji so v svojih imperijih skušali poenotiti to veliko različnost merskih enot.

Z razmahom obrti in trgovine je bila potreba po enotnih merah vedno večja. Težave so reševali tako, da je ponavadi kralj določil obvezno enoto in tako vsaj za večje področje rešil zadrego. Angleški kralj Henrik I. (1068–1135) je za merjenje dolžine uvedel jard, ki ga je določil kot razdaljo od nosu do vrha prstov svoje iztegnjene levice. Colo ali palec (inčo) pa je določil kralj Edvard II. (1284–1372) tako, da je v vrsto postavil tri ječmenova zrna iz sredine klasa.

Prvi poenoteni poznani sistemi uteži in mer so bili, kot je znano, ustvarjeni nekje med četrtilim in tretjim tisočletjem pred našim štetjem. Iznajdeni so bili pri antičnih ljudstvih starega Egipta, Mezopotamije in v dolini reke Ind. Enega najosupljivejših antičnih sistemov je verjetno razvila civilizacija v dolini Inda cca. 2600 let pred našim štetjem. Ljudstvo iz te civilizacije je doseglo osupljivo točnost v merjenju dolžin, mase in časa. Njihove meritve so bile izredno natančne. To potrjuje najdba merilne skale vrezane v slonovo kost pri izkopavanjih antičnega mesta Lothal. Razdelek je bil velik približno 1,704mm in je najmanjši odkrit razdelek merjenja iz bronaste dobe. Uporabljali so decimalni sistem. Drugi sistemi so bili osnovani na uporabi delov človeškega telesa in pojavov iz naravnega okolja kot merilnih instrumentov. Zgodnji zapisi Babilona, Zgodovine Egipta in Biblije kažejo da je bila dolžina prvotno merjena s podlahtjo, dlanjo ali prstom in da je bil čas merjen z obdobji nebesnih teles, sonca in lune. Če je bilo potrebno primerjati velikost glinenih ali kovinskih posod, ali na primer čutar, so jih napolnili z rastlinskimi semeni in jih nato šteli, ter tako izmerili volumen. Ko so izumili tehtanje, so semena in kamenje služila kot etaloni. Na primer karat, ki se še uporablja kot enota za dragulje, je bil izveden na osnovi rožičevega semena.

Naše sedanje znanje o prvih tehtanjih in merjenjih se nanaša na veliko virov. Arheologi so odkrili in restavrirali, verjetno nekaj najzgodnejših etalonov, ki se sedaj nahajajo po muzejih. V nekaterih primerih pa imamo samo bolj ali manj verjetne teorije, ki se delno opirajo na najdena dejstva. Po temeljitih študijah so znanstveniki ugotovili, da so se merske enote postopno bolj ali manj spreminjale s časom, zaradi različnih vplivov. Enote so bile na osnovi dejstev uvrščene v različne merske sisteme: babilonski sistem, egipčanski sistem, phileterianski sistem iz ptolomejske dobe, grški olimpijski sistem, rimski sistem, in britanski sistem.

Egipčanski Vatel, dolžinske mere iz doline Inda omenjene zgoraj in Mezopotamski Vatel uporabljan v tretjem tisočletju pred našim štetjem so bile najzgodnejše poznane dolžinske enote uporabljane pri antičnih ljudstvih. V uporabi je bilo še več različnih Vatlov različnih velikosti. Splošno uporabljan vatel je bil dolžine roke od komolca do blazinice srednjega prsta. Palec, stopalo in jard, ki so bili po nekaterih razlagah s kompliciranimi preračuni pridobljeni iz vatla, po drugih pa da so enostaven količnik vatla, še niso povsem natančno razumljeni. V vsakem primeru je potrjeno, da so Grki in Rimljani podedovali stopalo od Egipčanov. Uvedba jarda (0,9144 m) kot enote se je pojavila kasneje, njen izvor pa ni povsem znan. Nekateri zagovarjajo teorijo, da je jard dva vatla, medtem ko menijo drugi da je izšel iz volumskih mer. Ne glede na izvor pa je jasno, da se je na začetku jard delil po binarni metodi v $1/2$, $1/4$, $1/8$ in $1/16$, ki so se imenovala polovični jard, pedenj, prst in noht. So se pa v tistih časih uporabljali številni med sabo nekoliko različni jardi. Zato je zanimiva, iz Anglije izvirajoča standardizacija jarda, v času kralja Henryja I. (vladal od 1100–1135), ki se je nanašala na život osebe ali razdaljo od konice nosa do konca palca.

Gran je bila ena prvih enot mase in je ena najmanjših enot v lekarniškem, avoirdupois-kem, towerskem in trojskem sistemu enot mase. Najzgodnejša enota je bilo zrno pšenice ali ječmena in se je uporabljalo za tehtanje dragocenih kovin, kot sta zlato in srebro. Ohranjeni ostanki pričajo, da so bile razvite tudi večje kamnite enote. Kot etaloni so se uporabljali tako pri merjenju mase, kakor tudi za denarno enoto. Karat je enota za merjenje dragih kamnov. Njen izvor je v rožičevem semenu. pozneje je bil standardiziran kot $1/144$ unče in nato kot 0,2 grama.

Menjalna trgovina se je spočetka izvajala kosovno ali volumsko. S pričetkom tehtanja pa so se razvile enote mase osnovane na določeni prostornini žita ali vode. Na primer talent je bil v nekaterih krajih približno enak masi prostorninskega stopala vode. Različno razsežne enote pa so imele enaka imena, kar je še danes navzoče v nekaterih suhih in tekočih merah i očitno izvira iz menjalne trgovine različnih dobrin.

Kako pa so merili čas? Že pri Babiloncih, ki so imeli šestdesetiški sistem števil (osnova šestdeset) zasledimo delitev kota v 360 stopinj in dneva v ure, minute, in sekunde. Možno pa je tudi, da se je 360 stopinj nanašalo na 360 dni v letu. Stara kultura Majev je za štetje časa uporabljala človeško telo. Maji so razdelili dan na 20 ur, vsaka ura je bila razdeljena na 72 minut in minuta na 72 sekund. Rezultat te razdelitve je bil ta, da je najmanjša enota časa približno ustrezala utripu človeškega srca. Prav mogoče, da je tudi naše nihalo zanihalo v ritmu srca.

7 Z VSEMI ČUTI

S prisotnostjo na sami lokaciji prazgodovinskega najdišča smo povečali občutljivost učencev za sprejemanje novega znanja. Z uporabo različnih metod dela so odkrivali vsakih nekaj korakov nekaj novega in bili tako vključeni v proces učenja z vsemi čuti. Pri tem pa so nedvomno izjemno uživali v slikovitem in neponovljivem naravnem okolju, polnem zakladov iz preteklosti ter skrivnostnih naravnih (kraških) pojavov.

Spoznali so, da se v naravi in družbi dogajajo krožne spremembe – npr. propad in ponovno rojstvo novih civilizacij, spreminjanje merskih enot skozi zgodovino, izginjanje vode in njen ponoven pojav, ipd. Ugotovili so, da je to nenehno spreminjanje stalnica našega sveta in vesolja. Nekatero spremembe so zelo hitre, kot na primer pri kemijskih reakcijah, druge pa zelo počasne – morda smo del njih, pa jih sploh ne opazimo. Vse sile v naravi težijo k ravnovesju, dokler ne postane odklon prevelik in se sistem poruši. Na primer, če začne

primanjkovati vode, začnemo z njo varčevati, če bi je naenkrat povsem zmanjkalo, bi nastal vsesplošen nered, morda bi izbruhnila celo vojna za vodo. Z bajalicami smo se naučili nekaj o pretakanju energije – nam nevidne a zelo močne sile.

Vključili smo različna področja življenja, na podlagi izginotja neke nam bližnje civilizacije smo se vprašali o prihodnosti celotnega planeta, kaj bo z nami in našimi družinami, prijatelji, če se zgodi kakšna naravna katastrofa, kot je na primer pomanjkanje vode, kar je povsem realen scenarij glede na trenutno onesnaževanje in izrazito potratno ravnanje s to naravno dobrino.

Učencem smo omogočili sodelovanje, udeležbo, prevzemanje odgovornosti in usmerjanje lastnega učenja – najprej skozi vprašanja na lističih, ki so jih usmerjala po pravi poti in nato pri izbiri pravega načina za prenašanje vode. Poražena skupina je morala obvladati lastna čustva, zmagovalci pa so morali njihova čustva upoštevati (npr. da se niso iz njih norčevali, ker so izgubili tekmo). Učencem smo dopustili, da prevzamejo odgovornost za lastno učenje, razmislek o vsebini naučenega ter o poti, ki jih je privedla do tega. Učenci so bili ustvarjalni, prilagodljivi, sposobni pozitivnega delovanja.

Spodbudili smo spoštovanje narave in skrb za stanje našega planeta in civilizacije ter spoštovanje in upoštevanje prihodnjih generacij. Ugotovili so, da ni vseeno, kako se vedemo do naravnih virov. Pretirano izkoriščanje lahko vodi v pomanjkanje in posledično propad civilizacije. Z dejavnostjo smo pri učencih okrepili spoštljiv odnos do naših prednikov ter do narave, še posebej do vodnih virov, in ohranjanje ravnovesja v naravi in v nas samih.

8 ZAKLJUČEK IN NOV ZAČETEK

Dogajanje je temeljilo na zgodbi, ki so jo učenci z lahkoto ponotranjili in se tudi zaradi kostumov z lahkoto vživeli v svoje daljne prednike. Zaradi pridiha skrivnostnosti so postali močno notranje motivirani, da bi prišli skrivnosti do dna. To je le stopnjevalo njihovo radovednost, kar je omogočilo kakovosten učni proces. Glede na to, da gre za edinstveno prazgodovinsko najdišče, ideja ni neposredno prenosljiva v prakso drugih izvajalcev, samo delavnico o vodi pa bi bilo z manjšimi prilagoditvami izvajati praktično ob katerem koli vodnem viru. V našem primeru je dogajanje temeljilo na zgodovinskih dejstvih in delno na fikciji, v kakšni drugi situaciji pa bi lahko temeljilo na povsem fiktivni zgodbi o nekem ljudstvu iz davne preteklosti.

Literatura in viri

1. Grahek, L., 2017. Nova odkritja grobov iz starejše in mlajše železne dobe na Viru pri Stični, v: Arheološki vestnik 68, 2017, str. 197–244, dostopno na: <http://av.zrc-sazu.si/Si/68/AV68.html> (pridobljeno 12.3.2019)
2. Wikipedia (nazadnje spremenjeno 10. 6. 2019), https://sl.wikipedia.org/wiki/Zgodovina_merjenja (pridobljeno 12.8.2019)
3. Dobska uvala – primer kontaktnega ali stičnega krasa, <http://pgd-dob.si/wp-content/uploads/2012/05/1.pdf> (pridobljeno 12.3.2019)

LUCIJA MEDIMUREC
OŠ STIČNA, IVANČNA GORICA
POLŽI, ČEBELE IN MATEMATIKA

Povzetek

Kaj neki imajo skupnega polži, čebele in matematika? Mestece Višnja Gora, katerega grb krasi zlat polž s hišico, je praznovalo 540-letnico mestnih pravic. 9. julija 1478 je namreč Friderik III. tedanjemu trgu podelil mestne pravice zaradi strateško pomembne vloge pri obrambi pred turškimi vpadi. Učenci so raziskovali različne polžje hišice in njihovo obliko primerjali z matematičnimi krivuljami – spiralami. Pri risanju zlate spirale so si pomagali s kvadrati, katerih stranice si sledijo v zaporedju števil, znanem kot Fibonaccijevo zaporedje. Italijanski matematik je do zanimivega zaporedja števil prišel pri študiju razmnoževanja zajcev. Na omenjeno zaporedje naletimo tudi pri preučevanju čebel. Tako smo odkrili še eno zanimivost o čebelah in to tik pred obeležitvijo prvega svetovnega dne čebel, ki imajo v naših krajih prav posebno mesto. Višnja Gora namreč velja za rojstni kraj kranjske sivke.

Ključne besede: polži, čebele, zajci, naravoslovje, zgodovina, matematika, spirale, zlata spirala, umetnost, osnovna šola

SNAILS, BEES AND MATHEMATICS

Abstract

Snails, bees and mathematics - what do they have in common? The town of Višnja Gora, whose coat of arms has a golden snail with a house in it, celebrated 540 years of city rights. On 9 July 1478, Friderik III. granted the city's rights on a strategic role in defending against the Turkish invasion. The pupils studied various snail houses and compared their shape to mathematical curves – spirals. When drawing the golden spiral, they helped themselves with squares whose sides are followed in a sequence of numbers known as the Fibonacci sequence. The Italian mathematician has come to an interesting sequence of numbers when he studied the rabbits reproduction. This sequence is also encountered in the study of bees. So we discovered another interesting fact about bees and this happened just before the first World Day of bees, which have a special place in our country. The Višnja Gora is considered to be the birthplace of Carniolan honey bee.

Keywords: snails, bees, rabbits, natural sciences, history, mathematics, spirals, gold spiral, art, elementary school

1 UVOD

Kaj neki imajo skupnega polži, čebele in matematika? To vprašanje sem zastavila učencem, katerim sva z učiteljico kemije in biologije pripravili zanimivo delavnico. Za raziskovanje polžjih hišic sva se odločili iz posebnega razloga. Mestece Višnja Gora, katerega grb krasi zlat polž s hišico, je praznovalo 540-letnico mestnih pravic. 9. julija 1478 je namreč Friderik III. tedanjemu trgu podelil mestne pravice zaradi strateško pomembne vloge pri obrambi pred turškimi vpadi. (1) Učenci so raziskovali različne polžje hišice in njihovo obliko primerjali z matematičnimi krivuljami – spiralami. Pri risanju zlate spirale si lahko pomagamo s kvadrati, katerih stranice si sledijo v zaporedju števil, znanem kot Fibonaccijevo zaporedje. Italijanski matematik je do zanimivega zaporedja števil prišel pri študiju razmnoževanja zajcev. Na omenjeno zaporedje naletimo tudi pri preučevanju čebel. Tako smo odkrili še eno zanimivost o čebelah in to tik pred obeležitvijo prvega svetovnega dne čebel, ki imajo v naših krajih prav posebno mesto. Višnja Gora namreč velja za rojstni kraj kranjske sivke.

2 POTEK DELA

Na začetku so učenci po mili volji razbijali in žagali različne polžje hišice in školjke in se pri tem neizmerno zabavali, hkrati pa razmišljali, zakaj neki to počnejo. Kmalu so ugotovili, da imajo vse hišice nekaj skupnega, to je spiralno obliko, ki se oblikuje tekom rasti polža. V bistvu si jo lahko predstavljamo kot zvit rog, ki je na začetku ozek, nato pa vedno bolj širok. Na liste so nato narisali slike svojih hišic in nato še njihove razbitine, ki so si jih ogledovali tudi pod mikroskopom, hkrati pa so z metodo nevihte možganov ugotavljali, kje vse se srečamo z obliko spirale.

Slika 1: Razbite lupinice

Ideje so kar deževale, kot prava nevihta: tornado, sladoleđ, vrtinec v vodi, galaksije ... Vse to so zabeležili na plakatih. Svoje slike so primerjali slikami matematičnih krivulj in ugotavljali, kateri krivulji se oblika določene hišice najbolj približa. Krivulje smo tudi poimenovali in si ogledali matematične zapise matematičnih formul teh krivulj, ki niso tako zelo zapletene, kot se zdi na prvi pogled. Če spreminjamo polmer in središčni kot – pojma so učenci že spoznali pri matematiki – lahko krivuljo sami načrtamo, še lepše pa se da

ustvariti z računalniškimi programi. Ob tej aktivnosti smo ponovili in poglobili znanje o vzorcih in geometriji, koordinatni mreži in koordinatnem sistemu, linearni funkciji.

3 KAJ JE SPIRALA ?

Spirala ali viba je v matematiki krivulja, ki se krožno približuje ali oddaljuje od središčne točke, kar je odvisno od smeri v kateri sledimo krivulji. V splošnem se dobi spiralo z istočasnim gibanjem vzdolž premice (približevanje ali oddaljevanje) in vrtenjem te premice. Točke, ki se jih pri tem dobi, tvorijo krivuljo spiralo.

V dvorazsežnih polarnih koordinatah (r, φ) je r monotona funkcija φ .

r – polmer krožnice

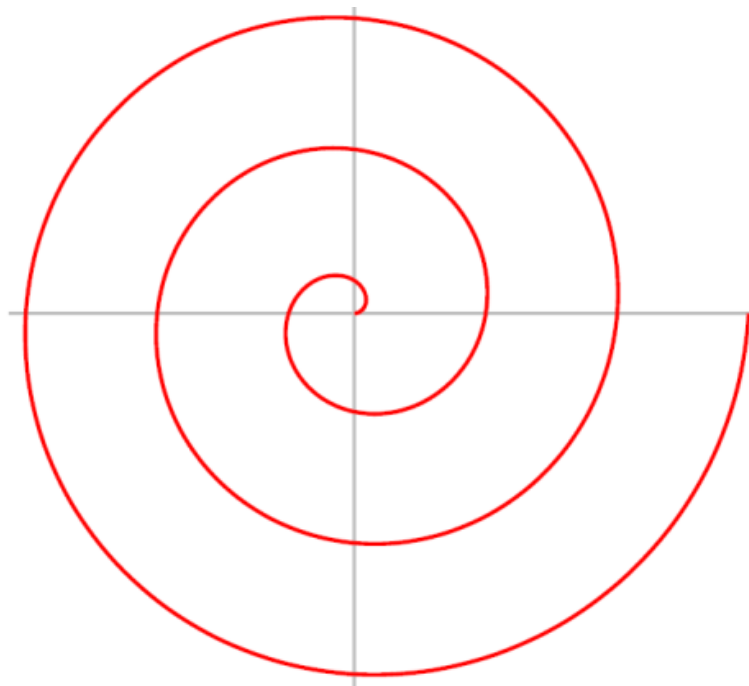
φ – središčni kot (kot, za katerega se zavrtimo okoli središča krožnice)

Poseben primer: Krožnica - funkcija ni strogo monotona, temveč konstanta.

Pomembne dvorazsežne, ravninske spirale so: arhimedске spirale (Arhimedova spirala, Fermatova spirala, lituus, hiperbolična spirala – obratna krivulja Arhimedove spirale), logaritemske spirale (logaritemska spirala, enakokotna spirala, zlata spirala), evolventa ali tudi involuta krožnice ter klotoida. (2)

3.1 ARHIMEDOVA SPIRALA

Največ lupin oziroma hišic je predvsem mlajše učence spominjalo na Arhimedovo spiralo, zato smo jo podrobneje raziskali. Arhimedova spirala (tudi aritmetična spirala) nastane takrat, ko se točka giblje od dane negibne točke s stalno hitrostjo vzdolž premice, ki se vrti s stalno kotno hitrostjo. Spirala se imenuje po starogrškem matematiku, fiziku, mehaniku, izumitelju, inženirju in astronomu Arhimedu (287 pr. n. št. – 212 pr. n. št.). Toda polž raste, hiška pa se oblikuje tekom njegove rasti. V bistvu si jo lahko predstavljamo kot zvit rog, ki je na začetku ozek, nato pa vedno bolj širok. »Arhimedova hiška« pa je povsod enako široka, polžu bi bila morda pretesna.

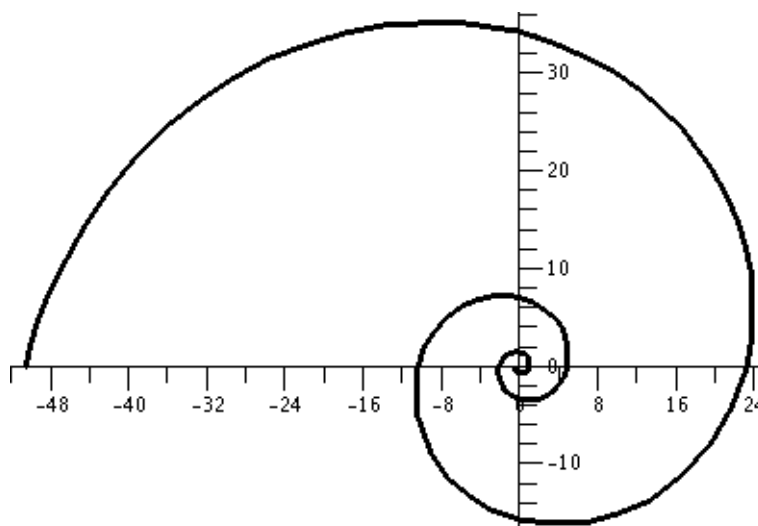
Slika 2: Arhimedova spirala

3.2 LOGARITEMSKA SPIRALA

Starejši učenci so v lupinah videli logaritemsko (zlato) spiralo. V naravi je izredno veliko primerov, kjer jo najdemo: približevanje jastreba žrtvi, približevanje žuželk izvoru svetlobe, živci roženice, rokavi tropskih ciklonov, biološke strukture (lupine mehkužcev). Tudi rokavi nekaterih galaksij (spiralne galaksije) imajo obliko logaritemske spirale. Oglledali smo si primer galaksije, imenovane Vrtinec. Logaritemsko spiralo je prvi opisal francoski filozof, matematik, fizik, učenjak in častnik René Descartes (1596 – 1650), pozneje pa še švicarski matematik Jakob Bernoulli I. (1654 – 1705), ki jo je imenoval spira mirabilis (čudežna krivulja).

3.3 ZLATA SPIRALA

Zlata spirala spada v družino logaritemskih spiral (predlog za ime logaritemska spirala je podal francoski matematik Pierre Varignon (1645–1722)). Pomembna značilnost logaritemskih spiral je, da kot, ki ga tangenta na spiralo v poljubni točki oklepa z radij vektorjem, ostaja konstanten. Tako lahko logaritemske spirale imenujemo tudi enakokotne spirale. (4, 5)

Slika 3: Zlata spirala

Na sliki je računalniško narisana slika zlate spirale z vrednostjo 0,25 v eksponentu, da eksponentna rast ni prehitra in je temu primerno slika dovolj pregledna. Zlato spiralo približno načrtamo v zlatem pravokotniku s pomočjo četrtnskih lokov včrtanih krožnic v posamezna polja zlatega pravokotnika. (6, 7)

Ta zelo posebna spirala (imenovana logaritemska spirala) natanko posnema obliko lupin nekaterih polžev (nautilus, planorbe ali ravni polž). Obliko prepoznamo tudi v rogovih nekaterih koz (markhor, girgentana), v pajkovih mrežah, kot tudi pri vzletanju kolonij netopirjev.

3.4 FIBONACCIJEVO ZAPOREDJE IN FIBONACCIJEVI ZAJČKI

tu vstavi preglednico1.jpg

Zlato spiralo lahko približno načrtujemo v zlatem pravokotniku s pomočjo četrtnskih lokov včrtanih krožnic v posamezna polja zlatega pravokotnika. Števila si sledijo v Fibonaccijevem

zaporedju. Začnemo v središču kartezičnega koordinatnega sistema, se premaknemo za F(1) enot v desno, za F(2) enot navzgor, za F(3) enot v levo, za F(4) enot navzdol, za F(5) enot v desno in tako naprej.

To zaporedje je prvi opisal Leonardo Fibonacci pri opisu rasti določenega števila zajcev. Števila opisujejo število parov idealiziranega števila zajcev po n mesecih, če upoštevamo:

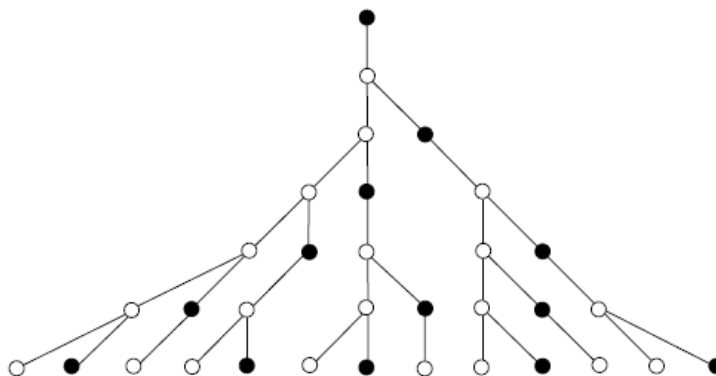
- prvi mesec se rodi samo en nov par,
- novorojeni pari so plodni od svojega drugega meseca naprej,
- vsak mesec vsak ploden par zaplodi nov par in
- zajci nikoli ne umrejo.

Fibonaccijsva števila so dokumentirana več kot 800 let. Liber Abaci Leonardo iz Pise, znan tudi kot Fibonacci, je takrat v svoji knjigi objavil znamenito nalogo o zajčjih parih: »Zajčji par skoti nov zajčji par na koncu vsakega meseca, prvič po dveh mesecih. Koliko zajčjih parov je na začetku n-tega meseca (n = 1, 2, 3 ...)?«

Poleg rasti določenega števila zajcev so Fibonaccijsva števila tudi drugod v naravi, npr. pri številu venčnih listov in v spiralnih strukturah, ki jih mnoge rastline uporabljajo za razporeditev semen. Poleg števila parov zajcev je znan primer tudi število čebel pri idealiziranemu razmnoževanju, če upoštevamo da se iz neoplojenega jajčeca izvali samec ter se iz jajčeca, ki ga oplodi samec, izvali samica.

3.6 ČEBELICE, ČEBELICE

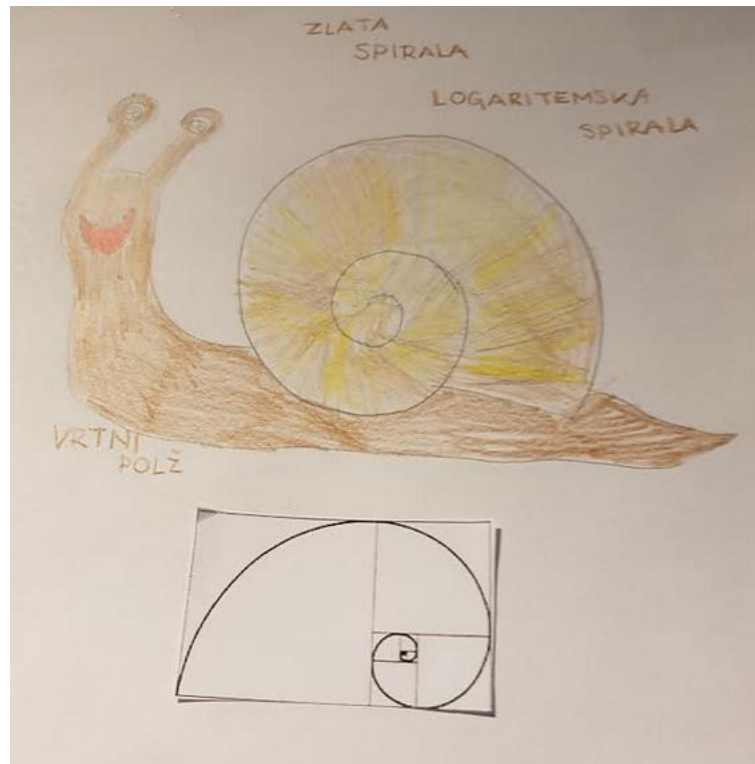
Zgodba o zajcih je sicer zanimiva, a se ne ujema povsem z biološkimi dejstvi, zato so jo preoblačili v razne preobleke. Namesto z zajci so se ukvarjali s kozami, kravami, itd. Na resnično Fibonaccijevo zaporedje naravnih števil pa naletimo v čebeljem panju. Znano je, da ima v nasprotju s čebelami delavkami čebelji samec (trot) samo enega od staršev, matico. Za rojstvo ne potrebuje očeta, saj se razvije iz neoplojenega jajčeca. Samec bo tako vedno imel enega starša, samica pa dva. Če analiziramo število prednikov kateregakoli samca, bo ta imel vedno enega starša, to je samico. Slednja ima dva starša, samca in samico. Ta samec pa bo prav tako imel enega starša in samica dva starša, kar da število tri. (8) Zdaj samo preštejemo, koliko staršev, starih staršev, praprastaršev itd. ima trot. Situacijo si lahko predstavljamo z drevesom na spodnji sliki. Beli krogi predstavljajo matice, črni pa trote.

Slika 4: Fibonacci in čebele

Poleg tega, da število prednikov trota raste kot Fibonaccijevo zaporedje, je v čebeljem panju tudi razmerje čebel proti trotom vedno $\varphi:1$ (φ – število zlatega reza, $\varphi = 1,618\dots$).

6 ZAKLJUČEK

Slika 5: Plakat

Delavnice so se udeležili učenci vse od 5. pa do 9. razreda, ki imajo različne potrebe, interese in sposobnosti ter predznanje. Učenci nižjih razredov so seveda razmišljali na nižji, bolj konkretni ravni, spoznavali krivulje in jih primerjali med seboj. Učenci 9. razreda so enačbe krivulj že lahko primerjali z znanjem npr. linearne funkcije. Delali so bodisi samostojno ali v manjših dokaj homogenih skupinah, na koncu tudi v dveh ali treh večjih po starosti heterogenih skupinah in tako pridobili dragoceno izkušnjo sodelovanja ne samo s sošolci iz istega razreda temveč z učenci iz celotne šole oz. pretežno predmetne stopnje in deloma razredne stopnje (5. razred). Pri tem so lahko opazovali tudi sodelovanje dveh učiteljic iz dveh različnih predmetnih področij. Pedagoški pristop je temeljil na raziskovanju, odkrivanju novega znanja in tudi ustvarjanju novih povezav (sinaps) med že usvojenim znanjem ter postavljanju le te – tega v širši okvir. Na omenjeni delavnici je bilo izrazito prisotno medpredmetno povezovanje (matematika, biologija, umetnost, zgodovina kraja, tudi računalništvo) ter izkušnjsko učenje. Znanstveniki ugotavljajo, da se stvari bolj naučimo, si jih bolje zapomnimo skozi konkretne aktivnosti in ne samo preko npr. slik na računalniku. Ugotovili so še, da človeški možgani stvari bolje dojemajo, kadar jih vidijo fizično, v resničnem svetu. Na ta način si stvari tudi bolje zapomnimo. Zgolj gledanje neke dejavnosti na zaslonu ne omogoča poglobljenih izkušenj. Otroci za boljše razumevanje pojavov torej potrebujejo resnično, ne zgolj navidezno izkušnjo. Kljub temu da imajo digitalne naprave svoje prednosti, je bolje, da se otroci nove dejavnosti učijo fizično in ne le prek videoposnetkov. (9)

Učenci so bili ves čas aktivni (razdiranje in raziskovanje lupin, brainstorming, risanje po modelu, primerjanje, iskanje skupnih točk ...), izjemno inovativni pri odkrivanju, kje vse srečamo obliko spirale, kreativni pri ustvarjanju plakatov. Lahko govorimo tudi o dodani vrednosti s področja umetnosti. Tudi pri likovni umetnosti se učijo o zlatem rezu. Uvodna tančica skrivnosti je pri učencih spodbujala radovednost. Ker so bili pri svojem delu uspešni, so bili posledično tudi zadovoljni. Spoznanje, da je matematika idealizirana, pomeni dodano vrednost na področju učenja učenja. Učenci so med drugim izvedeli še, da so se polžje hišice različnih vrst polžev v zgodovini uporabljale kot denar. Najpomembnejši je polž Kavri, ki ga najdemo kot plačilno sredstvo na vseh kontinentih, razen v Evropi. Izračunali so, da bi za sladoled, ki stane 5 EUR, danes morali odšteti približno 67 kavrijev. (10)

Še nekaj vtisov udeležencev delavnice:

»Zelo je bilo dobro, veliko sem spoznal.«

»Všeč so mi bile spirale in polži. Zanimivo je bilo gledati polže pod mikroskopom.«

»Všeč mi je bilo, ko smo trli polžje hišice.«

Literatura in viri

1. Wikipedia (nazadnje spremenjeno 17. 6. 2019), https://sl.wikipedia.org/wiki/Vi%C5%A1nja_Gora (pridobljeno 1.2.2018)
2. Wikipedia (nazadnje spremenjeno 16. 8. 2015), https://sl.wikipedia.org/wiki/Arhimedova_spirala (pridobljeno 1.2.2018)
3. Wikipedia (nazadnje spremenjeno 7.6.2019), https://sl.wikipedia.org/wiki/Logaritemska_spirala (pridobljeno 1.2.2018)
4. <http://sites.math.rutgers.edu/~greenfie/vnx/math152/diary3.html> (nazadnje spremenjeno 16.4.2009) (pridobljeno 1.2.2018)
5. Wikipedia (7. 6. 2019), https://sl.wikipedia.org/wiki/Zlata_spirala (pridobljeno 1.2.2018)
6. Spirals and snails, <https://www.popmath.org.uk/rpamaths/rpampages/snail.html> (pridobljeno 1.2.2018)
7. Wikipedia (8. 9. 2018), https://sl.wikipedia.org/wiki/Fibonaccijevo_%C5%A1tevilico (pridobljeno 1.2.2018)
8. Digitalno učenje ni enako učenju v fizičnem svetu (objavljeno 12.4.2018, povzeto po ScienceNordic, 9.1.2018) <https://safe.si/novice/digitalno-ucenje-1.ni-enako-ucenju-fizicnem-svetu> (pridobljeno 15.8.2019)
9. Ivanuša Andrej, Porcelanasti polžek, <http://www.andros.si/doc/D02-porcelanasti-polzek.pdf> (pridobljeno 1.2.2018)

VERONIKA MELAVC

OŠ PETROVČE

O PROMETU MALO DRUGAČE

Povzetek

Z razvojem tehnologije, se razvijajo tudi prevozna sredstva in s tem spreminjajo tudi prometna pravila. Vsi mi, se kot udeleženci v prometu srečujemo vsak dan, kot pešci, kolesarji, vozniki ali sopotniki. Za varnost vsakega posameznika je potrebno poznati predpise in jih tudi upoštevati. Na naši šoli že vrsto let velik poudarek dajemo prometni varnosti. S tem želimo spomniti vse udeležence na svoj prispevek k varnosti vsakega od nas.

V prispevku bom opisala dober primer iz prakse in opisala dejavnosti, ki jih počnemo na šoli.

Ključne besede: promet, varnost, primer dobre prakse

A LITTLE DIFFERENTLY ABOUT TRAFFIC

Abstract

With the evolution of technology comes the evolution of vehicles, and with that comes the change in traffic regulation. Whether on foot, by bike, as a driver or passenger, we as road users meet in traffic every day. In order to insure the safety of each individual, we need to know, and abide by, traffic regulations. At our school we have spent years emphasizing safety on the road. With this, we are trying to remind all road users about their contribution to the safety of all of us.

I will be describing a good example from real life, and also all of the activities we do at school.

Keywords: traffic, safety, an example from real life

1 UVOD

Prometna varnost je zelo pomemben dejavnik v vseh stopnjah izobraževanja. S prometom se srečujejo vsak dan, kot pešci, kolesarji, sopotniki v avtomobilu ali kot vozniki. Posebej občutljiva skupina so otroci. Znašli so se v svetu, ki smo ga ustvarili odrasli. Pri vključitvi otrok v promet jim je potrebno nuditi pomoč, nasvete in nadzor.

V Evropski zvezi predstavljajo otroci in mladostniki do 18. leta malo nad 21% prebivalcev. 1/5 prebivalcev celotne Evrope je odvisna predvsem od pešačenja, kolesarjenja ali javnega prevoza. Dejstvo pa je, da navade, ki jih oblikujemo v otroštvu, nas spremljajo v odrasli dobi. (Kuščer, 2004)

Vedenje v prometu je odvisno od več dejavnikov. Od stališč družbe in posameznika do določenega problema, od norm skupine, ki ji pripada, od motivov, ki ga vodijo v prometu, od pravnih norm in seveda predvsem od tehničnih pogojev, ki jih postavljajo cesta, vozilo in prometno okolje. (Žlender, 2007)

2 PROMETNA VZGOJA V ŠOLAH

Z uvajanjem prometne vzgoje v šolah smo začeli v Sloveniji že leta 1954. Z izrazom prometna vzgoja razumemo skrb za stalno in načrtno razvijanje znanj in sposobnosti ter oblikovanje posameznikovega odnosa za varno sodelovanje v prometu pri otrocih. S tem zagotavljamo:

- teoretično in praktično znanje otrok za sodelovanje v prometu kot pešec ali kolesar,
- oblikovanje posameznikovih vrednot varnega sodelovanja, ki se izražajo v obnašanju in ravnanju v prometu. (Žlender, 1996)

Za učinkovito prometno vzgojo in varnost je pomembno, da začne otrok kar najhitreje razvijati koordinacijo gibov, ravnotežja in spretnosti in, da je kar najdlje na varnih površinah pod nadzorom staršev ali starejših. (Žlender, 1996).

Avtomobili so za naše otroke nevarnejši kot vse oblike nasilja skupaj. V razvitih državah je kar 41% smrti otrok do 14. leta starosti kot posledica prometnih nezgod. V 2/3 primerov gre za otroka na kolesu ali peš, v 1/3 primerov pa kot sopotnik v avtomobilu. (Kuščer, 2004)

Če pogledamo na promet skozi oči otroka, lahko vidimo, da so naša mesta polna pasti. Ponujenih je že več rešitev.

Infrastrukturne rešitve so:

- prepoved parkiranja več metrov stran od prehoda za pešce,
- postavitve otokov sredi cest (dvostopenjsko prečkanje ceste)
- semaforji z upravljanjem,
- širitev pločnikov,
- znižanje robov pločnikov na križiščih,
- odstranitev znakov namenjenih prometu s pločnikov,
- zagotovitev udobnega tlakovanja. (Kuščer, 2004)

Poleg naštetega, lahko otrokom pomagamo tudi z urejenimi javnimi mrežami, ki bi bile otrokom na voljo brezplačno. S tem bi se jih motiviralo za uporabo le teh, ne samo za obiskovanje pouka, temveč tudi za obiskovanje popoldanskih interesnih dejavnosti. (Kuščer, 2004)

Druga možnost so urejene kolesarske površine. Prometni zakon sicer dovoljuje otrokom samostojno vožnjo šele po osmem letu starosti, če ima opravljen kolesarski izpit, drugače pa šele po 14. letu starosti. Mlajši kolesarji morajo pri vožnji s kolesom imeti spremstvo in

uporabljati pločnik, kar bi bilo potrebno upoštevati pri oblikovanju le teh. Kolesarji, mlajši od 14 let, morajo med vožnjo s kolesom uporabljati zaščitno čelado. (<https://siol.net/sportal/rekreacija/kdaj-gre-lahko-otrok-s-kolesom-samostojno-v-promet-342962>, 2019)

Šole izvajamo pomemben program varne vožnje s kolesom v četrtem oz. petem razredu OŠ. Poleg teoretičnega znanja in tehničnega obvladanja kolesa, otroci dobijo tudi potrebno prakso na ulicah. Pri tem pa se sodeluje z zunanjimi inštitucijami (policija, SPV). Poleg tega je priporočljivo, da šola zagotovi varen prostor za shranjevanje koles in čelad otrokom.

2.1 PROMETNA VZGOJA NA OŠ PETROVČE

Na OŠ Petrovče se zavedamo pomembnosti te tematike, zato vsako leto ob začetku šolskega leta namenimo nekaj ur samo prometni varnosti. Pri tem razredniki skupaj z učenci prehodijo varne poti okoli šole ter opozorijo na pasti in nevarnosti na poti v šolo. Ker imamo veliko otrok vozačev, se z njimi pogovorimo o pravilih vedenja na avtobusu ter na avtobusnih postajališčih. Poleg tega vsi razredniki z učenci pregledajo pravila obnašanja v prometu kot udeleženci v različnih situacijah (pešci, kolesarji, sopotniki na avtobusu). Ta pravila po elektronski pošti pošljemo tudi staršem z navodili, da se o tem pogovorijo z otrokom. Zavedati se je namreč potrebno, da je ključna skrb vseh nas, tako zaposlenih, kot tudi staršev, varnost vseh otrok v prometu. Posledično se vključujemo v projekte, ki so organizirani s strani Javne agencije za varnost v prometu. V prvem razredu so otroci vključeni v projekt Pasavček, v četrtem razredu otroci začno s pripravami na kolesarski izpit, ki ga potem v petem razredu tudi izvedejo, na predmetni stopnji pa otroci sodelujejo na tekmovanju Kaj veš o prometu.

Se pa vsi udeleženci po svetu zavedamo, da je prometna varnost težava, ki se tiče vseh, zato se je konec leta 2001 okoli 30 evropskih držav odločilo, da bo s pomočjo lokalnih uprav podprlo dogodek »Dan brez avtomobila«, ki se izvede vsakega 22. septembra. Ta dan pomeni vsem udeležencem možnost za razpravo o možnostih prevoza, ki niso povezani z osebnimi avtomobili. V načrtovanje in pripravo tega dneva so se množično vključile šole. (Kuščer, 2004)

Z leti je dan brez avtomobila prerasel v teden mobilnosti. Leta 2015 se je razširil krog sodelujočih. Vabljeni so tudi šole, javna in zasebna podjetja ter društva. S tem je nastala velika skupina ljudi, ki si medsebojno izmenjujejo izkušnje in ideje. (<https://tedenmobilnosti.si/2019/kdo-organizira>, 2019)

Tudi na OŠ Petrovče smo ena izmed teh šol. Najprej smo sodelovali samo en dan, dan brez avtomobila, kasneje pa nadgradili v cel teden z organizacijo »Pešbusa«, v tednu mobilnosti od 16. do 22. septembra. Vključila se je tako matična šola, kot tudi podružnična šola POŠ Trje. Kako je potekala izvedba Pešbusa?

Otrokom smo razdelili prijavnico, s katero so se lahko prijavi sami kot aktivni udeleženci, ter starši/babice/dedki kot spremljevalci. Skupaj s prijavnico smo jim razdelili tudi v naprej pripravljeno progo s »postajami«. Ob prijavi so vpisali številko postaje, kjer se bodo pridružili pešbusu.

Vse informacije so bile tudi na spletni strani šole. Na obeh šolah, tako matični, kot tudi podružnični, je bilo veliko zanimanje in smo imeli dovolj udeležencev, kot tudi spremljevalcev. Pri sami izvedbi so nam pomagali prostovoljci iz lokalnega sveta za preventivo in varnost v cestnem prometu, kot spremljevalci. Vsak otrok je prejel v ponedeljek vozno karto, v katero je vodja natisnil žig. Le te so do konca tedna pridno zbirali. Naslednji teden pa smo pripravili srečanje vseh udeležencev na matični šoli. Vsi aktivni udeleženci so prejeli darilo in pohvalo za udeležbo.

Pešbus je bil zelo lepo sprejet in pohvaljen tako s strani otrok, kot tudi staršev. Oboji so izrazili željo, da se le to ponovi vsako leto.

Zadnji dan, 22. septembra, pa smo s pomočjo zunanjih sodelavcev izvedli še naravoslovni dan, v okviru dneva brez avtomobila za celo šolo (500 otrok). Pri sami izvedbi dneva sta nam pomagala Zavod Vozim ter Zavod slepih in slabovidnih. Delovna skupina se je v septembru večkrat sestala, kjer smo dorekli cilje dneva ter dejavnosti, ki se bodo izvajale. Otroci so se po v naprej pripravljenem urniku skozi cel dan pomikali po delovnih postajah.

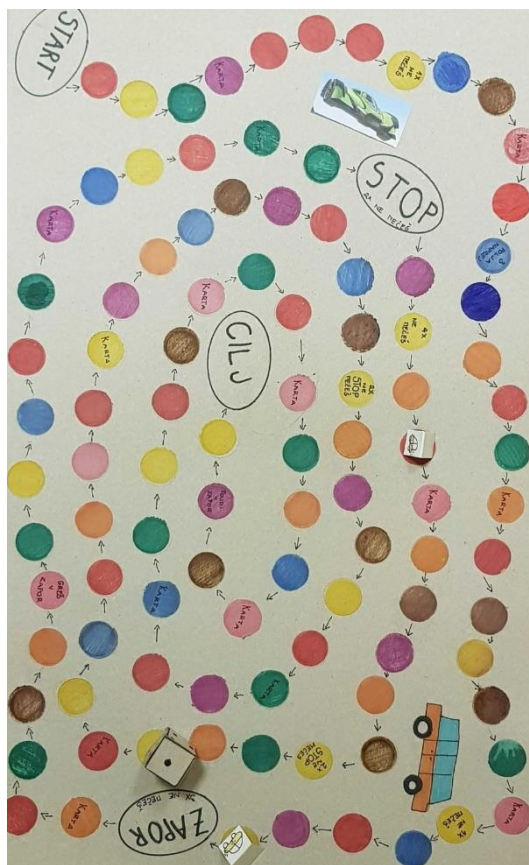
V nadaljevanju bom opisala potek dneva na razredni in nato na predmetni stopnji.

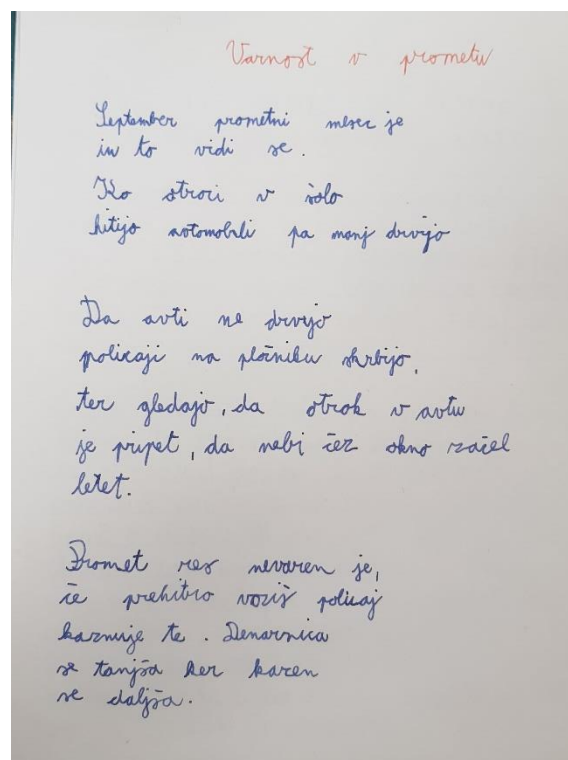
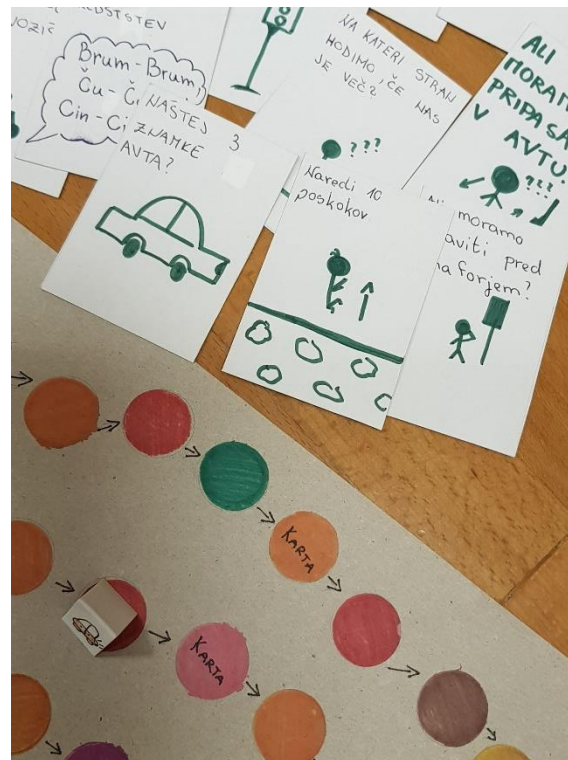
Otrokom matične šole, so se pridružili učenci podružnične šole Trje. Poleg učenja so s tem otroci dobili tudi možnost druženja s sovrstniki. Celo dopoldne so preživeli po razredih po v naprej določenem razporedu. Prvo šolsko uro so razredniki predstavili potek dneva ter otroke seznanili s pomenom tega dne. Drugo in tretjo šolsko uro so imeli otroci od prvega do tretjega razreda gibalno – družabne igre, na šolskem parkirišču. Pred šolo imamo namreč asfaltirano površino, ki je namenjena parkiranju avtomobilov zaposlenih. Ta dan, avtomobilov ni bilo, in so bile te površine namenjene samo otrokom. Risali so s kredami, igrali različne družabne igre in igrali različne športne igre. Najzanimivejše se jim je zdelo ravno igranje družabnih igre na tleh parkirišča. V ta namen so imeli s seboj razne podloge. V tem času so otroci od četrtega do petega razreda imeli predavanja strani Slepih in slabovidnih. Le ti so s boj pripeljali pse vodnike. Otrokom so predstavili pasti za slepe v prometu. Skupaj so iskali rešitve in se tudi preizkusili v svetu teme. Spoznali so, da je že stol v kavarni velika ovira zanje. Seveda pa jim je bil najzanimivejši del, delo s psi. Po tem so ustvarjali likovno in literarno na temo prometa. Otroci so sestavili razne pesmi, izdelali makete prometnih znakov ter narisali kako si predstavljajo parkirišče pred šolo. Zanimivo je, da je ogromno otrok narisalo bazen.

Četrto in peto šolsko uro pa so se zamenjali. Učenci od 1. do 3. razreda so imeli literarno – likovno ustvarjanje, medtem, ko so odšli otroci 4. in 5. razreda na parkirišče pred šolo. Poleg obnavljanja prometnih predpisov, so tako poskrbeli tudi za zdrav način življenja s pomočjo gibanja.

Tudi na predmetni stopnji so razredniki naredili uvod. Učitelji so se pogovarjali z učenci o možnih prihodih v šolo, poleg organiziranih prevozov. Pri tem so jih vzpodbujali, da hodijo v šolo peš oziroma se vozijo s kolesi. Nato so začeli z ustvarjanjem na temo prometa. Na liste A4 so risali, kaj bi lahko bilo na mestu kjer je danes parkirišče, pisali pesmi in izdelovali družabne igre. Tekom dneva so imeli učenci 6. in 7. razredov športne igre na igrišču za šolo. Poleg že znanih iger, so spoznavali tudi starejše igre, ki jih danes skoraj ne poznajo več. 8. in 9. razredi so imeli predavanje s strani Zavoda vozim. Gost je predstavil svojo življenjsko zgodbo in orisal prometno nesrečo, ki mu je za vedno spremenila življenje. Pri tem so učenci vidno ganjeni poskušali dojeti in razumeti pomen varnosti v prometu. Po končanem predavanju so imeli igre na igrišču nasproti šole.

Vse dogodke celega tedna, so otroci novinarji spremljali, fotografirali in izvajali intervjuje ter napisali poročilo v šolskem spletnem časopisu. Vse izdelke, ki so nastali, smo razstavili na razstavah ob vstopu v šolo, družabne igre pa so otroci lahko uporabljali pri razrednih urah. Celoten teden, kot tudi samo zadnji dan je bil za vse otroke poučen.

3 ZAKLJUČEK

Morda se zavedamo, da so otroci naše največje bogastvo. Zavedati se moramo, da je v današnjem času veliko gostejši promet kot je bil včasih. Zato so ukrepi za večjo varnost šolarjev in mladostnikov nujno potrebni. Kot lahko preberemo v prispevku Bojana Žlendra (1996) lahko razdelimo vzgojno delo na nekaj pomembnejših področij:

- oblikovanje navad in pozitivnih stališč do vseh dejavnikov prometne varnosti,
- učenje predpisov in pravil varnega sodelovanja v prometu,
- oblikovanje prometnih površin,
- urejanje tehničnih izboljšav, opreme in pripomočkov ter
- zagotavljanje varnih površin – poligonov.

K vsemu naštetemu pa lahko v vrtcih in šolah k temu ogromno pripomoremo. S priklučitvami k različnim projektom in vzgledom smo na pravi poti. Zavdati pa se moramo, da mora biti prometna vzgoja čim bolj razumljiva, konkretna in usklajena. Dosedanji projekti so dober začetek, a še vedno manjka veliko dela in predvsem veliko časa, saj je najprej potrebno spremeniti miselnost posameznikov, da lahko pride do sprememb v družbi.

V Sloveniji poteka akcija »Vizija nič«, h kateri moramo stremeti vsi. Saj se je potrebno zavedati, da je vizija nič vsak od nas. Ko bomo stopili skupaj, bo cilj bližje.

Verjamem pa, da nam lahko uspe.

Literatura in viri

1. Kuščer, S., 2004. Otroci v gibanju. Ljubljana: Ministrstvo za okolje, prostor in energijo.
2. Žlender, B., 1996. Prometna varnost otrok in mladostnikov v Sloveniji. V: Žlender, B. ur. Prometna psihologija: Mladi v prometu. Ljubljana: Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije, Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu Slovenije. Pogl. 1.
3. Žlender, B., 2007. Prometna varnost. V: Zabukovec, V. ur. Psihološki vidiki preventivnih dejavnosti v prometu. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. Pp 11-22
4. Kastelic, P., 2014. Siol.net. [splet] Dostopno na: <https://siol.net/sportal/rekreacija/kdaj-gre-lahko-otrok-s-kolesom-samostojno-v-promet-342962> [5. 8. 2019].
5. Ministrstvo za infrastrukturo, b.d. Evropski teden mobilnosti. [splet] Dostopno na: <https://tedenmobilnosti.si/2019/kdo-organizira> [10. 8. 2019].

MARJANA MEŠIČEK
OŠ XIV. DIVIZIJE SENOVO

MATEMATIKA NI LE SEŠTEVANJE IN ODŠTEVANJE

Povzetek

V prispevku želim predstaviti povezavo pouka matematike z ostalimi predmeti in poudarjam pomen vključevanja elementov statistike v sam začetek šolanja. V Učnem načrtu Matematike je vsebina Obdelava podatkov. Podrobno sem preučila cilje statistike v prvem triletju osnovne šole. Prikazala bom vzorce posameznih statističnih tehnik. Pokazati želim, kako jih lahko učenci v drugem razredu devetletke usvojijo in jih znajo praktično uporabljati. Opisala bom dejavnosti, ki sem jih izvedla pri pouku. Naloge sem sestavila tako, da so učenci aktivno sodelovali, zbirali podatke in jih pravilno interpretirali. Hkrati poudarjam vlogo učitelja pri organizaciji sodobnega pouka.

Ključne besede: Carrollov diagram, grafični prikaz, histogram, obdelava podatkov, preglednica

MATHS IS MORE THAN JUST ADDING AND SUBTRACTING

Abstract

In this article I present the correlation of Maths with other subjects and I emphasize the importance of including the elements of statistics at the very beginning of schooling. The Data Analysis is the component of the Maths Curriculum. I examined the objectives of statistics in the first three years of primary school. I will present the patterns of each statistic technique. I want to show, how students master the techniques in the second grade and are able to use them in practice. I will describe the activities that I performed in my classroom. The activities were organized in the way that made the students participate actively, they had to collect data and interpret them correctly. I also emphasize the role of the teacher in organizing the modern teaching.

Keywords: Carroll diagram, graphic demonstration, histogram, data analysis, table

1 UVOD

Sem profesorica razrednega pouka in poučujem vse predmete v drugem razredu. Zadala sem si cilj, da bom pouk matematika popestrila z aktivnostmi, ki bodo »prisilile« učence k večji aktivnosti. Želela sem dokazati, da lahko povežemo med seboj veliko učnih tem, le malo več energije porabi učitelj pri načrtovanju vsakdanjega dela. Potrebno je pripraviti učne liste, poiskati slikovni material, določene slike sem risala sama. Delo je potekalo v učilnici, telovadnici in računalniški učilnici. Odločila sem se za različne metode in oblike dela, ker sem želela, da se bodo ob tem učenci dobro počutili in tudi veliko naučili, skratka da bodo usvojili cilje, ki so zapisani v učnem načrtu in hkrati tudi:

- dobili nove izkušnje,
- poglobili in razširili svoje znanje,
- razvijali določene spretnosti,
- se navajali na medsebojno sodelovanje.

Z matematiko sem povezala spoznavanje okolja in šport. Podrobno bom opisala, kako sem izvajala pouk.

2 OPAZUJMO VREME

Učna tema:

Matematika: Obdelava podatkov

Spoznavanje okolja: Opazujmo vreme

Učni cilji:

Matematika:

Učenec:

- prikaže podatke z barvanjem okenc, izdela svoj histogram,
- pojasni, kaj pomeni legenda,
- predstavi podatke sošolcem.

Spoznavanje okolja:

Učenec:

- spremlja in opazuje vreme v nekem časovnem obdobju in ga opiše,
- uporablja dogovorjene vremenske znake,
- ustrezne vremenske znake riše v vremenski koledar,
- napove posledice vremenskih pojavov,
- spozna, da vremenske spremembe vplivajo na življenje ljudi.

2.1 POTEK DELA

Učencem sem v uvodnem delu za motivacijo pripravila nekaj ugank. Kmalu so ugotovili, da so rešitve povezane z vremenom. Rešitve so prilepili na velik dežnik. Dežurni učenec je narisal ustrezen znak v vremenski koledar. Nato sem učencem zastavila vprašanje, kako bi svojim prijateljem, ki niso v našem razredu, pregledno in hitro predstavili, kakšno je bilo vreme v mesecu januarju. Odgovori so bili različni: šteli bi vremenske znake, prerisali bi jih v ravno vrsto, določili bi učenca, ki bi preštel sončke, drugi bi štel oblake. Ko je ena deklica opazila škarje, nam je ponudila rešitev: izrežimo po črtah tabelo, na kateri so narisani vremenski znaki, nato pa enake lističe zložimo v stolpce ali vrste.

Slika 1: Nastajanje histograma

Nastal je histogram. Napisali smo tudi naslov in ga prilepili nad histogram. Ponovili smo, kaj pomeni legenda. Sledil je razgovor o vremenu, ki smo ga opazovali v mesecu januarju. Učenci so odgovarjali na zastavljena vprašanja:

Koliko je bilo oblačnih dni v mesecu januarju?

Kolikokrat smo narisali vremenski znak sonce?

Ali so se v tem mesecu lahko kepali, delali snežake?

Katerega vremenskega znaka niso nikoli narisali?

Kolikokrat je pihal močan veter?

Koliko več je bilo meglenih kot sončnih dni?

Kdaj vozniki niso imeli dobrih pogojev za vožnjo?

Kdaj v Planici ne bi mogli izvesti skokov?

Učenci so dobili učne liste in izdelali svoj histogram. V pomoč jim je bil razredni histogram. Nato so odgovorili na vprašanja, ki so bila napisana na učnem listu. Naloge smo skupaj pregledali.

Slika 2: Reševanje učnega lista

2.2 ANALIZA DELA

Z izvedbo sem bila zadovoljna. Že v uvodu so se potrudili in z zanimanjem reševali uganke. Nekateri odgovori so bili nepravilni, včasih smo se jim tudi nasmejali. Pri uganki, kjer je veter pometač in češe krošnje, so bili nekateri prepričani, da je rešitev metla. Rešitev, da s škarjami izrežemo mrežo, je bila vsem takoj všeč. Ko so bili lističi pripravljene, je delo zelo hitro potekalo in takoj so jih brez težav prilepili na pravo mesto. Odločila sem se, da jih tokrat lepimo v vrsto. Učence navajam, da lahko barvajo okenca v vrsticah ali stolpcih. Tudi pri ustnih vprašanjih ni bilo težav. Če je slučajno prišlo do napačnega odgovora, je takoj eden od učencev pokazal na velikem histogramu pravilno rešitev. Ko so dobili učne liste, so brez mojih dodatnih navodil vzeli v roke modro, rdečo, rumeno barvico in svinčnik. V okenca so nato prerisali vremenske znake z ustreznimi barvicami. Ko so samostojno odgovarjali na vprašanja na učnem listu, ni bilo težav. Ocenjujem, da zato, ker so učenci navajeni na reševanje s pomočjo tabel, histogramov. Podobne naloge smo delali že v prvem razredu devetletke in znanje sedaj samo nadgrajujemo. Ko so učenci ustno odgovarjali na vprašanja, sem ugotovila, da se znajdejo v histogramu in že takrat sem bila prepričana, da bo samostojno delo gladko teklo.

3 SLIKA IZ LIKOV

Učna tema: Obdelava podatkov

Učna enota: Histogram

Učni cilji:

Učenec:

- prepozna in poimenuje geometrijske like,
- oblikuje like s telesom in utrdi predstave o pojmih – geometrijskih likih,
- uporabi znanje o likih v novih situacijah,
- zbere in uredi podatke,
- predstavi podatke s stolpci - histogramom,
- primerja števila geometrijskih likov,
- interpretira prikaz s stolpci.

3.1 POTEK DELA

Učencem sem prinesla like, ki so bili različnih velikosti, barv in oblik. Učenci so poimenovali kroge, pravokotnike, kvadrate in trikotnike. Med njimi so bili tudi šestkotniki in elipse, ki jih učenci poznajo, saj so jih spoznali s pomočjo računalniškega programa Alma. Like so razvrščali po barvi, velikosti in obliki. Nato sem jim predstavila nalogo. S pomočjo likov so morali sestaviti poljubno sliko in ji dati naslov. Vsi v skupini so morali sodelovati in upoštevati mnenja drugih. Dogovorili smo, da ne gledajo, kaj delajo druge skupine. Nastale so štiri različne slike. Učenci vseh skupin so si ogledali nastale slike. Ugotovili so, katere like so uporabili, katerih likov je največ, najmanj. Ta dan smo imeli na urniku športno vzgojo, zato sem to izkoristila in predlagala, da bi poskusili oblikovati like kar v telovadnici. Prepustila sem jih njihovi domišljiji in ustvarjalnosti. Učenci so najprej poskusili s prsti, nato pa še s telesi. Kmalu so ugotovili, da imajo več možnosti, če si pomagajo in sodelujejo. Nastajali so liki. Tudi na tak način smo ponovili geometrijske like.

Slika 3: Slika iz likov

Naslednji dan smo odšli v računalniško učilnico in s pomočjo računalnika delali slike. Večina učencev ima računalnik doma, tako da sem jim predstavila le najosnovnejša navodila. S pomočjo miške so lepili like in sestavljali sliko. Če niso bili zadovoljni, so lik vrgli v »koš« in nadaljevali. Dogovorili smo se, da se danes poigrajo z računalnikom in sestavijo zanimive slike.

Ko so z delom končali, je računalničar slike shranil in jih nato natisnil. Naslednji dan so slike primerjali in ugotavljali, kaj vse so naredili z liki. Računalniško sliko so potem prilepili na učni list. Naredili so histogram in odgovorili na vprašanja. Vsak je imel svoje odgovore in zato je bilo zanje zanimivo, ko so drug drugemu predstavljali svoje odgovore.

Slika 4: V računalniški učilnici

3.2 ANALIZA URE

Ure so bile zanimive in učenci so bili zelo sproščeni. V začetku smo ponovili znanje o likih, ker sem le tako lahko pričakovala, da bo delo gladko steklo. Nekateri učenci imajo še težave s poimenovanjem likov, zato sem v uvodu pripravila like, ki so jih razvrščali. Ko sem v njihovem pogovoru začutila, da razumejo, kateri liki sodijo skupaj, sem dala naslednja navodila. Pri skupinskem delu so učenci lepo sodelovali. Menim, da so se zelo potrudili.

Zanimivo jih je bilo poslušati, saj so se pogovarjali, kot da na sliki nastajajo pravi vesoljčki. Neka deklica je rekla: »Vesoljčku manjka noga, daj mi pravokotnik.« Oblikovanje likov z njihovimi telesi je bila zame prijetna izkušnja. Najprej so like kazali s prsti, z rokami. Ko so ugotovili, koliko več možnosti je, če sodelujejo med seboj, so nastajali zanimivi liki. Učenci imajo dobre zamisli, zagotovo se učitelj ne bi sam spomnil toliko možnosti, kot jih ponudijo učenci. Ko smo bili »oboroženi« z znanjem o likih, sem jih peljala v računalniško učilnico. Ko delamo z računalniki, so učenci vedno motivirani. Veliko jim pomeni, da lahko delajo skoraj vsi naenkrat. Obrestovale so se priprave na delo, ker me učenci pri samostojnem delu niso spraševali, katere like naj štejejo ali kaj podobnega. Ker so bile sličice različne, ima učitelj seveda več dela, težje kontrolira, ali je učenec pravilno preštel vse like. Vedno sem pregledala prvi list in nato preverila napisana števila. Katere napake so se pojavljale? Pri štetju so bili nekateri učenci površni. To je bilo največkrat le pri pravokotnikih, ki so jih največ uporabljali. Kako so si pomagali pri reševanju vprašanj? Nek deček je vzel ravnilo, poravnal s črto, kjer je nehal barvati okenca za elipse in nato štel pobarvana okenca pravokotnika do vrha. Pri zadnjem vprašanju so nekateri sešteli like na pamet s pomočjo številčk na prvem učnem listu, nekateri so premikali prste po pobarvanih okencih in tako šteli like. Ko so primerjali rezultate med seboj, jih je najbolj zanimalo, koliko likov je vsak uporabil. Našli smo zmagovalca, ki je prilepil 54 likov. In spet bi lahko naredili novo raziskavo. Naš problem bi bil lahko, koliko likov je prilepil vsak učenec.

4 V TELOVADNICI

Matematika: Histogram, Carrollov diagram

Šport: Delo na postajah

Učni cilji

Matematika

Učenec:

- se znajde v preglednici in s križcem označi opravljene naloge,
- s pomočjo preglednice izdela histograme za dečke, deklice in vse sošolce,
- z razumevanjem bere preglednice in histograme,
- odgovore na vprašanja najde s pomočjo preglednice ali histograma,
- sam zastavi sošolcem vprašanja, na katera poiščeje odgovore,
- razvrsti in nariše v Carrollov diagram otroke, glede na določene značilnosti.

Šport

Učenec:

- izvaja naloge na postajah;
- razvija koordinacijo telesa;
- razvija vztrajnost in natančnost;
- razvija eksplozivno moč;
- se navaja na delo v paru in upošteva pravila.

Učencem sem povedala, da jih na rumenih vratih telovadnice čaka presenečenje. S seboj sem vzela nekaj pripomočkov: rdeč in zelen flomaster, meter, štoparico in kredo.

Ko smo odprli vrata, so takoj videli, kaj sem prilepila na vrata. Opazili so slike, ki so bile na preglednici. Povedala sem jim, da bomo delali na štirih postajah: skok z mesta v daljino (preskočijo 1 m), izvajanje trebušnjakov (10 trebušnjakov v 20 sekundah), preskakovanje kolebnice (5-krat), metanje žoge v mali koš (5 poskusov, vsaj en zadetek). Učencem sem

razložila, kaj od njih pričakujem. Na postajah si pomagajo, zato so razdeljeni v pare. Eden v paru dela, drugi preverja, ali sošolec preskoči 1m, zadene koš ... Ko par konča na eni postaji, označi v preglednici s križcem nalogo samo takrat, če jo je sošolec res opravil. Ko je delo za oba končano, se premakneta na naslednjo postajo.

Ob preglednici smo se pogovarjali in skušali dobiti odgovore na čim več vprašanj. Spodbudila sem jih, da so tudi sami zastavljali vprašanja.

Vprašanja so bila različna:

- Koliko sošolcev je opravilo vse naloge?
- Koliko deklic preskoči kolebnico?
- Koliko fantov preskoči 1 m?
- Ali je Kaja zadela v koš?
- Kdo ni opravil nobene naloge?
- Kaj je bilo najtežje?

Nato so predlagali, da križce pri dečkih in nato še pri deklicah seštejemo in zapišemo kar na preglednico. Sledilo je individualno delo. Učenci so dobili dva učna lista. Podatke so morali s stolpci prikazati za dečke, nato deklice in za vse sošolce skupaj. Delo sem spremljala. Če je bilo potrebno, sem posameznim učencem dodatno pojasnila vprašanja, ki so bila napisana na učnem listu. Za zaključek so učenci dobili učni list, kjer so morali dečka ali deklico s športnim pripomočkom, ki so si ga sami izbrali, narisati v ustrezno polje. Učenci so tako drug drugemu predstavili Carrollov diagram.

Slika 5: Carrollov diagram

4.1 ANALIZA DELA

Večini učencev je šport najljubši predmet. Vedela sem, da ji bo delo s preglednico še dodatno motiviralo. Te vaje smo že izvajali, vendar si nikoli sami zabeležili, kdo opravi določeno nalogo. Ker so imeli na voljo dva poskusa, je bilo nemogoče izvesti vse vaje v eni šolski uri, zato smo v telovadnici delali dvakrat. Otroke je zelo zanimalo, kako so bili uspešni. Veliko odgovorov so vedeli brez preštevanja. Pomagali so si s štetjem polj. Vedno jih navajam, naj si pomagajo na različne načine. Risanje Carrollovega diagrama jim je bila sprostitev. Na voljo so imeli dva učna lista. Zbrali so si enega in narisali otroke z različnimi športnimi rekviziti. Pri pripravi takšnega učnega lista ima učitelj malo dela. Velikokrat

razmišljam, ali je učni list premalo zahteven. Toda tukaj sem se prepričala, da je bil učni list zelo dober, ker so si sami izbrali pripomoček in bili pri tem zelo izvirni. Otroke z rekviziti so narisali v telovadnici, na snegu, na igrišču. Če bi jim narisala sličice, ki bi jih izrezali, bi vsi delali enako.

5 ZAKLJUČEK

Ob izvedbi vseh dejavnosti sem mnenja, da sem izbrala prave vsebine, ki so omogočile spremembo učenčeve vloge. Učenci niso bili le pasivni poslušalci, ampak aktivni sooblikovalci lastnega znanja. Matematike se niso le učili, ampak jo odkrivali, ob tem razmišljali in nadgrajevali znanje. Dala sem jim veliko možnosti, da so ustvarjali sami, se učili ob svojih napakah. Tudi učencem je bilo delo prijetno, saj sem poskušala ustvariti sodelovalno vzdušje. Menim, da sem povezala prave vsebine iz različnih predmetov oz. iz vsakdanjega življenja, ki so omogočile smiselno obdelavo podatkov. Učenci so ob tem pridobili veščine grafičnega ponazarjanja, potrebne tako pri matematiki kot tudi pri drugih predmetih. Učili so se za življenje. Poznavanje osnov obdelave podatkov sodi k temeljni izobrazbi vsakega povprečno izobraženega človeka.

Literatura in viri

1. Cotič, M. (2010). Razvijanje matematične pismenosti na razredni stopnji. *Sodobna pedagogika*, letnik 61 = 127, številka 1, str. 264-282. Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.
2. Cotič, M. (2010) Razvijanje matematične pismenosti na razredni stopnji (str. 264-279). *Sodobna pedagogika* letn. 61. Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.
3. Cotič, M., Hodnik Čadež, T., Felda, D. (2002). *Igraje in zares v svet matematičnih čudes*, Delovni učbenik za matematiko v 1. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.
4. Hodnik Čadež, T. (2002). *Cicibanova matematika*, Priročnik za vzgojitelja. Ljubljana: DZS.
5. Marentič Požarnik, B. (2000) *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.
6. Rozman, J., *Grafični prikazi podatkov v vrtcu*. Diplomsko delo <http://dkum.uni-lj.si/Dokument.php?id=8023> (2.1.2010)
7. Rutar Ilc, Z. (2003). *Pristopi k poučevanju, preverjanju in ocenjevanju*. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
8. *Učni načrt. Program osnovna šola. Matematika*. (2011). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter Zavod RS za šolstvo.

BRANKA MESTNIK
OŠ GORICA VELENJE
MLADI RAZISKOVALCI

Povzetek

Raziskovalno delo v osnovni šoli je posebna priložnost, da se mladi spoznajo z dejavnostjo, ki jih vodi od problema do rezultata. Raziskovalne naloge tudi vsebinsko in računalniško oblikujejo. V raziskovalno dejavnost se usmerijo osmošolci in devetošolci, ki želijo napredovati, doseči nov cilj, spoznati metode raziskovanja, uspešno predstaviti izbrano naravoslovno, družboslovno temo ali tehnološke postopke. Raziskovalno nalogo lahko učenec – mladi raziskovalec izdela individualno ali skupinsko. Ko se lotimo raziskovanja, naredimo načrt in usmerimo raziskavo. Zbiramo podatke, merimo, tehtamo, štejemo, opazujemo, sprašujemo, zapisujemo, primerjamo, izdelujemo. Z raziskovalnimi metodami pridemo do rezultatov. Predstavimo jih v tabelah, grafih.

V skladu z navodili so raziskovalne naloge ocenjene. Uspeh na regijskem tekmovanju je odskočna deska za državno tekmovanje.

Rezultati raziskave prinašajo spoznanja in rešitve. Iskanje rešitev je kot trenje orehov in možnost za novo rast.

Ključne besede: mladi raziskovalci / raziskovalna naloga / osnovna šola / mentor / motivacija / raziskovalne metode / rezultati / predstavitev

YOUNG RESEARCHERS

Abstract

A child's curiosity is a motivation to explore. Research work in primary school is the first opportunity for young people to get to know the activity that leads them from the problem to the result. The important parts of a research project are also its content and design.

Eight- and nine-graders who want to advance, achieve a new goal, learn about methods of research and successfully present selected themes of natural science, social science or technological processes, focus on research. Curiosity becomes a motivation for creativity – young researcher. The research project can be made individually or in a group. When we start with the research, we can predict the possibilities of planning and guiding. We collect data, we measure, weigh, count, observe, question, write, compare, make ... We use the research methods to get the results. We are proud of them when we edit them in tables and graphs.

Research projects are also rated in accordance with given instructions. Success in the regional competition is a stepping stone for the national competition.

The results of the research provide insights and solutions. Finding solutions is like cracking nuts. Each cracked shell shows kernel, which is a good starting point and possibility for growth.

Keywords: young researcher / research project / primary school / mentor / motivation / research methods / results / presentation

1 UVOD

Radovednost se pri otroku pojavi že zelo zgodaj in spontano poganja njegov razvoj. Pomembno je, da ima otrok možnost ustvarjati in oblikovati svoje znanje v interakciji z okoljem: ljudmi, predmeti, živalmi, rastlinami... Odkriva v čem je spreten, vztrajen, samostojen, ustvarjalen, kaj ga veseli. Spoznava in se uči.

Raziskovalno delo v osnovni šoli »pomeni naučiti se misliti, zbrati lastne misli in določene podatke, kar pomeni naučiti se metodičnega dela.« (Vir: ZOTKS). Agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije skrbi za izvedbo programa mladih raziskovalcev. Mladi že pet desetletij razvijajo raziskovalno delo na državnem nivoju, ki ga koordinira Zveza za tehnično kulturo Slovenije.

Osmošolci in devetošolci, ki imajo več predznanja, so radovedni, želijo spoznati, odkrivati, izdelati nekaj novega ali ovrednotiti zgodovinski dogodek, se soočijo s procesom raziskovalne dejavnosti. Njihova nova znanja in spoznanja pa naj bi tudi koristila družbenemu in tehnološkemu napredku. Ker so ti učenci po starosti in izkušnjah najmlajši, jih imenujemo mladi raziskovalci.

Gibanje Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline (35 let) je postalo na velenjskih šolah zelo prepoznavno in se je v zadnjem desetletju precej razširilo, saj pri raziskovalni dejavnosti sodelujejo tudi šole Savinjske regije. Na osnovni šoli Gorica Velenje se z raziskovalno dejavnostjo ukvarjamo že skoraj tri desetletja.

Mentorji mlade raziskovalce nenehno spodbujamo k iskanju novih idej, metodologij in ciljev, ki privedejo raziskovalno delo do zaključka, novega spoznanja. Moje mentorsko delo se je začelo leta 1989, v času, ko pravila še niso bila natančno določena. Sledil je triletni premor. Od leta 1996 vsako leto spremljam mlade pri raziskovalnih procesih. Tudi mene motivira njihova vedoželjnost, ustvarjalnost, ideje. Teme, ki smo jih skupaj odkrivali, razvijali, o njih pripovedovali, so bile raznolike in zanimive. Tako smo se vsake naloge drugače lotili – teoretično, praktično, empirično ali na terenu. Iz leta v leto novi izzivi, začetki, rezultati, zaključki, predstavitve. Zaradi vztrajnosti sem v šolskem letu 2003 postala koordinatorka raziskovalne dejavnosti naše šole. V Velenju so osnovnošolski mladi raziskovalci vsako leto nagrajeni s strokovno ekskurzijo, ki je čudovita pohvala za njihovo ustvarjalnost. Najbolj uspešne naloge se uvrstijo na državno srečanje v Murski Soboti. Organizira ga Zveza za tehniško kulturo Slovenije.

2 RAZISKOVALNA DEJAVNOST V OSNOVNI ŠOLI

Na začetku šolskega leta osmošolcem in devetošolcem predstavimo razpis Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline in možnost prijave raziskovalne naloge. Ta dejavnost privlači približno 3 % - 5 % učencev, to so mladi, ki želijo drugače pridobivati znanje, so bolj samozavestni, razmišljajo kritično, znajo oblikovati svoja stališča – nadarjeni. Pri izboru teme lahko upoštevamo učenčeve želje ali poskušamo najti privlačno temo. Skupaj opredelimo problem, ki je lahko omejen na domači kraj, šolo, bližnjo okolico in predstavlja »rdečo nit« raziskovalne dejavnosti. Oblikujemo naslov, izberemo tematsko področje, načrtujemo raziskovalne cilje, hipoteze. Tema raziskovalne naloge je manj pomembna kot izkušnja, ki jo raziskovalci z izdelavo raziskovalne naloge pridobijo. Mlade raziskovalce je potrebno motivirati, da se potrudijo in zaznajo možnost pridobivanja znanja na širšem področju (vsebinsko, praktično, računalniško, oblikovno). Določimo tudi načine zbiranja informacij o raziskovalnem problemu – metode dela in izberemo ustrezne materiale. Pri delu je zelo pomembna učenčeva samostojnost, ki je ključna za raziskovalno delo.

Sledi zbiranje literature in virov, potrebnih za razlago in predstavitev raziskovalnega problema – pregled dosedanjih objav. Mentor opozori učence na doslednost pri citiranju in navajanju literature. V zadnjih letih nam je pri tem v veliko pomoč priročnik Raziskovalčev praktikum. Mladi raziskovalci ga dobijo na uvodnem seminarju, ki ga organizira gibanje Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline – kot navodilo za izdelavo naloge. Do te faze raziskovalnega dela še sodelujejo vsi prijavljeni učenci. V naslednjih korakih samostojnega zbiranja, zapisovanja pa nekateri že opustijo raziskovalno dejavnost.

Metodologija je temeljni način načrtovanja: kako doseči realne raziskovalne cilje. »Znanstvena metoda je pridobivanje novega znanja.« (ZOTKS)

Včasih se pojavi problem, kje dobiti ustrezne pripomočke, da lahko izvedemo raziskavo. Metodologija je več kot le izbira metod. V tem poglavju mladi raziskovalec natančno opiše načine zbiranja informacij, materiale, ki jih je uporabil, pridobijo pripomočke, načrtujejo vrstni red dela – postopek in čas raziskovanja. Raziskovalna naloga dobi svoj pomen, ko učenci napredujejo: pridobivajo, urejajo, predstavljajo rezultate. Glede na predvidene metode dela in tematsko področje raziskovalne naloge je pot do rezultatov različna. Ugotovitve zapišejo v tabele, oblikujejo grafe, prilepijo fotografije, zapišejo razlage. Dobijo prvo potrditev svojega raziskovalnega dela in motivacijo za nadaljnje delo. V sodobnem času učencem grafično oblikovanje ne predstavlja težav, ker večinoma obiskujejo izbirni predmet računalništvo (multimedija in omrežja). Tudi fotografiranje z mobilom je za mladostnike rutina. V preteklosti smo potrebovali šolski oz. družinski fotoaparati, prevladovali so zapisi v tabelah – grafov je bilo manj. Nastali so ob pomoči učitelja za računalništvo.

»Trd oreh« pogosto predstavlja diskusija ali razprava, saj učenci nimajo dovolj izkušenj, da bi besedno dokazovali in prepletali dejstva, ugotovitve, predstavljali svoje razmišljanje, poglede na raziskovalni problem – potrdili ali ovrgli zastavljene hipoteze. Med razpravo je pomembna mentorjeva zavzetost, da usmeri mlade raziskovalce, kako si lahko pomagajo (npr. zapiše ključne besede). Predstavijo hipoteze, ki jih je potrebno na osnovi rezultatov potrditi ali ovreči. Raziskovalna naloga dobi med razpravo »dodano« vrednost, to je preplet pregleda objav, metodologije, rezultatov in lastnega mnenja.

Na osnovi izkušenj lahko rečem, da učenci čutijo zadovoljstvo, saj s pisanjem zaključka povzamejo vsebino v besedilu ali obliki alinej. Svoje delo obvladajo. Mentor jih spodbudi, naj zapišejo tudi vprašanja ali možnosti za drugačen, nov pristop k lastnemu raziskovalnemu delu. Lahko npr. predlagajo, da bi se raziskovana tema razširila z novimi rezultati. Učenci pogosto sami prepoznajo teme, ki bi jih radi nadgradili.

Povzetek je zelo jedrnat zapis bistva raziskovalne naloge. Zapisan je pri ključni dokumentaciji in na koncu raziskovalne naloge. Pri tej vsebini je pomembna mentorjeva vloga, da je zapis res bistven, ključen. Besedilo lektorira učiteljica slovenščine.

Zahvalo učenci samostojno oblikujejo – hvaležni so vsem, ki so jim kakorkoli pomagali pri nastajanju raziskovalne naloge. Ta še ni končana, dokler je celostno računalniško ne oblikujemo: uredimo kazalo vsebine, slik, tabel, grafov. Uredimo priloge (v tem delu priložimo svoje raziskovalno gradivo, npr. slike, obsežne tabele, zemljevide, anketne vprašalnike, zloženke...), jih oštevilčimo, zapišemo naslov vsebine. Na koncu uredimo še literaturo, ki jo razvrstimo po abecednem redu avtorjev. Tudi ustne, elektronske in druge vire navedemo dosledno po navodilih. Zapišemo vso ključno dokumentacijo. Pregledamo še naslovno stran raziskovalne naloge in jo naposled oddamo.

Mlade raziskovalce čaka nov izziv. To je predstavitev raziskovalne teme, naloge. Ob leta 2005 ta poteka v obliki računalniške projekcije. V preteklosti smo oblikovali plakate, risali miselne vzorce na grafoskopske prosojnice, iz fotografij so nam izdelali diapozitive ... Tudi za predstavitev dobijo učenci navodila: časovno je omejena na 10 minut, približno 10-13 strani (diapozitivov – angl. slides). Učenci morajo upoštevati načela uspešnega govornega nastopanja. Govoriti morajo prosto, razločno in naravno, v zbornem jeziku. Mentorjeva vloga je tudi pri predstavitvi odločilna, saj učence spodbudi, da se nanjo samostojno pripravijo in upoštevajo predpisane standarde. Ovrednoti ali so učenci smiselno pripravili in oblikovali predstavitev, dodali fotografije, tabele, grafe, potrdili/ovrgli hipoteze. Opozori jih tudi na časovno ustreznost. Ko recenzent vrednoti raziskovalno nalogo, upošteva njen pisni in besedni del.

3 ZAKLJUČEK

Raziskovalno delo je za učence priložnost, da se naučijo postavljati cilje in jih z vztrajnostjo doseči. Nudi jim nove možnosti učenja, reševanja problemov in uporabo znanja v novih okoliščinah. Mladi raziskovalci radi rečejo, da »te kar pritegne in padeš noter«. Rok Poles, ki je avtor znaka Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline pravi: "Da bi z veseljem iskali in našli ter ustvarjalno strli veliko debelih, zdravih orehov! Da bi bila njihova jedrca v žepu koristna popotnica na razburljivem potepanju skozi življenje!"

Pomemben zaključek mojega mentorstva je spoznanje, da te raziskovalno delo zasvoji. Pri raziskovanju sem se tudi sama veliko naučila. Raznolike teme, ki smo se jih lotili, zahtevajo drugačno okolje, metode, oblikovanje rezultatov. Ko je naloga nagrajena, je mentor zadovoljen, skupaj z mladimi raziskovalci je dosegel cilj, uresničil namen.

Literatura in viri

1. Hudournik, K. Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline. Predstavitev. www.mladiraziskovalci.scv.si/predstavitev (17.3.2018)
2. Povše, A. Raziskovalčev praktikum : priročnik za izdelavo in predstavitev raziskovalne naloge. Velenje : Šolski center, 2012

URŠKA MIHEVC
OŠ ŠMARTNO POD ŠMARNO GORO
SPOZNAVAMO ŽIVLJENJSKA OKOLJA V OKOLICI ŠOLE

Povzetek

Naša šola se nahaja na obrobju mesta in priložnosti za učenje v naravi je veliko. V prispevku opisujem, kako smo z učenci raziskovali življenjska okolja. Obiskali smo sadovnjak, travnik, iskali cvetlice, v gozdu smo raziskovali gozdna tla in iskali drevesne vrste. Na poti nas je spremljala zgodba iz skrivnostnega dnevnika, ki ga je hišnik našel v kletnih prostorih šole. Učenci so za opravljeno delo dobivali kamenčke s črkami, iz katerih so na koncu sestavili besedo, rešitev uganke, kam je avtor dnevnika odšel v sredo zjutraj.

Gljučne besede: skrivnostni dnevnik, neznana oseba, ključ, znamenitosti kraja, življenjska okolja, polje, travnik, vrt, gozd, sadovnjak

THE ENVIRONMENTS AROUND THE SCHOOL

Abstract

Our school is located on the outskirts of the city and there are many opportunities to learn in nature. In this contribution I described how we learned about different habitats. We visited the orchard, the meadow, looked for flowers, in the forest, we explored the forest floor and searched for tree species. Along the way, we were accompanied by a story from a mysterious diary that the caretaker found in the basement of the school. At the end of each task, pupils were given a small pebble with a letter from the alphabet. The letters on the pebbles gave the solution to the puzzle of where the writer of the diary went on Wednesday morning.

Keywords: a mysterious diary, unknown person, key, sights of the place, living environments, field, meadow, garden, forest, orchard

1 UVOD

V 3. razredu, pri pouku spoznavanja okolja, v okviru tematskega sklopa Živa bitja, obravnavamo tudi učno vsebino Raziskujemo okolja. Učenci spoznajo različna okolja, kot so: vrt, polje, travnik, sadovnjak, gozd... Za obravnavo omenjene učne vsebine sem uporabila inovativni pristop skrivnostnost pri poučevanju. Na ta način sem učence dodatno motivirala za nadaljnje delo. Vse se je začelo s skrivnostnim dnevnikom, ki ga je hišnik našel v kletnih prostorih šole. V nadaljevanju so učenci spoznavali življenjsko okolje travnik in gozd. Dejavnosti so se dogajale v naravi, v bližnji okolici šole.

2 GLAVNI DEL

Opisana dejavnost je bila razdeljena na 5 šolskih ur. Začela se je z informacijo, ko sem učencem povedala, da je hišnik v kletnih prostorih šole našel zanimiv zvezek s še bolj zanimivo, skrivnostno vsebino. V njem je zapisan dnevnik neznane osebe. Dnevnik sem jim pokazala, z njega pihnila prah in ga začela brati. Med branjem sem delala čustvene premore in postavljala vprašanja, ki so se navezovala na vsebino. S tem sem želela pri učencih doseči aktivacijo domišljije oz. vspodbuditi kreativno razmišljanje ter jih s skrivnostnim pridihom zgodbe motivirati za dejavnosti, ki sledijo. Učenci so spoznali anekdoto o nastanku Šmarne gore, prepoznali predmete iz vsebine in skupaj smo si poskušali predstavljati opisane situacije. Eden izmed učencev se je spomnil, da ima v zvezku za spoznavanje okolja stare fotografije šole in vasi Šmartno. Ogledali smo si jih.

Ko sem opazila, da so učenci postali vedno bolj radovedni, sem prekinila z branjem (nekje po prvem odstavku na 8. strani) in predlagala, da poiščemo ozko stezico in se sprehodimo do Ježarjeve domačije. Morda opazimo kakšen zanimiv vzorec v kamnih tudi mi.

2.1 JEŽARJEVA DOMAČIJA IN VODNJAK

Vsak učenec je dobil torbico, vanjo pospravil povečevalno steklo, listek, svinčnik in en kamenček. V tej fazi jim še nisem izdala, zakaj so dobili kamenček.

Ker je med šolo in Ježarjevim posestvom žičnata ograja, smo šli do stare kmečke hiše naokoli. Ko smo prišli do Ježarjeve domačije, sem jim ponovno prebrala nekaj vrstic iz dnevnika z namenom, da smo obnovili nekatera dejstva. Poiskali in ogledali smo si Ježarjev vodnjak, iskali detajle na njem, kaj je upodobljeno. Ogledali smo si staro kmečko hišo. Učenci so v kamnih, iz katerih je zgrajena hiša, iskali zanimive vzorce. (Eden izmed učencev je razmišljal na glas, da so bili zanimivi vzorci v kamnih zagotovo fosili, saj so skale prinašali iz bližnje reke Save).

Po določenem času (čez približno 15 minut) sem poklicala učence k sebi in prisluhnila njihovim vtisom. Nato sem jim razdelila kamenčke, vsakemu enega. Povedala sem jim, da bodo na vsakem postanku, po vsaki opravljeni nalogi, dobili en kamenček, na katerem je napisana črka.

2.2 TRAVNIK

Nadaljevala sem z branjem dnevnika, tam kjer smo prej končali. V dnevniku oseba opisuje velik travnik, na katerem so cvetele travniške cvetlice. Obrnila sem nov list in našla posušeno ivanjščico in navadno marjetico. Navdušila sem se. Učence sem vprašala, če poznajo ti dve cvetlici in kako se imenujeta. Razmišljali smo, na katerem travniku ju je oseba našla in predlagala, da ga obiščemo tudi mi. Pot smo nadaljevali do travnika, kjer so učenci iskali, vonjali in prepoznavali travniške cvetlice. Poiskati so morali ivanjščico, navadno

marjetico in še eno cvetlico. Za vsako cvetlico so dobili en kamenček (3). S povečevalnimi stekli so opazovali tudi druge travniške cvetlice, tla in morebitne živali. V pomoč pri prepoznavanju in poimenovanju cvetlic in živali so nam bile različne knjige o travniku in travniških cvetlicah, ki sem jih nosila v nahrbtniku.

Po ogledu travnika smo se vrnil v učilnico. Ker je bila ura toliko, da se je bližal konec pouka, smo se dogovorili, da bomo naslednji dan nadaljevali z branjem dnevnika in morda odšli še kam.

Tako sem učence pustila v negotovosti. Domov so odšli radovedni in s tem motivirani za nadaljnje raziskovanje.

Naslednji dan je bil planiran naravoslovni dan v gozdu, kjer smo preživeli celo dopoldne in poleg raziskovanja poti opravljali številne naloge na učnem listu.

2.3 GOZD

Ko so učenci zjutraj prišli v učilnico, sem nadaljevala z branjem dnevnika. Skrivnostna oseba opisuje, kako se je popoldan drugega dne odpravila v gozd. Na pot smo odšli tudi mi. Učenci so si na rame optali torbico in skupaj smo odšli do bližnjega gozda. Prva postaja, ki smo jo naredili, je bila še pred vstopom v gozd, kjer smo tudi mi opazili zapuščeno kmetijo in večje pobočje malin. Pot smo nadaljevali, dokler nismo prišli do gozda, kjer smo se na večjem razpotju ustavili. Tam sem nadaljevala z branjem dnevnika. Po kratkem premoru sem učence povabila, da se malo razgledajo, prisluhnejo in tako doživijo gozd z vsemi čutili.

Nadaljevala sem z branjem. Po omembi pravljice Drevo Krištof, sem potegnila iz nahrbtnika slikanico Drevo Krištof, pisatelja Ivana Gantscheva, in jim pravljico prebrala, nato pa še do konca drugi dan v dnevniku.

Nadaljevala sem z navodili za nadaljnje delo. Vsak učenec je dobil delovni list. Po vsaki opravljeni nalogi so učenci prihajali k meni, skupaj smo preverili, kaj so naredili in za dobro opravljeno delo so dobili kamenček.

Ko so vsi učenci končali z delom, smo odšli v šolo. Kaj bodo s kamenčki, jim še nisem povedala. Ko smo prišli v šolo, smo strnili vtise z raziskovalnega pohoda.

Prebrala sem jim še zadnji dan v dnevniku. Končno smo izvedeli, kaj odklepa ključ, ki je privezan na dnevniku. Zapis v dnevniku se je končal prav tako skrivnostno, kot se je vse skupaj začelo.

Takrat sem učencem tudi povedala, da iz črk na kamenčkih lahko sestavijo besedo, ki jim bo dala rešitev uganke, kam bi lahko skrivnostna oseba odšla v sredo zjutraj in kdo bi lahko bila. Ker so učenci dobivali kamenčke iz dveh različnih vrečk (modre in rdeče), sta bili tudi besedi dve: maline in učitelj. Vsi pa smo bili enakega mnenja, da še vedno obstajajo tudi druge možnosti, saj domišljija ne pozna meja.

3 ZAKLJUČEK

Naša šola se nahaja na obrobju mesta in priložnosti za tovrstno učenje na prostem je veliko in dobrodošlo pri marsikateri učni vsebini, pri predmetu spoznavanje okolja pa še toliko bolj. Zgodba iz skrivnostnega dnevnika je učence vodila po poti, na kateri so se srečali z različnimi življenjskimi okolji. Radovednost, kdo je skrivnostna oseba, je naraščala skozi raziskovanje. Še dolgo po tem so razmišljali o vsebini dnevnika in delali različne zaključke. V veselje jih je bilo opazovat.

Literatura in viri

1. Gantschev, Ivan; Inkiow, Dimiter: Drevo Krištof, Slovenska knjiga, 1996
2. Seliškar, Andrej; Wraber, Tone: Travniške rastline na Slovenskem: sto pogostnih vrst, Prešernova družba, 1986

MAJA MIKLAVČIČ
OŠ STIČNA, IVANČNA GORICA
OSVAJANJE BRALNIH STOPNIČK

Povzetek

Branje je pomembno, ker nam omogoča vsestranski razvoj. Odnos do knjige oz. branja se začne razvijati že zelo zgodaj. Na to vplivajo različni dejavniki, sprva so to starši, v kasnejših obdobjih pa vse bolj v ospredje prihajajo vrtec, šola, vrstniki, knjižnice, mediji.

Njihova naloga je otrokom spodbuditi bralno motivacijo in jim omogočiti vse pogoje za razvoj branja. Sodelovanje v projektu »Že berem sam« gotovo pozitivno vpliva na vzgojo mladih bralcev, na njihovo motivacijo in nenazadnje na bralno kulturo. Namen projekta je, da učence spodbudi k lastnemu branju in jim s tem omogoči prestop bralne stopničke.

Po zgodbi avtorice Ksenije Medved smo v lanskem šolskem letu z drugošolci posneli kratek film. V njem smo prikazali trud, ki ga mora otrok vložiti v to, da postane t. i. Zeleni bralec. To je bralec, ki sicer že sam bere knjige, ni pa še čisto dozorel. Pri snemanju filma so sodelovali vsi akterji, ki so zaslužni za to, da se mladi bralci razvijajo in bogatijo svoj besedni zaklad.

Ključne besede: branje, bralna motivacija, projekt, drugošolci, dejavniki bralne motivacije, šola

REACHING STEPS INTO READING

Abstract

Reading is really important as it enables a child's versatile development. The attitude to books and reading starts developing very early. Many factors influence it. The most important factors in the early years are the parents, while later kindergarten, school, peers, libraries and media come to the forefront.

Their goal is to stimulate children's reading motivation and enable them with the conditions for reading development. Participating in the project » I can already read on my own« definitely has a positive influence on educating young readers, their motivation and lastly their reading culture. The goal of this project is to stimulate pupils to read on their own thus enabling them to reach »step one into reading«.

Last school year second year pupils made a short video based on the story of Ksenja Medved. In it we depicted the effort an individual child needs to invest into reading in order to become a so called Green reader. It is a reader who can read on his own but is not quite mature yet. All the agents who contributed to the development of young readers and enrichment of their vocabulary participated in the video. Participating in this project definitely has a positive influence on the education of young readers.

Keywords: reading, reading motivation, second year pupils, factors of reading motivation, school

UVOD

Branje je pomembna aktivnost in tega se zavedamo vsi, ki kakorkoli sodelujemo pri vzgoji mladih bralcev. Kot učiteljica se trudim pri učencih spodbuditi motivacijo za bralno aktivnost, saj le-ta močno vpliva na nadaljnji razvoj branja.

Vzgoja bralcev pa ni le stvar šole, temveč se ta proces začne že zelo zgodaj. Na začetku imajo pomembno vlogo starši, ki svojim malčkom prebirajo knjige in slikanice. Že takrat se pri otroku razvija odnos, ki ga bo imel kasneje do knjige in branja. Že v najzgodnejši fazi, ko starši med branjem držijo otroka v naročju, to pri njem sproža občutek ugodja in varnosti (Grginič 2006; 14–16, po Morrow 2001).

V kasnejšem obdobju pa vse bolj v ospredje prihajajo šola, vrstniki in drugi dejavniki. Vsi ti ne le ponujajo možnost za branje, temveč bralno dejavnost tudi spodbujajo. Nadaljevanje branja je močno povezano z bralno motivacijo.

BRALNA MOTIVACIJA

Z bralno motivacijo pri nas povezujemo avtorice Meto Grosman, Sonjo Pečjak in Ano Gradišar.

Motivacijo delimo na notranjo in zunanjo. Sonja Pečjak in Ana Gradišar menita, da je notranja motivacija učinkovitejša, ima dolgoročen vpliv in pripomore k trajnejšemu bralnemu interesu. Učenci, ki so notranje motivirani, bodo dalj časa vztrajali v bralni dejavnosti, pogosteje brali in bili bolj suvereni bralci. Medtem ko notranja motivacija izhaja iz učenca samega, zunanja izvira iz staršev, učiteljev in/ali vrstnikov. Spodbujajo pa jo ocene in pohvale, zato je zunanjo motivacijo potrebno ves čas ohranjati aktivno, postavljati nove cilje in izzive. Na ta način skrbimo, da se bralna dejavnost nadaljuje. Za pogostost branja sta pomembni tako zunanja kot tudi notranja motivacija.

Res pa je, da notranje motiviran bralec bolje izkorišča možnosti in ves čas išče nove priložnosti za branje. Pa vendarle so po mnenju Marine Žigon (2001) zunanji motivacijski dejavniki v življenju bralcev zelo pomembni, saj branje promovirajo in bralcu omogočijo postati samostojno zrela oseba.

DEJAVNIKI ZA SPODBUJANJE BRANJA

Družina, šola, knjižnice z različnimi dejavnostmi so glavni motivacijski dejavniki. Poleg teh pa so pomembni še vrstniki, mediji in knjigarne. Vsi ti po mnenju Žigonove krepijo branje. Družina je tisti prvi dejavnik, ki spodbudi otroka k branju. Starši s svojim zgledom vplivajo na bralno kulturo svojih otrok. Otroci, ki odraščajo v okolju, kjer je na voljo več različnih knjig, bodo pogosteje tudi sami segli po knjižni polici. Žigonova pa staršem priporoča, da imajo otroci doma knjižni kotiček, saj to ugodno vpliva na njihovo počutje (Žigon 2001: 10–11).

Razvoj branja se nadaljuje v vrtcu, kjer otroci sodelujejo pri predšolski bralni znački. S tem želi tudi vrtec ohranjati ali pa spodbuditi starše, da bi pogosteje brali svojim otrokom.

Pri vstopu v šolo pa vlogo motivatorja prevzamejo učitelji v šoli in knjižničarji v šolskih ter splošnih knjižnicah. Za boljši učinek motivacije za branje je potrebno ustrezno usposabljanje zaposlenih na šoli, ki so kakorkoli povezani z bralnimi aktivnostmi. Na učence imajo ugoden vpliv prijetni bralni kotički v razredu ter šolski knjižnici. Zavedati se moramo, da učenci vzljubijo branje samo, če se ob tem dobro počutijo in ga ne doživljajo kot prisilo.

Učenci imajo tudi v osnovni šoli možnost nadaljevanja opravljanja bralne značke in sodelovanja pri aktivnostih v knjižnicah. Poleg tega pa šola ponuja udeležbo v različnih projektih, ki kakorkoli pripomorejo k motivaciji za branje in bralni kulturi.

Projektno delo je ena izmed motivacijskih oblik dela za vzpodbujanje branja. Mentorju nudi možnost, da v aktivnosti vključi učence, druge učitelje in zunanje delavce, hkrati pa medpredmetno povezuje vsebine z likovnimi, glasbenimi, gibalnimi in drugimi dejavnostmi.

PROJEKT »ŽE BEREM SAM«

V šolskem letu 2018/19 smo z drugošolci sodelovali v projektu »Že berem sam«. Omenjeni projekt se je na naši osnovni šoli izvajal že tretje leto in je postal v tako kratkem času precej odmeven.

Namen projekta je motivirati bralce začetnike, da prestopijo bralno stopničko, ko iz t. i. palčka Bralčka prestopijo v Zelenega bralčka. Ravno zato se izvaja v drugem razredu, ko učenci spoznajo vse črke, tako tiskane kot tudi pisane, in so tako pripravljeni na branje različnih knjig. Poleg tega je to čas, ko je potrebno otroke še posebno navdušiti za branje, saj to obdobje močno vpliva na bralno pismenost kasneje v času osnovne šole, še bolj pa na razvoj notranje motivacije in bralnih kompetenc.

V omenjeni projekt smo bili za večjo učinkovitost vpeti vsi, šola, knjižnica, občina, starši in nenazadnje drugošolci. Na začetku šolskega leta sva s knjižničarko staršem predstavili projekt in dejavnosti, povezane z njim, saj je pomembno, da šola in starši med seboj sodelujejo (Žigon, 2000; 12–14).

Najprej sem učencem prebrala zgodbo o Binetu in Tinci. Napisala jo je ga. Ksenija Medved iz knjižnice Grosuplje, podružnične enote Ivančna Gorica. Zgodba govori o dečku Binetu, ko je bil še mlajši palček Bralček. Takrat so mu knjige, pesmi in pravljice še brali starši ter dedki in babice. Skupaj s starši in prijateljico je redno obiskoval knjižnico in tudi doma je imel veliko zanimivih in raznolikih knjig. Tako je Bine odraščal v okolju, kjer sta branje in knjiga predstavljala veliko vrednoto. Ko je prestopil šolski prag, je spoznal črke, nato zloge, ki jih je začel povezovati v krajše besede. Delal je prve korake v svet samostojnega branja. Vsi okoli njega so ga takrat še posebej spodbujali in mu pomagali. Ves čas je iskal nove priložnosti, s katerimi je ohranjal stik s knjigami in uril bralne veščine. Na koncu mu je uspelo prestopiti bralno stopničko in iz palčka Bralčka je odrasel v Zelenega bralca. Takrat so mu čestitali vsi, kar ga je še bolj motiviralo za nadaljevanje bralnih aktivnosti.

Z branjem te zgodbe sem učence motivirala za dejavnosti, ki smo jih izvajali v šoli v povezavi s tem projektom.

Najprej sem oblikovala bralne liste za mesečno spremljanje branja. Učenci, ki so vsak dan doma glasno brali, so tako lahko vsak mesec dobili en košček sestavljanke. Spremljanje branja je potekalo od oktobra do marca. V kolikor so redno brali, so tako v marcu sestavili svojo sestavljanke (lik Bineta iz zgodbe). Najzanimivejša in odmevnejša dejavnost v povezavi z omenjenim projektom pa je bila prav gotovo snemanje filma po zgodbi o Binetu in Tinci. Ideja za oblikovanje filma se je rodila v prvi vrsti zato, ker otroci radi nastopajo in film je bila izvrstna priložnost, da zgodbo s papirja predstavimo na drugačen – zanimivejši način.

S tem filmom smo želeli prikazati pot, ki jo mora bralec začetnik prehoditi, če želi iz palčka, ki mu berejo drugi, odrasti v samostojnega bralca, ki že sam prebira knjige – Zelenega bralčka. Film je nazorno prikazal tudi vse druge akterje, okoliščine, ki kakorkoli sodelujejo pri tem procesu. Razvidno je, kako močno se vsi med seboj prepletajo. Po oblikovanem

scenariju smo določili vloge vseh sodelujočih, poiskali snemalca in korak za korakom snemali prizore. Učenci so bili prizadevni, hkrati pa bolj motivirani za bralne aktivnosti, saj so bili ponosni, da so lahko sodelovali pri snemanju filma.

V aprilu pa smo imeli slovesno podelitev diplom in zelenih majčk kot simbol Zelenega bralčka. Deklice so imele na majici fotografijo Tince, dečki pa Bineta. Prireditve se je odvijala na šoli, povabljeni pa so bili vsi sodelujoči v tem projektu. Na zaključni prireditvi se je prvič odvrtel tudi film, ki smo ga z učenci posneli. Požel je veliko priznanje in tako postal zelo odmeven ne samo v naši okolici, temveč tudi širom.

ZAKLJUČEK

Projekti, kjer vsi udeleženi stremijo k istemu cilju, imajo prav gotovo večji in boljši končni učinek. To se je izkazalo tudi pri učencih in njihovi motivaciji za branje ter bralnih spretnostih. Učenci so se z vneto lotevali bralnih aktivnosti, saj so želeli pridobiti vse kose sestavljanke in sodelovati v filmu. Predvsem snemanje filma so podpirali vsi in kazali navdušenje. Kot mentorica tega projekta sem ponosna, da sem se odločila za ta korak in s tem drugošolcem približala veselje do branja na način, ki je otrokom povečen, blizu in obenem poučen.

Literatura in viri

1. Grginič, Marija, 2006: Družinska pismenost. Domžale: Izolit.
2. Pečjak, Sonja, 1997: Koncept prenove bralnega pouka v osnovni in srednji šoli. Meta Grosman (ur.): Pouk branja z vidika prenove: zbornik strokovnega posvetovanja Bralnega društva Slovenije. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 9.
3. Žigon, Marina, 2001: Motivacijski dejavniki branja. Nadja Mislej-Božič (ur.): Branje na stičišču; zbornik simpozija. Sežana: Bralno društvo Primorske, Knjižnica Srečka Kosovela. 9–21.
4. Sprejem med bralce z županom; imamo 209 zelenih bralcev. URL: <https://www.mojaobcina.si/ivančna-gorica/novice/sprejem-med-bralce-z-zupanom-imamo-209-zelenih-bralcev.html> (dostopno 18. 9. 2019)

IZTOK MILOŠIČ
OSNOVNA ŠOLA HAJDINA

TABLIČNI RAČUNALNIK IN MOBILNI TELEFON V OSNOVNI ŠOLI

Povzetek

Tablični računalniki vse bolj postajajo stalnica v poslovnem in privatnem življenju posameznika, tudi (ali predvsem) otrok. Zato verjetno tudi ni daleč čas, ko bodo zavzeli svoje mesto v vzgojno-izobraževalnem procesu. Enako velja tudi za mobilne telefone, ki so še bolj razširjeni kot tablice, saj so tudi cenovno dostopnejši. Zaradi svoje enostavnosti in prilagodljivosti, dobivajo tablični računalniki (ali na kratko tablice) vse večji pomen tudi pri obogatitvi izobraževalnega procesa na vseh nivojih (osnovnošolski, srednješolski oz. gimnazijski, visokošolski, ...). UN za geografijo v OŠ predpisuje uporabo IKT in vključevanje digitalnih kompetenc v učni proces. Uporaba tablic in mobilnih telefonov popestri šolske ure, izboljša predstavo obravnavane snovi učencem in še bolj pritegne sedanje generacije učencev, ki odraščajo s sodobno IKT tehnologijo.

Ključne besede: tablični računalnik, mobilni telefon, geografija, zgodovina, DKE, inovativnost, kahoot, pouk, IKT

A TABLET AND A MOBILE PHONE IN A PRIMARY SCHOOL

Abstract

Tablet computers are becoming a constant in the business and private life of an individual, including (or above all) children. Therefore, they will soon take their place in the educational process. The same applies to mobile phones that are even more widespread than tablets, as they are more affordable. Due to their simplicity and flexibility, tablet computers (or short tablets) are becoming increasingly important in enriching the educational process at all levels (primary, secondary, gymnasium, higher education, etc.). The curriculum for Geography in primary school prescribes the use of ICT and the inclusion of digital competences in the learning process. It is necessary to point out that the use of ICT is necessary in order to achieve the operational, educational, and content goals of geography teaching in primary school, because it enables modernization of education, and provides students with e-knowledge for the 21st century. The use of the application is very simple, as students sign in to the application and then access the quiz with the help of the code assigned to them by the teacher.

Using tablets and mobile phones spices up lessons, improves the perception of the subject matter to students, and even more attracts current generations of students who are growing up with modern ICT technology.

Keywords: Tablet PC, mobile phone, Geography, History, Citizenship Education, innovation, kahoot, instruction, ICT

1 TABLIČNI RAČUNALNIK IN MOBILNI TELEFON

Tablični računalniki vse bolj postajajo stalnica v poslovnem in privatnem življenju posameznika, tudi (ali predvsem) otrok. Zato verjetno tudi ni daleč čas, ko bodo zavzeli svoje mesto v vzgojno-izobraževalnem procesu. [1], Enako velja tudi za mobilne telefone, ki so še bolj razširjeni kot tablice, saj so tudi cenovno dostopnejši.

Zaradi svoje enostavnosti in prilagodljivosti, dobivajo tablični računalniki (ali na kratko tablice) vse večji pomen tudi pri obogatitvi izobraževalnega procesa na vseh nivojih (osnovnošolski, srednješolski oz. gimnazijski, visokošolski, ...). Za množično uporabo v šolstvu pa je poleg vseh prednosti, ki jih ponuja ta trend moderne tehnologije, vendarle še veliko vprašajev in pomislov, kako in če sploh vpeljati tablice, kot »obvezen« del učne opreme učencev in učiteljev. [1], Mobilni telefoni so že dalj časa »obvezna« oprema vsakega osnovnošolca in učitelja.

2 TABLIČNI RAČUNALNIK IN MOBILNI TELEFON PRI POUKU V OSNOVNI ŠOLI

V pilotnem projektu - testiranje tabličnih računalnikov – so se sodelavci projekta e-šolstvo naslonili na obstoječe vire in raziskave o uporabi tablic v šolstvu in širše. Omenjene raziskave napovedujejo vse večjo priljubljenost mobilnih naprav. Zato so bili avtorji mnenja, da je smiselno, da se tudi v našem okolju začnejo izvajati organizirani eksperimenti, s katerimi tako pridobimo primere dobre rabe. [1],

UN za geografijo v OŠ predpisuje uporabo IKT in vključevanje digitalnih kompetenc v učni proces. Izpostaviti velja, da je za doseganje operativnih, vzgojno izobraževalnih in vsebinskih ciljev pouka geografije v OŠ uporaba IKT nujna, ker omogoča posodobitev pouka, vzgoje in izobraževanja ter opremlja učence z e-znanjem za 21. stoletje.

3 PRIMERI RABE

Primer izvedbe ure ponavljanja in utrjevanja znanja je aplikacija Kahoot! Ko želimo izdelati K!Quiz, najprej navedemo naslov, nato zapišemo poljubno število vprašanj in za vsako vprašanje dodamo štiri možne odgovore. Učenci lahko razvrstijo odgovore v pravilnem vrstnem redu ali podajo svoje mnenje, aplikacija pa pokaže odstotek, kako so se učenci opredelili. Uporaba aplikacije je zelo preprosta, saj se učenci registrirajo v aplikacijo in nato s pomočjo kode, ki jim jo dodeli učitelj, dostopajo do kviza.

3.1 OSTALI PRIMERI RABE

Veliko smernic je zapisanih tudi v učnem načrtu za geografijo, kjer poudarjajo pomen uporabe IKT tehnologije pri pouku. Le-te najdemo zbrane na:

http://www.inovativnasola.si/images/inovativna/Smernice/GEOGRAFIJA_smernice_IKT.pdf

3.1.1 DOSTOP DO VIROV NA SPLETU

Preko različnih projektov so bila razvita raznovrstna e-gradiva, ki so enostavno dostopna na spletu. Ni več ovir, da si ne bi teh in drugih gradiv ogledovali tudi z uporabo mobilnih telefonov. Uporaba v šoli:

- iskanje podatkov o obravnavani učni vsebini,
- preverjanje informacij,
- iskanje odgovorov na postavljena vprašanja,

- ponavljanje obravnavane učne vsebine,
- dostop do e-učilnice,
- obravnava vprašanja avtorskih pravic,
- presoja verodostojnosti različnih virov ipd. [2],

3.1.2 FOTOGRAFIRANJE, SNEMANJE, PREDVAJANJE

Slikamo in snemamo se radi stari in mladi. Mobilni telefoni so si zelo različni, vsi pa imajo možnost ustvarjanja fotografij in izdelavo avdio in video posnetkov, večina tudi vsaj osnovne možnosti urejanja posnetkov. S tem se odpirajo številne možnosti rabe mobilnih telefonov pri pouku. Uporaba v šoli:

- snemanje poskusov,
- slikanje na naravoslovnem dnevu,
- pogovor in razvijanje kritičnega razmišljanja ob slikah,
- obravnava vprašanja zasebnosti,
- snemanje govornega nastopa,
- izdelava in poslušanje podcastov,
- pregledovanje fotografij in video posnetkov. [2],

3.1.3 INTERAKTIVNOST

Mobilni telefoni, ki imajo dostop do spleta so lahko tudi glasovalna naprava. Na ta način lahko učitelj pouk enostavno spremeni v zelo interaktivno izkušnjo. Stalno lahko z vprašanji spremlja napredovanje učečih in hkrati glede na njihove odgovore usmerja tok učnega procesa. Z uporabo glasovalnih naprav se sliši glas in mnenje prav vsakega učečega v razredu. Rešitve omogočajo postavljanje vprašanj zaprtega tipa in tudi odgovarjanje s kratkimi odgovori. Uporaba v šoli:

- ponavljanje učne vsebine,
- preverjanje znanja,
- razvijanje kritičnega razmišljanja,
- skupno odločanje ipd. [2],

3.1.4. QR KODE

QR koda je dvodimenzionalna črna koda v obliki kvadrata, ki jo lahko prepoznamo z ustreznimi mobilnimi aplikacijami. Le-te so brezplačno na voljo tudi za navadne telefone s kamero. Po skeniranju kode se na telefonu odpre spletna povezava, prikaže navaden tekst ali kaj drugega. Vsebino kode določimo ob generiranju, kar lahko storimo z brezplačnimi spletnimi orodji. QR kode lahko vstavimo v učna gradiva ali jih nalepimo v okolici. Uporaba v šoli:

- na učnih listih ponudijo povezave do dodatnih informacij ali multimedijskih vsebin,
- na plakatih imamo povezave na dodatne slike ali informacije,
- igra love za zakladom z različnimi postajami s QR kodami,
- dnevni koledar, ki vsak dan preko QR kode razkrije novo nalogo ali informacijo,
- izmenjava kontaktov med učenci. [2],

3.1.4 OSEBNA ORGANIZACIJA

Hitrost življenja narašča, tudi pri mladih. Vedno več je obveznosti, različnih aktivnosti, opravil, dogodkov. Pametni mobilni telefoni lahko pomagajo pri vodenju koledarja aktivnosti, postavljanju opomnikov in koordiniranju aktivnosti. Mogoča je tudi sinhronizacija dogodkov, opravil, kontaktov med različnimi spletnimi in namiznimi programskimi rešitvami. Uporaba v šoli:

- hitro in enostavno usklajevanje aktivnosti med starši in učenci,
- usklajevanje skupinskega dela,
- vodenje koledarja aktivnosti pri predmetih,
- razvoj lastnega elektronskega listovnika,
- opomniki za domače naloge,
- beleženje opomb ob dejavnostih v razredu,
- obveščanje o spremembah urnika ipd. [2],

3.1.5 SODELOVANJE V SPLETU

Mladostniki zelo radi komunicirajo. Že danes si preko spleta izmenjujejo fotografije, komentirajo dogodke, objavljajo zanimivosti in podajajo mnenja. Učitelji lahko to veščino usmerimo v doseganje učnih ciljev, kjer je sodelovanje ena temeljnih veščin. Na mobilnih telefonih je prisotnih veliko rešitev, ki omogočajo sodelovanje, skupno urejanje vsebin in izmenjavo virov. Uporaba v šoli:

- timsko in sodelovalno delo,
- komentiranje vsebin,
- vodenje projekta,
- skupna izdelava dokumenta,
- usmerjanje predstavitve,
- sodelovalno reševanje nalog ipd. [2],

3.1.7 RAZŠIRJENA RESNIČNOST

Programi za razširjeno resničnost omogočajo pogled na svet skozi kamero telefona, pri tem pa nam ponudijo dodatne informacije o okolici. Razširjena resničnost je uporabna predvsem pri spoznavanju krajev na izletih, ekskurzijah in drugih dogodivščinah na prostem. Učenci lahko pri tem spoznavajo splošno dostopno vsebino ali ustvarjajo lastne informacije za ostale uporabnike. Uporaba v šoli:

- pridobivanje informacij o naravnih in kulturnih znamenitostih,
- dopolnjevanje informacij o naravnih in kulturnih znamenitostih,
- učeči lahko postanejo vodiči pri izletih,
- spodbujanje zavedanja o pestrosti okolice,
- pomoč pri navigaciji in orientaciji v naravi ipd. [2],

4 ZAKLJUČEK

Kljub temu, da uporaba mobilnih telefonov pri pouku prinaša številne prednosti, se je vseeno potrebno zavedati tudi številnih nevarnosti. Najprej je potrebno poskrbeti za fizično varnost mobilnih telefonov. Pravila za rabo je dobro vključiti v šolski hišni red. večina sodobnih pametnih telefonov ponuja orodja, ki omogočajo izsleditev telefona v primeru izgube ali kraje. Za uporabo tovrstnih aplikacij so odgovorni lastniki mobilnih telefonov, priporočamo pa splošno ozaveščanje o postopanju v primeru izgube mobilnega telefona in

zagotavljanje fizične varnosti naprav. Vsak pripomoček se lahko uporabi za dobre ali slabe aktivnosti. Uporabniki mobilnih telefonov se relativno enostavno srečajo z neprimernimi vsebinami, kot so spam, različne reklame, nasilje in sovražne vsebine, pornografija ter vsebine, ki vsiljujejo vrednote (nacionalizem, rasizem, ...). Za mlade ni težko najti kopice prednosti v sodobnih mobilnih telefonih. Majhni ekrani za mlajše generacije z dobrim vidom in spretnimi prsti niso ovira, prej prednost. Zaradi priročne oblike imajo lahko namreč mobilni telefon vedno varno spravljen v žepu, stran od dosega odraslih, kar seveda omogoča visok nivo zasebnosti, ki ga denimo namizni računalnik ne. Kljub vsem nevarnostim ne smemo pozabiti tudi na vrsto prednosti. Mladostniki imajo na svojih mobilnih telefonih na doseg prstov več informacij, kot jih lahko ponudi šolska knjižnica ali celo učitelj. Dostop do informacij je le ena plat zgodbe, saj je potrebno mlade izobraziti tudi o kritični presoji internetnih virov in njihovi ustrezni uporabi. Seveda pa bo potrebno na začetku vložiti nekaj dodatnega dela in ustvarjalnosti pri pripravi ustreznih gradiv in aktivnosti, a dodatno delo se ponavadi obrestuje z večjim zanimanjem učencev in posledično boljšimi učnimi rezultati. Uporaba tablic in mobilnih telefonov v šolstvo prinaša številne prednosti in izzive. Če bo prišlo do množične uporabe tablic in mobilnih telefonov v vzgojno-izobraževalnem procesu, bo ob uvajanju potrebno organizirati usposabljanje, ki bo učiteljem, učencem in staršem prikazalo smiselnost rabe in posledice, ki jih stalna raba teh naprav prinaša v življenje učencev tako v šoli kot tudi doma.

Literatura in viri

1. Dragar F., Dragar J., (2013). Možnost uporabe tabličnih računalnikov v osnovni šoli – raziskovalna naloga. Celje
2. Mobilni telefon v šoli. Pridobljeno 21.03.2019
https://safe.si/sites/default/files/mobilnitelefonivsoli_e_solstvo.pdf

BLANKA MLAKAR

OŠ DR. ANTONA TRSTENJAKA NEGOVA

S PROJEKTNIM DELOM DO KREATIVNIH IN INOVATIVNIH IZDELKOV

Povzetek

Projektno delo je način dela, s katerim se učenci učijo razmišljati in delati projektno, si bogatijo znanje in izkušnje, odkrivajo in razvijajo svoje sposobnosti, spretnosti in domišljijo ter rešujejo različne problemske situacije. V prispevku bom v prvem delu predstavila teoretična izhodišča o projektnem delu in o ustvarjalnosti. V nadaljevanju bom predstavila mednarodni projekt Erasmus+, v katerega je vključena šola in ki učencem prinaša paleto možnosti za razvijanje svojih potencialov. Predstavila bom aktivnosti in izdelke, ki so nastali v dveh letih projekta. Tema prvega leta projekta je bila krepitev ustvarjalnosti s pomočjo gledališke umetnosti. Drugo projektno leto je bilo namenjeno uvajanju iger v šolsko polje na različne načine s ciljem krepitev predvsem tehniške ustvarjalnosti. Ugotavljamo, da projektno delo združuje motivirane učence iz različnih razredov in spodbuja njihovo sodelovanje in neformalno druženje.

Ključne besede: projektno delo, ustvarjalnost, Erasmus+, gledališka umetnost, umetniška ustvarjalnost, tehniška ustvarjalnost

THROUGH PROJECT WORK TOWARDS CREATIVE AND INNOVATIVE PRODUCTS

Abstract

Project work is a strategy by which students learn to think and work on a project. Students enrich their knowledge and experience, discover and develop their abilities, skills and imagination, and solve various problem situations. In the paper, I will first present the theoretical starting points on the project work and creativity. Afterwards, I will present an international project in our school, Erasmus +, which enables the talented pupils to develop their potentials in various ways. I will present the activities and products that were created during the two years of the project. The theme of the first year of the project was the enhancement of creativity through the use of performing arts. The second project year introduced games into the school field in various ways, with the aim of strengthening primarily technical creativity. We find that project work brings together motivated students from different classes and encourages their participation and informal socializing.

Keywords: project work, creativity, Erasmus +, performing arts, artistic creativity, technical creativity

1 UVOD

Današnji otroci so preveč vodeni doma s strani staršev v organizaciji svojega časa, še bolj pa jim »režemo peruti« učitelji in jim prepogosto ne pustimo, da bi »razcveteli«. Učenci imajo veliko ustvarjalnega potenciala, ponuditi jim je potrebno priložnosti, kjer bodo pokazali svojo originalnost, izvirnost, domišljijo in pestro znanje s številnih področij. S sodelovanjem v mednarodnem projektu so učenci na šoli OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova dobili možnosti razvoja ustvarjalnosti na različnih področjih.

2 KREATIVNOST / USTVARJALNOST

O kreativnosti govorimo, kadar gre za nagnjenost posameznika, da probleme rešuje na neobičajen in izviren način. Človek vedno ustvarja iz potreb sedanjosti za prihodnost in iz potreb družbe (Jurman, 2004). O ustvarjalnosti govorimo v primeru procesa reševanja kakega problema, saj je ustvarjalnost pomembna tako pri umetniškem kot tudi pri znanstvenem ustvarjanju.

Kakšne so lastnosti ustvarjalnih ljudi? To so neprilagodljivost, povečana emocionalna občutljivost, izvirnost, radovednost, močna samozavest ter velika notranja potreba po spoznavanju in raziskovanju okolja. Ustvarjalnost se najbolj izraža pri umetnikih, znanstvenikih in iznajditeljih. Faktor ustvarjalnosti je neločljivo povezan z okoljem, v katerem posameznik biva, saj je okolje podlaga za razvoj motivacije in ustvarjalnega mišljenja. Dejavniki motivacije in okolja so marljivost in vztrajnost, ambicioznost, čustvena stabilnost, priznanje v okolju in optimalna zahtevnost (Duh in Lep, 2008).

Ustvarjalnost je opredeljena z divergentnim mišljenjem, ki se odraža z originalnostjo, domišljijo, fleksibilnostjo ter bogastvom domislic (Trstenjak, 1981). Beseda divergentno pomeni, da se misli razhajajo, gredo narazen, proč od običajnih ciljev. Divergentno mišljenje je v bistvu ustvarjalno. Pri tem ne gre za eno rešitev, ampak jih poskuša ustvarjalec odkriti čim več. Število rešitev je neskončno, meje pa postavljata samo razpoložljiv čas in domišljija (Pečjak, 1987).

3 PROJEKTNO DELO

Za projektno učno delo je značilno, da presega okvire pouka, saj se niti vsebinsko niti organizacijsko pa tudi časovno in prostorsko ne omejuje na pogoje, v katerih je organiziran šolski pouk. Projektno učno delo združuje elemente direktnega učiteljevega vodenja učnega procesa in elemente samostojnega dela učencev. Je način dela, s katerim se udeleženci učijo razmišljati in delati projektno ter pridobivajo spretnosti, potrebne za tovrstno delo. Z izvajanjem projektne dela se udeleženci učijo strategij za uspešno izpeljavo projekta in različnih strategij učenja, s katerimi bogatijo znanje in izkušnje, odkrivajo in razvijajo svoje sposobnosti, spretnosti in domišljijo ter rešujejo različne problemske situacije. Osnova pri vodenju in izvajanju projektne dela je učenje. To lahko pri udeležencih poteka zavestno, ciljno naravnano in načrtno ali pa spontano – zlasti pri igrah in svobodnih dejavnostih. Ker temelji pri projektne delu vsaka dejavnost na spodbudi in samoaktivnosti udeležencev, je za večino udeležencev medsebojno sodelovanje v projektu privlačen način dela. Mogoče ga je izvajati v okviru rednega pouka in drugih oblik, pri samostojnem učenju, med podaljšanim bivanjem v šoli, pri interesnih dejavnostih oziroma pri igri, ki je osnovna oblika aktivnosti zlasti otrok na predšolski vzgoji. (Novak idr., 2009).

Čeprav predstavlja projektno organizirano učno delo k določenemu cilju usmerjeno dejavnost, ki je problemsko zastavljena in se konča s konkretnim izdelkom, pa ta končni proizvod vendarle ne pomeni glavnega cilja projektnega učnega dela. V vsaki etapi projekta in v vsaki dejavnosti učenci niso dejavni samo zaradi cilja, ki so si ga zastavili skupaj z učiteljem že na začetku projekta, temveč je cilj predvsem motivacijsko sredstvo za povečano in motivirano aktivnost učencev. Pomen aktivne udeležbe učencev v projektu je v njihovem celostnem razvoju. (Bezjak, 2003).

Pomen projektnega dela kot učnega modela je v omogočanju udeležencem, da s svojim aktivnim udeleževanjem v projektu razvijajo svoje potenciale in »notranje možnosti«. Njihovo udeleževanje temelji na spodbujanju optimalnega osebnostnega razvoja vsakega posameznika. Ker udeleženci skupaj izvajajo dogovorjene naloge se učijo tudi komuniciranja in sodelovanja, medsebojnega upoštevanja in spoštovanja, osebne odgovornosti, samostojnega in kritičnega presojanja ter izvirnega in ustvarjalnega reševanja nalog. (Novak idr., 2009).

Pri projektne delu sta vloga vodje projekta in položaj udeležencev drugačna kot pri tradicionalnem pouku. Ta razlika pomembno vpliva tudi na medosebne odnose in počutje vseh sodelujočih. Pri projektne delu nastopa vodja projekta predvsem v vlogi pobudnika, usmerjevalca in spodbujevalca aktivnosti udeležencev, ki so aktivni izvajalci vseh dejavnosti. Pri vodenju in izvajanju projektnega dela ni težišče na poučevanju niti na ocenjevanju in razvrščanju posameznikov po določenih kriterijih na manj in bolj uspešne, ampak na spodbujanju ustvarjalnega mišljenja, na usmerjanju k inventivnosti, razumevanju in kritični presoji informacij, na doživljanju in občutenju lepega, na medsebojnem spoštovanju in sodelovanju (Novak idr., 2009).

4 PROJEKT ERASMUS+

OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova je majhna ruralna šola odmaknjena od urbanih središč, kjer so kulturne ustanove, razni centri znanja, društva in klubi, ki ponujajo raznoliko ponudbo športnih, kulturnih, jezikovnih in prostočasnih aktivnosti za vedoželjne in motivirane otroke. Zato je šola tista, ki otrokom širi obzorja preko obveznega programa - pouka, razširjenega programa (interesne dejavnosti, podaljšano bivanje) ter obogatitvenega programa, kamor sodijo razne delavnice po pouku in tabori. Ob tem se šola vključuje v različne projekte na lokalnem, regijskem, nacionalnem in tudi na mednarodnem nivoju.

Po uspešno zaključenem dvoletnem projektu v okviru programa Comenius med letoma 2012 in 2013 s partnerji iz 5 evropskih držav, smo želeli mednarodno sodelovanje ponoviti. Namreč izkušnje, pridobljene v okviru projekta Comenius, so jasno pokazale, da si učenci želijo projektnega dela, ki poteka na sproščen, neformalen način in preoblikuje odnose med vrstniki in tudi odnose učencev z učitelji. Še posebej pa so med učenci zaželeno mednarodne izmenjave, kjer si razširijo znanja o državah, šolstvu in kulturi drugod, pridobijo prijatelje, napredujejo na področju tujega jezika, informacijsko-komunikacijskih veščin in osebnostnih lastnosti.

Zaključna evalvacija takratnega projekta je pokazala, da so aktivnosti v takšnem projektu zelo zanimive predvsem za nadarjene učence, saj so ti imeli priložnost pokazati svoja močna področja in na tak način razvijali svoj potencial. Zaradi predhodnih pozitivnih izkušenj smo ponovno kandidirali za sredstva Evropske komisije, tokrat v programu Erasmus+, Strateška partnerstva. V letu 2017 smo tako pričeli izvajati triletni projekt s še

štirimi evropskimi državami z naslovom »Upaj si! Ostani v ravnovesju! Pojdi naprej!« (orig. »Take chances. Keep your balance. Move on«).

Cilji v projektu se uresničujejo po šolskih letih skozi tri teme. V prvem letu projekta smo krepili umetniško ustvarjalnost skozi temo gledališče in nove tehnologije. V drugem letu projekta smo skozi temo Igre na prostem in v zaprtih prostorih pozornost namenili predvsem tehniški ustvarjalnosti. Letošnje šolsko leto pa se ukvarjamo z različnimi miselnimi problemi in nalogami ter pri učencih razvijamo logično in ustvarjalno mišljenje.

Projektne aktivnosti se izvajajo v manjši meri kot del pouka (pri slovenščini, angleščini in izbirnih predmetih), v večji meri pa pri interesnih dejavnostih, podaljšanem bivanju, Erasmus+ klubu in v drugih oblikah, kot so tečaji, popoldanske delavnice in ekskurzije.

Vedoželjni in motivirani učenci iz različnih razredov so si sami izbirali aktivnosti, kjer so želeli sodelovati in so se tako družili po interesih.

4.1 PRVO PROJEKTNO LETO

Tema gledališče in nove tehnologije je omogočala razvijanje umetniške ustvarjalnosti. Umetniško izražanje je človekova potreba, vezana na področji ustvarjalnosti in inovativnosti. Pri učencih smo želeli krepiti ustvarjalnost, preko ustvarjanja kulturno-umetniških del, kot so fotografske in likovne razstave, lutkovne in gledališke predstave, glasbeni dogodki, ples in film. Pri tem so učenci izražali svoj notranji jaz, razvijali svoje talente, spoznavali svoje občutke sebe v odnosu do okolja ter pri tem osebno rastle (razvoj učenčeve samozavesti, samopodobe, osebnostne in nacionalne identitete).

Kaj smo počeli?

Skupina učencev se je udeležila tečaja fotografije, ki ga je izvajal gostujoči strokovnjak in ti so uredili za konec šolskega leta razstavo svojih umetniških fotografij šole in njene okolice ter izdelali stenski koledar za leto 2019. Devetošolke, ki so celo leto obiskovale Erasmus+ klub so se s pomočjo mentorice lotile prevajanja dramskih besedil partnerskih šol ter pisanja scenarijev za lutkovne igre. Po svojih zamislih so izdelali lutke in jih animirale skozi predstavo učencem v nižjih razredih. Po lutkovnih predstavah so učenke same didaktično izpeljale učne ure, se z učenci pogovarjali o vsebini in z njimi likovno poustvarjale. Za zanimivejšo vsebinsko obravnavo lutkovne igre sta dva devetošolca izdelala spletne Kahoot kvize, ki so jih učenci navdušeno reševali na tablicah.

Osrednji izdelek v prvem letu projekta je bila priprava in uprizoritev gledališke predstave Peter Klepec v angleščini. Učenci iz različnih razredov so imeli tako priložnost doživljati in sooblikovati gledališko igro. V skupinskih vajah so spoznavali osnove dihalne tehnike, vadili sproščeno govorno nastopanje, angleško izgovorjavo, pri tem so razvijali domišljijo in iznajdljivost. Z mentorji so se izmenjevali v vlogah igralcev, režiserja, scenografa, kostumografa, rekviziterja, odrskega mojstra, šepetalca in tako spoznavali poklice, ki so del gledališča. V delavnicah so podajali ideje za sceno, rekvizite, kostume, frizure, šminko. Sceno so učenci izdelali pri pouku likovne umetnosti, pri kostumih so pomagali starši. S pomočjo mentorice je skupina učenk izdelala spremna besedila, kot so vabilo, plakat in gledališki list. Učenec, ki ga zanima video produkcija, je gledališko predstavo posnel, jo s pomočjo mentorja zmontiral in naložil na You tube kanal. Učenci Erasmus+ kluba in nastopajoči v gledališki igri so se udeležili tudi strokovne ekskurzije in si ogledali notranjost in zakulisje gledališča in gledališke predstave v SNG Drama Ljubljana.

4.2 DRUGO PROJEKTNO LETO

V drugem letu projekta so imeli skozi temo Igre več priložnosti za razvijanje svojih talentov fantje. Igra je lahko učinkovit način izobraževanja, saj zbuja učenčevo pozornost in motivira učence k različnim dejavnostim. (Bognar, 1987). Prav tako pa je igra odlično sredstvo za sprostitvev in umiritev, za učenje socialnih spretnosti in osebnostno rast, za razvijanje motoričnih spretnosti ter sredstvo za navezovanje stikov in sklepanje prijateljstev. Tako smo se v šoli celo šolsko leto ukvarjali z igrami v vseh oblikah, igrami v prostem času, tradicionalnimi igrami naših prednikov, z igrami na igrišču, športnimi igrami, prav tako pa tudi namiznimi, družabnimi igrami, računalniškimi, didaktičnimi in koordinacijskimi igrami ter igrami reševanja problemov in igrami povezovanja.

Kaj smo počeli?

Največ aktivnosti smo izpeljali v okviru tehniškega dne za učence od 6. do 9. razreda. Učenci so se razdelili po interesih v štiri delavnice, ki so se odvijale prve štiri šolske ure. Delavnice so izvajali učitelji naše šole, razen računalniško dejavnost je prevzel zunanji izvajalec, učitelj računalništva iz Srednje poklicne in tehniške šole Murska Sobota. Tehniški dan smo razširili z še dvema dejavnostnima. Učitelj računalništva je z učenci iz 3. in 4. razreda posnel filme treh starih iger iz časa naših babic in dedkov. V času podaljšanega bivanja pa so osmo in devetošolke naučile učence razredne stopnje nekaj starih iger, ki so se jih otroci včasih veliko igrali po dvoriščih in igriščih.

Učenci predmetne stopnje so v tehniški delavnici so izdelovali različne igrače iz lesa, v jezikovni delavnici so nastale številne zabavne namizne igre za utrjevanje jezikovnih spretnosti v angleškem jeziku. V glasbeni delavnici so razvijali ustvarjalnost v igrah na steklenice, glasbene cevi in lesene škatle – cajone. Računalniško najbolj spretni učenci pa so se učili osnov programiranja in v okolju Scratch ustvarili svojo prvo računalniško igro. Dan dejavnosti so učenci zaključili s 5. šolsko uro z zabavnimi športnimi igrami in igrami spretnosti na igrišču in v telovadnici. Lesene igrače, ki so jih izdelali učenci v tehniški delavnici dneva dejavnosti in v času pouka smo predstavili skupaj z igračami iz Lego gradnikov interesne dejavnosti LegoDacta na razstavi ustvarjalnosti Mladi za napredek Pomurja 2018 in dosegli 1. mesto v kategoriji Ustvarjalna in raziskovalna dejavnost šol.

Projektne aktivnosti smo izvajali pri pouku angleščine, športa, glasbene umetnosti, tehnike in tehnologije in izbirnih predmetih Obdelave gradiv, interesnih dejavnosti in podaljšanega bivanja.

Tako so se na primer sedmošolci lotili arhitekturnega izziva izdelave mosta iz špagetov. Skupina osmošolcev se je udeležila delavnice na Srednji elektro-računalniški šoli Maribor in se prvič resneje spoznala z osnovami elektrotehnike in robotike. Učenci so si izdelali robotke in z njimi tekmovali na tekmovanju ROBOSled, kjer so roboti morali v najkrajšem možnem času prevoziti pot po črni črti od starta do cilja. Osmošolci so se pri glasbeni umetnosti naučili koordinacijsko igro s kozarčki in posneli video. Za učence od 1. do 5. razreda so učenke Erasmus+ kluba v podaljšanem bivanju izvedle »igralni dan«, kjer so mlajše učence učile pravila starejših namiznih družabnih iger (mikado, človek ne jezi se, dama, šah, mlin). Prav tako smo izvedli športni dan za učence do 5. razreda, ki so se preizkusili s starši v igri orientacije po okolici šole.

Glavni izdelek drugega leta projekta je bila izdelava nove družabne igre. Učenci vseh partnerskih šol so podali ideje za podlago namizne igre, figurice in kocke. V Erasmus+ klubih po državah smo uskladili in izdelali pravila igre, vprašanja za kartice in fotografije. Vsaka šola je dobila komplet družabne igre v angleščini, s katero se učenci igrajo pri angleščini in v prostem času.

4.3 TRETJE PROJEKTNO LETO

V letošnjem šolskem letu je tema Logično in ustvarjalno mišljenje. Učenci že urijo svoje možgane v miselnih, logičnih in strateških igrah, nalogah in kvizih; svojo ustvarjalnost bodo krepili skozi likovno, plesno in glasbeno izražanje ter naredili prve korake v podjetništvo.

5 ZAKLJUČEK

Gotovo so vse aktivnosti in izdelki, ki so nastali izpod rok učencev dokaz, kaj vse otroci zmorejo, če se jim pusti več svobode in se vsebine in metode razširijo izven učnega načrta in izven šolskih zidov. Otroci so vedoželjni novih spoznanj, nagnjeni k odkrivanju, raziskovanju, učenju. Preizkušajo svoje sposobnosti, odkrivajo interese in zanimanja za različna področja. Pri tem je pomembna ustrezna motivacija ter spodbuda njihovih staršev, kasneje vzgojiteljev, učiteljev in prijateljev ter njihova lastna aktivnost in želja.

Učenci so se najbolj veselili izmenjav; torej potovanj v druge države, kjer so živeli pri tujih družinah, izboljševali tuje jezike, si širili znanje o drugih kulturah, zgodovinskih in geografskih značilnostih držav ter različnih šolskih sistemih. K projektnim dejavnostim na šoli so radi prihajali predvsem zaradi sproščene, neformalnega načina dela. Odnos učitelj/mentor in učenec je bil zrahljan. V sproščeni delovni klimi so se ob delu in med odmori razvili pogovori o različnih temah in na tak način učenci tudi osebno rastejo, kar je tudi ena izmed prednosti projektnega dela.

Literatura in viri

1. Bezjak, J. (2003). Projektno učno delo III »od ideje do izdelka«. Idejni projekti ob tehniških dnevih. Ljubljana: Somaru.
2. Bognar, L. (1987). Igra pri pouku na začetku šolanja. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
3. Duh, M., Lep, K. (2008). Evidentiranje likovno nadarjenih učencev v osnovni šoli. Revija za elementarno izobraževanje. Letn. 1, št. 3/4 (dec. 2008). 95–104.
4. Jurman, B. (2004). Inteligentnost, ustvarjalnost, nadarjenost. Ljubljana: Centre za psihodiagnostična sredstva.

5. Novak, H., Žužej, V., Glogovec Zmaga, Z. (2009). Projektno delo kot učni model v vrtcih in osnovnih šolah. Radovljica: Didakta.
6. Pečjak, V. (1987). Misli, delati, živeti, ustvarjalno. Ljubljana: DZS.
7. Trstenjak, A. (1981). Psihologija ustvarjalnosti. Ljubljana: Slovenska matica.

URŠKA MOTALN

2. OSNOVNA ŠOLA SLOVENSKA BISTRICA

PO STOPINJAH NAŠIH PREDNIKOV

Povzetek

V predloženem strokovnem prispevku se bom dotaknila področja pomena kulturne dediščine v šoli. Kot učiteljica prvega triletja pri svojem delu opažam, da je pri učencih znanje na tem področju zelo skromno. V preteklosti se je to znanje prenašalo spontano, najpogosteje s starih staršev na vnuke ob različnih priložnostih (ob delu, praznovanjih, običajih, praznikih itd.). Kulturna dediščina je temelj naše kulture, zato ima šola pri prenašanju in ohranjanju le-te pomembno vlogo. Z vnašanjem kulturne dediščine v šolske dejavnosti in aktivnosti otrokom privzgajamo vrednote za spoštovanje svoje kulture in naroda. Odlična priložnost za to so namenski dnevi, saj jih lahko v celoti posvetimo tovrstnim vsebinam. Opisala sem primer izvedbe kulturnega dne, kjer so starejši občani pripravili ustvarjalne delavnice za najmlajše. Medgeneracijsko učenje je dobra priložnost za prenos in izmenjavo znanja, spoznanj ter izkušenj, druženja in ohranjanja kulturne dediščine.

Ključne besede: kulturna dediščina, kulturni dan, ustvarjalne delavnice, medgeneracijsko učenje

FOLLOWING IN THE FOOTSTEPS OF OUR ANCESTORS

Abstract

In this article I will discuss the significant role of cultural heritage in schools. As a primary teacher in school I have noticed how poor the knowledge children have in this area is. If we look back into our past we see that the transfer of cultural heritage used to be spontaneous – grandparents talking to their grandchildren on various occasions (work, celebrations, different customs, holidays). Cultural heritage is the foundation of our culture and schools play a very important part in preserving it. Implementing cultural heritage into different school activities gives pupils a chance to connect to social values, beliefs, religions and customs of their nation .

A good example of how to raise and encourage pupils' awareness about the importance of cultural heritage are days of activities in Slovenian primary schools. The following article talks about a culture day at our school where elderly people of our local community have prepared many different creative workshops for our youngest pupils. Intergenerational learning is a good example of how people of all ages can learn together and also from each other and what is more gain skills, values and knowledge which help to preserve our cultural heritage.

Keywords: Cultural Heritage, Culture Day, Creative Workshops, Intergenerational Learning

1 UVOD

V današnjem sodobnem svetu tehnologije je kulturna dediščina potisnjena kar malce ob rob. Nekako pozabljamo na naše bogastvo, ki so nam ga zapustili naši predniki. V preteklosti se je ljudsko izročilo prenašalo spontano. Otroci so ga pri igri ali ob delu sprejemali od starejših vrstnikov ali odraslih. Zraven družine ima pri prenašanju in ohranjanju kulturne dediščine pomembno vlogo tudi šola. Le-ta z načrtovanimi dejavnostmi ohranja veselje pri petju ljudskih pesmi, plesanju ljudskih plesov, učenju ljudskih iger ter ustvarjanju iz različnih naravnih materialov raznovrstne izdelke. Z vnašanjem kulturne dediščine v šolske dejavnosti in aktivnosti otrokom privzgjajamo vrednote za spoštovanje svoje kulture. Ob različnih dejavnostih razvijajo različne veščine, spretnosti, koordinacijo, ritem, kreativnost, ustvarjalnost, inovativnost in tudi podjetnost. V ta namen izvajamo različne dejavnosti. Kot zelo uspešen se je izkazal celoletni projekt Dediščina gre v šole. V okviru tega projekta smo načrtovali in uspešno izpeljali kulturni dan, ki ga bom kot primer dobre prakse opisala in predstavila v tem prispevku.

2 POMEN KULTURNE DEDIŠČINE

Kulturna dediščina je nadvse pomembna za posameznike, skupnost in družbo kot celoto. V ta namen jo je potrebno prenašati na prihodnje generacije – prenos znanja, vrednot in običajev od naših babic ter dedkov na vnuke in mlajše generacije. Kulturni običaji so naša edinstvena dediščina in s tem pomemben kulturni kapital pri oblikovanju prihodnosti naših otrok. Zato želimo z medsebojnim povezovanjem in medgeneracijskem sodelovanjem mladim na različne načine prenesti kulturno dediščino naših prednikov.

Kulturna dediščina je vsa tista človeška ustvarjalnost, ki je nastala mimo lastnega delovanja narave in izven nje. Precejšen del naravne dediščine je v svojem bistvu kulturna dediščina. Pri širšem pojmovanju kulturne dediščine govorimo o dediščini bivanja, prehranjevanja, oblačenja, gostoljubnosti, veseljačenja, o dediščini obrti in drugih oblikah vsakdanjega gospodarskega prizadevanja človeka. Dediščina predstavlja različne oblike in sloge, ki so se izoblikovali v posameznem zgodovinskem obdobju in so shranjeni kot zgodovinski spomin na preteklost. (Bogataj, 1992: 12–13)

V svetu namenjajo veliko pozornost pravilnemu vrednotenju dediščine na področju domače in umetne obrti. Razvite dežele organizirajo kreativno izobraževalne delavnice, v katerih tradicionalni mojstri iz nerazvitih dežel spoznavajo načine in možnosti nadgrajevanja modelov tradicije v smeri sodobnega oblikovanja. Pri nas smo na tem področju dediščine šele na začetku. V bodoče bo potrebno zastaviti kreativne delavnice, vezane na posamezne obrtne dejavnosti na Slovenskem. Zavedati se moramo velike komparativne prednosti, ki nam jo zavidajo tudi v tujini. Na Slovenskem so skoraj še vse znane panoge domačih obrti in rokodelstev zastopane po celotni deželi. (Bogataj, 1992: 30–31)

Zavedati se bo potrebno, da sta uporaba dediščine in črpanje idej iz njenih modelov predmet temeljitih študij, procesa izobraževanja, usmerjanja, navsezadnje tudi osebne rasti in talenta. (Bogataj, 1992: 30–31)

Avtorja B. Knific in M. Knific v svojem prispevku poudarjata, da je za razvoj in duhovno rast vsakega človeka, še zlasti pa otroka, pomembno pravilno razumevanje in dojetanje izročila, saj si sodobnosti in prihodnosti brez njega ne smemo in ne moremo predstavljati. Učitelji usposablajo učence za življenje in edina prava pot, ki je možna, je, da skrbno opazujejo in proučujejo sedanost in preteklost. Oblike izročila nam pomenijo sredstvo za

razkrivanje življenjskih slogov v določenih časovnih obdobjih, ob pravilnem razumevanju letih lahko ustrezno načrtujemo naše današnje in prihodnje delovanje, v katerem ne bomo ponavljali napak, ki so se že zgodile, in ne bomo ustvarjali novega na področjih, kjer je čas preizkusil že obstoječe modele človekovega delovanja. (B. Knific in M. Knific)

3 PROJEKT DEDIŠČINA GRE V ŠOLE

V okviru enoletnega projekta; Dediščina gre v šole smo izvedli različne dejavnosti na šoli. Medgeneracijsko sodelovanje, izvedba različnih delavnic, obisk znane prof. in kulturne publicistke Dušice Kunaver, izvedba kulturnega dne, podelitev Prešernovih nagrad, sodelovanje z domom dr. Jožeta Potrča starejših občanov v Slov. Bistrici, vozičkanje, pohod z dedki in babicami, šport z dedki in babicami, pripovedovanje pravljic, sejem igrač, peka kruha, izdelovanje lectovih src, medenih hišk, medenjakov, pripravljanje starih jedi, namazov iz zelišč, izvedba mlinarjevega in pastirjevega dne ter še druge. Namen projekta je bil spoznavanje in ohranjanje kulturne dediščine.

3.1 KULTURNI DAN: KULTURNA DEDIŠČINA V ŠOLI

Na ravni šole smo se dogovorili, da bomo na šolo povabili različne goste, ki bodo za učence pripravili zanimive delavnice. Delavnice smo imeli razdeljene po triadah in prilagojene glede na starost otrok. Osrednja gostja dneva pa je bila ga. Dušica Kunaver, ki je na prireditvi ob slovenskem kulturnem prazniku med drugim podelila tudi Prešernove nagrade.

»Na moji poklicni poti, za katedrom, pa sem spoznala, kako malo naša mladina ve o domačih vrednotah in kako zavzeto prisluhne domačim pesmim, pripovedim, šegam in pregovorom.« (Dušica Kunaver)

3.2 POTEK KULTURNEGA DNE V PRVEM TRILETJU

Pri spoznavanju okolja smo se pred izvedbo kulturnega dne pogovarjali in učili o življenju nekoč. Učenci so v šolo prinesli različne stare predmete. Pogovarjali smo se, čemu je ta predmet služil in zakaj so ga nekoč uporabljali. Naredili smo si razredno razstavo. Učiteljice smo učence že predhodno pripravile na kulturni dan. Načrtovali in izvedli smo poučne delavnice, na katerih so učenci lahko ustvarjali, izdelovali, plesali, peli in se preizkusili v različnih ročnih spretnostih. Delavnice bom v nadaljevanju predstavila.

Pri načrtovanju smo si zastavili naslednje cilje:

- pomen in vloga kulturne dediščine,
- učenci vedo, da je bilo življenje v preteklosti drugačno,
- učenci spoznajo vidike življenja ljudi v preteklosti in danes,
- učenci se učijo veščin in spretnosti pri izdelovanju izdelkov,
- učenci spoznajo različna opravila iz življenja v preteklosti,
- učenci se učijo ljudske pesmi in plese,
- učenci spoznavajo pomen medgeneracijskega učenja.

3.3 PREDSTAVITEV DELAVNIC

Učence smo razdelile v skupine. Skupine so prehajale iz delavnice v delavnico po predhodno narejenem urniku.

PRANJE IN LIKANJE PERILA

Povabili smo Ložniške ufarce, ki delujejo v okviru Turističnega društva Zg. Ložnica. Učencem so pripovedovale o tem, kako so perice včasih prale perilo. Nato so jim prikazale pranje s čisto pravimi »rifli« in »škafi«. V tej dejavnosti so se preizkusili tudi učenci. Sledilo je likanje z likalniki na oglje. Učenci so ugotavljali, da je bilo to delo zelo težko in naporno.

Tako so se tudi sami preizkusili v vlogi peric.

IZDELOVANJE LOKOV IN PIŠČALI

Fantje so si izdelovali loke in lesene piščali. Pri tej delavnici so spoznali, kako uporaben je les in kaj vse si lahko iz njega naredimo sami. Namesto računalniških igrice se lahko igramo igrice z loki v naravi. Kdo zadene tarčo?

IZDELOVANJE PUNČK IZ CUNJ

Deklice so si iz cunj izdelale punčke. Pri delu so bile ustvarjalne in spretno. Z velikim zanimanjem so prisluhnile starejšima gospema, ki sta jim pripovedovali zgodbe iz njenega otroštva. Ena sama punčka iz cunj ju je spremljala skozi igrivo otroštvo.

PREDENJE IN ČESANJE VOLNE

Ga. Hedvika Kočnik, domačinka je predstavila postopek česanja volne ali »drgašanje«, predenje s kolovratom, navijanje niti, oblikovanje štrene in klobčiča. Pokazala je pletenje ali »štrikanje« nogavic in povedala, da še danes plete puloverje, kape, šale, rokavice za svoje sorodnike. Učenci so spoznali volno v neobdelanem stanju. Sami so poskusili česanje volne in predenje s kolovratom. Večina otrok je prvič videla, kako poteka predenje. Bilo jim je zelo zanimivo.

IZDELOVANJE LIČJA

Na tej delavnici so učenci spoznali, kaj je to ličje in kaj pomeni ličkanje koruze. Izvedeli so, da se postopek izdelave izdelka iz ličja začne že pri spravljanju ličja. Ličje mora biti prav suho, prav zrelo, da ne splesni. Prav tako ga je treba sortirati, ker tudi na koruzi ni vse za vse. Zunanje ličje je npr. za oblekice, tisto bolj v notranjosti pa za glavice, če želiš izdelati punčko. Točno moraš vedeti, kaj boš iz česa naredil. Učenci so si iz ličja naredili različne vrste rož.

PETJE LJUDSKIH PESMI IN PLESANJE LJUDSKIH PLESOV

Tukaj so peli znane slovenske ljudske pesmi in se naučili nekaj novih. Za konec pa so nanje še zaplesali. Spoznali so narodno nošo, kako je sestavljena in da se razlikuje po pokrajinah.

IGRE NEKOČ

V tej delavnici so se učenci igrali različne igre iz otroštva dedkov in babic.

4 SKLEP

Učenci so na delavnicah videli veliko novega, spoznali, ugotovili, se naučili in ustvarjali iz različnih materialov, s tem pa krepili ročne spretnosti. Dinamične delavnice so jim bile zanimive, saj so bili poslušni, zbrani in navdušeni nad svojimi izdelki. Povedali so, da si želijo še več takšnih dni, kjer lahko sami ustvarjajo in s tem razvijajo svojo kreativnost. Všeč jim je bilo, da so jih izvajali zunanji gostje. Menim, da je v šolah pomembno medgeneracijsko sodelovanje, saj se na tak način prenaša in ohranja naša bogata kulturna dediščina. Učenci so nad takšnim pristopom navdušeni, saj znanje pridobivajo skozi izkustveno učenje.

ZAHVALA

Zahvaljujem se svojim sodelavkam za izvedbo kulturnega dne in učencem, ki so v delavnicah pridno in zavzeto sodelovali. Zahvaljujem se tudi vsem gostom, ki so si vzeli čas in nam pripravili ter uspešno izpeljali poučne delavnice. Hkrati se zahvaljujem vodstvu 2. OŠ Slov. Bistrica, ki je podprlo moje izobraževanje in aktivno udeležbo na mednarodni konferenci.

Literatura in viri

1. Bogataj, J., 1992. Sto srečanj z dediščino na Slovenskem. Ljubljana: Prešernova družba.
2. Kunaver, D., 2019. Spletna knjigarna Dušice Kunaver. Dostopno na: <http://kunaver.com/ljudsko-izrocilo/>
3. Knific B. in Knific M., 2009. Kaj bi s plesnim izročilom v osnovnih šolah? Dostopno na: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-TW1193BI/27ed2c30-ob44-4923-aa37-7620dab4cf14/PDF>

MARJETKA MRAKIČ

OŠ BOVEC

GIBANJE IN ZDRAVJE ZA DOBRO PSIHIČNO IN FIZIČNO POČUTJE (RAP)

Povzetek

Naša šola je bila izbrana kot ena izmed 125 šol, ki so v letošnjem letu vključene v poskus Uvajanja tujega jezika v obveznem programu in preizkušanja koncepta razširjenega programa (RaP) v osnovni šoli. V letošnjem šolskem letu bomo izvajali poskus uvedbe razširjenega programa – Gibanje in zdravje v šolo. Namen programa je ohraniti in še razširiti ponudbo športnih in ostalih z zdravjem povezanih dejavnosti, ki so se pred tem izvajale v sklopu projekta Zdrav življenjski slog. Učenci naše šole so ta projekt lepo sprejeli. Tudi nov program je sestavljen tako, da bo vsak od učencev lahko v njem našel nekaj, kar ga zanima in ga bo z veseljem obiskoval. Dejavnosti uspešno prepletamo s podaljšanim bivanjem, čeprav se po- navadi šele pri izvedbi še tako skrbno načrtovanega urnika pokažejo dodatne organizacijske težave.

Ključne besede: zdravje, gibanje in igra, kakovostno preživljanje prostega časa, aktivna vloga učenca

EXERCISE AND HEALTH FOR THE GOOD OF THE PSYCHOLOGICAL AND PHYSICAL WELL-BEING

Abstract

Our school is one of the selected to participate in an experiment of introducing a foreign language as a part of a compulsory program and testing the Extended program concept in primary schools. This year our plan is to carry out the introduction of the extended program - Movement and health to school. The purpose of the program is to maintain and expand the range of sports and other health-related activities, that were previously included in the Healthy lifestyle project. Students of our school have accepted the project very well. The new program is also designed in a way, that any of the students can find something they are interested in and will be happy to participate in. The activities are successfully combined with the Afterschool classes, but of course, even if the schedule is carefully planned, there is always a possibility of additional organization problems occurring during the implementation.

Keywords: health, movement, and game, quality leisure time, the active role of a student

UVOD

Prve strokovne smernice za tako imenovano podaljšano bivanje so prišle leta 1999. Nazadnje pa so bile osvežene leta 2005. Od takrat se koncept ni bistveno spreminjal. Se je pa v dvajsetih letih res precej spremenilo stanje v šolah. Prav tako je tudi stroka, zlasti na področju gibanja in zdravja, v tem času naredila velik premik. Poleg tega evropske smernice za otroke v šolskem programu predvidevajo pet ur gibanja na teden. Tako je bil po toliko letih res skrajni čas za prevetritev koncepta.

RAZŠIRJENI PROGRAM (RAP)

Do sedaj je bil razširjeni program sestavljen iz interesnih dejavnosti, podaljšanega bivanja, neobveznih izbirnih predmetov, dopolnilnega in dodatnega pouka, učne pomoči, razrednih ur ... Večino tega se z novim konceptom ohranja. Hkrati pa si prizadeva uvesti bolj interdisciplinarni pristop ter ponuditi zelo konkretne dejavnosti, ki smiselno nadgrajujejo vsebine iz rednega pouka in prispevajo h kakovostnemu preživljanju prostega časa učencev. Šola naj bi tako med drugim spodbujala ustvarjalno in varno učno okolje za učenje, igro, druženje, sprostitve ali počitek pred in med poukom ali po njem, vendar se lahko učenci prostovoljno odločijo, ali bodo pri tem sodelovali. A ker gre v tej fazi za poskus, ki zahteva skrbno spremljanje, so ga poskusno vpeljali v 144 šolah: v 19 na vseh treh področjih, v 125 zgolj s področja gibanja in zdravja za dobro psihično in fizično počutje. Gre za šole, na katerih so že izvajali projekt Zdrav življenjski slog in so pripravljene nadaljevati to dobro prakso. Ta se je po novem umestila v razširjeni program ter tako učencem od 1. do 9. razreda osnovne šole poskuša zagotoviti možnost petih ur gibanja na teden.

Namen razširjenega programa osnovne šole je spodbujati celostni razvoj učenca, prispevati h kakovosti uresničevanja ciljev osnovnošolskega izobraževanja s tem, da bogati in nadgrajuje obvezni program, omogoča večjo izbirnost, spodbuja in usmerja učenca k vseživljenjskemu učenju in trajnostnemu razvoju ter aktivni participaciji v ožjem in širšem družbenem okolju. Izvajanje razširjenega programa omogoča uresničevanje učenčevih interesov, zmožnosti, boljše (samo)spoznavanje učenca, razvijanje kakovostnih medsebojnih odnosov in vzpostavljanje zdravega načina življenja.

GIBANJE IN ZDRAVJE ZA DOBRO PSIHIČNO IN FIZIČNO POČUTJE

Naša šola je bila v šol. letu 2018/2019 izbrana, da preizkusi nov koncept razširjenega programa (RaP) v osnovni šoli - področje Zdravje, gibanje ter dobro psihično in fizično počutje otrok. Področje ima tri podpodročja, in sicer gibanje (za dobro počutje, umirjanje in sprostitve; za boljšo gibalno učinkovitost; korektivno vadbo in ustvarjanje z gibanjem), hrana in prehranjevanje ter zdravje in varnost.

Današnji čas v mnogočem označujejo vse manjša gibalna dejavnost, naraščajoče socialne razlike, nezdrave prehranjevalne navade in svojevrstni, večkrat rizični načini preživljanja prostega časa. Zato je posebej pomembno da učencem v šolskem prostoru ponudimo dejavnosti za preprečevanje in odpravljanje negativnih posledic današnjega načina življenja in jih s tem spodbudimo k zdravemu življenjskemu slogu ter pozitivno vplivamo na duševno zdravje. Področje gibanje in zdravje za dobro psihično in fizično počutje v razširjenem programu šole predstavlja čas in prostor, dostopen vsem učencem. Vsebuje različne dejavnosti, s katerimi želimo in lahko vplivamo na zdrav telesni, čustveni, kognitivni in socialni razvoj vsakega posameznika ter ob tem poskrbimo za dobro počutje in ohranitev zdravih navad. Redna telesna dejavnost, uravnovežena prehrana, skrb za varno okolje in

sprostitev so ključni dejavniki, ki vplivajo na zdravje in dobro počutje. Učenci imajo priložnost, da skupaj z učitelji in starši izberejo tiste dejavnosti, ki upoštevajo njihove interese, razvijajo in nadgrajujejo njihova močna področja ter dopolnjujejo šibka. Ob tem učenci dobijo tudi čas za počitek, sprostitvev in umiritev. Učenci tako spoznajo različne vsebine in načine udeležanja zdravega življenjskega sloga, jih preizkusijo in občutijo.

Sodobna definicija opredeljuje zdravje kot splošno vrednoto in bistveni vir za produktivno in kakovostno življenje slehernega posameznika in skupnosti kot celote. O dobrem psihičnem in fizičnem počutju govorimo takrat, ko lahko posameznik realizira svoje potenciale, je redno telesno dejaven, skrbi za dovolj počitka in spanja, se uspešno spopada z vsakodnevnimi življenjskimi izzivi, ima razvit občutek za druge in aktivno deluje v družbi. V tem smislu zdravje in skrb zanj ni le interes posameznika, medicinskih strok ali institucij zdravstvenega varstva, marveč odgovornost celotne družbene skupnosti, torej tudi šole.

Področje vsebuje tri sklope:

1. Gibanje
2. Prehrana in prehranjevanje
3. Zdravje in varnost

1. GIBANJE

Redna telesna dejavnost je ključna za skladen razvoj, zdravje in dobro počutje otrok in mladostnikov. Zaradi pretežno sedečega načina življenja je zato pomembno, da učencem ponudimo redno in raznoliko športno vadbo, ki bo nevtralizirala negativne učinke sodobnega načina življenja in nezdravih navad. Gibanje je primarna potreba otrok, saj ob njem spoznavajo okolico in sebe, razvijajo in krepijo svoje telo, pridobivajo gibalne kompetence, spodbujajo ustvarjalnost, pridobivajo ustrezne socialne spretnosti in oblikujejo temeljne vrednote. Z ustreznimi spodbudami v šoli in načrtnim vzgajanjem v duhu zdravega življenjskega sloga učence navdušujemo za različne športne dejavnosti in vplivamo na to, da postane gibanje del njihovega vsakdana.

1.A GIBANJE ZA DOBRO POČUTJE, UMIRJANJE IN SPROSTITIV

Gibanje je pomembna protiutež negativnim posledicam današnjega načina življenja, ki puščajo posledice tako na zdravju kot počutju posameznika. Otroke in učence moramo zato naučiti kdaj, kako in s katerimi dejavnostmi lahko nevtralizirajo negativne učinke in s tem vplivajo na kakovost bivanja. Vaje za krepitev in raztezanje vplivajo na učinkovitost mišičnega ustroja, vaje za stabilizacijo trupa preprečujejo bolečine v hrbtenici. Različne tehnike sproščanja in dihanja nas učijo kako sprostiti in umiriti telo in um ter pripraviti telo na premagovanje različnih izzivov. Vaje za čuječnost nas učijo zavedanja svojih misli, čustev, telesnih občutkov in namer, kar lahko otrokom in mladostnikom omogoča razumevanje samega sebe in zunanjega dogajanja. Z jutranjo gimnastiko vplivajo na pospešeno dihanje in krvni obtok, s tem na boljšo prekrvavitev možganov in s tem boljšo zbranost za učenje in ustvarjanje pri pouku. Vsebine tega sklopa se lahko izvajajo kot minuta za zdravje ali rekreativni odmor, v času pred, med ali po pouku. Čas trajanja je potrebno ustrezno prilagajati, v dnevno šolsko delo pa naj bodo umeščene glede na potrebe učencev.

1.b Gibanje za boljšo gibalno učinkovitost

Gibanje je otrokova primarna potreba, skozi katero spoznava sebe in okolico. Razvoj na gibalnem področju zagotavlja otroku pridobivanje gibalnih kompetenc, ki pomembno vplivajo tudi na druga razvojna področja: socialno, čustveno, spoznavno. Zato je

pomembno, da v času razširjenega programa ponudimo učencem ustrezne gibalne spodbude, ki so prilagojene starosti, sposobnostim in lastnostim vsakega posameznika ter omogočajo izbiro. V prvem starostnem obdobju je poudarek na učenju temeljnih gibalnih vzorcev, ki predstavljajo široko podlago za nadgradnjo različnih športnih znanj ter spodbujajo igrivost, gibalno izražanje in ustvarjalnost. V drugem starostnem obdobju je poudarek na usvajanju sestavljenih gibalnih struktur in bolj zapletenih gibalnih vzorcev. Pri tem upoštevamo biološko, intelektualno in socialno razvitost učencev, ki je v tem obdobju v razcvetu. V zadnjem starostnem obdobju lahko hiter telesni razvoj poruši naučene gibalne vzorce, zato je potrebno učencem omogočiti ustrezne športne izzive, s katerimi jih spodbujamo k varnemu, samostojnemu odgovornemu in učinkovitemu vključevanju v različne športne individualne in kolektivne športne dejavnosti: dejavnosti (igre z žogo,...), rekreativne dejavnosti v lokalni skupnosti, priprava na tekmovanja, raziskovalne naloge, medgeneracijsko povezovanje v gibanju,...

1.C KOREKTIVNA VADBA

Namenjena je učencem, ki potrebujejo prilagojene gibalne sposobnosti in posebno skrb zaradi gibalnih, učnih, zdravstveni ali vedenjskih posebnosti. Posebno pozornost je tako potrebno nameniti učencem s posebnimi potrebami, učencem ki zaostajajo na gibalnem in zaznavnem področju, tistim, ki so gibalno manj kompetentni, učencem ki so prepoznani kot debeli in tisti s prekomerno telesno maso. Dejavnosti korektivne vadbe so namenjene tudi v rehabilitacijske in terapevtske namene za učence, ki so bili poškodovani ali imajo kronične ali akutne zdravstvene težave. Ciljno izbranimi vajami in elementarnimi igrami, ki omogočajo prilagajanje pravil in intenzivnosti, učenci izboljšujejo orientacijo na telesu in v prostoru ter s tem zavestni nadzor svojega telesa. Gibalne dejavnosti so usmerjene v izboljšanje vzdržljivosti ter gibalne učinkovitosti posameznika in izpopolnjevanje gibalnega znanja. Dlje časa trajajoče vzdržljivostne dejavnosti poleg izboljšanja kondicije pomaga tudi pri zmožnosti vzdrževanja koncentracije pri učenju. Nemirni učenci potrebujejo možnost telesne dejavnosti tudi med poukom.

1.č Ustvarjanje z gibanjem

Ustvarjalnost učencev dopolnjuje in nadgrajuje akademsko znanje. Pri ustvarjanju je aktivno vključena celotna osebnost učenca. Dosežemo jo, če jim dovolimo izstopiti iz ustaljenih vzorcev. Z ustvarjalnim gibom in gibalno improvizacijo učenci izražajo svoja razpoloženja, občutke, misli, mnenja, doživljanje svojega notranjega in zunanjega sveta. Gibe učenci ustvarjajo sami po trenutnem navdihu in jih povezujejo v preproste koreografije. Poleg oblike in kakovosti giba je pomembna tudi njegova sporočilnost, izraznost, proces doživljanja ob nastajanju. Z glasbo lahko določimo trajanje, ritem, tempo in poudarke v gibanju, ki pripomore k iskanju notranjih občutij. Ustvarjalca lahko umiri ali spodbudi njegovo ustvarjalno domišljijo.

2. HRANA IN PREHRANJEVANJE

2.A ZDRAV IN URAVNOTEŽEN JEDILNIK

Zdrava prehrana je eden od pogojev dobrega psihičnega in fizičnega počutja človeka. Ustrezno sestavljeni dnevni obroki hrane zadovoljujejo človekove potrebe po hranljivih snoveh in energiji, potrebni za rast, razvoj in opravljanje življenjskih funkcij. Te potrebe so navedene v priporočilih zdrave prehrane. Z različnimi in enostavnimi didaktičnimi pristopi lahko otroci in mladostniki ugotavljajo, koliko in kako so v njihovi prehrani priporočila

zdrave prehrane upoštevana. V okviru organizirane šolske prehrane otroke in mladostnike navajamo k temu, da zdravo prehranjevanje postane spontani del načina življenja in hkrati vsakodnevni užitek. Prehrana naj bo čim pestrejša in naj vključuje različna živila. Priporoča se od 3 do 5 dnevni obrokov. Otroke in mladostnike je potrebno spodbujati oz. navajati, da dan začnejo z zdravim zajtrkom. Potrebno jih je vzpodbujati, da v svojo vsakodnevno prehrano vključujejo vse skupine živil: zelenjavo, sadje, žita in žitne izdelke, mleko in mlečne izdelke, meso in mesne izdelke ter maščobe. Za obravnavo zdravega in uravnoveženega jedilnika, ocena šolskega in učenčevega jedilnika in vpliva na učenčeve prehranske navade, je priporočljiv didaktični pristop izkušnjskega učenja, temelječ na tem, da otroci in mladostniki z lastno dejavnostjo neposredno osvojene vsebine razumejo ter jih usvojijo, kar dolgoročno pri njih vpliva na oblikovanje ustreznih in zdravih prehranskih navad. To pa je najboljša popotnica za zdravo življenje.

2.B HIGIENA

Ko govorimo o higieni, imamo v mislih osebno, družinsko in javno higieno. Osebna higiena predstavlja eno od glavnih področij higiene, in se ukvarja zlasti s higieno telesa, oblačenja, prehrane, spanja in počitka, športa in rekreacije. V vzgojno-izobraževalnih ustanovah pa je tudi izjemnega pomena javna higiena. Okolje in zdravje otrok in mladostnikov sta tesno medsebojno povezana. Vzgojno-izobraževalna ustanova predstavlja otrokovo biološko, fizično in socialno okolje, ki nanj kompleksno vpliva. Priporočljiv pristop, da otroke in mladostnike spodbudimo k celostnemu in optimalnemu osebostnemu razvoju z razvijanjem razumevanja, uporabe in kritičnega mišljenja pri spoznavanju in navajanju upoštevanja higienskih načel pri prehranjevanju in pravilnem delu z živili in pri pripravi jedi ter poznavanjem načina rokovanja in dela z živili in hrano tako, da ne pride do okužbe oziroma zastrupitev s hrano.

2.C OZNAČEVANJE ŽIVIL

V današnjih časih imamo na prehranskem področju zelo raznovrstno ponudbo ob kateri se kot potrošniki zelo pogosto težko odločimo, kateri prehranski izdelek bi izbrali oziroma kupili. Otroci in mladostniki so zelo ranljiva skupina, ki je pogostokrat tarča zavajajočega oglaševanja predvsem živil z nezdravim prehranskim profilom. Da bomo otroke in mladostnike usmerili k izboru živil in izdelkov, torej tistih, ki naj bi jih v skladu s smernicami zdravega prehranjevanja izbrali je prav, da dejavnostim, ki pripomorejo k boljšemu poznavanju označevanja živil, namenimo posebno pozornost. Izbiro živil in izdelkov nam omogočajo različne oznake, ki se nahajajo na embalaži predpakiranih živil ali na etiketah živil. Če poznamo pomen oznak, nam to omogoča lažjo izbiro in preudarno nakupovanje živil in s tem tudi zdravo prehranjevanje. Zato je pomembno, da je potrošnik obveščen o sestavi, kakovosti, varnosti in ravnanju z živili oziroma izdelki, ki jih namerava kupiti. Priporočljiv pristop, da otroke in mladostnike spodbudimo k razvijanju razumevanja in kritičnega mišljenja pri spoznavanju označevanja živil je lahko na primer analiziranje deklaracij različnih embalaž prehranskih izdelkov.

2.Č KULTURA PREHRANJEVANJA

Pri vsakem obroku hrane, neglede na to kje ga zaužijemo, moramo spoštovati lepo obnašanje oziroma kulturno vedenje pri mizi. Z različnimi dejavnostmi lahko v okviru razširjenega programa omogočimo otrokom in mladostnikom usvajanje lepih navad in oblikovanje osnovnih vrednot pri jedi za mizo. V šolski jedilnici, kjer se prehranjuje veliko

število otrok in mladostnikov pa je še toliko bolj pomembno upoštevanje pravil kulturnega prehranjevanja. Kultura prehranjevanja in lepo vedenje ni le stvar vljudnosti in obzirnosti temveč pripomore k sproščenemu vzdušju in spoštljivejšim odnosom med vrstniki. H kulturi prehranjevanja sodi tudi ustrezna uporaba jedilnega pribora. Uporabljanja jedilnega pribora je potrebno otroke navajati že zelo zgodaj, ko to usvoji mu to ne bo delalo težav pri prehranjevanju pri mizi. Organizirana šolska prehrana in skupno uživanje obrokov v šoli naj prispeva tudi k razumevanju, da imajo otroci in mladostniki dovolj raznovrstne hrane in da je prav, da dostojno in spoštljivo zaužijejo svoj obrok hrane brez zavržkov. Za obravnavo kulturnega prehranjevanja, kamor sodi osnovni bonton pri jedi, uporaba jedilnega pribora, pogrinjki za različne priložnosti, odnos do hrane in zavržkov hrane, je priporočljiv didaktični pristop izkušenskega učenja, temelječ na tem, da otroci in mladostniki z lastno dejavnostjo neposredno osvojene vsebine in vzorce razumejo, kar pri njih pusti dolgotrajnejši pečat na poti v življenje.

2.D RAZLIČNI NAČINI PREHRANJEVANJA

Z načinom prehranjevanja označujemo različne vrste prehrane ljudi. Ustrezen način prehranjevanja je skladen z veljavnimi strokovnimi priporočili. Kljub temu pa se pojavlja vedno več drugačnih načinov prehranjevanja, ki mnogokrat nimajo ustrezne zdravstvene osnove in so lahko tudi neprimerni in nepriporočljivi predvsem za otroke in mladostnike v obdobju odraščanja. Pomembno je, da otroci in mladostniki poznajo pozitivne in negativne strani drugačnih načinov prehranjevanja (primer: neprimerna prehrana z izločanjem živil živalskega izvora v času odraščanja in drugo). Različni načini prehranjevanja predstavljajo tudi nacionalne načine prehranjevanja. Učenci lahko v okviru šolske prehrane in drugih dejavnosti analizirajo nacionalne jedi na podlagi poznavanja posamezne dežele. Zelo priporočljivo je tudi, da učenci spoznajo različne načine prehranjevanja svojih sovrstnikov, ki jim prikažejo svoj način prehranjevanja in dejavnike, ki jih je pri njihovem prehranjevanju potrebno upoštevati. Priporočljiv pristop spoznavanja drugačnih načinov prehranjevanja je ta, da na primer učenec, ki ima posebne prehranske potrebe predstavi svojim vrstnikom svoj način prehranjevanja (npr. učenec, ki ima celiakijo svojim vrstnikom predstavi živila in jedi, ki jih sme in ne sme uživati).

3. ZDRAVJE IN VARNOST

Zdravje je stanje popolne telesne, duševne in družbene blaginje (WHO). Je osnovna pravica vsakega posameznika, od katere je odvisna kakovost njegovega življenja. Temelj zdravja in zdravega načina življenja se oblikuje v otroštvu in ima dolgoročne posledice za poznejše življenje. Ko govorimo o življenjskem okolju, nimamo v mislih samo zdravo, temveč tudi z ohranjanjem zdravja povezano varno okolje, ki omogoča optimalen celostni razvoj vsakega posameznika in je zelo pomembno v obdobju odraščanja. S ponudbo različnih vzgojno-izobraževalnih dejavnosti v razširjenem programu želimo učencem omogočiti razvijanje, uporabo in poglobljanje znanj, oblikovanje stališč in vrednot na interdisciplinarnem področju, ki se ukvarja z zdravjem, varnostjo in blagostanjem ljudi. Učencem želimo omogočiti spoznavanje in razvijanje ter ohranjanje zdravih vedenj, jih naučiti varnih ravnanj v vsakdanjem življenju ter vplivati na razumevanje medsebojne povezanosti varnosti in zdravja.

3.A TELESNO IN DUŠEVNO ZDRAVJE TER POČITEK

S to vsebino bi želeli učence ozavestiti, z razumevanjem in udejanjanjem, o pomembnosti zdravja, zdravja kot vrednoti, ki je prvi pogoj in osnovni temelj za njihovo delovanje - kot posameznika in v skupnosti. Želeli bi jih vzpodbujati k razvijanju zdravega življenjskega sloga, oziroma k zdravemu vedenju z osnovami osebne higiene, spolno vzgojo za zdravo in varno spolnost, z redno telesno aktivnostjo in z zdravo prehrano, z zmožnostjo prepoznavanja duševnega zdravja in rušilcev le-tega. Jih seznanjati z načini premagovanja tovrstnih ovir in s prepoznavanjem pomembnosti počitka, sprostitve in dobrih spalnih navad, kot pogoj za učinkovito telesno in kognitivno delovanje.

3.B MOJE ZDRAVO OKOLJE: DOM, ŠOLA... VES PLANET

Ekološki in ostali raznoliki problemi naše družbe so večinoma kompleksni. Mnogi vplivi človeka rušijo ravnovesje v naravi kar posledično vpliva tudi na zdravje človeka. Družba prihodnosti potrebuje ljudi, ki bodo sposobni prepoznati kompleksne probleme v ožjem/širšem okolju in bili ozaveščeni, razumni, odgovorni, kritični državljani. V tej smeri učencem omogočamo različne dejavnosti, ki vključujejo soočanje z raznolikimi dejavniki, ravnanji v njihovem ožjem okolju (dom, šola) in širšem okolju, ki vplivajo na njihovo zdravje, prepoznavanje negativnih dejanj na okolje)in ob tem iskanje prave izbire, raznolikih rešitev predvsem z interdisciplinarnim pristopom ter tudi na ta način skrbeti za svoje zdravje in varnost, zdravje in varnost celotne človeške populacije.

3.C SKRB ZA LASTNO VARNOST IN VARNOST DRUGIH

Pri otrocih, mladostnikih, v današnjem hitrem tempu življenja in velikem številu pretečih se nevarnostih, je še toliko bolj pomembno, da neprestano in v različnih situacijah opozarjamo učence, na različne načine in njihovi razvojni stopnji primerno, na osnovna načela temeljne varnosti, da jih bodo globoko v sebi preventivno ozavestili ali jih znali priklicati tudi ob morebitni nezgodi. Učence o tem ozaveščamo kadarkoli in kjerkoli v šoli, ob tem omogočamo različne dejavnosti, ki so povezane s preprečevanjem nezgod, z nudenjem prve pomoči z osnovami oživljanja. Seznanimo jih z osnovnimi načeli varnosti v športu, z ustreznim ravnanjem ob morebitni nesreči ter z ustreznim ravnanjem ob izrednih razmerah in nesrečah.

3.Č KEMIJSKA VARNOST IN RAVNANJE Z NEVARNIMI SNOVMI

Znanje, vseživljenjsko učenje, lahko v veliki meri prispevata k zdravju, kljub obdajajočimi nevarnimi snovmi vsakdana in izjemno hitremu razvoju. Kemijska varnost je ena izmed tistih vseobsegajočih področij, s katero bi želeli učence vzpodbuditi k razvijanju razumevanja, kritičnega mišljenja, ozaveščenosti, preudarnemu ravnanju z nevarnimi snovmi, s katerimi bodo lahko živeli varneje. Skrb za varnost, tudi kemijsko, predstavlja preventivo zdravja. Kemijski varnosti, ki je interdisciplinarna, ki je pomembna prav za slehernega človeka, aktualnih tem ne manjka (kemijska nevarnost v okolju, hrana, kozmetika, čistila,...).

3.d Varna mobilnost

Varna mobilnost je sodoben način življenja in dela, ki spodbuja in krepi veščine za kulturo vedenja v prometu, zdrav način življenja, odnos do okolja ter ekonomičnost vlog udeležencev v prometu. Omogoča učencem dostop do znanja in razvijanja veščin, ki jih potrebuje za vključevanje v življenje in družbo. Učenec v prometu nastopi v različnih vlogah kot pešec, sopotniku v avtu, avtobusu, javnem prevozu, kolesar... Z različnimi dejavnostmi

(medpredmetno povezovanje, projektno delo), predvsem praktično, se učenci aktivno vključijo v promet. Pri tem so pomembna pravila obnašanja v prometu, skrb in krepitev zdravja, skrb za okolje.

3.E PREPREČEVANJE ODVISNOSTI

Različne oblike odvisnosti dandanes lahko vsestransko onemogočijo zdravo življenje učencev ter pustijo trajne posledice. Namen ozaveščanja učencev o vplivih različnih odvisnosti in škodljivih posledicah za posameznika in družbo je delovati preventivno, ne kurativno. Učencem omogočamo aktivno vključevanje v dejavnosti, ki izpostavljajo in rešujejo problematiko kemične odvisnosti in nekemične odvisnosti (digitalna odvisnost).

3.F PREPREČEVANJE RAZLIČNIH OBLIK NASILJA

Za kakršnokoli delovanje človeka, kjerkoli, je pomembno zdravo in varno okolje, kamor sodi tudi okolje brez nasilja. V šoli je potrebno biti pozoren na vse znake medvrstniškega nasilja ter jih raziskati. Namen spodbujanja vzgoje brez nasilja pri učencih je prepoznavanje značilnosti ter različnih oblik nasilja, ozaveščanje o posledicah nasilja, ustrezno odzivanje v morebitni vpletenosti v nasilje. Učencem omogočamo učenje vedenj, ki neposredno preprečujejo nasilna dejanja. Spodbujamo jih k aktivnemu vključevanju v dejavnosti, ki izpostavljajo in rešujejo problematiko.

3.g Zdravo, varno, kakovostno preživljanje prostega časa

Sodobne tehnologije so prevzele mlade generacije, tudi njihov prosti čas. S to vsebino bi želeli učence usmeriti še v drugačne, zdrave načine preživljanja prostega časa. Želeli bi jim ponuditi, jih spomniti na raznolike, prijetne, koristne oblike, ki bi zapolnjevale njihov prosti čas, jih bogatile in prispevale k zdravemu razvoju in oblikovanju osebnosti. Želeli bi jim predstaviti (npr.: igre iz preteklosti) in z njimi skupaj poiskati njim ljube načine preživljanja prostega časa. Načine, ko bi ob njih, v varnem okolju, zdravo uživali sami, v družbi s prijatelji, z družino,...

RAZŠIRJENI PROGRAM NA NAŠI ŠOLI

Dejavnosti razširjenega programa so priložnosti za raznoliko ponudbo učnih izzivov po meri učencev in šole ter lokalnega okolja.

Odločili smo se, da bomo iz obsežnega nabora ciljev razširjenega programa, dali poudarek predvsem na naslednjim ciljem:

- ozaveščanje pomena telesnega in duševnega zdravja za dobro počutje in kakovostno življenje;
- izgradnja razumevanja pomena vsakodnevnega gibanja, uravnotežene prehrane, zdravega in varnega okolja, sprostitve in počitka;
- spoznavanje in aktivno vključevanje v različne gibalne dejavnosti, razvijanje navad zdravega prehranjevanja, sodelovanje z drugimi ter varno in odgovorno ravnanje v okolju;
- pridobivanje znanja o preventivnem ravnanju v skrbi za zdravje in varnost;
- oblikovanje pozitivnega odnosa do gibanja, hrane in prehranjevanja, okolja, samega sebe in drugih ter razvijanje pozitivnih stališč, navad in načinov ravnanja.

Iz širšega nabora ponujenih dejavnosti je nastal naslednji seznam dejavnosti, ki se bodo izvajale na naši šoli v letošnjem šolskem letu:

- GIBANJE

Elementarne športne igre, osnove gimnastike, osnove iger z žogo, igre z loparji, urbani športi.

- PLANINSTVO

Planinski izleti primerni za učence/ke vseh starosti, izleti po poteh v okolici Bovca, tudi daljši izleti (odvisno od števila prijavljenih).

- ŠPORTNA VADBA

Dodatne ure športa za PŠ Soča.

- KROŽEK PRVE POMOČI

Prva pomoč v vsakdanjem življenju.

- VARNOST V CESTNEM PROMETU

Krožek za učence 5. razreda na temo pravil in obnašanja v cestnem prometu.

- FITNES

Vadba v fitnessu za učence 7., 8. in 9. razreda, vaje na trenažerjih, vaje z lastno težo in uporabo drobnih pripomočkov.

- KUHARSKI KROŽEK

Priprava lokalnih jedi na sodoben način, uporaba sestavin iz naše narave, za učence od 5. do 9. razreda.

- KUHARSKA USTVARJALNICA

Priprava zdravih in okusnih jedi na ustvarjalen način, uporaba sestavin iz naše narave, za učence od 1. do 4. razreda.

- ODBOJKA LIGA

Odbojarska liga za učence/ke od 7. do 9. razreda, igra se »velika« odbojka na celo odbojarsko igrišče, višina mreže 210 cm.

- NOGOMET LIGA

Nogometna liga za učence od 6. do 9. razreda, pravila igre se določijo na prvi uri lige.

- MALA ODBOJKA

Osnovne tehnike odbojarske igre, vadba male odbojke (4:4), elementarne odbojarske igre, višina mreže 210 cm. Igra se odbojarsko Ligo Soča.

- VRTNARSKI KROŽEK

Osnove dela na vrtu, pridelava sadja in zelenjave – od semena do pridelka.

- LIKOVNA USTVARJALNICA

Ustvarjanje iz različnih materialov, spodbujanje kreativnega razmišljanja.

- GLEDALIŠKA DELAVNICA

Za vse, ki imate radi oder in nastopanje. Pripravili bomo predstavo in z njo nastopili.

- ROKODELNICA

Izdelovanju različnih izdelkov, ki zahtevajo ročne spretnosti (izrezovanje, lepljenje, šivanje, gubanje, risanje, barvanje...) - za PŠ Žaga.

Poseben izziv je predstavljalo sestavljanje urnika aktivnosti. Omejeni smo s prevozi za učence vozače. Nekateri učitelji izvajajo več dejavnosti v okviru RaP, izbirne predmete ali pa poučujejo tudi na podružničnih šolah. Poleg tega si tudi učenci izberejo več različnih

dejavnosti. Nekateri si kasneje tudi premislijo. Število učencev v skupinah je različno. Prav tako imajo nekateri učenci v tem času tudi izvenšolske dejavnosti (glasbena šola,...). Omejitev predstavlja telovadnica, ki je lahko zasedena zaradi izvajanja izbirnih predmetov, zlasti v primeru slabega vremena. Tudi izvedba planinstva in vrtnarskega krožka je odvisna od vremena. Na nek način posebno omejitev predstavljajo tudi pričakovanja staršev, da bodo učenci takoj po obveznem programu pojedli kosilo, v času podaljšanega bivanja pa, poleg dejavnosti razširjenega programa, v celoti opravili tudi domače naloge.

ZAKLJUČEK

Bistvo razširjenega programa je po mojem mnenju, da otrok razvija svoje potencialne in ima pri tem aktivno vlogo. Krepil naj bi tudi samostojno in sodelovalno učenje ter medvrstniško in medgeneracijsko sodelovanje. Dejavnosti pa morajo biti zasnovane tako, da ga ne bodo še dodatno obremenile, ampak sproščale. Prav tako se nekateri sklopi in s tem cilji posameznih sklopov razširjenega programa uresničujejo že v okviru samega podaljšanega bivanja, saj učence navajamo na ustrezno higieno, zdravo in uravnoteženo prehrano, skrb za varnost in nenasilno vedenje,... Za šolo pa razširjeni program pomeni zalogaj predvsem v organizacijskem smislu. Od učitelja zahteva ogromno priprav, saj mora biti otrok ves čas aktiven. Na naši šoli ob tem vztrajamo pri izhodišču, da ohranimo gibanje in vzgojo za zdrav življenjski slog tudi ob novem konceptu programa. Učencem, ki bodo v šoli tudi v popoldanskem času, bomo ponudili aktivnosti, prilagojene njihovi starosti. Ob tem, da hkrati uvajamo tudi tuj jezik v 1. razredu, pa se zavedamo, da že prvošolčki v enem tednu zamenjajo številne učitelje, kar je zanje nedvomno naporno in ne ustvarja ravno varnega okolja za prvošolca, zato je treba upoštevati tudi ta del (psihološke) stroke. Največ prednosti in tudi slabosti novega koncepta pa bo tako kot vedno pokazal čas.

Literatura in viri

1. Vključujoča šola: priročnik za učitelje in strokovne delavce. (2017). Ljubljana: ZRSŠ.
2. Jank, W. Meyer, H. (2006) Didaktični modeli. Ljubljana: ZRSŠ.
3. Razširjen program (RAP), Področja razširjenega programa. Spletna izdaja. Dostopno na <http://solacerkljeobkrki.splet.arnes.si/files/2018/11/PODRO%C5%8CJA-RP-ZBIR.pdf>
4. Razširjen program (RAP), Koncept razširjenega programa. Spletna izdaja. Dostopno na <http://solacerkljeobkrki.splet.arnes.si/files/2018/11/PODRO%C5%8CJA-RP-ZBIR.pdf>

JASMINA MULC
OSNOVNA ŠOLA NOTRANJSKI ODRED CERKNICA
EVROPSKA VAS

Povzetek

Evropska vas je oblika naravoslovnega dne, ki ga izvajamo na naši šoli. Namen naravoslovnega dne je spoznati manj znane države Evrope – tiste, ki so v medijih manj izpostavljene, o njih redkokdaj kaj slišimo, bolj malo izvemo, vendar kljub temu skrivajo marsikaj lepega ter zanimivega. Vsako šolsko leto predstavimo drugo državo Evrope. Cilj naravoslovnega dne je učencem predstaviti eno izmed evropskih držav na zabaven, drugačen, izkustven način. Naravoslovni dan evropska vas temelji na raznolikih delavnicah iz različnih predmetnih področij in vključuje vse učence, ki obiskujejo sedmi razred osnovne šole. Učitelji pripravijo delavnice, kjer učenci s pomočjo različnih učnih metod spoznavajo in odkrivajo značilnosti izbrane države. Z aktivnostmi poskušamo približati globalno in tudi širiti miselna obzorja učencev. Učence poskušamo pripeljati do spoznanj, da je geografija vsepovsod, in je močno prepletena s številnimi naravoslovnimi in družboslovnimi vedami.

Ključne besede: Evropa, delavnice, aktivnost, raziskovanje, medpredmetno povezovanje, spoznavanje države

EUROPEAN VILLAGE

Abstract

A European village is a form of science day that we conduct at our school. The purpose of science day is to get to know the lesser-known countries in Europe - those who are less exposed in the media, rarely hear about them, don't know much about them, but nevertheless hide many beautiful and interesting things. Each school year we present a different country in Europe. The goal of science day is to introduce students to one of the European countries in a fun, different, experiential way. Science Day European Village is based on a variety of workshops in a variety of subject areas and includes all students attending the seventh grade of primary school. Teachers organize workshops where students learn and discover the characteristics of presented country through various teaching methods. The activities try to approach globally and expand the mental horizons of students. We try to get students to realize that geography is ubiquitous, and it is heavily intertwined with many natural and social sciences.

Keywords: Europe, workshops, activity, exploration, cross-curricular integration, getting to know the country

1 UVOD

Učitelji si prizadevamo učiti dobro in kakovostno. Sposobnost dobrega poučevanja prihaja od znotraj. To zahteva moč in veliko energije, da lahko znanje prenašamo na učence.

»Odlični učitelji imajo potrebne osebne lastnosti in sposobnost vplivanja ter jih uporabljajo skupaj z dobro preiščenimi učnimi metodami.« (Peterson, 2008, p. 3)

Izzivi sodobnega učitelja so številni. Učitelji moramo učiti dinamično, predano in dobro, ker s tem vplivamo na svoje učence, ki bodo oblikovali prihodnost naše družbe. Kakovostno poučevanje je preplet značajskih lastnosti učitelja in njegovega sloga poučevanja, ki se odraža v učnem uspehu in osebni rasti učitelja in učencev. Poučevanje ni zgolj izvajanje tehnik, pridobljenih v času pedagoškega izobraževanja, ampak prepletanje osebne in strokovne moči, s pomočjo katere imamo neverjetno moč vplivanja na druge. Tukaj je na mestu primerjava s smehom. Slabše, kot se počutite, več se morate smehljati. Mark Twain je nekoč dejal, da se najbolj razveseliš, če razveseliš nekoga drugega. Eden najlepših učiteljevih prizorov je, ko ima pred seboj vesele, razigrane in nasmejane obraze, ki komaj čakajo na začetek šolskega dne in si želijo, da se učna ura ne bi nikoli končala.

Na kakšen način ter s čim pritegniti učence, da bodo spoznali nove stvari, bili pri tem aktivni in hkrati uživali. Ta vprašanja so bila ključna za idejo o naravoslovnem dnevu, kjer se prepletajo različne dejavnosti, medpredmetno povezovanje in predvsem velika aktivnost otrok, kljub različnim ravnam znanja in sposobnosti.

2 EVROPSKA VAS

»V Grški mitologiji je bila Evropa lepo dekle, v katero se je zaljubil Zeus. Spremenjen v belega bika jo je ugrabil in odpeljal na otok Kreta. V spomin nanjo so celino zahodno od Azije poimenovali Evropa.« (Verdev, 2015, p. 11)

Zakaj evropska vas? Naša Evropa je majhna, čudovita, zelo raznolika in hkrati tudi številnim učencem malo poznana. Namen naravoslovnega dne je spoznati manj znane države Evrope. To so tiste države, ki so v medijih manj izpostavljene, o njih redkokdaj kaj slišimo, bolj malo izvemo, vendar kljub temu skrivajo marsikaj lepega ter zanimivega. Vsako šolsko leto predstavimo eno izmed držav. V lanskem šolskem letu smo spoznavali in preučevali Ciper.

Cilj naravoslovnega dne je učencem predstaviti eno izmed evropskih držav na zabaven, drugačen izkustven način. Z uporabo metod slikovne demonstracije, zvočne demonstracije in besedne demonstracije, z metodo opazovanja, metodo dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, z metodo dela z grafičnimi izdelki, metodo razlage in razgovora ter metodo praktičnega dela so učenci usvajali novo znanje, krepili veščine in bili zelo aktivni.

Naravoslovni dan evropska vas temelji na raznolikih delavnicah iz različnih predmetni področij in vključuje vse učenec, ki obiskujejo sedmi razred osnovne šole. Predstavlja velik organizacijski zalogaj in vključuje številne predmetne učitelje naravoslovnih in družboslovnih smeri.

Z dodatnimi aktivnostmi, ki so več kot le posredovanje učne snovi, poskušamo pouk obogatiti z aktivnostmi, ki širijo miselna obzorja učencev. Poskušamo približati globalno izven ustaljenih vzorcev poučevanja in jih pripeljati do spoznanja, da je geografija vsepovsod in je močno prepletena s številnimi naravoslovnimi in družboslovnimi vedami.

2.1 CIPER

Naravoslovni dan se začne s skupnim uvodnim delom, kjer se vsi zberemo v šolski jedilnici. Vodja naravoslovnega dne predstavi potek celotnega dneva dejavnosti. Učencem predstavimo seznam skupin in jih seznanimo z njihovo razporeditvijo.

Zaradi zelo različnega predznanja o Cipru si na začetku naravoslovnega dne v Kulturnem domu Cerknica (za njihovo sodelovanje se jim najlepše zahvaljujem) najprej ogledamo projekcijo oddaje Čez planke iz arhiva Multimedijskega centra Radio Televizije Slovenija z naslovom Ciper. Njena voditeljica in avtorica je znana slovenska novinarka Mojca Mavec. S predvajanjem filma v kino produkciji smo kot mali uživači srkali znanje o Cipru. Po končanem ogledu dokumentarne oddaje smo se vrnil v šolo, kjer smo se razdelili po učilnicah. Začeli smo z aktivnostmi znotraj posamezne delavnice. Seznam učencev je bil narejen po skrbnem premisleku in s sodelovanjem vseh vključenih učiteljev. Pomemben cilj je bil, da ustvarimo delavnice, ki bodo učence pritegnile, bile prilagojene njihovim zmožnostim in sposobnostim ter prinesle nova znanja in spoznanja.

Nabor naših delavnic je bil pester in raznolik. Obsegal je vsa področja, ki so bila predstavljena v dokumentarni oddaji. Obsegal je likovno ustvarjanje, spoznavanje glasbe, izdelovanje družabnih iger, pripravo prigrizkov za pogostitev ob koncu aktivnosti, predstavitev zgodovinskih in geografskih značilnosti. Učili smo se grški in turški jezik, spoznavali športna nogometna moštva ...

Učenci so od posameznega učitelja, ki je vodil delavnico, dobili podrobna navodila. Vsak učitelj si je po lastni volji zamislil izvedbo delavnice in tudi način, kako bo izbrano temo preučil in raziskal skupaj z učenci. Vsaka delavnica je imela jasno nalogo, da ob koncu delavnice svoje ugotovitve ter spoznanja predstavi vsem ostalim učencem in učiteljem, ki so bili vključeni v aktivnosti tega dne. Način predstavitve je bil dogovor med učenci znotraj posamezne dejavnosti, seveda v sodelovanju z učiteljem. Nekateri so ustvarili plakete, spet drugi pripravili ples ali skuhal nekaj značilnega za Ciper. Po dveh šolskih urah dela v delavnicah so se vsi sodelujoči učenci in učitelji ponovno zbrali v jedilnici šole, kjer je sledila predstavitev posameznih tem. Pri predstavitvi so morali sodelovati vsi člani ekipe.

2.2 DELAVNICE

Pri delavnici na temo geografija so bili učenci razdeljeni v dve skupini. Prva skupina je s pomočjo kartonaste podlage naredila obris Cipra in ga izrezala. Model izbrane države je oblikovala v manjše enote in jih razrezala, da je dobila puzzle sestavljanke. Drugi del skupine pa je s pomočjo tabličnih računalnikov iskal željene podatke ter v računalniški učilnici natisnil potrebno slikovno gradivo za izdelavo puzzle sestavljanke. Puzzle sestavljanke Ciper je vključevala ključne naravno in družbeno geografske teme, kot so relief, podnebje, vodovje, gospodarstvo, prebivalstvo ter religija. Na spodnji strani sestavljanke so bili kratki opisi posameznih tem, obogateni s slikovnim gradivom ter ključnimi poudarki, ki so bili tudi predstavljeni poslušalcem na skupni predstavitvi ob koncu naravoslovnega dne (slika 1).

Pri zgodovini so učenci pod vodstvom učiteljice najprej odšli v šolsko knjižnico po literaturo. Opremljeni s strokovno tiskano literaturo so v računalniški učilnici učenci iskali informacije tudi s pomočjo informacijsko-telekomunikacijske tehnologije. Pripravili so odlomek iz ciprske zgodovine, predstavili so najpomembnejše letnice in z njimi povezane dogodke.

Prepletenost umetnosti, književnosti in zgodovine je bila predstavljena z namizno igro. Namizna igra je bila zasnovana tako, da so bili vsi elementi družabne igre posredno ali neposredno povezani s Ciprom. Narisano igralno polje je imelo obliko Cipra, izdelane

figurice so predstavljale tipične predmetne povezave s Ciprom, vprašanja pa so se nanašala na zgodovinsko, geografsko in umetnostno poznavanje Cipra (slika 2).

Učenci so znanje s področja turizma in športa usvajali s pomočjo tabličnih računalnikov in mobilnih telefonov. Skupina učencev, ki se je ukvarjala s športom, je izdelala plakat. Z njim so učenci predstavili znano nogometno in košarkarsko moštvo s Cipra. Druga skupina pa je prav tako s pomočjo plakata predstavila Ciper kot zanimivo turistično destinacijo. Člani ekipe so ga na predstavitvi poimenovali kot še ne odkriti dragulj v Sredozemlju.

Jezikovna delavnica je pripravila zanimivo predstavitev. Pripravili so dialog dveh prebivalcev Cipra, ki se pogovarjata v grškem in turškem jeziku. Prisotni učenci in učitelji smo se v grškem in turškem jeziku naučili besedno zvezo dober dan. Predstavljen nam je bil tudi ples na tradicionalno ciprsko glasbo.

Glavni cilj likovne delavnice je bil izdelek, ki predstavlja nekaj tipičnega za Ciper. Učitelj je dal pri ideji in izbiri materialov učencem proste roke. Tudi učitelj se je lotil dela. Z učenci so imeli nekakšno tekmovanje, kdo bo s svojim izdelkom bolje in nazorneje predstavil Ciper. Nastali so zanimivi in seveda čudoviti izdelki. Učitelj je izdelal tipičen ciprski stolček (slika 3). Učenci pa so iz gline izdelali model samostana in tradicionalni kruh, naredi plakat, ki prikazuje delitev Cipra in ustvarili risbo z oslom, ki je tipična žival Cipra.

Ker pa je pomemben del vsake država tudi njena kulinarika, so nam učenci, ki radi vihtijo kuhalnico, ob koncu naravoslovnega dneva pripravili pogostitev. Razvajali so nas s čudovitimi zelenjavnimi namazi, ki so jih pripravili sami, opečenimi kruhki in svežo solato, kjer seveda ni smel manjkati feta sir.

Skozi celotni naravoslovni dan so nas spremljali tudi učenci, ki obiskujejo medijski krožek na Osnovni šoli Notranjski odred Cerknica. Celotno dogajanje naravoslovnega dne so posneli ter tako zabeležili naše aktivnosti in se hkrati tudi sami urili na svojem področju. Tako so pridobivali zelo pomembne izkušnje na področju medijskega udejstvovanja.

Vse zgoraj omenjene izdelke smo razstavili na hodniku šole. Postavili smo stojnico znanja Naravoslovni dan – Evropska vas – Ciper. S tem smo tudi ostalim učencem, učiteljem ter drugim obiskovalcem šole postavili na ogled naše izdelke (slika 4).

Ob opravljeni evalvaciji izvedbe naravoslovnega dneva je padla ugotovitev, da je dan dejavnosti zelo dobro zastavljen, da so bili učenci presenečeni nad svojo aktivnostjo in zelo zadovoljni z izvedbo. Njihovi vtisi o tem dnevu so pokazali, da jim je bilo fajn. Dan jim je hitro minil in tudi marsikaj novega so se naučili.

2.3 SLIKOVNO GRADIVO

3 ZAKLJUČEK

Nelson Mandela je nekoč dejal, da je izobrazba najmočnejše orožje, s katerim lahko spremeniš svet. In še kako prav je imel! Za temi preprostimi besedami pa se skriva vse prej kot preprosta naloga. To ni več le naloga, ampak že poslanstvo, da lahko sodeluješ pri oblikovanju prihodnosti otrok. V očeh učencev smo učitelji neusahljiv vir informacij, kritiki in prijatelji, zaupniki in rešitelji.

Na drugi strani pa je lahko danes v tem sodobnem in hitrem svetu kakovosten učitelj tisti, ki ima močno voljo do dela. Lastnosti dobrega učitelja so po mojem mnenju odločnost, samozavest, samospoštovanje, socialni čut, vztrajnost in mirnost.

Učitelji geografije stremimo k celostnemu izobraževanju in vključevanju aktualnih tem v sam pouk geografije. To zahteva veliko idej in dodatnega dela. Obogatitev pouka vidim v oblikovanju dni dejavnosti ali drugih projektih, kjer lahko učenci znanje pridobivajo na drugačen način.

Literatura in viri

1. Paterson, K., 2008. 55 izzivov poučevanja in deset uporabnih rešitev za vsak izziv. Ljubljana, Rokus Klett.
2. Verdev, H., 2015. Raziskujem preteklost 7. Samostojni delovni zvezek za geografijo v sedmem razredu osnovne šole. Ljubljana, Rokus Klett.
3. Clandfield, L., Prodromou, L., 2010. Premagovanje težav v razredu: kako preoblikovati probleme v priložnosti: preizkušeni nasveti in zamisli za učinkovito poučevanje. Ljubljana, Rokus Klett.
4. Kesič Dimić, K., 2010. Vsi učenci so lahko uspešni: napotki za delo z učenci s posebnimi potrebami. Ljubljana, Rokus Klett.

ANITA MUSTAČ
II. GIMNAZIJA MARIBOR

SODOBNE METODE POUČEVANJA – POUČEVANJE KEMIJE S POMOČJO RAZISKOVANJA

Povzetek

Kemija je temeljna raziskovalna veda, ki je tesno povezana z vsakdanjim življenjem. Je pa zaradi svoje abstraktnosti in kompleksnosti pogosto nepriljubljena med dijaki. Pomembno je, da učitelj s sodobnimi metodami poučevanja približa dijakom kemijo in jih navduši za raziskovalno delo. Učenje z raziskovanjem uporablja aktivno učenje, ki bolj poudarja razvoj eksperimentalnih in analitičnih veščin kot pa osnovno znanje. V članku opisujem kot primer dobre prakse raziskovanje neznane snovi s pomočjo laboratorijskega dela. Dijaki dobijo štiri vzorce, ki jih morajo analizirati. Sami poiščejo analize metode za določevanje neznane snovi. Raziskovanje posamezne manjše skupine dijakov pa pripomore k zaključku celotne skupine. Njihov končni cilj je določiti, v katero organsko kisikovo spojino spada neznan vzorec.

Ključne besede: sodelovalno učenje, pouk kemije, motivacija, raziskovanje, eksperimentalno delo, neznan vzorec

MODERN TEACHING METHODS – TEACHING CHEMISTRY THROUGH RESEARCH

Abstract

Chemistry is a fundamental scientific discipline that is closely linked to everyday life. Due to its abstractness and complexity it is important that the teacher uses modern teaching methods to bring Chemistry closer to students and to inspire them to research. Learning by doing research is active learning that emphasizes the development of experimental and analytical skills more, than the basic knowledge itself.

In the article, an example of good practice is described, namely, the research of an unknown compound through laboratory work. Students are given four samples to analyze and they need to find the appropriate methods of analysis to determine the unknown compound by themselves. The research work of each individual group helps to complete the collective task and their goal is to determine to which organic oxygen compound an unknown compound belongs.

Keywords: Collaborative Learning, Chemistry Class, Motivation, Research, Experimental Work, Unknown Compound.

1 UVOD

1.1 MOTIVACIJA

Učenje in poučevanje kemije je zahteven proces, saj vključuje abstraktne pojme in koncepte, ki se jih pogosto ne da videti, ne dotakniti. Uporaba sodobnih informacijskih tehnologij ponuja pomoč pri premagovanju tovrstnih težav, saj nam omogoča vizualizacijo naravoslovnih pojavov, ki so premajhni, prehitri, abstraktni ali ogromni, da bi jih neposredno opazovali. Številne raziskave kažejo, da uporaba vizualizacijskih gradiv (od fizičnih modelov, analogij, animacij, simulacij, submikropredstavitev, virtualnih okolij) izboljša razumevanje kemijskih pojmov. Vizualizacija abstraktnih pojmov in varno okolje za eksperimentiranje sta le dva razloga, ki kažeta v prid uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) pri pouku kemije (Dinevski, Rizman Herga, 2015, str. 34– 43).

Radovednost je eden izmed največjih motivacijskih vzgibov. Ko se začnemo učiti nečesa novega, največje uspehe dosegamo prav takrat, ko smo resnično zainteresirani za napredek. Tudi če nam je neka nova stvar vsaj malo zanimiva, ne bomo hitro odnehali. Ko pa se hočemo v zadevo resnično poglobiti in izvedeti vse, kar se da, bomo z učenjem nadaljevali in sčasoma dosegli svoj cilj (Hrovatin, 2017).

Motivacija je med najpomembnejšimi psihološkimi procesi. Deluje v interakciji in se spreminja ter omogoča človeku njegovo enkratnost in neponovljivost. Je proces izzivanja, usmerjanja in uravnavanja človekove dejavnosti k cilju oziroma zadovoljitvi potrebe, ki je bila izvor motivacije, kot lahko preberemo v strokovni literaturi. Zajema vse silnice in gibala našega delovanja. Potrebe in nagoni nas spodbujajo, vrednote, ideali ter drugi motivacijski cilji pa so tiste prvine motivacijskih okoliščin, ki nas privlačijo. Motivov ne moremo uresničiti, če se ne pojavi ustrezno motivirano obnašanje ali notranje stanje, ki zbuja, usmerja in vzdržuje vedenje (Kotar, 2018).

1.2 AKTIVNO UČENJE

»Pri pouku vzporedno potekata dve aktivnosti, to je učenje, aktivnost učenca, in poučevanje, aktivnost učitelja. Kakovost poučevanja bistveno vpliva na kakovost učenja, rezultate in na dosežke učencev, njihov napredek, rast in razvoj.« (Ferk-Savec, 2014, str. 45, povzeto po Adamič, 2005) Marentič-Požarnik (2003) pravi, da se v današnjem času pojavlja vse več raziskovalnih dokazov, ki potrjujejo, da se učenci učijo najbolj kakovostno, če so čustveno, miselno in celostno aktivirani. To imenujemo aktivno učenje. Če želimo, da so učenci v procesu učenja uspešni, moramo strmeti k temu, da samostojno razmišljajo, iščejo informacije, postavljajo in preizkušajo hipoteze... Zavedati se je potrebno, da takšno učenje omogoča trajnejša znanja. Tudi Davis (1993) ugotavlja, da se učenci najboljše učijo, kadar aktivno sodelujejo v izobraževalnem procesu, in sicer tako, da razpravljajo o tem, kar so prebrali, vadijo tisto, kar so se naučili in koncepte uporabijo v praksi. Definicija aktivnega učenja po Bonwellu in Eisonu (1991) pravi, da je aktivno učenje vsako učenje, ki učence vključi v dejavnosti in jih pripravi do tega, da o teh dejavnostih razmišljajo. Glavne značilnosti aktivnega učenja (Bonwell in Eison, 1991):-učenci delajo več kot le poslušajo,-poudarek je na razvoju veščin učenca in ne le na prenašanju informacij,-učenci razvijajo višje veščine razmišljanja (analiza, sinteza, ocenjevanje),-učenci so vključeni v aktivnosti (npr. branje, razpravljanje, pisanje),-učenci raziskujejo svoje lastne odnose in vrednote. Locke piše, da pristop aktivnega učenja učencem omogoča možnosti za interakcijo in vključevanje skozi nadzirane aktivnosti. Ta pristop izkušnje smatra kot bogat vir učenja, ki učencem

pomaga razumeti in pridobivati znanje na nepozabne načine. (povzeto po Bonwell in Eison, 1991) Deweyje že pred več kot 80 leti prepoznal vrednost uporabljanja strategij aktivnega učenja v učilnici. Aktivno učenje zahteva aktivno sodelovanje v organiziranem dogodku, analizo in razmislek o tem, kar smo izkusili in uporabo naučenih načel v šolskih, delavnih in življenjskih situacijah. (prav tam) Izkušensko učenje je posebna zvrst aktivnega

1.3 SKUPINSKO DELO

Cohen (1994) skupinsko delo definira kot delo dijakov v skupini, ki ga jasno določi učitelj. Skupina naj bo dovolj majhna, da lahko vsak od njih k nalogi nekaj doprinese. Od dijakov se pričakuje, da izpeljejo nalogo brez neposredne in takojšnje pomoči učitelja. Ko učitelj da dijakom delo v skupini in jim pri tem dovoli, da delajo napake in se sami borijo za uspeh, s tem izvede prenos svoje avtoritete na dijake. Prenos avtoritete na dijake pa je temeljna posebnost (ang. key feature) skupinskega dela. To pomeni, da so zdaj dijaki odgovorni za svoj prispevek k skupinskemu delu. Pri svojem delu so svobodni, saj nalogo dokončajo na način, za katerega menijo, da je po njihovem mnenju najboljši, učitelju pa so odgovorni predstaviti svoj končni izdelek. Prenos avtoritete nikakor ne pomeni, da je učni proces nekontroliran. Učitelj z distance nadzoruje in ocenjuje delo dijakov ter na koncu oceni njihov končni izdelek (Dinevski, Rizman Herga, 2015).

1.4.1 UČITELJEVO DELO PRI SKUPINSKEM DELU

Učitelj mora sprejeti več odločitev še pred samim začetkom skupinskega dela. Odločiti se mora glede velikosti skupin in razvrstitve članov v skupini, izbrati mora gradivo, ki ga bodo dijaki uporabljali pri delu, in prostor, kjer bo skupinsko delo potekalo. Pri pouku kemije mora skupinsko delo vključevati tudi eksperimentalno delo. Dijaki morajo sami izbrati eksperiment, ki ga bodo izvedli in ga tudi načrtovati. Pri tem upoštevajo možnost izvedbe v šolskem laboratoriju.

2 EKSPERIMENTALNA DEJAVNOST

Vsaka eksperimentalna dejavnost omogoča, da je otrok samostojen, pridobi na samozavesti, opazuje, doživlja, raziskuje, pridobiva izkušnje, pridobiva novo znanje in zna uporabljati znanje, ki gaje že usvojil. Skozi te dejavnosti otroci pridobijo različne pojme (čas, logične pojme, vzročne zveze). Eksperimentalne dejavnosti so v vzgojno-izobraževalnem procesu zelo pomembne, zato bi jih bilo potrebno začeti vpeljevati že v otrokovem predšolskem obdobju, saj bi tako kasneje lažje razumeli vsa dogajanja in pojave v naravi.

Delo v skupini sem skrbno načrtovala v času priprav na pouk. Skupinsko delo v razredu sem izvedla v prvem, drugem in tretjem letniku. Dijaki so delo načrtovali v času pouka kemije. Glede na število dijakov (16 dijakov) sem načrtovala osem skupin po dva dijaka. Vsaka skupina je dobila naslov naloge in napotke, kako bi naj nalogo izvedli.

2.1 IZBOR MATERIALA IN PRIPOMOČKOV

Dijaki so v podporo dobili delovni list dokaznih reakcij in potrebnih reagentov za dokaz neznanih snovi (glej prilogo). S pomočjo teoretskega znanja pa so morali sami načrtovati eksperiment in s tem, katere reagente bodo uporabili in katere laboratorijske pripomočke.

2.2 IZVEDBA LABORATORIJSKEGA DELA

Dijaki so ustrezno pripravljene izvedli znane reakcije za dokaz organskih kisikovih spojin. Dobili so po dva vzorca, ki so ju morali analizirati. V načrtovano razpredelnico za zapis rezultatov, so sproti vpisovali opažanja. Le tako, so lahko sklepali na prisotne spojine in kasneje svoje rezultate predstavili ostalim sošolcem.

Naredili so dokazne reakcije za alkohole, aldehide, ketone, karboksilne kisline in fenole, nasičenost in nenesičenost organskih spojin s pomočjo bromovice.

Dokaz alkoholov: izvedli so oksidacijo s pomočjo kalijevega dikromata.

Dokaz fenola: izvedli so reakcijo s pomočjo železovega triklorida.

Dokaz karboksilnih kislin: izvedli so reakcijo s pomočjo natrijevega hidrogenkarbonata in dokazne reakcije za aldehide in ketone s Fehlingovim reagentom.

Pri vseh reakcijah gre za kvantitativne določitve.

2.3 VREDNOTENJE REZULTATOV

V razredu je vsaka skupina predstavila potek eksperimentalnega dela in pojasnila dobljene rezultate, predstavila barvne spremembe in jih pojasnila. S pomočjo barvnih sprememb pri reakciji, so dijaki sklepali na vrsto organske kisikove spojine. Skupine so s svojim deležem pripomogle k celotnemu zaključku, skupaj so razporedili neznane vzorce v ustrezno skupino organskih kisikovih spojin ali med ogljikovodike. Hkrati so interpretirali dobljene rezultate, razpravljali o teoretičnih osnovah in predlagali izboljšave glede same izvedbe laboratorijskega dela..

3 ZAKLJUČEK

Dijaki so si z aktivnim delom, predvsem z izvajanjem eksperimentov, pridobili samozavest ter se naučili opazovati, raziskovati, pridobivati nova znanja in jih tudi uporabiti.

Prišli smo do skupnega spoznanja, da je delo v skupini drugačno od tradicionalnega dela in da je pri pouku dobro uporabljati različne metode in oblike dela. Pri konkretnem skupinskem delu niso usvojili le določene snovi in govornih spretnosti, temveč so se naučili tudi načinov, kako dobro delati v timu in gojiti zavest o družbeni odgovornosti. Dijaki so kot posamezniki razvili odgovornost do dela skupine in odgovornost do dela, ki jim je bilo dodeljeno. Dijaki na delo v skupinah zdaj gledajo drugače, saj zanje ne pomeni več izogibati se učenju, temveč v njem vidijo dodano vrednost k tradicionalnemu načinu učenja.

4 PRILOGE

Delovni list za laboratorijsko vajo

Laboratorijska vaja: DOKAZNE REAKCIJE KISIKOVIH ORGANSKIH SPOJIN

Osnova za razdelitev organskih spojin v skupine je sorodnost v strukturi, oz. navzočnost določenih funkcionalnih skupin. Od strukture in funkcionalnih skupin so odvisne njihove fizikalne lastnosti in reaktivnost spojin.

Med organske kisikove spojine sodijo alkoholi, aldehidi, ketoni, karboksilne kisline in njihovi derivati (estri, etri, anhidridi kislin). V naravi so prisotne številne organske kisikove spojine. Največ je lipidov in ogljikovih hidratov. Za posamezne kisikove spojine so določene reakcije značilne, zato jih uporabljamo za dokazovanje posameznih organskih spojin.

Cilj laboratorijske vaje:

- razviti sposobnost razlikovanja med funkcionalnimi skupinami (alkeni, aldehidi, alkoholi, karboksilnimi kisljinami, fenoli) na osnovi preprostih kemijskih reakcij in spoznati nekaj lastnosti ogljikovih hidratov,
- skrb za varno odlaganje snovi.

Potek dela:

V epruvete dodajte vzorce organskih spojin in reagente za dokaze funkcionalnih spojin, opazujte spremembe ter v tabelo zapišite svoja opažanja.

a) Dokaz dvojne ali trojne vezi:

Pripravite si 2 epruveti. V prvo nalijte 1 mL cikloheksena, v drugo 1 mL cikloheksana. V vsako epruveto dodajte 2-3 kapljice bromovice. Opazujte spremembe in jih zapišite v tabelo z rezultati.

b) Dokaz alkoholov in aldehydov:

Pripravite si 2 epruveti. V prvo nalijte 1 mL propano-1-ola, v drugo 1 mL propanala. V vsako epruveto dodajte 1 mL kisle raztopine kalijevega dikromata. Opazujte 2 minuti, nato epruveti postavite v vročo (70 – 80°C) vodno kopel in počakajte, da nastanejo spremembe, ki jih zapišite v tabelo z rezultati.

c) Dokaz fenola:

Pripravite si 2 epruveti. V prvo epruveto dajte nekaj kristalčkov fenola in jih raztopite v 4 mL vode. Polovico prelijte v drugo epruveto. V prvo epruveto vlijte 1-2 kapljice železovega triklorida, v drugo pa 2-3 kapljice bromovice. Opazujte spremembe in jih zapišite v tabelo z rezultati.

d) Dokaz karboksilne kisline:

V epruveto dajte 1 mL očetne kisline in dodajte 1 mL nasičene vodne raztopine natrijevega hidrogenkarbonata. Opazujte spremembe in jih zapišite v tabelo z rezultati.

Tabela z rezultati:

Dokaz nenasičenosti

Funkcionalna sk	reagent	opažanja
cikloheksan		
cikloheksen		

Reakcija cikloheksena z bromovico:

Dokaz alkoholov in aldehydov

Funkcionalna sk	reagent	opažanja
Propan-1-ol		
propanal		

Reakcija propan-1-ola s kislom raztopino kalijevega dikromata:

Dokaz fenola

Funkcionalna sk	reagent	opažanja
fenol		

Reakcija fenola z železovim trikloridom:

Reakcija fenola z bromovico:

Dokaz karboksilne kisline

Funkcionalna sk	reagent	opažanja
Etanojska kislina		

Reakcija etanojske kisline z natrijevim hidrogenkarbonatom:

a) Oksidacija sladkorjev:

Pripravite tri epruvete in jih označite s črkami G, F in S. V epruveto z oznako G nalijte 2 mL vodne raztopine glukoze, v epruveto z oznako F nalijte 2 mL vodne raztopine fruktoze in v epruveto z oznako S, 2 mL vodne raztopine saharoze. V vse tri epruvete nalijte po 2 mL Tollensovega reagenta. Postavite jih v vročo vodno kopel in opazujte spremembe. V tabelo zapišite spremembe in vzroke za spremembe.

Sprememba Vzrok za spremembo

Glukoza

Fruktoza

Saharosa

b) Dokazovanje škroba:

V epruveto nalijte 1 mL škrobovice in ji dodajte 2-3 kapljice jodovice. Opazujte in zapišite spremembe.

Sprememba Vzrok za spremembo

Škrobovica

Pripravite si načrt dela – shemo izvajanja poskusov, s katerim bi ločili 4 vzorce (A, B, C in D). Vzorci predstavljajo kisikove organske spojine: etanol, acetaldehid, ocetno kislino in fenol. Na razpolago imate tri reagente: 2,4-dinitrofenilhidrazin, bromovico in natrijev hidrogenkarbonat.

Razmislite tudi o varnosti pri delu z danimi snovmi.

a) Shema dela:

b) Varnost pri delu:

Za vsako snov (vzorec in reagent) zapišite ustrezen znak za nevarno snov, pojasnite pomen znaka in zapišite kako ravnati z dano snovjo.

snov Znak za nevarnost Pomen znaka Ravnanje s snovjo

c) Rezultati:

Snov A: _____

Snov C: _____

Snov B: _____

Snov D: _____

Literatura in viri

1. COHEN, E. G. Designing Groupwork: Strategies for the Heterogeneous Classroom. New York, London: Teachers College Press, Columbia University. 1994.
2. DINEVSKI, D., RIZMAN HERGA, N. Novi mediji in tehnologije spreminjajo učenje in poučevanje kemije. Anal. Pazu. 2015, št. 1-2 (letn. 5), str. 34-43.
3. KOTAR, A. Pomen konteksta pri poučevanju kemije v osnovni šoli. Magistrsko delo. Univerza v Ljubljani: Pedagoška fakulteta. 2018.
4. MUSTAČ, A. Organske kisikove spojine. Lastno gradivo. II. gimnazija Maribor. 2018.
5. SCHMIDT, L. English for teachers with Low Level (A2, B1). Dublin: Trinity College Dublin (TDC)/Institute of Public Administration. 2016.

6. HUUDEC, A. Eksperimentalno delo pri pouku naravoslovja in tehnike v osnovni šoli
Magistersko delo. Univerza v Mariboru: Pedagoška fakulteta. 2017.

MITKO NASEVSKI
GIMNAZIJA MURSKA SOBOTA

**PREDNOSTI IN POMANJKLJIVOSTI VEGANSKE PREHRANE TER ZDRAV
ŽIVLJENSKI SLOG DIJAKOV GIMNAZIJE MURSKA SOBOTA**

Povzetek

Hrana nam omogoča življenje. Lakota nas žene k prehranjevanju. Prehranjemo se zaradi lakote in prijetnih občutkov ob hranjenju z okusno hrano. Seveda pa si vsi želimo, da nam ta hrana omogoča vse esencialne elemente za izboljšanje ali ohranjanje našega imunskega sistema, dobro počutje in zdravje. Lahko se prehranjemo bodisi kot vsejedi ali pa vegetarijansko, v zadnjem času pa vedno pogosteje tudi vegansko. Veganska hrana je opredeljena kot dietna hrana. V pričujočem prispevku bom opredelil, kaj je veganstvo, katera hrana je veganska ter kakšne so prednosti in pomanjkljivosti tega načina prehranjevanja. Te ugotovitve bom uporabil za svetovanje dijakom o hrani, ki je primernejša za zdrav življenjski slog, v zvezi z analizo športno vzgojnega kartona pa pri telesni teži in kožni gubi o hrani, ki je bolj dietna in nam omogoča ohranjanje telesne teže in kožne gube na nižjem nivoju.

Ključne besede: vegetarijanstvo, zdravje, vsejedstvo, veganstvo, okolje

BENEFITS AND DISADVANTAGES OF VEGAN NUTRITION AND HEALTHY LIFE

Abstract

Food gives us life. Hunger drives us to eat. We feed on hunger and the pleasurable feelings of eating delicious food. Of course, we all want this food to provide us with all the essentials to improve or maintain our immune system, well-being and health. We can eat either omnivorous or vegetarian, and more recently vegan. Vegan food is defined as diet food. In this post, I will define what veganism is, what food is vegan, and what are the advantages and disadvantages of this diet. I will use these findings to advise students on foods that are better suited to a healthy lifestyle. In relation to the analysis of sports education records, however, in the case of body weight and skin folds, food is more dietary and allows us to keep our body weight and skin folds lower.

Keywords: vegetarianism, health, omnivorous, vegan, environment

1 OPREDELITEV VEGANSTVA

Veganstvo je način življenja, kjer ljudje ne uživajo hrane živalskega izvora ter živalskih produktov, kot so mlečni izdelki, jajca, med, svila, volna, perje in kozmetika, ki vsebuje živalske elemente, in ne uporabljajo živalskih izdelkov za oblačila, obutev in podobno. Izogibajo se izdelkov oz. ne uporabljajo izdelkov, ki so bili testirani na živalih. Hrano skušajo uživati počasi in umirjeno. Nagnjeni so k meditaciji in k življenju v skladu z etičnim odnosom do narave. Vzrok za veganstvo je ljubezen do narave in izogibanje vseh oblik krutosti do živali in onesnaževanje narave. So za zaščito in humano obnašanje do ljudi in živali. Borijo se proti uporabi živali za človekovo zabavo. V Švici so med drugim dobili tudi prvega varuha za dobrobit živali.

Prve omembe vegetarijanstva, ki so neke vrste predhodnica veganstva, zasledimo že v antični Grčiji. Med njimi je treba omeniti starogrškega filozofa Pitagoro, v Indiji pa lahko izpostavimo Budo. Oba se zavzemata za nenasilje do živali. V renesansi se v tej zvezi omenja Leonardo Da Vinci.

Leta 1944 je učitelj lesarstva Donald Watson prvi uporabil besedo »vegan«, zapisal definicijo veganstva in v Veliki Britaniji v Liecestru ustanovil prvo vegansko društvo (The Vegan Society). Vegan je tedaj pomenil vegetarijanca, ki ne uživa mleka in jajc. Društvo Vegan Society je leta 1951 uvedlo strožjo in natančnejšo definicijo, po kateri je veganstvo doktrina, po kateri človek živi brez izkoriščanja živali. Londonski Vegan Society je danes med vodilnimi svetovnimi veganskimi organizacijami, ki propagirajo veganstvo.

Ben in Emily sta na spletnih straneh Facebook, Reddit in Instagram naredila anketno raziskavo o veganski skupnosti, v kateri je sodelovalo 8242 veganov s celega sveta. Po teh podatkih lahko sklepamo, da je 79 % veganov ženskega spola, 19 % pa moškega spola, medtem ko se 2 % o spolu nista izrekla. 62 % anketiranih ostanejo vegani do treh let, samo 10 % anketiranih ostanejo vegani več kot 10 let. Največ ljudi se je odločilo za veganstvo po ogledu dokumentarca ali po prebrani knjigi. Da so vzroki za veganstvo etični, je odgovorilo 68 % vprašanih. Da so, preden so postali vegani, prej bili vegetarijanci, je odgovorilo 67 %. 93 % je prepričanih, da bodo ostali vegani celo življenje.

Vzroki za vztrajanje pri veganstvu so mešani: upoštevajo etični, okoljevarstveni in zdravstveni motiv.

Slavni športniki, ki so vegani (Slovensko vegansko društvo vegan.si):

Carl Lewis (58let) – eden najboljših atletov vseh časov (9 zlatih olimpijskih medalj) je postal vegan leta 1990, še za časa profesionalnega ukvarjanja z atletiko.

Lewis Hamilton (34 let) – britanski 5-kratni svetovni prvak v formuli 1 (letos bo osvojil že 6. naslov) je kot vegan pridobil 7 kilogramov mišične mase in (po njegovih besedah) je bolj srečen in zdrav kot kdaj koli prej.

Kyrie Irving (27 let) – Američan, rojen v Avstraliji, velja za enega najboljših košarkarjev na svetu. Vegan je postal leta 2017, danes pa je glavni obraz podjetja Beyond meat, ki prodaja zdravo hrano, bazira na rastlinskih nadomestkih za meso.

Kar nekaj vrhunskih športnikov se občasno poslužuje veganske diete, med njimi tudi najboljši teniški igravec na svetu, Srb Novak Đoković, in nekdanji vrhunski boksar Mike Tyson.

2 PREDNOSTI VEGANSTVA

Mnogi posamezniki, ki so se odločili za veganstvo in pri tem vztrajajo, pravijo, da se počutijo odlično, da so zdravi, dobrega počutja in da ne obiskujejo zdravnika. Srbski igravec tenisa Novak Đoković je zaradi celiakije spremenil prehrano, ki je zdaj večji del veganska (v Beogradu ima nekaj veganskih restavracij), trdi, da mu je prehrana spremenila kariero na boljše.

Veganska prehrana je sestavljena iz zelenjave, sadja, žitaric, semen, oreščkov, iz večinoma nenasičene maščobne kisline in podobno. Ta hrana ima tudi več antioksidantov, več balastnih snovi, ki so za naš imunski sistem in prebavo potrebni. Mnogi vegani trdijo, da so vidne tudi izboljšave na koži, da so bolj umirjeni in lažje meditirajo. Njihova psihična stabilnost je na višjem nivoju, prav tako tudi njihove kognitivne sposobnosti.

Stališče Akademije za prehrano in dietetiko je sledeče: dobro načrtovana vegetarijanska in dobro načrtovana veganska prehrana sta zdravi, imata lahko zdravstvene prednosti pri preventivi in zdravljenju nekaterih bolezni, primerni sta za vsa stanja življenjskega ciklusa. Veganska prehrana zmanjšuje možnost za zbolevanje za mnogimi kroničnimi boleznimi, kot so srčno-žilne bolezni, sladkorna bolezen tipa 2 in debelost.

Stališče znanosti o veganski prehrani

Veganska prehrana zmanjšuje možnosti za nastanek številnih kroničnih bolezni (sladkorne bolezni, srčno-žilnih bolezni, debelosti, raka ...) in je primerna za ljudi v vseh življenjskih obdobjih, tudi za dojenčke, otroke, najstnike, nosečnice, doječe matere in športnike. To s številnimi neodvisnimi znanstvenimi raziskavami dokazujejo ugledne mednarodne prehranske organizacije:

- AND (Academy of Nutrition and Dietetics),
- DC (Dietitians of Canada),
- NHMRC (Australian National Health and Medical Research Council),
- BDA (British Dietetic Association),
- BNF (British Nutrition Foundation).

Slovensko vegansko društvo vegan.si navaja, da holesterol pri veganih ni povišan. Vedno več raziskav potrjuje dejstvo, da na razmerje HDLH in LDLH ne vpliva količina maščob, temveč predvsem vrsta maščob. Nenasičenim maščobnim kislinam celo pripisujejo vpliv na nižanje slabega holesterola, metem ko nasičene in trans maščobe slednjega povišujejo.

Kislinska obremenitev ledvic je po navadi manjša kot pri vsejedih. Pri otrocih, ki se pravilno prehranjujejo, tj. z manj mesa in sladkorja, se hiperaktivnost redkeje pojavlja. Pri prehrani z manj mesa je tudi manj testosterona, torej manj agresivnosti.

Vegani imajo praviloma nižji krvni tlak, kar je seveda povezano z uživanjem manj nasičenih maščobnih kislin. Povprečen vnos vitamina C se pri evropskih vsejedcih giblje med 94 in 236 mg na dan, pri veganih pa med 181 in 239 mg na dan (Kristensen et al., 2015). Isti avtor ugotavlja, da se vnos prehranskih vlaknin pri vsejedcih giblje med 20 in 30 g na dan, pri veganih pa med 40 in 56 g na dan. Za nezaželen vpliv evropskega kmetijstva na zakisanje tal je v največji meri (80 %) odgovorna živinoreja (Leip et al., 2015).

Po podatkih ZN iz 2006 globalno gojenje govedi proizvede več toplogrednih plinov kot vse oblike transporta. Za vzrejo živali so potrebni objekti, voda, hrana. Dostikrat se v živinoreji uporabljajo pesticidi, herbicidi, antibiotiki ipd. Antibiotiki so sicer prepovedani za pospeševanje rasti živali, so pa predpisi dosti bolj ohlapni pri preventivi bolezni. Svetovna živinoreja porabi 1/2 vseh proizvedenih antibiotikov.

Veganstvo je tudi z moralno etičnega vidika dosti bolj nesporno. Živali se ne vzreja za zakol, ni onesnaževanja zraka in vode, pa tudi trpljenja in mučenja živali ni. Britanski glasbenik Paul McCartney je izjavil: »Če bi klavnice imele steklene zidove, bi vsi bili vegetarijanci.«

Van Doorenin et al. (2014) so primerjali naslednjih šest prehranskih režimov s prehranskega (varovalnost) in trajnostnega vidika (velikost potrebnih kmetijskih površin in ogljični odtis): povprečno nizozemsko prehrano iz leta 1998, nizozemska prehranska priporočila iz leta 2006, delno vegetarijansko prehrano, dobro načrtovano vegetarijansko prehrano, dobro načrtovano vegansko prehrano in mediteransko prehrano. Ugotovili so, da sta s trajnostnega vidika najbolj uspešna prehranska režima veganski in vegetarijanski, s prehranskega vidika pa mediteranski in veganski (Van Doorenin et al., 2014).

3 POMANJKLJIVOSTI VEGANSTVA

Ljudje se ne rodimo kot vegani, ampak to lahko postanemo. Na vseh predelih sveta se pač ne priporoča vegansko prehranjevanje, predvsem na severni polobli ne. Ljudem, ki niso vajeni zelenjavno-sadne prehrane že od svojega otroštva, se vegansko prehranjevanje prav tako odsvetuje.

Kljub vsem prehranskim dopolnilom in znanju imajo vegani zelo pogosto pomanjkanje mnogih hranil. Tako ima med 40 in 80 odstotkov veganov pomanjkanje vitamina B12, celo do take mere, ko lahko pride do nepopravljivih nevroloških motenj. Ta vitamin je namreč razen za tvorbo rdečih krvničk neobhoden za delovanje živčevja. Ob pomanjkanju B12 pride do nepopravljivih nevroloških motenj, ki se kažejo v utrujenosti in slabosti, izgubi apetita, težavah s spominom, razsodnostjo, živčnostjo, depresijo, demenco, ob hudem pomanjkanju lahko tudi do smrti, meni dr. Janez Salobir z Biotehniške fakultete (STA, 3. 6. 2018).

Hrana	Vsebnost B12 (µg)	% PDV
Rakci (85g)	84,1	2.800
Goveja jetra (85g)	70,7	2.350
Postrv (85g)	5,4	180
Tuna (85g)	2,5	83
Mleko (1 kozarec)	1,2	40
Jogurt (220g)	1,1	37
1 veliko jajce	0,6	20
Šunka (85g)	0,6	20
Piščančja prsa (85g)	0,3	10

(Vitamin B12 - Pomanjkanje in kako ga dobiti več s hrano)

Znano je, da vitamina B12 v veganski prehrani ne dobimo in ga moramo dodajati k prehrani. V veganski hrani je manj anabolikov oz. spodbujevalcev rasti. Kostni in lobanje veganov imajo manjšo gostoto kostne mase. Tajcem, Korejcem, Indijcem in nekaterim drugim se že navzven – po konstituciji – vidi, da imajo ožje kosti, kar je posledica vegetarijanske in/ali veganske prehrane.

Vegani večkrat posegajo po prehranskih dopolnilih. Otroci, ki so vegani, rastejo počasneje, težje tudi pridobivajo mišično maso, včasih pa se kažejo tudi primanjkljaji holesterola. Vegansko prehranjevanje se ne priporoča ljudem s slabim imunskim sistemom ali z zmanjšano odpornostjo. Trgovine z vegansko prehrano so bolj skromne, še posebej restavracije. V Sloveniji jih imamo samo nekaj, v Izraelu npr. pa imajo celo 400 restavracij.

4 ZDRAV ŽIVLJENJSKI SLOG DIJAKOV GIMNAZIJE MUSRKA SOBOTA

Med dijaki Gimnazije Murska Sobota smo izvedli anketo, ki je prikazana v nadaljevanju.

Anketni vprašalnik o zdravem življenjskem slogu dijakov Gimnazije Murska Sobota

Spol:

Obkroži: moški ženski

Letnik:

Obkroži: 1. 2. 3. 4.

Obkroži, kako pogosto kaj počneš. 1 je najmanj, 7 pa največ.

1.	Kajenje	1	2	3	4	5	6	7
2.	Uživanje alkohola tedensko	1	2	3	4	5	6	7
3.	Pogostost uživanja sadja tedensko	1	2	3	4	5	6	7
4.	Pogostost uživanja zelenjave tedensko	1	2	3	4	5	6	7
5.	Pogostost pozitivne naravnosti	1	2	3	4	5	6	7
6.	Pogostost meditiranja na teden	1	2	3	4	5	6	7
7.	Zadovoljstvo z življenjem	1	2	3	4	5	6	7
8.	Uživanje vitamina B12 na teden	1	2	3	4	5	6	7
9.	Pogostost meditiranja na teden	1	2	3	4	5	6	7
10.	Pogostost sprehajanja v naravi	1	2	3	4	5	6	7
11.	Vpiši mm kožne gube nadlahti	-----						
12.	Kako se prehranjuješ? a) vsejed b) vegetarjansko c) vegansko							
13.	Koliko mesa jedeš na teden? a) nič b) do 20 dkg c) več kot 20 dkg							
14.	Koliko izostajaš od pouka zaradi bolezni (prehladi, viroze, gripe) na leto? a) do 5 dni b) do 10 dni c) več kot 10 dni							

Anketa je presenetljivo pokazala, da vsejedi uživajo malenkost več sadja 4.7 in zelenjave 4.8 kot vegetarjanci in vegani (sadje 4.5 in zelenjavo 4.4). Pozitivna naravnost 3.4 in meditacija 2.2 pričakovano več na strani vegetarjancev in veganov, vsejedi imajo pri pozitivni naravnosti 2.8 in 1.5 pri meditaciji. Seveda je zaželeno, da so dijaki pozitivno naravnani torej optimistično. Meditacijo, kot sredstvo pozitivnosti, pa dijaki uporabljajo zelo poredko. Tu vidimo, da bi morali naučiti dijake meditacijo ali druge tehnike sproščanja, da bi lahko gimnazijci v svojem prostem času posegali po njih, da ohranijo zbranost, dobro počutje, samozaupanje in zdravje. Zadovoljstvo z življenjem nepričakovano boljše na strani vsejedcev z 4.8 in 4 za vegetarjence in vegane. V naravi se malo bolj sprehajajo vegetarjanci in vegani 4.7 in imajo nižjo kožno gubo 10. 4 v primerjavi z vsejedci 4.4 in 11.8.

5 ZAKLJUČEK

Logično bi bilo sklepati, da je dosti več pozitivnih argumentov na strani veganstva, predvsem glede na moralno-etični, okoljevarstveni in zdravstveni vidik. Z zdravstvenega vidika ima veganski način prehranjevanja eno pomanjkljivost, tj. premalo vitamina B12, z vseh ostalih vidikov pa veliko prednosti. Slovenska in skoraj vsa ostala svetovna priporočila svetujejo čim več hrane rastlinskega izvora. Pravilna izbira hrane živalskega izvora do 1/3 svojih potreb vsekakor ni škodljiva, vendar pa jo verjetno prakticira zelo malo ljudi. Če bi bili

ljudje o škodljivih posledicah nepravilne prehrane živalskega izvora bolj ozaveščeni, bi gotovo bili pripravljene na več hrane rastlinskega izvora.

V britanskem prehranskem vodiču so na prvem mestu imena te kategorije (angl. »Beans, pulses, fish, eggs, meat and other proteins«) namerno postavili fižol in stročnice, sledijo ribe in jajca, šele nato je omenjeno meso. Sranacharoenpong et al. (2015) so primerjali okoljski odtis pridelave kilograma užitnih beljakovin za pet kalifornijskih živil: fižol, mandlje, jajca ter piščančje in goveje meso. Ugotovili so, da se pri vseh opazovanih parametrih najbolje izkaže pridelava fižola, saj ta potrebuje najmanj kmetijske površine, najmanj vode, najmanj goriva, najmanj gnojil in najmanj pesticidov. Pri vseh opazovanih parametrih – razen pri porabi pesticidov – se je najslabše izkazalo goveje meso. Cassidy et al. (2013) predvidevajo, da bi se razpoložljivost pridelanih rastlinskih kalorij povečala dovolj za nahranitev dodatnih 2 milijard ljudi že, če bi na svetovnem nivoju za 50 % zmanjšali vnos živil živalskega izvora, ki izvirajo iz živali krmljenih FCF. Veganska hrana potrebuje najmanj kmetijske površine. Z ostalo površino pa bi s pogozdovanjem (z orehi, s kostanji, s sadnim drevjem, mandlji ...) prispevali k zmanjšanju ogljika v zraku.

Število veganov na svetu se povečuje, na žalost pa se tudi proizvodnja mesa v državah v razvoju ekstremno povečuje.

Grant (2014) je s pregledom incidenc za 21 rakov v 157 državah prišel do zaključka, da je več zaužite energije iz živil živalskega izvora povezano z večjim tveganjem za razvoj 12 tipov raka in z manjšim tveganjem za razvoj 2 tipov raka. Večje uživanje živil živalskega izvora ni povezano z večjo incidenco takoj, pač pa se učinek pokaže z zamikom 15–31 let, kar je razvidno iz držav, kjer je znano, kdaj so se zgodile pomembne spremembe v prehranjevanju.

Znano je, da na razvoj raka v veliki meri vplivajo nededni dejavniki. Torej sami se odločamo, z našim načinom prehranjevanja, koliko si bomo prizanesli. Hrana je zdrava toliko, kot je bil zdrav njen vir. Nagibati se moramo k bolj ekološki pridelavi, prijaznemu kmetovanju, pašni reji. Pri prehranjevanju torej ne mislim na izključevanje, ampak na to, kolikšen delež neke vrste prehranjevanja bomo vključili v naš režim.

V današnjem svetu reklam, kjer propagirajo sladkarije, sladolede, sladkane pijače, predelane mesne produkte in še marsikaj nezdravega in pri tem zdravstvo dostikrat ne vztraja na preventivi, ampak se predpišejo zdravila, moramo biti neomajni pri izbiri naše hrane in pri ohranjanju narave. Vse te ugotovitve o hrani, ki je bolj zdrava, uporabljamo pri urah športne vzgoje, kjer se pogovarjamo o zdravem življenjskem slogu. Seveda je pričakovati, da bodo dijaki vsaj nekaj teh ugotovitev upoštevali. Veganska hrana skorajda nima nenasičenih maščob, ki negativno vplivajo na holesterol in krvni tlak. Ta hrana ima več vitaminov, antioksidantov, balastnih snovi, ki so za zdravje, imunski sistem in prebavo boljše. Manjše je tveganje za obolenje za rakavimi boleznimi. Pri meritvah za športnovzgojni karton pa moram analizirati indeks telesne mase in telesne višine ter kožno gubo. Pri obeh gre za to, da ohranjamo nizko telesno težo oz. kožno gubo. Hrana, ki temelji na zelenjavi, sadju, žitaricah, semenih, oreščkih je nizkokalorična in nam zagotavlja ohranjanje telesne teže. Anketa o zdravem življenjskem slogu je bila narejena z namenom, da primerjamo vegetarjance in vegane na eni strani ter vsejedce na drugi. Vsi rezultati niso pričakovani, predvsem to, da vsejedci pojedjo več sadja in zelenjave. Na drugi strani pričakovano vegetarjanci in vegani več časa posvečajo sprehodom v naravi, meditaciji, so bolj pozitivno naravnani ter imajo nižjo kožno gubo. Pričakovali bi tudi, da bolj zdravo življenje vegetarjancev in veganov posledično pomeni tudi manjša odsotnost od pouka in to se je

potrdilo; od nič do pet dni pade v to skupino kar 70% dijakov, pri vsejedih pa 46%. Veganski in vegetarjanski način življenja ima veliko prednost za naše zdravje, okolje ter moralno etične vidike, vendar pa se morajo držati nekaterih zakonitosti, ki jih zahteva takšna življenjska opredelitev to je predvsem vitamin B12.

Literatura in viri

1. Cassidy, E. S., West, P. C., Gerber, J. S., Foley J. A., 2013. Redefining agricultural yields: from tonnes to people nourished per hectare. *Environmental Research Letters*, 8, 3: 034015, doi:10.1088/1748-9326/8/3/034015: 8 str.
2. Grant, W. B., 2014. A multicountry ecological study of cancer incidence rates in 2008 with respect to various risk-modifying factors. *Nutrients*, 6, 1: 163–189.
3. Kristensen, N. B., Madsen, M. L., Hansen, T. H., Allin, K. H., Hoppe, C., Fagt, S., Lausten, M. S., Gøbel, R. J., Vestergaard, H., Hansen, T., Pedersen, O. 2015. Intake of macro-and micronutrients in Danish vegans. *Nutrition Journal*, 14:115, doi: 10.1186/s12937-015-0103-3: 10 str.
4. Leip, A., Billen, G., Garnier, J., Grizzetti, B., Lassaletta, L., Reis, S., Simpson, D., Sutton, M. A., de Vries, W., Weiss, F., Westhoek, H., 2015. Impacts of European livestock production: nitrogen, sulphur, phosphorus and greenhouse gas emissions, land-use, water eutrophication and biodiversity. *Environmental Research Letters*, 10,11: 115004,doi:10.1088/1748-9326/10/11/115004: 13 str.
5. Ni dokazov, da bi bil veganski način prehranjevanja bolj zdrav, kažejo študije! STA, 3. 6. 2018. Dostopno na <https://govori.se/zanimivosti/ni-dokazov-da-bi-bil-veganski-nacin-prehranjevanja-bolj-zdrav-kazejo-studij/>
6. Slovensko vegansko društvo vegan.si. Dostopno na <https://www.aktivni.si/prehrana/slavni-sportniki-ki-so-vegani/>
7. Slovensko vegansko društvo vegan.si. Dostopno na <http://www.vegan.si/ziveti-vegansko/prehrana/>
8. Slovensko vegansko društvo vegan.si. Dostopno na <http://vegan.si/za-ljudi/eticnost-socutje/>
9. Sranacharoenpong, K., Soret, S., Harwatt, H., Wien M., SabatéJ, 2015. The environmental cost of protein food choices. *Public Health Nutrition*, 18, 11: 2067–2073.
10. Van Dooren, C., Marinussen, M., Blonk, H., Aiking, H., Vellinga, P., 2014. Exploring dietary guidelines based on ecological and nutritional values: a comparison of six dietary patterns. *Food Policy*, 44: 36–46
11. Vitamin B12 - Pomanjkanje in kako ga dobiti več s hrano. Dostopno na <https://www.lekarnar.com/clanki/vitamin-b12-pomanjkanje-in-kako-ga-dobiti-vec-s-hrano>
12. Wikipedia. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Donald_Watson

JUDITA NEMEČEK
OŠ GRADEC, BEVKOVA 3, LITIJA
BABICA PRIPOVEDUJE

Povzetek

Kulturna dediščina je rezultat ustvarjalnosti človeka in njegovih različnih dejavnosti, družbenega razvoja in dogajanj, značilnih za posamezna obdobja. Predstavlja nenadomestljivo vrednoto, zato jo je potrebno vključiti v aktivno vsakodnevno življenje, tudi v šolo. Del kulturne dediščine pa je tudi ljudska glasba. Je posebna govorica, katere sporočilo lahko preseže tudi govor. Da razumemo to glasbeno sporočilo, moramo znati poslušati glasbo. V današnjem času se način življenja spreminja, na glasbeni okus pa vse močnejše vplivajo mediji. Velik dejavnik pri ohranjanju ljudske glasbe je seveda tudi šola in sodelovanje s starši. Pomembno je, da že najmlajši začutijo vrednost ljudske pesmi in svojih korenin, saj je vrednotenje in sprejemanje teh pogoj za ohranjanje samobitnosti in sprejemanje vsega tujega. V prispevku je podano ohranjanje ljudske glasbe s sodelovanjem šole, staršev in zunanjih sodelavcev.

Ključne besede: kulturna dediščina, ljudska pesem, razredni projekt, medsebojno sodelovanje, glasbeni interes, življenje, babica pripoveduje, instrument, petje, ples, prireditel, izdelovanje glasbil, domišljija

GRANDMA NARRATES

Abstract

Cultural Heritage is a result of a human's creativity and his different activities, social development and happenings, typical for individual periods. It represents irreplaceable value, that is why it is needed to be included in everyday life and school. A part of Cultural Heritage is also folk music. It is special music, whose message can also exceed speech. To understand this musical message, we need to know to listen to music. Nowadays lifestyle is changing and the musical taste is increasingly influenced by the media. A big factor in the preservation of folk music is also school and of course, cooperation with parents. It is important that the youngest ones feel the value of folk songs and their roots, since the evaluation and acceptance of these conditions are for the preservation of self-interest and acceptance of foreign. The article preserves folk music with the participation of school, parents and external collaborators.

Keywords: cultural heritage, folk song, class project, cooperation, music interest, life, grandma narretes, an instrument, singing, a dance, an event, making musical instruments, imagination

1 LJUDSKA PESEM KOT KULTURNA DEDIŠČINA

Ljudska pesem predstavlja veliko in pomembno kulturno dediščino. Prepričanje, da je pomembna za ohranjanje identitete posameznega naroda, veliko prispeva k zavesti o potrebi njene navzočnosti v vzgojno-izobraževalnih programih, kjer sodelujejo mladi in stari. Z leti se je tudi ljudska pesem spremenila. Nanjo vplivajo nenehne spremembe, vsaka generacija odloča o ohranjanju pa tudi o spreminjanju. Ljudske glasbe ne smemo izločiti iz okolja, iz katerega prihaja, zavedati pa se moramo tudi njenega kulturnega pomena. V njej se zrcalijo posebnosti in nekatere prvine, ki so splošno človeške. Ljudska pesem ni nespremenljiva stalnica, njena moč je tudi v tem, da se spreminja, prilagaja in oblikuje po lastnih, nepisanih zakonitostih, če so nam všeč ali ne, tako v vsebinskem, oblikovnem in funkcionalnem pogledu. Ljudska pesem ne more obstajati brez svojih nosilcev, to je skupine ljudi, ki živijo v določenem času in okolju. Je tudi neločljivo povezana s človekovo usodo in življenjem in je bistvena sestavina skoraj vseh šeg in navad. Ob pesmi se človek sprošča, izraža najrazličnejša čustva ob veselju, žalosti in delu. Ljudska glasba obstaja in živi že dolga stoletja brez notacije. Pogosto se v njej skrivajo lepote, ki jih spoznamo, če jim prisluhnemo brez predsodkov.

1.1 OHRANJANJE LJUDSKE PESMI

Pesemsko izročilo ohranja pri življenju petje. Brez njega bi ljudske pesmi hitro utonile v pozabo. Poznati in prepoznati namreč še ne pomeni znati in imeti sposobnosti prenašanja pesmi na druge. Današnji način življenja onemogoča gojenje pesmi pri različnih opravilih, pri katerih jih je pesem spremljala v preteklosti. Danes se ljudska pesem na podeželju najbolj ohranja na trgatvah, kolinah in drugih kmečkih delovnih praznikih, navzoča pa je tudi v mestih, ob različnih praznovanjih. Pomembno vlogo ohranjanja prevzemajo folklorne skupine. Z manjšanjem družinskih članov se ohranja vedno manj takih, ki gojijo družinsko petje.

Pomembno mesto med dejavniki ohranjanja ljudske zapuščine zavzemajo tudi izobraževalne ustanove. Zvočni in slikovni zapisi ohranjajo pristnost izročila bodočim rodovom. Ljudska pesem za mlade ni niti zdaleč tako zanimiva kakor popularna, vendar nam to, da je mladi ne zavračajo, vpliva optimizem. Ob različnih izletih in zabavah mladi zelo radi in pogosto pojejo ljudske pesmi. Z njimi si ustvarjajo prijetno razpoloženje in prijateljske vezi. Še vedno je tudi danes mogoče najti priložnosti in čas za ohranjanje ljudske pesmi in ji poiskati primerno mesto. Pomembno je, da že mladina začuti vrednost ljudske pesmi in svojih korenin, saj je vrednotenje in sprejemanje teh pogojev nujno za ohranjanje samobitnosti in sprejemanje tujega. Nikoli ne smemo pozabiti, da je slovensko izročilo kulturna vrednota, temelj, na katerem je zgrajena sedanost in sloni prihodnost. Če nočemo postati narod brez identitete, moramo negovati svoje korenine.

Raziskava iz leta 2000 v okviru Zborovskega seminarja v Piranu je pokazala, da je zanimanje za ljudsko glasbo med učitelji veliko, njihovo poznavanje pa je omejeno le na najnujnejše podatke o njej. Ljudsko glasbo učitelji razumejo in jo predstavljajo učencem kot tisto, ki se prenaša z ustnim izročilom iz roda v rod, katere avtor je neznan, ki ima veliko različic in je izraz življenja ljudi določenega geografskega območja. Najbolj poznano področje ljudske glasbe med učitelji je ljudska pesem, ki jo učitelji pogosto sami s petjem predstavijo učencem. Petje ljudskih pesmi je v primerjavi z drugimi glasbenimi zvrstmi najbolj priljubljeno pri glasbeni vzgoji in pri zborovskem petju.

Učitelji pri poučevanju ljudske glasbe upoštevajo primarne glasbene dejavnosti, kot so izvajanje, poslušanje in ustvarjanje, malokdaj pa jih popestrijo z drugimi aktivnostmi, kot so ples, zbiranje ljudske glasbene dediščine in izdelovanje ljudskih glasbil. Mnogi učitelji glasbe se trudijo prenašati ljudsko glasbo iz roda v rod. Seveda pa so še vedno vidni primanjkljaji. Rešitev za zapolnitev teh primanjkljajev, ne samo v znanju, temveč tudi v načinu posredovanja snovi, bi bila lahko po eni strani večja motivacija samih učiteljev, po drugi strani pa realizacija v nadaljevanju navedenih predlogov za pridobivanje dodatnih znanj o ljudski glasbi in posodabljanju pedagoškega dela.

2 RAZREDNI PROJEKT BABICA PRIPOVEDUJE

V šolskem letu 2018/2019 smo s triindvajsetimi učenci petega razreda izvedli projekt Babica pripoveduje.

Učenci so z veseljem sprejeli novico, da bi sodelovali pri tej dejavnosti. Takoj so privolili, da svoje znanje o kulturni dediščini – ljudski pesmi, posredujejo še drugim, bodisi svojim vrstnikom, staršem, sorodnikom in krajanom.

V razredu je bilo 23 učencev: 10 dečkov in 13 deklic. Nekaterim je bil predmet glasbena vzgoja všeč in zanimiv, drugi so bili pri projektu bolj tiho in so vse skupaj le opazovali iz ozadja. Toda kmalu so prav vsi pokazali navdušenje nad tem, kar smo počeli. Po soglasjih, ki smo jih pridobili od staršev, so se vsi petošolci z veliko vnemo lotili dela. Zanje je bil to pravi izziv.

Po reševanju začetnega preizkusa znanja so bili učenci zaskrbljeni, da je njihovo znanje o ljudski glasbi prešibko. Po moji razlagi se je strah razblinil. Pri učenju ljudskih pesmi so učenci zelo uživali. Nekaterim so bile pesmi blizu, drugim pa so bila besedila in melodije popolnoma tuje. Na koncu so se vsi naučili vse načrtovane ljudske pesmi in na to so bili zelo ponosni. Ob raziskovanju otroštva in kulturne dediščine – ljudske pesmi njihovih staršev in starih staršev so ugotovili, da se je bistveno razlikovalo od današnjega. Najbolj pa so učenci uživali v izdelavi glasbil, saj so pokazali svojo aktivnost, kreativnost in domišljijo. Razstava jim je bila v čast. Ko pa so na ta glasbila še zaigrali, so bili še posebno ponosni. Na koncu, ko so opravili še zaključni preizkus, ki je bil enak prvotnemu, začetnemu, rezultati pa precej boljši, so si učenci med seboj kar čestitali.

Povedali so, da si takšnega dela in projektov še želijo, saj so se veliko naučili o slovenski ljudski glasbi. Tudi sama sem bila ponosna na njihovo delo, saj sem na koncu opazila pozitivnejši odnos do vsega, kar je povezano s kulturno dediščino – ljudsko pesmijo.

In kako smo bolj natančno s tremi akcijskimi koraki projekta prispevali k ohranitvi ljudske pesmi?

V prvem koraku smo začeli s prepevanjem šestnajstih ljudskih pesmi: Barčica po morju plava, Dekle je po vodo šlo, Hišica ob cest stoji, Čuk se je oženil, Flosarska, Huda mravljica, Izidor ovčice pase... Učenci so si zapisali besedila pesmi, včasih so k pesmi narisali ilustracijo in se jih ob spremljavi klavirja naučili. Večkrat so pesem spremljali tudi sami, z Orffovimi inštrumenti. Ko so imeli učenci izdelane svoje inštrumente, so nanje poskusili tudi zaigrati. Pri dveh pesmicah smo vključili še ples. Na prireditvi pa smo združili petje, igranje in ples.

V začetku novembra smo začeli z izvajanjem drugega akcijskega koraka. V tem koraku smo izboljšali znanje učencev tako, da so učenci o kulturni dediščini veliko izvedeli od svojih staršev, starih staršev in sorodnikov, ki so jim na srečanjih pomagali celo peti. Vsak učenec si je najprej sam izdelal načrt in opisal strategijo boljšega poznavanja kulturne dediščine. Določili smo tudi datume srečanj v šoli, na katere so prišli zunanji obiskovalci. Srečanja smo

izvedli pri urah glasbene vzgoje in urah družbe, saj smo lahko povezali snov, ki smo jo obravnavali tudi pri slednjem predmetu. Naši obiskovalci so bili zelo navdušeni in so se po učenčevih seznamih razvrščali in prihajali v šolo. Prikazali in povedali so nam različne zgodbe o kulturni dediščini. Mnogo je bilo informacij, ki jih učenci še niso nikoli slišali. Obiskovalci so pripovedovali o življenju nekoč: imeli so več prostega časa, in ker še ni bilo računalnikov in tako razvite tehnologije, so ob zimskih večerih peli in spoznavali ljudske pesmi. Pripovedovali so, da so sami izdelali različne inštrumente, od najbolj preprostih lesenih palčk pa do lončenega basa iz prašičjega mehurja. Najstarejši so povedali, da v Litiji nekoč ni bilo glasbene šole in učenci niso imeli možnosti, da bi se učili kakšen inštrument. Zanimivo je bilo tudi to, da so se otroci zbrali sredi ulice in se zmenili, da bodo pripravili koncert sredi ceste. Narisali in napisali so letake in povabili veliko občanov, ki so se odzvali in prisluhnili mladini. Na koncertu so peli, igrali in plesali. Tudi vzdušje je bilo enkratno in nikomur se ni nikamor mudilo.

V marcu smo začeli s tretjim akcijskim korakom – izdelovanjem glasbil. Učenci so bili izredno zainteresirani za delo. Vsak četrtošolec je v prvem delu izdelal svoje glasbilo. Ta del akcijske raziskave se nam je zdel še posebno pomemben, saj smo pri četrtošolcih razvijali kreativnost, aktivnost, domišljijo, izvirnost, izkustveno učenje, kooperativnost in interdisciplinarnost. Spoznali so, kako iz navadne lepenke, debele ali tanke vrvice, glinenih lončkov, plastičnih kozarčkov in iz drugih naravnih materialov izdelati uporabna glasbila. Vsi inštrumenti, ki so nastali, so bili unikatni in v veliki meri izdelani iz naravnih materialov.

Ko so učenci izdelali inštrumente, so najprej pripravili šolsko razstavo in jo pokazali svojim vrstnikom in staršem, ki so prihajali v šolo na govorilne ure. Nato smo se začeli pripravljati na prireditev Glasba preteklosti, ki smo jo izvedli meseca aprila. Učenci so najprej pokazali samostojno izdelana glasbila, jih na kratko opisali, nato nanje zaigrali in zraven zapeli slovenske ljudske pesmi. Iz šole se je slišalo igranje na inštrumente in prelepi zvoki slovenske ljudske pesmi. Največja nagrada za učence je bil množičen obisk občanov Litije na tej prireditvi.

3 ZAKLJUČEK

Učitelji, pevci, organizatorji različnih prireditev in člani različnih kulturnih skupin ter zaposleni v vzgojno-izobraževalnih in kulturnih ustanovah smo prepričani in se zavedamo, da nam prav različni pristopi raziskovanja omogočajo bolj dinamično delo, pristnejši stik z najmlajšimi, boljše komunikacijo, izvrstno metodo za preverjanje znanja, otrokom pa dodatno možnost za pridobitev novega znanja. Ključni dejavnik uspešnosti je seveda učitelj, ki naj bi imel vizijo, kako negovati in razvijati glasbeno umetnost in kako umestiti pluralnost glasbene kulture v obvezno vzgojno-izobraževalno delo in razširjeno ponudbo v okviru medpredmetnih povezav in izbirnih dejavnosti. Pri našem razrednem projektu smo razvili model, ki je bil za učence zelo koristen, saj je temeljil na interdisciplinarnem znanju, dejavnem in sodelovalnem učenju, skupinskem delu, opazovanju, odkrivanju in razvoju kritičnega mišljenja. Menim, da bi morali učitelji v osnovnih šolah skupaj pripraviti smernice, ki bi zajele pouk glasbene vzgoje od prvega do devetega razreda in razporediti snov glasbene kulturne dediščine enakomerno v celotnem poteku osnovnošolskega izobraževanja učencev ter projekt razširiti.

Literatura in viri

1. Črčinovič Rozman, J. (2004): Prisotnost ljudskih pesmi med bodočimi učiteljicami razrednega pouka. V: Glasba v šoli, št. 2–3, str. 25–31.
2. Denac, O. (2002): Glasba pri celostnem razvoju otrokove osebnosti. Priročnik za vzgojitelje, razredne učitelje, učitelje glasbe in glasbenih predmetov v splošnih in glasbenih šolah. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
3. Sicherl Kafol, B. (2001): Celostna glasbena vzgoja: srce- um- telo. Ljubljana: Debora
4. Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Glasbena vzgoja (2002). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
5. Žvar, D. (2001): Kako naj pojejo otroci. Priročnik za zborovodje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

MILENA NOVAK
OSNOVNA ŠOLA III MURSKA SOBOTA
UČILNICA NA PROSTEM

Povzetek

Sodobni, digitalni svet mlade in odrasle odtuja od narave in ljudi ter jih osiromaši čustev in izkušenj. Kljub nenehnemu napredku novih tehnologij, ki nam tako ali drugače lajšajo življenje, nam prekinjen stik z naravo slabša kvaliteto življenja. Čas, ki ga preživimo v naravi, ni razkošje, ampak nujnost. Šola ni le prostor za podajanje učne snovi, v njej se mladi učijo spoznavati in obvladati sebe in življenje. Šola pomaga mlade pripraviti za življenje, zato jim mora ponuditi različne izkušnje in jih povezati z naravo, kajti dejavnosti v naravi učence pomirjajo, izboljšujejo sposobnost samonadzora ter vzpodbujajo medsebojno sodelovanje. Če bodo mladi v rednem stiku z naravo, bodo razvijali tudi večjo empatijo do nje, kar bo posledično vplivalo na njihovo kasnejše zavedanje za ohranjanje narave.

Ključne besede: Narava, šola, mladi, življenje, izkušnje, medsebojno sodelovanje.

OPEN-AIR CLASSROOM

Abstract

Present modern, digital world that we live in alienates the young and the adults from nature and impoverish them from experiences and primal feelings. Despite the constant progress in new technologies which make our lives in some way much easier, the life quality is declining since the contact with nature is interrupted. The time we spend in nature is not a luxury, but necessity. In my opinion, school is not only a place for teaching a certain topic, but also a place where the young are thought how to know and contain one's feelings and lives. School helps the young to prepare for life ahead and therefore it has to offer them different experiences in connection with nature, since activities done in nature soothes the students and improves their ability of self-control and encourage mutual cooperation. If the young are in constant contact with the nature, they will develop bigger empathy towards it, which will consequently influence on their later awareness on preserving the nature.

Keywords: Nature, school, the young, life, experiences, mutual cooperation.

1 UVOD

Že zdavnaj je bilo dokazano, da gibanje pozitivno vpliva na zdrav psihični in fizični razvoj človeškega telesa. Ne le, da z gibanjem krepimo mišice, sklepe, kosti, uravnavamo telesno težo ter na splošno izboljšujemo počutje, krepimo tudi imunski sistem, izboljšujemo motorične sposobnosti, samozavest, samopodobo ter izboljšujemo koncentracijo in spomin.

V današnjem času je vse večji poudarek na poučevanju, ki v ospredje postavlja učenje skozi gibanje in gibanje skozi igro, v naravnih okoljih. To je lahko v neposredni bližini šole, parku, gozdu ali v bolj oddaljenem kraju.

Gozdne učilnice in poučevanje na prostem nam nudijo dovolj prostora za akademsko znanje, razvoj socialnih veščin, izkušnje, sodelovanje in osebno predanost delu, radovednost, domišljijo in spontane individualne iniciative.

Za pouk na prostem sem se odločila, ker opažam, kot druga učiteljica pri svojem delu, da je današnji način in tempo življenja učenca ločil od narave, saj večinoma odraščajo v notranjosti prostorov za ekranom televizije ali računalnika. Pa tudi zato, ker si sama želim preživeti čim več časa v naravi ter želim ponuditi učencem konkretne izkušnje in spretnosti za trajnostni razvoj. Zavedam se, da pouk na svežem zraku izboljšuje učne dosežke, poveča motivacijo, izboljša fizično in mentalno zdravje, poveča koordinacijo, ravnotežje in ročne spretnosti ter omogoča socialni razvoj učenca.

2 POUK NA PROSTEM

Pouk na prostem je organizirano učenje zunaj šolskih stavb. Pouk na prostem se sklicuje na filozofijo, teorijo in prakso izkustvenega učenja in okoljske vzgoje ter omogoča učenje na svežem zraku. Glede na dejstvo, da danes večina otrok velik del časa preživi v zaprtih prostorih, bi bilo priporočljivo, da bi po šolah načrtno in sistematično organizirali različne oblike pouka na prostem.

2.1 LOKACIJE POUKA

Pouk zunaj učilnice se lahko izvaja na različnih lokacijah.

Poteka lahko:

- v muzeju in drugih kulturnih ustanovah,
- v okviru športnih izletov,
- v izobraževalnih taborih in ekskurzijah,
- na zunanjem šolskem dvorišču,
- v lokalni skupnosti,
- v bolj oddaljenih regijah.

2.2 RAZLOGI ZA POUK NA PROSTEM

Razlogov za pouk na prostem je veliko, saj učenje na prostem prinaša mnogo prednosti:

- manj sedeči način poučevanja,
- bolj zdravo učno okolje in več gibanja,
- aktivne metode poučevanja,
- vključevanje vseh čutil za odkrivanje in učenje z izkušnjo,
- učencem omogoča učinkovito pridobivanje znanja zaradi izkušenj, ki jih učenec doživi zunaj učilnic,

- med samim načinom poučevanja, učenci naravno in kulturno okolje tudi doživljajo,
- pouk v gozdu nudi neposredno učenje z opazovanjem in preizkušanjem,
- izkustvena metoda vključuje tako izkušnje kot čustva, spodbuja osebnostni, socialni in moralni razvoj ter razvija različne načine mišljenja,
- otroci so fizično aktivni, preverjajo lastne moči in zmožnosti, razvijajo sposobnost komunikacije ter sodelovanja,
- skozi igro se naučijo obvladovati samega sebe in hkrati pridobivajo in razvijajo socialne spretnosti,
- otroke želja po raziskovanju neznanega motivira in spodbuja k sodelovanju, samozavedanju in spoznavanju, prepoznavanju lastnih zmožnosti in odgovornosti, kar pa vključuje samostojno razmišljanje in presojanje.

2.3 POZITIVNI UČINKI POUKA NA PROSTEM

- Omogočajo učencem realno, pozitivno izkušnjo,
- izboljšajo fizično in mentalno zdravje učencev,
- povečajo motivacijo, navdušenje, samozavest; manj je težav z motnjami pozornosti,
- izboljšajo vedenje učencev v razredu (timsko delo, povezanost skupine itd.),
- povečajo ročne spretnosti, koordinacijo, ravnotežje; manj je poškodb,
- izboljšajo učne dosežke,
- omogočajo socialni razvoj (sodelovanje, zaupanje itd.),
- spodbujajo individualne učne metode,
- povečajo skrb in odgovornost za okolje (vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj),
- omogočajo medpredmetno povezovanje.

Vsako okolje lahko izkoristimo za učenje, če le znamo učencem pomagati in jih pravilno usmerjati. Usmerjamo jih pri opazovanju, jih spodbujamo, da prisluhnejo, vidijo, otipajo, vohajo in mogoče tudi okušajo.

2.4 GLAVNE OVIRE ZA IZVAJANJE POUKA NA PROSTEM

Glavne ovire za izvajanje pouka na prostem je po mnenju van Bussela (1992:27) mogoče strniti v tri točke:

- organizacijski problem (nekaterim učiteljem je odveč dodatni napor, potreben za izvedbo pouka na prostem),
- vsebinski problem (nekateri učitelji menijo, da ne vedo dovolj o naravi, da bi lahko z učenci delali na prostem),
- disciplinski problem (zunaj štirih sten razreda je skupino težje nadzirati, saj je na prostem več svobode).

3 GOZDNA UČILNICA

3.1 GOZD

Gozd je živ, dinamičen, barvit in nenehno se spreminjajoč. Daje nam občutek svobode, omogoča nam pristne in realne izkušnje na svežem zraku, kjer gibanje ni omejeno kot v notranjosti prostorov. Gibanje v gozdu je ena najboljših možnosti za vzpostavljanje in krepitev možganskih povezav, kar je ključno za nadaljnji razvoj akademskega znanja in veščin.

Gozd spodbuja radovednost, domišljijo in kreativnost. V njem se pomirimo in blažimo negativne vplive vsakodnevnih stresnih situacij. Opazovanje v gozdu poveča pozornost in koncentracijo. Pri učenju uporabljamo vsa čutila, kar krepi sposobnost opazovanja in zaznavanja. Gozd je lahko neskončen vir stimulacij in motivacij, učno okolje, ki ponuja možnosti za kritično razmišljanje in reševanje problemov.

3.2 BUKOVNIŠKI GOZD

V šolskem letu 2018/2019 se nam je ponudila lepa priložnost, sodelovati z gospo mag. Natalijo Györek, ki je leta 2010 ustanovila Inštitut za gozdno pedagogiko in od takrat se ukvarja z razvojem slovenske gozdne pedagogike.

Je tudi ena od pobudnikov mreže gozdnih vrtcev in šol, v katero je trenutno vključenih 117 vrtcev in šol, vsako leto pa se jim pridružujejo nove šole in vrtci. Tudi mi se ji bomo v šolskem letu 2019/2020 pridružili.

Z učenci prvih razredov smo izbrali učilnico na prostem v bolj oddaljenem kraju. Z avtobusom smo se odpeljali v bukovniški gozd – sredi Prekmurja, ki je nekaj posebnega. Pravijo, da so to nekakšna pljuča pokrajine, zato ni čudno, da v njem najdemo ljubitelje narave od daleč in blizu.

Že prvo presenečenje je bila vožnja z avtobusom, saj so se nekateri sploh prvič peljali. Vožnja je trajala 35 minut.

Ko smo prišli v gozd, smo najprej ponovili gozdni bonton, o katerem smo veliko govorili že v šoli.

Uvedli smo osnovna pravila za gibanje v gozdu, ki smo jih tudi utemeljili:

- V gozdu ne bomo kričali, ker ne želimo motiti živali v njihovem domovanju.
- Gibali se bomo tako, da ne bomo poškodovali rastlin in živali. Torej bomo pazili, kje hodimo, da ne bomo pohodili mladih in manjših rastlin.
- Rastlin ne bomo trgali, lahko pa se jih bomo dotaknili in jih ogledovali. Če bi vsak človek, ki pride v gozd, utrgal nekaj rastlin, bi jih počasi začelo zmanjkovati.
- Morebitne odpadke bomo vedno odnesli v koš. Tako bo v gozdu za nami ostala čista narava, želimo pa si tudi, da bi bila taka, ko naslednjič spet pridemo.

Gozd nam je ponudil mir, delo, sprostitvev, gibanje, svež zrak.

4 PREDSTAVITEV DEJAVNOSTI V GOZDU

4.1. LAČNA LISICA IN VEVERICA

Najprej ugotovimo kje živijo veверice. (gnezda, dupla)

Nato naredimo skupine po šest učencev. Vsaka skupina izbere veверico, ostalih pet učencev pa sklene krog in tako dobimo gnezdo. Določimo še lačno lisico, ki hodi okrog gnezd. Lačna je tudi veверica. Zapusti gnezdo in gre nabirat storže. Nabirati jih mora čim več ter jih prinesti v gnezdo, ne da bi jo ujela lačna lisica. Na koncu vsaka skupina v gnezdu prešteje storže.

4.2 SLEPA ČUTNA POT

V gozdu poiščemo primeren kotiček, kjer med drevesi napeljemo vrvico. Otrokom zavežemo oči in jih pošljemo po slepi poti, držeč se za vrvico. Otroci pot premagujejo samostojno ali s pomočjo drugega otroka, ki ga vodi za roko ali z besedo. Pri tem premagujejo naravne ovire, kot so korenine dreves, nizko rastoče veje, storže, kamenje ...

Na koncu poti si otroci razvežejo oči in se z njimi pogovorimo o poti, ki so jo prehodili in kakšni občutki so jih spremljali in na kaj so bili še posebej pozorni.

Ob tej dejavnosti so otroci doživljali gozd ob glasovih ter spoznavali tudi sebe v tišini. Ob tem so se nam porajala vprašanja kot so, kako se ob sprehodu po »poti slepih« počutim, na kaj sem moral biti ob tem pozoren, kaj mi je bilo všeč in kaj morda neprijetno.

4.3 ODKRIJ VSILJIVCA

Imamo šest kozarcev in v vsakem kozarcu različno snov ali tekočino (bor, limona, cimet, smrekovi vršički, vijolica, pralni prašek).

Učenci naredijo krog. Kozarci potujejo v krogu, učenci pa z vohanjem ugotavljajo kaj je v njih. Spodbujamo jih, da svoja zaznavanja opišejo z besedami, izrazijo z mimiko obraza ter poskušajo ugotoviti vsiljivca.

4.4 GOZDNI BINGO

Učenci si poiščejo par. Vsak par dobi slikovno kartico Gozdni BINGO in tri ščipalke. Učenci v gozdu poiščejo tri predmete iz kartice in jih na kartici označijo s ščipalko. Nato vsak par predstavi, kaj je našel.

4.5 SLUŠNA NALOGA

Učenci s pomočjo stetoskopa poslušajo pretakanje vode v drevesu. Naloga jim je bila zelo zanimiva. Želeli so poslušati pretakanje vode tudi pri drugih drevesih.

Med dejavnostmi sem jih spodbujala, da poslušajo, gledajo, se dotikajo in vohajo.

5 V GOZDNI UČILNICI SO UČENCI:

- spoznavali živa bitja in okolja v katerih živijo,
- spoznali, da so živa bitja povezana med seboj in z okoljem,
- razvijali gibalne in funkcionalne sposobnosti,
- razvijali potrebo po gibanju,
- razvijali vzdržljivost in vztrajnost,
- razvijali sposobnost orientacije v prostoru,
- pridobivali izkušnje,
- prevzemali odgovornost zase in za druge,
- krepili si samozaupanje,
- razvijali pripravljenost na sodelovanje,
- odkrivali samega sebe,
- razvijali solidarnost,
- se učili poslušati,
- odkrivali konflikte in jih reševali,
- razvijali strpnost in prijateljstvo,
- spodbujali kreativnost in sposobnost improviziranja,
- razvijali komunikacijske spretnosti,
- peli, ustvarjali in si izmišljali vzorce spremljav ter zvočnih vsebin,
- govorno nastopali, se igrali igro vlog,
- razvijali odnos do narave in naravnih lepot.

6 ZAKLJUČEK

Pouk v naravi ponuja neštete možnosti za izkušensko in doživljajsko učenje. Gozd je kot nalašč za to, saj ponuja ogromno izbiro materiala, skrivališč in neomejeno možnost gibanja. Učenje nam lahko velikokrat olajša igra in tako na bolj privlačen način prispeva k trajnemu znanju.

Izkušnje, kot so samostojnost, spretnost, samozavest, sodelovanje, vztrajnost in ustvarjalnost, ki jih otroci pridobijo, mu bodo v življenju nedvomno koristile.

S pomočjo gospe Natalije sem pridobila predvsem znanje o tem, kako organizirati pouk na prostem in kako se ga lotiti, raziskovati, kako pouk na prostem poteka v praksi, najti dobre zamisli za organiziranje takšnega pouka. Upam, da bom čez leto pridobila še več znanja, saj sem se v tem šolskem letu pridružila Mreži gozdnih vrtcev in šol.

Za pouk na prostem sem se odločila, ker verjamem, da lahko vzgojno izobraževalni proces poteka tudi v naravi in da je to dobro za učence, kajti vključevanje narave v šolo omogoča učencem lažje doseganje ciljev.

Literatura in viri

1. Györek, N., 2016. Gremo mi v gozd. Kamnik: Inštitut za gozdno pedagogiko.
2. Györek N., 2012. Povabilo v gozd srečnih otrok. Kamnik: samozal.
3. Skribe-Dimec, D., 2014. Pouk na prostem. Raznovrstnost pristopov in razvijanje naravoslovnega mišljenja. [online] Dostopno na: http://pefprints.pef.uni-lj.si/2577/1/Skribe_Pouk_na_prostem.pdf [10.9.2019].
4. Skribe-Dimec, D, 2007. Raziskovalne škatle. Ljubljana: Modrijan.

MILENA NOVAK
OSNOVNA ŠOLA III MURSKA SOBOTA
VESEL, ZDRAV IN BLEŠČEČ NASMEH

Povzetek

Vesel, zdrav in bleščeč nasmeh je ogledalo našega življenjskega sloga in navad, kajti sijoč nasmeh in zdravi zobje so rezultat skrbne ustne higijene. Skrb za ustno higieno je ena od osnovnih nalog, ki jo moramo opravljati vestno in redno, v kolikor želimo imeti zdrave zobe. Zavedati se moramo, da sta vzpostavitev dobre ustne higijene v zgodnjem otroštvu in privzgojenost dobrih higienskih navad najboljši popotnici, ki ju lahko damo otroku. Že specialisti za otroško zobozdravstvo nas opozarjajo, kako je potrebno že v vrtcu in šoli seznaniti starše, da je čas za začetek rednega ščetkanja zob že ob izrasti mlečnih sekalcev, kar je običajno med 3. in 6. mesecem otrokove starosti. Glavni namen našega projekta je bil, ozavestiti odnos do zobne higijene ter tako izboljšati raven ustnega zdravja v Sloveniji.

Ključne besede: Zdravi zobje, ustna higiena, skrb, otroštvo, popotnica, specialisti, zobozdravstvo.

HAPPY, HEALTHY AND SHINY SMILE

Abstract

Happy, healthy and shiny smile is the mirror of our life style and habits, since shiny smile and healthy teeth are the result of caring dental hygiene. The care for a dental hygiene is one of the basic tasks that we have to do meticulously and regularly if we want to have healthy teeth. We have to realise that having a good dental hygiene in early childhood and to impart to children good hygiene habits are the best guidance that we can give to a child. Yet children's dental care specialists are warning us how important it is already in the kindergarten and school to inform the parents that it is time for regular teeth brushing from the growth of milk incisors, which normally grow between 3rd and 6th months. The main goal of our project was to make aware the relationship to dental hygiene and therefore improve the level of dental health in Slovenia.

Keywords: Healthy teeth, oral hygiene, care, childhood, guidance, specialists, dentistry.

1 UVOD

Ena najlepših človekovih sposobnosti je nasmeh, pri katerem kot sončni žarki zasijejo zdravi, bleščeči zobje. Zdrava ustna votlina z zdravimi zobmi je ogledalo splošnega zdravja. Zdravje mlečnih zob pomeni boljšo kakovost otroškega življenja in je osnova za zelo zaželeno bleščečo vrsto pravilno postavljenih zdravih zob. Z vzgojo koristnih navad je potrebno začeti zgodaj v otroštvu, saj je to obdobje, v katerem so programi promocije zdravja najbolj učinkoviti. Psihologi pravijo, da navade pridobljene do četrtega leta starosti ostanejo vse življenje. Zato sem se odločila, da bom že v prvem razredu izvajala celoletni projekt »Vesel, zdrav in bleščeč nasmeh«. V želji, da bi izpolnili naš moto, smo se z učenci in starši odločili, da bomo vsak dan po kosilu ščetkali zobe. Tesno smo vzpostavili stike z zobozdravstveno ambulanto Murska Sobota. Na njihovo pobudo smo vzporedno izvajali še projekt: »Zobni alarm«.

2 ODLOČITEV ZA PROJEKT

Za projekt sem se odločila iz preprostih razlogov:

- kot druga učiteljica se vsakodnevno v jutranjem varstvu srečujem z učenci in pri mnogih opazim pomanjkljivo umite oziroma neumite zobe,
- ker se zavedam, da je skrb za ustno votlino ena od osnovnih nalog, ki jo moramo opraviti vestno in redno, v kolikor želimo imeti zdrave zobe,
- mnogim opazim pomanjkljivo umite oziroma neumite zobe, ker se zavedam, da sta vzpostavitve dobre ustne higijene v zgodnjem otroštvu in privzgojenost dobrih higienskih navad najboljši popotnici, ki ju lahko damo učencu,
- ker se zavedam, da se moramo poleg staršev, ki so odgovorni in dolžni skrbeti za otrokovo zdravo ustno votlino, kot tudi zaposleni v zobozdravstvu, truditi tudi mi v šoli in prispevati delček, za zdrav otroški nasmeh,
- ker verjamem v rek:« Kar se Janezek nauči, to Janezek zna!» V kolikor se bodo učenci v rani mladosti naučili pravilne tehnike ščetkanja zob, si bodo pravilno umivali zobe vse življenje.

3 CILJI PROJEKTA

V okviru projekta sem si zadala naslednje cilje:

- učence naučiti pravilne tehnike za higieno zob in ustne votline,
- neprisiljeno privzgojiti navado rednega in pravilnega čiščenja zob,
- pomagati pri ščetkanju, dokler je to potrebno,
- motivirati in usposabljati za redno in temeljito skrb za zdrave zobe in dlesni,
- seznaniti s pomenom zdrave hrane in pijače,
- seznaniti z dejavniki tveganja za nastanek bolezni zob in obzobnih tkiv ter poškodb,
- seznaniti s primerno skrbjo za ohranitev zdravih zob,
- seznaniti s pripomočki za nego ustne votline,
- seznaniti s pomenom rednih obiskov pri zobozdravniku.

4 SODELOVANJE Z ZOBOZDRAVSTVENO AMBULANTO MURSKA SOBOTA

K sodelovanju sem povabila zobozdravnika Borisa Egića dr. dent. medicine in višjo medicinsko sestro Majo Kodila iz zobozdravstvene ambulante Murska Sobota. Z navdušenjem sta se odzvala oziroma udeležila skupnega srečanja s starši in učenci. Kot strokovnjaka na tem področju, sta veliko povedala staršem o pomenu zdrave ustne votline,

kot tudi o pomenu zgodnjih preventivnih pregledov zob. Gospod Egić je poudaril, da je potrebno že v šoli za starše bodoče mamice seznanjati, da je čas za začetek rednega ščetkanja zob že ob izrasti prvih mlečnih sekalcev, kar je običajno med 3. in 6. mesecem otrokove starosti. Gospa Maja Kodila je starše in otroke preko zanimivih slikic seznanila s pomembnostjo ustne higijene. Na modelu zobovja je ponazorila pravilno ščetkanje posameznih zob in jih tudi poimenovala. Nato je sledilo ščetkanje. Vsak starš je pomagal svojemu otroku, kajti dr. Egić pravi, da naj bi otroku pomagali tako dolgo, dokler sam ni kos pravilni tehniki čiščenja, to je do 8. leta starosti, nadzorujemo pa jih do 12. leta. Naša strokovnjaka poudarjata, da so navade čiščenja zob neposredno povezane z vzorci, ki jih otroci dobijo od staršev.

4.1 PREVENTIVNA MESEČNA KOTROLA ČISTIH ZOB

Skladno s Pravilnikom o izvajanju preventivnega zdravstvenega varstva na primarnem nivoju zobna asistentka Maja vsak mesec nenapovedano (da, tudi to je del pravilnika) izvaja kontrolo čistosti zob otrok v šoli. Kontrola čistosti zob poteka po principu obarvanja zobnega plaka - torej ne ostankov sveže hrane od malice in kosila, ampak bakterijskega biofilma.

Bakterijski biofilm ali mehka zobna obloga se v ustih tvori neprestano in se kaže kot hrapava belo rumena oborina kalcija in fosfata, ki predstavlja idealno okolje za razvoj bakterij. Če plaka ne odstranimo, se v plasteh kopiči in tako postane nevaren zobem in dlesnim. Bakterije v njem namreč iz ostankov hrane pričnejo proizvajati kisline, ki zobe raztapljajo, sčasoma pa se iz teh mehkih zobnih oblog razvije tudi zobni kamen, ki ga lahko odstrani le še zobozdravnik.

Čist zob brez plaka in zobnega kamna je gladek in se barvilo zato na njegovi površini ne zadrži. Na mestih, kjer pa so prisotne lepljive in hrapave obloge/biofilm/kamen, se barvilo zatakne in zadrži dlje. Bolj kot je zobna ploskev obložena, bolj je hrapava in več barvila se zadrži na teh mestih.

Gospa Maja se trudi, da v okviru danih časovnih možnosti in čim manjšega posega v dinamiko šolskega pouka kontrolo izvaja čim bolj diskretno. Učencu v ogledalu pokaže, na katerih mestih je zobe umil slabše in po potrebi te pripombe doda tudi h končni oceni čistosti zob, da lahko otrok skupaj s starši nato te pomanjkljivosti odpravi.

Včasih se zgodi, da se starši z oceno čistosti zob ne strinjajo. V tem primeru se zobna asistentka pogovori s starši. Med pogovorom mu zastavi nekaj vprašanj, na katera si odgovori:

- Ali sem se zvečer pred spanjem in zjutraj pred odhodom v šolo prepričal, da je otrok čistil zobe?
- Ali otroka nadziram pri čiščenju zob ali mu zgolj verjamem na besedo, da so zobje umiti?
- Ali pomagam otroku pri čiščenju zob ali to počne sam?
- Ali vem, na kakšen način otrok ščetka zobe?
- Ali ima otrok ustrezno zobno ščetko?
- Ali otroku kdaj pomagam očistiti tudi medzobne prostore?
- Kdaj je bil otrok nazadnje pri zobozdravniku?

V kolikor še vedno ne najdeta odgovora na slabe rezultate kontrole čistosti zob otroka, pa asistentka povabi starša in otroka v Zobozdravstveno ambulanto Murska Sobota na

čiščenje zob. Tam kontrolo čistosti opravita skupaj ter se obloge naučita tudi pravilno očistiti.

4.2 ZOBNI ALARM

Gre za nov program, ki se izvaja po vrtcih in šolah v Sloveniji. Cilj projekta je izboljšati raven ustnega zdravja v Sloveniji.

Z njim otrokom in staršem prenašamo znanje o pravilni negi zob in dlesni, zgradbi zob, škodljivih bakterijah, zdravi prehrani ter ustreznih pripomočkov za čiščenje na inovativen način.

Program je sestavljen iz štirih delavnic. Zajema teoretični in praktični del.

1. delavnica zobna higijena; s pomočjo asistentke Maje Kodila smo se naučili pravilne tehnike čiščenja zob in se seznanili z ustreznimi pripomočki za nego.
2. delavnica anatomija; spoznali smo anatomijo ustne votline, obenem pa izvedeli, kakšna je vloga dlesni, jezika in ustnic.
3. delavnica bolezni zob; izvedeli smo, kako nastanejo zobne obloge in kakšne bolezni povzročajo. Naučili smo se, kako se tem boleznim lahko izognemo.
4. delavnica prehrana; kaj pomeni zdrava prehrana in katerim jedem se je najbolje izogniti.

Ob koncu projekta sta nas prijetno presenetili zobni asistentki z lutkovno predstavo »Zobna miška«.

5 SPODBUJANJE OTROK PRI SKRBI ZA ZDRAVE ZOBE

Majhen otrok večino navad pridobi s posnemanjem svojih najbližjih, zato se moramo potruditi, da bosta naše vedenje in način življenja takšna, da mu bomo lahko vzor zdravega, prijetnega življenja brez nepotrebnih bolečin, strahov in stresov. Vsega tega ni mogoče doseči brez zdravih in urejenih zob. Zato se starševska skrb za otrokove zobe ne sme končati le z besedičenjem o zobeh, o čiščenju zob, ampak je potrebno v to poseči veliko bolj aktivno. Razmišljati moramo o svojih navadah, ki jih otrok posnema ne glede na to, ali si mi to želimo ali ne ter ali so zdrave ali ne. Navade, ki jih otrok pridobi v najzgodnejšem obdobju svojega življenja pomembno vplivajo na njegove navade v odrasli dobi.

6 KDAJ UMIVATI ZOBE?

Zobe je potrebno umivati 2 do 3-krat dnevno, vsakič 2 minuti. Zjutraj je potrebno umiti zobe pred zajtrkom, zvečer pa po večerji oziroma preden gremo spat. Po čiščenju zob zvečer ne jemo ničesar več, pijemo pa lahko samo vodo. Priporočljivo je čiščenje in nitkanje zob po vsakem obroku. Seveda pa lahko čiščemo zobe tudi po kosilu ali katerem koli drugem obroku. Vendar ne pozabimo počakati 30 minut, če smo pri obroku zaužili hrano in pijačo z visoko vsebnostjo kislin, kot so na primer citrusi, vino ali sadni sokovi. Če se čiščenja lotimo prekmalu, tvegamo, da poškodujemo zobno sklenino, ki je zaradi intenzivnega delovanja kislin zelo ranljiva. Ker pa vemo, da ni vedno moč tako dolgo čakati, lahko usta splaknemo dvakrat z vodo in ublažili bomo učinek kislin. Čiščemo lahko z ročno ali z električno zobno ščetko. Poskrbimo le, da se glava ščetke udobno prilega naši ustni votlini in doseže vse predele.

7 PRIMERNA ZOBNA ŠČETKA

Zobna ščetka naj ima majhno glavo z mehкими ščetinami. Nekatere zobne ščetke imajo prepogljivo držalo, da pritisk na zobe in dlesni ni prevelik. Ščetko moramo menjati na 3

mesece oziroma dokler ne opazimo, da ščetine niso več ravno poravnane in da štrlijo navzven. Ne delimo svoje zobne ščetke z ostalimi.

Nekateri raje uporabljajo električno zobno ščetko. Tudi otroci jo lahko uporabljajo. V veselje bo predvsem tistim, ki običajno ne marajo ščetkanja. V vsakem primeru pa je uporaba ročne ščetke pri otrocih vedno pravi način, da jih naučimo pravilnega ščetkanja zob že od malih nog.

8 PRAVILNO ŠČETKANJE ZOB

Ni pomembno, kako pogosto si čistimo zobe, pomembneje je, da to izvajamo pravilno in natančno. Priporočeno je, da si zobe očistimo dvakrat na dan. Ključno pa je, da si jih pred spanjem. Praviloma zobne ščetke ne zmočimo, ampak zobno pasto naneseemo na suhe ščetine, ker je tako ščetkanje učinkovitejše. Nato izvajamo nežne manjše krožne gibe, v smeri od dlesni proti zobu, se pravi vstran od dlesni. Ne smemo pozabiti na notranje zobne ploskve ter na medzobne prostore, ki jih očistimo z zobno nitko. Ščetkanje traja tako dolgo, dokler z jezikom ne občutimo gladkih zob. Ščetko splaknemo šele po čiščenju.

8.1 NE POZABIMO NA NITKANJE

Tudi z najboljšo tehniko ščetkanja ne bomo mogli doseči vseh predelov med zobmi. Prav zato je nitkanje tako izjemnega pomena. Zobe nitkajmo vsaj enkrat na dan, da se znebimo med zobmi ujete hrane in nastalih oblog.

Kako to naredimo:

- ovijemo konca nitke okrog sredinca obeh rok, tako da pustimo približno dva in pol centimetra dolžine, namenjene nitkanju,
- vlecimo nitko med zobmi in pri tem poskrbimo, da očistimo predel nad dlesnijo z nežnim drgnjenjem.

8.2 NAJPOGOSTEJŠE NAPAKE PRI ČIŠČENJU ZOB:

- ne uporabljamo pravilne tehnike čiščenja zob ter ustrezne zobne ščetke,
- poslužujemo se vodoravne tehnike,
- zob ne očistimo temeljito in poškodujemo dlesni, da se začnejo odmikati,
- ne dosežemo roba dlesni in posledica je nastanek zobnih oblog ter pozneje zobnega kamna,
- zanemarimo čiščenje medzobnih prostorov, ki so mnogokrat vzrok za nastanek zobne gnilobe.

9 NASVETI ZA OHRANJANJE ZDRAVJA ZOB IN DLESNI

- Otroke ne navajamo na sladke čaje, sokove in sladkarije.
- Takoj, ko otroku izraste prvi zob začnemo s čiščenjem.
- Zobna ščetka naj bo primerna otrokovi starosti.
- Naučimo otroka pravilne tehnike umivanja zob in ga pri tem nadzorujemo do dvanajstega leta starosti, odvisno od njegovega razvoja motorike.
- Otroka zgodaj seznanimo s pripomočki, s katerimi izvajamo temeljito ustno higieno.
- Zdrava in uravnotežena prehrana naj bo otrokov vsakdan.
- Otrok naj redno obiskuje zobozdravnika, dvakrat letno, tudi če nima težav.
- Vse aktivnosti, ki smo jih pridobili v prvih letih življenja, nadaljujemo v pozno starost, saj bomo le tako ohranili zdrave zobe in dlesni.

9 ZAKLJUČEK

Lepi in zdravi zobje so ogledalo našega zdravja in lepote, so bogastvo, ki ga moramo varovati vse življenje.

Želim, da bi bilo takšnih in podobnih aktivnostih za zdrav otrokov razvoj čim več že v vrtcih, šolah oziroma v vseh ustanovah, ki se vsakodnevno srečujejo z otroki. Vesela sem, da sem tudi sama prispevala delček k veselemu, zdravemu in bleščečemu otroškemu nasmehu. Oblikovanje zdravega življenjskega stila je že v otroštvu izredno pomembno. Tega se zavedamo tudi v šoli in si prizadevamo, da bi čimbolj aktivno uresničevali cilje, ki predstavljajo zdravo življenje otrok.

Literatura in viri

1. Uršič, K., 2018. 14 koristnih nasvetov za ohranjanje zdravja vaših zob in dlesni. [online] Dostopno na: <https://www.oroxid.si/2018/05/21/14-koristnih-nasvetov-za-ohranjanje-zdravja-vasih-zob-dlesni/> [10.9.2019].
2. M.H., 2015. Pravilno umivanje zob naj se začne že v vrtcu. Posavski Obzornik. [online] Dostopno na: <https://www.posavskiobzornik.si/panorama/pravilno-umivanje-zob-naj-se-zane-e-v-vrtcu> [10.9.2019].
3. Curaprox. Zobni alarm. [online] Dostopno na: <http://www.zobnialarm.si/> [10.9.2019].

VIDA NOVAK

OŠ DOBROVA

BRANJE DO ONEMOGLOSTI

Povzetek

Branje je za učence in njihov razvoj izredno pomembno, saj z njim bogatijo svoj besedni zaklad, širijo svojo razgledanost in vstopajo v svet domišljije. Branje jim odpira številna vprašanja, ponuja odgovore na njihova vprašanja, jim omogoča uspešnejšo socializacijo itd. A zadnja leta kot učiteljica slovenščine opažam, da učenci berejo manj, saj jih je vase »potegnil« interaktivni svet, ki jim nudi hitro spreminjajoči svet, ki njihovo potrebo po zabavi zadovolji zelo hitro.

Na naši šoli na najrazličnejše načine spodbujamo učence k branju (bralna značka, srečanje z ustvarjalci mladinske književnosti, dnevnik branja itd.) in eden izmed načinov je tudi noč, ki jo učenci preživijo v objemu knjig. Seveda berejo, počnejo pa še marsikaj drugega. V popolni temi iščejo skriti zaklad po šoli, se igrajo različne štafetne igre, posvojijo knjigo za eno noč ...

Noč v knjižnici, ki je na naši šoli izredno dobro sprejeta, vsekakor prispeva k dodani vrednosti vsebin v sodobni šoli in hkrati motivira.

Ključne besede: branje, motivacija, nagrada, bralna značka, noč, knjižnica, igre, druženje

READ UNTIL YOU DROP

Abstract

Reading is of great importance for the students and their personal growth because the activity helps them to enhance their vocabulary, broaden their general knowledge, and enter the world of imagination. Moreover, reading opens numerous questions, offers answers, and contributes to better socialization.

As a teacher of the Slovene language, I have noticed that students are reading less in recent years. They have become much more engaged in the interactional world which grants them a constantly changing environment and successfully satisfies their need for fun and entertainment.

At primary school in Dobrova, the students are encouraged to read by using different approaches: by participating in the Reading Badge competition, meeting popular authors of children's and youth literature, keeping a reading diary, etc. One of them is also the night at the library where the students spent time surrounded by books. The event presents them with the opportunity to read and experience many other socializing activities, such as, participating in a school treasure hunt in complete darkness, competing in relay races, and adopting a book for the night.

The night at the library was very well-received at the Dobrova Primary School. This experience by all means contributes to and increases the motivation of the students and the value of teaching contents in the modern school.

Keywords: reading, motivation, reward, the reading badge, night, library, games, socializing

1 UVOD

Na OŠ Dobrova se zavedamo, da je branje za učence izredno pomembno, saj spodbuja njihov razvoj na številnih področjih.

Z branjem se krepi in razvija učenčev jezikovni, osebni (intelektualni), socialni razvoj ter razvoj domišljajske dejavnosti (Jamnik, 2000: 78).

Branje je vaja v rabi jezika in prispeva k razvoju in izboljšanju vseh drugih jezikovnih zmožnosti. Ko učenec bere, opazuje pisano rabo jezika, kar prispeva k boljšemu pisanju; ko učenec pazljivo sledi branju, to pripomore k boljšemu poslušanju, spoznava izrazne možnosti jezika in pridobiva nove besede, kar prispeva k boljšemu besednemu zakladu in s tem k boljšemu govoru (Grosman, 2003: 11).

Z jezikovnimi zmožnostmi je povezan tudi osebni (intelektualni) razvoj učenca, saj tisti učenci, ki berejo, lahko z lahkoto razbirajo informacije in tako samostojno pridobivajo znanje (Grosman, 2001: 9). Znanje pa je v današnjem času pot do uspeha in pogosto sredstvo moči. Zanimiv je podatek, da kar tri četrtine podatkov pridobimo z branjem in samo četrt s poslušanjem (Pečjak, 1991: 6).

Novije raziskave so pokazale, da so bralci leposlovja uspešnejši pri reševanju problemov. Že pravljice namreč sporočajo, da se v življenju ni mogoče izogniti problemom, hkrati pa se bralci učijo, da se je potrebno s težavami soočiti, jih premagati in da na koncu dobro premaga zlo (Bettelheim, 1999: 13). Situacije, ki jih učenec srečuje v literaturi, pomenijo neke vrste simulacijo realnih življenjskih situacij, ki jih je učenec v določenih delih že »spoznal«, zato pogosto bolje odreagira kot nekdo, ki ne bere (Jamnik, 2000: 78).

Tisti, ki veliko berejo, znajo tudi bolje pripovedovati o svojih doživetjih, boljše delujejo v skupini, ustvarijo boljše odnose z drugimi in lažje rešujejo svoje težave (Grosman, 2001: 9). Mladinska literatura je lahko tudi zelo dober način vključevanja učencev v širše družbeno okolje, saj jim omogoča spoznavanje družbenih norm in pričakovanj. Preko literature spoznavajo druge kulture in so zato lahko spoštljivejši in strpnejši do razlik med ljudmi (Hrženjak, 2003: 75).

Branje je pomembno tudi za oblikovanje učenčeve samopodobe. Skozi reakcije literarnih oseb lahko bralec v realnem življenju lažje razume, zakaj se ljudje odzivajo na določen način. Ob branju lahko občuti tudi olajšanje, ko v besedilu prepozna obnašanje ali čustvovanje, ki je podobno njegovemu in opazi, da tudi drugi ljudje podobno reagirajo.

Iz zgoraj napisanega je jasno, da branje prinaša mnoge pozitivne učinke na razvoj posameznika, zato naše učence spodbujamo, da bi (več) brali, da bi knjiga postala njihova stalna sopotnica, saj nenazadnje, če človek bere, kot pravi dr. Manca Košir, »ni osamljen, čeprav je sam«. Torej branje pripomore tudi k temu, da ima bralec ob sebi vedno »prijatelja«.

Proces branja je zahteven in pogosto dolgotrajen proces, zato učenci potrebujejo motivacijo in spodbudo. Kot ene izmed oblik motivacije za branje se na šoli že več let poslužujemo t. i. Noči v knjižnici, ki je izredno dobro sprejeta med našimi učenci in pomembno prispeva k dodani vrednosti vsebin naše šole in hkrati motivira.

Noč v knjižnici je neke vrste nagrada za tiste, ki opravijo bralno značko in imajo tudi nekoliko sreče pri žrebu, saj smo prostorsko omejeni in noči med knjigami ne morejo preživeti vsi tisti učenci, ki so opravili bralno značko in želijo doživeti to izkušnjo. Ciljna skupina so učenci zadnje triade. Noč v knjižnici vedno poteka med vikendom. Pri izvedbi sodeluje učiteljica slovenščine in šolska knjižničarka.

V nadaljevanju bom predstavila potek Noči v knjižnici 2019.

2 NOČ V KNJIŽNICI 2019

2.1 ZBIRANJE, PRIPRAVA PROSTORA

Noč v knjižnici vedno poteka med vikendom, in sicer v noči iz petka na soboto. Z našo »nočno avanturo« smo pričeli z zbiranjem v šolski knjižnici nekega soparnega majskega petkovega večera ob 19:00. Učenci so s sabo prinesli spalne vreče, vzglavnike in pripomočke za osebno higieno. Že v dopoldanskem času so učenci iz šolske telovadnice prinesli blazine, ki so jim nato služile kot podlaga, na katero so položili spale vreče, v katerih so spali. Zbiranje je potekalo do 19:30, ko smo pričeli z aktivnostmi, ki sva jih pripravili učiteljica slovenščine in šolska knjižničarka.

2.2 BRANJE ZA UVOD

Našo noč v knjižnici smo po uvodnem pozdravu in predstavitvi poteka dela pričeli z branjem knjige sodobne nizozemske pisateljice Anne Woltz Aljaska. Učenci so se v knjižnici med knjižnimi policami udobno namestili in prisluhnili zanimivi zgodbi Svena, Parker in psičke Aljaske.

Z branjem sva začeli učiteljica in knjižničarka, nato pa je knjiga potovala po knjižnici od učenca do učenca. Z velikim zanimanjem in zbranostjo so učenci prisluhnili zgodbi in ko smo po uvodnem tridesetminutnem branju zaključili, mnogim ta odločitev ni bila najbolj všeč, a z obljubo oz. pojasnilom, da z branjem kasneje nadaljujemo, so se strinjali.

2.3 DVE SKUPINI

S knjižničarko sva si že v fazi priprav na Noč v knjižnici zadali cilj, da učenci, poleg užitkov, ki jim jih ponuja knjiga oz. branje oz. zgodba, v tej noči med seboj sodelujejo, skrbijo drug za drugega, si pomagajo, so tudi telesno dejavni ter se družijo v sproščenem in zabavnem okolju.

Po uvodnem branju so se učenci razdelili v dve skupini, znotraj katere so cel večer sodelovali, skupini pa sta med seboj tekmovali. Pridobljene točke smo sproti beležili v za to pripravljeno tabelo, na koncu pa je zmagovalna skupina prejela nagrado.

Učenci so tekmovali v najrazličnejših družabnih, miselnih in štafetnih igrah. Igra je aktivnost, ki nam prinaša užitek, obenem pa v času odraščanja pripomore k razvoju posameznika v celovito osebnost (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004, 278–280).

V nadaljevanju bom predstavila te igre in ostale dejavnosti.

2.4 IGRE I.

2.4.1 MISELNE IGRE

Activity

Najprej sta se skupini preizkusili v družabni igri activity. Gre z družabno igro, ki spodbuja kreativnost in pri kateri so učenci različne pojme, zapisane na karticah, soigralcem predstavili s pomočjo risanja, pantomime ali govorjenja. Ekipa, ki je bila pri ugotavljanju gesel uspešnejša, je zmagala. To je igra, ki vedno poskrbi za obilico smeha in zabave in tudi v našem primeru je bilo tako.

2.4.2 ŠTAFETNE IGRE I.

Sledil je prvi sklop štafetnih iger, ki so potekale v šolski avli, kjer je več prostora kot v knjižnici. S knjižničarko sva bili mnenja, da bodo štafetne igre dobrodošla popestritev in bodo v učencih vzbudile sodelovanje, tekmovalnost, fizično dejavnost, spoštovanje, fair play itd.

Krožna pot s hula hop obročem

Najprej so se učenci posamezne skupine postavili v krog in se prijeli za roke. Med dva udeleženca, ki sta se držala za roke, smo namestili hula hop obroč, ki je visel na njunih rokah. Naloga učencev je bila, da v čim krajšem času spravijo obroč preko vseh udeležencev, ne da bi se z rokami spustili. Zmagala je skupina, ki je obroč prva spravila preko vseh udeležencev in tako pridobila točko.

Prenašanje žogice za namizni tenis s čajno žličko

Sledila je igra, pri kateri so vsi člani skupine v čajni žlički prenašali žogico za namizni tenis določeno razdaljo in skupina, ki je prva opravila z nalogo, je dobila točko.

Hitro iskanje frnikol

Učenci so morali v šolski avli poiskati čim več frnikol, ki so bile raztresene po tleh, in skupina, ki jih je našla več, je zmagala in se veselila točke.

2.5 PRIPRAVA VEČERJE IN DRUŽABNE IGRE

Po prvem družabno-miselno-štafetnem delu večera je sledila priprava večerje in igranje z družabnimi igrami, ki so jih učenci prinesli s seboj. Učenci, ki so želeli, so pripravljali večerjo. Eni so v gospodinjski učilnici pekli palačinke, drugi pa pripravljali obložene kruhke. Učenci, ki za pripravo okrepcilnega obroka niso bili zainteresirani, pa so se igrali z družabnimi igrami ali se med seboj pogovarjali. Ko je bila hrana pripravljena, so učenci v knjižnici pripravili mize, uredili pogrinjek in sledila je večerja ob svečah in zanimivem pogovoru.

2.6 KNJIGA ZA ENO NOČ

Po večerji je sledil drugi sklop branja, a nismo nadaljevali z branjem knjige Aljaska, temveč si je vsak učenci izbral knjigo »na slepo«. Kaj to pomeni? S knjižničarko sva v darilni papir zavili večje število knjig in kaj se skriva pod papirjem so razkrivale le nalepke, na katerih je

bil zapisan žanr romana. Vsak učenec si je izbral knjigo in se ji prepustil za dobrih trideset minut. Zanimivo je bilo opazovati, kako različne žanrske interese imajo učenci in kako nestrpno so čakali, da sva jim dovolili, da vzamejo knjigo, jo odvijejo in vidijo, kaj so dobili. Po začetnem navdušenju, kazuju knjige drug drugemu, so se učenci udobno namestili v knjižnici in brali. Po času, namenjenem za spoznavanje nove knjige, je vsak učenec na kratko povedal, kaj je prebral in ali ga »knjiga potegnila« in bo z branjem nadaljeval. Potem so imeli možnost, da si knjigo sposodijo. Večina si jo je.

2.7 IGRE II.

2.7.1 MISELNE IGRE

Male sive celice

Sledil je kviz Male sive celice, kjer so učenci razgibali svoje možgane ob vprašanjih z najrazličnejših področij. Kviz je vodila šolska knjižničarja, pri tem pa si je pomagala s knjigo Male sive celice. Pred odgovorom so se učenci v skupini lahko posvetovali, nato pa je učenec, ki je bil odgovoren za podajanje odgovorov, povedal odgovor.

2.7.2 ŠTAFETNE IGRE II.

Sledil je drugi del štafetnih iger.

Nošenje žoge s hrbti

Pri tej igri so morali učenci v parih s hrbti prenesti žogo določeno razdaljo in pri tem paziti, da ni padla dol. Zmagala je skupina, katere vsi člani so prvi prenesli žogo.

Stolček

Vsaka skupin je pri tej nalogi določila dva učenca, ki sta z rokami oblikovala stol, nato pa sta morala prenesti vse igralce iz svoje skupine določeno razdaljo. Verjemite, navijanja, smeha, takih in drugačnih nasvetov je bilo ogromno.

Gleženj

Igralci so se razdelili v dve skupini in se postavili v kolono tako, da je vsak držal predhodnika za gležnje. Na dani znak so morali tako prehoditi določeno razdaljo. Zmagala je skupina, ki je prva prišla na cilj.

2.8 LOV NA SKRITI ZAKLAD

V že zelo poznih nočnih urah, ko se je petkov večer že pošteno prevesil v soboto, so učenci pričeli z iskanjem skritega zaklada po šoli. To je dejavnost, ki se je učenci izredno veselijo, saj je posebno doživetje sprehajati se po popolnoma temnih šolskih hodnikih in učilnicah, prebirati navodila le ob šibkem snopu svetlobe baterije, razmišljati ...

Lov se je pričel tako, da sem učencem dala kuverto, v kateri je bil list z uvodnim nagovorom in namigom, kje se skriva prvi listek z nalogo.

Najprej so morali, glede na namige, ugotoviti, kje se skriva listek z nalogo, ga poiskati in opravili zahtevano nalogo.

Ko so jo opravili, so dobili novo kuverto z novimi namigi, kje se skriva naslednji listek z navodili, ter prvo besedo. V vsaki kuverti je bila namreč (poleg lističa z namigi o prostoru) beseda, besede so morali učenci zbirati in jih na koncu, ko so opravili vse naloge, povezati v smiselno poved o branju.

Da so si učenci pridobili novo kuverto z namigi o prostoru, so morali opraviti različne naloge, kot so na primer: vriskanje, ples, reševanje pravopisnega kviza, sestavljanje sestavljanek, recitiranje pesmic, ustvarjanje zapetstnic, petje.

Ko so opravili z vsemi nalogami in pridobili vse lističe z besedami, so morali le še sestaviti besede v smiselno poved o branju. Ta poved se je glasila: Sončni vzhod prebujajo naravo, branje knjig razsvetljuje glavo.

Učencem je bilo zanimivo tudi to, da se je listič z zadnjo nalogo in zadnjo besedo nahajal v šolski zbornici, kar pomeni, da so se lahko za nekaj trenutkov počutili kot učitelji.

Ko so besede razvrstili v pravilno poved, so izvedeli, da se skriti zaklad skriva v šolski knjižnici. V diru so se pognali v knjižnico in mrzlično iskali zaklad. Hitro so ga našli in se razveselili praktičnih nagrad in sladkarij.

Navodila za iskanje skritega zaklada:

1. KUVERTA

Dragi učenci!

Doletela vas je velika čast, da lahko noč preživite v objemu knjig. Vi ste tisti, ki dobro veste, da vas branje lahko ponese kamorkoli. Na morje, v gore, v resnična ali pa izmišljena mesta, med prijazne, poštene, zlobne, srečne, nesrečne ljudi, pokukate lahko v življenja bolj ali manj znanih ljudi, se zabavate ob gledanju ilustracij v stripih, pogledate v preteklost ter jo spoznavate in še in še bi lahko naštevali. Vsaka knjiga vam nudi neko avanturo.

Se strinjate?

Tudi to noč se boste, še preden zaspite obkroženi s knjigami, podali na zanimivo nočno avanturo in tudi ta noč vas bo, kot vsaka knjiga, obogatila.

Pa začnite s to zanimivo nočno avanturo ... ☑ Z iskanjem skritega zaklada!

Aja, še to! Da boste našli zaklad, se bo treba malce potruditi. Za vsako opravljeno nalogo dobite eno besedo in vse besede boste morali na koncu povezati v smiselno poved o branju.

Prvi listek, ki ga iščete, se nahaja v prostoru, ki na šoli zagotovo najbolj "diši". To je prostor, v katerega zelo radi zahajate in učitelji so zelo "navdušeni", ko vas vidijo v njem.

Zagotovo ste že ugotovili, za kateri prostor na šoli gre. Ni težko, kaj ne? Sedaj pa iščite. ☑

LISTEK 1:

Čestitamo! Našli ste prvi listek.

NALOGA: Postavite se v krog, primite se za ramena in zavriskajte. Pa še nekaj. Zaslišali boste glasbo, na katero vsi zaplešite. Ampak vsi!

2. KUVERTA

BESEDA: VZHOD

Navodilo za naslednji listek:

Naslednji listek vas čaka na mestu, na katerem dobiš asociacijo na: SSKJ, Prešerna ... Hahahaha. Peresno lahko, kajne? No, za ogrevanje. Še to, naslednji listek ni v nobeni izmed omar. Pojdite.

LISTEK 2:

Čestitamo.

NALOGA: Ste v učilnici za slovenščino, v kateri vam učiteljica razlaga številna pravila slovenskega pravopisa ... Pa da vidimo, če je ostalo že kaj v glavah. To bomo preverili tako, da boste rešili kviz, ki ga morate rešiti za 3. ☑ Prižgite računalnik, v tipkate <http://sskj.mladinska.com/kviz.php> in rešite. Saj veste, vsaj za oceno dobro.

3. KUVERTA

BESEDA: GLAVO

Navodilo za naslednji listek:

Ključ odpira učilnico, v kateri bi se zagotovo najbolje počutil Jurij Vega. Katera učilnica je že to? Seveda veste. No, v tej učilnici poiščite naslednjo kuverto.

LISTEK 3:

Bravo.

NALOGA: Skupaj sestavite vse tri sestavljanke, da bo slika popolna. Nato dobite nadaljnja navodila.

4. KUVERTA

BESEDA: NARAVO

Navodilo za naslednji listek:

Vsi vemo, da rek, kolikor jezikov znaš, toliko veljaš, v današnjem času še kako velja! Kam se boste torej napotili, v katero učilnico?

LISTEK 4:

Čestitamo!

NALOGA: Dva pogumna posameznika naj se javita in deklamirata vsak svojo pesmico. Skratka, za novo besedo in nova navodila potrebujemo dve pesmici!

5. KUVERTA

BESEDA: BRANJE

Navodilo za naslednji listek:

Pojdite v učilnico vaših začetkov. V učilnico, ki ima na vratih zapisano tudi prvo črko abecede in prvo liho številko ter v igralnici poiščite lepo škatlo, v kateri vas čaka nekaj zanimivega.

LISTEK 5:

Bravo, čestitke!

NALOGA: A kaj je to? Material za ustvarjanje! Za nekaj minutk se boste vrnili v leta, ko ste veliko ustvarjali in vsak si izdelal zapestnico z neko besedo (ime ali kakšno drugo besedo). Ne pozabite na učiteljico in knjižničarko, tudi za njiju izdelajte zapestnici.

6. KUVERTA

BESEDI: KNJIG RAZSVETLJUJE

Ker ste bili tako pridni, ste dobili kar dve besedi.

Navodilo za naslednji listek:

Pojdite v učilnico, ki se nahaja v I. triadi in na vratih katere bi bili z lahkoto zapisani dve črki, in sicer BB.

LISTEK 6:

Pridni.

NALOGA: Tukaj ste zagotovo tudi veliko peli. Zapijte pesem po izboru tistega, ki bo imel prvi rojstni dan.

7. KUVERTA

BESEDA: PREBUJA

Samo še eno besedo potrebujete. Kuverta z zadnjimi navodili se pa skriva na vratih »groze«. Na ta vrata pogosto potrkate s cmokom v grlu ... Le kje je to? Kuverta je pritrjena na vrata.

LISTEK 7:

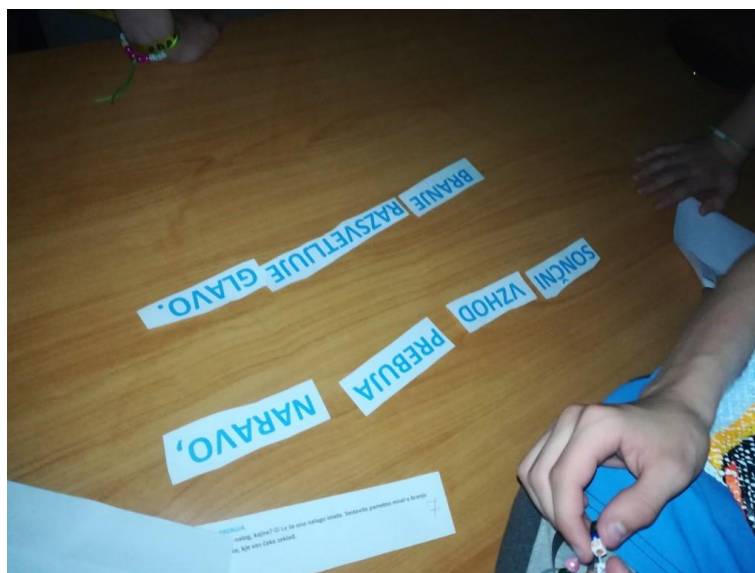
Odlično!

NALOGA: Imeli boste ekskluzivno pravico, da vstopite v zbornico. Izvolite. ☒

8. KUVERTA

BESEDA: PREBUJA

Bo kar dovolj nalog, kajne? Le še eno nalogo imate. Sestavite pametno misel o branju in nato izveste, kje vas čaka zaklad.

2.9 PRIPRAVA NA SPANJE IN BRANJE »DO ONEMOGLOSTI«

Že krepko po eni zjutraj smo zaključili s pripravljenimi dejavnostmi in se pripravili za spanje v knjižnici. Pred branjem in spanjem smo razglasili še zmagovalno ekipo, katere člani so se okitili z nazivom »Zmagovalci« in so lahko prvi izbrali prostor, kjer bodo spali.

V sen sva nato učence popeljali učiteljica slovenščine in knjižničarka z interpretativnim branjem Aljaske. Nekateri so zelo hitro prisluhnili branju, spet drugi so si imeli še veliko za povedati, za nekatere je bila to že zelo pozna ura in so slišali le par povedi, nato pa utonili v sen ...

2.10 PREBUJANJE, SKRB ZA OSEBNO HIGIENO, ZAJTRK, ODHOD

V soboto zjutraj so se učenci vidno zadovoljni prebudili, nekateri prej, drugi pozneje. Zanimivo in navdušujoče je bilo opazovati, kako so učenci, ki so se prebudili prvi, v roke

vzeli knjigo in jo prebirali ter pustili prijateljem, ki so še spali, da spijo. Ko so se vsi prebudili, so poskrbeli za osebno higieno, pozajtrkovali ob sproščenem pogovoru v šolski knjižnici, pospravili svoje stvari ter vrnili knjižnico v prvotno podobo. Nato smo si le še pomahali in si zaželeli, da se naslednje leto spet srečamo.

3 ZAKLJUČEK

Noč v knjižnici, ki jo na naši šoli izvajamo že kar nekaj let, je med učenci zelo dobro sprejeta. Učenci si želijo doživeti to izkušnjo in tisti, ki imajo tudi malce sreče pri žrebu, so navdušeni in zadovoljni, ko v soboto zjutraj polni novih doživetij zapuščajo knjižnico in šolo.

Je pa ta noč zasnovana tako, da so učenci zelo dejavni, da med seboj sodelujejo, se spodbujajo, razmišljajo, družijo, se igrajo, tekmujejo, gibljejo, ustvarjajo, si sami pripravijo obrok hrane, razmišljajo in seveda berejo, izražajo svoja doživetja o prebranem in prisluhnejo branju.

Zdi se nam namreč prav, da so zvesti bralci nagrajani tudi na tak način, čeprav si največjo nagrado pravzaprav podarijo kar sami že s tem, da berejo in tako širijo svoj besedni zaklad, krepijo svojo domišljisko dejavnost, se bolje znajdejo v vsakodnevni situacijah, lažje rešujejo vsakodnevne težave, se bolje izražajo in še bi lahko naštevala.

Literatura in viri

1. Bettelheim, B., 1999. Rabe čudežnega: o pomenu pravljic. Ljubljana: Studia humanitatis.
2. Grosman, M., 2003: Pomen branja za posameznika in širšo družbo. V M. Blatnik Mohar (Ur.), Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja. Ljubljana: Mladinska knjiga.
3. Grosman, M., 2001: Uvodna beseda. V M. Ivšek (Ur.), Različne vrste branja terjajo razvijanje različnih bralnih strategij: 4. strokovno posvetovanje Bralnega društva Slovenije. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
4. Hrženjak, M., 2003: Medkulturnost in otroška literatura. V M. Blatnik Mohar (Ur.), Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja. Ljubljana: Mladinska knjiga.
5. Jamnik, T., 2000. S knjigo v svet. V I. Saksida (Ur.), Bralna značka v tretjem tisočletju; zbornik ob 40-letnici bralne značke. Ljubljana: Rokus.

6. Košir, M., 2003. Brati zato, ker nam je lepo ... V M. Blatnik Mohar (Ur.), Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja. Ljubljana: Mladinska knjiga.
7. Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (Ur), 2004. Razvojna psihologija. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
8. Pečjak, V., 1991: Hitro in uspešno branje. Ljubljana: samozaložba.

DUŠAN OKLEŠČEN

ŠOLSKI CENTER NOVO MESTO - SREDNJA STROJNA ŠOLA

S SREDNJEŠOLCI V VISOKOGORJE

Povzetek

Slovenija je alpska dežela s kar 349 dvatisočaki. Zato smo se na šoli odločili, da dijake srednjega strokovnega izobraževanja popeljemo na vsaj enega izmed njih. Dijakom želimo predstaviti način in oblike gibanja v gorah. Seznanimo jih z nevarnostmi v gorah in razložimo kako jih obvladujemo. Predstavimo jim ustrezno opremo in njeno uporabo. Dijaki med hojo krepijo samozavest, empatijo, se prilagajajo skupini in posameznikom v njej, spoznavajo geografske značilnosti Slovenije. V dijakih želimo spodbuditi čut za prelepo gorsko naravo in skrb za čisto okolje. Izlete in cilje prilagajamo nivoju in sposobnostim dijakov, ki obiskujejo posamezne vzgojno izobraževalne programe, po metodi postopnosti od lažjih do zahtevnejših pohodov. Dijaki v času šolanja poleg številnih vrhov v sredogorju, obišejo vrhove v visokogorju, Malo Mojstrovko (2232 m), Viševnik (2051 m) ali Debelo Peč (2015 m). Dijaki so navdušeni, ko osvojijo vrh in spoznajo okoliške vrhove, katere bodo lahko obiskali v bodoče.

Ključne besede: interesne dejavnosti, visokogorje, učna praksa, planinska oprema, dvatisočaki, srednješolci, planinstvo, dijaki, gorska narava

TAKING HIGH-SCHOOL STUDENTS INTO HIGH-MOUNTAIN AREAS

Abstract

Slovenia is an Alpine country with 349 two-thousand peaks. That was the reason behind our decision that we introduce our technical school students to at least one of them. We wish to present them with the ways of movement in the mountains. They are taught about suitable equipment and its use, dangers of high-mountain hiking and ways of dealing with them.

Hiking boosts the their self-confidence, sense of empathy, they adjust to the group and the individuals inside it, they get to know the geographical characteristics of Slovenia. We wish to encourage students to appreciate the natural wonders of the mountains and be aware of the environmental concerns.

The destinations and paths are in tune with the students' fitness and capabilities, gradually advancing from easier to more demanding hikes. In their four years at our school, the students reach several highland peaks and three high-mountain peaks, the Mala Mojstrovka (2232 m), the Viševnik (2051 m) or the Debelo Peč (2015 m). Reaching the peak and observing the magnificent views is a great motivation for them to attempt the nearby peaks themselves.

Keywords: extracurricular activities, high-mountain areas, teaching practice, mountaineering equipment, two-thousand peaks, high-school students, mountaineering, high-school students, mountain nature

1 UVOD

Slovenija je alpska dežela, saj del evropskega gorstva leži tudi na našem ozemlju. Poleg ostalih dejavnosti se je v Sloveniji močno razvilo gornišstvo, saj ljudje pridoma izkoriščajo dane možnosti za rekreacijo, sprostitev, itd. Planinstvo in gornišstvo je močno razvito, saj je pri nas 349 dvatisočakov (Urajnar L. 1994), 178 planinskih koč, planinskih zavetišč ali bivakov (PZS – Planinske kočice 2019 in Dobnik 2007), markiranih je preko 10 000 km poti, po njih je speljano 80 veznih poti ali obhodnic (PZS - Planinske poti 2019). V planinsko zvezo Slovenije je bilo v letu 2018 včlanjenih 58 413 članov (PZS – Članstvo 2019), kar predstavlja 2,81% prebivalstva.

V šoli smo se odločili, da v okviru interesnih dejavnosti, popeljemo dijake v gore, obiščemo vsaj en dvatisočak in jih popeljemo v Triglavski narodni park, ter jim predstavimo zgodovino planinstva pri nas, z obiskom Planinskega muzeja v Mojstrani.

2 NAČRTOVANJE

Na šoli imamo več programov, zato dijake razvrstimo po težavnostih in sposobnostih, po načelu postopnosti od najlažjih do zahtevnejših pohodov. Pri načrtovanju težimo, da so pohodi čim cenejši, a še vedno zelo mamljivi in zanimivi.

2.1. Za srednje poklicno izobraževanje (SPI) in nižje poklicne izobraževanje (NPI) organiziramo pohode po Dolenjski, večinoma v okolici Novega mesta. Popeljemo jih na Trško goro (428 m), Ljuben (546 m), Mirno goro (1048 m), Vrh Roga (1099 m), Trdinov vrh (1178 m) in po Trdinovi poti.

2.2. Za dijake srednjega strokovnega izobraževanja (SSI) in poklicno tehničnega izobraževanja (PTI) pa organizirano pohode na: Trdinov vrh (1178 m), Boč (978 m), Nanos (1240 m), Ratitovec (1666 m), Porezen (1630 m), Veliko planino (1666 m), sedlo Luknja v dolini Vrat (1758 m), Veliki Snežnik (1796 m), Golico (1835 m), Slemenovo Špico (1911 m), Viševnik (2050 m), Debelo Peč (2015 m), Malo Mojstrovko (2232 m).

3 IZVEDBA

3.1. SREDNJE POKLICNO IZOBRAŽEVANJE (SPI) IN NIŽJE POKLICNO IZOBRAŽEVANJE (NPI)

3.1.1. Za prve letnike SPI in NPI organiziramo pohod z izhodiščem v Novem mestu in se odpravimo na Trško goro (428 m) ali Ljuben (546 m) odvisno od števila pohodnikov in letnega časa. Pot izbiramo tako, da se izogibamo prometnic. Tempo pohoda je prilagodljiv najslabšim v skupini. Cilj pohoda je, da vsi dosežejo cilj in se po drugi poti vrnemo na izhodišče. Čas pohoda 4 ure.

3.1.2. Za druge letnike organiziramo pohod na Mirno goro (1048 m). Izhodišče je naselje Gričice (700 m), ki se nahaja v neposredni bližini smučišča Gače. Zaradi lažje izvedbe pohoda, organiziramo tako, da se razdelimo v dve skupini. Ena skupina se povzpne po smučišču in pot nadaljuje po gozdni cesti, ki prečka smučišče in mimo nekdanje vasi Škrilje povzpne do kočice na Mirni gori. Od kočice se po gozdni cesti spustimo do križišča, kjer se pot odcepi za partizansko bolnico Kremen in Ponikve. Spustimo se na veliko jaso Ponikve, kjer je nekoč stala najstarejša vas v teh krajih, saj je imela tudi svojo šolo. Na koncu vasi kjer je ruševina stare žage in se mimo jezerc, ki sta služila za delovanje žage, se povzpne do gozdne ceste in po njej do južnega dela smučišča na Gačah in do izhodišča na spodnji postaji sedežnice. Druga skupina pohod opravi v nasprotni smeri. Čas pohoda 4 ure.

Za vzpon na Vrh Roga (1099 m) je izhodišče Žaga Rog (840 m) ali nekoliko nižje iz stare Kočevske vasi Podstenice (603 m), kjer je lepo urejen čebelarški muzej. Z vrha pot nadaljujemo po gozdnih poteh do Baze 20 (590 m). Čas pohoda 4 ure.

3.1.3. Za tretje letnike organiziramo pohod na Trdinov vrh (1178 m). Izhodišče poti je vas Gaberje (400 m). Po planinski poti se povzpemo do Planinskega doma Gospodična (822 m). Pot nadaljujemo do Trdinovega vrha in se po gorjanskih košenicah spustimo do Doma pri Miklavžu (969 m). Nadaljujemo mimo Krvavega kamna in izvira Gospodične do Gaberja. Na samem pohodu dijakom predstavimo kraje, ki jih je obiskoval Janez Trdina in opisoval v svojem delu »Bajke in povesti o Gorjancih«. Dijaki se o Janezu Trdini in njegovih Bajkah in povestih o Gorjancih seznanijo že pri urah slovenščine. Čas pohoda 4 – 4,5 ure.

3.2. SREDNJE STROKOVNO IZOBRAŽEVANJE (SSI) IN POKLICNO TEHNIČNO IZOBRAŽEVANJE (PTI)

Dijakom v šoli predstavimo izbrani cilj, sami s pomočjo interneta ali planinske literature predlagajo izhodišče, izračunajo čas hoje, višinsko razliko, koliko je vzpona in koliko spusta. Ko prinesejo svoje predloge, se o teh pogovorimo in se odločimo, katero izhodišče bomo uporabili. Na izbiro izhodišča in poti, po kateri se bomo povzpeli do zastavljenega cilja, vpliva več faktorjev. Najbolj pomemben faktor je, kakšne težavnosti je izbrana pot, kakšen je teren, koliko časa bomo potrebovali za celotno pot, kako dobro smo pripravljene itd. Pred pohodom se pogovorimo o primerni obutvi in o opreми, ki je priporočljiva za v gore. Dijaki se seznanijo z nevarnostmi v gorah (Šegula 1978) in kako se jim je mogoče izogniti.

Spregovorimo tudi o varstvu narave in okolja. Končni cilj in izhodišče izbere vodja pohoda, saj upošteva vse faktorje, tako da se vsi dijaki povzpnejo na vrh, ne glede na njihovo fizično sposobnost in pripravljenost. Na podlagi znanih podatkov dijaki sami izračunajo čas pohoda za izbrano pot. Sami s pomočjo planinske literature, zemljevidov ali interneta prepoznajo kakšen je teren na izbrani poti, kje so možni počitki, koliko bo vzpona in koliko spusta. Pred samim pohodom se z dijaki pogovorimo o samem pohodu, kakšna pravila veljajo in na kaj morajo biti pozorni. Dijakom priporočamo, da imajo razne aplikacije, ki izračunavajo čas pohoda, razdaljo, višino, porabo kalorij in podobno. Vse pridobljene podatke uporabimo pri analizi o opravljeni turi.

3.2.1. Za prve letnike organiziramo pohod na Trdinov vrh (1078 m). Izhodišče pohoda je v Gaberju (400 m). Markirana planinska pot nas vodi po gozdnih poteh in košenicah do izvira studenca Gospodična in naprej do Planinskega doma pri Gospodični. Povzpemo se do najvišjega vrha Gorjancev Trdinovega vrha in od tu se spustimo do Doma pri Miklavžu. Pri domu nam oglarji predstavijo svojo dejavnost. Po predstavitvi se mimo Krvavega Kamna in izvira Gospodične spustimo v dolino. Dijaki spoznajo kraje kjer je Janez Trdina dobival navdih za njegove Bajke in povesti o Gorjancih. Čas pohoda 4 – 4,5 ure.

3.2.2. Za druge letnike organiziramo pohod na Ratitovec (1666 m). Izhodišče je vas Zgornje Danje (1070 m). Iz Zgornjih Danj se po strmi gozdni poti vzpnemo na mogočne pašnike, kjer se razprostire čudovit razgled na Blegoš in Porezen. Pot nas vodi mimo starega vojaškega bunkerja. Od bunkerja nadaljujemo pot preko vrha Altemaver (1678 m), ki je nekoliko višji od našega cilja. Kmalu zagledamo Krekovo koč na Ratitovcu (1264 m). Krekova koč je znana po flancatih. Po krajšem počitku se odpravimo proti prelazu Povden (1642 m) in od tam se spustimo v vas Prtovč (1011 m). Dijaki imajo na turi čudovit razgled po okoliških hribih, spoznajo gibanje po težavnejšem terenu, ter se na poti srečajo z jeklenimi vrvmi in klini, ki so pripomoček za varno hojo. Čas pohoda 4 -4,5 ure.

Za pohod na Porezen (1630 m) izberemo izhodišče Petrovo Brdo (803 m), kjer je v preteklosti potekala meja med Italijo in Jugoslavijo. Pot poteka večinoma po gozdu, katerega zapustimo malo pod vrhom, ko se nam razprostre čudovit pogled na Črno prst in okoliške hribe. Pot nas pelje mimo stare vojaške karavle iz časov prve svetovne vojne, kjer je potekala stara meja. Kmalu pridemo do Doma Andreja Žvana - Borisa na Poreznu. Povzpne se še na vrh, kjer stoji spomenik v spomin padlim v NOB. Na vrhu so vidni številni rovi in bunkerji, saj je tu nekoč potekala meja. Vrnemo se po isti poti. Čas pohoda 4 – 5 ur.

Pohod na Boč (978 m) izberemo, kljub nekoliko nižji višini, saj je zelo markanten in viden daleč na okoli. Izhodišče izberemo naselje Zgornje Poljčane (360 m), kjer nas pot pelje skozi naselje do velikega parkirišča. Pot nas vodi po gozdu, ki postaja vse bolj strma. Ko strmina popusti, pridemo do velikega travnika, kjer stoji Dom na Boču (658 m). Od doma pot nadaljujemo proti vrhu Boča. Hodimo v loku proti vrhu Na vrhu se povzpne na razgledni stolp, ki nam nudi pogled po Štajerski in širše. Pot nadaljujemo mimo vojaškega objekta, ter se mimo pečin spustimo v Zgornje Poljčane. Čas pohoda 4 ure. Ob povratku obiščemo še Jelenov greben v bližini Olimja, kjer se po grebenu prosto pasejo številni jeleni. Dijaki ugotovijo, da še tako nizek vrh ni enostavno osvojiti, saj je na nekaterih mestih pot nadelana s klini in jeklenico. Spoznajo del Slovenije, kamor sami poredkoma zahajajo.

Za vzpon na Nanos (1262 m) uporabljamo krožno planinsko pot iz Razdrtega (575 m). Pohod začnemo nad vasjo Razdrto in se napotimo po južnem pobočju Nanosa proti oddajniku na Pleši. Pot je strma. Ker ni poraščeno, se nam ponuja čudovit razgled daleč na okoli. Malo pod vrhom pridemo do Vojkove koč na Nanosu (1240 m). V dolino se spustimo po lažji krožni poti, ki nam ponuja lep pogled na Vipavsko dolino in Kras vse do morja. Čas pohoda 3 – 3,5 ure.

Na Veliko planino (1666 m) se odpravimo s planine Kranjski Rak (1029 m). Pot nas skozi gozd pripelje do prostranih košenic na Veliki planini. Sprehodimo se mimo planinskih in pastirskih koč do kapele Marije Snežne, ter se povzpne na Gradišče, ki je najvišji vrh Velike planine. Sprehodimo se po robu planote Zeleni rob in se spustimo na planino Kranjski Rak. Čas pohoda 4 – 4,5 ure.

3.2.3. Za tretje letnike organiziramo planinsko turo na sedlo Luknjo (1758 m). Pohod pričnemo pri Aljaževem domu (1015 m) v dolini Vrata. Pot nas od doma skozi bukov gozd pripelje do velikega klina z vponko, ki je zabit v veliko skalo. To je obeležje v spomin žrtvam gora. Pred nami se razprostire mogočna Triglavska severna stena. Pot nas vodi skozi pas grmičevja in kmalu pridemo na melišče pod sedlom Luknja. Pot preko melišča je drseča in ko pridemo do ostenja, so nam v pomoč jeklene vrvi, s pomočjo katerih se povzpne na sedlo Luknja. Na sedlu se nam odpre pogled proti Tolminski dolini in na gore nad dolino Zadnjico. Dijaki spoznajo, kako se je potrebno gibati po planinskih poteh, melišču, kako se pravilno uporabljajo pomagala, ki so na voljo. Ob povratku se ustavimo še pri slapu Peričnik, ki s svojimi 52 m višine velja za enega najvišjih slovenskih slapov. Sprehodimo se do slapa, ter pot nadaljujemo za slapom, kar je ena izmed značilnosti slapa Peričnik. Čas pohoda 5 ur.

Vzpon na Slemenovo Špico (1911 m) začnemo v Planici (931 m) in se mino Doma v Tamarju (1108 m), Črnih vod, sedla Slatnica (1814 m) in mimo jezerc na Slemenu povzpne na Slememovo špico. Z vrha imamo lep pogled proti Jalovcu, ostenju Ponc vse do Planice. Pot nadaljujmo pod ostenjem Male Mojstrovke do prevala Vratca (1618 m), kjer se nam odpre pogled proti Prisojniku, Škrlatici in Špiku. Pot nas vodi skozi pasove ruševja in med redkimi macesni do Erjavčeve koč na Vršiču (1525 m). Čas pohoda 4 – 5 ur.

Vzpon na Veliki Snežnik (1796 m). Izhodišče za vzpon na Veliki Snežnik izberemo Grdo Drago (1172 m). Ko zapustimo jaso, nas pot vodi po gozdnem kolovozu, ko strmina nekoliko popusti preidemo v strnjen gozd. Pri smernih tablah zavijemo desno in kmalu preidemo v ruševje od koder se odpre obširen razgled proti Nanosu in Alpam. Pot nas pripelje da starega mejnega kamna med Italijo in Jugoslavijo, ki se nahaja malo pod vrhom Malega Snežnika (1694 m). Z vrha prvič opazimo Veliki Snežnik, pogled pa seže vse do Kvarnerskega zaliva, Istre, Primorske, Notranjske in Julijskih Alp. Pot nadaljujemo po grebenu med ruševjem vse do Koče Draga Karolina na Velikem Snežniku (1790 m). Z vrha se spustimo do parkirišča in po gozdnih poteh naprej do naselja Sviščaki, kjer se nahaja Planinski dom na Sviščakih (1242 m). Med potjo se ustavimo pri razgledni ploščadi, ki je v neposredni bližini naselja Sviščaki, od koder se lepo vidi vrh Velikega Snežnika. Čas pohoda 4 – 4,5 ure.

Vzpon na Golico (1835 m) pričnemo v Planini pod Golico (980 m). Sprehodimo se skozi vas, pridemo do prostranih košenic, kjer spomladi rastejo narcise. Pot nas vodi skozi gozd. Ko zapustimo gozd, se kmalu pred nami pokaže koč na Golici. Pot nadaljujemo mimo koč, po grapi se povzpemo na greben in po njem na vrh Golice. Z vrha se razprostira pogled po zgornji savinjski dolini, po Julijskih Alpah in na Jesenice. Vračamo se po isti poti. Pri Koči na Golici (1582 m) napravimo počitek. Od koč se po isti poti spustimo v Planino pod Golico. Čas pohoda 4,5 - 5 ur.

3.2.4. Za četrte letnike organiziramo planinsko turo na Debelo Peč (2015 m): Pohod začnemo na Pokljuki pri Rupah (1350 m), ki se nahaja na planini Javornik, kjer stoji spomenik padlim borcem NOV. Pot je na začetku položna, nato pa se začne vse bolj strmo vzpenjati. Kmalu pridemo na gozdno cesto, ki nas popelje na planino Lipnica. Po nekaj minutah hoje prispemo na planino Lipnica, kjer stoji Blejska koč (1630 m). Po krajšem počitku, pot nadaljujemo v smeri Lipanskega vrha. Gozd se vse bolj reči in kmalu pridemo na veliko košenico. Od košenice se pot strmo vzpenja in kmalu dosežemo prostran greben, ki nas popelje proti cilju. Od tu se odpre pogled proti Triglavu, Rjavini, Škrlatici in številnim dvatisočakom v Julijskih Alpah. Pot nadaljujemo po grebenu in kmalu pred seboj zagledamo vrh Debele Peči. Zadnji del poti je malo bolj strm in porasel s travo. Na vrhu je lep pogled po poključkih gozdovih, lepo se vidi triglavsko pogorje s Triglavom na čelu. Pod nami je

dolina Krme, ki je dobrih 1000 m pod nami. Z vrha se prvi del poti vračamo po isti poti, nato pa sledimo poti, ki gre na planino Klek. Ko prispemo do napajališča, zavijemo ostro desno in se po gozdni stezi spustimo do planine Spodnja Brda, kjer stoji porušena pastirska koča. Pot nadaljujemo po pastirski poti do Blejske koče na planini Lipnica. S planine se spustimo do izhodišča na planini Javornik. Čas pohoda 4 - 5 ur.

Vzpon na Viševnik (2050 m), pričnemo pri vojašnici na Rudnem Polju (1347 m). Pot nas vodi ob smučišču. Ko pridemo do Zlatih vod zavijemo desno proti Kačjem robu. Pot nas vodi po kraški dolini in kmalu se odcepi proti Srenjskem prevalu (1959 m). Od prevala je pot nekoliko bolj krušljiva in kmalu pridemo na vrh Viševnika. Z vrha je lep razgled po poključkih gozdovih in na Mali Draški vrh. Lepo se vidi naš najvišji vrh Triglav. Z vrha se spustimo po travnatem pobočju, ki kmalu preide v ruševje. Ruševje nas spremlja vse do Zlatih vod. Od Zlatih vod se spustimo mimo smučišča do Rudnega polja. Na Rudnem polju si ogledamo tudi Nordijski biatlonski center. Čas pohoda 4 – 4,5 ure.

Vzpon na Malo Mojstrovko (2332 m) pričnemo na prelazu Vršič (1611 m). Pot nas na začetku vodi skozi macesnov gozd, ki ga kmalu zapustimo in preidemo na gruščnat svet in melišča. Pot nas pripelje v krušljivo grapo, po kateri se vzpnemo na greben, kjer se razprostre pogled so soški dolini. Pot se še nekoliko vzpenja, nato prečimo prostrana melišča in se po grušču vzpnemo na vrh Male Mojstrovke. Z vrha je lep razgled na Triglav, Razor, Prisojnik, Škrlatico, Špik, Jalovec, Ponce, Stol, itd. Z vrha se spustimo po grebenu, kjer je še veliko bodeče žice, saj je tam potekala meja med Italijo in Avstro-Ogersko. Spustimo se po isti poti do prelaza na Vršiču. Pot nadaljujemo mimo Tičarjevega doma na Vršiču do Poštarskega doma na Vršiču (1688 m). Ob poti si ogledamo Ajdovsko deklico v ostenju Prisojnika. Pri Poštarskem domu si ogledamo Arboretum planinskih rastlin in se po stari poti (mulatjeri) spustimo do Erjavčevega doma na Vršiču (1525 m). Čas pohoda 4,5 – 5 ur.

Po vsakem končanem pohodu, dijaki sami doma analizirajo izlet. Pridobljene podatke primerjajo s podatki, katere so pripravili pred pohodom. Izračunajo porabo kalorij. S pomočjo računalnika si izrišejo pot in si izdelajo profil poti.

4 ZAKLJUČEK

Dijaki so z izleti zelo zadovoljni, saj spoznajo kraje, kjer še niso bili. Povzpnejo se na dvatisočak, ki je večini najvišji cilj do sedaj. Dijaki spoznajo, kako se je potrebno gibati po planinskih poteh, kako se je potrebno prilagajati skupini, saj je skupina tako močna, kot je močan najšibkejši člen. Zadovoljstvo nad pohodom izražajo z vprašanji, kdaj bomo šli še na kakšen višji vrh ali celo na Triglav. Dijake popeljemo tudi v Planinski muzej v Mojstrani, kjer lahko na nazoren način spoznajo, kako so v gore hodili prvi gorniki. Spoznajo zgodovino planinstva, ter lahko doživijo nevihto v gorah in si s pomočjo očal pogledajo kako se vidi z vrha Triglava ali ostalih Slovenskih vrhov.

Da smo dosegli svoj namen, se kaže v tem, da dijake srečujemo v gorah tudi potem, ko končajo šolanje, veliko pa se jih včlani v planinsko društvo in tako nadaljujejo z obiskovanjem gora.

Literatura in viri

1. Dobnik, J. (2007), Vodnik po planinskih kočah po Sloveniji, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana 2007.
2. PZS, Članstvo (2019), Več kot 58 tisoč članov planinske organizacije v letu 2018, Pridobljeno s <https://www.pzs.si/novice.php?pid=13132>
3. PZS, Planinske kočice (2019), Planinske kočice. Pridobljeno s <https://www.pzs.si/vsebina.php?pid=3>
4. PZS, Planinske poti (2019), Planinske poti, Pridobljeno s <https://www.pzs.si/vsebina.php?pid=57>
5. Šegula, P. (1978), Nevarnosti v gorah, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana 1978.
6. Urajnar, L. (1994), Vsi slovenski dvatisočaki, Planinski vestnik 7-8, julij a –avgust 1994, stran 292-301.

VALERIJA OSTERC
OŠ IVANA CANKARJA LJUTOMER

KAJ IMATA SKUPNEGA ZMAJ DIRENDAJ IN DR. EDWARD DE BONO?

Povzetek

V prispevku vam bom predstavila, kako uporabiti tehnike razmišljanja po dr. De Bono pri pouku in v vsakdanjem življenju.

Danes ni pomembno, koliko veš, bolj pomembno je, kako znaš svoje znanje uporabiti. Vse bolj pomembne postajajo spretnosti kot so kreativnost, kritično mišljenje, sposobnost reševanja težav, sodelovanje, povezovanje, tekmovalnost, zmožnost dela v timu, socialne in emocionalne veščine.

Ključne besede: tehnike razmišljanja, Cort 1 in Cort 4., dr. Edward De Bono,

WHAT DO ZMAJ DIRENDAJ AND DR. EDWARD DE BONO HAVE IN COMMON?

Abstract

Students have a lot of knowledge, but do not know how to use it, to broaden their horizon. It is not important, how much you know, but how can you use your knowledge. Communication, Collaboration, critical thinking, cooperation, team work, social and emotional skills are fundamental life skills that students can draw from in their everyday experiences at school.

Keywords: thinking tools, Cort 1 and Cort 4, dr. Edward De Bono,

Preden dobimo odgovor na vprašanje Kaj imata skupnega Zmaj Direndaj in dr. Edward De Bono, vam bom slednjega predstavila.

Zdravnik in psiholog dr. Edward de Bono, je vodilna svetovna avtoriteta na področju kreativnega razmišljanja. S pomočjo svojih metod uči, ustvarjalno in domiselno razmišljati ter uporabljati možgane na drugačen način, kot smo se jih "učili" uporabljati.

Omeniti moram tudi mg. Nastjo Mulej, katero je radovednost in želja po učenju pripeljala do ekskluzivne licence za treniranje tehnik bolj učinkovitega, konstruktivnega razmišljanja (Šest klobukov), bolj ustvarjalnega razmišljanja (Lateralno razmišljanje) in neposrednega poučevanja razmišljanja šolskih otrok (CoRT – Cognitive Research Trust) po dr. Edwardu de Bonu. Tehnike razmišljanja uči na delavnicah, ki jih organizira za podjetja, šole in posameznike.

Nastja pravi: Če bi vsi otroci šli skozi to, kot odrasli ne bi jamrali, se pritoževali, kritizirali, čakali, bili pasivni, ker bi razmišljali, da se jim nekaj ni izšlo, ampak bi se iz tega naučili, česa več ne potrebujejo in kaj ne deluje, ter poskusili poiskati rešitev še na drugačen način. Ker pa ljudje tega ne vedo in poznajo le en način, kako naj bi delovalo in ko ne deluje, poskušajo to še bolj močno in glasno. Jasno, osredotočeno, ustvarjalno, konstruktivno razmišljanje je večšina, ki jo vadiš.

In prav ta Nastja me je navdušila na Mednarodnem simpoziju na OŠ Črenšovcih, da sem se prijavila na izobraževanje za učitelje CoRT 1 (širina – učenci širijo svojo moč zaznavanja, kar je za razmišljanje tako bistveno, kot je besedni zaklad za branje) in CoRT 4 (kreativnost – učencem pokaže, kako spreminjati vzorce in koncepte, da lahko oblikujejo svoje razmišljanje).

V prispevku vam bom predstavila učno uro slovenskega jezika pri obravnavi umetnostnega besedila Kajetana Koviča Zmaj Direndaj, kjer sem uporabila tri tehnike razmišljanja. Pokazala vam bom tudi, da so te tehnike zelo uporabne tudi v vsakdanjem življenju.

Torej odgovor se glasi: skupne so jima tehnike razmišljanja.

Cilji moje učne ure so bili, da poznajo slikanico in pravljico Zmaj Direndaj Kajetana Koviča ter da ob tem spoznajo miselno tehniko ZDRUŽEVANJE, pri tej tehniki poskušajo iz dveh ali več stvari ustvariti novo; se urijo v miselni tehniki ZAHTEVE, kjer mora nova ideja, zadostiti določenim zahtevam in s tehniko SDL, se učijo vživljati v druge ljudi in poskušajo razumeti njihova stališča.

Metoda ZDRUŽEVANJA - Na tablo napišem 4 besede – ZMAJ, DOLGČAS, LIŽE, ŽUPAN.

Učence razdelim v heterogene skupine po 4. Merimo čas 3 minute, če je potrebno podaljšamo. Učenci preberejo besede in vsak si zbere eno. S to besedo oblikujejo poved, naslednji naredi takšno poved, ki se naveže na prejšnjo, tako da nastane kratka zgodba. Torej iz več stvari nastane nova.

Vsaka skupina predstavi svojo zgodbo, ostali pozorno poslušajo.

Po uvodnem delu, se lotim branja oz. pripovedovanja pravljice. Pravljico prekinem ko zmaj Direndaj uide in župan naroči psu Berniju, da ga pripelje nazaj. Tu uporabim metodo SDL – kjer se vživijo v stališča drugih ljudi.

Kako bo pes Berni prepričal zmaja Direndaja, naj se vrne? Kaj bo naredil zmaj Direndaj?

Učenci se vživijo v vlogo enega in drugega ter doživeto zaigrajo igro vlog pred sošolci.

Nato učenci zvedo, da zmaja več ne najdejo in župan izda tiralico.

V tem delu sem uporabila metodo ZAHTEVE – ker se urijo, da mora neka nova ideja, zadostiti določenim zahtevam.

Z učenci oblikujemo zahteve, katere naj v vsebuje TIRALICA (nova beseda).

Koga pogrešamo?

Kam javiti?

Kakšna bo nagrada najditelju?

V skupini se dogovarjajo, kako naj tiralica izgleda, kaj vsebuje. Nato jo narišejo, napišejo in predstavijo sošolcem. 1.jpg

MOJE MNENJE

Ko sem se izobraževala, sem vzporedno izvajala krožek Klub za razmišljanje, kjer sem z učenci 4. in 5. razreda trenirala točno določene tehnike razmišljanja. Zanimivo, mi je bilo, ko so mi nekateri učenci po nekaj mesecih vaj pripovedovali, da so doma uporabili določeno tehniko razmišljanja in tako lažje rešili nek problem.

Npr. neka deklica, je po nekaj letnem igranju odbojke pričela razmišljati ali nadaljevati ali prenehati z odbojko. Ker je oklevala, se je odločila, da uporabi tehniko PNZ - pozitivno, negativno, zanimivo. Na list papirja je naredila tabelo in v 3 minutah razmislila in napisala najprej vse pozitivne, nato negativne stvari in kaj še lahko zanimivega, novega nastane iz dane situacije. Ker je pod P-pozitivno imela največ napisano, se je odločila, da nadaljuje z odbojko.

Naj še omenim, zakaj 3 minute. Učenci in odrasli, se naj trudijo in trenirajo, 3 minute intenzivno razmišljati in iskati čim več rešitev. To je čas, ki ni predolg in ne prekratek.

Ker sem učiteljica v prvem triletju sem razmišljala, da lahko na primeren način uvajam v nekatere tehnike razmišljanja tudi mlajše učence.

Npr. že v prvem razredu učencem berem veliko ugank in šale, saj je dr. De Bono ugotovil, da so ljudje z humorjem bolj kreativni.

Ko pridejo k meni s težavo, jim ne ponudim neko mojo rešitev ampak postavim vprašanje, kaj lahko sedaj narediš, kako si boš pomagal,...

Navajam jih na skupinsko delo. Npr. vsaka skupina dobi 3 različne predmete, nek material. Njihova naloga je naj iz teh reči naredijo nekaj novega, uporabnega za igro ali kaj drugega. Zanimivo je opazovati, da v drugem razredu, učenci manjkrat poiščejo pomoč učiteljice, oblikujejo skupinsko igro in se že bolj uspešno dogovarjajo.

Ko sem opazovala učence pri prosti igri na prostem, sem opazila par deklet, da zbirajo jesenske plodove in majhne palčke. Po par neuspešnih poskusih, jim je uspelo se dogovoriti in si izmisliti pravilo za določeno igro s temi predmeti, kot neko balinčkanje s palčko.

Takšna oblika pouka mi je velik izziv. Začela sem s kratkimi dejavnostmi. Učence navajam na skupinsko delo, delo v dvojicah, zato so skupine vedno naključne, heterogene. Urijo domišljijo in se učijo dogovarjanja. Ko delajo v skupinah in rešujejo določene naloge, jih spodbujam, da si pomagajo. Pri učencih je opazna razvojna razlika. Nekateri so še močno egocentrični in težko sodelujejo z naključnimi sošolci. Vendar je takih učencev malo in tudi ti se hitro učijo ter spreminjajo svoje obnašanje. Učenci se zelo veselijo takšnega dela in so motivirani.

Literatura in viri

1. <https://www.delo.si/sobotna/ucenci-vedo-veliko-ampak-tega-znanja-ne-znajo-uporabiti-da-bi-razsirili-svoja-obzorja.html> (4. 9. 2016)
2. www.viva.si/Psihologija-in-odnosi/13291/Nau%C4%8Dimo-otroke-razmi%C5%A1ljati (16.8.2019)
3. <http://www.karizmasport.si/mag-nastja-mulej/> (3.3.2018)

MARIJA PAJTLER
OSNOVNA ŠOLA ŠENTJERNEJ

UČENJE NEMŠKEGA JEZIKA KOT DRUGEGA TUJEGA JEZIKA V OSNOVNIH ŠOLAH

Povzetek

Živimo v času, v katerem je večjezičnost že nuja. Znanje tujih jezikov danes predstavlja zelo veliko prednost in pomeni velik korak k uspehu. Zavedamo se, da je nemški jezik zelo razširjen tuji jezik, ki se vse bolj uveljavlja v svetovnem merilu. Zaradi tega je pomembno, da otroke, ki se za to odločijo na podlagi lastnih interesov in želja, že v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju seznanjamo z različnimi dejavnostmi in oblikami pouka drugega tujega jezika. Pouk drugega tujega jezika spodbuja intelektualno rast učencev in hkrati razvija pozitiven odnos do drugih kultur.

V svojem prispevku bom opisala učenje nemščine kot drugega tujega jezika, ki sem ga poučevala v sklopu interesne dejavnosti razširjenega programa. V nadaljevanju bom predstavila različne vsebine in dejavnosti, ki smo se jih učili v šestem razredu. Interesno dejavnost sem poučevala po eno uro tedensko, v njo so bili vključeni učenci, ki so se prvič učili nemški jezik.

Ključne besede: nemški jezik, interesna dejavnost, drugi tuji jezik

LEARNING GERMAN LANGUAGE AS A SECOND FOREIGN LANGUAGE IN PRIMARY SCHOOLS

Abstract

We live in an era, where multilingualism is a necessity. Today, the foreign linguistic knowledge shows a very high advantage and is one more step towards success. We are aware of the fact, that German is a very useful and wide spread foreign language. For this reason, it is important to introduce children who choose to do so on the basis of their own interests and desires about different activities and forms of teaching a second foreign language during the second educational period. The class encourages intellectual growth of pupils and helps establish and develop a positive attitude towards other cultures.

In this article I am going to describe learning German as another foreign language that I have taught as part of an interest program activity. I will continue with introducing different topics and activities, which I have implemented in sixth grade. I was teaching interest activity one hour per week. It involved pupils, who have learned German for the first time.

Keywords: German language, interest activity, second foreign language

1 UVOD

Za bodočega državljana Evrope je vse bolj potrebno, da ne obvlada samo svojega maternega jezika, ampak da se zna sporazumevati vsaj še v enem ali dveh velikih jezikih. Svet postaja vse manjši in normalno je, da se združujemo in srečujemo tudi z ljudmi iz drugih držav in celin. Pri tem nam pomaga vsak tuji jezik, ki ga znamo in v katerem se lahko sporazumevamo. Danes živimo v obdobju, v katerem je polno sprememb, zato je večjezičnost postala že potreba današnjega časa. Gre za zelo hiter pretok informacij, ki vplivajo na naše življenje. Hitro prilagajanje svetovnemu dogajanju je zelo pomembno za razvoj in uspeh naših življenj. Pristop do tujih podatkov potrebuje znanje več tujih jezikov.

Kot vemo, je angleščina jezik, ki jo srečujemo v vsakodnevem življenju. Lahko rečemo, da je postala nuja, da se je učimo v šoli. Zavedamo se, da je tudi nemščina postala zelo razširjen tuji jezik, ki se vse bolj uveljavlja po svetu.

Znanje nemškega jezika ima veliko prednost pri iskanju zaposlitve in v našem vsakodnevem življenju. Z učenjem tujih jezikov uresničujemo načela vseživljenjskega učenja in s tem spodbujamo spoštovanje do drugačnih in drugih.

Učenci z učenjem tujih jezikov razvijajo zmožnosti, ki so pogoj za uspešno sodelovanje v večkulturni in večjezični skupnosti. Iz tega vidika je pomembno, da se učenci začnejo učiti tuji jezik dovolj zgodaj, saj so v zgodnjih letih bolj dojemljivi za glasovni del jezika, hkrati pa se v tem obdobju vzpostavi bolj naklonjen odnos do učenja in znanja več jezikov. Zaradi tega je dobro, da začnemo z uvajanjem pouka tujega jezika že v prvih letih šolanja, ko so otroci zelo odprti za učenje jezikov. To ima pozitiven učinek na znanje materinščine in vpliva na motiviranost za učenje tujih jezikov v kasnejšem obdobju.

Vsak naslednji jezik se učimo lažje, če učenje poteka vzporedno in v povezavi z drugimi predmeti. Učitelj se mora zavedati različnih zmožnosti učencev in jim omogočiti spodbuden pristop k učenju jezika. Pri učenju drugega tujega jezika je potrebno izhajati iz obstoječega splošnega in jezikovnega znanja ter izkušenj učencev. Za dobro delo pri pouku morajo biti učitelji dobro usposobljeni. Pri uvajanju tujih jezikov je pomembno, da učitelj upošteva razlike med učenci in primerja njihove učne dosežke. Učenci razvijajo sporazumevalno zmožnost glede na lastne interese, sposobnosti in zmožnosti. S tem pa rešujejo probleme ter pridobivajo izkušnje in nova znanja.

2 UČENJE NEMŠKEGA JEZIKA KOT DRUGEGA TUJEGA JEZIKA

Ker živimo v času hitrih globalnih sprememb, dobiva vloga učenja tujih jezikov velik pomen v vzgoji in izobraževanju. Znanje jezikov omogoča lažji dostop do informacij ter sodelovanje z drugimi narodi na kulturnem in gospodarskem področju. Jezikovna raznolikost predstavlja Evropi poseben izziv tudi za njen izobraževalni sistem.

Razlogi, da se učimo nemškega jezika, so:

- je najbolj govoreči materni jezik v Evropi (v Nemčiji, Avstriji, Liechtensteinu, Švici ...);
- je najbolj razširjen drugi tuji jezik v Evropi v obliki sporazumevanja,
- ima pomembno vlogo v obmejnih regijah,
- ne smemo pozabiti, da je nemški jezik povezan s tradicijo srednjeevropskega kulturnega prostora.

Pouk nemščine sledi novejšim spoznanjem ustreznih strok, kot so tuje jezikovna didaktika, uporabno jezikoslovje in pedagoško-psihološka stroka. To pa je osnova za medsebojno

razumevanje in spoštovanje medkulturnih področij. Omeniti moramo še druge dejavnike, ki vplivajo na pouk. Pomembne so psihofizične značilnosti učencev v posameznem vzgojno-izobraževalnem obdobju ter jezikovna in kulturna različnost učencev.

Nemški jezik se v osnovnošolskem programu poučuje kot prvi tuji jezik (obvezni predmet) ali kot drugi tuji jezik (izbirni predmet). V šolskem letu 2018/19 se je na naši šoli nemščina poučevala v okviru razširjenega programa.

Namen učenja nemščine kot tujega jezika prispeva k izpolnjevanju vzgojnih in izobraževalnih nalog, ki omogočajo razvoj učenčevih sposobnosti, njihovo osebno rast in samouresničitev. Učenci pri pouku razvijajo jezikovne zmožnosti, spretnosti, stališča in vrednote. Osrednji cilj je doseganje celostne zmožnosti za medkulturno in medjezikovno komunikacijo. Cilji učenja tujega jezika so, da razvijajo sporazumevalno kulturo, večjezičnosti in zmožnost za vseživljenjsko učenje jezikov.

Pouk drugega tujega jezika spodbuja intelektualno rast učenca in ponuja več različnih možnosti izobraževanja pri pouku, lahko tudi iz virov v tujem jeziku, ki so dostopni z uporabo informacijske in komunikacijske tehnologije. Pri pouku drugega tujega jezika učitelj uvaja sodobne pristope in spodbuja učence k dejavnemu vključevanju v raznolike dejavnosti. V sodelovanju z učenci skrbno izbira teme, besedila in dejavnosti, v okviru katerih se izražajo njihovi interesi. Obenem se posveča tudi individualnim posebnostim učencev in stremi k doseganju napredka pri posamezniku. Za uspešno uvajanje drugega tujega jezika moramo upoštevati procese hkratnega učenja več jezikov in njihovo vzajemno učinkovanje. Iz tega sledi, da se vsakega nadaljnjega jezika naučimo veliko lažje. Učenci imajo pri tej starosti tako že usvojene jezikovne strategije ter druge izkušnje in vedenje o svetu. Pri učenju drugega tujega jezika je pomembno spoznanje, da ima posameznik eno sporazumevalno zmožnost, ki se razvija z učenjem vseh nadaljnjih jezikov. Pri tem si učenci (zavedno ali nezavedno) pomagajo z obstoječim znanjem jezikov.

Učitelj pri pouku drugega tujega jezika uvaja take vsebine, dejavnosti in naloge, s katerimi učenci:

- aktivno uporabljajo svoje predznanje jezikov,
- tematizirajo večjezičnost in medkulturnost,
- prenašajo usvojene jezikovne učne strategije na učenje drugega tujega jezika,
- povezujejo in tematizirajo znanja iz drugih šolskih predmetov,
- vzpostavljajo stike z govorniki drugih kultur.

Pouk drugega tujega jezika ni preslikava pouka prvega tujega jezika. Razlika je v poudarjanju sestavin pouka, ki niso ozko jezikovne. Učenci se pri usvajanju drugega tujega jezika navezujejo na usvojena znanja prvega tujega jezika. Pristop k učenju je celosten, saj spodbuja učenčev kognitivni, afektivno-socialni in psihomotorični razvoj. Sam pouk poteka v sproščenem in motivacijskem vzdušju. Pri tem uporabljamo različne metode, s katerimi spodbujamo k dobremu učenju jezika. To so metode igre, igra vlog, projektno delo ter delo z viri in s sodobnimi mediji.

V drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju pri pouku prevladujejo naslednja načela, ki jih učitelj upošteva pri mlajših učencih:

- načelo integracije jezikovnih dejavnosti v tujem jeziku in vsebin (učenje kot celovita izkušnja, ki vključuje vsa čutila),
- pripovedno načelo (spoznavanje vsebin z različnih področij),
- načelo igre (učenje s pomočjo didaktičnih igralnih dejavnosti),
- načelo celostnega ter posnemovalnega učenja.

2.1 DRUGI TUJI JEZIK KOT OBVEZNI IZBIRNI PREDMET (OIP)

Izvaja se v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju (od 7.–9. razreda), v katerem mora šola ponuditi vsaj en tuji jezik.

2.2 TUJI JEZIKI V OBLIKI RAZŠIRJENEGA PROGRAMA

Govorimo lahko o sedANJI operacionalizaciji in izvedbenih oblikah posameznih dejavnosti razširjenega programa (neobvezni izbirni predmeti, interesne dejavnosti, dopolnilni in dodatni pouk ...). Cilj razširjenega programa je zagotoviti najsplošnejše cilje izobraževanja, skratka celovito podpreti vsestranski razvoj otroka.

PODROČJA RAZŠIRJENEGA PROGRAMA so:

- Gibanje in zdravje za dobro psihično in fizično počutje,
- Vsebine iz življenja in dela osnovne šole,
- Kultura in tradicija.

Področje Kultura in tradicija pri učencih razvija znanja, veščine, vrednote in stališča, ki se nanašajo na kulturno zavest in izražanje, socialno in državljansko kompetenco ter sporazumevanje v lastnem in tujih jezikih (prim. Bela knjiga, 2011: 9., 10. in 11. načelo in Priporočila Evropskega parlamenta in sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje, 2006).

Vključuje:

- kulturno-umetniško ustvarjanje,
- kulturno in naravno dediščino,
- tehniško kulturo in dediščino,
- socialno učenje,
- kulturo pogovora in medsebojnega strpnega sporazumevanja,
- šolsko kulturo,
- medkulturni dialog,
- prostovoljstvo in solidarnost,
- učenje tujih jezikov, ki se povezuje z izbranimi vsebinami vseh področij razširjenega programa.

Sklop: tuji jeziki

Vključevanje jezikovnih vsebin omogoča postopno razvijanje posameznikove raznojezične zmožnosti tako, da se nadgrajuje obstoječi jezikovni repertoar in ponuja učenje dodatnih jezikov. Izjemna jezikovna raznolikost Evrope predstavlja poseben izziv tudi za izobraževalni sistem. Za uspešno in učinkovito začetno učenje dodatnega jezika, s katerim učenec usvaja zadostno izhodiščno jezikovno znanje, mora biti pouk le-tega sistematičen in ločen v nekem deležu ali v celoti. Kljub ločenosti se vsebine pouka tujega jezika navezujejo na vsebine sklopov in vsebin vseh področij razširjenega programa. Priznavanje govorcevega raznojezičnega repertoarja namreč vodi k jezikovni strpnosti in k spoštovanju jezikovnih razlik, jezikovnih pravic posameznikov in skupin ter svobodi izražanja. Ob začetnih formalnih stikih z drugimi jeziki učenec naprej razvija posluš za dodaten jezik. Razvija zmožnost poslušanja z razumevanjem, postopoma dodaja tvorbo dejavnost z začetnim imitiranjem, kasneje gradi osnovno jezikovno sporazumevanje in sporočanje z uporabo najosnovnejših vzorcev socialne interakcije.

2.2.1 DRUGI TUJI JEZIK KOT NEOBVEZNI IZBIRNI PREDMET (NIP)

Izvaja se v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Šola za učence od 4. do 6. razreda ponudi pouk drugega tujega jezika, umetnosti, računalništva, športa ter tehnike. Tuji jezik se poučuje v obsegu dveh ur tedensko. Učenec se prostovoljno odloči, ali bo izbral katerega izmed ponujenih neobveznih izbirnih predmetov. Možen obseg je dve uri tedensko. Če se učenec odloči za tuji jezik, si ne more dodatno izbrati nobenega drugega predmeta.

2.2.2 NEMŠKI JEZIK V SKLOPU INTERESNE DEJAVNOSTI

Interesne dejavnosti imajo veliko vzgojno vrednost za učence. Učenci se pri interesni dejavnosti počutijo sprejete, se uveljavljajo, so ustvarjalni in notranje motivirani. Učence vzgajamo z vsebino dejavnosti, z lastno aktivnostjo ter osebnim odnosom z mentorjem; brez kritike in kazni, nagrad in drugih načinov motiviranja. Šola interesne dejavnosti organizira izven pouka v sklopu razširjenega programa z namenom, da bi učence praktično uvajala v življenje ter omogočila odkrivanje in razvijanje njihovih interesov. Interesne dejavnosti nimajo predpisanih učnih načrtov, torej zanje niso opredeljeni standardi znanj. Učencev se ne ocenjuje in niso evidentirane v nobeni dokumentaciji, ki beleži napredek.

Interesne dejavnosti omogočajo uresničevanje naslednjih ciljev. Učenci preko takšne oblike pouka zadovoljujejo lastne potrebe, razvijajo miselne procese, se moralno in intelektualno razvijajo, razvijajo spoštovanje do sebe in drugih ter socialno-komunikacijske spretnosti, povezujejo teorijo s prakso in spoznavajo poklicne interese.

Organizacija interesne dejavnosti nemškega jezika v 6. razredu

Dejavnost je potekala po eno uro na teden in učenci so se prvič učili nemški jezik. Vanjo je bilo vključenih 14 učencev.

Učenci so spoznavali naslednje učne teme in cilje:

- Učenci se znajo predstaviti in vprašati po imenih svojih sošolcev.

Pri pouku sem uporabila igro z žogo. Učenci so sedeli v krogu. Začetni učenec se je moral predstaviti v nemškem jeziku. Nato je žogo vrgel svojemu sošolcu, ki se je prav tako predstavil v tujem jeziku. Tako se je igra nadaljevala.

Slika 1: Učenci se učijo prvih tujih besed.

- Učenci spoznavajo barve v nemškem jeziku.

Da bi bila šolska ura bolj zanimiva, smo naredili barvni cvet. Učenci so izrezali posamezne barvne liste. Nato so prilepili vse skupaj v en cvet. Pri tem so imeli možnost praktičnega dela, katerega namen je bil pisanje v tujem jeziku. Način ustvarjanja je pritegnil učence k motiviranemu učenju.

Slika 2: Naredili smo barvni cvet.

- Seznanijo se z vsebino šolskih predmetov.

Učenci so se učili razvrščati šolske predmete s pomočjo slik. Da bi bilo učenje le-teh lažje in učinkovitejše, so lepili slike na barvni plakat.

Prvo smo slike šolskih predmetov prilepili na barvne plakate po različnih spolih.

Slika 3: Tabelska slika šolskih predmetov

Nato smo skupaj izoblikovali tabelsko sliko. Napisali smo naslov in izobesili plakate po spolih. Sledilo je glasno utrjevanje nemških besed. Učenci so radi sodelovali, ker so sami prispevali svoj delež uspeha.

Sledila je naloga višje taksonomske stopnje. Učenci so svoje osnovno znanje besedišča nadgradili tako, da so s pomočjo plastificiranih barvnih besed sestavljali osnovne povedi. Pri tem so morali upoštevati pravila slovnice nemškega jezika. Sledila je igra uporabe šolskih papirnatih domin.

- Znajo naštetati in poimenovati različne vrste hrane.

Pri pouku smo imeli plastificirane barvne slike, s pomočjo katerih smo se učili nove besede. Pomagali smo si tudi z različnimi didaktičnimi pripomočki, kot so igra spomin, sestavljanje enostavnih povedi, igre s kocko in trakom.

Slika 4: Povezovanje traka s pomočjo slik

- Učenci se učijo o vremenu in letnih časih.

Našo interesno dejavnost smo popestrili tudi z učenjem o vremenskih pojavih. Izdelali smo papirnati kazalec vremena, ki nam je služil za učenje. Poslušali smo zvočno pesem na to temo. S pomočjo papirnatih kartic so učenci utrjevali vremenske pojave.

Spoznali in poimenovali smo različne letne čase. Temu smo še dodali mesece, ki smo jih prepevali ob glasbenem posnetku preko spleta.

Slika 5: Papirati vremenski kazalec

- Odkrivajo nove besede povezane z domom.

Na začetku smo gledali posnetek o domu. Nato smo s pomočjo slikovnih aplikacij spoznavali nove besede. Na tablo smo razvrščali slike besed glede na ustrezen spol. Zapisali smo dialog in ga ustno utrjevali. Seznanili smo se s pravilno rabo glagolskih oblik. Reševali in prebirali smo učne liste.

Za sprostitev smo se igrali z vrečo, v kateri so bile slikovne aplikacije. Sedeli smo v krogu in si podajali vrečo v smeri urnega kazalca. Ko se je glasba ustavila, je moral učenec vzeti sliko iz vreče in jo poimenovati v nemškem jeziku. Pri tej dejavnosti so bili učenci navdušeni in sproščeni.

- Utrjevanje učne snovi s pomočjo igralne kocke

Ko smo končali s posameznim vsebinskim sklopom, smo pri pouku utrjevali učno snov s pomočjo igralnih kock. Le-te so odlični didaktični pripomočki in so med učenci zelo priljubljene. Uporabili smo jih pri utrjevanju pridevnikov, sestavljanju povedi in pri drugih namiznih igrah.

- Glagoli kot akcijske besede

Glagoli so pomembni pri učenju tujega jezika, saj učencem omogočajo, da tvorijo povedi. Vsaka poved vsebuje glagol, ki vpliva na slovnično strukturo. Najprej je potrebno učence seznaniti z enostavnimi glagoli, ki jih že poznajo. Njihov pomen smo prikazali s slikovno aplikacijo. Ker so glagoli akcijske besede, smo izpeljali aktivnost. Učencem to pomaga pri zapomnitvi nove besede in razumevanju njenega pomena. Pomembno je, da se nove besede (glagole) veliko ponavlja. Učenci jih morajo pogosto slišati, da jih lahko nato uporabljajo pri komunikaciji.

- Figurice živali

Na začetku učne ure so učenci dobili pisemske ovojnice, v kateri je bila po ena žival. Ko so jih sestavili, smo skupaj poimenovali živali. Nadaljevali smo s figuricami živali, ki so bile v škatli. Učenci so spoznali različne živali, ki so prisotne v njihovih okoljih. Z njihovo pomočjo boljše razumejo in pokažejo zanimanje za zgodbe, lažje izražajo svoje občutke in ideje s pomočjo govora, opazujejo, razločujejo in poimenujejo živali v tujem jeziku. Reševali smo tudi učne liste in gledali posnetek preko spleta.

- Prazniki malo drugače

Spoznavali smo kulturo nemško govorečih držav. Razvijali smo jezikovna znanja, spretnosti, stališča in vrednote. Osnovni namen je bil, da učenci spoznajo nemška imena praznikov in njihove navade.

3 ZAKLJUČEK

Vključenost učencev v neobvezne izbirne predmete in interesne dejavnosti pozitivno vpliva na njihov razvoj. Pri teh predmetih in dejavnostih lahko še dodatno razvijajo svoja zanimanja in pridobivajo nova znanja. Na ta način lahko kvalitetno preživljajo prosti čas, kar posamezniku omogoča osebno rast ter spodbuja vzpostavljanje kvalitetnih vzajemnih odnosov z vrstniki. Učenje drugega tujega jezika pomeni za učence več šolskega dela in dve dodatni uri pouka, vendar pa bodo na ta način imeli več možnosti pri nadaljnjem šolanju in tudi zaposlitvi. Njihov vložen trud se bo tako pozitivno obrestoval. Pouk naj bo za učenca pozitivna izkušnja; k temu lahko v veliki meri pripomoremo učitelji in tudi šolska klima, ki spodbuja znanje tujih jezikov.

Literatura in viri

1. Krek, J., Metljak, M. (2011). Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 2011. Ministrstvo za šolstvo in šport.
2. Predmetniki osnovne šole: Drugi tuji jezik. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 26. 8. 2018.
3. http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_razsirjeni/Drugi_TJ_izbirni_neobvezni.pdf.
4. Predmetniki osnovne šole: Nemščina. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 26. 8. 2018.
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_nemscina.pdf.
5. Program osnovnošolskega izobraževanja: Interesne dejavnosti za devetletno osnovno šolo. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 26. 8. 2018.
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Interesne_dejavnosti_cb.pdf.

KLAVDIJA PALDAUF
OŠ VERŽEJ, ENOTA DOM

DODANA VREDNOST FORMATIVNEGA SPREMLJANJA V VZGOJNEM DOMU

Povzetek

OŠ Veržej, Enota Dom, opravlja funkcijo vzgojnega doma. Sprejemamo osnovnošolske otroke in mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi težavami/motnjami iz celotne Slovenije. Pri večini je opaziti, da v njihovem življenju z odstopajočim vedenjem niso imeli veliko priložnosti za doživljanje pozitivnih izkušenj in potrditev. Vzroki za to so zelo raznoliki. Pri nas se trudimo, da jim ustvarimo priložnosti za učenje drugačnega in bolj odgovornega vedenja ter zavedanja samega sebe in svojih možnosti. Poleg skrbi za osnovna področja življenja otrokom ponujamo številne prostočasne aktivnosti, pri čemer se poslužujemo tudi alternativnih metod in oblik dela. Med njimi uporabljamo tudi elemente formativnega spremljanja, ki so se pri vzgojnem delu izkazali kot zelo uporabni, saj nadgrajujejo obstoječo pedagoško prakso. Na eni strani tako gre za izziv, na drugi strani pa za dodano vrednost pri vzgojni praksi.

Ključne besede: Osnovna šola, čustvene in vedenjske težave ali motnje, pozitivne izkušnje, formativno spremljanje.

THE BENEFIT OF FORMATIVE ASSESSMENT IN EDUCATION

Abstract

Elementary school Veržej, Unit home has its function as an educational home for children with emotional and behavioral problems or disorders. Children come to our institution from all over in Slovenia.

Most of these children had a conspicuous behavior in their past that could not offer opportunities for experiencing positive experiences and approvals. The reasons for that are various. We put a lot of effort in creating opportunities for learning different and more responsive behavior as well as self-awareness. We take care of basic life skills as well as various free time activities. We use alternative methods and form in our educational work. Among them, we are using the elements of formative assessment, which is proven to be successful also in educational work because it upgrades the existing pedagogical practice. The use of formative assessment is, therefore, at the same time a challenge and benefit for the educational practice.

Keywords: Elementary school, emotional and behavioral problems or disorders, positive experiences, formative assessment.

1 UVOD

V Enoti Dom, ki je ena izmed treh enot OŠ Veržej, skrbimo za otroke in mladostnike (v nadaljevanju otroke), ki obiskujejo našo interno šolo. Ker otroci pri nas bivajo in hodijo v šolo vse dni v letu 24 ur na dan, pokrivamo vsa področja njihovega življenja. V času pouka za otroke v dopoldanskem času skrbijo učitelji, preostali čas smo jim na voljo vzgojitelji. Skrbimo za njihovo zdravje, telesni razvoj, osebno integriteto, kognitivni razvoj, moralo in vrednote, delovne navade, učne navade, estetsko kulturo, socialno integracijo, življenjsko praktične dejavnosti ipd. Poleg tega imajo na voljo številne interesne dejavnosti (športno-rekreativne, v sožitju z naravo in živalmi, kulturno-umetniške in različne ustvarjalne dejavnosti), s katerimi še dodatno krepimo otrokova močna področja. Zavedamo se, da so lasten uspeh, novi dosežki ali nove spretnosti tisti, s katerimi otroci pridobivajo na samozavesti, kar jim omogoča, da se lažje spopadejo z različnimi izzivi na poti odraščanja.

Če želimo v tem procesu biti dobri in uspešni v vlogi vzgojitelja, je naša naloga, da spremljamo, podpiramo, usmerjamo, svetujemo, vodimo, motiviramo in krepimo otroke, da lahko le-ti izkoristijo svoje potenciale in dosežejo največ, kar zmorejo. To dosežemo s pristnimi in odkritimi odnosi, ki dajejo občutek varnosti ter hkrati jasne meje, ki krepijo njihove osebne kompetence.

2 FORMATIVNO SPREMLJANJE – IZZIV

Decembra 2015 smo se seznanili s formativnim spremljanjem, čeprav smo takrat spoznali, da je formativno spremljanje v Sloveniji prisotno že veliko dalj časa. S kolegico sva se takrat pridružili razvojnemu timu, ki je formativno spremljanje začela uvajati na področje dela z otroki s posebnimi potrebami. Začetki so predstavljali velik izziv za vseh deset kolegic razvojnega tima, ki delamo na različnih področjih z otroki s posebnimi potrebami, saj na tem področju v Sloveniji formativno spremljanje še ni bilo razvito, čeprav se je v Sloveniji že dalj časa razvijalo na šolskem področju. Vsem je bilo skupno vprašanje, kako ta princip dela prenesti na otroke s posebnimi potrebami.

Po začetnem spoznavanju literature in nabiranju teoretičnega znanja, se je pričel drugi izziv — konkretno delo z otroki. S kolegico sva med vzgojnimi zavodi bili začetnici, ki sva formativno spremljanje uvajali v vzgojno delo. Za razliko od učnih predmetov in vsebin so pri vzgojnem delu v ospredju vzgojni, socialni, varstveni in preventivni cilji. Pri tem je pomembno otrokovo prevzemanje odgovornosti za lastno vedenje. Šele ko se otrok nauči, da je sam odgovoren za vedenje, se lahko pričnejo spremembe. Izkazalo se je, da so elementi formativnega spremljanja pri tem ravnati tisti, ki vzpodbujajo spoznavanje samega sebe. Ko otrok boljše razume lastne reakcije in čustva, lahko prične iskati drugačne pristope za izboljšanje lastnega počutja, kar posledično vodi do spreminjanja manj primernih in neprilagojenih vedenjskih vzorcev.

Tretji izziv predstavlja nadaljevanje in nadgradnja uvajanja formativnega spremljanja, ki se povezuje z inkluzivno paradigmo, ki vključuje vse posameznike glede na njihove zmožnosti. Hkrati gre za to, da formativno spremljanje doseže čim več otrok in zato je pomembno, da se širi tudi krog strokovnih delavcev, ki uporabljajo ta princip dela. Tako v novi razvojni nalogi, v kateri sodeluje naš zavod, v letošnjem letu širimo krog sodelavcev, ki so pričeli z uvajanjem formativnega spremljanja. Po eni strani gre za širjenje znotraj zavoda, po drugi pa za širjenje med drugimi zavodi. Pri tem nam je v pomoč veliko materiala, ki se ga je nabralo v preteklih letih. Še posebej uporaben in dobrodošel je priročnik za strokovne

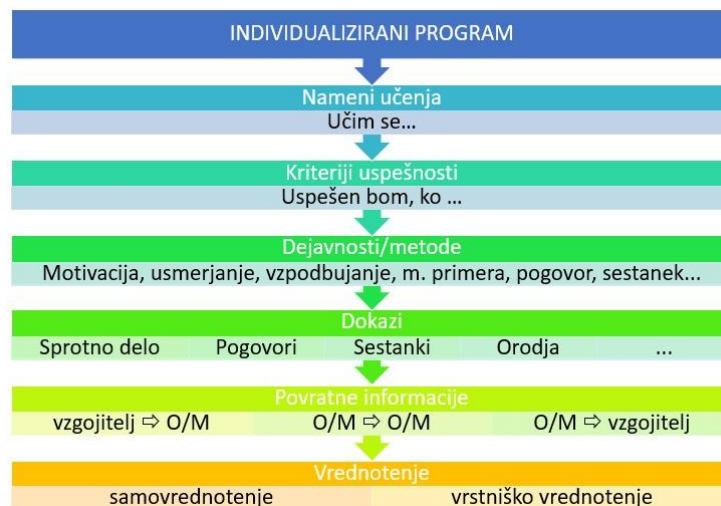
delavce, ki delamo z otroki s posebnimi potrebami: Formativno spremljanje kot podpora učencem s POSEBNIMI POTREBAMI, ki je plod triletnega sodelovanja in dela v razvojnem timu.

Uporaba elementov formativnega spremljanja se je pri našem delu izkazala kot uspešna, saj smo že uspeli dokazati, da so ob uporabi formativnega spremljanja otroci s posebnimi potrebami, tudi otroci s čustvenimi in vedenjskimi težavami ali motnjami, brez večjih težav sposobni aktivno sodelovati pri procesu učenja, ki upošteva njihove specifične sposobnosti, posebnosti in zmožnosti.

2.1 OD INDIVIDUALIZIRANEGA PROGRAMA DO FORMATIVNEGA SPREMLJANJA

Osnova za vzgojno delo je individualizirani program, ki je že sam po sebi namenjen otroku. Da bodo cilji, ki jih v njem navajamo, hitreje in učinkoviteje doseženi, se lahko poslužimo elementov formativnega spremljanja.

Preglednica 1: Od individualiziranega programa do formativnega spremljanja (Paldauf, 2019)

Cilji iz individualiziranega programa postanejo konkretni nameni učenja, ko jih »prevedemo« v otrokov jezik, da so jim bolj razumljivi. Ko se z otroki pogovorimo, bodo razumeli, zakaj in kaj se bodo učili, kar pospešuje sam proces učenja. V ta namen skupaj z otrokom oblikujemo povedi, ki se pričnejo z: Učim se ...

Preglednica 2: Primer cilja in namenov učenja (Paldauf, 2019)

Cilj iz IP	Oblikovano skupaj z O/M
Vzgojni cilj	Nameni učenja
- navajanje na večjo samostojnost pri učnem delu	UČIM SE: <ul style="list-style-type: none"> - uspešno opravljati domače učno delo, - kako in kdaj poiskati ali prositi za pomoč, - sodelovanja pri pouku, - popraviti negativne ocene in pridobiti čim boljše ocene, - rednega prihajanja v šolo.

Da bodo otroci znali presoditi, kje so, kaj jim je že uspelo oz. kaj je še treba narediti, potrebujemo kriterije uspešnosti. Ti so tudi vodilo za razmišljanje o strategijah za doseganje namenov učenja. Oblikujemo jih s povedmi, ki se pričnejo z: Uspešen bom, ko ... Na ta način otrok v procesu učenja sproti hitro lahko presodi ali je uspešen ali ne.

Preglednica 3: Primer namenov učenja in kriterijev uspešnosti (Paldauf, 2019)

Oblikovano skupaj z O/M	
Nameni učenja	Kriteriji uspešnosti
UČIM SE:	USPEŠNA BOM, KO BOM:
- uspešno opravljati domače učno delo;	- pravočasno opravila vse šolske obveznosti (DN, priprava na pouk, plakat, predstavitev...);
- kako in kdaj poiskati za pomoč ali prositi za njo;	- prosila/poiskala pomoč, kadar ne bom znala sama;
- sodelovanja pri pouku;	- v šoli zavzeta in sodelujem;
- popraviti negativne ocene in pridobiti čim boljše ocene;	- uspešna pri šolskem delu;
- rednega prihajanja v šolo.	- redno obiskovala pouk.

V procesu učenja je potem naloga vzgojitelja, da pripravi takšne dejavnosti in jih izvaja, tako da bodo otroci lahko dosegli postavljene namene učenja. Pri tem se lahko poslužuje številnih oblik in metod dela, ki otroka motivirajo, vzpodbujajo in usmerjajo ter ga hkrati aktivno vključujejo.

V celotnem procesu učenja vzgojitelj skupaj z otrokom zbira dokaze, ki kažejo na uspeh. Po potrebi skupaj oblikujemo orodja, ki služijo temu, da vzgojno delo in napredek postane merljiv, oprijemljiv in viden. Prav vzgojno delo je pogosto omejeno le na ustne dokaze, zato je iskanje materialnih dokazov dobrodošlo. Prav pri dokazih je še posebej privlačna uporaba medijev, ki so otrokom blizu. Pomembno je le, da so orodja pripomoček, ki vse udeležence v procesu učenja usmerjajo k doseganju namenov učenja.

Pomemben element so tudi učinkovite povratne informacije, ki jih uporabljamo tako med sprotnim vzgojnim delom kot tudi pri vrednotenju. Nekateri otroci kot povratno informacijo potrebujejo le namig, drugi kak opomnik, tretji konkretno usmeritev. Vsem pa je skupno, da na tak način povratna informacija služi napredovanju k uspešnem izpolnjevanju namenov učenja. Učinkovite povratne informacije potekajo večsmerno: od

otroka do otroka, od otroka do vzgojitelja ali od vzgojitelja do otroka. Pri tem se opiramo na namene učenja in kriterije uspešnosti. Otroci ob tem ugotavljajo, kje so še možnosti za izboljšave, hitrejša ali učinkovitejša doseganje postavljenih namenov učenja.

Ob koncu sledi še vrednotenje, ki ga razumemo kot kritično razmišljanje o sebi, svojem delu in napredku. Vrednotenje je pomembna veščina, saj se na tak način učimo realne ocene, sprejemanja kritike ter usmerjanja k ciljem, ki smo si jih postavili. Pri vzgojnem delu se je izkazalo še posebej pomembno samovrednotenje, o čemer govorimo, ko se vrednotimo sami. Le-to predstavlja osnovo za nadaljnje vedenjske spremembe. Kadar pa se vrednotijo otroci med seboj, je govora o vrstniškem vrednotenju.

Poudariti pa je treba, da so elementi formativnega spremljanja zelo povezani. Posamezne faze ponavljamo ter medtem iščemo vedno nove strategije in dejavnosti za doseglo namenov učenja, dokler namenov učenja ne dosežemo. Šele ko jih dosežemo, postavimo nove namene učenja ter faze spet ponavljamo.

2.2 PRIMER DOBRE PRAKSE

Deklica Ema (12 let) je v vzgojni dom bila nameščena predvsem zaradi neobiskovanja pouka, neopravljanja učnih obveznosti ter posledično slabih učnih ocen. Težave so se pojavljale tudi na vzgojnem področju. Starši niso bili dovolj vzgojno opolnomočeni, da bi ji pri učnem ter vzgojnem delu lahko postavljali zdrave meje in okvirje za nadaljnji razvoj.

Izhajajoč iz njenih težav in oblikovanega individualnega programa, sva skozi pogovore izluščili področja, za katera je tudi sama ugotavljala, da jih mora izboljšati in to zapisali v »obrazec«, ki naju je spremljal.

Preglednica 4: Priprava za uvajanje formativnega spremljanja

PRIPRAVA ZA UVAJANJE FORMATIVNEGA SPREMLJANJA
IN INKLUZIVNE PARADIGME

Šolsko leto: 2018/19

VZGOJITELJICA: Klavdija Paldauf	ŠOLA: OŠ Veržej, Enota Doma	SKUPINA: 3. skupina	Otrok: Ema
PODROČJE: Samovrednotenje			Čas: JANUAR – JUNIJ 2019
Iz individualiziranega programa	OBlikOVANO/NAČRTOVANO SKUPAJ Z MLADOSTNIKI		OPOMBE
Vzgojni cilj: - navajanje na večjo samostojnost pri učnem delu	Nameni učenja: Učim se: - uspešno opravljati domače učno delo, - kako in kdaj poiskati / prositi za pomoč, - sodelovanja pri pouku, - popraviti negativne ocene in pridobiti čim boljše ocene, - rednega prihajanja v šolo. Kriteriji uspešnosti: Uspešna bom, ko bom: - pravočasno opravila vse šolske obveznosti (DN, priprava na pouk, plakati...), - prosila/poiskala pomoč, kadar ne bom znala sama, - v šoli zavzeta in sodelujem, - uspešna pri šolskem delu, - redno obiskovala pouk.	Učne dejavnosti, metode: - Motivacija, - vzpodbuda, - usmerjanje, - metoda primera, - pogovor, - pohvala, - skupinski sestanek...	Učencevi izdelki oz. dokazi, ki izhajajo iz pogovorov ali opazovanj pri dejavnostih: Tedenski pogovor/sestanelek: a) Samovrednotenje: Ema sama pove, ali je glede na kriterije bila uspešna (pogostost, uspešnost, ocene). b) Vrstniško vrednotenje: ostala dekleta jo spomnijo, če je kaj pozabila še povedati. c) Vzgojiteljevo vrednotenje: vzgojiteljica preveri zapise na šolski aplikaciji sproti in pred sestankom, sproti zabeleži dodatne opombe. d) ugotavljanje vzrokov za neopravljene aktivnosti in načrtovanje za pripravljane na ponovno popravilo ocene (preveri ostale obveznosti, določi močen datum, dogovor o datumu z učiteljico opravi Ema sama).

Od vzgojnega cilja bolj samostojnega dela (ta je zapisan v individualiziranem programu) sva skozi pogovore in vsakodnevno delo prišli do tega, da je sama predlagala, kaj konkretno mora spremeniti (v preglednici: nameni učenja) in zapisali, kdaj bo lahko prepoznala, kako uspešna je pri tem (v preglednici: kriteriji uspešnosti).

Poleg sprotnega dela, vzpodbud, motivacije, povratnih informacij, itd., sva enkrat tedensko opravili pogovor – tedenski sestanek. Namen tega je bilo vrednotenje postavljenih namenov učenja ter hkrati tudi navajanje na kritično in realno samooceno. V pogovoru je

sama presodila, kje je bila bolj in kje manj uspešna. Hkrati je to bila priložnost za razmišljanje o razlogih neuspeha in iskanju strategij, ki so že ali bi lahko do uspehov vodile. Občasno so bile prisotne še vrstnice, ki so jo opomnile tudi na manjše uspehe, ki jih je včasih spregledala. Moja naloga je bila večja med sprotnimi dejavnostmi (dajanje povratnih informacij, pregled šolske aplikacije, preverjanje opravljenih zadolžitev in obveznosti, ipd.). Na tedenskem sestanku sva to tudi zabeležili v posebno tabelo, saj je na ta način imela pregledno zbran svoje napredek, kakor tudi spodrsaljaje.

Preglednica 5: Primer samovrednotenja in načrtovanja

Najbolj mi je uspelo redno obiskovanje pouka
ker nisem nič špricala.
Poiskati pomoč in ocenjevanje mi ni najbolje uspelo.
ker sem mislila, da sem dovolj pripravljena in zmorem sama
zato bom danes prosila za pomoč vzgojiteljico. Jutri se bom dogovorila z učiteljico, kdaj lahko popravim GEO.

Ob koncu šolskega leta je pouk redno obiskovala, redno opravljala šolske obveznosti in bila učno uspešna (popravila več negativnih ocen), razen pri matematiki, ki je njeno zelo šibko področje. Več vodenja in pozornosti je bilo potrebno pri vzpodbujanju iskane pomoči in popravljanju negativnih ocen.

Z gotovostjo lahko trdim, da je deklica ob uporabi elementov formativnega spremljanja bila uspešna pri postavljenih namenih učenje, vseeno pa potrebuje še utrjevanje, vodenje in vzpodbudo, da bo s tem nadaljevala tudi v prihodnje.

3 FORMATIVNO SPREMLJANJE – DODANA VREDNOST

Pri formativnem spremljanju se konstantno pojavljajo tri vprašanja: Kje smo? Kam gremo? Kako pridemo do cilja? Ta so tista, ki nas usmerjajo in vodijo naprej, tudi pri načrtovanju nadaljnjega dela. Ko ugotovimo uspehe/dosežke ali vzroke za neuspehe/neopravljene aktivnosti, lahko načrtujemo nadaljevanje v smeri sledenja že postavljenih namenov učenja ali oblikovanju novih.

Pri tem je še posebej pri otrocih s čustvenimi težavami ali motnjami pomembno, da najdemo uspehe, tudi če so minimalni. Otroci so vse prepogosto navajeni, da niti ne vidijo tistega, kar jim je uspelo, ker so v številnih primerih pogosto bili neuspešni. Zdaj pa imajo priložnost, da se naučijo poiskati uspehe, pozitivne premike in spremembe pri sebi ter jih opazovati tudi pri drugih. Z majhnimi dosežki namreč gradimo večje, le-ti pa povečujejo samopodobo in so hkrati tudi motivacija za postavljanje vedno višjih ciljev.

Kot najpomembnejša elementa formativnega spremljanja sta se pri vzgojnem delu pokazala ravno dajanje učinkovitih povratnih informacij in samovrednotenje otrok.

S sprotno povratno informacijo, ki spodbuja in usmerja na poti k doseganju namenov učenja ter ob poglobljenem razmišljanju o dogajanju, aktivnostih, uspehih in neuspehih postane doseganje namenov učenja uspešnejše. V nekaterih primerih je potreben le namig, v drugih opomnik, nekateri pa potrebujejo konkretno usmeritev (Rogič Ožek et. al., 2019).

Tudi samovrednotenje je lahko zelo učinkovito sredstvo za motiviranje vedenjskih sprememb, saj mora analiza lastnega vedenja in čustvovanja izhajati iz otroka samega,

čep rav je sprejemanje odgovornosti za lastno vedenje in uvajanje sprememb pri otrocih in mladostnikih s čustvenimi in vedenjskimi težavami dolgotrajen proces (Gjerek Kreslin, Paldauf, Tekalec, 2016).

Ker samovrednotenje pri otroku vzpodbuja zmožnost realne lastne presoje uspešnosti, se razvija odnos do lastnih odločitev ter lastne uspešnosti doseganja ciljev. Primerjanje dokazov s kriteriji uspešnosti, razmišljanje o kakovosti načina doseganja ciljev, načina učenja, pa vodi v sprejemanje nadaljnjih odločitev, korakov, sprememb in določanje novih ciljev (prav tam).

Prav zato lahko rečemo, da formativno spremljanje na področju vzgoje otrok s čustvenimi in vedenjskimi težavami ali motnjami predstavlja dodano vrednost. Otrok postaja pri svojem učenju aktiven, v večji meri prevzema odgovornost za lastna čustva in vedenje ter tako napreduje v skladu s svojimi zmožnostmi in potenciali, kar povečuje tudi motivacijo in veselje do učenja. Vse skupaj pa je dobra osnova za spremembe vedenja. O tem sem se tudi sama prepričala, od kar sem v svoje delo vključila elemente formativnega spremljanja.

4 ZAKLJUČEK

Vzgojno delo z otroki s čustvenimi in vedenjskimi motnjami je usmerjeno v iskanje možnosti za spremembo čustvovanja ter vedenja pri otrocih. Da lahko spremembe dosežemo, potrebujemo analizo obstoječega čustvovanja in vedenja, kar smo v preteklosti pogosto počeli le vzgojitelji. Formativno spremljanje nas usmerja, da to naredimo skupaj z otroki, saj aktivno sodelovanje pripomore k izboljšanju njihovega vedenja, ker vključuje njihove interese, močna področja, njihov ritem in stil učenja, vse njihove osebne in posebne potrebe ter personalizirane povratne informacije tudi na področjih učenja veščin in spretnosti. Prav aktivna vključenosti otrok v proces učenja vedenjskih sprememb se je izkazala kot ključna pri nadgradnji obstoječe pedagoške prakse na tem področju (Ro

Literatura in viri

1. Kreslin Gjerek, A., Paldauf, K., Tekalec, A. (2016). Formativno spremljanje/preverjanje
2. v vzgojnih ustanovah in vzgojnih domovih. Gradivo za študijske skupine za otroke
3. s posebnimi potrebami za šolsko leto 2016/17.
4. Letni delovni načrt OŠ Veržej, Enota dom 2018/19. Interno gradivo.
5. Paldauf, K. (2019). Formativno spremljanje in inkluzivna paradigma v dekliški skupini. Gradivo za študijske skupine za otroke s posebnimi potrebami za šolsko leto 2019/20.
6. Rogič Ožek, S., Dobravc, S. [et al.] (2019). Formativno spremljanje kot podpora učencem s posebnimi potrebami : priročnik za strokovne delavce. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

MAJA PAUKOVIĆ
OSNOVNA ŠOLA PETROVČE

**MEDPREDMETNO POVEZOVANJE PRI POUČEVANJU ANGLEŠČINE V 1.
TRILETJU**

Povzetek

Sodobni pristopi k poučevanju in učenju tujega jezika v zgodnjem otroštvu prinašajo mnoge prednosti, ki pozitivno vplivajo na otrokovo motivacijo in samopodobo. Kot učitelji se pri pouku trudimo uporabljati sodobne in učinkovite metode poučevanja in učenja. Ena od njih predstavlja učenje tujega jezika na način, da ga učenci lahko spoznajo nezavedno. Osnovni cilj je, da si učenci pridobivajo novo znanje ali utrjuje svoje znanje o predmetu v tujem jeziku. Takšno učenje jezika naj bi potekalo integrirano, v povezavi z drugimi predmeti in dnevno rutino.

V prispevku je predstavljen primer dobre prakse pri pouku angleščine v prvem triletju osnovne šole. Prikazano je, kako lahko pouk angleščine povezujemo z vsebinami ostalih predmetov.

Ključne besede: zgodnje učenje angleščine, prvo triletje, medpredmetno povezovanje, CLIL, primer dobre prakse

**CROSS-CURRICULAR INTEGRATION IN TEACHING ENGLISH IN THE FIRST
THREE YEARS OF PRIMARY SCHOOL**

Abstract

Modern approaches to teaching and learning a foreign language in early childhood bring many benefits that have a positive impact on the child's motivation and self-esteem. As teachers, we strive to use modern and effective teaching methods. One of them is to learn a foreign language in a way that students can learn it unconsciously. The basic goal is for students to acquire new knowledge or to consolidate their knowledge of the subject in a foreign language. Such language learning should be integrated, in connection with other subjects and daily routine.

The paper presents an example of good practice in English classes in the first three years of primary school. It is shown how we can relate English lessons to the contents of other subjects.

Keywords: teaching English to young learners, first triad of primary school, CLIL – Content and Language Integrated Learning, cross-curricular integration, an example of good practice

1 UVOD

V današnjem času se otroci srečujejo z različnimi jeziki praktično že od rojstva. Z vstopom v šolo jim je omogočeno, da v različnih kontekstih in znotraj raznolikih učnih izkušenj sistematično pridobivajo znanje tujega jezika, nadgrajujejo svoj osebni in intelektualni razvoj ter širijo vedenje in razumevanje lastnih in drugih kultur.

Učenje tujih jezikov v zgodnjem obdobju naj bi bilo čim bližje naravnemu pridobivanju prvega jezika, pri čemer razvoj prvega jezika podpira izgrajevanje znanj tujega jezika in obratno, saj znanje tujega jezika obenem pozitivno deluje na razvoj prvega jezika. To se odraža pri ciljih in medpredmetnih povezavah kakor tudi pri organiziranju samega pouka. Pouk mora biti glede na spoznanja o učenju jezikov in predvsem zaradi vzporednosti učenja prvega jezika in tujega jezika naravnano situacijsko, doživljajsko in na komunikacijska dejanja. Ker je v središču pouka na tej stopnji razumevanje, je potrebno učencem ponuditi veliko več jezikovnega vnosa in različnih možnosti za soočanje z jezikom, še preden bodo sami postali produktivni (Jazbec, et al., 2010).

2 MEDPREDMETNO POVEZOVANJE PRI POUČEVANJU ANGLEŠČINE

Termin medpredmetno povezovanje se uporablja od leta 2011, ko so prišli v veljavo posodobljeni učni načrti, pred tem pa se je uporabljali izrazi kot so integriran, kazalni, strjeni, kompleksni in stvarni pouk.

Po priporočilih učnega načrta za tuji jezik v 1. razredu (2013) in v 2. in 3. razredu (2013) tuj jezik povezujemo s tistimi področji, pri katerih gre za prekrivanje in dopolnjevanje ciljev drugih predmetov v 1. triletju. Medpredmetno povezovanje omogoča razvijanje jezikovnih spretnosti/zmožnosti na različne načine, kar se kaže v različnih fazah pouka, npr. kot motivacijski uvod v temo, usvajanje novih znanj ali/in v fazi utrjevanja ali nadgradnje snovi, ter v kombinaciji različnih metod (igra vlog, demonstracija, eksperimentiranje itn).

3 PRISTOPI K POUČEVANJU TUJEGA JEZIKA V 1. TRILETJU

Učna načrta za tuji jezik v 1. razredu (2013) in v 2. in 3. razredu (2013) poudarjata, da je učenje tujega jezika v 1. triletju specifično in da mora zato poučevanje potekati po načelih, ki veljajo za zgodnje učenje in poučevanje tujega jezika – govorita o sodobnem in odprtem didaktičnem konceptu. Učitelj mora za poučevanje izbrati sodobne in ustrezne metode/pristope poučevanja, ki spodbujajo raziskovanje, svobodno izražanje lastnih doživljanj, izkušenj in spoznanj, v katerih se učenci počutijo spodbudno, varno in sprejeto. S. Cajhen (2010) pa pri tem poudarja, da je eden izmed temeljnih ciljev sodobnih pristopov pri poučevanju tujih jezikov postopno usvajanje komunikacijskih veščin, katere učenci pridobivajo v situacijah, ki so čim bolj podobne realnim situacijam, torej avtentične.

Poučevanje na tej stopnji predvideva uporabo sodobnega holističnega in več-čutno usmerjenega pristopa k učenju, s čimer zagotovimo optimalno spodbudno in varno učno okolje, kjer bodo učenci lahko izražali pridobljena znanja in preverjali že usvojene jezikovne koncepte. Izbor vsebin, ki jih obravnavamo pri pouku, učnih metod in pristopov je pogojen s starostjo učencev in njihovo kratkotrajno pozornostjo – so čustveno in kognitivno sprejemljive, privlačne, uporabne in zabavne, spodbujajo učence k vključevanju in razvijanju domišljije ter ustvarjalnosti, usmerjene v didaktično igro, aktivno učenje in povezovanje tujega jezika z drugimi predmeti (Učni načrt tuji jezik v 2. in 3. razredu, 2013).

Skela in Dragarin Fojkar (2009) predstavita pregled sodobnih učnih pristopov (po Brewster, Ellis in Girard, 2002), ki so uporabljeni pri sodobnem poučevanju tujega jezika na zgodnji

stopnji in temeljijo na različnih smernicah in ciljih poučevanja ter dajejo poudarek pomenu in učenčevi interakciji, kar pristope uvrsti v skupino komunikacijskega poučevanja:

- slušno-jezikovni pristop (ang. Audio-Lingual Approach);
- popolni telesni odziv (ang. TPR – Total Physical Response);
- komunikacijski pristop (ang. CLT – Communicative Language Teaching);
- na dejavnostih temelječ pristop (ang. TBL – Task Based Learning);
- na zgodbah temelječa metodologija (ang. story-based methodology);
- medpredmetni pristop (ang. Cross-Curricular Approach);
- vsebinsko in jezikovno integrirano učenje (ang. CLIL – Content and Language Integrated Learning), pri čemer je tuj jezik uporabljen kot medij za poučevanje vsebine in jezika.

3.1 VSEBINSKO IN JEZIKOVNO INTEGRIRANO UČENJE - CLIL

Vsebinsko in jezikovno učenje je pristop k poučevanju tujega jezika, pri katerem se vse ali zgolj določene vsebine nejezikovnih predmetov poučujejo v tujem jeziku. Učenci tako pridobivajo vsebine posameznih predmetov in pri tem uporabljajo, spoznavajo, usvajajo in se učijo tudi tujega jezika. CLIL je koncept pouka, ki temelji na tem, da učenci pridobivajo vsebinsko oz. nejezikovno znanje (dosegajo cilje, ki so zapisani v učnih načrtih, npr. za matematiko, spoznavanje okolja, likovno umetnost, glasbeno umetnost in šport) in pri tem uporabljajo, spoznavajo, usvajajo in se učijo tudi tujega jezika. Tuji jezik se učijo v njegovi najbolj naravni vlogi, to je v funkciji sporazumevanja, kar CLIL loči od klasičnega poučevanja tujega jezika.

Brewster (2004) pravi, da je CLIL pristop, ki otroke postavi pred različne izzive, hkrati pa ohranja njihovo notranjo motivacijo. Otroci se učijo jezika, ki ga potrebujejo za učenje, obenem pa razvijajo spretnosti razmišljanja in si širijo znanje drugih vsebin. Ena od prednosti CLIL-a je, da nam prihrani čas, saj omogoča možnost učenja tujega jezika hkrati z drugimi vsebinami in predmeti. Jazbec idr. (2010) dodajajo še druge prednosti. S tem pristopom razvijamo sporazumevale zmožnosti in izboljšujemo jezikovne spretnosti otrok. CLIL vpliva na razvijanje večjezičnih interesov in krepi medosebne odnose. Ponuja možnosti za učenje vsebin iz različnih zornih kotov ter tako dopolnjuje ostale predmete.

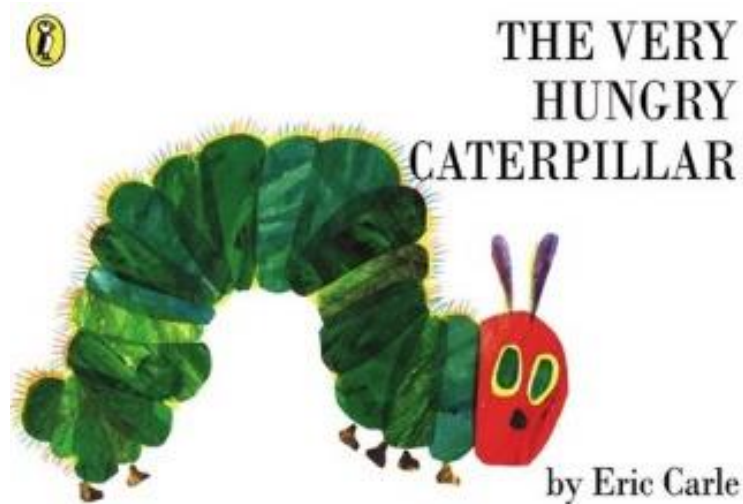
3.2 NA ZGODBAH TEMELJEČ PRISTOP K POUČEVANJU

Zgodbe oziroma knjige za otroke (angl. storybooks) uvrščamo med primarna učna sredstva ali materiale, pripovedovanje zgodb pa je močno in univerzalno sredstvo za predstavitev in uporabo jezika v razredu. Na zgodbah temelječa metodologija v razredu velikokrat pomeni uporabo zgodbe kot sproščujoče dejavnosti, katere cilj predstavlja motiviranje učencev za delo. Szpotowicz in Szulc-Kurpaska (2011) menita, da so otroci med sedmim in desetim letom starosti očarani nad angleškimi knjigami za otroke. Če učitelj izbere primerne knjige za določen razred, so to lahko nove najbolj priljubljene knjige učencev. V zgodnjih letih šolanja so otroci v obdobju hitrega razvoja pismenosti v svojem maternem jeziku. Zato je to idealno obdobje za razvijanje navade »interakcije s knjigami« ne samo v maternem, ampak tudi v tujem jeziku. Tu je treba poudariti, da ni nujno, da otroci dejansko sami berejo knjige od platnice do platnice. To pogosto niti še ni nekaj, kar bi zmožli sami. Enako koristno, kot je samostojno branje, je to, da otrok knjigo prelista in ugiba vsebino, sklepa s slik in si zgodbo poskuša zapomniti, če jo je pred tem naglas že prebral učitelj angleščine ali starš. Nekateri otroci poskušajo samostojno naglas prebrati besede, ki jih poznajo,

izgovarjavo neznanih besed pa preprosto ugibajo. Vse možne interakcije s knjigo in čas, ki ga otrok individualno preživi s knjigo, je treba hvaliti in spodbujati.

Pri vključevanju pravljič v učni proces je pomemben izbor ustrezni slikanic; takšnih, pri katerih že same ilustracije pripovedujejo zgodbo in nam omogočijo povezovanje z ostalimi predmeti. Ilustracije učenca motivirajo, da tudi sam seže po knjigi, med poslušanjem pa ga spodbujajo, da aktivno sodeluje, opazuje in raziskuje. Slikanice so vrsta književnih besedil, ki so še posebej primerna za uporabo pri pouku. Lahko jih uporabljamo za poučevanje vsakega predmeta, služijo lahko kot uvodna motivacija, sprostitiv, lahko pa jih priredimo in uporabimo za samo poučevanje določenih vsebin. V vrtcu in v nižjih razredih so zelo primerne za učenje naravoslovja, saj lahko velikokrat domišljjski svet v pravljičji vodi k boljšemu razumevanju abstraktnih pojmov, ki jih morajo učenci osvojiti.

Takšna je tudi pravljičica Erica Carlea Zelo lačna gosenica (ang. *The Very Hungry Caterpillar*), ki nam ponuja številne priložnosti za umestitev ciljev različnih predmetov v sam pouk angleščine. Pripoveduje zgodbo o majhni, a zelo lačni gosenici. V ponedeljek je pojedla eno jabolko, v torek dve hruški, v sredo tri slive, v četrtek štiri jagode in v petek pet pomaranč ... Do nedelje je vase spravila neverjetno količino dobrot. In ko je bila končno sita, je okrog sebe spredla bubo in nekaj časa ostala v njej. Potem pa je postala prelep metulj z velikimi večbarvnimi krili. Ilustracije pritegnejo učence. Enostavno in ponavljajoče se besedilo omogoča lažje sledenje vsebine zgodbe. Pravljičico lahko tako beremo ali pa uporabimo le ilustracije in si sami prilagodimo zgodbo.

Slika 1: knjiga *The Very Hungry Caterpillar*.

3 PRIMER DOBRE PRAKSE

V nadaljevanju bom predstavila, kako smo pri pouku angleščine v prvem triletju spoznali slikanico o zelo lačni gosenici in kako smo jo vključili v angleščino preko ciljev ostalih predmetov. Slikanico smo brali v prvem, drugem in tretjem razredu, nato pa smo jo v vsakemu razredu po svoje vključili v vsebine in cilje ostalih predmetov.

Slika 2: Medpredmetne povezave.

3.1 ANGLEŠČINA IN LIKOVNA UMETNOST

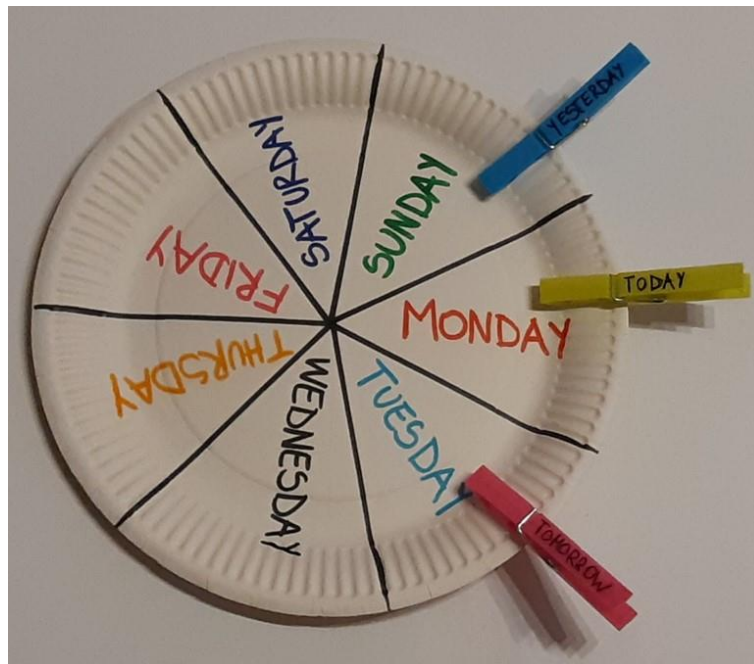
Za pomoč pri pripovedovanju in obnavljanju zgodbe smo skupaj z učenci prvega razreda v oddelku podaljšanega bivanja izdelali gosenico iz papirnatih krožnikov in barvnega papirja. Nastala je dolga gosenica. Vsak njen del predstavlja en dan v tednu, na katerega smo polagali zapise dni in hrano, ki jo je gosenica pojedla. Tako so lahko nato uspešnejši učenci samostojno pripovedovali zgodbo.

V prvem razredu smo v slikanici opazovali barve hrane, ki jo je gosenica pojedla. S pomočjo slikovnega materiala smo nato hrano razvrščali v različne skupine po barvah. Na gosenico, ki smo jo izdelali v podaljšanem bivanju, smo nato nastavljali hrano različnih barv, ki jo je gosenica pojedla.

Slika 3: Zelo lačna gosenica.

V tretjem razredu smo obravnavali dneve v tednu. Da nam je šlo učenje imen dni v tednu in njihovo zaporedje lažje, smo si skupaj izdelali tedenski krog. Na krog smo pritrdili tudi kljukice s časovnimi prislovi (včeraj, danes, jutri) in tako utrdili tudi kako si dnevi v tednu sledijo.

Slika 4: Didaktični pripomoček za učenje dni v tednu.

3.2 ANGLEŠČINA IN MATEMATIKA

V prvem razredu smo gosenico povezali s štetjem hrane v slikanici. Na gosenico smo polagali sadje in ostalo hrano, jo preštevali. Prešteli smo njene dele in ugotovili, da jih je sedem. S tem ko je gosenica jedla, je tudi rasla, pridobivala je na teži in dolžini. Tudi to smo nato primerjali. Različne slike gosenic in metuljev smo nato razvrščali po dolžini. Zelene balone, polnjene z različnim snovmi, smo tehtali in tako primerjali teže balonov.

3.3 ANGLEŠČINA IN SPOZNAVANJE OKOLJA

V sklopu časovne orientacije smo v prvem razredu opredelili dele dneva (dan, noč) in telesa, ki svetijo podnevi (Sonce) in ponoči (Luna). S tretjimi razredi pa smo se dotaknili dni v tednu. Ugotavljali smo zaporedje dni. Odgovorili smo na vprašanja: Kdaj se zgodba začne? Kdaj se zgodba konča? Kaj se je zgodilo v ponedeljek? Kaj se je zgodilo v soboto? Kaj se je zgodilo v nedeljo? Koliko časa je gosenica spala? Dneve v tednu smo razvrstili v pravilni vrstni red, jih postavili na gosenico in k dnevom priredili hrano, ki jo je gosenica pojedla.

Glavni sklop pri vsebinah, vezanih na spoznavanje okolja, pa je bil življenjski krog metulja. Tako smo si v tretjem razredu ogledali ilustracije v knjigi in poimenovali posamezne stopnje v razvoju metulja. Ugotovili smo, da razvoj poteka v štirih stopnjah: jajčece – gosenica – buba – metulj (ang. Egg – caterpillar – chrysalis/cocoon – butterfly). Poskušali smo tudi povedati, kaj je za vsako stopnjo značilno. V strokovnih knjigah in na internetu smo nato poiskali realistične fotografije, ki prikazujejo preobrazbo gosenice v metulja. Ogledali smo si tudi fotografije različnih gosenic in jih opisali. Opazovali smo razlike in podobnosti med različnimi metulji in njihovimi gosenicami. Na koncu pa smo si ogledali še kratek posnetek, v katerem je prikazana preobrazba metulja.

V drugem razredu je med cilji spoznavanja okolja pomen raznovrstne hrane. Najprej smo pripravili slikovni seznam hrane, ki jo je gosenica pojedla (jabolko, hruške, slive, jagode, pomaranče, čokoladna torta, sladoleđ, kumarica, sir, salama, lizika, češnjeva pita, klobasa, kolaček, lubenica, list). Hrano smo nato razvrščali v različne skupine. Pogovorili smo se, katera hrana je zdrava in katera ne in zakaj. Hrano smo razvrstili v različne skupine po

prehranski piramidi. Razvrstili smo jo tudi po tem, kdaj jo lahko jemo (zajtrk, kosilo, malica ali večerja). Ugotavljali smo, kakšnega izvora je hrana (naravna ali predelana) in jo razvrstili po barvah. Po vsem tem pa je sledilo delo učencev. S pomočjo promocijskih letakov smo se po skupinah lotili izdelave plakatov.

Slika 5: Plakat zdrave in nezdrave hrane.

V sklopu hrane smo raziskali, kaj gosenice jedo. Ugotovili smo, da so veliko bolj izbirčne kot naša gosenica v pravljici in da jedo le liste rastlin.

Da bi se nato še sami malo posladkali, smo skupaj z učenci zapisali recept za sadno solato iz sadja, ki ga je pojedla gosenica. Zapisali smo tudi postopek za pripravo sadne solate. Nekaj učencev je sadno solato doma tudi naredilo.

3.4 ANGLEŠČINA IN GLASBENA UMETNOST

Za lažjo zapomnitev besedišča smo se poslužili ritma in melodije. V prvem razredu smo tako s pomočjo različnih ritmičnih iger ponovili barve in preštevali do. V drugem razredu smo preko pesmi »Do you like ...« besedišče povezano s hrano in povedali oz. pokazali kaj nam je všeč in kaj ne. V tretjem razredu smo za lažjo zapomnitev dni v tednu zapeli zabavno pesem »Days of the Week«.

Življenjski krog metulja zna biti zapleten. Zato nam je pri osvojitvi tega besedišča pomagala prstna igrice »Tiny Egg Chant«

TINY EGG CHANT (Butterfly Life Cycle Chant)

Tiny egg, tiny egg (ch – ch- ch ch – ch),

Tiny egg, tiny egg (ch – ch- ch ch – ch),

Tiny egg, tiny egg, (ch – ch- ch ch – ch),

1-2-3-4 LOOK!

It's a caterpillar!

Caterpillar, caterpillar (ch – ch- ch ch – ch), (3x)

1-2-3-4 Look!

It's a chrysalis!

Chrysalis, chrysalis (ch – ch- ch ch – ch), (3x)

1-2-3-4 Look!

It's a butterfly!

Butterfly, butterfly (ch – ch- ch ch – ch), (3x)

Wait Good-bye!

3.5 ANGLEŠČINA IN ŠPORT

Gosenico smo povezali z naravnimi oblikami gibanja. Preko zgodbe smo pokazali kako poteka življenjski krog metulja, kako se giblje gosenica in kako metulj. Z igro pantomime smo posnemali gibanje živali, ki jih lahko metulj sreča v svojem življenju.

4 ZAKLJUČEK

Kot učitelji tujih jezikov v zgodnjem otroštvu se moramo zavedati pomena celostnega učenja in poučevanja v osnovni šoli. To nam zelo dobro omogoča povezovanje različnih sodobnih pristopov k poučevanju tujih jezikov. Uporaba medpredmetnega povezovanja in s tem pristopa CLIL kot povezave tujega jezika z drugimi predmeti in hkrati uporaba zgodb sta nedvomno kombinacija za uspeh. Zanimive zgodbe zagotovijo aktivno vključenost učencev ter predstavljajo odlično motivacijo za učenje tujega jezika. Če je možnost, da jih lahko povežemo z različnimi predmeti v osnovni šoli, pa lahko dosežemo še mnogo več.

Literatura in viri

1. Brewster, J., 2004. Content-based language teaching: a way to keep students motivated and challenged? CATS: The IATEFL Young Learners SIG Publication, Autumn.
2. Brewster, J., Ellis, G. in Girard, D., 2002. The primary English teacher's guide. London: Penguin.
3. Cajhen, S., 2010. Didaktične igre pri pouku tujega jezika. V: Kač, L. ur. Drugi tuj jezik v osnovni šoli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (pp. 210-242).
4. Carle, E., 2011. The Very Hungry Caterpillar. London: Penguin Books Ltd.
5. Jazbec, S., Lipavic Oštir, A., Pižorn, K., Dagarin Fojkar, M., Pevc Semec, K., Šecerov, N. ur., 2010. Pot v večjezičnost – zgodnje učenje tujih jezikov v1. VIO osnovne šole. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na: <https://www.zrss.si/pdf/vecjezicnost.pdf> [12. 9. 2019]
6. Kampa, K., 2013. Tiny Egg Chant (Buttefly Life Cycle Chant). Dostopno na: <https://magictimekids.com/2015/03/18/caterpillars-butterflies-and-clil/> [15. 9. 2019]
7. Pevc Semec, K. et al., 2013. Učni načrt. Program osnovna šola. Tuji jezik 1. razredu: neobvezni izbirni predmet. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_razsirjeni/TJ_prvi_razred_izbirni_neobvezni.pdf [12. 9. 2019]
8. Pevc Semec, K. et al., 2013. Učni načrt. Program osnovna šola. Tuji jezik v 2. in 3. razredu. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljen_i_UN/UN_TJ_2_in_3_razred_OS.pdf [12. 9. 2019]
9. Skela, J. in Dragarin Fojkar, M., 2009. Presek teorij učenja in poučevanja drugega/tujega jezika v otroštvu. V: Pižorn, K. ur. Učenje in poučevanje dodatnih jezikov v otroštvu. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (pp. 26 – 62).
10. Szpotowicz, M. in Szulc-Kurpaska, M., 2011. Teaching English to Young Learners. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN SA.

MILENA PAVLIČIČ KOZLAR
OŠ STROČJA VAS

Z NARAVO IN KULTURO DO BOLJŠIH MEDSEBOJNIH ODNOSOV IN ZNANJA

Povzetek

Dejavnosti projekta SKUM smo po začetnem iskanju in različnih pogledih pripeljali do zaokrožene celote, ki je za učence, učitelje in vodstvene delavce izziv za večletno dopolnjevanje in razvijanje tudi v prihodnje. V bodoče jo bomo nadgrajevali z idejami učencev in učiteljev ter prepletom umetnosti. Na ta način se bomo približali zahtevam časa še posebej glede potreb in rabe umetniške izpovedi, osebne drugačnosti in medsebojne slišnosti. Prav zaradi tega je potrebno nekatere ustaljene načine poučevanja umiriti, preoblikovati in dati možnost vplivu posameznikov z njihovo notranjo izpovednostjo. Po opazovanju dejavnosti učencev, vključevanju razstave Slovenskega šolskega muzeja o vrtovih in delavnicah, načrtovanju z umetnikom ter lastnem angažiranju pri izvedbi dejavnosti smo dosegli prav to, kar so učenci svobodno načrtovali in razvijali ter postavili v šolski prostor. Na ta način so s svojimi idejami posegli v sam vzgojno-izobraževalni proces.

Ključne besede: SKUM, ŠOLSKI VRT, UMETNIKI IN VZGOJNO – IZOBRAŽEVALNI PROCES, MEDOSEBNI ODNOSI, UČILNICA NA PROSTEM

**THROUGH NATURE AND CULTURE TO BETTER INTERPERSONAL
RELATIONSHIPS AND KNOWLEDGE**

Abstract

After our initial research and collection of various views, the activities of the SKUM project have led to a well-rounded whole, which serves as a challenge for students, teachers and school management to work on for many years to come. In the future, we will upgrade the project with students' and teachers' ideas, and in collaboration with art and artists. Modern times require all of us to make constant changes and adjustments. The time for artistic expression, including the times during which you feel insecure, different, and unheard, are becoming more and more rare. For this reason, it is necessary to calm down and transform certain set methods of teaching and give individuals the opportunity to influence these methods with their inner ideas and feelings. Through observing the activities of the students, their viewing of the Slovenian School Museum's exhibition on gardens, the workshops, the meetings and planning with the artist, and our own involvement in the implementation of the activities, we achieved exactly what the students had so freely planned, developed and placed in the school space, while inserting their ideas into the educational process.

Keywords: SKUM (Developing Communication Skills through Cultural and Art Education), SCHOOL GARDEN, ARTISTS and the EDUCATION PROCESS, INTERPERSONAL RELATIONSHIPS, OUTDOOR CLASSROOM

1 UVOD

OŠ Stročja vas se nahaja v bližini Ljutomera, ki ji v pogovoru radi rečemo metropola Prlekije. Kljub zvenečemu poimenovanju v zadnjem času opažamo, da razvoj mesta v gospodarskem in s tem tudi v kulturnem pomenu počasi prehaja v zaton. Prebivalci mesta in okolice se ponašajo le z nekaterimi kulturnimi dogodki, ki so se ohranili, ali prehajajo v novo podobo. Strokovni delavci, ki bi morali mladim nuditi pester in tudi kulturno obarvan vzgojno-izobraževalni proces, smo še posebej začutili omenjene spremembe in siceršnjo oddaljenost od pomembnejšega kulturno-umetniškega dogajanja, zato smo se vključili v več let trajajoči projekt z naslovom Razvijanje sporazumevalnih zmožnosti s kulturno-umetnostno vzgojo (SKUM). V prvem letu izvajanja smo z učenci vseh razredov obiskali različne kulturne ustanove v Ljubljani. V nadaljnjem razvijanju aktivnosti in na podlagi obiska Šolskega muzeja v Ljubljani smo načrtovali aktivnosti, ki so v projekt vključevale tudi naravno okolje.

Na naši šoli že nekaj časa obstaja manjši eko vrt, za katerega so predvsem skrbeli učenci prvega triletja. Ker mlajši in tudi starejši učenci preživijo veliko časa ob televiziji, računalnikih in pametnih telefonih, smo začutili potrebo, da jih vrnemo v naravno okolje, v katerem bi razvijali dobre medosebne odnose, pri učencih pa z drugačnimi metodami in oblikami dela vzpodbujali zanimanje za učno snov.

2 RAZVIJANJE SPORAZUMEVALNIH ZMOŽNOSTI S KULTURNO-UMETNOSTNO VZGOJO V PETIH KORAKIH

Po začetnih aktivnostih smo dejavnosti načrtovali v skladu z glavnim namenom projekta, da razvijamo povezave med vzgojno-izobraževalnimi zavodi, umetniki in kulturnimi ustanovami v smeri širitve inovativnih in odprtih učnih okolij, ki bodo spodbudno vplivala na dvig sporazumevalnih zmožnosti otrok. Dejavnosti so potekale v okviru petih korakov:

- občutljivost,
- seznanjenje, osmislitev,
- dialoškost,
- ustvarjalnost in
- družbeni angažma.

2.1 OBČUTLJIVOST

Občutljivost je zajemala uvodno motivacijo za izbrano tematiko in umetniški medij dejavnosti. Potekal ob sodelovanju z javnim zavodom in dejavnostmi na šoli.

Učenci od 1. do 9. razreda so se v okviru naravoslovja, likovne umetnosti, slovenščine in razrednih ur udeležili otvoritve in vodenega ogleda razstave Učilnica v naravi: šolski vrt, včeraj, danes, jutri, ki jo je pripravil in v Ljutomer pripeljal Slovenski šolski muzej. Za otvoritev so člani šolske Tamburaške skupine Vigred pripravili tudi kulturni program, ki je nakazoval ohranjanje kulturne dediščine s področja glasbene umetnosti.

Po ogledu in vodenju po razstavi so se učenci udeležili delavnic, kjer so v velikih skupinah ali kot celotni oddelek oblikovali mandale. Pri oblikovanju mandal so se morali veliko poslušati, dogovarjati in skupno načrtovati. Na koncu so bili nad skupnim izdelkom zadovoljni, nekateri celo presenečeni, da lahko iz semen ustvarijo nekaj posebnega. Pospravljanje semen se jim je zdelo skoraj nemogoče, čeprav se je izkazalo, da s sodelovanjem in dogovarjanjem lahko premagajo težave. Sama dejavnost je močno vplivala na oblikovanje medsebojnih odnosov v skupini.

Razstava o šolskem vrtu nekoč in danes je učence vzpodbudila in navdušila, zato smo načrtovali krajša sanjarjenja o tem, kakšen vrt si želijo.

Učenci od 5. do 9. razreda so pri urah likovne umetnosti in naravoslovja ter slovenščine izvedli sanjarjenje o šolskem vrtu in ustvarili skice vrtov, s katerimi so izrazili svoja mnenja, želje in hotenja.

2.2 SEZNANJANJE, OSMISLITEV

Seznanjanje, osmislitev je potekalo v okviru zbiranja informacij o izbrani tematiki z namenom vpogleda v pomen dejavnosti.

Po pregledu skic je bilo razvidno, da učenci rabijo več znanja in izkušenj o oblikovanju vrta. Tako smo jim nudili strokovno literaturo, da si pomagajo pri nadaljnjem načrtovanju in dobijo boljši vpogled v pomen vrtov in načrtovanje.

Učenci, ki so izvedli sanjarjenja, so si ogledali knjižnično razstavo in pregledali literaturo ter dopolnili svoja sanjarjenja. Nato so izbrali skico razreda, v kateri je bila delno vključena tudi njihova sanjarija. Na sestanku SUŠ so predstavniki pregledali razredne sanjarije in sprejeli odločitev, da želijo šolski vrt, kjer bodo ponavljajoči in inovativni elementi v različnih sanjarijah vključeni v načrt in izvedbo vrta.

2.3 DIALOŠKOST

Dialoškost je zajemala komunikacije in izmenjave izkušenj ter idej med vrstniki, učitelji, umetniki in drugimi vključenimi.

Dejavnosti projekta so zaradi lažje organizacije in izvedbe dejavnosti v tem koraku potekale z učenci 5. razreda. Potekale so ob strokovnem vodenju umetnika Jureta Markote. Skupaj z učenci je izvedel šest ur dejavnosti v okviru likovne umetnosti in razrednih ur. Učenci so ga spoznali kot umetnika in z velikim zanimanjem spoznavali ter vrednotili njegova umetniška dela. V delavnicah, ki so sledile, so se uvajali v svet umetnosti z risanjem pojmovnih simbolov iz vsakdanjega življenja, kot so morje, zavarovalnica, barva, kovina, luna, sijaj, oprosti ... Ta uvodna dejavnost jim je pomagala pri razvijanju izražanja na asociativen način skozi risbo.

V nadaljnjih razgovorih in načrtovanju so skupaj z umetnikom iskali prednosti šolskega vrta in učenja na prostem.

Ob učenčevih asociacijah z dramskim besedilom o magnetnem dečku in magnetizmu, ki so ga spoznali pri slovenščini, so skupaj z umetnikom poiskali povezave med sporočilnostjo tega dela, učenjem na prostem in šolskim vrtom kot učilnico. V svojo učilnico so vpletli magnetno tablo, ki jim bo v pomoč pri učenju na prostem, identifikacija z magnetnim dečkom pa naj bi v njihovi domišljiji delovala tudi v smeri pridobivanja znanja in pozitivne samopodobe pri učencih.

Poiskali so tudi predloge za poimenovanje učilnice in izbrali ime Pametilnica, ki s svojimi dejavnostmi učence – nevedneže preobrazi v učence – vedneže. V Pametilnici so oblikovali nabor dejavnosti in vse dejavnosti načrtovali v okviru vertikalnega povezovanja od prvega do tretjega triletja.

Po izbiri dejavnosti so oblikovali izbor opreme za učilnico na prostem, ki bi naj bila minimalistična, prilagojena potrebam učencev in se vklapljala v naravno vrtno okolje. Poleg že izbrane magnetne table so izbrali in načrtovali opremo in dodatne elemente magnetne

table, kot so lesene črke z magneti in posameznimi elementi iz naravnega materiala za oblikovanje reliefa na tabli.

Vse izvedene ure z umetnikom so bile izredno sproščene. Učenci so radi sodelovali v pogovoru, čeprav tudi običajno niso zadržani. Sproščenost je bilo opaziti po njihovih predlogih v načrtovanju, vprašanjih umetniku in odgovorih učencev, ki so bili včasih zelo osebni. Kljub temu pa je vladalo delovno vzdušje, v pogovoru pa sodelovanje, poslušanje drugih, brez seganja v besedo, izražanje različnih mnenj in hkrati vrednotenje le - teh s pozitivnega stališča, pri nestrinjanju pa so izrazili le svoja opažanja in podali predloge, kako bi sami opaženo izboljšali ali dopolnili.

2.4 USTVARJALNOST

Ustvarjalnost se v tem koraku kaže v aktivnosti učencev in sporočanju o vsebini preko umetniške izkušnje.

Učenci so zelo radi ustvarjali, še bolj so bili navdušeni, če so uresničili svoje ideje in zadostili svojim željam. V nadaljevanju so potekale ustvarjalne delavnice pri različnih predmetih in pod vodstvom različnih učiteljev. Vključeni so bili tudi drugi učenci drugih razredov, kakor je to pri izbirnih predmetih.

Pri LUM so oblikovali keramiko za sajenje rož. Tako so uresničevali cilje tega predmeta, hkrati pa morali upoštevati uporabno vrednost keramike, predvsem dovolj prostora za uspešno rast rastlin. S svojimi izdelki so bili zelo zadovoljni. Veliko nepričakovanih težav se je pokazalo pri sajenju cvetlic, saj so bile nekatere posode plitve ali celo premajhne in okrašene z elementi, ki so prepuščali prst. Izkazalo se je, da učenci s tem nimajo izkušenj in so premalo upoštevali zakonitosti oblikovanja. Tudi zalivanje je lahko izziv za učence, saj je potrebno posevke zaliti po celotni površini, prav tako pa upoštevati nepričakovane vremenske razmere (vročina), ki so poškodovale ali nekaterim celo uničile vzklile rastline. Nadoknadili smo jih z vzgojenimi, za katere so bolj skrbeli.

V nadaljevanju so učenci uredili vrtno potko z lesom, debelnimi tlakovci, ki bi naj simbolizirala prehod od učenja v učilnici k učenju na prostem. Dejavnost je zahtevala veliko dogovarjanj, upoštevanje mnenja drugih, zaupanja v svoje sposobnosti ali pogum, da poiščemo pomoč pri sošolcih, če nam izbrana delo ne gre najbolje od rok. Ugotovili so, da brez delitve dela potke ne bodo tlakovali. Med sabo so poiskali učenca, ki je najbolje načrtoval razporeditev tlakovcev. Pri tem so upoštevali njegovo mnenje. Spretnejši so prevzeli zahtevnejša dela izkopavanja, ostali so potko zasipali s peskom, jo poravnali, utrdili, zalili. Pri delu so se večkrat zamenjali, saj so ugotovili, da so drugje uspešnejši. Potko so pozneje okrasili s posajenimi cvetlicami in izdelano keramiko.

Sledila je postavitvev skal za opazovanje preperevanja kamnin, izgradnja kompostnika in zasaditev v različne prsti. V prvem sklopu učilnice na prostem smo z učenci postavili različne kamnine, kompostnik z vgrajenim steklom za opazovanje postopka kompostiranja in trikotno gredo z ilovnato, peščeno in humusno prstjo. V trikotno gredo so zasadili enake rastline (žajbelj, materino dušico) za opazovanje rasti v različnih prsteh. Tako je viden proces nastajanja prsti in pomen različnih prsti pri rasti rastlin.

Zeliščne grede v obliki soda in okrogla greda s kolesom, ki sestavljata drugi sklop, simbolizirata tradicionalni lokalni obrtni dejavnosti sodarstvo in kolarstvo. Veliko skrb smo posvetili tudi zaščiti lesenih delov. Učenci so ob njih načrtovali spoznavanje zelišč in tudi njihov vidik pri skrbi za zdravo življenje. Kot učiteljica naravoslovja in tehnike sem poiskala še druge cilje iz učnega načrta, ki jih je moč uresničiti v tem delu učilnice. Učenka, ki zelo rada ustvarja, je želela sama izdelati večino kazalnikov za zelenjavo in zelišča. Izdelovala jih je iz lesa, zelišča pa je tudi naslikala. Pomagal ji je dedek, s katerim zelo rada sodeluje.

Individualno se je angažirala tudi učenka, ki je ustvarila odganjalce ptic. Za izdelek je uporabila rabljene CD. Prepričana je bila, da bodo ptice pojedle posejana semena. Pri tem je zelo pazila na estetski videz strašila. Kot osebno zelo občutljiva ga je posebej natančno tudi namestila. Že izdelane odganjalce, svetleče ptičke, smo obesili na vejo ob gredi s posevkom, da služijo svojemu namenu. Tako smo uresnčili tudi njeno idejo.

Pitnik za ptice, lociran na drugem mestu, izhaja iz sanjarij po pregledu izbrane literature. Učencem je bil zanimiv, saj so bili prepričani, da bodo pritegnili različne ptice, ker so pri nas

poletja lahko zelo vroča. Mlajši učenci pa bodo ob njem prepoznavali ptice. Pri postavitvi smo želeli, da pitnik deluje zelo naravno, saj so tako upoštevali svoje želje in vpliv umetnosti. Uporabili smo keramično posodo, ki smo jo postavili na štor, naravne vrvice in plastenko zelene barve, da je manj opazna. V učnem načrtu sem poiskala še cilje o pretakanju tekočin, ki jih lahko uresničimo ob dejavnosti, ko učenci plastenko polnijo s svežo vodo in opazujejo pretakanje vode v posodo.

Pri izbirnem predmetu tehnika so učenci izdelovali hotele za žuželke. Na željo učencev smo jih vključili v učilnico na prostem. Izkazalo pa se je, da s tem pri učencih vzbudimo zanimanje za žuželke bolj, kot sem pričakovala. Tudi svoje izdelke so vrednotili zelo dosledno, predvsem v vlogi uporabnosti in bistveno manj kot nekaj, kar se je nabavilo v trgovskih centrih. V bodoče bi jih veljalo dodatno razvijati v smislu lastne inovativnosti. Prednost celotnega dela je bila tudi v tem, da smo dejavnost razširili še na učence drugih razredov, ki so sicer vključeni v izbirni predmet.

Magnetna tabla je bila po načrtovanju središče Pametilnice. Zaradi težav pri donatorjih in pomankanju časa, je tabla le začasna in nameščena na lokaciji, ki je bila primernejša za otvoritev. Pozneje jo bomo nadomestili z načrtovano in samostoječo. Učenci so se tudi nadomestne magnetne table zelo razveselili, saj so lahko preizkusili elemente, ki jo dopolnjujejo. Pri tehniki in v prostem času so izdelali lesene črke, ki so jih načrtovali za prvo triletje, saj bi se naj učenci v naravi učili prepoznavanje črk, pisali bi lahko s prsti po travi, sedeli pa na dekah ali štorih. Drugega pohištva niso načrtovali, saj niso videli potrebe. Izdelali so tudi lesene elemente za ustvarjanje reliefa, ki bi ga lahko po želji spreminjali in tako dosegli vedno novo podobo na tabli. V prihodnje bodo elemente nadgrajevali učitelji in učenci pri različnih predmetih, po lastnih idejah in željah, predvsem pa glede na obravnavano snov.

Kotiček za umik se je pri učencih izkazal kot zelo potreben, zato se ves čas pojavlja v njihovih željah in idejah. Zdelo se mi je potrebno, da ga vključimo v Pametilnico. Izhajali smo iz sanjarij po pregledu literature in postavili šotor iz bambusovih palic, zasadili pa s cveticami ovijalkami. Tako bo to naravni kotiček za umik. Pred šotor smo postavili igro s kamenčki, igralna plošča leži na štoru. Igra je prav tako ideja iz sanjarij in plod dela z umetnikom. Prenašati jo je mogoče na različna mesta učilnice na prostem. Ima podobna pravila kot igra štiri v vrsto. V njej lahko sodeluje več igralcev, ker učenci radi delajo v skupini in se tako tudi igrajo.

2.5 DRUŽBENI ANGAŽMA

Peti korak je zajemal javno predstavitev rezultatov dejavnosti in povezavo dejavnosti z doseganjem družbenih ciljev.

Po nepričakovanih vremenskih razmerah z obiljem dežja, ki mu je sledila pripeka, je ŠOLSKI VRT – UČILNICA NA PROSTEM poimenovan kot PAMETILNICA dobil svojo končno podobo. Učenci so začeli z izvedbo zadnjega koraka. Pripravili so javno odprtje in predstavitev Pametilnice za učence celotne šole in starše. Že s pozdravi prisotnim (dober dan, daj petko, nasmehni se sosеду) so nakazali nekatere pomembne vrednote, kot so spoštovanje in pozitiven odnos do sočloveka. Z veznim besedilom in demonstrativnim prikazom so predstavili vlogo in pomen učilnice. Dramski nastop izseka iz Magnetnega dečka so predstavili kot asociacijo za magnetno tablo, saj bi naj učilnica s »svojim magnetizmom« pri

učencih vzbudila samozavest, sprejetost, upoštevanje drugačnosti in možnost, da uresničimo svoje želje po svobodi, domišljiji, možnostih izbire, drugačnosti. Recitacije o umetnikih in s sporočilnostjo, bodi takšen, kot si, pa so simbolično nakazovale, da so v dejavnost bili vključeni umetniki in drugi zavodi, ki so doprinesli k izvedbi dejavnosti iz različnih vidikov. Na koncu so predstavili dejavnosti, ki naj bodo izhodišče za nadaljnje nadgrajevanje Pametilnice.

Predlagali so:

- učenje pisanja in branja v naravi,
- dramatizacije na prostem,
- poslušanje glasbe in urjenje plesov,
- računanje prostornine kompostnikov, gredic,
- računanje potrebnega materiala za izdelavo gredic,
- opazovanje in opisovanje rastlin in živali v naravi,
- opazovanje in opisovanje postopkov ob konkretnih primerih ...

Zaključek prireditve so popestrili z lastno koreografijo, v kateri so sodelovali vsi učenci 5. razreda. Ob petju pesmi Zemlja pleše, pa so se je lahko vključili učenci celotne šole, starši in prisotni gostje.

Celotna dejavnost, njen potek in zaključna prireditev je bila posredovana javnim medijem. Prav tovrstna objava je na poseben način potrdila idejo in naše delo. Povabilu k odprtju so se radi odzvali sodelujoči zavodi, umetniki in svetovalci projekta. Bila je priložnost za zahvalo donatorjem in sodelujočim staršem. Zadnji šolski dan, ki je obeležil tudi 2. praznik krajevne skupnosti, je bila učilnica sestavni del prazničnega programa za vse krajanje. V jesenskem času bo izveden tudi predhodno načrtovan koncert tamburaških skupin, kjer se bo del učilnice in vrta preobrazil v kulturno prizorišče.

3 URESNIČEVANJE CILJEV S PROJEKTOM SKUM

Načrtovanje in izvajanje projekta SKUM je bilo za učence naše šole novost in sprememba, še posebej pa za petošolce. Ti so bili zelo sproščeni in se počutili svobodne, ker so bile takšne tudi njihove želje, hkrati pa je to prispevalo k uresničitvi zastavljenih izobraževalnih in predvsem vzgojnih ciljev. Ti so bili skozi celotno dejavnost uresničeni in dokazani. Povzemimo le najvidnejše:

Globalni cilj:

- z varnim naravnim okoljem, kulturno umetnostno vzgojo in ustreznimi medsebojnimi odnosi vzbuditi zanimanje za učno snov.

Izobraževalni cilji:

- učenčeva participacija pri izbiri tematike, načrtovanju, izvedbi in vrednotenju dejavnosti;
- zanimanje za učno snov.

Vzgojni cilj iz vzgojnega načrta:

- ustvariti varno in vzpodbudno učno okolje.

Vzgojni cilji na ravni posameznega učenca:

- sproščenost;
- lažje izražanje mnenj;
- zaupanje vase.

Vzgojni cilji na ravni skupine:

- izražanje različnih mnenj sodelujočih;
- medsebojno poslušanje;
- medsebojno sodelovanje;
- ideje in predlogi sodelujočih učencev so upoštevani.

Ob njih so se uresničevali tudi cilji učnega načrta iz posameznih predmetnih področij, in sicer likovne umetnosti, naravoslovja in tehnike, IP tehnike, gospodinjstva, glasbene umetnosti. Izjave in mnenja učiteljev naše šole pa dokazujejo, da bomo v tej smeri delovali tudi v prihodnje.

Pa naj strnem svoja razmišljanja in opažanja:

Neustavljiva želja nazaj k naravi in umetnosti v današnji materialno naravnani družbi je vsekakor priznanje in izziv za umetnike, učitelje in vse tiste, ki so vključeni v vzgojno-izobraževalni proces.

Literatura in viri

1. Bremness, L., 1991. Zelišča. Ljubljana: Pomurska založba.

2. Koren, A., Macbeat, J., Erčulj, J. in Brejc, M., 2013. Sodobni pristopi k poučevanju: Profesionalni razvoj in učenje učenja. Kranj: Šola za ravnatelje.
3. Kreuter, M.-L., 2005. Biovrt. Ljubljana: Emiras d.o.o.
4. Podgornik Reš, R., 2011. Naši vrtovi – prej in pozneje. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba, d.d.
5. Polunin, M., in Robbins, C., 1993. Naravna lekarna: Enciklopedični ilustrirani vodnik zdravil, ki jih daje narava. Ljubljana: Založba DOMUS.
6. Rode, J., 2001. Zeliščni vrt: domača lekarna. Ljubljana: Kmečki glas.
7. Ruar Ilc, Z., Rogič Ožek, S. in Gramc, J., 2017. Socialno in čustveno opismenjevanje za dobro vključenost. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
8. Ureditev vrta. 1988. Ljubljana: Mladinska knjiga.
9. Whittingham, J., 2013. Vrt: Pridelujte in uživajte. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, d. d.

MATEJKA PAVLIČIČ PUKŠIČ
OSNOVNA ŠOLA BAKOVCI
GIBANJE PRI UČENJU TUJEGA JEZIKA

Povzetek

Zdravniki in znanstveni opozarjajo in dokazujejo, da gibanje zelo pozitivno vpliva na delovanje možganov, še posebej otroških. Zaradi koordinacije in ravnotežja, ki ga zahteva gibanje, obe možganski polovici usklajeno delujeta. Povečani dotok krvi aktivira večjo kapaciteto možganov, tako sprednji kot zadnji del, kar ugodno vpliva na spomin in koncentracijo. Pri učenju tujih jezikov je zelo pomembno, da pri zgodnjem in poznejšem učenju učencem omogočimo gibanje in uporabimo starosti in razvojni stopnji primerne gibalne didaktične igre. Z nadgradnjo in prilagajanjem posamezne igre učenci dinamično in zanimivo pridobivajo in utrjujejo besedišče in jezikovne strukture. Pri zgodnjem učenju tujega jezika so učinkovite gibalne igre: iskanje in povezava slikovnega materiala, kjer v 3. razredu dodamo zapis, učenje izštevanke zunaj, poligon, gibanje z obroči, žive črke, predstavitev z menjavo stolov. Učenci pridobivajo novo besedišče, učenje je zanimivo, se gibajo in hkrati skozi igro učijo.

Gljučne besede: zgodnje učenje tujih jezikov, gibanje, možgani, sposobnost pomnjenja in koncentracije, gibalne didaktične igre, slikovni material, učenje na prostem

MOVEMENT IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING

Abstract

Doctors and scientists emphasize and prove that movement has a very positive impact on brain functions, especially of children's. Due to coordination and equilibrium required for movement, both of brain hemispheres operate consistently. An increased blood inflow activates a greater brain capacity, namely its front and its back part, which has beneficial effect on memory as well as concentration. In the process of learning foreign languages from early age to later learning as well it is of great importance to enable students enough movement and use didactic games suitable for their age and development stage. By upgrading and adjusting individual games students are enabled to acquire and practise vocabulary and grammar structures in a dynamic and more interesting way. Since movement requires coordination and balance, there is a greater blood inflow, which activates greater brain capacity, resulting in increased abilities of memorization and concentration.

There are some very effective movement games in early foreign language learning, such as searching for and connecting picture material, adding writing in the 3rd class; learning chants outdoors; range; movement using hoops; alive letters; introductions involving replacements of chairs, etc. In this way, students easily acquire new vocabulary, learning becomes fun, they move, and in doing so they learn through games.

Keywords: Early foreign language learning, movement, brain, ability to memorize and concentrate, movement didactic games, picture material, outdoor learning

1 UVOD

Gibanje in učenje sta tesno povezana od rojstva do konca življenja. Pogosto se tega ne zavedamo, dokler ne opazujemo razvoja dojenčka in pomena vsakega novega giba, ki pomeni hkrati tudi razvojni mejnik. Prav je, da gibalne didaktične igre uporabimo v sodobni šoli, saj znanstvene raziskave kažejo, da gibanje zelo pozitivno vpliva na delovanje možganov, še posebej otroških. Otroci so v prvem triletju težko pri miru eno šolsko uro, kar je razvojno normalno. Potrebujejo gibanje in igro, ki jim omogoča dolgotrajno pomnjenje in ponotranjenje podatkov, veščin in razvoj motoričnih spretnosti. Zaradi koordinacije in ravnotežja, ki ga zahteva premikanje, obe možganski polovici usklajeno delujeta. Povečani dotok krvi aktivira večjo kapaciteto možganov, tako sprednji kot zadnji del, kar ugodno vpliva na spomin in koncentracijo (Bregant, 2010).

Učenci pogosto povezujejo pridobljeno besedišče v tujem jeziku z gibalno igro, pri kateri so uporabljali besede in gibe. Pri učenju tujih jezikov je zelo pomembno, da tako pri zgodnjem, kot tudi poznejšem učenju, učencem omogočimo gibanje in uporabimo starosti in razvojni stopnji primerne didaktične igre. Neprimerne igre, ki so neustrezne za njihovo starostno in razvojno stopnjo, moramo ustrezno spremeniti, nadgraditi ali celo izločiti. Z nadgradnjo in prilagajanjem posamezne igre učencem omogočimo dinamično in zanimivo pridobivanje in utrjevanja besedišča in jezikovnih struktur.

Možganska skorja je povezana z največjim številom duševnih in osebnostnih funkcij: občutki in zaznave, govor, gibanje, ravnotežje, mišljenje, volja, učenje, spomin. Nekatere procese dominantno ureja ena, nekatere pa druga hemisfera. Raziskave so pokazale, da se delovanja leve hemisfere veliko bolj zavedamo kot delovanja desne. To pomeni, da se procesov, ki so povezani z delovanjem desne hemisfere, le malo ali pa sploh ne zavedamo. Leva hemisfera uravnava npr. razmišljanje, presojanje, govorjenje, računanje, pisanje, medtem ko je desna bolj vključena pri poslušanju glasbe, petju, plesu, prostorskih predstavah, domišljiji, čustvovanju. Naša kultura je tradicionalno bolj spodbujala delovanje leve hemisfere, medtem ko sodobnejši didaktični in pedagoški pristopi spodbujajo aktiviranje obeh hemisfer (Musek, Pečjak 2001: 48–51).

Otrok z gibanjem razvija tako motorične sposobnosti, kot tudi senzorične izkušnje in si pridobiva spoznanja o lastni identiteti in svetu okrog njega. V didaktičnih igrah, v katerih je pogosto vključena tudi tekmovalnost, se sooča z manj prijetnimi izkušnjami, ki pa mu pomagajo, da se pripravi in opremi za življenje. Če želimo otrokom omogočiti boljše pogoje za usvajanje novim veščin, moramo paziti na postopnost: najprej zaznava, nato gibanje, potem pa kognitivni procesi. Upoštevati moramo tudi otrokovo starost in njemu lasten tempo razvoja (Bergant, 2012).

Teorija in znanost nam podajata vse dokaze o idealnih pogojih za učenje in pomnjenje, toda učitelji praktiki pogosto ugotovimo, da lahko določene aktivnosti pri eni generaciji izpeljemo skoraj idealno, pri drugi pa nimajo preverjene didaktične gibalne igre ustreznega učinka. Učitelji moramo prilagajati dejavnosti in iskati primerne oblike didaktičnih iger in oblik gibanja, ki spodbujajo učenje.

Pri zgodnjem učenju tujega jezika so zelo učinkovite gibalne igre: iskanje in povezava slikovnega materiala, kjer v 3. razredu dodamo zapis, učenje izštevanke zunaj, poligon, gibanje z obroči, žive črke, predstavitev z menjavo stolov. Učenci pridobivajo novo besedišče, učenje je zanimivo, se gibajo in hkrati skozi igro učijo. Besedišče, ki so ga pridobili na tak način, se učencem ohrani v dolgotrajnem spominu in ga še v zadnjem triletju povezujejo z določeno didaktično igro.

2 UČENJE TUJEGA JEZIKA V PRVEM TRILETJU OSNOVNE ŠOLE Z GIBANJEM

Otroci v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju težko sedijo celo šolsko uro pri miru. Pri tujem jeziku, pri nas je to nemščina, se trudimo, da vključimo aktivne dejavnosti, ki omogočajo učencem lažje razumevanje, trajno pomnjenje in učenje, ki ga ne dojemajo kot učenje, ampak kot igro.

2.1 ISKANJE SLIČIC IN ZAPISA

Slikovni material izbiramo tako, da je učencem blizu in primeren. Učenci 4. razreda, ki se učijo tujega jezika že četrto leto, so ob prehodu v 4. razred ponavljali poimenovanja za šolske potrebščine tako, da so sami doma na veliki format (A3) narisali različne šolske potrebščine, ki smo jih spoznali v prvem triletju. Dodali so tudi zapis, ki pa pri vseh učencih ni bil popolnoma natančen. Po skupinah so zapise v šoli pregledali in popravili, saj so imeli na tabli ustrezne pripomočke. Ko so končali, so po tleh zložili ilustracije in zapise, jih obrnili narobe in pomešali. Potem so iskali pare. Posamezno šolsko potrebščino, ki so jo odkrili, so potem črkovali. Točko so dobili za pravilen par in za črkovanje. Skupine so med seboj tekmoval in se gibale po razredu, saj smo mize in stole pomaknili stran. Hkrati sta tekmovala dva učenca, iz vsake skupine eden.

2.2 UČENJE IZŠTEVANKE V UČILNICI NA PROSTEM

Na šolskem dvorišču imamo leseni mizi in klopi ter dve tabli, ki sta bili prej na podstrešju. Kadar je lepo vreme, se odpravimo v našo učilnico na prostem. Učenje tam poteka popolnoma drugače, prostor je v lepem vremenu zelo primeren za gibanje in učenje izštevanke. Z učenci prvega razreda smo se naučili izštevanke, ki so jih učenci uporabili tudi v podaljšanem bivanju, ko so se lovili ali skrivali.

Primer izštevanke:

1, 2, 3, 4 jetzt spielen wir,
5, 6, 7, 8 hast du das gedacht,
9 und 10 und du musst jetzt gehen.

Najprej so učenci ponavljali po vrsticah izštevanko zelo tiho, nato vedno glasneje. Nadaljevali so z gibanjem ob ponavljanju izštevanke. Ko smo se izštevanko pravilno naučili, smo jo uporabili za igro. Najprej so učenci pomagali učiteljici, nato pa so posamezni učenci samostojno uporabili izštevanko. Gibanje smo povezali z učenjem tako, da so se učenci seveda lovili, pred samo igro pa utrdili poimenovanja za števila do 10. Zanimivo je, da so ob štetju nekateri učenci števila kazali s prsti, čeprav jim nisem predstavila izštevanke na tak način.

2.3 LEVO IN DESNO, POIMENOVANJE BARV, ŠTETJE V NEMŠČINI S POLIGONOM

V sodelovanju z učiteljicami razrednega pouka in učiteljem športa smo postavili poligon. Najprej so ga učenci spoznali pri športu, potem pa še pri nemščini, ko smo uporabili le dele poligona in jih ustrezno prilagodili. Postavili smo obročje različnih barv in učenci so skali po obročih ter poimenovali barvo obroča. Nato so tekli med stebrički, se ustavili in poslušali navodilo sošolca, ki jih je usmerjal: links (levo) ali rechts (desno). Zadnji del ure je bil tekmovalno naravnan. Učenci so se z izštevanko Eins, zwei, drei, vier, auf dem Klavier sitzt eine Maus und du bist raus razdelili v dve skupini. Poligon smo razdelili na dva dela. Uporabili smo le stebričke in jih ustrezno postavili. Učencema, ki sta tekmovala, smo zavezali oči. Njuni sošolci pa so ju usmerjali v nemščini (links, rechts, geradeaus, zurück:

levo, desno, naprej, nazaj). Polovica skupine je usmerjala, druga polovica pa premagovala ovire. Zmagala je skupina, ki je pot pravilno premagala v krajšem času.

2.4 GIBANJE Z OBROČI

V razredu smo na tla položili šest obročev. Na tablo smo pritrčili slike obročev in otrok, ki so bili v ali ob obroču v različnih položajih (ob, na, pred, za, med dvema obročema). Posamezni učenci so predstavili slikovni material sošolcem. Besedišče smo že pridobili, z gibanjem in obroči smo ga utrdili.

2.5 ŽIVE ČRKE

Po priporočilih v učnem načrtu začnemo z opismenjevanjem v tujem jeziku v tretjem razredu. Takrat se učenci natančneje srečajo z nemško abecedo, z zapisom glasov z ustreznimi črki, ki jih materinščina ne pozna. Slušno so te posebnosti mnogokrat slišali, uporabili in dojeli razliko s slovenščino. Zapis predstavlja zanje sprva težavo, zato potrebujejo veliko sproščene vaje in utrjevanja. Vaja, pri kateri se v dvojicah posvetijo oblikovanju črk, je zelo zabavna in dinamična. Učiteljica izdela in plastificira velike črke, učenci pa jih po dvojicah poskušajo domiselno predstaviti. Ob tem lahko uporabljajo pripomočke. Dva učenca se spremenita v živo črko, sošolci pa morajo ugotoviti, za katero črko sta se odločila. Igro nadaljujemo po skupinah, ko »zapisujemo« najprej po zlogih, nato krajše besede. Učiteljica je v vlogi opazovalca, učence ne usmerja, poudarja le ustrezno izgovorjavo.

2.6 MENJAVA STOLOV

Gibanje pri pouku potrebujejo tudi starejši učenci, zato smo pri utrjevanju sklanjatve pridevnika uporabili igro Mein rechter, rechter Platz ist frei, ich will _____ dabei (Prostor na desni zraven mene je prost, tukaj želim _____). Gibalna didaktična igra je primerna za vse starosti, saj lahko težavnost in vsebine prilagajamo. Učiteljica je pripravila slikovni material, na katerem so bile šolske potrebščine in jih razdelila učencem, ki so sedeli v krogu. Zraven učiteljice je bil na desni strani prazen stol, na katerega je pokazala in začela z igro Mein rechter rechter Platz ist frei, ich will die rote Schere dabei. Učenci so predmet poimenovali in mu dodali določni člen in ustrezen pridevnik.

Primer: Mein rechter, rechter Platz ist frei, ich will den blauen Kuli dabei.

Pri zgodnjem učenju nemščine lahko uporabljamo to igro za utrjevanje besedišča.

2.7 POIMENOVANJE ZGRADB V KRAJU

Z učenci tretjega razreda smo se pri nemščini pogovarjali o pomembnih zgradbah v njihovem domačem kraju. Nekatere zgradbe smo lahko sicer pokazali skozi okno, toda šele, ko smo se odpravili na sprehod po kraju, je novo besedišče dobilo smisel. Ponovili smo poimenovanja za smeri (levo, desno ...). Za učence je bilo to pravo doživetje, saj so lahko učiteljici, ki ni iz njihovega kraja, v nemščini razložili, kaj je najpomembnejše in kje se nahaja. Za večino učencev to ni bila šola, temveč seveda igrišče.

2.8 NAŠE PALAČINKE

Učenje tujega jezika je lahko tudi slastno in zabavno. Učenci 3. in 4. razreda so se naučili poimenovanja sestavin in postopek za pripravo palačink. Pri učenju smo bili v gospodinjski učilnici, kjer smo si vse potrebne sestavine ogledali, stehali, ponovili števila in pripravili vse

potrebno. Na podružnici, kjer imamo kombinirane oddelke, je gospodinja pripravila zaščitna pokrivala, predpasnike in še marsikaj. Vsak učenec je mešal sestavine in zraven poimenoval v nemščini, kaj ima v roki in kaj dela. Ob delu smo imeli tudi glasbo, ki je poskrbela, da je mešanje potekalo po ritmu. Izkustveno učenje se je resnično začelo, ko so učenci pekli palačinke. Za večino je bil to prvi stik s kuhanjem in bili so navdušeni. Palačinke, ki so jih pripravili, so bile najboljše. Ko smo se po počitnicah spet srečali, so poimenovali vse sestavine in osnovne procese pri pripravi palačink.

3 SKLEP

Gibanje je potreba vsakega posameznika, zato je pomembno da v učni proces uvedemo didaktične metode, ki omogočajo ustrezno uporabo premikanja, plesanja, tekanja za pridobivanje in utrjevanje učne snovi. Ustrezne gibalne didaktične igre popestrijo pouk in so sestavni del zgodnjega poučevanja tujega jezika. Starosti in razvojni stopnji primerno prilagojene lahko omogočajo utrjevanje težjih slovničnih struktur pri učencih v tretjem triletju.

Literatura in viri

1. Musek, J. in Pečjak., V. (2001). Psihologija. Ljubljana: Educy
2. Bregant, T. Razvoj možganov. Proteus; 73: 168-174.
3. Bregant, T. Razvoj, rast in zorenje možganov. Psihološka obzorja, 2012.
4. <https://www.delo.si/nedelo/otroci-se-bolje-ucijo-ce-niso-povsem-pri-miru.html>. Pridobljeno 15. 9. 2019.

NATAŠA PAVŠIČ
OŠ PUCONCI

DIDAKTIČNE IGRE PRI POUKU MATEMATIKE

Povzetek

Pri pouku je zelo pomembno, da so učenci motivirani za delo, radovedni, pripravljeni raziskovati in aktivno sodelovati. Če sami prihajajo do novih spoznanj in zakonitosti, je pridobljeno znanje trajnejše. Poleg učne vsebine je potrebno učence učiti še timskega dela, medsebojnega sodelovanja in odnosov. Veliko naštetega se lahko učenci naučijo izkustveno preko didaktičnih iger tudi pri pouku matematike. V svojem prispevku tako predstavljam didaktične igre, ki so se izkazale primerne za motivacijo (kdo bo prvi, igra s slamicami, mancala, nim, manj kot šah, hanojski stolpi, tangram), preverjanje predznanja (poštevanka, možganska nevihta), utrjevanje in ponavljanje učne vsebine (vlak, tombola, spomin, pari, domine, geomagi) pri pouku matematike na predmetni stopnji osnovne šole. Pri uvajanju iger v pouk sem ugotovila, da so vplivale na povečanje motivacije, zavzetosti in sproščenosti pri učencih. Prav tako se je povečalo medsebojno sodelovanje.

Ključne besede: didaktične igre, matematika, motivacija, razvijanje logičnega mišljenja in sklepanja, timsko delo, medsebojno sodelovanje

LEARNING MATH WITH DIDACTIC GAMES

Abstract

It is very important for students to be motivated, curious, eager to research and to collaborate actively. The acquired knowledge is longer lasting if they make discoveries on their own. They have to be taught how to communicate and work as a team. The students learn a lot of that while playing didactic games during mathematics lessons. The games that proved to be most successful to heighten motivation (Who's the winner?, Straw Game, Mancala, Nim, Chess but Less, Towers of Hanoi, Tangram Puzzle), check knowledge requirements (multiplication, brainstorming), and to learn and repeat (Train, Bingo, Memory, Pairs, Domino, Geomag) will be presented. I noticed an increase in motivation and commitment as well as stress reduction. Collaboration between students increased too.

Keywords: didactic games, mathematics, motivation, developing conclusions and logical thinking, team work, collaborative learning

1 UVOD

Za igro nasploh bi lahko rekli, da jo otroci najboljše obvladajo, zato so didaktične igre ena izmed aktivnih metod učenja. Skozi igro so otroci še pred vstopom v šolo spoznavali predmete, se razvijali in spoznavali svet okoli sebe, zato jo lahko uporabimo kot dober pripomoček tudi pri pouku. Učenci igro razumejo kot dejavnost, s pomočjo katere delajo, se rekreirajo, zabavajo, igrajo in navsezadnje tudi učijo. Ima pozitivne posledice, kot so sodelovanje, priložnost izziva, upoštevanje pravil, pa tudi psihološke, socialne in druge; otroku je lahko prijetnejši in naravnejši način učenja in z igro lahko dosežemo visoko motivacijo. S to dinamično metodo vključimo posameznika celostno, zato bi morala imeti prednost pred ostalimi.

2 DIDAKTIČNE IGRE

Dobra didaktična igra učenca »posrka vase« in vključi vsa njegova čutila. Prinaša mu novo izkušnjo. Igra posameznika izziva in ga s tem naredi pozornejšega, učenje pa je zato bolj zanimivo in učinkovito. V nadaljevanju bom predstavila nekaj didaktičnih iger, ki smo jih z učenci uvedli v pouk matematike od 6. do 9. razreda.

2.1 DIDAKTIČNE IGRE ZA MOTIVACIJO

Učencem ponudim različne igre za motivacijo že v odmoru, ko čakajo na uro matematike. Večina iger ima zmagovalno strategijo, zato se od posameznika zahteva, da mora vsako potezo dobro strateško premisliti. Z učenci velikokrat igram tudi sama, da jim dokažem, da je mogoče zmagati prav vedno, če si prvi na potezi in poznaš zmagovalno strategijo. To jim potem predstavlja izziv, še posebej učencem, nadarjenim na področju matematike. Iger se prav tako lahko poslužijo med poukom, ko predhodno končajo z delom. Na šoli izvajamo tudi naravoslovne in tehniške dneve na temo miselnih iger, prav tako jih vključujem pri izbirnih predmetih (logika, matematične delavnice). V nadaljevanju so predstavljene najbolj igrane miselne igre.

2.1.1 KDO BO PRVI?

Na listu potrebujemo narisane različne mreže (tabele) 2x2, 3x3, 4x4 ... in dve raznobarni pisali. Igra je za dva igralca. Lahko se sama dogovorita, kateri bo začel, ali vržeta kocko in začne tisti, ki vrže večje število pik. Ob izenačenem izidu vržeta kocko večkrat. Učenec na potezi nadaljuje črto v enega izmed naslednjih prostorov v tabeli vodoravno, navpično ali po diagonali (začneta vedno levo spodaj). Zmaga tisti, ki prvi pride v skrajno desno zgornje polje tabele.

2.1.2 IGRA S SLAMICAMI

Igra se začne s postavitvijo 17 slamic. Izmenično igrata dva igralca. Igralec na potezi lahko vzame 1, 2 ali 3 slamic. Igra se konča, ko zmanjka slamic. Zmaga (izgubi) tisti, ki vzame zadnjo slamico.

Število slamic lahko poljubno povečamo ali zmanjšamo, ko učenci ugotovijo zmagovalno strategijo. Lahko spremenimo tudi pravila igre, tako da na primer igralec na potezi lahko vzame 1, 2, 3, 4 ali celo 5 slamic. Učenci si lahko igro prilagodijo in se dogovorijo za nova pravila. S tem pri učencih spodbujamo ustvarjalnost in inovativnost.

2.1.3 KALAH/MANCALA

Igro lahko izdelamo iz lego kock, kartona ali lesa. Če smo zunaj, jo lahko izvedemo v peskovniku. Igra je za dva igralca. Potrebujemo ploščico z 12 luknjami – dve vrsti po 6 lukenj – in še dve dodatni luknji na vsaki strani (hišici, za vsakega igralca ena). Vsak igralec da v vsako od 6 lukenj 4 fižolčke (semena) ali kakšen drug predmet. Držati se morata naslednjih pravil: pravilo 1: semena, ki so v hišici, so ujeta; pravilo 2: če zadnje seme posejemo v svojo hišico, imamo še eno potezo; pravilo 3: če zadnje seme pristane v moji prazni luknjici, lahko ujamem v hišico to seme in vsa semena, ki so nasproti. Igralec, ki je na potezi, vzame vsa semena iz ene od svojih lukenj. Po ena jih polaga v vsako naslednjo luknjo proti svoji hišici in še naprej, dokler mu jih ne zmanjka. Upošteva zgoraj naštetá pravila. Igralca igrata izmenično, dokler kateremu od njiju ne zmanjka semen. Zmaga tisti, ki ima v svoji hišici več semen.

2.1.4 NIM

Zabavna strateška igra nim je za dva igralca. Potrebujemo 15 predmetov (kamenčki, palčke, kocke ipd.) v treh vrsticah. V prvo vrstico postavimo 3 predmete, v drugo 5 in v tretjo 7. Dva igralca izmenično odstranjujeta predmete. Odstranita lahko poljubno število predmetov, a le iz ene vrstice. Izgubi igralec, ki vzame zadnji predmet.

2.1.5 MANJ KOT ŠAH

Igro lahko sestavimo iz kartona, legokock, lesa ipd. Igrata jo lahko dva igralca na mreži 3x3 ali štirje igralci na mreži 4x4. Potrebujemo ploščice z narisanimi ovirami. Z njimi oblikujemo polje (mrežo 3x3 ali 4x4 ali večjo). Vsak igralec potrebuje 4 figurice, ki jih postavi v enega od štirih vogalov. Igralca izmenično delata do 3 poteze. Možne poteze: premik levo ali desno ali preskakovanje (žabica) je ena poteza, premik preko zidu šteje dve potezi, premik preko dveh zidu je tri poteze. Prepovedane poteze: preskakovanje čez figuro, kjer je pod skokom zid, diagonalno gibanje, preskakovanje čez dve ali več figur, ki stojijo neprekinjeno skupaj v vrsti. Zmaga tisti, ki prvi pride v nasprotni kot (diagonalno).

2.1.6 HANOJSKI STOLPI

Problem Hanojskega stolpa je igra ali uganka s področja matematike. Igra je za enega igralca. Za igro so potrebne tri palice, lahko na leseni ploščici ali le trije kupčki. Na le-te zlagamo okrogle ploščice različnih velikosti. Število ploščic je poljubno, vse pa morajo biti različnega premera. Igra se začne tako, da so ploščice v kupčku na začetnem stolpu urejene od vrha do tal v vrstnem redu od najmanjše do največje, tako da ima kup obliko stožca. Cilj

igre je premakniti celotni kupček ploščic na drug kupček ploščic (končni stolp) z najmanjšim možnim številom potez, z upoštevanjem pravil, da naenkrat lahko premaknemo samo eno ploščico in na vrh manjše ploščice ne smemo postaviti večje.

2.1.7 TANGRAM

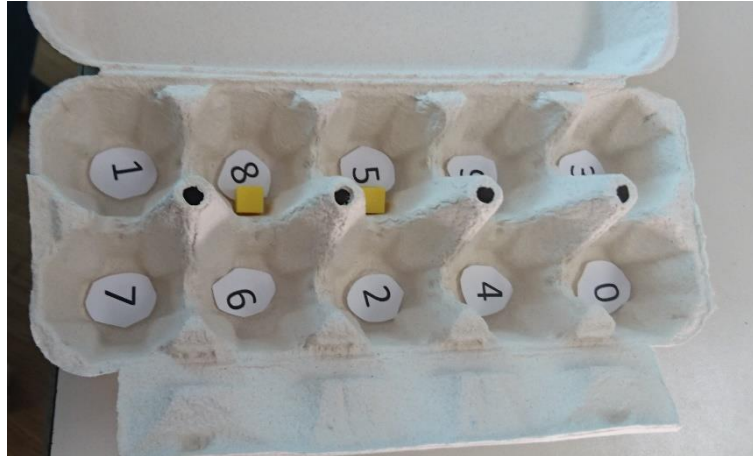
Tangram je igra sestavljanke, ki lahko vsebuje različno število delov (na primer 7, 4 ...), ki so pravzaprav geometrijski liki. Z njimi sestavljamo različne figure, pri čemer moramo uporabiti vse kose, ki se ne smejo prekrivati. Igra je za enega igralca. Izdelana je lahko iz papirja, lesa, plastike, gline ipd.

2.2 DIDAKTIČNE IGRE ZA PREVERJANJE (PRED)ZNAJJA

Za popestritev pouka matematike ali preverjanje (pred)znanja večkrat izdelam kviz v različnih računalniških programih (na primer Plickers, Kahoot! ...) oziroma pripravim različne didaktične igre, s katerimi preverim (pred)znanje ali ponovim učno vsebino, ki jo bomo v nadaljevanju potrebovali in nadgrajevali.

2.2.1 POŠTEVANKA

V šestem razredu z učenci najprej ponovimo osnovne računske operacije, med katerimi je tudi poštevanka. Učencem, ki imajo še težave in delajo napake, ponudim prazno škatlo za jajca. Vanjo si na prazna mesta zalepijo številke (0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9). Potrebujejo še dva predmeta (kocki, radirki, manjši igrači ipd.), ki ju vstavijo v škatlo. Škatlo zaprejo, pretresejo, odprejo in povejo zmnožek števil, na katerih sta predmeta. Učenec lahko utrjuje sam in si preveri s pomočjo tabele poštevanke, ki jo ima obrnjeno navzdol, ali pa ga nadzira učenec, ki ima avtomatizirano znanje poštevanke. Ta mu sproti podaja povratno informacijo o pravilnosti rezultatov.

2.2.2 MOŽGANSKA NEVIHTA

Ta metoda je namenjena zbiranju idej in ne sme biti predolga. Tekom metode je dobrodošla vsaka ideja, vsaka misel. Med možgansko nevihto se ne ukvarjamo s tem, ali je posamezna ideja dobra, izvedljiva, realna ali smiselna. Pomembno je, da je pred izvedbo metode v skupini ustvarjeno sproščeno vzdušje. Vprašanje oziroma izhodišče (pojem, besedna zveza) mora biti jasno in preprosto. Ideje na tablo (list) zapisuje učitelj ali učenec ali vsak sam v zvezek. Pri delu je ta metoda učinkovita, kadar želimo pridobiti čim več različnih idej. Previdni moramo biti, da v času zbiranja idej ne pride do komentarja. Faza kritike sledi po zaključku zbiranja idej.

2.3 DIDAKTIČNE IGRE ZA UTRJEVANJE IN PONAVLJANJE ZNANJA

Pri matematiki je zelo pomembno, da učenci pravila, ki jih samostojno raziščejo, tudi utrdijo. Znanje lahko utrjujemo na različne načine. Včasih naloge za utrjevanje pripravijo učenci sami. Sestavijo nekaj nalog na različnih težavnostnih nivojih, jih izmenjajo, rešijo, pregledajo ter podajo povratno informacijo. Na koncu učne vsebine se zainteresirani učenci lotijo tudi izdelave kviza, na primer v PowerPointu, Plickersu, Kahoot!-u ipd. in tako pripravijo uro utrjevanja. Občasno sama sestavim preverjanje v obliki didaktičnih iger in nekatere izmed njih bom predstavila.

2.3.1 VLAK

V šestem razredu ponovimo in nadgradimo merske enote za dolžino, maso, površino in prostornino. Učenci nekaj časa rešujejo vaje na učnem listu, vendar nekateri postanejo čez čas nemotivirani za delo. Ko opazim takšno stanje v razredu, povabim učence k sebi in učencem, ki predstavljajo lokomotive, razdelim liste z zapisanimi pojmi (dolžina, masa, površina, prostornina), drugim učencem, ki predstavljajo vagoni, pa razdelim liste z zapisi merskih enot (km, m, dm, cm, mm, t, kg, dag, g, mg, ha, a, km², m², dm², cm², mm², hl, l, dl, cl, ml, m³, dm³, cm³, mm³). Učenci se začnejo gibati po razredu z nalogo, da se mora vsak vagon priklopiti na ustrezno lokomotivo. Dodamo lahko pravilo, da morajo biti merske enote urejene po velikosti. Na koncu učenci listke z magneti pritrdijo na tablo, da vsi skupaj pregledamo ali so vlak ustrezno sestavili. Učenec, ki se javi, poda povratno informacijo, ostali dopolnijo s soglašanjem ali ugovorom.

2.3.2 TOMBOLA

V sedmem razredu je potrebno dobro utrditi učno vsebino računanja z ulomki. To naredimo večkrat v obliki tombole. Na tablo zapišem devet ulomkov, ki si jih učenci naključno zapišejo v obliki tabele 3×3 . Nato na i-tabli postopoma odkrivam šest računov z ulomki. Učenci jih postopoma rešujejo v zvezek in sproti prečrtajo rezultat računa v tabeli 3×3 . Učenec, ki ima prvi tri prečrtane ulomke v vrstici ali stolpcu ali po diagonali in brez napake, je zmagovalec.

2.3.3 SPOMIN

Pri igri spomina se učenci urijo v miselnem kombiniranju, spominu in na zabaven način ponavljajo učno vsebino. Igra je primerna za do šest učencev ali celo še več. Najbolje se je obneslo, ko so spomin igrali dva ali trije do največ štirje učenci. Igro lahko izdelamo iz kartona, ki ga za daljšo obstojnost plastificiramo. Na tak način smo utrjevali različne zapise števil v 6. razredu in potence v 8. razredu. Primer: na enem listu je zapisano število s številko (100 005) in na drugem število z desetiški enotami (1 St 5 E) ali s potenco števila deset ($10^5 + 5$) ali z besedo (sto tisoč pet) itd. Pri utrjevanju potenc pa smo na en list zapisali na primer 104, na drugega 10 000, na naslednjega $25 \cdot 55$ in naslednjega 105 ali 100 000, potem $53 \cdot 52$, 56, 55 itd. Učenci so kartončke obrnili navzdol, jih premešali in začeli igrati igro spomin. Igralec, ki je na vrsti, obrne dva poljubna kartončka. Če sta par, ju vzame in nadaljuje z obračanjem naslednjih dveh kartončkov. Če nista par, ju obrne nazaj navzdol in nadaljuje naslednji igralec. Igra je končana, ko zmanjka kartončkov. Zmaga tisti učenec, ki ima največ pravih parov.

2.3.4 PARI

Podobna igra kot spomin, le da učenci ne obračajo kartončkov navzdol in je tako igra morda nekoliko lažja ter bolj primerna za učence z učnimi težavami. Te didaktične igre smo se poslužili pri utrjevanju in ponavljanju pojmov. Igro lahko izdelamo iz kartona, ki ga plastificiramo.

V šestem razredu na ta način utrdimo zapis desetiškega ulomka z decimalno številko. Na primer na enih kartončkih so zapisi desetiških ulomkov, na primer $\frac{3}{10}$; $\frac{3}{100}$; $\frac{13}{10}$; $\frac{13}{1000}$ in na drugih kartončkih zapisi z decimalno številko: 0,3; 0,013; 0,13; 0,03; 1,3 itd.

Pri geometriji ponavljamo simbolne zapise, tako da na ene kartončke natisnemo slike: vzporednic, sekajočih se premic, pravokotnic, ... in na druge kartončke simbolne zapise za: vzporednost, pravokotnost, točka (ne)leži na premici ipd.

Pretvorbe med enotami predstavljajo učencem veliko težav, zato jih precej časa utrjujemo z igro pari. Na kartončke zapišemo različne merske številke z enotami, na primer: 3 m; 0,3 m; 3 dm; 30 dm; 3 cm; 0,03 m ...

Za lažjo zapomnitev pojmov pri vrstah kotov na ene kartončke narišemo različne vrste kotov, na drugih kartončkih poimenujemo vrste kotov (ostri kot, iztegnjeni kot, udrti kot itd.).

V osmem razredu na ta način utrjujemo računanje z negativnimi števili.

Na enih kartončkih so računi, na primer: $(+ 11) + (- 15)$, $(- 9) + (- 4)$, $+ 3 - (- 6)$, $+ 12 - 20$, $(- 1) \cdot (+ 82)$, $0,5 \cdot (- 0,01)$, $1/2 : (- 2)$ ipd., na drugih kartončkih pa so rezultati. Pri rezultatih damo kakšnega več, da se izognemo morebitnemu ugibanju rešitev.

Na podoben način utrjujemo in ponavljamo še Pitagorov izrek. Učenci slike pravokotnih trikotnikov z označenimi stranicami povezujejo z enakostmi, na primer $k_2 = l_2 + m_2$.

V devetem razredu s to metodo utrjujemo kvadrat dvočlenika, razmerja povezujejo s poenostavljenimi razmerji, geometrijska telesa s pripadajočimi formulami ...

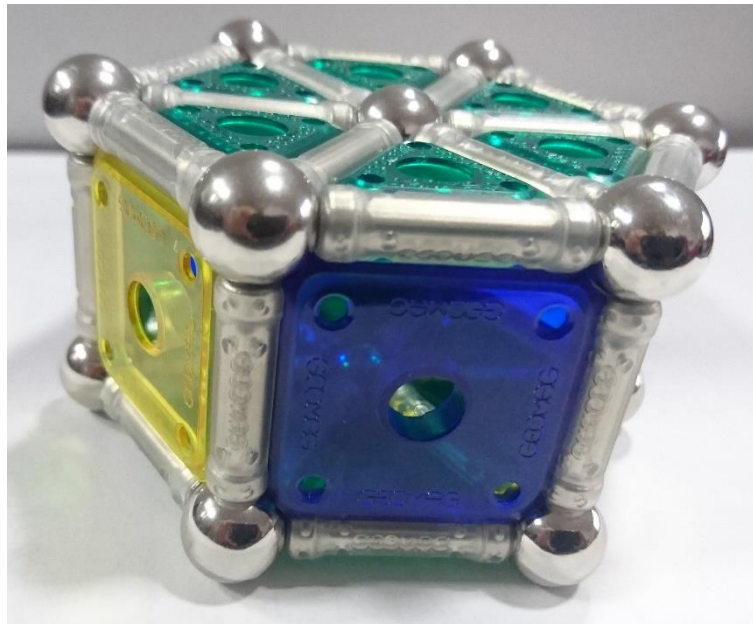
Igra je primerna za enega do štiri učence. Učenci kartončke razporedijo po mizi in izmenično vsak vzame en par, enakost. Zmaga učenec, ki ima zbranih največ pravih parov.

2.3.5 DOMINE

Najbolj znane domine so tiste, ki jih sestavljajo ploščice z razpolovljeno ploskvijo in pikami. Lahko pa na levo stran ploskve zapišemo račun z racionalnimi števili (na primer $- 27 + 19$) in na desno stran rezultat drugega računa ali spet račun (na primer 4 ali $- 6 - 5$) itd. Bistvo igre je, da izbrani domini poiščemo ustrezen par oziroma enakost. Vedno sta na voljo dve možnosti, in sicer lahko novo ploščico postavimo na levo ali desno stran že postavljenih domin. Na začetku igre vse domine položimo na mizo, jih obrnemo s hrbtno stranjo navzgor in premešamo. Nato domine razdelimo med udeležence, tako da jih ima vsak enako število. Eno domino pustimo na sredini in jo obrnemo, tako da je vidna vsem. Vsak posameznik domine razgrne predse, da jih lahko vidi. Kdo bo začel, se učenci dogovorijo pred začetkom igre. Igra poteka v krogu, vsak sme, ko je na vrsti, dodati samo eno domino. Če ne more dodati nobene domine, nadaljuje naslednji. Zmaga učenec, ki prvi položi vse svoje domine. Domine lahko izdelamo iz kartona. Igra je primerna za dva do štiri učence.

2.3.6 GEOMAGI

V devetem razredu učenci spoznajo telesa ki jih potem tudi sestavljajo. Izdelajo jih iz kartona, slamic, didaktičnega kompleta geomag. Komplet geomag vsebuje magnetne palčke, železne kroglice in like iz plastike (enakostranične trikotnike, kvadrate, rombe, petkotnike). S pomočjo geomagov izvedemo tudi naravoslovni ali tehniški dan, kjer učencem pripravimo naloge, izzive. Na primer: učencem damo 15 minut časa, da v skupini po štirje izdelajo pravilno štiristrano piramido na čim več različnih načinov ipd.

3 ZAKLJUČEK

Ugotavljam, da so didaktične igre primerno sredstvo za učenje matematike na predmetni stopnji. Z igro lahko zadovoljimo potrebe po znanju, ustvarjalnosti in sodelovanju, hkrati pa se učimo in nadgrajujemo sposobnosti ter znanja, razvijamo tekmovalnost in vztrajnost, učimo izbiranja med različnimi možnostmi in sprejemanja posledic odločitev ter soočenja s čustvi, ki prihajajo na plan skozi doživljanje igre. Preko igre skušam učencem predstaviti matematiko kot zanimiv svet reševanja problemov, raziskovanja, sklepanja, abstrahiranja ... Želim, da spoznajo, da do cilja ne vodi zmerom samo ena pot. Večinoma jih je več in tudi ostale so lahko pravilne. Kot učiteljica sem zato pozorna, prisluhnem učencem, njihovim idejam, kako so računali oz. reševali problemsko situacijo, saj se tudi sama veliko naučim od njih. Znanje, ki jih učenec pridobi s samostojnim, izkustvenim in raziskovalnim učenjem, je trajnejše in vsak problem, ki ga sam reši, postane mnogo bolj njegov, kot bi bil sicer. Učenčev uspeh in vznemirjenje, ki sledi zmagoslavju, prispevata k temu, da se dejstva vtisnejo v spomin, kot se ne bi mogla nobena informacija, ki jo je slišal od učitelja ali prebral v učbeniku.

Literatura in viri

1. Mrak Merhar, I., Umek, L., Jemec, J. in Repnik, P., 2013. Didaktične igre in druge dinamične metode. Ljubljana: Salve.
2. Mag. Suban, M., Kmetič, S., Dr. Žakelj, A., Dr. Lipovec, A., Dr. Magajna, Z., Mag. Sirnik, M., 2013. Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi: Matematika. 2. izdaja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
Igre pri pouku matematike. Dostopno na:
<https://www.dmfa.si/Predavanja/Dokumenti/56/Magajna.pdf> [25. 8. 2019]
3. Hanojski stolpi. Dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Hanojski_stolpi [27. 8. 2019]
4. Hanojski stolpi. Dostopno na:
https://www.zrss.si/kupm2012/datoteke/cetrtek_1730_Minarik/Katja_Kmetec.pdf
[28. 8. 2019]

5. Mancala (Kalah). Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=gOdb6tUri8Y> [29. 8. 2019]
6. Didaktična igra Nim. Dostopno na: <https://dk.um.si/Dokument.php?id=83361> [29. 8. 2019]
7. Manj kot šah. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=KSHmctN-j1A> [29. 8. 2019]

HELENA PEČARIČ
ŠOLSKI CENTER NOVO MESTO, SREDNJA STROJNA ŠOLA
**ZAČETEK ŠOLSKEGA LETA S KLJUČNIMI KOMPETENCAMI, VPETIMI V
PROJEKTNO DELO**

Povzetek

V prispevku je orisana integracija ključnih kompetenc v projektno delo, ki ga na Srednji strojni šoli v Novem mestu izvajamo za dijake prvih letnikov vseh programov v prvem tednu šolskega leta. Projektno delo, ki postavi dijaka v aktivno vlogo, zahteva od njega reševanje konkretnih nalog in problemov iz vsakodnevnega življenja. V projektno delo smo premišljeno vključili osebnostno, družbeno in učno kompetenco, večjezičnost ter digitalno kompetenco. V prispevku so navedeni konkretni primeri vključevanja ključnih kompetenc v projektno delo. Smernice bodo lahko v pomoč drugim srednjim šolam pri načrtovanju vključitve učencev v srednješolsko okolje.

Ključne besede: ključne kompetence, kvalifikacije, priporočila, projektno delo, vseživljenjsko učenje

**BEGINNING THE SCHOOL YEAR WITH KEY COMPETENCIES, INCLUDED IN
PROJECT WORK**

Abstract

The paper describes the integration of key competences into project work that is being carried out at Secondary School of Mechanical Engineering in Novo mesto for all first-year students in the first week of a new school year. In project work the students are given an active role in which they are expected to solve real-life tasks and problems. The project work covers personal competence, social competence and learning competence, multilingualism and digital competence. In this paper some examples of including key competences into project work are presented. These guidelines can be used by other secondary schools to help them with the integration of students into a new environment.

Keywords: key competencies, lifelong learning, project work, qualifications, recommendation

1 UVOD

Ključne kompetence vključujemo vsakodnevno v pouk, vsak učitelj v svoj predmet, poleg tega so načrtovano vključene v različne interesne dejavnosti, ki jih na šoli izvajamo. Tekom let se je poimenovanje ključnih kompetenc spreminjalo, zato se v prispevku najprej osredotočim na različno terminologijo. V nadaljevanju pojasnim projektno delo, ki ga na Srednji strojni šoli izvajamo že več let, in sicer z vidika vključevanja ključnih kompetenc v le-tega.

2 OPREDELITEV POJMOV

Ob pripravi teoretičnega dela prispevka sem naletela na različna poimenovanja, ki so me prisilila, da sem raziskala, kakšna je razlika med njimi oz. katero terminologijo je primerno uporabiti. Ob prenovi srednješolskih programov smo intenzivno načrtovali vključevanje integriranih ključnih kvalifikacij v programe. Zaradi neenotnega poimenovanja so sodelavci Centra RS za poklicno izobraževanje v Smernicah za uresničevanje vključevanja ključnih kompetenc v programe srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja (iz leta 2012) pojasnili razliko med pojmi: poklicna kvalifikacija, ključna kvalifikacija, kompetenca in ključna kompetenca.

Za klasično opredelitev poklicne kvalifikacije je značilno, da na osnovi opisov določenih poklicev natančno določa poklicne standarde oz. objektivno določljive zahteve, ki jih mora izpolnjevati posameznik zato, da pridobi šolsko spričevalo in diplomo oz. formalno priznano izobrazbo, ki mu omogoča opravljati določen poklic (Muršak, 1999). Poklicna kvalifikacija kot skupek spretnosti in znanj, potrebnih za opravljanje določenega poklica, je tako objektivno vezana na določeno delo oz. poklic. Poklicno kvalifikacijo posameznik pridobi v procesu izobraževanja in usposabljanja, formalno jo dokazuje s spričevalom ali diplomo, ki jo pridobi ob koncu šolanja.

Na kvalifikacijo danes ne moremo več gledati kot na nekaj statičnega, kar posameznik IMA (znanje, veščine, spričevalo, diplomo), ampak razvojno, kot na nekaj, kar posameznik JE (kvalificiran) in na čemer mora delati vse življenje (Smernice za ... 2012).

Muršak (1999) opredeljuje ključne kvalifikacije kot skupek praktičnega, tehničnotehnološkega in strokovnega znanja in spretnosti ter načina, kako to znanje in spretnosti združujemo oz. kombiniramo in jih nato kot enote tudi priznavamo. Navaja, da predstavljajo ključne kvalifikacije kognitivno in izobraževalno pa tudi socialno in tehnično dimenzijo posamezne kvalifikacije in so sestavni del poklicno specifične kvalifikacije, ki se nanaša na posamezna delovna mesta in opravila. Ključne kvalifikacije podpirajo posameznikovo zmožnost nadgrajevanja in inoviranja tehničnih znanj in spretnosti preko sledenja spremembam in soočanja z razvojem tehnologije.

Po Muršaku (1999) kompetenca predstavlja neke vrste nadgradnjo poklicni kvalifikaciji in se nanaša na posameznikovo subjektivno zmožnost, da nadgradi in uporabi svojo poklicno kvalifikacijo. Drugi avtorji opredelijo kompetence kot zmožnosti posameznika, da aktivira, uporabi in poveže pridobljeno znanje v kompleksnih, raznovrstnih in nepredvidljivih situacijah — gre torej za znanje o uporabi znanja (Perrenoud v Svetlik, 2006).

Ključne kompetence presegajo okvir »znanja o uporabi znanja« in obsegajo tudi druge vrste znanja, osebnostne lastnosti in vrednote. So »kompleksni sistemi znanja, prepričanij in akcijskih tendenc, ki se gradijo na osnovi dobro organiziranega področnega znanja, osnovnih veščin, posplošenih stališč in spoznavnih stilov« (Weinert, 2001). Opredelitev ključne kompetence je vezana na zmožnost, kako uporabiti kvalifikacijo, veže se na

posameznika in na njegovo ravnanje, ki je posledica njegovega znanja in spretnosti ter njegove zmožnosti uporabe le-teh. Kompetence ne moremo definirati neodvisno od posameznika, saj ne obstaja sama po sebi, ampak obstaja le utelešena v posamezniku, za katerega pravimo, da je kompetenten (Smernice za ... 2012).

Na osnovi analize definicij kvalifikacije in kompetence lahko zaključimo, da gre za dva različna koncepta, ki ju je potrebno ločevati. Po drugi strani pa analiza definicij konceptov ključne kvalifikacije in ključne kompetence pokaže, da med njima ni tako jasne pomenske razmejitve, čeprav razlika obstaja. Medtem, ko gre v obeh primerih za zmožnosti, ki presegajo predmet in se naj bi razvijale z različnimi poudarki in na različne načine pri vseh predmetih in v medpredmetnih sklopih pa tudi izven formalnega izobraževanja, se ključne kvalifikacije vežejo bolj na poslovno okolje in podpirajo posameznikovo zmožnost nadgrajevanja in inoviranja tehničnih znanj in spretnosti, ključne kompetence pa so sestavni del vseživljenjskega učenja in naj bi prispevale k osebni izpolnitvi, družbenemu vključevanju in aktivnemu državljanstvu pa tudi k boljši zaposljivosti (Smernice za ... 2012).

3 KLJUČNE KOMPETENCE

Povsod v razvitem svetu veljajo ključne kompetence za vseživljenjsko učenje. Evropski parlament in Svet sta leta 2006 objavila Priporočilo o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje (Ur. list EU, 2006/962/ES). Priporočilo države članice poziva, naj vse države članice razvijejo ponudbo ključnih kompetenc in jo vključijo v vse oblike formalnega izobraževanja, od začetnega izobraževanja dalje; pri tem pa naj črpajo iz Evropskega referenčnega okvira ključnih kompetenc.

Za določanje ključnih zmožnosti so bila oblikovana naslednja merila:

- prispevati morajo k blaginji vseh članov družbe ne glede na spol, razred, raso, kulturni izvor in družinske okoliščine ali materni jezik;
- biti morajo skladne z etičnimi, kulturnimi in gospodarskimi vrednotami ter z navadami in normami skupnosti;
- ne smejo biti vezane na specifične okoliščine, ampak le na tiste, ki so skupne vsemu prebivalstvu, torej le najbolj običajne, verjetne situacije in družbene vloge v življenju pripadnikov družbe (Key competencies ... 2002, str. 14).

Priporočilo Sveta Evropske unije iz 2018 opredeljuje kompetence kot kombinacijo znanja, spretnosti in odnosov. Referenčni okvir določa osem ključnih kompetenc:

- pismenost,
- večjezičnost,
- matematična, naravoslovna, tehniška in inženirska kompetenca,
- digitalna kompetenca,
- osebna, družbena in učna kompetenca,
- državljanska kompetenca,
- podjetnostna kompetenca,
- kulturna zavest in izražanje.

(Ur. list EU, 2018/C 189/01)

V priporočilu Sveta je tudi zapisano, da so vse ključne kompetence enako pomembne, saj vsaka od njih prispeva k uspešnemu življenju v družbi. Lahko se uporabljajo v številnih različnih okoliščinah in kombinacijah. Prekrivajo se in povezujejo; bistveni vidiki enega področja podpirajo kompetenco na drugem. Spretnosti, kot so kritično mišljenje, reševanje

problemov, timsko delo, sporazumevalne in pogajalske spretnosti, analitične spretnosti, ustvarjalnost in medkulturne spretnosti, so del vseh ključnih kompetenc.

3.1 KLJUČNE KOMPETENCE SKOZI PROJEKTNO DELO

Dijaki prvih letnikov srednjega strokovnega, srednjega poklicnega in nižjega poklicnega izobraževanja na Srednji strojni šoli v Novem mestu začnejo šolsko leto skozi projektno delo in ne kot klasičen pouk.

Drugačnost projektne dela je v spremenjeni funkciji učitelja in v drugačni vlogi učenca v vzgojno-izobraževnem procesu. Bistvo te drugačnosti je, da so vsi udeleženci, torej tudi učenci, v aktivnem odnosu do katerekoli vsebine, ki se je lotevajo z reševanjem konkretnih nalog in problemov iz vsakodnevnega življenja (Novak, Žužej in Glogovec, 2009, str. 8).

S projektним delom se tako dijaki srečajo v prvem tednu šolskega leta. Prvi dan je namenjen spoznavanju sošolcev in razrednika, seznanjanju s pravilniki, oblikovanju razrednih pravil in spoznavanju šole.

V novo okolje jih vpeljemo nekoliko drugače, saj smo ugotovili, da imajo dijaki naše šole pogosto težave z orientacijo po največjem srednješolskem centru v Sloveniji in tudi po širši okolici šole. Tako namenimo nekaj ur vodenemu pohodu po Novem mestu, da spoznajo ključne točke, ki so zanje pomembne tekom šolanja, in nekatere kulturno-umetniške znamenitosti.

Dijaki pridejo na strokovno šolo, zato jim želimo nuditi čim boljši stik s poklicem, za katerega so se odločili. S tem namenom jim predstavimo njihov poklic, zaposlitvene in karijerne možnosti. Dijaki tudi s socialnimi igrami spoznavajo sebe in svoje poklicne interese. V okviru projektne dela obiščejo tudi bližnje podjetje, vezano na njihov poklic.

V nadaljevanju je prikazana vključenost treh ključnih kompetenc v projektno delo.

3.1.1 OSEBNOSTNA, DRUŽBENA IN UČNA KOMPETENCA

Svet Evropske unije opredeljuje osebnostno, družbeno in učno kompetenco kot sposobnost razmisleka o sebi, učinkovitega upravljanja časa in informacij, konstruktivnega sodelovanja z drugimi, odpornosti ter upravljanja svojega učenja in kariere. Vključuje sposobnost soočati se z negotovostjo in kompleksnostjo, učiti se učenja, vzdrževati lastno fizično in čustveno dobro počutje, ohranjati fizično in duševno zdravje ter živeti zdravo, v prihodnost usmerjeno življenje, čutiti empatijo in obvladovati spore v kontekstu vključevanja in podpiranja (Ur. list EU, 2018/C 189/01).

Dijaki se vključijo v novo okolje, postanejo del oddelčne skupnosti, večina se jih od prej ne pozna. Skozi različne dejavnosti in igre se dijaki spoznavajo, predstavijo sebe ter naključnega sošolca, ki ga s pomočjo opravljenega intervjuja na novo spoznajo. Nemalokrat se srečajo tudi z drugačnostjo, saj se na našo šolo vpisujejo predstavniki etničnih manjšin in vsako leto tudi vse več tujcev. Dijaki, ki prihajajo s Kosova, imajo največje težave z vključevanjem, saj njihov jezik ni podoben slovenskemu in če ne znajo angleščine, je komunikacija nemogoča. Pri delu s temi dijaki si pomagamo z njihovimi sonarodnjaki, ki so v višjih letnikih in že znajo slovensko.

Pomembno je, da razrednik predstavi sošolcem stisko in položaj teh dijakov, za katere je novo okolje še večja uganika in izziv, saj se soočajo z veliko oviro – neznanjem uradnega oz. učnega jezika. Menim, da so dijaki tujci na naši šoli lepo sprejeti in se, predvsem tisti, ki se potrudijo z učenjem jezika, hitro integrirajo.

Dijaki v okviru projektnega dela preko predstavitve pravilnikov spoznajo splošno sprejeta pravila obnašanja in sporazumevanja, ki veljajo na šoli, v šolskih delavnicah in na poti v šolo. Skupaj z razrednikom oblikujejo razredna pravila, ki pripomorejo, da dijaki strpno sobivajo in si medsebojno pomagajo (Slika 1).

V drugem dnevu projektnega tedna dijaki spoznajo poklic in šolske delavnice. Na šoli izobražujemo za poklice: strojni tehnik, tehnik mehatronike, avtoservisni tehnik, avtoserviser, avtokaroserist, orodjar, inštalater strojnih inštalacij, mehatronik, strojni mehanik in pomočnik v tehnoloških procesih. Učitelji strokovnih predmetov dijakom po posameznih poklicih predstavijo njihov poklic: potek šolanja, možnosti zaposlitve, kompetence, ki jih bodo tekom izobraževanja pridobili, idr. Dijaki izpolnijo tudi učne liste, v katerih spoznavajo svoje poklicne interese (Slika 2). Nato učitelj razredu, ki ga bo poučeval, razkaže delavnico, kjer bodo imeli praktični pouk, ter jih seznanil z varstvom pri delu.

Prepiši razredna pravila, ki bodo zbrana na plakatu.

Dragi sošolec/sošolka,

da se bomo v tem šolskem letu
čim bolje razumeli, te prosim,

da	in da ne
.....
.....
.....
.....

Jaz pa ti lahko obljubim,

da	in da ne
.....
.....
.....
.....

Imejmo se lepo!

Podpisi

MOJI CILJI – MOJA SVOBODA IN ODGOVORNOST

Kaj boli postal, ko končal šolanje? _____

Kje si se spoznal s policierem, za katerega se obračunajel?

1. Polic je tradicionalen v naši družini

2. Predstavili so mi ga v OS

3. Zarj sem izvedel iz medijev

4. Predstavili mi ga je prijatelj

5. Srečujem ga v vsakdanjem življenju

Kaj in kje želi delati po končanem šolanju? _____

Cilji, ki jih želi doseči v tem šolskem letu, so: _____

Kaj moraš za to narediti? Obkroži!

1. Redno obiskovati pouk
2. Biti zbran pri pouku
3. Redno se učiti doma
4. Skrbeti za zdravje (gibanje, prehrana idr.)
5. Biti vtrajen
6. Drugo _____

Kdo ti si pri tem lahko pomaga? _____

Skupni ...	Odgovornosti, ki jih nosim prevoiti
Ce hodim v šolo, je zašeleno, da ...	
Ce grem na delovno prakso k delodajalcu, je zašeleno, da ...	
Ce grem na zabavo k prijatelju ali v lokal, je zašeleno, da ...	
Ce sodelujem v športni ekipi ali v družini, je zašeleno, da ...	

Četrti dan pouka dijaki obiščejo podjetja, ki so vezana na njihov poklic. Pogosto se zgodi, da se dijaki ob tem obisku dogovorijo za praktično usposabljanje z delom, ki ga bodo dijaki v teh podjetjih opravljali tekom izobraževanja. To je pomemben člen v načrtovanju kariere teh dijakov.

3.1.2 VEČJEZIČNOST

Ta kompetenca določa sposobnost ustrezne uporabe različnih jezikov za učinkovito sporazumevanje. Zanj na splošno veljajo iste glavne razsežnosti spretnosti kot za pismenost: temelji na sposobnosti razumevanja, izražanja in razlage konceptov, misli, čustev, dejstev in mnenj tako v ustni kot pisni obliki (poslušanje, govor, branje in pisanje) v različnih ustreznih družbenih in kulturnih okoliščinah v skladu z željami ali potrebami posameznika. Jezikovne kompetence imajo zgodovinsko razsežnost, vključujejo pa tudi medkulturne kompetence (Ur. list EU, 2018/C 189/01).

Pozitiven odnos vključuje spoštovanje kulturne raznovrstnosti, zanimanje in radovednost za različne jezike ter medkulturno sporazumevanje. Prav tako vključuje spoštovanje jezikovnega profila vsakega posameznika, tudi spoštovanje maternega jezika pripadnikov manjšin in/ali oseb z migrantskim ozadjem ter spoštovanje uradnega jezika ali jezikov države kot skupnega okvira za interakcijo (prav tam).

Dijaki se tekom projektnega dela učijo varnosti pri delu v šolskih delavnicah tudi v angleškem jeziku. Osnovna pojmovanja zaščitne obleke in osnovnih varnostnih opozoril se dijaki naučijo tudi v tujem jeziku.

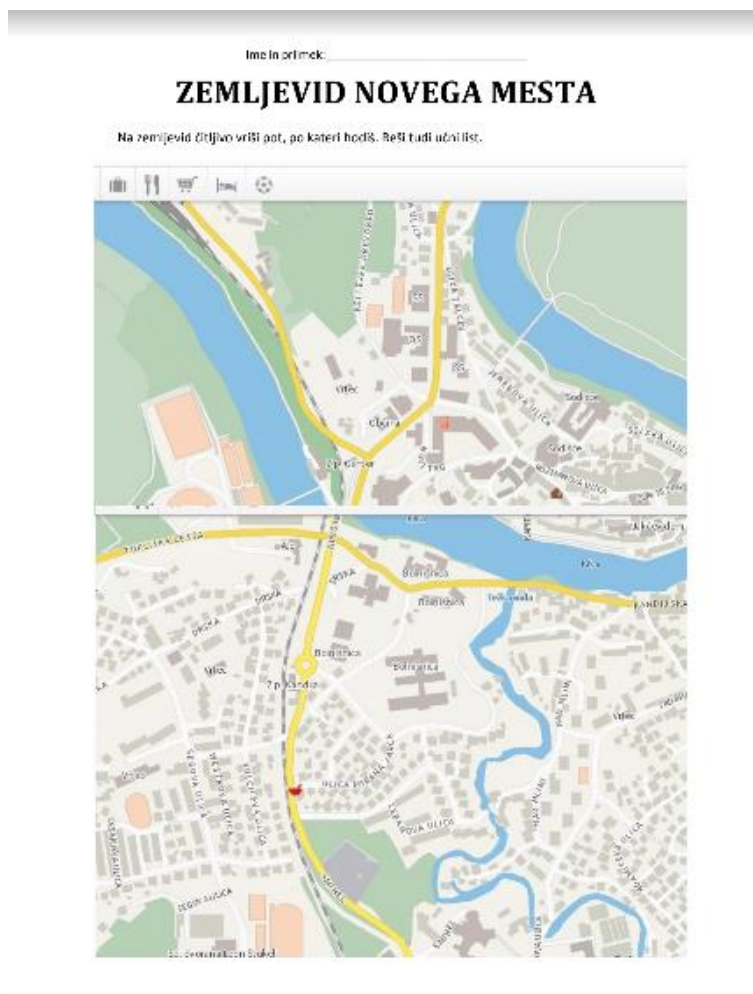
V prvih dneh sobivanja se dijaki srečujejo tudi z maternimi jeziki pripadnikov manjšin in oseb z migrantskim ozadjem. Pomagajo jim pri učenju jezika in pri vključevanju v ožje in širše okolje. Dijake spodbujamo, naj se s tujci iz bivših republik Jugoslavije pogovarjajo slovensko, da se bodo čim prej naučili jezika okolja, v katerega so se vključili. Ker leži Novo mesto blizu meje s Hrvaško, kar nekaj otrok, ki živijo bolj ob meji, dobro govori hrvaško. Ti dijaki so v veliko pomoč prišlekom. Posebej pa opozarjamo vse, naj čim več komunicirajo v slovenščini, saj se tako najhitreje naučijo novega jezika. Ob tem se pogosto pojavi še ena težava. Zgodi se, da se za isti poklic odloči več dijakov, ki prihajajo iz druge države, zato so v istem razredu. Navadno je eden od njih jezikovno močnejši in se hitreje uči slovenščine ali pa jo deloma obvlada že od prej. Ta dijak prevzame vlogo prevajalca v razredu, zato drugi prisluhnejo njegovim prevodom in ne učitelju. Ti dijaki se žal mnogo počasneje učijo slovenščine. Izkušnje kažejo, da se najhitreje naučijo slovenščine dijaki tujci, ki v razredu nimajo sošolcev iz iste države, od koder prihajajo oni, saj so med poukom in med odmori obkroženi s slovensko govorečimi sošolci in se nenehno učijo jezika.

3.1.3 DIGITALNA KOMPETENCA

Digitalna kompetenca vključuje samozavestno, kritično in odgovorno uporabo digitalnih tehnologij ter interakcijo z njimi pri učenju, delu in družbenem udejstvovanju. Vključuje informacijsko in podatkovno pismenost, sporazumevanje in sodelovanje, medijsko pismenost, ustvarjanje digitalnih vsebin (tudi programiranje), varnost (tudi digitalno dobro počutje in kompetence v zvezi s kibernetiko varnostjo), vprašanja intelektualne lastnine, reševanje problemov in kritično mišljenje (Ur. list EU, 2018/C 189/01).

Uporaba digitalnih tehnologij in vsebin zahteva preiščljive in kritične, a radovedne, odprte in napredne odnos do njihovega razvoja. Prav tako zahteva etičen, varen in odgovoren pristop k uporabi teh orodij (prav tam).

Pri spoznavanju širšega šolskega okolja dobijo dijaki učni list, na katerem je narisana zemljevid Novega mesta s pomembnimi kulturno-zgodovinskimi točkami. S pomočjo navigacije na telefonih dijaki prehodijo označeno pot in poiščejo označene točke na zemljevidu (Slika 3). Pri posameznih znamenitostih učitelj spremljevalec pojasni kulturno-zgodovinski pomen ustanove, npr. knjižnice. Dijaki poslušajo in si sproti beležijo. Po končani dejavnosti skupaj z učiteljem, ki jih je spremljal (navadno je to razrednik), izpolnijo učne liste. Poseben poudarek pri ogledu Novega mesta damo zbirnim mestom, od koder tekom izobraževanja peljemo dijake na različne dejavnosti. Tako se izognemo številnim težavam, ki smo jih imeli v preteklosti, ko dijaki niso poznali mesta in zato zamujali na dejavnosti ali pa sploh niso prišli.

4 ZAKLJUČEK

Ključne kompetence so pomembna sestavina vseživljenjskega učenja. Vpete so v naš vsakdanjik, v naše delo in pogosto so samoumevne in se jih niti ne zavedamo. Menim, da je dober učitelj tisti učitelj, ki spontano vključuje ključne kompetence v predmet, v razredništvu, v pogovor z dijaki na hodniku, skratka na vsakem koraku svojega delovanja. Ob pisanju prispevka sem spoznala, da imamo še veliko možnosti, da na šoli v naše delo še pogosteje in intenzivneje vključimo ključne kompetence. Predvsem se mi zdi pomembno, da se osredotočimo na vse ključne kompetence, saj nekatere razvijamo bolj kot druge.

Literatura in viri

1. Smernice za uresničevanje vključevanja ključnih kompetenc v programe srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja, 2012. Center RS za poklicno izobraževanje.
<http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/Datoteke/evalvacija/Smernice.pdf>
2. Key competencies: A developing concept in general compulsory education, 2002. Bruselj: Eurydice.
3. Muršak, J. (1999). Kvalifikacije, kompetence, poklici: poskus sinteze. V: Sodobna pedagogika, letnik 99, št. 2, str. 28-46. Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.

4. Novak, H., Žužej, V., G. in Glogovec, V. Z. (2009). Projektno delo kot učni model v vrtcih in osnovnih šolah. Radovljica: Didakta.

IRMA PERAN
OŠ JAKOBSKI DOL
IZMENJAVA UČENCEV

Povzetek

Z Osnovno šolo Lucija smo sodelovali pri projektu Erasmus+, z naslovom UDEL21, pri čemer smo obravnavali različne raznolikosti: jezikovno, kulturno, spolno in druge, kar je prioriteta sodobne šole. Ob zaključku projekta smo izrazili željo po nadaljnjem sodelovanju. Tako smo prišli do ideje o izmenjavi učencev, ki smo jo uresničili v šolskem letu 2018/19.

Glavni cilj izmenjave učencev je izmenjava primerov dobre prakse za zagotavljanje poučevanja v raznolikosti in poučevanje za raznolikost.

Učenci so bili nastanjeni pri učencih šole gostiteljice. Spoznavali so raznolikost Slovenije, se družili z vrstniki in začutili utrip šole gostiteljice.

Ključne besede: izmenjava učencev, sodelovanje, načrtovanje, usklajevanje, bivanje pri vrstnikih, spoznavanje Slovenije

STUDENT EXCHANGE

Abstract

With Osnovna šola Lucija we worked on the Erasmus+ project, entitled UDEL21, on which we discussed different diversities: linguistic, cultural, sexual, and others, which is a priority in modern school. At the end of the project, we expressed our wish for further cooperation. This is how we came up with the idea of student exchange, which we realized in school year 2018/19.

Main goal of the student exchange is exchange of good practice examples for providing teaching in diversity and teaching for diversity,

The students were staying with the students of the host school. They were learning about the diversity of Slovenia, hanging out with the peers and felt the pulse of the host school.

Keywords: Student exchange, cooperation, planning, coordination, staying with the peers, getting to know Slovenia

1 UVOD

Z učitelji OŠ Lucija smo začeli sodelovati, saj smo bili njihova partnerska šola pri projektu Erasmus+, z naslovom UDEL21, kjer smo obravnavali različne raznolikosti. Gre za raznolike učence, ki jih imamo vsakodnevno v naših šolah, ves čas pa se v Slovenijo priseljujejo ljudje iz različnih delov sveta, predvsem južne Evrope, severne Afrike in zahodne Azije. Ob zaključku projekta smo oboji izrazili željo po nadaljnjem sodelovanju. Izmenjava učencev je bila dobra ideja, nad katero so bili navdušeni koordinatorji in vodstva obeh šol, še najbolj pa učenci in njihovi starši. Na izmenjavo naj bi odšli nadarjeni učenci.

2 CILJI IZMENJAVE UČENCEV

Glavni cilj izmenjave učencev je bil izmenjava dobre prakse za zagotavljanje poučevanja v raznolikosti in poučevanje za raznolikost. Ob tem so učenci spoznavali tudi znamenitosti Slovenije, navade drugih ljudi, se družili z vrstniki, skratka v treh dneh doživeli veliko lepega.

2.1 NAČRTOVANJE

Ko so koordinatorji in vodstva obeh šol potrdili sodelovanje v obliki izmenjave učencev, so se začela usklajevanja glede časa izvedbe in namestitvev učencev. Najprej naj bi bila šola gostiteljica OŠ Jakobski Dol, to je naša šola. Na uvodnem skupnem roditeljskem sestanku smo nagovorili starše učencev zadnje triade, če bi bili pripravljeni gostiti učence iz Lucije. Kar nekaj staršev se je odločilo, da bodo v svoj dom sprejeli učence iz OŠ Lucija.

Sledil je sestanek s starši z razlago o njihovih obveznostih. Dogovorili smo se tudi, kdo bo pri kom nastanjen. Starši naj bi poskrbeli le za nočitev z zajtrkom, za pravočasen prihod otrok v šolo in večerni prevoz od šole do doma. Za ostale obroke hrane je bilo poskrbljeno v šoli.

2.2 PRVA IZMENJAVA

Učenci OŠ Lucija so nas obiskali v tednu otroka od 3. do 5. oktobra 2018. Prišlo je trinajst učencev in dve spremljevalki. Pripeljali so se z manjšim avtobusom. Na šoli v Jakobskem Dolu smo že pred tem naredili načrt dejavnosti:

DAN: sreda, 3. 10. 2018,

PROGRAM AKRIVNOSTI:

11.00 Prihod v Jakobski Dol na OŠ Jakobski Dol, sprejem in kratek kulturni program,

12.30 Kosilo na OŠ Jakobski Dol,

13.15 Oglad Maribora,

16.00 Spoznavni ples,

19.00 Večerja na OŠ Jakobski Dol,

19.30 Nočitev pri učencih.

DAN: četrtek, 4. 10. 2018,

PROGRAM AKRIVNOSTI:

Sodelovanje učencev OŠ Lucija pri pouku,

Malica na OŠ Jakobski Dol,

12.00 Kosilo na OŠ Jakobski Dol,

13.00 Vožnja s Kulebike (kolesa na električni pogon),

14.30 Oglad Jakobskega Dola,

16.30 Kostanjev piknik,

19.00 Večerja na OŠ Jakobski Dol,

19.30 Nočitev pri učencih.

DAN: petek, 5. 10. 2018,

PROGRAM AKRIVNOSTI:

Naravoslovni dan »Šolski sistemi« in sodelovanje učencev OŠ Lucija na dnevu dejavnosti,

Malica na OŠ Jakobski Dol,

Sprejem prvošolcev v šolsko skupnost (tutorji OŠ Jakobski Dol in učenci OŠ Lucija),

11.30 Kosilo,

12.30 Odhod domov.

2.2.1 VTISI PO PRVI IZMENJAVI

Po obisku učencev iz Lucije so bili naši učenci, predvsem gostitelji zelo navdušeni, kar niso mogli nehati govoriti o tem. Tako so napisali tudi nekaj vtisov o teh treh dneh:

Že nekaj časa pred prihodom učencev OŠ Lucija smo se dogovorili, kdo bo nudil prenočišča učencem OŠ Lucija. Pokazala se je možnost, da lahko eden pride k meni. Bil sem neučakan, kdo bo tisti, ki bo bival pri meni. Izbran je bil Maj U., ki v Luciji prav tako obiskuje 9. razred.

Prvi dan po prihodu smo se skupaj odpravili v Maribor, kjer smo si ogledali nekatere znamenitosti. Po prihodu iz Maribora smo se odpravili k meni domov. Doma sem mu lahko pokazal našo hišo in seveda svojo sobo. Maj je bil navdušen. Pred spanjem smo se pogovarjali o njegovem vsakdanjem življenju, o njem in njegovi družini. Naslednji dan sva skupaj odšla v šolo s šolskim avtobusom. Ta dan so učenci iz Lucije sodelovali pri pouku. Po tem smo si šli ogledati Jakobski Dol s kulebrike-i. Nato smo si šli ogledati našo kraško jamo in se kasneje družili na kostanjevem pikniku.

Prišel je petek in dan odhoda.

Vesel sem, da sem lahko gostil Maja in s tem spoznal nekaj njegovih navad in njegov vsakdan. učenc, 9. razred

Od 3. 10. do 5. 10. 2018 smo gostili učence iz OŠ Lucija. Bilo je pravo doživetje in vsi smo se imeli res super. Vsi, ki so prišli, so bili zelo prijazni. Ves čas se je nekaj dogajalo, tako da se nobeden od nas ni dolgočasil. Pred njihovim prihodom sem bila malo živčna. Takoj, ko so stopili v telovadnico, sem si zaželela, da se ne bi javila za gostiteljico. Ampak najprej smo se morali tako ali tako spoznati. Med njimi sem videla punco, ki mi je bila všeč in sem si mislila: »Jaz bi jo imela!« In kakšno naključje - res sem jo dobila in super sva se ujeli. Jana mi je kasneje povedala, da si je tudi ona zaželela mene kot gostiteljico, ko me je zagledala.

Prvi dan se nam je res največ dogajalo. Šli smo si ogledat Maribor in imeli šolski ples. Učenci so bili navdušeni, saj so povedali, da imajo res večjo telovadnico, ampak da se v njej nič zanimivega ne dogaja ... Mi smo mala šola, oni pa velika šola in presenečeni so bili, kako smo med razredi povezani.

Naslednji dan smo jim predstavili Jakobski Dol in pridružili so se nam na kostanjevem pikniku. Ta dan smo lahko šli prej domov, da smo še izkoristili čas za druženje. Mi smo ga izkoristili za družinski večer iger. Igrali smo se igre, se pogovarjali in se še bolje spoznavali.

Zadnji dan se nismo videli pogosto, a imeli smo se super. Poslavljanje je bilo dolgo. Tisočkrat sva si rekli adijo, nekoliko manjkrat pa z ostalimi. Pa vseeno, bilo je veliko prekratko. Zato je moja želja za naslednjič: »Malo več dni, prosim!« učenka, 7. razred

2.3 DRUGA IZMENJAVA

Po teh pozitivnih vtisih smo čez nekaj mesecev pričeli razmišljati o našem obisku na OŠ Lucija. Obisk smo jim vrnilo od 24. do 26. aprila 2019. Snidenje učencev je bilo zelo prisrčno. Učenci osnovne šole Lucija so komaj čakali, da pri njihovi šoli izstopimo iz avtobusa. Kar niso mogli dočakati, da pozdravijo svoje štajerske prijatelje. Pripravili so nam čudoviti sprejem, z istrsko dobrodošlico: kruh, sol in olivno olje! Po sprejemu in dobrem kosilu smo odšli peš do Sečoveljskih solin, ki so nam jih razkazali, kot dobri poznavalci in gostitelji. Spoznavali smo starodavni način pridobivanja soli, sistem praznjenja in polnjenja kanalov ter čas žetve soli. Ogledali smo si še muzej solinarstva. Naučili smo se tudi, da je bilo solinarstvo včasih zelo pomembna gospodarska dejavnost, saj je bila sol draga, od pridobivanja in prodaje soli pa so solinarji lahko preživel svoje družine.

Naslednji dan smo se udeležili naravoslovnega dne, ko smo raziskovali in spoznavali znamenitosti Pirana. Izvedeli smo, kar vedo le domačini. S pomočjo nalog smo iskali znamenitosti: Tartinijev trg s Tartinijevim spomenikom, staro mestno Ložo, Benečanko, mestno obzidje... Povzpeli smo se celo na stolp znamenite Piranske Punte, ki je za javnost zaprta.

Zadnji oz. tretji dan so učenci prisostvovali pouku, spremljevalki pa sva poklepetali z učiteljico, ki so imeli proste ure. Za zaključek smo se zbrali vsi učenci gostje, gostitelji, spremljevalke in ravnateljica šole ter posadili oljko prijateljstva. To je bil za vse udeležence zelo svečan in čustven dogodek.

2.3.1 VTISI PO DRUGI IZMENJAVI

Učenci obeh šol so pred odhodom na plakat napisali svoje vtise o izmenjavi oz. kaj se jim je v teh dneh najbolj vtisnilo v spomin:

- ponovno srečanje in odhod v soline;
- zabavno;
- spoznavanje družine;
- zanimiva izkušnja;
- vesela, da smo spet skupaj, čeprav je bilo naporno, pri Jani sem se počutila, kot doma;
- ohranjanje tradicij;
- druženje zvečer;
- ponovno srečanje s prijatelji;
- poučno;
- druženje z učenci šole;
- slano;
- zabavno;
- spoznavanje solin.

Na plakat z drevesom prijateljstva so narisali svoj list na katerega so se podpisali. Čeprav je bilo naporno, smo se v teh treh dneh naučili marsikaj o tem delu naše domovine, predvsem pa doživeli pristnost in prijaznost naših prijateljev.

Poslovali smo se in si obljubili, da se vidimo na naslednji izmenjavi, v naslednjem šolskem letu.

3 ZAKLJUČEK

Priprave za letošnjo izmenjavo so že v teku. Načrtovali in dogovorili smo se že za datume izvedbe. Na naši šoli smo že pridobili učence oz. starše, ki so pripravljeni gostiti učence OŠ Lucija. Pripravljamo že program in komaj čakamo, da se zopet srečamo z nekaterimi starimi in novimi prijatelji.

Takšne izmenjave so nadgradnja naših raznolikih pristopov k poučevanju in motiviranju učencev. S takšnimi dejavnostmi se krepi samopodoba, v našem primeru pri nadarjenih učencih. To lahko dosežemo s posebnimi oblikami dela, da lahko čim bolj razvijejo svoje potencialne. Na naši šoli smo to dosegli z izmenjavami.

Literatura in viri

/

BOJANA PERGAR STOLNIK
OSNOVNA ŠOLA JANEZA KUCHARJA RAZKRIŽJE

**DIDAKTIČNA IGRA PRI ZGODNJEM POUČEVANJU TUJEGA JEZIKA V 1. IN 2.
RAZREDU OSNOVNE ŠOLE**

Povzetek

Pri zgodnjem poučevanju tujega jezika lahko učenci preko didaktične igre razvijejo, utrjujejo in vadijo govor, poslušajo drug drugega, se učijo glasov, ročnih spretnosti, hitrega reagiranja, koordinacij gibanja, aktivirajo čutila in urijo spomin. Vsaka didaktična igra ima določene cilje, ki jih učenci dosežejo med delom (igro), hkrati pa didaktična igra poveča zanimanje učencev, usmerja njihovo pozornost in naredi učenje zanimivejše.

V prispevku so prikazane nekatere didaktične igre, ki jih lahko uporabimo pri zgodnjem poučevanju tujega jezika v 1. in 2. razredu osnovnošolskega izobraževanja.

Ključne besede: didaktične igre, zgodnje poučevanje tujega jezika, učenje preko igre

**DIDACTIC GAMES IN EARLY TEACHING OF FOREIGN LANGUAGES IN 1. AND 2.
CLASS OF PRIMARY SCHOOL**

Abstract

In early teaching of foreign languages students are able to develop, fortify and practise speech, listen to each other, learn voices, manual dexterities, fast reactions and coordination of moves. They activate their senses and train memory. Each didactic game has particular goals that can be achieved by students during the practise (game) and in the meantime it increases students' interests, guides their attention and makes the learning more interesting.

In the article are shown some didactic games, which can be used in early teaching of foreign languages in the 1. and 2.class of primary school.

Keywords: didactic games, early teaching of foreign languages, learning through games

1 DIDAKTIČNA IGRA

Didaktične igre so igre, ki sledijo didaktičnim ciljem. Te igre so zasnovane po določenih pravilih, potek igre je smiselno nadzorovati, na koncu pa podati končno oceno. Lahko jih uporabimo pri pouku za motivacijo, ob razlagi pojmov, za utrjevanje znanja ali kot obogatitev pouka. Didaktične igre si izmislijo odrasli, ker jih podredijo določenim ciljem. Učitelj mora pri izbiri vsebine in pravil izhajati iz učencev in danih pogojev dela (Kušterle, 2013). Pri takih igrah je potreben intelektualni napor. Izid učencu po končani igri prinaša zadovoljstvo, učitelj pa ga izkoristi zato, da vidi, do kakšne mere mu je uspelo doseči vzgojno-izobraževalne namene (Tomić, 2002). Igre razvrščamo na temelju različnih vidikov:

- druženja učencev (individualno, paralelno, kolektivno),
- sestavljenosti (igra z vlogami, igra s pravili),
- organiziranosti (igra po želji, usmerjena igra),
- razvojnosti učencev (Tomić, 2002, p. 85).

Pri uporabi didaktičnih iger mora biti učitelj pozoren na to, da otroci lahko izbirajo med podanimi igrami ter da se igrajo spontano. Učenci preko didaktičnih iger razvijajo in utrjujejo različne sposobnosti in spretnosti: govor, motoriko, čutila, miselne sposobnosti, domišljijo, izkušnje in znanja. Te lastnosti otroci lahko pridobijo tudi pri drugih igrah, vendar se pri didaktični igri otroci nekaj naučijo, saj so cilji igre že v naprej zastavljeni, preden so učenci z igro začeli. V didaktičnih igrah otrok ni tako svoboden, saj je cilj, ki ga mora doseči, točno zastavljen (Klemen, 2010).

2 DIDAKTIČNA IGRA PRI ZGODNJEM POUČEVANJU NEMŠČINE

V prispevku bom prikazala utrjevanje iste učne teme, deli telesa, preko različnih dejavnosti oz. didaktičnih iger v 1. in 2. razredu.

2.1 IGRA Z MUHOLOVCEM

Učenci so razdeljeni v skupine. Sedijo na tleh, na sredi vsake skupinice so razvrščene kartice s sličicami, ki prikazujejo dele telesa. Vsak učenec drži v roki muholovec. Učitelj pove npr. *der Kopf*, učenci z muholovcem udarijo na sličico, ki prikazuje glavo. Udariti smejo zgolj enkrat.

Učenec, ki je prvi udaril na kartico z ustreznim prikazom, vzame kartico, če se je zmotil, kartice ne vzame. V kolikor učenec že ima kakšno kartico, ker ja pravilno uganil besedo, mora eno kartico vrniti v igro.

2.2 KJE V RAZREDU?

Slike z deli telesa nalepim na steno v učilnici. Vsi učenci se sprehodijo po razredu in si slike ogledajo. Sličice skupaj poimenujemo: »*Das ist der Kopf*. Sledi poslušanje učiteljevih vprašanj in iskanje ustreznih sličic v razredu. Učitelj vpraša: »*Wo ist der Kopf?*« Učenci se sprehodijo do ustrezne sličice in odgovorijo: »*Das ist der Kopf*.«. Včasih pokažejo in rečejo: »*Der Kopf*.«

2.3 SPOMIN

Učenci premešajo karte in jih položijo s hrbtno stranjo navzgor. Prvi igralec obrne dve kartici. Vsako sličico na kartici poimenuje. Če sta sličici enaki in učenec sličico pravilno poimenuje, potem je našel par in kartici obdrži. Če sličici na karticah nista enaki ali sličic ne

zna poimenovati, kartici obrne in z igro nadaljuje naslednji učenec. Z igro nadaljujejo, dokler v skupini ne najdejo vseh parov. Zmaga tisti učenec, ki ima največ parov.

2.4 BOMBA

Na tablo v vrsti prilepim kartice s sličicami različnih delov telesa. Sličice najprej glasno poimenujemo. Učenci se postavijo v vrsto, tako, da vsi lepo vidijo vse sličice. Aktivirajo bombo in jo dajo prvemu učencu v vrsti. Učenec mora pravilno poimenovati prvo sličico na tabli in šele potem sme izročiti bombo svojemu sosеду. Sosednji učenec poimenuje naslednjo sličico in bombo poda naprej. S podajanjem nadaljujejo toliko časa, dokler bomba ne eksplodira. Ker ne želimo igrati iger na izločanje, ta učenec naredi tri počepe, ali pa samo nadaljuje z igro.

2.5 IGRE S KOCKO

Igra je namenjena dvema ali trem igralcem. Vsak igralec si izbere barvo figure. Ko vrže na kocki šestico, sme postaviti svojo figurico na »Start«. Igralna plošča ima nekaj izločitvenih polj in dodatnih pomagal, ki privedejo do cilja. Pravilo igre je, da učenec poimenuje vsako sličico, na kateri pristane njegova figura, če poimenuje narobe, ali ne zna, gre za tri polja nazaj, lahko tudi na »Start«, če sta se s soigralcem na začetku igre tako dogovorila.

2.6 IGRE Z DVEMA KOCKAMA

Igra je namenjena dvema igralcem. Učenca potrebujeta dve igralni kocki različnih barv in slikovno mrežo. V slikovni mreži (6X6) je 36 sličic različnih delov telesa. Vsak učenec vrže naenkrat obe kocki. Število pik na posamezni kocki določi koordinato v mreži. Učenec, ki je vrgel kocko, poimenuje, kar prikazuje sličica.

2.7 SPINNER

Igra je namenjena dvema ali trem učencem. Učenci položijo sličice, ki prikazujejo različne dele telesa v krog. Na sredino kroga položijo spinner in ga zavrtijo. Ko se spinner ustavi, kaže na tri različne sličice. Učenec poimenuje, tri različne dele telesa, na katere kaže spinner. V kolikor ne zna poimenovati določenih delov telesa, naredi 5 počepov.

2.8 HATCHI-PATCHI

Učenci sedijo v krogu na blazinah. Učenec, ki je na sredini kroga sprašuje: »Was ist das?« in pomiga z določenim delom telesa. Učenci po vrsti odgovarjajo: »Das ist der Kopf.« To ponavljajo dokler en učenec, s katerim smo se naskrivaj dogovorili, ne reče Hatchi-Patchi. Takrat morajo presesti na drugo blazino, saj učenec, ki je spraševal, zasede blazino. Učenec, ki ostane brez proste blazine, odide iz razreda in počaka, da določimo, kdo bo naslednji Hatchi Patchi.

2.9 STOL NA MOJI DESNI

Učenci sedijo v krogu. Vsak ima v rokah kartonček s sličico, ki prikazuje določen del telesa. Učenec, ki ima na svoji desni prazen stol začne igro. »Mein rechter, rechter Platz ist frei, ich möchte (will) ein Bein dabei.« Učenec, ki ima na kartici sličico noge, se presede na prazen stol. Z igro nadaljuje učenec, ki ima na svoji desni prazen stol.

2.10 KAJ MANJKA?

Učenec položi 4 kartončke s sličicami različnih delov telesa na tablo in jih ustrezno poimenuje, npr. der Kopf, das Auge, die Nase, das Knie. Nato en kartonček odstrani in vpraša sošolce: »Was fehlt?« In sošolci odgovorijo, npr.: »Die Nase fehlt.«

2.11 KDO JE NAJHITREJŠI?

Na dno plastičnih kozarčkov prilepimo sličice, ki prikazujejo različne dele telesa. Osmi kozarček je drugačne barve in pomeni konec igre. Kozarčki so zloženi drug v drugega. Učenec mora na najhitrejši možni način polagati kozarčke drug v drugega in zraven pravilno poimenovati sličico, ki je na kozarčku. Kozarčke polagajo od spodaj navzgor ali obratno, odvisno, kako se dogovorijo. Tudi število kozarčkov prilagajamo. Zmagovalec je tisti, ki je to opravil najhitreje.

2.12 SLEPE MIŠI

Učenci stojijo v krogu. Učenec, ki je v sredini kroga, ima zavezane oči. Nato pokažem na učenca, ki bo začel pogovor:

A: »Oje, oje!«

B: «Was ist denn los?»

A: »Mein Kopf tut so weh!«

B: »Das ist Ana.«

Učenec, ki je v sredini kroga poskuša ugotoviti, s kom se pogovarja. Nato se vloge zamenjajo.

3 SKLEP

Didaktična igra je kot metoda poučevanja zelo dobrodošla in uporabna, saj učence spodbuja, motivira, zahteva napor in iznajdljivost ter omogoča lastno preverjanje. Ob igranju didaktičnih iger učenci medsebojno sodelujejo, se dokazujejo, uveljavljajo, razvijajo ustrezne socialne odnose in pozitivne osebne lastnosti.

Literatura in viri

1. Tomić, A. (2002). Spremljanje pouka. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
2. Klemen, N. (2010). Otroška igra. http://www.ringaraja.net/clanek/otroska-igra_733.html (14. 9. 2019).
3. Kušterle, T. (2013). Učenje preko igre v prvem triletju Osnovne šole. Diplomsko delo. Koper: UP PEF. file:///D:/Uporabniki/viz15/Downloads/Kusterle_Tanja_2013.pdf (14. 9. 2019).

ERIKA PERIĆ
OŠ KOZARA NOVA GORICA
SPREJEM UČENCA Z AVTIZMOM V NOVO ŠOLO

Povzetek

Sprejem učenca z avtizmom v novo šolo lahko poteka brez večjih zapletov, če se na to pripravijo vsi udeleženi v tem procesu, bodoči učenec, starši in strokovni delavci. Vsak lahko prispeva svoj kamenček v mozaik te zgodbe. V prispevku bom prikazala običajne korake v postopku všolanja novinca z avtizmom na šoli, kjer sem zaposlena, to so:

- informativni ogled šole in pogovor staršev s strokovnimi delavci,
- hospitacija v enem od oddelkov na šoli,
- zbiranje podatkov o bodočem učencu,
- obisk bodočega učenca na šoli,
- priprava prilagojenega učnega okolja,
- organizacija prvega šolskega dne.

Z naštetimi koraki želimo učencu zagotoviti ustrezne pogoje za uspešno učenje v novem okolju, mu nuditi enake možnosti s hkratnim upoštevanjem njegovih posebnih potreb ter s tem preseči posledice motenj, primanjkljajev in ovir. Doseči želimo kontinuiteto dela. Naš cilj je srečen in zadovoljen učenec, ki bo v varnem okolju lahko razvil svoje sposobnosti do maksimuma.

Ključne besede: prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom, otroci s posebnimi potrebami, učenec z avtizmom, priprava na sprejem novinca

THE ADMISSION OF A PUPIL WITH AUTISM INTO A NEW SCHOOL

Abstract

The admission or transfer of a pupil with autism into a new school can take place without major complications, if all those involved in this process, the future pupil, parents and professional staff are prepared. Everyone can contribute his own piece to the mosaic of this story. In the article I will show the usual steps in the process of teaching a newcomer with autism at the school where I am employed:

- informative school visit and meeting with professional staff and parents,
- hospitalation in one of the classes at the school,
- collecting information about a future pupil (a discussion with parents and a presentation team),
- the first visit of a future student at school,
- preparation of an appropriate learning environment adapted for newcomer,
- organization of the first school day, taking into account the special needs and areas of interest of the future pupil.

Through these steps, we want to provide the pupil with appropriate conditions for successful learning in a new environment, offering him the same opportunities while taking into account his special needs, thereby overcoming the consequences of disruptions, deficits and obstacles. By following the wishes and recommendations of parents and professional staff who treated the child before us, we want to achieve the continuity of

the work. Our goal is a happy and contented pupil who will be able to develop his capabilities in the safe environment to the maximum.

Keywords: adapted curriculum with a lower education standard, pupils with special needs, pupils with autism, admission or transfer to a new school, preparation for the reception of a newcomer

Zaposlena sem na osnovni šoli v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom in že vrsto let delam kot učiteljica v prvem triletju. Sprejela sem že kar lepo število novincev, vsako leto tudi enega ali več z avtizmom. Ti učenci so se med seboj razlikovali glede na stopnjo in vrsto primanjkljaja (več v: Vovk-Ornik, N. 2015).

»Za otroke z avtističnimi motnjami je značilna trojica glavnih znakov: motnja v socialni interakciji in v komunikaciji, pomembno oziroma ponavljajoče se zoženje interesov in stereotipno vedenje.« (Navodila za delo z otroki z avtističnimi motnjami v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom 2014, str. 4)

»Za uspešno delovanje v okolju je pomembno upoštevati njihove posebnosti v senzorični integraciji: zaradi hiper- ali hiposenzibilnosti so lahko njihove reakcije na zvočne, svetlobne idr. dražljaje iz okolja ali na notranje dražljaje iz njihovega telesa pretirane ali prešibke. Šolsko okolje z vsemi dražljaji (npr. med odmorom) je za otroka z avtističnimi motnjami pogosto »senzorična preobremenitev«. (prav tam)

V sledečem prispevku vam bom prikazala svoje izkušnje iz prakse o tem, kako poteka priprava na sprejem novinca učenca z avtizmom na šoli, v kateri sem zaposlena.

Idealno za šolo, učitelja, starše in otroke bi bilo, da vsi vpleteni najkasneje v mesecu marcu v koledarskem letu, ko naj bi bil otrok sprejet na šolo, vemo, na katero šolo in v kateri program bo otrok vpisan. Žal temu ni vedno tako in včasih čakamo na pridobitev vseh potrebnih papirjev do konca avgusta in v izjemnih primerih, ko pride do zapletov zaradi nestrinjanja vseh vpletenih, celo še dlje.

V tem prispevku bom opisala priprave na sprejem učenca z avtizmom v idealnih pogojih, kadar pa pride do zgoraj omenjenih zapletov, ni možno izvesti vseh korakov, ki jih bom navedla.

Koraki priprave na sprejem učenca z avtizmom:

1. Starši sami ali v spremstvu strokovnega osebja ustanove, v kateri je otrok trenutno obravnavan, pridejo na informativni ogled in pogovor.

Običajno starši na spletnih straneh, v različnih forumih, na srečanjih staršev s podobnimi težavami in preko drugih virov informacij že veliko pred vstopom otroka v šolo iščejo prve informacije o tem, katera šola in kateri program bi bil za njihovega otroka najprimernejši. Nekateri starši se sami dogovorijo za ogled več možnih šol, v katere bi želeli vključiti otroka. Vsi pa tega koraka ne zmorejo sami in zato je prav, da jim strokovno osebje ustanove, v kateri je otrok obravnavan in mu starši zaupajo, pri tem pomaga.

»Dobri odnosi s starši bistveno pripomorejo k boljšemu počutju otrok v šoli, uspešnejšem napredovanju in sprotnemu odpravljanju morebitnih težav. To je še toliko bolj pomembno, kadar govorimo o starših otrok z avtističnimi motnjami, ki so za vse strokovne delavce neprecenljiv vir informacij o otroku in njegovih posebnostih. Po mnenju mnogih avtorjev nosijo večji del odgovornosti za uspešno partnersko sodelovanje ravno strokovnjaki, ki delajo z otrokom. V odnosu do staršev je treba izkazati odprtost, empatijo za njihove težave, dileme, s katerimi se srečujejo pri vzgoji otrok, spoštovanje tudi v smislu družinske kulture. Prav tako je treba ustvariti odnos brez obsojanja in iskanja krivca v morebitnih konfliktnih okoliščinah, predvsem pa je treba staršem resnično prisluhniti in upoštevati, na kateri stopnji so pri sprejemanju dejstva, da ima njihov otrok avtistične motnje. Ob vstopu ali prešolanju otroka v osnovno šolo s prilagojenim programom je treba starše natančno seznaniti s programom in načinom izvajanja le-tega ter z vlogami in nalogami članov strokovnega tima. Že na začetku se je s starši dobro dogovoriti o načinih rednega

sodelovanja in jim dopustiti možnost, da izrazijo želje in pričakovanja. Pri starših, ki so v začetni fazi sprejemanja dejstva, da imajo otroka z avtističnimi motnjami, bodo pričakovanja in cilji zastavljeni morebiti nerealno glede na dejanske zmožnosti otroka in šole, vendar z veliko mero potrpežljivosti in rednimi dialogi staršem omogočamo realnejši uvid v otrokove zmožnosti, predvsem pa jim pomagamo s konkretnimi znanji in navodili za delo z otrokom doma.« (prav tam, str. 22)

Marija Kavkler (2008, str. 61) v svojem prispevku na temo Uresničevanje inkluzivne vzgoje in izobraževanja v šolski praksi navaja: »Šolsko okolje mora biti organizirano tako, da podpira delo strokovnih delavcev v šoli. Organizacija šole namreč pomembno vpliva na učinkovitost dela ter zavzetost učiteljev in drugih strokovnih delavcev šole za vključevanje otrok s posebnimi potrebami. Na organizacijo šole vplivajo različni dejavniki, kot na primer: vodstvo šole, nagnjenost k spremembam in izboljšanju učinkovitosti, prilagajanje okolja in opreme, strategije izrabe časa, razvoja virov (strokovnih in materialnih) ter povezava šole z okoljem. Učitelj in drugi strokovni delavci potrebujejo podporo vodstva pri uvajanju sprememb.« (prav tam)

Na šoli, na kateri poučujem, se za prvi obisk in pogovor s starši ali strokovnimi delavci običajno dogovarja svetovalna delavka. Staršem priporočamo, da se za prvi ogled in pogovor pripravijo, si doma zapišejo vprašanja, na katera želijo odgovore. V nasprotnem primeru se rado zgodi, da med obiskom, zaradi obilice vsega videnega, pozabijo na bistvena vprašanja, ki se jim porajajo.

Med obiskom staršem pokažemo prostore, opremo in didaktične pripomočke. Sprejme jih ravnatelj, svetovalna delavka in potencialna razredničarka. V pogovoru staršem predstavimo program, na kratko orišemo učni načrt, letni delovni načrt šole, pravila šolskega reda in svetujemo, kje lahko dobijo podrobnejše informacije. Opišemo načine dela, kadar starši tako želijo, pa pokažemo tudi konkreten material in didaktične pripomočke, ki jih uporabljamo pri delu z otroki z avtizmom. V knjižnici si lahko ogledajo učbenike in delovne zvezke. Pokažemo jim tudi zvezke, delovne liste in izdelke naših učencev, pri tem seveda poskrbimo za varstvo podatkov.

Če se starši odločijo za našo šolo, se že takoj dogovorimo za naslednji korak priprave na sprejem učenca z avtizmom.

Za strokovne delavce šole je tak obisk lahko zelo zahteven, saj običajno ne poznamo otroka in ne njegovih potreb. Ne vemo, kaj si starši želijo in kakšne so njihove zahteve. V obojestransko korist je, da starši pred obiskom vsaj okvirno opišejo svoje želje in potrebe otroka. Na tak način lahko kvalitetnejše izrabimo naše prvo srečanje.

Po končanem obisku že lahko načrtujemo naslednji korak priprave za sprejem učenca z avtizmom v šolo.

2. Starši se z ravnateljem dogovorijo za hospitacijo v enem od oddelkov na naši šoli.

Na željo staršev bodočega učenca lahko s privolitvijo ravnatelja in z vsemi potrebnimi soglasji le- ti prisostvujejo pri pouku. Na tak način si lažje ustvarijo sliko o okolju, v katerega bo njihov otrok vključen.

Ta obisk je za mnoge starše zelo čustveno nabit. Po hospitaciji spregovorijo o svojih strahovih, dvomih, izrazijo svoje želje, včasih tudi zahteve.

Hospitacija je stresna tudi za prisotne učence in učitelja. Učitelj poskrbi, da prisotnost staršev - obiskovalcev, v čim manjši meri bega prisotne učence. Običajno so ure prijetne in

kažejo realno sliko dela v oddelku. Še nikoli se nam ni zgodilo, da bi bil obisk tako moteč, da bi morali obiskovalce prositi, da pouk zapustijo.

Marija Kavkler (2008, str. 63) v svojem prispevku zapiše: » V slovenskem šolskem prostoru ima pomembno vlogo domače okolje. Pomoč staršev je zelo pomembna, vendar učitelj sme pričakovati le pomoč, ki jo starši zmorejo in lahko organizirajo (nadzor, motivacija, spremljanje, priprava razmer za učenje, določena stopnja pomoči)) ne pa ključnih razlag in treningov pomoči. Partnerstvo strokovnih delavcev s starši ima vedno pomembnejšo vlogo, kar je razvidno iz rezultatov različnih raziskav, zakonskih opredelitev vloge staršev v izobraževanju otrok s posebnimi potrebami, vpliva organizacij staršev itd. Starši so tisti, ki omogočajo otrokom prve izkušnje in priložnosti za razvoj in vse vrste učenja, prav tako pa pomembno vplivajo na otrokov napredek med šolanjem. Starši, razen zelo redkih izjem, so zelo zavzeti za napredek svojih otrok s posebnimi potrebami in zato želijo sodelovati z učitelji in drugimi strokovnjaki pri razvoju optimalnih zmožnosti svojih otrok.« (prav tam) Če upoštevam zapisano, in iz izkušenj, sledi logična izbira naslednjega koraka pri pripravi sprejema učenca z avtizmom v šolo, to je pogovor s starši.

3. Naslednji zelo pomemben korak je zbiranje podatkov o bodočem učencu. Ta korak običajno izpeljemo na dva načina.

3.1. S starši se dogovorimo za pogovor. Šola predhodno izdela vprašalnik, s pomočjo katerega se starša doma pripravita na tak pogovor. Nanj lahko odgovorita pisno ali pa ga predelamo skupaj.

Vprašalnik zajema področje osebne higiene (hranjenje, oblačenje, obuvanje, odvajanje...), zdravstvene posebnosti, obnašanje, čustvovanje, spalne navade, posebnosti v razvoju, dosedanje obravnave, otrokove navade, motivatorje, stresorje, vrsto in obliko vizualne podpore, ki jo otrok uporablja in ostale pomembne posebnosti, kot so oblika nadomestne komunikacije, načine premagovanja stresnih situacij, umirjanja, zadovoljevanja senzornih potreb in ostalo. Starše prosimo, da nam opišejo svoja pričakovanja, zahteve, želje in drugo. Pogovorimo se tudi o standardih znanja, ki jih otrok dosega, o dosedanjih težavah in specifičnih potrebah na učnem področju. Seveda pa nas zanimajo tudi učenčeva močna področja, ki so pomemben dejavnik pri načrtovanju učenčevega individualiziranega programa in jih lahko uporabimo kot motivatorje pri delu in učenju.

3.2. Skupaj s starši se nato dogovorimo še za predstavitveni tim v ustanovi, kjer je otrok trenutno obravnavan. V pogovoru s strokovnimi delavci, ki otroka obravnavajo, poskušamo pridobiti čim več koristnih informacij, s pomočjo katerih si pripravimo neke temeljne cilje za delo. Pridobljene informacije so temelj za kontinuirano načrtovanje dela. Pomagajo nam, da ohranimo uspešne tehnike, metode, oblike dela in se izognemo težavam, ki bi lahko nastopile zaradi nepoznavanja otrokovih potreb.

Z uporabo zbranih podatkov o bodočem prvošolcu tako že lahko izpeljemo naslednji korak priprave za sprejem.

4. S starši se dogovorimo za prvi obisk bodočega učenca na naši šoli.

Za nekatere otroke je potrebno načrtovati več obiskov, za druge je lahko tak obisk tudi odveč. O koristnosti obiskov se morajo odločiti starši s posvetovanjem s strokovnimi delavci, ki trenutno obravnavajo otroka. Na nas je, da obisk omogočimo. Obisk lahko poteka kot ogled zunanosti šole, ogled avle v šoli, sprehod mimo šolskega dvorišča ali igrišča, ogled šolske razstave, obisk šolske knjižnice, obisk sobe za razvijanje senzornih zaznav, skupna igra na šolskem dvorišču, v nekaterih primerih pa prisotnost in sodelovanje

pri učni uri v spremstvu staršev ali samostojno. Obiske je potrebno dobro in subtilno, empatično načrtovati glede na potrebe posameznega otroka.

Sledijo poletne počitnice. V času počitnic staršem svetujemo, naj otroka postopoma začnejo pripravljati na prehod v šolo.

Starši skupaj z otrokom pripravijo šolske potrebščine. Če otrok zmore uporabo koledarja, je koristno nanj umestiti simbol šole oz. označiti dan začetka pouka v novi šoli in vsaj v zadnjem tednu vsak dan preveriti, koliko dni nas še loči od pomembnega prvega šolskega dne.

Staršem lahko pomagamo tako, da jim pošljemo fotografijo šole, fotografijo bodočih učiteljic. Starši pa za otroka lahko pripravijo zgodbo, s pomočjo katere se otrok postopoma privaja na novo situacijo. Ves ta proces mora potekati personalizirano in se lahko močno razlikuje od otroka do otroka. Nekateri starši so v tem že pravi izvedenci, drugi pa potrebujejo pomoč pri pripravi materialov in nasvete, kako naj med počitnicami potekajo priprave na vstop v šolo.

Šolsko leto se za učitelje začne že pred 1. septembrom.

5. Tedni pred prvim šolskim dnevom so vedno nabito polni s pripravami, intenzivnim delom, načrtovanjem.

Načrtovanje sprejema učenca z avtizmom zahteva še dodatne priprave. Iz predhodnih informacij, ki smo jih pridobili od staršev in strokovnih delavcev, ki obravnavajo otroka, moramo pripraviti zanj primerno učno okolje.

Že Maria Montessori (2009, str. 102-103) je govorila o tem, da moramo najprej odkriti pravega otroka, potem pa ga moramo osvoboditi. Pomagati moramo otrokovemu razvoju, odstraniti ovire in omogočiti svobodno delovanje otrokovim energijam. Okolje mora otroku ponuditi nujno potrebna sredstva za delovanje teh energij. Odrasel je del otrokovega okolja. Če ga noče ovirati in delati namesto njega stvari, ki so osnovnega pomena za njegov razvoj, se mora prilagoditi potrebam otroka (prav tam).

Že pred prihodom učenca je potrebno načrtovati, kje bo sedel, kje bo imel kotiček za individualno delo, kje bo imel prostor za sprostitev, kje bo imel urnik, vizualno podporo, nadomestno komunikacijo. Potrebno je pripraviti cel kup vizualne podpore, motivatorje, pripomočke za delo, za osebno higieno, za hranjenje. Dogovoriti se je potrebo o postopkih dela v primerih vedenjskega izpada učenca. Organizirati dietno prehrano, če jo otrok ima. Urediti je potrebno prevoz v šolo in iz nje. Se dogovoriti s prevozniki o načinih dela, tudi o uporabi vizualne podpore. Pripraviti vizualno podporo na vseh točkah, kjer poteka pouk, npr. namestiti samolepljive ježke za pritrjevanje vizualne podpore, obesiti vizualno podporo za rutinska dela kot so preobuvanje, umivanje... Seveda so potrebe različnih otrok z avtizmom zelo raznolike.

Kljub vsemu vloženemu trudu in delu pri pripravah za sprejem učenca, se lahko pripravljen material že v prvem tednu šolskega leta izkaže za nepotreben, mogoče slabo načrtovan ali neustrezen. Če pa smo pri oblikovanju materialov upoštevali informacije, pridobljene od staršev in strokovnih delavcev, ki so obravnavali otroka, sta trud in čas, vložena v pripravo materialov in organizacijo prostora, večinoma poplačana s prijetnim, mirnim in uspešnim začetkom šolskega leta.

Sledi za nekatere težko pričakovani prvi šolski dan.

6. Poznavanje bodočih učencev je ključno za uspešno izvedbo prvega šolskega dne.

Marija Kavkler (2008, str. 59) v prispevku z naslovom Uresničevanje inkluzivne vzgoje in izobraževanja v šolski praksi zapiše: »Pri uveljavljanju inkluzivnega vzgojno-izobraževalnega procesa v osnovno šolo ima najpomembnejšo vlogo učitelj. Otroci s posebnimi potrebami so uspešnejši, če ima učitelj do njih pozitivna stališča, je osebno zavzet za njihov napredek, ima pozitivne izkušnje pri tovrstnem delu, išče učinkovite pristope itd. Učitelj, ki sebe dojema kot manj uspešnega pri delu z otroki s posebnimi potrebami, je pogosto res manj uspešen.« (prav tam)

Jasno je, da se ta dan ne moremo izogniti nekemu formalnemu sprejemu, ki je lahko za otroke z avtizmom in njihove starše zelo stresen. Lahko se dogovorimo, da otrok pride v šolo z manjšim časovnim zamikom, da je med formalnim delom v zanj primernem prostoru, v skrajnem primeru pa se lahko dogovorimo tudi za to, da otrok prvi šolski dan preskoči. V dolgoletni karieri se mi je to zgodilo samo enkrat in še takrat mislim, da sta bila stres in strah prevelika za starše, ne pa za otroka. Menim, da je z dobro pripravo možno za vsakega otroka pripraviti zanj primeren sprejem.

V Navodila za delo z otroki z avtističnimi motnjami v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom (2014, str. 5) je zapisano: »Primanjkljaji, ki v tolikšni meri opredeljujejo življenje in delo otrok z avtističnimi motnjami, imajo pri organizaciji pouka ključno vlogo. Pouk moramo organizirati tako, da je velik poudarek na učenju socialnih in komunikacijskih veščin, na razvoju govora in komunikacije, na čustvenem razvoju in razvoju motorike. Poskrbeti moramo, da vnašamo v organizacijo pouka čim manjše spremembe v vsakodnevni rutini, prav tako pa tudi pri vključevanju novih ljudi. Pomembno se nam zdi, da se pouk začne z usklajevanjem skupine, ker tako lahko ustvarimo dinamiko, v kateri se otrok počuti varnega.« (prav tam)

Pri organizaciji sprejema za učence poskušamo v čim večji meri upoštevati interesna področja učencev in seveda njihove posebne potrebe. Tako kot ne bomo za otroka, ki je na vozičku, pripravili zaposlitev, ki bi od njega zahtevala poskoke, tako moramo tudi za otroka z avtizmom npr. upoštevati, da ne prenese glasnega prepevanja ali mogoče dotika določenih materialov ipd., tudi tu je ključno predhodno poznavanje otrokovih posebnosti. Že prvi šolski dan poskušamo v čim večji meri upoštevati šolsko rutino. Skupaj »oblikujemo« urnik (nastavimo vizualno podporo s simboli, ki jih otrok že pozna oz. razume), se dogovorimo o poteku dneva, uporabimo znak ali material za začetek in konec dejavnosti, motivatorje, nagrade...

Običajno je prvi šolski dan krajši od ostalih dni. Pomembno pa je, da že prvi dan otrok začuti, da bo v šoli brez staršev. Učilnica za prvošolce na naši šoli nam omogoča, da prvi šolski dan lahko organiziramo tako, da so v prvem delu dneva starši krajši čas z otrokom, potem pa odidejo v atrij pred učilnico in imajo tam sestanek. Otroku lahko ves čas starša opazuje skozi okno. Pri starejših učencih, če je to potrebno, se z učencem dogovorimo, kje ga bodo starši počakali in mu pokažemo, kaj bodo starši ta čas delali.

V Navodilih za delo z otroki z avtističnimi motnjami v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom (2014, str. 6) je zapisano: »Prilagajanje prostora potrebam otroka z avtističnimi motnjami je glavni pogoj za uspešno vključitev v program, saj lahko neprimerno organiziran prostor otroku z avtističnimi motnjami onemogoči spremljanje pouka in spodbuja pojav neprimernih oblik vedenja (strahovi, umik ipd.).« (prav tam)

Običajno je nadzor obojestranski. Otroku nadzira ali sta starša še na dosegu pogleda in obratno. Iz izkušenj pa vem, da se otroci hitreje odpovejo nadzoru kot starši.

Izkušnje z učenci z avtizmom kažejo, da prisotnost staršev pri pouku v času navajanja na šolo ni potrebna. Tudi časa, ki ga otrok prebije v šoli, ni potrebno krajšati. Mogoče je zanje celo ugodneje, če že takoj z drugim šolskim dnevom uvedemo glede prihajanja in odhajanja v šolo rutino, ki bo veljala celo šolsko leto.

V primeru, da vseh naštetih korakov ni mogoče izvesti, bomo učencu z avtizmom vseeno olajšali všolanje, tudi če bomo izvedli samo nekatere od navedenih korakov. Končni rezultat je v veliki meri odvisen od empatičnosti strokovnega tima, šolske klime in pripravljenosti staršev za sodelovanje. Pomemben je odgovoren in strokoven pristop vseh udeležencev.

Največja nagrada za otroka, starše in nas strokovne delavce je to, da otrok po prvem šolskem dnevu izrazi željo, da bi naslednji dan ponovno šel v šolo, oziroma, da se drugi šolski dan ne upira prihodu v šolo. Prav tako je pomemben odnos do šole, ki si ga ustvarijo starši glede na prvi vtis, ki so ga pridobili ob sprejemu njihovega otroka v šolo. Tudi učitelj, ki bo učence spremljal skozi šolsko leto, je po uspešno opravljenem sprejemu samozavestnejši. S svojo energijo otrokom izžareva varnost in toplino, ki je za dobro počutje vseh učencev izjemnega pomena.

Literatura in viri

1. Jurišić, B.D. (2008): Starši so enakovredni partnerji pri oblikovanju individualiziranega programa: Otroci naj bodo dobri v šoli in odlični v življenju! V: M. Rovšek (ur.). Otroci s posebnimi potrebami. Izobraževanje in vzgoja otrok z motnjami v duševnem razvoju. Nova Gorica: Educa, Melior.
2. Kavkler, M., Morrison, A.C., Košak Babuder, M., Pulec Lah, S., in Viola, S. (2008). Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja – izbrana poglavja v pomoč timom. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
3. Montessori, M. (2009). Skrivnost otroštva. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje in kulturo.
4. Navodila za delo z otroki z avtističnimi motnjami v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom. (2014). Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/PP__navodila_AM_NIS.pdf, pridobljeno: 24.7.2019.
5. Smernice za celostno obravnavo otrok s spektroatističnimi motnjami (2009). Dostopno na : http://www.mz.gov.si/fileadmin/mz.gov.si/pageuploads/javno_zdravje_2013/Smernice.avtisti.pdf, pridobljeno: 24.7.2019.
6. Vovk-Ornik, N. (ur.). (2015). Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

KATJA PERKO
OŠ SV. JURIJ OB ŠČAVNICI
UČENJE UČENJA – KAKO NAJ SE UČIM?

Povzetek

Učenje učenja je v tem času zelo aktualna tema. V prispevku želim predstaviti, kako se kot svetovalna delavka na šoli lotevam razvijanja kompetence učenje učenja pri učencih. Pri učenju učenja se na šoli poslužujemo različnih metod. Svoje lahko prispevamo tudi svetovalni delavci. Lahko se vključujemo v izvedbo roditeljskih sestankov za starše, individualno delo z učenci in starši ter v izvajanje razrednih ur. Skupaj z učitelji spreminjamo prakso, iščemo ustrezne oblike dela, prilagojene učencem v naših razredih. Veliko je govora tudi o spodbujanju motivacije za učenje. Prav na tem področju, kako mladim dvigniti notranjo motivacijo, jim privzgojiti znanje kot vrednoto ter razvijati in izboljšati njihove učne navade, poteka veliko pogovorov, razgovorov v zbornicah, med strokovnimi delavci.

Ključne besede: učne strategije, razredne ure, roditeljski sestanek, individualno delo

LEARNING HOW TO LEARN – HOW SHOULD I LEARN?

Abstract

Learning how to learn has lately been one of the hot topics. I want to focus mainly on the school counsellor's role in development of such learning competence in pupils. At school, a variety of methods are used when teaching pupils how to learn. The school counsellor's contribution to developing effective learning methods can be invaluable as we can take part in parent-teaching meetings, individual work with pupils and parents, and also give lectures in class meetings. In collaboration with teachers, good methods are put in practice, as we search for age appropriate methods of learning for our pupils. We also promote conversation about motivation to learn. The discussion of topics, such as how to raise the youth's inner motivation, cultivate their knowledge as a value, and develop and improve their learning habits, is constantly present and ongoing in our staffroom and among other professional educational workers.

Keywords: learning strategies, class meeting, parent-teacher meeting, individual work

1 UVOD

Učenje učenja je zelo pomembna tema in področje dela tudi šolske svetovalne službe. »Da je učenje učenja postalo ena od ključnih kompetenc, namreč ni naključje ali nemara modna muha. Sestavljajo jo odnos do učenja, veščine učenja in znanje. Znanje zajema široko področje védenja o svetu okoli nas, učenje učenja pa poudarja tudi znanje o samem sebi kot učencu.« (Ažman et al, 2014).

Učenje učenja je torej pomembna kompetenca, ki jo morajo mladi pri sebi razviti. Pri le-tem potrebujejo pomoč, vodenje in usmerjanje s strani učiteljev, svetovalnih in drugih strokovnih delavcev. Z vprašanjem, kako naj se otroci doma učijo, se soočajo tudi njihovi starši, ki pri tem potrebujejo – nekateri več, drugi manj – našo pomoč in svetovanje. Strokovni delavci jih moramo predvsem opolnomočiti z dejstvom, da ne prevzamejo dela otrok.

2 UČENJE UČENJA

O učenju učenja je veliko zapisanega. Ažmanova (2012) je v svojem delu po Evropskem parlamentu in Svetu povzela, da je kompetenca učenje učenja ena od osmih najpomembnejših kompetenc, ki so po mnenju Evropske komisije ključne za preživetje v sodobni družbi znanja.

Ključne kompetence so:

1. sporazumevanje v materinem jeziku,
2. sporazumevanje v tujem jeziku,
3. matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji,
4. digitalna pismenost,
5. učenje učenja,
6. socialne in državljske kompetence,
7. samoiniciativnost in podjetnost,
8. kulturna zavest in izražanje.

Učenje učenja je torej po mnenju strokovnjakov ena izmed ključnih kompetenc. Ažman et al (2014) so v svoji publikaciji zapisali sledeče, kar so prav tako povzeli po Evropskem Parlamentu in Svetu Evropske unije (2006): »Učenje učenja je sposobnost učiti se in vztrajati pri učenju, organizirati lastno učenje, vključno z učinkovitim upravljanjem s časom in informacijami, individualno in v skupinah. K tej kompetenci sodi zavedanje o lastnem učnem procesu in potrebah, prepoznavanje priložnosti, ki so na voljo, in sposobnost premagovanja ovir za uspešno učenje.«

Učenje učenja pomeni pridobivanje, obdelavo in sprejemanje novega znanja in spretnosti ter iskanje in uporabo nasvetov. Z učenjem učenja učenci nadgrajujejo svoje predhodne izkušnje z učenjem in življenjske izkušnje v različnih okoliščinah: doma, v službi, pri izobraževanju in usposabljanju. Motivacija in zaupanje vase sta za kompetenco posameznika odločilna. Kompetenca opredeljuje znanje, spretnosti in odnose, ki so povezani z učenjem učenja. Če je učenje usmerjeno neposredno k določenemu cilju v službi ali na poklicni poti, mora posameznik poznati zahtevane kompetence, znanje, spretnosti in kvalifikacije. Vsekakor učenje učenja od posameznika zahteva, da pozna in razume učne strategije, ki mu najbolj ustrezajo, prednosti in pomanjkljivosti svojega znanja in kvalifikacij ter da zna poiskati priložnosti za izobraževanje, usposabljanje in nasvete in/ali podporo, ki so mu na voljo. Spretnosti pri učenju učenja zahtevajo najprej pridobitev temeljnega osnovnega znanja, kot so pisanje, branje in računanje ter znanje IKT, ki je potrebno za

nadaljnje učenje. Na podlagi tega znanja mora biti posameznik sposoben najti pot do novega znanja in spretnosti, jih pridobiti, obdelati in sprejeti. Za to je potrebno učinkovito upravljanje z vzorci učenja, s poklicno potjo in z delom, zlasti pa mora biti posameznik sposoben vztrajati pri učenju tudi dalj časa ter kritično razmišljati o namenu in ciljeh učenja. Posameznik mora biti zmožen posvetiti čas avtonomnemu učenju in s samodisciplino ter tudi s skupinskim delom kot delom učnega procesa izkoristiti prednosti heterogene skupine ter deliti naučeno. Kadar je to primerno, mora biti sposoben organizirati lastno učenje, oceniti svoje delo in poiskati nasvete, informacije in podporo. K pozitivnemu odnosu sodita motivacija in zaupanje v lastno sposobnost za uspešno nadaljevanje učenja vse življenje. Odnos, usmerjen v reševanje problemov, podpira samo učenje in posameznikovo sposobnost premagovati ovire in se spreminjati. Bistvene sestavine pozitivnega odnosa so želja po uporabi predhodnih izkušenj z učenjem in življenjskih izkušenj, zanimanje za iskanje priložnosti za učenje ter za uporabo učenja v raznovrstnih življenjskih okoliščinah.

Ključne sestavine kompetence učenje učenja so znanje, spretnosti in vrednote. Vsako od sestavin lahko povežemo z enim od psiholoških vidikov učenja. Znanje se predvsem nanaša na kognitivne dimenzije osebnosti, na spoznavne procese. Mednje štejemo sposobnosti pomnjenja, percepcijo, reševanje problemov, pozornost, jezikovno razumevanje ipd. Gre za razumevanje tehnik in učnih strategij, ki jih pri učenju uporabljamo.

Veščine in spretnosti se nanašajo na kognitivne procese in proceduralna znanja ter na samoregulacijo. Slednjo povezujemo z metakognitivno sposobnostjo, ki posamezniku omogoča zavedanje lastnega spoznavnega procesa in ga usmerja k želenim aktivnostim. Vrednote, stališča in osebnostne lastnosti povezujemo z motivacijskimi dejavniki, ki posamezniku omogočajo, da se odloča za učenje, vztraja pri učenju in nadgrajuje svoje znanje na vseh področjih življenja (Ažman, 2012).

3 DELO Z UČENCI

Za učni uspeh in napredek posameznega otroka je pomembno, da vsak odkrije, kaj je zanj dobro in koristno. Vsem tvorba miselnih vzorcev ne ustreza in potrebujejo drugačno strategijo, ki jim bo pomagala do uspeha. Učenci morajo za boljši uspeh prestopiti iz pasivnega v aktivno učenje. Pri tem pa jim lahko pomagamo tudi mi, tako učitelji pri svojem predmetu, kakor tudi svetovalni delavci.

Učenci so med sabo različni. Nekateri se učenja lotijo brez težav, se znajdejo z besedili v učbenikih, delovnih zvezkih itd. Spet drugi imajo s tem velike težave in potrebujejo več vodenja in spodbujanja kot prvi. Vsi pa še lahko izboljšajo učenje z raznimi strategijami, ki se jih lahko priučimo. Pomembno je, da se učenci znajo lotiti učenja in imajo do njega razvit odnos, saj vse to vpliva na razvijanje njihovih delovnih navad, ki so pomembne kasneje v življenju.

3.1 Delo s celotnim razredom

Pri učencih se praviloma lotim izvajanja razrednih ur v 4. razredu ter kasneje v 5. razredu. V teh razredih se učenci soočijo s količino učne snovi, ki si je po večini ne zmorejo zapomniti pri pouku in jo morajo predelati tudi doma. Po potrebi se o učenju pogovarjamo na razrednih urah tudi v višjih razredih.

V 4. razredu podam učencem informacije, ki jih posredujem na roditeljskem sestanku tudi njihovim staršem. Gre za splošne informacije organizacijske narave in zato začnem z naslovom "Kako naj se učim, da bom uspešen". Staršem predstavim citat P. Blooma, ki je

med drugim zapisal: »Naučimo se lahko česarkoli. Razlikujemo se le po času, ki ga za to porabimo.«

Pri tej starosti se mi zdi pomembno, da se učenci zavedajo pomena rednega opravljanja domačih nalog, da gredo zvečer pravočasno v posteljo, da so lahko drugi dan zbrani pri pouku. Opozarjati jih je treba, da so sami dolžni poskrbeti za zapiske, ko so odsotni od pouka.

Učence opozorim na to, da si naredijo urnik učenja, da sami glede na ostale aktivnosti razporedijo, kdaj je najprimernejši čas za učenje. V ta namen jim izdelam tudi tabelo, v kateri si sami naredijo urnik, kdaj je popoldne čas za domačo nalogo in učenje.

Pri petošolcih sem omenjeno tabelo v preteklem šolskem letu nadgradila tudi z beleženjem, koliko časa vsak dan porabijo za učenje. Podatek so si beležili dva tedna. Namen tega je bil, da bi se vsak dan sproti učili. Ob domači nalogi naj bi preverili, kaj so se ta dan učili v šoli, ter se pripravili na naslednji dan tako, da ponovijo snov zadnje ure pouka. Večina učencev je tabelo izpolnila v celoti. Učenci so spoznali, da imajo vsak dan dovolj časa, da bi vse naloge lahko opravili. Rezultat je še vedno tak, da se večina učencev kljub vsemu uči kampanjsko. Le redki so tisti posamezniki, ki se učijo vsak dan sproti. Veliko učencev se začne učiti šele po preverjanju znanja.

Učence opomnim, da je pomembno, da imajo svoj delovni prostor, ki mora biti urejen in brez motečih stvari. Opomnim jih, da naj bodo pri učenju čim bolj učinkoviti, zbrani in časovno omejeni. Velikokrat rečejo, da se učijo celo popoldne, a kasneje povedo, da vmes vsakih nekaj minut vstanejo, imajo ob sebi telefone in računalnik.

Pri petošolcih in starejših učencih se pogovarjamo tudi o tehnikah učenja. Učenci se že pri pouku seznanjajo s tvorbo miselnih vzorcev. Opozorim jih na način izdelave miselnega vzorca. Slovenska strokovnjakinja Dušica Kunaver (1993) je zapisala, da je miselni vzorec čudovit učni pripomoček, ki si ga izdelava vsak učenec sam, vsak dan sproti, za vsako snov drugačnega. Pri tem uporablja svojo domišljijo, ustvarjalnost, samostojnost, domiselnost. Učenje postane lažje, predvsem pa mnogo zanimivejše in ustvarjalnejše. Miselni vzorec ima predvsem eno veliko prednost – ponazarja naravno funkcijo naših možganov, logično naravno pot, po kateri naši možgani opravljajo svoje delo.

Cilj miselnih vzorcev je:

- porabiti manj časa za učenje,
- narediti učenje učinkovitejše,
- urediti možgane, da bodo sposobni stvarnega, logičnega mišljenja, ločevanje bistvenega od nebistvenega, zapisovanja kratkih povzetkov, povezovanja pojmov, registriranja nekega znanja v logični, enostavni in pregledni obliki.

Pri delu z učenci opažam, da imajo največjo težavo z zapisovanjem kratkih povzetkov. Težko izluščijo bistven podatek, zato najraje napišejo celo poved. Opozarjati jih je treba, da je najbolj učinkovit miselni vzorec ravno tisti, ki ga naredijo sami, in ne tisti, ki ga samo prepíšejo od nekoga drugega.

S petošolci smo pri eni izmed razrednih ur poskušali izvesti tehniko ustvarjanja izpiskov ter izdelavo miselnih vzorcev.

Učencem kot eno izmed tehnik omenim tudi »plonk listek« oz. v našem narečju kar »švingl listek«, ki ga seveda ne smejo uporabljati pri ocenjevanju znanja, kar tudi poudarim, da ne bi od svetovalne delavke dobili napačne informacije o spornih postopkih dela. To tehniko jim omenim zato, ker praksa kaže, da tisto, kar si zapišemo na »plonk listek«, si praviloma

tudi zapomnimo. Kunaverjeva (1993) pravi, da moraš pri izdelavi le-tega izbrati najpomembnejša dejstva in jih zapisati na čim krajši, logičen, pregleden in enostaven način. Kot eno izmed tehnik učenja učencem predstavim tudi podčrtavanje pomembnih podatkov, ustvarjanje izpiskov. Učence želim vzpodbuditi, da svojo pasivno metodo branja snovi in učenja na pamet spremenijo v aktivno razmišljanje in delo. Učenci ponavadi na vprašanje, kako se učijo, odgovorijo, da si sami snov najprej preberejo, potem pa jim starši postavljajo vprašanja. Ta metoda je pogosteje prisotna pri mlajših kot starejših učencih.

Učence opozorim tudi, kako se lotiti branja snovi. Najprej naj si snov, ki jo morajo predelati, hitro preberejo, da vanjo dobijo uvid. Temu sledi drugo branje, ki je počasnejše in natančnejše. Ob tem si lahko izdelajo miselne vzorce in izpiske. Kasneje pa te zapiske, miselne vzorce preletijo. Ob tem naj poskušajo iz ključnih besed tvoriti stavke. O treh vrstah branja govori tudi Kunavarjeva (1993).

Z učenci se pogovarjamo tudi o ciljih, ki jih želijo doseči. V višjih razredih želim pri učencih spodbujati motivacijo za učenje tudi posredno preko vpisa v srednje šole. Nekateri se prehitro zadovoljijo z nižjo oceno, kot bi jo sicer bili sposobni doseči.

3.2 INDIVIDUALNO DELO

K individualnemu delu v okviru učenja učenja spada delo z različnimi skupinami otrok: nadarjeni, z učnimi težavami itd.

Name se je obrnila učenka, ki se je doma veliko učila, vendar ni dosegala zelenih ocen. Želela je pomoč in nasvet, kako naj se uči, da bo dosegla dobre ocene. S pogovorom sva najprej ugotovili, kakšen je njen učni stil. Pokazala sem ji nekaj možnih tehnik, ki jih je doma tudi preizkušala, da je, kaj je zanjo najboljše.

Več individualnega dela glede učenja je usmerjenega tudi v pomoč pri višanju motivacije za učenje, za delo za šolo, predvsem z namenom izboljšanja ocen. Pogovarjamo se o dolgoročnih in kratkoročnih ciljih. Skupaj oblikujemo urnik oz. načrt učenja ter tudi večkrat načrt popravljanja ocen.

Prav tako se mi zdi pomembno, da se z identificiranimi nadarjenimi učenci pri izdelavi individualnega načrta pogovarjamo o njihovih ciljih, kaj je tisto, kar želijo na učnem področju doseči. To je motivacijski vidik, ki je prav tako pomemben pri razvijanju kompetence učenje učenja.

Tudi učencem z učnimi težavami ter dodatno strokovno pomočjo pomagamo že pri sami organizaciji učenja, da si zabeležijo, kaj imajo za domačo nalogo ter jo tudi opravijo. Spodbujamo jih k rednemu prinašanju šolskih potrebščin v šolo itd.

4 DELO S STARŠI

V programskih smernicah šolske svetovalne službe je kot eno izmed osnovnih področij dela navedeno tudi učenje in poučevanje, ki med drugim zajema tudi delo s starši, in sicer je zapisano, da naj bi delo zajemalo tudi predavanja in delavnice za skupine staršev na temo učenje – učne navade – motivacija.

Izkušnje ter praksa so pokazale, da je pomembno, da se o učenju učenja spregovori staršem na splošno. V vzgojnem načrtu naše šole smo si z razredničarkami zadale, da bomo predavanje izvedle vsako leto v 4. razredu. Namen tega predavanja je, da se s starši pogovarjamo, kako lahko tudi oni pomagajo otrokom razvijati učne navade, predvsem njihovo samostojnost. S starši se pogovarjamo, kaj sploh je učenje, kako pomembno je

pozitivno razmišljanje, motivacija, kako pomnimo, ter tudi o tem, kako pomembna je zadostna količina spanja.

Spregovorimo o tem, kako naj si učenci organizirajo svoj delovni prostor, imajo primerno temperaturo prostora, zadosti svetlobe. Pomembno je, da starši otroka spodbujajo, da razvijajo njegove učne navade, da otroci redno delajo domače naloge, predvsem pa da razvijajo njihovo samostojnost, da ne prevzamejo njihovega dela in da ne delajo namesto njih.

Pred roditeljskim sestankom z učenci izvedem krajšo anketo o učenju. Sprašujem jih, kako so zadovoljni s svojimi ocenami, koliko časa porabijo povprečno na dan za učenje, kdo jim pomaga pri učenju, kdaj in kje in kako se učijo, ali se učijo sproti ali samo pred ocenjevanji znanja ter kako bi lahko izboljšali svoje ocene.

Pred roditeljskim sestankom opravi analizam ankete ter jo na roditeljskem sestanku predstavim v uvodu. Posredno se starši tudi lažje odprejo, komentirajo odgovore, pogovor o učnih navadah njihovih otrok pa je učinkovitejši.

V tekočem šolskem letu sem o učenju spregovorila tudi na roditeljskem sestanku v 6. razredu. Z razredničarko sva predavanje poimenovali "Prehod na predmetno stopnjo". Staršem vsebine roditeljskih sestankov 4. razreda nisem ponavljala. Opomnila sem jih na izsledke v praksi. Učenci morajo predvsem postati bolj samostojni, si dobro organizirati delo, uskladiti šolske in izvenšolske obveznosti, pisna in ustna ocenjevanja znanja. Učenci niso več vključeni v oddelek podaljšanega bivanja, kjer jih učitelj opomni na domačo nalogo. Na predmetni stopnji morajo nalogo narediti doma.

S starši opravi individualne pogovore v primerih, ko imajo njihovi otroci učne težave ali dodatno strokovno pomoč. Pri takih učencih so starši večinoma bolj vpeti v šolsko delo, otroci potrebujejo več pomoči in vodenja tudi doma. Skupaj iščemo rešitve, v katerih so otroci čim bolj učinkoviti ter samostojni.

5 ZAKLJUČEK

Pomembno je, da pri učencih razvijamo kompetenco učenje učenja. Tudi naša vloga svetovalne službe pri tem ni zanemarljiva in pomembno je, da pristavimo svoj košček sestavljanke. Še naprej bom o tej temi govorila na roditeljskih sestankih in razrednih urah, ki pa jih s sodelavci sproti prilagajamo glede na učence in njihove potrebe, ki jih skupaj zaznamo.

Prispevek zaključujem z mislijo Alvina Tofflerja, ki pravi: »V prihodnosti za nepismenega ne bo veljal več tisti, ki ne bo znal brati, marveč tisti, ki se ne bo znal učiti«.

Literatura in viri

1. Ažman, T. (2012). Kompetenca učenje učenja. Dostopno na http://arhiv.acs.si/ucna_gradiva/UZU_MI-Kompetenca_ucenje_ucenja-Azman-april.pdf [6. 9. 2019]
2. Ažman, T, Brejc, M. in Koren, A. (2014). Učenje učenja: primeri metod za učitelje in šole. Maribor: Filozofska fakulteta. Dostopno na <https://solazaravnatelj.si/ISBN/978-961-6637-61-9.pdf> [6. 9. 2019]
3. Čačinovič Vogrinčič, G. et al. (2008). Programske smernice: svetovalna služba v osnovni šoli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
4. Kunaver, D. (1993). Učim se učiti. Maribor: Rotis.

5. Toffler, A. (2011). Svet besed. Citati o znanju. Dostopno na <http://svetbesed.si/?view=items&subcat=63> [13. 9. 2019]

SIMON PERTOCI

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA MURSKA SOBOTA

KREPITEV MEDNARODNIH ODNOSOV, ERASMUS +, POGLED SKOZI OČI UČITELJA SPREMLJEVALCA

Povzetek

Srednja zdravstvena šola Murska Sobota že nekaj let uspešno izvaja projekte Erasmus+. Zadnji projekt, ki je v teku, smo poimenovali Krepitev mednarodnih odnosov. Poteka v treh različnih državah, kjer naši dijaki opravljajo prakso in si nabirajo nova znanja in izkušnje. Vsako izmed skupin pa spremlja vsaj en učitelj matične šole. En izmed teh učiteljev spremljevalcev sem bil tudi jaz. V prispevku bom predstavil svojo vlogo in svojo izkušnjo z mednarodno mobilnostjo.

Ključne besede: mednarodna mobilnost, krepitev mednarodnih odnosov, inovativni pristop k pouku, učitelj spremljevalec

STRENGTHENING INTERNATIONAL RELATIONS, ERASMUS+, VIEW THROUGH THE EYES OF A TEACHER AS A COMPANION PERSON

Abstract

Secondary Nursing School Murska Sobota has been successfully implementing Erasmus+ projects for several years. The last ongoing project is called Strengthening International Relations. It has taken place in three different countries where our students have carried out their practice and gained new knowledge and experience. Each group has been accompanied by at least one teacher from our school. One of these companions was I. In this article, I will outline my role and my experience with international mobility.

Keywords: international mobility, strengthening international relations, an innovative approach to teaching, an accompanying teacher

1 UVOD

Na šoli izvajamo tri različne programe: 4-letni program – zdravstvena nega, 4-letni program – kozmetični tehnik in 3-letni program – bolničar-negovalec. Trenutno je v Srednjo zdravstveno šolo Murska Sobota vpisanih 451 dijakov, ki jih poučuje 35 učiteljev. Pouk poteka v zelo dobro opremljenih specializiranih učilnicah, praktično usposabljanje pa se izvaja v Splošni bolnišnici Murska Sobota ter v domovih za starejše, za smer kozmetični tehnik pa praktično usposabljanje poteka v različnih kozmetičnih salonih in zdraviliščih. Dijaki ogromno sodelujejo tudi kot prostovoljci. Naša organizacija je dejavna, kar zadeva program mobilnosti, že kar nekaj let. Tri skupine dijakov so opravile mobilnost na Malti, dve skupini v Nemčiji, dve na Irskem ter štiri v Avstriji. Skupno smo izpeljali tri projekte Leonardo da Vinci in dvakrat Erasmus +. Izkušnje so zelo različne, ampak vse pozitivne. Poročila smo redno oddali, dijaki so bili dobro pripravljene, tudi spremljevalci in mentorji so se vrnili s pozitivnimi izkušnjami in novim znanjem. Vodstvo šole podpira izvajanje teh projektov, saj pozitivno vplivajo na dijake, ki se mobilnosti udeležijo, prav tako pa tudi na sodelujoče učitelje in samo šolo.

Prav zaradi dobrih predhodnih izkušenj mojih sodelavcev, ki so se že preizkusili v vlogi učitelja spremljevalca v mednarodni mobilnosti, sem se tudi sam prijavil za udeležbo. Poleg mene se je prijavilo še nekaj učiteljev, na koncu se je vodstvo šole odločilo za mene. Ker govorim in pišem tekoče angleško, sem se prijavil za skupino, ki svojo mednarodno prakso opravlja na Irskem.

Določili so me, da se dijakom priključim zadnji teden njihove tritedenske prakse in jih pospremim na poti domov.

2 PRIPRAVA NA PROJEKT

Projekt Krepitev mednarodnih odnosov smo zastavili tako, da bo potekal 24 mesecev. Začel se je tako, da je koordinatorica projekta na šoli najprej poiskala partnerske organizacije v posameznih državah, kamor se bodo dijaki odpravili na mednarodno mobilnost. Zaradi učenja tujih jezikov in predhodnih izkušenj, se je odločila za Nemčijo, Avstrijo in Irsko. V vsaki državi je uspela navezati stik s partnersko organizacijo, preko katere je dobila organizacije, ki bodo dijakom nudile delovno prakso, poiskali pa so tudi družine gostiteljice, pri katerih bodo dijaki in učitelji spremljevalci bivali tri tedne oz. en teden svoje mednarodne mobilnosti.

Sledila je prijava projekta in priprava dokumentacije, v kateri je bilo potrebno navesti vse potrebne informacije, sestaviti načrt projekta, izbrati dijake in nenazadnje izbrati učitelje spremljevalce za posamezne države in skupine.

2.1 MOJA PRIPRAVA NA PROJEKT

Ko sem dobil potrditev, da sem izbran za učitelja spremljevalca, sem čutil notranjo razdvojenost. En del je bil neskončno vesel, saj bom imel priložnost obiskati Irsko, ki sem si jo že od nekdaj želel videti in doživeti, drugi del pa je bil zaskrbljen, ali bom kos danemu izzivu.

V mesecih, ki so me ločili do odhoda, sem intenzivneje obnavljal svoje znanje angleščine, saj sem želel predstaviti tako sebe, kot tudi šolo, v najboljši luči pri partnerski organizaciji na Irskem.

Ko so bili izbrani tudi dijaki, ki se bodo projekta udeležili, smo z njimi opravili več sestankov, na katerih smo jih pripravljali na delo in življenje, ki ga bodo izkusili v tistih treh tednih. Dijaki so se pripravljali na projekt tudi tako, da so morali predstaviti ostalim udeležencem izbrano turistično znamenitost države, ki jo bodo obiskali.

Tudi sam sem se preko spleta in turističnih vodnikov pozanimal o Irski, njenih znamenitostih in posebnostih, saj sem moral pripraviti za skupini dijakov, ki bosta na Irskem, dve ekskurziji, ki jih bomo opravili v tistem tednu, ko bom z njimi.

Ker sem vedel, da bom bival pri družinah, sem se pripravil in s seboj vzel prospekte Slovenije in nekaj slovenskih proizvodov, ki sem jih potem razdelil med svoje gostitelje.

Ker je bila moja naloga, da dijake spremljam zadnji, tretji teden, mi je ogromno pomagalo dejstvo, da sta se do takrat že vrnila dve učiteljici spremljevalki, ki sta dijake pospremili na Irsko, z njimi preživeli prvi teden in jim pomagali pri namestitvi pri družinah in na delovnem mestu, saj sta mi nudili ogromno informacij o vsem.

Dijaki so bili razdeljeni v dve skupini. Prva skupina je svojo mednarodno prakso opravljala na jugu Irske, v mestu Mallow. Dijaki zdravstvene nege so bili dodeljeni v dom starejših, kjer so dva po dva delali na različnih oddelkih. Dobili so svoje mentorje in tudi svoje zadolžitve. V treh tednih so tako dodobra spoznali razlike, prav tako tudi prednosti in slabosti sistema zdravstvene oskrbe starejših na Irskem. Dijakinji programa kozmetični tehnik pa sta bili dodeljeni vsaka v svoj kozmetični salon, kjer sta spremljali delo svojih mentorjev in opravljali naloge, ki so jima bile naložene.

Druga skupina je bila pa na severu Irske, v mestu Sligo. Tudi tukaj so bili dijaki zdravstvene nege v domu starejših, dijakinji kozmetičnega tehnika pa vsaka v svojem kozmetičnem salonu. Dijaki so dva po dva spali pri družinah, kjer so tudi preko vsakodnevnih komunikacij nadgrajevali in pilili svoje znanje angleščine.

3 STROKOVNO DELO UČITELJA SPREMLJEVALCA

Končno je nastopil tudi teden projekta, kjer sem sam odigral svojo vlogo. Najprej sem moral sam priti na Irsko, kjer so moji dijaki že bivali dva tedna.

Svojo pot sem začel v Gradcu, od koder sem s pomočjo Flixbusa prispel na dunajsko letališče. Sledila je običajna procedura oddaje prtljage in preverjanja dokumentov. Svoje potovanje sem potem nadaljeval z letalom do Dublina, glavnega mesta Irske.

Program je bil zastavljen tako, da zaradi pozne ure prihoda ni bilo ustrezne povezavo do Mallowa, zato sem eno noč preživel v Dublinu. Čas sem izkoristil za spoznavanje mesta in njegovih kulturnih znamenitosti.

Naslednji dan sem z vlakom odpotoval v Mallow, kjer me je sprejela gostiteljica, pri kateri sem preživel naslednje tri dni in me odpeljala v pisarno partnerske organizacije, kjer sem dobil vse potrebne informacije glede svojih dijakov. Dogovorili smo se, da naslednji dan obiščem delovne postaje dijakov, dan potem pa jih odpeljem na strokovno ekskurzijo v sosednje mesto in si ogledamo tamkajšnje znamenitosti.

Obisk delovnih postaj dijakov je bil zelo zanimiv in poučen. Dijaki so mi s ponosom razkazali oddelke, na katerih so delali, predstavili so mi svoje mentorje in sodelavce, ki so vsi enoglasno pohvalili njihovo strokovno usposobljenost, kot tudi znanje angleščine, saj so brez težav komunicirali z zaposlenimi in s pacienti. Posebno doživetje je bil obisk obeh kozmetičnih salonov, saj sta dijakinji lahko pokazali in predstavili razne pripomočke, ki sta se jih v minulih dveh tednih naučili uporabljati.

Tudi bivanje pri družini gostiteljici je bil poseben izziv, saj je od mene zahteval konstantno rabo angleščine, ki mi je šla iz dneva v dan bolje. Moje gostitelje je iskreno zanimalo, od kod prihajam, kakšna je naša država, kako so urejena posamezna področja, zanimalo pa jih je tudi počutje dijakov, tako na delovnih mestih, kot tudi pri njihovih družinah gostiteljicah.

Naslednji dan smo obiskali mesto Killarney, ki je čudovito. Ima veliko tradicionalnih irskih hišk, v katerih prikazujejo poklice in življenje na Irskem, kot je bilo včasih. Z dijaki smo se res zabavali in se imeli lepo.

Sledilo je slovo od te skupine, saj me je zaposleni na partnerski organizaciji z avtom preselil na sever Irske, v mestu Sligo.

Tudi tam je bil najprej na vrsti obisk pisarne in seznanitev s situacijo dijakov, kje delajo, kakšne so njihove zadolžitve, kje živijo, ali so zadovoljni z namestitvijo in ostale podrobnosti. Spoznal sem novo družino gostiteljico, kjer sem preživel naslednje tri dni.

Program je bil podoben kot pri prejšnji skupini. Drugi dan je bil namenjen obisku delovnih postaj dijakov, pogovori z njihovimi mentorji in vodji ustanov, kjer so bili zaposleni, kot tudi z lastnicami kozmetičnih salonov, kjer sta delali dijakinji kozmetičnega tehnika. Tudi tukaj so bili zelo navdušeni nad dijaki, njihovo strokovnostjo in fascinirani nad njihovim znanjem angleščine, ki za razliko od njih, ni njihov materni jezik.

Predzadnji dan smo z dijaki šli na ogled čudovitega klifa, ki se je mogočno dvigal nad vodo Atlantskega oceana. Vsi smo bili navdušeni nad takim čudesom narave. Dan smo nadaljevali z ogledom muzeja na prostem. Muzej so sestavljale tipične hiše irskega podeželja, vendar je vsaka bila iz svojega časovnega obdobja. Tako smo lahko med sprehodom iz ene v drugo ugotavljali, kako se je spreminjala arhitektura in tudi namembnost posameznih prostorov, kako se je spreminjala tehnologija in pripomočki v vsakdanjem življenju.

Zadnji dan je sledil transfer na letališče. S pomočjo partnerske organizacije na Irskem sta obe skupini imeli rezervirane avtobusne karte do letališča. Tam smo se združili s skupino dijakov, ki so pripotovali iz juga Irske, z mesta Mallow.

Sledila je procedura na letališču, kjer je največji izziv bil najti dovolj prostora v kovčkih za vse nakupljene stvari dijakov. K sreči so me na ta problem dijaki opozorili, zato sem s seboj imel dodatni prazen kovček, ki smo ga komaj uspeli zapreti. Po običajni registraciji in preverjanju dokumentov je sledil let do Dunaja, kjer pa nas je že čakal prevoz do naše šole.

4 SKLEP

Priznam, da sem si kar oddahnil, ko smo z dijaki srečno prispeli domov. Spremljanje skoraj polnoletnih ali pa ravno polnoletnih dijakov je zelo zabavno, poučno, včasih pa tudi rahlo naporno, predvsem pa odgovorno delo. Dijaki so polni želja za odkrivanje novih stvari, ki pa hitro lahko prerasejo v kaj nevarnega. Poseben izziv je predstavljala raba tujega jezika, saj je dandanes že samoumevno, da je angleščina svetovni jezik. Tudi transferji med posameznimi točkami potovanja so lahko velik izziv za učitelje spremljevalce. Ni nobena redkost, da se med ročno prtljago med pregledom na let najde artikel, ki tja ne sodi in zato roma v koš, kar dijaku predstavlja ne samo finančno izgubo, ampak tudi čustveno stisko. Zato je pomembno, da se te stvari večkrat opozorijo in pregledajo, da se jim potem poskusimo izogniti. Promet v vseh velemestih je posebna zgodba. Naj so to avtobusni prevozi ali pa prevozi s podzemno železnico, na vsaki menjavi postaje je potrebna čuječnost in spremljanje, ali so vsi dijaki sledili v pravo smer, saj je motečih dejavnikov v obliki raznih reklam, gneče, slušalk v ušesih več kot preveč.

Posebna izkušnja se mi je tudi zdelo bivanje pri družini gostiteljici. Na ta način sem se lažje vživel v položaj dijakov, ki so bili prav tako prisiljeni v rabo angleščine pri vsakodnevnih opravilih. Na ta način smo vsi lahko izboljšali svoje znanje angleščine. Ima pa bivanje pri družini tudi pomemben socialni vidik, saj se naučiš sprejemati in spoštovati drugačnost. Svojo izkušnjo bi toplo priporočal vsem učiteljem, saj se tudi med njimi in dijaki spletejo močne vezi, preko katerih lahko potem tudi pri pouku pomagamo dijakom, da se čim bolje in uspešno pripravijo na poklicno življenje.

Literatura in viri

1. Prijavna dokumentacija na projekt Krepitev mednarodnih odnosov, Erasmus+

SIMON PERTOCI

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA MURSKA SOBOTA

UČENJE IZVEN UČILNIC IN PROJEKTNIA DNEVA SREDNJE ZDRAVSTVENE ŠOLE MURSKA SOBOTA

Povzetek

Današnji učni načrti v srednji šoli so polni raznih podatkov in informacij, ki jih dijaki mogoče uspejo predelati v nekem omejenem času, vprašanje pa je, kakšna je njihova trajna vrednost. Zato smo se na Srednji zdravstveni šoli Murska Sobota odločili, da pouk dijakom popestrimo tako, da ga preselimo iz učilnic v naravo, v okolje, v katerem bodo opravljali svoj poklic in v prostore, ki imajo določen zgodovinski pomen. Na ta način bodo vsebine spoznali na nov, izkustveni način in si jih bodo mogoče lažje in trajneje zapomnili. Tako smo vsebinsko sestavili projektne dneve, v katera smo vključili snov različnih predmetov in ju izvedli v drugih letnikih srednješolskega izobraževanja.

Ključne besede: pouk v naravi, zdravje, inovativni pristop k pouku, projektne dan

LEARNING OUTSIDE THE CLASSROOMS AND THE PROJECT DAYS AT SECONDARY SCHOOL OF NURSING MURSKA SOBOTA

Abstract

Today's high school curricula are full of data and information that students can manage to process in a limited time, and the question is what is their lasting value. That is why at Murska Sobota Secondary School of Medicine we decided to enrich the lessons for students by moving it from the classrooms to nature, to the environment in which they will pursue their profession and to places with a certain historical significance. This way, they will get to know the content in a new, experiential way and will be able to remember it more easily and permanently. In this way, we put together project days in which we included the substance of various subjects and implemented them in other upper secondary education years.

Keywords: nature lessons, health, innovative teaching approach, project day

1 UVOD

Tempo sodobnega življenja od vseh udeležencev izobraževanja zahteva poznavanje vedno več vsebin, ki jih morajo dijaki in tudi učitelji predelati in spoznati v sklopu učnega programa. Pogosto gre za vsebine, ki so dijakom tuje, jih ne razumejo in jih zaradi tega težje usvojijo. Zato smo se na šoli odločili, da bomo nekaj teh vsebin iz šolskih klopi prenesli v naravo, v bodoče delovno okolje dijakov in v prostore, ki imajo zgodovinsko in kulturno vrednost. Želeli smo, da dijakom učne cilje približamo, jih konkretiziramo in jih napravimo lažje razumljive. Pri tem smo poskušali zajeti čim več različnih učnih področij, ki smo jih prepletli med seboj, da so se dopolnjevala. Tako smo vključili snov iz področja geografije, zgodovine, tujega jezika, stroke – zdravstvene nege, športne vzgoje, slovenščine, biologije, kemije in gospodinjstva.

2 PRIPRAVA PROJEKTHNIH DNEVOV

Ideja, da bi pouk popestrili s tem, da ga izvedemo izven učilnic, je na naši šoli prisotna že dolgo. V preteklosti smo že nekajkrat izvedli razne dneve pouka, ki so potekali v naravi. Tako smo z dijaki že bili v gorah in tudi na morju.

Tudi tokrat smo pri pripravi projektnih dni želeli zajeti čim več različnih področij, ki bi se smiselno dopolnjevala. Pri tem smo kot osnovo vzeli strokovni del, torej zdravstveno nego. Cilj je bil poiskati zdravstveno ustanovo, ki bi bila pripravljena sprejeti naše dijake in jim na zanimiv in atraktiven način predstaviti svoje delovanje in pomen v okolju, v katerem deluje. V nadaljevanju smo poiskali ustrezne hotelske kapacitete, saj je bila načrtovana celotna generacija drugih letnikov naše šole, ki predstavlja okrog 140 dijakov in spremljevalcev.

Pomemben del projektnih dni so bile vsebine športne vzgoje, ki so jih dijaki in spremljevalci opravili v Cerknem. Tam smo lahko koristili hotelski bazen, fitnes in zunanje športne površine.

Vključili smo tudi teme iz geografije in zgodovine. Zato smo rezervirali tudi ogled partizanske bolnišnice Franja.

Za konec pa smo vključili ogled Antonijevega rova v Idriji.

Dijaki so dobili razne delovne liste s področja tujega jezika, slovenščine in biologije, preko katerih so spoznali ta del Slovenije in njihove posebnosti.

Celotne vsebine in potek smo zajeli v varnostnem načrtu, kjer so bili sezname dijakov, sezname posameznih skupin z določenimi spremljevalci, urnik dejavnosti ter pravila za udeležence projektnih dni.

Program je najprej potrdilo vodstvo šole, nato pa smo z njim seznanili dijake in starše na posebej za to sklicanem roditeljskem sestanku.

tukaj vstavi preglednico1.jpg

3 STROKOVNI DEL

3.1 KLINIKA GOLNIK

Osrednji del projektnih dni je predstavljal strokovni del, zdravstvena nega. Vsebine tega področja smo našli v Kliniki Golnik. Naši dijaki v drugem letniku začnejo natančneje spoznavati delo s pacienti in se na ta način pripravljajo na praktični del pouka, ki se začne v tretjem letniku. V prvem letniku so spoznavali osnove, osnovne prijeme, pripravo prostora, v drugem letniku pa se delo konkretizira, zato je izjemnega pomena obisk take

ustanove, kot je Klinika Golnik, kjer se naši dijaki konkretno srečajo z različnimi bolezenskimi stanji, prav tako s specifičnimi prijemi in načini zdravljenja, pregledi, ki se izvajajo v zgoraj imenovani ustanovi.

Dijaki so se ob prihodu na kliniko razdelili na več vnaprej pripravljenih skupin. Vsako od skupin je prevzela ena izmed zaposlenih na kliniki in jih odpeljala na posamezne oddelke, kjer so si ogledali delo, ki tam poteka. Nekaj skupin pa je ostalo na predavanjih, ki so jih pripravili zaposleni na kliniki in preko njih predstavili delovanje klinike. Dijaki so imeli priložnost slišati naslednja predavanja:

- Predstavitev Klinike Golnik in predstavitev poklica,
- KOPB – kronična obstruktivna pljučna bolezen,
- Zdravstvena oskrba bolnika s tuberkulozo,
- Neakutna in paliativna obravnava bolnikov.

V nadaljevanju so se skupine zavrtele, tako da so vse skupine obdelale celoten program. Dijaki so dobili delovne liste, ki so se navezovali na vsebine, ki so jih bodisi slišali na predavanjih bodisi izvedeli na ogledu klinike.

Univerzitetna klinika za pljučne bolezni in alergijo je klinična, raziskovalna in pedagoška ustanova. Ustanova obravnava bolnike s pljučnimi in alergijskimi boleznimi iz celotne Slovenije, istočasno pa je učna baza za dodiplomsko in podiplomsko izobraževanje zdravnikov in drugih zdravstvenih delavcev in sodelavcev. Poleg diagnostike in zdravljenja bolnikov s pljučnimi in alergijskimi boleznimi, izvajajo tudi diagnostiko in zdravljenje pri drugih bolnikih z boleznimi notranjih organov, prvenstveno boleznih srca in zgornjih prebavil. Klinično dejavnost izvajajo v sedmih oddelkih z več kot 200 posteljami. Ambulantno dejavnost izvajajo v Pulmološki in alergološki ambulanti na Golniku in v Ljubljani, v Kardiološki ambulanti in Internistični ambulanti na Golniku ter v Internistični ambulanti in Ambulanti za sladkorne bolnike v Kranju.

V kliniko sprejemajo bolnike iz vse Slovenije. Ker klinika spada med terciarne ustanove na področju pulmologije in alergologije, se na bolniških oddelkih zdravijo tudi bolniki z najtežjimi diagnostičnimi in terapevtskimi problemi.

V Kliniki Golnik poleg storitev javnega zdravstva opravljajo tudi »zdravstvene storitve brez napotnice v naslednjih dejavnostih: pulmologija, alergologija, endoskopija, kardiologija, RTG-diagnostika in preventivni pregledi. Na kliniki vodijo in oblikujejo Centralni register za tuberkulozo in Register za trajno zdravljenje s kisikom na domu za vso Slovenijo.

3.2 PARTIZANSKA BOLNIŠNICA FRANJA

Da bi se dijaki bolj zavedali pomena področja, na katerem bodo kot zdravstveni delavci delovali, smo obiskali Partizansko bolnišnico Franja. Naši dijaki so bili pretreseni, ko so izvedeli, v kakšnih razmerah so morali delati takratni zdravstveni delavci. Pretreslo jih je, v kakšnih sanitarnih pogojih se je delo izvajalo. Ogled smo začeli s pohodom po soteski, ves čas smo imeli strokovno vodenje, kjer nam je vodič zaupal marsikatero zanimivo anekdoto ali dejstvo, ki se je nanašalo na delovanje partizanske bolnišnice. Po prihodu do same bolnišnice in njene predstavitve, so si dijaki sami v miru pogledali posamezne barake in prebrali table z besedili, ki so opisovale namen in uporabo posamezne barake. Ugotovili so, da so bile takratne razmere neprimerno slabše od današnjih in so s spoštovanjem gledali na delo zdravstvenih delavcev tistega časa. V nadaljevanju dneva so dobili delovne liste tudi s področja geografije in zgodovine, ki so se nanašali na snov, ki so jo slišali o Partizanski bolnišnici Franja. Posebno pozornost pa dobila tudi nagradna igra s strani vodiča, ki je dijake

izzval, ali med barakami Partizanske bolnišnice najdejo edino originalno ohranjeno barako, ki je preživela poplave leta 2007, ko je voda odnesla skoraj celotno bolnišnico. Dijaki so ugotovili, da so odgovorni odlično opravili svoje delo, saj je bilo skoraj nemogoče ugotoviti razliko med ohranjeno barako in obnovljenimi.

Partizanska bolnica Franja je enkratni spomenik človečnosti, tovarištva in solidarnosti iz druge svetovne vojne. Kot ilegalna bolnišnica je v težko dostopni soteski Pasice v Dolenjih Novakih pri Cerknem delovala med decembrom 1943 in majem 1945. Večino časa jo je vodila zdravica Franja Bojc Bidovec, po kateri so bolnišnico poimenovali že med vojno. Poleg osebja so bili za uspešno delovanje bolnišnice zaslužni tudi okoliški prebivalci, ki so pomagali pri gradnji barak, doma skrivali ranjence in zanje zbirali hrano, zdravila in drug material. Bolnica Franja je po vojni postala simbol slovenskega partizanskega zdravstva ter skrbi za ranjene, nemočne in pomoči potrebne.

V soteski so se zdravili predvsem težji ranjenci, za lažje pa so v bližnji in daljni okolici zgradili več pomožnih oddelkov. V vseh se je skupaj zdravilo okoli 900 oseb. Med njimi so bili tako člani partizanskega gibanja kot posamezni borci sovražnih sil. Med vsemi je bilo tudi skoraj 100 pripadnikov tujih narodnosti, največ Italijanov, pripadnikov narodov nekdanje Jugoslavije (Srbi, Hrvati, Bošnjaki, Črnogorci ...) in Sovjetske Zveze (Rusi, Azerbajdžanci ...), Francozov ter po dva Avstrijca, Poljaka in Američana – eden od njih je bil pilot sestreljenega letala. Med osebjem lahko omenimo zdravnika Vladislava Kleina, po rodu juda iz Srbije, ki je krajši čas vodil bolnišnico, in italijanskega zdravnika Antonija Cicarellija, vodjo enega njenih zunanjih oddelkov. Kljub izrednim razmeram je bila medicinska oskrba na visoki ravni. Operirali so strokovno usposobljeni kirurgi, za vzpostavljeno redno oskrbo z zdravili, s sanitetnim materialom in hrano je bila odločilna pomoč civilnega prebivalstva.

Po ogledu Partizanske bolnišnice Franja pa je sledil še trenutek za izpovedništvo, liriko, torej slovenščino. Zakaj so čutili potrebo po izpovedovanju? Omenimo liriko upora, Karla Destovnika Kajuha, pomen, dijaki čutijo, lažje razumejo književnost, o kateri se bodo učili po vrnitvi s projektnih dnevov. Zgodovini, geografiji, zdravstveni negi, prvi pomoči se je pridružila še slovenščina.

3.3 HOTEL CERKNO IN ŠPORTNE AKTIVNOSTI

Zaradi obsega vsebin smo planirali prenočišče v Hotelu Cerkno, ki se ponaša tudi z bazenom za plavanje, fitnesom in možnostjo koriščenja zunanjih športnih površin. Tako so dijaki, s spremljevalci in učiteljem športne vzgoje, lahko opravili tudi vsebine športne vzgoje. Učitelj športne vzgoje je tako preveril znanje plavanja pri dijakih, pod vtisom, ki ga je na dijake pustil ogled tako klinike kot Partizanske bolnišnice Franja, so dijaki med športnimi igrami v vodi nadaljevali pogovor o videnem, o tem, kako težko se gibajo v vodi, kako hudo je šele bilo partizanom, ko so v nemogočih razmerah reševali življenja. Samoiniciativno so se lotili reševanja v in iz vode, igra je prerasla v »praktični pouk«. Pogovor je nanese tudi na geografske razmere, športne igre v vodi so tako prerasle v diskusijo, izkustveno učenje.

Ostali spremljevalci smo pomagali pri izvedbi raznih iger z žogo. Dijaki so se pomerili v razrednem tekmovanju v nogometu, košarki in med dvema ognjema. Naslednje jutro so se dijaki preizkusili tudi v nordijski hoji.

3.4 RUDNIK ŽIVEGA SREBRA

Naslednji dan nas je pot vodila v Idrijo, kjer smo si ogledali rudnik živega srebra, Antonijev rov. Dijaki so spoznavanje rudnika začeli z ogledom filma, ki jim je orisal zgodovino in razvoj

rudnika. Slišali so nekaj osebnih zgodb in zapisov rudarjev, ki so pogosto žrtvovali svoje zdravje in življenja, da so lahko preživljali svoje družine. V nadaljevanju so se dijaki prelevili v skoraj ta prave rudarje, saj so dobili plašč in rudarsko čelado ter se z vodiči spustili po Antonijevem rovu. Ob ogledu rova so spoznali različne tehnike pridobivanja živega srebra, videli so, kako so izgledala delovišča rudarjev, slišali pa so tudi mnogo zanimivega o sestavi zemlje in plasteh ter kamninah, kjer se je nahajalo živo srebro. Na koncu so lahko prijeli in med seboj primerjali različne kamnine, dobili občutek, v kakšni nevarnosti so bili rudarji iz dneva v dan, videli povezavo med geografijo in kemijo, na poti domov pa so prejeli še delovni list, ki se je nanašal na ogled rudnika živega srebra.

Z več kot 13 % svetovne proizvodnje je bil idrijski rudnik po količini pridobljenega živega srebra drugi največji živosrebrov rudnik na svetu. Več živega srebra so pridobili samo še v španskem Almadenu.

Izkopano rudo so v začetku v vedrih, nato v tonah (posode) in nazadnje v vozičkih dvignili na površje, zdrobili na manjše kose in nato žgali, najprej v kopah, kasneje v lončenih posodah in nato v različnih pečeh na temperaturi nad 600 °C. Živo srebro je pri visokih temperaturah hlapelo iz rude in se na hladnem ponovno zgostilo. Skozi petsto let so tako z žganjem pridobili 147.000 ton živega srebra.

Poleg živega srebra je idrijski rudnik od vsega začetka izdeloval tudi cinober (HgS), ki so ga uporabljali za izdelavo barv. Z njim je zalagal svetovni trg več kot 300 let. Z idrijskim cinobrom se je začel razvoj kemijske industrije na Slovenskem.

Leta 1500, samo desetletje po odkritju živega srebra, so v Idriji izkopal Antonijev rov, ki spada med najstarejše ohranjene vhode v rudnik na svetu. Po tristo metrov dolgem rovu so rudarji skoraj pol tisočletja odhajali v jamo in se vračali z dela. Prvotno je bil rov podprt z lesenim podporjem, leta 1766 pa so ga obzidali z apnenčevimi bloki. Danes je ta del jame urejen v muzej.

4 SKLEP

Dijaki in spremljevalci, ki so sodelovali pri izvedbi projektnih dni, smo si bili enotni, da so tovrstne aktivnosti dobrodošle in koristne za vse udeležence učno-vzgojnega procesa. Poleg znanja, ki so ga dijaki usvojili in pridobili na drugačen način, kot v okviru običajnega pouka, je pomemben tudi socialni vidik, saj so se dijaki med dvodnevni druženjem spoznali, se zblížali in povezali kot razred. Tudi s spremljevalci so vzpostavili drugačen odnos, kot ga imajo v šoli, ko so eni v vlogi učiteljev, drugi pa v vlogi učencev.

Znanja in izkušnje, ki so jih pridobili, bodo gotovo trajnejša, kot pa če bi te snovi samo prebrali, saj so jih doživeli, jih izkusili. Spoznali so vodilno zdravstveno ustanovo na področju pljučnih bolezni in alergij, predavanja, ki so nam jih pripravili tam, so obsegala zanimive, življenjske vsebine (zdravljenje alergij, smrčanja, škodljivost kajenja, prikaz različnih pljučnih bolezni), ki jim bodo na bodoči poklicni poti gotovo koristile.

Zgodovina in sporočilo Partizanske bolnišnice Franja je zelo bogato in jih kot bodoče zdravstvene delavce nagovarja in opominja na njihovo poslanstvo.

Ogled Antonijevega rova pa jim je predstavil težko življenjsko pot rudarjev, ki so pogosto žrtvovali svoje zdravje in tudi življenje, da so lahko preživljali svoje družine.

Literatura in viri

1. <http://www.klinika-golnik.si/bolnisnica-golnik/>.
2. <https://www.muzej-idrija-cerkno.si/lokacija/partizanska-bolnica-franja/>
3. <http://www.cudhg-idrija.si/drugi-najvecji-rudnik-zivega-srebra-na-svetu/>
4. <http://www.cudhg-idrija.si/eden-najstarejsih-ohranjenih-vhodov-v-rudnik-v-evropi/>
5. Varnostni načrt za izvedbo projektnih dnevov 2. letnikov Srednje zdravstvene šole Murska Sobota

JASMINA PETEK PELCL
OŠ LJUDSKI VRT PTUJ, ŽUPANČIČEVA ULICA 10, PTUJ
SODELOVALNO UČENJE PRI MATEMATIKI

Povzetek

Naloga učitelja v sodobni šoli je ustvariti takšno učno okolje za učence, ki jih bo spodbudilo in motiviralo za delo tako v šoli kot doma. Učitelji moramo v učni proces vpeljevati sodobne oblike dela ob podpori informacijsko-komunikacije tehnologije. Ena izmed teh oblik je sodelovalno učenje s strukturo več glav več ve. Učenci so pri učni uri raziskovali znamenite točke trikotnika z modeli trikotnikov in z dinamičnim programom za geometrijo Geogebra. Ob koncu učne teme sem znanje učencev preverila še s pomočjo spletne aplikacije Plickers, ki omogoča, da učenec in učitelj dobita povratno informacijo o učenčevem znanju takoj, rezultati preverjanja znanja pa se shranijo trajno. Sodelovalno učenje se od tradicionalnega razlikuje v tem, da se učenci v skupini zavedajo skupne obveznosti in odgovornosti. Delo je potekalo aktivno in sproščeno, učenci pa so si med seboj pomagali in se spodbujali pri doseganju skupnega cilja.

Ključne besede: matematika, skupinsko delo, sodelovalno učenje, raziskovanje, trikotniki, Geogebra, Plickers

COOPERATIVE LEARNING IN MATHEMATICS

Abstract

The role of the teacher in modern school is to create an environment for the learners which encourages and motivates them for work at school as well as at home. Teachers must introduce modern forms of work into the learning process supported by information and communication technology. One of these forms is collaborative learning in terms of 'two heads are better than one'. Learners investigated special points of triangles with the model of triangles and the dynamic geometry programme Geogebra. Student knowledge was tested using the web application Plickers at the end of the educational topic; the application enables students and teachers to get feedback about student knowledge in real time and stores the results of the test permanently. Cooperative learning is different from traditional learning because the learners in the group are aware of their joint obligations and responsibility. Work proceeded actively and relaxed; students helped each other and encouraged each other in achieving their joint goal.

Keywords: mathematics, group work, cooperative learning, exploration, triangles, Geogebra, Plickers

1 UVOD

Učitelji pri pouku matematike najpogosteje uporabljamo učne oblike, kot so frontalna, individualna, delo v dvojicah in skupinska, ter metode poučevanja, kot so razlaga, razgovor, demonstracija, praktično delo ipd. Naloga učitelja je, da pravilno izbere učne oblike in metode dela, in sicer tako, da bodo učenci aktivni udeleženci v procesu pouka. V sodobni šoli postajamo učitelji organizatorji učnega procesa z vpeljevanjem sodobnih oblik učenja. Ena izmed teh oblik je sodelovalno učenje, ki je danes ena izmed temeljnih veščin človeka. S sodelovalnim učenjem učenci pridobivajo izkušnje na področju socializacije, si razvijejo pozitivno samopodobo, sprejemajo drugačnost, se trudijo za pozitiven odnos v skupini in prevzemajo odgovornost. Za učitelja danes ni dovolj, da je strokovnjak na svojem področju, ampak se mora nenehno izobraževati ter spremljati tehnološki napredek ter ga vključevati v svoje delo. Sodobna šola s sodobnimi načini učenja zahteva motiviranega učitelja, ki zna učence pritegniti in jih aktivno vključiti v pouk. Uporaba sodobnih metod poučevanje in sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije pozitivno vpliva na motivacijo, sodelovanje, inovativnost in dejavnost učencev. Eden izmed ciljev pouka, zapisan v učnem načrtu za matematiko, je, da moramo učence usposobiti za uporabo tehnologije pri reševanju matematičnih problemov, ob tem pa še posredno za uporabo tehnologije v vsakdanjem življenju. Pri pouku matematike se informacijsko-komunikacijska tehnologija uporablja za naslednje namene (Žakelj, et al., 2011, p. 81):

- razvijanje matematičnih pojmov,
- raziskovanje in modeliranje,
- avtomatizacijo določenih postopkov,
- predstavljanje rezultatov dela,
- preverjanje znanja.

V tem prispevku sem predstavila učno temo 7. razreda, in sicer znamenite točke trikotnika, kjer sem uporabila sodelovalno učenje ob podpori sodobne informacijsko-komunikacije tehnologije. Učenci so znamenite točke trikotnika raziskovali s pomočjo modelov trikotnika in z uporabo dinamičnega programa za geometrijo Geogebra. Ob zaključku učne teme sem znanje učencev preverila še s pomočjo spletne aplikacije Plickers.

2 GEOGEBRA

Geogebra je program za dinamično matematiko, ki povezuje geometrijo, algebro in analizo. Napisal ga je Markus Hohenwarter s salzburške univerze. Namen programa je predvsem podpora pri učenju in poučevanju matematike. Program je na voljo v spletni različici, lahko pa si ga namestimo na računalnik. V programu lahko rišemo točke, vektorje, daljice, premice, pravokotnice in tudi funkcije. Vse to lahko dinamično spreminjamo. Vnašamo lahko tudi algebrske enačbe premic in stožnic, koordinate ter števila. Z vsemi objekti je mogoče tudi računati v izrazih. »Programi dinamične geometrije lahko dopolnijo razumevanje geometrije in predvsem geometrijske konstrukcije. Dinamičnost geometrijske slike odpira učencem vpogled v povezave med matematičnimi pojmi.« (Žakelj, et al., 2011, p. 81)

Učenci se na naši šoli prvič srečajo s programom Geogebra v 6. razredu, kjer se naučijo narisati osnovne geometrijske elemente. Spoznajo tudi dinamično geometrijsko sliko, ki jo narišejo po navodilu. V 7. razredu svoje znanje nadgradijo z risanjem preslikav in trikotnikov.

3 PLICKERS

Program Plickers je prosto dostopen na spletu. Učitelj najprej opravi registracijo in si ustvari račun. Za prijavo potrebujemo elektronski račun in geslo. Plickers je program za ustvarjanje kvizov. Uporabljamo ga lahko za preverjanje, ocenjevanje ali pa le kot zabavno utrjevanje znanja. Na spletu si ustvarimo učilnice z učenci in knjižnico z vprašanji. Kasneje izberemo vprašanja in jih dodamo k določenemu razredu. Učitelj si na telefon naloži aplikacijo Plickers, za učence pa natisne kartice z možnimi štirimi odgovori (A, B, C ali D). Učitelj prikaže vprašanje preko projektorja, učenci pa z dvigom kartice podajo pravilni odgovor. Učenec izbere rešitev med ponujenimi odgovori (A, B, C ali D). Pri tem so uporabljeni različni vzorci, ki jih zazna aplikacija. Učitelj nato s telefonom odčita odgovore učencev in dobi takojšnjo povratno informacijo o odgovorih učencev. Učitelj mora pri spletnem preverjanju znanja izbrati primerna učna poglavja in naloge različnih taksonomskih stopenj. Pri postavljanju vprašanj program omogoča tudi nalaganje slik. Slabost tega programa je, da ne omogoča zapisovanja enačb (matematični jezik). Vse matematične zapise je treba oblikovati najprej v programu MS Word s pomočjo funkcije »enačba«. Zapise prenesemo s pomočjo zajema zaslonske slike v program Slikar, kjer jih obdelamo in shranimo kot sliko. Če postavljeno vprašanje vsebuje matematični zapis, ga pri vprašanju vstavimo kot sliko. Na projektorju se tudi vidi, za katere učence je aplikacija že zaznala, da so odgovorili na vprašanja, in za katere ne. Pri vsakem vprašanju lahko učencem sproti pokažemo, kako so odgovarjali. Pravilni odgovori učenca se obarvajo zeleno, nepravilni pa z rdečo. Pri vsakem izmed ponujenih odgovorov (A, B, C ali D) je zapisano ime učenca. Pri vsakem vprašanju je zapisano tudi, koliko učencev je nanj pravilno odgovorilo in kateri učenci niso odgovarjali oz. so manjkali v razredu. Rezultate lahko natisnemo za vsakega učenca posebej, in sicer skupaj s podanim vprašanjem in odgovorom. Učitelj in učenec dobita povratno informacijo takoj, rezultati pa so shranjeni trajno. Aplikacija pripomore k večji raznolikosti, dinamičnosti in kakovosti pouka.

4 DELO V SKUPINI

Lansko šolsko leto sem poučevala oddelek 7. razreda, ki je učno zelo šibak. Večina učencev je nezainteresirana za klasični pouk matematike. Pogosto so nastajali konflikti med posameznimi učenci. V razredu je zelo veliko učencev individualistov, ki niso vajeni sodelovanja med sabo oz. delovanja v skupini. V takšnem primeru se učitelj znajde pred izzivom, kako učno snov razložiti in približati učencem, da jim bo zanimiva in da jo bodo razumeli. Zato sem se odločila, da poglavje o znamenitih točkah trikotnika učencem predstavim na drugačen način, in sicer s pomočjo sodelovalnega učenja.

»O sodelovalnem učenju govorimo, kadar učenci delajo v manjših skupinah z namenom, da bi dosegli skupen cilj. Delo je organizirano tako, da vsak član doseže maksimalen učni učinek in hkrati pomaga drugim, da tudi oni dosežejo kar največ. Osrednje mesto ima pri tem interakcija v skupini.« (Marentič Požarnik, 2003, p. 240)

Delo v oddelku sem zastavila tako, da sem učence razdelila v štiri sodelovalne učne skupine po pet učencev, ki so bile sestavljene heterogeno glede na njihove sposobnosti in nekatere druge osebne značilnosti (spol, interesi, socialno-ekonomski status ipd.).

»Za sodelovalno učenje ni dovolj, da posadimo učence skupaj za isto mizo in jim damo nalogo. V takem primeru se v skupini po navadi nekaj časa ne bo nič dogajalo, nazadnje pa bosta eden ali dva učenca opravila vse delo. Zato sodelovalno učenje vsebuje nekaj osnovnih načel, ki jih moramo upoštevati, da v skupini dosežemo res pravo sodelovanje. Ta

osnovna načela so: pozitivna povezanost (soodvisnost) učencev, neposredna interakcija med učenci, odgovornost vsakega posameznega učenca ter uporaba ustreznih sodelovalnih veščin za delo v skupini.« (Pekljaj, 2001, p. 8)

Vsaka skupina je dobila svojo temo, ki so jo morali obdelati in nato predstaviti preostalim skupinam. Obravnavali smo naslednje teme: središče očrtane krožnice, središče včrtane krožnice, višinska točka in težišče trikotnika. Vsaka skupina je najprej dobila na listu papirja motivacijsko nalogo. Na uporabnem primeru iz vsakdanjega življenja so raziskali temo. Pomagali so si lahko z učbenikom in spletom. S pomočjo uvodne motivacije so učenci spoznali višino, simetralo stranice, simetralo kota in težiščnico trikotnika. Lastnosti znamenitih točk so raziskovali najprej s pomočjo prepogibanja trikotnikov iz papirja, nato s programom Geogebra, nazadnje pa so v zvezek načrtovali ostrokotne, pravokotne in topokotne trikotnike, ki so jim morali poiskati znamenite točke trikotnika.

Naloge znotraj skupine, ki so jih učenci morali reševati, so bile diferencirane. Rešitve so si medsebojno pregledali in drug drugemu podali povratno informacijo. Rešitve so bile predstavljene na prosojnicah. Narediti so si morali načrt, kako bodo obravnavano temo predstavili tudi drugim skupinam. Predstavitev je morala vsebovati predstavitev motivacije ter prikaz znamenite točke z modeli trikotnika in s pomočjo dinamičnega programa Geogebra. K učenim uram so morali prinesiti modele trikotnikov, ki jih ločimo glede na velikost notranjih kotov (ostrokoten, pravokoten in topokoten trikotnik), ter tablico oz. mobilni telefon, kjer so imeli nameščen program Geogebra. Z Geogebro so konstruirali različne trikotnike in raziskovali, kje v njih ležijo te znamenite točke. Ko so v Geogebri našli ukaz za premikanje ali izbiro objektov, so s spreminjanjem kotov in stranic v enem trikotniku ugotovili, kje leži posamezna znamenita točka trikotnika. Pri raziskovanju sem učencem dajala navodila za delo, jih vodila, usmerjala in spodbujala ter podajala povratne informacije. Pri sodelovalnem učenju je namreč pomembno, da učitelj predstavi delo z jasnimi skupinskimi cilji in jasno posameznikovo odgovornostjo.

Prva skupina je morala raziskati višinsko točko trikotnika. Motivacijsko nalogo so imeli zastavljeno na interaktivni tabli, kjer so imeli sliko Keopsove piramide. Raziskati so morali, po kateri poti bi se povzpeli, da bi bila ta najkrajša. Ugotovili so, da je najkrajša pot tista, ki je pravokotna na vrh piramide. Pri določanju višine trikotnika so si pomagali z geotrikotnikom, da so dobili višino, pravokotno na stranico trikotnika. Šele po tem so trikotnik prepognili. Ugotovili so, da se višine trikotnika sekajo v točki, ki jo imenujemo višinska točka.

Druga skupina je morala raziskati središče trikotniku očrtane krožnice. Motivacijsko nalogo so reševali štirje učenci. Trije učenci so se povezali v trikotnik z vrvico, četrti učenec pa se je poskušal postaviti tako, da bi vsem trem vrgel žogo z enake razdalje. Ugotovili so, da mora biti četrti učenec enako oddaljen od vseh treh učencev v trikotniku in da morajo poiskati simetrale stranic trikotnika. Prepognili so stranice trikotnika na pol, da so dobili simetrale stranic, in ugotovili, da se sekajo v točki, ki jo imenujemo središče očrtane krožnice.

Tretja skupina je morala raziskati središče trikotniku včrtane krožnice. Učenci so se soočili s problemom, da morajo iz papirnatega modela trikotnika izrezati največji možni krog, ki se dotika vseh robov trikotnika. Ugotovili so, da iščemo točko, ki je enako oddaljena od vseh treh kotov trikotnika. Prepognili so kote v trikotniku na pol, da so dobili simetrale kotov, ki se sekajo v eni točki, ki jo imenujemo središče včrtane krožnice.

Četrta skupina je morala raziskati težišče trikotnika. Iz tršega papirja so izrezali ostrokotni trikotnik. V vseh treh ogliščih trikotnika so naredili luknjice in trikotnik obesili na tri različne načine. V isto oglišče so nato obesili še vrvico z utežjo. Opazili so, da vrvica v trikotniku vedno poteka skozi oglišče in razpolovišče nasprotne stranice. S poskusom so dokazali, da se vse tri nakazane smeri sekajo v isti točki, ki jo imenujemo težišče.

5 UTRJEVANJE IN PREVERJANJE ZNANJA

Vsaka skupina je morala podrobno raziskati, kje leži znamenita točka v ostrokotnem, pravokotnem in topokotnem trikotniku, in o tem poročati preostalim učencem iz drugih skupin. Učenci so bili razdeljeni v štiri skupine po pet učencev. Pri poročanju in preverjanju znanja sem uporabila strukturo več glav več ve.

»Vsak član skupine dobi najprej eno od številko od 1 do 4. Če je v skupini pet članov, lahko dobi tudi številko. Učenci s to številko lahko odgovarjajo skupaj z učenci, ki imajo številko 4. Vprašanje, ki ga postavi učitelj, mora biti konvergentno (zaprto) vprašanje, to pomeni, da mora imeti jasno določeno eno ali več pravih rešitev. Učitelj določi čas, v katerem se morajo učenci pogovoriti o odgovoru. Po poteku tega časa učitelj pokliče eno od števil in s tem določi učenca, ki bo odgovarjal. Učenci iz drugih skupin, ki imajo enako številko, povedo, ali se z odgovorom strinjajo ali ne. Učitelj na ta način izve, ali vsi učenci v razredu obvladajo določeno snov ali ne.« (Peklaj, 2001, pp. 61–62)

Mi smo delo v skupini zastavili drugače. Učencem sem razdelila številke od 1 do 5 in tudi učenci s številko 5 so odgovarjali samostojno. Pri poročanju so morali predstaviti pet ključnih stvari. Vsaka skupina je morala predstaviti motivacijsko nalogo ter razložiti, opisati in prikazati na modelih trikotnika ter z dinamičnim programom Geogebra posamezno znamenito točko trikotnika. Nato so modele trikotnikov z znamenitimi točkami prilepili na plakat, kjer smo imeli zbrane vse lastnosti. Učence sem že prej seznanila, da bodo za pravilni odgovor pri poročanju pridobili točko, ki smo jo kasneje prišteli k točkam preverjanja znanja. Za vsako skupino sem pripravila tabelo z imeni učencev, v katero sem vpisovala točke pri poročanju.

Naslednje tri učne ure so učenci reševali diferencirane naloge, kjer so risali poljubne trikotnike in v njih načrtovali znamenite točke. Dodatno učno uro smo namenili še delu s programom Geogebra v računalniški učilnici, kjer so raziskovali, ali obstaja trikotnik, pri katerem se vse znamenite točke združijo v eni točki. Ugotovili so, da je to enakostranični trikotnik, obenem pa so še ugotovili in zapisali lastnosti znamenitih točk za enakokraki trikotnik. Učenci so risali dinamične slike trikotnikov in opazovali, kako se spreminja znamenita točka, če trikotniku spreminjamo velikost kota in dolžino stranice.

Ob koncu učne teme sem pripravila še preverjanje znanja, ki je bilo sestavljeno iz dveh delov. V prvem delu sem teoretično znanje učencev preverila na sodoben način s pomočjo aplikacije Plickers. V knjižnici aplikacije sem ustvarila teoretična vprašanja, na katera so morali odgovoriti. V drugem delu so morali rešiti klasično preverjanje znanja z risanjem trikotnikov in znamenitih točk trikotnika. Rešitve drugega dela so preverili tako, da so drug drugemu podali povratno informacijo s pomočjo interaktivnih prosojnic. Nato si je vsak učenec seštel točke iz dela v skupini in iz preverjanja znanja obeh delov. Zmagovalno skupino smo dobili tako, da smo sešteli točke vseh učencev v skupini. Zmagala je skupina, ki je zbrala največ točk in si priborila dogovorjeno nagrado. S tekmovalnostjo med skupinami in pravili točkovanja so bili učenci seznanjeni že na začetku učne teme.

6 ZAKLJUČEK

Zraven posredovanja znanja je naloga sodobne šole tudi, da učence usposobi za samostojno pridobivanje znanja v času pouka in kasneje v življenju. Zavedam se, da je zelo pomembno učencu nuditi takšno učno okolje, ki ga bo spodbujalo k aktivnejšemu delu v šoli in doma. Tradicionalno učenje v šoli ne zadovoljuje več vseh potreb sodobne šole. Sodelovalno učenje se od tradicionalnega podajanja snovi razlikuje v tem, da se učenci zavedajo skupne obveznosti in odgovornosti. Učenci so pri urah sodelovali in bili aktivni. Brez večjih težav so samostojno ugotovili lastnosti znamenitih točk v trikotniku. Več učne pomoči so potrebovali učenci z nižjimi učnimi sposobnostmi, zlasti pri dejavnostih s prepogibanjem trikotnikov. Vzdušje v razredu je bilo sproščeno. Učenci so si med seboj pomagali in se spodbujali pri doseganju skupnega cilja. Pri sodelovalnem učenju se izboljšajo odnosi in sodelovanje med učenci. Tudi slabši učenci v skupini so se počutili koristno, saj so vedeli, da lahko prispevajo svoj delček k skupnemu cilju. Pri učnih urah veliko uporabljamo sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, zato so tudi učenci večji spletnega preverjanja znanja z aplikacijo Plickers. Tak način dela so sprejeli hitro. Pri delu so bolj motivirani in aktivni. Učitelj in učenec dobita povratno informacijo takoj, rezultati pa so shranjeni trajno. Aplikacija pripomore k večji raznolikosti, dinamičnosti in kakovosti pouka. Ob uporabi sodobnih metod pri učnih urah so učenci bolj zadovoljni in raje prihajajo k uram matematike.

Literatura in viri

1. Marentič Požarnik, B., 2003. Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.
2. Peklaj, C., 2001. Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS.
3. Žakelj, A., Prinčič Röhler, A., Perat, Z., Lipovec, A., Vršič, V., Repovž, B., et al., 2011. Učni načrt. Program osnovna šola. Matematika. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_matematika.pdf [16. 8. 2019].

BOJANA PETERKA

OŠ VODICE

PROBLEMSKA LITERATURA PO NAČELU BIBLIOSVETOVANJA

Povzetek

Otroci se s problemsko literaturo prvič srečajo že v predšolskem obdobju v okviru vrtčevskega izobraževanja, nato z njo nadaljujejo v okviru osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja. Le-ta je pomembna za ustrezen razvoj otrokove osebnosti. Njen namen je širjenje obzorja na način, da posameznika opremi za življenje – npr. da posameznik prepozna problem in ima potrebne veščine za njegovo uspešno reševanje, da postane bolj odprt za sprejemanje drugačnosti, empatičen v odnosu z drugimi in okoljem ter kritično misleč, obenem pa razvija vrsto kompetenc, potrebnih za ustrezno funkcioniranje v sodobni družbi. Sprejemanje problemskih besedil ter iskanje sporočila knjige poteka po načelu bibliosvetovanja. Le-to poteka v šolskem okolju in pomeni preventivo pred določenimi družbenimi odkloni. S pomočjo bibliosvetovanja učitelj lahko vpliva na posameznikovo obnašanje oz. vedenje in na njegov odnos do sveta, kar lahko najboljše uresniči v okviru domačega branja pri pouku književnosti.

Ključne besede: bibliosvetovanje, domače branje, pouk književnosti, problemska literatura

PROBLEMATIC LITERATURE ON THE PRINCIPLE OF BIBLIOCOUNSELING

Abstract

Children encounter problematic literature in the pre-school period for the first time, as part of kindergarten education, and then continue with it in primary and secondary education. It is important for the proper development of the child's personality. It aims to broaden the horizon in a way that equips the individual for life - e.g. that the individual recognizes the problem and has the necessary skills to successfully solve it, to become more open to accepting otherness, empathetic with others and the environment, and thinking critically, while developing the kind of competences needed to function properly in modern society. The reception of problem literature and the search for the key message of the book are based on the principle of bibliocounseling. Bibliocounseling is therefore conducted in a school setting and is a preventive measure against certain social deviations. Through bibliocounseling, the teacher can influence the individual's behaviour and its relation to the world, which can be best achieved in the context of native reading in literature classes.

Keywords: Bibliocounseling, Literature Classes, Problematic Literature, Required Reading

1 UVOD

Branje literature nasploh ni le estetsko doživetje, torej užitek, ki se poraja ob branju, ali razvijanje oz. bogatenje domišljije, temveč vsebuje tudi spoznavni vidik. Z literaturo oz. leposlovjem lahko delno vplivamo na posameznikovo razmišljanje, oblikovanje identitete, posledično pa na njegovo obnašanje oz. funkcioniranje v družbi. Vplivanje lahko poteka v obliki t. i. bibliosvetovanja (bibliopreventiva – le-to se lahko izvaja v šoli) in v obliki t. i. biblioterapije (pomoč pri že nastalih težavah). Bibliosvetovanje kot oblika bibliopreventive se v šolskem okolju lahko izvede v okviru domačega branja pri pouku slovenščine, učitelj oz. mentor pa mora pri tem upoštevati določena pravila. Za bibliosvetovanje je najustreznejša problemska literatura, primerna starosti učencev, saj od njih zahteva poglobljeno branje, razumevanje, razumsko distanco, kritično razmišljanje in vrednotenje. Učenci v vodeni diskusiji z učiteljem (pogoj je, da učenec pri tem aktivno sodeluje) pridejo do refleksije in spoznanja, s tem pa lahko vplivamo na preprečitev določenih odklonov v družbi (npr. motnje hranjenja, alkoholizem, droge, promiskuiteta, samomorilnost idr.).

2 PROBLEMSKA LITERATURA

»Problemskost je vsebinska besedilna kategorija, povezana s posameznim bralnim doživetjem, tj. z doživljanjem, razumevanjem in vrednotenjem književnosti ter učinkom na posameznega bralca. Odločujoči dejavniki, ki sooblikujejo problemskost kakega besedila, so tema, zgodba, književna oseba, jezik ter prevladujoče razpoloženje.« (Saksida, 2015, str. 107)

Problemska literatura je literatura, primerna za zahtevnejšega bralca in je večinoma visoke umetniške oz. estetske vrednosti, saj na bralca učinkuje globlje in celovitejše. Njen namen ni zabavanje bralca ali sprostitvev, kot je to značilno za trivialna besedila, temveč odstiranje težav v družbi, opozarjanje na pasti sodobne družbe ipd. Njen namen prav tako in nikakor ni posnemanje oz. z gledovanje, temveč kritično sprejemanje in vrednotenje v knjigi predstavljenega problema (obnašanja, odnosa, načina življenja ipd.). Za literaturo na splošno bi lahko rekli, da predstavlja sliko življenja, vendar je treba poudariti, da je le fikcija, torej ni resnična.

Taka literatura je bila že v preteklosti pri laični javnosti napačno razumljena, zato tudi predmet številnih burnih javnih razprav. Posamezne konservativne skupine so ostro podale neutemeljene kritike, kot npr. da takšna literatura kvarno vpliva na pozitivno vzgojo otrok, da celo škodi njihovem razvoju ali da celo trajno poškoduje njihovo psiho, vendar znanstvenega dokaza za to ni, nasprotno, številne znanstvene raziskave kažejo na pozitiven vpliv branja takšne literature, sploh če je le-to izvedeno na ustrezen način, kot je to lahko npr. v okviru pouka, pri katerem poteka poglobljena diskusija z učiteljem oz. mentorjem. Še več, branje takšne literature lahko deluje kot biblioterapija. Največja težava laičnih bralcev je odsotnost poglobljenega branja in šibko razumevanje prebranega besedila, ki ga nekateri nato spremenijo v tabujsko, kar pa to vsekakor ni.

Anton Meden v svoji razpravi o domačem branju v poglavju Vzgajamo s svetlobo! navaja, naj bi bralni sezname vsebovali knjige, ki prinašajo pozitivne zglede in ne take, ki poskušajo vrednote podajati tako, da kažejo njihova nasprotja. Pa vendar je življenje vseh barv in odtenkov s takimi in z drugačnimi izkušnjami, enkrat pozitivnimi, drugič negativnimi. Otroci bodo ob problemskih besedilih boljše pripravljene na življenje, predvsem na pasti sodobnega sveta, čeprav ne povsem, pa vendar boljše, kot če takih besedil sploh ne bi brali. Pri tem pa je treba poudariti, da vsakršno branje problemskih besedil nujno zahteva poglobljeno

diskusijo z učiteljem oz. mentorjem, ki vodi bralni dogodek, in sodelovanje učencev, da se prepriča morebitna napačna razlaga besedila ali z gledovanje po njem. Pri leposlovju nasploh ne gre nujno za z gledovanje s prebranim (bodisi s književno osebo bodisi z dogodkom idr.), kot si to predstavljajo laični posamezniki, temveč gre predvsem za kritično vrednotenje prebranega besedila.

S problemskimi besedili se otroci prvič srečajo že v predšolskem obdobju v okviru vrtca. Tako je npr. Mama je znesla jajce avtorice Babette Cole, ki velja za zafrkljivo problemsko slikanico. S problemskimi besedili nato nadaljujejo v osnovni šoli v okviru pouka književnosti in v okviru domačega branja pri predmetu slovenščina. Usvojeno razumevanje problemskih besedil nadgrajujejo še v srednji šoli, in sicer s poglobljeno vrednotenjsko komponento. Z ustrezno izbranimi problemskimi besedili učencem pomagamo na poti razvoja v odraslost.

2.1 ZAKAJ BRANJE PROBLEMSKE LITERATURE?

V posodobljenem učnem načrtu za slovenščino za osnovno šolo lahko beremo, »da branje nudi učencem in učenkam priložnost za oblikovanje osebne in narodne identitete, za širjenje obzorja ter za spoznavanje svoje kulture in kulture drugih v evropskem prostoru in širše.« (Učni načrt za slovenščino, posodobljena izdaja, 2018, str. 4)

»Pri umetnostnih besedilih učenci poleg sporazumevalne zmožnosti razvijajo tudi doživljajsko, domišljijsko, ustvarjalno, vrednotenjsko in intelektualno zmožnost.« (Prav tam, str. 6)

Problemsko literaturo je treba razumeti kot besedila, ki bralcu odpirajo različne svetove, ga bogatijo z različnimi izkušnjami in tako z njeno pomočjo tudi osebnostno rastejo. Taka besedila so večinoma večplastna, zato se mora bralec v branje poglobiti, obenem pa od njega zahteva večkratno branje določenih delov. S tem se razvijajo komunikacijske in druge veščine, posameznik se je zmožen odpreti in osvetliti svojo težavo v interakciji z učiteljem oz. mentorjem branja, če ima podobne težave kot glavni književni junak v knjigi idr.

Mladinska literatura nas uči o težavah, s katerimi se spopadamo v življenju, skozi poistovetenje z njimi oz. skozi poistovetenje z glavnim junakom zgodbe. Posameznik lahko tako oceni svoje obnašanje in čustvovanje skozi izkušnje književnih oseb (Forgan, 2002; laquinta and Hipsky, 2006).

K problemskim besedilom je treba pristopati na način poglobljenega branja z razumevanjem, kar pa spada med zahtevnejše naloge, saj je bralno razumevanje odvisno od subjektivnih lastnosti bralca (npr. inteligentnosti idr.), od njegovega znanja in poznavanja književnosti ter od socialnega okolja, v katerem biva.

Po Krakar Vogel (2004) je sposobnost literarnega branja sposobnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja vsebine ter zgradbe književnega besedila. Uresničuje se v bralčevi ubeseditvi. Drugo ime za sposobnost literarnega branja je bralna sposobnost ali sposobnost ustvarjalnega branja, kar v bistvu pomeni sposobnost lastne interpretacije.

Problemska literatura je primerna za višje razrede osnovne šole, tj. za 8. in 9. razred. Pri teh letih učenci že dobro razumejo razliko med resničnostjo in fikcijo, zmožni so se razumsko distancirati od problematike, želijo si bralno zahtevnejše vsebine, pri katerih morajo razmišljati ipd. Branje problemske literature je torej primerno za otroke, ki so že začeli razvijati abstraktno mišljenje.

V skladu s Piagetovo razvojno teorijo strokovnjaki (npr. Kordigel, 1994) določajo, da obdobje abstraktne inteligence nastopi približno po 12. letu starosti in sovпада z obdobjem

najstništva (spolni razvoj, čustvena negotovost, osamosvajanje od družine, iskanje lastnega jaza in vrednot ...). Kropp opozarja da v tem obdobju bralni interes nekoliko upade, ker najstniku postane pomembno njegovo družabno življenje, rad bi si vzel več časa zase oz. za uresničevanje svojih želja, za iskanje samega sebe ipd. Tisti najstniki, pri katerih se bralni interes ni bistveno spremenil (je torej približno tak kot pred obdobjem adolescence), se začnejo zanimati za literaturo za odrasle (npr. čustvena stanja literarnih oseb, odnosi v družbi, odnos posameznik – družba ipd.), med drugim pa se stopnjuje sposobnost literarnega branja (gl. Krakar Vogel, 2004).

Appleyard je v svojem delu opredelil otroka v letih 12/13–15/17 kot razmišljujočega bralca. Pri tem je navedel, da se doživljajsko-domišljiskemu branju prejšnje stopnje pridruži razumska distanca. Branje ni več samo zabava, ampak postane izhodišče za razmišljanje. V teh letih otroke zanimajo predvsem družbene teme ali spopad sodobnega posameznika z družbo, ljubezen, pustolovščine. S temami tako prehajajo od mladinske literature k literaturi za odrasle. Izmed vsega najraje posegajo po prozih besedilih, v katerih presojajo vsebino, ki jo nato primerjajo s svojo izkušnjo ali izkušnjo okolice, vrednotijo moralno ipd. Zavedajo se, da je besedilo večpomensko, torej da ga lahko razumemo na več različnih načinov, vendar bi v njem radi našli pravi pomen, zato ugotavljajo, kaj je avtor hotel sporočiti. Omenjena spoznanja so pri izbiri besedil za to stopnjo otrok v pomoč, da se lahko vključujejo prozna besedila z zahtevnejšo socialno, ljubezensko ali moralno problematiko, pod pogojem da je le-ta dovolj berljiva, tj. ni predolga in dolgočasna – počasno dogajanje (gl. Krakar Vogel, 2005).

Učenci višjih razredov osnovne šole radi izbirajo problemska besedila za branje. To dokazuje zanimanje za take tematike že v okviru pouka književnosti, odraža pa se v njihovi notranji motivaciji, poglobljenem branju, raziskovanju besedila z večkratnim branjem določenih delov in aktivnim sodelovanjem pri pouku.

Branje problemskih besedil razvija več različnih kompetenc, npr. spoznavno funkcijo, verbalno-jezikovne sposobnosti, vizualne sposobnosti, ustvarjalno branje in pisanje, inter- in intrapersonalne sposobnosti, etične komponente na način, da se zaznamo vase (samorefleksija) in pri tem spoznavamo tudi druge. Z branjem o različnih težavah glavnega junaka oz. s soočanjem glavnega junaka z različnimi zahtevnimi življenjskimi situacijami bolje razumemo svet okoli sebe, saj nam tako branje omogoči tudi izkušnje, ki jih sami ne bi nikoli izkusili, ker živimo v povsem drugem socialnem okolju, zato so nam nedosegljive. Ker nam s tem približa svet, ki ga ne poznamo in nam ga kot takega niti ni treba osebno spoznati, smo pravzaprav bogatejši še za eno izkušnjo, s tem pa za boljše razumevanje ljudi in sveta okoli sebe. Gre torej za širjenje obzorja, predvsem pa za razvijanje hitrega odziva na nove/neznanе situacije, sočutja, empatije in kritičnega mišljenja, ki so ključni elementi, potrebni za življenje v sodobni družbi.

3 BIBLIOSVETOVANJE IN BIBLIOTERAPIJA

Izraz biblioterapija je prvi uporabil Samuel Crothers leta 1916 in pomeni uporabo literature/knjig v namene zdravljenja (Pardeck, 1994).

Po Pardecku uporaba biblioterapije poteka v treh fazah. Prva faza je poistovetenje in projekcija (posamezniki s pomočjo terapevta prepoznajo probleme književnih oseb v zgodbi in le-to znajo povezati s svojim življenjem). Druga faza je odpoved in katarza (posamezniki doživijo čustveno sprostitev, ko spoznajo, da niso edini s tako težavo). Tretja

faza predstavlja spoznanje in integracijo (posameznik prepozna svoj problem in ve, da ga mora rešiti).

Biblioterapija je v bistvu kurativa že nastalih posameznih družbenih odklonov. Z njo skušamo zmanjšati določen problem ali pa ga v celoti odpraviti.

Izraz bibliosvetovanje pa ne pomeni terapije, ki mora odpraviti nek posameznikov ali skupinski problem, temveč skuša preprečiti določene pojave, torej je bolj preventiva, svetovanje, kaj je prav in kaj ne oz. pred čim se obvarovati ali pri čem in kako biti previden. Bibliosvetovanje vpliva na posameznikov moralni razvoj in etično vzgojo ter oblikuje ustrezne vrednote. Učitelj z njo pri mladih skuša preprečiti kakšno težavo, ki bi lahko nastala glede na socialno okolje idr.

Z bibliosvetovanjem lahko vplivamo na posameznikovo obnašanje in na njegov odnos do sveta. Le-to temelji na poistovetenju, katarzi (očiščenje) in končnem spoznanju. Učne ure, pri katerih se uporabi bibliosvetovanje, posameznikom/učencem pomagajo zmanjšati obsesivno-kompulzivno vedenje (Tolin, 2001) in razviti spretnosti spoprijemanja z različnimi življenjskimi situacijami (Ableser, 2008; Haeseler, 2009).

Številni avtorji navajajo, da je treba za učinkovito bibliosvetovanje upoštevati petstopenjski model (npr. Jack in Ronan, 2008):

1. prepoznavanje določenega problema, ki se pojavlja med učenci ali v njihovem socialnem okolju;
2. izbor možnih knjig s podobno problematiko;
3. kritična izbira/vrednotenje besedil, ki so primerni za določeno starost učencev;
4. uporaba najustreznejših knjig/besedil pri učnih urah po načelu bibliosvetovanja;
5. poučevanje/učna ura po načelu bibliosvetovanja.

2., 3. in 4. korak lahko za učitelje predstavljajo največji izziv, predvsem zaradi veliko vloženga truda in ogromne porabe časa, da lahko pripravijo ustrezne in kakovostne učne ure oz. da lahko sploh poučujejo po načelu bibliosvetovanja.

Kadar se učitelj odloča za ustrezno/primerno problemsko literaturo (ustrezno izbiro literarnih besedil), mora upoštevati kar nekaj dejavnikov oz. meril. Začetni dejavnik je berljivost knjige in primernost glede na starost učencev. Kot najpomembnejši dejavnik pa je zagotovo zanimanje oz. zavzetost učencev za tematiko. Učitelj mora biti med drugim pozoren, da zna sporočilo knjige ustrezno povezati z učenčevimi življenjskimi izkušnjami. Poleg omenjenih dejavnikov pa je treba upoštevati še sposobnosti/zmožnosti učencev (npr. njihove ocene pri pouku književnosti) in dolžino knjige (število strani). Pri vsem tem pa je pomembno, da učitelj učencem pri pouku še pred samostojnim branjem doma na kratko predstavi književne osebe, začrta zgodbo ter predstavi avtorjevo sporočilo (Spache, 1953 in 1972; Harris in Jacobson, 1980).

Po Krakar Vogel (2005) sta odločilna dejavnika za izbiro literarnih besedil stopnja bralnega razvoja in raven čustveno-razumskega odzivanja. Pri izbiranju literature ima odločilno vlogo tudi bralčeva sprejemljivost, ki je odvisna od različnih socialnih dejavnikov.

Ko se učitelj oz. mentor odloči za bibliosvetovanje, mora torej pred samo izvedbo upoštevati številne dejavnike, da bi bilo svetovanje opravljeno čim bolj kakovostno, obenem pa mora v mislih imeti natančno začrtan cilj, torej kaj hoče doseči z izbrano knjigo. Pri tem pa je treba poudariti, da se morajo učenci v postopku bibliosvetovanja pri pouku počutiti čim bolj sproščeno in varno, zaupati morajo učitelju, sicer bibliosvetovanje ne doseže svojega namena.

Če strnemo, vsaka izbira knjige mora biti dobro premišljena in ustrezno izbrana glede na vse že omenjene dejavnike, učitelj pa mora vse to poznati in tudi upoštevati. Kadar je branje problemske literature namenjeno za potrebe bibliosvetovanja, je pomembno, da se osredotočimo na učenčeve potrebe oz. probleme v družbi, ki jih prek literature želimo osmisлити, in da učenec razume prebrano zgodbo ter jo poveže s svojo trenutno življenjsko izkušnjo. Na splošno je zelo pomembno, da učitelj skozi diskusijo v oddelku/skupini poveže učenčeva spoznanja s sporočilom knjige, da bi učencem predstavil strategije, kako lahko rešujejo svoje vsakodnevne težave ali strahove, kar se končno odraža v njihovo dobrobit.

3.1 DOMAČE BRANJE V OSNOVNI ŠOLI SKOZI BIBLIOSVETOVANJE

Šolsko branje je sistematično organizirano, zahteva poglobljenost in večkratno branje. Glavni namen takega branja je, da učencu širimo obzorje z ustrezno izbiro besedil. Pri tem je treba poudariti, da se literarna dela ne izbirajo glede na individualne interese posameznika, ampak z namenom, da uresničujemo temeljni vzgojno-izobraževalni cilj književnega pouka. S sistematiziranim branjem v šoli se upoštevajo tudi kognitivni dejavniki branja, kot npr. inteligentnost, predznanje, razgledanost po literaturi, zmožnost ustreznega vrednotenja, izražanje in postopno ponotranjanje novega (Krakar Vogel, 2005). Domače branje, ki kot tako predstavlja šolsko branje in je obvezno branje v okviru osnovnošolskega izobraževanja, ima že dolgo tradicijo na Slovenskem. Poteka tako, da učenci doma preberejo več knjig, ki jih učitelj dá na razpolago kot obvezno branje v posameznem razredu osnovne šole. Učitelj pri tem upošteva razvojno stopnjo otrok, njihovo zanimanje za določene teme, aktualne teme iz sveta oz. aktualno problematiko v lokalnem okolju in vsebine učnega načrta za slovenščino. Po posodobljenem učnem načrtu za slovenščino naj bi učenci vsako leto doma prebrali vsaj 3 knjige, lahko pa tudi več, kar pa je odvisno od različnih dejavnikov.

Temeljni cilji domačega branja so poglobljeno branje doma, razmišljanje o prebranem, morebitno kritično presojanje (sploh če gre za problemsko literaturo) in vrednotenje prebranega, pozneje pa aktivno sodelovanje pri pouku (komunikacija). Pri diskusiji v oddelku/skupini, ki sledi doma prebranemu problemskemu besedilu, je zelo pomembno, da učitelj/mentor že predhodno poskrbi za spodbudno učno okolje, tj. da se učenci pri učnih urah počutijo karseda sproščeno in varno, saj bodo le tako lahko izrazili svoja čustva in mnenja o prebranem. Učitelj je pri tem vodja, usmerjevalec diskusije, učencem dovoli izražanje čustev in mnenj, s končnim vrednotenjem in sporočilom pa skuša preprečiti posamezno problematiko, težke življenjske izkušnje/situacije, kot so npr. motnje hranjenja, depresija, alkoholizem, droge, nasilje, promiskuiteta, samomor ali morebitno žrtev opogumiti, da spregovori o nasilju, da spozna, da ima možnost spremeniti situacijo, v kateri se nahaja ipd., učence pa na splošno opremi s strategijami za uspešno reševanje problemov.

4 ZAKLJUČEK

Bibliosvetovanje je zelo pomembna komponenta književnega pouka v osnovni šoli, saj z njim lahko preprečimo morebitne vedenjske odklone in negativne vzorce, prav tako pa delno vplivamo na osebni razvoj otrok. Otroke naj bi vzgojili v miselno neodvisne, kritično razmišljujoče odrasle z ustreznim sistemom vrednot, ki so sposobni reševanja posameznih problemov in vživljanja v druge, s tem pa sodelovanja z drugimi. Z razvijanjem sprejemanja drugačnosti, razvijanjem miselne odprtosti, vendar obenem zmožnosti

kritičnega presojanja ustvarjamo boljšo družbo. Omenjeni cilj najbolje dosežemo v okviru domačega branja pri pouku književnosti, in sicer s premišljenim izborom knjig za domače branje. Učitelj mora pri tem upoštevati številne dejavnike, predvsem pa starost otrok, zanimanje za določeno tematiko, berljivost in dolžino knjige ter aktualnost.

Literatura in viri

1. Ableser, J. (2008). Authentic literacy experiences to teach and support young children during stressful times. *Young Children*, 63(2), 74–79.
2. Appleyard, C. A. (1991). *Becoming a Reader*. Cambridge: University Press.
3. Forgan, J. W. (2002). Using bibliotherapy to teach problem solving. *Intervention in School and Clinic*, 38(2), 75–82.
4. Harris, A. J. in Jacobson, M. D. (1980). A comparison of the Fry, Spache, and Harris-Jacobson readability formulas for primary grades. *Reading Teacher*, 33(8), 920–924.
5. Haeseler, L. A. (2009). Biblio-therapeutic book creations by pre-service student teachers: Helping elementary school children cope. *Journal of Instructional Psychology*, 36(2), 113–118.
6. laquinta, A. in Hipsky, S. (2006). Practical bibliotherapy strategies for the inclusive elementary classroom. *Early Childhood Education Journal*, 34(3), 209–213.
7. Jack, S. J. in Ronan, K. R. (2008). Bibliotherapy: Practice and research. *School Psychology International*, 29(2), 161–182.
8. Krakar Vogel, B. (2004). *Poglavja iz didaktike književnosti*. Ljubljana: DZS.
9. Krakar Vogel, B. (2005). Merila za izbiranje literarnih del v pedagoškem procesu. V: Hladnik, M. (ur.). *Vloga meje. Madžarsko-slovenska razmerja, slovenistika na sosednjih univerzah, zahodnoslovanski študiji, izbor šolskega berila, humanistika in družboslovje v Pomurju*. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije (Zbornik Slavističnega društva Slovenije, 16). (117–128).
10. Meden A. (2005). Starši smo lahko odgovorni za vzgojo le, če imamo vpliv na vzgojne dejavnike tudi v šoli in pri domačem branju. V: Hladnik, M. (ur.). *Vloga meje. Madžarsko-slovenska razmerja, slovenistika na sosednjih univerzah, zahodnoslovanski študiji, izbor šolskega berila, humanistika in družboslovje v Pomurju*. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije (Zbornik Slavističnega društva Slovenije, 16). (129–138).
11. Pardeck, J. T. (1994). Using literature to help adolescents cope with problems. *Adolescence*, 29, 421–427.
12. Saksida, I. (2015). Kurikularni bralci, tabuji in cenzorske strategije (primer Cankarjevo tekmovanje). *Jezik in slovstvo*, 60(3/4), 105–114.
13. Spache, G. D. (1953). A new readability formula for primary-grade reading materials. *The Elementary School Journal*, 53(7), 410–413.
14. Spache, G. D. (1972). *Good reading for poor readers*. 8th ed. Champaign, IL: Garrard Publishing Company.
15. Tolin, D. F. (2001). Case study: Bibliotherapy and extinction treatment of obsessive-compulsive disorder in a 5-year old boy. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 40(9), 1111–1114.

KLAVDIJA PETROVIČ
OŠ IVANJKOVCI
JOJ, TA PREVAL

Povzetek

Kako s pozitivno vzpodbudo in načelom FS odpraviti pri mlajšem učencu strah pri športu, gimnastični abecedi.

Vsak učitelj bi se ob načrtovanju letnega načrta moral vprašati oz. se spomniti, kje, pri katerih sklopih, vsebinah so učenci imeli morebitne težave, ki so v določenem času izstopale.

V možganski nevihti, ki se mi je vrtela po glavi, sem se kot učiteljica razrednega pouka ustavila pri predmetu šport, gimnastična abeceda, prevali. No, kaj pa je to takega za učence, bi se marsikdo vprašal? Res je, za nekatere,... kaj pa tisti, ki imajo težave?

Ključne besede: pozitivna vzpodbuda, formativno spremljanje, šport, strah in preval

OH, THESE SOMERSAULTS!

Abstract

How to eliminate the fear of sports and gymnastic alphabet in young learners, using positive reinforcement and FA principles?

When planning an annual learning plan, every teacher should ask or remind himself where, with which complexes and contents did the learners have any possible problems that stood out at a particular time.

During a brain storm swirling around my head, as a junior school teacher I focused on the subject of sports, gymnastic alphabet, somersaults. So, how is this a big deal for learners, one might ask. It is true, there is none for some... What about those who have problems?

Keywords: positive reinforcement, formative assessment, sports, fear and somersault

1 NARAVNA POTREBA PO GIBANJU

Človek ima naravno potrebo po gibanju. Ima jo tudi otrok star 6, 7 let. Na splošno gledano imajo otroci šport vsaj v začetku šolanja zelo radi, skratka jim je med najljubšimi predmeti. Gibalna aktivnost otroka omogoča vključevanje vseh področij njegovega izražanja od motoričnega, kognitivnega, čustveno-socialnega. Ker so vsa ta področja pomembna za oblikovanje otrokove osebnosti (Goleman 1997, Shapiro 1998), kot tudi spoznavnega procesa (Gardner 1995, Rajtmejer 1994, Pišot 2000) je potrebna organizirana vadba, ki naj poteka tako, da omogoča celostni razvoj učenčeve osebnosti obenem pa teži k temu, da je vsak učenec ne glede na svoje sposobnosti, motiviran za vadbo. Gibalna aktivnost tako omogoča vzpostavljanje ravnotežja duha in telesa. Ob takem pogledu na vadbo, se srečamo s potrebo po individualiziranem, diferenciranem in personaliziranem pouku. Zakaj je to nujno potrebno? Lorenci (2008) v delovnem gradivu za študijske skupine, na vprašanje Zakaj individualizirati pri pouku športne vzgoje navaja naslednje:

- Struktura razreda je v pogledu gibalnih sposobnosti, motoričnih znanj, morfoloških karakteristik, znanja, motivacije, pripravljenosti za delo, socialnih odnosov in različnih zdravstvenih posebnosti izredno heterogena.
- Oblikovanje pouka športa ne sme biti orientirano na povprečje nega razreda, temveč vzgojno izobraževalni proces prilagajamo različnemu stanju psihomotoričnih sposobnosti in razvojnemu stanju učencev.

Redno preverjanje, spremljanje, vrednotenje dajejo osnovo in kriterije za individualizirano, formativno oblikovanje pouka. Zavedati se je potrebno, da ima učitelj pri pouku športa učence, ki se med seboj zelo razlikujejo tako kot po telesnih sposobnosti, predznanju, motoričnih sposobnosti, sami pozornosti, čustvenih in značajske značilnosti, socialni razvitosti,... Heacox (2009) opredeli diferenciacijo pouka kot spreminjanje učnega tempa, ravni zahtevnosti in načina poučevanja, tako da jih prilagajamo individualnim potrebam učenca, njihovim učnim stilom in interesom. Diferencirano poučevanje se v učnem procesu osredotoča na napredek učenca, na vse tisto kar že znajo in česar se še morajo naučiti.

2 GIMNASTIČNA ABECEDA V PRVEM TRILETJU

Dokazano je, da je najpomembnejše obdobje za tovrstno vadbo čas med petim in osmim letom starosti otroka. V prvih razredih osnovne šole gimnastika ponuja bogata gibanja, ki so za otrokov razvoj nepogrešljiva. (Cankar, Kovač, Horvat, Zupančič in Strel 1994). Učni načrt za športno vzgojo je zasnovan tako, da otroci spoznavajo športni program preko igre, ki je za otroke naraven način izražanja. Učitelj zato mora načrtovati takšne metode in oblike, da bo lahko vse učence pripeljal do ustreznega znanja (Štemberger, 2004). Individualizirano delo preko formativnega spremljanja narekuje različne poti do cilja, različne pripomočke, naloge,... Pri samem načrtovanju imamo veliko možnosti oblik dela: pari, skupine, trojice, krog, vrsta, kolona,... Zraven vseh pripomočkov, lahko uporabimo tudi IKT tehnologijo, kot je npr. snemanje z zamikom.

V nadaljevanju bo opisan primer v drugem razredu v okviru tematskega sklopa gimnastična abeceda, ki zajema:

- gimnastične vaje
- premagovanje orodij kot ovire
- osnove akrobatike (preval)
- preskoke
- vaje na vesi

- nizka gred in klop
- ritmika
- preskakovanje kolebnice

V tistem trenutku sem se spomnila vseh tistih otrok, ki niso tako gibalno sposobni in katerim je ob besedah »preval naprej, preval nazaj« zastal dih. Oči teh otrok so me pogledale s strahom in zaskrbljenostjo. Kaj pa zdaj? Če se osredotočimo na cilje iz učnega načrta, vidimo, da je med splošnimi cilji zapisan tudi ta, ki govori o pozitivnem doživljanju športa. Pozitivno doživljanje športa pa pri otroku, ki ima določen strah, prežene lahko le v tistem trenutku njegov razrednik - učitelj. Biti razumen v danem trenutku in »vključiti« empatijo ni vedno enostavno.

3 INDIVIDUALIZIRANO DELO

3.1 IZVEDBA

Kako je to potekalo v našem razredu?

V prvem triletju imamo v obdobju določene standarde znanja, ki pri gimnastični abecedi govorijo tudi o tem, da učenec tekoče in varno izvede preval naprej in preval nazaj po strmini. Preval je vaja, s katero razvijamo spretnost, orientacijo v prostoru in koordinacijo. S prevalom pridobiva otrok prve izkušnje v prevračanju okoli čelne osi.

Največ smernic za delo s posameznimi učenci sem dobila s preverjanjem predznanja. Učenci so najprej razmišljali, kako so uspešni pri izvajanju prevala in se postavili na določeno barvo semaforja. Ob mojih vprašanjih so odločitev argumentirali.

Določili smo namene učenja in učenci so se igrali različne igre, se kotalili, valjali, zibali. Učenci, ki jih je bilo strah, so s pomočjo vseh iger, mojih pozitivnih vzpodbud po določenem času postajali bolj suvereni in motivirani za dosego lastnega cilja. Veliko smo se z učenci pogovarjali tudi o tem, kaj pomeni posamezniku pravilno, kaj uspešno. Glede na namene učenje smo skupaj oblikovali kriterije. Najprej smo si v živo v telovadnici pogledali pravilno izvedbo prevala pri starejšem učencu in to izvedbo tudi posneli. Ob posnetku smo kasneje v razredu analizirali in si določali korake izvedbe. Posnetek smo si ogledali večkrat, in s tem dopolnili faze izvedbe prevala nazaj. Za lažje oblikovanje kriterijev uspešnosti naj nas vedno spremljajo dejstva, da naj bodo kriteriji jasni, razumljivi in da so sooblikovani (učenci in učitelj). S tem ko jih sooblikujemo, dosežemo boljše osredotočenost na delo, večjo motiviranost, aktivnost in učinkovito prevzemanje odgovornosti. Ker pri prevalu naprej ni bilo večjih težav, smo se kasneje lotili prevala nazaj. Tukaj je bilo kar nekaj učencev vidno zaskrbljenih.

Kriteriji, ki smo jih oblikovali skupaj (učenci, učiteljica):

- pravilna postavitev rok- dlani v začetnem delu
- odločen in širok počep
- sklonjena glava naprej oz.brada na prsi, ukrivljena hrbtenica
- skrčena drža in obrat

Kot metodo dela sem izbrala različne naloge po postajah, demonstracijo in razlago. Učenci so izvajali predvaje in vaje v dvojicah, skupinah. Potrebna je bila tudi moja pomoč, saj je bilo potrebno poskrbeti za varovanje in pomoč pri obratu.

Vedno se je pred samo izvedbo izvajala igra, ki so jo izbrali učenci. Najraje so se igrali Gnezda, kjer smo določili štiri skupine, ki so bile v kotih telovadnice. Na moj znak. Zamenjaj gnezda, so skupine zamenjala mesta v različnih smereh. (izhodišče npr- sedijo na blazini,

obrnjeni v nasprotno smer, ležijo pod blazino,...). Sledile so gimnastične vaje, katerih glavni namen je bil, da se doseže likalni vpliv na gibalni ustroj človeka (Pistotnik, 1995). Izbrala sem kompleks vaj, v katerih je osnova gib, ki se pojavi pri prevalu naprej in nazaj. Te vaje so tudi pokazale pri nekaterih učencih šibka motorična znanja (predvsem zibanje na hrbtu in stransko). Po gimnastičnih vajah kot npr. ležanje na trebuhu, na hrbtu, kotaljenje po blazini, zibanje naprej in nazaj, poskoki in sonožno dvigovanje nog,...) je sledil osrednji del, kjer so učenci vadili po postajah. Na postajah so bile različne dejavnosti, preko katerih želimo da učenci neko stanje trajno osvojijo. Vadbena mesta so bila označena in učenci so se v skupinah najprej dogovorili, kaj za določeno vajo potrebujejo. S tem namenom so prinesli na postajo ustrezne pripomočke.

Nikakor ne smemo pozabiti, da moramo vsebino gibalnih nalog, učencem najprej-pred njihovo izvedbo, nazorno predstaviti (razlaga, demonstracija). Po predstavitvi in razlagi vseh postaj, so skupine učencev pričele z izvedbo določene naloge na postaji, sledilo je menjavanje v smeri urnega kazalca. Na koncu je sledilo pospravljanje orodja, pustili so le blazine, katere smo potrebovali za izvedbo prevala. Učenci so izvajali preval naprej po svojih zmožnostih in si dnevno beležili svoj napredek v spremljevalnem listu in si s pomočjo učiteljice in tudi povratne informacije sošolca, zapisovali oz. risali, kaj še morajo izboljšati, da bo preval pravilno, po kriterijih izveden.

Vsak izmed učencev si je že pred samim začetkom zapisal cilj, ki ga želi doseči. Te ure so se izvajale več ur, vedno so si želeli povratne informacije tako sošolca kot mene glede na to, kako so preval nazaj izvedli.

Glede na to da učence poučujem od prvega do tretjega razreda, nam sooblikovanje kriterijev ne predstavlja večjih težav. Izdelala sem spremljevalni list, ob katerem so učenci spremljali, izboljševali svoj lastni cilj. Za izboljšanje cilja so izvajali preval nazaj pri urah športa, v razredu, se gledali ob snemanju z zamikom, se poslušali in si podajali povratne informacije. Pokazala se je velika sprememba in vsi učenci so zelo napredovali. Tudi tisti, ki so imeli v začetku velike težave in strah, je po določenem času izzvenel.

4 ZAKLJUČEK

Učenci so se znali tudi samopresojati in iskati še boljše poti, rešitve. Bili so kritični. Prišli smo do ugotovitev, da nam je pri uspešnosti veliko pomagala organizacija dela, več ur izvedbe, prilagoditve posameznim učencem, nameni učenja in kriteriji znanja. Ugotovili smo, da se diferencirano in individualizirano delo prične že v načrtovanju. Dobro, mislim da celo nujno potrebno je, da se pri samem načrtovanju spomnimo vseh tistih otrok, ki so bili kdaj tudi pri pouku športa v veliki stiski. Učitelju naj bo vodilo, da je usmerjevalec, opazovalec, pomočnik, motivator in organizator. Za tak pristop je potrebna mera vztrajnosti in sprotno navajanje od samega začetka.

Formativno spremljanje je v tej situaciji zelo zaželeno. Poudarja se pomen aktivne vloge vsakega učenca, posameznika, saj se s takšnim načinom dela gradi kakovostno in trajno znanje. Učitelj je tisti, ki konstantno podpira učenca in spremlja kako učenec napreduje, prilagaja pouk, prisluhne povratnim informacijam predvsem z namenom premagovanja vrzeli v učenju in izboljšanju lastnih dosežkov (ZRSZŠ, Ljubljana 2016).

Učenci se tako pri izražanju svojih misli, čustev, želja, poskušanj,...počutijo varne in sprejete, upajo si delati napake in poskušati.

Verjamem, da s pozitivno vzpodbudo in premagovanjem strahu pri učencih lahko okrepimo samopodobo in samozavest vsakega otroka. Potrebno jih je ne samo slišati, videti, ampak tudi začutiti, občutiti.

Literatura in viri

1. Cankar, A., Kovač, M., Horvat, L., Zupančič, M., Strel, J. (1994). Uvodna izhodišča, cilji športne vzgoje, Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo in šport.
2. Goleman, D. (1997). Čustvena inteligenca: zaja je lahko pomembnejša od IQ. Ljubljana: Mladinska knjiga.
3. Heacox, D. (2009). Diferenciacija za uspeh vseh. Ljubljana: Rokus Klett.
4. Učni načrt, Športna vzgoja (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.
5. Formativno spremljanje v podporo učenju (2016). Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.

JASNA PITAMIC

OŠ DUŠANA FLISA HOČE, POŠ REKA POHORJE

UPORABA TEHNIKE VODENE VIZUALIZACIJE PRI DELU NA RAZREDNI STOPNJI OŠ

Povzetek

Otroci so dnevno izpostavljeni različnim obremenitvah in stresnim situacijah. Opažamo, da se učenci ob vseh obšolskih aktivnostih, hitremu tempu in zahtevah v šoli in domačem okolju ne znajo spopadati s stresnimi situacijami na pravilne načine. Mnogi zapadejo v nervozo. V svoji praksi zato uporabljam tudi tehnike pomirjanja za boljše splošno počutje ter spopadanje z obremenitvami. Hkrati s sprostitvijo učenci pridobivajo tudi boljše samopodobo in zaupanje vase. V prispevku bom podrobneje predstavila tehniko vodene vizualizacije, ki jo uporabljam pri delu z otroki v razredu in pri krožku.

Ključne besede: Stres, sproščanje, pomiritev, vodena vizualizacija, razredni pouk.

USING THE TECHNIQUE OF GUIDED VISUALIZATION IN PRIMARY LEVEL OF SCHOOL

Abstract

On a daily basis, children are exposed to various stressful situations. In the face of numerous extracurricular activities, a fast pace of life, demanding academics and the domestic environment, we have been noticing that students are not capable of coping with such situations appropriately. In my practice, I also use soothing relaxation techniques that would help them calm down and meet their obligations more efficiently. These techniques help students relax, gain greater self-confidence and improve their self image. Therefore, this article explores in detail the technique of guided visualization that I use in class and in the school club.

Keywords: Stress, relaxation, sedation, guided visualization, primary school.

1 UVOD

Človek se v vsakodnevnem življenju nenehno spopada s stresom. Hiter tempo življenja, različne obveznosti, izzivi, odnosi med ljudmi – vse to so razlogi za nihanje ravnovesja v našem telesu. Ljudje določeno mero stresa potrebujemo, da se učinkovito spoprijemamo s težavami, vendar pa prevelika mera stresa v življenju posameznika lahko onemogoča njegovo normalno delovanje in ga ovira pri uspehu oz. funkcioniranju. S stresnimi situacijami se ne soočajo samo odrasli, ampak skoraj v enaki meri tudi otroci in mladostniki. Pri otrocih so vzroki stresa pogosto povezani s šolo (strah pred ocenjevanjem, strah pred učitelji, odnosi s sošolci). Vse te stresne situacije lahko na otroka delujejo negativno, simptomi pa se lahko kažejo na čustvenem, vedenjskem in telesnem nivoju. Z uporabo tehnik sproščanja se lahko naučimo spoprijemanja s stresom in pravih načinov reševanja situacij, ki nas »zamajejo«.

2 STRES

Stres je čustveni, duševni, telesni in vedenjski odgovor posameznika na morebitno škodljiv stresni dejavnik (stresor). Stresor pa je vse, kar lahko sproži stresni odziv (dogodek, določena zahteva, duševna obremenitev, časovna stiska, spor na delovnem mestu, poškodba telesa, neprijetna novica, oseba,...) in začasno zamaje človekovo notranje ravnovesje in obremenjuje našo osebnost (Dernovšek, Gorenc in Jeriček, 2006, str. 8).

Ščuka (2007) podobno opisuje stres kot nagonski, zunaj zavestni odziv telesa, ki ga povzročijo življenjsko nevarna in čustveno vznurljiva dogajanja oz. neskladnost med zahtevami okolja in sposobnostjo organizma za njihovo zadovoljitev.

Ljudje ob besedi stres pogosto pomislijo na njegove slabe strani. Opisujejo ga kot neprijetno psihično stanje, povezano s situacijami, v katerih čutijo, da nimajo nikakršnega nadzora nad izidom, spremlja ga negativno vrednotenje samega sebe, ker okoliščinam niso kos. Negativne vidike stresa spremlja občutje ogroženosti. Po drugi strani pa ljudje doživljajo nekatere vrste stresa kot prijetne, vznemirljive in ga aktivno iščejo. Razlika med negativnim in pozitivnim stresom ni toliko v situaciji sami, kot v tem, kako situacijo ocenimo, vrednotimo. Če se počutimo sposobni, da se z njo spoprimemo, in pri tem upamo na uspeh, je ne bomo doživeli kot grožnjo, temveč kot izziv, stimulacijo, ki izboljšuje našo učinkovitost in ustvarjalnost.

Na ocenjevanje situacij kot stresnih vplivajo številni dejavniki. Lamovec (1998) v Kovačič (2017, str. 9) navaja spretnosti in sposobnosti za izvedbo naloge, čas, ki ga imamo na voljo, ustreznost informacij, dostopnost socialne opore, samopodoba, trenutno psihofizično stanje, prejšnje izkušnje, prepričanja, stališča, pričakovanja, potrebe itd. Če želimo predvideti, kako se bo kakšen človek odzval na situacijo, je najpomembneje, da poznamo, kako to situacijo ocenjuje. S poznavanjem ocene lahko onemogočimo marsikatero škodljive učinke stresa.

2.1 SIMPTOMI STRESA

Simptomi stresa so pogosto prepleteni. Pomembno je, da jih poiščemo na vseh ravneh, se jih zavedamo in jih z ustreznimi načini spoprijemanja zmanjšamo. Lahko si predstavljamo, da so vsi sklopi stresa prikazani kot trije krogi, ki se medsebojno prepletajo in vplivajo drug na drugega. Oseba je ujeta v krog simptomov.

Simptomi reakcije na stres se razvijejo v nekaj minutah po stresnem dogodku in trajajo od nekaj ur do nekaj dni. Opazimo začetno stanje osuplosti oziroma zbeganosti. Pozornost je

zmanjšana, posameznik je lahko nekoliko zmeden, ima občutek, kot da ne bi bil povsem pri zavesti in kot da ne more povsem dojemati, kaj se dogaja okoli njega. Gre za splošno vzdraženost živčnega sistema, ki pripravlja telo na »boj ali beg«. Sledi umikanje iz stresnih okoliščin ali huda vznemirjenost – ta lahko posameznika za krajši čas ohromi (Dernovšek, Gorenc in Jeriček, 2006, str. 9).

2.2 OTROCI IN STRES

Otroštvo ni le čas intenzivnega telesnega razvoja, usklajevanja mnogih telesnih funkcij in oblikovanja otroškega telesa v odraslo telo, temveč se v otroštvu oblikujejo pomembne razsežnosti človekove osebnosti. Ta dinamični proces je povezan z različnimi stresi in s preizkušnjami, z veliko potrebo po sprostitvi, vznemirljivem razvijanju odnosa do sebe, sveta in drugih, s šolanjem, ki zahteva dejavna intelektualna prizadevanja, pomenom svoje zunanje podobe in z izzivi, ki jih prinaša druženje z vrstniki.

Otroci in mladostniki se na stres odzivajo drugače kot odrasli. Otroci so sposobni manj kot odrasli oceniti, kateri dogodki jih ogrožajo in kateri ne, in zaradi tega nekaterih dogodkov, ki so objektivno ogrožajoči, ne zaznavajo kot stresne. In obratno: nekatere dogodke doživljajo kot izrazito stresne, čeprav objektivno niso, če jih gledamo skozi oči odraslega (Dernovšek, Gorenc in Jeriček, 2006, str. 15).

Za otroke in mladostnike so najpogostejši stresorji (viri stresa): šolske zahteve in obremenitve, negativne misli in občutki o sebi, telesne spremembe med odraščanjem, težave s prijatelji ali vrstniki v šoli, nezdravo življenjsko okolje ali nevarna soseska, ločitev staršev, kronične bolezni ali resne težave v družini, smrt bližnjega, selitev ali menjava šole, sodelovanje pri številnih dejavnostih in previsoka pričakovanja, finančne težave v družini, nesprijemanje vrstnikov. (Prav tam, str. 14).

2.2.1 STRES, POVEZAN S ŠOLO

Šola je v obdobju odraščanja ena izmed ključnih področij mladostnikovega življenja, ki pomembneje vpliva na njegovo počutje, zato je zelo pomembno, kako jo doživlja – kot vir nelagodja, strahov in obremenitev ali kot možnost za razvijanje različnih spretnosti, potrjevanje, dokazovanje, občutke podpore, kolegialnosti ... (Jeriček, 2007, str. 14). Šolske zahteve in obremenitve so poleg telesnih sprememb med odraščanjem za mladostnike najpogostejši stresorji.

Ščuka (2007) trdi, da je odziv šolarja na stres odvisen od njegovih osebnostnih značilnosti, privzetih socialnih vzorcev, nazorov, dosedanjih izkušenj, odnosa do šole in ljudi v okolju, od njegovih pričakovanj, potreb, zdravstvenega stanja itd. Kadar je šolar prepričan, da bo uspel in da obvladuje položaj, računa na boj, ki ga spodbode z noradrenalinom. Ko se boji, da ne bo zmožel, ker je težko, računa na beg, ki ga podkrepi z adrenalinom. Kadar pa šolar nečesa ne mara in mu je zoprno, izraža odpor in prilagoditev hkrati, saj se vda in sprizani z dogajanjem. V tem primeru vstopi kortizol iz nadledvične žleze, ki ima daljše delovanje in omogoča dolgotrajno stanje pripravljenosti, tudi nekaj mesecev ali nekaj let, kar telesu povzroči več škode kot koristi.

2.2.2 Strategije spoprijemanja s stresom

Pri izbiri strategij moramo biti pozorni na to, da so primerne otrokovi starosti (npr. strategije na telesni ravni so primerne za mlajše, medtem ko so strategije, ki zahtevajo razmišljanje in spreminjanje lastnih neustreznih misli in prepričanj primernejše za mladostnike) (Dernovšek, Gorenc in Jeriček, 2006, str. 18).

Med učinkovite tehnike spoprijemanja s stresnimi situacijami spadajo tudi tehnike sproščanja oz. tehnike za pomiritev. Med te tehnike uvrščamo dihalne tehnike, jogo, meditacijo, vizualizacijo, progresivno mišično sproščanje, avtogeni trening, čuječnost in druge. Sama sem pri delu z otroki večkrat uporabila tehniko vodene vizualizacije, ki jo bom predstavila v nadaljevanju.

3 VODENA VIZUALIZACIJA

Vizualizacija je sprostitvena tehnika, ki sprosti telo, umiri misli in zmanjša napetosti v telesu. Pri izvajanju vizualizacije so vsi naši čuti pozorno usmerjeni na jasno predstavljanje, vključujemo pa tudi našo domišljijo. Ta tehnika nam pomaga, da povežemo zavedni in nezavedni um ter omogoči mislim, da usmerijo telo proti pozitivnim odzivom (5 najboljših tehnik sproščanja, b.d.).

S tehniko vizualizacije želimo s pomočjo ustvarjanja pomirjujočih miselnih podob doseči miselno sproščenost, posledično pa tudi sproščenost na telesni in drugih ravneh. Sama tehnika za učenje in izvajanje ni zahtevna, vendar pa je za njeno usvojitvev in ustrezne učinke potrebna redna vadba – na začetku (prvi teden ali dva) je priporočljivo izvajanje dvakrat ali trikrat na dan. Časovno nam izvajanje vzame približno 5–10 minut. Najboljši čas je takoj zjutraj, ko se zbudimo, saj smo najbolj umirjeni. Za podlago/ozadje ob vaji se lahko vrta nežno glasbo ali ustrezne zvoke iz narave. Pri ustvarjanju miselnih podob je priporočljivo vključiti vse čute: vid, sluh, voh, tip, okus, zaznavanje temperature in zaznavanje gibanja v prostoru (Tančič Grum, A. in Zupančič-Tisovec, B., 2017, str. 41).

Obstaja več načinov izvajanja vizualizacije. Lahko se izvaja samostojno ali s pomočjo vodenja druge osebe (v živo ali ob posnetku). Posameznik si npr. v mislih ustvari podobo pomirjujočega dogodka oz. kraja, na katerem se nahaja. To je lahko kraj, ki ga posameznik pozna in na katerem je že bil, lahko ga pozna s fotografij ali ga ustvari na novo. Primeri takih krajev: obala morja ali jezera, travnik, gozd, vrt. Pomembno je, da je pri ustvarjanju/zamišljanju podobe čim bolj natančen, da vključi čim več zaznav iz različnih čutov – vidne podobe (barve, oblike, podrobnosti ...), zvoke (različne zvoke, glasove ali tišino), vonje, okuse, kožne zaznave (zunanja temperatura, dotikanje stvari, podlaga pod nogami ...), zaznavanje gibanja svojega telesa v prostoru. Posameznik se popolnoma osredotoči na te zaznave in nekaj časa raziskuje dogodek oz. kraj, ki ga je ustvaril po svojem okusu. To osredotočanje na pomirjujoče podobe običajno vodi v občutke miru in sproščenosti. Vizualizacija se konča s počasnim prehodom iz domišljjskega sveta – z osredotočanjem na dihanje in zavedanjem zunanjega okolja, v katerem se posameznik nahaja (Prav tam, str. 42).

Medtem ko vizualiziramo, si moramo čim bolj predstavljati vse predmete, dejanja in si tako ustvariti svoj notranji film. Po mnenju psihologov naša podzavest ne razlikuje med realno videno sliko in med tisto, ustvarjeno v možganih (Srebot in Menih, 1994, str. 75). Pomembno je, da vizualiziramo dovolj podrobno, da nam misli ne uhajajo, ampak dovolj pritegnejo pozornost (Npr. smučarji si jasno vizualizirajo progo, vsak nagib, ovinek, preden se spustijo po strmini).

Pri vizualizaciji je najpomembnejše pozitivno razmišljanje, ki ima velik vpliv na psihološko stanje osebe in spodbuja ustvarjanje konstruktivnega in optimističnega stališča, povečuje zadovoljstvo in kakovost življenja. Težko se je prisiliti v sproščeno stanje, lahko pa si predstavljamo, kako se sproščenost razširja skozi telo in lahko vizualiziramo sebe v varnem in lepem okolju. Coue je trdil, da naše misli postanejo realnost – mi smo tisto, kar mislimo,

da smo. Na primer, če razmišljamo o žalostnih mislih, smo nesrečni; če razmišljamo o tesnobnih mislih, postanemo napeti. Da bi presegli občutek nesrečnosti, nezadovoljstva in napetosti, lahko spreobrnemo naše misli v pozitivne, zdravilne slike (Kovačič, 2017, str. 39).

3.1 KAKO VIZUALIZIRATI Z OTROKI IN MLADOSTNIKI?

Fizično zdravi ljudje imamo pet čutov za zaznavanje sveta: vid, zvok, vonj, okus in dotik, vendar se za doživljanje stvari zanašamo na samo enega ali dva od teh čutov, predvsem sluh, vid ali dotik. Večino ljudi razvrščamo kot pretežno slušni, vidni ali čutni tip.

Če se vodja vizualizacije nauči otrokovo primarno orientacijo na senzorični vhod, lahko izbere besede učinkoviteje, kar pomaga otroku doživeti slikovno vodenje, npr. če otrok kaže, da se odzove najbolj na zvoke, lahko slušne receptorje poudarimo tako, da rečemo »Poslušajte glasbo« ali »Slišite zvok valov«. Če se otrok odziva na dotik, lahko vodja spodbudi občutke z besedami »Potipaj, kako topla je voda« ali »Potipaj krzno te živali in občuti, kako mehko je«. Če se otrok odziva predvsem na vidne dražljaje, lahko uporabljamo besedne zveze, ki pričarajo vizualne podobe, npr. »Predstavljaš si sebe med vožnjo« ali »Glej, kako globoke so barve«.

Če vodja pozna občutek, ki ga otrok najbolj zaznava, lahko okrepi otrokovo izkušnjo vizualizacije in dlje lahko ohranja njihovo pozornost. Čeprav je dobro, da se otrok upira na prevladujoči čut, je koristno vključiti tudi slike, ki se sklicujejo na druge čute. Če so otroci spodbujeni, da uporabljajo vse svoje čute in učne sposobnosti, lahko doživijo svet na načine, ki jih še nikoli prej niso izkusili (Brown, 2010 v Kovačič, 2017, str. 42–43).

Eden od načinov za pripravo otrok je tudi ta, da jim pomagamo, da se spomnijo svojih preteklih prizorov in situacij iz lastnega življenja, ki jih lahko povežejo z besedami, kot so »užitek«, »mir«, »sreča« ali »veselje«. Če imajo dostop do teh spominov, si lahko prikličejo izkušnjo, ki se je spomnijo v povezavi s tem (npr. ko jim med vodeno vizualizacijo rečemo »Predstavljaš si olajšanje«). Otrokov spomin srečnih izkušenj se uporablja za pomoč pri izgradnji drugih asociacij, ki so izjemnega pomena: za sposobnost pozitivnega odzivanja. Ko imajo enkrat izbrano sliko, ki v njih spodbudi pozitivna in prijetna čustva, jim lahko vizualizacija predstavlja pospešen proces sprostitve. Poleg tega se otrok nauči, da jo lahko kadarkoli prikliče, ko potrebujejo pomiritev. Takšno sliko lahko tvori otrokovo namišljeno »varno zatočišče«, ki služi kot vir moči v času stiske, tesnobe in panike (Kovačič, 2017, str. 52).

Za vse začetnike in tiste, ki imajo težave s predstavljalivostjo, je dobro, da si za začetek izberejo nekaj čisto preprostega. Pri tem ne smemo pozabiti na vse drobne podrobnosti najprej samo enega predmeta. Kasneje naj se predmetu pridruži še drugi – tako počasi pridemo do kakšnega dogodka, npr. kako se sprehajamo po travi, vohamo in prijemamo cvetlice, poslušamo šumenje potoka, letenje čebel, pihanje vetra. Čutiti moramo svoja stopala, vonj in vse dotike (Srebot in Menih, 1994).

V razredu lahko vodena vizualizacija poteka tudi tako, da se učenci namestijo na stol z nekoliko razprtimi nogami in rokami na kolenih, s celotnim stopalom pa se dotikajo tal. Nato zaprejo oči in se osredotočijo na dihanje. Nekateri otroci bodo z veseljem zaprli oči. Drugi bodo raje obdržali oči odprte. Eden od ciljev vizualizacije je spodbuditi pozitivna čustva. Vodja vizualizacije učence usmerja k zamišljanju npr. udobnega kraja. Usmerjevalna vprašanja, ki jih vodja postavlja, so lahko: Zakaj je to tvoj udoben kraj? Zaradi česa je poseben? Kaj vidiš okoli sebe? Kako je videti? Katere zvoke slišiš? Katere barve vidiš? Ali kaj

vohaš? Na kaj te to spomni? Kdo je še na tem posebnem kraju? Kaj počneš? (Bunčić et al., 2007 v Paliska Šaina, 2008, str. 23).

3.2 POZITIVNI UČINKI VIZUALIZACIJE

Po mnenju raziskovalcev opazimo pozitivne učinke vizualizacije, kot so večja sproščenost, manjši občutek tesnobe, nelagodja, vznemirjenosti, panike, živčnosti in zaskrbljenosti, tudi občutek slabosti v želodcu je manjši, učenci pa so zaradi manjšega stresa tudi manj pozabljali naučeno učno snov.

4 UPORABA TEHNIKE VODENE VIZUALIZACIJE V PRAKSI

Sama izvajam vodeno vizualizacijo v razredu (1. – 3. razred, približno 12 otrok) in na krožku (učenci 1. – 4. razred, do 10 otrok). V razredu tovrstno delu izvajam po potrebi – odvisno od dneva, naporov, razredne klime. Krožek izvajam v tedenski obliki, po rednem pouku.

Učenci se udobno namestijo na stolčkih ali uležejo na tla, na blazine. V nadaljevanju dodajam primer vodene vizualizacije, ki ga izvajam.

Sedaj bom skupaj odpotovali v svet domišljije. To je najlepše mesto na svetu. Ampak, če želimo priti do tja, se je potrebno popolnoma sprostiti. Najbolje se sprostimo, če se uležemo, kot da bi odšli v posteljo. Zapremo oči. Dlani obrnemo navzgor, tako da se bomo lahko dotaknili vseh darov, ki jih ima čarovnik za nas.

Nekaj krat vdihni in izdihni skozi nos. Dihaj samo skozi nos. Občuti vdih skozi nos. Občuti ga vse do trebuha. Trebuh se ob vdihu razširi, ob izdihu pa skrči. Enako kot balon. Res zabavno.

Sedaj občuti svoja stopala. Dihaj globoko skozi nos in sprosti stopala. Kot, da ti prsti lebdi in se ne dotikajo podlage. Preštej pet globokih vdihov skozi nos. Dihaj počasi. V svetu domišljije nihče ne hiti. Če želiš, si lahko med štetjem zamisliš številke v barvi. Na primer v rumeni barvi. Kot zvezde na nebu.

Sedaj so na vrsti kolena. Ta so zelo pomembna. Zaradi njih lahko tečemo in skačemo. Pet krat vdihni in izdihni, medtem ko misliš na kolena. Začuti svoj dih skozi nos. Sedaj si številke lahko zamisliš v beli barvi. Bele, kot sneg.

Naša ramena so čarobna, sedaj bomo videli, zakaj. Opazil boš, da se ob sproščanju ramen, sprostijo tudi roke in noge. To je čarovnija ramen. Sedaj bova preštela deset vdihov in izdihov. Trebuh se napihuje kot balon. Števila si zamisli v modri barvi. Barvi neba.

Sprosti oči. Kot, da boš zaspal. Sedaj si zamisli, da ob tebi stoji čarovnik. Oblečen je v moder plašč s svetlikajočimi se zvezdami. Čutiš toplino teh zvezdic. Močno sijejo. Čarovnik v rokah drži čarobno paličico. Sijaj paličice je osvetlil celoten prostor. V tej čarobni paličici so odgovori na vsa vprašanja, ki si jih kdaj imel in na vsa, ki jih še boš imel.

Začuti sedaj svoje srce. Začuti, kako mirno bije. Tik – tak. Kot ura. Sedaj si poskusi predstavljati, kako se tvoje srce začne odpirati kot cvet. Čarovnik izgovarja čarobne besede, iz paličice pa švigne snop svetlobe. Abrakadabra. Čarovnik na tvoje srce položi paličico in v srce vstopi svetloba ter vsi odgovori. Sedaj si zamisli, da se srce zapira kot popek. Bije naprej obsijano s svetlobo z notranje strani. V tvojem srcu so sedaj vsi odgovori, ki jih boš kadar koli potreboval. Vedno jih poišči najprej v srcu. To je najlepše darilo, ki ga boš kdaj koli dobil. Sedaj zapri dlani, kot da želiš ta dar za večno zadržati.

Iz sveta domišljije se sedaj počasi vrni. Pomigaj s prsti, rokami, nogami. Podrgni dlani drugo ob drugo in si tople položi na oči. Počasi odpri oči. (Bučević, 2016)

5 ZAKLJUČEK

Tako kot odrasli so tudi mladostniki dnevno podvrženi stresnim dejavnikom. Če je stresa preveč, se lahko zgodi, da se posameznik ne počuti dobro, je napet, ima težave s spanjem, koncentracijo, ima vedno več strahov ... Menih in Srebot (1996) pravita, da vsi nujno potrebujemo sprostitve. Če smo sproščeni, smo polni energije, če smo napeti, nam napetost jemlje to energijo.

Mladi največ časa preživijo v šoli, zato je največ stresorjev povezanih s šolskimi obremenitvami in zahtevami. Učitelj lahko prepreči tipične stresne situacije v šoli z ustvarjanjem sproščene ozračja v razredu, s pohvalami dela, pri katerem je učenec uspešen, z motivacijo učenca, da mu pomaga uvideti smiselnost in koristnost učenja, in nenazadnje s krepitvijo njegove pozitivne samopodobe. Učence moramo tudi naučiti tehnike sproščanja, ki so učinkovite pri spoprijemanju s stresnimi situacijami.

Vizualizacija, meditacija, avtogeni trening, tapkanje so le nekatere izmed teh tehnik, ki zraven sprostitve učenca naučijo tudi stvari, ki lahko predstavljajo morda najboljša orodja v vsakodnevem življenju, kot so fokus, koncentracija, samokontrola, samozavest, samozavedanje, vztrajnost, potrpežljivost.

Tudi pri lastnem izvajanju vizualizacije z učenci so se pokazali pozitivni učinki sproščanja. Otroci so bili pozitivnejši, mirnejši, lažje so ohranjali koncentracijo.

Literatura in viri

1. Dernovšek, M. Z., Gorenc, M. in Jeriček, H. (2006). Ko te stresa stres: Kako prepoznati in zdraviti stresne, anksiozne in depresivne motnje. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.
2. Jeriček, H. (2007). Ko učenca stresa stres in kaj lahko pri tem stori učitelj: priročnik za učitelje in svetovalne delavce. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.
3. Kovačič, U. (2017). Tehnika vizualizacije kot možen način zmanjšanja stresa, povezanega s preizkusi znanj, pri učencih osnovne šole (Magistrska naloga). Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor.
4. Paliska Šaina, M. (2018). Sprostitvene tehnike za preprečevanje stresa, ki vpliva na šolski uspeh (Magistrska naloga). Fakulteta za uporabne družbene študije, Nova Gorica.
5. 5 najboljših tehnik sproščanja. (b.d.). Pridobljeno s <http://www.brstpsihologija.si/5-najboljsih-tehnik-sproscanja/>.
6. Srebot, R., in Menih, K. (1994). Sprostitve; praktični napotki za boljše telesno in duševno počutje. Ljubljana: Domus.
7. Srebot, R., in Menih, K. (1996). Potovanje v tišino: sprostitvena vzgoja za otroke. Ljubljana: DZS.
8. Ščuka, V. (2007). Šolar na poti do sebe. Radovljica: Didakta.
9. Tančič Grum, A., in Zupančič-Tisovec, B. (2017). Tehnike sproščanja. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje.
10. Bučević, N., (2016). Priče za buđenje mudrosti. Split: Harfa.

DEJAN PIVK
OŠ KOLEZIJA

ORGANIZACIJA ŠPORTNEGA DNEVA NA MALO DRUGAČEN NAČIN

Povzetek

Športni dan organiziramo tako, da v njem združujemo atletski mnogoboj, igre z žogo in izpolnjevanje športno vzgojnega kartona. Gre za izvirno popestritev športnih vsebin. Naša želja je športne vsebine na športnem dnevu učencem približati na izvirni, malo drugačen način. Vsebino in obliko športnega dneva smo določili športni pedagogi in šola, pri tem pa smo upoštevali interese in sposobnosti učencev ter organizacijske in prostorske zmožnosti šole. Z izbranimi športnimi dejavnostmi uresničujemo cilje učnega načrta. Pri rednih urah športa se učenci seznanjajo z vsebinami, na športnem dnevu pa v njih tudi tekmujejo. V prispevku najprej predstavimo športni dan na predmetni stopnji na OŠ Kolezija, nato podrobneje opišemo organizacijo in potek športnega dneva ter v sklopu tega še atletski mnogoboj in tekmovanje v igrah z žogo. Poudarjamo medsebojno sodelovanje učencev, razrednika in drugih učiteljev, omenjamo pomen moštvenih športov, pozitivno tekmovalnost in fair play točkovanje.

Ključne besede: športni dan, organizacija tekmovanja, atletika, mnogoboj, igre z žogo, športno vzgojni karton, fair play točkovanje

HOW TO HOLD SPORTS DAYS A DIFFERENTLY

Abstract

Kolezija Primary School's sports days combine track and field all-around, ball games, and activities included in the students' physical fitness record. They are an interesting addition to the normal sports activities offered by the school. The aim of sports days is to present sports activities to students in a unique and different way. The activities and setup of sports days were defined by the PE teachers and the school management, taking into account the students' interests and abilities, and the staff and space available at the school. The sports activities selected meet the objectives set out in the curriculum. In regular PE classes, students learn about individual sports, and on sports days they also compete in them. This article begins by presenting sports days for sixth to ninth graders at Kolezija Primary School, and it continues by describing in detail how sports days are organized and how they take place, including the track and field all-around and competitive ball games. The article highlights cooperation between students, their homeroom teacher, and other teachers, and it discusses the importance of team sports, positive competitiveness, and finally fair play scoring.

Keywords: sports day, holding a competition, track and field, all-around, ball games, physical fitness record, fair play scoring

1 UVOD

Znani so pozitivni učinki telesne dejavnosti in redne vadbe na otroka. Od domače vzgoje in pa tudi od šole je odvisno, ali bo otrok prevzel zdrav življenjski slog in kot odrasel ohranil pozitiven odnos do gibanja. Zlasti smo za pozitiven odnos do gibanja in zdravega načina življenja v šoli odgovorni športni pedagogi, ki z ustreznimi pristopi, individualno usmerjenostjo in lastnim zgledom močno vplivamo na učence.

Na športnem dnevu, na katerem na OŠ Kolezija združujemo atletske mnogoboje, športne igre in meritve za športno vzgojni karton (ŠVK), želimo na izviren način povezati učence vseh oddelkov na predmetni stopnji in učitelje šole, ki sicer ne sodelujejo pogosto skupaj. Razredi se pomerijo v različnih igrah z žogo, tekmujejo v atletske mnogoboju, vzporedno pa potekajo meritve za ŠVK. Učence ves čas spremlja razrednik, ki se dejavno vključuje v delo, pomaga pri meritvah, spodbuja učence, jih opazuje in jih tako bolje spozna tudi zunaj učilnice. Tak športni dan učenci in učitelji doživljajo kot izredno učinkovitega in pozitivnega. Pomembno je tudi dejstvo, da tako izveden športni dan ni povezan z dodatnimi stroški, saj poteka na šoli, izvedemo pa ga učitelji in ne zunanji izvajalci.

Dejavnosti so izbrane tako, da uresničujemo cilje učnega načrta, saj se učenci v rednih urah športa seznanjajo z vsebinami, v katerih bodo tekmovali na športnem dnevu (Kovač idr., 2011).

Tak športni dan zahteva predvsem natančno organizacijo, ker pri izvedbi sodelujejo vsi oddelki na predmetni stopnji in številni učitelji. Med učenci naše šole s tako izvedenim športnim dnevom spodbujamo več stvari: sodelovanje in pozitivno tekmovalnost, ki se pojavi med njimi, dobro voljo, navijanje, občutek, da se šola za en dan resnično poveže, in gibanje zunaj.

Kot razrednik opažam še druge pozitivne učinke športa, na primer to, da moštveni športi pozitivno vplivajo na osebni razvoj, duševno zdravje, socialno vključenost otrok, njihovo sodelovanje, medsebojno spodbujanje itd. Dogajanja na športnih dnevih in pri urah športne vzgoje vse to tudi potrjujejo.

2 ORGANIZACIJA IN POTEK ŠPORTNEGA DNEVA

Na OŠ Kolezija so učenci predmetne stopnje razporejeni v osem oddelkov. Na športnem dnevu sodelujejo vsi učenci. Tisti, ki se zaradi različnih razlogov športnega dneva ne morejo udeležiti, pomagajo meriti in vpisovati rezultate. Pomembno je, da vsi učenci v šolo pridejo pravočasno (vsaj pol ure prej) in da ne zamujajo.

Na tak športni dan se moramo pripraviti učenci in učitelji: učitelji se dobimo na sestanku, namenjenem organizaciji športnega dneva. Učence vnaprej, na rednih urah športa, seznanimo s potekom športnega dneva, izberejo si barvo svojih majic, se dogovorijo glede navijanja itd. Pri organizaciji je treba dobro premisliti več stvari: zagotoviti in pripraviti ustrezen prostor za tekmovalne v atletske mnogoboju; zagotoviti ustrezno število učiteljev na posamezni postaji (dva učitelja na posamezni postaji); določiti glavnega koordinatorja tekmovalne, sodnika in bolničarja; pripraviti športne pripomočke za merjenje rezultatov (npr. štoparice, klobučke, metrske trakove, pisala, sezname učencev); spremljati vremenske napovedi (ob slabem vremenu športni dan prestavimo) ter poskrbeti za varnost.

Na športnem dnevu učenci tekmujejo v atletske mnogoboju v štirih disciplinah in medrazrednem tekmovalju v igrah z žogo.

2.1 ATLETSKI MNOGOBOJ

Atletski mnogoboj poteka v štirih disciplinah: v teku na 600 metrov, teku na 60 metrov, skoku v daljino z zaletom in suvanju krogle. Na vsaki posamezni postaji sta dva učitelja, ki sta zadolžena za merjenje in vpisovanje doseženih rezultatov na vnaprej pripravljene sezname učencev.

Tekmovanje se odvija v krožnem zaporedju: ko razred konča tekmovalje v disciplini na posamezni postaji, gre z razrednikom na naslednjo disciplino. Na posamezni postaji oz. disciplini ima razred na voljo 30 minut. Število poskusov v disciplini na 60 metrov, v skoku v daljino z zaletom in v suvanju krogle ni omejeno. Pri teku na 600 metrov imajo učenci na voljo en poskus.

Po koncu merjenja so sezname z rezultati v posamezni disciplini dostavljeni učitelju, ki jih vnese v ustrezen računalniški program. Določi se vrstni red med učenci (med posamezniki in skupni dosežek v vseh disciplinah skupaj). Dosežki v disciplinah na 60 metrov in 600 metrov se vpišejo v športno vzgojni karton. Tako prihranimo čas, ki bi ga porabili za meritve pri rednih urah športa.

V preglednicah 1 in 2 sta primera urnika in razporeda za 6. in 7. razred ter 7. in 8. razred v atletskem mnogoboju.

Preglednica 1: Urnik in razpored tekmovalja za učence 6. in 7. razredov v atletskem mnogoboju

	6. A	6. B	7. A	7. B
8.00–8.30	Suvanje krogle	Skok v daljino	60 m	600 m
8.30–9.00	Skok v daljino	60 m	600 m	Suvanje krogle
9.00–9.30	60 m	600 m	Suvanje krogle	Skok v daljino
9.30–10.00	600 m	Suvanje krogle	Skok v daljino	60 m

Opomba: Po koncu prvega dela tekmovalja je med 10.00 in 10.30 odmor za malico.

Preglednica 2: Urnik in razpored tekmovalja za učence 8. in 9. razredov v atletskem mnogoboju

	8. A	8. B	9. A	9. B
10.30–11.00	Suvanje krogle	Skok v daljino	60 m	600 m
11.00–11.30	Skok v daljino	60 m	600 m	Suvanje krogle
11.30–12.00	60 m	600 m	Suvanje krogle	Skok v daljino
12.00–12.30	600 m	Suvanje krogle	Skok v daljino	60 m

2.2 MEDRAZREDNO TEKMOVANJE V IGRAH Z ŽOGO

Medrazredno tekmovalje med oddelki v igrah z žogo se odvija v nogometu za dečke (med učenci 6. r. in 7. r. ter 8. r. in 9. r.), deklice pa tekmujejo v igri med štirimi ognji (med učenkami 6. r. in 7. r., ter 8. r. in 9. r.).

Pravila tekmovalja v nogometu so naslednja: igralni čas tekme v nogometu je 20 minut, v igri lahko igra pet igralcev in vratar, igrajo vsi učenci. Pravila tekmovalja med štirimi ognji so naslednja: igra se na dve dobljeni zmagi. Če število učencev v obeh ekipah ni enako, se

ekipi z manj učenci prizna toliko »življenj« več, kot je razlika v številu učencev; če zmanjka časa za dokončanje igre, zmagata ekipa, ki ima v polju več življenj.

V preglednicah 3 in 4 sta primera urnika in razporeda za 6. in 7. razred ter 7. in 8. razred v nogometu in med štirimi ognji.

Preglednica 3: Urnik in razpored tekmovanja za učence 6. in 7. razredov v nogometu in med štirimi ognji

1. tekma	10.30–10.50	6. a : 6. b
2. tekma	10.50–11.20	7. a : 7. b
3. tekma	11.20–11.40	6. a : 7. a
4. tekma	11.40–12.00	6. b : 7. b
5. tekma	12.00–12.20	6. a : 7. b
6. tekma	12.20–12.40	6. b : 7. a

Opomba: Tekmovanje v nogometu poteka na zunanjem igrišču, tekmovanje med štirimi ognji pa v šolski telovadnici.

Preglednica 4: Urnik in razpored tekmovanja za učence 8. in 9. razredov v nogometu in med štirimi ognji

1. tekma	8.00–8.20	8. a : 8. b
2. tekma	8.20–8.40	9. a : 9. b
3. tekma	8.40–9.00	8. a : 9. a
4. tekma	9.00–9.20	8. b : 9. b
5. tekma	9.20–9.40	8. a : 9. b
6. tekma	9.40–10.00	8. b : 9. a

Opomba: Tekmovanje v nogometu poteka na zunanjem igrišču, tekmovanje med štirimi ognji pa v šolski telovadnici. Med 10.00 in 10.30 je odmor za malico.

Zelo pomemben del športnega udejstvovanja je tudi vedenje. Pri urah športne vzgoje smo zato uvedli t. i. fair play točkovanje. Vplivati želimo na čedalje večjo tekmovalnost in posledično na nešportno in nespoštljivo vedenje, ki se v zadnjem času pojavljajo pri učencih. Ekipa ali posameznik zaradi nešportnega vedenja (do soigralcev, nasprotnikov in sodnikov) izgubi točko, vzorno vedenje pa točko prinese. Učenci so tak način točkovanja dobro sprejeli, poleg tega tako vplivamo tudi na vedenje učencev pri športnem udejstvovanju in tudi pri navijanju.

SKLEP

S športnim dnevom v taki obliki razgibamo dogajanje na šoli. Združimo tekmovanje v atletskem mnogoboju, igrah z žogo in hkrati opravimo še testiranje za športno vzgojni karton. Učence spodbujamo k medsebojnemu sodelovanju, pozitivni tekmovalnosti, pripadnosti in povezovanju za skupen dosežek. Odzivi učiteljev so dobri, saj je zanje tak športni dan pozitivna izkušnja. Pri športnem dnevu sodeluje tudi razrednik, ki dejavno spremlja in spodbuja svoj razred in se tako lahko z njimi še dodatno poveže. Zadovoljni so tudi učenci, ki pri športnih dejavnostih pokažejo pridobljeno znanje in trud, počutijo se dobro, izboljša pa se tudi njihova samopodoba.

Literatura in viri

1. Kovač, M., Markun Puhan, N., Lorenci, B., Novak, L., Planinšec, J., Hrastar, I., ... Muha, V. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Športna vzgoja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno (11. 8. 2019) s http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_sportna_vzgoja.pdf

DEJAN PIVK
OŠ KOLEZIJA

ZDRUŽEVANJE TEKA IN PLOVANJA V ŠOLI V NARAVI

Povzetek

Na OŠ Kolezija že več let v okviru šole v naravi poleg obveznega programa, katerega del je plavanje, izvajamo še kombinacijo plavanja in teka, t. i. akvatlon, s katerim smo nadgradili plavalni program. V letni šoli v naravi poučujemo plavanje, z izvedbo akvatlona kot dodatne vsebine pa smo povezali tek in plavanje in učencem omogočili, da spoznajo šport, s katerim se drugače verjetno ne bi srečali, in si tako pridobijo pozitivno izkušnjo. Z nekaj iznajdljivosti, truda in primerno organizacijo smo tako v zadovoljstvo učencev, učiteljev in staršev obogatili program šole v naravi in poskrbeli za dodatno motivacijo učencev. V prispevku najprej spregovorimo o šoli v naravi z obveznimi in dodatnimi vsebinami. Nato opišemo tekmovanje v plavanju in teku v šoli v naravi: navedemo cilje, prostor, pravila in potek.

Ključne besede: šola v naravi, tek, plavanje, akvatlon, tekmovanje, organizacija tekmovanja, pravila, motivacija

COMBINING RUNNING AND SWIMMING AT SCHOOL CAMPS

Abstract

For several years now, Kolezija Primary School has been offering a combination of swimming and running—or aquathlon—as part of its school camp in addition to the mandatory program, which also includes swimming, thereby providing more than the regular swimming program. The annual school camp includes swimming lessons and, as an additional activity, the aquathlon combines running and swimming, thus giving students the opportunity to learn about a sport they would probably never otherwise encounter and to have a positive experience. With a bit of ingenuity, effort, and proper organization, the school has expanded its school camp program to the satisfaction of students, teachers, and parents, giving the students additional motivation. This article first discusses the school camp and its mandatory and optional activities, and it continues by describing the combined swimming and running competition held as part of the school camp: its objectives, physical space, and rules, and how it takes place.

Keywords: school camp, running, swimming, aquathlon, competition, holding a competition, rules, motivation

1 UVOD

Šola v naravi je del obveznega programa v osnovni šoli. Temeljni namen in cilji šole v naravi s športnimi vsebinami so učence seznaniti z različnimi možnostmi ukvarjanja s športom v naravi, ki jih med rednim poukom ne moremo izpeljati. Učni načrt priporoča (Kovač idr., 2011), naj v šoli v naravi zagotovimo, da učenci postanejo plavalci, saj je šola v naravi s plavalnimi vsebinami logična nadgradnja plavalnega znanja, pridobljenega na tečaju v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju (Jurak idr., 2002). Eden od namenov šole v naravi je poleg učenja plavanja učence v naravnem okolju seznaniti s športno dejavnostjo, s katero se redko srečujejo. Prva pozitivna športna izkušnja v neki športni disciplini je tista, ki učence v poznejšem življenjskem obdobju spodbudi, da se še kdaj odločijo zanjo. Športne dejavnosti izboljšujejo kakovost in zdrav način življenja ter pozitivno vplivajo na biološki, psihološki in socialni razvoj učenca.

Poleg učenja plavanja, za katerega je v šoli v naravi na voljo 20 ur, lahko v plavalni program vključimo športno disciplino, v kateri se medsebojno prepletata plavanje in tek. To športno disciplino imenujemo akvatlon. Na OŠ Kolezija jo redno izvajamo že več let in pomeni dodatno nadgradnjo plavalnega programa.

2 AKVATLON KOT POVEZAVA TEKA IN PLAVANJA

Akvatlon je izpeljanka iz triatlona, v kateri tekmovalci najprej plavajo, nato pa še tečejo. Kolesarjenja, ki je sestavina triatlonskega tekmovanja, pri akvatlonu ni. Plavanje in tek potekata zaporedoma, brez prekinitve. V skupni doseženi čas šteje tudi čas menjave, ko tekmovalci preidejo iz vode na tekaško progo (Akvatlon, 2019).

Športna disciplina, v kateri sta prepletena oziroma združena plavanje in tek, je za otroke zelo zanimiv izziv. To je disciplina, ki je zelo enostavna za organiziranje in ki jo lahko izvajamo na različnih plavalnih površinah, kot so bazeni, jezera ali morje, na voljo pa moramo imeti tudi površino, primerno za tek. V akvatlonu sodelujejo vsi učenci, vključeni v tedenski plavalni program. Učenci si želijo sodelovati v tej športni disciplini in so tudi izredno motivirani, saj je tekmovanje pripravljeno tako, da lahko slabši plavalci pri teku precej nadoknadijo. Možnosti za uspeh se za večje število učencev tako povečajo.

3 CILJI

Cilji šole v naravi so učenje in seznanitev z novo športno vsebino (kombinacija plavanja in teka, t. i. akvatlon), ki je pri rednem pouku ne moremo izpeljati; izboljšanje plavalne tehnike (prsno, kravl in hrbtno); izboljšanje gibalnih in funkcionalnih sposobnosti (zlasti aerobna vzdržljivost); vpliv na pozitivno samopodobo otrok ter praktična izkušnja, da je s trdom in prizadevnostjo mogoče premagati tudi večje napore.

4 IZPELJAVA TEKMOVANJA V PLAVANJU IN TEKU V ŠOLI V NARAVI NA OŠ KOLEZIJA

Redni program šole v naravi nam daje idealne možnosti, da znanje plavanja in teka še nadgrajujemo. Ob rednem programu v plavalnih skupinah izpopolnujemo plavalne tehnike, kot so kravl, prsno in hrbtno, v jutranjih urah, pred učnimi urami ali zajtrkom z organizirano jutranjo vadbo, pa lahko izboljšujemo tekaške sposobnosti. Obe dejavnosti, vključeni v samo tekmo, lahko brez večjih težav vključimo v redni program šole v naravi.

4.1 PROSTOR

Naravni pogoji v kraju, kjer v OŠ Kolezija izvajamo šolo v naravi, omogočajo združevanje plavanja in teka ter tako izvedbo tekmovanja. Ko organiziramo tekmovanje v plavanju in teku, moramo izbrati oz. določiti ustrezen prostor za plavalni del, prehod iz vode in prostor za tek: a) Za plavalni del mora biti zagotovljena ustrezna globina vode ☑ preveriti je treba morsko dno (skale, morski ježki); določiti primerno širino proge (20 metrov), saj na začetku tekmovanja starta večje število učencev; prehod iz vode mora biti dovolj širok, nedrseč in primerno označen (npr. s klobučki, plavalnimi črvi). b) Za tekaški del je treba izbrati stezo, ki je dovolj široka (3 metre) in ki ima primerno podlago. Cilj je narejen v lijak, da se tako izognemo prehitevanju ob prečkanju cilja. Ob celotni progi je tudi dovolj prostora za sodelujoče učitelje, ki ob progi učence usmerjajo in jih nadzorujejo.

Po mojih izkušnjah je najprimernejša dolžina plavanja 50 metrov in dolžina za tek 350 metrov. Te dolžine omogočajo, da imajo vsi učenci enake možnosti, saj lahko posameznik kljub slabšemu znanju plavanja razliko v času nadoknadi pri teku.

4.2 PRAVILA

Pri vsaki organizaciji šolskega tekmovanja moramo poskrbeti za varnost sodelujočih, da lahko dejavnost izpeljemo varno in v zadovoljstvo vseh udeležencev. Če želimo, da sta organizacija in varnost na ustrezni ravni, je izredno pomembno, da učenci poznajo pravila plavanja in teka. Pred startom se z učenci sprehodimo ob progi in jim predstavimo progo in pravila.

Pravila so naslednja: a) znak za začetek tekmovanja je pisk piščalke; b) pri plavanju nista dovoljena prerivanje in vlečenje med učenci; c) počasnejši učenci tečejo po desni strani, hitrejši učenci lahko varno prehitevajo po levi strani; d) po prehodu skozi cilj se ne sme prehitevati.

4.3 POTEK

Učence pred začetkom tekmovanja ustrezno označimo. Posameznemu učencu na levo nadlaket z alkoholnim flomastrom napišemo črko oddelka in zaporedno številko učenca v razredu (npr. A1, A2, A3, B1, B2), tako po prehodu skozi cilj lažje določimo vrstni red z imenom in priimkom. Učence pred skupinskim startom razdelimo po spolu (dečki in deklice) in jih razporedimo vzdolž startne linije. Bližje obali so učenci s slabšim znanjem plavanja, da jih ob morebitnih težavah lažje nadziramo ali jim pomagamo. Ko izpolnimo vse kriterije, se lahko tekmovanje začne.

Učitelje razvrstimo po celotni trasi tekmovanja, da tako zagotovimo ustrezno varnost vseh učencev in jih s tem lažje usmerjamo in nadziramo. Učitelji spremljevalci so razporejeni vzdolž celotne proge, v vodi je en učitelj na plavalno skupino, pri prehodu iz vode pa sta dva učitelja, ki pomagata, da je prehod iz vode čim bolj tekoč in varen. V tekaškem delu so učitelji razporejeni na vsakih 50 metrov, v ciljnem prostoru pa sta še dva učitelja, ki učence razvrščata glede na vrstni red prihoda v cilj.

Učenci se glede na svoje znanje hitro razporedijo po celotni dolžini in razvrstijo po plavalnih zmožnostih, tako da lažje nadzorujemo tekmo. Sama tekma po navadi traja manj kot pet minut. Po končanem tekmovanju ugotavljamo, da je po enem tednu načrtnega dela napredek učencev pri plavanju in teku resnično velik. Zadovoljstvo učencev po prihodu v cilj ne glede na rezultat pa kaže, da smo z izbrano dodatno športno dejavnostjo dosegli namen pridobiti pozitivno izkušnjo v novi športni disciplini.

SKLEP

Združevanje teka in plavanja, t. i. akvatlon, predstavlja na OŠ Kolezija izvirno popestritev obveznega programa šole v naravi. V večdnevem programu šole v naravi povežemo več dejavnosti na drugačen, bolj zanimiv način. Pri učencih je mogoče opaziti bistven napredek pri znanju plavanja in teka, saj je pri pripravi na tekmo v plavanju in teku najpomembnejša prav želja in zaradi tega učenci v času rednega programa izvajajo vaje še bolj zavzeto in motivirano. Učitelji s svojo energijo, znanjem in trudom otrokom približamo različne vodne športe ter tako izpolnimo svoje poslanstvo. Nagrada za naše uspešno opravljeno delo je zadovoljstvo otrok, ki dosežejo zastavljene cilje ter izboljšajo svojo samopodobo in počutje. Dodatne športne vsebine, povezane s tekom in plavanjem, so se izkazale za uspešne in jih bomo zato izvajali tudi v prihodnje.

Literatura in viri

1. Jurak, G., Kovač, M., Strel, J., Kapus, V., Bednarik, J., Šajber Pincolič, D. idr. (2002). Učenje plavanja v Sloveniji 1994–2000. Ljubljana: Zavod za šport Slovenije.
2. Kovač, M., Markun Puhan, N., Lorenci, B., Novak, L., Planinšec, J., Hrastar, I. idr. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Športna vzgoja [Elektronski vir]. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport in Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno (6. 8. 2019) s http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_sportna_vzgoja.pdf
3. Akvatlon (2019). Pridobljeno (6. 8. 2019) s <http://stara.olympic.si/sportne-igre/sportne-panoge/neolimpijske-sportne-panoge/akvatlon/>

TATJANA PLETERŠEK
OŠ SPODNJA ŠIŠKA LJUBLJANA

VKLJUČEVANJE NADARJENIH UČENCEV IN UČENCEV S POSEBNIMI POTREBAMI V ORGANIZACIJO IN IZVEDBO ŠOLSKIH PRIREDITEV

Povzetek

Otroci sodobne družbe in učitelji, ki jih poučujemo, se soočamo z mnogimi izzivi: biti sodoben in hkrati ne pozabiti osnovnih veščin in spretnosti – govorjenje, branje, pripovedovanje, igra.

Toliko bolj so tem izzivom izpostavljeni nadarjeni učenci, ki ostanejo velikokrat prezrti ali pa se jih uokviri v neke družbene norme in pahlje v povprečje. Nadarjene učence je potrebno odkriti, upoštevati njihove specifične prednosti in težave, posebne potrebe in jih usmeriti v dejavnosti, pri katerih se čutijo močni. V prispevku ugotavljam, da imajo ti otroci pogosto socialno-emocionalne težave in da imajo primanjkljaje predvsem v medosebnih in medvrstniških odnosih.

Izkazalo se je, da lahko težave teh učencev odpravimo, če jih vključimo v organizacijo šolskih prireditev in v aktivno sodelovanje na njih.

Pomen drame in moč zgodbe ter sposobnost empatije so temelji pri vključevanju nadarjenih učencev ter nadarjenih učencev s posebnimi potrebami v ožje in širše družbene dejavnosti.

Ključne besede: Nadarjeni otroci, otroci s posebnimi potrebami, socialno- emocionalne težave, drama, šolske prireditve

INCLUSION OF GIFTED PUPILS AND PUPILS WITH SPECIAL NEEDS IN ORGANIZATION AND PERFORMANCE OF SCHOOL EVENTS

Abstract

Children of modern society and the teachers who teach these children face many challenges: to be modern and not to forget basic skills - speaking, reading, storytelling, playing.

Talented pupils, who are often ignored or framed in social norms and thus plunged into average, are even more exposed to these challenges.

Therefore, we need to identify gifted students, taking into account their specific strengths, difficulties and special needs, and direct them into activities where they feel empowered.

In my paper, I find that these children often have socio-emotional problems and that they have deficits mainly in interpersonal and peer relationships.

The involvement of these students in the organization and participation in school and public performance events and the participation in the drama, school extracurricular activity, proved to be a very successful solution to these problems.

The importance of drama and the power of story, as well as the ability to empathize are crucial when integrating talented learners and gifted students with special needs into the narrower and wider social activities.

Moreover, integrating arts, especially drama, proves to be positive for the cognitive learning process, providing an added value in acquiring knowledge in various fields of learning.

Keywords: Gifted children, children with special needs, socio-emotional problems, drama, school performance events

»Da bi odkrili nadarjene otroke, zadošča, da vanje verjamemo in jih hočemo odkrivati.«
(M. D. Jenkins, ameriški raziskovalec nadarjenosti)

1 UVOD

Dolgo časa je veljalo, da je nadarjenost dar, poslan z neba, da gre za nekaj nadčloveškega. Šele v začetku prejšnjega stoletja so nadarjenost začeli znanstveno raziskovati. Danes vemo, da so nadarjeni otroci tisti otroci, ki imajo izredne sposobnosti ali potencialne, da pokažejo svoje dosežke na različnih področjih v primerjavi s svojimi vrstniki. Pri njih lahko zaznamo visoke zmožnosti dokazovanja na področju inteligence, kreativnosti ali umetnosti. Imajo izredno dobro razvite voditeljske sposobnosti ali pa so nadpovprečni na posameznih učnih področjih.

To so otroci iz vseh kulturnih skupin, iz vseh ekonomskih sredin. To so lahko tudi otroci, ki so socialno ali kulturno prikrajšani, telesno ovirani, tudi učno neuspešni ali s primanjkljajem v socialnem prilagajanju.

Pomembno je torej, da jih pravočasno odkrijemo, da se ne zlijejo v povprečnost ali da jih ne zatremo.

Odkrivanje nadarjenih učencev je strokovno zahtevno opravilo. V postopku odkrivanja sodelujejo učitelji, šolska svetovalna služba, starši in po potrebi zunanji strokovnjaki. Vsak od njih lahko prispeva koristne informacije.

Ker je učitelj tisti, ki lahko z dobrim opazovanjem odkrije marsikatero nadpovprečno dejavnost ali močno področje pri učencu, je skorajda dolžan, da predlaga strokovnim službam, da opravijo še testiranja ipd. A različne raziskave so pokazale, da učitelji na svoji šoli niso za nadarjene spoznali niti polovice tistih, ki so to bili.

2 POSEBNE POTREBE NADARJENIH UČENCEV

Vsi se trudimo, da bi se ta odstotek zmanjšal, da bi učence, ki se tako razlikujejo od drugih, razumeli, kajti biti nadarjen pomeni tudi biti drugačen od drugih. Prav zaradi te drugačnosti se nadarjeni otroci srečajo z določenimi težavami, posebej v socialno-emocionalnem razvoju.

Taki otroci so lahko tudi težavni otroci, neprilagodljivi, zanje je značilen nekonformizem, imajo močno razvit občutek za pravičnost, želijo biti neodvisni in samostojni, imajo sposobnost vodenja in vplivanja na druge, izrazit smisel za organizacijo, razvito imajo empatijo. Naporni so lahko tako za učitelje kot tudi za sošolce.

Nadarjeni otroci se pogosto s svojimi vrstniki ne počutijo dobro ali so z njimi v konfliktu. Ker so sposobni prepoznavati posledice svojega vedenja, so pogosto v skrbeh, so potrti ali v dvomih, kar lahko vodi celo v pomanjkanje samozaupanja in v občutek manjvrednosti. Začnejo se lahko umikati pred prijatelji, učitelji in drugimi ljudmi, zapirajo se lahko tudi pred starši. To je velika nevarnost in velika škoda za te otroke.

Da bi nadomestili nekatere socializacijske primanjkljaje teh otrok, jih je potrebno usmeriti izključno v področja svojega talenta.

Na naši šoli se z nadarjenimi učenci ukvarjamo na najrazličnejše načine; vključujemo jih v dodatne aktivnosti, notranje in delno tudi zunanje diferenciramo tako vsebine kot tudi metode in oblike dela. Naši nadarjeni učenci so povabljeni k raziskovalnemu delu, dodatnim nalogam, interesnim dejavnostim itd, tako kot na večini šol.

Sama sem se posebej osredotočila na določene socializacijske in emocionalne primanjkljaje teh učencev, saj sem pri nekaterih od njih opazila stiske zaradi nesprejetosti pri sošolcih, bodisi zaradi svoje superiornosti, ki se je kazala kot nenehna tekmovalnost z drugimi, stremenje k popolnosti, prekomerno oglašanje pri pouku, na vsak način imeti vodilno pozicijo v razredu, bodisi zaradi neuspešne komunikacije z vrstniki, ker ne najdejo sebi primerne sogovorca.

Ivan Ferbežer v knjigi Nadarjeni otroci pravi, da taki otroci za sposobnost oblikovati zdrave socialne odnose potrebujejo izkušensko učenje, zlasti znanja o oblikovanju medosebnih odnosov.

Socialne potrebe, ki se oblikujejo v socialnih odnosih, so:

- potreba po zaznavanju in sprejemanju sposobnosti, interesov in pomanjkljivosti drugih;
- potreba po samostojnem delu in sodelovanju pri odločanju;
- potreba po primernih vrstniških odnosih;
- potreba po razvoju socialnih spretnosti.

Če so vzgojno-izobraževalne okoliščine tako doma kot v šoli ali širši družbi optimalne za razvoj nadarjenih otrok, potem se ne bodo razvijali tako imenovani mentalno higijenski problemi. A vemo, da povsod in vedno ni tako in posledica tega je, da se pojavijo velike težave pri socialni prilagoditvi.

2.1 NADARJENI UČENCI S POSEBNIMI POTREBAMI IN JAVNO NASTOPANJE

Kot profesorica slovenščine na predmetni stopnji osnovne šole se seveda pogosto srečujem z nadarjenimi učenci, ki imajo veliko zgoraj naštetih težav ali problemov, predvsem težave z vključevanjem med vrstniške kroge. Zaradi svoje tako izrazite drugačnosti so nepriljubljeni med vrstniki, ker:

- so pretirano izstopajoči, vedno želijo imeti prvo in zadnjo besedo v razredu,
- imajo občutek večvrednosti,
- so pretirano tekmovalni in ne znajo sodelovati z okolico,
- so se nesposobni vključiti v družbo in so osamljeni,
- imajo določene težave pri branju – disleksija- in se ne želijo izpostavljati pred drugimi,
- imajo celo vedenjske težave,
- imajo MAS – motnje avtističnega spektra ...

Nadarjeni otroci, ki imajo visoke cilje, a jih ne morejo iz različnih razlogov uresničiti, lahko doživljajo občutke manjvrednosti. Ivan Ferbežer v knjigi Svetovanje nadarjenim učencem, pravi, da sta za to ponavadi dva razloga. Prvi je ta, da mu učenje neke druge telesne dejavnosti predstavlja večji napor od pridobivanja intelektualnih spoznanj. Drugi razlog pa je ta, da ga te dejavnosti sploh ne zanimajo v toliki meri in je zato nepriljubljen med vrstniki. Takemu učencu je potrebno najti področje, ki ga bo vrnilo med vrstnike in pri njem izničilo občutek manjvrednosti.

Nasprotno pa lahko nadarjeni učenec »podleže« pretirani domišljavosti, predvsem do vrstnikov. Do njih se vedejo bahavo, arogantno, dominirajoče, nestrpno, ker ne morejo slediti njihovim zamislim, globini intelektualne dejavnosti in predvsem semantičnemu bogastvu govorne razvitosti. Tudi zaradi teh lastnosti so pogosto hitro izločeni iz družbe, saj se vedejo agresivno.

Učenci, ki so visoko nad povprečjem, lahko podležejo konformnosti, to pomeni, da sprejemajo in upoštevajo družbene ali skupinskih norme zaradi osebnega udobja, koristi oziroma z razlogom, da bi bili sprejeti. Njihovo vedenje lahko postane celo deviantno.

Nadarjenim otrokom je zato potrebno pomagati, da bodo razumeli, zakaj so zaradi svojih individualnih značilnosti drugačni od drugih. Ne smemo jih žrtvovati oziroma pustiti, da se zlijejo s povprečjem. Najti jim moramo interesne dejavnosti, pri katerih moramo učitelji izoblikovati ozračje prijateljske naklonjenosti in sprejetosti, nadarjeni pa se lahko v takih skupinah uveljavijo.

Tako kot vsi pedagogi in učitelji se tudi sama srečujem s takimi otroki pri pouku in v svoji dolgoletni praksi lahko najdem prav vse zgoraj naštetе težave pri svojih učencih. Ker sem kot profesorica slovenščine največkrat zadolžena za organizacijo in izvedbo raznih šolskih prireditvev, proslav in ker vodim že več kot 12 let tudi dramski krožek, sem videla v teh otrocih velik potencial. Pri pouku sem prepoznala njihova močna področja, ki so se poleg splošne umske sposobnosti, voditeljske sposobnosti in izjemne kreativnosti kazale tudi na področju vizualnih in odrskih umetnosti.

Izpostavila bi nekaj primerov, ki so zaradi vključenosti v skupino učencev pri dramskem krožku prebrodili mnogo težav prav na socialno-emocionalnem področju.

PRIMER A

Učenec je bil prepoznan kot nadarjen že zelo zgodaj. Spoznala sem ga v šestem razredu, ko sem ga učila slovenščino. Bil je zelo naporen otrok: vedno je želel imeti glavno besedo pri pouku, sošolci so bili zaradi njegovega impulzivnega in nepredvidljivega vedenja vedno odrinjeni na rob. Deček je bil zelo vedoželjen, verbalno izredno močan in zelo slabo je prenašal avtoriteto. Skratka – bil je težaven za sošolce in tudi za učitelje. Zaradi njegovih retoričnih zmožnosti in sposobnosti interpretiranja sem ga povabila k dramskemu krožku, kjer je hitro želel postaviti delo in organizacijo »na glavo«. Ostali člani, ki seveda niso bili vsi njegovi sošolci, ampak predvsem starejši učenci, so tako kot jaz videli v njem dodano vrednost, sam se je počutil sprejetega. Njegova samozavest sčasoma ni bila več moteča in nezdrava, ampak se je razvijal v osebnost, ki zna sprejemati drugačne od sebe. V štirih letih, kolikor je bil stalni član naše skupine in nastopal v več uprizoritvah in šolskih prireditvah tudi kot voditelj, je pridobil tudi spoštovanje sošolcev, postal je bolj sprejet in celo priljubljen. Danes je seveda uspešen študent in velik potencial za družbo.

PRIMER B

Deklica s hudimi težavami pri branju odkrito ni marala slovenščine. Uradno nikoli ni imela potrjene disleksije, a je bila ta zelo očitna. Lahko rečem celo, da jeziki niso bili njeno močno področje, prej šibko. Ker je pri pouku morala kdaj tudi kaj glasno prebrati, je bila vedno bolj v stiski, nerodno ji je bilo pred sošolci in sošolkami. Imela je občutek, da se ji posmehujejo. Vedno bolj se je umikala v samoto, se zapirala sama vase, ocene pri slovenščini in tudi pri drugih predmetih so bile slabe. Tako je bilo, dokler nisem učencem predlagala, da si izberejo eno od obravnavanih Prešernovih pesmi in se jo naučijo deklamirati. Sedaj sledi preobrat – deklacija je interpretirala pesem s takim občutkom in tako doživeto, da je šokirala vse svoje sošolce. Imela je izredno lepo barvo glasu in občutek za nastopanje. Navdušen aplavz sošolcev jo je tako opogumil, da je nekega dne prišla k uri dramskega krožka z željo, da bi samo poslušala. Opazila sem, da jo delo v tej skupini zelo privlači, zato smo ji ponudili stransko vlogo pri igri Janko in Metka, kjer je igrala čarovnico. Sprva je imela dilemo, ali sprejeti vlogo ali ne, a ko smo se pogovarjali o velikih igralcih, ki so bili dislektiki, je vendarle sprejela izziv. Vlogo čarovnice je igrala zelo prepričljivo in šele tedaj sem odkrila, da je zelo

talentirana prav na tem področju. To je bila njena prva vloga, a nikakor ne zadnja. Sama pri sebi je ugotovila, da je literatura tista stvar, ki jo izredno zanima, slovenščina je postajala njen najljubši predmet, pridobivala je na samozavesti in odnosi z vrstniki so postajali vse bolj kvalitetni.

Tudi ta deklica je danes že uspešna dijakinja in članica dijaške dramske skupine na gimnaziji.

PRIMER C

Učenec z močno MAS – motnjo avtističnega spektra – se je prešolal na našo šolo iz druge ljubljanske osnovne šole, in sicer v 7. razred. Na prejšnji šoli zaradi svoje specifične motnje ni bil sprejet oziroma se je počutil odrinjenega, tako s strani sošolcev, s katerimi se je pretepal, kakor menda tudi s strani učiteljev. Ker so starši našo šolo prepoznali kot primerno, saj smo se na področju obravnave otrok z avtizmom posebej izobraževali, so ga prepisali k nam. Učenec je bil socialno zelo »poškodovan«, kar pomeni, da je zelo težko navezal stike s sošolci oziroma s svojimi vrstniki. Počutil se je ogroženega, posledica tega pa je bila sila moteče vedenje pri pouku. Nikomur praktično ni pustil do besede, saj je bil sam izredno močan na govornem področju, njegove retorične in kognitivne sposobnosti so bile nadpovprečne. Med vrstniki ni našel primerne sogovorca, njegovo izražanje je bilo na visokem nivoju, strokovno besedišče je spretno uporabljal. Znal je razmišljati analitično, tudi splošna razgledanost je bila nad povprečjem. Učenec je zato iskal stike med učitelji. Slovenščina mu je bila zanimiva, a njegovo razmišljanje o literaturi in jeziku je bilo zelo posebno. Hitro sem prepoznala v njem potencial in ga usmerjala k dodatnemu pouku in k raziskovalnemu delu. A kot učenec je bil izredno naporen. Povabila sem ga tudi k dramskemu krožku z namenom, da naveže stike s sovrstniki. Na prireditvi ob kulturnem prazniku je dobil vlogo Prešerna in moral je deklamirati njegove pesmi. Ni imel težav s pomnjenjem niti z umetniško interpretacijo, a toliko večje težave so se kazale, ko se je moral izpostaviti na javni prireditvi. Tedaj smo tvegali, da bo prireditev spodletela. A ni. Kaj je bilo najbolj presenetljivo? Ostali člani dramskega krožka so ga spodbujali, se z njim učili, tako v šoli kot tudi doma. Po pripovedovanju mame se je prvič zgodilo, da je kdo od sošolcev prišel k njim domov, kjer so skupaj vadili za nastop, skupaj izdelovali kostume itd. Učenec je bil sprejet v neko sredino, postal je pomemben za to sredino, soodločal je o tem, ali bo predstava uspela ali ne. Zavedel se je svoje pomembnosti in pomembnosti soigralcev. Naučil se jim je prisluhniti, se od njih učiti in predvsem je imel občutek, da je del skupine. Do devetega razreda je sodeloval pri dramskem krožku in imel vedno vlogo, ki jo je začutil. Pri pouku sčasoma ni bil več tako moteč, sošolci so ga začeli sprejemati, tudi njegovo drugačnost, ter pridobili tudi sami izredno pomembno izkušnjo v življenju. Postali so strpni.

PRIMER D

Kot diametralno nasproten primer naj predstavim še učenca, prav tako z določenimi avtističnimi motnjami, sicer manj izrazitimi, a drugačnimi. Prav tako je tudi ta učenec na umetniškem področju nad povprečjem. Med sošolci je sicer bil vedno sprejet, in sicer toliko, da ga niso zavračali. Se je pa sam rad odmaknil v osamo, v svoj svet, kamor se je potopil tudi med poukom. Najbolj me je zmotilo, da se ta deček nikoli ne nasmehne, nikoli ni vključen v nek krog, ne najde sogovornika. Ker ima izredno čisto izgovorjavo, smisel za interpretiranje, sem ga prav tako povabila k dramskemu krožku. Sprva me je zavrnil, češ da ne bi zmožel, da se ne čuti sposobnega za to in da ima strah pred nastopanjem. Nisem silila vanj, a večkrat sem ga spodbudila, da naj pride pogledat, kaj počnemo. In je prišel. Sprva je dobil manjšo vlogo na šolski prireditvi, ki jo je odlično odigral, nato pa je zelo napredoval, predvsem na socialnem in čustvenem področju. Postal je vedrejši, zaupljiv in bolj

komunikativen. Največji uspeh pa je zame to, da se deček na urah dramskega krožka smeje, se zabava in se čuti sprejetega. V treh letih je odigral tri pomembnejše vloge, in sicer kot minister v Petanovi igri Pet pepelk, Monkof v Županovi Micki in kot voditelj na kulturni prireditvi za starše. Pri pouku je sicer še vedno bil nekoliko bolj v ozadju, a veliko več je sodeloval, bil samozavestnejši in njegova samopodoba je zelo zrastle. Najpomembnejše pa je njegovo spoznanje, ko je napisal v spisu: Nikoli ne bom pozabil dne, ko sem vodil tako pomembno prireditev, kot je bila prireditev za starše. Nikoli si nisem mislil, da to zmorem, a ker sem čutil, da sem sam odgovoren, mi je uspelo. Hvaležen sem svojim prijateljem, da so me ves čas vzpodbujali.

3 ZAKAJ RAVNO DRAMSKI KROŽEK? ZAKAJ JAVNO NASTOPANJE?

Ena od pomembnih psiholoških sposobnosti človeka je empatija, to je zaznavanje čustev druge osebe.

Kakšne so socialne posledice povečanja narcizma na račun empatije? Biti empatičen pomeni imeti sposobnosti občutenja ali razumevanja izkušenj drugih oseb znotraj posameznikovega okvira referenc. Postaviti se v položaj »drugega«, si predstavljati, kaj sliši, vidi, čuti in razmišlja, stopiti v kožo »drugih«. Izjemna britanska pionirka drame v izobraževanju, Dorothy Heathcote, je govorila o empatičnem opazovalcu – s tem se je nanašala na sposobnost poistovetenja z drugimi. Sposobnost razumevanja položaja drugih – tudi ko z njimi ne delimo mnenja ali vidika. Drama je morda pri tem najučinkovitejša. A empatija ni povezana zgolj z občutenji. Navezuje se tudi na razumevanje. To nas pripelje nazaj k drami in gledališču kot orodju za učenje.

Pri drami in gledališču uporabljamo iste znakovne sisteme kot v vsakodnevem življenju. A tako kot igra se tudi drama pomembno razlikuje od vsakodnevnega življenja. Resnično življenje je zelo zamudno, stvari se dogajajo hitro, pogosto prehitro, da bi lahko o njih razmišljali, trenutki, ki jih živimo, nas preplavijo. A kot pravi Vygotsky, je v življenju pomen podrejen dejanju, v domišljiji pa je, nasprotno, dejanje podrejeno pomenu. Enako velja za dramo in gledališče. Zavestno upravljamo čas in prostor, da ustvarimo pomen. Posledice za učenje in razvoj so številne. Pri drami raziskujemo svet, da bi si z močjo domišljije ustvarili svojo predstavo. Drama je pravzaprav človeška izkušnja v predstavi. Z njo lahko osvojimo »samoobvladovanje«. Na podlagi vseh teh temeljnih človeških izkušenj lahko raziščemo, kaj pomeni biti človek. Otroci živijo v istem svetu kot mi. Ne glede na starost doživljajo ista čustva in občutke kot mi. Čutijo ljubezen, sovraštvo, žalovanje, veselje, jezo, ljubosumje ipd. Vendar na drugačen način. Drama jim daje priložnost, da se varno povežejo z vsem tem in iz tega ustvarijo pomen. Pri drami to doživljajo od znotraj. Ni pravega odgovora. Imajo moč, ki je v življenju sicer nimajo. Naučijo se empatije, sodelovanja in upravljanja čustev in frustracij, ki jih v vsakodnevem življenju težko artikulirajo. (Chris Cooper, 2017)

To je zelo pomembno gojiti prav pri današnji generaciji »novodobnih« otrok, otrok, ki je rojena v času neverjetnega razvoja tehnologije (pametni telefoni, tablice ...). Ti otroci so pri učenju sicer zelo samostojni, za vsako vprašanje se v katerem koli trenutku obrnejo na internet. Njihovi »učitelji« so youtuberji. S tem se takoj zmanjšuje empatija, sodelovanje in upravljanje čustev. Ti otroci imajo tudi izredno slabo koncentracijo, slabšo zmožnost pomnjenja prav zaradi velike količine informacij. Njihovo sporazumevanje je skopo, skoncentrirano na stavek ali dva. Podoba je pred besedo, so generacija podob in slik ter emotikonov. Zaradi tega imajo lahko resne težave pri komunikaciji.

Res je, da ima uporaba sodobne tehnologije - IKT – vedno več prostora v izobraževanju, vključena je v učne načrte. To je seveda pomembno, a potrebno je negovati tudi moč govorjene in pisane besede.

3.1 POMEN DRAME IN MOČ ZGODBE JE VELIKA.

»[...] zgodbe so pomembne za ljudi, politiko in izobrazbo. Zgodbe so način, kako ljudje razumejo sebe in svoj svet. V spontanah zgodbah, ki jih otroci odigrajo, lahko razberemo, kako mislijo, da so ljudje med seboj povezani, kaj želijo postati in kako se bodo obnašali. Vidimo lahko najstnike, ki igrajo vloge v svojih zgodbah in zgodbah drugih, da bi našli svoje mesto v svojih vedno širših svetovih. Pri odraslih pa resnične in domišljajske zgodbe, ki jih želimo povedati in ki jim želimo verjeti, kažejo na to, kaj najbolj cenimo. Zgodbe pravzaprav ustvarjajo ljudi« (Bruner, 1995)

Interesna dejavnost dramski krožek je na naši šoli zasnovana tako, da učenci veliko berejo, seveda največ dramska besedila, velikokrat pa tudi prozna ali pesniška. Ta dejavnost učence upočasni, potrebna je visoka koncentracija, sodelovanje in razmišljanje. Berejo v skupini, odvisni so drug od drugega, učijo se drug od drugega, naučijo se poslušati druge kakor tudi sebe, saj berejo glasno. Poleg branja se morajo besedilo naučiti na pamet, kar zahteva veliko napora in do izraza pridejo razne sposobnosti: od zmožnosti memoriranja, iskanja načinov tega memoriranja. Vsi učenci začenjajo z iste točke. Ker imajo nekateri višje zmožnosti pomnjenja, se morajo naučiti potrpežljivosti do tistih, ki imajo to sposobnost slabše razvito, imajo pa drugo zato bolj izraženo. Naučijo se strpnosti do drugih in razvijajo vztrajnost. Brez sramu ali neprijetnosti se lahko izražajo tako gibalno, besedno kakor tudi emocionalno.

Moja praksa kaže, da se v taki skupini razvije zelo spodbudno okolje, toplo ozračje, učenci razvijejo prijateljske vezi med seboj in končni rezultat je ta, da postanejo ekipa, ki dela skupaj za isti cilj – nastopiti pred neko ciljno publiko, bodisi so ta publika starši bodisi sošolci. Ker so v vseh teh letih zelo prepoznavna ekipa, imajo na šoli svojstven renome in spoštovanje. Biti član šolske dramske skupine pomeni velika čast, ravno toliko, kot biti član šolske nogometne ekipe. Vsi učenci, ki so imeli pred tem težave na socialnem in čustvenem področju, so se dobro znašli v tej sredini in postali sprejeti. Poleg tega so razvijali še dodatne intelektualne dejavnosti, kot so spoznavanje in razumevanje literature, urjenje v lepem in jasnem izražanju, predvsem pa je pomemben še ta vidik: učenci vzpostavijo stik z umetnostjo, jo vzljubijo, vzljubijo gledališče in premagajo strah pred javnim izpostavljanjem.

3.2 POZITIVNI VPLIVI (INTEGRACIJE) UMETNOSTI NA KOGNICIJO IN UČNE DOSEŽKE

Simona Tancig v svojem referatu na konferenci Gledališke pedagogike z naslovom Umetnost učenja ugotavlja, da je vedno več tudi raziskav, ki ugotavljajo pomembno vlogo umetnosti za razvoj možganov. Študije odkrivajo, da ima ukvarjanje z različnimi umetnostmi (ples, glasba, risanje, slikanje, drama ipd.) poleg razvijanja kreativnosti pomemben pozitiven učinek na učenje in različne kognitivne procese npr. pozornost, spomin, prostorske veščine ipd. (Gazzaniga, 2008).

Ugotovljene so tudi pomembne razlike v šolski uspešnosti in v socialnih spretnostih med mladimi, ki so vključeni v umetnostne programe, v primerjavi z ostalimi, ki se ne vključujejo v umetnostno ustvarjanje (Catterall, 2009).

Umetnost je v pozitivnem odnosu s šolsko uspešnostjo in spodbuja temeljne kognitivne spretnosti in zmožnosti, ki se prenašajo na številne šolske predmete (Posner, Patoine, 2009).

Poučevanje in učenje z in skozi umetnost prispeva tudi k večji motivaciji učencev za učenje (Smithrim, Upitis, 2005).

Catterall (2008) je opisal tudi več študij, ki kažejo, kako ima fizična izvedba (enactment) informacije ali vsebine učnega gradiva z igro vlog ali gledališko improvizacijo pozitiven učinek na učenje in dosežke v znanju (razumevanje zgodbe, analiza značajev ipd.) in na socialne spretnosti (sodelovanje z vrstniki, reševanje konfliktov, spoznavanje in pojmovanje samega sebe ipd.).

Vse to pri naših gledaliških dejavnostih lahko tudi dokazujemo. Učenci, ki obiskujejo dramski krožek, so dejansko uspešnejši pri učenju, imajo boljšo pozornost, razvija se jim spomin, socialno so veliko spretnejši od ostalih.

Izpostaviti želim še eno od prednosti. Učenci, ki sodelujejo pri dramskem krožku in posledično tudi pri javnih šolskih prireditvah, vplivajo tudi na tiste učence, ki še niso pridruženi člani. Vzbudijo jim željo po dokazovanju, željo po uveljavljanju, po odobravanju ali po sprejemanju. V veliko čast mi je vedno, ko pride nov učenec in vpraša, kako lahko postaneš član dramskega krožka. To pomeni, da tisti, ki so ključni člani javnih šolskih prireditev (udeležujejo se jih tudi starši in ostali obiskovalci), niso več zaznamovani z nepopularnim vzdevkom »piflar«, ampak so gonilna sila kulturnega in umetniškega dogajanja na šoli, so tisti, ki jim je mar za lepo slovensko besedo, za lepe zgodbe, ki jih želijo podoživljati in deliti drugim.

4 ZAKLJUČEK

Vsak je lahko pripovedovalec zgodb, interpret in sooblikovalec javnih prireditev. Iz napisanega lahko razberemo, da so to tudi učenci, ki so nadarjeni, a imajo socialno-emocionalne težave, to so lahko učenci, ki imajo specifične učne težave, ki so dislektiki, imajo celo motnjo z avtističnim spektrom, lahko so učenci, ki nimajo privzgojene ljubezni do gledališča, a jim le-to pomeni nek neznan, skrivnosten svet, ki ga želijo raziskati.

Pomembno pa je to, da učitelj, ki uči pripovedovanje zgodb na najrazličnejše načine, kajti gledališče je ena od načinov pripovedovanja zgodb, mora verjeti v to, kar počne, mora biti sam velik ljubitelj gledališča.

Kot pravi Chang Janaprakal Chandruang, (igralec, gledališki in filmski režiser, dramatik):

To, kar učite, morate tudi biti. Pridigar nam pridiga z vsem srcem in dušo. To pomeni, da dobra knjiga sama po sebi ni dovolj. Brez vaše subjektivnosti bi zgodba postala zgolj absurdna igra. (Chang Janaprakal Chandruang, 2017)

Literatura in viri

1. Ferbežer I., Težak S., Knez I. 2008. Nadarjeni otroci. Ljubljana. Didakta.
2. Ferbežer I., Kukanja M. 2008. Svetovanje nadarjenim učencem. Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
3. George D. 1997. Nadarjeni otrok kot izziv. Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
4. Nagel W. 1987. Spodbujanje in odkrivanje nadarjenih otrok. Ljubljana. Državna založba Slovenije.

5. Tancig S. 2017. Nevroedukacija – nova znanost o učenju in poučevanju – kako izboljšati izobraževalno prakso. V: Umetnost učenja, povzetki prispevkov. Ljubljana. Zbornik 6. mednarodne konference gledališke pedagogike UMETNOST UČENJA, Ljubljana marec, 2017.
6. Cooper. C. 2017. Preigravanje: igra, drama in domišljajska realnost. V: Umetnost učenja, povzetki prispevkov. Ljubljana. Zbornik 6. mednarodne konference gledališke pedagogike UMETNOST UČENJA, Ljubljana marec, 2017.
7. Chandruang C. J. 2017. Budistični način pripovedovanja zgodbe. V: Umetnost učenja, povzetki prispevkov. Ljubljana. Zbornik 6. mednarodne konference gledališke pedagogike UMETNOST UČENJA, Ljubljana marec, 2017.
8. Galbraith J. 1992. Vodič za nadarjene. Ljubljana. Državna založba Slovenije.

MOJCA PLUT
EKONOMSKA ŠOLA NOVO MESTO
**PRIPRAVA NA MATURO IZ MATEMATIKE Z ELEMENTI FORMATIVNEGA
SPREMLJANJA**

Povzetek

Prispevek predstavlja formativen način ponavljanja za maturo iz matematike. »Matematični maraton« kot način ponavljanja in utrjevanja znanja je zasnovan tako, da za dijake zagotavlja zaupno in varno okolje, jih postavlja v središče in s tem pri dijakih spodbuja motivacijo za učenje. Če dijaki verjamejo, da lahko s svojim prizadevanjem dosežejo zastavljene cilje, oziroma izboljšujejo svoje učne dosežke, jim je učenje v izziv. Ključni temi prispevka sta samovrednotenje in povratna informacija. Predstavljen je primer samoocenjevanja z rubrikami, ki vsebujejo seznam kriterijev uspešnosti za ocenjevanje pomembnih učnih ciljev in lestvico za oceno stopnje doseženosti teh kriterijev. Poudarjen je tudi pomen povratne informacije, ki učitelju in učencem razkrije kaj zna in česa ne, ter pojasni razloge, zakaj je pri učencu prišlo do napake. Dobra povratna informacija vsebuje učni napotek, ki dijaka usmeri, da pravilno dogradi pojem ali veščine reševanja.

Ključne besede: matematika, formativno spremljanje, zaporedja, samovrednotenje, povratna informacija, matematični maraton

**PREPARATION FOR GENERAL MATURA MATHS WITH ELEMENTS OF
FORMATIVE ASSESSMENT**

Abstract

This article talks about formative ways of preparation for general matura maths. »The Mathematical Marathon«, as a way of repeating and deepening knowledge, is designed to provide a confident and safe environment for students - it puts them in the center which stimulates students' motivation to learn. When students believe that through their efforts they can achieve their goals and improve their academic success, then learning becomes an adventure. The key topics of this article are self-assessment and feedback. An example of self-assessment is presented, with sections containing a list of performance criteria for assessing important learning goals and a scale for self-assessing the degree to which these criteria are met. The importance of feedback is also emphasized, revealing to the teacher and student what the student understands and what he/she does not understand, and explaining the reasons why the student made a mistake. Good feedback contains instructional guidance that gives a student the direction to properly understand the concept or solve a task.

Keywords: mathematics, formative assessment, sequences, self-assessment, feedback, mathematical marathon.

1 UVOD

Marentič-Požarnikova (2003) opredeljuje sprotno ali formativno spremljanje kot proces, ki poteka med samim učnim procesom, z namenom zbrati in dati povratne informacije za čim učinkovitejše usmerjanje pouka in učenja. Ker si tudi sama želim, da pouk poteka na tak način, sem se že pred desetimi leti v svojo pedagoško prakso začela vnašati samoregulacijsko učenje. V zadnjih letih pa smo v slovenskem šolskem prostoru ta koncept nadgradili s formativnim spremljanjem v podporo učenju in učenju. V pouk rada uvajam novosti, zato poskušam v razredu čim bolj udeleževati načela formativnega spremljanja. Formativno spremljanje je sicer tek na dolge proge, a večina mojih dijakov je to že sprejela. Velik poudarek sem pri svojem delu vedno dajala učenju učenja. Dijake sem še pred formativnim spremljanjem seznanila z velikim številom kognitivnih in metakognitivnih učnih strategij. Skrbim, da razvijajo sposobnost kompleksnega mišljenja, spretnosti procesiranja informacij ter miselnih navad in razvijajo različne učne strategije. Usmerjam jih, da zavestno uravnavajo učni proces na podlagi razmišljanja o njem. Pomembno je, da se dijak orientira in razmišlja o načrtovanju svojega učenja, spremlja in vrednoti svoje učenje in napredovanje, razloži proces učenja pri sebi ter razume zahteve učitelja in njegovo vlogo. Ker se pogosto zgodi, da imam v enem dnevu tudi po dve uri nadomeščanj v enem razredu, je to kot nalašč za ponavljanje za maturo. Da je za dijake bolj zanimivo sem eden izmed načinov ponavljanja poimenovala »Matematični maraton«. V nadaljevanju bom predstavila, kako sem ga izvedla v 4. letniku gimnazije, kjer smo ponavljali zaporedja. Pri »Matematičnem maratону« vključim več elementov formativnega spremljanja. Želim, da dijaki razumejo, kaj se učijo, zakaj se učijo in kaj bodo morali znati narediti, razumeti, da bodo uspešni. Na ta način so bolj osredotočeni na učenje in tudi bolj odgovorni. Med urami »Matematičnega maratona« dijakom omogočam dokazovanje njihovega znanja. Dijaki presojujejo svoje dosežke na podlagi kriterijev uspešnosti. Drug drugemu pomagajo dopolniti znanje na šibkih področjih. Učenje je zelo sodelovalno in socialno. Na koncu dam dijakom povratno informacijo, ki jih usmerja naprej. Dijaki so ga dobro sprejeli, ker gre za več različnih dejavnosti, ki pozitivno vplivajo na motivacijo dijakov in v delo vnašajo dinamiko.

2 PONAVLJAMO ZAPOREDJA

V 4. letniku za maturo ponavljamo zaporedja 3 ure v obliki »Matematičnega maratona«. V teh treh urah želim, da dijaki dosežejo naslednje operativne cilje:

- induktivno sklepajo, posplošujejo in nadaljujejo zaporedje,
- nadaljujejo in zapišejo zvezo med členi zaporedja,
- berejo različno podana zaporedja,
- uporabljajo lastnosti zaporedij,
- razlikujejo različne vrste zaporedij,
- izračunajo vsoto prvih n členov zaporedja,
- izračunajo vsoto geometrijske vrste.

Pričakovani dosežki, ki naj bi jih dijaki dosegli po končanem »Matematičnem maratону« so:

- rešijo naloge,
- ovrednotijo svoje delo,
- razumejo svoje učenje in imajo nadzor nad njim.

Pri sami izvedbi uporabljam naslednje didaktične pristope:

- aktivne oblike pouka (sodelovalno učenje, skupinsko delo, individualno delo),
- aktivne metode pouka (diskusija, debata)

3. DEJAVNOSTI UČITELJA IN DIJAKA

Dejavnosti učitelja pri pripravi maratona so:

- razmislek o temi in ciljih,
- priprava gradiva za ponavljanje in preverjanje znanja,
- priprava vprašalnika s katerim dijaki presodijo svoje dosežke in načrtujejo nadaljnje delo.

Med izvajanjem učnih ur učitelj le koordinira delo. Po končanem pouku učitelj napiše še obsežno povratno informacijo dijaku.

Vse opisane dejavnosti so usmerjene na to, da si dijak vseskozi odgovarja na vprašanja:

- Kaj že vem o zaporedjih?
- Zakaj je dobro, da to znam?
- Kako se bom učenja lotil?
- Kako bom vedel, da znam?
- Ali snov razumem?
- Ali napredujem?
- Ali se trudim?

4 POTEK »MATEMATIČNEGA MARATONA«

Matematični maraton poteka v več fazah, ki jih bom v nadaljevanju opisala.

PRVA FAZA

Dijake najprej seznanim s cilji (ponovitev zaporedij, ovrednotenje svojega dela in znanja in načrt za nadaljnjo pripravo na maturo). Dijake razdelim v heterogene skupine po pet dijakov. Dijaki nato s pomočjo Učnega lista 1 v skupini ponovijo temeljne pojme in dejstva, ki jih morajo poznati o zaporedjih.. Bistvene stvari si tudi zapišejo. Gre za sodelovalno učenje. Delo v teh majhnih skupinah je oblikovano tako, da dijak krepí lastno učenje in tudi učenje v skupini. Sodelovalno učenje vpliva na samopodobo učencev in tudi na vzdušje v razredu. Zmanjšuje se strah, izoliranost, nepriljubljenost in neprimerno vedenje učencev. Za uspešno sodelovanje v skupini so potrebne socialne spretnosti, ki se jih neposredno učijo. V skupini dalj časa vztrajajo pri reševanju nalog, saj jih spodbujajo sošolci v skupini. V heterogenih skupinah je učenje pospešeno, saj se morajo dijaki prilagoditi različnih strategijam in perspektivam. Več je različnega in ustvarjalnega mišljenja. Člani skupine usmerjajo miselne procese, ko z vprašanji usmerjajo in spodbujajo izražanje in razlago misli in ideje. Poskrbim, da so vsi dijaki aktivni, da si pomagajo in se dopolnjujejo v znanju. Dijaki lahko pri učenju uporabljajo tudi učbenike in splet.

V skupini razmislite:

- Kaj je zaporedje? Kdaj narašča(pada), kdaj je omejeno?
- Kdaj je zaporedje aritmetično? Zapišite splošni člen in obrazec za vsoto prvih n členov aritmetičnega zaporedja. Kaj je aritmetična sredina dveh števil?
- Kdaj je zaporedje geometrijsko? Zapišite splošni člen in obrazec za vsoto prvih n členov geometrijskega zaporedja. Kaj je geometrijska sredina dveh pozitivnih števil?
- Kdaj obstaja vsota neskončnega geometrijskega zaporedja in kolikšna je, če obstaja?

- Zapišite in razložite osnovne pojme in obrazce obrestno-obrestnega računa.

Učni list 1

DRUGA FAZA

V drugi fazi maratona dijakom znotraj skupine priredim oznake A,B,C,D,E. Vsak dijak reši samostojno nalogo, ki jo s svojo oznako najde na Učnem listu 2. Dijaki še vedno sedijo za istim omizjem, a vsak dijak samostojno rešuje svoje naloge.

A	Izračunaj prve tri člene zaporedja s splošnim členom $a_n = \frac{n+1}{4n}$. Kateri člen v tem zaporedju je enak 0,2501? Dokaži, da je zaporedje padajoče.
B	Vsota prvih treh členov aritmetičnega zaporedja je $10\frac{1}{2}$. Vsota prvega in sedmega člena pa 13. Izračunaj prvi člen in diferenco tega zaporedja. Najmanj koliko členov tega zaporedja moraš sešteti, da bo vsota presegla 4900?
C	Izračunaj realno število x, za katero so števila $4x$, $4x-1$, x prvi trije členi padajočega geometrijskega zaporedja. Natančno izračunaj vsoto prvih 10 členov tega geometrijskega zaporedja.
D	Žogica poskakuje, tako da v n-tem skoku odskoči $a_n = 2,1 + \left(\frac{5}{2}\right)^{-0,01n}$ metra visoko. Zapiši na milimeter natančno, koliko odskoči prvič in koliko desetič. V katerem skoku odskoči 2,5m visoko?
E	Izračunaj vsa realna števila a, za katera velja $a + a^2 + a^3 + \dots + a^n + \dots = 3a$. (Na levi strani enakosti je neskončna vrsta z n-tim členom enakim a^n)

Slika 1: Učni list 2

Učni list 2

TRETJA FAZA

V naslednji fazi se ob novem omizju zberejo dijaki iz posameznih skupin, ki so reševali isto nalogo. Pogovorijo se o tem, kako so nalogo reševali. Zaposleni so z reševanjem dveh problemov: pravilno poskušajo rešiti matematični problem in morajo biti čim bolj produktivni. Dijaki oblikujejo skupno rešitev s katero se vsi strinjajo. Rešitev, dobljena v skupini, je navadno boljša od rešitve posameznika in skupinsko delo pozitivno vpliva na dolgoročno učenje.

ČETRTE FAZA

Dijaki se ponovno vrnejo v prvotno skupino in poročajo sošolcem, katero nalogo so reševali in kako so jo rešili. Cilj te faze je, da vsi v skupini znajo rešiti vseh pet nalog. Ponovno gre za veliko medsebojnega sodelovanja med dijaki. Tudi v tej fazi je učenje zelo sodelovalno in socialno. Potrebne veščine sodelovanja so zaupanje drug drugemu in komunikacijske sposobnosti. Gre za pozitivno soodvisnost. Vsak se mora zavedati, da njegovo delo koristi drugim, njemu pa delo drugih. Brez dela in truda vsakega posameznika ne morejo doseči skupnega cilja. Dijaki povečajo svoj trud, delijo svoje ideje in zamisli in poskrbijo za medsebojno podporo in pomoč.

PETA FAZA

V naslednji fazi dijaki preizkusijo svoje znanje. Dobijo nov učni list – Učni list 3, na katerem so iste naloge, kot so bile na Učnem listu 2. Vsak dijak jih reši samostojno. Rešene naloge nato dijaki ovrednotijo po izdelanem točkovniku. Pri tovrstnem ponavljanju po navadi naloge izberem iz Zbirke maturitetnih nalog z rešitvami. Pri vrednotenju upoštevamo priložen točkovnik. Vodim pogovor, v katerem pojasnujem in opozarjam na napake, ki sem jih med njihovim reševanjem opazila.

Letnik:4.

Program: gimnazija

Snov: ZAPOREDJA

Ime in priimek:

1. Izračunaj prve tri člene zaporedja s splošnim členom a_n . Kateri člen v tem zaporedju je enak a_n . Dokaži, da je zaporedje padajoče.
2. Vsota prvih treh členov aritmetičnega zaporedja je S_3 . Vsota prvega in sedmega člena pa S_7 . Izračunaj prvi člen in diferenco tega zaporedja. Najmanj koliko členov tega zaporedja moraš sešteti, da bo vsota preseгла 4900?
3. Izračunaj realno število x , za katero so števila $4x, 4x-1, x$ prvi trije členi padajočega geometrijskega zaporedja. Natančno izračunaj vsoto prvih 10 členov tega geometrijskega zaporedja.
4. Žogica poskakuje, tako da v n -tem skoku odskoči n metra visoko. Zapiši na milimeter natančno, koliko odskoči prvič in koliko desetič. V katerem skoku odskoči 2,5m visoko?
5. Izračunaj vsa realna števila a , za katera velja

(Na levi strani enakosti je neskončna vrsta z n -tim členom enakim)

Učni list 3

ŠESTA FAZA

V zaključni fazi dam dijakom Samovrednotenje s kriteriji uspešnosti za vsebino zaporedja z načrtom za izboljšanje znanja, s pomočjo katerega ovrednotijo svoje delo in načrtujejo, kako bodo odpravili pomanjkljivosti v svojem znanju. Na ta način jih navajam, da sprejemajo odgovornost za svoje dosežke. Samovrednotenje začasno poberem in dijakom napišem obsežno povratno informacijo. Tu upoštevam načela dobre povratne informacije kot pravi Holcar Brunauer (2016) – vedno najprej izpostavim dosežke, se navežem na konkretne značilnosti učenčevega dosežka, nato pa sledijo predlogi za izboljšave. Dodam tudi pozitivno misel. Od dijakov dobim dragocene povratne informacije, ki mi pomenijo izhodišče za načrtovanje nadaljnjih aktivnosti, ob katerih bodo učenci izboljšali svoje znanje in razumevanje.

OCENI ZANESLJIVOST SVOJEGA ZNANJA			
KRITERIJI USPEŠNOSTI	😊	😐	😞
Iz splošnega člena zaporedja znam izračunati zahtevane člene.			
Vem kaj pomeni, da je zaporedje monotono.			
Znam dokazati monotonost zaporedja.			
Vem kaj je diferenca aritmetičnega zaporedja in jo znam izračunati.			
Znam postaviti pogoj, ki se nanaša na zahtevo »vsota členov zaporedja ne bo preseгла.«			
Obvladam reševanje kvadratne neenačbe.			
Razumem rešitev neenačbe, znam odgovoriti na zastavljeno vprašanje glede na rešitev neenačbe.			
Vem kdaj je zaporedje geometrijsko, kdaj je naraščajoče, kakšen pogoj izpolnjujejo trije zaporedni členi geometrijskega zaporedja.			
Poznam obrazec za končno mnogo členov geometrijskega zaporedja in ga znam uporabiti.			
Razumem in uporabljam pojem »natančno izračunaj«.			
Eksponentne enačbe mi ne delajo težav.			
Če so podatki v metrih, rezultat pa moram izraziti v milimetrih mi to ne dela težav.			
Poznam pojem neskončna geometrijska vrsta in poznam obrazec za vsoto neskončno mnogo členov geometrijskega zaporedja.			
Vedno premislim o smiselnosti rešitve.			
Znajdem se v življenjskih nalogah.			
Znam uporabljati računalo.			

Slika 2: Samovrednotenje 1

Glede na tvoje primanjkljaje priporočam naslednje vaje iz knjige Bojana Dvoržak: Matematika na maturi.

Definicija zaporedij	str. 206/1,2	EkspONENTNA enačba	str. 183/8,9
Aritmetično zaporedje	str. 207/5, 8,9,11,13	Zaokroževanje	str. 183/11 str. 208/26
Geometrijsko zaporedje	str. 207/6,12,14,16	Kvadratna neenačba	str. 147/7, 20
Neskončna geometrijska vrsta	str. 208/20, 21		

Naloge reši do jutri. Vse kar ti ne gre, vprašaj.

Temo »zaporedja« smo skoraj v celoti obdelali že v 3. letniku. Z zaporedji smo se ukvarjali tudi že letos. Kakšno je bilo tvoje znanje o tej temi na začetku 1. ure:

<i>Odlično</i> Snov sem osvojil-a in utrdil-a, vse mi je bilo jasno.	<i>dobro</i> Snov sem poznal-a, nekaj malenkosti sem pozabil-a.	<i>povprečno</i> Osnovne pojme in dejstva sem poznal-a, tudi nekatere zahtevnejše.	<i>zadovoljivo</i> Znal-a sem le temeljne stvari, imel-a sem veliko vrzeli.	<i>slabo</i> Skoraj vse sem pozabil-a
---	--	---	--	--

Ali ti je uvodni razgovor v skupini pomagal, da si določena znanja priklical-a?

Si se znal-a lotiti naloge, ki ti je bila dodeljena? Si napredoval-a, ko si se o nalogi pogovarjal-a z dijaki, ki so reševali isto nalogo?

Ti je koristilo ko so ti sošolci v prvotni skupini razložili snov, ki je bila predmet njihove naloge?

Slika 3: Samovrednotenje 2 in povratna informacija

Pri današnjih urah matematike :

Sem se veliko naučil-a in dopolnil-a svoje znanje o zaporedjih	Sem se nekaj naučil-a	Se nisem veliko naučil-a	Sem se dolgočasil-a in so se mi zdele mimo
--	-----------------------	--------------------------	--

Kar se tiče srednješolske snovi (matematika 1-matematika 4) :

Že dobro obvladam	Imam še »luknje«
-------------------	------------------

Zato, da bom matura zame ne bo problem bom.....

Profesorica ti sporoča:

V življenju je treba vedno gledati naprej in nikoli nazaj, razen ko se želimo zahvaliti za vse lepe trenutke.

/Daphne du Maurier/

Slika 4: Samovrednotenje 3 in povratna informacija

5 ZAKLJUČEK

Tak način dela so dijaki dobro sprejeli. Povedo, da se s takim načinom dela veliko naučijo. S pomočjo samovrednotenja dobim tudi dragoceno povratno informacijo. Ugotavljam, da so dijaki, ko gre za vrednotenje lastnega znanja zelo strogi. Večina zna presoditi, česa ne zna, česa ne razume in kje gre za površnost. Gradivo za samovrednotenje z mojo povratno

informacijo dijakom čim prej vrnem. Potrudim se, da je povratna informacija pozitivno naravnana, objektivna in konkretna. Vsebuje pozitivna opažanja, možna področja izboljšanja in pozitivno usmeritev za nadaljnje delo. Pospremim jo tudi z ustnimi napotki in usmeritvami. Poskrbim, da povratna informacija pri dijakih sproži kognitiven in ne čustveni odziv. Na začetku uvajanja formativnega spremljanja je bila moja povratna informacija bolj mrtva črka na papirju. Postopoma pa so se dijaki začeli zavedati, da je namenjena njim in da jim omogoča vpogled v lastno znanje. S samoocenjevanjem se je povečala tudi odgovornost in samostojnost dijakov. Dijaki na ta način razvijajo sposobnost nadziranja in usmerjanja procesa lastnega učenja. Tudi zame je organizacija »Matematičnega maratona« prijetna. Ker dijaki delajo ves čas sami oziroma v skupini, imam dovolj časa za spremljavo. Sproti si zabeležim pogoste napake in vrzeli, na kar jih v analizi opozorim. Poleg tega so povratne informacije zame zelo pomembne, ker mi sporočajo, kaj dijaki vedo, kako dobro razumejo, kje delajo napake, česa še ne razumejo. Tako dobim vpogled v potek učnega procesa, informacije pa uporabim za prilagoditev poučevanja. Kar pa je najpomembnejše s takim načinom dela se poveča motivacija dijakov za učenje. Kot pravita Dryden in Vosova (2001) je znano, da so čustva ključ, ki spravi informacije v trajni spomin. Pri »Matematičnem maratonu« je predvsem pozitivnih čustev veliko. Tudi ime za tak način ponavljanja so dali dijaki. Pri eni izmed izvedb je dijak na koncu navdušeno izjavil: »Saj to je bil pravi maraton«.

Literatura in viri

1. Dryden, G. in Vos, J. (2001). Revolucija učenja. Ljubljana: Educy
2. Holcar Brunauer, A., idr. (2016). Formativno spremljanje v podporo učenju. Ljubljana: ZRSŠ
3. Juriševič, M. (2012): Motiviranje učencev v šoli. Ljubljana: Pedagoška Fakulteta
4. Marentič Požarnik, B. (2003). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS

POLONCA POČIVALŠEK
OSNOVNA ŠOLA PETROVČE

MIKROSKOPIRANJE – PO VERTIKALI IN FORMATIVNO SPREMLJANJE

Povzetek

Mikroskopiranje je ena izmed osnovnih metod raziskovanja v naravoslovju, kjer s pomočjo mikroskopa opazujemo objekte, njihovo zgradbo, ki je s prostim očesom ne vidimo. Mikroskopiranje sem uvedla v šesti in sedmi razred pri urah naravoslovja po načelih formativnega spremljanja. Prvič se z mikroskopom učenci na naši šoli srečajo že četrtem razredu, kjer prvič spoznajo svet, ki je očem neviden. Zgradbe mikroskopa, pravil rokovanja z mikroskopom ter priprave svežih preparatov se naučijo v šestem razredu. Najprej preverimo predznanje, postavimo cilje, načrtujemo poti do cilja, zastavimo aktivne oblike učenja in učenci zberejo dokaze, oblikujemo merila in (samo)vrednotijo dosežke. V sedmem razredu ponovimo mikroskopiranje in načrtujemo ocenjevanje eksperimentalnega dela. Skupaj pripravimo kriterije, učenci se najprej samovrednotijo, imajo kritičnega prijatelja, ki ga vrednoti. Nato sledi ocenjevanje, kjer pokažejo teoretično znanje o mikroskopu ter praktično izvedejo mikroskopiranje.

Ključne besede: naravoslovje, mikroskop, mikroskopiranje, formativno spremljanje

VERTICAL MICROSCOPY AND FORMATIVE MONITORING

Abstract

Microscopy is one of the basic research methods in natural sciences, where we with the help of a microscope observe objects, their structure, which cannot be seen freely. I initiated microscopy in science lessons in the sixth and the seventh grade by using the principles of formative monitoring. A microscope is used by pupils at our school for the first time in the fourth grade, when they firstly get to know the world that is invisible to their eyes. The structures of the microscope, the rules for handling the microscope and the preparation of fresh specimen are learned in the sixth grade. First, we check our prior knowledge, set the goals, plan ways to the final goal, set active forms of learning, then pupils gather the evidence, they formulate standards and (self)evaluate the achievements. In the seventh grade we review the microscopy and plan the assessment of the experimental work. Together we make the evaluation criteria, pupils first self-evaluate as they have a critical friend who values them. All these is followed by the assessment where they demonstrate theoretical knowledge of the microscope and perform microscopy practically.

Keywords: natural sciences, microscope, microscopy, formative monitoring

1 UVOD

Mikroskopiranje je ena izmed osnovnih metod raziskovanja v naravoslovju. Pri mikroskopiranju s pomočjo mikroskopa opazujemo objekte, njihovo zgradbo, ki je s prostim očesom ne vidimo. S formativnim spremljanjem mikroskopiranja sem to metodo uvedla v vse razrede na predmetni stopnji (od šestega do devetega razreda). Prvič se z mikroskopom učenci na naši šoli srečajo že v četrtem razredu.

2 SVETLOBNI MIKROSKOP

Že od nekdaj je človek želel videti stvari, ki se jih ne da videti s prostim očesom. Izum mikroskopa pripisujejo Zachariasu Jansenu in njegovemu očetu. Okoli leta 1590 je izdelal prvi prototip svetlobnega mikroskopa.

V začetku 17. stoletja je Galileo Galilei odkril, da se da z več lečami izdelati pripravo, ki daje povečane slike predmetov. To je uspelo tudi Robertu Hooku, ki je opazoval celice plute. Nekaj let za njim je z mikroskopom z eno lečo Nizozemec Antonie van Leeuwenhoek prvič opazoval in opisal bakterije. Podrobna zgradba rastlin in živali je bila tedaj za znanstvenike še skrivnost. Prav tako tudi niso vedeli za obstoj tisočernih mikroskopsko majhnih rastlin in živali. Iznajdba mikroskopa je v naravoslovju in medicini povzročila pravo revolucijo.

3 MIKROSKOPIRANJE V UČNEM NAČRTU

Mikroskopiranje je v učnem načrtu za naravoslovje navedeno:

1. V operativnih ciljih:

Učenci se pri pouku naravoslovja urijo in razvijajo spoznavne postopke, veščine in spretnosti ter oblikovanje stališč in vrednot:

- sistematično opazovanje, poimenovanje, opisovanje snovi, predmetov in organizmov
- izvajanje osnovnih eksperimentalnih tehnik, s katerimi pridobivamo eksperimentalne podatke, in ustrezna uporaba pripomočkov v ta namen (mikroskop)

2. V vsebinskih ciljih

Učenci spoznajo, da z uporabo lupe in mikroskopa lahko vidimo stvari, ki so s prostim očesom nevidne.

3. v standardih znanj (minimalni standard)

Učenec ustrezno uporablja pripomočke, opremo in tehnologijo pri eksperimentalnem delu npr. mikroskop.

V četrtem razredu pa je v vsebinskih ciljih in standardih znanja navedeno, da učenci znajo pojasniti, da so ljudje in tudi vsa druga živa bitja zgrajena iz celic.

4 FORMATIVNO SPREMLJANJE

4.1 KAJ JE FORMATIVNO SPREMLJANJE?

Formativno spremljanje učenčevega znanja prelaga odgovornost za učenje na učence in ne na učitelje ali starše. Učenci so aktivni in lahko soustvarjajo potek učenja.

”Učenci razumejo, kaj se učijo in zakaj ter kaj bodo morali razumeti, vedeti in znati, da bodo uspešni” (Holcar Brunauer et.al., 2016, p. 9).

Najbližji model formativnega spremljanja mi je od Mateje Peršolje. Zelo podoben model je predstavljen tudi v projektih, ki jih vodi Zavod RS za šolstvo. Peršolja (2019) navaja, da formativno spremljanje poteka v petih korakih:

1. diagnostika predznanja
2. postavljanje ciljev
3. načrtovanje poti do cilja
4. aktivne oblike učenja in zbiranje dokazov
5. oblikovanje meril in (samo)vrednotenje dosežkov

4.2 FORMATIVNO SPREMLJANJE NA NAŠI ŠOLI

Formativno spremljanje je na naši šoli prednostna naloga. Prvič smo se z njim seznanili na študijskih skupinah v šolskem letu 2015/16, kasneje pa še na različnih izobraževanjih na šoli, kjer nam je formativno spremljanje v praksi prvič predstavila Saša Čadež, kasneje pa tudi Mateja Peršolja. Učitelji različnih predmetnih področij so obiskovali hospitacije, ki so jih ponudile druge šole. Nadgradnja temu pa so bile številne hospitacije znotraj šole, kjer so učiteljice predstavljale svoje načine dela v okviru formativnega spremljanja. Skupaj nadgrajujemo bazo, kjer so zbrane različne ideje za formativno spremljanje, ki je dostopna celotnemu kolektivu. V šolskem timu za formativno spremljanje vsako leto določimo prednostne naloge v skladu z formativnim spremljanjem. V tem šolskem letu smo to prenesli še na celoten kolektiv, tako da so si prednostne naloge zastavili vsi aktivni na šoli.

5 MIKROSKOPIRANJE S FORMATIVNIM SPREMLJANJEM V PRAKSI

Ko napovemo učno uro mikroskopiranja, so vsi učenci navdušeni, kaj bomo opazovali, nekaj bomo počeli, lahko bomo vrteli vse mogoče na mikroskopu ... ampak ...

Mikroskopiranja se na šoli lotimo že v četrtem razredu, kjer učenci spoznajo, da so živa bitja zgrajena iz celic. Zato učiteljica razrednega pouka povabi k sodelovanju učiteljico naravoslovja ali biologije. Včasih pri urah mikroskopiranja kot učenci učitelji sodelujejo tudi devetošolci. Učenci spoznajo pravilno rokovanje z mikroskopom in večina prvič spozna mikroskopski svet. Sodelovanje se je izkazalo za zelo uspešno, učenci so navdušeni in si to učno uro zapomnijo.

Z mikroskopiranjem nadaljujemo v šestem razredu pri urah naravoslovja po korakih formativnega spremljanja.

1. Diagnostika predznanja

Z učenci po metodi VŽN (kaj že vemo, kaj želimo izvedeti in naučili smo se) preverim predznanje učencev.

MIKROSKOPIRANJE

KAJ ŽE VEMO	KAJ ŽELIMO IZVEDETI	NAUČILI SMO SE
- mikroskop je aparatura iz katere lahko povečamo mikroskopske stvari - mikroskopske predmete ne moreš videti s prostim očesom - mikroskop je sestavljen iz objektiv in okularja - uporabljamo ga v medicini in v laboratorijih	- kako deluje - kako se uporablja - kolikokrat največ lahko poveča - kakšne so merilne enote - kako najhiter stvari lahko vidis	- kako se nastavlja povečava - kaj so preparati - kaj sestavlja mikroskop - kje je okular - kako deluje

2. Postavljanje ciljev

Skupaj z učenci ob vodenem razgovoru zapišemo cilje:

- naučil se bom zgradbe mikroskopa
- naučil se bom pravilnega rokovanja z mikroskopom
- naučil se bom pripraviti sveži preparat in poimenovati pripomočke, ki jih potrebujem
- naučil se bom izračunati povečavo mikroskopa
- pravilno bom risal skice

3. Načrtovanje poti do cilja

Z učenci naredimo načrt dela. Na tablo zapišemo vrstni red po predlogih učencev, se pogovorimo o idejah. Nekateri učenci bi začeli takoj z mikroskopiranjem, drugi predlagajo, da bi najprej spoznali mikroskop, nekatere zanima tudi zgodovina nastanka mikroskopa itd. Pogovorimo se o risanju skic ter računanju povečave mikroskopa.

4. Aktivne oblike učenja in zbiranje dokazov

Učenci spoznajo zgradbo mikroskopa. Pri samem rokovanju podam navodila. Najprej si ogledajo trajne preparate: paramecije, krilo metulja in čebele, razmaz krvi, prerez stebela lipe, nogo hišne muhe, pelodna zrna ...

Učence je treba nadzorovati, opozarjati na pravilno uporabo mikroskopa. V nadaljevanju se naučijo sami pripraviti sveži preprat – luskolist čebule, kvasovke, vodo iz šolskega ribnika ...

Dokazi, ki jih učenci zberejo, so skice ogledanih preparatov ter pravilno zapisana povečava.

5. Oblikovanje meril in (samo)vrednotenje dosežkov

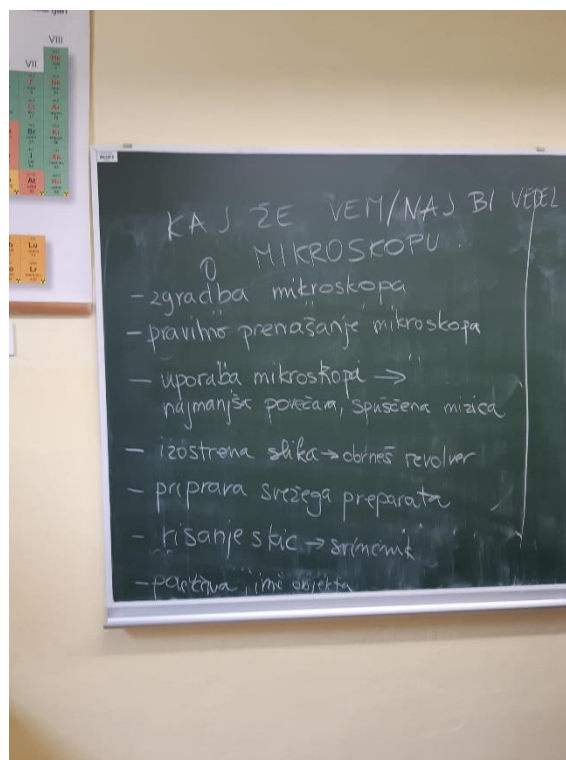
Skupaj zapišemo merila, ki jim bodo služila, da bodo lahko vrednotili svoje znanje in spretnosti.

V šolskem letu nato še večkrat mikroskopiramo. Takrat ponovimo rokovanje in uporabo mikroskopa. Če ima kateri izmed učencev težave, si lahko pomaga z že vnaprej pripravljenem Scientix izobraževalnim lističem NA-MA Mikroskopiranje – opazovanje očem skritega sveta.

V sedmem razredu mikroskopiranje ponovno poteka po korakih formativnega spremljanja.

1. Diagnostika predznanja

Učenci dobijo učni list s prikazano zgradbo mikroskopa, kjer dopišejo dele mikroskopa, nato sami dopišejo, kaj še vedo o mikroskopu, njegovi pravilni uporabi. Delo poteka v parih. Pregledamo in zapišemo na tablo.

2. Postavljanje ciljev

Učencem povem, da bodo ocenjeni iz znanja o mikroskopu in mikroskopiranju. Zapišejo cilje, ki jih še morajo nadgraditi glede na znanje prejšnjega šolskega leta.

3. Načrtovanje poti do cilja

Vsak učenec samostojno načrtuje učenje glede na svoje predznanje.

4. Aktivne oblike učenja in zbiranje dokazov

Učenci mikroskopirajo – trajne in sveže preparate.

Če kateri izmed učencev potrebuje dodatno pomoč, mu jo lahko nudi sošolec ali jaz. Lahko se dodatno uri na pogovornih urah za učence.

5. Oblikovanje meril in (samo)vrednotenje dosežkov

Skupaj zapišemo merila, ki jih bom upoštevala pri ocenjevanju. Najprej samovrednotijo svoje znanje in veščino mikroskopiranja, za tem poteka vrstniško vrednotenje – kritični prijatelj.

Sledi napovedano ocenjevanje, kjer pokažejo teoretično znanje o mikroskopu in mikroskopiranju ter praktično izvedejo mikroskopiranje.

Z mikroskopiranjem nato brez večjih težav nadaljujejo tudi pri urah biologije v osmem in devetem razredu.

6 ZANIMIVOST

V lanskem šolskem letu smo skupaj z učenci šestih in sedmih razredov pripravili razstavo v učilnici Očem nevidno, mikroskopu ne. Učenci so na spletu poiskali zanimive podobe, ki jih vidimo pod svetlobnim in elektronskim mikroskopom.

Literatura in viri

1. Holcar Brunauer, A., et.al., 2016. Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce. 2. dopolnjena izd. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
2. Peršolja, M., 2019. Formativno spremljanje znanja v praksi. Domžale: M. Peršolja.
3. UČNI načrt. Program osnovna šola. Naravoslovje in tehnika [Elektronski vir] / predmetna komisija za posodabljanje učnega načrta za naravoslovje in tehniko Irena Vodopivec ... [et al.]. - El. knjiga. - Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2011 Način dostopa (URL): http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Naravoslovje_in_tehnika_obvezni.pdf [datum: 31. 8. 2019].
4. UČNI načrt. Program osnovna šola. Naravoslovje [Elektronski vir] / predmetna komisija za posodabljanje učnega načrta za naravoslovje Mariza Skvarč... [et al.]. -

El. knjiga. - Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2011 Način dostopa (URL):

<http://mizs.arhiv->

[spletisc.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_naravoslovje.pdf](http://mizs.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_naravoslovje.pdf) [datum: 31. 8. 2019].

5. Enciklopedia Britannica, 1999. History of Optical Microscopes. [internet] (posodobitev 5. 10. 2018) Dostopno na:

<https://www.britannica.com/technology/microscope/History-of-optical-microscopes> [datum: 30. 8. 2019].

PETRA PODLOGAR
OSNOVNA ŠOLA OREHEK KRANJ
UČENJE SOCIALNIH VEŠČIN MALO DRUGAČE

Povzetek

Učitelji v šoli poleg učnih težav vedno bolj opažamo težave učencev pri navezovanju in ohranjanju socialnih stikov. Na eni strani se srečujemo z učenci, ki so v svojem vedenju zelo impulzivni, agresivni v iskanju pozornosti, pogosto konfliktni, na drugi strani pa so izrazito zadržani, plahi in introvertirani učenci. V današnjem prispevku želim predstaviti delavnice, ki so bile izvedene z namenom, da se učenci seznanijo z različnimi tehnikami umirjanja in sproščanja, se spoznavajo preko zanimivih socialnih iger in sami sebe preizkusijo v različnih športnih dejavnostih. Učenci in učitelji smo bili z izpeljanimi delavnicami zadovoljni. Izkazalo se je, da so sicer pretirano konfliktni učenci dejavnosti lahko izpeljali bistveno bolj umirjeno od pričakovanega, hkrati pa so se tudi bolj plahi učenci lahko izkazali in dobili pozitivno potrditev za svoje vedenje.

Ključne besede: socialne interakcije, medosebni odnosi, socialne veščine

LEARNING LIFE SKILLS ON A DIFFERENT WAY

Abstract

Besides learning difficulties, teachers are noticing that some students find it hard to establish and maintain relationships. On the one hand, we are seeing many impulsive, aggressive and attention-seeking students who easily get into conflicts with others, while on the other hand, we are observing many shy and introverted ones. In today's article I would like to present the workshops we carried out and which intended to introduce various relaxing techniques, interesting social games and several sports activities for students. All partakers were pleased with the outcome of the workshops. We noticed that students who had often got into conflicts with others could carry out the activities in a more relaxed manner than expected, while the shy ones could come out of their shell and get a positive affirmation for their behavior.

Keywords: social interactions, personal relations, life skills

1 UVOD

Zadnji dve leti smo na naši šoli v okviru Tima za varno šolsko okolje dodatno pozornost namenili izboljšanju klime tako na razrednem nivoju kot tudi na nivoju celotne šole. Opazamo, da so danes učenci zelo zgodaj izpostavljeni različnim obveznostim in dejavnostim, ki spodbujajo tekmovalnost, individualnost ter učence učijo, kako se prilagoditi storilnostno naravnani družbi. Nekateri so pri tem bolj, drugi manj uspešni. Žal pa posledično lahko opazimo tudi dejstvo, da so učenci v svojih prizadevanjih lahko zelo agresivni, s svojimi vrstniki nenehno prihajajo v konflikte, težko vzdržujejo in ohranjajo dobre socialne odnose. Na drugi strani pa so tihi, neopazni, pridni in marljivi učenci, ki jih pogosto prezremo, vendar imajo podobno kot prvi veliko težav pri navezovanju odnosov z vrstniki.

Socialne veščine so načini, kako in na kakšen način delujemo z drugimi, kako vzpostavimo stik in kako se vključujemo v naše ožje in širše okolje. Socialnih veščin ne pridobimo z rojstvom, moramo se jih naučiti in jih za dobro funkcioniranje tudi ponotranjiti. Socialnih veščin se učenci ne morejo naučiti iz knjig ali v individualni obravnavi, pač pa vedno skozi aktivno vključenost med svoje vrstnike.

Prav zato smo v našem timu pripravili različne dejavnosti, s katerimi smo želeli doseči, da učenci v šolskem prostoru dobijo pozitivne izkušnje pri sodelovanju in druženju s svojimi vrstniki, hkrati pa spoznajo različne načine sproščanja in umirjanja. Ena takšnih dejavnosti so bile t. i. veveričkove igre, program katerih bi v nadaljevanju podrobneje opisala.

2 VEVERIČKOVE IGRE

2.1 ZA KOGA

Izhajali smo iz izhodišča, da človek v posameznem življenjskem obdobju ne glede na svoje specifične potrebe in interese potrebuje neka splošna znanja in veščine, ki mu olajšajo in omogočajo bolj kakovostno socialno integracijo.[1]

Socialne veščine, ki so namenjene otrokom, tako obsegajo osnovna pravila pozdravljanja, obnašanja, poslušanja in spraševanja, zahvaljevanja, opravičevanja, prepoznavanja in reševanja konfliktov pa tudi načine sproščanja in umirjanja.

Na druženje smo povabili učence od 2. do 4. razreda, pri katerih smo tekom šolskega leta opazili, da imajo težave pri navezovanju ali ohranjanju socialnih stikov. Ti učenci so s svojimi vrstniki večkrat prihajali v konflikte, bili v svojem vedenju zelo impulzivni, hkrati pa tudi besedno zelo agresivni. Na drugi strani pa smo k druženju povabili tudi učence, pri katerih smo opazili, da so v socialnih stiki pretirano zadržani, plahi in previdni. Za vse učence pa je veljalo, da so imeli velike težave pri delu v skupini in v neformalnih šolskih situacijah, bodisi so bili preveč ali premalo angažirani. Na delavnico se je tako prijavilo 22 učencev, za katere so poskrbele tri učiteljice in en spremljevalec.

2.2 KJE

Srečanje se je odvijalo na šoli, kjer so učenci v petek popoldan in v soboto dopoldan spoznali različne načine in tehnike sproščanja, se učili socialnih veščin in sami sebe preizkusili v športnih dejavnostih. Noč so prespali v mali telovadnici.

2.3 PROGRAM DEJAVNOSTI

Začetni pozdrav in spoznavanje

Učenci so oblikovali dva kroga (zunani in notranji), tako da so gledali drug proti drugemu. Ob glasbi so se premikali vsak v svojo smer – notranji krog se je vrtel v smeri urinega kazalca, zunanji krog pa v obratni smeri. Domenili smo se za tri naloge, ki jih je par izpolnil, ko se je glasba končala.

1 – Drug drugemu se prikloniva in poveva svoje ime.

2 – Drug drugemu da roko, si poveva svoje ime in se lepo pozdraviva.

3 – Drug drugemu poveva svoje ime, se potrepeljava po rami ali objameva in si kaj lepega poveva.

Učenci so se ob navodilu sprva nekoliko nasmihali, se spogledovali med seboj in oblikovali pare, ki so se med seboj poznali. Ob glasbi so se pomešali in prvi dve nalogi so izpolnili brez težav, pri tretji nalogi pa so imeli kar nekaj težav, da so drug drugemu povedali oziroma zaželeli nekaj lepega.

Glasba:

<https://www.youtube.com/watch?v=gskl2oor3Bo>.

<https://www.youtube.com/watch?v=mpIK5t8cp4>.

Naslednja dejavnost je bila namenjena spoznavanju imen vseh udeležencev. V krogu so učenci povedali ime nekoga med nami in s ploskom poslali pozdrav do njega. Ta je povedal ime drugega in prav tako poslal pozdrav. Tako se je v določenem zaporedju oblikovala veriga naših imen.

V naslednji igri smo imena v enakem zaporedju ponovili, tako da so si učenci namesto ploska podajali žogico ter povedali ime učenca, kateremu je bila namenjena. V tretji igri pa smo si žogico, zopet v enakem zaporedju, podajali, brez da bi izgovorili ime.

Od učencev je ta vaja zahtevala veliko zbranosti in pozornosti. Zapomniti so si morali, kdo je pozdrav poslal njim in komu so ga poslali oni. Pri tej nalogi smo imeli nemalo težav, zato smo jo večkrat začeli od začetka. Učenci so hitro začeli obtoževati drug drugega, če se veriga imen ni izšla v pravem zaporedju. Učiteljice smo jih vsakokrat opozorile, da so napake dovoljene, da se lahko zgodijo vsakemu in da bomo poskušali toliko časa, da bomo uspeli. Zadovoljstvo ob uspešno opravljeni nalogi je bilo veliko.

Igra »hvala za rože«

Učenci so se združili v pare. Njihova naloga je bila, da se drug drugemu zahvaljujejo za najrazličnejše stvari, tako realne kot nerealne. Sprva so se med seboj le spogledovali, bili so zadržani in v večini zelo skromni v besedah. Z učiteljico sva nato igro demonstrirali. Druga drugi sva se zahvaljevali tako za verjetne stvari, npr. prijaznost, bonbone, rože, pomoč, kot tudi malo manj verjetne, npr. za polet v vesolje, sto kepic sladoleda, ...

Učenci so se v drugem delu sprostili in ob smehu našli veliko primerov, za katere se lahko drug drugemu zahvalijo.

Igre po postajah

V nadaljevanju smo v škatlo dali figurice različnih barv in glede na to, katero barvo figurice je posamezni učenec izžrebal, so nastale tri skupine za našo osrednjo dejavnost. Vsako delavnico je vodila ena učiteljica, vse skupine pa so imele možnost spoznati vse tri delavnice.

1. Senzorne igre

Namen te delavnice je bil, da učenci preko različnih kanalov prepoznavajo svet okoli sebe, hkrati pa se ob tem umirijo in se čim bolj osredotočijo na opazovano, na tisto, kar slišijo, vohajo, čutijo, vidijo, se dotikajo in okušajo.

Čut, za katerega menimo, da smo od njega najbolj odvisni, je vid. Z zavezanimi očmi pa so se morali učenci zanesti in zaupati tudi ostalim čutom, kot so sluh, tip, voh, okus.

V prvem delu so učenci v zaprti škatli preko tipanja z rokami spoznavali različne materiale (hrapav papir, gladko jabolko, jajce, vodo, pesek).

V nadaljevanju je sledila hoja po različnih materialih, kot so storži, lubje, koščki blaga, kamenje, trava, fižol, pesek, koščki pene, slama, žagovina in koščki stiropora. Učenci so se po čutni poti najprej sprehodili obuti, nato pa še bosih. Večini učencev se je vaja zdela zabavna in so se je lotili takoj, ko je učiteljica razložila navodila. Nekaj učencev pa je material sprva previdno pretipala z rokami in se šele nato čez pot podala bosih nog.

Sledilo je vohanje različnih materialov ter okušanje jedi z zaprtimi očmi. Tu se je večina učencev že povsem sprostila, se ob vaji umirila in ob koncu zelo razveselila, ko so kot zadnjo jed okusili čokolado.

Zadnja vaja pa je bila risanje z zaprtimi očmi po navodilu. Navodila so bila preprosta in jasna, kljub temu pa je bila zavezana rutica okrog oči za večino učencev tako moteča, da so navodila preslišali in zadnjo vajo ocenili kot tisto, ki se jim je zdela najtežja.

2. Igre umirjanja

Tudi v tej delavnici smo učencem želele prikazati različne vaje sproščanja in umirjanja. Kar nekaj učencev je povedalo, da se pri delu težko umirijo in skoncentrirajo. Velikokrat se v jezi ne morejo zadržati in do svojih vrstnikov odreagirajo verbalno ali fizično nasilno.

V literaturi lahko zasledimo različne avtorje, ki navajajo veliko pozitivnih učinkov sprostitvenih tehnik. Prav gotovo vplivajo na sproščenost med učenci, izboljša se njihova komunikacija, motivacija, zmanjša se splošna utrujenost, stres in napetost. Pri učenju se izboljša koncentracija in pozornost, izboljša se spomin in razvija ustvarjalnost, predvsem pa se razvija njihova pozitivna samopodoba.

Sprostitvene tehnike pozitivno vplivajo na vključevanje učencev v skupino, učinkujejo na zmanjševanje agresivnosti, povečujejo strpnost in prispevajo k boljšemu razumevanju med sošolci. Otrokom omogočajo premagovati njihove stiske, strahove in blažiti napetosti. Raziskave so pokazale tudi, da so imele te tehnike izjemen vpliv tudi na nemirne, agresivne in zavrte otroke. [2]

V tej delavnici smo učence seznanili z masažo. V parih so ob zgodbi, ki jo je pripovedovala učiteljica, masirali drug drugega.

Pri naslednji vaji so učenci ob glasbi opazovali ples bleščic. Njihova naloga je bila, da mirno in skoncentrirano opazujejo ples, dokler na dno ne pade zadnja bleščica. Ta vaja je bila za večino učencev zelo težka in je v nobeni skupini niso izpeljali do konca.

Kot zadnjo dejavnost pa smo z učenci na igrišču oblikovali milne mehurčke. Njihova naloga je bila, da oblikujejo čim večji milni mehurček. Za to vajo je bilo koncentracije in pozornosti več kot dovolj.

3. Izdelovanje žogice za umirjanje

Na tej delavnici so učenci sami izdelali svojo žogico za umirjanje – mehko žogico, ki jo uporabimo na različne načine, npr. za stiskanje, masažo. Z njo so učenci izvedli različne

vrste masaž ter dihalne vaje. Dihalne tehnike so zelo preproste tehnike sproščanja, ki jih lahko izvajamo kjerkoli in kadarkoli. S tem, ko se osredotočimo na dihanje, našo pozornost preusmerimo od stresnih situacij ali skrbi, ki jih imamo.

To smo na delavnici predstavili tudi učencem. Sami so ugotovili, da so se z dihanjem umirili in sprostiti. Še posebej zabavno je bilo dihanje z žogico na trebuhu, kjer so poskušali dihati s trebušno prepono, s spodnjim delom trebuha, tako da se je žogica dvigovala gor in dol.

V zadnjem delu tega popoldneva pa smo učiteljice učence popeljale še v svet vizualizacije. Preko zgodbe, kjer so bili učenci glavni akterji, so z zaprtimi očmi v svojih glavah poskušali oblikovati različne podobe, kraje in ljudi. Tako so se umirili tudi pred spanjem.

3 VEVERIČKOVA TRIM STEZA

Naslednje jutro so se učenci preizkusili v športnih dejavnostih. Vsak zase se je preizkusil v različnih aktivnostih, ki so bile pripravljene na travniku okrog šole. Deset postaj je bilo razporejenih na krajši razdalji tako, da so učenci začeli in končali na isti točki. Aktivnosti in vaje so bile prilagojene njihovi starosti, in sicer so rešitev miselne naloge izvedli tudi gibalno.

ZAKLJUČEK

Učenci so izpeljane dejavnosti ocenili kot zelo prijetne, zabavne in poučne. S skupino ni bilo nobenih disciplinskih ali drugih težav, kljub temu da so bili v njej tudi učenci, ki sicer v razredu zahtevajo veliko dodatne pozornosti. Na drugi strani so se za komunikativne izkazali tudi tisti učenci, ki sicer v razredu potrebujejo več dodatne spodbude in usmerjanja. Dejavnosti so bile izvedene z namenom, da v učencih vzbudimo pozitivne občutke. V pomoč pri načrtovanju dejavnosti so nam bila stališča pozitivne psihologije oziroma razmišljanje, da čustva, kot so veselje, občutek povezanosti, pripadnosti, občutek uspeha itd., v učencu sprožijo željo po tem, da bi svoje vedenje spremenil oziroma izboljšal. Pozitivno naravnani posamezniki se tudi lažje spopada z ovirami in težavami, ki mu pridejo naproti. Nasprotno pa čustva, kot so razočaranje, žalost, občutek krivde, učenca pogosto vodijo v apatičnost, nezainteresiranost in v njem zatrejo željo po spremembi ali izboljšanju vedenja. [3]

Lahko rečemo, da na tak način izpeljane dejavnosti v učencih zagotovo vzbudijo prijetna in pozitivna čustva, ki pomembno vplivajo na oblikovanje njegove samopodobe.

In še nekaj izjav otrok:

Všeč mi je bilo, ker smo prespali. Pa, da smo pred spanjem pogledali risanko. (Eva)

Najbolj všeč so mi bili mehurčki. Uspelo mi je narediti res velik mehurček. (Miha)

Najprej nisem hotel iti. Potem pa mi je bilo všeč vse. Upam, da bomo naslednje leto tudi prespali. (Jan)

Všeč mi je bilo, ko smo imeli zavezane oči in jedli čokolado. (Žana)

Literatura in viri

1. <https://w2004/04-1-097-112.pdfwww.revija.zzsp.org/>
2. <http://www.magicnost-gibanja.si/index.php/clanki/44-sprostitutvene-tehnike-za-otroke-v-soli>
3. Šolski hodniki, življenjski premiki:
http://www.os-brezovica.si/files/2019/05/Strokovna_izhodisca.pdf

VESNA POTOČNIK
ŠC ŠKOFJA LOKA, SREDNJA ŠOLA ZA STROJNIŠTVO
UČNE TEHNIKE PRI PREDMETU NARAVOSLOVJE

Povzetek

Za učinkovito, hitro in uspešno učenje je potreben sistematičen pristop k učenju in uporaba različnih pristopov poučevanja. Pri poučevanju naravoslovja v srednji poklicni šoli sem ugotovila, da imajo dijaki s težavami neustrezne tehnike učenja, zato sem se odločila preučiti, kako pogosto dijaki pri učenju naravoslovja uporabljajo določene učne tehnike, in ali je uporaba le-teh odvisna od njihovega zanimanja za naravoslovje. V ta namen sem pripravila anketni vprašalnik, ki so ga izpolnjevali dijaki 1. in 2. letnika srednjega poklicnega izobraževanja. Rezultati so pokazali nezadostno uporabo učnih tehnik, ki zahtevajo dodatno aktivnost pri učenju. Njihovo učenje, pri katerem uporabljajo predvsem zapiske, ki jih naredijo pri pouku, je preveč kampanjsko, saj se jih večina uči šele tik pred kontrolno nalogo. Dijaki z bolj izraženim interesom za naravoslovje uporabljajo učinkovitejše učne tehnike. Med dijaki 1. in 2. letnikov pa nismo ugotovili pomembnih razlik v uporabi učnih tehnik.

Ključne besede: učne tehnike, naravoslovje in dijaki

TEACHING TECHNIQUES AT NATURAL SCIENCE

Abstract

For effective, fast and successful learning it is necessary to have a systematic approach to learning. Therefore I use different teaching approaches at my lessons of Natural science. In secondary vocational school I have established that students with inadequate learning techniques have difficulties in learning natural science. Therefore I have decided to research how often students use particular learning techniques and whether their use depends on their interest in natural science. For this purpose I prepared a questionnaire which was filled out by students of the first and second year of secondary vocational education. The results show that secondary school students do not use enough learning techniques that require some extra effort at learning. Their learning, which based mostly on notes taken at lessons, is too much occasional. Most of them learn only before testing. Students with higher interest in natural science frequently use effective learning techniques. There are no important differences in the use of learning techniques between students of the first and second grade.

Keywords: learning techniques, natural science, students

1 UVOD

Šola je pomembna ustanova, ki ima odgovorno in zahtevno nalogo pripraviti mlade na čedalje zahtevnejše življenje v svetu nenehnih sprememb. Dejstvo je, da večina učencev ne mara učenja, saj jim to predstavlja le napor, dolgčas, sedenje ob knjigi, le redkim pa učenje predstavlja izpopolnjevanje, razvoj in dobre ocene (Šteh Kure, 1998). B. Marentič Požarnik (1996, v Kunaver, 1996) meni, da vloga učitelja ni več samo poučevanje, ampak tudi spodbujanje kakovostnega učenja učencev. Najpomembnejši cilj šole zato v današnjem času ne more biti več zgolj posredovanje velike količine teoretičnega znanja, ki hitro zastari in obenem narašča s tako hitrostjo, da ga niti najboljši učitelji ne morejo »strpati« v glave učencev. Najpomembnejši cilj šole mora biti, kako učence naučiti uporabe učnih tehnik, ki jim bodo omogočile, da bodo kos izzivom, s katerimi se srečujemo v vsakdanjem življenju. Take učne tehnike, ki ustrezajo sodobni didaktični paradigmi in si tudi na naših šolah počasi utirajo pot v učno prakso so: raziskovalni pouk, projektni pouk, pouk s pomočjo računalnika, izkustveni pouk, delovno usmerjeni pouk ipd. Izkušnje dobre pedagoške prakse kažejo, da navedene strategije pouka omogočajo učenje z lastno hitrostjo, individualizirano učenje, večjo samostojnost učenja, pa tudi večjo trajnost in uporabnost pridobljenega znanja ter razvijajo ustvarjalnost in kritično mišljenje.

Med poučevanjem naravoslovja na srednji šoli za strojništvo sem zelo hitro ugotovila, da je teorija eno, praksa pa nekaj čisto drugega. Veliko se sicer piše in govori o tem, kakšen bi moral biti sodoben pouk, da bi mlade navajal na samostojno raziskovanje in pridobivanje znanja, v resnici pa pogoji za to niso vedno izpolnjeni. Projektnega, raziskovalnega in eksperimentalnega pouka pri pouku naravoslovja se pač ne da izvajati v ozko omejeni 45-minutni učni uri, ki jo imajo dijaki srednjega poklicnega izobraževanja dvakrat tedensko. Temu primerna je tudi opremljenost šole za pouk naravoslovja. Moram priznati, da ima šola sodobno opremljene šolske delavnice in laboratorije za praktični pouk s področja strojništva, sodobno opremljene računalniške učilnice in predavalnice, ima pa samo en mikroskop.

Časovna stiska, natrpani učni načrti in skromna opremljenost z didaktičnimi in drugimi učnimi pripomočki za pouk naravoslovja me silijo, da pouk še vedno pretežno izvajam v frontalni obliki, ki vključuje metodo razlage, kljub prepričanju, da le-ta danes ne more več pripeljati do kakovostnega znanja. Ne glede na to, je prav metoda razlage tista, ki v nasprotju s sodobnimi pristopi poučevanja v pouk vnaša potrebno sistematičnost in organiziranost. Metoda razlage je nepogrešljiva za veliko vsebinskih enot v naravoslovju, ne sme pa ostati edina. Potrdilo se mi je spoznanje, ki ga didaktika posebej izpostavlja, da je za kakovostno znanje nujno medsebojno dopolnjevanje različnih tehnik poučevanja.

Dejstvo je, da je lahko dijak med razlago pasiven, miselno odsoten..., čeprav tak pouk ni nujno dolgočasen, zlasti če gre za zanimivo učiteljevo pripoved in povezavo z metodo demonstracije. Pomembno je torej, da v pouk glede na cilje učne ure umeščamo čim več različnih tehnik poučevanja, kar je dragoceno tako z motivacijskega kot s spoznavnega vidika.

Glede na dobro opremljenost šole z računalniško tehnologijo, metodo razlage pogosto kombiniram z metodo demonstracije (na aktualne teme iz naravoslovja je namreč na voljo veliko didaktičnega filmskega gradiva) in delovnimi listi, ki jih dijaki sproti izpolnjujejo. Pri urah naravoslovja včasih ponavljamo snov tako, da dijaki rešujejo križanko ali odgovarjajo na vprašanja iz kviza. Dijaki imajo radi metodo debate, delo z aktualnimi članki, raziskovalno in eksperimentalno delo, ki pa med rednim poukom zaradi časovne omejenosti ne pride v

poštev. Priložnost za tovrstni pouk naravoslovja dijaki dobijo na naravoslovnih dnevih, eko dnevih ali pri izdelavi raziskovalnih in seminarских nalog. Takrat dijaki postanejo pri učenju dejansko aktivni. Eko dan, ki smo ga izvedli v lanskem šolskem letu je vključeval predavanje o odpadkih in recikliranju le-teh, reševanje eko kviza, izdelavo izdelka iz odpadnega materiala in čistilno akcijo. V okviru naravoslovnih dni dijaki raziskujejo gozdni ekosistem, vodni ekosistem, obiščejo ekološko kmetijo, na delavnici odpravljajo predsodke pred določenimi eksotičnimi živalmi. Nekateri dijaki za boljšo oceno izdelajo raziskovalno nalogo (npr. Onesnaženost reke Poljanske Sore od izvira do izliva) ali seminarско nalogo. Dijaki na izbrano temo pripravijo predstavitve v power pointu, v obliki filma, plakata ali poročila. Učijo se komunikacije in timskega dela. Učitelji prevzamemo vlogo motivatorjev in usmerjevalcev. Nad takim delom so navdušeni tako učitelji kot dijaki, saj tovrstno učno delo bolj kot vse druge oblike učenja združuje elemente neposrednega učiteljevega vodenja in elemente samostojnega dela dijakov.

2 HIPOTEZE IN METODE DELA

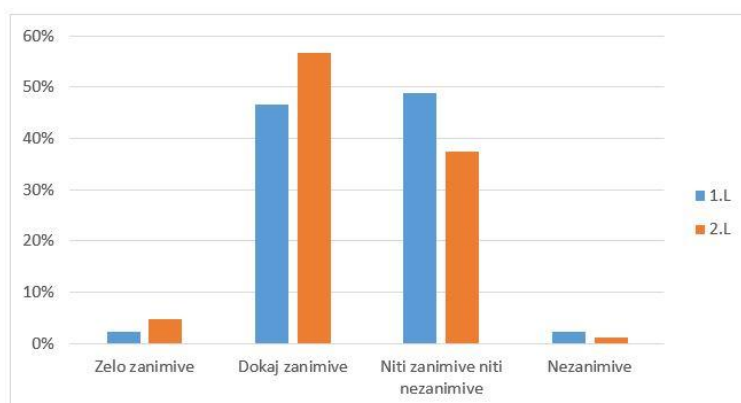
Predvidevamo:

- Dijaki, ki jih snov pri naravoslovju zanima, uporabljajo bolj uspešne učne tehnike, kot tisti, ki jih snov ne zanima.
- Večina dijakov se naravoslovje uči le tik pred kontrolno nalogo.
- Večina dijakov kot vir za učenje naravoslovja uporablja samo zapiske, narejene pri učnih urah v šoli.
- Večina dijakov meni, da bodo v šoli pridobljeno znanje s področja naravoslovja lahko uporabljali v povezavi s svojim življenjem.
- Večina dijakov pri učenju naravoslovja ne uporablja učnih tehnik, kot so npr. izpisovanje ključnih besed, izdelava miselnih vzorcev, povzetkov.

Med dijaki prvih letnikov in dijaki drugih letnikov obstajajo pomembne razlike v uporabi učnih tehnik: dijaki drugih letnikov izkazujejo bolj učinkovite učne tehnike.

V raziskavi je sodelovalo 127 dijakov prvih in drugih letnikov Srednje šole za strojništvo. Dijaki so dobili anketni vprašalnik na katerem so odgovarjali na različna vprašanja, ki se nanašajo na učne tehnike pri pouku naravoslovja. Odgovore sem analizirala in preučila postavljene hipoteze (anketa je v prilogi).

3 PRIMERJAVA REZULTATOV ANKETE MED 1. IN 2. LETNIKOM

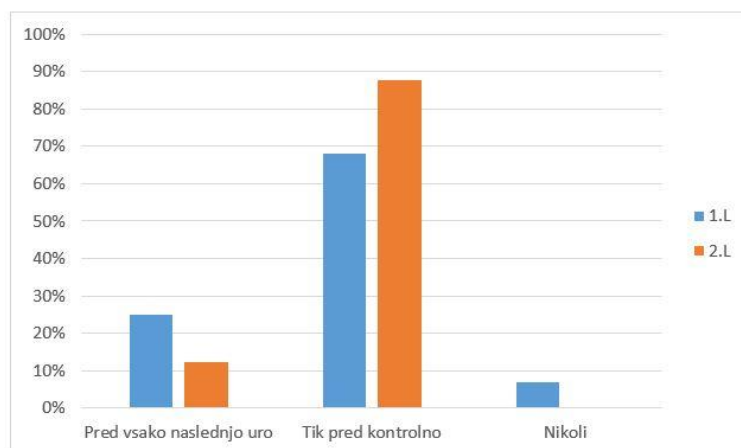
Slika 1: Graf prikazuje odgovore dijakov na vprašanje, če se jim zdijo vsebine v okviru predmeta naravoslovja zanimive

Ugotovili smo, da se več kot polovici dijakov tako 1. kot 2. letnika vsebine iz predmeta naravoslovja zdijo dokaj zanimive, medtem ko so samo 3 dijaki napisali, da se jim vsebine sploh ne zdijo zanimive. Iz tega lahko sklepamo, da imajo dijaki do predmeta pozitivno naravnana stališča, in da večino dijakov naravoslovje zanima.

Ko sem dijakom v vprašalniku zastavila vprašanje, če imajo kakšen predlog, kako bi učiteljica lahko predstavila določeno temo, so dijaki 1. letnika napisali, da bi želeli več učnih listov, več filmov in video predstavitev ter več eksperimentalnega dela, dijaki 2. letnika bi želeli več eksperimentalnega dela, predstavitev snovi v obliki miselnih vzorcev in terenskega dela. Ko sem dijake v nadaljevanju vprašalnika vprašala, če so pripravljeni sami predelati določeno vsebino in jo predstaviti sošolcem, je več kot 80% dijakov, tako 1. kot 2. letnika odgovorila, da tega niso pripravljeni narediti. Iz tega lahko sklepamo, da dijaki na eni strani zelo veliko zahtevajo in pričakujejo od učitelja, na drugi strani pa so sami pripravljeni zelo malo narediti za to, da bi bilo delo pri pouku naravoslovja bolj razgibano.

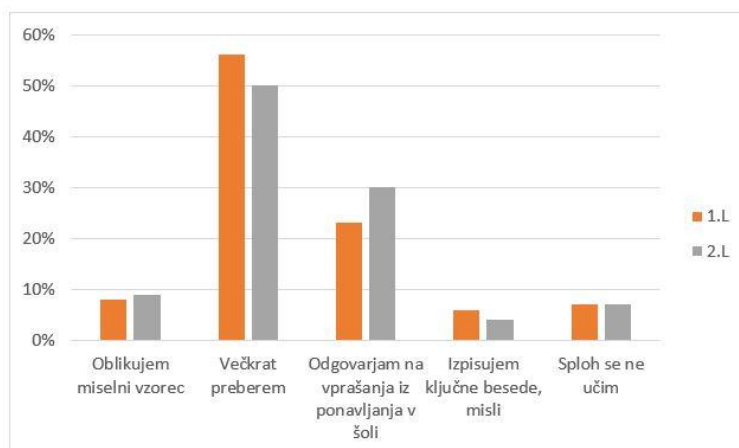
Ker se mi zdi zelo pomembno, da dijaki v šoli pridobljeno znanje v čim večji meri povezujejo z vsakdanjim življenjem, me je v nadaljevanju zanimalo, v kolikšni meri dijaki to v praksi tudi izvajajo.

Na vprašanje če mislijo, da bodo v šoli pridobljeno znanje s področja naravoslovja, lahko uporabljali v svojem nadaljnjem življenju, je več kot 60% dijakov 1. letnika odgovorilo, da pridobljenega znanja s področja naravoslovja ne bodo rabili v svojem vsakdanjem življenju. Drugačnega mnenja pa so dijaki 2. letnika, saj skoraj 70% dijakov meni, da bodo lahko pridobljeno znanje s področja naravoslovja uporabili v povezavi z življenjem, kar kaže na to, da ti dijaki vidijo povezavo med vsebinami s področja naravoslovja in uporabnostjo le-teh v njihovem življenju. Dani rezultati kažejo na to, da sem pri poučevanju naravoslovja tekom 1. letnika uspela doseči, da so dijaki povezali pouk naravoslovja z vsakdanjim življenjem, kar je bil eden mojih glavnih ciljev.

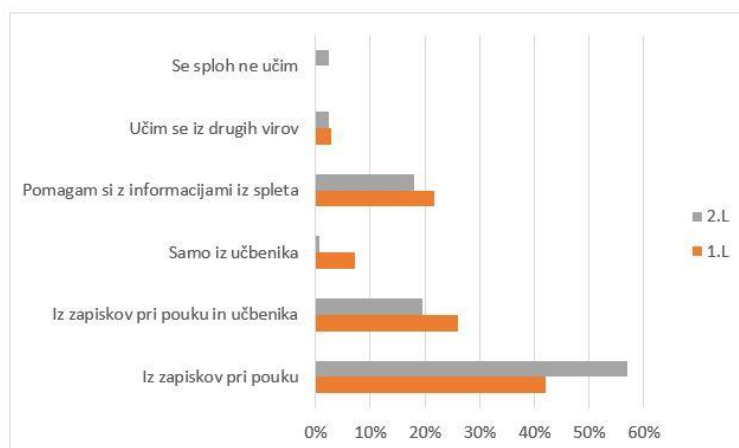
Slika 2: Graf prikazuje odgovore dijakov na vprašanje, ki se nanaša na pogostost učenja naravoslovja

Bizjak (1996) navaja rezultate analiz, ki so pokazale, da so učne navade slovenskih šolarjev slabe. Večina učencev se uči kampanjsko. Tudi rezultati naše raziskave so pokazali, da se večina dijakov tako 1. kot 2. letnika naravoslovje uči tik pred kontrolno nalogo. V raziskavi smo ugotovili tudi, da se skoraj vsak deseti dijak naravoslovja nikoli ne uči, kar kaže na veliko neangažiranost teh dijakov, kar ima za posledico slabše ocene pri predmetu. Vse to pa definitivno ne prispeva k večji motivaciji pri predmetu naravoslovje.

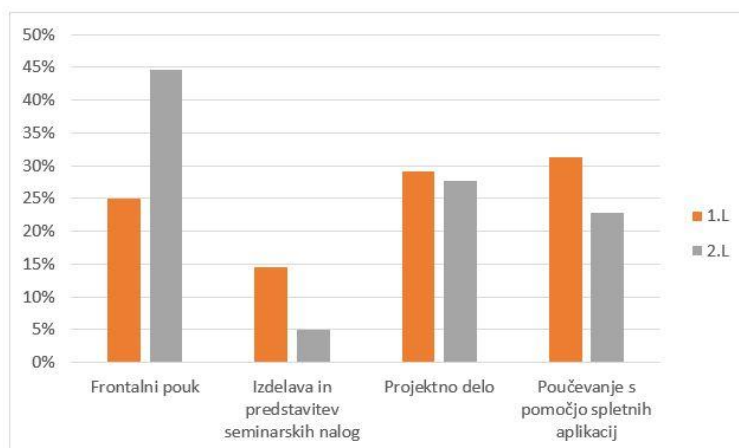
Slika 3: Graf prikazuje odgovore dijakov na vprašanje, kakšne učne tehnike uporabljajo pri učenju

Rezultati so pokazali, da se dijaki v večji meri poslužujejo tistih učnih tehnik, ki od njih zahtevajo manj truda. Manj kot 10% dijakov se uči s pomočjo miselnih vzorcev, še nižji procent dijakov se uči tako, da si izpišejo ključne besede. Iz odgovorov vidimo, da se večina dijakov tako 1. kot 2. letnika uči tako, da si snov večkrat prebere. Približno tretjina dijakov se uči tako, da odgovarjajo na vprašanja, ki si jih v šoli zapišejo pri ponavljanju in preverjanju znanja. 7% vprašanih dijakov se naravoslovja sploh ne uči.

Slika 4: Graf prikazuje odgovore dijakov na vprašanje, katere vire uporabljajo za učenje naravoslovja

Večina anketiranih dijakov kot najpogostejši vir za učenje uporablja predvsem zapiske, ki jih naredijo pri pouku. Približno četrtnina dijakov 1. letnika in 20% dijakov 2. letnika pri učenju uporablja zapiske in učbenike. Nekoliko nižji procent beležimo pri učenju s pomočjo informacij, ki jih dijaki dobijo na spletu. Pozitivno pa me je presenetil podatek, ko sta dva dijaka napisala, da se učita s pomočjo učnih kartic, ki jih izdelata sama, dva druga dijaka pa sta napisala, da si za lažje učenje izdelata svoj učni list. Tako dijaki 1. kot 2. letnika pri naravoslovju nimajo v učbeniškem skladu točno predpisanega obveznega učbenika. V naši šolski knjižnici je sicer na voljo nekaj izvodov učbenikov in knjig, ki zajemajo vsebine s področja naravoslovja, vendar se dijaki tega pri učenju naravoslovja bolj malo poslužujejo. Dijaki si jih izposodijo, ko potrebujejo gradivo za izdelavo seminarske ali projektne naloge. Še večkrat pa te informacije, ki jih potrebujejo pri pripravi seminarske ali projektne naloge poiščejo na spletu.

Slika 5: Graf prikazuje odgovore dijakov na vprašanje, katera oblika pouka ti je najbolj blizu

Dijaki 1. letnika so najbolj navdušeni nad poučevanjem s pomočjo spletnih aplikacij in projektnim delom. Kljub temu, da je pri dijakih 2. letnika v ospredju še vedno frontalni pouk, vedno več dijakov želi sodelovati pri projektnem delu, vedno bližje pa so jim tudi sodobni pristopi poučevanja s pomočjo spletnih aplikacij. Tako dijaki 1. kot 2. letnika pa ne želijo delati seminarских nalog, ker menijo, da jim to vzame preveč časa. V letošnjem šolskem letu se je na naši šoli uradno začel izvajati projekt Inovativna pedagogika, ki zajema uporabo novih učnih okolij pri pouku, kot je npr. uporaba spletnega urejevalnika Kahoot. Pri pouku naravoslovja še nismo, bomo pa za popestritev kakšne ure izkoristili tudi to možnost poučevanja. Večina dijakov se je že srečala s to obliko pouka v osnovni šoli in pri določenih predmetih, ki jih po večini poučujejo koordinatorji tega projekta, tudi že na naši šoli.

4 ZAKLJUČEK ANALIZE

Na osnovi vprašalnika, ki so ga izpolnjevali dijaki 1. in 2. letnika srednjega poklicnega izobraževanja na Srednji šoli za strojništvo lahko rečemo, da dijaki uporabljajo določene učne tehnike v večji meri kot druge. Dijaki uporabljajo v večji meri učne tehnike, ki so jim po njihovi percepciji in navadi bližje, torej tiste učne aktivnosti, ki terjajo od njih manjše angažiranje, medtem ko tistih, ki od njih zahtevajo neko dodatno aktivnost pri učenju, kot je npr. izdelava miselnih vzorcev ali izpisovanje ključnih besed ne uporabljajo oz. zelo redko. Njihovo učenje, pri katerem uporabljajo predvsem zapiske, ki jih naredijo pri pouku, je preveč kampanjsko. S tem smo potrdili hipotezo, da se večina dijakov uči šele tik pred kontrolno nalogo in za učenje uporablja samo pri učnih urah v šoli narejene zapiske. Skoraj vsak deseti dijak pa se naravoslovja nikoli ne uči, kar kaže na veliko učno neaktivnost teh dijakov in njihov negativen odnos do učenja naravoslovja.

V raziskavi smo analizirali tudi kako zanimive so dijakom vsebine v okviru pouka naravoslovja. Ugotovili smo, da se jim vsebine zdijo dokaj zanimive, vendar ko sem jih vprašala, če so pripravljeni sami predelati določeno vsebino in jo predstaviti ostalim sošolcem, jih je večina odgovorila, da tega niso pripravljeni narediti. Iz tega lahko sklepamo, da dijaki niso pripravljeni prispevati k temu, da bi bil pouk bolj razgiban in zanimiv. Na drugi strani pa pričakujejo od učitelja, da jih bo znal vsako uro znova motivirati z novimi pristopi poučevanja.

Potrdimo lahko hipotezo, da tisti dijaki, ki jih snov pri naravoslovju zanima, uporabljajo bolj uspešne učne tehnike (npr. izdelujejo učne kartice, učne liste, si izpisujejo ključne besede ali delajo miselne vzorce), kot tisti, ki jih snov ne zanima.

Večina dijakov 2. letnika meni, da bodo v šoli pridobljeno znanje s področja naravoslovja lahko uporabljali v povezavi s svojim življenjem, medtem ko dijaki 1. letnika niso takega mnenja.

Pri proučevanju povezanosti med uporabo uspešnih učnih tehnik in letnikom obiskovanja srednje šole smo ugotovili, da med dijaki prvih in drugih letnikov ni opaziti večje razlike v uporabi učnih tehnik pri predmetu naravoslovje. Ugotovitev je različna od pričakovanj, da so dijaki drugih letnikov bolj zreli in da izkazujejo bolj učinkovite učne tehnike.

5 SKLEP

Za današnje generacije je značilno, da se morajo nenehno prilagajati spremembam in se nenehno učiti in izpopolnjevati v svoji profesionalni poklicni karieri. Zato lahko z gotovostjo trdimo, da je priprava dijakov na njihovo poklicno pot in vseživljenjsko učenje brez dvoma eden izmed pomembnejših ciljev poučevanja. V slovenskem šolstvu se zadnja leta dogaja toliko novosti in sprememb, da jim šole komaj sledijo. Delam na srednji šoli, ki se, po mojem občutku, hitro odziva na spremembe in jim poskuša slediti – uvaja se medpredmetno povezovanje, projektni pouk, raziskovalni pouk, pouk s pomočjo računalnika, ki uvaja uporabo vedno večjega števila spletnih aplikacij in delovno usmerjeni pouk. Problem, s katerim se srečujemo vsi učitelji pa je v tem, da imajo učenci, ki prihajajo na srednjo poklicno in strokovno šolo zelo slabo predznanje, nimajo motivacije za samostojno delo, v zadnjih letih se povečuje delež tistih dijakov, ki imajo težave s tem, da se osredotočijo na eno stvar in jo izpeljejo od začetka do konca. Ugotovili smo, da je za uspešno opravljanje poklicne kariere in v vsakdanjem življenju pomembna uporaba uspešnih učnih tehnik, česar se dijaki v srednjem poklicnem izobraževanju premalo zavedajo. V vzgojno izobraževalnem procesu bi bilo potrebno dati večji poudarek na uporabi različnih učnih tehnik, glede na različne okoliščine, razpoložljive informacije in čas.

Če bomo pri mladih razvili sposobnost, da si bodo znali samostojno, iz virov, ki so jim na voljo, poiskati potrebna znanja za poklic in življenje, bo naše poslanstvo izpolnjeno, saj bodo opremljeni za izzive, ki jim jih bo prineslo življenje.

6 PRILOGA : VPRAŠALNIK O UPORABI UČNIH TEHNIK PRI PREDMETU NARAVOSLOVJE

Pred teboj je vprašalnik o učnih tehnikah pri naravoslovju. Ljudje pri učenju uporabljamo različne pristope, zato v vprašalniku ni pravih in napačnih odgovorov. Pazljivo preberi vsako trditev, nato pa obkroži črko pred odgovorom, ki ti najbolj ustreza.

Kateri letnik obiskuješ? (obkroži) 1. 2.

1. Ali se ti zdijo vsebine v okviru predmeta naravoslovja zanimive?

- a) Se mi zdijo zelo zanimive.
- b) Se mi zdijo dokaj zanimive.
- c) Se mi niti ne zdijo posebno zanimive niti se mi ne zdijo nezanimive.
- d) Se mi sploh ne zdijo zanimive.

Ali imaš kakšen predlog, kako bi lahko učitelj/ica predstavil/a določeno temo? Napiši ga.

2. Ali si pripravljen sam predelati določeno vsebino in jo predstaviti ostalim sošolcem?

- a) da

b) ne 3. Ali misliš, da boš v šoli pridobljeno znanje s področja naravoslovja lahko uporabljal v tvojem nadaljnjem življenju?

a) da

b) ne

Pojasni svoj odgovor: _____

4. Kako pogosto se učiš naravoslovje?

a) Vedno, kadar imam predmet naslednji dan na urniku.

b) Tik pred kontrolno nalogo.

c) Nikoli.

5. Kakšne učne tehnike uporabljaš pri učenju?

a) Učno snov si med učenjem oblikujem v miselni vzorec.

b) Učim se tako, da celotno učno gradivo čim večkrat preberem.

c) Učim se tako, da odgovarjam na vprašanja, ki si jih v šoli zapisujem pri ponavljanju in preverjanju znanja.

č) Pri učenju iz gradiva izpisujem ključne besede in misli.

d) Sploh se ne učim.

6. Kaj uporabljaš kot vir za učenje naravoslovja? (izberi dva najpogostejša vira)

a) Učim se samo iz zapiskov, ki jih naredim pri pouku.

b) Učim se iz zapiskov, ki jih naredim pri pouku in iz učbenika.

c) Učim se samo iz učbenika. č) Pri učenju si pomagam z informacijami, ki jih najdem na spletu.

d) Učim se iz drugih virov: katerih? _____

e) Se sploh ne učim.

7. Kakšna oblika pouka ti je najbolj blizu?

a) frontalni pouk

b) izdelava in predstavitev seminarske naloge

c) samostojno delo po skupinah (projektno delo)

č) poučevanje s pomočjo spletnih aplikacij (npr. Kahoot)

7 UČITELJEVA PRIPRAVA NA UČNO URO

Učiteljeva priprava na učno uro

Priimek in ime učitelja: **POTOČNIK Vesna**

Šola: ŠC Škofja Loka, Srednja šola za strojništvo, Podlubnik 1b, 4220 ŠKOFJA LOKA

Razred: 1. F Predvideni datum: 27.9.2019

Predmet: Naravoslovje

Učna tema: **ZGRADBA in DELOVANJE EKOSISTEMA**

Učna enota: BIOTSKI DEJAVNIKI V EKOSISTEMU

Operativni učni cilji:

- Dijaki razložijo in razlikujejo interspecifične odnose ter njihov pomen za ekosistem.
- Dijaki oblikujejo pozitiven odnos do narave in njene pestrosti.
- Dijaki razlikujejo kaj pomeni izraz mimikrija, svarilna in kaj varovalna barva.

Tip učne ure:

- obravnavanje nove snovi

Izbor pojmov:

- interspecifični odnosi
- tekmovanje
- plenilstvo
- zajedalstvo
- sožitje ali simbioza
- priskledništvo
- nasprotništvo
- mimikrija
- svarilna in varovalna barva

Učne oblike:

- skupinska metoda
- frontalna metoda
- individualna metoda

Učne metode:

- razlaga, razgovor, uporaba znanja, analiza, sinteza

Učna sredstva in pripomočki:

- Powerpoint, aplikacija Kahoot, flomaster, tabla, zvezek, svinčnik, tablični računalnik

Izvedba učne ure (potek učne ure)

1. UVOD – 2 min.

**Učitelj dijakom pove kaj bodo delali pri današnji šolski uri.
Obravnavali bodo INTERSPECIFIČNE ODNOSE oz. ODNOSE MED OSEBKI
RAZLIČNIH VRST.**

2. NOVO ZNANJE – 28 min.

Učitelj dijakom predstavi in natančneje opiše posamezne odnose, ki jih ločimo med osebki različnih vrst.

- TEKMOVANJE
- PLENILSTVO
- ZAJEDALSTVO
- SOŽITJE ALI SIMBIOZA
- PRISKLEDNIŠTVO
- NASPROTNIŠTVO

Učitelj dijake opozori, naj bodo pozorni na odnosa tekmovanje in plenilstvo, ker se ta dva pojavljata tudi pri odnosih med osebki iste vrste, da bodo razlikovali med njima.

TEKMOVANJE

Je odnos med osebki različnih vrst, pri katerem osebki tekmujejo za življenjski prostor, hrano in druge življenjske dobrine.

Tekmovanje je nujno potrebno, ker ohranja vrsto in preprečuje, da bi se vrsta preveč namnožila.

Omogoča tudi enakomernejšo porazdelitev osebkov po prostoru.

PLENILSTVO

Je odnos med osebki različnih vrst, pri katerem plenilec ujame, ubije in poje svoj plen.

Plenilci so na svoj način življenja prilagojeni tako, da imajo:

- ostre zobe,
- kremplje,
- lovijo iz zasede,
- delajo mreže,
- so hitri.

Prav tako so osebki, ki so plen prilagojeni na svoj način življenja:

- imajo bodice,
- so hitri,
- imajo oklepe,
- strupene izločke,
- MIMIKRIJO (Varovalna barva: osebek se skriva v okolju. Svarilna barva: osebek izstopa iz okolja.).

Učitelj dijake opozori na pojma varovalna in svarilna barva ter jih vpraša, če poznajo kakšno žival, ki ima varovalno barvo ali svarilno barvo.

Dijaki odgovarjajo s primeri.

Plenilstvo je ekološko nujno potrebno, ker preprečuje, da bi se vrsta preveč namnožila, vrsto izpopolnjuje.
Ker plenilec najlažje ujame bolno in staro žival, s tem poskrbi, da se ohranijo samo zdravi in boljši osebk. S tem je omogočena tudi enakomernejša porazdelitev osebkov v prostoru.

ZAJEDALSTVO

Je odnos med osebk različnih vrst, pri katerem zajedalec izkorišča tkiva svojega gostitelja. Zajedalci so na svoj način življenja prilagojeni tako, da imajo:

- priseske,
- kavljce,
- poroženo povrhnjico ali kutikulo.

Prav tako so gostitelji razvili obrambne mehanizme:

- telesni mehanizmi,
- gibanje črevesja,
- peristaltika.

Ločimo naslednje vrste zajedalstva:

- ◊ glede na mesto zajedanja (notranji in zunanji zajedalec),
- ◊ glede na čas zajedanja (stalni in občasni zajedalec),
- ◊ glede na vrsto gostitelja in zajedalca (rastlina na rastlino, rastlina na žival, žival na žival in žival na rastlino).

SOŽITJE ali SIMBIOZA

Je odnos med osebk različnih vrst, pri katerem imajo osebk v skupnosti obojestransko korist.

Ločimo:

- **obvezno sožitje**
- **neobvezno sožitje**

OBVEZNO SOŽITJE

Osebk v skupnosti so nujno vezani drug na drugega.
npr. lišaji = alge + glive

NEOBVEZNO SOŽITJE

Osebk v skupnosti niso nujno vezani drug na drugega, vendar jim življenje v skupnosti omogoča lažje preživetje.

npr. žirafe, noji } **visoki prej opazijo**
gnuji, gazele } dobro vohajo – **prej zavohajo**

NASPROTNIŠTVO

Je odnos med osebk različnih vrst, pri katerem ena vrsta izloča snovi, ki preprečujejo, da bi v njeni okolici uspevala druga vrsta.

PRISKLEDNIŠTVO

Je odnos med osebk različnih vrst, pri katerem eden od osebkov v skupnosti živi na račun drugega.

Drugi osebek pa nima ne koristi in ne škode.

3. ZAKLJUČEK – PONOVIŠTVO – 15 min.

Uporaba spletne aplikacije Kahoot.

Učitelj na podlagi snovi, ki jo bo obravnaval pri uri, v spletni aplikaciji Kahoot sestavi kviz. Kviz vsebuje 12 vprašanj, pri vsakem vprašanju so na voljo 4 možni odgovori, med katerimi je samo en pravilen odgovor. Pri nekaterih vprašanjih je zraven še slika, pri dveh vprašanjih pa video posnetek. Dijak med navedenimi odgovori izbere pravih.

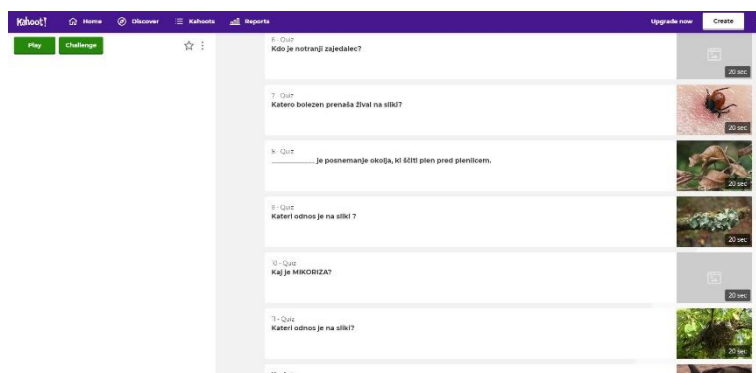
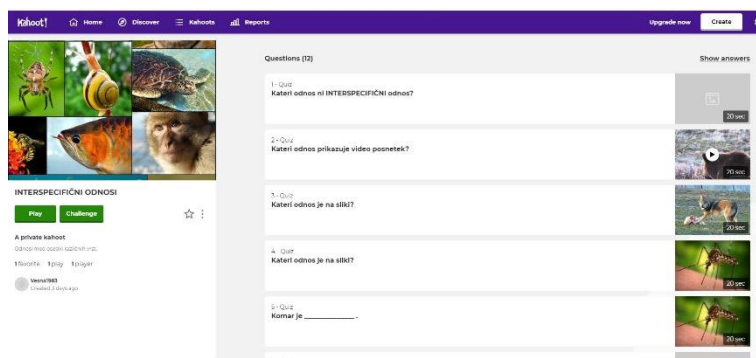
Pri vsakem vprašanju imajo dijaki 20 s časa za odgovor.

Glavni namen kviza je, da dijaki ponovijo in utrdijo snov, ki so jo obravnavali pri dani učni uri.

Na začetku učitelj dijakom razdeli tablične računalnike. Dijaki se prijavijo v spletno aplikacijo najprej z Game PIN- om, ki ga jim pove oz. pokaže učitelj, nato pa se vpišejo še vsak s svojim vzdevkom (Nickname). Ko so vsi dijaki prijavljeni v spletno aplikacijo, učitelj to vidi na svojem računalniku in lahko začne s kvizom. Učitelj dijakom na projekciji pokaže vprašanje, potem pa dijaki na tabličnih računalnikih izberejo pravilni odgovor. Učitelj lahko sproti spremlja, kako dijaki odgovarjajo na posamezna vprašanja. Dijaki med sabo tekmujejo, zmaga tisti, ki zbere največ točk. Na koncu sledi pregled rezultatov. Učitelj dobi povratno informacijo, če je bila dijakom snov zanimiva in predvsem koliko so se dijaki pri uri naučili.

Literatura in viri:

Novak Tatjana, Svetina Bernarda : Ekologija. Naravoslovje za poklicne šole. Ljubljana: DZS, 2001.

Literatura in viri

1. Bizjak, C.(1996). Učne navade slovenskih šolarjev. V: M. Horvat (ur.), Znanje velja: Zbornik prispevkov o miselnih vzorcih, učenju in znanju v prihodnje, (str. 142-149). Ljubljana: Artur.
2. Juriševič, M. (2006). Učna motivacija in razlike med učenci. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
3. Kunaver, D. (1996). Učenje je večšina, ki se jo moramo naučiti. V: M. Horvat (ur.), Znanje velja: Zbornik prispevkov o miselnih vzorcih, učenju in znanju v prihodnje, (str. 150-155). Ljubljana: Artur.
4. Marentič Požarnik, B. (1988). Dejavniki in metode uspešnega učenja. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
5. Marentič Požarnik, B. (2003). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
6. Peklaj, C. (2000a). Kaj je pomembno pri uravnavanju lastnega učenja. Panika, 5, str. 24-26.
7. Peklaj, C. (2000b). Samoregulativni mehanizmi pri učenju. Sodobna pedagogika, 3, str. 136-149.
8. Ščuka, V. (2007). Šolar na poti do sebe: oblikovanje osebnosti. Priročnik za učitelje in starše. Radovljica: Didakta.
9. Šteh Kure, B. (1998). Sovplivanje pojmovanja znanja in učenja pri učiteljih in učencih. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za psihologijo.

PRIMOŽ PRAPROTIK
GIMNAZIJA ŠENTVID

ŠOLSKA ŠPORTNA TEKMOVANJA KOT DODANA VREDNOST

Povzetek

Šolska športna tekmovanja so organizirana zunaj obveznega izobraževalnega in se jih mladi v okviru šolskega športnega društva udeležujejo prostovoljno. Tekmovanja imajo izrazit vzgojni in biopsihosocialni vpliv na mladostnike. Te vplive lahko opredelimo kot vzgoja za zdravo življenje, zavzemanje za »fair play«, strpnost, spoštovanje posameznika in vzgojo za večjo kakovost življenja v dobi odraslosti in starosti.

Pri šolskih športnih tekmovanjih in prireditvah ni v ospredju le dosežek. Pomembno je druženje, spoznavanje novih vrstnikov, spoznavanje novih okolij in nenazadnje je pomembno tudi, da se mladi soočijo s pozitivnim tekmovalnim stresom. Pri šolskem športnem tekmovanju sodelujejo tudi učenci ki ne tekmujejo. Učence potrebujemo, da nam pomagajo pri organizaciji tekmovanja in so aktivni kot sodniki, novinarji, fotografi, trenerji in seveda navijači.

Ključne besede: Šport, šola, tekmovanje, mladi, izobraževanje, dodana vrednost, vrednote, zmagati, izgubiti

SCHOOL SPORTS COMPETITIONS AS ADDED VALUE

Abstract

School sports competitions are organized in addition compulsory education and are therefore voluntarily attended by students within the school sports associations. Competitions have a pronounced educational and biopsychosocial impact on adolescents which can be defined as education for a healthy life, commitment to »fair play«, tolerance, respect for others and education for a better quality of life in adulthood and in old age.

School sports competitions and events are not just about achievements. They are important for socializing, meeting new peers, getting to know new environments, and last but not least, they are also important for young people to face positive competitive stress. School sports competitions are also important for students who don't compete. They help professors to organize them and are active as referees, journalists, photographers, coaches and, of course, as fans.

When attending secondary school, students opt either for sport as a form of leisure or for competitive sports. However, the purpose of school competitions is not to bring together only highly trained athletes. Therefore, in certain school sports competitions such as badminton, swimming and skiing, the competition is divided into two categories, namely the category of categorized competitors and the category of non-categorized competitors. At our school, within the school sports association, we cover all levels of doing sport.

Keywords: sport, school, competition, young, education, added value, value, victory, to lose

UVOD

Mladi se v času srednje šole odločajo med športom za prosti čas in tekmovalnim športom. Namen šolskih tekmovanj pa ni v tem, da bi se na tekmovanjih srečevali samo vrhunsko trenirani športniki. Zato je na določenih šolskih športih tekmovanjih (badminton, plavanje in smučanje) tekmovalce razdeljeno v dve kategoriji in sicer v kategorijo kategoriziranih tekmovalcev in kategorijo ne kategoriziranih tekmovalcev. Na naši šoli v okviru šolskega športnega društva pokrivamo vse nivoje ukvarjanja s športom. Organizirano šolsko vadbo kot dodatni dopolnilni pouk, organiziramo šolske treninge, organiziramo med razredna tekmovanja in tekmuje na mestnih, državnih in svetovnih šolskih tekmovanjih.

Zelo pomembno je tudi uspešno usklajevanje šolskih in športnih obveznosti saj so šolska športna tekmovanja največkrat organizirana v času pouka.

GLAVNI DEL

Šolska športna tekmovanja so del dodatne ponudbe naše gimnazije. Tekmovanja so nadgradnja pouka, so povezovalni element med učenci, učitelji in starši ter med šolo, odgovornimi za šport na lokalni ravni, športnimi društvi in panožnimi zvezami. Športno tekmovalstvo v šoli je koristno, zmaga in poraz pa sta osmišljena, če so učenci telesno, socialno in pedagoško pripravljeni na tekmovalstvo.

Tekmovalstvo, ki postavlja v ospredje le dosežek, za mlade izgublja pravi smisel. Ravno zato na gimnaziji Šentvid spodbujamo sodelovanje in medsebojnega druženja ter spoštovanje fair playa. V program šolskih športnih tekmovanj in prireditev želimo vključiti čim večji delež dijakov.

Na gimnaziji Šentvid imamo zelo dobre pogoje za šport saj imamo veliko športno dvorano v kateri je centralno igrišče, plesna dvorana, fitnes, večnamenski vadbeni prostor na balkonu. Razpolagamo tudi z zunanjim športnim igriščem, kjer je krožna atletska steza, igrišče za mali nogomet, igrišče za košarko, igrišče za odbojko in tenis igrišče. Naša gimnazija ima poleg programa splošne gimnazije tudi športne oddelke in zato je šport zelo pomemben del šolskega vsakdana. Dijake vključujem v šolska športna tekmovanja vsi učitelji športne vzgoje. Za uspešno izvedbo tekmovanj pa je zelo pomembno dobro sodelovanje z vodstvom šole in z vsemi učitelji.

Dijaki in dijakinje zastopajo šolo na mestnih in državnih tekmovanjih v naslednjih športih: atletika, košarka, odbojka, nogomet, plavanje, športna orientacija, judo, športno plezanje, športna orientacija, lokostrelstvo, badminton, smučanje, namizni tenis in tenis.

ORGANIZACIJSKA ZASNOVA ŠOLSKIH ŠPORTNIH TEKMOVANJ

Temeljno tekmovalstvo je tekmovalstvo med oddelki istega razreda oziroma letnika. Na tej stopnji sta pomembni množičnost in različnost športnih vsebin. Sistem tekmovalstva omogoča veliko tekem (vsak z vsakim) in daje možnost, da iz enega oddelka nastopi neomejeno število ekip in posameznikov. Pravila ter sistem tekmovalstva prilagodimo znanju in sposobnostim dijakov.

Medrazredna šolska tekmovanja oziroma tekmovanja med letniki potekajo v okviru šole. Tudi na tej stopnji tekmovalstva sta pomembni množičnost in široka ponudba različnih športnih zvrsti. Predlagamo ligaška tekmovanja, ki naj potekajo dalj časa.

Mestna tekmovanja so organizirana za ekipe in posameznike – reprezentance šol. Potekajo po ligaškem ali turnirskem sistemu za vse športe, ki so razpisani v okviru oddelka za šport Ljubljana. Tekmovanja potekajo skozi celo šolsko leto.

Na četrtfinalno in polfinalno tekmovanje se uvrstijo zmagovalne ekipe predhodnega tekmovanja.

Finale državnega tekmovanja je najpomembnejši športni dogodek za posamezni šport na državnem nivoju. Vse uvrščene ekipe naj na tekmovanju spremljajo tudi navijači.

Svetovno šolsko prvenstvo je organizirano enkrat na leto v okviru mednarodne organizacije ISF (International school federation). Na to tekmovanje se je potrebno posebej prijaviti v začetku šolskega leta.

MLADOSTNIŠKO OBDOBJE IN ŠPORT

Mladostniško obdobje je zelo pomembno za oblikovanje samopodobe. Določene lastnosti lahko pridobimo samo s športnimi dejavnostmi, ki so kaseneje v razvoju težko pridobljive. Mladostniško obdobje je odločilno za oblikovanje podobe odrasle osebnosti. V mladosti se oblikuje tudi odnos od športa oziroma športnih aktivnosti, saj je takrat mogoče človeka za šport zlahka pridobiti, a tudi zlahka izgubiti. Športna vzgoja mora biti načrtna, saj je pri tem potrebno natančno opredeliti, kaj se lahko pričakuje od otroka, šolarja, mladostnika, torej glede na njegovo starost, zanimanje in sposobnosti. Športno tekmovanje v šoli je koristno, zmaga in poraz pa sta osmišljena, če so dijakinje in dijaki telesno, socialno in pedagoško pripravljeni na tekmovanje. Tekmovanje, katerega glavni namen je le dosežek, za mlade izgublja pravi smisel. Spodbujanje sodelovanja in medsebojnega druženja ter spoštovanje fair playa je mogoče doseči le, če so dijaki za tekmovanje dobro pripravljeni, na tekmovanju pa strokovno vodeni. Željo po dosežku je treba podrediti splošnim vedenjskim pravilom. Dijak in učitelj morata v svojem okolju odgovorno sprejeti določeno vlogo ter svoje sposobnosti in želje prilagoditi.

Šport v šoli je dobra priložnost za druženje ter povezovanje šole, učencev, staršev in klubov ter društev iz okolice. Šolska športna tekmovanja in prireditve so tako vez med šolskim in društvenim športom ter povezava med množičnimi in v kakovostni šport usmerjenimi programi, ki jih izpeljujejo nacionalne panožne zveze.

Spodbujati velja vzgojne možnosti šolskih športnih tekmovanj, ki se kažejo v učinkovitejšem otrokovem samonadzoru, samospoštovanju, spoštovanju pozitivnih vedenjskih vzorcev (pošteno obnašanje, borbenost, spoštovanje vloženega truda) in v ustreznejšem etičnem in estetskem presojanju dogajanja. S športno aktivnostjo spodbujamo proces bogatenja zdravja, razvijanja sposobnosti in lastnosti ter je pomembno sredstvo za oblikovanje osebnosti in odnosov med posamezniki. Šolska športna tekmovanja predstavlja tisti del športa, kjer načrtno, strokovno in celovito vplivamo na mlade generacije in sicer na njihov odnos do športa in zdravega načina življenja (Tušak in Tušak, 2001). Z izbranimi cilji, vsebinami, metodami in oblikami dela prispevamo k skladnemu biopsihosocialnemu razvoju mladega človeka, njegovi sprostitvi in kompenzaciji negativnih učinkov večurnega sedenja.

MLADI IN AKTIVNO PREŽIVLJANJE PROSTEGA ČASA

V modernem času, ko so računalniki, pametni telefoni in televizija v rokah skoraj vsakega človeka, večina ljudi opaža ravno to, da je današnja mladina v svojem prostem času le še na elektronskih napravah. Predvsem aktivno preživet prosti čas ima lahko pomemben vpliv na

mladostnikovo samovrednotenje in njegovo psihično in fizično zdravje. Je pomemben izvor samospoštovanja, osebnega nadzora in občutka sposobnosti, posamezniku pa daje več védenja o sebi. Ob tem je pomembno, da se mladi udeležujejo v čimbolj raznolikih dejavnostih, saj raziskave kažejo, da »raznolikost in pogostost pritočasnih dejavnosti vplivata na številne pozitivne vidike mladostnikovega psihosocialnega razvoja v kasnejšem življenju« (Kirbiš, 2011, str. 217).

Športna tekmovanja so dejavnosti ki vplivajo na mladostnikovo socializirajo ga vzgajajo in oblikujejo ter razvijajo njegovo osebnost. Njihov namen je predvsem okrepiti, sproščati in zabavati posameznika ter mu omogočati celostno izražanje – tako telesno kot intelektualno, čustveno in ustvarjalno. Zelo pomembno je, da se mladi udeležujejo šolskih športnih tekmovanj po svoji volji in da se skupaj s učiteljem dobro in odgovorno pripravijo na tekmovanje.

Pri svojem delu z mladimi v zadnjih letih opažam bistveno razliko v tem, da so v zadnjem času mladi veliko bolj zadržani, ko jih povabimo na šolska športna tekmovanja. Če je pred leti veljalo, da smo za določeno tekmovanje morali omejiti število prijavljenih se v zadnjem času le stežka pripeti, da se samoiniciativno prijavljajo na tekmovanja. Zato je potrebno več energije vložiti v to, da se jim tekmovanje bolj podrobno predstavi. Vložen trud je poplačan takrat, ko nam uspe na športna tekmovanja (Ljubljanski maraton, Tek trojk, Gorski tek...) ki so organizirana ob vikendih privabiti večje število dijakov in dijakinj. Kadar nam uspe privabiti veliko dijakov v enem letu pa to še ni zagotovilo, da se bodo naslednje leto samoiniciativno prijavljali za takšna tekmovanja. Lahko rečem, da se vsako leto prične znova.

Šolska tekmovanja potekajo skozi celo šolsko leto in zato je zelo pomembno, da dijaki uspešno in odgovorno opravljajo šolske obveznosti. Dijakom, ki večkrat manjkajo pri pouku zaradi šolskih tekmovanj nudimo dodatne individualne ure pri profesorjih kjer je zaradi izostankov večji primanjkljaj znanja. Velikokrat je potrebno prilagoditi datume za pisna in ustna preverjanja znanja. Pomembno je razumevanje in sodelovanje med profesorji športne vzgoje in ostalimi profesorji. Naša gimnazija je v letošnjem letu pridobila tudi certifikat Športniku prijazna šola. Certifikat je podelil Olimpijski komiteja Slovenije. Šolska športna tekmovanja so pomembna tudi zato, ker na tekmovanjih krepimo pripadnost šoli. Za vse dijake in dijakinje, ki tekmujejo priskrbimo šolske majice z napisom in razpoznavnimi barvami. Vedno poudarjamo, da zmaga ni naš cilj pa vendarle smo vedno veseli, ko nam uspe doseči odlične rezultate. Na naše zmage smo vedno ponosni in zato vedno na koncu šolskega leta ravnatelj povabi na skupno srečanje vse posameznike in skupine, ki so skozi leto dosegli pomembnejše športne dosežke. Zelo smo ponosni tudi na to, da že več let predstavljamo Slovenijo na Svetovnih šolskih športnih prvenstvih, ki jih organizira ISF, kjer smo leta 2016 v Talinu z dijaki osvojili naslov svetovnih šolskih prvakov v košarki 3x3. Leta 2013 so naši dijaki osvojili drugo mesto na svetovnem šolskem prvenstvu v košarki 5 na 5, ki je potekalo na Cipru.

ZAKLJUČEK

Športno tekmovanje v šoli je koristno, zmaga in poraz pa sta osmišljena, če so dijaki telesno, socialno in pedagoško pripravljeni na tekmovanje. Tekmovanje, katerega glavni namen je le dosežek, za mlade izgublja pravi smisel. Spodbujanje sodelovanja in medsebojnega druženja ter spoštovanje fair playa je mogoče doseči le, če so učenci za tekmovanje dobro pripravljeni, na tekmovanju pa strokovno vodeni. Željo po dosežku je treba podrediti

splošnim vedenjskim pravilom. Učenec in učitelj morata v svojem okolju odgovorno sprejeti določeno vlogo ter svoje sposobnosti in želje prilagoditi.

Šport v šoli je dobra priložnost za druženje ter povezovanje šole, učencev, staršev in klubov ter društev iz okolice. Šolska športna tekmovanja in prireditve so tako vez med šolskim in društvenim športom ter povezava med množičnimi in v kakovostni šport usmerjenimi programi, ki jih izpeljujejo nacionalne panožne zveze.

Spodbujati velja vzgojne možnosti šolskih športnih tekmovanj, ki se kažejo v učinkovitejšem otrokovem samonadzoru, samospoštovanju, spoštovanju pozitivnih vedenjskih vzorcev (pošteno obnašanje, borbenost, spoštovanje vloženega truda) in v ustreznem etičnem in estetskem presojanju dogajanja.

Literatura in viri

1. Prosti čas in mladi: diplomsko delo Helena Kempf, diplomsko delo, Ljubljana: [H. Kempf], 2003
2. VKLJUČENOST ŠPORTNIH AKTIVNOSTI V ŽIVLJENJSKI SLOG MLADIH: diplomsko delo Tina Capuder, Maribor: [T. Capuder], 2012
3. Učinki velikih športnih tekmovanj v Sloveniji: diplomsko delo Zala Zaletel, Ljubljana: [Z. Zaletel], 2011
4. Povezanost športne vzgoje in samopodobe pri osnovnošolcih : diplomsko delo Traunšek Gašper, diplomsko delo, Ljubljana : [G. Traunšek], 2016
5. <https://isfsports.org/>

BLAŽ PREGLAU

OŠ FRAM

UČENJE PREDSEDANJIKA Z DIDAKTIČNIMI IGRAMI

Povzetek

Tradicionalen način poučevanja je lahko za učence včasih utrujajoč in nezanimiv, zato je pomembno, da učitelj uporablja tudi didaktičnih iger. Namen prispevka je predstaviti pozitiven vpliv uporabe didaktičnih iger pri poučevanju angleške slovnice, konkretnije pri poučevanju predsedanjika v 8. in 9. razredu. Predstavil bom pojem igre ter razloge za uporabo didaktičnih iger pri poučevanju angleščine, prikazal različne didaktične igre za poučevanje predsedanjika pri pouku angleščine ter analiziral, kakšen je odnos učencev do njih.

Ključne besede: didaktične igre, angleščina, slovnica, predsedanjik

TEACHING PRESENT PERFECT WITH DIDACTIC GAMES

Abstract

The traditional way of teaching can sometimes be tiring and uninteresting for the students, so it is important for the teacher to use didactic games as well. The purpose of this article is to present the positive impact of the use of didactic games in teaching English grammar, and more specifically, in teaching present perfect tense in 8th and 9th class. I will present the concept of the game and the reasons for using didactic games in teaching English, introduce various didactic games for teaching present perfect in English lessons, and analyze the students' attitudes towards them.

Keywords: didactic games, English, grammar, present perfect

1 UVOD

Učenje angleške slovnice je lahko za učence zelo zahtevno, zato je zelo pomembno, katere pristope učitelj uporabi pri poučevanju. Da bo učenec učenje zanimivo, zabavno in hkrati poučno, je smiselno opustiti nekatere neučinkovite tradicionalne načine poučevanja ter začeti uveljavljati sodobnejše koncepte. Ti naj poudarjajo aktivno vlogo učenca pri pouku, interese in potrebe učencev, trajnost in kakovost znanja, povezovanje teorije in prakse ter hitrejšo zapomnitev snovi. Takšno poučevanje lahko dosežemo s celostnim pristopom poučevanja, in sicer ne le pri mlajših, temveč tudi pri starejših učencih. Eden izmed elementov celostnega pristopa je ravno igra, ki ima na razvoj otroka velik vpliv. Učenje skozi igro učenca spodbuja in motivira. Ustrezno zasnovana igra za učenca ni samo zabava, saj mora biti učenec pri didaktičnih igrah tudi umsko aktiven. Prav tako si učenci znanje, doseženo preko iger, lažje zapomnijo in bolj utrdijo, zato ima didaktična igra vse pogoje, ki jih potrebujemo za njeno vključitev v poučevanje slovnice. Didaktične igre so dobra vez med preteklimi in sedanjimi pristopi poučevanja slovnice, prav tako pa odlična povezava vseh jezikovnih zmožnosti v drugem jeziku: branja, pisanja, govorjenja in poslušanja (Glušič, 2013). Namen prispevka je predstaviti pozitiven vpliv uporabe didaktičnih iger pri poučevanju angleške slovnice, konkretnije pri poučevanju predsedanjika v 8. in 9. razredu. Predstavil bom pojem igre in razloge za uporabo didaktičnih iger pri poučevanju angleščine, prikazal različne didaktične igre za poučevanje predsedanjika pri pouku angleščine ter analiziral, kakšen je odnos učencev do njih.

2 DIDAKTIČNE IGRE PRI POUKU ANGLEŠČINE

2.1 POUČEVANJE SLOVNICE Z DIDAKTIČNIMI IGRAMI

Poučevanje slovnice je poučevanje pravil jezika in tvorbe stavkov, ki je nujno potrebno za razumevanje pomena jezika in njegove uporabe. Vključuje vse tehnike poučevanja, ki na različne načine usmerijo učenčev pozornost na določeno obliko slovnice, ki se med poučevanjem pojavi. S tem učenci jezik lažje razumejo, obdelajo, dojemajo in ga tako sčasoma ponotranjijo (Silvia, 2004). Vključevanje iger v pouk tujega jezika je pomembno, saj se pri igri v ospredje ne postavljajo oblike in pravila slovnice, temveč vsebina, s katero se učenci nezavedno naučijo uporabljati slovnico (Glušič, 2013). S sociološkega zornega kota je igra pojmovana kot nekaj, kar je nasprotno delu in predstavlja užitek, ki ga z delom ne dobimo (Bognar, 1987). S psihološkega vidika je bistvo igre v sprostitvi odvečne energije, ki je ne uspemo porabiti za zadostitev osnovnih potreb. V tem smislu je bistvo igre priprava na kasnejše življenje (Batistič Zorec, Marjanovič Umek, Lešnik Musek, 1996). S pedagoškega zornega kota pa je igra pojmovana kot primerna zabava za v šolo, ki je hkrati tudi poučna (Bognar, 1987). Poleg tega poznamo različne vrste iger, ki se med seboj razlikujejo le s spoznavnega in socialnega vidika, kot je npr. funkcijska igra, igra vlog, domišljajska igra, konstrukcijska igra, simbolna igra, socialna ali družabna igra, gibalna igra in še mnogo drugih (Marjanovič Umek, Zupančič, 2004). Igro pri pouku imenujemo didaktična igra; ta se od navadnih otroških iger precej razlikuje, saj mora igra pri pouku imeti vlogo uresničevanja ciljev vzgoje in izobraževanja, kar pomeni, da morajo biti smotri na določen način vgrajeni v igro. Didaktična igra zahteva veliko pozornosti, koncentracijo, uporabo spomina in umski napor. Primerna je za vse vrste učenja, za vse predmete in vse starosti (Bognar, 1987).

Človeški možgani hkrati opravljajo tisoč različnih funkcij in podatke med seboj preverjajo in povezujejo, kar je zelo pomembno pri igranju kakršne koli igre. Kolikšno zmogljivost možganov uporabljamo, je povsem odvisno od vsakega posameznika. Pomembno je aktivirati možgane na čim več različnih načinov in z igro jih aktiviramo v celoti. Mladi možgani so vsak dan bogatejši za milijon novih povezav in z raznolikostjo dejavnosti, ki jo nudi igra, vplivamo na hitrejši in popolnejši razvoj možganov. Med igro lahko hkrati povežemo levo in desno stran možganov in s tem aktiviramo tako logično kot ustvarjalno mišljenje (Pižorn).

2.2 PRIMERI DIDAKTIČNIH IGER ZA POUČEVANJE PREDSEDANJIKA

Zavedati se moramo, da se igra v prostem času razlikuje od tiste pri pouku, kajti tista pri pouku je lahko učinkovita le pod vodstvom dobrega in izobraženega učitelja, ki težavnost igre po potrebi lahko zmanjšuje ali povečuje. Hkrati pa z udeležbo učitelja v igri dosežemo kakovostno drugačno razmerje v razredu. Pri igri v razredu je treba upoštevati, da je igra del uresničevanja vzgoje in izobraževanja, zato morajo biti smotri vključeni v igro na poseben način. Učitelj ima pravico, da otroka vodi in v igri usmerja, vendar mora to početi skrivoma in potih, indirektno in otroku nevidno (Pižorn). Sledeče didaktične igre se lahko uporabijo za utrjevanje predsedanjika, kadar želimo učence razvedriti in uro popestriti, da ne sedijo ves čas za mizo in rešujejo vaje v zvezku.

2.2.1 ALI POZNAŠ SVOJO UČILNICO?

Učenci skušajo ugotoviti, kaj je učitelj spremenil v učilnici od prejšnje ure ali pa medtem ko so imeli zaprte oči.

The teacher has moved the bin (»Učitelj je prestavil koš za smeti«).

2.2.2 SI SLEDIL POUKU?

Učenci morajo povedati, kaj se je zgodilo od začetka pouka.

The teachers has coughed. (»Učitelj je zakašljal.«) Miha's notebook has fallen on the floor. (»Mihov zvezek je padel na tla.«)

2.2.3 SAMO JAZ SEM

Učenci hodijo po razredu in sprašujejo sošolce različne stvari, dokler ne najdejo reči, ki so jo v razredu naredili samo oni.

Only I have swum in a river. (»Samo jaz sem plaval v reki.«)

2.2.4 DVE RESNICI IN LAŽ

Učenec pove o sebi dve resnični izjavi in eno laž, sošolec pa mora z dodatnimi vprašanji ugotoviti, katera trditev je lažna.

I have been to the USA. I have broken my arm. I have never skied. (»Bil sem že v ZDA. Zlomil sem si roko. Nikoli se še nisem smučal.«)

2.2.5 RECI »DA«, RECI »NE«

Učenci sprašujejo sošolca tako dolgo, dokler ne reče »da«. Nato postavljajo takšna vprašanja, da dobijo odgovor »ne«.

Have you ever climbed a mountain? Yes, I have. / Have you climbed Mount Everest? No, I haven't. («Si že kdaj preplezal goro? Da, sem. / Si že preplezal Mount Everest? Ne, nisem.»)

2.2.6 PODALŽEVANJE POVEDI V PREDSEDANJKU

Učenci v dvojicah tvorijo vedno daljše povedi. Zmaga tisti, ki zadnji tvori pravilno poved.

Have you ever played / football / with your friends / barefoot / on a sandy beach? («Si že kdaj igral / nogomet / s svojimi prijatelji / bos / na peščeni plaži?»)

2.2.7 ŠE NIKOLI NISEM

Učenci sedijo v krogu, na sredini je njihov sošolec, ki pove, česa še nikoli ni storil. Če je kdo v krogu omenjeno stvar že storil, mora vstati. Kadar več učencev istočasno vstane, se morajo hitro usesti na drug stol. Učenec, ki ostane brez stola, mora povedati nov primer, česa še nikoli ni storil.

Never have I ever been to the girls' toilet. («Nikoli še nisem bil na ženskem stranišču.»)

2.2.8 »BUCKET LIST«

Učenci naredijo seznam stvari, ki jih še niso storili, a bi jih vsaj enkrat v življenju radi.

I have never run a marathon. («Nikoli še nisem pretekel maratona.»)

2.3 ANALIZA UPORABE DIDAKTIČNIH IGER PRI POUKU

37 učencev 8. in 9. razreda je izpolnilo anketo o uporabi omenjenih didaktičnih iger pri pouku angleščine. Pojasniti so morali, ali imajo te igre raje kot klasično reševanje vaj. Izbrati so morali svojo najljubšo igro in izbiro utemeljiti. Dodali so lahko tudi, če jih pri omenjenih igrar kaj moti.

Čisto vsi so dejali, da imajo te igre raje kot klasično reševanje slovničnih vaj. Največ učencev je za najljubšo igro izbralo Še nikoli nisem (54 %), saj je menijo, da je zabavna in duhovita, ker se s sošolci prerivajo za proste stole. Na drugem mestu je bila Dve resnici in laž (24 %), ker so izvedeli veliko zanimivih stvari o svojih sošolcih in bili presenečeni nad njihovimi doživetji. Za tretjo najbolj priljubljeno so izbrali Bucket list (14 %), ker so se zamislili nad svojimi življenjskimi željami in cilji ter izvedeli, kaj bi njihovi sošolci v življenju radi doživeli. Za negativne lastnosti igranja iger so navedli le nekaj primerov:

- Igra se včasih prehitro konča.
- Lahko bi se jih igrali pogosteje.
- Prepočasna sem, ko moram sestiti na stol, nato pa se ne spomnim novih primerov, da bi lahko spet sedla.
- Nekatere igre so mi pretežke.
- Ko se igramo, je preglasno.

3 ZAKLJUČEK

Izkazalo se je, da so didaktične igre pri poučevanju angleške slovnice zelo koristne, saj nobeden od učencev ni dejal, da bi raje reševal vaje, omenili pa so nekaj pomanjkljivosti. Ob igrar so se zabavali, sprostiti, nasmejali, razgibali in tudi veliko naučili. Učitelj lahko z njimi motivira učence za nadaljnje delo, zato so primerne tudi takrat, ko opazi, da niso skoncentrirani. Z njimi se učenci še bolje spoznajo in povežejo, hkrati so jim lahko izziv, saj so včasih tudi tekmovalne narave in nemalokrat se zgodi, da zmaga takšen učenec, ki je

sicer manj uspešen pri angleščini. Učenci si lahko z njimi pomagajo, tudi ko pridobivajo ocene in si tako izboljšajo svoj uspeh. Ker je v njihovi uporabi toliko koristnih lastnosti, jih bom uporabljal še v prihodnje in jih priporočam tudi ostalim učiteljem.

Literatura in viri

1. Batistič Zorec, M., Marjanovič Umek, L., Lešnik Musek, P., 1996: Otrokov razvoj v starostno heterogenih skupinah v vrtcu: zaključno poročilo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
2. Bognar, L., 1987: Igra pri pouku na začetku šolanja. Ljubljana: DZS.
3. Glušič, N., 2013, Poučevanje angleške slovnice z didaktičnimi igrami. Diplomsko delo. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta. Pridobljeno 3. 9. 2019 na <https://repozitorij.upr.si/lzpisGradiva.php?lang=slv&id=5574>
4. Marjanovič Umek, L., Zupančič, M., 2004: Razvojna psihologija. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
5. Pižorn, K.: Igra pri pouku tujih jezikov na zgodnji stopnji. Dostopno na https://www.zrss.si/projektiess/skladisce/sporazumevanje_v_tujih_jezikih/Tuj-jezik-v-prvem-triletju/Strokovni%20%C4%8Dlanki%20in%20prevodi/igra_pri_pouku%20tujega%20jezika-pizorn.pdf [5. 9. 2019].

NATAŠA PREGLAU BORKO

II. GIMNAZIJA MARIBOR

KAKOVOSTEN POUK Z VIDIKA DIJAKOV

Povzetek

Kakovost pouka je zagotovo najpomembnejši dejavnik učnega procesa. Učitelji se trudimo, da bomo z dobro pripravo na pouk, inovativnimi metodami in odličnim sodelovanjem z dijaki izvedli popolno učno uro. Ker definicija kakovostnega pouka ni enoznačna, se videnje, kaj kakovosten pouk pomeni dijakom, lahko razlikuje od našega. Namen prispevka je predstaviti dejavnike kakovostnega pouka z vidika dijakov. Med svojimi dijaki sem opravila anketo o dejavnikih kakovostnega pouka, ki sem jo primerjala z opredelitvijo strokovnjakov in svojo. Rezultati kažejo, da med enajstimi trditvami, ki so jih morali oceniti, tri izstopajo in kažejo jasen pogled, kaj je dijakom pri pouku pomembno, tj. učiteljeva priprava na pouk, njihov odnos z njimi in metode, ki jih učitelj uporablja med uro. Zanimivo je, da njihovi dejavniki sovpadajo z definicijami strokovnjakov in da se zavedajo, da kakovosten pouk ni odvisen samo od učitelja, ampak tudi od njih.

Ključne besede: kakovost, pouk, dijaki, učitelj

QUALITY LESSONS IN THE LIGHT OF STUDENTS

Abstract

The quality of lessons is certainly the most important factor in the learning process. Teachers strive to deliver the perfect lesson with good lesson plans, innovative methods and excellent collaboration with students. Because the definition of quality lessons is not straightforward, seeing what quality lessons mean to students may be different from ours. The purpose of the article is to present the factors of quality lessons from the perspective of students. Among my students, I conducted a survey on the factors of quality lessons, which I compared with the definition of experts and my own. The results show that among the eleven statements that they had to evaluate, three stand out and show a clear view of what is important to students in the classroom, ie. the teacher's lesson plan, their relationship with the teacher, and the methods the teacher uses during class. Interestingly, their factors coincide with the definitions of professionals, and they are aware that quality lessons are not only dependent on the teacher, but also on them.

Keywords: quality, lessons, students, teacher

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV KAKOVOSTI IZOBRAŽEVANJA

Težava s kakovostjo se pojavi že pri opredelitvi njenega pomena, ki ni enoten. Kakovost lahko razumemo, lahko celo opišemo kakovostno izobraževanje in kakovostno šolo, vendar ostane sam pojem kakovosti nedorečen tudi zato, ker je razumevanje kakovosti v veliki meri odvisno od okolja. Na razumevanje kakovosti poleg znanstvenih dognanj vplivajo tudi kultura okolja, tradicija, organizacija šolskega sistema, stopnja (de)centralizacije in avtonomije šol, pripravljenost ter usposobljenost učiteljev in ravnateljev. Razlog je tudi v tem, da je kakovost dinamičen koncept in kot tak onemogoča enotno opredelitev (Erčulj, 2000).

Na kakovost izobraževanja se s teoretičnega vidika po navadi gleda kot na uspešnost in učinkovitost šolskega dela, ali kot na njegovo nenehno izboljševanje. Ko pa opredeljujemo kakovost s praktičnega vidika, je opredeljevanje kakovosti izobraževanja odvisno od tistih, ki jo definirajo. Kakovost izobraževanja je odvisna od vseh, ki so vključeni v izobraževanje: od vodstva šole, učiteljev, učencev, staršev, delodajalcev, lokalne skupnosti in zakonodajalca. Vsi udeleženci s svojo udeležbo in sodelovanjem vplivajo na kvaliteto izobraževalnega procesa (Kovač, Resman in Rajkovič, 2008).

Dobre šole ne moremo definirati preko zunanjega videza in zunanjih vsebinskih kriterijev, ki bi jih lahko uniformirano predpisali za vse šole. Dobro šolo namreč opredeljujeta njena individualnost, njena specifična ponudba in njen program (Medveš, 2000). Kakovosti v šoli ne moremo zagotavljati od zunaj ter prelagati ugotavljanje, ocenjevanje in zagotavljanje kakovosti na ramena šolske inšpekcije. V prvi vrsti so predvsem šola kot organizacija in ljudje v šoli tisti, ki lahko zagotovijo kakovost. Kakovostne šole pa pomenijo tudi kakovostno izobraževanje (Kovač, Resman in Rajkovič, 2008).

Različno razumevanje kakovosti izobraževanja predstavlja težave tudi raziskovalcem in pedagoškim delavcem, ko poskušajo poenotiti kazalnike merjenja in ocenjevanja kakovosti. Kovač, Resman in Rajkovič (2008) razvrščajo dejavnike kakovosti v dva sklopa:

- »trdi« ali formalni (sistemski) dejavniki kakovosti: dejavniki, ki se že uporabljajo v pedagoški praksi za transparentno in pregledno merjenje kakovosti na sistemski ravni. S temi dejavniki ocenjujemo učni in maturitetni uspeh učencev, napredovanje, osip, vedenje, obseg ter kakovost virov, opreme in dosežene cilje formalnega učnega načrta;
- »mehki« ali neformalni (subjektivni) dejavniki kakovosti: to so težko merljivi dejavniki, s katerimi ocenjujemo pridobljene izkušnje učencev za življenje, nove metode poučevanja in učenja, medosebne odnose, klimo in kulturo šole, kulturo vodenja šole ter njeno povezovanje z okoljem.

S pomočjo dejavnikov kakovosti lahko ugotavljamo prisotnost ali odsotnost posameznih vrst kakovosti, ugotavljamo stopnjo zagotavljanja pogojev za kakovostno vzgojno-izobraževalno delo, ti dejavniki pa lahko služijo tudi kot mera za kakovost. Za dosego zelene kakovosti moramo tako upoštevati oboje.

Medveš (2000) zajema različne kazalnike kakovosti v naslednjih vsebinskih področjih kakovosti:

- vzgojni in izobraževalni dosežki (učni uspehi, uspehi oziroma dosežki šole na različnih področjih, doseganje standardov, rezultati na tekmovanjih, napredovanje

med šolanjem in uspehi v nadaljnji življenjski karieri, razvitost socialnih odnosov, doseganje osebnostne zrelosti);

- organizacija in izvajanje pouka in učenja ter dejavnosti ob pouku (kakovost načrtovanja in priprave na pouk, prilagojenost potrebam učencev, pestrost in primernost ponudbe, raznovrstnost metod in oblik, oblike spodbujanja in pomoči, možnosti za iniciativnost in ustvarjalnost, orientiranost na reševanje problemov, uporabo znanja in pomnjenje, upoštevanje različnosti med učenci, ukrepi za doseganje učnih standardov, ciljev in norm, transparentnost preverjanja in ocenjevanja);
- socialna klima v razredu in šoli (počutje učencev, reševanje konfliktov, socialna integritetnost ter identifikacija s šolo, splošno subjektivno počutje, prostorske in druge razmere za delo in bivanje, posebnosti dela z učenci pripadniki manjšin in drugih kultur),
- odnosi s partnerji in sodelovanje z okoljem (partnerstvo šola-dom, raznovrstnost in kakovost komunikacije, sodelovanje s starši in njihovo vključevanje v šolo, pogoji sodelovanja, možnosti vplivanja, odnos staršev do šole in njihova identifikacija s šolo, priznavanje avtoritete, sodelovanje z vsemi zaposlenimi na šoli, strokovnimi službami ter ostalimi organizacijami, odnos do šolske oblasti in šolske inšpekcije);
- upravljanje in vodenje (vodenje in odločanje na šoli, delo šolske administracije, organizacija dela ter porazdelitev nalog in obremenitev, nadzor in svetovanje, pedagoško vodenje, upravljanje z resursi, komunikacija in informiranost);
- strokovnost in osebni razvoj (stalno izobraževanje in izpopolnjevanje, sodelovanje, inovativnost, osebni razvoj).

2 OSREDNJI DEL

2.1 ANALIZA ANKETE O KAKOVOSTI POUKA Z VIDIKA DIJAKOV

Glede na vsa videnja o kakovosti izobraževanja me je zanimalo, kako dijaki ocenjujejo kakovosten pouk in kako njihova ocena sovпада z vidikom strokovnjakov. Anketo je rešilo 71 dijakov od 1. do 3. letnika.

V anketi sta bili dve nalogi. V prvi so morali oceniti (sploh se ne strinjam; delno se strinjam; popolnoma se strinjam) 11 trditvev o kakovostnem pouku, ki sem jih oblikovala na podlagi kazalnikov kakovosti izobraževanja. V drugi so morali sami napisati, kateri dejavniki so jim za kakovosten pouk najpomembnejši.

Trditve:

- Kakovosten pouk je odvisen samo od učitelja.
- Kakovosten pouk je odvisen samo od dijakov.
- Kakovosten pouk je odvisen od odnosa učitelj-dijak.
- Kakovosten pouk je odvisen od učiteljeve strokovnosti.
- Kakovosten pouk je odvisen od učiteljeve dobre/slabe volje.
- Kakovosten pouk je odvisen od sodelovanja dijakov.
- Kakovosten pouk je odvisen od učiteljeve pripravljenosti na pouk.
- Kakovosten pouk je odvisen od dobrih materialnih pogojev (učilnica, tabla ...).
- Kakovosten pouk je odvisen od moje zainteresiranost za predmet.
- Kakovosten pouk je odvisen od učiteljevega humorja.
- Kakovosten pouk je odvisen od metod, ki jih uporablja učitelj.

Zanimalo me je tudi, ali so njihove ocene trditve glede na letnik drugačne. Predvidevala sem, da se s starostjo dijakov pogled na kakovosten pouk spremeni, tako da sem pričakovala različne ocene.

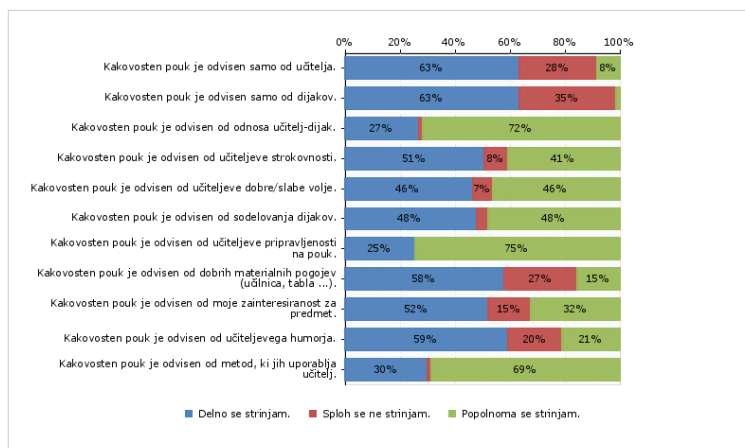
2.1.1 ANALIZA TRDITEV

Rezultati ankete so pokazali, da so dijakom za kakovosten pouk najpomembnejši trije dejavniki. Kar 75 % dijakov se popolnoma strinja, da je kakovost pouka odvisna od učiteljeve pripravljenosti na pouk, z 72 % sledi odnos učitelja z dijaki, 69 % dijakov se popolnoma strinja, da so metode ene izmed glavnih dejavnosti kakovostnega pouka. Zanimivo je, da je na četrtem mestu (48 %) dejavnik sodelovanja dijakov pri pouku, kar pomeni, da se dijaki zavedajo, da tudi oni veliko prispevajo h kakovostni izvedbi učne ure. Skoraj polovica dijakov (46 %) je ocenila, da k dobri/slabi izvedbi učne ure pripomore tudi učiteljeva dobra/slaba volja. Pričakovala sem, da bo učiteljeva strokovnost za dijake ena izmed glavnih dejavnikov, ampak je šele na šestem mestu (41 %). 32 % dijakov se popolnoma strinja, da je kakovosten pouk odvisen tudi od njihove zainteresiranosti za določen predmet, tj. če jih predmet zanima, bolj sodelujejo in si več zapomnijo, s tem je pouk za njih tudi kakovostnejši. Učiteljev humor je za 21 % dijakov pomemben dejavnik, kar 59 % se s tem delno strinja, kar pomeni, da humorja pri pouku ne smemo zanemariti. Materialni pogoji (11 %) predstavljajo dijakom manjši faktor prispevanja k boljšemu pouku, delno se s tem strinja kar 59 % dijakov. Samo 8 % dijakov se popolnoma strinja s tem, da je kakovosten pouk odvisen samo od učitelja, na zadnjem mestu (1 %) je trditev, da je pouk odvisen samo od dijakov. Pri zadnjih dveh trditvah je visok delež tistih, ki se delno strinjajo s tem (pri obeh trditvah 63 %), torej se dijaki vseeno zavedajo, da učitelj in dijak veliko prispevata h kakovosti pouka, ampak ni vse odvisno ali od učitelja ali od dijaka.

Razvrščene trditve glede na oceno dijakov:

1. Kakovosten pouk je odvisen od učiteljeve pripravljenosti na pouk. (popolnoma se strinjam – 75 %)
2. Kakovosten pouk je odvisen od odnosa učitelj-dijak. (popolnoma se strinjam – 72 %)
3. Kakovosten pouk je odvisen od metod, ki jih uporablja učitelj. (popolnoma se strinjam – 69 %)
4. Kakovosten pouk je odvisen od sodelovanja dijakov. (popolnoma se strinjam – 48 %)
5. Kakovosten pouk je odvisen od učiteljeve dobre/slabe volje. (popolnoma se strinjam – 46 %)
6. Kakovosten pouk je odvisen od učiteljeve strokovnosti. (popolnoma se strinjam – 41 %)
7. Kakovosten pouk je odvisen od moje zainteresiranost za predmet. (popolnoma se strinjam 32 %)
8. Kakovosten pouk je odvisen od učiteljevega humorja. (popolnoma se strinjam – 21 %)
9. Kakovosten pouk je odvisen od dobrih materialnih pogojev (učilnica, tabla ...). (popolnoma se strinjam – 11 %)
10. Kakovosten pouk je odvisen samo od učitelja. (popolnoma se strinjam – 8 %)
11. Kakovosten pouk je odvisen samo od dijakov. (popolnoma se strinjam – 1 %)

Označite, v kolikšni meri se strinjate s trditvami, ki se nanašajo na dejavnike kakovostnega pouka. (n = 71)

2.1.2 ANALIZA ODGOVOROV DIJAKOV

Dijaki so morali v drugi nalogi odgovoriti na vprašanje, kaj se jim za kakovosten pouk zdi najpomembnejše, odgovore sem razvrstila v tematske sklope.

a) Zanimive učne ure, metode učenja, dobra razlaga

- Učiteljeva dobra razlaga;
- učiteljeva pripravljenost in njegove metode dela;
- način predavanja in pripravljenost učitelja;
- učiteljev odnos do dela, učencev, zanimivosti in inovativnosti predavanja učitelja;
- učiteljeva pripravljenost na pouk in metode, ki jih učitelj uporablja;
- da profesor ne kriči na dijake, ko ne sodelujejo, ampak jih zbudi z nečim zabavnim;
- da učitelj pritegne pozornost učencev na zabaven način (s smešnimi primeri iz vsakdanjega življenja, s »fun factom«, za razlaganje uporabi učence, ki imajo te lastnosti ...);
- učiteljeva strokovnost, učiteljev humor (zna pritegniti in obdržati pozornost, razlagati snov na zanimiv način);
- učitelj animirano in zanimivo razlaga snov (v kolikor se to da) in da ga učenci z interesom poslušajo;
- zanimive in raznolike učne ure;
- dobre metode učitelja;
- predstavitev teme, razlaga ki pritegne dijake;
- da zna učitelj na zanimiv način predstaviti učno snov;
- pozitiven profesor, ki zeli dijakom na čim bolj zanimiv in razumljiv način približati predavano snov;
- zanimiva metoda poučevanja;
- učitelj mora snov predstaviti na zanimiv način;
- učitelj dobro razloži oz. pojasni svoje zahteve pri ocenjevanjih znanja;
- strokovnost učitelja, zanimiv način razlage, različni pristopi k razlagi;
- zanimiva snov.

b) Učiteljev interes, dobra volja

- Učiteljevo veselje do predmeta;
- odnos učitelja in njegova volja;
- pripravljenost profesorja na učno uro;

- učiteljeva dobra volja;
- učitelj mora dajati vtis, da to rad poučuje in da ga to zanima;
- da ima učitelj željo dijake/učence naučiti snov in službe ne opravlja zgolj zaradi plače;
- vzdrževanje primerne reda pri pouku (da je učitelj z dijaki »prijateljski«, a ohranja »avtoriteto«, nadrejeni položaj);
- učiteljeva zainteresiranost do poučevanja;
- zainteresiranost za predmet.

c) Odnos učitelj-dijak

- Komunikacija med dijaki in profesorjem;
- odnos med učiteljem in dijaki;
- vzpostavitev komunikacije in spoštljivega odnosa med učiteljem in dijaki;
- spoštovanje dijakov do učitelja, da lahko ta brez prekinitev razlaga snov;
- odnos med dijaki in profesorjem; dijaki morajo spoštovati profesorja (kar si mora ta zaslužiti), tako mora tudi profesor dijaki obravnavati z določeno stopnjo spoštovanja;
- sproščenost v odnosu med učiteljem in dijaki;
- spoštljiv in pravičen odnos med učiteljem in učenci;
- profesor mora imeti v razredu določeno avtoriteto, prav tako pa moramo ustvariti vzdušje, v katerem se dijaki počutijo samozavestno in jih nikoli ni sram vprašati, če česa ne razumejo;
- komunikacija in povezovanje z dijaki ter medsebojno razumevanje in prilagajanje;
- obojestransko spoštovanje;
- sodelovanje med profesorjem in dijaki;
- želja za sodelovanje pri učitelju in dijakih;
- odnos med dijaki in profesorjem;
- učiteljev in dijakov odnos.

č) Motiviranost in sodelovanje dijakov

- Sodelovanje dijakov;
- čim več vedoželjnosti dijakov;
- zainteresiranost dijaka za predmet;
- motiviranost in zanimanje dijakov;
- zanimanje dijakov;
- sodelovanje dijakov s profesorjem;
- sodelovanje dijakov in možnost razvijanja sposobnosti, če kažejo posebno zanimanje za snov in izkazujejo nadpovprečne sposobnosti.

Odgovori jasno kažejo, da dijakom največ pomenijo učiteljeve metode dela, dobra in jasna razlaga, zanimivo podajanje snovi, prav tako njegovo veselje do dela. Pomemben jim je tudi odnos, ki ga vzpostavijo z učiteljem; tako kot morajo biti dijaki spoštljivi do učitelja, mora tudi on biti spoštljiv do njih. Obojestransko sodelovanje je eden izmed glavnih dejavnikov kakovostnega pouka. Dijaki se zavedajo, da tudi njihovo sodelovanje pripomore h kakovosti.

2.1.3 ANALIZA TRDITEV GLEDE NA LETNIK

Analiza trditve glede na letnik je pokazala, da pri ocenjevanju ni večjih odstopanj, samo pri dveh trditvah lahko opazimo večjo razliko.

S trditvijo, da je kakovosten pouk odvisen od učiteljeve strokovnosti, se v 1. letniku popolnoma strinja 41 % dijakov, v 2. letniku 48 %, v 3. letniku pa samo 25 %.

Tudi pri trditvi, da je kakovosten pouk odvisen od učiteljevega humorja, se dijaki 3. letnika s tem najmanj strinjajo (13 %), v 1. letniku se popolnoma strinja 23 %, v 2. letniku pa 24 %. Morali bi opraviti dodatno analizo, zakaj jim v višjem letniku to ni tako pomembno.

3 ZAKLJUČEK

Čeprav definicija kakovostnega pouka ni enoznačna, ker je kakovost dinamičen koncept, lahko na podlagi različnih kazalnikov strokovnjakov določimo glavne smernice. Ker se učitelji trudimo, da bi vse ure bile kakovostne, me je zanimalo, kako dijaki ocenjujejo trditve o kakovostnem pouku. Analiza ankete je pokazala, da so dijakom pomembni enaki dejavniki, kot jih za glavne predstavlja stroka: učiteljeva priprava na pouk; odnos učitelja z dijaki; metode, ki jih učitelj uporablja pri pouku. Dijaki so z odgovori, kaj jim je najpomembnejše pri pouku, poudarili, da je učitelj glavno izhodišče kakovostnega pouka: metode dela, zanimiva podaja učne snovi, dobra razlaga, veselje do dela in kazanje spoštovanja do dijakov. Veliko odgovorov se je navezovalo tudi na pomembnost odnosa učitelja z dijaki. Dijaki se med poukom morajo počutiti dovolj sproščeno in »varno«, samo tako bodo dosegali največjo stopnjo motiviranosti in zapomnljivosti. Zanimivo je, da njihovi dejavniki sovpadajo z definicijami strokovnjakov in da se tudi zavedajo, da kakovosten pouk ni odvisen samo od učitelja, ampak tudi od njih.

Literatura in viri

1. Erčulj, J., 2000. Kakovost – znana neznanka. Vzgoja in izobraževanje 31 (1), 4–8.
2. Kovač, T., Resman, M. in Rajkovič V., 2008. Kriteriji ocenjevanja kakovosti šol na podlagi ekspertnega modela: Moč participacije učencev. Sodobna pedagogika, 59 (2), 180–201.
3. Medveš, Z., 2000. Kakovost v šoli. Sodobna pedagogika, 51 (4), 8–26.

METKA PRELOG
SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA MURSKA SOBOTA
UČINKOVITO UČNO OKOLJE IZVEN UČILNICE – PROJEKTNA DNEVA

Povzetek

V svojem prispevku govorim o pomenu projektnih dnevov v srednji šoli, v obravnavanem primeru Srednji zdravstveni šoli Murska Sobota. S poudarkom na medpredmetnem povezovanju poteka učenje, pouk izven učilnic, izven štirih zidov. Snov dijaki spoznavajo iz prve roke, srečajo se s problemom, učenje je izkustveno, konkretno, v naravi, bolnišnici, v muzeju. Veliko je tudi gibanja v naravi, na svežem zraku, športnih aktivnosti, ne pa zgolj sedenja v šolskih klopih s pisalom v roki. Izrednega pomena je tudi grajenje kvalitetnih medsebojnih odnosov v sproščenem učnem okolju. Takšno delo posledično vodi do uspeha in trajnejšega znanja.

Ključne besede: projektna dneva, pouk izven učilnic, osebni stik, medpredmetno povezovanje, izkustveno učenje

EFFECTIVE LEARNING ENVIRONMENT OUTSIDE THE CLASSROOM - PROJECT
DAYS

Abstract

In my article I talk about the importance of project days in secondary school, particularly at Secondary School of Nursing Murska Sobota. With an emphasis on cross-curricular connection, learning is done outside the classrooms, outside the four walls. Students get to know the content first-hand, encounter a problem, learn in an experiential way. Learning is specific, in nature, in a hospital, in a museum. There is also a lot of movement in nature, in the fresh air, a lot of sports activities, not only sitting in school benches with a pen in hand. It is also of extreme importance to build quality relationships in a relaxed learning environment. Consequently, such work leads to success and more lasting knowledge.

Keywords: project days, outdoor lessons, personal contact, cross-curricular connection, experiential learning

1 UVOD

Spremembe v družbi neposredno posegajo v življenje in delo šole ter vplivajo na njeno organiziranost in odnose. Zato mora biti sodobna srednja strokovna in poklicna šola, v obravnavanem primeru Srednja zdravstvena šola Murska Sobota, pripravljena prevzeti nekatere vzgojno-izobraževalne naloge: vsak dijak mora imeti zagotovljene optimalne pogoje za pridobivanje temeljnih znanj in veščin, usposobiti mora dijake za ustvarjalno in odgovorno uporabljanje pridobljenih znanj, dijake mora uvajati v socialne oblike učenja in dela z različnimi metodami.

Gre torej za bistvene spremembe v življenju in delu šole. Odnos dijakov do obravnavanih vsebin in oblik dela mora biti aktivnejši. Aktivnejši odnos dijakov pa je možen le, če pri pouku ne prevladuje zgolj frontalna učna oblika in če komunikacija med učiteljem in dijakom ni enosmerna. Eden od načinov za posodabljanje vzgojno-izobraževalnega procesa so projektni dnevi. Na Srednji zdravstveni šoli Murska Sobota potekajo projektni dnevi že devet let. Posebno pozornost bom v svojem prispevku namenila projektnim dnevom v 2. letniku programa zdravstvena nega in kozmetični tehnik.

2 PROJEKTNA DNEVA

Družbeni in tehnološki razvoj prinašata nove prilagoditve, spremembe in potrebe dodatnega izobraževanja. Izvzeti nismo niti profesorji, ki še vedno poučujemo po določenih smernicah, ki pa se bodo spremenile zaradi sprememb in novih izhodišč. Mladi, se pravi sodobna mladina – naši dijaki, so polni idej in energije. Projektni dnevi so velik izziv tako za učitelje kot za dijake. Na Srednji zdravstveni šoli Murska Sobota smo jih sprejeli z odprtimi rokami, brez zadržkov, saj ponujajo široko paleto načinov in pristopov k delu z dijaki, ki se na projektnih dnevih počutijo sproščeno; zelo so zadovoljni, ker so lahko kreativni in njihove ideje učitelji upoštevamo in v končni fazi je njihovo sodelovanje tudi ocenjeno.

Dijake spoznavamo v drugi luči, v njihovi kreativnosti, dijaki so polni idej, hrepenijo po izzivih, drugačnem delu od tistega vsakdanjega, v šolskih klopeh. Pustimo se presenetiti. Dijaki včasih posredujejo informacije, za katere sami niti vedeli nismo, da obstajajo, in so vsekakor dobrodošle. Cilj projektnih dnevov je zagotoviti dijakom priložnost, da razvijejo svoje sposobnosti za kompetenten in uspešen nastop v realnem okolju, saj pri rednem pouku tega običajno ne dosegajo ali se izgubijo v množici. Delo na projektih dnevih je zato svojevrsten izziv. Projektna dneva sta še posebej pomembna zato, ker se pri izvajanju letih premešča meja med igro, virtualno predstavo in rednim izobraževanjem, spodbuja napredovanje med začetnim in nadaljnjim usposabljanjem, izobraževanjem. Izkušnje, pridobljene na projektnih dnevih, imajo dolgoročno vrednost.

2.1 PROJEKTNA DNEVA ZA DRUGI LETNIK

Projektna dneva za drugi letnik programa zdravstvena nega in kozmetični tehnik Srednje zdravstvene šole Murska Sobota sta letos, v šolskem letu 2019/20, potekala 10. in 11. septembra 2019. Cilji so bili medpredmetno povezovanje, spoznavanje in odkrivanje vsebin izven učnega načrta, aktivno in izkustveno učenje ter spodbujanje sodelovalnih in komunikacijskih veščin.

Iz Murske Sobote smo se ob šesti uri zjutraj odpravili proti Gorenjski. Ob deseti uri smo imeli predviden vodeni ogled Splošne bolnišnice Jesenice.

2.1.1 OGLED SPLOŠNE BOLNIŠNICE JESENICE

V Splošni bolnišnici Jesenice nas je ob 10.00 sprejela namestnica pomočnice direktorja za področje zdravstvene nege in oskrbe ter nam podala navodila v zvezi z ogledom bolnišnice. Dijake smo razdelili na tri skupine, vsako je spremljal tudi profesor spremljevalec. Pod vodstvom predstavnikov posameznih oddelkov smo si ogledali sledeče oddelke:

- enoto nujne medicinske pomoči,
- ginekološko-porodniški oddelek,
- kirurški oddelek,
- sterilizacijo,
- kuhinjo,
- specialistične internistične ambulante z endoskopijami,
- radiološki oddelek,
- interni oddelek,
- pediatrični oddelek in
- službo za fizikalno in rehabilitacijsko medicino.

Splošna bolnišnica Jesenice je javni zdravstveni zavod, katerega ustanovitelj je Republika Slovenija, ustanoviteljske pravice in obveznosti pa izvršuje Vlada Republike Slovenije. Opravlja zdravstveno dejavnost na sekundarni ravni in druge dejavnosti, ki so določene z aktom o ustanovitvi.

Bolnišnična dejavnost ima na Jesenicah bogato in dolgo zgodovino. Sprva so jo izvajali v zdravstvenih ustanovah zasebnih podjetij, kasneje pa v Splošni bolnišnici Jesenice. Zasebne zdravstvene ustanove so ustanavljali lastniki železarskih podjetij in železnice, Splošno bolnišnico Jesenice pa država. Na Jesenicah so leta 1919 kot prvi na Slovenskem odprli delovno mesto za diplomirano skrbstveno sestro. Angela Boškin je z obiskovanjem in nego bolnikov na domu spoznavala življenje in stisko delavskih družin, kar jo je spodbudilo k ustanovitvi prve slovenske posvetovalnice za matere in dojenčke. Posvetovalnica je delovala v bolnišnici bratovske skladnice. Na podlagi njenega dela na Jesenicah so oblasti spoznale pomen šolanih medicinskih in skrbstvenih sester in v Ljubljani leta 1923 ustanovile šolo za zaščitne sestre. Splošna bolnišnica Jesenice je lani praznovala 70. obletnico svojega delovanja. V vseh teh letih je uspela zagotavljati visok nivo strokovnosti.

Zdravstvena nega in oskrba v Splošni bolnišnici Jesenice je pomemben del zdravstvenega varstva, ki se prilagaja potrebam pacientov in z nenehnim razvojem pomembno vpliva na kakovost in varnost v sistemu zdravstvenega varstva. Z vključevanjem v interdisciplinarne time so pomemben člen celostne obravnave pacienta. Sposobni so izvajati zdravstveno nego in oskrbo na osnovi poklicnih aktivnosti in kompetenc ter na osnovi lastnih strokovnih smernic, procesov, standardov, priporočil, navodil in kliničnih poti. Sledijo vrednotam, viziji in strategiji. Vse pomembne odločitve in spremembe na področju zdravstvene nege in oskrbe v bolnišnici sprejmejo na Strokovnem svetu zdravstvene nege in oskrbe ter Kolegiju Službe zdravstvene nege in oskrbe, ki ga vodi pomočnica direktorja za področje zdravstvene nege in oskrbe. Informacije, delovne naloge, dobre prakse dosežejo vsakega posameznika v zdravstveni negi preko glavnih medicinskih sester/vodij oddelkov/enot ter preko delovanja številnih delovnih in projektnih skupin.

Po skrbno pripravljenem in strokovno vodenem izčrpnem ogledu Splošne bolnišnice Jesenice, kjer so dobili naši dijaki, prav tako spremljevalci, koristne informacije o delovanju omenjene bolnišnice, o posameznih oddelkih, kar je v marsikaterem posamezniku vzbudilo nova zanimanja in pričakovanja, smo se utrujeni, a polni novih znanj in spoznanj odpravili

na kosilo in kratek počitek. Po kosilu smo se odpravili proti Vrbi, kjer smo si vodeno ogledali rojstno hišo našega velikega poeta, Franceta Prešerna.

2.1.2 PREŠERNOVA ROJSTNA HIŠA – VRBA

O Vrba! srečna, draga vas domača,
kjer hiša mojega stoji očeta;
de b' uka žeja me iz tvojga svéta
speljala ne bila, goljfiva kača!
Ne vedel bi, kako se v strup prebrača
vse, kar srce si sladkega obeta;
mi ne bila bi vera v sebe vzeta,
ne bil viharjov nótranjih b' igrača!
Zvestó srce in delavno ročico
za doto, ki je nima milijonarka,
bi bil dobil z izvoljeno devico;
mi mirno plavala bi moja barka,
pred ognjam dom, pred točo mi pšenico
bi bližnji sosed vároval - svet' Marka.

Velik del pouka slovenščine v drugem letniku je namenjen obdobju romantike in seveda je v ospredju naš največji, eden najpomembnejših pesnikov slovenske zgodovine, umetnosti in literature, France Prešeren. Največji slovenski pesnik je otroštvo preživel v majhni vasi, v kmečki hiši iz 16. stoletja. Veža, hiša in kamra so danes prav takšne kot nekoč, posebno zanimiva je kuhinja, ki je bila v tistih časih središče doma. V nekdanji žitnici je zbrana stalna razstava o življenju Franceta Prešerna. Prešernovemu rodu lahko v Vrbi sledimo od druge polovice 17. stoletja dalje. V prvi polovici 18. stoletja je bil lastnik domačije pesnikov praded Jožef Prešeren (1688–1754), ki je bil podložnik begunjske graščine. Sledil mu je pesnikov ded Jernej Prešeren (1762–1800), za njim pa pesnikov oče Šimen Prešeren (1762–1837), ki se je leta 1797 poročil z Mino, rojeno Svetina (1774–1842) iz Žirovnice. Imela sta osem otrok: Jero, Katro, Franceta, Jožefa, Jurija, Mino, Uršo in Lenko. Ribčevo domačijo je podedovala Mina, ki se je leta 1827 poročila z Jožefom Vovkom s Črničca pri Brezjah. Rodovnik Prešernov je vklesan na veliki marmornati spominski plošči, vzdani v veži.

Spominsko ploščo na Prešernovi rojstni hiši je 15. septembra 1872 odkrilo Slovensko pisateljsko društvo na pobudo pesnikovih rojakov. Slovesnosti ob odkritju se je udeležilo šest tisoč ljudi.

Leta 1937 je lastnica hiše Marija Vovk, vdova po Janezu Vovku pristala, da hišo odstopi banovini, če ji na vrtu zgradijo novo hišo. Dve tretjini vseh sredstev, ki so bila potrebna za odkup in preureditev Prešernove rojstne hiše v muzej, je zbrala šolska mladina. Akcijo je vodil Fran Saleški Finžgar. Tako so 21. maja 1939 na posebni slavnosti izročili Prešernovo hišo v last slovenskemu narodu. Hišo so za potrebe spominske in muzejske zbirke nekoliko predelali. Streho so ponovno prekrili s staro, na roke obdelano opeko. Na novo so postavili peč v hiši. Nedotaknjena je ostala črna kuhinja, ki so jo opremili s starim kuhinjskim orodjem in posodo. V hiši so javorova miza v kotu, klopi, stoli, kolovrat, skrinja, slike na steklo in drugi predmeti, vsi iz Prešernovega časa, nekateri še originalni. Originalni kos opreme je tudi pozlačena nihalna ura. Večino predmetov je zbral Finžgar. V kamri, pesnikovi rojstni sobi, je na ogled zibka, v kateri so nekoč zibali Franceta Prešerna. Manjša skrinja in posteljnjak izvirata iz Finžgarjeve rojstne hiše.

Nekdanje gospodarske prostore – kaščo so leta 1985 spremenili v galerijo in tu razstavili zbirko knjig, različnih ponatisov in prevodov Prešernovih Poezij. Leta 2000 so zbirko dopolnili z razstavo o življenju in delu dr. Franceta Prešerna. Na ogled je tudi več pesnikovih likovnih upodobitev (originalne slike Božidarja Jakca in drugih avtorjev, pesnikov veliki dokolenski portret iz leta 1908, delo slikarja Antona Čeha, Wagnerjeva litografija iz leta 1866 idr.). Prešernova rojstna hiša je bila leta 2011 razglašena za spomenik državnega pomena.

Vodeni ogled po Prešernovi rojstni hiši je bil prilagojen naši skupini. Vodnik Janez, ki je najboljši pripovedovalec zgodb iz življenja Prešerna, nas je z veseljem vodil skozi doživetje. Dijaki so ga z največjim navdušenjem poslušali, sledili njegovim zgodbam, ki jih je zanimivo obarval. Verjetno so ga dijaki toliko bolj poslušali, saj smo pri pouku dan prej pričeli z obravnavo Franceta Prešerna in tudi delovne liste v zvezi z njim, njegovim življenjem in delom so dobili.

Projektne dneva smo nadaljevali z ogledom Muzeja talcev Begunje. Ogled muzeja je za dijake pomemben zaradi vsebin, ki jih obravnavajo pri predmetu zgodovina, geografija, prav tako tudi slovenščina. V ospredju je torej krasno medpredmetno povezovanje. Gledano s stališča profesorice slovenščine: iz začetka 19. stoletja, časa romantike in Prešernovega pesniškega ustvarjanja smo se preselili v prvo polovico 20. stoletja in ob zgodovinskih dogodkih (2. svetovna vojna) omenili tudi liriko upora, ki jo bomo obravnavali v tretjem letniku.

2.1.3 MUZEJ TALCEV BEGUNJE

Begunje na Gorenjskem so idilična vas pod goro Begunjščica, sedem kilometrov severno od Radovljice. V mogočni graščini Katzenstein sredi naselja so bili v času nacistične okupacije gestapovski zapor. V letih od 1941 do 1945 je šlo skozi 11477 zapornikov, večinoma pripadnikov odporiškega gibanja z Gorenjske, pa tudi iz ostalih slovenskih pokrajin. Ostal je spomin na strah, negotovost ter nečloveška mučenja v preiskovalnih postopkih. Mnogi zaporniki so bili poslani v koncentracijska taborišča, po večini v Dachau in Mauthausen. Skrajna nacistična oblika zatiranja svobodoljubja pa je bilo streljanje talcev. Iz begunjskih zaporov je bilo tako usmrčenih 849 ljudi. 4. maja 1945 je Kokrški odred partizanske vojske zavzel begunjske zapore in osvobodil 632 jetnikov. Na ta dan imajo v Begunjah vsako leto praznik, ki ga počaste s spominsko svečanostjo. V graščini Katzenstein z zanimivo zgodovino od 14. stoletja dalje je zdaj Psihiatrična bolnišnica, v njenem severozahodnem traktu, kjer so bile med drugo svetovno vojno celice na smrt obsojenih, pa je urejen spominski muzej.

Sledil je še zadnji ogled pred nastanitvijo v Bohinju. Ogledali smo si še Alpski smučarski muzej Elan, ki se lahko pohvali z bogato zgodovino izdelovanja smuč. Elan je v svoji več kot sedemdesetletni zgodovini s svojimi inovacijami velikokrat spremenil razvoj smučanja. Imel je drugačen pogled, bil je pionir, bil je prvi. Kot prvi proizvajalec smučarske opreme odpira lastni Alpski smučarski muzej Elan. Poudarek je na izjemno bogatem prispevku znamke Elan k razvoju alpskega smučanja.

Prijetno utrujeni smo z dijaki ob 17.30 prispeli do hostla v Bohinju, kjer nas je čakala nastanitev, večerja, po večerji razdelitev delovnih listov, ki jih bodo izpolnjene vrnili v šoli, športne igre in družabni večer. Dijaki so polni vtisov, novih znanj in spoznanj kmalu zaspali v pričakovanju naslednjega dne, ki pa ima bolj športni predznak.

Naslednje jutro smo se po zajtrku in predaji sob ponovno razdelili v tri skupine. Sledile so športne aktivnosti pod vodstvom zunanjih animatorjev, spremljevalci smo pomagali in

sodelovali skupaj z dijaki pri izvedbi. Vse tri skupine so se udeležile vseh aktivnosti, torej smo krožili: veslanje po Bohinjskem jezeru, gorsko kolesarjenje in plezanje po skalnih stenah. Vsaka aktivnost je trajala približno eno uro in pol. Po opravljenih aktivnostih je sledilo še kosilo, po kosilu pa vožnja proti domu s postankom na Bledu, kjer so se lahko dijaki sprehodili ob Blejskem jezeru, se posladkali z znamenito sladico – blejsko kremno rezino ali »kremšnito«. Domov smo se vrnili ob osmi uri zvečer, prijetno utrujeni, polni novih dogodivščin, znanj, spoznanj, da ne pozabimo na socialni del, novih prijateljstev.

3 SKLEP

Medpredmetno zasnovana projektna dneva, kjer so se imeli dijaki možnost seznaniti z učno snovjo na drugačen način, ne v šolski klopi, ampak konkretno, v naravi, v bolnišnici, v muzeju, nenazadnje na jezeru, sta temeljila na grajenju kvalitetnih medsebojnih odnosov, zato sta bila za dijake in profesorje neprecenljiva izkušnja. Tako pridobljeno znanje je globlje, izkustveno, trajno. V sproščenem, a kljub temu učnem okolju, smo imeli profesorji možnost spoznati naše dijake in se posvetiti vsakemu posamezniku. Prav tako so dijaki spoznali nas, saj smo sodelovali v vseh aktivnostih. S tem smo pokazali, da je potrebno vztrajati tudi tam, kjer ravno ne blestimo, ni naše področje. Vsekakor smo se pa vsi skupaj ves čas učili, vsak trenutek in po opravljenih projektih dnevih o tem napisali poročilo in uspešno rešili delovne liste.

Literatura in viri

1. Varnostni načrt za izvedbo projektih dnevov na Gorenjskem, 2019, Srednja zdravstvena šola Murska Sobota, Murska Sobota.
2. https://www.sb-je.si/uploads/jesenice/public/_custom/Zbornik_SBJ_we_zadnjib.pdf
3. <https://www.sb-je.si/>
4. <http://museum.elanskis.com/sl/>
5. <https://mro.si/muzeji-in-zbirke/muzej-talcev-begunje/>
6. <https://visitzirovnica.si/presernova-rojstna-hisa/>

METKA PRELOG

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA MURSKA SOBOTA

AKTUALIZACIJA S POMOČJO DIGITALNE TEHNOLOGIJE

Povzetek

V svojem prispevku govorim o tem, kako pomembna je motivacija dijaka za poglobljeno branje in razumevanje književnih besedil, aktualizacija in medpredmetna povezava pri pouku slovenščine, natančneje književnosti v Srednji zdravstveni šoli Murska Sobota s strokovnimi predmeti, kako se na ta način doseže večja učna uspešnost in kakovostno znanje. Dijaki si snov s pomočjo dialoga, osebnega stika in predvsem sodobne digitalne tehnologije bolj zapomnijo, jo razumejo, tudi v literarnih besedilih prepoznajo prvine, pojme, o katerih se učijo pri strokovnih predmetih. Na ta način bodo poskušali tudi v vsakdanji praksi z individualnim pristopom, na vsakem koraku prepoznavati pojme, nenazadnje bolezenske znake z različnih področij.

Ključne besede: digitalna tehnologija, književnost, aktualizacija, motivacija, medpredmetna povezava, znanje.

ACTUALIZATION WITH THE HELP OF DIGITAL TECHNOLOGY

Abstract

In my article, I talk about the importance of student motivation for in-depth reading and understanding of literary texts, actualization and cross-curricular connection in Slovene lessons, more specifically, literature at Secondary School of Nursing Murska Sobota with professional subjects, how to achieve greater learning success and the quality of knowledge. Students remember the content through dialogue, personal contact and, above all, modern digital technology much more. They understand it, even in literary texts they identify the elements, concepts that they learn in professional subjects. In this way, in everyday practice with an individual approach they will also try to identify at every step not only ideas, but also symptoms in different fields.

Keywords: Digital technology, literature, actualization, motivation, intertopic link, knowledge.

1 UVOD

V prispevku želim prikazati primer obravnave realističnih in naturalističnih del pri pouku književnosti v Srednji zdravstveni šoli Murska Sobota. Cilj pouka književnosti je usposabljanje dijakov za dejavno komunikacijo z literaturo, torej za spodbujanje stika med dijakom in literaturo. Za ta stik oz. komunikacijo pa mora razviti določeno književno znanje in književne sposobnosti ter oblikovati stališča, doseči želimo določeno raven književne izobrazbe, razviti bralno kulturo in književni okus. Besedila oz. odlomke dijaki govorno interpretirajo: izražajo doživljanje, razumevanje in vrednotenje; opredeljujejo se do različnih predstavitev tematike in jih primerjajo. Pri utemeljevanju se sklicujejo na primere iz književnih besedil, filmov, svojih in drugih izkušenj. S tem razvijajo širšo sporazumevalno zmožnost. Spoznajo, opišejo, razložijo in ocenijo okoliščine, v katerih so izbrana književna besedila nastala, okoliščine, o katerih govorijo; aktualizirajo domovinsko in jezikovno tematiko/problematiko besedil tako, da jo primerjajo z današnjo; spoznajo in vrednotijo odnos posameznika in skupnosti do doma, domovine in sveta; ta odnos razumejo kot eno temeljnih življenjskih vrednot. Domovinsko, jezikovno in svetovno zavest tako vključujejo v sistem svojih življenjskih vrednot; razvijajo kompetenco razumevanja družbenih procesov in pojavov. Opazujejo in opisujejo temeljne literarnoteoretske prvine v izbranem besedilu. Dijaki preko bralne izkušnje spoznavajo tematiko drugačnosti, kot se kaže v književnosti različnih obdobj, in se do nje opredeljujejo ter jo aktualizirajo.

Nikakor pa pouk književnosti v Srednji zdravstveni šoli Murska Sobota ni zgolj pridobivanje književnega znanja, dejstev, to ni le sistematično učenje obnov del domačih in svetovnih klasikov »na pamet«. Prizadevamo si doseči veliko več. Pouk književnosti pomeni poseben način komunikacije, odnos posameznika s katero koli obliko besedne umetnosti, v obravnavanem oziroma predstavljenem primeru roman in drama. Ključnega pomena se nam zdi aktualizacija, prav tako pomembna pri poklicu, za katerega izobražujemo – srednja medicinska sestra/srednji zdravstvenik, je medpredmetna povezava, kar pa seveda od učitelja zahteva precej več priprav na učno uro. Dijaki na ta način poglobijo učne vsebine, ki so pomembne za poznejše opravljanje poklica.

Naši dijaki, torej mladina sodobnega časa, so predvsem dialoško usmerjeni, zato se zelo težko motivirajo za frontalno in avtoritativno branje. Lažje in učinkoviteje jih za branje motiviramo, če jim omogočimo osebni stik z literaturo prek aktualizacije, z medpredmetno povezavo, še najbolj pa, če jim za analizo dela predlagamo uporabo digitalne tehnologije.

2 PRIMERA DOBRE PRAKSE

Aktualizacija literarnega besedila in prav tako pomembna medpredmetna povezava ni samostojna in popolna, če pred tem ne izvajamo nekaj klasičnih metod.

2.1 FJODOR MIHAJLOVIČ DOSTOJEVSKI: ZLOČIN IN KAZEN

V srednjem strokovnem izobraževanju sta za obravnavo tega dela ruskega realista namenjeni dve šolski uri. Za dobro razumevanje in poglobljen odnos do naslovne umetnine sta dve šolski uri vsekakor premalo. Dijaki se morajo z delom ukvarjati še doma, za domačo nalogo, ki pa je zasnovana tako, da jih pritegne. Prvo šolsko uro obravnave Zločina in kazni dijakom najprej predstavim okoliščine nastanka romana, ki je nastajal celih šest let, saj je želel avtor združiti tematiko bede, upora in individualnega junaštva. Težave je imel s cenzuro besedila, saj se ni strinjal z zahtevo po predelavi urednikov. Tako je iz prvoosebnega pripovedovalca prerasel v vsevednega. V nadaljevanju povem oziroma

dijakom predstavim vsebino dela s poudarkom na glavnem junaku, to je Rodion Romanovič Raskolnikov. Je reven študent prava, ki živi v hudem pomanjkanju v podstrešni sobici. Jezen je in razočaran nad družbenim sistemom, ki ljudi pušča živeti v taki bedi. Ker je sposoben, se mu zdi krivično, da ne more uspešno delovati, ker nima zagotovljenih niti osnovnih sredstev. Potrt je, ker se zaveda materinih in sestrih žrtev, ker spozna zaradi brezupa zapitega Marmeladova in usodo njegove hčerke Sonje. V hudi stiski začne razmišljati o družbi in ljudeh, zato skuje načrt, kako bi lahko spremenil družbo in s tem pomagal sebi in drugim. Tako skuje načrt za umor, čeprav je izredno tankočuten in občutljiv človek. Nenehno bije bitko, kako bi se v resnici odločil. Posledično je nastal zapleten lik razklanega (njegovo ime) človeka.

Dijake pritegne osebnost glavnega junaka, njegova razcepljenost, razklanost (ime) in seveda predstavljena teorija o ljudeh, ki jo je razvil glavni junak. V berilu (Branja 2, več avtorjev) preberemo odlomek, ki glavnega junaka izjemno dobro označuje, prikaže njegovo razklanost in tisto nekaj, zaradi česar se odloči, da bo storil zločin, za katerega še nekaj trenutkov prej ni bil odločen, saj se mu je zdelo to dejanje gnusno, nepredstavljivo. O glavnem junaku dijaki ugotovijo, da ima slabe živce, je torej razdražljiv. Čuti odpor in tesnobo zaradi revščine, ki ga obdaja. Navdajata ga žalost in potrtost zaradi bede. Zamišljen je in se pogovarja sam s seboj. Razmišlja zmedeno, je zbegan. Sami takoj prepoznajo, zakaj uvrščamo to delo v psihološki realizem, saj prikazuje patološko osebnost v zapletenem položaju. Psihološki realizem je ena izmed oblik realizma, ki temelji na dogajanju »v posameznikovi glavi«. Spremljamo njegove misli, občutke in doživljanja, zunanja stvarnost pa ni tako poudarjena. Zlasti zanimivi so seveda zapleteni liki, v sebi protislovni in razklani, ponavadi pa jih pripovedovalci stisnejo v skrajne situacije, ko človek reagira nepremišljeno in v agoniji. Po mnenju Dostojevskega so take situacije vsakdanje in tipične, saj pravi: »Realizem je tisto, kar seže globlje, na pa da zdrkne po površju ...« Tipično za realizem je namreč predstavljanje povprečnosti, kar po mnenju Dostojevskega ne odraža tiste prave resničnosti, ki je skrita v človeku samem.

Ob zaključku prve ure obravnave so dijaki ravno primerno zainteresirani, saj jih je pritegnila osebnost glavnega junaka, ki odstopa od povprečja, da se ob zadani domači nalogi ne pritožujejo, ampak jih celo pritegne. Ker se izobražujejo za poklic srednje medicinske sestre oziroma srednjega zdravstvenika, so jim pojmi, kot so patološka osebnost, razklanost, agonija, znani že iz njihovih strokovnih predmetov. Vedo, kaj pomeni patološko, niso pa prepričani o razklani osebnosti in agoniji. Takoj pa vedo, da je to snov predmetov psihologija, zdravstvena nega bolnika in zdravstvena nega v psihiatrični dejavnosti. Do naslednje ure dobijo za domačo nalogo, naj poiščejo na svetovnem spletu, v literaturi vse, kar najdejo o razcepljeni osebnosti in o agoniji.

Dijaki, ki jih poučujem v programu zdravstvena nega, so bili tako pri prvi uri obravnave zgoraj omenjenega književnega dela, deležni najprej klasične obravnave, s provokativno temo smo skupaj prešli v dialog z besedilom tudi skozi domačo nalogo. Naslednjo uro so takoj na začetku z veseljem predstavili, kaj so o obravnavanem problemu sami našli, kaj so raziskovali in seveda so se jim ob tem sproti postavljala nova vprašanja, na katera so takoj poiskali odgovore. Predstavili so svoja stališča o obravnavanem problemu, temi, o umetniku in njegovem načinu predstavljanja teme. Spregovorili so o situacijah, v katerih človek doživlja agonijo, tako smo takoj prešli v aktualizacijo dela, o človeških vrednotah, o razcepljeni osebnosti. Seveda so z veseljem predstavili shizofrenijo in vse v zvezi s to boleznijo, seveda v navezavi na obravnavano besedilo, pritegnil. Na ta način smo v dialogu prišli tudi do sporočila dela Zločin in kazen. Človek ne more in ne sme vzeti življenja

drugemu človeku, četudi se ne strinja z njim. Na ta način se nam odpre nova tema za dialog: vprašanje etičnosti in vesti, ki je v poklicu, za katerega se izobražujejo, zelo pomembna.

Z domačo nalogo, ki je načeloma nimajo radi in se ob njej ponavadi pritožujejo, so tokrat z veseljem, interesom, seveda zaradi (dovoljene) uporabe digitalne tehnologije, sami oblikovali analizo in sintezo obravnavanega dela ruskega realista Dostojevskega: Zločin in kazen, z dialogom smo prišli do sporočila/ideje dela, ob tem smo se medpredmetno povezovali s strokovnimi predmeti Srednje zdravstvene šole Murska Sobota in delo aktualizirali.

2.2 HENRIK IBSEN: STRAHOVI

Za obravnavo dela norveškega dramatika iz obdobja naturalizma sta v srednjem strokovnem izobraževanju namenjeni prav tako dve učni uri. V uvodu smo najprej ponovili značilnosti naturalizma, ki ga imenujemo tudi skrajni realizem. Naturalizem je literarna smer, ki se je v letih 1870–1890 razvila v Evropi po zgledu Zolajevnega Eksperimentalnega romana. Glavna težnja naturalističnih romanopiscev je bila prikazati stvarnost v njeni dejanski resničnosti po zgledu znanosti. Vzel je človeka iz njegove sredine in ga začel opazovati kot posledico bioloških in geografskih pogojev, ki jih moramo preučiti, da ugotovimo vzroke za vedenje človeka v določenih okoliščinah. Človek je torej biološko bitje, slepo odvisno od zakonov narave oziroma okolja, določeno z vplivi dednosti in usmerjeno z vplivi časa.

Dijakom predstavim zgodbo drame Strahovi. Nastala je leta 1881, prvič je bila uprizorjena leta 1889 v Nemčiji in Franciji. Avtor jo je sprva naslovil »Gengangere«, v pomenu »vračati se, duhovi, strahovi ...« Igra je bila razglašena za najbolj nemoralno sodobno dramo. Med takratnim meščanstvom je delo z zlagano moralo zbudilo ogorčenje in odpor, saj se je avtor poleg vprašanja evtanazije dotaknil do takrat tabuja spolni bolezni. Osvaldovo usodo so določili zakoni dednosti; postal je žrtev nemoralnosti in bolezni lastnega očeta, gospoda Alvinga. Avtor je dokazal, da človek podeduje tudi moralna nagnjenja – dokaz za to je Alvingova nezakonska hči Regine, ki odrašča v hiši poleg gospe Alvingove, ta pa spozna, da kljub prizadevanjem na njeno moralno podobo ne more vplivati. Podedovana nemoralna kri jo namreč žene na moralno izkrivljena pota. Avtor je moderno dednostno teorijo združil s krščanskim in etičnim načelom o naravni pravičnosti oziroma o vračanju dobrega z dobrim, slabega s slabim. Sin trpi za "grehe" staršev, in sicer skrivnostno fizično boleha, bolezen (sifilis) pa lahko ima ob vsakem času nove razsežnosti.

Že v trenutku, ko dijakom predstavim vsebino drame, se oglasijo prvi nadobudneži, da je sifilis spolna bolezen, torej ne more biti podedovana. Namerno preslišim, dijake povabim k branju odlomka in šele nato povabim k dialogu. Zgodba jih pritegne, saj je delo naperjeno proti veri in morali malomeščanske družbe, zagovarja pa osvoboditev osebnosti. Za nesrečo krivi družbo, ki je zahtevala, da žena navzven igra uravnovešenost, čeprav pri tem uniči otrokovo in tudi svojo srečo.

Aktualizacija tega dela je kompleksna. Srečamo se s spolno boleznijo, dednostjo, izprijenimi moralnimi vrednotami, incestom, evtanazijo. Vse te pojme lahko in zaradi poklica, za katerega se izobražujejo, moramo medpredmetno povezati, zato dijake preseneti in hkrati razveseli moje navodilo oziroma izziv. Pri tej in naslednji šolski uri bomo uporabljali digitalno tehnologijo, torej sodobnim mladostnikom najljubše mobilne pripomočke – pametne telefone, tablice, računalnike. Prav tako pridejo v poštev učbeniki strokovnih predmetov, kot na primer zdravstvena nega bolnika, etika in komunikacija. Dijaki se dela

lotijo z zanosom, saj želijo raziskati, ali je sifilis lahko podedovan ali se je avtor zmotil, ker takrat znanost pač še ni tako napredovala. Sami ugotovijo tudi, da smo se z incestom že srečali v Sofoklesovi tragediji Antigona, oba primera med sabo primerjamo in aktualiziramo. Za zaključek obravnave k uri povabimo še profesorico zdravstvene nege, s katero se pogovorimo in prekomentiramo dognanja, do katerih so prišli z uporabo digitalne tehnologije.

3 SKLEP

Aktualizacija je možna pri vsakem literarnem besedilu zaradi njegove globalnosti in univerzalnosti. Realistična in naturalistična književnost govori o oziroma postavlja v ospredje človeka z vsemi njegovimi problemi, stiskami, moralnih in etičnih vrednotah, tudi o izprijenosti. Bralca, v obravnavanih primerih dijaka, vzpodbuja k razmišljanju, v njem vzbuja dvome in ga na nek način prisili k nadaljnjemu raziskovanju in aktualiziranju. Tokrat smo se z dijaki tega lotili na njim, sodobnim mladostnikom, zanimivejši, privlačnejši način, in sicer preko dialoga in uporabe digitalne tehnologije, pri čemer pa nismo pozabili na medpredmetno povezovanje. Na ta način začnejo dijaki doživljati literarno besedilo/umetnino kot izkušnjo, saj tako postanejo duhovno močnejši, veliko bolj razgledani, pojme znajo razložiti, med seboj povezovati. Ker se na naši šoli dijaki izobražujejo za human poklic, za opravljanje katerega morajo biti v izjemni telesni in psihični pripravljenosti, se z ustrezno motivacijo in sodobnimi učnimi pristopi, digitalno tehnologijo, vsekakor tudi z medpredmetnim povezovanjem dosegajo odlični rezultati, dijaki snov razumejo, osvojeno znanje je z ustrezno aktualizacijo trajno in uporabno.

Dijakom se zdijo ure, pri katerih se srečujejo s sodobnimi pristopi, se pravi dialogom in digitalno tehnologijo, aktualizacijo, zanimive, pritegne jih k aktivnemu sodelovanju. Obravnavano snov tako poglobijo, povežejo in si jo tudi lažje zapomnijo.

Literatura in viri

1. Špacapan, Adrijana, 2008: Medbesedilnost pri književnem pouku. Boža Krakar Vogel (ur.): Književnost v izobraževanju – cilji, vsebine, metode. Obdobja 25. Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko. Filozofska fakulteta.
2. Devjak, dr. Tatjana, 2008: Človekove pravice kot vrednotna usmeritev vzgoje in izobraževanja v javni šoli. Vzgoja in izobraževanje za človekove pravice. Zbornik, Ljubljana.
3. Cuderman, V. et al., 2009: BRANJA 2: berilo za 2. letnik gimnazij ter štiriletnih strokovnih šol. Ljubljana: DZS.
4. Dostojevski, F. M., 1996: Zločin in kazen. Ljubljana: DZS.
5. Ibsen, H., 1994: Strahovi. Murska Sobota: Solidarnost.

PETRA PREVOLŠEK
VIZ OŠ ROGATEC
POPESTRIMO POUK SLOVENŠČINE

Povzetek

Želja vsakega učitelja je, da bi učenci imeli njegov predmet radi, da bi z zadovoljstvom in željo po znanju prihajali k njegovim uram. Izziv je prav v tem, kako pouk narediti zanimiv in s tem vprašanjem se vedno znova ukvarjam. Čeprav pouk ni igra, smo pri dodatnem pouku slovenščine z učenci 9. razreda izvedli projekt Popestrimo pouk slovenščine, in sicer smo izdelali nekaj didaktičnih iger, ki smo jih nato razširili med ostale učence. Učenci so sodelovali tako pri sami ideji za igre, pripravili so osnutek iger, navodila zanje ter jih nato tudi izdelali. Najprej smo se osredotočili na snov v 6. razredu, in sicer na utrjevanje besednih vrst, nato pa še na obdobja in slovenske književnike ter njihova dela v 9. razredu. Odziv učencev je bil zelo pozitiven, tako da smo igre razširili še na druga področja (skladnja, pravopis). Učenci vedno znova z veseljem posegajo po izdelanih didaktičnih igrah, ki jih skupaj nadgrajujemo, razširjamo in sproti dopolnjujemo.

Ključne besede: slovenščina, projektno delo, dodatni pouk, didaktične igre, besedne vrste, večstavčne povedi, premi govor, književna dela, avtorji, obdobja, ustvarjanje, utrjevanje

LET'S MAKE SLOVENE LESSONS MORE INTERESTING

Abstract

Every teacher wishes for their pupils to like the subject they teach. They wish pupils would come to their lessons with pleasure and desire to learn new things. How to make lessons interesting is always a challenge for a teacher and it is something I work on time and time again. Even though school is not a game we carried out a project "Let's make Slovene lessons more interesting" at supplementary lessons of Slovene language with 9th graders. We made some didactic games and shared them with other pupils later on. Pupils participated with ideas, they outlined the games, prepared instructions and handmade the games. First, we focused on reinforcing text types for 6th graders, later on literary periods, Slovene authors and their literary works for 9th graders. Because of pupil's positive response we expanded our games to other areas (syntax, orthography). Pupils like to use our didactical games and together we upgrade, expand and simultaneously supplement them.

Keywords: Slovene lessons, project work, supplementary lessons, didactical games, text types, multi-lined sentences, straight speech, literary works, authors, literary periods, creativity, reinforcement

1 UVOD

Že nekaj let se mi je po glavi pletla misel, kako v pouk slovenščine vključiti didaktične igre. Ideje so švigale sem ter tja, toda vedno znova je zmanjkalo časa za dodatno delo. Nato pa se je ponudila možnost, da v okviru dodatnega pouka slovenščine izvedemo projekt Popestrimo pouk slovenščine. Učenci so izdelali didaktične igre, ki smo jih pri pouku uporabili za utrjevanje snovi.

Prednost projektne dela je, da nismo časovno, prostorsko in vsebinsko tako omejeni kot pri pouku. Učenci so pri projektne delu precej samostojni, seveda pa brez učiteljevega usmerjanja ne gre. Že na samem začetku smo si skupaj zastavili cilje in naloge, ki smo jih kasneje skozi projekt uresničevali. Tokrat je bil naš skupni cilj izdelava didaktičnih iger za pouk slovenščine.

Kot vodja projekta sem bila v vlogi pobudnika, usmerjevalca in spodbujevalca aktivnosti učencev, ki so bili aktivni izvajalci vseh dejavnosti. Ob spodbudi in pomoči so učenci sami dajali pobude in predloge. Izbirali so teme in skupaj smo določili cilje projekta ter načrtovali potek dela. Kritično so presojali svoje predloge in možnosti njihovega uresničevanja. Samostojno so se odločali za izvajanje posameznih nalog, med seboj sodelovali in si pomagali. Nastale konflikte so sproti reševali, si izmenjali različne poglede in bili soodgovorni pri izvajanju nalog, ki so jih prevzemali. Projektne delo torej vpliva na celostni osebni razvoj posameznika (Novak, et al., 2009).

2 IZVEDBA PROJEKTA

V začetku šolskega leta smo pri dodatnem pouku slovenščine snov prejšnjih let ponovili tako, da smo se igrali bingo. Učenci so bili nad igro navdušeni in spontano sem jim ponudila, da bi tudi sami izdelali kakšno igro, ki jo bomo uporabili v razredu. Navdušenje učencev mi je dalo potrditev in dodaten zagon za izvedbo projekta. Najprej sem jim pustila, da so ideje kar vrele iz njih, le-te pa sem si skrbno zapisovala. Ob prebiranju njihovih predlogov je bila v moji glavi velika zmešnjava – potrebno je bilo narediti sistem in se omejiti na vsebine v posameznem razredu. Predlagala sem jim, da bi začeli s snovjo v 6. razredu, in sicer s področjem jezika (samostalnik, pridevnik, glagol, prislov, števniki). Ker pa so to bili učenci 9. razredov, smo v drugi polovici šolskega leta projekt ponovili in izdelali nekaj iger, vezanih na književnost v 9. razredu. Projekt smo kasneje razširili tudi med učence, ki obiskujejo dodatni pouk v 8. razredu.

Kako je igra nastala?

Kot sem že omenila, so igre izdelovali učenci, ki so obiskovali dodatni pouk slovenščine, tako da je delo že v osnovi potekalo v manjši skupini. Skupaj smo določili, katere igre bomo izdelali in učenci so se razdelili v skupine. Najprej so naredili koncept svoje igre, ki smo ga pregledali in po potrebi dodelali. Nato so učenci začeli pisati vprašanja za posamezno igro, le-ta sem skrbno pregledala. Sledila je izdelava igre. Tukaj so si učenci znotraj skupine delo razdelili – večji računalniški orodij so vsebino pretipkali in računalniško obdelali, likovno ustvarjalni pa so pripravili podloge za igre. Učenci so morali biti natančni tudi pri pisanju navodil za posamezno igro. Pogosto se nam namreč zdi, da nam je kakšna stvar samoumevna, pa temu ni tako, zato so si navodila za igre učenci med skupinami zamenjali in preverili, ali so jim razumljiva, sicer so jih popravili in dopolnili. Sledila je zaključna faza – rezanje, lepljenje, sestavljanje – in igro je bilo potrebno preizkusiti.

Z igro učenci zadovoljujejo potrebe po znanju, ustvarjalnosti in tekmovanju, hkrati pa se učijo in nadgrajujejo svoje sposobnosti in znanja. Med njimi se razvija tudi tekmovalnost in

vztrajnost, učijo se izbiranja med različnimi možnostmi in sprejemajo posledice svojih odločitev, sprejemajo skrb za dobro drugega ter se navsezadnje soočajo s svojimi čustvi, ki prihajajo iz njih skozi doživljanje igre. Prednost didaktične igre torej je, da vključi posameznika celostno. Dobra didaktična igra udeleženca namreč »posrka vase« in vključi vsa njegova čutila. Prinaša mu novo izkušnjo, omogoča mu preizkušanje na lastni koži. Raziskave kažejo, da igra posameznika izziva in ga s tem naredi pozornejšega, učenje pa je zato bolj zanimivo in učinkovito (Mrak Merhar, et al., 2013).

3 DIDAKTIČNE IGRE PRI POUKU SLOVENŠČINE (PRIMERI IZ PRAKSE)

Pri vseh igrah sta potrebna najmanj dva igralca, zgornje število igralcev ni določeno.

Veselo s skloni

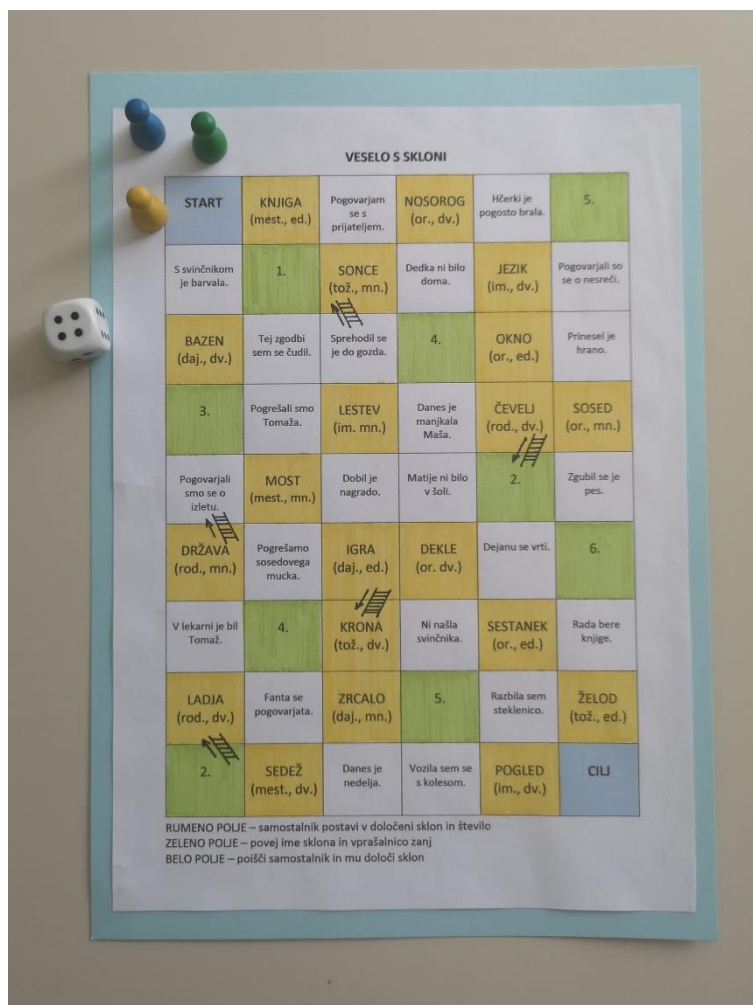
Cilj igre: Učenci utrdijo sklone, vprašalnice za njih ter postavijo samostalnik v zahtevani sklon.

Pripomočki: igralna podlaga, igralna kocka, figure

Potek igre: Igro začne učenec, ki je vrgel najmanjše število na kocki. Po polju se premakne za toliko polj, kot je številka na kocki. Polja na podlagi so različne barve: na rumenem polju dani samostalnik postavi v določen sklon in število; na zelenem polju je številka in učenec pove ime sklona ter vprašalnico zanj; belo polje vsebuje poved, v kateri mora učenec poiskati samostalnik in mu določiti sklon. V primeru, da ne odgovori pravilno, se mora vrniti na prejšnje polje. Če je figura na polju z lestvijo, učenec sledi puščici in se povzpne navzgor ali navzdol.

Nadgradnja: Učenec figuro prestavi šele takrat, ko pove pravilno vprašalnico in ime sklona glede na številko, ki jo je vrgel.

Primer nalog: V povedi Danes sem pogrešal Tomaža poišči samostalnik in mu določi sklon; samostalnik ladja postavi v roditeljstvo dvojine.

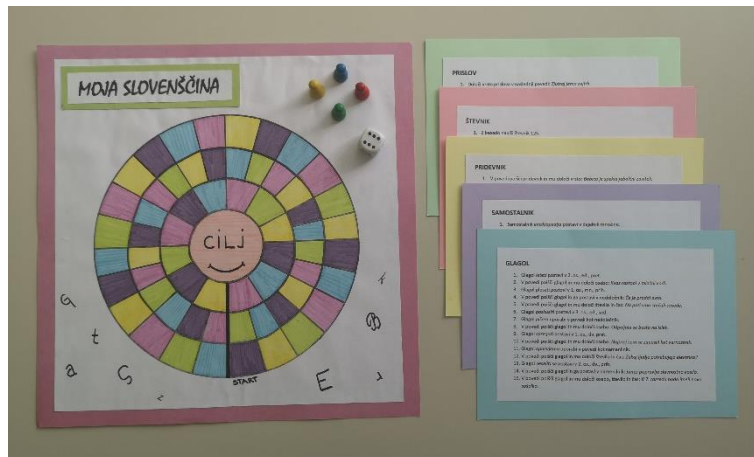
Moja slovenščina (samostalnik, pridevnik, glagol števnik, prislov)

Cilj igre: Učenci prepoznajo posamezne besedne vrste in jih znajo določiti.

Pripomočki: igralna podlaga, igralna kocka, figure, kartončki z vprašanji

Potek igre: Igra je primerna za utrjevanje ob koncu 6. razreda, saj vključuje vse besedne vrste, ki jih učenci obravnavajo med letom. Začne učenec, ki na igralni kocki vrže največje število pik. Polja so pobarvana z različnimi barvami (modra barva – vprašanja, vezana na glagol; vijolična – samostalnik; rumena – pridevnik; roza – števnik in zelena – prislov). Učenec se premika po poljih glede na število pik na igralni kocki. Odgovarja na vprašanje tiste barve, kot je polje. Če odgovori pravilno, lahko meče kocko tako dolgo, dokler odgovor ni napačen. Takrat nadaljuje naslednji igralec. Zmaga učenec, ki prvi pride do cilja. Enega izmed učencev določijo za branje vprašanj.

Primer nalog: Glagol pišem postavi v nedoločnik. V povedi poišči glagol in mu določi osebo, število in čas. Vprašaj se po samostalniku in povej, v katerem sklonu je. Pridevniku lepši določi stopnjo in ga postavi še v ostali dve. Samostalniku les dodaj vrstni pridevnik. Števnik 250. napiši z besedo. Dopolni poved s prislovom načina: Ali bi lahko govorili bolj ...

Lovilec napak

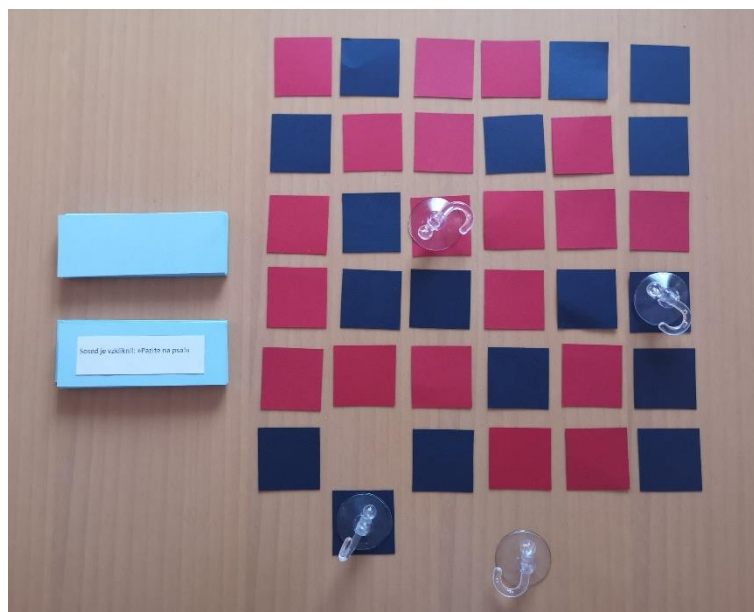
Cilj igre: Učenci pravopisno pravilno zapišejo premi in odvisni govor; prepoznajo nepravilen zapis premega govora in ga popravijo.

Pripomočki: vakuumski čepki (gumbi za brisače), kartončki s povedmi

Potek igre: Na sredini je kupček kartončkov, na katerih so zapisane povedi, ki vsebujejo premi govor. Učenci postopoma odkrivajo kartončke in prepoznavajo, ali je zapis pravilen ali nepravilen tako, da s čepkom poiščejo ustrezen odgovor: pravilno (modri kartončki), nepravilno (rdeči kartončki). Kartončki so plastificirani in se primejo na čepke. V primeru, da učenec pravilno odgovori, je kartonček s pravilnim odgovorom njegov. Zmaga učenec, ki ima največ kartončkov.

Nadgradnja: Na kartončkih so povedi s premim govorom napisane napačno. Učenci ugotovijo, kaj je narobe in med kartončki s pravilnimi rešitvami poiščejo pravilnega.

Primer nalog: Primeri napačnega zapisa – Mama je bila razburjena »kje si bil tako dolgo«? Danes pouk odpade: »je bil vesel Janez.«; »Muca mi je pobegnila, je potarnala Neža.«

Spomin avtorjev in književnih del

Cilj igre: Učenci poznajo dela, ki so jih napisali slovenski književniki ter jih ustrezno umestijo v književno obdobje.

Pripomočki: kartončki z imeni avtorjev in njihovimi deli

Potek igre: Igro začne igralec, katerega ime se začne s črko, ki je od vseh igralcev zadnja v abecedi, nato si sledijo v smeri urinega kazalca. Vsak igralec obrne dva kartončka. V kolikor pravilno najde avtorja in njegovo delo, je par njegov. Zmaga učenec, ki ima največ parov.

Nadgradnja: Učenec, ki pravilno poišče par, mora le-tega pravilno umestiti v obdobje, če želi ta par obdržati. V primeru, da mu ne uspe, par dobi tisti igralec, ki prvi pravilno umesti avtorja v obdobje.

Bingo književnih obdobij

Cilj igre: Učenci poznajo obdobja v slovenski književnosti, značilnosti zanje, predstavnike ter njihova dela.

Pripomočki: podlage z mrežo obdobij, trditve

Potek igre: Eden od učencev bere trditve, vezane na posamezna obdobja. Učenci trditve umestijo v obdobje in če imajo to obdobje napisano na podlagi, ga prečrtajo. Kdor ima prvi v vrstici ali stolpcu vsa obdobja prekrižana, zmaga. Igro lahko nadaljujejo tako dolgo, dokler ima nekdo od igralce prekrižana vsa polja.

Nadgradnja: Rešitve lahko preverjajo sproti, lahko pa značilnosti obdobij vpišejo v polje s tem obdobjem in na koncu drug drugemu preverijo, ali so jih pravilno uvrstili.

Primer nalog: V tem obdobju dobimo prvo slovensko komedijo. Slovenci dobimo prvo slovensko knjigo. Obdobje, v katerega uvrščamo avtorja pesmi Soči. V tem času se je zelo razvila dramatika.

Po poteh slovenskih književnikov

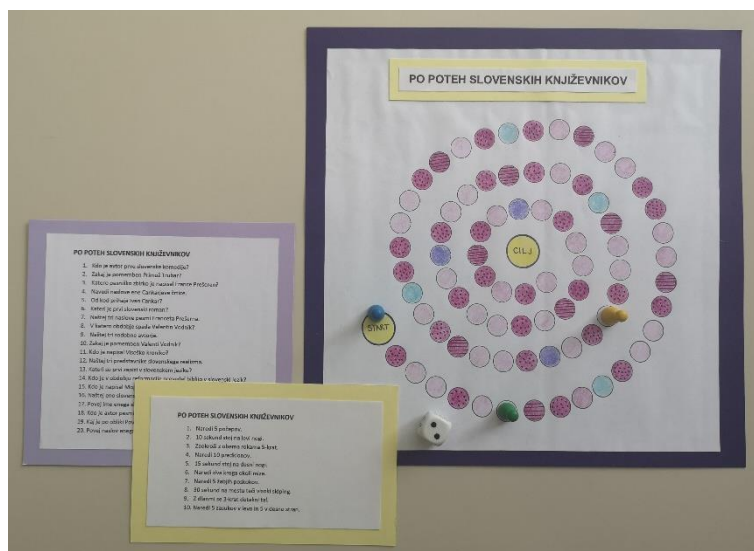
Cilj igre: Učenci pregledno poznajo življenje in dela slovenskih avtorjev.

Pripomočki: igralna podlaga, igralna kocka, figure, kartončki z vprašanji

Potek igre: Igro začne učenec, ki ima prvi rojstni dan, nato si sledijo v smeri urinega kazalca. Po poljih se premaknejo glede na število pik na kocki. Nekatera polja na igralni podlagi so označena s pikami in nekatera s črtami. Polja s pikami so vezana na slovenske književnike, polja s črtami so gibalne vaje (npr. naredi 5 počepov, zakroži z obema rokama 5-krat, 15 sekund stoji na levi nogi). V kolikor učenec pride na polje s črtami, odgovori na zastavljeno vprašanje, v primeru nepravilnega odgovora, se vrne na prejšnje mesto. Če pride na temno modro polje, se mora vrniti na začetek igre, če pa pride na svetlo modro polje, se lahko za 5 polj premakne naprej.

Nadgradnja: Ostala polja so označena s črkami. Če pristane na tem polju, učenec pove katerikoli pojem, ki se začne s to črko (ime avtorja ali priimek, njegovo delo, obdobje ...). Ostali učenci presodijo, ali je beseda smiselna. V tem primeru ostane na tem polju, sicer se pomakne na prejšnje mesto.

Primer nalog: Povej naslov Prešernove pesniške zbirke. Naštej tri sodobne književnike. Kaj je po obliki Povodni mož? Naštej eno slovensko delo z domovinsko tematiko. Povej ime enega slovenskega književnika, ki prihaja s Primorske.

Domine – odvisniki in priredja

Cilj igre: Učenci prepoznajo enostavno in složeno poved, v večstavčnih povedih določijo vrsto razmerja.

Pripomočki: domine (kartončki)

Potek igre: Vsak učenec dobi enako število domin. Eno domino damo na sredino in sedaj učenci po vrsti prilagajajo svoje domine, in sicer na oba konca, če imajo domino s pravilno rešitvijo. Na eni strani domine je napisana poved, na drugi pa vrsta razmerja. Zmaga tisti, ki prvi priloži vse svoje domine.

Nadgradnja: Dodamo domine z enostavnimi povedmi.

Primer nalog: Vprašal me je, ali grem z njim v kino (predmetni odvisnik). Zaradi slabega vremena je družinski piknik odpadel (enostavna poved).

4 ZAKLJUČEK

Dežmanova pravi, da z igrami omogočamo spoštovanje in strpnost do mnenj, občutkov, vedenja do drugih učencev, oblikovanje lastne identitete, dviganje samozavesti in spoznanj o sebi (Dežman, 1998). In vse to se je potrdilo tudi skozi naš projekt.

Izkazalo se je, da je začetna ideja padla na plodna tla. Učenci so aktivno sodelovali v vseh fazah – od ideje in izdelave didaktičnih iger do utrjevanja znanja ob njih. Končna evalvacija in odziv učencev sta pokazala, da je tak način dela učencem pri srcu, da jim je pouk slovenščine zanimivejši in tudi samo znanje se je dvignilo na višjo raven. Projekt se še nadaljuje, sicer v manj intenzivnejši obliki, a vsako leto nastane kakšna nova igra, s katero popestrimo pouk.

Literatura in viri

1. Dežman, S. 1998. Bralna značka v osnovni šoli: aktivnosti spodbujanja branja in preverjanja prebranih knjig. Radovljica: Skripta KA.
2. Mrak Merhar, I., Umek, L., Jemec, J. in Repnik., P. 2013. Didaktične igre in druge dinamične metode. Ljubljana: Salve.
3. Novak, H., Žužej, V. in Glogovec, V. Z. 2009. Projektno delo kot učni model v vrtcih in osnovnih šolah. Radovljica: Didakta.

SIMONA PRŠA

OŠ III MURSKA SOBOTA, TRSTENJAKOVA 73, 9000 MURSKA SOBOTA

NAPO – VARNO Z NASMEHOM IN POSKUSI Z USPEHOM

Povzetek

V šolskem letu 2018/2019 je naša šola preizkusila nov koncept razširjenega programa (RAP) in sicer področje Zdravje, gibanje ter dobro psihično in fizično počutje otrok. Znotraj tega področja je v sklopu Zdravje in varnost bila predlagana tudi vsebina Kemijska varnost ali kako živeti z nevarnimi snovmi vsakdana. Tako sem kot učiteljica kemije z učenci četrtyh razredov pri urah podaljšanega bivanja izvajala dejavnost z naslovom NAPO – Varno z nasmehom in poskusi z uspehom. Učenci so s pomočjo aktivnih metod poučevanja in ob pomoči očarljivega animiranega lika z imenom NAPO in njegovih prijateljev skozi zanimive zgodbe, humorjem in z lahkotnim pristopom, spoznavali in razmišljali o nevarnostih, jih skušali razumeti in v primeru konkretne nevarnosti znali varno ravnati. Prav tako so z izvajanjem preprostih kemijskih poskusov razvijali eksperimentalne spretnosti.

Ključne besede: razširjeni program, zdravje, kemijska varnost, tveganje, nevarnost, nevarne kemikalije, oznake za nevarne snovi, prva pomoč, poskusi

NAPO - SAFE WITH A SMILE AND EXPERIMENTS WITH SUCCESS

Abstract

In school year 2018/2019 our school tried a new concept of extended programme at the area of Health, movement and good physical and mental welfare of children. In the concept of Health and safety the suggested topic was Chemical safety or how to live with dangerous substances in daily routine. As a chemistry teacher, I carried out the activity with 4th graders. The title of the activity was NAPO- Safe with a smile and experiments with success. With active teaching methods and charming animated character named NAPO and his friends students learnt through stories and humour about dangers and how to cope with them in real situations. With simple chemical experiments the students also developed their experimental skills.

Keywords: extended programme, health, chemical safety, risk, danger, dangerous chemicals, sign for dangerous substances, first aid, experiments

1 GIBANJE IN ZDRAVJE ZA DOBRO PSIHIČNO IN FIZIČNO POČUTJE

Področje Gibanje in zdravje za dobro telesno in duševno počutje v razširjenem programu šole

predstavlja čas in prostor, dostopen vsem učencem. Vsebuje različne dejavnosti, s katerimi vplivamo na zdrav telesni, čustveni, kognitivni in socialni razvoj posameznika ter ob tem poskrbimo za dobro počutje in ohranitev zdravih navad. Redna telesna dejavnost, uravnotežena prehrana, skrb za varno okolje vseh in sprostitvev so ključni dejavniki, ki vplivajo na zdravje in dobro počutje.

Učenci imajo priložnost, da skupaj z učitelji in starši izberejo tiste dejavnosti, ki upoštevajo njihove interese, razvijajo in nadgrajujejo njihova močna področja ter krepijo šibka. Ob tem imajo čas tudi za počitek, sprostitvev in umiritev. Učenci spoznajo različne vsebine in načine udejanjanja zdravega življenjskega sloga, jih preizkusijo, občutijo in doživijo. (Osnutek)

2 ZDRAVJE IN VARNOST

Temelj zdravja in zdravega načina življenja se oblikuje v otroštvu in ima dolgoročne posledice za poznejše življenje. Ko govorimo o življenjskem okolju, nimamo v mislih samo zdravo, temveč tudi z ohranjanjem zdravja povezano varno okolje, ki omogoča optimalen celostni razvoj vsakega posameznika in je zelo pomembno v obdobju odraščanja. S ponudbo različnih vzgojno-izobraževalnih dejavnosti v razširjenem programu želimo učencem omogočiti razvijanje, poglobljanje in uporabo znanj, spretnosti/veščin in oblikovanje odnosa, stališč in vrednot na tem interdisciplinarnem področju. Učence želimo opolnomočiti za udejanjanje zdravega življenjskega sloga oz. dobrega počutja, jim omogočiti spoznavanje, razvijanje in ohranjanje zdravih vedenj; jih naučiti in uriti vsakodnevnih varnih ravnanj; ter vplivati na razumevanje medsebojne povezanosti zdravja in varnosti. (Osnutek)

2.1 KEMIJSKA VARNOST ALI KAKO ŽIVETI Z NEVARNIMI SNOVMI VSAKDANA

Dejstvo je, da nas danes, bolj kot kadarkoli, obkrožajo mnoge različne snovi (kemikalije), da so del našega vsakdana in so prisotne praktično v vsem kar uporabljamo oz. nas obdaja. Mnoge izmed teh snovi predstavljajo nevarnost za naše zdravje in okolje in so definirane kot nevarne snovi (kemikalije). Pri kemijski varnosti gre za ustrezno (preudarno) ravnanje s snovmi, ki so lahko potencialno nevarne, da bi bilo tveganje za zdravje slehernega posameznika in okolje čim manjše. Ustrezna ozaveščenost, znanja, spretnosti (ravnanje, zaščita) in ustrezen odnos s tega vseobsegajočega področja, lahko v veliki meri prispevajo k zdravju, kljub vrsti nevarnih snovi vsakdana (čistila, detergenti, zdravila, kozmetika, pesticidi, nanodelci...). Z različnimi dejavnostmi, z raziskovanjem, projektnim delom z avtentičnimi problemi in vključenim kritičnim mišljenjem, želimo izobraziti in vzgojiti učence, da bi kemijsko varnost ponotranjili ter udejanjali skozi življenje zase, za svoje bližnje, človeštvo in naravo. (Osnutek)

3 NAPO – VARNO Z NASMEHOM IN POSKUSI Z USPEHOM

NAPO je animirani junak Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu OSHA: <http://osha.europa.eu/> Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu (EU-OSHA) je v sodelovanju z združenjem Napo pripravila sklop izobraževalnega gradiva o varnosti in zdravju pri delu, v katerem je uporabila priljubljeni lik Napa, ki na poučen, a hkrati zanimiv

in slikovit način v obliki filmov in ustvarjalnih nalog osnovnošolskim otrokom predstavlja teme s področja varnosti in zdravja pri delu. (Produksijska hiša Via Storia, 2019)

Tako sem učencem četrtilih razredov ponudila dejavnost, ki sem jo poimenovala NAPO – Varno z nasmehom in poskusi z uspehom in pri svojem delu uporabila omenjeno gradivo. Kar nekaj učencev je bilo radovednih, zvedavih in so se odločili, da jih nov prijatelj z imenom NAPO popelje v svet zanimivih zgodb in jih pouči o nevarnostih v vsakdanjem življenju. Dejavnost sem izvajala v okviru podaljšanega bivanja, vsakih štirinajst dni po dve šolski uri.

3.1 OPIS DEJAVNOSTI

Dejavnost je bila načrtovana in izvedena v sedmih sklopih.

1. sklop: NAPO in prijatelji

To je bil uvodni sklop. Cilj tega sklopa je bil, da so učenci ob pomoči animiranega filma spoznali NAPA in njegove prijatelje (gosposlično Strudel, Napette, šefa, sodelavce, živali in animirane predmete). Ti liki so jim ponudili uvod v varnost in zdravje pri delu.

2. sklop: NAPO ve: Kemijska varnost ni šala!

Učenci so spoznavali pojma kemijska varnost in nevarne kemikalije. V uvodnem delu učne ure sem učencem zastavila vprašanje kaj njim pomeni kemijska varnost in kaj nevarne kemikalije. Učenci so na listke zapisali svoja razmišljanja, nato so jih prebrali. Ena od učenek je zapisala »Kemijska varnost je za mene previdno ravnanje z različnimi in nevarnimi stvarmi.« S tem odgovorom me je zelo pozitivno presenetila. Nato sem vsem učencem še ob pomoči ppt predstavitev razložila oba pojma.

3. sklop: NAPOV lov na nevarnost: Prepoznavanje tveganj in nevarnosti

V uvodnem delu ure sem učencem predvajala odlomek iz filma Napo pri tveganih opravilih, prizora: Oцени tveganje! in Ukrepaj!. Film je govoril o tveganju in nekaterih najpogostejših nevarnostih, ki prežijo na delovnem mestu, ter o nujnosti da se ustavimo, premislimo in nato ukrepamo.

Film je poskušal razložiti razliko med različnimi oblikami posredne in neposredne nevarnosti in pokazal, kako jih zmanjšamo ali preprečimo. Vse to je nazorno prikazal na praktičnih primerih, kar je bilo učencem razumno. Po ogledu filma smo se pogovarjali in opredelili nevarnosti, ki so bile prikazane v prizorih. Učenci so našli še druge nevarnosti, ki se jih zavedajo in kako morajo ravnati. Učence sem spodbujala, da so s svojimi besedami razložili kaj je tveganje in kaj nevarnost. Pogovarjali smo se tudi o tem, kako so nekatera tveganja večja od drugih. Naredili smo tudi seznam tveganj po vrstnem redu od najhujših posledic do manj hudih posledic in katera tveganja terjajo najnujnejše ukrepanje.

V drugem delu tega sklopa sem učencem razdelila plakate »Odkrij nevarnost«. Učenci so v parih na gradbišču nevarne hiše odkrivali katerim tveganjem in nevarnostim so bili izpostavljeni delavci na hiši in povesod tam, kjer so jih našli so s flomastri te nevarnost tudi označili. Po končanem delu smo skupaj preverili, kaj so prepoznali kot nevarnost.

Nato smo se sprehodili po šoli. Učence sem skozi pogovor spodbujala k razmišljanju in opazovanju, da sami najdejo nevarnosti oz. morebitna tveganja katerim so lahko izpostavljeni v šoli. Doma pa so morali preveriti varnost svojega doma, naštetih tveganja in narediti načrt, kako bi jih odpravili. Narejen načrt so nato predstavili svoji sošolcem. Glavni cilji tega sklopa so bili da učenci spoznajo pojma tveganje in nevarnost, da znajo prepoznati nevarnosti in tveganja v šoli in doma ter da znajo oceniti različne stopnje tveganj.

4. sklop: NAPOV lov na nevarnost: Ukrepanje in preprečevanje

Tudi v tem sklopu smo začeli z ogledom odlomka iz filma o Napu, Napo v varnem začetku, prizor: Pazite tudi na druge. Po predvajanem prizoru smo se pogovarjali zakaj moramo preprečevati nevarnosti, ki ogrožajo nas in druge in kako lahko preprečimo nesreče, ko zagledamo nekaj nevarnega. V drugem delu pa so učenci narisali svojo nevarno hišo, naredili so seznam izdelkov, ki bi lahko bili nevarni v nevarni hiši in se pripravljali in odigrali prizor, ki prikazuje kuhanje obroka v nevarni hiši. Med igranjem prizora so prikazali kje prežijo prave nevarnosti (noži, vroče olje, vrela voda, spolzka tla). Učenci so se ob igranju prizora zelo zabavali. Glavni cilj te dejavnosti je bil, da učenci znajo ravnati v primeru različnih nevarnosti, ki lahko ogrožajo njih ali druge.

5. sklop: NAPOV lov na nevarnost: V kraljestvu varnih simbolov

Učni sklop smo začeli z didaktično igro poišči mi par, kjer so učenci iskali pare oznak za nevarne snovi. Učenci so bili nad igro zelo navdušeni in so jo večkrat ponovili. Videti je bilo njihovo veselje in zadovoljstvo, da so imeli že nekaj znanja, saj so se o tem učili tudi pri pouku naravoslovja in tehnike. Po didaktični igri so si učenci ogledali še animirani film Napo v ... nevarnost: Kemikalije. Junak Napo je nastopal v kratkih skečih o kemikalijah, vključujoč dražilne, vnetljive, jedke, strupene ali nevarne za okolje. Prikazanih je bilo šest epizod, ki so prikazovala napačen način dela z resnimi posledicami, nato pa pravilen način z upoštevanjem varnostnih navodil. Po ogledu animiranega filma so učenci v razredu naredili razstavo iz odpadne embalaže iz vsakdanjega življenja na katerih so bile oznake za nevarne snovi, jaz pa sem jim pokazala nekaj kemikalij iz šolskega laboratorija in katere oznake za nevarne snovi so na njih ter jim izvedla demonstracijske poskuse vnetljivost alkohola in acetona, jedkost klorovodikove kisline in dokazala zakaj je na embalaži laka za lase znak vnetljiva snov. Učenci so z velikim navdušenjem opazovali demonstracijske poskuse in veliko spraševali. Glavni cilji tega sklopa so bili opozoriti na pomembnost označevanja kemikalij, da učenci poznajo osnovne oznake za nevarne snovi, njihov pomen in jih znajo prepoznati na različnih izdelkih za vsakdanjo rabo.

6. sklop: Nesreče v kemijskem laboratoriju in doma, prva pomoč in nujni ukrepi

Tudi ta sklop smo začeli z aktivno metodo brainstorming, kjer so učenci podajali primere nesreč, ki se lahko zgodijo v kemijskem laboratoriju, sama sem jih le z vprašanji in razgovorom usmerjala v to, da sami povedo čim več nesreč. Nato pa so še sami poskušali podati ukrepe oz. kako bi nudili prvo pomoč. Skozi igro so spoznali, kako ravnati in pomagati ponesrečencu, ki je utrpel električni udar. Glavni cilj tega sklopa je bil, da se učenci seznanijo z najpogostejšimi nesrečami, ki se lahko pripetijo v kemijskem laboratoriju in spoznajo osnove prve pomoči.

7. sklop: Hokus pokus, čira čara

Pri načrtovanju tega sklopa sem izhajala iz knjige Naravoslovni hokus pokus avtorice Asje Kamenšek. Z učenci smo izvedli nekaj poskusov iz sklopa Hokus pokus plinov. Ta sklop je zajemal poskuse, pri katerih so nastajali plini in poskuse, pri katerih smo opazovali pline. Drugi sklop Hokus pokus barv pa je vseboval poskuse, pri katerih je zaradi kemijskih reakcij prihajalo do mešanja različnih barv.

Pred izvedbo poskusov, sem najprej aktivirala predznanje učencev. Tako so učenci iz znanih dejstev prehajali na nova, še neodkrita področja. To mi je pomagalo, da so bili poskusi v celoti izkoriščeni kot izkustvo in ne samo trenutna atrakcija, ki se hitro pozabi.

Tega sklopa so bili učenci najbolj veseli, saj so se lahko preizkusili kot pravi mali kemiki. Ob moji pomoči so sami skušali načrtovati in izvajati kemijske poskuse. Pri samem izvajanju poskusov so morali skrbeti za lastno varnost in varnost drugih učencev v skupini.

ZAKLJUČEK

Nikoli ni prezgodaj, da učence seznanimo z osnovami varnosti, ki jih mi odrasli razumemo kot varnost in zdravje pri delu zato sem se odločila, da učencem ponudim dejavnost z naslovom NAPO – varno z nasmehom in poskusi z uspehom. Dejavnost je bila pri učencih zelo dobro sprejeta. Skozi celotno dejavnost so bili zelo motivirani, zelo radi so prihajali k uram. Navdušeni so bili nad animiranimi liki in kratkimi filmčki v katerih so odigrali prizore in se zato tudi sami poistovetili z njimi in zelo doživeto opravili nalogo, ki sem jo jim dala.

Glavni cilj te dejavnosti je bil, da učenci pridobivajo znanja o preventivnem ravnanju v skrbi za zdravje in varnost kot so kemijska varnost, tvegana vedenja, preprečevanje nezdob in poškodb. Prav tako je eden od ciljev bil tudi, da so učenci skozi različne poskuse razvijali eksperimentalne spretnosti, se navajali na delo v skupini, pridobivali izkušnje in nova znanja.

Literatura in viri

1. Osnutek kurikularnega dokumenta področje Zdravje, gibanje in dobro psihično in fizično počutje otrok-interno gradivo
2. Produkciska hiša Via Storia, NAPO:Safety with a smile, študijsko gradivo za učitelje. Dostopno na: <https://www.napofilm.net/sl/napo-for-teachers> [5.9.2019]
3. Kamenšek, A., 2014. Naravoslovni hokus pokus:zbirka naravoslovnih poskusov za mlade raziskovalce, Ljubljana:Mladinska knjiga.

KATJA PUCKO
OŠ PREŽIHOVEGA VORANCA BISTRICA
PREŠERNO O PREŠERNU V DIGITALNI DOBI

Povzetek

Verjetno že prej, vsekakor pa s prenovno učnih načrtov in s hitrim razvojem digitalizacije moramo učitelji pri pouku smiselno uporabljati IKT. Pri urah slovenščine smo to izkoristili ob spoznavanju Franceta Prešerna oz. ob ponavljanju tega, kar o njem že vemo, in to smiselno umestili v naše skupno učenje in poučevanje. Tako smo najprej s pomočjo Kahoota izvedli kviz, nato kritično presojali informacije, ki jih dobimo na spletu, in jih primerjali z informacijami iz pisnih virov, za tem pa sestavili besedilo o delu in življenju našega največjega pesnika, ga posneli, da smo dobili zvočni zapis, opremili s fotografijami in izvozili kot film. Za tem smo film vstavili v program Edpuzzle, zastavili naloge, ki preverjajo naučeno, in se za konec preizkusili v tem, tako v 8. kot v 9. razredu. Skozi celotno pot smo se dotikali formativnega spremljanja in vključevali sodelovalno učenje.

Ključne besede: digitalizacija, igrifikacija, France Prešeren, Kahoot, film, Edpuzzle

LEARNING ABOUT PREŠEREN IN THE DIGITAL AGE

Abstract

If not before, with the curricular reform and the fast digitalization of the world teachers must start implementing educational technology into their everyday lessons. This was done at Slovenian language lessons, where the learners learnt about France Prešeren and revised what they had already known about him. First the learners participated in a Kahoot quiz, then they critically evaluated information from internet and compared them to the information from different writings. The next step was composing a text about the work and life of our greatest poet, recording it into an audio file, enhancing it with photographs and exporting it as a film. The film was then inserted into the application Edpuzzle and enhanced with activities that test the knowledge of the learners. The activity was then used in class 8 and class 9. The whole lesson also included formative assessment and cooperative learning.

Keywords: digitalization, gamification, France Prešeren, Kahoot, film, EdPuzzle

V zadnjih desetletjih je v svetu prišlo do izjemno velikega števila sprememb. Spremenilo se je in se še dnevno spreminja preživljanje vsakodnevnega življenja, preživljanje prostega časa kakor tudi poslovni svet. Civiliziran svet postaja globalen, informacije so pretočne v realnem času; nove informacije, nova odkritja spodbujajo spremembe. Spremembe v globalnem svetu vsekakor spreminjajo tudi družbo, družino in posameznika; tudi otroke. Ljudje, vključno z mladostniki, postajamo vse bolj ciljno naravnani, iščemo hitrejša pota do cilja in novo razviti tehnološki svet nam to tudi omogoča. Tudi mladostniki imajo v večini primerov dostop do mobilnih naprav, ki jim omogočajo stalno vključenost v svet interneta in preko njega dostop do vseh znanj tega sveta. Kljub temu pa je v praksi moč opaziti, da se ravno na področju uporabe tehnologije otroci večkrat slabo znajdejo, predvsem kar se tiče smiselne uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije. Ta opazka je ključnega pomena predvsem zaradi domnevanj, da bo v prihodnosti veliko delovnih mest temeljilo prav na uporabi tehnologije. Avtorji pravijo, da je povpraševanje po visoko izobraženih delavcih, ki uporabljajo IKT za inovacije, kreativnost, izboljšanje dosežkov in socialno transformacijo izjemno visoko (Adegbenro, Gumbo in Olakanmi 2017, 81). Tako se postavlja vprašanje, kako naj otroci postanejo digitalno pismeni. Digitalna pismenost pomeni možnost uporabe komunikacijskih tehnologij in orodij za dostopanje, upravljanje, povezovanje, vrednotenje in ustvarjanje informacij (International ICT Literacy Panel, 2). Po navodilih Evropske unije kakor tudi po navodilih učnih načrtov v slovenski osnovni šoli je razvijanje digitalne kompetence naloga slehernega učitelja pri vseh predmetih. Glede na opisane spremembe v svetu in v družbi je nujno, da se tudi slovenska osnovna šola spreminja. Hoffman in Holzhter pravita, da so spremembe podobne mutaciji, biološkemu procesu, ki poskrbi, da se vrsta razvija in postane boljša v boju za obstanek (v Serdyukov 2017, 5). Serdyukov komentira, da so inovacije v izobraževanju izjemnega pomena, saj igra prav izobraževanje ključno vlogo pri ustvarjanju trajnostne prihodnosti (Serdyukov 2017, 5). Kot je že bilo povedano, bo prihodnost verjetno temeljila na smiselni uporabi tehnologije in Nair meni, da stare učilnice s starimi načini dela ne morejo izobraziti delavcev, ki jih danes potrebujejo delodajalci (Nair 2011).

Sodobni svet s sodobno družbo in sodobno družino kot glavno celico otrokovega razvoja in vzgoje je povzročil spremembe tudi pri glavnih členih izobraževalnega sistema – otrocih. Večina vzgojiteljev in učiteljev poroča o pasivnih otrocih, ki se hitro naveličajo aktivnosti. V šolah se srečujemo z generacijo Z in generacijo alfa, za kateri Rajović (2018) trdi, da so motorično šibkejši, imajo slabšo pozornost in koncentracijo, ne zmorejo pisati, ne zmorejo se učiti, od njih pa se bo pričakovalo, da bodo ekonomsko produktivni. Milenijce podobno opiše tudi Noguera, ko pravi, da so zahtevni, se znajo znajti in želijo, da se vse prilagaja njihovim potrebam (Noguera 2015, 52). Samo »tradicionalni« načini poučevanja in učenja pri teh učencih izzovejo odpor, hkrati zavirajo kreativnost in učence postavljajo v pasivno vlogo. Le kombinacija starega in novega v razredu lahko učence pripelje do zelenega cilja. V preteklem desetletju je v slovenskem šolskem prostoru prišlo do vpeljevanja mnogih novosti in o pozitivnih spremembah v slovenskem osnovnošolskem izobraževanju v preteklih letih zagotovo pričajo tudi rezultati, ki jih slovenski učenci dosegajo na mednarodnih testih. Na PISA testih se slovenski osnovnošolci nahajajo na 13. mestu (PISA), medtem ko so se na TIMSS raziskavi na matematičnem področju uvrstili na 12. mesto, na naravoslovnem področju pa kar na 5. mesto (TIMSS). Da bi v Sloveniji ohranili, ali celo izboljšali te rezultate, je v osnovno šolo potrebno vključiti dodane vrednosti in vsebine, da bo šola še naprej ostala sodobna. Vodilne države sveta, recimo Singapur in Finska, vodijo nacionalno politiko digitalizacije pouka v osnovni šoli, kjer že leta sistematično vpeljujejo

mobilne naprave v pouk in zagotavljajo digitalne učne vsebine in gradiva za pouk (Wu v Neofotistos in Karavakou; Sipilä). V Sloveniji je vpeljevanje digitalnih vsebin v pouk vodeno s strani Zavoda za šolstvo, v največji meri pa je odvisno od samega učitelja, njegove odprtosti, vedoželjnosti in pripravljenosti na spremembe in novosti. Če si učitelj želi pridobiti večšine na področju rabe izobraževalne tehnologije, je v Sloveniji moč najti večje število delavnic in izobraževanj. Veliko slabše je urejeno področje same digitalne tehnologije v razredu. Šole v večini primerov v veliki meri same financirajo nabavo pripomočkov, večkrat so pri tem v veliko pomoč projekti. Kot alternativa se omenja tudi model BYOD, pri katerem učenci k pouku prinesejo svojo mobilno napravo. Zaradi različnosti samih naprav in zaradi slabega vzdrževanja svojih lastnih naprav s strani učencev ta model s seboj prinaša tudi veliko pomislekov. Mislim, da je nujno, da šole poskušajo zagotoviti mobilne naprave za učence; naprave je nato potrebno še personalizirati. Če učenci nosijo tablice domov, predstavlja to še dodano vrednost, res pa to lahko znova predstavlja kopico novih zapletov.

Ko ima šola oblikovano strategijo o rabi izobraževalne tehnologije in imajo učenci dostop do mobilnih naprav, se pravo učiteljevo delo šele začne, kajti ključnega pomena je način uporabe te tehnologije, se pravi, sprememba pedagoške in didaktične prakse. Kot vodilo lahko slovenskemu učitelju znova služi praksa iz tujine in tudi smernice domačih avtorjev. Znotraj učnih načrtov, ki spodbujajo rabo izobraževalne tehnologije, finski model poudarja razvoj veščin, socialnih veščin, skupinskega učenja, samovrednotenja in vrednotenja s strani sošolcev, medijsko pismenost in razvoj veščin pridobivanja informacij. Večina naštetega je tudi del modela, ki se ga spodbuja v Sloveniji. Poleg vsebin učnega predmeta bi skozi pouk učitelj naj pri učencih razvijal kompetence 21. stoletja in kompetence po Okviru digitalnih kompetenc za državljane. Pri kompetencah 21. stoletja so poleg digitalne pismenosti še posebej pomembne kompetence kritičnega razmišljanja, reševanja problemov, sodelovanja in ustvarjalnosti (Kompetence); digitalne kompetence za državljane vsebujejo informacijsko pismenost, komunikacijo in sodelovanje, izdelovanje digitalnih vsebin, varnost in reševanje problemov (Carretero, Vuorikari in Punie). Nekatere kompetence bodo predstavljene v nadaljevanju, ko bo prikazana njihova vključenost v pouk. Poleg omenjenih kompetenc se je v zadnjih letih kot zelo koristno izkazalo formativno spremljanje, problemski pouk, obrnjeno učenje in združeno poučevanje STEM. Ko se učitelj odloči vnašati spremembe v svojo poučevalno prakso, mu je lahko v veliko pomoč Pedagoško kolo aplikacij Allana Carringtona. Pedagoško kolo ponuja nabor aplikacij za Android in iOS. Poleg tega ponuja nabor aktivnosti in glagolov temelječih na Bloomovi taksonomiji. Celotno Pedagoško kolo temelji na modelu SAMR, ki učitelju pomaga ovrednotiti aktivnosti, ki vključujejo izobraževalno tehnologijo. Model je zgrajen na štirih nivojih – zamenjava, obogatitev, sprememba, redefinicija. Zamenjava pomeni, da je pri aktivnosti tehnologija bila le zamenjava za običajno orodje (papir in pisalo), brez nove funkcionalnosti. Pri obogatitvi je tehnologija zamenjala običajno orodje in je pri tem omogočila dodatno funkcionalnost. Pri spremembi je tehnologija omogočila večje spremembe pri nalogi in je nudila dodatne možnosti. Pri redefiniciji je uporaba tehnologije omogočila nove pristope in aktivnosti, ki prej niso bili možni (Puentedura 2015). Vsaka stopnja pomeni tudi višje kognitivne procese in tako moramo učitelji strmeti k temu, da se bomo v prihodnosti poskušali približati redefiniciji.

Z mislijo na vse to, kar je zgoraj navedeno, sem tudi sama skušala smiselno vključiti IKT v pouk. Učni načrt za slovenščino pravi, da učenci v osmem in devetem razredu osnovne šole obvezno berejo dve njegovi deli; v 8. razredu Povodnega moža, v 9. razredu pa Zdravljico.

Poleg tega učni načrt predvideva še, da učenci v 8. razredu poznajo Franceta Prešerna; njegovo življenje in delo. Povezati to učno vsebino z IKT-jem in v to vključiti še medgeneracijsko sodelovanje, mi je predstavljalo izziv, zato sem se tega lotila z velikim veseljem. Kar govori teorija, ugotavljam tudi sama, in sicer, da učenci resda velikokrat uporabljajo IKT v vsakdanjem življenju, a da uporaba tega, žal, velikokrat ni osmišljena. Tako sem skušala to vsaj malo spremeniti. Učenci devetega razreda, ki so Prešerna sicer že spoznali leto poprej so se prelevili v raziskovalce in neke vrste učitelje, saj so za svoje mlajše vrstnike s pomočjo različnih programov pripravili film in z njim povezane naloge.

Kahoot je brezplačno (osnovne stvari, drugače je tudi plačljivo) spletno orodje, ki nam omogoča, da dokaj hitro in enostavno preverimo predznanje učencev. Aplikacija nam da na voljo različne načine preverjanja; za učence pa je toliko bolj zanimiva, saj je v obliki kviza oz. igre. Kahootu lahko dodamo različne fotografije, grafe ali videe, odvisno od tega, kaj se nam zdi smiselno. Igra se lahko odigra skupinsko. Za vstop vanjo je potreben naslov virtualne učilnice in PIN-koda. Učitelj tako vprašanje projicira na tablo, učenci pa na svojih napravah (telefoni ali tablice) vidijo le barvna polja, ki jih morajo izbrati/pritisniti nanje. Med seboj lahko tudi tekmujejo, Kahoot namreč upošteva najprej pravilnost odgovora, nato pa čas, ki je bil za to potreben. Kar je pa še dodana vrednost je, da lahko tempo prilagodimo vsakemu posamezniku in zastavimo nalogo tako, da jo rešuje vsak zase.

Predznanje sem preverila v obeh razredih; tako v osmem kot v devetem in potrdilo se je moje domnevanje, da bo poznavanje Prešerna v devetem razredu boljše. Z igranjem omenjene igre sem učence spodbudila, da ponovimo in razširimo naše znanje o Francetu Prešernu. Motivacija je tako bila na zelo veliki stopnji. Kahoot nam sicer res omogoča formativno spremljanje in nam beleži učenčev napredek vedno, ko se ta vpiše v igro, je pa res, da ne omogoča nalog, ki bi bile zastavljene na višjih taksonomskih stopnjah.

Po tem, ko smo naredili sliko znanja v 8. in tudi v 9. razredu, smo se z devetošolci dogovorili, da bodo učenci sami skušali napisati besedilo o življenju in delu Franceta Prešerna. Na voljo so imeli dostop do različnih virov informacij; knjige iz šolske in vaše knjižnice, berila in podatke na internetu. Podatke so primerjali in kritično vrednotili; predvsem to, kateri spleta so verodostojni in kateri ne. Ob tem smo se pogovarjali tudi o Wikipediji in prišli do zaključka, da nam ta lahko nemalokrat postreže z napačnimi informacijami, saj gre za leksikon, ki ga lahko ureja vsak posameznik in tako se lahko kaj hitro zgodi, da so v zapisih napake. Nastavila sem skupni dokument v Google Docs za vsako skupino posebej, kamor so podatke vpisovali, hkrati pa so se navajali tudi na ustrezno navajanje virov, za kar ugotavljam, da jim povzroča velike težave oz. jim ni pomembno, od kod so podatke dobili oz. da bi zapisali, od kod so podatke dobili. Tako smo dve uri namenili iskanju podatkov, slik, skic, grafov, videov, fotografij; vsega torej, kar bi lahko uporabili pri sestavi videa. Sprotno sem jim komentirala njihovo delo, tako da so ga do končnega izdelka lahko tudi sami izboljšali. Po tem sem nastavila zid v spletnem orodju Padlet in učenci so vsem, kar so zbrali, na zid zalepili virtualne listke z zapiski, ob njih smo se nato tudi pogovorili in ovrednotili, kaj vse novega so spoznali, o čem so le osvežili znanje in kaj bi predstavili svojim mlajšim prijateljem.

Nato je sledilo snemanje filma. Na telefonu v trgovini Google Play oz. App Store-u, so si našli aplikacijo, ki omogoča sestavljanje videov in aplikacijo za snemanje zvoka. Najprej so posneli zvok, to so ponavljali kar nekajkrat, dokler s slišanim niso bili zadovoljni, nato pa so zvok vstavili v film, kjer so uporabili prej najdene fotografije, videe, zemljevide in podobno. Film so nato ustrezno izvozili in mi ga preko WeTransferja poslali.

Filme smo si nato skupaj ogledali in komentirali njihovo vsebino; v kolikor so učenci začutili, da bi radi kaj spremenili, dodali oz. izboljšali so imeli to možnost in so to lahko, seveda, tudi storili.

Po vsem narejenem pa je sledil še najtežji del njihove naloge, in sicer kako film smiselno uporabiti, da se bodo učenci 8. razreda iz njega nekaj naučili.

Pri tem nam je bila v pomoč aplikacija EdPuzzle. Gre za pripomoček, ki lahko učitelju pomaga dvigniti motivacijo in s tem se lahko izboljša učenje in razumevanje snovi učencev. Tako kot Kahoot je tudi EdPuzzle brezplačen program. Učitelji lahko uporabimo videe, ki jih najdemo na spletu, uporabimo lahko tudi videe drugih učiteljev ali pa naložimo svojega, kot smo to naredili mi z učenci. Video, ki ga naložimo, lahko obrežemo, dodamo svoj glas in zastavimo vprašanja. Ker smo posnetek z učenci že predhodno pripravili, ni bilo potrebno nič rezati ali dodajati glasu, so pa učenci vstavili različna vprašanja, o teh so morali predhodno razmisliti, kako jih smiselno zastaviti in kaj osmošolce vprašati, na katera so morali njihovi vrstniki odgovarjati in dokler niso odgovorili pravilno, jih program ni spustil naprej na ogled posnetka in do naslednjega vprašanja. Učenci so tako ustvarili dejavnost s programom EdPuzzle. Preden so naloge reševali učenci osmega razreda, so jih preizkusili devetošolci, vsaka skupina od druge skupine, da so lahko ugotovili, če so nalogo pripravili pravilno in smiselno. Ko so bili z izdelkom po povratni informaciji drugih skupin zadovoljni, so nalogo poslali v pregled tudi meni. Naloge sem pregledala, jim tudi poslala povratno informacijo. Ko so bile naloge pripravljene, kot smo želeli, smo vključili osmi razred, ki si je učil o življenju in delu Prešerna s pomočjo filmov v programu EdPuzzle. Ko so se snov naučili, so povedali, da jim je bil tak način zanimiv, saj jim je predstavljal nekaj novega in drugačnega.

Cel sklop dela v osmem in devetem razredu sem ponovno zaključila s preverjanjem v Kahootu. Vprašanja sem sicer malo spremenila in dodala še kakšno, glede na to kaj so učenci pripravili v filmu, nato pa jim dala naloge reševati. Povem lahko, da so v obeh razredih učenci dosegli višje število točk, saj je znanje bilo obogateno in prav to lahko velja kot dodana vrednost vsega, kar se je dogajalo v razredu in prav to je bil tudi eden glavnih ciljev tega dela.

Čeprav so inovacije v ekonomiji, gospodarstvu, tehnologiji in inženiringu vedno povezane z rezultatom, inovacije v izobraževanju vedno ne pomenijo izboljšanja rezultata. Rezultati testov in diplome ne pokažejo, da je učenec popolnoma pripravljen na svojo kariero (Serdyukov 2017, 12), zato dodajam, da je pomembno, da učitelji učence opremimo ne le z golim znanjem, ampak tudi z različnimi prijemi, tehnikami, načini, kako neko delo opraviti in to čim bolj uspešno in dobro.

Literatura in viri

1. J. B. ADEGBENRO, M. T. GUMBO in Olakanmi EYITAYO, E. E. (2017). In-Service Secondary School Teachers' Technology Integration Needs in an ICT Enhanced Classroom. TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology, 16 (3), 79–87. Dostopno na: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1152645.pdf> [13. 9. 2019].
2. Stephanie CARRETERO, Riina VUORIKARI in Yves PUNIE, 2017. DigComp 2.1. Okvir digitalnih kompetenc za državljane. Osem ravni doseganja kompetenc in primeri rabe. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na: <http://www.zrss.si/pdf/digcomp-2-1-okvir-digitalnih-kompetenc.pdf> [13. 9. 2019].

3. International ICT Literacy Panel, 2002. Digital Transformation: A Framework for ICT Literacy. Dostopno na: https://www.ets.org/research/policy_research_reports/publications/report/2002/cjijk [13. 9. 2019].
4. Prakash NAIR, 2011. The Classroom Is Obsolete: It's Time for Something New. Education Week, 30 (37). Dostopno na: <https://www.edweek.org/ew/articles/2011/07/29/37nair.h30.html> [14. 9. 2019].
5. Vasileios NEOFOTISTOS in Vasiliki KARAVAKOU, 2018. Factors Influencing the Use of ICT in Greek Primary Education. Open Journal for Educational Research, 2018, 2(2), 73–88. Dostopno na: <http://centerprode.com/ojer/ojero202/coas.ojer.0202.02073n.pdf> [18. 9. 2019].
6. Ingrid NOGUERA, (2015). How millennials are changing the way of learning: the state of the art of ICT integration in education. RIED. Revista Iberoamericana de Educación a Distancia, 18 (1), 45–65. Dostopno na: <http://revistas.uned.es/index.php/ried/article/view/13800/12478> [18. 9. 2019].
7. PISA 2015 Results. Dostopno na: https://read.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2015-results-volume-i_9789264266490-en#page46 [18. 9. 2019].
8. Ranko RAJOVIĆ, 2018: Djeca ne bi smjela mobitele koristiti više od 30 minuta dnevno. Dostopno na: <http://mojabanjaluka.info/single/68197> [18. 9. 2019].
9. Ruben R. PUENTEDURA, 2015. SAMR: A Brief Introduction. Dostopno na: http://hippasus.com/rrpweblog/archives/2015/10/SAMR_ABriefIntro.pdf [18. 9. 2019].
10. Peter SERDYUKOV, 2017: Innovation in education: what works, what doesn't, and what to do about it?. Journal of Research in Innovative Teaching & Learning 10/1. 4–33. Dostopno na: <https://doi.org/10.1108/JRIT-10-2016-0007> [19. 9. 2019].
11. Keijo SIPILÄ. 2018: Digitalization of Basic Education: A Case Study from Kaarina, Finland. Dostopno na: <https://education.viewsonic.com/digitalization-basic-education-case-study-kaarina-finland-part/> [13. 9. 2019]
12. Kompetence 21. stoletja. Dostopno na: <https://www.inovativna-sola.si/pregled-digitalnih-kompetenc/> [14. 9. 2019]
13. TIMSS 2015 International Reports. Dostopno na: <http://timss2015.org/timss-2015/> [18. 9. 2019]

SONJA PUČKO
OŠ LJUDSKI VRT PTUJ
RAZVIJANJE ČUJEČNOSTI V NARAVNEM OKOLJU

Povzetek

Kot na vseh področjih, tudi na področju vzgoje in izobraževanja v 21. stoletju doživljamo korenite spremembe. Globalizacija je omogočila hitrejši pretok informacij in novih vedenj o učinkovitejših sodobnih pristopih v učenju in poučevanju. Eden izmed njih je tudi pristop učenja s čuječnostjo v naravnem okolju. Zagotovo je prav naravno okolje tisto, ki nudi dodano vrednost pri usvajanju trajnejšega znanja in razvijanju ustvarjalnih idej. Učni načrt prve triade predpisuje opazovanje in raziskovanje narave ter omogoča pristen stik z naravo in doživljanje le te z vsemi čutili. Neposredna okolica naše šole s šolskim dvoriščem in vrtom ter parkom, ribnikom in gozdom omogoča izvajanje dejavnosti v naravi. Posebno priložnost za učenje in razvijanje ustvarjalnih idej pa imajo učenci na naravoslovnem taboru, ki ga izvajamo ob koncu triade na Pohorju.

Ključne besede: čuječnost, naravno okolje, učenje, ustvarjalne ideje, naravoslovni tabor

DEVELOPING MINDFULNESS IN A NATURAL ENVIRONMENT

Abstract

According to all areas as well as in education and schooling in the twenty first century there have been essential changes. Globalization enabled the better flow of information and the new knowledge of more effective contemporary accessions in teaching and learning. One among them is the accession of mindful learning in the natural environment. However only the natural environment can offer the additional value creating more permanent knowledge and development of creative ideas. The lesson plan in the first three years of primary school provides surveillance and research of the nature and enables its contact and taking experience with all the sense organs. Direct suburban of our school with the school yard, its garden, the park, the fish pond and the forest allows carrying out of activities in the nature. The special opportunity for learning and creating new ideas for the children is the natural history camp, which we carry out at the end of the first three years education in Pohorje.

Keywords: mindfulness, natural environment, learning, creative ideas, natural history camp

1 UVOD

Aktivno učenje s pomočjo različnih oblik in metod dela ima pri vzgojno-izobraževalnem procesu čedalje večji pomen. V zadnjem obdobju se močno spreminja strategija poučevanja in učenja vseh predmetov. Učitelji moramo stremeti k učinkovitim in sodobnim metodam, oblikam, učnim stilom. Učenca je treba oskrbeti, ne zgolj z znanjem, ampak tudi s spretnostmi in stališči, torej ga moramo celostno usposobiti za nadaljnje izobraževanje in poklicno delovanje. Eden od pristopov za posodabljanje vzgojno-izobraževalnega procesa je čuječnost. Čuječnost v izobraževanju sodi med sodobne pristope poučevanja, kjer se spodbuja kreativno razmišljanje in inovativnost pri učencih, kritično razmišljanje in reševanje avtentičnih problemov, obvladovanje čustev in konfliktov ter premagovanje stresa s pomočjo vsakodnevnih vaj čuječnosti. S čuječim učenjem v naravnem okolju učence pripeljemo do ustvarjalnih idej in trajnejšega znanja. Kadar pri učencih izvajamo čuječe opazovanje, jim ponudimo priložnost za uresničevanje ustvarjalnih idej na vseh področjih. Znanje, ki ga z raziskovanjem pridobijo v naravnem okolju je trajnejše od znanja, ki jim ga posredujemo v učilnici. Ob koncu prve triade na naši šoli organiziramo tri dnevni izobraževalni tabor na Pohorju. Bivanje, učenje in ustvarjanje v naravi nam omogoča medpredmetno povezovanje, možnost upoštevanja idej in želja posameznih učencev, sproščenost in aktivnost vseh udeležencev. V prispevku bo organizacija in izvedba te dejavnosti podrobno predstavljena.

2 KAJ JE ČUJEČNOST

Čuječnost je eden temeljnih kamnov, na katerem lahko gradimo svoj razvoj. Daje nam samozavest in notranjo moč, da smo kos različnim naporom in izzivom, s katerimi se srečujemo. Je eden od pogojev učenja in ustvarjanja. Penman (2016) trdi, da je čuječnost duševna sposobnost vsakega človeka in stanje mirne, odprte zavesti, ki ne sodi. Poleg tega meni, da je čuječnost popolno zavedanje sedanjosti, brez ujetosti v preteklosti in skrbi za prihodnost; živeti v tem trenutku, ne za trenutek.

»Čuječnost pomeni biti prav posebno pozoren: namenoma v tem trenutku in brez predsodkov« (Jon Kabat-Zinn). Avtorji navajajo, da smo čuječi, ko se uglasimo s svojimi čuti in tistim, kar prav v danem trenutku čutimo v telesu. Čuječe zaznavamo z vsemi čutili, torej z očmi, z nosom, s prsti, z jezikom, z ušesi (TheMindfulness Project, 2015).

Čuječnost (ang. mindfulness), je stanje oz. način zavedanja svojega doživljanja, ki ga spremlja odnos sprejemanja, odprtosti in radovednosti. S čuječnostjo se učimo svojo pozornost usmeriti na trenutno izkušnjo v danem trenutku, ob katerem se zavemo svojih misli, telesnih občutkov in zunanjega dogajanja. S čuječnostjo se naučimo gledati stvari kot da so nove, ujamemo pomembne detajle ali razlike. Smo sposobni strpnosti do samega sebe, bolje uravnavamo svoja čustva in smo v odnosih z drugimi pozornejši, občutljivejši, stabilnejši in mirnejši. Gre za spretnost, ki jo je mogoče razvijati z redno dnevno disciplino. Čuječnost je zavedanje tega, kar se dogaja v sedanjem trenutku (Otok Peska, 2016).

Beseda čuječnost je v slovenskem jeziku že od nekdaj, vendar se je v vsakdanji komunikaciji redko uporabljala. V zadnjih letih se je začela pojavljati v novem kontekstu; o čuječnosti govorimo, kadar želimo opisati točno določeno notranje stanje človeka. To stanje lahko opišemo tudi kot notranjo budnost, zbranost in zmožnost koncentracije ter osredotočenja (Škobalj, 2017).

Čuječnost zagotavlja neskončne priložnosti boljšega zavedanja naših misli, lažje se osredotočimo in razvijamo svoje notranje vire za učenje ter potencialno spreminja naše razmišljanje v modrejše, srečnejše in zagotavlja na splošno boljše počutje.

Zaradi pritiskov in zahtev sodobne družbe znanje čuječnosti postaja vse bolj aktualno. Zaposleni v ustanovah, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem pogosto izpostavljajo, da je eden izmed največjih problemov današnje mladine dokaj nizka koncentracija oziroma raztresenost. Raztresenost je postala splošen problem in pomeni, da o stvareh ne razmišljamo, ker imamo misli razpršene. Gre za nezmožnost načrtno zbrati in usmeriti našo pozornost.

Opazovanje je bistvenega pomena, je v resnici prisotnost duha. Ko opazujemo, svojo pozornost namenjamo objektu opazovanja. Z opazovanjem pridemo do svoje lastne izkušnje in vedenja. Vedenje, ki ga pridobimo z opazovanjem, ima mnogo čvrstejše korenine od tistega, ki smo ga prejeli ali slišali od drugih. Najbrž smo najbližje resnici, če rečemo, da se opazovanje in čuječnost prepletata in medsebojno dopolnjujeta. Bolj, ko opazujemo, več čuječnosti raste v nas in bolj, ko smo čuječi, globlje je naše opazovanje. Osnovni namen čuječnosti je, da je posameznik sposoben upravljati s svojo pozornostjo. Če obvladujemo pozornost, misli ne begajo in je možno doseči poglobljeno opazovanje (Škobalj, 2017).

3 OPAZOVANJE

Opazujemo vse, tako notranji, kot zunanji svet. Opazujemo rastline od brstenja, cvetenja, nastajanja in rasti plodov, njihovega zorenja ter odmiranja, lahko pa tudi odzive ljudi. Ko resnično opazujemo, se tudi že učimo. Največji izziv je opazovati, kaj je v našem umu. Da bi se otroci lahko razvili v pozorne opazovalce, jih je potrebno te veščine učiti. Učni načrt spoznavanja okolja za prvo triado devetletne osnovne šole temelji na izkustvenem učenju z veliko opazovanja. Tako se učenci učijo opazovanja v razredu in v naravnem okolju. Pri otrocih je potrebno razvijati zanimanje za šport in umetnost. Predvsem je pomembno, da otroke navdušimo in jim privzgojimo ljubezen do sveta in dogajanja v njem ter razvijemo njihov čut za naravo in ljudi. Prav to lahko dosežemo z usmerjenim opazovanjem in ustvarjanjem v naravnem okolju.

4 NARAVOSLOVNI TABOR

Ob koncu tretjega razreda za učence organiziramo tri dnevni naravoslovni tabor. Poteka na Treh Kraljih na Pohorju. Osnovni namen je samostojno učenje in ustvarjanje v naravnem okolju. Poudarek je na izvajanju dejavnosti v naravnem okolju, ko so učenci prvič za nekaj dni ločeni od svojih staršev. To je priložnost, ko se učijo samostojnosti in skrbi za svojo osebno higieno, za druženje s sošolci, socializacijo, razvijanje pozitivne samopodobe.

4.1 CILJI

- Učenci se seznanijo z značilnostmi kraja, kjer bomo preživeli tri dni,
- spoznajo pripravo taborniškega ognja,
- si znajo pripraviti hrano v naravi,
- spoznajo živali na Pohorju in vlogo lovca,
- seznanijo se z rastlinskim in živalskim svetom Pohorja ter z raznovrstnimi značilnostmi tega področja,
- seznanijo se tudi z vodovjem na Pohorju in značilnostmi Črnega jezera,

- spoznajo partizansko bolnišnico Jesen in njeno okolico,
- se povzpnejo na Veliki vrh na razgledno točko,
- spoznajo osnove taborništva in pohodništva,
- skrbijo za varovanje narave in za zaščito pred klopi,
- telovadijo in izvajajo različne športne igre,
- se seznanijo z lokostrelstvom,
- se navajajo na sodelovanje v skupini in razvijajo dobre medsebojne odnose,
- se navajajo na red in čistočo v sobah,
- se navajajo na kulturno obnašanje pri hrani,
- se sproščajo ob plesu,
- se naučijo napisati razglednico in oblikovati dnevnik dejavnosti,
- ozavestijo pomen čuječnega učnega okolja in opazovanja z vsemi čutili.

4.2 PRIPRAVE PRED ODHODOM

Že meseca februarja pripravimo skupni roditeljski sestanek, na katerem starše seznanimo s cilji naravoslovnega tabora. Predstavimo jim lokacijo tabora ter ceno in jim ponudimo možnost obročnega odplačevanja. Prosimo jih za pomoč pri pripravi otrok in njihovih potrebščin pred odhodom. Učence navdušimo za aktivno udeležbo na naravoslovnem taboru. Pripravimo jim seznam potrebščin in ga skupaj z njimi temeljito pregledamo in osmislimo. S pomočjo predstavitev jim predstavimo nastanitvene pogoje in pripravimo razpored učencev po sobah. Pripravimo skupni pravilnik obnašanja na avtobusu, v naravi, jedilnici in sobah. Poudarimo pomen spoštljivih medsebojnih odnosov in skrbi za sošolce. Ozavestimo pomen osebne higiene, bivanja in športnega udejstvovanja v naravi ter poudarimo pomen pozornega opazovanja in ustvarjalnega udejstvovanja v naravnem okolju. S pomočjo zemljevida določimo geografsko lego kraja izvajanja naravoslovnega tabora, njegovo nadmorsko višino in z njo povezane klimatske značilnosti. Skiciramo si načrt potovanja in ga tudi časovno opredelimo. Zavedamo se, da so le motivirani učenci ustvarjalni.

4.3 DEJAVNOSTI NA TABORU

Prvi dan:

Vožnja z avtobusom ter prihod in nastanitev v sobah. Po nastanitvi sledi krajša predstavitev destinacije Treh Kraljev na Pohorju (Slika1). Sledilo je kosilo, počitek in urejanje ter poimenovanje sob. Odpravili smo se na pohod Trije kralji - partizanska bolnišnica Jesen – Trije kralji. Malicali smo na pohodu. Pred večerjo so učenci pripravili taborni ogenj. Material zanj so poiskali v gozdu. Sledila je večerja in po večerji kurjenje tabornega ognja, rajanje ob njem ter peka krompirja v žerjavici (Slika 2). Po zaužitju pečenega krompirja, so učenci samostojno poskrbeli za osebno higieno ter se pripravili na spanje.

Slika 1: Predstavitve Treh Kraljev

Slika 2: Peka krompirja

Drugi dan:

Po zajtrku so se učenci udeležili pohoda do Črnega jezera (Slika 3). Trajal je ves dopoldan. Malico so imeli v nahrbtniku, prav tako so imeli s seboj lupe za opazovanje gozdnih tal. Med pohodom so izvajali načrtovane opazovalne naloge ter aktivno predelali gozdno učno pot s spoznavanjem rastlinskega in živalskega sveta Pohorja. Po kosilu so zabeležili svoja opažanja v za to pripravljen dnevnik. Popoldan so delali v skupinah. Udeleževali so se v športnih dejavnostih z žogo, lokostrelstvu ter ustvarjalnih delavnicah (Sliki 4 in 5). Te so učencem ponudile možnost aktivnega opazovanja pri nabiranju naravnih materialov ter ustvarjalnega udeleževanja na likovno tehničnem področju. Po popoldanski malici je učencem živalski svet Pohorja predstavil še lovec. Ta je učencem poskusil približati tudi vlogo lovca v naravi. Sledila je večerja in nato spoznavanje Pohorja s planincem Frančkom. Skupaj z njim smo tudi zapeli in se naučili veliko novega. Učenci so se nato lepo urejeni udeležili družabnega srečanja vseh udeležencev tabora.

Slika 3: Izdelki ustvarjalnih delavnic

Slika 4: Črno jezero

Slika 5: Športne dejavnosti

Tretji dan:

Po zajtrku so otroci napisali razglednice, ki so jih poslali po pošti. Pospravili so sobe in pripravili prtljago. Sledil je še tretji pohod, ki je bil namenjen orientaciji in možnosti opazovanja širše okolice. Povzpeli so se na Veliki vrh, od koder se razprostira pogled na večji del Pohorja ter na ravnino pod njim. Po kosilu je sledilo slovo in odhod domov.

5 ZAKLJUČEK

Zavedam se, kako pomembno vlogo imamo učitelji v življenju učencev. Veliko mi pomeni, da se z učenci dobro razumem, predvsem pa, da se v učilnici vsi dobro počutijo. Trudim se biti čuječa učiteljica. Čuječnost je namreč orodje za vzpostavitev reda in discipline v razredu. Učence navdušujem za učenje, pri njih povečujem zanimanje za delo in ustvarjalnost. Z njimi vzpostavljam pristne odnose in natančno spremljam njihov napredek skozi vsa tri leta prve triade. »Najpomembnejša stvar, ki jo starši lahko naučijo svoje otroke, je, kako shajati brez njih«(F. A. Clark). Učitelj prve triade ima veliko moč, da staršem pri učenju samostojnosti pomaga. Prav to je glavni cilj organizacije in izvedbe naravoslovnega tabora v tretjem razredu.

Literatura in viri

1. Peman, D. (2016). Čuječnost za ustvarjalnost. Kako se prilagajati, ustvarjati in uspevati v ponorelem svetu. Tržič: Učila International.
2. Otok Peska. (2016). Vaje za urjenje čuječnosti v razredu. Pridobljeno s <http://www.otokpeska.si/vaje-za-urjenje-cujecnosti-v-razredu/maj>.
3. Škobalj, E. (2017). Čuječnost in vzgoja. Maribor: Ekološko-kulturno društvo Za boljši svet.
4. TheMindfulness Project. (2015). Sem tukaj in zdaj. Ustvarjalna pot k čuječnosti. Ljubljana: Mladinska knjiga.

MIRJANA PURNAT
OŠ DRAMLJE
UČIMO SE SREČE

Povzetek

Naše življenje je v veliki meri sad naših izbir. To pomeni, da je ključ do srečnosti v naših rokah. Lažje smo srečni, če se zavedamo, kaj potrebujemo za srečo in kaj lahko zanjo naredimo. Naša srečnost je neposredno povezana z našim vedenjem. Ko to dojamemo, prevzamemo odgovornost za svoje počutje.

Temeljna človekova potreba je potreba po povezanosti z drugimi in po doživljanju sprejetosti. Ljudje smo družabna bitja in potrebujemo drug drugega. Pogosto pa se ne razumemo tako, kot bi želeli. Za boljše medsebojne odnose je zelo pomembno, da razumemo sebe, svoje počutje in vedenje. Spoznavanje sebe je ključnega pomena za osrečujoče medsebojne odnose.

Z lastnim osebnostnim razvojem učitelj bogati sebe in svoj odnos z učenci. Svoje izkušnje in spoznanja prenaša nanje in se skupaj z njimi podaja na pot samozavedanja in samospoznavanja. Prispevek predstavlja primer, kako učitelj pomaga učencem poiskati poti do sebe, spoznavati svoj notranji svet in krepiti samozaupanje.

Ključne besede: Ključne besede: čustva, misli, samozavedanje, srečnost, vzgoja.

TEACH OURSELVES TO BE HAPPY

Abstract

Our life is mostly the result of our choices. It means that the key to our happiness is in our hands. It is easier to be happy if we are aware that our happiness is directly connected to our behaviour. When we realize this, we accept responsibility for ourselves, free ourselves and strengthen our self-confidence. Being connected and accepted by other people is our basic need. We are social beings, so we need each other. Quite often however we do not get on well with each other. Understanding oneself's feelings and behaviours is essential for better interpersonal relationships. That's why self-consciousness is so important for a happy coexistence. The teacher's personal growth enriches himself and his relationships with his students. He shares his own experiences with them and help them find the ways of introspection and awareness. This article represents an example of helping and teaching the students how to recognise their inner world, how to face and deal with their emotions and become self-confident.

Keywords: Key words: education, emotions, happiness, self-consciousness, thoughts.

1 UVOD

»Ni lahko najti sreče v sebi – a drugje je sploh ni mogoče najti.« (Agnes Repplier)

Kontrolna teorija Williama Glasserja temelji na prepričanju, da je vse naše vedenje notranje motivirano, in razlaga, da sami izbiramo prav vse, kar počnemo. Drugi nas ne morejo osrečiti ali onesrečiti (Glasser, 1994). Glasserjeva teorija nas uči izbirati učinkovitejše vzorce vedenja, s katerimi si tešimo štiri temeljne, genetsko dane psihološke potrebe: potrebo po ljubezni oziroma pripadnosti ali sodelovanju, po svobodi ali neodvisnosti, po razvedrilu ali ustvarjalnosti in potrebo po veljavi ali moči. Svoje vedenje lahko razumemo kot prizadevanje, da bi tešili svoje potrebe. S pomočjo teorije izbire ugotavljamo, kaj želimo, kakšno vedenje uporabljamo, da bi dobili, kar želimo, in ali je naše trenutno vedenje učinkovito. Obstaja mnogo različnih načinov tešenja temeljnih psiholoških potreb. Naše potrebe so enake, toda vedenja, ki jih izbiramo, so različna in so odvisna od naših osebnostnih lastnosti. Ob tem ko tešimo svoje potrebe, razvijamo vedno boljšo izbiro vedenjskih vzorcev (Sullo, 1996). Pomembno je, da odkrijemo, katera vedenja so za nas učinkovita, in da se vedemo odgovorno, tj. da s svojim vedenjem ne oviramo drugih. Zadovoljevanje temeljnih psiholoških potreb zahteva stalno prilagajanje, sodelovanje in iskrenost, spoštovanje in sprejemanje sebe in drugih. Naša srečnost je odvisna od tega, ali si znamo tešiti potrebe na odgovoren način. Krepitev zavedanja je za čustveni in osebostni razvoj ključnega pomena, saj nam omogoča, da se odločamo, na kaj bomo pozorni in kako se bomo odzivali na dražljaje znotraj in izven sebe.

2 VZGOJA ZA SREČNOST

Naša srečnost je odvisna od tega, ali si znamo tešiti potrebe na odgovoren način. Tudi otroci se lahko naučijo odgovornega vedenja in učinkovitega nadzora nad svojim življenjem, ko razumejo povezavo med svojim vedenjem in srečnostjo. Spoznajo, katere temeljne potrebe jih motivirajo in doumejo, da so v veliki meri sami gospodarji svojega vedenja in sreče, ki jo čutijo. Odrasli jim pomagamo, da si izberejo bolj učinkovita vedenja in tako pridejo do tistega, kar želijo.

Učencem sem predstavila dejavnosti, ki jim bodo pomagale pri učenju, kako živeti bolj srečno. Najprej sem jim predstavila štiri temeljne psihološke potrebe:

- Potreba po moči – občutek zmožnosti je zadovoljena, ko veste: »Jaz sem pomemben. Moje početje je pomembno.« Vsak dan se spomnite, kaj ste tega dne dobro opravili in si čestitajte.

Samospoštovanje nam pomaga tešiti potrebo po moči, zato otroke pohvalimo za vse, kar so dobro opravili. Tako jim pomagamo odkrivati lastne odlike in zmožnosti (Sullo, 1996). Ker svoje talente izkazujejo vsak dan, jih pohvalimo vsak dan. Samospoštovanje je ključnega pomena za zdrav razvoj otrok.

- Ko se zabavate, se učite in si tešite eno od temeljnih psiholoških potreb. Med igranjem ves čas kaj odkrivajte in se učite. Ko odkrijete kaj novega, se čudite in veselite. Zabava in učenje sta povezana in se vzajemno podpirata (Sullo, 1996).
- Svoboda pomeni, da imate možnost izbire. Vsak dan sprejemate odločitve. O čem sami odločate, kaj lahko sami izbirate? (Otrokom pomagamo spoznati, da se vsak dan odločajo in izbirajo med različnimi možnostmi. Otroci so bolj zadovoljni, če cenijo dejstvo, da imajo možnost izbire.)
- Otroci so našli osebe, ki jih imajo radi in ki jim pomagajo tešiti potrebo po ljubezni in pripadnosti ter sodelovanju.

Nato smo izvajali praktične vaje za urjenje zbranosti in osredotočanja na svoj notranji svet.

2.1 SAMOOPAZOVANJE IN SAMOZAVEDANJE

S kratko meditacijo smo si pomagali umiriti um. Umirjeni lažje premišljujemo in prepoznamo vzročne povezave in razloge, zakaj se nekaj dogaja. To nam omogoči sposobnost uvida in nas sprosti. Meditacija nam pomaga razumeti sebe in druge in videti stvari take, kot so v resnici (Škobalj, 2017). Pomaga nam razvijati samozavedanje in opazovanje dogajanja v sebi.

Vaje smo začeli z zaprtimi očmi in počasnim globokim dihanjem skozi nos. V mislih smo šteli vdihne in izdihne. Svojo pozornost smo usmerili na dihanje in opazovali občutke, ki ga spremljajo. Nato smo se spomnili dogodkov, ko smo v telesu začutili strah/jezo/nelagodje/bolečino ipd. Pogledali smo v svoje telo in poiskali te občutke. Opazovali smo njihovo barvo, obliko, velikost in začutili, v katerem delu telesa so bili najmočnejši. Neprijetne občutke smo se odločili odstraniti. Opazovali smo, kako z vsakim izdihom odhajajo iz telesa. Z vsakim vdihom se je telo polnilo s toplo, belo svetlobo. Ko smo izdihnili vse neugodje, smo začutili lahkotnost in umirjenost.

Vajam je sledilo razmišljanje o sebi. Učenci so pripovedovali o tem, kaj želijo doseči, katere reči obvladajo, na kaj so ponosni, o čem sami odločajo, o težavah pri doseganju ciljev, kaj jih jezi ali skrbi ipd. Opisovali so svoje občutke, misli in vedenje. Dogovorili smo se, da negativni odzivi na mnenja sošolcev niso sprejemljivi. Prav tako ni napačnih odgovorov na vprašanja. Vsi odgovori so »pravi«. Učencem nisem prišepetavala odgovorov in jih nisem popravljala.

2.2 MISLI, ČUSTVA, VEDENJE

Učenci so odgovarjali na naslednja vprašanja:

KAJ ŽELIŠ? NAŠTEJ SVOJE ŽELJE. ŽELIM ...

Želim imeti veliko prijateljev. Postati zdravnica ali glasbenica/vzgojiteljica/kuhar/slaščičarka/frizerka. Biti zdrava in srečna celo življenje. Biti vzorna učenka. Želim hrčka, psa, hišnega ljubljence, podgano, zajčka, kužka. Biti odlična učenka. Biti z vsemi prijazna in razumevajoča. Da ne bi umrl nihče, ki ga imam rada. Imeti dobre ocene, da bom lahko šla na izbrano srednjo šolo. Da bi se celo življenje zabavala s prijatelji in družino. Da naš planet ne bi trpel zaradi plastike. Da bi veliko potovala. Zabavno poletje. Da bi bila moja družina zdrava. Da bi dolgo živel. Da ne bi nikoli izgubila bližnjih oseb. Da ne bi bila nikoli osamljena. Da ne bi bilo šole. Da bi bil na svetu mir. Da ne bi nihče trpel. Da ne bi bilo vojn, sovraštva, zavisti ... Da bi bil ati več doma. Da bi imeli manj šolskih predmetov. Da bi brat pogosteje peljal psa na sprehod. Gledati več filmov. Da bi imel svojo sobo. Postati košarkar. Rad bi bil višji. Da bi se z nekaterimi sošolci bolje razumela. Leteti z letalom. Iti v Ameriko. Imeti lepo družino, ko bom večja. Imeti dobro službo. Postati to, kar želim biti, ko bom velik. Narediti »špagu« z eno nogo na klopci. Da bi se lahko učila in da mi ne bi bilo dolgčas. Da bi bila sprejeta na Kajuhovo gimnazijo. Da bi raje brala. Bolj urejene zvezke in skrbno pospravljene reči. Potovati po svetu. Spoznavati druge narode. Več smeha in zabave. Pomagati ljudem in planetu. Da bi imela veliko prijateljev in malo manj prijateljic.

KATERE CILJE IMAŠ? KAJ HOČEŠ DOSEČI?

Dobre ocene v šoli. Biti uspešna v glasbeni šoli. Uspešno končati razred. Iti na najboljšo gimnazijo. Imeti odlično oceno pri matematiki. Boljši učni uspeh. Hočem se več učiti in bolj potruditi. Živeti z babico in dedijem. Imeti več mišic, da bom lahko dlje vrgel žogo.

Naslednje leto imeti le štirice in petice. Shujšati. Dobro oceno pri angleščini. Da bi bili starši bolj ponosni name. Končati osnovno in nato še poklicno šolo. Imeti bogatejši besedni zaklad. Biti prijazna. Več časa namenjati treningu. Ugotoviti, kateri poklic me veseli. Da me ne bi bilo strah elementov pri gimnastiki. Med počitnicami prebrati vsaj tri knjige. Povzpeti se na Triglav. Sodelovati na olimpijskih igrah.

ZA VSAKO ŽELJO OBLIKUJ CILJ. Cilje opiši čim bolj natančno in s čim manj besedami. Napiši jih tako, kot da so že uresničeni ali izpolnjeni (npr., če je cilj dobre ocene v šoli, to napiši na način: Imam dobre ocene.)

Imam odlično oceno pri slovenščini. Živim v lepi novi družini. Zabavam se s prijatelji in z družino. Sprejeta sem na izbrano srednjo šolo. Zdrava sem. Odlično govorim angleško. Imam dobre ocene. Uspešna sem. Med učenjem se ne dolgočasim. Moje petje je popolno. Ne bojim se elementov pri gimnastiki. Naredim špago z eno nogo na klopici.

IZBERI EN CILJ IN PREMISLI, KAJ BI LAHKO NAREDIL/-A, DA BI GA DOSEGEL/DOSEGLA.

Med počitnicami veliko berem, pišem pesmice in rešujem naloge. Bolj se trudim in se več učim. Pri pouku poslušam in sodelujem. Vsak dan ponovim učno snov. Starše prosim za pomoč pri učenju. Šolo jemljem bolj resno. Zbrano sledim pouku. Na listke pišem bistvene podatke. Pred ocenjevanji znanja se učim sproti in ponavljam snov. Redno pišem domače naloge. Sošolce in učitelje prosim, da mi pomagajo pri učenju. Učim se tudi iz učbenika. Vsak dan naredim špago in jo »držim« dve minuti. Nato bom zvišala nogo vsak dan po malem in sčasoma bom z lahkoto naredila špago z eno nogo na klopici. Pri pisanju ne smem hiteti. Moram biti bolj natančna. Moram uporabiti več različnih barv.

KAKO USPEŠEN SI Z IZVAJANJEM SVOJEGA NAČRTA?

Sem na dobri poti. Polovično. Včasih sem zelo uspešna, včasih pa ne. Zelo uspešen.

V KOLIKŠNI MERI TI GA JE USPELO URESNIČITI?

Malo. Skoraj nič. Delno. Večinoma.

NA KATERE TEŽAVE SI NALETEL/-A PRI DOSEGANJU CILJA? Opiši svoje občutke, ko ti ne uspe uresničiti cilja.

Moja največja težava je, da ne verjamem, da mi bo uspelo, ker nisem dovolj dobra. Ko dobim slabo oceno, mislim, da bo konec sveta. Nimam dovolj opreme za vzpon na Triglav. Nimam kondicije. Nimam prevoza. Žalosten sem. Lena sem in negotova. Potrebujem več prostega časa. Ne ljubi se mi brati knjig, ker me to dolgočasi. Nisem našla zabavnih knjig. Knjige so predebele. Nisem dobila odlične ocene pri slovenščini, zato sem bila razočarana in malo jezna. Ne morem si zapomniti učne snovi. Ker ne dobim dobre ocene, sem jezna nase in se počutim grozno. Lena sem in nimam potrpljenja. Pri reševanju nalog nisem dovolj pozorna in natančna. Nimam volje. Čutim negotovost. Potrebujem več prostega časa in spanja.

KAJ TI POVZROČA NEUGODJE?

Potrta sem, ko me prijateljice ne sprejmejo v družbo/ko mi nekaj ne gre/ko me kdo krega in vpije name/ko se s kom skregam/ko se mi ne ljubi učiti/ko se pozabim učiti/ko mi kaj ne gre/ocenjevanje znanja/ko mi ne uspe doseči cilja, sem razočarana, ker sem se trudila.

KAJ POVZROČA JEZO V TEBI? JEZIM SE, KER ...

Ker sem nekaj naredila narobe. Jezi me učenje. Jezi me, ko mi kdo ukazuje/ko mi kaj ne uspe/so nekateri ljudje glasni/če me kdo zafrkava/če se ljudje kregajo/me nekdo ne posluša. Včasih mi gredo vsi na živce, ker se kregajo, čeprav nisem nič naredila. Nekateri so včasih

prijazni, včasih pa ne, zato ne vem, kdaj jim lahko zaupam. Sošolci me zafrkavajo z imeni, ki mi niso všeč.

NA KOGA/KAJ SE JEZIŠ?

Na sošolce, brata, učitelje, starše, prijateljice, družino, nase, na ljudi, ki mislijo, da so boljši od drugih, na neresne fante, ki ves čas nadlegujejo druge/telefon/knjigo/psa/mačko/ljudi, ki mečejo naokoli smeti/ljudi, ki mučijo druge/ljudi, ki grdo govorijo o drugih, sami pa niso nič boljši/ljudi, ki mučijo živali ...

ALI SI KDAJ JEZEN/JEZNA NASE? ZAKAJ?

Da, ko se zavem, da sem nekaj naredila narobe. Ker se nisem dovolj naučila in sem dobila slabšo oceno. Ker naredim nekaj, kar potem obžalujem. Če kaj naredim narobe in si tega ne upam povedati staršem. Nikoli nisem jezna nase. Včasih kaj prehitro rečem in mi je potem žal, ker vem, da sem nekoga prizadela. Ko dobim slabo oceno in vem, da zmorem več. Ko se mi ne ljubi učiti.

JEZIM SE, KER SEM ...

Jezna, žalostna, razočarana, nerodna, včasih poredna, preveč govorim, nepotrpežljiv, utrujen, včasih butasta, »drama queen«, nekoga užalila, razdražljiv, pod stresom ...

MORAL/-A BI ...

Se pogovoriti z osebo, s katero sem se sprla/ umiriti in zadihati/delati tako, kot sama mislim, da je prav/biti bolj previdna/se hitreje umiriti/se manj jeziti/se bolj potruditi/biti potrpežljiva/se prilagajati sošolkam in se sprijazniti s tistim, kar mislijo/biti umirjen/biti manj zasanjana, bolj pozorna/premisliti, preden kaj rečem in bi potem morda razmišljala drugače/iti k psihiatru/biti prijaznejša/se izogibati nekaterim ljudem/biti bolj miren.

KJE V TELESU ČUTIŠ JEZO?

V celem telesu. V glavi. V srcu. V duši. V pljučih. V srcu. V rokah. V glavi in srcu. Predvsem v glavi, če je zelo hudo, pa tudi v srcu. V trebuhu. V jetrih in možganih.

ČESA TE JE NAJBOLJ STRAH?

Smrti osebe, ki mi je pri srcu. Da bi izgubila prijatelje. Da ne bi zmogla uresničiti svojega cilja. Da bi izgubila svoje najbližje. Staršev. Da bi se kaj zgodilo družini in prijateljem. Da mi umre družina ali muce. Da bi me kdo ugrabil in ubil. Da ne bom dosegel ciljev. Da bi hudo zbolela in da ne bi imela družine. Slabih ocen. Da ne bi imela telefona. Da bom izpadla glupa.

KAJ MISLIŠ, KAJ SE BO ZGODILO, ČE SE TVOJ STRAH URESNIČI?

Zelo bom žalostna. Ostala bom sama. Zelo bom potrta. Ne vem, ali bom lahko vztrajala. Zaprla se bom vase. Se bo pač uresničil. Če se bo uresničil, ga bom moral sprejeti. Zelo zelo bom žalostna in prestrašena. Živel bom na ulici. Ne vem in strah me je o tem razmišljati. Ponavljal bom razred. Bil bi svoboden. Nič dobrega.

KAKO SE SOOČAŠ S SVOJIM STRAHOM?

Skušam ne misliti na strah. Družim se z nekom, da nisem sama. Rečem si: strah je znotraj votel, zunaj pa ga ni. Tako, da se zelo trudim. Tako, da mislim samo na dobre stvari. Ne vem. Delam vajo za sproščanje in to mi pomaga. Preženem ga iz misli. Tako, da se več učim. Da niti ne pomislim na to. Težko. Zelo težko.

KAJ TE SKRBI?

Da bi izgubila družino. Da ne bi bila srečna v življenju. Ali se bom jutri zbudila? Ali bom končala šolo? Ali bom zdrava? Da ne bom dobil dobrih ocen. Ali bom uspešen v šoli. Ali bom

imela prijatelje. Ocene. Da bi izgubila »fene« zaradi nekaterih »kajtarjev« - kokoši brez glave. Da bom zavrnjena.

ZAKAJ TE TO SKRBI?

Potem ne bi mogla delati tistega, kar želim. Gre za moje življenje in zame. Ne želim zaostati. Nočem kmalu umreti. Ne želim izgubiti ljubljenih oseb. Ker veliko časa preživim na družabnih omrežjih. Nisem sigurna vase.

KAJ BI SE ZGODILO, ČE SE TVOJE SKRBI URESNIČIJO?

Življenje bi bilo prazno. Prebolel bi. Zaprla bi se vase in bi bila zelo žalostna. Bila bi potrta, osamljena in jezna nase. Mamica ne bi bila vesela. Ustvarila bi si nov profil.

OB KATERIH DOGODKIH SE POČUTIŠ DOBRO, HVALEŽNO ALI PONOSNO?

Ko imam nastop. Ko sama naredim nekaj, kar je prav. Ko nekdo naredi veliko stvari, da sem srečna. Ko mi kdo pomaga. Ko sem v družbi s prijatelji. Ko dobim dobro oceno. Ko sem uspešna na tekmovanju. Ko sem dobila medaljo za šah in judo. Dobila sem bronasto priznanje za gimnastiko. Ko storim nekaj lepega. Ko se družimo z družino. Ko pospravim stanovanje, pomijem posodo, si zložim oblačila, skuham kosilo. Ko se snov dobro naučim. Ko pazim sestrično in sestriča, sem ponosna, da mi odrasli zaupajo. Hvaležna sem za najboljše starše, za hrano, dom ... Ponosna sem, ko dobim medaljo in priznanje, lepo oceno. Dobro mi je, ko se zabavam s prijatelji. Ko nekemu pomagam. Ko kdo pomaga meni. Ko se imamo s prijateljicami lepo. Na tekmovanju z gasilci. Ob rojstnih dnevih, za božič, novo leto, veliko noč ... Ko me nekdo pohvali. Ko nekaj naredim dobro. Ko dobim petico.

KATERE SO TVOJE NAJBOLJŠE LASTNOSTI, NA KATERE SI PONOSEN/PONOSNA?

Igram klavir. Lepo pojem. Ko rišem, se sprostim. Rada pomagam drugim. Imam bujno domišljijo. Znam biti iskrena. Vsakomur prisluhnem. Sem iskren, potrpežljiv, zabaven in vztrajen. Sem dobra športnica in ustvarjalka, pesnica, slikarka. Sem sočutna in hvaležna. Radodaren. Drugim se znam prilagoditi. V družbi se zabavam. Sem poštena in pogumna. Imam svoj stil. Upoštevam svoje dolžnosti. Sem zaupljiva. Vedno želim pomagati tistemu, ki potrebuje pomoč. Sem razumevajoča in znam pristopiti k drugemu, mu prisluhniti in mu pomagati. Sem zvesta prijateljica. Sem odgovorna in vem, kaj hočem v življenju. Pogosto se smejim. Pomagam sošolcem pri učenju. Pospravljam za seboj.

V ČEM SI ŠE POSEBEJ USPEŠEN?

V petju, risanju, učenju, Pri zgodovini in nemščini. V skoku v daljino. Kot voditeljica prireditve. Kuhanje. Nogomet. Košarka. Pospravljanje. Tenis. Logika. Risanje, organizacija, učenje. Igranje klavirja. Ritmična gimnastika. Atletika. Matematika. Plavanje. V premagovanju strahu. Ljudi razveseljujem. Uresničujem svoje cilje. Odbojka. Branje. Govorno nastopanje. V šoli sem uspešna. Znam pisati pesmi. Plešem, pišem in se znam pogovarjati z ljudmi. Računalniške igrice.

KAKO SE POČUTIŠ, KO NE GRE TAKO, KOT SI SI ZAMISLIL?

Slabo. Razočarano. Žalostno. Čudno. Užaljeno. Potrto. Jezna sem nase. Hudo. Neodgovorno. Zaskrbljeno. Prazno in utesnjeno, saj mi nekaj manjka. Počutim se drugače. Osramočeno in ponižano.

KDAJ SE TI JE NAZADNJE KAJ PODOBNEGA ZGODILO?

Ko sem med petjem zgrešila tone. Ko sem risala konja. Ni mi uspelo narisati delfina tako, kot sem želela. Mamici sem nekaj narisala, a sem si risbo zamislila drugače, kot je potem nastalo. Dobila sem slabo oceno, čeprav sem se zelo potrudila.

KAJ BI SE MORALO TAKRAT ZGODITI, DA BI SE POČUTIL/-A DOBRO?

Večkrat bi morala zapeti isto melodijo. Morala bi poskusiti znova. Ne bi se smela ustrašiti. Ne bi smela obupati. Morala bi se bolj osredotočiti in se sprostiti. Morala bi se z nekom pogovoriti. Da bi mi mami rekla, da je vseeno lepo. Morala bi vztrajati in dokončati delo. Prijateljica bi me morala objeti in mi povedati nekaj lepega, saj mi njene besede veliko pomenijo.

KAKO SI SE POČUTIL/-A PO VAJAH?

Vaja mi je pomagala, da sem se umirila. Manj sem zaskrbljena in jezna. Vaja mi je pomagala, da lažje nadzorujem svoje občutke. Vaja me je sprostila. Nekaj sem se naučila sama od sebe, telo se je umirilo in pozabila sem na zunanje skrbi. Počutil sem se prijetno. Vaje sproščanja so name dobro vplivale in sedaj se počutim bolj samozavestna. Vaja mi pomaga premagati strah, skrb in jezo. Vaja me umiri in mi da energijo. Vaja mi je bila všeč, ker zdaj vem, kateri so moji cilji v življenju. Vaje so mi pokazale, kaj razmišljam. Po teh vajah se stokrat bolje počutim. Ni me več tako strah. Želim si, da bi imeli več takšnih vaj. Med vajami sem se počutila lahkotno in brezskrbno. Sedaj vidim svoj strah malo drugače. Ne bom dovolila, da me skrb in strah premagata. Po teh vajah sem bila zelo sproščena; vse skrbi so se nekako razblinile. Takšne vaje so mi všeč, ker ob njih več razmišljam in svoje mnenje pojasnujem. Te vaje dobro vplivajo name, saj se potem bolje počutim. Pred vajo sem bila jezna, po vaji pa sproščena. Med vajo sem se počutil brezskrbno. Bil sem zelo miren. Sedaj bom lažje rešil naloge. Sedaj bolje razumem svoje občutke. Naučil sem se premagati strah.

Vaje smo sklenili s pogovorom o pomenu tega, kar so počeli. Razložila sem jim, da je razmišljanje o sebi, o svojih željah, ciljih, čustvih in vedenju ključ do njihove sreče in da se bomo skupaj učili, kako bomo čim pogosteje srečni. (Sullo, 1996).

3 SKLEP

Z opisanimi dejavnostmi učence učimo prepoznavati svoje misli in čustva ter razumeti sebe in svoje vedenje. Učimo jih odgovoriti na vprašanja: Kako vem, da sem/nisem srečen? Katere potrebe nimam zadovoljene? S pozornim poslušanjem in pogovorom učencem pomagamo, da se začno zavedati, da sami izbirajo svoje vedenje. Podpiramo jih v tistem, kar je zanje vrednota in kar radi počno. Tako ustvarjamo medsebojno zaupanje in bližino, krepimo njihovo pozitivno samopodobo in odgovornost ter hkrati osmišljamo delo in življenje. Učenci so z zanimanjem odkrivali poti do sebe, se poglobljali vase in spoznavali svoj notranji svet, zato bomo s podobnimi dejavnostmi nadaljevali tudi v prihodnje.

Literatura in viri

1. Glasser, W.: Dobra šola: Vodenje učencev brez prisile. Radovljica: Regionalni izobraževalni center, 1994 (povzeto 1. 9. 2019)
2. Škopalj, E.: Čuječnost in vzgoja. Maribor: Ekološko-kulturno društvo za boljši svet, 2017 (povzeto 5. 9. 2019)
3. Sullo, Robert A.: Učite jih sreče. Radovljica: Regionalni izobraževalni center, 1996 (povzeto 9. 9. 2019)

STANKA RAJNAR

OŠ BELTINCI

IZKUŠNJE PRI POUČEVANJU IZBIRNIH PREDMETOV

Povzetek

Izbirni predmeti so način prilagajanja osnovne šole individualnim razlikam in interesom učencev. So priložnost, da učenci ob lastni izbiri teh predmetov poudarijo in razvijajo svoje močne strani in sposobnosti ter se pri njih dokažejo. Učenci se lahko odločajo za določen izbirni predmet tudi z vidika nameravanega nadaljnega šolanja.

Izbirni predmeti so vključeni v predmetnik tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja, torej v 7., 8. in 9. razred. Šola mora ponudi pouk najmanj treh izbirnih predmetov iz družboslovno-humanističnega sklopa in najmanj treh iz naravoslovno-tehničnega sklopa. V okviru družboslovno-humanističnega sklopa mora šola ponuditi pouk tujega jezika, verstev in etike ter pouk retorike.

Ključne besede: Izbirni predmeti, interes/sposobnost učenca, predmetnik, obvezni predmeti

EXPERIENCE AT TEACHING OPTIONAL SUBJECTS

Abstract

A purpose of optional subjects at primary schools is to meet the students' interests and their individuality. They enable the students to develop their abilities and to be successful at the subjects they like. The students also decide for certain subjects in terms of their further education.

A school offers at least three optional social science subjects and at least three optional natural science subjects. It has to offer the lessons of foreign language, religion and rhetoric.

Keywords: Optional subjects, student's interests / abilities, curriculum, compulsory subjects

1 POUK V DEVETLETKI

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je sprejel nove učne načrte za vse predmete v devetletni OŠ. V nove učne načrte so vključene različne metode in oblike poučevanja, ki naredijo pouk bolj raznolik in zanimiv. V učnih načrtih za učence višjih razredov je velik poudarek na eksperimentalnem in problemskem učenju.

Učni načrti so pripravljani tako, da ostaja učiteljem in učencem dovolj časa za ponavljanje in utrjevanje snovi, za ustno preverjanje in ocenjevanje znanja.

Ob koncu drugega in tretjega obdobja devetletne osnovne šole se znanje učencev preverja pisno z nacionalnim preverjanjem znanja, s katerim se preverjajo standardi znanja, določeni z učnim načrtom. Ob koncu drugega obdobja se preverja znanje učencev iz slovenskega jezika, matematike in tujega jezika, ob koncu tretjega obdobja pa iz slovenskega jezika, matematike in tretjega predmeta, ki ga izmed obveznih predmetov določi minister.

Z upoštevanjem evropskih priporočil za individualizacijo in diferenciacijo pouka in z možnostjo izbire dveh ali treh ur izbirnih predmetov v zadnjem triletju se sistemsko vzpostavlja skrb za vsakega učenca, upoštevajoč njegove sposobnosti, interese in pričakovanja (večja skrb za nadarjene učence, učence z učnimi težavami ...).

2 OBVEZNI IZBIRNI PREDMETI ZA UČENCE 3. TRIADE

V devetletki ponuja šola v zadnji triadi izbirne predmete. Predmetnik zajema dva sklopa izbirnih predmetov: družboslovne in naravoslovno-tehnične. Glede na izvajanje pa ločimo triletno in enoletne predmete. V skladu s sedanjo zakonodajo učenec obvezno izbere dve uri pouka obveznih izbirnih predmetov tedensko, lahko pa tudi tri ure, če s tem soglašajo starši. Predmetov, ki so enoletni in so jih učenci že obiskovali, si ponovno ne morejo izbrati. Izbirni predmeti se ocenjujejo s številčnimi ocenami. Učenec, ki obiskuje glasbeno šolo z javno veljavnim programom, je lahko na predlog staršev oproščen sodelovanja pri izbirnih predmetih v celoti ali le pri eni uri tedensko. Starši po junijskem roku za vpis v glasbeno šolo za naslednje šolsko leto osnovni šoli posredujejo tudi potrdilo o vpisu njihovega otroka v glasbeno šolo z javno veljavnim programom. Ravnateljica v skladu z določbami zakona, ki ureja splošni upravni postopek, odloči o oprostitvi za posamezno šolsko leto. Za učence, ki se v glasbeno šolo vpisujejo naknadno v avgustu, starši posredujejo dokazilo o vpisu najkasneje do 15. septembra. Oprostitev sodelovanja pri izbirnih predmetih se za posameznega učenca zabeleži v dnevnik in redovalnico oddelka. Učenec, ki je oproščen sodelovanja pri izbirnih predmetih, se iz teh predmetov ne ocenjuje, v spričevalu pa se v rubriko za izbirne predmete zapiše »oproščen«. Tuj jezik je predmet, ki poteka dve uri tedensko in je hkrati triletni predmet, kar pomeni, da mora učenec najprej opraviti tuj jezik I, če želi obiskovati tuj jezik II, oziroma III. Če učenec izbere kot izbirni predmet tuj jezik, je s tem že izbral dve uri izbirnega pouka tedensko in mu ni potrebno izbrati še enega predmeta, če si tega ne želi.

3 IZBIRNI PREDMETI NA ŠOLI

Na šoli izvajamo zelo pestro paleto izbirnih predmetov, od jezikov, športa, likovnega pouka, glasbe, računalništva, tehnične vzgoje, fizike, ekologije ...

Sama izvajam izbirne predmete iz področja astronomije in fizike. Pri izbirnem predmetu imam učence od 7. do 9. razreda. Učenci si izberejo predmet, ki jih zanima, kjer se upoštevajo njihove sposobnosti in sledijo bodoči poklicni usmerjenosti.

Obvezni izbirni predmeti v III. triadi so: angleščina I, angleščina II, angleščina III, ansambelska igra, daljnogledi in planeti, izbrani šport nogomet, izbrani šport ples, likovno snovanje I, likovno snovanje II, likovno snovanje III, multimedija, načini prehranjevanja, nemščina I, nemščina II, nemščina III, obdelava gradiv les, ples, projekti iz fizike in ekologije, rastline in človek, raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja, risanje v geometriji in tehniki, robotika v tehniki, slikarski, marjetični in gobelinski vbod, starinski in družabni plesi, šport za sprostitev, šport za zdravje, vzgoja za medije televizija.

4 IZVAJANJE IZBIRNIH PREDMETOV

Izbirne predmete izvajamo 6., 7. ali 8. uro, jezike izvajamo v času predur. Predmet, ki je eno uro tedensko, se lahko izvaja vsak teden ali dve uri skupaj na štirinajst dni. Nekateri izbirni predmeti se izvajajo v manjših skupinah po normativih.

Sama izvajam dve uri skupaj, kar prinaša prednosti in slabosti. Izvajanje praktičnega dela zahteva daljše časovno obdobje. Prednost v skupini so učenci, ki imajo interes za določeni predmet. Slabost je v tem, da so učenci 8. uro utrujeni in težje sledijo pouku. Daljši presledek pomeni, da učenci veliko stvari od prejšnjih ur pozabijo.

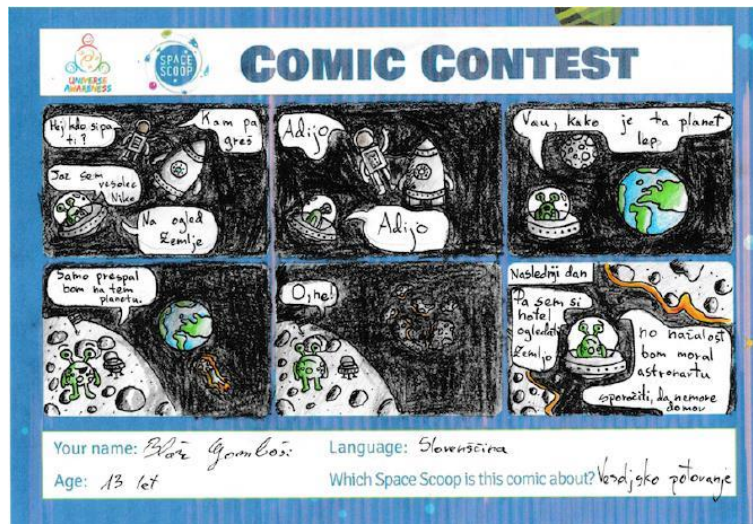
5 KAJ OMOGOČAJO IZBIRNI PREDMETI?

Izbirni predmeti so priložnost, da delaš drugače, kot pri ostalih urah pouka. Učenci pričakujejo lepe ocene, zato je potrebno drugačno delo. V izbirne predmete vključujem IKT tehnologijo. Pri astronomiji učenci delajo z literaturo, iščejo informacije na spletu, izdelujejo PowerPoint predstavitve, izdelujejo križanke, kahoot kvize, rešujejo različne interaktivne naloge, tekmujejo iz znanja astronomije za Dominkovo priznanje, sodelujejo pri raznih nagradnih razpisih (ime eksoplaneta) ...

Slika 1: Kahoot kviz

Pri izbirnem predmetu daljnogledi in planeti smo sodelovali na mednarodnem razpisu Space Scoop–risanje stripov in osvojili prva tri mesta. Zmagovalni strip pa je sodeloval tudi na mednarodnem tekmovanju.

Slika 2: Space Scoop

Slika 3: Maketa zemljevida elektram Slovenije

V vsebine izbirnih predmetov vključujem vsebine ekošole (izdelava različnih maket elektrarn- trajnostni razvoj).

Pri projektih iz fizike in ekologije smo izdelali verižni eksperiment, kjer kroglica začne v prvem členu verige in zapusti v zadnjem členu verige eksperimenta. Tudi v letošnjem letu bomo izdelali člen verige verižnega eksperimenta.

Slika 4: Verižni eksperiment

Pri urah smo izvajali poskuse za tekmovanje iz znanja tehnologij in tudi tekmovali. Na državnem tekmovanju smo osvojili nagrado za najštevilčnejšo ekipo tekmovalcev, in sicer izdelavo sončne celice. Tudi letos se pripravljamo za tekmovanje.

Slika 5: Izdelava sončne celice

Pri izbirnih predmetih učence navajam na samostojno delo. Vloga učitelja je osredotočena na aktivnost učenca, sam pa je samo svetovalec.

6 ZAKLJUČEK

Z izbirnimi predmeti imam zelo veliko izkušenj, saj sem učila že veliko predmetov iz področja fizike, astronomije, tehnologije. Izbirni predmeti so priložnost za osebno rast učitelja. Zahtevajo maksimalno angažiranost in pripravljenost za izvajanje ur pouka. Učenci se za določene predmete prijavljajo prav zaradi učitelja. Učenec lahko pri izbirnem predmetu sledi svojemu poklicnemu interesu. Učenci se odločajo za jezike, ker dobijo temelje, ki so potrebni v gimnazijskih programih. V porastu je zanimanje za izbirne na

področju športa. Učenci se zavedajo, da je gibanje potrebno za ohranitev zdravja. Večje šole imajo prednost pri izbirnih predmetih, ker lahko ponudijo večje število izbirnih predmetov, imajo na razpolago več učiteljev različnih strokovnih smeri, tako da učenec lahko obiskuje predmet, ki si ga je sam izbral.

Literatura in viri

1. http://mizs.arhiv-spletisc.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_predsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/osnovno_solstvo/osnovna_sola/, datum dostopanja: 11. 9. 2019
2. <http://osbeltinci1.splet.arnes.si/pouk/izbirni-predmeti/>, datum dostopanja: 11. 9. 2019

STANKA RAJNAR

OŠ BELTINCI

RAZREDNIŠTVO KOT IZZIV

Povzetek

Razred potrebuje razrednika, ki mu je mar za učenca. Učitelj razrednik mora biti vzornik, kritik, vzgojitelj, učitelj, poslušalec, zaupnik. Spodbujati mora učenčev osebni razvoj, zadovoljiti njegovo potrebo po pripadanju, zagotoviti čustveno varnost, učenec mora okusiti uspeh, dostojanstvo in občutek moči.

Razrednik je pedagoški delavec, administrator in organizator dejavnosti.

Razrednik mora biti usmerjevalec učencem pri iskanju ustreznih rešitev. Učence spodbuja pri delu, jim pomaga ter svetuje.

Ključne besede: Razred, vzgojitelj, učitelj, učenec, razrednik/usmerjevalec/spodbujevalec.

CLASS MANAGEMENT AS A CHALLENGE

Abstract

A class needs a class teacher who cares about the students. The class teacher needs to be a role model, a critic, an educator, a teacher, a listener and a confidant. They need to encourage the students' personal development, fulfil their need to belong, ensure their emotional security. The students need to feel success, dignity and power.

The class teacher is a pedagogical worker, an administrator and an organizer. They need to guide the students to find appropriate solutions, they encourage, help and advise the students.

Keywords: Class, educator, teacher, student, class teacher / moderator / stimulator

1 RAZREDNA SKUPNOST

Travniško združbo sestavljajo stotere cvetlice različnih velikosti, oblik, barv ter živali. Tudi razred je ena velika združba pisanih cvetov. Imamo nadarjene učence, učence s primanjkljaji na določenih področjih, različnih verskih prepričanj, različnih narodnosti, nevzgojene učence brez mej, razvajene učence ...

Razrednik mora sprejeti učence takšne, kot so, z vsemi dobrimi in manj dobrimi lastnostmi. Vloga razrednika je kot gledališka predstava, ki mora biti uspešna. Učenci so dobri igralci različnih vlog, on pa kot gledalec, poslušalec, učitelj, vzgojitelj, kritik, sodnik. Vse vloge pa morajo strmeti k uspešnemu delu v razredu.

Cilj razredne skupnosti je uspešno napredovanje vseh učencev v naslednji razred. Učenci morajo zrasti na duhovnem področju.

2 RAZREDNIK

Razrednik je učitelj, ki uči v tem razredu. Razredništvo je kot način življenja. Razrednik mora imeti enotna pravila za vse. Razrednik je vez med učencem, učitelji, vodstvom in starši.

Od razrednika se marsikaj pričakuje. Učenci bi naj bili v razredni skupnosti ogledalo razrednika. Učenci morajo imeti dober občutek lastne vrednosti. Če želimo pri učencih dvigniti občutek lastne vrednosti, moramo najprej ustvariti pogoje za pet osnovnih dejavnikov občutka lastne vrednosti:

- a) občutek varnosti
 - kaj sme in česa ne sme
 - dosledno uveljavljanje pravil
 - zaupanje
 - vzgled
- b) občutek identitete
 - pomembna oseba
 - brezpogojna ljubezen
 - spodbujanje njegovih sposobnosti
 - kakovostno druženje
- c) občutek pripadnosti
 - dobri odnosi
 - član skupine
 - pomoč drugim
- d) občutek smiselnosti
 - pričakovanja dosežkov
 - uresničevanje ciljev
 - verjeti in zaupati
 - nagrajevanje kot spodbuda
- e) občutek sposobnosti
 - načrt dejavnosti
 - spodbuda in podpora
 - povratne informacije

Razrednik mora biti strokoven, pravičen, komunikativen, dosleden, iznajdljiv, ljubezniv, urejen, točen, mora imeti smisel za humor, aktualen, strpen, razgledan ...

3 VLOGA RAZREDNIKA

Razrednik nastopa v različnih vlogah kot povezovalac med šolo, starši, učenci, vzgojitelj, animator, načrtovalec, posrednik v problemskih situacijah, informator in administrator.

Razrednik opravlja veliko administrativnih del: različna soglasja, priprave načrtov za učence s posebnimi potrebami, pobiranje in urejanje soglasij, pisanje zapisnikov, urejanje matičnih listov, vpisi v matično knjigo ...

Razrednik mora s svojim načinom dela učence vzgajati, učiti in pripravljati na življenjske izzive. Vsak trenutek mora biti razsodnik v njihovih sporih, reševati njihove probleme ter jih spodbujati pri njihovem delu.

Vloga razrednika je pomembna tudi pri povezovanju med učenci in njihovimi starši. Starši danes preveč bremen prelagajo na ramena šole. Učitelj ne more popolnoma prevzeti vloge vzgoje otrok. Starši so tisti, ki vzgajajo svojega otroka, učitelj pa jim samo pomaga pri njihovem delu.

4 SODELOVANJE STARŠEV

Sodelovanje s starši izvajamo na različne načine. Pogovorne ure izvajamo v dopoldanskem in popoldanskem času in smo tako dostopni vsem staršem. Za starše si moramo vzeti čas, jih poslušati, jim realno prikazati delo njihovega učenca. Učenca moramo pohvaliti, če je potrebno ter tudi opozoriti na njihove napake na pravi način. Ob težavah moramo skupaj poiskati najboljšo rešitev ter pomagati po najboljših močeh.

Roditeljski sestanki morajo biti organizirani z zanimivimi predavatelji in aktualnimi temami o vzgoji, delu učencev. Šola tako nudi pomoč pri njihovi starševski vlogi. Pri vzgoji otrok moramo biti vsi enotni in dosledni.

5 DEJAVNOSTI

Razredne ure morajo biti zanimive, aktualne, načrtovane in sproščene. V delo razredne ure je potrebno vključevanje različnih dejavnosti. Pri urah izvajamo delavnice za dvig občutka lastne vrednosti, izdelujemo origamije iz papirja za okrasitev učilnice, plakate za otroški parlament, izdelke za prvošolce iz lesa, za sprejem prvošolcev v skupnost šole, vključujem tudi aktualne nagradne razpise, barvanje učilnice ...

Razred vključujem v eko šolo in različne projekte, ki se izvajajo na šoli.

Organiziram različne oblike medsebojne pomoči za učence, ki potrebujejo pomoč pri učenju.

Razrednik je vodja strokovnih ekskurzij, večkrat spremljevalec pri dnevih dejavnosti, izvajalec vsebin dejavnosti.

Vsak dan je razrednik oseba, ki spremlja razred v jedilnici, na hodniku ali izven šolskega poslopja.

6 ZAKLJUČEK

V oddelku mora vladati dobra klima, da bomo na dolgi rok uspešni. Učenci morajo zaupati razredniku ter ga sprejemati kot osebnost z vsemi napakami.

Dober razrednik in dobra oddelčna skupnost morata biti usmerjena v doseg skupnega cilja, vztrajati kljub oviram, se učiti iz napak, v skupnosti članov naj vlada prijateljski odnos,

učencu morajo biti drug drugemu dober zgled ..., to je nekaj, kar mora živeti med učenci, da smo skupaj uspešni.

V razredu je potrebno razviti dobre medsebojne odnose, samozavestnega učenca, ki se sooča s problemi in dosega zastavljene cilje in je tako tudi uspešen v življenju.

Literatura in viri

1. Bregar M., (2013). Naloge razrednika v osnovni šoli in usposobljenost učiteljev za to vlogo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta
2. Bluestein J., (1999). Kako otroku postaviti meje in poskrbeti zase!, Ljubljana: Inštitut za razvijanje osebne kakovosti
3. Ščuka V., (2007). Šolar napoti do sebe, Radovljica: Didakta
4. W. Reasoner R. (2015). Kako vzgojiti srečnega otroka, Ljubljana: Inštitut za razvijanje osebne kakovosti
5. W. Reasoner R., Lane M., (2003). Ustvarjanje spodbudnega šolskega okolja, Ljubljana: Inštitut za razvijanje osebne kakovosti
6. W. Reasoner R. (1999). Kako krepiti osebnost svojega otroka, Ljubljana: Tiskarna Optima
7. Zalokar Divjak Z., (2000). Vzgajati z ljubeznijo, Krško: GO

KARMEN RAMPRE
OŠ ANTONA INGOLIČA SPODNJA POLSKAVA
**SOCIALNE IGRE; NJIHOV POMEN IN UPORABA PRI URAH ODDELČNE
SKUPNOSTI**

Povzetek

Ure oddelčne skupnosti so ure, ki jih učitelj razrednik lahko kvalitetno preživi s svojimi učenci. Vsebine nameni različnim temam, ki vključujejo življenje na šoli in v razredu, prometni varnosti, zdravemu načinu življenja, spoznavanju posameznikov v razredu, pri tem pa dosega mnogo ciljev iz Zakona o osnovni šoli, vezanih na vzgojo za osebno rast učenca, na vzgojo za razvijanje spoštovanja, strpnosti in oblikovanja pozitivne osebnosti in samopodobe pri učencu. Prav tako pa ima korist pri sebi, saj na ta način učence boljše vsestransko spozna, preprečuje negativne situacije v razredu in ustvarja pozitivno razredno klimo. Vse to najlažje naredi skozi socialne igre, saj je med to vrsto igre vzdušje sproščeno in prijetno. Socialnih iger je mnogo, imajo različne namene in se uporabljajo v različnih situacijah. Nekaj zelo učinkovitih socialnih iger je opisanih v prispevku.

Ključne besede: oddelčna skupnost, ure oddelčne skupnosti, učitelj razrednik, socialne igre, korist socialnih iger, uporaba socialnih iger

SOCIAL GAMES; THE BENIFIT AND THE USAGE DURING THE CLASS MEETING

Abstract

During the class meeting lessons the class teacher can spend quality time with his/her pupils. During this time, several different topics can be discussed: life at school and in the classroom, traffic safety, healthy lifestyle, getting to know the individuals in the class. In that way a lot of different goals from the Primary School Act are achieved like students' personal growth, development of respect, tolerance and pupils' positive personality and self-esteem. The class meeting lessons are beneficial for the class teacher, too. They get to know the pupils better, prevent negative classroom situations and create a positive classroom atmosphere. The easiest way to achieve these is through social games. Social games provide relaxed atmosphere. There are many social games with different purposes, which can be used in different situations. Some very effective social games are described in the article.

Keywords: class, class meeting, class teacher, social games, benefit of social games, use of the social games

1 UVOD

Zakon o osnovni šoli jasno postavlja cilje osnovnošolskega izobraževanja. To so:

- zagotavljanje splošne izobrazbe vsemu prebivalstvu,
- vzpodbujanje skladnega, spoznavnega, čustvenega, duhovnega in socialnega razvoja posameznika,
- razvijanje pismenosti ter sposobnosti za razumevanje, sporočanje in izražanje v slovenskem jeziku, na območjih, ki so opredeljena kot narodnostno mešana, pa tudi v italijanskem oziroma madžarskem jeziku,
- vzpodbujanje zavesti o integriteti posameznika,
- razvijanje zavesti o državni pripadnosti in narodni identiteti in vedenja o zgodovini Slovenije in njeni kulturi,
- vzgajanje za obče kulturne in civilizacijske vrednote, ki izvirajo iz evropske tradicije,
- vzgajanje za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin in s tem razvijanje sposobnosti za življenje v demokratični družbi,
- doseganje mednarodno primerljivih standardov znanja in pridobivanje znanj za nadaljevanje šolanja,
- pridobivanje splošnih in uporabnih znanj, ki omogočajo samostojno, učinkovito in ustvarjalno soočanje z družbenim in naravnim okoljem in razvijanje kritične moči razsojanja,
- razvijanje in ohranjanje lastne kulturne tradicije,
- seznanjanje z drugimi kulturami in učenje tujih jezikov,
- omogočanje osebostnega razvoja učencev v skladu z njihovimi sposobnostmi in zakonitostmi razvoja,
- razvijanje nadarjenosti in usposabljanje za doživljanje umetniških del in za umetniško izražanje in
- oblikovanje in spodbujanje zdravega načina življenja in odgovornega odnosa do naravnega okolja. (ZOsn, 2. člen)

Mnogo od teh ciljev, predvsem tistih, vezanih na vzgojo vrednot, strpnosti, spoštovanja drugačnosti, sodelovanja, osebostnega razvoja in zdravega načina življenja lahko dosežemo pri urah oddelčne skupnosti, ki jim pravimo tudi razredne ure.

2 URE ODDELČNE SKUPNOSTI

Ure oddelčne skupnosti se uvrščajo med obvezni program osnovne šole (ZOsn, člen 15) in to so ure, kjer učenci skupaj z razrednikom obravnavajo vprašanja, povezana z delom in življenjem učencev. (ZOsn, 19. člen)

Posebno vlogo pri tem ima vsekakor učitelj razrednik. Njegova vloga je zahtevna, zelo odgovorna, ne samo, da mora učitelj razrednik biti strokoven, biti mora tudi human, človeško topel, tankočuten. (Žagar, et al., 2001)

Naloge in vloge razrednika izhajajo tudi iz Zakona o financiranju vzgoje in izobraževanja, kjer je zapisano, da razrednik vodi delo oddelčnega učiteljskega zbora, analizira vzgojne in učne rezultate oddelka, skrbi za reševanje vzgojnih in učnih problemov posameznih učencev, vajencev oz. dijakov, sodeluje s starši in šolsko svetovalno službo, odloča o vzgojnih ukrepih ter opravlja druge naloge v skladu z zakonom. (ZOFVI, 63. člen)

Učitelj razrednik, ki želi svoje učence spoznati in dosežati vse zgoraj naštetih cilje, pri urah uporabi različne strategije in metode za delo, v katere vključuje vse učence v svojem

razredu. Učitelj ni vezan na učni načrt, saj za ure oddelčne skupnosti le-ta ni predpisan, zato lahko prosto izvajajo vsebine in jih razporeja skozi šolsko leto.

Predmetnik OŠ prvim trem razredom v OŠ ne namenja ur oddelčne skupnosti, od četrtega razreda dalje pa je uram oddelčne skupnosti namenjeno pol ure tedensko, kar v enem šolskem letu zneso 17,5 ure. (ZOsn, 29. člen)

2.1 LETNI DELOVNI NAČRT ZA URE ODDELČNE SKUPNOSTI V 4. RAZREDU

Ure oddelčne skupnosti sama v letnem delovnem načrtu razdelim na štiri sklope, znotraj katerih z različnimi oblikami dela dosegam cilje, pri tem pa je pomembno, da so učenci dejavni.

1. SKLOP: SPOZNAJMO SE

Cilji sklopa:

- učenci spoznajo hišni red, vzgojni načrt in šolska pravila,
- se seznanijo s svojimi temeljnimi pravicami in dolžnostmi,
- se seznanijo z bontonom in kulturnim obnašanjem med odmori, v času malice in kosila,
- se seznanijo z različnimi interesnimi dejavnostmi in urnikom le-teh.

Dejavnosti učencev:

- izdelajo razredna pravila in pravila obnašanja pri obrokih (plakati, zloženke),
- pregledajo hišni red in vzgojni načrt naše šole,
- sodelujejo v različnih interesnih dejavnostih, ki jih izbirajo glede na lastne interese,
- igrajo igre vlog (različne situacije: kršenje pravil, primerno in neprimerno obnašanje v jedilnici).

2. SKLOP: PROMETNA VARNOST

Cilji sklopa:

- učenci spoznajo varno pot v šolo in nevarnosti, na katere morajo biti pozorni,
- ponovijo pravila obnašanja kot udeleženci v prometu,
- ponovijo nujna ravnanja vsakega posameznika kot udeleženca v prometu (pripenjanje pasu, čelada na kolesu ali skiroju),
- spoznajo nekaj prometnih pravil za varno vožnjo s kolesom.

Dejavnosti učencev:

- kartirajo načrt domačega kraja z vsemi nevarnimi točkami, ki jih srečujejo na poti v šolo in iz nje,
- dajejo pobude za boljše stanje v prometu, predlagajo rešitve,
- izdelajo pravila obnašanja v prometu, na avtobusu, v avtomobilu (plakati).

3. SKLOP: ZDRAVJE

Cilji sklopa:

- učenci spoznavajo pomen zajtrka in zdrave prehrane za naše zdravje,
- učenci spoznavajo pomen gibanja za naše zdravje,
- učenci spoznavajo pomen osebne higiene za naše zdravje,
- spoznavajo pomen duševnega zdravja.

Dejavnosti učencev:

- pregledajo šolske jedilnike, predlagajo spremembe na šolskem jedilniku,
- izdelajo zdrav jedilnik,

- pripravijo zdrav obrok,
- seznanijo se s Shemo šolskega sadja, zelenjave in mleka,
- sodelujejo v projektu Tradicionalni slovenski zajtrk,
- izvajajo vaje za pravilno dihanje, za pravilno držo in zdravo hrbtenico,
- ugotavljajo, kako se pravilno nosi šolska torba,
- igrajo se športne igre,
- pravilno se naučijo umivati roke in zobe.

4. SKLOP: RAZREDNA PROBLEMATIKA:

Cilji sklopa:

- prepoznajo različne vrste nasilja in o tem glasno spregovorijo ter vedo, na koga se obrniti,
- razvijajo različne oblike komunikacije, s poudarkom na pogovoru in poslušanju,
- kritično presojuje različne situacije,
- razvijajo strpnost do ljudi.

Dejavnosti učencev:

- mediacija (z učiteljem ali medvrstniška),
- igrajo igre vlog.

5. SKLOP: SOCIALNE IGRE

Cilji sklopa:

- učenci se skozi različne socialne igre navajajo na reševanje različnih problematičnih situacij ter reševanje le-teh,
- dvig pozitivne samopodobe učencev z raznimi socialnimi igrami,
- navajajo se na delo v skupini, paru in na strpnost v medsebojni komunikaciji v šoli in izven nje,
- spoznajo, da lahko ob igri prijetno preživijo prosti čas, se sprostijo ter se ob tem kaj naučijo,
- spoznajo, da imamo ljudi različne potrebe, tudi psihične in socialne (ljubezen, varnost, prijateljstvo ...),
- prepoznavajo dejanja, stvari, ki jih osrečujejo.

Dejavnosti učencev:

- po navodilih se vključijo v različne socialne igre in se jih igrajo.

3. SOCIALNE IGRE

Učitelj razrednik je tisti učitelj, do katerega bo učenec prišel najprej, se mu zaupal in tudi pričakoval rešitve v nekih situacijah. Učitelj razrednik tudi mora imeti sposobnosti zaznavanja različnih sprememb, vedenja in stisk pri učencih. Zato so ure oddelčne skupnosti, ko ima učitelj razrednik možnost preživeti kvaliteten čas s svojimi učenci, nevezano na šolsko snov in neobremenjeno glede te, bistvenega pomena za vsakega posameznika v razredu.

Po izkušnjah učenci ne glede na njihove značilnosti, cilje iz področja vzgoje za vrednote, strpnost, spoštovanje drugačnosti, sodelovanje in osebni razvoj najlažje dosegajo preko socialnih iger. V njih se vključujejo vsi, kljub temu, da so nekateri sprva zadržani, obremenjeni s potekom iger in njihovim rezultatom.

Socialne igre so pomembne pri oblikovanju identitete, izboljšanju komunikacije s samim seboj in z drugimi ter pri sprejemanju in dajanju povratnih sporočil.

V vajah socialnih iger sta zastopana dva vidika:

- vidik igre, ki vključuje radovednost, veselje in odkrivanje novega,
- vidik komunikacije. (Virk- Rode in Belak Ožbolt, 1990)

Socialne igre niso navadne družabne igre, čeprav se lahko uporabljajo tudi tako. Dosežejo svoj namen, če se o dogajanju med igro po njej o tem udeleženci pogovarjajo (kako so doživljali igro, kako so sprejeli ostale člane skupine, kako so se počutili). (Virk- Rode in Belak Ožbolt, 1990)

Socialne igre imajo mnogo koristi tako za učence kot tudi za učitelje.

3.1 KORISTI IN POMEN SOCIALNIH IGER

Korist socialnih iger za učence je ta, da pridejo v medsebojni stik, se povežejo, osamljeni otroci vzpostavijo stik z drugimi, otroci, ki pa so preveč vsiljivi pa se vendarle podredijo pravilom skupine. Med njimi se razvije solidarnost, medsebojna pomoč in toleriranje različnosti. Otroci se sprostijo, zmanjšajo bojzani, ker lahko izrazijo svoja čustva in stališča ter vedo, da bodo naletela na ustrezen odmev in da bodo sprejeta (npr.: otrok nekaj naredi ali pove, ostali člani skupine to opazijo ter upoštevajo njegovo mnenje). (Virk- Rode in Belak Ožbolt, 1990)

Korist socialnih iger za učitelje je, da preko njih lahko vzpostavijo bolj enakopraven, neposreden in tovariški odnos z otroki in da jih spoznajo bolj vsestransko. Hkrati jim igre omogočajo, da se z otroki pozabavajo in jih doživljajo bolj prijetno. Ob tem jih spoznajo in vidijo posameznika, kako reagira v skupini. (Virk- Rode in Belak Ožbolt, 1990)

Da imajo učenci res veliko koristi od socialnih iger, se vidi znotraj razreda pri posameznikih, ki spremenijo svoje vedenje ne glede na to, ali je bilo agresivno do drugih, ali so bili prej prestrašeni, sramežljivi, redkobesedni. Mnogi pridobijo spretnosti v govornem komuniciranju, spretnosti javnega nastopanja ali pa postanejo bolj družabni. Otroci se socialne igre zelo radi igrajo in zgodilo se je že, da so spraševali, kdaj bo razredna ura, da se bomo lahko ponovno igrali.

3.2 UPORABA NEKATERIH SOCIALNIH IGER PRI URAH ODDELČNE SKUPNOSTI

Ker je socialnih iger, ki jih učitelj razrednik lahko uporabi, zelo veliko, sem izbrala in predstavila tiste, ki so pri mojih učencih do sedaj imele izredno velik pomen in se jih poslužujem vsako šolsko leto. Igre sem priredila in poimenovala po svoje.

1. Grda beseda boli

Cilji:

- učenci prepoznavajo dejanja, ki prizadenejo posameznika,
- svoje negativno vedenje zamenjajo s pozitivnim,
- razvijajo spoštovanje do drugih, drugačnih.

Potek igre:

Vsak učenec dobi predlogo – na listu papirja narisani obrisi človeškega telesa.

Povem jim, da si skušajo predstavljati, da je telo, ki je na listu, njihovo, da so ta človek oni sami. Nato jih pozovem, da se spomnijo vseh besed, lahko tudi dejanj, ki so jih kdaj prizadela. Gre lahko za neprimerne besede, ki so jih bili deležni od drugih. Te besede in dejanja zapišejo na podobo človeka. Lahko na vse dele telesa ali pa na sredino. Ko so besede zapisali, list zmečkajo, kolikor ga le lahko. Nato ga ponovno skušajo poravnati. Takrat učenci ugotovijo, da se lista ne da poravnati popolnoma, da je ostal zguban, mogoče

celo raztrgan. Ne glede na to, kako močno ga gladijo, še vedno so na listu gube in črte. Učencem povem, da se tako počuti tudi oseba, ki je deležna neprimernih besed. Nikoli več jih ne pozabi in take besede vplivajo na življenje.

OPOMBA: pomembno je, da učitelj učencem pove, da njihovih besed ne bo prebral. Takrat se učenci popolnoma sprostijo in zapišejo vse, kar imajo v mislih.

Igro lahko igramo tudi tako, da učenci zapišejo besede, ki so jih sami izrekli komu drugemu.

Slika 1: Predloga na listu

Slika 2: List po igri

2. Mreža lepih besed

Cilji:

- vživljanje v pozitivne lastnosti drugega,
- izražanje naklonjenosti,
- skupinsko sodelovanje.

Potek igre: učenci se skupaj z učiteljem postavijo v krog. Učitelj drži v roki klobčič volne, ki ga vrže enemu od učencev, konec volne pa drži v roki. Pri tem pove neko pozitivno lastnost učenca (npr. Danes zjutraj si zelo lepo pozdravil). Učenec, ki klobčič prime, drži za del volne, klobčič pa vrže naslednjemu in pri tem pove pozitivno lastnost tistega sošolca. Klobčič se meče tako dolgo, da na vrsto pridejo vsi učenci. Učitelj učence povpraša, kako so se počutili, ko jim je nekdo nekaj lepega povedal oz. kako se počutijo, ko nekdo prepozna v njih nekaj dobrega.

OPOMBA: lahko se igramo več različic igre. Npr. učenci izgovarjajo lepe besede na splošno, učenci drug drugemu nekaj lepega zaželijo.

Priporočljivo je, da se igro igramo večkrat. Prvič se namreč opazi, da učenci volno vedno vržejo tistemu, ki jim je najljubši in ki ga najbolje poznajo. Kasneje pa volno mečejo tudi ostalim učencem. Tako se vsi počutijo sprejete.

Slika 3: Mreža lepih besed

3. Naj se presede tisti, ki ...

Cilji:

- spoznavanje lastnosti, navad, običajev učencev, sošolcev,
- fizični kontakt,
- odpravljanje sramu,
- skupinsko sodelovanje.

Potek igre: v učilnici razporedimo stole v krog tako, da ima vsak učenec svojega. Učenci se posedejo in prisluhnejo navodilom: premikajo se v smeri urinega kazalca, premaknejo se samo tisti, za katere velja neka trditev.

Učitelj ima trditve, ki se nanašajo na neko učenčevo lastnost, dejanje, navado zapisane ali pa si jih izmišljuje sproti.

Primeri trditev: naj se presedejo vsi tisti, ki so včeraj naredili domačo nalogo, naj se presedejo vsi tisti, ki so v šolo prišli peš, naj se presedejo vsi tisti, ki igrajo glasbeni instrument ... Učenci se glede na trditev presedejo na sosednji stol v smeri urinega kazalca, ne gleda na to, ali na njem že kdo sedi. V tem primeru sedijo na sošolca, sošolce, če jih je na nekem stolu celo več.

OPOMBA: učenci se to igro zelo radi igrajo, zato jo naj učitelj časovno omeji. Prav tako je igra zelo hrupna, saj učence zabava, zato je potrebno poskrbeti, da vsi slišijo navodila in trditve. Zanimivo je, da se brez težav usedejo tudi na sošolca, ki jim ni blizu ali pa deklica na dečka in obratno. Opažam tudi, da so zelo iskreni, saj se tudi ob trditvah, ki govorijo o negativnih vedenjih, presedejo.

4 ZAKLJUČEK

Tudi ure oddelčne skupnosti lahko učitelj razrednik s svojimi učenci kvalitetno preživi. Z dejavnostmi, ko so kvalitetne socialne igre doda veliko vrednost šoli, pouku in svojim učencem.

O tem govorijo pa tudi izjave nekaterih učencev, kot dokaz, da socialne igre pozitivno vplivajo na posameznika:

Zdaj vem, da grde besede lahko prizadenejo, zato sošolcem ne govorim več grdo.

Dobila sem nove prijatelje.

Všeč mi je, ko smo med igro vsi skupaj in vsak lahko pride na vrsto.

Problem lahko rešimo tudi v igri.

Razredne ure so mi všeč, saj smo sproščeni in se veliko pogovarjamo.

Literatura in viri

1. Žagar, D., Brajša, P., Žemva, B., Kunstelj, A., Grgurevič, J. in Gumzej, E. (2001). Razrednik: vloga, delo in odgovornost. Ljubljana: založba Jutro.
2. Virk-Rode, J. in Belak-Ožbolt, J., 1990. Razred kot socialna skupina in socialne igre. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
3. Zakon o osnovni šoli. (1996). Uradni list RS, št. 81/06 Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>
4. Zakon o financiranju vzgoje in izobraževanja. (1996). Uradni list RS, št. 16/07 Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO445>
5. Predmetnik osnovne šole Dostopno na: http://mizs.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmetniki/Pred_14_OS_4_12.pdf

POLONA RAUŠL

OSNOVNA ŠOLA BREZOVICA PRI LJUBLJANI

STOPIMO SKUPAJ ZA ŠOLSKI SKLAD OŠ BREZOVICA IN ŽUPANOV DOBRODELNI SKLAD OBČINE BREZOVICA: RAZLIČNE OBLIKE DELA Z UČENCI PRI MOTIVACIJI ZA SOLIDARNOST, PROSTOVOLJSTVO IN HUMANITARNOST

Povzetek

Šolski sklad deluje na OŠ Brezovica od leta 2009 z namenom, da bi učencem omogočili izvedbo dodatnih dejavnosti, pripomogli pri nakupu opreme ter pomagali učencem iz socialno šibkejših družin. Sklad OŠ Brezovica se financira s sredstvi od zbranega odpadnega papirja, s sponzorstvom in donacijami, s prostovoljnimi prispevki staršev ter izkupički dobrodelnih projektov. Šolsko okolje je pomemben dejavnik razvoja empatije in solidarnosti. Pri tem sodelujejo in združijo moči: strokovni delavci, učenci in starši. Učenci so ustvarjalni in inovativni v različnih delavnicah, ki jih vodijo učitelji in starši; na malo drugačen način pridobivajo uporabna znanja, ki jim koristijo v vsakdanjem življenju ter pri organizaciji različnih dobrodelnih dogodkov in projektov: ročne in kuharske spretnosti, likovno ustvarjanje, javno nastopanje, retorične spretnosti, oglaševanje in trženje. Učenci se zavedajo, da so tudi del širše lokalne skupnosti in pridobljena znanja prenašajo tudi širše.

Ključne besede: aktivnosti učencev, humanitarnost, solidarnost, šolski sklad, lokalna skupnost, županov sklad, sodelovanje

LET'S COME TOGETHER FOR THE SCHOOL AND FOR THE MAYOR'S CHARITY FUND: DIFFERENT ACTIVITIES FOR SCHOOL CHILDREN WHICH PROMOTE HUMANITARIANISM AND SOLIDARITY ON PRIMARY SCHOOL BREZOVICA AND IN MUNICIPALITY BREZOVICA

Abstract

The school fund on Primary school Brezovica has been active since 2009. It was founded to enable extra-curriculum activities for school children, to help with the acquisition of the equipment for lessons of higher quality and to help students from disadvantaged socioeconomic background.

The fund is being financed by money raised by paper collections, which are organized twice a year, with sponsorship and donations, parents' voluntary donations and donations raised at yearly cultural event Stopimo skupaj (Let's come together).

The school environment plays an important role in developing empathy and solidarity. The primary school is a very important period for every child and a young person and it has a great effect on development of solidarity and humanitarianism.

It is important that everybody involved in educational process (teachers, pupils and parents) come and work together to help developing the value of solidarity. Children take part in innovative and creative workshops, which are lead by teachers and parents as well.. They learn things in different ways. The knowledge helps them with the organisation of different charitable events and projects: manual and cooking skills, art expression, public speaking, rhetorical skills, advertising and marketing. The school children become aware

that they are a part of local community and spread their knowledge into Mayor's Charity Fund of the Municipality Brezovica.

Keywords: activities by school children, humanitarianism, solidarity, school fund, local community, mayor's fund, collaboration, voluntary work

1 O HUMANITARNOSTI IN SOLIDARNOSTI KOT VREDNOTAH

Besede humanitarnost, dobrodelnost in solidarnost opisujejo pomoč drugim. Solidarnost in altruizem sta temeljni vrednoti v odnosu človeka do sočloveka. Mladim je treba čim prej privzgojiti, da je solidarnost nujen pogoj za obstoj skupnosti, katere del so tudi sami. Otroci se že v vrtcu učijo, da moramo pomagati tistemu, ki je sam, žalosten ali se mu je zgodila nesreča. Solidarnost namreč ni nekaj, s čimer se otroci rodijo. Otroke solidarnosti naučimo preko razvijanja empatije ter socialnega učenja. Vživljanje v drugega in razumevanje drugih se pri otroku razvija že v najzgodnejšem brezpogojnem odnosu z materjo. Otrok je sposoben preprostega sočutja že ob koncu prvega leta starosti. »Empatijo lahko definiramo v grobem v dve bistveni kategoriji: kot kognitivno zmožnost posameznika, da prepozna stanje druge osebe, njene misli, namene in predvidi njene reakcije, ter afektivno zmožnost posameznika, da odreagira na stisko, čustveno stanje, začuti podobna čustva in je motiviran za pomoč.« (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004). Posameznik se lahko znajde v stiski iz različnih razlogov in nanje pogosto nima vpliva; še zlasti ko je ta posameznik otrok. Zato je prav v vrtcu in v osnovni šoli nujno razvijati empatijo, da bodo učenci lažje razumeli vrstnike in jih ne bodo obsojali zaradi njihovega socialnega stanja, vere, zunanosti ali hendikepiranosti. Zdrava šolska klima se odraža z zdravimi medosebnimi odnosi, zdravim odnosom do drugačnosti, upoštevanjem različnih mnenj in sodelovanjem vseh udeležencev učnega procesa: strokovnih delavcev, učencev in staršev. Taka ustanova vzgaja otroke, ki si pomagajo, sodelujejo, se spoštujejo in se ne bojijo izstopati oziroma biti drugačni. Strokovni delavci lahko v sodelovanju s starši načrtujejo aktivnosti, ki povečujejo empatičnost in socialno vključenost učencev, hkrati pa razvijajo solidarnost. Premišljeno načrtovanje šolskih in obšolskih dejavnosti, delovanje otroškega parlamenta in prostovoljcev prispevajo k razvoju socialnih kompetenc, sodelovanju s humanitarnimi organizacijami in skladi v šoli, kraju ter širši lokalni skupnosti, ki izvajajo aktivnosti za spodbujanje solidarnosti ter različne oblike prostovoljstva. Oblike so različne, vključujejo različno število sodelujočih, lahko so naravnane projektno, s problemsko naravnanim poukom ali medpredmetnim povezovanjem. Skupni cilj vseh pa je pridobivanje vrednot, ki pri učencih razvijajo spoštljiv dialog in jih navajajo na ustvarjalno in kritično mišljenje. Solidarnost kot vrednoto lahko na šoli krepimo zelo neposredno:

- z zagotavljanjem mentorske podpore prostovoljcem
- s povezovanjem s prostovoljci in prostovoljskimi organizacijami v lokalnem okolju in na državni ravni,
- z usmerjanjem vseh učencev v prostovoljstvo, tudi nadarjenih in učencev z vedenjskimi in učnimi težavami,
- s spodbujanjem prostovoljstva medvrstniške in druge pomoči,
- spodbujanje pobud in predlogov za prostovoljske aktivnosti,
- spodbujanje sodelovanja učencev, učiteljev in staršev v prostovoljskih akcijah v lokalnem okolju,
- z aktivnim odzivanjem na socialne potrebe učencev in njihovih družin, zlasti ob nesrečah, izgubah v družini, ob selitvah
- spodbujanje sodelovanja učencev, učiteljev in staršev, da se aktivno odzovejo na aktualne lokalne, nacionalne in mednarodne katastrofe

2 ŠOLSKI SKLAD OŠ BREZOVICA

Šolski sklad OŠ Brezovica deluje od leta 2009. Kot ostali šolski skladi je bil ustanovljen z namenom, da bi učencem omogočili izvedbo dodatnih dejavnosti, pripomogli pri nakupu opreme za izboljšanje kvalitete pouka ter pomagali socialno šibkejšim. Povezovalna nit njegovega delovanja je spodbujanje solidarnosti kot vrednote med vsemi, ki so vpeti v vzgojno-izobraževalni proces. Biti solidaren do drugih pomeni tudi plemeniti in bogatiti sebe. Naloge šolskega sklada so, da financira dejavnosti, ki niso plačane iz javnih sredstev, nakup nadstandardne opreme za izboljšanje pouka, zagotavljanje sredstev za spodbujanje razvojnih in raziskovalnih dejavnosti učencev ter pomoč učencem iz socialno šibkejših družin (ekskurzije, šole v naravi, tabori, kolonije, tekmovanja). Sklad se financira z delom sredstev od dveh letnih akcij zbiranja odpadnega papirja učencev in delavcev šole, s sponzorstvom in donacijami fizičnih ter pravnih oseb, s prostovoljnimi prispevki dobrodelne prireditve Stopimo skupaj ter s prostovoljnimi prispevki staršev.

Člani upravnega odbora, v katerem so starši in strokovni delavci, želijo s svojim programom in načinom delovanja mlade naučiti, da smo s tem, ko smo solidarni in aktivni na humanitarnem področju, tudi bolj zadovoljni s svojim življenjem.

3 DOBRODELNI ŽUPANOV SKLAD OBČINE BREZOVICA

Dobrodelni županov sklad Občine Brezovica je kot prvo tovrstno ustanovo ustanovil župan Metod Ropret leta 2008 na predlog takratnih občinskih svetnic. Glavni namen sklada je bilo zagotavljanje boljšega socialnega standarda ter spodbujanje intelektualne rasti in izobraževanja mladih iz ekonomsko šibkejših družin. Do enkratne pomoči so upravičeni občani v primeru naravnih in drugih nesreč, občani z nizkim socialnim standardom ter posamezniki ali družine, ki živijo v težkih stanovanjskih razmerah. Pravico do enoletne štipendije pa imajo dijaki in študentje, ki izpolnjujejo predpisane kriterije, objavljene v Pravilniku o dodeljevanju štipendij Dobrodelnega županovega sklada. Razpis je vsako leto objavljen v občinskem glasilu Barjanski list in na spletni strani občine.

Sklad se financira iz sponzorskih sredstev, donacij in dobrodelnih dogodkov ter projektov na lokalni ravni. Dobrodelni sklad Občine Brezovica deluje vsa leta pod zgovornim geslom Dobrota je zlata veriga, ki povezuje človeštvo.

4 KDO LAHKO POMAGA MENI IN KAKO LAHKO JAZ POMAGAM DRUGIM S SVOJIM ZNANJEM IN DELOM

Učenci vsako leto sodelujejo v mnogih humanitarnih akcijah, ki potekajo pod okriljem različnih organizacij in ustanov, kot so: Rdeči križ, Karitas, Anina zvezdica ... Zbirajo denarne prispevke, šolske potrebščine, topla oblačila, obutev, odeje, hrano, higienske pripomočke, slikanice, knjige, didaktične igre, plišaste igrače, hrano za živali itd. Običajno jim pri tem pomagajo starši, ki so včasih celo bolj zagnani od svojih otrok; zavedajo se namreč, da je njihova naloga, da jim z delovanjem in lastnim vzorom privzgojijo čut za solidarnost. V šoli se je treba zavedati, da je solidarnost tudi zavest o pripadnosti skupini in občutje medsebojne povezanosti med njenimi člani, zato se aktivnosti za krepitev te vrednote izvajajo na ravni razreda, šole in lokalne skupnosti. Zato je treba spodbujati kvalitetne odnose med posamezniki, ki so iskreni pri svojem delovanju in vedo, da nas druge osebe učijo bivanja v skupnosti.

Prav zaradi navedenih dejstev so razredniki na prvih razrednih urah in na prvem roditeljskem sestanku v septembru učencem in staršem podrobno predstavili delovanje

Šolskega sklada OŠ Brezovica in Dobrodelnega županovega sklada Občine Brezovica (za slednjega so nekateri starši, zlasti priseljenci, slišali prvič), saj se je v praksi med šolskim letom večkrat izkazalo, da ljudje ne vedo, kam po pomoč (stiske zaradi plačil taborov, ekskurzij, dejavnosti ...). Seznanili so jih z namenom obeh. Na spletnih straneh šole in občine so si ogledali, kaj oba sklada ponujata, kakšen je namen njunega obstoja, katere obrazce si lahko natisnejo in kako potekajo nadaljnji postopki. Razredniki so bili pozorni na starše, ki slabše razumejo slovenski jezik oziroma ne zmorejo samostojno izpolniti ustreznih dokumentov, finančno pomoč za otroka ali družino pa potrebujejo. Ponudili so jim, da se pri tem za kakršnokoli pomoč lahko obrnejo nanje ali na šolsko svetovalno službo. Razredniki so želeli starše in otroke motivirati za aktivno sodelovanje pri projektih šolskega in dobrodelnega županovega sklada. Predstavili so jim dve veliki načrtovani humanitarni prireditvi: Stopimo skupaj za šolski sklad ter Novoletni dobrodelni bazar Županovega sklada Občine Brezovica. Pri tem so želeli oboje povabiti k sodelovanju: starše, ki bodo s svojimi znanji postali prostovoljni mentorji delavnic, in učence, ki se bodo na drugačen način naučili uporabnih in koristnih vsebin. Izdelke, ki bodo nastali, bodo učenci podarili, pridobljena spoznanja in znanja pa jim bodo koristila tudi pozneje, ne le pri pripravi in izpeljavi dobrodelnih prireditev.

Na razrednih urah in roditeljskih sestankih je bil predlog o takem načinu prostovoljstva za humanitarne projekte dobro sprejet. Staršem in učencem se je zdela oblika smiselna in zanimiva. Starši so razrednikom do začetka oktobra sporočili, kako bodo sodelovali in katere vsebine ponujajo.

Vodstvo šole je k vodenju priložnostnih in tematskih delavnic povabilo tudi strokovne delavce in tehnično osebje. Le-te bi lahko potekale enkrat ali večkrat, odvisno od njihove vsebine in namena.

Na ta način so bili z možnostjo sodelovanja/prostovoljstva seznanjeni vsi vpleteni v vzgojno-izobraževalni proces. Namen teh prizadevanj pa ni bil, da so vključeni vsi učenci, vsi starši in vsi strokovni delavci, ampak le tisti, ki si to želijo in jih zanima.

5 OD BESED K DEJANJEM – RAZLIČNE VSEBINE, METODE IN OBLIKE DELA

V začetku oktobra so bili učenci obveščeni, v katere delavnice se bodo lahko vključili. Izvajalci, starši in strokovni delavci, so ponudili zelo različne dejavnosti in vsebine ter določili termine, prostore in podroben seznam potrebnega material za izvajanje. Večji del sredstev za nakup le-tega je prispevala Občina Brezovica, ki je bila z namenom dejavnosti predhodno podrobno informirana, in se zaveda pomena tovrstnih prizadevanj šole za vzgojo solidarnosti in spodbujanja humanitarnosti ter prostovoljstva.

Likovne in tehnične delavnice

Potekale so v petih skupinah; tri so vodile učiteljice, dve pa mami in babica učencev. Poleg učencev so se jih udeležili tudi nekateri starši, ki radi ustvarjajo. Zahtevnost izdelkov je bila prilagojena različnim starostim udeležencev. Nastali so unikatni izdelki za dobrodelni bazar: slike na svili in lesu, izvezene voščilnice, punčke iz cunj, knjižne kazalke, lovilci sanj, poslikane darilne vrečke in darilne škatle, rože iz krep-papirja, glinene posode, krožniki in lončki, igrače za hišne ljubljence, ogrlice in priponke iz fimo-mase, obeski za ključke, leseni in glineni magnetki, novoletni okraski in leseni zabožki. Mama, ki je po poklicu cvetličarka, je udeležencem pokazala, kako se dela ikebane in različne namizne dekoracije.

Delavnice šivanja

Vodila jih je učiteljica podaljšanega bivanja. Obiskovale so jih učenke prve triade. Učile so se okrasnih šivov, prišiti gumb ter ustvarile več dekorativnih blazin. Sodelovali so tudi starši, ki so prinesli šivalne stroje in učenkam pomagali sešiti dele v celote. Blazine so prodajale na bazarju.

Delavnice Sprosti.se

Vodila jih je učiteljica razrednega pouka. Učenci so spoznavali različne tehnike sproščanja, osnove masaže in aromaterapije. Udeležili so se jih učenci prve triade. Na dobrodelnem bazarju so pripravili »hodnik za sprostitev« in »učilnico za umirjanje«. Z učiteljico so prikazali tehnike, ki so se jih učili in jih poskušajo vsakodnevno izvajati. Obiskovalci so bili navdušeni, za storitve so seveda prispevali v »skladov hranilnik«.

Novinarske delavnice

Vodila jih je učiteljica, ki poučuje vzgojo za medije. Potekale so po vsebinskih sklopih: novice in reportaže, reklamni oglasi, intervjuji. Učenci so bili ustvarjalni. Pridobljeno znanje so praktično uporabili: o dobrodelnih dogodkih so pisali za šolsko in občinsko spletno stran ter za občinsko in šolsko glasilo. Sestavili so reklamne oglase, ki so bili predvajani po šolskem radiu in so hkrati tudi informirali vrstnike o namenu dobrodelnih dogodkov. Vsem udeležencem delavnic pa se je najbolj vtisnil v spomin intervju z županom Občine Brezovica, ki so ga obiskali. Intervju je bil objavljen v občinskem in šolskem glasilu.

Delavnice Moč izgovorjene besede

Vodila sta jo starša, ki sicer vodita šolo retorike. Udeležili so se je učenci in starši. Teoretičnemu delu so sledile praktične vaje: kako se znebiti treme, kako prepričljivo nastopati pred občinstvom ... Pridobljena znanja so bila uporabna za vse, predvsem pa za učence, ki so povezovali program na dobrodelni prireditvi Stopimo skupaj.

Delavnice za tonske tehnike in lučkarje

Vodil jih je oče, ki ima na šoli tudi sicer to interesno dejavnost. Pri izpeljavi sta mu pomagala dva devetošolca, ki imata že veliko izkušenj. Udeležili so se jih učenci zadnje triade. Nekateri so svoje znanje praktično uporabili na obeh dobrodelnih prireditvah, kjer so pomagali pri pripravi dvorane in odra.

Delavnice računalniške animacije

Vodila sta jo učiteljica računalništva in nekdanji učenec. Pripravili so animacijo, ki se je predvajala na dobrodelnem bazarju. Pripravili so tudi projekcije, kjer so predstavili sponzorje dobrodelnega županovega sklada, in sceno za prireditev Stopimo skupaj.

Kuharske delavnice

Vodili sta jih učiteljica gospodinjstva in šolska kuharica. Udeleženci so za bazar napekli več vrst piškotov in potic. Vse kuharske recepte in napotke za pripravo so si zapisali v beležke, da jih bodo lahko uporabili tudi doma. Izdelke so lično zapakirali in škatle opremili z nalepko vsebovanih sestavin v pecivu.

Delavnice šolskega vrta

Učenci skrbijo za šolski vrt celo leto. Pridelali so veliko sivke, mete, melise in bazilike. Na delavnicah so izdelali dišeče blazinice s sivko ter pripravili vrečke s čaji in začimbami. Svoje izdelke so opremili z opisi in navodili za uporabo ter jih ponudili obiskovalcem bazarja.

Bralni dogodek v šolski knjižnici

Organizirali in vodili sta ga šolski knjižničarki. Povabljeni so bili učenci devetega razreda, ki so predhodno prebrali mladinski problemski roman Janje Vidmar Princeska z napako. Srečanje v knjižnici je potekalo v obliki diskusije. Izpostavljena je bila glavna junakinja, begunka iz Bosne, ki se od vrstnikov v marsičem razlikuje (skromna obleka, jezik ...). Beseda je tekla o stereotipih in predsodkih. Učenci so ugotavljali, zakaj se ljudi ne more presojati le po zunanosti, zakaj nam drugačnost je ali ni všeč. Razmišljali so, kako biti solidaren z drugačnimi, kako jim pomagati, da bodo v okolju bolj sprejeti. Pretehtali so različne možnosti, kako se takemu človeku približati in mu pomagati. Taka oblika obravnave literarnega dela je dobra življenjska izkušnja, v kateri učenci raziskujejo, izmenjujejo in rešujejo probleme. Pri tem opazujejo in poslušajo druge ter svoja občutenja in doživljanja primerjajo z njimi. Diskusija v povezavi z ustrežno tematiko za pogovor ponuja učencem možnost, da opazujejo sebe in druge ter pričnejo postopoma razumevati svoj prispevek k skupinski kulturi. Učenci se učijo ubesediti svoje ideje, mnenja in čustva, ki se jim ob obravnavani tematiki porajajo. Razvijajo in krepijo empatijo.

In še kratek tečaj za »prodajalce« na dobrodelnem bazarju

Na sestanek so prišli učenci, ki so želeli na bazarju »prodajati« izdelke, ki so nastali v ustvarjalnih delavnicah. Učiteljica jim je ponovno razložila, kaj je namen prireditve in izkupička. Ker ne gre za klasično prodajanje, je zelo pomembno, kako se komunicira z obiskovalci oziroma kupci. Poudarjene so bile prijaznost, vljudnost, natančnost, odgovornost in iznajdljivost. Učenci so namreč zelo zagnani in bi radi »prislužili« čim več. Pripravili so kratko besedilo za letake (povzetek o pomenu dogodka, kdo sodeluje in čemu je denar namenjen), ki jih kupcem izročijo namesto računa.

Učenci – prodajalci so se dogovorili, katere izdelke bo kdo ponujal in se o njih poučili (za kaj se uporabljajo, iz česa so, koliko časa so nastajali, kdo jih je naredil ...), saj mnoge obiskovalce to zanima.

Na kratkem tečaju so se »igrali trgovino« in vadili komunikacijo. Vključeni so bili tudi učenci iz prve triade, ki jih je to veselilo. Sestavili so dvojice in skupine za prodajanje, ki so se na stojnicah izmenjevale. Dobili so jasna navodila, kako naj ravnaajo z denarjem in komu ga po koncu oddajo.

6 ZAKLJUČEK

Misliti dajo besede kralja Salomona, da ni nihče tako velik, da ne bi potreboval pomoči, in nihče tako majhen, da je ne bi mogel nuditi. Na OŠ Brezovica je bil učencem, staršem in strokovnim delavcem uspešno približan pomen solidarnosti in humanitarnosti kot dveh ključnih vrednot. Z aktivnimi oblikami in domiselnimi metodami učenja in dela so učenci pridobivali nova teoretična in praktična znanja, se družili z vrstniki in pridobivali izkušnje ne le za izpeljavo dveh humanitarnih dogodkov, enega na ravni šole, drugega na ravni občine, ampak za vse življenje. Izkazalo se je, da je bila pot prav tako pomembna kot sam cilj, če ne še celo bolj, saj so se na njej povezali otroci in odrasli, učenci dveh osnovnih šol in treh podružnic ter otroci iz vrtcev. Poleg delavnic, ki so bile predstavljene, je treba omeniti še priložnostni pevski zbor učencev in učiteljic, ki je imel skupne pevske vaje in skupen slavnostni nastop na Stopimo skupaj. Tam je bila prvič predstavljena šolska himna, v kateri je poudarjeno, kako pomembna je pomoč sočloveku in da smo večji samo skupaj.

Literatura in viri

1. Devjak, T., 2000. Etika in družba 7 : priročnik za poučevanje predmeta Državlјanska vzgoja in etika. Ljubljana : DZS
2. Erjavec, K., 1999. Tisk – očem obisk: vzgoja za medije za 7.,8., in 9. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana : Rokus
3. Marjanović Umek, L., Zupančič, M., 2004. Razvojna psihologija. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete
4. Vidmar, J., 1998. Princeska z napako. Ljubljana : DZS
5. Zabukovec, V., 2014. Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Knjižnično-informacijsko znanje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na : <http://www.zrss.si/digitalnknjiznica/pos-pouka-os-KIZ/#1> /6. 3. 2015

POLONA REBERŠEK

PŠ RUDNIK, OŠ OSKARJA KOVAČIČA

SODELOVANJE V PROJEKTU SEMENA SPREMEMB

Povzetek

Učitelji se vključujemo v različne projekte. Eden izmed njih je tudi projekt razvojne narave, ki se imenuje Semena sprememb. Že samo ime napove, da gre za spreminjanje. Ko sejemo semena, iz njih vzkljuje nova rastlina. Rastlina, ki pomeni življenje. S semeni sprememb sejemo nov način življenja. V projektu se na inovativen način spreminja dožemanje prihodnosti in pomena živeti. Učenci preko svoje aktivne udeležbe spoznavajo vsebine iz učnega načrta.

Ključne besede: semena sprememb, aktivnost, učenci

PARTICIPATION IN THE PROJECT SEEDS OF CHANGE

Abstract

Teachers are involved in various projects. One of them is a developmental project called Seeds of Change. The name itself announces that it is a change. When you sow seeds, a new plant sprouts from them. A plant that means life. With seeds of change we sow a new way of life. The project is changing the perception of the future and the importance of living in an innovative way. Through their active participation, students learn about the content of the curriculum.

Keywords: seeds of change, activity, students

UVOD

Avgusta leta 2017 smo učiteljice petih razredov na elektronski naslov prejele vabilo k sodelovanju v projektu Semena sprememb. Odzvale smo se na vabilo in že na prvem srečanju ugotovile, da je to projekt, pri katerem bi z veseljem sodelovale.

Organizatorji so si kot cilj zastavili, da razvijejo osebne kompetence otrok za aktivne državljanstvo, razvijejo odgovornost do sebe, drugih, narave in družbe, v kateri živijo ter spodbujajo samoiniciativnost in proaktivnost.

Vse zastavljene cilje bi izvedli razredniki skozi teme, ki se prepletajo z učnim načrtom za peti razred. Sejali bi semena sprememb v praksi preko idej učencev in ob podpori učitelja. V ta namen je nastal idejnik, ki vključuje praktične ideje za popestritev učnega načrta z aktivnostmi, ki jih lahko učitelj uporabi med učno uro, med razredno uro, v sklopu dneva dejavnosti ali kot daljši projekt.

Med izvedbo idej se prepletajo formalno, neformalno, priložnostno in izkustveno učenje. Gre za nekakšno učenje brez poučevanja. Učencem idejnik omogoča izkušnje, pri katerih so aktivni fizično in miselno. Učitelj učence vodi, da pridejo sami do cilja. Nekateri učitelji takšen način poučevanja sicer že izvajajo, a kljub temu je dobro imeti zbrane ideje na enem mestu.

Idejnik je razdeljen na pet elementov; učenje za življenje in v življenju, inovativna družba, zaupanje, kakovostno življenje in identiteta. Vsak element je predstavljen in razložen, kako se ga uporabi pri pouku.

Poleg idejnika je vsak vključen učitelj za potrebe pouka prejel tudi didaktični material v obliki plakata z naslovom Semena sprememb in kartic prihodnosti, ki so barvno razdeljena na pet elementov. Plakat se izobesi v učilnici. Ima dve strani. Prva stran je v obliko Slovenije. Na to stran učenci prilepijo listke v obliki drevesnih listov. Nanje napišejo svoj napredek. Druge stran se imenuje Naš razred. V preglednico se vpisuje imena učencev in kategorije, ki se jih meri.

Že dalj časa je opaziti, da učenci ne čutijo pripadnosti državi v kateri živijo. Pri pouku se učimo o kulturni in naravni dediščini, o naravnih enotah, obeležujemo državne praznike... Kako torej pri učencih spodbuditi zanimanje in pripadnost Sloveniji?

Pri elementu Učenje za in skozi življenje se posveča razvijanju kompetenc branja, računanja, pisanja, uporabe računalnika, vodenja, timskega dela, vseživljenjskega učenja, načrtovanja, iniciativnosti,... Vse te kompetence pripomorejo k uspešnemu opravljanju specifičnega dela in uspešnemu vključevanju v družbo.

1 IZVEDBA PROJEKTA SEMENA SPREMEMB

V sklopu projekta smo izvedli aktivnosti za vsak element projekta. Dodatno pa še primer dobre prakse, izpeljava skupne akcije in izdelava didaktičnega materiala.

Aktivnosti so bile večinoma izvedene med razredno uro, nekatere pa tudi v podaljšanem bivanju. Zelo priljubljena aktivnost med učenci je bila Plus in minus, kjer je vsaka skupina predstavila argumente zagovarjanja določenega mnenja.

Učenci so zelo uživali tudi pri aktivnostih, kjer smo raziskovali kulturno dediščino. Učenci so raziskovali o lokalni hrani in predmetih iz preteklosti. Pri tem so sodelovali s svojimi babicami in dedki ter ostalimi vaščani iz okolice njihovega doma.

1.1 PRIMER DOBRE PRAKSE

Kot primer dobre prakse sem se odločila izvesti aktivnost z naslovom Dobro jutro in nasvidenje! Velikokrat sem namreč že slišala kritike o odnosu mlajših do starejših. Odrasli se pritožujemo, da otroci ne pozdravljajo več in da le redki priskočijo na pomoč. Postavilo se je vprašanje, kako takšno obnašanje spremeniti. Kako lahko odrasli naredimo spremembo in s tem trajno vlivamo na odnos otrok. Kako predstaviti pojem spoštovanja, kar pozdrav tudi je.

Izhajala sem iz reka Kar se Janezek nauči, to Janez zna in dejstva, da smo starejši vzor mlajšim. Čeprav sem sama prišla na idejo o aktivnosti, so me k samemu razmišljanju o iskanju rešitve za to zagato spodbudili učenci. Oni so sokreatorji aktivnosti.

Pozdrav je beseda, s katero se vzpostavi dobre ali strpne medčloveške odnose. Beseda DOBER DAN že od nekdaj izraža željo za dober začetek dneva. Sam stisk roke pa kaže na zaupanje in poštenost. Fizični stik ima v medosebni komunikaciji velik pomen, saj smo na dotik izredno občutljivi in se nanj tudi odzivamo. Čeprav je dotik dejavnost, pri kateri zaznamo nekaj z rokami, ob njej nastopijo pri človeku različne čustvene spremembe. Dotik, ki ga ustvarimo s svojimi dlanmi je tisti, iz katerega lahko marsikaj razberemo o značaju osebe, o njenem odnosu do nas in o njenem razpoloženju.

Namen razvojne aktivnosti je bil, da iskren pozdrav postane del družbe in da učenci začutijo, da so oni semena sprememb. Da preko svojih dejanj lahko vplivajo na spremembe v družbi.

Aktivnost je trajala celo šolsko leto. Začeli smo s prvim šolskim dnevom. O aktivnosti sem pričela razmišljati takoj po uvodnem usposabljanju pri projektu Semena sprememb.

Na prvi šolski dan sem odprla vrata učilnice, stopila na prag vrat in vsakemu učencu/ki posebej segla v roko. Zaželela sem mu/ji DOBER DAN. Predstavila sem se in ga/jo vprašala po imenu. Nato sem mu/ji zaželela uspešen dan.

Vsak dan sem jim zjutraj zaželela DOBER DAN in zraven dodala še osebno željo vsakemu posebej. Pomemben je bil stik roke, očesni kontakt in topla beseda.

Ob zaključku dneva, smo si rekli NASVIDENJE.

Zelo pomembno se mi je zdelo, da učenci pozdrava DOBER DAN in NASVIDENJE ne dojemajo samo kot besede, ampak jih tudi začutijo. Ti dve besedi imata velik pomen, saj tako razvijamo odnos, pripadnost in občutek varnosti.

Sprva so imeli nekateri učenci težavo pogledati v oči, prijeti me za roko in mi jo stisniti. O samem pomenu očesnega kontakta in dotika smo se večkrat pogovarjali tudi med poukom. Pokazalo se je, da so učenci že dobro znana pozdrava kmalu začeli uporabljati s pridihom spoštovanja in z iskrenim glasom. Poprej smo se vsako jutro pozdravljali v skupini in se je zdelo, da se učenci ne zavedajo pomena očesnega stika in so pozdrav ponavljali, ker je bilo pač treba.

Z aktivnostjo smo bili jaz in učenci zelo zadovoljni. Odnos v skupini je bil celo šolsko leto dober. Učenci so se počutili varne tudi preko razvijanja odnosa s pozdravljanjem.

Preko stiska roke sem tudi poskušala razbrati njihov značaj in počutje. Tako sem lahko med šolskim dnevom bila bolj pozorna na njihovo odzivanje med dejavnostmi.

Čeprav se zdi, da aktivnost ni inovativna, je razvojna. Aktivnost je bila prilagojena potrebam učencev, trajnostno naravnana in je povezovala formalno izobraževanje z izkustvenim učenjem (med poukom se o komunikaciji učimo in jo potem izvedemo tudi v praksi). V

procesu se je upoštevalo, da je učenje dialoški proces, v katerem se učenec in učitelj uči ta v medsebojnem odnosu, da znanje nenehno nastaja, da je učenje sodelovalni proces, da učenec poveže naučeno z življenjem ter k temu celostno pristopi in omogoči globlje učenje (učenci so ob aktivnosti razvijali pozitiven odnos, pridobili občutek spoštovanja, zaupanja in pripadnosti).

Temeljno merilo razvojne aktivnosti je bilo »kakovost življenja, ki se zrcali v srečnih in zadovoljnih prebivalcih ter visoki socialni varnosti vseh generacij« (Vizija Slovenije, Idejnik za učitelje 5. razreda osnovne šole, 2017, str:5). Skozi šolsko leto se je pokazalo, da so učenci potrebovali takšno aktivnost, saj je vplivala na njihov osebni in medosebni razvoj. V očeh otrok se je zrcalilo zadovoljstvo in občutek varnosti.

Sledili smo zapisu Joela Arthurja Barkerja, da delovanje, podprto z vizijo, lahko spremeni svet. Imeli smo vizijo izboljšati medosebne odnose in udejanjiti teoretično znanje. Vizija je spodbudila delovanje. Prišlo je do bistvenih sprememb. Ne le sprememb v učencih, ampak tudi v oddelku. Spremembe pa bodo preko učencev vidne tudi v okolici.

Učenci so s sodelovanjem začutili, da s svojim delovanjem medosebne odnose na bolje. Sejali so spremembe, katerih kalitev je bila opažena. Z negovanjem bodo v prihodnosti želi sadove.

1.2 IZPELJAVA SKUPNE AKCIJE

Že vrsto let na šoli sodelujemo z Zdravstvenim domov Vič Rudnik, predvsem na področju zdravljenja zob. Vključeni smo tudi v Tekmovanje za čiste zobe ob zdravi prehrani. Ozaveščanje o pomenu čistih zob in njihovem vzdrževanju, se mi je zdela pomembna tema, saj je bilo opaziti, da učenci ne razumejo, kako pomemben je za zdravje slehernega zdrav zob. Zato smo se v oddelku odločili, da v sodelovanju z Zdravstvenim domov izdelamo zgibanko z naslovom Zobje so naše bogastvo.

Naloga učencev je bila, da zbirajo informacije o zobeh (katere zobe ima človek, beseda zob kot večpomenka, kako si lahko z rastlinami pomagamo čistiti in ohranjati zobe, katera hrana vpliva na zdravje zob), naloga zdravstvenega doma pa je bila, da so nam strokovno predstavili čiščenje zob in postopke pri zobozdravniku. Učenci so z veseljem iskali informacije in bili navdušeni nad podatki, ki so jih našli.

1.3 DIDAKTIČNI MATERIAL

V sklopu projekta Semena sprememb smo izdelali več primerov didaktičnega materiala, s katerim smo si pomagali pri pouku ter so ga učenci s pridom uporabljali med odmorom in poukom podaljšanega bivanja.

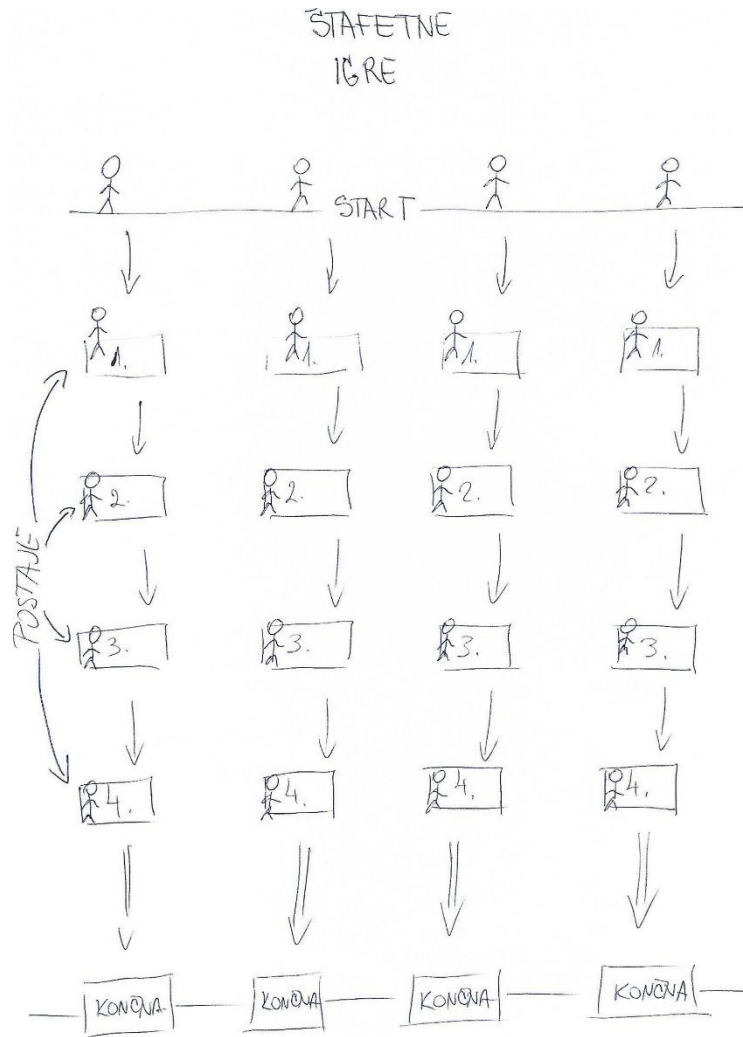
1.3.1 ŠTAFETNE IGRE

Oblikovali smo igro, s katero razvijamo medsebojne odnose, utrjujemo znanje, razvijamo aktivno sodelovanje, rešujemo probleme in premagujemo predsodke.

Igri smo nadeli ime Štafetne igre. Za njeno izvedbo se potrebuje kartončke z vprašanji/nalogami in pisalo.

Učenci se razdelijo v štiri skupine. Vsaka skupina deluje v obliki štafetne igre. Za štiri skupine so v prostoru oblikovane štiri ravne črte. Na vsaki črti so štiri postaje.

Primer za vse skupine: na ravni črti v razmiku dveh metrov so postavljene postaje. Na vsaki postaji je vprašanje in dodatna naloga. V vsaki skupini je npr. 5 učencev. Prvi učenec se postavi na črto, ki predstavlja START. Drugi učenec je postavljen na prvi postaji, tretji učenec na drugi postaji, četrti učenec na tretji postaji, peti učenec na četrti postaji. Prvi učenec ob znaku odide od startnega mesta na prvo postajo. Tam reši prvo nalogo. Ko pravilno odgovori, drugi učenec, ki je prvotno bil na prvi postaji, odgovor potrdi in odideta na drugo postajo. Če prvi učenec ne odgovori pravilno, dobi dodatno nalogo (npr. pet poskokov). Nato prva dva učenca odideta na drugo postajo, kjer odgovarja drugi učenec na novo vprašanje. Tu s pantomimo in risanjem na list pomaga tretji učenec. Tako se ponavlja do zadnje postaje. Ko odgovori četrti učenec, vsi štirje gredo na končno postajo, kjer dobijo nalogo. Naloga petega učenca je, da razdeli vsem v skupini vloge. Izdelajo nalogo, ki je usmerjena v povezovanje znanja in nadgradnjo. Ko vse skupine končajo z delom na končni postaji, poročajo ostalim skupinam o svoji zadnji nalogi.

1.3.2 HITRI ODGOVORI

Namen igre je razvijati medosebne odnose in obeh polovic možgan ter utrjevanje znanja.

Potrebujemo dvanajst kartic z vprašanji, peščeno uro, dva listka papirja, dve igralni kocki. Igro se lahko igrajo trije učenci tako, da na mizo postavijo dvanajst oštevilčenih kartončkov. Na vsakem je zapisano vprašanje. Vprašanja so obrnjena navzdol, vidijo se le številke na hrbtni strani. Prvi učenec vrže igralno kocko. Obrne kartonček s številom (seštevek števil na igralni kockah). Drugi učenec je odgovoren za čas, tretji učenec preverja odgovor. Prvi učenec v roki vzame listka papirja. Z desno roko listek mečka, z levo ravna. Istočasno. Ko v desni roki listek zmečka, ga prične ravnati, v levi pa ravno obratno. Učenec mora odgovoriti v določenem času. Kartonček nato postavi nazaj na svoj prostor. Na vprašanje z istim odgovorom lahko odgovarjajo, dokler vsi ne odgovorijo pravilno. Ko zaključijo s prvim krogom (vsak učenec odgovarja na vprašanja), preidejo na drugi krog, kjer poleg mečkanja papirja skačejo sonožno, medtem ko odgovarjajo na vprašanja.

1.3.3 VPRAŠAJ ME

S tretjim didaktičnim materialom smo želeli doseči, da učenci razvijajo medosebne odnose, strpnost in se urijo v oblikovanju vprašanj.

Potrebne so kartice z odgovorom na vprašanje. Pri tej igri se učenci razdelijo na skupine. V vsaki skupini je do devet učencev. Vsaka skupina dobi kartončke z enakimi nalogami. Učenci

se postavijo v polkrog. Enega izmed učencev se določi, da odide v drugo skupino, kjer pove odgovore in preverja pravilnost zastavljenih vprašanj. Če učenec pravilno postavi vprašanje, se usede. Če narobe vpraša, še naprej stoji. Če kateri izmed učencev, ki ni na vrsti, poda namig ali pove odgovor, morajo vsi, ki že sedijo, ustati in zopet odgovarjati na vprašanja. Ko vsi sedijo, dvignejo roke in se igra zaključi. Igro se lahko večkrat ponovi z različnimi voditelji ter različnimi vprašanji in odgovori.

1.3.4 VRZI BESEDO

Pri četrtem didaktičnem materialu, ki smo ga izdelali, sodeluje od tri do pet učencev. Vsaka skupina ima eno igralno kocko. Na vsaki ploskvi igralne kocke je napisana beseda.

Učenci sedijo v krogu oz. okoli mize, na kateri mečejo igralno kocko. Eden od učencev vrže kocko, prebere besedo in postavi vprašanje tako, da bo dana beseda odgovor (npr. APNENEK – Katere vrste kamnin je značilna za kraški svet?). ko učenec pravilno postavi vprašanje, besedo zbriše in napiše novo besedo. Naslednji učenec vrže kocko in postavi vprašanje na podlabi dane besede. Če je učencu beseda manj znana, ga ostali s pantomimo poskušajo pripeljati do vprašanja. Če še vedno ne zna zastaviti vprašanja, vrže kocko naslednji. Igra traja do dvajset minut.

ZAKLJUČEK

Z izvedbo projekta Semena sprememb smo bili z učenci zelo zadovoljni. Kljub temu, da mi je vzelo veliko časa poleg izvedbe letnega delovnega načrta, nisem odnehala, saj so bile aktivnosti in dodatne zadržitve dodana vrednost k pouku. Vsebine so obogatile učence z različnimi izkušnjami. Povezale so nas z lokalno skupnostjo in med seboj. Učenci so spreminjali način razmišljanja o prihodnosti ter o premagovanju predsodkov in stereotipov. Dobili so vpogled v čustva in so jih kasneje tudi lažje izražali.

Med ustvarjanjem didaktičnega materiala so bili učenci inovativni, med seboj so se povezali in skupaj prišli do različnih idej, ki smo jih s pridom uporabljali skozi šolsko leto. Nekateri učenci so tudi razvijali idejo o trženju didaktičnega materiala.

Literatura in viri

1. Povšič, T, (et al.) (2017). Vizija Slovenije: semena sprememb: idejnik za učitelje 5. razreda osnovne šole. Ljubljana: Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko

LUČKA REDNAK
GIMNAZIJA CELJE - CENTER
VSI SMO GRETA

Povzetek

Avtorica v prispevku predstavi primer dobre prakse. V petih učnih urah španščine medpredmetno poveže španščino, angleščino, biologijo in slovenščino. Opiše aktivnosti pri pouku, v katerih obravnava biografijo in aktivnosti podnebne aktivistke Grete Thunberg. Hkrati dijake pripravi na podnebno stavko. Prvo učno uro s posnetkom govora Grete Thunberg predstavi protagonistko. V nadaljevanju obravnava internetni članek o ključnih značilnostih podnebne stavke mladih in opiše aktivnosti v povezavi s tekstom. Po udeležbi dijakov na stavki z dijaki povzame slovenski časopisni članek v španščini in izvede refleksijo stavke. Zadnjo uro v šolskem letu povzame vest o Gretinih načrtih za počitnice, prvo uro naslednjega šolskega leta pa s pomočjo videoposnetkov govori o njenem potovanju proti New Yorku in sprejemu ob prihodu na cilj. Aktivnosti zaključijo z domačo nalogo na osnovi časopisnega članka. Tako z medpredmetno povezavo združi jezikovni pouk z aktualnim dogajanjem na področju okolja.

Ključne besede: Greta Thunberg, članek, izobraževanje, medpredmetno povezovanje, podnebni aktivist, podnebna stavka mladih, španščina, videoposnetek.

WE ARE ALL GRETA

Abstract

In the article, the author presents some examples of good educational practice applying interdisciplinary approach connecting Spanish, English, Biology, and Slovene throughout five Spanish classes. She describes some activities in Spanish classes in which they discuss young climate activist Greta Thunberg's biography and activities. That is how the students are being prepared for the forthcoming climate strike. During the first lesson she presents the protagonist Greta Thunberg by watching her speech. Further on an Internet article on key characteristics of the global youth strike against climate change is discussed. The author describes some class activities based on the article. The first lesson after the students' participation at the strike is dedicated to resuming a Slovene article about the climate activist Greta Thunberg in Spanish language. In that way the students make a reflection on the strike. During the last lesson of a school year they resume the news about Greta's holiday plans. During the first class in the new school year they talk about Greta's journey and her arrival to New York with the help of two videos. The activities are concluded by a homework based on a newspaper article. In that way, by using interdisciplinary approach, a language class is well connected with environmental actuality.

Keywords: Article, education, environmental activist, global youth strike against climate change, Greta Thunberg, interdisciplinary teaching, Spanish, video.

Šola kot vzgojno-izobraževalna ustanova je soodgovorna za ozaveščanje mladih o pomenu skrbi za okolje. Dijaki Gimnazije Celje – Center se v času šolanja vključujejo v številne projekte povezane s skrbjo za okolje, zanje organiziramo tudi občolske dejavnosti s tematiko okoljske vzgoje. Teme iz ekologije dijaki obravnavajo med poukom različnih predmetov, kakor tudi v okviru občolskih aktivnosti. Šola na tak način sistematično privzgaja mladi generaciji skrb za okolje in občutek odgovornosti zanj.

Pouk tujega jezika vključuje, poleg dela na slovničnem področju, usvajanje novega besedišča, urjenje govornih in pisnih zmožnosti ter slušnega razumevanja. Poleg predpisanih učbenikov v pouk vključujemo dodatne avtentične materiale, ki obravnavajo aktualne dogodke. Delo z avtentičnimi materiali (realia) pri pouku pripomore h kakovostnejšemu pedagoškemu delu, učenci pa so zadovoljni, široko razgledani in seznanjeni z aktualno problematiko. Hkrati o temi govorijo v tujem jeziku, kar pripomore k uporabnosti šolskega predmeta.

Pri pouku španščine, ki se je dijaki učijo kot drugega tujega jezika, redno v učno snov vključujemo aktualne dogodke. Na ta način hkrati uresničujemo še eno izmed načel kakovostnega izobraževanja, to je načelo medpredmetnega povezovanja. Z vključevanjem aktualnih dogodkov s področja ekologije se medpredmetno povezuje pouk jezika z biologijo. Ko gledamo posnetke z YouTuba, povezujemo pouk španščine z angleščino in ko beremo časopisne članke in jih povzemamo, povezujemo španščino s poukom maternega jezika.

Pri poučevanju mladih je zelo pomemben dejavnik možnost identifikacije. Če pri pouku govorimo o mladih ljudeh, s katerimi se dijaki lahko poistovetijo, jih tema bolj pritegne, zato so bolj motivirani in hkrati spoznajo možnosti svojega aktivnega vključevanja in delovanja v prihodnosti. Svoje znanje lahko koristno uporabijo v nadaljnjem življenju.

Da bi bil pouk čim bolj zanimiv, je nujna pestrost vključenih študijskih materialov, pridobljenih iz različnih virov. Zato med poukom španščine uporabljamo tako časopisne kot internetne članke, videoposnetke in prispevke z družabnih omrežij.

Ker je bila 15. marca 2019 napovedana podnebna stavka mladih, katere pobudnica je bila šestnajstletna podnebna aktivistka Greta Thunberg, se je ponudila odlična priložnost za vključitev teme v pouk španščine. Temo smo prvič vključili v pouk teden dni pred napovedanim dogodkom.

2 GRETA THUNBERG PRI POUKU ŠPANŠČINE

2.1 PRVA URA ŠPANŠČINE: UVOD V TEMO IN VIDEOPOSNETEK GOVORA

Na začetku učne ure španščine sem na tablo napisala izraz *activista medioambiental* (okoljski aktivist). Po metodi možganske nevihte so dijaki povedali, katere besede povezujejo z izrazom na tabli. Vse, kar so povedali, sem v obliki miselnega vzorca napisala na tablo.

Besede, ki so jih predlagali:

- medio ambiente (okolje),
- luchar (boriti se),
- aire (zrak),
- clima (podnebje),
- planeta (planet),
- sucio (umazan),

- contaminación (onesnaženje),
- mejorar (izboljšati).

Nato smo si ogledali posnetek govora Grete Thunberg na konferenci Združenih narodov o podnebni spremembi v Katowicah v angleškem jeziku (V.G. 2018, 3:24). Izbrala sem posnetek s španskimi podnapisi, ker je metajezik pri pouku španščina. Tako so lahko dijaki v obeh tujih jezikih, ki se ju učijo, usvajali besedišče na temo okolja in se istočasno soočili s problematiko. Med gledanjem posnetka so si zapisovali ključne besede iz govora v angleščini in/ali španščini.

Ob koncu jih povabim k razmišljanju z vprašanjem: ¿Qué te ha llamado la atención? (Kaj je pritegnilo tvojo pozornost?).

Izpostavili so tri Gretine značilnosti, ki so pritegnile njihovo pozornost:

1. kljub svojim šestnajstim letom odlično govori angleško,
2. je zelo umirjena dekle,
3. je preprostega videza.

Vse ugotovitve so ključnega pomena za nadaljnje spoznavanje protagonistke, njenih osebnostnih značilnosti in njenega načina delovanja.

Posnetek predvajam dvakrat, saj je razmeroma kratek (3:24 min.). Pri drugem gledanju se dijaki osredotočijo na podnapise v španskem jeziku.

Po ogledu dijaki v španskem jeziku:

1. opišejo protagonistko,
2. na tablo napišejo ključne besede govora v angleščini in/ali španščini,
3. vsak od njih pove najmanj eno poved o videnem.

Med aktivnostjo so se dijaki pri pouku španščine prvič srečali s pobudnico stavke, na katero so se tudi sami pripravljali. Pričujoči posnetek govora sem izbrala zaradi želje po uporabi novih pedagoških pristopov, ki pripomorejo h kakovostnejšemu pedagoškemu delu in razbijejo monotonijo pouka. Poleg tega uporaba različnih vrst aktivnosti pri pouku upošteva zakonitost mnogoterih inteligentnosti, ta pa pripomore k večji učinkovitosti dela v razredu.

Dijaki so na tablo napisali naslednje ključne besede:

- v angleščini: changing, climate, difference, economic growth, mass, children, justice, money, luxury, fossil fuels, ignore,
- v španščini: justicia, niños, hablar, economía, emergencia, clima, dinero, robar, esperanza.

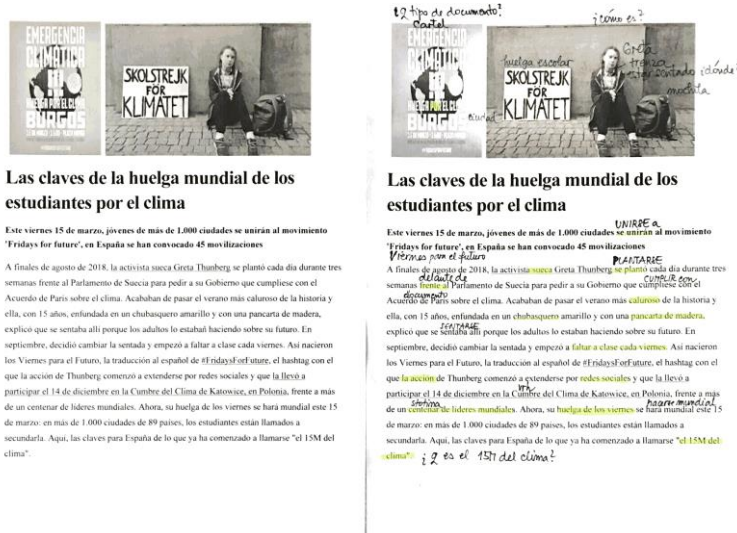
Na njihovih seznamih je bilo več angleških kot španskih besed, saj se dijaki angleščine učijo kot prvega in španščine kot drugega tujega jezika. Nato jih vprašam, v kakšni povezavi je posamezna ključna beseda z Gretinim govorom.

Za zaključek dijaki izpostavijo besede, ki najbolje opredeljujejo Greto kot podnebno aktivistko. Tako smo podčrtali naslednje besede: climate, fossil fuels, economía, clima, esperanza.

Učno uro končamo tako, da na miselni vzorec z začetka ure pod termin *activista medioambiental* (okoljski aktivist) napišemo ime Greta Thunberg – *activista climática* (podnebna aktivistka).

2.2 DRUGA URA ŠPANŠČINE: O PODNEBNI STAVKI MLADIH IN NJENI POBUDNICI

Drugo učno uro španščine z dijaki obravnavamo članek z internetnega vira. Učiteljeva različica članka je opremljena s pojmi v španščini, ki jih je potrebno v razredu razložiti (Slika 1).

Članek z naslovom v slovenskem prevodu Ključne značilnosti podnebne stavke mladih predstavi podnebno aktivistko Greto Thunberg. Je avtentični vir (realia) s spletne strani španskega časopisa El País. Je razmeroma kratek in napisan v enostavnem jeziku. Tematika obravnava z nevtralnega zornega kota, zato je, kljub tujemu jeziku, primeren za dijake višjih letnikov. Obravnavamo ga po naslednjih korakih:

1. opis fotografij,
2. tiho branje teksta,
3. podčrtovanje neznanih besed v španščini in učiteljeva razlaga,
4. tvorba petih vprašanj o vsebini članka (delo v parih),
5. odgovori na vprašanja.

Zahvaljujoč ogledu Gretinega govora na konferenci med prvo uro španščine in članku o njej z druge ure, dijaki na tej stopnji dobro poznajo protagonistko in osnovne ideje stavke, na katero se pripravljajo. V nadaljevanju dijaki, uporabljajoč španski prihodnjik, govorijo o svojih načrtih za petek, ko je napovedana podnebna stavka. Nekateri načrtujejo udeležbo v Ljubljani, drugi v Celju, nekateri pa se nameravajo udeležiti pouka. Izrazijo svoje mnenje in pojasnijo svojo odločitev.

2.3 TRETJA URA ŠPANŠČINE: ČASOPISNI ČLANEK IN REFLEKSIJA STAVKE

V petek, 15. marca 2019, so se nekateri dijaki Gimnazije Celje – Center udeležili podnebne stavke mladih v Ljubljani ali v Celju. V sodelovanju z dijaki programa umetniška gimnazija so v Mladinskem centru Celje izdelali plakate in transparente za stavko.

Za tretjo učno uro španščine sem zato načrtovala pogovor o udeležbi dijakov na stavki. Brez refleksije bi se pomen stavke prehitro pozabil, akcija pa bi, zaradi obilice dogodkov in drugih dražljajev v mladem življenju, prehitro utonila v pozabo.

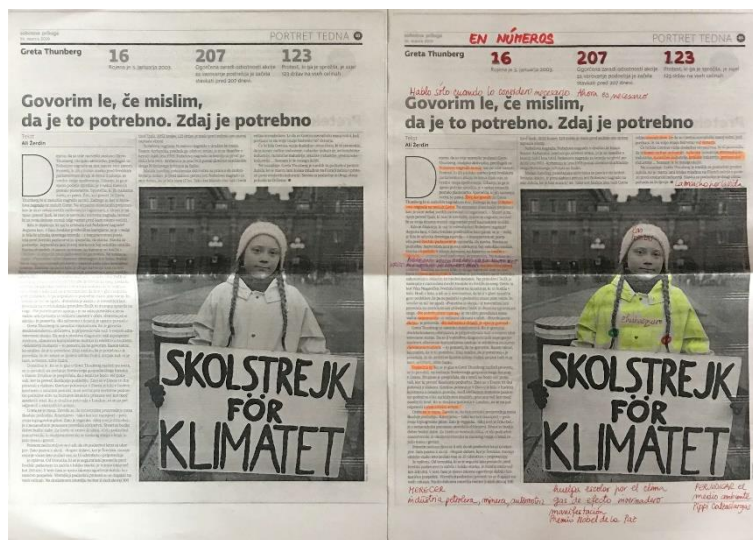
Dijaki so na izročku dobili članek iz Sobotne priloge časopisa Delo avtorja Alija Žerdina. Uvodna aktivnost je bil opis fotografije v španskem jeziku, nato so s pomočjo števil 16, 207 in 123 prevedli nekaj podatkov, ki jih izpostavi članek (Slika 2). S skupnimi močmi smo prevedli naslov članka – Govorim le, če mislim, da je to potrebno. Zdaj je potrebno. – v španščino. V nadaljevanju so med tihim branjem članka podčrtali ključne besede ali povedi, ki bodo služile za lažje povzemanje v tujem jeziku.

Po branju ključne besede in povedi prevedemo ali povzamemo v španščini in jih napišemo na tablo. Novo usvojeno besedišče dijakom pomaga pri nadaljnjem delu.

Dijaki so izpisali naslednje ključne besede ali izraze: Premio Nobel de la Paz (Nobelova nagrada za mir), vive como habla (živi, kot govori), Pippi Calzaslargas (Pika Nogavička), parlamento sueco (švedski parlament), viernes (petek), bici (kolo), merecer (zaslužiti si), chubasquero amarillo (rumen dežni plašč), coche eléctrico (električni avtomobil), no come la carne (ne je mesa), enemigo (sovražnik), dinero (denar), industria petrolera, minera, automotriz (naftna, rudarska, avtomobilska industrija), marcha por la vida (pohod za življenje).

Nato dijaki opišejo fotografijo ob članku. Čeprav je Gretin svet črno-bel, z njo povezujemo nekatere barve. Dijake spodbudim, da na črno-beli sliki Grete pobarvajo tisto, kar je za njo značilno. Z rumeno barvo pobarvajo Gretin dežni plašč in z dvema različnima barvama gumice njenih kit.

Nato članek razdelimo na tri dele in dijake v tri skupine. Vsaka skupina v španščini pripravi povzetek svojega dela članka in ga predstavi razredu. Tako so dijaki usvojili novo besedišče v španščini, povezano z obravnavano temo, urili so se v povzemanju članka iz maternega v tuji jezik in razvijali zmožnost ustnega izražanja v tujem jeziku.

Članek z naslovom v slovenskem prevodu Ključne značilnosti podnebne stavke mladih predstavi podnebno aktivistko Greto Thunberg. Je avtentični vir (realia) s spletne strani španskega časopisa El País. Je razmeroma kratek in napisan v enostavnem jeziku. Tematiko obravnava z nevtralnega zornega kota, zato je, kljub tujemu jeziku, primeren za dijake višjih letnikov. Obravnavamo ga po naslednjih korakih:

1. opis fotografij,
2. tiho branje teksta,

3. podčrtovanje neznanih besed v španščini in učiteljeva razlaga,
4. tvorba petih vprašanj o vsebini članka (delo v parih),
5. odgovori na vprašanja.

Zahvaljujoč ogledu Gretinega govora na konferenci med prvo uro španščine in članku o njej z druge ure, dijaki na tej stopnji dobro poznajo protagonistko in osnovne ideje stavke, na katero se pripravljajo. V nadaljevanju dijaki, uporabljajoč španski prihodnjik, govorijo o svojih načrtih za petek, ko je napovedana podnebna stavka. Nekateri načrtujejo udeležbo v Ljubljani, drugi v Celju, nekateri pa se nameravajo udeležiti pouka. Izrazijo svoje mnenje in pojasnijo svojo odločitev.

2.3 TRETJA URA ŠPANŠČINE: ČASOPISNI ČLANEK IN REFLEKSIJA STAVKE

V petek, 15. marca 2019, so se nekateri dijaki Gimnazije Celje – Center udeležili podnebne stavke mladih v Ljubljani ali v Celju. V sodelovanju z dijaki programa umetniška gimnazija so v Mladinskem centru Celje izdelali plakate in transparente za stavko.

Za tretjo učno uro španščine sem zato načrtovala pogovor o udeležbi dijakov na stavki. Brez refleksije bi se pomen stavke prehitro pozabil, akcija pa bi, zaradi obilice dogodkov in drugih dražljajev v mladem življenju, prehitro utonila v pozabo.

Dijaki so na izročku dobili članek iz Sobotne priloge časopisa Delo avtorja Alija Žerdina. Uvodna aktivnost je bil opis fotografije v španskem jeziku, nato so s pomočjo števil 16, 207 in 123 prevedli nekaj podatkov, ki jih izpostavi članek (Slika 2). S skupnimi močmi smo prevedli naslov članka – Govorim le, če mislim, da je to potrebno. Zdaj je potrebno. – v španščino. V nadaljevanju so med tihim branjem članka podčrtali ključne besede ali povedi, ki bodo služile za lažje povzemanje v tujem jeziku.

Po branju ključne besede in povedi prevedemo ali povzamemo v španščini in jih napišemo na tablo. Novo usvojeno besedišče dijakom pomaga pri nadaljnjem delu.

Dijaki so izpisali naslednje ključne besede ali izraze: Premio Nobel de la Paz (Nobelova nagrada za mir), vive como habla (živi, kot govori), Pippi Calzaslargas (Pika Nogavička), parlamento sueco (švedski parlament), viernes (petek), bici (kolo), merecer (zaslužiti si), chubasquero amarillo (rumen dežni plašč), coche eléctrico (električni avtomobil), no come la carne (ne jé mesa), enemigo (sovražnik), dinero (denar), industria petrolera, minera, automotriz (naftrna, rudarska, avtomobilska industrija), marcha por la vida (pohod za življenje).

Nato dijaki opišejo fotografijo ob članku. Čeprav je Gretin svet črno-bel, z njo povezujemo nekatere barve. Dijake spodbudim, da na črno-beli sliki Grete pobarvajo tisto, kar je za njo značilno. Z rumeno barvo pobarvajo Gretin dežni plašč in z dvema različnima barvama gumice njenih kit.

Nato članek razdelimo na tri dele in dijake v tri skupine. Vsaka skupina v španščini pripravi povzetek svojega dela članka in ga predstavi razredu. Tako so dijaki usvojili novo besedišče v španščini, povezano z obravnavano temo, urili so se v povzemanju članka iz maternega v tuji jezik in razvijali zmožnost ustnega izražanja v tujem jeziku. (vstaviti 3.jpg)

2.5 PETA URA ŠPANŠČINE: GRETA THUNBERG PRISPELA V NEW YORK

Prvo septembrsko učno uro španščine začnemo s pogovorom o tem, kako so dijaki preživeli počitnice. Uporabljajoč španski preteklik govorimo o vtisih in dogodkih iztekajočega se poletja.

Ko temo izčrpamo, na tablo napišem tri vprašanja:

1. ¿Quién es la chica? (Kdo je deklica?),
2. ¿Dónde está? (Kje je?),
3. ¿Para qué? (Čemu?).

Nato predvajam videoposnetek objavljen na omrežju Twitter Grete Thunberg z dne 25. avgusta 2019 (Slika 4). Posnetek sem izbrala zaradi primernosti dolžine (0:21 min.) in aktualnosti, saj je bil objavljen pred komaj dvema tednoma. Praksa je namreč pokazala, da imajo dijaki raje krajše aktivnosti in vire, ki so čim bolj sveži.

Posnetek predvajam brez uvodnih pojasnil. Prikazuje skiperja (Pierre Casiraghi, vnuk monaškega princa Rainierja III.), ki v nemirnem morju krmari jadrnico, in deklico (Greta), ki govori o plovbi. Zanima me, če bodo dijaki deklico prepoznali in se spomnili našega dogovora, da se k njej vrnemo jeseni. In nenazadnje, ali jo je morda kdo spremljal preko družabnih omrežij med njeno plovo čez Atlantik.

Dijaki odgovarjajo na vprašanja na tabli. Večina odgovorov je pravilnih, saj so tudi tisti, ki Greti niso sledili, lahko prebrali v svojih zapiskih in se spomnili njenih načrtov za poletje. S posnetkom naredim uvod v pogovor o Gretinem prihodu v New York dne 28. avgusta 2019.

Nato dijakom razdelim učne liste z vprašanji, ki se nanašajo na naslednji posnetek. Tokrat predvajam videoposnetek s prispevkom CBS News z YouTuba, ki prikazuje Gretin prihod z jadrnico v New York, sprejem ob pristanku, kratek intervju z njo in sporočilo Donaldu Trumpu. Dijaki med trikratnim gledanjem posnetka, ki je kratek in zgoščen (2:44 min.), odgovarjajo na vprašanja z učnega lista v španskem jeziku. Ker je videoposnetek v angleščini, vprašanja in odgovori pa v španščini, pri aktivnosti medpredmetno povežemo oba tuja jezika, ki se ju dijaki učijo.

Vprašanja, na katera dijaki odgovarjajo:

1. ¿Cuándo llegó a Nueva York? (Kdaj je prispela v New York?),
2. ¿Cuánto tiempo duró su viaje? (Kako dolgo je trajalo njeno potovanje?),

3. ¿Por qué motivo viajó a Nueva York? (Čemu je potovala v New York?),
4. ¿Por qué no quería viajar en avión? (Zakaj ni hotela potovati z letalom?),
5. ¿Para quién tuvo un mensaje? (Za koga je imela sporočilo?),
6. ¿Cuál fue su mensaje? (Kakšno je bilo njeno sporočilo?),
7. ¿Cuánta gente la acompañó? (Koliko ljudi jo je spremljalo?),
8. ¿Viajó con alguien de su familia? (Ali je potovala s katerim od družinskih članov?),
9. ¿En qué red social documentó su viaje? (Na katerem družabnem omrežju je dokumentirala svoje potovanje?),
10. ¿Cuántos seguidores tiene? (Koliko sledilcev ima?),
11. ¿Qué lleva Greta? (Kako je Greta oblečena?).

Dijaki z odgovarjanjem na vprašanja niso imeli težav. Ko smo odgovore preverjali pred razredom, so lahko dopolnili svoje rešitve.

Za domačo nalogo jim razdelim učne liste s kratkim časopisnim člankom iz časopisa Delo z naslovom Prijadrala v New York (Slika 5). Dijaki doma slovenski članek preberejo in ga na kratko povzamejo v španščini. (vstaviti 5.jpg)

Z domačo nalogo smo za nekaj časa zaključili temo o okolju in podnebni aktivistki Greti Thunberg. Ko bo protagonistka, od 23. septembra dalje, aktivno sodelovala na podnebnem vrhu, bomo lahko s temo pri pouku španščine nadaljevali.

Literatura in viri

1. CBS News. 2019. YouTube, 28. avgust.
<https://m.youtube.com/watch?v=tE84D99ZsUM> (3. 9. 2019).
2. El País. 2019. Las claves de la huelga mundial de los estudiantes por el clima.
https://elpais.com/sociedad/2019/03/14/actualidad/1552553461_850759.html (13. 3. 2019).
3. Greta jeseni ne gre v šolo. 2019. Delo, Svet so ljudje, 61 (125): 24.
4. Greta Thunberg COP24 (Subtitulos español). YouTube.
<https://youtu.be/wYr3DNWcFOo> (11. 3. 2019).
5. Greta Thunberg. 2019. Twitter, 25. avgust. @Greta Thunberg/ Twitter (3. 9. 2019).
6. Prijadrala v New York. 2019. Delo, Svet so ljudje, 61 (198): 24.
7. Žerdin, Ali. 2019. Greta Thunberg: Govorim le, če mislim, da je to potrebno. Zdaj je potrebno. Sobotna priloga, 61 (62): 3.

CVETKA REN GEO

OŠ BELTINCI

BOGASTVO LITERARNIH SREČANJ V OSNOVNI ŠOLI

Povzetek

Od leta 1995 poteka v Murski Soboti literarno srečanje Oko besede, v okviru katerega vsako leto poteka podelitev večernice, nagrade za najboljše slovensko otroško in mladinsko izvirno literarno delo preteklega leta. Vsakoletna stalnica literarnega srečanja so obiski pisateljev na pomurskih osnovnih in srednjih šolah. Na OŠ Beltinci smo teh obiskov vedno veseli, saj je to enkratna priložnost, da učenci spoznavajo slovensko mladinsko književnost, delo pisatelja in njegovo ustvarjanje.

Ključne besede: šolska knjižnica, literarni obiski, slovenska mladinska književnost

THE VALUE OF LITERARY MEETINGS AT A PRIMARY SCHOOL

Abstract

Since 1995 a literary gathering Oko besede has been held in Murska Sobota and every year the awards for the best Slovene child and youth literature is presented to the winners. Every year the writers visit the schools in Pomurje region. At the primary school Beltinci we are always happy about the visits and they are a unique opportunity that the children learn about Slovene youth literature, the writer's work and their creation.

Keywords: school's library, literary visits, Slovene youth literature

1 UVOD

Šolska knjižnica OŠ Beltinci je pomemben del življenja in dela šole. V šolskem letu 2019/2020 jo obiskuje 621 učencev. Knjižnica je stalna in močna podpora poučevanju, pridobivanju znanja, učnemu procesu in vseživljenjskemu izobraževanju. Učence usposablja, da postanejo samostojni uporabniki knjižnice, njenega gradiva in iskanja informacij v knjižnih ter internetnih virih. Vpeta je v kulturno dogajanje Občine Beltinci in povezana z različnimi društvi in institucijami. To bogati dejavnosti šolske knjižnice, ki tako ostaja stalno odprta in živa ter prepoznavna v okolju, v katerem deluje.

2 OKO BESEDE

To je literarno srečanje, ki poteka v Murski Soboti od leta 1995 in ga je poimenoval Feri Lainšček. Leto kasneje se mu je kot sooblikovalka strokovnih vsebin pridružila revija Otrok in knjiga, leta 1997 pa se je obema kot pokrovitelj nad novoustanovljeno večernico, nagrado za najboljše izvirno slovensko mladinsko literarno delo minulega leta, pridružilo še Časopisno-založniško podjetje Večer. Podelitev večernice je postala osrednji dogodek vsakoletnega srečanja, druge stalnice pa so obiski pisateljev po pomurskih osnovnih in srednjih šolah, simpozij, ki ga vsebinsko pripravi revija Otrok in knjiga, razstava slovenskih mladinskih literarnih del, s katero se v program vključuje Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, ter literarno-kulturna popotovanja, ki nudijo priložnost za spoznavanje kulturnih in naravnih znamenitosti Pomurja. (Vir: Otrok in knjiga 99, str. 13, 2017)

2.1 VEČERNICA

Večernica je nagrada za najboljše slovensko mladinsko literarno delo. Žirija upošteva izvirna pesniška, prozna in dramska besedila za otroke in mladino v slovenskem jeziku, ki so v preteklem letu izšla v knjižni obliki pri kateri od založb ali v samozaložbi v Republiki Sloveniji ali v tujini (slovensko zamejstvo, slovensko izseljenstvo, drugo) in ki jih je založba ali avtor prijavil/-a na razpis, ki ga je objavil časnik Večer v času neposredno okrog slovenskega kulturnega praznika. Nagrado večernica so prvič podelili leta 1997.

Dosedanji nagrajenci

1997 – Tone Pavček za delo Majnice in fulaste pesmi

1998 – Desa Muck za delo Lažniva Suzi

1999 – Janja Vidmar za delo Princeska z napako

2000 – Polonca Kovač za delo Kaja in njena družina

2001 – Feri Lainšček za delo Mislice

2002 – Matjaž Pikalo za delo Luža

2003 – Marjana Moškrič za delo Ledene magnolije

2004 – Slavko Pregl za delo Srebro iz modre špilje

2005 – Igor Karlovšek za delo Gimnazijec

2006 – Dušan Dim za delo Distorzija

2007 – Irena Velikonja za delo Poletje na okenski polici in Majda Koren za delo Eva in kozel

2008 – Ervin Fritz za delo Vrane

2009 – Janja Vidmar za delo Pink

2010 – Bina Štampe Žmavc za delo Cesar in roža

2011 – Mate Dolanc za delo Maščevanje male ostrige

2012 - Dim Zupan za delo Hektor in zlata hruška

2013 – Peter Svetina za delo Ropotarna

2014 – Vinko Möderndorfer za delo Kot v filmu

2015 – Vladimir P. Štefanec za delo Sem punk čarovnica, Debela lezbijka in ne maram vampov

2016 – Peter Svetina za delo Kako zorijo ježevci

2017 – Peter Svetina za delo Molitvice s stopnic

2018 – Anja Štefan za delo Drobtine iz mišje doline

2019 – Andrej E. Skubic za delo Babi nima več telefona

(Vir: Otrok in knjiga 103, str. 34, 2018)

3 OBISKI LITERARNIH USTVARJALCEV

Vsakoletna stalnica literarnega srečanja Oko besede so obiski pisateljev na pomurskih osnovnih in srednjih šolah. Na OŠ Beltinci smo teh obiskov vedno veseli, saj je to enkratna priložnost, da učenci spoznajo slovensko mladinsko književnost, delo pisatelja in njegovo ustvarjanje. Tako vedno z nestrpnostjo pričakujemo konec septembra, kdo nas bo obiskal in kakšne izkušnje in vzpodbude bo delil z mladimi bralci in učitelji.

Foto 1: Tilka Jamnik med tretješolci s prav posebno knjigo, 28. 9. 2018 (Vir: lasten)

Dosedanji obiski na OŠ Beltinci

2019 – Barbara Gregorič Gorenc in Slavko Pregl

2018 – Tilka Jamnik in Marjana Moškrič

2017 – Nina Mav Horvat in Dim Zupan

2016 – Aksinja Kermauner

2015 – Tilka Jamnik in Breda Smolnikar

2014 – Lidija in Borut Gombač, Špela Kuclar

2013 – Jana Kolarič

2012 – Janja Vidmar

Veseli smo, da smo že od leta 2012 del velike literarne družine, ki se vsako leto zbira v septembru v Murski Soboti na srečanju Oko besede. Hkrati je odlična priložnost za iskanje novih motivov za branje, ki nam v času (pre)hitrega tehnološkega napredka pridejo še kako prav.

Naš letošnji gost, pisatelj Slavko Pregl, ki ravno septembra praznuje 74 let, je nekoč na novinarjevo vprašanje v literarni reviji Kekec, zakaj brati, hudomušno odgovoril:

“Kdor bere, vidi in sliši bolje, njegove roke objamejo več in njegov korak je daljši. Vsaka prebrana knjiga je osvojen nov svet; bralci smo zato vsak dan bogatejši, ne da bi komurkoli karkoli vzeli. Komur vse to ni dovolj, ga bom dal čez kolena.”

Foto 2: Pisatelj Slavko Pregl med mladimi bralci v šolski knjižnici, 20. 9. 2019 (Vir: lasten)

4 ZAKLJUČEK

V knjigi Retorika uspeha sem zasledila pomembno misel: Knjige vam lahko spremenijo življenje v delcu sekunde bolj kot katero koli drugo občilo. Človek nikoli ne ve, katera knjiga in kdaj v življenju bo pretresla njegov svet in ga navdihnila v rasti, za katero ni nikoli pomislil, da bi bila mogoča.

Branje je najboljše učenje, je vseživljenjska in enkratna prostočasna dejavnost. Šolska knjižnica je tisti prostor, kjer se trudimo vzpostaviti pozitivni odnos do branja in učenja. Obiski literarnih ustvarjalcev so nam pri tem v veliko pomoč. Verjamem in to želim predati tudi učencem, da je čas za branje odločitev, ki jo moramo sprejeti oz. da vsak izmed nas pride v situacijo, ko išče v knjigah odgovore na vprašanja in dileme, s katerimi nas sooča življenje.

Literarno srečanje, ki nam je omogočeno vsako leto v okviru Očesa besede, je za učence in strokovne delavce šole velik navdih, saj je neposreden stik s pisateljem, pisateljico, pesnikom ali pesnico lepa izkušnja za vse in vrhunski kulturni dogodek za dušo šolske knjižnice.

Literatura in viri

1. Oko besede 2017. V: Otrok in knjiga. Letnik 44, št. 99. Str. 13
2. Večernica 2018 za leto 2017. V: Otrok in knjiga. Letnik 45, št. 103. Str. 35.

TAMARA REPIĆ
OŠ BELTINCI

EMFBT BO NADOMESTIL »PAPIR-SVINČNIK« MFBT

Povzetek

V osnovne šole se vrača testiranje intelektualnih sposobnosti s pomočjo testa MFBT (Multifaktorska baterija testov); prejšnjo obliko »papir-svinčnik« bo nadomestila elektronska oblika testa. e-MFBT je baterija testov, ki merijo različne specifične sposobnosti. Rezultati pomagajo učencu (in njegovim staršem) pri odločanju za izbiro poklica in s tem ustrezno nadaljuje izobraževalno pot. Rezultati namreč prispevajo k spoznavanju in zavedanju sposobnosti ter učencu pomagajo graditi pozitivno in realistično podobo o sebi. e-MFBT je sestavljen iz šestih testov in sicer: primerjanje skupin znakov, računsko sklepanje, razumevanje besed, primerjanje risb predmetov, prostorska predstavljivost in računanje. Rezultati testiranja se uporabljajo za odkrivanje učencev, ki potrebujejo dodatno svetovanje in bolj temeljito obravnavo ali za hitro oceno ustreznosti poklicnih namer. Rezultati testa predstavljajo izhodišče pri poglobljenem individualnem svetovanju in razgovoru z učencem in starši.

Ključne besede: karierna orientacija, devetošolci, metode in tehnike dela, skupinske oblike, individualne obravnave, testiranje intelektualnih sposobnosti, eMFBT, sodelovanje s starši

EMFBT WILL REPLACE »THE PAPER-PENCIL» FORMAT OF MFBT

Abstract

The elementary school is once again returning to group tests of intellectual abilities using the MFBT (Multifactor Battery Test) test; the former paper-pencil format will be replaced by the eMFBT electronic test format. The e-MFBT is a battery of six tests that measures a variety of specific capabilities. The results help the student (and his or her parents) with decision making around their profession choice and thus continue the educational path accordingly. The results contribute to cognition and awareness of the ability and help the student to build a positive and realistic image of himself. The e-MFBT consists of six tests: character group comparisons, computational reasoning, word comprehension, object drawing comparisons, spatial representability, and computation. Those test results are used to identify students who need additional counseling and more thorough treatment or to quickly assess the suitability of professional intentions. The test results are the starting point for in-depth individual counseling and further interviews with the student and parents.

Keywords: career orientation, 9th graders, work methods and techniques, group forms, individual treatment, intellectual skills testing, eMFBT, collaboration with parents

1 OPREDELITEV POJMA KARIERNE ORIENTACIJE

V Sloveniji se izraz karierna orientacija uporablja šele od leta 1998. Pred tem se je v kontekstu dejavnosti, ki so bile usmerjene predvsem na poklicno odločanje mladih, ki so sprejemali odločitve glede nadaljnje kariere, uporabljal izraz poklicno usmerjanje. Še pred tem pa sta bila aktualna pojma, ki sta bila povezana s poklicnim odločanjem mladih, in sicer poklicna vzgoja in poklicno informiranje ter poklicno svetovanje in poklicno spremljanje.

Karierna orientacija je torej nek skupni izraz, ki zajema različne aktivnosti, s katerimi s pomočjo svetovalca posameznik odkriva in spoznava svoje sposobnosti, lastnosti, poklicne želje, ...

Karierna orientacija zajema kar nekaj različnih aktivnosti:

- Tekom informiranja si svetovanec skozi lastne aktivnosti ali s pomočjo svetovalca pridobiva objektivne podatke, informacije ...
- Sledi proces ugotavljanja in ocenjevanja; tekom tega procesa posameznik/svetovanec oceni, katere izmed ponujenih možnosti so zanj najprimernejše.
- Sledita fazi nasvetovanja oz. svetovanja. Karierni svetovalci na osnovi lastnih izkušenj in znanj poskuša svetovanca usmeriti k raziskovanju lastnih čustev, misli, lastnosti ...

Karierna orientacija na področju srednješolskega izobraževanja in svetovanja odraslim zajema še aktivnosti, kot je posredovanje dela ali učnih mest, zastopanje, povratna informacija in spremljanje.

Nikakor pa ne gre izpustiti programa poklicne vzgoje oz. izobraževanja za kariero, ki zajema program načrtovanih izkušenj, s pomočjo katerega posameznik razvija svoje lastne spretnosti, znanja in koncepte.

2 METODE IN TEHNIKE DELA KARIERNE ORIENTACIJE

Večina metod in tehnik dela, ki se uporabljajo v procesu kariernega svetovanja, ne temeljijo na točno določenem teoretičnem konstrukt, ampak se uporabljajo tiste, ki so se v praksi izkazale kot uporabne.

Večina spodaj naštetih tehnik in metod dela s svetovancem se med seboj prepleta, najpogosteje se uporabljajo sledeče:

- Informiranje je običajno nekakšen uvod v procesu karierne orientacije. Posameznik s pomočjo pisnih virov, spleta, v Kariernih središčih Zavoda RS za zaposlovanje ali drugje raziskuje in dostopa do različnih vrst informacij.
- Pripomočki za samostojno načrtovanje kariere so tako svetovancu kot tudi kariernemu svetovalcu v pomoč v procesu kariernega svetovanja. Z uporabo pripomočkov se posameznika bolj aktivira, da razmišlja o sebi, o svojih lastnostih, sposobnostih, znanjih ... Vedno bolj se uveljavljajo računalniške oblike pripomočkov za načrtovanje kariere posameznika. Eden izmed prvih takih portalov je portal eSvetovanje, ki posamezniku omogoča, da spoznava svoje osebne lastnosti, sposobnosti, vrednote in motive, poklicne interese, splošne in specifične kompetence, poklice ... Zelo uporaben pripomoček je prav tako računalniški program Kam in kako, ki testirancu oz. uporabniku na osnovi podanih odgovorov poda seznam primernih poklicev. V procesu kariernega odločanja pa kot

pripomoček služi tudi Vprašalnik o poklicni poti, ki je učencem devetih razredov prav tako že nekaj let na voljo v računalniški obliki - eVPP.

- Individualno svetovanje je na področju karijerne orientacije najučinkovitejša metoda dela s svetovancem. Posameznik skupaj s kariernim svetovalcem, ki ga pelje skozi proces odločanja, določi karijerne korake oz. sprejme določene odločitve v zvezi s svojo kariero.
- Skupinske oblike karijerne orientacije – najpogostejša oblika dela s skupino je vezana predvsem na področje informiranja tako učencev kot tudi staršev. Na področju dela z učitelji so to timski posveti – razlaga rezultatov testiranja in razgovor o ustreznosti karijerne odločitve za vsakega posameznega učenca.

Zelo pomembno je, da se vsi, ki vstopajo v proces karijerne orientacije, zavedajo, da to ni enkraten dogodek, ampak vseživljenjski proces.

Odločitev, ki jo učenec glede nadaljevanja karijerne poti sprejme v osnovni šoli, predstavlja nekakšen osnovni temelj nadaljnje poklicne poti, nadaljnje kariere. Zato se učencem v zaključnih razredih osnovne šole, torej v osmem in devetem razredu, ponudi kar nekaj aktivnosti, ki učencem olajšajo sprejemanje te, za življenje zelo pomembne, odločitve.

Dobra odločitev je rezultat učenčevih razmišljanj in spoznanj, do katerih učenec pride v nekem daljšem časovnem obdobju. Z aktivnostmi s področja karijerne orientacije je zato treba začeti dovolj zgodaj, zelo pomembna pa je tudi sistematičnost oz. smiselno sosledje aktivnosti. Učence je treba spodbujati, da so v tem procesu sami kar se da aktivni, da sami iščejo potrebne informacije, da sprašujejo in se o tem pogovarjajo s svojimi starši, vrstniki, učitelji, da sami sprejemajo določene odločitve in jih znajo tudi argumentirati ter zanje prevzemati odgovornost.

3 SKUPINSKE OBLIKE KARIERNE ORIENTACIJE V OSMEM IN DEVETEM RAZREDU

V vsakem oddelku osmega razreda se opravi uvodna ura na temo »Kam po zaključenem osnovnošolskem izobraževanju«.

Pomembno je, da se vsak posameznik pred izbiro nadaljnjega izobraževanja ozavešči:

a. KAJ ŽELIM – kakšni so moji interesi.

Učencem se predstavi proces spreminjanja interesov skozi življenje. V otroštvu je spekter interesov zelo širok, zelo hitro se otrok navduši za neko stvar, za neko aktivnost. Čim starejši so otroci, bolj se spekter interesov oži in zanimanje za neko aktivnost traja dlje časa.

Da učenci lažje razumejo oz. da jih spodbudimo k razmišljanju, jih povprašamo:

- kateri predmeti so ti najbolj všeč
- katere interesne dejavnosti obiskuješ
- s čim se ukvarjaš v prostem času – kakšne so tvoje priložnostne aktivnosti.

V nadaljevanju se učencem predstavijo pripomočki oz. orodja, ki se jih lahko poslužujejo pri iskanju poklicnega interesa.

Zelo uporaben pripomoček za ugotavljanje poklicnih interesov je Kam in kako young, spletni program za potrditev, raziskovanje, razvoj in izpopolnjevanje možnosti na karierni poti.

Rezultati testiranja s pomočjo programa Kam in kako young služijo kot osnova individualnega razgovora.

b. KAJ ZMOREM – kakšne so moje sposobnosti, kakšno je moje do sedaj pridobljeno znanje.

Pri izbiri nadaljnega izobraževanja oz. pri načrtovanju kariere so zelo pomemben dejavnik odločanja tudi sposobnosti učenca, tako intelektualne kot tudi sposobnosti zaznavanja. Še ne dolgo tega so bili na področju celotne Slovenije vsi učenci sedmih oz. pozneje osmih razredov generacijsko testirani s testom MFBT (Multifaktorska baterija testov), ki je ugotavljal tako intelektualne kot tudi sposobnosti zaznavanja. Rezultati testiranja so bili predstavljeni učencem in njihov staršem. Na timski obravnavi je svetovalni delavec šole skupaj s psihologom krajevno pristojnega Zavoda RS za zaposlovanje podal predlog, katero izobraževanje bi bilo za posameznega učenca na osnovi rezultatov najprimernejše. Generacijska testiranja se zdaj že nekaj let žal ne izvajajo več, rezultati testiranj pa so bili v zelo veliko pomoč pri odločanju učencem samim, staršem in svetovalnim delavcem na šoli. Naslednje leto se bodo na osnovnih šolah ponovno začela izvajati testiranja intelektualnih sposobnosti učencev z elektronsko obliko testa MFBT.

Elektronska oblika MFBT (imenujemo jo e-MFBT) je spletna aplikacija, zato je za apliciranje le-te potreben dostop do interneta. Testiranje se lahko izvaja na stacionarnih in prenosnih računalnikih, ne more pa biti izvedeno na tablicah.

e-MFBT je baterija šestih testov, ki merijo različne specifične sposobnosti. Rezultati pomagajo učencu (in njegovim staršem) pri odločanju za izbiro poklica in s tem ustrezno nadaljuje izobraževalno pot. Rezultati namreč prispevajo k spoznavanju in zavedanju sposobnosti ter učencu pomagajo graditi pozitivno in realistično podobo o sebi. e-MFBT je sestavljen iz šestih testov. Pri prenovi testov so bila upoštevana spoznanja, ki so bila dobljena ob priredbi MFBT za odrasle in pilotni študiji za 7., 8. in 9. razred v lanskem šolskem letu. Prenovljena baterija obsega šest testov:

1. Primerjanje skupin znakov - pisarniška sposobnost (perceptivni faktor). Test meri hitrost percepcije; ta sposobnost olajšuje opravljanje nalog, ki jih zahteva vrsta administrativnih opravil. Rezultat predstavlja število ugotovljenih razlik v skupini znakov.
2. Računsko sklepanje – numerična sposobnost (kognitivni faktor). Test meri sposobnost logičnega razmišljanja in sklepanja, razumevanja navodil in principov ter numeričnega računanja. Test meri tudi splošno inteligentnost.
3. Razumevanje besed – verbalna sposobnost (kognitivni faktor). Test meri verbalno sposobnost, kije pomembna za opravljanje delovnih nalog, ki zahtevajo razumevanje besedil ter pisno in ustno izražanje. Test meri splošno ineteligentnost.
4. Primerjanje risb predmetov – percepcija oblik (perceptivni faktor). Test meri sposobnost percepcije oblik, ki je pomembna za opravljanje nalog, ki zahtevajo hitro in natančno ugotavljanje majhnih razlik med predmeti.
5. Prostorska predstavljalivost – predstavljalivost tridimenzionalnega prostora (perceptivni faktor). Test meri sposobnost predstavljanja v tridimenzionalnem prostoru (spacialno sposobnost), ki je potrebna pri vrsti konstrukcijskih opravil in pri branju načrtov in kart. Ta test meri tudi splošno inteligentnost.
6. Računanje – numerična sposobnost (kognitivni faktor). Test meri numerično sposobnost, ki je potrebna za opravljanje različnih opravil, ki terjajo hitro in natančno uporabo enostavnih računskih operacij po natančnih opravilih.

Kognitivni podtesti: računanje, računsko sklepanje, prostorska predstavljalivost, razumevanje besed.

Poznamo A in B obliko, ki sta vzporedni. Trenutno so navodila za teste napisana v moški obliki, končna oblika e-MFBT pa bo imela tudi žensko slovnično obliko. Spletna aplikacija in test so bili preizkušeni v pilotni študiji. Na podlagi izkušenj je bila dodelana spletna

aplikacijo, na podlagi statističnih izračunov je bil določen nov vrstni red nalog v posameznem testu in čas trajanja testa.

Vsak test ima na začetku opis, navodila in primere, kjer učenec takoj dobi povratno informacijo o pravilnosti rešitve. Nato sledijo vaje, ki jih učenec rešuje brez dodatne pomoči. Po zaključku reševanja vaj dobi učenec povratno informacijo o pravilnosti reševanja. Če se učenec pri vajah večkrat zmoti, se mu program »zaklene« in mora poklicati psihologa, da mu razloži navodila. S tem psiholog preveri, če učenec navodila razume.

Rezultati testiranja se uporabljajo za odkrivanje učencev, ki potrebujejo dodatno svetovanje in bolj temeljito obravnavo ali za hitro oceno ustreznosti poklicnih namer. Rezultati testa predstavljajo izhodišče pri poglobljenem individualnem svetovanju in razgovoru z učencem in starši.

Kognitivne in perceptivne sposobnosti, ki jih meri test eMFBT, so samo eden izmed več faktorjev, ki doprinese k uspešnemu šolanju in opravljanju poklica. Motivacija, aspiracija, učne in delovne navade so ene izmed njih.

Pri podajanju interpretacij iščemo otrokova močna področja oz. faktorje, ki izstopajo, nato pa pregledamo kombinacijo faktorjev v povezavi s programi izobraževanja, ali posameznimi poklici.

c. KAKO DELUJEM – kakšen je moj značaj oz. temperament.

Da je posameznik pri doseganju kariernega cilja uspešen, mora dobro poznati samega sebe, svoje osebne lastnosti. Osebne lastnosti posameznika so relativno trajne, se pa s časom in razvojem posameznika spreminjajo. Pomeni, da se oseba pod vplivom situacije v določenem časovnem obdobju lahko spremeni. Osebne lastnosti so povezane s posameznikovimi poklicnimi interesi – torej kaj me zanima, z izbiro poklica – kaj naj delam, poklicno uspešnostjo in zadovoljstvom pri delu.

Govorimo o:

- splošnih lastnosti: to so lastnosti, ki jih potrebujemo pri katerikoli zaposlitvi ne glede na stopnjo izobrazbe, in ki bi jih naj imel vsak delavec.
- prenešenih lastnosti, ki jih lahko prenesemo na drugo delovno področje.

Pomembno je, da učenec, ko razmišlja o svoji karierni poti, razmisli o tem, kakšen je, kako reagira v določenih situacijah, kakšne lastnosti opazi pri sebi ... in potem v skladu s svojimi osebnostnimi lastnostmi poišče najustreznejše izobraževanje.

V devetem razredu sledi nadgradnja aktivnosti, ki so potekale v osmem razredu devetletke. Kronološko pa si tekom šolskega leta sledijo:

1./ Testiranje s testom eMFBT

2./ Izpolnjevanje testa Kam in kako young

Učenci se nato srečajo s testom Kam in kako young, ki so ga nekateri že izpolnjevali v osmem razredu. Nekateri ključne točke sicer ostanejo iste (npr. delo z ljudmi), ohrani se področje dela, se pa spremenijo predlagani poklici. Učenci si seznam predlaganih poklicev in področja dela natisnejo in jih prinesejo s sabo na individualno obravnavo.

3./ Izpolnjevanje vprašalnika eVPP

V mesecu novembru pa učenci devetih razredov izpolnjujejo eVPP. EVPP je elektronska oblika Vprašalnika o poklicni poti, ki služi kot pripomoček pri kariernem odločanju učencev v devetem razredu osnovne šole. Uporablja se kot pomoč učencem pri odkrivanju poklicnih želja, ki so povezane z odločanjem o nadaljnjem izobraževanju v srednji šoli oz. z nadaljnjo

kariero učenca. Rezultati služijo kot neke vrste napovednik namer učencev – kam nameravajo po zaključenem osnovnošolskem izobraževanju.

4 INDIVIDUALNA OBRAVNAVA

Pogoj za uspešno individualno svetovanje je poznavanje vseh 3 področij:

1. Dobro poznavanje testa in posameznih podtestov, kar omogoča analizo profila sposobnosti;
2. Dobro poznavanje družin poklicev, bistvenih značilnosti z vidika sposobnosti in kompetenc, ki jih morajo delavci imeti, če jih želijo uspešno opravljati;
3. Dobro poznavanje izobraževalnega sistema in tudi posameznih šol in posameznih izobraževalnih programov tako z vidika zahtevnosti kot z vidika vsebine;

Koristno pa je seveda tudi dobro poznavanje interesov posameznika, zato je smiselno, da se pri interpretaciji testnih rezultatov upoštevajo tudi podatki iz Vprašalnika o poklicni poti (VPP), ali kakšnega drugega interesnega vprašalnika (npr. Hollandov SDS – Self Directed Search). Individualna obravnava z vsakim učencem posebej sledi, ko vsi učenci izpolnijo prej omenjena testa in vprašalnik. Poglobljena individualna obravnava poteka v prostorih šolske svetovalne službe; učenec se je udeleži prostovoljno. Učenca se seznanijo z doseženimi rezultati testiranja intelektualnih sposobnosti oz. se v skladu z doseženimi rezultati skupaj z učencem dorečejo nadaljnji koraki v karieri. Vsak učenec je bil tudi seznanjen z glavnimi značilnostmi poklica, ki ga bodo opravljali po končanem izobraževanju in vrste del, ki jih po končanem izobraževanju lahko opravljajo. Svetovalec (psiholog, pedagog, socialni delavec,...) skupaj s svetovancem – učencem s pomočjo rezultatov upoštevajoč učenčev učni uspeh, osebnostne lastnosti, zdravstveno stanje,... dorečeta korake nadaljnje karierni poti. Z večino učencev se ta odločitev oblikuje tekom ene obravnave, pri nekaterih posameznikih pa sta potrebni dve ali več obravnav.

5 SODELOVANJE S STARŠI – INDIVIDUALNE IN SKUPINSKA OBRAVNAVA

V osmem razredu se, tako kot za učence pripravi tudi za starše, predavanje na temo Kam naprej po končani osnovni šoli. Staršem so bili predstavljeni pomembni dejavniki glede nadaljnega izobraževanja in pomembnost njihove vloge v tem procesu pridobivanja in selekcioniranja informacij ter njihovo vzpodbujanje k pozitivnemu razmišljanju. Pomembno je graditi na otrokovi pozitivni samopodobi in poudariti pomen njihove odzivnosti; da izkoristijo trenutke, ko so otroci pripravljeni govoriti o nadaljnji karieri. Obdobje, v katerem njihovi otroci sprejemajo življenjsko pomembne odločitve, je lahko zelo »viharno«, saj se srečujejo s številnimi spremembami tako na telesnem kot duševnem področju.

Pomembno je, da si otrok sam zastavi cilje, ki pa so realni in so rezultat nekega sistematičnega razmišljanja, saj bo tako otrok motiviran za dosego zastavljenega cilja in bo pri tem čutil notranje zadovoljstvo.

Drugi del predavanja je bil namenjen predstavitvi trga dela, predstavitvi možnosti zaposlovanja, o deficitarnih poklicih v regiji, predvsem na področju gospodarstva in storitvenih dejavnostih. Tako kot učencem sem tudi staršem predstavila možnosti izobraževanja v regiji in izpostavila posamezne šole oz. izobraževalne programe širše po Sloveniji.

V devetem razredu ste starše učencev devetih razredov ponovno skliče ob izidu Razpisa za vpis v srednje šole. Starše se prav tako kot učence seznanijo z novostmi v srednješolskem izobraževanju, z novimi programi tako v regiji kot tudi v ostalem delu Slovenije. V zadnjem

delu predavanja je bilo govora o možnostih štipendiranja v Sloveniji. Predstavijo se štipendije, ki jih lahko učenci pridobijo, če se odločijo za nadaljevanje izobraževanja po srednješolskih programih v Sloveniji in tudi pomembne spletne povezave, ki so zbrane na spletni strani šole.

Izvedejo se tudi individualni razgovori s starši in učenci; večino v okviru govorilnih ur. Termini so bili na voljo od meseca novembra do meseca marca, dogovorjeni pa so tudi termini izven govorilnih ur.

Konec meseca marca so učenci izpolnili vpisne liste; izpolnjevanje je potekalo po posameznih razredih. Izpolnjene vpisne liste so učenci odnesli domov staršem v pregled in v podpis.

6 ZAKLJUČEK

Ponovna uporaba psihodiagnostičnega sredstva eMFBT v okviru procesa kariernega svetovanja predstavlja pomemben doprinos h kakovostnejšemu svetovalnemu delu. Multifaktorski test ima veliko vrednost, saj omogoča vpogled v celotni profil posameznikovih sposobnosti, s čimer se lahko pridobi informacijo o njegovih »močnih« področjih in kjer se lahko pričakuje, da bo pri nadaljnjem izobraževanju in izvajanju aktivnosti tudi uspešen. Njegova prednost pred drugimi testi je v njegovi ekonomičnosti, saj se ga lahko uporablja tako individualno kot tudi skupinsko (npr. celoten razred). Ker gre za hitrostni test je pri testiranju samem potrebno veliko pozornosti nameniti zagotavljanju enakih pogojev testiranja za vse učence. Dostopna e-oblika testa pomeni večjo ekonomičnost tudi z vidika vrednotenja; le-to namreč ni potrebno, saj se odgovori vrednotijo avtomatično.

Interpretacija eMFBT-ja je oblikovanje priporočila glede optimalne smeri in težavnostne stopnje nadaljnega izobraževanja. Podana naj bo prijazno, v smislu (samo)spoznavanja in (samo)ozaveščanja zmožnosti in močnih točk ali poklicnih interesov svetovanca-učenca. Odločitev svetovanec-učenec sprejme sam.

Interpretator naj svetovancem ne bi zapiral vrat, npr.: svetovancem s profilom, ki kaže na zmožnost uspešnega dokončanja IV. stopnje izobraževanja, je priporočljivo podati priporočilo, naj se najprej vpišejo na poklicno šolo, po uspešno končanem izobraževanju pa naj se ob želji po nadaljnjem šolanju vpišejo v 3 + 2 program.

Pri podajanju interpretacije najprej iščemo njegova močna področja oziroma faktorje, ki izstopajo, nato pa pregledamo kombinacijo faktorjev v povezavi s programi izobraževanja, ali posameznimi poklici.

Največje uspeh uporabe eMFBT in procesa kariernega svetovanja je zadovoljen in nasmejan devetošolec, ki suvereno izpolni obrazec za vpis v srednjo šolo.

Literatura in viri

1. interno gradivo Zavod RS za zaposlovanje
2. lastni vir
3. Niklanović, S. in Trbanc, M. (2002), Politika zaposlovanja – Poklicna orientacija, Ljubljana, Fakulteta za družbene vede
4. Niklanović, S. (2010), Povzetek konference Veščine vodenja kariere (prispevek predstavljen na konferenci Veščine vodenja kariere), Ljubljana
5. Pregelj Arčon, B. in Skrt Leban, N. (2000), Poklicna orientacija v 7. in 8. razredu osnovne šole. Priročnik za strokovne delavce, Nova Gorica, Educa.

MIHELA RESNIK

2. OSNOVNA ŠOLA SLOVENSKA BISTRICA

OBOGATITVENA DEJAVNOST MLADI PLANINEC

Povzetek

Zaradi hitrega načina življenja in pomanjkanja časa imajo vzgojno-izobraževalne ustanove vse večjo vzgojno vlogo. Vključujejo se v projekte, ki spodbujajo mlade k zdravemu načinu življenja, jih ekološko ozaveščajo in učijo skrbeti za zdrav duh v zdravem telesu. Vsaka ustanova po svoje krmari med ponujenimi projektnimi idejami ali enostavno utira svojo pot. Takšna interesna dejavnost je tudi Mladi planinec. Učence želimo navdušiti nad pohodništvom v želji, da bi čim bolj sledili planinskemu kodeksu in da bi usvajanje vrhov postalo del preživljanja njihovega prostega časa. Hkrati jim želimo privzgojiti ljubezen do narave, da s svojim ravnanjem ne bi negativno posegali v naravo.

Učenje na planinskih izletih se razlikuje od učenja v šoli. Planinski izlet je učilnica na prostem od odhoda od doma in do prihoda nazaj. Raziskujemo zmeraj skupaj, veliko je medgeneracijskega učenja, pogosto nas česa novega naučijo tudi mimoidoči planinci, včasih pa se kaj naučimo tudi iz lastnih izkušenj.

Ključne besede: obogatitvena dejavnost, vzgoja za življenje, interesna dejavnost Mladi planinec, pohodništvo, zdravo življenje, učilnica na prostem

ENRICHMENT ACTIVITY YOUNG MOUNTAINEER

Abstract

Due to their fast lifestyles and lack of time, educational institutions have an increasing educational role. They are involved in projects that encourage young people to live a healthy lifestyle, raise environmental awareness and learn to nurture a healthy mind in a healthy body. Every school tries to do the best they can for the benefit of the children.

One of the activity called Mladi planinec is an example for that. Because the family has a primary upbringing process, we do hikes with the family. We want to inspire them to hike in the desire to follow the mountain code as much as possible, and to make mountaineering a part of their free time. Our goal is not just to set them on mountain paths, but to equip them with the skills needed to safely navigate the hilly and mountainous world. At the same time, we want to nurture their love of nature to such an extent that their behavior does not adversely affect nature. So to keep nature as it is.

Studying on mountain trips is different from studying at school. A mountain hike is an outdoor classroom from leaving home and arriving back. We always explore together, the young and the old, there is a lot of peer and intergenerational learning, we are often taught by passers-by, but sometimes we also learn from our own experiences.

Keywords: enrichment activity, education for life, interest activity, Young mountaineer, hiking, healthy living, outdoor classroom

1 UVOD

Slovenija je zaradi svoje lege, ki povezuje štiri naravnogeografske enote, zelo razgibana dežela. Vsaka pokrajina očara s svojimi edinstvenimi naravnimi lepotami. Narava nas kliče v svoje goste. Majhnost dežele nam omogoča, da v enodnevnem izletu obiščemo katero koli pokrajino. Raznolikost zemeljskega površja navdušuje tudi pohodnike, da jim na poti ni nikoli dolgčas.

Pohodništvo je ena izmed najbolj priljubljenih prostočasnih dejavnosti Slovencev. To dokazujejo tudi raziskave Statističnega urada Republike Slovenije, ki kažejo, da v gorskih občinah število turističnih prenočitev narašča (SURS, 2019). Planinske poti so razpredene po vsej državi in so zato enostavno dostopne. Skoraj iz vsake vasi ali mesta se lahko povzpemo na kakšen hrib, grič ali goro. Planinske poti so vzdrževane in markirane, zato lahko trdimo, da smo Slovenci planinski narod (Teran Košir, 2016).

In zato je prav, da v vzgojno-izobraževalnih ustanovah spodbujamo dejavnosti, po katerih je naš narod prepoznaven.

Ker sem učiteljica in delam z otroki, imam možnost, da otroke navdihujem nad vsem, v kar verjamem, da je dobro. Tako s svojo ljubeznijo do narave otrokom utiram pot do čudovitega gorskega sveta.

2 INTERESNA DEJAVNOST MLADI PLANINEC

Odkar je bila leta 2008 ustanovljena 2. osnovna šola Slovenska Bistrica, kot učiteljica razrednega pouka in planinska vodnica, izvajam na šoli interesno dejavnost Mladi planinec. Pohode organiziram vsak mesec, običajno ob nedeljah. Na pohode odhajamo v spremstvu družine ali prijateljev z lastnim prevozom.

Med letom se v času počitnic podamo na kakšen izlet z organiziranim prevozom. Takrat gremo na pot brez spremstva staršev.

Ob koncu šolskega leta se z najbolj vnetimi planinci odpravimo na večdnevno planinsko pustolovščino. Planinski tabor izvedem praviloma prvi teden v juliju.

Vsi udeleženi učenci imajo poravnano članarino Planinske zveze Slovenije za tekoče leto.

Število osvojenih vrhov beležimo v planinske dnevnike.

V šoli imamo mladi planinci svojo oglasno desko. Na njej so fotografije s pohodov, razpisi na pohode in druga obvestila. Razpise na pohode skupaj s prijavnici učencem vročim tudi osebno. Razpise in fotografije s pohodov objavljam tudi na spletni strani šole.

Planinski kodeks usvajamo sproti na pohodih, druga potrebna znanja pa poglobimo na planinskem taboru.

2.1 SPOZNAJMO SE

Začetek šolskega leta pričnemo z uvodnim sestankom za starše. Predstavim jim letni delovni načrt interesne dejavnosti, osnovna pravila planinskega kodeksa, kako se pripravimo na pohod, kaj sodi v planinski nahrbtnik, primerno obutev, kako se obveščamo, nekaj o članarini PZS in poteku programa nad katerim bdi Planinska zveza Slovenije Mladi planinec.

V septembru pred prvim pohodom za učence organiziram uvodno spoznavno srečanje Nočni svizci. Potek druženja je sledeč:

- 1) Pozno popoldne se zberemo v šoli. Učenci prinesejo spalne vreče in pižame. Najprej se s pomočjo socialnih iger spoznavanja učimo imena drug drugega in kateri razred obiskujemo. Mlajši učenci se z različnimi igrami razvrščanja povežejo s starejšimi. Medvrstniška in medgeneracijska pomoč ima namreč v planinstvu velik pomen. Močnejši zmeraj pomagajo šibkejšim. Nujno je, da si med seboj pomagamo, še posebej v primeru nesreč ali drugih neugodnih razmer na pohodih.
- 2) Sledi sprehod po šoli in učenci drug drugemu predstavljajo, katera je njihova matična učilnica. Med sprehodom po šoli med njimi steče spontan pogovor.
- 3) Eno učilnico spremenimo v spalnico. Iz telovadnice znosimo blazine in vsak pripravi svoje ležišče s spalno.
- 4) V drugi učilnici sledi delo po postajah. Starejši pomagajo mlajšim.
 - Iščejo pare: slika – beseda (gore in zaščitene rastline),
 - sestavljajo sestavljanke gorskih živali,
 - večje plišaste igrače večplastno oblačijo,
 - pravilno zložijo pohodniško opremo v nahrbtnik,
 - ločijo primerno prehrano in pijačo za na pohode od neprimerne,
 - orientirajo se s pomočjo karte in kompasa,
 - učijo se, kako izpolnjujemo planinski dnevnik in kaj pomenijo piktogrami v njem,
 - spoznavajo pravila varne hoje v različnih vremenskih razmerah,
 - učijo se himne Mladih planincev Greva pod objem gora,
 - z igro vlog se učijo osnovna pravila planinskega kodeksa (tovarištvo, varstvo narave in okolja, enakopravnost, spoštovanje ...).
- 5) V gospodinjski učilnici skupaj pripravimo večerjo. Skupaj povečerjamo in pospravimo. Učence navajam na kulturno obnašanje pri jedi, medsebojno pomoč in sodelovanje.
- 6) Učenci se pripravijo za nočni orientacijski pohod z lučkami. Od šole jih markacije vodijo do nalog. Ko eno nalogo izpolnijo, dobijo namig, kako bodo prišli do naslednje naloge. V bližini zadnje naloge je skrit zaklad (v škatli je več vrečk s presenečenji). Na pohod jih spuščam v parih. Mlajši pomagajo starejšim. Berejo naloge. Vsak par iz škatle z zakladom vzame eno vrečko. Presenečenje si delita.
- 7) Umivanje zob in priprava na spanje.
- 8) Pri nočitvi se učenci namestijo na blazine po svoji želji.
- 9) Bujenje, umivanje in oblačenje. Učence navajam, da so samostojni, si medsebojno pomagajo in se spoštujejo.
- 10) Pospravljanje »spalnice« — pospravimo blazine v telovadnico.
- 11) Zajtrk. Učence navajam na uspešno delovanje v skupnosti, na dobro sodelovanje in na odgovorno opravljanje danih nalog.
- 12) Odhod domov.

Učenci se morajo na spoznavnem srečanju naučiti, kako pomembna sta spoštovanje in medsebojna pomoč, istočasno pa čutiti dolžnost, da se vedejo odgovorno in v skladu z dogovori.

2.2 KAM IN KDAJ NA POT?

V septembru pripravim letni delovni načrt interesne dejavnosti. Vsak mesec načrtujem en planinski pohod. Pohode izbiram tako, da se ne ponavljajo iz leta v leto. Pozorna sem tudi na oddaljenost. Tako vsak drugi mesec izbiram malo daljšo pot do izhodišča poti, in sicer se trudim, da iščem manj obiskane bližnje planinske poti.

Letni načrt izletov lahko med letom spremenim in prilagodim potrebam ter željam planinske skupine. Pobude in predlogi staršev so zmeraj dobrodošli.

Na pohode se odpravljamo praviloma ob nedeljah, ker ima veliko staršev delovne sobote. Za prevoz poskrbijo starši sami. Tudi hrana je iz nahrbtnika. Na pohode so dobrodošli tudi prijatelji učencev in razširjena družina, saj kot skupina delujemo po načelu več nas je, boljše je.

2.3 PLANINSKI IZLET – UČILNICA NA PROSTEM

Planinski pohodi so v naših primerih izvedeni kot strokovne ekskurzije in so zastavljene po načelu medpredmetnega povezovanja. Učence namreč seznanjam z različnimi naravnogeografskimi pokrajinami, kulturno in naravno dediščino Slovenije ter jim posredujem znanja planinske šole.

2.3.1 RAZISKUJEM POKRAJINE

Učenci spoznavajo bližnjo in daljno okolico z opazovanjem in doživljanjem. Vožnja z avtomobilom je lahko zelo poučna in zabavna, če učence s primernimi izzivi spodbudimo, da jo natančno opazujejo. Ko se vzpenjamo nad vasi in mesta, opazujejo relief in se orientirajo glede na vrhove, vasi, mesta, reke itd., ki jih pri orientaciji tudi imenujejo. Opazujejo zemeljsko površje in ga s hojo doživljajo. Povezujejo kraje, mesta, reke, jezera s pokrajino in njenim izgledom. Razvijajo občutek za orientacijo na območju Slovenije.

2.3.2 ODKRIVAM NARAVNE IN KULTURNE SPOMENIKE

Ko organiziram izlet, poskrbim, da si na poti ogledamo tudi kakšno znamenitost, bodisi kulturno bodisi naravno. Znamenitost poimenujejo in z opazovanjem doživljajo videno.

Utrjujemo pa tudi ljudsko izročilo. Na poti si prepevamo ljudske pesmi, se igramo stare ljudske igre, izštevamo in podobno. Učence prav tako navdušujejo legende in pravljice, značilne za obiskano okolje. Zelo pristno in doživeto znajo pripovedovati domačini in učenci pogosto poiščejo prostovoljca - domačina, ki jim pripoveduje.

2.3.3 PRIDOBIVAM ZNANJA IZ PLANINSKE ŠOLE

Moj cilj je, da učence pripravim na varno obiskovanje gorskih pokrajin in jim posredujem osnovna znanja za spoštljiv in dostojen obisk gora.

Učenje na pohodih poteka spontano. Učenci pridobivajo različna znanja, ki jih natančneje določa planinska šola. In sicer:

- 1) Učenci opazujejo spreminjanje narave v različnih letnih časih. Glede na vremenske razmere skozi izkušnje sklepajo, kakšna oprema je obvezna v posameznem delu leta.
- 2) Učijo se pravila varne hoje in razumejo, kako pomembno jih je upoštevati.
- 3) Seznanjajo se z osnovami prve pomoči.
- 4) Učijo se osnove orientacije s pomočjo zemljevida, kompasa in smerokaza gora na vrhovih.
- 5) Uresničujejo načela planinskega kodeksa, predvsem tovarištvo, spoštovanje, pravila obnašanja v planinskih postojankah, skrb do narave in podobno.
- 6) Opazujejo in spoznavajo sestavo zemeljskega površja – kamnine, rastlinstvo in živalstvo obiskanih pokrajin. Svoja opažanja drug drugemu opisujejo. Učenje poteka tudi skozi lastno raziskovanje.

2.3.4 POSTAJAM FUNKCIONALNO PISMEN

Učenci na pohodih berejo smerokaze, izpolnjujejo dnevnike, se orientirajo z zemljevidi, berejo krajevne table, v planinskih postojankah berejo piktograme in podobno. Vse to uri njihove sposobnosti funkcionalne pismenosti.

2.3.5 URIM SOCIALNE VEŠČINE

Pohodi so odličen način, kjer lahko urimo svoje sposobnosti interakcije z drugimi. Na poti nenehno srečujemo druge pohodnike. Po planinskem kodeksu jih pozdravimo. Pogosto starejši mimoidoči nagovarjajo učence. Jih vprašajo po smeri odhoda in prihoda, po počutju in podobnem.

Kadar učencem motivacija za hojo pade, jih pogosto zanima, koliko hoje je še pred njimi. Takrat so mimoidoči dober vir informacij.

Na planinskih kočah se učijo sami naročiti pijačo ali hrano, vprašati po štampljkah za planinski dnevnik in podobno.

Veliko planinskih postojank privablja goste z zanimivimi igrišči. Tam se običajno igra veliko otrok. Učenci so primorani, da se dogovarjajo o načinih in pravilih igre.

2.3.6 GIBANJE

Učenci se na pohodih srečujejo z naravnimi oblikami gibanja. Med slednje spadajo plezanje, lazenje, skoki, hoja, tek, vlečenje, prenašanje, potiskanje, upiranje.

Hodijo po markiranih planinskih poteh. Teren je pogosto neraven, zato se učijo hoje po kamenju, koreninah, spolzki podlagi (sneg, led, blato, trava, mah, listje) in vdirajoči podlagi (blato, sneg, trava, listje). Urijo predvsem svoje ravnotežne spretnosti.

Kadar hodijo po gozdu in se pot ne vzpenja, se na poti igrajo. Prepustijo se domišljjski igri. Gibanje je spontano. Učenci urijo svoje spretnosti pri naravnih oblikah gibanja.

Pohodi so odličen način, kjer morajo učenci premagovati sami sebe. Urijo vztrajnost pri hoji navzgor, pridobivajo fizično in psihično moč.

3 NA PLANINSKI TABOR GREM SAM

V začetku počitnic organiziram planinski tabor. Običajno bivamo v Centrih šolskih in obšolskih dejavnosti. Izbiramo takšne, ki so bližje naši šoli, predvsem zaradi nižjih stroškov. Planinski tabori so namenjeni samo šolskim otrokom.

Učenci na planinskem taboru poglobijo znanja iz planinske šole, se izurijo v samostojnem izpolnjevanju dnevnikov, se navajajo na samostojnost pri osnovni skrbi zase, urijo socialne veščine, pridobivajo na fizični moči telesa in gibalnih spretnostih, spoznavajo kulturno in naravno dediščino bližnje okolice tabora ter spoznavajo floro in favno okolja. Večino časa preživijo v naravi. Vzpostavljajo stik z naravo in se učijo osnov preživetja v naravi. Vsa ta znanja pridobivajo skozi igro. Učenje poteka v naravi. Starejši zmeraj pomagajo mlajšim in spretnejši pomagajo tistim manj spretnim.

Učenci so se primorani naučiti osnovne skrbi zase. Se umivati, pospraviti za seboj, pripraviti nahrbtnik za pohod, se primerno obleči, zložiti oblačila v potovalko, ločiti umazano perilo od čistega, pospraviti posteljo, slediti dvo- ali tro- stopenjskim navodilom učitelja, biti samostojni pri jedi, skrbeti za svoje stvari, ločiti svoje stvari od drugih - prijateljevih itd.

Na planinskih taborih je najbolj izpostavljeno učenje v skrbi zase in za svoje stvari. Pokaže se tudi iznajdljivost otrok v vsakodnevnih življenjskih izzivih. Tisti starši, ki svojim otrokom naložijo več odgovornosti, vzgojijo svoje otroke v bolj samostojne, spretno in bolj iznajdljive. Takšni otroci se bolje soočajo z vsakodnevnimi težavami in se v življenju znajo obračati proti učinkovitim rešitvam.

4 ZAKAJ GREM V GORE?

Tisti, ki radi zahajamo v gore, lahko občutimo pozitivne učinke pohodništva. Naše počutje ob doživljanju uspeha, ko dosežemo vrh, je neopisljivo. Gibanje po naravi, ki nas navdihuje s svojimi lepotami, dihanje svežega zraka, nam dajeta občutek moči. Ko poskrbimo za svoje telo in sprostitev, pozabimo na čas in težave, ki nas pestijo.

Tudi znanstvene raziskave ugotavljajo različne pozitivne učinke pohodništva.

- 1) Gibanje v naravi zmanjšuje stres (Jordan, 2015).
- 2) Pohodništvo nam pomaga vzdrževati zdravo telesno težo (Bushak, 2019).
- 3) Eno uro hoje na dan pet dni v tednu za polovico zmanjša rizik kapi (Physical Activity Basics, 2019).
- 4) Preživljanje prostega časa v naravi zvišuje sposobnosti koncentracije in zmožnosti uspešnega reševanja problemov (Atchley, Strayer, 2012).
- 5) Hoja zvišuje raven kreativnega mišljenja in iskanja ustvarjalnih rešitev (Oppezzo, Schwartz, 2014).
- 6) Na Harvardski medicinski šoli so ugotovili, da hoja zmanjšuje potrebo po sladkem, zmanjšuje možnosti razvoja rakavih celic in artritisa ter izboljša imunski sistem (Harvard Medical School).

V življenju je nujno, da najdemo sebi primerne aktivnosti, ki nam pomagajo ohranjati naše telo v boljši kondiciji. Prav gotovo pa gibanje izboljšuje stanje telesa in duha.

5 ZAKLJUČEK

Vsak učitelj si želi, da bi delal dobro. Delimo drobce sebe, da bi s svojo osebnostjo, interesi in načinom življenja vplivali pozitivno na učence. Nekaterih se dotaknemo bolj, drugih manj. Zagotovo pa lahko navdušujemo in zbudimo radovednost v največji meri na področjih, ki nas prevzamejo. Zato je prav, da se lotimo projektov in dejavnosti, v katerih blestimo. Zagotovo lahko uspe tudi vam, le pogumno novim izzivom naproti.

Literatura in viri

1. Atchley R. A., Strayer D. L., 2012. Creativity in the Wild: Improving Creative Reasoning through Immersion in Natural Settings. Plosone. Dostopno na: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0051474>. Pridobljeno, 15. 9. 2019.
2. Bushak L., 2019. The Calories Burned Per Hour in Hiking, 26. 6. 2019. Livestrong.com. Dostopno na: <https://www.livestrong.com/article/299000-the-calories-burned-per-hour-in-hiking/>. Pridobljeno, 13. 9. 2019.
3. Jordan R., 2012. Stanford researchers find mental health prescription: Nature. Stanford. News, 2015. Dostopno na: <https://news.stanford.edu/2015/06/30/hiking-mental-health-063015/>. Pridobljeno, 13. 9. 2019.

4. Mayer Robinson K., 2013. How Hiking Is Good for Body and Mind. WebMD. Dostopno na: <https://www.webmd.com/fitness-exercise/features/hiking-body-mind>. Pridobljeno, 10. 9. 2019.
5. Olsen S., 2019. Hiking Benefits Statistics: Data About Health Benefits of Hiking. Backpacking Blueprint. Dostopno na: <https://backpackingblueprint.com/hiking-benefits-statistics/>. Pridobljeno, 18. 9. 2019.
6. Oppezzo M., Schwartz D. L., 2014. Give Your Ideas Some Legs: The Positive Effect of Walking on Creative Thinking. Dostopno na: <https://www.apa.org/pubs/journals/releases/xlm-a0036577.pdf>. Pridobljeno, 16. 9. 2019.
7. Physical Activity Basics. CDC Centers for Disease Control and Prevention, 2. 7. 2019. Dostopno na: https://www.cdc.gov/physicalactivity/basics/index.htm?CDC_AA_refVal=https%3A%2F%2Fwww.cdc.gov%2Fphysicalactivity%2Fbasics%2Fpa-health%2Findex.htm. Pridobljeno, 15. 9. 2019.
8. Planinska šola. Mladinska komisija. Planinska Zveza Slovenije. Dostopno na: <https://mk.pzs.si/vsebina.php?pid=109>. Pridobljeno, 9. 9. 2019.
9. Statistični urad Republike Slovenije, 2019. Prihodi in prenočitve turistov, podrobni podatki, Slovenija, maj 2019. Dostopno na: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8268>. Pridobljeno, 10. 9. 2019.
10. Teran Košir A., 2016. Zakaj Slovenci radi hodimo v hribe? Sio1NET, 6. 6. 2016. Dostopno na: <https://siol.net/sportal/naj-planinska-koca/zakaj-slovenci-radi-hodimo-v-hribe-303243>. Pridobljeno, 7. 9. 2019.
11. Todorović D., 2013. Naravne oblike gibanja. Aktivni.si. Dostopno na: <https://www.aktivni.si/ostali-sporti/naravne-oblike-gibanja/>. Pridobljeno, 12. 9. 2019.
12. Walking: Your steps to health. Harward Health Publishing. Harward Medical School. Trusted advice for healthier life. Dostopno na: <https://www.health.harvard.edu/staying-healthy/walking-your-steps-to-health>. Pridobljeno, 16. 9. 2019.
13. 5 surprising benefits of walking. Harward Health Publishing. Harward Medical School. Trusted advice for healthier life. Dostopno na: <https://www.health.harvard.edu/staying-healthy/5-surprising-benefits-of-walking>. Pridobljeno, 16. 9. 2019.

SUZANA ROBEK
OSNOVNA ŠOLA ADAMA BOHORIČA BRESTANICA
MEDIACIJA PRI DELU Z UČENCI IN S STARŠI

Povzetek

Način življenja večine ljudi je hiter. Zavedamo se, da hitimo, vendar se še vedno težko odločimo, da bi stvari počeli drugače, saj družba na nek način od nas zahteva tak tempo. Pri svojem delu v šoli opažam, da način vzgoje in stil družinskega življenja vplivata tudi na odnose v šoli. Pogosto zasledimo pogovore o tem, da so današnji otroci drugačni, da potrebujejo drugačne pristope in prijeme kot nekdanj. Strinjam se, da je potrebno v svoje delo vnašati novosti in se poskusiti približati posamezniku, saj je vsak človek individuum zase. Seveda pa se načini vzgoje in izobraževanja skozi leta spreminjajo. Kljub vsemu v današnji družbi opažam precejšnje pomanjkanje komunikacije. Slednje postaja kar velik problem, saj zaradi tega slabijo medsebojni odnosi, tako med učenci kot tudi med učitelji in učenci ter učitelji in starši. Pri svojem delu sem ugotovila, da so mediacijske veščine dober pripomoček učitelju pri vsakodnevnem delu z učenci in s starši.

Ključne besede: konflikt, komunikacija, mediacija, mediator, šolska mediacija, medsebojni odnos, šola, starši

MEDIATION AT WORKING WITH STUDENTS AND PARENTS

Abstract

The way of life of most people is fast. We are aware of the fact that we rush, yet we still find it hard to decide to do things differently, because the society in a way demands such pace from us. At my work at school I notice that the method of upbringing and the style of family life also influence the relations at school. Frequently we come across conversations about the fact that children nowadays are different, that they need different kinds of approaches and procedures than in the past. I agree that it is necessary to bring novelties into your work and try to get closer to an individual, because each person is an individual for himself/herself. Yet certainly the methods of upbringing and education change through the years. Despite everything in today's society I see a substantial lack of communication. The latter is becoming quite a big problem, for this reason personal relationships weaken, between students as well as between teachers and students and also between teachers and parents. I have found out at my work that mediation skills are a good aid for a teacher at daily work with students and with parents.

Keywords: conflict, communication, mediation, mediator, school mediation, personal relationship, school, parents

UVOD

1 KONFLIKT

Beseda konflikt običajno povzroči neprijetne občutke in pogosto predstavlja nekaj, kar je za nas boleče, škodljivo in nezaželeno (Iršič, 2004). V vsakdanjem življenju se nenehno srečujemo z ljudmi in z njimi vzpostavljamo različne odnose. Vsak posameznik ima svoj pogled na svet, ima neko svoje prepričanje, za katero meni, da je pravilno. Pri podajanju svojega mnenja, ki je različno od sogovornikovega, pogosto prihaja do sporov, nesoglasij in konfliktov. Sogovornika drug drugega doživljata različno – sebe kot žrtev in drugega kot sovražnika oziroma napadalca. Vsaka stran svoja dejanja smatra kot upravičena, pri nasprotni strani pa vsak išče napake in skuša dejanja označiti kot neupravičena, kljub temu da se največkrat obe strani zavedata, da so njihova dejanja zelo podobna. Udeleženca konflikta ob tem doživljata različne občutke, kot so jeza, zmedenost, prestrašenost in ranljivost (Prgič, 2010). V različnih starostnih obdobjih se intenzivnost čustvenih odzivov razlikuje, saj imajo posamezniki različne izkušnje s situacijami, kjer so prisotna čustva in občutki. Večina konfliktov ima neko zgodovino. Prgič (2010) označi konflikt kot sestavni del življenja, ki diši po čebuli. Zgornja plast je spor. V šoli učitelj najprej opazi to plast. Največkrat gre za situacije, kjer se učenca prepirata zaradi vrstnega reda v koloni, ali kdo je na vrsti, da obriše tablo. Če pride do tega spora samo zaradi omenjene težave, je situacija lahko rešljiva. V takem primeru učitelj razsodi, kdo ima prav, s pomočjo seznama oziroma razporeda. Spodnja plast pa skriva konflikt pod površino in je povezana z interesi udeležencev, ki so v sporu, z njihovimi čustvi in odnosi. Na tej stopnji v situacijo vstopi mediator, ki s postopnim odkrivanjem celotne slike razkrije, kje ima konflikt svoje korenine.

Prgič (2010) navaja tri načine odzivanja na konflikt:

- tekmovalen odnos do reševanja konfliktov, soočenje,
- konstruktivno reševanje konfliktov,
- umik, akomodacija, kompromis.

Pri soočenju oziroma tekmovalnem odnosu do reševanja konflikta je verjetno, da se bo tudi druga stran odzvala konfliktno, kar povzroči zaostrovanje situacije. Tudi če ena stran zmaga, je ta zmaga odvisna od vedenja in reakcij druge strani. Prav tako ni zagotovila, da bo druga stran izpolnila, kar je obljubila. Pri tem se poraja vprašanje medosebnega odnosa. Konstruktivno oziroma sodelovalno reševanje konfliktov je učinkovito. Pri tem načinu reševanja gre za sodelovanje in s tem postopkom ustvarimo novo skupno podlago udeležencev. Sodelovanje je umetnost pogajanja, pri katerem se ustvari nove možnosti, da obe strani dobita to, kar želita.

O umiku kot primernem odzivu na konflikt govorimo v primeru, ko morebitne škodljive posledice nadvladajo pozitivne posledice. Prilagajanje ali akomodacija pride v poštev, ko enemu izmed udeležencev spor ni tako pomemben. Kadar govorimo o kompromisu, ga ne smemo enačiti s konstruktivnim oziroma sodelovalnim reševanjem. Pri sodelovanju obe strani nekaj pridobita in sta na nek način zmagovalki. Pri kompromisu pa je potrebno nekaj žrtvovati, da se konflikt razreši. V slednjem primeru imata obe strani občutek poraza namesto zmage (Prgič, 2010).

Razreševanje konfliktov ni enostavno in včasih bi se mu raje izognili ali ga preložili. Vendar s tem ne bi dejansko nič rešili in spor oziroma konflikt bi še vedno obstajal. Nerešene konfliktne situacije vplivajo na posameznika in okolico. Razreševanje konfliktov je

pomembno, saj z njim pripomoremo k večanju zaupanja, osebnostne rasti in zadovoljstva vseh vpletenih (Prgič, 2010).

2 MEDIACIJA

Mediacija je proces reševanja sporov na konstruktivni ravni, kjer tretja, nevtralna stran pomaga sprotima stranema pri razreševanju nesporazuma in iskanju skupne rešitve (Iršič, 2017). Osnovni cilj mediacije je razrešitev spora oziroma konflikta na način, da sprti strani najdeta rešitev, ki je sprejemljiva za obe strani. Prav tako je cilj tudi izboljšanje odnosa, komunikacije in sodelovanja vseh sodelujočih. O uspešni mediaciji govorimo, ko se ta zaključi s sprejetjem dogovora oziroma sporazuma, ki je sprejemljiv za obe vključeni strani. Ni pa nujno, da pride do končnega dogovora, saj se lahko zgodi, da se med procesom mediacije določen spor razgradi in s tem postane nepomemben. Obe strani sta s tem izboljšali odnos oziroma sta slišali druga drugo in tako razjasnili nastalo situacijo (Iršič, 2017). Pri procesu razreševanja sporov s pomočjo mediacije ima pomembno vlogo mediator. Mediator je oseba, ki mora biti za vodenje mediacije strokovno usposobljena. Zelo pomembno je, da je mediator nepristranski in da je njegova vloga nevtralna, saj skrbi zgolj za proces mediacije in ne za vsebino. Pri tem nikoli ne presoja, kdo ima prav in kdo ne, ne svetuje, ampak le skrbi za konstruktivno in spoštljivo komunikacijo (Iršič, 2017). Mediacija ima številne prednosti: hitrost rešitve, učinkovitost in uspešnost, obojestransko zadovoljstvo oziroma sprejemljivost rešitve, izboljšanje medosebnih odnosov, primernost za razreševanje vseh vrst sporov, zaupnost. Ravno zaupnost udeležencem mediacije omogoča večjo varnost in tudi večje sodelovanje, saj se ne bojijo, da bi stvari, ki jih povedo, uporabili proti njim. Zelo pomembno se mi zdi, da mediacija dejansko prispeva k izboljšanju odnosov.

Največkrat v sporu udeleženci ne razumejo drug drugega, ker se ne poslušajo oziroma se ne slišijo. Pogosto komunikacija poteka v obliki očitkov in besednih napadov. Pri tem so izrečene besede različno razumljene. Mediator poskrbi, da obe strani slišita druga drugo in prideta do nekih skupnih rešitev, ki so za obe strani sprejemljive. Način komunikacije pripomore k izboljšanju odnosa (Iršič, 2017).

Iršič (2017) glede na različna področja omenja družinsko mediacijo, gospodarsko mediacijo, mediacijo v podjetjih, šolsko mediacijo, mediacijo na področju varstva okolja, mediacijo v skupnosti, mediacijo na področju športa, mediacijo med žrtvijo in storilcem. Skratka, mediacija lahko poteka na katerem koli področju.

Proces mediacije poteka po naslednjih fazah (Prgič, 2014):

- uvod v mediacijo,
- začetna faza ali prva faza mediacije,
- osrednja faza ali druga faza mediacije,
- zaključna faza ali tretja faza mediacije,
- spremljanje dogovora.

V uvodu mediator seznanja udeležence z načeli mediacije ter preveri prostovoljnost udeležbe. Nato v prvi fazi pomaga udeležencem definirati oziroma osvetliti problem spora, v naslednji fazi pa jim pomaga pri raziskovanju teme, zaradi katere so v sporu. V tretji fazi mediator spodbuja udeležence, da sami najdejo rešitev, ki bo ustrezala obema stranema. Ob koncu spremlja morebitni dogovor.

2.1 MEDIACIJA V ŠOLI

V šolskem prostoru se pojavljata dve vrsti mediacije, šolska in vrstniška mediacija. Šolsko mediacijo izvajajo usposobljeni strokovni delavci na šoli, vrstniško mediacijo pa izvajajo učenci, ki gredo skozi proces usposabljanja za vrstniške mediatorje. Šolska mediacija se lahko izvaja v sporih med učenci, med učenci in njihovimi starši, med starši, med zaposlenimi, med učenci in učitelji. Iršič idr. (2010) navajajo naslednje prednosti šolske mediacije:

- izboljšanje klime na šoli, saj mediacija povečuje občutek prijateljstva, pripadnosti in obvladovanja šolskih situacij;
- zniževanje nivoja napetosti med strokovnimi delavci in učenci;
- mediacija postane del vzgojnega koncepta šole, del pedagoškega razvoja in vedenjske usmeritve,
- ne stremi h kaznovanju, ampak k razreševanju težav.

Menim, da je mediacija v šolskem prostoru potrebna, saj lahko bistveno izboljša vsakdanjik šolskega dela. Moč konstruktivne komunikacije pozitivno vpliva tudi na kakovost pouka, predvsem pa pripomore k izboljšanju medsebojnih odnosov. Kljub pozitivnim dejavnikom mediacije se pojavi vprašanje, kako vnesti večšine mediacije v delo v šoli.

3 IZ TEORIJE V PRAKSO

Odločila sem se, da bom mediacijo vnesla na dve področji svojega dela – delo s starši in delo z učenci.

3.1 DELO S STARŠI

Pri svojem delu sem skozi leta srečevala različne starše, s katerimi sem imela veliko pozitivnih izkušenj in tudi nekaj negativnih. Glede na to, da je moja poklicna pot nekako na sredini, sem začutila, da na omenjenih področjih potrebujem spremembo. Pričela sem prebirati literaturo o mediaciji in se odločila za usposabljanje za mediatorja. Veščine, ki sem jih pridobila med urjenjem, pri svojem delu uporabljam vsakodnevno. Vse bolj se zavedam, da je komunikacija s starši zelo zapletena. Velikokrat gre lahko pogovor v napačno smer zgolj zaradi načina govora, enostranskosti pogovora ali pa enostavno, ker se učitelj in starš ne slišita oziroma se ne poslušata. Dejstvo je tudi, da so starši vse bolj zahtevni, zaščitniški in poučeni o vsem, kar zadeva njihovega otroka. Pa vendarle je odnos učitelj – starš zelo pomemben. Potrebno je vzpostaviti razmerje zaupnosti. Slednje je precej težko, saj ima učitelj razrednik v svojem razredu paleta različnih staršev, podobno kot v razredu z učenci. Vseeno je potrebno vztrajati in iskati načine, kako vzpostaviti konstruktiven pogovor s starši, iz katerega obe strani odideta kot zmagovalki.

3.2 DELO Z UČENCI

Slovenski šolski sistem mediacije ne umešča v šolske vsebine, zato je odvisno od posameznega učitelja, koliko pozornosti bo temu namenil. Ker se mi zdi pomembno, da bi se učenci čim večkrat srečali s konstruktivnim reševanjem problemov, smo s sodelavkami v šolskem letu 2018/2019 izvajale delavnice z naslovom »Težave? Ni problema!: mediacija za otroke«. Skozi delavnice so učenci razvijali tehniko konstruktivne in učinkovite komunikacije, se učili mirnih in odgovornih načinov reševanja konfliktov, razvijali občutek za pravičnost, skrb za sočloveka in razumevanja različnosti posameznika. Osnovni pripomoček pri oblikovanju delavnic je bila knjiga Janija Prgiča Mediacija za otroke. Prgič

(2011) na zelo razumljiv način opisuje mediacijo, ki je primerna starostni stopnji učencev na razredni stopnji. V šoli in izven nje otroci in mladostniki vsakodnevno prihajajo v spore, zato se nam je zdelo pomembno, da se posvetimo temu, kako reševati spore oziroma kako konstruktivno reševati konflikte. Izbrali smo dve poglavji, katerima smo se posvetili. Na srečanjih smo skušali slediti naslednjim ciljem:

- razumevanje konflikta,
- odzivi na konflikt,
- urjenje veščin aktivnega poslušanja.

Na začetku smo se spoprijeli s tem, kako učenci rešujejo konflikte. Med pogovorom smo ugotovili, da se največkrat odzovejo zelo burno in s tem še poslabšajo situacijo ali pa se iz nje enostavno umaknejo in se sploh ne lotijo reševanja težave. Srečanje smo nadaljevali z branjem zgodbe Govorice. Sledil je pogovor o prebranem besedilu, skozi katerega smo prišli do pojmov mediacija in mediator. Naslednje srečanje je bilo namenjeno igranju vlog, pri čemer so bili učenci zelo aktivni. Ob koncu je sledila ponovitev pojmov mediator in mediacija. V naslednjih srečanjih smo pozornost namenili aktivnemu poslušanju. Najprej smo izvedli aktivnost, skozi katero so učenci ugotovili, da so površni poslušalci, nato pa je sledil pogovor o pomembnosti aktivnega poslušanja. Učenci so pri tem spoznali osnovna pravila aktivnega poslušalca:

- sogovornika poslušam in ga ne prekinjam,
- ponovim, kar mi pripoveduje, in preverim, če sem ga pravilno razumel,
- zanimam se za njegovo zgodbo,
- gledam ga v oči,
- s telesom pokažem, da ga poslušam.

V nadaljevanju smo srečanje začeli z zgodbo Uporabi besede in ne pesti. Ponovno je sledil pogovor, ob katerem so učenci zopet prišli do pojmov mediator in mediacija. Sledila je aktivnost z naslovom Prašiček, ki je bila namenjena aktivnemu poslušanju. Ob njej se učenci zelo zabavali in so jo večkrat ponovili. V zaključnem srečanju smo skozi pogovor obnovili vsa srečanja. Učenci so podali svoja mnenja, iz katerih je bilo razbrati, da si želijo tovrstnih delavnic, kjer bi si pridobili veščine, ki bi jim bile v pomoč pri reševanju težav. Prav tako so prišli do spoznanja, kako zelo je pomembno, da poslušajo drug drugega.

4 ZAKLJUČEK

V vsakodnevnem življenju smo izpostavljeni različnim konfliktom. Včasih se jim lahko spretno izognemo, največkrat pa se moramo s konfliktno situacijo soočiti. Morda v tistem trenutku ne čutimo ravno tako, ampak za naš odnos z okolico je veliko bolj produktivno, da skušamo konflikt rešiti. Z mediacijskimi veščinami je to reševanje veliko bolj uspešno in manj stresno. Ignoriranje reševanja konfliktov lahko vodi v slabe medsebojne odnose, kar lahko negativno vpliva na človeka. Najpomembnejši vidik mediacije je torej izboljšanje odnosa med udeleženci. Nasploh je v šolskem prostoru pomembno, da se učenci s takšnim načinom reševanja srečajo čim bolj zgodaj. Menim, da bi morala biti mediacija del vzgojno-izobraževalnega sistema, ki bi bil sistemsko umeščen v učne vsebine. Pri delu z učenci sem ugotovila, da si otroci in mladostniki želijo tovrstnih izkušenj in pridobivanja veščin, ki bi jim pomagale k bolj strpnemu reševanju težav. Opaziti je, da je konfliktnih situacij v šoli vsakodnevno zelo veliko. Morda bi jih bilo s pravim načinom komunikacije bistveno manj. Menim, da bi morali začeti bolj poslušati drug drugega, saj lahko tako razrešimo marsikatero situacijo, še preden ta postane velik problem.

Literatura in viri

1. Iršič, M. (2004). Umetnost obvladovanja konfliktov. Ljubljana: Zavod Rakmo.
2. Iršič, M. (2017). Mediacija: pomoč pri razreševanju konfliktov. Ljubljana: Zavod Rakmo.
3. Iršič, M., Borštnar, I., Marič, I., Lorber, K. (2010). Šolska in vrstniška mediacija. Ljubljana: Zavod Rakmo.
4. Prgić, J. (2010). Šolska in vrstniška mediacija: vse, kar morate vedeti o mediaciji v šoli. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI.
5. Prgić, J. (2011). Mediacija za otroke. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI.
6. Prgić, J. (2014). Teorija šolske in vrstniške mediacije. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI.

MARUŠA ROBIDA
OSNOVNA ŠOLA ŠENČUR

PRIPRAVA ŠOLSKEGA GLASILA PRI NOVINARSTVU

Povzetek

Šolsko novinarstvo je predmet, pri katerem spoznavamo raznolikost medijev, medijsko pismenost, novinarsko etiko in lastnosti posameznih novinarskih žanrov. V svojem prispevku bom predstavila, kako pri šolskem novinarstvu sledim pedagoškim metodam, ki v ospredje postavljajo dejavnosti, pri katerih učenec zadolžitve opravlja samostojno. Pri novinarstvu je tako, da brez samoiniciativnosti in poguma ne gre. To se pričakuje tako od mentorja in učencev, ki se pridružijo dejavnostim, vezanim na pripravo šolskega glasila. S sodobno tehnologijo pa se spreminja tudi priprava dokumenta za tisk.

Ključne besede: mediji, šolski časopis, šolsko novinarstvo, IKT

CREATING A SCHOOL NEWSPAPER IN JOURNALISM CLASS

Abstract

I discuss diversity of media, media literacy, journalistic ethics and journalistic genres with my pupils in school journalism class. This paper describes the pedagogic methods which I use to develop autonomy by my pupils, when they must do important assignments. Mentors and pupils must be self-initiated and courageous as to prepare school newspaper. Modern technology also changes the preparation of the document for printing.

Keywords: media, school newspaper, school journalism, ICT

1 UVOD

Biti novinar je odgovoren in zahteven poklic. V dobi, v kateri živimo, svet preplavljajo informacije, ki jih dobimo na spletu, predvsem pa na socialnih omrežjih. Te »resnice« niso preverjene in so kot take lahko zavajajoče. Novinarji morajo torej s svojim predanim delom slediti resnici in nam jo posredovati v obliki, da jo lahko razumemo. Tako učim svoje učence o novinarskem poklicu pri izbirnem predmetu šolsko novinarstvo.

Poleg poučevanja slovenščine in šolskega novinarstva je moja vsakoletna zadolžitev tudi priprava šolskega glasila. Žarki, to je šolsko glasilo Osnovne šole Šenčur, se iz leta v leto spreminjajo. Zadnja leta so spremembe korenitejše, saj po 15 letih urejanja šolskega glasila vem, kaj bi rada dosegla. Želim si sodoben časopis, ki pokriva šolsko dogajanje in aktualne teme. Obenem pa se z učenci trudimo, da so Žarki polni intervjujev, poročil, slikovitih reportaž. Veliko je prispevkov, za katere se morajo učenci preleviti v prave raziskovalne novinarje. Žarki pa se spreminjajo, ker se spreminjajo tudi bralci, to so naši učenci.

2 PRVE UČNE URE

Naše prve ure pri izbirnem predmetu šolsko novinarstvo so namenjene teoriji. Pri učnih urah jim najprej razložim, kaj to mediji sploh so. Seznanijo se z mediji, kot so tisk, radio, televizija in splet. Če želiš slediti mladim, ne moreš mimo družbenih medijev (npr. forum, vlog, blog, YouTube, Snapchat, Airbnb ...). Melita Zajc (2016) v svojem odličnem priročniku Medijski pojmovnik za mlade opozarja, kakšne spremembe so prinesli ti mediji. Uporabnik lahko sam ustvarja vsebine. Včasih so bili le tradicionalni množičnimi mediji tisti, ki so razpolagali z informacijami in jih delili z bralci. Uporabniki družbenih medijev tudi komentirajo dogodke, s tem vplivajo na javno mnenje in na tudi tiste najmlajše, ki so najbolj ranljivi. To so naši učenci, zato je pomembno, da se pri pouku predstavijo tudi vsebine, ki so aktualne in del našega vsakdana. V okviru pouka se pogovarjamo tudi o tem, da z uporabo družbenih omrežij in aktivnostmi na spletu sami ustvarjajo podatke o sebi. Melita Zajc (2016) poudarja, da te podatke potem ponudniki družbenih medijev zbirajo in drago prodajajo različnim kupcem kot podatke, ki so osnova mnogih gospodarskih dejavnosti.

Že pri prvih urah se učenci seznanijo z lastnostmi, ki jih mora imeti dober novinar. Veseli me, da se učenci zavedajo, da dober novinar sledi resnici in da piše prispevke, v katere vloži veliko časa in dela. Že ko je novinar zadovoljen s svojim delom, je potrebno napisano, pripravljeno še enkrat preveriti. Govorimo tudi o lažnih novicah, ki preplavljajo predvsem družabna omrežja. Prav mladi pa so tisti, ki so najbolj dovzetni za lažne novice. Dr. Sonja Merljak Zdovc (2019) v svojem priročniku poda napotke, kako novice preveriti. Njen učbenik je koristen za vsakogar, ne le za učitelje, ki poučujemo izbirna predmeta, kot sta vzgoja za medije in šolsko novinarstvo.

3 STALNE OBLIKE NOVINARKEGA POROČANJA ALI NOVINARSKI ŽANRI

Zelo pomembno je, da učencem natančno razložim, kaj sploh so novinarski žanri in kakšna je razlika med informativnimi in interpretativnimi žanri. Vsak učenec šolskega novinarstva ima svojo mapo, v katero shranjuje primere prispevkov, ki jih sami izrežejo iz časopisov. Zadnja leta prispevke iščejo po spletu, saj so spletni časopisi vedno bolj aktualni. Učenci seveda sami izberejo prispevek, ki jih zanima. Pomembno je, da upoštevajo lastnosti posamezne novinarske vrste in izberejo ustrezen prispevek (npr. vest, poročilo ali reportažo). Prav pa je, da je prispevek za njih zanimiv, da ga razumejo in se z njim lahko poistovetijo. Zelo nam je všeč spletni časopis za otroke, ki ga redno prebiramo. To je

Časoris. Če je le možno, tudi sami sodelujemo na natečajih, ki jih razpišejo. Minulo šolsko leto so nam objavili kar tri prispevke. Naši učenci so si na Časorisu ogledali nekaj videov o življenjskih zgodbah priseljencev, nato so pisali odzive na njihove pripovedi. Enega učenca pa so se zgodbe otrok tako dotaknile, da je napisal svojo življenjsko zgodbo, ki je podobna tistim v videih, saj je tudi sam priseljenec s Kosova.

Ob vsaki novi novinarski vrsti, ki jo spoznamo, tudi zahtevam, da jo tvorijo sami. Najboljši prispevki najdejo prostor v šolskem glasilu. Izbiramo teme, vezane predvsem na šolsko dogajanje ali dogajanje v Šenčurju. Minula leta sem se trudila, da bi pokrivali tudi Kranj in okolico, a ni bilo ne zanimanja ne energije s strani učencev. Vsaka taka ideja je spet povezana s prevozom iz Šenčurja v Kranj in dodatnimi stroški, ki jih imajo učenci.

Seveda pa gremo tudi mi kot skupina na teren. Smo redni gostje uredništva Gorenjski glas, obiskali pa smo tudi časopisno hišo Delo in komercialno televizijsko hišo PopTv. Opazila pa sem, da se manjše medijske hiše, kot je npr. Gorenjski glas, za nas potrudijo, vzamejo si čas. Enkrat smo se pogovarjali s fotografkinjo, drugič s tehničnim urednikom. Enkrat si je za nas čas vzela celo glavna urednica Gorenjskega glasa. Drugod smo bili le opazovalci nekih kulis, obisk je potekal hitro, učenci niso imeli veliko možnosti, da bi kaj vprašali, zaposleni so gledali v tla in hiteli mimo nas. V lanskem šolskem letu smo imeli srečo, da smo novinarja lahko povabili k nam, na šolo. Njegov sin je bil del naše novinarske ekipe, zato se je Boštjan Tušek, novinar, ki pripravlja predvsem prispevke o glasbi na spletnem mediju 24.ur.com, rad odzval. Boštjan Tušek ima za sabo bogato novinarsko kariero, zato so ga naši učenci kar zasuli z vprašanji. Pogovor z njim smo potem objavili v Žarkih. Prav je, da učenci spoznajo novinarski poklic od blizu. Vse tisto, o čemer smo se pogovarjali pri pouku, je imelo po obisku »pravega« novinarja čisto drugo težo. Večkrat je pogovor med poukom stekel v smer: »Se spomniš, kaj je oči od Maksa rekel?«

Spodbujam tudi kritično razmišljanje, saj smo objavili prispevke, ki so s kritičnim očesom ovrednotili poteze Občine Šenčur. V lanskem letu smo imeli v Šenčurju čistilno akcijo. Ker so se akcije večinoma udeležili učenci, malo pa je bilo odraslih, so o tem naši učenci tudi pisali. Svojega razočaranja nad odraslimi niso skrivali in prav je tako.

Pri šolskem novinarstvu je poudarek na sodelovalnem učenju. Učenci bodo lahko z letošnjim šolskim letom z nakupom tabličnih računalnikov po skupinah oblikovali vprašanja za intervjuvanca, lotili se bodo lahko tudi raziskovalnega novinarstva. S tablicami bodo lahko kaj poslikali, posneli in vse to bo del njihovega prispevka. Vse se bo lahko naredilo naenkrat, delo bo lahko potekalo v razredu, saj je zasedenost računalniške učilnice tudi na naši šoli velik problem. Skratka, naše delo se bo lahko preneslo tudi na teren, saj smo bili doslej, kar se tiče IKT-ja, vezani na računalniško učilnico. Učenci seveda imajo svoje mobilne naprave, a jih vsi ne nosijo v šolo. Kar se tiče interneta, bo tudi lažje, saj bodo tablice imele wifi povezavo.

Učenci za snemanje zvoka uporabljajo mobilne aplikacije, ki si jih naložijo na svoje telefone. Tako je možno, da doma pogovore pretipkajo. Za vsak slučaj pa vedno zahtevam, da mi prinesejo tudi zvočni posnetek pogovora. Žal se mi je pred leti zgodilo, da se je pomemben zvočni posnetek izgubil. Pri teh stvareh je potrebno biti previden, saj se učenci, kljub temu da jih navajamo na samostojnost, pogosto zanašajo na učitelja.

Učenci večino informacij med učno uro najdejo na različnih spletnih straneh. Opozarjam jih na navedbo vira. Pozorni morajo biti na raznolikost virov, informacija mora biti namreč preverljiva.

4 UPORABA DIGITALNEGA ZVEZKA ONENOTE IN APLIKACIJE MENTIMETER

V letošnjem šolskem letu sem delo pri šolskem novinarstvu uvedla prek storitve Office 365 – OneNote. Učencem sem omogočila, da dostopajo do digitalnega zvezka, kjer so že dobili navodila za domačo nalogo. Na ta način bom pripravila tudi napotke za pripravo prispevkov, vprašanja za ustno ocenjevanje itd. Prek aplikacije Forms sem pripravila kviz, preko katerega sem zbrala različne zamisli za letošnje Žarke. Želijo si več barvnih strani, več intervjujev in predvsem več zabavnih strani. Njihove želje bomo poskušali uresničiti.

OneNote je digitalni zvezek, ki samodejno shranjuje in sinhronizira zapiske, medtem ko delamo. Zapiski so samodejno shranjeni in sinhronizirani v oblaku. Omogoča mesto za ustvarjanje učnih ur, skupnega mesta za sodelovalno delo z učenci in mesto za ustvarjanje projektov. (Inovativna pedagogika 1:1, 2017) (<https://www.inovativna-sola.si/courses/create-a-spotify-clone-from-scratch/>)

Z ustreznimi aplikacijami, orodji lahko ustvarjamo spodbudno učno okolje za vse učence. Z aplikacijo Mentimeter lahko začnemo učno uro. Učence na primer povprašamo, kaj so to mediji po njihovem mnenju. Njihove zamisli se druga za drugo kažejo na projektorju. Mentimeter je torej dobro orodje za uvodno motivacijo, ko obravnavamo novo snov. Sama sem se odločila za možnost Word Cloud, ker učencem veliko pomeni vizualizacija pri predstavitvi. Besede, ki so grafično večje od ostalih, se tudi v odgovorih največkrat ponovijo. Tako lahko učitelj hitro pridobi vtis o učencih, o njihovih pogledih in tudi znanju.

5 ZBIRANJE PRISPEVKOV IN UREJANJE LE-TEH

Že v začetku šolskega leta je potrebno pripraviti koncept Žarkov. Žarke urejam skupaj z učiteljico razrednega pouka, zato sam načrt pripraviva skupaj. Le-tega objaviva v šolski spletni zbornici, da si ga vsi lahko pogledajo. V konceptu natančno opiševa, katere so središčne teme Žarkov. V minulih letih smo pisali o strpnosti, dobrih medosebnih odnosih, sreči, načrtih za prihodnost, o pomenu zdravega načina življenja, o ekologiji ... Prispevke nama učitelji posredujejo preko spletne učilnice.

Spomladi začneva z urejanjem, kar se običajno zavleče v drugo polovico maja. Učiteljica razrednega pouka zbere, uredi prispevke z razredne stopnje, sama sem zadolžena za prispevke s predmetne. Seveda znotraj šolskega novinarstva in novinarskega krožka tvorimo publicistična besedila, ki obogatijo naše glasilo. V začetku šolskega leta se odločiva, katere rubrike bova ohranili, katere bova spremenili. Potem na podlagi lanskih glasil pripraviva številke strani in ime rubrike, npr. Zabavna stran, Kaj se dogaja, Mladi pesniki in pisatelji itd.

5.1 OBLIKOVANJE S PROGRAMOM ADOBE INDESIGN

Žarke oblikujeva s programom Adobe InDesign. Besedila, ki jih dobiva od učencev, učiteljev so v Wordu. Te datoteke lahko uvoziva v InDesign ali uporabiva možnost kopiraj – lepi. Matjaž Štrancar in Damijan Gradečak (2008) odsvetujeta to drugo možnost, saj se nemalokrat pojavijo razhajanja med originalnim besedilom in besedilom v programu.

Ker vsaka pripravlja glasilo na svojem računalniku, morava v maju predloge združiti, kar je zelo enostavno. Pri InDesignu ne prihaja do zamikov. Ko združiva rubrike, je vse tako, kot sva si zamislili.

Konec meseca maja pripraviva glasilo za tisk, kar pomeni, da vse prispevke še enkrat pregledava, urediva napise pod slikami, preveriva, če je vse tako, kot je bilo v originalu. Potrebno je paziti, da za tiskarja pripravimo Adobe Package. Ta ukaz zagotavlja, da so vse pisave in grafike vključene v datoteko InDesign. Obenem pa so tako dodane informacije, ki so potrebne za tiskanje dokumenta.

6 KO ŽARKI JUNIJA ZASIJEJO ...

Enkrat letno izide naše glasilo. Učenci bi si želeli več barvnih strani, a zaenkrat ostajamo pri petih polah, kar pomeni dvajset strani. Veseli me dejstvo, da še vedno ohranjamo šolsko glasilo v tiskani izdaji. Veliko šol se že odloča za e-glasilo. Sama sem mnenja, da je čisto drugače imeti glasilo v rokah. Učenci ga z velikim zadovoljstvom prinesejo staršem, starim staršem, da ga potem skupaj prelistajo. Veseli nas, da kljub visoki nakladi Žarki ne ostajajo, ampak se po nizki ceni vsako šolsko leto skoraj v celoti prodajo učenkam in učencem.

7 ZAKLJUČEK

Pri prvih urah šolskega novinarstva iz leta v leto opažam, da učenci poklic novinarja idealizirajo, saj menijo, da novinarjem ni nikoli dolgčas, da so ves čas na terenu, da spoznavajo slavne osebnosti, se zabavajo na raznih prireditvah, koncertih ... Po določenem času pa spoznajo, da je delo novinarja več kot to, saj ob zbiranju prispevkov za Žarke naletijo na neslutene težave. Pretipkavati zvočni zapis ni prav zabavno, prav tako je naporno nagovarjati ljudi, če le-ti ne želijo sodelovati pri anketiranju. Velikokrat se tudi zgodi, da slavne osebnosti ne odgovarjajo na e-pošto, se ne odzivajo na Facebooku. Vsa to pa je pozabljeno, ko čisto novi Žarki zasijejo med učenci. Takrat so najbolj ponosni prav šolski novinarji, saj so ti vložili največ dela. Delo v skupini je bilo za njih koristno, saj so razvijali svoje socialne veščine. Pomembne kompetence 21. stoletja so tudi digitalne kompetence. Te pri pouku razvijamo, saj je IKT naše orodje, brez katerega si novinarstva dandanes ne moremo več predstavljati. Učitelj mora iti v korak s časom, mora slediti sodobnim pedagoškim smernicam. Obenem pa mora poudariti, da se določene plati novinarskega dela ne smejo spremeniti, in to je, da je novinar človek, ki sledi resnici in opozarja na nepravilnosti v družbi.

Literatura in viri

1. Gradečak D. in Štrancar M., 2008. InDesign in osnove namiznega založništva. Ljubljana: Štrancar.com.
2. Merljak Zdovc, S., 2019. Otroci in mediji: Iskanje resnice v svetu novic. Ljubljana: Društvo novinarjev Slovenije in Zavod Časoris.
3. Zajc, M., 2016. Medijski pojmovnik za mlade. Maribor: Aristej.
4. Zavod Antona Martina Slomška, 2017. Inovativna pedagogika 1:1. Dostopno na: <https://www.inovativna-sola.si/courses/create-a-spotify-clone-from-scratch/> (15. 9. 2019)

NATAŠA ROBLEK OŠ ŠMARTNO POD ŠMARNO GORO

UČENJE NA PROSTEM LAHKO POVEČA MOTIVACIJO IN MISELNI PROCES

Povzetek

Pri pouku si učitelji velikokrat prizadevamo, da bi bile učne ure bolj zanimive, pestre in slikovite. V svoje ure uvajamo nove in zanimive metode, ki bi bolje in hitreje pritegnile pozornost učencev. Učitelji moramo biti inovativni, kreativni in poleg vseh novih IKT tehnologij integrirati v naše ure tudi pristne stike z naravo. Vse to sem si želela združiti tudi sama in sestavila sem zanimivo učno uro.

Hišnik mi je prinesel v razred škatlo. Ko smo jo odprli smo ugotovili, da je to časovna kapsula iz prihodnosti. V škatli so se nahajala navodila, kaj moramo storiti, da bomo lahko pomagali bitjem iz sosednje galaksije. Zanimive naloge so bile sestavljene na način, da smo se morali sprehoditi po okolici šole. Na posameznih točkah so učenci morali opraviti posamezne naloge, za nagrado pa so dobivali posamezne kose slik, ki so se na koncu sestavile v celoto. Vse naloge so bile predhodno skrbno zasnovane.

Učenci so bili prav zaradi drugačnega pristopa izjemno motivirani.

Ključne besede: učne ure, zanimiv, pestre, slikovit, nove in zanimive metode, pozornost učencev, inovativni, kreativni, IKT tehnologija, pristni stik z naravo

LEARNING OUTDOORS CAN INCREASE MOTIVATION AND THOUGHT PROCESSES

Abstract

One of the main goals that teachers strive for in their teaching is to prepare inspiring and exciting lessons. We tend to introduce to our teaching various novel and imaginative methods aimed to attract the attention of the pupils. Teachers have to be innovative, creative and – working parallel to the new ICT technologies – also strive to integrate into their classes a genuine contact with nature. I wished to combine all this and therefore designed a non-traditional and exciting lesson.

A janitor at our school was asked to bring a box to my class. When we opened it, the pupils and I could immediately realize that it was a time capsule from the future. The box contained instructions on what we needed to do to help the creatures from the galaxy next door. The pupils were given exciting tasks which were put together in such a way that they involved a tour around the school. At several points of this tour the students were required to complete some tasks and, as a reward, were then given pieces of pictures that were eventually assembled and put together into a whole. All the tasks were carefully planned beforehand, and covered various subjects, including mathematics, social studies, Slovene and so on.

As a result of this different approach to a lesson the students were extremely motivated and were willing to perform all the tasks assigned outdoors which otherwise would have been much more difficult to accomplish if conducted indoors, in a traditional classroom environment.

Keywords: inspiring, exciting lessons, to introduce, novel, imaginative methods, attract the attention of the pupils, innovative, a genuine contact with nature, different approach, exciting tasks, exciting lesson

Pri pouku si učitelji velikokrat prizadevamo, da bi bile učne ure bolj zanimive, pestre in slikovite. V svoje ure uvajamo nove in zanimive metode, ki bi boljše in hitreje pritegnile pozornost učencev. Učitelji moramo biti inovativni, kreativni in poleg vseh novih IKT tehnologij integrirati v naše ure tudi pristne stike z naravo. Vse to sem si želela združiti tudi sama in sestavila sem zanimivo učno uro.

Uro, ki sem jo zasnovala pa je izgledala takole. Naj že na tem mestu napišem, da so bile vse naloge, rekviziti in vse ostalo predhodno pripravljene. Umestiti sem jih mogla le na prava mesta in prilagoditi danim okoliščinam.

Tik pred začetkom pouka, hišnik nepričakovano potrka na vrata razreda in vstopi. V rokah drži paket in mi ga izroči. Pove, da ga je našel med prenavljanjem stene v telovadnici. Pri pregledu pa je opazil, da na njej piše Nataša Roblek 5.A. Zato se je odločil, da paket takoj odnese v razred. Paket sem seveda izdelala sama, prav tako pa sem se dogovorila tudi s hišnikom, da mora priti v razred ob točno določeni uri.

Otrokom sem predlagala, da paket kar odpremo in skupaj pogledamo njegovo vsebino. Prav hitro in vsi polni pričakovanj so se zbrali okoli mene in sedli smo v krog. Previdno in počasi smo začeli odpirati paket. V katerem smo našli tri liste.

Na prvem listu je kratko pojasnilo na katerem piše, da je pred nami časovna kapsula iz prihodnosti. In da jo bomo našli na točno določen dan, v razred jo bo prinesel hišnik ob točno določeni uri – kar se je tudi dejansko zgodilo.

Na drugem listu piše, da v sosedni galaksiji potrebujejo pomoč, saj iščejo točno določeno osebo na planetu Zemlja, ki jim lahko pomaga rešiti njihove težave. Pred učenci in učiteljem je velik izziv, saj je uspeh projekta zelo odvisen od njihovega dela in truda – poiskati morajo namreč osebo, ki so je pred več leti iz svoje galaksije skrili na našem planetu. Otrokom so oči kar žarele od radovednosti in pričakovanj. Kot dokaz pa je na tem listu naveden tudi seznam učencev, ki so v zadnjih dveh mesecih praznovali svoj rojstni dan.

Na tretjem listu pa je še en „dokaz“, da časovna kapsula prihaja iz prihodnosti. Na listu piše, da je v omari, ki je v razredu v skrajnem levem kotu za stvarmi, ki jih ima učiteljica pospravljene, pismo z navodili kaj morajo storiti, da bodo rešili prijatelje iz sosednje galaksije. Otroke sem prosila, da mi pomagajo zložiti stvari iz omare... In res je bila v levem kotu še ena škatla, ki jo nikoli nismo videli in ne opazili... Ponovno radovedno odpremo škatlo v kateri najdemo pismo.

V pismu piše, da so v šoli in njeni neposredni bližini uspešno skrili devet ovojníc v katerih se nahajajo posamezni deli slik osebe, ki jo iščejo. Na hrbtni strani vsakega dela slike pa se nahaja tudi številka. Če jo bodo uspešno sestavili vse dele slik skupaj, bodo na hrbtni strani slike dobili tudi telefonsko številko osebe, ki so jo skrili. Njihova naloga pa je, da jo pokličejo in ji povedo geslo: Odhod. Predhodno pa se bodo morali prepričati, da je oseba na drugi strani telefona prava. Tako bodo morali postaviti vprašanja na način, da se bo oseba lahko opisala tako, da jo bodo otroci prepoznali iz fotografije. Če bo oseba prava, ji morajo predati geslo: »Pripravi se na odhod«.

V navodilih tudi piše, da se morajo otroci razdeliti v skupine. V ta namen so Nezemljani pod stol vsakega učenca nalepili kuverto v kateri je matematični račun. Učenci, ki so dobili enake rezultate so bili v isti skupini. Vsi učenci so dobili isti rezultat, kar pomeni, da so sedaj oni ena velika skupina na poti reševanja velike galaksijske uganke. Za raziskovalno nalogo smo se tudi ustrezno opremili. Vsak izmed učencev je namreč s seboj vzel tudi puščico in trdo podlago.

Nekaj časa sem jih pustila čakati in kaj hitro so postali nestrpni in začela so se vprašanja: »Učiteljica, kaj pa sedaj?« Skomignila sem z rameni in neopazno prižgala projektor. Na tabli se je izpisalo: 1. Naloga – Odkritje prve skrite točke. Iz spodnjih nanizanih črk sestavite besedo, ki vas bo pripeljala do prve točke, kjer boste prejeli prvi košček fotografije.

Nanizane črke so bile »KEPLAA«. Nekaj časa so sicer porabili, a kaj hitro ugotovili, da gre za besedo KAPELA. Tako smo se preobuli in oblekli, ter se napotili preko šolskega igrišča in parkirišča do manjše kapelice. Učenci so hitro odkrili skrbno skrito pisemsko ovojnico ter mi jo izročili. Dogovorili smo se namreč, da vsako ovojnico izročijo meni, jaz pa preberem njihovo vsebino. Poleg navodil za naslednjo nalogo pa je bil priložen tudi delček prve slike in na hrbtni strani je bila zapisana številka.

Druga naloga je od nas zahtevala, da se odpravimo v smeri S do kozolca, kjer nas čaka naslednja naloga. Prehodili smo približno 500 metrov in že smo bili pri kozolcu. Otroci so hitro našli ovojnico, ki je bila pritrjena na spodnjem robu enega od horizontalnih nosilcev. V njej pa zelo zanimiva naloga. Opiši osebo za katero meniš, da uporablja kozolec. Pri tej nalogi smo najprej ugotovili, da kozolec uporabljajo oziroma so uporabljali kmetje. Tako so otroci opisali kmeta. Po uspešno zaključenem opisu so si za nagrado pridobili kar dve novi sličici, kar v praksi pomeni tudi dve novi številki. Prav tako, pa so sledila navodila do naslednje točke. Tokrat smo se morali obrniti proti jugovzhodu, kjer smo naleteli na rob gozda.

Morali smo poiskati največji štor ob katerem se je ponovno skrivala pisemska ovojnica. Otroci so začeli iskati in kmalu našli kar smo potrebovali. Tokrat je vsak od učencev dobil svoj list z zanimivimi vprašanji iz zgodovine. Vsak izmed njih je moral opisati dva do tri predmete iz kamene dobe, ter jih tudi skicirati. Seveda je sledila ustrezna nagrada dve sličici in dve številki. Sličice sem skrbno spravljala, saj smo se dogovorili, da jih bom na koncu skupaj sestavili in poklicali iskano osebo. Dobili smo tudi nadaljnja navodila, da se moramo vrniti na šolsko dvorišče in poiskati pismo z novimi navodili.

Tokrat je bila naloga za iskanje nekoliko bolj zahtevna. Šolsko igrišče je namreč večji prostor, ki so ga učenci začeli temeljito preiskovati. Ker je bilo pismo očitno predobro skrito, sem jim usmerjala s »toplo, toplo, vroče, vroče«. Ponovno je nalogo dobil vsak izmed učencev. Uspešno so morali rešiti tri račune. Boljši so morali na koncu pomagati učencem, katerim matematične naloge ne ležijo najbolje. Za nagrado smo prejeli eno sličico. In navodila, kje se skriva naslednja naloga.

Tokrat smo morali poiskati dvanajst steklenih lončkov na šolskem vrtu. Glede na to, da smo se počasi približevali koncu naloge, so želeli Nezemljani preveriti, kako dobro nam gre od rok sestavljanje slikic iz različnih delov. V vsakem steklenem lončku je bilo toliko slikic kot je bilo učencev. Vsak od učencev je prejel dvanajst različnih delov, ki so jih morali sestaviti v sliko. Zato so si prislužili eno dodatno sličico in eno številko na njeni hrbtni strani. Napotiti pa se moramo v smeri zahoda, kjer nas pričaka vodnjak.

Pri vodnjaku nas pričaka zelo zanimiv paket v katerem so zrcalca, listi in seveda navodila. Vsak izmed učencev mi mora opisati svoj obraz in ga tudi narisati na list papirja. Po uspešno opravljeni nalogi smo prejeli še eno dodatno sličico in navodila za zadnjo nalogo, ki nam bo prinesla tudi zadnji del manjkajoče slike in zadnjo telefonsko številko.

Tokrat so nas naši prijatelji napotili od vodnjaka v šolsko telovadnico. Kjer smo med zloženimi blazinami odkrili našo zadnjo nalogo, ki je zajemala naloge iz orientacije. Učenci so dobili zemljevid in glede na pozicijo šole so morali ugotavljati kje se nahajajo določeni objekti. Zato so si prislužili zadnjo sličico in telefonske številke.

Vrnili smo se v razred. Prav vsakega od učencev je na mizi pričakala kuverta. V kuverti so se skrivale prav vse sličice, ki so imele na hrbtni strani številko. Imeli so nekaj minut časa, da so sestavili vsak sliko. Ko so vsi zaključili smo si sliko ogledali. Na sliki je bilo narisano mlado dekle s potovalnimi nahrbtnikom. Na hrbtni strani slike pa so hitro prepoznali GSM telefonsko številko.

Začeli smo se pogovarjati, kako bomo poklicali na telefonsko številko in predvsem kaj in na kakšen način bomo spraševali, da bomo lahko ugotovili ali imamo na drugi strani pravo osebo. Poskrbela sem, da je vsak od otrok dobil možnost, da zastavi vprašanje, vendar se bomo na koncu skupaj odločili ali bomo predali skrivnostno geslo ali ne.

Zavrtela sem telefonsko številko in oglasila se je Maša, ki je bila v resnici sodelavka. Vsak učenec je zastavljal svoje vprašanje na katere je „Maša“ tudi dejansko odgovorila. Glede na odgovore smo odločili da, predamo geslo in s tem je bila naša ura zaključena, no skoraj, naslednje jutro je učence pričakala manjša pozornost na njihovih mizah iz sosednje galaksije.

Moj zaključek takšnega načina izobraževanja je bil inovativen. Sicer smo v resnici za izobraževanje porabili skoraj tri šolske ure. Kar mi je bilo najbolj zanimivo je bilo dejstvo, da so otroci vse tri ure brez težav sodelovali. Njihova radovednost jih je gnala preko vseh mej. Prav tako mi je bilo zelo všeč, da smo poleg opis osebe utrjevali tudi drugo snov. Računali smo račune, se orientirali, risali in podobno.

Predvsem se mi zdi pomembno, da ko govorimo o inovativnih pristopih k učenju, imamo prevečkrat v mislih različne IKT tehnologije, pametne telefone, računalnike in druge elektronske naprave, ki so zasedle pomemben delež našega življenja. Te tehnologije predstavljajo zgolj dodatna orodja, ki nam pri izvajanju ure pomagajo, nikakor pa ne odrivajo didaktičnega materiala in ostalih pristopov. Če bi imeli v preteklosti, npr. Montesorijeva takšna orodja na razpolago, bi jih že takrat nedvomno integrirali v svoje izobraževalne procese. Tako lahko enak efekt dosežemo s pametnim telefonom ali pa pomagamo prijateljem iz sosedne galaksije.

Neizpodbitno dejstvo je, da opažam kako otroci veliko bolj in predvsem motivirano sodelujejo pri učnih urah, ki ne potekajo na tradicionalno klasičnih metodah. Zelo radi se integrirajo v izobraževalni proces, ki poteka nekoliko drugače.

Učencem bi bilo potrebno ponuditi več tovrstnih vsebin in pri tem upoštevati, dejstvo, da integriramo več različnih področij. Na drugi strani to zahteva bistveno večjo integracijo učiteljev. Žal je čas za pripravo takšne vsebine izjemno zahteven. Pri tem gre seveda predvsem za vsebino – kaj narediti, da bo otroke pritegnilo. Opazila sem namreč, da ko ponudiš nekaj drugega, otroci prav za prav ne razumejo tega kot klasično šolanje, pač pa vse skupaj postane za njih velik izziv.

Prav tako se otroci igrajo čedalje manj časa na prostem. Številne raziskave namreč kažejo, da se na prostem igra le še $\frac{3}{4}$ otrok, potem sem mnenja, da nas lahko upravičeno skrbi. Prav zato se mi zdi še toliko bolj pomembno, da poskusimo v izobraževalnem procesu otroke „spraviti“ iz učilnic na prosto in v svet narave.

Zakaj pouk na prostem?

O tem govori tudi dr. Darja Skribe - Dimic v članku Pouk na prostem, v katerem piše, da pouk na prostem omogoča učenje, igranje, ustvarjanje na svežem zraku. V Veliki Britaniji so leta 2006 na Ministrstvu za izobraževanje izdali manifest o učenju zunaj učilnice, s katerim sistemsko spodbujajo različne oblike pouka na prostem. V njem so zapisali: «Menimo, da

mora vsaka mlada oseba izkusiti svet zunaj učilnice kot bistven del učenja in osebnostnega razvoja ne glede na leta, sposobnosti in okoliščine. S tem, da mladi uporabljajo svoje znanje v številnih izzivih, učenje zunaj učilnice gradi mostove med teorijo in realnostjo, šolami in lokalnimi skupnostmi, mladimi in njihovo prihodnostjo. Kakovostne učne izkušnje v resničnih situacijah omogočajo izboljšanje dosežkov pri mnogih predmetih in razvijanje boljših osebnih in socialnih spretnosti.« (Learning Outside the Classroom Manifesto).

Za pouk na prostem obstaja veliko različnih razlogov. Med drugim:

- omogoča učencem realno, pozitivno izkušnjo,
- izboljša fizično in mentalno zdravje učencev,
- poveča motivacijo, navdušenje, samozavest; manj težav z motnjo pozornosti,
- izboljša vedenje učencev v razredu (timsko delo, povezanost skupine)
- poveča ročne spretnosti, koordinacijo, ravnotežje,
- izboljša učne dosežke,
- omogoča socialni razvoj (sodelovanje, zaupanje)
- spodbuja individualne učne metode,
- poveča skrb in odgovornost za okolje (vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj),
- omogoča medpredmetno povezovanje.

(Dr. Darja Skribe – Dimec, 2014, Pouk na prostem)

Literatura in viri

1. Dr. Darja Skribe – Dimec, 2014, Pouk na prostem

MOJCA ROPOŠA
OSNOVNA ŠOLA BELTINCI

**IDENTIFIKACIJA S KNJIŽEVNIM JUNAKOM IN POUSTVARJANJE OB SAMEM
DELU**

Povzetek

Učenci v prvem razredu potrebujejo pravljico. Pravljico, kjer so jim junaki blizu, kjer se lahko sami poistovetijo in začutijo povezanost na realni ali fikcijski strani. V mojem primeru je to bilo, pri Kovičevi pravljici Maček Muri, kjer so bili junaki učencem blizu, kajti ponuja figure, ki so podobne njihovim očetom in mamam. Blizu jim je način čustvovanja, ravnanja kot tudi dogajalni prostori, ki so idealna priložnost, da z učenci vadimo domišljjskočutne predstave dogajalnega prostora. Znano je, da otroci najraje poslušajo pravljice, kjer so literarni liki podobni njim ali njihovim bližnjim. Tako se lažje identificirajo in ustvarijo svoje književno polje. Zato je potem tudi poustvarjanje pri pouku lažje in bolj zanimivo. V našem primeru je bilo to tako, da smo iz same pravljice s poustvarjanjem in medpredmetnim povezovanjem naredili pravi nastop za starše.

Ključne besede: Pravljica, identifikacija, književni junak, branje, poustvarjanje

IDENTIFICATION WITH A LITERARY HERO AND LITERARY CREATION

Abstract

The first grade students need fairy tales and heroes who they can identify with and feel connected to. In my article I am going to present my work with a tale Maček Muri, which offers the literary persons who are similar to the children's mums and dads. They feel familiar with a way of expressing emotions and behaviour and also with the places of events, which are an ideal opportunity for arousing students' imagination. It is well-known that the children like stories with the literary persons who are similar to their family members. It is easier for them to identify with the story and to make creations based on the story. Together with the first graders I made a performance for the parents, which was based on the mentioned tale.

Keywords: Fairy tale, identification, hero, reading, creation

1 UVOD

Učenci prvega razreda so nedvoumno dojemljivi za pravljico ter doživljanje le - te. Učitelj je tisti, ki s svojim izborom pravljice učencem ponudi pestrost in bogastvo, ki jih posamezne pravljice ponujajo. Kovičec Maček Muri je prav gotovo izbor, ki je prisoten na marsikateri knjižni polici doma, vrtca ali šole. Z mačkom Murijem kot literarnim junakom so se spoznavali že starši današnjih otrok. Je tako rekoč medgeneracijski junak, ki je pomemben v naši literarni dediščini. V prvem razredu sem se ukvarjala predvsem z obravnavo te slikanice in poustvarjanjem. Pričakovana doživetja ob branju in poustvarjanju v 1. razredu, so bila prav gotovo ta, da učenci še verjamejo pravljici, saj nimajo strogo ločene ter izostrene med resničnostjo in neresničnostjo. Učenci so svoje domišljijско - čutne predstave gradili v nove celote, praviloma iz svojih lastnih predstav in izkušenj. Predstave v pravljici so tesno povezane z miselnimi shemami, kar pomeni, da so učenci ob poslušanju in poustvarjanju vseskozi predmete in živali doživljali kot samega sebe, kot si sami želijo. In prav v tem je bil smisel takšne obravnave, da se otrok identificira s književnim junakom. Ob tem sem opisovala različne načine poustvarjanja, kjer so se učenci razvijali govorni položaj, se poistovetili s književnim junakom, razmišljali o značajskih lastnostih drugih oseb, sestavljali domišljijско - čutne predstave o prostoru in času, razvijali motive o ravnanju književnega junaka ter sposobnost samega poustvarjanja. Takšen način dela omogoča učitelju številne aktivnosti pred, med in po branju, učencem pa prav gotovo veselo in sproščeno književno potovanje, ki si ga zapomnijo za celo življenje.

2 KAJ JE BRANJE?

Brati pomeni razpoznavati znake za glasove in jih vezati v besede (SSKJ, <http://bos.zrc-sazu.si/cgi/neva.exe?name=ssbsj&tch=14&expression=zs%3D4997>).

Pedagoška enciklopedija (1989) navaja naslednjo definicijo branja »Branje pomeni prepoznavati črke (grafeme) v pisani ali tiskani obliki (ki jih izgovarjamo ali ne), prehajanje z očmi čez to, kar je napisano ali natiskano, sprejemati informacije (sporočila) iz besedila, prenesti znake pisanega jezika v slušne znake (znake govornega jezika). Branje je komunikacijski proces, v katerem besedilo prenaša sporočilo, bralec pa ga sprejema. Pogoji odvijanje komunikacijskega procesa pa je skupna koda oz. usklajenost bralčeve kode in kode besedila.«

3 BRALNI RAZVOJ (PO CHALLOVI)

Številni avtorji pri opredelitvah bralnega razvoja izhajajo iz Piagetove teorije kognitivnega razvoja. Prehodi na višje stopnje so pogojeni s kognitivnim razvojem posameznika, ki je eden od pogojev za prehod na višjo stopnjo bralnega razvoja. Iz Piagetove teorije kognitivnega razvoja je izhajala tudi Challove. Bralni stadiji si sledijo v logičnem zaporedju. Nobenega izmed njih ni mogoče preskočiti. Napredovanje je odvisno od kognitivnega razvoja in vpliva okolja. Model vsebuje šest stadijev.

Stadij 0 – predbralno obdobje (priprava na branje), od rojstva do 6. leta Ta stopnja traja najdlje in je čas največjih sprememb v otrokovih bralnih oziroma predbralnih sposobnostih. Otroku zaradi vpliva okolja, v katerem živi, pridobiva znanja o črkah, besedah in knjigah ter spoznava različne vidike jezika in naravo besed (in sicer tako, da jih lahko razčlenjuje, spaja ter z različnimi glasovi in deli besed ustvarja nove itn.). Pri pet- do sedemletnih otrocih se tako pojavi metajezikovno zavedanje. Po drugi strani pa se v tem obdobju razvijajo še

nekatero sposobnosti, ki so pomembne za branje, še posebej zaznavne sposobnosti (tj. vidnega in slušnega razločevanja).

Stadij 1 – obdobje začetnega branja ali dekodiranja, starost od 6 do 7 let Otroci se v tem obdobju naučijo vseh črk in glasov ter ponotranjijo kognitivno znanje o jeziku (tj. znajo prepoznati napako). Dokončno naj bi razvili vidno razločevanje, delno pa tudi slušnega. V tem obdobju gredo skozi tri faze. Najprej so bolj pozorni na pomen besed kot na obliko, zato so pri branju lahko natančni (npr. preberejo besedo, ki sicer pomensko ustreza sobesedilu, vendar ni prava). Kasneje postanejo bolj pozorni na grafično podobo besed, v tretji fazi pa naj bi prišlo do sinteze obojega – otroci berejo gladko in natančno.

Stadij 2 – utrjevanje spretnosti branja (tekoče branje), starost od 7 do 8 let. Ta stopnja ni namenjena pridobivanju novih informacij, temveč utrjevanju tistega, kar smo se naučili na prejšnji stopnji. Učenec se torej uri v hitri in natančni prepoznavi črk in besed ter izboljšuje bralno tehniko, da bi ponotranjil spretnost dekodiranja oziroma avtomatiziral tehniko branja. Ko dekodiranje postane avtomatično, se več pozornosti nameni višjim ravnam razumevanja in predelave besedila. Do avtomatizacije pride z veliko vaje in ponavljanja. Otrok naj bi v tem obdobju bral znane knjige z veliko slikovnega gradiva, iz katere ga že delno prepozna vsebino.

Stadij 3 – branje za učenje (odkrivanje pomena), starost od 9 do 14 let Na tej stopnji z branjem pridobivamo nove informacije. Bolj kot izgovorjava postanejo pomembni pojmi in informacije. Branje postane sredstvo za pridobivanje znanja, torej branje za učenje. Vendar pa učenec besedilo še vedno presoja samo iz enega vidika. Na začetku pogled na informacije iz besedila izraža z vidika avtorja in jih sprejema relativno nekritično. Kasneje je že sposoben vzpostaviti razmerje do besedila, analizirati, sintetizirati in se kritično odzvati na prebrana stališča.

Stadij 4 – večstranski pogled na prebrano (odnosi in stališča), od 14 do 18 let Bralec v tem obdobju zaradi znanja, pridobljenega v času šolanja, in dosežene stopnje v spoznavnem razvoju sprejema, primerja in presoja prebrano ne samo z enega temveč več zornih kotov.

Stadij 5 – konstrukcija in rekonstrukcija – pogled na svet, od 18. leta naprej Konstruktivnost je glavna značilnost te stopnje. Bralec sam izgraja svoj sistem znanja s pomočjo višjih miselnih procesov (tj. analize, sinteze in vrednotenja). Pristop k branju postane selektiven in fleksibilen. Branje je učinkovito zaradi širokega splošnega znanja in specifičnega znanja na področju, o katerem beremo. Z abstrakcijo in generalizacijo lahko bralec oblikuje lastno stališče do stališča drugih (Pečjak, 1999).

4 BRANJE ZA ZNANJE IN BRANJE ZA ZABAVO

Branje otroku je vse od zgodnjega otroštva ključno za njegov vsestranski razvoj, saj spodbuja razvoj možganov, otrok pa tako pridobiva znanje o svetu. Če starši berejo skupaj z otroki, to odločno vpliva na otrokov razvoj njegove bralne pismenosti, kasnejše uspešno učenje in bogastvo besednega zaklada. Pri družinskem branju sta dragocena toplina in zaupanje, ki krepita čustvene vezi. Otroci kasneje lažje berejo, če so jim starši v prvih treh letih življenja brali. Albert Einstein je dejal: »Če želimo imeti pametne otroke, jim berimo pravljice, in če bi želeli imeti še bolj pametne otroke, jim berimo še več pravljic.« Otroku je priporočljivo brati v maternem jeziku, saj se z njim lažje izražamo in smo bolj sproščeni. Če sta materna jezika staršev različna, naj otroku vsak bere v svojem. Otrok se s poslušanjem branja uči knjižnega jezika in spozna, da za sporazumevanje uporabljamo tako pogovorni kot knjižni jezik. Z branjem ni nikoli začeti pre zgodaj. Vsekakor je za to čas že takoj po

rojstvu. Začnemo s prstnimi igrami, izštevančkami, uspavankami ipd., pri šestih mesecih pa mu damo prvo knjigo, ki vsebuje veliko slik in malo besedila. Otroka k branju ne smemo siliti, saj bo tako dobil odpor. Pomembno je, da se z otrokom pogovorimo o prebranem, da preverimo, ali otrok sledi branju ter ga tako spodbujamo, da si ustvarja lastno mnenje do vsebine ter se uči prepoznavati in izražati čustva.

5 POMEN BRANJA ZA USPEŠNO UČENJE

Mnogo učencev, ne samo v starosti osmih ali devetih let, ko se srečujemo z velikimi težavami pri branju, temveč tudi ob zaključku šolanja, izredno slabo bere in piše (Šubič, 1997, str. 115). Dobro razvita bralna sposobnost omogoča prosti dostop do različnih podatkov oz. vsega znanja, do raznih oblik leposlovja in do sposobnosti obrambe pred manipulacijo z raznimi besedili, prispeva tudi k razvoju drugih jezikovnih zmožnosti, ki omogočajo uspešnejše delo in kakovostnejše življenje. V zadnjih letih je pomemben razvoj elektronskih komunikacijskih možnosti, ki pri mlajših generacijah pogosto manjšajo zanimanje za tiskano besedo ter povzročajo upadanje jezikovnih zmožnosti. Danes mladi zaradi sodobnih medijev ne razvijejo več zadostne sposobnosti za rokovanje zgolj z besednih gradivom: za poslušanje, branje in pisanje. Možgani, ki niso bili dovolj verbalno spodbujani in niso dobili potrebnih izkušenj v zgodnjih razvojnih stopnjah, se tudi ustrezno ne razvijajo. Zato so v nekaterih državah razvili programe, ki usposablajo starše za spodbujanje otrok k predšolskemu branju, o skupnem branju staršev in otrok v šolah. Ugotovili so, da je

13 razvoj bralne sposobnosti premosorazmeren s pozitivnim odnosom do knjige (Grosman, 1997). Veliko učencev ne bere dovolj dobro, da bi res uživali v branju, dobri bralci pa so lahko le tisti, ki veliko berejo (Hanuš, 1997, str. 42). Kdor veliko bere, ima možnost segati po najrazličnejših delih, ta bo razvil bralne veščine in s tem vzljubil branje. Branje je še vedno, kljub najrazličnejšim medijem, ki nas obkrožajo, eden odločilnih dejavnikov otrokove uspešnosti v šoli (Hanuš, 1997, str. 46). Spretnost branja je v življenju zelo pomembna. Številnim odraslim povzroča težave branje navodil, izpopolnjevanje obrazcev in pisanje prošenj. Študije kažejo na pomemben učinek bralnega razumevanja na učno uspešnost posameznika.

6 IDENTIFIKACIJA S KNJIŽEVNIMI JUNAKI

Ko smo z učenci prebrali zgodbo Maček Muri, smo zgodbo spremenili v igro. In kako se igrati zgodbo? Z gledališčem. Gledališče je tisto, ko zgodbe zaživijo med nami. Spremenijo se tudi osebe: iz on(a) postane jaz ali ti. Otrok lahko postane junak ali oseba, ki junaku pomaga. Lahko se spremeni značaj osebe, njeno delovanje, lahko se spremeni potek zgodbe, celo njen konec. Učilnica postane mesto, stol hiša, voda čarobna kava.

Pri gledališču ne gre samo za drugačen čas, prostor in nalin dogajanja, ampak tudi za drug tip čustvovanja. Učenci se tako radi igrajo igro iz knjige.

Epika obravnava človeka v dogodku, dramatika obravnava dogodek med ljudmi.

Če se igramo gledališče v skupini, se postavljamo v različne vloge, torej v različne odnose in preizkušamo njihovo raznolikost. Tako bogatimo medsebojne odnose, se boljše spoznavamo in razumemo in tkemo bogatejšo čustveno mrežo, ki nas povezuje.

7 DEJAVNOSTI ON BRANJU

Branje Mačka Murija sem povezala z likovno, glasbeno, gibalno dejavnostjo, dramatizacijo in drugimi ustvarjalnimi in poustvarjalnimi dejavnostmi s področja domišljije, govorne in estetske vzgoje ter na koncu z naspotom za starše. Dejavnosti so spontano in mehko izhajale druga iz druge in prehajale druga v drugo.

Pro pouku smo obravnavali pravljico o Mačku Muriju in njegovem Mačjem mestu. Opazila sem, da je literarno delo mojim učencem bilo zelo blizu. Zakaj? Verjetno zato, ker ponujajo prebivalci Mačjega mesta indentificijske figure tako očetom (ki so v prizorih kjer navdušena publika navija na mačji nogometni tekmi in tam ko gresta Miv in Mav na veliko mleko) kot mamam (ki se prepoznajo v Macini prijateljici Mici). Blizu so jim načini čustvovanja, ravnanja kot tudi dogajalni prostori, ki so idealna priložnost, da z učenci vadimo sestavljanje domišljjskočutne predstave dogajalnega prostora.

Začeli smo s pogovorom kam hodijo z družino na torte, kakšna je trgovina z ogrlicami, kako je v trgovini, kje kupujemo čevlje ...

Vse te prostore smo nato v domišljiji spremenili in dopolnili tako, da so postala mačja slaščičarna, mačja draguljarna, mačja trgovina s čevlji, mačja šola ...

Nato so učenci zaprli oči in peljala sem jih skozi to mesto in povsod kjer smo se ustavili so opisali svojo domišljjsko sliko. Nato so se v skupinah posvetovali, kako je v mačjem mestu. Ko so končali sem napovedala Kovičevo pravljico Maček Muri, jo prebrala. Pravljico smo interpretirali tako, da smo jo skupaj pripovedovali.

Pri poglobljanju doživetja smo se na pamet učili prvo pesem v slikanici. Pri tem smo si pomagali sponazarjanjem z gibi. Poslušali smo tudi pesem Nece Falk, Ko zapoje zvonček v uri prebudi se maček Muri ... Ponovno sem prebrala del Mačka Murija, kjer Kovič opisuje jutranji sprehod Murija po Mačjem mestu. Potem je vsak izmed otrok narisal načrt Mačjega mesta; gostilno Pri črnem mačku, brivnica Pri obritem mucu, mačjo šolo, slaščičarno Mačji jeziki, trgovino Pri obutem mačku in draguljarno Mačkine solze.

Naslednjo uro sem oblikovala 6 skupin, vsaka je oblikovala svoj kotiček, ki je predstavljal Mačjo mesto. Nato so se skupine igrale mačjo draguljarno, mačjo trgovino, mačjo šolo ... Izdelali so si tudi rekvizite. Učenci so za dejavnostmi tako zgrabili, da so se naslednje dni igrali Mačje mesto med vsakim odmorom ter dodajali rekvizite, ki so jih prinesli od doma.

Vadili smo pesem Neže Falk, tako da smo med odmori peli pesem Maček Muri, kasneje smo še temu dodali plesne gibe.

Ker so učenci pokazali zanimanje sem vsakemu od njih dala del besedila Mačka Murija, da so ga naučili pri podaljšanem bivanju.

Bližal se je nastop za starše zato smo vse to združili kot predstavo za njih. Učenci so sami za njih naredili tudi Mačja vabila.

Ko je prišel dan, smo pred starši izvedli nastop Mačka Murija, kjer smo povezali dramatizacijo, ples, glasbo, likovno umetnost in drugimi ustvarjalnimi in poustvarjalnimi dejavnostmi s področja domišljije, govorne in estetske vzgoje.

8 ZAKLJUČEK

Otroka je potrebno uvajati v svet pismenosti v vsakdanjih situacijah. Tako otrok spoznava uporabnost pismenosti, kar ga motivira za nadaljne korake, saj je pismenost vtkana v skoraj vsa področja človekovega delovanja ter od posameznika zahteva stalno učenje in

prilagajanje. Otrokova izkušnja v opisanih dejavnostih je, da branje in pisanje nista povezana samo z učenjem, temveč da je pisemnost pomembna za opravljanje dela, za delovanje v domačem okolju in v svetu, za razvedrilo, zabavo oz. pomembna za preživetje. Tako sem tudi jaz videla možnost za razvijanje interesa za branje, željo po samostojnem branju, pomnenje enostavnih besedil in to nam je na koncu tudi uspelo.

Literatura in viri

1. Grosman, M. Zakaj je bralna sposobnost skrb nas vseh (str. 9 – 26). V: Branje skrb vseh: strokovno posvetovanje Bralnega društva Slovenije 21. in 22. november 1997. (uredila Silva Novljan) Ljubljana: Bralno društvo Slovenije, 1998. ISBN 961-90566-1-2.
2. Hanuš, B. Branju prijazne šole (str. 41-50). V: Branje skrb vseh: strokovno posvetovanje Bralnega društva Slovenije 21. in 22. november 1997. (uredila Silva Novljan) Ljubljana: Bralno društvo Slovenije, 1998. ISBN 961-90566-1-2.
3. Pedagoška enciklopedija (1989). Beograd. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
4. Pečjak, S. (1999): Osnove psihologije branja: spiralni model kot oblika razvijanja bralnih sposobnostim učencev. Ljubljana. Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
5. Slovar slovenskega knjižnega jezika (online). (Citirano 20. 9. 2019). Dostopno na naslovu:
<http://bos.zrc-sazu.si/cgi/neva.exe?name=ssbsj&tch=14&expression=zs%3D4997>
6. Šubič, D. Motiviranje za branja in pisanje različnih literarnih vrst v 3. razredu osnovne šole (str. 115-1256). V: Branje skrb vseh: strokovno posvetovanje Bralnega društva Slovenije 21. in 22. november 1997. (uredila Silva Novljan) Ljubljana: Bralno društvo Slovenije, 1998. ISBN 961-90566-1-2

DARIJA ROŠ
OŠ BELTINCI
OH, TE MERE!

Povzetek

Učenci pri matematiki na razredni stopnji pridobijo izkušnje s količinami, enotami, merami in preprostim merjenjem. V 6. in 7. razredu osnovne šole se znanje o merah pri matematiki nadgradi in izpopolni s pretvarjanjem mer za dolžino, čas, prostornino, površino, maso. Leto znanje pa je potem ključnega pomena v nadaljnjih letih šolanja pri predmetih fizika, kemija in tehnika in tehnologija.

A učenci imajo v 6. in 7. razredu pri matematiki kar precej težav s predstavami o količinah in s pretvarjanjem mer. Vem pa, da imajo šestošolci zelo radi učni predmet gospodinjstvo in praktično delo pri njem. Če oboje združim, nastane aktivnost, ki se jo da izvesti pri dnevu dejavnosti (npr. tehniškem dnevu).

V sodobni šoli se daje poudarek korelaciji med predmeti, dejavnostim, ki motivirajo in aktivirajo učence ter utrjevanju znanja tudi izven učilnic.

Predstavila bom primer korelacije med matematiko in gospodinjstvom kjer učenci utrdijo predstave o merah in pretvarjanje le-teh.

Ključne besede: mere, matematika, pretvarjanje mer, dan dejavnosti, recepti, 6. in 7. razred

OH, THOSE MEASURES!

Abstract

Pupils from 1st to 5th grade gain experience in quantities, units, dimensions and simple measurement in mathematics. In the 6th and 7th grade of primary school, the knowledge of the dimensions in mathematics is upgraded and perfected by converting the dimensions for length, time, volume, area and mass. This knowledge is then crucial in the subsequent years of schooling in the subjects of physics, chemistry and technology.

But students in 6th and 7th grade have a lot of problems in mathematics with ideas about quantities and converting dimensions. I know, however, that sixth-graders are very fond of teaching the house economics and working with it. Combining the two results in an activity that can be performed on the day of activity in 6th or 7th grade (for example technical day). In modern school, the emphasis is placed on the correlation between subjects, activities that motivate and activate students, and consolidate knowledge beyond the classroom.

I will present an example of a correlation between math and house economics on a day of activity where students consolidate ideas about measures and about converting them.

Keywords: measures, mathematics, converting dimensions, day of activity, recipes, 6th and 7th grades

1 UVOD

V devetletni osnovni šoli imajo učenci petnajst dni dejavnosti, od tega pet tehniških dni. V okviru omenjenih dni učencem ponudimo raznolike vsebine, ki jih dopolnimo še s praktičnimi dejavnostmi. Učitelji opažamo, da našim učencem manjkajo, tako v šoli kot doma, priložnosti za praktično delo, ročne aktivnosti in urjenje motoričnih spretnosti.

V šoli lahko veliko aktivnosti vključimo v dneve dejavnosti, izbirne predmete in interesne dejavnosti.

V prispevku predstavljam primer dneva dejavnosti za učence 6. ali 7. razreda z aktivnostmi s področja matematike in gospodinjstva. Učenci se pri matematiki učijo o merah in pretvarjanju le-teh, a jih ima velika večina težave pri tem. Zato sem iskala način kako bi učencem na drugačen način, morda izven učilnice, učencem ponudila aktivnost, ki bi jim izboljšala predstave o količinah in enotah ter izboljšala postopek pretvarjanja mer.

2 MERE PRI MATEMATIKI

2.1 KAJ UČENCI MORAJO VEDTI O MERAH

Šestošolci pri sklopu Merjenje usvajajo cilje

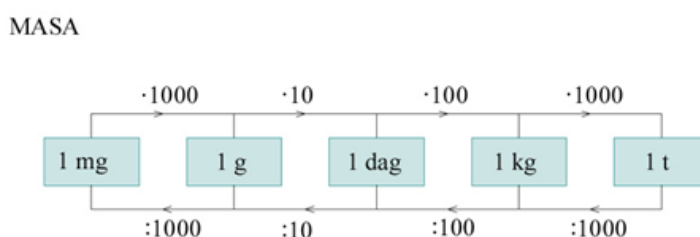
- pretvarjajo merske enote na izbrano enoto in računajo z njimi (manjše enote v večje), spoznajo ploščinske enote a, ha, km² in jih povežejo s primeri merjenja v vsakdanjem življenju,
- opredelijo pojem prostornina in primerjajo prostornini dveh teles, ocenijo, primerjajo in merijo prostornino z relativnimi, konstantnimi nestandardnimi in standardnimi enotami,
- povežejo votle mere s kubnimi,
- razlikujejo med prostornino in površino (posebej na preprostih telesih),
- s premislekom izračunajo prostornino kocke in kvadra,
- pretvarjajo večimenske kotne enote v istoimenske in obratno ter računajo z njimi (tudi z uporabo žepnega računalja),
- zapisujejo merske količine z naravnim številom, decimalnim številom in ulomkom (npr. 5 dl, 0,5 l in $\frac{1}{4}$ l) ob primerih iz vsakdanjega življenja.

Sedmošolci pa pri sklopu Merjenje

- utrjujejo pretvarjanje merskih enot in jih povežejo z reševanjem geometrijskih nalog.

2.2 PRETVARJANJE MER

Učence učimo pretvarjati merske enote oziroma mere na več načinov. Najpogosteje uporabljajo predvsem dva: tabelo za pretvarjanje in pretvarjanje s pomočjo pretvornikov.

Slika 1: Tabela za pretvarjanje merskih enot. Vir: <https://eucbeniki.sio.si>.

	m ²	dm ²	cm ²	mm ²
1 m ² = 100 dm ²	1	0	0	
1 dm ² = 100 cm ²		1	0	0
1 cm ² = 100 mm ²			1	0
	1	0	0	0

$1 \text{ m}^2 = 100 \text{ dm}^2 = 10000 \text{ cm}^2 = 1000000 \text{ mm}^2$

Slika 2: Pretvarjanje s pomočjo pretvornikov. Vir: <https://euclibeni.si>.

A kljub prikazanima vizualnima oporama, učenci predvsem v 6. razredu postopek pretvarjanja mer s težavo usvajajo in potrebujejo veliko utrjevanja ter ponovnih razlag.

Zato pretvarjanje mer vključujem v različne sklope matematike v 6. in 7. razredu in tako tudi izvajam korelacijo različnih matematičnih vsebin. Obenem pa izkoristim vse priložnost v šoli, npr. dneve dejavnosti, da vanje vključim utrjevanje zahtevnejših matematičnih vsebin na drugačne načine. Učenci imajo take dejavnosti zelo radi, saj se jim zdi, da sicer so v šoli, a se ne učijo.

2.3 DEJAVNOST »OH, TE MERE!«

2.3.1 DAN DEJAVNOSTI

V okviru dni dejavnosti v 6. ali v 7. razredu lahko proti koncu šolskega leta izvedemo tehniški dan Merjenje in merski pripomočki. V omenjenem dnevu imamo tako korelacijo matematike, gospodinjstva ter tehnike in tehnologije.

Učence predhodno razdelimo v manjše učne skupine (npr. 15 učencev v skupini) z dvema učiteljema mentorjem. Zaželeno je, da sta to učitelj matematike in učitelj gospodinjstva ali tehnike in tehnologije. Del dneva dejavnosti se izvaja v kuhinji za učence.

Dan dejavnosti traja pet šolskih ur. Razdelitev dejavnosti glede na šolske ure je:

- 1. ura: opazovanje količin in ocenjevanje,
- 2. ura: pretvarjanje mer,
- 3. in 4. ura: uporaba merjenja pri kuhanju,
- 5. ura: merski pripomočki.

2.3.1.1 OPAZOVANJE KOLIČIN IN OCENJEVANJE

Za motivacijo in aktivacijo učencev izvedemo gibalno igro z merami, npr. igro »Ljubljana-Zagreb-Beograd« oziroma nekateri učenci to igro poznajo pod imenom »Kraljica koliko je ura«. V igri se pojavijo nestandardne dolžinske mere: mišji koraki, slonji koraki, veveričji poskoki ...

Po gibalnem uvodu se učenci posedejo v krog, na sredino kroga postavimo poljuben predmet, npr. velikega plišastega medveda, in zastavimo problemsko vprašanje: »Kaj vse lahko izmerimo medvedu?«

Razgovor ob tem vprašanju izrabimo za ponovitev o količinah, merah, enotah.

A namesto merjenja učence izzovemo, naj namesto merjenja ocenijo količine pri medvedu: maso, dolžino, starost, ceno, prostornino idr.

Ocenjevanje je večšina, ki jo vsi zelo pogosto uporabljamo v vsakdanjem življenju.

2.3.1.2 PRETVARJANJE MER

Učencem razdelimo učne lističe in žepna računalna. Razdelimo jih v manjše skupinice, ki naj imajo po tri učence. Vsaka skupina dobi svoj problem, to je »Pomešani recept«.

POMEŠANI RECEPT

PALČINKE za 4 osebe

Sestavine:

- 1 liter MLEKA za 8 oseb
- 0,12 kilograma MOKE za 4 osebe
- $\frac{1}{2}$ JAJCA za 1 osebo
- 7 ščepov SOLI za 7 oseb
- 0,6 litrov MARMELADE za 12 ljudi
- 1 žlička SLADKORJA za 2 osebi

Sestavine za 4 osebe:

_____ dl
 _____ g
 _____ jajc
 _____ ščepov
 _____ ml
 _____ žličk

Postopek priprave jedi: glej DZ Gospodinjstvo – prehrana (1976), stran 88.

Slika 3: Pomešani recept Palačinke

Uporabimo po težavnosti različne recepte za diferenciacijo dela glede na matematične in praktične sposobnosti učencev. Uporabimo preizkušene recepte za

- palačinke (srednje zahteven),
- pomarančno mleko (lahek),
- špageti po milansko (zelo zahteven),
- porova juha (srednje zahteven),
- puding z jabolki (srednje zahteven).

POMEŠANI RECEPT

POMARANČNO MLEKO za 15 oseb

Sestavine:

- 0,002 hektolitra MLEKA za 1 osebo
- 1,5 POMARANČE za 3 osebe
- 0,048 dekagramov VANILINA za 4 ljudi
- 70 žlica SLADKORJA za 70 oseb

Sestavine za 15 oseb:

_____ dl
 _____ pomaranč
 _____ g
 _____ žlic

Postopek priprave jedi: glej DZ Gospodinjstvo – prehrana (1976), stran 71.

Slika 4: Pomešani recept Pomarančno mleko

Naloga skupine je, da »pomešani recept« prilagodi tako, da le-ta postane uporaben za določeno število oseb. Seveda morajo ob tem upoštevati tudi zahtevane merske enote.

2.3.1.3 UPORABA MERJENJA PRI KUHANJU

Učenci uporabijo merjenje v vsakdanjem življenju, to je pri pripravi jedi. Ta del dneva dejavnosti izvedemo v učilnici gospodinjstva, ki je opremljena s kuhinjo za učence.

Učenci si zapišejo izdelan recept v zvezek za matematiko; iz Delovnih zvezkov Gospodinjstvo – prehrana (1976), ki se nahajajo v arhivu gospodinjstvene učilnice si preprišejo tudi postopek priprave jedi. V skupini se dogovorijo o razdelitvi nalog.

V naprej imajo pripravljene potrebne sestavine in živila, pripomočke za merjenje in kuhalne pripomočke.

Učitelja mentorja koordinirata in usmerjata praktično delo skupin.

Za pripravo jedi, očiščenje delovnega mesta po kuhanju in pokušino pripravljenih jedi imajo na voljo dve šolski uri.

Pomemben del opisane aktivnosti je merjenje z ustreznimi merskimi pripomočki.

2.3.1.4 MERSKI PRIPOMOČKI

Po zaključku kuhanja učenci razstavijo vse uporabljene merske pripomočke, jih opišejo in predstavijo njihovo uporabo.

S pomočjo spleta poiščejo še druge merske pripomočke, ki jih poznajo iz vsakdanjega življenja in opišejo načine merjenja časa, mase, prostornine tekočin itd.

Dan dejavnosti zaključimo s kvizom »Oceni in napovej«. Učitelj učencem prikaže količine ali posamezne predmete in zastavlja vprašanja:

- Koliko g sladkorja ima 1 žlica sladkorja?
- Koliko ml vode je v kozarcu?
- Kako visoka so vrata v učilnici?
- Koliko tehta 1 pomaranča?
- Koliko tehta ducat jajc?
- Koliko kg tehta 1 l mleka?
- ...

Učenci ocenijo in zapišejo rezultat na list papirja. Pravilnost napovedi preverijo z merjenjem, torej z uporabo različnih merskih pripomočkov.

Zmaga učenec z največ pravilnimi ali najbližjimi rezultati.

3 SKLEP

S predstavljenim načinom utrjevanja znanja o merjenju učencem nudimo prikaz učenja izven matematične učilnice, predstavimo jim uporabno vrednost merjenja v vsakdanjem življenju, prikažemo preplet učnih vsebin skozi več šolskih predmetov in prilagajamo zahtevnost postopkov možnostim posameznih učencev.

Najpomembneje pa je, da tako tudi odpravljamo stereotipe kot so »matematika je težka« ali »jaz tega ne vem«.

In upam, da bomo tako učitelji matematike manjkrat deležni vzklika učencev: »Oh, te mere!«

Literatura in viri

1. Žakelj, A., Prinčič Röhler, A., in drugi. 2011. Program osnovna šola, Matematika, Učni načrt. Dostopno na: <http://mizs.arhiv-spletisc.gov.si> (19. 9. 2019).
2. Matoh, M., Šilc, M., Šušteršič, A., Brodnik-Malešič, C., 1976. Gospodinjstvo – prehrana, delovni zvezek za osnovno šolo. Ljubljana: Založba CZNG.
3. Eučbenik Matematika 6. Dostopno na: <https://eucbeniki.sio.si/matematika6/529/index.html> (19. 9. 2019).

DARIJA ROŠ
OŠ BELTINCI

PAMETNI TELEFON PRI MATEMATIKI V III. TRIADI OŠ

Povzetek

Današnji učenci III. triade so mladostniki, ki popoldneve preživljajo v sodobnih domovih obkroženi z najrazličnejšimi pametnimi pripomočki in napravami. Prav je, da tudi šola sledi s svojo ponudbo tehnološkemu razvoju. Ob enem morajo tudi učitelji iti v korak s časom in se nenehno izobraževati ter usposablјati za rabo novih pedagoških metod in učnih pripomočkov.

Šola naj bo prostor v katerem se imajo učenci priložnost seznaniti z različnimi oblikami učenja, se preizkusiti v novih učnih situacijah ter preizkusiti in se naučiti uporabljati sodobne učne pripomočke.

Eden izmed vse prisotnih sodobnih predmetov je pametni telefon o vsestranski uporabi katerega vemo prav gotovo premalo. V prispevku so predstavljeni štiri primeri rabe le-tega pri pouku matematike od 7. do 9. razreda osnovne šole.

Ključne besede: pametni telefon, matematika, aplikacija, Google Play, Photomath

SMART PHONE IN MATHEMATICS IN 3RD TRIAD OF PRIMARY SCHOOL

Abstract

Today's students III. triad are adolescents who spend the afternoon in modern homes surrounded by a variety of smart gadgets and other devices. It is right that the school also follows its offer of technological development. Along with this, teachers also need to keep up with the time and constantly be educated and trained to use new pedagogical methods and teaching aids.

The school should be a place where students have the opportunity to learn about different forms of learning, to try themselves in new learning situations, to try and learn how to use modern teaching aids.

One of the ever-present modern objects is the smartphone about the versatile use of which we know for sure. The paper presents four examples of its use; mathematics from 7th to 9th grade of primary school.

Keywords: smartphone, mathematics, application, Google Play, Photomath

1 UVOD

V prispevku predstavljam kot primer sodobnega pristopa k poučevanja rabo mobilnega telefona pri pouku matematike. Osredotočam se na učence III. triade osnovne šole, s katerimi imam tudi največ učnih izkušenj.

Matematika med učenci ne velja za enega izmed najbolj priljubljenih šolskih predmetov na predmetni stopnji. Iz pogovorov z učenci, pa tudi iz anket, ki jih občasno opravim med učenci katere poučujem, lahko razberem, da se jim matematika zdi težak učni predmet saj zahteva sprotno delo, snov se nenehno nadgrajuje in učenci morajo imeti dobro predznanje, ob tem pa še veliko učencev od staršev pridobi negativen odnos do matematike. Opažam pa tudi, da se iz leta v leto več razkorak v sposobnostih učencev; v oddelkih in učnih skupinah imamo ali zelo sposobne učence ali učno šibke učence, zelo malo pa je srednje sposobnih učencev.

Kadar pri pouku matematike ugotovim, da so učenci slabo motivirani za učenje, se trudim najti in preizkusiti v razredu nove pristope ter načine poučevanja. Vse, kar je novo v razredu, po navadi vzbudi pri učencih radovednost in jih tako vsaj za nekaj časa poveča motivacijo za delo.

V sodobni šoli imamo učitelji na voljo obilo dejavnosti in pripomočkov, s katerimi lahko popestrimo pouk. Pri matematiki med sodobne učne pripomočke sodijo: i-table, LCD-projektorji, računalniki, kalkulatorji, i-učbeniki, tablice, pametni telefoni ...

Da, tudi pametni telefon je lahko učni pripomoček.

2 UPORABA PAMETNEGA TELEFONA PRI MATEMATIKI

2.1 UČNI NAČRT ZA MATEMATIKO

V veljavnem Učnem načrtu matematike za program osnovne šole med didaktičnimi priporočili najdemo predloge dejavnosti za razvoj problemskih znanj, npr. (UN matematika, 2011, p. 75):

- učenci kritično uporabljajo informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (IKT): računalniški programi, uporaba spleta;
- učenci uporabljajo informacijsko-komunikacijsko tehnologijo pri usvajanju novih matematičnih pojmov, izvajanju matematičnih postopkov, raziskovanju in reševanju matematičnih problemov;
- učenci so ustvarjalni, dajejo pobude, sprejemajo odločitve (samoiniciativnost in podjetnost).
- Prav tako so zapisani napotki o informacijski tehnologiji ((UN matematika, 2011, pp. 80-82):
 - o na voljo imamo različne vrste tehnologij:
 - numerična in grafična računala,
 - računalniške programe (dinamična geometrija, programi za delo s funkcijami, računalniške preglednice, programi za statistiko, programi za učenje ali utrjevanje določenih matematičnih vsebin ipd.),
 - internet (informacije, elektronska učna gradiva, elektronska pošta, spletne učilnice, video konference ipd.),
 - orodja in programe za zapis in predstavitev podatkov ali rezultatov dela (interaktivna tabla, programi za predstavitve ipd.).

Če sledimo sodobnim pristopom pri pouku matematike in tehnološkim novostim v družbi, hitro ugotovimo, da ima skorajda vsak novodobni učenec v lasti pripomoček s katerim lahko dostopa do interneta, ga uporablja kot računalno, na njem uporablja matematične programe - to je pametni telefon.

2.2 PAMETNI TELEFON

Kaj sploh je pametni telefon?

V Slovarju novejšega besedja slovenskega jezika se lahko podučimo, da je to sinonim za »komunikátor -ja m (â), elektronska naprava, ki združuje funkcije prenosnega računalnika in mobilnega telefona; pametni telefon...«.

Pogosta je raba besedne zveze mobilni telefon, tj. prenosni telefon. Z besedno zvezo pametni telefon pa nazivamo prenosni telefon, ki ima zaslon delujoč na dotik in po navadi operacijski sistem Android, za razvoj katerega je zaslužen Google. Ta telefon omogoča uporabniku poleg telefoniranja, pošiljanja sporočil in fotografiranja še povezavo s spletom, uporabo raznih aplikacij in omogoča dostop do aplikacije Google Play.

Na Wikipediji preberemo: »Google Play je Googlovo spletišče, na katerem je vključena spletna trgovina z glasbo, filmi, knjigami in Android aplikacijami, ter medijskim predvajalnikom v oblaku. Storitve je na voljo preko spleta, Android aplikacije ali Google TV.«

2.3 PAMETNI TELEFON PRI MATEMATIKI

Dandanes imajo učenci vsak svoj pametni telefon. Res je, da so pametni telefoni različnih znamk, tipov in velikosti. Uporabljajo jih predvsem za komuniciranje z vrstniki in za brskanje po spletu.

Učenci 8. razreda so v lanskem šolskem letu pri sklopu Izrazi uporabljali pri matematiki numerično računalno, ali šolsko ali svoje od doma. Tako učence v šoli navajam na uporabo njihovih lastnih računal. Nekaj sposobnejših učencev je predlagalo, da bi uporabili numerična računalna, ki jih imajo pametni telefoni. Tako smo na pobudo učencev oblikovali dogovor o vodeni rabi pametnih telefonov pri pouku.

Učenci so preiskali zmožnosti in omejitve numeričnih računal na pametnih telefonih. Bili so izjemno motivirani za delanje matematičnih vaj s pomočjo novega pripomočka. Tako so širše osmislili rabo pametnega telefona in v večji meri izkoristili aplikacije, ki so nam na voljo na teh telefonih.

Poudariti pa moram, da so učenci uporabljali pametni telefon v dvojicah. Učenci so se dogovorili kateri učenec iz dvojice bo (prostovoljno) prinesel svoj pametni telefon. Če dvojica ne bi imela pametnega telefona, bi si lahko sposodila le-tega od mene ali pa bi dobila šolsko tablico.

Jaz pa sem ob tem dobila idejo za premišljeno vključevanje pametnega telefona ali tablice v pouk matematike. Vir izvrstnih prosto dostopnih oziroma brezplačnih aplikacij sem našla v Trgovini Google Play do katere lahko dostopamo preko pametnega telefona, računalnika ali tablice.

Le namestiti si jih moramo in jih uporabljati.

2.3.1 ZNANSTVENI KALKULATOR REAL MAX LK (SCIENTIFIC CALCULATOR REAL MAX LK)

2.3.1.1 OPIS

Z namestitvijo te aplikacije imamo na voljo znanstveni kalkulator z vsemi osnovnimi matematičnimi operacijami, logaritmskimi in trigonometričnimi operacijami, kotnimi enotami, znanstvenimi konstantami itd. Ima dvovrstični zaslon in izgled klasičnega (šolskega) žepnega računalca. Kalkulator je primeren za rabo tako v osnovni kot v srednji šoli.

Slika 1: Znanstveni kalkulator Real Max LK. Vir: <https://play.google.com>

2.3.1.2 PREDNOST

Učenci lahko hitro preverijo pravilnost dobljenih rezultatov. Doma rajši kot običajni kalkulator uporabljajo kalkulator na pametnem telefonu.

2.3.1.3 POMANJKLJIVOST

Ni najbolj primeren pripomoček za računanje z ulomki.

2.3.1.4 UPORABA

Kalkulator je primeren za rabo tako v osnovni kot v srednji šoli, predvsem pri aritmetiki.

Pri osnovnošolski matematiki ga lahko uporabljamo v 7., 8. ali 9. razredu za:

- preverjanje dobljenih rezultatov pri urah utrjevanja
 - o za vsebino Izračun neznanih kotov v štirikotniku v 7. razredu

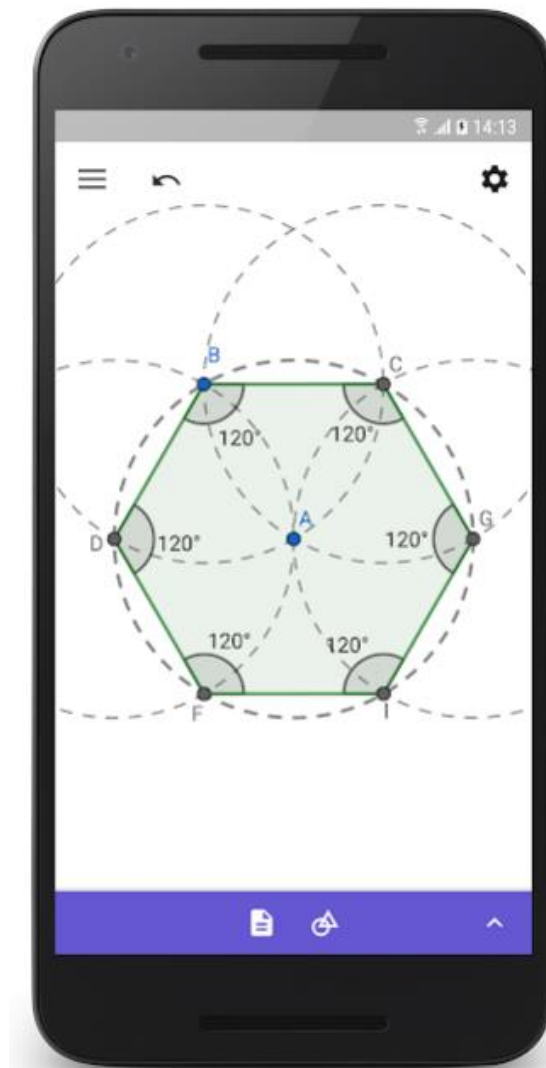
- za vsebino Izračun vrednosti izrazov s celimi števili v 8. razredu
- za vsebino Izračun vrednosti izrazov s spremenljivkami v 9. razredu
- izvajanje zahtevnejših izračunov s pomočjo kalkulatorja
 - za vsebino Besedilne naloge z odstotki v 7. razredu
 - za vsebino Računske naloge o krogu v 8. razredu
 - za vsebino Površina in prostornina sestavljenih teles v 9. razredu.

2.3.2 GEOMETRIJA Z GEOGEBRO

2.3.2.1 OPIS

GeoGebra je eden izmed najpogosteje uporabljenih spletnih pripomočkov med učitelji matematike za izdelavo geometrijskih konstrukcij. Sedaj ga lahko na pametnem telefonu ali tablici uporabljajo tudi učenci za

- izdelavo geometrijskih konstrukcij (liki, koordinatni sistem),
- opazovanje medsebojne lege geometrijskih elementov v ravnini,
- preiskovanju kotov v likih.

Slika 2: Geometrija z GeoGebro. Vir: <https://play.google.com>.

2.3.2.2 PREDNOST

Učenci samostojno izvajajo geometrijske konstrukcije na pametnih napravah. So hitrejši pri konstruiranju. Pri delu so lahko uspešni tudi učenci s slabše razvitimi motoričnimi sposobnostmi. Konstruirajo z dotikom.

2.3.2.3 POMANJKLJIVOST

Jezik aplikacije je angleščina. Učenci morajo biti vešč rabe e-geometrijskih orodij.

2.3.2.4 UPORABA

Pri osnovnošolski matematiki aplikacijo lahko uporabljamo v 7., 8. ali 9. razredu za:

- načrtovanje
 - o za vsebino Znamenite točke trikotnika v 7. razredu,
 - o za vsebino Kvader in kocka v 8. razredu,
 - o za vsebino Pitagorov izrek v 8. razredu,
- preiskovanje
 - o za vsebino Večkotniki v 8. razredu.

2.3.3 MATEMATIČNE IGRE (MATH GAMES)

2.3.3.1 OPIS

Učenci III. triade so mladostniki in otroci hkrati. Radi se igrajo, zato je dobro, da jim občasno ponudimo tudi igre z matematično ali logično vsebino. To nam omogoča aplikacija Math Games.

Za to aktivnost so zelo primerne učne ure pred počitnicami.

Slika 3: Math Games. Vir: <https://play.google.com>.

2.3.3.2 PREDNOST

Učenci so zelo motivirani za igranje iger, še posebej na pametnih napravah. Urijo se v razumevanju in upoštevanju navodil ter hitrosti reševanja problemov. Vprašanja se pojavljajo v obliki kviza.

Učenec si lahko sam nastavi možnosti: časovna omejitev, težavnost, vsebine.

2.3.3.3 POMANJKLJIVOST

Jezik aplikacije je angleščina. Ni možno sodelovanje s sošolci.

2.3.3.4 UPORABA

Aplikacija je uporabna pri delih posameznih učnih ur kot popestritev ur.

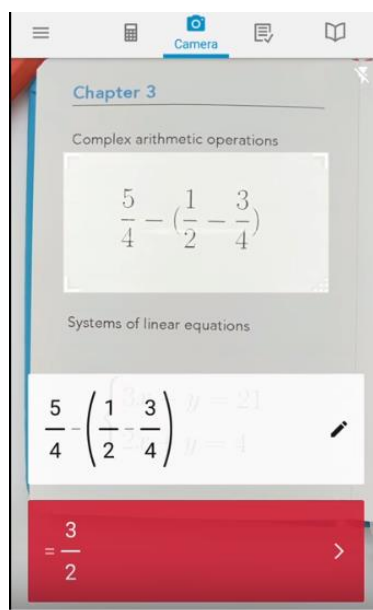
Pri osnovnošolski matematiki jo lahko uporabljamo v 7., 8. ali 9. razredu za:

- urah usvajanja nove snovi
 - o za vsebino Reševanje problemov z ulomki v III. triadi,
- urjenje
 - o upoštevanje navodil v III. triadi,
 - o upoštevanje časovnih omejitev pri reševanju v III. triadi.

2.3.4 PHOTOMATH

2.3.4.1 OPIS

Photomath je aplikacija, ki jo zelo pogosto uporabljajo pri matematiki tako osnovnošolci kot srednješolci. Predvsem pri zahtevnejših domačih nalogah s področja aritmetike in algebre. Uporabnik s pomočjo fotoaparata na pametnem telefonu »poslika« oziroma skenira aritmetični ali algebrski izraz (tiskan ali ročno zapisan), aplikacija pa prikaže rezultat ali poenostavljen izraz. Prav tako lahko s pomočjo te aplikacije poiščemo rešitev ali rešitve enačb, izrišemo graf, rešimo sistem enačb itd.

Slika 4: Photomath. Vir: <https://play.google.com>.

2.3.4.2 PREDNOST

Aplikacija prikaže korake reševanja, kar je zelo uporabno pri učenju učencev, da znajo poiskati in odpraviti lastno napako v matematičnem postopku.

Prepozna ročni zapis učencev v zvezku ali ročni zapis na tabli.

2.3.4.3 POMANJKLJIVOST

Je nisem našla, razen da je v angleščini. Učenci prav tako ne.

2.3.4.4 UPORABA

Aplikacija je uporabna pri aritmetiki, algebri in analizi.

Pri osnovnošolski matematiki ga lahko uporabljamo v 7., 8. ali 9. razredu za:

- ure aktivnosti (naredi, preveri, odpravi napako)
 - o za vsebino Izračun vrednosti izrazov z ulomki v 7. razredu
 - o za vsebino Izračun vrednosti izrazov z racionalnimi števili v 8. razredu
 - o za vsebino Graf linearne funkcije v 9. razredu
- preiskovanje
 - o za vsebino Absolutna in nasprotna vrednost racionalnega števila v 8. razredu
 - o za vsebino Kvadrat dvočlenika – odkrij pravilo v 9. razredu.

3 SKLEP

Tehnološki napredek sodobne družbe je skokovit. Prav je, da mu sledimo tudi v šolah, saj le sodobno usposobljen učitelj lahko deluje v sodobni šoli. In le tehnološko ozaveščen učitelj lahko vodi, preseneča, navdušuje in zastavlja izzive današnjim mladostnikom, našim učencem.

Literatura in viri

1. Žakelj, A., Prinčič Röhler, A., in drugi. 2011. Program osnovna šola, Matematika, Učni načrt. Dostopno na: <http://mizs.arhiv-spletisc.gov.si> (19. 9. 2019).
2. Bizjak Končar, A., Gložančev, A., Kern, B. in drugi, 2013. Slovar novejšega besedja slovenskega jezika. Ljubljana: Založba ZRC.
3. Wikipedija. Google play. Dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Google_Play (19. 9. 2019).
4. Wikipedija. Android. Dostopno na: [https://sl.wikipedia.org/wiki/Android_\(operacijski_sistem\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Android_(operacijski_sistem)) (19. 9. 2019).

MARIJA ROŠER REPAS

ZAVOD ZA GLUHE IN NAGLUŠNE, LJUBLJANA

"MOJ SVET" – DEČEK V PRVEM VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM OBDOBJU OŠ Z ENAKOVREDNIM IZOBRAZBENIM STANDARDOM

Povzetek

Avtizem je vseživljenjska razvojna motnja. Prizadane možgane pri procesiranju informacij. Otrok z avtizmom ima lahko težave na treh področjih: težave s socialno komunikacijo, težave s socialno interakcijo in težave na področju fleksibilnosti mišljenja. V delovnem okolju se srečujem z učenci, ki imajo avtizem. V preteklih letih sem poučevala dečka v drugem in tretjem razredu, ki ima zmeren primanjkljaj v socialni komunikaciji in socialni interakciji, težji primanjkljaj na področju vedenja, interesov in aktivnosti ter lažjo govorno-jezikovno motnjo. Deček je obiskoval prilagojen program z enakovrednim izobrazbenim standardom za učence z govorno-jezikovno motnjo. Opisala bom dečkovo funkcioniranje znotraj pouka, ter prilagoditve ki sem jih izvajala. Posluževala sem se tudi zunanjim motivatorjem, preko katerih sem dečka skušala pripeljati do doseganja ciljev. Kljub prilagoditvam in pomoči, ki smo jo nudili, deček ni bil uspešen v omenjenem programu.

Ključne besede: Avtizem, težave s socialno komunikacijo in socialno interakcijo, težave na področju fleksibilnosti mišljenja, enakovredni izobrazbeni standard, govorno-jezikovna motnja, prilagoditve, motivatorji.

»MY WORLD« - A BOY IN THE FIRST EDUCATIONAL CYCLE OF ADAPTED BASIC SCHOOL PROGRAMME OF AN EQUAL EDUCATIONAL STANDARD

Abstract

Autism is a lifelong developmental disorder. It affects the brain's ability to process information. An autistic child may have deficiencies in three fields: poor social communication skills, problems with social interaction as well as lack of flexible thinking. Autism is an "invisible" disorder, which may lead to parents of autistic children being unjustly told that their child is spoilt or doesn't behave well. An early diagnosis can be crucial for an effective help and treatment. In my praxis I come across children with autism. In the past years I taught a boy in the 2nd and 3rd grade who has a moderate deficit in social interaction and social communication skills, a severe deficit in the field of behaviour, interests and activities and a mild speech-language disorder. The boy attended an adapted basic school programme of an equal educational standard for children with speech-language disorders. I am going to describe the boy's functioning in the class as well as the adapted methods I used. I also tried out some external motivators to help the child reach the goals. Despite the adapted methods and the help he received, the boy did not succeed in the above mentioned basic school programme.

Keywords: Autism, a social communication deficit, a social interaction deficit, lack of flexible thinking, an equal educational standard, speech-language disorder, adapted implementation, motivators.

1 UVOD

»Avtizem je razvojna motnja z moteno socialno interakcijo, zoženjem interesov, stereotipno ponavljajočim se vedenjem, kar lahko spremlja mentalna retardacija in epilepsija, s prizadetostjo prebavil in avtoimunskimi motnjami« (Kobal, 2009, str. 37). Omenjena motnja je nekoč veljala za redko motnjo, v zadnjih letih pa se je njegoa incidenca drastično povečala. Prav zaradi tega je potrebno več pozornosti nameniti posebni obravnavi, posebnemu pristopu, ki mora biti prilagojen prav vsakemu otroku posebej.

2 OPREDELITEV AVTIZMA

Avtizem je razvojna nevrološka motnja, ki se kaže predvsem v primanjkljajih v socialnem razvoju, govoru in komunikaciji ter v aktivnostih in interesih. Obstaja vse več dokazov, da je avtizem posledica drugačnosti v strukturi možganov in njihovega delovanja. Do te drugačnosti najverjetneje prihaja že med nosečnostjo ali med porodom, in sicer zaradi poškodbe možganov ali zaradi genetskih dejavnikov, ki vplivajo na tipično rast možganov (Žagar, 2012).

Glede avtizma velja, da (Kobal, 2009, str. 38):

- se običajno razvije že pred 3. letom starosti;
- prizadene okrog 9 na 1000 oseb;
- je bolj pogost pri otrocih moškega spola (3–4:1);
- pri 20–30 % obolelih otrok nastopi v starosti 18–24 mesecev izrazito obdobje avtistične regresije, v katerem otroci izgubijo že pridobljeno govorno znanje.

3 SPLOŠEN OPIS DEČKA

Deček, ki ga bom predstavila, ima potrjeno motnjo avtističnega spektra. Ima znižane kognitivne in prilagoditvene sposobnosti. Natančno oceno intelektualnih sposobnosti mu je težko podati, ker pri pregledu le teh ni sodeloval. Na preizkusu inteligentnosti doseže rezultate, ki so izven normativnega območja. Težave se kažejo na govorno-jezikovnem področju (razumevanju in izražanju), pozornost je izredno kratkotrajna in odkrenljiva, težave so na področju komunikacije, grafomotorična je šibka. Besedno razumevanje je izredno šibko, mentalna hitrost obdelave informacij je upočasnjena. Sposobnosti prilagajanja zahtevam okolja so zmanjšane. Pri skrbi zase ni samostojen. Na čustvenem področju se kaže manjša zrelost in impulzivnost. Na senzornem področju se kažejo posebnosti na področju zaznavanja zvoka in dotika. Do nazadovanja na področju besedne in nebesedne komunikacije je prišlo okrog 2,5 leta, ko je dobil bratca in zamenjal skupino v vrtcu. Težje se vključuje v socialno interakcijo, ves čas potrebuje nadzor odrasle osebe, potrebuje stalne vzpodbude za vzdrževanje interakcije in komunikacije. Deček ima diagnosticirano zmerne primanjkljaje v socialni komunikaciji in interakciji, težje primanjkljaje na področju vedenja, interesov in aktivnosti ter lažjo govorno-jezikovno motnjo. Deček se je pogosto umakne v svoj svet, se uleže na tla in ne sodeluje ali pa preprosto sedi in ne dela. Potrebuje veliko gibanja, fizične bližine, direktnega vodenja za roko ter proprioceptivne in vestibularne stimulacije. V odnosu do drugih ima težave, nima razvitih ustreznih veščin, odrasle tika, otroke pa začne objemati. Ne vključuje se v razredne aktivnosti in ne zmore upoštevati skupinskih navodil. Njegovo močno področje je dober posluš. Zanimajo ga multimedijske naprave, spreten je na računalniku. Ima dober spomin za odlomke iz risank in filmov. Zapomni si določene besedne zveze. Finomotorične spretnosti so njegovo šibko področje in ga ne zanimajo.

4 ZNAČILNOSTI MOTNJE:

Zmerni primanjkljaj v socialni komunikaciji in socialni interakciji

Otrok ima pomembne primanjkljaje na področju verbalne in neverbalne socialne komunikacije. Opazno je omejeno vzpostavljanje socialnih odnosov in zmanjšano oz. neustrezno odzivanje na socialne pobude drugih. Otrok zmanjšano izraža in deli interese in čustva z drugimi, neustrezno vzpostavlja očesni stik. Njegova govorica telesa je neobičajna, kaže primanjkljaje pri razumevanju in uporabi gest ter težave pri sodelovanju v simbolični igri (Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2015, Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami).

Težji primanjkljaji na področju vedenja, interesov in aktivnosti

Nefleksibilno/rigidno vedenje otroka povzroča zelo pomembna odstopanja pri prilagajanju na spremembe. Otrok je tako preokupiran z interesi in/ali vedenji, da to onemogoča njegovo delovanje na več različnih področjih. Otrok kaže veliko stisko, če mora svoje vedenje spremeniti oz. prilagoditi zahtevam okolja (Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2015, Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami).

Lažja govorno-jezikovna motnja

Otrokova govorno-jezikovna komunikacija odstopa od povprečja kronološko enako starih otrok vsaj na enem od teh področij: pragmatika, semantika, sintaksa, fonologija, artikulacija in fluentnost govora. Razumevanje jezika je v skladu s kronološko starostjo otroka. Razumljivost otrokovega govora je lahko zmanjšana zaradi nadomeščanja, popačenja in izpuščanja več glasov, neustreznega ritma, tempa in hitrosti govora. Otrok s pomočjo govora pretežno učinkovito prenaša informacije, pri tem pa potrebuje več spodbud in pomoči kot vrstniki. V šolskem obdobju potrebuje predvsem podporo in prilagoditve pri učenju zahtevnejših jezikovnih vsebin, pri usvajanju učnih vsebin in izkazovanju znanja (Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2015, Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami).

5 FUNKCIONIRANJE V RAZREDU

Ob vključitvi na našo šolo je prve dni večino časa porabil, da se je navadil na nove prostore, spoznal osebe s katerimi je v razredu vsak dan in spoznal učiteljico. Bil je nesamostojen pri jutranji rutini (preobuvanje, slačenje, priprava na pouk). Pri prehajanju iz učilnice v učilnico je težje sledil koloni, potreboval je nenehno vodenje. Prav tako ga je bilo potrebno spremljati na stranišče, drugače se je lahko zgodilo, da se ni vrnil nazaj v razred. Nekajkrat je šel iz razreda v drug razred ali v avlo, zaradi tega mora biti pod nenehnim nadzorom, prav tako smo ga morali imeti na očeh ves čas v jedilnici. Pri igri na igrišču je lahko bil nevaren za druge otroke (potiskal jih je s tobogana, s plezalne stene, metal mivko v obraz). Pri skupinskem delu je težko sodeloval, pogovorom se ni vključil. Znanje je težko prenašal iz ene situacije v drugo. Učne snovi ni povezoval med seboj. Pri spoznavanju okolja je bilo znanje zgolj mehansko, vsebin ni bil sposoben prenesti v konkretne situacije ali jih povezovati med seboj. Učnim aktivnostim je težko sledil, težko je vzpostavljal in vzdrževal koncentracijo, pozornost je bila kratkotrajna, bolje je delal prvi dve šolski uri. Pri šolskem delu je potreboval nenehno vodenje, v kolikor sem se obrnila stran od njegove mize, je prenehal z delom ali celo odšel od svoje mize. Motivacija za šolsko delo je bila zelo šibka, potreboval je zunanjo motivacijo. Rad je imel glasbeno umetnost, večkrat si je med odmorom prepeval pesmi, ki jih je poznal. Pri likovni umetnosti je rad sodeloval, vendar je

prav tako potreboval nenehno usmerjanje. Socialnih vezi z drugimi ni bil sposoben navezati, največkrat je med odmorom ležal na vreči in gledal knjige. Potreboval je učenje in vodenje na tem področju. Do drugih otrok je pristopil neprimerno (hitro in glasno je vdrl v njihov osebni prostor, bil je grob, igrati se je začel na neprimeren način). Socialne veščine je izvajal tudi s socialno delavko. Večkrat sem opažala, da je otrokom, ki nosijo očala, na silo snel očala z nosu. Deček je rad prihajal v šolo, ni kazal odpora. Ob jutrih me je pozdravil. Grafomotorika je bila slabše razvita, drža pisala pa okorna. Škarje je težko držal in rezal nenatančno. Pri striženju je potreboval pomoč – narisala sem mu črto, po kateri je moral izrezati. Težko je prijel in nesel pladenj v jedilnici. Potreboval je prilagojene naloge in usmerjanje. Rad je poslušal pravljice, se vanje hitro vživel, vendar je zgodbo težko obnovil. Občasno je odgovarjal na vprašanja, odgovori so bili kratki. V skupinski dramatizaciji ni sodeloval.

6 PRILAGODITVE

Učencu z avtizmom je potrebno pouk in dejavnosti izven pouka prilagoditi. Še posebno pozornost je potrebno nameniti prostoru, didaktičnim pripomočkom, opremi, načinu dela, socialni interakciji, dejavnostim in času. Učencu je potrebno omogočiti varno in spodbudno okolje za razvoj sposobnosti po njihovih zmožnosti ter okolje, ki mu omogoča uveljavljanje, čustveno sprejemanje in pripadnost. Pri dečku sem preko vsakodnevne rutine ob vstopu v šolski sistem pomagala pri zmanjševanju intenzivnosti svojih težav, ki so se pojavljale tako na socialnem, komunikativnem in čustvenem področju, kot nato tudi na učnih področjih. Didaktični materiali in pripomočki, ki sem jih uporabljala pri dečku, omogočajo razumevanje učencu kaj se bo zgodilo. Te lahko vsak učitelj pripravi sam in učencem s tem zagotovi občutek po varnosti. Varnost pa je tista, ki pripelje do prijetnejšega šolskega okolja, ki je za učenca najpomembnejša. Z vnaprej pripravljenimi urniki in seznamami učencem prinašamo toplino in potrebo po varnosti. Le s tem lahko nato nadgrajuje svoje spretnosti in sposobnosti pri usvajanju učnih vsebin.

6.1 VIZUALNI URNIK

Slikovni urnik pripomore k boljši časovni orientaciji ter napovedi aktivnosti. Pri osebah z avtizmom se pojavlja potreba po stalnem nadzoru njihovega dela. Želijo vedeti kaj bo njihov naslednji korak, kaj bodo morali narediti, kaj jih čaka. Želijo rutino, urnik za celotno dogajanje. V ta namen sem izdelala slikovni urnik, ki mu je učenec s pomočjo odraslega sledil. Urnik omogoča razumevanje kaj se bo zgodilo, v kakšnem vrstnem redu se bo zgodilo in kdaj bo konec, za vsak dan v tednu. Predvsem pa uporaba urnika vodi k otrokovi samostojnosti.

6.2 STRUKTURIRANA UČNA URA

Pri dečku sem vsako uro stukturirala na način, da sem mu na list zapisala aktivnosti, ki sem jih načrtovala zanj v sklopu ene ure. Učenec je lahko videl, katere dejavnosti mora narediti, da pride do konca učne ure (konec učne ure nagrajen z nagrado). Učenec si je lahko sproti označil, katere dejavnosti je naredil in sledil tistim, ki jih še mora izvesti. Ta struktura učencu daje občutek, da nadzoruje potek dela in vidi, kdaj se delo konča.

6.3 VIZUALNA OPORA OPRAVIL

Učencu sem pripravila tudi vizualno oporo opravil, ki jih je potrebno narediti ob prihodu v šolo. Učenca sem fotografirala pri sezuvanju, obuvanju copat, slačenju jakne, obešanju jakne na obešalnik, pospravljanju torbe na določeno mesto in pri pripravi pripomočkov za pouk. Učenec se je so s pomočjo omenjenih fotografij lahko po določenem času in pomoči samostojno uredil ob prihodu v šolo.

6.4 PRAVILA

Vizualna opora pravil je tista, preko katere učence učimo primerne vedenja ter jih tako vključujemo v okolje. Posebno pozornost je potrebno dati tudi na pravila, ki jih želimo vzpostaviti pri učencih. Le ta so tista, ki prikrito vodijo učenca k varnem šolskem okolju. Šolska pravila moramo upoštevati vsi, ki smo vpeti v šolsko okolje. Pri upoštevanju le teh moramo biti doseledni. Učenec je na mizo dobil slikovno pravilo, ki mu je moral slediti. Ponavadi sem izbrala tisto pravilo, pri katerem je imel učenec največ težav. Če se je učenec držal pravila ali ne, sem spremljala z zelenimi in oranžnimi pikami (zeleni pike pomenijo željeno vedenje, oranžne neželjeno).

6.5 ŠOLSKI DNEVNIK

Zelo uspešen pripomoček je tudi šolski dnevnik, ki pripomore k boljšemu vsakodnevnemu sodelovanju med domom in šolo. Ob začetku leta sem učencu natisnila šolski dnevnik. Vanj sem beležila vedenje, domače naloge in sodelovanje med poukom. Staršem sem s tem dajala povratno informacijo o šolskem delu učenca in o vedenju. Posledično sem lahko vodila tudi nagrajevanje in nadzorovala odklonilno vedenje. Beležila sem vedenjski vzorec učenca, hkrati pa sem uvedla sistem nagrajevanja ter s tem izboljšala negativno vedenje. Dnevnik je bil namenjen spremljanju vedenja skozi posamezen dan, po urniku in ostalih vsebinah obveznega in razširjenega programa osnovne šole, skozi celoten teden. Vedenje sem beležila s tremi narisanimi obrazi: smeško ☹ - vedenje je sprejemljivo, resni (z ravno črto na obrazu) – vedenje ni bilo sprejemljivo, a je prenehal ob opozorilu in žaljo ☹ - vedenje odstopa od dogovorjenega.

6.6 VKLJUČEVANJE V MANJŠO SKUPINO

Deček je bil poskusno vključen v manjšo skupino (3 učenci). Ure so potekale enkrat tedensko dva meseca. Na ure smo ga pripravili s pogovorom, napovedjo spremembe, slikovnim urnikom. Kljub temu je imel velike težave z navajanjem na nov prostor, učence, učiteljico. Delo v skupini ni bilo mogoče; ležal na mizi, vstajal in hodil po razredu, ni sledil navodilom. Učni proces je zato ves čas potekal ena-na-ena (individualno). Vsa navodila so bila podkrepljena s slikovnim materialom, celotna ura in vsaka posamezna aktivnost je potekala s pomočjo slikovnega urnika. Pri delu je nujno potreboval sprotno usmerjanje, vodenje, spodbude. Naloge so morale biti popolnoma prilagojene (razrez, povečava, ena naloga na listu, vizualne opore, didaktični material). Pozornost in koncentracija sta bili zelo kratkotrajni in odkrenljivi; zmotil ga vsak premik, šum. Usmerjati ga je bilo potrebno s kazanjem, ponavljanjem navodil. Ko ni več zmogel, je kričal, nekajkrat se je vrgel na tla in jokal. Pri delu je bila uporabljena metode prej-potem, nagrajevanje, žetoniranje in elementi TEACCH metode. Zgolj z individualnim usmerjanjem, sprotnimi spodbudami in vodenjem je učenec naredil nekatere naloge. Samostojno je delal le nekaj sekund.

7 DEČEK DANES

Deček je bil v lanskem šolskem letu po dolgih pogajanjih le usmerjen v program nižjega izobrazbenega standarda, obiskuje 6. razred. Pri pouku ima tudi spremljevalko. Prav tako jemlje medikamentozno terapijo. Še vedno pa je pri skrbi zase zelo nesamostojen, potrebuje individualno vodenje in jasno strukturo pri opravljanju preprostih opravil (oblačenje, slačenje, obuvanje copat, čevljev ...). Vizualna podpora mu še vedno ustreza. Trenutno ima zelo veliko obsesijo z logotipi filmov. Pri delu potrebuje veliko vzpodbud in zunanje motivacije.

Literatura in viri

1. Kobal, A. B. (2009). Možni vpliv živega srebra na patogenezo avtizma. Zdravniški vestnik, 78(1), str. 37–44.
2. Žagar, D. (2012). Drugačni učenci. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
3. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2015, Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami. Dostopno na: <https://www.zrss.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf> [15.9.2019].

SIMONA ROŠKAR

OŠ APAČE

INKLUZIJA SKOZI LUTKOVNO PREDSTAVO

Povzetek

Inkluzivna lutkovna predstava je nastala v želji, da v osnovnošolskem prostoru resnično zaživi paradigma inkluzivnega učnega okolja. Zavedamo se dejstva, da se bistvene spremembe lahko začnejo pri učiteljih, ki s senzibilnostjo in strokovnostjo izpolnjujemo poslanstvo in ustvarjamo možnosti za inkluzivno učno okolje. Le tako bo inkluzija lahko dejansko živela in ne bo le beseda na papirju.

V naši inkluzivni lutkovni predstavi Zrcalce združujemo otroke s posebnimi potrebami in tiste, ki jih nimajo. Predvsem v slednje je bilo usmerjene veliko energije, saj so le ti ustvarili čudovito zgodbo, skozi katero so se naučili pristopov za delo z gluхими in naglušnimi osebami. Naučili so se osnov komunikacije v znakovnem jeziku. Skozi igro in sodelovalno delo nam je uspelo uprizoriti inovativno lutkovno predstavo v znakovnem jeziku, s katero smo se predstavili osnovnošolski publiki, ki nas je sprejela z navdušenjem.

Ključne besede: Inkluzija, lutkovna predstava, gluhotota, znakovni jezik, posebne potrebe

INCLUSION THROUGH THE PUPPET SHOW

Abstract

The inclusive puppet show was made in the wish for the paradigm of inclusive learning environment to come to life in the primary school area. We are aware of the fact that the fundamental changes start with the teachers, who fulfil their mission with sensibility and proficiency, and directly through their own work create the possibilities for the inclusive learning environment. This is how the inclusion will actually come to life and will not only be a word on the paper.

In our inclusive puppet show »The Mirror« we unite children who have special needs and the ones who do not. A lot of energy was focused mainly on the children who do not have special needs, as they are the ones who created a wonderful story that taught us the approaches of working with the deaf and the hearing-impaired. We learned the basics of communicating in sign language. Through the show and cooperative learning we managed to stage an innovative puppet show in sign language that we presented to the audience in primary schools and was accepted with enthusiasm.

Keywords: Inclusion, puppet show, deaf, sign language, special needs

1 UVOD

Paradigma inkluzivnega učnega okolja postaja prioriteta vsake vzgojno-izobraževalne institucije, ki sledi smernicam vključujoče šole. Strokovni delavci smo ustvarjalci in izvajalci inkluzivnih vzgojno-izobraževalnih pristopov v sodobnem šolskem prostoru. Inkluzivna lutkovna predstava v znakovnem jeziku je seveda ustrezen didaktični pripomoček, da otroci preko igre spoznajo potrebe, ki jih imajo gluhe in naglušne osebe. Ob učenju znakovnega jezika in njegove uporabe jim približamo svet tišine. Odpiramo jim prostor, da si zastavijo nešteto vprašanj v zvezi z življenjem in delovanjem gluhih in naglušnih oseb in hkrati imajo ob sebi kompetentne partnerje – strokovne delavce, ki jim lahko nudijo ustrezne odgovore oz. poiščejo ustrezne informacije. Predstava je namenjena vsem uporabnikom ne glede na to, ali imajo primanjkljaj na področju sluha ali ne, sam proces nastajanja inkluzivne lutkovne predstave pa je omogočal vključenim zakladnico možnega pridobivanja znanja na najrazličnejših področjih, ki skupaj ustvarjajo inkluzivno učno okolje.

2 OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP, 2012) v 2. členu opredeljuje skupine otrok s posebnimi potrebami, med katere spadajo otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja.

3 IZOBRAŽEVANJE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

Izobraževanje učencev s posebnimi potrebami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe osnovne šole oziroma posebni program vzgoje in izobraževanja, se izvaja v skladu z Zakonom o osnovni šoli in drugimi predpisi. Vsem učencem moramo zagotoviti možnosti za optimalen razvoj njihovih potencialov, za sistematično pridobivanje splošnih in posebnih znanj, hkrati pa upoštevati individualne razlike v hitrosti in načinu učenja ter njihovega razvoja.

Otrokom s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni v izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo ter v prilagojene in posebne programe vzgoje in izobraževanja, je treba prilagoditi prostor in pripomočke, v skladu z navodili za prilagojeno izvajanje programov in v skladu s prilagojenimi programi, ki jih sprejme ali določi pristojni strokovni svet. Učitelj se mora že pri načrtovanju procesa poučevanja odločiti, katere materiale, pripomočke in gradiva bo prilagajal ter kako jih bo prilagodil. Ves čas mora preverjati tudi učinkovitost prilagoditev, da z neustreznimi prilagoditvami (premalo ali preveč) ne bi oviral učenčevega napredka. Uporabljajo naj se gradiva, ki so primerna kronološki starosti učenca, njegovim interesom, učnemu stilu učenca ter tudi sami vsebini. Ustreznost prilagoditev ima pomemben vpliv tudi na proces socializacije. Na pogled enaki učni listi in preizkusi znanja, kot jih imajo ostali učenci, namreč zelo pripomorejo k večji socialni vključenosti. Pri samem načrtovanju opor in prilagoditev naj sodeluje celotni tim, ki ga sestavlja poleg učiteljev še specialni pedagog, psiholog ter tudi starši otroka.

4 INKLUZIVNA EDUKACIJA

Inkluzivna edukacija oziroma izobraževanje je proces, katerega cilj je ponuditi kvalitetno izobraževanje za vse, ob upoštevanju različnosti in različnih potreb ter zmožnosti, različnih karakteristik ter različnih učnih pričakovanj udeležencev ob odpravljanju vseh oblik diskriminacije. Inkluzivna edukacija mora biti razumljena kot prisotnost, participacija in uspešnost vseh učencev.

Termin inkluzivna pedagogika je odziv na novo inkluzivno kulturo in paradigmo, ki poudarja dejstvo, da je vsak posameznik unikaten in zaradi tega je posledično ideal moderne šole heterogena šola. Imperativ današnjega časa je, da mora biti šola odlična in pravična. Pravičnost pa zagotavljamo s tem, da vsem ponudimo enake možnosti za vzgojo in izobraževanje.

»Inkluzija v najširšem pomenu besede, ki je obenem tudi najožji in bistveni, torej ne more pomeniti samo vključevanja otrok v razvojne vrtce ali dodeljevanja osebnih spremljevalcev ljudem, ki jih potrebujejo, ampak je čisto nekaj drugega, neprimerno širšega in pomembnejšega, obenem pa tudi prepričljivega. Je boj za enakost ljudi, pravičnost in družbeno pravičnost, solidarnost z vsemi izključenimi ljudmi, ne le z nekaterimi, ki egoistično skrbijo zase, za svoje interese in svoje pravice, ki so danes predvsem pravice razvitega globalnega kapitalističnega trga, na katerem lahko ljudje domnevno svobodno izbirajo dobrine za svoje posebne potrebe. In čisto nazadnje je seveda boj za neodvisno in demokratično življenje, za emancipiranost ljudi, za družbene in kulturne kode, ki bodo omogočali različnim ljudem skupno življenje brez izključevanja.« (Rutar, 2010, str. 40).

Da bi otroci s posebnimi potrebami lahko uspeli v rednih pogojih vzgoje in izobraževanja, jim je treba nuditi opore, prilagoditve in strokovno pomoč. Inkluzivna pedagogika kreira inkluzivno okolje, svetuje vsem udeležencem, organizira in izvaja prilagajanje šolskega polja, reducira slabše razvite sposobnosti ter razvija kompenzacijske potencialne posameznika. Otrokom pomaga pri osebni in socialni integraciji ter odkriva skrite talente, darove in jih razvija. Inkluzivna pedagogika ni usmerjena le v otrokovo hibo – motnjo, temveč kreira inkluzivno šolsko polje ter oblikuje prilagoditve, opore in strokovno pomoč, ki jo posamezni otroci s posebnimi potrebami potrebujejo, da bi bili uspešni v rednih pogojih vzgoje in izobraževanja.

5 INDIVIDUALIZACIJA

Individualizacija je danes osrednji in temeljni zahtev ter proces celotne edukacije. Pojavlja se kot najbolj znanstveno utemeljen, demokratičen in humanizacijski vidik, postala je kriterij družbene in pedagoške naprednosti. Individualizacija vodi v personaliziranje izobraževalnega dela, kar je najvišja stopnja oziroma didaktično vodilo. A individualizacija ne more biti absolutna, saj je omejena s celovitostjo človeka kot individualnega in socialnega bitja. Je učno načelo, ki zahteva od šole in učitelja, da odkrivata, spoštujeta in razvijata utemeljene individualne razlike med učenci, da skušata sicer skupno poučevanje in učenje čim bolj individualizirati in personalizirati. Individualizacija torej pomeni prilagajanje individualnim vzgojnim in učnim posebnostim, potrebam, željam in nagnjenjem posameznega učenca ter omogočanje kar se da samostojnega učnega dela.

6 INKLUZIJA GLUHIH IN NAGLUŠNIH OTROK

Gluhi in naglušni otroci se lahko vključujejo v različne vzgojno-izobraževalne programe, ki se izvajajo v običajnih osnovnih šolah in ustreznih institucijah, ki so usmerjene področno –

torej na specifične potrebe posameznikov, ki so povezane s točno določenim primanjkljajem (javni zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami). Izobražujejo se po javno veljavnih programih, ki jih sprejme pristojni strokovni svet. Za osnovnošolsko izobraževanje je to Strokovni svet za splošno izobraževanje.

Če gre za blažje slušne težave, se za otroka v vzgojno-izobraževalnem programu v osnovni šoli v skladu s konceptom dela za učence z učnimi težavami pripravi izvirni delovni projekt pomoči, v katerem se zapišejo ustrezne prilagoditve z namenom, da se otroku nudi inkluzivno učno okolje.

7 ZNAKOVNI JEZIK – JEZIK GLUHIH

Jezik je skupen vsem ljudem. Z njim se sporazumevamo, razmišljamo o sedanjih, preteklih in prihodnjih dogodkih, izražamo čustva, občutke, mišljenja, opisujemo predmete, dogodke, ljudi. Način izražanja jezika pa ni več skupen vsem ljudem. Tisti, ki slišijo, ga izražajo z besedami, gluhi pa s kretnjami. Slišiči uporabljajo govorni jezik, pri čemer je sprejemnik uho, gluhi pa znakovni jezik, kjer je sprejemnik oko (Podboršek, Krajnc, 2012).

Ko pogledamo okrog sebe, vidimo, da se lahko sporazumevamo na veliko načinov, ne da bi uporabljali glas. Kimamo z glavo, kar pomeni »da« oziroma odkimavamo, kar pomeni »ne«. To počnemo vsak dan, ne da bi se tega sploh zavedali. Če nas kdo vpraša za pot, pokažemo smer s prstom, s prstom preko ustnic prosimo za tišino ... Vsi ti gibi izražajo nek pomen in sporočilo. Tudi samo z obrazno mimiko izražamo različna sporočila in občutke. Vsak izraz na našem obrazu, ko smo nasmejani, namrščeni, začudeni, utrujeni, prestrašeni, navdušeni ali jezni ima lahko svojo zgodbo. Sporočila, ki jih izvajamo z gibi rok, obrazom ali celim telesom so naravna in vidna, ker jih zaznamo z očmi. Z dodajanjem dogovorjenih kretenj, ki jih uporabljajo gluhi, postanejo sporočila popolnejša, dobijo sporočanje vrednost, kar pomeni, da je to jezik. Imenujemo ga znakovni jezik, ki ga v svojem vsakdanjem življenju uporabljajo gluhi in naglušni.

To, kar so za glasovni jezik besede, so za znakovni jezik kretnje. Namesto glasu in izgovorjenih besed uporablja znakovni jezik s svojim gibanjem v prostoru roke, telo, obraz, usta in glavo za izražanje najrazličnejših vsebin. Namesto sluha, s katerim sprejemamo besede, uporabljamo vid, s katerim sprejemamo kretnje. Torej se znakovni in glasovni jezik razlikujeta v podajanju in sprejemanju; znakovni jezik je kretalno-vidni, glasovni jezik pa je glasovno-slišni (Podboršek, Krajnc, 2012).

Podboršek in Kranjc (2012) navajata definicijo znakovnega jezika, sprejeto na zasedanju UNESCO, leta 1984 v Parizu: »Znakovni jezik je oblika sporazumevanja, kjer se besede, pojmi kažejo s kretnjami rok, ki lahko izražajo pomen posameznih besed, misli ali celega stavka, odvisno od konteksta ali kompleksne serije idej.«

8 POMEN LUTKARSTVA V OSNOVNI ŠOLI

Pomembno za otrokov celostni razvoj je, da že v osnovnošolskih letih spodbujamo prva lepa doživetja, globoka čustvovanja, rast domišljije, spontanega izražanja in domiselnega ustvarjanja. Z razvijanjem umetnostne ustvarjalnosti razvijamo prav tako otrokovo ustvarjalnost. Vse to je pomembno za napredek človeštva in deležen naj bi je bil vsak otrok.

Novi vidiki sodobne šole, ki naj bi bila po meri otrok, so pokazali, da je velika pomanjkljivost naših šol prav nezmožnost sporazumevanja med učitelji in učenci. Seveda je podobno tudi med starši in njihovimi otroki. Ena izmed dobrih oblik za učenje komuniciranja je ravno dramatizacija. Vsi si namreč želimo, da bi bili otroci samostojni. Še najbolj si to želijo oni

sami. Najbolje se lahko razvija le aktiven otrok, tak, ki pridobiva nove izkušnje, ki odkriva svoje sposobnosti, uri svoje spretnosti in si pridobiva delovne navade.

Lutkarstvo je prastara umetnost, ki ima veliko ljubiteljev, lutkovnih igralcev, ki znajo navdušiti najzahtevnejšo publiko, to so otroci. Izkoristimo torej to priložnost in otroku ponudimo tudi lutko. Lutka je namreč prepričljiv in vpliven posrednik pisane besede, likovnosti in glasbe. Z njo se lahko borimo proti kiču, šundu in cenenosti ter slabi družbi, ki obdaja naše otroke. Otrok lahko na tak način brez moraliziranja spozna, kaj pomeni biti dobrohoten in človeški (Golub, 2003).

»Svet lutk je prvo srečanje otroka z gledališčem. Lutka počenja vse tisto, kar bi radi počeli otroci. Izpolnijo se jim težko uresničljive želje. Z lutko lahko poletijo, postanejo mucek, lahko le drobna cvetlica ... Spopadajo se s težavami, ki so del vsakdanjega življenja in tudi njega samega. Naučijo se vztrajnosti, rešujejo duševne napetosti, sproščajo se razni strahovi in jeze. Spoznajo, da je z lutko na roki in skrit za paravanom sposoben uspešno narediti tisto, kar drugače ne bi zmožel.« (Golub, 2003, str. 5).

Naj torej lutka zaživi, naj bo otrokova prijateljica, ga motivira pri vzgoji, učenju, naj mu privzgaja pozitiven odnos do življenja, uči naj ga delovnih navad, spoštovanja, spoznanja in ljubezni.

Naloga osnovne šole je, da se najprej osredotoči na osnovna znanja. To, katera znanja in sposobnosti morajo otroci v osnovni šoli pridobiti, je določeno z zakonom o devetletnem osnovnošolskem izobraževanju. Nekaterih svojih nadarjenosti pa učenci pri rednem pouku ne morejo razviti. Zato so na šolah najrazličnejše interesne dejavnosti, v katere se lahko vključijo in s tem oblikujejo svojo osebnost ter razvijajo svoje interese. Interesne dejavnosti se kažejo na dveh ravneh, tako v vzgojnem kot tudi v izobraževalnem pomenu.

Pomemben vzgojni moment sodelovanja v lutkovni skupini je navajanje na disciplino. Učenci delajo v skupini in spoznavajo, da so odvisni drug od drugega in da le v skupini dosegajo dobre rezultate. Čutijo, da pripadajo lutkovni skupini, kar jim pomeni čast in odgovornost. Spoznavajo tudi, da je njihovo delo koristno, saj se predstavijo na raznih nastopih, kulturnih prireditvah in srečanjih lutkovnih skupin. S tem razvijajo pozitivno samopodobo, zadovoljujejo potrebo po ustvarjalnosti in aktivnosti ter vsestransko razviti osebnosti. Mentorjeva pomembna naloga pa je, da zna učence dobro in kvalitetno motivirati, da pridejo do zastavljenih ciljev in najdejo izvirne zamisli ter inovativno izražanje (Golub, 2003).

»Kadar se lutkovne igre lotijo ljubiteljske skupine, je prisoten mnogo širši vzgojni pomen. Kulturno umetniška vzgoja se konkretizira. Če je režiser ali mentor pedagog, bo znal najti in ponuditi najrazličnejše možnosti umetniškega raziskovanja in ustvarjanja.« (Vranc, 1999, str. 6).

S sodelovanjem pri lutkovni interesni dejavnosti si učenci torej razvijajo pozitivne lastnosti značaja, kot so vztrajnost, samozavest, natančnost, potrebo po uveljavljanju, sodelovanje v skupini, pomoč sošolcem. Sproščajo pa tudi odvečno energijo, manj časa preživijo pred televizorjem in računalnikom, med učitelji in učenci pa se razvijajo dobri in prijateljski odnosi.

V današnjem času je zelo pomembno tudi, da otroke že sedaj navajamo, da bodo svoj prosti čas znali pravilno in po svojem interesu razporediti. Nemalokdaj se zgodi, da jih zaradi dolgočasje, nedela ali neaktivnosti zavede slaba družba ter vdajanje različnim opojnim substancam. Opažamo pozitivno dejstvo, da se otroci, ki v osnovni šoli leto za letom

obiskujejo lutkovno interesno dejavnost, tudi po šoli velikokrat ukvarjajo s podobnim delom ali to celo postane njihov konjiček.

Lutkovna interesna dejavnost pa ima tudi izobraževalni pomen; to ni nadaljevanje pouka in tudi ni čisto ločeno od pouka. Z znanjem, ki ga učenci pridobijo pri pouku, se pokaže interes, ki se realizira v lutkovni skupini. Pri lutkovni interesni dejavnosti pa se znanje večja in bogati. Mentor mora graditi na znanju, ki ga otroci že imajo. Naj pa jih tudi vzpodbuja, da bodo iskali še več virov in informacij ter si tako širili svoje znanje (Golub, 2003).

»Otroci si pri lutkovni interesni dejavnosti razvijajo odgovoren odnos do dela, navajajo se na pravilno vrednotenje glasbe, razvijajo svoja nagnjenja in sposobnosti, razvijajo si estetske pojme in poglobljajo razumevanje glasbene, likovne, plesne umetnosti. Razvijajo si pripravljenost za delo, tehnične sposobnosti, navajajo se na uporabo pripomočkov, navajajo se na lepo branje, recitiranje in deklamiranje. Ob delu se učenci sprostijo, razživijo in razvedrijo.« (Golub, 2003, str. 7).

9 PRIPRAVA INKLUZIVNE LUTKOVNE PREDSTAVE – ZRCALCE

9.1 NAČRT

Pri načrtovanju priprave inkluzivne lutkovne predstave za slišne in neslišne otroke smo naleteli na številne izzive. Namreč dejstvo je bilo, da v času načrtovanja te predstave, v slovenskem prostoru ni bila izvedena še nobena takšna lutkovna predstava, ki bi hkrati ustrezala vsem kriterijem običajne lutkovne predstave in omogočala, da bi jo lahko spremljale gluhe in naglušne osebe. V bistvu gre za združevanje dveh področij: umetniškega in pedagoškega. Želeli smo ustvariti strokovni pristop na vseh nivojih oz. korakih, ki jih je treba izvesti ob implementaciji predvidene inkluzivne lutkovne predstave. Pri načrtovanju smo se posluževali vseh možnih virov z namenom, da pripravimo ustrezno gradivo za izvedbo zastavljene lutkovne predstave. V fazi načrtovanja smo najprej segmentirali in ponovno združevali segmente glede na predvidene pristope, ki so potrebni za realizacijo določene naloge ali izdelka. Izpostavljamo še dejstvo, da smo pri načrtovanju delovali retroaktivno. Torej, šele ko smo imeli jasno predstavo o končnem izdelku, smo se vračali nazaj in iskali možne rešitve za realizacijo zastavljenih ciljev.

9.2 PRIPRAVA BESEDILA

Najprej smo izbrali predvideno vsebino lutkovne predstave. Pripravili smo njegovo priredbo, ki bo ustrezala naši izvedbi inkluzivne lutkovne predstave. Besedilo je bilo treba pripraviti na ta način, da ga bo možno prevesti v znakovni jezik. Izziv, ki smo si ga zastavili, je bil, da bodo naše lutke kretale in govorile hkrati, saj smo želeli ustvariti resnično inkluzivno učno okolje za vse učenke in učence naše šole in vrtca ter hkrati omogočiti, v kolikor bi jo spremljale gluhe in naglušne osebe, da bi tudi one enakovredno spremljale tok dogajanja v lutkovni predstavi brez dodatnih tolmačev ob odru. Želeli smo torej ustvariti takšno igro na odru, da lahko gluha oz. naglušna oseba popolnoma osredotočeno spremlja celotno dogajanje, ki se odvija na odru.

Po tehtnem premišljevanju smo se odločili, da bo vsebina lutkovne predstave živalske narave. Otroci imajo radi živali in živali omogočajo dober prikaz značajskih lastnosti. Izbrali smo otrokom dokaj znano pravljico pisatelja Grigorija Viteza z naslovom Zrcalce. K izbiri ravno te zgodbe nas je gnalo dejstvo, da bodo v predstavi lahko lepo izraženi dialogi med lutkami, prav tako se nam je število nastopajočih zdelo ravno zadostno. Zanimivo je tudi,

da se v predstavi situacija z ogledalom nenehno ponavlja, kar daje lutkovnim predstavam dodano doživljajsko vrednost.

9.3 PREVOD BESEDILA V SLOVENSKI ZNAKOVNI JEZIK

Sledil je prevod govornega dela besedila lutkovne predstave v slovenski znakovni jezik. Najprej smo govorniki del besedila besedotvorno spremenili v zakonitosti, ki veljajo za izražanje v znakovnem jeziku, saj je slovenski znakovni jezik drugačen od slovenščine. Je jezik z visoko razvitim manualno-vizualnim načinom izražanja, ki ima drugačno zgradbo kot slovenščina, npr. drugačen besedni red, drugačna oblikoslovna in besedotvorna pravila. Osnova za pripravo prevoda je bilo seveda predhodno dodelano besedilo za lutkovno predstavo. K tako pripravljenemu prevodu besedila smo smiselno dodali slike za kretnje, tako da je bilo lutkovnikom omogočeno, da v fazi učenja in začetnih uprizoritev na vajah neposredno spremljajo dogajanje in v vsakem trenutku točno vedo, kje so in katere kretnje morajo uporabiti.

9.4 IZBIRA LUTKOVNE TEHNIKE

Ob izbiri besedila pa je mnogo večji izziv predstavljala izbira lutkovne tehnike. Ob spoznavanju najrazličnejših že obstoječih vrst lutk smo namreč ugotovili, da nobena izmed njih animatorju ne dopušča uporabo obeh svojih rok, kar pa je za izražanje v znakovnem jeziku nujno potrebno. Obenem pa bi moral biti viden tudi obraz animatorja, saj je obrazna mimika in razločna izgovorjava nujno dopolnilo k izražanju s kretnjami rok. S tem smo bili postavljeni pred dejstvo, da bomo morali oblikovati povsem svojo lutkovno tehniko, ki bo zadoščala tako lutkovnim kriterijem kot tudi izražanju v znakovnem jeziku. Odločili smo se, da bomo izdelali večje lutke, ki bodo barvite in likovno lepo oblikovane. Načrtovali smo, da bomo lutke pritrdili na animatorja, tako da bo imel viden obraz in proste roke.

9.5 OBLIKOVANJE IN IZDELAVA LUTK TER SCENSKEGA PROSTORA

Pri ustvarjanju lutkovne predstave je značilna tako različnost odrskih prostorov (marionetni, senčni oder) kot tudi najrazličnejših tehnik lutk (marionete, ročne lutke, senčne lutke ...). Trefalt navaja, da »poznamo osnovne ali klasične lutkovne tehnike, ki so se izoblikovale skozi zgodovino, in novo izmišljene lutkovne tehnike, ki jih ustvarjalci ustvarijo za potrebe natančno določenega teksta in natančno določeno uprizoritev.« (Trefalt, 1993, str. 44).

V naši lutkovni predstavi je prišlo ravno do novo izmišljene, inovativne lutkovne tehnike, saj je to narekovala specifika gluhega in naglušnega občinstva, ki mu je bilo treba močno prilagoditi klasiko poznanih lutkovnih tehnik. Treba je poudariti tudi dejstvo, da je predstava nastajala znotraj lutkovnega krožka in so tako lutkarji bili osnovnošolski otroci, kar je zahtevalo dodatne prilagoditve.

»Modernejše lutkovno gledališče vse pogosteje uporablja kombinirani odrski prostor. Najpogostejša je kombinacija tistih odrskih prostorov, ki se med seboj dopolnjujejo. Scena in odrski prostor v kombiniranih lutkovnih uprizoritvah morata biti dobro premišljena, sposobna čim več preobrazb in tehnično enostavna, da ne bi ovirala lutkarjev, lutk in vidni zorni kot gledalca.« (Trefalt, 1993, str. 33, 34).

V lutkovni predstavi, ki smo jo pripravili z našimi učenci, smo se prav tako posluževali neke vrste kombiniranega odrskega prostora. Izhajali smo predvsem z vidika uporabljene lutkovne tehnike, ki je dokaj inovativna. Uporabili smo namreč lutkovno tehniko mask,

vendar le-te niso vodene od znotraj, kot je to v lutkarstvu že znano, temveč so pritrjene na lutkarja tako, da jih vodi s svojim telesom. V takšen način preobrazbe nas je vodila predvsem specifična komunikacija med lutkami, ki poteka v znakovnem jeziku. Osnovna prvina znakovnega jezika pa so kretnje, ki se izvajajo s premikanjem rok in prstov na rokah, pa tudi mimika, ki predstavlja gibanje mišic obraza ter oči. Spremljajoča prvina znakovnega jezika pa je odgledovanje, ki pomeni dekodiranje govorne besede z ust, zaradi česar se je pojavila nuja, da je obraz lutkarja odkrit.

Na tak način smo kombinirali odrski prostor namenjen samo lutkam s tistim, na katerem je tudi živi igralec. Vendar ne v smislu, da je živi igralec na lutkovnem odru kot partner s svojim natančno določenim odrskim prostorom, temveč kot dopolnitev komunikacije za specifičen del občinstva gluhih in naglušnih oseb.

Pri sami izdelavi lutk smo uporabili različne odpadne materiale, kot so stara, dotrajana oblačila, nogavice, odpadno blago, usnje, krzno, volna, različne vrvice in stari papir. Lutke so nastajale tako, da smo stare nogavice najprej napolnili z zmečkanim papirjem in tako oblikovali glave različnih živali. Sledilo je detajlno oblikovanje glav z obraznimi značilnostmi živali. Nato smo stara dotrajana oblačila napolnili z zmečkanim odpadnim papirjem, jih na zgornjem in spodnjem delu zašili in tako dobili trup lutke. Rokave oblačil pa smo prerezali in obšili ter pustili prazne. Vanje bodo namreč lutkarji položili svoje roke, ki bodo tako ob enem roke lutke, s katerimi bo imela možnost izražanja v znakovnem jeziku. Nazadnje smo glave pritrdili na trup lutke ter prišili še vrvice, s katerimi bodo lutke trdno privezane na animatorje.

Sledila je še izdelava scenskega prostora in priprava glasbene spremljave.

9.6 PRIPRAVA CELOTNE LUTKOVNE PREDSTAVE

Po dokončno oblikovanem besedilu je sledila razdelitev lutkovnih vlog. Glede na dolgoletne izkušnje pedagoškega dela v osnovnošolskem lutkovnem krožku, smo upoštevali želje in odločitve učencev samih. Običajno se izkaže, da otroci zelo dobro vejo presoditi, katera vloga jim je najbolj pisana na kožo. Ob tem smo se glede razdelitve spremljajočih Orffovih glasbil dogovorili še s skupino otrok, ki je skrbela za sprotno glasbeno spremljavo. Lutkarji so dobili zapisano besedilo predstave in v čim boljši meri poskrbeli, da so si poskušali svoj del besedila memorizirati. Sprotno je potekal tudi proces učenja besedila v slovenskem znakovnem jeziku, kar je bil za vse nas kar precej velik izziv. Sprva je delo potekalo individualno, z vsakim učencem posebej. Nato smo začeli z vajo dialogov in tako družili po dve vlogi naenkrat. Ko je bilo besedilo že v dobršni meri usvojeno tako v slovenščini kot tudi v slovenskem znakovnem jeziku, smo združili tiste vloge, ki sodelujejo v skupnih prizorih in tako predstavo razvijali po delih. Ob tem smo delno vključevali že tudi učence, ki so skrbeli za glasbeno spremljavo, da so se naučili natančnega vstopa posameznega instrumenta.

Ob vsem tem je sprotno potekala izdelava lutk in scenskega prostora. Ko smo imeli izdelane posamezne scenske rekvizite, drevo, brlog, štor in ogledalo, smo le-te že vključili na odrski prostor, tako da so lutkarji lahko dobro izpilili svoje gibanje po celotnem odrskem prostoru. Vključevali smo tudi različne pripomočke, ki so smiselno dopolnile lutkovno zgodbo.

Čisto nazadnje smo se spopadli še s samo animacijo lutk, ki je bila za osnovnošolske otroke precejšen zalogaj. Na lutkarje smo želeli prenesti čem več znanja in izkušenj, ki smo jih pridobili z dolgoletnim delom na področju šolskega lutkarstva. Pri pripravi lutkovne predstave je namreč pomembnih veliko stvari. Najpomembnejša je seveda animacija in

oživitev samih lutk, čemur smo tudi mi posvetili največ pozornosti. A hkratna dobra animacija, doživeta in dobro zaigrana izgovorjava besedila in še komunikacija v znakovnem jeziku preko kretenj z rokami, je po pravici povedano, zelo težka naloga. Za uspešen napredek je bilo potrebnega veliko časa in vaje, izredno mnogo trdega dela ter predvsem dobre volje, tako nas mentorjev kot tudi učencev lutkarjev.

10 ZAKLJUČEK

Bistvene spremembe vzgojno-izobraževalne prakse so posledica prehoda od integracije k inkluziji. So temelj uspešnosti vzpostavitve inkluzivnega učnega okolja. Zahtevajo nove pristope, ki v ospredje postavljajo otroka in ne njegov primanjkljaj. Ustvarjajo pogoje za učno okolje, kjer vsi pridobivajo nova znanja in izkušnje in participirajo v skladu z lastnimi izkušnjami, zmožnostmi in interesi. Zrcalce – inkluzivna lutkovna predstava vključuje omenjene elemente inkluzivnega učnega okolja. Usmerjena je v populacijo otrok, ki se srečuje s težavami na področju sluha, hkrati pa vsem slišječim odkriva spoznavanje sveta gluhih in naglušnih oseb.

Literatura in viri

1. Golub, Z. (2003). Šolsko lutkovno gledališče z zbirko lutkovnih igric. Nova Gorica: Educa.
2. Podboršek, L., Krajnc, K. (2012). Naučimo se slovenskega znakovnega jezika 1. Ljubljana: Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana.
3. Rutar, D. (2010). Inkluzija in inkluzivnost. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
4. Trefalt, U. (1993). Osnove lutkovne režije. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.
5. Vranc, D. (1999). Petnajst lutkovnih igric. Maribor: Mariborska literarna družba.

NATALIJA ROVAN
OŠ ADAMA BOHORIČA BRESTANICA
POPESTRITEV UR ŠPORTA PRI IZBIRNIH PREDMETIH

Povzetek

V zadnji triadi osnovnošolskega izobraževanja si učenci kot obvezni izbirni predmet lahko izberejo tudi šport. Tako lahko izbirajo med enoletnimi programi šport za sprostitev, šport za zdravje ali izbrani šport. Za vse učence, ki si izberejo izbirni predmet šport, je to dodatna ura gibanja, sprostitve, prijetnega druženja z vrstniki.

Med urami sledimo učnemu načrtu, ki je predpisan za posamezne obvezne programe. Svojim učencem vedno želim popestriti ure izbirnih predmetov s športi, ki se jim sicer ne posvečamo med rednimi urami športa. Na teh urah združujem prijetno s koristnim, spodbujam veselje do športnih aktivnosti ter želim postaviti temelje učencem, da se bodo tudi v zrelejših letih zavedali pomembnosti gibanja in morda segli po aktivnostih, ki so jim bile predstavljene v okviru izbirnih športnih predmetov. Vse dejavnosti poskušam organizirati tako, da so brezplačne za vse učence.

Ključne besede: šport, gibanje, sprostitev, druženje.

DIVERSIFICATION OF SPORT LESSONS WITHIN OPTIONAL SUBJECTS

Abstract

In the last educational cycle of basic education students can choose sport as their compulsory optional subject. Therefore, they can choose between sport for relaxation, sport for health or chosen sport. For all students who choose the optional subject sport this is an additional lesson of movement, relaxation, pleasant socialising with their peers. During lessons we follow the curriculum which is obligatory for individual compulsory programmes. I always want to enrich the lessons of optional subjects with sports to which we otherwise do not devote ourselves to during obligatory sports lessons. In these lessons I combine the pleasant with the useful, I encourage the joy for sports activities and I also want to lay the foundations for students, so they will be aware of the importance of movement in their mature years and will perhaps reach for activities, presented to them within the optional sports subjects. I try to organise each activity free of charge for all students.

Keywords: sport, movement, relaxation, socialising.

1 UVOD

Kot učiteljica športa na osnovni šoli želim učencem predmet šport približati do te mere, da ga bodo vzljubili in negovali tudi v kasnejših letih svojega življenja. Ves čas poudarjam pomembnost gibanja, še posebej v današnjih časih, ko otroci resnično veliko presedijo ali v šoli ali doma pred televizorji, računalniki, igricami. Šport nas povezuje, v nas vzpodbuja občutke zadovoljstva in nas sprošča.

Učencem zadnje triade so vsako leto ponujeni trije obvezni izbirni predmeti iz športa:

- šport za sprostitev,
- šport za zdravje,
- izbrani šport (atletika, nogomet, rokomet, odbojka ...).

Vsak učenec lahko v vsakem razredu zadnje triade izbere en izbirni predmet šport, saj so to enoletni programi.

2 GLAVNI DEL

Učenec, ki izbere izbirni predmet šport, pridobi dodatno uro gibanja, sprostitev, prijetnega druženja z vrstniki. Vsako leto učencem ponudim novo popestritev med izbirnimi vsebinami športa in predstavitev športnih panog, ki jih med rednimi urami športa ne moremo spoznati. Izbira športne dejavnosti za popestritev je odvisna od učencev, saj ne želim, da bi se vsebina prevečkrat ponavljala; pa tudi od časa vseh zunanjih izvajalcev, saj se prilagodimo njihovem urniku in strnemo vsebino na popoldanski čas ali na soboto.

2.1 SMUČARSKI TEK

Smučarski tek spada poleg smučarskih skokov in nordijske kombinacije med osnovne panoge nordijskega smučanja. Uvrščamo ga med enostavne ciklične športne panoge, kjer je v ospredju predvsem vzdržljivost. Smučarski tek ima dolgoletno tradicijo v mnogih deželah, predvsem pa v nordijskih. Tudi pri nas ima veliko veljavo, še posebej zaradi Petre Majdič, ki je ta šport približala tudi vsem tistim, ki se danes ukvarjajo z njim le rekreativno. Smučarski tek krepi tako naše celotno telo kot tudi našo duhovno moč in razvija značajске značilnosti, ki človeku pomagajo premagovati različne življenjske težave.

Tudi na naši šoli želim vsem učencem približati smučarski tek do te mere, da bi ga vzljubili in doživeli kot nekaj prijetnega.

Dve leti nazaj smo na šoli kupili vso potrebno opremo za rekreativno ukvarjanje s tekom na smučeh. Zadnja leta je največja težava pomanjkanje snega, zato težje izvajamo izbrano aktivnost med urami športa, v kolikor pa imamo možnost, to takoj izkoristimo.

Pri izbirnem predmetu šport za sprostitev smo zato lani prvič odšli tudi na Poključki maraton. Tako so vsi imeli učenci, ki so obiskovali izbirni predmet, možnost teka na smučeh na urejenem tekaškem poligonu v Planici. Vedeli so, da morajo najprej preteči dvokilometrsko progo, kjer je cilj sodelovati in ne zmagati. Poključki dvokilometrski tek na smučeh je rekreativnega pomena, vsak udeleženec na cilju prejme čaj in rolado. Ko smo prispeli v Planico, so učenci resnično osupnili nad snežno idilo, ki nas je pričakala. Sonce, sneg in gore, obdane s snegom, kaj je lepšega.

V pravi užitek mi je bilo, ko sem gledala številčno udeležbo mladih, ki se želijo preizkusiti v teku na smučeh, kjer čas ni pomemben, pomembno pa je uživanje in gibanje na svežem zraku, s prijatelji. Vsi učenci so z lahkoto opravili z dolžino proge in večina je nadaljevala s tekom na smučeh vsaj dve uri. Tako so nekateri uspeli prevoziti svojo pot štirikrat, drugi

petkrat, večina pa je uživala v snežni idili v Planici, spoznavala nove prijatelje, ali pa okrepila svoja stara prijateljstva. Nihče od učencev v tem času ni segal po telefonu, temveč je njihov »telefon« bil smučarski tek.

Slika 1: Planica 2018

Večina učencev je ob odhodu že spraševala, če se bomo Pokljuškega maratona še kdaj udeležili, zato smo se tudi letos odločili zanj, tokrat smo odšli na Pokljuko na Rudno polje. Kljub temu da je bila udeležba učencev druga, je »dober glas« o smučarskem teku šel dalje. Poleg tekaškega poligona, ki je bil dolg ravno toliko kot lani – dva kilometra, so se učenci lahko preizkusili tudi na vojaškem poligonu, se spoznali z biatlonom, lahko so se sankali, kepali ali vozili z gumami. Ponovno so preživeli zanimiv, športno obarvan in aktiven dan, za katerega verjamem, da se jim je vtisnil v spomin.

Slika 2: Pokljuka 2019

2.2 AEROBIKA

Danes več kot kdaj koli prej govorimo o zdravem načinu življenja, gibanju, prehrani, o skrbi za psihofizično kondicijo. Aerobika je dejavnost, ki je na našem trgu že več kot dve desetletji in je bila včasih znana kot »ženska rekreacija«. Danes temu ni več tako, saj je vedno več različnih vadb, kamor so lahko vključeni tudi moški (npr. body pump, step aerobika, tabata, slide aerobika ipd.). Aerobika je primerna za večino ljudi, ne glede na pripadnost socialnemu sloju, saj ne zahteva drage opreme, prav tako ni vezana na posebna okolja, ni odvisna od partnerja in lahko poteka kadarkoli v dnevu ali tednu (Zagorc, 1996).

V koreografijah aerobike so elementi naravnega gibanja, kot so hoja, tek in njune kombinacije, ogromno pa je tudi plesnih korakov. Uvodnemu aerobnemu delu sledijo vaje za moč, ravnotežje in raztezanje, ki jih lahko izvajamo na različne načine, tako z lastno težo kot z različnimi rekviziti.

Tudi v šoli predstavim učencem uro aerobike, potem pa jih povabim tudi na uro step aerobike v center, kjer sama poučujem. V šoli so predvsem deklice navdušene nad aerobiko, saj je glasba ključnega pomena in glavna motivacija za delo. Fantje se na začetku dostikrat posmehujejo, ko pa se ura konča, pridejo do zaključka, da aerobika nikakor ni enostavna in da je v delo vključeno celotno telo, zato so ob koncu po krepilnih vajah učenci preznojeni in prijetno utrujeni.

Ko učence povabim k uri step aerobike v center, kjer poučujem, so pri uri prisotni tudi drugi ljudje, zato je to dodatna motivacija za učence, saj vidijo tudi starejše udeleženci, ki zmorejo veliko, medtem ko bi sami morda kakšno vajo naredili na pol. Tudi sama jim med uro ne dovolim dodatnih odmorov, temveč želim, da opravijo vadbo od začetka do konca. Ob koncu so vsi učenci kljub utrujenosti vedno navdušeni, saj vedo, da so naredili nekaj dobrega zase in za svoje zdravje. Aerobika vsekakor pozitivno vpliva na vse komponente človekovega biopsihosocialnega statusa (Zagorc, 1996). Odziv učencev pa je tisti, ki mi daje novo energijo, da jih zmorem navdušiti tudi za skupinsko vadbo.

“Bilo je zelo utrujajoče, vendar vseeno zabavno. Na začetku smo bile vse zagnane in polne motivacije, proti koncu pa že izmučene, ampak trudile smo se do konca ure, saj smo “športale” zase in ne za druge. Z veseljem bi uro ponovile.”

Maruša, Nika in Alja, 8. r.

»V četrtek, 10. 12., smo imeli učenci izbirnega predmeta uro aerobike v Viva klubu Brežice. Začeli smo z ogrevanjem, nato pa pod mentorstvom Natalije Rovnan nadaljevali z vadbo na steperjih. Uživali smo, kljub temu da je bilo precej naporno. Zaključili smo z nasmeškom, ker smo vedeli, da smo naredili nekaj zase. »

Robin, Katja, 9. r.

Slika 3: Aerobika

4 ZAKLJUČEK

Že vrabci na veji čivkajo, da se dandanes ljudje, predvsem pa otroci, premalo gibajo. In za to, da se danes gibamo, ni potrebno biti vrhunski športnik. Poleg ur športa v šoli imajo učenci danes na trgu celo paleto različnih športov, a še vedno se najdejo otroci, ki jim je redko katera športna panoga všeč.

Pri izbirnih predmetih imajo učenci odlično možnost, da spoznajo tudi športe, s katerimi se sicer pri rednih urah športne vzgoje ne bi spoznali, in zato večjo možnost, da bodo po njih segli tudi v kasnejših, zrelejših letih.

Če najdemo aktivnost, ki nam je všeč, prijetna, bo koristila tako našemu telesnemu kot duševnemu zdravju. In če vsakemu učencu dam samo kanček v mozaiku, da se bo našel v kateri športni panogi in jo kasneje negoval, sem zmagala.

Literatura in viri

1. Jošt, B. in Pustovrh, J., 1995. Nordijsko smučanje, Ljubljana, Fakulteta za šport.
2. Zagorc, M., Zaletel, P. in Ižanc, N., 1996. Aerobika, Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
3. Fotografije: osebni arhiv.

MATEJA ROŽANC ZEMLJIČ
SŠGT RADENCI

NOVI IZZIVI PRI POUČEVANJU SLOVENŠČINE: SLOVENŠČINA ZA TUJCE

Povzetek

Za marsikoga v Sloveniji slovenščina ni materni oz. prvi jezik, temveč jezik okolja, v katerem se izobražuje na vseh stopnjah, ga potrebuje pri svojem delu ali si ga želi izpopolniti. Vedno več je tujih študentov, ki so na študentski izmenjavi v Sloveniji in si zato želijo obvladati osnovne sporazumevalne vzorce. Vse več pa je tudi dijakov, ki so prišli v našo državo in se morajo naučiti slovenskega jezika, saj so vključeni v naš izobraževalni sistem. Največji problemi se pokažejo, kadar gre za dijake, ki prihajajo iz držav neslovanske govorne skupine. Usvajanje drugega jezika je trajen in skorajda nikoli zaključen proces. Realno lahko v času srednješolskega šolanja pričakujemo določeno stopnjo razumevanja in sposobnost poznavanja nekaterih fraz. Seveda pa je veliko odvisno od časa, ki ga je dijak pripravljen nameniti učenju, od motivacije, predanosti, zelo pomembna pa je tudi učna strategija, ki jo ponudimo dijaku, ter okolje, v katerem se nahaja.

Gljučne besede: slovenščina, tuji dijaki, jezik okolja ali drugi jezik, učne strategije

NEW CHALLENGES IN TEACHING SLOVENIAN: SLOVENIAN FOR FOREIGNERS

Abstract

For many people in Slovenia, Slovenian is not their mother tongue or the first language, but the language of the environment in which he or she is educated at all levels, he or she needs it or wants to improve it. There are more and more foreign students who are on student exchange in Slovenia and therefore want to master basic communication patterns. There are more and more students who have come to our country and have to learn the Slovenian language as they are part of our education system. The biggest problems arise when it comes to students coming from non-Slavic speaking countries. Second language assimilation is a permanent and almost never completed process. Realistically, we can expect a certain level of understanding and ability to know certain phrases during high school. Of course, much depends on the time the student is willing to devote to learning, the motivation, dedication, and the learning strategy offered to the student and the environment in which he / she is located are very important

Keywords: Slovenian, foreign students, environmental language or second language, learning strategies

1 UVOD

Za marsikoga v Sloveniji slovenščina ni materni oz. prvi jezik, temveč jezik okolja, v katerem se izobražuje na vseh stopnjah, ga potrebuje pri svojem delu ali si ga želi izpopolniti.

V slovenskem jeziku se sporazumeva vse več tujcev v šoli, na delovnem mestu ali med prostim časom. Vedno več je tudi tujih študentov, ki so na študentski izmenjavi v Sloveniji in si zato želijo obvladati osnovne sporazumevalne vzorce. Vse več pa je tudi dijakov, ki so prišli v našo državo in se morajo naučiti slovenskega jezika.

Usvajanje drugega jezika je trajen in skorajda nikoli zaključen proces. Realno lahko v času srednješolskega šolanja pričakujemo določeno stopnjo razumevanja in sposobnost poznavanja nekaterih fraz. Seveda pa je veliko odvisno od časa, ki ga je dijak pripravljen nameniti učenju, od motivacije in predanosti učitelja in učenca.

2 SLOVENSKI JEZIK

Besedni jezik, ki ga govori večina prebivalcev Republike Slovenije, je slovenski jezik ali slovenščina.

Slovenski jezik je pojmovan kot materni jezik, drugi jezik/jezik okolja ali tuji jezik. Hkrati ga obravnavamo tudi kot državni in uradni jezik.

Materni jezik:

To je jezik, katerega se naučimo prvega (v družini) in v njem najlažje razmišljamo, čustvujemo, doživljamo in razumevamo sebe in druge ter sporočamo drugim o sebi in svetu.

Dobro obvladanje maternega jezika je pomembno za vsakega posameznika. Osebe, ki imajo težave z njim, imajo po navadi težave tudi pri vključevanju v družbo in pri učenju drugih tujih jezikov.

Slovenščina je materni jezik za večino prebivalcev Republike Slovenije, za zamejce in izseljence v Italiji (Trst, Gorica, Trbiž), Avstriji (Beljak, Celovec, Pliberk), Madžarskem (Monošter), Hrvaškem, v nekaterih evropskih državah in prekomorskih državah.

Drugi jezik ali jezik okolja:

Slovenski jezik je drugi jezik za predstavnike obeh avtohtonih narodnih manjšin v Republiki Sloveniji - italijanske (Izola, Piran) in madžarske (Lendava)), za Rome in za priseljence. Vsi ti se morajo poleg materinega jezika naučiti tudi slovenščino, in sicer zaradi stika s slovenskim jezikovnim okoljem, ter zato, ker je slovenščina v Republiki Sloveniji državni in uradni jezik.

Tuj jezik:

Slovenski jezik je za mnoge ljudi, ki se ga učijo, tuj jezik. Učijo se ga na raznih tečajih oz. pri študiju na tujih univerzah ali v naši državi.

Državni jezik:

Slovenščina je državni jezik Republike Slovenije, kar pomeni, da predstavlja celotno Slovenijo kot samostojno državo. Pri ustnem in pisnem sporazumevanju ga uporabljajo državni organi (predsednik republike, vlada, parlament, sodišča, vojska, policija ...), zapisan je na našem denarju, tudi državna himna se poje v slovenščini.

Uradni jezik:

Slovenščina je uradni jezik Republike Slovenije; to pomeni, da uradovanje v državi poteka v slovenščini. V slovenščini morajo biti javni napisi, imena podjetij, javni oglasi, slovenščina je jezik politike, množičnih občil, znanosti, kulture, šolstva ...

Na območjih, kjer živita italijanska in madžarska narodna manjšina, je poleg slovenščine uradni jezik tudi italijanščina oz. madžarščina. Dvojezičnost je označena z enakopravno rabo obeh jezikov v javnosti.

Maternega jezika smo se naučili kot prvega jezika, v njem razmišljamo, čustvujemo in se sporazumevamo. To je jezik, ki ga večinoma najbolj obvladamo in se z njim identificiramo, hkrati pa z njim razvijamo narodno zavest in kulturo. Znanje materne jezika je pomembno za našo narodno zavest.

Za tujce, ki pridejo v Slovenijo za krajši čas ali se slovenščine učijo v svoji državi, je slovenščina tuji jezik. Naučijo se je lahko na tečajih, pri študiju v Sloveniji, poučuje pa se tudi v tujini (zlasti na fakultetah s slovanskimi jeziki).

Za ljudi, ki pa pridejo v Slovenijo z namenom, da tukaj živijo in delajo, pa je slovenščina drugi jezik ali jezik okolja, kar pomeni, da se je nujno morajo naučiti, če se želijo vključevati v družbo oziroma v njej delovati. To pomeni, da jo morajo uporabljati za poslovanje v uradih, v njej so imena podjetij, sredstva množičnega obveščanja, javni napisi, v slovenščini poteka pouk v šolah (na dvojezičnih območjih tudi v jezikih narodnih manjšin v Sloveniji).

Slovenščina je tudi jezik kulture, politike in znanosti.

V srednjih šolah se pogosto srečujemo z jezikovnimi problemi dijakov, ki prihajajo iz drugih držav in so vključeni v naš izobraževalni sistem. Navadno gre za dijake, ki prihajajo iz držav bivše Jugoslavije, zato jim je slovenščina vsaj na stopnji razumevanja nekoliko bližja, saj gre za jezik iste jezikovne družine. Z večjimi problemi pa se ukvarjamo, kadar gre za dijake, ki prihajajo iz drugih evropskih držav ali celo iz držav izven Evrope.

3 UČNE STRATEGIJE

Jeziki so lahko bolj ali manj zapleteni, vendar gre pri učenju tujega jezika vedno tudi za učenčevo jezikovno ozadje. Ne glede na to, kako nenavaden se nek jezik zdi tujcu, mu je potrebno pomagati do te mere, da usvoji in uzavesti, da se ga je mogoče naučiti.

Slovnica je pri učenju tujega jezika običajno največja težava, a je neobhodno potrebna za prvi korak.

Ne moremo naučiti celotne slovnice naenkrat. Bistveno je, da se dijaki naučijo izraziti in razumeti različne vidike časa ter odnosov v okviru stavkov. Nato se poglobimo v pisne in govorjene materiale v jeziku, pri čemer pa si pomagamo s slovnico.

Dijake je potrebno navaditi na obvezne dejavnosti: poslušanje, učenje, branje.

Svetujemo jim, da brskajo po spletnih straneh, berejo knjige in revije, poslušajo slovensko glasbo in gledajo televizijske programe v slovenskem jeziku. Poslušati in brati morajo pozorno; ni potrebno razumeti vsake besede. Svoja ušesa in oči morajo navaditi na ciljni jezik. Naučimo jih opazovati uporabo slovničnih pravil v dejanskem življenju. Zapisati si morajo besede in fraze, s katerimi se srečajo prvič. Teme, ki jih zanimajo, raziskujejo v slovenskem jeziku.

Zelo pomembno je, da govorijo v slovenščini. Iz tega razloga je potrebno tudi okolico navaditi na to, da bo določen dijak pri govoru delal napake, a ga zato ne smejo izločati iz sredine, se mu smežati ali ga poniževati.

S tem bi se takšni dijaki počutili negotovo, ko morajo govoriti v tujem jeziku, še posebej na začetku učenja slovenskega jezika.

Dijaki priseljenci imajo priložnost, da se pogovarjajo z maternimi govorci slovenskega jezika. Splošno znano je, da se ljudje dejansko odzovejo pozitivno, ko slišijo tujca, ki se trudi govoriti njihov jezik, in so mu poleg tega pogosto tudi pripravljeni pomagati.

4 POUKU POUČEVANJA SLOVENŠČINE ZA TUJCE

V svoji praksi sem izvedla 70 ur poučevanja slovenščine dveh dijakov naše šole, ki sta prišla s Kitajske. Pouk sem izvajala po programu R1 (začetno sporazumevanje v slovenskem jeziku), pri tem so bili doseženi cilji, ob katerih sta se usposobila za začetno sporazumevanje v slovenščini:

- IDENTITETA IN DRUŽINA: naučila sta se poimenovati sebe, se predstaviti, poimenovati člane družine in razmerja med njimi;
- ŠOLA IN IZOBRAŽEVANJE: naučila sta se poimenovati šolske predmete, njihovo vsebino, šolske prostore in dejavnosti na šoli;
- ZDRAVJE IN HIGIENA: znata tvoriti pogovor pri zdravniku, v lekarni.
- DRUŽBENE KONVENCIJE IN OBLIKE DISKURZA: znata tvoriti stalne besedilne vrste in poznata njihove zakonitosti, npr. napišeta prošnjo, vabilo, zahvalo, obvestilo, poročilo.
- PROSTI ČAS: znata povedati, kaj delata v prostem času, kateri šport jima je najljubši, znata vprašati po hobijih drugih in povedati, kako preživljata počitnice, razbereta razglednico, jo sama napišeta;
- DOM – poimenujeta različna bivališča, opišeta svoj dom, pot do doma, opremo doma, naslov, razumeta vprašanja v zvezi z domom, napišeta kratek opis sobe ali stanovanja;
- MESTO – znata poimenovati zgradbe v kraju, opisati pot do posameznih objektov, naštetih prevozna sredstva, vprašati po voznem redu, se orientirati v kraju, naročiti hrano in pijačo v restavraciji, nakupovati v trgovini, razumeta povedi v zvezi z zgoraj navedenim, opišeta svoj kraj in potek poti do določenega cilja;
- NARAVNO OKOLJE – znata povedati, kakšno je vreme, poimenovati vremenske pojave, pripomočke in oblačila za dež, sneg, sonce; znata naštetih živali, jih opisati, enako nekatere rastline; tvorita povedi v zvezi z zgoraj naštetim, razumeta vprašanja o vremenu, živalih in rastlinah;
- SLOVNIČNI VZORCI – znata uporabljati samostalnice v ednini, svojini in množini, v vseh sklonih, uporabljata pridevnike, poznata nasprotni pomen določenih pridevnikov; uporabljata glagole v 1., 2., 3. osebi, v vseh treh številih, poznata osebne zaimke za ednino, dvojino in množino, veznike, predloge, pomen predlogov, prislove, glavne in vrstilne števnike.
- STROKOVNI JEZIK – razumeta in znata uporabljati nekaj strokovnih izrazov iz kuharstva in strežbe.

Dijaka sta sposobna razumeti preproste besedne zveze, ki se nanašajo na najbolj temeljne reči; brati in pisati zelo kratka, preprosta, vsakodnevna besedila; se sporazumevati v najpreprostejših situacijah.

Vsako situacijo, ki sem jo predstavila s pomočjo učbenika A,B,C ... 1, 2, 3, GREMO, sem prenesla v vsakdanjik, pri čemer so mi v veliko pomoč bili dijaki, sošolci obeh tujih dijakov. Izkoristili smo začetne minute učnih ur kot motivacijo za novo učno uro. Učenje jim je bilo v zabavo, učne situacije so pomenile sprostitev za njih in pomemben vir informacij ter vaja za tujca. Tako so se dijaki npr. predstavljali z imenom, priimkom, krajem bivanja in podobno.

Tujca sta ponavljala, spraševala, opisovala sošolce, pozdravljala, spraševala po času, po aktivnostih, po družini ... S sošolci sta zaigrala tudi igre vlog, se tako naučila primerno odzivati v različnih situacijah. Na primer:

KDO SEM?

Kdo sem jaz ... Ime mi je ... Jaz sem... Pišem se ...

Kdo si ti?

Kdo je on/ona?

Jaz nisem ..., on ni ...

Od kod prihajaš?

Kaj si po poklicu?

SPOL

Moški: Marko, Janez, Tone, Primož ...

Ženski: Mateja, Mojca, Daniela, Marija ...

ŠTEVILA

DNEVI V TEDNU

ČAS, KOLIKO JE URA?

ČAS DNEVA :ZJUTRAJ, DOPOLDNE, OPOLDNE, POPOLDNE, ZVEČER, PONOČI

Kaj delaš zjutraj?- Kaj delaš dopoldne?

POZDRAVI

Zjutraj: DOBRO JUTRO - Vstanem, se oblečem, jem zajtrk, grem v šolo ...

Podnevi: DOBER DAN – se učim, berem, se igram, čistim stanovanje ...

Zvečer: DOBER VEČER – jem večerjo, se igram, gledam TV, se umivam...

Ponoči: LAHKO NOČ – sanjam, spim ...

KAJ DELAŠ?

Jaz, ti, on, mi, vi, oni

Jaz spim Mi spimo

Ti spiš Vi spite

Ona/ona spi Oni spijo

GLAGOLI

Brati, iti, hoditi, piti, jesti, delati, pogovarjati se, spat, počivati, telefonirati, vstati, umiti se, tuširati, obleči se, pisati, gledati, poslušati, kuhati, igrati, voziti se, plesati, pospravljati.

DRUŽINA

- oče in mama
- sin in hči
- mož in žena
- brat in sestra
- hiša –dom

DRUŽINA

- dedek - babica
- vnuk - vnukinja
- teta - stric

PRIDEVNIKI: Kakšen je/kakšna je?

Majhen – velik; visok – nizek; širok . ozek; suh – debel; star – mlad, hiter – počasen
kratek – dolg, star – nov

POKLICI

Kaj si po poklicu?- Kaj je on po poklicu? - Kaj je ona po poklicu?

Moške in ženske oblike: moški = frizer, ženska = frizerka ...

Kaj dela frizer, kaj dela trgovka, kaj dela tajnica?

Npr. ZDRAVNIK (frizer, tajnica, učiteljica, prodajalka , kuhar, natakar ...)

Kaj je Andi po poklicu?

Andi je zdravnik.

Kje je Andi zdravnik?

Andi je zdravnik v bolnišnici.

Kaj dela Andi? Andi zdravi.

Situacije: npr. V RESTAVRACIJI (V TRGOVINI, PRI ZDRAVNIKU ...)

N: Dober dan. Kaj želite jesti in kaj piti?

OPIS OSEBE

Marija je _____

(velika, majhna, suha, debela, prijazna, stroga)

Ima _____ lase.

(dolge, kratke, kodraste, ravne, črne, blond, rjave)

Stara je _____ let. Po poklicu je _____

Stanuje v _____

NAVODILA ZA DELO

NALOGE: Prepiši! Preberi! Povej! Odgovori! Obkroži! Računaj! Nariši! Poslušaj!

V KUHINJI

Kaj je v kuhinji?

Štedilnik, hladilnik, lonec, nož, skodelica, krožnik, žlica, vilice, servieta

DELO V KUHINJI

Kaj dela? Pospravlja, pomiva, kuha, reže, lupi ...

ŠOLA IN IZOBRAŽEVANJE

PROSTORI V ŠOLI: učilnica, zbornica, telovadnica, stranišče, jedilnica, kuhinja, učilnica
strežbe, knjižnica, pisarna. Kje je... (zbornica, telovadnica ...) Pojdi ... (v učilnico ...)

OSEBJE V ŠOLI: ravnateljica, tajnica, profesorji, svet. delavka, knjižničarka, kuharica ...

ŠOLSKE POTREBŠČINE: zvezek, knjiga, ravnilo, svinčnik, barvica, radirka, peresnica ...

ŠOLSKI PREDMETI: matematika, športna vzgoja, slovenščina, angleščina, zgodovina, strežba, kuharstvo, biologija ... Kaj je na urniku?

5 ZAKLJUČEK

Končni cilj učenja slovenščine na osnovni ravni je, da se dijak:

- lahko v veliki meri samostojno sporazumeva v predvidljivih sporazumevalnih položajih ob vsakdanjih temah,
- razume bistvene informacije v krajših, enostavnih zapisanih in govorjenih besedilih,
- zna ob navodilih napisati krajše besedilo za vsakdanjo rabo,
- je njegovo govorno in pisno izražanje sicer preprosto, a dovolj ustrezno in pravilno, tako da sporazumevanje poteka nemoteno.

Z dobro zastavljenim programom, motiviranostjo tujih dijakov in veliko pomočjo sošolcev sta oba dijaka uspešno končala poklicno izobraževanje (dijakinja je končala še PTI-program) vsak od njiju je tako dosegel tudi zgoraj omenjen cilj.

Literatura in viri

1. Pirih Svetina, N., (2010). A,B,C ... 1, 2, 3, GREMO, Učbenik za začetnike na kratkih tečajih slovenščine kot drugega ali tujega jezika, Tretja, prenovljena izdaja, Ljubljana
2. http://programoteka.acs.si/PDF/slo_za_tujce.pdf (dostop 13. 9. 2019)
3. <https://eucbeniki.sio.si/slo1/2164/index3.html> (dostop 15. 9. 2019)

MATEJA ROŽANC ZEMLJIČ
SŠGT RADENCI

RAZVIJANJE KREATIVNIH SPOSOBNOSTI PRI POUKU SLOVENŠČINE

Povzetek

Dijaki in dijakinje se pri slovenščini kot splošnoizobraževalnem predmetu usposablajo za učinkovito govorno in pisno sporazumevanje v najrazličnejših okoliščinah. Preko pisanja svoje zamisli prelivajo na papir. Cilj je, da so čim bolj ustvarjalni. Ustvarjalnost je miselni proces ustvarjanja novih idej ali poustvarjanje nove celote iz idej, ki že obstajajo. Govorimo o kreativnem pisanju, ki ga vključujemo v pouk. Poznamo več tehnik in vadbenih postopkov kreativnega pisanja. V svojem primeru sem uporabila postopek spremembe poteka zgodbe v danem tekstu in spreminjanje besedila glede na naslovnika. Nastala so besedila, ki so jih dijaki oblikovali na podlagi domišljije in v njih izrazili svoja čustva, misli in mnenje. S tem so razvijali svoje ustvarjalne sposobnosti na podlagi divergentnega mišljenja ali drugače imenovanega odprtega načina mišljenja. Ta dopušča več različnih in hkrati pravih rešitev.

Ključne besede: pisanje, ustvarjalnost, tehnike kreativnosti, divergentno mišljenje

DEVELOPING CREATIVE SKILLS IN SLOVENE LESSONS

Abstract

Students in Slovene as a general education subject prepare for effective oral and written communication in various circumstances. They pour their ideas on paper. The goal is to be as creative as possible. Creativity is the mind process of creating new ideas or recreating a new whole from already existing ideas. We are talking about creative writing, which we include in the lesson. We know several techniques and creative writing techniques. In my case, I used the process of changing the course of the story in the given text and changing the text according the addressee. The students made texts based on imagination where they expressed their feelings, thoughts and opinions. By doing so, they were developing their creative abilities on the basis of divergent thinking or otherwise called open way of thinking. This allows many different and at the same time correct solutions.

Keywords: writing, creativity, creativity techniques, divergent thinking

1 UVOD

Dijaki in dijakinje se pri pouku slovenščine usposabljaajo za učinkovito govorno in pisno sporazumevanje v najrazličnejših okoliščinah. Tvorijo ustrezna, razumljiva in jezikovno pravilna ustna in pisna besedila.

Razmišljajoče in kritično sprejemajo prebrana besedila ter tako razvijajo zmožnost logičnega mišljenja, sklepanja, vrednotenja in utemeljevanja. Pridobljeno znanje dijaki uporabijo pri tvorbi podobnih besedil.

Cilj je, da so čim bolj ustvarjalni. Ustvarjalnost je miselni proces ustvarjanja novih idej ali poustvarjanje nove celote iz idej, ki že obstajajo.

Vzgajanje ustvarjalnih in svobodnih, s svojo glavo mislečih ljudi, je pomembno, kajti sodobna družba išče ljudi, ki bodo lahko uspešno odgovarjali na današnja in jutrišnja vprašanja. Nihče pa ne more spodbuditi ustvarjalnosti, če se posameznik ne odloči zanjo.

Kako spodbujamo ustvarjalnost pri pouku slovenščine? Predvsem tako in takrat, ko spodbujamo in dopuščamo načine, ob katerih se posamezniki vključujejo v skupno dogajanje, iščemo močna področja pri vsakem dijaku, gradimo njegovo samospoštovanje, ščitimo njegovo integriteto, mu zaupamo in dajemo odgovorno vlogo pri odkrivanju znanja in spretnosti, oblikujemo okolje za njegovo aktivno vključitev, ga postavljamo pred izzive in nudimo oporo za njihovo reševanje. Seveda moramo pri tem pouk oblikovati malo drugače – bolj ustvarjalno, si vzeti dovolj časa, vložiti dodatno energijo – a prav ustvarjalni, vsakič novi odzivi dijakov so nagrada in navdih za nadaljnje ustvarjalno poučevanje.

Razvijanje ustvarjalnosti se vse pogosteje pojavlja v različnih normativnih, npr. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanju 2011, Zakon o vrtcih 2010, Zakon o osnovni šoli 2010. Na ta način pojem ustvarjalnosti izgublja klasičen pomen, ko je le-ta namenjena le znanstvenikom in umetnikom, in postaja pomembna večina v sodobni družbi.

Ustvarjalnost se navezuje na razvijanje osebnostnih lastnosti, ki pogojujejo oblikovanje ustvarjalnosti pri posamezniku. Z analizo osebnostnih lastnosti, ki so potrebne za ustvarjalnost, se primarno ukvarja psihološka (behavioristična) stroka, ki želi oblikovati nabor osebnostnih lastnosti, potrebnih za razvoj ustvarjalnosti. Tako Glogovec in Žagar (1992) poudarjata inteligentnost, divergentno mišljenje in radovednost, Pečjak (1987) pa izpostavi še odprtost duha in humor.

Inteligentnost sama po sebi ne pomeni ustvarjalnosti, saj visoke rezultate ustvarjalnosti dosegajo tudi manj inteligentne osebe. Za ustvarjalnost je inteligentnost pomembna, vendar v interakciji z drugimi osebnostnimi lastnostmi in v ustreznih družbenih pogojih.

Ustvarjalnosti pri posamezniku se pogosto enači tudi z divergentnim mišljenjem, vendar pa psihologi ugotavljajo (Musek, 1993), da omenjenih pojmov ne moremo enačiti, saj bi naj bilo divergentno mišljenje zgolj kognitivna osnova ustvarjalnosti, ki omogoča izvirne, nove in nenavadne rešitve.

Odprtost duha je po mnenju Pečjaka (1987) ena ključnih osebnostnih lastnosti ustvarjalne osebnosti, saj se taka oseba vzdržuje prenažljenih sodb, je pripravljena spreminjati kategorije, nima potreb po obrambi, ker ne dojema izkušenj kot ogrožajoče, je miselno neodvisna in odprta za nove izkušnje.

Schawlow pa meni, da je radovednost ključna lastnost za razvoj visoke ustvarjalnosti. Najuspešnejši posamezniki pogosto niso tisti, ki so talentirani, ampak tisti, ki so radovedni novih izzivov.

Pečjak (1987) izpostavlja izrazito korelacijo med ustvarjalnostjo in humorjem. Humor naj bi najprej dvignil napetost organizma, nato pa nastopi sproščeno stanje, to pa pripomore k izvirnosti in transformaciji situacije.

Nekateri psihologi (Jurčeva) izpostavljajo, da so visoko ustvarjalni ljudje socialno bolj kompetentni. Pogumnejši so v izražanju, imajo visoke neverbalne socialne sposobnosti in zato bolj raznolike socialne interakcije.

Pri pouku slovenščine razvijamo ustvarjalnost na več načinov. Eden med njimi je tudi način kreativnega pisanju, ki ga vključujemo v pouk.

2 KREATIVNI PISANJE

Izraz kreativno pisanje se nanaša na domišljijско pisanje. Pri tem ne gre za golo opisovanje dejanskih dogodkov, ampak za nastanek besedila, ki odkriva nekaj novega, izvirnega.

Kreativno pisanje je kakršnakoli kompozicija, kjer gre za svobodno izražanje in deljenje izkušenj z ostalimi kreativnimi pisci. Osredotočeno je na piščevo samoizražanje.

»Za razvijanje ustvarjalnih sposobnosti je najpomembnejše tako imenovano divergentno mišljenje, ki ga definiramo kot odprt način mišljenja. Ta dopušča več različnih in hkrati pravih rešitev in se prav v tem razlikuje od konvergentnega mišljenja, ki ga definiramo kot zaprto, enosmerno, v eno samo rešitev usmerjeno mišljenje.« (Blažič, 2003, p. 8)

Osebnostne lastnosti, ki jih lahko spodbujamo in razvijamo pri ustvarjalnosti, se nanašajo predvsem:

- na miselno-spoznavno področje, kjer razvijamo logično mišljenje, domišljijo in spomin;
- na učno-storilnostno ali izobraževalno področje, pri čemer razvijamo splošno razgledanost, besedišče, branje z razumevanjem, izražanje v različnih književnih zvrsteh in vrstah;
- na motivacijo, pri čemer razvijamo prizadevanje, radovednost, vztrajnost, raznolikost in zadovoljstvo ob ustvarjanju;
- na socialno-čustveno področje, pri čemer razvijamo nekonformizem in sposobnost uživanja.

Poznamo veliko tehnik in metod kreativnega pisanja, med njimi so najpogosteje uporabljene sledeče:

- razmišljujoče pisanje,
- svobodno pisanje,
- poročevalsko pisanje,
- avtobiografsko pisanje,
- možganska nevihta (angl. brainstorming),
- miselni vzorci, (slikovna predstava celostnega opisa stvari/primera) ...

Glavni ustvarjalni vadbni postopki so:

- vstavitev nove osebe v dani tekst in sprememba poteka zgodbe glede nanjo,
- spreminjanje besedila glede na naslovnika, ki je v vsakem primeru drugačen, glede na drugačnega pripovedovalca, glede na drugačen časovni okvir, glede na žanrski ali vrstni okvir,
- dopisovanje nedokončanega teksta,
- sestavljanje novega teksta iz danih elementov (osebe, razplet),
- parodiranje danega teksta ali sloga.

V svojem primeru sem uporabila postopek spremembe poteka zgodbe v danem tekstu ter spreminjanje besedila glede na naslovnika in besedilno vrsto. Nastala so besedila, ki so jih dijaki oblikovali na podlagi domišljije in v njih izrazili svoja čustva, misli in mnenje. S tem so razvijali svoje ustvarjalne sposobnosti na podlagi divergentnega mišljenja ali drugače imenovanega odprtega načina mišljenja, kar je pripeljalo do več različnih in hkrati pravilnih rešitev.

3 OBRAVNAVA KNJIŽEVNEGA BESEDILA: GIOVANNI BOCCACCIO: NOVELA O SOKOLU

Novela o sokolu je ena izmed zgodb iz zbirke novel Dekameron, ki si jih skupina sedmih deklet in treh fantov pripoveduje v desetih dneh na deželi, kamor so zaradi kuge pobegnili iz Firenc. Zbirko Dekameron sestavlja 100 zgodb, ki so po vsebini pretežno ljubezenske, zabavne, moralistično poučne in satirične. Po obliki so različne, nekatere daljše in nekatere krajše.

Novela o sokolu

Gre za zgodbo o mladeniču Federigu, ki se zaljubi v lepo, poročeno in plemenito žensko Giovanni. Želi si njene ljubezni in naklonjenosti in jo želi osvojiti na najrazličnejše načine. Tako se udeležuje viteških iger, prireja razna slavja in naokrog razdaja svoje darove.

S takšnim razsipavanjem imetja kmalu njegovo bogastvo začne kopneti in mladenič obuboža. Takrat za njega noče slišati več nobeno dekle, tudi Giovanna ne. Od vsega, kar mu je ostalo, je bil le sokol, ki je bil eden izmed najboljših na svetu, ter majhno posestvo, kamor se je preselil in potem tam živel.

Kmalu po tem, ko je Federigo obubožal, hudo zboli Giovannin mož. Ker se mu je bližal čas smrti, je napravil oporoko. V njej je za dediča postavil svojega sina in zapisal, če bi umrl, bi le to vse potem dobila Giovanna. Mož res kmalu umre in dogajalo se je, da je mati s sinom zahajala na posest, ki je bila zelo blizu Federigovega. Deček se s Federigom začne družiti in postaneta prijatelja. Zabava se z njegovim sokolom.

Nekega dne pa deček zboli in vse, kar si je želel, je bil Federigov sokol. Giovanna s težkim srcem odide do Federiga pod pretvezo, da je prišla obedovat. Federigo pa ji ni imel ničesar ponuditi, saj je živel v veliki bedi. Zato se spomni na svojega sokola in iz njega pripravi jed. Po končanem obroku pa mu le pove, za kaj je pravzaprav prišla k njemu.

Pove mu, da je njen sin zbolel in da si od vsega na svetu najbolj želi njegovega sokola. Federigo se potem zgrozi nad dejanjem, ki ga je maloprej naredil. Pove ji, kako ji ni imel ničesar ponuditi in je zaradi tega ubil sokola. Takrat je Giovanna spoznala, kako velika je njegova ljubezen do nje.

Kasneje njen sin umre in ker je bila mlada gospa vdova, sicer še vedno zelo lepa in bogata, jo njeni bratje prepričujejo v poroko z drugim moškim. Pove jim, da bi se rada poročila s Federigom, čeprav je ubog in reven. Sprva so se iz nje norčevali, a kasneje so le popustili in sprejeli njeno poroko z njim. Tako Federigo znova postane gospod in živita srečno do konca svojih dni.

3.1 POSTOPEK SPREMEMBE POTEKA ZGODBE V DANEM TEKSTU

Dijaki so spreminjali situacije, značaje oseb, razmišljali o spremembah in vplivu na potek zgodbe in ustvarili celo novo sporočilo zgodbe. Zanimivo je bilo, da so nekateri spreminjali predvsem karakterje oseb, drugi njihovo družbeno vlogo, spreminjali so tudi kraj dogajanja.

Primeri:

A Gre za zgodbo o mladeniču Federigu, ki se zaljubi v lepo, a revno Giovanno. Želi si njene ljubezni in ji kupuje darove. A ker je ženska bila revna, ni želela sprejeti njegove naklonjenosti, nobenega daru, kajti vedela je, da je njegovi starši žlahtnega rodu ne bi marali. Od vsega, kar ji je želel pokloniti, je vzela le sokola. Ta sokol je Federigu pomenil največ na svetu, a ker je Giovanno ljubil, ji ga je podaril, čeprav se ni hotela poročiti z njim. Potem pa je nenadoma hudo zbolel. Njegovi starši so poiskali najboljše zdravnike, a vsi so mu napovedali smrt. Ko je Giovanna sišala za Federigovo bolezen, se je napotila k njemu in prinesla sokola. Federigo je od sreče ozdravel, starši pa so z navdušenjem sprejeli Giovanno, saj je njihovega sina rešila smrti.

Dijakinja je gradila zgodbo po načelu socialnega nasprotja: bogat – reven. Ženskemu liku je pripisala skromnost in hkrati srčnost, čut do sočloveka, ljudem višjega sloja pa vzvišenost, kar je tipično za junake določenih literarnih smeri, ki jih je spoznala v drugih zgodbah. Na koncu se izpostavi se moralna nota, saj je dobrota poplačana – podobno kot v izvirni noveli.

B Gre za zgodbo o mladeniču Federigu, v katerega se zaljubi lepa in bogata Giovanna. Želi si njegove ljubezni in ker je bila bogata, mu kupuje drage darove. Federigo ni navdušen nad njeno ljubeznijo, zato se je izogiba, vse darove zavrne in si poišče preprosto mlado dekle, ki ga je očaralo na neki zabavi. Giovanna tega ne more prenesti, kajti navajena je, da dobi vse, kar si želi. Tako se sklence maščevati. Neko noč se pretihotapi na njegovo posestvo in mu ukrade sokola. Sokol je bil največ, ker je imel, saj je bil eden izmed najboljših na svetu. Ko je Federigo drugo jutro ugotovil, da je sokol izginil, ga je najprej sam mrzlično iskal, potem pa razpisal nagrado za tistega, ki najde njegovega sokola. Sokola še vedno ni bilo, zato je nagrado moral povečevati. Ker to ni moglo iti v nedogled, je na koncu razpisal, da se bo poročil z žensko, ki mu bo našla sokola, če pa ga bo našel moški, mu bo za ženo dal svoje mlado dekle. Takrat je prišla Giovanna in prinesla sokola. Federigo bi se moral z njo poročiti, a v zadnjem trenutku je pritekel njen sin, ki je izdal mater in Federigu povedal, da je Giovanna sokola ukradla. Tako je sokola morala vrniti, Federigo pa se je poročil s svojim dekletom.

Tudi ta primer zgodbe je zasnovan po načelu socialnih razlik, ko se vlogi akterjev zamenjata, saj Giovanna želi Federiga, ta pa se ne zmeni zanjo. To je nasprotje dejanske zgodbe. Tudi ta dijakinja je skromnim in revnim ljudem pripisala pozitivne in bogatim ljudem negativne lastnosti. Na koncu zmagava pravica – tega si dijaki želijo.

C Gre za zgodbo o mladeniču Federigu, ki se zaljubi v lepo sošolko Giovanno. Želel si je njene ljubezni in naklonjenosti, a ona se je iz njega le norčevala. Kljub temu ji je kupoval čokoladice in druge sladkarije, ji pisal domače naloge in ji pomagal pri kontrolnih nalogah. A bolj je bil do nje prijazen, bolj ja bila do njega nesramna. Velikokrat ga je osmešila pred celim razredom. Naenkrat pa mu je bilo tega dovolj, zato se je odločil, da temu naredi konec. Povabil jo je na večerjo, da se z njo odkrito pogovori. Ker mu je bila še vedno všeč, ji je hotel ponuditi nekaj posebnega. Zato se spomni na svojega sokola, njegovega ljubljénčka, in iz njega naredi jed. Giovanna je bila nad jedjo tako navdušena, da je Federigu obljubila, da odslej ne bo več tako nesramna, saj se je ob jedi pravzaprav zaljubila vanj. Tako je Federigo ob tem, ko je žrtvoval sokola, spoznal, da je za ljubezen potrebno narediti res vse.

Primer, ko je zgodba postavljena v sodobno okolje in dijakom aktualno situacijo. Dijak je dogajanje postavil v šolsko okolje in aktualiziral dogodek. Po pogovoru je bilo ugotovljeno,

da gre za lastno izkušnjo zavrnitve ljubezni, ki pa se ni tako končala. Dijak je zgodbo zaključil optimistično, ker si verjetno tudi sam želi takšnega konca.

3.2 SPREMINJANJE BESEDILA GLEDE NA NASLOVNIKA IN BESEDILNO VRSTO

Dijaki so dobili nalogo, da na podlagi dane zgodbe sestavijo vabilo in zahvalo, pri čemer morajo upoštevati načela in zgradbo uradnega pisma. Vsebina mora izhajati iz osnovne zgodbe, sicer pa so pri pisanju lahko svobodni. Nastala so vabila z različno vsebino, nekatera zelo izvirna.

A

Giovanna Rossi
Firenze 29098
Italia

Firenze, 18. 5. 1348

Federigo Alberighi
Campij 123/a
Italia

Zahvala

Spoštovani gospod Friderik,

rada bi se zahvalila za prečudovit večer. Večerja, ki ste jo pripravili je bila res izvrstna. Pogovor pa je bil vse prej kot dolgočasen. Všeč so mi vaše zgodbe, ob katerih sem se iz srca nasmejala. Cenim vašo iskrenost in skromnost. To, da ste se znebili sokola, da bi lahko postregli meni, je res občudovanja vredno. Upam, da se bova še kdaj tako srečala.

Lep pozdrav

Giovanna Rossi

Še nekaj primerov zahval:

Cenjeni g. Friderik!

Želim se Vam iskreno zahvaliti za vašo požrtvovalnost, srčnost in pogum, saj ste se odrekli nečemu, kar nadvse cenite, vašemu sokolu. To mi veliko pomeni, zato bom razmislila o najini prihodnosti. Zagotovo bi lahko živele z vami, saj ste se izkazali kot dober in pošten mož.

Lepo vas pozdravljam.

Giovanna Tartiny

Cenjena gospa Giovanna!

Zahvaljujem se vam za vaš obisk pri meni. Zelo sem vesel, da ste prišli in mi polepšali večer. Čeprav sem ubil sokola in s tem naredil veliko napako, sem hvaležen, da ste razumeli in cenili moje dejanje.

Lep pozdrav

Friderik Alberighi

Spoštovani bratje!

Rada bi se vam zahvalila, ker ste me spodbujali k poroki. Čeprav ste imeli v mislih drugega ženina, se vam hvaležna, kajti spoznala sem, da je edino Friderik pravi zame. Če mi ne bi omenjali poroke, o njej ne bi razmišljala in ne bi užila sreče s Friderikom. Hvala vam.

Lepo pozdravljeni.

Giovanna Tomba

Dijaki so bili pri tvorbi zahvale zelo raznoliki. Zgodbo so doživljali širše, saj so v vsebino vključevali razne osebe, ki so omenjene v noveli. Med njimi so poiskali povezave in nastala

so izvirna besedila. Enako je bilo pri tvorbi vabila. V obeh primerih smo zasledovali dva cilja: kreativnost in sposobnost tvorjenja besedilnih vrst.

B
Federigo Alberighi
Un piccolo villaggio 56, Campij
Italia
Campij, 10. 6. 1350
Giovanna
Lunga strada 500 23, Firenze
Italia

Vabilo

Spoštovana gospa Giovanna!

Vem, da zadnje dni preživljate v bližini mojega doma, zato bi vas povabil, da se mi pridružite na večerji. Želel bi, da se malo bolje spoznava, pozabiva na skrbi in se predvsem zabavava. Če boste utegnili, se mi pridružite v petek, 14. 6. 1350 ob 18. uri. Bilo bi mi v veselje!

Lep pozdrav

Friderik Alberighi

Še nekaj primerov vabil:

Spoštovana gospa Giovanna!

Kot ste ugotovili, sva z vašim sinom postala velika prijatelja. Fant se odlično razume z mojim sokolom. Menim, da je čas, da pozabimo na najin spor in se prijateljsko srečamo na mojem domu, zato vas in vašega sina vabim na skromno večerjo, ki bo v soboto, 26. 7. 1348 na mojem domu.

Vljudno vabljeni!

Lep pozdrav

Friderik Alberighi

Spoštovani gospod Jakob Domenichi!

Vabim vas na svečano poroko, ki jo bom sklenil s prelepo gospo Giovanno. Zberemo se ob sončnem vzhodu na mojem domu, in sicer v nedeljo, 25. 5. 1350. Ker ste ugleden in nadvse cenjen meščan, bi mi vaša prisotnost na moji poroki veliko pomenila. Vem, da ste me vedno cenili, tako tudi jaz vas.

Z veseljem vas pričakujem.

Lep pozdrav

Friderik Alberighi

4 ZAKLJUČEK

Nastala so besedila, ki so jih dijaki oblikovali na podlagi domišljije in v njih izrazili svoja čustva, misli in mnenje. S tem so razvijali svoje ustvarjalne sposobnosti na podlagi divergentnega mišljenja ali drugače imenovanega odprtega načina mišljenja., kar je pripeljalo do več vsebinskih različic.

Tako pri prvi kot drugi nalogi je bila prisotna metoda, ki zahteva vsebinsko preoblikovanje, pri tem pa so vključevali naslednje elemente:

- sposojanje idej iz drugega konteksta s predelavo in prilagajanjem novem kontekstu;
- preoblikovanje – cilj procesa preoblikovanja je izboljšanje ideje;
- nadomeščanje – zamenjava določenih prvin z drugimi prvinami;

- preurejanje – predrugačenje, pretvorba;
- preobrat, obračanje stvari – na glavo postavljeno, nasprotno.

Omenjene metode za razvijanje ustvarjalnih sposobno imajo dva cilja: 1. izboljšanje ustvarjalnih rešitev in 2. razvoj sposobnosti preoblikovanja.

Bistveno merilo, ki kaže na razvite ustvarjalne sposobnosti, je torej izvirnost. Dijaki so ob prvi nalogi, ko so spreminjali situacije, značaje oseb, razmišljali o spremembah in vplivu na potek zgodbe in ustvarili celo novo sporočilo zgodbe, pokazali svojo domišljijo. Enako pri drugi nalogi, kjer so sami izbrali naslovnika in sporočevalca, seveda tudi dogodek kot razlog pisanja. Nekatera besedila so bila zelo izvirna, ob njih so se zabavali tako v času pisanja kot tudi pozneje pri predstavitvah. Ob nalogah smo združili več ciljev: kreativnost, razvijanje zmožnosti uradnega dopisovanja in pridobivanje književnega znanja.

Literatura in viri

1. Blažič, M. M., (2003). Kreativno pisanje: vaje za razvijanje sposobnosti kreativnega pisanja, Ljubljana: GV Izobraževanje
2. Hozjan, G. (2014). Konceptualizacija pojma ustvarjalnosti v šolskem prostoru, Didakta št.172, letnik XXIV, str. 2-4
3. https://sl.wikipedia.org/wiki/Kreativno_pisanje (dostop 6. 8. 2019)

UROŠ ROZINA
OŠ GRADEC

OTROKE BI MORALI NAUČITI PREŽIVETI

Povzetek

Vsem nam se je v življenju že zgodila kakšna nesreča. Sama usposobljenost za reševanje kritičnih situacij pa je tista, ki določa posledice. V osnovni šoli je pomembno, da se učenci učijo stvari, ki jim bodo v življenju koristile. Nepričakovana situacija lahko namreč predstavlja hud stres in morebitne psihične posledice za vse, ki se znajdejo v njej.

Preventivne delavnice prve pomoči in požarne varnosti so učencem zanimive zaradi praktične naravnosti. Izobraževanje poteka prilagojeno njihovi starosti. Za mlajše učence so to dvourne delavnice, za starejše pa je izobraževanje organizirano kot dan dejavnosti z različnimi gosti.

Med učenci so aktivnosti zelo dobro sprejete. Namen prispevka je vzpodbuditi zanimanje za tovrstne aktivnosti na šolah.

Ključne besede: prva pomoč, požarna varnost, zaščita in reševanje, izkustveno učenje, preventiva

WE SHOULD TEACH OUR CHILDREN TO SURVIVE

Abstract

In our lives, accidents happen to us all. The ability to handle critical situations alone is the one that determines the consequences. In elementary school it is important that pupils learn things that will benefit them in their lives.

Preventive first aid and fire safety workshops provide students with interesting content due to their practical orientation. The education is adapted to their age. For younger students, this is a two-hour workshop, and for the elderly it is organized as a day of activities with different guests.

Activities are very well accepted among pupils. The purpose of this paper is to encourage interest in such activities in schools.

Keywords: first aid, fire safety, protection and rescue, experiential learning, prevention

1 UVOD

Pri delu z učenci v osnovni šoli sem opazoval njihovo znanje na različnih področjih. V zadnjih letih zelo izstopa znanje rabe tehnologije, ki jo učenci znajo samostojno uporabljati že v nižjih razredih. Zaradi tega se je zmanjšala njihova fizična pripravljenost, saj v popoldanskem času elektronskim napravam posvečajo precej časa, hkrati pa se povečuje tveganje, da v primeru kriznih dogodkov (naravne nesreče, izredne razmere ...) ne bodo znali preživeti brez pomoči tehnologije. Tudi v vsakdanjem življenju se dogajajo nesreče, kjer je potrebno ponesrečenca (včasih sebe) oskrbeti. Sama pripravljenost na takšne dogodke zmanjšuje stres, saj otrok ve, kaj lahko v takšni situaciji pričakuje. Zaradi vsega naštetega sem se odločil, da na šoli vzpostavim celosten sistem izobraževanja učencev za reagiranje v kritičnih situacijah, ki je prilagojen njihovi starosti in poteka kontinuirano od 1. do 9. razreda.

2 NAČINI IZVEDBE DELAVNIC

2.1 PRVA TRIADA

Za najmlajše sem delavnice organiziral po razredih, in sicer v trajanju dveh šolskih ur. V uvodnem delu smo ustvarili krog zaupanja, kjer smo se pogovarjali o nesrečah. Vsak izmed učencev je imel možnost povedati zgodbo o tem, kakšna nesreča se mu je že zgodila. Pokazali smo, kakšno je pravilno ukrepanje ob manjših urezninah (nesreče pri pripravi hrane), krvavitvah iz nosu ...

Obravnavali smo primere, kjer je statistična verjetnost za nastanek dogodka največja. V nadaljevanju sem učence razdelil v pare. S povojem so oskrbeli svojo najljubšo igračko, ki so jo za domačo nalogo prinesli v šolo (slika 1).

Slika 1: Oskrba najljubše igračke

Medtem sem prikazal tudi, kako uporabljamo ruto pestovalnico (slika 2) in kako izvedemo imobilizacijo zlomljene roke.

Slika 2: Demonstracija rabe rutke

Za konec prvega dela smo si ogledali še rabo AED (avtomatskega zunanega defibrilatorja) pri oživljanju. Med drugim smo poiskali šoli najbližji defibrilator (slika 3).

Slika 3: Ogled pravega AED v bližini šole

V drugem delu smo obdelali področje požarne varnosti. Spoznali smo pojem evakuacije, si ogledali načrt evakuacije ter spoznali ustrezne označbe. Izvedli smo praktičen poizkus evakuacije iz šole. Po nekaj ponovitvah je postopek stekel zelo tekoče.

Pogovarjali smo se tudi o požarni varnosti doma. Pomembno je, da se otroci in starši dogovorijo, kakšen bo postopek umika iz stavbe. Tisti, ki živijo v večstanovanjskih stavbah,

naj si ogledajo požarni načrt stavbe, v kateri živijo, ter ustrezno skrbijo za proste evakuacijske poti. Za boljšo predstavo smo si ogledali poučne posnetke, ki jih je pripravila URSZR.

2.2 DRUGA IN TRETJA TRIADA

V drugi in tretji triadi je izobraževanje potekalo v obliki dneva dejavnosti, ki smo ga izvedli na delovno soboto 7. 4. 2018. Na njej so sodelovali pripadniki sil, ki skrbijo za varnost ljudi v vsakdanjem življenju.

Namen prireditve je bil prikazati delovanje posameznih služb in sodelovanje med njimi. Učenci so spoznali delo policistov, reševalcev, gasilcev, pripadnikov Rdečega križa, hkrati pa se seznanili tudi z zgodbami ljudi, ki so nesreče preživel. Za slednje so poskrbeli člani Društva paraplegikov ljubljanske pokrajine.

Sama prireditev je bila razdeljena na več delovnih točk, ki so jih učenci prve štiri ure pouka obiskovali po urniku. Lokacije so bile vnaprej objavljene na zemljevidu (slika 4).

Slika 4: Zemljevid postavitve celotne prireditve

Delovne točke so bile naslednje:

- Delo policista (Polijska postaja Litija)

Na tej točki so učenci spoznali, kakšno je delo policista, ogledali so si opremo za meritve hitrosti, vozila in opremo policista. Učenci so se seznanili tudi z vsebino kriminalističnega kovčka, ki ga policisti uporabljajo pri ogledih kaznivih dejanj – policistka jim je pokazala postopek izzivanja papilarnih linij, kar je bilo učencem zelo zanimivo, navdušeni pa so bili tudi nad prikazom alkotesta ter nekaterih prisilnih sredstev, ki jih uporabljajo policisti (lisice, palica tona ...).

- Prometna policija (Polijska postaja prometne policije Grič, Ljubljana)

Namen delovne točke je bil predstaviti, s kakšno opremo se izvaja nadzor prometa, ter izpostaviti prometno problematiko s praktičnega vidika policistov, ki se z njo vsakodnevno srečujejo. Najbolj zanimivo je bilo za učence seveda vozilo Provida, namenjeno snemanju kršiteljev CPP.

- Prepovedane droge (Policijska postaja Litija)

Delovna točka v obliki predavanja je bila namenjena predstavitvi problematike drog s poudarkom na okolju, v katerem se učenci gibljejo – z namenom večje preventive so bili izpostavljeni zlasti primeri, ki so se zgodili na območju Litije.

- Delo reševalca (bivši učenec z reševalnim vozilom podjetja Medigros)

Učenci so na tej točki spoznali, kakšno je delo reševalca, s čim se vsakodnevno srečuje, ogledali so si tudi opremo reševalnega vozila in preizkusili reševalni voziček.

- Krvodajalstvo (Rdeči križ Slovenije)

Učenci so spoznali humanitarni del delovanja RKS, v okviru katerega bodo lahko s priključitvijo krvodajalskim akcijam kmalu tudi sami sodelovali. Spoznali so nekaj zanimivih podatkov v zvezi s krvjo, se seznanili z namenom krvodajalstva in preskrbe s krvjo ter na koncu rešili tudi na tej osnovi zasnovan test.

- Temeljni postopki oživljanja in uporaba defibrilatorja (Rdeči križ Slovenije, OZRK Litija)

V današnjem času je tema uporabe defibrilatorja ali na kratko AED zelo aktualna. Učenci so na tej točki spoznali temeljne postopke oživljanja ter pomembnost začetnega in nadaljnega pristopa k poškodovancu. Na koncu so pri oživljanju uporabili tudi učni AED, ob čemer so spoznali, da je njegova uporaba preprosta in da ga lahko v primeru kritične situacije uporabi kdorkoli, ki z njim zna ravnati.

- Reševanje z višin (Gorska reševalna služba – GRS)

Prikaz reševanja z višine je zaradi nizke višine stavbe OŠ Gradec omogočila sosednja Gimnazija Litija. Člani GRS so z najvišjega nadstropja napeljali žičnico do tal. Po njej so spuščali učence, ki so tako lahko sami občutili, kakšno je delo GRS. Predstavili so jim tudi opremo in njihovo delovanje (slika 5).

Slika 5: Praktični prikaz reševanja z višin (vsak učenec se je imel možnost spustiti po žičnici)

- Gašenje začetnih požarov (PGD Litija)

Za našo varnost je nujno potrebno znanje gašenja začetnih požarov, saj lahko s hitrim ukrepanjem preprečimo, da se požar razširi. Učenci so preizkusili uporabo različnih gasilnih aparatov na pravem ognju. Ugotovili so, da ni tako grozno, kot so sprva mislili.

Slika 6: Gašenje začetnih požarov

- Maščobna eksplozija (PGD Litija)

V primeru, da v kuhinji pride do požara v posodi z oljem, le-tega ne smemo nikoli gasiti z vodo, saj s tem povzročimo še večji izbruh ognja in s tem tudi poškodbe ljudi in premoženja. Gasilci so prikazali pravilne načine gašenja ognja s pomočjo pokrovke in mokre krpe.

- Gasilska mladina (PGD Litija)

Podmladek gasilcev je zelo pomembna dejavnost. Aktivnosti z mladimi v društvu temeljijo na različnih igrah, kjer sta pomembni hitrost in natančnost, kar sta osnovni vrline gasilca. Učenci so se lahko preizkusili v štafetnih igrah, podiranju plastenk z vodo ...

- Poškodba hrbtenjače (Društvo paraplegikov ljubljanske pokrajine)

Učenci so na predavanju spoznali živčni sistem s poudarkom na hrbtenjači. Med drugim so izvedeli, kaj se zgodi, če se le-ta poškoduje.

- Življenje na vozičku (Društvo paraplegikov ljubljanske pokrajine)

Praktično naravnana točka je omogočila, da so učenci preizkusili, kakšno je življenje na vozičku. Na različnih ovirah (ozki prehodi, stopničke, klančine ...) so ugotavljali, kako zahtevne so le-te za osebe na invalidskem vozičku, in to kljub temu, da se zdravim ljudem ne zdijo nič posebnega. Iz prve roke so slišali zgodbe ljudi, ki so preživeli najrazličnejše nesreče, ter kakšne so sedaj posledice. Z vsem tem so učenci spoznali, zakaj je tako pomembno, da so parkirni prostori za invalide prosti, zakaj poleg stopnišč potrebujemo klančine ter kakšno nepremostljivo oviro lahko za invalida na vozičku predstavlja že najneznatnejša stvar, ki jo zdravi ljudje v vsakdanjem življenju niti ne opazimo.

- Šport na invalidskem vozičku (Društvo paraplegikov ljubljanske pokrajine)

Tudi če pristaneš na invalidskem vozičku, življenja še ni konec. Mogoče so različne aktivnosti. Učencem so jih člani društva predstavili tako, da so se učenci sami lahko usedli na vozičke ter se s člani preizkusili v namiznem tenisu in košarki. Kljub začetni zadržanosti so učenci hitro ugotovili, da gre za pravi šport, ki je tudi fizično zahteven.

Po končanih posameznih predstavitev je bila za konec na vrsti skupna zaključna vaja policije, reševalcev in gasilcev, saj te službe med seboj veliko sodelujejo. Praktično je bila predstavljena prometna nesreča. Učenci so spoznali, kaj je potrebno sporočiti ob klicu na 112, nato pa so lahko opazovali prihode reševalnih vozil ter delo posameznih članov. Policisti so zavarovali kraj nesreče, gasilci so poškodovanega voznika izrezali iz vozila, reševalci pa so ga oskrbeli in prepeljali v bolnišnico. K sreči je bila to le vaja, ki pa je pripomogla k temu, da so učenci povezali svoje znanje s posameznih delavnic ter ugotovili, zakaj je v prometu potrebna previdnost.

Slika 7: Praktični prikaz sodelovanja med službami na primeru prometne nesreče

Prireditev je popestrila policistka Pika, ki je pozdravila tudi mlajše učence. Skupaj so ponovili znanje o uporabi varnostnih pasov v vozilu.

3 SKLEP

Šolski sistem se je v zadnjem času zaradi različnih birokratskih ovir in strahu učiteljev pred poškodbami učencev (posledično tožbami staršev) usmeril pretežno v teoretično obdelavo prikazanih vsebin. V različnih pogovorih z učenci sem zaznal njihovo potrebo po tem, da bi stvari spoznavali praktično, saj nekateri med njimi te možnosti nimajo niti doma. Prikazane delavnice so bile zaradi tega za učence zelo zanimive, ob njih pa so nezavedno pridobili tudi ogromno novega znanja.

Šole bi morale tovrstnim vsebinam in načinom poučevanja nameniti več pozornosti, pri tem pa se opreti tudi na ustrezna društva, ki so pri praktičnih izvedbah vedno pripravljena brezplačno sodelovati in pomagati. Ker se stvari na ta način učencem predstavijo iz prve roke in z njihove praktične plati, imajo zanje posebno vsebinsko težo, ki jo zgolj teoretična predavanja ne morejo dati.

Tovrstne delavnice za učence bom izvajal še naprej, saj takšne vsebine zahtevajo nenehno in kontinuirano izobraževanje. Vesel bom, če me kontaktira še kdo, ki bi želel takšne delavnice izvesti in si tega do sedaj ni upal storiti.

Literatura in viri

1. Ahčan, U., 2008, Prva pomoč, priročnik za učence in dijake, Rokus Klett
2. URSZR, Evakuacija, <https://www.youtube.com/watch?v=oT7BZW6yU6M>

TATJANA ROZMAN

I.GIMNAZIJA V CELJU

VPRAŠANJE SVOBODE V MODERNI DRUŽBI (ŽIVETI MED DEMOKRACIJO IN TOTALITARIZMOM)

Povzetek

Danes se nekateri pogosteje sprašujejo, če ima demokracija, kakršno poznamo, sploh še smisel. Soočamo se z različnimi političnimi praksami (zlasti v nekaterih državah), ki vzbujajo zaskrbljenost. Vse bolj se širita populizem in demagogija. Zgodovina je polna težkih izkušenj, ki jih je takšna politika povzročila. Lahko še vedno upamo na boljšo prihodnost? Mogoče lahko še vedno prisluhnemo nekaterim starejšim filozofom, ki so se nekoč borili proti nasilju in nepravici.

Ključne besede: vprašanje razumevanja demokracije danes in v preteklosti, razsvetljenje, antična Grčija, svoboda posameznika

THE QUESTION OF LIBERTY IN MODERN SOCIETY (LIVING BETWEEN DEMOCRACY AND TOTALITARISM)

Abstract

The time we are living in makes us wonder if democracy still works. Today we are confronted with different political practices (especially in some countries) that we should be worried about. Populism and demagogy are becoming more and more widespread phenomena. History is full of »difficult experiences«, caused by such policies. Can we still hope for a better future? Maybe we should still listen to some older philosophers who once fought political violence and injustice.

Keywords: how we understand democracy, ancient Greek, enlightenment, old philosophers

MOŽNOSTI MEDPREDMETNEGA POVEZOVANJA MED FILOZOFIJO, SOCIOLOGIJO IN ZGODOVINO

NASLOV TEME: VPRAŠANJE SVOBODE V MODERNI DRUŽBI (MED DEMOKRACIJO IN TOTALITARIZMI)

1 UVOD

V času, ki ga živimo se sprašujemo, če demokracija sploh še deluje, če res živimo v svobodni družbi zaradi številnih problemov, s katerimi se soočamo, predvsem pa zaradi vse večjega naraščanja nestrpnosti in sovraštva. To vprašanje je lahko izhodišče tudi pri določenih temah pri pouku. Najbolj neposredno se jim lahko posvetimo pri pouku filozofije ali sociologije, se pa to vprašanje lahko nanaša tudi na vsebino tem četrtega letnika zgodovine, kjer že prvo širše poglavje sledi vsebini naslova mojega prispevka v oklepaju. Šolski učbeniki so lahko dijakom izziv pri razmišljanju o aktualnih vprašanjih, a sami po sebi težko najdejo v njih nekaj, kar jih pritegne še zaradi česa drugega kot so ocene. Dijaki so danes bolj kot besedilom naklonjeni podobam. V šoli lahko vsebino, ki je predvsem besedna (teksti, odlomki...), dopolnimo tudi s kakšnim od filmov, ali jih vsaj usmerimo k vsebini kakšnega od njih, če pri pouku ni dovolj časa. Lahko jim torej pokažemo, da lahko z znanjem iz kurikuluma bolje razumejo svet, v katerem živijo. Omenjeni prispevek v prvi plan postavlja predmetno področje filozofije, ki ga lahko dopolnujemo z vsebino iz učnega načrta za zgodovino; tako na primer iz tretjega letnika zgodovine (tema razsvetljenstvo) kot iz zadnjega, četrtega, ko obravnavamo vzpon totalitarnih sistemov.

2 ŽIVETI V DOBI DIKTATURE VIDEZA

Z dijaki lahko razvijemo polemiko o tem, kakšen je danes odnos do razmerja med formo in vsebino. Živimo v dobi, ko videzu pripisujemo večji pomen kot morda kadarkoli doslej; instagram, ostala družabna omrežja npr... so samo del tega, da ne govorimo o vplivu kulturne industrije in potrošništva. S podobnim vprašanjem, in sicer razmerjem med bistvom in videzom, se je spopadla že antična filozofija; preberemo lahko odlomek iz Platonove Države (Pralik, podoba, posnetek) in mu dodamo še znamenito prisposodob o votlini. Platonova votlina je ena od najznamenitejših prisposodob človeške nevednosti. Z njo nas Platon opozori, da je videz le pomankljiv odsev nečesa bolj kompleksnega. Platon dejanskost pripisuje intelegibilnemu svetu, medtem ko je svet čutnih zaznav varljiv in s tem pogosto sredstvo manipulacije.

Temo lahko dodatno aktualiziramo ob filmu Videokracija (Erik Gandini, Videocracy, 2009), ki problematizira vpliv sodobnih medijev na družbo. Pomaga nam razmišljati o tem, kako povprečen posameznik svojo pozornost vse bolj usmerja k nebistvenim vsebinam, poskuša najti bližnjice v iskanju uspeha, največkrat neuspešno, kar sproža večno nezadovoljstvo in frustracije. Na ta način postaja bistven člen potrošniške družbe, ki prefinjeno duši kritičnost in avtonomnost posameznika. Ključno vprašanje, ki ga v tem smislu zastavimo dijakom je; ali lahko govorimo o svobodi posameznika v družbi, v kateri imajo ključno besedo mediji; film Videokracija nazorno prikaže bistvene razsežnosti obsedenosti z medijsko podobo in »popularnostjo«. V tem smislu lahko navežemo vprašanje o izvoru moderne demokracije z znanjem o razsvetljenstvu iz tretjega letnika zgodovine.

3 IZVOR IDEJE O MODERNI DEMOKRACIJI

Z dijaki lahko ponovimo snov tretjega letnika zgodovine in jim pokažemo kratek film z naslovom Zakaj je Sokrat sovražil demokracijo (Why Sokrates hated democracy?). Film je didaktično prilagojen omenjenim vsebinam, opozori nas, da je Platon kot ključno demokracije izpostavil demagogijo, hkrati pa odpira tudi vprašanje primerjav s sodobnimi političnimi strategijami. Če poučujemo filozofijo v četrtem letniku ali pa se medpredmetno povežemo z zgodovino v tretjem letniku, če poučujemo filozofijo v tretjem letniku. Tema je torej razsvetljenstvo, ki je s svojimi idejami postavilo temelje sodobnega razumevanja družbe, v kateri je vsak posameznik njen pomemben člen, ki prispeva k njenemu razvoju in s tem boljšim možnostim lastnega življenja. Ključen pogoj za to je svoboda posameznika, h kateri pa sodi tudi odgovornost. Tukaj lahko najprej predstavimo mislece, ki so s svojimi deli pripomogli k širjenju omenjenih idej;

Immanuel Kant: Odgovor na vprašanje kaj je razsvetljenstvo; omenjeno besedilo je danes še kako aktualno, predvsem v smeri poudarjanja odgovornosti, ko gre za vprašanje svobode. V današnjem času, ko naše mnenje usodno oblikujejo mediji, ko je temeljna enota politične komunikacije en sam tweet. Omenjeno Kantovo besedilo opozarja na pomen javnega prostora v sferi demokratične družbe. Svoboda in s tem demokracija stoji ali pade na pojmu javnosti. (Intervju Mladena Dolarja v Sobotni prilogi Dela; 20.jan 2017) <https://www.delo.si/sobotna/najprej-kot-tragedija-potem-kot-farsa-potem-kot-trump.html> Kant je to besedilo napisal leta 1784 in ga namenil prav javnosti neposredno. Poziv k javni rabi uma pomeni, da mora biti javna raba uma v vsakem trenutku svobodna, s tem pa tudi odgovorna.

Politični diskurz se danes seli na twitter. Politični diskurz se danes omejuje na 140 znakov, takšno sporočilo je vsebinsko osiromašeno in to zagotovo ne sledi kriterijem javne rabe uma, kot jih je postavil Kant. To ni niti njen približek, ampak bližnjica do propada javnega prostora, kjer sovražni govor ne bi smel najti poslušalcev. Prav tako je eno od ključnih vprašanj, povezano s tem področjem, vprašanje dezinformacij. Danes je v ospredju iskanje pozornosti za vsako ceno. Temu sledijo vse bolj celo nacionalni mediji, ki v tem posnemajo zasebni medijski prostor. Diskurz medijskega prostora postaja vse bolj banalen, če pri tem sploh ne omenim spletnih forumov, kjer se za anonimnostjo lahko skrije še tako destruktivna behavost.

Pojmu demokracije je razsvetljenstvo postavilo jasen horizont in tu bi morali vztrajati, če želimo živeti v demokraciji. A v zgodovini se stvari ponavljajo...«kot tragedija, drugič kot farsa...«. Prav ta zgodovina je bila, odkar se je pojavilo razsvetljenstvo, že mnogokrat ppostavljena pred izbiro; ali še vztrajati v demokraciji ali je bolje prepustiti politiko eni sami osebi ali skupini, kot se je to zgodilo v nekaterih delih Evrope po veliki gospodarski krizi v začetku tridesetih let. Premislek o tem nas lahko vodi k samim začetkom razmišljanja o tem, kako so filozofi v začetku razsvetljenstva utemeljevali demokracijo. Ob Kantu se lahko navežemo na francoske razsvetljence, ki predstavijo svojo kritiko absolutističnega vladanja še bolj konkretno. (Učbenik Zgodovina 1. Letnik, prvo poglavje)

Francoski razsvetljenci skupaj s Kantom v smeri možnosti realiziranja svobode posameznika poudarijo pomen vednosti (Enciklopedija 1751, kot eden od bistvenih razsvetljenskih projektov). Prav francoski enciklopedisti so v drugih svojih delih temeljiteje predstavili orise družbe, v kateri ne bo prostora za zlorabo oblasti s strani posameznika, družbo v kateri bo vsak človek lahko uresničil vse svoje potenciale in bo oblast svojo legitimnost uresničevala le preko volje ljudstva. V kurikulumu za tretji letnik zgodovine

imamo vrsto poglavij, s katerimi lahko odpiramo vprašanja o tem, zakaj je uresničevanje teh načel tako težavno ne le danes, ampak tudi ob samih začetkih razvoja moderne družbe. Ameriška in francoska revolucija si zastavita visoke cilje, rezultat ki ga pričakujejo, pa se praviloma nekako izmuzne. Na to lahko dijake opozorimo pri temi o jakobinski diktaturi v poglavju o francoski revoluciji, omenimo pa lahko tudi razvoj ZDA in vprašanje suženjstva v okviru ustave, ki je bila leta 1787 sprejeta v skladu z razsvetlenskimi načeli.

Vprašanje odnosa do vednosti dopolnjuje Platonovo stališče, ki ga v obliki metafore opisuje kot votlino v odlomku iz Države, na osnovi katerega lahko vsebino razsvetljenstva primerjamo z njegovim pogledom na družbo. Tako Platon kot razsvetlenski filozofi še posebej enciklopedisti poudarjajo pomen vednosti pri učinkovitosti demokracije. Omenjene zgodovinske teme se torej lahko medpredmetno navezujejo na področje epistemologije pri filozofiji; lahko izpostavimo vprašanje, zakaj je tako zelo pomembno, da se soočamo z dejanskostjo in kako slepila današnjega sveta ustvarjajo lažno sliko popolnosti. Kako usodno in nevarno je pometanje problemov pod preprogo pa lahko aktualiziramo v okviru ekoloških tem, na primer.

Uresničevanje demokracije je stalen proces, ki zahteva soočanje z vedno novimi izzivi. Zgodovina ni linearno zastavljen napredek, ampak nepredvidljiva krivulja, ki lahko zdrsne tudi navzdol. Takšen primer je vzpon totalitarnih sistemov, ki jih pri zgodovini obravnavamo v četrtem letniku, vsebino pa lahko navežemo tudi na področje etike pri filozofiji.

4 MORALNA VSEBINA IN IZBIRA

Svoboda je ena od bistvenih zahtev razsvetljenstva. Razsvetljenci so jasno opredelili svobodo na način, kot jo sprejemamo še danes. Toda svoboda v modernem smislu ni nikoli nekaj absolutnega ali abstraktnega. Da se udejani, je potrebna njena omejitev in ta je določena s svobodo drugega. Ena od bistvenih razsežnosti modernega pojmovanja svobode je tudi odgovornost, ki jo mora posameznik sprejeti ob svojih odločitvah. To pa ima odločilno vlogo tudi pri razumevanju človekove morale. V procesu emancipacije, skratka na poti k osvoboditvi je najboljšo sredstvo razum, pravi Kant. Človeku je v pomoč tako pri odpravi družbenih spon, ki dušijo človeški potencial, ki je vsakemu z rojstvom dan z razumom. Prav tako razum dobro služi pri osvobajanju človeštva od prisile narave. Toda človeka zaznamujejo tudi njegova dejanja, tudi pomen in vloga naših dejanj je še kako prepletena s svobodo. Nam lastna svoboda je pogoj naših moralnih dejanj. Svojo etiko je Kant predstavil v delu Kritika praktičnega uma. Dejanje je vedno stvar prakse, tudi če izhaja iz takšne ali drugačne namere, postane dejanje šele, ko ga uresničimo. Vsako moralno dejanje je še kako odvisno od naše svobode, na primer že s tem, da če smo zaradi zunanjih okoliščin nekaj prisiljeni storiti, potem pač ne moremo za to dejanje sprejeti lastne odgovornosti, če je dejanje slabo. Tudi morebitno dobro dejanje ni etično, če ga uresničimo zaradi nekaterih določenih vzgibov in celo, če so ti vzgibi naši lastni, zaradi katerih iščemo svojo lastno korist. Takoj ko človek postane v kakršnemkoli smislu sredstvo za doseganje nekega cilja, se od morale samo še oddaljuje, tudi če je sredstvo on sam, saj je »človek cilj sam na sebi« in to velja za vse druge kot tudi za vsakega zase. Kant je na ta način zastavil svoj kategorični imperativ, moralni zakon, ki deluje v vseh okoliščinah formalno in zavezujoče, je pred vsakim izkustvom in od njega popolnoma neodvisen. Kategorični imperativ je načelo, po katerem lahko ravnamo v vsakem trenutku, saj lahko tvoje dejanje v vseh pogledih velja kot splošni zakon. To pa je mogoče samo takrat, ko pri našem ravnanju opustimo vse parcialne vzgibe in interese in tako sebe kot druge vzamemo kot cilj na sebi in ne kot sredstvo za druge ali sredstvo za svoje koristi. Pri tem posledice dejanja niso

odločilne ampak le naša svobodna volja, le ta daje dejanju moralni pečat, torej ga verificira kot splošni zakon. S tem sledimo praktičnemu razumu, ki ga pogojuje svobodna volja, ki nam je dana kot mislečemu bitju. Z njo se človek lahko upre tako nizkim kot sebičnim notranjim vzgibom. Kategorični imperativ je eden od najbolj znamenitih delov njegove filozofije. Kant je povsem logično utemeljil vprašanje dobrega v času, ki je želel opravičiti s številnimi predpostavkami in omejitvami. Kantov odgovor je povsem v skladu s pojmovanjem subjekta v času, ko se le-ta šele dovolj jasno artikulira na različnih področjih in jasno pokaže, kako zelo je pojem svobode prepleten z razumevanjem subjekta. Kot razumna bitja nas Kant opredeljuje kot stvar na sebi in svobodna volja je del tega v nas. Takšen pogled ni trajen, saj je že Heglova filozofija našemu spoznanju pripisala precejšnjo mero dinamike in s tem negotovosti. Um, ki so ga razsvetljenci skorajda radostno sprejeli kot odrešitev, je če gledamo s Heglovo metodo, lahko istočasno tudi pot, ki je tlakovana v pekel, kar je zgodovina kasneje lahko samo potrdila. Torej je namesto po poti v svobodo mogoče iti po poti v suženjstvo. Premislek o tem je izpeljal Theodor Adorno, ki je Heglovo metodo uporabil za premislek o bistvu samega uma in njegovih učinkih že od dobe, ko naj bi razum zaznamovala ločitev mita od logosa. Razsvetljenstvo zato po Adornu ni tako zelo radikalen prelom, kot se morda zdi na prvi pogled in zato si od njega nismo mogli obetati samo odrešitve, ampak je prav um, v katerega so razsvetljenci polagali vse upe v odrešitev, postal sredstvo za nastanek novih okov.

5 VPRAŠANJE SVOBODE V TOTALITARNIH SISTEMIH V NAVEZAVI NA FILM

Zgoraj predstavljene vsebine lahko povežemo tudi s poglavij pri zgodovini v četrtem letniku, ko obravnavamo totalitarne sisteme; bodisi da gre za čas med obema vojnama ali pa za obdobje, ko je bila Evropa razdeljena z železno zaveso. Dosedanjo vsebino in poudarke lahko navežemo na prvo poglavje učbenika za zgodovino za četrti letnik. Lahko pa vsebino tudi aktualiziramo in opozorimo na dogajanje v svetu, kjer smo priča vzponu populističnih in avtoritarnih režimov. Kot izhodišče za premislek v tej smeri si lahko z dijaki ogledamo film *Let nad kukavičjim gnezdrom*, ki ga je Miloš Forman posnel leta 1975 in vanj prenesel tudi del svoje izkušnje življenja na Češkoslovaškem pred začetkom in zlomom praške pomladi, od koder se je po usodnih dogodkih preselil v ZDA. Omenjeni film je nastal na osnovi nekoliko starejšega dramskega besedila, ki ga je Forman prilagodil filmskemu jeziku.

Ključni poudarki iz filmske vsebine: Rendall McMurphy se znajde v psihiatrični ustanovi na opazovanju, s katerim naj bi preverili njegovo prištevnost po storjenem kaznivem dejanju. Okolje psihiatrične bolnišnice v katerem se znajde, pa se izkaže za nasprotno od tistega, kar naj bi bilo njeno osnovno poslanstvo; pomoč in rehabilitacija.

Filozofske reference: Metaforična vsebina te izjemne Formanove mojstrovine je splošno znana. Film s svojo zgodbo odpira vrsto aktualnih družbenih vprašanj, še posebej razmerje med svobodo posameznika v družbenem sistemu, nadzorom in disciplino. Vprašanje človekove svobode, ki izhaja iz razsvetljenstva je izhodišče, ki v nadaljnjih obdobjih zgodovine vedno znova od nas terja ponovni premislek, bodisi če gre za obdobje totalitarnih režimov ali pa čas, ki ga živimo. S vsebino filma lahko zaokrožimo teme poglavja in vsebine, ki sem jih predstavila na začetku; povezan je s temo Platonovega odnosa do demokracije in s tem odnosa do vednosti, še posebej pa se lepo ujema z metaforično vsebino Platonove votline. Film *Let nad kukavičjim gnezdrom*, dijakom odpira še celo vrsto drugih vprašanj, ki so povezana s problemi odnosa do drugačnih in depriviliranih.

6 ZAKLJUČEK

Dijakom lahko šolsko snov približamo na različne načine. Filmi so eden od tistih, v katerih jih lažje pritegne zgodba ali posameznik, na katerega se lahko odzovejo ne le razumsko, ampak tudi čustveno. Zato je film lahko dobro orodje motivacije pri pouku, pri katerem lahko filmsko vsebino nadgradimo s premislekom o aktualnih vprašanih sodobne družbe. Iz prakse lahko potrdim, da si takšno snov tudi bolje zapomnijo in da prej začnejo postavljati različna vprašanja, kar je znak, da ob tem razmišljajo. Razvoj njihovega kritičnega mišljenja je eden od bistvenih ciljev pouka družboslovja in humanistike. Medpredmetno povezovanje pri pouku pa dijakom pomaga razmišljati širše, hkrati pa jih vodi k spoznanju, da imamo pri istih družbenih temah različne pristope in metodološke postopke, ki se vsebinsko ne izključujejo, temveč dopolnjujejo.

Literatura in viri

1. Cvirn J., Studen A., 2010. Zgodovina 3, Učbenik za tretji letnik gimnazije. Ljubljana: DZS
2. Dolar M., Najprej kot tragedija, potem kot farsa, potem kot Donald Trump . Sobotna priloga Jan. 2017 (<https://www.delo.si/sobotna/najprej-kot-tragedija-potem-kot-farsa-potem-kot-trump.html>)
3. Furst M., Halmer N., 1990. Filozofija. Ljubljana: Državna založba Slovenije
4. Gabrič A., Režek M., 2011. Zgodovina 4, Učbenik za četrti letnik gimnazije. Ljubljana: DZS
5. Horkheimer M., Adorno Th., 1981. Pojem razsvetljenstva. V: Žižek S., Riha R., Kritična teorija družbe Ljubljana, 1981 Mladinska knjiga (pp od 114 do 149)
6. Miščević N., Kante B., Klampfer F., Vezjak B., 2002. Filozofija za gimnazije. Ljubljana: Cankarjeva založba
7. Film: Why Sokrates Hated democracy?
<https://www.youtube.com/watch?v=cg7pxMbTUwY>
8. Film: Forman M., Let nad kukavičjim gnezdrom, 1975
9. Film: Gandini E., Videocracy, 2009

JANJA RUDOLF
OSNOVNA ŠOLA ORMOŽ

KAKO RAZVIJATI SPOSOBNOSTI UPODOBITVE PORTRETA, BREZ POSEGANJA V SVOBODO IZRAŽANJA

Povzetek

Kot učiteljica likovne umetnosti si želim, da učenci pri likovnem izražanju napredujejo in se razvijajo v samozavestne ustvarjalce, ter da pri likovnem izražanju uživajo. Ker učenci najpogosteje upodablajo stvari, ki so jim blizu in katere poznajo, v svoje motive pogosto vključujejo človeško figuro. Ker opažam, da so učenci pri upodabljanju človeškega telesa in obraza zelo togi in se nenehno oklepajo pridobljenih šablon, sem z učenci 7. razreda pričela z vodenim opazovanjem človeškega obraza. V učnem načrtu za likovno umetnost ni posebej opredeljeno, da bi učenci zadnje triade morali spoznati, kako upodobiti osebo, pri kateri je obraz prevladujoč. Vodeno opazovanje obraza sem združila z likovno nalogo iz grafike tako, da sem kot motiv izbrala portret, zato, da učence spodbudim k natančnejšemu opazovanju posameznih delov obraza in razmerij med njimi. Opazila sem, da so učenci potem bolj pozorni na samo obliko glave in na obrazne poteze, ter da se zavedajo tudi detajlov.

Ključne besede: likovna umetnost, ustvarjalnost, šablonska upodobitev, portret

HOW TO DEVELOP THE ABILITY TO DRAW A PORTRAIT WITHOUT RESTRICTING THE FREEDOM OF EXPRESSION

Abstract

As a fine arts teacher I wish for my students to make progress in fine arts classes, grow into self-confident creators and enjoy creating art. As students most frequently portray items which are close to them and they are familiar with, one of the most frequent motifs is a human figure. In portraying human figures and faces, students seem to be quite rigid in their expression, constantly clinging on to the acquired patterns. Therefore I have decided to introduce a guided study of a human face with students in the 7th grade of primary school (aged 12), although I am well aware, that students should have free hands in their artistic creations. The fine arts syllabus does not specifically prescribe that third triad primary students (aged 12 – 14) should learn how to portray a person where the predominant feature is the face. I combined the guided study of a human face with a graphic art so that a motif was a self-portrait in order to encourage the students to observe accurately the specific parts of the face as well as the ratios between them. In doing so, it became evident not only that students were more aware of the shape of the head and the facial features, but also of other details.

Keywords: fine art, creativity, acquired patterns, portray

1 UVOD

Kot učiteljica likovne umetnosti, se pri pouku vedno srečujem s šablonskimi upodobitvami, kar pomeni ponavljajoče upodabljanje nekega motiva. Vemo, da je šablonska upodobitev večkrat razvojno pogojena in je posledica različnih razlogov, ki vsekakor ne morejo v vseh primerih biti predmet vrednotenja oz. ocenjevanja. Likovniki si namreč iščemo originalnost, ki ga opredeljujemo kot enega od faktorjev ustvarjalnosti. Učenci skozi zgodnje otroštvo vidijo marsikaj, kar nekako ponotranjijo in potem v svojih upodobitvah vedno uporabljajo. Predvsem prevzemajo šablone iz risanih filmov, raznih otroških revij ter predvsem pobarvank. Občutek imam, da so ravno upodobitve raznih motivov pobarvank tiste, katere se potem prepogosto znajdejo na risalnih listih. Nekaj tega, pa učenci prinesejo iz vrtcev. Tam so navajeni, da pri ustvarjanju pogosto nimajo prostih rok, temveč so primorani izdelati neko podobo, katero potem odnesejo domov kot dokaz uspeha, ali služi kot okras igralnice ter hodnikov. Otroci se tako navadijo upodabljanja po naprej pripravljenih predlogah, katere jim po navadi pripravijo vzgojiteljice, kot je vidno na sliki 1.

Slika 1: Tipičen izdelek otrok v vrtcu

Ko pride vsako leto v šesti razred nova generacija učencev, se s šablonskimi upodobitvami srečamo že pri prvi likovni nalogi. Učenci tako pogosto rišejo drevesa, hiše, rože, ptice, sonce, oblake...

Slika 2: Primer šablonskega upodabljanja

S šablonskim upodabljanjem pa se srečam tudi pri upodabljanju človeškega telesa in obraza. Učenci pri upodabljanju človeškega motiva pogosto uporabljajo naučene in pridobljene načine, katerih se večinoma sploh ne zavedajo. Opazno je tudi, da se pri upodobitvi človeka bolj šablonsko izražajo deklice, verjetno zaradi obremenjenosti z nekim idealom »lepote«, medtem ko se fantje s tem manj obremenjujejo. V šestem razredu je tako pri upodobitvi človeškega telesa in obraza moč opaziti:

- okroglo obliko glave,
- tanek in pogosto dolg vrat,
- pogosto je figura brez ramen,
- klasično izbiro oblačil; fantje majica in hlače, deklica enodelna obleka s srčki ali rožicami,
- deklice se vedno upodobijo z dolgimi lasmi, fantje imajo vedno kratke,
- enostavne čevlje brez detajlov,
- oči so na obraz postavljene previsoko in so pri dekletih zelo velike,
- oblika šarenice je redko okrogla in vidna v celoti,
- pri dekletih poudarjene trepalnice, pogosto izpuščene obrvi,
- dekleta rišejo ustnice v obliki srčka, fantje pogosto za usta uporabijo samo črto,
- nos ima obliko narobe obrnjene črke J, ušesa pa so preprosti polkrog.

Prav zaradi pogostega uporabljanja teh naučenih in pridobljenih šablon, sem začela razmišljati, ali je smiselno učencem razložiti, kakšno je dejansko človeško telo. Kljub temu, da v učnem načrtu za likovno umetnost ni posebej opredeljeno, da bi učenci zadnje triade morali spoznati kako upodobiti človeka, sem se odločila, da to kljub temu storim. Zamislila sem si, da v sedmem razredu najprej spregovorim o portretu in tako omenim kakšen je človeški obraz, kako ga obdajajo lasje, poudarim obliko glave in vratu. Moj namen ni bil učence naučiti risati portreta, temveč jim odpreti oči, da bodo opazovali in začeli sprejemati realno podobo. S pomočjo likovnega spomina potem učenci nova spoznanja ponotranjijo in tako postanejo del likovnega izražanja.

2PRIMER DOBRE PRAKSE

Za izhodišče likovne naloge sem izbrala operativni učni cilj iz učnega načrta, ki se nanaša na spoznavanje likovnih pojmov povezanih z oblikovanjem na ploskvi s pomočjo zglede iz

narave. Prikazovanje človeškega telesa na ploskvi, ter predvsem prevajanje elementov s tremi dimenzijami na ploskev, oziroma risalni list, kateri ima dve dimenziji, je zagotovo eden osnovnih pojmov, s katerim se učenci pri likovni umetnosti pogosto srečajo. Odločila sem se, da bom likovno nalogo izpeljala s področja grafike. Kot likovno tehniko sem izbrala monotipijo s črno tiskarsko barvo, predvsem zato, ker nisem želela da bi bil poudarek zgolj na portretu, da se učenci ne bi preveč osredotočali samo in izključno na upodobitev, temveč sem vse skupaj »zavila« v izvedbo nove grafične tehnike. Najprej sem si vzela kar nekaj časa, da sem si zastavila likovno nalogo v celoti. Predvsem sem se osredotočila na to, kako učencem razložiti realno podobo človeškega obraza in glave, brez da prikazujem reprodukcije ali drugi slikovni material. Odločila sem se, da bo spoznavanje temeljilo zgolj na opazovanju in dojemanju videnega kot neko splošno pravilo.

2.1 UČNA PRIPRAVA ZA LIKOVNO NALOGO

Razred: 7

Likovno področje: grafika

Likovna naloga: Monotipija s črno tiskarsko barvo

Motiv: portret sošolca

Likovni pripomočki: linolej, risalni list, črna grafična barva, grafični valj, svinčnik, suha barvica poljubne barve

Učni cilji:

- učenci razumejo razliko med umetniško in industrijsko grafiko.
- spoznajo in izvedejo grafično tehniko monotipija s črno tiskarsko barvo.
- poznajo, razumejo in uporabljajo grafične pojme: matrica, osnutek, tiskanje, originalni grafični list, unikat.
- se navajajo upodobiti motiv tako, da so pozorni na določene detajle in realno podobo.
- razvijajo likovno domišljijo in likovni spomin.

UVODNI DEL

Učence razdelim v štiri skupine. Vsaka skupna si poišče svoj prostor v učilnici. Nato vsaki skupini dam likovne izdelke, ki sodijo med različna ploskovna likovna področja. Učencem povem, da je njihova naloga da ločijo slike, risbe in grafike. Na sredo učilnice položim risalne liste, na katerih je zapisano eno izmed področij. Učenci položijo likovna dela na področje v katerega sodijo. Zraven pregleda razvrščenih del naštejemo osnovne značilnosti vsakega področja.

OBRAVNAVANJE UČNE SNOVI IN NAPOVED LIKOVNE NALOGE

Učenci ponovijo, da je za grafiko značilno tiskanje, matrica, osnutek, glede na grafične tehnike tudi več enakih odtisov. Učencem pokažem še primere industrijske grafike. S pomočjo primerov umetniške in industrijske grafike učenci spoznajo razlike in skupne lastnosti. Ugotovijo, da je za industrijsko grafiko značilna veliko večja naklada, da ima večinoma neko uporabno vrednost in da za razliko od umetniške nastane v industriji.

Učencem pokažem grafike, ki so izdelane v različnih tehnikah ploskega tiska. Učenci poskušajo opisati postopek posamezne grafične tehnike. Nato učencem demonstriram postopek izdelave grafične tehnike monotipija s črno tiskarsko barvo. Učenci opazujejo. Pri demonstraciji uporabljam grafične pojme ter podrobno in razumljivo razlagam kaj prikazujem. Učenci tako spoznajo grafično tehniko, njene značilnosti in postopek izdelave.

Napoved likovne naloge in motiva: učencem razložim, da bo motiv, katerega bodo upodobili v grafični tehniki monotipija, portret sošolca. Učenci se razdelijo v pare tako da se obrnejo drug proti drugemu, brez da imajo zraven kakršnikoli pripomoček. Preko projektorja jim na tablo prikažem svojo fotografijo, na kateri je moj portret. Skupaj z učenci začnem z opazovanjem. Kar povem, pokažem na moji fotografiji, učenci pa enako opazujejo pri sošolcu. Najprej si ogledamo obliko glave. Ugotovimo, da ima glava obliko jajca, tako da je širši del zgoraj, ožji pa spodaj. Nato poskušajo ugotoviti, kje na glavi so oči. Ugotovijo, da so približno na sredi glave. Natančno pogledajo tudi zgradbo očesa. Spoznajo, da je na očesu vidna zgornja veča, ter da sta v očesu dva kroga in da zunanji krog ni v celoti viden. Pogledajo kako so postavljene trepalnice in kako obrvi. Nato se osredotočimo na nos. Učenci ugotovijo, da nos zavzema približno četrtno glave, ter da se začne pri obrveh. Poskušajo opisati njegovo spodnjo linijo. Nato opazujejo ustnice ko je obraz resen in ko se nekdo smeji, tako da so vidni tudi zobki. Spoznajo, da sta po obliki spodnja in zgornja ustnica drugačni ter da se zmanjšata takrat, ko se človek nasmeji. Pregledamo še vse gubice in jamice na obrazu (smejalne gubice, jamico pod nosom, v bradi ali licih). Sledi opazovanje ušes. Učenci si dodobra pogledajo lego in obliko. Naslednja je frizura. Pogledamo kako so lasje razporejeni po glavi in kakšna je njihova smer. Ostaneta nam še samo vrat in ramena. Učenci otipajo svoja lasten vrat in razložijo kje se vrat prične in kakšne širine je glede na obraz. Nato pogledajo še zgradbo ramen in kakšna je njihova lega glede na vrat.

Izvedba likovne naloge: Ko končamo z opazovanjem si učenci pripravijo risalne liste in svinčnike in začnejo z risanjem portreta sošolca, katerega so prej podrobno opazovali. Med risanjem jim po potrebi individualno svetujem in jih usmerjam. Ko končajo portrete jim pomagam z grafičnim valjem nanesti barvo na linolej. Ko imajo barvo pripravljeno začnejo z izvedbo grafične tehnike.

3 ANALIZA NASTALIH DEL

Že med samim likovnim izražanjem sem opazila, da se učenci dejansko ukvarjajo s tem, kako bodo upodobili sošolca in da ga resnično opazujejo. Predvsem sem bila prijetno presenečena nad količino truda, ki so jo učenci vložili predvsem v opazovanje, tako da je med samim risanjem bilo slišati veliko realnih komentarjev na račun portretiranja. Občasno sem imela občutek, da so se učenci prvič dodobra pogledali v obraz in tudi marsikdo je izvedel kaj novega o sebi.

Če primerjam nastale izdelke z upodobitvami iz 6. razreda, lahko ugotovim, da je viden zelo velik napredek. Večina učencev je pozabila na okroglo obliko glave in pri risanju uporabila bolj jajčasto obliko, katero so nekateri dejansko prilagodili sami obliki portretiranja. Opazna je ogromna sprememba pri risanju obraza. Učenci so narisali kar sodi na človeški obraz brez da bi uporabili zgolj šablonske načine upodabljanja, ampak so dejansko poskusili narisati tako kot so videli, čeprav je včasih, prav zaradi tega, kakšen portret izpadel kot karikatura. Tudi sam vrat je pridobil nekaj na širini in ramena so postala del človeka. Izpostavila bi predvsem upodabljanje frizure, kateri je marsikdo posvetil ogromno časa, da je najprej ugotovil kako se posamezni prameni las obnašajo in kam so obrnjeni, predvsem fantje so se osredotočili na realnost, medtem ko so se dekleta občasno še zatekla k nekim idealom. Zanimivo pa se mi je zdelo, da se skoraj nihče ni preveč ukvarjal s samim oblačilom in so ga pogosto upodobili čisto enostavno.

Slika 3: Risba učenke 6. razreda

Slika 4: Risba učenca 7. razreda

4 ZAKLJUČEK

Zavedam se, da učence pri likovni umetnosti ne smem omejevati, učiti nekega vodenega risanja, ampak jim moram pustiti svobodo pri izražanju in ustvarjanju. Kljub temu, sem sledila svoji ideji in učence postavila v vlogo aktivnega opazovalca, brez da bi zraven bilo govora o kakršnemkoli učenju risanja. Izkazalo se je, da lahko kratka vaja iz opazovanja naredi veliko spremembo pri upodabljanju motiva, za katerega je bilo prej značilno ogromno šablonskih upodabljanj. Učenci se niso naučili kako narisati portret, ampak so začeli razmišljati o tem, kakšen je v resnici človeški obraz. Samo s tem, da so dobili možnost opazovanja, je bil narejen velik korak k bolj raznolikim in izvirnim izdelkom. Zato menim, da je učencem treba dati možnost, da sami nekaj ugotovijo, brez da jih učimo nekih definicij. Še vedno pa se likovniki srečujemo s pomanjkanjem časa, ki nam preprečuje, da bi se lahko vsem področjem ustvarjalnega procesa, tudi opazovanju, bolj posvetili. Menim, da učence nisem naučila kako narisati portret, ampak sem jim zgolj odprla oči. Včasih je namreč dovolj samo, da opazujemo svet okoli sebe in ne da gledamo v zaslon, ki ga imamo pred nosom.

Literatura in viri

1. Učni načrt. Program osnovna šola. Likovna vzgoja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011. Dosegljivo: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_likovna_vzgoja.pdf

IRENA SABO
OŠ PUCONCI

ČEZMEJNO SODELOVANJE – NEMŠČINA IN SLOVENŠČINA Z ROKO V ROKI

Povzetek

10-letno zaporedno čezmejno sodelovanje dveh šol je pozitivno vplivalo na ohranjanje učenja slovenskega jezika na avstrijski in nemškega jezika na slovenski šoli. Obeh se učenci učijo kot izbirni predmet ali v fakultativni obliki. Z opisom aktivnosti v projektu, njegovi izvirnosti, cilji in rezultati prikažem primer prakse, ki ima pozitivne učinke na ciljno skupino, organizacijo ter širše okolje. S sodobnimi metodami in oblikami dela ključno vplivamo na motivacijo za učenje in poučevanje tujega jezika, saj delo poteka v obliki delavnic in neformalnega druženja. Motivacija vseh udeležencev sodelovanja je visoka, število vključenih deležnikov konstanto narašča. Pridobljene strokovne izkušnje so prenosljive v drug kontekst in spodbujajo večjezičnost posameznika. Glavni namen sodelovanja je v praksi pridobljeno in trajno uporabno znanje tujega jezika, spoštovanje drugih kultur, vrednot in prepričanj.

Ključne besede: čezmejne izmenjave, učenje tujega jezika, vseživljenjsko učenje, večjezičnost, učenje z rojenim govorcem, učenje v skupinah, medvrstniško učenje, timsko delo

CROSS-BORDER COOPERATION – GERMAN HAND IN HAND WITH SLOVENE

Abstract

10 years of consecutively cross-border collaboration between two schools positively influenced the preservation of Slovenian language learning in Austria and German language learning in Slovenian schools. These languages are taught as optional classes or as facultative lessons. By describing activities in a project, its originality, goals and results, I present an example of good practice, which has positively influenced the target group, organisations and the wider environment. By using modern teaching methods and forms, the motivation for learning and teaching is highly affected/influenced as the activities happen in workshops and informal settings. The motivation of all participants in the cooperation is high; the number of included persons is constantly increasing. The newfound professional experiences are transferable and encourage multilingualism of individuals. The main purpose of collaboration is the use of acquired and long lasting foreign language knowledge, respect of other cultures, values and beliefs.

Keywords: cross-border exchange, foreign language learning, lifelong learning, multilingualism, learning from native speakers, group work, peer-learning teamwork

1 UVODNI DEL

Po svetu in v Evropi je angleški jezik tisti, ki za vsakega posameznika poleg maternega jezika predstavlja osnovno sporazumevalno sredstvo s tendenco, da ga vsak posameznik uporablja na ravni rojenega govorca. Strmenje EU k večjezičnosti, ki pomeni poznavanje in uporabo še vsaj enega jezika, je cilj EU, ki ga podpira z mednarodnimi šolskimi partnerstvi. Osnovne šole v Sloveniji v okviru neobveznega izbirnega (pozneje v besedilu NIP) in izbirnega predmeta (pozneje v besedilu IP) ponujajo učenje še vsaj enega tujega jezika. Glede na izkušnje, ko smo nemščino (drugi tuji jezik) poučevali še kot obvezen predmet, bi ga bilo smiselno znova vnesti v kurikulum v takšni obliki v 3. triado, saj kontinuirano 3-letno poučevanje učenca pripelje na raven večjezičnosti.

Na OŠ Puconci učenci lahko izberejo nemški jezik. Obvladanje še tega jezika predstavlja večjezičnost in hkrati za učence, ki so na jezikovnem področju nadarjeni tudi spodbudo za učenje še več tujih jezikov. Lega šole, nedaleč od avstrijske, madžarske in hrvaške meje spodbudno vpliva na iskanje in izvedbo čezmejnega sodelovanja. Podpira jo tudi pripravljenost zaposlenih učiteljev za tovrstne oblike dela. Pred 10 leti smo začeli sodelovati z šolo NMS II iz avstrijske Lipnice (Leibnitz). Slovenska šola je iskala partnersko šolo z namenom učenja nemškega jezika z rojenim govorcem v avtentičnem okolju, avstrijska šola pa, kjer se lahko učenci učijo slovenskega jezika v okviru izbirnega predmeta, ali fakultativni obliki, je prav tako iskala avtentično okolje z rojenimi govorcami jezika. Vsakoletne čezmejne izmenjave so postale stalnica poučevanja, katerim prilagodimo oblike in metode dela. Vseživljenjsko vodilo – uporaba tujega jezika v praksi – s slovenske strani iskanje zaposlitve, nadaljevanje šolanja in poslovnega partnerskega sodelovanja na avstrijskem Štajerskem in Gradiščanskem ter z avstrijske strani obisk term, nakupovanje in izleti po Pomurju.

2 KRATKI OPIS AKTIVNOSTI, IZVIRNOST, CILJI IN REZULTATI

2.1 OPIS VEČLETNE AKTIVNOSTI

Leta 2009 je začela naša šola aktivno sodelovati z šolo iz avstrijske Lipnice (NMS II Leibnitz). Kraja sta med seboj oddaljena 60 km. Na OŠ Puconci so v aktivnosti vključeni učenci, ki se kot NIP in IP učijo nemškega jezika, z avstrijske šole so v aktivnosti vključeni učenci, ki se kot IP ali fakultativno učijo slovenskega jezika. V šolskem letu 2019/2020 obiskuje OŠ Puconci 535 učencev, od 4. razreda, ko se učenci lahko odločijo za NIP in IP, pa 352 učencev. Kot NIP se nemščine v šolskem letu 2018/2019 le učilo 70 učencev, število prijavljenih v šolskem letu 2019/2020 je višje in znaša 79. Od izvedbe spodaj opisanega projekta, pa število učencev konstantno narašča. Kot IP se je na naši šoli v šolskem letu 2018/2019 učilo več kot 70 učencev, trend v šolskem letu 2019/2020 je v rahlem upadu. Tako na šoli OŠ Puconci obiskuje pouk nemškega jezika 39,5 %. Naraščujoč trend velja tudi v avstrijski šoli. 10 % vseh učencev je vsako šolsko leto vključeno k pouku slovenščine. Število ostaja na isti ravni oz. rahlo narašča. V skupine so vključeni tudi učenci Romi, učenci iz socialno šibkih okolij ter na avstrijski strani učenci begunskih družin ter učenci staršev priseljencev (prevladujejo učenci iz bivše republike Jugoslavije ter Slovenci).

V vsakem šolskem letu načrtujemo tri enodnevne aktivnosti in jih tudi izpeljemo, občasno izvedemo tudi 4. srečanje - mednarodni tabor, ki ga organizira OŠ Puconci in se ga udeležijo učenci in učitelji iz sosednje Hrvaške in Madžarske. Takrat komuniciramo tudi v hrvaščini in madžarščini.

V vsako posamezno srečanju od treh predvidenih vključimo do petdeset učencev z obeh šol. To sta jezikovni delavnici z učitelji rojenimi govorcji jezika v avtentičnem jezikovnem okolju in ob pomoči učenja s sovrstniki, ki so prav tako rojeni govorcji jezika. Eno srečanje se odvija na OŠ Puconci, eno na šoli NMS II Leibnitz. Jezikovne aktivnosti načrtujemo tako, da so vsebinsko zaokrožene: npr. božič, telo in šport, hrana, rastline na vrtu in sajenje.

Učenci pri takem srečanju spoznajo jezikovne prvine povezane z božičem in nato še aktivnost, ki je povezana s to temo npr. izdelovanje božičnih okraskov iz satja ali ogled božično okrašenega kraja. Vsaka šola za načrtovanje dejavnosti izbere naravne in materialne danosti posamezne šole ter na kreativen način pripravi izvedbo delavnic - učenje jezika preko igre, delo v skupinah, uporaba IKT, športnih kapacitet in opremljenosti ter

hkrati ogled kraja, kjer je stacionirana šola ter drugih mest v regiji - npr. obisk Gradca in orientacija po mestu v jezikovno mešanih skupinah s pomočjo zemljevida.

Od začetka sodelovanja šol do danes opažamo, da se vedno več učiteljev vključuje v aktivnosti ter, da so pripravljeni aktivno uporabljati svoje znanje tujih jezikov ter spoznavati nove jezike. Ključno vlogo pri premostitvi jezikovne bariere pri učiteljih nejezikoslovcih imajo učitelji tujega jezika na posamezni šoli, ki so vključeni v projekt. Še posebej smo veseli in ponosni, da se učitelji na avstrijski šoli zavzemajo za učenje slovenščine ter da učence motivirajo, da se je učijo. To nam učiteljem daje veliko motivacijo za sodelovanje. Razvili smo toleranco do napak pri uporabi tujega jezika in v ospredje postavili komunikacijsko vlogo jezika. Ob srečanjih vedno vlada sproščeno vzdušje, kar zelo pozitivno vpliva na učenje, zapomnitev in motivacijo.

Jezikovna kopel, ki se s kratico imenuje CLIL predstavlja način poučevanja tujega jezika. Učenci se učijo nejezikovnih vsebin v ciljnem tujem jeziku, posredno pa se naučijo tujega jezika. V delavnicah športa, naravoslovnih vsebin, IKT, orientacije po mestu, izdelovanja okraskov, ogledov galerij, itd. se slovenski učitelj posluži tako maternega kakor tudi tujega (nemškega jezika) s težnjo kot rojeni govorec prenesti čim več jezikovnega znanja v slovenskem jeziku. V obratni jezikovni smeri potekajo delavnice v Avstriji. Da ima ta način pozitiven učinek, učitelj uporablja skupinsko metodo dela in učence rojene govorce jezika, ki gostujočim učencem dodatno pomagajo ob nejasnostih. V primeru popolne imerzije oziroma popolne potopitve v tuji jezik, učitelj ta jezik uporablja ves čas (Klančič, 2018). Pri delavnicah sta vedno prisotni najmanj dve učiteljici, ena je rojena govorka slovenščine, druga nemščine, ki uporabljata vsaka svoj jezik tako v razredu, kot pri pouku izven razreda. Tretje srečanje je športne narave - mednarodni nogometni turnir treh dežel, kjer se pridruži še šola iz Madžarske (Nagykanizsa), ki je od naše šole oddaljena 80 kilometrov. Na naši šoli imamo učiteljico, ki aktivno govori madžarsko. Tako ob tem srečanju pretežno komuniciramo nemško, nato še slovensko in madžarsko.

Na obeh partnerskih šolah se za prvi dve zgoraj opisani srečanja na izbrano temo sestavi tim učiteljev iz različnih predmetnih področij, ki določi kako učinkovito (izbere dejavnost) učence voditi do trajnega in uporabnega znanja.

Med srečanje na partnerski šoli so vsi udeleženci podvrženi socialnemu procesu, kjer učenci preko govora v situacijah uporabljajo ustrezen nabor že znanega besedišča, aktivirajo pozabljeno besedišče in se naučijo novega. Vse to velja tudi za učitelje, tako gostujoče kot domače, le-da učitelji tujega jezika nadgradijo predvsem metode dela, dobijo možnost dostopa do drugačnih, avtentičnih materialnih virov. Oblike dela so skupinske/timske. Kot metodo, ki velja za aktivno sodobno metodo učenja in poučevanja, ki vodi k poglobljenemu razumevanju ter smiselni uporabi znanja, pa izvajamo: igro vlog, izkušnjsko učenje, interaktivne dejavnosti, projektno delo in delavnice.

2.2 MEDNARODNI PROJEKT, CILJI IN REZULTATI PROJEKTA

V šolskem letu 2016/2017 smo si preko Zavod RS za Šolstvo pridobili finančna sredstva za izvedbo projekta "Slovenščina in nemščina z roko v roki" ter tako realizirali čezmejne izmenjave med šolama, učenje tujega jezika, izboljšali poznavanje kulture in vrednot. V Sloveniji in Avstriji smo izvedli pet skupnih srečanj s 224 udeleženci z obeh strani. Udeleženci so bili stari od 10 do 14 let, obeh spolov, Slovencev, Avstrijcev, Romov, beguncev in priseljencev. Pridobili smo si tudi lokalne partnerje tovarna Kema Puconci, ki poslovno sodeluje z Avstrijo, Občina Puconci ter javno komunalno podjetje Püngrad. Cilje odobrenega projekta in rezultate projekta smo predstavili staršem, podjetju Kema, županu občine Puconci in Lipnica, direktorju podjetja Püngrad, na študijskih srečanjih predmetnih skupin slovenščina in nemščina, objavili članke v lokalnem časopisu, poskrbeli za sprotne objave na šolski spletni strani, izdelali plakate ter RTV Slovenija je pri poročilih ob 17. uri objavila reportažo o projektu.

Obe šoli sta si zastavili naslednje cilje:

- izboljšanje jezikovnega znanja nemškega in slovenskega jezika
- ohranjanje poučevanja slovenskega in nemškega jezika na obeh šolah
- večjezičnost udeležencev v projektu
- nadgradnja metod poučevanja
- večja ozavešenost o družbi in kulturi obeh dežel
- povezanost jezikovnega znanja z naravnimi danostmi šolskega okoliša
- vpetost šole v gospodarsko okolje občine oz. okolice
- prepoznavanje raznolikosti med ruralno in mestno šolo
- spoštovanje in sprejemanje drugačnosti.

Pričakovani rezultati projekta:

- boljše in trajnejše znanje nemškega in slovenskega jezika
- boljše poznavanje in večje spoštovanje svojega in tujega okolja in vrednot
- spontano in kvalitetno vzpostavljanje stikov s tujci
- trajnejše sodelovanje med učenci (dopisovanje), srečanja
- dolgoročno ohranjanje poučevanja in učenja slovenskega in nemškega jezika
- uporaba iz izmenjav pridobljenih metod dela kot stalnica poučevanja
- nadaljevanje sodelovanja med šolama

- medpredmetno povezovanje
- poznavanje in spoštovanje lastne in tuje kulture
- športne aktivnosti kot možnost neformalnega druženja učiteljev in učencev

so bili v celoti doseženi.

Medkulturna in večjezična zmožnost (ZRSŠ, s.a.) je vključena v učni načrt tujih jezikov ter kot kroskurikularna vsebina v program življenja in dela vzgojno-izobraževalnega zavoda. Medkulturna in večjezična zmožnost učencev je opredeljena kot zmožnost posameznika za učinkovito vključevanje v večjezično in večkulturno družbo. Raznojezični koncept spodbuja vse vključenost in vseprisotnost različnih jezikov, kultur in njihovih rab. Model raznojezičnosti vključuje:

1. razvoj raznojezične kompetence pri posameznikih (znanja, stališča in spretnosti)
2. uporabo učinkovitih učnih pristopov s podporo informacijsko-komunikacijske tehnologije in jezikovnih virov ter tehnologij in
3. vzpostavitev trajnostnega modela za vzpostavljanje oziroma zagotavljanje aktivne raznojezičnosti vseh deležnikov po celotni vertikali izobraževanja.

Večjezičen učenec je zmožen se sporazumevati v več jezikih ter izražati pozitivna stališča in vrednote do lastne in drugih kultur.

Tako v našem kot tudi v avstrijskem jezikovnem okolju, od koder prihaja partnerska šola, igra veliko vlogo dialekt, ki ga govorci uporabljajo predvsem v domačem okolju. Marsikateri dialekt zveni kot tuji jezik in spodbuja večjezično zmožnost posameznika. Prekmurščina kot dialekt vsebuje tako besede iz hrvaškega, nemškega in madžarskega jezikovnega okolja. Za avstrijski štajerski dialekt, ki ga govorijo na območju naše partnerske šole velja, da tako avstrijski obiskovalec kakor tudi tuji državljan zelo težko oz. skoraj ničesar ne more razumeti, vsebuje pa tudi besede slovanskega izvora. Oba dialekta tako podpirata koncept večjezičnosti.

Rezultati, ki so zapisani kot rezultati projekta, ne veljajo samo za obdobje s strani ZRSŠ finančno podprtega projekta, pač pa za vsa leta našega sodelovanja.

Učenci so učenje tujega jezika v tuji državi sprejeli kot izziv in kot pozitivno izkušnjo, ki jih je motivirala za nadaljnje delo v tej obliki. Tako ravnatelj kot učitelji smo izmenjali strokovne izkušnje.

V okviru projekta smo učenci in učitelji obeh šol spoznali avstrijsko Štajerko in del Koroške ter Prekmurja: gibalni park v avstrijskem kraju Gamlitz, Mimnimundus v Celovcu, Kemin obrat v Avstriji, nato Gradec, terme v Pomurju, Vulkanijo in Goričko.

2.3 IZVIRNOST PROJEKTA

Izvirnost projekta in sodelovanje vseh ostalih let se kaže:

- pri izbiri prostora za učenje: učilnica na prostem, motorični park, mesti Gradec in Lipnica ter šolski vrt
- uporaba IKT in robotike, kjer še posebej prednjači slovenska šola
- učenje jezika preko igre, gibanja, ob glasbi
- priprava lastnih materialov za učenje
- ustvarjanje na likovnem, tehničnem področju, športne aktivnosti kot podpora trajnemu usvajanju jezika
- učenje v skupinah
- učenje z rojenimi govorci

- medvrstniško učenje
- timsko delo učiteljev, medpredmetno sodelovanje
- prijetno vzdušje med poučevanjem in učenjem vpliva na dobro počutje učencev

Rezultati kažejo pozitiven trend: večje število vključenih učencev in učiteljev v čezmejno izmenjave, večja motivacija za učenje tujih jezikov, kar se kaže v naraščanju števila učencev pri učnih predmetih slovenščina in nemščina. Prenos dobre prakse k pouku tujega jezika je uspešen s poudarkom na vseživljenjskem poučevanju in učenju.

3 UČINKI NA CILJNO SKUPINO, ORGANIZACIJO TER ŠIRŠE OKOLJE

Čezmejno sodelovanje in izveden mednarodni projekt imata pozitivne učinke tako na učitelje in učence, s prenosom praks vzpodbudno vplivata na delo obeh šol ter s predstavitvijo in ogledom občin kakor tudi regij ponuja možnost sodelovanja.

Izpostavljam pozitivne učinke sodelovanja:

- učenci so bolj motivirani, več se jih vključi k IP nemščina in slovenščina, usvojeno znanje je trajno
- učenci so kulturo ozaveščeni, bolj spoštujejo in sprejemajo raznolikosti na kulturnem, športnem ter kulinaričnem področju
- učenci v praksi ugotovijo svoje znanje, proces samozavedanja
- učenci postanejo večči sodelovalnih komunikacijskih veščin: vljudno vpraša, prosi, izrazi strinjanje, vljudno pove, da mu kaj ni všeč ..., ker je življenjska veščina
- učenci razvijajo samostojnost, samozavedanje in praktičnost
- učenci preko potovanj poznajo kulturo in vrednote avstrijske Štajerske in Prekmurja ter cenijo svojo lastno
- učitelji spoznavamo razlike v šolskih sistemih, vodenju šol, sproti izmenjamo pozitivne in negativne izkušnje
- s vključenostjo učencev Romov in priseljencev (države nekdanje republike Jugoslavije in Rusije) na naši šoli in otrok beguncev ter priseljencev iz Slovenije in držav nekdanje republike Jugoslavije, v avstrijski šoli prepoznamo pomen znanja večih tujih jezikov, s pomočjo katerih ranljivejšim skupinam omogočamo lažjo vključitev v razred, šolo, dom z okolico ter tako omogočimo primeren razvoj pripadnikov teh skupin.
- v praksi se je za uspešno izkazalo delo v manjših skupinah z učiteljem maternim govorcem ter z hkratno medvrstniško pomočjo
- pozitiven učinek ima tudi učenje jezika izven učilnice ter vsebinsko smiselno zaokrožena tema poučevanja npr. učenje delov telesa, delo na šolskem vrtu in športnih aktivnosti v gibalnem parku, kjer učenci opravijo še športne aktivnosti
- medpredmetno povezovanje in sodelovanje med učitelji na posamezni šoli se je izboljšalo prav tako sodelovanje med učitelji posameznih šol
- jezikovne kompetence učiteljev so se izboljšale, sprejemanje drugih kultur in vrednot s strani učiteljev prav tako
- na srečanju študijske skupine za nemški jezik in slovenski jezik izmenjamo primere dobrih praks ter jih tako predstavimo učiteljem v Pomurju, tako, da jih učitelji lahko vključijo v pouk
- učenci že preko večletne prakse vedo, da bodo šli na čezmejno izmenjavo, kar jim je še posebej v zadovoljstvo, saj se bodo na njim drugačen način učili jezika in hkrati spoznavali kulturo in značilnosti druge šole in države in seveda navezali prijateljske

vezi, kar jim zaradi pogostega stika z jezikom omogoča izboljšati jezikovne spretnosti ter jih vodi skozi vseživljenjski proces.

Skupni evropski referenčni okvir za jezike ima cilj povečati komunikacijo v EU. Ker je pri tem potrebno upoštevati raznolikost v jezikih, drugačnost kultur in vrednot, cilj ni več zgolj dobro poznavanje jezikovnih prvin, pač pa tudi spoštovanje svojih lastnih in drugih kultur in vrednot. Koncept večkulturnosti, s katerimi so povezane metode poučevanja, senzibilizira učence za kulture, narodnosti drugih držav ter trajno krepi učenčevo odprtost do le-teh. Tako je učenje tujega jezika danes vseživljenjski proces.

4 PRENOSLJIVE STROKOVNE IZKUŠNJE NA PODROČJU JEZIKA V DRUGEM KONTEKSTU

Učenje tujega jezika in kulture z maternim govorcem jezika je tisti del strokovnih izkušenj, ki jih ni mogoče izvesti razen pri mednarodni izmenjavi. Kot ugotavlja Duñabeitia (2018) je učenje nematerne jezika bolj učinkovito po naravni poti, ko smo namerno izpostavljeni jeziku, v primerjavi z učenjem jezika v učilnici ter da je obladovanje jezika na ravni rojenega govorca na vseh jezikovnih ravneh skoraj nemogoče za nematerne govorce zaradi kritičnih in občutljivih obdobj.

Šole s sedežem v obmejnem območju imajo večjo prednost učenja tujega jezika takoj čez mejo z rojenim govorcem.

Tako je učenje z rojenim govorcem s pomočjo medvrstniškega učenja izvedljivo preko mednarodnih projektov, kar nam je potrdila večletna praksa. Podobne oblike dela izvajamo tudi na šoli brez materne govorce jezika, ki so učencem zanimive in koristne.

Ugotavljamo, da je izvedba poučevanja in učenja, zapomnitev naučenega in motivacija za poučevanje in učenje večja v mešanih skupinah, raznolikih po narodnostih, socialnem okolju udeležencev.

Prav tako so metode in oblike dela uporabne za učenje tujega jezika v katerikoli starostni skupini ne glede na okolje, ter so primerne za katerikoli jezik - učenje preko igre in v naravnem okolju pod pogojem, da je tema vsebinsko zaokrožena in prilagojena predznanju učencev.

5 SKLEPNI DEL

Mednarodno sodelovanje, ki ga obe šoli izvajata spodbuja aktivno večjezičnost vseh udeležencev izmenjav ter vpliva na ohranjanje poučevanja dodatnega tujega jezika na obeh šolah. Učenje jezika v obliki delavnic in neformalnega druženja na prijazen in sproščen način nudi trajno znanje jezika, hkrati ponudi poznavanje tuje kulture in vrednot ter zavedanje lastne, saj jo udeleženci povežejo z izkušnjo. Timsko načrtovanje dela učiteljev, prevladujoče skupinske oblike dela in aktivne metode dela vodijo k globljemu razumevanju in smiselni uporabi pridobljenega znanja. Učenje jezika v delavnicah z rojenim govorcem, učencem ponuja avtentično uporabo jezika, v medpredmetnem povezovanju pa pomeni metodo CLIL, učenje jezika nejezikovnih vsebin. Stalno prisotna medvrstniška pomoč ključno vpliva usvajanje in utrjevanje besedišča ter spodbuja socialne veščine, povečuje motiviranost in vpliva na samozavest učencev. Enotema vsebina, ki jo obravnavamo medpredmetno, pomeni raznolikost v aktivnostih in poveča zapomnitev naučenega. Pridobljene povratne informacije po vsakem srečanju predstavljajo pomembno informacijo za načrtovanje sledečih izmenjav

Literatura in viri

1. Bleyhl, W. 2009. Uspeh in vrednotenje pri pouku tujega jezika. [online] Dostopno na: Uspeh in vrednotenje pri pouku tujega jezika [2.9.2019]
2. Duñabeitia, J. 2018. Kognitivna znanost spreminja naš način učenja jezikov. [online] Dostopno na: <https://www.schooleducationgateway.eu/sl/pub/viewpoints/experts/cognitive-science-language.htm> [3.9.2019]
3. Karbe, U., Piepho, H. 2005. Fremdsprachenunterricht von A – Z: Praktisches Begriffswörterbuch. Ismaning: Max Hueber Verlag.
4. Klančič, D. 2018. Jezikovna kopel je odličen način učenja tujega jezika. [online] Dostopno na: <http://www.hisajezikov.si/clanki/jezikovna-kopel-je-odlicen-nacin-ucenja-tujega-jezika> [21.8.2019]
5. Pilypaityté, L., 2012. Argumente für Mehrsprachigkeit: Sprachpolitische Förderungen und ihre Umsetzung im schulischen Kontext. Ljubljana: Goethe Institut, Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport.
6. Škerjanec, P. 2011. Tradicionalni-sodobni modeli učenja in poučevanja družboslovja. Diplomsko delo. Ljubljana: UL, FDV [online] Dostopno na: <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/skerjanec-pavla.pdf> [21.8.2019]
7. Urbančič, M., Bevčič, M., Dagarin-Fojkar, M., Droždek, S., Jedrinović, S., Luštek, A., Retelj, A. in Radovan, M. [online] Dostopno na: Strokovne podlage za didaktično uporabo IKT v izobraževalnem procesu za področje jezikov [1.9.2019]
8. Walcher, S., 2003. Sprechen Sie Steirisch?.Wien: Carl Ueberreuter.
9. Zavod Republike Slovenije za Šolstvo. JeŠT – Jeziki štejejo. [online] Dostopno na: <https://www.zrssi.si/objava/jest-jeziki-stejejo>, [20.8.2019]

NATAŠA SAFRAN
ZAVOD ZA GLUHE IN NAGLUŠNE LJUBLJANA
PREPLET VSEBIN PRI POUKU SLOVENŠČINE

Povzetek

Poučevanje učencev s posebnimi potrebami, ki imajo govorno-jezikovne motnje, predstavlja vsakemu učitelju, še posebej pa učitelju slovenščine, velik izziv. Pri pouku je zato pomembno, da se veliko časa posveča vseživljenjskemu učenju, predvsem funkcionalni pismenosti, saj le-ta pripomore k lažjemu obvladovanju drugih znanj in vsakdanjih situacij. V učnem načrtu za 8. razred je zapisano, da učenci poznajo, razumejo, opišejo in uporabljajo jezikovni izraz opis naprave ter da postopoma usvajajo značilnosti besedilne vrste, opis delovnega postopka. Gre za ločeni vsebini, ki pa se ju pri pouku lahko prepleta. Učenci so se tako pri projektu spoznali z napravo za izdelavo pokovke in jo zadnjo uro tudi samostojno izdelali. S projektom so bili tako poleg izobraževalnih ciljev uresničeni tudi funkcionalni cilji, predpisani za tretjo triado. Učenci s posebnimi potrebami naučenega velikokrat ne znajo prenesti v življenje, zato je takšne projekte potrebno čim bolj pogosto vključevati v pouk.

Ključne besede: učenec s posebnimi potrebami, funkcionalna pismenost, opis naprave, opis delovnega postopka, izdelek

INTERWEAVING OF CONTENT IN SLOVENE LESSONS

Abstract

Teaching of pupils with special needs who have speech-language impairments is a challenge for every teacher - especially for a teacher of Slovene language. Therefore it is very important that during courses a lot of time is dedicated to lifelong learning and functional literacy which helps in mastering of others skills and everyday situations. The 8th grade curriculum states that pupils must know, understand, describe and use language description of a certain device and gradually adopt the characteristics of a text type, description of a working process. These are two different contents which were intertwined in the course of a class. In the project, pupils got to know a popcorn making device and tried to use it themselves in the last hour of the project. In addition to the educational goals, also the functional goals prescribed for the third triad were fulfilled. Pupils with special needs often have difficulties to transfer learned abilities to real life and that is why such projects need to be included in a classroom as often as possible.

Keywords: pupil with special needs, functional literacy, device description, description of a working process, product

1 OPREDELITEV OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

»Otroci s posebnimi potrebami so otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja.« (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1), stran 8424)

1.1 VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

»Vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami temelji na ciljih in načelih, določenih v zakonih za posamezno področje vzgoje in izobraževanja in na naslednjih ciljih in načelih: zagotavljanje največje koristi otroka, celovitost in kompleksnost vzgoje in izobraževanja, enakih možnosti s hkratnim upoštevanjem različnih potreb otrok, vključevanja staršev, posvojiteljev, rejnikov in skrbnikov v postopek usmerjanja in oblike pomoči, individualiziranega pristopa, interdisciplinarnosti, ohranjanja ravnotežja med različnimi področji otrokovega telesnega in duševnega razvoja, čim prejšnje usmeritve v ustrezen program vzgoje in izobraževanja, takojšnje in kontinuirane podpore in strokovne pomoči v programih vzgoje in izobraževanja, vertikalne prehodnosti in povezanosti programov, organizacije vzgoje in izobraževanja čim bližje kraju bivanja, zagotavljanja ustreznih pogojev, ki omogočajo optimalen razvoj posameznega otroka.« (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1), stran 8424)

1.2 UČENCI Z GOVORNO-JEZIKOVNIMI MOTNJAMI

V Kriterijih za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami (Kriteriji, 2015) piše, da so otroci in mladostniki z govorno-jezikovnimi motnjami skupina otrok, ki imajo zmanjšano zmožnost usvajanja, razumevanja, izražanja in/ali smiselne uporabe govora, jezika in komunikacije. Odstopanja na teh področjih pomembno vplivajo na otrokovo vsakodnevno sporazumevanje in učenje. Posledice motenj se odražajo na otrokovi sposobnosti interakcije z okoljem, učenju prek jezika in vedenju že v predšolskem obdobju. V šolskem obdobju se motnje odražajo tudi pri usvajanju in izkazovanju šolskih znanj in veščin, medosebnih odnosih, vedenju in čustvovanju. Pri otrocih z govorno-jezikovnimi motnjami praviloma obstajajo neskladja med besednimi in nebesednimi sposobnostmi, pri čemer so nebesedne sposobnosti običajno boljše od besednih.

1.3 PRILAGODITVE ZA UČENCE Z GOVORNO-JEZIKOVNIMI MOTNJAMI PRI POUKU

- Za učenca z govorno-jezikovno motnjo je priporočljivo, da sedi na prostoru, kjer je možen bolj neposreden stik z učiteljem, kar mu omogoča učinkovitejše sprejemanje in predelovanje verbalnih informacij in boljšo pozornost.
- Za prenos informacij so pomembni vsi čutni kanali: vidni, tipni, slušni. Pridobivanje nove snovi naj bo poleg ustnih informacij podkrepljeno še z uporabo raznovrstnih učil, modelov, maket, osebnih učenčevih izkušenj z njimi in ustreznim pisnim gradivom (miselni vzorci, ključne besede, kratki povzetki). Na ta način učitelj zagotovi posameznemu učencu, da se uči iz njemu razumljivih in korektnih virov. Pri

učenju obsežnejšega gradiva je potrebno celotno vsebino členiti na manjše smiselne vsebinske enote.

- Učitelj na razredni in predmetni stopnji mora biti predvsem dobro strokovno usposobljen in dovolj fleksibilen v iskanju in uporabi novih specifičnih znanj in strategij, potrebnih za delo z učenci z govorno-jezikovnimi motnjami.
- V vseh fazah izobraževalnega procesa je pri učencih z govorno-jezikovnimi motnjami potrebno upoštevati časovne dimenzije – zagotoviti jim je potrebno dovolj časa in se s tem izogniti občutku časovnega pritiska.
- Pri posredovanju nove snovi učenci potrebujejo več časa za sprejemanje, predelavo, razumevanje informacij, potrebujejo več dodatne razlage in različne ponovitve, predvsem pa sprotno preverjanje razumevanja posredovanih informacij. Primerna razporeditev časa predstavlja za učenca možnost biti uspešen, ohraniti pozitivno samopodobo. Ti socialni in emocionalni vidiki so posebno pomembni in omogočajo pozitiven prenos na kognitivno in druga področja učenčeve dejavnosti. Čas, potreben za učenje, se lahko podaljša zaradi upočasnjenega dozorevanja in počasnejšega tempa pridobivanja znanj, kar je posledica govorno-jezikovne motnje.
- Pouk ne sme temeljiti samo na verbalnem podajanju in abstrakciji. Z metodično-didaktičnega vidika je pomembno upoštevanje multisenzornega pristopa v vseh najpomembnejših fazah učenja – pri posredovanju snovi, pri utrjevanju kot tudi pri preverjanju znanja, saj tak pristop tem učencem omogoča kompenzacijo šibkosti pri sprejemanju in predelovanju informacij. Pomembni so vsi čutilni kanali za prenos informacij: vidni, tipni, slušni. Zato je pri delu nujna tudi uporaba številnih didaktičnih pripomočkov in učil za nazornost pouka. Pomembni so odnosi učitelj – učenec – drugi učenci. Učitelj naj pri učencu išče močna področja, kjer ga lahko pozitivno predstavi in tako zmanjša prepogosto usmerjenost na njegova šibka področja. Izogiba naj se kazni, grajam in negativnemu izpostavljanju. Podajanje snovi naj ne temelji samo na frontalni razlagi. Za boljše sprejemanje in razumevanje vsebin je za te učence izjemno pomembno, da so podane informacije jasne, kratke, enoznačne in povedane v upočasnjenem tempu. Priprava naj vključuje miselne vzorce, zapise ključnih besed, kratke povzetke, demonstracijo, eksperimente in ekskurzije. Glede na obliko dela ima prednost projektno delo in delo v manjših skupinah (dvojice, trojice ...).
- Pridobivanje nove snovi naj bo poleg ustnih informacij podkrepljeno še z ustreznim pisnim gradivom. Na ta način učitelj zagotovi posameznemu učencu, da se uči iz korektnih virov. Pri učenju obsežnejšega gradiva je potrebno celotno vsebino členiti na manjše smiselne vsebinske enote. Tudi upoštevanje medpredmetnih povezav lahko doprinese k bolj učinkovitim generalizacijam na novo pridobljenih jezikovnih struktur in pripomore k večji kvaliteti pragmatične ravni jezika. (http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/Navodila_9-letna_OS.pdf)

2 OPIS NAPRAVE IN OPIS DELOVNEGA POSTOPKA

V učnem načrtu za 8. razred je zapisano, da učenci poznajo, razumejo, opišejo in uporabljajo jezikovni izraz opis naprave. Naprava je predmet iz več delov, ki omogoča ali opravlja določeno delo. Predstavimo jo največkrat tako, da povemo, iz česa sestoji in kakšno vlogo ima posamezni del. Napravo s tem opišemo. V opisu naprave predstavljamo dvoje:

- njene dele ter njihovo zunanost, položaj in sestavine ter

- delovanje posameznih delov naprave oziroma njihovo vlogo.

Glagoli v opisu naprave so v sedanjiku s pomenom brezčasnosti, splošnosti (le v opisih naprav, ki jih ni več oziroma, ki so danes drugačne, nastopa preteklik). Glagoli so dveh vrst: prvi izražajo sestavinskost (npr. ima, vsebuje, sestavljen iz ...), drugi pa poimenujejo dejanje (npr. poveča, presvetli ...) – ti so navadno v 3. osebi ednine (če izražajo delovanje sestavnega dela) oziroma v 1. osebi množine (če izražajo dejavnost uporabnika naprave).

Opisu naprave je pogosto dodano slikovno gradivo, npr. skica, slika, fotografija naprave. Tako postane opis razumljivejši.

Kot drugo pa je v učnem načrtu zapisano tudi, da učenci postopoma usvajajo značilnosti besedilne vrste, opis delovnega postopka, ki ga nato sami tvorijo. Opis postopka je besedilo, v katerem so natančno navedene faze postopka, ki so urejene v časovnem zaporedju in peljejo k določenemu cilju. Posamezni koraki si sledijo drug za drugim in so skrbno načrtovani. Za večjo nazornost in boljšo miselno predstavljivost so opisu postopka dodane fotografije, slike, skice, sheme ali zemljevidi.

2.1 PREPLET VSEBIN PRI POUKU

Gre za ločeni vsebini, opis naprave in opis delovnega postopka, ki pa sem ju pri pouku prepletla. Učenci so se tako pri projektu, ki je trajal 5 šolskih ur, spoznali z napravo za izdelavo pokovke in jo zadnjo uro tudi samostojno izdelali.

Prvi dve uri sta bili namenjeni spoznavanju naprave za izdelavo pokovke. Učenci so napravo imeli ves čas pred seboj in jo natančno spoznali s pomočjo priloženih navodil, nato pa se tudi naučili, kako se tvori opis naprave. Napravo so vzeli iz škatle ter poiskali navodila za uporabo. V navodilih so poiskali skico s sestavnimi deli ter vsak del na sami napravi poiskali in ugotavljali, čemu je namenjen in kako se uporablja. Podatke so iskali v navodilih proizvajalca. Nato so se naučili pravil, kako se izdelava oz. zapiše in nariše opis naprave in ga tudi naredili na plakate. Na plakat so torej narisali napravo, nato pa s puščicami označili sestavne dele in pripisali, čemu je vsaj sestavni del namenjen in kako se uporablja. Ko so izdelali plakat, pa so zapisali še besedilo z naslovom Naprava za izdelavo pokovke. Najprej so predstavili njene dele ter njihovo zunanost, položaj in sestavine, nato pa predstavili še delovanje posameznih delov.

V drugih dveh urah so s pomočjo priloženih navodil spoznavali, kako se pokovka pripravi in se naučili, kako se zapiše opis delovnega postopka. Pozorni so morali biti na kriterije, zahtevane v besedilu: zaporedje korakov, sedanjiška oblika glagolov in oblika za 1. osebo ednine, razumljivost besedila, pripomočki. Ker so učenci vedeli, da bodo morali v zadnji uri svoje znanje in naučeno tudi prikazati, so naredili seznam stvari, ki jih bodo potrebovali za izdelavo pokovke. Glede na naučeno so morali poleg naprave za izdelavo poskrbeti še za posodo za pokovko, maslo, sol, koruzo, kuhinjsko tehtnico. Dogovorili so se, kdo katero stvar prinese od doma ali jo gre iskat v šolsko kuhinjo.

Peto uro so učenci samostojno pripravili napravo za uporabo ter z usvojenim znanjem izdelali pokovko. Najprej so pripravili delovni prostor. Ker smo to izvajali v učilnici za slovenščino, in ne v gospodinjski učilnici, smo morali biti še posebej previdni. Na tablo smo izobesili plakate z opisom naprave in si jo še enkrat natančno ogledali. Nato smo pred tablo postavili dve mizi. Na eno smo postavili napravo za izdelavo pokovke, na drugo pa vse ostale pripomočke oz. sestavine: koruzo, maslo, sol, posodo in kuhinjsko tehtnico. Učenci so najprej odmerili ustrezno količino koruze in jo vsuli v napravo. Nad njo so v posodico dali maslo. Pred njo so postavili posodo za izdelano pokovko. Napravo so priključili v električno

omrežje in jo prižgali. Ko je bila pokovka narejena, so čez njo prelili stopljeno maslo in posolili ter premešali. Napravo so izklopili iz električnega omrežja.

3 ZAKLJUČEK

Pridobivanje nove snovi je bilo v konkretnem primeru prepleta dveh vsebin podkrepljeno še z uporabo konkretnih materialov. Učenci so tako sprejemali nove informacije po vseh možnih poteh in čutnih kanalih. Multisenzorni pristop učencem omogoča kompenzacijo šibkosti pri sprejemanju in predelovanju informacij. Učenci s posebnimi potrebami naučenega velikokrat ne znajo prenesti v življenje, zato je takšne projekte potrebno čim bolj pogosto vključevati v pouk. Pomembno je, da spoznajo, kako se cilji pri pouku prepletajo z življenjem in da je tudi funkcionalna pismenost ena izmed zmožnosti, ki vpliva na njihovo kvaliteto življenja.

Literatura in viri

1. K. Ahačič in drugi, Učni načrt Slovenščina. [Online]. 2011. (citirano 4. 5. 2019). Dosegljivo:
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina.pdf
2. M. Čuden in druge. Slovenščina. Samostojni delovni zvezek za slovenski jezik v osmem razredu osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2018.
3. Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2015. Pridobljeno 16. 4. 2019. Dosegljivo:
<http://www.zrss.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>
4. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Navodila za izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za devetletno osnovno šolo. 2003. (citirano 6. 5. 2019). Dostopno na naslovu:
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/Navodila_9-letna_OS.pdf
5. Uradni list Republike Slovenije. Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1), stran 8424 (online). 2011. (citirano 6. 5. 2019). Dostopno na naslovu:
<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlid=201158&stevilka=2714>
6. Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2015. Pridobljeno 16. 4. 2019. Dosegljivo:
<http://www.zrss.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>

MARJANA SAGADIN

OSNOVNA ŠOLA ANTONA INGOLIČA SPODNJA POLSKAVA

VKLJUČEVANJE TEMELJNIH POSTOPKOV OŽIVLJANJA IN UPORABE AED V UČNE VSEBINE

Povzetek

Ker nesreča nikoli ne počiva in se zgodi ravno takrat, ko smo najmanj pripravljeni, so prav laiki tisti, ki so najprej ob ponesrečencu ali bolniku, tako da je prav od njihovega znanja in ukrepov večkrat odvisno preživetje. Pri reševanju govorimo o reševalni verigi oz. verigi preživetja. To verigo sestavljajo različni členi kot so zgodnje prepoznavanje stanja, klic na pomoč, zgodnji ukrepi prve pomoči, ukrepi nujne medicinske pomoči in ukrepanje v bolnišnici. Veriga je lahko trdna le, če je trden tudi njen najšibkejši člen. In če prvi reševalec, ki je najpogosteje laik, ne zna nuditi prve pomoči, se veriga strga.

Raziskave so pokazale, da laiki pred prihodom intervencijskih ekip na kraj dogodka samo pri 1,5 % vseh nujnih intervencij nudijo prvo pomoč.

Mladi se prav zaradi slabe poučenosti o nudenju prve pomoči ob takšnih dogodkih obrnejo stran. Ne zavedajo se svojih kompetenc in ne vedo, do kolikšne mere so odgovorni za svoja dejanja.

Ključne besede: nujna stanja, temeljni postopki oživljanja, mladi, defibrilator, učne vsebine, klic na 112, veriga preživetja

INTEGRATING BASIC PROCEDURES OF THE RESUSCITATION AND THE USE OF AED INTO THE LEARNING

Abstract

Because misfortune never sleeps and it happens exactly when we are the least prepared, it is laymen who are the first next to the injured person or patient. Their survival depends on the knowledge and actions of laymen. When we are rescuing we are talking about a rescue chain or a survival chain. This chain is made of various links such as an early recognition of the condition, call for help, early first aid measures, emergency medical assistance and hospital intervention. A chain is only as strong as its weakest link. If the first paramedic, most often a layman, is unable to provide first aid, the chain breaks down.

Researches have shown that only 1.5% of the laymen provide first aid before the arrival of the intervention teams at the scene.

Due to poor first-aid knowledge, young people turn away to such events. They are not aware of their competencies and do not know to what extent they are responsible for their actions.

Keywords: emergencies, basic resuscitation procedures (CPR), youth, defibrillator, educational content, 112 call, survival chain

1 UVOD

Leta 2014 je bila naša šola vključena v projekt »Oživljanje je COOL«, ki so ga izvedeli zaposleni na reševalni postaji v ZD Slovenska Bistrica. Učence 8-ih in 9-ih razredov so seznanili s temeljnimi postopki oživljanja in uporabo zunanjega električnega defibrilatorja (AED).

Ker je projekt pri učencih vzbudil veliko zanimanje, smo v letu 2015 razpisali raziskovalno nalogo z naslovom »Panika, to ni zame«, v sklopu katere smo izvedli anketni vprašalnik, s katerim smo želeli izvedeti v kolikšni meri se učenci tretjega vzgojno izobraževalnega obdobja čutijo odgovorne in sposobne za delo z AED. Vprašalnik smo izvedli na matični osnovni šoli in osnovni šoli Pohorskega Odreda Slovenska Bistrica. Izkazalo se je, da se učenci ne čutijo dovolj usposobljene in odgovorne za uporabo AED in kar se nam je zdelo še pomembnejše, učenci so izrazili željo, da bi se radi izobrazili in opolnomočili na področju temeljnih postopkov oživljanja in uporabe AED. Z izvedeno raziskovalno nalogo smo ugotovili, da se velika večina mladih zaveda pomembnosti prve pomoči in si želijo dodatnih znanj iz tega področja. Splošno znanje mladih o nujenju prve pomoči je slabo. Pozna se izobraževanje, ki je bilo izvedeno v okviru projekta – ZNATI OŽIVLJATI JE COOL, saj so učenci, ki so se udeležili izobraževanja, na vprašanja o oživljanju odgovarjali veliko bolje kot tisti, ki se tega niso udeležili. Večina mladih v situacijah, kjer je potrebno nuditi prvo pomoč, odreagira panično in zmedeno. V situaciji se ne znajdejo. Znanje je tisto orodje, ki nam da moč in zaupanje, da smo tudi mi sposobni reševati življenja. Tudi strokovno usposobljeno osebje je enotnega mnenja, da laiki zelo redko pravilno pomagajo obolelemu. Največkrat reagirajo brezglavo in panično, saj je njihovo znanje zelo skromno.

Izobraževati in opolnomočiti mlade s teoretičnimi vsebinami in praktičnim znanjem iz prve pomoči je zagotovo dobra naložba za vse nas. Mladi krepijo svoje znanje in kompetence ter hkrati razvijajo skrb in odnos do sočloveka.

V sklopu raziskovalne naloge smo posneli tudi video, s katerim želimo vplivati na mlade in jih vzpodbuditi, da lahko tudi oni rešujejo življenja.

Povezava do posnetka (<https://www.youtube.com/watch?v=6ZwzroxTPFg>)

K nadaljnjemu delu nas je vzpodbudil tudi podatek, da si kar 78 % učencev v šoli želi več vsebin o prvi pomoči.

Vsako leto organiziramo dan dejavnosti, kjer učencem 8. razreda ob pomoči zunanjega predavatelja predstavimo temeljne postopke oživljanja in jim omogočimo, da se vsak posameznik praktično preizkusi v tem.

Izdelala smo tudi akcijski načrt, kjer se učenci od prvega razreda dalje vsako leto srečajo z napravo AED in se postopno seznanijo z nujnimi stanji v prvi pomoči. Vsebine so prilagojene njihovi starosti in učnim vsebinam v učnem načrtu.

V šolskem letu 2019/20 pa šola vstopa v projekt »Reši življenje«, ki ga je razpisal Razvojno informacijski center Slovenska Bistrica v sodelovanju z službo nujne medicinske pomoči ZD Slovenska Bistrica.

2 NUJNA STANJA V PRVI POMOČI

2.1 ZASTOJ SRCA IN DIHALNA ZAPORA

Najpogostejši vzrok za zastoj srca je akutni koronarni sindrom, kar pomeni nenadni zaplet kronične žilne bolezni, ki oskrbujejo srce. Z drugimi besedami – srčni infarkt.

Najbolj zahrbtna oblika srčnega infarkta je nenadna srčna smrt, saj največkrat nastopi povsem nepričakovano, brez predhodnih težav. Največkrat jo povzroči prekatna fibrilacija, za katero je značilna kaotična električna srčna aktivnost, ko črpanje krvi po telesu povsem preneha.

S prenehanjem delovanja srca se ustavi dotok kisika vsem organom telesa. Najbolj občutljivi so možgani, ki že v nekaj minutah lahko utrpijo nepopravljive poškodbe. Ostanejo okvare, ki lahko pomenijo invalidnost, nekateri bolniki se tudi ne zbudijo več iz nezavesti.

Prva pomoč pri zastoju srca

Ob prvem pristopu ugotovimo nezavest, odsotnost dihanja in srčnega pulza, zato nemudoma pričnemo s temeljnimi postopki oživljanja.

1. SPROSTIMO DIHALNO POT tako, da glavo zvrnemo nazaj in brado dvignemo.
2. POKLIČEMO 112.
3. PRIČNEMO Z ZUNANJO MASAŽO SRCA, če je možno, pošljemo nekoga po AED.
4. Obolelega položimo na TRDO in RAVNO PODLAGO.
5. Položimo dlan ene roke na SREDINO PRSNEGA KOŠA.
6. Položimo dlan druge roke nanjo.
7. Pritiskamo NAVPIČNO, ENAKOMERNO, z ROKAMI, STEGNJENIMI V KOMOLCIH.
8. Prsnico vtisnemo za 4 – 5 cm, nato popustimo.
9. Ponavljamo s hitrostjo 100/min.
10. Za masažo srca sledita 2 VPIHA.
11. Počasi pihnemo v bolnikova usta.
12. Trajanje vpiha je 1 s, dihalni volumen 500-600 ml.
13. Opazujemo DVIGOVANJE prsnega koša.
14. Vzdržujemo dvignjeno brado in odmaknemo usta.
15. Gledamo upadanje prsnega koša.

Če umetno dihanje ni izvedljivo (poškodbe, strupi) takoj pričnemo z zunanjo srčno masažo. Razmerje stisi in vpihi je vedno 30 : 2 pri enem ali dveh reševalcih. Frekvenca stisov 100/min frekvenca vpihov 10/min.

Zunanja masaža brez ventilacije

Če reševalec ne more ali noče izvajati umetnega dihanja, naj oživlja samo z zunanjo masažo srca.

Kompresije na prsni koš naj izvaja s frekvenco 100/min. Oživljanje prekine in preveri obolelega samo v primeru pričetka normalnega dihanja, sicer oživljanja ne prekinja.

Nadaljuj z oživljanjem, dokler:

- ne prispe strokovna pomoč in prevzame oživljanje,
- žrtev ne prične spontano dihati,
- reševalec ne postane izčrpan.

(Špindler, M. Temeljni postopki oživljanja. Povzetki predavanj iz prve pomoči. Dostop: <http://zazivljenje.org/mb2/datoteke/TPO%20odrasli.pdf>)

2.2 NEZAVEST

Nezavest je pogosta posledica pomanjkanja kisika v možganih. Izgubo zavesti prepoznamo po tem, da se bolnik ali poškodovanec ne odziva, če ga ogovorimo, pri globoki nezavesti pa se ne odziva niti na dražljaje, ki povzročajo bolečino, njihovo mišičje pa je ohlapno. Stanje nezavesti lahko primerjamo z globokim spancem, iz katerega človeka ne moremo zbuditi. (Kaggenhoff, 2006)

Če je prizadeti nezavesten in diha normalno, TPO niso potrebni, namestimo ga v STABILNI BOČNI POLOŽAJ. V stabilnem bočnem položaju vzdržujemo odprto dihalno pot, preprečimo vdihavanje želodčne vsebine, slin ali krvi ter nenehno nadzorujemo dihanje. (Ahčan, 2007)

3 PROJEKT »ZNATI OŽIVLJATI JE COOL«

Kot primer dobre prakse je izkazal projekt, ki so ga leta 2014 izvedli delavci ZD Slovenska Bistrica. Na naši šoli so izvedli delavnico v okviru projekta ZNATI OŽIVLJATI JE COOL. Njihov cilj je, da noben šolar ne zapusti osnovne šole brez znanja temeljnih postopkov oživljanja in uporabe zunanjega avtomatskega defibrilatorja.

Začeli smo z uvodnim predavanjem o temeljnih postopkih oživljanja, nato je sledila demonstracija oživljanja in položaja za nezavestno osebo. Zaključili smo z delavnico, kjer je dobil vsak učenec svoj model obolelega in simulator naprave AED, kjer smo teoretična znanja prenesli še v prakso.

4 RAZISKOVALNA NALOGA »PANIKA, TO NI ZAME«

Nadaljevanje našega projekta je bila raziskovalna naloga. V empiričnem delu raziskovalne naloge nas je zanimalo v kolikšni meri so mladi seznanjeni s stanji in ukrepi nujne pomoči.

Prva anketa je bila namenjena učencem osmih in devetih razredov osnovnih šol. V vzorec smo vključili skupaj 149 učencev iz matične OŠ Antona Ingoliča Sp. Polskava, podružnične šole Pragersko in OŠ Pohorskega Odreda Slovenska Bistrica.

Drugi anketni vprašalnik je bil namenjen pridobitvi povratnih informacij o pridobljenih znanjih na delavnici – ZNATI OŽIVLJATI JE COOL. Vprašalnik so izpolnili vsi udeleženci izobraževanja.

Vprašalnike, ki niso imeli obkroženih vseh odgovorov ali so bili kako drugače neustrezni, smo izločili iz vzorca.

Ugotovili smo, da je nivo znanja in kompetenc pri osnovnošolcih, na področju nudenja prve pomoči, zelo slab.

Pohvalimo pa se lahko z dobrimi rezultati, ki so jih učenci pridobili na delavnici v okviru projekta – ZNATI OŽIVLJATI JE COOL. Vsebine iz tega področja visoko prednjačijo pred vsemi ostalimi, kar je dober in dovolj trden dokaz, da je poučevanje mladih na temo prve pomoči zelo koristno. To je znanje, ki nam pomaga reševati življenja. In znanje je tisto orodje, ki nam da samozavest, vero vase in prepričanje v to, da zmoremo.

Dobljeni rezultati so nas vzpodbudili, da nadaljujemo s posredovanjem znanj o temeljnih postopkih oživljanja in to prenašamo iz generacije v generacijo. Prav zato smo na šoli izdelali akcijski načrt s pomočjo katerega vključujemo te vsebine v učne ure in dneve dejavnosti.

5 AKCIJSKI NAČRT VKLJUČEVANJA TEMELJNIH POSTOPKOV OŽIVLJANJA IN UPORABE AED V UČNI NAČRT

AKCIJSKI NAČRT

RAZRED	AKTIVNOST
1. razred	razred Ob sprejemu mladih članov RK se učencem prikaže tudi demonstracija oživljanja z AED.
2. razred	<ul style="list-style-type: none"> - demonstracija oživljanja, - klic na 112 (kako se predstaviti, kaj povedati ...) - kako ravnati v primeru nesreče - kaj je namen nudenja prve pomoči
3. razred	Demonstracija oživljanja in predstavitev naprave AED <ul style="list-style-type: none"> - zunanji izgled AED, - kje se AED nahaja, - čemu je namenjen, - kdo ga lahko uporablja
4. razred	Demonstracija oživljanja in predstavitev naprave AED <ul style="list-style-type: none"> - delovanje človeškega srca, - srčni zastoj - nezavest (vsebina je skladna z učno snovjo pri predmetu naravoslovja) Praktično delo: <ul style="list-style-type: none"> - preverjanje zavesti bolnika, - preverjanje dihanja in sprostitve dihalne poti, - stisi prsnega koša (priprava obolelega na masažo, 100/120 stisov na minuto, mesto stisov, globina stisa prsnega koša) - stabilen bočni položaj za nezavestno osebo. VSAK UČENEC SE PRAKTIČNO PREIZKUSI V TPO (temeljnih postopkih oživljanja).
5. razred	Demonstracija oživljanja in predstavitev naprave AED <ul style="list-style-type: none"> - naša odgovornost pri nudenju prve pomoči, - pravilno reagiranje v situaciji, - kako ohraniti mirnost in spoštljivost - AED - pregled naprave Praktično delo: <ul style="list-style-type: none"> - preverjanje zavesti bolnika, - preverjanje dihanja in sprostitve dihalne poti, - stisi prsnega koša, - uporaba AED, - namestitev elektrod, - sledenje navodilom AED - položaj za nezavestnega VSAK UČENEC PRAKTIČNO IZVEDE POSTOPEK TPO.

6. razred	Demonstracija oživljanja z AED.
7. razred	Po potrebi se učencem obnovijo teoretične vsebine.
8. razred	Praktično delo:
9. razred	- preverjanje zavesti bolnika, - preverjanje dihanja in sprostitve dihalne poti, - stisi prsnega koša, - uporaba AED, - namestitvev elektrod, - sledenje navodilom AED - položaj za nezavestnega

Vsebine se izvedejo v mesecu oktobru in marcu. Šolska tekmovalna ekipa izvede prikaz TPO ob evropskem dnevu oživljanja in skozi vse leto izvajajo promocijo dejavnosti.

Ob pomoči sodelovanja s krajem in občino se izvedejo prikazne vaje in hkrati s tem vzpodbujamo mlade, da so tudi oni sposobni nuditi PP in reševati življenja.

6 ZAKLJUČEK

Naša šola nameni veliko časa izobraževanju mladih o temeljnih postopkih oživljanja in uporabi AED, saj se zavedamo pomena teh vsebin. Letos smo izobraževanje izvedli že četrto leto zapored. Svetovni dan oživljanja obeležimo tako, da učencem prve triade predstavimo, kaj se nahaja v omaricah, kjer so nameščeni defibrilatorji, se o njih pogovorimo in izvedemo praktični prikaz uporabe. Pogovorimo se o pomenu življenja in zakaj je pomembno, da si znamo ljudje med seboj pomagati. Poseben poudarek namenimo klicu na številko 112. V četrtem razredu učenci prvič samostojno uporabijo AED, v okviru učne ure naravoslovja, ko se učijo o srcu in krvožilnem sistemu. Vedno poskrbimo, da podana snov sovпада z obravnavano snovjo. Na šoli poteka tudi interesna dejavnost prve pomoči, v katero se lahko vključijo učenci od 7. razreda dalje. Tukaj se učenci še podrobneje seznanijo s temeljnimi postopki oživljanja in nujnimi stanji v prvi pomoči. V interesno dejavnost je vsako leto vključenih več kot 20 učencev.

Ekipa prve pomoči vsako leto na medgeneracijskem srečanju pripravi delavnico s prikazom temeljnih postopkov oživljanja. Učenci, starši in stari starši lahko tudi sami poskusijo, kako poteka simulacija oživljanja.

Vsako leto organiziramo dan dejavnosti, kjer učencem 8. razreda ob pomoči zunanjega predavatelja predstavimo temeljne postopke oživljanja in jim omogočimo, da se vsak posameznik praktično preizkusi v tem.

V mladih želimo vzpodbuditi občutek odgovornosti in sočutja do človeka v stiski.

Literatura in viri

1. Ahčan, U. Prva pomoč: priročnik za učence in dijake. 1. izd. Ljubljana: RK Slovenije, 2007.
2. Hrastnik, V., Košak M. Prva pomoč in nujna medicinska pomoč: Učbenik za srednje zdravstvene šole. Maribor, 2005.
3. Keggenhoff, F. Prva pomoč – pomagam prvi. Ljubljana: Prešernova družba, 2006.
4. Kos, M. Seznanjanje laikov z ukrepi nujne medicinske pomoči. Diplomaska naloga. Maribor: Fakulteta za zdravstvene vede. Maribor, 2010.

5. Vlahović, D., Pečan, M., Špec – Marn A., Voje, M. Oživljanje: Priročnik za študente medicine in zdravnike. Ljubljana: Medicinski razgledi, 1999.
6. Akutne zastrupitve
www.revijavita.com/index.php?naslovclanek=Zastrupitve_so_pogoste&stevilkavit a=74
7. Klicni center www.sos112.si/
8. Temeljni postopki oživljanja <http://zazivljenje.org/mb2/datoteke/TPO%20odrasli.pdf>
9. Pomagam prvi <http://www.pomagamprvi.si/>

MARJETA SEBANC
OSNOVNA ŠOLA PROF. DR. JOSIPA PLEMLJA BLED
KAMIŠIBAJ, PAPIRNATO GLEDALIŠČE V RAZREDU

Povzetek

Kamišibaj je papirnato gledališče. Izvira iz japonske tradicije uličnih pripovedovalcev zgodb. Danes je razširjen po vsem svetu, v Sloveniji ga aktivno poznamo od leta 2013. Izvaja se v lesenem odru, v katerega so vstavljene slike. Pripovedovalec ob pripovedovanju zgodbe vleče ven slike, ki so vstavljene v okvir. Tradicionalni kamišibaj se izvaja po določenih pravilih, ki pa jih v šolskem prostoru lahko nekoliko prilagodimo. V razredu kamišibaj lahko uporabimo tako, da učitelj – pripovedovalec otrokom pripravi predstavo. Na drugi strani pa ustvarjanje slik in pripovedovanje zgodb lahko prepustimo učencem. Tematika kamišibaja je lahko vezana na umetnostno besedilo, črpa lahko iz ljudskega izročila ali pa se veže na govorni nastop z neumetnostnim besedilom. Navdušenje učencev ob poslušanju ter ustvarjalnost ob izdelavi avtorskega izdelka sta neizmerljiva.

Ključne besede: kamišibaj, papirnato gledališče, ustvarjalnost, zgodba, pesem

KAMISHIBAI, IN-CLASSROOM PAPER THEATER

Abstract

Kamishibai is a paper theater that originates from a Japanese tradition of street storytellers. Nowadays it is known around the world, it is present in Slovenia since 2013. It is performed in a wooden frame with pictures inserted into it. While telling the story, the storyteller removes the pictures one by one. Traditional kamishibai follows certain rules that can be adapted for teaching purposes. Kamishibai can be used in a classroom as a show that the teacher – storyteller performs for the children. We can also leave the picture creation and storytelling to the children. Kamishibai is thematically diverse. Its source can be either a work of fiction, folklore or a non-fiction text. The enthusiasm of the pupils while listening and their resourcefulness while creating are immeasurable.

Keywords: Kamishibai, paper theater, creativity, story, poem

1 ZAKAJ KAMIŠIBAJ?

V dobi računalnikov, pametnih telefonov in tablic učitelji in starši iščemo nove izzive za otroke. Želimo si takih, ki bi bili aktivni, ustvarjalni in spodbudni, izhajali pa naj bi iz otroka in ne iz elektronskih naprav.

Mene je kot tak izziv navdušilo japonsko papirno gledališče, kamišibaj.

Kamišibaj je na našo šolo prvič pripeljala knjižničarka. Na Andersenovi noči so učenke 3. triade izdelale kamišibaj na temo Andersenovih pravljic. Izdelke so v naslednjih dneh predstavile v razredih. Svoj kamišibaj je izdelala tudi sodelavka in ga prikazala učencem.

Navdušila in presenetila me je zbranost učencev pri spremljanju predstave, neučakanost pred nadaljevanjem in navdušenje ob zaključku predstav.

Tako sem se odločila, da to vrsto umetnosti podrobneje spoznam in uporabim pri pouku.

2 KAMIŠIBAJ? KAJ JE TO?

Kamišibaj je gledališče. Kami v japonščini pomeni papir, šibaj pa je gledališče, drama; gre torej za papirno gledališče. V slovenskem prostoru izvajalca kamišibaja imenujemo kamišibajkar. (Nagode, 2018)

Izhaja iz japonske tradicije različnih vrst papirnatega gledališča, namenjenega tako otrokom kot odraslim. Izvor tehnike sega v 12. stoletje, začetek kamišibaja v današnji obliki pa postavljajo v dvajseta leta 20. stoletja. (McGowan, 2010,5)

Za izvedbo predstave potrebujemo lesen oder z vratci, imenovan butaj, in leseni paličici (hiošigi). S paličicama in vzklikom »Kamišibaj!« kamišibajkar povabi gledalce k začetku predstave. V lesen oder so vložene slike oziroma ilustracije. Pripovedovalec ob pripovedovanju menja slike in tako sledi dogajanju v zgodbi.

Tradicionalno se je kamišibajkar v mesto ali vas pripeljal s kolesom, predstavo je ponudil za manjše plačilo, mlajšim gledalcem je pogosto razdelil tudi slaščice. Pripovedovalec občasno predstave ni izvedel do konca, tako si je pridobil radovednost gledalcev in si zagotovil naslednji obisk.

Kamišibaj je danes razširjen po vsem svetu. V Sloveniji ga poznamo nekaj let. Leta 2013 je bilo ustanovljeno društvo Kamišibaj Slovenije. Društvo izvaja festivale kamišibaja po celi Sloveniji, v Štanjelu pa se odvija nacionalni festival. Igor Cvetko in Jelena Sitar, ki sta najbolj zaslužna za prepoznavnost tovrstne umetnosti v Sloveniji, izvajata tudi delavnice in seminarje o kamišibaju.

3 KAMIŠIBAJ IMA SVOJA PRAVILA

Tradicionalni japonski kamišibaj običajno vsebuje 12 do 16 slik, vendar ta številka ni obvezujoča. Izvaja se v okviru lesenega odra, imenovanega butaj. Butaj ima običajno tri vratca, po obliki spominja na pismo. V leseni okvir odra so vstavljene slike, ki jih pripovedovalec ob dogajanju v zgodbi vleče iz odra. Velikost slik je prilagojena odru, največkrat so to risalni listi velikosti formata A3. Redkeje zasledimo oder večjih ali manjših dimenzij. Izdelan oder lahko kupimo, nekateri kamišibajkarji pa si kar sami oblikujejo svojega. Izdelava slik zahteva kar nekaj časa in tudi likovnih spretnosti, najbolj učinkovite pa so preproste, razločne podobe, brez malenkosti in podrobnosti. Izdelovalci slik za kamišibaj izbirajo med široko paleto likovnih tehnik. Slike so lahko narejene s tempero, akrilom ali akvarelom, lahko so narisane s flomastri, barvnimi svinčniki, tušem, kredami. Primerne tehnike za kamišibaj so tudi grafika, kolaž, risanje na računalnik. Prva v nizu slik je

navadno naslovnica, kjer je z estetskimi črkami zapisan naslov, lahko tudi avtor. Zadnja slika z napisom Konec se običajno ne izvleče, ostane v butaju. Predstava se konča tako, da se vratca odra zaprejo. Glavna značilnost kamišibaja sta njegova majhnost in intimnost, v malem odru sta združeni slika in beseda.

V tujini lahko kupimo že izdelane slike za kamišibaj, nekatere imajo na hrbtni strani tudi napisano besedilo. V našem okolju pa bolj običajno srečamo avtorski kamišibaj, kjer ustvarjalec najprej izbere besedilo, si zamisli okvirni scenarij, izdelava slike in na koncu kot pripovedovalec svojo zgodbo tudi predstavi.

4 ŽANRI V KAMIŠIBAJU

Danes kamišibaj ni omejen več na deželo svojega nastanka, tako na Japonskem kot v svetu pa je tudi vse manj žanrsko obarvan. Bolj kot o žanru danes pri pomembnih ustvarjalcih govorimo o osebnih, prepoznavnih poetikah. (Sitar, 2018)

Kamišibaj omogoča prikaz različnih žanrov in lahko nagovarja različno publiko. Poleg otroškega je zelo priljubljen tudi kamišibaj za odrasle. Tudi odrasli smo željni zgodb. Pravljičice, basni, miti in legende, zgodbe s svojimi globokimi arhetipi, pesnitve in poezija so se izkazale kot odlični material za kamišibaj. Ima tudi etnološko funkcijo, saj lahko oživlja tisto ljudsko izročilo, ki je zaradi svoje specifične literarne oblike težje uprizorljivo (izštevanke, uganke, pregovori ...). Če pa si zaželimo sodobnejših vsebin, so tu kratke zgodbe, poezija, humoreske, grozljivke, drame, trilerji, znanstvena fantastika, družbeno-kritična vprašanja ... (Cvetko, 2016)

Kamišibaj v različnih izvedbah srečujemo na umetniškem področju, vedno pogosteje se vključuje v pedagoško delo v vrtcu in šoli. Uporablja se tudi kot terapevtsko sredstvo ali pa kot preprosto družinsko gledališče.

V šolah in vrtcih otroke seznanimo z osnovnimi pravili kamišibaja, vendar jih ne jemljemo kot obvezujoče. Slik je običajno manj, pripovedovanje je krajše, kamišibaj lahko izdelava in pripravi tudi par ali manjša skupina otrok. Otroke usmerimo predvsem k ustvarjalnosti in uživanju v domišljijem ali realnem svetu.

5 KAMIŠIBAJ V RAZREDU

5.1 V ŠOLI V NARAVI

Že vrsto let sem učiteljica v tretjem razredu. Z našimi tretješolci se vsako leto odpravimo na turistično kmetijo v šolo v naravi. Večere si popestrimo z različnimi aktivnostmi, vsakokrat tudi s pravljico. S sodelavko sva se odločili, da učencem predstaviva pravljico s kamišibajem. Odločili sva se za priredbo slikanice Bi se gnetli na tej metli, avtorice Julije Donaldson. Zgodba govori o čarovnici, ki s svojim mačkom potuje na metli in na potovanju sreča mnoga druga bitja. Besedilo je napisano v verzih, ki jih je odlično prepesnil Milan Dekleva. Ob upoštevanju osnovnih pravil sva izdelali slike za ozadje, dodali pa sva še lutke glavnih junakov. Lutke so bile izdelane ploskovno in pripete na tanko žico. Tako so se lahko gibale, kot je narekovala zgodba in še popestrile dogajanje. Učenci so takoj ob vzkliku »Kamišibaj!« in ob udarcu paličic vso svojo pozornost namenili predstavi. Celotno pravljico so spremljali z velikim navdušenjem in ob zaključku spontano zaploskali.

Njihov odziv naju je prepričal, da smo se naslednje popoldne lotili izdelave svojih kamišibajev. Razdelili smo se v skupine, tako kot so bili učenci razdeljeni po sobah. Naše sobe so različno velike, zato je bilo v skupini od 3 do 6 učencev. Za začetek sva jim

predstavili osnovne značilnosti kamišibaja. Povedali sva jim, da tako gledališče prihaja iz Japonske. Pritegnil jih je podatek, da kamišibaj predstavlja neko predhodnico televizije. Oglledali smo si butaj in se dogovorili, da mora biti rob slike prazen, da ga ne prekrije okvir odra. Povedali sva jim še, da morajo biti slike dovolj preproste in razločne, brez podrobnosti. Vse ostalo sva prepustili njim.

Učenci so se v skupinah najprej dogovorili o vsebini in naslovu svoje zgodbe. Zgodbe so si izmislili sami in jih tudi samostojno naslovili. Izbrali so si naslove:

- Zver v skali
- Rdeča kapica drugače
- Smešni avto in družina gre na morje
- Zabavni cirkus
- Družina v gozdu
- Pri živalih

Že ob sami izdelavi slik so učenci zelo uživali. Opazila sem tudi zelo dobro sodelovanje med njimi. Razdelili so si izdelavo slik, naslovnico in končno sliko. Dogovorili so se tudi, kako bodo predstavo izpeljali, kdo bo zgodbo napovedal, kdo pripovedoval, kdo bo izvlekel liste, celo kdo bo predstavo napovedal s paličicami. Na željo otrok so v predstavo vključili tudi svoje plišaste igračke in »ninice«, ki so jih že v šoli izdelali z učiteljico v podaljšanem bivanju.

Sledila je predstava, pravzaprav je bil to pravi kamišibajski večer. S sodelavko vsa poskrbeli za primerno osvetlitev prostora in mizo, pokrito s prtom, na katero smo postavili oder. Izvedli smo kar šest predstav, toliko kot je bilo skupin. Izredno pozitivno sem bila presenečena nad odzivom učencev, ki so s polno pozornostjo spremljali vse predstave in komaj čakali, da sami pridejo na vrsto. Nastopali so suvereno, brez treme in z velikim navdušenjem. Brez posebnih priprav in napotkov so se spremenili v prave kamišibajkarje in takoj pričarali intimno vzdušje med pripovedovalcem in poslušalcem.

Predvsem odziv učencev me je prepričal, da kamišibaj podrobneje spoznam in ga večkrat uporabim v razredu. Preko literature in spletnih virov sem se lotila raziskovanja in načrtovanja. V nadaljevanju bom predstavila nekaj primerov uporabe kamišibaja v razredu.

5.2 OBRAVNAVA POEZIJE

Učitelji praktiki se pogosto sprašujemo o pomembnosti in potrebnosti učenja pesmic na pamet oziroma deklamiranja. Sama deklamaciji vedno dodam nove naloge za učence, da deklamacija ni sama sebi namen. Ko so učenci v šoli v naravi že spoznali tehniko kamišibaja, sem jim ponudila možnost, da pesmico predstavijo tudi s pomočjo te tehnike. Izbrali smo pesmico Grahek in fižolček. Ta pripoveduje o malem grahku in fižolčku, ki se prepirata o svoji velikosti. Prepir reši grahkova mama, ki pove, da fižol v zraku drži le palica. Dogovorili smo se, da pesmi dodajo še svojo kitico, ki bo predstavljala nadaljevanje ali drugačen zaključek.

Učenci so slike za svojo predstavo izdelali pri likovni umetnosti. Izbrali smo tehniko slikanja s tempera barvami. Delali so v paru, vsak par je izdelal 4 do 6 slik ter naslovnico in končno sliko. Že ob izdelavi slik so si ponavljali vsebino, saj so morali točno vedeti, kaj bo na sliki, da bo slika sledila vsebini. Tako so se pesem mimogrede naučili pripovedovati. Ob slikanju so se trudili oblikovati čustveno razpoloženje grahka in fižolčka in ob tem sem ugotovila, da se zavedajo povezave med sliko in pripovedovanjem.

Predstavo so učenci izvedli v paru. Sami so si določili vloge, uporabljali so posebej oblikovan govor in odlično prikazali vzdušje pesmice. Pesem se je ponovila desetkrat, da so se lahko

predstavili vsi pari. Kljub temu so učenci sledili vsem predstavam, saj jih je vedno znova zanimalo kako se bo zgodba razvila.

5.3 LJUDSKA PESEM

V tretjem razredu pri glasbeni umetnosti spoznamo kar nekaj ljudskih pesmi. Veliko jih učenci poznajo že iz vrtca ali iz domačega okolja. Vedno znova ugotavljamo, da ljudska pesem s seboj prinaša neko zgodbo, ki jo z lahkoto spremenimo v pripovedovanje.

Za zaključni nastop za starše smo si izbrali pesem Dekle je po vodo šlo in izdelali skupinski kamišibaj. Z voščnimi barvami smo izdelali šest slik, za vsako kitico svojo, dodali smo še naslovno in končno sliko. Pri izdelavi slik so sodelovali vsi učenci, prav tako pa je vsak dobil svojo nalogo na samem nastopu. Imeli smo napovedovalca, učenca, ki je skrbel za paličice, več pripovedovalcev zgodbe. Tako je vsak posameznik imel občutek pomembnosti, vsi smo bili nastopajoči, vsi smo se potrudili za skupni izdelek. Za uvod je učenka pesem zaigrala na violino. Vsebino so učenci pripovedovali kot zgodbo in ne kot pesem v verzih. Na koncu smo pesem tudi skupaj zapeli in poželi bučen aplavz.

5.4 GOVORNI NASTOP

Kamišibaj kot didaktični pripomoček lahko uporabljamo tudi pri govornih nastopih. Ob govornih nastopih smo vajeni, da učenci kot pripomoček uporabijo plakat ali računalniško predstavitev s prosojnicami. Tema govornega nastopa v našem razredu je bila opis izbrane države. Učencem sem ponudila, da kot pomoč pri nastopu lahko izberejo tudi kamišibaj. Za tako obliko se je odločilo kar nekaj učencev. Na posamezno sliko so narisali obris države, na naslednjih so predstavili glavne znamenitosti, značilno hrano, znane ustvarjalce. Eden od učencev si je za svojo državo izbral Italijo, predstavil jo je kot kamišibaj, izdelan v kolažni tehniki. V revijah (National Geographic) in v reklamnem tisku je poiskal slike in jih smiselno razporedil v sklope (vulkani, poševni stolp, umetniki iz Firenc, sladoled in pica, Ostržek). Nad prikazanim smo bili očarani sošolci in učiteljica.

6 ZAKLJUČEK

Ob uporabi kamišibaja v šolskem prostoru sem spoznala številne prednosti in neomejene možnosti. Že sama postavitve odra, povabilo s paličicami in počasno odpiranje vratc pri otroku vzbudi zanimanje, pričakovanje, motivacijo. Podobe v kamišibaju so relativno majhne, zato se gledalci odru približajo. Tako se med njimi in pripovedovalcem vzpostavi intimna bližina, ki je veliki odri ne morejo pričarati. Vlečenje slik vzpostavi napetost in željo po tem, da bi izvedeli več.

V avtorski obliki kamišibaja, ki ga izdelajo otroci sami, je zelo opazen njihov trud, da bi naredili dober izdelek in bili deležni pozornega poslušanja. Pri skupinskih načinih izdelave slik sem ob vseh priložnostih opazila zelo veliko sodelovanja in povezanosti med učenci. Priprava in izvedba kamišibaja med seboj uspešno poveže ure slovenščine in likovne umetnosti, lahko pa tudi glasbene umetnosti in spoznavanja okolja. Ustvarjalni proces je tako neskončen.

Taka oblika dela je dobrodošla tudi za bolj plašne otroke, ki jih trema pogosto prepreči učinkovit nastop. Ko so skriti za odrom, je vse lažje. Beseda steče in predstava se lahko začne.

Učitelji pa moramo biti pozorni, da nas lastna navdušenost ne zavede. Kamišibaj je za uporabo v razredu primeren nekajkrat letno in ne prepogosto. Lahko pa ga uspešno in v

zadovoljstvo vseh udeležencev uporabimo v drugih oblikah dela, kot so šole v naravi in tabori, delo z nadarjenimi učenci ali z učenci s posebnimi potrebami, v podaljšanjem bivanju, na delavnicah, srečanjih s starši in podobno.

Literatura in viri

1. Nagode, S., Rupnik Hladnik T., 2018. Kamišibaj v šoli in doma. Logatec: Osnovna šola 8 talcev in Ljubljana: Osnovna šola Poljane.
2. Sitar, J., 2018. Umetnost kamišibaja: priročnik za ustvarjanje. Maribor: Založba Aristej.
3. McGowan M. T., Developing a Visual Idiom through Kamishibai. Dostopno na: <https://kamishibai.com/spotlight/visualidiom.html> [14. 9. 2019].
4. Cvetko, J., 2016. Slikovedke [spletna stran] Dostopno na: slikovedke.com [14. 9. 2019].

MAJA SELIŠKAR

OŠ VERŽEJ

**KAKO PRI POUČEVANJU ČUSTVENEGA OBVLADOVANJA VEDENJSKO
TEŽAVNIH OTROK UPOŠTEVAMO NAČELO »PRISLUHNI MI IN SLEDI
MOJEMU ZGLEDU«**

Povzetek

V tem prispevku raziskujemo možnosti delovanja z osebnim zgledom pri poučevanju tehnik čustvenega obvladovanja pri vedenjsko zahtevnih otrocih. Postavlja se namreč vprašanje ali so tehnike dajanja navodil dovolj in kako otrokom s čustvenimi težavami približati tehnike samoregulacije in vztrajanja ob težkih dejavnostih, še posebej, kadar tudi sami ne zmoremo ubesediti lastnih doživljanj in frustracij. V kolikor nam uspe se zazreti v lastno čustvovanje in ga na primeren način izraziti, lahko otroci veliko pridobijo in predvsem hitreje osvojijo zahtevne tehnike in mehanizme samoobvladovanja čustev.

Ključne besede: čustveno in vedenjsko težavni otroci, poučevanje čustvenega obvladovanja, osebno modeliranje vedenja, osebni zgled

**HOW DO WE TEACH EMOTIONAL REGULATION TO BEHAVIORALY
DEMANDING CHILDREN BY FOLLOWING THE PRINCIPLE »LISTEN AND
FOLLOW MY LEAD«**

Abstract

In this article we are exploring the possibilities of teaching with modeling behaviour when we are modeling emotional regulation. We are wondering whether we can be good models of behaviour for behaviourally demanding children rather than just giving them instructions and advice. It is especially demanding work since we ourselves have difficulties with regulating behaviourally challenging children. But it is also very useful for children to see our own struggles and our solutions as model behaviour for them. If we can be successful with this mission and take a look at our own emotional world within, then children can certainly benefit and learn much quickly the demanding techniques.

Keywords: emotionally and behaviorally challenging children, teaching emotional regulation, behavioral modeling

1 KAKO VEDENJSKO TEŽAVNE OTROKE UČIMO SOCIALNIH VEŠČIN IN ČUSTVENEGA OBVLADOVANJA ŠE NA DRUGE NAČINE?

Ponudimo jim okvir delovanja, ki je zanje najbolj smiseln in razumljiv – pogosto uporabljamo ti. tehnike »ohladišve« oziroma »upočasnitve« ter tehniko »semaforja«.

Otroke želimo naučiti, da se znajo zaustaviti, pogledati vase, razmisliti in potem delovati, ko imajo na voljo dovolj informacij. Ni dovolj, da jim samo razlagamo, kako naj se obvladujejo in kako naj prepoznavajo čustva, pomembno je tudi, da ozavestijo in nam sledijo kot neke vrste vzornikom.

Metoda semaforja je postala dokaj priljubljena tehnika učenja samoobvladovanja – STOP (rdeča), RAZMISLI (rumena), UKREPAJ (zelena).

Pri točki – stop - se vprašamo, kaj me je razjezilo, vznemirilo, in kako se ob tem počutim? Sedaj se lahko vprašam – kaj je zame najbolj pomembno tukaj in zdaj? Kaj je moj naslednji korak? O tem, kaj in kako bo otrok ukrepal, se pogovorimo skupaj z otrokom in mu lahko ponudimo alternative, če sam nima nobene zamisli. S tem mu dajemo pomembno sporočilo – »vidim te in slišim te, tu sem zate. Ko boš dovolj umirjen, bova skupaj naredila načrt za sedaj in za naslednjič.«

Stres, ki se pojavlja pri naših otrocih vsakodnevno je povezan z negativno zanko tesnobe in zmožnostjo koncentracije – bolj, ko nas prežema tesnoba, bolj smo dovzetni za motnje koncentracije (Goleman, 2016).

Pozornost od nas zahteva, da izklopimo čustvene »motnje«. Bolj ko smo čustveno obremenjeni in brezplodno premlevamo, manj smo zmožni usmerjeno in konstruktivno iskati rešitve za naše težave.

Primer: enajstletni »Rok« (ime je izmišljeno) je vidno vznemirjen, zato mu predlagam, da se zaustavi, da preneha z glasnim izražanjem jeze in rajši dvakrat globoko vdihne – demonstriram in ponovi za menoj.

Rok ponovi in ob tem negoduje, vendar je vidno bolj umirjen. Pogovor steče občutno bolj lahko.

2 KAKO OTROKOM Z OSEBNIM ZGLEDOM DEMONSTRIRAMO USTREZNEJŠE VEDENJE?

Potrebna je izdelava akcijskega načrta za reševanje ubesedenega problema (v kolikor ga otrok seveda zmore ubesediti) ter preizkus načrta v praksi. Eden od pomembnih načel je ti. glasen samogovor, ki ga skozi zgled poskušamo priučiti otroku oziroma mladostniku, s katerim samousmerja oziroma samoregulira lastno vedenje. Npr. »zdaj bom naredil to, potem pa sledi tisto«.

Še pred akcijskim načrtom poskušamo ugotoviti, kateri so poglavitni sprožilci težavnega vedenja in jih prepoznati kot take ter jih poskušati odstraniti ali omiliti njihov vpliv. V naslednjih korakih je potrebno se npr. naučiti, kako narediti pavzo in prepoznati blažilce oziroma umirjevalce težavnih situacij. Pogosto pavza pomeni, da se je potrebno odstraniti iz situacije oziroma od oseb, ki so z nami v konfliktu. Vedno pa lahko skupaj z odraslo osebo, ki je ob nas, iščemo ustreznije rešitve. Gremo v kotiček za pomirjanje, se potolažimo s kakšno igraro ali knjigo, glasbo, z gibanjem ipd.

Primer: dvanajstletna »Tina« ima veliko učnih težav, tudi motivacija za učenje je nizka, zdi se, da je pod velikim pritiskom. Povem ji, da tudi sama trenutno doživljam veliko pritiskov in da obe potrebujeva sprehod in da bo najboljše, če se kar odpraviva, mogoče bova potem lažje razmišljali. »Tina« se nasmeji in se strinja s predlogom. Po kratkem sprehodu ima sicer

še vedno slabo mnenje o potrebnosti šole, vendar je dosti bolj pripravljena narediti načrt glede popravljanja ocen.

2 A. ČASOVNA ORGANIZACIJA

Nekateri otroci imajo težave z začenjanjem dejavnosti – v tem primeru jim predlagamo, da nalogo razdelijo na manjše obvladljive dele, hkrati naj se pohvalijo za vsak napredek, kajti najtežje je ponavadi ravno začeti.

Pri organizaciji samega sebe in svojega okolja, ki je ravno tako velika težava, se lotimo organiziranja tistih področij, ki so zanje najpomembnejši oziroma imajo zanje prednostni pomen. Prav tako poskušamo uporabljati sisteme, ki so enostavni in učinkoviti – škatle, zabojnike, ločene predale ipd. Pri organizaciji pridejo prav tudi rutine oziroma vzpostavitve rutinskih opravil, ki olajšajo nenehno prigovarjanje – lahko pa še vedno uporabljamo določene opomnike in ključne besede, ki so v pomoč pri ohranitvi nalog v spominu. Pri tem je ključno, da sebe in otroka pohvalimo za uspešno izpeljane pogovore in dogovore.

Vredno je večkrat poudariti vsak napredek na poti, ki ga zaznamo, četudi majhen, prav tako pa lahko otroke učimo, da sami evalvirajo svoja dejanja – kako mi gre, kako tole poteka, kaj bi lahko naredil drugače?

Otroka oziroma mladostnika poskušamo vključiti v sam proces izdelovanja načrta. Pripraven način primera samogovora je lahko naslednji – »Tole deluje težko. Ampak jaz zmorem težke stvari. Če bom začel, se lahko izkaže, da sploh ni tako zelo težko«. Pri načrtovanju svojih obveznosti je priporočljivo, da se naučijo tudi pravilnega časovnega ocenjevanja – »koliko časa mi bo ta naloga v resnici vzela«, zato da čim bolj zmanjšajo razočaranja in frustracije, ko so v stiski s časom. Čas prehodov iz ene dejavnosti v drugo je tudi lahko kritičen, saj zahteva refokusiranje oziroma preusmeritev pozornosti na drugo nalogo, kar pogosto ni enostavno.

V vzgojnem domu je takšen način dela že precej utečen, saj se morajo otroci vsak teden sami oceniti - kako so sebe in svoje vedenje do drugih spremljali, doživljali, izboljšali. Korak naprej je lahko demonstracija, kako odrasli načrtujemo lastne dejavnosti in tudi kako ocenjujemo lasten napredek.

Primer: V pisarni imam namizni koledar na katerem so označeni tedensko načrtovani dogodki in pripomočki, prav tako otroci vidijo, da si delam zapiske ob pogovorih in po določenih opravilih, končanih nalogah. Včasih jim tudi, če jih zanima, razložim proces odločanja, kadar se določene obveznosti prekrivajo ipd.

2 B. SOOČANJE Z NEUSPEHI

Drugo pomembno področje, kjer otroci z vedenjskimi težavami potrebujejo našo pomoč, pa je soočanje z neuspehi. V teh primerih je ključno, da jih naučimo, da znajo na neuspeh pogledati tudi z drugega zornega kota in preokviriti neuspeh v učno lekcijo. Kajti vedno se lahko iz neuspehov tudi kaj naučimo. Otroci morajo do neke mere izkusiti tudi neugodje in se naučiti vztrajanja ob zanje neugodnih nalogah. Kadar naredijo napako, naj dobijo priložnost, da jo korigirajo ali vsaj omilijo. Kadar se le da, je dobro, da se vadijo v pozornosti, čuječnosti ter dihalnih tehnikah, ki jim bodo olajšali soočanje s porazi.

Primer: Na področju soočanja z napakami imamo tudi odrasli veliko težav. Že priznati, da smo naredili napako ali se opravičiti zanjo, je lahko velik izziv za vsakogar, ne samo za otroke. Kadarkoli otrokom povem, da sem se zmotila ali opravičim, če jih npr. ne obvestim pravočasno o določenih dogodkih (npr. o pregledih pri specialistih), se le stežka zadržujem,

da ne bi ob tem iskala izgovorov in zunanjih razlogov, a še vedno so vsako opravičilo sprejeli z razumevanjem.

3 KAJ POMENI DELOVATI Z OSEBNIM ZGLEDOM?

Otroci in mladostniki, ki izkazujejo vedenjske in čustvene težave, imajo primarno ali posledično občutek pomanjkanja notranjega lokusa kontrole. Zaradi pogostih neuspehov, največkrat na učnem področju, pa tudi zaradi neuspešnih socialnih kontaktov, sčasoma razvijejo občutek nemoči (ki ga spremlja občutek zmanjšane lastne vrednosti).

Motivacija za delovanje izvira predvsem iz občutka, da začrtano tudi zmoremo in da do neke mere obvladujemo svoje okolje, se relativno zlahka odločamo in imamo občutek nadzora nad dogajanjem (Duhigg, 2016). Motivacija in volja do aktivnosti izvirata iz občutka možnosti izbire. Tako je včasih za otroka ali mladostnika edina izbira, ki se zdi na voljo, deviantno vedenje.

Otroci, ki sami ne vidijo druge izbire kot so upiranje, trmoglavljenje in nasprotovanje avtoritetam, potrebujejo močan zgled v drugačnem vedenju, ki ga odrasli včasih ne premoremo ali ne znamo pokazati. Kako vztrajati v nečem, kako nekaj narediti kljub temu, da je težko?

Vsa naša prepričanja ter pedagoške metode dolgoročno nimajo učinka, če z otroki ne zgradimo pravilnega odnosa, odnosa zaupnosti in spoštovanja ter do njih nismo odkriti v lastnih načinih delovanja, preko katerih se lahko zgledujejo.

Primer: Kadar z otrokom vodim pogovor, za katerega se zdi, da ne vodi nikamor, da mi otrok ne sledi, čeprav se trudim biti jasna, podajati bistvo, ga spraševati čim bolj z empatijo in razumevanjem – on/a pa je ves čas nemiren, nepozoren, odkrenljiv – včasih koristi, če sama izrazim potrebo po premoru, npr. »poglej, vidim, da nisi najbolj razpoložen za pogovor, jaz pa postajam tudi že utrujena in napeta – bova za zdaj oba dovolila, da si vzameva trenutek in razmisliva, kako naprej. Ko preneham iskati načine za sporazumevanje, če otroku ni do tega, se pogosto vsaj sprostijo in včasih tudi sami izrazijo svoje potrebe ali želje. Pogovor se vedno premakne v neko smer, namesto, da bi obtičal.

3 A. HIPERAKTIVNOST IN NEPOZORNOST

Otroci in mladostniki, ki izkazujejo hiperaktivno vedenje, so navidez polni energije in neustavljivi, brezglavo zaletavi, a posledično hitro utrujeni, brezvoljni in apatični. Zaradi pomanjkljivosti zmožnosti samorefleksije in socialnih spretnosti, ne zmorejo napolniti »svojih baterij« na primeren način.

Otroci, ki izkazujejo hiperaktivno vedenje pri nas, v vzgojnem domu, izkazujejo več različnih ti. težavnih področij, s katerimi se spopadajo, posledice pa nosijo tako oni sami kot tudi njihova okolica. Načini, s katerimi poskušamo delovati in vplivati nanje, z namenom, da se naučijo ustrezneje prilagajati okoliščinam in spreminjati svoje vedenjske vzorce, so povezani z metodami prepričevanja, preusmerjanja, sproščanja, motiviranja, spodbujanja, delovnih tehnik, učenja učnih navad, sodelovanja, učenja prepoznavanja čustev, primernega izražanja, primernega odnosa do sebe in drugih.

Kljub temu se postavlja vprašanje, če je dovolj, da jih poučujemo samo preko dajanja navodil in smernic – ali je potrebno jih učiti tudi samoopazovanja in opazovanja drugih, torej modelnega učenja. Modelnega učenja pa ne bomo mogli izpeljati, če ne bomo zgradili z njimi dovolj zaupnega in trdnega medsebojnega odnosa.

3 B. KVALITETA MEDOSEBNEGA ODNOSA

Poglavitni razlog, zakaj je pomembno, da ohranjamo dober vzajemni odnos s ti. vedenjsko težavnimi otroki, ni le njihova blaginja in izboljšano splošno funkcioniranje, pač pa tudi skrb za lastno zdravje in dobro počutje. Stresni odnosi tako z odraslimi kot z otroki lahko posledično vodijo v oslabilen imunski sistem zaradi zmanjšanega delovanja določene vrste genov na katere vplivajo različne nevrofiziološke povezave.

Vedno, ko smo z nekom v stiku, se aktivirajo ti. nevronske socialne mreže. Ponavljajoče se izkušnje v medosebnih odnosih lahko določijo obliko, velikost kot tudi število nevronov (Goleman, 2010). V odnosih preko čustev vzajemno vplivamo tako na naš lasten biološki sistem kot tudi na biološki ustroj ljudi, s katerimi stopamo v stik - npr. doživljanje strahu lahko poveča našo dovzetnost za doživljanje čustev drugih oseb, prav tako pa lahko poveča možnost napačne interpretacije teh čustev. Amigdala deluje kot neke vrste možganski radar, ki usmerja našo pozornost na vse, kar je novo, pomembno in nejasno. Kadar strah doživljamo konstantno skozi daljše časovno obdobje je posledično naša občutljivost za čustva drugih, zaradi obrambne narave našega nevrofiziološkega sistema, lahko zmanjšana. Veliko otrok v vzgojnem domu trpi za eno od oblik posttravmatskega sindroma, kjer zaradi prevelike količine kortizola nastajajo poškodbe na hipokampusu in strah doživljajo tudi takrat, ko to ni potrebno (npr. ob povišanem tonu glasu), hkrati pa imajo težave z empatijo.

Primer: Učenje empatije z modelnim učenjem je precej težka naloga, če otrok ni imel zgleda empatije v svoji primarni družini oziroma s strani njegovih skrbnikov. Z vzgojnim delovanjem in izražanjem skrbi zanje, poskušamo v vzgojnem domu ponazarjati zgled empatije in razumevanja njihovih stisk, kar pa je produkt timskega dela in predvsem veliko potrpežljivosti.

3 C. NAVEZOVANJE IN ZAUPNOST

Občutki nerazumljenosti, odtujenosti ali drugačnosti v otroštvu pogosto vodijo v različne oblike zlorabe kemičnih substanc v odraslosti. Vedenja, ki so odraz povečane notranje anksioznosti so različna: konstantna jeza, razdražljivost, jokavost, kljubovalnost, zavračanje šole, motnje spanja, pod ali prehranjenost.

Otroci v vzgojnem domu se sicer največkrat navežejo in zaupajo matičnim vzgojiteljem in učiteljem, s katerimi so največkrat v stiku, neredko pa iščejo pozornost strokovnih delavcev in drugih delavcev tudi zunaj svojih vzgojnih skupin.

Kot svetovalna delavka se jim poskušam približati in z njimi navezovati strokoven in hkrati zaupen odnos, kar pogosto ni enostavno, saj je potrebno vzpostaviti dovolj osebno trden in hkrati sprejemajoč način komunikacije in osebnega zgleda. Otroci in mladostniki ne samo, da potrebujejo meje, potrebujejo tudi nekoga, ki je dovolj odločen in trden, da ne popusti ob prvih neugodnih pokazateljih – npr. kadar imamo občutek, da je otrok do nas sovražen ali kakorkoli drugače kaže do nas znake nespoštovanja, upiranja, trmoglavljenja. S takim vedenjem še posebej preizkušajo našo odločnost, vztrajnost in seveda zmožnost, da jim vseskozi nudimo občutek varnosti, sprejetosti. Poskušamo jim pokazati, da so za nas pomembni in nam ni vseeno zanje.

Primer: Kadar so otroci v odnosu nespoštljivi, morda celo žaljivi, se poskušam postaviti v njihovo kožo in razumeti od kod jeza in razočaranje izvirata – največkrat lahko potem dokaj gladko zgladim oziroma preusmerim dogajanje, včasih lahko poiščem humor v situaciji.

Včasih pa seveda to ni tako enostavno, takrat poskušam ugotoviti, kaj otrok od mene potrebuje, največkrat ga to tudi vprašam.

4 KAKO MODELIRAMO SKRB ZASE

V vzgojnem domu je veliko situacij, ki zahtevajo urgentno reagiranje, pri čemer se je potrebno otrokom in mladostnikom posvetiti, se znati zanje zavzeti in hkrati ne dovoliti, da z neprimernim vedenjem izsilijo vsakokratno pozornost.

Večino učenja čustvenega samoobvladovanja poteka implicitno (preko opazovanja drugih) in le manjši del eksplicitno (preko dajanja navodil).

Kadar otrok ali mladostnik z neprimernim vedenjem še posebej izkazuje potrebo po pozornosti, želi tako ali drugače zadovoljiti svoje največkrat nezavedne potrebe. Kadar se takšnih dogodkov nakopiči več, se tudi v strokovnih delavcih nakopiči veliko stresa, napetosti, občutkov nemoči in razočaranja.

V tem primeru lahko otroku nakažemo ali povemo, da tudi mi potrebujemo premor, da globoko vdihnemo, gremo na svež zrak ali enostavno zamenjamo okolje za kratek čas, skupaj z otrokom.

Tako ravnanje je lahko otroku ali mladostniku pozitiven zgled, ki ga bo ponotranjil, če ima z nami dober medosebni odnos, nam zaupal in se morda celo z nami poistovetil na določenih področjih.

Poleg učenja z zgledom je pomembno, da otroku pomagamo razvijati sposobnost ubesedenja občutkov, ki se mu porajajo, za sproščanje lastne napetosti in tudi kot način za boljši notranji vpogled.

Primer: » Občutek imam, kot da mi misli preskakujejo in me nočejo ubogati. Najboljše bo, da zaprem oči in se poskušam zbrati. Mogoče se tudi ti kdaj tako počutiš. To ni ravno dober občutek, kajne?«

Na ta način otrok dobi sporočilo, da smo vsi upravičeni do razbremenitev, kadar se v nas nakopiči napetost. Lahko mu razložimo, da vedno obstajajo bolj ali manj primerni trenutki za odmor, vendarle pa je par globokih vdihov in izdihov vedno dostopnih in uporabnih.

4 A. ZNATI PROSITI ZA POMOČ, KO JO POTREBUJEMO

Naslednje področje, ki je prav tako bistvenega pomena, je naučiti otroke prositi za pomoč oziroma kako se zavedati, da pomoč potrebujejo in da v tem ni nič sramotilnega.

Še posebej mladostniki imajo težave prositi za pomoč, kadar jo potrebujejo, ker to ne spada v njihov repertoar občutkov superiornosti – "Jaz pa res ne potrebujem pomoči".

Tudi odrasli imamo večkrat težave prositi za pomoč oziroma priznati si, da potrebujemo pomoč, kar pa je osnovna sestavina dobrega prepoznavanja lastnih potreb in preprečevanja izgorelosti. Otroci in mladostniki z ADHD sindromom še toliko težje prepoznavajo oziroma priznavajo lastno nemoč in prosijo za pomoč, ker jim že sama misel na lasten neuspeh zmanjšuje samozavest in daje občutek, da so manj vredni, ker nečesa ne zmorejo. Ravno zato je zgled pri obračanju na pomoč še toliko pomembnejši pri spoznavanju, da je včasih ne samo zaželeno, ampak nujno potrebno, da prosimo za pomoč in da sprejemanje pomoči ni nič sramotilnega. V takšnem primeru je lahko zgled vedenja enostavno stavek »Glej, glede te težave se bom morala posvetovati še z nekom, ker ti sama drugače ne bom zmogla pomagat.« Lahko jim razložimo, da bomo sklicali timski sestanek, da se bomo vsi posamezniki, ki otroka poznamo, srečali in posvetovali med seboj.

Primer: Otrokom, ki doživljajo hude stiske razložim, da bomo vključili v odločitve zanj še kakšnega strokovnjaka, s katerim se bomo lahko posvetovali. Otroci zelo hitro razumejo, da obstajajo različni profili pomoči in da skupaj sodelujemo pri skrbi zanje.

4 B. UČENJE ZAUSTAVLJANJA SAMEGA SEBE IN RAZMISLEKA

Večina otrok in mladostnikov z vedenjsko čustvenimi težavami ima zvišano impulzivnost oziroma so v vedenju in govorjenju nepremišljeni in zaletavi. Tudi obvladovanja impulzivnosti lahko učimo z zgledom - »Potrebujem čas, da dobro premislim. To zame ni enostavna odločitev. Potrebovala bom vsaj kakšen dan, da zadevo dobro premislim.«, je povsem legitimna izjava, kajti razmislek je sestavina odločanja, ki že z razvojnega vidika primanjkuje večini mladostnikov, tudi brez pridruženih sindromov in motenj.

Pomembno je, da se otrokom in mladostnikom, ki doživljajo različne travmatične izkušnje (za večino otrok so lahko travmatični že šolski neuspehi), z modelnim vedenjem nakazujejo zdrave in učinkovite tehnike za lajšanje stresa – od jemanja dovolj premorov in odmorov, znanja o prepoznavanju in izražanju čustev, gojenju hobijev, sprejemanju sebe z vsemi napakami vred, sprejemanju drugih z njihovimi napakami.

5 ZAKLJUČNE MISLI

Otroci in mladostniki z ADHD motnjo se pogosto znajo zelo dobro osredotočati na področjih, kjer leži njihov interes oziroma interesi, ki pa pogosto niso povezani s šolo in učenjem – to so npr. umetnost, šport, trgovanje... Po Golemanu je ADHD morda le variacija v slogu osredotočanja (Goleman, 2016.) Selektivna pozornost je tista, ki uravnava naše čustvovanje in pomirja amigdalo. Hkrati pa je usmerjena pozornost osnova za empatijo.

Katerih veččin se na ta način, ko modeliramo korake ob stresnih situacijah, otrok nauči: samo-zavedanja (samo-usmerjena pozornost), inhibicije (samo-omejevanje), čustvene samo-regulacije, samo-motiviranja, načrtovanja in problemskega reševanja.

Kadar govorimo o spremembi razpoloženja in čustvenih stanj, moramo upoštevati tudi naslednje:

otroci morajo imeti najprej zadovoljene osnovne biološke potrebe, priporočena je uporaba glasbe, zagotoviti je potrebno dovolj odmorov, spodbujati je potrebno čim več gibalnih dejavnosti, dovoliti jim je potrebno, da se samozamotijo (če pri tem niso moteči), spodbujamo delo v parih in skupinah, spodbujamo jih, da spremenijo lokacijo, se premaknejo, vstanejo, sprehodijo.

Tudi kadar vse to zadovoljimo, se lahko zgodijo takšne in drugačne težave, konflikti, nesodelovanje.

Sama v delavnicah čustvenega opismenjevanja čedalje pogosteje uporabljam tudi osebni zgled, kar pa ni povsem enostavno – saj zahteva veliko mero samorefleksije in lastnega uvida v lastno čustvovanje ter odkritega odnosa do otrok oziroma mladostnikov.

Kadar mi uspe zagotoviti ustrezno povratno informacijo tudi o mojem čustvenem in kognitivnem doživljanju, ki mora biti izraženo na njim primeren način, ponavadi tako otroci kot sama občutim olajšanje, ki omogoča odkrito in hkrati zaupno komunikacijo tudi v naprej.

Zelo pogosto se zgodi, da preskočim katerega od potrebnih korakov in se zavem podajanja navodil in usmerjanja otrok brez lastne refleksije, kar največkrat vodi v šume v komunikaciji in nesoglasja.

Poučevanje z lastnim zgledom zahteva veliko dela in truda na začetku, kasneje, ko osvojimo veščine in jih sproti ozaveščamo in izboljšujemo, pa postanejo del našega vsakdanjika.

In tudi tega želimo otroke naučiti – da se skozi trud in začetno nelagodje lahko prebijejo do boljšega občutka o lastnih zmožnostih, kar jih korak za korakom lahko vodi do izpolnitve zastavljenih ciljev.

Literatura in viri

1. Duhigg, C. (2016). Pametnejši, hitrejši, boljši. Ljubljana: Umco.
2. Goleman, D. (2016). Fokus: skrito gonilo odličnosti. Novo mesto: Penca in drugi.
3. Goleman, D. (2010). Socialna inteligenca: nova veda o odnosih med ljudmi. Ljubljana: Mladinska knjiga.

BARBARA SENEKOVIČ, MAG. TURIZMA
SREDNJA ŠOLA ZA GOSTINSTVO IN TURIZEM RADENCI

**KAKO PRIBLIŽATI NARAVNO IN KULTURNO DEDIŠČINO TER
GASTRONOMIJO OSNOVNOŠOLCEM TRETJEGA RAZREDA?**

Povzetek

Namen prispevka je predstaviti konkreten primer delavnice, izvedene v letošnjem letu 2019, v okviru katere sem poskušala na zanimiv in kreativen način predstaviti naravno in kulturno dediščino z gastronomijo trem tretjim razredom osnovne šole Tabor I iz Maribora. V nadaljevanju so predstavljeni naslednji tematski sklopi: teoretična usvojitev pojma naravna in kulturna dediščina, določitev elementov dediščine na primeru Maribora (domačega kraja), spoznavanje tipologije panonske hiše in prostorov s pomočjo slikovnega gradiva ter sestava meni karte v skladu s pravili, ki jih upoštevamo kot dobri načrtovalci gostinske ponudbe v gostinsko-turističnih podjetjih.

Ključne besede: naravna in kulturna dediščina, turizem, panonska hiša, gastronomija, meni karta

**HOW TO BRING NATURAL AND CULTURAL HERITAGE AND GASTRONOMY
CLOSER TO PRIMARY SCHOOL PUPILS OF THE THIRD-GRADE?**

Abstract

The purpose of the article is to present a concrete example of a workshop, conducted this year (2019), where I tried to present in an interesting and creative way the natural and cultural heritage with gastronomy to three classes of third graders of Tabor I primary school from Maribor. The following topics are presented: theoretical adoption of the concept of natural and cultural heritage, the identification of heritage elements on the example of Maribor (hometown), the learning about the typology of the pannonian house and its premises with the help of pictorial materials, and the composition of the menu card in accordance with the rules that we as good catering offer planners consider in catering and tourism companies.

Keywords: natural and cultural heritage, tourism, pannonian house, gastronomy, menu card

1 UVOD

K pisanju prispevka me je spodbudil citat Juriševičeve, ki navaja: »Kitajska modrost pravi, da je potrebno ljudi navdušiti za morje, če želimo, da bodo gradili čolne, prečkali oceane ter spoznali nova obzorja« (Juriševič 2012, str. 7). Če prenesem misel avtorice na področje tega referata, lahko prav tako trdim, da sta še kako pomembna pravilna predstavitev in navdušenje osnovnošolcev za področje naravne in kulturne dediščine z gastronomijo. Tudi sam naslov prispevka predstavlja glavno raziskovalno vprašanje, ki se glasi: »Kako približati naravno in kulturno dediščino ter gastronomijo osnovnošolcem tretjega razreda?« To je bilo torej glavno vodilo pri oblikovanju učne ure in priprave na delavnico. Upoštevala sem tudi dejstvo, da je to tematsko področje 1. in 3. letnika srednjega strokovnega in poklicnega izobraževanja, vendar z ustreznimi metodami dela, je mogoče še tako zahtevno tematsko področje predstaviti izbrani ciljni skupini.

Vzgoja za trajnostni razvoj poudarja ohranjanje dediščine v širšem pomenu za naše zanamce. Naravna dediščina torej predstavlja vse kar je ustvarila narava; sem sodijo nahajališča mineralov in fosilov, geomorfološka, hidrološka, botanična, gozdna in zoološka dediščina ter oblikovana naravna in krajinska območja. Kulturna dediščina pa predstavlja vse, kar je ustvaril človek v davni preteklosti ali bližnji sedanjosti; sem sodi nepremična kulturna dediščina: zgodovinska, naselbinska in umetnostna dediščina ter premična kulturna dediščina v okvir katere sodi splošna dediščina kot so: redke zbirke, starinski predmeti, slike risbe, rokopisi, listine, knjige, znamke, pohištvo, stara glasbila,.. Obe področji torej tvorita celoto in omogočata spoznavanje in razumevanje zgodovine človeštva, življenja na nekem prostoru, nenazadnje tudi spoznavanje stavbne dediščine, kar pa predstavlja naselbinsko dediščino. Avtentičen primer stavbne dediščine predstavlja izbran primer panonske hiše, ki ponazarja specifičnost vaškega arhitekturnega panonskega okolja in življenja ljudi v preteklosti na tem prostoru. Osnovni gradbeni materiali so bili les, glina in slama. Les je predstavljal osnovni konstrukcijski material; stene pa so bile zgrajene iz leže položenih hlodov ometanih z glino. Glina je vplivala na uravnavanje vlage in temperature v prostoru. Zato je bilo poleti v takšnih zgradbah prijetno hladno, pozimi pa se je toplota obdržala dlje časa v prostoru. Slama je bila ročno požeta, počesana in povezana v snope, ki so jih nato pritrdili na streho. Bogataj (2018) navaja, da lahko s kulturno dediščino najbolj otipljivo predstavimo temeljno značilnost Slovenije. Nenazadnje nam predstavlja dediščina kulturo in splošno različnost tako nekega prostora, kot tudi časovnega obdobja.

Kultura je povezana tudi z dediščino kulinarike, ki pa je lahko posebnost nekega lokalnega področja, regije ali države. Ker se danes daje veliko pozornosti tudi gastronomski ponudbi kot obliki kulinaričnega turizma, je pomembno poznavanje osnovnih pravil kreiranja pisne oblike ponudbe. Meni karta se je v evropskem prostoru pojavila kot pisna oblika ponudbe leta 1541 v Regensburgu, kasneje tudi na Dunaju. Več hodni meni so poznali že Grki in Rimljani, ki so jedi zapisovali na papirus ali voščeno ploščo. Čas vojn gastronomiji nikoli ni bil naklonjen, vendar pa je sledil tudi vzpon in razcvet z Brillat Savarinom, kot očetom moderne gastronomije. Znan je bil predvsem s svojo filozofijo, da je jed potrebno kreirati za um in srce. Gastronomijo je pojmoval kot kuharsko umetnost, ki ni povezana samo s pripravo in ustreznim kombiniranjem živil, ampak je povezana tudi s kulturo mize. Za jed si naj bi vzeli čas, ne samo pri pripravi, ampak bi morali uživati tudi v njenih okusih. Prav slednja povezava omenjenih tematskih področij, je bila namen delavnice, katere potek je predstavljen v nadaljevanju.

2 PRIMER DOBRE PRAKSE

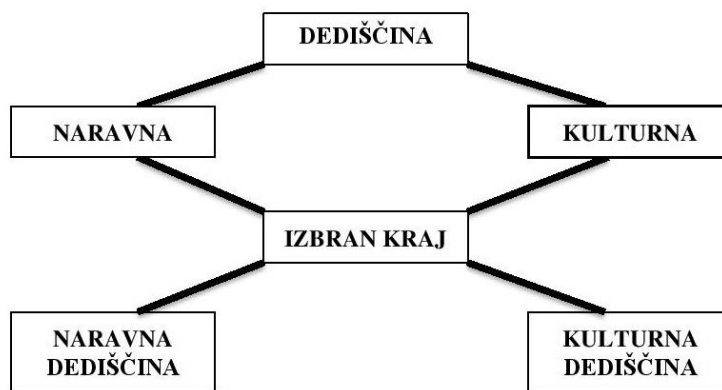
Dne 13. junija 2019 so našo šolo obiskali trije razredi osnovne šole Tabor 1 Maribor. Imeli so končni izlet, v okviru katerega so najprej obiskali bližnji živalski vrt, vendar so si želeli popestriti zaključek s tem, da so obiskali tudi našo Srednjo šolo za gostinstvo in turizem Radenci. Pripravili smo jim enourno delavnico, razdeljeno na tri tematske sklope: animacijsko igro, spoznavanje naravne in kulturne dediščine v teoriji in na praktičnem primeru z gastronomijo in kulinariko. V nadaljevanju bom podrobneje predstavila področje naravne in kulturne dediščine z gastronomijo, torej svoje področje, ki sem ga predstavila učencem. Vse tri skupine učencev so imele v pomoč tudi učni list, ki so ga ob moji sprotni razlagi tudi izpolnjevali. Pri načrtovanju same vsebine sem iskala odgovore na zastavljeno vprašanje:

- Kakšno predznanje imajo učenci že o temi, ki jo želim predstaviti?
- Kaj je tista vsebina, ki ji želim dati velik poudarek?
- Na kakšen način prilagoditi temo, da bo zanimiva tudi za tovrstno ciljno skupino.

2.1 POJMOVANJE NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE

Naloga 1

V prvi nalogi so učenci na osnovi predhodno pridobljenega teoretičnega znanja spoznavali naravno in kulturno dediščino Maribora. Na ta način so utrjevali novo pridobljeno znanje na primeru domačega kraja. Naloga je bila popestrjena tudi s pobarvanko z motivom cerkve in drevesom, ki sta ponazarjala primer naravne in kulturne dediščine. Uporabljena metoda dela je bila metoda razgovora in delo s slikovnim gradivom. Teoretični okvir predstavlja slika 1.

Slika 1: Delitev dediščine na primeru izbranega kraja

Vir: lasten

Naloga 2

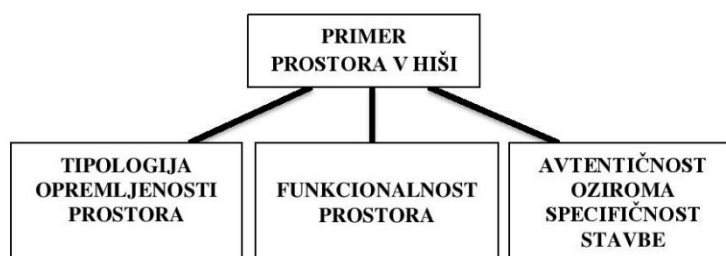
Druga naloga se je dotikala dediščine Pomurja. Učenci so spoznali panonski tip hiše, avtentičnost stavbne dediščine in pretekle bivanjske kulture v tem delu Slovenije. Na osnovi fotografije so najprej opisali posebnosti zgradbe, nato pa so dopolnili besedilo z manjkajočimi deli besedila. Področje etnologije, ki se je dotikalo vsakdanjega načina življenja in kulture ljudi, ki so živeli na tem prostoru, predstavlja teoretična razdelitev tematskega sklopa na sliki 2. Uporabljena metoda dela je bila metoda razgovora in delo s slikovnim gradivom.

Slika 2: Pojmovanje stavbne dediščine

Vir: lasten

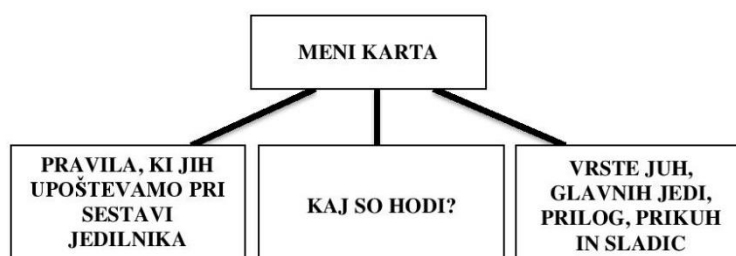
Slika 3 predstavlja teoretično členjenost primera bivanjskega prostora. Učenci pa so spoznali specifično posameznih prostorov, saj se je ena soba uporabljala v več namenov. Na tak način so spoznali tudi bivanjsko kulturo takratnega časa.

Slika 3: Primer prostora v panonski hiši

Naloga 3

Tretja naloga je predstavljala sestavo meni karte. S tem sem se dotaknila področja kreiranja gostinske ponudbe, kar prikazuje teoretična členitev tematskega sklopa na sliki 4. Učenci so najprej ob rob meni karte navedli svoje najljubše jedi nedeljskega kosila. Nato so usvojili vedenje o pravilnem načinu zapisovanja jedi, kaj pomeni izraz samostojni hod, iz česa je sestavljena glavna jed, kaj so priloge, prikuhe, solate in sladice. Uporabljena metoda dela je bila razgovor in delo s slikovnim gradivom.

Slika 4: Usvojitev znanja o sestavi meni kart

3 ODZIV

Gospa Zvonka Klajnšek je naši ravnateljici Janiji Prašnikar Neuvirt poslala slednje povratne informacije o izvedbi delavnice: »Spoštovani, zahvaljujemo se vam za čudovito izbrane in

izvedene delavnice, ki ste jih pripravili za nas. Ne moremo izraziti z besedami, kako smo bile pozitivno presenečene nad vašim gostoljubjem, strokovno podkovanostjo in pripravljenostjo, da nam predstavite vaše delo, domačo pokrajino in nas razvajate z dobrotami. Prav vse delavnice so nam bile zelo všeč in z veseljem se jih še kdaj udeležimo. Verjamemo, da vašo predanost delu prenašate na dijake in vam želimo še obilo uspeha, dijakom pa uspešen zaključek šolskega leta.«

4 ZAKLJUČEK

Kot učiteljica strokovno teoretičnih in praktičnih modulov sem ob izvajanju delavnice spoznala, kako pomembna je prilagoditev učnih metod, vsebine in oblike dela za posamezno starostno skupino z glavnim namenom, da je zastavljeni cilj učne ure tudi dosežen. Pri osnovnošolcih prve triade je še kako pomembno, da obdržijo koncentracijo vse do konca, upoštevala pa sem tudi, da imajo učenci različna neformalno pridobljena znanja. Prišla sem do zaključka, da lahko še tako zahtevno strokovno področje s pomočjo ustreznega znanja podam tudi osnovnošolcem prve triade. Kljub diferenciaciji učencev so prav vsi usvojili izbrano tematsko področje.

Literatura in viri

1. Juriševič, M. 2012. Motiviranje učencev v šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
2. Bogataj, J. 2018. Slovenija: kulturna dediščina na stičišču Alp, Sredozemlja, Panonske nižine in Balkana. Ljubljana: Hartman

ŠPELA SEŠLAR
GIMNAZIJA CELJE - CENTER
GIBANJE – ZABAVA?

Povzetek

Za razvoj otroka in mladostnika je redno in zadostno gibanje izredno pomembno, saj vpliva na razvoj njegovih kosti in mišic oz. celotnega telesa ter na razvoj (fino)motoričnih sposobnosti, prispeva k večjemu zadovoljstvu s telesnim izgledom, k boljši samopodobi in samozavesti ter večji samostojnosti. Poleg tega redno in zadostno gibanje vpliva na splošno dobro počutje in zdravje otrok ter mladostnikov, varuje jih pred prekomerno telesno težo in debelostjo, pozitivno vpliva na razvoj kognitivnih sposobnosti. Ker se čedalje več otrok, zlasti v srednji šoli, giblje samo še pri urah športne vzgoje, je nujno, da šola ponuja čim več dodatnih organiziranih oblik vadbe, ki se jih lahko udeleži čim več dijakov. Seveda pa mora biti takšna vadba zelo privlačna in zanimiva, da se je dijaki udeležujejo med svojim prostim časom. Na Gimnaziji Celje – Center kot interesno dejavnost ponujamo takšno obliko aerobne vadbe.

Ključne besede: Vzdržljivost, aerobna vadba, intervalna vadba, vaje za moč, interesna dejavnost.

PHYSICAL ACTIVITY – GREAT FUN?

Abstract

Regular and sufficient physical activity is of great importance for the development of the child and the adolescent because it affects the growth of bones, muscles and respectively the whole body as well as the development of fine motor skills, increases the satisfaction with the appearance of the body, contributes to a better self-image, self-confidence and independence. In addition, regular and sufficient exercise affects the overall well-being and health of children and adolescents, protects them from excess body weight and obesity, and has a positive influence on the development of cognitive abilities. Since more and more children, especially in secondary schools, are physically active only during sports lessons at school, it is necessary for schools to offer a wide range of organized exercise types, in which as many students as possible can participate. Such exercises should be attractive and interesting because they are offered in the students' free time. At our school - Gimnazija Celje-Center - is such kind of aerobic exercise offered as an extracurricular activity.

Keywords: Endurance, aerobic exercises, interval training, exercises for strength, extracurricular activity.

1 UVOD

Gibanje je osnovna človekova potreba. To je kakršno koli gibanje telesa, katerega rezultat je poraba energije. Gibanje ni le šport. Ko hitro hodimo, se igramo, pospravljamo, plešemo ali hodimo po stopnicah, se gibljemo za zdravje. Človeško telo se skozi evolucijo ni razvilo za sedeči način življenja. Tisoče let se je človek, da bi si zagotovil preživetje, ves čas gibal. Tako je na različne načine skrbel za rekreacijo in krepil celostno zdravje. Še do nedavnega, ko je večina ljudi opravljala fizično delo, skorajda ni bilo težav zaradi posledic prekomerne telesne teže. Obremenitve hrbtenice so pri sedenju skoraj dvakrat večje kot pri hoji. Med sedenjem se povečajo sile na medvretenčne ploščice, oviran je naš krvni obtok, presnova se upočasni in mišice niso več aktivne (Savec, 2017). Zaradi slabšega krvnega obtoka ne prejemamo dovolj hranilnih snovi, zato se poveča potreba po hrani. Zaradi dolgotrajnega sedenja se zmanjša tudi poraba kalorij. Ljudje s prekomerno telesno težo presedijo v povprečju 2,5 ure več kot vitki ljudje. Po dveh urah sedenja se za 20 odstotkov zniža tudi raven dobrega holesterola. Zaradi sedenja prihaja do sladkorne bolezni, težav s srcem in ožiljem, pojavijo se bolečine v vratu ter križu in slaba telesna drža. Dolgotrajno sedenje povezujemo z arterijsko hipertenzijo, hiperlipidemijo in vensko trombozo.

Svetovna zdravstvena organizacija priporoča mladostnikom vsaj 60 minut gibanja dnevno. Intenzivnost gibanja naj bi bila zmerna do intenzivna, kar pomeni, da se zadihajo, po telesu občutijo toploto oziroma se oznojijo, pri tem pa se zviša tudi srčni utrip. Telesna dejavnost naj bi zajemala 50 % aerobnih aktivnosti, 25 % vaj za krepitev mišic in 25 % vaj za gibljivost. Zavedati se moramo, da obseg gibanja upada v državah po vsem svetu. Glavni krivec za to je vedno bolj razširjen sedeči način življenja. Vedno manj otrok hodi v šolo peš ali s kolesom. Preveč časa porabijo za gledanje televizije, igranje računalniških igranic, za delo z računalnikom in brskanje po socialnih omrežjih (Vovko, 2014). Po podatkih Nacionalnega inštituta za javno zdravje samo 5 % deklet sledi priporočilu o 60-minutnem dnevnem gibanju.

Gimnazija Celje – Center je že tretje leto članica mreže Zdravih šol. Aktivnosti članov šolskega tima so usmerjanje zlasti v ozaveščanje dijakov o zadostni količini gibanja in o pomembnosti zdrave prehrane. Ker smo se v timu želeli prepričati, koliko časa naši dijaki dnevno presedijo in koliko časa se gibljejo, smo aprila 2018 pripravili kratko anketo. Dijaki so s pomočjo svojih pametnih telefonov odgovorili na nekaj kratkih vprašanj. Naša prizadevanja smo želeli podpreti s številkami, da bi dijake lažje prepričali, zakaj je nujno, da se sedenju, kadar je to le mogoče, izognejo in da čim več svojega prostega časa namenijo gibanju. Podatki, ki smo jih pridobili z anketo, so skrb vzbujajoči. Znanstveniki so prepričani, da več kot 8 ur sedenja na dan prinaša povečano tveganje za zdravstvene težave, naši dijaki pa presedijo v povprečju več kot 12 ur dnevno.

Športna vzgoja vzgaja in uči o športu, skozi šport in za šport. Pomembno pa je, da otroka nauči raznovrstnih gibalnih spretnosti, osnov različnih športov, ki mu bodo koristile še dolgo po šolanju. Danes športna vzgoja ni le posredovanje športnega znanja ter razvoj gibalnih sposobnosti in telesnih značilnosti, temveč je tudi proces motivacije za zdravo življenje ter socializacijo. Ker se dijaki v svojem prostem času iz leta v leto gibljejo čedalje manj, je nujno, da je gibanja v šoli čedalje več. Zavedati se moramo, da je danes za marsikaterega otroka edina telesna dejavnost tista, ki jo ima v šoli. Nevroznanost s svojimi raziskavami tudi neumorno dokazuje, da gibanje zelo pozitivno vpliva na delovanje možganov, še zlasti otroških. Mladi, ki se več gibajo, so boljše organizirani, učljivi in so lažje

zbrani. Aerobna vadba vpliva na večjo koncentracijo in znižuje impulzivnost otrok, kar je v šoli zelo zaželeno.

V nadaljevanju bom predstavila, kateri so najpogostejši motivi mladostnikov za gibanje, in opisala interesno dejavnost, ki jo izvajamo na šoli in ki najbolj združuje te motive.

2 MOTIVI MLADOSTNIKOV ZA GIBANJE

Najpogostejši motivi za gibanje mladostnikov so druženje s prijatelji in sklepanje novih prijateljstev, skrb za zdravje oziroma telo, zabava, sprostitiv, vzdrževanje kondicije, uspeh, veselje, učenje novih veščin oziroma spretnosti, razburljivost, izziv, želja po uspehu, zmagi, pridobivanje kondicije in razvijanje ustvarjalnosti. Rajši imajo strukturirane in organizirane oblike telesno-gibalne dejavnosti. Na odnos mladostnika do gibanja pomembno vpliva tudi šola, saj v tem okolju mladostniki preživijo velik del dneva. Šport nudi mladim priložnost za lastno izražanje, grajenje samozavesti, doživljanje občutkov uspešnosti, ustvarjanje medsebojnih odnosov in vključevanja v družbo. Vzorci gibanja in športnega udejetvovanja, pridobljeni v otroštvu in adolescenci, se pogosteje ohranjajo vse življenje in zgradijo temelje za dejavno ter zdravo življenje.

Cilj športne vzgoje pri mladostnikih je usposobiti mlade, da sprejemajo šport kot vrednoto in kulturno samoumevnost v vseh življenjskih obdobjih. Naloga športnih pedagogov pa je, da mladostnika pripravimo, da uživa v uri športne vzgoje tako, da osvaja nova znanja in si razvija raznovrstne sposobnosti ter si s tem krepí samopodobo in samozavest. Druga pomembna naloga športnih pedagogov je usmerjanje mladostnikov k rednemu ukvarjanju z rekreativnim športom, ozaveščanje, zakaj je gibanje pomembno, a hkrati jim to mora postati samoumevno. Boljše telesno zdravje pomeni tudi boljše duševno zdravje. Dejstvo je, da gibalno aktivni mladostniki, ki del energije usmerjajo v telesno naprežanje, lažje prenašajo psihične obremenitve in strese ter ob takih stanjih tudi ustrezneje ukrepajo (Masten, 2003).

Telesna aktivnost oziroma napor z ustrezno obremenitvijo je tudi stres za organizem, vendar pa je stres ob primerni energiji in časovni razporeditvi koristen za telo. Športna aktivnost daje občutek, da smo z lastnim trudom in prizadevanjem napravili nekaj koristnega zase (Masten, 2003). To je zagotovo zelo pozitivna izkušnja, ki lahko pomembno prispeva k samozaupanju in samospoštovanju ter pomaga pri obvladovanju stresa in obremenitev. Redna telesna dejavnost je eden najpomembnejših dejavnikov za ohranjanje zdravja in preprečevanja bolezni, saj se ugodni učinki redne telesne dejavnosti kažejo tako na telesnem kot tudi duševnem počutju – zmanjša se ogroženost za pojav bolezni srca in ožilja, sladkorne bolezni in debelosti, visokega krvnega tlaka in osteoporoze, zmanjša se tveganje za možgansko kap, redna telesna aktivnost znižuje krvni tlak pri tistih, ki že imajo povišanega, obvladuje prekomerno telesno težo in debelost, povečuje telesno pripravljenost, vzdržuje mišično moč ter gibljivost sklepov, zmanjša stres, tesnobo, depresijo ter osamljenost in na splošno izboljša kvaliteto življenja. Večina raziskovalcev izboljšanje razpoloženja po sproščujoči telesni dejavnosti pripisuje pospešenemu tvorjenju endorfinov (Petrovčič, s. a.).

3 GIBANJE – ZABAVA?

V uvodu prispevka sem že omenila, da priporočilom o 60-minutni zmerni do intenzivni telesni dejavnosti vse dni v tednu sledi le 5 % deklet. Žal je trenutni življenjski slog adolescentov tisti, ki mladostnike odvrača od gibanja in jih poseda pred računalnike in

pametne telefone. Poleg tega povišan srčni utrip, znojenje in globoko dihanje mladostnikom predstavlja stresno in neprijetno stanje, ki se ga na vsak način poskušajo izogniti in zavračajo aktivnosti, ki zahtevajo večji fizični napor. Zlasti se tovrstnim dejavnostim ali posameznim vsebinam zaradi notranjih zavor izogibajo dekleta. Nezadovoljne so s svojim telesom, hkrati pa so prepričane, da za neko dejavnost niso dovolj sposobne.

Dekleta sicer vzdržljivostnim dejavnostim pripisujejo večji pomen za zdravje in dobro počutje kot fantje. Bolj kot fantom se jim zdi pomembno, da pri športni vzgoji dobijo informacije o vplivu športne in telesne dejavnosti na zdravje ter smernice za življenjski slog, hkrati pa jih zlasti napor pri športnih aktivnostih bolj kot fante odvrča od teh dejavnosti (Škof, 2010). Ena od najpomembnejših nalog športne vzgoje je tako spodbujanje in navajanje mladih k telesni aktivnosti tudi v prostem času. Ob tem se moramo zavedati, da bo vsak trud zaman, če otroci ob vadbi ne bodo občutili zadovoljstva in veselja, če niso dejavnosti spoznali in doživeli tako, da bo to zanje pomembna življenjska izkušnja in bo vsaj pri nekaterih prerasla v življenjsko navado. Pomembno je, da mladi pri športni dejavnosti doživijo občutek uspešnosti in zadovoljstva, da spoznajo, da zmorejo.

4 INTERESNA DEJAVNOST – INTERVALNA VADBA

Na šoli se zelo trudimo spodbujati mlade, da bi bili med odmori in prostimi urami čim bolj aktivni. Organiziramo razne delavnice in predavanja, stene ob športni dvorani so polne plakatov in motivacijskih rekov, ki nagovarjajo dijake h gibanju, pri urah športne vzgoje jih ozaveščamo o vseh prednostih gibanja in zdravega načina življenja, med odmori organiziramo razredna tekmovanja v različnih športnih igrah, na zunanje igrišče smo namestili mizo za namizni tenis, vedno imajo dostop do šolskega fitnesa ... Pa vendar se vseh teh aktivnosti v glavnem udeležujejo športniki, ki jim je šport način življenja in imajo vsakodnevne gibanja že več kot dovolj.

Želela sem organizirati interesno dejavnost za vse ostale dijake, zlasti za dijakinje, ki se gibajo premalo, ki ne verjamejo, da zmorejo in v potenju ne vidijo nobenega smisla. Najtežje je bilo najti primeren čas. Pred poukom je za mladostnike prezgodaj, po pouku pa se jim mudi domov. Vedela sem, da mora biti dejavnost organizirana v dopoldanskem času in da dijaki ne smejo manjkati pri pouku. Na srečo imamo na šoli en dan pouk organiziran malo drugače. Ob sredah je 4. šolska ura dolga 60 minut. Dijaki prvega in drugega letnika imajo prve pol ure malico, dijaki tretjega in četrtega letnika pa imajo istočasno razredno uro. Naslednje pol ure sledi menjava. Tisti, ki so imeli malico, imajo razredno uro in obratno. Tako sem našla idealen čas za izvedbo interesne dejavnosti. Z vodstvom šole in razredniki smo se dogovorili, da lahko dijaki po predhodnem dogovoru na razredni uri manjkajo. Pri interesni dejavnosti vodim seznam prisotnih, ki ga po vadbi posredujem razrednikom. Na ta način dijaki ne morejo neopravičeno izostati od pouka.

Vsebino interesne dejavnosti ni bilo težko izbrati. Intervalna vadba je že dlje časa najbolj razširjena in priljubljena oblika rekreacije po vsem svetu, zlasti med žensko populacijo. Vadba je intenzivna, zanimiva, poteka ob glasbi, zajema vsa priporočila o dnevni gibalni aktivnosti, prilagojena je individualnim sposobnostim posameznika in vedno drugačna. Je vadba, kjer se izmenjavajo visoko- in nizkointenzivni intervali. Med takšno dvajsetminutno intervalno vadbo lahko telo porabi več »maščobnih« kalorij kot med 30–45 minutno klasično, nizkointenzivno aerobno vadbo. Pozitivni učinki vadbe so: povečanje aerobne kapacitete – vzdržljivosti, pospešitev presnove med in, v nasprotju z nizkointenzivno

vadbo, tudi po vadbi, kar pomeni, da telo tudi v mirovanju porablja več kalorij, povečanje moči in hitrosti ter v nasprotju z nizkointenzivno aerobno vadbo tudi ohranjanje mišične mase. Že samo informacije o pozitivnih učinkih vadbe so zelo motivirale dijake za sodelovanje, ko pa so pri vadbi in po njej vse to doživele in občutile, so bile navdušene. Nič več jih ni motilo znojenje, bolečine v mišicah po vadbi in naslednji dan pa so jih spominjale, da so zase naredile nekaj koristnega.

Vsako vadbo skrbno načrtujem. Izbiram različno dolge intervale (40/20, 20/10, 50/10 ...), vedno izberem novo kombinacijo vaj, dodajam različne rekvizite tako, da je vadba vsakič drugačna, zabavna in pomeni nov izziv. Na voljo imamo kolebnice, različno težke uteži, elastike, stepe, velike žoge, majhne mehke žoge, medicinke ... Vaje, ki jih izbiram, so različne in imajo različni učinek na telo (počepi, skoki, preskoki, teki, dvigi, sklece, izpadni koraki, odmiki, primiki, koordinacijske vaje ...). Nekatere so aerobne in povečujejo vzdržljivost, z drugimi krepimo mišice celega ali posameznega dela telesa. Na koncu vedno sledijo vaje raztezanja, s katerimi poskrbimo za večjo gibljivost telesa. Vadbo vedno spremlja glasba, kar spodbuja delo vadečih, jih dodatno motivira in pripomore k prijetnejšemu vzdušju. Zelo jih vzpodbudi tudi to, da sem sama aktivna in da skupaj premagujemo napore. Z uporabo časovne omejitve intervala (in ne števila ponovitev posamezne vaje) dosem, da lahko vsakdo vadbo prilagodi svojim sposobnostim. Tako lahko bolje pripravljeni v istem časovnem intervalu izvedejo več ponovitev kot tisti, ki so pripravljeni manj. Vedno tudi demonstriram težjo in lažjo izvedbo posamezne vaje.

Vadba traja od 30 do 35 minut, nato imajo dijaki čas za osvežitev in malico. Vadbe se redno udeležuje od 15 do 20 dijakov. Čeprav sem jo načrtovala predvsem med zimskimi meseci, jo že drugo leto izvajamo skozi celo leto. Včasih se nam pridruži tudi katera izmed profesorice. Pri pripravi in izvedbi interesne dejavnosti zelo uživam. Neprecenljivo je videti nasmejane mlade obraze, ki uživajo v gibanju, ki se trudijo in iz sebe iztiskajo zadnje atome moči.

5 ZAKLJUČEK

Hiter način življenja, šolske obveznosti, stresne situacije, pretirana uporaba računalnikov in pametnih telefonov so največkrat razlogi, da mladostniki v svoj urnik ne umestijo dovolj gibanja. Toda, ali se zavedajo, kakšno uslugo bi naredili svojemu telesu z nekaj fizične aktivnosti v različnih oblikah? Številne raziskave kažejo na izjemne vplive rednega gibanja, ki pripomore k večji storilnosti pri spopadanju z vsakodnevnimi obveznostmi, a hkrati je tudi dolgoročno naložba za zdravje v starosti. Za osnovno vzdrževanje telesa v dobri kondiciji se mladostnikom priporoča zmerna do intenzivna vadba vsaj 60 min dnevno, ki dokazano pomaga zniževati zvišan krvni tlak, zmanjšuje tveganje za obolenje srčnih arterij (nastanek možganske kapi), preprečuje razvoj sladkorne bolezni (ki ni odvisna od insulina), znižuje povišano krvno maščobo, ki je zdravju škodljiva, in prekomerno težo ter debelost, preprečuje nastanek osteoporoze in tudi zmanjšuje možnost poškodb. Za mladostnike je zelo pomembno, da si izberejo aktivnost, ki jih najbolj veseli in ob kateri bodo našli motiv za gibanje, saj bo le tako gibanje postalo navada v vseh življenjskih obdobjih.

Nič ne boli bolj kot sedenje na kavču. Glavno bogastvo življenja ni tisto, kar dobimo. Je tisto, kar postanemo.

Literatura in viri

1. Masten, I., "Športna vzgoja v šoli", 2003. Pridobljeno s https://www.revija-vita.com/vita/38/%C5%Aoportna_vzgoja_v_%C5%A1oli [20. 6. 2019].

2. Petrovčič, A., "Pozitivni učinki telesne aktivnosti na psihično zdravje in kognitivne sposobnosti". Pridobljeno s <https://www.i-ms.si/pozitivni-ucinki-telesne-aktivnosti-na-psihično-zdravje-in-kognitivne-sposobnosti/> [22. 6. 2019].
3. Savec, S., "Kako (ne)varno je v resnici sedeče delo?", 2017. Pridobljeno s <https://www.slovenec.org/2017/12/02/kako-nevarno-je-v-resnici-sedece-delo/> [20. 6. 2019].
4. Škof, B., "Spravimo se v gibanje – za zdravje in srečo gre: kako do boljše telesne zmogljivosti slovenske mladine?", 2010. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
5. Vovko, Š., "Pomen gibanja za otroke", 2014. Pridobljeno s <https://www.e-utrip.si/pomen-gibanja-za-otroke/> [20. 6. 2019].

NATAŠA SEVER
ŠKOFIJSKA GIMNAZIJA VIPAVA
ŠOLA AMBASADORKA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Povzetek

Prispevek predstavlja program Šola ambasadorka evropskega parlamenta (EPAS), ki ga že tretje leto izvajamo na Škofijski gimnaziji Vipava. Cilj programa je Evropsko unijo predstaviti dijakom, utrditi razumevanje Evropske unije v šolah in povečati zanimanje mladih za evropske tematike. Dejavnosti potekajo celo šolsko leto, z njimi dopolnjujemo obvezen program, nekatere pa vključimo v obvezne izbirne vsebine ali pa povežemo z ostalimi projekti na šoli. Pri delu uporabljamo gradivo Evropskega parlamenta, ki na interaktiven in privlačen način spodbuja zavedanje mladih o vplivu Evrope na njihovo vsakdanje življenje. Programske dejavnosti skupaj z dijaki izvaja učitelj mentor, ambasador Evropskega parlamenta. Naziv ambasadorji Evropskega parlamenta dobijo tudi tisti dijaki, ki zavzeto in aktivno sodelujejo v dejavnostih. Sodelovanje v programu nudi mreženje z ambasadorji Evropskega parlamenta doma in v tujini ter izmenjave primerov dobrih praks. Dijaki razvijajo znanje in kompetence, kritično mišljenje in politično-državlansko odgovornost, ki so bistvenega pomena za razvijanje aktivnega državljanstva.

Ključne besede: Šola ambasadorka Evropskega parlamenta, Evropska unija, šolski projekti, poznavanje EU, dodatne dejavnosti, znanje in kompetence, aktivno državljanstvo

EUROPEAN PARLIAMENT AMBASSADOR SCHOOL

Abstract

The paper introduces the programme European Parliament Ambassador School (EPAS), being realized at Škofijska gimnazija Vipava for the third time. The aim of the programme is to introduce the European Union to the students, to enhance the understanding of the EU in schools and to raise the interest for European issues among young people. The activities are carried out through the whole school year and they complete the compulsory programme. Some of the activities are incorporated into non-mandatory extra-curricular activities or included into the projects currently in progress at our school. The materials used in the programme are provided by the European Parliament Information Office and they promote the awareness among young people of the influence of the EU in their everyday life in an interesting and interactive way. The activities within the programme are carried out by the teacher mentor, Senior Ambassador of the European Parliament. The participating students who are actively involved in the activities and share their knowledge among other students at their school are granted the title of Junior Ambassador of the European Parliament. The participation in the programme enables networking with other EP ambassadors in Slovenia and abroad and the exchange of good practices. The participating students develop their knowledge and competences, critical thinking and political and civic responsibility, which are crucial for the development of active and responsible citizenship.

Keywords: European Parliament Ambassador School, European Union, school projects, EU studies, supplementary activities, knowledge and competences, active citizenship

1 PREDSTAVITEV PROGRAMA ŠOLA AMBASADORKA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Izobraževalni program Šola ambasadorka Evropskega parlamenta med seboj povezuje mednarodno mrežo šol ambasadork, ki svoje izobraževalne dejavnosti izvajajo v stalnem sodelovanju z informacijskimi pisarnami Evropskega parlamenta v državah članicah, Evropskim parlamentom in njegovimi člani – evropskimi poslanci. V Sloveniji program vodi Informacijska pisarna Evropskega parlamenta v Ljubljani v sodelovanju s Socialno akademijo in Fakulteto za družbene vede v Ljubljani. Program je namenjen pridobivanju znanja o Evropski uniji v srednješolskem izobraževanju, predvsem pa ozaveščanju mladih o delovanju evropske parlamentarne demokracije, državljskih pravicah, prepoznavanju vloge Evropskega parlamenta, ki zastopa državljane držav članic, in načinov, kako državljani lahko aktivno sodelujejo pri oblikovanju politike Evropske unije. Zato so poleg proučevanja aktualnih tematik Evropske unije v program vključene tudi aktivnosti za razvijanje in spodbujanje aktivnega evropskega državljanstva. Sodelujoči dijaki se podrobneje seznanijo z delom in nalogami poslancev Evropskega parlamenta. Program v Sloveniji poteka od šolskega leta 2016/17. Vanj je vključenih že 50 šol.

Učitelj mentor opravlja naloge vodje programa in koordinira aktivnosti na šoli v sodelovanju z drugimi udeleženci programa. Učitelj mentor na šoli k sodelovanju povabi poljubno število dijakov, ki jih evropske tematike zanimajo in so pripravljeni opravljati različne aktivnosti v sklopu programa. Z njimi predela izobraževalna gradiva in jim predstavi druge didaktične pripomočke, ki jih predloži Evropski parlament. Sklope izobraževalnega gradiva lahko z dijaki obravnava na poljuben način, v okviru obstoječih predmetov ali dejavnosti na šoli, v obliki obveznih izbirnih vsebin, krožka ali dodatnega pouka. Vsebinski sklopi, ki jih zajema izobraževalno gradivo, vključujejo različne tematike, povezane z Evropsko unijo, kot npr. zgodovino EU, obravnavo skupnih politik in njihovega vpliva na vsakdanje življenje državljanov, institucije EU, izzive evropskega povezovanja, vrednote EU, volitve v EP in pomen aktivnega državljanstva. Pri obravnavi izobraževalnih gradiv se učitelj mentor poslužuje metod problemskega in avtentičnega poučevanja, s pomočjo katerih dijaki spoznajo in iščejo rešitve za aktualne probleme, s katerimi se spopada Evropska unija.

Učitelj mentor skupaj z dijaki na šoli ustanovi infotočko o Evropski uniji, kjer lahko ostali dijaki najdejo informativno gradivo o EU in informacije o aktivnostih, povezanih z evropskimi temami, ki se izvajajo na šoli. Infotočka je lahko tudi spletna stran, ki jo pod vodstvom učitelja mentorja oblikujejo dijaki, ki sodelujejo v programu.

Program predvideva tudi organizacijo dogodka ob dnevu Evrope. Dijaki lahko na poljuben način predstavijo Evropsko unijo, evropske države in njihove kulture, dejavnosti Evropskega parlamenta in politike EU. Dogodek je lahko evropska tržnica z raznovrstnimi evropskimi izdelki, glasbeni festival, ki predstavi evropsko glasbo, kviz, tekmovanje v debatiranju ali obisk katerega izmed evropskih poslancev. Pri organizaciji dogodka je pomembno, da se v izvedbo vključi šolsko okolje in lokalno skupnost.

Sodelujoči dijaki se lahko udeležijo še drugih dejavnosti, ki jih pripravljata Evropski parlament in Informacijska pisarna Evropskega parlamenta v Ljubljani. Sem spada sodelovanje na tekmovanju Evrošola, obisk Hiše Evropske unije, sodelovanje na srečanjih in razpravah z evropskimi poslanci ter sodelovanje v natečajih, ki so namenjeni ozaveščanju o vrednotah, ki jih zastopa Evropski parlament, kot sta nagrada Saharova za svobodo misli, filmska nagrada LUX ali nagrada Državljan Evrope idr.

V okviru programa učitelj mentor in sodelujoči dijaki o svojih dejavnostih poročajo v šolskih in zainteresiranih lokalnih medijih. Poleg tega lahko novice objavljajo tudi na družbenih omrežjih.

Za učitelje mentorje Informacijska pisarna Evropskega parlamenta v Ljubljani organizira usposabljanja, ki potekajo dvakrat v šolskem letu. Posamezni učitelji mentorji pa se lahko udeležijo še dodatnega usposabljanja za učitelje, ki poteka na sedežu Evropskega parlamenta v Bruslju.

Šole, ki v programu uspešno sodelujejo, pridobijo naziv Šola ambasadorka Evropskega parlamenta. Sodelujoči dijaki pridobijo naziv ambasador Evropskega parlamenta, učitelj mentor pa naziv mentor ambasador Evropskega parlamenta.

2 IZVAJANJE PROGRAMA ŠOLA AMBASADORKA EVROPSKEGA PARLAMENTA NA ŠKOFIJSKI GIMNAZIJI VIPAVA

Program Šola ambasadorka Evropskega parlamenta smo na šoli začeli izvajati v šolskem letu 2017/2018. V programske aktivnosti smo vključili dijake tretjih letnikov in nekaj dijakov drugih letnikov. V oblikovanje in izvajanje dejavnosti je bilo aktivno vključenih 11 dijakinj tretjega letnika, ki so ob koncu programa tudi prejele naziv dijakinja ambasadorka Evropskega parlamenta. Izobraževalno gradivo, ki nam ga je posredovala Informacijska pisarna Evropskega parlamenta v Ljubljani, smo z dijakinjami ambasadorkami delno obravnavali izven pouka v popoldanskem času, in sicer na srečanju z dijaki Škofijske klasične gimnazije iz Ljubljane, ki so tudi sodelovali v programu. Preostalo izobraževalno gradivo so dijaki proučevali v sklopu priprav na tekmovanje Eurošola in v okviru obveznih izbirnih vsebin na temo državljanstva vzgoja. Pri obravnavi gradiva smo uporabili učne metode, s katerimi smo spodbujali aktivno sodelovanje dijakov. Aktivnosti so vedno potekale v skupinah, sodelujoči dijaki so aktivno razpravljali o obravnavanih temah. Pri delu smo uporabljali video-vsebine, ki so kot priporočeni pripomočki navedene v izobraževalnem gradivu.

Ureditev infotočke o Evropski uniji so v celoti prevzele dijakinje ambasadorke Evropskega parlamenta. V posebnem prostoru, kjer dijaki lahko preživljajo odmor ali proste ure, so postavile kotiček Evropske unije, ki je namenjen spoznavanju EU in druženju. V kotičku so dijakom na razpolago različne brošure in informacijsko gradivo o Evropski uniji.

Dogodek ob dnevu Evrope so dijakinje ambasadorke organizirale v obliki kviza, v katerem so sodelovali vsi dijaki prvih in drugih letnikov, predstavile pa so tudi delo poslancev Evropskega parlamenta, in sicer tako, da so dijaki lahko sodelovali v simulaciji dela poslancev.

V šolskem letu 2018/2019 je bil eden od glavnih ciljev programa ozaveščanje mladih o volitvah v Evropski parlament in krepitev aktivne participacije dijakov ambasadorjev. Program je dijake spodbujal k temu, da aktivno promovirajo vrednote EU in volitve v Evropski parlament. Pri tem je bila dijakom v pomoč spletna kampanja Tokrat grem volit, ki je še posebej nagovarjala mlade k aktivnemu državljanstvu in udeležbi na volitvah.

V program smo na šoli vključili dijake drugih, tretjih in delno četrth letnikov. Vlogo ambasadorke Evropskega parlamenta so prevzele dijakinje drugih letnikov, ki so še posebej aktivno sodelovale v vseh dejavnostih in so ob koncu programa tudi dobile naziv dijakinja ambasadorka Evropskega parlamenta. V sklopu programa smo na šoli izvedli več delavnic za tretje letnike. Delavnice, ki so potekale v času pouka, so bile posvečene tematiki zmanjšanja porabe plastike in spodbujanju udeležbe mladih na volitvah v Evropski

parlament. Delo je vedno potekalo v skupinah, in sicer tako, da so dijaki obravnavali določeno problematiko in iskali možne rešitve oz. predloge za rešitev problemov.

Dogodek ob dnevu Evrope smo zastavili s ciljem, da bi evropske tematike čim bolj približali našemu vsakdanu. Organizirali smo dve srečanji dijakov s politiki na evropski in na lokalni ravni. Najprej nas je obiskal evropski poslanec Lojze Peterle. Dijaki četrth letnikov in dijakinje ambasadorke so v pogovoru z njim razpravljali o prihodnosti Evropske unije in težavah, s katerimi se spopada sodobna Evropa. Drugo srečanje je nosilo naslov Klepet z županom. Obiskal nas je župan občine Vipava, Goran Kodelja. Dijakinje ambasadorke so z njim vodile sproščen in zanimiv pogovor o tem, na kakšen način je Evropska unija prisotna tudi v naši lokalni skupnosti. V pogovoru so dijakinje zavzeto sodelovale s predlogi in županu posredovale ideje o tem, kako bi mladi lahko aktivneje sodelovali pri oblikovanju lokalne skupnosti.

Program Šola ambasadorka Evropskega parlamenta smo povezali tudi s projektom Erasmus TEAM, v katerem trenutno sodeluje naša šola. Ena izmed tem projekta je aktivno državljanstvo oz. politična participacija mladih, kar je dijakinjam ambasadorkam omogočilo, da so na srečanju v Opavi na Češkem lahko predstavile dejavnosti, ki jih na šoli izvajamo v sklopu programa.

Glede na dejstvo, da program Šola ambasadorka Evropskega parlamenta spodbuja mlade k večji politični participaciji in udeležbi na volitvah, smo pred volitvami v Evropski parlament na šoli izvedli anketo med dijaki četrth letnikov in polnoletnimi dijaki tretjih letnikov. Zanimalo nas je, ali se bodo mladi udeležili evropskih volitev. Rezultati ankete so bili zelo spodbudni, saj je 85 % anketiranih dijakov izjavilo, da se bodo udeležili volitev. Med razlogi za udeležbo so dijaki največkrat navedli, da je to njihova državljanska dolžnost. Rezultati ankete so pokazali, da se mladi zavedajo pomembnosti volitev in da se nanje tudi pripravijo z iskanjem informacij o različnih evropskih strankah in njihovih programih.

V sklopu programa so tri dijakinje ambasadorke sodelovale na srečanju Euroscola v Strasbourgu, kjer so svoje poglede na Evropsko unijo delile z ostalimi dijaki ambasadorji iz članic EU. Srečanje sodelujočim omogoča, da zasedejo mesta evropskih poslancev in v mešanih skupinah razpravljajo o aktualnih temah, kot so npr. migracije, varstvo okolja, človekove pravice, zaposlovanje mladih in prihodnost Evropske unije.

Med obiskom ocenjevalca programa, ki šolo obišče ob koncu šolskega leta, smo izvedli tudi evalvacijo programa z dijakinjami ambasadorkami in ostalimi sodelujočimi dijaki. Ugotovili smo, da program Šola ambasadorka Evropskega parlamenta omogoča mladim, da aktivno sodelujejo v dejavnostih s svojimi predlogi in idejami, predvsem pa se počutijo upoštevane in slišane.

3 ZAKLJUČEK

Sodelovanje v programu Šola ambasadorka Evropskega parlamenta omogoča sodelujočim dijakom in tudi učitelju mentorju prenos znanja, izkušenj in idej. Spodbuja medsebojno sodelovanje šol, učiteljev mentorjev in dijakov. Učitelji mentorji se opremijo z novimi znanji in idejami, program nudi možnost izmenjave dobrih praks in omogoča profesionalni razvoj, kar posledično vpliva na kakovost učiteljevega dela.

Sodelujoči dijaki v programu pridobivajo formalna in neformalna znanja. Teoretično znanje o Evropski uniji uporabijo v razpravah in srečanjih s politiki. Dejavnosti spodbujajo razvoj komunikacijskih kompetenc in samoiniciativnosti, družbene odgovornosti in kritičnega mišljenja. Program dijakom tudi omogoča, da izboljšajo svoje sposobnosti za delo v skupini.

Aktivnosti, ki se izvajajo v sklopu programa, spodbujajo uporabo novih tehnologij, predvsem informacijsko-komunikacijske, in razvijanje kompetenc za medkulturni dialog. Program Šola ambasadorka Evropskega parlamenta ozavešča mlade, da so za uspešen demokratični razvoj družbe pomembni sodelovanje in krepitev evropskih vrednot ter aktivna politična in družbena participacija.

Literatura in viri

1. Žumer, Klemen, 2017. Šola ambasadorka Evropskega parlamenta. URL: <http://www.europarl.europa.eu/slovenia/sl/za-mlade/%C5%A1ola-ambasadorka-evropskega-parlamenta> (citirano 17. 9. 2019).
2. Žumer, Klemen, 2017. Šola ambasadorka Evropskega parlamenta. Gradivo za mentorje. URL: http://www.europarl.europa.eu/slovenia/resource/static/files/epas_gradivo-za-mentorje-v2_okt2017_2-1.pdf (citirano 17. 9. 2019).
3. Spletna stran Škofijske gimnazije Vipava. URL: <https://www.sgv.si> (citirano 17. 9. 2019)

TATJANA SIMONIČ
II. GIMNAZIJA MARIBOR

OBRNJENO UČENJE PRI POUKU MATEMATIKE

Povzetek

Obrnjeno učenje je sodobna izobraževalna metoda, ki združuje samostojno delo doma ob videoposnetku in delo v razredu. Pri obrnjenem učenju se aktivnosti, ki so poprej bile opravljene izven razreda v obliki domače naloge, sedaj dokončajo v razredu med poukom. Učenci si doma ogledajo videoposnetek vnaprej posnetega predavanja, v razredu nato prejmejo zadolžitve in aktivnosti, kot na primer kviz, delovni list, pisni izdelek, ki jih dokončajo s pomočjo učitelja. Dijaki torej pridejo k pouku pripravljeni, seznanjeni so s temo učne ure in zato mnogo lažje spremljajo izvajanje aktivnosti pri pouku. Obratno učenje je potrebno uporabljati smiselno in tam, kjer lahko izkoristimo njegove prednosti. Končno znanje in zadovoljstvo ečencev prikazujeta veliko več prednosti kot pomanjkljivosti v procesu izobraževanja, zato ga je smiselno vključevati v izobraževalne procese in tako občasno nadomeščati tradicionalni način poučevanja.

Ključne besede: obrnjeno učenje, tradicionalno učenje, videoposnetek, matematika, izobraževanje, odgovornost

FLIPPED LEARNING IN MATHEMATICS CLASS

Abstract

Flipped learning is a modern educational approach that combines individual work at home with the help of a video and classroom work. In flipped learning, the content which was traditionally a homework, is done in class and theory, which was traditionally done in class, is for the homework. At home, students watch a video of a pre-recorded lecture and then, in the classroom, they receive assignments and activities such as a quiz or a worksheet, which they complete with the help of a teacher. Students therefore come to the classroom prepared in the sense that they are familiar with the topic of the lesson and hence it is much easier to monitor the activities in the classroom. Flipped learning should be used especially on such occasions, where we can use its benefits. Student's final knowledge and satisfaction show many more advantages than disadvantages in the educational process, so it makes sense to integrate it into educational processes and therefore occasionally replace the traditional teaching methods.

Keywords: flipped learning, traditional learning, video tape, mathematics, education, responsibility

1 UVOD

Nove generacije otrok, ki danes sedijo v šolskih klopeh, ogromno prostega časa preživijo na internetu. Navajeni so na avdiovizualni format in vse, kar pride v tej obliki, veliko bolje razumejo. Zavedanje le tega je lahko učiteljem v veliko pomoč, posnetek lahko postane temeljno orodje in pomoč pri povezovanju z učenci. Snov, ki jo predstavimo v videoposnetku, jim je lahko veliko bolj všeč od snovi, ki jo predstavimo v razredu. Pomembno je, da v poučevanje vključimo nove tehnologije, ki učencem omogočajo razumevanje znanosti z različnih vidikov, prav tako pa to prinese novo razredno dinamiko. Vse kar počasi uvajamo v pouk in ima opravka s tehnologijo, bo pozitivno vplivalo na motivacijo učencev. Učenci bodo bolj aktivno sodelovali pri pouku in s tem bomo izboljšali metode poučevanja znanosti, ki jih uporabljamo danes. To je še posebej pomembno, če upoštevamo dejstvo, da bodo v prihodnosti ti otroci delali s tehnologijo praktično vsak dan in bo pot do zaposlitvenih priložnosti slonela na umetni inteligenci, strojnem učenju in številnih drugih konceptih, ki so povezani z znanostjo. Čim prej bomo učencem predstavili oziroma čim prej jim bomo omogočili, da odkrijejo strast do znanosti, tem bolje bo. Ena teh sodobnih metod je tudi obrnjeno učenje (iz ang. flipped learning).

2 OBRNJENO UČENJE

Obrnjeno učenje je sodobna izobraževalna metoda, ki združuje samostojno delo doma ob videoposnetku in delo v razredu. Metoda ni nova, sega v leto 2007, ko sta učitelja kemije iz Kolorada, Jonathan Bergmann in Aaron Sams (2013), prve vsebine snovi objavila na spletu. Posnetek je bil namenjen učencem, ki so izostali od pouka, sčasoma pa je število učencev, ki so predstavitve uporabljali za učenje samo, znatno naraslo.

Obrnjeno učenje oziroma samo beseda obrniti (ang. flip) ima velik pomen pri razumevanju modela obrnjenega učenja. Na teh črkah sloni ves koncept modela:

- F – prilagodljivo okolje (ang. flexible environment)
- L – učno okolje (ang. learning culture)
- I – učna snov (ang. intentional content)
- P – pomen učitelja (ang. professional educator) (Hajdarević, 2017).

Pri obrnjenem učenju se aktivnosti, ki so poprej bile opravljene izven razreda v obliki domače naloge, sedaj dokončajo v razredu med poukom. Učenci si doma ogledajo videoposnetek vnaprej posnetega predavanja, v razredu nato prejmejo zadolžitve in aktivnosti, kot na primer kviz, delovni list, pisni izdelek, ki jih dokončajo s pomočjo učitelja. Glavni namen je zadolžitve in aktivnosti dokončati v razredu. Pri obrnjenem učenju lahko tehnologijo vključimo ali pa tudi ne, je pa ta zelo učinkovita. Bistvo obrnjenega učenja je, da se učenci učijo pred vstopom v razred, čas v razredu pa je posvečen uporabi znanja, pojasnitvi določenih problemov in poglobljanju znanja. Kot opisujeta Aronson in Arfstrom (2013), lahko čas, ki je na voljo pri pouku, bolje izkoristimo kot pri tradicionalnem načinu poučevanja (Beronja, 2017). Pomembno je poudariti, da je učitelj tisti, ki mora znati presoditi in izbrati snov, ki je primerna za tak način poučevanja.

3 PREDNOSTI OBRNJENEGA UČENJA

Pri obrnjenem učenju je poudarek na aktivni vlogi učenca skozi celoten proces učenja, spremeni pa se tudi vloga učitelja, saj postaja bolj mentor in usmerjevalec. Če je potrebno, učencem med poukom pomaga, sodeluje pri reševanju nalog in problemov, spremlja razumevanje učne snovi, težavnost nalog poskuša prilagoditi posameznemu učencu,

spodbuja sodelovalno delo in medsebojno pomoč. Učenci sami načrtujejo, kdaj in kolikokrat si bodo posnetek predvajali, pripravijo si lahko vprašanja in povzetke, pri pouku pa o tem razpravljajo, izmenjujejo znanje in izkušnje, rešujejo naloge in praktične probleme, kar bi sicer morali opraviti sami doma. Videoposnetek lahko po potrebi vnovič pogledajo na primer na poti v šolo, med odmorom ali v knjižnici. Ker se učenci pripravijo na predavanja prej, je čas v učilnici bolj izkoriščen (Erasmus, 2015). Na ta način se vzpostavi drugačna komunikacija med učencem in učiteljem, ta v modelu obrnjenega učenja postane bolj moderator in svetoalec, kako priti do pravih informacij. Učitelj tudi presodi, kje je potrebno z razpravo določene zadeve pojasniti ali poglobiti. To je seveda dodana vrednost, ki je velikokrat pri klasičnih, frontalnih predavanjih zaradi pomanjkanja časa zamujena.

3 SLABOSTI OBRNJENEGA UČENJA

V obdobju, ko mladi že tako preživijo preveč časa pred računalniškimi zasloni in mobiteli, metode, ki se zanašajo na videoposnetke, k temu še več prispevajo, sploh, če so posnetki predolgi. Prav tako se učencu med gledanjem posnetka ne more sproti razjasniti stvari, ki jih ne razume, in je morda nadaljnje gledanje posnetka neučinkovito. Tudi učitelji potrebujejo več časa za pripravo, saj ustvarjanje videoposnetkov pomeni več časa in truda, ki ga morajo posvetiti pripravam poleg njihovih rednih zadolžitvev. Potrebni je več denarnih sredstev za nabavo ustrezne računalniške tehnologije, ki jim omogoča ustvarjanje videoposnetkov visoke kakovosti, prav tako pa je potrebno učitelje za to delo usposobit.

4 PRIMER IZVEDBE URE OBRNJENEGA UČENJA PRI POUKU MATEMATIKE

Pri obrnjenem učenju lahko uporabljamo videoposnetke na You Tubu ali videoposnetke velikih univerz. Večinoma pa je pri matematiki potrebno narediti svoje videoposnetke, saj potrebujemo točno določeno vsebino, ki jo želimo predstaviti na svoj način, učenec pa na posnetku prepozna učiteljev glas, kar ga morda bolj motivira za delo. Za izdelavo videoposnetka se lahko uporabi Edpuzzle. Okolje služi kot orodje, s katerim lahko video posnetek opremimo s komentarji in vprašanji, na katere učenci odgovarjajo, in tako pripravimo interaktivni video. Portal Edpuzzle omogoča enostavno preverjanje, kateri učenec je pogledal kateri del videa. Prav tako omogoča preverjanje sprotnega razumevanja.

V videu se prepleta uporaba različnih matematičnih vsebin in dijaki s tem ponovijo in povežejo matematične vsebine. Pri pripravi videoposnetka je pomembno, da ni daljši od 15 minut, učitelj naj ne bere, ampak govori sproščeno, snov naj razlaga počasi in po korakih. Učitelj mora videoposnetke narediti dostopne dijakom. Da učenci uspešno opravijo domačo nalogo, rabijo natančna navodila in dober videoposnetek. Dijaki snov spoznajo v miru doma. Ogled videoposnetka bi se naj izvedel v naslednjih treh korakih: gledanje, povzetek in vprašanja (Raths, 2013). Učitelj lahko vidi, kdo je pogledal videoposnetek do konca, kdo ni razumel lekcije in kdo je svoje delo odlično opravil, odgovoril pravilno na vsa vmes zastavljena vprašanja.

Pri pouku se na začetku ure odgovori na morebitna vprašanja dijakov. Nato učitelj s pomočjo učnih listov preveri, ali so dijaki pridobili ustrezno znanje in ga znajo uporabiti. Učni list lahko rešujejo samostojno, lahko pa se odločimo za delo v skupinah. Slednje je veliko boljše, saj je pri samostojnem reševanju potrebno ogromno energije za obvladovanje vseh težav, na katere bi dijaki naleteli. Pri skupinskem reševanju si učenci pomagajo med seboj in je učiteljevo delo bistveno lažje. Med poukom učitelj učencem pomaga, sodeluje

pri reševanju nalog in problemov, spremlja razumevanje učne snovi, spodbuja sodelovalno delo in medsebojno pomoč.

Obrnjeno učenje sem izvedla z dijaki tretjih letnikov pri poglavju Adicijski izreki. Po uri sem opravila anketo. 75 % dijakom se je ura zdela odlična, 18 % dijakom se je zdela dobra, dva sta odgovorila »nič posebnega«, noben od dijakov pa ni odgovoril, da mu ura ni bila všeč. Nekaj njihovih komentarjev:

- Profesorica je odlično predstavila novo snov, z zanimivim prikazom razlage.
- Tak način dela mi je zelo odgovarjal, saj se je lahko profesorica posvetila vsakemu posebej. Tudi sama možnost ogleda videa se mi je zdela super ideja, saj pri pouku včasih kakšne razlage ne uspem prepisati in obenem tudi razmisliti zakaj le-ta tudi drži - slednje mi je ob ogledu videa bilo omogočeno.
- Zanimiv način pouka. Zelo dobro, da se tu pa tam spremeni sistem pouka, saj postane dolgočasen, ko se ponavlja pouk po enakem načinu, zato spremembe odlično vplivajo na zanimivost pouka in skrbijo, da želja po znanju postane še večja.
- Profesorica se je zelo potrudila, da nam je del snovi razložil skozi video. Razlaga je bila jasna in ni bila prehitra. Reševanje učnega lista je potekalo pri pouku, kjer nam je profesorica bila na voljo, če česa nismo razumeli, kar mi je bilo še posebej všeč.
- Učna ura je bila zelo zanimiva, ker smo reševali naloge na podlagi videa, ki smo si ga ogledali za domačo nalogo. Zdi se mi, da nam je drugačen pristop k snovi koristil, saj smo si lahko pomagali tudi med seboj. Lahko bi bilo več ur na takšen način.
- Takšen način ure bi morali večkrat ponoviti.
- Zaradi videa sem lahko večkrat slišal snov in jo tudi boljše razumel.
- Odlična razlaga, zelo mi je pomagala pri razumevanju nove snovi. Vse mi je bilo kristalno jasno. Super bi bilo, če bi še kdaj tako potekalo pridobivanje nove snovi.
- Ponedeljkova učna ura se mi je zdela zelo koristna in zanimiva, saj smo si dijaki s pomočjo videa sami pogledali snov, ki smo jo naslednjo uro skupaj s profesorico vadili. Vzdušje pri uri je bilo bolj sproščeno kot ponavadi, saj smo se porazdelili po skupinah in skupaj reševali naloge, profesorica pa je določene posebnosti razložila vsaki skupini posebej, tako da smo jih vsi razumeli. Že v samem začetku je bilo manj nejasnosti, ki se včasih pojavljajo pri reševanju nalog.
- Način dela v skupinah se mi je zdel odličen, vendar imam veliko raje profesorjevo razlago v živo, v učilnici.

4 ZAKLJUČEK

Končno znanje in zadovoljstvo učencev prikazujeta veliko več prednosti kot pomanjkljivosti v procesu izobraževanja, zato ga je smiselno vključevati v izobraževalne procese in tako občasno nadomeščati tradicionalni način poučevanja. Pri tem moramo upoštevati, da se vseh vsebin iz učnega načrta ne da obravnavati z obrnjenim učenjem. Obratno učenje je potrebno uporabljati smiselno in tam, kjer lahko izkoristimo njegove prednosti. Namen obrnjenega učenja ni, da se spremeni učni proces, ampak da se ga popestri z drugačno obliko poučevanja.

Literatura in viri

1. Beronja, J., 2017. Obrnjeno učenje pri pouku gospodinjstva. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. 4–15

2. Hajdarević, A., 2017. Obrnjeno učenje v zdravstveni negi: prednosti in priložnosti: pregled literature. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta. 7–11
3. Erasmus Plus. 2015. Priročnik za uporabo metode obrnjenega učenja pri poučevanju odraslih. [e-knjiga] Velenje: Andragoški zavod Ljudska univerza Velenje. Dostopno na:
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwjM-8rusrrkAhVE6aQKHR7YCPQQFjAAegQIBhAC&url=http%3A%2F%2Fprojectiflip.eu%2Fwp-content%2Fuploads%2F2018%2F05%2FiFLIP_IO7_Learning-Guide-on-FTC-in-Adult-Education_SI.pdf&usg=AOvVaw2LO5rsoG4bmBb6LDRwXuwG [29. 8. 2019], 7–23

NINA SLANŠEK SLOKAN OŠ GLAZIJA

HVALA, UČITELJICA, DA STE NAREDILI POUK MATEMATIKE ZELO ZABAVEN

Povzetek

Pri svojem strokovnem delu se nenehno srečujem z otroki s posebnimi potrebami; največ pozornosti usmerjam k otrokom z lažjo motnjo v duševnem razvoju. V lastnem procesu poučevanja v oddelku prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom sem spoznala, da klasičen način poučevanja ni učinkovit. Učenci so dosegali slabe učne rezultate, imeli so nizko samopodobo, naučeno so hitro pozabljali, motivacija za učenje je bila nizka. Zaradi tega v prilagojenem izobraževalnem programu osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom pri pouku matematike uporabljamo mobilne naprave kot glasovalne naprave za kviz Kahoot. S pomočjo aplikacije Kahoot izdelam kviz, učenci pa do kviza dostopajo le z vpisom PIN številke, ki jo vpišejo v Kahoot aplikaciji na mobilnih napravah. Ključni cilji takšnega načina poučevanja so preverjanje predznanja, utrjevanje snovi, soustvarjanje nalog ter nenazadnje zdrava tekmovalnost in izredna motiviranost pri izvedbi preverjanja doseženega znanja.

Ključne besede: učenci s posebnimi potrebami, matematika, kviz, Kahoot, igra, domače naloge

THANK YOU, TEACHER, THAT YOU HAVE MADE MATH CLASSES FUN

Abstract

In my field of expertise, I keep encountering children with special needs and I pay close attention to children with minor intellectual disability, I have learned that the traditional way of teaching products less effect. In the class the pupils continued to achieve lower results, had a poor self-image, they kept forgetting what they have learnt, and the motivation for learning was low. That is why I got the idea, to try and use their attachment to mobile phones as a motivating tool. I have started to use mobile phones in my mathematics class in adapted educational program with lower education standards. We use mobile phones as voting devices in quiz Kahoot! I make a quiz by Kahoot application and students access the quiz only by entering a PIN number on their mobile devices. The main aims of this kind of teaching are verification of the students so far knowledge, revision of the material, co-creation tasks an final healthy competition during the actual verification of the achieved knowledge.

Keywords: students with special needs, mathematics, quiz, Kahoot, game, homework

1 UVOD

Informacijsko-komunikacijska tehnologija (v nadaljevanju IKT) je prisotna skoraj v vseh področjih človekovega delovanja. V slovenski šoli so se računalniki začeli množično pojavljati okoli leta 1992, ugotavlja Gerlič [2], kot razvedrilo učencem. Z uvedbo devetletne osnovne šole pa se računalnik uporablja tudi kot pedagoško–didaktični pripomoček, navaja Gerlič [2]. Razvoj pa gre neumorno dalje, pojavile so se i-table, glasovalne naprave itd. Mladostniki s posebnimi potrebami dnevno uporabljajo sodobno tehnologijo, predvsem telefone. Zelo so postali navezani na svoje naprave, saj jim le-te omogočajo dosegljivost in povezanost 24 ur na dan. Pametne telefone z izjemno multifunkcionalnostjo in neskončnimi možnostmi uporabe vse težje odložijo. Pri pouku matematike v prilagojenem izobraževalnem programu osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom sem želela to njihovo navezanost izkoristiti za aktivnejši, njim bolj prijazen način učenja. V ta namen pri urah matematike mladostniki s posebnimi potrebami odgovarjajo na vprašanja na svojih lastnih mobilnih napravah. S pomočjo aplikacije Kahoot izdelam kviz.

2 UPORABA MOBILNIH NAPRAV PRI POUKU

Za uporabo mobilnih naprav pri pouku sem se odločila, ker sem želela pouk popestriti, dvigniti mladostnikom raven motivacije in jim pokazati, da se lahko mobilne naprave uporabljajo tudi v izobraževalne namene. S pomočjo spletnega kviza smo njihove mobilne naprave spremenili v glasovalne naprave. Pred leti je bilo potrebno učilnice opremiti z glasovalnimi napravami, če je želel učitelj pri pouku uporabljati kvize. To je za nekatere šole predstavljalo velik finančni zalogaj. Sedaj pa lahko glasovalne naprave nadomestijo mobilni telefoni. Večina mladostnikov ima svoje telefone. Tisti, ki ga nimajo, ga lahko nadomestijo s tabličnim računalnikom oziroma jim odstopim mojega. Aplikacija Kahoot se je izkazala za preprosto, uporabniku prijazno in najenostavnejšo aplikacijo. Hitro so jo usvojili tudi mladostniki s posebnimi potrebami.

2.1 KAHOOT KVIZ

Gre za prosto dostopno in zelo preprosto spletno aplikacijo [3]. Pred prvo uporabo se je potrebno učiteljem na spletni strani <https://create.kahoot.it/register> registrirati in ustvariti svoj račun. Učitelj lahko izbira med že narejenimi javnimi kvizi ali pa naredi svoj kviz. Za ustvarjanje novega kviza izberemo opcijo »Create« [5] in nas spletna stran enostavno vodi skozi proces ustvarjanja kviza. Začnemo s poimenovanjem kviza in izbiranjem naslovne slike, nato pa začnemo s tvorjenjem vprašanj, ki morajo imeti vsaj dva in največ štiri možne odgovore. Pri vsakem vprašanju lahko nastavimo časovno omejitev ter točkovanje. Za izdelavo preprostega kviza, z nekaj vprašanji, potrebujemo le par minut. Ko imamo kviz pripravljen, lahko začnemo z igro. In tukaj pride na vrsto najboljši del, ki ta kviz loči od ostalih. Kot vemo, je danes pametni mobilni telefon zelo pomemben za večino mladostnikov in zakaj tega ne bi izkoristili? Vsak tekmovalec mora za sodelovanje v kvizu na svoj telefon naložiti aplikacijo Kahoot. Ta zavzame zanemarljivo količino prostora in je prenesena v trenutku. Za izvedbo kviza v frontalni obliki potrebuje učitelj projektor, da lahko učenci vidijo vprašanja in spremljajo vmesne rezultate. Ko pričnemo s kvizom, se na glavnem zaslonu računalnika oziroma na projicirani sliki izpiše koda kviza (Game PIN), ki jo vsak od tekmovalcev vnese v aplikacijo. S tem se prijavi v igro, hkrati pa mora izbrati tudi ime oziroma vzdevek, po katerem ga bo program zaznal in točkoval glede na uspešnost. Tekmuje lahko vsak zase na svojem telefonu, lahko pa tekmujejo tudi skupine.

2.2 KVIZ PRI POUKU

Učenci se s svojimi mobilnimi telefoni prijavijo v program ter odgovarjajo na vprašanja in s tem utrjujejo svoje znanje. Prednost uporabe programskega orodja Kahoot je predvsem pri preverjanju usvojenega znanja, ponovitvi snovi in utrjevanju. Malo manj je uporabno pri usvajanju novih učnih vsebin. Kot najbolj učinkovito se izkazalo, da sem kviz uporabila na začetku ure kot uvodno motivacijo ali pa na koncu ure za preverjanje znanja, a ne več kot 15 minut. Pripravila sem jim največ 10 vprašanj oziroma nalog. Kadar so bile matematične naloge kompleksnejše, so morali najprej nalogo rešiti v zvezek, šele potem so lahko izbrali pravi odgovor.

Za vsako nalogo sestavlja kviz določi časovni okvir, v katerem morajo udeleženci podati odgovor. Ko vsi odgovorijo oziroma poteče čas, dobijo udeleženci povratno informacijo o pravilnosti odgovora.

Učenci so razporejeni na lestvici ne le po pravilnosti odgovora, ampak šteje tudi hitrost, kar predstavlja še dodatno motivacijo.

3 DOMAČE NALOGE NA MOBILNIH NAPRAVAH

Zaradi pozitivnega odziva učencev in preproste uporabe sem vpeljala tudi domače naloge v obliki kviza, na katerega lahko odgovarjajo preko mobilnih naprav. Domače naloge v obliki kviza je opravilo bistveno več učencev, kakor bi jih sicer.

Zelo natančno je domača naloga opredeljena po B. Čagran [1], in sicer kot »pisna, ustna in praktična oblika učenčevega dela, ki jo posreduje učencem učitelj, in je neposredno povezana s poukom ter jo učenci opravljajo praviloma samostojno po rednem šolskem delu«. Domača naloga torej ni samo pisna, pač pa tudi ustna ali praktična.

Učencem redno dajem domačo nalogo. Z domačo nalogo učenci utrdijo snov, ki smo jo obravnavali pri pouku in pri samostojnem delu ugotovijo, kaj znajo in česa ne. Pri matematiki se snov nadgrajuje in učenci ne morejo aktivno spremljati razlage, če predhodne snovi ne razumejo in je nimajo utrjene. Pri izbiri domačih nalog upoštevam, da učenci zanje potrebujejo 15 do največ 20 minut dnevno. V začetku šolskega leta, želim, da učenci 14 dni poleg opravljene domače naloge zapišejo, koliko časa so reševali naloge. S tem želim dobiti vpogled, koliko časa potrebuje določen učenec za domačo nalogo. Vemo, da so si učenci s posebnimi potrebami zelo različni. Zato domače naloge vedno individualiziram. Slabšim učencem dajem manj nalog, lažje naloge, boljšim pa ponudim dodatne oziroma težje naloge. Vsakodnevno pregledam, kdo ima opravljeno domačo nalogo. Učence, ki opravijo dodatne domače naloge oziroma tiste, ki domače naloge sploh niso opravili, si vedno zabeležim. Prav tako vedno frontalno preverimo pravilnost rešitev in se pogovorimo o postopkih reševanja. Opravljanje domačih nalog bistveno pripomore k uspešnosti pri predmetu in k boljšemu znanju.

Pri raziskovanju razsežnosti spletnega kviza Kahoot sem ugotovila, da lahko kreiram izziv in s tem omogočim mladostnikom opravljanje domačih nalog na mobilnih napravah. Obstaja možnost nastavitve časovnega okvira, kdaj se izziv konča. Pri kreiranju izziva se učitelju izpiše PIN številka. Učenci doma na svojih mobilnih napravah v aplikacijo Kahoot vnesejo zahtevno PIN številko in pričnejo reševati domačo nalogo.

Po končanem izzivu mladostnik dobi povratno informacijo o pravilnosti odgovorov in katero mesto med tekmovalci je zasedel.

Učitelj lahko doma med potekom izziva spremlja, koliko učencev je sodelovalo v izzivu in kolikšen delež pravilnih odgovor je dosegel posamezni učenec.

Ob koncu izziva se z mladostniki vedno pogovorimo o domači nalogi, naredimo analizo in jim podam povratno informacijo o njihovih dosežkih in katero mesto so dosegli.

4 ZAKLJUČEK

Moram priznati, da so me presenetili njihovi odzivi, saj jih je domačo nalogo na mobilnih napravah opravilo več kot običajno. Še več, želeli so si domačih nalog. Že zjutraj pred poukom so prihajali v učilnico in me spraševali, če bodo spet lahko dobili domačo nalogo na mobilnih napravah.

Zaradi pozitivnega odziva mladostnikov s posebnimi potrebami in preproste uporabe aplikacijo pri pouku uspešno uporabljam že kar nekaj časa. Ko ti predhodno nezainteresiran mladostnik po igri kviza dvigne roko in reče: »Učiteljica, hvala, da ste naredili matematiko zabavno.« ostaneš brez besed. Zaveš se, da lahko poučevanje pripelješ do te točke, da ga dojemajo kot igro.

Literatura in viri

1. Čagran, B. (2007). Proces spremljanja prakse domačih nalog v smeri njihove učinkovitosti. V: Domača naloga – izziv ali obveza (str. 10 – 15). Ljubljana: Supra.
2. Gerlič, I. (2000). Sodobna informacijska tehnologija v izobraževanju. Ljubljana: DZS.
3. Make learning awesome! (pridobljeno 21. 9. 2019) DOI= <https://kahoot.com>
4. What is Kahoot!?! (pridobljeno 20. 9. 2019) DOI= <https://kahoot.com/what-is-kahoot/>

KATARINA SLAPNIČAR
ŠOLSKI CENTER NOVO MESTO

IZZIVI POUČEVANJA JEZIKA STROKE PRI ANGLEŠČINI V SREDNJEM POKLICNEM IZOBRAŽEVANJU

Povzetek

V srednjem poklicnem izobraževanju se pri poučevanju jezika stroke soočamo z izzivi neznanja jezika okolja, ciljnega jezika (v tem primeru splošnega jezika in jezika stroke), poznavanja same stroke, z vedenjsko problematiko in naraščajočim številom dijakom z odločbo o usmerjanju. Članek nudi nekaj napotkov in dejavnosti, kako preseči težave in dijake pripeljati do željenega cilja.

Ključne besede: angleščina, jezik stroke, srednje poklicno izobraževanje, izzivi, predznanje, dejavnosti

THE CHALLENGES OF TEACHING ESP (ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES) IN VOCATIONAL SCHOOL

Abstract

In secondary vocational education, teaching English for Specific Purposes is faced with the challenges of lack of existing knowledge of L1 (the language of the environment) and target language (in this case, general English as well as English for specific purposes), lack of profession-related skills and knowledge, and a growing number of students with a placement agreement. We offer some guidance and suggest activities how these difficulties can be overcome on the path to our desired goal.

Keywords: English, English for Specific Purposes (ESP), secondary vocational education, challenges, existing knowledge, activities

Učni načrt angleščine za srednje poklicno izobraževanje predvideva končni nivo znanja A2 po evropski jezikovni referenčni shemi (CEFRL). Na Srednji strojni šoli Novo mesto je v poklicnih programih angleščina mešanica splošnega jezika in jezika stroke. V zaključnih letnikih programov avtoserviser in avtokaroserist pa je v okviru odprtega kurikula ločen predmet jezik stroke, tako da imajo dijaki tretjega letnika v teh programih dve uri angleščine in dve uri strokovne angleščine, kot se imenuje predmet, na teden.

Osebnostno gledam na poučevanje angleškega jezika v poklicni šoli kot na žongliranje med splošnim jezikom in jezikom stroke, saj se od nas pričakuje, da dijake usposobimo za osnovno komunikacijo v življenju in poklicu, pri tem pa naj bi jih naučili še potrebnega strokovnega besedišča. Vse to ob dejstvu, da imamo opravka s populacijo, ki ji je večinoma angleščina, včasih pa tudi izbrana stroka, deveta briga. Z vsemi izzivi, ki jih pri tem srečujemo, se ukvarja ta članek, poleg tega pa natrosi še nekaj preizkušenih idej.

V ospredju med izzivi je gotovo vedenjska in pedagoška problematika, sledi število poklicev, za katere izobražujemo, za katere je treba najti skupen okvir poučevanja jezika. Nivo predznanja je izjemno različen, od praktično neobstoječega do tekočih govorcev. Velik primanjkljaj je na področju metakognitivnega zavedanja (Bakračević Vukman, 2013), opravka pa imamo tudi s čedalje številčnejšo populacijo dijakov z odločbo o usmerjanju.

Dijaki prihajajo iz izjemno različnih okolij, in prav poučevanje v teh programih mi je odprlo oči za težave, s katerimi se ti mladi soočajo. Tako pri ekstremno motečih dijakih poskušam vedno imeti v mislih, da ne poznam njihovih življenjskih okoliščin in stisk, prav tako pa jim jasno postavim meje in pravila obnašanja in delovanja v razredu. Prav tako se trudim spremljati dijakov napredek na praksi. Sodelovanje z učitelji praktičnega pouka nam lahko predstavi dijaka v popolnoma novi luči. Ker dostikrat potrebujem pomoč učiteljev prakse, se večkrat oglasim v delavnicah in vedno se ustavim pri dijakih, ki jih učim, ter se pustim kaj novega naučiti. Tako preživetih deset minut je izjemno dobra investicija za moj pouk v več smislih.

Nujno je spodbujati kakršnokoli konstruktivno delovanje ter pohvaliti vsak napredek. Naši dijaki so večkrat deležni graje kot hvale, tako da sprva lahko tudi negativno reagirajo. Ko pa vidijo, da s pohvalo ne razmetavam, ter da je iskrena, je to izjemno dobra motivacija.

Naslednji pereči problem je predznanje angleščine in/ali slovenščine. Veliko je dijakov tujcev, ki imajo kljub intenzivnemu tečaju slovenščine resne težave z učenjem še enega tujega jezika. Zato res začnemo v prvem letniku od začetka, z abecedo in številkami. Dijake z več predznanja pa zadolžim za mentorje in sestavljalce nalog. Nekateri se tako vživijo, da sestavljajo enostavne križanke. Drugi uživajo, ko popravljajo naloge sošolcem in z njimi barantajo za točke.

Težave imamo tudi, ko se lotimo zadev, ki se tičejo stroke, ko se večkrat znajdem v položaju, ko moram bodočemu avtoserviserju razlagati določene postopke, ki sem jih sicer večkrat opazovala v delavnicah, ampak res ne sodijo v moje strokovno področje. Trudimo se čim bolj prilagoditi dijakom, vendar če je strokovno znanje pomanjkljivo, imajo seveda tudi pri jeziku stroke težave.

Dijaki poklicne šole praviloma nimajo ravno visoke metakognitivne zavesti - torej, ne znajo se učiti. Uporabljam različne spominske tehnike kot so aliteracija, izmišljanje absurdnih zgodbic, risanje, asociacije, razporeditev v prostoru. Na srečo je večina konceptov še kako oprijamljivih, tako da se vedno lahko zanesemo na slike, fotografije, diagrame. Dijakom moram včasih dokazovati, kako bogato je pravzaprav njihovo znanje. V prvem letniku na primer brez predpriprave potapljammo ladjice z besediščem orodja, in v veliki večini primerov

v razredu poimenujejo vsa orodja v angleščini brez moje pomoči. Tako krepimo tudi sodelovanje med njimi, saj morajo sodelovati tudi pri popravilu avtomobila. Potem z veliko kriljenja po zraku in pantomime razvrstimo orodja glede na obliko in uporabo in poimenujemo vse naštetu. Imamo skoraj za šest ur dela, vendar se spleča, saj si dijaki praktično vse zapomnijo.

S problemom kako se učiti se ukvarjamo na roditeljskih sestankih in na pogovornih urah, največje zadovoljstvo pa je, ko dijak s pridom uporabi pri angleščini naučene postopke pri drugih predmetih.

Večkrat me vprašajo, "Kaj sploh delaš pri angleščini v poklicni šoli? A lahko kaj narediš?" Ista vprašanja sem si zastavljala sama, ko sem začejala poučevanje na Šolskem centru Novo mesto.

Moj odgovor je, da naredim, kar morem, da bi dijake pripeljala do zelenega poklica, sproti pa jih naučim še nekaj malega angleščine in precej več o pomembnosti sodelovanja in truda. Karkoli pa že počnemo v razredu, zmeraj se lotimo naslednjih aktivnosti:

1 IZDELAVA POSLOVNIH VIZITK

Umestitev: 1. letnik, ko postavimo razredna pravila, obdelamo abecedo, številke in enostavni sedanjik. Prednaučeno: osebni podatki; razprava o primerni vsebini in obliki. Materiali: škarje, barvice, ravnilo. (Skratka, vse, kar lahko prinese učitelj sam.)

Dobre strani dejavnosti so oblikovanje poklicne identitete, dejavnost je obvladljiva, je vizualna in kreativna.

Med samo izdelavo je dijakom dovoljeno prosto gibanje po razredu, da si sposojajo pripomočke in se pogovarjajo. Tudi jaz krožim med njimi. Ustvarja se naravna situacija za pogovor o njihoveih interesih in poklicni izbiri, pa še o čem. Vsekakor je ta dejavnost pika na i ustvarjanja odnosa v prvem mesecu, saj so dijaki v več kot 50 odstotkih v zaključni anketi v odgovoru na vprašanje »Katera ura angleščine ti je ostala v spominu?« omenili prav to.

Dejavnost je lahko obvladljiva kar se tiče podajanja in sledenja navodilom, saj vsi poznajo vizitke in vedo, kaj običajno najdemo na njih, uporabljeni jezik pa je nezahteven.

Poleg tega se dijaki se izražajo tudi likovno, sami oblikujejo vizitko.

2 DIMENZIJE IN SPECIFIKACIJE

Umestitev: 2. letnik, približno na sredini šolskega leta. Materiali: mobilni telefon ali šolska torba, ravnila, kuhinjska tehtnica.

Dijaki merijo svoje mobilne telefone ali šolske torbe. Med kontrolno nalogo morajo vsakič telefone oddati na kateder, tako da že vem, ali ga kdo nima ali za druge okoliščine, v katerih je pametneje izbrati torbo. Izmerijo dimenzije, na internetu lahko poiščejo specifikacije telefona. Če merimo torbe, govorimo o barvah in ugotovimo, čigava je najtežja.

Dobre strani dejavnosti so, da gre za vsakdanji, dostopen predmet in dijakom ni treba ničesar prinašati. Gre za praktično dejavnost, kar gre dijakom na roko, saj so praviloma izjemno praktični, seveda pa jim tudi merjenje ni tuje. Pomemben aspekt je tudi gibanje. Dijaki se lahko prosto gibljejo po učilnici, ko merijo, si sposojajo ravnila, primerjajo rezultate.

3 POVZEMANJE BESEDILA

Umestitev: 3. letnik, strokovna angleščina, običajna dejavnost na koncu zaključene teme.

Dijaki prejmejo neznano besedilo s področja, ki smo ga obdelali, npr. vzdrževanje avtomobila. Za vsak odstavek ob branju izpišejo (po njihovem mnenju) ključne besede ali besede, ki jih prepoznajo. Na koncu napišejo obnovo besedila z uporabo teh besed.

To je seveda velik preskok v primerjavi s prejšnjima dejavnostma. Vendar pa do te stopnje dosežemo napredek, in ta dejavnost je odličen način, da to spoznajo tudi sami.

Dobre strani dejavnosti: lahko pokažejo svoje znanje (jezika in/ali stroke), osvestijo raven in obseg svojega znanja (izboljšajo metakognitivno zavest) in čeprav je ta dejavnost za večino dijakov izven njihove cone udobja, lahko zaradi poznavanja teme pokažejo tudi na področju jezika več kot sicer.

Pri poskusu predstaviti v enem članku izzive, s katerimi se srečujem, hkrati pa primere dobre prakse, sem namenoma izbrala dejavnosti, ki jih uporabljam prav v vseh oddelkih poklicnega izobraževanja, po eno iz vsakega letnika, da bi bile čimbolj različne. Po naključju so dejavnosti razvrščene ne samo po letnikih, marveč tudi po težavnosti. Dejstvo, da se lahko prav v vseh zaključnih letnikih poklicnega izobraževanja lotim povzemanja besedila, da so dijaki pripravljene sodelovati, tudi tisti najšibkejši, mi daje pogum in utrjuje v (mnogokrat omajanem) prepričanju, da se vse vloženo delo in trud v premagovanje v članku naštetih izzivov, obrestuje in izplača. Četudi dijak ni prepričan v svoje znanje, zaupa sebi, sošolcem in meni dovolj, da si upa soočiti se z realno življenjsko situacijo – branjem in poskusom razumevanja strokovnega besedila v tujem jeziku, kar pomeni, da je naš skupni cilj dosežen.

Literatura in viri

1. Bakračević Vukman, K. (2013) Learning-centred Leadership: Making it happen
2. Kako izmeriti oziroma oceniti razvitost kompetence učenja učenja? Dostopno na: http://www.solazaravnatelj.si/wp-content/uploads/2013/04/Karin-Bakracevic-Vukman_VVI-2013.pdf

DOROTEJA SMEJ SKUTNIK OŠ POLZELA UČILNICA ŽIVLJENJA

Povzetek

Mišljenje, da je tradicionalno učenje v razredih edini način pridobivanja znanja, je napačno. V današnjem času, ko se pouk izvaja predvsem v notranjosti in s teoretičnimi opisi, je učenje v naravi pomembna osnova za potrebe telesa po gibanju in izkustvu. Učenje v naravnem okolju motivira in navdihuje učence, neposreden stik z naravo pa jim omogoča doživljanje narave kot vrednote.

V prispevku so opisani praktični primeri rabe šolskega ekovrta pri različnih predmetnih področjih. V šolski ekovrt imamo integrirano tudi naravoslovno-matematično čutno pot, ki jo hkrati uporabljamo kot iztočnico za ozaveščanje drugačnosti med ljudmi. Učencem v učilnici na prostem omogočamo izkustveno učenje in bolj kakovostni pedagoški proces, hkrati pa še popestrimo pouk. Tak način dela predstavlja pomembno dopolnitev poučevanja na vseh predmetnih področjih. Šolski ekovrt je idealno okolje za vir znanja, čustev in navdiha.

Gljučne besede: šolski ekovrt, čutna pot, učilnica v naravi, izkustveno učenje, medpredmetne povezave, čuječnost

A LIVING CLASSROOM

Abstract

The idea that traditional classroom learning is the only way of acquiring knowledge, is wrong. Nowadays, when lessons are mostly carried out indoors and the subject matter is taught theoretically, learning in the nature is an important first step towards satisfying the body's needs for movement and experiences. Learning in a natural environment motivates and inspires students, and the direct contact with nature enables them to discover its value.

The article describes practical examples of using the school's eco garden in different subject areas. Our school's eco garden has an integrated sensory path, based on the principles of science and mathematics, which we also use for learning about the differences between people. Outdoor lessons make way for experiential learning and a higher quality of teaching, while, at the same time, add some excitement to the process. This method is an important addition to teaching in all subject areas. The school's eco garden can be an ideal source of knowledge, emotion and inspiration.

Keywords: school's eco garden, sensory path, nature's classroom, experiential learning, cross-curricular integration, mindfulness

1 UVOD

Delo v razredu od učenca zahteva dolgotrajno zbranost pri poslušanju, sedenju, zapisovanju, kar pa zagotovo ni enostavno in najbolj učinkovito. Znano je, da je osnovni problem današnje generacije otrok nizka sposobnost koncentracije. Gre za nezmožnost načrtno zbrati in usmeriti pozornost. Raziskave kažejo tudi padajoče trende motivacije za učenje naravoslovnih vsebin. Kako torej osmisliti pouk naravoslovja, da bodo učenci aktivno sodelovali v učnem procesu, da bodo pripravljeni v učenje vložiti določen napor, ter da se bodo učili z razumevanjem?

Eden izmed načinov, ki vodi k izboljšanju kakovosti pouka naravoslovnih predmetov in višjemu interesu učencev je zagotovo raziskovalni pristop z izkustvenim učenjem. Narava je najboljša učilnica in učiteljica. Narava učenčevo vlogo, ki je v razredih pogosto pasivna, sedeča, spremeni v aktivno, učenču pisano na kožo. V naravi ne postanejo samo aktivni in soudeleženi raziskovalci narave, temveč tudi lastnih dejanj in občutkov. Narava, kot nenehno spreminjajoč prostor, učenca izziva in ga uči odgovornosti do sebe ter drugih. Je idealen vzgojno-učni prostor, ki spodbuja razvoj otroka na področjih prikazanih pod sliko 1 (Vilhar in Rantaš ur., 2016).

Slika 1: Vpliv narave na otrokov razvoj

Doživljajska pedagogika zagovarja dejstvo, da odgovora za rešitev nekega problema ne najdemo z branjem knjig, temveč je potrebno to dejansko aktivno poskusiti v realnih situacijah. To od udeležencev vsekakor zahteva psihično, fizično in pogosto tudi socialno aktivnost, skozi katero rastejo in pridobivajo izkušnje z lastnim doživetjem (Krajncan 2007). Idealna priložnost za tovrstno pridobivanje znanja je učilnica v naravi - šolski ekovrt, ki je sodoben učni in vzgojni pripomoček. V prispevku so opisani praktični primeri rabe šolskega

ekovrta pri različnih predmetnih področjih. Opisujem primer medpredmetnega modela učne rabe na temo kompostiranje. V šolski ekovrt imamo integrirano tudi naravoslovno-matematično čutno pot, ki jo hkrati uporabljamo kot iztočnico za ozaveščanje drugačnosti med ljudmi. Učenje v naravnem okolju motivira in navdihuje učence, neposreden stik z naravo pa jim omogoča doživljanje narave kot vrednote. S čuječim učenjem v naravnem okolju učence pripeljemo do ustvarjalnih idej in trajnejšega znanja.

2 IZKUSTVENO UČENJE

Izkustveno učenje z refleksijo je pomembno za učinkovito doživljajsko pedagogiko, ki ji v današnjem času pripisujemo velik pomen. Kot trdi Krajncan (2007), je to celosten pedagoški pristop, ki v otroku zbudi vse receptorje, zato se je za tovrstno pedagogiko uveljavil moto »z glavo, srcem in rokami«. Učitelj mora učence voditi na način, da razumejo učno vsebino in jo znajo uporabiti v svojem vsakdanjem življenju. Da učenec poišče rešitve in se zna potem pravilno vesti, potrebuje osebne izkušnje.

Pri pouku izkustvenega učenja izhajamo iz učenčevega interesa, upoštevamo različne zmožnosti učencev in gradimo na že obstoječem znanju in izkušnjah. Tako učenje je problemsko naravnano in povezano s konkretno življenjsko situacijo. Poteka v sproščenem okolju, ki je ugodno za učenje ter pridobivanje izkušenj. Velik poudarek daje sodelovalnemu odnosu in reševanju konfliktov med udeleženci. Pomembno je, da učenci niso aktivni zgolj pri izvajanju, temveč sodelujejo tudi pri načrtovanju in organizaciji takega pouka. Učenci na ta način aktivno ustvarjajo in pridobivajo lastne izkušnje, nova spoznanja, ki jih povezujejo s praktičnimi življenjskimi izkušnjami (Marentič Požarnik 2000, Golob 2006).

Faze izkustvenega učenja po Marentič Požarnik (1987) so:

1. Načrtovanje (ugotovimo učne potrebe učencev, njihove zmožnosti in pripravljenost, opredelimo cilje in načrtujemo izkušnje, pripravimo prostor, učna gradiva in pripomočke).
2. Uvodna faza oz. motivacija (ugotovimo pričakovanja učencev do načrtovane izkušnje, predstavimo način in pravila dela, poskrbimo za pozitivno vzdušje, podamo navodila za posamezne aktivnosti, odpravimo negotovosti, pozornost usmerjamo na proces in ne le na vsebino ali končni izdelek).
3. Faza aktivnosti (učenci so aktivno udeleženi, dajemo navodila za prehajanje med podfazami, spremljamo celoten proces in se vključujemo le po potrebi).
4. Faza analize (vodimo razpravo, ki uredi in osmisli izkušnjo, vsebine in procese, učenci dobijo povratne informacije o delu ter lastna občutja posredujejo drugim).
5. Faza povzetka in evalvacije (transfer med izkušnjo in vsakdanjim življenjem, povezovanje s cilji, oblikujemo realistične sklepe).

Refleksija izkustvenega učenja je pomemben del, ker lahko brez tega sama izkušnja oziroma to, kar se učenec nauči, izgubi svoj pomen. Z evalvacijo po izvedbi aktivnosti ovrednotimo učinkovitost izkušnje. Diskusija o občutkih, napredku, spremembah stališč mora potekati med vsemi učenci v skupini.

3 ČUJEČNOST V NARAVOSLOVJU

Škobalj (2017) opisuje čuječnost kot stanje notranje budnosti, zbranosti in zmožnosti koncentracije in osredotočenja. Čuječnost sodi med sodobne pristope poučevanja, kjer se spodbuja kreativno razmišljanje in inovativnost pri učencih, kritično razmišljanje in reševanje avtentičnih problemov, obvladovanje čustev in konfliktov ter premaganje

stresa s pomočjo vsakodnevnih vaj čuječnosti. S čuječim učenjem v naravnem okolju učence pripeljemo do ustvarjalnih idej in trajnejšega znanja. Kadar pri učencih izvajamo čuječe opazovanje, jim ponudimo priložnost za uresničevanje ustvarjalnih idej na vseh področjih. Znanje, ki ga z raziskovanjem pridobijo v naravnem okolju je trajnejše od znanja, ki jim ga posredujemo v učilnici (Škobalj, 2017).

Čuječnost lahko dosežemo z različnimi vajami, kot so npr. čuječno dihanje, čuječno opazovanje, čuječno poslušanje, čuječnostni trenutek itd. Z dobro vizualizacijo dosežemo vse te nivoje čuječnosti. Primer vaje za 1. in 2. triado je, da se otroci prelevijo v drevo. Drevesa ne hodijo, korenine zasidrajo v zemljo in ostanejo na istem mestu. Ampak deblo, veje, listi, krošnja, se gibajo. Vsak učenec ima možnost, da se pred izvedbo vaje enega drevesa dotakne, ga poskuša premakniti in objame. Nato posnemajo drevo na podlagi razmer, ki jih slikovito opišemo z naslednjimi nalogami. Dan je sončen, a rahlo vetroven. Celó jutro piha burja. Naenkrat pride nevihta, močno grmenje, bliski, dež lije kot iz škafa. Bliža se zima, zapadel je sneg, zapadlo je veliko snega, ki se je oprijel vej in manjših vejic ter jih močno obtežil. Pomladanski prvi sončni žarki zbudijo drevesa, ki že veselo poganjajo mlade zelene listke. V krošnji se je naselila družina ptic, ki veselo skačejo in pojejo. Piha orkanski veter, ki prevrača drevesa na tla, izruva korenine. Za vsako od nalog imajo učenci eno minuto časa. Igro lahko nadgradimo tako, da drugi otroci ugibajo, kaj njihov sošolec z gibanjem predstavlja. Učenci s pomočjo aktivnosti razumejo, da so živa bitja prilagojena okolju, v katerem živijo, in da se le do določene mere lahko prilagajajo spremembam (Vilhar in Rantaš ur., 2016).

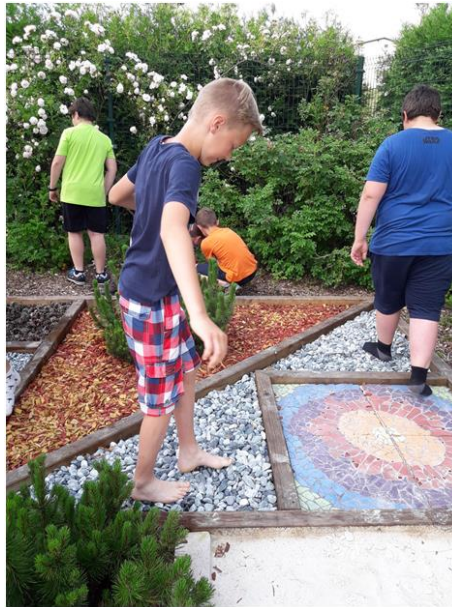
Na OŠ Polzela imamo tudi čutno pot, s katero učence spodbudimo k aktivnemu raziskovanju z vsemi čutili: vonjajo zelišča, tipajo različne naravne materiale, poslušajo brenčanje čebel, lovijo ravnotežje na deblih, opazujejo barve cvetov in postajajo občutljivejši do narave. Hkrati čutna pot ozavešča o drugačnosti med ljudmi, saj jo učenci lahko izkusijo z zavezanimi očmi, v vlogi slepega (slika 2). To je dobra iztočnica za vzpostavljanje medsebojnih odnosov in vrednot. Čutno pot iz slike 2 smo v letošnjem šolskem letu zamenjali z naravoslovno-matematično čutno potjo (slika 3 in slika 4), ki smo jo načrtovali učitelji naravoslovja, matematike, fizike, tehnike in tehnologije, glasbene ter likovne umetnosti. Želeli smo, da vključuje elemente z vseh naštetih predmetnih področij, kot so matematična razmerja, dolžina, ploščina, prostornina, materiali, mozaik iz keramičnih ploščic, cevi uglašene na določene tone, obdelava lesa itd.

Slika 2: Doživljanje čutne poti v vlogi slepega

Slika 3: Skica naravoslovno-matematične čutne poti

Slika 4: Uporaba naravoslovno-matematične čutne poti

4 UČNA RABA ŠOLSKEGA EKOVRTA

Šolski ekovrt učencem omogoča doživljanje izkušnje neposrednega stika z naravo in vrtnarjenjem ter jim pomaga razvijati pozitiven odnos do varovanja narave in lokalne ekološko pridelane hrane. Šolski ekovrt je sodoben učni in vzgojni pripomoček. Z njim lahko obogatimo učenje pri prav vsakem predmetu (Slabe, 2017). V nadaljevanju prikazujem ideje praktičnih primerov vključevanj učnih vsebin v delo z našim ekovrtom.

Naravoslovje, biologija, kemija:

- zgradba rastlin (opazovanje, skiciranje, mikroskopiranje, razmnoževanje),
- kamnine (določanje, razvrščanje, primerjanje, iskanje, nastanek, vrste),
- prst (vrste, nastanek, preperevanje, lastnosti),
- kalitev semen in rast rastlin (rodovitna oz. nerodovitna prst, vlažna oz. suha podlaga, hladen oz. topel prostor, dnevna svetloba oz. tema, veliko ogljikovega dioksida oz. malo ogljikovega dioksida),
- biotska pestrost na vrtu (rastline, živali, bakterije, glive),
- določanje organizmov z določevalnimi ključi (slikovnimi, opisnimi, interaktivnimi),
- izdelava rastlinskih ter živalskih določevalnih ključev,
- vloga organizmov na vrtu (proizvajalci, potrošniki, razkrojevalci),
- abiotski in biotski dejavniki okolja,
- prehranjevalne verige in spleti, rastlinojedci, mesojedci, vsejedci,
- opazovanje razvojnega kroga rastlin in živali,
- spolno in nespolno razmnoževanje,
- kompostiranje, razkroj naravnih in umetnih snovi (zbiranje in opazovanje procesov organskih odpadkov pri spreminjanju v rodovitno prst),
- gnojenje,
- merjenje pH-vrednosti tal,
- določanje ustreznosti rodovitnosti tal za šolski ekovrt,
- vloga živali na vrtu (koristne in škodljive),
- kolobarjenje, dobri in slabi sosede,

- izdelava herbarija,
- plevel (koristen in škodljiv),
- analiza zasaditve rastlinstva, ki nudi plodove v vseh letnih časih,
- vloga samoniklih rastlin,
- ekološka semena (zbiranje, pridelava, sortiranje),
- skrb za pokrivna vrtna tla z rastlinami, zastirko,
- avtohtone rastline,
- invazivne rastline,
- tok vode po rastlini,
- izhlapevanje vode iz rastlin,
- fotosinteza, celično dihanje,
- celice, tkiva, organi, organski sistemi, organizmi,
- zelišča (določanje, učinki, nabiranje, sušenje, shranjevanje),
- sprotna dela z rastlinami (priprava gredic, setev, saditev, nega, pobiranje pridelkov),
- čebele in čebelnjak,
- merjenje trdote vode,
- talne živali (opazovanje, mikroskopiranje, razvrščanje, primerjanje, oblikovanje določevalnih ključev),
- deblo – hrbtnica drevesa,
- korenine, mineralne snovi,
- lov za listi (oblika, zgradba, listne reže, razvrščanje, primerjanje),
- genotip, fenotip, genetska pestrost,
- izolacija DNK,
- gensko spremenjeni organizmi, kloniranje.

Gospodinjstvo:

- priprava zdravih obrokov hrane iz vrta,
- priprava ozimnice iz pridelanih rastlin s šolskega ekovrta,
- ločeno zbiranje odpadkov (organski odpadki),
- priprava sokov, čajev,
- skrb za higieno,
- izdelava mil, krem,
- pletenje, tkanje, šivanje.

Fizika:

- zbiranje deževnice (načrt, uporaba veznih posod za pretok zbrane deževnice v druge posode, oz. iz posode v posodo),
- izhlapevanje vode iz zemlje,
- postavitve vremenske opazovalnice, odzivnost rastlin na veter, temperaturo (določanje pogojev za rast rastlin na podlagi vremena, dnevnih in nočnih temperatur, vlažnosti zraka, zračnega pritiska, smeri vetrov...),
- osvetljenost, smer in jakost svetlobe,
- osmotski tlak,
- namakalni sistem,
- izdelava visoke grede, tople grede, spiralne grede.

Tehnika in tehnologija:

- skrb za vrtno orodje,
- izdelava in postavitve kompostnika,

- izdelava krmilnic,
- izdelava žuželčjega doma,
- pojila za ptiče,
- izdelava hladilne posode, sončne pečice,
- sprotna dela (skrb za leseno hiško, klopi),
- fotografska delavnica (beleženje dogajanj na vrtu).

Matematika:

- izmere zasaditve in postavitve objektov na vrtu z uporabo dolžinskih, ploskovnih in kubičnih mer,
- določanje količine pridelkov z različnimi merskimi enotami (Koliko semen moramo kupiti, če želimo pridelati 10 ton pšenice? Koliko ha zemlje potrebujemo za to? Koliko rastlin lahko zasadimo na gredico 2x5 m, če je razdalja med rastlinami 10 cm?),
- merjenje dreves (dolžina, višina, prostornina, presek debla, krožni izsek, volumen, obseg, Pitagorov izrek),
- določanje višine dreves s pomočjo sence,
- opazovanje rastlin v luči Fibonaccijevega števila,
- načrtovanje grede,
- razvrščanje predmetov iz narave, štetje, deli celote, merjenje poti,
- grafični prikazi, oblikovanje, odčitavanje,
- načrt za izdelavo kompostnika,
- izračun za količino potrebnega materiala za izdelavo kompostnika,
- računanje količine vode v posodah (prostornina, odvisnost količine padavin od časa - funkcije),
- odčitavanje količine padavin v merilni posodi in v ostalih posodah (tabelarična in grafična predstavitev podatkov).

Likovna umetnost:

- slikarstvo (likovne delavnice v letnih časih skozi likovno zgodovino, risanje rastlin, motivov z vrta),
- ustvarimo letne čase z oblačili,
- izdelava šopkov, izdelkov iz suhega cvetja in slame,
- oblikovanje in izdelovanje raznih predmetov za vrt (kipi, posode, lonci),
- izdelava iger za vrt,
- izdelava eko-mask živali, rastlin,
- nariši svoje drevo.

Glasbena umetnost:

- izdelava glasbil iz naravnih materialov (les, listi, cvetovi, plodovi...),
- glasbeno ustvarjanje in poslušanje naravnih zvokov na vrtu,
- izbor glasbenega gradiva na izbrano temo,
- iskanje najlepših rim,
- ob glasbi posnemajo gibanje živali in rastlin,
- animacija z lutkami.

Slovenščina:

- slovensko in latinsko ime rastlin, pravilna uporaba malih in velikih črk pri imenih,
- izbor literarnih del, kjer so opisane rastline, živali in dogajanja na vrtu,
- ustvarjanje besednih del na temo vrt,
- fantazijski spisi (Sem jabolko...),

- literarna delavnica o rajskem vrtu, čarobnih rastlinah,
- zgodilo se je – poročanje v živo na RTV,
- izbor literature v kateri rastline ključno spremenijo usodo junakom,
- iskanje najlepših rim,
- raziskovanje razvoja imen rastlin in geografskih elementov,
- uporaba različnih imen za rastline na vrtu,
- pesmi, deklamacije, uganke.

Tuji jezik:

- izdelava slovensko-angleško-nemškega (slikovnega) slovarčka rastlin, vrtnega orodja,
- ustvarjanje besednih del na temo vrt.

Geografija:

- geografska imena rastlin,
- trajnostno gospodarstvo,
- raziskovanje reliefa, kamnin, lege,
- opazovanje podnebja, vodnih virov,
- potovanje sonca in osvetljenost,
- avtohtone rastline,
- podnebne spremembe.

Zgodovina:

- izvor rastlin,
- avtohtone vrste,
- stara imena rastlin,
- pozabljene rastline,
- pridelava včasih in danes, vrt skozi različna zgodovinska obdobja,
- pripomočki za delo na vrtu nekoč in danes.

Državlјanska in domovinska vzgoja, kultura ter etika:

- sprejemanje odločitev za ravnanje v okolju, interakcijske igre,
- vzgoja sadik (osebnostna rast),
- medsebojno sodelovanje, reševanje problemov.

Športna vzgoja:

- umestitev naravnih orodij za rekreacijo na vrtno površine,
- razgibavanje, gibanje, pridobivanje moči, aktivno sodelovanje pri obdelavi vrta (lopatanje, okopavanje, rahljanje zemlje, čiščenje vrta, grabljanje, zalivanje, pletje),
- vožnja samokolnice,
- grabljenje pokošene in posušene trave,
- joga za otroke,
- živalski krog – pantomima,
- bodi drevo za 15 min – posnemaj drevo in njegovo gibanje.

Računalništvo:

- risanje prostorske forme gredic, vrta na fantazijski način s pomočjo risarskih pripomočkov.

V nadaljevanju je predstavljen model učne rabe šolskega ekovrta na temo kompostiranje – medpredmetno.

- Matematika: Učenci naredijo načrt za izdelavo kompostnika različnih velikosti. Izračunajo količino potrebnega materiala za izdelavo kompostnika (računanje površine, prostornine itd.).
- Tehnika in tehnologija: Izvedba in postavitve kompostnika.
- Gospodinjstvo: Ločeno zbiranje odpadkov, načrt ter izvedba zbiranja organskih odpadkov iz učilnic, hodnikov, kuhinje itd.
- Naravoslovje: Prst in postopek razgrajevanja v različno velikih kompostnikih oziroma različno zrelih kompostih. Talne živali, opazovanje, mikroskopiranje, skiciranje, razvrščanje, primerjanje, oblikovanje določevalnih ključev, fotografiranje. Gnojenje in pomen kolobarjenja, mineralne snovi.
- Likovna umetnost: Izdelava slikovnega določevalnega ključa za talne živali.
- Slovenščina: Pisanje domišljjskega spisa: Sem jabolčni ogrizek, Jaz kompostnik itd.
- Tuji jezik: Prevajanje imena določenih talnih živali v tuji jezik.
- Športna vzgoja: Grabljenje pokošene in posušene trave. Premetavanje kompostnega kupa. Vožnja samokolnice.

5 ZAKLJUČEK

Vsakdanje življenje današnjih otrok se večinski del dneva odvija v šolskih prostorih. Čas je, da se pouk večkrat pomakne v manj formalne prostore nabiranja znanja in novih izkušenj, kjer se učenci lažje sprostijo, se igraje marsičesa naučijo in so čuječni. Čas je, da čuječnost potrka na šolska vrata.

Idealno okolje za izkustveno učenje in bolj kakovosten pedagoški proces je zagotovo učilnica v naravi. Šolski ekovrt je zelo priročen, ker je na šolskem dvorišču in učitelji nismo obremenjeni z iskanjem spremljevalcev. Učenci so z izkustvenim učenjem bolj motivirani in zavzeti za delo ter pridobivajo spretnosti komunikacije in sodelovanja z drugimi. Učenje skozi lastno izkušnjo razvija občutljivost do sebe in drugih ter povečuje sposobnost življenja oziroma empatije v drugega. Učenci razvijajo sposobnosti prilagajanja novim okoliščinam, saj se morajo znajti v nepredvidljivih, kompleksnih situacijah. Znanje, pridobljeno z izkustvenim učenjem, je trajnejše in bolj uporabno, ker razvija zmožnost celovitega dojetja in sinteze.

Šolski ekovrt učencem omogoča doživljanje izkušnje neposrednega stika z naravo in vrtnarjenjem ter jim pomaga razvijati pozitiven odnos do varovanja narave in lokalne ekološko pridelane hrane. Vsebine in delo ekovrta so interdisciplinarno zasnovane, tako da povezujejo znanje naravoslovnih in družboslovnih predmetov, ter omogočajo kakovostne učne ure v naravi. Tak način dela predstavlja pomembno dopolnitev poučevanja na vseh predmetnih področjih. Šolski ekovrt je idealno okolje za vir znanja, čustev in navdiha.

Literatura in viri

1. Černetič, M., 2017. Čuječni pristop pri delu z otroki in mladostniki. Šolsko svetovalno delo, 21 (1), 37-42.
2. Golob, N., 2006. Vloga doživljajsko izkustvenega učenja pri doseganju naravoslovnih ciljev okoljske vzgoji na razredni stopnji: doktorska disertacija. Univerza v Ljubljani.
3. Krajncan, M., 2007. Osnove doživljajske pedagogike. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
4. Marentič Požarnik, B., 1987. Nova pota v izobraževanju učiteljev. Ljubljana: DZS.
5. Marentič Požarnik, B., 2000. Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.

6. Slabe, A., 2017. Šolski ekovrtovi. Ljubljana: Inštitut za trajnostni razvoj.
7. Škobalj, E., 2017. Čuječnost in vzgoja. Maribor: Ekološko-kulturno društvo za boljši svet.
8. Vilhar, U. in Rantaš, B., 2016. Priročnik za učenje in igro v gozdu. Dostopno na: [http://eprints.gozdis.si/2052/1/Prirocnik_za_ucenje_in_igro_v_gozdu_9_10_\(1\).pdf](http://eprints.gozdis.si/2052/1/Prirocnik_za_ucenje_in_igro_v_gozdu_9_10_(1).pdf), dne 5. 8. 2019.

KATJA SMODIČ
OŠ BELTINCI

SPODBUDNO UČNO OKOLJE - POLETNA ŠOLA V NARAVI

Povzetek

V ospredju poučevanja v današnji šoli ni več oddelek učencev, temveč učeča se skupnost. Učitelj ustvarja učne situacije, v katerih dodeli učencem avtentične naloge, ki jim pomenijo učni izziv, obenem pa spodbujajo notranjo motivacijo.

Na osnovni šoli Beltinci poteka šola v naravi že vrsto let in je v razširjenem programu devetletne šole. V zadnjih letih izvajamo poletno šolo v naravi v Baški na Hrvaškem v tretjem razredu. Poteka ob koncu šolskega leta. Učitelji tako lahko dobro spoznamo svoje učence in čas prilagajanja je krajši, saj imajo možnost vzpostaviti pozitivne stike v prijetnem, sproščenem okolju. Sama učna snov o primorskem svetu je tako bolj privlačna, učenci se raje učijo, ker so bolj motivirani.

V prispevku podajam in opisujem vlogo učitelja v šoli v naravi, aktivne učne metode, ki v učnem okolju izven šole postanejo same sebi namen. Ob tem pa podajam premišljeno razpravo o izbiri in povezavi metod / strategij, ki optimalno pripeljejo do zastavljenih ciljev.

Gljučne besede: šola v naravi, aktivne učne metode, motivacija, učni izzivi.

A STIMULATING LEARNING ENVIRONMENT - SUMMER SCHOOL IN NATURE

Abstract

At the forefront of teaching in today's elementary school is no longer the students' department, but the learning community. The teachers creates learning situations in which he assigns students authentic tasks that are challenging for them whole stimulating internal motivation. Beltinci Elementary school has been in the wild for many years and is in the extended nine year school program. In recent years, we have been conducting a third grade summer school in nature in Baska, Croatia. We have summer school at the end of the school year. Teachers can get to know their students well and adaptation time is shorter as they have the opportunity to make positive contacts in a comfortable, relaxed environment. The substance of the coastal world itself is thus more attractive, the students prefer to learn because they are more motivated. I outline and describe the role of the teacher as a coordinator in the school in nature, active teaching methods that become an end in themselves an alearning environment outside the school. At the same time, I give a thoughtful discussion on the selection and linking of methods / strategies that optimally lead to the set goals (educational and functional).

Keywords: school in nature, active teaching methods, motivation, learning challenges.

UVOD

Seneka je dejal: »Ne za šolo, ampak za življenje se učimo«. Tako je treba pripravljati tudi mladi rod. Življenje ni samo poklicno in akademsko delo, ampak je tudi prosti čas, torej tisto, kar človek počne v vsakdanjem življenju. S telesno vzgojo navajamo učence na zdrav način življenja s tem, da jim privzgajamo higienske navade in ljubezen do narave, saj se bodo vračali k njej tudi pozneje kot odrasli s svojimi družinami. Prav to pa je šola v naravi, pa naj bo ob vodi, v planinah ali na snegu. Učinkovit tovrstni vzgojno-izobraževalni program bi moral spremljati učenca že od prvega razreda dalje, saj je otrok v tem starostnem obdobju izredno dojemljiv za spoznavanje in ekološko obnašanje do narave. Prav tako pa so otroci željni športnih aktivnosti in te jim je potrebno zagotoviti in približati na najbolj ustrezen način. V današnjem času, ko so starši prezaposleni, ko tudi narašča število mestnega prebivalstva, ko otroci veliko preveč posegajo po modernem svetu tehnike, televizije in računalnikov, se nezavedno oddaljujejo od narave, športnih aktivnosti in vsega, kar jim ponuja narava.

V svojem prispevku opisujem izvedbo šole v naravi na Osnovni šoli Beltinci in predstavljam vlogo učitelja v šoli v naravi, aktivne učne metode, ki v učnem okolju izven šole postanejo same sebi namen. Ob vsem pa podajam tudi premišljeno razpravo o izbiri in povezavi metod / strategij, ki optimalno pripeljejo do zastavljenih ciljev (izobraževalnih, funkcionalnih in vzgojnih).

1 OPREDELITEV ŠOLE V NARAVI

Šola v naravi je posebna oblika vzgojno-izobraževalnega dela, ki temelji na tem, da ves oddelek odide za nekaj časa v drugačno naravno okolje, kot smo ga vajeni doma, in nadaljuje vzgojno-izobraževalno delo, v katerem večji del zavzemajo telesnovzgojne vsebine. To niso počitnice. Vzgojno-izobraževalno delo poteka po skrbno načrtovani vsebinski pripravi. Poudarek je predvsem na raziskovanju okolja in odkrivanju prepletenosti ter soodvisnosti med pojavi in procesi. Znanje, ki ga učenci pridobijo v šoli v naravi, je znanje iz neposrednih izkušenj v okolju, ki se nato pri nadaljnjem pouku razširja in pogloblja. Naloge so različne. Pri nekaterih učenci natančno opazujejo, pri drugih si pomagajo s strokovno literaturo, rišejo risbe, dopolnjujejo sestavke, rešujejo križanke in počnejo marsikaj zanimivega. Seveda pa je opazovanje narave ena izmed dejavnosti, ki ponuja največ zadovoljstva. (Golub, Gumilar, 2003)

2 NAČELA PROGRAMA ŠOLE V NARAVI

Golub in Gumilar (2003) poudarjata, da mora pri organizaciji šole v naravi šola upoštevati načelo enakih zmožnosti in prostovoljnosti, se pravi učencem pomagati, katerih starši ne zmorejo zagotoviti sredstev za vključenost otroka v program, upoštevati posebnosti posameznika (npr. zdravstveno stanje), zagotoviti ustrezen program za učence, ki se ne vključijo v šolo v naravi.

1. Program šole v naravi mora biti oblikovan tako, da omogoča in spodbuja povezovanje med disciplinarnimi znanji (uresničuje in prepleta medpredmetne vsebine, npr. okoljsko vzgojo, šport itd.).
2. Uvaja in spodbuja različne oblike in metode dela, predvsem tiste, ki jih specifična organizacija dela omogoča, npr. terensko, projektno delo in skupinsko delo.
3. Konkreten program mora biti sestavljen tako, da zagotavlja uresničitev ciljev iz različnih področij.

4. Program šole v naravi mora biti naravnani tako, da spodbuja sodelovanje z okoljem, razvija nove oblike sodelovalnega in skupinskega učenja.
5. Program mora zagotoviti tudi avtonomnost učitelja, podpirati njegovo strokovnost in odgovornost oz. omogočiti šoli suvereno izbiro vsebin in ciljev šole v naravi.
6. Program učencu omogoča sooblikovanje vsebin, predvsem pristočasne aktivnosti.
7. Šola v naravi je posebna organizacijska oblika dela, temeljiti mora namreč na izvedbi zunaj šolskih prostorov, po možnosti celo izven urbaniziranih okolij.

3 NAMEN IN CILJI ŠOLE V NARAVI

Šola v naravi je predvsem dolgoročna naložba. Z vsebinami, ki jih pri pouku na šoli ni mogoče posredovati, učitelj približa učencem naravo in jih seznanja z različnimi vsebinami zdravega načina življenja v prostem času. Z takšno obliko vzgojno-izobraževalnega dela skušamo učence navajati predvsem na samostojnost, pristen odnos do narave in na preživljanje prostega časa tako ali drugače. V naravnem okolju, predvsem v poletni šoli v naravi skušamo tako izrabiti vse priložnosti za pridobivanje novih spoznanj o naravi, družbi ter s tem širimo otrokovo obzorje, spodbujamo njegovo osebnostno rast in poskrbimo za gibalne dejavnosti.

4 PROGRAM POLETNE ŠOLE V NARAVI NA OŠ BELTINCI

Na osnovni šoli Beltinci izvajamo poletno šolo v naravi v tretjem razredu v Baški na otoku Krku. Kot prioriteta dejavnost je izvedba 20-urnega plavalnega tečaja, ki ga učenci morajo opraviti v obliki obveznega programa. Vse ostale dejavnosti učitelji – razredniki načrtujemo dosledno, kot obliko pristočnega preživljanja ob morju. Načrtovanje konkretnega programa šole v naravi poteka v sodelovanju s starši in z učenci, kjer predvidimo cilje, vsebine in oblike dela, izvedbo dejavnosti, dnevno rutino, skrb za zdravje in počutje otrok ter vlogo sodelujočih v posameznih aktivnostih.

Pri izboru učnih oblik in metod dela v šoli v naravi vselej upoštevamo posebnosti in možnosti, ki nam jih daje organizacija dela. Pri tem izbiramo med projektnim delom, skupinskim delom, terenskim delom, ter izbiro oblik dela, ki omogočajo medpredmetno povezovanje. Načrtovanje izvajanja programa temelji na timskem delu učiteljev, ki organiziramo in kooperativno usmerjamo sodelovanje z organizatorjem programa. Pred samim odhodom se učitelji ter ostali spremljevalci poučimo o možnostih ukrepanja v zvezi z zdravstveno oskrbo otrok, na roditeljskem sestanku seznanimo starše o vseh postopkih, nevarnostih in možnostih ukrepanja (varnostni načrt), ki potem s soglasjem potrdijo, ali bodo otroka vključili v šolo v naravi ali ne.

4.1 IZVEDBENA RAVEN

V šolskem letu 2018/2019 se je poletne šole v naravi udeležilo 69 učencev ter 8 učiteljev spremljevalcev, od tega smo bili trije razredniki, en učitelj spremljevalec ter štirje učitelji z licenco za učenje plavanja. Vseskozi so učenci bili razdeljeni v dve skupini, po predhodno opravljenem preizkusu plavanja. Poleg 20-urnega tečaja plavanja smo izvedli v šoli v naravi še številne aktivnosti, kjer so učenci pridobivali na spretnostih, ki na podlagi lastnih izkušenj in izkušenskega učenja pripeljejo do kakovostnega samostojnega učenja. Učenci so tako aktivno gradili svoje znanje, ga primerjali in povezovali z že obstoječim. Z učinkoviti učnimi metodami smo ustvarili spodbudno učno okolje, v katerem so bili učenci motivirani, aktivni in so razvijali svoja močna področja.

Ker šola v naravi od učitelja zahteva vsakoletno temeljito pripravo na vzgojno-izobraževalno delo, se učitelji že nekaj let poslužujemo delovnega zvezka, ki smo ga priredili prav za namene šole v naravi. To je sicer snopič listov, katerega učenci prejmejo v šoli v naravi. Cilji, dejavnosti in vsebine v delovnem zvezku so v skladu z učnimi načrti različnih predmetov. Tako nenehno nastajajo medpredmetna povezovanja in prepletanja različnih predmetnih področij. V delovnem zvezku se posvetimo raziskovanju živalskega in rastlinskega sveta ob in v morju, spoznavamo značilnosti primorske pokrajine, spoznamo bonton, pravila lepega vedenja kot gosti, opazujemo, merimo, razvrščamo ter vnašamo podatke v preglednice. Poudarek je predvsem na raziskovanju okolja in odkrivanju prepletenosti ter soodvisnosti med pojavi in procesi. Znanje, ki ga učenci pridobijo iz neposrednih izkušenj v okolju, se pri skupnih učnih urah razširja in pogloblja. Prednost takega delovnega zvezka je tudi, da učenci ne izgubljajo listov, ostane pa tudi kot lep spomin na šolo v naravi.

5 SKLEPNE MISLI

Učitelji, ki izvajamo poletne šole v naravi, izkoristimo naravno okolje kot priložnost za pridobivanje novih spoznanj, širjenje obzorij in gibanje. V šoli v naravi so učenci ves dan skupaj. Bivajo v skupnih prostorih, opravljajo skupna dela, se družijo, podrejajo skupnim pravilom, se skupaj igrajo, učijo in zabavajo, torej je to velika priložnost za razvijanje medsebojnih odnosov. Marsikateri učenec, ki se pri delu v razredu ne more uveljaviti, ima v šoli v naravi dovolj priložnosti, da se uveljavi na drugačen način. Učitelji, ki imamo s šolo v naravi veliko izkušenj, ugotavljamo, da neprilagodljivi učenci v šoli v naravi največkrat niso problematični, zlasti, če jim damo pobudo in najdemo priložnost, da se izkažejo na pozitiven način. V šoli v naravi ima učitelj nešteto možnosti, da s pomočjo različnih metod in oblik dela pripelje učence do kakovostnega znanja. S tem učitelj izvaja pouk, ki temelji na dejstvu, da njegovi učenci pridobijo različna znanja in veščine, ki jih bodo uporabili v vsakdanjem življenju. Tak pristop, v katerem se učenci učijo učiti, pa je vsekakor pomemben pristop za učinkovito učenje v sodobni osnovi šoli. In marsikateri pristop lahko uresničimo prav v šoli v naravi, ki nenazadnje učencem pusti lepe in prijetne spomine ter je odlična naložba za vse življenje.

Literatura in viri

1. Golub, Z., Gumilar, M. (2003). Na poti proti morju in soncu: poletna šola v naravi. Ljubljana: Educa.
2. Joseph, C. (1994). Približajmo naravo otrokom. Celje: Mohorjeva družba.
3. Kristan, S. (1998). Šola v naravi. Radovljica: Didakta.

ŠPELA STANEK
OSNOVNA ŠOLA SAVA KLADNIKA SEVNICA
DNEVNIK UČENJA

Povzetek

Na OŠ Sava Kladnika Sevnica učenec opravi 866 ur angleščine. V učnem načrtu je cilj osnovnošolskega pouka angleščina visoko zastavljen. Po drugi strani izkušnje kažejo, da učenci snov, ki so jo znali na ocenjevanju, zelo hitro pozabijo. Specifika učenja angleščine - spiralno učenje - tega ne dopušča. Za spiralno učenje je značilno, da se najprej učijo osnove, nato pa podrobnostim, zato je ključno, da ima učenec predznanje, saj brez tega ne more usvojiti nove snovi. Kako pripraviti učence k rednemu sprotnemu učenju? V šol. letu 2017/18 sem uvedla dnevnik učenja, ki se je izkazal za učinkovitega. Kljub začetnemu nasprotovanju so učenci dnevnik dobro sprejeli, saj jim je dal občutek nadzora nad znanjem in delom. Postali so samozavestni in ponosni na svoje delo. Dnevnik omogoča formativno spremljanje, saj podam komentar in usmeritve za nadaljnje delo. Omogoča interpretacijo rezultatov ocenjevanja in je osnova za razgovor z učencem in starši glede dosežkov, napredka ter izboljšav.

Ključne besede: dnevnik učenja, sprotno učenje, trajno znanje, vseživljenjsko učenje

LEARNING DIARY

Abstract

At Savo Kladnik Primary School Sevnica pupils spend 866 hours learning English. The national curriculum sets very high goals, since it expects them to be confident, autonomous and efficient English language users who possess abilities of lifelong learning. However, the reality is that much of the knowledge pupils learn seems to be forgotten after the last exam. However, the specific of language teaching is that it is based on spiral learning. That is a technique where first the basic facts of a subject are learned. After the learning progresses, more details are introduced. Consequently forgetting the previous knowledge is not an option at learning a foreign language.

How to promote efficient learning skills and persuade pupils to revise school material on daily basis?

In school year 2017/18 I decided that pupils were going to write their personal learning diary. After initial struggles it became popular with learners and the results were visible after two months.

It enabled pupils to gain overview and control over their learning, which resulted in self-confidence and pride over their work and progress. On the other hand, the learning diary contains elements of formative assessment since students receive regular feedback, guidelines and comments on their work and learning strategies. Finally, the diary provides an insight into pupils' commitment and difficulties. It can be used to comment on individual's exam results and as basis of self-improvement.

Keywords: learning diary, daily revision, effective learning, lifelong learning

1 UVOD

Na OŠ Sava Kladnika Sevnica se od leta 2014 učenci učijo angleščino od prvega razreda dalje. Otroci se torej učijo angleščino, še preden znajo pisati in brati v maternem jeziku. Učenje angleščine poteka vzporedno z učenjem materinščine, kar kaže na pomemben položaj angleščine v slovenskem kurikulumu. V prvem triletju je angleščini namenjenih 210 ur, v drugem 315, v tretjem pa 341.

V devetih letih izobraževanja na OŠ Sava Kladnika Sevnica naš učenec opravi 866 ur angleščine. Glede na število ur predmeta, se angleščina uvršča na tretje mesto. Na prvem mestu je slovenščina s 1631,5 urami in na drugem matematika s 1318 urami.

Cilji učenja angleščine v prvem triletju so: poslušanje in slušno razumevanje, govorno sporočanje in sporazumevanje ter posredovanje ali mediacija. Branju in bralnemu razumevanju ter pisanju in pisnemu sporazumevanju je namenjene več pozornosti šele proti koncu tretjega razreda. (Pevc Semec in dr., 2013)

V drugem triletju učenci nadaljujejo z razvijanjem strategij poslušanja in slušnega razumevanja, sporazumevalnimi strategijami ter usposabljanjem za osnovno govorno sporazumevanje in sporočanje v angleškem jeziku. Na področju branja učenci, na podlagi veščin, razvitih v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju, še razvijajo osnovne bralne veščine (natančnost branja – dekodiranje) in preproste bralne učne strategije (predvsem razumevanje in delno interpretacijo). Na področju pisanja in pisnega sporazumevanja se usposobijo za temeljno pisno sporočanje in sporazumevanje: tvorijo kratka stvarna in domišljajska pisna besedila o njim najbližjih temah. (Andrin in dr., 2016)

V tretjem triletju, na področju vseh veščin, učenci še razvijajo nedosežene cilje iz drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja, ti pa se tudi nadgrajujejo in širijo.

Cilj osnovnošolskega pouka angleščine je samozavesten, suveren, spreten in učinkovit uporabnik angleščine ter »vseživljenjski učenec«. (Andrin in dr., 2016)

2 IZZIVI POUČEVANJA ANGLEŠČINE

Iz prej napisanega je razvidno, da se sodoben pouk angleščine osredotoča na sporazumevalne zmožnosti in ne več na posamezne sklope besedišča in slovnične strukture. Od učenca se pričakuje funkcionalno in ne deklerativno znanje jezika. Učenec mora besedišče in jezikovne strukture uporabljati v resničnih situacijah na vseh ravneh: bralni, slušni, govorni in pisni.

Če imamo na eni strani zelo ambiciozen učni načrt, imamo na drugi učence, ki si želijo hitrih in dobrih rezultatov z minimalno vložena dela. Besede, kot so vztrajnost, redno delo in sprotno učenje, so jim tuje. Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja učitelju ni kaj prida v pomoč, saj prepoveduje sestavljene ocene in s tem sprotno ocenjevanje posameznih manjših sklopov učnih vsebin. Rezultat tega je, da se veliko učencev ne uči sproti. Učijo se kampanjsko, posledica tega pa je nepovezano, pomanjkljivo in kratkoročno znanje. Pogosto se zgodi, da vsebin, ki so jih »znali« prejšnje leto, v naslednjem šolskem letu ne znajo oz. sploh ne vedo, da so se jih učili.

Specifika učenja tujega jezika je, da poteka spiralno. To pomeni, da, namesto da poskušamo usvojiti neko področje v celoti, določeno znanje usvajamo postopoma in s ponovitvami, kar omogoča utrjevanje znanja skozi čas. Vsakič, ko učenec pride v stik z določeno temo, poglobi in izboljša raven znanja. To pomeni, da se snov, ki se je učimo, nadaljuje in je osnova za nadaljnje učenje. Na primer: v 5. razredu se učenci učijo dneve in mesece. V 6. razredu to

snov ponovimo in dodamo vrstilne števnike, s čimer se naučijo izražati datume. Kdor se je slabo naučil snov 5. razreda, bo imel velike težave s pisanjem datumov. V kolikor se pomanjkljivosti v znanju ne odpravijo, se težave samo še poglobljajo.

Trajno, povezano in poglobljeno znanje je mogoče razviti le s sprotnim delom in učenjem. Sprotno delo namreč učencu omogoča lažje sledenje učni snovi, nerazumevanje snovi se hitreje odpravi, pred ocenjevanjem znanja ni potrebno učenje, temveč le utrjevanje oz. ponavljanje. Sportno delo/učenje od učenca zahteva vztrajnost, organiziranost in red, kar je v nasprotju z vrednotami sodobnega časa, to je čim boljši rezultat v čim hitrejšem času z minimalnim vložkom.

3 DNEVNIK UČENJA

Pomankljivo, plitko in nepovezano znanje učencev, visoka pričakovanja staršev ter ambiciozne zahteve učnega načrta so mi kar nekaj časa predstavljale nerešljiv problem. Kako pripraviti učence k sprotnemu učenju, to je, da bi redno in sistematično vadili novo besedišče in slovnične strukture? Rezultati pisnih ocenjevanj so kazali, da se učenci slabo in neredno učijo pravilnega zapisovanja besedišča. To so potrdile tudi razlike med ocenami ustnega in pisnega ocenjevanja, saj so bile prve za eno do dve oceni višje. Pri ustnem ocenjevanju pravi zapis namreč ni kriterij ocenjevanja. Tudi na nacionalnem preverjanju znanja so učenci dosegali najslabše rezultate ravno pri nalogah besedišča.

V šolskem letu 2017/2018 se mi je utrnila ideja o dnevniku učenja. Povod zanj so bili slabi rezultati pisnega ocenjevanja v 6. razredih. Glede na št. ur, ki so bile namenjene utrjevanju in preverjanju, sem bila z rezultati ocenjevanja nezadovoljna. Statistika pridobljenih ocen je bila sledeča: 4 nezadostne, 11 zadostnih, 6 dobrih, 4 prav dobre in 0 odličnih ocen. Najbolj pereče se mi je zdelo število zadostnih ocen oz. to, da je 15 učencev (60%) doseglo manj kot 65% na pisnem ocenjevanju. Sklenila sem, da bom učence prislila k sprotnemu učenju s pisanjem »dnevnika učenja«.

Učencem in njihovim staršem sem napisala obvestilo, v katerem sem pojasnila vzroke za slabe rezultate pisnega ocenjevanja. Kot glavni razlog sem navedla slabo in neredno učenje. V nadaljevanju sem pojasnila specifikko učenja tujega jezika, t.j. spiralno učenje. V nadaljevanju sem razložila pojem »učinkovito učenje« z naslednjimi besedami:

»Učinkovito učenje pomeni 20 – 30 min dnevnega učenja oz. vadbe besedišča in slovničnih pravil. Po učenju opraviš domačo nalogo. Učiš se osredotočeno in v miru, brez motečih dejavnikov (TV, telefon, računalnik in druga avdio-vizualna sredstva). Pri nalogah vedno preveri pravilnost zapisa z učbenikom. Namesto »ne znam« raje poišči snov v učbeniku in uporabi slovar. Snov, ki ti dela težave, posebej označi in ji pri učenju posveti več pozornosti. Če česa ne razumeš, si to označi in vprašaj pri pouku v času, ko preverjamo domačo nalogo.«

Sledila so navodila glede pisanja. Od 21. 11. 2017 dalje je vsak učenec začel voditi dnevnik učenja. Pisal ga je v šolski zvezek, z zadnje strani. Kdor je želel, je lahko vodil dnevnik v posebnem zvezku. Večina se jih je odločila za poseben zvezek, kar se je izkazalo za bolj prikladno, saj sem lahko v tem primeru dnevnik pregledala tudi med individualnim delom oz. sem ga lahko zadržala in učencu vrnila naslednjo uro.

V nadaljevanju navodil sem opredelila, kaj je potrebno zapisovati v dnevnik. Učencem je bilo naročeno, naj v dnevniku vadijo zapisovanje besed (npr. 10-krat besedišče, ki spada pod »Geography«), slovnična pravila (npr. pretvarjanje samostalnikov iz ednine v množino) in drugo snov (npr. zapis datumov).

Učenci so dnevnik pisali po vsaki uri angleščine oz. štirikrat na teden. Zraven vsakega vpisa so zabeležili datum (po angleško). Ob sobotah, nedeljah in praznikih ter med počitnicami dnevnika ni bilo potrebno pisati. Vodenje dnevnika sem preverjala prvo uro v tednu, ko sem imela oddelek na urniku. Opravljanje dnevnika sem redno beležila v eAsistentu.

Motivacija za opravljanje dnevnika je bila obljuba učencem, da bom tistim, ki redno in skrbno opravljajo dnevnik učenja, to upoštevala pri zaključni oceni. Učenci, ki tega ne bodo počeli, bodo, v primeru, da so med oceno, morali znanje še dodatno izkazati. Poleg tega so učenci, ki so obiskovali dopolnilni pouk, lahko svoje delo pri dopolnilnem pouku beležili v dnevnik učenja.

Obvestilo so morali učenci prilepiti v zvezek, ga podpisati ter dati v podpis staršem. Kako so učenci sprejeli novo »veliko« obveznost? Sprva so bili šokirani, sledilo je negodovanje, slaba volja in upiranje. Starši so v večini dnevnika sprejeli z odobravanjem. Učinek sprotnega pisanja dnevnika učenja se je pokazal že pri naslednjem ocenjevanju, dva meseca pozneje. Statistika pridobljenih ocen je bila tokrat sledeča: 2 nezadostni, 2 zadostni, 11 dobrih, 7 prav dobrih in 2 odlični oceni. Večina učencev je izboljšala rezultat za eno oceno, posamezniki tudi za dve. Učenci so uvideli, da sprotno delo obrabi sadove.

Z gotovostjo lahko trdim, da je k realizaciji dnevnika učenja občutno prispeval »Protokol o domačih nalogah«. Ta namreč zavezuje učenca k rednemu opravljanju domačih nalog s tem, da po petih neopravljenih domačih nalogah razrednik skliče sestanek s starši in učencem. V primeru nadaljevanja neopravljanja nalog sledijo nadaljni ukrepi.

Sčasoma je večina dnevnika popolnoma sprejela, nekateri so ga pisali tudi med počitnicami, čeprav jim to ni bilo potrebno. Najbolj zagnani so v šolskem letu popisali dva ali celo več A4 zvezkov. S pisanjem dnevnika so učenci pridobili občutek nadzora nad svojim znanjem in delom, postali so bolj samozavestni in ponosni na opravljeno delo. Priznali so, da je redno pisanje dnevnika veliko manj »mučno« kot večurno učenje dan ali nekaj dni pred pisnim ocenjevanjem. Presenečeni so bili, kako dobro so se odrezali na ocenjevanju, čeprav so dan pred pisnim ocenjevanjem za učenje porabili manj časa kot prej. Uvideli so, da imajo lahko nadzor nad učenjem ter da se z rednim delom in dobro organizacijo lahko veliko doseže. Največji napredek je bil pri učencih, ki so se držali usmeritev in priporočil glede zapisov v dnevnik. Nekateri so slepili sami sebe in več strani popisali z miselnimi vzorci, ki so vsebovali največ pet besed, spet drugi so pisali s trikratnimi presledki ipd.

Druga dobra lastnost dnevnika učenja je, da omogoča interpretacijo rezultatov ocenjevanja. Po ocenjevanju sem z vsakim učencem imela kratek razgovor, kaj je znal dobro, kaj mora izboljšati, kje so vzroki za težave ter na kaj naj se osredotoči v dnevniku učenja. V primeru slabih ocen sva skupaj odprla dnevnik učenja in odgovori so bili na dlani.

4 NADGRADNJA IN IZBOLJŠAVE

Dnevnik učenja se je izkazal za učinkovito metodo sprotnega učenja, zato sem z njim nadaljevala tudi v šolskem letu 2018/2019. Na novo sem ga uvedla v 5. razredu, nadaljevala v 6. ter nadaljevala s prvo generacijo v 7. razredu. Tokrat je prišlo do manjšega neodobravanja s strani staršev učencev 5. razredov, predvsem zaradi drugačnega tolmačenja navodil. Rezultat tega je bila izboljšava - diferenciacija dnevnika, in sicer, da se starši učencev z učnimi težvami oglasijo na govorilnih urah, kjer dorečemo obseg in vsebino dnevnika. Kljub začetnemu nezadovoljstvu so starši petošolcev uvideli koristi dnevnika, saj so učenci porabili veliko manj časa za pripravo na ocenjevanje znanja. Učenci so namreč snov že vadili, potrebno jo je bilo le ponoviti in utrditi.

V šolskem letu 2019/2020 sem vpeljala dnevnik učenja tudi v 8. in 9. razred. V teh oddelkih sem si zadala, da bo dnevnik veliko bolj voden z moje strani (natančne usmeritve za delo) ter diferenciran, glede na zmožnosti učencev. Končni cilj je, da vsi učenci uspešno opravijo šolsko leto, brez popravnih izpitov.

5 ZAKLJUČEK

Menim, da dnevnik učenja predstavlja dodano vrednost v poučevanju angleščine, saj učence spodbuja k rednemu sprotnemu delu, ki je nujno za trajno in poglobljeno znanje jezika.

S pisanjem dnevnika učenci pridobivajo občutek nadzora nad svojim znanjem in delom, to jih navdaja s samozavestjo in ponosom nad opravljenim delom. Po drugi starni dnevnika učenja vsebuje elemente formativnega spremljanja, saj dnevnik redno pregledujem ter podam komentar in usmeritve za nadaljnje delo. Nenazadnje dnevnik učenja omogoča interpretacijo rezultatov ocenjevanja in je podlaga za razgovor z učencem in starši glede dosežkov, napredka ter morebitnih izboljšav.

S tem se močno približamo cilju osnovnošolskega pouka angleščine, ki je zapisan v učnem načrtu, to je samozavesten, suveren, spreten in učinkovit uporabnik angleščine ter »vseživljenjski učenec«.

Literatura in viri

1. Andrin, A., Eržen, V., Kogoj, B., Lesničar, B. (2016). Učni načrt. Program osnovna šola. Angleščina. Ljubljana. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_anglescina.pdf
2. Katica Pevec Semec ... [et al.] (2013). Učni načrt. Program osnovna šola. Tuji jezik v 2. in 3. razredu. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_TJ_2_in_3_razred_OS.pdf

TINA STANIČ
ŠC NOVA GORICA

V ŽIVO JE BOLJ ZANIMIVO

Povzetek

Prispevek predstavlja enega izmed možnih načinov izkustvenega učenja in sicer pri pouku geografije. Na kakšen način s terenskim delom, opazovanjem in preučevanjem pojavov v naravi, spoznavati in preučevati razgibano kraško pokrajino. Učenje »v živo« je vedno bolj zanimivo, kot teoretična razlaga v učilnici. Ključno pa je predvsem to, da so rezultati in učinkovitost takšnega dela neprimerno boljši, učenci so bolj zainteresirani in odprti za sodelovanje. V sklopu terenskega dela, se uporablja tudi IKT tehnologija, oziroma tako imenovani LabQuest merilniki, s katerimi se lahko meri različne parametre. V konkretnem primeru so predvideni merilci za temperaturo, vsebnost CO₂ v zraku, radioaktivnost in zračni pritisk. Dobljene rezultate se, po vrnitvi v šolske klopi, analizira. Ugotavlja se vzročno-posledična povezava med izmerjenimi vrednostmi.

Ključne besede: geografska ekskurzija, terensko delo, kraški relief, Škocjanske jame, kraški pojavi

LEARNING LIVE

Abstract

The article represents one of the possible ways of experiential learning at geography. In what way, with fieldwork, observation and study of phenomena in nature, learn about and study the diverse karst landscape. Learning live, it's always more interesting than the theoretical explanation in the classroom. The key is, in particular, that the results and effectiveness of such work is better, pupils are more interested and open to participation. As part of the fieldwork is also the use of ICT technology, in this case of the so-called LabQuest measuring devices, that can be used to measure different parameters. It was used to measure temperature, airborne CO₂ content, radioactivity and air pressure. The results obtained, are later on analyzed, trying to find some cause-and-effect relationship between the measured values.

Keywords: geographical excursion, field work, karst landscape, Škocjan caves, karst limestone formations

1 ZAKAJ RAJE V ŽIVO

Spoznavanje pokrajine večinoma v šoli poteka izza šolske klopi – z učbeniki, razlago, slikovnim gradivom, še raje pa s kratkimi ponazoritvenimi filmčki, v dvoje ali po skupinah. Že res, da lahko pozornost dijakov pritegnemo tudi za štirimi stenami in jim naš planet ter procese na njem predstavimo na zelo zanimiv način, doživeto, nazorno in razumljivo, vendar je pouk na terenu čisto nekaj posebnega. Spoznavanje narave »v živo« je le izkušnja, ki se ne more primerjati s 45 minutami šolske ure. Izkušnje kažejo, da so dijaki pri takšni obliki pouka bolj zainteresirani, več sodelujejo, na svoj račun pridejo vsi tipi dijakov (vizualni, kinestetični in avditivni tipi) ter se posledično vsi več naučijo in bolje znajo.

1.1 OPIS LOKACIJE

Škocjanske jame in kraška pokrajina nad njimi so za uresničevanje zastavljenih učnih ciljev dobra izbira. Prispevek začnem s strokovnim opisom izbrane lokacije, ki je vedno dobra izbira za raziskovanje in spoznavanje kraške pokrajine ali kot namig, kje izvesti zanimivo geografsko ekskurzijo. Sicer je primer terenskega pouka v obliki, kot sem si jo zamislila sama in jo nameravam na tem mestu predstaviti, izvedljiva tudi na drugih lokacijah krasa v Sloveniji. Zaradi finančnih omejitev dijakov, navadno izbiram destinacije, ki so bližje, kljub vsemu pa vedno iščem manj znane, manj obiskane koticke ali pa izbrano in poznano pokrajino, skupaj raziskujemo in spoznavamo iz drugačnega zornega kota.

Dijaki podoben opis, kot je predstavljen v nadaljevanju, spoznavajo kot predpripravo na ekskurzijo in terensko delo, pred odhodom na teren pri urah geografije. S pomočjo IKT tehnologij in ponujenih (verodostojnih ali namerno neverodostojnih) URL naslovov, si morajo dijaki informacije poiskati in preučiti sami. Delo prve polovice ure, po navadi, poteka v paru ali po skupinah, v drugi polovici ure pa si pridobljene informacije medsebojno izmenjujejo pod moderatorstvom učitelja. Tako se skozi debato dopolnjujejo, lahko tudi medsebojno popravljajo in na takšen način pripravljajo na spoznavanje pojavov izven učilnice. Včasih (in nič ni narobe) se vname tudi manjši »spor« glede predstavljenih podatkov, ki ga poskušamo sporazumno rešiti tako, da z argumentiranjem, dijak ali skupina, uveljavlja svoj prav. Na tak način, mimogrede in na videz nenamerno, navajamo dijake h kritični uporabi spletnih virov, ki niso vedno najbolj točni, čeprav najlažje dosegljivi viri informacij.

Spodaj prilagam enega izmed uporabljenih strokovnih zapisov, dostopnih v digitalni obliki (www.dedi.si in www.park-skocjanske-jame.si).

Škocjanske jame so enkraten splet številnih jam, udornic, naravnih mostov, slapov in brzic. Ponorno jamo, ki jo je izdolbla reka Reka, zaznamuje ogromen 2,5 km dolg podzemni kanjon. Sistem Škocjanskih jam obsega zelo razvejan sistem jamskih rovov, dolg okoli 6200 m in globok 223 m na JV delu Krasa. Z izrazom Škocjanske jame poimenujemo celoten sistem, z izrazom Škocjanska jama pa poimenujemo del tega sistema, ki se prične za ponorom Reke pod 164 m visoko prepadno steno v Veliki Dolini, do sklepnega sifona v Mrtvem jezeru (DEDI – Enciklopedija naravne in kulturne dediščine na Slovenskem, 2017, citirano 2.5.2019, dostopno na naslovu <http://www.dedi.si>).

Reka danes vstopa skozi 40 m visok vhod v prvi del Škocjanskih jam, nekoč imenovan Male jame. Sestavljata jo Mahorčičeva jama, iz katere Reka brez izrazitega prehoda priteče v Mariničevo jamo. Med Mariničevo jamo in ponorom Reke v ožjem pomenu, se je v geološki zgodovini porušil strop. Nastali sta dve veliki udornici, Mala in Velika Dolina, ki ju loči naravni most, pod katerim teče Reka. V Veliki dolini so vhodi v tri zanimive in pomembne jame:

Tominčevo jamo, Ozko špiljo in v Jamo nad jezerom v Veliki Dolini. Površinski tok Reke se konča s ponorom pod 164 m visoko steno zahodnega roba Velike Doline. Ob ponoru je velik vhod v suho Schmidlovo dvorano, iz katere vodi prehod v Dvorano sigovih ponvic. Za ponorom, vstopa Reka v podzemeljski kanjon imenovan Šumeča jama. Ta je sprva precej širok, kmalu pa se zoži v le nekaj metrov širok in okoli 80 m visok Hankejev kanal. Čeprav gre za bolj ali manj enoten podzemski rov, so raziskovalci posamezne dele, 250 m dolgega prostora, poimenovali kot dvorane. Tik pred pričetkom Hankejevega kanala je vhod v 650 m dolgo, lepo zakapano Tiho jamo. Tiha jama predstavlja suhi rov Škocjanskih jam. Mogoče eden najbolj znanih delov te jame predstavlja, 21 m dolga in 12 m široka, končna dvorana Paradiž. Znana je po številnih kapnikih in svoji barvitosti. Za Cerkvenikovim (Hankejevim) mostom, je na desnem bregu Hankejevega kanala Deževna jama, območje močnih curkov, ki pritekajo iz stropa in sten, iz katerih se zelo hitro izloča siga. Tam je zabeležena najhitrejša rast sige v Sloveniji (do 0,3 mm na leto). Tik pred koncem podzemskega kanjona, se v Martelovi dvorani strop zadnjič dvigne. Martelova dvorana s prostornino 2,2 milijona m³ velja za doslej največjo odkrito podzemno dvorano v Sloveniji in eno večjih na svetu sploh. Izmera Inštituta za raziskovanje krasa je pokazala, da je Martelova dvorana dolga 308 m in široka do 123 m. Že povprečna višina presega 100 m, najvišja točka pa je kar 146 m nad Reko. Zanimivo je, da se tako prostoren podzemni kanjon konča z dokaj majhnim sifonom, ki ob večjih nalivih zunaj jame ne zmore prevajati velikanske količine vode, ki vteka v jamo in povzroči zastajanje vode ter visoke poplave. Jama se po 160 m vodnega rova konča s sifonskim Mrtvim jezerom. Odtočni sifon odvaja vodo podzemsko proti pritočnem sifonu Kačne jame pri Divači (DEDI – Enciklopedija naravne in kulturne dediščine na Slovenskem, 2017, citirano 2.5.2019, dostopno na naslovu <http://www.dedi.si>).

Škocjanske jame so s svojo izjemnostjo postale del svetovne dediščine UNESCO leta 1986. Poleg tega so vključene tudi v območja MAB, to je Unescov medvladni raziskovalni program, ki vzpostavlja svetovno mrežo biosfernih območji, kjer se ohranja biološka pestrost in spodbuja trajnostni razvoj. Vpisane so v seznam svetovno pomembnih mokrišč Ramsarske konvencije, kot prvo podzemno mokrišče na svetu sploh. Skupaj s podzemnim tokom Reke, so eno od najdaljših kraških podzemnih mokrišč v Evropi. Območje pa sodi tudi pod Naturo 2000, ki je vseevropsko omrežje ekološko pomembnih območij narave. Oblikovano je bilo z namenom, da prepreči izumiranje živalskih in rastlinskih vrst, ter njihovih življenjskih okolij (Park Škocjanske jame, 2017, citirano 29.4.2019, dostopno na naslovu <https://www.park-skocjanske-jame.si>).

1.2 PRIČAKOVANI CILJI

Ko dijaki prispejo na kras, že imajo nekaj teoretična znanja. Poleg razumevanja in spoznavanja krasa, naj bi ekskurzija imela še dodano vrednost – raziskovalno in analitično. Z meritvami preko celotne poti, začeni na površju, naj bi dijaki teoretično znanje aplicirali na izmerjene vrednosti in jih razumeli.

Cilj ekskurzije in vključujočega terenskega dela, je poglobljeno geografsko znanje o kraških pokrajinah ter njenih zakonitostih. In sicer:

- spoznavanje in spreminjanje kraškega reliefa,
- razumevanje nastajanja krasa, korozije,
- spoznavanje kraških pojavov (površinskih in podzemnih),
- spoznavanje prsti, kamnin,

- spoznavanje Slovenije, njenih pokrajin in imen posameznih reliefnih enot ter razvijanje prostorske predstave o Sloveniji,
- ozaveščanje pomena okoljevarstva in hidrološke občutljivosti krasa,
- uporaba LabQuest merilnika,
- analiziranje dobljenih meritev skozi Škocjanske jame in ugotavljanje vzrokov za spreminjanje parametrov vzdolž poti (temperatura, vsebnost CO₂ v zraku, zračni tlak, radioaktivnosti, GPS).

2 DELO NA TERENU

2.1 POTEK DELA NA POVRŠJU

Ob prihodu na lokacijo, si ogledamo površje. Ker smo na krasu, se najprej osredotočimo na kamnino. Vsakdo si poskuša v okolici najti košček apnenca in ga prijeti v roke. Tipična bela karbonatna kamnina, nastala kot proces biokemičnega usedanja ostankov živih organizmov pred milijoni let. Če imamo srečo, mogoče kateri izmed dijakov v apnencu najde sledi tipično morskih fosilov, ki dokazujejo teorijo njenega nastanka v morju. V rokah, preverimo njeno trdnost, v primerjavi z neko mehko kamnino (kot recimo primer domačega fliša). Opazujemo razpoke, preko katerih padavinska voda hitreje pronica v podzemlje, kar kras uvršča med pokrajine z zelo slabo samočistilno sposobnostjo voda. Na kamnini dijaki opravijo poizkus pospešenega procesa korozije, s pomočjo solne kisline. S tem, ko kapnejo nekaj kapljic solne kisline na kamnino, se zasliši cvrčanje in s tem dokaz njenega raztapljanja. Na podlagi videnega razumejo, kako se karbonatne kamnine topijo po naravni poti seveda mnogo, mnogo počasneje. Raztopljeni apnenec voda odnese, preko razpok, v podzemlje, kjer ga lahko kasneje opazujemo na kapnikih.

Naslednji element pokrajine, ki mu namenimo pozornost je prst. Na Krasu tipično rdečkasto-rjave barve in specifičnih imen – jerina, jerovica ali rdeča prst oz. terra rossa. Ob opazovanju pokrajine okoli sebe, je jasno opazna plitkost prsti. Že ob bežnem pogledu na pokrajino vidimo kako apnenec »štrli« skozi prst. To lahko povežemo s trdoto prej opazovane kamnine in njenega zelo počasnega, tako mehanskega, kot tudi kemičnega preperevanja.

Izkoristiti velja prekrasno pešpot, ki pelje od Informacijskega centra parka, do razgledne točke, kjer imamo prekrasen razgled na dve veliki udornici, naravni most ter ponor reke Reke. Ob tem, v naravni velikosti, opazujemo omenjene površinske kraške pojave. Ob poti lahko opazimo še kakšen droben žlebič, ki nastane na strmem apnencu.

Na istem mestu lahko izpostavimo tudi kraško hidrologijo. Na območju ponora Reke se stikata fliš in apnenec, kar pripelje do tega, da poprej površinski vodotok ponikne v Škocjanske jame. Je pa to obenem velika rana, ki se odpira v podzemni svet in s seboj prinaša onesnaženo vodo. Enako se padavinska voda preko različnih razpok v apnencu, zelo slabo prečiščena prenaša v podzemlje. Brezna in jame zatorej ne smejo postati priročna črna odlagališča, saj njihove izcedne vode, prej ali slej končajo v naših kozarcih.

2.2 POTEK DELA V PODZEMLJU

Preden se, s pomočjo lokalnega vodiča, sprehodimo po kraškem površju do umetnega vhoda v jame, dijaki po skupinah po štiri, pripravijo LabQuset merilnike in ustrezne vmesnike. Skupine bodo na krožni poti merile vsaka svoj parameter in sicer: temperaturo, zračni pritisk, vsebnost CO₂ in radioaktivnost. Z meritvami prično pred upravo stavbo ter

zaključijo po končanem ogledu skozi Škocjanske jame, na istem mestu. Dobljene rezultate shranimo za analizo v razredu.

Fotografija 1: Vernierjeva naprava LabQuest za izvajanje meritev, z vmesnikom za merjenje temperature
Foto: Tina Stanič

Ob sprehodu skozi Škocjanke jame opazujemo, tokrat, podzemne kraške pojave. Najmogočnejši med vsemi, seveda podzemni kanjon Reke. Sicer pa po obliki in imenu občudujemo različne vrste kapnikov: stalaktite, stalagmite, kapniške stebre, cevčice, ponvice, zavese,.. Opazujemo neprestano kapljanje vode ter razumemo soodvisnost deževnice, ki je poprej na površju raztopila apnenec in ga počasi, preko razpok, prinesla v jamo. V jami se ta sedaj počasi nalaga na stene in strop jame, le da ga tokrat imenujemo siga.

3 DELO V RAZREDU

3.1 KRAS TEORETIČNO

Po vrnitvi v šolske klopi osvežimo dogajanje in videno na terenu. Sprehodimo se preko kraških pojavov, ki smo jih opazovali v živo, razložimo njihov nastanek. S pomočjo fotografij in skic opisujemo in poimenujemo tudi vse ostale kraške pojave, ki jih na terenu nismo videli:

- površinske in podzemne kraške pojave,
- prenos materiala na krasu (erozijo, transport in akumulacijo raztopljenega apnenca),
- kraško hidrologijo in njeno okolijsko občutljivost ter
- različne vrste krasa.

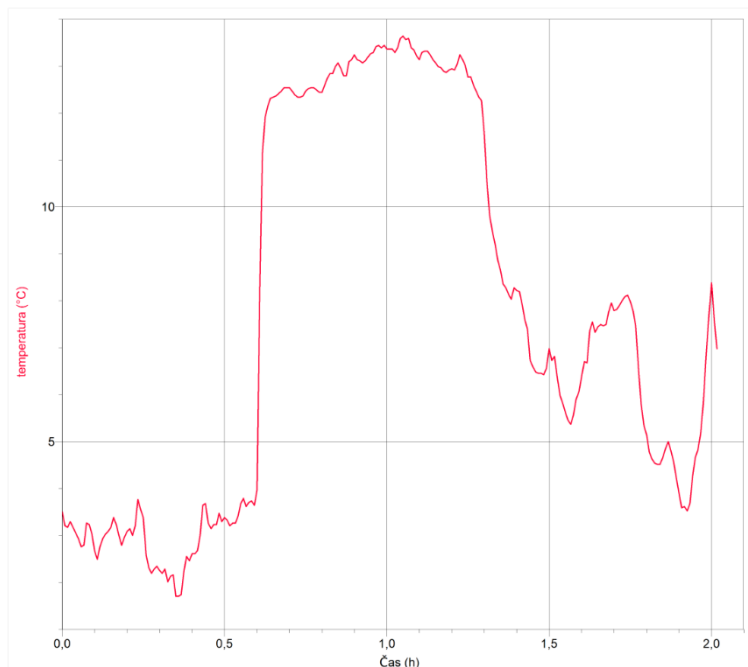
Skratka dopolnimo tisto, česar nismo videli oz. poglobimo in utrdimo znanje iz terena.

3.2 ANALIZA MERITEV

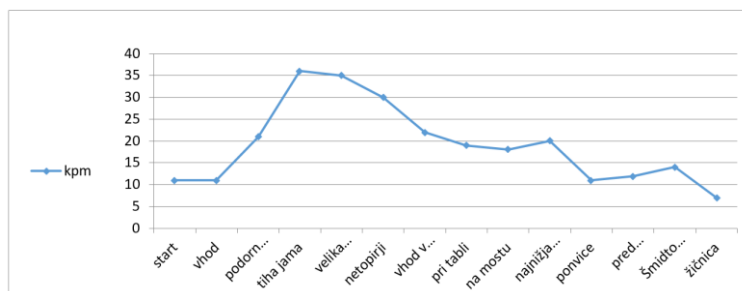
Pridobljene meritve analiziramo s pomočjo grafičnih prikazov. Pogledamo si posamezne grafe merjenih parametrov ter analiziramo, komentiramo in iščemo vzroke za dobljene vrednosti. V grafu 1, so prikazane meritve temperature, kjer krivulja v zaprtem delu jame (Tiha jama), dokazuje, da je jamska temperatura dokaj konstantna in ustreza povprečni

letni temperaturi kraja nad njo. V primeru Škocjanskih jam je to 12°C. Po spustu v Šumečo jamo, kjer se jamski zrak že počasi meša z zunanjim, pa posledično temperatura vse bolj niha, odvisno od letnega časa.

Preglednica 1: Spreminjanje temperature na krožni poti skoti Škocjanske jame z začetkom pred upravno stavbo

Preglednica 2: Spreminjanje radioaktivnosti na krožni poti skoti Škocjanske jame z začetkom pred upravno stavbo

V grafu 2 pa je prikazano spreminjanje vrednosti radioaktivnosti. Koncentracija radona se kaže večja predvsem v neprezračnem, začetnem delu jame. Ugotovili smo, da je v jami povišana koncentracija radioaktivnega sevanja, če je ozračje mirno. Če pa je v jami rahel prepih in se tok zraka premika, pa to povišanje ni tako opazno.

ZAKLJUČEK

Z mladimi je vedno lepo delati, še posebej, ko vidiš njihovo motivacijo, navdušenje in voljo, ki je v naravni učilnici toliko večja. Oblik poučevanja, kot jim sama pravim »v živo«, se poskušam posluževati kolikor se le da, vendar je žal precej težko. Predvsem vidim veliko oviro v časovni stiski. Takšna oblika dela vseeno zahteva več časa, poleg celodnevne ekscurzije, še vsaj uro ali dve pred odhodom in po vrnitvi. Zato si jo lahko, zaenkrat, v

posameznem razredu privoščim le enkrat letno, še posebej pri dijakih s tehnično usmeritvijo, saj so ure geografije omejene zgolj na prvi letnik. Za kaj več bi bile potrebne že sistemske rešitve, a to je pa že druga zgodba.

Literatura in viri

1. Park Škocjanske jame. 2017. (citirano 2.5.2019). Dostopno na naslovu: <http://www.park-skocjanske-jame.si/>.
2. DEDI - digitalna enciklopedija naravne in kulturne dediščine na Slovenskem. Škocjanske jame. Peric, B. Hribar, M. 2009. (citirano 2.5.2019), Dostopno na naslovu: <http://www.dedi.si/dediscina/8->
3. Razvoj krasa. (citirano 5.5.2019). Dostopno na naslovu: <http://www.razvojkrasa.si/si/turizem/97/article.html>

METKA STAREŠINIČ
OSNOVNA ŠOLA VAVTA VAS

**GEOGRAFIJA MALO DRUGAČE – GOZD KOT INOVATIVNO IN USTVARJALNO
OKOLJE**

Povzetek

Gozd je inovativno in ustvarjalno učno okolje, je odprt učni prostor, kjer učenci pridobivajo vseživljenjsko, trajnostno in zelo uporabno znanje. Osnovna šola Vavta vas je obdana z reko Krka, polji in gozdom. Zato je učenje v naravi v času hitrega tehnološkega napredka zelo pomembno za vseživljenjsko znanje. Pomembno je, da šole v skladu z možnostmi, ki jih ponuja lokalno okolje, izvajamo učenje in pouk na prostem v naravnem okolju. V prispevku je predstavljen primer naravoslovnega dneva v 7. razredu v gozdu z medpredmetnim povezovanjem naravoslovja, geografije in športa.

Ključne besede: geografija, naravoslovni dan, gozd, inovativno in ustvarjalno okolje, medpredmetno povezovanje, gibanje, vseživljenjsko učenje, terensko delo

**GEOGRAPHY IN A NEW WAY – FOREST AS AN INNOVATIVE AND CREATIVE
ENVIRONMENT**

Abstract

Forest is an innovative and creative learning environment, an open learning space where students acquire lifelong, sustainable and very useful knowledge. Vavta vas Elementary School is surrounded by the Krka River, fields and forest. Therefore, learning in nature in the era of rapid technological development is very important for acquiring lifelong knowledge. It is important for schools to provide outdoor learning and classes in nature, in accordance with the opportunities offered by the local environment. This paper presents an example of a 7th grade science day in the forest with a cross-curricular integration of science, geography and sports.

Keywords: geography, science day, forest, innovative and creative environment, cross-curricular integration, sport, lifelong learning, fieldwork

1 UVOD

Narava je prostor, kjer se vsi ljudje učimo drugače. V današnjem času pouka o gozdu ne moremo izvajati v zaprti učilnici, saj narava ponuja številne pestrosti in zanimive izzive. Seveda je pouk v naravi za učitelje velik metodološki izziv, saj je v naravi vse drugače kot v zaprti učilnici v šoli. Klasičen pouk v zaprtem prostoru pri učencih pogosto spremljajo nemotiviranost, pasivnost in nezainteresiranost učencev. Pri pouku v naravi pa se lahko pri učencih opazi navdušenje, zanimanje, sodelovanje in povezovanje.

Zavedati se je treba, da vse več ljudi živi v mestnih naseljih in izgublja pristen stik z naravo. Sodobni način življenja povzroča vse večjo ločenost človeka od narave in okolja. Hiter tehnološki razvoj računalnikov, tablic in pametnih telefonov današnjo mladino povsem okupira in potegne v virtualni, navidezni svet. Mnogi učenci izgubljajo stik z naravo in zelo veliko časa preživijo v zaprtih prostorih, pred elektronskimi zasloni, računalniki in drugimi sodobnimi napravami. Kako bo se bo razvijalo človeštvo z uporabo virtualnega sveta, ne vemo in ne moremo predvidevati. Zato je pomembno, da šole v skladu z možnostmi, ki jih ponuja lokalno okolje, izvajamo učenje in pouk na prostem v naravnem okolju. Človeštvo bo namreč preživelo le tako, da bo ohranilo stik z naravo. Čeprav so nas učitelje zadnja leta z vseh strani učili in ozaveščali, da je moderen pouk pouk z informacijsko – komunikacijsko tehnologijo, se je treba zavedati, da nobena moderna tehnologija ne more nadomestiti živega občutenja in spoznavanja narave in okolja okoli nas. Dejstvo je, da imajo učenci pouk zunaj učilnice, torej v naravi, veliko raje. Zato so dnevi dejavnosti odličen način za poučevanje in učenje o naravi v naravi. Načrtovanje dnevov dejavnosti tako poteka v skladu z različnimi učnimi načrti in s ciljem medpredmetnega povezovanja.

2 GEOGRAFIJA V GOZDU

2.1 GEOGRAFIJA IN UČNI CILJI

Temeljno vodilo pouka geografije je seveda učni načrt za predmet geografija. V njem je zapisano sledeče: »Geografija je naravoslovni in družboslovni predmet, ki vzročno – posledično povezuje znanje o naravnem in družbenem okolju. Mladega človeka uči razmišljati in izražati se celostno. Geografija je v program osnovne šole umeščena zato, da učencu pomaga pridobiti znanje, sposobnosti in spretnosti, s katerimi se lahko orientira in razume ožje in širše življenjsko okolje, in da ga vzgaja v pravilnem vrednotenju in spoštovanju okolja, s čimer si pridobi tudi odnos do narave, sebe, sočloveka in družbe. Z vsebinami in dejavnimi metodami pri pouku geografije razvijamo sposobnosti učencev za uporabo preprostih geografskih raziskovalnih metod, s katerimi pridobivajo informacije o okolju in v okolju. Usposabljammo jih za rabo različnih sredstev in medijev, s katerimi urejajo, razlagajo, predstavljajo, uporabljajo, vrednotijo in posredujejo geografske informacije. Pri pouku upoštevamo potrebe in interese učencev in iščemo odgovore na aktualna vprašanja okolja, v katerem živijo. Razvijamo zanimanje učencev za domačo pokrajino in za vsakodnevni utrip življenja v širši okolici, v domovini in po svetu ter se odzivamo na dnevne aktualne izzive. Geografija spodbuja odgovorno in dejavno varovanje lastnega zdravja in zdravega okolja ter odgovorno in solidarno ravnanje ob naravnih nesrečah.« (Geografija – učni načrt, 2011, str. 4-5).

Pri pouku geografije dosegamo učne cilje z uporabo sodobnih učnih metod, številnih učnih pripomočkov (zemljevidi, termometri, kompasi, naklonomeri, metri, ...), z neposrednim opazovanjem geografskih procesov in pojavov v okolju. Zato namenjamo več pozornosti

pouku na prostem, saj je takšen pouk doživljajsko učinkovitejši. Medpredmetno povezovanje pri terenskem delu v naravi pa učencem omogoča vseživljenjsko, trajnostno učenje. Zato načrtujemo naravoslovne dneve v povezavi z drugimi predmeti, tako z naravoslovnimi in družboslovnimi. V nadaljevanju prispevka bo predstavljen primer naravoslovnega dne v gozdu v 7. razredu, kjer smo združili predmeta geografija in naravoslovje. Poudarek bo na geografskem delu naravoslovnega dne.

2.2 NARAVOSLOVNI DAN 7. RAZRED – GEOGRAFIJA (ORIENTACIJA V PROSTORU IN POMEN GOZDA)

Osnovna šola Vavta vas se po geografski regionalizaciji nahaja v Obpanonskih pokrajinah, vendar leži na območju, kjer se naravnogeografske značilnosti pokrajine prepletajo z Dinarskokraškimi pokrajinami. Tako ne moremo z gotovostjo trditi, v kateri geografski pokrajini natančno se območje okolice šole nahaja. Hiter sprehod po pokrajini in pogled na pokrajino nam razkrije, da imamo v okolici šole tako dinarskokraške reliefne oblike (vrtače, požiralnike, ponikalnico, vodno jamo s človeško ribico) kot tudi obpanonske reliefne oblike (ravnine, gričevja, nahajališča gline). Torej imamo v okolici šole odlično učilnico v naravi, zato se je nujno odpraviti z učenci na terensko delo. Učenci se s terenskim delom usposobijo za prepoznavanje, razumevanje in vključevanje v odločanje o razvoju domačega kraja.

Namen naravoslovnega dne z medpredmetnim povezovanjem z naravoslovjem je, da učenci v naravnem okolju ponovijo, utrdijo ter nadgradijo znanje, ki so ga pridobili pri naravoslovju in geografiji v učilnici ter v šoli v naravi. Geografski del je obsegal ponovitev orientacije v prostoru, spoznavanje osnovne metode merjenja temperature zraka, opazovanje drugih vremenskih pojavov, ponovitev reliefnih oblik, spoznavanje rabe tal v pokrajini in kartografiranje. Cilj naravoslovnega dne je bil, da učenci samostojno zberejo informacije s terenskimi metodami in tehnikami dela (merjenje – odčitavanje, skiciranje, risanje, kartiranje, opazovanje) in poglobijo znanje tako, da začutijo naravo in konkretno okolje ter njegovo pestrost, in da razmišljajo o vplivu človeka na ogroženost narave.

Naravoslovnega dne v mesecu juniju se hkrati udeležita vedno oba oddelka sedmega razreda. Tokrat je bilo skupaj 30 učencev in učenk. Za naravoslovni dan (pouk na prostem) sem izbrala gozd, ki je od šole oddaljen 20 minut hoje izven Vavte vasi. Prostor za pouk je dovolj velik in varen, da sprejme večjo skupino otrok. Učenci so pri delu uporabljali svoja pisala in barvice, šolske podlage za učne liste in piknik odeje - podlage za sedenje. Za pomoč pri reševanju nalog so imeli zemljevid, kompase in termometre na dveh različnih lokacijah.

e

Učence sem pred naravoslovnim dnevom pripravila pred odhodom v gozd pri uri geografije. Čeprav v 7. razredu pri geografiji obravnavamo Evropo in Azijo, se da v okviru naravoslovnega dne povezati učne vsebine in učne cilje s terenskim delom v domači pokrajini. V tem primeru sem se odločila, da poudarimo pomen gozda. V okviru obravnave delov Evrope so spoznali Srednjo Evropo, kjer se nahaja tudi Slovenija. Velik del srednjeevropskih držav ima že močno uničen gozd zaradi industrije in kislega dežja. Slovenija pa ima dobro ohranjene gozdne sestoje, ki obsegajo okoli 60 % površine naše države. Večji del slovenskih gozdov je bukovich, jelovo-bukovich in bukovo-hrastovich (70%). Torej prevladujejo listavci. Pri obravnavi Severne Evrope so pri pouku spoznali Finsko in Švedsko, državi z največjim deležem gozda v Evropi na površino države. Slovenija zaseda tretje mesto za njima. Spoznali so tudi, kako v Severni Evropi ravnaajo z gozdom (posek in pogozdovanje) ter za kaj vse uporabljajo les. To smo pred naravoslovnim dnevom še enkrat ponovili in potrdili, da je gozd izjemnega pomena tudi za Slovenijo. Predstavila sem cilje in namen naravoslovnega dne, naročila pripomočke in opozorila na ustrezna oblačila ter opremo, še posebej na zaščito pred klopi in komarji. Ob 8. uri smo se zbrali v šoli, kjer so najprej pomalicali. Pred šolo so dobili prva navodila za pot in pripomočke za delo na terenu, sledil je odhod proti gozdu mimo vaškega športnega parka na obrobju Vavte vasi. Na poti do gozda so morali opazovati okolico ter si zapomniti čim več geografskih in naravoslovnih pojmov in pojavov, ki so jih spoznali pri pouku. Ob 9.20 smo prišli v gozd. Učenci so samostojno oblikovali skupine in dobili navodila za terensko delo ter delovne liste z

zemljevidom. Razdelili so si trde podlage. Učencem sem povedala, da od njih pričakujem raziskovanje, samostojnost, odgovornost, sodelovanje, vedoželjnost, znanje in prizadevnost. Večkrat jih bilo treba opozoriti na varnost, in sicer da se morajo zaščititi pred klopi in komarji. Opozoriti jih je bilo treba tudi na odnos do okolja, v katerem se učimo in raziskujemo, saj to ni naš prostor, ampak v njem samo gostujemo. Učencem sem povedala tudi časovni okvir dejavnosti in pokazala prostor, v katerem lahko opravljajo svoje naloge. Sledilo je delo po skupinah. Najprej so opravili naravoslovni del, ki jim ga je pripravila učiteljica za naravoslovje. Ker gre v tem dnevu za medpredmetno povezovanje, so učenci ob nerazumevanju in iskanju pomoči postavljali tudi vprašanja meni. Predvsem smo se povezali na področju drevesnih skupin in gozdnega rastja, tukaj smo našli precej skupnih učnih ciljev. Med reševanjem naravoslovnih delovnih listov so reševali tudi geografske delovne liste, saj so morali na vsakih 15 minut meriti temperaturo zraka na dveh različnih lokacijah v gozdu. Učnim listom je bil priložen tudi zemljevid Vavte vasi, kamor so morali učenci vrisati pot od šole do gozda in označiti vaški športni park in prostor, kjer je potekal naravoslovni dan. Učenci so imeli za nalogo samostojno učenje, kjer samostojno odkrivajo, izkušajo, doživljajo ter vodeno učenja z nalogami in dejavnostmi na delovnih listih. Ob 10.30 je sledila sadna malica, nato pa so nadaljevali z delom po skupinah do 11.30, ko smo naredili kratko analizo dela, pospravili delovni prostor in učne pripomočke ter se odpravili na vaško igrišče, ki je v bližini gozda. Naši učenci imajo zelo radi to vaško igrišče, ki mu sami pravijo kar stadion, čeprav v resnici to ni pravi stadion. Gre za večnamenski športni park z nogometnim igriščem, baliniščem, streliščem in lesenimi pripomočki za razgibavanje telesa v naravi. Naravoslovni dan je vsekakor povezan z gibanjem v naravi, torej gre za medpredmetno povezovanje s športom. Učenci v tem starostnem obdobju (12 - 13 let) potrebujejo veliko gibanja. Najprej smo opravili pohod do gozda, po opravljenem naravoslovnem dnevu pa so sledile druge športne aktivnosti. Z učiteljico naravoslovja sva učencem že zjutraj v šoli izročili tudi nogometno žogo, saj sva za učence načrtovali igranje nogometa po opravljenih naravoslovno – geografskih vsebinah, ker imajo to športno aktivnost zelo radi. Skupina učenk je s seboj prinesla karte za igro Ena in si poiskala prostor v senci pod drevesi ter sproščeno igrala karte. Kasneje sva se jim pri igri na njihovo povabilo pridružili tudi učiteljici. Neka druga skupina učenk se je odločila za uporabo lesenih pripomočkov za razgibavanje telesa v naravi. Po slabi uri športnih in družabnih aktivnosti smo se ob 12.30 odpravili peš proti šoli in tako zaključili naravoslovni dan.

2.3 ANALIZA GEOGRAFSKEGA UČNEGA LISTA – POMEN GOZDA

Rešene učne liste učencev sem analizirala, saj sem želela ugotoviti nekaj zanimivih dejstev, pridobiti nove informacije v zvezi z gozdom kot ga doživljajo in vidijo oni sami. V nadaljevanju so zapisana vprašanja z učnega lista in njihovi najpogostejši odgovori.

V tem delu odgovori na nekaj vprašanj, povezanih z gozdom.

Kako pogosto obiščeš gozd? Ali je tvoj obisk odvisen od vremena? V kakšnem vremenu se največkrat odpraviš v gozd?

- Enkrat na mesec. Da, ko je sončno, jasno vreme.
- Kar pogosto, ker živim blizu gozda. Da, če je sonce pogosteje, v dežju je blato.
- Ponavadi grem, ko sonce zahaja. Ali ko je vroče, grem v gozd za sprostitev in za ohladitev.
- Občasno.
- Vsak dan.
- Vsako soboto.
- Ne velikokrat, v sončnem vremenu.
- Skoraj vsak dan (5x na teden), ko je toplo in ne dežuje.
- Enkrat na leto.
- Malokrat, redko.

S kom hodiš v gozd?

- S starši,
- z družino, prijatelji,
- sama,
- s psom,
- s sestro in bratom,
- z očetom,
- babico in dedkom.

Kaj ti pomeni obisk gozda? Kako se počutiš v njem?

- Sprostitev. Počutim se lepo in mirno, v njem lahko razmišljam in uživam.
- Počutim se domače, vseč mi je svež zrak, zvok gozda in ptičje petje.
- V gozdu se počutim odlično, ker je dober zrak, lepo diši, ni mi vroče.
- Zelo sproščeno, ker je v gozdu tiho in mirno.
- Zelo svobodno in sproščeno.
- Obisk gozda je dober za zdravje.

- Počutim se srečno.
- Daje mi veliko energije.
- Počutim se umirjeno.
- Igram se vojake z bratom, očetom in psom.
- Počutim se slabo – ogroženega, zame je to nekaj stresnega, bojim se klopov.
- Obisk gozda mi ne pomeni nič, počutim se čudno.

Kaj najraje počneš v gozdu?

- Hodim.
- Se sprehajam, opazujem živali, pojem, plezam.
- Tekam in skačem ali pa opazujem naravo in si pojem.
- Se sprehajam s psom, grem na lovsko opazovalnico in se umirim.
- Nabiram gobe ali kostanj z družino.
- Vozim se s kolesom.
- Nabiram rože.
- Vozim očetov gozdarski traktor.
- Kolesarim.
- Ustvarjam iz lesa in materialov v gozdu.
- Skačem in lomim veje.
- Podiram drevesa z očetom za drva.
- Igram paintball.
- Streljam z zračno puško.

V gozdu si spoznal različne drevesne vrste. Zapiši nekaj primerov:

- Hrast, bukev, gaber, jelka, smreka, macesen, javor, kostanj.

Zakaj je gozd pomemben za človeka? Kaj vse dobi človek v gozdu?

- Kisik,
- les (za gradnjo in krujavo, papir, pohištvo),
- hrano,
- čisti zrak,
- oddih in sprostitev,
- rekreacijo,
- zdavje in veselje.

Gozd ima tudi varovalno vlogo. Razmisli in razloži, kakšno.

- Ščiti živali (daje dom živalim, zavetje).
- Varuje pred plazovi.
- Čisti zrak.
- Varuje ljudi pred neugodnimi vremenskimi razmerami.
- Ščiti pred hrupom.

Gozdovi so izpostavljeni številnim nevarnostim in “umirajo”. Naštej vsaj pet dejavnikov, ki predstavljajo nevarnost za gozd, da gozd propade:

- Pretirano sekanje,
- podnebne spremembe,
- industrija,
- kmetijstvo,
- človek,
- naravne katastrofe (plazovi, poplave, žled, požari, toča, suša),

- smeti in odpadki (divja odlagališča odpadkov),
- širjenje naselij, trgovskih centrov in gradnja cest,
- škodljivci – lubadar.

Razmisli in zapiši predloge, kaj si želiš še pri pouku, da bi pouk potekal v naravi.

- Da bi šli večkrat na sprehod v gozd.
- Učilnica na prostem.
- Izvedba čistilnih akcij v gozdu.
- Pri pouku več dela zunaj, ker smo sproščeni in si več zapomnimo.
- Igre v naravi /gozdu.

Po zaključenem delu z učnimi listi si vzemi čas za umiritev, poišči miren prostor, ki ti bo omogočil lastno doživljanje gozda, kot ga imaš najraje. Poslušaj zvoke v gozdu, tipaj, vonjaj in raziskuj.

3 ZAKLJUČEK

Učenci so pri pouku v naravi veliko bolj sproščeni in ustvarjalni kot pri delu in izzivih v učilnici. S samostojnim delom, raziskovanjem, medsebojnim sodelovanjem, povezovanjem se gradi in oblikuje tudi njihova osebnost. Poveča se tudi samozavest in samozaupanje. Želijo si več praktičnega dela v naravi. To je vsekakor vredno razmisleka v okviru napovedanih prenov učnih načrtov in šolskega sistema. Pri pouku v naravi z novimi učnimi pristopi in metodami dosegamo različne cilje – učne, socialne, fizične, čustvene in intelektualne. Gozd je inovativno in ustvarjalno učno okolje, je odprt učni prostor, kjer učenci pridobivajo vseživljenjsko, trajnostno in zelo uporabno znanje. Zato ga učenci radi obiščejo, saj je več učenja in sodelovanja z vrstniki kot pri klasičnem pouku v učilnici. Naš cilj je, da čim več znanja, ki ga učenci pridobijo z učenjem v naravi, uporabijo v vsakdanjem življenju. Z medpredmetnim povezovanjem se pri učenju v naravi razvijajo različne spretnosti, in sicer kritično mišljenje, reševanje problemskih nalog in obdelava podatkov. Z učenjem v naravi je znanje učencev trajnejše. Sprehod skozi gozd ugodno vpliva na vsakega posameznika. To je prostor tišine, miru, svobode, sproščenosti. Zato moramo učence učiti in vzgajati, da je gozd vrednota, ki jo je treba negovati in ohraniti za prihodnje rodove.

Literatura in viri

1. UČNI NAČRT GEOGRAFIJA, dostopno na naslovu: http://mizs.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_geografija.pdf (14. 9. 2019).

MOJCA STERGAR

OŠ DEKANI

UČINKOVITO OBVLADOVANJE STRESA IN RAZVIJANJE ČUSTVENE KOMPETENCE PRI UČENCIH

Povzetek

V zadnjem času je v ospredje stopila problematika preobremenjenosti učencev s šolskim delom ter njihova izpostavljenost stresu. Zato je pomembno, da se tudi pri otrocih zavedamo pomena duševnega zdravja, saj je le-to temelj dobrega počutja in uspešnega delovanja v družbi.

Po rezultatih raziskav je polovica slovenskih mladostnikov obremenjena s šolo. Ker so učitelji vsakodnevno v stiku z učenci, tudi oni lahko vplivajo na izražanje in uravnavanje otrokovih čustev. Čuječnost, dihalne vaje, vodena meditacija, vizualizacija ... to je le nekaj tehnik, s katerimi želimo učence naučiti uspešnega spoprijemanja s stresom ter ga učinkovito odpravljati. Omenjene dejavnosti pa vsekakor pomembno vplivajo tudi na razvoj čustvenih kompetenc. Učenec, ki bo sposoben zavedanja ter obvladovanja sebe, svojih čustev in razpoloženj, bo bolj motiviran in prilagodljiv ter posledično bolj uspešen.

Ključne besede: stres, učenci, tehnike sproščanja, strategije za spodbujanje čustvenih kompetenc

EFFECTIVE STRESS MANAGEMENT AND THE DEVELOPMENT OF EMOTIONAL COMPETENCE WITH PUPILS

Abstract

Recently, great attention has been paid to the issues of overloading pupils with school work and their exposure to stress. Therefore, it is really important to be aware of the meaning of children's mental health since it forms the basis for well-being and successful functioning in the society.

According to a research a half of Slovenian adolescents is overloaded with school work. Teachers are daily in contact with pupils, so they can have an impact on the expression and control of children's feelings. Mindfulness, breathing exercises, guided meditation and visualization are some of the techniques used to teach pupils how to manage stress and efficiently eliminate it. These activities have also great effect on the development of emotional competences. A pupil who is self-conscious and can control himself/herself, his/her feelings and mood, is more motivated and flexible and, as a result, more successful.

Keywords: stress, pupils, relaxation techniques, strategies to improve emotional competences

1 UVOD

V zadnjih letih je veliko govora o stresu. Lahko rečemo, da je v družbi nenehnih sprememb stres edina stalnica. Ne moremo se mu izogniti, zato se moramo z njim naučiti spopadati. Čeprav se prepogosto usmerjamo samo v negativni stres, je pomembno, da se zavedamo, da ni vsak stres slab. Stresne situacije, ki so kratkotrajne in zasledujejo neke pozitivne cilje, so orodja napredka. Težave nastanejo, ko doživimo stresno situacijo, ki poruši naše ravnovesje. Kot posledica tega se razvije neka stresna reakcija, na katero vsak posameznik reagira drugače. Razmerje med doživljanjem nam lastnih zahtev in zahtev okolja ter sposobnostjo reševanja le-teh nam pove, ali bo stres za nas škodljiv ali pa ga bomo obvladali in nas bo spodbudil k novim dejanjem (Jeriček Klanšček in Bajt, 2015). O težavah odraslih pri spoprijemanju s stresom je bilo že veliko napisanega. Vse prepogosto pa pozabljamo, da se s stresom morajo spoprijemati tudi otroci in mladostniki. Ravno pri njih lahko dolgo časa trajajoči negativni stres vodi do različnih psihosomatskih bolezni in depresivnih ter tesnobnih stanj.

Vemo, da je obdobje šolanja za učence v več pogledih ključno za nadaljnje življenje. V tem obdobju se odločajo za prihodnjo poklicno pot, vzpostavljajo pomembne socialne odnose in gradijo socialne mreže. To obdobje zaznamujejo tudi telesne in duševne spremembe, ki se odvijajo v vsakem posamezniku. Otroka močno skrbi njegov položaj in njegovo (ne)sprejetje v družbi, spopada se z različnimi zahtevami in pričakovanji do samega sebe, družine, učiteljev, vrstnikov. Kot pravita Jeriček Klanšček in Bajt (prav tam), otroci pod stresom pogosto prevzamejo načine reagiranja, razmišljanja, čustvovanja in komunikacije od njim bližnjih ljudi (starši, učitelji, vrstniki). Ravno zaradi tega je naloga nas vseh, da se naučimo spopadanja s stresom na zdrav in učinkovit način in to posredujemo tudi otrokom.

2 SOOČANJE S STRESOM V ŠOLI

Šola je institucija, ki učencem primarno posreduje znanje, je pa vsekakor še veliko več kot le izobraževalna institucija. Učenci gojijo v povezavi s šolskim delom visoka pričakovanja, nekateri si postavljajo tudi visoke zahteve, zato se pogosto znajdejo v različnih stresnih situacijah. Te so še posebej pogoste npr. pri prehodu iz vrtca v šolo, prehodu iz razredne stopnje na predmetno stopnjo, ob zaključku osnovnošolskega šolanja, pred ocenjevanji znanj, konfliktih v razredu ... Vse našteje situacije lahko zamajajo posameznikovo telesno in duševno zdravje.

Skrb za dobro duševno zdravje, njegovo varovanje in krepitev ter preprečevanje nastanka duševnih težav pa so posebej pomembni v obdobju otroštva in mladostništva, saj so dobri dejavniki napovedovanja duševnega zdravja v prihodnosti (Jeriček Klanšček et al., 2018).

Ravno zaradi tega imamo učitelji ob posredovanju znanja še eno zelo pomembno nalogo. Učencem lahko pomagamo učinkovito spoprijemati se z različnimi stresnimi situacijami in tako pripomoremo k njihovemu zdravemu duševnemu razvoju. Pomembno je, da prepoznavamo, kaj učence spravlja v stisko, jim povzroča negativne stresne odzive in učence učimo tehnik obvladovanja takih situacij. Učence učimo veščin čustvene vzgoje in tako krepimo njihovo čustveno inteligenco. Za neke vidne premike v čustvovanju mora učitelj vlagati veliko energije in truda ter predvsem čas, saj je znanje o čustvih in čustvovanju eno ključnih orodij za zadovoljno in uspešno življenje.

V nadaljevanju je predstavljenih nekaj tehnik, ki učencem lahko učinkovito pomagajo pri obvladovanju stresa in stresnih situacij ter pripomorejo k razvoju čustvene inteligence.

3 TEHNIKE SPROŠČANJA IN OBVLADOVANJA STRESA

3.1 ČUJEČNOST

Čuječnost je termin, ki ga v zadnjem času vse pogosteje slišimo, vendar je njegov pomen za marsikoga še vedno neznan. Pomeni objektivno zavedanje naše prisotnosti v tem trenutku, brez obremenjevanja s preteklostjo in prihodnostjo. Lahko bi tudi rekli, da pomeni živeti v sedanjem trenutku in nikakor ne zgolj razmišljati o njem ter se truditi stvari in dejanj ne soditi (Snel, 2019). Čuječnost nam, kot pravi Jameson (2014), nudi priložnost, da si lahko utrgamo trenutek zase in se zazremo vase, v občutke in čustva, ki nas v danem trenutku prevevajo ter da znamo nanje ustrezno odreagirati, pri čemer se trudimo razumeti v prvi vrsti sebe in nato svet okrog nas. Prek čuječnosti se učimo strpnosti in sprejemanja, tako drug drugega kot tudi sebe in trenutne situacije, v kateri smo.

Čuječnost sama po sebi ni tehnika sproščanja, ampak je kombinacija elementov, s pomočjo katerih lahko nadziramo oziroma zaježimo naš um. Prek nje se lahko uspešno soočamo s stresom in vsemi našimi strahovi in fobijami.

O čuječnosti se je v šolskem prostoru začelo pogosteje govoriti v zadnjih letih. Otrokom je v naravi, da so vedoželjni in iskrivi. Težave se običajno pojavijo, nastanejo, ko jih obremenimo s preveč informacijami. Takrat postanejo jezni, razdražljivi, nezainteresirani, celo utrujeni in nemirni. Z izvajanjem vaj s področja čuječnosti se otroci naučijo, kako se za trenutek ustaviti, zadihati ter poiskati tisto, kar v danem trenutku najbolj potrebujejo (Snel, 2019). Lahko bi rekli, da se tako naučijo usmeriti pozornost in izražati samega sebe. To pa je zelo pomembno za celotno življenje posameznika, saj se ljudje na stresorje navadno odzivamo instinktivno.

Psiholog Victor Frankl je dejal, da obstaja med dražljajem in odzivom nanj nek prostor. V tem prostoru se nahajata naša svoboda in moč, da izberemo, kako bomo ravnali. V našem dejanju ležita naša rast in svoboda. Tako lahko, če smo o čuječnosti ustrezno poučeni, v tem prostoru med stresorjem, ki je stresno situacijo izzval, in našim odreagiranjem sami prepoznamo svoja čustva in se ustrezno odzovemo.

Na naši šoli smo poudarek usmerili na razvijanje kritičnega razmišljanja in učinkovitega spoprijemanja s stresnimi situacijami, tako osebnimi kot medosebnimi, pri čemer je bil fokus na prepoznavanju čustev in ustreznem odreagiranju na stresorje. V pouk smo tako vpeljali, kot smo ga sami poimenovali, trening čuječnosti, ki je bil sestavljen iz različnih vaj, ki smo jih z učenci izvajali nekajkrat tedensko.

Otroke smo najprej podučili, da je čuječnost vadba zavestnega življenja, boljšega zavedanja zunanjega okolja in naše notranjosti za preusmerjanje pozornosti in energije ter za pomiritev (Bajt, idr., 2015). Nato smo pričeli z vajami usmerjanja pozornosti ter zavedanja dihanja. Z učenci smo se skozi celo šolsko leto učili ubesediti misli, čustva in občutke. S tem smo želeli doseči, da se učenci odvadijo potlačiti čustva in bežati iz stresnih situacij.

Shema 1: Shema vaj čuječnosti, ki smo jih izvajali z otroki

3.2 DIHALNE VAJE

Dihanje je naša osnovna življenjska funkcija. Večino časa ljudje dihamo nezavedno. Zavedno dihanje, prek dihalnih vaj, pa je dobra sprostitevna tehnika, ki nam pomaga doseči zavedanje trenutnega dihalnega vzorca ter krepiti sposobnost zavednega dihanja, vse to z namenom, da dosežemo sprostitev in večjo umirjenost (Zupančič-Tisovec, 2017). Z učenci smo redno izvajali dihalne vaje na različnih krajih ter v različnih položajih. Na začetku izvajanja dihalne tehnike smo se vedno ulegli na tla in roko položili na trebuh, da bi dihanje kar najbolj uzavestili. Najprej smo globoko vdihnili, nato pa počasi izdihovali, tako da so se učenci pri tem res umirili. Kasneje smo dihalne vaje izvajali tudi sede. Tudi pri telovadbi in v naravi smo izkoristili trenutke za dihanje.

3.3 VODENA MEDITACIJA

Meditacija je ravno tako ena izmed oblik sproščanja. Zelo pripomore k razvijanju pozitivnih čustev in zmanjševanju stresa. Lahko bi rekli, da je meditacija podzvrst čuječnosti, saj se želimo prek meditiranja otresti misli, ki nas neprestano preplavljajo in se osredotočiti na dani trenutek. Miller (2014) meditacijo opredeljuje kot vajo osredotočanja pozornosti. Zato jo lahko uporabimo v šoli ob preverjanjih in ocenjevanjih, ko se morajo učenci dobro zbrati in skoncentrirati.

Tudi pri meditaciji je izjemnega pomena osredotočeno dihanje, zato je pomembno, da pred uvajanjem meditacije z učenci dobro usvojimo dihalne vaje. V razredu smo pred meditiranjem vedno pripravili sproščeno okolje. Udobno smo se namestili, glede na namen meditacije smo prostor zatemnili ali odgrnili zavese ter občasno uvedli tudi aroma terapijo. Meditativna popotovanja so bila sprva krajša, s treningom pa smo jih postopoma

podaljševali. Kljub temu, da je danes dostopnega veliko materiala, namenjenega meditiranju, smo pogosto vaje sestavili tudi čisto sami, saj so nam bile tako bliže.

3.4 VIZUALIZACIJA

Tehnika vizualizacije je zelo blizu meditaciji. Z njo želimo ob pomoči pomirjujočih miselnih podob doseči popolno sproščenost misli in telesa (Tančič Grum, 2017). Če želimo biti pri vizualizaciji uspešni, moramo biti redni in dosledni pri njenem izvajanju. Tehniko lahko izvajamo sami ali pa ob pomoči nekoga, ki nas vodi skozi fantazijski svet. Navadno si vizualiziramo nek kraj, lahko je poznan ali tak, kot smo si ga mi sami zamislili. V pomoč so nam lahko vizualizacije, ki jih najdemo npr. na spletu, v raznih aplikacijah za pametne telefone ter v tiskanih izdajah. Lahko pa vizualizacijo pripravimo tudi sami. Pomembno je, da se pri ustvarjanju podobe kraja ne usmerimo zgolj na pokrajino, ki bi jo zaznali z očmi, pač pa tudi na ostale čute, tj. na vonj, okus, občutek. Z učenci smo v preteklem šolskem letu tehniko izvajali vsakodnevno, včasih tudi večkrat v istem dnevu. Učenci so se tako naučili bivanja v tišini in miselne odstranitve od trenutne situacije. Največji učinki vizualizacije so se pokazali, ko smo jo izvajali pred ocenjevanji znanj. Učenci so bili takrat navadno prestrašeni in zaskrbljeni, nekateri mogoče že celo anksiozni. Ob pomoči vizualizacije pa so umirili svoje dihanje, miselno odplavali ter zaznali občutke miru in sproščenosti. Na tak način so si uredili misli in se bolje osredotočili na delo.

Shema 2: Primeri vodenih vizualizacij

4 ZAKLJUČEK

Tehnike sproščanja in obvladovanja stresa smo v razredu pričeli izvajati, ker smo zaznali, da se učenci dnevno srečujejo z različnimi stresnimi situacijami, iz katerih ne najdejo izhoda. Zaradi tega so pri pouku nemirni, nezbrani in nemotivirani, pogosto ob tem trpi tudi kultura dialoga. Ob doslednem izvajanju sprostitvenih tehnik so učenci postali bolj umirjeni in osredotočeni na delo. Znali so se ustaviti v določenem trenutku. Lahko rečemo, da so se

naučili, sem tukaj in zdaj. Z dnevnimi izzivi so se bolj učinkovito spopadali in postajali samozavestnejši ter bolj prepričani sami vase. Opazno se jim je izboljšala samopodoba. Zelo velik napredek je bil zaznan tudi na medosebni ravni. Veliko učinkoviteje so pričeli razreševati konflikte. Znali so stopiti iz okvira čustev in spore razreševati na podlagi dejstev, torej razumsko. Svoje predloge za sproščanje so v razred prinašali tudi sami. Pripravili so fantazijska popotovanja, glasbo in ambient za sproščanje. Njihova samoiniciativnost je pokazala, da si takih znanj želijo in tudi da jih potrebujejo.

Sprostitutvene tehnike zelo pomagajo pri razvijanju čustvene kompetence. Pripomorejo namreč k prepoznavanju, identificiranju in ozaveščanju občutkov in čustev ter sprejemanju le-teh, s tem pa doprinesejo k učenčevemu čustvenemu in socialnemu razvoju. Učenci so bolj sproščeni in osredotočeni na delo. Na tak način lahko dosežajo tudi višje akademske dosežke in so bolj zadovoljni, kar pa je pomembno tudi za uspešno delovanje v današnjem svetu.

Literatura in viri

1. Bajt, M., Jeriček Klanšček, H. in Britovšek, K. (2015). Duševno zdravje na delovnem mestu. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. [elektronski vir] Dostopno na: http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/dz_na_delovnem_mestu.pdf
2. Jameson, E. (2014). Is Mindfulness the Secret Behind Better Health & Making Kids Behave? [elektronski vir] Dostopno na: <https://mindfulnessinschools.org/wp-content/uploads/2014/05/Mindfulness-the-Secret-Behind-Better-Health.pdf>
3. Jeriček Klanšček, H. in Bajt, M. (2015). Ko učenca stresa stres. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje.
4. Jeriček Klanšček, H., Roškar, S., Vinko, M., Konec Juričič, N., Hočevar, Grom, A., Bajt, M. et al. (2018). Duševno zdravje otrok in mladostnikov v Sloveniji. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje.
5. Miller, . P. (2014). The Contemplative Practitioner. Toronto: University of Toronto Press.
6. Snel, E. (2019). Sedeti pri miru kot žaba. Celje: Zavod Gaia planet Celje.
7. Tančič Grum, A. in Zupančič – Tisovec, B. (2017). Tehnike sproščanja, priročnik za udeležence delavnice. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje.

IRIS STRELEC

OŠ SLADKI VRH

RAZVIJANJE RECEPCIJSKE ZMOŽNOSTI PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI

Povzetek

V prispevku predstavljamo kompleksnost sodobnega pouka književnosti, ki učenca postavlja v aktivno vlogo, učitelja pa zaradi tega pred številne nove izzive. Pri sodobnem poučevanju književnosti ni več prostora za bolj ali manj poglobljeno posredovanje literarne teorije s strani učitelja in sprejemanje le-te s strani učenca, ampak gre za nov model, ki temelji na komunikacijsko-recepcijsko zasnovani didaktiki književnosti. V ta namen v prispevku predstavljamo aktivne metode, strategije in načine dela za razvijanje recepcijske zmožnosti pri učencih, in sicer na primeru štirih besedil, obravnavanih v sedmem razredu. Ker je sodobni pouk književnosti tudi primer spoznavno-konstruktivistično usmerjenega pouka smo predstavili tudi pomen preverjanja predznanja in horizonta pričakovanj, formativnega spremljanja in diferenciacije pri pouku književnosti in le-to prikazali s praktičnimi primeri.

Ključne besede: sodoben pouk, književnost, recepcijska zmožnost, aktivne metode, formativno spremljanje, diferenciacija

DEVELOPING RECEPTION COMPETENCE IN LITERATURE TEACHING

Abstract

This paper presents the complexity of contemporary literature teaching, which puts the student in an active role and, as a result, confronts the teacher with many new challenges. In contemporary literature teaching, there is no longer room for more or less in-depth communication of literary theory by the teacher and acceptance by the student, but rather a new model based on the communication-receptionist didactics of literature. To this end, the paper presents active methods, strategies, and ways of working to develop reception competence in students, based on the four texts discussed in seventh grade. As the contemporary teaching of literature is also an example of cognitive-constructivist-oriented teaching, we also presented the importance of checking the precognition and horizon of expectations, formative assessment and differentiation in the teaching of literature, and presented it with practical examples.

Keywords: modern teaching, literature, reception competence, active methods, formative assessment, differentiation

1 UVOD

Sodobni pouk književnosti se je močno oddaljil od tradicionalnega, kjer je bil učenec soočen z množico literarnih besedil in obravnavo, ki je v glavnem temeljila na učiteljevi razlagi posameznega dela. Sodobni pouk književnosti temelji na komunikaciji učenca z besedilom in na komunikaciji učenca z učiteljem o književnem besedilu. V skladu s cilji posodobljenega učnega načrta oz. kurikularne prenovе se mora pouk načrtovati tako, da se poveča aktivna vloga učencev ter s tem razvijanje samostojnega, ustvarjalnega in kritičnega mišljenja in presojanja. »Izhodišče pouka je učenčevo lastno branje, učitelj pa učenca vodi do prezrtih besedilnih signalov in mu tako pomaga do boljšega razumevanja književnega besedila in globljega doživljanja« (Kerndl, 2016, p. 32).

2 RECEPCIJSKA ZMOŽNOST

Sodobni pouk književnosti temelji torej na komunikacijsko-recepcijsko zasnovani didaktiki književnosti. Pri komunikaciji z besedilom se razvija več različnih segmentov otrokove recepcijske zmožnosti (npr. zmožnost doživljanja in razumevanja književnega prostora in časa, zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih oseb, zmožnost razumevanja dogajanja in teme idr.). Posamezne zmožnosti so tudi navedene v učnem načrtu za slovenščino. »Učitelj jih razvija z namenom, da bo učenec bral zmeraj bolje, da bo opazil zmeraj več besedilnih signalov oz. podatkov za recepcijo, da jih bo razumel in vrednotil, da bo torej literaturo doživljal vse globlje in da bo njegovo literarnoestetsko doživetje zmeraj intenzivnejše« (prav tam, p. 196).

V učnem načrtu je pod posameznimi segmenti recepcijske zmožnosti navedenih tudi kar precej primerov tvorjenja/poustvarjanja ob umetnostnih besedilih za razvijanje le-teh.

2.1 RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI SPREJEMANJA IN TVORJENJA DRAMSKIH BESEDIL - PRIMER

V nadaljevanju bom predstavila primer poustvarjalnega pisanja v 7. razredu ob besedilu Žarka Petana z naslovom Pet Pepelk. V predstavljenem primeru želim prikazati, kako sem z določeno nalogo pri vseh učencih načrtno izpostavila razvoj točno določenega segmenta recepcijske zmožnosti, to je zmožnost sprejemanja in tvorjenja dramskih besedil. Izbrala sem ga, ker je le-ta za omenjeno besedilo še posebej značilen.

Zavedajoč se individualnih razlik med učenci glede na recepcijsko zmožnost, horizont pričakovanja, motivacijo, bralne zmožnosti in bralni interes, sem nalogo tudi diferencirala. Zahtevnejša različica je tako od učenca zahtevala ne le dramatizacijo pripovednega besedila (primarni cilj), ampak tudi dramatizacijo po vzoru originalne zgodbe Žarka Petana. Pri tej nalogi so učenci poleg vsem skupnega cilja sledili še naslednjim ciljem, ki jim je mogoče slediti na tem obravnavanem besedilu:

- sledijo dogajanju, zaznavajo razmerja med glavnimi in stranskimi književnimi osebami in to upoštevajo pri pisanju novih prigod znanih književnih oseb;
- presajajo osebe iz enega književnega dela v zgodbo drugega;
- pišejo fantastične sestavke, v katerih se prepoznajo različni motivi za ravnanje književnih oseb;
- ustvarjajo nov domišljjski svet, pri tem si pomagajo s posrednimi in neposrednimi podatki;
- pišejo besedila, v katerih prevzamejo vlogo prvoosebne pripovedovalca;
- v poustvarjalnih besedilih vzpostavljajo komično perspektivo;

- znano prozno besedilo jezikovno in slogovno preoblikujejo ter tako prestavijo dogajanje v sodobnost ali v drug prostor (parodija). (Učni načrt, 2018.)

S tem so razvijali še druge segmente recepcijske zmožnosti, in sicer zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih oseb, zmožnost doživljanja in razumevanja književnega prostora in časa, zmožnost razumevanja dogajanja in teme, zmožnost zaznavanja književne perspektive, zmožnost ločevanja avtorja in pripovedovalca.

Če želimo, da bo učenec sledil lastni miselni aktivnosti razmišljanja o svoji recepciji literarnih besedil (torej mišljenje o mišljenju oz. samoregulacija miselne aktivnosti oz. samouravnavanje učenja), je potrebno cilje preoblikovati v namene učenja. Le-ti morajo biti zapisani v učencu razumljivem jeziku, saj mu bo le-to pomagalo razumeti, kaj se bo naučil, osredotočiti se na dejavnost, prepoznati, katera znanja/spretnosti bo razvil, in prevzeti odgovornost nad učenjem (Black in William, 1998). V skladu s tem smo skupaj z učenci oblikovali namene učenja.

Nameni učenja

- Napisali bomo besedila, in sicer tako, da bomo:

a) pripovedno besedilo Pepelka preoblikovali v dramsko besedilo (D1 – manj zahtevna naloga),

b) pisali poustvarjalna dramska besedila kot nadaljevanje dela Pet Pepelk, upoštevajoč pridobljeno znanje o tem delu (D2 – zahtevnejša naloga);

- glede na navodila bomo oblikovali kriterije/merila za vrednotenje napisanih dramskih besedil;
- drug drugemu bomo vrednotili dramska besedila, pri čemer bomo pozorni predvsem na njihovo zgradbo;
- ovrednotili bomo svoje učenje s področja dramatike.

Glede na namene učenja in navodila, ki so sledila zadanim učnim ciljem, smo skupaj z učenci sestavili tudi kriterije uspešnosti. Učenci so se po tej fazi učnega procesa lotili poustvarjanja. Naloge sem jim glede na poznavanje njihovih zmožnosti razdelila sama. Kot vedno pa so tudi tokrat imeli na voljo možnost lastnega odločanja o prehajanju med zahtevnostjo nalog.

Primer manj zahtevne naloge (D 1)

Spodnji odlomek preberi in preoblikuj v dramsko besedilo.

Pepelka je odšla na mamin grob pod leskovo drevo, pogledala na drevo in poklicala ptičico: »Preljuba ptičica, kje si?« »Tukaj sem!« je vedro zaklicala ptičica. »O, ptičica, pomagaj,« je poprosila deklica. »Ja, kaj pa je, da si tako otožna?« je zaskrbljena ptičica vprašala Pepelko. »O, vse sem naredila, kar mi je ukazala mačeha, pa še zmeraj ne smem na ples,« je posmrkala uboga deklica. »Ne skrbi, šla boš na ples in se čudovito imela,« jo je pomirila ptičica. »Ampak kako? Saj nimam primerne obleke,« ji je odvrnila deklica. »Ti le stopi pod drevo in ga prosi, naj nate vrže zlato in srebro, za vse ostalo bom poskrbela jaz,« jo je podučila drobcena živalca. Drobceno dekle stori, kar ji je rekla ptičica, in v hipu je bila oblečena v najlepša oblačila. Od veselja je poskočila in se glasno zahvalila: »O, hvala, moja ptičica.« (Prirejeno po J. in W. Grimm: Pepelka.)

Primer zahtevnejše naloge (D 2)

Predstavljaš si, da si Pepelka v in prideš k ministru za policijo na preizkus, ali si prava Pepelka, tista, s katero se želi kraljevič poročiti. Preizkus bo potekal glede Pepelkinih oblačil, od tvoje iznajdljivosti in poznavanja dejstev o Pepelki pa bo odvisno, ali ga boš prestala (po vzoru Ž.

Petana). V pomoč naj ti bo spodnji odlomek iz originalnega besedila Pepelka (brata Grimm). Vajin pogovor z ministrom napiši v obliki dramskega besedila.

Naneslo je, da je oče hotel nekoč na sejem, pa je povprašal pastorki in Pepelko, kaj naj jim prinese. Za pastorki je nakupil lepih oblek in draguljev. Na poti domov pa je po želji Pepelke odrezal prvo vejo, ki mu je odnesla klobuk, in jo vzel s seboj. Pepelka se mu je zahvalila za šibo, odšla na mamin grob, zasadila šibo vanj ter tako zelo jokala, da so jo zalivale solze. In glej, šiba se je prijela in razrasla v lepo drevo. Pepelka je vsak dan po trikrat hodila na grob ter jokala in se v mislih pogovarjala z mamico. In vsakič je priletela bela ptičica na drevo in če je imela Pepelka kakšno željo, je ptičica spustila na tla to, kar si je želela. /.../ Pastorki in mačeha so odšle na ples. In ko ni bilo nikogar več doma, je odšla Pepelka na mamin grob pod leskovo drevo in zaklicala: »Stresi, potresi se, ljubo drevo, vrzi name zlato in srebro.« In ptičica na drevesu ji je vrgla zlato in srebrno oblekico ter par z zlatom in srebrom izvezenih čevljičkov. /.../ (Odlomek.)

Kriteriji uspešnosti za D 1

Kdaj bom pri dramatizaciji uspešen/-a?

- Kadar bom napisal besedilo v obliki dramskega besedila;
- upošteval vse značilnosti dramskega besedila (didaskalije, glavno besedilo, druga odrska navodila);
- kadar bom uporabil pravilen zapis (dvopičja, brez narekovajev, oklepaji ...).

Kriteriji uspešnosti za D 2

Kdaj bom pri dramatizaciji uspešen/-a?

- Kadar bom pisal v 1. osebi;
- bom zapisal pogovor med ministrom in Pepelko V;
- bo najin pogovor potekal glede oblačil;
- bom pri razvijanju teme pogovora med tema dvema osebama uporabil podatke iz pripovednega besedila;
- bom sledil slogu Žarka Petana (vključitev novih oseb, kratki odgovori, komičnost, slengizmi);
- upošteval vse značilnosti dramskega besedila (didaskalije, glavno besedilo, druga odrska navodila);
- uporabil pravilen zapis (dvopičja, brez narekovajev, oklepaji ...).

Po dokončani nalogi so si učenci izmenjali svoja dramska besedila med seboj in jih ovrednotili v skladu s kriteriji uspešnosti. Drug drugemu so podali povratno informacijo po metodi dve zvezdici in ena želja. Nekaj primerov smo nato glasno prebrali in preverili ustreznost dane povratne informacije. Učenci celotnega razreda so jo z mojimi smernicami po potrebi popravili oz. dopolnili. Ker je povratna informacija učencev izhajala iz kriterijev uspešnosti, smo zadostili potrebi po informativni povratni informaciji, z načinom dve zvezdici, ena želja pa po potrebi po spodbudnosti povratne informacije.

Kot orodje za samoevalvacijo celotnega učnega sklopa pa sem uporabila modificirano metodo šest klobukov razmišljanja. Pod belim klobukom so s pomočjo reševanja odprtih vprašanj in nedokončanih stavkov ovrednotili lastne učne dosežke in načine učenja. Tako zasnovano orodje pušča učencu v procesu samoanalize več svobode. Uporabno je, ko imajo učenci že razvito zmožnost kritične presoje. V nasprotnem primeru so uporabnejša bolj direktno zasnovana orodja (zaprtja vprašanja, ček lista, barvni semafor, smeški ...).

- Razmišljanje pod belim klobukom (navajanje dejstev)
- Kaj sem se naučil/-a oziroma ponovil/-a?
- Iz česa vse sem preverjal/-a svoje znanje?
- Kaj mi je šlo dobro?
- Kje sem imel/-a težave? Načini, da jih odpravim, so ...

Na podoben način kot sem pripravila vprašanja za samoevalvacijo učnega procesa glede na namene učenja (beli klobuk), sem pripravila tudi vprašanja za samoevalvacijo čustvovanja v učnem procesu (rdeči klobuk).

Razmišljanje pod rdečim klobukom (navajanje čustev)

- Kako sem se počutil/-a?
- Na kaj sem ponosen/-a?

Zadovoljstvo z lastno dramatizacijo – utemeljitev.

»Čustvovanje daje našemu razmišljanju relevantnost in ga uvrsti v trenutni kontekst ter glede na naše potrebe. Je neobhoden del možganskega delovanja« (De Bono, 2005, p. 59). Čustvovanje močno vpliva na razmišljanje in delovanje človeka. Pri posameznih učencih v fazah učnega procesa lahko obstajajo močna čustva v ozadju, ki omejujejo in obarvajo vsako doživetje. Še več. »Čustvovanje v ozadju lahko prevladuje nad celotnim razmišljanjem. Lahko je vezano na osebo, situacijo, ali pa obstaja zaradi česa tretjega« (prav tam, p. 60).

»Ker je namen procesa samovrednotenja, da se učenci naučijo realno oceniti izziv, s katerim se soočajo, in ovrednotiti učinkovitost poti do uspeha, je pomembno samovrednotenje usmerjati tudi na čustveno področje. Le-tako bodo pridobili nadzor nad zelo pomembnim področjem svojega življenja – šolsko uspešnostjo - , kar jim daje občutek varnosti in samozavesti.« (Holcar Brunauer, et al., 2016, p. 3.)

Učitelj s tovrstnimi vprašanji postane bolj osredotočen na potrebe posameznega učenca, hkrati pa so mu pomembna povratna informacija za nadaljnje delo.

Opisan primer predstavlja koncept poučevanja, ki sledi smernicam sodobnega (komunikacijskega) pouka književnosti, in hkrati temelji tudi na elementih formativnega spremljanja.

»Če želi učitelj prilagajati (diferencirati/individualizirati) pouk književnosti raznolikim potrebam učencev, mora imeti vpogled v to, na kateri stopnji razvoja recepcijske zmožnosti se trenutno učenec nahaja, kako napreduje oz. kako se razvija njegova recepcijska zmožnost, katere težave ima pri branju književnih besedil, kar pomeni, da mora ugotavljati, spremljati in preverjati učenčev napredek« (Kerndl, 2016, p. 220).

Na podlagi ugotovitev dobi povratno informacijo, kako nadalje prilagajati pouk in katere povratne informacije posredovati učencem, da bo podpiral in zagotovil nadaljnji razvoj njihove recepcijske zmožnosti.

3 LITERARNORECEPCIJSKE METODE ZA POUČEVANJE KNJIŽEVNOSTI

Pri metodi šolske interpretacije književnih besedil se lahko hitro zgodi, da postane pouk stereotipen zaradi preveč togega sledenja posameznim korakom, kar lahko učencem onemogoči pristno doživljanje, razumevanje in vrednotenje književnega besedila. Prav zaradi tega in predvsem temeljnega načela pouka književnosti »osredinjenost na učenca« je dobro, da učitelj v tej fazi uporablja tudi druge metode/strategije. (Kerndl, 2016.)

»Spoznavno-konstruktivističen model pouka izpostavlja, da proces poučevanja ni le posredovanje in sprejemanje znanja, torej učenje ni le spoznavni proces, ampak da gre za prepletanje spoznavnih, čustvenih in socialnih vidikov. V procesu mora učenec (poleg učitelja prevzeti odgovornost za svoje učenje, vedenje in udeležbo.« (Prav tam, p. 32.)

V tem modelu ima pomembno vlogo učiteljevo načrtovanje pouka književnosti, ki zajema najprej preverjanje predznanja in horizonta pričakovanih ter iskanje najučinkovitejšega načina, kako bo to preveril, nadalje pa še izbiro metod glede na postavljene učne cilje, individualne značilnosti učencev, njihovo predznanje in učno snov (Kerndl, 2016).

V nadaljevanju bom predstavila nekaj metod oz. strategij dela, uporabljenih pri obravnavi učnega sklopa Naši narodni junaki v 7. razredu. Sklop je zajemal obravnavo ljudske pesmi Pegam in Lambergar in Levstikove pripovedke Martin Krpan. Predstavljene metode sem uporabila za namen razvijanja posameznih segmentov recepcijske zmožnosti v okviru sodobnega, spoznavno-konstruktivistično usmerjenega pouka.

Metode, ki sem jih uporabila, so bile uporabljene v različnih fazah učne obravnave, za doseg različnih ciljev. Predstavljene so kot način za povečanje aktivne vloge učencev ter razvijanje samostojnega, ustvarjalnega in kritičnega mišljenja ter presojanja. Izbrane so bile kot metode in oblike dela, ki so v mojem primeru to spodbujale in razvijale na najboljši možni način.

3.1 KO SE SREČAJO PETER KLEPEC, KRIŠTOF LAMBERGAR IN MARTIN KRPAN

Pred obravnavo dveh obveznih besedil v 7. razredu (Pegam in Lambergar, Martin Krpan) sem se pri načrtovanju tako odločila, da z različnimi strategijami pred branjem preverim predhodna stvarna in literarnoestetska doživetja oz. znanja (ki so na različne načine povezana z dvema obravnavanimi besediloma) z različnimi motivacijskimi nalogami. Le-te so bile usmerjene v vzpostavitev književnega problema, ugotavljanje resničnosti in neresničnosti besedila, povezavo z že znanim besedilom. V ta namen sem izbrala Bevkovo delo Peter Klepec.

Ribja kost

Kot eno izmed motivacijskih nalog sem uporabila strategijo ribja kost, s katero smo grafično prikazali motive v besedilu in jih razvrstili med vzroke in posledice. »Z grafičnimi ponazoritvami je namreč mogoče odnose in soodnose med posameznimi elementi literarnega besedila narediti pregledne, to pa učencem omogoča, da lažje kritično vrednotijo literarno besedilo« (Kordigel Aberšek, 2008, p. 296).

Primer naloge

Poslušal si zgodbo o Petru Klepcu. Poišči čim več elementov v besedilu, ki so vzrok za nekaj, in vsakemu vzroku pripiši posledico, ki je prav tako razvidna iz besedila.

Igra vlog – ZA in PROTI

Kot večletna mentorica debatnega kluba na šoli in debatna sodnica se že vrsto let ukvarjam z debato. Le-to kot aktivno metodo dela pogosto vključujem tudi v pouk slovenščine. Argumentiranje na določeno trditev s pozicije za oziroma proti razvija različne veščine pri učencih. Te so: informacijsko pismenost (pridobivanje in poglobljanje znanja), kritično in kreativno mišljenje, veščine poslušanja, strpnost do drugače mislečih in vzpostavljanje dialoga, občutljivost do dilem sodobne družbe, timsko delo, retorične spretnosti, javno nastopanje, samozavest ... Pri pouku književnosti pa je učinkovita metoda za preverjanje, koliko učenci že znajo o določeni temi (npr. Poezija je vrhunska literarna forma.),

samostojno raziskovanje in spoznavanje nove snovi (npr. Dane Zajc je najboljši slovenski sodobni pesnik.), preverjanje, koliko so se učenci naučili o določeni snovi (npr. Cankar je pomembnejši kot Prešeren), ter za preverjanje bralne zmožnosti, razumevanje in vrednotenje dejanj glavnih književnih oseb v prebranem delu (Glavni junak Matevž (v črtici Tržačan) ni ravnal prav.). Pri slednjem primeru rabe te aktivne metode učenec ne sprejema svojega znanja mehansko, temveč ga konstruira, pri čemer izhaja iz svojih izkušenj in predstav. To je pa tudi glavno vodilo sodobne didaktike. Učitelj lahko ob spremljanju njegove argumentacije ugotovi učenčev horizont pričakovanj in razvitost njegovih recepcijskih zmožnosti ob umetnostnem besedilu ter na podlagi tega načrtuje delo s posameznikom za naprej. Za pozicijo za in proti sem se odločila tudi pri obravnavi ljudske pesmi Pegam in Lambergar.

Primer naloge

Spoznal si zgodbo o Pegamu in Lambergarju. Napiši utemeljitev trditve: Krištof Lambergar je največji slovenski ljudski junak. S trditvijo se strinjaš ali ne. Svoje strinjanje/nestrinjanje čim bolj utemelji.

Poustvarjalno/razlagalno besedilo

Med branjem besedila učenec vzpostavi dialog z besedilnim svetom, ki poteka kot prekrivanje bralčevega horizonta pričakovanja in besedila kot množice pomenov in podob. Naloga učitelja v tej fazi je, da z različnimi metodami fokusiranja pomaga razvijati tudi recepcijsko zmožnost zaznavanja, razumevanja in vrednotenja književnih oseb. S tem omogoči, da usmeri pozornost učencev na tiste besedilne signale, ki jih učenci ob prvem sestavljanju spontanega besedilnega pomena utegnejo prezreti, in jih lahko kasneje v okviru svoje recepcijske zmožnosti uporabijo za sestavljanje novega vzorca besedilnega pomena (Kordigel Aberšek, 2008). Pri delu Martin Krpan sem se odločila, da za preverjanje njihovega doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih oseb napišejo poustvarjalno besedilo. Nalogo sem diferencirala.

Primer manj zahtevne naloge (D 1)

Kdo je bil cesar Janez?

Napiši poustvarjalno besedilo na delo Martin Krpan z naslovom Kdo je bil cesar Janez? in v njem predstavi vlogo cesarja Janeza. Pri tem predstavi njegove temeljne odločitve (dal je poslati po Krpana, dovolil mu je izdelavo orožja in izbiro konja, dal mu je potrdilo za prevažanje soli in mošnje cekinov) ter presočaj, kako te njegove odločitve vplivajo na “reševanje Dunaja”, odnos s cesarico, odnos z ministri.

Primer zahtevnejše naloge (D 2)

Cesar Janez – junak ali slabič?

Napiši poustvarjalno besedilo na delo Martin Krpan z naslovom Cesar Janez – junak ali slabič? in v njem predstavi vlogo cesarja Janeza. Na podlagi njegovih ravnanj presočaj njegovo odločnost (junaškost) ali neodločnost (vodljivost s strani drugih stranskih književnih oseb, popuščanje ipd.). Razmišljanja o njem poveži s svojim razumevanjem vloge vodje ljudstva (kralj, predsednik ...).

Vožnja z balonom

Za preverjanje učenčeve zmožnosti vrednotenja književnih oseb in motivov v obravnavanih besedilih ter za izražanje njihove medbesedilne izkušnje sem se na koncu odločila še za eno metodo, to je vožnja z balonom.

Metoda temelji na izhodišču, da se na vožnjo z balonom odpravijo določene znane osebnosti. Ker se približuje nevihta in je potrebno poskrbeti za optimalno varnost ljudi v balonu, je potrebno eno osebo (da lahko drugi dve preživita) "vreči" iz balona. Učenci morajo z argumenti utemeljiti, katera oseba je najbolj pogrešljiva oz. si najmanj zasluži ostati v balonu (Skrt, et. al., 2007).

V našem balonu so se tako znašli Krpan, Pegam in Klepec. Učenci so z utemeljitvami podajali svoje odločitve. Nekaj njihovih odgovorov:

»Izločil bi Pegama, ker mu je morala mati povedati, kako naj brani Dunaj.«

»Izločil bi Krpana, ker bi le-ta zagotovo v balon vzel še svojo kobilico, to bi pa še dodatno obtežilo balon.«

»Obdržal bi Krpana, ker je bil zelo bister, ker se ni uklonil volji bogatašev, ker je bil vljuden in se je celo pozdravil z Brdavsom ... »

Vožnja z balonom je odlična vaja za argumentacijo, hkrati pa tudi zelo učinkovita in zabavna metoda za razvijanje recepcijske zmožnosti pri pouku književnosti.

4 ZAKLJUČEK

Sodobni pouk književnosti, ki namenja osrednjo pozornost učenčevi aktivni vlogi pri pouku, postavlja učitelja pred številne izzive in od njega zahteva veliko fleksibilnosti, strpnosti, izvirnosti, imeti pa mora tudi veliko didaktično-metodičnega znanja. Ker kurikularna prenova poudarja tudi pomen učenčeve odgovornosti do lastnega dela in znanja ter spremljanje le-teh (metakognicija), se na učitelja prenaša tudi vloga pri uresničevanju samoaktivnega učenja. To od njega zahteva natančno načrtovanje dela in uporabo metod, ki bodo pri posameznikih razvijale recepcijsko in druge zmožnosti v največji možni meri.

Literatura in viri

1. Kerndl, M. (2016). *Sodoben pouk (književnosti) in razlike med učenci*. Murska Sobota: BoMa.
2. Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Borstner, M., Cotič Pajntar, J., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zajc, S., Zore, N. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju. Samovrednotenje, vrstniško vrednotenje*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
3. Kordigel Aberšek, M. (2008). *Didaktika mladinske književnosti*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
4. De Bono, E. (2005). *Šest klobukov razmišljanja*. Ljubljana: New moment, d.o.o.
5. Black, P. in William, D. (1998). *Inside the black box*. London: King's College Press.
6. Skrt, B., Šerc, A., Hohler, B., Mesarec, P., Domajnko, J., Novak, S. (2007). *Debatirajmo o evropskem parlamentu! Izobraževalni priročnik*. Ljubljana: Za in proti, zavod za kulturo dialoga.
7. Stabej, M. in sod. (2018). *Učni načrt (posodobljena izdaja)*. Slovenščina. Dostopno na:
8. http://mizs.arhivspletisc.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina.pdf (5. 9. 2019)

MOJCA MARIJA STRMŠEK
OŠ KARLA DESTOVNIKA - KAJUHA LJUBLJANA
Z MEDIACIJO DO KAKOVOSTNEJŠEGA SOBIVANJA V ŠOLI

Povzetek

V šoli se nenehno, skoraj vsak dan, srečujemo s prepiri, spori in konfliktnimi situacijami učencev, celo staršev. Mnogi učenci se pogosto burno odzovejo, ko se kaj ne odvija po njihovih pričakovanjih. Velikokrat se zgodi, da smo malce zbegani, kako bi pristopili k reševanju teh neprijetnih situacij. Tu priskoči na pomoč krasna strategija, poimenovana mediacija, poznana tudi s pojmom alternativna metoda za reševanje sporov. Le ta navdušuje s svojim razumevanjem konflikta, s spoštovanjem vseh udeležencev, soudeležbo vpletenih in samoodločanjem. Naša šola se je tako že pred leti s projektom šolske in medvrstniške mediacije ter novo kulturo medosebnih odnosov odločila za korak k prijaznejšim in učinkovitejšim metodam, da bi izboljšala klimo na šoli. Mediacijo uporabljamo in jo z usposabljanjem tako učiteljev kot tudi učencev prenašamo naprej. V članku bom podrobneje orisala aktivnosti, ki jih izvajamo na šoli.

Ključne besede: konfliktna situacije, mediacija, alternativna metoda za reševanje sporov, spoštovanje vseh udeležencev, učenci kot mediatorji

**ATTAINING BETTER COEXISTENCE AMONG STUDENTS BY EXERCISING
MEDIATION**

Abstract

Every day, we are experiencing disputes and conflict situations among students, sometimes even among parents. Many students react very intensively when situations are not in-line with their expectations. At many occasions, we become confused about how to resolve them at our school. Mediation is a powerful technique which can help us to resolve such situations. It is also known as an alternative technique for resolving disputes. The mediator makes an effort to understand all parties involved, reinforces mutual respect, and engages all parties into common resolution and decision-making.

Our school has, therefore, many years ago established a project which deals with mediation among students. We developed a new culture which strives to put the mediation and methods which reinforce mutual respect and cooperation among students and teachers at the forefront. We use mediation as one of our main techniques in conflict resolution and educate our teachers and students alike. In this paper, I outline some of the activities we established during the development and implementation of mediation technique at our school.

Keywords: conflicts, mediation, alternative methods for conflict resolution, mutual respect, cooperation, students as mediators

1 UVOD

Dandanes smo vsi, tako učenci kot učitelji in tudi vsi ostali, ujeti in vpeti v hiter tempo življenja, v vsakodnevno hitenje, napetost, nepogrešljiv stres ... V šoli žal vsakodnevno naletimo na kak prepir, spor, celo na burnejši odziv posameznih učencev, ko se kaj ne odvija po njihovih pričakovanjih. Posledica skupka zgoraj naštetih stvari se vsekakor odseva tudi v raznovrstnih situacijah, ki vodijo do konfliktnih situacij. Nemalokrat smo zbegani, kako bi pristopili k reševanju teh neprijetnih situacij in jih tudi učinkovito razrešili. Te konfliktno situacije se namreč vse preveč pogosto rešujejo z objestnimi prevladami ene od sprtih strani. Na šoli iščemo načine in metode, s katerimi bi se čim bolj uspešno soočali in razreševali tovrstne neprijetne situacije. Sama sem se že pred leti pridobila naslov šolskega mediatorja, saj sem se vključila na triletno izobraževanje medicije, s poudarkom na šolski in medvrstniški mediciji, ki navdušuje že s svojim razumevanjem konflikta. Le to se še stopnjuje z ostalimi izhodišči: najpomembnejša so vsekakor spoštovanje vseh udeležencev, soudeležba in samoodločanje. To se mi zdi eno glavnih vodil, saj omogoča udeležencem spora enakovrednost, pa ne le na papirju. Daje občutek pomembnosti vsem, ki daje popotnico iskanju mirne razrešitve. Participacija in samoodločanje to le še podkrepita.

2.1 KAJ JE MEDIACIJA

Na voljo nam je krasna metoda, ki se imenuje medicija. To je namreč ena od metod, ki rešuje spore. Temelji na spoštovanju vseh udeležencev, zato teži k zmanjšanju vpliva groženj in strahu ter poskuša poiskati vzajemno koristno rešitev. Tak postopek udeležencem omogoča, da se odvrnejo od prisilnih ali celo nasilnih dejanj (Metelko, 2005). Glavno vodilo medicije je namreč spoštovanje udeležencev. Izvira iz prepričanja, da ima vsak človek prvino dobre volje in poštenosti in da se vsak človek lahko spremeni. Prepričanje oziroma vodilo, da sta dostojanstvo in soudeležba pomembnejša kot učinkovitost in strokovnost obetata pozitiven pristop k utiranju nove poti. Ta enakopravnost udeležencev in videnje dobrega v sleherniku, vera v pozitivno spremembo je osvežujoč pristop, ki ga nujno potrebujemo v šoli in tudi nasploh v življenju. Vse preveč smo namreč obdani z negativno kritičnostjo, z vnaprejšnjim obsojanjem situacij na propad. Odkrito sporazumevanje, izražanje čutenj in reševanje težav so pristopi, ki osvetljujejo togost naših ustaljenih vzorcev. Omogočajo resnično novo pot, ki obljublja pomiritev, zadovoljstvo in riše učencem nasmehe na obraze.

2.2 UMETNOST MEDIACIJE IN NJENI CILJI

Medicija je strukturiran, metodičen in zaupen proces, kjer nevtralna oseba (mediator) uporablja večšine poslušanja in mediacijske tehnike in tako udeležencem v sporu pomaga določiti problem in načine reševanja problema. Odnos med sprtimi ni tekmovalen, temveč sodelujoč, vsi vpleteni nosijo odgovornost za rešitev ali izid. Pomaga jim tudi pri učinkovitejši komunikaciji, razvija empatijo med nasprotnikoma ter pomaga udeležencema v sporu, da najdeta in izrazita svojo lastno rešitev problema. Poznamo dva temeljna cilja medicije: sporazumno rešitev problema, s katero bodo zadovoljni vsi vpleteni in osebno rast ter razvoj, ki se dogaja v procesu samem. Ob tem pa se udeleženci učijo konstruktivne komunikacije, izboljšujejo svoje sodelovanje, krepijo samoodgovornost in samospoštovanje, ohranjajo dostojanstvo, razvijajo pogajalske sposobnosti in se učijo samostojnega reševanja konfliktov. Fokus je usmerjen v prihodnost (kako bova rešila) in ne

v preteklost (kaj, zakaj se je zgodilo). Udeleženci – učenci imajo popolno svobodo izbire, osebe v sporu namreč najboljše, kaj je za vsako od njiju najboljše (Metelko, 2005).

2.3 NAČELA MEDIACIJE

Med temeljna načela mediacije sodita: zaupnost in prostovoljnost (vsi udeleženci se morajo strinjati, da bodo skupaj našli in sklenili sporazumen dogovor, ki se ga bodo držali, pri tem pa bo vse, o čemer bodo govorili, ostalo med njimi). Pri mediaciji sodeluje tretja oseba: mediator, ki je povsem nepristranski in nevtralen in ne svetuje udeležencem ter ne sprejema odločitev namesto njih. Mediator pomaga pri pogajanju, poskrbi za prijetno vzdušje, spoštovanje in usmerja k iskanju možnosti za rešitev spora. Vsak udeleženelec lahko pove, kar ga tare, izrazi svoja čustva, morebitne pomisleke, vpraša, kar ga zanima. Ob razrešitvi spora so vsi zmagovalci, saj pride do sporazumne rešitve, s katero so vsi vpleteni zadovoljni. Sporazumni dogovor se zapiše, da je še v pisni obliki prisotna rešitev spora, ki je v interesu vseh vpletenih (Metelko, 2005).

3 UČENCI V V ČEVLIH MEDIATORJA

Pri mediaciji je vsekakor ključnega pomena figura mediatorja. Pri vrstniški mediaciji v vlogi mediatorja tako nastopa učenec, torej nepristranski vrstnik učencev, ki so vpleteni v kak spor. Učenci – mediatorji pomagajo učencem, ki se znajdejo v prepiru, z mediacijskimi tehnikami in veščinami, da poiščejo najboljšo rešitev. Proces mediacije je tako v celoti v rokah učencev. Tako prek vrstniške mediacije učenci spoznavajo pomembne življenjske veščine, sprejemajo odgovornost za lastne odločitve, se učijo strpnosti do drugače mislečih. Močno se na ta način zmanjša nasilje, ki je pogost spremljevalec reševanja konfliktov med učenci. Vzdušje na šoli se izboljša, med učenci se krepí prijateljstvo, postanejo bolj samostojni, znajo se opravičiti in odpuščati, tudi učitelji imamo navsezadnje več časa za svojo primarno nalogo: poučevanje.

Mediatorje, učence, dobro usposobimo, da povsem kompetentno, strokovno in profesionalno speljejo svojo dolžnost. Z vso resnostjo se zavedajo svoje odgovornosti. Naučijo se nepristranskosti, se vzdržujejo svetovanja, ne sprejemajo odločitev, znajo dati moč vsem udeležencem. Izurijo se celo obvladovati antagonizem, torej obema stranema dajejo občutek zmagovalstva, saj imata isti cilj. Poskrbeti morajo, da ni ozračja tekmovalnosti, so t. i. blažilci napetosti, prinašalci sproščenosti. Pomembno je, da znajo učenci izstopiti iz sebe, za njihove ego in nečimrnosti tu ni prostora. Se zavedajo odgovornosti svojih nalog.

4 MEDIACIJA NA NAŠI ŠOLI

Na naši šoli se je nekaj pedagoških delavcev tri leta udeleževalo izobraževanja in usposabljanja mediacije in si s tem pridobilo naslov šolskega mediatorja. Med njimi sem bila tudi sama. Za usposabljanje sem se odločila, saj menim, da so mediacijske tehnike in strategije zelo uporabne v šolskem okolju. Z izobraževanjem sem namreč dobila znanja in izkušnje, ki jih lahko uporabljam v vsakdanji komunikaciji z učenci, s starši in sodelavci. Prav tako osnovne mediacijske tehnike vključujem v redni pouk in v razredne ure. Na šoli sem del ekipe za Vzgojni načrt šole, kjer je reševanje konfliktnih situacij s pomočjo mediacije vključeno kot ena izmed možnosti reševanja konfliktnih situacij in jih tudi aktivno izvajamo. Na šoli smo tako uvedli možnost usposabljanja učencev – mediatorjev. Usposabljanje je potekalo v obliki tabora, enkrat v Bohinju, drugič na Rakitni. Izbrali smo učence predmetne

stopnje, osmih in devetih razredov. Zaradi velikega zanimanja pa razmišljamo, da bi vključili tudi učence nižjih razredov. Tabori usposabljanja so učencem, šolskim mediatorjem, ostali v zelo lepem spominu. Nadvse so uživali v izobraževanju, med seboj so se zelo povezali in kasneje blesteli v svoji vlogi. Tako je naša šola pridobila šolske mediatorje, v njihove čevlje so torej stopili učenci. Svojo vlogo in delo so predstavili tudi celotnemu učiteljskemu zboru in poželi vsesplošno odobravanje in uspeh. Več kot uspešno so se izkazali v svoji vlogi. Nema lokrat so manjše spore rešili prav mojstrsko. Ostali učenci so nadvse navdušeno pozdravili in sprejeli tovrstno reševanje konfliktov. Zelo zrelo, mirno in učinkovito so izpeljali pogovore in s sprtimi učenci našli rešitve, ki so popeljale v zadovoljstvo vse vpletene. Pisni dogovorjeni skupni dogovori so me vedno znova in znova presenetili. Našli so velikokrat bolj iznajdljive in osrečujoče načine, ki so ustavili napete situacije in porajale mirno vzdušje v oddelku.

4.1 MEDIACIJSKE TEHNIKE IN FAZE

Mediacija, tudi vrstniška, poteka v več fazah. V prvi fazi se določi problem in pridobi se pisno soglasje udeležencev, da si prek mediacije želijo najti sporazumno rešitev. Mediator vpletenim pojasni pravila: da bodo morali biti spoštljivi, da bodo govorili resnico, si ne bodo segali v besedo, da nasilje ni dovoljeno ter da je sam proces zaupen. Mediator nato naprosi udeležence, naj predstavijo svoje videnje problema in si to tudi zabeleži. Ob koncu na glas prebere svoj povzetek. V drugi fazi udeleženci raziskujejo svoj problem, se o njem pogovarjajo, razkrijejo si tudi svoja čustva. V tretji fazi pa se išče rešitve, sprejema se dogovor. Vsak od vpletenih predlaga rešitev, mediator pa pripomore, da se sklene dogovor. Dogovor se tudi zapiše in podpiše.

Učenci – mediatorji se na usposabljanju za vrstniškega mediatorja naučijo in izurijo v mediacijskih tehnikah. Najosnovnejša med njimi je tehnika aktivnega poslušanja s postavljanjem odprtih vprašanj. Mediatorji postanejo večji tehnike pritrjevanja govorncu, mu ne skačejo v besedo in ga prekinjajo ter znajo pričarati vzdušje, da se vsi prisotni počutijo prijetno. Zelo pomembna tehnika je povzemanje, mediator mora namreč znati povzeti in preveriti, kar sliši. S povzemanjem omogoči, da udeleženci spora slišijo, kar so rekli, in tako pomaga razumeti povedano jasneje in pripomore k pozornemu poslušanju. Poseben izziv bodočim mediatorjem predstavlja tehnika preokvirjanja. Pri tej se učenci – mediatorji izurijo, kako negativne izjave pretvoriti v pozitivne, na ta način zasukajo dogajanje bolj konstruktivno. Prav tako znajo opredeliti in definirati problem spora ter iskati pomembne informacije. Naučijo se, kako se uravnoteži moči, znajo zaščititi šibkejše, so sposobni ločiti stališča od interesov. Vse to izpeljejo s postavljanjem pravih vprašanj (od otvoritvenih na začetku, prek raziskovalnih, odprtih do povezovalnih in reflektivnih). Ustavljajo morebitno razpravljanje o preteklosti, o stvareh, ki so se že zgodile že dolgo nazaj in nimajo povezav s trenutno situacijo. Znajo hitro najti področja strinjanja vpletenih, tako se ustvari prijaznejša klima in se vedno obračajo v prihodnost, kakšen naj bi bil odnos v prihodnosti. Navsezadnje pa popeljejo udeležence k skupnim koristim in možnim rešitvam, ki bodo zadovoljujoče za vse.

4.2 STALIŠČA IN SKUPNI INTERESI

Vsi učenci imajo enake možnosti za izražanje svojih stališč in skupnih interesov. Pogovor, možnost izražanja lastnega mnenja, idej, pričakovanj, izmenjava stališč, iskanje skupnih interesov omogočajo vsem učencem, vpletenim v spor, občutek zmagooslavja. Učence torej ne pahnemo v obup, malodušje in vdanost v usodo, da pač nič ni moč rešiti prepira.

Pripravljenost reševanja sporov na konstruktiven, manj obremenjujoč, bolj prijazen način z nekoliko pomoči nepristranske osebe je odrešujoča. Pomembna je med procesom mediacije tudi pozicija učencev. Priporočene pozicije sedežnega reda učencev, vključenih v mediacijo, so razvidne iz slike 1 in slike 2. Neuravnotežene situacije, kjer je vsaj eden od učencev občutno šibkejši, so prikazane na sliki 3 in sliki 4. Na slikah so udeleženci označeni z D1 in D2 in mediatorja z M1 in M2.

Slika 1: Dober, uravnotežen sedežni red

Slika 2: Uravnotežen sedežni red, a ne pri nasilnih učencih

Slika 3: Močnejša pozicija udeležencev

Slika 4: Mediator ob strani šibkejšega udeleženca

4.3 SPROŠČENA KLIMA

Ne morem mimo tega, da ne bi v ospredje postavila tudi sproščene klime, ki se poraja v samem procesu. Kako jo pričarati – tu nastopi v ospredje lik mediatorja in seveda nas, učiteljev – mentorjev. Na šoli imamo v ta namen tudi sobo za mediacijo, ki smo jo nadvse

prijetno opremili. Stene smo obarvali s prijaznimi pastelnimi barvami, v njej postavili oblazinjeno pohištvo, ki ga je darovala ena od sodelavk. Kupili tudi nekaj mehkih blazin, ki pričarajo vzdušje domačnosti. Učenci se v samem prostoru res dobro počutijo. Ne čutijo pritiska in napetosti ob razreševanju konflikta, nekaterim je celo všeč biti vključeni v mediacijo. Sam postopek poteka brez prisotnosti učitelja, domenjeni smo le, da v primeru kakih nepredvidljivih reakcij koga od udeležencev, lahko stopijo po učitelja mentorja. V prakso je prišlo, da so pri mediaciji dva učenca – mediatorja, da se poteka lažje.

5 UNIVERZALNA IN DOGOVORNA RESNICA

Največje poslanstvo mediacije je iskanje univerzalne, dogovorne resnice in pravice. Poraja namreč obojestransko zadovoljujočo rešitev za vpletene, obojestranski dogovor, moč, da se okrepi in na novo vzpostavi odnos zaupanja in spoštovanja. To je nadvse neprecenljivo. Mediacija namreč pomaga, da se odnos zaključi na način, da so čustvene in psihološke izgube čim manjše in je resničen doprinos k prijazni šolski klimi. Sam proces temelji na prostovoljnosti in že vnaprej vliva zaupanje v uspeh. Učenci naše šole so po mediaciji zadovoljni, občutijo olajšanje in z občutkom miru stopajo novim izzivom naproti. Ni prisotnega tistega znanega občutka krivice in nepravilnosti.

6 MEDIACIJSKE VEŠČINE PRI SPORAZUMEVANJU S STARŠI

Kot mediatorji mi mediacijski pristopi in tehnike še kako prav pridejo v komunikaciji s starši. Prenekateri razgovor s starši se je, ko sem uporabila kako mediacijsko veščino, iz napetega, celo zaostrenega vzdušja prelevil v povsem sproščenega. Tudi starši so namreč radi slišani in pri mediaciji je v ospredju prav to. Dobijo občutek pozitivnega reševanja težav, upoštevanja in razumevanja njihove plati. Skupaj se usmerimo v prihodnost in v dobrobit njihovih otrok. Dogovor, ki ga sprejmemo, prinaša zadovoljstvo vsem.

7 ZAKLJUČEK

Mediacija predstavlja velik doprinos k življenju na šoli. Njene prednosti so že vidne, saj se je veliko sporov na šoli rešilo prav s pomočjo nje. Zaobjame vse oddelke, od razredne do predmetne stopnje. Pri namenu in cilju mediacije sta me še posebej nagovorila osebna rast in razvoj učencev, ki se dogaja v procesu mediacije – preobrazbena dimenzija. Učenci si tako med seboj izmenjujejo in dajajo pomoč za samopomoč, diha jemlje, kako se učenci med seboj učijo konstruktivne komunikacije. Posledično se izboljša njihovo sodelovanje, krepijo samoodgovornost, spoštovanje in ohranjajo svoje dostojanstvo. Ne gre spregledati dejstva številnih pravnih in drugih strokovnjakov, da se z mediacijo reševanje sporov vrača tja, od koder izvira – k ljudem in učencem samim.

Literatura in viri

1. Metelko, T., 2005. Priročnik za vrstniške mediatorje v šoli. Ljubljana: Inštitut za mediacijo Concordia

MOJCA MARIJA STRMŠEK
OŠ KARLA DESTOVNIKA - KAJUHA, LJUBLJANA
SODOBNI UČITELJ SLOVENŠČINE

Povzetek

Nahajamo se v dobi bliskovitih tehnoloških in družbenih sprememb. Na te spremembe se privajamo in prilagajamo prav vsak dan tako učitelji kot tudi naši učenci. Učiteljeva naloga postaja, da učence nauči tudi, kako se uspešno in učinkovito učiti. Le-to mu uspe, če se tudi sam nenehno izobražuje in pouk obarva z aktivnostmi, ki so v koraku s časom. V prispevku bom podrobneje orisala dejavnosti, ki pri učencih razvijajo odgovornost do učenja in da prek njih osvojijo zelene cilje: bralno in funkcionalno pismenost, razvijajo odnos do učenja, sočloveka, dela, narave ... Dejavnosti izvajam z namenom, da bi se v učencih prebudile pozitivne vrednote in stališča, da postanejo naklonjeni oblikam sodelovanja in gojijo kakovostne medosebne odnose. Ob vsem tem si zgradijo pozitivno samopodobo, so samozavestni, razvijajo svoje potenciale ter čut do sočloveka in skrben odnos do okolja.

Ključne besede: sodobni učitelj, tehnologija, uspešno in učinkovito učenje, formativno učenje, učenje skozi igro, funkcionalna pismenost

MODERN TEACHER OF SLOVENIAN LANGUAGE

Abstract

Now is the time of ever new technological and social changes. Every day teachers and students have to adjust to these changes. The teachers have to teach the students how to learn successfully and efficiently. He can manage this only, if he constantly educates himself and uses ever new, contemporary activities in the teaching process. In this article I will describe in more detail those activities, that enhance the students' responsibility regarding learning and that bring the student nearer to the desired goal: reading and writing comprehension, a good relationship to learning, other people, work, nature, etc. I practice these activities to evoke positive values and beliefs of students, so they become more inclined towards teamwork and keep good interpersonal relationships. Gradually they will build a positive self-image, they will become more confident and empathic towards other people and towards the environment.

Keywords: modern teacher, technology, successful and efficient learning, formative learning, learning through playing, functional literacy

1 UVOD

»Največja nevarnost v času turbulentnih sprememb ni turbulenca, temveč odločanje z včerajšnjo logiko.« (Peter Drucker)

Zgornji citat še kako dobro slika razmere v sodobnem času, v katerem živimo. Hiter razvoj tehnologije, dostopnost informacij na vsakem koraku spreminja tudi vlogo učitelja. Učitelji smo primorani prepustiti odgovornost za učenje učencem samim, saj so spremembe tako hitre. Učence moramo pripraviti na dejstvo, da je nujno za funkcioniranje tudi le v vsakdanjem življenju se biti pripravljen učiti znova in znova. Posledično se učitelji srečujemo z izzivom, kako stalno spreminjati oblike, metode in načine učenja ter poučevanja. Nekatere izmed teh bom podrobneje orisala v nadaljevanju prispevka.

Šola je prostor, kjer se učenci učijo pripravljenosti učiti se celo življenje in postajajo samostojni, samozavestni razvijajo vrednote, kako delovati za skupno dobro. Starši pričakujejo, da se bodo učenci v šoli počutili prijetno in se morda ob tem celo zabavali, hkrati pa učne vsebine brez posebnega truda doma osvojili v celoti. Učitelji smo primorani se usmeriti k posameznemu učencu in odstraniti ovire, ki preprečujejo njegove pričakovane rezultate. Učencem je potrebno vzbuditi odgovornost do njihovih obveznosti. Učitelji smo namreč le soodgovorni za njihove dosežke.

1.1 UČITELJ SODOBNEGA ČASA

Spremembe v družbi, v tehnologiji in v sporazumevanju še kako zahtevajo spremembe na osebni ravni. Vsak posameznik, ne le pedagoški delavci, naj bi bil pripravljen osebno rasti. Za to dimenzijo je potrebno stopiti iz ustaljenih, morda celo udobnih vzorcev, premagati strah pred novostmi in neuspehom ter se učiti in širiti svoja obzorja. Uspešen učitelj prevzema odgovornost za osebni razvoj, si postavlja nove cilje, uporablja novodobno tehnologijo, sodeluje s svojimi kolegi, vnaša v pouk pridobljena nova znanja ter drži korak s časom. V nadaljevanju članka bodo predstavljene različne aktivnosti, ki jih izvajam z namenom, da bi vsi učenci (tudi tisti s posebnimi potrebami) razumeli razlog za učenje, si predstavljali uspeh in bi bili sposobni delati korake, ki jih vodijo bližje k njihovem cilju.

2 FORMATIVNO UČENJE

Formativno spremljanje pouka vključuje naslednje korake: ugotavljanje predznanja, načrtovanje procesa učenja: katere cilje si bomo zastavili skupaj z učenci, pri čemer si učenci ozaveščajo učenje, kdaj od učenja največ odnesejo, so aktivni, ne razmišljamo samo o vsebini, ampak o procesu, dejavnostih, zbirajo dokaze, kako bodo pokazali, da so nekaj usvojili. Zbirajo informacije in dokaze o znanju, beležijo svoj napredek, na koncu si zapišejo še merila oz. kriterije znanja. (Brunauer, et al., 2017)

Pri pouku sem se tako lotila naslednjih dejavnosti: učence sem razdelila v skupine. Dovolila sem jim, da se lahko prosto posedejo, nekateri tudi na tleh. To se je izkazalo za spodbudno in dvignilo njihovo motivacijo. Skupine so se oblikovale in sestavile iz učencev z različnim znanjem in motivacijo. Po nekaj mesecih dela na takšen način ugotavljam, da slabše motivirani učenci boljše delajo, da jim boljši učenci dajejo dobro povratno informacijo. Zelo dobro se je ta način dela obnesel pri obravnavi Prešerna. Bila sem skeptična, saj je to težja snov, že razumevanje pesmi je težko. Zelo malokrat se zgodi, da kakšen učenec slabše sodeluje.

Pri ugotavljanju predznanih in ciljev so učenci naštel vse, kar je značilno za pesem in pesništvo. Že sami so predvideli, da bodo spoznali nove pesniške oblike, nova pesniška sredstva.

Sami so tudi načrtovali, kako bodo brali, kdo bo bral, sproti so razmišljali in ugotavljali, kaj pomeni določen verz. Sama sem bila pri vsaki skupini nekaj časa, nisem jim podala odgovorov, le vodila sem jih do rešitev. Ob tem je bilo veliko smeha, ko so se prepirali, kaj pomeni kakšen verz. Ugotovila sem, da se na takšen način odgovorno učijo, sposobni so se sami učiti in biti ob tem nadvse zadovoljni.

3 EKOLOŠKA OSVEŠČENOST PRI POUKU SLOVENŠČINE

Pri pouku slovenščine sem začela v sklopu književnosti uvajati nove pristope. Prostor namenjam tudi ekološkemu osveščanju. Z dejavnostmi, ki jih izvajamo z učenci, stremimo prek ustvarjalnega mišljenja k spodbujanju učencev, da razvijejo ekološko zavest s pomočjo knjige. O tem se pogovarjamo, pišemo prispevke, zgodbice, pesmice, sodelujemo pri Eko bralni znački in kot eko poročevalci pri projektu Ekošola ... Na list papirja tako učenci prelijejo kritične refleksije o ekološko prebranih vsebinah. Z učenci izvajamo aktivnosti, kako prepoznavajo, analizirajo, razvijajo razumevanje in povezovanje vzrokov, učinkov ter posledic različnih okoljskih procesov v lokalnem in širšem okolju. Eden izmed ciljev je mlade nagovoriti k razmišljanju o ekoloških izzivih, da morda tudi druge spodbudijo k temu. Na ta način se učenci zavedajo sebe in svoje okolice, da lahko bolje prispevajo in so odgovorni za kakovostnejšo skupno prihodnost.

4 DELO V SKUPINAH

Učence razdelimo v manjše skupine (skupine se oblikujejo po njihovih željah, nemalokrat pa jih razdelim glede na njihove sposobnosti). Rezultate svojega dela poročajo sošolcem v obliki plakata, zapisa v zvezek ali celo powerpoint predstavitev. Prednost tovrstnega dela je medsebojna soodvisnost učencev in prevzemanje lastne odgovornosti vsakega posameznika. Pri tem se razvija odnos med učenci, krepí se njihovo sodelovanje, stiki se poglobljajo in postanejo kakovostnejši, navsezadnje pa je to tudi druženje z dodano vrednostjo. Melita Puklek Levpušček (2011) je zapisala, da se prek skupinskega dela dosega višje taksonomske ravni učnih ciljev, prav tako se krepí globinski, ne le površinski pristop k učenju, omogoči se trajnost znanja in sledi novi paradigmi poučevanja ter učenja. Pri skupinskem delu so vključeni in aktivni prav vsi učenci v razredu. Po končanem delu je na nasmejanih obrazih učencev vidno zadovoljstvo in ponos. Ob ustnem poročanju ob koncu opravljenih nalog (vsaka skupina ima svojo) se učenci urijo v še kako pomembni veščini govornega nastopanja.

5 SISTEM UČENJA SKOZI IGRO – NTC

Metoda NTC temelji na novih dognanjih nevrofiziologije. Skozi igro se lahko učimo tako doma, v prostem čas kot v šoli. Sestavni del programa NTC so različne dejavnosti, ki so pravzaprav sestavljene tako, da ima otrok občutek, da se ne uči, ampak le igra. Aktivnosti temeljijo na spoznanju, da je igranje za otroka notranja motivacija in upoštevajo mnoge raziskave o razvoju in delovanju možganov. Vsebujejo komponente kompleksne motorike, miselne naloge ter delo na razvoju divergentnega in konvergentnega mišljenja. Otrok se z njimi razvija senzomotorno in kognitivno.

Uvajanje podobnih nalog v pouk sem začela pred približno dvema letoma. Na OŠ Nove Fužine sem se udeležila predavanja specialista interne medicine, magistra nevrofiziologije, avtorja programa NTC, dr. Ranka Rajovića. Dr. Ranko Rajović me je izredno navdušil, saj je nazorno opisal, kako lahko hitro z napačnimi dobronamernimi dejanji upočasnjujemo ali celo škodujemo razvoju otroka. Predstavil nam je načine, kako se pri otrocih/učencih povečajo njihovi potenciali. Njegova stališča, ki so se v praksi že velikokrat izkazala za uspešna, so, da so najboljše metode za učenje smeh, igra, radost, veselje. Otroci se namreč prek igre največ naučijo. Tako se posledično poveča njihova samopodoba, samozavest, zaupanje vase, vsekakor tudi pozornost, koncentracija, fokus, navsezadnje pa motivacija za delo in učenje. Učenje na pamet je po besedah dr. Ranka Rajovića povsem zastarelo in preživeto. Okolje se s svetlobno hitrostjo menja, a starši in pedagoški delavci ostajamo zvesti svojim metodam. Tako so nove generacije otrok/učencev motorično slabše razviti, njihova pozornost se manjša, siromaši se njihov besedni zaklad. Navdušil me je podatek, da je inteligenca povezana s sinapsami možganov, na katere vpliva okolje. Gibanje pospešuje razvoj nevronov, zato je aktivnost nujna za zvišanje kognitivnih sposobnosti. Učitelji moramo vsekakor izkoristiti učenčeve motive za igro in obarvati poučevanje ter učenje z njo. Pedagoški delavci smo torej primorani zamenjati svoje metode. Zelo inovativna se je pri mojih učencih pri pouku književnosti izkazala metoda in tehnika asociacij. Učenci se z njeno pomočjo preko pretvarjanja prebranih besedi v njim logične slike hitreje naučijo vsebine in interpretacije. Tako smo obravnavali na primer pesmi pesnice Neže Mauer, Otona Župančiča in ostalih pesnikov. Dobrodošla je tehnika zvitih vprašanj, prek katerih krepim ali učence spodbudim k razmišljanju. Učenci se na ta način veliko lažje in z lahkoto učijo pesmice in jo z lahkoto in enostavno reproducirajo na pamet. Podrobnejše informacije lahko dobite na spletni stran NTC centra Slovenija z vodjo Vanjo Jovičević (<https://www.ntcslovenija.com/>).

6 INFORMACIJSKO KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE (IKT)

Večina učiteljev si v sodobni dobi ne more predstavljati pouka brez IKT. Poleg popestritve, ki jo nudijo, je z njihovo pomočjo razlaga tudi veliko bolj nazorna in navsezadnje lahko učenci delo nadaljujejo sami doma. Moja stalnica pri poučevanju slovenščine so PPT predstavitve, ki jih v večji meri pripravim sama ali jih snamem prek učiteljskega portala devetletka.net (<https://www.devetletka.net>), učiteljska.net (<https://uciteljska.net/>) in iz ucimte (www.ucimte.com) ter prek izmenjave gradiv kolegov iz stroke. PPT prezentacije nudijo boljšo preglednost zapisa učnih vsebin, hkrati le-te zaobjamejo tudi vizualne tipe učencev. Predstavitve namreč popestrim s slikovnim gradivom, z video in z zvočnimi posnetki. Pri utrjevanju in preverjanju snovi so več kot dobrodošle interaktivne vaje. Sama največkrat uporabim interaktivne učbenike (<https://eucbeniki.sio.si/>) in spletne učilnice (<https://interaktivne-vaje.si/>).

Učenci postanejo boljše volje že samo ob omembi dela v računalniški učilnici. To navdušenje s pridom izkoriščam, saj je notranja motivacija, kot že omenjeno, pomembna komponenta, da otrokovi možgani postanejo bolj aktivni, pripravljeni za delo. Najbolj zabavno, igrivo in v veselje je učencem skupinsko delo, vtkano s tekmovalnostjo, na primer kvizi (<https://kahoot.com/>). Ob tem se učijo sodelovanja v skupini, krepijo medsebojne odnose, povečujejo svojo hitrost, fokus, zbranost, poviša se njihova motivacija, hkrati pa se izpolni učiteljev osrednji namen: utrjevanje, poglobljanje in povezovanje obravnavanih učnih vsebin.

7 UČENJE NA PROSTEM

Učitelji smo se v današnjem sodobnem času primorani nenehno izobraževati, da ostanemo v koraku s časom in s hitrimi spremembami. Prek izobraževanj, seminarjev in usposabljanj spoznavamo nove pristope in metode poučevanja. Meni so posebej pri srcu oblike, ki učence vračajo nazaj v naravo in poglobljajo stik z njo. V nadaljevanju bom opisala pristope, ki so se pri mojem poučevanju in mojih učencih izkazali za najuspešnejše ter hkrati najbolj sprejete. Tako sem se udeležila že mnogih seminarjev in usposabljanj, s katerimi širim svoje obzorje in plemenitim svoje delo. Na seminarje se lahko prijavite na spletni strani (<https://www.csod.si/stran/csod-kataloga-strokovnih-usposabljanj>). Nedavno sem se udeležila projekta CŠOD Misija: interaktivnega vodiča po naravi in tematskih misijah za samostojno doživljajsko učenje na prostem. S to misijo smo se z učenci že večkrat podali na različne učne poti po Sloveniji. Tudi sama sem izdelala mobilno pot, ki vodi po znamenitostih in značilnostih, posebnostih bližnje okolice naše šole – Štepanjskega naselja. Učenci se je zdelo nepojmljivo, da lahko pri šolskih dejavnostih uporabljajo mobilne telefone. Navdušenje je bilo veliko in delo več kot dobro izpeljano. Ob preverjanju znanja so skorajda vsi učenci dosegli višje rezultate v primerjavi s prejšnjimi preverjanji.

Prek projekta Didaktika učenja na prostem in uporabe didaktičnega pristopa skrivnostnosti (v okviru CŠOD) za izjemno učinkovito učenje na prostem sem z mojimi učenci izpeljala učne vsebine z naslovom V podvodnem kraljestvu z mitološkimi bitji. Obravnavali smo Prešernovo balado Povodni mož ob nabrežju Ljubljane.

Trenutno izvajam prek inovativnega pristopa Model roke učno vsebino Ajda in Slovenci. Povezala sem se tudi medpredmetno z likovno umetnostjo in izbirnim predmetom sodobna priprava hrane. Tako smo z učenci pekli in pripravljali slastne jedi iz ajde ter na nevsiljiv način obravnavali cilje, kot je : razvijanje in ohranjanje pozitivnega odnosa do branja neumetnostnih in umetnostnih besedil in še mnoge druge, zapisane v učnem načrtu. (Poznanovič Jezeršek, et al., 2011)

8 UMIRJANJE IN OSREDOTOČANJE

Učenci postajajo iz leta v leto pri pouku bolj nemirni, živahni, tudi razdražljivi in napeti. Posledica tega je nemotiviranost učencev za učno delo in spremljanje pouka ter razlage snovi. Poseben izziv postaja nam učiteljem, da učence umirimo, da njihov nemir preoblikujemo v ustvarjalni proces. Klasično umirjanje učencev, na primer, da učitelj pozove k tišini je premalo. Kot dobra praksa so se zame izkazali: umirjanje z dvigom rok, metoda tresenja, umiritev ob glasbi ali inštrumentu, kratka meditacija ali vizualizacija pomirjujočega dogodka, plosk ...

8.1 PLOSK IN DVIGOVANJE ROK

Z dvigovanjem rok in s ploskom se z učenci umirjamo med urami. Učenci mi sledijo in me posnemajo ob dvigu rok ali pri plosku z rokami, ne da bi pri tem govorili. Na ta način dosežemo tišino brez opozarjanja in pozivanja in moledovanja zanjo. Učenci se po dvigu rok lažje osredotočijo na učno delo.

8.2 TRESENJE KOT METODA UMIRITVE

To metodo izvedem povsem preprosto: učence povabim, naj vstanejo in skupaj se 90 sekund tresemo, saj vključuje zaporedje vaj, ki sprožijo naravni mehanizem tresenja. Primerna je tudi v vsakdanjem življenju, saj se prek nje sprostimo, obvladujemo stresne

situacije, preženemo vsakdanjo napetost in bolj lahkotno korakamo skozi vsakdan. Učenci se po njej res počutijo olajšane in lažje nadaljujejo s svojim delom.

8.3 GLASBA ZA MOTIVACIJO

Učenci imajo nadvse radi glasbo. To njihovo ljubezen izkoristim v sprostitvene in tudi delovne namene. Utrjevanje snovi v obliki na primer reševanja vaj v delovnem zvezku izpeljemo tako, da v ozadju poslušamo ritme sproščujoče glasbe. Včasih, ko se učenci še posebej izkažejo, jih ob koncu ure nagradim z njihovimi glasbenimi željami.

8.4 DOMIŠLJIJSKA POTOVANJA

Učence nadvse rada popeljem s krajšimi pripovedmi v domišljijjski svet. Pri uri književnosti jih povabim, naj se namestijo čimbolj udobno, naj zamižijo, imajo stopala na tleh, naj umirjeno dihajo in se prepustijo poslušanju moje pripovedi. Že na zunaj so vidni učinki sprostitve, njihovi izrazi na obrazih in drža celega telesa se spremeni, čutiti je njihovo sproščenost, umirjenost, celo spokojnost. Ozračje postane umirjeno in lahkotnejše. S to tehniko se krepí tudi njihova domišljija, pogloblja in razvija se njihov domišljijjski svet. Zgodbe na ta način kasneje lažje in uspešnejše zlijejo na papir.

9 ZAKLJUČEK

V dobi bliskovitih tehnoloških, socialnih in družbenih sprememb ter vseobsegajočega napredka je potrebno prilagoditi poučevanje na vseh ravneh. Te prilagoditve zahtevajo od učitelja, da je iznajdljiv, ustvarjalen, aktiven, razumevajoč, prilagodljiv in se je pripravljen vedno znova samo-izobraževati ter z navdušenjem buditi različne načine sodelovanja. Različni pedagoški pristopi, kot so na primer opisano formativno učenje, učilnice na prostem, učenje skozi igro ... pogojujejo učitelju sodobnega časa, časa 21. stoletja, da učinkovito doseže zelene cilje. Svoje delo tako lahko opravlja z zanosom in izpolnjuje svoje poslanstvo. Ob tem mu vse to lahko poraja zadovoljstvo in ga prežema občutek poklicne rasti.

Literatura in viri

1. Poznanovič Jezeršek, M., Gomivnik Thuma, V., Honzak, M., Križaj Ortar, M., Rosc Leskovec, D., Žveglič, M. in Ahačič, K., 2011. Učni načrt, Slovenščina. [Pdf dokument]. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina.pdf [16. 8. 2019].
2. Puklek Levpušček, M., 2011. Učenje v skupinah. [PowerPoint]. Dostopno na: <http://psy.ff.uni-lj.si/priponke/gradiva/1676> [16. 8. 2019].
3. Brunauer, A., Bizjak, C., Borstner, M., Cotič Pajntar, J., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zajc, S. in Zore, N., 2017. Formativno spremljanje v podporo učenju: Priročnik za učitelje in strokovne delavce. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

ANDREJA STRNIŠA

OŠ BELTINCI

KNJIGOBUBE SMO

Povzetek

Branje pravljic zbližuje, otrok pa ob tem osebnostno raste. Čas, ko otroku beremo pravljice, si oba, otrok in tisti, ki mu bere, zapomnita za vse življenje. Ni pomembno, ali pripovedujemo zgodbe iz svojega otroštva ali beremo pravljice iz knjig, a ta otrok bo tako vzljubil pripovedi in s tem branje. Pravljice otrokom tudi pomagajo, da spoznavajo različna čustva, tako da se lažje soočajo s svojimi občutki in težavami. Otrok naj ima vedno možnost, da prosti čas preživi ob branju knjig.

V prispevku predstavljam interesno dejavnost Knjigobube, ki jo na OŠ Beltinci izvajamo od leta 2014.

Ključne besede: branje pravljic, besedni zaklad, pogovor

WE ARE READING BUGS

Abstract

Reading stories makes a connection between children and their parents. They will always remember the time spent together while reading books. It is not important whether we tell stories from our childhood or we read tales from the books. A child will love stories and also reading by themselves when they are older. The stories help the children to recognize different emotions and to deal with their own more easily. The child should always have a possibility to spend time reading books.

Keywords: reading stories, vocabulary, talk

1 UVOD

Otroci so v današnjem času nenehno izpostavljeni agresivnosti javnih občil, pritiskom vrstnikov in neštetim oblikam razvedrila, ki jih ponuja življenje, ne glede na to, kje stanujemo. Mnogi starši in učitelji se mnogokrat sprašujejo, ali imajo sploh še kakšen vpliv na usmerjanje otrokovega mišljenja in delovanja ter na njegovo nadaljnjo usodo.

Če želimo vplivati na otrokovo mišljenje in delovanje, se moramo vsekakor zavedati, da so izzivi dandanes preprosto drugačni, kot so bili nekdanj, in temu primerno spodbujati radovednost, ustvarjalnost in učne sposobnosti otrok. Zavedati se moramo, da smo otrokom odrasli največji vzgled, zato se res spleča potruditi.

2 ZAKAJ JE BRANJE TAKO POMEMBNO?

Branje pravljic zbližuje, otrok pa ob tem osebno raste. Čas, ko otroku beremo pravljice, si oba zapomnita za vse življenje. Ni pomembno, ali pripovedujemo zgodbe iz svojega otroštva ali beremo pravljice iz knjig, a ta otrok bo tako vzljubil pripovedi in s tem branje. To namreč pomembno vpliva na razvoj otrokove osebnosti in tudi na njegovo učenje pozneje v življenju. Pravljice otrokom tudi pomagajo, da spoznavajo različna čustva, tako da se lažje soočajo s svojimi občutki in težavami.

Otroku moramo dati občutek, da je branje pomembno. Lahko mu povemo tudi kakšno zgodbo iz otroštva, dobro je tudi, da so v stanovanju knjige in ima otrok vedno možnost, da prosti čas preživi ob branju.

2.1 BRANJE SPodbUJA DOMIŠLJIJO IN IZNAJDLJIVOST

Branje je za otrokov razvoj dobro iz različnih razlogov in je pomemben del odraščanja. Otrok z branjem odkriva nove svetove, ki mu burijo domišljijo. S tem, ko otrok vstopi v svet pravljic, se začne razvijati njegova domišljija in dobi svojevrstne predstave o fantazijskem svetu, drugih planetih, različnih vidikih do stvari in ljudi. Otroka knjige seznanijo s tem, da je lahko kreativen, da si lahko zamisli, karkoli si želi. Dobra plat branja je, da so zgodbe lahko zelo resnične ali pa popolnoma fantazijske. Tako ima možnost brati o otrocih, ki so čisto takšni kot on ali pa o popolnoma drugačnih bitjih.

2.2 OTROK RAZVIJE DOBRO SAMOPODOBO

Psihologi in pedagogi ugotavljajo, da branje vpliva tudi na boljšo samopodobo. Otrok, ki so mu brali že zelo zgodaj in ki zelo zgodaj zna brati sam, naj bi se zaradi tega počutil sposobnega in se v svoji koži počuti dobro. To se pozneje pokaže v šoli in zunajšolskih dejavnostih, v katerih blesti in je uspešen, saj k njim pristopa z veseljem in samozavestjo. Če bo imel visoko samopodobo, bo tudi prej spoznal, kakšna je njegova vloga v svetu in se bo v njej dobro znašel. Zgodbe namreč otrokom pokažejo, kako različni ljudje živijo v različnih kulturah in kakšno pot si lahko izbere.

2.3 BESEDNI ZAKLAD, SPRETNOST IZRAŽANJE IN LAŽJE UČENJE

Pravljice so odličen način, da se otrok uči novih besed, pa tudi spretnosti izražanja misli, čustev, idej. To se začne že zelo zgodaj, že ko otrok gleda le slikanice, in nadaljuje pozneje, ko pristopi k bolj kompleksnim pripovedim. To mu bo pomagalo tudi pozneje pri učenju v šoli, saj bo znal k učni snovi pristopiti na bolj kreativen način.

Branje je kakovosten čas, ki ga lahko preživimo otrokom. Poslušanje ali branje pravljic pa je tudi zelo sproščujoče, na primer pred spanjem. Tudi majhni otroci lahko čez dan doživijo kakšno stresno situacijo, poslušanje pravljic pa jim dovoli, da na to pozabijo in se prepustijo fantaziji.

2.4 SPOPADANJE S ČUSTVI

Pravljice prikazujejo življenje pravljčnih junakov, ki imajo svoje težave, dogodivščine, čustva. S spoznavanjem pravljčnih junakov in njihovih čustev otrok lažje razume in sprejme svoja čustva. S tem tudi vidi, da na svetu v svojih razmišljanjih ni sam, da tudi drugi otroci včasih čutijo enako, jih veselijo enake stvari ali pestijo enake težave. Otrok tako ve, da je vse, kar čuti, nekaj normalnega, posledično pa svoja čustva tudi lažje izraža. Ob književnih likih v pravljicah pa se tudi nauči, kako se v določenih situacijah odzivati. Izkoristiti moramo čas, ko je naš otrok še majhen, brati mu moramo čim več pravljic! To je poseben čas, ki ga bo otrok in mi pomnili še desetletja pozneje.

3 KNJIGOBUBE NA OŠ BELTINCI

Na OŠ Beltinci izvajamo interesno dejavnost Knjigobube za učence 1. razreda od leta 2014. Knjigobube je v bistvu knjiga Mavrična pobarvana pravljica, iz katere mentorica bere najlepše pravljice in tako učenci 1. razreda preživijo po pouku. Slogan Knjigobub je »BERI MI IN SE POGOVARJAJ Z MANO«. Ta nas spremlja in spodbuja skozi celo šol. leto.

Cilji interesne dejavnosti:

- spodbujati razvoj predbralnih sposobnosti,
- spodbujati razvoj komunikacije,
- razvijati domišljijo in ustvarjalnost,
- spodbujati učenje tujih jezikov z osnovami angleškega jezika,
- učenje sočutja in discipline,
- razvijati socialne veščine,
- čustveno doživljati literaturo
- otroci naj bi znali pozorno prisluhniti pravljici in prepoznati govorni položaj poslušanjem
- ob slikah obnoviti oz. pripovedovati pravljicom
- doživetja ob poslušanju pravljic nadgrajevati z ustvarjalnimi dejavnostmi v Mavrični pobarvani pravljici.

Vsak učenec ima svojo Pobarvano pravljico – delovni zvezek, v katerega skupaj ustvarjamo skozi celo šolsko leto. Delovni zvezek vsebuje petnajst tem, pravljic, sklopov, ki pa predstavljajo celoto, saj so sklopi tematsko med seboj povezani. Vsaka tema ima tudi svojo najlepšo pravljico, ki jo vedno preberemo, obnovimo, se o njej in ob njej veliko pogovarjamo in potem tudi likovno ustvarjamo. Ustvarjanje je vedno prilagojeno letnemu času. Otroci so se pred in po branju pravljice igrajo velikokrat tudi socialne igre. Ob tem so jih spremljali tisti prijetni občutki, ki jim rečemo »občutek bližine in varnosti«. Veliko smo vedno poudarjali, kako zelo pomembni so dobri medsebojni odnosi, odnosi med samimi učenci, med učitelji in učenci ter učitelji in starši. Učenci so se imajo ponavadi zelo lepo.

Kaj vse smo počeli v teh letih? Brali smo in se pogovarjali ob najlepših zgodbah z vsega sveta, ki jih pozna na tisoče otrok. Vsi vemo, da je branje crkljanje. In ne samo to. Tudi igrali smo se in ustvarjali skupaj s starši, dedki in babicami, prijatelji ...

Projekt Knjigobube odpira otrokom vrata v svet topline in bližine med odraslimi in otroci ter med otroci v vrtcih, šolah in bolnišnicah, na igriščih in povsod, kjer otroci so. Knjigobube s Pobarvano pravljico povezujejo otroke med seboj in podarjajo nepozabne spomine na otroštvo in pomagajo pri učenju in spoznavanju sebe, drugih in sveta, v katerem otroci rastejo.

4 ZAKLJUČEK

Učenci 1. razreda OŠ Beltinci se radi odločajo za interesno dejavnost Knjigobube. Vsako leto je v skupini vsaj 20 učencev. Čas, ki ga preživimo skupaj, vedno hitro mine, saj učenci radi poslušajo pravljice, se o njih pogovarjajo in pozneje tudi poustvarijo dogajanje.

Literatura in viri

1. Dolinšek Bubnič, M., 2011. Pobarvana pravljica. Cerknica, ZAVOD PUR.
2. Dolinšek Bubnič, M., 2011. Knjigobube. Metodični priročnik za mentorje. Cerknica, ZAVOD PUR.
3. Kropp, P., 2000. Vzgajanje bralca: naj vaš otrok postane bralec za vse življenje. Tržič: Učila.
4. Jamnik, T. 1994. Knjižna vzgoja. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
5. Cole, R. M., 2009. Ustvarjajte za otroke: pravljice za lahko noč. Ljubljana: Karantanija.

ANDREJA STRNIŠA

OŠ BELTINCI

OTROK - VAREN UDELEŽENEC V PROMETU

Povzetek

Varnost je najpomembnejša dobrina v našem življenju. Zavedati se moramo, da je vse več uporabnikov motornih vozil, ker nam mobilnost daje občutek svobode in udobja, hkrati pa tudi nevarnost za vse uporabnike in druge udeležence v prometu, kot so kolesarji in pešci. V cestnem prometu velja načelo zlatega trikotnika. Hitrost, alkohol in varnostni pas so dejavniki, ki zelo pomembno zaznamujejo stopnjo varnosti. Kljub hitremu razvoju naprav, ki skrbijo za večjo aktivno in pasivno varnost, je varnostni pas najpomembnejši element samozaščite in varnosti.

Ključne besede: varnost, varnostni pas, oznaka otroškega varnostnega sedeža, otroški varnostni sedež, uporaba varnostnega pasu

A CHILD AS A SAFE TRAFFIC PARTICIPANT

Abstract

Safety is the most important value in our life. We need to be aware that there are more and more vehicle users. A mobility gives us a feeling of freedom and comfort, but at the same time it represents a danger for all the other traffic participants as pedestrians and bikers. In traffic there is a rule of a golden triangle. Speed, alcohol and a seatbelt are three factors which affect a security level. The seatbelt is still the most important element of self-protection despite all the other modern and well-developed devices for safety.

Keywords: safety, seatbelt, baby seat safety mark, baby seat, use of seatbelt

1 UVOD

Varnost je najpomembnejša dobrina v našem življenju. Zavedati se moramo, da je vse več uporabnikov motornih vozil, ker nam mobilnost daje občutek svobode in udobja, hkrati pa tudi nevarnost za vse uporabnike in druge udeležence v prometu, kot so kolesarji in pešci. V cestnem prometu velja načelo zlatega trikotnika. Hitrost, alkohol in varnostni pas so dejavniki, ki zelo pomembno zaznamujejo stopnjo varnosti. Kljub hitremu razvoju naprav, ki skrbijo za večjo aktivno in pasivno varnost, je varnostni pas najpomembnejši element samozaščite in varnosti. Že pri relativno majhni hitrosti (10 km/h) ne moremo z močjo rok in nog zadržati telesa v sedežu. Naša naletna teža se poveča tudi do šestintridesetkrat pri trku s hitrostjo 50 km/h. Enako velja tudi za otroka, ki ga vozimo nepripetega v osebнем avtomobilu. Njegova naletna teža je lahko tudi do 1 tone. Takšne naletne teže otrok ne zdrži in ga sile ob trku premetavajo po vozilu in žal so posledice pogosto nepopravljive.

Rešitev je enostavna in zelo učinkovita. Voznik in vsi potniki v vozilu morajo biti vedno pripeti z varnostnim pasom, otroci pa glede na njihovo starost, telesno težo in višino v ustreznem otroškem sedežu. Z dosledno uporabo teh drobnih elementov varnosti bi lahko vsako leto ohranili nekaj otroških življenj in desetino žrtev med odraslimi uporabniki osebnih avtomobilov. Vsakemu bi morala uporaba varnostnega pasu postati in ostati navada.

2 OTROKOVO ŽIVLJENJE JE V NAŠIH ROKAH

Varnostni pas v osebнем avtomobilu je eden od pomembnejših izumov v zgodnjih petdesetih letih. Skozi desetletja se je spreminjal in izboljševal. Že dolgo uporabljamo avtomatski varnostni pas, ki zagotavlja, da se trakovi pasu zelo dobro prilegajo telesu in s tem zmanjšujejo verjetnost poškodbe. Veliko avtomobilov ima vgrajene tudi varnostne blazine (airbage) in ustrezne vzglavnike. Toda kljub tehniki velja, da moramo varnostni pas pripeti in preveriti, ali so ustrezno zaščiteni tudi drugi potniki v avtomobilu. Še zlasti to velja za otroke, ker enostavno ni sprejemljivo, da bi bili otroci med žrtvami nesreč. Dobra in edina rešitev je namestitev otroškega varnostnega sedeža.

2.1 OTROKOVE SPOSOBNOSTI IN VEDENJE V PROMETU TER OCENE STARŠEV

Otrokovo vključevanje v promet je nujno, saj to zahteva vsakdanje življenje. Pravočasno morajo pridobiti nujne izkušnje, potrebne za udeležbo v prometu.

Dejavniki, ki vplivajo na varno vedenje otrok in mladostnikov v prometu, so:

- telesne in psihične omejitve,
- višina in razvojna stopnja,
- otroška nepredvidljivost,
- do sedmih let imajo težave med razlikovanjem leve in desne strani, med spredaj in zadaj,
- predšolski otroci imajo ožje vidno polje, zato vidijo predmete, le če se obrnejo proti njim,
- napačno razlaganje prometnih znakov.

Starši pogosto precenjujejo sposobnosti svojih otrok za varno sodelovanje v prometu in podcenjujejo nevarnosti. Čeprav otrok pozna pravila za promet, še ne pomeni, da bo ustrezno ravnal, npr. otroci, ki jim pade žoga na cesto, brez pomisleka stečejo na cesto, saj bi radi z igro čim hitreje nadaljevali ali pa zavarovali žogo pred poškodbo. Pri starejših otrocih in mladostnikih pa se pojavljajo drugi motivi, kot so dokazovanje poguma s

tveganim ravnanjem ali z vožnjo. Otrokove psihične in fizične (ne)sposobnosti so pomembna omejitev za njegovo varno sodelovanje v prometu. Zavedati se moramo, da sta za varno vključevanje v promet potrebni tudi osebnostna in socialna zrelost.

2.2 OGROŽENOST OTROK DO 5. LETA STAROSTI

Otroci do 5. leta starosti ne smejo samostojno sodelovati v prometu in so predvsem potniki v osebnih avtomobilih in pešci. Če so v prometu kot pešci, morajo imeti spremstvo odrasle osebe, ki mora zagotoviti, da je otrok, ki ga drži za roko varen, in da vsako hojo v prometu izkoristi za praktično prometno vzgojo. V Sloveniji je še vedno veliko staršev, ki svojih otrok ne vozijo v ustreznih otroških sedežih oziroma sedežev ne uporabljajo na ustrezen način. Ker je zaščita otrok v otroških varnostnih sedežih zelo učinkovita, je nerazumljivo, da le 60 % staršev zagotovi ustrezno zaščito otrok v vozilih. Malo je staršev, ki niso pripeti z varnostnim pasom in poskrbijo za varno vožnjo svojih otrok. Pri trku je zelo pomembno, da je otrok pripet v kvalitetnem sedežu, da je sedež pravilno nameščen v vozilu in da je varnostni pas, s katerim je otrok pripet v sedež, pravilno uporabljen. Vsaka nedoslednost ali napaka vodi k težjim poškodbam ali celo hujšim posledicam.

2.3 OGROŽENOST OTROK STAROSTNE SKUPINE OD 6 DO 9 LET

Pri malo starejših otrocih se že kaže njihova aktivnejša vloga v prometu, ker so žrtve kot pešci, kolesarji... Otroci postajajo vse bolj samostojni in povečuje se stopnja izpostavljenosti. Veliko je poškodovanih otrok starih od 6 do 9 let, ko so potniki v osebnih avtomobilih. Tudi za to starostno skupino je učinkovit ukrep uporaba otroških varnostnih sedežev. Zaradi hitre in neenakomerne rasti morajo starši še posebej spremljati otrokovo težo in višino, da ne bi uporabljali neprimerne sedeža, ki ga je otrok že prerasel. Premajhen sedež za otroka ni več varen, ker sta zmanjšana tako varnost kot udobje. Neudoben sedež povzroči, da se otrok ne želi pripenjati z varnostnim pasom in si oblikuje neustrezne navade.

2.4 OGROŽENOST STAREJŠIH OTROK, STARIH OD 10 DO 14 LET

Najstarejša skupina otrok sodeluje v prometu v vlogi pešcev, kolesarjev in potnikov. Starši pa precenjujejo sposobnosti in izkušnje le-teh. Večina otrok zaradi telesne teže in višine ne more več uporabljati sedežev ali jahačev, pripeti pa bi morali biti z varnostnim pasom na sprednjem in zadnjem sedežu.

3 OTROŠKI VARNOSTNI SEDEŽ

3.1 VSAK OTROK SE V MAMINEM NAROČJU POČUTI NAJBOLJE

Otroka moramo že od prve vožnje iz porodnišnice peljati v ustreznem varnostnem avtosedežu in že takrat in od takrat dalje ga navajamo na to, da je njegovo edino pravo in varno mesto v ustreznem varnostnem avtosedežu. Otroški varnostni sedež mora biti v avto pritrjen čvrsto in natančno po navodilih izdelovalca. Otrok mora biti v njem tudi pripet, pas pa ustrezno zategnjen, da otrokovo telo ob morebitnem trku ne zaniha preveč. Odločitev za namestitev otroškega varnostnega sedeža v avto je prvi korak. Pomembno je, katere sedeže priporoča proizvajalec avtomobila, saj se vse vrste otroških sedežev ne dajo dobro pritrditi v vsak avto. Pred nakupom se splača preveriti, kako so posamezni sedeži ocenjeni na testih, ki jih pripravljajo različna združenja ali potrošniške organizacije. Običajno na testih

ocenjujejo kakovostnejše in dražje sedeže, zato je dobro biti pri sedežih, ki jih ni mogoče najti v nobenem testu, posebej previden.

3.2. OZNAKE OTROŠKEGA VARNOSTNEGA SEDEŽA – TEST ECE

Vsak varnostni avtosedež mora biti preizkušen po zahtevah, ki so predpisana s homologacijo – evropskim predpisom ECE. To pomeni, pod kakšnimi pogoji so avtosedeži preizkušeni:

- čelni trk,
- pritrditev avtosedeža s tritočkovnim avtomobilskim varnostnim pasom ali isofix sistemom,
- konstrukcija avtosedeža (manj deformacij v predelu glave),
- veliko večje zahteve za sistem varnostnih pasov v sedežu,
- sedež skupine 1 mora imeti vgrajen 5-točkovni sistem varnostnih pasov,
- sedež skupine 0+ mora imeti večjo »školjko« in preizkušen mora biti tudi na trk od zadaj s 30 km/h,
- vsak homologiran avtosedež mora biti označen z oranžno nalepko ali všitkom.

3.3. SKUPINE SEDEŽEV

Otroški varnostni sedeži so glede na otrokovo težo in starost najpogosteje razdeljeni v štiri skupine.

SKUPINA 0+

V to skupino spadajo sedeži, ki so primerni za otroke-dojenčke do največ 13 kg telesne teže oziroma do 10 mesecev starosti.

SKUPINA I

Sedeži se uporabljajo za otroke, težke od 9 do 18 kg (to je za starost od 8 mesecev do približno 4 let).

SKUPINA II+III

Vanjo spadajo sedeži za otroke, težke med 15 in 36 kg oziroma stare od 3 do 12 let.

Otroški varnostni sedeži so v avtomobilu pritrjeni na zadnjem sedežu z Isofix sistemom. Sedeži skupine 0+ pa namestimo na sovoznikov sedež, pri čemer moramo obvezno začasno izključiti varnostno vrečo (airbag), v kolikor pa te možnosti ni, pa je najbolje, da sedež namestimo na zadnjo klop v avtomobilu.

3.4. NAPAKE PRI UPORABI AVTOSEDEŽEV

SEDEŽ NI PRAVILNO PRITRJEN

- sedež za dojenčka je obrnjen narobe, (otrok gleda v smer vožnje, postavljen je na prednji sedež v avtomobilu, varnostni meh pa ni izključen)
- sedež ni pravilno pripet z avtomobilskim varnostnim pasom
- nevarno je, če je avtosedež pritrjen s trakovi ali vrvicami
- sedež je slabo pritrjen in ne daje stabilne opore – vožnja v takšnem sedežu je za otroka neprijetna
- avtosedež mora biti pritrjen v avto v skladu z navodili proizvajalca sedeža in avtomobila

SEDEŽ NI PRIMEREN ZA OTROKOVO TEŽO, VIŠINO IN STAROST

- pri sedežu za dojenčke je otrokova glavica višje od roba sedeža
- otrok je premajhen za sedež, trakovi ali varnostni pas potekajo precej višje, kot so otrokova ramena
- otrok je prerasel sedež, otrokova ramena so višje, kot je vrh vpenjanja naramničnih pasov
- otrok, težji od 18 kg, mora biti obvezno v sedežu skupine II + III in pripet z avtomobilskim varnostnim pasom (vir: Divjak, 2007)

4 ALI SO OTROCI V AVTU RES VARNI?

Pravilen odgovor je žal:« Lahko bi bili!« Študije kažejo, da je še vedno kar dobra četrтина otrok, ki nima ustreznega varnostnega sedeža, kar se odraža pri podatkih o mrtvih in poškodovanih v cestnem prometu. V času samostojne Slovenije smo izgubili za celo šolo otrok. Nerazumljivo je, da so žrtve prometnih nesreč otroci in mladostniki predvsem kot potniki v osebnem avtomobilu. Tega, da ne znamo ali nočemo zaščititi otroka v avtu, ko je naš sopotnik in je odvisen le od našega zgleda in ravnanja, ni možno razumeti. Zato si vedno pripnimo varnostni pas in pripnimo v sedež tudi otroka. Za otroka varnostni sedež ni oklep, ki bi ga utesnjeval. Sedež mu omogoča boljši pogled iz vozila, saj je dovolj visok, da vidi skozi okno. Otroci, ki so v ustreznem varnostnem sedežu pripeti z varnostnim pasom, so bistveno bolj varni ob morebitnih nesrečah, pa tudi ob ostrih zaviranjih, saj jih sedež še dodatno zaščiti. Z uporabo varnostnih sedežev bi bilo v prometnih nesrečah veliko manj mrtvih otrok.

V prispevku predstavljam projekt Pasavček, ki smo ga izvajali v šol. Letu 2018/19.

5 OTROK – VAREN UDELEŽENEC V PROMETU

Že dlje časa smo ugotavljali in opazovali, da kar nekaj otrok ne uporablja varnostnega sedeža v avtomobilu, ko ga starši pripeljejo v šolo. Nekateri ga sploh nimajo, drugi pa ga ne uporabljajo, kljub temu da je nameščen v avtomobilu. Zato smo se v 1. razredu odločili, da se pridružimo projektu Pasavček. Namen projekta Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu je spodbujanje pravilne uporabe otroških varnostnih sedežev ter varnostnih pasov med vožnjo v avtomobilu. K našemu delu smo povabili in vključili tudi starše otrok. S preverjanjem otrok in njihovih navad v avtomobilu smo ugotovili, da je vključitev koristna oz. nujna.

POTEK DELA

Velikokrat slišimo, da so otroci naše največje bogastvo. Ne morem in ne znam si predstavljati, da odrasli ne poskrbijo, da bi bili njihovi otroci varni v avtomobilu in varno pripeti v varnostnem sedežu z varnostnim pasom. S kratko anketo v mesecu septembru smo ugotovili, koliko otrok ima svoj sedež v avtomobilu in koliko je takih, ki so med vožnjo v avtomobilu VEDNO pripeti z varnostnim pasom.

Situacija je bila taka.

Preglednica 1

ŠTEVILO OTROK V ODDELKU	ŠTEVILO OTROK, KI SE VOZIJO V AVTOMOBILU	ŠTEVILO OTROK, KI IMAJO SVOJ SEDEŽ	ŠTEVILO OTROK, KI NIMAJO SVOJEGA SEDEŽA
20	11	5	6

ŠTEVILO OTROK, KI SE VOZIJO V AVTOMOBILU	ŠTEVILO OTROK, KI SO MED VOŽNJO VEDNO PRIPETI Z VARNOSTNIM PASOM	ŠTEVILO OTROK, KI OBČASNO NISO PRIPETI Z VARNOSTNIM PASOM	
11	5	6	

Ker rezultati niso bili ravno dobri, smo si zadali cilj, da če spremenita vsaj dva otroka svoje potovalne navade, je naš projekt uspel.

Cilji, ki smo si jih zastavili v projektu:

- spodbuditi otroke in njihove starše za uporabo otroških varnostnih sedežev;
- spodbuditi starše, da poskrbijo za to, da bodo njihovi otroci vedno privezani pri vožnji z avtomobilom, čeprav je njihova pot zelo kratka;
- naučiti otroke, da bodo tudi sami mislili na varno vožnjo in vedno sami spomnili starše, naj jih privežejo z varnostnim pasom oz. se bodo privezali kar sami;
- otroke pripeljati do ugotovitve, kaj se lahko zgodi ob neuporabi varnostnih sedežev in varnostnega pasu;
- podati informacije o vrstah otroških varnostnih sedežev;
- spodbujati zavest, da lahko ob varnem ravnanju otrok preprečimo marsikatero poškodbo v primeru nesreče;
- spodbuditi nošenje rumenih rutic in kresničk ter čim bolj barvnih šolskih torb in svetlih oblačil.

Učne metode: pogovor, pripovedovanje, branje, risanje, demonstracija, praktično delo, intervju

Učne oblike: individualna, skupinsko delo

Materiali in pripomočki: različni varnostni sedeži, Pasavček, pobarvanke, listi, barvice, flomastri, rumene rutice, kresničke, fotoaparati, različne zgodbe o varnosti v prometu, lutka, plakati, knjižice Red je vedno pas pripet.

Izvedba in opis

Projektno delo ni bilo čisto strnjeno, posamezne vsebine smo vključevali v ure spoznavanja okolja, slovenščine, športne vzgoje ter likovne vzgoje (medpredmetna povezava). V oddelku imamo vsak dan zjutraj jutranji krog, kjer smo vključevali igre na temo promet. Pogovarjali smo se o varnosti v prometu in ugotavljali, koliko znanja o varnem ravnanju v prometu imajo dejansko naši šest in sedem let stari otroci. Nekaj otrok je zelo dobro razložilo, zakaj in kako zelo je pomembno, da so v avtosedežu pripeti z varnostnim pasom. Otroci pri tej starosti še precej odkrito pripovedujejo o stvareh. Tako smo izvedeli, da je kar nekaj otrok, ki se jim ni potrebno privezati s pasom, če je pot, ki jo nameravajo narediti z avtomobilom, kratka. Nekaj je tudi takih, ki se vozijo na sovoznikovem sedežu. Za motivacijo smo uporabili lutki Lili in Bine, naši maskoti razreda, ki večkrat povesta kakšno svojo izkušnjo in »delita« vzgojne in poučne nasvete. Učenci ju imajo zelo radi in jima

velikokrat verjamejo. Bine je pripovedoval o svoji družini in sorodnikih, teti Mici, ki ima dva otroka. Ime jima je bilo Miško in Tinka. Ta dva nagajivčka se večkrat nista hotela privezati z varnostnim pasom, ko so šli na izlet in nista hotela nositi rumenih rutic in kresničk, ko sta hodila po cesti. Teta Mica pa ni vztrajala, saj se niso nameravali daleč peljati. Miško je skakal po avtomobilu in teta Mica se je obrnila nazaj k njemu, da bi ga umirila. V tistem trenutku je voznik tovornjaka naglo zaviral in teta se je zaletela vanj. Miško in Tinka sta padla naprej. Miško se je močno udaril in je imel veliko buško.

Naša lutka Lili je otrokom svetovala, naj se vedno privežejo z varnostnim pasom, in vedno ko prečkajo cesto ali hodijo ob njej, nosijo rumeno rutico in kresničko, da se jim ne bo zgodilo kaj podobnega ali še kaj hujšega. Bine je otrokom predlagal tudi, naj gredo povprašat prijatelje in sorodnike, ali imajo tudi oni kakšne slabe izkušnje zaradi neuporabe varnostnega pasu. Čez nekaj dni so otroci pripovedovali o slabih izkušnjah svojih prijateljev, sorodnikov, kar je na učence resnično naredilo močan vtis in bili so zaskrbljeni.

Sprejeli so (smo) odločitev: OD ZDAJ NAPREJ BOM VEDNO PRIVEZAN Z VARNOSTNIM PASOM.

Učencem smo predstavili tudi lik Pasavčka in povedali, da bo on tega zelo vesel, saj je njegova naloga opozarjati otroke na pripenjanje z varnostnim pasom. Razdelili smo pobarvanke, ki so jih učenci pobarvali in odnesli domov ter Pasavčka predstavili svojim staršem, starim staršem, sorodnikom in sosedom. Nekateri učenci so zelo resno opravili svojo »domačo nalogo« in naslednje dni veselo poročali o tem. Tistih nekaj staršev in otrok, ki pa jih zanimanje za pripenjanje v avtomobilih ni zanimalo, pa bomo poskusili »prepričati«, kako je to zelo pomembno za njihovo in otrokovo varnost v prometu. Za sodelovanje pri predstavitvi različnih avtosedežev smo prosili nekaj sodelavcev, ki jih imajo v svojih avtomobilih, in pa nekaj staršev, ki vsakodnevno pripeljejo svoje otroke v šolo. Povabili smo tudi policista, ki je pripovedoval o varnosti v prometu, o pomembnosti nošenja rumenih rutic in demonstriral pravilno namestitev avtosedeža in pripenjanje otrok. Učenci so demonstracijo pripenjanja z varnostnim pasom, z zanimanjem opazovali, nato so poskusili še sami. Povedali smo, da se sedeži med seboj razlikujejo in, da mora biti sedež primeren njihovi starosti oz. teži. Vse to svetujejo tudi v trgovinah, kjer sedeže prodajajo.

Naredili smo tudi poskus s kresničkami. Osvetlili smo jih v zatemnjenem prostoru. Naslednji dan so bile na večini torb zavezane kresničke, čeprav tega nismo posebej naročili. Izhajali smo iz barve naše rumene rutice. Ugotovili smo, da so v prometu veliko bolj vidni, če imajo torbo in oblačila svetlejših barv. Izbrali smo naj torbo, ki je bila najbolj opremljena s kresničkami in jo poimenovali »Boom torba vidljivosti našega razreda«.

Izdelali smo tudi plakat – varno obnašanje v prometu (uporaba varnostnih pasov, rumene rutice, kresničke). Vsak učenec je dobil tudi svoj kartonček Pasavček, na katerega smo dajali žige z likom Pasavčka, tistim učencem, ki so bili zjutraj, ko so jih starši pripeljali v šolo pripeti z varnostnim pasom v svojih sedežih, tistim, ki se vozijo z avtobusom v šolo in so bili prav tako pripeti z varnostnim pasom, in tistim, ki prihajajo vedno v šolo peš in imajo vedno rumeno rutico. Za otroke, ki do sedaj niso ali pa so zelo redko bili v avtosedežih in privezani z varnostnim pasom, je bilo to zelo vzpodbudno. Otroci so se med seboj zjutraj in na poti domov na avtobusih opazovali, kdo je bil in kdo ni bil privezan. Naučili smo se tudi pesmico o Pasavčku, katero še vedno radi zapojejo. Staršem pa so učenci domov odnesli knjižico Red je vedno pas pripet – vozimo pametno. Starše smo seznanili s projektom na roditeljskem sestanku. Obljubili so, da bodo odslej doslednejši pri uporabi varnostnih sedežih in dosledni pri uporabi varnostnih pasov.

EVALVACIJA

S celotnim projektom smo bili zelo zadovoljni in veliko dosegli. Ponovno smo naredili anketo v mesecu marcu in aprilu ter dobili naslednje rezultate:

Varnostni sedež:

Preglednica 2

ŠTEVILO OTROK V ODDELKU	ŠTEVILO OTROK, KI SE VOZIJO V AVTOMOBILU	ŠTEVILO OTROK, KI IMAJO SVOJ SEDEŽ	ŠTEVILO OTROK, KI NIMAJO SVOJEGA SEDEŽA
20	11	8(3 več kot pred začetkom projekta)	3 (3 manj kot na začetku)

Uporaba varnostnega pasu:

Preglednica 3

ŠTEVILO OTROK, KI SE VOZIJO V AVTOMOBILU	ŠTEVILO OTROK, KI SO MED VOŽNJO VEDNO PRIPETI Z VARNOSTNIM PASOM	ŠTEVILO OTROK, KI OBČASNO NISO PRIPETI Z VARNOSTNIM PASOM	
11	8 (3 več kot pred začetkom projekta)	3 (3 manj kot na začetku projekta)	

Z dosežkom smo bili zelo zadovoljni. Učenci so zelo aktivno sodelovali v projektu. Nekateri so celo prevzeli nalogo opozarjati svoje mlajše sorojence na uporabo varnostnega pasu. Zelo jih je jezilo, če brat ali sestra nista bila pripeta z varnostnim pasom. Nekateri starši so povedali, da res niso bili dosledni pri uporabi varnostnega pasu, ampak da zdaj otroci vztrajajo, jih opozarjajo in nikoli ne pozabijo na pripenjanje v avtomobilu.

6 ZAKLJUČEK

Varnost otrok lahko zagotavljamo le s stalnim, načrtnim in doslednim delom, v katerega so povezani različni subjekti od staršev, vrtca ali šole, lokalne skupnosti, državnih organov in institucij, medijev, do organizacij civilne družbe. Dober zgled in ustrezne navade, ki se oblikujejo v otroških letih, ostanejo tudi v letih odraščanja in celo življenje. Pripnite si pas in ustrezno zaščitite tudi otroka. Ko govorimo o varnosti otrok, je edini sprejemljivi cilj, da med njimi ni smrtnih žrtev in hudih poškodb.

Otroci so naše največje bogastvo, zato je vsekakor bolje, da je otrok pravilno pripet tudi v malo slabšem sedežu, kot pa da ni pripet.

Literatura in viri

1. Žlender, B. 2010. Red je vedno pas pripet. Ljubljana: Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa. Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu.

2. Polič, M., Zabukovec, V. Žlender, B. 1996. Starševska zaznava ogroženosti otrok. Psihološka obzorja, 5 (4), 47–59.
3. Polič, M. 1983. Pešci v prometu. Ljubljana: RSPV.
4. Markl, M., Divjak, M. 2007. Otroški varnostni sedeži ali Red je vedno pas pripet. CIP-Kataložni zapis o publikaciji. Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana.

FANIKA STROJIN
OŠ ŠENTJERNEJ
IGRE Z ŽOGO V PRVEM RAZREDU

Povzetek

V prvem razredu so učenci pogosto zelo navdušeni nad šolskim predmetom šport. Navdušuje jih gibanje, športne igre, športna dvorana, šolsko igrišče, športni pripomočki... Kot učiteljica sem nad njihovo motivacijo navdušena ter iščem načine za njeno ohranitev in povečanje.

Med najljubšimi športnimi pripomočki je pri učencih zagotovo žoga. Vendar pa šestletniki še ne obvladajo pravilnega rokovanja z njo, veliko pa je tudi otrok (predvsem učenk), ki se žoge bojijo. Da se ne bi strah še povečal z negativnimi izkušnjami in da bi se nepravilni načini podajanja, lovljenja in vodenja žoge ne utrdili, mora učitelj že v prvem razredu načrtno pristopiti k tematskemu sklopu igre z žogo.

V prispevku navajam svoj primer načrtnega pristopa k igram z žogo, ki sem ga izvajala v prvem razredu. Učenci so se preko igre učili pravilnega podajanja, lovljenja in vodenja žoge.

Ključne besede: šport, žoga, igre z žogo, prvi razred, lovljenje žoge, podajanje žoge, vodenje žoge

BALL GAMES IN FIRST GRADE

Abstract

In first grade, pupils are often very excited about the school subject of sports. They are inspired by movement, sports games, gym, school playground, sport equipment ... As a teacher, I am astounded by their motivation and constantly looking for ways to sustain and increase it.

Amongst their favourite sport props is the ball. But six year-olds don't have the skill to handle one correctly and there are many children (mostly female students) who are afraid of a ball. To prevent the fear from growing with the help of negative experiences and to stop the incorrect ways of passing, catching and handling a ball from becoming a habit, a first grade teacher must plan in advance on how to introduce the topic of ball games to pupils.

In the article I will introduce my example of a planned approach of ball games in the first grade of primary school. Throughout the game, students learned how to pass, catch and handle the ball correctly.

Keywords: sport, ball, ball games, first grade, ball catching, ball passing, ball handling

1 UVOD

Šolska športna vzgoja (šport) je nenehen proces bogatenja znanja, razvijanja sposobnosti in lastnosti ter pomembno sredstvo za oblikovanje osebnosti in odnosov med posamezniki. Z redno in kakovostno športno vadbo prispevamo k skladnemu biopsihosocialnemu razvoju mladega človeka, sprostivni, nevtralizaciji negativnih učinkov večurnega sedenja in drugih nezdravih navad. Ob sprotni skrbi za zdrav razvoj ga vzgajamo in učimo, kako bo v vseh obdobjih življenja bogatil svoj prosti čas s športnimi vsebinami. Z zdravim življenjskim slogom bo tako lahko skrbel za dobro počutje, zdravje, vitalnost in življenjski optimizem. (Kovač, et.al, 2011)

Po večletnih anketah mojih učencev prvega razreda na sredini in ob koncu šolskega leta o najbolj priljubljenem predmetu v šoli je na prvem mestu vedno šport. Učenci z veseljem pričakujejo uro športa, redno nosijo s sabo športno opremo, se z vnemo preoblačijo in pripravljajo na uro.

Pri opazovanju proste otroške igre v razširjenem programu ali v popoldanskem domačem času sem opazila dve skupini otrok: tiste, ki bi se nenehno igrali različne igre z žogo in tiste, ki se konstantno odmikajo od iger z žogami. To me je spodbudilo, da sem začela razmišljati, ali se učenci pri pouku športa dovolj srečujejo z žogami. Ali res imajo vsi priložnost, da žogo »vzljubijo«? Ali jo mogoče nekateri (še bolj) »zasovražijo«?

2 OTROKOV RAZVOJ V PRVIH LETIH ŠOLANJA

Kot učiteljica razrednega pouka v prvem razred se takoj na začetku šolskega leta soočim z dejstvom, da so si učenci tako zelo različni v svojem razvoju.

Otrokov razvoj razumemo kot proces pojavljanja in razvijanja otrokovih sposobnosti in lastnosti na gibalnem, spoznavnem in čustveno-socialnem področju. Z njegovim preučevanjem poskušamo ugotoviti, po kakšnih zakonitostih poteka in kaj nanj vpliva. Veliko vlogo v razvoju otroka imajo: zorenje, izkušnje, rast in prilagajanje. (Zorko, 2007)

Otrokov razvoj poteka večsmerno in hkrati na različnih področjih.

2.1 MOTORIČNI RAZVOJ

Motorični razvoj predstavljajo dinamične in večinoma kontinuirane spremembe v motoričnem vedenju, ki se kažejo v razvoju motoričnih sposobnosti (koordinacija, moč, hitrost, ravnotežje, gibljivost, natančnost, vzdržljivost) in gibalnih spretnosti (lokomotorne, manipulativne in stabilnostne). (Gallahue in Ozmun, 1998 cit. po Pišot in Planinšec, 2005, p. 17)

Motorični razvoj poteka v več stopnjah (Gallahue in Ozmun, 1998 cit. po Pišot in Planinšec, 2005, pp. 18-19):

- Refleksna gibalna stopnja (od prenatalnega obdobja do 1. leta),
- Začetna gibalna stopnja (od rojstva do 2. leta)
- Temeljna gibalna stopnja (od 2. do 7. leta),

V tem času postaja gibanje vse učinkovitejše in bolj usklajeno. Značilno za to stopnjo je, da otroci aktivno preskušajo in raziskujejo svoje motorične sposobnosti ter zmogljivosti. Otroci odkrivajo in izvajajo različne gibalne spretnosti, najprej ločeno, nato vse bolj povezano. (Pišot in Planinšec, 2005, p. 19)

- Specializirana gibalna stopnja (od 7. leta naprej).

Prehodno obdobje, ki traja približno do desetega leta, je prvo na teji stopnji motoričnega razvoja. V tem obdobju začne otrok povezovati in uporabljati temeljne gibalne spretnosti za izvajanje specializiranih športnih spretnosti. Izvajanje gibalnih spretnosti je vse bolj nadzirano, izpopolnjeno in hitro. (Pišot in Planinšec, 2005, p. 19)

2.2 TELESNA RAST

V obdobju od petega do desetega leta je telesna rast umirjena. Telesna višina se v povprečju poveča za 5 do 6 centimetrov letno, telesna masa pa se povprečno poveča za 2, 5 kg letno. (Pišot in Planinšec, 2005, p. 24)

2.3 KOGNITIVNI RAZVOJ

Kognitivni procesi so na zapleten način vtakani v kontekst otrokove motorike, tako da gibalna dejavnost zagotovo aktivira tudi kognitivne funkcije. (Pišot in Planinšec, 2005, p. 27)

2.4 ČUSTVENO-SOCIALNI RAZVOJ

Otrok se z vstopom v šolo bolj intenzivno vključuje v vrstniške skupine, v katerih razvija socialne kompetence in samopodobo, kar se dogaja predvsem v kontekstu igre. Igra omogoča otrokom komuniciranje, vzpostavljajo se različne situacije, pri katerih se otrok uči nadzorovati svoje veselje, izražati čustva in sodelovati z drugimi. Otrokova igra je v otroštvu zelo pogosto gibalne narave. (Pišot in Planinšec, 2005)

3 POMEN IGER Z ŽOGO V PRVEM TRILETJU

Pri predmetu šport v prvem triletju zajema tematski sklop igre z žogo enostavna, sestavljena in situacijska gibanja z žogo, ki so vključena v različne vaje, elementarne in male moštvene igre z žogo. Igre z žogo so izredno pomembno področje pri športu v prvem triletju, saj vplivajo na razvoj koordinacije, natančnosti zadevanja in podajanja ter ravnotežja. Situacijska gibanja z žogo dodatno vplivajo na razvijanje pozornosti, orientacije v prostoru, hitrosti odzivanja in situacijskega mišljenja. Moštvene dejavnosti z žogo razvijajo tudi sodelovanje med sodelujočimi, razvijanje strpnosti, športnega duha in samodiscipline. (Dežman in Dežman, 2004)

4 IGRE Z ŽOGO V UČNEM NAČRTU

Igre z žogo so eden od osmih tematskih sklopov, ki jih obravnavamo pri športu. V učnem načrtu (2011) so za prvi razred navedene naslednje vsebine:

PRAKTIČNE VSEBINE:

Poigravanje z baloni in različnimi žogami z roko, nogo, glavo, palico ali loparjem na mestu ali v gibanju.

Nošenje in kotaljenje različnih žog na različne načine.

Vodenje žoge z roko, nogo in palico na mestu, v gibanju naravnost in s spremembami smeri. Zadevanje različnih mirujočih ciljev s kotaljenjem žoge, metanjem z roko in udarjanjem žoge z nogo ali palico.

Podajanje in lovljenje lahke žoge z obema rokama na mestu.

Nadzorovano odbijanje balona z rokami ali nogo.

Štafetne igre z žogo.

Elementarne in male moštvene igre z žogo.

TEORETIČNE VSEBINE:

Izrazi in pojmi, ki se pojavljajo v gibanjih in igrah z žogo. Pravila posameznih iger in spoštovanje športnega obnašanja.

5 STANDARDI ZNANJA OB KONCU PRVEGA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA OBDOBJA

V Učnem načrtu (2011) so zapisani naslednji standardi znanja, ki naj bi jih učenec dosegel ob koncu prvega triletja. S poudarjenim tiskom so zapisani minimalni standardi.

Učenec z roko, ного ali palico vodi in podaja žogo na različne načine. Z rokami lovi in z ного ustavlja žogo. Z roko/rokama, ного, palico ali loparjem zadeva različne cilje. Nadzorovano odbija lahko žogo. Vključuje se v izbrane elementarne in male moštvene igre z žogo in upošteva njihova pravila.

Učenec z roko, ного ali palico vodi in podaja žogo. Z obema rokama lovi in z ного ustavlja žogo. Z roko/rokama, ного, palico ali loparjem zadeva mirujoče cilje. Odbija balon. Vključuje se v izbrane elementarne in male moštvene igre z žogo in upošteva njihova pravila.

6 NAČRT DELA Z UČENCI

Žoga je otrokom zelo ljub športni pripomoček. Po mojih izkušnjah jo, ko jo dobilo v roke, začnejo metati visoko v zrak ali brcati čim dlje. Ko učencem ponudim žogo in pustim prosto igro, si fantje pogosto želijo, da bi igrali nogomet, dekleta pa bi nekaj časa metale žogo, potem pa bi jo dale na stran in se igrale druge igre.

V šolskem letu 2018/19 sem si pri športu zadala, da želim pri učencih ob koncu šolskega leta čim bolj uresničiti cilje:

- Učenec podaja žogo z rokami.
- Učenec lovi žogo z rokami.
- Učenec vodi žogo z roko.

Čeprav se zavedam, da imajo učenci po učnem načrtu čas, da cilje dosežejo do konca tretjega razreda, se mi vseeno zdi pomembno, da že takoj na začetku šolanja pridobijo čim več izkušenj z žogami, da bodo tudi v domačem okolju pogosteje posegali po njih in da bodo vzljubili igre z žogami, ki so pogosto tudi del prostega časa odraslih ljudi (košarka, nogomet, odbojka, rokomet).

Z učenci (bilo jih je 21, in sicer 9 dečkov in 12 deklic) sem v septembru naredila kratek preizkus in ugotovila, da:

- pri podajanju žoge učenci in učenke večinoma niso natančni,
- 5 učencev in 11 učenk lovijo žogo z rokami, vendar lovijo nepravilno in žoga jim pogosto uide, ostali so pri lovljenju natančni, 1 učenec in 6 učenk so kazali strah ob lovljenju žoge z rokami,
- 3 učenci in 2 učenki vodita žogo z roko naravnost krajšo razdaljo, ostali pri vodenju niso uspešni.

Po pogovoru so učenci povedali, da doma sicer imajo žogo, vendar se ne odbija dovolj dobro in je ne morejo voditi. Nekaj učencev je povedalo, da žoge doma nimajo. Pogosto so tudi navedli, da starša nimata časa, da bi si podajala žogo z njimi, s sorojenci in prijatelji pa fantje najpogosteje igrajo nogomet. Učenci so torej dobili za nalogo, da prosijo starše, da jim napolnijo ali kupijo žogo.

Tekom šolskega leta so večkrat dobili domačo nalogo pri športu. Učenci so vedno morali v šoli poročati, kako so se doma športno udeleževali, kdo je sodeloval in katere športne pripomočke so uporabljali.

V šoli smo veliko pozornosti namenili gibanju, ne le pri predmetu šport. Pri glasbeni umetnosti smo vse pesmice, ki smo se jih učili in jih peli, vedno tudi gibalno spremljali. Učenci so si gibanje hitreje zapomnili kot besedilo pesmi. V pouk sem vključevala tudi mehko žogo, ki smo si jo ob različnih dejavnostih podajali. Kdor jo je imel v svoji posesti, je imel besedo.

Pri športu sem žoge pogosto vključevala v pripravljani del ure. Včasih jo je lovec nosil in bil tako označen, včasih se je lovec lahko samo z žogo dotaknil bežečih, da jih je ulovil, včasih je z njo zadeval bežeče...

Sprva balon, nato mehka žoga, kasneje pa manjša žoga je bila športni pripomoček tudi pri gimnastičnih vajah v parih ali posamezno. Učenci so imeli radi športne pripomočke med gimnastičnimi vajami, sprva so žoge pogosto bežale in smo jih lovili vseprek, kasneje so se učenci navadili nanje in bili uspešni pri rokovanju z njimi.

Učenci so se seznanili z žogami tako, da so jih najprej nosili, kotalili in si jih predajali iz rok v roke. Vključevali smo tudi noge, tako da so učenci podajali, lovili in vodili žoge tudi z nogami, vendar se bom v nadaljevanju osredotočila na podajanje, lovljenje in vodenje z rokami, ker sem si to tudi zastavila za cilj.

7 PODAJANJE IN LOVLJENJE ŽOGE Z ROKAMI

Učence sem učila podajanja žoge z obema rokama izpred prsi. Prste obeh rok položimo na žogo, da oblikujeta oba kazalca in palca črko W. Žogo držimo z obema rokama pred prsmi. Podajo izvedemo z iztegovanjem rok v ramenih in komolcih. Z upogibanjem in zasukom zapestij damo žogi ustrezno smer in vrtenje. Podajamo lahko neposredno ali z odbojem od tal. (Dežman, 2000)

Učenci so se učili lovljenja žoge z obema rokama, ki je najpogostejši način lovljenja pri mlajših učencih. Kadar leti žoga v višini prsi, iztegnemo roke proti njej. Roke so v komolcih nekoliko pokrčene, prsti obeh rok pa oblikujejo polkroglo z nekoliko večjim obodom, kot je obod žoge. Palca sta zadaj in oblikujeta skupaj s kazalcema črko W. (Dežman, 2000)

Pred učenjem podajanja in lovljenja žoge z rokami v paru je vsak učenec najprej vadil podajanje in lovljenje s samim seboj. Dejavnosti so najprej potekale na mestu, nato pa v gibanju.

Žogo so si sede kotalili po tleh z ene roke v drugo, nato so sedeli (klečali in čepeli) in si žogo podajali z ene roke v drugo, nato so stali in si žogo že malo višje podajali z ene roke v drugo. Metali so si žogo tudi nad glavo in jo ujeli.

Pri učenju in vadenju podajanja in lovljenja žoge z roko sem pogosto izbrala učno obliko delo v parih ali v manjših skupinah. Učenci so si balone in različne žoge med sabo podajali. Pri tem smo kombinirali različne položaje (na eni nogi, čepe, kleče, leže, dve žogi naenkrat) in različne naloge (pomahaj predno ujameš, ploskni predno ujameš, počepni in podaj, obrni se in podaj med nogami...).

8 VODENJE ŽOGE Z ROKO

Vodenje žoge z roko je premikanje z žogo tako, da jo med hojo ali tekom nadzorovano potiskamo proti tlu z eno ali obema rokama. Po odboju od tal žoge ne ujamemo, temveč

sprejmemo na blazinice prstov in ponovno potisnemo ob tla. (Dežman in Dežman, 2004) Učence sem poskušala navajati na vodenje žoge z eno roko.

Pred vodenjem žoge smo sprva balone, nato različne žoge, najprej nosili na različne načine (nosimo na glavi, nad glavo, na hrbtu, na prsih, v rokah, več žog skupaj...), da smo se navajali na enakomerni ritem hoje, ki je pomemben tudi pri vodenju žoge.

Žogo so učenci najprej kleče odbili od tal z obema rokama in jo vsakič prijeli. Enako tudi stoje. Nato so še vedno na mestu najprej kleče poskušali večkrat odbiti žogo (lahko z obema rokama), potem so vstali in odbijali žogo od tal z eno roko. Učenci so se spontano začeli skupaj z žogo tudi gibati, saj je niso znali obvladati na mestu.

Učence sem pogosto spodbujala, da vadijo tudi doma. Veliko otrok je nasvet upoštevalo, včasih pa so me o dejavnostih z žogo spraševali tudi starši, saj so opazili, da se njihovi otroci doma veliko igrajo z žogo.

Ko smo nekoliko usvojili rokovanje z žogo, smo se igrali tudi preproste elementarne in moštvene igre z žogo, štafetne igre in postavili poligone.

Vsako uro športa seveda nismo porabili za igre z žogo, sem pa poskušala pogosto žogo vplesti v športno uro. Napredek pri otrocih se je iz meseca v mesec izboljševal. Hkrati z napredkom, so učenci pridobili tudi na samozavesti. Zavedali so se svojega napredka pri dejavnostih z žogo in tudi učiteljica razširjenega programa mi je poročala, da so učenci pogosto prosili za žogo.

Proti koncu šolskega leta sem z učenci ponovno naredila kratek preizkus in ugotovila naslednje:

- Vseh 9 učencev in 10 učenk natančno podaja žogo z obema rokama, 2 učenki še ne podajata natančno.
- Pri lovljenju žoge so učenci izboljšali tehniko lovljenja in vsi bili uspešni. 1 učenec in 5 učenk, ki je kazalo strah pri lovljenju žoge, so se le-tega popolnoma otresli.
- 8 učencev in 5 učenk vodi žogo z roko daljšo razdaljo, 1 učenec in 6 učenk vodi žogo z roko krajšo razdaljo, 1 učenka še ne vodi žoge z roko.

Rezultati so zelo dobri. Na začetku šolskega leta si tako velikega napredka ne bi upala napovedati. Ko sem učence povprašala, kaj menijo o svojem uspehu, so izrazili zadovoljstvo nad tem in povedali, da se tudi doma pogosto igrajo z žogo. Nekateri so povedali, da se s prijatelji igrajo različne igre z žogo. Pogosto so naštel tiste, ki smo se jih v šoli igrali skupaj. Napredek pri učencih pa ni bil opazen samo na področju iger z žogami, temveč tudi na drugih športnih področjih.

Za potrditev, da smo v športu res naredovali, pa je bila tudi pridobitev naziva Najbolj športni 1. razred, ki ga podeljujejo športni učitelji. Primerjajo različne športne rezultate vseh otrok, nato pa izberejo tisti oddelek, ki ima športne dosežke najboljše. Premagali smo ostale tri oddelke prvih razredov.

9 ZAKLJUČEK

Učencem sem večkrat omenila rek Zdrav duh v zdravem telesu. Razmišljali smo, kaj vse bi nam lahko ta misel sporočala. Učenci so razložili, da moramo zdravo jesti, se umivati in se veliko gibati, da bomo zdravi, se dobro počutili in dolgo živeli.

Vsekakor smo del otroškega razmišljanja uresničevali že v šoli. Jedli smo zdrave šolske obroke, redno umivali roke ter se veliko gibali. Šport je postal za moje učence in zame pomemben del vsakdana. S pozitivno spodbudo in načrtnim delom, sem cilje, ki sem si jih

zastavila, tudi v večini uresničila pri učencih. Priznanje, da delaš nekaj dobrega za otroke je, ko vidiš, da uživajo pri športu, da se trudijo in vztrajajo ter ko vidiš borbenost in zavzetost pri igrah.

Menim, da so tekom šolskega leta učenci oblikovali pozitiven odnos tako do športa kot do iger z žogo in da bo šport ostal pomemben del njihovega življenja.

Literatura in viri

1. Dežman, B. (2000). Košarka za mlade igralce in igralke. Ljubljana: Fakulteta za šport. Inštitut za šport.
2. Dežman, B. in Dežman, C. (2004). Igre z žogo v prvem triletju osnovne šole. Ljubljana: Fakulteta za šport. Inštitut za šport.
3. Kovač, M., Markun Puhar, N., Lorenci, B., Novak, L., Planinšec, J., Hrastar, I., Pleteršek, K. in Muha, V. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Športna vzgoja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Zavod RS za šolstvo.
4. Pišot, R. in Planinšec, J. (2005). Struktura motorike v zgodnjem otroštvu: Motorične sposobnosti v zgodnjem otroštvu v interakciji z ostalimi dimenzijami psihosomatičnega statusa otroka. Koper: Univerza na Primorskem. Znanstveno-raziskovalno središče. Inštitut za kineziološke raziskave. Založba Annales.
5. Zorko, F. (2007). Igre z žogo v prvem triletju. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Pedagoška fakulteta.

STANISLAVA STRUŽNIK

OŠ VODICE

KAKO MOTIVIRATI UČENCA Z ASPERGERJEVIM SINDROMOM PRI POUKU GEOGRAFIJE IN ZGODOVINE?

Povzetek

Izkušnje kažejo, da motivacija za učenje pomembno vpliva na učenčevo zavzetost za učenje ter posledično na njegove ocene. Prava motivacija učencem omogoča osredotočeno učenje z veliko več koncentracije, kar še posebej velja za učence z Aspergerjevim sindromom. Ti učenci namreč izkazujejo motnje in primanjkljaje na številnih področjih. Primanjkljaji so večinoma omejeni na področja medsebojnih odnosov, sporazumevanja in vedenja. Po drugi strani pa je za učence z Aspergerjevim sindromom značilna osredotočenost in vztrajnost na področjih, ki jih zanimajo, nadarjenost pri prepoznavanju vzorcev in pozornost, usmerjena v podrobnosti. Dejstvo je, da sta znanje o Aspergerjevem sindromu in razumevanje posebnosti teh učencev ključnega pomena pri poučevanju omenjene populacije. Naloga učiteljev pa je, da izkoristimo njihove potencialne v čim večji možni meri. V prispevku so predstavljeni načini prilagajanja pouka geografije in zgodovine za učence z Aspergerjevim sindromom.

Ključne besede: Aspergerjev sindrom, motivacija, geografija, zgodovina, osnovna šola

HOW TO MOTIVATE A STUDENT WITH ASPERGER SYNDROME IN GEOGRAPHY AND HISTORY LESSONS?

Abstract

Experience has shown that motivation significantly influences the student's endeavour for learning and consequently his marks. True motivation makes it possible for students to focus on learning with a higher level of concentration which is especially accurate for students with Asperger syndrome. These students exhibit disorders and impairments in numerous areas. The impairments are mostly limited to areas of interpersonal relations, communication and behaviour. Such individuals are, on the other hand, distinguished by focus and persistence in areas of their interest, a talent for recognising patterns and attention to detail. It is a matter of fact that familiarity with Asperger syndrome and understanding the characteristics of these students are key elements in teaching the above-mentioned population. It is the responsibility of teachers to utilise their potentials to their maximum. The article therefore presents examples of Geography and History lessons adaptations for students with Asperger syndrome.

Keywords: Asperger syndrome, motivation, Geography, History, primary school.

1 UVOD

Šola predstavlja velik izziv za vse udeležence učnega procesa. Še posebej zahtevna pa je za otroke in mladostnike z motnjami avtističnega spektra, znotraj katerega se pojavlja Aspergerjev sindrom. Aspergerjev sindrom ne vpliva le na učno delovanje posameznika, ampak primarno vpliva na njegovo vpetost v posamezne družbene mreže. Pri osebah z Aspergerjevim sindromom je potrebno veliko pozornosti nameniti predvsem posebnostim na področju komunikacije, socializacije, vedenja, posebnostim pri gibanju ter občasno prisotnim nadpovprečnim intelektualnim sposobnostim. Ker so za osebe z Aspergerjevim sindromom značilne zelo specifične interesne sfere, se v šoli praviloma pojavijo težave z nizko ravni motivacije za izvajanje aktivnosti na določenih področjih, ki posameznika ne pritegnejo. Dejstvo je, da samo ustrezno visoka raven motivacije za delo zagotavlja usvajanje zahtevanih učnih vsebin v obsegu, ki bo dovoljeval uspešno nadaljevanje izobraževanja ali delovne uspešnosti v primeru zaposlitve. Zagotavljanje relativno visoke ravni motivacije za izvajanje šolskih aktivnosti in učenje pri mladih z Aspergerjevim sindromom predstavlja velik izziv za učitelje. Ker je omenjena populacija zelo heterogena, je nujno potrebno upoštevati individualnost posameznikov tudi pri vzburjanju in zagotavljanju motiviranosti. Učitelji morajo pri izvajanju učnega procesa upoštevati in izkoriščati zanimanja ter interese posameznika. Pouk geografije in zgodovine dovoljuje izbiro širokega nabora tematik, metod dela med poukom v šoli in aktivnosti izven šolskega prostora, ki lahko povežejo učenje teh dveh predmetnih področij z interesi posameznika in ga na tak način visoko motivirajo za delo.

2 ASPERGERJEV SINDROM

Aspergerjev sindrom je razvojna motnja, ki vpliva na posameznikov način percepcije in razumevanja sveta, ki ga obkroža, in kako vzpostavlja odnose z drugimi osebami. Primanjkljaje, prisotne pri osebah z Aspergerjevim sindromom, razdelimo na tri sklope. To so težave na področjih socialne komunikacije, socialne interakcije in fleksibilnega mišljenja. Poleg teh težav imajo ljudje z Aspergerjevim sindromom še druge značilnosti, kot sta soodvisnost od rutine in posebni interesi (Žagar, 2012). Diagnostični in statistični priročnik duševnih motenj (DSM-5 Diagnostic criteria, 2013) izpostavi tipična močna področja oseb z Aspergerjevim sindromom in izzive, s katerimi se ti posamezniki srečujejo. Njihove močne domene so neverjeten fokus in vztrajnost na določenih področjih, nadarjenost pri prepoznavanju vzorcev in posebna pozornost za podrobnosti. Največji izzivi, s katerimi se srečujejo, pa so pretirana občutljivost za določene dražljaje (svetloba, zvok, okus ...), kako začeti ali zaključiti pogovor, težave pri neverbalni komunikaciji (ton, mimika, geste ...), nekoordiniranost gibanja oziroma nerodnost ter podvrženost anksioznosti in depresiji.

3 IZOBRAŽEVANJE MLADOSTNIKOV Z ASPERGERJEVIM SINDROMOM

Zelo pomembno je, da se osebe, ki so vključene v izobraževanje oseb z Aspergerjevim sindromom, zavedajo njihovih primanjkljajev, še bolj pa njihovih močnih področij. To je nujno na vseh nivojih izobraževanja vse od prve vključitve v vrtec, preko osnovne in srednje šole do visokošolskega izobraževanja in zaposlitve. Ker otroci z Aspergerjevim sindromom večinoma nimajo kognitivnih primanjkljajev in običajno obiskujejo redne osnovne šole, potrebujejo prilagoditve pouka in pomoč zaradi specifičnih potreb, ki jih imajo. Pri izobraževanju otrok z Aspergerjevim sindromom moramo biti pozorni na dražljaje iz okolja, ki lahko vplivajo nanje. Zelo jih vznemirijo hrup, spremembe v učilnici in na urniku, zato je

potrebno iz razreda odstraniti dražljaje, na katere so posebej občutljivi, in se izogibati nenapovedanim spremembam. Zaradi njihovih težav s pozornostjo jim lahko pouk in šolske obveznosti predstavljajo velike izzive, zato jim lahko naloge oblikujemo v čim manjše enote, čas, namenjen za delo, pa se jim omeji z roki (Žagar, 2012). Kesič Dimić (2015) podaja nasvete za delo z učenci z motnjami avtističnega spektra. Učitelji naj med drugim uporabljajo enostavno konkretno izražanje, navodila naj bodo kratka, oblikujejo naj se jasna pravila glede vedenja in upoštevanja teh pravil. Nadalje svetuje uporabo slikovnega materiala, predvsem pa naj učitelji iščejo njihova močna področja in interese. Najpomembnejše lastnosti dobre osnovne šole, v katero se vključi otrok z Aspergerjevim sindromom, so osebnost in sposobnost učitelja ter dostop učitelja do praktične pomoči in nasvetov strokovnjakov s tega področja, saj je delo z otrokom s tem sindromom lahko zelo zahtevno (Attwood, 2007). Ker imajo ti učenci po navadi izjemno sposobnost zapornitve informacij in dober dolgoročni spomin, lahko učitelj to njihovo močno področje izkoristi in s tem krepí učno samopodobo učenca. Kar mladostniku pomaga pri krepitvi njegove samopodobe, večinoma predstavlja učinkovit motivacijski dejavnik. Učitelji, ki delajo z mladostniki z Aspergerjevim sindromom, naj bi bili mirni, predvidljivi v svojih čustvenih reakcijah, prilagodljivi s svojim učnim načrtom, znati morajo v otroku videti njegove pozitivne lastnosti. Vsak otrok z Aspergerjevim sindromom je edinstven, zato ni tako zelo pomembno, kakšne so učiteljeve izkušnje s podobnimi učenci. Tako otrok kot učitelj potrebujeta čas, da vzpostavita ustrezen odnos sodelovanja (Attwood, 2007). Nujno je, da se učni proces nenehno prilagaja. Potrebno je izkoriščati tiste značilnosti posameznika, ki mu lahko pomagajo pri usvajanju čim višjih ravni znanja in s tem omogočajo uspešno napredovanje preko naslednjih nivojev izobraževanja do uspešne zaposlitve.

4 MOTIVACIJA PRI UČENCIH Z ASPERGERJEVIM SINDROMOM

Interesi, veselje in strast so glavni viri notranje motivacije ter zelo pomembni sestavni deli motivacije pri učenju. Vsi učenci so na področju svojih interesov izredno motivirani za delo. Zaradi značilnosti primanjkljaja to še posebej velja za učence z Aspergerjevim sindromom. Ti učenci so na področjih izven lastnih interesov večinoma nemotivirani. Za zagotavljanje dobrega razvoja je najprej potrebno najti otrokove talente oziroma tiste stvari, v katerih je dober in ga veselijo. Ko učitelj odkrije področja, ki učenca zanimajo, mora biti dosleden in vztrajen pri iskanju ter izvrševanju primernih nalog, ki učenca motivirajo, saj lahko le tako doseže želene rezultate. Veliko otrok z Aspergerjevim sindromom se osredotoča na teme, ki za večino ljudi niso zanimive ali se jim ne zdijo pomembne. Kljub temu da sta dve najbolj značilni lastnosti oseb z Aspergerjevim sindromom relativna togost in neprilagodljivost mišljenja, so posamezniki pogosto lahko zelo ustvarjalni in so nemalokrat celo bolj uspešni od vrstnikov na specifičnih področjih. Individualen pristop pri oblikovanju nalog, izbira metod dela in načini izvedbe posameznih aktivnosti so ključni za uspešen razvoj posameznika.

5 MOTIVIRANJE UČENCA Z ASPERGERJEVIM SINDROMOM PRI POUKU GEOGRAFIJE IN ZGODOVINE

Učitelj se mora zavedati, da je vsak učenec drugačen in ima različne potrebe, zato mora leta pouk čim bolj prilagajati značilnostim posameznih učencev. Napačno usmerjanje k delu in učenju, ki ni v skladu s posameznikovimi sposobnostmi, ima lahko hude negativne učinke, ki poleg tesnobe povzročajo tudi zavračanje sodelovanja. Učitelj se mora zavedati, da so oddelki sestavljeni iz različno sposobnih posameznikov in večinoma vključujejo tudi učence

s posebnimi potrebami. Med učence s posebnimi potrebami spadajo tudi posamezniki z Aspergerjevim sindromom. Ti zaradi značilnosti primanjkljaja od učitelja zahtevajo individualen in še posebej prilagojen pristop. Učitelj s takšnim učencem pogosto ne more obravnavati vseh tematskih sklopov, ki jih predela z ostalimi učenci v razredu. Prav tako z njimi ne uporablja vseh metod dela in ne izvaja vseh aktivnosti. To dejstvo je posledica posebne naklonjenosti posameznikov z Aspergerjevim sindromom določenim interesnim področjem. Neredko se zgodi, da učitelj ne more vzpostaviti niti najnižjih nivojev motivacije za delo in sodelovanje učenca z Aspergerjevim sindromom pri obravnavi določene teme. Pri temah, ki učenca zanimajo, pa je nivo motivacije praviloma na visoki ravni. Zaradi značilnosti geografije in zgodovine kot učnega predmeta je mogoče, da se v primerih nizke motiviranosti posameznikom prilagodi učni proces. Te prilagoditve so lahko vsebinske ali metodološke narave. Obe predmetni področji učitelju zagotavljata veliko možnosti za delo z učenci s posebnimi potrebami, saj dovoljujeta številne načine medpredmetnega povezovanja. Učitelj ni strogo omejen pri izbiri vsebin, metod in oblik dela, zato se lahko v veliki meri prilagaja interesom učencev. To praviloma zagotavlja visoko raven motivacije in posledično uspešno izvedbo aktivnosti. Visoka raven notranje učne motivacije zagotavlja znatno višjo učno uspešnost, nižjo stopnjo anksioznosti in nižjo potrebo po zunanji motivaciji. Vsa ta dejstva omogočijo boljše učno uspešnost učenca. Glede na interese učencev z Aspergerjevim sindromom lahko učitelj geografije in zgodovine za delo z njimi uporabi številne tematske in metodološke prilagoditve ter prilagojene aktivnosti. Verjamem, da bo vsak učenec presegel naša pričakovanja, če le najdemo način, kako v njih spodbuditi navdušenje do dela in učenja.

Ohranjanje rutine

Učenci z Aspergerjevim sindromom so zelo občutljivi na spremembe, zato je priporočljivo, da se učitelj v največji možni meri drži rutine pri izvedbi učne ure. S tem ne bo povzročil nepotrebnega stresa in nervoznosti učenca, kar lahko olajša vzbujanje motivacije za sodelovanje pri posameznih aktivnostih.

Izbira zanimivih besedil

Manj obsežne prilagoditve obsegajo prilagojeno izbiro besedil, ki služijo za uvajanje posameznega tematskega sklopa. Učitelj poišče besedila, ki obravnavajo tematiko, ki učenca še posebej zanima. Visok nivo motivacije je na tak način zagotovljen. Pri pouku geografije so to lahko razni potopisni članki določenega območja, pri pouku zgodovine pa se zelo dobro obnesejo razne anekdote, zapisani pripetljaji ali kratke naloge, ki na koncu ponujajo izbiro pravilnega odgovora. Učence zelo pritegnejo zabavna besedila iz knjige Nasmeljana zgodovina, avtorja Andreja Vovka.

Izbira primerov, ki pritegnejo pozornost

Učitelj pri ponazoritvi določenega geografskega procesa ali pri zgodovinskem dogodku lahko uporabi računalniške animacije, izseke iz dokumentarnih filmov, ki takoj pritegnejo pozornost učenca z Aspergerjevim sindromom. Uvodna pozornost je prvi korak do uspešno zaključene naloge. Takšna izbira tematike zagotovo ugodno vpliva tudi na ostale udeležence učnega procesa.

Samostojno projektno delo

Z izvajanjem projektne dela se učenci učijo strategij za uspešno izpeljavo projekta in različnih strategij učenja, s katerimi bogatijo znanje in izkušnje, odkrivajo ter razvijajo svoje sposobnosti in domišljijo ter rešujejo različne problemske situacije. Temeljno vodilo projektne dela je spodbujati celovit, optimalen in skladen osebni razvoj vsakega

posameznika. Pri vodenju in izvajanju je težišče na spodbujanju ustvarjalnega mišljenja, usmerjanju k inovativnosti, to pa je močno področje učencev z Aspergerjevim sindromom še posebno, če učenec raziskuje temo, ki mu je ljuba. Učitelj geografije in zgodovine lahko prilagodi izbor tem projektne dela tako, da učenec z Aspergerjevim sindromom najde zadostno število naslovov, ki sovpadajo z njegovimi interesi. Pri spoznavanju učenca in njegovih interesov lahko učitelju pomagajo starši z dodatnimi informacijami.

Terensko delo

Pri pouku geografije in zgodovine lahko uporabimo metode in oblike dela, ki bodo učencem omogočale čim večjo aktivnost pri doseganju vzgojno-izobraževalnih ciljev, kot je na primer terensko delo. Prednost pri učenju geografije in zgodovine na prostem imajo metode neposrednega opazovanja. Učencem z Aspergerjevim sindromom ustrezajo metode opazovanja, risanja, merjenja, zbiranja vzorcev in podatkov ter kartiranja določenega območja. Svoje izsledke predstavijo vrstnikom na različne načine (na razstavnih panojih, z branjem pred občinstvom ipd.).

Izdelava makete

Učenci z Aspergerjevim sindromom lahko na temo, ki jih zanima in je povezana z obravnavano snovjo, izdelajo tudi maketo. Izbira tematik je neskončna, saj je pomembno, da učenec širi svoj pogled na svet in tako nadgrajuje obstoječe znanje ter napreduje. Po mojih izkušnjah so učenci z Aspergerjevim sindromom za izdelavo makete pripravljene vložiti veliko truda in časa. Maketo običajno naredijo zelo natančno. Svoje delo so pripravljene predstaviti svojim vrstnikom, ki so pogosto presenečeni, koliko ti učenci vedo o posamezni maketi. Učenci se na ta način urijo tudi v ročnih spretnostih in nastopanju pred občinstvom.

Priprava računalniških orodij za učenje

Za učence z Aspergerjevim sindromom je značilen močan fokus na posamezno temo, ki jih zanima. Učitelj lahko izkoristi njihov interes in jim ponudi možnost, da z uporabo spletnih orodij pripravijo različne aplikacije (kviz, sestavljanke, povezovanje parov, iskanje besed v besednem kvadratu ...), ki so večinoma v angleškem jeziku. Na ta način učencem omogočimo tudi medpredmetno povezovanje. Pri prvih poizkusih učitelj natančno nadzoruje in vodi aktivnost, kasneje lahko učencu pusti več svobode in ga samo usmerja. Učitelj posredno v pripravo izdelka vključi tudi druge značilnosti, ki se obravnavajo pri rednem pouku. Uporaba IKT večinoma predstavlja dodatno motivacijo. Računalniške učne pripomočke lahko za učenje uporabijo vrstniki ali mlajši učenci.

Izdelava spletne strani

Razvoj računalniške in spletne tehnologije omogoča relativno enostavne načine izdelave spletnih strani z uporabo raznih prednastavljenih platform. Učitelj lahko učencem omogoči izdelavo spletne strani. Ponovno je izjemno pomembno, da učitelj najprej najde tematski sklop, ki učenca zanima. Le tako bo nivo motivacije na zadostno visoki ravni, kar bo zagotovilo uspešno zaključeno aktivnost. Uporaba IKT in relativno prosta izbira teme pri izdelavi zagotavljata visoko raven motivacije. Poleg tega je takšna aktivnost lahko dolgoročna, saj učenec spletno stran glede na interese spreminja in nadgrajuje.

Sodelovanje pri pripravi filma ali igre

Učenci te heterogene populacije lahko sodelujejo pri pripravi filma. Lahko pišejo scenarij, saj imajo večinoma izvirne ideje, pomagajo pri pripravi scene, snemajo, montirajo film. Vse aktivnosti, ki zajemajo uporabo tehnologije (kamer, mikrofонов in računalnikov), učence večinoma zanimajo.

6 ZAKLJUČEK

Delo z učenci z Aspergerjevim sindromom zagotovo predstavlja velik izziv vsem učiteljem in ostalim strokovnim delavcem na šoli. Za uspešno delo z učenci z Aspergerjevim sindromom potrebujemo veliko znanja o tej razvojni motnji in še več strpnosti. Pomembno je, da otroka sprejmemo, ga spoštujemo in skušamo razumeti njegove posebne potrebe. Prvi korak za uspešno delo pri pouku v razredu in izven njega je zagotovo motivacija. Pri tem velja izkoristiti njihova močna področja in talente. Zgoraj opisane načine dela z učenci z Aspergerjevim sindromom je mogoče povezati z njihovimi interesi ter jih uporabiti v prilagojeni obliki tudi na drugih predmetnih področjih. Zavedati pa se moramo, da je vsak otrok z Aspergerjevim sindromom edinstven in da mora učitelj pri vsakem od njih

uporabljati individualizirane strategije. Pri delu z omenjeno heterogeno populacijo se je kot ključno pokazalo tudi dobro sodelovanje s starši, saj ti najboljše poznajo svojega otroka, njegove primanjkljaje in močna področja. Le s pravilno podporo in spodbujanjem lahko učenci z Aspergerjevim sindromom uresničijo svoje potenciale ter si s tem zagotovijo najboljše možnosti za nadaljnje izobraževanje in samostojno življenje.

Literatura in viri

1. Attwood, T., 2007. Aspergerjev sindrom: priročnik za starše in strokovne delavce. Radomlje: Megaton.
2. DSM-5 Diagnostic criteria, 2013. [Online]. Dostopno na: <https://www.autismspeaks.org/dsm-5-criteria> [23. 8. 2019].
3. Kesič Dimić, K., 2015. Vsi učenci so lahko uspešni: napotki za delo z učenci s posebnimi potrebami. Ljubljana: Rokus Klett.
4. Žagar, D., 2012. Drugačni učenci. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

KSENIJA SUBAN HORVAT
SREDNJA ŠOLA ZA GOSTINSTVO IN TURIZEM MARIBOR
ENOSTAVNE SMERNICE V SODOBNI ZDRAVI PREHRANI

Povzetek

Nezdravo prehranjevanje v kombinaciji s telesno nedejavnostjo močno poveča dejavnike tveganja za pojav kroničnih nenalezljivih bolezni. Z zdravo in uravnoteženo prehrano lahko sami pripomoremo k zmanjšanju dejavnikov tveganja pojavnosti omenjenih bolezni. (Ministrstvo za zdravje, 2017).

Ko želimo ljudi naučiti, kako spremeniti prehranjevalne navade je pomembno, da so informacije razumljive tudi širši populaciji, ne le strokovnjakom.

Da bi lažje načrtovali bolj zdrav in uravnotežen način prehranjevanja, potrebujemo smernice, ki bodo ne le odraslim, temveč tudi otrokom razumljive in enostavne. Metoda krožnika zdrave prehrane, ki so jo sestavili strokovnjaki s Harvarda, na preprost način prikaže razporeditev živil na krožniku za vsakega od petih dnevnih obrokov. Angleški nutricionisti predlagajo metodo semaforja. S tremi barvami, rdečo, oranžno in zeleno, prikažejo vsebnost maščob, nasičenih maščobnih kislin, sladkorja in soli v živilih.

Ključne besede: zdravje, nutricionistika, krožnik zdrave prehrane, metoda semaforja

SIMPLE MODERN DIETARY GUIDELINES

Abstract

An unhealthy diet, combined with physical inactivity, greatly increases risk factors for the incidence of chronic noncommunicable diseases. With a healthy and balanced diet, we can contribute to reducing the risk factors for the incidence of the aforementioned diseases. (Ministry of Health, 2017).

To improve their eating habits people need understandable and simple healthy nutrition guidelines. The Healthy Eating Plate, created by nutrition experts at Harvard, is a guide for creating healthy, balanced meal which can also be used by children. The British Medical Association supports the use of traffic light labelling. Food may be labelled with a traffic light label showing how much fat, saturated fats, sugar and salt are in that food by using the traffic light signals for high (red), medium (amber) and low (green) percentages for each of these ingredients. Foods with 'green' indicators are healthier and to be preferred over those with 'red' ones.

Keywords: health, nutrition, Healthy Eating Plate, traffic light label

1 UVOD

Povišane vrednosti glukoze v krvi, povišan krvni tlak, presežene optimalne vrednosti holesterola in trigliceridov v krvi, prekomerna telesna masa in debelost so pogosto posledica nezdravega življenjskega sloga. Predstavljajo glavni vzrok obolenosti in prezgodnje umrljivosti zaradi bolezni srca in ožilja, sladkorne bolezni tipa 2, nekaterih vrst raka in še nekaterih kroničnih nenalezljivih bolezni. Omenjeni dejavniki tveganja, ki so posledica nezdravega življenjskega sloga, so prisotni kar pri dveh tretjinah odraslih ljudi v Sloveniji. Vendar lahko s spremenjenim načinom prehranjevanja preprečimo večino prej omenjenih kroničnih nenalezljivih bolezni. (NIJZ, 2018).

V Sloveniji se žal ne moremo pohvaliti z dobrimi in zdravimi prehranjevalnimi navadami odraslih prebivalcev. Tako kot v drugih razvitih državah sveta se prehranski vzorci tudi v Sloveniji v zadnjih nekaj desetletjih izrazito spreminjajo. Predvsem se povečuje uživanje predelanih energijsko gostih živil z visoko vsebnostjo maščob (predvsem nasičenih), soli in sladkorja, znižuje pa se uživanje kompleksnih, neprečiščenih ogljikovih hidratov. Hkrati se zaradi pretežno sedečega življenjskega sloga v populaciji zmanjšuje energijska poraba. Za prebivalce Slovenije lahko trdimo, da jih veliko ne zajtrkuje, uživajo premalo dnevnih obrokov, sadja in zelenjave ter uporabljajo preveč živalskih maščob, hrano pa dosoljujejo. (Širca Čampa, 2017, p. 23).

2 RAZISKAVA NACIONALNEGA INŠTITUTA ZA JAVNO ZDRAVJE (NIJZ)

Raziskava Z zdravjem povezan vedenjski slog prebivalcev Slovenije je bila prvič izvedena leta 2001 kot del mednarodne pobude Countrywide Integrated Noncommunicable Diseases Intervention (CINDI) Health Monitor. Od takrat smo v Sloveniji izvedli pet raziskav, zadnjo je leta 2016 izvedel Nacionalni inštitut za javno zdravje. Raziskava je bila v letu 2016 izvedena na reprezentativnem vzorcu 15 639 odraslih, starih od 25 do 74 let. Namen raziskave je spoznati razširjenost in spremembe z zdravjem povezanih vedenjskih navad odraslih Slovencev. Ugotovitve raziskave predstavljajo podlago za številne uspešne javnozdravstvene ukrepe, ki jih pri nas izvajamo v zadnjih 15 letih.

2.1 ZAJTRKOVALNE NAVADE SE IZBOLJŠUJEJO

Dnevno naj bi zaužili štiri do pet obrokov, vendar pa temu sledi le dve petini v letu 2016 anketiranih odraslih. Zajtrk je pomemben dnevni obrok, saj nam da energijo za začetek dneva. Čeprav se je navada zajtrkovanja v zadnjem desetletju izboljšala, je zajtrk obrok, ki ga odrasli še vedno pogosto izpuščajo. Redno zajtrkuje 67 % žensk in 57% moških. Med tistimi, ki redno zajtrkujejo, je več starejših kot mlajših odraslih. Razveseljivo je, da se je v zadnjem desetletju delež mlajših odraslih, ki redno zajtrkujejo, precej povečal. (NIJZ, 2018).

Zakaj je zajtrk najpomembnejši dnevni obrok? Telo potrebuje energijo tudi med spanjem. Zjutraj so zaloge glikogena v jetrih izčrpane. Ljudje, ki ne zajtrkujejo in gredo zjutraj v fitness z namenom, da bodo shujšali, se motijo. Telo v primeru, ko so zaloge glikogena v jetrih prazne, izkorišča glukozo iz mišic.

Zakaj ni dobro izpuščati obrokov? Z uživanjem rednih obrokov, ne da bi katerega izpustili, bomo izboljšali svoje počutje, povečali bomo občutek sitosti, zmanjšala se bo možnost prenajedanja, znižale se bodo vsebnosti maščob v krvi, znižala se bo tudi vrednost krvnega sladkorja. Obrokov ne nadomeščamo z mastnimi in sladkimi prigrizki, po katerih bomo siti le kratek čas, dolgoročno pa se bomo zredili. (NIJZ, 2018).

2.2 VSAK DRUGI PREBIVALEC SLOVENIJE SI HRANO PRI MIZI DOSOLI

Smernice za zdravo prehranjevanje navajajo, da je optimalni dnevni vnos soli za odrasle pet do šest gramov. Prebivalci Slovenije zaužijemo v povprečju tudi dvakrat več soli, kot je še sprejemljivo. Tri četrtnine soli zaužijemo z živilskimi izdelki, ostalo četrtnino pa z dosoljevanjem pri mizi. Čeprav se je delež prebivalcev, ki že pripravljeno hrano dosoljujejo, od leta 2001 do leta 2008 občutno zmanjšal, ima to navado še vedno kar polovica prebivalcev. Hrano si dosoljuje več anketiranih moških kot žensk. V primerjavi z vaškim prebivalstvom si pogosteje dosoljujejo jedi anketirani, ki živijo v mestnem okolju. (NIJZ, 2018).

Urša Blaznik z NIJZ opozarja, da lahko pretirano uživanje soli poveča tveganje za srčni infarkt in druge srčno-žilne bolezni. Predvsem so ogroženi starejši ljudje in ljudje s povišanim krvnim tlakom. Priporoča, da sol nadomestimo z uporabo naravnih začimb in dišavnic, saj se na manj slan okus jedi lahko privadimo že v osmih tednih.

2.3 DNEVNO BI NAJ ZAUŽILI OD 250 DO 400 GRAMOV ZELENJAVE RAZLIČNIH VRST IN BARV

Kljub temu, da se je med prebivalci Slovenije uživanje zelenjave po letu 2012 prvič povišalo, je zaužijemo še vedno premalo, komaj tretjino priporočene količine. Vsaj enkrat dnevno jo vključi v prehrano malo manj kot polovica anketiranih. Največ zelenjave, pa tudi sadja, zaužijejo prebivalci zahodne Slovenije. Ženske vključujejo zelenjavo v dnevno prehrano pogosteje kot moški. Dnevno uživa zelenjavo 52,6% žensk in le 36,6% moških. V primerjavi z mestnim prebivalstvom je vsakodnevno uživanje sveže zelenjave bolj razširjeno v vaškem okolju. Ljudje, ki pripadajo nižjim socialnim slojem, uživajo manj zelenjave. Starejši vključujejo v svoj dnevni režim prehrane sadje in zelenjavo bolj pogosto kot mlajši. Vida Fajdiga Turk z NIJZ predvideva, da bi lahko z organizirano prehrano, drugimi oblikami subvencionirane prehrane ter s spodbujanjem lastne pridelave pomembno povečali količino zaužite zelenjave z (NIJZ, 2018).

Dnevno bi naj zaužili vsaj 250 gramov zelenjave. Kdor upošteva smernice za varovalno prehrano, vključi v svoj dnevni jedilnik 400 gramov zelenjave. Zelenjava ima namreč nizko energijsko, a visoko hranilno vrednost. To pomeni, da ima veliko količino vitaminov, mineralov, vlaknin in drugih zaščitnih snovi ter malo količino sladkorjev in maščob. Količina 400 gramov dnevno zaužite zelenjave preprečuje zaprtje, koristi pri vzdrževanju zdravju primerne telesne mase, dolgoročno varuje pred infekcijskimi boleznimi, zmanjšuje tveganje, da bi zboleli zaradi debelosti, sladkorne bolezni tipa 2, bolezni srca in ožilja ter nekaterimi vrstami raka.

Zelenjava, ki jo zaužijemo, naj bo različnih vrst in barv. Različne barve zelenjave so običajno povezane z vsebnostjo različnih esencialnih hranil. Rastline in plodove obarvajo tri skupine barvil: klorofili, karotenoidi in flavonoidi. Klorofili so zelena barvila. V molekuli klorofila je vezan magnezij. V temnozeleni listati zelenjavi je več magnezija kot v svetlozeleni. Zelenjavo oranžne in rdeče barve obarvajo karotenoidi. Najbolj znan predstavnik te skupine je β karoten, ki je provitamin vitamina A. Vloga karotinooidov v telesu je zapletena in mnogostranska. Pomembni so, ker spodbujajo razstrupljanje, varujejo pred poškodbami, ki jih povzročajo prosti radikali ter ščitijo pred rakom. Flavonoidi so v zelenjavi rumene, rdeče, modre in vijolične barve. So antioksidanti in ščitijo pred delovanjem škodljivih radikalov. (Cortese, 2010).

Prehransko ozaveščeni ljudje uživajo zelenjavo že pri zajtrku, saj lahko le tako zaužijejo priporočeno količino. Izbirajo najbolj intenzivno obarvano zelenjavo, torej sezonsko optimalno zrelo, saj vedo, da vsebuje takšna zelenjava več zaščitnih snovi.

Zelenjava, ki jo zaužijemo, naj bo različnih vrst in barv. Različne barve zelenjave so običajno povezane z vsebnostjo različnih esencialnih hranil. Rastline in plodove obarvajo tri skupine barvil: klorofili, karotenoidi in flavonoidi. Klorofili so zelena barvila. V molekuli klorofila je vezan magnezij. V temnozeleni listati zelenjavi je več magnezija kot v svetlozeleni. Zelenjavo oranžne in rdeče barve obarvajo karotenoidi. Najbolj znan predstavnik te skupine je β karoten, ki je provitamin vitamina A. Vloga karotinooidov v telesu je zapletena in mnogostranska. Pomembni so, ker spodbujajo razstrupljanje, varujejo pred poškodbami, ki jih povzročajo prosti radikali ter ščitijo pred rakom. Flavonoidi so v zelenjavi rumene, rdeče, modre in vijolične barve. So antioksidanti in ščitijo pred delovanjem škodljivih radikalov. (Cortese, 2010).

Prehransko ozaveščeni ljudje uživajo zelenjavo že pri zajtrku, saj lahko le tako zaužijejo priporočeno količino. Izbirajo najbolj intenzivno obarvano zelenjavo, torej sezonsko optimalno zrelo, saj vedo, da vsebuje takšna zelenjava več zaščitnih snovi.

Zelenjava, ki jo zaužijemo, naj bo različnih vrst in barv. Različne barve zelenjave so običajno povezane z vsebnostjo različnih esencialnih hranil. Rastline in plodove obarvajo tri skupine barvil: klorofili, karotenoidi in flavonoidi. Klorofili so zelena barvila. V molekuli klorofila je vezan magnezij. V temnozeleni listati zelenjavi je več magnezija kot v svetlozeleni. Zelenjavo oranžne in rdeče barve obarvajo karotenoidi. Najbolj znan predstavnik te skupine je β karoten, ki je provitamin vitamina A. Vloga karotinooidov v telesu je zapletena in mnogostranska. Pomembni so, ker spodbujajo razstrupljanje, varujejo pred poškodbami, ki jih povzročajo prosti radikali ter ščitijo pred rakom. Flavonoidi so v zelenjavi rumene, rdeče, modre in vijolične barve. So antioksidanti in ščitijo pred delovanjem škodljivih radikalov. (Cortese, 2010).

Prehransko ozaveščeni ljudje uživajo zelenjavo že pri zajtrku, saj lahko le tako zaužijejo priporočeno količino. Izbirajo najbolj intenzivno obarvano zelenjavo, torej sezonsko optimalno zrelo, saj vedo, da vsebuje takšna zelenjava več zaščitnih snovi.

2.4 IZBIRA MAŠČOB

Na ustrezen vnos maščob lahko vplivamo z izbiro manj mastnih živilskih izdelkov, z uporabo zdravju bolj prijaznih vrst maščobe ter izbiro postopkov pri pripravi hrane. Priporočena rastlinska olja, olivno, repično, sojino in laneno uporabljata dve petini v letu 2016 anketiranih prebivalcev Slovenije. Tedensko ali celo pogosteje uporablja svinjsko mast kar četrtina anketiranih, prav toliko jih uživa klasično ocvrte jedi. Med slednjimi prevladujejo nižje izobraženi in tisti z najnižjim socialnim statusom.

Pozorni moramo biti na skrite maščobe v živilih, ki jih vsebujejo klobase, paštete, mesni pripravki. V nekaterih maščobnih živilih rastlinskega izvora je prav tako velik delež nasičenih maščobnih kislin. Takšna živila so kokosova, palmova in kakavova mast, zato njihovo redno uživanje ni zdravo. Vnos nasičenih maščobnih kislin v zdravi uravnoteženi prehrani ne presega 10% energijske vrednosti zaužitih maščob. Višja vsebnost teh maščobnih kislin viša vrednosti škodljivega holesterola v krvi.

Trans maščobne kisline pomenijo veliko tveganje za zdravje. Višajo skupni in škodljivi LDL holesterol v krvi ter nižajo vrednosti zdravju koristnega HDL holesterola. Trans maščobne kisline nastajajo pri segrevanju nenasičenih maščobnih kislin. Njihove vrednosti so visoke v

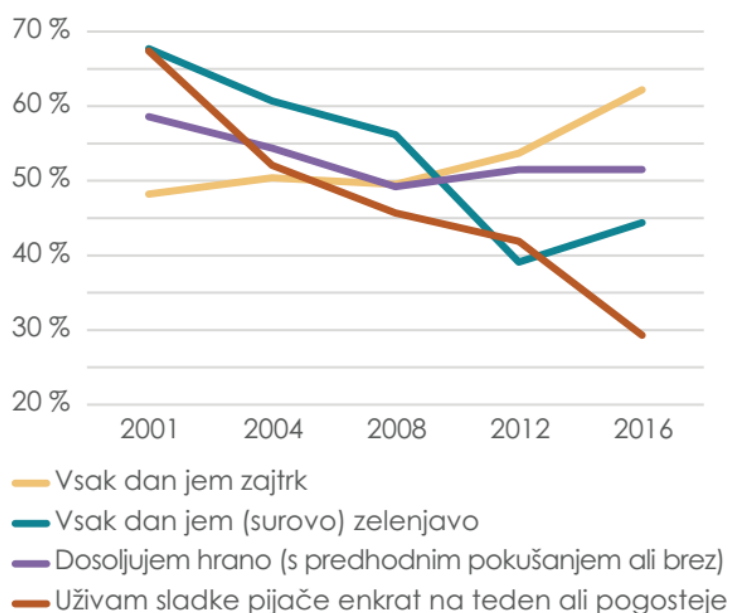
ocvrti hrani in slaščičarskem pecivu. Leta 2018 je bil tudi v Sloveniji sprejet Pravilnik o največji vsebnosti transmaščobnih kislin v živilih.

Vida Fajdiga Turki z NIJZ priporoča, da je potrebno maščobe uživati zmerno, od tega čim več nenasičenih, kar ugodno vpliva na uravnavanje holesterola v krvi. Nekatere maščobne kisline so esencialne, kar pomeni, da jih moramo zaužiti s hrano. Zato svetuje uporabo kakovostnih rastlinskih olj ter uživanje mastnih morskih rib in oreškov.

2.5 SPREMINJANJE PREHRANJEVALNIH NAVAD V LETIH OD 2001 DO LETA 2016

Raziskava Nacionalnega inštituta za javno zdravje spodbudno kaže, da se povečuje delež ljudi, ki vsakodnevno uživajo zelenjavo in ki redno zajtrkujejo, zmanjšuje pa se delež prebivalcev, ki uživajo sladkane pijače. Kljub temu se v Sloveniji v povprečju vsak drugi odrasli prebivalec prehranjuje nezdravo in z manj zdravju koristnimi živili.

Deleži izbranih prehranjevalnih navad skozi čas

Vir: CINDI 2016, 25–64 let

Graf 1: Deleži izbranih prehranjevalnih navad skozi čas

2.6 PREHRANJEVALNE NAVADE SE IZBOLJŠUJEJO, VENDAR JE TO DOLGOTRAJEN PROCES

V skladu z merili splošnega nezdravega prehranjevanja se v povprečju vsak drugi leta 2016 anketirani prebivalec Slovenije prehranjuje nezdravo. Nezdrave prehranjevalne navade ima več moških kot žensk. Mlajši odrasli se prehranjujejo manj zdravo kot starejši. Na prehranjevalne navade vpliva tudi izobrazba in družbeni sloj. Med tistimi, ki se prehranjujejo nezdravo, prevladujejo prebivalci nižjega družbenega sloja in poklicno izobraženi. (NIJZ, 2018).

Na temeljih izsledkov raziskave so bili predlagani in uvedeni številni programi, strategije in resolucije na področju zdravja. Z Resolucijo o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2016–2025 »Skupaj za družbo zdravja« naslavljammo ključne probleme zdravja in postavljamo temelje za zdravje v vseh politikah, z Resolucijo o nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015–2025 stremimo k zagotavljanju zdravega prehranjevanja in redne telesne dejavnosti, z Nacionalnim programom za obvladovanje sladkorne bolezni

in Nacionalnim programom primarne preventive srčno-žilnih bolezni pa obvladujemo kronične bolezni, ki pomembno zmanjšujejo kakovost življenja odraslih prebivalcev Slovenije. Znanje, pridobljeno s pomočjo raziskave, predstavlja osnovno izhodišče pri sprejemanju mnogih odločitev na nivoju družbe, skupnosti in tudi posameznika. (Vinko, et al. ur., 2018, p. 3).

3 PRENOS INFORMACIJ IN OZAVEŠČANJE DIJAKOV

3.1 DEJSTVO

Rezultati prehranske intervencije so odvisni od enostavnosti podajanja informacij. Metoda prehranjevalne piramide se je v preteklosti izkazala za neuspešno predvsem zaradi nepredstavljenosti razmerij med posameznimi živili. (Širca Čampa, 2017, p. 24). Razmerja med skupinami živil, ki so prikazana v prehranjevalni piramidi, niso razmerja med količinami živil, ki bi jih naj dnevno zaužili, temveč predstavljajo energijski vnos.

3.2 NAMEN

Ko želimo ljudi naučiti, kako spremeniti prehranjevalne navade je pomembno, da so informacije razumljive tudi širši populaciji, ne le strokovnjakom. Le tako lahko znanje ozavestijo. Zelo nazorna metoda, ki so jo naši dijaki hitro usvojili, je metoda prehranjevalnega krožnika, ki jo kombiniramo z uporabo domačih mer, kot so pest, dlan in palec. Na ta način se izognemo tehtanju živil in preštevanju kalorij.

Slika 1: Domače mere
Vir:

<https://www.delo.si/nedelo/clovek-si-mora-postaviti-mejo-koliko-bo-nalozil-na-kroznik.html>

3.2.1 URAVNOTEŽEN ZDRAV ZAJTRK

Zajtrk je najpomembnejši dnevni obrok in ga nikoli ne izpustimo. Polovico krožnika naj zasedejo živila in jedi, ki vključujejo pretežno kompleksne ogljikove hidrate vključno s prehranskimi vlakninami. To sta lahko dve dlani polnozrnatega ali ovsenega kruha ali pest kosmičev, ki niso obogatena z dodanim sladkorjem, čokolado, kandiranim sadjem. Četrtno krožnika zapolnijo kvalitetna beljakovinska živila. To je lahko za dlan skute, lonček jogurta, dlan puste šunke ali jajce. Na preostali četrtni krožnika je prostor za zelenjavo ali sadje. Prednost dajemo zelenjavi. (Širca Čampa, 2017).

Dokazano je, da se otroci, ki v zdrav uravnotežen zajtrk vključijo ogljikove hidrate in beljakovine, dopoldne lažje in bolje koncentrirajo, kar je pomembno za učenje. Uravnotežen prvi obrok pripomore k lažjemu opravljanju miselnih nalog, zato strokovnjaki še posebej odsvetujejo izpuščanje zajtrka šolarjem in študentom.

Odrasli ljudje, ki zajtrkujejo, so delovno bolj storilni kot tisti, ki ostajajo dopoldne tešči. Zajtrkovanje preprečuje dopoldansko lakoto ter zmanjša željo po prenajedanju. Ugodno vpliva tudi na počutje. Razlog, da nekaterim jutranji obrok ne prija, je lahko zgolj pretirano uživanje hrane prejšnji večer. (Pokorn, 1998).

3.2.2 RAZPOREDITEV JEDI NA KROŽNIKU PRI MALICI

Malica je premostitveni obrok, zato je praviloma najmanjši. Prednost dajemo beljakovinskim živilom, ki naj zasedejo polovico krožnika. Dodamo pest oreškov, ki pokrijejo četrtno krožnika. Izbiramo med nepraženimi in nesoljenimi arašidi, mandlji, lešniki in orehi, izogibamo se indijskim oreškom. Ne preostalo četrtno krožnika dodamo manjši sadež. (Širca Čampa, 2017).

3.2.3 RAZPOREDITEV JEDI NA KROŽNIKU PRI KOSILU

Kosilo je osrednji dnevni obrok, kjer dajemo prednost zelenjavi. Zelenjava pokrije polovico krožnika. Vsaj polovica ponujene zelenjave naj bo sveža. Četrtno krožnika zasedajo živila bogata s kompleksnimi ogljikovimi hidrati. Izberemo lahko dve pesti divjega ali parboiled riža, polnozrnate testenine, krompir, topinambur. Na preostali četrtni krožnika ponudimo kvalitetna beljakovinska živila-pusto meso ali stročnice ali ribe z začetka prehranjevalne verige. (Širca Čampa, 2017).

3.2.4 RAZPOREDITEV JEDI NA KROŽNIKU PRI VEČERJI

Večerja naj bo energijsko najrevnejši obrok. Razporeditev jedi na krožniku je enako kot razporeditev pri kosilu, le da je po količini polovica kosila.

3.2.5 VELIKOST KROŽNIKA

Če sledimo smernicam za zdravo uravnoteženo prehrano, moramo upoštevati tudi načelo zmernosti. Premer krožnika naj bo 23 centimetrov.

3.3 METODA SEMAFORJA

Metoda semaforja je dobro uveljavljena v angleškem prostoru, pri nas še ni zaživela, čeprav na zelo enostaven in razumljiv način razvršča živila v tri skupine.

- Rdečo oznako imajo živila z visoko vsebnostjo sladkorja in/ali maščob (čokolada, čokoladni namazi, francoski rogljički, krofi, bomboni, vse sladke pijače, tudi sadni sokovi in smuti). Ta živila vključujemo v jedilnik občasno, ne več kot enkrat tedensko.
- Rumeno oznako imajo živila, ki so bogata s škrobom, vendar nimajo dodanega sladkorja, vendar pa prispevajo k energiji (testenine, riž, kaše, kruh, sadje, mleko, mlečni izdelki, meso, mesni izdelki in olja). Ta živila vključujemo v prehrano dnevno v odmerjenih količinah.
- Z zeleno barvo so označena živila, ki imajo majhen vpliv na energijski vnos in jih lahko pogosto in v okviru obroka uživamo praktično neomejeno (zelenjava, voda, mineralne vode, neslajen čaj). (Širca Čampa, 2017).

3.4 INTERDISCIPLINARNI PRISTOP

Učitelji gastronomije, kuharstva, informatike in umetnosti pripravljamo projekt ozaveščanja o zdravi uravnoteženi prehrani.

CILJI: Dijakinje in dijaki:

- znajo razlikovati med hranilno in energijsko vrednostjo živila/jedi;
- utrdijo, kako lahko z deklaracije na embalaži razberejo podatke o energijski in hranilni vrednosti živila;
- ovrednotijo vpliv posameznih vrst maščobnih kislin ter holesterola na zdravje;
- utrdijo, katere hranilne snovi imajo v organizmu energijsko vlogo;
- razvijajo spretnost iskanja podatkov v preglednicah energijskih vrednosti živil;
- utrdijo množenje in deljenje z desetiški števili;
- utrdijo izračunavanje premera sorazmerja;
- utrdijo preračunavanje merskih enot kcal-kJ;
- določijo energijsko vrednost živila/jedi v porciji;
- ovrednotijo vpliv soli ter vlaknin na zdravje;
- razvijajo spretnost porcioniranja v skladu z načeli uravnotežene zdrave prehrane;
- razvijajo spretnost sodelovalnega učenja v skupini;
- razvijajo ročne spretnosti;
- kritično ovrednotijo uporabo metode krožnika zdrave prehrane in metode semaforja

UČNE METODE: raziskovalna laboratorijska

UČNE OBLIKE: frontalna, delo v skupinah

ČAS: 8 šolskih ur

UČNI PRIPOMOČKI: deklaracije izbranih živil, tablice o energijskih vrednostih živil, žepno računalo

LABORATORIJSKI INVENTAR: tehtnica

MATERIAL ZA VAJO: glina, peč za žganje gline, šelesamer, pisala

Kratek opis: Pri pouku gastronomije smo izbrane jedi, ki jih bodo ponujali pri šolskih malicah, strokovno ovrednotili glede na vsebnost maščob, nasičenih in trans-maščobnih kislin, soli in vlaknin ter glede na energijski vnos. Dijaki so uporabljali tablice o energijski vrednosti živil ter s pomočjo žepnega računalila preračunali izbrane vrednosti hranilnih snovi ter energijsko vrednost jedi v obroku tako, da so upoštevali priporočeno razporeditev živil po metodi krožnika zdrave prehrane. Pri pouku kuharstva dijakinje in dijaki razvijajo spretnost porcioniranja jedi v skladu z metodo krožnika zdrave prehrane. Pri pouku

umetnosti bodo dijaki oblikovali glinene ploščice, ki jih bodo nato pri pouku informatike opremili z informacijami. Ker bodo informacije na glinenih ploščicah podane s simboli, so dijaki pri pouku umetnosti izdelali plakat z razlago simbolov.

	nizka	srednja	visoka
vsebnost nasičenih in transmaščobnih kislin ter holesterola			
vsebnost soli	Na	Na	Na
energijski vnos			
visoka vsebnost vlaknin			

Slika 2: Nutricistični vodnik

Literatura in viri

1. Pokorn, D., 1998. S prehrano do zdravja. Ljubljana: EWO.
2. Širca Čampa, A., 2017. Prehrana v zgodnjem otroštvu vpliva na zdravje pozneje v življenju. Sladkorna bolezen, št. 119, pp. 19-24.
3. Vinko, M. et al. ur., 2018. Kako skrbimo za zdravje? Z zdravjem povezan vedenjski slog prebivalcev Slovenije 2016. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje.
4. Cortese, D., Karotenoidi, flavonoidi & Co. 2010. [online]. Dostopno na: <https://www.viva.si/Zdrav-na%C4%8Din-prehrane/45/Karotenoidi-flavonoidi-Co> [Dostop 15.7.2019].
5. Fidermuc, K., 2017. Pritisnite na živčne končiče pod zobmi. [online]. Dostopno na: <https://www.delo.si/nedelo/clovek-si-mora-postaviti-mejo-koliko-bo-nalozil-na-kroznik.html> [Dostop 20.7.2019].
6. Levstik, V., 2017. Toliko transmaščob dovoljuje uredba. [online]. Dostopno na: <https://www.zurnal24.si/zdravje/aktualno/toliko-transmascob-dovoljuje-uredba-292915> [Dostop 17.7.2019].
7. Ministrstvo za zdravje. 2015. Resolucija o nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015–2025 (ReNPPTDZ). [online]. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO101> [Dostop 18.8.2019].
8. NIJZ, 2018. Z znanjem do boljšega zdravja. Ženske bolj vestne pri uživanju zajtrka in zelenjave, moški pri uživanju rib. [online]. Dostopno na: <https://www.nijz.si/sl/zenske-bolj-vestne-pri-uzivanju-zajtrka-in-zelenjave-moski-pri-uzivanju-rib> [Dostop 5.7.2019].
9. Samolec, M., 2016. Abeceda, poštevanke in trigonometrija hujšanja. [online]. Dostopno na: <https://www.drfeelgood.si/abeceda-hujsanja/> [Dostop 18.7.2019].

PETRA SVETEC
I. OSNOVNA ŠOLA CELJE
VLOGA MOTIVACIJE V SODOBNI ŠOLI

Povzetek

Namen prispevka je predstaviti vlogo motivacije pri učencih v sodobni šoli - razširjenem programu osnovne šole (interesne dejavnosti).

Interesne dejavnosti so pomemben del vseživljenjskega učenja ter odličen pokazatelj povezanosti zunanje in notranje učne motivacije pri posamezniku. Sodobna šola jih organizira zunaj obveznega programa šole z namenom, da bi omogočila odkrivanje in razvijanje učenčevih interesov, jih praktično uvajala v življenje in jih s tem usposabljala za koristno in zdravo preživljanje prostega časa. Učenci izbirajo ter se vključujejo v dejavnosti prostovoljno; glede na radovednost/interes, izziv, kompetence, cilje ter storilnostno/socialno motivacijo.

Prispevek se osredotoča na »odigrano« vlogo motivacije pri interesni dejavnosti (likovni krožek) v 6. razredu.

Ključne besede: motivacija, interesna dejavnost, likovni krožek, šola, učenci.

THE ROLE OF MOTIVATION IN MODERN SCHOOL

Abstract

The purpose of the contribution is to present the role of motivation in pupils in modern school – extended programme of primary school (extra-curricular activities).

Extra-curricular activities are an important part of lifelong learning and an excellent indicator of interaction of external and internal learning motivation of an individual. Modern school organizes them outside the mandatory school programme with the intention to enable discovering and developing of pupils' interests and to practically introduce them into life as well as to educate them for a useful and healthy spending of their free time. Pupils choose and join those activities voluntarily, considering their curiosity/interest, challenge, competence, goals, need for achievement and social motivation.

The contribution focuses on the »acted« role of motivation with an extra-curricular activity (art club) in the 6th grade.

Keywords: motivation, extra-curricular activity, art club, school, students.

1 UVOD

Moč, zagon, pripravljenost, želja, zanimanje, volja, spodbuda, izziv, cilj—vse te besede lahko povzamemo z eno samo—motivacija.

Motivacija je med najpomembnejšimi psihološkimi procesi. Deluje v interakciji in se spreminja ter omogoča človeku njegovo enkratnost in neponovljivost. Je proces izzivanja in usmerjanja človekove dejavnosti k cilju oziroma zadovoljitvi potrebe, ki je bila izvor motivacije, kot lahko preberemo v strokovni literaturi. Zajema vse silnice in gibala našega delovanja. Potrebe in nagoni nas spodbujajo, vrednote, ideali ter drugi motivacijski cilji pa so tiste prvine motivacijskih okoliščin, ki nas privlačijo. Motivov ne moremo uresničiti, če se ne pojavi ustrezno motivirano obnašanje ali notranje stanje, ki zbuja, usmerja in vzdržuje vedenje.

Ddr. Barica Marentič Požarnik opredeli učno motivacijo kot skupni pojem za vse vrste motivacij v učni situaciji, ki obsega vse, kar daje pobude za učenje, ga usmerja, mu določa intenzivnost, trajanje in kakovost. Pojavi se kot rezultat sovpadanja trajnejših osebnostnih potez in značilnosti učne situacije. Lahko bi jo opredelili tudi kot učenčevo težnjo po iskanju akademskih aktivnosti, ki so smiselne in vredne truda.

Učitelj si mora zadati pomembna cilja. Prvi je, da ustvari razmere, ki spodbujajo motivacijo za učenje, da učence plodno vpne v delo v razred. Drugi cilj pa je, da pri učencih razvije vrlino motiviranosti za učenje, da bi se bili sposobni samostojno učiti vse življenje.

Poglaviti cilj vsake sodobne šole je motivirati učence, da širijo svoje potrebe, spreminjajo zavest, izboljšujejo in bogatijo svoje vedenje. Ni učenja brez motivov in uspešni so lahko le motivirani učenci in le motivirani učitelji. Ti se zavedajo, da prav motivacija spreminja proces poučevanja v proces učenja.

2 VLOGA MOTIVACIJE

Motivacija kot osrednji dejavnik uspešnega učenja in poučevanja deluje kot »mediator«, ki vpliva na delovanje drugih dejavnikov in aktivira druge pomembne psihične procese (npr. pozornost, mišljenje, pomnjenje, čustva) ter jih usmeri v učenje.

Učitelj (nedvomno) ima vpliv na motivacijo učencev, ima tudi možnosti (in priložnosti) oblikovanja in spodbujanja učne motivacije pri učencih.

Če želimo spodbujati motivacijo pri učenju, moramo poznati in razlikovati razloge, zaradi katerih se posameznik loteva dejavnosti, ter vztraja in jo izpelje do konca, motivacija za učni proces ima namreč več virov. To so motivi radovednosti, borbenosti, tekmovalnosti, dosežka, moči (Škof, Zabukovec, Cencić Erpič in Boben, 2005).

Nič ne ubije radovednosti v razredu kot monotonija; nič je tako ne spodbudi kot nekaj nepričakovanega, pa čeprav le zakrit predmet (Marentič Požarnik, 2003).

Tekmovalnost je poseben dejavnik učne motivacije, ki se v šolskem obdobju odvija predvsem na osnovi učnega uspeha. O tekmovalnem vzdušju govorimo, ko člani neke skupine pri zasledovanju ne vsem dosegljivega cilja vidijo v drugih tekmece. Ker vedo, da jih bo le malo doseglo želeni rezultat, s svojim obnašanjem pripomorejo k pretiranemu tekmovalnemu vzdušju. Tekmovanje motivira predvsem tiste učence, ki vedo, da imajo možnost za uspeh, tiste, ki imajo pozitivne izkušnje in visok pojem o lastni sposobnosti. Dobri tako postanejo boljši, slabši pa se slabši kot v netekmovalni situaciji, saj jim napetost med tekmovanjem onemogoča, da bi pokazali to, kar sicer zmorejo. Prav zaradi negativnih učinkov je pomembno, da so tekmovanja le občasna oblika motiviranja.

Z motivacijskega vidika je pomembno razlikovati med cilji, usmerjenimi v učenje ali obvladovanje, in storilnostnimi cilji, ki so usmerjeni v dosežke. Bistvo prvih je napredovati, vztrajati, naučiti se, ne glede na napake in težave. Učence s ciljem, usmerjenim v učenje, zanima naloga in ne, kako so njihovi dosežki primerljivi z dosežki drugih v razredu. Prav nasprotno pa je z učenci s storilnostnimi cilji. Te skrbi, kako bodo svoje sposobnosti primerjali z drugimi. Osredotočeni so na dobivanju dobrih ocen, saj jim je pomembno, kako jih ocenjujejo drugi, in ne, kaj se naučijo in kako se trudijo (Woolfolk, 2002).

Pri proučevanju in spodbujanju motivacije koristno razlikovati troje:

- razlogi, zakaj se določene dejavnosti sploh lotevamo;
- odločitev za to, da bomo v dejavnost vložili čas in napor;
- vztrajanje, da dejavnost izpeljemo do konca.

Na motivacijo lahko vplivamo le, če vemo, na kaj točno moramo vplivati. V ospredju je učenec, katerega učno motivacijo lahko spoznamo na dva načina. Prvi je glede na učno vedenje (izbira aktivnosti, kakovost učenja, učni dosežki), drugi pa glede na to, kar učenec pove o svojih motivacijskih strategijah (Juriševič, 2012).

Da lahko spodbujamo in razumemo učno motivacijo, pa moramo poznati odnos med zunanjo in notranjo motivacijo (Marentič Požarnik, 2012).

Notranja motivacija

Učenec najde spodbude za učenje znotraj sebe (cilji, interesi), usmerjen je v proces učenja, v problem (ki mu pomeni izziv) ter njegov cilj je znanje, rešitev problema oz. obvladovanje.

Na motiviranost učencev vpliva njihova lastna radovednost, katera je pomemben dejavnik notranje motivacije. Radovednost vodi že majhne otroke k odkrivanju neznanega in spoznavanju novega (Batič, 2003). Motiv radovednosti obstaja pri vseh nas, saj ljudje težimo k raziskovanju neznanega. To lahko opazimo pri otrocih, še posebej mlajših, ko neprestano sprašujejo odrasle in razstavljajo razne igračke. Ta radovednost s šolanjem počasi usiha, saj je radovednih vprašanj vedno manj. Zato mora učitelj spodbujati radovednost učencev z nepričakovanimi situacijami, s srečanji s problemsko situacijo, katero je možno rešiti le z raziskovanjem (Marentič Požarnik, 2003).

Motiv radovednosti se razvije v štirih fazah:

1. faza – otroka pritegne vsaka menjava dražljajev, monotonija pa zavira njegov kognitivni razvoj;
2. faza – otrok skuša postaviti povezavo z znanim, pričakuje dražljaj in ga skuša sam priklicati oziroma ponoviti;
3. faza – otrok se spoznavno spoprime z novimi pojavi, raziskuje znane pojave in v njih skuša izločiti nove vidike;
4. faza – otrok se z eksperimentiranjem s predmeti vedno bolj ločuje od znanega in se usmerja k neznanemu, nekim novim situacijam (Jaušovec, 1987).

Notranja motivacija obstaja, ko nekdo opravlja določeno dejavnost zaradi notranje želje, da nalogo uspešno opravi. Ko smo notranje motivirani, ne potrebujemo dodatnih spodbud za opravljanje določene dejavnosti, želimo si doseči nekaj, kar nas zanima, želimo si razviti svoje sposobnosti, se nekaj naučiti oziroma nekaj narediti. Pri notranji motivaciji nam rezultat ni tako pomemben, temveč pomembnost postavljamo procesu, saj je že sam po sebi vir zadovoljstva. Notranja motivacija je trajnejša, saj je prisotna tudi ob odsotnosti zunanje kontrole, predstavlja pa notranje zadovoljstvo ter pripomore k boljšim rezultatom in kakovostnejši dejavnosti.

Marentič Požarnik (2003) pravi, da je notranja motivacija povezana » ... s spontanostjo, z ustvarjalnostjo, užitkom in s širjenjem interesov.« Woolfolk (2002) pa notranjo motivacijo poimenuje tudi intrinzična motivacija in pravi, da je le-ta motivacija, ki se »povezuje z aktivnostmi, ki same po sebi predstavljajo nagrado za posameznika«.

Medtem ko Jaušovec (1987) pravi, da notranja motivacija »izvira iz veselja, zanimanja za aktivnost in se sama podkrepí, ko dosežemo zastavljeni cilj« ter je neodvisna od zunanje podkrepitve. Ko posameznik ne doseže zastavljenega cilja, ga tudi zunanja podkrepitev ne bo potolažila.

Zunanja motivacija

V nasprotju z notranjo motivacijo o zunanji motivaciji govorimo, ko posameznik deluje zaradi zunanjih dejavnikov in je motiviran zaradi rezultata in ne zaradi dejavnosti, v katero je vključen. Pri zunanji motivaciji posameznik opravi neko dejanje le zaradi zunanjih posledic, ki niso nujno sestavni del te dejavnosti. Zunanja motivacija poteka, ko cilj ni v dejavnosti kot na primer se nekaj naučiti, spoznati določena dejstva, temveč je zunaj te dejavnosti, v posledicah kot na primer v oceni, pohvali, želji. Taka motivacija največkrat ni trajna, saj ko vir zunanje podkrepitve izgine, dejavnost preneha (Marentič Požarnik, 2003).

Viri zunanje podkrepitve so socialni dejavniki, pohvala in graja. Med socialne dejavnike spadajo starši, učitelji in vrstniki. Prvi, ki vplivajo na razvoj otrokove motivacije, so starši s postavljanjem ciljev, s svojimi spodbudami ne glede na dosežke ter spodbudami za izboljšanje teh dosežkov. Starši lahko pri otroku razvijajo tudi notranjo motivacijo s tem, da se zanimajo za njegovo šolsko delo in ne le za ocene. Naslednji je učitelj, kateri vpliva na motivacijo prek sredstev notranje in zunanje motivacije (s pohvalo, grajo, ocenami). Tudi vrstniki so pomembni, saj vplivajo na motivacijo posameznika. Najpomembnejši so medsebojni odnosi in razredna klima, ki je lahko sodelovalna ali tekmovalna (Marentič Požarnik, 2003).

Naslednji dejavnik je pohvala, katera mora biti preišljeno uporabljena. Zunanje motivirani učenci pohvalo potrebuje, saj od nje nekaj pridobi in se naslednjič bolj potrudí, da bo spet pohvaljen. Notranje motiviran učenec pa pohvale ne potrebuje, saj mu le-ta ne pomeni veliko, potrebuje le konkretno povratno informacijo, katera ga usmerja k nadaljnjemu delu. Tako kot pohvala, mora biti tudi graja preišljena. Usmerjena mora biti na konkretne napake in ne na osebnost učenca. Graja pa ne pomaga vedno, včasih je dovolj, da učenca spodbujamo in mu stvar razložimo. V takem primeru bi graja stvar le še poslabšala.

Največji zunanji motivator pa so ocene, saj se zadnje čase učenci učijo le zaradi ocen. To zmanjšuje notranjo motivacijo in spodbuja zunanjo ter s tem zmanjšuje tudi kakovost učenja (Marentič Požarnik, 2003).

Razmerje med notranjo in zunanjo motivacijo je odvisno od tega, kako posameznik zaznava in doživlja dejavnost—ali kot posledico lastne (notranje) želje in zavzetosti ali kot nekaj, kar je kontrolirano od nekoga drugega (od zunaj).

Nekatere značilnosti notranje motiviranih posameznikov (učencev, učiteljev):

- samoiniciativnost, spontanost, postavljanje vprašanj;
- izbiranje zahtevnejših obveznosti, iskanje aktivnih učnih strategij, usmerjenost k razumevanju;
- vztrajanje in dokončanje aktivnosti (ne glede na ovire);
- izražanje zadovoljstva, navdušenja in ponosa nad dosežki;

- zadovoljstvo jim prinaša aktivnost sama, opravljeno delo, ne iščejo (nujno) zunanje potrditve.

3 MOTIVACIJA PRI LIKOVNI VZGOJI

Priprava na pouk ter kasneje priprava učencev za likovno izražanje spadata med učiteljeve odgovorne naloge. Učitelj se mora zavedati, da za uspeh niso pomembne le likovne zmožnosti in spretnosti učencev, temveč tudi to, da učenci usmerjajo svojo energijo v doseganje tudi zahtevnejših učnih ciljev in pri tem seveda vztrajajo. To učitelj doseže z motiviranjem učencev, kar Batičeva (2003) opredeljuje kot »proces, ki je prisoten v vseh etapah vzgojno-izobraževalnega dela in zahteva od učitelja veliko načrtovanja in domiselnosti«.

Notranjo motivacijo učencev lahko dosegamo na različne načine. Izbrati moramo primerne motive, do katerih lahko učenci zavzamejo odnos, izbrani morajo biti iz »njihovega doživljajskega sveta« (Berce Golob, 1993). Pravi tudi, da moramo primerno zastaviti tudi likovno nalogo, ta pa ne sme biti prelahka, saj učencem ne bi predstavljala izziva, pa tudi pretežka ne sme biti, saj bi učence odvrnila od reševanja in bi prekmalu obupali. Izbira likovne tehnike je tudi zelo pomembna. Likovna tehnika mora biti učencem dovolj poznana, da jo lahko brez težav uporabljajo, vendar pa je ne smejo uporabljati prepogosto, saj bi se je naveličali. Likovna področja se morajo med seboj prepletati in izmenjevati tekom šolskega leta, ure likovne vzgoje pa morajo biti dinamične in razgibane. Notranje motiviran učenec se rad vključuje pri vseh dejavnostih ure likovne vzgoje, tako na teoretičnem področju, kot pri likovnem izražanju. Tu lahko tudi iščemo njegovo ustvarjalnost (Tacol, 1999).

Zunanje motiviran učenec se bo posvetil likovni dejavnosti predvsem zaradi zunanjih posledic (ocena, pohvala, starši, vrstniki, nagrada itd.). Pri likovnem izražanju bo aktiven, a le zato, da bi bil pohvaljen, da bi bil njegov izdelek na razstavi, da bi se lahko pohvalil pred vrstniki ... tak učenec se prostovoljnega likovnega dela ne bo udeležil, saj za to ne bo dobil nagrade.

Večina učiteljev meni, da so učenci pri likovni vzgoji že sami motivirani zaradi posebnosti predmeta, vendar temu ni tako. Učitelji bi se morali zelo potruditi, da bi vse učence motivirali za likovno dejavnost, še posebno pa učence, ki že kažejo zanimanje tudi za druga področja.

4 INTERESNA DEJAVNOST – LIKOVNI KROŽEK

Namen interesnih dejavnosti je razvijati interesna področja učencev s poudarkom na kakovosti izvedbe, ki se udejanja ob aktivnostih vseh, ki so vključeni v proces. Poudarjen je razvoj na učnem in socialnem področju, pri čemer učenci razvijajo produktivno mišljenje in so celostno, miselno in čustveno aktivni. Izpostavljena je svetovalna vloga mentorjev, ki s sodobnimi oblikami in metodami dela omogočajo učencem soustvarjanje programov posameznih interesnih dejavnosti in posledično pridobivanje novih znanj. V okviru interesnih dejavnosti lahko učenci poglobljajo in nadgrajujejo vsebine šolskega kurikula in spoznavajo vsebine, ki formalno niso predpisane oziroma predlagane.

Interesna dejavnost likovni krožek omogoča uresničevanje splošno vzgojno-izobraževalnih ciljev, prepletenih s cilji likovne umetnosti. Ob tem sem si zadala pomembna cilja. Prvi je, da sem ustvarila razmere, ki spodbujajo motivacijo za dejavnosti/aktivnosti, da učence

plodno vpnem v delo v interesni dejavnosti. Drugi cilj pa je, da pri učencih razvijam vrlino motiviranosti za dejavnosti/aktivnosti, da bi se bili sposobni samostojno učiti vse življenje.

Kako pripomorem k boljši motivaciji učencev pri likovnem krožku:

- aktivnosti in dejavnosti so oblikovane tako, da so učenci zaposleni na ravni sposobnosti,
- omogočiti vsakemu učencu doživljanje uspešnosti,
- učenec je deležen pozitivne povratne informacije (od učitelja, staršev, vrstnikov),
- učenec doživi občutek lastne kompetentnosti in občutek, da lahko vpliva na svoj uspeh (notranja točka nadzora),
- oblikuje se pozitivna učna samopodoba, ki deluje kot "varovalni dejavnik" v primeru neuspehov.

Med šolskim letom je nastalo več manjših likovnih nalog/problemov oz. izdelkov (v septembru »strašno strašilo«, oktobra »pisane buče in čarovnice«, »rojstnodnevni plakat« v januarju, »pustne maske« v februarju, aprila »eko zajček«) in eden večji (»snežko velikan« v decembru).

Snežko velikan, visok kar 2,55 metra, je v šolskem letu klical »zimo v naše konce«. Postal je tudi slaven. Fotografije in prispevki so se pojavili tudi v različnih medijih. Nastajal je kar dva meseca v naslednjih korakih:

- Začetna konstrukcija snežaka je iz kovinske žice (treh različno velikih krogov) na leseni podlagi.
- S pomočjo širokega lepilnega traka smo dosegli, da je bila oblika snežaka še bolj okrogla.
- Sledili so trije nanosi časopisnega papirja (kaširanje). Za lepilo smo uporabili mekol, pomešan z vodo.
- Iz časopisnega papirja smo oblikovali šal, roke, oči, gumbe in nos ter lonec iz kartonaste škatle. Sledilo je ponovno kaširanje le-tega.
- Po sušenju smo našega junaka oblepili še z belimi papirnatimi brisačami.
- Zaključni korak je barvanje - bele površine z jupol barvo in barvanje detajlov snežaka še z akrilnimi barvami (nosek je postal oranžen, oči, usta in gumbi črni, lonec moder z belimi pikami in šal rumen z modrimi pikami).

5 ZAKLJUČEK

Motivacija je ključni dejavnik dinamike učnega procesa: le motivirani učenci učenje začnejo, se učijo (sprasujejo, poslušajo, sodelujejo, preizkušajo, berejo, razmišljajo, primerjajo, doživljajo, vrednotijo, ustvarjajo) in pri učenju vztrajajo, vse dokler ne končajo učnih nalog ali ne dosežejo zastavljenih učnih ciljev. Če je učenec motiviran na določenem področju ali v neki dejavnosti (sam izbere), še zdaleč to ne pomeni, da bo ta učenec kljub svojim potencialom enako motiviran tudi za učenje v šoli. Dejstvo pa je, da si učenec v šoli šolskih predmetov in učnih vsebin ne izbira sam, se pa od njega zahteva »gora« znanja, ki ga lahko doseže le, če je za učenje dobro motiviran.

Menim, da je pri likovni nalogi/problemu na motivacijo vplivala tudi zanimivost likovnega materiala in zanimanje za oblikovanje tridimenzionalnih oblik, zato so učenci pri likovnem izražanju z veseljem sodelovali.

Če želimo v sodobnih šolah (še) bolj spodbujati motivacijo učencev, jim moramo ponuditi dejavnosti, pri katerih se lahko sami odločajo o svojem delu in učenju ter dosežejo zelene rezultate na način, ki jim je najbolj blizu. Zagotovo je interesna dejavnost odličen primer le-tega.

Literatura in viri

1. Batič, J. (2003). Razvijanje motivacije za likovno-ustvarjalno delo. Pedagoška obzorja, letn. 18(2), 60-71.
2. Jaušovec, N. (1987). Spodbujanje otrokove ustvarjalnosti. Ljubljana: DZS.
3. Juriševič, M. (2012). Motiviranje učencev v šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
4. Juriševič, M. (2006). Učna motivacija in razlike med učenci. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
5. Kolar, M. (2008). Interesne dejavnosti za 9-letno osnovno šolo. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
6. Marentič Požarnik, B. (2003). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.
7. Tacol, T. (1999). Didaktični pristop k načrtovanju likovnih nalog. Izbrana poglavja iz likovne didaktike. Ljubljana: Debora.
8. Škof, B., Zabukovec, V., Cecić Erpič, S. in Boben, D. (2005). Pedagoško – psihološki vidiki športne vzgoje. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo.
9. Woolfokl, A. (2002). Pedagoška psihologija. Ljubljana: Educy.

MATEJA ŠAJHAR

OŠ DR. ANTONA TRSTENJAKA NEGOVA

DOMIŠLIJA IN KREATIVNO PISANJE PRI POUKU ANGLEŠČINE

Povzetek

Namen prispevka je prikazati načine, kako razvijati zmožnost pisanja pri tujem jeziku bolj zabavno in posledično bolj privlačno za učence. To lahko dosežemo z nalogami, ki spodbujajo učenčevo domišljijo, pri tem pa ne dajemo tako velikega poudarka slovnični in pravopisni pravilnosti. Z različnimi kreativnimi nalogami naj bi učenci ta pravila usvojili bolj postopoma in naravno, zato je s takšnim pisanjem smiselno začeti že zgodaj. V uvodnem delu je predstavljen pomen razvijanja domišljije in kreativnega pisanja pri pouku angleščine, nato pa so opisani različni primeri dobre prakse iz pouka.

Ključne besede: domišljija, kreativno pisanje, naloge, razvijanje pisne zmožnosti

IMAGINATION AND CREATIVE WRITING IN ENGLISH LESSONS

Abstract

The purpose of this paper is to show ways how to make writing tasks in a foreign language more fun and, consequently, more attractive to students. This is possible through tasks that stimulate the student's imagination, without placing so much emphasis on grammatical and spelling correctness. By doing different creative tasks, students should adopt these rules more gradually and naturally, so it is reasonable to start with such writing early. The introduction points out the importance of developing imagination and creative writing in English lessons, and then describes various model examples.

Keywords: Imagination, creative writing, tasks, developing writing skills

1 UVOD

Sodobni otroci komunicirajo na sodobne načine. V pisnem smislu to pomeni pisanje kratkih sporočil, uporabo kratic, uporabo slikovnih simbolov (emojijev), opuščanje ločil, velikih začetnic itd. Ko morajo pri pouku nato napisati nekaj strnjenih smiselnih povedi, je to za večino primerljivo z odpravo na Luno. Težave so že v maternem jeziku, kaj šele v tujem. Ko učitelj na tablo napiše naslov spisa ali predlaga temo, se v razredu pogosto pojavi zavijanje z očmi in vzdihovanje. Joj, kaj naj napišem? Če pa učitelj temo malce zavije v pisano embalažo, zna izpod peres učencev nastati marsikaj – celo v tujem jeziku. Naloga mora biti nastavljena tako, da »... je fokus na zabavi in kreativnem razmišljanju, tako da se pravopisna pravilnost in pisna zmožnost zgodita bolj naravno.« (Harrington, 2012) V današnjem času je razvijanje pisanja v šoli še bolj pomembno kot včasih, saj so učenci v resničnem življenju pisanju izpostavljeni bolj redko. Ne pišejo več pisem dopisovalcem, ne pišejo dnevnikov, še spominske knjige se pojavljajo redko. Zato smo učitelji tisti, ki moramo otroke spodbujati k pisanju, zato da nam v prihodnosti ne bodo ostali za branje samo še klasiki, ampak bo tudi izpod peres novih generacij še kaj nastalo.

2 RAZVIJANJE DOMIŠLJIJE IN KREATIVNO PISANJE

Ko otrokom pokažemo sliko vesoljčka, čarovnice, čarobnega gozda itd., ter jih nato prosimo, da napišejo zgodbo, jih s tem bolj pritegnemo, kot če od njih zahtevamo, da opišejo svoj dan, svojo sobo, svojo hišo ali kaj podobnega. Ogromno idej je možno najti na spletu, včasih se učitelj spomni kaj sam ali dobi navdih pri kolegih, velikokrat pa je treba poseči tudi po strokovni literaturi. Na temo kreativno pisanje obstaja veliko knjig. V tem prispevku pa so v glavnem predstavljene ideje Amande J. Harrington iz knjige *Creative writing for kids*, uporabljene pri učencih od 5. do 9. razreda. V knjigi najdemo ideje za različne stvari, kot je prosto pripovedovanje, pisanje zgodbe korak za korakom, ideje za pisanje pisem, vživljanje v druge (npr. v živali), opisovanje situacij iz resničnega življenja itn. Pri vseh idejah je poudarek na otrokovi kreativnosti in ne toliko na pravopisu, slovničnih in drugih pravilih, s čimer » ... otroke razbremenimo, tako da se ne bojijo preizkusiti česa novega in se kasneje lotevajo tudi zahtevnejših nalog.« (Harrington, 2012) Pri svojem delu velikokrat opažam, da imajo otroci še vedno zelo bujno domišljijo, celo v tem času, ko se učitelji veliko pritožujemo, kako malo berejo. Če imajo možnost raziskati nove svetove, če jih znamo pravilno pocukati za rokav, izpod njihovih peres nastanejo zanimive, duhovite in napete zgodbe, vmes celo kakšna pesmica. Spodaj predstavljeni primeri so bili uporabljeni večinoma pri učencih od 6. do 9. razreda, nekaj tudi v 5. razredu. Uporabljeni so bili pri rednih urah za vse učence, pri dodatnem pouku (zahtevnejše naloge) ter v namen notranje diferenciacije za učence, ki zmorejo več.

2.1 IDEJE, UPORABLJENE PRI POUKU (IZ KNJIGE CREATIVE WRITING FOR KIDS)

Poglej in napiši! (See it, Write it!)

Pri nalogi gre za uporabo slike, ki ponazarja neko dogajanje iz resničnega življenja (npr. slika fanta na vlaku). Takšno nalogo je mogoče lepo individualizirati, saj učno šibkejši učenci lahko opišejo konkretno dogajanje na sliki, poiščejo besede s pomočjo spletnega slovarja, zapišejo podrobnosti na sliki ter nalogo nadgradijo z zapisom preprostih povedi. Učenci, ki so bolj večji jezika, pa se lahko vživijo v vlogo osebe ter opišejo dan osebe, kako se počuti, koga sreča, kaj doživlja, kam se pelje ... Če gre za mlajše učence, pišejo v sedanjiku, starejši učenci lahko pišejo v pretekliku. Paziti je treba le, da vsi razumejo navodila. Lahko se

namreč zgodi, da nekdo, ki si je le ogledal sliko, ne pa tudi prebral iztočnic, namesto potovanja z vlakom opiše življenje na avstralski farmi. No, tudi to se zgodi.

O čem razmišlja (čebela)? (What does the bee think?)

O čem razmišlja čebela, ko se začne večeriti? Učenci lahko uporabijo svoje konkretno znanje o čebelah ter zapišejo o čem bi lahko razmišljala čebela, lahko pa je njihova pripoved čisto domišljajska in se bo čebela obnašala popolnoma netipično. Pripoved je lahko prvoosebna, lahko je v tretji osebi, lahko je celo pesmica, ki niti ni nujno, da se rima. Učenci sami izberejo, kako se bodo naloge lotili. Po potrebi učenci lahko uporabijo spletni slovar (tablice), uporaba klasičnega slovarja vzame preveč časa. Seveda je možnosti za drugačen naslov neskončno, učenci se lahko poskusijo vživeti v katerokoli žival, lahko celo v rastlino ali predmet. Aktivnost je najbolj primerna za dodatni pouk ali za zaposlitev učencev, ki imajo bogatejše znanje (diferenciacija pri pouku).

Kaj če ... bi srečal kita? (What if ... you met a whale?)

Podobni naslovi: Kaj če bi lebdel v vesolju? Kaj če bi bil prelepa gosenica, ki noče postati metulj? Naloga dobro uspe v dvojicah, ko učenci napišejo dialog oz. intervju. Intervjuje nato čim bolj doživeto predstavijo. Nalogo se lahko uporabi tudi za učence, ki so hitri in jih je potrebno dodatno zaposeliti. Učenec napiše kratko zgodbo o tem, kako je srečal kita (ali lebdel v vesolju ali skočil s padalom ...) ter jo prebere sošolcem.

1, 2, 3 zgodba (1, 2, 3 Story)

Gre za pisanje zgodbe po navodilih. Učenci dobijo naslov, ki je sestavljen iz pridevnika in samostalnika (npr. jezni škrat, velikanski hrček ipd.). Ker je naloga sestavljena iz korakov, je spet primerna za diferenciranje. Učenec najprej opiše kakšen je lik zgodbe po zunanosti. V drugem delu že razmišlja, kako bi bilo živeti v njegovem bivališču, ki je npr. čoln sredi jezera (domišljija učitelja). Učenec z učnimi težavami lahko bivališče nariše, poimenuje stvari ali ga opiše s preprostimi besedami. V 3. delu učenec napiše zgodbo o liku, ki je v celoti prepuščena njegovi domišljiji.

Prosti stil (Freestyle)

Kot že poimenovanje nakazuje, je vse prepuščeno učenčevi domišljiji, učitelj pa predlaga nekaj naslovov. Če gre za čas pred nočjo čarovnic, so ti naslovi lahko strašljivi kot: Temna soba, Vlak duhov, Glasovi v temni noči. Učenci delajo individualno ali v parih. Nalogo diferenciramo, tako da učenci z učnimi težavami opisujejo ali izdelajo zgodbo v slikah (nariše in samo naslovi slike). Učenci, ki zmorejo več, pa napišejo zgodbo, pesmico (ni treba, da se rima). Zgodbe so lahko v sedanjiku ali v pretekliku; učenec se odloči sam. Ko gre za strašljive zgodbe, jim povemo, da sedanjik naredi zgodbo bolj napeto. Če gre za aktualizacijo praznika, se lahko v uvodu prebere tudi kakšno obstoječo strašljivo zgodbo ali pesem (zgodb o duhovih v angleški kulturi ne manjka).

Zgodba na recept (Story recipe)

Zgodba mora biti prvoosebna, učenec piše o sebi (torej mora vključiti tudi svoja čustva in doživetja). Učitelj poda tri stvari, ki morajo biti omenjene (npr. priljubljena knjiga, igrača iz otroštva, najljubša fotografija). Zgodba je lahko kratka, lahko je dolga. Učenec bi si naj sicer izmislil zgodbo z nekim dogajanjem, vendar pa učenci, ki imajo pri jeziku težave, lahko samo napišejo kratke povedi o podanih iztočnicah ali izdelajo mini strip, kjer stvari narišejo in napišejo recimo, kaj s stvarjo počnejo, kakšna je itd. Na tak način lahko tudi to nalogo diferenciramo oz. individualiziramo ter uporabimo pri učencih, ki so na različnih stopnjah znanja.

Nariši in napiši (Draw and write)

Naloga je primerna za učence 2. triletja, ki že imajo dober besedni zaklad. Učenci najprej narišejo neko dogajanje (npr. svojo rojstnodnevno zabavo), kar smo lahko dali tudi za domačo nalogo dan poprej. Učenčeva naloga je zdaj opisati sliko tako podrobno, da si jo lahko predstavlja tudi nekdo, s katerim se pogovarja recimo po telefonu. Učenec zapiše vse podrobnosti, kakšne barve je kaj, kaj kdo dela. Učence lahko vnaprej opozorimo, da pri opisovanju slik poskusijo uporabiti ustrezne strukture (there is, there are, opisni sedanjik).

Napiši pismo (Write a letter)

Pisma so postala v našem življenju že prava redkost, včasih pa so jih ljudje veliko pisali. Učitelj kot uvod v nalogo prebere primer pisma (ki je lahko staro osebno pismo ali pa primer poiščemo na internetu). Gre za osebno pismo, v katerem pišemo tudi o čustvih. Nato podamo nalogo: učenec naj napiše pismo prijatelju oz. prijateljici, ki se je odselil/-la pred tremi leti in jo zdaj pogreša. V nadaljevanju poštar pisma odnese naključnim osebam, ki na pisma odgovorijo. Prijatelj v pismu odgovarja, da se bo preselil nazaj in postavlja veliko vprašanja (o skupnih prijateljih, kaj se je spremenilo, če so v šoli še isti učitelji ...). Drugi primeri pisem: si slaven in odgovarjaš na pismo oboževalca, tvoja sestra živi v tujini in ti ji pišeš, kako je doma, nekomu se za nekaj opravičuješ itn.

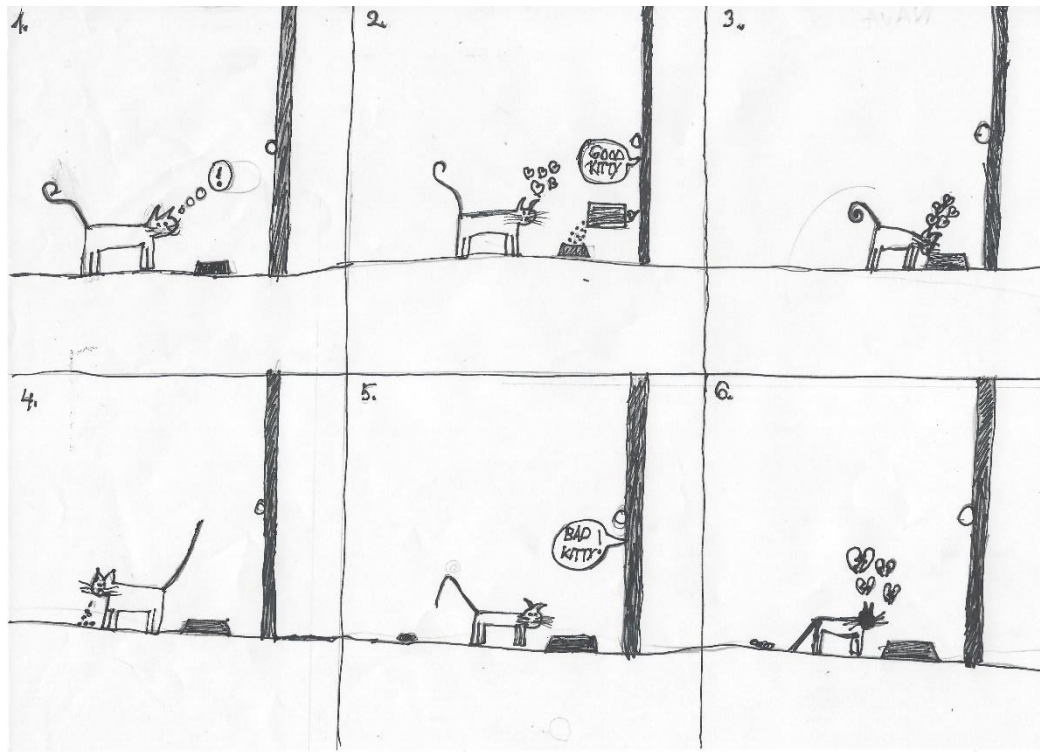
Pomešane besede (Jumbled words)

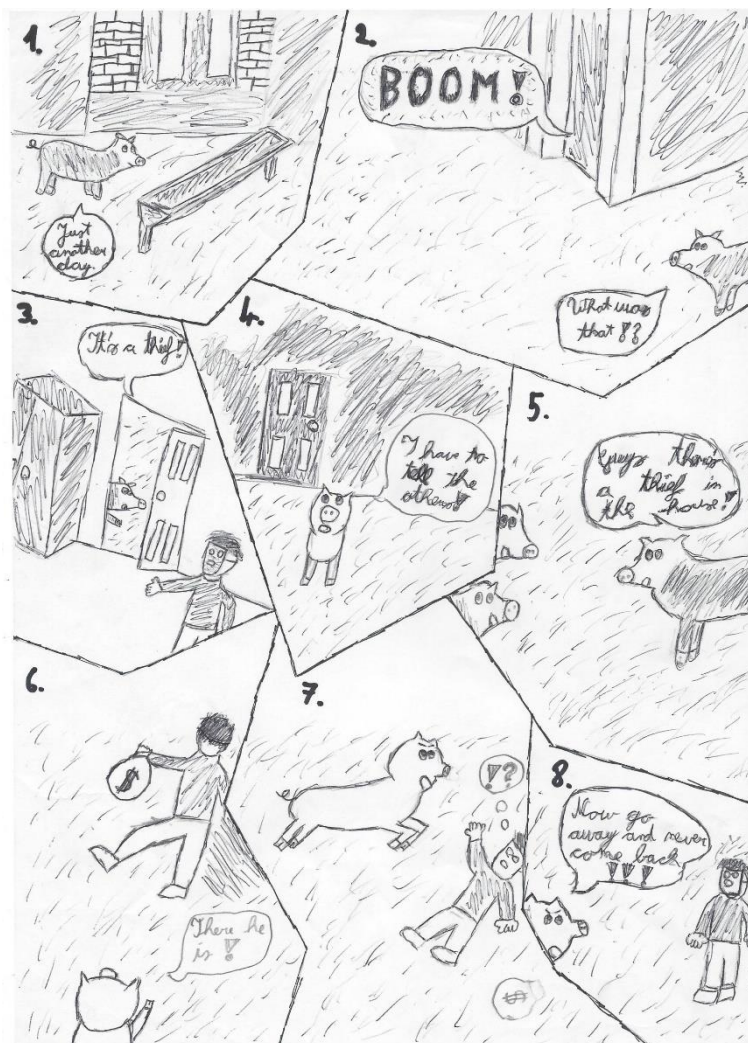
Učitelj izbere nekaj besed, ki morajo biti uporabljene v zgodbi in jih napiše na tablo. Učenci lahko delajo v parih ali v manjših skupinah. Pomembno je, da morajo v zgodbi uporabiti besede na tabli (te besede so razni pridevniki ter nekaj samostalnikov). Zgodba je lahko dolga ali kratka, v sedanjiku ali pretekliku. Vrsten red uporabljenih besede je prepuščen učencem.

2.2 STRIPI

Strip je zadeva, o kateri bi se lahko razpisali v posebnem članku, zato bo tokrat omenjen nekoliko bolj na kratko, čeprav ga pri pouku pogosto uporabljamo. Učenci zelo radi delajo stripe. Ker je zabavno, ker vključuje domišljijo, ker so stripi lahko zelo smešni, in ker jih je možno tudi pokazati drugim. Učenci, ki radi rišejo, lahko s pomočjo stripa pokažejo svoj likovni talent. Učenci, ki ne rišejo radi, pa lahko uporabijo preproste risbice, kot so recimo t. i. matematični človečki. Strip nam lahko vzame veliko časa, zato se lahko uporabi možnosti, kot so že vnaprej pripravljene predloge. Takšne predloge dobimo na spletu ali v knjigah (npr. Blank comic strips) ali učitelj pripravi predlogo sam. V predlogo lahko že vnaprej dodamo oblačke, če želimo učence omejiti. Tudi pri stripu je treba upoštevati sosledje zgodbe, zato je priporočljivo, da si učenci izdelajo načrt oziroma skico. Tema stripa je lahko utrjevanje, lahko pa v stripu uporabimo katerokoli idejo kreativnega pisanja zgodb, ki so omenjene zgoraj. Preden se lotimo lastne izdelave stripa, bi naj učenci strip že poznali. Zato ne škodi, če v razred prinesemo primere stripov, da si jih lahko ogledajo, preberejo zgodbe, se seznanijo s sestavinami stripa. Ko nato izberemo temo, naj učenci najprej razmislijo o likih, ki jih bodo uporabili, nato pa o dogajanju. Na vsaki sličici naj bi bilo prikazano neko dogajanje, zgodba pa potrebuje začetek, sredino in konec, prav tako kot vsaka druga dobra zgodba. V knjigi Write and draw your own comics imamo veliko idej za kratke zgodbe, predstavljeni so tudi koraki, ki jih je pametno najprej predstaviti učencem. Ker knjiga teoretično predstavlja, kako izdelovati stripe, je samo po sebi marsikaj predstavljeno kot strip in zato zelo grafično privlačno. Učenec si lahko ogleda primere preprostih risb oči, obrazov, živali, akcije. Knjiga vsebuje tudi ideje za naslove zgodb, ki jih

imajo otroci radi kot so: Dober dan, slab dan; Super junaki proti robotom itd. Slike spodaj so primeri stripov, ki so jih učenci individualno izdelali pri eni šolski uri. Šlo je za popestritev predprazničnega časa, zato ni bilo točno določene teme. Edino navodilo je bilo to, naj uporabijo le eno stran formata A4 in naj bo zgodba zabavna. Tako imamo primer stripa, ki je ostal bolj na grafični ravni in je učenka pripisala le dva izraza. Imamo pa tudi strip, ki je dovršen v likovnem smislu, vključenega je veliko jezika, tudi zgodba vsebuje vse sestavine: začetek, zaplet in nato rešitev problema, poleg tega vsebuje humor.

3 ZAKLJUČEK

»Imagination is more important than knowledge.« (»Domišljija je pomembnejša kot znanje.«) Ta stavek je nekoč izrekel slavni Albert Einstein. Če ne bi obstajali ljudje z bujno domišljijo, ne bi mogli uživati v branju pustolovskih, ljubezenskih, fantazijskih in drugih romanov. Če nekaterim ljudem ne bi norele ideje gor in dol po možganih, ne bi imeli toliko različnih izumov in tehnološkega napredka. Če ne bi bilo globokih mislecev, ne bi imeli poezije in filozofije. Ali je torej pomembno spodbujati domišljijo pri naših učencih? Zelo. In spodbujamo jo lahko tudi pri tujem jeziku. Na različne načine. Eden izmed teh je tudi kreativno pisanje. Teh izdelkov ne ocenjujemo, lahko pa jih npr. formativno spremljamo, saj je eden izmed ciljev jezika seveda izboljševanje pravopisne in slovnične pravilnosti. Kot že omenjeno v uvodu, naj bi bile povratne informacije učencu ponujene na 'nežen' način, da bo imel tudi v bodoče veselje pisati in deliti svoje izdelke z ostalimi.

Literatura in viri

1. Harrington, A. J., 2012, Creative writing for kids Vol 1, London, United Kingdom, Lulu.com
2. Stowell, L., 2014, Write and draw your own comics, London, United Kingdom, Usborne publishing Ltd.

ELIZABETA ŠAJNOVIČ
OSNOVNA ŠOLA IN VRTEC APAČE

DVIG MOTIVACIJE ZA UČENJE NEMŠČINE Z ETWINNING PROJEKTI

Povzetek

Na OŠ Apače se učitelji zavedamo dejstva, da je dobro motiviran in uspešen učenec rezultat našega prizadevnega dela, zato pri svojem delu uporabljamo različne metode in pristope. V šolskem letu 2018/19 smo pouk nemščine popestrili z vključevanjem in aktivnim sodelovanjem v eTwinning projektih. Izvedli smo 14 projektov, v katerih so sodelovali učenci od 5. do 9. razreda matične šole in podružnice. Izkazalo se je, da vse naloge, povezane z eTwinning projekti, predstavljajo učencem velik izziv, reševanja nalog se lotevajo samoiniciativno, brez dodatne vzpodbude, zelo resno in vestno. K zastavljanju lastnih nalog pristopajo premišljeno, ustvarjalno in z navdušenjem. Motivacija učencev je veliko večja kot pri ostalih vsebinah, načrtovanih v okviru letnega delovnega načrta. Vse vsebine in besedišče, ki jih učenci usvojijo s sodelovanjem v projektih, integriramo v obravnavo načrtovanih učnih vsebin v skladu z učnim načrtom, pridobljena znanja učenci uporabijo tudi pri drugih predmetih.

Ključne besede: etwinning projekti, učenci tretjega triletja, motivacija, medkulturnost, večjezičnost

RAISING MOTIVATION FOR LEARNING GERMAN WITH THE ETWINNING PROJECTS

Abstract

We, the teachers at the Primary school Apače, are aware of the fact that a well-motivated and successful student is the result of our hard work, therefore we use different teaching methods and approaches. In the 2018/19 school year we diversified German lessons with integrating and active collaboration in eTwinning projects. We carried out 14 projects in which the students from the 5th till 9th grade of the main school and the subsidiary took part. It turned out that all of the tasks linked to eTwinning projects are a great challenge for the students, they set themselves into solving the tasks on their own initiative, without extra encouragement, very seriously and conscientiously. They approach to giving the assignments of their own tasks wisely, creatively and with the enthusiasm. The students' motivation is higher than in other contents planned in the yearly work plan. All of the contents and the vocabulary the students gained with the collaborations in the projects are integrated into the discussed planned teaching contents according to the curriculum and the knowledge gained is used in other subjects as well.

Keywords: eTwinning projects, teacher of the 3th triad, motivation, cross-culture, multilingualism

1 UVOD

Na OŠ Apače je nemščina prvi tuji jezik, saj nam bližina meje s sosednjo Avstrijo nudi številne izobraževalne in karijerne možnosti ter priložnosti. Želimo jih izkoristiti v optimalnem obsegu, zato vsako leto širimo sodelovanje s partnerskimi šolami in izkoristimo še mnoge druge priložnosti, ki jih ponuja obmejna lega. Ciljna skupina so učenci tretjega triletja, ki imajo poseben interes za učenje tujega jezika in so nadarjeni na različnih področjih. Tako učenci med šolskim letom spoznavajo ustanove v tujini (Gimnazija BORG Bad Radkersburg, Opernhaus Graz, Next Liberty Graz, Volksschule Mureck), razvijajo jezikovne, socialne in kulturne kompetence v avtentičnem okolju, sodelujejo pri pouku v tujini, kjer spoznavajo lastne sposobnosti in svoja močna področja, sodelujejo v naravoslovnih delavnicah z avstrijskimi gimnazijci in njihovimi mentorji, si ogledajo gledališke, baletne in operne predstave čez mejo. Priložnost imajo spoznati in uvideti posebnost in zahtevnost izobraževanja v tujini.

Ker učitelji pri svojem delu uporabljamo različne metode in pristope, s katerimi želimo svoje učence čim bolj motivirati za delo, jih spodbuditi k razmišljanju, samostojnemu delu in sodelovanju z drugimi, smo na naši šoli v šolskem letu 2018/2019 pouk nemščine popestrili z vključevanjem in aktivnim sodelovanjem v eTwinning projektih.

eTwinning ima številne pozitivne prednosti tako za učitelje kot tudi za učence. Učence motivira, krepi njihove medosebne odnose, spodbuja sodelovanje med učenci. Prav tako pozitivno vpliva na znanje ter spretnosti učencev. Učenci z veliko vnemo delajo na projektih, v manjših skupinah rešujejo probleme ter skupaj z učitelji pripravljajo nove vire in gradiva. Pomembno vpliva na pedagoško prakso učiteljev, na sposobnost poučevanja medpredmetnih spretnosti, projektnega učenja, tujih jezikov, poučevanja v večkulturnih ali večjezičnih okoljih. Učitelji v svojo pedagoško prakso vse pogosteje vnašajo nova orodja, nova gradiva in nove metode. (Povzeto po Kearney, C. in Gras-Velázquez, À. 2017)

2 ETWINNING PROJEKTI V ŠOLSLEM LETU 2018/2019

V posameznih projektih sodelujejo učenci 5.–9. razreda matične šole in podružnice.

Preglednica 1 – eTwinning projekti v šolskem letu 2018/2019

<u>eTwinning projekti v šolskem letu 2018/19</u>			
1.	naslov projekta	viključeni učenci OŠ Apače	sodelujoči
2.	Begegnungen zwischen Frankreich und Slowenien	7. razred	Slovenija Francija
3.	Mehr Sprachen, mehr Spaß im Unterricht	9./I. razred	Slovenija Grčija Francija
4.	German Penpal Letter Exchange	6. in 5. razred	Slovenija Velika Britanija Francije
5.	Briefaustausch	8. razred	Slovenija Grčija Poljska Turčija
6.	Alltagleben in Europa	9./I. razred	Slovenija Danska
7.	Postkartenaustausch	5./6. Stogovci	Slovenija Madžarska Italija Poljska Portugalska Turčija Češka
8.	Weihnachtsbrief an einen einsamen Menschen	8. razred	Slovenija Latvija
9.	Weihnachtszauber	6. razred	Slovenija Romunija Poljska Turčija
10.	Fröhliche Weihnacht überall	6. razred	Slovenija Grčija
11.	Mein Frühstück	9. razred	Slovenija Danska Poljska Latvija Slovaška Srbija
12.	Mein Alltag	9. /II. razred	Slovenija Grčija Poljska Turčija
13.	Leben mit Anne Frank	7., 8., 9. razred	Slovenija Nemčija
14.	Kindertag – Lassen wir uns über Kinderrechte sprechen	7. razred	Slovenija Poljska

Projekti so namenjeni učencem različnih starosti, zato se cilji, delovni proces in pričakovani rezultati razlikujejo.

2.1 PROJEKTA VESEL BOŽIČ POVSOD IN ČAROBNI BOŽIČ

Z učenci 6. razreda matične šole sem se priključila dvema projektoma – Čarobni božič (Weihnachtszauber) in Vesel božič povsod (Fröhliche Weihnacht überall). Učence sem predhodno seznanila s cilji, delovnim procesom in pričakovanimi rezultati in seveda s

portalom TwinSpace. Motivacija in interes učencev ob taki obliki sodelovanja, učenja in uporabe tujega jezika sta bila že v samem izhodišču odlična. Vsem učencem sem dodelila gesla in jih vnesla v spletno učilnico kot sodelujoče člane. Takoj zatem sem jih seznanila z nalogami posameznega projekta.

V projektu Vesel božič povsod so učenci izdelali božične čestitke, izmenjali božične želje in se spoznali. Učiteljica iz Grčije, ki nas je povabila k sodelovanju, je med cilje projekta vključila širjenje znanja o božiču v Nemčiji in drugih državah, sporazumevanje v nemščini, širjenje besednega zaklada na temo božič v nemščini, motivacijo za učenje nemščine ter spodbujanje ustvarjalnosti učencev.

Z učenci smo posneli kratki video, v katerem so se na kratko predstavili – povedali svoje ime, koliko so stari, poimenovali svoje konjičke. Izdelali smo božične voščilnice z željami in jih po pošti posredovali partnerski šoli v Grčijo. Učenci so nestrpno pričakovali voščilnice iz Grčije in ko so prispele, sva evforijo ob prihodu velike ovojnice s kolegico posneli. Navdušenje učencev ob prebiranju božičnih voščilnic je bilo izjemno. Grškim učencem smo v zahvalo poslali video in fotografijo, ki dokazujeta uspeh in veselje ob njihovih lepih željah.

Fotografija 1: Veselje ob božičnih voščilnicah

V istem časovnem obdobju smo sodelovali z Romuni, Poljaki in Turki v projektu Čarobni božič. Ta projekt je učencem ponudil priložnost, da so stopili v stik z otroki drugih držav, ki se učijo nemščino kot tuji jezik. Uporabljali smo božični besednjak, pisali voščilnice z božičnimi željami. V ospredju so bili kulturni vidiki, učenci so spoznali božično tradicijo in običaje v drugih državah. Jezik in umetnost sta pripomogla k raznolikosti učnih ur, učenci so se pri učenju nemščine zabavali. V naši spletni učilnici smo sodelujoči učitelji najprej na kratko predstavili svojo šolo. Učenci naše šole so se tudi za Romune, Poljake in Turke predstavili v videu in romunskim učencem poslali božične voščilnice. Poljaki so jih poslali Turkom, mi pa smo čakali na voščilnice iz Romunije. Bližale so se božično-novoletne počitnice, a naši učenci so veliko bolj nestrpno od počitnic pričakovali voščilnice iz mesta Galati v Romuniji. Dočakali so jih šele v januarju. Pred zaključkom projekta smo na šoli uredili manjšo razstavo o božični čarobnosti.

Pričakovani rezultati so bili v celoti doseženi, saj so vsi učenci iz partnerskih šol prejeli božične čestitke v nemščini in na ta način praktično uporabljali učeni besednjak. Umetnost in jezik sta bila ustvarjalno združena v učilnici z izdelavo božičnih voščilnic. Starši in učitelji so lahko občudovali otrokovo delo na manjših razstavah.

2.2 PROJEKT MOJ VSAKDAN

Učence 9. razreda sem motivirala za sodelovanje v projektu Moj vsakdan (Mein Alltag) – projekt, v katerem sodelujoči opisujejo svoje vsakdanje življenje v šoli in svoj prosti čas. Poleg učencev naše šole so v projektu sodelovali še učenci iz Grčije, Poljske in Turčije. Poglavitni cilji tega projekta so bili razširitev kompetenc v uporabljenih tujih jezikih, izboljšanje usposobljenosti IKT, medkulturna izmenjava idej ter spoznavanje običajev sosednjih držav. V tem projektu je najpomembnejša zabava ob komunikaciji. Učenci uporabljajo nemški jezik, da govorijo o svojem vsakdanjem življenju, o svojih interesih, o svojem mestu, o videoposnetkih, besedilih, igrah. Razumeli naj bi moč jezika in njihov strah pred njegovo uporabo. Prav tako bi morali videti življenje učencev v drugih državah in ga primerjati s svojim.

Enako kot učencem 6. razreda sem dodelila gesla in jih vnesla v spletno učilnico kot sodelujoče člane. Ker so ti učenci že veliko bolj vešč računalnika, so uredili svoj profil samostojno – dodali svojo sliko in se na kratko predstavili. Ostalim sodelujočim smo se predstavili v videu, prav tako so to storili tudi učenci iz Grčije in Turčije. Učenci iz Grčije so pripravili zanimivo predstavitev, v kateri so opisali svoj običajni potek dneva, njihov šolski sistem in način ocenjevanja, v naslednji predstavitvi pa so učencem naše šole zastavili nekaj vprašanj. Naloga je bila rešena v trenutku, kar sicer pri običajnem pouku za moje učence ni značilno. Zelo so se potrudili in brez težav tudi oni pripravili predstavitev, ki smo jo objavili v skupni spletni učilnici.

2.3 PROJEKT MOJ ZAJTRK

Ker so določene vsebine v potrjenih učnih gradivih za nemščino kot prvi tuji jezik učencem in tudi učiteljem precej nezanimive in dolgočasne, je učiteljica naše šole, ki je prizadevna in aktivna v mnogih projektih, oblikovala projekt Moj zajtrk. Za učence naše šole je to pomenilo na zabavnejši in ustvarjalen način pridobiti in nadgraditi besedišče učnega sklopa, obenem pa s svojimi prispevki učiti sodelujoče partnerske učence nižje starosti o aktualni temi.

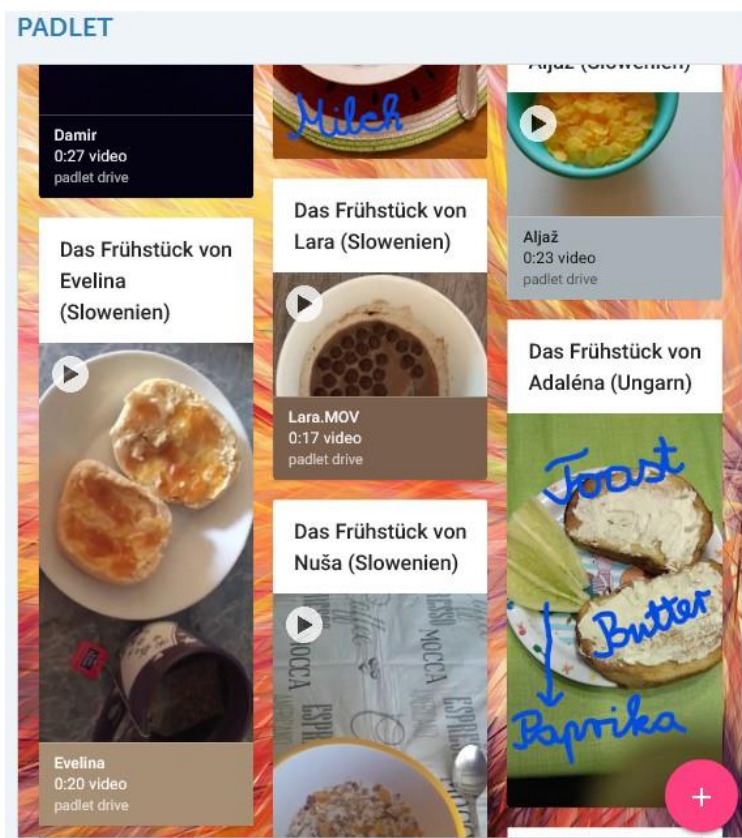

Fotografija 2: Projektni plan

V projekt so bili vključeni učenci od 9 do 15 let iz Slovenije, Danske, Poljske, Latvije, Slovaške in Srbije. Ukvarjali smo se s temo zajtrk in jo osvetlili z več vidikov. V projektu smo želeli izvedeti čim več o navadah zajtrkovanja v EU, v sodelovanju s partnerskimi šolami izdelati tedenski jedilnik za zdrav zajtrk.

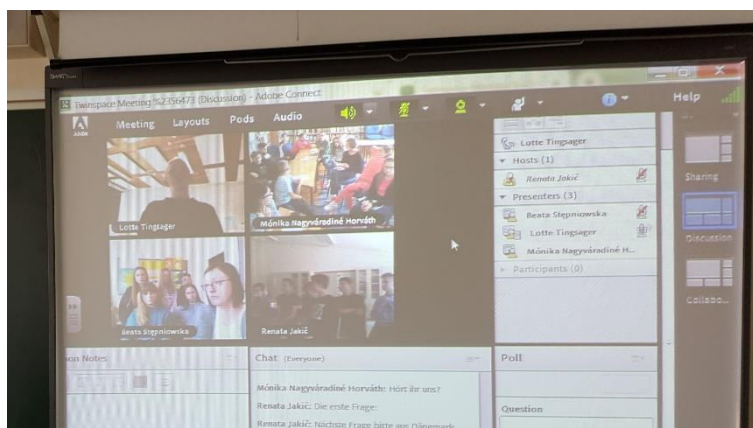
Cilj projekta ni bil samo izboljšati znanje tujih jezikov, temveč učence ozavestiti o pomenu zdravega zajtrka.

Učenci so posneli kratke filmčke ali fotografije, kjer so predstavili sebe in svoj najljubši zajtrk.

Fotografija 3: Predstavitve učencev v Padletu

Na spletnem srečanju so učenci govorili o zdravem zajtrku, hkrati so imeli možnost nekoliko bolje spoznati učence partnerskih šol in jim postaviti nekaj vprašanj o aktualni temi.

Fotografija 4: Spletno srečanje

Sodelovali so tudi v anketi Moje navade zajtrkovanja.

V skupnem Googlovem dokumentu so predstavili tradicionalni zajtrk posamezne države, učenci naše šole so predstavili tudi tipični slovenski velikonočni zajtrk.

Ustvarjali so večjezični slovar na temo zajtrk in tako dobili vpogled v navade zajtrkovanja v EU kot tudi priložnost okrepiti kulturno zavest in kulturno izražanje.

V sodelovanju s projektnimi partnerji so učenci v mešanih skupinah izdelali tedenske načrte za zdrav zajtrk. Naši devetošolci so soustvarjali s poljskimi, srbskimi in z madžarskimi učenci. Zelo pomembno je bilo, da so bili vsi sodelujoči v projektu, ne glede na znanje in obvladovanje nemščine, enakovredni, in so imeli priložnost pokazati, kaj znajo oz. zmorejo. Zato smo učiteljice vso gradivo in metode diferencirale in individualizirale glede na potrebe posameznih učencev.

3 PROJEKTI V NASLEDNJEM ŠOLSLEM LETU

Preglednica 2 – Predvideni projekti v šolskem letu 2019/2020

naslov projekta	vklijučeni učenci OŠ Apače	sodelujoči
eMag Umwelt und Nachhaltigkeit	8. razred	Slovenija Nemčija Francija Grčija
Müll und Müllvermeidung	8. razred	Slovenija Nemčija Poljska Turčija
Kultural meetings	8. in 9. razred	Slovenija Danska
Health@School Gesund@Schule	9. razred	Slovenija Hrvaška
Leben mit Anne Frank	8. in 9. razred	Slovenija Nemčija

4 ZAKLJUČEK

Izkazalo se je, da vse naloge, povezane z eTwinning projekti, predstavljajo učencem velik izziv, reševanja nalog se lotevajo samoiniciativno, brez dodatne vzpodbude, zelo resno in vestno. K zastavljanju lastnih nalog pristopajo premišljeno, ustvarjalno in z navdušenjem. Delajo na projektih, za katere potrebujejo dalj časa, v manjših skupinah, da bi odkrili skupno rešitev problema ali naloge. Prevzemajo odgovornost za svoje učenje, ocenjujejo lastno delo in delo drug drugega.

Kadar s sodelavko pri pouku nemščine omeniva sodelovanje v nekem novem projektu, je motivacija učencev veliko večja kot pri ostalih vsebinah, načrtovanih v okviru letnega delovnega načrta. Vse vsebine in besedišče, ki jih učenci usvojijo v sodelovanju v projektih, integriramo v obravnavo načrtovanih učnih vsebin v skladu z UN in LDN, pridobljena znanja pa učenci uporabijo tudi pri drugih predmetih (zgodovina, geografija, etika).

Na šoli se zavedamo dejstva, da je dobro motiviran, zadovoljen in uspešen učenec rezultat našega prizadevnega dela in poslanstva, ki ga opravljamo strokovno in s srcem.

Literatura in viri

1. Kearney, C. in Gras-Velázquez, À., (2017). Kratko poročilo. eTwinning po 12-ih letih: učinki na spretnosti učiteljev v praksi in priložnosti za profesionalni razvoj, o katerih poročajo eTwinerji. Centralna svetovalna služba eTwinning, European Schoolnet, Bruselj.

ROBI ŠANTL

OŠ DRAMLJE

RAZVOJ VZDRŽLJIVOSTI S POMOČJO IGRE

Povzetek

V današnjem času pogosto iščemo nove oblike pedagoških pristopov, vse z namenom, da pri poučevanju otrok vzbudimo več zanimanja in z njimi dosežemo boljše rezultate. Ljudje smo že od nekdaj nagnjeni k doseganju različnih ciljev. Želimo si biti boljši, pametnejši, močnejši, hitrejši in predvsem uspešni. Katero metodo poučevanja izbrati je največkrat ključnega pomena za doseg končnega cilja. Večinoma se odločamo na podlagi osebnih izkušenj in teoretičnega znanja, dostikrat pa so odločitve sprejete popolnoma instinktivno. Današnje smernice raziskav le potrjujejo potrebo po splošnem gibanju in razvoju vzdržljivosti otrok. S tovrstnim razvojem dosežemo številne pozitivne učinke na telo, ki delujejo večplastno. Zato je zelo pomembno kakšen učni pristop izbrati, še posebej zaradi specifičnosti delovanja človeškega telesa. Kadar je izbrana metoda učenja prepletena z igro, je vadba zanimivejša, končni rezultat pa kvalitetnejši in uspešnejši.

Ključne besede: Igra, šport, metode poučevanja, proces učenja, motivacija, kreativnost, uspeh.

DEVELOPING STAMINA THROUGH PLAY

Abstract

Nowadays, we often look for new pedagogical approaches in order to motivate our students and achieve better results. Humans have always been inclined to achieve various and numerous goals. We want to be better, smarter, stronger, faster, but above all more successful. The teaching method we choose is of crucial importance for reaching our goal. Most of the time, we decide based on our personal experience and theoretical knowledge, but nevertheless often relying on instincts. Contemporary guidelines confirm the need for movement in general and the development of stamina in children, thereby achieving numerous multifaceted positive effects on the body. Therefore, choosing the right teaching approach is very important, especially due to the specific ways in which the human body works. When the chosen method is intertwined with play, the activity is more interesting, with a better final result of greater quality.

Keywords: Play, sport, teaching methods, learning process, motivation, creativity, success.

1 IGRA

Dr. Rajko Šugman (2004) je zapisal, da so igra in igrače stare toliko kot človeštvo. Otrok dela, ko se igra, in se igra, ko dela. V glavni igralni dobi je otrok v igranju nenasiten, igra je zanj to, kar je za ribo voda. V igro zatopljen otrok presliši celo opomin lastnega želodčka. Želja po igri ostane živa tudi v vsakem normalnem odraslem človeku ali kot pravi Nietzsche: "... v vsakem moškem se skriva otrok in otrok se hoče igrati." Igra je za vsa višja razvita bitja, za človeka pa sploh, nekaj nujno potrebnega.

Z igro vzbudimo interes tako pri otrocih kot pri odraslih. Igra nas sprosti, zabava in nas nevede nauči določenih pravil. Z njo lažje postanemo samostojni, ustvarjalni in sodelovanje z drugimi še nikoli ni bilo tako preprosto.

Tudi zdravstveni pomen iger je izreden saj, poleg raznolikosti, vadbo spremljajo pozitivna čustva in energija. V primeru, da se igre odvijajo v naravi, pa je končni učinek še boljši.

2 OTROCI IN GIBANJE

V današnjem času, ki je žal preveč prepleten s sedalnim načinom življenja, so učne ure športa v šoli in v popoldanskem času morebitne športne aktivnosti otrok skoraj edine dejavnosti, ki lahko vplivajo na gibalni razvoj otrok. Obdobje, v katerem so otroci najbolj dovzetni za gibalno učenje, se vse bolj pomika v zgodnje otroštvo. Zato je zelo pomembno, da to obdobje v največji meri izkoristimo za optimalen razvoj gibalnih sposobnosti. Zelo je tudi pomembno, da izbrana vadba zadovolji otrokovo potrebo po socialni igri, gibanju in sprostitvi. Z upoštevanjem vseh potrebnih dejavnikov bomo pozitivno vplivali na celosten razvoj otroka.

Kaja Meh v Psihologiji dela (2017) piše, da je gibanje pomembno za zdravje ljudi, kar čivkajo že vrabci. To vemo prav vsi od prvošolčkov, ki veselo tekajo po šolskem dvorišču, do upokojencev, ki gredo skupaj na pohod. Vendar kljub vsemu še vedno ne naredimo dovolj. Na svetu je po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije 35 % ljudi, starejših od 20 let, predebelih. V zahodnem svetu je ta številka še višja, z ZDA na prvem mestu, kjer je kar 62 % ljudi, starejših od 20 let, čezmerno težkih. Na vse to pa verjeli ali ne, blagodejno vpliva fizična dejavnost.

Mnogi pozitivni učinki gibalne dejavnosti na otroke in mladostnike so bili že večkrat zapisani. Raziskave so pokazale, da gibalna dejavnost pospeši krvni obtok v možganih, vpliva na spremembe neurotransmitorjev v možganih, uravnava krvi pritisk, pospešuje delovanje srca in pljuč, zmanjšuje preveliko telesno maso, zmanjšuje stres in posledično izboljša razpoloženje, povečuje psihološko zdravje in aerobno vzdržljivost ter lahko neposredno vpliva na spremembo kognitivnih sposobnosti otrok (Strong et al. 2005; Taras 2005; Todd in Currie 2004; Eisenmann 2004; Cavill et al. 2001; Zurc 2008; Chaddock et al. 2012).

2.1 GIBALNA AKTIVNOST IN ŠOLSKI USPEH

Tudi izvirna slovenska empirična študija o povezavi med gibalno aktivnostjo in šolskim uspehom, izvedena med gorenjskimi četrtošolci v šolskem letu 1999/2000 je pokazala, da so po uspehu v šoli najboljši tisti, ki so gibalno aktivni vsaj dvakrat tedensko, pri čemer med panogami, s katerimi so se ukvarjali šolarji, prednjačijo badminton, plavanje, atletika in planinarjenje. Manj aktivnosti pa dokazano pomeni nižji šolski uspeh. Raziskovalci ocenjujejo, da šport daje otroku osebne značilnosti, ki so odločilne tudi za visok šolski

uspeh (vir: dr. Joca Zurc: Biti najboljši, pomen gibalne aktivnosti za otrokov razvoj in šolsko uspešnost).

3 VZDRŽLJIVOST PRI OTROCIH

Vzdržljivost, kot psihomotorično sposobnost strokovnjaki različno opredeljujejo, na splošno pa velja, da gre za sposobnost izvajanja določene aktivnosti dlje časa brez zmanjšanja njene učinkovitosti, torej kot nekakšna odpornost proti utrujenosti. V kolikšni meri smo vzdržljivi, je odvisno od delovanja našega telesa (srce, dihalni aparat, ožilje) in osebne motivacije.

Včasih je med športnimi strokovnjaki veljalo, da vzdržljivostna vadba ni najbolj primerna za otroke. Številne raziskave so ta mnenja popolnoma spremenila, saj so dokazale, da ima vzdržljivost številne pozitivne učinke, a le ob upoštevanju fizioloških zakonitosti otroškega organizma. Ker otroci težje prenašajo intenzivnejše obremenitve, je priporočljiv poudarek na primerni količini obremenitve in manjši intenzivnosti vadbe.

Milan Čoh v knjigi Atletika (1992) piše, da vzdržljivost ni enovita sposobnost, temveč je kompleks motoričnih in funkcionalnih razsežnosti, ki so povezane v celoto s tehniko gibanja. Ta kompleks tvorijo:

- repetitivna moč,
- aerobne zmogljivosti,
- anaerobne zmogljivosti,
- motivacija,
- učinkovitost gibalnih struktur (racionalna tehnika).

Vzdržljivost je tako odvisna od stopnje integriranosti in usklajenosti delovanja funkcionalnih sistemov in podsistemov pod vplivom regulacije centralnega živčnega sistema.

3.1 DELITVE VZDRŽLJIVOSTI GLEDE TRAJANJA OBREMENITVE:

A. AEROBNA VZDRŽLJIVOST

Vzdržljivost v aktivnosti, ki traja od 30 minut do 90 minut.

B) AEROBNO-ANAEROBNA VZDRŽLJIVOST

Vzdržljivost v aktivnostih, ki trajajo od 3 do 30 minut.

C) ANAEROBNA VZDRŽLJIVOST

Vzdržljivost v aktivnosti, ki traja od 5" do 1 minute.

3.2 METODE ZA RAZVOJ SPLOŠNE (AEROBNE) VZDRŽLJIVOSTI:

- METODE, KI UPORABLJAJO DOLGOTRAJNI IN NIZKO INTENZIVEN NAPOR
- METODE, KI UPORABLJAJO SREDNJE TRAJAJOČE IN SREDNJE INTENZIVNE NAPORE
- METODE, KI UPORABLJAJO VISOKO INTENZIVNE RAZMEROVA KRATKE NAPORE

3.4 VZDRŽLJIVOST PRI URAH ŠPORTA

Pri urah športa lahko na vzdržljivost otrok vplivamo na več načinov. Ob tem je treba upoštevati, da ima pri tej vadbi ključno vlogo motivacija. Da bodo otroci primerno motivirani in uspešni, mora biti vadba:

- raznolika,
- prepletena z igro,
- prilagojena starosti in otrokovim sposobnostim,
- varna.

Kot športni pedagog na OŠ Dramlje pri poučevanju otrok opažam naslednje stvari:

- otroci so dosti bolj motivirani pri športih z žogo,
- radi so ustvarjalni,
- imajo radi pestro vadbo,
- najbolj jim ustreza zmerna količina gibanja.

Kot rezultat zgoraj opaženih stvari se pri izbiri metode za razvoj vzdržljivosti večkrat odločam za fartlek. Gre za vadbeno metodo, ki vključuje mešanico različno dolgih in intenzivnih segmentov teka, prekinjenih s hojo, vajami za koordinacijo, ravnotežje, moč in gibljivost. Pri uporabi tovrstne vadbe mi je uspelo, glede na to, da gre za razvoj vzdržljivosti, od otrok vzbuditi povečan interes, motivacijo in raznolikost. To metodo že nekaj časa uspešno uporabljam pri urah športa kot nekakšno popestritev. Skupaj z otroki prilagodim vadbo njihovi starosti, zmožnostim, počutju in trenutni pripravljenosti. Samo vadbo najraje izvajam v našem športnem parku, kjer imamo ustrezno športno okolje, med zimskimi meseci pa vadbo izvedemo tudi v telovadnici. Vedno stremim k temu, da je med vadbo veliko medsebojnega sodelovanja, bodisi v parih, trojkah ...

4 PRIMER VADBE

UVODNI DEL - OGREVANJE

V uvodnem delu se vadeči ogrejejo s tekom, ki je lahko v pogovornem tempu. Vmes vključimo igrice »slalom prehitevanja« (zadnji v koloni začne s hitrejšim slalom tekom med vadečimi, ki so pred njim, vse dokler ne pride na prvo mesto). Izberemo lahko tudi kakšno elementarno igro z žogami (npr. skupina zbere 10 podaj) ali krajšo štafetno igro s šaljivimi nalogami. Sledijo tekalne vaje atletske abecede, ki jih izvajamo na koordinacijski mreži. Vadeči naredijo statične in dinamične raztezne vaje v parih.

GLAVNI DEL

Glavni del je sestavljen iz kombinacij tekov, kjer se izmenjuje tempo in razdalja teka. Med teki so vključene vaje za moč rok, nog in trupa ter vaje za razvoj ravnotežja in koordinacije.

ZAKLJUČNI DEL - UMIRJANJE

V tem delu nastopi sproščanje in umirjanje telesa z razteznimi vajami, s počasnim bosonogim tekom in masažo v parih.

Vadbo sem pri urah športa vključeval vsaj dvakrat na mesec. Vsakič je bila popolnoma prilagojena skupini (6. - 9. razred osnovne šole) s katero sem vadbo izvajal. Med vadbo smo velikokrat poslušali glasbo, kar je dodatno pripomoglo k dvigu motivacije. Merjenje časa ni bilo pomembno.

Celoten proces vadbe sem prilagajal glede na:

- odziv otrok,
- srčni utrip (občasno),
- dnevno formo in pripravljenost.

Pred začetkom sem jim splošno opisal potek, nato pa sem jih vedno usmerjal. Povratne informacije s strani otrok so bile velikokrat pozitivne in navdušujoče. Pestrost in vključevanje igre pa sta pri razvoju vzdržljivosti vnesla sproščenost, povečano veselje do dela in izboljšano splošno pripravljenost otrok.

5 ZAKLJUČEK

Pri izbiri treninga za izboljšanje splošne telesne pripravljenosti imamo na voljo številne možnosti. Sam sem izbral fartlek zato, ker ponuja ogromno variacij pri vadbi brez dodatnih pripomočkov, uporabljamo le lastno telo in um. Pri razvoju vzdržljivosti je zelo pomemben "igralni učinek", saj vemo, da je takšna vadba lahko zelo monotona in tudi naporna. Če vključimo številne aktivnosti in spremenljive vaje tako zaobidemo enoličnost treninga, pri otrocih pa obenem izboljšamo splošne funkcionalne sposobnosti telesa.

Vedno znova iščemo rešitve, kako narediti učni proces boljši, učinkovitejši in za otroka sprejemljivejši. Ampak na žalost bližnjic ni. Kot piše Daniel E. Lieberman v svoji knjigi Zgodba človeškega telesa (2015), da smo se razvili tako, da delujemo po pravilu "uporabi ali kar pozabi". Ker telesa niso inženirski produkt, ampak rastejo in se razvijajo, v času dozorevanja zato naše telo pričakuje in potrebuje določene okoljske strese, da se lahko ustrezno razvije. Torej vadba brez primerne napora ne bo imela ustreznega učinka.

Menim, da lahko s takšnim pristopom vadbe otrokom omogočimo in ponudimo možnost, da na zelo zanimiv način napredujejo pri razvoju splošne telesne vzdržljivosti. Najpomembnejše pa je, da otroci gibalno dejavnost sprejmejo kot vrednoto, ki jim bo kasneje v življenju olajšala in izboljšala kakovost življenja. Ker sta um in telo tesno povezana, se bodo pozitivni učinki pokazali na številnih področjih.

Literatura in viri

1. Daniel E. Lieberman (2015). Zgodba človeškega telesa. Ljubljana: UMco d.d.
2. Milan Čoh (1992). Atletika. Ljubljana: Fakulteta za šport.
3. Rajko Šugman (2004). Hura, igrjimo se v prostem času. Ljubljana: Zavod za šport Slovenije.
4. Viktor Krevsel – Viki (2008). Vzgoj mladih športnikov - žoga je najboljša droga. Ljubljana: Forma7.
5. Kolb Klaus, Fank Miltner (2005). Otroci se zlahka učijo. Ljubljana: Mladinska knjiga.
6. Marina Dekleva, Mateja Videmšek, Milan Čoh, Damir Karpljuk, Branko Dekleva (2017). Igriva atletika. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
7. Kako gibanje vpliva na zaposlene? (2017). Psihologija dela. [Citirano 8. 2.2 019; 20:11]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://psihologijadela.com/2017/03/01/kako-gibanje-vpliva-na-zaposlene>.

SONJA ŠAVEL HORVAT

OŠ BELTINCI

MEDPREDMETNO POVEZOVANJE V 1. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE - PRIMER DOBRE PRAKSE

Povzetek

Medpredmetno povezovanje je način sodobnega poučevanja, ki ga izvajamo v prvem razredu vsakodnevno. Za to, da lahko učence lažje in učinkoviteje pripeljemo do novih znanj in spoznanj, pa moramo biti učitelji fleksibilni, pripravljeni na timsko delo, prav tako pa moramo dobro poznati cilje in vsebine učnega načrta in biti strokovno dobro podkovani.

Ključne besede: Medpredmetno povezovanje, integracija, celostni pouk, načrtovanje, timsko delo

CROSS-CURRICULAR LINKS IN THE FIRST GRADE OF A PRIMARY SCHOOL

Abstract

Making cross-curricular links is a modern teaching method which we use at our teaching of the first grade students daily. The teachers have to be flexible and open to team work if we want to lead the students to learn the new skills and gain the knowledge more easily and effectively. We also need to know the aims and the contents of the curriculum and we need to be professional.

Keywords: cross-curricular links, integration, holistic approach, planning, team work

Med sodobne oblike dela, ki jih v prvem razredu osnovne šole redno izvajamo, sodi in je v veliki meri del vsakdana medpredmetno povezovanje. Medpredmetno povezovanje je zgolj eden od možnih pristopov pri poučevanju in je usmerjeno k povezovanju znanj in ciljev znotraj enega predmeta in med različnimi predmeti. Tako lahko učenci znanje dojemajo bolj celostno.

1 KAJ JE MEDPREDMETNO POVEZOVANJE

Za opredelitev pojma medpredmetno povezovanje moramo vključiti pojem integracija pouka, kar pa ne smemo enačiti z drugimi integracijskimi procesi v šoli. Gre za sorodna in medsebojno povezana termina. Pri pouku v nižjih razredih pa je bolj primerno govoriti o celostnem pouku. Mlajši učenci namreč še ne zmorejo izhajati iz posameznih delov in jih sintetizirati v celoto, zato je poudarek v izhodišču iz celote in postopnemu prehajanju k izhodišču iz delov. Celosten pouk ni razdeljen po učnih predmetih, celotno življenje in delo učencev v šoli naj bi potekalo kot logična življenjska celota (Kramar, 1991).

Integracija pouka tako »označuje« pomembno pedagoško didaktično značilnost šole, ki se izraža v mnogih povezovalnih procesih med različnimi dejavniki, aktivnostmi in njihovimi vplivi ter učinki v šoli kot celoti. Za označitev pedagoške in didaktične posebnosti izobraževalno-vzgojnega procesa v prvih treh razredih osnovne šole pa je ustrezna oznaka celosten pouk. S tem se znotraj globalnega okvira šole omejimo na izobraževalno vzgojni proces oziroma na ustrezno poimenovanje njegovih posebnih značilnosti (Kramar, 1991, str. 127).

Ideja o skupnem pouku, ki naj bi se uveljavil namesto predmetno razdrobljenega, se je pojavila že v 17. stoletju. Tako so teoretiki in praktiki že tedaj poudarili značilnosti skupnega pouka. Pri tem pa je potrebno upoštevati vse pomembne psihološke in spoznavne značilnosti učencev. Med njimi tudi tiste, ki so temeljne tudi ta povezovanje predmetov in vsebin:

- Pri koncipiranju pouka je potrebno upoštevati značilnosti otrok.
- Pouk naj izhaja iz celote zunanjega sveta, šele nato naj prehaja k posameznostim.
- Vsebina pouka mora biti izpeljana iz učenčevega življenjskega okolja in naj se z njim tesno povezuje.
- V pouku naj učenci spoznavajo in osvajajo znanje predvsem z doživljanjem na osnovi lastnih izkušenj.
- Organizacija, proces in dinamika naj se ravna po učenčevih psiholoških značilnostih. (Kramar, 1991)

Milekšič (1992, str. 65) pravi, da »definiramo integrirani pouk kot pouk, pri katerem se isti tematski sklop obravnava istočasno v vseh dimenzijah otrokovega spoznavanja in izražanja sveta oziroma v kombinaciji teh dimenzij. Izhodišče načrtovanja in izvajanja integriranega pouka je struktura in proces otrokovega spoznavanja in izražanja sveta in ne na predmetno področje. Primarna funkcija integriranega pouka je znanje, razumevanje in uporaba jezikov (matematični, materni, likovni, glasbeni...) oziroma funkcionalna raba jezikov«.

Nekateri drugi avtorji (Kovač, Starc in Jurak, 2003) pa medpredmetno povezovanje pojasnjujejo kot povezovanje vsebin različnih predmetov in predmetnih področij. Učitelj tako poskuša neko vsebino ali problem obravnavati čim bolj celostno ali če se drugače izrazimo, poskuša učitelj isti problem prikazati z različnih vidikov, pri tem pa morajo biti cilji drugih predmetov jasno prepoznani.

Medpredmetno povezovanje ali celosten pouk je v našem primeru v prvem triletju oz. konkretno 1. razredu možno izpeljati, saj vse predmete in vsebine poučuje isti učitelj, v našem primeru isti učiteljici. Takega načina dela se pogosto, če ne vsakodnevno tudi poslužujemo, velikokrat tudi nenačrtovano, spontano, ker učenci velikokrat sami pripeljejo do dane situacije in jo obe s sodelavko tudi izkoristiva.

Da lahko dobro uresničimo medpredmetne povezave, je pomembno, da dobro poznamo cilje in vsebine pri vseh učnih področjih oz. pri vseh predmetih, prav tako moramo biti fleksibilni pri organizaciji pouka, za delo pa moramo učitelji biti tudi ustrezno strokovno in didaktično usposobljeni. Nikakor pa v prvem razredu ne smemo zanemariti timskega načrtovanja in sodelovalnega dela med učiteljem in drugim strokovnim sodelavcem.

Ker je delo v prvem razredu naravnano tako, da skozi igro in veliko raznolikih dejavnosti pridemo do uresničitve ciljev, to je znanj in spoznanj, se moramo učitelji velikokrat sprosti prilagajati učenčevemu predznanju in delo dobro usmerjati, saj z lahkoto zaidemo v učenčevi želji povedati in pokazati, kaj vse ve in kaj je že doživel.

Razvojne značilnosti otrok so posebej pomembne pri samem načrtovanju dela, saj je zmožnost sledenja navodilom in koncentracija še krajša. Tako morajo biti dejavnosti raznovrstne in dinamične, da lahko učence čim bolj pritegnemo in motiviramo. Pouk poskušamo naravnati tako, da učenci spoznavajo in osvajajo znanje tudi na osnovi lastnih izkušenj, vsebine pa so velikokrat izpeljane iz učenčevega življenjskega okolja.

Pri svojem delu velikokrat sicer s sodelavko preprosto izhajava iz predznanja učencev in sva po mojem mnenju zelo fleksibilni, vendar dejavnosti načrtujeva sistematično tedensko in dnevno dopolnjujema načrte za naslednji dan, da nam delo gre lažje od rok ali pa moramo kakšno stvar še utrditi, ponoviti.

2 PRIMER DOBRE PRAKSE

V šolskem letu 2019-20 poučujem v 1. razredu, v katerem je 27 otrok, od tega je 10 dečkov in 17 deklic. Glede na število otrok v oddelku je z mano v učni proces vključena še druga strokovna sodelavka, s katero sva se odlično ujeli in dobro sodelujeva.

Čeprav se je šolsko leto komaj dobro začelo, imam občutek, da bo delo dobro potekalo in da se učenci v najini družbi tudi dobro počutijo, saj smo že našli pravi način dela.

Pri tedenskem načrtovanju se nama je s sodelavko porajala ideja o drevesu, ki je nastalo pri likovni umetnosti, zajete pa so bile vsebine in cilji: slovenskega jezika, matematike, spoznavanja okolja in likovne umetnosti.

Tako smo z odtisi, ki so bili končni izdelek oz. pozneje učni pripomoček, zajeli naslednje cilje:

- SLJ: Učenci vadijo orientacijo na telesu in na papirju.
- MAT: Opazujejo in poimenujejo barve.
- SPO: Prepoznavajo podobnosti in razlike med ljudmi.
- LUM: Spoznajo likovno tehniko, tempere, čopič.

Do končnega izdelka smo prišli skozi igro in delo celotnega dne oz. kar po treh dnevih. Izdelek pa bomo uporabljali kot učni pripomoček pri orientaciji v prostoru in na listu skozi vse šolsko leto.

Uro likovne umetnosti smo začeli s pesmico Ksenije Šoster Olmer: Leva, Desna roka

TO JE MOJA DESNA ROKA,
SEŽE DO NEBA.
TO JE MOJA LEVA ROKA,
DOTAKNE SE SRCA.
DESNA ROKA,
LEVA ROKA,
OKROG, OKROG, OKROG!
LEVA ROKA,
DESNA ROKA,
POK, POK, POK.

Orientacija na telesu, konkretno leva – desna roka, nam je delala težave, tako sva s sodelavko razmišljali o tem, kako bi posebej prikazali levo in desno roko. Prišli sva do ideje da bi desno roko pobarvali. Spomnili sva se, da lahko desno roko potem tudi odtisnemo in tako prikažemo razlike med velikostjo dlani učenca do učenca, tukaj so seveda razlike tudi v dolžini in obliki prstov, na kar so naju še posebej opomnile učenke, ki za svojo starost zelo dobro opazujejo.

Ko sva se odločali za barvo, ki bi bila primerna za barvanje dlani in v želji, da nastane čim lepši odtis, sva izbrali tempera barve, ki so primerne zaradi svoje gostote. Z barvanjem dlani s čopičem smo uresničevali cilje likovne umetnosti in se skušali otresti težav prav pri tehnikah, kjer se uporablja čopič. Pri uporabi čopiča se pogosto namreč soočamo z isto težavo, da učenci ne poznajo primerne jakosti slikanja s čopičem in ga neprimerno, premočno pritiskajo ob podlago.

Ob barvah, ki smo jih obravnavali pri matematiki, sva izbrali rjavo in zeleno in tako prišli na idejo o drevesu. Prvi odtis smo naredili spodaj na sredini lista, tako smo se spet znašli v koleraciji SLJ-LUM. Vsak učenec pa je dobil drugačno navodilo, kje odtisniti svojo dlan, tako so tudi ostali učenci z zanimanjem opazovali, kaj bo nastalo in o tem tudi ugibali.

Ko sva s sodelavko učence skozi dan pripravljali na delo zadnje šolske ure, sva sistematično ponavljali vsebine prej omenjenih predmetov, ki smo jih pri LUM nato združili.

Učencem sva predstavili potek ure, saj sta istočasno potekali dve dejavnosti, vodeno smo oblikovali drevo, samostojno pa so učenci risali črtno risbo.

Medtem ko so učenci samostojno ustvarjali, sva z učiteljico klicali učence pred tablo, kjer smo imeli postavljen delovni kotiček.

Ko je posamezni učenec prišel do mize, kjer smo barvali DESNO roko, je sam moral nastaviti desno roko in s tem so učenci, ki imajo še težave pri orientaciji na telesu, uporabili pripomočke, ki smo jih uporabljali pri uri matematike. Če učencu tudi učni pripomočki v učilnici niso pomagali, sva prosili za pomoč sošolca, ki je bil naslednji na vrsti.

Ob barvanju roke so učenci opisali občutek ob dotiku čopiča z dlanjo in vsi so opisovali, da jih žgečka, ko jih »božam« s čopičem. Med barvanjem so poimenovali barve različnih predmetov v našem takrat vidnem polju (tabla, miza, ura, vrata, plakat ...). Ugotavljali smo tudi razliko med vodenimi barvicami in tempera barvami ter naštevati, kaj vse bi lahko odtisnili in kako bi iz naštetih predmetov ustvarili novo sliko.

Naslednji korak je bil ob velikem formatu lista podano navodilo, kje mora učenec svojo dlan odtisniti (spodaj, zgoraj, na sredini, desno). Učenci so tako ob velikem formatu spet ponovili orientacijo na listu. Učenci so pozorno poslušali navodila in jih tudi upoštevali.

Skrb za osebno higieno prav tako ni izostala, poskrbeli smo, da so si učenci skrbno umili roke. Pozorni smo bili na to, da nismo umazali tal, ki so pod nami, stene, ki je pred nami in ogledala ki je zgoraj (orientacija v prostoru).

Drevo kot končni izdelek našega likovnega ustvarjanja je na koncu pomenilo celoto, v smislu, da vsi tvorimo celoto, učenci in učiteljici smo del neke celote, brez moje - tvoje dlani drevo ne bi bilo popolno. Tako sva učencem vzpodbudili emocionalni občutek pripadnosti temu oddelku, tej skupini. Prav s tem problemom pa se na začetku šolskega leta srečujemo vsakodnevno. Učenci imajo na začetku šolskega leta še težave s prilagajanjem na novo okolje, novo skupino in nov način dela.

3 ZAKLJUČEK

S tem primerom dobre prakse sem želela predstaviti način dela v prvem razredu osnovne šole, kjer je v oddelku kar 27 učencev in za dejavnosti nujno potrebujemo vsaj dva učitelja.

Želela bi še poudariti, da je za izvedbo takih razgibanih in učencem zanimivih dejavnosti potrebno veliko časa, ki pa nam ga, žal, ob tako obsežnem učnem načrtu velikokrat primanjkuje. V oddelkih, kjer je učencev manj, je veliko lažje izvajati dejavnosti, ob katerih so učenci kar se da aktivni.

Celosten pouk ali medpredmetno povezovanje je po mojem mnenju zelo smiselno, saj po izkušnjah sodeč tako utrjujemo in poglobljamo že pridobljeno znanje ali pa ga nenazadnje pridobivamo na učencem prijaznejši način. Učenje pa je tako učenje bolj spontano in neprisiljeno.

Literatura in viri

1. Bela knjiga (1995). Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v RS. Ljubljana, MZŠŠ.
2. Kramar, M. Didaktični koncept pouka v nižjih razredih osnovne šole. *Educa*, 91, (91) (2), 125-131.
3. Kramar, M. (1993). Načrtovanje in priprava izobraževalno vzgojnega procesa v šoli. Nova Gorica: Educa
4. Kramar, M. (1997). Etapno načrtovanje in priprava izobraževalno-vzgojnega procesa v šoli.
5. Kramar, M. (1999). Didaktična analiza izobraževalno vzgojnega procesa. Ljubljana: Šola za ravnatelje.
6. Milekšič, V. (1992). Didaktična prenova razredne stopnje osnovne šole. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport. Poljak, V. (1974) Didaktika. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

SONJA ŠAVEL HORVAT

OŠ BELTINCI

10-URNI PLAGALNI TEČAJ ALI PRILAGAJANJE NA VODO V 1. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

Povzetek

Prilagajanje na vodo je ključnega pomena pri poznejšem učenju tehnike plavanja. Šele ko je otrok popolnoma prilagojen na vodo, bo uspešno splaval in razvil plavalno tehniko. Ključna je sproščenost v vodi in ob njej in s tem tudi frekvenca in jakost dihanja, ki je pogojena s prilagojenostjo na vodo.

V prvem razredu na OŠ Beltinci organiziramo plavalni tečaj že v mesecu oktobru in ni obvezen za učence, nas pa veseli, da se vsako leto znova prijavijo na plavalni tečaj skoraj vsi učenci in tudi vztrajajo vseh 5 dni.

Ključne besede: prilagajanje na vodo, drsenje, igre v vodi, neplavalci

10-HOUR SWIMMING COURSE IN THE FIRST GRADE OF A PRIMARY SCHOOL

Abstract

Adjustment to water is crucial in learning swimming techniques. When a child is adapted to water completely, they will learn how to swim and develop swimming techniques. It is important that the child is relaxed. Frequency and intensity of the child's breathing also plays an important part and it depends on their adjustment to water.

For our first graders we organize a swimming course in October. It is not mandatory so we are very happy that almost all the students sign for it and they persist all five days.

Keywords: prior swimming experience, adjustment to water, sliding, water games, non-swimmers

1 UVOD

Med razširjene vsebine na OŠ Beltinci sodi tudi plavalni tečaj v 1. razredu, ki ga izvajamo učitelji, zaposleni na šoli. Tako je tečaj z ekonomskega vidika staršev veliko dostopnejši. Po dolgoletnih izkušnjah, glede na število otrok, prijavljenih na plavalni, le tega izvajamo kar v treh tednih. To, da se veliko učencev odloči za obisk tega tečaja, pa nam je v prid predvsem pri delu v šoli v naravi v 3. razredu, kjer izvajamo 20-urni plavalni tečaj.

Čeprav učencev nekateri ali večina učiteljev do 3. razreda ni poučevala, je takrat veliko lažje vzpostaviti neposreden stik z učenci, ki so že obiskovali plavalni tečaj. Nenazadnje pa nam je v veliko pomoč v tretjem razredu tudi dejstvo, da se učenci ne srečujejo prvič z bazenom, učnimi pripomočki oz. pripomočki za plavanje.

Plavalne tečaje izvajajo športni pedagogi, le-tem pa se pridružujeta še dva učitelja razrednega pouka.

Kot učiteljica razrednega pouka menim, da bi se prav mi, učitelji razrednega pouka, morali najbolj angažirati pri plavalnih tečajih tako majhnih otrok, ki se komaj navadijo na novo okolje in sprejmejo v svoje življenje nove učitelje.

Emocionalni vidik pa je velikega pomena predvsem pri učencih, ki imajo strah pred vodo, so negotovi in jih mogoče starši celo malce prisilijo v plavalni tečaj.

Tečaji največkrat potekajo v bazenih, ki so učencem prijetni. Voda je dovolj topla, da lahko sproščeno izvajamo najrazličnejše vaje in nam ni hladno, tudi globina vode je primerna, tako da večina otrok v vsakem trenutku lahko stopi na tla. Za vsa dogajanja v bazenu in ob njem pa obstajajo določena pravila. Vsekakor moramo učencem privzgojiti pravila obnašanja na bazenu, ki so namenjena njihovi varnosti in dobremu počutju, prav tako pa higieni.

Učenci se navajajo na samostojno preoblačenje in pospravljanje svojih stvari. Pridobivajo si občutek odgovornosti zase in za svoje stvari, oblačila in brisače.

V teh trenutkih, ko so v dani situaciji sami, brez staršev, pa se med učenci stkejo posebne prijateljske vezi, velikokrat kdo od učencev poskrbi še za svojega sošolca, ga vzpodbuja in tudi tolaži, če je to potrebno.

Kot učiteljica razrednega pouka sem vedno gojila empatije do teh najmlajših učencev. Z najmlajšimi je sicer delo zahtevnejše, vendar je ob uspehu in iskricah v očeh ves trud poplačan. Prav ti najmlajši se znajo najbolje veseliti svojih uspehov in to veselje je tudi plačilo zame.

2 KAJ JE UČENJE PLAVANJA?

Že leta 1750 je ameriški izumitelj Benjamin Franklin ugotovil, da je ključna točka pri učenju plavanja učenčeva ugotovitev, da ga voda nosi (Thomas, 1904).

Učenje plavanja je proces, pri katerem mora učitelj ugotoviti začetno znanje plavanja in stanje plavalnih sposobnosti učencev, spremljati vmesne spremembe in ovrednotiti ter oceniti končni napredek (Kapus idr., 2002).

Plavanje ugodno vpliva na miselne sposobnosti in osebnostne lastnosti. Plavanje z nizko in zmerno intenzivnostjo zmanjšuje anksioznost in depresivnost, izboljšuje razpoloženje, samopodobo ter ugodno vpliva na spanje. Samopodoba se pod vplivom plavanja izboljšuje tudi pri osebah s posebnimi potrebami. Spoznanja kažejo, da lahko redno plavanje učinkuje enako kot različne oblike psihoterapije (Kapus idr., 2002).

S tem da otroka naučimo plavati, mu omogočimo, da se skozi vse življenje ob vodi počuti sproščenega in varnega. Plavanje je eden najbolj priljubljenih športov na svetu. Je življenjska veščina, ki se je učimo tudi zaradi športa, rekreacije.

Plavanje je zdrav šport, ki krepi vse večje sisteme v telesu, hkrati pa ne obremenjuje kosti, zato ima otrok odlične pogoje za enakomerni razvoj telesnih in motoričnih sposobnosti.

3 FAZE ALI STOPNJE

Da se naučimo plavanja, plavalne tehnike, moramo skozi različne faze. Da bi lahko uspešno in s pravo gostoto vadbe izvajali plavalni tečaj, na začetku preverimo plavalno predznanje učencev in jih poskušamo razdeliti v homogene skupine. Homogene skupine so nujne zaradi časovne omejitve, diferenciacije in velikokrat tudi individualizacije. Prav tako pa ne smemo zanemariti varnosti učencev.

3.1 PRILAGAJANJE NA VODO

Veliko učencev se še vedno zelo redko srečuje z vodo. Tako ima veliko otrok začetnikov težavo zmočiti se ali potopiti obraz v vodo. Z različnimi pripomočki in igricami sčasoma odpravimo to težavo. Pri tem navajanju moramo biti strpni in dosledni, ker je to eden izmed ključnih trenutkov do splavanja. Otroci pihajo balončke v vodo, s tem povzročajo valovanje vode, otroci se ne zavedajo, da sami sebe veliko bolje zmočijo. Velikokrat iščejo pisane živalice in raznobarne igrače, da si zmočijo obraz. Škropljenje učiteljev je zagotovo eden izmed najzabavnejših delov ure, prav tako iskanje kamenčkov in različnih rekvizitov pod vodo.

Pri našem delu uporabljamo tudi veliko iger, ki nam pomagajo odpraviti strah pred vodo. Tako se igramo v vodi, ki je plitva, igre lovljenja in igre z žogo. Vsak od učiteljev svoje delo načrtuje in prilagaja glede na plavalno predznanje, gibalne sposobnosti in telesne značilnosti svojih učencev.

Žal pa se še vedno srečujemo z učenci, ki se v vodi v višini pasu več ne pustijo roba bazena ali učitelja. Delo s takimi učenci bi moralo biti individualno, kar pa žal ni mogoče, saj je po kriterijih oz. merilih na 8 neplavalcev en učitelj. Tako se vedno znova sprašujemo in borimo učitelji sami s seboj, komu naj posvečamo več časa, učencem, ki so željni vode in napredujejo z vajami, viden je napredek, ali naj se posvečamo učencu ali dvema, ki se oklepata učitelja ali roba bazena.

Velikokrat se znajde učitelj plavanja v nemogoči situaciji in z učencem, ki se ga oklepa, poskuša ostale učence pripeljati do naslednje faze prilagajanja ali celo do tehnike plavanja. Pogosto se sprašujemo, od kod izvira ta strah pred vodo, so to negativne izkušnje, je to privzgojen strah ali je le strah pred neznanim. Vsak učenec pa je zgodba zase in vsak učenec kot pri ostalih učnih predmetih »napreduje s svojo hitrostjo«.

Sama največkrat prevzamem skupino, ki je bila glede na svoje plavalno predznanje najslabše ocenjena. Pravimo da so popolnoma neprilagojeni na vodo, to pomeni, da otrok ne potopi glave in se ne uleže na vodo.

Delo s tako skupino je zelo naporno, pa vendar je trud poplačan, ko dva ali trije učenci iz skupine splavajo (govorimo o 10-urnem tečaju).

Vsekakor pa je trud poplačan in je veselje otrok in nas učiteljev še večje v šoli v naravi, ko vidimo, da so učenci, ki so bili popolni neplavalci, napredovali vsaj v prilagojenosti na vodo.

Pri svojem delu v 10-urnem tečaju namenim največ časa prilagajanju na vodo. Prav ta faza je tista, ki nam pripomore k poznejši pravilni tehniki plavanja.

FAZE PRILAGAJANJA NA VODO

3.1.1 PRILAGAJANJE NA UPOR VODE

- stojimo (najbolje v stoji razkoračeno) v vodi in z dlanmi vodo režemo ali tlačimo, potiskamo,
- stojimo v vodi in jo z rokami odrivamo na različne načine in različno hitro,
- stojimo v vodi z glavo obrnjeni k robu bazena, roke imamo v predročenu in se držimo za rob. Z rokami se odrivamo in pritegujejo, tako da ustvarjamo valove.

3.1.2 PRILAGAJANJE NA POTAPLJANJE GLAVE

- zadrževanje diha - najprej zadržujemo dih na kopnem, nato pa to storimo še z obrazom v vodi,
- stojimo v krogu in se držimo za roke, na znak se vsi potopimo. Ko glavo dvignemo iz vode, se še vedno držimo, voda naj sama steče z obraza, poskušamo doseči, da se učenci ne mencajo in ne skušajo obrisati obraza.

3.1.3 PRILAGAJANJE NA GLEDANJE POD VODO

- štejemo prste, stojimo v vodi, učenci potopijo glavo, učitelj jim kaže prste, ki jih morajo prešteti,
- pobiranje barvnega kamenčka (igrača) - učencu povemo, kakšne barve igračo mora pobrati z dna bazena.

3.1.4 PRILAGAJANJE NA IZDIHOVANJE POD VODO

- stojimo v vodi, v dlani zajamemo vodo in jo poskušamo z močnim izdihovanjem izpihati iz dlani,
- pihanje žogice, na vodni gladini plavajo žogice, ki jih skušamo odpihati do danega cilja,
- izdihovanje v vodo ob pomoči slamice; izdihovanje pod vodo s potopitvijo glave,
- ritmično navezovanje več izdihov, vsakič z vmesnim dvigom glave iz vode za vdih.

3.1.5 PRILAGAJANJE NA PLOVNOST

- stojimo razkoračeno v vodi, močno vdihnemo in počepnemo na dno bazena. Glavo sklonimo med kolena, kolena objamemo z rokami in se prepustimo vodi, da nas dvigne na gladino,
- mrtvak na hrbtu: globoko vdihnemo in se na hrbtu uležemo na vodno gladino.
- Razširimo roke in noge ter se prepustimo vodi. Ob tej vaji se velikokrat srečujemo s težavo, saj se učenci ne sprostijo dovolj,
- mrtvak na prsih: enako kot v prejšnji vaji, le da ležimo na prsih.

3.1.6 PRILAGAJANJE NA DRSENJE

- vlečenje čolna: razporedimo se v pare. Prvi hodi z rokami v odročenu dol skrčeno, roke ima oprte v pas in vleče za seboj drugega po vodni gladini. Učenec, ki drsi, lahko leži v prsnem ali hrbtnem položaju in se prvega drži za roke,

- drsenje iz hoje in teka: učenci naredijo nekaj korakov za zalet, se odrinejo od dna bazena in zadržijo v iztegnjenem položaju po vodni gladini. Roke imajo vzročene, glava je med rokami v vodi. Drsijo, dokler se ne ustavijo (puščica, raketa),
- drsenje na vodni gladini z odzivom od stene: učenci se odrinejo od stene in drsijo v iztegnjenem prsnem, hrbtnem ali bočnem položaju. Pred vsakim drsenjem spremenijo položaj rok: iztegnjene, pokrčene, ena iztegnjena, druga pokrčena,
- vrtiljak: učenci stojijo v krogu. Vsak drugi v krogu leže na hrbet/trebuh. Prvi v ritmu glasbe hodijo v krogu in vrtijo vrtiljak nekaj časa v eno in nato v drugo smer.

3.1.7 SKOK V VODO

Del učne ure, ki ga učenci imajo zelo radi in nekateri popolnoma pozabijo na strah pred vodo, je skok v vodo. Seveda učence najprej poučimo o nevarnostih ob skoku v vodo in o načinih, kako se lahko prepričamo, da bomo varno pristali v vodi.

Veliko učencev se znebi strahu pred vodo prav ob verižnih skokih v vodo, ko se držimo za roke in drug drugega potegnemo v vodo, to so t.i. domine. Skačemo seveda na noge. Zanimivi so tudi skoki s štetjem, ko vsi hkrati skočimo v vodo.

Skoke lahko popestrimo tudi z najrazličnejšimi rekviziti, kot so obroči in žoge.

3.2 UČENJE TEHNIKE

Učenje posamezne plavalne tehnike je ravno tako treba izpeljati postopoma. Učence postopoma učimo tehnike, najprej na suhem. Učimo zaveslaje in udarce posebej, kar pomeni, da učimo tehniko nog in šele nato tehniko rok. Vse te vaje, ki jih pokažemo in vadimo najprej na suhem nato ponovimo tako, da je del telesa, katerega tehniko učimo v vodi, del telesa pa na suhem. Tako učenci ležijo ob bazenu ali pa sedijo na robu bazena. Enkrat so v vodi roke, drugič noge. Temu sledi vaja razčlenjenega gibanja rok in nog v bazenu, ki poteka od plitve do globoke vode. Za te vaje uporabljamo različne plavalne pripomočke, v našem primeru najpogosteje plavalne deske in tube (črve). Šele nato se posvetimo vadbi usklajenega gibanja rok in nog in na koncu dodamo pravilno dihanje, ki je izrednega pomena za plavanje.

4 ZAKLJUČEK

Veliko potrpežljivosti in truda vložimo učitelji v tečaje plavanja, to delamo iz ljubezni do vode in z željo otrokom privzgojiti poseben odnos do vode.

Plavanje je med najcenejšimi športi, je dostopno široki populaciji in neomejeno tudi s starostjo. Zato bi želeli, da se učenci čim bolj zgodaj naučijo plavati, da se bodo ob in v vodi počutili sproščeno.

Učenci OŠ Beltinci imajo radi vodo, veselijo se odhoda na bazen in vsak dan komaj čakajo, da se odpravimo iz šole. Ne le voda, tudi prijatelji so tisti, ki naredijo plavalni tečaj še bolj zanimiv in je za učence to posebno doživetje. Je način pridobivanja prijateljstev in navajanje na samostojnost.

Literatura in viri

1. Jurak, G., Kovač, M. (1998). Morski konjiček, priročnik za učenje plavanja. Zavod za šport Slovenije.
2. Kapus, J., (2018). Priročnik za magistre in profesorje športne vzgoje ter učitelje in vaditelje plavanja. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

3. Kapus, V idr. (2002). Plavanje, Učenje. Ljubljana. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

JANJA ŠINKO

OSNOVNA ŠOLA GORNJA RADGONA

MUZIKALI IN IZVIRNE SLOVENSKE PRAVLJICE

Povzetek

Muzikali so v Sloveniji trenutno zelo modni, na našem prostoru poznamo izvirne slovenske muzikale in priredbe tujih. Tudi otroci muzikale zelo radi obiskujejo, saj se prepleta petje, igra in ples – elemente umetnosti, ki je otrokom blizu.

Pri svojem pouku književnosti sem z učenci pripravila več avtorskih muzikalov ali priredb. Izpostavila bi svoj avtorski muzikal, katerega vsebina je temeljila na izvirnih slovenskih pravljicah. Vključila sem okrog 150 učencev, ki so peli (pevski zbori), plesali in dramatizirali izvirne slovenske pravljice. Skupaj s starši smo pripravili kostume, sceno smo pripravili skupaj z učitelji likovne umetnosti na šoli.

Nastalo je avtorsko delo, ki smo ga na šoli pripravljali več mesecev, predstavo – muzikal smo pripravljali več mesecev.

Ključne besede: muzikali slovenske izvirne pravljice

MUSICALS AND SLOVENIAN FAIRY TALES

Abstract

Musicals are very fashionable in Slovenia at the moment, and in our area we know original Slovenian musicals and foreign covers. Children love to attend musicals, because they are intertwined with singing, play and dancing - elements of art that are close to children. In my literature classes, I have produced several original musicals or their covers with my students. I would like to set out my own musical which content was based on original Slovenian fairy tales. I included about 150 pupils who sang (choirs), danced and dramatized the original Slovenian fairy tales. Together with our parents we prepared costumes and the scene was prepared together with the art teachers. I wrote the text for the drama part, and some of the excerpts were created by the pupils themselves. The preparation for the copyrighted work had lasted for months. More than 20 teachers took part in the project and a great support from school management. MUZIKAL, entitled ALL OUR FAIRYTALES was excellently accepted by the audience. Students with different abilities, including students with learning difficulties performed in the musical and overcame stage fright. Parents said they hadn't expected their children to be so creative and perform like real actors. All the students of the department performed in the musical and gained invaluable experience in creating, performing and staging the musical.

Keywords: musicals slovenian fairy tales

1 UVOD

1.1 ZAKAJ MUZIKAL

Zadnjih nekaj let so zelo »IN« muzikali. Iz Amerike (New Yorka oz. Broadwaya) so začeli prihajati v Evropo ... London, Dunaj in tudi v Sloveniji so si v zadnjih desetih letih lahko ogledali nekaj izvirnih slovenskih muzikalov ali priredb, ki so prišle iz tujine. Avtorska muzikala, ki sta na naših tleh zelo odmevna sta zagotovo Cvetje v jeseni in Vesna.

Ker si želimo v slovenskih šolah zagotovo biti aktualni, v koraku s časom hkrati pa upoštevati učni načrt in smernice sodobnega pouka, sem se odločila, da v okviru pouka v 2. triletja (4., 5. razred)

2.1 TEORETIČNO IZHODIŠČE

Literarni model književne vzgoje na razredni stopnji temelji na kognitivnem modelu poučevanja književnosti, ki na koncu, ko je književno delo prebrano, interpretirano, razumljivo ... predvideva t. i. POGLABLJANJE DOŽIVETJA, ki je sklepna faza pouka in obravnave književnega dela, ko otroci literarno delo podoživijo in samostojno, kreativno poustvarjajo.

Metode za poglobljanje doživetja so lahko zelo različne, učenci lahko kreativno pišejo, izhajajo iz svoje domišljije, lahko likovno poustvarjajo (ilustrirajo), spremenijo konec, dodajo svoj del besedila, pišejo pesmi ... preoblikujejo besedilo. Možnosti je nešteto in so odvisne od učiteljeve kreativnosti, fleksibilnosti in sodelovanja z učenci.

3 OD IDEJE DO UPRIZORITVE

Z učenci pri pouku književnosti književni vzgoji obravnavamo izvirne slovenske sodobne in že nekoliko starejše pravljice, ki se od učencev počasi odmikajo zaradi sodobnega načina življenja tudi zaradi bralnega interesa. V prvem triletju otroci še radi posegajo po slikanicah, v drugem triletju imajo raje realistične pripovedi. Želijo si sodobnih, aktualnih zgodb, radi imajo glasbene pravljice in nekaj kar je nekoliko drugačno od že ustaljenih oblik, ki so jih navajeni.

Velikokrat pozabljamo na preteklost in življenje nekoč. Pozabljamo na ljudsko izročilo in na velike umetnike slovenske besede, edinstvene like in podobe, ki so nastale ob le-teh.

Nekaj desetletij nazaj smo otroci uživali, se vživljali v like, ki jih je v likovni podobi ustvarila Jelka Reichman, zato sem Jelko Reichman tudi povabila k sodelovanju. Velika umetnica, priznana slovenska akademska slikarka in ilustratorica svetovnega slovesa se je mojemu povabilu odzvala. Obiskala sem jo na njenem domu v Ljubljani, ki je edinstven, kot da bi stopil v velik muzej igrač. Predstavila sem ji scenarij in ji povedala, da bo v vlogi babice sodelovala v otroškem muzikalu in se v predstavo vključevala skozi posnetke. Zamisel ji je bila všeč. Nato smo z učenci predelali literaturo in se lotili dramatizacij. Sodelovali so vsi učenci v razredu – oddelku. Tudi učenci, ki imajo večje učne težave. Skupaj smo ustvarjali dramatizacije in poustvarjali ter dodajali lastne odlomke. Učitelja šolskih pevskih zborov sva učence učila pesmi, ki vsebinsko ustrezajo pravljicam ali so del glasbenih pravljič. Vključili so še drugi učitelji, ki so pomagali soustvarjati sceno, kostume, programski list in drugo. V projekt so se aktivno vključili tudi starši, ki so soustvarjali kostume ...

Začele so se aktivne in intenzivne priprave, skupaj z učenci smo ustvarili scenarij.

V mesecu decembru smo uprizorili božično obarvan muzikal in slovenske pravljice, ki smo jih priredili, aktualizirali so skozi pripoved dedka in babice oživele.

Na projekt smo izjemno ponosni in omenjenemu projektu so od vse od leta 2013 do leta 2019 sledili še mnogi muzikali.

Učenci jih imajo zelo radi, uživajo ob nastajanju le-teh. Presežejo sami sebe, poustvarjajo, ustvarjajo, so zelo aktivni in ustvarjalni in se zelo veselijo same predstave. Na ta način krepijo samozavest, nastopajo.

Izpostavila bi poseben primer dečka, dislektika, ki je imel velike težave z branjem scenarija. Skozi besedilo se je prebijal z veliko težavo, ko se je po velikih težavah svoj del besedila naučil, se je zanj začelo vživljanje in svoj del je odigral igralsko na zelo visoki ravni. Igra je bila izjemna, odlična in nato je začel nastopati tudi na drugih šolskih prireditvah. Deček je ob pomoči in določeni stopnji prilagoditev odkril svoj talent, se začel igralsko udeleževati in je odkril, kljub določenim omejitvam, svoj talent.

Odkrivanje talentov pa mora biti ključna naloga vsakega učitelja.

4 PRILOGA: SCENARIJ

VSE NAŠE PRAVLJICE

Osebe:

Gal in Ana; dedek Valentin, Jelka Reichman

Glavno dogajanje: POGOVOR V DRUŽINI, scena: domače ognjišče, miza, stoli, gugalnik, skrinja oz. polica s starimi knjigami, na mizi šah in računalnik.

DOGAJANJE V DRUŽINI:

1.4. Vse naše pravljice, OPZ 4. 5. razred

Dedek : (bere pravljico, V OZADJU GLASBA, KI SE NADALJUJE S PRVE PESMI) ... In zagotovo živita še danes, tam nekje za devetimi gorami, za devetimi vodami, na snežnem gradu in vsi so srečni...

Gal: Dedek, ti najlepše pripoveduješ pravljice.

Ana: Ja, dedek, tako resnične se zdijo. Mamica jo zvečer pove tako na hitro; pravi, da je že utrujena, ti si pa vzameš čas in jo tako lepo poveš.

Gal: Dedek, kaj ko bi danes, ko imamo čas prelistali knjige, ki sva jih imela z Ano najraje, ko sva bila še majhna.

Dedek: Z veseljem, starši se vse premalo zavedajo koliko dajo otroku, če mu zvečer, preden gre spat, preberejo pravljico, ga stisnejo k sebi in ga nežno pobožajo z očmi... (pomisli) Kaj pa, če še prej pokličemo babico?

Gal: No pa dajmo, kar po skajpu.

JELKA REIHMAN (1. VIDEO) : Gal, Ana, kako sta, je dedek Tinček poskrbel za vaju, saj nista lačna? Je zakuril? Prav se še slišimo, zame ne skrbite jaz sem super. Imejte se lepo.

2.4. OTROŠKI PEVSKI ZBOR 1. Razred _____

3. 4. Gal in Ana sama na odru, v sobi:

Gal: Pogledaj Ana, Pestrna. Kdo jo je že zapisal?

Ana: France Bevk vendar, ta je bila moja najljubša. Uboga Nežika, kako hudo ji je moralo biti, ko je morala s petimi leti oditi iz toplega materinega objema k neprijaznim Mejačem, pazit malo Maričko.

Gal: To je bilo nekoč nekaj običajnega. V tistih časih so imeli otroci samo doma narejene igračke, fantje so si izdelali piščalke.

Ana: Deklice pa so se igrale s punčkami iz cunj.

Z njimi so preživljale dooolge dneve, ko so bile njihove mamice na dnini. Danes pa naše punčke iz cunj rešujejo življenja otrok v Afriki in prav letos smo petošolci sodelovali v Unicefovem projektu punčk iz cunj, darovali bomo punčke, ki smo jih izdelali, zbran denar bo namenjen nakupu zdravil za otroke v Afriki.

Gal: V tem razpisnem decembru je prav, da pomislimo tudi na tiste, ki nimajo ničesar, niti zdravil in hrane, vsak izmed nas bi se moral kdaj pa kdaj zamisliti in nameniti kak drobiž, čeprav je tudi v naši domovini vedno več lačnih otrok. ... Ves čas imam v mislih otroke iz Levega devžeja.

Ana: Jaz pa imam ves čas v mislih malo Nežiko, ki se je igrala s Pikapolonico.

4.4. ODLOMEK PESTRNA (odlomek)

(Deklica stiska k sebi punčko iz cunj.)

Pikapolonica, moja Pikapolonica. Pridna in tihcena sem bila, cel dan. Čakala sem mater, ki so šli na dnino, pa so se vrnili zmučeni od dela in mi naredili punčko iz cunj. Cel dan sem čakala in dan je bil dolg. Mati so stopali čez brv in se vračali domov. Vsak korak so bili bližje in prišel je tisti trenutek, da stečem k njim, se stisnem h krilu in vsi skupaj s Petrčem sedemo k mizi in povečerjamo tanki kos kruha, skozi katerega lahko opazuješ, kako tam za obzorjem zahaja sonce. Tudi Peterč je pozno prišel s paše....

Oh Pikapolonica, moja Pikapolonica.

Jutri pojdeva k Mejačem, pazit malo Maričko. Boš videla, ne bova več lačni, Mejačevi so bogati kmetje. Tam nama ne bo hudega.

Moja Pikapolonica.....

Zapoje pesem: _____, (ko začne Daša peti, flavti ne igrata.)

(Deklica se usede na klop in močno stisne k sebi Pikapolonico, odide v zbor.)

Spremljava: NUŠA, EVELIN (flavta, ljudska pesem, odideta z odra.)

5.4. Matic: Harmonika, ljudska _____

6.4.

Ana: (v rokah drži zgodbo Pajacek in punčka)

Zelo priljubljen mladinski pesnik in pisatelj Kajetan Kovič, ki je preminil pred dobrim mesecem, je zapisal zgodbo Pajacek in punčka.

Gal: Naša babica nam zagotovo pove kaj o pisatelju in deklici, ki je živela sama in šivala pajacke.

7.4. JELKA REICHMAN: Sodelovanje s Kajetanom Kovičem in njene ilustracije. VIDEO 2

Gal: Poglej Ana, Maček Muri in Piki Jakob.

Ana: Kako ju imam rada. Dajva, zapojva. Grem po dedka, on zna pesmice Kajetana Koviča tudi zaigrati na kitaro.

pesmi:

8.4. OTROŠKI PEVSKI ZBOR 2., 3. RAZRED

- Muca Maca, SPREMLJAVA TINE s kitaro

- Kje živi pravljica, spremljava Kristjan pri klavirju

OTROŠKI PEVSKI ZBOR 4., 5. RAZRED

-Maček Muri, spremljava Tine s kitaro

- Piki Jakob, spremljava Kristjan pri klavirju, solistka Ana

9. 4.

Ana: Poglej, poglej, nagajivi škratki Svetlane Makarovič. Škrat Kuzma.

Gal: Joj beživa, ti škratje nama znajo poredno ponagajati, sošolcu so začarali, da je imel vso slovenščino v matematičnem zvezku. Učiteljica je bila tako jezna...

(Na oder prikorakajo trije škratki, ki že nagajajo eden drugemu in se zmrdujejo. Pevski zbor po odpeti pesmici odide s prizorišča.)

(Po odpeti pesmi pridejo vsi škratje, ki se pogovarjajo, smeji, vrtajo po ušesih, gledajo... skratka so zelo nekulturni, gredo nagajat publiki...

10.4. ŠKRAT KUZMA DOBI NAGRADO 1. del

11.4. OTROŠKI PEVSKI ZBOR 2., 3. RAZRED Čisto Čisto tiho (OPZ PO ODPETI PESMI ODIDE Z ODRA).

12.4. ŠKRAT KUZMA DOBI NAGRADO 2. del (IGRA IN PLES PETOŠOLCEV)
PLES HAPPY (ŠKRATJI PLES)

13. 4. ANA (BERE ODLOMEK IZ KNJIGE Zvezdica Zaspanka):

NA ODRU SE JI PRIDRUŽITA DVE ZVEZDICI IN JI REČETA, DA ZASPANKE SPET NI NIKJER...

ANA: Zvečer, ko se mi počasi odpravljamo spat, se na nebu zvezde zbude. Pomanejo si oči, iz belih meglic si natočijo rose in si v njej umijejo svetla lica. Počešejo si srebrne lase, potem pa se odpravijo vsaka na svoje mesto na nebu...

Danaja: ZVEZDICA 1: Zvezdica Zaspanka je spet zaspala.

Evita: ZVEZDICA 2: Zvezdice Zaspanke spet ni, spet bo vse narobe na Zemlji.

Danaja: Svetimo, svetimo zvezde srebrne. Spanec oči naj otroku zagrne. Svetimo, svetimo zvezdice zbrane, varno mornarji plujo naj v pristane.

Evita: Svetimo, svetimo, zvezdice z neba. Pesniku rima naj teče kot treba, pesmi vesele naj bodo, ne črne. Svetimo, svetimo, zvezde srebrne.

Vse tri: LE KJE SI ZVEZDICA ZASPANKA, odideta v zbor,
(glasba iz ozadja – balet)

14. 4. Baletna točka: GLASBENA ŠOLA GORNJA RADGONA

Nastopajoči: _____

15.4. (Dedek in Gal igrata šah, Ana si čisti violino...)

GAL: Misliš je res vse narobe na Zemlji, ker kakšna Zvezdica zaspí?

ANA: O marsikaj je narobe, ker so ljudje lahkomišelní. Uničili so naš planet, sedaj bodo pa še celo vesolje.

DEDEK: Sta se danes že kaj učila, sta vadila vajine inštrumente?

GAL: Dedek, danes pa se res ne bova učila, danes beremo, tudi to je učenje.

ANA: Vadila pa nisva še nič. Učiteljica mi je dala zelo težko skladbo, vem da bom morala vaditi čez praznike, da bom lahko nastopila na koncertu.

GAL: Tudi jaz bom malo vadil (razgrne zaveso pred bobni, malo se muči in reče), Ana se spomniš Talentov, kako dobro je šlo Simonu, kdaj bom jaz tako dober.

ANA: Ja če boš toliko vadil...

GAL: (ŠE MALO ZABOBNA IN SE ZAMISLI)...

Iz zaodrja pride Simon Škrlec, prosi Gala za palice in začne igrati,

Gal pogleda in si pomane oči.

16.4. Simonova točka

17.4. MLADINSKI PEVSKI ZBOR: BURN s Simonom

Zadnje dejanje v družini:

18.4. VIOLINE - TRIO VIOLIN BOŽIČNA

19.4. Otroka okrašujeta božično drevo (TAKO DOLGO DOKLER IGRAJO VIOLINE)

DEDEK: December je najlepši čas v letu, vsi smo skupaj pri domačem ognjišču in nekaj pričakujemo, vsi si želimo sreče, zdravja in vsak zase še kaj malega.

ANA: Tako je dedek, danes je božič. Jaz ti želim, da si vsako minutko nasmejan in poln tvojih unikatnih domislic .

GAL: In, da nama kljub temu, da sva že velika, še bereš zgodbe.

DEDEK: Z babico vama z veseljem prebirava pravljice, (v ozadju se sliši klavir in traja tudi med videom Jelke Reichman)

kajti vse naše pravljice s papirja nam bežijo, junaki njihovi med nami oživijo, vse naše pravljice zaklepamo v svet zase

ANA ZAPOJE: Na vratih piše le, ni vhoda za odrasle.

GAL: Babica, GOSPA JELKA REICHMAN

IN KAJ NAM ŽELITE VI?

20.4. JELKA REICHMAN:

Pozdravi otroke iz Gornje Radgone, jim zaželi lepe prihajajoče praznike in konča z mislijo:
VSAKA PRAVLJICA SE LAHKO URESNIČI, SAMO VERJETI MORATE.

5 ZAKLJUČEK

Vsem učiteljem želim sporočiti, da naj premorejo dovolj poguma, da premikajo meje, uberejo svojo pot in znajo najti talent v vsakem otroku tega sveta.

Literatura in viri

/

MIROSLAVA ŠKOBERNE

OŠ XIV. DIVIZIJE SENOVO

PO JEZIKU SPOZNAMO MODROST, PO BESEDAM UČENOST

Povzetek

Šola je vsak dan bolj prostor priložnosti in izzivov; raste z nami in mi z njo. Rada bi vam predstavila, kako nas je povezala poezija. Učence v posameznih oddelkih sem postavila v vlogo pesnikov z različnimi prijemi. Tu in tam sem sama napisala kakšno pesem, tudi na prošnjo in takrat sem vedno pomislila na Pavčkovo Pesem po naročilu. Ni bilo enostavno, enake poti ne smem ubrati pri delu z učenci. In nisem. Še sebe sem presenetila, ko sem devetošolce okarala v verzih. Tišina. Ura je stekla v sproščenem pogovoru. Sprejela sem izziv, da jim napišem pesem. In sem jo. Ker sem poučevala vsaj po en oddelek od 6. do 9. razreda, se mi je seveda porodila ideja, da bomo začeli pesniti v vseh oddelkih ob primernem času, snovi. In zgodilo se je. Učenci so me zelo presenetili: uspešno smo iskali rime, kovali prve skupne verze, jih povezali v pesmi. Ustvarjanje se je zgodilo. In v tem je bila modrost jezika, v besedah, ki so porodile nove in nove, pa učenost

Ključne besede: poezija, pesem, ustvarjanje, jezik, vrednote

WE LEARN WISDOM BY LANGUAGE AND SCOLARLINESS BY WORDS

Abstract

School has become a place for opportunities and challenges; it grows and so do we. I would like to present you how poetry has connected us. The students in classes were assigned the roles of poets with different attitudes. Now and then I myself wrote a poem or two. First on different occasions, sometimes on a request and then the poem »Pesem po naročilu (An ordered poem)« written by Tone Pavček came to my mind. It was not an easy task, and therefore I realized that the process of writing should not be the same with my students. And it was not. I was very surprised when I scolded my nine grades in rhymes. Nobody spoke for a while. A relaxed conversation started the lesson and it went on and on.

As I was teaching classes from 6 to 9 an idea came to my mind. My intention was to write poems in all classes at the appropriate time and learning contents. And it happened. The students surprised me in a positive way: we looked for rhymes, forged first verses and connected them into poems. The creation happened. And that is the wisdom of language; in the words that lead to new and new words lies the scholarliness.

Keywords: poetry, poem, creation, language, values

UVOD (NEKOLIKO DRUGAČE)

Tebi, Senovo
Megla se vije po kotlini tihi,
Senovo naše se pod njo prebuja.
Skrbi ta misel temna več ne vzbuja,
srce mi polnijo veseli stih.
Srebrno bela breza me pozdravi,
slapov pršenje mir ljudem ponuja,
pod njim pa knap spominov kup obuja
in vnukom svojim o življenju pravi.
Veriga hribov, pridi moj prijatelj,
lepota kraja, pojdi zdaj za mano,
popeljem te v vseh lepot omamo.
Glasove narave najde skladatelj,
morda odkrijem kje kaj nam neznano,
zato pa kraju pišem jaz predano.

Uvod predstavlja sonet. Spada v tisti del mojega ustvarjanja po naročilu, a sem ponosna nanj, saj sonet ni tako enostavna pesniška oblika. Z njim sem vam povedala, da prihajam s Senovega, kraja z bogato dediščino. Senovčani smo prepoznavni po prijaznosti, delavnosti in po kulturnem udejstvovanju. Šola je močno vpeta v okolico in prepoznavna po svojem delu na področju kulture, smo namreč KULTURNA šola, smo pa tudi UNESCO, ZDRAVA, EKO šola. Teče pa drugo leto od našega pristopa k projektu Rastoča knjiga. Dolg je seznam lokalnih ustvarjalcev, prepoznavnih v slovenskem in širšem okolju. Morda se bo kdo izmed učencev, ki so v lanskem šolskem letu začeli pisati pesmi, razvil v pesnika. V tem, pa tudi v dejstvu, da smo spisali številne pesmi, vidim nadgradnjo vzgojno-izobraževalnega dela, vidim obogatitev vsebin in pristop, ki ponuja še številne priložnosti. V naše osnovno poslanstvo lahko vtkemo zanimive vsebine, pomembno je, da spodbujamo ustvarjalnost, kritično mišljenje in širimo obzorja. Vse tisto znanje, ugotovitve, sklepi, do katerih pride učenec z lastno izkušnjo, ima trajno in žlahtno vrednost. Gotovo gredo z znanjem kot vrednoto tudi ostale vrednote, ki jih morajo učenci ponotranjiti in jih preprosto živeti. Skozi pesem ustvarjalci besede izražajo svoj pogled na svet, razkrivajo čustva, pišejo o odnosih, predvsem pa nas bogatijo in v nas puščajo sled. Tudi učenci jo. Vsak s svojo zgodbo. Dotaknili so se me mnogi verzi, razmišljanja učencev, občutki. Slovenščino kot predmet, še bolj pa kot jezik, sem imela priložnost spoznati v novi luči. Ustvarjati v jeziku, ki je tako poseben, za tujce tako težak, a tako edinstven v svojem razvoju, je preprosto lepo in nujno. To je naša dolžnost do vseh, ki so mu postavili temelje, ki so ga postavili ob bok evropskim jezikom in vsem, ki se trudijo ohraniti ga v vsej lepoti, v vseh danostih. Jezik je živ, posebno noto mu dajo mladi ustvarjalci. V šoli pa imamo vse niti v rokah, da jim damo vzgled in zagon. Naj zaključim svoj uvod z nekaj verzi Pavčkove pesmi, ki sem jo že omenjala v povzetku:

Lejte, saj bi vam pesem dal,
lejte ,saj bi jo zgnesti znal
s temi usti, s temi rokami,
pa kaj bi jo štulil med vas,
ko pa je vendarle vaš čas,
in ste vi sami

najlepša in najbolj ta prava pesem.

In tako so moji učenci postali pesem. Kako so stopili v svet lastne poezije? Vse te njihove poti in potke sem speljala v pouk, razredne ure, recitacijski krožek, literarne natečaje in UNESCO projekt Tabor ustvarjalcev dobrih vesti.

1 Z USTVARJALNIMI NALOGAMI PESMIM NASPROTI – 6. RAZRED

Poučevanje šestošolcev je zahtevalo polno mero potrpežljivosti, prilagajanja, iznajdljivosti, dobre volje in res mirnih živcev. Bilo je kar nekaj učencev s posebnimi potrebami, z odločbami. Ob vsakodnevni pripravi na pouk in razmišljanju o motivaciji, o načinu podajanja snovi, o preverjanju doseganja standardov znanja je bilo potrebno pripravljati tudi izročke. Vedno sem se spraševala, kako bo reagiral ta ali oni učenec, ko česa ne bo razumel, ko ne bo mogel slediti, ko bo glasno branje,... Pri obravnavi poezije sem bila nekako bolj mirna. Optimistična. Besedila so prijetna, kratka, pa še možnosti razumevanja poezije/pesmi je več. Veselila sem se njihovega odziva, misli o tem, kaj pesem sporoča. Skozi voden pogovor so učenci pokazali interes za branje pesmi, lepo so reševali pripravljene učne liste ali naloge v samostojnem delovnem zvezku. Korak za korakom smo prišli do ustvarjalnih nalog. Najprej smo iskali rime na dano besedo in se skupaj veselili, koliko je le-teh. Naslednji korak je bil, da so rimane besede zapisali kot konce verzov in jih nato smiselno dopolnjevali. Seveda je bilo takoj jasno, kakšne razlike so med učenci, tako v besednem zakladu kot tudi v domišljiji. Diferenciacija je potekala tako, da so nekateri učenci poskušali ob moji pomoči le napisati nekaj verzov, četudi okornih. Ob tem sem jih spomnila, da je tudi pesnik Dane Zajc začel z okornim stihom, a prav tega ni nikoli pozabil. Drugi učenci pa so dobili nalogo, kjer sem jim zapisala konce verzov iz prej sestavljene pesmi in so jih dopolnili v pesem. Koliko različnih pesmi. Ob branju so res uživali in nekateri že vprašali, če bodo morali napisati svojo pesem. Dogovorili smo se, naj poskušajo, morda z verzom, dvema in gotovo bo komu uspelo napisati pesem. Izbrala sem dve izmed nastalih, ki sta mi res, pa naj se sliši kot oguljena fraza, pobožali dušo.

Sonce sije samo za naju,
pusti, da greje le naju.
Rože rastejo le za naju,
pusti, da cvetejo kot v raju.
Če je ljubezen večna,
sva midva srečna.
Slovenščina je najlepši jezik,
kar jih poznam,
je težka in lepa,
zato nikomur je na dam.
V besedilih ni slepa.
Zelo rada jo imam
in rada se z besedami igram.

Hana Zagorc, 6. a-razred

Ob teh dveh pesmih smo ponovili in utrdili pesniška sredstva. Učenka je namreč zelo lepo uporabila primero ali komparacijo, okrasne pridevke, poosebitev in nam razložila, kaj je hotela sporočiti z eno in kaj z drugo. To pa je bilo tudi izhodišče za obravnavo domačega branja. Šestošolci so prebrali poljubno pesniško zbirko, si izbrali pesem in jo predstavili sošolcem. Lahko so predstavili lastno pesem. Uspelo je. Nekaj učencev je pogumno stopilo

pred tablo s svojimi prvimi pesniškimi poskusi. Poimenovali so tudi sredstva pesniškega izražanja. In kaj me je najbolj presenetilo, navdušilo? Na preverjanju znanja so navedli primere rim, okrasnih pridevkov in celo komparacij iz sošolčevih pesmi večkrat kot iz obravnavanih po učnem načrtu.

2 MAJ Z MAJNICAMI – NAVDIH SEDMOŠOLCEM

Po uspehah pesniških poskusih s šestošolci sem sproščeno in z dobro motivacijo nadaljevala pri sedmošolcih. Pri obravnavi pesniškega sklopa smo si vzeli čas za Toneta Pavčka in njegovo zbirko Majnice, fulaste pesmi. Uvrstila sem jo med obvezno domače branje. Pogovor je tekel o mladih, o ljubezni, o nerodnosti, predvsem pa o vrednotah. Drobtinice namreč kar ponudijo teme za pogovor o življenju, o tem, kako dosežemo cilje in kako gledamo na svet okrog sebe. Začeli smo s poustvarjanjem: učenci so pisali misli, pisali so drobtinice, nastala pa je tudi prava pesem Vrednota. Moram jo deliti z vami.

Vrednota je družina,
ki ti v življenju daje krila.
Vrednota je prijateljstvo,
ki v življenju je bogastvo.
Vrednota je zdravje,
zato nazdravimo na zdravje!
Vrednota je ljubezen,
ki zagotovo ni bolezen.
Vrednota je vse, kar je lepo
in ti v življenju ni hudo.

Denis Lužar, 7. b-razred

Učenčevi verzi so kar klicali po pogovoru. Vsak je imel svoj pogled na posamezne vrednote in tako smo razpredali o pomenu, zavetju družine, o zdravju in kaj vse prizadene nekatere, koliko pomeni lepa beseda, prijaznost. Porodila se je ideja, da napišemo verze v pesem z akrostihom. Kaj smo spisali?

Pogledal je v daljavo in videl iztegnjeno roko.
Ritem njegovega srca je ponorel.
Izrekel je besedo, ki je ustavila čas.
Jaz sem bogatejši, ti srečnejši.
Aforizem bova napisala.
Zrla si bova v oči. Tam piše, kar šepeče srce.
Naj bo svet lep, živimo le v njem.
Oprosti je čudovita beseda.
Strpnost je objem drugačnosti.
Toplina je objem radosti.

Učenci 7.a-razreda

Učenci so se trudili iskati posamezne vrstice na zahtevano črko in zapisali smo večini ali pa vsem najljubši verz. Nad vsebino med pisanjem sploh nismo bili pozorni in ko smo prebrali celoto – aplavz. Kakšno sporočilno vrednost ima pesem! Ob vsakem stihu smo imeli toliko priložnosti za pogovor, za podoživljanja; tudi o literarnih delih, ki posegajo po posameznih temah iz pesmi, smo govorili. Aktualizacije se mi zdijo nujne, učenci morajo govoriti, biti kritični, se odpreti, pogledati problemom in izzivom sodobnega sveta v oči.

Dotaknili smo se tudi prednostne naloge šole, izbrali smo namreč vrednote, kajti šola ima močno vzgojno plat. Pouk književnosti pa odpira zanimive, včasih pereče, včasih prav milozvočne teme za strpen dialog. Tudi pravega dialoga se moramo naučiti; ni dovolj, da poslušamo, pomembno je, da se slišimo. Zelo pogosto to povem učencem in sedaj že vem njihov odgovor na moje vprašanje, če so me slišali.

3 MOJA PESEM – IZZIV ZA OSMOŠOLCE

Če bi me kdo vprašal, v katerem razredu je najbolj »in« snov v osnovni šoli, bi brez pomisleka rekla, da v osmem. Romantika, realizem, odvisniki, opravičilo, intervju. Zelo poučne, zelo pomembne, zelo življenjske teme. Povrhu tega pa še odlični osmošolci, pravi užitek. Vse je šlo po načrtu, solidno znanje, iskreni pogovori, dogovori, sproščene ure. Kaj naj jim pripravim, da gredo višje? Pri obravnavi Grafenauerjeve pesmi Življenje smo se zapletli v razprave, o življenju, seveda. Mimo vrednot ni šlo. Osmošolci so pokazali veliko mero strpnosti, razgledanosti, odgovornosti in razgrinjali svoja razmišljanja o minljivosti in vrednosti življenja.

Od njih sem želela več, želela sem, da se preizkusijo v pisanju poezije. Nepričakovan izziv. Vanj smo zagrizli z razmišljanjem, kaj njim pomeni poezija, kaj je vse poezija v prenesenem pomenu besede? Katere asociacije ponudi? Prebrala sem jim svojo pesem z akrostihom.

Poezija se dotika src nežno.
Objema rahlo, a nikoli bežno.
Energijo trosi, upanje razliva.
Z nami potuje in z nami diha.
In ko te v svoj vulkan potegne...
Je čas, da se pesem kot lava razlije.
A pod pepelom je prst – nova brst.

Sledile so naloge:

1. Izberi verz, ki se te je najbolj dotaknil in utemelji svojo izbiro.
2. Kako bi ti zapisal verz po mojem 5. verzu, torej 6. verz?
3. Katera slogovna sredstva prepoznaš, kako bi jih razložil?

Zelo sem bila radovedna, kaj mi bodo povedali, saj se močno zavedam, da je interpretacij pesmi več, vsak kaj razume po svoje. In v tem je čar.

1. Največ učencev se je najbolj dotaknil verz In ko te v svoj vulkan potegne. Razumeli so ga, kot neustavljivo željo po pisanju, po izpovedi. V njem so videli moč besede, še bolj pa dejstvo, da po začetku pisanja poezije s tem nadaljuješ, da si kot v vulkanu, ki bo vsak čas »povedal« svoje. Zastavila sem jim retorično vprašanje: Je sedaj vaš čas?

2. Učenci so mi povedali, da bi nadaljevali tako, da bi sporočali, da so v vrtincu življenja, da so zaljubljeni, da želijo nekaj povedati, da imajo veliko načrtov, idej.

Spet vprašanje: A niso to teme, o katerih bi spisali krasne verze?

3. Prepoznali so vsa pesniška sredstva, ki jih moja skromna pesem premore: poosebitev, primero, metaforo, stopnjevanje, nasprotje. Večino ciljev smo realizirali, ostane še ustvarjanje.

Učenci so me presenetili s svojimi osebno izpovednimi pesmimi, ki pa jih niso želeli deliti s sošolci. Morda sem s tem dosegla še največ. Izpovedali svoja čustva, na papir dali del sebe, se odprli. Četudi so pretiravali v svojem pisanju, sem spoznala občutljivost mladih src, stiske ob šolskem delu, ... In prav šolsko delo, šola naj bo tema pesmi. Ker se je bližalo tekmovanje iz znanja matematike, smo skupaj kovali verze z matematičnimi izrazi.

Moj spomin je prava beležnica,
le da ne bo mimobežnica.
Morda se bom v krogu vrtel,
a kote bom pa že prav seštel.
Kvadrat se zdi mi pravokotnik,
še malo – pa nastal bo trikotnik.
Sem v aritmetiko krepko zaoral,
takoj pravi mojster sem postal.
Algebra me je na cedilu pustila,
zato je solza utrujene oči orosila.
Prizma, piramida, kocka, valj,
če nisem matematični kralj!
A nikoli ne bom kot robot,
ne maram delovnih sobot.
Skiciral sem kocko na kvader,
vem, moj poklic bo iskan kader.
Nazadnje izgubil nekje sem razliko
zahteval bom svojo pravico – repliko.
Mučenje na kvadrat –
se v kotu oglasi brat.
V ravnini točk je dobro skrit paralelogram.
V zmešnjavi pozabil sem še na instagram.

Učenci 8.a-razreda

Naslednji dan, ko ni bila na urniku slovenščina, pride k meni učenec z listom in pove, da je napisal pesem. Krasno!

V šoli je zelo velik stres,
nihče ne more reči, da ni res.
Domače naloge so včasih prave nadloge,
če rečeš, da ti jo je slučajno pojedel pes,
učitelje zagrabi pravi bes.
Ko učitelj vzame moj mobi,
v zagovor rečem: mobi je moj hobi.

Samo Omerzu, 8. a-razred

Prav prisrčno sem se nasmejali tem stihom. Povedal je, kot je začutil. Ob vseh njihovih pesmih sem začutila njih, moje mlade ustvarjalce.

4 JEZA IN SLABA VEST – SKOZI PESMI Z DEVETOŠOLCI

Prav devetošolci so bili tisti, ki so me potisnili na zadnjo stopničko – pri njih je padla odločitev, da bomo delali na poeziji. Bil je literarni natečaj, vezan na snov v 9. razredu. Dobila sem dober občutek, da bom lahko prebiralala lepe spise. Nič. Veliko razočaranje. Kar verzih sem jih okarala, čisto spontano. Učenci pa niso videli/slišali moje jeze, ampak so slišali uvod v pesem. Lahko bi rekla, da so me potegnili za jezik in obljubila sem jim, da jim bom napisala pesem o tem, kako se počutim, kako vidim njihov odnos, njihovo delo. Še isto popoldne so besede kar vrele iz mene, naslednji dan pa ponosno pred razred. Onemeli so. Pesem je res bila malo satirična, zbadljiva, a resničen odraz mojega videnja. Stekel je dolg pogovor, prigovarjanje in seveda je sledila napoved dela – pisali bomo poezijo. Malo sem

jim pihala na dušo, da bo valeta in bi bilo prav, da je res njihova, da je nekaj izvirnega. Sprejeli so izziv, jaz pa čakanje. Obrestovalo se je. Ampak še isto uro, tik pred zvonjenjem reče eden od učencev, da je samo zame nekaj napisal. Zvonca nismo slišali, smo pa prebrali tole:

Učiteljca, jaz danes pišem pesem za vas.

To delam prvič, upam, da ne ostanem brez las.

Včasih bil sem nagajiv učenec vaš,

zato ne pričakujte nekaj »baš«.

Dalmatin in njegovo življenje

bilo je pravo trpljenje.

Rad naglas je povedal svoje mnenje,

tudi če se je potem slišalo grmenje.

Prevedel nam je Biblijo,

piše o veri,

za zaprtimi dveri.

Napisal naj bi pesem za natečaj,

pa sem odprl dušo na stežaj.

Tilem Dimc, 9.a-razred

V naslednjih urah, ko smo obravnavali posamezne pesnike in njihova dela, smo se pogosto vračali na Tilnovo in mojo pesem. Utrdili smo literarno teorijo, slogovna sredstva, bogatili besedišče. Učenci so skozi lastno izkušnjo – biti pesnik – še bolj cenili slovensko književnost in mojstrstvo ustvarjalcev. Spisali so program valete. Tudi pesmi so bile v njem. Na besedilo ene od pesmi učenca smo slišali posebno izvedbo.

Moram poudariti, da je izkušnja tovrstnega dela res posebna, znanje oplemeniteno in učenci ustvarjalni. Ure so bile tako pristne, tako drugačne. Šola pa ni le pouk, življenje in delo v njej bogatijo številne dejavnosti. Vrsto let koordiniram UNESCO projekt, ki je 3-dnevni, in v program zadnjega smo vpletli rdečo nit Vrednote. Izpostavila bi rada le del našega druženja – srečali smo se mentorji in učenci iz osmih slovenskih šol. Na literarni delavnici smo spisali glasilo Poezija vrednot. Vsaka šola je izbrala svojo črko in na to iskala vrednote. Le-te so nato povezali v verižno pesem, v miselni vzorec lepih misli, v haiku. Naj delim z vami nekaj od napisanega.

Poljub je utrinek – ujemi ga.

Poljub je toplina – občuti jo. .

Poljub je kot avto – spelji ga.

Sreča je zdravje – varuj ga.

Sreča je znanje – plemeniti ga.

Poljub je žarek – sledi mu.

Poljub je kot ura – ustavi ga.

Poljub je kot šola – izogibaj se ga.

Sreča je mladost – uživaj v njej.

Sreča je tabor na Senovem – pridruži se.

Udeleženci 12. UNESCO tabora na Senovem

5 NA ODER S SVOJIMI PESMIMI

Kot mentorica recitacijskega krožka sem pripravljala proslavo ob dnevu državnosti in obenem ob koncu pouka. Z učenci smo sestavljali program. Prednostna naloga šole je bila prežeta z vrednotami in še, kot vsa leta doslej, veliko pozornost smo namenili dediščini – kulturni, naravni, tehniški. Želela sem zaključek šolskega leta prav v tem slogu. Odločila sem se za narečja in običaj košnje. Besedilo, kako so kosili na roke, katero orodje so uporabljali in kako so ravnali s senom v primeru dežja, smo posneli v sedmih narečjih z avtohtonimi prebivalci – govornica je bila res žlahtna, balzam za ušesa. Zbor je zapel pesmi na to temo, manjkal ni harmonikar. Čisto za konec pa smo priredili besedilo na Janez, kranjski Janez in

ga vsi, nastopajoči in tisti v dvorani, zapeli. Tako smo tudi zaključili naše letoletno ustvarjanje.

To pa ni bila edina prireditve, kjer bi učenci lahko predstavili svoje delo. Pesmi so recitali ob priložnostnih prireditvah. Izpostaviti pa moram dan poezije. Obeležili smo ga namreč tako, da so učenci prebiralih svoje pesmi. Če nam bo uspelo še korak više – izdaja pesniške zbirke – bo delo še oplemeniteno.

ZAKLJUČEK

Dodane vrednosti in vsebine v sodobni šoli so izziv in obveza obenem. Pri svojem delu, katerega del sem danes predstavila, vidim doprinos na vsaj naslednjih segmentih:

- učenci so dobili navdih za pisanje in o sebi, problemih spregovorili drugače,
- pesniška sredstva so spoznali, utrdili, nadgradili ob svojih delih,
- vse prireditve so obogatili s svojimi pesmimi, pripravili program za vse učence – obeležba dneva poezije,
- pristno zaživeli v svetu vrednot.

Sama sem ob vseh prebranih knjigah spoznala, da so učenci tista knjiga, ki je vedno odprta in iz katere črpaš moč, energijo; so pa tudi tiste vrste knjiga s številnimi življenjskimi lekcijami.

Začela sem s pesmijo, govorila o pesmih, ne morem zaključiti brez nje:

Hvala, ker sem smela svojo bogato izkušnjo deliti z vami.

V nas je mnogo posebnega bogastva – ostaja z in za nami.

Ali ni najlepša pesem to, da rastemo z ramo ob rami?

Le tako širimo svoj glas, izkušnje – ponujamo jih na dlani.

Ampak tisto drugo, morda stres, je vsaj danes ob strani.

Literatura in viri

4. Avbar, P.(2018).Od glasov do knjižnih svetov 6: (samostojni delovni zvezek za slovenščino v 6. razredu osnovne šole: jezik in književnost). Ljubljana: Rokus Klett
5. <https://www.ossenovo.si/naravoslovni-dan-koristno-s-poucnicim-in-prijetnim/>
6. Osebni arhiv

LUCIJA ŠLJUKA NOVAK
SIC LJUBLJANA

SOODVISNOST MOTIVACIJE IN ODNOSA Z UČITELJEM

Povzetek

Motivacija je eden od bolj izmuzljivih dejavnikov pri vzpostavljanju spodbudnega okolja za učenje v šoli, saj nanjo lahko vpliva mnogo motečih dejavnikov. Čeprav po novejših psiholoških teorijah (Novak, 2010) razlika med notranjo in zunanjo motivacijo ni več tako pomembna, če vodi v dobre rezultate, je zunanja motivacija bolj podvržena različnim vplivom in hitreje »izpuhti«. Glede na generacijo učencev, ki po nekaterih definicijah postaja vedno bolj brezbrizna in nezainteresirana – posledično nemotivirana (Galimberti, 2009), je vloga učitelja kot motivatorja še toliko bolj zahtevna in kompleksna. Vzpostavljanje spoštljivega in zaupnega odnosa med učitelji in učenci, ob upoštevanju lastnosti nove generacije mladostnikov, je ključ do uspešnejše zunanje motivacije.

Ključne besede: motivacija, medosebni odnosi, generacija z, učitelj, dijak

INTERDEPENDENCE BETWEEN STUDENTS' MOTIVATION AND THEIR RELATION TO THE TEACHER

Abstract

Motivation is one of the most elusive factors in the process of creating an encouraging learning environment at school, as there are a great many factors that can influence it. Although according to the latest psychological theories (Novak, 2010) the difference between intrinsic and extrinsic motivation is not as significant if it leads to good learning outcomes, extrinsic motivation tends to be subjected to various influences and can quickly dissipate. Considering the new generation of students, who are often defined as indifferent and disinterested and therefore unmotivated (Galimberti, 2009), the role of teachers as motivators is even more demanding and complex. Taking into consideration the characteristics of the new generation of youth, the creation of a relationship of mutual trust and respect between the teacher and their students, is key to a more successful extrinsic motivation.

Keywords: motivation, interpersonal relations, generation z, teacher, student

1 UVOD

Za lažje razumevanje vseh faktorjev, ki vplivajo na motivacijo in odnos učencev do šole, učiteljev, staršev in življenja nasploh, je pomembno ugotoviti, kakšna je pravzaprav relacija med družbo, šolo in mladostniki. Precej pesimističen, a poglobljen vpogled v to daje delo italijanskega filozofa Umberta Galimbertija Grozljivi gost: Nihilizem in mladi. Njegove, za ta referat pomembne ugotovitve bom predstavila v uvodu.

Problemi, s katerimi se srečujemo danes, so posledica družbene krize, ki ima močan vpliv na kolektivno psiho. Če je prihodnost odprta, je psiha zdrava, ker pa prihodnost dandanes prinaša negotovost, nestalnost in zaskrbljenost, to posledično pomeni »nezdravo« psiho. Pri mladostnikih se kaže kot ravnodušnost, izguba motivacije, porast nasilja in zapadanje v razne omame, ki zamegljijo um in popestrijo ure brezvoljnosti.

Pobeg v uživanje v sedanjem trenutku je logična posledica prihodnosti brez obljube. Rezultat je slabljenje emotivnih, čustvenih in družbenih vezi, starši in učitelji ostanejo brez avtoritete. Pogodbeni odnos, ki se vzpostavi med odraslimi in mladostniki, pomeni, da se odrasli čutijo dolžne opravičevati svoje odločitve pred mladimi. To je na nek način egalitaren odnos, ki pa ima negativne posledice, pri mladih vzbuja tesnobo in nelagodje, saj jim nihče ne postavi mej, ki jih v dobi odraščanja nujno potrebujejo. Odsotnost avtoritete vodi v iskanje avtoritete zunaj družine, med drugim tudi v policiji, ko mora le-ta prevzeti brzdaje netenja nasilja v svoji bližnji okolici. Negotovost, ki prevzema prihodnost, in osama kot posledica egoističnih idealov, ki prihajajo iz Amerike, sta največji grožnji prihodnosti, ki bi se ju morali z ustvarjanjem čustvenih vezi in solidarnosti naučiti premagati. Preveč zgodnjih izkušenj in vplivov mladostniki ne uspejo predelati. Dobili so lažno informacijo, da so zaradi tega, ker obvladajo tehnologijo bolje kot njihovi starši v mladosti, pametni. Gredo po poti hitrega odziva na dražljaje, kar pa vodi v površnost odnosov in občutij.

Prihaja čas, v katerem vladajo razvrednotenje vrednot, čustvena nepismenost, uniformiranost, brezbržnost, droge, depresije, nervoze in neangažiranost. Dejanja brez motiva šokirajo odrasle, ker so nerazumljiva in nerazložljiva. Mladina je prepuščena sama sebi, ker družina ne opravlja več svoje funkcije, šola ne vzbuja zanimanja, družba pa se ne odziva. Zaradi tega vzpostavijo drugačen odnos z

življenjem: so mojstri neodgovornosti, ne spoštujejo dolžnosti in so brez strahu pred posledicami lastnega delovanja, saj je mogoče vse preklicati, od službe, zakona, spolne identitete do nosečnosti.

Galimberti ne ponuja rešitev ali receptov, kako takšno stanje »popraviti«. Poudarja pa, da ni pomembna samo kvaliteta časa, preživetega z otroki, temveč je pomembna tudi kvantiteta. Kvaliteta pred kvantiteto je mit, ki mu verjamejo prezaposleni starši. Meni tudi, da je kakršnakoli komunikacija z mladostniki boljša kot pa njena odsotnost.

2 DEFINICIJA MOTIVACIJE

Motivacijo lahko definiramo kot tisto, kar nas poganja, kar nas žene, da smo dejavni in da delamo stvari. Ima neverjetno moč. Močna motivacija nam omogoča, da se lotevamo težkih in zahtevnih nalog, ob šibki motivaciji ali odsotnosti motivacije pa je lahko opravljanje preprostih vsakdanjih opravil napor (Psychologia, s. a.). Pomembna je v vseh aspektih človeškega vedenja in vpliva na odločitve in učenje, saj se motivirani učenci naučijo bolje

(Murayama, 2018). Posameznik je lahko notranje motiviran za nekatere stvari, zunanje pa za druge.

Obstajata dva tipa motivacije, ki se delita na podtipe, in to sta notranja in zunanja motivacija. Vsaka ima svoje prednosti in slabosti in oba tipa sta po nekaterih teorijah lahko učinkovita. Notranja motivacija prihaja od znotraj in notranji faktorji so odgovorni za naše vedenje. K notranjim motivom štejemo: zabavo, željo po uspehu, izziv, socialne stike, občutek sposobnosti, obvladovanje nečesa, občutek napredka, družbeni status, radovednost, učenje, ponos, izpolnitev, moč, strah pred neuspehom in neugodje. Večina teh notranjih motivov je pozitivnih, le dva sta negativna in ne pomenita najbolj zdrave poti za doseganje ciljev. Ta dva motiva sta strah pred neuspehom in neugodje (Psychologia, s. a.). Dobra plat notranje motivacije je, da običajno traja dlje, se sama »napaja« in ljudje, ki jih vodi ta tip motivacije, imajo občutek nadzora nad stvarmi. Slabost notranje motivacije je, da je nanjo težko vplivati ali jo generirati od zunaj. Edini vpliv nanjo ima, po mnogih raziskavah, pozitivna povratna informacija, čeprav lahko nagrade vplivajo tudi negativno (Murayama, 2018). Kadarkoli se posamezniku ne da početi stvari, to pomeni pomanjkanje notranje motivacije. Težko jo je razviti, vendar ni nemogoče.

Kot že ime pove, prihaja zunanja motivacija od zunaj. Faktorji zunanje motivacije so npr. denar, hvala, različne vrste nagrad, bolečina, strah pred kaznovanjem. Ljudje, ki zaradi teh zunanjih faktorjev počnejo stvari, ne delajo tega, ker bi se želeli nekaj naučiti, spopolniti ali ker bi to bilo zabavno, temveč izključno zaradi zgoraj omenjenih razlogov.

Zunanjo motivacijo lahko razdelimo na štiri podtipe:

1. vedenje, ki je uravnavano od zunaj: posameznika motivira samo nagrada ali kazen;
2. vedenje, ki je uravnavano na nezavedni ravni: posameznika motivira občutek krivde;
3. motivacija s pomočjo identifikacije: posameznik priznava pomembnost dejavnosti, čeprav v njej ne uživa;
4. vedenje, ki ga uravnava integracija: cilji in predpisi postanejo del prepričanj.

Zunanjo motivacijo je možno uporabiti tudi v svojo korist. Posameznik lahko razvije lasten sistem nagrajevanja v sodelovanju z nekom, ki mu je zaupana »nadzorna« naloga. Nadzornik lahko zahteva poročilo o napredku, lahko uporabi sistem nagrajevanja ali kaznovanja po vnaprej dogovorjenih nagradah ali kaznih (Psychologia, s. a.).

3 VPLIV IN VLOGA ŠOLE NA VEDEDNJE

Šola ima tradicionalno velik vpliv na mladostnike. Že Sigmund Freud je izjavil, da šola ne sme nikoli pozabiti, da ima opravka s še nezrelimi posamezniki, ki jim ne sme odrekati pravice, da se zadržujejo v določenih, celo nerazveseljivih razvojnih fazah. Ne sme si jemati pravice do neizprososti življenja, ne sme hoteti, da bi bila kaj več kot igra življenja.

Galimberti ugotavlja, da je v šoli premalo poudarka na razvijanju samozavesti in sprejemanju samega sebe. Oblikuje se začaran krog, ko učenec sam zase misli, da ni dober, učitelj pa z negativnimi ocenami in mnenjem to poudari, kar širi in pogloblja praznino, ki jo učenec čuti. Pogosto učitelji samo podajajo snov in niti ne poskušajo krepiti samozavesti, čeprav je šola tudi vzgojna in ne samo izobraževalna institucija. Prav za mladostnike je graditev osebnosti izredno pomembna. Gradijo jo na podlagi potrditev drugih in če jih v šoli zaradi učnega neuspeha ni, jih bodo iskali drugje, pa čeprav na ulici. Mladostniki skušajo svojo stisko potlačiti, kar pogosto privede do pobega iz resničnosti v sanje, ki jih nudijo mamila in spolnost. Tudi frustracija, ki izhaja iz šolskega neuspeha (sicer koristna za odraščanje, a če jo je preveč, zelo škodljiva), povzroči, da se mladostnik odmika in išče

potrditve drugje. Odmik najde tudi za zaprtimi vrati lastne sobe ob glasni glasbi ali v različnih vrstah zabave (igrice, filmi, youtube, serije), kar je na neki način ravno tako odmik od resničnosti. Izobraževanje se lahko zgodi šele skozi vzgojo, kamor pa ne sodi samo olika, temveč usvajanje veselja nad samim seboj s pomočjo potrditev.

Kriteriji ocenjevanja so naravnani na pravilne in nepravilne odgovore, pisni izdelki se ocenjujejo po točno določenih kriterijih, ki določajo, kaj vse morajo vsebovati, da so ustrezno visoko ocenjeni. Postavke, ki jih ni moč izračunati, so zanemarjene, npr. čustva, ustvarjalnost, identifikacija, projekcija, želje, veselje, žalost. Po Galimbertiju naj bi bili v šoli uspešni tisti učenci, ki ne izkazujejo visoke ravni kreativnosti, imajo skromno emocionalno ogrodje in omejene fantazijske projekcije. To jim omogoča pomnjenje vseh tistih pojmov, ki jih urejamo dosledno in natančno.

Prepogosto se učitelji dajo zapeljati v posploševanje. Pozabljajo, da zanimanje rodi voljo in prizadevnost in da se zanimanja ne da ločiti od čustvene vezi, ki pa jo je težko vzpostaviti, če ni vzajemnega zaupanja med učiteljem in učencem. Šola potrebuje učitelje, ki niso samo izobraženi, temveč poznajo psihologijo, imajo karizmo, skrbijo za čustveno intelektualnost in znajo komunicirati z mladostniki.

5 UČENJE IN MOTIVACIJA

Za učni uspeh sta pomembni obe vrsti motivacije, saj učitelj lahko na obe vsaj deloma vpliva. Učitelj ima na voljo naslednja sredstva: sistem uspeha in nagrade, sistem neuspeha in kazni, avtoritativne zahteve, sistem testiranja, tekmovanja in najpomembnejše – ustvarjanje dobrega odnosa z učenci.

Naloga učitelja je, da učencem vedeti, da so uspešni, in jih nauči, da tudi sami vidijo svoj uspeh. Takšni učenci bodo v prihodnosti verjetneje bolj aktivno sodelovali pri zastavljenih nalogah, ker so samozavestnejši in se zavedajo svojih sposobnosti. V nasprotju s tem se učenci morajo zavedati, kdaj niso uspešni, a se morajo zavedati tudi, da so občasni neuspehi del učnega procesa, ki jih je treba izkoristiti za boljši uspeh v prihodnosti (Daskalovska, Koleva Gudeva., Ivanovska, 2012).

Avtoritativne zahteve. Učenci lahko zaradi učiteljevega pritiska delajo več, vendar morajo učitelji najti ravnovesje med preveč in premalo. Preveč zahtev lahko povzroči, da bodo učenci odvisni od učitelja in ne bodo razvili odgovornosti do lastnega učenja, premalo zahtev pa lahko zmanjša njihova prizadevanja in dosežke in vodi v nezadovoljstvo.

Pisanje kontrolnih in šolskih nalog je še vedno edini način merjenja napredka in usvojenega znanja, vendar imajo lahko pozitiven vpliv na motivacijo. Prepogosti testi so lahko ovira, a kadar dijaki vedo, da bodo testirani, vložijo več truda v učenje. Učiteljem je pri testiranju na voljo nekaj trikov, s katerimi lahko grožnjo testiranja omilijo (Daskalovska, Koleva Gudeva., Ivanovska, 2012).

Tekmovanja so izziv in priložnost za učitelja in dijake. Pri posameznikih lahko izzovejo večjo motiviranost, drugim pa to lahko vzame voljo. Kadar jih učitelj uporabi med učno uro, so skupinska tekmovanja boljša. Sodelovanje posameznikov na šolski, regijski, državni ali svetovni ravni pa lahko ima pozitiven vpliv na motivacijo ne samo posameznika, temveč tudi drugih dijakov in učiteljev.

Ustvarjanje pozitivne atmosfere v učilnici, pozitivna naravnost, uporaba različnih dejavnosti in oblik dela, postavljanje kratkoročnih ciljev, ki niso pretežki, ustvarjanje pogojev za uspeh in občutek dosežka so sredstva, s katerimi lahko učitelj pomaga razviti ustrezno motivacijo.

Učitelji imajo lahko zelo velik vpliv tudi na notranjo motivacijo učencev s tem, da razvijejo odnos z učenci, pomagajo učencem zgraditi samozavest in avtonomijo, razvijajo pozitiven dialog, obravnavajo učence s spoštovanjem, skrbjo, pravičnostjo in razumevanjem, s poosebljanjem učnega procesa in z večanjem učenčeve usmerjenosti k cilju. Med vsemi »motivacijskimi« sredstvi ima ta največjo težo in ima posreden vpliv tudi na druga prej omenjena sredstva (Daskalovska, Koleva Gudeva., Ivanovska, 2012).

6 ZNAČILNOSTI GENERACIJE Z IN NJEN VPLIV NA MOTIVACIJO ZA ŠOLSKO DELO

Pripadniki generacije Z, rojeni med 1995 in 2009, so vsepovsod. Številčno so močnejši kot prejšnje generacije. Imenovali bi jih lahko tudi »digitalni domorodci« ali »digitalci« (digital natives), saj so od rojstva »priklopljeni«. Zanje je wi-fi nekaj samo po sebi umevnega. Ne poznajo sveta brez pametnega telefona. Na spletu preživijo kar šest do devet ur na dan. Njihov najljubši način komunikacije je digitalen, preko aplikacij ali sporočil (Facts and Trends, 2017). Ne poznajo zvoka priklopljanja na modem oziroma internet.

Rojeni so v svet socialnih omrežij in od rojstva živijo v zavedanju, da lahko komunicirajo s komerkoli in kadarkoli kjerkoli na svetu. Elektronske naprave, ki so bile za njihove starše in morda tudi za starejše sorojence luksuz, so zanje nuja. Starejše generacije se bodo še spomnile snemanja na kasete, »zapekanja« zgoščenk, pošiljanja pesmi s telefona na telefon s pomočjo povezave »bluetooth«, medtem ko je za pripadnike generacije Z glasba obstaja samo v digitalni obliki. Podobno velja še za mnoge druge stvari. Ker odraščajo z moderno tehnologijo, bodo verjetno zaradi tega bolj pripravljeni na tehnološke spremembe, ki se še bodo zgodile (Oxford Royale Academy, 2018).

Zlahka dostopajo do pornografskih vsebin in več kot polovica jih je že pred 18 letom prejela ali poslala sporočilo s seksualno vsebino (sexting).

Rojeni so po letu 2001 ali pa so premladi, da bi se spomnili terorističnega napada 11. 9. 2001, vendar živijo z zavedanjem, da se teroristični napad lahko zgodi kadarkoli in kjerkoli. Grožnja terorizma je del vsakdana. Zaradi tega so zaskrbljeni, bojijo se ekstremizma, konfliktov in vojne, a so kljub temu pripravljeni živeti in delati v tujini.

Zaznamovala jih je tudi zadnja finančna kriza, recesija jim je pokazala možne posledice finančnega kolapsa, zato znajo živeti skromneje in so bolj previdni. Zavedajo se svetovnih težav.

Generacija Z je bolj strpna. Kakršnakoli spolna usmerjenost je zanje sprejemljiva in samo po sebi je umevno, da imajo vsi enake pravice. Redki so tisti, ki nimajo prijatelja iz LGBT-skupnosti. Če so se prejšnje generacije morale boriti za npr. pravice homoseksualcev, se generacija Z odzove z začudenjem, če pravice niso enako dostopne vsem.

Izhajajo iz različnih ras in so »večrasni«. Verjetneje se bodo poročali s pripadnikom druge rase kot prejšnje generacije. Strpnost do drugačnosti jim je prirojena. Razlog za to je deloma dejstvo, da je ta generacija že sama po sebi zelo heterogena. Že njihovi starši so se začeli srečevati z ljudmi s celega sveta, morda so tudi sami otroci iz mešanih zvez in so posledično večnacionalni (Facts and Trends, 2017; Oxford Royale Academy, 2018).

Generacija Z je bolj ozaveščena glede prehranskih navad. Mnogi najverjetneje nikoli ne bodo kadili in pili alkohola. Deloma je to zato, ker veliko časa preživijo »online« in manj hodijo na zabave, deloma pa je to posledica kampanj, ki so poskušale spremeniti navade prejšnjih generacij in so uspešno oblikovale navade te generacije (Oxford Royale Academy, 2018). V nasprotju s tem Jeriček Klanšček ugotavlja, da imajo pripadniki te generacija

nezdrav življenjski slog, veliko sedijo, premalo se gibajo, posledica tega je slabša psihofizična pripravljenost.

Cenijo svojo privatnost. Razumejo mejo med javnim in privatnim na svetovnem spletu, zaradi česar ne uporabljajo več toliko facebooka, ampak tiste aplikacije, ki jim omogočajo interakcijo samo z bližnjimi prijatelji. Spremenili so tudi pogled na spletno sledenje njihovemu brskalniku. Zanje je to običajna praksa, s katero jim podjetja nudijo usluge, ki so naravnane na njihove želje in interese.

So podjetniški in jih skrbijo njihove prihodnje možnosti. Sanjajo o tem, da bi imeli svoje podjetje in bi bili sam sebi šef. V svojih pričakovanjih so bolj realistični. Vedo, da je vodenje lastnega podjetja trdo delo, in ne obetajo si, da bodo v kratkem postali milijarderji. Želijo si finančne neodvisnosti (Oxford Royale Academy, 2018).

To generacijo najbolj zaznamuje dejstvo, da imajo zaradi velikega števila informacij kratek spomin, hitro pozabljajo, pogosto razvijejo motnje pozornosti in spanja. Zanje je pomembno, da imajo najnovejše digitalne igrače. Mnogi pridobijo več diplom, imajo več različnih znanj. Digitalno komunikacijo obvladajo bolj kot komunikacijo v živo. Za medsebojno sporazumevanje uporabljajo drugačen jezik npr. emotikone. Želijo si pohvale, takojšnjo zadovoljitev potreb kot tudi takojšnjo povratno informacijo. (Jeriček Klanšček, s. a.).

Označili bi jih lahko tudi kot »netoholike«, predvsem zaradi njihove skoraj stalne priklopljenosti na splet. Posledice tega so vidne na več področjih. Za pripadnike te generacije je značilno, da imajo zmanjšane možnosti samoregulacije, informacij, ki jih pridobijo, pogosto ne znajo povezati z življenjem, obilica informacij jih sili v površno branje oziroma samo preletavanje besedil. Lažni občutek inteligence, ki so ga dobili od odraslih, ker hitro in dobro obvladajo tehnologijo, privede do takšnega načina razmišljanja in površinskega učenja. Pojavljajo se nove oblike težav, ki jih v prejšnjih generacijah še ni bilo zaznati. Sem sodijo vse vrste »elektronske« zasvojenosti, kot so zasvojenost z družbenimi omrežji, internetom, računalnikom in igricami. Kot vrsta zasvojenosti se pojavi tudi nomofobija – strah pred nedosegljivostjo po mobilnem telefonu. Po nekaterih raziskavah za tem trpi že več kot 66 % prebivalstva (Kordiš, 2014).

7 POTENCIALNE REŠITVE

Kaj lahko učitelji damo tej generaciji? Predvsem moramo z njimi vzpostaviti spoštljiv in zaupen odnos, zaradi česar bodo usvojili boljše komunikacijske strategije, kar jim bo pomagalo pri dnevnem reševanju izzivov. Če nam bodo zaupali in nas spoštovali, bodo tudi bolj motivirani za delo v šoli. Če je odnos učitelj učenec dober, temelji na medsebojnem zaupanju in spoštovanju, bosta pohvala in graja veliko bolj učinkoviti (Novak, 2010).

Čeprav si nekateri opisi nove generacije mladostnikov med seboj nasprotujejo, lahko ob zavedanju in prepoznavanju določenih značilnosti naše dejavnosti prilagodimo tako, da ob nezaželenih vedenjskih vzorcih ustrezno odreagiramo. To je seveda izredno kompleksna naloga, ki od učitelja zahteva, da se nenehno izpopolnjuje, raziskuje, je prilagodljiv in ustvarjalen, da je kos izzivom nove generacije.

Jeriček Klanšček vidi rešitve v učenju očesnega stika in fizičnega dotika, uravnoveženem življenju v stiku z naravo in živalmi, bolj aktivnem preživljanju prostega časa, učenju psihosocialnih veščin, krepitvi duševnega zdravja, predvsem pa v več gibanja, zanimivih, uporabnih, življenjskih vsebinah in učenju, kako v življenju znanje uporabiti.

Predlaga učenje čuječnosti, prakticiranje zdravega življenjskega sloga, učenje izražanja in kontroliranja čustev, krepitev odnosov, zaupanja, samopodobe, samoregulacije ter močnih točk, razvijanje odpornosti na vplive drugih in zmožnosti spopadanja s konflikti in frustracijami ter iskanje bistva in smisla v veliki količini informacij. To je nedvomno izjemno težka naloga za starše in učitelje, a vsaka majhna sprememba, ki jo kot vzgojno-izobraževalni delavci povzročimo, lahko pripomore k izboljšavi opisanih težav.

Primer 1

Sodelovanje pri raznovrstnih projektih pripelje učitelja in učenca do tega, da se učita skupaj in presežeta klasičen odnos učitelj učenec ter vzpostavita bolj sodelovalen odnos. Realne življenjske situacije, ki sta jim izpostavljena skupaj, neizogibno tudi rešujeta skupaj. Količina časa, ki ga na ta način učenci in dijaki preživijo skupaj, je večja, poteka izven okvirov strogo šolskega dela in ima za posledico višjo raven motivacije, bolj pozitiven odnos do šolskega dela in posledično boljši uspeh (Miljan, 2019).

Zato investicija časa, truda in energije izven strogo šolskega dela v spoznavanje učencev na osebnem nivoju pripomore k temu, da se izboljšajo vzajemno spoštovanje, šolska in socialna klima. Na SIC Ljubljana ugotavljamo, da je projektno delo precej spremenilo in izboljšalo šolsko klimo, pripomoglo k pridobivanju samozavesti, širjenju razgledanosti, zrelosti, strpnosti in povezovanju med učitelji in dijaki, še posebej v smislu medsebojnega zaupanja in spoštovanja (Miljan, 2019).

Primer 2

Sodelovanje na različnih tekmovanjih, od bralne značke, tekmovanj iz posameznih predmetov do udeležbe na tekmovanju na svetovni ravni, pripelje do tega, da se učitelj in učenec zbližata, saj se morata za uspešno izvedbo oziroma udeležbo posvetovati o organizacijskih vprašanjih, pogovarjata se o morebitnih ovirah in strahovih, naučita se vrednotiti svoje delo, svoj trud in vložen angažma.

a) Razvijanje bralnih navad je pomembno ne samo pri maternem jeziku, temveč tudi pri tujem jeziku. Usvajanje novega besedišča, razvijanje bralnega razumevanja, nezavedno urjenje slovničnih struktur, izboljšanje pravopisa in pisnega sporočanja, spodbujanje kreativnosti in hitrejši napredek so tisti faktorji, zaradi katerih je branje nadvse koristna dejavnost. Bralna kultura je dandanes v zatonu, zato bi bilo nujno poiskati načine, kako mlade spodbuditi k rednemu branju. Bralna značka je eden od načinov, kako branje približati širši populaciji. Ob obljubi dodatne ocene pri jeziku oziroma glede na število prebranih knjig tudi dveh dodatnih ocen se začne kalkulacija za višje povprečje in posledično višjo zaključeno oceno. To pripomore k boljšemu uspehu, boljšemu znanju, dijaki si še bolj prizadevajo pridobiti višje ocene tudi pri kontrolnih nalogah in ustnem ocenjevanju, ker vidijo možnost in se jim zdi izvedljivo. Namen je dosežen – dijaki berejo in boljši uspeh ne izostane.

b) Opisati velja tudi izkušnje sodelovanja na tekmovanju WSC na svetovni ravni. Skoraj celodnevno sobivanje zahteva nenehno prilagajanje, manevriranje med posameznimi interesi, željami, navadami in upoštevanje različnih osebnostnih lastnosti. Organizacija potovanja, načrtovanje dejavnosti izven tekmovalnega dela, usklajevanje, spodbujanje k dodatnemu delu – pridobivanju znanj, delo s starši ter odgovornost do institucije zahtevajo veliko dodatnega dela in vloženega časa. Rezultat je neprecenljiv. Odnosi med učiteljem in dijakom se izboljšajo, med seboj sta bolj spoštljiva, vzajemno zaupata v lastne sposobnosti, vse to pa se prenese tudi na druge dijake, starše in sodelavce, hkrati pa prinese neizmerno notranje zadovoljstvo. Sodelovanje na tem tekmovanju ima številne

druge prednosti, saj vlada med sotekmovalci in nasprotniki spodbudno vzdušje, drug drugemu pomagajo in si dajejo nasvete, kako izboljšati svoje rezultate. Dijaki se naučijo nastopati, pridobivajo veščine govornega in pisnega izražanja, organizacije dela, kritičnega razmišljanja, dela v skupini, izboljšajo socialne veščine ter skozi te preizkušnje postajajo bolj samozavestni.

Primer 3

Učitelji se vsakodnevno srečujejo z vzgojnimi izzivi, ki so moteči in ovirajo njihovo delo. Hiter odziv na nezaželeno vedenje pripomore k zmanjšanju pojavnosti tovrstnega vedenja. Učinkovit način reševanja motečega vedenja je, da mora učenec sam poročati odgovorni osebi (npr. razredniku) o vrsti in vzrokih lastnega »napačnega« vedenja ter izkazati poznavanje posledic. Ko učenec to stori, ozavešča neprimernost svojega vedenja in tako razvije samoregulacijo, kar pomeni, da je verjetnost ponovitve takega vedenja manjša.

Primer 4

Pisno ocenjevanje znanja je problematično iz več vidikov in nikakor ni odraz oziroma dejanski pokazatelj znanja. Razume se, da je nujno potrebno, ker je to eden od bolj objektivnih načinov ocenjevanja znanja. Za dijake in učence je to izredna situacija, v kateri se marsikateri dijak oziroma učenec ne znajde zaradi predhodnih slabih izkušenj ali osebnostnih težav. V preteklih desetletjih se s tem bodisi nismo toliko ukvarjali ali pa tovrstnih težav nismo prepoznali. Vedno večje število dijakov z dodatno strokovno pomočjo in prilagoditvami pa nakazuje, da je k preverjanju znanja treba pristopiti na alternativen način, ki omogoča, da učitelj zadovolji predpisane standarde, hkrati pa dijakom omogoči, da pridobijo ne samo pozitivne, ampak tudi višje ocene.

Učitelj že pri pouku z opazovanjem prizadevnosti, delavnosti in napredka posameznikov ugotovi, koliko kdo dejansko zna. Formalno pisno ocenjevanje skorajda ne bi bilo potrebno, a bi bil »opazovalni« način ocenjevanja razumljen kot preveč subjektiven in težko bi bilo dokazati, na kakšni osnovi je učitelj do ocene prišel. Pisanje kontrolnih nalog je zato nujno potrebno. Kljub temu se pri pisnem ocenjevanju znanja pogosto zgodi, da so pridobljene ocene dokaj nizke, čeprav dijak sicer dobro obvlada snov.

V srednji šoli so se dijaki velikokrat izogibali pridobivanju pisnih ocen, občasno pa so se tudi dogovorili, da bodo pisno ocenjevanje sabotirali s tem, da je veliko dijakov pisalo slabo ali celo oddalo nerešeno kontrolno nalogo, zato je bilo treba ocenjevanje znanja ponoviti. Zaradi dodatnega dela, ki je nujno sledilo (analiza uspeha, ugotavljanje vzrokov, ponavljanje snovi, ponovno sestavljanje pisnega ocenjevanja znanja, popraviljanje), in izgube časa, sem bila vedno znova slabe volje. Uvedla sem sistem dodatnih nalog, ki sem ga dijakom razložila in napovedala.

Pri vsakem prvem pisnem ocenjevanju znanja kontrolni nalogi dodam še eno nalogo, ki ne šteje v skupni seštevek točk. Na ta način lahko dijak v najboljšem primeru doseže več kot 100 odstotkov točk. Že to je samo po sebi mamljivo. Dodatna motivacija je, da lahko dijak preskoči na višjo oceno. Kakor hitro so dijaki to ugotovili, se niso več izogibali pisnim nalogam, niti niso več poskušali pisanje kontrolne naloge sabotirati. Dodatne naloge, ki jih uporabljam, niso enostavne naloge, hkrati pa so takšne, ki jih dijaki ne marajo najbolj (pisanje kratkega sestavka) ali pa so vzete iz drugih formalnih testiranj (poklicna in splošna matura, izpiti FCE ipd).

Z uporabo dodatnih nalog sem dosegla, da redkokdaj kdo manjka pri pisanju kontrolne naloge, dijaki si prizadevajo čim hitreje in čim bolje rešiti »obvezni« del, kar pomeni, da tudi ni toliko časa, da bi asistrali pri prepisovanju, saj se jim mudi reševati dodatno nalogo. Pisno

izražanje se počasi izboljšuje, dijaki so bolj samozavestni in ambiciozni, želijo si doseči več, kar pomeni, da si tudi bolj prizadevajo pri učenju. Rezultat takšnega preverjanja znanja je zadovoljstvo na obeh straneh.

8 ZAKLJUČEK

Vpetost v izobraževalni proces, bodisi v pripravo vsebin, reševanje vsakodnevnih vzgojnih izzivov, komunikacijo s starši ali skrbniki, ter zahteve institucije in ministrstva pustijo učiteljem malo manevrskega prostora za kreativno vzpostavljanje motivacijskih vzorcev. Nenehne spremembe tako na tehnološkem kot na družbenem področju zahtevajo vedno bolj angažiranega učitelja, ki ima posluh za vso paleto raznolikosti, s katero se srečuje. Prepoznavni vedenjski vzorci iz preteklosti razpadajo in nastajajo novi, z novo generacijo otrok, ki je vstopila ali šele vstopa v vzgojno izobraževalni sistem. Nekateri črnogledi opisi generacije Z vzbujajo negotovost, a poznavanje njenih značilnosti, prednosti in slabosti omogoča iskanje ustreznih vzvodov, ki bodo novi generaciji pomagali osmisлити njihova dejanja. Učitelj se neizogibno mora prilagajati vsem spremembam. Njegova vloga bo tako vedno manj izobraževalna v smislu podajanja znanja in vedno bolj usmerjevalna pri iskanju ustreznih vsebin in oblikovanju vedenjskih vzorcev.

Univerzalnega recepta, kako zainteresirati in motivirati dijake, ni. Trenutni navdih, ki se rodi v določeni situaciji, se lahko izkaže kot zelo učinkovit. V primeru, da je neka strategija uspešna, jo v podobni situaciji lahko ponovno uporabimo, a ni zagotovila, da bo v drugo uspešna. Zato se morajo učitelji tega dejstva zavedati in se naučiti biti iznajdljivi. Predvsem pa morajo najti ustrezen dialog. Utopično je sicer mišljenje, da bomo na ta način dosegli vse otroke, vendar pa se bo število tistih, ki jih bomo uspešno motivirali, povečalo, ko bomo vzpostavili z njimi spoštljiv komunikacijski odnos in bodo zaznali, da se zanje resnično trudimo. Upoštevač značilnosti današnjih mladostnikov morajo učitelji izkazati ekstremno prilagodljivost, medkulturnost, strpnost, sprejemanje drugačnosti in seveda voljo in željo investirati svoj čas, trud in energijo, kar je v današnjem izobraževalnem sistemu pogosto težko.

Literatura in viri

1. Daskalovska N., Koleva Gudeva L., Ivanovska B., 2012, Learner Motivation and Interest, Procedia – Social and Behavioral Sciences, Vol 46, Dostopno na: <https://core.ac.uk/download/pdf/82686278.pdf> [7. 9. 2019]
2. Facts and Trends, 10 Traits of Generation Z, 2017, Dostopno na: <https://factsandtrends.net/2017/09/29/10-traits-of-generation-z/> [7. 9. 2019]
3. IZZA d. o. o. Medgeneracijsko vodenje: Generacija X, Generacija Y, Generacija Z, s. a. [blog], Dostopno na: <https://www.izza.si/medgeneracijsko-vodenje-generacija-x-generacija-y-generacija-z.html> [8. 9. 2019]
4. Jeriček Klanšček H., Nove oblike težav pri otrocih in mladostnikih – način prilagajanja ali klic na pomoč?, s. a. [PPT], Dostopno na: <http://solazaravnatelje.si/wp-content/uploads/2019/01/Helena-Jericek-Klanscek.pdf> [18. 9. 2019]
5. Jeriček Klanšček H., Značilnosti »net generacije« in izzivi, ki se pojavljajo pri delu z njimi, s. a. [PPT], Dostopno na: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/predavanje_helena_jericek.pdf [16. 9. 2019]

6. Juriševič M., 2012, Motiviranje učencev v šoli, Dostopno na: https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CRSN/branje/Motiviranje_u%C4%8Dencev_v_%C5%A1oli_u%C4%8Dbenik__2012_.pdf [3. 9. 2018]
7. Miljan L., 2019, Sodelovanje pri projektih – priložnost za razvoj kvalitetnega socialnega odnosa med učitelji in dijaki. V: Lipič, N. ur. Izzivi mednarodnega partnerstva poklicnih in strokovnih šol. Ljubljana: SIC Ljubljana in CMEPIUS. (pp. 114 – 121).
8. Murayama K., 2018, The Science of Motivation, American Psychological Association, Psychological Science Agenda, Dostopno na: <https://www.apa.org/science/about/psa/2018/06/motivation> [4. 9. 2019]
9. Novak B., 2010, Nekateri vidiki razvijanja komunikacijskih odnosov v edukaciji, Anthropos 3 -4, dostopno na: http://www.anthropos.si/anthropos/2010/3-4/15_novak.pdf, [3. 9. 2018]
10. Oxford Royale Academy, Seven Unique Characteristics of Generation Z, 2018, dostopno na: <https://www.oxford-royale.com/articles/7-unique-characteristics-generation-z.html> [7. 9. 2019]
11. Psychologia, s. a. [blog], Dostopno na: <https://psychologia.co/types-of-motivation/#diagram> [7. 9. 2019]

ROMANA ŠNURER CIFER
SREDNJA POKLICNA IN TEHNIŠKA ŠOLA MURSKA SOBOTA
OD IDEJE DO REALIZACIJE

Povzetek

Srednje strokovno izobraževanje se zaključi s poklicno maturo, katere sestavni del je tudi izdelek oz. storitev z zagovorom. Znanje, ki ga dijaki pridobijo v procesu izobraževanja, je neuporabno, v kolikor ga niso sposobni aplicirati na realne projekte. Mobilnost delovne sile je odvisna predvsem od znanja tujih jezikov. Še posebej pomembno je poznavanje jezika stroke. Pričujoči prispevek opisuje projekt, ki so ga dijaki zaključnega letnika srednjega strokovnega izobraževanja pripravili kot praktični del mature. V projekt so vključili strokovno znanje in znanje nemškega jezika, ki so ga pridobili v času šolanja na Srednji poklicni in tehniški šoli Murska Sobota, saj so dijaki projekt pri pouku nemškega jezika predstavili tudi v nemškem jeziku. Takrat se je porajala tudi ideja o nadgradnji Nemške jezikovne diplome DSD v poklicno usmerjeno različico te diplome, ki se na Srednji poklicni in tehniški šoli Murska Sobota izvaja pod imenom DSD PRO.

Ključne besede: poklicna matura, srednje strokovno izobraževanje, pouk nemščine, interdisciplinarni pristop

FROM IDEA TO REALIZATION

Abstract

Secondary technical education ends with a vocational matura, of which the product or service with oral defense is an integral part. The knowledge that students acquire during the educational process is useless if they are not able to apply it to real projects. Labor mobility depends mainly on foreign language skills. Especially important is knowledge of the language of the profession. This paper describes a project prepared by the students in the final year of secondary technical education as a practical part of graduation. The project included expertise and German, acquired during their studies at the Secondary Vocational and Technical School in Murska Sobota, since the students also presented the project at German lessons in German. At that time also came up the idea of upgrading the German DSD diploma to a vocationally-oriented version of this diploma, which has been implemented at the Murska Sobota Secondary Vocational and Technical School under the name DSD PRO.

Keywords: vocational matura, secondary technical education, German lessons, interdisciplinary approach

1 UVOD

S prvim majem 2004, ko je Slovenija vstopila v Evropsko unijo, so se za državljane Republike Slovenije odprle nove možnosti. Skupni evropski trg zagotavlja prosti pretok ljudi, blaga in kapitala. Z znanjem tujega jezika je mobilnost delovne sile znotraj skupnega evropskega trga veliko lažja, pri čemer je znanje tujega jezika opredeljeno kot sposobnost razumevanja, izražanja in razlage pojmov, misli, čustev, dejstev in mnenj v pisni in ustni obliki (poslušanje, govorjenje, branje in pisanje). Dijaki pridobijo med šolanjem v srednjem strokovnem izobraževanju znanja, na podlagi katerih lahko samostojno rešujejo strokovne probleme, s katerimi se bodo srečali v svojem poklicu. Na spletni strani Ministrstva za znanost, izobraževanje in šport najdemo opredelitev ciljev srednjega strokovnega izobraževanja: »Izobraževanje omogoča razširiti in izpopolniti splošno izobrazbo iz vseh temeljnih splošno-izobraževalnih predmetov. Pridobitev splošne izobrazbe je hkrati namenjena pripravi dijakov na nadaljnji študij na višjih in visokih strokovnih šolah, posebej pa spoznavanju in poglobljanju teoretičnih principov, ki omogočajo razumevanje in obvladovanje ustreznega strokovnega področja. Temeljni cilj izobraževanja je razvijanje strokovne usposobljenosti za samostojno opravljanje zahtevnejših nestandardiziranih, kompleksnih delovnih opravil, za sodelovanje pri delu, povezanem z razvijanjem tehnologije dela in delovnih procesov, ter za delo v pripravi in kontroli delovnih procesov. Poklicna in strokovna usposobljenost mora zagotavljati obvladovanje tehnološko in delovno kompleksnih delovnih procesov, sposobnost prenašanja poklicnega znanja v netipične situacije, pripravljanja in nadzorovanja delovnih postopkov, posebej kakovosti dela, sposobnost motiviranja delovnih skupin ter samostojnega reševanja tehnoloških in delovnih problemov [1].«

V prispevku je predstavljen projekt zaključne naloge dijakov srednjega strokovnega izobraževanja Od ideje do realizacije, ki prikazuje učinkovito uporabo pridobljenega znanja v izobraževalnem procesu.

2 POUK NEMŠČINE V SREDNJEM STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU

A. SPLOŠNO O POUKU TUJIH JEZIKOV V SREDNJEM STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU

Po raziskavi Eurobarometra iz leta 2011 na temo znanja tujih jezikov kar 92 % vprašanih Slovencev meni, da zna govoriti vsaj en tuji jezik, 67 % pa celo dva tuja jezika. Rezultat ankete kaže, da se Slovenci zavedamo pomena znanja tujih jezikov in da nam znanje tujih jezikov že od nekdaj predstavlja vrednoto. Nemščina je kot prvi tuji jezik vključena v vse srednješolske programe, razen v programe nižjega poklicnega izobraževanja, kot drugi tuji jezik pa le v nekatere programe.

Vsi učni načrti za poučevanje tujih jezikov so pripravljani na podlagi Skupnega evropskega jezikovnega okvirja (SEJO) [2], ki je nastal v okviru Sveta Evrope leta 2001 in predstavlja skupno osnovo za pripravo jezikovnih načrtov, učbenikov in izpitov, hkrati pa naj bi odpravil ovire pri sporazumevanju med strokovnjaki iz različnih izobraževalnih sistemov v Evropi. Leta 2016 je bil sprejet Pravilnik o izdajanju certifikatov z evropsko ravnijo znanja tujega jezika, na podlagi katerega vsi kandidati, ki na nacionalnih izpitih iz tujih jezikov v okviru splošne in poklicne mature ter izpitih za odrasle dosežejo potrebno število točk, prejmejo javno veljavni certifikat (B1 na poklicni maturi in B1 in B2 na splošni maturi na osnovni in višji ravni zahtevnosti). Zaradi bliskovitih sprememb na tehnološkem področju se tudi v poslovnem okolju dogajajo spremembe, ki vplivajo na strokovno izrazoslovje. Pojavljajo se

nove besede, besedne zveze, ki jih do pred kratkim nismo poznali. Zaradi tega je zelo pomembno, da temu trendu sledi tudi pouk nemškega jezika in da na ta način dijake kar se da dobro pripravimo na delovno okolje, v katerega vstopajo.

B. ZAKLJUČEK IZOBRAŽEVANJA – POKLICNA MATURA

Kot so zapisali na spletni strani Centra RS za poklicno izobraževanje - osrednje slovenske inštitucije za razvoj, raziskave in svetovanje na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja [3], je značilnost programov srednjega strokovnega oz. tehniškega izobraževanja, da na eni strani omogočajo poklicno usposobljenost, na drugi strani pa ustrezno pripravo za nadaljnji študij v programih višjega in visokega strokovnega izobraževanja. Kdor opravi peti predmet splošne mature, se bo lahko vključil v univerzitetni študij določenih smeri. Programi omogočajo izbiro in s tem usmerjanje dijakov v različne poklice, saj izobraževalni programi vključujejo obvezne strokovne module ter obvezne izbirne module, pri čemer dijak izbere enega ali več izbirnih modulov, kar določa konkretni izobraževalni program. Prosto izbirne module pripravi vsaka šola posebej skladno s svojo avtonomijo. V strokovnih modulih so opredeljene specifično poklicne in generične kompetence, v njih se prepletata strokovna teorija in praktični pouk. Pomembna sestavina kurikulumov je praktično usposabljanje z delom, ki v programih srednjega strokovnega izobraževanja obsega od 4 do 10 tednov.

Izobraževanje se konča s poklicno matura, ki je sestavljena iz obveznih predmetov (slovenščine in strokovno-teoretični predmet) in izbirnih predmetov (tuj jezik ali matematika) ter izdelek oz. storitev z zagovorom.

Skladno z 22. členom Pravilnika o poklicni maturi mora kandidat za opravljanje poklicne mature najpozneje do 31. oktobra tekočega šolskega leta oddati predlog za temo praktičnega dela izpita, ki jo najkasneje do konca decembra potrdi šolska maturitetna komisija. Šola lahko opravljanje praktičnega dela izpita organizira tudi v sodelovanju z delodajalci, kar predstavlja dodano vrednost nalogi, saj gre za povezovanje izobraževalnega procesa s praktičnim delom v realnem delovnem okolju, od katerega imajo korist tako dijaki kakor tudi gospodarstvo.

C. POUK NEMŠČINE NA SREDNJI POKLICNI IN TEHNIŠKI ŠOLI MURSKA SOBOTA (V NADALJEVANJU SPTŠ)

SPTŠ deluje na območju, ki je stičišče štirih držav: Avstrije, Madžarske, Hrvaške in Slovenije. Zaradi relativne nerazvitosti območja, ki je naravno zaledje SPTŠ, si je že v preteklosti veliko Pomurcev delo poiskalo čez mejo, predvsem v Avstriji. Odkar je tudi Slovenija članica EU, je ovir za delo čez mejo še manj oziroma jih sploh ni. Vse omenjene države so članice EU, zato velja zanje prost pretok blaga, kapitala in ljudi. Po zadnji svetovni ekonomski krizi, ki je Slovenijo prizadela bolj kot sosednje države, se je trend iskanja dela v Avstriji še okrepil. To se odraža tudi v povečanem interesu za učenje nemškega jezika, saj se dijaki zavedajo, da bodo tako na trgu dela v sosednji državi konkurenčnejši. Ne smemo pozabiti, da je takoj za mejo štajerska prestolnica Gradec, ki vključno s svojo okolico velja za gospodarsko najhitreje rastoče območje v Evropi.

SPTŠ Murska Sobota v šolskem letu 2018/2019 obiskuje 843 dijakov. Nemščino kot prvi tuj jezik si je v srednjem strokovnem izobraževanju izbralo 152 dijakov. Le-ti obiskujejo pouk nemščine v osmih oddelkih (v vsakem letniku sta dva oddelka). Vpisani so v štiri programe

za pridobitev srednje strokovne izobrazbe: strojni tehnik, elektrotehnik, tehnik računalništva in tehnik oblikovanja.

3 MOBILNI ŠANK/MOBIŠANK - ZAKLJUČNA NALOGA

Primarni cilj izdelave mobišanka je bil priprava praktične naloge kot dela poklicne mature. Po potrditvi teme s strani šolske maturitetne komisije so dijaki skupaj z mentorjem opredelili ključne korake za uspešno izvedbo naloge:

- razdelitev nalog,
- načrtovanje,
- iskanje sponzorjev,
- nabava potrebnih materialov,
- izdelava,
- predstavitev.

A. RAZDELITEV NALOG

Naloge so se skupaj lotili štiri dijaki. Za boljšo učinkovitost samega projekta so se najprej dogovorili, kateri dijak bo prevzel posamezna področja glede na opredeljene ključne korake za izvedbo naloge. Pri tem so upoštevali želje in kompetence posameznih članov ekipe. Tako sta bila dva dijaka zadolžena za projektiranje izdelka in iskanje sponzorjev, eden je bil odgovoren za delavnico in praktično izvedbo naloge, poleg tega je bil tudi kuhar ekipe. Zadnji v skupini pa je bdel nad financami in posledično nabavo potrebnih materialov.

B. NAČRTOVANJE

Za začetek projekta so dijaki najprej pripravili osnovno skico izdelka z okvirnimi dimenzijami izdelka in osnovnim principom delovanja. Osnovna skica jim je služila kot izhodišče za 3D projektiranje, za katero sta bila zadolžena dva člana skupine. Pod nadzorom mentorja sta z ustreznim računalniškim programom izdelala 3D model izdelka. Poleg samega 3D modela so na ta način pridobili tudi popis potrebnega materiala in delovnih procesov, ki jih bodo uporabili v fazi izdelave izdelka. Hkrati so opredelili zahteve, ki jih mora izpolnjevati delovni prostor – delavnica za samo proizvodnjo izdelka.

Slika 1: Skica.

C. ISKANJE SPONZORJEV

Za izdelavo mobišanka je bilo potrebno priskrbeti relativno veliko materiala, za kar so bila potrebna določena finančna sredstva. Ta so zbrali s pomočjo sponzorjev. Iskanje sponzorjev je potekalo v več fazah. Najprej sta dijaka, ki sta bila zadolžena za to področje, po telefonu kontaktirala potencialne sponzorje, ki sta jih izbrala med uspešnejšimi gospodarskimi družbami v regiji. Po telefonu sta na kratko opisala projekt in njuna pričakovanja ter odgovorila na morebitna dodatna vprašanja potencialnih sponzorjev. Gospodarskim družbam, ki so pokazale interes za nadaljnje sodelovanje, sta posredovala pisne prošnje za sponzorstvo s podrobnejšim opisom projekta, nakar je sledil obisk teh družb in predstavitveni razgovor. V kolikor se je gospodarska družba odločila za sponzorstvo projekta, so podpisali sponzorsko pogodbo, ki je opredeljevala pravice in obveznosti obeh pogodbenih strank. Sponzorji niso sponzorirali le finančnih sredstev, temveč tudi material in uporabo njihovih delovnih sredstev, ki so jih dijaki potrebovali pri realizaciji projekta. Za sponzorirana sredstva sponzorji niso imeli posebnih zahtev, razen tega, da se jih ob predstavitvi izdelka omeni kot sponzorje projekta. Eden izmed večjih sponzorjev, ki vsakih nekaj let pripravi hišni sejem, se je z dijaki, v zameno za sponzorirana sredstva, dogovoril, da bodo izdelek predstavili na njegovem hišnem sejmu na sedežu podjetja. To je bila hkrati tudi priložnost za dijake, da se predstavijo širši javnosti in potencialnim bodočim delodajalcem.

D. NABAVA MATERIALA

Dijak, ki je bil zadolžen za finance, je na podlagi popisa materiala, ki je nastal v fazi projektiranja, zbral ponudbe različnih dobaviteljev. Poleg cene so bili odločilni kriteriji za izbiro dobavitelja tudi dobavni rok in plačilni pogoji. Pri iskanju ustreznih dobaviteljev so jim pomagali tudi sponzorji preko svojih nabavnih kanalov. Določene materiale so jim odstopili tudi iz svoje zaloge.

E. IZDELAVA

Zaradi fizičnih dimenzij izdelka je bilo potrebno najprej poiskati primeren prostor za izdelavo ogrodja mobišanka. Kot primerna se je izkazala domača garaža enega od dijakov. Nekatero komponente so dijaki izdelali v šolski delavnici ali pa pri sponzorjih, ki so jim dali na razpolago svoje delovne stroje. Pri izdelavi so uporabili naslednje delovne procese:

- razrez materiala,
- brušenje,
- varjenje,
- poliranje,
- CNC struženje,
- CNC rezkanje,
- upogibanje,
- lakiranje,
- sestava komponent.

Slika 2: V delavnici.

Po končni sestavi izdelka in preizkusu na domačem vrtu je bilo potrebno garažo, ki je dijakom služila kot delavnica, še pospraviti. Ta del projekta jim je povzročal največ težav, saj so morali zaradi lakiranja celotno garažo zaščititi.

F. PREDSTAVITEV

Izdelek so dijaki predstavili na maturi kot maturitetni izdelek, sam projekt pa tudi pri pouku nemščine v nemškem jeziku. Zaradi sponzorskih obveznosti so z izdelkom sodelovali tudi na hišnem sejmu enega izmed glavnih sponzorjev.

Slika 3: Predstavitev.

4 SKLEP

Ključni cilj projekta je bil izdelava izdelka pri praktičnem delu mature, a dijaki so ga razumeli širše. K projektu so pristopili interdisciplinarno in ga izvedli v realnem podjetniškem okolju. Poleg ideje je bilo potrebno zagotoviti ustrezno načrtovanje, finančna sredstva, pogoje za proizvodnjo in samo realizacijo projekta. Iskanje sponzorjev je predstavljalo določeno obliko iskanja kapitala pri potencialnih investitorjih v projekt – sponzorjih, ki so jih morali prepričati o svojem projektu. Pri realizaciji projekta so uporabili širok nabor znanj in veščin, ki so si jih pridobili v procesu šolanja in jih uporabili v praksi. Predstavitev izdelka na hišnem

sejmu enega izmed sponzorjev je poleg uspešno opravljene mature bil vrhunec njihovih prizadevanj. Na sejmu so se srečali tudi s potencialnimi delodajalci.

Dodano vrednost projekta predstavlja predstavitev, ki so jo pripravili pri pouku nemškega jezika in je potekala v nemščini. V tem delu so prikazali svoje odlično poznavanje strokovnega izrazoslovja v nemškem jeziku in uporabe jezika v praksi, kar so uporabili tudi na predstavitvi izdelka na hišnem sejmu, kjer je bilo veliko obiskovalcev iz sosednje Avstrije. Hkrati se je s tem projektom porajala tudi ideja o nadgradnji Nemške jezikovne diplome DSD v poklicno usmerjeno različico te diplome, ki se na Srednji poklicni in tehniški šoli Murska Sobota izvaja pod imenom DSD PRO od šolskega leta 2016/2017, to je dve leti po predstavitvi mobišanka.

Literatura in viri

1. http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2017/programi/skupne_inf.htm#123
2. http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/razvoj_solstva/Jeziki/Publikacija_SEJO_komplet.pdf.
3. <http://www.cpi.si/kurikul/podlage-za-pripravo-izobrazevalnih/znacilnosti-izobrazevalnih-programov.aspx#Programisrednjegastrokovnegaoztehnikegaizobraevanja>.
4. Pravilnik o poklicni maturi, Uradni list RS, št. 44/2008, 9/2009 in 40/2011.
5. https://www.svsgugl.si/wp-content/uploads/2013/11/Katalog_znanj_ang_nem_prviTJ_PV_ZRSS.pdf.

SIMONA ŠOOŠ
OŠ II MURSKA SOBOTA
NOČ BRANJA

Povzetek

Z učenci sedmih razredov smo v šolskem letu 2018/2019 izvajali razredni projekt z naslovom Branje nas povezuje. V okviru tega projekta smo pripravili noč branja pod naslovom Moje Prekmurje. Ker letos obeležujemo 100. obletnico priključitve Prekmurja k matični domovini, smo se odločili, da bo noč branja potekala v prekmurščini. Učenci so spoznavali dela prekmurskih piscev, se preizkušali v igranju vlog, nastala pa so tudi razna dramska, literarna in likovna dela. Eden izmed ciljev, ki smo si ga zadali v tem projektu, je bil tudi razvijanje kreativnosti ob branju in veselje do branja ter kakovostno preživljanje prostega časa.

Ključne besede: branje, spodbujanje branja, prekmurščina, prosti čas

READING NIGHT

Abstract

Pupils of the 7th grade were in the school year 2018/19 included in a class project entitled Reading connections. As a part of this project we had a reading night entitled Prekmurje – my land. In this year Slovenia marks 100 years of Unification with Prekmurje – 100 years since its northeastern-most region of Prekmurje was united to the rest of the nation and that is why we decided the reading night will going on in Prekmurje language. The pupils got familiar with the literary pieces of Prekmurian writers, they also made some dramatisations, wrote their own poems and short stories and draw some pictures. One of the aims in this project was also development of creative writing and reading and to get pupils be fond of reading and to spend their free time by reading books.

Keywords: reading, motivation, fond of reading, Prekmurje language, free time

1 UVOD

V šolskem letu 2018/2019 smo v sedmem razredu izvajali šolski projekt Branje nas povezuje in tako spodbujali učence k branju. Bralni projekt je bil namenjen spodbujanju branja oziroma dvigovanju bralne kulture. Opažamo, da učenci vedno manj berejo in manj preberejo. Pri projektu smo se veliko pogovarjali o knjigah, ki smo jih prebrali, na zanimiv način smo sošolcem predstavili prebrane knjige, spoznavali različne bralne okuse in navade sošolcev in skrbeli, da se dobre knjige ne izgubijo. Obenem smo na ta način razvijali pisne in govorne zmožnosti učencev ter vključevali različne aktivnosti: zapis obnove prebranega oziroma slišane besedila, nadaljevanje prebrane oziroma slišane zgodbe, priprava in izvedba intervjuja, zapis ključnih podatkov iz besedila v obliki miselnega vzorca, zapis besedila iz danega miselnega vzorca, priprava in predstavitev plakata, predstavitev oziroma poročanje o aktualnem dogodku, zapis različnih besedilnih vrst (vabilo, opravičilo, zahvala, obvestilo, voščilo ipd.). Učenci so lahko brali, kar so sami želeli, vendar svoji starosti primerno. Projekt smo izvajali pri razrednih urah. V ta namen so učenci zbirali točke branja. Kot zaključek bralnega projekta smo izvedli v mesecu aprilu tudi bralno noč. Bralne noči so se lahko udeležili tisti učenci, ki so v šolskem letu prebrali vsaj pet knjig in tako osvojili priznanje za bralno značko.

Vir: lastni vir

2 KAJ SO BILI CILJI PROJEKTA?

- Učenci se spomnijo 100. obletnice priključitve Prekmurja k matični domovini, razvijajo zavest o svojem narečju in svoj odnos do njega,
- spoznajo pomen prekmurščine v vsakdanjem življenju, preko različnih del spoznajo dela prekmurskih piscev,
- spoznavajo kulturne spomenike v svojem kraju,
- spoznavajo in raziskujejo poimenovanja ulic v svojem kraju, kdo so bile osebe, po katerih se imenujejo ulice v našem kraju,
- preizkušajo se v igranju vlog, uprizorijo odlomek iz dramskega dela ali krajše dramsko besedilo, tvorijo nova besedila, razvijajo svoje kuharske sposobnosti,
- krepijo samopodobo ob nastopanju, branju in dramatizaciji,
- doživijo branje kot dogodek,
- poudarijo pomen ustvarjalnosti za kakovostno preživljanje prostega časa,
- razvijajo kreativnost ob branju in veselje do branja,
- širijo in si bogatijo besedni zaklad,
- upoštevajo bonton pri prehranjevanju in se primerno obnašajo.

3 VZGAJANJE BRALCA

Skozi izkušnje sem ugotovila, da so otroci oziroma učenci slabi bralci, če jim ne privzgojimo ljubezni do branja. V prvi vrsti so/smo starši tisti, ki otroku privzgojimo ljubezen do knjige. Naslednji, ki ima lahko močan vpliv na otroka v njegovem zanimanju do branja, je njegov učitelj ali učiteljica. Velik vpliv na to, ali bo otrok postal dober bralec in ostal bralec in ljubitelj knjig tudi takrat, ko bo končal šolsko obveznost pa izhaja iz otrokovega primarnega okolja, to je družine. Otroku moramo tudi sami biti vzgled in spodbuda za branje, saj družinsko okolje in delovanje družinskih članov močno vpliva na pomen branja in na to, ali bo otrok postal bralec za vse življenje. V današnjem času, ko so že kot dojenčki »bombardirani« s pametnimi telefoni in elektronskimi tablicami, je težko vzgojiti bralca, ki bo prostovoljno segel po knjigi in tako ustvarjalno izkoriščal svoj prosti čas. Nikoli ni prepozno; otroka spodbujamo k branju in razvijamo njegove bralne sposobnosti toliko časa, da vzbudimo v njem užitek. Branje lahko delimo z družinskimi člani vse življenje, tudi potem, ko so otroci že odrasli. Brati nekomu pomeni vzeti si čas zanj. Pogovarjajmo se o tem, kaj smo prebrali, izmenjujmo si mnenja. Bralne sposobnosti je treba razvijati postopno in vztrajno, učenje branja se ne konča v prvi triadi v osnovni šoli, ko se otrok nauči tehnike branja in pisanja, ampak se učimo brati pravzaprav vsako besedilo posebej in vsako knjigo znova. Učenje branja je življenjski proces. Branje je zahteven duševni proces in pomeni imenitno »telovadbo« za možgane. Zato branje spodbuja otrokov spoznavni in čustveni razvoj. Nevrologi potrjujejo, da branje vpliva na razvoj možganskih celic in nas v resnici ohranja duševno čvrste in prožne. Tako nas branje socializira in nam nudi možnost za komunikacijo. Francoz Daniel Pennac o branju govori kot o čudežnem potovanju*. Najbolj pomembno je, da otroka popeljemo na »čudežno popotovanje« že v predšolskem obdobju in v obdobju učenja branja in opismenjevanja.

4 BRANJE KOT USTVARJALNO IZKORIŠČANJE PROSTEGA ČASA

Kako pripraviti, navdušiti, pregovoriti... učence za branje ostaja še dandanes večna debata učiteljev, vzgojiteljev, staršev in drugih strokovnjakov, ki se ukvarjajo z vzgojo otrok. Zakaj s starostjo upada zanimanje za branje ne le leposlovnih knjig, temveč tudi branje za učenje.

4.1 BRALNA MOTIVACIJA

Kaj je bralna motivacija?

»Bralno motivacijo pojmuje kot nadpomenko za različne motivacijske dejavnike, ki spodbuja človeka k branju, dajejo bralnemu procesu smisel in tako pomagajo posamezniku, da vztraja do cilja in si želi bralno izkušnjo še ponoviti (ponovno doživeti).« (S. Pečjak in A. Gradišar, 2002). Strokovnjaki poudarjajo, da je motivacija večdimenzionalen pojav in da gre za skupek različnih motivacijskih dejavnikov, vključno z otrokovim interesom za branje, njegovim odnosom do branja ter njegovim vrednotenjem različnih bralnih dejavnosti. Različni strokovni prispevki o motivaciji za branje zelo pogosto omenjajo delitev na notranjo in zunanjo motivacijo za branje. Za notranjo motivacijo velja, da izvira iz notranjih potreb in želja posameznika, je bolj učinkovita in je pomembna, če želimo dalj časa trajajoč interes posameznika za branje. Zunanjo motivacijo pa spodbujajo zunanji dejavniki, kot na primer nagrada ali pohvala. Strokovnjaki so ugotovili, da notranje in zunanje spodbude različno vplivajo na različne otroke, vendar so enotnega mnenja, da so za vseživljenjsko branje nujne notranje spodbude. Da pa bi spodbudila k branju tudi tiste učence, ki še nimajo tako močno razvite notranje motivacije, sem se skupaj s še tremi učiteljicami odločila za zunanjo motivacijo. Tako smo učencem, ki bodo sodelovali v bralnem projektu in dosegli zadostno število točk glede prebranih knjig, obljubile za nagrado bralno noč na šoli.

5 POTEK PROJEKTA BRANJE NAS POVEZUJE

Pri razredni uri smo se najprej pogovarjali z učenci o tem, kaj jim pomeni branje. Na podlagi skupinskih in individualnih odgovorov smo dobili različne odgovore.

5.1 UČENCI BEREJO ZATO, KER...

Učenci so navajali, da berejo, ker:

- so knjige zabavne in ker se radi »izgubijo« v knjigi,
- jih zanima neka tema in želijo o tem prebrati čim več zanimivega,
- jih zapletena in zahtevna zgodba ali zanimiva tema pripravi do tega, da jo želijo natančneje raziskati,
- se o knjigi pogovarjajo s prijatelji, sošolci in izmenjujejo bralne izkušnje
- je knjigo svetovala učiteljica,
- želijo dobiti priznanje ali pohvalo ali oceno,
- nekateri učenci pa navajajo, da berejo, ker se s tem izognejo neki drugi nalogi.

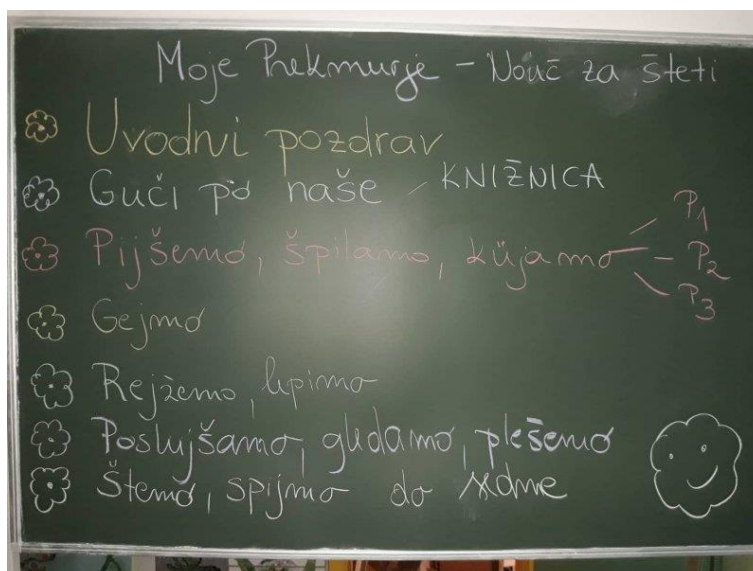
Na razredni uri sem učencem predstavila moja pričakovanja in želje in jih vprašala, ali želijo sodelovati. Ko sem dobila pritrdilen odgovor, sem seznanila s svojimi nameni še vodstvo šole, nakar sem predstavila projekt tudi staršem na roditeljskem sestanku, kateri so podpisali soglasje, da se strinjajo z dodatnimi nalogami in obveznostmi svojih otrok.

Vsak učenec, ki je želel sodelovati v bralnem projektu, je moral do meseca aprila prebrati pet knjig in jih na zanimiv način predstaviti svojim sošolcem in jih poskušati navdušiti, da bodo tudi sami želeli prebrati knjigo. Te predstavitve smo opravljali vsak drugi teden pri razrednih urah. Učenci so imeli prosto izbiro knjig, razen da niso bile žaljive ali neprimerne njihovi starosti. Dala sem jim na izbiro tako branje knjig v slovenskem kot v angleškem jeziku. Po vsaki predstavitvi knjige so učenci imeli tudi možnost postavljanja vprašanj o knjigi svojemu sošolcu/sošolki. Razredne ure so postale iz tedna v teden bolj zanimive, spoznavali smo različne bralne okuse učencev v razredu, spoznavali različne žanre in včasih so se pri razredni uri razvile cele debate na posamezno tematiko. Tako smo ugotavljali, da smo si med sabo zelo različni in da imamo tudi različne bralne okuse. Smo pa spoštovali in sprejemali vsako mnenje ter se na ta način tudi bogatili in si širili svoje obzorje. Po prebranem so učenci imeli še dodatno nalogo, kako prebrano knjigo predstaviti svojim sošolcem. Nekateri so imeli z reproduciranjem – povedati po svoje v začetku kar nekaj težav, drugim spet pa je beseda hitro stekla in so pripovedovali zelo doživeto. Vsi so se morali preizkusiti v vlogi pripovedovalca in z vsako naslednjo knjigo je bilo bolje. Za vsako prebrano knjigo so dobili točke in tudi za vsako predstavitev knjige svojim sošolcem še dodatne točke. Zadostno število zbranih točk je bila njihova vstopnica za aktivno sodelovanje oziroma prisostvovanje na bralni noči.

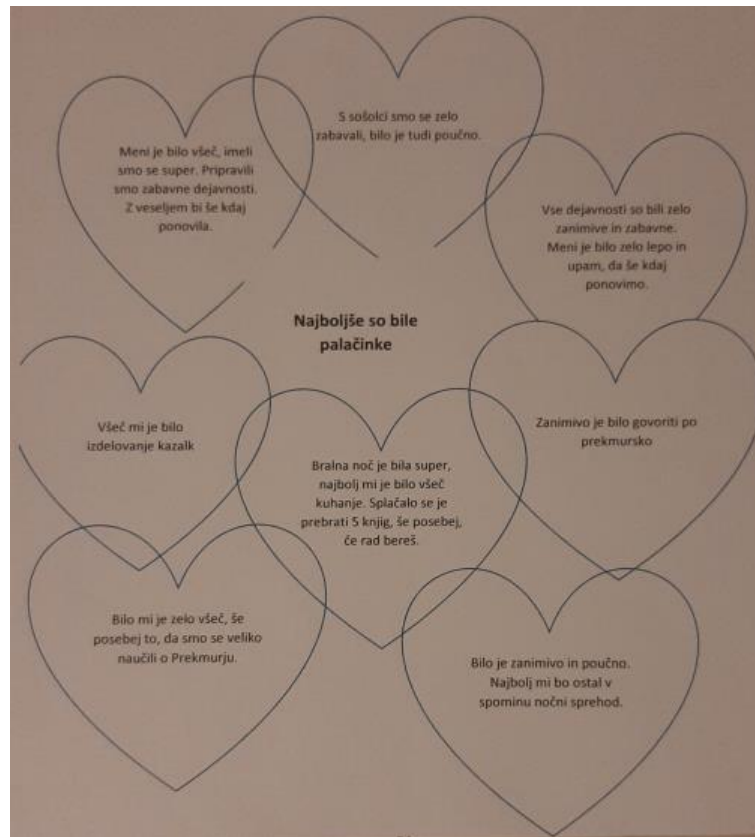
6 BRALNA NOČ

Za zaključek projekta smo izbrali prvi teden v aprilu, ker 2. aprila obeležujemo tudi Mednarodni dan knjige za otroke. V petek popoldne ob 18. uri so učenci prišli nazaj v šolo, s sabo so prinesli še spalne vreče, pripomočke za osebno higieno in pa seveda knjigo, ki so jo trenutno brali. V jedilnici šole so se najprej seznanili s potekom večera in noči, nato pa so sledile zanimive delavnice. Ker smo ravno tega leta 2019 obeležili tudi 100. obletnico priključitve Prekmurja k matični domovini, smo se odločili, da bomo govorili in pisali v prekmurščini in na ta način razvijali zavest o svojem narečju in svoj odnos do njega, spoznavali pomen prekmurščine kot narečja in knjižnega jezika v vsakdanjem življenju. V

šolski knjižnici nam je knjižničarka pripravila razstavo del pomurskih piscev in nam tudi prebrala pravljico v prekmurščini. Seznanili smo se s pomurskimi literati in spoznali njihova književna dela. Po tem skupnem delu smo se razdelili v skupine, kjer so se učenci preizkušali v igranju vlog, uprizorili so odlomek iz dramskega dela ali krajše dramsko besedilo, tvorili so nova besedila in nato so se skupine morale tudi predstaviti. Po tem ustvarjalnem delu je sledila večerja, ki pa so si jo morali sami pripraviti. Tako so razvijali tudi svoje kuharske sposobnosti. Pekli so palačinke in rogljičke, skuhalo čaj, si pripravili pogrinjke za mizo in na koncu za sabo tudi počistili. Sledila je priprava blazin v telovadnici, kjer smo spali. Preden pa smo šli spat, smo se z naglavnimi svetilkami pozno zvečer odpravili še na sprehod po mestu. Po sprehodu smo se pripravili za spanje. Še preden pa smo šli zares spat, je vsak vzel svojo najljubšo knjigo in s pomočjo bralne lučke prebral še nekaj strani v knjigi, preden je odpotoval s svojim knjižnim junakom na sanjsko potovanje. Zjutraj smo najprej opravili jutranjo telovadbo, si zopet sami pripravili zajtrk in za sabo pospravili, se še malo družili v sobotnem dopoldnevu in nato obogateni z novimi izkušnjami in spoznanji odšli proti domu.

Učenci, ki so se udeležili bralne noči, so povedali ...

Nekaj primerov mladih ustvarjalcev, ki so nastali na bralni noči:

Prekmurje – moja dežela

Dežela večnih ravnin, tudi hribov in manjših dolin.

Prekmurje ni ravno veliko, je pa majhno in tiho.

V Prekmurju se pozdravimo ZDRAVO ali DOBER DEN,
zato vztrajajmo pri tem.

Prekmurje je za vas in za nas,
saj v njem puščamo svoj čas.

Tukaj so dobre navade,
prijetne zabave in pametne glave.

Nino Ratoša, 7. a

Aljoša Kerec, 7. a

Prekmurje je dežela,

ki se prek Mure razprostira,
nas Prekmurce pa prav nič ne ovira.

Naša domovina je polna kmetij, travnikov in njiv,
prav noben dan v Prekmurju ni čisto siv.

Ko stoletnico pozdravljamo,
se naše tradicije obnavljajo.

To je naša dežela.

Prav vsi imamo radi jo,

naj za vedno naša bo.
Zarja Huber, Anesa Emruli in Tija Lepad, 7. a

Moje Prekmurje
Kda prijdeš v njega,
znaš, ka si tan tak,
ka se voziš od reke do reke,
od poti do poti,
od lidi do lidi.
fsak de nači pravo,
ka se v njen godi,
fsak de nači pravo, ka se v njen dobi.
Ali ge znan, ka meni tou je najlepša krajina,
kera puno dobrih je lidi.
Tü se fsi poznamo,
tü se fsi pozdravlamo,
drüg drügomi novice javlamo.
Mamo puno enih vezi,
šterih ne vtrgneš samo tak,
puno enih poti, kere se ne končajo samo tak.
Pripovedi idejo tü kak za med,
gda steče rejč, se ne stavi samo tak.
Tou je moje, naše, vaše Prekmurje,
V keron puno je nasmejof sakši den,
ob kerih naše srce strepeče od velke sreče.
Daša Škarabot, 7. c

7 ZAKLJUČEK

Pogled v prihodnost oziroma nadaljevanje projekta v šolskem letu 2019/20 mi je spodbuda za nadaljnje delo z mladimi bralci, ki so sami izrazili željo, da bi tudi v letošnjem šolskem letu radi sodelovali v tem projektu. Tako bodo tudi letos razvijali svojo kreativnost ob branju in veselju do branja, bogatili svoj besedni zaklad in raziskovali čudoviti svet zapisanih besed.

Literatura in viri

1. Kropp, P., Vzgajanje bralca, Učila, 2000
2. Pečjak, S. in Gradišar, A., 2002
3. Pennac, D., Čudežno potovanje; knjiga o branju, Ljubljana, 1996
4. Stezice, šolsko literarno glasilo učencev OŠ II Murska Sobota, 2018/19

KATARINA ŠPANIĆ
OŠ ŠMARTNO POD ŠMARNO GORO

PROJEKTNO DELO IN GLEDALIŠKA PREDSTAVA

Povzetek

V prispevku bom opisala primer organizacije in vodenja projektne dela, katerega končni izdelek je bila gledališka predstava. Izjemoma smo imeli z učenci nekoliko več časa, kot bi ga imeli, če bi projekt potekal znotraj pouka. Vezani smo bili zgolj na vsebino – na temo ekologije, vse ostalo je bilo prepuščeno naši domišljiji in motiviranosti. Pri takšnem načinu dela so lahko učenci v večji meri razvijali ustvarjalni in inovativni potencial, spoznavali metode dela, ki omogočajo kvalitetnejše sodelovanje, ter krepili medosebne odnose in sposobnost komuniciranja. Pri pripravi gledališke igre pa so se učenci vadili v nastopanju, oblikovanju dramskih prizorov, improvizaciji in igranju, v katerega so vnašali lastne ideje.

Ključne besede: projektno delo, gledališka predstava

PROJECT WORK AND THEATER PERFORMANCE

Abstract

In the article I will describe an example of school project work which resulted in a theater performance. We had more time to work with pupils as we would have if the project was realized during school lessons. We were only limited by the chosen theme, which was ecology, all the rest was left to our imagination and motivation. Through project work pupils develop their creative and innovative potential, they learn new methods of work, which enable better cooperation, they strengthen mutual relations and communication skills. During the preparation of the theatre performance students practiced how to perform, how to create theater scenes, improvise and act while implementing their own ideas.

Keywords: project work, theater performance

1 UVOD

Na šoli vsako leto organiziramo prireditev Pomladanski vrtiljak, katere namen je tudi zbiranje prostovoljnih prispevkov za šolski sklad. Prireditev je namenjena tako učencem kot tudi njihovim staršem. Na prireditev se večinoma pripravljamo dalj časa, koncept prireditve pa je odvisen od organizacijskega tima. Za učence je to odlična priložnost, da se v šoli poleg predpisanega kurikuluma naučijo tudi drugih veščin. Med drugim je bila tema Pomladanskega vrtiljaka tudi ekologija. Poleg načrtovanih aktivnosti, ki so tisti dan potekale v šoli, smo se dogovorili, da vsak razred skupaj z razrednikom pripravi aktivnost po svojem izboru.

Odločila sem se, da bomo z učenci pripravili aktivnost kot projektno delo. Priložnost za projektno učenje se mi je zdela idealna, saj smo bili vsebinsko vezani zgolj na temo, vse ostalo je bilo odvisno od naših idej, časa in motiviranosti.

Moja naloga je tako bila, da sem izbirala primerne metode in aktivnosti, ki so učence vodile skozi vse faze projekta, jim tako omogočale čim večjo samostojnost in aktivnost ter ustvarjale prostor, v katerem so učenci lahko izražali in razvijali ideje. Kljub temu, da so učenci pri projektne delu zelo aktivni, pa je učiteljevo spodbujanje, usmerjanje, včasih tudi prevzemanje pobude, nujen del uspešno izpeljanega projekta. Zelo pomembno je, da učitelj v posamezni etapi projektne dela zazna, kateri naslednji korak bi bil potreben, da se vsebina in cilj projektne dela smiselno oblikuje in nato tudi kvalitetno izvede. Zelo pomembno je, da je učitelj pozoren tudi na dinamiko razreda kot celote in na odnose med posamezniki. Pomemben del projektne načina dela so namreč tudi kvalitetno sodelovanje, krepitev medosebnih odnosov v razredu in učenje sodelovanja ter sposobnosti komuniciranja.

2 OBLIKOVANJE IDEJE ZA GLEDALIŠKO PREDSTAVO

Najprej smo morali izbrati vrsto aktivnosti, ki jo bomo predstavili na Pomladanskem vrtiljaku. S pomočjo metode možganske nevihte (brainstorming) je cel razred sodeloval pri zbiranju idej, ki smo jih pisali na tablo. Učencem sem povedala, da je pri omenjeni metodi pomembno, da povejo čim več idej, ki se jih spomnijo, da ne kritizirajo idej drugih in da idej ne vrednotijo v smislu dobre oziroma slabe ideje.

Nato smo se o idejah pogovorili in učenci so se v zelo kratkem času zedinili, da bi želeli narediti predstavo.

V naslednji etapi so učenci, tokrat v manjših skupinah po 4, razmišljali in razvijali ideje o predstavi. Njihova naloga je bila, da razvijejo eno ali več idej o obliki in vsebini predstave. Ponovno sem jih opozorila, naj se pri idejah ne omejujejo, in jih spodbudila, da so ideje lahko nenavadne, drugačne, lahko pa tudi le opišejo predstave, ki so na njih naredile vtis, itd.

Skupine so nato predstavile ideje, o katerih smo se skupaj pogovorili in na koncu izbrali nekaj zamisli, ki so jim bile všeč. Učenci so se odločili, da bo predstava potekala zunaj, na različnih prizoriščih. Pomembno se jim je zdelo, da bo čim bolj zabavna in poučna ter da bo poslušalce spodbudila k bolj ekološko odgovornemu življenju. Nastopati so želeli skoraj vsi, kar je pomenilo, da mora biti v predstavi veliko vlog. O sami vsebini predstave se na tem nivoju učenci še niso zedinili.

Predlagala sem, da v dvojicah ali sami do naslednje razredne ure razmišljajo in razvijejo ideje o vsebini predstave. Na naslednjem srečanju so ideje predstavili. Tokrat smo sedeli v krogu in zbrano poslušali različne ideje. Tistega, ki je predstavil neko idejo, so ostali učenci lahko

še kaj vprašali oziroma so lahko idejo dopolnili. Na koncu so učenci povedali, katere ideje so jim najbolj ostale v spominu, in jih napisali na tablo. Nato so učenci z dvigom rok izbrali, katera od idej, napisanih na tabli, jim je bila najbolj všeč. Dogovorili smo se, da so lahko glasovali tudi za več kot eno idejo. Ideja, ki je bila všeč največjemu številu učencev, je bila, da bo predstava kot nekakšno vodenje po parku naše osnovne šole. Zelo hitro se je izoblikoval tudi naslov predstave - Vodenje po ekološkem parku. Ideja je bila, da bodo obiskovalci predstave hodili po okolici šole, se na dogovorjenih mestih ustavili, tam pa bosta že čakala dva ali trije učenci, ki bodo odigrali del predstave.

Glede na to, da je bila osnovna ideja vodenje po ožji okolici šole, je bilo smiselno, da se najprej okvirno dogovorimo, od kod do kod bo potekalo vodenje. Zdelo se mi je, da bomo po izbrani poti vodenja lažje izbrali teme posameznega dela predstave. Učenci so se odločili, da bo vodenje potekalo od vhoda, mimo prostora za parkiranje, travnika, njive in nato do šolskega igrišča.

V tej fazi smo imeli že kar jasno ogrodje predstave. Naslednje vprašanje je bilo, katere teme iz ekologije nas zanimajo oziroma katere teme bi lahko vključili na poti, kjer bo potekala predstava. Ponovno sem predlagala metodo možganske nevihte. Teme, ki so se najbolj pogosto pojavljale, so bile povezane z avtomobili, ekološkim kmetovanjem, čistim zrakom, onesnaženjem, drevesi in živalmi.

Učenci so se nato razdelili v manjše skupine, da bi razmislili, katera tema bi bila vezana na posamezno prizorišče. Ponovno je vsaka skupina predstavila svoj načrt in na koncu smo se strinjali, da bo predstava sestavljena iz 7 delov:

1. Postaja: Začetek vodenja bo pri vhodu v šolo. Vodiča imata uvodni govor za udeležence.
2. Postaja: Na parkirišču mehanik ob starem avtu pove nekaj o delovanju avtov in njihovem vplivu na onesnaženost.
3. Postaja: Ob drevesu vrtnarka pove nekaj o drevesih in njihovem vplivu na zdravo okolje.
4. Postaja: Na travniku lovec pove nekaj o zaščitnih vrstah živali .
5. Postaja: Na njivi kmetica razloži nekaj o ekološkem kmetovanju.
6. Postaja: Na šolskem igrišču pri smetnjakih smetar ločuje odpadke.
7. Postaja: Pri vhodu v telovadnico se predstava zaključi in se udeležence nekako povabi k bolj ekološkim dejanjem v vsakdanjem življenju.

Na žalost nam je na tej etapi začelo zmanjkovati časa za vse korake projektnega dela. Dan predstave se je bližal. Zavedali smo se, da bomo potrebovali veliko časa tudi za vaje gledališke predstave.

V tem delu je bila moja vloga nekoliko večja, kot sem si želela. Ideja je bila, da bi celotno predstavo naredili učenci (tudi napisali scenarij). Pojavil se je problem, ki je v realnosti oziroma v šoli pogost - pomanjkanje časa. Morali smo pohiteti, zato sem scenarij napisala sama in ob tem v največji meri upoštevala ideje učencev in dogovore, ki smo jih do takrat sklenili. Ob prebiranju scenarija smo z učenci sedeli v krogu in vnašali popravke, vstavljali drugačne ali nove ideje. Zanimiva ideja, ki je v veliki meri predstavo naredila bolj zabavno in humorno, je bila, da bi igralci govorili v narečjih, ki jih poznajo. Tako je bila kmetica Korošica, lovec Štajerec, zdravnica Primorka, mehanik Gorenjec.

Učenci so si izbrali vloge, ki smo jih glede na spol, značaj in način govorjenja prilagodili učencem.

2.1 VSEBINA GLEDALIŠKE PREDSTAVE

1. Postaja

Udeležence pri vhodu pričakata dva vodiča, ki jim razložita pravila obnašanja v ekološkem parku. Pravila, ki so zapisana na tabli, so zabavna, a kljub temu ekološko ozaveščena - npr.: Ne meči odpadkov; Bodi prijazen do vseh živih bitij, še posebej do otrok; Ne trgaj rož ...

2. Postaja

Na parkirišču za avtomobile vodič pokaže udeležencem enega od skoraj že »izumrlih« vrst avtomobila. Mehanik med tem popravlja avto in nato udeležencem razloži pomembnost rednega vzdrževanja avtomobila. Nato se pojavi „dohtar’ca“, ki začne vidno razburjena razlagati o vplivu izpušnih plinov na zdravje. Med naštevanjem škodljivih izpušnih plinov in ostalih snovi „dohtar’ca“ na plakatu kaže simbole omenjenih elementov. V dialogu z „dohtar’co“ mehanik pojasni, zakaj so vozila na dizelski pogon bolj škodljiva ter pri kakšni vožnji in hitrosti avtomobili najbolj onesnažujejo okolje. Na koncu pa se z „dohtar’co“ strinjata, da bi bilo najbolj ekološko, če bi uporabljali javni prevoz oziroma, še bolje, če bi se vozili s kolesi.

3. Postaja

Na malem travniku z drevesom vrtnarki urejata okolje. Obe sta vidno razburjeni pri pojasnjevanju, kako pomembna so drevesa in gozdovi za življenje na Zemlji. Pojasnita pomembnost urbanih parkov pri zniževanju temperature v mestih. Med urejanjem parka tudi tožita o bolečinah v hrbtu in zaključita, da bosta morali kljub gibanju na delu več časa posvetiti telovadbi in raztegovanju.

4. Postaja

Rdeča kapica nabira rožice za babico in tik preden utrga arnika, jo volk opozori, da to ni dovoljeno, saj je arnika ena izmed zaščitene rož. Mimo priteče volk in lovec se odloči, da ga bo ustrelil. Tokrat ga opozori Rdeča kapica, ki mu pove, da je volk zaščitena žival. Nato se vsi skupaj pogovarjajo o zaščitene živalih in rastlinah.

5. Postaja

Kmetica škropi pridelke na njivi. Vodič jo opozori na njeno neekološko kmetovanje. Kmetica mu nato pojasni, da je njeno kmetovanje ekološko, saj pri vzgoji rastlin uporablja izključno naravne sestavine. Našteje nekaj zanimivih pripravkov proti različnim boleznim, ki napadajo zelenjavo.

6. Postaja

Smetar pri ločevanju odpadkov pojasnjuje pravilno ločevanje. Zraven na kupu papirjev sedi žalostna deklica, ki mu pove, koliko dreves moramo požagati za tono papirja. Deklica tudi ugotavlja, koliko papirja vsak mesec dobijo na dom v obliki reklam, in se ob tem zgrozi. Smetar ji pove, da lahko na pošti kupi nalepko, ki jo nalepi na poštni nabiralnik, in s tem poštarju sporoči, da ne želi dobivati reklam. Smetar ponudi nalepko deklici in vsem udeležencem, ki je še nimajo, a bi jo želeli imeti.

7. Postaja

Na zadnji postaji se učenci zahvalijo vsem udeležencem in jih povabijo k skupni akciji spreminjana sveta na bolje. Povabijo jih, da razmislijo in izberejo nekaj, kar bi lahko v prihodnosti naredili in s tem pripomogli k bolj čistemu planetu. Učenci udeležencem razdelijo pisemske ovojnice in jim predlagajo, naj svojo zamisel zapišejo na list, ki ga nato

spravijo v ovojnico, jo zaprejo in nanjo napišejo svoj naslov. Čez mesec dni bodo to pismo prejeli na dom, da jih bo vsebina, ki jo napisali, spomnila na cilj, ki so si ga zadali.

3 VAJE ZA GLEDALIŠKO PREDSTAVO

Z učenci smo se najprej sprehodili po poti, po kateri smo si zamislili, da bo potekala gledališka predstava. Na vsaki postaji smo prebrali scenarij in se pogovorili o tem, kako naj bi se posamezni akter obnašal, kam naj se postavi, katere pripomočke naj bi zanj priskrbeli. Po potrebi smo naredili spremembe tudi v scenariju.

Preden so učenci začeli vaditi vloge doma, so ostalim opisali, kako so doživeli vlogo, ki jo bodo odigrali, tako da smo vsi imeli enako predstavo o vseh nastopajočih akterjih. Vloge so učenci sprva vadili doma, nato pa v šoli po skupinah - glede na postajo, na kateri so nastopali. Tudi na tej stopnji so bile dobrodošle spremembe v scenariju, če se je seveda s tem strinjala celotna skupina.

Ko so bile skupine učencev po postajah pripravljene in zadovoljne s svojo igro, smo najprej vadili igro v razredu tako, da so učenci vedeli, katere besede ali dejanja so igralcev so iztočnice za njihov nastop. Z učenci smo se strinjali, da bo za uspešno predstavo zelo pomembna uigranost vseh igralcev, saj so si zgodbe sledile druga za drugo, vse skupaj sta povezovala vodiča, ki sta večkrat sodelovala v dialogih z igralci na različnih postajah. Včasih so morali igralci zavpiti ali kaj narediti, še preden je skupina udeležencev sploh prišla do njihove postaje.

Na koncu smo vse skupaj vadili zunaj, na dejanskem prizorišču, in se dogovorili o kostumih. Vsak je oblikoval zunanjo podobo za vlogo, ki jo je igral.

Učenci, ki na dan predstave niso bili v šoli in zato tudi niso sodelovali pri zadnjih vajah za predstavo, so medtem izdelali plakate in pripomočke, ki smo jih potrebovali. S tem so se ves čas projektne dela počutili povezane s projektom, v katerem so sicer od začetka aktivno sodelovali.

3 ZAKLJUČEK

Predstava je bila zelo uspešna in je navdušila udeležence. Pohvalili so ideje, vsebino, igro učencev, zaključno akcijo s pismi, ki je udeležence nevsiljivo povabila k večji ekološki zavzetosti. Udeleženci so predstavo ocenili kot zelo zabavno in poučno.

Učenci, ki so sodelovali v projektne delu, so bili s svojim izdelkom zelo zadovoljni. Veselje do ustvarjanja je bilo čutiti ves čas ustvarjanja predstave.

Neprecenljive pa se mi zdijo tudi izkušnje preko katerih so se učenci srečali z različnimi strategijami uspešne izpeljave projekta, se preko ustvarjanja povezali z drugimi, odkrivali in razvijali svoje sposobnosti, bogatili znanje in razvijali svojo domišljijo. (Novak, H. 1990)

Literatura in viri

1. Novak, H. (1990). Projektne učno delo – drugačna pot do znanja. Ljubljana: DZS.

SABINA ŠPAREMBLEK
OŠ NOTRANJSKI ODRED CERKNICA

UČENJE NA PROSTEM – PO POTEH BUTALCEV IN ČAROVNIC

Povzetek

V članku je predstavljen pristop učenja na prostem v sklopu dvodnevne naravoslovnega tabora. Dejavnost je namenjena učencem 2. triletja (9–11 let).

Učenci se v skupinah po pet podajo na zanimiv potep po okolici. Vodi jih opis poti, ki ga najdejo v pismu Butalcev in čarovnic. Z dejavnostmi na prostem učenci odkrivajo različna znanja. Seznanijo se z zelišči, s prvo pomočjo v naravi, z glivami, glasbili iz narave in z odkrivanjem skrivnosti Zelške cerkve, na koncu pa jih čaka še soba pobega.

Ključne besede: 2.TRIADA, TABOR, NARAVOSLOVJE, GLIVE, ZELIŠČA, CERKEV, GLASBILA, PRVA POMOČ, SOBA POBEGA

OUTDOOR LEARNING – FOLLOWING BUTALCI AND WITCHES

Abstract

The article discusses a way of learning outdoors during the two-days camp for gifted students. Activities are meant for students from class 4 to class 6 (9-11 aged students).

Students explore in groups of five and they set off to discover the surroundings.

Groups follow the instructions from the letter written by Butalci (mysterious creatures, well-known local mascots) and the witches. Through outdoor activities students develop different skills and gain different knowledge. They learn about herbs, how to give first aid in nature, fungi, instruments made from natural materials; they discover secrets of local church in Zelše and at the end there's an escape room waiting for them to decode.

Keywords: STUDENTS FROM CLASS 4 TO CLASS 6, CAMP, NATURAL SCIENCE, FUNGI, HERBS, CHURCH, INSTRUMENTS, FIRST AID, ESCAPE ROOM

UVOD:

Učenje na prostem

Po tridesetih letih dela v pedagoških vodah se zavedam pomena pouka na prostem. Na podlagi tega se v celoti strinjam z zapisom strokovnjakinje na tem področju Skribe Dimec (2014), ki poudarja, da otrok s takim načinom dela pridobi pozitivne, realne izkušnje, izboljša si tako fizično kot mentalno zdravje, poveča se mu motivacija za delo, s takim delom si krepí samozavest, dolgoročno pa si razvija ročne spretnosti, koordinacijo, ravnotežje, pospešuje razvoj na socialnem področju, nenazadnje pa se močno poveča njegova skrb in odgovornost za okolje. Če vključimo še zavedanje o velikem medpredmetnem povezovanju, se učencu na podlagi vsega tega izboljšajo tudi učni dosežki, izboljša pa se tudi vedenje učencev s težavami v pozornosti. Naprej Štemberger (2012) navaja, da pomanjkljivosti pouka v naravi skorajda ni. Seveda je izvedba pouka na prostem odvisna predvsem od prepričanja učitelja. S tem se v celoti strinjam. Pri svojem delu v praksi težavo vidim le v številu učencev v oddelku. Pravilnik o normativih in standardih izvajanja programa osnovne šole (2007) za število nad 15 učencev zahteva, da učitelj pri svojem delu izven prostorov šole potrebuje dodatnega spremljevalca. S čarobnostjo besed, besedil, vprašanj, zvokov, slik, predmetov, števil o naravi in iz narave vzbudimo v otroku neustavljivo željo po učenju. Ko učenec zapusti učilnico, se v večini primerov zgodi, da pozabi oziroma se ne zaveda, da se sploh uči. Naučenega ne pozabi tako hitro. Največ, kar šteje, pa so besede učencev po zaključku takšne dejavnosti:

»To je kot v sanjah. Ali je že konec pouka?«

»Kdaj se bomo spet tako učili?«

»Jaz sem doma naredil podobno vajo za mojo družino.«

»To je bilo pa noro dobro ... «

Naravoslovni tabor

Že nekaj desetletji poučujem na šoli »11. maj« Grahovo, ki je podružnica matične šole Notranjski odred Cerknica. Naša podružnica je ena redkih devetletnih podružnic. Že nekaj let na naši šoli z obema podružnicama organiziramo tudi dvodnevne naravoslovne tabore za učence. Pri izvedbi te dejavnosti se povezujemo z lokalno skupnostjo. Lovska družina nam za minimalno plačilo odstopi prosti termin v svojem domu, ki leži le 3 km od naše šole. Dejavnosti, ki potekajo prvi dan, vodijo bivši učenci naše šole in člani društev (lokostrelsko društvo, taborniki ...).

Učenci tretjega triletja naše šole pomagajo pri izvedbi delavnic. Učenci, ki sodelujejo na taboru, imajo tako možnosti aktivno sodelovati v teh delavnicah. Samostojno si pripravljajo obroke, poskrbijo za fotografiranje in taborni ogenj skupaj s taborniki iz Rodu Jezerska ščuka. Naslednji dan učiteljice pripravimo orientacijski pohod z opisom poti. Pot učence vodi do šestih točk, na katerih spoznavajo zanimivosti naravne in kulturne dediščine. Med potjo učenci zbirajo vnaprej zahtevane predmete, plodove, semena, meriti morajo dolžine oz. višine rastlin, risati glive na štorih ... Ob prihodu nazaj h koči pa sledi program s predstavitevjo pesmi, ki so jih sestavili na eni izmed postaj. Naslednji teden nato skupaj pripravimo razstavo z izdelki ter pisnimi in foto utrinki s tabora.

IZVEDBA TABORA:

Opis dejavnosti na postajah

Učenci so bili prvi dan tabora aktivni na delavnicah, ki so jih vodili starejši učenci. Večer smo zaključili ob tabornem ognju, potem ko so si učenci sami pripravili večerjo in končali z večerno strateško igro, ki so jo zanje pripravili taborniki. Noč smo prespali v spalnih vrečah v lovskem domu. Naslednji dan smo vodenje dejavnosti prevzeli učitelji, ki smo bili prvi dan le spremljevalci pri delavnicah. Po zajtrku so učenci med vejami drevesa pred domom našli pismo Butalcev in čarovnic. Izseke pisma predstavljam v nadaljevanju:

Pismo –izseki opisa poti

POT BUTALCEV IN ČAROVNIC

Tudi mi Butalci in naše čaravnice smo prenočevali v tej koči. Naslednje jutro smo se odpravili na raziskovanje okolice. Te zanima, kam nas je vodila pot in kaj vse smo opazili?

No, le veselo na pot.

Ko smo stopili iz koče, smo poiskali leseno stavbo. Izpred stavbe, kjer je kurišče in mu mi pravimo »JURČEK«, smo se podali na pot. Borov gozd smo imeli na desni strani, po 10 m pa na obeh straneh. Prišli smo do lesenega plotu in zavili desno po poti med borovci.

POBERI BOROVI STORŽI, ČE GA NAJDEŠ NA POTI.

Pot nas je vodila med žicami, ki jim učenci kmetje pravijo »električni pastir«. Prišli smo iz gozda in pred nami se je odprl pogled na »našo goro«, so vzkliknile čaravnice, ki so bile do sedaj čisto tiho.

ZAPIŠI IME TE VZPETINE.

Ko smo se naučili nekaj novega o zeliščih in kuhanju čaja, smo krenili po poti, čez katero se razrašča krošnja češnje. Kmalu smo zagledali prve hiše. Pa to niso Butale, ne, to so Zelše. Na desni smo opazili kozolec. Nismo si znali razložiti, čemu vsi ti žlebovi in bel zaboj.

NAM LAHKO POMAGAŠ IN NAM RAZLOŽIŠ, KAJ JE TO IN ČEMU VSE TO SLUŽI? (LAHKO RIŠEŠ ALI PIŠEŠ) ...

... Prišli smo do prometnega znaka. Upoštevali smo ga in previdno prečkali cesto. Po poti smo hodili vse do prvega drevesa na levi in prve preorane njive na desni strani poti.

NAPIŠI, KAJ BODO KMETJE PRIDELALI JESENI NA DESNI STRANI POTI IN KAJ VSE NA LEVI ...

... Pazljivo smo se postavili tako, da smo imeli zvonik za našim hrbtom in Javornike pred sabo. Opazili smo lepi smreki na desni in na levi strani, pod smreko na desni pa manjši leskov grm. Našli smo strmo stezico in jo ubrali po njej. Pred cesto se pot razcepi na dva dela, mi smo se odločili za desno ob trhlem štoru. Ojoj, kaj raste na tem trhlem štoru in kdo je kriv za trohno?bo?

SKICIRAJ, KAJ RASTE NA TRHLEM ŠTORU.

Na makadamski cesti smo zavili desno. Spet smo hodili v gosjem redu ob desnem robu ceste, saj nikoli ne veš izza katerega ovinka se bo kdo pojavil. Hodili smo mimo košatih smrek in jelk. Po drugem ovinku smo na levi strani ob cesti opazili podrto deblo.

IZMERILI SMO GA IN NJEGOVA DOLŽINA JE MERILA _____

Učitelji smo učence v skupinah po pet odpeljali vsak na svojo v naprej določeno postajo. S prvo dejavnostjo na svoji postaji smo štartali ob točno določeni uri. Vsak je imel za izvedbo dejavnosti na postaji le 20-minut. Po dvajsetih minutah smo učencem podali opis poti do naslednje postaje. Izvedba pohoda z opisom poti, pri katerem vsaka skupina začne z različnega izhodišča, se nam zdi boljši, kot pa izvedba, pri kateri vse skupine štartajo s prve postaje. S tako organizacijo preprečimo direndaj in dolgotrajno čakanje skupin na štartu in na cilju. Tako so se učenci z opisom poti podali do nove postaje, kjer so ponovno izvedli 20-minutno dejavnost z drugim učiteljem, ki jim je spet podal nov list z opisom odseka poti do nove postaje.

Postaje:

1. POSTAJA: PRIPRAVA ZELIŠČNIH NAPITKOV

Na tej postaji sta učiteljici učencem najprej predstavili nekaj zelišč iz narave, s katerimi si lahko pripravimo okusne in zdrave, tako tople, kot hladne napitke (listi gozdnih jagod, kamilica, meta, melisa, materina dušica, kopriva, regrat ...)

Seznani so jih s pravilno pripravo napitkov. Nato si je vsak učenec sam pripravil zeliščni napitek po svojem okusu. Seveda si je napitek lahko sladkal z domačim medom. Zaradi lažje organizacije in časovne omejitve sta imeli učiteljici toplo vodo kar v termo steklenicah. Uporabili smo skodelice in se tako izognili plastiki.

2. POSTAJA: PRVA POMOČ

Na tej postaji so se učenci seznanili z zaščito proti klopom in s pravilno odstranitvijo nevarnega pajkovca. Očistili in oskrbeli so si odrgnino na kolenu in komolcu ter očistili in povili urezino na prstu. Hitrejše skupine so imele možnost oskrbeti tudi opekline na roki in to kar z obkladki iz surovega krompirja.

3. POSTAJA: SKRIVNOSTI ZELŠKE CERKVE

Na tej postaji so do pravilnega končnega odgovora učenci prišli z iskanjem ključev za skrinjice, v katerih so se skrivala vprašanja, na katere so morali poiskati pravilno rešitev, ki jim je dala namig za novo skrinjico in ključ. Tako so z natančnim opazovanjem (oken, vrat, letnic, slik, lip ...) prišli do končne rešitve. Ta jim je ponudila rešitev v obliki arhitekturne posebnosti cerkve in sicer njenega tlorisa v obliki triperesne deteljice.

4. POSTAJA: RAZISKOVANJE GLIV

Na tej postaji so učenci raziskovali skrivnostni svet gliv (zakaj uvrščamo glive v svoje kraljestvo in ne v kraljestvo rastlin ali živali, kako velik pomen imajo glive za naš planet, kako presenetljivi so podatki o velikosti teh organizmov in kje vse so prisotni v svetu okoli nas, razvozlati so morali besedno zvezo gozdni internet- sožitje ali mikoriza). To so po predhodnem pogovoru z učiteljem nato prikazali z igro vlog med glivo in drevesom in tako spoznali prepletenost gozdnega sveta.

5. POSTAJA: HIMNA SKUPINE

Na tej postaji so učenci najprej izžrebali 3 besede (npr.: junaki, gozd, veter ...) in iz danih besed spisali pesem, ki je predstavljala himno skupine. Za dane rime so morali poiskati tudi melodijo. Nekateri so izbrali njim že znano melodijo, drugi so si jo izmislili sami, fantovska supina se je poslužila celo »rap« izvedbe.

Vsak član skupine je moral v naravi poiskati predmet, ki mu je služil kot glasbilo (veje, plodovi, kamenje, travne bilke,...). S temi skladbami in spremljavo so se nato skupine ob koncu tabora tudi predstavile vsem udeležencem in staršem, ki so po koncu tabora poskrbeli za prevoz domov.

6. POSTAJA: SOBA POBEGA

V sobi pobega je bil z učenci učitelj, ki je pripravil naloge za reševanje. Učenci so naloge samostojno reševali, v primeru, da so zaostajali za predvidenim časom reševanja, jim je

pomagal z namigi. Naloge so bile različno zastavljene. Vsebovale so na primer delčke slik, ki so jih morali združiti v celoto, rebuse, zvočne posnetke s slovenskimi in angleškimi besedami, matematične enačbe, logične naloge, spretnostne izzive ... Ob koncu so z rešitvami nalog prišli do štirimestne številke, s katero so uspešno odprli skrinjico, v kateri se je skrival ključ vrat, ki so vodile na prostost. Tu se je še posebej izkazalo skupinsko delo in razmišljanje izven vsakdanjih okvirjev.

Nagrada:

Nagrada za uspešno opravljeno pot vseh skupin pa je bila nova igra iz naravnih materialov, ki so nam jo izdelali učenci pri izbirnem predmetu obdelava lesa. Ta igra se imenuje Molcky. Sestavljena je iz lesenih valjastih kegljev, ki so odrezani pod kotom in oštevilčeni. Z daljšim valjem jih poskušaj podreti in pri tem seštevati števila na podrtih kegljih do vsote 50.

ZAKLJUČEK

Podobne dejavnosti (krajši pohod po opisu poti, prvo pomoč v naravi, priprava zeliščnih napitkov in igro Molcky) sem letos lahko izvedla tudi s celotnim razredom, saj sem imela le 13 učencev. Tako sem lahko primerjala izvedbo dela v manjši in večji skupini, delo z učenci na taboru in s celotnim oddelkom, izvedbo celotne dejavnosti z enim ali več učitelji ter izvedbo vaj v enem dopoldnevu in izvedbo z omejenim časom. Pričakovano so bili rezultati dela pri vseh naštetih postavkah boljši z učenci na taboru.

Vsaka taka ura poučevanja na prostem me prepriča v njen smisel in velik pomen za vzgojo in zdrav razvoj mladih, saj so učenci izven učilnice drugačni, bolj sproščeni in veliko bolj ustvarjalni in vedoželjni, kot pa v učilnici pri klasičnih urah pouka. Mislim, da bi morali stremeti k temu, da bi v bližini vsake šole stal kotiček za pouk na prostem. Sama se poslužujem vrta bližnjega vaškega lovskega doma, na katerem stoji miza in klop. Od šole je k sreči oddaljen le nekaj sto metrov in pot do njega pelje po neprometni cesti.

Vem, da bom z izvedbo posameznih učnih vsebin na prostem nadaljevala, saj mi pri mojem delo veliko pomenita tako nasmeh kot tudi iskrice v očeh mojih učencev, ki jih pri sami izvedbi dejavnosti na prostem in po njej nikoli ne zmanjka.

Literatura in viri

1. Skribe Dimec, D. (2012). Pouk na prostem. Spoznavanje okolja: Naravoslovje in tehnika, Ljubljana: Zavod RS za šolstvo
2. Skribe Dimec, D. in Kavčič, I. (2014) Učenja v resničnem svetu: Pouk na prostem in okoljska vzgoja sta si podobna, vendar se tudi razhajata, Šolski razgledi: pedagoški strokovno informativni časnik 65 (6), 14
3. Štenberger, V. (2012) Šolsko okolje kot učno okolje ali pouk zunaj. Razredni pouk: revija Zavoda RS za šolstvo, 14 (1/2), 84-70
4. Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole(2007) Uradni list RS, št. 16/17 (18.4.2007)

GORAN ŠPILAK

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA MURSKA SOBOTA

VPLIV SITUACIJ NA POKLICNI MATURI PRI MATEMATIKI NA POUK MATEMATIKE

Povzetek

S šolskim letom 2012/2013 smo bili učitelji matematike v srednjih šolah, ki poučujemo v programih SSI in PTI, primorani sestaviti ustni del poklicne mature v obliki situacij. Nova oblika ustnega dela odseva uporabnost matematike v vsakdanjem življenju. Večina situacij bi naj povezovala matematična znanja s strokovnimi predmeti, ki prevladujejo v določenem programu šole. S prispevkom želim prikazati, kako je spremenjena oblika ustnega dela izpita vplivala na samo izvedbo pouka.

Ključne besede: matematika, poklicna matura, ustni del izpita, situacija

THE IMPACT OF SITUATIONS AT VOCATIONAL MATURA IN MATHEMATICS ON MATHEMATICS LESSONS

Abstract

With the 2012/2013 school year, high school maths teachers teaching SSI (secondary professional education) and PTI (vocational technical education) programs were forced to prepare the oral part of vocational matura in the form of situations. The new form of oral part reflects the usefulness of mathematics in everyday life. Most situations should integrate mathematical knowledge with professional subjects that prevail in a particular school program. With this article I want to show how the changed form of the oral part of the exam affected the very implementation of the lessons.

Keywords: mathematics, vocational matura, oral part of the exam, situation

Nekdanji seznam več kot stotih suhoparnih matematičnih vprašanj na poklicni maturi smo morali učitelji, ki poučujemo v srednjih šolah v programih SSI in PTI, zamenjati s situacijami, ki temeljijo na realnih življenjskih primerih, po možnosti povezanih s strokovnimi predmeti na šoli. Ker poučujem na Srednji zdravstveni šoli Murska Sobota, smo s člani aktiva matematikov pripravili seznam 35 situacij, od katerih jih je 15 vezanih na glavni strokovni predmet zdravstvena nega, ostalih 20 pa je splošnih, mi jim pravimo življenjskih situacij. Za dijake programa kozmetični tehnik smo pripravili 15 situacij, vezanih na njihovo stroko, ostalih 20 življenjskih situacij pa je enakih kot v programu zdravstvena nega. Na vsako situacijo so vezana tri vprašanja, preko katerih preverimo in ocenimo dijakovo znanje matematike. Pod vsakim vprašanjem smo s podčrtanim besedilom zapisali, katere matematične vsebine se skrivajo za njim. Pomemben del situacije je tudi uporaba sodobnih tehnoloških pripomočkov, s pomočjo katerih si dijaki pomagajo pri reševanju danih vprašanj. Na aktivu smo se odločili za uporabo odprtokodnih programov Geogebra in Graph, ki sta dijakom prosto dostopna na spletu in ju lahko uporabljajo tudi doma namesto predlaganih grafičnih računal. Za statistične prikaze podatkov pa lahko dijaki uporabijo orodja znotraj programov Word in Excel. Najpomembnejši del izziva, s katerim smo se pri tem srečevali praktično vsi matematiki na strokovnih šolah, je bil, kako preko situacij pokriti večino snovi, ki je zapisana v katalogih znanj.

Situacije so dostopne dijakom na spletni strani šole in jih učitelji z njimi seznanimo praviloma že septembra, torej na samem začetku zaključnega letnika. Teoretično imajo torej več kot dovolj časa za samostojno pripravo nanje. V praksi pa je to v prvih letih po vpeljanih novostih praviloma pomenilo kopiranje rešitev, ki so jih pripravile prejšnje generacije in posledično slepo učenje na pamet v zadnjih trenutkih pred maturo. Ker pri rednem pouku v četrtem letniku ni dovolj časa za pripravo na ustni del poklicne mature, skušam določene dele situacij vplesti v sam pouk že od prvega letnika naprej. Ob koncu pouka v četrtem letniku imamo sicer predvidenih nekaj ur za pripravo na poklicno maturo, vendar imajo takrat dijaki praviloma vprašanja za pisni del, ki navadno nastopi pred ustnim delom.

Na dveh izbranih primerih situacij bom pokazal, kje in kako sem ju umestil v tekoč izobraževalni proces ter katerih sodobnih pristopov so bili pri tem deležni dijaki. Situacije so torej pomembno vplivale na samo izvedbo pouka in tudi sedaj iščem nove in nove načine, kako jih umestiti v tekočo snov.

Situacija 1.:

KOZMETIČNI STUDIO TIP TOP

V kozmetičnem studiu Tip top nudijo 4 načine urejanja obrvi, 5 načinov urejanja nohtov in 2 načina nege obraza. Za stranke skrbi 7 kozmetičark.

1. Na koliko načinov lahko uredijo stranko, ki si želi urediti obrvi, nohte in obraz? Prijateljici Andreja in Maja bosta istočasno na vrsti. Na koliko različnih načinov si lahko izbereta kozmetičarke, če sta v tem trenutku dve že zasedeni?

Opišite osnovni izrek kombinatorike in kombinatorično drevo. Kako izračunamo število variacij n elementov reda r ?

2. V soboto je bila v salonu velika gneča. Do 14. ure so uredili vseh strank tega dne, med 14. in 17. uro 20 % vseh strank tega dne, po 17. uri pa le še 2 stranki. Koliko strank so imeli ta dan?

Kako rešujemo linearne enačbe?

3. Prikažite sobotni obisk strank s krožnim diagramom in paličnim diagramom.

Opišite lastnosti paličnega diagrama in krožnega diagrama.

Umestitev prvega vprašanja s situacije v pouk izvedem šele v četrtem letniku pri kombinatoriki. Pri učni uri z naslovom variacije pripravim podoben uvodni primer, ki ga morajo dijaki rešiti, pri čemer jih razdelim v skupine, sami pa si razdelijo vloge, zapisane na situaciji in »ročno« preštejejo ter zapišejo število vseh možnih izborov. Vsaka skupina mora na listu oddati svoj način preštevanja ter zapis vseh možnosti. Nato poskušamo skupaj priti do matematičnega pravila, ki stoji v ozadju tega načina preštevanja. Za domačo nalogo morajo poiskati, kje se dana situacija nahaja na spletni strani šole ter jo rešiti.

Poleg tega, da je naloga povezana s stroko, se dijakom najbolj uporabno zdi to, da se zelo podobna nahaja tudi na ustnem delu poklicne mature. Pri tem načinu reševanja se srečajo z metodo preiskovanja v matematiki, ki je vseh tudi matematično šibkejšim. Le-ti se praviloma še prej vživijo v nalogo in aktivno sodelujejo pri iskanju rešitve. Pri tem krepijo pomembne veščine, kot so prepoznavanje problema, jasno izražanje stališč, argumentiranje izraženih sklepov.

Z drugim vprašanjem seznanim dijake že v prvem letniku pri snovi linearna enačba. Praviloma jih besedilne naloge odbijajo, ker pa se na začetku lotimo reševanja z ugibanjem, kmalu pade veliko predlogov rešitev, ki jih skupaj preverjamo, dokler ne uganemo prave. Na koncu jo rešijo z nastavkom linearne enačbe, nato pa si skupaj ogledamo celotno situacijo. Na tem mestu se dijaki prvič seznanijo z obliko ustnega dela poklicne mature.

Tretje vprašanje je vezano na snov statistika, ki jo na naši šoli obravnavamo šele v četrtem letniku. Podobno sestavljeno nalogo morajo samostojno rešiti doma s pomočjo programov

Excel ali Word in rešitev oddati v obliki datoteke. Namen je seveda spodbuditi dijake za osvežitev znanja uporabe Excelovih oziroma Wordovih grafikonov, s katerimi so se srečali že pri predmetu informatika v prvem in drugem letniku.

Situacija 2:

DOJENČEK

Ob rojstvu je Anže tehtal 3,4 kg, v dolžino pa je meril 51 cm. Do 8. meseca starosti je vsak mesec pridobil 450 gramov.

1. Koliko je tehtal Anže ob koncu osmega meseca starosti?

Zapišite obrazec za splošni člen aritmetičnega zaporedja.

2. Anžetova dolžina se je v prvih šestih mesecih spreminjala po predpisu , pri čemer je t čas v mesecih. Z ustreznim tehnološkim pripomočkom narišite graf dane funkcije ter iz grafa odčitajte, kdaj je Anže meril v dolžino 60 cm in kolikšna je bila njegova dolžina čez pol leta? Rezultata preverite še računsko.

Opišite, kako rešujemo logaritemsko enačbo?.

3. Babica si želi, da bi Anže za 21. rojstni dan dobil 10 000 evrov. Kolikšen znesek mora vezati na banki ob njegovem rojstvu, če ponuja banka 2,8 % letne obresti?

Opišite obrestno obrestovanje.

S podobno nalogo, kot je prvo vprašanje na tej situaciji, skušam motivirati dijake za snov aritmetično zaporedje. Služi nam predvsem kot povezava s strokovnim predmetom nega dojenčka. Dijaki v četrtem letniku namreč že kar dobro obvladajo strokovne predmete, zato se na tem mestu navadno razvije razprava, ali gre za realističen primer ali ne. Ali je primerno, da se skozi poenostavljene modele učimo osnov matematike ali pa bi bilo bolje kar takoj zaobjeti problem v vsej svoji kompleksnosti. Vsekakor pa preko primera sami hitro ugotovijo lastnosti aritmetičnega zaporedja.

S snovjo logaritemska funkcija se dijaki srečajo na začetku tretjega letnika. Podobno nalogo, kot je druga na tej situaciji, izkoristim za učenje uporabe programa Graph. Z leti se je namreč izkazalo, da imajo veliko težav z zapisom logaritemske funkcije v sam program, zato izvedemo na tem mestu učno uro v računalniški učilnici, kjer delajo v parih. Na delovnih listih dobijo zapisane različne funkcijske predpise, nato pa morajo s pomočjo programa ugotoviti, kateri zapis predstavlja spreminjanje dojenčkove dolžine. Za popestritev si izberemo en ali dva primera njihovih dolžin ob rojstvu, nato pa morajo sami prilagoditi

funkcijski zapis tako, da bo ustrezal njihovim podatkom. Pri tem jim vzame največ časa ugotavljanje, kako spremeniti funkcijo, če menijo, da so sami rasli hitreje oziroma počasneje. Med samim reševanjem imajo tudi veliko vprašanj, ki vsa izpodbijajo poenostavljen matematični model rasti dojenčka. Med najbolj pogostimi je, kako zapisati funkcijo, če dojenček zboli za nekaj časa in v določenem mesecu sploh ne zraste. Pri tem ugotavljam, da si zlahka predstavljajo graf funkcije, ki bi opisovala takšno rast dojenčka, le zapisati je ne znajo s pomočjo programa. Tako na tem mestu navadno razširimo znanje o funkcijah na sestavljene funkcije. Ker je vsaka od teh definirana le za določeno časovno obdobje (torej na določenem intervalu), postane nekoč abstrakten pojem definicijsko območje funkcije kar naenkrat povsem logičen. Zlahka si predstavljajo in na lastnem primeru ugotavljajo tudi zalogo vrednosti funkcije.

Tretjega vprašanja iz te situacije se lotimo pri snovi obrestno obrestovanje. Ponavadi rešimo podoben primer, kar jim ne predstavlja posebnih težav. Nato pa si vprašanje obrnemo in izračunamo, koliko bi babico stal najem kredita v tej višini, če omenjenih sredstev ne bi vezala ob dojenčkovem rojstvu. Pri tem izdelajo še amortizacijski načrt.

Kljub začetnemu negodovanju, ugotavljam, da so situacije popestrile ne samo ustni del poklicne mature, temveč tudi sam pouk in mojo pripravo nanj. Proces pa poteka tudi obratno. S konstruiranjem podobnih primerov, kot so na situacijah za pouk in mnenji ter pripombami dijakov ob njihovem reševanju, prenekatero situacijo popravim. Najpomembneje pa je, da je ta proces še živ in še zmeraj odpira mnoga vrata.

Literatura in viri

1. Suban, M. (2017). Učenje in poučevanje matematike s preiskovanjem. Vzgoja in izobraževanje, letn. XLVIII, št. 4, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana, 2017
2. Jessen, B., Dooman, M., Boss, R. Priročnik ERIA za poučevanje matematike s preiskovanjem, Ljubljana 2017, Zavod RS za šolstvo
3. Predmetni izpitni katalog za poklicno maturo – matematika, Državni izpitni center, Ljubljana 2017

ALENKA ŠRIBAR
OSNOVNA ŠOLA ADAMA BOHORIČA BRESTANICA
ANGLEŠKI VEČER

Povzetek

Branje je ena od osnovnih veščin, ki je nujno potrebna za življenje in učenje. Branju namenimo vedno manj časa, saj smo se navadili na kratke objave na socialnih omrežjih, na povzetke in zgoščene napovednike, zmanjkuje nam koncentracije za daljša besedila. Zaskrbljujoča dejstva močno vplivajo na otroke, ki že od zgodnjega otroštva živijo v dobi hitre konzumacije vsega, tudi kratkega branja, zato smo z medpredmetno povezavo slovenščine in angleščine z nadarjenimi učenci 7. in 9. razreda izvedli »Angleški večer«. Na zabaven način in z različnimi spremljevalnimi dejavnostmi smo želeli poudariti pomembnost branja ter razumevanja prebranega. Mnogo učencev ima s tem težave, zlasti pri razumevanju navodil v različnih nalogah pri vseh šolskih predmetih. To se odraža v napačnih odgovorih, napačno rešenih nalogah in posledično tudi v nižjih ocenah ter manjši uspešnosti pri npr. nacionalnem preverjanju znanja.

Ključne besede: Branje, razumevanje prebranega, učenci, medpredmetno povezovanje, Angleški večer, IKT.

ENGLISH NIGHT

Abstract

Reading is one of the basic skills which are essential for living and learning. We devote less and less time to reading, for we have gotten used to short posts on social media, to summaries and condensed previews, we are running short of concentration for long texts. Alarming facts strongly influence children who since their early childhood live in the age of fast consumption of everything, even short reading, that is why we used a cross-curricular integration of Slovene and English with the talented 7th and 9th grade students and organised an "English Night". In a fun way and with other accompanying activities we wanted to emphasize the importance of reading and reading comprehension. Many students have problems with that, especially with understanding the instructions in different tasks with all school subjects. This is reflected in wrong answers, falsely solved exercises and consequently in lower marks and lower success with e. g. national assessment.

Keywords: Reading, reading comprehension, students, cross-curricular integration, English Night, ICT.

1 UVOD

V današnji dobi prevladujoče računalniške, mobilne in še kakšne elektronske tehnologije ter hitre konzumacije novic v kratki obliki poglobljeno branje postaja vedno redkejša vrednota. Življenje poteka tako hitro, da nimamo časa sestiti in zbrano prebrati celotnega članka v časopisu ali reviji, kaj šele prebrati celo knjigo. Naši možgani bliskovito preskakujejo z ene teme na drugo, vedno težje pa se za dalj časa osredotočijo na gosto popisane strani v bolj ali manj obsežni knjigi. Vendar pa se kljub računalniški dobi pomen branja ne zmanjšuje, temveč sodobna družba vse bolj potrebuje ljudi s funkcionalno bralno pismenostjo. Sodobna družba od bralca pričakuje, da obvlada fleksibilno branje raznovrstnega gradiva ter da zna uporabljati informacije, pridobljene z branjem. Za funkcionalno branje raznovrstnih gradiv je potrebno poznavanje in uporaba različnih bralnih strategij, da bi tako hitreje dosegli bralne cilje. Ti pa so lahko različni: poiskati specifično turistično informacijo, ugotoviti postopek sestavitve pohištva, preštudirati učno gradivo za ocenjevanje znanja, ali samo brati za užitek (Pečjak, 2010).

Že dolgo je znano dejstvo, da je branje otrokom v zgodnjem otroštvu naložba za obdobje, ko bodo brali samostojno. Če v majhnem otroku uspemo vzbuditi radovednost in željo po novih in presenetljivih zgodbah, bo ta kot odrasel z veseljem del prostega časa namenil branju. Motiviranje za branje se ne zgodi čez noč, temveč je dolgotrajen vzgojni proces. Vsak otrok v sebi nosi bralski potencial, ki pa se ne bo razvil sam od sebe, temveč z vzgajanjem. Morda nam otroka ne bo uspelo vzgojiti v navdušenega bralca, vendar ima bralska zmožnost posebno veljavo, saj branje razvija vse možganske funkcije (Sarto, 2015).

Na naši šoli že dolgo opažamo pojav usihanja zanimanja za branje, hkrati pa je vedno več učencev z bralnimi težavami. Le-te se ne odražajo samo v slabšem razumevanju literarnih del, temveč tudi v nerazumevanju navodil za reševanje nalog pri vseh šolskih predmetih. To lahko povzroči slabši učni uspeh, saj zaradi napačno rešenih nalog učenci dosežejo nižje ocene. Zato smo si za prednostno nalogo izbrali prav branje. Na tem področju smo delali več let, saj smo se zavedali, da je to dolgotrajen proces in učinki niso vidni čez noč. V ta namen smo velik poudarek namenili bralni znački, eko bralni znački, angleški in nemški bralni znački, knjižnim ugankam ter mnogim drugim dejavnostim. Pri motiviranju mladih za branje so ključni odrasli, ki je sodobno strokovno usposobljen in hkrati tudi sam bere in uživa v književnosti (Jamnik, 2002), zato smo poskušali učencem tudi sami učitelji postati zgled. Učence spodbujamo k obiskovanju in izposojanju knjig iz šolske in krajevne knjižnice, s tem usvajajo tudi knjižnična informacijska znanja. Če učenec prihaja iz družine, kjer starša bereta in sta otroku brala že v njegovem zgodnjem otroštvu, ima le-ta največ možnosti, da bo postal vseživljenjski bralec (Jamnik, 2002).

Da bi učence še dodatno spodbudili k ljubezni do branja, sva z učiteljico slovenščine z nadarjenimi učenci 7. in 9. razreda izvedli Angleški večer, v katerem smo združili branje v slovenščini in angleščini, združili smo knjigo in film, spanje v šolski knjižnici in pripravo britansko-ameriške večerje ter zajtrka v učilnici za gospodinjstvo. Vključili sva uporabo tablic in premične interaktivne table, saj učenci brez IKT skoraj ne znajo več delovati. Kljub temu sva jih poskušali navdušiti za branje iz knjige, ki jo držiš v rokah, vonjaš zgodbo, ki polzi iz nje, in se vživiš v dogodivščine junakov ter dihaš in čutiš z njimi.

2 ANGLEŠKI VEČER

2.1 UVODNA MOTIVACIJA

Ob prihodu v šolo v petek popoldne sva z učiteljico učencem pripravili čajanko z angleškim čajem z mlekom ter s tipičnimi maslenimi piškoti. Ob pitju čaja smo poskušali biti čim bolj elegantni in prefinjeni ter se ob kramljanju sprostiti. Nato so učenci iz šolske telovadnice prinesli blazine in se udobno namestili, nadaljevali pa smo s pogovorom o tem, kaj učenci vedo o angleško govorečih državah in kakšne asociacije imajo nanje. Zatem so prejeli tablice in poiskali podatke o pisatelju Marku Twainu ter poročali, kakšne zanimivosti so odkrili. Učence sva seznanili s knjigama Prigode Toma Sawyerja in The Adventures of Tom Sawyer, ki ju bomo brali, ter s filmom, ki je bil posnet po knjigi že leta 1938.

2.2 VEČERJA

Z novimi spoznanji o zabavnem pisatelju Marku Twainu smo se predstavili v učilnico za gospodinjstvo, kjer so se učenci razdelili v skupine. Po receptu v angleščini so spekli »brownije«, tipično ameriško pecivo. Drugi so za večerjo pripravili hamburgerje. Med delom je bilo veliko smeha in zabave, med večerjo pa ravno tako. Učenci so z veseljem pojedli vse, kar so pripravili.

2.3 GLASNO BRANJE

Po večerji in pomivanju posode smo se vrnili v knjižnico in odigrali igro Activity. Učenci so morali s pantomimo, z risanjem ali opisovanjem predstaviti stvari, tipične za Veliko Britanijo, Združene države Amerike in druge angleško govoreče države.

Zatem so učenci povedali, kar so že vedeli o junaku knjige Tomu Sawyerju, saj so kratek odlomek obravnavali že pri pouku slovenščine, nato pa so se udobno namestili na blazinah. Najprej je učiteljica slovenščine prebrala odlomek iz slovenske knjige in učenci so jo z zanimanjem poslušali. Zatem je sledilo branje istega odlomka iz angleške knjige. Že ob samem branju sem opazila, da učenci 9. razreda niso imeli težav z razumevanjem prebranega, učenci 7. razreda pa nekaterih besed niso razumeli. To je razumljivo, saj pri pouku angleščine še niso obravnavali vseh slovničnih časov, ki so bili v odlomku uporabljeni. Glede na to, da so prej slišali odlomek v slovenščini, so kljub temu razumeli vsebino.

2.4 OGLED FILMA

Počasi smo se pripravili za spanje. Učenci so svoje spalne vreče namestili na blazine in se pripravili na ogled filma. Nekateri so bili po večerji že zaspani, drugi pa so veliko površino blazin izkoristili za skakanje in prevale. Ko so se umirili, je na vrsto prišel film The Adventures of Tom Sawyer iz leta 1938. Čeprav je film že star, se je zaradi prikupnosti glavnega igralca učencem zdel zanimiv in smešen. Ko je bilo filma konec, je bilo že pozno, zato smo ugasnili luči, vendar so učenci še nekaj časa klepetali in se hihitali, nato pa vendarle zaspali.

2.5 TRADICIONALNI ANGLEŠKI ZAJTRK

Kljub temu da so učenci pozno zaspali, so se nekateri zbudili že zgodaj. Spet smo odšli v gospodinjstvo in pripravili tradicionalni angleški zajtrk: toast, maslo, marmelado, pečena jajca in slanino, popečen fižol, čaj. Živžav je bil malo bolj umirjen kot ob večerji, a vseeno je bilo zabavno. Po zajtrku smo še pospravili, iz knjižnice odpeljali blazine in odšli v mrzlo jutro.

3 ZAKLJUČEK

Namen Angleškega večera je bil spodbujati učence k branju knjig, ne le kratkih novičk na različnih socialnih omrežjih. Z branjem daljših zapisov, člankov, literarnih del krepimo koncentracijo, ki je potrebna pri razumevanju prebranih navodil v učbenikih, delovnih zvezkih, testih. Zelo pomembno je razumevanje prebranega, zato je potrebno že majhne otroke navajati na razmišljanje o tem, kar so jim starši prebrali, in ko začnejo brati sami, jih vprašati o tem, kaj so prebrali, kaj so si o tem zapomnili in tudi kakšno je njihovo mnenje o sami vsebini. Na ta način jih navajamo na kritično mišljenje in razmišljanje z lastno glavo. Če nam to vsaj delno uspe, smo za prihodnost otroka postavili zelo pomembne temelje. Z branjem namreč ne razvija le jezikovnih in intelektualnih zmožnosti, temveč bogati svoj besedni zaklad, domišljijo in čustveno plat duševnosti, usvaja znanja s področij, ki ga zanimajo, oblikuje svoj literarni okus in gradi potrebo po estetskem uživanju besedne umetnosti (Jamnik, 2002).

Bilo mi je všeč, saj smo kombinirali slovenščino in angleščino. Gledali smo film in se kaj novega naučili o angleško govorečih državah.

Anja, 9. r.

Bilo je nad pričakovanjem. Poskusili smo lahko pravi angleški čaj, brali smo tudi knjigo in gledali dober film. Bilo mi je všeč, saj smo si sami naredili zajtrk in večerjo. Všeč mi je bilo tudi, ker nismo šli zgodaj spat.

Gašper, 9. r.

Literatura in viri

1. Sarto, Montserrat: Strategije motiviranja za branje, Založba Malinc, Medvode, 2015.
2. Jamnik, Tilka: Kdor bere..., Educy, Ljubljana, 2002.
3. Pečjak, Sonja; Psihološki vidiki bralne pismenosti, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2010.
4. Pečjak, Sonja, Bucik, Nataša, Gradišar, Ana, Peklaj, Cirila: Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana, 2006.

TANJA ŠTANTE BENČINA
GIMNAZIJA CELJE - CENTER

UČITELJ MENTOR KOT POMEMBEN ČLEN FESTIVALA 3-KONS

Povzetek

V strokovnem prispevku je predstavljen celjski festival 3-KONS, ki se je v letih od 2008 do 2019 razvil v edinstven festival dijaške ustvarjalnosti na Slovenskem. Festival povezuje dijake in učitelje štirih šol na Kosovelovi ulici: Gimnazije Celje - Center, Ekonomske šole Celje, Srednje šole za gostinstvo in turizem Celje ter Srednje šole za strojništvo, mehatroniko in medije.

Prikazano je delo učitelja mentorja in njegovo sodelovanje z dijaki pri različnih dejavnostih, npr. pri šolskem radiu, e-časopisu 3-KONS, snemanju dveh kratkih filmov za Dijaški filmski festival DIFIfest. Opisane se delavnice na festivalu: soba za meditacijo in branje Sanjam s knjigo; pesniška delavnica Svet je lep, na kateri se je vrstnikom predstavil dijak Mišel Žafran s pesniško zbirko Moj svet; pesniška delavnica ob 100-letnici rojstva Frana Milčinskega - Ježka z naslovom Ježek pika pika in delavnica Didaktične igre pri jezikovnem izražanju otrok.

Ključne besede: delavnice, DIFIfest, dijaki, prijetna bralna izkušnja, slovenski knjižni jezik, 3-KONS, učitelj mentor

TEACHER-MENTOR AS AN IMPORTANT ELEMENT OF THE FESTIVAL 3-KONS

Abstract

The following article describes the festival 3-KONS, which from 2008 to 2019 has become the unique festival of students' creativity in Slovenia. It takes place in Celje and connects students and teachers from four schools in the Kosovelova street: Gimnazija Celje-Center (High-School), Celje School of Economics, Secondary School for Catering and Tourism Celje, and Secondary School of Mechanical Engineering, Mechatronics and Media. The paper presents the work of the teacher-mentor and his collaboration with students in various activities, for example at school radio, e-newspaper 3-KONS, at recording of two short films for the student film festival (DIFI). It contains the description of workshops at the festival: the room for meditation and reading ("I dream with the book"), the poetry workshop "The world is beautiful", where young poet Mišel Žafran presented his poetry collection "My World" to his peers; the poetry workshop with the title "The hedgehog pricks, stings« on the occasion of the 100th birthday celebration of the writer Fran Milčinski Ježek, and the workshop "Didactic games in the language expression of children".

Keywords: workshops, Students' film festival (DIFIfest), students, pleasant reading experience, written version of Slovene, 3-KONS, teacher-mentor

1 UVOD

Učitelji pogosto ugotavljamo, da dijaki slabo berejo in da se jim zdi branje naporno, neprijetno opravilo. Pritožujejo se nad izborom del za domače branje, čeprav gre za ključna dela slovenskih avtorjev in kanonska besedila zahodne civilizacije. Vprašljivo je, ali sploh lahko štejemo branje zaradi šolske prisile za naravni proces branja, ki naj bi ga spremljal pozitiven čustveni odziv. Učitelji skušamo dijakom predstaviti branje kot prijetno izkušnjo, jih vzpodbuditi k samostojnemu branju in h kritičnemu razmišljanju ter jih usmeriti na pot kultiviranega bralca, ki se bo hkrati zavedal vrednosti in pomena slovenskega jezika ter njegove uporabnosti danes, ko se v imenu globalizacije v vse pore naše družbe vriva angleščina.

Delavnice učitelju omogočajo preizkušanje različnih pristopov, metod v sproščenem neformalnem okolju, kjer postane mentor, učne vsebine pa prilagodi svojemu zanimanju ter temu, kar bi lahko pritegnilo odraščajoče mlade. Dijaki se delavnic navadno razveselijo, saj jim odpade pouk, počnejo nekaj drugega kot navadno, pričakujejo zabavo, a hkrati brez odpora sprejemajo v novi preobleki ponujene učne vsebine. K večji sproščenosti prispeva dejstvo, da se navadno te snovi ne preverja za oceno.

V strokovnem prispevku je predstavljenih nekaj primerov dobre prakse ali delo učitelja mentorja pri načrtovanju dejavnosti in izvedbi delavnic zanimivega celjskega dijaškega festivala 3-KONS. Vsak učitelj skuša predstaviti področje, ki mu je blizu; v predstavljenih primerih je v ospredju ozaveščanje o pomenu in rabi slovenskega knjižnega jezika, spodbujanje bralne kulture in bralne pismenosti ter omogočanje prijetnih bralnih izkušenj.

2 OD UČITELJA DO MENTORJA

Ana Tomić razume izobraževanje kot temeljno pedagoško kategorijo in funkcijo, ki zajema znanje in sposobnosti, ter izobraženost kot kvaliteto osebnosti, ki jo določajo prav znanje in sposobnosti. »Znanje je sistem ali logični pregled dejstev in posplošitev o objektivni stvarnosti, ki si ga je človek pridobil in obdržal v svoji zavesti.« (Tomić, 1999, p. 15) Ob tem sposobnost razloži kot kvaliteto osebnosti, ki se kaže v človekovi uspešni dejavnosti, aktivnosti ali funkciji. Za intelektualne sposobnosti uporabljamo izraz inteligenca; Tomičeva (1999) jih navaja sedem: jezikovna inteligenca, matematična/logična, vidna/prostorska, slušna, telesna/gibalna, medsebojna/zmožnost za družabnost in avtorefleksivna/notranji nadzor. Določena dejavnost seveda združuje več sposobnosti z navedenih področij.

Pouk ni le izobraževalni proces, je tudi socialno dogajanje, ki ponuja učencu vzgojne izkušnje. Pouk povezuje učno vsebino, njeno sprejemanje in obdelovanje ter socialno-psihološko okolje tega dogajanja; pri tem sodelujejo vsi trije dejavniki: učitelj, učenec ter učna vsebina. Učitelj poskrbi, da je učna vsebina dostopna učencu, učna vsebina sama pa v učencu zbudi zanimanje, ga spodbuja za ponavljanje, urjenje. Tomičeva (1999) nadalje definira učenje kot vsako aktivnost subjekta, s katero dosežemo spremembo njegovega (teoretskega, delovnega in socialnega) obnašanja, poučevanje pa kot neposredno ali posredno pomoč učencu pri učenju; med učenjem in poučevanjem seveda potekata komunikacijski in interakcijski proces.

Značilnosti sodobnega pouka, v primerjavi s tradicionalnim, so: učenec je središče učnega procesa; pouk poteka v stalnih in fleksibilnih skupinah; komunikacija je vertikalna in horizontalna; učenci so sproščeni, motivirani; razred je zaradi delovne vneme bolj hrupen; v skupini sami odločajo o delitvi dela, hitrosti; poudarek je na razumevanju, produktivnem učenju; upoštevana je pobuda učencev, reševanje problemov; učitelj je organizator,

animator, mentor, svetovalec; težišče dejavnosti je na učenju učencev; naloge, navodila so prilagojeni učencem; hitrost in način učenja sta prilagojena učencem; sprejemanje in dajanje povratnih informacij; vsebina je čustveno angažirana. (Tomić, 2002)

Vloga učiteljev v sodobni šoli se počasi spreminja, poleg tradicionalnih se pred njih postavljajo nove naloge, npr. organiziranje močnih učnih okolij, spodbujanje sodelovalnega, izkustvenega, eksperimentalnega in projektnega učenja. (Marentič Požarnik, 2007) Učitelji, ki jim je sicer v razredu ljubši tradicionalni pouk, lahko izkoristijo druge možnosti, ki jih dijakom in njim ponuja šola, npr. obšolske dejavnosti, krožke, delavnice ..., za uvajanje elementov sodobnega pouka. Z njimi popestrijo dejavnosti, jih preizkusijo, in če se dobro izkažejo, jih lahko vpeljejo tudi v svoje delo v razredu.

Živimo v družbi vseživljenjskega učenja in izobraževanja. Sodobni svet zahteva nenehno učenje v vsem življenju in na vseh področjih življenja. Učitelji niso izvzeti, prevzemajo vlogo mentorjev, kar zahteva stalen profesionalni razvoj, osebno strokovno rast in poleg formalnega tudi neformalno izobraževanje. Povezava teoretičnega znanja s praktičnim ter učenje iz lastnih izkušenj pa sta značilnosti mentorja – razmišljujočega praktika. Mentorju ne koristijo le znanje z njegovega strokovnega področja, poznavanje pedagogike ali andragogike, psihologije, biologije, ampak tudi nova spoznanja s področja delovanja možganov, ki nam pojasnijo, kako se učimo.

Benedict Carey (2016) je v uspešnici Kako se učimo zbral najnovejša znanstvena dognanja v zvezi z metodami in načeli učinkovitega učenja ter pomnjenja predelane snovi. Trdi, da ne obstajata pravi ali napačni pristop k učenju, so le različne taktike, od katerih je vsaka po svoje primerna za učenje določenih vrst podatkov, in da so igre najboljši učni pripomoček.

Ugotovimo lahko, da delavnice učitelju mentorju omogočajo različne pristope k učenju/poučevanju v sproščenem okolju, igrivost, drugačnost, preizkušanje novosti, odstopanje od učnega načrta in zavezujočega kataloga znanja. Bogat nabor delavnic festivala 3-KONS s pestrimi učnimi vsebinami potrjuje, da se učitelji tega zavedajo, prav tako pa cenijo neformalno izobraževanje.

3 FESTIVAL DIJAŠKE USTVARJALNOSTI 3-KONS

3-KONS je »glasbeno-plesna, družabno-zabavna konstrukcija 4 šol« (3-KONS, 2019), ki jih povezuje Kosovelova ulica. To so Gimnazija Celje - Center (v nadaljevanju GCC), Ekonomska šola Celje (v nadaljevanju EŠC, do l. 2013 Poslovno-komercialna šola Celje oz. PKŠ), Srednja šola za gostinstvo in turizem Celje (v nadaljevanju SŠGT) ter Srednja šola za strojništvo, mehatroniko in medije (v nadaljevanju SŠSMM), ki se je festivalu pridružila leta 2012. Prvič so se dijaki treh šol predstavili oktobra leta 2008, nato je festival postal stalnica v Celju; odpadel je le leta 2018 in spomladi l. 2019 ponovno zaživel.

3-KONS je z več kot 2000 sodelujočimi (skoraj 2500 l. 2015) največji dijaški festival pri nas, v resnici v slovenskem srednješolskem prostoru sploh nima primerjave. Prerastel je v tradicijo, zato dijaki vedo, kaj lahko pričakujejo od njega: zanimive dopoldanske delavnice, pestro pevsko-plesno dogajanje na glavnem odru, prijateljska športna tekmovanja, prvo projekcijo filmov, ki so nastali na Dijaškem filmskem festivalu DIFIfest, ter večerno zaključno prireditev s projekcijo v Mestnem kinu Metropol. 3-KONS nudi dijakom štirih šol možnost, da pokažejo svojo ustvarjalnost, drugačnost, pokukajo k sosedom, se družijo med seboj in izmenjajo ideje, se primerjajo, tekmujejo in sprejmejo nove izzive. Šole niso le varne ustanove, s festivalom preraščajo v kreativni poligon.

Duhu festivala z značilnimi barvami črno, belo in rdečo se prilagodijo profesorji mentorji, ki z nasveti in vodenjem usmerjajo dijake, da lažje dosežejo svoj cilj. Festival učiteljem mentorjem omogoča drugačen pristop k poučevanju, pristen stik z dijaki, predvsem pa lahko predstavijo teme, ki so jim blizu, a jih sicer ne morejo vključiti v učni načrt. Zagnani učitelji dijakom sosednjih šol ponujajo nekaj posebnega s svojega strokovnega področja ter tako skrbijo za širjenje obzora, spoznavanje spretnosti, veščin. In ... da, tudi mentorji so lahko ustvarjalni. Vid Burnik, organizator in koordinator festivala, je festivalu I. 2016 posvetil naslednjo pesem v duhu pesnika Krasa Srečka Kosovela z naslovom Kons. IX (= 3 x 3-Kons): »Matematični izračun: / 0 + 0 = neskončno / + 90 stopinj = 8 / 8 + 1 = 0 – c zrcalno / 9 x 3-Kons = 7. oktober / Kdor ima 3-Kons, je faca. / Kdor nima 3-Konsa, ga lahko gleda. / 3-Kons ima 2000+ dijakov. Devetič. / T, O!« (Burnik, 2016)

3.1 DELO UČITELJA MENTORJA PRI DELAVNICAH FESTIVALA 3-KONS

Od leta 2008 do 2019 se je festival 3-KONS zgodil enajstkrat. Sama sem (na PKŠ oz. EŠC in kasneje na GCC) večkrat sodelovala kot mentorica dijakom, ki: so poročali s terena in pripravljali oddajo za šolski radio na takratni Poslovno-komercialni šoli Celje; so ob tej priložnosti oblikovali šolski e-časopis; so se s svojim kratkim filmom uvrstili na program Dijaškega filmskega festivala DIFIfest; so pomagali pri izvedbi delavnic. Delo učitelja mentorja ob tako različnih dejavnostih dijakov je zelo raznoliko, zahteva različne pristope, vedno pa sem upoštevala pobude, želje dijakov ter jih skušala ob tem, ko smo se zabavali, še kaj naučiti.

Leta 2008 sem kot mentorica šolskega radia na PKŠ sodelovala z ekipo šolskih novinarjev. Ti so spremljali delavnice in dogajanje na velikem odru, zbirali mnenja nastopajočih dijakov, sodelujočih v delavnicah ali naključnih mimoidočih. Dijaki si še niso predstavljali, kaj je 3-KONS, zato jim je bilo treba natančno razložiti koncept festivala in predstaviti program dogodkov. Sami so si nato razdelili delavnice po šolah ter poiskali ključne sogovorce. Poročali so s terena in kasneje pripravili zanimivo oddajo šolskega radia o festivalu. Opozarjati jih je bilo treba na knjižno izreko; dijaki novinarji so kmalu ugotovili, da je lažje besedilo v miru pripraviti in ga prebrati, kot ga tvoriti sproti in se ves čas izmikati pasti, da bi govorili pogovorno, v narečju ali celo slengu, medtem ko sogovorniki – sovrstniki v sproščenem vzdušju največkrat ne govorijo knjižno.

Leta 2010 sva s sodelavko Simono Rap za 3-KONS namesto delavnice na PKŠ pripravili sobo za meditacijo in bralne užitke, ki sva jo poimenovali Sanjam s knjigo. Neka dijakinja mi je namreč potožila, da bi se med odmorom ali prosto uro rada spočila, saj je v šoli pogosto utrujena. Na pripombo, da je na šoli vendarle veliko klopi, je rekla, da bi se kdaj rada malo ulegla, vsaj za 5 minut.

Učilnico smo pripravili tako, da smo stole postavili ob steno, na tla položili športne blazine in nanje namestili več manjših belih blazin za pod glavo. Naredili smo mehka baldahina s haikui naših dijakov. Njihovi haikui so bili izpisani tudi po stenah. Pod strop smo na vrvicah prilepili bele ptice, ki jih je premikal lahen vetrič. Kosovelove brinjevke? Bele ptice sanj? Svoboda domišljije in dijaške ustvarjalnosti? Vsak obiskovalec si jih je razlagal po svoje. Na platnu se je vrtela projekcija, ki je na svoj način opozarjala na leto 2010 kot leto biotske raznovrstnosti. V prezračnem in zatemnjenem prostoru smo včasih predvajali tiho meditativno glasbo, drugič prižgali dišečo svečo, na mizo smo zložili izbor knjig, predvsem pesniške zbirke in zbirke kratkih zgodb. Dijakom so bile za branje na voljo žepne svetilke.

V sobi sredi šole, ki ni spominjala na učilnico in ki se je dijakom tako priljubila, da smo jim jo pustili ves teden, je bila vedno dijakinja, ki jim je razdelila in pobrala žepne svetilke ter po želji priporočila kakšno knjigo. Dijaki so se v sobi različno odzivali: nekateri so takoj pograbili žepno svetilko in prvo knjigo ter pričeli brati, drugi so brali leže, z blazino pod glavo, tretji so sedeli na blazini s hrbtom uprti v sošolčev hrbet. Včasih je kdo prišel samo ležat, ker pa je bila v sobi tišina, mu je kmalu postalo dolgčas in je posegel po žepni svetilki ter knjigi. V sobi so ostali med odmorom ali prosto uro; umirili so se, se sprostiti, si nabrali novih moči, poleg tega pa v intimnem vzdušju s pomočjo žepne svetilke kaj prijetnega prebrali. Pogosto so prišli v šolsko knjižnico in rekli, da bi brali knjigo, ki so jo pričeli brati v sobi. Ideja dijakinje, preprosta izvedba in nepričakovano velik učinek. Branje ob skromni svetlobi je bilo za marsikoga nova izkušnja, druge pa je spominjalo na večerno branje pod odejo. Dijaki, ki so vstopili v sobo, so bralno izkušnjo povezali z nečim prijetnim.

Istega leta sem kot somentorica sodelovala tudi pri šolskem e-časopisu 3-KONS 2010. Dijakom novinarjem smo mentorji (še: Alenka Gotlin Polak, Aleš Confidenti; Mojca Knez Šket in Ivan Kolenko) razložili potek festivala, jih opremili s fotoaparati in kamero, razdelili na skupine in poslali na različne šole. Počakali smo jih, da so se vrnili in napisali svoje prispevke, ki sva jih s sodelavko jezikovno pregledali. Opozarjali smo jih na rabo slovenskega knjižnega jezika v javnosti.

Leta 2011 sva s sodelavko Ireno Lasnik za 3-KONS pripravili pesniško delavnico z naslovom Svet je lep. Izhodišče nama je bila pesniška zbirka dijaka PKŠ Mišela Žafrana z naslovom Moj svet, ki sva jo želeli predstaviti dijakom z druge šole, tokrat gimnazijcem z GCC. Mišel je na invalidskem vozičku, ker pa GCC nima urejenega dostopa za invalide, ti dijaki na šolskih hodnikih ne srečujejo vrstnikov, ki premagujejo tovrstne ovire. Mišel je kljub temu zelo pozitivna oseba, kar odražajo tudi njegove pesmi. V delavnici je sodelovalo več dijakov PKŠ. Najprej so brali Mišelove pesmi, sledil je intervju z njim.

Med krajšim odmorom smo se okrepčali z jabolki na prtičkih različnih barv. Po malici smo prebrali pesem Daneta Zajca Črni deček; deklamator je imel v naročju polno belih ptic. Skupaj smo s tehniko origami zgibali vsak svojo belo ptico, nato so se dijaki glede na barvo prtička razdelili v štiri skupine. Predstavili smo jim metodo možganske nevihte in jih prosili, naj napišejo nekaj asociacij, besed ali besednih zvez glede na izbrano barvo: zeleni prtički so predstavljali pomlad, rumeni poletje, rjavi jesen in beli zimo. Dijaki so svoje besedne zveze povezali v lepe povedi, misli, verze ali celo v pesmi, jih prebrali sošolcem, hkrati pa smo jih zapisali na računalnik za šolski e-časopis. Pri delavnici so se družili dijaki obeh šol, PKŠ in GCC, spoznali so dijaka – pesnika na invalidskem vozičku in njegove pesmi, se naučili zgibati ptico, spoznali metodo možganske nevihte in ustvarjali po njej, zapisali svoje misli/pesmi na ptico in jo izpustili kot deček v pesmi – ponesli iz učilnice domov. Dijaki so radi sodelovali, spoznali so nekaj novega, predvsem pa je delavnica veliko pomenila Mišelu, saj se je lahko predstavil vrstnikom.

Leta 2012 so me dijaki PKŠ prosili za mentorstvo pri kratkem filmu z naslovom Naj se konča, s katerim so sodelovali na Dijaškem filmskem festivalu DIFIfest na temo Hočem. Film je bil za vse sodelujoče nekaj novega, izziv, ki smo se ga z veseljem lotili. Imeli smo težave z opremo, predvsem z zvokom. Naloga mentorja je bila tudi nadzor nad dijaki, da bi v ustvarjalni vnemi ne manjkali preveč pri pouku, tako zaradi snemanja kot zaradi zamudne montaže.

Naslednje leto so se ti dijaki ponovno odločili za snemanje filma in za DIFIfest 2013 posneli kratki dijaški film Pridejo, ukradejo, grejo ..., ki je bil nagrajen z 2. mestom po izboru

občinstva. Ponovno je bilo potrebno nadzorovati obiskovanje pouka ali bolje preprečiti izostajanje od njega. Da je to problem, so žal dijaki spoznali šele po festivalu, ko so bili zasuti s testi. Med snemanjem se je izkazalo, da imamo precej različne poglede: zagovarjala sem knjižni pogovorni jezik, dijaki pa so vztrajali pri celjski govornici, celo s primesmi bošnjaškega jezika, maternega jezika enega od igralcev, saj so želeli v filmu predstaviti jezik, ki ga lahko slišimo na celjskih ulicah. Zdelo se jim je smešno, da sem se upirala pretirani uporabi kletvic, zato so z veseljem dodali svojo v knjižni slovenščini: »Naj ti ohrovt zmrzne!« Spoznali smo tudi, kaj pomeni 'loviti rok', ko ti zmanjka časa za odpravljanje napak in té seveda potem vsi vidijo.

Leta 2014 sem ob 100-letnici rojstva Frana Milčinskega - Ježka za 3-KONS na EŠC pripravila pesniško delavnico Ježek pika pika. Želela sem, da dijaki spoznajo tega pesnika z izjemnim socialnim čutom in bogatim opusom. Naslov spominja na otroško pesmico Ježek teka teka, a naš Ježek zna v svojih satiričnih pesmih še kako zboti. Dijaki so si lahko ogledali razstavo o pesniku, prisluhnili njegovim uglasbenim pesmim, predvsem izvajalki, pesnikovi vnukinji Nani Milčinski, in prelistali njegove številne pesniške zbirke iz šolske knjižnice. Zamislila sem si, da bi brali njegove pesmi, ki sem jih razrezala na štiri dele in skrila v tri škatle. Dijaki so jih sestavili, prebrali in dve pesmi predstavili ostalim. Eni so jih zapeli, drugi recitali in razložili, na katere napake v takratni družbi je skušal pesnik opozoriti. Nekateri so poznali zgodovinske dogodke, ki se jih dotaknejo pesmi, npr. volitve po 2. svetovni vojni. Nato so se skupine zamenjale in sestavljali so pesmi v naslednji škatli. Tako so v dobri uri gimnazijci med igro sestavili in prebrali 30 pesmi ter jih 6 predstavili sošolcem, dijaki 3-letnega programa pa so se zamenjali le enkrat, prebrali torej le 20 pesmi, a izbrali 4 uglasbene in jih zapeli sošolcem. Kot mentorica sem dosegla, da so z zanimanjem brali poezijo in da jim je delavnica ponudila pozitivno bralno izkušnjo.

V naslednjih letih nisem sodelovala s svojo delavnico, ampak sem spremljala dijake GCC na druge šole (SŠGT, SŠSMM) ali v Kino Metropol. Veliko mi je pomenilo, da sem videla utrip festivala na ostalih šolah, kako drugi mentorji predstavijo svoje področje ter kaj nam sporočajo mladi v filmih na DIFifestu.

Leta 2018 festivala ni bilo, za 3-KONS 2019 pa sva s sodelavko na GCC Jasmino Temnik Kerš pripravili delavnico Didaktične igre. Dijaki programa predšolska vzgoja imajo v 3. letniku predmet jezikovno izražanje otrok. Pri tem predmetu med drugim spoznajo zakonitosti didaktičnih iger za otroke in jih na določeno temo tudi sami izdelajo. Izberemo teme, zanimive za predšolske otroke in osnovnošolce v nižjih razredih osnovne šole, npr. človeško telo, ura, poklici, promet, živali, voda, slovenske gore, jame in jezera. Delo poteka v skupinah. Sami izdelajo igralne ploskve in rekvizite, dodajo vaje za opismenjevanje, rabo predlogov, finomotoriko in orientacijo po telesu ali v prostoru. Oblikujejo primerno embalažo z naslovom igre ter jasna, uporabna navodila v knjižnem jeziku.

Igre so izdelali dijaki 3. a ali pa smo jih hranili od lani, na delavnici pa so pomagale dijakinje 3. h; v tem razredu iger še nismo delali, zato je bila nujna priprava na delavnico. Dijakinje so morale pregledati igre, natančno prebrati navodila in poskusiti igrati po njih. Delavnico smo izvedli za dijake 3. letnika SŠSMM. Predstavili smo jim predmet jezikovno izražanje otrok, razložili, kaj so didaktične igre, in jih razdelili v dve učilnici. V vsaki so si najprej ogledali razstavo različnih didaktičnih iger, nato pa so jih tudi igrali. Dijaki, sicer stari 17 ali 18 let, so v otroških didaktičnih igrah uživali in razmišljali, kako bi lahko to znanje in nove ideje uporabili pri izdelavi računalniških iger. Po eni uri sta skupini zamenjali učilnici in nadaljevali z igro.

Izkušnja je bila zanimiva tudi za dijakinje GCC, ki so razlagale in vodile igre. Predvsem so spoznale, kako so pomembna jasna (in ne predolga) navodila, da se pri igri ne zapletamo po nepotrebnem. To jim je pomagalo, ko so kasneje pri pouku same izdelovale didaktične igre.

Naslednji festival bo predvidoma 3-KONS 2020. Najbrž bom sodelovala z dijaki kot mentorica, a še ne vem, s katero delavnico. Odvisno je od dijakov, ki bodo septembra sedeli v šolskih klopeh, od njihovih idej, želja ter pripravljenosti sodelovati.

4 ZAKLJUČEK

Festival dijaške ustvarjalnosti 3-KONS omogoča biti ustvarjalen ne le dijakom, ampak tudi učitelju mentorju. Vodstva vseh štirih sodelujočih šol podpirajo festival in ga vidijo kot nekaj, kar lahko prispeva pomemben delež v vzgojno-izobraževalnem procesu. Učitelji mentorji, ki se zavedajo tega dejstva, se lotijo dejavnosti odgovorno, čeprav festival ni namenjen samo širjenju učnih vsebin, ampak tudi zabavi, izmenjavi mnenj med učitelji in dijaki različnih šol ter (malo bolj) sproščnemu druženju med njimi.

Festival 3-KONS ne more zamenjati klasičnega pouka, lahko pa ga z različnimi vsebinami obogati. Učitelj lahko pri svojem delu, ki ga določata katalog znanja in učni načrt, občuti, da bi moral podajati še drugo znanje, in festival je priložnost, da se lahko izrazi; kar nam je blizu in ljubo, si želimo predati tudi drugim. Številne in po vsebini raznolike delavnice, ki potrjujejo to misel, so ob pestrem dogajanju na glavnem odru v Športni dvorani GCC razlog, da dijaki in učitelji mentorji z veseljem pričakujemo naslednji 3-KONS.

Literatura in viri

1. Burnik, V., 2016. Kons. IX (= 3 x 3-Kons). [online]. Dostopno na: <http://www.3kons.si/index.php/3-kons-2016/beseda-koordinatorja-festivala> [Citirano 21. julij 2019; 17.30].
2. Carey, B., 2016. Kako se učimo: presenetljiva resnica o tem, kdaj, kje in zakaj se to zgodi. Ljubljana: UMco.
3. Ekonomska šola Celje. 2010. 3-KONS 2010, [e-časopis]. Dostopno na: <http://dijaki-esc.splet.arnes.si/3-kons-2010-kazalo/> [Citirano 21. julij 2019; 17.00].
4. Marentič Požarnik, B., 2007. Vloga mentorja pri spodbujanju profesionalne rasti študentov – prihodnjih učiteljev. V: Peklaj, C. ur. Mentorstvo in profesionalna rast učiteljev. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Pp. 7–48.
5. Pridejo, ukradejo, grejo. 2013. DIFIfest 2013. [online]. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=9EkVoxb4ss4> [Citirano 21. julij 2019; 16.45].
6. Tomić, A., 1999. Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
7. Tomić, A., 2002. Spremljanje pouka. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
8. 3-KONS. 2019. [online]. Dostopno na: <http://www.3kons.si/index.php/3-kons-2019> [Citirano 21. julij 2019; 16.00].

JASMINA ŠTAUS ŽIŽEK
OSNOVNA ŠOLA BELTINCI

UPORABA BESEDILNEGA KORPUSA GIGAFIDA V OSNOVNI ŠOLI

Povzetek

V prispevku bom predstavila praktično uporabo spletnega besedilnega korpusa pri pouku slovenščine v 3. triletju. Delo s spletnimi jezikovnimi korpusi je dokaj novo, za učence pa v glavnem še neznano; ker pa so večji rokovanja z računalnikom in dobro okretni v spletnem okolju, tudi zelo pomembno.

Referenčni korpus slovenščine, Gigafida, je javno dostopen, lematiziran korpus pisnih besedil, namenjen raziskovanju slovenskega jezika, saj nudi podatke o celotni podobi (sodobne) slovenščine.

Danes je skoraj edini razmeroma zanesljiv vir za izdelavo sodobnih slovarjev, slovníc in različnih jezikovnih priročnikov za slovenščino. Ker vsebuje uporabnikom prijazne iskalne možnosti, samodejno lematizacijo iskalnega pojma in takojšen samodejen prikaz podatkovnih filtrov, je zelo primeren za vse – tudi za tiste, ki niso strokovnjaki za slovenščino oz. se z njo poklicno ne ukvarjajo – ki gredo, namesto na knjižno polico, odgovor na svojo jezikovno zadrego raje iskat na svetovni splet.

Ključne besede: besedilni korpusi, korpusno jezikoslovje, Gigafida, slovenščina

THE USE OF A TEXT CORPUS GIGAFIDA IN THE ELEMENTARY SCHOOL

Abstract

In this paper, I will present the practical use of the web text corpus for teaching Slovene language in 7., 8. and 9. grade. Work with an online language corpus is a relatively new one for the students, and it mostly remains unknown for them; but, as they are very good at working with computers, this is also very important and modern language tool for them. The reference corpus of the Slovene language, Gigafida, is publicly available, it is corpus of written texts in Slovene and aimed at the exploration of the slovenian language.

It is a reliable source, for modern grammars and dictionaries and other language references. It is very convenient to all – also for those, who aren't experts for Slovene language – and for those who are looking for help about language online.

Keywords: a text corpus, corpus linguistics, Gigafida, the Slovenian language

1 BESEDILNI KORPUSI

Korpusi so elektronske zbirke avtentičnih besedil, nastale po vnaprej določenih merilih in z določenim ciljem ter opremljene z orodji, ki omogočajo večplastno iskanje jezikovnih podatkov.

SSKJ jih (po posameznih geslih) določa tako:

- jezikóven -vna -o prid. (ô)

1. nanašajoč se na jezik: jezikovni pojav, sistem; jezikovni zakoni; jezikovna enota, prvina; jezikovna sredstva / jezikovni razvoj; jezikovna reforma, ustaljenost / jezikovni pouk; jezikovna vadnica; jezikovno predavanje; pomanjkljivo jezikovno znanje / opraviiti jezikovni pregled knjige; jezikovne napake; oceniti vsebinsko in jezikovno plat dela; jezikovne značilnosti omenjenega romana / nemški jezikovni otoki; slovenska jezikovna meja; jezikovna pripadnost, razcepljenost / jezikovni čut

- kórpus -a m (ô)

1. vojaška enota iz divizij in posebnih enot: formirati korpus; poveljnik korpusa / ekspedicijski korpus
2. publ., navadno s prilastkom skupina, zbor: nastopili so najboljši korpusi; baletni, godalni korpus / diplomatski korpus diplomatski zbor; korpus miru zlasti v ameriškem okolju organizacija iz prostovoljcev, ki skrbi zlasti za gospodarski razvoj in pomoč nerazvitim deželam
3. knjiž., redko zbirka: korpus srednjeveških fresk

Na spletni strani www.slovenščina.eu najdemo trenutno najbolj aktualne izdelane korpuse, ki so nastali v okviru projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku. Vsi našeti korpusi so primerni za uporabo v osnovni šoli. Najpomembnejši so predstavljeni na spodnji sliki, do podrobnejših informacij o zbirkah, računalniških programih in spletnih portalih pa uporabnik lahko dostopa s klikom na ustrezni del slike ali na povezavah na osnovnem meniju.

KORPUSI

IME	VRSTA	VELIKOST	DOSTOPNOST	PRENOS
SPLETNI PORTALI				
GIGAFIDA	pisni korpus	1,2 milijarde besed	posebna pogodba	
KRES	pisni uravnoreženi korpus	100 milijonov besed	posebna pogodba	
GOS	govorni korpus	1 milijon besed	Creative Commons BY-NC-SA	da
ZBIRKE BESEDIL				
ŠOLAR	korpus šolskih pisnih izdelkov	1 milijon besed	Creative Commons BY-NC-SA	da
GOS	govorni korpus	1 milijon besed	Creative Commons BY-NC-SA	da
BAZE PODATKOV				
UČNI KORPUS	ročno označen korpus	500.000 besed	Creative Commons BY-NC-SA	da
ccGIDAFIDA	označen pisni korpus	100 milijonov besed	Creative Commons BY-NC-SA	da
ccKRES	označen pisni korpus	10 milijonov besed	Creative Commons BY-NC-SA	da

V letih 2008–2013 sta projekt financirala Evropski socialni sklad in Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

1.1 GIGAFIDA

Kot pomoč pri pouku slovenščine sem sama izbrala predvsem korpus Gigafida, katerega delovanje bom v nadaljevanju tudi predstavila. Besedilni korpus Gigafida je namreč izredno primeren za raziskovanje sodobnega slovenskega jezika na več ravneh; po eni strani daje odgovore na posamezne sprotne poizvedbe, še pomembneje v tem kontekstu pa je, da daje podatke o celotni podobi (sodobne) slovenščine. Na ta način je danes skoraj edini razmeroma zanesljiv vir za izdelavo sodobnih slovarjev, slovnic in različnih jezikovnih priročnikov za slovenščino, uporablja pa se tudi v jezikovnih tehnologijah.

Ožje je Gigafida izhodišče za prikaz realne podobe slovenskega jezika v pedagoškem slovnichnem portalu, slogovnem priročniku in leksikalni bazi za slovenščino, in sicer tako v smislu iz korpusa pridobljenih podatkov ter njihovih interpretacij kot konkretnih zgledov. Je obsežna zbirka slovenskih besedil najrazličnejših zvrsti, od dnevnih časopisov, revij do knjižnih publikacij vseh vrst (leposlovje, učbeniki, stvarna literatura), spletnih besedil (predstavitvene strani podjetij, državnih, pedagoških, raziskovalnih, kulturnih in podobnih ustanov ter na besedila novičarskih portalov), prepisov parlamentarnih govorov in podobno, vsebuje pa skoraj 1,2 milijarde besed oz. natančneje 1.187.002.502 besedi. (Navedeni podatki so bili objavljeni na uradni spletni strani in pridobljeni v začetku septembra 2019.)

Korpus je, poleg znanstvenikom in raziskovalcem v jezikoslovju, namenjen tudi učiteljem slovenščine v osnovnih in srednjih šolah ter njihovim učencem in dijakom, tistim, ki se slovenščine učijo kot drugega ali tujega jezika, za reševanje jezikovnih zadreg.

Gigafida je na spletni strani <https://viri.cjvt.si/gigafida/> (prej) dostopen tudi na strani www.gigafida.net) prosto dostopen za uporabo. Zmožljivosti programskega orodja ter tehnike uporabe korpusa so predstavljene v priročniku za učenje dela s korpusom, ki je prav tako prosto dostopen na omenjeni internetni strani.

V Gigafido so vključili tudi skoraj celotni predhodni referenčni korpus slovenščine, tj. korpus FidaPLUS (iz leta 2016) in vse gradivo, ki so ga dobili na novo ter so zanj urejena avtorskoppravna razmerja, medtem ko so bolj uravnotežena razmerja med vrstami besedil že predhodno načrtovali in jih tudi uresničili v 100-milijonskem podkorpusu KRES.

Delež pridobljeni besedil po številu besed v posamezni kategoriji: časopisi (56 %), revije (21 %), internet (16 %), stvarna besedila (4 %), leposlovje (2 %) in drugo (1 %).

Gigafida vsebuje tudi druge vrste informacij. Vsak posamezni dokument, ki jih je skupaj 39.427, vsebuje informacijo o viru (npr. Mladina, Delo, Dnevnik), o letu nastanka, vrsti besedila (npr. leposlovje, revija), naslovu in avtorju, če je ta znan. Poleg tega je Gigafida jezikoslovno označen korpus, kar pomeni, da sta vsaki besedi v korpusu pripisana še dva podatka.

Prvi je osnovna oblika besede ali lema (npr. jagode, jagodi, jagodam = jagoda), drugi je t. i. oblikoskladenjska oznaka. Ta oznaka opisuje, v katero besedno vrsto spada beseda (samostalnik, glagol, pridevnik ...) in kakšne so njene lastnosti (spol, sklon, število ...). Ker gre za ogromne količine besedil, je označevanje potekalo povsem avtomatsko s pomočjo statističnega označevalnika Obeliks, ki je bil ravno tako izdelan v okviru projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku.

1.2 OBELIKS

Delovanje označevalnika Obeliks lahko uporabniki spleta preizkusijo na navedenem spletnem naslovu:

<http://oznacevalnik.slovenscina.eu/Vsebine/SI/SpletniServis/SpletniServis.aspx>.

Označevalnik nam tako sam označi lemo in doda oznako, rezultat pa nam lahko prikaže v dveh oblikah izpisa vnesenega besedila, in sicer v obliki tabele ali označevalnega jezika XML-TEI, ki se v humanističnih vedah uveljavlja kot de facto standard pri delu z elektronskimi besedili.

Primer naključne povedi: Učenci pri pouku slovenščine radi berejo različna leposlovna besedila.

1. Prikaz v tabeli:

beseda	Učenci	pri	pouku	slovenščine	radi	berejo	različna	leposlovna	besedila .
lema	učenec	pri	pouk	slovenščina	rad	brati	različen	leposloven	besedilo
oznaka	<u>Sommi</u>	<u>Dm</u>	<u>Somem</u>	<u>Sozer</u>	<u>Rsn</u>	<u>Ggnstm</u>	<u>Ppnsmi</u>	<u>Ppnsmt</u>	<u>Sosmt</u>

2. Prikaz v TEI-XML obliki:

<TEI >

<text>

<body>

<p>

<s>

<w msd="Sommi" lemma="učenec">Učenci</w>

<S/>

<w msd="Dm" lemma="pri">pri</w>

<S/>

<w msd="Somem" lemma="pouk">pouku</w>

<S/>

<w msd="Sozer" lemma="slovenščina">slovenščine</w>

<S/>

<w msd="Rsn" lemma="rad">radi</w>

<S/>

<w msd="Ggnstm" lemma="brati">berejo</w>

<S/>

<w msd="Ppnsmi" lemma="različen">različna</w>

<S/>

<w msd="Ppnsmt" lemma="leposloven">leposlovna</w>

<S/>

<w msd="Sosmt" lemma="besedilo">besedila</w>

<c>.</c>

</s>

</p>

</body>

</text>

</TEI>

2 UPORABA BESEDILNEGA KORPUSA GIGAFIDA V RAZREDU

O korpusu Gigafida sem nasplošno pisala v prejšnjem poglavju. V tem bi želela predstaviti praktičen prikaz dela s korpusi pri pouku slovenščine v 3. triletju (v 7., 8. in 9. razredu). Učenci v 7. razredu spoznajo, kaj je besedilni korpus, kje ga najdemo in kako ga uporabljamo, kako odčitamo rezultate in si z njimi pomagamo. V 8. razredu (za potrebe določenih nalog) nadaljujemo z delom. V 9. razredu pa učenci lahko z jezikovnim korpusom delajo že samostojno – med poukom slovenščine jim je na voljo računalnik, povezan s spletom in tako lahko po potrebi posežejo po pomoči, ki jim jo nudi besedilni korpus.

Ena od pomembnih zmožnosti, ki jo mora pridobiti otrok v času šolanja, je t. i. besedilna zmožnost oz. zmožnost razumevanja in tvorjenja besedil. Učni načrti za vse stopnje šolanja med cilji predvidevajo tudi pridobivanje znanj o rabi jezikovnih priročnikov, pri čemer je pri slovenskem jeziku omenjena predvsem raba priročnikov v tiskani obliki oz. takih, ki so bili primarno izdelani za rabo v knjižni obliki in preneseni v elektronsko. V zadnjih dvajsetih letih je razvoj računalništva in informacijsko-komunikacijskih tehnologij tako v jezikoslovju kot tudi v drugih družboslovno-humanističnih znanostih izzval razmeroma obsežne spremembe, ki pa še niso našle poti v učne načrte in v vsakdanjo prakso jezikovnega pouka. Zagovorniki vključevanja uporabe besedilnega korpusa oz. korpusnih podatkov v jezikovni pouk navajajo številne didaktične prednosti takšne metode: korpus prinaša primere realne jezikovne rabe, skupaj z informacijo o tem, kaj je v jeziku pogosto oz. tipično - česar v učbenikih vsaj trenutno ni najti. Samostojno preučevanje ter interpretacija korpusnih podatkov ponujata učencu možnost induktivnega usvajanja znanja, spodbujata tako razvoj splošnega jezikovnega občutka kot uzaveščenje specifičnih jezikovnih značilnosti ter struktur. Delo s korpusom krepí učenčevo avtonomijo pri raziskovanju jezika, analiza primerov realnega jezika pa razvija sposobnosti kritičnega mišljenja v povezavi z jezikoslovnim znanjem. Večja samostojnost pri raziskovanju jezika pozitivno vpliva na motivacijo za delo ter posledično učno uspešnost. Vključitev korpusa v razred, nenazadnje, usposablja učence za uporabo novih tehnologij pri iskanju odgovorov na jezikovna vprašanja (Gut 2006: 69–70).

Opismenjevanje v slovenščini s pomočjo besedilnega korpusa naj bi torej vodilo k naslednjim ciljem:

- ob srečanju z jezikovnim vprašanjem je učenec usposobljen poiskati jezikovne informacije različnih vrst,
- učenec je usposobljen na osnovi podatkov pridobiti odgovor na svoje vprašanje, pri čemer se zaveda, kako in zakaj se je odločil za določeno izbiro,
- učenec je posledično sposoben svojo odločitev ustrezno argumentirati (in prikazati).

Mukherjee (2006) izpostavi tri možne načine uporabe korpusnih podatkov za pedagoške namene:

1. uporaba korpusa pri pripravi gradiva za poučevanje jezika (priročnikov, učbenikov itd.),
2. uporaba korpusa pri samem jezikovnem pouku ter
3. gradnja in analiza korpusov besedil učeče se populacije za evidentiranje močnih ter šibkih mest njihove jezikovne produkcije (prav tam).

Trenutni prispevek se, kot napisano, osredotoča na drugo od naštetih točk.

2.1 ALI KAJ »VŠEČKAMO«?

V nadaljevanju bom na izbranem primeru predstavila eno od možnosti uporabe korpusnih podatkov, za dopolnitev informacij, ki so o jezikovni rabi na voljo v obstoječih jezikovnih priročnikih slovarskega tipa.

Zanima nas, v kolikšni meri se v vsakdanjo rabo jezika vključujejo slogovno (starostno/generacijsko) zaznamovane besede, ki v jezik šele prihajajo. Koliko jih uporabljamo v pisanih besedilih; ali se uporaba teh besed zvišuje ali upada ter kako hitro; katere druge besede se najpogosteje pojavljajo v njihovi okolici (kolokatorji); ali se uporabljajo samo na spletu, jih morda najdemo tudi v tiskanem leposlovju ... Na vsa ta vprašanja lahko zanesljivo odgovorimo s pomočjo podatkov, ki jih v sebi skrivajo besedilni korpusi.

Seveda je potrebno delovanje jezikovnih korpusov na primeren način predstaviti tudi učencem. Izdelani korpusi imajo veliko uporabno vrednost, a učencem v predstavitveni fazi in v samem osnovnošolskem obdobju pokažemo le osnovne operacije, ki so tudi zelo preproste, a dovolj uporabne za vsakdanjo rabo. Predstavitev izvedemo med urami pouka (zelo primerno, morda celo priporočljivo je tudi, da jezikovne korpusne nekoliko podrobneje predstavimo nadarjenim učencem (na področju jezika), morda celo pri urah, ki so v osnovni šoli namenjene delu z nadarjenimi).

Učenci seveda s samim vstopom v osnovno naslovno spletno stran Gigafide nimajo težav. Ker je spletna stran urejena, sodobna in pregledna, hitro najdejo tudi vrstico, kamor vtipkajo osnovni niz oz. jedro. Konkordančni niz, ki se izpiše, je grafično prikazan v obliki pregledne tabele, kjer je jedro obarvano z rdečo barvo in zapisano z odebeljenim tiskom. Konkordance so izpisane v dovolj veliki, berljivi pisavi, predvideno je manjše število konkordanc na stran (okrog 20). Ob konkordančnem nizu je na voljo informacija o celotnem številu vseh zadetkov v korpusu. Posamezna konkordanca prinaša za boljšo preglednost še sobesedilo levo ter desno, če pa učenci kliknejo nanjo, pa se jim izpišejo še osnovne informacije o besedilnem viru primera.

Vmesnik učencu omogoča enostavno navigacijo po straneh konkordančnega niza, prav tako pa je na voljo zgodovina iskanj, s pomočjo katere učenec po želji preklaplja med konkordančnimi nizi, ki jih je izdelal.

Učenci si lahko potrebne podatke, ki so jih pridobili z iskanjem, izpišejo ali natisnejo neposredno s spletne strani. Pri tem delu raziskovanja je pomembno omeniti, da je samostojno delo učencev s korpusom zelo zaželeno, saj pripomore k uspešnemu opismenjevanju. Učitelj, ki je usmerjevalec dela, pred tem pripravi učne liste, vaje, domače naloge ipd., s pomočjo katerih učenci prepoznajo in zapolnijo vrzel med podobo jezika, ki jo prinašajo trenutno obstoječi jezikovni viri in jezika, ki se razvija in spreminja pred našimi očmi, tukaj in zdaj.

Učenec ob reševanju pripravljenih nalog tako razvija svojo interpretacijsko zmožnost realnih jezikovnih podatkov (v povezavi z do sedaj pridobljenim jezikoslovnim znanjem).

Za prikaz raziskovanja s pomočjo besedilnega korpusa sem izbrala besedo všeček.

Iskanje besede všeček v Slovarju slovenskega knjižnega jezika ne ponudi nobenega rezultata, zato pa je kratka razlaga na voljo pri izvornem glagolu:

všéčkati -am dov. in nedov. (ê)

1. na spletu, zlasti v družabnih omrežjih, označiti kaj kot ugajajoče, všečno: všečkati članek, fotografijo, komentar.

Nam pa portal Fran ponudi razlago besede v rastočem Sprotnem slovarju slovenskega jezika, ki ponuja naslednji rezultat:

všéček samostalnik moškega spola;

1. označitev, da kaj na spletu, zlasti v družabnih omrežjih trenutno ugaja, je všečno.

Slovenski pravopis ne ponudi nobenega rezultata.

Informacije, ki jih ponujajo slovarji, lahko dopolnimo s korpusnimi podatki, npr. z naborom kolokatorjev obravnavane besede. Spodnja so prikazane besede, ki se v korpusu Gigafida statistično relevantno pojavljajo levo oz. desno od samostalnika všeček (ta se v korpusu pojavlja s 873 zadetki; medtem ko za množinsko obliko besede dobimo kar 1.034

konkordanc). V obravnavo so zajete besede enega mesta levo oz. desno, uporabljena statistika pa je logaritem verjetnosti. Navedenih je prvih 10 primerov glede na statistično vrednost, navedeni so le primeri, ko so v okolici posamezne polnopomenske besede (samostalnik, glagol, pridevnik ali prislov).

5 levih kolokatorjev, razvrščenih padajoče po pogostosti pojavitve, s številom konkordanc: milijon všečkov (136), število všečkov (74), največ všečkov (38), veliko všečkov (25), zbiranje všečkov (11), lažni všečki (11).

5 desnih kolokatorjev, razvrščenih padajoče po pogostosti pojavitve, s številom konkordanc:

všečkov na (facebooku, socialnih omrežjih, družbenih omrežjih) (94), všečki profila (34), všečki strani (25), všečkov pod (fotografijo) (11), všečki, komentarji (7).

Ob pregledu kolokatorjev lahko opazimo, da se beseda všeček povezuje predvsem z besedami, ki se pojavljajo v povezavi s spletom (facebook, socialna in družbena omrežja, (spletni) profil, (spletna) stran, komentarji) in da sta zelo pomembna tudi zbiranje in količina všečkov (milijon, največ, veliko).

S pomočjo korpusa lahko zanesljivo ugotovimo tudi pogostost uporabe besede, glede na določeno časovno obdobje. Da je všečkanje v sodobnem času resnično vroča in aktualna tema, priča tudi podatek, da se je uporaba besede všeček (na spletu in v tiskanih besedilih) od l. 2012–2017 povečala za kar desetkrat oz. še več. Predvidevamo lahko, da se je njena raba zviševala sorazmerno s popularnostjo socialnih omrežij med uporabniki.

In če je bila l. 2012 beseda objavljena le v spletnih virih, se je l. 2015 uporabila že v stvarnem besedilu založbe Didakta (J. Gold: Vzgoja v digitalni dobi) in v učbenikih za 8. in 9. razred osnovne šole Zavoda RS za šolstvo (M. Jankovič Čurič, T. Lotrič Komac: Slovenščina 8, I-učbenik za slovenščino in v V. Črešnik, T. Lotrič Komac: Slovenščina 9, I-učbenik za slovenščino), l. 2016 pa tudi v leposlovju (C. Cleave: Zlato in v H. Fielding: Dojenček Bridget Jones) (Mladinska knjiga).

3 ZAKLJUČEK

Ko sem se na začetku svoje karijerne poti kot učiteljica slovenščine v osnovni šoli udeležila izobraževanja o uporabi jezikovnih korpusov, so mi bili le-ti dokaj neznani, čeprav sem bila še »sveža« diplomantka. Med študijem slovenščine smo bili študentje sicer seznanjeni s podatki o izdelavi različnih jezikovnih korpusov in zbiranju gradiva za njih, ampak ... nikakor pa si nismo znali predstavljati, kaj in v kolikšni meri lahko pozitivno vplivajo na delo pri pouku. Besedilni korpusi so pri pouku jezika nepogrešljivo orodje, saj omogočajo pridobivanje vedenja o tem, kako se jezik v komunikacijskih situacijah različnih vrst dejansko uporablja.

S tem spoznanjem se učitelji približamo tudi učencem – čeprav seveda zagovarjamo uporabo knjižnega jezika, učencem damo vedeti, da se zavedamo neizpodbitnega dejstva, da se jezik nenehno spreminja in da vanj prihajajo različne nove besede.

Lahko celo zapišem, da se v tem primeru učitelj razbremeni neke vloge avtoritete, ki mora v vsakem trenutku znati presoditi, kaj je v jeziku prav in kaj narobe. Včasih se namreč zgodi, da si pot utre ravno tisto, kar je »narobe«, ampak nam vendarle daje celovito sliko podobe jezika in je hkrati bodoče izhodišče/merilo za sestavljanje slovnice in slovarjev.

Literatura in viri

1. Gorjanc, V., 2005: Uvod v korpusno jezikoslovje. Domžale: Izolit
2. Arhar, Š., 2007: Kaj početi z referenčnim korpusom. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
3. Braun, S., Mukherjee, J. (ur.), 2006: Corpus technology and language pedagogy: new resources, new tools, new methods. Frankfurt am Main: Peter Lang
4. Gut, U., 2006: Learner speech corpora in language teaching. V: Braun, S., Mukherjee, J. (ur.). Corpus Technology and Language Pedagogy: new resources, new tools, new methods. Frankfurt am Main: Peter Lang. 69–86
5. Stabej, M. 2009: Slovarji in govorci: kot pes in mačka? Jezik in slovstvo, 54, št. 3–4, 115–138
6. Logar Berginc, N. in Šuster, S., 2009: Gradnja novega korpusa slovenščine. Jezik in slovstvo, 54, št. 3–4, 57–68
7. <http://www.gigafida.net/>
8. <https://viri.cjvt.si/gigafida/>
9. <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=%2A>
10. <http://www.trojina.si/>
11. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-SZJ9CFVY>
(Spletne strani pridobljene v septembru 2019)

JASMINA ŠTAUS ŽIŽEK
OŠ BELTINCI
NAJPOMEMBNEJŠA JE ZGODBA

Povzetek

V turizmu postajata oblikovanje in pripovedovanje zgodb - t. i. zgodbarjenje (angl. storytelling) učinkovito orodje, ki pomaga pri razvoju in trženju turističnih destinacij, produktov, znamenitosti in ponudnikov. Slovenija je bogata z zgodbami v turizmu, ki imajo turistični trženjski potencial. Tudi Prekmurje, predvsem ruralno območje, je polno zgodb. Večina prihaja iz ljudskega izročila in v njih se vsebina meša z elementi realnega in domišljjskega, pogosto pa imajo tudi zgodovinsko ozadje. Kot take so velikokrat primerne, da iz njih razvijemo zanimivo turistično doživetje in turistični produkt (v obliki materialnega spominka).

Zgodbe našega kraja so nam velikokrat v navdih in služijo kot dobro temelje za razvijanje turistične ponudbe.

V članku predstavljam in analiziram dve krovni zgodbi iz Prekmurja, ki smo ju uporabili v dveh turističnih nalogah, na tekmovanju Turizmu pomaga lastna glava.

Ključne besede: turizem, zgodba, zgodbarjenje, Turizmu pomaga lastna glava

THE MOST IMPORTANT THING IS THE STORY

Abstract

In the tourism industry the creation and telling stories - the so-called zgodbarjenje (storytelling) is a powerful tool to assist in the development and marketing of tourism destinations, products, sights and providers. Slovenia is rich with the stories in the tourism industry. Also Prekmurje, especially a rural area, is full of these stories. Most of them comes from the folk tradition, and they are the mix of the elements of the real and the imaginative, and often have a historical background. Such are suitable to develop an interesting tourist experience and the tourism product, (in the form of material souvenir).

The stories of our place, that we are often inspired by, serve us as a good basis for the development of tourism.

In this article I analyze two of the over-arching stories of Prekmurje. They were also used in the competition Only your head helps tourism.

Keywords: tourism, the story, storytelling, Only your head helps tourism

1 UVOD

Kulturna dediščina je materialni in duhovni vir, ki razpolaga z zgodbami zgodovinskega razvoja. Dediščina je pomemben vir, ki bi moral biti fizično, intelektualno in emotivno dostopen širši publiki. Ustrezna interpretacija dediščine in vrednot je učinkovit komunikacijski proces, izjemno pomemben za ohranjanje naravne in kulturne dediščine. V zadnjem desetletju se pojavljajo nove oblike trženja in prodajanja zgodb v turizmu; interpretacija, implementacija, aktualizacija in pripovedovanje zgodb. Najbolje prodajane zgodbe oz. zgodbe z največ zanimanja so tiste, s katerimi nas vežejo spomini, pretekla doživetja in čustva. Z nostalgijo se namreč spominjamo zgodb svojega otroštva in te želimo na enak način nemalokrat prenesti tudi na mlajše generacije. Želimo, da tudi oni doživljajo enake ali vsaj podobne občutke, ki so takrat prevevali nas. V tem kontekstu ne gre le za kanonska književna besedila ali zgodbe, zgodbe lahko namreč prihajajo tudi iz domačega (velikokrat predvsem) ruralnega okolja, se prenašajo preko ustnega izročila in se med tem nenehno spreminjajo in so ravno tako privlačne in zanimive. Vsaka vas, vsako mesto in država imajo lastne zgodbe in ljudje so jih zapisali v svoj kolektivni ljudski spomin. Skupno jim je, da nosijo sporočilo, nek nauk o dobrem in o življenju.

V tem smislu je morda še najbolj zanimiva interpretacija teh zgodb – gre za relativno nov pristop k prepoznavanju izjemne dediščine narave in človeka v določenem okolju; in ravno zaradi te svoje raznolikosti in plastičnosti se uspešno seli tudi v turistične vode. Interpretacijo z uporabo zgodb v turizmu lahko opredelimo kot predstavljanje dediščine z vključevanjem pripovedi, mitov, legend, šeg in navad določenega kulturnega in naravnega okolja. Vsaka interpretacija zgodb dediščine ima tudi socialni in duhovni pomen, saj kulturne vezi povezujejo skupnost.

Ta vidik v svojem magistrskem delu raziskuje tudi Tatjana Zupančič, ki pravi: »Zanimanje za vrednote in kulturo v vseh pojavnih oblikah postaja v razvitem in v nerazvitem svetu vedno bolj pomembno. Pričakovanja sodobnega turista so v skladu s svetovnimi turističnimi trendi in postajajo vedno bolj raznovrstna. Mednje sodi tudi kreativni turizem, ki poudarja aktivno vključevanje obiskovalcev v turistično doživetje. Turist ne želi biti več samo opazovalec in poslušalec, temveč želi biti tudi soustvarjalec svoje turistične izkušnje« (Zupančič 2018: 1).

Z izzivom, kako neko določeno zgodbo (ali le njen fragment) vpeti v nekaj večjega, smo se z učenci turističnega podmladka srečali že večkrat, in sicer v okviru tekmovanja Turizmu pomaga lastna glava. Projekt Turizmu pomaga lastna glava je namreč celovit sistem organiziranega delovanja osnovnošolske mladine v turizmu. Vsebina projekta je vezana na raziskovanje turizma v domačem kraju, ugotavljanju možnosti za hitrejši razvoj in oblikovanje take ponudbe, ki bi v prihodnosti lahko vzpodbudila podjetništvo in trženje naravnih danosti ter tudi ostale ponudbe v vseh možnih oblikah.

V pričujočem članku želim predstaviti implementaciji dveh krovnih zgodb:

- zgodbe o Kvatri, ki smo jo v okviru projekta interpretirali leta 2015 (naslov turistične naloge: Kvatra – zgodba o izpolnjenih željah),
- zgodbe o ljubezenski romanci med beltinsko grofico in mlinarjevim sinom, implementirane leta 2018 (naslov turistične naloge: Neiztrohnjeno srce).

2 KONTEKST NASTANKA ZGODB

Zgodbe so obstajale dolgo pred začetkom zgodovine, ki je zabeležena skozi pisne vire. Od risb v jamah pa do filmov in multimedijskih prezentacij, podprtih z najmodernejšimi tehnologijami. Čeprav se je način pripovedovanja zgodb skozi zgodovino in stoletja

spreminjal, pa so zgodbe vedno ohranile eno značilnost: navdihovale so ljudi. Želja človeka pripovedovati in poslušati zgodbe je kljub spremembam v načinih podajanja vsebine vedno ostala nespremenjena.

Fog (2010: 56) trdi, da je pripovedovanje zgodb tisto, kar nas loči od drugih živih bitij (drugi primati imajo veliko podobnih načinov vedenja, nimajo pa sposobnosti pripovedovanja zgodb) in navaja misel, ki pravi, da je pripovedovanje zgodb edini način, s katerim dajemo smisel našemu življenju in osmislimo svet.

Pripovedovalci zgodb so vedno veljali za pomembne osebnosti v skupnosti, sposobnost pripovedovanja zgodb pa za cenjeno veščino. Ljudje so si namreč morali zapomniti dogodke, kot so bile vojne, naravne nesreče in druge grozote. Namesto da bi si zapomnili zgolj, kaj se je zgodilo, je bilo pomembno ohraniti tudi čustva – in zgodbe so postale učinkovit način, kako ohraniti dogodke in čustva dejanskih dogodkov. Ljudje so bili priča dogodkom, slišali so zgodbe in jih ohranjali žive skozi pripovedovanje – kot neke vrste veriga, ki je vsebovala enega pripovedovalca in poslušalce naenkrat, nato pa vse aktivneje skozi zapise. Zgodbe so se pogosto več stoletij ohranjale ustno in bile šele nato zapisane.

3 ZGODBA

ZGODBA zgódba -e ž () 1. kar kdo pripoveduje o resničnih ali izmišljenih dogodkih, povezanih v celoto: njuni zgodbi se razlikujeta; pripovedovati zgodbe; ve veliko zgodb; resnična, zanimiva zgodba; zgodba iz šole, življenja; zgodba o nezvesti ženi / zgodba se dogaja v prejšnjem stoletju; pesnikova življenjska zgodba / razložili so mu celo zgodbo // lit. smiselno si sledeči dogodki v literarnem delu: avtor razplete zgodbo v romanu; besedilo nima izrazite zgodbe; okvirna, osrednja, stranska, vstavljena zgodba; nit zgodbe / dramska, filmska zgodba.

4 KAJ JE »PRIPOVEDOVANJE ZGODB« OZIROMA ZGODBARJENJE

Angleški izraz storytelling se v slovenščino večinoma prevaja kot pripovedovanje zgodb, a v resnici ta prevod močno okrne pravi pomen oziroma širino pomena te besede. Ne gre namreč zgolj za pripovedovanje zgodb (torej sam proces pripovedovanja – deljenja zgodbe z občinstvom), temveč proces vključuje tudi ključen moment, to je oblikovanje zgodb: kako določene dogodke, dejstva, informacije, znanje oziroma vedenje pretvoriti v zgodbo in pritegniti občinstvo.

Stroytelling = oblikovanje + pripovedovanje zgodb. V slovenščini se je v marketinški stroki že uveljavil termin zgodbarjenje, ki bolj celostno ponazori, kaj pomeni storytelling.

Storytelling je umetnost podajanja sporočila, resnice, informacij, dejstev, znanja, modrosti itd. občinstvu – pogosto sublimalno, na zanimiv, zabaven način, pri tem pa se uporabljajo različne veščine (kot so glasbene, umetniške, kreativne), s ciljem, da se poveča zanimanje in uživanje občinstva ter da se poveča razumevanje sporočila, ki se prenaša ter da le-ta ostane v spominu. Zgodbe se lahko pripovedujejo za različne namene – včasih za užitek in zabavo, lahko pa s strateškim, poslovnim namenom, z namenom povečanja turizma.

V Priročniku Zgodbe v slovenskem turizmu navajajo in priporočajo, katere štiri ključne elemente moramo imeti v mislih, kadar zgodbo (pre)oblikujemo in kaj naj so njene temeljne sestavine:

- sporočilo,
- konflikt,
- liki,

- potek zgodbe.

5 IZBRANI KROVNI ZGODBI

ZGODBA O KVATRI

Nekemu siromaku, ki je delal kot bñjraš na Muri, se je rodil že sedmi otrok, sedmi sin. Oče se je njegovega rojstva zelo veselil, vendar se je otrok rodil bled in bolehen in ženska, ki je bila pri porodu je rekla, da ne bo dolgo živel. Oče, kljub temu, da je bil siromak in je svojih šest otrok komaj preživljal, si je močno želel, da bi sin ozdravel. Zvečer je odhajal k Muri, premišljeval ob njenih nežnih šumih in razmišljal, kako bi lahko pomagal svojemu sinu. Ko si je olajšal dušo, se je počasi odpravil proti domu. Tako se je dogajalo sedem dni.

Sedmi dan, ko se je vračal proti domu, pa je pri zadnjem ovinku v temi nenadoma zaslišal ropotanje, ki je postajalo vedno bolj glasno. Vzdignil se je veter, les v gozdovih je začel prasketati in debela so pokala. »Jezus, Kvatra!« Mura se je začela dvigovati in njen tok je postal tako hiter, da mu je s pogledom komaj še sledil. Prikovan je obstal in zdelo se mu je, da se ne bo mogel premakniti, niti oči ni mogel zatisniti, četudi je hotel. Tedaj se je Mura počasi umirila, iz gozda se je utrgala senca in nežen glas: »Ne skrbi, dobri človek. Rodil se ti je še sedmi sin, tako kot je bilo povedano. Bodi srečen in se ga veseli. Muri delaš dobro in Mura ti bo povrnila.« Nato je vse potihnilo. Oče se je opotekel nazaj, sedaj ni vedel, ali se je vse to v resnici zgodilo ali je bil to le privid. Nekaj pa je bilo zagotovo – od tega trenutka je bil pomirjen in vedel je, da bo otroka varovala Kvatra, ki prebiva v teh murskih gozdovih. Čeprav je še nihče ni videl, so že stari ljudje govorili, da se Kvatra pokaže, ko želi in komur želi. Verjeli so, da lahko uresniči želje, še več – lahko spremeni usodo, kot so jo napovedale rojenice. Ko se je vse pomirilo, je oče ob sebi našel majhne kupčke belih murskih kamenčkov, katerih prej ni bilo tam. Neka sila ga je vodila, da je vzel kamenček in nanj zapisal svojo največjo željo – zdravje za sina. Iz teme se je utrgala postava in s košarico, polno listja, se je napotila po kamenček. Nasmehnila se mu je, se tiho zahvalila in odšla. Oče je opazil, da so se ostali kamenčki ob poti spremenili v modro barvo.

Ponoči ni mogel spati; razmišljal je o tem, ali je res ravno on ta srečnež, katerega se je usmilila Kvatra. In res se je stanje sinu izboljšalo. Leta so minevala, otrok je rasel in kaj kmalu je hodil z očetom na delo k Muri. Oče Kvatrine dobrote ni pozabil; ob Muri ji je nastavljal vino in vrtanik v zahvalo za sinovo zdravje. Tudi ko je ostarel, je še vedno hodil k Muri, da si je olajšal dušo. V njenem šumenju je našel mir in spokojnost. In ko je nekega večera pred svojo smrtjo zaslišal Kvatrin glas, ki je rekel: »Tvoj sin je bil rešen prehitre smrti. To je bilo najino darilo tebi, ki si dober človek. V življenju se bo tvojim potomcem dobro godilo,« je vedel, da lahko umre miren.

IŽAKOVCI

GROFIČINA ZGODBA

Ljubezenska romanca med beltinsko grofico in mlinarjevim sinom

Zadnji lastnik beltinskega gradu, grof Avgust Zichy, je v Ižakovcih, kjer je imel velika področja gozdov ob Muri, dal zgraditi Fazanerijo približno tam, kjer je zdaj nogometno igrišče. Malo naprej skozi gozd pa si moral prečkati staro Muro in prišel si na ene vrste psevdo otok, kjer je bilo grofovsko kopališče. Domačini so ga imenovali grofovska koupanca (grofovsko kopališče). Kopališče je sestavljala lesena senčnica in ob strani dve leseni poslopji, v katerih se je nahajala kuhinja, ležalna lopa ter prostor za preoblačenje. Z

brega Mure so na peščeni otok (proud) v Muri vodile lesene stopnice. Med vojno in neposredno po njej, je bilo kopališče zapuščeno, ker v teh nemirnih časih v gradu ni bilo nikogar, pa tudi gostov ne. Na srečo pa je grofovsko kopališče preživelo vojno viхро in poznejše dogodke brez škode. Kmalu po koncu 1. svetovne vojne se je grofica Marija Ifigenija vrnila v Beltince, da uredi grad in pripadajoče posestvo, ki je bilo zaradi vojne viхро in poznejših ropanj precej uničeno. Grofičina sestra Anastazija se je poročila na Madžarsko, sestra Fedora (Teodora) je umrla, grof pa sploh ni hotel več priti v Beltince, rajši je ostal na Dunaju. Marija Ifigenija je bila v tem času že v zrelih letih – stara je bila 36 let – vendar še vedno vitka v pasu in s sledovi nekoč precejšnje lepote. Pogosto je jezdila z svojo kobilo Nadino po posestvu, v zaselek Nemščak ali v Ižakovce. Kopališče so sicer že popravili, vendar se tam več nihče ni kopal.

Bilo je zgodnje poletje, a za ta čas že nenavadno toplo in grofica je obiskala v Ižakovcih svojo fazanerijo, potem pa v počasnem trapu jezdila proti kopališču. Ko je prečkala stari del Mure in prišla na čistino, kjer je stalo staro grofovsko kopališče, je obnemela. Zaradi močnega sonca, ki ji je sijalo v oči sicer ni videla natančno, vendar je na peščini v Muri zagledala moško postavo, ki se je pretegovala. Na postavi se je v močni sončni svetlobi lesketalo nešteto vodnih kapljic, tako da je bil ves prizor videti pravljichen. Grofica je najprej pomislila na prikazen, vendar je bil to živ človek. Po tiho se je približala postavi, vendar je v tem trenutku kobila zahrzala. Postava se je presenečeno obrnila, videla prišleka in v sekundi izginila. Grofica je zamišljena odjezdila na grad, vendar ji prizor, ki ga je videla, ni dal miru.

Naslednji dan je zopet prišla na otok, se skrila in čakala, vendar neznanca ni bilo. Tudi drugi dan se še vedno ni prikazal. Šele tretji dan ga je skrita v poslopju senčnice ponovno zalotila na peščini. Takrat ni pobegnil, ampak je prav nesramno stal na peščini in jo gledal. Imel je neke vrste kopalke, ki so jih takrat fantje ob Muri delali iz predpasnika. Takšne kopalke so bile v vaseh ob Muri dolgo časa v uporabi. Grofica je bila ob pogledu na postavnega moža fascinirana, takoj se je zaljubila vanj. Povedal ji je, da mu je ime Peter Družin in da ima njegov oče v smeri proti Dokležovju mlin na Muri in v Ižakovcih posestvo. Ker pa je bil sam tretjerojenec, mu od tega ni pripadalo nič, bil je reven kot cerkvena miš. Povedal ji je, da se je šele pred kratkim vrnil iz vojske, kjer je bil nekaj časa v ruskem ujetništvu. In tako se je začelo.

Tisto poletje sta se sestajala skoraj vsak dan in med njima se je razvila ljubezen. Ker je bilo področje grofovskega kopališča precej samotno, sta dolgo ostala neopažena. Grofičina spletična Čačovičova Mariška pa je bila izredno prebrisana ženska. Čez nekaj časa je opazila, da se z grofico nekaj dogaja; grofica je bila namreč popolnoma spremenjena, vesela, pogosto je igrala na klavir in si pela. Sumljive so ji postale tudi grofičine vsakodneвне ježe po posestvu. Zaskrbelo jo je za gospodaričin osebni blagor, čast in ugled, zato je poklicala dva gozdarja, Köveša in Czimerja, ki sta delovala na tem območju ter jima naročila, da grofico zasledujeta. Ker sta bila lovca, sta se znala neslišno približati svojim žrtvam. Odkrila sta vso zadevo in jo prinesla spletični na uho. Spletična je postavila grofico pred dejstvo in zahtevala od nje, da prekine ljubezensko dogodivščino, sicer bo o tem najprej obvestila njeno sestro Asto (Anastazijo), nato pa še vse sorodnike in jim vse razkrila. Zagrozila ji je, da bo uničila njeno dobro ime. Grofica je naslednji dan res odjezdila do kopališča in svojemu prijatelju povedala resnico. Rekla mu je, da se več ne moreta sestajati in da je bilo to njuno zadnje srečanje, sicer bo vse prišlo na dan.

Peter se je z grozo dvignil in počasi odšel, grofica pa ga je spremljala s solznim pogledom, dokler ni izginil. Odtlej ga nihče ni več videl. Ljudje pa so vseeno izvedeli za celotno

zadevo. Eni so trdili, da se je Peter od žalosti utopil v Muri, drugi pravijo, da je odšel na tuje, kjer je padel kot vojak. Grofica pa se je zaobljubila, da se nikdar ne bo poročila, kar je tudi storila. Petra ni pozabila, a vendar o tem, zaradi svoje časti, ni mogla govoriti na glas – zato ji je bilo še toliko težje. Znajo pa povedati domačini, da je bila izredno tenkočutna in občutljiva za nesrečne ljubezenske zgodbe drugih. Vsem je rada pomagala in še v svojih zrelih letih bila srečna, če je kje videla zaljubljen mladi par ali srečno poroko. Od tistega časa naprej so ljudje rekli temu področju Otok ljubezni.

Zgodbo zapisal:

dr. Nikolaj Szepessy

BELTINCI

6 ZGODBE V TURIZMU

Skozi leta udejstvovanja v tem projektu ugotavljam, da je zgodba pomembno ogrodje, na katerem se lahko trdno gradi naprej, vendar je pomembno, da že na začetku premislimo, kakšna bo osnova, da bomo lahko zadostili kriterijem, ki nas bodo vodili naprej.

1. Zgodba mora biti specifična; pomembno je, da je zgodba avtentična, da jo je mogoče doživeti zgolj na določeni lokaciji oziroma da enake zgodbe ni mogoče doživeti na drugi destinaciji ali vsaj ne na enak način.
2. Zgodba mora biti edinstvena; pomembno je, da je zgodba drugačna, posebna, da ni poplave enakih zgodb. To je ključni element za doseganje razlikovanja destinacije/atracije/ponudbe.
3. Z vidika trženjske smiselnosti zgodb je pomembno, da posamezne sestavine zgodb ali zgodbo v celoti lahko doživimo; zgodba nam mora omogočiti, da nekaj:
 - vidimo in otipamo (da obstaja kakšna »fizična« atrakcija v podporo zgodbi, da nekaj na terenu res lahko vidimo, kadarkoli obiščemo destinacijo);
 - okusimo in vohamo (lahko je v podporo zgodbi razvita tudi kulinarčna ponudba);
 - slišimo (še en vidik možnosti materializacije zgodbe, skozi avditivni del, ki predstavlja pogosto zanemarjeno komponento pri znamkah, a zelo potencialno pri zgodbah);
 - spoznamo (da zgodba vplete turista, ga vključi, da nekaj počne, da je del zgodbe);
 - doživimo na način, da se dotakne naših čutov in čustev.
4. Dobro je, če je zgodba realna; da temelji na nekem dejstvu, ki ima preverljivo in dokazljivo osnovo oziroma izvor.
5. Zgodba mora biti določljiva glede na kraj, družbeno okolje in čas, da jo lahko umestimo v jasen prostor in čas ter družbeni kontekst.
6. Zgodba mora biti konkretna; da v njej nastopajo ljudje, opisuje resnične dogodke, postavljena je v čas in prostor, ki ju poslušalec lahko prepozna in se z njima identificira.
7. Zgodba mora imeti čustveno komponento; da pritegne in navduši obiskovalca, da vzbuja domišljijo, igra na čustva turista, da si le-ta zaželi to doživeti, nekaj videti, izvedeti kaj več.
9. Dobro je, če zgodba vplete turista; da se turist počuti vključen v zgodbo, da ni zgolj pasivni, statični opazovalec.
10. Da je mogoče delček zgodbe odnesti s sabo domov v obliki turističnega spominka; zgodba se mora tudi »prodajati« v obliki raznih promocijskih artiklov oziroma spominkov, ki podprejo zgodbo in ki vzdržujejo njeno materialno trajnost.

7 LASTNOSTI ZGODBE O KVATRI IN GROFIČINA ZGODBE

LASTNOSTI	ZGODBA O KVATRI	GROFIČINA ZGODBA
specifičnost	DA	DA
edinstvenost	DA	DA
doživetje	DA (vidimo, otipamo, slišimo, spoznamo)	DA, v določenih aktivnostih (vidimo, otipamo, ustvarimo)
realnost	NE	DA
določljivost glede na prostor in čas	DA (prostor)	DA
konkretnost	NE	DA
čustvenost	šibkeje izražena	DA, močno izražena
sodelovanje turistov	DA	DA
turistični spominek	DA	DA

	ZGODBA O KVATRI	GROFIČINA ZGODBA
Kraj dogajanja	Ižakovci (Prekmurje)	Beltinci, Ižakovci (Prekmurje)
Ključne besede	<u>Kvatra</u> , ljudsko izročilo, kraj ob reki Muri, kamenčki, simbolika barv	grofica Marija <u>Zichy</u> , ljudsko izročilo, kraj ob Muri, simbolika srca
Povezava z lokalno prireditvijo	Bujraški dnevi 2015	Bujraški dnevi 2018
Turistični produkt	barvanje kamenčkov za »potko sreče«	srca iz naravnih materialov, fotografije (iz) Otoka ljubezni, ljubezenske pesmi
Ciljna skupina	splošna javnost	splošna javnost
Dodatna povezava	-	pesem <i>Neiztrohnjeno srce</i> (F. Prešeren), lokalni umetniški ustvarjalci

	ZGODBA O KVATRI	GROFIČINA ZGODBA
SPOROČILO	Ljudem, ki delajo splošno dobro in spoštujejo naravo, se bodo zgodile dobre stvari – izpolnile se bodo njihove želje	Zgodba o nesrečni/prepovedani ljubezni, ki se izživi v nestrohnjenem srcu
KONFLIKT	rojstvo sedmega sina siromašnemu očetu	prepovedana ljubezen, ki bi zaradi razlike med slojema uničila grofičino dobro ime
LIKI	siromak, sedmi sin, mitološko bitje <u>Kvatra</u>	grofica, mlinarjev sin, grofičina spletična
POTEK ZGODBE	vseskozi se poudarjajo dobra dela	prepovedana ljubezen, žalostna usoda
GRAFIČNI SIMBOL		

ZAKLJUČEK

Ob zaključku tega članka bi rada podala misel, ki nam je bila v navdih in vodenje, ko smo z učenci iskali prave zgodbe in o njih razmišljali. Neil Gaiman, angleški avtor kratkih zgodb in novel, dramaturg in scenarist je zapisal: »Zgodbe, ki jih preberemo ob pravi starosti, vedno ostanejo z nami. Lahko, da pozabimo, kdo jih je napisal, ali kako se je zgodba imenovala. Včasih pozabimo tudi, kako se je natančno končala. Ampak če se nas zgodba dotakne, bo ostala z nami in nas v mislih preganjala tam in na način, kamor naše misli sicer redko sežejo in zaidejo.«

Res je, informacije so statične, zgodbe so dinamične. Zgodbe imajo v sebi velik potencial vizualizacije tega, kar želimo sporočiti. Moč zgodbe je lepo ponazoril tudi Folke Tegetthoff, avstrijski strokovnjak za zgodbarjenje: »Ljudje vedo že tisočletja: če namreč informacijo »začaramo« v zgodbo, tako da jo obogatimo z osebnimi, čustveno obarvanimi slikami, se možgani na takšno sporočilo (bodisi ustno ali pisno) odzovejo z večjo koncentracijo, večjo

pozornostjo – predvsem pa se informacija močnejše vtisne v naš spomin: sporočilo je bolj prisotno in bolje se ga spominjamo. Tako so sestavljeni tudi najpomembnejši sveti spisi in filozofije človeštva: Biblija, Koran, Dharma, Zen – vse to so zbirke zgodb in prisposodob. Zgodbe niso nič drugega kot iz lastnih izkušenj, nam poznane, nanizane slike, ki jih v naši notranjosti s pomočjo domišljije dekodiramo in si jih nato zapomnimo. Ker se v njih »prepoznamo«, sprožijo čustven odziv in ustvarijo »bližino«; skozi pripovedovanje oziroma poslušanje vstopimo v zgodbo in postanemo del nje.«

Literatura in viri

1. Dolgan, Marjan, 1979: Pripovedovalec in pripoved: njegovo vrednotenje pripovedovanega. Strokovna monografija. Maribor: Obzorja
2. Booth, Wayne C., 2005: Retorika pripovedne umetnosti. Ljubljana: LUD literatura
3. Fog, Klaus, 2010: Storytelling, branding in practice. Copenhagen: Sigma
4. <https://www.slovenia.info/sl/poslovne-strani/razvoj-in-inovativnost/zgodbe-slovenskega-turizma> (pridobljeno 31. 8. 2019)
5. https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/Zgodbarski_priroATnik_-_celoten_31.1_17646.pdf (pridobljeno 31. 8. 2019)
6. <https://www.slideshare.net/SlovenianTouristBoard/zgodbe-kot-uinkovito-trenjsko-orodje-in-njihova-spletna-prisotnost> (pridobljeno 31. 8. 2019)
7. <https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=69338&lang=slv> (pridobljeno 30. 8. 2019)
8. http://osbeltinci1.splet.arnes.si/files/2018/03/TPLG_2018_OS_Beltinci.pdf (pridobljeno 30. 8. 2019)
9. http://osbeltinci1.splet.arnes.si/files/2015/02/TLPG_naloga_OS_Beltinci_2014_15.pdf (pridobljeno 30. 8. 2019)

SUZANA ŠTEFANEC KODILA
OSNOVNA ŠOLA I MURSKA SOBOTA

LIKOVNO USTVARJANJE IN MATEMATIKA

Povzetek

Zakaj potrebujemo matematično znanje? Večkrat se premalo zavedamo uporabnosti matematike v vsakdanjem življenju. Tako hitro spregledamo, da smo matematično razmišljanje potrebovali pri dejavnostih, ki jih na prvi pogled učenci ne bi povezovali s predmetom matematika. Zato pogosto zelo težko postavimo ločnico med posameznimi učnimi predmeti in vsebinami. Odločila sem se, da povežem matematično znanje z ustvarjanjem pri likovni umetnosti, hkrati pa učencem ponudim nadgradnjo usvojenega znanja s praktičnim delom. Pri načrtovanju dela sem si pomagala tudi z našim okoljem, kjer lahko najdemo zanimive primere simetričnih oblik. Pri likovni umetnosti smo izdelali tulipan, kjer smo z barvnim papirjem ustvarili sliko z reliefnim cvetom. Pri izdelavi likovnega izdelka smo uporabili znanje, pridobljeno pri predmetu matematika, hkrati pa razvijali ustvarjalnost. Kaj vse matematičnega nam je prišlo prav pri ustvarjanju izdelka pa boste izvedeli v prispevku.

Gljučne besede: matematika v vsakdanjem življenju, likovno ustvarjanje, simetrija, matematično razmišljanje

ARTISTIC CREATIVITY AND MATHEMATICS

Abstract

Why do we need mathematical knowledge? We often do not pay enough attention to the usefulness of mathematics in everyday life. We too quickly overlook the fact that we must use mathematical thinking with activities which students would not associate with Maths subject. That is why it is often difficult to make a distinction between different subjects and content. I decided to connect mathematical knowledge and creativity in Art classes and also boost students' acquired knowledge through practical work. For planning I used our environment where we can find many interesting examples of symmetric shapes. In Art classes we made a tulip by using a coloured paper to make an image of an embossed flower. By making an art product we used the knowledge, attained at Maths, and also developed creativity. You can see which mathematical knowledge helped us with creating a product in the article.

Keywords: everyday mathematics, artistic creativity, symmetry, mathematical thinking

1 UVOD

Matematika ima pomembno vlogo v vsakdanjem življenju, zato sem mnenja, da je potrebno pri učencih razvijati matematično razmišljanje in uporabo znanja na različnih področjih.

Že na začetku bi se dotaknila učnega načrta, kjer je zapisano:

»Osnovnošolski pouk matematike obravnava temeljne in za vsakogar pomembne matematične pojme, in to na načine, ki so usklajeni z otrokovim kognitivnim razvojem, s sposobnostmi, z osebnostnimi značilnostmi in njegovim življenjskim okoljem (npr. narava kot vir za matematično ustvarjanje in raziskovanje).

Pri pouku matematike spodbujamo različne oblike mišljenja, ustvarjalnost, formalna znanja in spretnosti ter učencem omogočamo, da spoznajo praktično uporabnost in smiselnost učenja matematike. Pri pouku matematike pa se ne ukvarjamo samo s kognitivnim področjem učenčeve osebnosti, ampak tudi z afektivnim in psihomotoričnim, saj je bistveni razlog za poučevanje in učenje matematike njena pomembnost pri razvoju celovite osebnosti učenca. Pri pouku matematike spodbujamo različne oblike mišljenja, ustvarjalnost, formalna znanja in spretnosti ter učencem omogočamo, da spoznajo praktično uporabnost in smiselnost učenja matematike. Pri pouku matematike pa se ne ukvarjamo samo s kognitivnim področjem učenčeve osebnosti, ampak tudi z afektivnim in psihomotoričnim, saj je bistveni razlog za poučevanje in učenje matematike njena pomembnost pri razvoju celovite osebnosti učenca.« (Učni načrt, Matematika, str. 4).

»Medpredmetno povezovanje uresničujemo pri pouku matematike in tudi v okviru naravoslovnih, kulturnih, projektnih, tehniških dni ter pri drugih šolskih dejavnostih, ki potekajo na šoli. V okviru medpredmetnega povezovanja naj učenci uporabljajo informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (npr. različne računalniške programe), izdelajo statistično raziskavo (družboslovni in naravoslovni predmeti) ali npr. v povezavi z likovno vzgojo izrazno preiskavo (npr. simetrija v naravi, zlati rez).« (Učni načrt, Matematika, str. 77).

2 NAČRTOVANJE DELA

Učim v 3. razredu, kjer se pri svojem delu vsakodnevno srečujem z medpredmetnim povezovanjem, saj poučujem vse predmete. Zato sem pri načrtovanju dela vedno pozorna, kje in kako lahko uporabim določeno usvojeno znanje. Dejavnosti iz različnih predmetnih področjih so stalno v prepletanju in dopolnjevanju, učenci pa večkrat z navdušenjem ugotovijo uporabnost teoretičnega znanja pri praktičnem delu in se tako bolj zavedajo pomena osvojenega znanja.

Ko smo se pri matematiki učili o likih in se ob tem dotaknili še simetrije, sem se odločila, da bom usvojeno matematično znanje uporabila pri izdelovanju likovnega izdelka. Naredila sem natančen načrt dela, kjer sem poleg matematike vključila še spoznavanje okolja z opazovanjem narave. Ob opazovanju narave in iskanju simetričnih oblik so učenci sami predlagali, da bodo z opazovanjem nadaljevali tudi v svojem domačem okolju in si zapisali, katere simetrične oblike so našli. Nekateri so najdene oblike tudi fotografirali.

Pri pouku so se teme v tem času dotikale pomladi v naravi, zato sem se odločila, da bomo pri likovni umetnosti izdelali sliko tulipana. Slika je lepljenka z reliefnim vzorcem, ki predstavlja cvet tulipana. Pri izdelovanju smo uporabili risalni list, barvnim papir, šablono, škarje in lepilo.

Pri načrtovanju dela sem uporabila naslednja cilja iz učnega načrta:

»Učenci:

- razvijajo matematično mišljenje; abstraktno-logično mišljenje in geometrijske predstave;
- spoznavajo uporabnost matematike v vsakdanjem življenju.« (Učni načrt, Matematika, str. 5).

3 NAČRTOVANJE UČNE URE PRI LIKOVNI UMETNOSTI

Za začetek sem načrtovala opazovalni sprehod. Preden pa smo se odpravili na opazovalno nalogo, sem jim pokazala dve fotografiji iz spleta, metulja in jabolka.

Prosila sem jih, da razmislijo, kaj nam te fotografije povedo. Njihovi odgovori so bili različni. Nekateri učenci so opisovali fotografiji, drugi razmišljali o tem, če se bomo učili o živih bitjih, nekateri pa so poiskali skupne značilnosti:

»Metulj spomladi oprashi sadno drevo in iz oprashenega cveta zraste sadje – jabolko.«

V usmerjenem razgovoru, kjer sem jih vodila z izbranimi vprašanji, so prišli do ugotovitve, da sta obe fotografiji simetrični. Pohvalila sem jih za odgovor in jim napovedala učni cilj:

»Danes bomo utrdili svoje znanje pri geometriji. Naša učna ura se bo navezovala na like, predvsem na simetrične like. Za začetek se bomo ustavili pri simetričnim oblikah, ki jih lahko najdemo v naravi. Zato se bomo odpravili na opazovalni sprehod.«

Z učenci smo se sprehodili po okolici naše šole. Namen našega sprehoda sta bila opazovanje in iskanje. Iskati so morali simetrične oblike. Učence je naloga pritegnila in spremenili so se v prave detektive. Z navdušenjem so opozarjali na simetrične predmete, rastline in živali. Nastala je skupina omenjenih oblik: košarkaška tabla, gol, koš za odpadke, list, okno, tulipan, marjetica, vhodna vrata, metulj ...

Med opazovanjem so ves čas trdili, da imamo uro matematike in se spraševali, kako se bo naše delo nadaljevalo v učilnici. Ob zaključku sprehoda smo se igrali še igro ogledalo, kjer sta po dva učenca oblikovala simetrične figure.

Ko smo se vrnili v učilnico, sem jih zaprosila, da pripravijo mize za likovno ustvarjanje. Z začudenjem so se spraševali, kaj ima likovna umetnost s simetričnimi oblikami v naravi, ki smo jih iskali in opazovali.

Napovedala sem jim, da bomo pri likovni umetnosti ustvarjali s pomočjo znanja, ki smo ga pridobili pri urah matematike. Matematična znanja se bodo prepletala, zato sem jih prosila, da sami sproti ugotovijo, katera vse znanja nam bodo pri ustvarjanju pomagala.

V pripravo učne ure sem zapisala naslednje cilje:

- Ob zgledih iz narave in okolja spoznavajo likovne pojme, povezane s slikanjem (barva, ploskev, slikanje, slika).
- Razvijajo slikarske zmožnosti in negujejo individualni slikarski izraz.
- Ustvarjanje motiva cvetoči tulipan.
- Učenci utrjujejo tehnične in praktične izkušnje pri rezanju, primerjanju, gibanju, postavitvi in lepljenju.
- Razvijajo občutek za gradnjo slike od sestavnih delov k celoti.
- Razvijajo občutek vključevanja slikarskega motiva v izbranem formatu.
- Spoznavajo značilnosti slikarskih materialov in pripomočkov.
- Razvijajo motorično spretnost in občutek za ravnanje s slikarskimi materiali in pripomočki.
- Razvijajo natančnost.

- Upoštevajo navodila za delo.
- Prepoznajo simetrijo pri predmetih iz okolice.
- Poznajo osnovne geometrijske pojme (lik, simetrija, skladnost).
- Prepoznajo skladne like.
- Celoto delijo na enake dele (četrtnine).

Dodala sem tudi cilja iz učnega načrta, ki se ju že prej omenila.

Po opredelitvi učnih ciljev sem učencem nanizala in predstavila razvojne etape učne ure (Duh, Vrlič, 2003: 102):

1. Učenje (predstavitev elementov motivacije, ponovitev znanih likovnih in matematičnih pojmov, opredelitev likovnega problema)
 2. Igra (pogovor o tehničnih postopkih, motivu)
 3. Ustvarjanje (ustvarjalne rešitve, ustvarjalna uporaba pridobljenih spoznanj in doživetij likovnega problema)
 4. Vrednotenje (strnitev spoznanj, analiza uspešnosti rešitve likovne naloge, razgovor o delu in izkušnjah)
- 4 Ustvarjanje likovnega izdelka

4.1 NAVODILA ZA IZDELAVO IZDELKA

Na začetku učne ure so učenci poskrbeli za zaščito delovnih površin (miz).

Pred ustvarjanjem sem jim podala natančna navodila:

1. Za izdelavo izdelka boste potrebovali: barvni papir, šablono, škarje, lepilo in risalni list. Učenci pripravijo potrebne likovne materiale in pripomočke.
2. Sledi nazorna predstavitev postopka izdelave cvetočega tulipana (pecelj z listi, cvet, sestavljanje izdelanih delov, zaključevanje izdelka).

4.2 IZVEDBA

4.2.1 PECELJ Z LISTI

1. Zelen papir prepognejo na dva enaka dela.

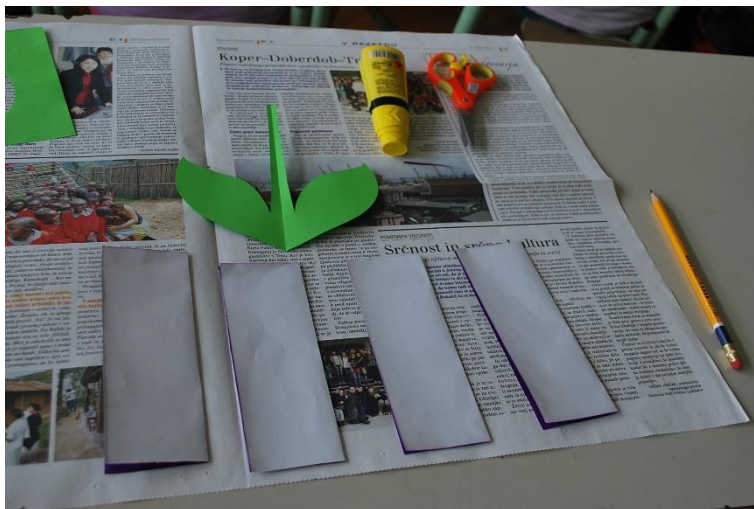
2. Pri simetrali narišejo pecelj z listom in ga s škarjami izrežejo.

4.2.2 CVET

1. Izbrani barvni papir dvakrat prepognejo, da dobijo štiri enake dele/četrtnine.
2. S škarjami dele celote po pregibu prerežejo.

3. Vsako četrtnino prepognejo na pol.

4. Ob simetrali položijo šablono polovice cveta in jo s svinčnikom obrišejo.
5. Vse štiri simetrične dele tulipanovega cveta z lepilom zlepijo.

4.2.3 SESTAVLJANJE POSAMEZNIH DELOV

1. Risalni list prepognejo na dva enaka dela in ga s škarpami prepolvijo.
2. Na polovico risalnega lista nalepijo pecelj z listi in reliefni tulipanov cvet.

4.2.4 KONČNI IZDELEK

1. Po želji tulipanu lahko dodajo še travo. Pri izdelavi si ponovno pomagajo s simetralo.
2. Risalni list z motivom nalepijo na barvno podlago.

Po predstavitvi motiva in tehničnem postopku so samostojno ustvarjali. Večina učencev je bila pri tem uspešna, nekateri pa so pri izdelovanju potrebovali pomoč, učiteljevo ali vrstniško. Vsi učenci so izdelek izdelali in z njimi smo okrasili razredni pano.

4.3 ZAKLJUČNA DEJAVNOST

V zaključnem pogovoru smo opravljeno delo vrednotili. Učenci so najprej predstavili svoje izkušnje z izdelovanjem likovnega izdelka. Pri tem so strnili svoja spoznanja in se vrnili na zadano nalogo iz začetnega dela učne ure. Predstavili so matematična znanja, ki so jim pomagala pri izdelavi:

1. deli celote (polovica, četrtina),

2. simetrija (pecelj z listi, cvetni listi, trava),
3. skladni liki (cvetni listi).

Ob ogledu likovnih izdelkov so prišli do ugotovitve, da so vsi učenci uspešno rešili likovno nalogo, pri tem pa dosegli zadane učne cilje. Poudarili pa so, da je za uspešno opravljeno delo potrebno pozorno poslušanje navodil in opazovanje postopka izdelave. Pri ustvarjanju so morali biti zelo natančni, predvsem pri cvetnih listih, ki so morali biti vsi skladni, da je nastal lep cvet.

Po razgovoru so še izpolnili kratek vprašalnik o ustvarjanju likovnega izdelka. Na vprašalniku so kriteriji, ki smo jih skupaj oblikovali.

Ime: _____

Datum: _____

KAKO SEM BIL USPEŠEN?

TULIPAN-lepljenka

KRITERIJ	USTVARJANJE
Uspešno sem sledil navodilom izdelave.	
Pri izdelovanju izdelka sem bil natančen.	
Likovni izdelek sem samostojno izdelal.	
Natančno sem lepil, izdelek ni popackan z lepilom.	
Pri likovnem ustvarjanju mi je pomagalo matematično znanje.	

Pri likovnem ustvarjanju moram biti bolj pozoren na:

Njihove vprašalnike sem pregledala in na podlagi odgovorov naredila zbirni list.

Število učencev: 24

Datum: 9. 5. 2019

ZBIRNI LIST

KAKO SEM BIL USPEŠEN PRI IZDELOVANJU
LIKOVNEGA IZDELKA (TULIPAN-lepljenka)?

KRITERIJ			
Uspešno sem sledil navodilom izdelave.	14 58,3%	6 25%	4 16,7%
Pri izdelovanju izdelka sem bil natančen.	10 41,7%	8 33,3%	6 25%
Likovni izdelek sem samostojno izdelal.	13 54,2%	5 20,8%	6 25%
Natančno sem lepil, izdelek ni popackan z lepilom.	9 37,5%	9 37,5%	6 25%
Pri likovnem ustvarjanju mi je pomagalo matematično znanje.	17 70,8%	4 16,7%	3 12,5%

Posebej sem bila pozorna na njihove odgovore, na kaj morajo biti pozorni pri likovnem ustvarjanju. Učenci so lahko napisali več trditev.

Zbrala sem naslednje odgovore:

1. Pozorno moram poslušati navodila (7).
2. Pri izdelovanju moram biti bolj natančen (5).
3. Bolj moram biti natančen pri prepogibanju papirja (4).
4. Natančen moram biti pri rezanju s škarjami (6).
5. Natančen moram biti pri lepljenju. (4)
6. Ne smem packati z lepilom (6).
7. Moram imeti potrebne likovne pripomočke (1).
8. Paziti moram, da s papirčki ne umažem učilnice (2).
9. Bolj se moram potruditi (1).

9 učencev je napisalo 2 odgovora, 2 tri odgovore, 7 učencev, 1 odgovor, 5 učencev pa je oddalo vprašalnik brez odgovora pri zadnjem vprašanju.

Pri naslednji ure likovne umetnosti sem jim predstavila rezultate izpolnjenega vprašalnika. Učenci so izrazili željo, da bi večkrat izpolnjevali takšne vprašalnike. Pri tem jim je bilo najbolj všeč barvanje obrazkov.

5 ZAKLJUČEK

Učna tema jih je zelo pritegnila, saj so kar nekaj dni prinašali v šolo fotografije simetričnih oblik, ki so jih našli v svojem domačem okolju. Zelo pa so bili veseli spoznanja, kje vse si lahko pomagamo z matematičnim znanjem. Prišli so do sklepa, da je matematika zelo uporaben predmet in da se marsikatera vsebina lahko poveže z različnimi dejavnostmi pri drugih učnih predmetih. Pri opisani dejavnosti smo se dotaknili spoznavanja okolja, slovenščine, športa in seveda likovne umetnosti. Hitro so ugotovili, da lahko še zaplešejo ljudski ples Rdeči tulipan. Tako smo povezali vse učne predmete, najbolj pa smo si pomagali z usvojenim matematičnim znanjem. Učencem sem uspešno dokazala uporabnost matematike v vsakdanjem življenju. To so ugotovili na lastnih izkušnjah in te izkušnje jim bodo prinesle kvalitetnejše in dolgotrajnejše znanje. Hkrati pa so ob tem razvijali ročne spretnosti, natančnost in poslušanje navodil (slušna spretnost). Sami pa so še dodali, da je potrebno za vsak izdelek narediti natančen načrt tehnične izvedbe.

In da še zaključim z vprašanjem iz povzetka: »Ali potrebujemo matematično znanje?« Mislím, da imamo učitelji, predvsem na razredni stopnji, velike možnosti in seveda priložnosti za medpredmetno sodelovanje. In prav je, da jih čim večkrat izkoristimo, s tem pa poskrbimo za kvalitetnejše in bolj zanimive učne ure. Učence pa ob tem vseživljenjsko izobražujemo.

Literatura in viri

1. Učni načrt (2011): Matematika, Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.
2. Duh, M., Vrlič, T. (2003): Likovna vzgoja v prvi triadi devetletne osnovne šole (priročnik za učitelje razrednega pouka), Rokus, Ljubljana.

JANJA ŠTEFANIČ GUŠTIN
OSNOVNA ŠOLA METLIKA
VELIKA NOČ IN IZDELAVA PISANIC

Povzetek

Praznik velika noč je povezan z izdelavo velikonočnih pisanic. V Beli krajini ne moremo mimo izdelave belokranjskih in so našim otrokom najbližje. Se pa v razredu dotaknemo tudi drugih načinov izdelave. Letos sem z učenci izdelovala okolju prijazne pisanice, saj se skozi celo šolsko leto trudimo biti naravi in okolju prijazni, tako da zmanjšujemo oziroma poskušamo delati z manj ali nič odpadki ali pa le-te ponovno uporabimo na kakšen drugačen način. Obravnavo praznika sem načrtovala kot medpredmetno povezavo različnih učnih predmetov, dejavnosti pa so bile za učence nove in so spodbujale njihovo inovativnost in domišljijo.

Ključne besede: velika noč, pisanice, naravi in okolju prijazno, inovativnost, domišljija

EASTER AND THE MAKING OF EASTER EGGS

Abstract

Easter is associated with the making of Easter eggs. In Bela krajina, we cannot go without making our traditional Easter eggs. These eggs are exactly what our children know best. In class, we also try other ways of making Easter eggs. With my students, we tried to make environment-friendly Easter eggs. Throughout the school year, we try to be nature and environment-friendly by reducing waste to the minimum and re-use it in a different way, or go zero waste. I planned the discussion of Easter, as an inter-subject connection of various subjects. The activities were new to my students. At the same time, the activities enhanced their innovativeness and imagination.

Keywords: Easter, Easter eggs, nature and environment-friendly, innovativeness, imagination

1 VELIKA NOČ

Velika noč (Vuzem) je najpomembnejši krščanski praznik. Kristjani na ta dan praznujejo Jezusovo vstajenje od mrtvih - na veliki petek so Jezusa Kristusa križali, tretji dan po tem, na nedeljo, pa je vstal od mrtvih. Velika noč je za kristjane praznik veselja in upanja; verujejo, da je Jezus s svojim vstajenjem premagal telesno in duhovno smrt ter za vse prinesel upanje, za kristjane pa upanje na vstajenje po smrti.

Obstaja kar 35 različnih datumov, na katere lahko praznujemo veliko noč, saj je praznik odvisen tudi od nekaterih drugih cerkvenih praznikov. Tako lahko veliko noč praznujemo od 22. marca do 25. aprila, leta 325 pa so v času Konstantina Velikega za ta veliki dan izbrali 21. marec, dan, ko nastopi pomladansko enakonočje. Ker se enakonočje ne zgodi vedno 21. marca, so leta 1582 vzpostavili nov datum. Veliko noč tako praznujemo v nedeljo po prvi pomladni polni luni.

Velikonočne tradicije se v veliki meri od države do države razlikujejo. Po tradiciji je na veliki petek zapovedan strogi post, na veliko soboto se blagoslovijo (pogovorno žegnajo) jedila, ki se potem zaužijejo za nedeljski zajtrk. Tudi v Sloveniji imajo določeno simboliko, suho meso simbolizira Kristusovo telo, rdeči pirhi so kaplje krvi, hren predstavlja žeblje, kruh in ostala peciva pa trnjevo krono.

Zgodnje kristjane so krščevali na predvečer velike noči in tudi danes odrasle osebe običajno krščujejo na ta praznik. Ker je Kristus vstal iz kamnitega groba podobno, kakor pišče pride iz jajca, in ker tudi krst pomeni vstop v novo življenje, je jajce znamenje Kristusovega vstajenja in hkrati tudi krsta. Izmenjavanje velikonočnih jajc oziroma pirhov izhaja že iz starih poganskih navad. Jajca predstavljajo ljubezen in prijateljstvo, pa tudi celotno stvarstvo kot kozmično jajce.

Zadnja nedelja pred veliko nočjo se imenuje cvetna nedelja. Na ta dan katoliški verniki blagoslavlja oljčne veje ali pomladansko zelenje, povezano v šope ali butare. Nekoč so na ta dan lomili oljčne veje in jih postlali kot preprogo pod Jezusom. Cvetna nedelja je torej uvod v veliki teden, v katerem se kristjani spominjajo zadnjih dni Jezusovega življenja, zato se pri maši bere daljše poročilo o Jezusovem trpljenju, imenovano pasijon.

V tednu pred cvetno nedeljo še danes kupimo oljčno vejico, nekoč pa so starši otrokom naredili butarice iz pušpana ali obarvanih oblancev. Butarice so okrasili s trakovi iz krep papirja in s cvetjem, kar se je prav tako ohranilo do danes, le da danes butarice kupimo.

Na cvetno nedeljo oljčne vejice in butarice odnesemo k maši, kjer duhovnik opravi obred blagoslova zelenja. Po maši odnesemo blagoslovljeno zelenje domov, kjer ga postavimo na posebno mesto, v hiši pa ga hranimo vse do naslednje cvetne nedelje.

Cvetni nedelji sledi veliki teden, v katerem gospodinje pripravljajo velikonočne jedi. Veliki petek imenujemo tudi dan žalosti, na ta dan pa v cerkvi ni maše. Na Slovenskem veliki petek velja za najstrožji postni dan.

Četrtek pred veliko nočjo je zadnji dan, ko je še dovoljeno opravljati dela za zemlji. Do takrat je potrebno opraviti tudi spomladansko čiščenje, saj mora biti hiša na veliko noč čista in pospravljena.

V soboto zjutraj sledi blagoslov ognja in vode s tlečo drevesno gobo, ki vernike spominja na dejstvo, da se je Bog Mojzesu oglašal iz gorečega grma. Po blagoslovu so pričele gospodinje kuhati, peči, barvati pirhe, v popoldanskem času pa so dobrote položile v košare in jih pokrile z belim prtikom, nato pa so jih odnesle k maši. Med seboj so zelo rade

tekmovala, katera ima lepši prtiček. »Žegen« so lahko pojedli še v nedeljo zjutraj, razdelili pa so ga tudi med živali. Zajtrk je torej bil slovesen, poln hvaležnosti in spoštovanja.

Tradicionalno na veliko noč pripravimo:

- Velikonočna jajca ali pirhe. Nekoč so bili pirhi obarvani rdeče, saj so simbol vstajenja ali kaplje krvi, jajce pa predstavlja tudi vstajenje. Piščanec skozi jajčno lupino vstopi v nov svet, prav tako pa je iz groba vstal tudi Jezus.
- Hren, ki simbolizira žeblje.
- Potico, ki simbolizira trnovo krono.
- Velikonočno šunko, ki simbolizira Kristusovo telo.

Velikonočna jajca, hren, potica in velikonočna šunka so simbolične jedi, značilne za vso Slovenijo.

2 OPIS DELA V RAZREDU

V razredu smo se pogovarjali o prazniku velika noč. Učencem sem razložila zgodovino praznika, tradicije in obredov. Pogovor je potekal ob posameznih slikah in konkretnih primerih simbolov, ki spominjajo na veliko noč. Pripovedovali in opisovali so praznovanje praznika v svojih družinah.

Odpravili smo se v Belokranjski muzej, kjer nas je sprejela kustosinja in nam prikazala in predstavila zbirke belokranjskih pisanic ter ostalih pisanic, ki jih ima muzej v svoji zbirki na ogled obiskovalcem. Učenci so primere pisanic po vrnitvi v razred upodobili na risalne liste s pomočjo vodenih barvic, kasneje pa smo jih razstavili v razredu.

Slika 1: Zbirka belokranjskih pisanic v Belokranjskem muzeju.

Z otroci sem se odpravila na igrišče za šolo, ki je pokrito s peskom. Igrišče je v bližini gozda, ki ga učenci poznajo, saj nam velikokrat nudi kraj, kjer opazujemo naravo in življenje v njej. Predstavila sem jim umetnost Land art, kjer uporabljamo materiale, ki nam jih nudi narava. Materiali niso več živi, najdemo jih na tleh in jih lahko izkoristimo za naše ustvarjanje. Razdelili so se v skupine in izdelovali svoje pisanice. Uporabili so pesek, kamenje, odpadle liste cvetočih rastlin, suhe vejice, ki smo jih našli v okolici in marsikaj drugega. Ob končanem delu smo materiale, ki smo jih uporabljali, vrnili na prvotna mesta, kjer smo jih našli. Vse izdelke smo poslikali, slike pa razstavili v razredu.

Slika 2: Ustvarjanje v Land art umetnosti

Preko pogovora smo ugotovili, da barvo za slikanje oziroma risanje lahko najdemo v naravi. Porajalo pa se nam je vprašanje, ali bi lahko s temi naravnimi barvami pobarvali tudi kokošja jajca in tako naredili različne pisanice. V gospodinjstvi učilnici smo pripravili vse pripomočke za kuhanje in naravne materiale za barvanje. Podatke za barve iz narave smo poiskali s pomočjo interneta in se odločili za tri. Barvali smo s čebulnim listjem, kurkumo in rdečim zeljem.

Slika 3: Barvanje pisanic z naravnimi materiali

V razredu poskušamo imeti čim manj odpadkov, naravnih ali umetnih. Otroke sem povprašala, kaj naredijo z odpadnimi jajčnimi lupinami. Povedali so, da jih večina roma v koš za odpadke. Dobili so nalogo, da jih doma zbirajo v posodice in jih prinesejo v šolo. Z njihovo pomočjo smo izdelali mozaik (na papir nalepljene jajčne lupine v naravnih barvah, ki smo jih posipali z različnimi začimbami kot so poper, mleta paprika, kurkuma).

Slika 4: Izdelovanje mozaika z jajčno lupino

Na velikonočno soboto smo se udeležili »žegna« v cerkvi vsak v svojem kraju. Učenci so opisali dogodek v besedilu, ki so ga prinesli k pouku. Zapise so predstavili sošolcem. Nato smo jih uredili in izdelali razredno knjižico, ki je bila na razstavi v razredu in so si jo naši obiskovalci tudi ogledali.

Odšli smo na obisk h gospe Mariji Črnič, upokojeni učiteljici, ki nam je praktično predstavila postopek izdelave belokranjskih pisanic, ki so jih včasih izdelovali samo za veliko noč, seda pa jih pripravijo tudi kot spominek na Belo krajino. Učenci so se tudi sami preizkusili v izdelavi svoje pisanice.

Slika 5: Izdelovanje belokranjske pisanice

V razredu pri uri tujega jezika angleščine so po poslušanju angleške pravljice Easter egg hunt, učenci iskali po razredu skrite slike pirhov. Preko pogovora smo ugotovili, da je lov na pirhe nekaterim otrokom že znan iz domačega okolja, kjer jim starši skrijejo jačka, ki jih potem na nedeljsko jutro iščejo in polagajo v svoje košarice. Jajčka, ki jih najdejo so velikokrat čokoladna.

2.1 CILJI OBRAVNAVANE UČNE VSEBINE

- Spoznajo pomen in zgodovino praznika velika noč.
- Seznanjeni so z obredi in tradicijo velike noči in pirhov.
- Sodelujejo pri izdelavi land art likovnih izdelkov.
- Navajajo se na sodelovalno delo v skupini.
- Spoštujejo in skrbijo za naravo.
- Izbirajo naravna barvila za barvanje pisanic.
- Naučijo se izdelovati belokranjske pisanice.
- Seznanijo se z angleško pravljico.

2.2 UČNE METODE IN OBLIKE DELA

- Metode: opazovanje, razgovor, razlaga, poslušanje, posnemanje, izdelovanje, metoda grafičnih del, metoda praktičnih del, izkušnjaško učenje
- Oblike: frontalna oblika, individualna oblika, delo v dvojicah, skupinsko delo

3 ZAKLJUČEK

Kaj smo se poskušali naučiti skozi delo?

- Spoštovati in upoštevati moramo prihodnje generacije (Učenci so bili seznanjeni, da je barvanje pisanic v preteklosti potekalo iz naravnih materialov. Naše pisanice smo pobarvali s čebulnimi listi, kurkumo in rdečim zeljem.)
- Spoštovati moramo naravo in skrbeti za naš planeta (Z učenci smo izdelovali pisanice z metodo „land art“. Material smo nabrali v naravi in ga po končanem delu vrnili na prvotna mesta.)
- Biti moramo ustvarjalni in prilagodljivi (V naravi smo iskali materiale, ki niso živi, so mrtvi, in smo z njimi ustvarjali po metodi land art. Ob zaključku smo materiale vrnili v naravo, na njihova prvotna mesta. S tem so učenci pridobili spoznanje, da je narava svet, v katerem najdemo veliko dobrega, zanimivega, primernege za ustvarjanje, vendar jo moramo varovati, da bo ostala še naprej takšna.)
- Zavedati se moramo, da smo povezani z okoljem in naravo (Z učenci smo si ogledali razstavljenе eksponate velikonočnih pisanic v Belokranjskem muzeju in poslušali predstavitev kustosinje. Obiskali smo ga. Marijo Črnič, ki nam je predstavila izdelavo belokranjskih pisanic. S tem so učenci pridobili ustrezno znanje, da lahko podatke iz okolice in izkušnje starejših uporabijo pri svoji ustvarjalnosti. V naravi smo iskali materiale, ki so nam prišli prav pri ustvarjanju. Iz narave smo dobili materiale za barvanje pisanic. Učenci so dobili znanje, ki ga lahko uporabijo pri nadaljnjih ustvarjanjih.)
- Zavedati se moramo, da v slogi je moč (Iskali so materiale v naravi in v skupinah ustvarjali likovne izdelke.)
- Narava nam nudi ogromno, samo to moramo izkoristiti in v tem uživati (Učenci so izvajali naloge v naravi, v stiku z naravnim okoljem. Predstavila sem jim barvanje z naravnimi barvami. V naravi so ustvarjali likovne umetnije.)
- Učimo se ves čas in vsepovsod, le pozorni, iznajdljivi, prilagodljivi moramo biti.

Literatura in viri

1. Učni načrt Spoznavanje okolja za 3. r
2. <https://www.slovenec.org/2018/03/21/slovenski-ljudski-obicaji-cvetna-nedelja-velika-noc-in-binkosti/>
3. https://sl.wikipedia.org/wiki/Velika_no%C4%8D
4. Viri fotografij: slika 1, 2, 3, 4, 5: Janja Štefanič Guštin

ANTON ŠTERMAN

OŠ VERŽEJ

DODANE ŠPORTNE VSEBINE V ŠOLI V NARAVI

Povzetek

Učenci petih razredov na osnovni šoli Veržej se vsako leto udeležijo športno naravoslovne šole v naravi. Poleg naravoslovnih vsebin se učenci seznanijo s športi, ki jih sicer na OŠ Veržej ne moremo ponuditi. To je veslanje s kanuji po reki Dravi, streljanje z lokom in plezanje po zunanji plezalni steni. Pri veslanju morajo učenci sodelovati in se uskladiti za končni uspeh, streljanje z lokom zahteva poleg fizične moči ramenskega obroča tudi umirjenost in preciznost pri zadevanju tarče, pri plezanju pa se večina učencev sooča s premagovanjem strahu pred višino. Glavni namen vseh teh dodanih športnih vsebin v šoli v naravi pa je motivirati učence za ukvarjanje s temi športi v poznejših letih za zdravo in bolj kakovostno življenje.

Ključne besede: šport, šola, veslanje, učenci, plezanje

ADDITIONAL SPORT ACTIVITIES IN THE OPEN-AIR SCHOOL

Abstract

Pupils of the 5th grades at the elementary school Veržej attend a sport and science open-air school. Besides science contents pupils get to know sports that school cannot offer. Those are canoeing on the Drava river, archery and sports climbing on the outdoor walls. For paddling with a canoe pupils have to cooperate and coordinate for the successful finish, archery demands physical strength of the shoulders, but calmness and accuracy as well. When climbing a wall most pupils fight the fear of heights. The main purpose of these added sport activities at the open-air school is to motivate pupils to practice these kind of sports in later years with the aim of healthier life.

Keywords: sport, school, rowing, pupils, climbing

1 UVOD

Na osnovni šoli Veržej je pola v naravi strnjena v petdnevni celostni pedagoški proces. Splošni vzgojno-izobraževalni cilji šole v naravi so oblikovanje čustvenega odnosa do narave, naravoslovno izobraževanje, spoznavanje prostočasnih dejavnosti v naravi, vzgajanje, med predmetno izobraževanje, kulturno in družabno življenje. Naša naravoslovna šola v naravi ima dodane športne vsebine, katere cilji so seznanitev učencev z različnimi športi, s katerimi se lahko ukvarjajo v naravi v prostem času in učenje športnih veščin, ki jih ne moremo izpeljati pri rednem pouku športa. Osrednja naloga šole v naravi pa je, da povečuje trajnost in kakovost znanja, ki ga učenec pridobiva preko te oblike vzgojno-izobraževalnega dela.

2 OPREDELITEV ŠOLE V NARAVI

Je posebna vzgojno-izobraževalna oblika, ko cel razred gre za nekaj časa v naravo, v čim manj urbanizirano okolje. Po programu se izvaja vzgojno-izobraževalno delo, ki je strnjen (več različnih vsebin v enem dnevu, vključen si v več dejavnosti) večdnevni celosten (vsebine se med predmetno povezujejo) pedagoški (gre za vzgojno izobraževalne vsebine) proces.

Zakonska podlaga ŠVN je Zakon o osnovni šoli, ki predpisuje obvezen in razširjen program. Obvezen program je obvezen za vse učence, razširjen pa ne. V razširjen program sodi šola v naravi. Organizacija šole v naravi je za šolo obvezna, udeležba otrok pa je prostovoljna. Šola je dolžna organizirati vsaj dve šoli v naravi. Priporoča se organizacija šole v naravi vsaj enkrat ob koncu vsakega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Financiranje šole v naravi je takšni, da starši plačajo materialne stroške šole v naravi kot prispevek, ki ga določi šola. Prispevek zajema stroške nastanitve, stroške prehrane, stroške prevoza, stroške najema opreme, vstopnin in podobno, učitelja pa plača država. Šola lahko organizira in ponudi več kot dve šoli v naravi. Šola mora izvesti vse aktivnosti, da se vanjo vključijo tudi otroci, katerih starši prispevka ne morejo plačati. Šola v naravi je organizirana znotraj števila ur osnovnošolskega izobraževanja, zato mora šola za učence, ki se šole v naravi ne udeležijo, v tem času organizirati primerljiv program. Šola mora za izvedbo šole v naravi pridobiti soglasje večine staršev. Konceptualna opredelitev je takšna, da šola v naravi uresničuje predvsem program, katerega cilji, dejavnosti in vsebine iz več učnih načrtov so vezani na: drugačno izvedbo (terensko delo, projektne naloge, športne dejavnosti), med predmetno povezovanje in prepletanje znanja različnih predmetnih področij, vpetost v naravni in družbeni prostor (povezava z okoljem, kjer šole v naravi poteka). Program šole v naravi se praviloma izvaja v naravnem okolju, kar zagotavlja izvajanje vseh elementov socialno-integracijske vloge vzgojno izobraževalnega programa.

2.1. SPLOŠNI VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI CILJI ŠVN (KRISTAN, 2010)

- oblikovanje čustvenega odnosa do narave: dalj časa trajajoče bivanje v naravnem okolju, ustrezne naravoslovne vsebine, poglobljen stik z naravo, čustven, kulturn, spoštljiv odnos do narave
- naravoslovno izobraževanje: pouk naravoslovja v naravi daje boljše in trajnejše znanje, navduševanje učencev za naravoslovje
- spoznavanje prostočasnih dejavnosti v naravi: izobraževanje za zdravo, koristno in kulturno preživljanje prostega časa v naravnem okolju

- vzgajanje: neprecenljivi vzgojni učinki skupnega bivanja v naravi, vzgoja za zdrav življenjski slog, številne vzgojne priložnosti, navajanje na red, pospravljanje, opravljanje različnih opravil
- med predmetno izobraževanje: odlična priložnost za udejanjanje med predmetnih povezav, spoznavanje narave in okolice skozi zgodovino, geografijo, naravoslovje, kulturo, etnologijo...
- kulturno in družabno življenje: nastopi, zaključni večer, glasbene točke, plesi, disko, skeči, kvizi, stenski časopis za pisne in likovne izdelke...

2.2 CILJI ŠPORTNE ŠVN (KOVAČ, JURAK, 2012)

Seznanitev učencev z različnimi športi, s katerimi se lahko ukvarjamo v naravi v prostem času. Učenje športnih dejavnosti, ki jih ne moremo izpeljati pri rednem pouku ŠVZ. Razumevanje športnih dejavnosti v širšem družbenem kontekstu (odgovorno ravnanje do naravnega in družbenega okolja). Razumevanje športa v osebnem kontekstu (prilagajanje zmožnostim, stanju, motivaciji posameznika, lastna varnost in zdravje).

2.3 RAZVOJNE NALOGE ŠVN

Osrednja naloga je, da povečuje trajnost in kakovost znanja, ki ga učenec pridobiva tudi preko te oblike vzgojno-izobraževalnega dela. Spodbuja sposobnost za opazovanje naravnega in družbenega okolja ter samostojno in odgovorno ravnanje do naravnega in družbenega okolja. Spodbuja socialne in komunikacijske spretnosti in veščine ter razvijanje demokratične komunikacijske kulture. Spodbuja sposobnost za spoštovanja sebe in drugih oseb ter vzpostavljanje medsebojnih in družbenih odnosov. Razvija sposobnost ustvarjalnega in kritičnega mišljenja in presojanja, učenca usposablja za soočanje z življenjskimi problemi in za samozavestno odpravljanje/reševanje le-teh. Spodbuja pozitiven odnos do zdravega življenjskega sloga in odgovornost za lastno varnost in zdravje. Spodbuja skladen telesni in duševni razvoj otroka. Manjši, kot so otroci, slabšo imajo predstavo o zdravju. Zdravje je na splošno dobro počutje. Zagotovi plavalno in smučarsko pismenost otroka. Dobro je, da otroka naučimo vsaj eno zimsko dejavnost, če ne zna smučati (npr. drsanje). Razvija odgovoren odnos do okolja. Spodbuja vseživljenjsko učenje.

2.4 IZHODIŠČA ZA ORGANIZACIJO ŠVN

Šola ob soglasju staršev zagotovi pogoje za šolo v naravi in jo organizira. Vsaka šola sama oblikuje izvedbeni program, pri čemer upošteva cilje in načela splošnega programa šole v naravi ter okoliščine in materialne možnosti učencev. Izvedbeni program je program, po katerem učitelj izpelje šolo v naravi, napisan je točno od ponedeljka do petka. Pri organizaciji šole v naravi v različnih krajih, letnih časih in različnem trajanju/obsegu, izvaja jo v okviru števila ur osnovnošolskega izobraževanja. Pri zagotavljanju varnosti je še posebno potrebno upoštevati normative in standarde za izvajanje programa osnovne šole. Pri smučanju je na enega učitelja 8 učečih, če so začetniki pa manj.

2.5 VSEBINE ŠVN

Celosten vzgojno-izobraževalni proces. ŠVN mora biti vsebinsko bogata: izobraževalna in vzgojna (veliko vsebin, kjer se učenci učijo), gibalno (kako deluje človeško telo) in fiziološko (vplivamo na delovanje organizma, telo se krepi) učinkovita, doživljajsko bogata (učenci

veliko doživijo, temelji na izkustvenem učenju), ustvarjalna (ustvarjalnost se pokaže tudi pri smučanju, različnih izdelkih, skečih), prijetna in zabavna (to bi morali dati na prvo mesto). Šola v naravi je sestavljena iz treh delov:

Prvi del opredeljuje temeljne vsebine izbrane šole v naravi: zimska, poletna, planinska, naravoslovna, taborniška, športna, raziskovalna. Športne dejavnosti se povezujejo z naravoslovnimi, v družboslovne in umetniške se vključujejo športne dejavnosti. Obseg dela je odvisen od ciljev in vsebine konkretne šole v naravi.

Drugi del predstavljajo sprostitvene dejavnosti, ki temeljni program/cilje dopolnjujejo in obsegajo: odmore med pedagoškimi urami, ki so namenjeni krajšim sprostitvam in/ali počitku. Usmerjen prosti čas, ki ga otroci preživijo po lastni izbiri. V tem času prisotni učitelj animira, usmerja in spodbuja k aktivnosti, pobudo prepušča učencem.

Tretji del predstavljajo ostale dejavnosti: vsakodnevna opravila (vzdrževanje osebne higiene, prehranjevanje, pospravljanje postelj in sob, urejanje osebne opreme, priprava in pospravljanje jedilnice). Dnevni počitek je prilagojen starosti udeležencev. Spanje. Učenci morajo tudi pri spanju imeti red (kdaj: se gre v sobe, se ugasnejo luči, je čas za spanje).

2.6 IZVEDBENI SKLOPI

Športni program, pouk (vsa področja, predvsem naravoslovne, zgodovinske, geografske vsebine, povezane z značilnostmi kraja), dopolnilni pouk, kulturno-umetniška ustvarjalnost, družabne in zabavne dejavnosti.

2.7 VSEBINE ŠPORTNE ŠVN

Plavanje, smučanje (alpsko smučanje, deskanje, tek na smučeh, sankanje, igre na snegu, zimski pohod), gorniška šola, športni teden (orientacija, kolesarjenje, veslanje, jadranje, lokostrelstvo).

2.8 PRIPRAVA ŠVN

Biti mora temeljita in pravočasna, je sestavni del letnega delovnega načrta šole. Odgovoren je aktiv učiteljev (npr. razrednega pouka in športne vzgoje), pomagajo razredniki in drugi učitelji. Okvirno vsebinsko pripravo izdelata pedagoški vodja, podrobno pripravo izdelajo vodje posameznih vsebinskih sklopov. Okvirna organizacijska priprava mora biti že meseca septembra, ko na uvodnem sestanku staršem predstavimo program in seznam opreme in oblačil (npr. za delo na snegu). Pomembno je, da se seznam opreme nahaja tudi na spletni strani.

2.9 ŽIVLJENJE IN DELO V ŠVN

Vzgojno-izobraževalni proces je predstavljen na oglasni deski (hišni red, dnevni red in program, sezname učencev po skupinah, športna obvestila, rezultati, posebna obvestila, pohvale, graje, dežurna služba).

2.10 NORMATIVI ZA VARNOST ŠVN

Pri delu in gibanju v naravi obstaja večja možnost poškodb kot v šoli. Zato je potrebno skrbno predvideti vire nevarnosti, izdelati oceno tveganja, ter upoštevati ukrepe za zmanjšanje nevarnosti. Pri vseh oblikah in metodah dela ravnamo v skladu s predpisanimi normativi za varno delo v skupinah.

3 DOŽIVLJAJSKA PEDAGOGIKA

Termin »doživljajska pedagogika« danes največkrat razumemo kot naravno športno usmerjene dejavnosti na vodi, kopnem in v zraku. Omenjeno razumevanje je po mnenju nekaterih enostransko in ozko, saj se usmerja (samo) v zunanje pedagoške dejavnosti – »outdoor«, ter ne poudarja notranjih, zaprtih pedagoških dejavnosti, prostorov – »indoor« (Ziegenspeck, 2005; Fischer, 2004; Michl, 2000, v Krajncan, 2007).

Poleg doživljajske pedagogike se v literaturi pojavljata še izraza »avanturistične« in »akcijske pedagogike«, ki sta sopomenki terminu »doživljajska pedagogika« (Krajncan, 2007). Termin izhaja v germanskem prostoru iz Hahnovega poimenovanja doživljajska terapija (Erlebnistherapie) v drugi polovici dvajsetega stoletja. V nadaljevanju se je preimenoval v doživljajsko pedagogiko (Erlebnispädagogik). Sprva je bil center na Univerzi v Lüneburgu, kjer je bil tudi istoimenski inštitut (Institut für Erlebnispädagogik) z nosilcem prof. dr. Jörgom Ziegenspeckom in prof. dr. Torstenom Fischerjem, kasneje se je prenesla na univerzo v Augsburg z nosilcem prof. dr. Wernerjem Michlom in prof. dr. Michaelom Jagenlaufom. V zadnjem času se pojavlja na mnogih univerzah v nemško govorečem prostoru (Nemčija, Avstrija, Švica). V anglosaškem prostoru se metoda imenuje izkustveno učenje ali izkustvena pedagogika (experiential learning ali experiential pedagogy), pojavlja se tudi termin »Outdoor adventure education«, ki bi bil še najbliže terminu doživljajska pedagogika. Umeščena je na trgu ponudb mladim v počitniškem času (največkrat v obliki kampov), kakor tudi kot metoda dela tako v šolskem kot univerzitetnem učenju (Off-Campus learning). V skandinavskih državah je šola v naravi pomemben sestavni del kulture. Usmerjeni so v učenje (pogosto skozi projektno delo) zgodovine, kulture, obrti, ekofilozofije ipd. na prostem, v praktične spretnosti v realnem okolju na prostem, učijo se nordijskih smučarskih tradicij, doživljajo življenje na prostem v različnih okoljih obale, gozdov in jezer ipd. Norvežani imenujejo metodo kar »friluftsliv«, kar pomeni v prevodu življenje na prostem ali rekreacija na prostem. Na Finskem je del izobraževalne filozofije povezan z naravo, učijo se v njej o njej, ustvarjajo empatično razmerje z naravo, zdravje ipd. »Elementi doživljajske pedagogike so povezani z naravo, vzgojo in izobraževanjem v preglednih in nadzorovanih pogojih, ki jih izvajalci usmerjajo v povezavi z vzgojno-izobraževalnimi cilji.« (Krajncan, 2007, str. 9). Metodo doživljajske pedagogike bi bilo smotrno vključiti tudi v vrtec, osnovno šolo, srednjo šolo ter ostale zavode in institucije na področju vzgoje in izobraževanja ter tudi širše (področje socialnega varstva, podjetja itd.).

4 PRIMER IZ PRAKSE

V šolo v naravi se učenci petega razreda osnovne šole Veržej že vrsto let odpravljajo v ČŠDO Ajda v Libeličah, od ponedeljka do petka. Učence spremljata učitelj športa in razredničarka. Učenci imajo poleg naravoslovnih vsebin vsak dan še dodane športne vsebine: pohode, plezanje in veslanje.

4.1 POHODI

Učenci imajo tri daljše pohode. Namen prvega pohoda je spoznavanje bližnje in daljne okolice. Tako učenci v naravi ugotovijo kje se nahajajo. Drugi pohod je nekoliko zahtevnejši, saj se učenci zjutraj odpravijo skozi gozd v vas Libeliče, kjer si ogledajo kostnico, staro učilnico in muzej kmečkega življenja na koroškem. Po ogledu so se peš vrnili nazaj v dom Ajda. Tretji pohod je običajno predzadnji dan šole v naravi in je tudi najzahtevnejši. Učenci se zjutraj peš odpravijo od doma Ajda do reke Drave, pot s postanki

za počitek traja eno uro in pol. Po prihodu k reki Dravi učenci opravijo malico, ki si jo na ognju sami pripravijo. Po malici se pripravijo za veslanje s kanuji po reki Dravi. Po veslanju pa imajo kosilo v naravi, ter se peš odpravijo nazaj v dom Ajda.

4.2 PLEZANJE

V ČSDO v Libeličah imajo dve plezalni steni. Ena je v domu, druga pa zunaj ob športnih igriščih. S pomočjo varovanja inštruktorjev plezanja vsem učencem uspe priplezati do vrha plezalne stene. Plezalna vadba je namenjena celostnemu razvoju otrokovih gibalnih, funkcionalnih sposobnosti ter gibalnih spretnosti, s poudarkom na igri. Cilj je otrokom predstaviti plezanje skozi igro; da uživajo v vadbi in se skozi različna gibanja zabavajo ter tako vzljubijo šport. Z različnimi nalogami za koordinacijo, gibljivost, moč, vzdržljivost itn. se pri otrocih razvija plezalna tehnika, ki je ključnega pomena za nadaljnje plezanje. Plezanje je otrokom blizu, pozitivno vpliva na celosten razvoj otroka, krepijo se mišice ramenskega obroča in mišice trupa, zmanjšujejo se negativne posledice sodobnega časa (veliko sedenja, nepravilna drža) (Jereb, 2001).

4.3 VESLANJE

Po temeljiti pripravi se učenci po navodilu izkušenega učitelja veslanja posedejo v kanuje na reki Dravi. V roki držajo vesla s katerimi smejo veslati na točno določen znak. V nasprotnem primeru bi veslanje bilo neučinkovito. Pri veslanju v kanuju jim pomagajo tudi učitelji, kar učence še dodatno motivira za učinkovito in ritmično veslanje. Veslanje pomaga učencem razvijati sposobnosti, ki so v sodobnem načinu življenja zanemarjene, utrjuje zdravje, ter pomaga ohraniti stik z naravo. Pomeni tudi zabavo, estetsko doživetje, premagovanje skrajnih meja, tekmovanje s samim seboj in z drugimi, veselje, igro, sproščanje in ohranjanje delovne energije. Veslanje je tudi učinkovito sredstvo za uravnavanje telesne teže ter psihično pomirja in blaži učinke stresov sodobnega življenja.

3.4 LOKOSTRELSTVO

Lokostrelstvo se učencem predstavi v ČSDO Ajda pod vsebino Ostro oko in mirna roka. Učenci so seznanjeni s teoretičnim delom lokostrelstva. Nato so jim posreduje podrobna navodila, kje in kdaj se učenci lahko gibajo na prostoru, kjer poteka praktični del streljanja z lokom. Vsak učenec strelja z lokom v tarčo dvakrat po tri puščice. Seveda se osvojene točke vsakega posameznega učenca seštevajo. Na koncu se še tudi mi učitelji poizkusimo z lokom zadeti čim več puščic v sredino tarče. Športno udejstvovanje na področju lokostrelstva pa ima poleg socialnih vplivov še veliko drugih pozitivnih lastnosti, kot je izboljšana koncentracija, osredotočenost, koordinacija, ravnotežje, skrb za ramenski obroč in trup. V ospredju pa seveda mora biti varnost, saj je rekvizit, ki ga uporabljamo pri lokostrelstvu orožje.

5 ZAKLJUČEK

Zaradi vedno večjega števila otrok s prekomerno telesno in osiromašenih gibalnih sposobnostih, je otrokom treba predstaviti šport kot dodano vrednost, ki lahko pomembno pripomore k zdravemu življenjskemu slogu posameznika. V šoli v naravi imamo kljub temu, da traja le pet dni, možnost otroke seznaniti s številnimi športnimi zvrstmi, med katerimi lahko učenec spozna takšno, ki mu ustreza in je zanj primerna in mu je všeč. Učenci se v tem kratkem času seznanijo z vsaj tremi novimi športi (plezanje, veslanje in

lokostrelstvo) za katere na šoli nimamo pogojev. Hkrati pa učence vzgajamo in učimo, kako na pravilen način s pomočjo gibanja skrbeti za dobro počutje, zdravje, vitalnost in življenjski optimizem skozi vsa življenjska obdobja (Učni načrt – Športna vzgoja). Eden poglobitvenih vzgojno-izobraževalnih smotrov je navajanje na zdrav, športni slog življenja v vseh starostnih obdobjih.

Literatura in viri

1. Šola v naravi v Centru šolskih in obšolskih dejavnosti Center šolskih in obšolskih dejavnosti (Ljubljana), 2012
2. Kristan, S. (1998). Šola v naravi. Radovljica: Didakta.
3. Osnove doživljajske pedagogike, Krajncan Mitja 2007
4. Jereb, B. (2001). Vpliv športnega plezanja na nekatere morfološke značilnosti in gibalne sposobnosti pri plezalcih, starih 14 let. Šport, 49(4), 60-62.
5. Jereb, B. (2012). Športno plezanje. V: ABC dejavnosti v naravi (103-133). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
6. Bizjan, M. (1999). Šport od mladosti k zrelosti – iskanje poti. Ljubljana: Zbirka šport / Knjigarna Karantanija.
7. Kovač, M., Jurak, G., Leskošek, B. (2012). The prevalence of excess weight and obesity in Slovenian children and adolescents from 1991 to 2011. Anthropological notebooks. l. 18, št. 1 (2012), str. 91–103.
8. Starc, G., Strel, J., Kovač, M. (2010). Telesni in gibalni razvoj slovenskih otrok in mladine v številkah: šolsko leto 2007/08. Ljubljana: Fakulteta za šport.

DUŠICA ŠTIBLAR BOŽOVIĆ

II. GIMNAZIJA MARIBOR

OGLED GLEDALIŠKE PREDSTAVE KOT OBLIKA UVODNE MOTIVACIJE PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI IN JEZIKA V GIMNAZIJI TER PROGRAMU MEDNARODNE MATURE

Povzetek

Učitelji se zavedamo, da je gledališče pomemben del VIZ-procesa, v gimnaziji pa to zlasti velja za področje književnosti in jezika.

Že od nekdaj so učni načrti za slovenščino z vidika didaktike postavljali ogled gledališke predstave načeloma v zadnjo fazo procesa obravnave učne enote, saj naj bi dijaki z ogledom predstave vizualizirali predelano literarno delo, ga ob tem tudi bolje doživeli, razumeli in aktualizirali ter na ta način ustrezno sklenili svojo bralno izkušnjo in jo shranili v spomin.

Namen tega prispevka je pokazati ravno nasprotno, in sicer kako lahko z reverzibilno metodo učnega procesa – ko ogled gledališke predstave iz zadnje učne faze postane prvi korak v učnem procesu – uspešno in učinkovito motiviramo dijake za različne vrste pouka in učnih obšolskih dejavnosti: za pouk književnosti in jezika z obravnavo domačega branja, pripravo raziskovalne naloge, govornega nastopa ali učne ure, ki jo ustvarijo in izpeljejo sami, ter sodelovanje na Cankarjevem tekmovanju.

Ključne besede: motivacija, učni načrt, gledališka predstava, književnost, jezik, slovenščina, materinščina, domače branje, raziskovalna naloga, tekmovanje za Cankarjevo priznanje, gimnazija, mednarodna matura

A THEATER PLAY AS A FORM OF INITIAL MOTIVATION IN LANGUAGE AND LITERATURE CLASSES IN GRAMMAR SCHOOLS AND THE INTERNATIONAL BACCALAUREATE PROGRAMME

Abstract

As teachers with practical classroom experience, we are aware that theater is an important part of the educational process in secondary education, especially in grammar schools. This is above all true in the field of literature and language teaching.

The curricula for Slovene language and literature has always, for didactic reasons, predicted a theater going experience by offering students to view a specific play to visualise the literature/ drama work that they have read and analysed as a final phase in the learning process, in order, to better comprehend, actualize and memorize their reading experience.

The purpose of this paper is to show the opposite, namely how a reversible method of the teaching process - when viewing a theater performance from the last learning stage becomes the first step of a particular learning process - can successfully and effectively motivate students for different types of class work and extracurricular activities: for literature lessons and language by addressing home reading, preparing a research assignment, speaking or teaching a lesson they create and deliver, and participating in the Cankar Competition.

Keywords: motivation, study plan, theater play, literature, language, Slovene, mother tongue, required reading, research paper, The Cankar Award Competition, The National Grammar School Programme, The International Baccalareate Diploma Programme

1 UVOD

Prof. dr. Mojca Juriševič navaja, da je motivacija ključni dejavnik dinamike učnega procesa: le motivirani učenci učenje začnejo, se učijo (sprasujejo, poslušajo, sodelujejo, preizkušajo, berejo, razmišljajo, primerjajo, doživljajo, vrednotijo, ustvarjajo ...) in pri učenju vztrajajo, vse dokler ne končajo učnih nalog ali ne dosežejo zastavljenih učnih ciljev. Meni tudi, da pomembno vlogo motivacije na področju učenja potrjujejo tudi empirične raziskave, izvedene na različnih koncih sveta. Iz njih je poleg koristnih novih spoznanj o učni motivaciji mogoče izluščiti prav tako izjemno pomembno ugotovitev o pomenu učiteljevega prepoznavanja in upoštevanja motivacijskih značilnosti učencev za učinkovito poučevanje v šoli, ki vodi h kakovostnemu učenju in znanju ter uresničevanju koncepta vseživljenjskega učenja (Juriševič, 2012).

Splošno znano dejstvo je, da slovenščina med dijaki ne sodi med priljubljene predmete, pri marsikaterem dijaku slišimo celo, da je osovražen predmet. Ob prestopu iz osnovnošolskega v srednješolsko oziroma gimnazijsko izobraževanje dijaki o slovenščini večinoma že a priori negativno razmišljajo, jo že vnaprej zavračajo, kajti zanje je slovenščina le obvezen maturitetni predmet, ki je učno vse preveč zahteven, da bi si v resnici sploh dali možnost, da bi se ji prepustili in jo morda celo vzljubili. V zadnjih nekaj letih med svojimi dijaki gimnazijci, ki so na naši gimnaziji resda že od nekdanj bolj naravoslovno usmerjeni, opažam, da ob vstopu v 1. letnik kažejo presenetljivo večjo naklonjenost do jezikovnega pouka, medtem ko jih pouk književnosti skorajda sploh ne zanima, do književnosti marsikateri dijak kaže celo odkrit odpor. Pouk in učenje slovenščine za te dijake potemtakem posledično lahko postane nadloga, breme ali celo težava. Mnoge raziskave so že pokazale, da je velika večina dijakov za učenje slovenščine le zunanje motivirana. Ameriška psihologinja Woolfolkova pravi, da dijaka pri zunanji motivaciji učna aktivnost sama po sebi ne zanima, zanima ga le tisto, kar bi mu lahko ta aktivnost prinesla, zato dijak opravi aktivnost le zato, da zadovolji učitelja, se izogne kazni ali pa iz kakšnega drugega razloga (Woolfolk, 2002). Torej dijak ni notranje motiviran oziroma se ne uči zaradi nekega lastnega interesa, radovednosti, notranjega čustvenega ali idejnega vzgiba oziroma lastne želje po znanju. Pravzaprav lahko rečemo, da se najpogosteje uči zaradi ocen ter pritiska staršev in učiteljev.

Da je notranja motivacija dijaka še kako pomembna v učnem procesu, pričajo raziskave ddr. Barice Marentič Požarnik, ki za notranje motiviranega dijaka pravi, da ta želi razviti svoje sposobnosti, želi obvladati določene spretnosti ter spoznati, razumeti nekaj novega. Pri Marentič Požarnikovi beremo tudi, da je za notranjo motivacijo značilna trajnost, saj vztraja tudi ob odsotnosti zunanje kontrole ali zunanjih podkrepitev, namreč notranja motivacija je povezana s spontanostjo, z ustvarjalnostjo, užitek ter s širjenjem interesov (Marentič Požarnik, 2003).

Če želimo, da bi bili dijaki notranje motivirani za pouk slovenščine ter zlasti pouk književnosti in književnost samo, moramo učitelji znati uporabljati različne metode, s katerimi bodo naše učne ure zanimivejše in s katerimi bomo motivirali dijake za sodelovanje pri pouku, jih intelektualno izzvali ter prebudili radovednost v njih. Ključ je torej v ustrezni in prepričljivi učiteljevi strategiji. Prvi korak pri vsaki posamezni učni enoti, ki jo učitelj obravnava v razredu, pa je uvodna motivacija – prva faza v poteku učne ure.

Sem profesorica slovenščine, hrvaščine in srbsščine, na naši šoli, II. gimnaziji Maribor, pa poučujem tako v nacionalnem programu gimnazija kot tudi v programu mednarodne mature (IBDP - International Baccalaureate Diploma Programme).

V prispevku bom na podlagi konkretnih primerov prikazala, kako se je ogled gledališke predstave izkazal kot učinkovita in zanesljiva oblika uvodnega motiviranja dijakov pri pouku književnosti in jezika v nacionalnem programu gimnazija, v katerem poučujem slovenščino, ter programu mednarodne mature, v katerem dijake tujce poučujem materinščino (obvezen predmet Language A: literature), in sicer hrvaščino, srbščino in bosanščino.

Posebej želim poudariti, da ogled gledališke predstave, o katerem govorim, mora biti ogled izključno v gledališču. Seveda bi bilo sicer možno izkoristiti informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (IKT) in si za uvodno motivacijo ogledati posnetek gledališke predstave kar pri pouku, vendar so moje izkušnje in ugotovitve, da učinek ogleda posnetka ni primerljiv z obiskom gledališča, saj ogled le posnetka predstave pravzaprav lahko enačimo z ogledom filma, televizijske oddaje ali katerega koli drugega posnetka, namenjenega obravnavi določene učne vsebine. Ogled posnetka predstave pri pouku je po mojem mnenju lahko le tipična zaključna faza obravnave učne enote, kar je pravzaprav že ustaljena praksa pri pouku književnosti, nikakor pa ne primerna uvodna motivacija – prepričana sem, da za ustrezno uvodno motivacijo dijak mora imeti v živo pred seboj igralca, ki ga bo z vso svojo izrazno močjo in igralsko strastjo, ki jo premore na odru, prepričal, da je to dramsko delo, ki v tistem trenutku dobesedno živi pred njim na odru, vredno vse njegove pozornosti, kar pomeni tudi razmišljanja in nadaljnje obravnave.

Ideja po tovrstni obliki uvodne motivacije se mi je pravzaprav porodila že pred leti, in sicer po nekem slučajnem premisleku o upravičenosti obstoja in izvajanja tistega nepisanega pravila, ki se ga držimo učitelji slovenisti in slavisti, naj od dijakov zahtevamo najprej branje literarnega dela oziroma literarne predloge pred kakršnim koli ogledom istoimenske gledališke predstave ali filma. Namreč učni načrti za slovenščino in pouk književnosti z vidika didaktike postavljajo ogled gledališke predstave v zadnjo fazo obravnave literarnega dela, saj naj bi dijaki najprej spoznali originalno literarno delo in ga najprej kot takšnega interpretirali, z ogledom gledališke predstave istoimenskega dela pa bi na koncu vizualizirali predelano literarno delo, ga ob tem tudi bolje doživeli, razumeli in aktualizirali ter na ta način ustrezno sklenili svojo bralno izkušnjo in jo shranili v spomin. Seveda se zavedam, da je vsaka gledališka predstava v svojem nastajanju podvržena gledališki dramaturgiji in režiji, kar seveda tudi pomeni, da tovrstna uvodna motivacija ne more postati stalnica oziroma ne more biti vedno ustrezna ali uspešna.

Predstavila bom štiri primere, ko se je ogled gledališke predstave iz zadnje faze učnega procesa, kljub nasprotnim didaktičnim priporočilom, predstavil na sam začetek učne obravnave ter izkazal kot odlična in navdušujoča uvodna motivacija za nadaljnje učne aktivnosti dijakov, kot so: notranje motivirano delo pri pouku književnosti in jezika z obravnavo domačega branja, priprava raziskovalne naloge/raziskovalne aktivnosti, govornega nastopa ali učne ure, ki jo ustvarijo in izpeljejo dijaki sami, ter sodelovanje na tekmovanju za Cankarjevo priznanje.

Največ prostora bom namenila ogledu gledališke predstave Iliada, in sicer zato, ker Homerjeva Iliada po učnem načrtu spada med obvezne učne vsebine pri pouku književnosti v gimnazijskem programu.

2 PREDSTAVITEV UVODNE MOTIVACIJE IN NADALJNIH UČNIH AKTIVNOSTI DIJAKOV NA PRIMERIH OGLEDA ŠTIRIH GLEDALIŠKIH PREDSTAV

2.1 ILIADA

- Iliada (Homer)
- SNG Drama Ljubljana (koproducenta: MGL, Cankarjev dom), 2015
- Režija: Jernej Lorenci

Homerjeva Iliada, znameniti starogrški junaški ep, po učnem načrtu za slovenščino v gimnaziji sodi med obvezna besedila/branja v 1. letniku. Čeprav Iliada dijakom predstavlja zelo zahtevno branje, jim je vendarle zanimiva, saj temelji na mitu o trojanski vojni, o katerem so že v osnovni šoli govorili zlasti pri zgodovini in tudi filmska industrija je že dodobra poskrbela, da so dijaki že imeli možnost to zgodbo spoznati tudi tako, da so si ogledali kakšen film – najbolj znan in popularen je zagotovo film Troja iz leta 2004 z Bradom Pittom v vodilni vlogi grškega junaka Ahila.

Jernej Lorenci je Iliado postavil na oder na sebi svojstven način: njegova Iliada je bila zanimiva, drugačna, posebna, tudi zahtevna ter v nekaterih delih rahlo šokantna in provokativna, a je vendar ohranila vse bistvo uničujoče vojne, o kateri je pel slepi Homer.

Antično Iliado po literarnozgodovinskem principu interpretiramo že na začetku obravnave pouka književnosti v 1. letniku, torej že nekje oktobra, kar je leta 2015 odlično sovpadlo z Borštnikovim srečanjem, festivalom slovenskih gledališč, ko je Lorencijeva Iliada gostovala v Mariboru kot del tekmovalnega programa. Zaradi zahtevnosti predstave sem se odločila, da bo ogled Lorencijeve Iliade obvezen le za vse nadarjene dijake oddelka 1. letnika, ki sem ga takrat učila, in sicer v sklopu mojega dela z nadarjenimi dijaki. Čeprav je ogled te predstave za ostale dijake v oddelku bil prostoizbiren, torej neobvezen, so se vsi dijaki odločili zanj. Tako je ogled Lorencijeve Iliade v SNG Maribor postal uvodna motivacija za obravnavo Homerjeve epske klasike pri pouku.

Lorencijeva predstava dijakov ni pustila ravnodušnih, tega niti ni bilo pričakovati. Glede na njihovo mladost in dotedanje gledališke izkušnje v osnovni šoli je večina bila prav vidno presenečena nad videnim, saj so komentirali, da česa podobnega na odru še niso videli, kar je veljalo tako za samo zgodbo (dramaturgijo) kot tudi izvedbo (scenografija, glasba, petje, eksplicitne scene nasilja, tudi mrtva žival in nagost igralcev na odru).

Izpostavila bom tri dejavnosti, ki so jih posamezni dijaki samoiniciativno opravili po ogledu predstave:

- Ker Homerjeve Iliade načeloma ne beremo kot obvezno domače branje (pogosteje se odločimo za Homerjevo Odisejo), me je pozitivno presenetilo dejstvo, da je približno tretjina razreda prebrala Iliado v celoti (naša interpretacija tega epa pri pouku temelji sicer na obravnavi izbranih odlomkov). Svojo bralno izkušnjo so nato v obliki krajših refleksij ali komentarjev predstavili v razredu.
- Skupina 4 dijakinj, ki jih je med ogledom predstave čustveno zelo pretresla scena nasilja z mrtvo živaljo (svinjsko polovico) na odru – pri kateri naj bi šlo za metaforičen prikaz tistega, kar ostane od človeka, potem ko z njim opravi vojna – se je odločila raziskati in na konkretnih primerih predstaviti, koliko je v celotnem Homerjevem epu podobnih prizorov bodisi nasilja bodisi doživljanja/prenašanja izjemne žalosti in bolečine, ki bi na bralcu lahko pustili neizbrisen pečat. Že tako čustveno nabito predstavitev je še dodatno popestrila likovno nadarjena dijakinja, ki je na osnovi predstavljenih dogodkov iz epa narisala čudovite ilustracije.

- Nekateri dijake je zelo navdušilo, da so v predstavi igralci kar sami igrali na glasbila in dobesedno odpeli posamezne dele Iliade. En dijak pa je bil prav posebej navdušen nad igralcem Janezom Škofom (v vlogi kralja Priama), ki je na odru igral na gusle in hkrati pel dramsko besedilo. Fant se je, zanimivo, spomnil, da jim je učiteljica v osnovni šoli nekoč razlagala o ljudskem epskem pesništvu, ki se je zlasti na Balkanu, pri nekaterih južnoslovanskih narodih, prenašalo iz roda v rod tako, da so ljudski pesniki peli te pesmi ob spremljavi na gusle. Dijak je potem na to temo pripravil govorni nastop, ki smo ga nato uporabili kot koristno učno gradivo tudi pri obravnavi ljudskega slovstva.

Dijaki so bili zelo motivirani za delo, aktivno učenje in medsebojno sodelovanje pri vseh učnih urah, med katerimi smo obravnavali Homerjevo Iliado, samo besedilo pa je tej generaciji dijakov ostalo globoko v spominu, kar se je izkazalo nato v 4. letniku, ko smo ponavljali književnost za ustni del mature. Dijaki so bili skorajda enotnega mnenja, da Iliada ostaja eno najlepših besedil njihovega gimnazijskega izobraževanja.

2.2 JUGOSLAVIJA, MOJA DEŽELA

- Jugoslavija, moja dežela (Goran Vojnović)
- SNG Drama Ljubljana, 2015
- Režija: Ivica Buljan

Jugoslavija, moja dežela je roman Gorana Vojnovića, po katerem je nastala tudi gledališka predstava, ki je prav tako gostovala v Mariboru oktobra 2015 v sklopu tekmovalnega programa Borštnikovega srečanja.

Ker je v šolskem letu 2015/2016 ta roman bil predpisan kot literarna podlaga za 1. in 2. letnik gimnazijskega programa na tekmovanju v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje in zlasti zato, ker je Goran Vojnović prav za ta roman prejel prestižno nagrado kresnik, sem se odločila, da bom svoje dijake, ki bodo izrazili interes, peljala na ogled predstave v SNG Maribor.

Glavnina dijakov, ki so se udeležili ogleda te predstave na Borštnikovem srečanju, ni bila prijavljena na že omenjeno tekmovanje niti ni o tem razmišljala ali kazala željo po tem, da bi tekmovala – dijakom namreč že septembra predstavimo predpisana besedila za Cankarjevo tekmovanje za tekoče šolsko leto. Torej v gledališče so se odpravili predvsem zato, ker so želeli biti del Borštnikovega srečanja, in tudi zato, ker je šlo za gostovanje SNG Drama Ljubljana, kar je pomenilo tudi, da si bodo na odru ogledali igralsko zasedbo, v kateri je igral tudi priljubljeni Jernej Šugman, ki so ga tako radi gledali v vlogi prikupnega vratarja Vese v nadaljevanki Naša mala klinika.

Izkazalo se je, da je Buljanova predstava izredno pristno in verodostojno postavila na oder Vojnovičevo romaneskno dogajanje, ob prav tako vrhunski igri, scenografiji in kostumografiji, kar je posledično pomenilo, da so se dijaki lahko tako močno vživeli v like in dogajanje na odru, kot da bi bili prebrali roman. Vodilni igralci pa so se z doživetjo in zlasti s prepričljivo igro uspešno dotaknili mladih gledalcev, da je marsikateri med njimi začutil željo in potrebo še naprej razmišljati o tem delu.

Po ogledu predstave se je število prijavljenih na Cankarjevo tekmovanje res povečalo, torej motivacija v obliki ogleda istoimenske gledališke predstave se je izkazala kot uspešna. Seveda so dijaki morali prebrati tudi roman, preden so se udeležili organiziranih priprav na šolsko tekmovanje, ki je bilo izvedeno decembra. Učitelji mentorji tekmovanja smo z zanimanjem ugotavljali tudi to, da so se dijaki, ki so si ogledali to predstavo, večinoma bolje

odrezali na vseh stopnjah tekmovanja kot dijaki, ki te predstave niso videli. To je še en dokaz, v kako visoki meri vizualizacija nekega literarnega besedila ter možnost neposrednega vživljanja v like in dogajanje zaradi izrazne moči, ki jo igralec pokaže na odru, pri dijakih pripomoreta ne samo k razumevanju in doživljanju literature, temveč tudi k temu, da se navdušita nad njo. Moj cilj je bil s tem tudi dosežen.

2.3 BREZMADEŽNA/IMMACULATA

- Brezmadežna/Immaculata (Colm Toibin: Marijin testament)
- SNG Maribor (Drama), 2016
- Režija: Tomaž Pandur, Livija Pandur

V programu mednarodne mature (MM) se pri pouku materinščine, glede na učni program, med drugim veliko pogovarjamo tudi o dramatiki, torej o literarnih dramskih delih in njihovih avtorjih, gledališču, gledališki igri in igralcih ter znamenitih gledaliških režiserjih in dramaturgih.

Ker v 2. letniku mednarodne mature, kar je v resnici 4. letnik, dijaki tujci, ki jih poučujem materinščino v MM, že obvladajo slovenščino v tolikšni meri, da brez težav lahko spremljajo gledališke predstave tudi v slovenščini, sem se odločila, da jih v sklopu obravnave prostoizbirnih besedil po učnem programu za MM odpeljem v SNG Maribor na predstavo Brezmadežna.

Že v osnovi, ko sem dijakom na kratko predstavljala vsebino predstave, so bili zelo zainteresirani, saj je Brezmadežna prinašala na oder zgodbo, ki je bila vse prej kot navadna ali »že videna«. Ker so nekateri dijaki že slišali tudi za Tomaža Pandurja, saj je pri svojem režiserskem delu sodeloval tudi s hrvaškimi in srbskimi gledališkimi hišami, je bil njihov interes še večji.

Predstava Brezmadežna je zasnovana po romanu Marijin testament (2012) Colma Toibina, enega najuglednejših irskih pisateljev, ki je v svoji zgodbi, kot je zapisano v predstavitvi Brezmadežne v gledališkem listu SNG Maribor, »humaniziral Kristusovo mater in ji končno podelil lastni glas. Njegova Marija živi v izgnanstvu in obnavlja spomin na dogodke, ki so privedli do brutalne smrti njenega sina. Ne spominja se ga kot odrešitelja, pač pa kot občutljivega človeka; otroka, ki je živel v času velikih sprememb in pretresov med ljudmi, ki jim ne bi smel zaupati«.

Po ogledu predstave so bili dijaki dobesedno brez besed. Dolgo že nisem videla, da bi dijaki zapuščali gledališko dvorano tako čustveno pretreseni. V resnici so bili najbolj navdušeni nad vrhunsko igro Nataše Matjašec Rošker, ki je sicer tudi edina, ki jo vidimo na odru v tej predstavi, Marijo pa je upodobila tako prepričljivo, da je ena izmed dijakinj, še vedno močno pod vtisom, komentirala: »To ni bila igralka na odru, to ni bila igra – to je bila devica Marija ...«

In kako se je naša gledališka izkušnja prenesla v razred? Prenesla se je tako, da so se dijaki v sklopu proste izbire literarnih del odločili prebrati roman Marijin testament, o katerem smo potem v naslednjih urah še veliko debatirali, saj so na koncu morali napisati esej o svoji bralni izkušnji. Kot še ena izmed posrečenih in zelo zanimivih aktivnosti po ogledu Brezmadežne in branju romana Marijin testament je bila raziskava dveh dijakinj, ki sta se odločili poiskati literarne kritike ter zlasti odzive bralcev, še posebej Ircev, na to nenavadno zgodbo o Mariji ob izidu romana. Svoje ugotovitve sta predstavili v obliki obsežne in zanimive projekcije, v razredu pa se je o slišnem posledično spet vzpostavila debata, kar

je ena izmed pomembnih učnih metod, saj vpliva na razvijanje višjih kognitivnih ciljev ter na aktivnost in motivacijo dijakov.

2.4 CIGANIN, ALI NAJLJEPŠI

(Slovenski prevod: Cigan, ampak najlepši)

- Ciganin, ali najlepši (Kristian Novak)
- HNK Zagreb, 2017
- Režija: Ivica Buljan

Na primeru hrvaške predstave Ciganin, ali najlepši bom prikazala, kako je ogled predstave v SNG Maribor spodbudil dijakinjo mednarodne mature (MM), da je sama ustvarila in izpeljala učno uro s področja jezikovnega pouka.

V sklopu obravnave prostoizbirnih besedil po učnem programu za pouk materinščine v 1. letniku MM, kar je v resnici 3. letnik, smo se z dijaki odpravili v SNG Maribor na predstavo Cigan, ampak najlepši. Predstava se je zdela vredna ogleda predvsem zato, ker gre za predstavo slovitega HNK Zagreb, ki je z njo gostoval v Mariboru, uprizoritev pa je nastala na podlagi istoimenskega romana hrvaškega književnika in jezikoslovca Kristiana Novaka, čigar romaneskna ustvarjalna značilnost se kaže zlasti v rabi živega međimurskega kajkavskega narečja, saj svoje like in zgodbe postavlja v hrvaško Međimurje. Dijaki so torej imeli tudi priložnost videti predstavo, ki se izvaja v njim razumljivem jeziku.

Po ogledu predstave se je med dijaki sprožila debata o jeziku, ki so ga ravnokar poslušali na odru. Ker našo skupino ne tvorijo le dijaki, ki jim je materinščina hrvaščina, temveč tudi dijaki, ki prihajajo iz Srbije, Bosne in Hercegovine ter Črne gore, je marsikdo med njimi v nekem trenutku imel kar nekaj težav z razumevanjem tega posebnega hrvaškega narečja, zato so si pomagali s slovenskimi nadnapisi, s katerimi je bila predstava sicer opremljena. Dijaki so z veliko vnemo in zanimanjem primerjali neznano besedje z besedami svojega jezika in prav tako s slovenščino (saj sta si kajkavsko narečje in slovenščina precej podobni), zato sem obljubila, da jim bom pri pouku pojasnila nastale nejasnosti. Takrat se je popolnoma spontano oglasila dijakinja, ki ji je hrvaščina materinščina, in povedala, da bo organizirala in izpeljala učno uro, v kateri bo sošolcem predstavila osnove vseh treh temeljnih hrvaških narečij. Ura je bila za dijake več kot zanimiva in poučna, saj so lahko izvedeli vse bistveno o štokavskem, kajkavskem in čakavskem dialektu, dijakinja je tudi pripravila krajši delovni list z zanimivimi nalogami v obliki križank, najbolj pa so vsi uživali, ko jim je dijakinja kot primer čakavskega narečja predvajala pesmi Projdi vilo, Divji cvit, Libar in Udica renomiranega hrvaškega glasbenika Gibonija, ki so ga vsi poznali. Dijaki so na koncu dobili tudi nalogo: izdelati so morali slovar 10 najzanimivejših besed ali besednih zvez iz kajkavskega ali čakavskega govora.

Uvodna motivacija v pouk književnosti (ogled gledališke predstave) se je tokrat spremenila v odlično notranjo motivacijo za nastanek učne ure jezikovnega pouka, v kateri je dijakinja v vlogi učiteljice izkazala izredno znanje in kreativnost, medtem ko so ostali dijaki z aktivnim sodelovanjem in na zabaven način pridobivali nova znanja in širili svoja jezikovna obzorja.

3 ZAKLJUČEK

Na srečo in zadovoljstvo učiteljev književnosti obe pomembni gledališki nacionalni hiši, SNG Maribor (Drama) in SNG Drama Ljubljana, poskrbita, da vsako gledališko sezono v svojem repertoarju ponudita gledališke dogodke in predstave, ki se ujemajo z učnimi vsebinami oziroma literarnimi/dramskimi deli, ki so ali obvezna oziroma prostoizbirna besedila po

učnem načrtu za slovenščino v gimnazijah ali predpisana dela za splošno maturo iz slovenščine ali pa dela, določena za tekmovanje za Cankarjevo priznanje.

Spodbudno je tudi, da si ob rednem repertoarju obeh omenjenih gledaliških hiš lahko v Mariboru ogledamo tudi predstave vsakoletnega Borštnikovega srečanja ter precej gostujočih slovenskih in tujih predstav. V SNG Maribor so ob uprizoritvah domačih gledališč zlasti vredne ogleda predstave HNK Zagreb (Hrvatsko narodno kazalište Zagreb) in Mestnega dramskega gledališča Gavella (Gradsko dramsko kazalište Gavella) iz Zagreba, kar se vedno znova izkaže kot zelo dobrodošla in pomembna možnost in priložnost, da si naši dijaki tujci iz programa mednarodne mature lahko med drugim ogledajo predstave tudi v svojem jeziku. Iz osrednjega dela tega prispevka je bilo razvidno, koliko so dijaki po tovrstnih predstavah navdušeni ter, kar je še posebej pomembno, notranje motivirani za nadaljnje učne in raziskovalne aktivnosti doma in pri pouku jezika in književnosti.

Spomnimo se pomembne ugotovitve slovenskega pedagoga Janka Bezjaka, ki je nekoč povedal približno takole, da je uvodna motivacija pravzaprav »ustvarjanje zanimanja in pravega razpoloženja«. Na štirih predstavljenih primerih so se Bezjakove misli pokazale kot zelo resnične, saj je vsaka izmed ogledanih predstav na svoj način v dijakih »ustvarila zanimanje in pravo razpoloženje«, zaradi katerega so želeli še naprej razmišljati o ogledanih delih, delati na njih ter izvedeti kaj več, ob tem pa so izkazovali vse tisto, kar naj bi oblikovalo sodobnega dijaka/mladostnika ter krepilo njegovo samozavest.

Žal je slabost tovrstne oblike uvodne motivacije ta, da se jo lahko uporabi le občasno, saj se je treba odpraviti v gledališče. Predstave so zvečer, po navadi trajajo do poznih ur, na žalost pa lahko dijakom predstavljajo tudi precejšen finančni zalogaj. Tudi ni možno pričakovati, da se bodo razredi v celoti navduševali in odločali za odhod na gledališko predstavo. Po mojih izkušnjah se je izkazalo, da je ogled gledališke predstave odlična uvodna motivacija predvsem za dijake, ki že v osnovi kažejo naklonjenost do literature in umetnosti. To so najpogosteje na umetniškem področju nadarjeni dijaki ter dijaki, ki jih literatura in umetnost vznemirjata in navdušujeta do tolikšne mere, da v njih prebujata željo po nadaljnjem raziskovanju – ki jo nato izživijo skozi neki projekt ali raziskovalno dejavnost – ali kreativnem razmišljanju in (po)ustvarjanju na tekmovanju za Cankarjevo priznanje. Seveda, k tej skupini moram prišteti tudi dijake iz programa mednarodne mature, ki so že v osnovi prav poseben tip oziroma profil dijaka in bodočega intelektualca (v vsakem pozitivnem pomenu te besede).

Prof. dr. Boža Krakal Vogel poudarja, da je temeljni cilj pouka književnosti spodbujanje dijakov za dejavni stik z leposlovjem oziroma prizadevanje, da bi dijak rad bral in znal brati različne zvrsti in vrste leposlovja ter da bi imel do književne ustvarjalnosti pozitivno vrednostno razmerje (Krakar Vogel, 1997). Zato se z namenom dosega tega pomembnega cilja moramo zavedati, kakšno izjemno vlogo v učnem procesu odigra prav ustrezno izbrana uvodna motivacija.

Literatura in viri

1. UČNI NAČRT: SLOVENŠČINA – Splošna, klasična in strokovna gimnazija. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, 2008.
2. Juriševič, Mojca. Motiviranje učencev v šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2012.
3. Woolfolk, Anita. Pedagoška psihologija. Ljubljana: Educy, 2002.
4. Marentič Požarnik, Barica. Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS, 2003.

5. Brezmadežna/Immaculata. Gledališki list. Maribor: Slovensko narodno gledališče Maribor (Drama), 2016.
6. Krakar Vogel, Boža. Teme iz književne didaktike. Druga izdaja. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 1997.

METKA ŠTUHEC
OSNOVNA ŠOLA KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU
EVROPSKA UNIJA PRI POUKU MALO DRUGAČE

Povzetek

Evropska unija je vsebina pouka pri geografiji, ki lahko vključuje tudi sodelovanje z zunanjimi institucijami. To povezovanje omogoča sodoben in inovativen pouk, kar vpliva na večjo motiviranost učencev. Naša šola že nekaj let sodeluje z Informacijsko točko Europe Direct Pomurje, kjer predavatelj preko s svojimi izkušnjami in razgovorom ponuja ključne informacije o delovanju Evropske unije. To medsebojno sodelovanje realizira skupne cilje: informiranje učencev o EU, spodbujanje razprav o aktualnih dogodkih, kot so bile letos evropske volitve, in razvijanje kritičnega razmišljanja. V prispevku podrobneje predstavljam večletno sodelovanje naše šole z Informacijsko točko. Prav tako navajam primer dobre učne prakse, kjer učenci s pomočjo igre vlog vrednotijo volitve v evropski parlament.

Ključne besede: Geografija, Evropska unija, sodelovanje z zunanjimi institucijami, Informacijska točka Europe Direct Pomurje, kritično razmišljanje učencev.

EUROPEAN UNION AT GEOGRAPHY LESSON A LITTLE BIT DIFFERENT

Abstract

European Union is a topic at Geography lesson, which can also include cooperation with external institutions. This cooperation enables modern and innovative lessons, which increases the motivation of the students. Our school cooperates with Information Point Europe Direct Pomurje, where the speaker through his experience and discussion offers key information about activities of European Union. This mutual cooperation accomplishes common goals: it informs the students about European Union, it encourages debates about current events for example this year's European elections, and it develops critical thinking. In my article, I present an example of a teaching practice, with which I encouraged young people to think about European Union. As a teaching method I used a discussion, debate and shooting a film.

Keywords: Geography, European Union, Information Point Europe Direct Pomurje, critical thinking.

1 UVOD

Današnji sodoben pouk temelji na učnih strategijah, ki od učenca zahtevajo različne aktivnosti in tako vzpodbujajo večje razumevanje in boljše usvajanje snovi. Učitelji imamo kar nekaj možnosti, da pripravimo inovativne ure, pri katerih so učenci aktivni in imajo možnosti drugačnega sodelovanja. Naša šola že osem let sodeluje z Informacijsko točko Europe Direct Pomurje z namenom, da vsebino Evropske unije predstavi na drugačen način. Europe Direct predstavlja mrežo z informacijskimi točkami po Sloveniji. Ena izmed njih ima sedež tudi v Murski Soboti. Delujejo v sklopu Evropske komisije. Državljanom omogočajo informacije in zbiranje povratnih informacij glede mnenja državljanov. S pomočjo teh točk odgovarjajo na vprašanja, sodelujejo z mediji in lokalnim prebivalstvom. (Europedirect, 2019) Učni načrt geografije vključuje vsebino Evropske unije kot cilje učencev: oblikovanje stališč in vrednot, kot so spoštovanje drugih narodov in kultur, mednarodno sodelovanje, vrednotenje pomena vključitve Slovenije na gospodarskem in političnem področju, ozaveščanje o pomenu znanja, ki omogoča zaposlovanje v okviru EU, predvidevanje prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti vključitve Slovenije v primerjavi z državami zunaj EU. (Predmetna komisija, 2011) Slednji cilj je bil realiziran v delavnici simulacije volitev v Evropski parlament, ki jo je oblikoval in vodil Dejan Bogdan. Delavnica je potekala v obliki debatnih izjav. Učenci so iskali argumente za zagovor svoje izjave. Med poukom je prevladovala metoda izkustvenega učenja in debatne tehnike, ki od učencev zahteva aktivno vlogo. Debata kot učna metoda vodi k pridobivanju in poglobljanju učenčevega znanja, saj razvija aktivno raziskovanje in analizo vsebin na zabaven in zanimiv način. S pomočjo debate učenci pridobivajo veščine poslušanja nasprotnikovega mnenja. Debata uči tudi kulturo govora, razvija strpnost do drugače mislečih in spoštljivost do različnih argumentov. Najpomembnejši cilj debate je, da razvija veščine in znanja, ki so nujno potrebne za udeleževanje aktivnega državljanstva. (Skrtn, et. al, 2007) Učitelji imamo ključno vlogo pri razvijanju osebnosti otrok, kar bo prispevalo k vzgoji odgovornih in kritičnih državljanov.

Menim, da je poučevanje o delovanju Evropske unije zelo pomembno, saj smo tudi državljani Evropske unije. Če učencem približamo omenjeno vsebino, jim ponudimo tudi znanje, da lahko Evropsko unijo pogledajo kritično in jo tudi ovrednotijo.

2 RAZLIČNE OBLIKE SODELOVANJA

Dejan Bogdan kot vodja Informacijske točke Pomurje predstavlja Evropsko unijo po dogovoru v razredih, kot jih določi učitelj. Kot sem že omenila, naša šola že kar nekaj let uspešno sodeluje z Informacijsko točko. Tako sva oblikovala program v skladu s cilji geografije za učence od 7. do 9. razreda. V nadaljevanju predstavljam dosedanje načine sodelovanja.

Dejan v sedmem razredu s pomočjo power-point predstavitve razloži osnovne pojme in delovanje Evropske unije. Vsebina predavanja zavzema: število članic, prve pobude za evropsko povezovanje, simbole in institucije Evropske unije ter skupno politiko. Učenci se ves čas vključujejo v razlago z zanimivimi vprašanji, npr. kakšna je plača poslanca. Dejan popestri razgovor tudi z osebnimi zgodbami o dogodkih v Bruslju. Učenci v osmem razredu preverjajo znanje o Evropski uniji. So primerno motivirani, saj Dejan uporablja sodoben didaktični pristop, ki je učencem zelo blizu. S pomočjo spletne aplikacije Kahoot učenci v računalniški učilnici odgovarjajo na zastavljena vprašanja. Sledi razgovor o prednostih in pomanjkljivostih vključenosti Slovenije v Evropsko unijo. Učencem poudari glavno idejo

združevanja evropskih držav, kar je omogočanje miru in sodelovanja držav na različnih področjih. Skupaj z učenci ugotavlja tudi negativne strani, kot je npr. povečevanje kriminala in da majhne države nimajo toliko vpliva kot večje.

V 9. razredu učna ura poteka ob razgovoru na temo mladi in Evropska unija. Devetošolci, ki že razmišljajo o svoji prihodnosti, si želijo informacij, kaj jim ta zveza lahko ponudi. Naši učenci imajo informacije glede mobilnosti mladih, saj smo bili že večkrat vključeni v projekt Erasmus.

Po končanih urah so sledile povratne informacije učencev, ki so bile vedno pozitivne. Znanje in način pouka so nekateri učenci predstavili tudi na spletni strani naše šole.

Učenec Luka je v šolskem letu 2015/16 o uri zapisal:

»Povedal nam je veliko zanimivih stvari, na primer, da ima EU 28 članic in 24 uradnih jezikov. Glavni motiv ustanovitve je bil preprečitev vojn. EU ima svojo modro zastavo z 12 rumenimi zvezdicami, ki so razporejene v krogu, himno Oda radosti, praznik 9. maj (dan Evrope) in geslo: združeni v različnosti. Slovenija je v EU vstopila leta 2004. Države kandidatke, ki se borijo za vstop v EU, pa so: Turčija, Islandija, Makedonija, Črna gora, Bosna in Hercegovina. Meni je bilo zelo zanimivo poslušati, saj sem se veliko naučil.«

V šolskem letu 2018/19 nas je Dejan presenetil s prošnjo za sodelovanje pri snemanju učne ure. Seveda smo se pozitivno odzvali. Tokrat so imeli učenci ob predavanju tudi izkušnjo s kamero. Sedmošolci so se pripravili na uro, saj je imel vsak učenec pripravljeno vprašanje v povezavi z delovanjem EU. Zanimal jih je predvsem izstop Velike Britanije iz Unije. Ob njegovem predavanju so učenci oblikovali miselne vzorce s ključnimi pojmi o EU. Tri učenke, ki so se predhodno javile, so bile intervjuvane. Pozneje so zapisale svoje občutke:

»Ko me je novinarka intervjuvala, mi je čas hitro minil, malo pa sem imela tremo. V tistih nekaj minutah sem se počutila »pomembno«. To je bila zame zanimiva izkušnja.

Snemanje prispevka je bilo zanimivo – prvič v življenju sem videla, kako zadeva poteka. Snemalec je nastavljal kamero in pustil, da je snemala predavatelja. Po končanem snemanju pa je posnel še intervju. Intervjuvala me je novinarka, ki jo je zanimalo, kaj smo se naučili o Evropi, kaj je bilo zanimivega. Povedala sem ji, kje jaz vidim prednosti življenja v Evropi ter pomen schengenske meje. Ob intervjuju sem se počutila rahlo vznemirjeno, veselo, vsa stvar mi je bila zelo zanimiva, sploh zdaj, ko se lahko gledam po televiziji.«

Pri tej uri bi izpostavila izredno motiviranost učencev in pripravljenost za delo. Vsi učenci so bili zelo zadovoljni in so ponosno razlagali, kaj so vse doživeli. Najlepši del je bil, ko so se doma gledali po televiziji.

3 DELAVNICA

V prejšnjem šolskem letu smo z Dejanom prav tako izvedli zanimivo delavnico, s katero smo aktualizirali dogodke. Dejan je pripravil delavnico na temo volitve v Evropski parlament. Sodelovali so učenci 8. razreda, trajala je dve šolski uri. Na začetku prve ure je Dejan izpostavljal pomen udeležbe na volitvah. Sledila je igra vlog, odločanje v evropskem otroškem parlamentu. Učenci so se razdelili v šest skupin. Tema je bila zelo zahtevna, saj so morali odločati o problemu dela domačih nalogah. Navodilo za prvo debato je bilo, da so imeli tri izbire, odločiti pa so se morali le o eni možnosti. Debatne izjave so bile:

- A. Vsak šolski dan (od ponedeljka do petka) dobim domačo nalogo v obsegu 30 minut.
- B. Domačo nalogo dobim samo en šolski dan v tednu, in sicer v obsegu treh ur.
- C. Domačo nalogo dobim od ponedeljka do četrтка, in sicer vsak dan v obsegu 45 minut.

Nato so imeli 20 minut časa za zagovor svoje odločitve. Po predstavitvi vsake skupine so učenci izvedli volitve. Zmagala je A izjava, saj so imeli pri predstavitvi domače naloge od ponedeljka do petka v obsegu 30 minut prepričljivejše argumente kot: sprotno delo je pomembno za pomnjenje in enakomerna razdelitev dela. Z igro vlog so učenci pridobili izkušnjo odločanja na volitvah. Poskušali so se vživeti v različne poglede na dani problem.

Drugi del delavnice je od učencev zahteval usklajevanje med posameznimi člani skupine. Učenci so se soočili s situacijo, da odločajo o porabi denarja. Za nalogo so dobili, kako 100 enot denarja razdeliti med pet področij, ki so pomembne za našo prihodnost. To so bila: kmetijstvo (pridelava zdrave hrane), boj proti podnebnim spremembam, raziskave in razvoj, mobilnost mladih – Erasmus in pomoč manj razvitim regijam. Skupine so dobile osnovne informacije o vsebinah, za katere so se potem odločale. Spet so imeli učenci časa 20 minut za skupinsko razpravo. Med usklajevanjem članov med skupinami sva bila z Dejanom učencem na razpolago za razlago dodatnih navodil. Vsaka skupina je izbrala poročevalca, ki je nato razložil odločitev ostalih članov skupine. Nastali so zanimivi rezultati: 1. mesto sta si delila kmetijstvo ter raziskave in razvoj, sledila sta mobilnost mladih in kohezijska politika, najmanj denarja pa so namenili podnebnim spremembam. S to delavnico so učenci pridobivali veščine sodelovanja, aktivnega poslušanja in oblikovanja konsenza. Učenci so dobili izkušnjo odločanja. Motivirani so bili za aktivno vključevanje in s tem sooblikovanje o vprašanih, s katerimi se bodo soočali v prihodnosti. Ob koncu je sledila evalvacija ure. Učenci so izpostavili, da je bil pri določenih skupinah problem upoštevanja zelo različnih mnenj. Naloga se jim je zdela zelo težka, saj so se jim zdele vse vsebine enakovredne.

Zaradi pomanjkanja časa nam ni uspelo razviti pravih debatnih trditev. V prihodnjem načrtujemo izvedbo ure, pri kateri si učenci sami poiščejo potrebne informacije.

4 ZAKLJUČEK

Učitelji imamo ključno vlogo, da učence seznanjamo z veščinami, ki jih bodo uporabljali v odraslem svetu. Seznanjamo jih tudi z vsebinami, ki so nujne za oblikovanje odgovornih in kritičnih odraslih oseb. Evropska unija je učna tema, ki ponuja vsebine za aktualizacijo pouka in pridobivanje informacij za boljši svet. Prepričana sem, da Informacija točka Europe direct ponuja omenjene možnosti in izvedbe učnih ur, ki so drugačne in zanimive.

Literatura in viri

1. K. Kolnik, M. Otič, K. Cunder, T. Oršič, D. Lilek (2011), Učni načrt. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo znanost in šport: Zavod RS za šolstvo.
2. B. Skrt B (2008). Debata za enake možnosti, Izobraževalni pripomoček. Ljubljana: Za in proti, zavod za kulturo dialoga.
3. <https://europedirect.si/sl/ekipa/europe-direct-pomurje>, pridobljeno dne 10. 9. 2019.

NATAŠA ŠUEN
OŠ SVETI TOMAŽ

INTERESNA DEJAVNOST V OSNOVNI ŠOLI PREPLETENA S PODJETNOSTJO

Povzetek

Šola ni več to, kar je bila pred 10-imi leti, šola se nenehno spreminja in vse bolj pomembno postaja, da se učenci znajo učiti in da se učijo uporabnih stvari za življenje. Zato mora sodobna šola učence naučiti veščin in spretnosti, ki jim bodo koristile še dolgo po tem, ko bodo zapustili šolske klopi.

V prispevku je predstavljen primer kako smo preko interesnih dejavnosti spodbujali podjetnost pri osnovnošolskih učencih na OŠ Sveti Tomaž.

Sprva je bilo potrebno učence navdušiti za interesno dejavnost. Naslednji korak je bil, pri učencih spodbuditi ustvarjalnost in podjetnost. Predstavili smo jim poslovni model Canvas, na osnovi katerega so spoznali osnove podjetnosti in inovativnosti ter kreativnega mišljenja.

Tako smo učence pri interesni dejavnosti »Ročna dela« naučili veščin in spretnosti, ki jim bodo omogočale izražanje lastnih želja in potreb ob upoštevanju potreb drugih ter trženja oz. promocije njihovih idej.

Ključne besede: interesna dejavnost, učenci, ustvarjalnost, podjetnost, samoiniciativnost, poslovni model Canvas

CLUBS IN PRIMARY SCHOOL AND BUSINESS

Abstract

School nowadays is not the same as it was 10 years ago. The school changes all the time, it is important for students to know how to learn, and that they learn useful things. School today must teach students skills that are useful and will be useful long after they leave school.

In this article, I present how clubs in school can promote business to primary school students in OŠ Sveti Tomaž.

We encouraged students to sign in the club. We also wanted to encourage creativity and business. Firstly, they learnt about a business model Canvas that presented the basics of business model.

In "Handmade Club", students learnt skills and crafts that enabled them to express their own needs and desires. Meanwhile they also considered other student's needs and marketing of new business ideas.

Keywords: club in primary school, creativity, business, self-initiative, Business Model Canvas

1 UVOD

Interesne dejavnosti se izvajajo na vsaki šoli. Ponujajo nam širok nabor dejavnosti za izvajanje, saj lahko obravnavajo vsebine, ki formalno niso predpisane oz. predlagane. Pojavlja pa se vprašanje, če jih zmoremo tudi tako izkoristiti.

Interesnih dejavnosti in njihovih vsebin učencem ne vsiljujemo, ampak jih le-ti izbirajo prostovoljno. Tako obstaja veliko večja verjetnost, da so pri dejavnosti bolj sproščeni, ustvarjalni in samoiniciativni.

Učitelji radi iščemo izzive v že obstoječih stvareh ali pa jih nadgrajujemo in to smo tudi naredili na naši šoli. V interesno dejavnost »ročna dela« smo spontano vključili tudi podjetnost. Saj je podjetnost kompetenca, ki jo potrebujemo v skoraj vseh kontekstih in vseh ravneh človekovega delovanja.

Pri takšni obliki dejavnosti lahko opazimo, da učenci pridobijo dodatna znanja, ki jih lahko uporabijo za ustvarjalno preživljanje prostega časa. Razvijajo se tudi na socialnem področju, razvijajo osebnostno podobo, ustvarjajo pozitivno klimo in še mnogo drugih pozitivnih učinkov je moč zaznati.

2 OPREDELITEV INTERESNIH DEJAVNOSTI

V konceptu Interesne dejavnosti za 9-letno osnovno šolo (Kolar, et al., 2008) je zapisano, da je interesna dejavnost pomemben del vseživljenjskega učenja. Šola te dejavnosti organizira zunaj šolskega pouka kot razširjeni program osnovne šole z namenom, da bi omogočila odkrivanje in razvijanje učenčevih interesov in učence praktično uvajala v življenje ter jih s tem usposabljala za koristno in zdravo preživljanje prostega časa. Te dejavnosti pa učenke in učenci izbirajo ter se v njih vključujejo prostovoljno.

2.1 ZAKONSKA OPREDELITEV

Zakon o osnovni šoli navaja, da program osnovnošolskega izobraževanja obsega obvezni, kakor tudi razširjeni program izobraževanja. Razširjeni program obsega podaljšano bivanje, jutranje varstvo, dopolnilni in dodatni pouk, interesne dejavnosti ter šolo v naravi. Šola organizira za razvijanje različnih interesov učencev interesne dejavnosti. Te dejavnosti pa šola določi z letnim delovnim načrtom.

V dejavnosti razširjenega programa, kamor sodijo tudi interesne dejavnosti, se učenci vključujejo prostovoljno. Za posamezni razred sta za izvajanje interesnih dejavnosti v Predmetniku devetletne osnovne šole določeni dve uri tedensko. Financiranje interesnih dejavnosti, določenih po Predmetniku devetletne osnovne šole, je po Zakonu o organiziranju in financiranju vzgoje in izobraževanja zagotovljeno iz sredstev državnega proračuna. V primeru da šola v dogovoru z ustanoviteljico (občino) ponudi učencem večje število ur interesnih dejavnosti, se to obravnava kot nadstandard programa in v tem primeru dodatne ure financira občina. Del stroškov za nadstandardni program lahko krijejo tudi starši, seveda z njihovim soglasjem.

Prav tako je program interesnih dejavnosti sestavni del letnega delovnega načrta posamezne osnovne šole. Vsaka šola ga načrtuje na svoj način, ki je odvisen od šolskih in zunajšolskih dejavnikov. Specifiko interesnih dejavnosti v osnovni šoli predstavljajo predvsem interesi učencev in pogoji za izvedbo ter možnost povezave z okoljem in za okolje. Program in vsebine interesnih dejavnosti sooblikujejo – na osnovi izhodišč – učitelji in učenci ter ga udeležujejo s sodobnimi metodami in oblikami dela (raziskovalno delo,

projektno učenje, sodelovalno učenje ...). Interesne dejavnosti nimajo predpisanih učnih načrtov. To pomeni, da zanje ni opredeljenih standardov znanj, ki naj bi jih dosegli učenci (Kolar, et al., 2008).

3 NAMEN INTERESNIH DEJAVNOSTI

Osnovni namen interesnih dejavnosti je razvijati interesna področja učencev s poudarkom na kakovosti izvedbe, ki se udejanja ob aktivnostih vseh, ki so vključeni v proces. Poudarjen je razvoj na učnem in socialnem področju, pri čemer učenci razvijajo produktivno mišljenje in so celostno, miselno in čustveno aktivni.

Izpostavljena je svetovalna vloga mentorjev, ki s sodobnimi oblikami in metodami dela omogočajo učencem soustvarjanje programov posameznih interesnih dejavnosti in posledično pridobivanje novih znanj. V okviru interesnih dejavnosti lahko učenci poglobljajo in nadgrajujejo vsebine šolskega kurikuluma in spoznavajo vsebine, ki formalno niso predpisane oziroma predlagane. Temeljni namen interesnih dejavnosti je uporaba pridobljenih vedenj in znanj za preživljanje prostega časa, kar lahko služi kot izhodišče za nadaljnje izobraževanje. Povezovanje in druženje v ožjem in širšem okolju na osnovi interesov ustvarja ugodno klimo za razvoj lastne osebnostne podobe. Z vidika vseživljenjskega učenja je pomembno navajanje na samoorganizacijo oziroma »samoregulacijo«, kar omogoča razvoj posameznika tudi na drugih področjih in v različnih obdobjih življenja.

Preko interesnih dejavnosti učenci uresničujejo splošne vzgojno-izobraževalne cilje, kot so: zadovoljevanje lastnih potreb (po lastnih nagibih in po lastni presoji izbirajo in se odločajo za neko aktivnosti ter razvijajo lastne interese, nagnjenja, sposobnosti in talente). Prav tako učenci razvijajo miselne procese, ki omogočajo širjenje in uporabo znanja in pripomorejo h globljemu razumevanju. Učenci lahko pridobljena znanja in sposobnosti usmerjajo v odgovorno ravnanje v naravnem okolju in družbenem življenju; lahko se moralno, intelektualno in osebnostno razvijajo; spoznavajo in razvijajo spoštovanje do sebe in drugih; učenci medsebojno komunicirajo in razvijajo socialno-komunikacijske spretnosti in veščine – kar prispeva k medosebnim odnosom, razvija ustvarjalno in kritično mišljenje ter presojanje, navaja na reševanje konfliktov, vpliva na soustvarjanje pozitivne klime ter prispeva k spoznavanju pomena sodelovalno naravnane vzgojno-izobraževalnega dela; Učenci presegajo meje med obveznim in razširjenim programom; povezujejo teorijo s prakso; spoznavajo poklicne interese in spoznavajo potrebe po koristni in kulturni izrabi prostega časa in posledično možnosti zadovoljevanja interesov v poznejših obdobjih znotraj in zunaj institucionalnih okvirjev v smislu vseživljenjskega učenja (Kolar, et al., 2008).

4 MENTOR INTERESNE DEJAVNOSTI

Mentor interesnih dejavnosti je oseba, ki načrtuje, usmerja in evalvira potek interesnih dejavnosti. Pri interesnih dejavnostih učitelji učencev v šoli ne ocenjujejo, hkrati pa interesne dejavnosti kot oblika prostovoljnega sodelovanja niso evidentirane v nobeni dokumentaciji, ki beleži ali sporoča učenčev napredek (Kolar, et al., 2008). Je pa mentor vsekakor oseba, ki jo dejavnost mora zanimati ter ima željo po razvoju in krepitvi lastnih kompetenc na tem področju, skupaj z razvojem kompetenc učencev.

4.1 ZNANJA MENTORJEV INTERESNIH DEJAVNOSTI

Kot navaja Kolar (2008), izvajanje interesnih dejavnosti zahteva strokovno in pedagoško usposobljene ljudi. Mentor interesnih dejavnosti je lahko učitelj, ki v okviru svojih strokovnih kompetenc avtonomno načrtuje in vodi program interesnih dejavnosti. Njegova vloga je vodenje, posredovanje in usmerjanje ter spodbujanje učencev k spoznavanju pomembnosti lastnega učenja in razvoja interesov. Poznati in izvajati mora sodobne metode in oblike dela, ki predstavljajo pomemben del profesionalnih spretnosti in spodbujajo k aktivnosti in ustvarjalnost posameznika. Poznati mora razvojne značilnosti učencev, razumeti psihološke posebnosti posameznikov in zakonitosti skupinske dinamike. Načrtovanje programa interesnih dejavnosti izvedejo mentorji s sodelavci in učenci, ki so vključeni v posamezne interesne dejavnosti. Priporočljivo je pridobiti čim več pobud od učencev in staršev. Učenci naj predlagajo tudi organizacijo dela, saj nemalokrat presenetijo z izvirnimi idejami. Postopek načrtovanja upošteva interese učencev in druge predloge, ki so izvedljivi v čim večji meri. Dokončno izdelan načrt oziroma program dela predstavi mentor učencem in pojasni kriterije za sprejetje oziroma zavrnitev njihovih predlogov. S takšnim načinom sodelovanja postavimo temelje za nadaljnjo motivacijo vseh sodelujočih. Načrt posameznih interesnih dejavnosti naj bi vseboval naslednje kategorije: interesno področje, cilje, razred, imena učencev, mentorjev in sodelavcev, število ur, posebne dejavnosti, potrebna gradiva, pričakovane rezultate in opombe. Zbrani podatki pa potem dajejo vodji interesnih dejavnosti in vodstvu šole celovit pregled načrtovanih dejavnosti v šoli.

5 USTVARJALNOST

Ustvarjalnost lahko opišemo kot dejavnost in hkrati lastnost mišljenja, način mišljenja, sposobnost, osebna lastnost oz. poteza. Ustvarjanje je delovanje, odpiranje problemov, preoblikovanje situacije v okolju, izvirno preoblikovanje informacij.

Fiziološka ustvarjalnost je v različno delujočih možganskih hemisferah, od katerih je leva specializirana za razumske, besedne in analitične procese, desna pa za prostorske, vizualne, čustvene, intuitivne, sintetične procese. Delovanje desne hemisfere je tudi osnova ustvarjalni dejavnosti, vendar ne brez povezave z levo razumsko hemisfero (Kroflič, 1999).

Ustvarjalnost ni vezana na neko specifično aktivnost. Človek je lahko ustvarjalen na različnih področjih, v znanosti ali umetnosti, kakor tudi v preprostih vsakdanjih opravilih. (Glogovec in Žagar, 1992).

6 PODJETNOST

Obstajajo različna enostavna pojmovanja, od tistih, da se človek kot podjetnik preprosto rodi, ali da podjetnika oblikuje okolje, do tistih poenostavljenih pojmovanj, da je podjetnik človek, ki ustanovi oz. ima podjetje (Steblovnik-Župan, et al., 2000).

Veliko ljudi podjetnost pogosto napačno povezuje samo z gospodarsko dejavnostjo in ustanavljanjem podjetij. Podjetnost je veliko širši pojem. Samoiniciativnost in podjetnost skupaj predstavljata eno od osmih kompetenc za vseživljenjsko učenje (po definiciji Evropske unije). Samoiniciativnost in podjetnost je kompetenca, ki posamezniku omogoča identifikacijo in izkoriščanje ponujenih priložnosti, realizacijo idej, načrtovanje in upravljanje procesov, ki vodijo k zastavljenim ciljem (Evropska spletna platforma za šolsko izobraževanje, 2017).

Ob tem je zelo pomembno poudariti, da je podjetnost kompetenca, ki jo potrebujemo v skoraj vseh kontekstih, na področju izobraževanja, zaposlovanja in v življenju na splošno, hkrati pa je kompetenca pojmovana kot gonilna sila človekovega napredka in razvoja družbe.

6.1 POSLOVNI MODEL CANVAS

Ta model govori o tem, da bomo le s skrbno izdelanim poslovnim načrtom lahko ugotovili, ali je naša ideja zares dobra poslovna priložnost. Več raziskav kot bomo naredili, bolj bodo naši izsledki verodostojni.

Poslovni model naj bi vseboval več možnih scenarijev (optimističnega, realističnega in pesimističnega). Tako se lažje pripravimo na razplet dogodkov, hkrati pa pokažemo potencialnim investitorjem in drugim, da smo predvidevali poslovne dogodke v prihodnosti ter analizirali tveganja in nevarnosti.

Poslovni model zajema informacije, kako organizacija ustvarja, pridobiva vrednost in jo ohranja. Predstavlja strategijo in inovativno razmišljanje, ki kaže na konkurenčno prednost in vodi k uspešnosti poslovnega modela (Evropska spletna platforma za šolsko izobraževanje, 2017).

Ta poslovni model je sestavljen iz 9 segmentov, in sicer iz segmentacije kupcev, ponudbe vrednosti, distribucijskih poti, odnosov s kupci, virov prihodkov, ključnih virov, ključnih aktivnosti, ključnih partnerjev in strukture stroškov. Ker smo interesno dejavnost izvajali z učenci iz bližnjega okolja šole, smo jih motivirali, da na osnovi preglednice Canvas poskušajo ugotoviti, katere ideje lahko razvijajo na podlagi vedenja o situaciji v bližnji okolici šole. Prav v ta namen smo mi model nekoliko racionalizirali in priredili njihovemu predznanju, tako, pa so učenci kljub vsemu lahko vzročno – posledično razvijali idejo ter jo integrirali v okolje iz katerega prihajajo.

Preglednica1: Poslovni model Canvas

7 PRIMER DOBRE PRAKSE

Tako kot je zapisano in priporočeno v konceptu interesnih dejavnosti za devetletno osnovno šolo, smo vsebine za interesno dejavnost »ročna dela« oblikovali skupaj z učenci. To dejavnost so obiskovali učenci 9. razreda in porodilo se je kar nekaj idej. Pojavilo se je

tudi vprašanje ali obstaja možnost, da bi se povezali z okoljem in za okolje. Po prvem srečanju smo prišli do zaključka, da bi bilo zaželeno, če bi obstajala možnost, da bi z izdelki tudi kaj zaslužili in s tem zmanjšali stroške valetе devetega razreda ter s tem finančno razbremenili starše.

Takoj naslednjo uro smo spoznali poslovni model Canvas. Iz tega modela smo povzeli točke, ki so bile za nas bistvenega pomena, jih poenostavili na osnovnošolsko raven in pričeli razvijati ideje. Skrbno smo izdelali načrt. Pomembno nam je bilo, kaj bomo delali, kakšen material bomo potrebovali, kje bomo dobili denar za material, kje bomo nabavili material in kdaj ter kje bomo izdelke ponujali in kdo jih bo ponujal. Seveda smo se zavedali, da izdelkov ne moremo prodati, marveč jih lahko ponudimo samo v zameno za prostovoljne prispevke.

Izdelali smo vse tri možne scenarije. Najprej optimističnega, nato realnega in na koncu še pesimističen scenarij.

Začeli smo pri točki kdaj in kje bi izdelke lahko ponudili ciljni publiki. Učenkina ideja je bila, da bi jih ponudili na praznični tržnici, ki se odvija vsako leto na prvo adventno nedeljo v središču naše občine, zraven cerkve. Zakaj prav tam smo se spraševali in tudi na to vprašanje smo hitro dobili odgovor. Zato, ker je na prvo adventno nedeljo oz. prvo nedeljo v decembru pretočnost ljudi največja med mašami in takrat bi učenci 9. razreda ponujali naše izdelke.

Tako smo izbrali čas in kraj. Odločili smo se za prvo nedeljo v decembru, izdelke bi ponujali od 8. do 12 ure v naši občini Sv. Tomaž v središču zraven cerkve.

Potem smo razmišljali o ciljni publiki. To je bila pretežno starejša populacija. Raziskali smo trg in prišli do zaključka, da je najbolje če izdelujemo božično-novoletne voščilnice, saj je bilo povpraševanje po le-teh prejšnje leto tako veliko, da so vse pošle v pičlih dveh urah. Tako je padla še odločitev o tem kaj bomo izdelovali. V nadaljevanju smo razmišljali o nabavi materiala ter o sredstvih za nabavo. Težavo s sredstvi smo rešili tako, da smo na šolski sklad naslovili prošnjo za denar za potreben material in prošnjo so nam odobrili. Z nabavo materiala nismo imeli težav, saj je to za nas opravila tajnica šole. Za izdelavo voščilnic smo potrebovali barvni karton, barvni papir, papir z bleščicam. Potrebovali smo tudi orodje za izdelavo, tega pa smo imeli na šoli in ga ni bilo potrebno nabavljati.

Izdelava voščilnic je potekala v učilnici, kjer se je tudi običajno izvajala interesna dejavnost. Tukaj so učenci lahko pokazali vso svojo ustvarjalnost, uporabljali različne pripomočke za rezanje papirja in se navduševali nad svojimi izdelki. Ko so videli, kako dobro jim gre, so postajali pogumnejši, samozavestnejši in upali so si izdelovati in ustvarjati tudi bolj drzne kreacije.

Izkoristili smo vse ponujene priložnosti in dosegli zastavljene cilje.

Slika 1: Nekaj primerov božično-novoletnih voščilnic.

Literatura in viri

1. Glogovec, Z. in Žagar, D., 1992, Ustvarjalnost. Projektno vzgojno delo, Ljubljana, Zavod RS za šolstvo in šport
2. Kolar, M., Komljanc, N., Kuščer, K., Arnejčič, B. in Bizant, T., 2008, Interesne dejavnosti za 9-letno osnovno šolo, Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport.
3. Kroflič, B., 1999, Ustvarjalni gib- tretja razsežnost pouka, Ljubljana, Znanstveno in publicistično središče.
4. Steblovnik-Župan, Z., Melink-Pavlin, N., Leban, I., Šček-Prebil, T., Obal, J. in Levstek, M., 2001, Podjetništvo, Ljubljana, Lesarska založba.
5. School Education Gateway - Evropska spletna platforma za šolsko izobraževanje, 7. 4. 2017. (URL: <https://www.schooleducationgateway.eu/sl/pub/resources/tutorials/entrepreneurship-empowering-y.htm>). Datum dostopa: 3. 9. 2019.

MARJETKA TIKVIČ
OŠ PREŽIHOVEGA VORANCA BISTRICA
BIOTEHNOLOGIJA V AKTIVNI VLOGI UČENCEV

Povzetek

Z učenci 9. razreda sem se odločila, da bom vsebinski sklop biotehnologija pri predmetu biologija, obdelala na malo drugačen način. Vse učence sem želela postaviti v čim bolj aktivno vlogo. Najprej sem jih razdelila v mešane skupine, jim razdelila teme ter podala navodila. Vsaka skupina je imela določeno temo, katero je morala obdelati. Teme so bile: biotehnologija, biotehnološki postopki, GSO in kloniranje. Način obdelave je bil pri vseh skupinah enak. Vsaka skupina je najprej raziskovala literaturo in jo z mojo pomočjo kritično ovrednotila. Nato je naredila učne kartice iz svoje teme za vse ostale učence, pripravila PowerPoint prezentacijo ter jo predstavila. Sledila je okrogla miza, kjer je vsak učenec aktivno sodeloval. Na koncu je sledilo preverjanje znanja s pomočjo spletne aplikacije Google Forms. Učenci so s takšnim načinom dela urili številne svoje spretnosti in veščine. Od sodelovalnega učenja, samostojnega dela, medvrstniškega usklajevanja in osvajanja novega znanja.

Ključne besede: projektno delo, biotehnologija, gensko spremenjeni organizmi, aktivni učenci, inovativni pristop, sodelovalno učenje

BIOTECHNOLOGY AND ACTIVE PUPILS

Abstract

This year I decided together with my class 9 pupils to approach the topic biotechnology at biology classes in a different way. I wanted all the pupils to be as active as possible. First, I divided the pupils into mixed groups, assigned topics and gave instructions. Each group had a specific topic, which had to be researched. The topics covered biotechnology, biotechnological approaches, genetically modified organisms and cloning. The research process was the same in all groups. Each group first studied writings about their topic and then evaluated the information with my help. Then the groups created study-cards about their topics for all the pupils, prepared a PowerPoint presentation and presented it to the class. A group discussion followed where each pupil participated actively. At the end, pupils tested the acquired knowledge using the online application Google Forms. This way of work enabled the pupils to develop different skills using cooperative learning, autonomous work, peer coordination and acquiring new knowledge.

Keywords: project work, biotechnology, genetically modified organisms, active pupils, innovative approach, cooperative learning

TEORETIČNE OSNOVE

V današnji dobi digitalizacije, ko je učencem dostopna vsaka informacije in jih je vedno težje motivirati za kakšno nalogo, imamo učitelji posebno poslanstvo, katerega se moramo zavedati in odgovorno opravljati. Iskati moramo tiste oblike in metode dela, ki učence vodijo do doseganja višjih taksonomskih ravni znanja. » Učitelji praktiki ugotavljajo, da je učence vse težje motivirati za aktivno delo, še težje pa doseči, da bi si bili pri tem med seboj pripravljeni pomagati, oboje pa je pogoj za kakovostno učenje in znanje.« (Čadež, 2012). Kot učitelji moramo biti zelo strokovno podkovani, predvsem pa imeti veliko srce in zaznati, katero so tista področja, da še učence lahko pritegnemo oz. jih motiviramo in spravimo v aktivno pozicijo. »V družbi, zasnovani na znanju, učitelj kot mentor motivira, svetuje, usmerja, povezuje, spodbuja, pusti idejam prosto pot. Biti mentor je način ustvarjalnega življenja, ki vključuje nenehno iskanje, študij, brskanje po internetu in knjigah, razgovore, partnersko sodelovanje v stroki, lokalnem okolju in v nacionalnih okvirih razvoja stroke. Učitelj kot kompetenten pedagog vrednot in mentor obenem na učence prenaša vrednote, kaj je pomembno za posameznika, za okolje, za blagostanje in razvoj in razvija njihove sposobnosti, kako med obiljem informacij najti in izbrati pravo; prenaša vedenje, kako deluje okolje, kako in zakaj se zaradi omejenih virov sistemsko pristopa k izzivom in reševanju problemov, razlaga, zakaj je projektni pristop primeren in pomemben za izzive razvoja v okolju EU; učenje, znanje in delovanje niso zgolj miselna in racionalna dejavnost, ampak tudi čustveno obarvane aktivnosti, od katerih je prav tako odvisen končni rezultat. Od učencev veliko pričakuje, kajti več pričakuje, več bodo sami pričakovali od sebe in od sebe tudi več dali.« (Atlagič, 2006) Naprej avtor razvija misel o projektne delu, ki učenca postavlja v aktivno vlogo. » Učenci naj skušajo postavljeni cilj doseči z uporabo čim večjega števila svojih čutil, s tem bodo povečali učinkovitost učenja. Za projektne delo je značilno da povezuje in združuje umsko in telesno delo, mišljenje in aktivnosti, kar spodbuja aktivno učenje učencev in kar ugodno vpliva na dolgotrajnejše ohranjanje vsebin. (Atlagič, 2006) Avtorica učbenika Projektne učno delo pri učenju naravoslovnih vsebin je oblikovala osem ključnih meril za projektne delo, ki se glasijo: » povezanost obravnavane tematike z izkušnjami učencev iz življenja, interdisciplinarni pristop, načrtovane in ciljno usmerjene aktivnosti, njihovi nosilci so učenci, upoštevanje interesov, učnih stilov in sposobnosti učencev, razvijanje medosebnih odnosov ter sposobnosti komuniciranja in sodelovanja, težišče na učnem procesu, odprtost učnega procesa, pri ocenjevanju je vrednotena izpeljava projektne učnega dela in projektni izdelek, povezanost obravnavane tematike z izkušnjami učencev iz življenja.« (Ferk Savec, 2010) Bistvena značilnost projektne učnega dela je v izbiri tematskih področij, ki so povezana z izkušnjami učencev iz življenja. Tako lahko učenci problematiko projektne učnega dela osmislijo in ponotranjijo, saj raziskujejo vprašanja ali izdelujejo izdelke, ki jih je mogoče uporabiti v življenju.

Naslednja oblika dela, ki pripomore, da so učenci aktivni in delajo za skupni cilj je sodelovalno učenje.

»Sodelovalno učenje je ena izmed pedagoških oblik, ki temelji na sodelovanju. V slovarju slovenskega knjižnega jezika je pojem sodelovanje definiran kot pomoč, vzajemnost, solidarnost in družbenost« (Ahlin, 2000) »Sodelovalno učenje uvrščamo med skupinsko obliko pouka. Pri sodelovalnem oz. kooperativnem učenju je naloga učencev dvojna. Naučiti se morajo snov, ki jo pri sodelovalnem učenju obravnavajo, hkrati pa se morajo prepričati, ali so se obravnavano snov naučili vsi člani skupine. Cilj, ki ga doseže vsak član skupine, je pomemben za doseg skupnega cilja. Zato vsak član skupine pričakuje pomoč

drugih članov in pozitivno povezanost med njimi.« (Vodopivec, 2003b) Učitelji naravoslovnih predmetov smo postavljeni še v posebej izzivalni položaj. Ko se moramo leto za letom spopadati z novimi izzivi družbe in znanstvanih odkritij. »Problem današnjega poučevanja, ki ga še posebej občutijo učitelji biologije, je v izredno hitrem naraščanju novih podatkov in informacij ter v njihovem hitrem zastaranju oziroma spreminjanju. Zato ni najbolj pomembno, da si učenci zapomnijo čim več podatkov in vsebin, ampak da znajo ravnati s podatki in jih kritično ovrednotiti, da so sposobni samostojno razmišljati in biti ustvarjalni, učinkovito izražati svoje ideje in samostojno pristopati k problemom.« (Sentočnik in Rutar Ilc, 2001) »Boljše znanje in razumevanje bioloških vsebin nam omogoča lažje odločanje in ustvarjanje mnenj, saj je biologija močno vpeta v raziskave na človeku, kjer skoraj ni več odkritja, ki ne bi prineslo novih etičnih vprašanj.« (Trontelj, 2011)

Učenje je najučinkovitejše, če je za učenca osebno pomembno ter ga miselno in čustveno aktivira, torej mora biti povezano z resničnimi življenjskimi okoliščinami. »Metode poučevanja morajo učenca spodbujati k aktivnosti in samostojnosti v smislu iskanja rešitev, razmišljanja, postavljanja in preverjanja hipotez ter razvijanja učinkovitega dialoga z ostalimi učenci. Tako pridobljeno znanje omogoči učencu spreminjanje osebnosti in boljše razumevanje sebe in sveta, zato ni le transmisija, ampak transformacija, ki se odraža v trajnosti in uporabnosti.« (Marentič Požarnik, 2000) » Kar slišim, pozabim, kar vidim, si zapomnim, kar naredim, razumem in znam.« Ta kitajski pregovor se dobro ujema z osnovno predpostavko izkustvenega učenja, ki pravi, da se najbolje učimo takrat, kadar sami nekaj naredimo (Walter in Marks, 1984, po Marentič Požarnik, 2000). Idejni očetje izkustvenega učenja so bili John Dewey, Jean Piaget, Kurt Lewin in David Kolb. John Dewey (1859 –1952) je bil eden najpomembnejših ameriških filozofov 20. stoletja. Trdil je, da ima v procesu učenja glavno vlogo osebna izkušnja, ki jo je imenoval impulz. Na novo pridobljena znanja se povežejo z že obstoječim znanjem. Presoja poveže in osmisli vse, kar opazimo in si zapomnimo, šele nato lahko sledi akcija, ki vodi v naslednjo izkušnjo. Kurt Lewin (1890 – 1947) je bil nemški psiholog in eden od pionirjev socialne psihologije. Začetek učenja zanj predstavlja konkretna izkušnja, obogatena z zbiranjem podatkov in istočasnim opazovanjem ter razmišljanjem. Pri analizi se nato oblikujejo abstraktni pojmi in posplošitve. Pridobljena spoznanja se preverjajo v novih situacijah, ki pomenijo tudi novo izkušnjo, ki daje abstraktnim pojmom smisel ter veljavnost. Jean Piaget (1896 –1980) je bil švicarski biolog, ki je s svojo razvojno teorijo spoznavanja (epistemologija) močno vplival na poučevanje naravoslovja. Njegov pristop k izkustvenem učenju je bil drugačen, saj si je za osnovno vprašanje postavil, kako izkušnja oblikuje človekovo mišljenje. Otrokov intelektualni razvoj poteka ob stalni povezanosti med njegovimi miselnimi predstavami in izkušnjami, ki jih dobi v okolju. Če se izkušnje ujemajo z miselnimi predstavami, potem pride do procesa asimilacije. Kadar se izkušnje ne ujemajo z miselnim okvirjem, pride do akomodacije, kar pomeni, da se na osnovi izkušenj spremenijo miselni okvirji. Po Piagetu miselni razvoj poteka proti vedno večji neodvisnosti od konkretne izkušnje, dokler ne doseže abstraktno-logičnega mišljenja, ki je najvišja 7intelektualna stopnja. To stopnjo lahko otroci dosežejo po 11.letu starosti (Marentič Požarnik, 1992). »David Kolb (1939) je ameriški psiholog in eden najvidnejših strokovnjakov s področja izkustvenega učenja, ki v neločljivo celoto poveže: konkretno izkušnjo (doživljanje), opazovanje (percepcijo), spoznavanje (kognicijo), abstraktna konceptualizacija, -ravljanje (akcijo), aktivno eksperimentiranje. V Kolbovem krogu izkustvenega učenja so tako štiri stopnje, ki sestavljajo dve dimenziji spoznavanja. Prva dimenzija gre od konkretne izkušnje do abstraktnega razmišljanja (konceptualizacija). Druga dimenzija gre od razmišljajočega

opazovanja pojavov do aktivnega poseganja vanje (aktivno eksperimentiranje). Pri uspešnem učenju gre za stalno krožno prehajanje med temi ravnmi in povezovanje posameznih stopenj med seboj, pri čemer ni pomembno, na kateri stopnji začnemo. Pomembno je, da te stopnje med seboj niso preveč časovno ločene.« (Marentič Požarnik, 2000)

PRAKTIČEN PRIMER

Biotehnologija je zelo širok pojem, kot navaja učni načrt za biologijo v osnovni šoli je interdisciplinarna veda, ki vključuje znanja s področja biologije, kemije in inženirskih znanosti in sega tako rekoč v vse sfere človekovega življenja. Zato ga lahko učencem približamo skozi vsakdanje življenjske primere ali pa ga naredimo zelo strokovnega in njim nerazumljivega zgolj v podani teoriji. Glede na hiter razvoj in napredek v znanosti in kot tudi poklic prihodnosti sem se odločila, da vsebinski sklop biotehnologije obdelam na popolnoma drugačen način. In sicer ta, da učence postavim v sto odstotno aktivno vlogo. Ko učitelj postavi učenca v aktivno vlogo, to zahteva od njega najprej skrbno načrtovanje vsakega koraka. Le tako je potem lahko dosežen cilj in osvojeno znanje. V predstavljenih 11 urah učnega procesa se prepleta projektno delo, sodelovalno učenje, eksperimentalno delo, izkustveno učenje, kritično vrednotenje literature ter najpomembnejše učenje za življenje.

1. ura – v tej uri sem učencem podala vsa navodila kako bo delo potekalo. Najprej sem učence razdelila v štiri heterogene skupine. V vsaki skupni je bilo pet učencev, v eni pa šest. Skupinam sem na kratko orisala teme, ki so si jih nato sami zbrali. Na izbiro so imeli naslednje teme: biotehnologija, biotehnološki procesi, kloniranje in gensko spremenjeni organizmi. Vsaki skupini sem dala točno določene vsebine katere morajo obdelati in smernice po kakšni poti bodo prišli do cilja. Učencem sem še nato predstavila terminski plan v obsegu enajstih ur: 1 ura podajanje navodil, 3 ure raziskovanje literature, 2 uri priprava učnih kartic, 1 ura priprava PPT prezentacije, 1 ura predstavitev izbrane teme, 2 uri okrogla miza in 1 ura kviz Kaj vem o biotehnologiji in evalvacija dela. Na koncu vsake ure je prišel predstavnik vsake skupine do mene-učiteljice ter predstavil delo, ki so ga delali v tisti uri. Cilj celotnega našega projekta je bil, da vsaka skupina obdela svojo temo in jo posreduje ostalim sošolcem – jih nauči.

2.- 4. ura – učenci so imeli tri ure na razpolago za raziskovanje literature. Literaturo so iskali preko različnih virov. Nekaj v tiskani obliki, večinoma pa preko spleta na računalnikih in tablicah. Učenci so bili zelo zavzeti. Tukaj je zelo prišlo v ospredje skupinsko delo. Delo so si zelo dobro razdelili. Sami so si izbrali vodjo skupine in si razdelili delo. Znotraj teme so si razdelili podteme. Tako je vsak prispeval delček k mozaiku skupnega dela. Težava, ki se je tukaj pojavila in katero sem tudi predvidevala, je bila literatura. Srečali so se predvsem z njim neznano literaturo. Kajti pojem biotehnologije še do sedaj niso poznali. Kot učiteljica sem jih tu ves čas usmerjala in jim pomagala literaturo kritično ovrednotiti. Predvsem sem jih usmerjala na spletne strani, kjer so dobili, na njim znani način razumljeno snov. Učenci z boljšimi sposobnostmi pa so posegali po literaturi na višji ravni. Ves čas raziskovanja literature so si učenci delali zbirnik literature in postopno izluščili bistvo določene teme. Prav tako so si začeli pripravljati vsebino za učne kartice.

Skupina, ki je imela temo biotehnološki procesi in kloniranje je v tem času imela še eksperimentalno delo. Učenci biotehnoloških procesov je naredila domačo skuto in jogurt. Po tem, ko so brskali po literaturi so poiskali recepture za omenjene izdelke. Iz kmetije smo

dobili domače mleko. 5 L surovega mleka smo prelili v stekleno posodo in ga pustili, da se je skisalo. Čez 3 dni se je mleko skisalo. Na vrhu smo najprej odstranili kislo smetano pod katero pa je nastalo kislo mleko, katerega smo prelili v lonec in ga segreti na 65 °C. V tem postopku je nastala skuta, katero smo še potem precedili in ohladili. 1,5 L mleka, ki ga nismo dali kisat pa so ga učenci uporabili za izdelavo jogurta. Mleko so najprej prekuhali, ga ohladili in ga cepili s probiotično kulturo jogurta. Nastalo zmes so prelili v steklene kozarčke, jih zaprli in dali v aparat za izdelavo jogurta. Učenci so tako dobili več različnih biotehnoloških izdelkov. Jogurt, kislo smetano, skuto in sirotko. Tako so na praktičen način videli, kako je biotehnologija povezana z vsakdanjim življenjem in kje v kuhinji lahko najdemo biotehnološke procese. Skupina, ki je imela temo kloniranje pa je klonirala Afriško vijolico. Od matične rastline so odtrgali list in ga posadili v nov lonček z zemljo.

Povezovanje teoretičnega znanja s praktičnim predvsem pa z vseživljenjskim se mi zdi bistvenega pomena. Učence moramo naučiti, da se zakoni znanosti zrcalijo na skoraj vsakem koraku našega življenja. In naloga njih je, da jih prepoznajo in razumejo zakaj se dogajajo.

5. in 6. ura – 2 uri so imeli časa do so izdelali učne kartice za ostale učence. Vsaka skupina je morala za učence ostalih skupin izdelati učno kartico z svojo vsebino. Učna kartica je izgledala tako, da so na eni strani učne kartice bili ključni pojmi iz obravnavane teme. Na drugi strani pa razlaga posameznih pojmov. Učne kartice so izdelali v programu Word. Na ta način so urili svoje računalniško znanje in krepili digitalne kompetence. Učne kartice so naredili v dimenziji A5 formata. Skupine so izdelale 1 do 2 kartici. Kartice smo natisnili in jih plastificirali. Ko so vse skupine imele narejene učne kartice je sledila izmenjava le teh. Učenci so bili zelo ponosni na svoj izdelek, še bolj pa na to, da so se čutili pomembne in koristne.

7. ura – v tej uri so učenci s pomočjo programa PowerPoint izdelali prezentacijo s katero so svojo temo predstavili vsem ostalim učencem. Ker so imeli zbranih že veliko informacij in podatkov so v tej uri samo končevali prezentacijo in se pripravljali na predstavitev.

8. ura - je bila ključnega pomena. Učenci so predstavili celotni dosedanji trud, znanje in veščine, ki so jih osvojili. Ura je bila zelo pomembna, saj je od njihove predstavitve bilo odvisno znanje vseh ostalih učencev. Vsaka skupina je imela na razpolago 12 minut, da je predstavila svojo temo. Učenci so si morali čim več zapomniti od predstavitev saj jim je to služilo pri nadaljnjih urah

9. in 10. ura – sledili sta zelo zanimivi uri, kajti izvedli smo okroglo mizo, kjer so morali učenci uporabiti pridobljeno znanje. Za pripravo na okroglo mizo so si učenci pomagali z učnimi karticami, ki so si jih izdelali in izmenjali. Pravilo na okrogli mizi je bilo, da se mora čisto vsaki učenec vsaj 2x oglasiti. Okrogla miza se je odvijala v treh krogih. V vsakem krogu je ena skupina počivala. V prvem krogu so bila vprašanja na temo biotehnologije in biotehnoloških procesov naslednja: Katere produkte s pomočjo biotehnologije lahko pridobimo iz mleka? S čim se ukvarjajo strokovnjaki s področja rdeče biotehnologije? Kaj je človek pridobil z biotehnologijo?. V drugem krogu so se učenci srečali s problemom, ki se je nanašal na gensko spremenjene organizme: Ste skupina mladih raziskovalcev, ki želi rešiti problem lakote na Madagaskarju. S pomočjo GSO predlagajte vaščanom rešitev problema. Ostali dve skupini pa sta morali poiskati argumenta za in argumente proti glede na omenjen problem. V tretjem krogu so bila vprašanja na temo kloniranja in sicer: Dokopali ste se do DNK Alberta Einsteina in Adolfa Hitlerja. Katerega bi raje klonirali? Bi bila enka danes kot sta bila v preteklosti? Kako gledate na dejstvo, da bi klonirali sami sebe? Kako gledaš na

dejstvo: Če bi klonirali kravo, ki proizvede 100 L mleka na dan. Naredili bi klone 1000 krav. Okrogla miza je bila zelo konstruktivna. Čisto vsak učenec se je dokazal s svojim osvojenim znanjem. Zelo lepo se je pokazal njihov pester spekter znanja. Eni učenci so ostali na površini pri temeljnih standardih znanja, drugi so pa osvojeno znanje zelo poglobili, ga razumeli in vedeli v konkretnih primerih predstaviti. Razvijale so se tudi njihove debaterske sposobnosti. Ko smo zaključili vse tri kroge sta še sledili dve vprašanji, ki sta bili enaki za vse štiri skupine. Glasili sta se: 1. Zanima me stališče vsake skupine o uporabi GSO v prehrani? 2. Na razpolago imate, da lahko klonirate otroka po svoji meri. Bi se odločili za to. Naštejte razloge za in proti. Učenci so tukaj morali res predstaviti širino pridobljenega znanja in ga uporabiti na konkretnih primerih. Debata se je močno razvila in bila podkrepjena s strokovnimi izrazi, ki je dajala vedno večjo težo naše okrogle mize o biotehnologiji.

11. ura – v tej uri je sledila evalvacija celotnega učnega procesa, kjer so učenci pokazali in dokazali svoje osvojeno znanje. Znanje sem preverila preko spletne aplikacije Google Forms. Vsak učenec je samostojno preko tablice odgovarjal na zastavljena vprašanja, ki so povzemala standarde znanja iz učnega načrta. Preko tega sem kot učiteljica dobila vpogled ali so učenci res osvojili znanje preko lastnega in aktivnega učenja ali ne. Nad rezultati sem bila presenečena. Povprečno število točk so imeli 11/15. To predstavlja 75% uspešnost, kar je za njih zelo visoko. Učence sem tudi povprašala o smiselnosti takšnega načina dela. Povedali so, da so se bistveno več naučili kot na klasičen način, ko večino učnega procesa prevzame učitelj. Ure so jim bile zanimive in veliko novih znanj so odkrili. Všeč jim je bilo, da smo se dotaknili stvari, ki so povezane z življenjem, predvsem pa so jim bile všeč teme iz gensko spremenjenih organizmov in kloniranja.

Kot povzetek vsega lahko povem, da je takšen način poučevanja bil učinkovit in za učence zanimiv. Učenci so bili aktivni, vedoželjni, kritični in za trenutek so postali znanstveniki. Bili so notranje motivirani. Drug drugega so spodbujali in delali za skupno dobro. Takšen način dela se mi zdi primeren za 9. razred, saj so učenci že malo bolj dozoreli in odgovorni za takšno delo. Tudi tema je bila ravno prav primerna za njih, saj jim je bila na ušesa znana v pravem pomenu pa ne. In glede na to, da je biotehnologija dokaj aktualna tema, ki se dotika gospodarstva, kmetijstva, medicine, biologije je vedno v njih tlel tisti kanček vedoželjnosti, ki jih je vodil do usvajanja novih znanj. S takšnim načinom dela bom zagotovo nadaljevala, saj učencem omogoča, da samostojno razmišljajo, so ustvarjali in so zmožni sami s svojimi idejami reševati probleme. S tem posegajo predvsem po višjih taksonomskih stopnjah znanja in njihovo znanje postaja trajnejše.

Literatura in viri

1. Marentič Požarnik B. 2000. Psihologija učenja in pouka. 1.izdaja. Ljubljana,DZS: 299 str
2. Sentočnik S., Rutar Ilc Z. 2001. Konceptiziranja, učenje za razumevanje. V: Zbornik prispevkov 2001. Modeli poučevanja in učenja,Ljubljana, 1-3 apr. 2001.ZupanA., Turk ŠkrabaM. (ur.).Ljubljana: Zavod RS za šolstvo: 19-41.
3. Trontelj J. 2011. Skoraj ni več odkritja, ki ne bi prineslo novih etičnih vprašanj: intervju. Mladina, 19. avgust 2011, 33:44-49
4. Čadež, S. (2012). S sodelovalnim učenjem do naravoslovnih znanj. Didakta. 22(157), 36-37
5. Vodopivec, I. (2003b). Kaj prinaša sodelovalno učenje? Razredni pouk. 6(1), 20-21
6. Ahlin, M., idr. (2000) Slovar slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana: DZS
7. Ferk Savec V. 2010. Projektno učno delo pri učenju naravoslovnih vsebin. Maribor

MATEJA TOMAŽIČ JAKAC

OŠ DR. ALEŠ BEBLER - PRIMOŽ HRVATINI

ROVKA ČRKOLOVKA PREVZELA MLADE BRALCE

Povzetek

V prispevku je predstavljeno sodelovanje v bralnem tekmovanju koprške splošne knjižnice »Berimo z Rovko Črkolovko«. Gre za inovativen projekt spodbujanja prostočasnega branja, ki je zaživel s sodelovanjem učencev, mentorjev branja in knjižničarjev. V njem so prostovoljno sodelovali oddelki peto- in šestošolcev, učencev, za katere so številne raziskave pokazale, da v največji meri odklanjajo branje. Vodeno bralno tekmovanje je pri učencih sprožilo zanimanje za branje raznolikih, zanimivih in njihovi starostni stopnji primernih knjig. Oblikovala se je razredna skupnost bralcev, ki je bila pozitivno naravnana do branja ter je vključevala čisto vse posameznike iz oddelka. Tekmovanje je spodbujalo medvrstniško kolegialnost, povezanost in sodelovanje ter obenem vplivalo na izboljšanje bralnih navad in prispevalo k dvigu bralne kulture med osnovnošolci.

Ključne besede: branje, motivacija za branje, bralno tekmovanje, Rovka Črkolovka

YOUNG READERS ENTHUSIASTIC ABOUT THE READING COMPETITION ROVKA ČRKOLOVKA

Abstract

This paper presents participation in the reading competition of the Koper public library »Berimo z Rovko Črkolovko«. This is an innovative project which aims to encourage spare-time reading and which has come to life with the participation of students, reading mentors and librarians. Classes of fifth and sixth graders took part in it on a voluntary basis. Students of this age group were identified by numerous studies as rejecting reading the most. The guided reading competition sparked in students an interest in reading diverse, interesting and age-appropriate books. The class community of readers formed that was characterized by a positive attitude towards reading and that included all individuals in the class. The competition stimulated peer-to-peer collegiality, connectedness and participation, and simultaneously improved reading habits and contributed to the rise of the reading culture among the participating elementary school students.

Keywords: reading, motivation for reading, reading competition, Rovka Črkolovka

UVOD

Branje je večšina, ki je temelj vsakršnega učenja in vpliva na uspešnost učencev skozi vsa leta šolanja. Pri tem niso pomembne le bralne sposobnosti posameznika, temveč tudi zmožnost branja z razumevanjem in uživanje ob raznoterih besedilih.

Uspeh pri branju je zagotovo povezan tudi z bralno motivacijo. Sonja Pečjak (2006) govori o bralni motivaciji kot o zavzetosti za branje, saj motivirani bralci berejo več in pogosteje, kar posledično vpliva na njihov uspeh, saj ob branju nenamerno izboljšujejo tehniko branja, širijo besedišče, gradijo pozitiven odnos do knjig, branje pa sčasoma preraste v vseživljenjsko dejavnost.

Nasprotno pa otroci, ki branja ne avtomatizirajo ali imajo bralno-napisovalne težave, čutijo do branja odpor in ga odklanjajo, njihova motivacija za branje je zelo nizka. Vse to vodi posledično do manjše učne uspešnosti (Pečjak, 2006). Izpeljemo lahko, da so motivacija, interes za branje in pozitiven odnos do branja tisti ključni dejavniki, ki vplivajo na sam razvoj pismenosti (Bucik, 2009). Slovenske raziskave o branju med otroki in mladostniki so pokazale, da je potrebno več pozornosti nameniti ravno bralni motivaciji.

Privzgajanje odnosa do branja in bralna motivacija

Spodbujanje bralne motivacije se začne doma, v družinskem okolju. Zgled, ki ga dajemo otroku, in družinsko branje sta načina, s katerima starši otroku približajo svet črk in besed ter poskrbijo za začetek njegove pismenosti že v predšolskem obdobju. Po mnenju Knafličeve (2009) namreč pogostejše skupno branje in pripovedovanje prispevata k otrokovemu bogatejšemu besednemu zakladu, pripomoreta k širjenju obzorja, povečujeta interes za poslušanje. Temu se pridružuje tudi Jamnikova (2012), ki pravi, da je prav družinsko branje »zibelka branja«, ki odločilno vpliva na kasnejše otrokovo učenje branja in uspešnost učenja, na razvoj njegove bralne pismenosti, literarne dojemljivosti in celo na njegovo bralno kulturo v odraslem obdobju.

Z vstopom v organizirano predšolsko obdobje se razvoj odnosa do branja nadaljuje in tudi bolj načrtno privzgaja. Sistematično se začne spodbujati v času obveznega izobraževanja, ko pa je z vidika otrokovega razvoja že pozno.

Odnos do branja na izbrani šoli

Po izkušnjah vseh, ki se na šoli ukvarjamo z branjem in knjigami, ter na podlagi analize rezultatov sodelovanja pri pristočnem branju, imajo učenci do konca 1. vzgojno-izobraževalnega obdobja izjemno pozitiven odnos do branja, saj radi in pogosto posegajo po knjigah. Poleg obveznega branja preberejo povprečno še med 15 in 20 knjig. Sodelujejo v vseslovenskem bralnem gibanju Bralna značka in jo praviloma tudi vsi opravijo.

Prvi večji razkorak opažamo v 4. razredu. Običajno se zmanjša motivacija za branje naprej pri fantih, proti koncu leta pa tudi pri dekletih. Razlog za upad lahko tiči marsikje, zagotovo pa so med razlogi neavtomatizirano branje, zaradi katerega učenci ne zmorejo samostojnega branja in razumevanja daljših ter zapletenejših besedil, saj se še vedno ukvarjajo s tehniko branja, ne pa s samo vsebino prebranega. Nadalje pri pomanjkanju notranje motivacije ali pa v preveliki želji po zunanji motivaciji, kot je nagrajevanje. Kot ugotavlja Irena Svobljak Miš (2019) je nekatere učence celo sram priznati, da berejo knjige ali pa to pristočasno dejavnost skrivajo, saj so med vrstniki največji frajerji tisti, ki ne berejo knjig.

Znašli smo se v situaciji, ko smo bili primorani razmišljati o načinih, kako bi med učenci ponovno zbudili interes za branje, spodbudno vplivali na njihovo bralno pismenost,

izboljšali pisno in ustno izražanje ter dvignili povprečne rezultate pri zunanjem preverjanju znanja.

VKLJUČITEV V BRALNI PROJEKT

Na OŠ dr. Aleš Bebler Primož Hrvatini smo si že več let intenzivno prizadevali, da bi z raznolikimi in zanimivimi dejavnostmi vplivali na bralno motivacijo pisane družčine učencev, ki obiskujejo to šolo. Ta se nahaja na območju slovenske Istre, na dvojezičnem področju ter je v neposredni bližini italijanske meje. Obenem pa je za kraj značilno še veliko število migracij, zato so materni jeziki učencev posledično raznoteri.

Sočasno z načrtovanjem akcijskih dejavnosti za dvig bralne pismenosti in večje motivacije za branje, je splošna knjižnica pozvala zainteresirane šole iz obalnih občin k sodelovanju v bralnem projektu. Šolski knjižničarji smo bili po šolah s strani snovalcev projekta seznanjeni s konceptom tekmovanja.

Projekt nas je pritegnil in navdušil. Zdelo se nam je, da bo to nekaj novega, drugačnega, raznolikega, zanimivega ... skratka ravno pravšnje za naše učence, zato smo se odločili za sodelovanje. Knjižničarka in mentorica sva navdušenje nad idejo bralnega tekmovanja, tekmovalni duh in ljubezen do knjig prenesli na učence in začelo se je odkrivanje novih bralnih svetov.

PREDSTAVITEV PROJEKTA BERIMO Z ROVKO ČRKOLOVKO

Osrednja knjižnica Srečka Vilharja iz Kopra je v šolskem letu 2016/17 prvič pozvala osnovne šole obalnih občin Koper, Izola in Ankaran, da se pridružijo bralnemu tekmovanju z naslovom »Berimo z Rovko Črkolovko«. Projekt je bil načrtovan premišljeno in na podlagi raziskav, ki so pokazale, da se interes za branje začne izgubljati ravno na prehodu v najstniška leta. Zamislili so si inovativen pristop, ki so ga uresničili s sodelovanjem šolskih knjižničarjev in mentorjev branja/učiteljev s ciljem, da bi ustvarili »šolo branja«. Z vzajemnim sodelovanjem so želeli prispevati k spodbujanju branja in izboljšanju bralnih navad petošolcev v obliki vodenega bralnega tekmovanja.

Pogoj za sodelovanje na bralnem tekmovanju je bila udeležba celotnega prijavljenega oddelka, pri čemer je moral vsak učenec prebrati minimalno eno knjigo, v nasprotnem primeru je bil diskvalificiran celoten razred. To pravilo je bilo na eni strani grožnja, na drugi pa vzpodbuda, da so tudi učenci, ki sicer ne posegajo po knjigah in jim je prostočasno branje tuje, prebrali vsaj eno knjigo.

Za potrebe bralnega tekmovanja so organizatorji oblikovali posebno spletno stran, ki je poleg podatkov o poteku samega tekmovanja ponujala tudi dodatne, obogatitvene vsebine. Tako so si učenci med drugim lahko prebrali več o avtorjih knjig in državah/celinah, od koder prihajajo, se preverili v kvizu o prebrani knjigi, spremljali rezultate samega tekmovanja, ki so se sprti ažurirali, in prebirali novice v zvezi s potekom tekmovanja, ki so jih posredovali organizatorji.

Po izteku štirih mesecev je sledila zaključna prireditev, na kateri so razglasili rezultate vseh kategorij, v katerih so tekmovali/brali sodelujoči, in sicer:

- Bralne prvake (oddelek učencev, ki je povprečno prebral največ knjig),
- 10 najboljših bralcev med vsemi sodelujočimi,
- 5 najboljših komentarjev/ocen knjig,
- nagradili so tudi vse učence, ki so likovno/umetniško poustvarjali,

- vsi sodelujoči, tako učenci kot njihovi mentorji, pa so prejeli priznanja za sodelovanje.

Zaključni prireditvi je sledila še nagradna ekskurzija za najboljše razrede in bralce.

Po izjemnem odzivu prve sezone, je bralno tekmovanje začelo preseirati v začetku zastavljene okvirje. Projekt so še nadržali in razširili.

V naslednji sezoni so se tekmovanju pridružili še šestošolci in 5 osnovnih šol iz zamejstva. Sodelovanje mladih bralcev se je iz prvega leta, ko je tekmovalo 355 učencev, povzpelo na kar 851 nadebudnih peto- in šestošolcev.

Lanska bralna sezona (2018-19) je povezala vse knjižnice obalno-kraške regije, pritegnila 25 osnovnih šol in 985 mladih bralcev. Izjemen odziv, ki je število tekmovalcev v dveh letih skoraj potrojil (Bonin, 2019) in je že v teku tudi za šolsko leto 2019–20.

Naše sodelovanje v bralnem projektu in odziv

Sodelavci iz mladinskega oddelka splošne knjižnice z idejno vodjo, gospo Urško Bonin, in glavno akterko, maskoto bralnega tekmovanja, Rovko Črkolovko, so obiskali naše petošolce in jim predstavili potek štirimesečnega tekmovanja.

Ob obisku so s seboj prinesli prav poseben knjižni regal, ki je bil postavljen v matični učilnici. Vanj so zložili tudi vseh 43 naslovov preišljeno izbranih knjig za raznolik razredni bralni okus in zmožnosti.

Nekaj knjig je bilo na voljo tudi v e-obliki, in sicer preko portala Biblos.si. Ta način branja je še posebej pritegnil tiste, ki večino prostega časa preživijo za tablicami in pametnimi telefoni. Povezali so branje in informacijsko tehnologijo, obenem pa spodbujali tudi digitalno pismenost.

Ves čas trajanja tekmovanja so si učenci znotraj oddelka samostojno izposojali knjige. Posameznik je lahko v štirih mesecih prebral vseh 43 knjig. Vsak je poljubno izbiral knjige v skladu z lastnimi interesi in bralnimi zmožnosti. Učenci so izbirali knjige tudi na podlagi mnenj in priporočil vrstnikov, da jih je katera izmed ponujenih knjig še posebej pritegnila.

Vsako prebrano knjigo so sodelujoči najprej zapisali na svoj bralni seznam, vsebino pa so predstavili mentorici branja. Nato so učenci skupaj s knjižničarko izpolnili kratko spletno anketo. Z rešeno anketo se je v spletni aplikaciji ažuriralo število prebranih knjig. Na ta način so učenci aktivno spremljali količino prebranih knjig v svojem oddelku in se hkrati primerjali s sotekmovalci/vrstniki iz drugih sodelujočih šol. Nemaokrat so tudi razmišljali o možnostih za uspeh in se veselili morebitne zmage.

Učenci so tekom tekmovanja prebrane knjige ocenjevali in o njih pisali mnenja oz. komentarje. Spletne komentarje so anonimno oddajali na spletni strani bralnega tekmovanja, kjer so komentirali prebrane knjige in jim dajali zvezdice (všečke/palce). Največkrat prebranim in največkrat všečkanim knjigam pri bralnem tekmovanju so bile ob zaključku tekmovanja podeljene posebne nalepke, prav tako pa je bilo nagrajenih deset mladih bralcev, ki so napisali najboljše komentarje po izboru knjižničarjev in sotekmovalcev.

Učenci so lahko sodelovali tudi z različnimi likovnimi stvaritvami na temo bralnega tekmovanja, ki so bile prav tako nagrajene.

Prav vsi sodelujoči, tako učenci kot njihovi mentorji, pa so prejeli priznanja za sodelovanje, čeprav je bila največja nagrada zadovoljstvo vseh, ki so bili vključeni v projekt, in nazaj pridobljen interes za branje med najstniki.

Zaključek

Bralno tekmovanje je bilo torej zasnovano kot tekmovanje celotne razredne skupnosti. Vsi učenci so se morali bralno udeleževati, skupno število prebranih knjig pa je glede na številčnost oddelka dalo povprečno število prebranih knjig na učenca. Razred, ki je povprečno prebral največ knjig, je bil zmagovalec in si je prislužil nagradni izlet, ki je bil tako ali drugače poučen in povezan z branjem in knjigami.

Pohvalimo se lahko, da smo sodelovali v vseh treh sezonah bralnega tekmovanja in dosegli izjemno zavidljive rezultate tako na ravni oddelčne skupnosti (dvakrat smo bili bralni prvaki in dvakrat bralni podprvaki) kot med posamezniki (naj bralci, naj komentariji). Največji uspeh pa je ta, da smo k branju spodbudili vse učence 5. in kasneje tudi 6. razreda. Nad bralnim projektom so bili navdušeni tako učenci, kot tudi njihovi starši. Oboji so prepričani, da so zaradi tekmovanja prebrali več knjig, kot bi jih sicer.

Mladi bralci so po koncu sezone podali svoje mnenje o tekmovanju. Navajamo jih le nekaj: tekmovanje nas je zelo pritegnilo; prebrane knjige so štejele za bralno značko; šlo je za nov, drugačen način/prostop k branju, ki ni bil pod prisilo; izbor knjig je bil bogat in zanimiv; izbrane knjige so zanimive, takih pa ni veliko v naši šolski knjižnici; tekmovanje me je pritegnilo, ker sem prebrala več, kot bi sicer; ne berem dosti, a v tem tekmovanju sem sodelovala; marsikdo med nami je vzljubil branje; s sošolci smo se med seboj pogovarjali o knjigah in se zelo smejali; pri branju smo se sošolci med seboj spodbujali; motivirala/mikala nas je tudi nagrada – odličen izlet; zmaga v 5. razredu nas je motivirala, da smo naslednje leto brali še bolj zavzeto in ubranili naslov bralnih prvakov; med nami je bilo polno pozitivne energije in zagnanosti; še nikoli nismo bili tako povezani v razredu kot ravno v času tekmovanja ... Take in podobne misli ter zlasti pozitivna izkušnja pa so dale elan za delo v prihodnje.

Inovativnost projekta sta opazili Slovenska sekcija IBBY, ki je projektu podelila priznanje za izjemne dosežke na področju promocije mladinske književnosti in branja, ter Združenje splošnih knjižnic, ki je bralno tekmovanje Berimo z Rovko Črkolovko nagradilo z laskavim naslovom Najboljši projekt splošnih knjižnic 2018.

Vsesplošno navdušenje nad projektom se na naši šoli prenaša s sodelujočih učiteljev in učencev na bodoče tekmovalce, ki že zavzeto berejo v četrti sezoni bralnega tekmovanja.

Literatura in viri

1. Bonin, U., 2017. Berimo z Rovko Črkolovko: bralno tekmovanje za petošolce. Dostopno 9. 9. na spletni strani: <https://video.arnes.si/portal/asset.zul?id=KgiLGipXHIESBmiWTLppvcVb>.
2. Bralno tekmovanje, 2017. Berimo z Rovko Črkolovko. Dostopno 9. 9. 2019 na spletni strani: <https://bralnotekmovanje.si/bralno-tekmovanje/>.
3. Bucik, N., 2009. Razvijanje otrokove motivacije za branje v domačem okolju. Dostopno 7. 9. 2019 na spletni strani: http://arhiv.acs.si/publikacije/Branje_za_znaje_in_branje_za_zabavo-prirocnik.pdf
4. Jamnik, T., 2012. Spodbujanje družinskega branja v vrtcu. Delovno gradivo za seminar PBZ. Ljubljana, Društvo Bralna značka Slovenije. Dostopno 12. 9. 2019 na spletni strani: http://www.bralnaznacka.si/upload/13292209334f3a4d4522f32_Druzinsko_branje.doc
5. Knaflič, L., 2009. Družinska pismenost v predšolskem obdobju. Dostopno 7. 9. 2019 na spletni strani:

http://arhiv.acs.si/publikacije/Branje_za_znaje_in_branje_za_zabavo-prirocnik.pdf

6. Pečjak, S., 2006. Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje. Ljubljana, ZRSŠ.
7. Svoljšak Miš I., 2019. Bomo delali knjige le še za elito? Vzgoja in izobraževanje, letnik 50, številka 4, str. 34–36.6.
8. Združenje splošnih knjižnic, 2018. Letna nagrada za najboljše projekte splošnih knjižnic. Dostopno 9. 9. 2019 na spletni strani: <https://www.zdruzenje-knjiznic.si/letna-nagrada-za-najboljse-projekte-splosnih-knjiznic/2018>.

LUCIJA TOMC

OŠ IVANA TAVČARJA GORENJA VAS

RAZISKOVANJE POLETNEGA TRAVNIKA IN NJEGOVE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI

Povzetek

V prispevku je prikazano, kako učenci v sodobni šoli preko aktivne metode učenja pridejo do novih pojmov, predstav in znanja. Učitelj učencem z raziskovalnim vprašanjem vzbudi motivacijo in interes za delo. Učenci so pri dejavnostih ves čas aktivni. Le s svojim dejavnim udeleževanjem in sodelovanjem lahko rešijo raziskovalni problem. Na ta način ohranjamo radovednost otrok in interes za znanje, hkrati pa oblikujemo sposobnosti, ki so potrebne za samostojno reševanje problemov. Učenci pri dejavnosti uporabljajo razum, čustva in roke. Tema, ki jo raziskujemo, spada med na novo dodane vsebine, saj bo za prihodnost sodobnih generacij problematika biotske raznovrstnosti zelo pomembna. V našem prispevku raziskujemo travnik.

Ključne besede: travnik, poletje, biotska raznovrstnost, raziskovanje, doživljanje, nove učne vsebine, aktivna metoda dela, sodobna šola, okoljska vzgoja

EXPLORING A SUMMER MEADOW AND ITS BIOTIC DIVERSITY

Abstract

The article shows how pupils learn new concepts, ideas and knowledge in a modern school through an active teaching method. A teacher raises pupils' motivation and their interest in work with a research question. Pupils are active throughout the activities. Only by active participation and cooperation can they solve the research problem. In this way, we keep pupils' curiosity, as well as their interest in knowledge and, at the same time, form abilities that are needed for independent problem solving. Pupils use their intellect, feelings and hands throughout the activities. The topic that we are exploring has recently been added to the teaching content, since the problematic of biotic diversity will be very important for the future of modern generations. In our article we explore a meadow.

Keywords: meadow, summer, biotic diversity, exploring, experience, new teaching content, active teaching method, modern school, environmental education

1 UVOD

V sodobni šoli se vedno bolj zavedamo, da bo v učni načrt potrebno dodati kar nekaj vsebin z različnih področij. Eno takih je prav gotovo ekologija. Poleg tega je neizbežno, da bo potrebno znanje posredovati z aktivnimi metodami učenja, kamor spada tudi raziskovanje. Raziskovanje je namreč aktivna metoda učenja, kjer imajo učenci dejavno vlogo. Naloga učitelja je, da s pomočjo raziskovalnega problema/vprašanja otroke motivira za raziskovanje. Rešitve in odgovore lahko najdejo le, če opravijo raziskovanje in so pri delu aktivni.

Kako je opredeljeno raziskovanje v šoli?

Raziskovanje v šoli učence vodi k razvijanju razumevanja pojmov skozi neposredno izkušnjo, ki poteka pod vodstvom učitelja (Krnjel, 2007).

Učence za raziskovanje spodbuja prirojena radovednost. Zagotoviti jim je potrebno dovolj priložnosti in časa, da z lastno aktivnostjo pridejo do rešitev raziskovalnega vprašanja. Dobro je, da jih vodimo v raziskovalne situacije, v katerih lahko sami rešijo problem. Navajajmo jih, da svoje ugotovitve opisujejo ali da o njih pripovedujejo.

W. G. Maxim (1997) opredeljuje raziskovanje kot strategijo dejavnega učenja, ki je usmerjeno v raziskovanje problema. Tako uresničujemo dva temeljna cilja izobraževanja otrok:

- ohranjanje radovednosti otrok in interesa za znanje;
- oblikovanje sposobnosti, ki so potrebne za samostojno reševanje problemov.

Začrtamo si lastne cilje, pot in hitrost uresničevanja pa je potrebno prilagoditi sposobnostim otrok. Za vsako dejavnostjo naj ostane sled (risba, plakat, zbirka ...), da imajo otroci možnost vedno znova pregledati in podoživeti opravljeno delo (Hvala, Krnel, 2005).

Učitelji lahko otroke le usmerjamo, jim dajemo podlago za razmišljanje, ne moremo pa nanje neposredno prenašati znanja.

Ne dopovedujmo mi otrokom, oni naj dopovedujejo nam. Razumevanje, ki si ga postopno dograjuje vsak zase, je vredno veliko več kot preneseno gotovo znanje. To pravilo vključuje nujnost, da se je treba o dejstvih pogovarjati: preden se jih otroci lotijo, medtem ko se z njimi ukvarjajo, in potem ko so jih dokončali. Nakazuje tudi tesno zvezo med miselnim procesom in odprtimi vprašanji. Zastavlja naj jih odrasel, porajajo pa naj se tudi otrokom (Hvala, Krnel, 2005, str. 8, 9).

V prvem razredu učenci v okviru predmeta spoznavanje okolja spoznavajo različne ekosisteme: gozd, reko, potok, mlako, travnik, polje, sadovnjak, gorski svet ... Seznanjajo se z rastlinami in živalmi, ki so značilne za posameznega.

Dodali smo še vsebino, da učenci spoznajo, kaj pomeni biotska raznovrstnost za določen ekosistem in kakšen pomen ima za njegov obstanek. Gre za dodano vrednost okoljske vzgoje v sodobni šoli, katere pomena in problematike se vedno bolj zavedamo.

Pri vseh ekosistemih smo se trudili, da jih učenci obiščejo in doživijo z vsemi čutili. Konkretna izkušnja je tu neprecenljiva. Nekaterih rastlin in živali v določenem ekosistemu nismo videli, zato smo si pomagali s spletom, knjigami in sličicami.

V našem prispevku si bomo ogledali travnik pozno pomladi in zgodaj poleti. Cilji, ki smo jim sledili, so bili:

- Učenci se orientirajo v svojem okolju.

- Razumejo navodila in se po njih ravnaajo.
- Spoznajo in doživljajo travnik kot življenjski prostor.
- Spoznajo živa bitja na travniku in pomen travnika za človeka.
- Znajo pojasniti, kako lahko dejavno prispevajo k varovanju okolja, in vedo, da ga morajo varovati.

Gre za aktivno metodo učenja, pri kateri učenci raziskujejo in z lastnim trudom prihajajo do novih spoznanj. Znanje je trdnejše, ker stvari doživijo, poleg razuma pa vključijo svoje roke in čustva. Velik pomen ima tukaj gibanje na svežem zraku v otrokovem neposrednem okolju.

2 TRAVNIK KOT ŽIVLJENJSKI PROSTOR

Kako učencem prvega razreda predstavimo travnik?

Najprej si v knjigah in na spletu ogledamo fotografije različnih travnikov, nato pa učenci pripovedujejo o svojih izkušnjah (kje vidijo travnike, kdaj gredo na travnik, kaj vedo o travniku, kaj se na travniku dela ...).

Osnovno rastje travnika so trave, ki na njem prevladujejo in so mu dale ime. Pojavljajo se tesno druga ob drugi (Gosar, 1979).

Povzamemo, da je travnik življenjsko okolje, v katerem med rastlinami prevladujejo trave in zelišča, med živalmi pa žuželke. Tam raste tudi veliko različnih cvetlic.

Na travniku najdemo na tisoče različnih vrst rastlin. Če jih pozorno pogledamo, bomo videli, da se razlikujejo tako po barvi kot po obliki ali zgradbi.

Travnike najdemo po vsem svetu, v Sloveniji pa prekrivajo petnajst odstotkov ozemlja. Zanje je značilna velika biotska raznovrstnost.

Travnik vzdržujemo z redno košnjo, sicer ga prerastejo grmi in drevesa. Travniki, na katerih se je ohranila sonaravna raba (paša, košnja), imajo veliko ekološko vrednost predvsem zaradi tega, ker je to prostor, ki ga je že v preteklosti spreminjal človek, a je kljub temu bogat z živalskimi in rastlinskimi vrstami. Na primeru travnikov lahko vidimo, da se človekovo delovanje in visoka stopnja biotske raznovrstnosti ne izključujeta vedno, vendar to velja le, če človek deluje vzdržno.

Danes se mnogi travniki zaradi opuščanja kmetijstva zaraščajo nazaj v gozd in izginjajo zaradi spreminjanja v njive ali širitve mest.

Travniki se zdijo na prvi pogled tihi in brez življenja, a se ob določenih letnih časih trave, cvetlice in mnoge majhne živali izkažejo v vsej svoji naravni lepoti (Cucchiarini, 2005).

2.1. BIOTSKA RAZNOVRSTNOST CVETLIC

V prvem delu v okviru predmeta spoznavanje okolja odidemo na raziskovanje travnikov v šolskem okolju.

Postavimo raziskovalno vprašanje: Koliko različnih cvetlic najdemo?

Učenci dobijo navodilo, da lahko naberejo le po eno cvetlico vsake vrste. Delajo po skupinah. Iščejo, raziskujejo. Uporabljajo vsa čutila: gledajo, tipajo, vohajo, poslušajo. Po določenem času se zberemo v senci pod drevesom, kjer skupine poročajo. Predstavljajo nabrane cvetlice: ripeča zlatica, kozja brada, kukavičja lučca, travniška zvončnica, njivsko grabljišče, črna detelja, navadni regrat, navadna nokota, marjetica, ivanjščica, hmeljna meteljka, navadno korenje, navadna pokalica ... Če ne poznamo imena cvetlice, si

pomagamo s knjigo. Učenci vsako rastlino tudi opišejo: ivanjščica nima prijetnega vonja, v stebelu regrata je bela tekočina, marjetica je majhna ...

V drugem delu učenci za domačo nalogo na travniku okrog svojega domovanja naberejo vsak po deset različnih cvetlic. V šoli naslednji dan poimenujemo tiste, ki so drugačne: travniška kadulja, navadni glavinec, navadni potrošnik ...

V tretjem delu v okviru športnega dne obiščemo travnike v Makovcah, ki slovijo po svoji biotski pestrosti in ohranjeni naravi. Najdemo ogromno cvetlic, ki jih v dolini ni več. Teh ne trgamo, ker je večina zaščiteneh. Ob poti jih raziskujemo, opazujemo in poimenujemo s pomočjo knjige: navadna kukavica, velecvetna orlica, zlato jabolko ... Učencem učitelj razložimo glavne razloge, zakaj v dolini ni več takšne pestrosti (prepogosta košnja, gnojila, onesnažen zrak, pomanjkanje oprasovalcev ...).

Slika 1: Različnost cvetlic

2.2. BIOTSKA RAZNOVRSTNOST ZELIŠČ

Na začetku postavimo raziskovalno vprašanje: Kakšna zelišča uspevajo v bližini naše šole? S pomočjo učiteljice za zeliščarski krožek v okolici šole in v Makovcah iščemo zelišča. Učenci spoznavajo njihovo zdravilno moč. Spoznamo kamilico, koprivo, materino dušico, ozkolistni trpotec, plahtico, plešec, potrošnik, regrat, rman in šentjanževko.

Tudi tukaj učenci spoznajo, da je mnogo več zelišč v Makovcah, kjer ljudje manj intenzivno posegajo v naravo.

Slika 2: Spoznali smo veliko zelišč

2.3. BIOTSKA RAZNOVRSTNOST TRAV

V okviru športa izvajamo tek do nekoliko oddaljenega nepokošenega travnika. Na cilju učenci dobijo navodilo, da se za sprostitev sprehodijo ob celotnem travniku in naberejo različne trave.

Raziskovalno vprašanje se glasi: Koliko različnih trav najdemo v naši okolici?

V senci drevesa pokažejo najdeno in presenečeno ugotavljajo, koliko različnih trav obstaja. Po nekaj primerkov vsake nesemo v učilnico in v knjigi iščemo imena: visoka pahovka, pasja trava, rumenkasti ovsenec, mehka stoklasa, lisičji rep ... Lep šopek trav občudujemo še cel teden.

Na bogatih travnikih Makovc učenci iščejo trave, ki jih v dolini niso našli. Presenečeni ugotavljajo, koliko različnih trav obstaja. Trave si prav tako ogledujemo s povečevalnim steklom.

Slika 3: Našli smo veliko različnih trav

2.4 BIOTSKA RAZNOVRSTNOST ŽIVALI NA TRAVNIKU

Prav gotovo je raziskovanje biotske raznovrstnosti živali na travniku za otroke najbolj zanimivo. Za to področje imajo največ motivacije in interesa. Živali močno pritegnejo njihovo pozornost.

Postavimo raziskovalno vprašanje: Katere živali najdemo na travniku?

Vzamemo povečevalna stekla in se odpravimo na raziskovanje travnikov v okolici šole. Otroci so zelo navdušeni nad vsako novo živaljo, ki jo tam odkrijejo. Tako najdemo: pikapolonice, metulje, kobilice, mravlje, razne hrošče, pritlikavo miš, pajke, murne, črčike, čmrlje, čebele, ose, gosenice, strigalice, deževnike, polže, gosenice ...

Za nalogo dobijo, da še doma opazujejo, katere živali so opazili na travniku. Med živalmi, ki jih omenijo na novo, so: žaba, slepec, jež, krt, zajec, kanja in razne druge ptice ter srne. Razložimo, da mnoge živali zgolj obiskujejo travnik, saj tam dobijo hrano.

Poudarimo, da so na travniku prav vse živali pomembne, ker ima vsaka žival tam svoje delo in vlogo. Med njimi najdemo take, ki jedo rastline (npr. kobilica), razgrajujejo snovi in gnojijo (npr. deževnik), zračijo in rahljajo tla (npr. muren), sejejo (npr. mravlje), oprahujejo (npr. čebele) ali pa uravnavaajo število škodljivcev (npr. kanja).

Ko v Makovcah opazujemo živali na travniku, je razlika očitna. Že številčno najdemo mnogo več živali, poleg tega pa opazimo nove. Učenci npr. opozarjajo na metulje, ki jih v dolini ni več, še posebej pa je očitno občutno glasnejše oglašanje murnov in črčkov. Opazijo veliko različnih kobilic in polžev.

Učence povprašamo, kaj bi bil lahko razlog za tako pestrost in bogastvo travnikov v Makovcah. Takoj povežejo znanje z biotsko raznovrstnostjo rastlin tukaj.

Slika 4: Zanimive živali travnika

2.5 POMEN TRAVNIKA ZA ČLOVEKA

Za konec smo z učenci naredili še miselni vzorec o pomenu travnika za človeka. Videlo se je, da so učenci med samimi dejavnostmi preko aktivnega raziskovanja spoznali veliko novega. Naštejejo naslednje stvari:

- Travnik predstavlja življenjski prostor mnogim rastlinam in živalim.
- Na travniku rastejo zelišča, s katerimi si pomagamo, če zbolimo ali če želimo biti še bolj zdravi.
- Tam dobimo hrano za živali, ki bivajo na kmetiji.
- Nekateri živali se na travniku pasejo in na ta način dobijo hrano.
- Na travniku čebele dobijo hrano, da imamo ljudje med.
- Travnik nudi dom in zaščito mnogim živalim, ki so za človeka pomembne (npr. pikapolonica, ki se hrani z listnimi ušmi).
- Travnik otrokom nudi možnost za gibanje, igro in sprostitev.
- Čistejši zrak.
- Zadrževanje vlage v tleh.
- Preprečevanje erozije zemlje.
- Sodelovanje pri kroženju vode in hranil ter vzdrževanje kvalitete prsti.

Slika 5: Kakšen čudovit travnik!

3 ZAKLJUČEK

S pomočjo raziskovanja se učenci naučijo veliko novega. Ves čas sodelujejo, so aktivni in motivirani za delo, saj so dejavnosti povezane z igro. Čutiti je sproščenost, zadovoljstvo in dobro vzdušje.

Ob raziskovanju z navdušenjem pripovedujejo, kaj novega so spoznali, saj jih dejavnost spodbuja k razmišljanju, kreativnosti, inovativnosti in novim načinom reševanja problemov. Nova spoznanja bodo lahko prenašali še na druga področja in jih uporabili čez čas, saj se znanje, ki je pridobljeno na tak način, usede v srce in spomin. Slednje je ključnega pomena pri oblikovanju kritičnega presojanja, stališč in vrednot.

S podobnimi raziskovalnimi dejavnostmi bomo vsekakor nadaljevali, saj nam prinašajo veliko veselja. Naš namen je, da bi za tovrstne dejavnosti navdušili še druge učitelje. Učenci jim bodo hvaležni.

Literatura in viri

1. BAJD, Barbara (1998): Moje prve drobne živali tal. Ljubljana: DZS.
2. CUCCHIARINI, Ferruccio (2005): Življenje na travniku. Milano: Eurolitho spa, Cesano Boscone.
3. GOSAR, Marija (1979): Travnik. Ljubljana: Prirodoslovni muzej.
4. HVALA, Bernarda, KRNEL, Dušan (2005): Zakaj, zakaj, zakaj. Ljubljana: Modrijan.
5. KAYSER, Renee (1999): V gozdu in na travniku. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
6. KRNEL, Dušan (2007): V: Naravoslovna solnica. Letnik 11. Številka 3. Ljubljana: Modrijan.
7. LIPPERT, Wolfgang (1993): Travnike cvetlice. Ljubljana: Cankarjeva založba.
8. MAXIM, W. George (1997): Social studies and the Elementary School Child. Ohio: Merrill Publishing Companz.
9. SELIŠKAR, Andrej, WRABER, Tone (1996): Travnike rastline na Slovenskem. Ljubljana: Prešernova družba, Vrba.
10. <https://nasaulica.si/> (Dostop 13. 6. 2019)

KATJUŠA TOMŠIČ JUVANČIČ
OŠ SPODNJA ŠIŠKA, LJUBLJANA

Z ZGODNJO PREVENTIVO NAD ZASVOJENOST

Povzetek

Strokovni delavci v osnovnih šolah se srečujemo z vedno večjimi težavami mladih, tudi zasvojenostjo. Mladini in staršem omogočamo predavanja strokovnjakov, žal pa ta prepogosto ne dosežejo najbolj ranljivega dela populacije. V iskanju boljše rešitve sva s sodelavko pred leti izvedeli za "Izštekanke", evropski program EU-DAP, usposabljanje pa pri nas izvaja Inštitut za raziskave in razvoj »Utrip«, ki je slovenski nacionalni center programa EU-DAP. Program je namenjen mladini med 12. in 14. letom, saj je to starost, v kateri mladostniki običajno pričnejo eksperimentirati z drogami, predvsem kajenjem cigaret in pitjem alkohola. Na naši šoli program izvajamo v obliki dvodnevne tabora. Mladim želimo predstaviti rizična vedenja za razvoj zasvojenosti in jih opremiti z veščinami, ki jo lahko preprečijo. Preko pogovorov, podajanja informacij, igre vlog in utrjevanjem pozitivnega vrstniškega vpliva, pridobivajo nova znanja. V prispevku bom predstavila izkušnje z izvedbo programa Izštekanke.

Ključne besede: preventiva, mladostniki, vrstniški vpliv, program Izštekanke, socialna inteligenca, življenjske veščine

EARLY PREVENTION AGAINST ADDICTION

Abstract

Professionals in elementary schools are facing increasing problems of young people, increasing behavioural problems, as well as addictive behaviours in early childhood which are on the rise. Young people and their parents are offered lectures by professionals, but unfortunately, too often, they do not find their way to the most vulnerable part of the population. In search of a better solution, my co-worker and I learnt about the program Unplugged (Izštekanke), the EU-DAP European program. Our training is provided by the Institute »Utrip«, which is the Slovenian national centre of the EU-DAP program. The program is aimed to young people between the ages of 12 and 14, as it is the age at which adolescents usually start experimenting with drugs, especially smoking cigarettes and drinking alcohol. It is divided into twelve units. At our school, it is organized in the form of a two-day camp. It includes workshops, and also relaxing socializing, chatting and sleeping together in the school library. We want to present young people with risky behaviours, that develops addiction and therefore equip them with skills that can prevent addiction. Through conversations, information sharing, role play, and reinforcing positive peer influence, they gain new knowledge. In this article I will present the experience with the implementation of the program »Unplugged« (Izštekanke).

Keywords: prevention, adolescents, peer influence, program »Izštekanke« (Unplugged), social intelligence, life skills

1 UVOD

Učitelji in svetovalni delavci slovenskih osnovnih šol se v zadnjih letih vse pogosteje srečujemo z mladimi, ki imajo velike težave na področju socialnega delovanja. Naraščajo težave z vzpostavljanjem in vzdrževanjem dobrih socialnih odnosov, vse več otrok pa že ob vstopu v šolo kaže znake razvijajoče se zasvojenosti in nezmožnosti prenašanja vsakodnevnih konfliktov in frustracij. Pri mlajših gre v prvi vrsti za odvisnost od elektronskih naprav, pri starejših osnovnošolcih pa se področja vedenj, ki vodijo v odvisnost, hitro razširijo.

Sodobne raziskave kažejo, da je uporaba tobaka, alkohola in nedovoljenih drog za mnoge mladostnike življenjski slog. Pri nastanku oziroma razvoju zasvojenosti pomemben dejavnik predstavlja socialni vpliv. Eksperimentiranja s psihoaktivnimi substancami žal ne moremo popolnoma preprečiti, prav tako ne redne uporabe in življenja z zasvojenostjo določenega dela populacije. Lahko pa prvo srečanje z alkoholom, tobakom in drugimi drogami poskusimo premakniti v čim kasnejše obdobje življenja mladega človeka. Prvi pogoj za to pa je, da mladostnike opremimo z veščinami, s katerimi se bodo znali upreti vrstniškemu pritisku in prisluhniti sebi.

Program Izštekani je razmejen na 12 učnih ur, v katerih mlade skušamo med seboj čim bolj povezati in okrepiti njihovo pozitivno sodelovanje. »Cilj pristopa je mladostnike opremiti s specifičnimi veščinami in sredstvi, ki jih potrebujejo, da se uprejo socialnim vplivom, in da podprejo svoje znanje o drogah in njihovih škodljivih posledicah za zdravje.« (Talić, et al., 2007)

Praksa je pokazala, da poučevanje otrok o škodljivih posledicah uporabe drog, tobaka in alkohola, kasneje ni bistveno vplivalo na odnos in dejansko vedenje. V določeni starosti začnejo močno vlogo igrati vrstniki, njihov vpliv pa je lahko negativen ali pozitiven.

2 SOCIALIZACIJA IN VRSTNIŠKI VPLIV

Socializacija pomeni učenje, kako se vesti med drugimi. Otroci sicer posnemajo vedenja svojih staršev, a so pri tem previdni in posnemajo samo vedenja, zaradi katerih so družbeno sprejeti v širšem okolju. Če bi se otrok vedno vedel kot njegovi vzorčni odrasli, bi v stiku z vrstniki deloval pretirano odraslo, na drugi strani pa bi starše posnemal tudi v vedenjih, ki so pri odraslih družbeno sprejeta (preklinjanje, kajenje, (zmerno) pitje alkohola ipd), za otroke pa nesprejemljiva. Nesmiselno je za vsa otrokova vedenja k odgovornosti klicati njegovo najožje okolje, torej družino. Velik del otrokove družbe so namreč tudi vrstniki. Otroci se»... učijo vesti tako, da se identificirajo s skupino in prevzemajo njen odnos do stvari, način vedenja, govor, slog oblačenja in lepoticenja.« (Harris, 2007)

Vrstniki otroka hitro »opozorijo«, da se vede neprimerno in nesprejemljivo. Vrednote vrstniških skupin pa se lahko zelo razlikujejo glede na okolje, v katerem odraščajo. Vrednote mladostnikov iz soseke visoko izobraženih in bogatih nimajo veliko skupnega z vrednotami tistih iz četrti z visoko stopnjo kriminala. Vpliv vrstnikov je lahko negativen, premalokrat pa se zavedamo, da je lahko tudi močno pozitiven. V krogu športnikov se bo npr. težko uveljavil posameznik, ki bo želel kaditi in bo k temu spodbujal tudi druge. Zato je pomembno s celostnim pristopom, ki temelji na učenju življenjskih veščin, povezanih z družbenimi odnosi, usposabljanje »zdravo jedro« mladostnikov, ki bodo samozavestno vstopali v svet adolescence brez nepotrebnih tveganj oz. bodo eksperimentiranje zmogli prestaviti v kasnejši čas, hkrati pa bodo pozitiven vzor šibkejšim vrstnikom.

V družini se otroci prvič srečajo z učenjem socialnih, čustvenih in osebnih veščin, a ker so družine med seboj tako zelo različne, so različne tudi izkušnje otrok. »Izkušnje iz otroštva, iz družine, so podlaga, na kateri mladostnik v puberteti sam gradi dalje, spreminja, dopolnjuje, se upira, posnema ali dela ravno obratno in si izbere svojo življenjsko smer.« (Kren-Obran, 1995)

Zato je pomembno da tudi vzgojitelji in učitelji učenju življenjskih veščin posvečamo več pozornosti. Nujno je, da v zgodnjem obdobju otroka opremimo s socialnimi in čustvenimi veščinami, da bo kasneje lažje sam razvijal svojo osebnost.

3 SOCIALNA IN ČUSTVENA INTELIGENCA

Pri omenjenih življenjskih veščinah največjo vlogo igrata socialna in čustvena inteligenca. Psihologi si še vedno niso enotni, katere človekove sposobnosti so socialne in katere čustvene. Obe področji namreč pokriva isto možgansko središče, čelni reženj.

Daniel Goleman (2010) sestavine socialne inteligence razdeli v dve skupini. Socialno zavest (kar čutimo o drugih), ter socialno sposobnost (kaj s to zavestjo naredimo). Socialna zavest zajema osnovno empatijo (čutenje z drugimi), uglasitev (aktivno poslušanje in naravnavanje na drugega), pravilnost empatije (razumevanje misli in čustev drugega) in poznavanje delovanja družbe. Socialna sposobnost pa pomeni sinhronost misli, samopredstavitve, vpliv na izid interakcije in skrb za upoštevanje potreb drugih ter ustrezno ravnanje.

»Čustvena inteligenca je priučena zmožnost, da lahko spremljaš čustva in občutke sebe in drugih, da jih znaš med seboj ločevati in da te informacije uporabljaš pri usmerjanju mišljenja in dejanj.« (Panju, 2010)

Vidimo torej, da je ločnica precej nejasna. Vsekakor pa je vedno bolj jasno, da je oboje osnova za razvoj življenjskih veščin, kot so zmožnost upoštevanja in spoštovanja drugih ter ustvarjanja pozitivnih odnosov.

4 ŽIVLJENJSKE VEŠČINE

Program Izštekani razvija naslednje življenjske veščine:

- kritično mišljenje – objektivna analiza informacij in izkušenj;
- sprejemanje odločitev – konstruktivno spopadanje z odločitvami glede našega življenja;
- reševanje problemov - konstruktivno soočanje s problemi;
- kreativno mišljenje – sprejemanje odločitev, reševanje problemov, prilagodljivost na življenje;
- učinkovita komunikacija – primerno verbalno in neverbalno izražanje;
- veščine v odnosih – sposobnost vzpostavljanja odnosov na pozitivne načine;
- samozavedanje – prepoznavanje in razumevanje samega sebe;
- empatija – sposobnost vživljanja v druge;
- obvladovanje čustev – prepoznavanje čustev, zavedanje njihovega vpliva na vedenje in odnose;
- normativno prepričanje – proces, kjer prepričanje v nekaj postane norma za vedenje. Mladi imajo pogosto pretirana prepričanja v zvezi z vedenjem starejših najstnikov. Če takšno prepričanje postane norma, lahko pomembno vpliva na vedenje.

Obvladovanje teh veščin pomembno vpliva na psihofizično zdravje in dobro počutje otrok in mladostnikov, na njihovo samopodobo in zmožnost postavljanja zase.

5 INTERAKCIJA IN SODELOVANJE MED MLADIMI

Obdobje med 12. in 14. letom je čas, ko fantje intenzivno iščejo in utrjujejo svoje mesto v družbi. Dekleta se začnejo združevati v manjše skupinice, interakcija med fanti in dekleti pa je minimalna. Vloga učitelja je spodbuditi pozitivno medsebojno sodelovanje. Prvi pogoj za to je delo v krogu, saj je komunikacija brez fizičnih preprek pristnejša, intimnejša. V krogu se vsi bolje vidimo in slišimo, krog spodbuja k medsebojni izmenjavi mnenj. Kadar učenci sedijo za mizami (kot pri frontalnem pouku), pričakujejo, da bo razgovor vodil učitelj, nanj se obračajo z vprašanji in odgovori. Krog pa daje večji občutek, da smo vsi enakovredni udeleženci in tako si kmalu učenci začnejo medsebojno postavljati vprašanja in nanje odgovarjati. Tako spoznajo, da se lahko veliko naučijo tudi en od drugega in ne samo od učitelja. Učitelj je v vlogi moderatorja, kadar je potrebno, razgovor preusmeri ali vrne v začetni tok, prekinja neprimerno komunikacijo, za prispevane misli pa učence spodbudi z zahvalo. V pogovor se vključuje tudi sami in s tem daje zgled in povečuje občutek varnosti. Kadar je tema pogovora intimnejše narave, mora učencem povedati, da ima vsak pravico zavrniti odgovor na vprašanje. Prav tako mora učitelj že na prvem srečanju poudariti, da nihče nima pravice do posmehovanja. Pozoren mora biti tudi na vse oblike prikritega posmeha in se do njih kritično opredeliti.

6 DELO V MAJHNIH SKUPINAH

Pri izvajanju preventivnih delavnic si pogosto pomagamo z delom v manjših skupinah. Tako aktiviramo vse udeležence. Na ta način tudi bolj nezaupljivi in sramežljivi učenci pridobivajo izkušnjo, da zmorejo sodelovati. Skupine lahko oblikujemo na več načinov, ki so za učence zabavni in obenem omogočajo gibalni premor. Naj navedem nekaj primerov.

6.1 SADNA KUPA

Učitelj si pripravi kartice z različnim sadjem, toliko različnih sadežev, kolikor skupin želi ustvariti. Učenci na slepo izbirajo kartice, potem pa se sprehajajo po razredu in iščejo sošolce z enakim sadežem. Tako ustvarjene skupine so heterogene, sodelovati pa morajo tudi učenci, ki se sicer ne družijo.

6.2 ROKOVANJE

Učitelj pripravi kartice s števili od 1 do 5 ali 6, odvisno od števila skupin. Učenci zopet na slepo izvedejo kartico. Številka na kartici pomeni število stiskov rok. Učenci se sprehajajo po učilnici in se medsebojno rokujejo. Pri tem so čisto tiho. Z gestikuliranjem se dogovorijo, kdo bo prvi prikazal številko na svoji kartici. Oseba A in B se torej dogovorita, da prvi začne A. Primeta se za roko in A tolikokrat rahlo strese roko osebe B, kolikor mu to narekuje številka na kartici. Nato enako ponovi oseba B s svojo številko. Če se stiski rok ujemajo, se postavita skupaj in skupaj iščeta nove člane skupine; če ne, se poslovita in nadaljujeta z roko. Učencem vseh starosti se zdi dejavnost zabavna, poseben izziv jim pomeni navodilo, da jo morajo izpeljati v popolni tišini.

6.3 ZMENEK

Vsak učenec si na list papirja nariše uro. Nato hodi po razredu in si za vsako uro poišče partnerja. Njegovo ime si zapiše na uro. Za vsako uro se lahko dogovori samo z enim sošolcem. Nekaterim učencem to povzroča več težav, zato učitelj lahko priskoči na pomoč z vprašanjem, npr.: »Kdo še nima partnerja ob 5h?«, in tako pomaga manj spretnim zapolniti vrzeli. Ko imajo vsi učenci ob vsaki uri zapisano ime, učitelj določi pare tako, da napove zmenek ob določeni uri. Ure lahko uporabimo večkrat, saj imamo na ta način ustvarjenih 12 različnih parov za vsakega učenca. Pri tej aktivnosti so dekleta in fantje potisnjeni v situacijo, ko se morajo dogovarjati tudi med sabo, saj je nemogoče uro zapolniti v okviru svojega spola. Po prvi zadregi jim vedno uspe. Kasneje se na »zmenkih« učijo pogovora z nekom, ki ni nujno njihova prva izbira.

7 PREVENTIVA, KI NI ZGOLJ POUČEVANJE O NEVARNOSTIH

Program Izštekan mladim sicer ponudi osnovne informacije o alkoholu, tobaku in nedovoljenih drogah, a bolj kot za promocijo njihovih negativnih učinkov, skrbi za opolnomočenje mladih za uspešen upor proti negativnemu vrstniškemu pritisku. Mladostnike učimo sposobnosti ustvarjanja in ohranjanja prijateljskih odnosov ter hkrati sposobnosti, da ostanejo zvesti sami sebi. Skupina, katere del želi postati mladostnik, včasih lahko od njega za sprejem zahteva nekaj, kar je v nasprotju z njegovimi vrednotami in načeli. Potreba po pripadnosti lahko pripelje do tega, da mladostnik ta svoja načela podredi pravilom skupine in naredi nekaj, kar je za njega nevarno ali škodljivo. V adolescenci to običajno pomeni kajenje cigaret, pitje alkohola in eksperimentiranje z drugimi drogami. Posebej ranljivi so tisti mladostniki, ki jim v zgodnjem otroštvu ni uspelo razviti večšin za vzpostavljanje medsebojnih stikov z drugimi na družbeno sprejemljiv način in imajo izkušnjo, da jih družba praviloma zavrača.

Z delavnicami, ki so zasnovane kot igre vlog, situacijske igre in kasnejše ovrednotenje le-teh mladi medsebojno izmenjavajo izkušnje, socialno močnejši in samozavestnejši pomagajo z nasveti šibkejšim. Cilj delavnic ni pogovor o alkoholu in drogah, ampak o tem, kaj nas lahko zaščiti pred uporabo in škodljivimi učinki le-teh.

Pomemben del programa je tudi odstiranje prepričanj, ki jih imajo mladi (in tudi odrasli) o zlorabi tobaka, alkohola in drugih drog med mladimi. Splošno velja prepričanje, da je med mladostniki med 12. in 14. letom starosti veliko več uporabnikov psihoaktivnih substanc, kot ji je v resnici, zato mladi verjamejo, da je takšno vedenje norma. Zaradi tega prepričanja je njihovo vedenje lahko bolj nevarno. Mlade s pomočjo dosegljivih statističnih podatkov poučimo o resničnem stanju glede uporabe drog med mladimi. Rezultati raziskave ESPAD (2016) o razširjenosti alkohola in drog med šolsko mladino iz leta 2015 kažejo, da 11% 16-letnikov vsakodnevno kadi cigarete, 44 % je v zadnjih 30 dneh občasno prekomerno pilo alkohol, marihuano pa je v zadnjih 30 dneh kadilo približno 12%. Mladi verjamejo, da so številke v resnici precej večje. Pri tem je vendarle potrebno poudariti, da raziskava zajema 16-letnike, torej dijake 1.letnika srednje šole.

Mladostniki se učijo kritično gledati na informacije, ki jih imajo in jih preverjati pri različnih virih. Prav tako lahko spoznajo, da imajo o nekaterih stvareh ustvarjeno napačno mnenje ali slepo verjamejo družbenim mitom. Te informacije so jim tudi v veliko pomoč pri tem, da ostajajo zvesti svojim prepričanjem in ne podležejo tako zlahka negativnim vrstniškim pritiskom.

8 KAKO MLADE PRIDOBITI K SODELOVANJU?

Naši otroci imajo v šoli in doma vedno manj možnosti za neformalno druženje ob igrah, pogovore o težavah, s katerimi se srečujejo in tudi za zabavo. V šolah nas preganjajo učni načrti in pričakovanja vseh udeležениh, doma pa mnogi le zamenjajo torbo in odhitijo k izvenšolskim dejavnostim. Igrišča vedno bolj samevajo, socialni stiki so vedno bolj omejeni na komunikacijo preko socialnih omrežij, mobilnih aplikacij in internetnih iger. Mladi v resnici čutijo, da to ni vse in se na vsako pobudo druženja preko igre in pogovora odzovejo zelo pozitivno. Vprašanje torej ni »kako«, ampak »kdaj« in »na kakšen način«.

Sama sem kot razredničarka nekaj razrednih ur namenila igranju družabnih iger. Formalnosti smo uredili zelo na kratko, potem so se učenci razdelili v manjše skupine in začeli igrati igre, ki so jih v šolo prinesli od doma. Po koncu ure jih niso želeli odnesti, ampak so jih odložili v omaro za prihodnji teden. To je bilo močno sporočilo, kako zelo to potrebujejo.

Z uvedbo dvodnevne »tabora«, ki ga izvedemo v šoli, smo mladini dali prostor in čas in oni so to hvaležno sprejeli. Ker vsako leto na podoben način izvedem tudi bralno-izobraževalno-filmsko Noč v knjižnici, so učenci vedeli, kaj lahko pričakujejo.

Z učenci določimo datum izvedbe, petek in soboto, ki jim najbolj ustreza glede na izvenšolske dejavnosti. Na dogovorjeni datum, v petek, se učenci okoli 17h vrnejo v šolo, s seboj pa prinesejo vse za spanje in osnovno higieno. Pričnemo z delavnicami. Ob 19h v šolo naročimo pice, z delom nadaljujemo do 20h. Sledi zabavni večer, ki ga ne načrtujemo preveč natančno, ampak iniciativo skušamo prepustiti učencem. Običajno to pomeni druženje ob glasbi in pici, včasih tudi krajši športni aktivnosti (igre z žogo). Okoli 23h se pripravimo na spanje, a v resnici zaspimo šele okoli enih ali dveh ponoči. Mladi pridobijo izkušnjo, da se lahko dobro zabavajo tudi brez nevarnih vedenj, brez alkohola in drugih drog.

Ko se naslednje jutro zbudimo, skupaj pripravimo zajtrk. Tu se pogosto najbolj izkažejo učenci, ki imajo v šoli disciplinske in učne težave, česar nikakor ne smemo spregledati, ampak izdatno pohvaliti. Po zajtrku nadaljujemo z delom in okoli 12h zaključimo. Učence vedno prosim, da mi izpolnijo evalvacijske vprašalnike. Te so ponovna potrditev, kako zelo naši otroci potrebujejo take oblike druženja in pogovor. Njihovi odzivi mentorjem vedno znova vlijejo voljo za načrtovanje novih taborov.

Literatura in viri

1. Talič, S., Košir, M., Štrlekar, M., 2007. IZŠTEKANI: priročnik za učitelje Inštitut za raziskave in razvoj Utrip,
2. Harris, J. R., 2007. Otroka oblikujejo vrstniki. Ljubljana: Orbis
3. Kren – Obrhan, T., 1995. Vrednote mladih: med ideali kulture in resnice. Radovljica: Didakta
4. Goleman, D., 2010. Socialna inteligenca. Ljubljana: Mladinska knjiga
5. Panju, M., 2010. Strategije za spodbujanje čustvene inteligentnosti v razredu. Ljubljana: Modrijan
6. Urdih Lazar, T., 2016. Raziskava ESPAD - 20 LET SPREMLJANJA RAZŠIRJENOSTI ALKOHOLA IN PREOSTALIH DROG MED ŠOLSKO MLADINO, [online]. Dostopno na : https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/urdih_lazar_espad_konferenca_o_zasvojenosti_2016.pdf [30. 8. 2019].

TANJA TRAJBARIČ LOPERT
GIMNAZIJA FRANCA MIKLOŠIČA LJUTOMER

**ITS – INTERDISCIPLINARNI TEMATSKI SKLOP KOT DODATNA PONUDBA V
SREDNJIH ŠOLAH**

Povzetek

V prispevku je predstavljen ITS – interdisciplinarni tematski sklop, kot nova oblika dela v srednjih šolah. Omogoča nam avtonomijo in svobodno izbiro predmetov in tem, ki jih želimo povezati. Gre za večjo vključenost dijakov tako v pripravo načrta, kot v samo izvedbo. S tem za pripravljanje dijakov na lažje soočanje z izzivi v življenju, kar jim omogoča vživljanje v avtentične vloge s katerimi se lotijo zadanih nalog.

Poseben poudarek pa je namenjen predstavitvi ITS – a Umetnost, v sklopu katerega smo se lotili priprave in izvedbe kratke gledališke uprizoritve.

Skozi proces dela smo ugotavljali, da ni pomemben le končni izdelek, predstava, temveč medsebojni odnosi, ki so se izgrajevali, spoznavanje sebe in drugih, osebna rast posameznika in dviganje samozavesti dijakov. Opolnomočili smo jih za nastop pred javnostjo, za sprejemanje pohval in kritike ter za prevzemanje lastne odgovornosti za to, da bo načrtovano delo opravljeno. Hkrati se je krepil tudi občutek pripadnosti timu.

Ključne besede: Medpredmetnost, avtentičnost, umetnost, gledališče, samozavest, opolnomočenje

**ITS – INTERDISCIPLINARY THEMATIC COMPLEX AS ADDITIONAL OFFER IN
HIGH SCHOOLS**

Abstract

My lecture is about ITS – interdisciplinary thematic complex - which is a new form of work in High schools. It provides autonomy, free choice of subjects and the topics that we want to connect. There is a greater involvement of students in plan preparation as well as in the performance. It prepares students to more easily face the challenges of life, which enables them to accustom themselves to the authentic roles, with which they take up the given tasks.

Special emphasis is given to the presentation of ITS, the art, in the frame of which we set to prepare and present a short theatre performance. Through the process of work, we came to the conclusion, that it is not only the final product that matters, but also building the relationships, getting to know yourself and the others, the personal growth of the individual and raising self-esteem in the students. We empowered them for the public appearance, for accepting praise and criticism and for taking responsibility for getting their planned work done. At the same time the students strengthened their feeling for belonging to a team, which pursued the same aim.

Keywords: cross-curricular, authenticity, art, theatre, self-confidence, empowering

1 UVOD

ITS (interdisciplinarni tematski sklop) je novost v srednjih šolah, lahko bi rekli obogatitvena ponudba, ki temelji na medpredmetnem povezovanju vsaj treh predmetov. Ti predmeti, ki jih želimo povezati se navezujejo na neko izbrano temo, ki jo obdelajo iz vseh možnih aspektov.

ITS sklopi na nek način nadomeščajo klasično obliko izbirnih predmetov in hkrati težijo k drugačnemu načinu dela.

Namesto klasičnega »ex catedra« podajanja snovi in klasičnih načinov preverjanja znanja, je poudarek na večji vlogi, večji samostojnosti dijakov. Posledično dosežemo več motivacije za lastno angažiranost dijakov, raziskovanje, dajanje pobud, predlogov. Gre za vključevanje dijakov v tvorno sodelovanje že od samega začetka.

S tem pa za vzpostavljanje bolj partnerskega odnosa med učitelji in dijaki. Vloga učitelja je bolj mentorska, usmerjevalna in spodbujevalna.

Dijaki se pa navajajo na timsko, sodelovalno delo in krepijo občutek pripadnosti projektu za katerega se odločijo.

Na naši šoli smo želeli ponuditi za vsakega dijaka primerno izbiro, zato smo ponudili kar tri ITS sklope. ITS z naravoslovnimi vsebinami, ITS z družboslovnim ozadjem, ki temelji na debati, ter ITS za dijake, ki se želijo izražati skozi umetniška področja, razvijati svoje talente, se skozi svoja močna področja potrjevati in s tem dvigati svojo samopodobo, samozavest. Slednjega smo poimenovali ITS – umetnost in tega vam želim predstaviti.

2 ITS – UMETNOST

Odločili smo se združiti različna področja umetnosti in s tem namenom je bil naš cilj ustvariti kratko gledališko uprizoritev oziroma umetniški performans.

Zakaj odločitev za ITS – Umetnost ?

Ponuditi možnost umetniškega ustvarjanja in izražanja tudi dijakom splošne smeri, ki niso vpisani v umetniški oddelek, katerih poklicna pot ni nujno, da bo povezana z umetnostjo, vendar pa jim to predstavlja zadovoljstvo, veselje in možnost uveljavljanja na področjih, kjer se čutijo dovolj močne ali pa ravno skoznje iščejo lastno samopotrditve in samozavest.

To jim predstavlja obogatitev, dodano vrednost v sistemu izobraževanja in nasploh v življenju, kakor tudi ventil sproščanja ob ostalih bolj stresno in tekmovalno naravnanih področjih.

In zakaj ravno gledališče?

Ker v sebi najučinkoviteje kompleksno združuje vsa področja umetnosti od književnosti, likovne umetnosti, glasbe, vse do uprizoritvenih področij plesa in igre na odrskih deskah ter ne nazadnje tudi sodoben pristop k grafičnemu oblikovanju z uporabo računalniške tehnologije. To omogoča, da se vsak izmed vključenih dijakov uveljavi na svojem najmočnejšem področju.

3 PRIPRAVA IN SNOVANJE NAČRTA

Ključno (raziskovalno) vprašanje:

Kaj vse je treba upoštevati, vključiti in raziskati pri pripravi kvalitetne gledališke uprizoritve in katere deležnike je treba vključiti oziroma kako se lotiti celostne zasnove gledališke uprizoritve ?

Skupni (interdisciplinarni) cilj:

- Spoznati in razumeti medsebojno povezanost vseh umetniških področij (likovna umetnost, književnost, gledališče, glasba...).
- Skozi to tudi krepiti transverzalne veščine (izražanje z likovno govorico, govorno nastopanje, govorica telesa, uporaba sodobne digitalne tehnologije).
- Dvigniti kulturno ozaveščenost dijakov.
- Pripraviti kratko gledališko uprizoritev z upoštevanjem vseh aspektov vključenih področij.

Vključeni predmeti:

LUM / LIS / SLO / INF/ film / gledališka umetnost / podjetništvo

Splošni cilji vključenih predmetov:

- spodbujati in razvijati ustvarjalnost in inovativnost dijakov
- graditi samozavest dijakov skozi javno nastopanje
- bralna in govorna raba slovenskega književnega jezika
- spodbujanje podjetnosti s predstavitvijo lastne ustvarjalnosti na kulturnem področju v lokalnem in širšem okolju
- poistovetiti se z avtentično vlogo enega izmed snovalcev gledališke uprizoritve (scenarist, režiser, scenograf, kostumograf, igralec ... oziroma spoznati s čim vse se umetnik lahko in mora soočiti)

4 PRIPRAVA KRATKE GLEDALIŠKE UPRIZORITVE IZBRANEGA LITERARNEGA DELA (UMETNIŠKI PERFORMANS)

Štirje vsebinski sklopi ITS - a

1. izbor literarnega dela , pisanje scenarija, režija, branje umetnostnega besedila / govor (SLO 20 ur)

Izvajalec: Irena Štuhec

Skupni interdisciplinarni cilj(i) vsebinskega sklopa:

- izbrati literarno (dramsko) delo, ki bi bilo dovolj aktualno in bi hkrati motiviralo dijake za delo in razvijalo njihovo kritično mišljenje

Cilj(i):

- bralno razumevanje izbranega literarnega dela
- lastna interpretacija literarnih besedil: doživljanje, razumevanje, aktualiziranje
- s pomočjo svojih izkušenj, literarnega znanja in splošne razgledanosti vrednotijo idejno-tematske in slogovno-kompozicijske plasti literarnih besedil
- ob interpretaciji besedil razvijajo svojo estetsko in kulturno zmožnost
- v simboliki in izraznosti iščejo paralele tudi z likovno govorico s katero bi želeli
- odrsko predstavitev še podkrepiti

(branje, razgovor o prebranem in razumevanje, aktualizacija; prenos zgodbe v današnji čas in družbeno dogajanje, iskanje simbolike, čustev, osebnostnih karakteristik, medsebojnih odnosov...)

- po literarni predlogi zapisati scenarij

Predlagani deli za izbor sta noveli: »Maska rdeče smrti«, Edgar Allan Poe in »Nakit«, Guy de Maupassant, ki ju tudi sicer po učnem načrtu pri slovenščini obravnavajo.

Sicer pa se da dijakom možnost izbrati tudi kaj drugega, vendar mora biti zgodba taka, da jo je možno aktualizirati in primerjati z današnjim časom ter skozi morda pokritizirati sodobno družbeno dogajanje.

V začetni fazi dijaki skupaj s slavistom tvorno sodelujejo pri izbiri literarnega dela. Odločijo se za »Masko rdeče smrti«. Delo doma preberejo, skupaj preverijo razumevanje in ga aktualizirajo. Po navodilih se lotijo pisanja scenarija (doma) in po medsebojnem vrstniškem vrednotenju izberejo najprimernejšo obliko za izvedbo.

Po večkratni skupni predelavi in dodelavi scenarija dobimo sodobnejšo različico, ki jo naslovimo zgolj Maska.

Kratko zgodbo prestavimo v današnji čas in si postavimo vprašanje, kaj je kuga današnjega časa, kaj razkraja, ubija, uničuje tudi današnjo družbo?

Revščina, nasilje, neenakost, razslojenost družbe? So to številne odvisnosti, s katerimi se srečujemo; pa ne zgolj odvisnost od prepovedanih drog, alkohola, nikotina ali kave, temveč tudi odvisnost od interneta, telefona oziroma spletnih socialnih omrežij, odvisnost od potrošništva oziroma kapitalizma in posledično razčlovečenost in odtujenost v medsebojnih odnosih. Potrkamo na lastno in družbeno vest in se vprašamo, kako bi moralo biti, kako bi bilo prav, je morda že prepozno, je še čas, da naredimo spremembo v sebi, pri drugih, v družbi, pri vseh? A zmoremo sneti masko, odložiti, dati na stran vse nepotrebne stvari, ki nas spreminjajo, kvarijo, delajo pomembne samo po videzu, a nas hkrati siromašijo v duhovnem in človeškem smislu, nas odtujujejo od sočloveka, zmanjšujejo našo naklonjenost do preprostega, majhnega, a tako zelo pomembnega ČLOVEKA.

Morda je pet pred dvanajsto, tik pred zdajci, ko bo prepozno, a če si prisluhnemo, prisluhnemo tudi drugim, odpremo oči in ponudimo roko, nam skupaj lahko uspe, lahko postanemo drug drugemu predvsem to, kar bi v bistvu naj bili; ČLOVEK ČLOVEKU ČLOVEK. S karakternimi upodobitvami ključnih likov in simboličnimi kostumi ter stopnjevano dramatičnostjo igre bi želeli potrkati tudi na vest gledalcev in celotne družbe, da bi se zamislili in bi morda vsak pri sebi naredil vsaj droben korak v pravo smer.

2. Priprava scene, kostumografije, maske, luči, morebitnih rekvizitov, plakatov, gledaliških listov__ (LUM/ LIS 70 ur)

Izvajalec: Tanja Trajbarič Lopert

Izdelava skic karakternih likov, upošteva primernih poz, izraznih gibov, proporcev v risbi figur.

Načrtujejo in izdelajo skice kostumov, maske ter primerne scenografije.

Dodajo tudi barve, ki smiselno dopolnijo in potencirajo željeno vzdušje posameznih prizorov.

Izberejo materiale za izdelavo kostumov, scene in morebitnih rekvizitov, ter jih izdelajo po poprej izdelanih in izbranih skicah.

Tega dela se lotijo skupinsko..

Skice pripravijo za postavitev spremljevalne razstave, ki ji dodajo tudi fotografije, s katerimi dokumentirajo ustvarjalni proces, kot tudi dodelane prizore iz vaj.

Izdelajo tudi plakat in gledališki list, ki mora biti izgotovljen do možnosti tiskanja.

Skupni interdisciplinarni cilj(i) vsebinskega sklopa:

Razvijanje in spodbujane kreativnosti

V likovni govorici risbe, slike, plastičnega in prostorskega oblikovanja nudijo podporo jasnejši izvedbi gledališke uprizoritve dela.

S primernim izborom kostumov in scenografije delo umestijo v primeren čas in prostor.

Razumejo izrazno moč in simboliko barve, ki pripomore k željenemu vzdušju.

Cilj(i):

Naučijo se pravih proporcij pri upodabljanju poz človeškega telesa (kroki človeške figure).

Perspektivno upodobijo scenski prostor v sliki.

Medvrstniško vrednotijo in izberejo najprimernejše skice za končno izvedbo kostumov in scene.

Kreativno izberejo materiale za izdelavo in kvalitetno izdelajo dela za dejansko uporabo.

Prosto izberejo tehniko za oblikovanje plakatov (ročna izdelava, klasično ali računalniško grafično oblikovanje...) odberejo najprimernejši predlog plakata in ga pripravijo za tisk.

3. Razdelitev vlog, vaje igre in uprizoritev na odru (5 ur) (Gledališka igra); postavitve luči, fotografsko in filmsko dokumentiranje dela, dokončna priprava plakata za tisk (10 ur) (INF/FF)

Izvajalca: Dunja Zupanec, Ludvik Rogan

Razdelitev vlog, igra, govor, gibanje v prostoru; v strnjениh oblikah vaj priprava uprizoritve za odrski nastop. Delo se izvede timsko v sodelovanju s slavistko in likovnico ter seveda pod strokovnim vodstvom gledališke mentorice.

Dijaki se po interesu priključijo skupini ali v nastopu ali v fotografsko-filmskem delu, pri postavitvi luči ali pri dokončni obdelavi osnutka plakata. Tukaj mentorsko vlogo prevzame učitelj INF / FF.

Sami se v smislu podjetnosti lotijo tudi oglaševanja na spletnih socialnih omrežjih in že utečenih GFML medijih.

4. Vaje, promocija, oglaševanje

V zadnji tretjini ur celotnega sklopa poteka delo timsko, tako, da dijake hkrati spremljata, vodita in usmerjata vsaj dva, po potrebi na vajah tudi trije učitelji – zagotovo bo vsak pozoren bolj na svoje področje in umeščenost v celoto.

Sklopu se občasno pridruži še profesorica, ki se ukvarja s podjetnostjo, da jih še dodatno spodbudi k podjetnemu razmišljanju, lastni angažiranosti pri promociji svojega dela in idej v lokalnem okolju. (Nina Žuman)

Ne nazadnje smo morali v njih prebuditi tudi nekaj podjetniške žilice, saj je predstavo bilo potrebno oglaševati in privabiti gledalce, kajti brez slednjih bi bil ves trud in zanos naših dijakov namenjen sam sebi.

Ustvarili so plakat, kratki video napovednik, koristili možnosti spletnega oglaševanja, skratka naredili vse kar je bilo potrebno za to, da lahko nastopijo pred publiko.

5 ZAKLJUČEK

Pri izvajanju tega projekta, še zdaleč ni bila pomembna le predstava, naš končni izdelek, performans. Pomembneje je nekaj več. To je ustvarjalni proces, ki vključuje in povezuje vsa področja umetnosti od literarnega, preko likovnega, plesnega, glasbenega in gledališča do sodobnega oblikovanja vizualnih komunikacij.

To je entuziazem in kreativnost, ki sta ponesla čudoviti svet idej mladih do končne izvedbe. Za tem je odkrivanje in sprejemanje samega sebe in drugih, sprejemanje kritike in izrekanje pohval, medsebojno spodbujanje in zaupanje.

Vsak drobec v ustvarjalnem procesu je pomemben člen, ki povezuje celoto.

Ko je vse nared, ko je tekst dodelan, izgovorjava prava, scena in kostumi izgotovljeni, igra domišljena, je treba še stopiti na oder, pred ljudi, se prepustiti kritiki...

To ni lahek korak, nekateri ga ne zmorejo nikoli.

A z medsebojnim zaupanjem, bodrenjem, tudi s potrebno kritiko in pohvalo smo vsakemu izmed sodelujočih dijakov našli zanj primerno in za celotno igro pomembno vlogo.

Z opolnomočenjem zanj, smo dvigovali tudi njihovo samozavest.

Pomembni pa niso le nastopajoči na odru, temveč tudi tisti, ki pričarajo potrebno vzdušje z glasbo in lučjo.

Tudi za to so bili odgovorni dijaki.

In kaj smo počeli mentorji?

Bili smo tu, da jih usmerjamo, opogumljamo, kdaj pa kdaj kaj svetujemo, zgladimo konfliktne trenutke, jih poslušamo, po potrebi skritiziramo in seveda tudi pohvalimo.

Naučili so se postaviti v vlogo scenarista, režiserja, igralca, kostumografa, koreografa, plesalca, mojstra luči in zvoka, glasbenika, oblikovalca vizualnih komunikacij in producenta.

Naučili so se kritično zazreti v družbo in vsakega posameznika spodbuditi k razmišljanju o vrednotah, ki si jih je postavil na prvo mesto. Potrkati na vest človeka, ki bi na prvem mestu naj bil sočloveku predvsem ČLOVEK.

Vse to je bilo javnosti predstavljeno skozi naš umetniški performans Maska.

Ob evalvaciji dela v tem šolskem letu smo vsi skupaj z zadovoljstvom ugotovili, da nam je zadano delo v projektu ITS-umetnost v celoti uspelo in smo že z veseljem snovali plane za prihodnje šolsko leto.

Evalvacije dijakov

V sklopu izbirnega tematskega sklopa umetnost smo dijaki spoznavali, združevali in povezovali različne oblike umetnosti, od likovne pa vse do gledališke. S pomočjo mentorjev smo se sami lotili pisanja scenarija, scenografije in izbire glasbe. Na podlagi Poejevega dela Maska rdeče smrti smo pripravili našo predstavo, ki smo jo naslovili Maska in nosi pomembno sporočilo. Kritizira potrošniško družbo in čas v katerem živimo. Skozi celoten potek pisanja smo se dopolnjevali in sodelovali, zelo pomembna je bila prisotnost skupinskega duha, ki ga ni zmanjkalo. Med pisanjem scenarija in ustvarjalnim procesom razvijanja spontanih zamisli, smo izdelali kostume in sceno ter plakat za oglaševanje predstave. Vaje so nas povezale in navdušile tako, da smo pogosto skupaj preživljali proste popoldneve.

Skozi ITS umetnost smo se lahko tudi dijaki, ki ne obiskujemo umetniške gimnazije, поблиže srečali z različnimi vejami umetnosti. Vsi potrebujemo to protiutež v svetu, ki je naravnana na številke, dosežke in potrošništvo.

T. P.

Pri izbirnem predmetu ITS - Umetnost smo ob mentorstvu profesorice Tanje T. L. izvajali in ustvarjali z različnimi slikarskimi in risarskimi tehnikami, se preizkusili v teatru, tako je tudi nastala naša predstava Maska, obiskali razstavo in še in še. Leto smo začeli z idejo za predstavo, ki je prišla v ospredje šele dva meseca zatem in je marca doživela svojo premiero. Po uspešni ponovitvi smo se lotili risanja sedeče figure, ki pa je bilo predpriprava na kiparjenje z glino, pri katerem nam je pomagala akademska kiparka in slikarka Irena Brunec Tebi. Leto smo zaključili z ogledom razstave Hundertwasserjevih lesorezov na Lendavskem gradu. Meni je izbirni premet predstavljal blažilno kompenzacijo za mojo načeloma naravoslovno razmišljanje in me veseli, da tako tudi je, saj znanstveniki delajo na tem, da bi rešili svet, umetniki pa delajo na tem, da bi rešili svojo dušo, in kaj lahko naredi človek za svet, ko pa ne zna narediti nič za sebe.

G. J.

Že na začetku šolskega leta so bila moja pričakovanja v zvezi z na novo uvajanim izbirnim predmetom ITS Umetnost zelo visoka, namreč nasploh me področja kot so gledališče, slikanje, risanje ipd. zelo zanimajo.

Na začetku šolskega leta smo se dijaki z mentoricami soočili s pripravo lastnega performansa Maska, na katerega smo dijaki verjetno najbolj ponosni, saj smo v nastajanje in izvedbo le tega vključevali različne elemente ustvarjanja.

Naša ustvarjalnost, vztrajnost in iznajdljivost nas je popeljala do uspešnega končnega izdelka ob katerem smo razvijali svoje umetniško mišljenje, čutnost in predanost, kar je zame najpomembnejše!

V preostalem delu šolskega leta smo še kiparili s priznano kiparko Ireno Brunec Tebi in v sodelovanju z mariborsko fakulteto pripravili instalacijo na temo „kako se počutijo ribe v onesnaženem morju“.

Pri vsem tem mi je všeč to, da je naš pouk pri ITS-u veliko več od samega sedenja za šolskimi klopmi in poslušanja razlage snovi. Všeč mi je njegova gibljivost, inovativnost in dejstvo, da nas mentorice vedno presenetijo z novimi, dobrimi izzivi, ki krepijo našo samopodobo, umetniško rast in nam dajejo možnost izražanja.

A. P.

Literatura in viri

1. Edgar Allan Poe, »Maska rdeče smrti«, novela

KLARA TRKAJ

OŠ ANTONA AŠKERCA RIMSKE TOPLICE

RAZISKOVALNO UČENJE SKOZI PROJEKT DAFFODILS AND TULIPS

Povzetek

Raziskovalno učenje je sodobna metoda učenja in poučevanja, pri kateri ustvarjamo pogoje, v katerih poskušajo otroci reševati probleme na različne načine in čim bolj samostojno. Pri raziskovalno usmerjenem pouku je učenec aktivni raziskovalec, sam išče in odkriva tisto, česar še ni vedel.

Z raziskovalnim poukom učenci pridobivajo spretnosti, ki jih od nas zahteva življenje v 21. stoletju: sposobnost učenja v vseh življenjskih obdobjih, kritično presojanje informacij, sprejemanje odločitev na podlagi dejstev. Vključevanje sodobnih metod poučevanja, kamor sodi tudi raziskovalno učenje, gotovo ne bi smelo biti dodana vrednost v sodobni šoli, vendar menim, da marsikje še vedno je.

V prispevku predstavljam iEARN projekt Daffodils and Tulips, ki sem ga vpela v redne učne ure predmeta spoznavanje okolja v 1. razredu in predstavlja primer raziskovalnega učenja.

Ključne besede: Raziskovalno učenje, predmet spoznavanje okolja, prvi razred, projekt Daffodils and Tulips

INQUIRY-BASED LEARNING THROUGH DAFFODILS AND TULIPS PROJECT

Abstract

Inquiry-based learning is a modern learning and teaching method where a teacher creates conditions and children are required to solve problems independently as much as possible and in different ways. During inquiry-based lessons a student is actively engaged in doing a research on his own to find out things he wasn't familiar with before.

Inquiry-based lessons enable students to gain skills that living in the 21st century demands from us: learning ability at all life stages, evaluating information from a critical perspective, evidence-based decision making. Integration of modern teaching methods, including inquiry-based learning, should not be the added value in a modern school, however, it still is in many places according to my opinion.

This article presents the iEARN project Daffodils and Tulips that was integrated in regular teaching lessons of environmental education in the first grade and thus represents an example of inquiry-based learning.

Keywords: Inquiry-based learning, environmental education subject, first grade, Daffodils and Tulips project

1 UVOD

Otroci imajo prirojeno željo po raziskovanju. Še posebej radi raziskujejo v predšolskem in zgodnje šolskem obdobju. Predmet spoznavanje okolja vključuje nadaljevanje in usmerjanje spontanega otroškega raziskovanja sveta in odkrivanje prepletenosti ter soodvisnosti v pojavih in procesih v naravnem in družbenem okolju. V tem času otroci spoznavajo svet okoli sebe, si pridobivajo znanja, spretnosti, navade in izkušnje za življenje. Predznanje iz neposrednih izkušenj se pri pouku oblikuje, razširja in pogloblja (Učni načrt, 2011).

Raziskovalno učenje je ena izmed sodobnih metod poučevanja naravoslovja, ki omogoča pridobivanje kakovostnega znanja, zato je vse bolj zaželeno metoda poučevanja in učenja. S tovrstnim učenjem lahko dosežemo številne cilje, ki so zapisani v učnem načrtu za spoznavanje okolja.

Raziskovalno učenje otrokom omogoča, da preko lastne aktivnosti in ob učiteljevem usmerjanju in vodenju raziskujejo (rešujejo zadane probleme, pridobivajo izkušnje in prihajajo do novih spoznanj).

Priprava na raziskovalno učenje oz. poučevanje od učitelja zahteva dobro in natančno pripravo. Imeti mora dovolj znanja, gradiva in biti mora iznajdljiv. Vsebina, ki jo učitelj obravnava na tak način, mora biti primerna otrokovi razvojni stopnji.

2 RAZISKOVALNO UČENJE

Ivanuš Grmek in Javornik Krečič (2011) raziskovalno učenje definirata kot posebno strategijo znanstvenega spoznavanja, ki v pouk vnaša vidne elemente znanstvenega dela.

Podobno definicijo navaja tudi Hus (2011), ki prav tako zapiše, da raziskovalna dejavnost vnaša v pouk elemente znanstvenega spoznanja. Pri tej sodobni metodi se otroci usposabljaajo za iskanje in odkrivanje novega, pridobivajo nova znanja, do katerih pridejo s samostojnim raziskovanjem. Takšen pouk spodbuja različne možnosti mišljenja, motiviranja in ustvarjalnosti. Otroci so postavljeni v vlogo raziskovalca, ki išče odgovore na zastavljena vprašanja. Pri raziskovalnem pouku je torej poudarjena aktivna vloga otroka.

Pri raziskovalnem učenju se vsebine povezujejo z različnimi področji, raziskovanje pa je potrebno prilagoditi otrokovi starosti. Raziskovalno učenje je pomembno tudi, ker otrokom zagotavlja znanje, spretnosti in navade za vseživljenjsko učenje. Učenci pri takšnem pouku razvijajo sposobnosti, s katerimi lahko sami organizirajo in vodijo lastno učenje, se učijo samostojno ali v skupini ter znajo premagovati težave pri učenju (Ivanuš-Grmek, et al., 2009).

Pri raziskovalnem pouku gre za simulacijo znanstvenega raziskovanja, kjer so učenci postavljeni v vlogo raziskovalcev, ki raziskujejo in iščejo odgovore na zastavljena vprašanja. Največkrat je problem, ki ga raziskujejo učenci, v znanosti že rešen. Kolikor se le da, moramo uporabljati znanstveno metodologijo, ki jo moramo prilagajati učenčevi starosti, predznanju, razvojni stopnji (Cencič in Cencič, 2002).

2.1 NAMEN RAZISKOVALNEGA UČENJA

Namen pouka z raziskovanjem je, da otroci odkrivajo nekaj novega in da jih uvajamo v metode in tehnike znanstveno raziskovalnega mišljenja (Ivanuš-Grmek in Javornik Krečič, 2011). Slednjemu Krnel (2007) pripisuje dva razloga. Prvi razlog izhaja iz teorije konstruktivizma, ki razlaga, da znanje učencev nastaja (se konstruira) v aktivnem procesu

učenja. Drugi razlog pa izhaja iz dejstva, da sodobni cilji učenja in poučevanja naravoslovja vodijo k naravoslovni pismenosti, ki omogoča aktivno vključevanje otrok v današnjo družbo.

Glavni namen raziskovanja torej ni informiranje, ampak usposabljanje učencev za iskanje in odkrivanje novega. S tovrstnim poukom učence uvajamo v metode in tehnike raziskovalnega, znanstvenega, tehnološkega in organizacijskega mišljenja ter delovanja (Blažič et al., 2003).

2.2 POMEN ŠOLSKEGA RAZISKOVANJA

Šolsko raziskovanje uresničuje pomembne vzgojno-izobraževalne cilje, razvija znanstveno mišljenje, intelektualne sposobnosti in spodbuja iznajdljivost v različnih situacijah. Pouk, pri katerem je prisotno raziskovanje, povezuje realno okolje z izkušnjami učencev. Učence motivira za učenje. Tovrstno učenje spodbuja kritičnost, ki je pomembna človekova kvaliteta in eden izmed ciljev na vseh stopnjah šolanja. Učencem omogoča, da se začnejo že zgodaj uvajati v znanstveno metodologijo: učijo se postavljati raziskovalna vprašanja, hipoteze, samostojno opazovati, primerjati, urejati, razvrščati, analizirati, obdelovati podatke in sklepati. Učitelj lahko preko raziskovalnega pouka spozna sposobnosti učencev, njihove predstave o naravi, okolju in družbi (Cencič in Cencič, 2002).

2.3 CILJI RAZISKOVALNEGA POUKA

Šolsko raziskovanje je didaktični proces, pri katerem se učenci usposablajo za raziskovanje. Takšno usposabljanje je učinkovitejše, če je načrtno in sistematično, če se jasno zavedamo nalog in ciljev, ki jih hočemo doseči, ter poti in načinov, ki vodijo do njih (Cencič in Cencič, 2002).

Pri raziskovalnem pouku se z naravoslovnimi in družboslovnimi vsebinami uresničujejo operativni cilji pouka. Poleg tega se s tovrstnim učenjem uresničujejo naslednji splošni cilji naravoslovja (Krnjel, 2007):

- širjenje znanja o naravi in procesih v njej,
- razvijanje opazovanja, formuliranja vprašanj in eksperimentiranja,
- razvijanje logičnega mišljenja na temelju dokazov,
- razvijanje pojmov,
- sodelovanje pri znanstveni praksi.

2.4 IZVEDBA IN STOPNJE RAZISKOVALNEGA UČENJA

Znanstveno raziskovalno delo zajema določene stopnje, ki jim je potrebno slediti. Pri šolskem raziskovanju učitelj najprej izbere problem glede na učne cilje, ki jih želi uresničiti. Po mnenju Krnela (2007) raziskovalno učenje naprej izpeljemo po naslednjih stopnjah:

1. stopnja: Kaj o pojavu, objektu ali snovi, ki jo bomo raziskovali, že vemo?

Na tej stopnji se z učenci pogovarjamo o snovi, pojavih ali objektih, jo predstavimo in si jo kar najbolje ogledamo. Pri tem upoštevamo učenčevo predznanje. Ob tem postavljamo vprašanja, na katera poskušamo tudi odgovoriti.

2. stopnja: Kaj bomo raziskovali?

Z učenci postavimo raziskovalno vprašanje, ki naj bo preprosto, da ob koncu raziskave učenci ne bodo imeli težav z iskanjem odgovora na zastavljeno vprašanje. Učenci naj delajo skupinsko, pri čemer vsaka skupina izoblikuje svoje raziskovalno vprašanje, saj bodo ob

koncu raziskave tako učenci dobili več znanja na določeno temo, raziskava pa bo zanje zanimivejša. Oblikovanje hipotez na tej stopnji je mišljeno bolj za starejše učence.

3. stopnja: Načrt raziskave

Ko učenci postavijo raziskovalno vprašanje, se lotijo izdelave konkretnega načrta raziskave. V njem opišemo opazovanje ali poizkus (kje, kako, s čim bo izveden, kaj se bo opazovalo, kaj se bo merilo). Načrtujemo tudi, na kak način bomo pridobljene podatke zapisovali.

4. stopnja: Poizkusi, opazovanja, meritve

Po učiteljevem pregledu načrta raziskave, učenci pričnejo izvajati opazovanje, poizkuse. Ob tem opazujejo, merijo, eksperimentirajo in zapisujejo podatke.

5. stopnja: Ugotovitve

Ko učenci zaključijo z raziskovanjem (opazovanjem, merjenjem, eksperimentiranjem, zapisovanjem podatkov), začnejo oblikovati odgovor na raziskovalno vprašanje. Pridobljene rezultate tudi razlagajo drug drugemu. Učitelj v tej fazi učence opozarja na to, ali so z raziskavo dobili odgovor na zastavljeno raziskovalno vprašanje in jim pomaga pri oblikovanju splošne trditve.

6. stopnja: Sporočanje

Na tej stopnji učenci predstavijo svoje raziskovalno delo in poročajo o ugotovitvah, ki so jih pridobili tekom raziskave. Ob predstavitvah tudi vrednotijo svoje delo.

Na koncu raziskovalnega učenja je učiteljeva naloga, da še enkrat povzame ugotovitve, komentira izvedbo raziskave in učence miselno vodi, kaj so o objektu, pojavu ali snovi vedeli pred raziskovalnim učenjem in kaj vedo ob koncu raziskovalnega dela (Krnel, 2007).

3 RAZISKOVALNO UČENJE – PROJEKT DAFFODILS AND TULIPS

Že nekaj let zapored naša šola sodeluje v treh projektih, ki potekajo pod okriljem mednarodne organizacije iEARN, ki povezujejo učence in učitelje širom sveta. iEARN je neprofitna organizacija, ki združuje preko dva milijona mladih (učencev in dijakov) in učiteljev v več kot 140 državah. Med seboj sodelujemo preko spleta. Naša šola sodeluje v projektih Machinto, Talking Kites in v projektu Daffodils & Tulips. Tudi sama s svojo skupino učencev štiri leta sodelujem v projektu Daffodils & Tulips. Dve leti sem bila tudi koordinatorica projekta.

Namen projekta Daffodils & Tulips je vzbuditi pri učencih večje zanimanje za naravoslovje. Projekt učencem omogoča uporabo matematičnega, praktično naravoslovnega, zemljepisnega in jezikovnega znanja. V okviru projekta učenci širom po svetu posadijo čebulice tulipanov in narcis istočasno. Sajenje poteka vedno zadnji teden novembra na severni polobli in zadnji teden v mesecu maju na južni polobli. Učenci zbirajo različne podatke (temperatura zraka, zemlje, vreme, čas sončnega obsevanja ...) ob sajenju in v času, ko čakajo, da bodo rastline vzbrstele in zacvetele. Vmes poročamo na spletnem portalu o naših ugotovitvah, kdaj so vzbrstele naše rastline in kdaj so zacvetele. Projekt lahko prilagajamo starosti otrok in njihovim sposobnostim, razvojni stopnji in ga lahko izvajamo kot zahteven ali pa preprost projekt.

K projektu sem pristopila, ker sem v njem videla krasno priložnost za raziskovalno učenje, s katerim bi lahko realizirala več ciljev predmeta spoznavanje okolja. Ker se rada poslužujem sodobnih didaktičnih metod za poučevanje naravoslovja, kamor sodi tudi raziskovalno učenje, in ker z delitvijo izkušenj na spletu dobivam vedno nove in nove ideje za svoje poučevanje, sem se z učenci tudi vključila v projekt.

Raziskovalni pouk je aktivna metoda poučevanja, ki vnaša v pouk elemente znanstvenega spoznanja. Kot pravi Kranjc (2015) tovrsten pouk v osnovi temelji na posnemanju »pravega« raziskovalnega procesa, ki je prilagojen šolskemu pouku. Na prilagojen znanstveni način smo se z učenci projekta tudi lotili.

Po obisku in ogledu različnih življenjskih okolij (gozda, sadovnjaka, vrta, polja) smo se v jeseni z učenci med drugim tudi pogovarjali o rastlinah in pogojih za njihovo rast. Zanimalo me je, koliko od učencev ima doma vrt, polje, visoko gredo. Z navdušenjem sem jim povedala, da bomo v spomladanskih mesecih mi, prvošolci, dobili priložnost, da zasejemo našo šolsko visoko gredo ali šolski vrt. Seveda se niso mogli zediniti, kaj bomo izbrali, zato smo se pogovarjali o vrtovih, visokih gredah, pogojih za rast ... Zanimalo me je, če vedo, ali rastline na katerem od omenjenih prostorov bolje uspevajo. Ker odgovora niso poznali, smo tako dobili iztočnico za oblikovanje raziskovalnega vprašanja. Ker je bila to njihova prva raziskava, o postavljanju raziskovalnih vprašanj še niso vedeli ničesar. Sama sem jih usmerila in jim pomagala, da smo skupaj zapisali naslednje raziskovalno vprašanje: Kje bodo rastline bolje rastle, na vrtu ali na visoki gredi? Z učenci smo raziskovali po spletu in brskali po knjigah v šolski knjižnici, za ideje in nasvete so otroci povprašali starše in stare starše. Tako smo pridobili kar nekaj koristnih informacij.

Ker smo ugotovili, da jesen ni najbolj primeren letni čas za sajenje zelenjave, sem jim predstavila rastlino, ki pa se v tem jesenskem času sadi. Tako sem povezala raziskovalno učenje s projektom Daffodils and Tulips.

Učencem sem povedala, da bodo postali čisto pravi raziskovalci, ki bodo spremljali rast narcis. Predstavila sem jim projekt iEARN na spletni strani in pokazala, kdo vse sodeluje pri tem projektu. Z otroki smo poiskali nekatere sodelujoče države na globusu.

Po mesecih sem si načrtala plan dejavnosti pri projektu Daffodils and Tulips za celotno šolsko leto:

- oktober:
 - o predstavitev projekta učencem,
 - o prijava v iEARN bazo,
 - o izpolnjevanje obrazca Getting to know you,
- november:
 - o nakup čebulic in sajenje,
 - o postavitve raziskovalnih vprašanj in hipotez,
 - o izdelava načrta raziskave,
 - o objava poteka sajenja na spletni strani šole in na iEARN spletni strani (First day of planting),
 - o oblikovanje plakata za spremljanje temperature zraka, zemlje ...,
- december–april:
 - o spremljanje rasti in beleženje rezultatov,
 - o likovno ustvarjanje in objavljanje na iEARN spletni strani,
 - o objavljanje napredka pri rasti na iEARN spletni strani (vzbrst, cvetenje ...) in na spletni strani šole,
 - o objava članka v lokalnem časopisu,
 - o pogovor o ugotovitvah ob koncu raziskovalnega učenja in vrednotenje dela,
- maj:
 - o učiteljeva evalvacija projekta.

Po tem, ko smo ugotovili, kaj bomo raziskovali, smo se z učenci lotili izdelave preprostega načrta raziskave. Pogovarjali smo se, koliko čebulic bomo posadili in kam. Dogovorili smo se, da bomo enkrat tedensko merili temperaturo in izdelovali preprost prikaz s stolpci. Tako bomo videli, kako temperatura vpliva na rast. Dogovorili smo se, da si bomo zabeležili, kdaj bodo narcise vzbrstle na visoki gredi in kdaj na vrtu, kdaj in kje bodo prej zacvetele in koliko bodo zrasle.

Fotografija 1: Sajenje čebulic narcis

V nadaljnjih mesecih smo spremljali rast in ker dolgo, dolgo ni bilo moč opaziti ničesar, je motivacija učencev za raziskovanje upadla. Sama sem jih morala spomniti, da gremo pogledat na gredice in izmerit temperaturo. V zimskem času smo likovno ustvarjali. Izdelali smo tulipane iz odpadnega materiala in pripravili razstavo za starše na šolskem hodniku. Okna učilnic na razredni stopnji smo v pomladnih dneh okrasili s tulipanovimi cvetovi iz papirja. Ob prazniku mamic smo jim izdelali voščilnice z odtisi tulipanov.

Fotografija 2: Likovno ustvarjanje

Ko so v februarju pokukali na plan prvi brsti, je bilo veselje nepopisno. Učenci so zopet dobili elan, sami so se spomnili in šli opazovat, izmerit in zabeležiti podatke. Videli so, da narcise hitreje rastejo na visoki gredi. V aprilu so najprej zacvetele narcise na visoki gredi in bile so precej višje kot tiste na gredici. Veseli smo bili, da so nam narcise zacvetele in bili smo ponosni na svoje delo. Iz naših rezultatov, opazovanj in merenj smo ugotovili, da rastline bolje uspevajo na visoki gredi, in tako smo odgovorili na naše raziskovalno vprašanje. Zakaj je temu tako, pa je morda vprašanje za naslednje raziskovalno učenje. Na podlagi dobljenih rezultatov smo se odločili, da v maju posadimo zelenjavo na šolsko visoko gredo.

Fotografija 3: Narcise na gredici

Fotografija 4: Narcise na visoki gredi

Učenci so radi sodelovali pri delu na zemlji, pleli, sadili, zalivali, beležili rezultate in nestrpno čakali, kdaj bodo pokukale na plan njihove rožice. Na zanimiv način so se uvajali v svet naravoslovnih eksperimentov, saj so morali postavljati raziskovalna vprašanja, predvidevati in ob koncu razlagati svoje ugotovitve.

Fotografija 5: Cvetoče narcise

S sodelovanjem v projektu smo uresničevali najpomembnejša splošna cilja predmeta spoznavanja okolja, ki sta razumevanje okolja in razvijanje spoznavnega področja. Oba se uresničujeta z aktivnim spoznavanjem okolja. Učenci so spoznavali dejstva, oblikovali pojme in povezave, razvijali sposobnosti, spretnosti in postopke, ki omogočajo bogatenje izkušenj, njihovo obdelavo in povezovanje, napovedovali, sklepali in eksperimentirali. Ob tem so razvijali odprtost za sprejemanje tujih zamisli in občutljivost za dogajanje v naravnem okolju.

4 ZAKLJUČEK

Z raziskovalnim učenjem in projektom Daffodils and Tulips smo ugotovili, kje rastline bolje uspevajo, kar nam je pomagalo pri sprejetju odločitve, kje bomo posadili našo zelenjavo. Ker smo ugotovili, da je visoka greda zaradi hitrejše in bujnejše rasti primernejša za gojenje zelenjave, smo v maju semena in sadike posejali oz. posadili tja.

Pri raziskovalnem učenju je bilo potrebnega veliko mojega usmerjanja, spodbujanja in vodenja, saj je bilo to prvo pravo raziskovalno učenje mojih prvošolcev. Res je, da učenci niso sami izbrali raziskovalnega področja, niti niso sami postavili raziskovalnega vprašanja, ampak so v nadaljevanju iskali odgovor na moje zastavljeno vprašanje. Niso se torej učili tistega, kar so sami izbrali, ampak sem vsebino določila sama. Vendar je tudi v tem primeru učenje temeljilo na aktivni vlogi učencev, saj niso bili le pasivni sprejemniki mojega znanja. Menim, da je na začetku šolanja, ko se učenci komaj spoznavajo z raziskovalnim učenjem, učiteljevo vodenje bolj prisotno. Verjamem, da bodo v prihodnjem letu, ko se bomo z istimi učenci lotili kakšnih novih preprostih raziskav, nekoliko samostojnejši raziskovalci in da bodo v 3. razredu vsaj v večini sposobni sami načrtati preprosto raziskavo, kar je tudi eden izmed ciljev predmeta spoznavanje okolja.

Tekom šolskega leta smo se raziskovalnega učenja pri naravoslovju lotili večkrat. Večinoma so bile dejavnosti zaključene v enem dopoldnevu, tako da so otroci prišli do odgovora na raziskovalno vprašanje še isti dan. Pri projektu Daffodils and Tulips je bilo potrebno na ugotovitve čakati dolgo, zato je motivacija in zagnanost otrok pojenjala. Ugotovila sem, da so učenci bolj motivirani, osredotočeni, angažirani za delo, kadar je celotno raziskavo moč izvesti v enem dopoldnevu. Zato menim, da je za začetno raziskovalno učenje bolje izbrati takšno raziskovalno področje ali učni cilj, ki da hitre rezultate.

Vključevanje sodobnih metod poučevanja v pouk prav gotovo ne bi smelo biti dodana vrednost v sodobni šoli, vendar si upam trditi, da marsikje še vedno je. Izkustveno učenje, problemski pouk, raziskovalno učenje, projektno delo ter eksperimentalno in terensko delo, metode, ki jih Strmčnik (2001) umešča med sodobne metode poučevanja naravoslovja, so premalokrat zastopane pri pouku. Veliko učiteljev se še vedno oklepa le tradicionalnih metod poučevanja, ker je priprava in organizacija na tak pouk preprostejša in hitrejša.

Sama se trudim v pouk vključevati tako tradicionalne kot sodobne metode poučevanja, kar je potrebno za učinkovit pouk. Raziskovalni pouk se namreč ne more izvajati pri vseh naravoslovnih ciljih in vsebinah, ampak le pri tistih, ki so za to primerne. Nekateri cilji iz učnega načrta se lahko uspešno uresničijo tudi z neposrednim poučevanjem (Krnel, 2007).

Poleg uporabe tradicionalnih in sodobnih metod učenja in poučevanja pa se mi zdi izrednega pomena, da z otroki delim svoje navdušenje o stvareh, dogodkih in pojavih, saj

se tega nalezajo tudi oni. Raziskovalna žilica se prebudi, raziskovanje dobi nove razsežnosti, otroci pa krila za nov polet, nov projekt, novo raziskovanje.

Literatura in viri

1. Blažič, M., Ivanuš-Grmek, M., Kramar, M. in Strmčnik, F., 2003. Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče Novo mesto, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
2. Cencič, M. in Cencič, M., 2002. Priročnik za spoznavano usmerjen pouk. Ljubljana: Mladinska knjiga.
3. Hus, V., 2011. Pomen ustrezno izbranih didaktičnih strategij pri pouku spoznavanja okolja za razvoj generičnih kompetenc učencev. V: Grubelnik, V. ur. Strategije poučevanja za razvoj naravoslovnih kompetenc. Maribor: Univerza v Mariboru, Fakulteta za naravoslovje in matematiko. (pp. 107–111).
4. Ivanuš-Grmek, M., Čagran, B. in Sadek, L., 2009. Eksperimentalna študija primera pri pouku spoznavanja okolja. Ljubljana: Pedagoški inštitut Ljubljana.
5. Ivanuš-Grmek, M. in Javornik Krečič, M., 2011. Osnove didaktike. Maribor: Pedagoška fakulteta.
6. KRANJC, T. Aktivno učenje – višja raven znanja?, 2015. [Online]. Dostopno na: http://pefprints.pef.uni-lj.si/3178/1/Kranjc_Aktivno_u%C4%8Denje.pdf [11. avgust 2019].
7. Krnel, D., 2007. Pouk z raziskovanjem. Naravoslovna solnica, 11, št. 3, (pp. 8–11).
8. STRMČNIK, F., 2001. Didaktika: osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. 2001.
9. UČNI načrt. Program osnovna šola. Spoznavanje okolja, 2011. [Online]. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_spoznavanje_okolja_pop.pdf [5. avgust 2019].

AMADEJA TURNŠEK

GLASBENA ŠOLA KAROL PAHOR PTUJ

MEDITACIJA PRI POUKU HARMONIKE

Povzetek

Tempo našega življenja je zelo divji. Na žalost danes ne najdemo dovolj časa, da bi se ustavili, globoko zadihali in začutili sedanji trenutek. Zaradi raztresenega uma nismo učinkoviti, ustvarjalni in srečni. Eden izmed načinov, kako izboljšati naše življenje je meditacija. Različni načini in koristi meditacije so predstavljeni v prispevku, prav tako vplivi meditacije na naše možgane. Meditacija je še posebej koristna, kadar so učenci nemirni in se ne morejo osredotočiti na svoje delo. Posledica tega so slabši rezultati. Namen prispevka je tudi predstaviti meditacijo z opazovanjem dihanja pri poučevanju harmonike, da bi se učenci naučili pravilnega dihanja. Na ta način se učijo kontrolirati svoj nemirni um, biti v danem trenutku in ostati mirni. Učinki meditacije so vidni. Po meditaciji so učenci bolj umirjeni in srečni.

Ključne besede: dihanje, koristi meditacije, možgani, osredotočenost, raztresen um, sedanji trenutek, sproščen, srečen, učinkovit, umirjen, vrste meditacije

MEDITATION AT THE ACCORDION LESSONS

Abstract

The pace of our life is very hectic. Unfortunately, nowadays, we do not find enough find time to stop and smell the flower, take a deep breath and feel the present moment. Having a monkey mind, we are unable to be effective, creative, and happy. One of the ways how to improve our lives is practicing meditation. Various techniques and benefits of meditation are presented in the article as well as its impact on our brains. Practicing meditation is especially beneficial when students are restless and not able to concentrate. Consequently, their results are not good. The aim of the article is also to introduce mindful breathing to teach students who practice accordion how to breathe correctly. In this way they train how to bring their mind back when it wandered off, and how to pay attention in the present moment and stay calm. After meditating the students are more relaxed and happy.

Keywords: brains, breathing, benefits of meditation, concentration, effective, happy, monkey mind, present moment, relaxed, ways of meditations

1 UVOD

Pretirana količina informacij v sodobnem svetu vsekakor negativno vpliva na naš um in vse to ne vzpodbuja notranjega miru. V svoji dvajset letni praksi dela z učenci opažam, da se nekateri vedno težje umirijo in osredotočijo na delo. Eva Škobalj (2017) pravi, da je razlog za notranji nemir nekontrolirano in neselektivno odzivanje na vse mogoče dražljaje, ki nas obkrožajo. Zelo težko je biti tukaj v tem trenutku. V članku je predstavljena meditacija z osredotočenostjo na dihanje, ki zelo pozitivno vpliva na nemirne in raztresene učence.

Vloga meditacije pri pouku in opazovanje dihanja so glavno jedro članka. Namen je učencem predstaviti različne metode, ki vodijo do večje zbranosti in učinkovitosti pri pouku.

Tehnika opazovanja dihanja se je pokazala za izredno učinkovito. Vpliv na učence je izjemno pozitiven. Že nekaj minutna meditacija pred začetkom dela je pripomogla k večji zbranosti in osredotočenosti. Za izvajanje te tehnike ne potrebujemo posebnih pripomočkov in posebnega prostora. Lahko se izvaja kjerkoli in kadarkoli. Meditacija je bila izvedena skozi vso šolsko leto z učenci, ki se težje umirijo in skoncentrirajo. Po izvedeni meditaciji je pouk potekal v prijetnem vzdušju in učenci so bili dosti bolj učinkoviti.

2 KAJ JE MEDITACIJA?

Šri Činmoj (2004) je dejal, da je meditacija tišina, ki krepi in izpolnjuje. Tišina je zgovoren izraz neizrazljivega. Meditacija je notranje raziskovanje, samoopazovanje in spoznavanje nas samih. (Podlogar, 2014) Osho (2015) pa pravi, da je meditacija samo pogum, da ste tiho in v samoti.

Meditacija in njen pomen sta se prvič pojavila že pred 2500 leti, ko se je znameniti Buda usedel pod drevo. Ugotovil je, da lahko z meditacijo in poglobljenim dihanjem preseže zavest o pomanjkanju in trpljenju. Pri meditaciji potujemo v naš notranji svet. Prav tako je zelo močno orodje zdravljenja duha, uma in telesa. Meditacijo lahko uporabljamo za številne namene: boljše počutje in zdravje, osredotočenje in umirjanje uma, večjo zavest o obstoju telesa in uma, ravnovesje čustev, za odkrivanje življenjskega poslanstva in iskanje odgovorov na naše težave. (Žmahar, 2017) Umirjen in čist um, kateremu ne vladajo jeza, sovraštvo, ljubosumje in pohlep, je svoboden um poln ljubezni in sočutja. Nihče ne more storiti zate več, kot tvoj čisti um. Meditacija pripelje um v stanje miru, zavedanja, koncentracije in vpogleda v to kdo si in kdo so ljudje okrog tebe. Bolj, kot to razumeš, bolj si lahko odličen v vseh vlogah, ki se jih gremo. (Podlogar, 2014)

2.1 VPLIV MEDITACIJE NA MOŽGANE

Nevroznanstveniki trdijo, da so možgani plastični in da se spremenijo ob vsakem srečanju, izkušnji, misli. Možgane lahko z urjenjem izboljšamo. Bolj kot boste razumeli, kako delujejo možgani, in boste na podlagi dokazov, ki jih ponuja slikanje možganov z magnetno resonanco, videli, deli, kako zelo se lahko spremenijo, lažje boste videli smisel meditacije. Možgani niso nikoli statični; vzorci in povezave se nenehno spreminjajo in njihovih možnih konfiguracij je več kot zvezd v vesolju. Dokončanega modela, ki bi se imenoval 'jaz', ni; vsi se spreminjamo. Naši možgani so kot spužve, ki z vsako mislijo in izkušnjo spremenijo obliko. Dr. Sara Lazar, harvardska nevroznanstvenica in raziskovalka na Psihiatričnem oddelku Splošne bolnišnice Massachusetts, je izvedla poskus, pri katerem je pridobila zelo podrobne slike možganov dvajsetih ljudi, ki so meditirali, in jih primerjala s slikami, ki jih je pridobila od kontrolne skupine dvajsetih ljudi, ki niso meditirali. Tisti, ki so meditirali, so

meditacijo izvajali v povprečju približno devet let in so v povprečju meditirali malo manj kot eno uro na dan. Tisti, ki niso meditirali, so se po značilnostih, kot so starost in spol ujemali s tistimi, ki so meditirali, vendar niso imeli izkušenj z jogo ali meditacijo. Ko je znanstvenica primerjala slike možganov obeh skupin, je ugotovila, da so bila pri tistih, ki so meditirali, določena območja možganov občutno gostejša od enakih območij možganov tistih, ki niso meditirali. Z laboratorijskimi testi je mogoče izmeriti, kako postaja um z vajo močnejši, um pa pokaže velike izboljšave že v razmeroma kratkem času. (Wax, 2017) Dalajlama (2005) je rekel, da so človeški možgani poseben dar in škoda bi bilo, da bi izgubili svojo moč, ker bi jih zanemarjali in jih prepustili staranju.

2.2 KORISTI MEDITACIJE

Številne raziskave in študije so pokazale pozitivne učinke meditacije na mentalno in fizično zdravje. Kar 40 milijonov delavcev v Evropski uniji trpi zaradi težav, povezanih s stresom na delovnem mestu. Čeprav kratkotrajni stres lahko koristi imunskemu sistemu in pospeši njegove odzive (na primer celjenje ran), pa so zaradi kroničnega stresa nalezljive bolezni hujše in smo bolj dovzetni za številne bolezni in druge zdravstvene težave, kot so, demenca, sladkorna bolezen, prebavne motnje, arteroskleroza, srčna bolezen, neplodnost, zmanjšan libido, izguba spomina, duševne motnje, debelost, prezgodnje staranje, različne vrste raka, virusne infekcije. (Wax, 2017) Na dušni ravni te meditacija uči, da si bolj prijazen in sočuten do sebe in drugih. Pomaga ti razumeti in izboljšati zavedanje o tvojem telesu. Sem sodijo naši občutki, strahovi, dvomi in čustva. Meditacija je v pomoč, da se sprejmeš takšnega kot si. Dokazano je, da na telesni ravni znižuje krvni tlak in raven stresa. (Gaspari, 2019) Eva Škobalj (2017) trdi, da je jasno, da z umirjenim umom doživljamo manj stresa, ker ga znamo obvladati. Um, ki vedno išče pojasnila je prestrašen. Zaradi velikega strahu hoče vse pojasniti. Ne more se predati ničemur, če mu to prej ni pojasnjeno. (Osho, 2015)

Prav tako se z meditacijo izboljša sposobnost koncentracije in spomina. Pred spanjem je zelo priporočljiva, saj bo naš spanec kakovostnejši. Meditacija okrepi naš imunski sistem in pomaga pri upravljanju z bolečino. V veliko pomoč je pri stanjih anksioznosti in depresij. (Gaspari, 2019)

V meditaciji se intenzivneje sproščajo zdravju koristni endorfini. Imenujemo jih tudi hormoni sreče, saj so fizična osnova za občutek zadovoljstva. Endorfini se naravno sproščajo v telesu, ko počnemo stvari, ki nas veselijo, sistematično pa med meditacijo. Dajejo nam neposreden občutek miru, ravnotežja in zadovoljstva. Meditacija osvobaja živčni sistem napetosti in stresa, ter nas vrača k naravnemu in uravnoveženemu odzivanju, ki je usklajeno z nami in okoljem. Celoten živčni sistem se med meditacijo uredi v posebno stanje, v katerem so posamezne živčne celice, nevroni, medsebojno kar najbolje usklajeni. (Bodi Eko, 2010)

2.3 VRSTE MEDITACIJ

Več kot dvajset letna praksa izvajanja meditacije in srečevanja z različnimi tehnikami je prinesla bogate izkušnje. Dobro je preizkusiti različne tehnike in ugotoviti, katera nam najbolj ustreza. Ljudje smo različni, vsak ima drugačno doživljanje in občutenje. Obstajajo različni pristopi, ampak cilj je vedno eden. Umiritev uma, opazovanje in budnost v vsakem trenutku. Za začetek je najboljša vodena meditacija. Poslušanje nekoga, ki nas z glasom nežno usmerja in vodi. Vodenih meditacij je v ponudbi mnogo. Izberemo si tisto, ob kateri se dobro počutimo in nam je prijetno. Lahko meditiramo tudi na zvok ali glasbo. Zelo

učinkovita sprostitvev je ponavljanje zloga – om. Om je kolektivni in prvobitni zvok vesolja. Je najvišja in najčistejša vibracija. Naše celice v telesu ob zvoku zavibrirajo. Zvok om ima veliko moč v energijskem in vibracijskem smislu. Za izvajanje te tehnike ne potrebujemo posluha. Za osredotočanje uma je pogosta meditacija pri kateri ponavljamo mantra. Mantre so besede ali niz besed ponavadi v starodavnem sanskrit jeziku. Pomen mantre je osvobodjanje uma na materialni svet. Mantra je vibracija, ki ima vseprežemajočo moč.

Ena izmed tehnik meditacije se imenuje tratak meditacija, pri kateri se osredotočimo na en predmet. Strmimo v predmet, ki povsem prevzame našo pozornost. Ko so oči usmerjene v določeno točko, se um umiri in poglobi se koncentracija. Pogosto je to opazovanje plamena sveče. Meditacija, ki na prvi pogled izgleda izredno lahka, je opazovanje lastnega dihanja. Dihanje je osnovna življenjska funkcija, brez katere ni življenja. Naše telo oskrbi s kisikom, ki ga celice potrebujejo za svoje delovanje, hkrati pa iz telesa odstrani številne strupe. Zavestno, globoko dihanje krepi zdravje in poveča umirjenost duha. Verjetno se mnogi od vas sploh ne zavedate, kako so dihanje in čustveno ter mentalno stanje povezani. Dihanje zelo močno vpliva na naše razpoloženje in tudi obratno, naša čustva vplivajo na način našega dihanja. V umirjenem stanju človek diha globoko, počasi in povezano. (Trajkovska, 2015) Bodite nežni, do svojih vdihov in izdihov, nenasilni, takšni kot bi bili do cvetlice. Vse miselne tvorbe, kot so jeza, strah, žalost, obup so nekaj povsem naravnega. Ni treba, da se jih bojimo, saj jih lahko preobrazimo. Že samo z nasmehom in pozornim dihanjem jih lahko začnemo preoblikovati. Po minuti vadbe pozornega dihanja, povsem nepristransko, se kakovost vašega dihanja izboljša. Mirnejše je in daljše; nežnost in harmonija, ki jo ustvari, pa prodre v vaše telo in miselne tvorbe. (Nhat Hanh, 2013)

Verjetno se vam bo zdelo, da je zadnja stvar, ki jo potrebujete ali za katero imate čas, da samo sedite z zaprtimi očmi in dihate. (Wax, 2017) Ko je Nelson Mandela prvič obiskal Francijo, so ga vprašali, kaj bi najraje počel. Rekel je:« Sedel in počel nič. Odkar sem prišel iz zapora, nisem imel časa, da bi samo sedel in nič počel.» (Nhat Hanh, 2013, str. 45)

Nekaterim je težko sedeti pri miru, zato bo za njih primernejša meditacija ob hoji, pri kateri pozorno spremljamo vsak gib telesa. Zavestno opazujemo premikanje nog in rok in se ob tem zahvalimo, da nam je to omogočeno. Navzočnosti ni težko doseči. Dovolj je, da dihate in opustite razmišljanje ali načrtovanje. Meditacija tako lahko postane tudi vrtnarjenje, tuširanje, kuhanje, izvajanje joge, oziroma katerakoli druga vsakodnevna dejavnost. Izvajamo lahko vizualno meditacijo, pri kateri si vizualiziramo različne kraje, barve, občutja. Predstavljamo si, kakšni hočemo biti in kako se želimo odzivati na različne življenjske situacije.

Našteti je le nekaj meditacij, ki se uporabljajo pogosteje. Obstaja pa še mnogo različnih tehnik in različnih načinov meditacij. Vredno je poskusiti in stopiti na pot raziskovanja.

3 MEDITACIJA NA DIH V PRAKSI

Pouk harmonike obiskujejo različni tipi učencev. Odločili smo se, da s temi učenci izvajamo pred začetkom pouka nekaj minutno meditacijo. Tehnika meditacije je bila tehnika pri kateri se osredotočajo na dihanje. Dihanje velja za eno izmed najbolj pomembnih funkcij v telesu – vse druge funkcije so odvisne od njega. Večina nas diha prehitro in plitko. Dihanje poteka samodejno, zato se ga pogosto ne zavedamo. Zavestno usmerjanje dihanja z namenom sprostitve gradi zdrav občutek notranje moči, samozavesti in samostojnosti. (Tančič in Zupančič – Tisovec, 2017) Dihanje vpliva na delovanje avtonomnega živčnega sistema. Počasno in globoko dihanje ga uravnateži in nam pomaga, da se sprostimo.

Učenca najprej vprašamo, če je pripravljen narediti kratko vajo, da bo pri uri bolj zbran in skoncentriran. Povemu mu, da vse, kar bo moral narediti, je sedeti na stolu z zaprtimi očmi. Z govorom ga vodimo v kratko sprostitev. Pomembno je, da na stolu sedi z vzravnano hrbtenico. Obe nogi sta trdno na tleh in roke so sproščene na kolenih. Da mu bo lažje, vajo izvajamo skupaj z njim. Najprej zapremo oči in tri krat globoko vdihnemo. Sledi normalno dihanje in opazovanje le tega. Povemo mu, naj opazuje kako vdihuje hladen zrak iz okolice in počasi izdihuje topel zrak iz telesa. Izdihnemo vse napetosti, skrbi in težave, ki nas pestijo. V tem trenutku je pomembno samo dihanje. Če pride kakršnakoli misel, kako je bilo v šoli, kaj ima za domačo nalogo, kako bo na nogometni tekmi, naj svojo pozornost ponovno usmeri v dihanje. Dihamo umirjeno in enakomerno. Po nekaj minutni sprostitvi odpremo oči in se pogovorimo o občutkih pri izvajanju te vaje. Učenci ponavadi povedo, da so bolj umirjeni in sproščeni. Pri pouku so zato bolj zbrani in lažje sledijo učni snovi.

Slika 1: Sproščanje učenca pred poukom harmonike, GŠ Karol Pahor, 2019

Slika 2: Sproščanje učenca pred poukom harmonike, GŠ Karol Pahor, 2019

4 ZAKLJUČEK

V življenju se vsak trenutek vse spreminja. V bistvu je sprememba naša edina stalnica. Tako kot način življenja in tehnologija se spreminjamo tudi ljudje. Pomembno je, da ne ostanemo v svoji togosti in šolski suhoparnosti. Če zasledimo kakršen koli problem, je dobro, da se ga lotimo z novimi, zanimivimi pristopi. Učitelji smo mladini vzor in še bolj kot besede posnemajo naša dejanja. Če se učitelj zaveda, kako bistvenega pomena je meditacija in bo znal to znanje predati naprej učencem, je vsekakor opravil veliko več kot samo poučevanje. Zavedati se moramo, da rezultati ne pridejo čez noč. Potrebno je veliko znanja, discipline in vztrajnosti. Že to, da verjameš v meditacijo, je zate izziv, ker pomeni začetek nečesa novega, neznanega. Pomembno je, da sami redno prakticiramo meditacijo. Samo tako lahko to uspešno širimo naprej. Življenje z vsemi svojimi čudesi je torej dosegljivo v prav tem trenutku, zato se moramo urediti v vračanju v sedanji trenutek. Mir postane mogoč takoj, ko se ustavimo. Dajmo učencem priložnost, da pridobijo nove in dodatne izkušnje, spretnosti in znanja. Na srečo je vedno več takšnih učiteljev, ki raziskujejo in vnašajo v svoje delo sodobne pristope poučevanja. To so nujne izobraževalne metode, ki bi morale biti vključene v pouk.

Usmerjenost učitelja k meditaciji predstavlja pomemben vezni člen pri soustvarjanju boljše družbe. Ta družba je bolj umirjena, pozorno posluša sebe in druge ter se zaveda svojih misli.

Omenjene metode lahko služijo kot navdih vsem strokovnim delavcem. Korak naprej bi bili seminarji za učitelje, kjer bi se udeleženci seznavali z različnimi tehnikami meditacijami in jih tudi izvajali. Eva Škobalj (2017) je zapisala, da s svojo notranjo držo in znanjem navdušimo še koga drugega, da se loti raziskovanja in odkrivanja.

Literatura in viri

1. Bodi Eko, 2010. Učinki meditacije. [online] Dostopno na: <https://www.svetloba.si/meditacija/ucinki-meditacije> [8. 9. 2019].
2. Chinmoy, S., 2004. Meditacija: človekova popolnost v božjem zadoščanju. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
3. Dalajlama, 2005. Pot do sreče. Tržič: Učila International.
4. Gaspari, N., 2019. Meditacija in njene koristi. [online] Dostopno na: <https://ninagaspari.com/meditacija-in-njene-koristi/> [7. 9. 2019].
5. Meditacija. [online] Dostopno na: <https://www.svetloba.si/meditacija> [6. 9. 2019].
6. Nath Hahn, T., 2013. Dotik življenja: odkrijte čarobnost sedanjega trenutka. Brežice: Založba Primus.
7. Osho, 2015. Pogum: radost drznega življenja. Brežice: Založba Primus.
8. Podlogar, B., 2014. Se splača meditirati. [online] Dostopno na: <https://www.svetloba.si/meditacija/se-splaca-meditirati> [8. 9. 2019].
9. Sila, Š., 2017. Meditacija: podrobni in uporabni napotki za začetnike. [online] Dostopno na: <https://www.sensa.si/zdrave-odlocitve/ciscenje-telesa-in-misli/meditacija-podrobni-in-uporabni-napotki-za-zacetnike-kako-meditirati/> [8. 9. 2019].
10. Škobalj, E., 2017. Čuječnost iz vzgoja. Maribor: Ekološko-kulturno društvo za boljši svet.
11. Trajkovska, T., 2015. Dihanje in njegov pomen za zdravje. [online] Dostopno na: <http://tatjanatrajkovska.eu/dihanje-in-njegov-pomen-za-zdravje/> [7. 9. 2019].
12. Žmahar, C., 2017. Kaj je meditacija. [online] Dostopno na: <https://www.potovanjeduse.si/meditacija/kaj-je-meditacija> [7. 9. 2019].
14. Wax, R., 2017. Čuječnost: kako se znebiti stresa ter poskrbeti za dobro počutje telesa in duha. Tržič: Učila International.

POLONCA UCMAN
OŠ KARLA DESTOVNIKA - KAJUHA, LJUBLJANA
PROJEKTNO UČNO DELO O ODPADKIH

Povzetek

Želja vsakega učitelja je, da bi bili učenci pri pouku uspešni, ustvarjalni in zadovoljni. Zato sem se odločila v pouk vpeljati projektno učno delo. Projektno učno delo je nepogrešljivo ob ekoloških problemih, zato sem se tudi jaz, skupaj z učenci prvih razredov, lotila problema odpadkov ravno s pomočjo projektnega učnega dela. Projektno učno delo kot didaktični učni sistem uporablja ciljno usmerjene učne postopke, učence postavi v aktivnejšo in odgovornejšo vlogo, omogoča sproščeno socialno klimo ter enakopraven položaj in medsebojno spoštovanje vseh udeležencev. Izbrane vsebine pri spoznavanju okolja sem povezovala s slovenskim jezikom, športom ter likovno umetnostjo. Tako je bilo projektno učno delo zelo pestro, kar je pomembno pri taki starosti otrok. Izvajali smo različne dejavnosti s ciljem ozaveščati učence o odpadkih.

Ključne besede: projektno učno delo, odpadki, ločeno zbiranje odpadkov, ozaveščanje, spoznavanje okolja, ustvarjalnost, aktivnost, pestrost vsebin, radovednost, odgovornost do okolja

PROJECT TEACHING WORK ABOUT WASTES

Abstract

Every teacher's sincere wish is that pupils are successful, creative and generally happy at their lessons. Therefore, I decided to implement project teaching work into my learning activities. Project teaching work is indispensable in context of ecological and environmental problems, and thus I, along with 1st class pupils, decided to address a waste issue exactly through project teaching work. Project teaching work as teaching system uses targeted learning processes and sets pupils into more active and responsible roles. Furthermore, it provides more relaxed social atmosphere and equal position as well as mutual respect of all participants. I have related chosen contents from environmental studies to Slovenian language, sport education and art classes. All involved factors listed above made project teaching work very diverse, which is very important at this children's age. We have performed many different activities with a goal to raise pupils' awareness about wastes.

Keywords: project teaching work, wastes, separated collecting of wastes, awareness, environmental study, creativity, activity, content adversity/diversity, curiosity, environment liability

1 UVOD

STEZICA

Prekrasna stezica, gremo po njej!
A naenkrat se neha, poti ni naprej.
Ne boste verjeli, kam smo prišli:
do kraške globeli, polne smeti.

Andrej Rozman Roza

Odpadki se pojavljajo na vsakem koraku, tako v zasebnem življenju kot tudi v vseh industrijskih panogah, kmetijstvu, infrastrukturi itd. Zanje je treba ustrezno poskrbeti. V sodobnem svetu obstajajo podjetja, specializirana za odstranjevanje odpadkov, vendar to ni dovolj. Vsak posameznik bi se moral zavedati problema kopičenja odpadkov in njihovega vpliva na okolje. Prav vsi bi se morali zavzemati za čim manjše količine odpadkov, saj še vedno velja načelo: "Najboljši odpadek je tisti, ki sploh ni nastal." Prepričana sem, da predvsem z vzgojo in informiranjem lahko spremenimo miselnost in navade, ki so nas privedle do sedanjega stanja na področju odpadkov. Pomembno je, da pri tem procesu sodelujejo tudi vzgojno-izobraževalne ustanove in da ustrezno ravnanje z odpadki vpletejo med vsakodnevno delo. Vsebine o odpadkih so torej del učnega načrta. In tu nastopimo mi (jaz) kot učitelji. Vse hitrejši ritem življenja nas je potegnil v krog potrošništva, ki poleg drugih negativnih vplivov, prinaša vse več odpadkov. Otroci se lahko že zelo zgodaj seznanijo z različnimi izdelki, saj jih vodimo v trgovine po nakupih, prav pa bi bilo, da jih poučimo, kaj storiti z embalažo, ki ostane, ko nakupljeno odvijemo. Nikakor ne smemo podcenjevati njihove zdrave radovednosti in pripravljenosti za učenje. V prispevku bom predstavila projektno učno delo, preko katerega smo se z učenci prvih razredov ukvarjali s problemom odpadkov. Pri delu me je spodbujala težnja, da moramo že v prvem razredu začeti z ozaveščanjem problema odpadkov. V nižjih razredih osnovne šole se okoljska vzgoja pojavlja kot predmet spoznavanja okolja, zato je tak projekt dobrodošel pri tem predmetu. Znanje se tako prenese iz učilnice v naravo. Dejavnosti projekta so načrtovane tako, da so uporabne tudi v vsakdanjem življenju. Zastavljene cilje sem preverjala med projektnim učnim delom in vesela sem, da so učenci postali pravi "ekofrajerji". Njihov odgovornejši odnos do okolja je zelo spodbuden.

2 PROBLEM RAVNANJA Z ODPADKI LAHKO »REŠIMO« S PROJEKTNIM UČNIM DELOM

Odpadek je vsaka snov ali predmet, ki ga imetnik ne more ali ne želi uporabiti sam, ga ne potrebuje, ga moti ali mu škodi in ga zato zavrže, namerava ali mora zavreči. Nas pa zanima: "Katera snov ali kateri predmet-?" Poglejmo v lasten koš za odpadke. V njem lahko najdemo ostanke hrane, papir, plastično embalažo, različne ovojne materiale, pločevinke, platenke, steklenice itd. Za veliko večino teh materialov (če ne kar za vse) vemo, da jih je možno predelati, reciklirati in ponovno uporabiti. Biološke odpadke kompostiramo, papir, plastične ali umetne mase, kovine, steklo recikliramo (snovno predelamo in ponovno uporabimo). Čemu so potemtakem tako imenovani "odpadki" sploh problem?

Poglejmo ponovno v naš lasten koš za odpadke, kjer po navadi mešamo različne vrste odpadkov. Če razmislimo, se nam samo po sebi postavlja vprašanje, kako jih ločiti in očistiti. Najbolje, da jih ločimo še pred košem za odpadke. Kako? Tako, da papir in papirno embalažo zložimo na eno stran, plastične ali umetne mase na drugo, kovine na tretjo, steklo na četrto in ostanke hrane na peto. Odpadki so tako lepo ločeni. In kako naprej? Kam z njimi? Kje jih

lahko predamo v predelavo, reciklažo ali kompostiranje? Vse to in še več so bile naše teme pri projektne učnem delu.

2.1 NAŠE NAVADE NA PODROČJU RAVNANJA Z ODPADKI

Redko kupujemo pijače v stekleni povratni embalaži; hiter tempo življenja narekuje, da se mora nakup opraviti čim hitreje, nimamo se časa ukvarjati s prenašanjem praznih steklenic, plastenke in pločevinke so lažje od steklenih, pogosto pa tudi cenejše za kupca. Z zelenjavo, ki je zapakirana v folijo in stiropor, je za uporabnike manj dela, saj je ponavadi že narezana, v samopostrežnih trgovinah je pri nakupovanju sadja in zelenjave skorajda obvezna uporaba vrečke iz umetne mase. Nakupljeno blago pri blagajni zložimo v novo vrečko, saj pri siceršnjih visokih izdatkih nekaj evrov zanjo ni opazen strošek. Kljub velikemu številu vreč, ki jih prinesemo iz trgovin, kupujemo še posebne, namenjene odlaganju odpadkov. Organske ostanke, ki nastajajo pri pripravi obrokov, vržemo med smeti in pomešamo s preostalimi odpadki, saj ni časa ali možnosti, da bi te vrste odpadkov kompostirali. Da bi nas trgovci še bolj spodbujali k nakupom, dnevno polnijo nabiralnike z reklamnimi letaki in katalogi, ki večinoma neprebrani končajo na odlagališču. Vse večja ponudba gospodinjskih aparatov, pohištva itd. po zmerni ceni nas odvrča od dobre stare navade, ko smo naprave dali popraviti in jim s tem podaljšali življenjsko dobo. Olje iz fritez, baterije, stara zdravila, škropiva, ki jih ne rabimo več, večina ljudi odda v posodo za mešane odpadke, saj ne vedo, kam bi jih sicer odložili.

Najpomembnejši način za zmanjševanje količin komunalnih odpadkov bi bil v spremembi načina življenja in s tem porabe izdelkov, storitev in energije. Kaj lahko stori vsak posameznik, da bi se te "gore" pričele zmanjševati ali vsaj nehale povečevati? To smo tudi mi ugotavljali. Skrb za čisto in zdravo okolje je naša osnovna naloga. Planet Zemlja je naše bivališče, zato moramo zanj lepo skrbeti.

3 PROJEKTNO UČNO DELO

Želja vsakega učitelja je, da bi bili učenci pri pouku uspešni, ustvarjalni in zadovoljni. Ko sem razmišljala, kako to doseči, sem hitro prišla na idejo. Projektno učno delo je nepogrešljivo ob ekoloških problemih, zato sem se tudi jaz, skupaj z učenci prvih razredov, lotila problema odpadkov ravno s pomočjo projektne učnega dela. Projektno učno delo kot didaktični učni sistem uporablja ciljno usmerjene učne postopke, učence postavi v aktivnejšo in odgovornejšo vlogo, omogoča sproščeno socialno klimo ter enakopraven položaj in medsebojno spoštovanje vseh udeležencev, zato se mi je zdelo smiselno poskusiti s tem načinom dela narediti pouk privlačnejši. Dvosmerna komunikacija med učiteljem in učenci spodbuja učenca k večji aktivnosti, samoiniciativnosti in iskanju različnih interesov (Rupar, 2004). Kot učiteljica sem želela učence predvsem motivirati in jim svetovati ob izvajanju izbranih dejavnosti.

Naloga sodobne šole narekujejo spremenjen položaj učencev v vzgojno-izobraževalnem procesu. Učenci prevzemajo aktivnejšo vlogo v odnosu do vsebin ter do oblik in metod dela. Eden od takšnih načinov dela v naših šolah je projektno učno delo. Projektno učno delo je odprto in fleksibilen didaktični sistem, ki temelji na principu celostnega razvoja učenčeve osebnosti (Žuželj, 1995). Pri projektne učnem delu vodi učitelj otroke postopoma skozi učni proces in uresničuje izobraževalne cilje in naloge, ki jih je postavil v sodelovanju z učenci na začetku izvajanja projekta. Med potekom projekta učitelj spodbuja, usmerja in pomaga učencem pri učenju oziroma pri izvajanju aktivnosti, učenci pa se

samostojno učijo ob posredni učiteljevi pomoči. Tako prihajajo preko lastne aktivnosti do neposrednih spoznanj in znanj, to pomeni, da opazujejo pojave, zbirajo potrebne podatke, raziskujejo in rešujejo probleme. Za projektno učno delo je značilno, da presega okvire pouka, saj se ne omejuje niti vsebinsko niti organizacijsko, pa tudi ne časovno in prostorsko na pogoje, v katerih je organiziran šolski pouk (Rupar, 2004). Projektno učno delo spada v odprte učne sisteme. S povezovanjem praktičnega in teoretičnega znanja prihajajo učenci do spoznanj skozi sam učni proces.

Projekti potekajo v presledkih ali nepretrgano več ur, dni, tednov ali celo mesecev, saj časovno niso omejeni.

3.1 UČNE ETAPE PRI PROJEKTNEM UČNEM DELU

Kot vse načrtno organizirane dejavnosti poteka tudi izvedba projektne učnega dela po določenem načrtu prek posameznih učnih etap, ki si sledijo v smiselnem zaporedju.

Ruparjeva (2004) je po Freyu izvedbo projekta razčlenila na sedem sestavin. Od teh je pet glavnih, preostali dve pa sta vmesni in dopolnilni ter se izvajata samo po potrebi.

Glavne etape projektne učnega dela so:

1. pobuda, ideja; 2. skiciranje projekta; 3. načrtovanje izvedbe; 4. izvedba; 5. sklepna faza
- Vmesni etapi pa sta usklajevalna in usmerjevalna.

3.2 OD POBUDE DO IZVAJANJA PROJEKTNEGA UČNEGA DELA

Pred začetkom projekta, sem si zastavila in želela, da učenci po končanem projektu:

Spoznajo, kako sami in drugi ljudje vplivajo na naravo in kako lahko dejavno prispevajo k varovanju in ohranjanju naravnega okolja in k urejanju okolja, v katerem živijo. Vedo, zakaj je pomembno ločeno zbiranje odpadkov ter kako lahko sami ustvarijo čim manj odpadkov. Znajo ločiti (razvrščati) različne vrste odpadkov. Razvijajo zavest o embalaži in načinu, kako jo je mogoče zmanjšati. Razvijajo odgovoren odnos do okolja in spodbujajo interes za varovanje narave. Znajo sami poskrbeti za čisto okolje v razredu, doma in v naselju (območju), kjer živijo. Ob primerih razumejo, kaj je recikliranje in ekoembalaža.

3.2.1 POBUDA

Pobuda za projektno učno delo je bila izrečena z moje strani. Zanimalo me je, koliko odpadkov se nabere po končanem pouku in kasneje v podaljšanem bivanju. Otroke sem nekaj časa le opazovala, kako ravnaajo z vsemi temi odpadki, nato pa sem tudi predlagala, da bi se skupaj naučili lepše ravnati z njimi. Ker so učenci pri tej starosti še dokaj nezreli za razmišljanje o okoljevarstveni problematiki, sem morala izvesti dobro motiviranost. Sicer pa so kmalu pokazali interes za delo in ideje so kar "kapljale". Kasneje sem ugotovila, da so o predlogu razpravljali tudi doma in da so jim starši predhodno dali kar nekaj zanimivih navodil. Seveda smo se o tej temi tudi pogovorili in sprejemala sem pobude, predloge, asociacije itd. Tako so bili učenci motivirani za izvedbo projekta, saj so še pred začetkom vsak dan opazovali zabojnik z odpadki in gledali v njegovo notranjost. Našemu projektu smo dali naslov "Pošast Odpadek".

3.2.2 OSNUTEK

Pri izdelavi osnutka sem zelo upoštevala, kaj zanima učence. Ker učenci prvih razredov še ne znajo pisati, sem sama, z njihovo pomočjo, izoblikovala miselni vzorec na list papirja (kot

je prikazano na Sliki 1). Tako sem idejno zasnovo celotnega načrta dogradila s pobudami učencev. Med izdelavo osnutka smo z učenci razčlenili osnovno temo projekta. Določili smo nadaljnje aktivnosti. Pogovorili smo se o namenu projekta in končnem cilju – biti ozaveščen, se zavedati problema odpadkov in storiti nekaj koristnega zoper to. Učenci so imeli zelo veliko idej za delo. Predlagali so čistilno akcijo, ločeno zbiranje odpadkov v razredu (in doma), zakopavanje odpadkov v zemljo, analiziranje zabojev za odpadke, risanje na dano temo, uporabo izdelkov iz odpadnega materiala itd. Naše delo je potekalo v aprilu, zato smo vsebino projekta izkoristili tudi za praznovanje dneva Zemlje (22. aprila). Osnutek je bil kmalu pripravljen za načrtovanje izvedbe.

Slika 1: Osnutek projektne učnega dela o odpadkih

3.2.3 NAČRTOVANJE IZVEDBE

Načrtovanje izvedbe projekta je trajalo kar precej časa. Učenci so pri načrtovanju pomagali z dodatnimi predlogi in idejami, o katerih so razmišljali doma. Vse sem si zapisovala in tako me je doma čakalo še kar nekaj dela. Pripravila sem dnevno razporeditev dela po dejavnostih (kot je prikazano na Preglednici 1), za boljši pregled pa sem seveda dodala še vse tiste sestavine, ki naj jih vsebuje načrt za tako delo. Projektno učno delo je trajalo pet zaporednih petkov.

Preglednica 1: Načrt izvedbe projektnega učnega dela

ČAS TRAJANJA PROJEKTA	KAJ? (DEJAVNOSTI)	KAKO?	KJE? (KRAJ IZVEDBE)	KDO? (OBLIKE DELA)
1. DAN	- pantomima - okoljske risanke Lepši svet - zgodbica Tri ribice - risanje (prej-potem) - ločeno zbiranje odpadkov v razredu - zakopavanje odpadkov	- z uporabo orodij - z risanjem - z opazovanjem, gledanjem - s sodelovanjem - z ustvarjalnostjo - s poslušanjem - s pogovorom	- v razredu - na terenu (šolsko igrišče)	- vsi - skupine - individualno
2. DAN	- Pripovedka o starem smetnjaku - domišljjsko pripovedovanje učencev (kako bi se počutil kot steklenica ...) - analiza šolskega zabojnika za smeti - štetje odpadkov - ločeno pobiranje odpadkov (igrišče)	- s poslušanjem - z domišljijo - s sodelovanjem - z opazovanjem - z razlago - s pogovorom	- v razredu - na terenu	- vsi - individualno - skupine
3. DAN	- sprehod – štetje, opazovanje košev - izdelava modela vidnega - pripovedka: Jurček in packarija - smeti znotraj in zunaj šole (pogovor)	- z opazovanjem - s sodelovanjem - s poslušanjem - po spominu - s pogovorom	- v razredu - na terenu	- vsi - skupine - individualno
4. DAN	- risanje in barvanje na določeno temo - pogovor s čistilko - delo z učbenikom - razlaga znakov na kupljenih izdelkih - dramska igrice z drugačnim koncem	- z domišljijo - s pridobljenim znanjem - z izvirnostjo - z učiteljevo pomočjo - s pogovorom - z razlago - z opazovanjem	- v razredu	- individualno - čistilka - skupine - vsi
5. DAN	- odkopavanje odpadkov - pogovor, opisovanje - izdelki iz odpad. materiala - analiziranje zabojnika v razredu in razvrščanje - kaj smo se novega naučili ... (pogovor)	- z uporabo vrtnih orodij - z lastno ustvarjalnostjo - s sodelovanjem - s pogovorom - s poslušanjem - z opazovanjem - z razlago	- na terenu - v razredu	- vsi - skupine - dvojice

3.2.4 IZVEDBA PROJEKTNEGA UČNEGA DELA

V tej fazi je naše delo potekalo po dogovorjenem načrtu. O poteku dela smo se skupno pogovorili. Učenci so bili dobro motivirani že med samim načrtovanjem, zato začetna motivacija ni bila noben problem. Sami so bili pomemben del načrtovanja, kar se je njim zdelo »odraslo« in odgovorno. Ob koncu vsakega projektnega dneva so učenci sami analizirali izvedene dejavnosti tako, da sem jim prebrala izvedene dejavnosti, oni pa so pobarvali polja v preglednici pod obrazki, ki so bili narisani ob vsaki dejavnosti (vesel, srednje vesel, žalosten).

3.2.5 USKLAJEVALNA IN USMERJEVALNA MEDETAPA

Med izvajanjem projekta sem delo večkrat zaustavila. Preverila sem, če je naše delo potekalo po določenem načrtu, če vsi člani sodelujejo in ali morda kdo ni pozabil, kaj je namen našega projekta. Sproti smo tudi razreševali probleme, ki so nastopili med izvedbo projekta. Učenci imajo pri tej starosti veliko vprašanj in rabijo veliko dodatne pomoči, zato sem jim bila vedno na razpolago. Po vsakem končanem dnevu projekta smo razrešili vse

nastale probleme, izmenjali smo si mnenja, ideje, naša nova spoznanja. Tako je delo potekalo neovirano in vsi smo bili dobro informirani že med samo izvedbo.

3.2.6 SKLEPNI DEL

Naš projekt se je končal s tem, da smo se vrnil na sam začetek, prav k pobudi. Primerjali smo, se pogovarjali, analizirali, si izmenjevali vtise in izkušnje, dodali še nove predloge. Ugotovili smo, da je tako učenje pestrejše in zabavnejše in da so si tako učenci bolj zapomnili določene stvari. Naše izdelke smo pustili v razredu, da so si jih lahko ogledali tudi starši na roditeljskem sestanku in govorilnih urah. K nam so prihajali na obisk tudi učenci iz drugih razredov. Vsi smo bili bogatejši še za eno poučno izkušnjo in zagotovo lahko to izkušnjo širimo naprej na druge in jih tako ozaveščamo. Tako se naš projekt sploh ni končal ... naj traja in traja, dokler ne bomo vsi znali ustrezno ravnati z odpadki. Menim, da smo se uspešno spoznavali z okoljem. Dosegli smo naš cilj. Zdaj vemo, kako nas okolje potrebuje. Poskrbimo zanj ... zdaj, kasneje in vedno.

3.3 PREDLOGI OB NASLEDNJI IZVEDBI PROJEKTNEGA UČNEGA DELA

Ob naslednji izvedbi projektne učnega dela bi predlagala še nekaj dodatnih idej: Razširitev predstavljenega projekta na celoletni projekt. Tako vključimo še več dejavnosti, ki bi se dogajale enkrat tedensko ali morda enkrat mesečno. Metoda terenskega dela se je izkazala kot zelo uspešna. Uporabimo jo večkrat in manjkraj metodo pogovora, ki med učenci ne sodi med najbolj priljubljene. Tako bo delo še bolj aktivno. Obisk javnega smetišča, kjer bi se predhodno dogovorili za naš obisk in za voden ogled. Potrebovali bi dodatno spremstvo. Ogled dela v podjetju, ki se ukvarja s predelavo odpadkov in njihovo ponovno uporabo. Analiza izbranega zabojnika za odpadke (npr. papir), kjer pomaga hišnik, da vsebino stresemo na tla in nato pravilno ločujemo v ločene zabojnike, kar ne spada zraven. Intervju učiteljic iz različnih razredov o spopadanju s problemom odpadkov v razredu. Sprehod z usmerjenim opazovanjem okolice in njenih onesnaženih delov z uporabo terenskih lističev in kasnejše risanje po spominu. Oblikovanje in razmeščanje opozorilnih znakov o ustrezni skrbi za odpadke, ki bi jih postavili v šolsko okolico. Kviz po skupinah o problematiki in ozaveščanju o odpadkih. Korelacija z glasbo (pesmica z ekološko tematiko). Spremljanje okoljske problematike preko fotografij, dnevnega časopisja in TV-dnevnikov.

4 ZAKLJUČEK

Ko smo načrtovali projekt, se je v meni pojavila bojazen, ali bodo učenci to zmogli, saj so se s takim načinom dela prvič soočili. Moj strah je bil odveč. S celotnim našim delom smo bili vsi zelo zadovoljni. Sama sem bila presenečena nad izvirnostjo in ustvarjalnostjo učencev. Ugotovila sem, da učenci s primerno motivacijo naredijo veliko. Učenci so bili navdušeni, ker so bili tudi oni vodje projekta. Ob koncu projekta so izrazili željo, da bi še kdaj delali na ta način. Tudi sama menim, da so bile dejavnosti ustrezne za tako starost. Kljub temu da je naš projekt trajal le pet dni, so učenci med neprojektne dnevi tudi sami ločevali smeti, vadili dramsko igrice, zbirali papirnate odpadke itd., tako da projekt dejansko ni trajal le pet dni in tudi po končanem delu smo nadaljevali z ločenim zbiranjem in ozaveščanjem. Prepričana sem, da so učenci pridobili veliko znanj in spoznanj, ki jih bodo znali pravilno uporabiti in nadgrajevati. Menim, da je vsak posameznik v času izvajanja projekta spoznal, zakaj je pomembno ločeno zbiranje odpadkov ter načine, kako lahko sami ustvarijo čim manj odpadkov, razvil je zavest o embalaži in načinu, kako jo je mogoče zmanjšati, razvil je

tudi odgovoren odnos do okolja. Vsak posameznik zna sedaj tudi razvrščati (ločiti) različne odpadke in poskrbeti za čisto okolje v razredu, doma in v naselju (območju), kjer živi. Usvojil je tudi nekaj novih pojmov: ekologija, recikliranje, ekoembalaža, zeleni izdelek, ločeno zbiranje (sortiranje) odpadkov, projektno učno delo, komunalni odpadki, kompostiranje. Cilje, ki sem si jih zastavila pred izvedbo projektnega učnega dela, sem uresničila. Skupaj z učenci smo izbrali ustrezne dejavnosti za tako delo in predvsem za njihovo starost, večji del dela pa sem morala kljub njihovi pomoči načrtovati sama, saj je načrtovanje pri tej starosti učencev še dokaj težavno in mora biti temeljito zastavljeno. V razred smo vnesli demokratično klimo, izboljšali smo medsebojno sodelovanje, komuniciranje. Učence sem tudi spodbudila k aktivnejšemu samostojnemu in ustvarjalnemu reševanju in izvajanju nalog. Cilj je bil tudi, da učenci po končanem projektu usvojijo nova znanja s tega področja, kar menim, da so dosegli.

Ugotovila sem, da je uporabnost projektnega učnega dela vsestranska. S takim delom zaobidemo monotonost šolskega urnika. Učenci postajajo bolj odprti in sprejemljivi za zunanje vire znanj in informacij. Vsi smo enotni, da se z učenjem preko različnih čutil, z učenjem ob izkušnjah, doživljanju, opazovanju in aktivnem raziskovanju, bolje učimo, naše znanje pa je trajnejše in uporabnejše. In ravno projektno učno delo nam ponuja tako učenje. Zato menim, da je ravno pri spoznavanju okolja nepogrešljivo. S projektom okoljevarstvene tematike sem hotela tudi doseči, da bi pridobljeno znanje pri učencih postalo način življenja in da bi znali racionalno ravnati z odpadki. Ravnanje z odpadki je povezano s konkretnimi življenjskimi problemi, pridobljeno znanje pa služi drugačnemu načinu razmišljanja. "Ni okolje tisto, ki naredi človeka lepega, ampak je človek tisti, ki dela okolje lepo."

Literatura in viri

1. Rutar, S. (2004). Projektno učno delo v podaljšanem bivanju. Veseli december. Od ideje do izdelka. Diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
2. Žuželj, V. s sodelavci (1995). Spremljanje in evalvacija učinkov projektnega učnega dela pri uvajanju v pouk. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
3. Reba, M. (1994). Jurček in Packarija. Kamnik: Harlekin.
4. Furlan, M. (1992). Prvi koraki v ekologijo. Ljubljana: Rokus&Gembala.

MAGDALENA UDOVČ

ŠOLSKI CENTER NOVO MESTO, SREDNJA ELEKTRO ŠOLA IN TEHNIŠKA GIMNAZIJA

KOMUNIKACIJA PRI SLOVENŠČINI

Povzetek

Komunikacija je ena od najpomembnejših človeških dejavnosti. Poteka v različnih okoljih, eno od njih je šola. Ker je od dobre komunikacije odvisna kvaliteta življenja, se o njej učimo tudi pri pouku slovenščine, in sicer tako teoretično kot praktično. Z govornimi nastopi dijaki spoznavajo in vadijo verbalno in neverbalno komunikacijo pri javnem nastopanju. Pomemben vidik pa predstavlja tudi komunikacija na ravni dijak-dijak in dijak-učitelj, ki ji prav tako namenimo veliko pozornosti.

Ključne besede: komunikacija, slovenščina, govorni nastopi, verbalna, neverbalna komunikacija

COMMUNICATION IN SCHOOLS

Abstract

Communication is one of the most important human activities. It occurs in different environments, one of them is also the school. Because the quality of life depends on good communication, students work on communication skills in Slovene lessons. By performing in front of their peers, students can practice and hone verbal and non-verbal skills that are essential for public speaking. The importance of student-student and student-teacher communication also is emphasized.

Keywords: communication, slovene lesson, public speaking, verbal, non-verbal skills

1 KOMUNIKACIJA

Komuniciranje je sporazumevanje, občevanje, sistem izmenjevanja simbolov ali informacij med informacijskim virom in sprejemnikom. Strokovni izraz »komuniciranje« se uporablja tako v družboslovju kot humanistiki in tehničnih znanosti, na primer v računalništvu, elektrotehniki ipd. Beseda komuniciranje izhaja iz latinske besede *communicare*, kar pomeni posvetovati se, razpravljati o nečem, vprašati za nasvet. Komuniciranje je prenos sprejetih simbolov med ljudmi. Ko komunicirajo, ljudje med seboj prenašajo sporočila s pomočjo različnih simbolov (besed, kretenj, govornice telesa, slik...) (<https://sl.wikipedia.org/wiki/Komuniciranje>, 8. 5. 2019). Komuniciranje je sestavni del vsakdanjega življenja. Nihče ne more živeti, ne da bi komuniciral z drugimi ljudmi. S komuniciranjem človek spozna svet, v katerem živi, druge ljudi in sebe samega (spreminja svoja stališča, navade, vrednote, vedenje...). Ljudje se naučijo govoriti in komunicirati s svojimi bližnjimi že v prvih letih življenja. Večina ljudi misli, da se nauči sporazumevati že s tem, ko se nauči govoriti in poslušati. A žal ni tako. Uspešno sporazumevanje med ljudmi ne poteka avtomatično. Požarnikova pravi: »Dobra medosebna komunikacija je osnova za vzpostavljanje uspešnih medosebnih odnosov in za učinkovito poučevanje in učenje.« (Požarnik, 2002) Komunikacija je večšina, ki jo je treba razvijati. Vsak posameznik ima možnost, da postane uspešnejši v svojem načinu komuniciranja. Komunikacija je sestavljena iz nebesedne in besedne komunikacije in marsikdo se danes zaveda pomena same nebesedne komunikacije, ki je filogenetsko gledano starejša od verbalne in ji zato tudi običajno bolj verjamemo, če pride do navzkrižja pri podajanju informacij med verbalnim in neverbalnim kodom. Neverbalni vidik komunikacije je izrednega pomena, nekateri avtorji namreč navajajo, da sestavlja kar 90 % naše komunikacije, besedna komponenta pa le ostalih 10 %. Slaba komunikacija je en izmed glavnih krivcev za nastanek konfliktov. A tudi reševanje konfliktov ni mogoče brez učinkovite komunikacije, drugače lahko konflikte le še poglobimo. V vsakodnevni komunikaciji sporočevalec nima v mislih vseh mogočih načinov, kako so drugi razumeli njegovo informacijo, ampak izhaja iz svoje predpostavke, da ga je poslušalec v danem kontekstu razumel. Prejemnik informacije se na podlagi vseh informacij, ki jih je prejel, odzove v skladu z njimi. Pri tem je lahko uspešen ali pa tudi ne, saj vsak podano informacijo razume po svoje.

2 KOMUNIKACIJA MED UČITELJEM IN UČENCEM

Osnovni inštrument vzgoje in izobraževanja je pogovor med učiteljem in učencem, med učitelji samimi in med učenci samimi.

Komunikacija je v procesu poučevanja zelo pomembna, saj lahko učitelja oddalji ali pa približa učencu. Najpomembnejše pravilo je, da učence ne kvalificiramo po njihovih mentalnih zmožnostih ali socialnih razmerah, saj se ta slika prenaša na samega otroka. Upoštevati je potrebno otrokove potrebe in njegovo individualnost.

Pomembno je tudi sodelovanje med učiteljem in učencem, ki pa naj sloni na reševanju problemov, na sodelovanju. Reševanje konfliktov mora biti takšno, da se noben ne počuti poraženca ali zmagovalca. Pri samem odnosu sta pomembna dva načina komuniciranja, in sicer jezik nesprejemanja in jezik sprejemanja. Učitelj mora problem najprej zaznati in nato ustrezno reševati. Ugotoviti je potrebno, kdo ima problem. Večina učiteljev se nepravilno loti reševanja. Na učenčev problem reagirajo z neodobravanjem in uporabljajo jezik nesprejemanja, ki onemogoča komunikacijo. Poslužujejo se ukazov, groženj, moraliziranja,

svetovanja, poučevanja, kritiziranja, etiketiranja, analiziranja, diagnosticiranja, simpatiziranja, priznavanje vrednosti, spraševanja, sarkazma. Vendar učenci poleg besed, ki jih izreče učitelj zaznajo tudi nebesedna sporočila, ki jih učitelj odda. Na ta način pa učencu povemo, kaj si o njemu mislimo. Jezik sprejemanja je boljši, ker je osnova tega obojestransko sprejemanje. S tem spodbujamo njegov razvoj in konstruktivno reševanje problemov ter pozitivno samopodobo. Učinkovito lahko učencu pomagamo s poslušanjem, vendar se moramo zavedati, da učenec ne ve ali smo ga pravilno razumeli ali ne. Zato se poslužujemo aktivnega pogovora. Zelo pomembno je, da pravilno dekodiramo sporočilo. Aktivno poslušanje zahteva od učitelja, da ima določena stališča. Učitelj mora biti prepričan, da so učenci sposobni reševati probleme, mora biti sposoben iskreno sprejeti čustva učencev. Zavedati se mora, da so nekatera čustva le začasna, mora biti zmožen empatije. Učitelj mora pokazati, da hoče reševati težave ter mora spoštovati privatnost vsakega učenca.

Učencem aktivno poslušanje omogoča, da predelajo svoja čustva, pri tem ugotovijo, da se ni potrebno čustev bati, obenem jim olajša reševanje problemov. Učenci raje poslušajo svoje učitelje, saj se čutijo sprejete ter nudi tesnejši in zrelejši odnos med učiteljem in učencem. Z aktivnim pogovorom lahko naredimo skupinske pogovore bolj učinkovite tako, da učencem dopustimo, da izrazijo svojo čustveno napetost in da jo predelajo.

3 MODEL UČINKOVITEGA ODNOSA MED UČENCEM IN UČITELJEM

Učitelji večkrat ugotovijo, da učence malo zanima, kaj se v šoli dogaja, poskušajo priti mimo ob najmanjšem prizadevanju, zato so mnogi učitelji razočarani tako nad splošno atmosfero v razredu kot na delovne pogoje, plačo ...

Mnogi učitelji so obremenjeni s predstavami, kakšen naj bi bil dober učitelj. Idealni učitelj naj bi ostal vedno miren, ne bi smel kazati močnih čustev, ne imeti predsodkov, svoja občutja naj bi pred otroki skrival, vse enako sprejemal, ustvarjal dobre učne pogoje, bil v svojih dejanjih dosleden.... Vse to pa pogojuje dejstvo, da mora učitelj zanikati svoje človeške napake. Vse to pa povzroči nov problem, odnos med učiteljem in učencem postane pristnejši, prijateljski. Do sedaj smo bili navajeni določene distance, ki je učitelju predstavljala moč in spoštovanje. Učitelji se predvsem bojijo, da jih učenci ne bodo več ubogali. Učitelj se mora zavedati, da če je odnos dober, se bo tudi učenec raje učil.

3.1. KAKŠEN JE DOBER ODNOS MED UČITELJEM IN UČENCEM?

Odnos je dober, kadar zajema:

- odprtost, kar pomeni, da učenec in učitelj lahko tvegata, da sta direktna in poštena
- da je vsak prepričan, da drugega ceni
- da se oba zavedata vzajemne odvisnosti
- da lahko vsak zase raste in razvija svojo kreativnost, individualnost in skupno zadovoljevanje potreb, kar pomeni, da niti eden niti drug ne more zadovoljevati svoje potrebe na račun drugega. V mnogih primerih je sprejemanje teh karakteristik nemogoče, je pa potrebno prizadevati se v smeri, da bi bili bolj odprti in bolj prepričani v svojo vrednost

3.2 POMEN UČITELJEVIH PRIČAKOVANJ DO UČENCA

Učitelj goji do posameznih učencev določena pričakovanja, ki pa ni nujno, da so vedno oblikovana zavestno in utemeljeno. Gre za pričakovanja kot npr.: ali bo vedenjsko problematičen, ali bo s težavo sledil, ali bo dosegel dobre rezultate.

Taka pričakovanja učiteljev vplivajo na učence na različne načine in hkrati s tem tudi na komunikacijo. Učitelj, ki od učencev pričakuje, da bodo dosegli boljše rezultate, jih bolj spodbuja k sodelovanju, dlje časa čaka na kakšen odgovor, pogosteje jih pohvali za pravilni odgovor ali kakšno drugo razmišljanje. Učence, za katere pa meni, da so slabši, jih določenih stvari sploh ne sprašuje, jih ne spodbuja, dobijo manj pohval. Ti vplivi se pri učencih kopičijo in povzročijo, da učenec nizko pričakovanje učitelja ponotranji in razvije nizko samopodobo. Takšna nizka pričakovanja do samega sebe lahko postanejo kasneje zelo odporna proti nasprotnim dokazom. Samouresničitev takega mnenja se lahko dodatno okrepi že z različnimi oblikami zunanje diferenciacije, npr.: grupiranje učencev v skupine po sposobnostih ali učnih dosežkih. Znotraj te skupine pa se lahko na eni strani samovrednotenje izboljša, ker ni več konkurence najboljših, na drugi strani pa ima učenec zelo slabo samovrednotenje, ker je z razporeditvijo v slabšo skupino etiketiran kot slabši učenec, na kar pa lahko močno vpliva tudi pritisk staršev, ki samospoštovanje še bolj zmanjša. Zelo pomembna naloga šole je pomagati učencu, da oblikuje realistično mnenje o sebi in svojih sposobnostih ter da pridobi osnovno samozavest za spoprijemanje z učnimi nalogami.

3.3 KOMUNIKACIJA MED UČITELJI IN DIJAKI

Učinkovito sporazumevanje (komunikacija) med učitelji in dijaki pomeni več kot le pogovor med njimi. Vključuje nenehen razvoj zaupnih odnosov, posebne konverzijske veščine in veščine poslušanja, podajanje ustreznih konstruktivnih povratnih informacij, zavedanje lastnega neverbalnega jezika. Poleg tega temelji na dobro uveljavljenih vlogah ter odnosnih mejah.

Učitelji se zavedajo, da se vsak odnos pojavi v edinstvenem, medosebnem okviru. Svoje poučevanje prilagodijo, da zadovoljijo potrebe dijakov. Potrebna je osredotočenost na opis opazovanega vedanja brez obsojanja, obtožb ali posploševanja takih vedanj. Kadar je potrebno, je treba povedati z drugimi besedami, da bodo stvari jasne. Naslednje izjave so dobri začetki parafraziranja: ... To, kar slišim, je ...; Povej mi, kaj misliš, ko ...; Ali prav razumem, da misliš ...?

Poslušati pomeni slišati in razumeti, kar vam pripovedujejo. To ne pomeni dajanja nasvetov, dodajanja podrobnosti ali celo vključevanja lastnih izkušenj.

4 KOMUNIKACIJA PRI GOVORNEM NASTOPU PRI POUKU SLOVENŠČINE

Govorni nastopi so del učnega programa pri predmetu slovenščina. Učitelji se jih trudimo v svoj pouk vpeljati čim več, kajti uspešen govorni nastop je poklicu in sicer v življenju še kako pomembne. Pri tem moramo upoštevati tako verbalno kot neverbalno komunikacijo. Le skupek obeh rezultira v pristnosti sporočila. Pomembno je torej ustrezno povezovati verbalno in neverbalno komunikacijo, saj vsako po svoje veliko pove o vsebini govornega, o govorniku, pa tudi o situaciji, v kateri poteka svetovalni razgovor.

4.1 NEVERBALNA KOMUNIKACIJA

Z neverbalno komunikacijo izrazimo naša odkrita in skrita čustva.

Včasih ima večjo sporočilno moč neverbalna komunikacija, pri kateri komuniciramo z nebesednimi sredstvi. Z govorico telesa in govorico glasu naredimo večji vtis pri poslušalcu. Če verbalno in neverbalno sporočilo nista usklajeni, potem sogovorniku ne verjamemo, ne zaupamo, nas ne prepriča.

Nebesedno komuniciranje je lahko zavedno ali nezavedno.

Neverbalna komunikacija je način sporazumevanja, iz katerega so izvzete besede in izključeni simboli kot nadomestki besed

(https://sl.wikipedia.org/wiki/Neverbalna_komunikacija, 9, 5, 2019).

Raziskave kažejo, da se ljudje ne sporazumevajo le z besedami in da je v socialnih interakcijah kar 65 % celotne komunikacije neverbalne. Raba neverbalne komunikacije kot prenos informacij od ene osebe k drugi poteka večinoma na nezavedni ravni. Ton glasu (parajezik), stik s pogledom, izraz obraza (mimika), telesna drža, kretnje, dotik, medosebne bližine (proksemike) in obleka (lastna zunanja podoba) so nebesedni signali zajeti v neverbalno komunikacijo. Nebesedni signali, s katerimi ljudje izražajo, ponazarjajo in označujejo čustva so pomemben del razumevanja neverbalnega vedenja in posledično prepoznavanja in interpretiranja nebesedne komunikacije.

4.3 PRIPOROČILA ZA USPEŠEN GOVORNI NASTOP

Pred govornim nastopom je potrebno dijakom podati nekaj priporočil:

- Vem, o čem govorim, skrbno se pripravim in pazljivo sestavim miselni vzorec oz. oporne točke.
- Podatki, ki jih navajam, so natančni in smiselni.
- S slikovnim materialom ne pretiram in ga premišljeno vpletam v nastop.
- Govorim zanimivo za poslušalce.
- Govorim jedrnato in se ne spuščam v podrobnosti, če to ni nujno potrebno.
- Moje pripovedovanje je živo in razgibano.
- Uporabljam besede slovenskega knjižnega jezika.
- Govorim slovnično pravilno.
- S poslušalci ohranjam očesni stik, saj govorim njim, ne samemu sebi.
- Govor je primerno razčlenjen s premori, ki imajo takšno vlogo, kot jo imajo v zapisanem besedilu odstavki.
- Ključne besede so ustrezno poudarjene (povemo jih nekoliko glasneje).
- Govorim s primerno hitrostjo. Ne hitim in besede izgovarjam razločno (dovolj odpiram usta).
- Ne uporabljam mašil (eee ..., aaa ..., mmm ..., v bistvu, sicer, ne ...).
- Moja drža je zravnana; gibanje pred poslušalci umirjeno.
- Kretnje rok so ustrezno umirjene, v skladu z vsebino.
- Ne pretiram z obrazno mimiko (se ne pačim).

4.4 GOVORNI NASTOP – PREDSTAVITEV KRAJA

V prvem letniku srednješolskih programov je del učnega načrta tudi predstavitev kraja. Že nekaj let dam dijakom nalogo, da doma pripravijo predstavitev svojega kraja, v šoli pa ga s pomočjo PPT predstavijo svojim sošolcem. Pri tem morajo upoštevati prej podana pravila komunikacije, govornega nastopanja ter besedne in nebesedne govornice. Takšne ure s se izkazale kot zelo zanimive, predvsem pa koristne za dijake, saj se vadijo v svojem govornem nastopanju in tako pridobivajo veščine, ki so zelo pomembne v življenju.

Spoznavajo pa tudi svoj domači kraj, prav tako vasi oz. mesta svojih sošolcev, kar bogati njihovo splošno razgledanost ter poznavanje širše okolice.

5 ZAKLJUČEK

Ker je komunikacija ena od temeljnih človeških dejavnosti, je nujno poznavanje njenih temeljnih postavk. Pomembno je, da se začne že dovolj zgodaj. Ena od možnosti je tudi skozi govorne nastope pri pouku slovenščine. Že dijaki prvega letnika pripravijo svoj govorni nastop o poznavanju svojega kraja. Da je ta čim boljši, pa pri pouku spoznamo tudi značilnosti in priporočila tako besedne kot nebesedne komunikacije. Le skupek obeh lahko da rezultat, ki si ga želimo.

Literatura in viri

1. Marentič Požarnik, B.: Pristen dialoški pouk. Ljubljana: Vzgoja, 2017.
2. Požarnik, H. : Proti toku. Ljubljana: Družina, 1999.
3. <https://sl.wikipedia.org/wiki/Komuniciranje> (pridobljeno:8. 5. 2019)
4. <http://oktataskepzes.tka.hu/sl/crocoos/temelji-sporazumevanja-med-ucitelji-in-dijaki> (pridobljeno: 9.5.2019)

ALEKSANDRA VADNJAL
OSNOVNA ŠOLA DRAGOTINA KETTEJA ILIRSKA BISTRICA
»DELI CELOTE MALO DRUGAČE«

Povzetek

Matematika je na neformalen in nevsiljiv način že od malega prisotna v otrokovem življenju, saj otrok skozi igro razvršča, ureja, prešteva svoje igrače in predmete iz vsakdanjega življenja ter tako nezavedno in na prijeten način pridobiva izkušnje in znanje ter razvija matematično mišljenje. Deli celote so matematična vsebina, ki jo velikokrat srečujemo v vsakdanjem življenju, pri pouku pa se s temi vsebinami na konkretnem nivoju učenci srečajo že v prvem triletju. Z namenom, da se učencem obravnava vsebino bolj približa, da dele celote dobro usvojijo na konkretnem in simbolnem nivoju, se jim vsebino bolj osmisli in poveže z vsakdanjimi situacijami, so učenci 5. razreda za učence 3. razreda pripravili didaktične igre iz obravnavane snovi. Tako smo želeli zagotoviti celostno učenje, spodbujati in razvijati kreativnost, krepiti pomen medvrstniškega povezovanja in poudariti pomen medsebojnega povezovanja učiteljev, ki pomembno vpliva tako na profesionalni kot osebni razvoj.

Ključne besede: matematika, deli celote, medvrstniško sodelovanje, profesionalni razvoj, kreativnost

»A CREATIVE APPROACH TO TEACHING FRACTIONAL PARTS«

Abstract

Mathematics is part of a child's everyday life from the early childhood. The child sorts, arranges, counts the toys and objects from everyday life in an unobtrusive way. He does it all through the game. Thus, unconsciously and in a pleasant way gains experience, knowledge and develops mathematical thinking as well.

Fractional parts is a mathematical content, frequently present in our everyday life. At school, children meet this content at a concrete level already in the first three grades.

The aim of the project was to make this content more tangible for the pupils, in order to understand the fractional parts on a concrete and symbolic level, find them meaningful and link them to everyday situations. Therefore, the fifth grade pupils made various didactical materials for the third graders at the end of discussion. The goal of these activities was to ensure integrated learning and understanding of fraction, to encourage and develop pupils and teachers' creativity. All these collaborative approaches positive effect on professional and personal development.

Keywords: mathematics, fractional parts, peer cooperation, professional development, creativity

1 UVOD

Z matematiko se hote ali nehote srečujemo vsak dan (npr. nakupovanje, priprava obrokov, razdalja, ki jo moramo prehoditi ...). V otrokovem življenju je na neformalen in nevsiljiv način prisotna že od malega, saj otrok svoje igrače, oblačila in predmete iz vsakdanjega življenja razvršča, meri, primerja, grupira, »prešteva«, prikazuje s simboli, poimenuje, se o njih pogovarja in jih opisuje (Kurikulum za vrtce, 1999). Tudi dejavnosti v vrtcu morajo biti zasnovane tako, da »otrok skozi igro v vsakodnevnih opravilih pridobiva izkušnje, spretnosti in znanja o tem, kaj je veliko, kaj majhno, česa je več in česa je manj, v čem so si stvari različne in v čem podobne, kaj je celota in kaj je del ...« (prav tam, p. 46). Otrok tako skozi izkušnje in znanje spoznava, da lahko nekatere naloge in vsakodnevne dejavnosti lažje in učinkoviteje rešuje, če uporablja »matematične« strategije mišljenja (prav tam). Na ta način se zasleduje eden od globalnih ciljev Kurikula za vrtce (1999), da otrok matematiko doživlja kot prijetno izkušnjo.

Z vstopom v šolo, predvsem pa na višji stopnji šolanja, se učenje matematike na neformalen način precej zmanjša in vedno bolj prevladuje formalni/abstraktni matematični kontekst. Matematika je v osnovi šoli s številnimi izobraževalno-informativnimi, funkcionalno-informativnimi in vzgojnimi nalogami eden izmed temeljnih predmetov (Učni načrt, 2011). Ob tem pa vsekakor ni zanemarljiva njena podporna vloga drugim naravoslovno-tehničkim in družboslovno-humanističnim znanostim (prav tam).

Avtorji Učnega načrta (2011, p. 4) menijo, da je »pouk matematike namenjen graditvi pojmov in povezav, spoznavanju ter učenju postopkov, ki posamezniku omogočajo vključitev v sistem (matematičnih) idej in posledično vključitev v kulturo, v kateri živimo. Osnovnošolski pouk matematike obravnava temeljne in za vsakogar pomembne matematične pojme, in to na načine, ki so usklajeni z otrokovim kognitivnim razvojem, s sposobnostmi, z osebnostnimi značilnostmi in njegovim življenjskim okoljem (npr. narava kot vir za matematično ustvarjanje in raziskovanje). Pri pouku matematike spodbujamo različne oblike mišljenja, ustvarjalnost, formalna znanja in spretnosti ter učencem omogočamo, da spoznajo praktično uporabnost in smiselnost učenja matematike.«

Matematiko veliko učencev označi za enega izmed najtežjih učnih predmetov v šoli, poleg tega pa učencem velikokrat tudi povzroča težave. Marsikateremu učencu matematika ni zanimiva, do nje marsikdo čuti odpor, po mnenju učiteljev (Žakelj, 2013) pa so za učenje matematike učenci nemotivirani. Verjetno se tudi zato določene pojme in postopke želijo naučiti na pamet, brez razumevanja in v obravnavanih vsebinah ne vidijo smiselne uporabe in povezave z vsakdanjim življenjem (prav tam).

Vendar, kot meni tudi Žakelj (2016, p. 23), je »malo verjetno, da bi razumeli in funkcionalno uporabljali matematiko, če bi učenje matematike skrčili samo na učenje definicij, pravil, algoritmov, le na formalno/abstraktno raven, brez izkušenj z neformalnim in predformalnim učenjem.«

Za celostno učenje in dobro razumevanje matematike sta potrebna tako poučevanje na formalni kot tudi neformalni ravni, saj se oba pristopa dobro dopolnjujeta. Prepletanje formalne in neformalne ravni poučevanja matematike zasleduje koncept realistične matematike (RME), ki so ga začeli razvijati na Nizozemskem že leta 1960.

2 KONCEPT REALISTIČNE MATEMATIKE

Koncept realistične matematike temelji na tem, da učenci razvijajo formalno znanje matematike preko lastnih neformalnih strategij učenja (Treffers, 1991, v Balant, 2017, p. 3).

S pomočjo reševanja matematični problemov, ki so vzeti iz vsakdanjega življenja in so učencem blizu, učenci lažje preidejo na razumevanje zahtevnejših (abstraktnih) matematičnih pojmov (Balant, p. 3).

Poleg tega pa je pomembno, da učitelji izbirajo dejavnosti, ki učence spodbujajo k lastni aktivnosti, so soustvarjalci procesa »matematizacije« in tako k procesu največ prispevajo in največ od njega pridobijo (prav tam).

Koncept realistične matematike spodbuja, da učni proces počasi prehaja od konkretnih situacij k abstraktnosti in je zasnovan tako, da učence vodi od njihovih neformalnih strategij, ki so vezane na življenjske situacije, k formalni matematiki (prav tam). Učenci za reševanje problemov iz realnosti uporabljajo neformalne strategije in z lastnim razmišljanjem razvijajo formalno znanje matematike ter na ta način iz realnega sveta prehajajo v matematični svet simbolov in na posploševanje matematičnih dejstev (Matjašič, 2001, v: Balant, 2017, p. 6).

3 OTROŠKA IGRA IN DIDAKTIČNE IGRE PRI POUKU

Ena izmed dejavnosti, ki je otrokom blizu in prehaja iz konkretnega na abstraktni nivo, je tudi didaktična igra, saj spodbuja kognitivno raven (povezovanje že naučenega z novo izkušnjo), afektivno (pri svoji aktivni vlogi učenec razvija tudi čustva in etična načela) in psihomotorično raven (Mrak Merhar, et al., 2013, p. 11).

Kot pravi Vigotski, je igra sestavni del otrokovega življenja in celo njegova vodilna dejavnost ter odraz njegovega duševnega razvoja. Skozi igro otrok spoznava svet, se ob njej sprosti, krepi socialne stike in se ob njej uči (Fjor 2014, p. 1). Poleg tega je to tudi aktivnost, h kateri otroka ni potrebno siliti, saj že sam čuti potrebo po njej in tako nastaja zaradi njegove lastne notranje potrebe po gibanju, raziskovanju, delovanju in spoznavanju sveta. Z igro otrok razvija tudi delovne navade, saj ni ostre meje med otrokovo igro in delom (Petauer Vizjak 2015, p. 15). Ker igra ni dejavnost otroka le v zgodnjem in srednjem otroštvu, ampak je pogosta tudi v obdobju poznega otroštva in mladostništva (Wood in Attfied, 1996, v Fekonja, 2009), je igo smiselno vključevati v pouk.

Didaktična igra je podobna klasični otroški igri, vendar so dejavnosti načrtovane in zasnovane tako, da se z njo doseže vnaprej zastavljen cilj. Igre pri pouku učence motivirajo in spodbujajo za delo, dajejo jim tudi ogromno veselja, možnosti za izražanje čustev in pridobivanje različnih izkušenj. Z didaktično igro želimo doseči, da se učenci prosto igrajo in sploh ne opazijo, da se ob igri tudi učijo, saj dobre didaktične igre učence »posrkajo vase« (Mrak Merhar, et al., 2013, p. 22). Igre učencem omogočajo nove izkušnje, učenje s pomočjo iger je veliko bolj zanimivo in učinkovito (Mrak Merhar idr. 2013), zato je znanje, ki ga tako usvojijo trajnejše in trdnjše.

4 DELI CELOTE IN DIDAKTIČNE IGRE

Z učenci petega razreda smo za učence tretjega razreda pripravili dejavnosti za poglobljanje znanja s področja delov celote. Dejavnosti niso bile zasnovane na »tradicionalno« šolski način s pomočjo delovnih listov, pač pa ob pomoči različnih didaktičnih iger. Učenci petega razreda pri rednem pouku matematike poglobljajo v tretjem razredu usvojeno znanje o delih celote. Ravno zaradi tega se nam je zdelo primerno, da bi petošolci, ki so sami vedeli, kaj jim je pri učenju te snovi povzročalo največ težav, pripravili nabor iger za ponavljanje in poglobljanje znanja iz delov celote. Z učenci petega razreda smo se pred načrtovanjem same dejavnosti pogovarjali o didaktičnih igrah. Pri pouku in med odmori smo tudi odigrali

več različnih matematičnih iger. Nato so se učenci razdelili v skupine in pričeli z načrtovanjem didaktičnih iger. Pri tem jih nismo usmerjali z navodili, ampak smo jih pustili, da sami prosto raziskujejo in ustvarjajo. Ko so pripravili osnutek igre, so se z učitelji o pravih in poteku igre pogovorili ter na podlagi predlogov igro dokončno zasnovali. Igra je bila v celoti produkt idej učencev. Učenci so tako po skupinah s pomočjo sodelovalnega učenja samostojno rešili problemsko situacijo – izdelava igre. Učitelj je bil v celotnem učnem procesu samo usmerjevalec in moderator.

Igre so učenci najprej preigrali po skupinah v razredu in posamezne pomanjkljivosti iger smiselno popravili in izboljšali. Šele ko so bili vsi s končno različico igre zadovoljni, so se odpravili k učencem tretjega razreda. Tretješolce smo razdelili v manjše skupine. Učenci petega razreda so pripravili omizja s posameznimi igrami in dejavnost zasnovali tako, da so tretješolci po vnaprej določenem vrstnem redu krožili po postajah. Med igranjem iger so zelo uživali in se sprostiti ter tako nezavedno utrjevali tudi matematično znanje. Učenci petega razreda so bili v vlogi učiteljev. Učencem tretjega razreda so razložili pravila igre in bdeli nad pravilnim igranjem. Ko so se pojavile težave, so učencem pomagali in jih usmerjali. Med učenci obeh razredov so se tako tkale pomembne vezi medvrstniškega sodelovanja in pomoči drug drugemu.

5 ZAKLJUČEK

Igra je tudi priložnost, kjer učenci lahko razvijajo in krepijo veščine 21. stoletja: sodelovanje drug z drugim, komuniciranje, raziskovanje, reševanje problemov, ustvarjalnost, kritično mišljenje ... Na ta način se učenci učijo prevzemati tudi odgovornost za svoje znanje in pomagajo ustvarjati pogoje za vzajemno učenje, saj se učijo sodelovati med seboj, se učijo drug z drugim in drug od drugega ter razvijajo komunikacijske veščine, strpnost in pripadnost skupini.

Pri načrtovanju, izvedbi in evalvaciji teh dejavnosti so sodelovali med seboj tudi učitelji. Sodelovanja med učiteljem razrednega pouka in predmetnim učiteljem posameznega predmeta so pomembna tako za profesionalni kot tudi osebni razvoj. Tudi učitelji v teh sodelovanjih razvijajo kompetence 21. stoletja. S sodelovanjem so zgled učencem, ko prestopijo iz varnega, izoliranega okolja posameznika v tim, se drug drugemu prilagajajo, kritično vrednotijo mnenja in predloge drug drugega, si podajajo kvalitetno povratno informacijo, rešujejo probleme, raziskujejo svojo pedagoško prakso, so ustvarjalni in se prilagajajo drug drugemu, vse z namenom, da učencem ponudijo največ. Poleg tega pa s svojim zgledom, ko se drug od drugega učijo, tudi učencem sporočajo, da je v današnji družbi nenehnih sprememb pomembno razvijati veščine vseživljenjskega učenja.

Literatura in viri

1. Bahovec, E., Bregar, K., Čas, M., Saje-Hribar, N., Japelj, B., Jontes, B., Kastelic, L., Kranjc, S., Marjanovič Umek, L., Požar Matijašič, N., Vonta, T. in Vrščaj, D. (1999). Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo.
2. Balant, V. (2017). Stališča učiteljev do koncepta realistične matematike. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
3. Fekonja, U. (2009). Razvoj otroške igre. V: Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2009). Razvojna psihologija. Ljubljana. Založba Rokus Klett, d. o. o.

4. Fjor, P. (2014). Uporaba didaktičnih iger pri aritmetiki v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Diplomsko delo. Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.
5. Mrak Merhar, I., Umek, L., Jemec, J. in Repnik, P. (2013). Didaktične igre in druge dinamične metode. Ljubljana. Mladinski ceh.
6. Petauer Vizjak, K. (2011). Didaktične igre pri spoznavanju okolja v drugem razredu osnovne šole. Diplomsko delo. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
7. Vygotsky, L. (1933/2002). Play and its role in the mental development of child. Dostopno na <https://www.marxists.org/archive/vygotsky/works/1933/play.htm>. [14. 1. 2017].
8. Žakelj, A., Prinčič Röhler, A., Perat, Z., Lipovec, A., Vršič, V., Repovž, B., Senekovič, J.; in Bregar Umek, Z. (2011): Učni načrt. Matematika: osnovna šola (1313 ur). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
9. Žakelj, A. (2013). Pristopi učiteljev pri oblikah pomoči učencem z učnimi težavami pri matematiki = Teaching strategies for helping students with difficulties in learning mathematics, Revija za elementarno izobraževanje, letn. 6, št. 1, (pp. 5–25).
10. Žakelj, A. (2014). Učitelji o vzrokih učnih težav učencev pri matematiki = Teachers's views on the causes of pupils' learning difficulties in mathematics, Pedagoška obzorja, letn. 29, št. 1, (pp. 46–59).
11. Žakelj, A. (2016). Od neformalnega do formalnega učenja matematike. V: Suban, M., Bone, J., Rajh, S., Sirk, M. ur. 3. mednarodna konferenca o učenju in poučevanju matematike KUPM 2016: Zbornik izbranih prispevkov. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. (pp. 23–32).

DIANA VALI
OSNOVNA ŠOLA MEDVODE

UČNE STRATEGIJE SO »MOTOR«, MOTIVACIJA PA JE »GORIVO« UČENJA

Povzetek

V sodobni šoli strmimo k stalni izboljšavi učnega procesa. Znanost nam je z vsemi raziskavami v pomoč, da lažje razumemo delovanje človeka, zlasti na duševni ravni. Na podlagi teh dognanj in pedagoške prakse lahko ugotovljamo, da je potrebno okrepiti učenje učenja naših učencev, kar je še posebej pomembno v obdobju, v katerem živimo, ko smo preplavljeni z ogromno količino informacij in sodobno tehnologijo. Učence moramo opremiti z izvršilnimi funkcijami in učnimi strategijami ter najti poti, kako jih motivirati za učno delo, da bi bilo njihovo znanje kakovostno in dolgotrajno. Predstavljene so nekatere učne strategije, ki jih učitelji lahko vključijo v sam proces poučevanja ali jih učenci usvojijo pri posebnih treningih učnih strategij. Pomembno je, da temu posvetimo tudi pozornost poleg podajanja učne snovi, ker učenje ni nekaj, kar učenci ob vstopu v šolo obvladajo, ampak jih moramo najprej naučiti, kako se učiti.

Ključne besede: učne navade, učne strategije, motivacija, izvršilne funkcije, načrtovanje, urnik učenja, učenje s prekrivanjem, prečrtavanje, učni kartončki, asociacije

LEARNING STRATEGIES ARE »THE ENGINE«, MOTIVATION IS »THE FUEL«
FOR LEARNING

Abstract

In contemporary school we strive for a permanent improvement of learning process. Science research helps us to understand better the functioning of humans, especially on the mental level. On the base of those findings and pedagogical practice we can find out that we have to strengthen the learning abilities of our pupils, which is especially important in times when we are overflowed by enormous amounts of information and contemporary technology. It is important to develop the pupils' executive functions and learning strategies. Further we must find ways how to motivate them for acquiring qualitative long-term knowledge. Some learning strategies, which teachers can integrate into their teaching process or can be used in special learning trainings, are introduced. It is important that we pay attention also to this besides teaching, because learning is not something pupils master when they start school, but we have to teach them how to learn.

Keywords: learning habits, learning strategies, motivation, executive functions, planning, learning schedule, learning with overlapping, crossing out, learning cards, associations

1 UVOD

V prispevku se želim osredotočiti na elemente, ki so pomembni za uspešno učenje. Dotaknila se bom čustvenega vidika učenja in izvršilnih funkcij ter predstavila nekaj učinkovitih učnih strategij.

Kljub napredujoči tehnologiji in lažjemu dostopu do informacij, je kakovost znanja naših učencev dostikrat pomanjkljivo. Pri tolikšnem pretoku informacij, zlasti preko spleta, je še posebej pomembno, da razvijejo naši učenci kritično mišljenje in da imajo neko znanje in splošno razgledanost, ki jih varujeta pred tem, da bi preprosto vse verjeli, kar preberejo. Sodobna šola bi morala strmeti k temu, da bi učenci z večjim veseljem in zanimanjem obiskovali pouk in bili motivirani tudi za samostojno raziskovanje in učenje tega, kar slišijo med poukom. Lahko bi kdo rekel, da je to iluzorno pričakovati, vendar če si postavimo nek cilj, bodo naši napor in razmišljanja se usmerili tja in bomo vse bližje temu cilju, namesto da se od njega oddaljujemo. V svoji dolgoletni pedagoški praksi sem prišla do zaključka, da večina učencev ne izkoristi svojega potenciala, naj bo bolj intelektualne narave ali praktične, ker se ne znajo kakovostno učiti. Ta težava je prisotna pri nadarjenih učencih kot tudi učencih z učnimi težavami. Učenci so mi pogosto navedli kot največjo težavo pri učenju pomanjkanje veselja do učenja, drugi razlogi so še napake zaradi površnosti, pomanjkljiva priprava na ocenjevanje znanja, neredno opravljanje domačih nalog ali da preprosto ne vedo, kako bi se lotili učenja. Njihovi starši so bolj mnenja, da so najpogostejši razlogi težav pri učenju neorganiziranost, pomanjkljiva koncentracija in površnost.

Mnenja učencev kot tudi njihovih staršev nam dajejo iztočnice za načrtovanje dela z učenci na področju učenja. Kot prvo vidimo, da se predstave staršev delno razlikujejo od teh svojih otrok. Starši so pogosto mnenja, da je največja težava v zbranosti. Zavedati se moramo dejstva, da koncentracija ni nekaj, kar nam je organsko preprosto dano in da jo bomo kar tako izboljšali z določenimi vajami ali zdravili. V večini primerov še vedno velja, da je koncentracija odvisna od motivacije. Glede tega se je izkazalo, da so učenci ustrezno prepoznali glavno težavo svojega pomanjkljivega učenja, in sicer pomanjkanje veselja do učenja. Hkrati se zavejo tudi dejstva, da so preslabo opremljeni z učnimi strategijami. Torej lahko rečemo, da so dobro usvojene učne strategije »motor«, motivacija pa je »gorivo« učenja. Postavi se sedaj vprašanje, kako doseči, da bo »motor« dovolj močan in učencem ne bo zmanjkalo »goriva«.

2 MOTIVACIJA IN ČUSTVA

Brez motivacije ni koncentracije, brez koncentracije ni učenja. Motivacija je pa močno prepletena s čustvi.

Pogosto se starši poslužujejo zunanje motivacije, ki ima sicer včasih kratkoročni učinek, nikakor pa ne dolgoročnega. Zunanja motivacija je lahko učinkovita pri majhnih otrocih, ki morajo redno opraviti določene vaje, na primer logopedske. Dobro je, da dogovorjena nagrada sledi neposredno po opravljeni nalogi, na primer nalepka ali štampiljka. Motivacijo se lahko okrepi s tem, da sledi za pet nalepk ali štampiljk izlet ali kaj podobnega. Starejšega učenca lahko naučimo, da nagradi samega sebe po opravljeni nalogi z dejavnostjo, ki mu je ljuba. Nagradijo ga seveda lahko tudi starši, na primer tako, da skupaj kaj počnejo po otrokovi izbiri. Priporočene so vsekakor nematerialne nagrade.

O notranji motivaciji pa govorimo, ko nas nekaj zares zanima ali nekaj naredimo zaradi nas samih, zaradi dobrega občutka, ki sledi po opravljeni nalogi. Takšno notranjo motivacijo je zelo težko doseči, zato je učencu potrebno pomagati pri razvoju le-te. Najprej že s tem, da

poskušamo učno vsebino, v kolikor je možno, povezati z njegovimi interesi, mu predstaviti uporabnost vsebine v vsakodnevnem življenju in, kar se je izkazalo kot izredno učinkovito, vnesti humor v učni proces. Humor pozitivno vpliva tudi na čustva in počutje učencev.

Gerald Hüther, znan nemški nevrobiolog, je na podlagi svojih raziskav prišel do ugotovitve, da se zgodi učinkovito učenje le takrat, kadar smo navdušeni nad neko temo. Navdušenje imenuje tudi »super gnojilo« za možgane.

Saint-Exupery pozna to učno metodo že dolgo: »Če želiš zgraditi ladjo, ne zbiraj okrog sebe ljudi z namenom, da bodo delali načrte, razdelili delo, priskrbeli orodje in sekali drva, temveč zbudi v njih hrepenenje po velikem, brezkončnem morju.«

Na področju nevroznosti veliko raziskujejo glede funkcioniranja naših možganov, a poudarjajo vedno znova vidik vpliva čustvenega stanja na naše učenje. Čustva, ki jih občutimo ob določeni izkušnji, prenesemo na vsako podobno situacijo. Otroci prenesejo neuspeh, ki je morda samo enkrat, ali neko slabo izkušnjo z učiteljem določenega predmeta na ves predmet. Negativno naravnost in odpor povzročita zavoro pri učenju. Strah in nezaupanje vase prevladujeta in vodita k neuspehu. Na takšen način se otrok znajde v začaranem krogu. V takšnih primerih je zelo pomembno, da poskrbimo za pozitivno izkušnjo učenca. Pomembno je, da naučimo učence, da ni nič hudega, če kdaj česa ne znamo ali če naredimo napako in da se ne posmehujejo med seboj, kar se na žalost tudi pogosto dogaja. Negativne opazke s strani sošolcev do učenca, ki je manj uspešen, ga lahko zelo prizadenejo in ga ovirajo pri učenju. Iz tega razloga je tudi zelo pomembno nameniti čas socialnemu učenju v razredu.

Za učinkovito učenje je tudi pomemben občutek varnosti. Višji možganski centri, ki so potrebni za učenje, delujejo šele takrat, ko se počutimo varni. Stephen Porges poudarja v svoji polivagalni teoriji pomen aktiviranosti ventralnega dela vagusnega živca, ki je glavni živec parasimpatičnega sistema, da smo umirjeni in zmožni socialne interakcije in učenja. Če je prepogosto aktiviran simpatični del, smo nemirni in nezmožni zbranega dela. Varno učno okolje pa pomeni, da učenec verjame, da bo zmožel opraviti zastavljene naloge, ki morajo biti primerne njegovi starosti, zmožnostim in razvojni stopnji. Tako bo tudi motiviran in šele takrat je učenje zares učinkovito. Ustrezne zahteve do učenca pomembno vplivajo na motivacijo. To se pravi, da ne zahtevamo niti preveč niti premalo od njega. Prezahtevne kot tudi prelahke naloge vplivajo negativno na motivacijo. Enako velja tudi za domače naloge, ki morajo ustrezati časovno kot tudi po zahtevnosti njegovim zmožnostim. To zahteva od učitelja seveda veliko diferenciacije in individualizacije, brez katere si težko predstavljamo kakovosten pouk za učence z zelo različnimi sposobnostmi, zato bi bile nujno potrebne spremembe pri organizaciji pouka. Stalna prisotnost drugega strokovnega delavca bi bila ena izmed možnosti, ki bi bila izvedljiva predvsem z reorganizacijo koncepta pomoči učencem s posebnimi potrebami. Pomoč dodatnega učitelja bi se tako usmerila iz individualnega dela, kjer vzame posameznega učenca iz razredne skupnosti, v pomoč znotraj razreda, kar bi bilo tudi manj stigmatizirajoče.

Torej naj nam bo to, kar nam je vsem znano in je tudi vedno znova znanstveno potrjeno, vodilo pri vzgojno izobraževalnem delu. Učenci se morajo počutiti kompetentni in varni. Želijo biti samostojni in po možnosti se morajo vsaj malo navdušiti nad tem, kar se morajo naučiti. To zveni zelo zahtevno, a ravno v tem je umetnost in lepota pedagoškega poklica, zato nas učitelje ne bodo nikdar mogli nadomestiti računalniki.

3 RAZVOJ FUNKCIJ V ZGODNJEM OTROŠTVU

Način vzgoje in otroštva danes v razvitem svetu po mnenju nekaterih strokovnjakov ni najbolj ugoden za razvoj učinkovitih izvršilnih funkcij, o katerih je v zadnjem času veliko govora v povezavi s šolskim uspehom. Med izvršilne funkcije sodi načrtovanje, organizacija, vzdrževanje pozornosti, časovna razporeditev, začenjanje z aktivnostjo, vztrajanje, fleksibilnost, delovno pomnjenje, inhibicija odzivanja, samoregulacija čustev in metakognicija. Zaradi načina življenja se otroku ni treba tako zelo truditi niti za osnovne življenjske potrebščine niti za kakšne »dodatne priboljške«. Tako ne razvije vztrajnosti, da bi se potrudil za nekaj, kar je težko in mu ne zagotovi takojšnjega ugodja. Otrok mora nujno doživeti tudi frustracijo in se mora tudi kdaj dolgočasiti. Dolgčas ni nujno slab, preko njega razvijemo potrpežljivost, inhibicijo in konec koncev tudi ustvarjalnost. Zabavna elektronika odvzema našim otrokom priložnost za dolgočasenje.

Vodilni nemški nevroznanstvenik Manfred Spitzer opozarja v svoji knjigi »Digitalna demenca«, ki je bila prevedena tudi v slovenščino, na negativne učinke prekomerne rabe elektronskih medijev v zgodnjem otroštvu. Svoje trditve okrepi z znanstvenimi raziskavami. Poudarja, da je računalnik odličen pripomoček, ki si ga danes ne moremo več odmisлити, vendar ga je potrebno razumno uporabiti. Otrok mora v zgodnjem otroštvu dobiti čim več tridimenzionalnih izkušenj. Medosebni stik in komunikacija sta izrednega pomena za razvoj ustreznega govora. Zvok, vključno z govorom, ki prihaja iz televizijskih aparatov nima enake kakovosti kakor govor v »živo«. Sinhronizacija vidnega in slišnega ni enaka. Spitzer navaja, da se možgani otrok, ki zgodaj in veliko sedijo pred ekrani, drugače razvijajo in da se pri teh otrocih pogosteje razvijejo govorno jezikovne motnje, motnje pozornosti in bralne težave. Pomemben vidik je ta, da se možgani majhnih otrok ne razvijajo tako, kot bi bilo potrebno za optimalno kognitivno funkcioniranje. To dejstvo bi bilo pomembno že zgodaj v predšolski dobi predočiti staršem in hkrati bi morale vzgojno izobraževalne ustanove tudi vzgajati k pametni rabi elektronskih medijev. Zagotovo ne moremo trditi, da so elektronski mediji povzročitelji učnih težav, vendar ob prekomerni in prezgodnji rabi lahko okrepijo določene težave.

4 UČNE NAVADE

Učne navade so pogoj za uspešno učenje. Gre predvsem za smotrno ureditev prostora in časa, pri čemer je načrtovanje ključnega pomena. Potrebno je primerno ravnatežje med učenjem in drugimi dejavnostmi in počitkom, kar pripomore h koncentriranemu delu kljub zunanjim motnjam. Učencem predstavimo, da bodo imeli ob dobrem načrtovanju časa več prostega časa in v kolikor se bodo držali urnika, bo prosti čas zares prost in jim ne bo potrebno razmišljati o tem, kaj bi morali za šolo še narediti. Sledeča navodila učencem so lahko pomoč:

»Zelo pomembno je dobro časovno načrtovanje. Če je možno, naredi mesečni urnik. Najbolje je, da imaš na steni letni koledar, v katerega sproti vpisuješ vse šolske obveznosti in načrtuješ dneve, katere se boš določeno snov učil. Ko mine polovica časa priprave za določeno ocenjevanje znanja, je dobro, da preveriš, če si se držal urnika. Če ne, poišči razloge, ki so te odvrnili od učenja. Ugotovi tudi, ob katerih urah si se najlažje učil, če ti je način učenja ustrezen in če si predelal/a že vsaj polovico snovi. Tudi če ti ni uspelo, je še dovolj časa, da ponovno načrtuješ preostali čas. Ni še prepozno, zato je to vmesno preverjanje zelo pomembno, samo ne vrzi puške v koruzo. Nihče se ni zmožen popolnoma držati urnika, še posebej ne, če si še na začetku.

Vsak teden pa narediš natančnejši tedenski urnik. Določi dan (npr. petek), ko boš načrtoval/a delo za naslednji teden:

- Od jutra do večera po urah zapišeš, kaj boš delal/a.
- Glede na šolske obveznosti vpišeš, kaj se boš ob kateri uri učil/a (kateri predmet in katere strani v učbeniku in/ali zvezku).
- Napiši tudi, s čim se boš po končanem šolskem delu nagradil/a: obisk prijatelja, igranje nogometa, gledanje televizije...

Predvsem pa bo prosti čas zares prost. Če opraviš šolsko delo za tisti dan, ti o njem ni potrebno več razmišljati!

Ne postavi si prevelikih ciljev! Za boljšo motivacijo je bolje postaviti malo manjše cilje in jih sčasoma povečati. Zelo pogosta napaka je, da si postavimo prevelike cilje in nam zmanjka potem »sape«, da bi speljali stvari do konca!

Načrtovanje odmorov med učenjem je tudi zelo pomembno. Odmor med učenjem naj ne bo predolg, čas moramo imeti pod nadzorom. Optimalno je pet do deset minut. Določi točen čas odmorov. Preden greš na odmor, si označi točko, kjer po odmoru nadaljuješ. Po možnosti si nastavi budilko, ki bo zvonila ob koncu odmora. Med odmorom si izberi aktivnost, ki ni preveč zanimiva in jo boš z lahkoto zaključil. Računalnik, telefon ali televizija niso priporočljivi.«

5 UČNE STRATEGIJE

Učne strategije lahko delimo na načrtovanje virov in način samega usvajanja vsebine. Pri načrtovanju gre za zunanje elemente učenja, kamor sodi izbor virov in oblik učenja. Dobro načrtovanje je predpogoj za kakovostno učenje, vendar sam učni proces zahteva potem mnogo več kakor načrtovanje. Učenec se mora zbrati in usmeriti pozornost v vsebino, ki jo želi usvojiti. Pri pomnjenju moramo upoštevati delovanje naših možganov. Zelo pomembno je, da povežemo vsebino v logične sklope. Znati moramo izluščiti bistvo snovi, saj si ne moremo zapomniti vsega. Iz tega razloga moramo učence naučiti tehnik, s katerimi poiščejo ključne informacije, ki jih razdelijo v sklope in zapišejo na pregleden način. Učence naučimo učnih strategij z rednimi, dolgoročnimi treningi, kjer jim z demonstracijo in sprotno analizo uporabljenih strategij pomagamo, da usvojijo strategije, ki jim ustrezajo. Najprej pa jih moramo naučiti samorefleksije. Najprej naj učenec opazuje in ovrednoti dosedanje učne navade, potem pa sproti evalvira spremembe, da lahko izvede izboljšave.

Omenila bi tudi še pomembnost tehnike branja, ker le zmožnost hitrega branja z razumevanjem omogoča ugotavljanje smiselnih povezav, iskanje bistva ter kritično obdelavo podatkov. Velika težava učencev dandanes je tudi pomanjkljiva avtomatizacija branja. V določenem manjšem odstotku gre za disleksične težave, ki v zgodnji fazi opismenjevanja niso bile odkrite oziroma ustrezno obravnavane. Zagotovo pa velja tudi poiskati razloge za pomanjkljivo veščino branja in pisanja v več dejavnikih. Od pomanjkljivega utrjevanja, do slabše psihomotorične pripravljenosti otrok za šolsko delo, morebitnega prezgodnjega všolanja do motiviranosti in vrednot. Potrebno bo izboljšati preventivno delo in zgodnjo obravnavo učencev s težavami na področju branja in pisanja, če želimo izboljšati samo učenje.

6 PREDSTAVITEV KONKRETNIH UČNIH STRATEGIJ

6.1 UČENJE S PREKRIVANJEM ALI UČENJE S POST-IT LISTKI (UP)

Predhodno zberemo vse vire, iz katerih se bomo učili za določeno preverjanje ali ocenjevanje znanja. Sledi delitev snovi v sklope, tako da posamezni sklopi dobijo svoj naslov. Naslove lahko delimo še na podnaslove, če je smiselno. Učencu damo navodilo, naj poskuša »pospraviti« učno snov v »predale«, pri tem si ustvari preglednico. Kot primer je spodaj prikazana preglednica 1:

NASLOV SNOVI (NPR. EVROPA)			
DRŽAVE	GOROVJA	REKE	PODATKI
sever			površina
severovzhod			prebivalci
vzhod			verstva
jugovzhod			demografska struktura
jug			valuta
jugozahod			članice EU
zahod			jezikovne družine
severozahod			
srednja Evropa			

K vsakemu predalu se lahko dopišejo še strani v učbeniku, delovnem zvezku in zvezku, kjer najdemo informacije o tem učnem sklopu.

Sledi zapis ključnih podatkov na večji list papirja (vsaj A3 velikosti) v obliki, ki posamezniku ustreza. Lahko je v obliki drevesa, miselnega vzorca ali podobno. Pomembno je, da so posamezni sklopi snovi jasno ločeni, prostorsko kot tudi barvno. Za zapis določene snovi uporabljamo določeno barvo post-it listkov in po možnosti tudi pisala. Posamezni del učne snovi naj bo zapisan po alinejah v velikosti enega post-it listka. Čez to snov se potem prilepi listek, na katerem je zapisan samo naslov tega sklopa. Če gre na primer za države Evrope in imamo našteje države severne Evrope, napišemo na listek sever ali samo S in ga prilepimo čez države severne Evrope. Na naslednji listek, ki je enake barve, napišemo severovzhod ali SV. Če je več alinej pod listkom, lahko na listku še dodamo število alinej, da se pri ponavljanju spomnimo, če smo katero pozabili. Listki za prekrivanje enega učnega sklopa naj bodo vsi enake barve. Ko gre za vsebine na zemljevidu, listke razporedimo tudi ustrezno glede na lego kakor je prikazano na skici 1:

Ko ponavljamo snov, lahko takoj pod listkom preverimo, ali je naš odgovor pravilen. Kadar snov že obvladamo, lahko otežimo preverjanje še tako, da nalepimo prazne barvne listke, ki nas nato samo spomnijo na vsebino, ki je pod njimi.

6.1.1 UČENJE ZGODOVINE

Ta metoda je primerna tudi za učenje zgodovine. Narišemo dolg časovni trak v obliki puščice na sredino plakata. Na časovnem traku barvno ločimo tisočletja, stoletja ali desetletja, odvisno od snovi. Nato napišemo na en listek določen dogodek, na drugem listku ga v alinejah opišemo. Na ustrezno mesto na časovnem traku nalepimo najprej listek z alinejami, nato listek z dogodkom. Če moramo poznati tudi točno letnico, jo napišemo na tretji listek, ki ga nalepimo čez dogodek. Tako se moramo pri ponavljanju spomniti, kateri dogodek je bil določenega leta. Nato ga moramo po alinejah še opisati in preverimo svoj odgovor na spodnjem listku. Lahko se tudi zamenja listek z letnico z listkom z dogodkom, tako da preverimo, če vemo letnico dogodka. Učenec lahko tako vedno znova razvršča listke na časovnem traku in tako utrjuje učno snov. Spodnje strani listkov lahko s svinčnikom oštevilčimo, tako da damo letnici, dogodku in opisu dogodka isto zaporedno številko in jih tako ne pomešamo med seboj.

6.1.2 UČENJE BESED PRI TUJIH JEZIKIH

Na večji plakat nalepimo listke z besedami, ki jih združimo v sklope, glede na pomen (npr. živali, prostori v hiši) ali drugo skupno lastnost, npr. glede na končnico v preteklem času, če gre za učenje nepravilnih glagolov pri angleščini. Za vsak sklop uporabimo svojo barvo. Na en listek napišemo besedo v tujem jeziku, na drug listek njen prevod v slovenščini. Najprej nalepimo listke s slovenskimi besedami na plakat, nanje nalepimo ustrezne angleške besede. Ko znamo angleške besede prevesti v slovenščino, zamenjamo vrstni red listkov, tako da nalepimo najprej angleške besede, nanje pa slovenske. Angleško besedo moramo znati povedati in zapisati, zapis preverimo na listku.

6.2 PREČRTAVANJE

Ta metoda služi zlasti temu, da se naučimo izluščiti ključne besede. Najprej prekopiramo besedilo, ki se ga želimo naučiti. Nato v vsaki povedi prečrtamo vse besede, ki niso nujno potrebne, da razumemo besedilo. Med besedami, ki ostanejo, potem lažje najdemo ključne besede.

6.3 ZAPIS NA KARTONČKE

Strategija je še posebej primerna za vsebine, kjer si je potrebno določen podatek zapomniti na pamet, na primer vsote do 20, pošteevanka ali besede pri tujih jezikih.

Pripravimo ali kupimo barvne kartončke velikosti približno 8x5cm. Potrebujemo tudi škatlo, v katero nalepimo ločilne kartončke, tako da nastane pet predalov.

- Z urejeno pisavo napišemo na eno stran kartončka račun ali besedo v slovenščini, na drugo stran kartončka rezultat oziroma besedo v tujem jeziku. Z barvami kartončkov lahko ločimo večkratnike pri pošteevanki ali na primer besedne vrste v tujem jeziku (npr. samostalniki na rdečih kartončkih, glagoli na modrih itd.). Kartončke imamo v posebni škatli.
- 1. dan vzamemo 4-7 kartončkov (odvisno od starosti učenca in zahtevnosti snovi), se jih naučimo in položimo v 1. predal.

- 2. dan preverimo znanje na kartončkih prvega predala. Kartončke, ki jih obvladamo, damo v 2. predal, tiste, ki jih ne znamo, v 1. predal. 1. predal dopolnimo z novimi kartončki, tako da jih imamo zopet 4-7.
- 3. dan ponovimo kartončke 1. in 2. predala: znam – en predal naprej, ne znam – 1. predal. 1. predal zopet napolnimo do ustreznega števila kartončkov.
- 4. dan ponovimo vse kartončke: znam – en predal naprej, ne znam – 1. predal.
- 5. dan je odmor.
- 6. in 7. dan ponovimo vse kartončke: znam – v 5. predal, ne znam – v 1. predal
- 5. teden: samo ponavljanje vseh kartončkov: znam – vzamemo iz škatle, ne znam – 1. predal.

Z učencem moramo najprej večkrat skupaj ponoviti postopek, da usvoji sistem, ki izgleda na prvi pogled zapleten, vendar zagotovi, da posamezno besedo zares tolikokrat ponovimo, dokler je ne usvojimo. Pri besedah v tujem jeziku je priporočljivo, da je učenec ne pove le, ampak jo tudi zapiše in na kartončku preveri pravilnost zapisa.

6.4 IGRA SPOMIN S KARTONČKI

Pri tej strategiji uporabimo ravno tako takšne kartončke kot v predhodni strategiji, vendar zapišemo račun ali slovensko besedo na en kartonček, rezultat oziroma prevod besede v tujem jeziku na drug kartonček, tako da se lahko igramo igro spomin z njimi.

6.5 ASOCIACIJE

Učna strategija, kjer iščemo neke asociacije, je že dolgo znana, vendar je šla že malo v pozabo. Učenca spodbudimo ali mu pomagamo, da sestavi neko poved, ki ga bo spomnila na besede, ki si jih mora zapomniti. Kot primer lahko vzamemo nepravilne glagole pri angleščini. Učenec si mora na primer zapomniti glagole s končnico –ought ter –aught. Glagole »to buy« (kupiti), »to bring« (prinesti) in »to think« (misliti), ki imajo v pretekliku končnico –ought, si lahko zapomni s sledečo povedjo: »Mislím, da sem kupil vse in prinesel domov.« Pomnjenje glagolov »to teach« (poučevati) in »to catch« (ujeti), ki imajo končnico –aught v pretekliku, si lahko olajša s povedjo: »Učítelj me učí, kako ujeti žogo.«.

7 ZAKLJUČEK

Na pedagoškem področju se veliko ukvarjamo z izboljšanjem kakovosti učenja. Pri tem nam je tehnologija lahko seveda v pomoč, vendar še vedno ostaja človeški faktor. Smo bitja s čustvi, ki jih moramo upoštevati, ko govorimo o učenju. To je vidik, ki ga ne moremo zapisati v noben pravilnik. Vsak učitelj mora biti zmožen prepoznati najprej lastna čustva in nato z empatijo se vživeti v svoje učence. Zelo pomemben je način, kako podajamo učno snov, poleg tega je ravno tako pomembno, da učence opremimo z učnimi strategijami in jim pomagamo razviti ustrezne učne navade. Le-te niso kar tako prirojene in se jih ni preprosto naučiti, zato je to pomembna naloga osnovne šole.

Literatura in viri

1. Eberwein, H., 1996. Handbuch Lernen und Lernbehinderungen. Basel: Beltz Verlag.
2. Grolimund, F., 2012. Mit Kindern lernen: Konkrete Sttrategien für Eltern. Bern: Verlag Hans Huber.

3. Porges, S. W., 1995. Orienting in a defensive world: Mammalian modifications of our evolutionary heritage. A Polyvagal Theory. *Psychophysiology*, 1995 (32), pp. 301–318.
4. Porges, S. W., 2001. The polyvagal theory: phylogenetic substrates of a social nervous system. *International Journal of Psychophysiology*, 2001 (42), pp. 123–146.
5. Schröder-Naef, R., 2002. *Lerntraining in der Schule*. Basel: Beltz Verlag.
6. Spitzer, M., 2016. *Digitalna demenca*, Celovec: Mohorjeva družba.
7. Thiel, R., Keller, G., Binder, A., 1999. *Spreminjanje učnih navad*. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva.
8. Turecek, K., 2010. *Die 99 besten Lerntipps*. Dunaj: Hubert Krenn VerlagsgesmbH.

STANISLAVA VARGA

EKONOMSKA ŠOLA MURSKA SOBOTA

MOJE IZKUŠNJE Z DIJAKI S POSEBNIMI POTREBAMI PRI MATEMATIKI

Povzetek

Z vami bom delila izkušnje pridobljene pri pouku matematike z dijaki s posebnimi potrebami. Dijakinja z avtizmom je reševala naloge vedno sama, imela svoje pripomočke, nikoli ni prosila za pomoč niti mene niti sošolcev. V prvi klopi je tiho sedela in čakala na moja dodatna navodila. Dijakinja z disgrafijo je bila njeno pravo nasprotje. Težko sem kontrolirala njene zapise, ker ni želela sedeti v prvi klopi. Sošolke je spraševala, kaj imajo napisano in pogosto je preslišala moja navodila. Težko se je koncentrirala na pouk. Pisala je zelo počasi, da je bilo čitljivo. Pri matematiki sta bili obe uspešni.

Ključne besede: Pomen povratne informacije, odgovornost do znanja, disgrafija, avtizem

MY EXPERIENCES WITH WORKING WITH SPECIAL NEEDS STUDENTS IN MATHEMATIC LESSONS

Abstract

I will share my experience from working with special needs students in Mathematic. While working with autistic student I had to be careful that lessons were similar so she would not be stressed. As a student she was sitting quietly in the front, waiting for strict instructions, she was organized and did not need help. Working with a student with dysgraphia was complete opposite. She was sitting in the middle, was not concentrated on instructions and bothering other students with questions. She was writing slowly so she knew to read after herself. Despite of their differences they both successfully ended their education.

Keywords: The importance of feedback, responsibility for knowledge, dysgraphia, autism

Matematiko poučujem že dobrih 30 let. V tem času smo imeli na naši šoli precej različnih dijakov s posebnimi potrebami. Najtežje mi je bilo v začetku premagati strah, saj sem dobila zelo skopa navodila in prilagoditve za učenje matematike s temi dijaki v svetovalni službi na šoli. Iskala sem dodatna navodila na spletu in v knjižnici. Našla sem zelo malo uporabnih navodil in informacij za delo s takimi dijaki pri matematiki.

Dijakinja z avtizmom mi je prvo uro povedala, da ne mara matematike in da je bilo na prejšnji šoli slabo. Vedno je sedela v prvi klopi pri katedru, imela svoje pripomočke, če jih je pozabila, si jih ni hotela sposoditi ali deliti s sošolkami. Raje je risala s prosto roko. Pri pouku matematike je vedno individualno reševala naloge, če se ji je zataknilo, ni nikoli prosila za pomoč niti mene niti sošolcev. Tiho je sedela in čakala na moja dodatna navodila. Ta so mogla biti zelo kratka in enoznačna. Po dodatnem navodilu sem vedno počakala in nato preverila, ali me je razumela. Nikoli ni ničesar oporekala ali postavila dodatnega vprašanja. Njeni zapisi niso bili sistematični, zapisani v zvezek v zaporedju reševanja naloge na tablo. To je bil razlog, da se ji je pri pouku in tudi doma večkrat zataknilo in ni znala nadaljevati reševanja daljših nalog. Pri reševanju nalog na tablo je nemo stala in čakala na moja dodatna navodila. Njeni odgovori so bili vedno zelo kratki, enobesedni.

Domače naloge sem dajala tako, da sem povedala, koliko primerov ali nalog je treba rešiti na določeni strani. Dijaki so sami izbrali lažje ali zahtevnejše primere. Dobro je bilo, da je vsak rešil nekaj primerov in tako ponovil in utrdil snov. Moja dijakinja z avtizmom je v začetku izbirala najpreprostejše in najkrajše primere, po nekaj tednih se je lotila tudi zahtevnejših in daljših nalog. Če je pozabila domačo nalogo, je to odkrito povedala, saj je vedela, da ne bo posledic.

Pri urah dodatne strokovne pomoči je nekaj tednov čakala na mojo pobudo in ni odprla niti zvezka. Po preteku dobrega meseca dni je odprla zvezek in brez besed s prstom pokazala, česa ni znala rešiti. Kasneje se je toliko opogumila, da je povedala, da določenega primera ni znala rešiti in še s prstom pokazala nanj. Po preteku več mesecev je še dodala, da jo to moram naučiti, ker ni znala rešiti doma. Na moja vprašanja je odgovarjala vedno zelo kratko, običajno samo z eno besedo. Pri urah dodatne strokovne pomoči sva pregledali zapis snovi in naloge, ki smo jih reševali pri pouku. Pri reševanju daljših nalog sva označili s puščicami ali s številkami postopek reševanja nalog. Preverili sva pravilnost reševanja nalog, ki jih je izbrala za domačo nalogo, jih popravili in dokončali. Po nekaj mesecih je začela reševati doma več primerov, kot je bilo potrebno za domačo nalogo in tudi povedala, kateri tipi nalog ji še delajo težave. Prosila je za dodatne vaje, ki jih je potem rešila doma. Večkrat sem jo pohvalila, a je pohvalo sprejela brez spremembe na obrazu. Nekaj mesecev je prihajala tudi dvakrat na teden na ure dodatne strokovne pomoči, kasneje je bilo dovolj enkrat na teden. V začetnih urah sva reševali naloge, ki so bile rešene pri pouku matematike še enkrat. Kasneje je imela manj vprašanj in vedno manj nalog, pri katerih je potreboval dodatna pojasnila. Matematiko je po nekaj mesecih dela na urah dodatne strokovne pomoči vzljubila, povedala je, da rada rešuje matematične naloge tudi doma.

Sproti sva pregledali učne cilje in usvojene odključali. Dobila je sprotno povratno informacijo o tem, kaj že zna in katere cilje še mora doseči. Prevzela je odgovornost za svoje znanje, sama je prišla do spoznanja, da mora rešiti veliko nalog, da ne dela rutinskih napak in da usvoji učne cilje.

Začela je vedno več govoriti, tudi o osebnih stvareh, ki so se zgodile doma, mi zaupala. Ni marala dotikov ali bližine sošolcev. Potrebovala je svoj varni krog, ki se mu ni smel nihče preveč približati, kaj šele vstopiti vanj. Malicala je samo, če je v istem času imela prosto

njena starejša sestra. Udeležila se je maturantskega plesa. Plesala je samo individualne plese. Kasneje se je zabavala in plesala v krogu z domačimi. Ni se udeleževala množičnih prireditev, zaradi glasnosti, svetlobnih efektov in preveč ljudi. Zelo rada je imela živali, posebej še konje. Skrbela je za več domačih živali in se jim zelo posvetila.

Mama mi je povedala po nekaj mesecih obiskovanja pouka dodatne strokovne pomoči, da je ni treba več opozarjati, da ne bi pozabila domače naloge pri matematiki, kar je bilo na prejšnji šoli potrebno vsak dan. Priznala je, da se je hčerka zelo spremenila na bolje, me vprašala, kaj sem delala z njo, da je postala odgovorna in priznala, da jaz zagotovo vem več o njeni hčerki kot ona. Uspešno je zaključila izobraževanje in se občasno še srečujeva.

Avtizem je razvojna motnja, kar pomeni, da stanje vpliva na potek harmoničnega razvoja. Zaradi napačne predelave informacij, ki potekajo skozi čutila, ti otroci v interakciji z okoljem neustrezno odreagirajo. Postanejo razdraženi ali se umaknejo pred njim motečimi zvoki, vonjavami, dotiki ipd., zato zamudijo precej dejavnikov, ki spodbujajo razvoj (Kesič Dimic, 2010).

Diagnosticirajo ga okvara socializacije, komunikacije in imaginacije. Posamezniki imajo težave predvsem na področjih razumevanja in uporabe verbalne in neverbalne komunikacije, interpretacije socialnega vedenja, kar jim onemogoča interakcijo z vrstniki ter na področju fleksibilnega vedenja in mišljenja, saj ne znajo prilagoditi svojega vedenja neki socialni situaciji. Težko pripovedujejo o svojih čustvih, ne prepoznajo čustev drugih in težko nadzorujejo svoje vedenje.

Simptomi vedenja v razredu so:

- stresno vedenje: jok, napadi jeze ali trme,
- samotarsko ali depresivno vedenje,
- anksiozno vedenje (nemir, mrmranje, tapkanje s pisalom, nastrojenost, sprehajanje po razredu...),
- ne mara izpostavljanja pred celim razredom,
- veliko sprašuje, vendar se zdi, da ne posluša odgovorov,
- v čustvenih situacijah se nenavadno odzove,
- ne mara hrupa, zadržuje se v mirnem delu razreda,
- hoja po prstih, mahanje z rokami,
- težko berljiv rokopis,
- ponavljajoče motorično izražanje (mahanje z rokami, zvijanje prstov, miganje...),
- tiki,
- nefleksibilnost,
- težave z abstraktnimi koncepti in metaforami,
- brez občutka za osebni prostor, preveč se približa sošolcem,
- preobčutljivost za vonjave,
- uspešen pri likovni, glasbeni vzgoji, zanima se za tehnologije, računalnike,
- ne mara dotikov (Kesič Dimic, 2010).

Še nekaj navodil za delo z dijaki z motnjami avtističnega spektra:

- uporabljajte enostavno konkretno izražanje, kratke fraze,
- pri težjih snoveh položite list z razloženim izrazoslovjem ali slikovni material,
- sproti preverjajte razumevanje,
- jasno povejte, ko pričakujete odgovor,
- navodila naj bodo kratka, po eno naenkrat, po navodilu počakajte,
- ponudite manj možnosti za izbiranje (dve stvari naenkrat),

- namesto vprašanja: "Ali si razumel?" uporabite: "Povej mi, kaj moraš storiti.",
- povejte jasna pravila, povejte svoja pričakovanja glede vedenja in upoštevanja pravil,
- nalogo razdelite na več manjših podvprašanj,
- uporabljajte metode vizualnega učenja,
- zagotavljajte jasno strukturo in vsakodnevno rutino,
- uporabljajte metode socialnega učenja preko igranja vlog,
- na začetku samostojnega dela mu dajte malo psihične opore,
- iščite dijakova močna področja in interese (Kesič Dimic, 2010).

Nekaj prilagoditev pri delu z dijaki z motnjami avtističnega spektra:

- sedi naj v tišjem delu razreda, bližje učitelju
- zmanjšajte mu količino nalog
- dajanje navodil: učitelj pove, učitelj ponovi, učitelj ponovi,
- ustnim navodilom dodajte pisna,
- ne izpostavlajte ga v dejavnostih, v katerih je neuspešen,
- ustno individualno preverjajte znanje,
- podaljšajte čas reševanja (Kesič Dimic, 2010).

Pri moji dijakinji sem prepoznala nekaj znakov avtizma. Vedno sem ji prisluhnila in si vzela čas za njo, ko me je rabila tudi v odmoru in po pouku. V primeru težav ali slabega počutja, sva poklicali starše, da so prišli po njo ali je šla sama peš domov. Težave s prejšnje šole, ki jih je opisala mama ob vpisu, se niso na naši šoli nikoli ponovile.

Dijakinja z disgrafijo je bila čisto nasprotje prej opisane dijakinje. Bila je zelo samozavestna, zgovorna in klepetava. Pri pouku matematike je bila zelo sproščena in pogosto se je naglas nasmejala, tudi brez pravega mena znanega razloga. Njena koncentracija je bila zelo kratkotrajna. V začetku ure ni imela pripravljenih pripomočkov za pouk, pogosto jih je pozabila doma, posebej še računalno, ki je bilo zanjo obvezen pripomoček. V zvezek je pisala snov in naloge zelo počasi, da je bilo čitljivo in je znala brati. Snov in naloge je vedno začela zapisovati po več opozorilih, ko so sošolci že imeli zapisano vrstico ali še več. Pogosto je preslišala moja besede, se začela vrteti levo in desno, spraševati sošolce, kaj so zapisali, čeprav sem vsak stavek nekajkrat ponovila. Vsako navodilo je moralo biti konkretno, zelo kratko in enoznačno. Pogosto ga ni razumela in je na glas vprašala, kaj mora delati, čeprav sem že pojasnila navodilo po domače. Pri dodatnem pojasnjevanju dijakinji, me je večkrat prehitela sošolka in ji še enkrat ponovila navodilo za delo v njej domačem narečju. Kljub temu je še vedno gledala v sošolkin zvezek levo in desno ter prepisovala zapise in reševanje nalog iz njunih zvezkov. S table je prepisovala snov ali naloge zelo redko. Včasih sem imela občutek, da slabo vidi na tablo, jo prijazno povabila, da se presede v prvo klopi, a brez uspeha. Težko je bilo kontrolirati njene zapise v zvezku, ker ni želela sedeti v prvi klopi. Pojasnjevala je, da se v prvi klopi slabo počuti.

Pri pisanju pogosto ni uporabljala korektur, ampak tako dolgo črtala zapise v zvezku ali na učnem listu, da jih je popolnoma prebarvala, če jih je prej napačno ali nečitljivo zapisala. Pri pisanju s svinčnikom je bil zapis tako močno zapisan, da se ni dal zradirati. Pisala je s širokimi in velikimi številkami in črkami. Med njenimi zapisi v zvezku je bil večji razmik. Nikoli ni postavila nobenega konkretnega vprašanja pri uri matematike, ampak samo komentirala, da ne zna delati. Sama se je z veliko prigovarjanja s težavo lotila reševanja nalog. Pogosto je pozabila narediti domačo nalogo. To je povedala brez zadržkov, ker je vedela, da ne bo posledic. Njeni zapisi so bili pomanjkljivi, nesistematično zapisani in nedokončani. Pri

matematiki je bila ocenjena v več delih izven razreda. Pri pisnih nalogah sem ji pustila dvakrat več prostora za reševanje, ko ostalim dijakom, a ji je še večkrat zmanjkal.

Večkrat je pozabila priti k uri dodatne strokovne pomoči. Pogosto je pozabila računalo, zato sem ji posojala svoje. Na pamet ni znala seštevati in odšteti do deset. Poštevanka je bila še trši oreh. Pri uri dodatne strokovne pomoči sem vztrajala, da je seštevala in odštevala cela števila na številski premici in nato še izračunala nalogo z računalom. Pogosto je bil izračun z računalom narobe, ker ni dobro zapisala primera v računalo, čeprav sva vpisovali primere vanj vsak teden pri uri dodatne strokovne pomoči. S pomočjo številske premice je po nekaj tednih vaje uspešno seštevala in odštevala cela števila. Še večji izziv je bil zame iskanje najmanjšega skupnega imenovalca. Iskala ga je tako, da je naštel nekaj večkratnikov števil obeh imenovalcev s pomočjo računalu, jih primerjala in poiskala število, ki se je najprej pojavilo pri obeh naštetih večkratnikih. Pri naštevanju večkratnikov števila, se je pogosto zmotila pri izračunih na računalu. Ko ni našla v eni vrstici naštetih večkratnikov najmanjšega skupnega večkratnika, je postala nervozna, vzela v roke računalo in na njem naključno izbirala števila, jih množila, delila, zapisovala na papir in črtala. To se je zelo pogosto dogajala pri preverjanju in ocenjevanju znanja iz matematike. Veliko časa je potrebovala, da je usvojila osnove kvadriranja, razstavljanja izrazov in računanja s števili ter ostale učne cilje. Pri uri dodatne strokovne pomoči sva reševali veliko zelo podobnih in najpreprostejših primerov. Po velikem številu rešenih primerov, sem imela občutek, da je dosegla učni cilj, a do naslednjega tedna je spet vse pozabila. Pri urah dodatne strokovne pomoči iz matematike je vedno dobila vaje za delo doma, a jih je običajno pozabila narejene v nekem zvezku doma ali je povedala, da jih ni naredila, ker je pozabila. To je trajalo nekaj mesecev.

Vedno je sproti dobila povratno informacijo, odkljukali sva, kateri cilj je dosegla. Bilo je potrebno veliko truda, da je spoznala, da mora usvojiti minimalne standarde znanja, če želi, da bo pozitivno ocenjena in uspešna. Ko se je zavedala, da je minilo več kot polovica šolskega leta, je prevzela odgovornost in zadnjih nekaj dni pred ocenjevanjem prinesla narejene primere, ki jih je dobila pri uri dodatne strokovne pomoči iz matematike za domačo nalogo. Zelo počasi je napredovala in na koncu bila z veliko truda z obeh strani uspešna pri matematiki.

Disgrafija je specifična motnja, ki se kaže že v predšolskem obdobju, ko otrok vztrajno napačno drži pisalo, je grafomotorično okornejši in manj motiviran za risanje, barvanje in pisanje. Lahko je manj spreten pri obujanju in oblačenju ter se izogiba določenih športnih dejavnosti. Za učenje pisanja je pomemben del senzomotorike in grafomotorike. Grafomotorika je sposobnost in spretnost pisanja (oblikovanja črk in drugih pisnih znamenj). Pisanje je nadzorovano, hoteno gibanje. Pri pisanju obvladujemo obliko in velikost črk v predvidenem prostoru. Kako držimo in uporabljamo pisalo, je odvisno od zrelosti mišičnega tonusa ter načina drže, ki smo jo avtomatizirali. Za pisanje mora dozoreti mišična napetost v prstih rok in med otroci obstajajo velike razlike že v obdobju všolanja. Disgrafija se pojavlja pri 6-7% otrok, od tega pri 80% fantkov.

Značilnosti disgrafije so:

- nenavaden prijem pisala (pisalo drži v pesti – palec čez druge prste),
- držanje pisala nižje ali višje, kot je običajno,
- pri nenavadni drži pisala je spremenjena drža celotnega telesa – glava se z nosom skoraj dotika zvezka,

- drža pisala in pritisk na podlago sta premočna (otrok pisalo pogosto odlaga ali stresa z roko),
- pisanje črk je počasno, mučno, netekoče,
- oblikovanje črk je nenavadno (z zapisom črke začne in konča ravno narobe; npr: od spodaj navzgor ali od desne proti levi),
- težave pri postavitvi črk v vrstice (črke so prevelike ali premajhne glede na določene črte v zvezku),
- nenavadna prostorska organizacija v zvezku ali na listu (neupoštevanje robov, stisnjene ali zelo razširjene črke),
- zamenjava podobno oblikovanih črk (d-b, m,-n, a-o, v-u),
- težave pri pomnjenju in oblikovanju velikih začetnic. (Kesič Dimic, 2010).

Še nekaj metodičnih in didaktičnih prilagoditev pri pouku:

- Otrok naj sedi spredaj, ker bo boljše videl na tablo in slišal učitelja. Učitelj bo lažje spremljal njegovo pozornost.
- Če potrebuje več prostora, je manj organiziran ali kratkotrajno pozoren, lahko sedi v svoji klopi.
- Opazujemo, ali pri pisanju lahko deli pozornost na zapis vsebine ter na upoštevanje navodil in slovničnih ter pravopisnih pravil pisanja, hkrati.
- Pozorni smo, ali pri pouku lahko sledi učni snovi. Zapiše naj toliko, kot lahko. Vedno naj se potruži. Ob padcu pozornosti naj učitelj uporablja verbalno usmerjanje pozornosti (ponovi navodilo, ključno besedo) ali neverbalno (pokaže v zvezek, otroka pogleda, se ga dotakne porami,...).
- Navodila morajo biti enoznačna, konkretna in jasna.
- Nudimo čim več povratnih informacij o njegovem napredku.
- Po potrebi nudimo povzetke zapiskov in pripravljena vprašanja za domače učenje.
- Med pisanjem naj sprošča roko.
- Uporablja naj prilagojen didaktični material (debelejša pisala s trirobo obliko, nastavke, velike radirke, prilagojeno geometrijsko orodje, prilagojen zvezek z večjim črtovjem in kvadratki).
- Na delovnih listih naj ima dovolj prostora za odgovore ter večje presledke med vrsticami (dvojni presledki).
- Prepiše naj manjkajoče dele snovi ali jih fotokopira ali uporablja računalnik ali tablico.
- Šolsko snov pustimo napisano na tabli tudi v odmoru, da jo otrok lahko prepiše.
- Uvedemo beležko, v katero si zapisuje domače naloge.
- Spodbujamo vrstniško pomoč (posojanje zvezkov, narekovanje vsebine).

Otrok z razvojno disgrafijo potrebuje v procesu preverjanja in ocenjevanja znanja nekatere prilagoditve, ki razumevajo njegove posebne potrebe ter omogočajo, da kljub motnji, pokaže pridobljeno znanje.

- Pripravimo povzetke učne snovi ter vprašanja za domače učenje.
- Znanje preverjamo in ocenjujemo predvsem ustno.
- Ob preverjanju in ocenjevanju otroka opogumljamo ter mu postavljamo podvprašanja.
- Pomagamo mu usmerjati in ohranjati pozornost v nalogi.
- Vnaprej se dogovorimo za določen obseg učne snovi, ki jo preverjamo in ocenjujemo.

- Omogočimo napovedano in dogovorjeno preverjanje in ocenjevanje znanja.
- Omogočimo podaljšan čas pri pisnem preverjanju in ocenjevanju znanja.
- Omogočimo opravljanje pisnega preverjanja in ocenjevanja znanja v dveh sklopih, posebej ob počasnejšem tempu pisanja ali motnji pozornosti.
- Preverjanje znanja naj poteka v individualni situaciji ali v manjši skupini.
- Omogočimo večji razmik med nalogami (dvojni).
- Prostor za odgovore naj bo večji.
- Pisni odgovori, ki jih učitelj ne zna razbrati naj se ocenijo šele, ko jih preveri tudi ustno.
- Poudarimo ključne besede v navodilih, uporabimo prilagojen font (večje črke 14pt, ustrezno pisavo: Arial, Tahoma, Verdana, Calibri – posebej, če ima otrok še disleksijo).

Literatura in viri

1. Katarina Kesič Dimic (2010) : Vsi učenci so lahko uspešni. Založba Rotus Klett, Ljubljana.
2. <https://zastarse.si/otroci/sola/disleksija-in-disgrafija-kako-ju-prepoznati-pri-otroku/>
3. <https://www.center-motus.si/disgrafija-specificna-motna-pisanja/>
4. <http://shop.lupinica.si/si/content/22-metodicno-didakticne-prilagoditve>
5. <http://shop.lupinica.si/si/content/23-prilagoditve-pri-preverjanju-in-ocenjevanju>

MIRA VIDMAR

OŠ KARLA DESTOVNIKA - KAJUHA, JAKČEVA 42, 1000 LJUBLJANA

RAZVIJANJE OBČUTLJIVOSTI ZA REŠEVANJE KONFLIKTOV

Povzetek

Konflikti so sestavni del vsake vzgoje in izobraževanja. Nastanejo v šoli ali so tja prineseni. Ravnanje z njimi je lahko nenasilno ali pa nasilno, na vzgojno-izobraževalni proces lahko deluje pozitivno ali negativno. Konflikt sam ni problem, to postane, če ga rešujemo napačno ali ga ne rešujemo.

Zdravo šolsko okolje vpliva pozitivno na ravnanje s konfliktom in ga spreminja v pomembno vzgojno sredstvo. Zato je strategija reševanja problemov pomemben element šolskih konfliktov. Šola mora učence učiti strategije reševanja, s katerimi se bodo srečevali v življenju. Učinkovito komuniciranje je nujno za reševanje konfliktov. Učenci morajo razumeti pomembnost komunikacije in pridobivati spretnosti komuniciranja.

Z razvijanjem občutljivosti za dogajanje v okolici, uporabo različnih metod in tehnik, s katerimi lahko zmanjšajo psihično in fizično napetost, se učenci na preprost način naučijo najti mir v sebi, razumeti komunikacijo in reševati konflikte.

Ključne besede: konflikt, komunikacija, strpnost, šolsko okolje, napetost, sproščenost, medsebojni odnosi

DEVELOPING SENSITIVITY FOR CONFLICT RESOLUTION

Abstract

Conflicts are an integral part of education. They either arise in school or are brought to school from home. Conflicts can be dealt with in a violent or a non-violent way and have a negative or a positive effect on the educational process. The conflict itself is never the problem, however, it does become problematic if it's not being resolved constructively or is completely ignored.

A healthy school environment has a positive impact on the conflict management, transforming it into a significant educational tool. Problem solving strategy is an important element in resolving conflicts. Schools need to provide students with the necessary conflict-resolution skills, so they'll be able to deal with day-to-day conflicts in a healthy way. Effective communication is essential for conflict resolution. Students need to understand the importance of communication and be also willing to constantly acquire new communication skills.

By developing a certain sensitivity to the surroundings, with the help of various methods and techniques that reduce mental and physical stress, students learn how to cope with all sorts of conflicts and even find inner peace.

Keywords: conflict, communication, tolerance, school environment, relaxation techniques, anger, self-image, relationships

1 UVOD

V svoje delo z otroki vnašam različne tehnike in metode, s pomočjo katerih se učenci učijo odzivati na stres. Strah, tesnoba, zaskrbljenost so čustveni odzivi nanj, ko ga je preveč, vedenjski odgovori pa povečana razdražljivost, agresivnost, hiperaktivnost in pogoste konfliktne situacije, tudi izčrpanost in pasivnost.

Ko se na preprost in igriv način naučijo primerno odzvati na psihomotorne, čustvene, telesne in intelektualne obremenitve, njihova ustvarjalnost dobi krila, postanejo bolj samozavestni, zaupajo sebi in tudi drugim, zmorejo konstruktivno reševati probleme, konflikte in komunikacijske težave.

2 KOMUNIKACIJA IN KONFLIKT

2.1 KOMUNIKACIJA

Komunikacija igra v našem življenju veliko vlogo. Kar 70 % vsega časa hote ali nehote komuniciramo drug z drugim, s skupino, z javnostjo – beremo knjige, časopise, gledamo televizijo, poslušamo radio... Skozi proces komunikacije razvijamo svojo osebnost, se učimo in torej neprestano spreminjamo. Povezujemo se z okoljem, razvijajo se višji miselni procesi, obenem pa komunikacija uravnava celotno človekovo vedenje.

Komunikacija je pomembna spretnost za vsakega izmed nas. Komunikacijske spretnosti nam niso dane ob rojstvu, zato se jih moramo naučiti, ker komunikacija človeka ustvarja in ga razvija.

Kot človeška bitja imamo nešteto možnosti za medsebojno izmenjavanje. Komuniciramo lahko z besedami ali brez njih, kar pomeni, da sploh ni mogoče ne komunicirati.

2.2 KONFLIKT

Konflikti so medsebojna nasprotovanja različnih potreb, želja, interesov, občutkov, dejanj (Frischalek v: Brajša, 1993).

Slovar slovenskega knjižnega jezika (1994) opredeljuje konflikt kot duševno stanje nemoči zaradi nasprotujočih si teženj; nasprotje, napetost.

Tudi v slovarjih tujih jezikov bomo našli izraze kot nesporazum, borba, nemoč in podobno. Konflikt nastane zaradi nasprotujočih se ciljev, vrednot, interesov. Je sestavni del našega vsakdanjega življenja in odnosov.

Vsak posameznik je enkratno in neponovljivo bitje, zato ljudje sveta ne sprejemamo na povsem enak način. Tako pride do različnih opažanj, nesporazumov, razlik v potrebah in vrednotah. Te razlike vplivajo na način našega razmišljanja, občutenja, delovanja in reakcij. Konflikt ni nujno vedno »bitka«, v kateri ena stran dobi in druga izgubi. Zaradi takega razmišljanja imamo ljudje običajno do konfliktov negativen odnos in večini konflikt pomeni nekaj slabega. Vendar jih za takšne naredimo sami.

Če konfliktov ne rešujemo konstruktivno, prinašajo neprijetne občutke in razdor med ljudmi. Problem je torej v njihovem učinkovitem reševanju, ne pa v njih samih.

Za reševanje konfliktov lahko naredimo pomemben korak v razvoju, saj nam pomaga pri spoznavanju problema in iskanju njegove rešitve. Preprečuje stagnacijo in spodbuja radovednost, spremembe in samospoznavanje (Brajša, 1993).

Skoraj vsak konflikt skriva v sebi pozitivne možnosti in je priložnost za rast in učenje.

Konstruktivno reševanje konfliktov pogloblja medsebojne odnose, ljudje si postanejo bližji, več se samozavest, saj rešitve zadovoljijo potrebe vseh vpletenih. Pripomorejo, da se zavemo problemov, iščemo vedno nove rešitve, premislimo o svojih reakcijah, izboljšujemo svoje načine komuniciranja in znižujejo napetost. Konflikt sam torej ni problem, to postane, če ga rešujemo napačno ali ga sploh ne rešujemo.

2.2.1 KONFLIKT V ŠOLI

Konflikti so sestavni del vsake vzgoje in izobraževanja. Konflikti med učenci, med učitelji in učenci lahko nastanejo v šoli, lahko pa so v šolo prineseni. Iz svojih zunaj šolskih okolij prinašajo tako učenci kot učitelji svoja osebna čustva, vsebine, konfliktne odnose in prepire v šolo.

Ravnanje s šolskimi konflikti je lahko demokratično, nenasilno ali pa represivno, nasilno.

Glede na to, kako s konflikti ravnamo, lahko delujejo na vzgojno-izobraževalni proces pozitivno ali negativno (Brajša, 1993).

»Šolsko okolje, v katerem se konflikti dogajajo, je pomemben element. Zdravo, demokratično šolsko okolje vpliva pozitivno ne le na ravnanje s konfliktom, ampak se spreminja v pomembno vzgojno sredstvo.« (Brajša, 1993, str. 209)

Strategija reševanja problemov je pomemben element šolskih konfliktov. Ob konkretnih šolskih konfliktih bi šola morala učence učiti strategije reševanja, s katerimi se bodo kasneje srečevali v življenju.

Šolski konflikti spodbujajo razvoj vzgojnega in izobraževalnega procesa, saj kažejo na to, da učitelji in učenci probleme zaznavajo in jih rešujejo, torej se jih zavedajo (Brajša, 1993).

Učinkovito komuniciranje je nujno za reševanje konfliktov. Ko se znajdemo v konfliktni situaciji, postane komuniciranje zapleteno, saj takrat težko izražamo svoja čustva.

Pomemben element komunikacije je poslušanje in zaznavanje tistega, kar nam drugi pripovedujejo.

Pogosto se ne zavedamo, da ne poznamo situacije drugih, da naše domneve niso pravilne, da nam predsodki onemogočajo komunikacijo. Komunikacijske težave pa vodijo v konflikte, kateri otežujejo komuniciranje. To pa je začaran krog vedno slabše komunikacije in naraščanje konflikta.

Učenci se v šoli vsak dan srečujejo s konflikti v njih samih, s sošolci, s prijatelji, v družini... Ti so lahko negativni, če jih ne znajo obvladovati, prevzemati odgovornosti zanje in jih reševati.

Učence je treba navajati in učiti spretnosti obvladovanja konfliktov, razumevanja pomembnosti komunikacije in pridobivanja spretnosti komuniciranja. Usmerjati jih je torej treba k spoznavanju in razumevanju veščin, ki so pomembne za vzgojo učencev za življenje.

Konflikti pogosto povzročajo napetosti, ki so človekov naravni odziv v takih situacijah. Vse več otrok je, ki so napadalni, prenapeti, nezbrani, nemirni, slabo spijo...

Njihova napetost se začne kazati tudi telesno: bolečine v trebuhu, glavoboli, alergije, grizenje nohtov, mežikanje, astma in podobno. Te motnje lahko postanejo kronične in tako oslabijo njihov zdrav razvoj. Zdrav in neobremenjen otrok je po naravi sproščen, sproščenost pa je najbolj naravno stanje, saj se telo odziva z napetostjo le, kadar je v nevarnosti.

3 IZ TEORIJE V PRAKSO

3.1 VAJE ZA RAZBREMENITEV

Kot učiteljica imam možnost veliko narediti v smeri prepoznavanja, obvladovanja in reševanja konfliktov in spodbujanja razvoja komunikacije.

Vse konflikte, ki jih začutim, opazim ali sem nanje opozorjena od učencev, analiziram, razmišljam o njih, se poglabim vanje in se potrudim, da se o problemu pogovorimo in skušamo najti rešitev.

Velik poudarek dajem razbremenitvi (psihični in telesni) otrok med poukom, ker smatram, da je sproščenost eden izmed temeljnih pogojev za kvalitetno komunikacijo. Tak način dela prinaša zadovoljstvo, kar se kaže v naši skupni komunikaciji, ki poteka odprto, nenasilno in ki prispeva k osebnemu razvoju vseh udeležениh.

Otroci vaje iz različnih področij, kot so telesne in dihalne vaje, vaje, ki spodbujajo čutila, ki uporabljajo barve in oblike ali s pomočjo katerih meditirajo in vizualizirajo radi izvajajo, pogosto se zanje odločijo tudi sami, na primer med odmori, v času podaljšanega bivanja. Po določenem času znajo sami presoditi, katera vaja (igra) je primerna v določenem trenutku (če so utrujeni, potrebujejo vajo, pri kateri se razživijo, če so nemirni, vajo za umirjanje ...).

Predstavila bom nekaj primerov vaj in igrice.

3.1.1 NAPETOST IN SPROŠČENOST

Preberem oz. povem jim primerno zgodbo (npr. V deželi napetosti in deželi sproščenosti; Srebot, Menih, 1996). Otroci si iz obeh zgodb naredijo lastno predstavo o sproščenem in napetem stanju in tudi prepoznajo povzročitelje teh stanj v svojem življenju.

Po poslušanju se pogovarjamo o tem, kje, kako bi oni raje živeli, kaj je podobnega v njihovem življenju, kakšni so napeti in sproščeni otroci, kako si npr. predstavljajo deželo sproščenosti; to tudi narišejo.

Zanima me, kako se otroci počutijo, kadar so napeti in kadar so sproščeni. Lahko si izberejo različni barvi papirja, na katera napišejo svoja občutja

3.1.2 NARIŠI KONFLIKT

Zanima me, kaj si učenci predstavljajo pod besedo konflikt. Povabim jih, naj narišejo konflikt.

Rišejo predvsem sebe s prijatelji, s sošolci, s starši, le starša ali družino, kjer se prepirajo, kričijo, se zmerjajo ali pretepajo.

Želim tudi izvedeti, v čem so si risbe podobne in kako večina učencev pojmuje konflikt – pozitivno ali negativno.

3.1.3 OBČUTIL SEM

Zanima me, kako se otroci telesno odzivajo na konflikte.

Razdelim jih v skupine po štiri. Na razpolago imajo deset minut časa za zapisovanje telesnih odzivov na konflikt. Nato otroci iz vsake skupine povedo ostalim o telesnem odzivanju v konfliktih.

V delovni list nato vpišejo seznam telesnih odzivov. Vsak otrok vpraša še tri sošolce, kako se oni v konfliktnih situacijah odzivajo, in to zabeležijo v tabelo.

3.1.4 DINAMIČNA SPROSTITEV

Cilj: sproščanje napetosti in napadalnosti

Navodilo: za spremljavo lahko izberemo glasbo, sproščanje traja od 5 do 10 minut, s svojim početjem ne smejo motiti svojega soseda in ne smejo se ga dotikati, sproščanje se ne sme preleviti v splošno razgrajanje, ob koncu naj živahno glasbo zamenja umirjena melodija.

Potek:

Začnite se gibati kar se le da sproščeno in vsak po svoje. Skači kot opica. Poskakuj na mestu. Krili z rokami in topotaj z nogami. Brcaj. Otresaj z glavo, z rokami in nogami. Vzdihtuj ali pa se smej.

3.1.5 DREVESA V VIHARJU

Cilj: razbremenitev skrbi.

Navodilo: vajo delamo stoje, vaja je primerna za otroke, stare več kot 7 let, saj jo morajo pravilno razumeti.

Potek:

Predstavljaš si, da si visoko košato drevo. Stoj vzravnano. Iz stopal poganjajo močne korenine, zarite globoko v zemljo. Noge so močno deblo, prsni koš in roke pa so košata krošnja, razprostrta na vse strani. Roke segajo v zrak kot mogočne veje. Kar na lepem zapiha šibak veter in rahlo zaziblje veje. Veter postaja močnejši in veje se vse bolj upogibajo pod njegovo močjo.

Prihrumi vihar. S strašno močjo upogiba krošnjo. Levo in desno. Piha tako močno, da se moraš z vso močjo upirati, da te ne izruje.

K sreči čutiš, da so tvoje korenine zelo trdne. Tvoja stopala nepremično stojijo na tleh. Medtem ko se krošnja in veje predajajo igri vetra, so stopala "prilepljena" ob tla.

Vihar odnaša s seboj vse skrbi in napetosti, ki te pestijo.

Pusti mu, da te temeljito prečisti in razpiha vse, kar te obremenjuje.

Vihar počasi pojenjuje, potem se povsem umiri.

3.1.6 ŽIVALSKI VRT

Cilj: sproščanje čustvene in telesne napetosti, spodbujanje domišljije,

Navodilo: otroci z glasom in gibom posnemajo razne živali (izbiramo jih sproti), posnemati je treba čim več različnih vrst živali.

Potek:

Opice: skačemo, smejemo se, praskamo se, drug drugemu obiramo bolhe, hihitamo se...

Kenguruj: skačemo z dolgimi poskoki in pri tem pazimo, da ne izgubimo mladičev, varno spravljenih v vreči.

Kamele: prav počasi se premikamo po vseh štirih, med hojo se ziblujemo sem in tja, grbimo se, kažemo zobe, uležemo se...

Krti: nič ne vidimo, predstavljamo si, da koplujemo podzemne rove, včasih tudi odgrnemo zemljo in pridemo na plano...

Želve: stegujemo vrat, kolikor se le da, nato ga povlečemo nazaj. Čim počasneje se premikamo z okornimi koraki...

Medvedi: okorno, težko, leno in počasi tacamo po dveh in brundamo.

Konji: topotamo, rezgetamo, galopiramo, včasih se dvignemo na dve nogi...

Žabe: poskakujemo, sončimo se, regljamo, kvakamo, izbuljimo oči, napihujemo se, lovimo mušice...

Ribe: plavamo, spuščamo mehurčke, povsem tiho smo, ogledujemo se z izbuljenimi očmi.

Kače: zvijamo se po tleh, sikamo in stegujemo jezik...

3.1.7 SEKANJE DRV

Cilj: sproščanje napetosti, napadalnosti in jeze.

Navodilo: vajo ponovimo 5 do 10-krat, vajo izvajamo stoje, rahlo razkoračeno.

Potek: Roke so sklenjene pod trebuhom. Vdihni in hkrati zavijti sklenjene roke visoko nad glavo, da si rahlo nagnjen nazaj. Izdihni. Roke zavijti naprej, kot bi hotel sekati drva. Pri tem glasno vzklikni "ha".

3.1.8 MUCKANJE

Cilj: otroci se učijo izražanja nežnosti.

Navodilo: vajo delajo na tleh, izvajamo jo, dokler ne pridejo vsi otroci na vrsto.

Potek:

Otroci sedijo v dveh vrstah drug proti drugemu, da je med njimi prazen prostor.

Eden izmed otrok postane mucik in se začne po vseh štirih počasi premikati skozi vmesni prostor.

Muc se dobrika otrokom, ti pa ga božajo, ljubkujejo, mu kaj lepega povejo.

Muc si skuša s prijaznostjo pridobiti čim več nežnosti.

Ko pride na konec vrste, sede na prazen prostor, muc pa postane drug otrok.

3.1.9 MANDALA

Cilj: izboljšanje sposobnosti koncentracije, pomaga, da se umirimo.

Navodilo:

MANDALA je meditativna slika, ki ima vedno sredino, okoli katere se oblikuje krožni motiv. Motiv kroga (mandale) najdemo na cerkvenih oknih, mozaikih, v naravi (polžja hišica, pajčevina, krogi na vodi, cvetovi...). Za barvanje lahko uporabljamo barvne svinčnike, voščenke, vodene barve ali pa jih lahko oblikujemo iz naravnega materiala. Mandale lahko ponudimo otrokom fotokopirane ali prerisane ali pa jih otroci narišejo sami, lahko jih oblikujemo s prosto roko, lahko uporabimo tudi ravnilo in šestilo.

Potek:

Mize postavimo v krog, prav tako na mizah v krogu razporedimo različne motive in barvice.

Vsak otrok si izbere motiv, ki mu najbolj ugaja in ga pobarva. ...

4 ZAKLJUČEK

Otroci se razvijajo, radovedni so in želijo spoznati vse, kar se dogaja okoli njih. S svojimi telesnimi, socialnimi in umskimi sposobnostmi srkajo vase, kar jim nudi njihovo okolje. S tem si razvijajo sposobnost raznovrstnega dojemanja, kar je eden izmed bistvenih pogojev za uspešno komuniciranje in reševanje konfliktov.

Zavedanje njihovega lastnega odzivanja v konfliktnih situacijah pripomore k uspešnejšemu, plodnejšemu reševanju takšnih situacij.

Vsak učitelj bi se moral zavedati odgovornosti pri pošiljanju, sprejemanju in delovanju svojih sporočil. Vsaka oblika komunikacije z učenci mora biti načrtovana in zavestna. Le takšno komuniciranje lahko imenujemo strokovno komuniciranje (Brajša, 1993).

»Tega pomembnega vzgojnega in izobraževalnega inštrumenta učitelj ne sme uporabljati nestrokovno in naključno, ker bi bil v tem primeru tudi celotni vzgojno-izobraževalni proces nestrokoven in naključen.« (Brajša, 1993, str. 21)

Literatura in viri

1. Brajša, P. (1993). Pedagoška komunikologija. Ljubljana: Glotta Nova.
2. Shapiro, D. (?). Konflikt in komunikacija. Vodnik skozi labirint obvladovanja konfliktov. (Ostali podatki niso navedeni.)
3. Skalar, M. (2000). Smernice za študij komunikacije z otroki na razredni stopnji. Podiplomski študij. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
4. Srebot, R., Menih, K., (1996). Potovanje v tišino. Sprostitvena vzgoja za otroke. Ljubljana: DZS.
5. Vidmar Kuret, M. (1998). Sprostitev otrok pri pouku. Diplomsko delo: Samozaložba.

TATJANA VINTAR
OSNOVNA ŠOLA TRNOVO

KAKO PRITEGNITI OTROKE K DELU

Povzetek

Tako otroci kot odrasli delo hitreje opravimo, če smo zanj notranje motivirani, če v delu vidimo smisel in nam delo predstavlja izziv. Kadar pa nam manjka tovrstne motivacije, potrebujemo spodbudo od zunaj. Učitelj se trudi motivirati otroke na različne načine, uspeh pa je odvisen tudi od pripravljenosti otroka. Velikokrat pomembno vlogo odigra učiteljeva osebnost, njegove karakterne lastnosti in njegova osebna energija. Otroka ne sme podcenjevati, pač pa mu mora pripraviti nalogo, ki malo presega njegove sposobnosti. Uspešno rešena naloga sproži dodaten vir volje in predstavlja gonilo za nadaljnje delo. Kadar pa otrokom med poukom pozornost in koncentracija padeta, jih učitelj s triki in s čim manj porabljane energije lahko pritegne spet nazaj k opravljanju naloge. Aktivno sodelovanje je eden od dejavnosti, ki vplivajo na aktiviranje možganskih procesov. Vrsto let sem razmišljala, kako doseči, da bi pri pouku sodelovali vsi učenci. In zdaj svoje metode pri pouku redno uporabljam.

Gljučne besede: notranja motivacija, zunanja motivacija, zahtevnost nalog, uspeh kot novo gonilo, pridobiti pozornost učencev, sodelovanje vseh učencev pri pouku.

HOW TO MOTIVATE PUPILS FOR SCHOOL WORK

Abstract

Both children and adults are more successful at their work when intrinsically motivated and when work is both challenging and meaningful. But when we lack that kind of motivation, we need encouragement from our environment. A teacher tries to motivate children in different ways, but success depends on a child's readiness. Many times the teacher's personality is of main importance, as well as his or her character and personal energy. A child should not be underestimated but should be given a task that surpasses his or her abilities. A successfully completed task triggers an additional source of willpower and is a driving force for further work. However, when the attention and concentration of the children fall during the lessons, the teacher can interest them in the task with the tricks and the least energy needed. Active participation is one of the activities that influence the activation of brain processes. For many years I have been thinking about how to get all pupils involved and now I use these methods regularly in my teaching.

Keywords: intrinsic motivation, extrinsic motivation, complexity of tasks, success as a new driving force, gaining pupils' attention, participation of all pupils.

1 UVOD

Živimo v družbi, ki nam ponuja mnogo materialnih dobrin. Okroženi smo s tehnologijo, ki nam zapolnjuje misli, ki nam lajša delo. Časa za družino je vedno manj. Otroci si čas krajšajo s tehničnimi napravami, ki ponujajo najrazličnejše "zabavne" vsebine z efekti, ki jih učitelj nikakor ne more pričarati. Ni tako slikovit in barvit, ni tako glasen, ni tako hiter, ni tako spreten,... Pa vendar je potrebno otroka pri pouku nekako motivirati in pritegniti v vsebini, k delu in sodelovanju, na koncu pa naj bi bil viden nek zgleden izdelek oziroma rezultat. S čim in kako mu to lahko uspe?

2 MOTIVACIJA

Motivacija je lahko druga beseda za voljo, navdih ali inspiracijo. Sodi med najpomembnejše psihološke procese.

Dr. Cveta Razdevšek – Pučko je na XV. strokovnem posvetu pomočnikov ravnateljev pod naslovom Motivacija v šolah in vrtcih govorila, da "motivacija kot osrednji dejavnik uspešnega učenja in poučevan deluje kot mediator, ki vpliva na delovanje drugih dejavnikov in aktivira druge pomembne psihične procese (npr. pozornost, mišljenje, pomnjenje, čustva) ter jih usmeri v učenje." (2013)

Dr. Barica Marentič Požarnik je opredelila motivacijo kot pripravljenost posameznika, da usmeri svojo voljo k uresničevanju zastavljenega cilja. Ta cilj je lahko tudi bolj zahteven, a ga bo posameznik z vztrajnostjo tudi dosegel.

Mojca Juriševič je opredelila motivacijo kot duševni proces. Ta pri učencih vzpodbudi njegovo lastno aktivnost, jo ohranja skozi cel proces učenja vse do zaključka učne dejavnosti.

O motivaciji navadno govorimo glede šolskega dela, čeprav jo potrebujemo v življenju za čisto vsa opravila. Nobenega cilja ne moremo uresničiti, če za to ni prisotne motivacije, ki nas spodbuja in usmerja k zelenemu cilju. Če se vrnemo k učenju, lahko rečemo, da motivacija daje spodbudo za učenje in ga usmerja. Določa nivo intenzivnosti učenja, čas učenja in njegovo kvaliteto.

Uspeh učenca je odvisen od njegove motiviranosti, hkrati pa tudi od motiviranosti učitelja. Inspiracija kot ustvarjalna moč oz. navdih je vzrok za delo, motivacija pa je posledica dela.

2.1 VRSTE MOTIVACIJ

Motivacij je več vrst, omenila bom le dve, ki veljata za najpomembnejši – to sta notranja in zunanja motivacija.

O notranji motivaciji govorimo takrat, ko za doseganje cilja otroku zadostujejo notranje spodbude, kot so lastna radovednost, interesi, navdušenje, ... in ne potrebuje nobenih zunanjih spodbud, kot npr. nagrade, priznanja.

Pri zunanji motivaciji so ključne zunanje spodbude, ki pridejo iz okolja in jih otroku posredujejo bližnje osebe, kot so starši, učitelji, trenerji, sošolci,... Otroka brez notranje motivacije sama dejavnost niti ne zanima, delo mu predstavlja le sredstvo, s katerim doseže svoj cilj.

2.2 NAČRTOVANJE MOTIVACIJE

Včasih porabimo ogromno energije in časa za procese iskanja motivacije (kot so razmišljanje, predstavljanje, odlašanje), namesto da bi se lotili dela. Vse to si lahko

poenostavimo, če si pomagamo pri avtomatizaciji zgodnjih korakov našega vedenja. Zelo pomembno je, da ne zapravljamo sredstev za odločanje, kdaj, kje in kaj bomo delali. S tem močno ogrožamo naše sposobnosti za delo.

Najprej, kar lahko naredimo, da povečamo možnost izvedbe našega opravila, je, da ga umestimo v naš urnik.

Druga možnost je oblikovanje oz. razvijanje rutine. Tako je npr. jutranje in večerno umivanje zob ali pospravljanje postelje, ko zjutraj vstanemo, pripravljane šolske torbe, ... Razvijanje rutine pa omogoča, da te trenutke, ki nam niso všeč in za njih zapravimo več časa, preidemo čim hitreje. Pomembno je, da jih opravljamo vsak dan na enak način, saj nam bodo le tako prešli v navado.

Naslednji pomemben dejavnik je naša fizična kondicija in gibanje. Ljudje, ki se čez dan veliko gibajo, so mnogobolj napolnjeni z energijo in so posledično bolj pripravljeni na miselne izzive.

2.3 GOIDILOCKSOVO PRAVILO

Učitelj ima pri izbiri nalog veliko odgovornost. Naloga mora otroku predstavljati izziv; prelahko naloga ga ob zaključku reševanja ne bo napolnila z zadovoljstvom, ob njej ne bo dobil potrebne potrditve in ne bo dobil nove motivacije za nadaljnje reševanje. Prelahka naloga je dolgočasna. Je kot bi tekmovali s šibkejšim ali mlajšim tekmecem. Pri taki tekmi zdržimo le kratek čas.

Kadar pa je naloga pretežka, je kot bi tekmovali vedno s favoritom, ki nikoli ne omogoči občutiti zmage. Če otrok nikoli ne doživi uspeha, nima možnosti dvigovati svoje volje in motivacija mu pade. S takim občutkom neuspeha se bo lotil nove naloge in vse se bo ponovilo. Pri tem ima učitelj pomembno vlogo, da pri otroku prepozna nivo znanja in sposobnosti ter nalogo individualizira oz. diferencira.

Za ohranjanje motivacije mora biti tekmelec tak, da nam vzbuja željo, da ga premagamo. Nekajkratni poraz človek lahko prenese, če pa si porazovi dalj časa sledijo, motivacija upade.

Enako velja za otroke v šoli – prelahke naloge, prezahtevne naloge, prelahko dobljene dobre ocene – nič nima prave veljave. Naloga mora biti takšna, da vzbuja željo, da jo otrok reši. Biti mora malo nad njegovimi zmožnostmi, na meji med uspehom in neuspehom – take naloge vzpodbujajo motivacijo. O tem govori Goidilocksovo pravilo.

Ob uspešno rešeni naloge doživljamo uspeh – takrat se združita občutek sreče in učinkovitosti. To zmes poimenujemo tudi zagon. Takrat je motivacija na vrhuncu in smo najbolj osredotočeni na delo. H krepitvi motivacije pa še dodatno pripomore takojšnja povratna informacija o napredku glede doseženega cilja.

Tajo otroci kot tudi odrasli se velikokrat znajdemo v trenutku, ko je potrebno nekaj narediti, v sebi pa ne najdemo volje in za delo nismo motivirani. To je trenutek spoznanja in ključni trenutek, kako se bodo dogodki odvijali naprej. Če pademo pod vpliv razmišljanja (kako bi naredili, zakaj bi naredili, ali bomo zmogli, koliko truda bo potrebno vložiti,...), se bo delo zagotovo preložilo za nekaj časa. Lahko se celo zgodi, da delo ne bo opravljeno. Če pa v ključnem trenutku brez razmišljanja poprimemo za delo (npr. odpremo knjigo in začnemo brat, pisat,...), navadno delo steče in v nas se ponovno vlije volja.

2.4 PADEC MOTIVACIJE

Kadar pa motivacija pade, se nam v glavi začnejo pojavljati najrazličnejše misli – največkrat take, da bi odnehali. Smiselno in spodbudno je, če takrat najdemo smisel opravila oz. naloge. Otrok navadno tega ne zmore sam, temveč mu pri tem pomaga odrasla oseba: starši, učitelj, brat, trener, mentor... Razumevajoč pogovor otroka ponavadi spodbudi, da nalogo dokonča. Vzrok za padec motivacije je lahko povezan z nalogo, lahko pa tudi ne. Včasih zadostuje že beseda ali dve in otrok nadaljuje z delom. V kolikor otrok takega razumevanja ne dobi, v jezi, razočaranju in občutku nesposobnosti nalogo pusti nedokončano.

Odrasli lahko najdemo spodbudo, gonilno moč v sebi. V kolikor pri tem nismo uspešni, se obrnemo po pomoč k prijatelju ali k strokovni osebi. Otroci pa navadno potrebujejo za dvig motivacije zunanjo spodbudo. Dovzeten učitelj, ki ima posluš za otoka, bo to zaznal, pristopil k otroku in se z njim pogovoril. Mnogokrat sem imela tako izkušnjo in v veliki večini promerov so bili otroci takoj pripravljeni povedati, kaj jih je ustavilo pri delu. S pogovorom in dodatno razlago se otrok navadno ponovno loti dela. Dodatna pohvala v kratkem času otroka dvigne in pride nalogi do konca.

Kaj se dogaja z motivacijo med dejavnostjo?

Na samem začetku, npr. ko čakamo na predavanje, na novo predstavitev,... nas navadno navdaja pričakovanje, zanimanje, pripravljeni smo sprejeti vsebine, ker predvidevamo, da bodo zadovoljile našo radovednost, nam ponudile nekaj novega, nas navdušile, nam dale snov za razmišljanje,... Zanima nas, kakšen bo predavatelj, če ga še ne poznamo. Ko pa dejavnost steče, v nas začne kaj hitro navdušenje in zanimanje pojenjati. Kadar predavatelj zadovolji naša pričakovanja oz. še celo več – nas navduši s svojo osebnostjo, načinom predstavitve ali vsebino, potem naša motivacija ostaja, lahko tudi narašča. V kolikor pa temu ni tako, da predavatelj/učitelj ni prepričljiv, ni zanimiv, nima kaj ponuditi, motivacija hitro pade. Če poslušalec med predavanjem ponovno najde vsebino, ki mu spodbudi zanimanje, se motivacija ponovno prebudi in dvigne, sicer se zamoti po svoje in čaka, da vse mine. Na koncu predavanja poslušalec ni notranje napolnjen, počuti se praznega, je nezadovoljen.

Pri motivaciji je vloga učitelja zelo pomembna zlasti pri otrocih, ki jih največkrat nič ne zanima ali so črnogledi in jim je vse brez pomena.

3 MOTIVIRAN UČITELJ – MOTIVIRANI UČENCI

Koliko je učitelj uspešen pri motiviranju otrok, je odvisno od večih dejavnikov. Zagotovo imajo velik pomen učiteljeve osebnostne značilnosti, kot so optimističen pogled, strpnost, zaupanje vase in v otroka. Učitelj z velikim srcem in posluhom za otroka hitreje vzpostavi spodbuden odnos z njim. Vedno bolj pa se zavedam, kako pomembno je, s kakšno zalogo energije je opremljen učitelj. Učitelji z višjim nivojem energije so bolj uspešni pri motiviranju in pri vodenju otrok ter hitreje vzpostavi prijetno delovno vzdušje.

Značilnosti, ki jih imajo tako motivirani otroci kot motivirani učitelji:

- imajo veliko željo po učenju,
- v vsem iščejo nove izzive,
- pri svojem delu vztrajajo, dokler ne pridejo do zelenega cilja,
- ni jim težko vlagati v delo napor,
- pripravljeni so se spopasti s težavami, na katere naletijo.

Motivacija v veliki meri prispeva h kvalitetnemu delu učitelja, zato je potrebno motivacijo učiteljev krepiti in jo bogatiti.

4 KAKO MOTIVIRATI UČENCE

V sodobni šoli se z motivacijo ukvarjamo mnogo bolj kot smo se v osemletni osnovni šoli. V teh letih se je družba zelo spremenila in ponujenih je mnogo različnih vrst virtualnih iger, ki otroke ohranjajo pri aktivnosti preko različnih čutnih dražljajev. Otroci se tega hitro navadijo in pri pouku, ki nima toliko dražljajev, težje sodelujejo.

Učitelj se trudi, da bi otroke motiviral, vendar drži dejstvo, da druge ne moreš povsem motivirati, če nimajo tudi sami vsaj malo volje. Navedla bom nekaj načinov, ki spodbujajo motivacijo in so se izkazali za učinkovite:

- Po rešeni nalogi otrok takoj prejme spodbudno povratna informacija v obliki pohvale, s katero mu pomagamo oblikovati samozaupanje. Ob doseženem cilju pokažemo otroku naše resnično navdušenje.
- Pred začetkom reševanja nove naloge otroka opomnimo na uspešno rešene prejšnje naloge.
- Otroku postavimo cilje, katere bo uspel doseči. Tako bo ob opravljeni nalogi osebno rasel.
- Naloge prilagodimo njegovim sposobnostim in predznanju - individualizacija. Naučimo ga strategije reševanja nalog.
- Delo organiziramo tako, da so otroci čim bolj aktivni.

5 KAKO PRITEGNITI OTROKE K DELU

5.1 Ob začetku kakršnega koli dela, podajanja nove učne vsebine, podajanje navodil,... mora imeti učitelj pozornost otrok. Včasih je to zaradi njihove razpršenosti težko doseči, zato se večkrat posluži trikov, s katerimi pritegne pozornost otrok.

Jaz si vsakodnevno pomagam s ploskanjem. Najprej ploskam tri ploske in počakam, da otroci ponovijo. Vzorec ponovim in tako mi sledi že več otrok. Naslednji ritmični vzorec je že krajši, postopno ploskam bolj tiho in na koncu se le še dotaknem z blazinicama kazalcev in položim kazalec na usta. Na ta način zelo hitro in z malo energije otroke umirim in pridobim njihovo pozornost.

Drugi način, ki ga uporabljam, je, da preusmerim pozornost na različne stvari v učilnici. Npr: pogledj vrata, pogledj okno, pogledj na uro, pogledj mene. In nato povem do konca, kar sem nameravala.

5.2 Učenci se med seboj razlikujejo med drugim tudi po tempu opravljanja nalog. Pri nekaterih je upčasnjeno lahko že hoja izpred table do svojega mesta. Vedno se mi obnese, da začnem hvaliti tiste, ki opravljajo naloge po navodilih. Kdor še ne opravlja, zagotovo pospeši svoj tempo. Tako na koncu pohvalim vse, otroci pa z dobrim občutkom nadaljujejo z delom.

5.3 Motivirani otroci vedno sodelujejo, podajajo svoje mnenje in se aktivno vključujejo pri pouku. Mnogo je otrok, ki se pri pouku skoraj nikoli ne vključijo samoiniciativno v dejavnosti. Tukaj pride do izraza učitelj, kako bo pasivne učence pripravil do tega, da bodo aktivno sodelovali. To je mnogokrat neizvedljivo. V ta namen sem pri pouku začela postavljati vprašanja, ki omogočajo otrokom razmišljanje, možnost izbire in aktivno sodelovanje. Postavim vprašanje in ponudim dva ali tri odgovore. Otroci se morajo odločiti za enega. Kdor se je odločil za odgovor A, dvigne roko. Kdor se je odločil za odgovor B, roko

predroči, kdor se je odločil za odgovor C, pomaha. Vsi odgovori so pravilni. Edini napačen odgovor je, če se otrok ne odloči za noben odgovor. Nato izbrani učenci utemeljijo svoje odgovore. Na koncu povemo pravilen odgovor, v kolikor je taka naloga. S to metodo sem uspela motivirati vse učence, da so pri pogovorih aktivno sodelovali.

5.4 Projekt: Zbiranje podatkov in različni prikazi

Pri urah matematike in slovenščine (medpredmetno povezovanje) v 4. razredu opravimo projektno nalogo, katere cilj je samostojno zbiranje podatkov in predstavitev le-teh z različnimi prikazi.

V uvodni uri sem učencem predstavila projektno nalogo, cilje in kriterije ocenjevanja. Nato smo nalogo izvedli po naslednjih korakih:

1. Učenci si najprej izberejo vprašanje - temo, o kateri bi želeli zbrati podatke. Oblikujejo naslov.

Npr. Naslov: Okusi sadnih napitkov

Vprašanje: Kateri okusi sadnih napitkov so ti najbolj prijetni?

Ponudijo štiri različne okuse: jagodni, pomarančni, jabolčni, ananasov.

2. Zapišejo svoje predvidevanje, kateri okus bo sošolcem najbolj priljubljen in ga utemelji.
3. Razmislijo, s katerimi prikazi bodo predstavili podatke. Pri nekaterih prikazih potrebujejo tudi imena, pri nekaterih ne.
4. Nato si vsak učenec izbere od deset do dvanajst sošolcev ali sošolk in od njih pobere podatke – izvede anketo. Pojasnijo, kdo je sodeloval pri anketi (število otrok, število deklic, število dečkov).
5. Naredi osnutek celotne svoje naloge – zapis in prikazi. Prikaze opremi z legendami. Pri vsaj eni legendi znak ni enak 1 učencu (npr. ≠1 učenec).
6. Zapišejo 5 ugotovitev.
7. Razmislijo o uvodu (zakaj si je izbral ravno to temo) in zaključku (kakšne občutke ima, mnenje, na kaj je naletel,...)
8. Osnutke pregledam in opremim z opombami – kaj je potrebno popraviti, dopolniti, spremeniti...
9. Izdelajo plakat s izbrano temo.
10. Naučijo se tekoče pripovedovati.
11. Nalogo predstavijo sošolcem. Skupaj jo ovrednotimo.

Pri takšni projektni nalogi so učenci maksimalno aktivni in samostojni. Pridobijo veliko izkušenj in spoznaj. Učenci se skozi take naloge navajajo na načrtovanje, predvidevanje in utemeljevanje. Urijo se v nastopanju pred skupino in tako pridobivajo samozaupanje in razvijajo samozavest. Njihovi uvodi in zaključki so bili vedno bolj domiselni. Učenci, ki so sledili predstavitvi, so nato sodelovali pri vrednotenju. Izkazalo se je, da so bili učenci pri poslušanju predstavitve in opazovanju plakata izjemno natančni. Napredovali so od ene predstavitve do druge. Pozorni so bili na vse kriteriji, ki so jim bili postavljeni. Način kvalitetnega vrednotenja so skozi vse predstavitve izpopolnjevali in utrjevali.

Tako pripravljene naloge – projektne naloge predstavljajo učenje za življenje.

Literatura in viri

1. Mag. Bojan Macuh: Kako motivirati sebe in učence za aktiven pouk, Šolski razgledi, 2009
2. <https://motiviran.si/motivacija-kako-se-motivirati/#kajjemotivacija>

3. http://www.solazaravnatelj.si/wp-content/uploads/2013/03/Cveta-Razdevsek-Pucko_Vloga-motivacije-v-ucenju-in-poucevanju.pdf

LILIJANA VIRC
OSNOVNA ŠOLA BELTINCI

SPREMLJEVALEC ROMSKEGA UČENCA V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

Povzetek

Romi so etnična skupina, ki se je skozi zgodovino srečevala z zatiranjem, preganjanjem, izključevanjem med ostalimi prebivalci. Zaradi drugačne kulture in načina življenja, se Romi še danes pogosto srečujejo z izključevanji in stigmatizacijo.

S sprejetjem krovnega romskega zakona in Nacionalnega programa ukrepov za Rome se njihov položaj izboljšuje. Glede na njihovo kulturno drugačnost, nepoznavanje jezika, nižji socialno ekonomski status in predsodke večinskega prebivalstva je vključitev romskih učencev v vzgojno izobraževalno delo težja. Učitelji se za delo z Romi poslužujemo smernic, s katerimi je poudarjeno prilagajanje standardov romskim učencem, s premalo poudarka na njihovih sposobnostih in spoznavanju romske kulture in jezika. Že nekaj let so vzgojiteljem in učiteljem v pomoč pri delu romski pomočniki, kateri predstavljajo močno vez med romsko skupnostjo, družinami otrok in vzgojno varstvenim zavodom.

Gljučne besede: položaj Romov, romski pomočnik, vzgoja in izobraževanje Romov, stigmatizacija

ROMA ASSISTANT

Abstract

ABSTRACT

Roma people are an ethnic group who have faced repression, persecution and exclusion from the other people from the past on. It is due to their different culture and a way of life. However, with National programme for the Roma their position is slowly improving. Due to their cultural diversity, lower socio-economic status and prejudice of majority of other people it is difficult to integrate Roma students into educational work at schools. When working with Roma students the teachers use guidelines which emphasize the adaptation of standards, but we do not put enough emphasis on their abilities and Roma language and culture.

For a few years Roma assistants have helped the teachers and educators with their work with Roma students and they represent a strong bond between Roma community, the families of children and the educational institution.

Keywords: position of Roma people, Roma assistant, education, of Roma people, stigmatization

1 DOGAJANJE V RAZREDU

Pri učencu Romu sem opazila nizko motivacijo za učenje in šolsko delo, kljub možnosti, da uspe pri nalogah. Pri njem so bili prisotni različni predsodki, učenec je iskal pozornost z neprimernim vedenjem do vseh, tudi z verbalnim in fizičnim nasiljem. Ob dosežkih pri nalogah je povratna informacija, pohvala ali spodbuda pri učencu razvijala zaupanje vase in svoje sposobnosti. Primanjkovalo mu je delovnih navad, vztrajnosti za vaje, utrjevanje znanja. Zanimal se je za glasbo, ustvarjanje pri likovni umetnosti in tehniki, ter za gradiva iz okolja. Zaposlitev na priljubljenem področju ga je motivirala za delo, tudi pozornost je trajala dalj časa. Učitelj mora učenca videti kot učljivega in sposobnega.

1 INDIVIDUALNA POMOČ ROMSKEMU UČENCU

Ob učencu je več ur tedensko prisostvovala romska pomočnica. Pri urah pouka in samostojnem delu mu je pomagala z dodatnimi pojasnili in spodbujala k delu in boljšim rezultatom. Učenec je z lahkoto dosegal minimalne standarde in še več. Z ustrezno pomočjo in prilagoditvami za delo je bil učenec uspešen. Sodelovanje s starši je bilo sprotno, prav tako sodelovanje s šolsko svetovalno službo in vodstvom šole. Starši so z romsko pomočnico dobro sodelovali, ji zaupali in prenesli potrebne povratne informacije. V šolo so starši prihajali redkeje na pogovor. Obiskov v romskem naselju je bilo veliko. Na praznični prireditvi v naselju Romov so s pesmijo, plesom, deklamacijami in igranjem na različna glasbila sodelovali vsi romski učenci. Obiska učiteljev, župana in nekaterih staršev so se zelo razveselili.

2 STROKOVNA PRIPOROČILA

Na podlagi strokovnih priporočil bi morali učitelji pri delu z Romi upoštevati:

- v prvem triletju opismenjevanje otrok
- upoštevati njihov način dojemanja naravnih in družbenih pojmov
- ne nižati standardov znanja, delo metodično in didaktično prilagajati
- ponuditi izbirni predmet romska kultura, kjer bi učenci pridobivali znanja o romski zgodovini in kulturi

3 MOTIVACIJA

Romski učenci živijo v okolju kjer izobraževanje ni visoko vrednoteno, nimajo težnje po doseganju uspehov na šolskem področju. V prostem času jih starši pri igri ne vodijo in spodbujajo ter se aktivno vključijo, zato učenci svoj svet doživljajo izkustveno, izkustveno in v družbi številnih vrstnikov. Motivirati jih je potrebno za priučitev higienskih navad že v vrtcu ter razvijati odnos do šolskih potrebščin.

Pri odpravljanju zastarelih družinskih vzorcev vzgoje, spodbudi staršev in sodelovanju z romskim pomočnikom ter vzgojno izobraževalnim zavodom in njegovimi svetovalnimi službami, integracija Romov v družbo sodobnega časa.

4 DELO ROMSKEGA POMOČNIKA

Delo romskega pomočnika je dokaj zahtevno, raznotero in odgovorno. Njegov izobraževalni in poklicni profil zahteva od njega jasna teoretična in praktična znanja. Pri tem so nepogrešljive veščine, ki jih potrebuje v vlogi prevajalca, posrednika med otrokom oziroma učencem, starši, skrbniki, zaposlenimi v vrtcu, v osnovni šoli ter povezovalca kot pravega pomočnika med družino ter drugimi pomembnimi institucijami. Pri njegovem delu

velja osnovno vodilo, da vse kar dela, pomaga in usmerja kot romski pomočnik, mora biti najprej, vedno in predvsem v prid romskemu otroku, romskemu učencu. Da pa je to možno v pravem pomenu besede, je nujno vzpostaviti most razumevanja med vrtcem, šolo in romsko družino.

Romski pomočnik poleg skrbi za izboljšanje vključenosti romskih otrok v vzgojo in izobraževanje je njegova težnja pomagati dvigniti vzgojno-učno uspešnost teh otrok, učencev. Ne gre samo za to, da naj bi starše otrok pridobili za pogostejše prihode v vrtce, šolo, temveč za to, da se približajo in gredo romski pomočniki tudi v otrokovo okolje, kjer ta biva.

V tej vlogi postane romski pomočnik zaveznik in prijatelj učitelja-otroka-učenca-starša.

Izrednega pomena je namreč motivirati in ozaveščati tudi starše o pomenu delovnih in učnih navad otrok in da so izkušnje otrok v vrtcu, v šoli najboljša popotnica v boljše življenje njihovega otroka.

Z vidika stroke delo romskega pomočnika obsega: pomoč romskim otrokom pri učenju, motivacijo za obiskovanje pouka, spreminjanje vrednot (znanje kot vrednota), večjo kvaliteto življenja (kvalifikacija za zaposlitev), razbijanje predsodkov in stereotipov (enake možnosti, vzajemno učenje).

4.1 ROMSKI POMOČNIK V PRAKSI

V praksi je romski pomočnik v stičišču silnic med starši, učenci, vrtcem, oziroma šolo, ki marsikdaj vlečejo vsaka v svojo smer. Pri tem je težko ujeti in obdržati lastno pozicijo, ostati cel kot človek in hkrati potešiti potrebe vseh treh strani. Je tisti, ki naj bi bil dovolj občutljiv za potrebe otroka, tudi čustvene v raznih življenjskih okoliščinah. Za romske otroke deluje kot neke vrste razrednik, vzornik in zastopnik njegovih pravic.

Zato romski pomočnik opravlja različna dela, predvsem pomaga analizirati vzgojne in učne rezultate otrok-učencev. sodeluje z učitelji, razredniki, šolsko svetovalno službo, romskim mentorjem, ravnateljem in starši.

Vsebine nalog pomočnika se kažejo v več vlogah:

vzgojno pedagoška vloga, administrativno-izvajalska vloga, povezovalno-sodelovalna vloga, animacijsko- povezovalna vloga, vloga podpornika in svetovalca romskim otrokom, vloga kot udeleženca stalnega izobraževanja, kjer se izobražuje in izpopolnjuje v okviru svoje osebne in poklicne kariere, v okviru svoje vzgojno-izobraževalne institucije ter izven nje.

5 ZAKLJUČNE UGOTOVITVE O VLOGI ROMSKEGA POMOČNIKA

Doseženi so bili izobraževalni cilji, romski pomočniki so se odlično znašli v svojem poklicnem poslanstvu. Izboljšalo se je sodelovanje med romskimi starši in vrtcem in šolo. Poleg pridobljenega znanja se je udeležencem povečala splošna razgledanost, samopodoba, občutek lastne vrednosti, motivacija za nadaljnje izobraževanje.

Umestitev dela romskega pomočnika v letni vzgojno izobraževalni načrt vseh šol in vrtcev v okoliših z romsko populacijo.

Literatura in viri

1. Horvat Muc, J. (2011).Romska skupnost v Sloveniji.Murska Sobota: Zveza Romov Slovenije.

2. Horvat Muc, J. (2011).Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje. Murska Sobota: Zveza Romov Slovenije.
3. Zveza Romov Slovenije.(2009).Romski zbornik z okrogle mize o izobraževanju romskih otrok Romano kedijpe. Murska Sobota: Zveza Romov Slovenije.

MATEJA VODENIK PANGERŠIČ

OŠ DR. ANTONA TRSTENJAKA NEGOVA, NEGOVA 20, 9245 SPODNJI IVANJCI

UČNE TEŽAVE PRI UČENJU MATEMATIKE

Povzetek

Učne težave pri učenju matematike se pojavijo hitro. Že v prvem triletju osnovne šole bi naj bile avtomatizirane računske spretnosti, da lahko učenec nadgrajuje svoje matematično znanje v drugo in tretje triletje. V prvem razredu je čas, ko se začnejo oblikovati učenčeve učne navade, prav tako osnovno računanje in številske orientacije ter povezava med konkretnim in abstraktnim pri učenju matematike.

Zelo pomembno je razumevanje in pomoč odraslega (učitelja) in vrstnikov, kontinuirano spremljanje napredka učenca, njegovega razumevanja dejstev in postopkov ter razvoj pojmovnega znanja. Ni dovolj, da učencu dovolimo uporabljati različne opornike, pripomočke, računalno. Še večjega pomena je, da ga naučimo strategij, ki mu bodo v oporo v vsakdanjem življenju. V prispevku bom na primerih iz prakse primerjala kako se izražajo učne težave v prvem in kako v tretjem triletju, kako poskušamo pomagati učencem pri premagovanju teh težav ter kakšni so bili uspešni in malo manj uspešni pristopi.

Ključne besede: učne težave, osnovna šola, prvo triletje, kontinuirano spremljanje, učne strategije

LEARNING DIFFICULTIES IN MATHEMATICS

Abstract

Learning difficulties in Mathematics appear very early. Already in the first three years of primary school, calculation (arithmetic and numeracy) skills should be automated so the child could develop his knowledge of Mathematics in the second and third three-year-cycle. In the first class, there is enough time to start building pupils' learning habits as well as their basic calculation skills, numeric orientation and the relationship between the concrete and the abstract at learning Mathematics.

It is of high importance that the pupils are exposed to understanding and help of a teacher and peers and furthermore, their progress and comprehension of facts and procedures and development of the conceptual knowledge should be monitored continually. It is not enough to let the pupils use different props, aids or calculator. It is much more important to teach learning skills that the pupils will be able to make use of in their everyday life.

In this contribution I will illustrate with concrete examples how learning difficulties are expressed in the first and how in the third three-year-cycle. Moreover, I will show in what manner we have tried to help pupils overcome their learning problems and how successful were the various approaches that we have used.

Keywords: learning difficulties, primary school, first three-year-cycle, continual monitoring, learning strategies

1 UVOD

MATEMATIČNO ZNANJE je kompleksno in vključuje štiri elemente, in sicer deklarativno, proceduralno, konceptualno in problemsko matematično znanje. Matematično znanje vključuje kvantitativno dimenzijo znanja, vezano na količino matematičnega znanja pri posamezniku, ter kvalitativno dimenzijo znanja, ki predstavlja uporabnost posameznikovega matematičnega znanja (Kavkler, 2007).

UČNE TEŽAVE PRI MATEMATIKI se razprostirajo na kontinuumu od lažjih do zelo izrazitih, od kratkotrajnih do vseživljenjskih, od tistih, ki so prisotne le na enem področju učenja matematike, do tistih, ki povzročajo splošno učno neuspešnost. Vsak šolar ima občasno težave pri usvajanju določenih matematičnih znanj. Učne težave pa imajo tisti šolarji, pri katerih opazimo v primerjavi z vrstniki v matematičnem znanju in strategijah večje in dolgotrajnejše odstopanje od povprečja (Kavkler, 2007:80). Obravnava učnih težav pri matematiki bo ustrežnejša, če bomo ugotovili, katerih elementov matematičnih znanj otrok ne obvlada in potem glede na to spoznanja obravnavali posameznega otroka.

SPECIFIČNE UČNE TEŽAVE pri matematiki imajo učenci s primanjkljaji aritmetičnih sposobnosti in spretnosti, ki niso posledica motenj v duševnem razvoju. Ti primanjkljaji se nanašajo na obvladovanje osnovnih aritmetičnih sposobnosti in spretnosti (seštevanja, odštevanja, množenja, deljenja), manj pa na bolj abstraktne sposobnosti in spretnosti algebre, trigonometrije in geometrije (Magajna, 2008).

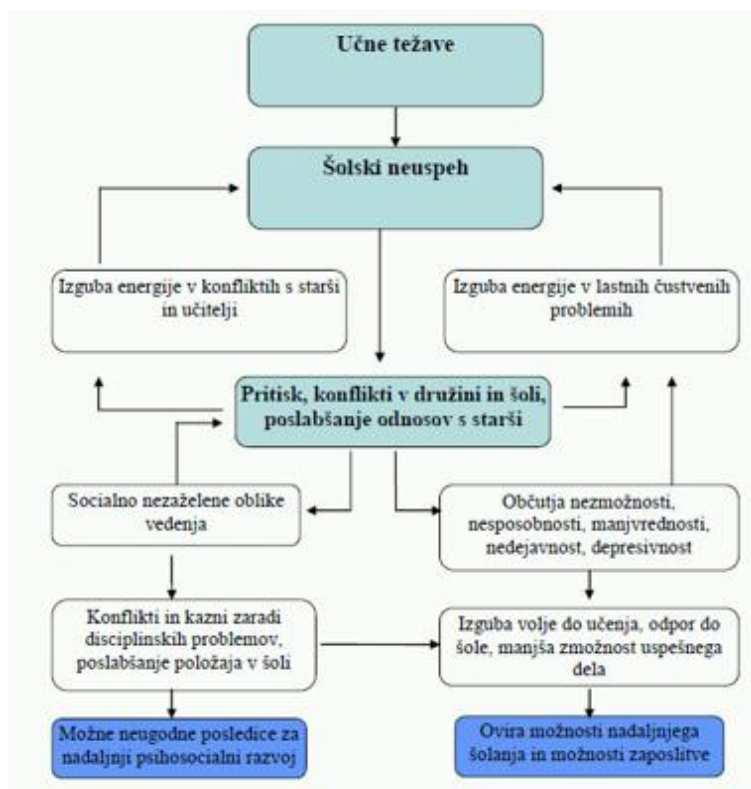
Otroci, ki imajo specifične težave pri matematiki, imajo kompleksne vzgojno-izobraževalne potrebe na štirih področjih:

- organizacije
- fine motorike
- socializacije
- matematičnih vsebin v zvezi s problemskim matematičnim znanjem.

Sodobni pristopi na področju poučevanja in učenja se osredotočajo na interaktivno naravo procesov učenja in poučevanja ter vplive neusklajenosti med značilnostmi učenca in učnega okolja pri nastajanju težav. Ti pristopi poudarjajo tako načrtovanje in izvedbo pomembnih sprememb v okolju kot tudi obravnavo otroka v smeri povečane usklajenosti, učne in psihosocialne kompetentnosti učenca in okolja. Učenčev šolski neuspeh izvira največkrat iz več vzrokov in pomeni kompleksen problem.

POSLEDICE UČNIH TEŽAV se pogosto kažejo predvsem v učnem neuspehu učenca, prisotne pa so tudi kot čustvene in vedenjske težave, nemirnost, nespretnost, motnje pozornosti, motnje pomnjenja, strah, utrujenost... (Tamše 2006)

O učnem neuspehu govorimo, kadar otrok ni sposoben izpolnjevati predpisanih zahtev oziroma nalog. Na sliki 1 (Mikuš Kos 1991) je prikazan začaran krog šolskega neuspeha, ki ponazarja razpršitev slabe akademske samopodobe na celotno samopodobo in oblikovanje čustev preko učnih težav. Posledično lahko vpliva na motiviranost za šolsko delo, odpor do šole... Sodobni pristopi skušajo pomoč zastaviti širše ob upoštevanju celovite učenčeve osebnosti, njegove vsakdanje življenjske situacije v šoli in doma ter življenjske perspektive. Osnovni namen pomoči je raziskovanje in soustvarjanje pogojev, ki v procesu učenja in pomoči omogočajo učenčevo optimalno udeleženo.

Slika1: Začarani krog šolskega neuspeha (Mikuš Kos 1991:53).

2 POMOČ OTROKOM PRI MATEMATIKI

2.1 POTREBE UČENCEV S TEŽAVAMI PRI UČENJU MATEMATIKE

Približno 6% otrok v populaciji ima hujše težave pri učenju matematike, dosti večji pa je odstotek otrok z blažjimi učnimi težavami pri matematiki (Kavkler, 1992).

Učenci potrebujejo:

- razumevanje in pripravljenost odraslega in vrstnikov, da se jim pomaga
- jasno opredeljene oblike pomoči
- preverjanje razumevanja predznanj
- učenje po korakih
- preverjanje točnosti sprejema informacij (slušnih in vidnih)
- življenjske in konkretno ponazorjene probleme
- konstrukcijo znanja z organizacijo ustreznih dejavnosti
- sodelovalno učenje
- učenje organizacije zapiskov
- razvoj pojmovnega znanja
- razdelitev zapletenih nalog na dele in učenje strategij reševanja le-teh
- pomoč pri priklicu dejstev in postopkov
- več čutno učenje dejstev
- učenje postopkov z oporami
- uporaba žepnega računalnika pri preverjanju zahtevnejših matematičnih vsebin
- učenje strategij rabe pripomočkov
- učenje strategij reševanja matematičnih besednih in nebesednih problemov
- partnerski odnos s starši

- starši potrebujejo konkretna in razumljiva navodila ter nasvete, kako naj pomagajo svojemu otroku
- spodbujanje in razvijanje učenčevih močnih področij in pozitivne samopodobe.

Najpomembnejši element šole so učitelji, ki so prisiljeni spremeniti in prilagoditi svoj način dela. Iz tabele lahko razberemo, da so pri celostni obravnavi učnih težav pri matematiki razlike v delu med 1. in 3. VIZ obdobjem minimalne ali pa jih sploh ni.

Preglednica1.jpg: Kako omiliti vzroke učnih težav

VZROK	1. TRILETJE	3. TRILETJE
NESPECIFICNE UČNE TEŽAVE		
nizje intelektualne sposobnosti	Zaradi slabših umskih sposobnosti, prilagajamo obseg in zahtevnost učne snovi	
senzorne okvare	V največji možni meri zmanjšati prikrajšanost otrok pri celotnem dojetanju šolskih problemov.	
emocionalne in obsevnostne motnje	Že v prvem razredu se pojavljajo psihosomatske motnje kot posledica čustvenega doživljanja šole. Ugotoviti je potrebno vzroke in narediti našrt dejavnosti, ki zmanjšajo čustveni naboj. Spremljanje!	
nemotiviranost za učenje	Vzroke moramo iskati v pretirani otrokovi infantilnosti in nezrelosti za določeno starostno stopnjo, v dolgočasni snovi, v otrokovih interesih, ki so usmerjeni na druga področja. Poiščemo povezave med učno snovjo in vsakdanjim življenjem, še posebej z interesnega področja učenca, poskušati narediti snov bolj zanimivo...	
slabe delovne navade	Otrok še nima razvitih navad, ki so človeku nujno potrebne vsak dan, zato mu pomagamo pri dvigu samozavesti (xsem sposoben to narediti*)	ODS, svetovalna služba: ustvarjanje situacij, kjer se učenca dviguje samozavest, da je sposoben ter delaven in prizadeven.
slabe učne navade	Učne navade so povezane z otrokovo uspešnostjo v šoli. Na otroke s slabimi učnimi navadami se zaradi neuspešnosti pogosto jezijo tako učitelji kot starši. Omogočiti doživljanje uspeha na učnem področju.	
neobvladovanje tehnik učenja	So otroci, ki se enostavno ne znajo učiti. Otroka moramo naučiti tehnike učenja, da bo lahko z malo energije in v kratkem času usvojil več snovi.	Učenje: priprave na učenje, predelovanje snovi, izdelava miselnih vzorov, pojmovnih shem, zapiskov, utrjevanja in ponavljanja – učenje tehnik.
slaba energetska opremljenost	Pomanjkanje energije otroku onemogoča, da bi zadovoljivo prenašal vse obremenitve v šoli: prihod in odhod v šolo, dolžina šolskega dne, obsežnost in težavnost domačih nalog.	
šibko predznanje	Otroci živijo pred vstopom v šolo v različnih okoliših, ki delujejo bolj ali manj vzpodbudno na njihov razvoj. Tako se otroci že v 1.r razlikujejo po bogastvu znanja in izkušnji, ki so jih pridobili v predšolskem okolju. Te razlike pa se z leti šolanja povečujejo. Potrebno je načrtno preseganje vrzeli v znanju, dodaten čas za utrjevanje in ponavljanje...	
samopodoba otroka	Otrok z nizko samopodobo pa bo plašen, depresiven, zdel se bo neprijazen in ne bo sposoben izražati svojega znanja. Dejavnosti za dvig samopodobe.	
nespodbudno socijalno kulturno okolje	Družinske razmere, ki otroku ne nudijo dovolj predznanja in razvitosti, potrebnih veščin za vstop v šolo. Otrok ima vedno zgled v starših in še so ti v sovrzajemnem odnosu z matematiko, lahko to otroka pelje v prepričanje,	

	da je tudi on nesposoben za matematiko oz. da mu matematika v življenju ne bo koristila. Organiziramo dejavnosti za preseganje vrzeli v znanju in veščinah, razvijanje dobrega sodelovanja s starši, ustvarjanje pozitivne naravnosti družine do šole.	
neustrezne metode poučevanja	Pri individualnem delu otroku v čim večji meri nuditi sprejemanje znanja z metodami, ki mu bolj ustrezajo in ki jih v razredu ne moremo redno uporabljati.	
prenatrpan program	Z IP določiti minimalen obseg snovi, ki jo mora usvojiti otrok s težavami pri učenju matematike.	
SPECIFICNE UČNE TEŽAVE		
spominske težave,	Različna ponazorila, barvne oznake, kartončki in kartice, slikovni in konkretni material.	Opomniki, pojmovne piramide, kartončki za priklic, pogostejše utrjevanje snovi
slabše razvite strategije	Učenje in urjenje učnih strategij.	
jezikovne in komunikacijske težave	Slikovno ilustrirane naloge, preverjanje razumevanja in zapisov.	Pogosto preverjanje razumevanja in zapisa, fotokopiranje zapisov ali/in posredovanje v elektronski obliki (e-učilnice)
primanjkljavi, povezani s procesi in strategijami reševanja besednih problemov	Slikovno ilustrirane besedilne naloge ob pomoči različnih pomagala, ponazoril. Preverjanje poznavanja postopkov in strategij.	Pripomočki in preverjanje razumevanja pri pretvarjanju informacij besednega problema v matematični jezik.
nizka motivacija, slaba samopodoba in zgodovina učne neuspešnosti	Pomoč pri razvijanju pozitivne samopodobe, dodatna motivacija za delo. Pomoč učenca pri načrtovanju učenja, skrbno zastavljanje ciljev, ki jih lahko doseže in ki so dovolj visoki, da ga motivirajo za delo.	
primanjkljavi aritmetičnih sposobnosti in spretnosti	Učenje in utrjevanje strategij osnovnih aritmetičnih sposobnosti in spretnosti ob različnih pomagalih in ponazoril (seštevanje, odštevanje, množenje, deljenje).	
diskalkulija	Pozornost učitelja in staršev, da je čim prej odkrita in definirana. Pomoč otroku, da prepozna svoja močna in šibka področja. Starši, učitelji in drugi sodelavci skupaj odkrijejo strategije za bolj učinkovito učenje matematike. Pomoč izven razreda- defektolog. Dobra organizacija poučevanja in učenja aritmetičnih proceduralnih in dekorativnih znanj. Perceptivna opora, konkretni materiali, posredovanje po različnih senzornih poteh.	

2.1 PRIMER IZ PRAKSE

Če želimo otroku pomagati, moramo učitelji dobro poznati otroka in vzroke za njegov neuspeh. Taki otroci zelo hitro kažejo težave na področju organizacije v razredu, saj imajo pogosto neurejene šolske potrebščine ter zelo slabo prostorsko orientacijo, težave imajo tudi s pozornostjo in koncentracijo pri pouku in delu v šoli, njihova motivacija za učenje pa je zelo nizka.

Otrok se sreča s števili že zelo zgodaj v svojem otroštvu. Ob pomoči staršev spoznava števila v različnih igrah, poje pesmice katere omenjajo števila, poslušaja pravljice, prešteva prste na rokah in nogah, igrače ter druge uporabne predmete. Števila otroke pritegnejo in kmalu jih začne imenovati in šteti vse okrog sebe.

Nekateri otroci se srečujejo z različnimi težavami že v predšolski dobi, ko razvrščajo predmete po barvi, obliki, velikosti, ko usvajajo pojme večje – manjše, daljši – krajši, ko štejejo predmete, ko se učijo pojmovati število in ko povezujejo količine s simboli.

Za dobro obvladovanje aritmetike je ključnega pomena razumevanje pojma števila, obvladovanje različnih vrst štetja in razvoj matematičnega pojmovanja in proceduralnega znanja. Štetje je osnovno za razumevanje števil in aritmetičnih operacij. Nezdostno avtomatizirana aritmetična dejstva in postopki so pogosti vzrok učnih težav pri matematiki skozi celotno šolanje.

Otroci z težavami pri učenju matematike, potrebujejo več različnih vaj, drugačne prijeme kot pri ostalih, individualizirane zahteve. Učitelji prvega triletja moramo dati velik poudarek na dejavnosti s različnimi predmeti. Seveda pa moramo upoštevati postopnost, najprej začnemo uporabljati predmete iz narave, naravne materiale (kamenčke, fižol, kocke, liste, prste...), nato strukturni materiali, tabele, kartončki, preglednice, številski trakovi in čisto nazadnje abstraktne simbole – števila.

Zavedati se moramo, da se otrok števil ne more naučiti, ampak jih mora doumeti, ter jih ob različnih dejavnostih tudi popredmetiti.

Za razumevanje pojma desetica, moramo nameniti več časa, uporabljamo lahko različne predmete, katere otrok zлага v skupino po 10 (snopiči zobotrebcev, link kocke, lego kocke, različne trakove – barvne s pikami).

Pri dojetju pojma števila do 20, uporabljamo podobna ponazorila, kot pri dojetju pojma števila do 10, le da še dodamo računalno, številski trak, različna merilca...

Stotični kvadrat pomaga otroku pri različnih orientacijskih vajah v obsegu do 100. Ter tudi pomoč pri računanju do 100.

Kvadrat je lahko izpisan z vsemi števili od 1 do 100, lahko pa vanj zapišemo le desetiška števila ali začetek 1 in konec 100, lahko pa je čisto prazen.

Pri številskem obsegu do 100 si bodo otroci s težavami pomagali z denarjem - €, računalom, različnimi številčnimi trakovi preglednicami. Z € lahko ponazarjamo le desetiška števila : 10,20,50,100

Številski obseg do 1000 bodo bolje razumeli, če si bodo pomagali s različnimi preglednicami, z denarjem - € in s pozicijskim računalom. Zelo pomembno vlogo ima denar, ki otroku pomaga pri spreminjanju enot iz večjih v manjše ali obratno.

Učne težave pri učenju matematike se pogosto kažejo pri osnovnih računskih operacijah (seštevanja, odštevanja, množenja in deljenja) v obsegu do 100. Del vzrokov tega problema je lepo opisal Piaget, ki pravi, da v času, ko večina otrok šele dojele pojem števila, se otroke sili k reševanju nalog seštevanja in odštevanja. Tako pri delu učitelji prehitro preidemo na reševanje abstraktnih problemov na simbolni ravni le s pomočjo slikovne ponazoritve, seveda brez različnih aktivnosti z konkretnimi materiali.

Otroci z učnimi težavami se srečujejo s problemi samega računanja. Računajo s pomočjo nižjih računskih tehnik, primer: pri seštevanju si pomagajo s štetjem, pri množenju pa s seštevanjem, tako zaradi računske tehnike, naredijo veliko več napak in so bolj počasni.

Otroci z učnimi težavami pri učenju matematike so lahko zelo uspešni in motivirani za različne matematične dejavnosti s ponazorili in če imajo dovolj časa za reševanje nalog. Zato je zelo priporočljivo, da učne težave pri učenju matematike dobro poznamo, prav tako tudi otroka, kateremu želimo pomagati. Ti otroci ne morejo računati brez materialne opore (prstov, preglednice, ...). Nikakor jim ne prepovedujmo in ne nasprotujmo uporabo ponazoril, pomagati jim moramo tudi tako, da jim ponazorila približamo in jim pokažemo kako jih bodo čim hitreje in čim bolj spretno tudi uporabljali. Učitelji se moramo zavedati,

da ni dovolj, če števila in računске operacije otrok le razume, vse to je potrebno natančno avtomatizirati, da si jih čim hitreje priključijo iz spomina.

Ugotavljamo, da se težave v višjih razredih stopnjujejo. Učenci ne obvladajo osnovnih računskih operacij, imajo slabo pojmovno shemo, težave nastopajo pri proceduralnih znanjih. Čeprav jim nudimo različna pomagala ali prav zaradi preštevilnih kartončkov in opomnikov, se izgubijo. Menim, da se upirajo tudi s tem, da na neki stopnji prenehajo uporabljati ta pomagala in jih ne prinašajo več k pouku. Iz tega lahko sklepamo, da je veliko bolj pomembno, da pridobijo ustrezne (življenjske) strategije in kompetence, kot da jih preobremenimo s številnimi »pomagali« pri ocenjevanju. So pa različni konkretni materiali brez dvoma potrebni v fazi spoznavanja novih znanj in povezovanja s preteklimi izkušnjami. Tudi v tem kontekstu je manj več.

3 ZAKLJUČEK

Težav pri učenju matematike ne moremo preseči s parcialno obravnavo in uporabo različnih pripomočkov, ponazoril in pomagal. Otroke je potrebno obravnavati celostno in na ta način moramo pristopiti k reševanju težav pri učenju matematike. Zelo pomembno je sodelovanje vseh, ki delajo z otrokom. V prvem triletju je za učitelje zelo priporočljiva uporaba portfolia za spremljanje otrok in vpogled otrokovega napredka z učnimi težavami tako pri matematiki kot tudi pri ostalih predmetih, kot tudi formativno spremljanje otroka z začetkov že v prvem razredu in dopolnjevanjem v ostalih razredih osnovne šole. Formativno spremljanje omogoča sprotno in celostno spremljanje učenčevega napredka učitelju, staršem in učencu samemu ter pridobitev kakovostne povratne informacije. Zelo hitro so opazne vrzeli v znanju, morebitno učenčevo nedelo, učenec pa gradi samokontrolo, se uči samokritičnosti in samoevalvacije, postavlja si merila za uspeh. Vse to pa je nujno potrebno za uspešno delo v 21. stoletju.

Literatura in viri

1. Kavkler, M, Reid, G., Košak Babuder, M., Viola, S., Magajna, L. (2007). Specifične učne težave pri matematiki, V: Učenci s specifičnimi učnimi težavami: skriti primanjkljaji – skriti zaklad. Ljubljana. Društvo Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami. Str. 77-112.
2. Kavkler, M., Žerđin, T., Magajna, L. (1991). Brati, pisati, računati. Murska Sobota. Pomurska založba.
3. Kavkler, M. (1992). Drugačne potrebe učencev s specifično razvojno motnjo pri učenju matematike, njihove strategije in kognitivni stil reševanja provlemov. Zbornik Pef: Kaj hočemo in kaj zmoremo. Ljubljana, str. 214-221.
4. Kavkler, M., Tancig, S., Magajna, L. (2004). Razvoj aritmetičnih znanj in strategij pri prvošolcih devetletne osnovne šole. Preverjanje in ocenjevanje: specializirana strokovna pedagoška revija, letnik 1, številka 4, str. 31-38.
5. Magajna, L. Kavkler, M., Čačinovič Vogrinčič, G., Pečjak, S., Bregar Golobič, K. (2008). Učne težave v osnovni šoli: problemi, perspektive, priporočila. Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
6. Mikuš Kos, A. (1991). Šola in duševno zdravje. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.
7. Šoštarič, H. (2009). Pomoč učencem pri matematiki. Diplomsko delo, Maribor: Pedagoška fakulteta.

8. Tamše, M. (2006). Odnos vrstnikov do otrok z učnimi težavami. Diplomsko delo, Maribor: Pedagoška fakulteta
9. Komljanc, N. (2006). Računalniški program za spremljanje učenčevega napredka ZRSŠ (2007).

LEONIDA VOGRINEC KOLMAN

OSNOVNA ŠOLA IN VRTEC APAČE

POVEJ Z LUTKO

Povzetek

Otroci lahko lutke opazujejo in se z njimi poistovetijo kot gledalci, lahko pa prevzamejo vlogo animatorja. Z lutko v rokah so bolj sproščeni, odprti, ni jih strah, da bodo karkoli povedali ali naredili narobe. Prav učenci z govornimi težavami se tukaj izkažejo za izjemno uspešne, saj lahko lutki dajo posebni značaj s svojim govorom. Prav tako so uspešni učenci, ki so sicer bolj v ozadju, saj dobijo z lutko v roki pogum, da stopijo v ospredje. Pa tudi tisti, ki imajo veliko ročnih spretnosti, se lahko izkažejo, saj so naše lutke vedno ročno izdelane, največkrat iz odpadnih materialov. Na naši mali podružnici ravno zato pri lutkovnem krožku že več kot deset let ustvarjamo svoje lutke. Sami preoblikujemo znano besedilo ali ga napišemo na novo. Izdelamo sceno in pripravimo glasbeno spremljavo. Lutke v naših rokah oživijo. In kar je najpomembneje, ne bojimo se povedati z lutko, še posebej zato, ker smo si jo izdelali po lastni meri.

Ključne besede: lutka, scena, besedilo, glasbena spremljava, animator, igra, govorne težave, ročne spretnosti, lutkovni krožek, gledalci

TELL IT WITH A PUPPET

Abstract

The puppets in most times have a positive impact on children, as they are able to express something they normally could not, would not or would not want to show. The children can observe the puppets and are able to identify with them as actors, who take on a part of an animator. This is where it shows what they are capable of. They are more relaxed and opened with a puppet in their hands and are not afraid to tell or do anything wrong. Especially the children with speech disorders tend to be extremely successful as they give a puppet a special character with their speech. The children who usually keep themselves in the background are successful as well, as they get the courage to step up front with a puppet in their hands. The children who are crafty can prove themselves as our puppets are always handmade, mostly out of waste materials. In our puppet club at our little subsidiary, we have been creating our own puppets for over a decade. We change the known texts or write them from scratch. We make the scene and the musical accompaniment. In all these years we have created a variety of puppet shows. The puppets come to life in our hands. What is most important is that we are not afraid to speak up, especially as we created the puppets on our own.

Keywords: puppet, scene, text, musical accompaniment, animator, show, speech disorder, crafts, puppet club, audience

1 UVOD

Otroška domišljija ne pozna meja, kar se najbolj kaže pri igri otrok. Ne pri takšni, ko imajo na voljo popolne igrače, pač pa takrat, ko lahko vdahnejo življenje kamenčku na tleh ali sponki za obešanje perila. Ti predmeti lahko v otroških rokah le z malo domišljije postanejo lutke. Ni potrebno veliko, da oživijo. Najverjetneje je bilo že v davnih časih tako, da so preprosti naravni materiali v otroških rokah oživeli kot lutke. Danes poznamo različne vrste lutk iz raznovrstnih materialov. Vedno pa ni bilo tako. Podatkov o prvih lutkah nimamo, najverjetneje pa so bile to senčne lutke v jamah naših prednikov. Osvetljevale pa jih niso svetilke, temveč ogenj. Sprva bi naj imele obredne in verske vloge, šele v srednjem veku bi se naj lutkarstvo začelo spreminjati v zabavo ter za razvedrilo, predvsem dvorjanov, ne toliko za animacijo otrok.

V naši podružnici, kjer je malo otrok, imamo več kot deset let lutkovni krožek. Mentorice smo vse tri učiteljice, ki poučujemo v treh kombiniranih oddelkih. Učenci se po lastni želji vključujejo v krožek na začetku šolskega leta. Prva srečanja pri krožku so namenjena pogovarjanju, da se bolj spoznamo, izrazimo želje, preverimo možnosti, ki jih imamo na voljo. Nato sledi izbira besedila ter izdelava lutk. Običajno to pri nas poteka sočasno, da je besedilo prilagojeno lutkam in obratno. Naša besedila so navadno prirejena po klasičnih pravljicah, ali pa avtorska in obravnavajo kakšno aktualno tematiko na šaljiv način. Lutke zmeraj izdelujemo sami. Za izdelavo uporabljamo različne odpadne materiale: blago, tulce, plastenke, škatle, žico, vrvice, volno, krep papir, karton, stiropor. Zanimivo je, da učenci zmeraj najdejo inovativne rešitve pri izdelavi, posebej, ko lutki dodajo karakter. Ko so lutke izdelane, se lotimo igre. Da ugotovimo, na kakšen način je najbolje postaviti sceno, kakšen prostor lutke potrebujejo. Lotimo se izdelave scene, ki je prav tako največkrat izdelana iz blaga, kartona in škatel. Nazadnje dodamo še glasbeno spremljavo. Na začetku našega delovanja smo za glasbeno spremljavo snemali odlomke že posnete glasbe, največkrat inštrumentalne, v zadnjih letih pa z glasbo sami spremljamo dogajanje. Uporabili smo že klavir, violino, flavto, Orffove inštrumente, lastne inštrumente ter petje.

Tako nastajajo naše lutkovne predstave. Kot mentorici mi je zmeraj najbolj zanimivo, kako znajo otroci lutki, ki jo držijo v rokah, vdahnuti življenje na čisto svoj, poseben način. Kot bi vanjo pihnil delček sebe. Tako dobi vsaka lutka svoj značaj: je glasna, ima govorno napako, živahna, bolj umirjena ... Ko isto lutko v roko vzame drugi učenec, se značaj lutke takoj malo spremeni. Zato je dobro, da učenci preizkusijo različne lutke in izberejo tisti lik za igro, ki jim najbolj ustreza. Takšen, ki mu lahko na najboljši možni način dodajo karakter, katerega v dani vlogi potrebuje.

2 KAJ JE LUTKA?

Lutka je predmet, figura, ki jo lutkar uporablja za gledališke predstave, tako da jo premika in vzbudi k življenju. Vodena je lahko posredno ali neposredno. Najbolj pa oživi takrat, ko ji namenimo vso pozornost. Najpomembnejše je, da so oči animatorja pozorne le na lutko. Lutka je tako posrednik, preko nje animator izraža svoje misli in besede (Majaron, 2006).

3 VRSTE LUTK

Poznamo veliko vrst lutk. Razlikujejo se po načinu zgradbe ter po materialih, iz katerih so izdelane. Najbolj razširjene so naslednje vrste lutk:

- prstne lutke,
- ročne lutke,

- marionete,
- senčne lutke,
- javajke,
- igrača ali predmet kot lutka,
- telesne lutke,
- mimične lutke.

Prstne lutke so lahko narisane na prste ali izdelane iz blaga in povezane na prste.

Ročne lutke so povezane čez roko in vodene od spodaj navzgor, največkrat se kazalec uporablja za glavo, palec in sredinec pa sta roki lutke.

Marionete so viseče lutke, na nitkah ali žici, vodene od zgoraj navzdol. Sodijo med najstarejše in najbolj priljubljene vrste lutk.

Senčne lutke so najpogosteje izdelane iz papirja ali kartona, ki ustvarjata senco na platnu, kamor se preslikuje senca lutke. Za barvni učinek se lahko uporablja barvna folija ali celofan, ki se pobarva. Senčne lutke po mojem mnenju sodijo med najzahtevnejše vrste lutk, kar se tiče motorike animatorja ter obvladovanje prostora.

Javajka je lutka, ki je vodena od spodaj navzgor, navadno je pritrjena na tri palice: glavno za telo z glavo ter stranski za premikanje rok.

Igrača ali predmet kot lutka je lahko vsaka igrača ali predmet, ki jo lutkar z animacijo oživi. Telesna lutka je dejanski obris človeka. Ta vrsta lutke je otrokom v veliko pomoč, da lažje izrazijo sebe, saj izpostavljanje ni neposredno. Običajno je obešena okrog vratu (Majaron, 2006).

Mimične lutke so se pojavile zaradi novih, elastičnih materialov. Animator ima roko v njihovi glavi, s katero lahko spreminja mimiko obraza. Igralec mimični lutki pogosto »posodi« svojo orokavičeno roko. Tako ima lahko eno gibljivo roko, drugo pa kot protezo. Je zelo dobra za igro, saj lahko počne marsikaj, na primer piše, pije in igra z rekviziti (Milčinski, 1985).

Naše lutke smo vedno naredili nekoliko posebne in drugačne. Oblikovali smo tudi že kombinacijo različnih vrst lutk za eno predstavo in celo za eno lutko. Pri oblikovanju lutk smo največkrat uporabili preproste, odpadne materiale, iz katerih smo s kančkom domišljije in ustvarjalnosti izdelali takšne, ki so ustrezale našim potrebam in zmožnostim. Pomembno je, da so lutke oživele na način, kot smo od njih v neki vlogi pričakovali.

4 KAKO NASTANE LUTKOVNA PREDSTAVA?

Lutkovna predstava je sestavljena iz večih komponent: izdelave lutk in scene, učenja govora in besedila, animacije ter glasbene in zvočne opreme (Golub, 2003).

Lutkovno gledališče se od navadnega gledališča razlikuje po tem, da igralec komunicira z občinstvom preko posrednika. Lutkovni oder je opredeljen na tri načine (po Trefalt, 1993):

- odrski prostor, ki je namenjen samo lutkam: na odru je samo lutka, lutkar je neviden,
- odrski prostor, ki je namenjen lutkam, kot partner pa sodeluje živi igralec: je kombinacija dveh svetov, živega – igralca in mrtvega – lutke, ki sodelujeta in oblikujeta predstavo,
- odrski prostor, ki je namenjen lutkam in živemu igralcu – lutkarju: gre za medsebojno sodelovanje, lutkar je opazen in je tudi nosilec odrskega dogajanja, največkrat kar pred gledalci pričara oživitvev lutke.

Za dobro lutkovno predstavo je najpomembneje, da izhajamo iz karakteristike oblikovanih lutk. Najprej ugotovimo, česa so naše lutke zmožne, na kakšen način jih premikamo, kakšen

značaj jim lahko pripišemo in kako bodo lahko lutke povedale tisto, kar morajo povedati. Zgodba mora biti prilagojena lutkam in tudi lutke zgodbi. Vsak lik, ki vstopi v lutkovno predstavo, mora biti ustrezno izpostavljen ter predstavljen. Šele tako lahko poteka identifikacija s samim likom. Nato se zgodi zaplet in razplet zgodbe.

Predstava potrebuje tudi scenske priprave, v večini lutkovnih predstav je zastopanih več scen, več prostorov dogajanj. Likovna podoba scene mora biti preprosta, tehnična izvedba pa funkcionalna.

Med samo pripravo otrok na animacijo lutk smo zelo pozorni, da najprej dobro raziščejo dogajalni prostor ter spoznajo gibanje lutk, šele nato jim oblikujemo besedilo in jih pripravimo na igro. Otroci se naučijo obvladovati lutko v nekem prostoru in se zavedajo, da lutka ni posnetek človeka. Ima pa neko posebno lutkovno funkcijo, ki jo morajo na odru dobro prikazati.

Glasbena spremljava se v igro vključi na koncu. Na začetku smo naše predstave podkrepili s posneto glasbo, kasneje smo se opogumili in dodali lastno glasbeno spremljavo: igro na glasbila, Orffove in lastne inštrumente ter petje.

5 LUTKA V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

Kadar lutko oživi vzgojitelj ali učitelj, ja to lahko dobra motivacija za otroke ali jim pomaga premagati strah. Ko otrok oživi lutko, le-ta lahko postane njegov zaveznik ali zaupnik, oziroma pomočnik pri komunikaciji, izražanju ter premagovanju težav. Lutka namreč ponuja neskončne možnosti domišljije in ustvarjalnosti (Abakumov, 2016).

Pri lutkovnem krožku učencem najprej omogočimo, da spoznajo lutke kot del ustvarjalne igre, šele nato jih usmerjamo v pripravo lutkovne predstave za gledalce.

Otroci, ki uporabljajo lutke v pogovoru, imajo bogat besedni zaklad, širijo jezik nebesedne komunikacije in razvijajo ustvarjalnost.

Lutka pa nima samo motivacijske in dramske vloge, temveč jo v šoli učitelji velikokrat uporabljamo tudi kot didaktični pripomoček. Izkušnje kažejo, da ima tudi v tej vlogi veliko pozitivnih vplivov: pripomore k razvoju domišljije, spodbuja besedno in nebesedno ustvarjalnost, razvija empatijo, sooblikuje socialne veščine, pomaga razločevati med fantazijo in realnostjo in je dobra spodbuda za govorni razvoj (Abakumov, 2016).

Učitelj je lahko tisti, ki učence navduši k uporabi lutk. Učenci potrebujejo le malo spodbude, napotkov in pomoči, pa si bodo izdelali svoje lutke, s katerimi bodo odigrali pravo lutkovno predstavo. Pri tem je pomembno, da učitelj ne posega preveč v sam proces nastajanja lutk, temveč pusti otroški ustvarjalnosti prosto pot.

Naše lutke so zmeraj izdelane na takšen način in presenetljivo je opazovati, kako zanimive likovne ter tehnične rešitve pri oblikovanju najdejo učenci.

Namen šolske lutkovne skupine je spoznavanje osnovnih elementov lutkovne umetnosti, prav tako pa tudi vzgajanje dobrih gledalcev. Vloga mentorja je zahtevna, saj mora dobro poznati razvojno stopnjo otrok, dobro mora poznati učne vsebine in metode ter jih prilagajati starostni stopnji članom lutkovnega krožka. Prav tako mora dobro poznati lutkovna izrazna sredstva, umetnost režije, igre ter dramaturgijo. Cilj je, da čim več učencev spozna lutkarstvo in zato ne stremimo k popolni lutkovni predstavi (po Glazer, Golub, 2003).

Besedila za lutkovno predstavo navadno povzemamo iz klasičnih besedil, ki jih vedno po svoje priredimo. Nekajkrat pa smo se lotili pisanja besedila kar sami, mentorice skupaj z učenci. Teme besedila so aktualni dogodki, šolska problematika, pravlјice, ljudsko izročilo.

6 NAŠE LUTKOVNE PREDSTAVE

V lutkarstvo sem bila »vržena«. Brez predhodnega izobraževanja. Z našo sedanjo ravnateljico in s kolegico, s katero sva mentorici še danes, smo se lotile začetka lutkarstva na naši šoli.

Za prvo predstavo smo izbrale pravlјico Zrcalce. Priredile smo besedilo in ga zapisale v verzih. Z učenci smo izdelali lutke, kaširane na balon, s tulcem za držalo, z oblačili iz pene. Likovno so bile zelo lepe, vendar so bile okorne in velike, učenci so jih težko držali in premikali. Scena je bila preveč natančno in bogato izdelana, glasbena spremljava je bila posneta klasična glasba.

Druga lutkovna predstava je bila avtorsko besedilo zdaj naše ravnateljice, z naslovom Kmetija starega Donalda. Predstavila je živali na kmetiji, ki pripravijo zabavo za rojstni dan svojemu ostarelemu in osamljenemu gospodarju. Lutke in sceno smo izdelali iz stiropora, vodene so bile z roko pred seboj ali na palico. Imele so eno slabost – pri transportu so se poškodovalе, zato te predstave nismo prikazali na lutkovni reviji. Učenci so v okviru intertedna, ki smo ga imeli takrat na naši šoli, ves teden izdelovali lutke, sceno, vadili igro in pripravljali glasbeno spremljavo. S to igro smo se potem predstavili na zaključku intertedna.

Tretja lutkovna predstava je bila prirejena po pravlјici Trije prašički, prav tako napisana v verzih, na šalјiv način. Iz kartona smo izdelali preproste ploske lutke na držalu, otroci so jih nosili pred seboj. Imele so to slabost, da so se na odru težko obrnile, ne da bi jih videli z zadnje strani. Takrat še nismo poznali zakonitosti, da morajo učenci pri igri vso pozornost nameniti lutki. Scena je bila prav tako izredno lepa, glasbena spremljava posneta. S to igro smo se prvič predstavili na lutkovni reviji, kjer smo dobili veliko konkretnih navodil in napotkov, kaj je pomembno za dobro lutkovno predstavo.

Od prve udeležbe na lutkovni reviji naprej, smo začeli z izobraževanjem na področju lutkarstva. Sama sem se udeležila nekaj seminarjev, največ znanja pa so mi dale prav lutkovne revije. Tam sem konkretno spoznala različne vrste lutk, postavitev scene, obvladovanje prostora, zakonitosti igre in neskončno možnosti pri izvedbi lutkovne predstave.

Pri naslednjih lutkovnih predstavah smo bili že bolj pazljivi, imeli smo več znanja. Tako so nastale predstave, pri katerih smo uporabili ročne lutke, mimične lutke, lutke na palici, marionete in senčne lutke. Pa prav posebna lutkovna predstava, kjer smo uporabili lutke, ki so ob govoru kazale tudi znakovni jezik za gluhe in naglušne otroke.

Predstava Agica na preobrazbi govori o mami žabi, katere mož in otroci gledajo nogomet, sama pa se odloči, da se malo polepša. Lutke so bile mimične, sešite iz blaga. Dogajanje smo postavili na mizo, kjer smo izdelali dnevno sobo, za menjavo prostora pa je služil paravan. Glasbena spremljava je bila živa: klavir in petje. S to predstavo smo se na območnem srečanju lutkovnih skupin uvrstili na regijski nivo.

Ko so po televiziji vrteli veliko oddaj, kjer so iskali glasbene talente, smo jih tudi mi pri lutkah. Ustvarili smo predstavo Perješov, kjer so kokoši želele nastopati na izboru talentov ter se potegovati za glavno nagrado. Lutke smo izdelali iz odpadnih kosov blaga, na palici, vodene kot lutke na palici. Telo je bilo na eni palici, drugi palici sta premikali perutnice.

Dogajanje smo postavili na paravan, na koncu so se vsi nastopajoči pred paravanom prikazali s plesom v živo, tako so se lutke preobrazile v žive nastopajoče. Glasbena podlaga je bila posneta. Tudi s to predstavo smo se uvrstili na regijski nivo.

Predstavo Osamljeni volk smo naredili kombinirano: ena dramska vloga, ostalo lutke. Izdelali smo marionete na plastenkah in tulcih ter jim počasi dodajali zgodbo. Tako je nastala predstava Osamljeni volk, ki govori o volku, ki ima rojstni dan, pa je sam. Rdeča kapica v dramski vlogi to opazi in mu na zabavo pripelje različne živali, ki jih volk sicer v drugih pravljicah preganja: prašičke, kozličke ... Seveda dogajanje zaplete lisica. Glasba je bila posneta, scena je bila postavljena prosto po odru. Ta predstava je prav tako dosegla regijski nivo.

Zgode in nezgode male Zoprnice Cofke je predstava, v kateri mala čarovnica Cofka ne zna dobro brati receprov za čaranje, zato ji gre vse narobe. Ob njej sta muca in metla, ko dobi vabilo na Gargijevo vabilo na Smrkenbal. Za to predstavo smo Cofko izdelali kot mimično ročno lutko iz blaga, živali so bile gibljive in vodene z obema rokama od strani, metla pa kar na metli. Dogajanje je potekalo na mizi in pred njo. Gibanje živali smo spremljali z Orffovimi inštrumenti. Predstava je dosegla regijski nivo.

Nato smo se lotili posebne inkluzivne predstave, saj smo izdelali telesne lutke, ki so lahko kazale tudi znakovni jezik. Izdelali smo jih iz starih oblačil, napolnili s papirjem, jim prišili trake ter jih otrokom zavezali okoli vratu in naredili rokave. Tako so lutke lahko hodile, se pogovarjale v znakovnem jeziku in govorile. Nastala je prirejena igra Zrcalce po zgodbi Grigorja Viteza. Seveda je v naši zgodbi nastopal volk, ki je šel na zmenek in je imel kolo ter mobitel. Tako smo aktualizirali zgodbo za gledalce, ki so bili navdušeni. Predstava je bila drugačna in z njo smo se uvrstili na regijski nivo.

Lotili smo se tudi senčnega gledališča. Zgodbo O povodnem možu smo prenesli na platno s pomočjo grafoskopa, vode in senčnih lutk. Lutke so bile kombinirane. Deček je imel dramsko vlogo in vlogo senčne lutke. Povodni mož pa vlogo senčne lutke ter lutke na palici. Dogajanje smo spremljali z lastnimi inštrumenti (dež, grom, neurje, bučanje vode). Tudi s to predstavo smo dosegli regijski nivo.

7 ZAKLJUČEK

Kot mentorica lutkovnega krožka uživam v pripravi lutkovne predstave. Vsaka je nekaj posebnega in edinstvenega, saj sami pišemo zgodbe, dramska navodila, izdelujemo lutke ter sceno in pripravimo glasbeno spremljavo. Učenci me navadno že takoj na začetku šolskega leta sprašujejo: »Kdaj bomo začeli delati lutke?« To vprašanje kaže na to, da imajo radi lutke in da radi prihajajo k lutkovnemu krožku. Sodelujejo navadno učenci, ki so sodelovali že prejšnja leta, novi in tudi najmlajši, prvošolčki. Tako so naše lutkovne skupine vsako leto v drugačni sestavi. H krožku se lahko priključijo vsi učenci od 1. do 6. razreda. Sedmošolci namreč zapustijo našo podružnico in se priključijo sovrstnikom na matični šoli. Priložnostno se nam priključijo tudi učenci matične šole, vendar zaradi težke organizacije urnika tovrstno sodelovanje opravljamo večinoma med zimskimi počitnicami.

Nekajkrat sem že pomislila, da moram lutke prepustiti mlajšim generacijam, da bodo prinesle sveže zamisli in nove ideje, pa sem presenečena, da se tudi meni vsako leto rodi kakšna nova ideja v procesu nastajanja lutkovne predstave. Seveda s pomočjo učencev, lutkarjev, novih ustvarjalnih idej ne bi bilo.

Fotografija 1: Tako shranjene lutke v rokah naših lutkarjev oživijo

Literatura in viri

1. Majaron, E., Borota, B., Geršak, V. in Korošec, H., 2006. Animacija lutk in otrokovo gibanje. Koper: Pedagoška fakulteta.

2. Trefalt, U., 1993. Osnove lutkovne režije. Ljubljana: ZKOS.
3. Milčinski, J., 1985. Lutkovne igrice. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
4. Golub, Z., 2003. Šolsko lutkovno gledališče z zbirko lutkovnih igric. Nova Gorica: Educa.
5. Abakumov, J., 2016. Skozi oči otroka: Od lutke do predstave. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

MAJA VOVK
OŠ BOŽIDARJA JAKCA LJUBLJANA

POVRATNA INFORMACIJA UČENCEV – MOŽNOST ZA IZBOLJŠAVE

Povzetek

Učitelji se pri svojem poučevanju trudimo biti inovativni, hkrati pa se zavedamo, da je potrebno ohranjati preverjene metode, ki so se izkazale za učinkovite. Povratne informacije učencev nam lahko pomagajo pri poučevanju. Učenci 9. razreda so ob koncu šolskega leta izpolnjevali vprašalnik o učenju angleščine, ki je vseboval vprašanja o zbranosti pri pouku, metodah učenja, domačih nalogah, bralni znački v angleškem jeziku, tekmovanju iz angleščine za 9. razred in Nacionalnem preverjanju znanja. Namen raziskave je bil izvedeti, kako se učenci v 9. razredu učijo angleščino, cilj raziskave pa je bil ugotoviti, katere metode poučevanja so dobre in katere je potrebno nadgraditi ali spremeniti. Rezultati so na eni strani pokazali, da so metode, ki jih izvajamo učiteljice, večinoma dobro sprejete s strani učencev, po drugi strani pa so rezultati anketnega vprašalnika pokazali, da učenci slabo opravijo samoiniciativne naloge, kjer je proces in rezultat odvisen od njih samih.

Ključne besede: osnovna šola, poučevanje angleščine, učenje angleščine, povratna informacija učencev

STUDENTS' FEEDBACK – A CHANCE FOR IMPROVEMENT

Abstract

Teachers try to be inventive but at the same time they are aware of how important it is to continue using established methods which are effective. Feedback from students can help teachers with their teaching methods. At the end of last school year, 9th grade students were asked to fill in a questionnaire on learning English which included questions about staying focused in class, learning methods, homework, EPI Reading Badge in English, a competition for English language students in the 9th grade and a national examination Nacionalno preverjanje znanja. The purpose of the survey was to establish how 9th graders study English and the aim of the survey was to find out which teaching methods are good, and which should be upgraded or changed. On the one hand, the results of the survey have shown that teaching methods used by English language teachers are mostly well perceived by their students. On the other hand, the results of the questionnaire evidently show that students perform poorly in self-initiated activities where the process and the results depend on the students themselves.

Keywords: primary school, teaching English, learning English, feedback from students

1 UVOD

Učitelji se pri svojem poučevanju trudimo biti inovativni z vključevanjem novih spoznanj in novih pedagoških pristopov. Ob tem pa se tudi zavedamo, da je potrebno ohranjati preverjene metode, ki so se izkazale za učinkovite. Ob poplavi raznoraznih izobraževanj, ki nas prepričujejo, da so njihove ideje nekaj najboljšega, je novosti potrebno selekcionirati in prilagajati dejanskim učencem, ki jih učimo vsak dan. Zato je dobro, da občasno dobimo kakšno povratno informacijo tudi od njih.

Z vprašalnikom smo raziskovali, kako učenci 9. razreda gledajo na učenje angleščine. Vprašalnik zaprtega tipa je vseboval 13 vprašanj, ki so se nanašala na zbranost pri pouku, metode učenja, domače naloge, bralno značko v angleškem jeziku, tekmovanje iz angleščine za 9. razred in Nacionalno preverjanje znanja iz angleščine.

2 NAMEN IN CILJ

Namen raziskave je ugotoviti, kako se učenci v 9. razredu učijo angleščino. Pri tem smo se osredotočili na to, kakšne metode uporabljajo, katerih nalog jim je premalo oziroma preveč, njihovo sodelovanje pri bralni znački in tekmovanjih, njihov odnos do Nacionalnega preverjanja znanja.

Cilj raziskave je ugotoviti, katere metode poučevanja so dobre in katere je potrebno nadgraditi ali spremeniti. Zanimalo nas je, kaj učenci pričakujejo od pouka angleščine, kaj se jim zdi dobro in kaj bi bilo potrebno dodati.

3 METODE

V raziskavi smo uporabili kvantitativni raziskovalni pristop. Z anketnim vprašalnikom smo preverili, kako učenci 9. razreda osnovne šole dojemajo učenje in poučevanje angleščine. Metode, ki smo jih uporabili pri raziskavi, so: metoda anketiranja, metoda deskripcije, metoda komparacije, metoda kompilacije in metoda statistične analize.

Podatke smo zbrali z lastnim anketnim vprašalnikom Učenje angleščine – 9. razred. Sodelovanje je bilo za anketirance prostovoljno in anonimno. Upoštevali smo etična načela in standarde anketnega raziskovanja.

V anketnem vprašalniku so vprašanja zaprtega tipa. Udeleženci so lahko izbirali med že ponujenimi odgovori.

Anketni vprašalnik vključuje naslednja vprašanja:

1. Kako zbrano spremljaš pouk pri urah angleščine?
2. Ali si izpisuješ neznane angleške besede iz predelanih besedil v obliki slovarčka?
3. Ali vadiš zapis angleških besed, ki si jih težje zapomniš?
4. Ali rešuješ še dodatne naloge na internetu ali v zbirkah nalog (npr. Znam za več)?
5. Kakšne naloge bi morali še pogosteje reševati pri pouku angleščine?
6. Kako pogosto delaš domače naloge pri angleščini?
7. Ali meniš, da bi morale biti domače naloge pri angleščini bolj obsežne?
8. Ali si učiteljici kdaj rekel/rekla, če ti lahko da dodatne naloge iz angleščine?
9. Ali bi obiskoval/a dodatne ure angleščine v obliki interesnih dejavnosti?
10. Kako pogosto si sodeloval/a pri angleški bralni znački?
11. Kaj obiskuješ na šoli v povezavi z angleščino?
12. Ali si se udeležil/a tekmovanja iz znanja angleščine v 9. razredu?
13. Kako pomembno se ti zdi, da Nacionalno preverjanje znanja iz angleščine pišeš uspešno?

V vzorec je bilo vključenih 27 udeležencev 9. razreda. Starost udeležencev je večinoma 14 let. Zastopanost udeležencev po spolu je uravnotežena.

Statistično analizo podatkov smo izvedli s programom Excel. Pridobljene podatke smo predstavili opisno.

4 REZULTATI

Na prvo vprašanje, kako zbrano spremljajo pouk pri urah angleščine, je 82% učencev obkrožilo odgovor srednje zbrano, 15% zelo zbrano in 3% nezbrano.

Na drugo vprašanje, ali si izpisujejo neznane angleške besede iz predelanih besedil v obliki slovarčka, je 92% učencev obkrožilo odgovor ne in 8% odgovor da.

Na tretje vprašanje, ali vadijo zapis angleških besed, ki si jih težje zapomnijo, je 63% učencev obkrožilo odgovor ne in 37% odgovor da.

Na četrto vprašanje, ali rešujejo še dodatne naloge na internetu ali v zbirkah nalog (npr. Znam za več), je 78% učencev obkrožilo odgovor ne in 22% odgovor da.

Na peto vprašanje, kakšne naloge bi morali še pogosteje reševati pri pouku angleščine, je 26% učencev obkrožilo odgovor slušno razumevanje, 26% jih je menilo, da je vsega dovolj, 22% jih je obkrožilo odgovor govorno sporočanje, 15% odgovor bralno razumevanje, 8% odgovor pisno sporočanje, nekdo pa je pripisal odgovor, da je vsega preveč.

Na šesto vprašanje, kako pogosto delajo domače naloge pri angleščini, je 55% učencev obkrožilo odgovor skoraj vedno, 30% pogosto, 11% redko in 4% skoraj nikoli.

Na sedmo vprašanje, ali menijo, da bi morale biti domače naloge pri angleščini bolj obsežne, je 85% obkrožilo odgovor ne in 15% odgovor da.

Na osmo vprašanje, ali so učiteljci kdaj rekli, če jim lahko da dodatne naloge iz angleščine, je 92% učencev obkrožilo odgovor ne in 8% odgovor da.

Na deveto vprašanje, ali bi obiskovali dodatne ure angleščine v obliki interesnih dejavnosti, je 74% učencev obkrožilo odgovor ne in 26% odgovor da.

Na deseto vprašanje, kako pogosto so sodelovali pri angleški bralni znački, je 48% učencev obkrožilo odgovor samo v nižjih razredih, 34% odgovor vsako leto in 18% odgovor skoraj nikoli.

Na enajsto vprašanje, kaj obiskujejo na šoli v povezavi z angleščino, je 10% učencev obkrožilo odgovor dopolnilni pouk, 10% učencev odgovor dodatni pouk in 80% odgovor nič od tega.

Na dvanajsto vprašanje, ali so se udeležili tekmovanja iz znanja angleščine v 9. razredu, je 63% učencev obkrožilo odgovor ne in 37% odgovor da.

Na trinajsto vprašanje, kako pomembno se jim zdi, da Nacionalno preverjanje znanja iz angleščine pišejo uspešno, je 56% učencev obkrožilo odgovor pomembno, 26% odgovor ni mi pomembno in 18% odgovor zelo pomembno.

5 RAZPRAVA

Zbranost pri pouku je ključnega pomena, saj omogoča boljše spremljanje podanih informacij, večjo možnost za njihovo razumevanje in uspešno pomnjenje. Razveseljivo je, da večina učencev ocenjuje, da so med poukom zelo zbrani oziroma srednje zbrani. S tem je delo v razredu lahko kvalitetnejše in pomeni uspešno izkušnjo tako za učitelje kot učence.

Očitno se učenci večinoma zavedajo, kako pomembna je osredotočenost na delo za doseganje boljših rezultatov. Učiteljice jih bomo na to dejstvo opozarjale še naprej.

Ena od najpomembnejših dejavnosti pri učenju jezika je učenje novih besed in ponavljanje že usvojenega besedišča. Z mlajšimi učenci pri angleščini izdelujemo tudi slovarček oziroma si besedišče v zvezek zapisujemo v obliki razpredelnice – na eni strani besede v tujem jeziku, na drugi strani njihov prevod v slovenščini. Takšen način omogoča lažje učenje, ker si lahko izmenično prekrivajo polovico razpredelnice. V tretjem triletju si pri pouku še vedno zapišemo besedišče, ki ga morajo znati, očitno pa večina učencev presodi, da ostale besede v posameznih besedilih že poznajo. Verjetno pa se večinoma zanašajo na to, da se tako besedišče ne bo preverjalo oziroma ocenjevalo. Glede na težavnost zapisa angleških besed, ki se večinoma razlikuje od izgovorjave, učiteljice učence že od začetka učenja angleščine opozarjamo, da je potrebno dodatno vaditi zapis besed, ki si jih težje zapomnijo. Dobra tretjina se jih očitno tega zaveda tudi ob zaključku osnovne šole. Glede na to, da dve tretjini učencev tega še vedno ne počne, je lažje razumeti razlike v znanju besedišča med posameznimi učenci. Učiteljice bomo morale bolj poudarjati pomen učenja besed tudi v tretjem triletju, čeprav imamo občutek, da naj bi se učenci tega že zavedali.

Ko pridejo starši na govorilne ure, jih največkrat zanima, kako lahko njihov otrok dodatno vadi učno snov. Učiteljice jih seznanimo z možnostjo nakupa vadnic slovenskih založb, ki so usklajene z učnim načrtom ali pa jim predlagamo reševanje nalog na spletu. S tem seznanimo tudi učence, vendar jih večina očitno tega ne upošteva. Predvidevamo, da po njihovem mnenju ne potrebujejo dodatnih vaj oziroma se za to ne zanimajo in jim je nepomembno. To se odraža tudi v nizkem odstotku učencev, ki so kdajkoli učiteljici rekli, da bi želeli dodatne naloge iz angleščine.

Učni načrt za angleščino predvideva, da morajo učenci razvijati zmožnosti sprejemanja, tvorjenja in posredovanja besedil: poslušanje in slušno razumevanje, govorno sporazumevanje in govorno sporočanje, branje in bralno razumevanje, pisanje, pisno sporazumevanje in pisno sporočanje. Učiteljice se trudimo v pouk vključevati vse te zmožnosti in jih ustrezno razvijati in nadgrajevati. Učenci se med seboj precej razlikujejo in vsak ima svoja močna in šibka področja, zato nas je še posebej zanimalo njihovo mnenje pri tem vprašanju. Zanimivo je, da skoraj tretjina učencev meni, da je vseh tipov nalog dovolj in da vse zmožnosti ustrezno razvijamo. Slaba tretjina jih želi več poudarka na slušnem razumevanju in govornem sporočanju. Najmanj učencev meni, da je potrebno še pogosteje delati naloge za bralno razumevanje in pisno sporočanje, čeprav navadno ravno ti področji šepata na Nacionalnem preverjanju znanja. Nekdo pa je celo pripisal dodaten odgovor, da je vsega preveč. Učiteljice se bomo še naprej trudile ustrezno vaditi vse zmožnosti in pri vsaki generaciji dati poudarek na zmožnostih, ki so slabše usvojene.

Domače naloge so dostikrat kamen spotike. Nekateri učenci in njihovi starši menijo, da jih je odločno preveč, medtem ko imamo na drugi strani take, ki jih hočejo še več. Učiteljice ugotavljamo, da je pomembno domačo nalogo osmisлити. Obseg domače naloge ne garantira njene učinkovitosti. S pomočjo domače naloge mora učenec ponoviti predelano snov oziroma se pripraviti na novo snov. Domačo nalogo je potrebno vedno pregledati pri naslednji učni uri in morebiti še dodatno razložiti učno snov. Učiteljice vodimo evidenco domačih nalog, po lastni presoji redno opravljanje domačih nalog tudi ustrezno nagradimo. Zelo spodbudno je, da slabi dve tretjini učencev skoraj vedno oziroma pogosto naredita domačo nalogo, medtem ko je nizek odstotek tistih, ki domačo nalogo naredijo redko ali skoraj nikoli.

Dandanes osnovna šola ni več namenjena samo izvajanju pouka. Od učiteljev se pričakuje izvajanje dodatnih vsebin, ki nadgradijo sam pouk ali pa učencem ponudijo dejavnosti, ki se jih drugače ne bi mogli udeležiti. V ta namen se na šoli večinoma organizirajo interesne dejavnosti. V okviru angleščine učencem drugega triletja ponujamo možnost obiskovanja Bralnega krožka tujih jezikov, kjer skupaj z učiteljico preberejo knjige s seznama za bralno značko v angleščini EPI Reading Badge in se tako pripravijo na reševanje tekmovanja za bralno značko. Skoraj polovica učencev se udeleži angleške bralne značke v 4., 5. in 6. razredu, v tretjem triletju pa dobra tretjina. Majhen je odstotek tistih učencev, ki nikoli niso sodelovali pri angleški bralni znački. Zanimalo nas je, če bi bili učenci pripravljene obiskovati še kake dodatne ure angleščine v okviru interesnih dejavnosti, za kar bi se odločila slaba tretjina anketirancev. Na podlagi tega podatka bomo na šoli razmislili o ponudbi dodatnih vsebin iz angleščine. Glede na to, da na šoli izvajamo dodatni in dopolnilni pouk iz angleščine, ki pa nista preveč dobro obiskana, je potrebno dobro razmisliti o smiselnosti dodatnih interesnih dejavnosti. Za začetek bomo verjetno razmišljali v smeri delavnic za nadarjene učence.

V 8. in 9. razredu izvajamo tekmovanje iz znanja angleščine. Vsako leto se vsaj dobra tretjina generacije odloči za sodelovanje na tekmovanju, kar je razveseljivo. Priznanja, ki jih dosežejo, so spodbudna, zato bomo z izvajanjem tekmovanj nadaljevali.

Učenci, ki so reševali vprašalnik, so v 9. razredu opravljali Nacionalno preverjanje znanja iz angleščine, ki je bila na šoli izbrana kot tretji predmet. Glede na to, da je ta ista generacija v 6. razredu Nacionalno preverjanje znanja pisala izredno dobro, se učiteljice nismo bale, da bodo rezultati slabi. Kljub temu pa nas je zanimalo, kako učenci dojemajo takšen standardiziran preizkus znanja. Po rezultatih sodeč se je dobri polovici učencev zdelo pomembno, da so na preverjanju uspešni, slabi tretjini pa se to ni zdelo pomembno. Po pričakovanjih je bil najmanjši odstotek učencev takih, ki jim je bilo zelo pomembno, kako se bodo odrezali na Nacionalnem preverjanju znanja. Večina učencev Nacionalnega preverjanja znanja ne dojema kot nekaj smiselnega, saj nima neposrednega vpliva na njihove ocene oziroma uspeh v šoli. Navadno se nanj pripravljalo samo tisti učenci, ki se vpisujejo na srednje šole, kjer je večinoma omejitev vpisa in potem tudi rezultat na Nacionalnem preverjanju znanja šteje kot eden od kriterijev za razvrščanje.

6 ZAKLJUČEK

Poskušali smo ugotoviti, kako učenci pred zaključkom 9. razreda razmišljajo o učenju angleščine. Na podlagi anketnega vprašalnika smo dognali, da učenci srednje zbrano spremljajo pouk, neznanih angleških besed si ne izpisujejo v obliki slovarčka in večinoma ne vadijo zapisa angleških besed, ki si jih težje zapomnijo. Nekateri rešujejo dodatne naloge v raznih zbirkah znanja ali na spletu, učiteljici pa ne rečejo za dodatne naloge. Učenci menijo, da vse zmožnosti dovolj razvijamo, lahko pa bi se še bolj posvetili slušnemu razumevanju in govornemu sporočanju. Večinoma redno naredijo potrebne domače naloge in ne želijo, da bi bile obsežnejše. Slaba tretjina učencev bi obiskovala dodatne ure angleščine v obliki interesnih dejavnosti, kljub temu pa sta dodatni in dopolnilni pouk iz angleščine v 9. razredu slabo obiskana. Večina učencev je že sodelovala pri tekmovanju za angleško bralno značko, dobra tretjina se jih v 9. razredu udeleži tudi tekmovanja iz znanja angleščine. Dobri polovici učencev je pomembno, da Nacionalno preverjanje znanja pišejo uspešno.

Z raziskavo smo hoteli ugotoviti, kakšno je mnenje učencev o pouku angleščine, ali je potrebno kaj spremeniti in česa si mogoče učenci še želijo. Rezultati so na eni strani

pokazali, da so metode, ki jih izvajamo učiteljice, večinoma dobro sprejete s strani učencev: pri pouku so učenci dobro zbrani, dovolj dobro razvijamo in urimo različne zmožnosti, domače naloge učenci večinoma opravijo, mnogi sodelujejo pri angleški bralni znački predvsem v drugem triletju, najboljša tretjina učencev se udeleži tudi tekmovanja iz angleščine in imajo celo željo po dodatnih vsebinah. Po drugi strani pa so rezultati anketnega vprašalnika pokazali, da učenci slabo opravijo samoiniciativne naloge, kjer je proces in rezultat odvisen od njih samih: ne izpisujejo si besed v obliki slovarčka in ne vadijo zapisa težavnejših angleških besed, večina jih ne izraža želje po dodatnih nalogah in jih tudi ne rešujejo v raznih zbirkah nalog ali na spletu, dodatni in dopolnilni pouk, ki nista obvezna, sta slabo obiskana, v tretjem triletju se manj učencev odloči za sodelovanje pri angleški bralni znački, ker morajo knjige prebrati samostojno. Raziskava je pokazala, da učiteljice večinoma dobro izvajamo pouk, da so vsebine in metode primerne, lahko pa razmišljamo še o kaki novosti oziroma nadgradnji. Kljub temu, da učiteljice dobro opravljamo svoje delo, pa je na koncu od vsakega posameznega učenca odvisno, koliko bo od pouka odnesel in kaj se bo naučil. Pri tem je vsekakor potrebna predvsem notranja motivacija, veliko pa je odvisnega tudi od tega, kaj se samemu učencu zdi pomembno, da se nauči.

Literatura in viri

/

BERGIT VREČKO
GIMNAZIJA CELJE - CENTER

Z LASTNO AKTIVNOSTJO DO UČINKOVITEJŠEGA UČENJA

Povzetek

V prispevku je predstavljen primer celostne obravnave književnega obdobja pri pouku slovenščine v drugem letniku srednje šole. Tradicionalni načini frontalnega poučevanja so danes mladim, vajenim hitrega dostopanja do informacij in privlačnejših, bolj vsečnih načinov predstavljanja vsebin, nezanimivi in dolgočasni. Tak pouk je danes vse manj učinkovit, učenci pa so pri njem pasivni in premalo ustvarjalni. Sodobni učni pristopi so zato vedno bolj usmerjeni k učencu, k spodbujanju njegove motivacije in njegove aktivnosti pri pouku. Temeljni cilj predstavljene obravnave je navajanje dijakov k aktivni uporabi učbenika. Pot obravnave je obrnjena: namesto da bi razlaga sledila učbeniku in bi jo dijaki zgolj pasivno sprejemali in po razlagi zapisovali, izhajajo iz pripravljenega delovnega gradiva in sami iščejo odgovore na zastavljena vprašanja. Pri tem si oblikujejo tudi sistematično urejene zapiske, ki so jim v veliko pomoč pri učenju.

Ključne besede: književni pouk, motivacija, aktivno učenje, obšolske dejavnosti

THROUGH OWN ACTIVITY TO MORE EFFECTIVE LEARNING

Abstract

The article presents an example of the comprehensive treatment of a literary period in the Slovene classroom in the second year of secondary school. Young people find the traditional frontal teaching methods uninteresting and boring, because they are accustomed to the quick access to information and more pleasing presentation methods. Such classical teaching is less and less effective today, the students are passive and not creative. Therefore, the modern teaching methods are increasingly turning to the student, they promote student's motivation and his active participation in the classroom. The main aim of the presented method of dealing with the subject matter is to accustom the pupils to the active use of the textbook. The learning process is reversed: the topic is not explained in advance, with the students only listening passively and making notes. The students themselves must find the answers to the questions by using the prepared learning materials. In this way, they form systematically organized notes, which then provide a great help in learning.

Keywords: literary lessons, motivation, active learning, extracurricular activities

1 UVOD

V zadnjem desetletju se je izrazito povečala okupiranost in tudi zasvojenost otrok in mladostnikov z računalniki in telefoni. Mladi so navajeni na vizualnost, intenzivne dražljaje in hitro pridobivanje informacij. Tudi v šolah skušamo iti v korak s sodobnim časom – uporabljamo vso moderno tehnologijo, računalnike, interaktivne table, na voljo so e-gradiva, CD-ji s posnetki, pomagamo si lahko s posnetki z Youtuba itd. Učitelji se verjetno bolj kot kdaj koli prej zavedamo, da tradicionalni načini poučevanja, t. i. frontalni pouk, ne morejo več zadoščati sodobnim potrebam in da so mladi verbalnemu dojetanju sveta manj naklonjeni. Na naši šoli dijakom ponujamo izredno široko paleto obšolskih dejavnosti; srednja šola s tremi programi (gimnazija, umetniška gimnazija – likovna smer in predšolska vzgoja) in malo manj kot tisoč dijakov organizira več kot 70 dodatnih aktivnosti (že samo različnih pevskih in plesnih sestavov ter gledaliških skupin in dejavnosti je skupaj kar 15). Šole se na tak način zelo prilagajajo potrošniško naravnani družbi ter skušajo ugoditi željam staršev in njihovih otrok. A še vedno ostaja temeljna naloga šole osnovno izobraževanje in število ur, preživetih v razredu, ostaja bolj ali manj konstantno; “resne”, zahtevne snovi, ki jo moramo po učnih načrtih predelati in usvajati ter utrditi, ostaja še vedno zelo veliko. Ker učitelji opažamo, da motivacija za učenje pada, poskušamo z različnimi metodami in načini povečati pozornost in vedoželjnost učencev. V razredu si želimo živahno delovno, sproščeno in hkrati ustvarjalno vzdušje, ki ga lahko dosegamo na mnogo načinov. Pomembno je, da učenje ni dolgočasno, preveč ustaljeno in rutinirano ter zato nezanimivo, ampak da poskrbimo za pestrost pristopov. Učitelj ima v sodobni šoli večkrat vlogo moderatorja – učencem daje navodila, jih pri učenju opazuje in po potrebi usmerja ter jim sproti daje tudi povratne informacije. Učni proces je vsekakor uspešnejši, če so učenci čim bolj aktivni, kar ponazarja tudi spodnja slička (slika 1).

Slika 1: Ilustracija Boža Kosa za Hišo eksperimentov

2 AKTIVNEJE PRI POUKU – OBRAVNAVA OBDOBJA MED ROMANTIKO IN REALIZMOM V SLOVENSKEI KNJIŽEVNOSTI

Najbrž se vsi, ki delamo v šolah, vse bolj zavedamo, da danes tradicionalni pristopi k poučevanju niso več zadostni in tudi ne dovolj učinkoviti. Današnje mlade generacije so se že rodile v svet tehnologije. Elektronski mediji močno oblikujejo njihovo mišljenje, obnašanje in vrednotenje. So sodobnejši, modernejši, prijetnejši in prepričljivejši, zato so mladim generacijam bližje in bolj všeč, knjiga pa za premnoge izgublja svoj pomen in vrednost, ni več nekaj samoumevnega, kot je bila še pred kakšnim desetletjem ali dvema. Pouk književnosti zato ne bo priljubljen, če bo “sosledje suhoparnih razlag literarnozgodovinskih procesov ali učiteljevih interpretacij, ki ne izhajajo iz učenčevega

doživetja in razumevanja literarnih besedil”, če bo “večno enako analiziranje besedil po literarnoteoretičnih kategorijah” ali če bo preveč stereotipen in “ciljno naravnano na maturo od prvih ur dalje”. (Krakar-Vogel, 2000)

Kljub želji, da bi mladim čim bolj približali učne vsebine, pa teh ni moč vedno obravnavati na všečen, igriv, zanimiv ali zabaven način. Pomembno je, da učitelji iščemo nove pristope in metode, s katerimi pouk poživimo, ga popestrimo in s tem razbijamo rutino. Drugačen pristop nas trga iz avtomatizmov in vnaša v učni proces svežino ter dijake motivira za nadaljnje delo. V nasprotju s tradicionalnim frontalnim poukom in razlago ter vrednotenjem literature s katedra, kar dijake pasivizira in jih vodi v nekritično in vdano sprejemanje “večno veljavnih resnic”, je sodobnejši pouk procesno zasnovan in usmerjen v aktivnejše oblike dela. Učenci naj bodo čim več dejavni, učitelj pa naj jim pri tem pomaga predvsem kot mentor in ne več toliko kot prenosnik večnih resnic.

Dijaki danes za pridobivanje informacij večinoma uporabljajo svetovni splet in sodobne tehnološke naprave, učbenik je zanje precej manj privlačen. Zato sva s kolegico, profesorico slovenščine, v letošnjem letu, ob stoletnici izida Tavčarjevega romana Visoška kronika, ki je obvezno domače branje za drugošolce programa gimnazija in umetniška gimnazija, pripravili interno delovno gradivo za obravnavo obdobja med romantiko in realizmom. Najin osnovni cilj je bil spodbuditi učence k aktivnejši uporabi učbenika in k samostojnejši, čeprav vodeni, celostni obravnavi literarnega obdobja.

2.1 PRIPRAVA GRADIVA

Že ob koncu šolskega leta sva načrtovali svoje delo za prihodnje leto in si enakovredno razdelili naloge. Dogovorili sva se, da pripraviva delovno gradivo, ki bo celostno zajelo obdobje med romantiko in realizmom v slovenski književnosti. Zamislili sva si, da bi dijake vodili k obravnavi snovi z vprašanji, in ne z razlago. Učni proces bi bil tako obrnjen: namesto da bi učenci dokaj mehanično sledili razlagi in si po njej oblikovali zapiske, bi si pripravljeno delovno gradivo naložili s spleta, sami poskrbeli za izdelavo svoje lastne naslovnice, nato pa uvodoma samostojno iskali odgovore na vprašanja. Odgovore na vprašanja bi si sproti zapisovali tudi ob obravnavi posameznih besedil. Določene naloge pa bi samostojno rešili doma in bi se nato pri pouku o rešitvah pogovarjali. Tako pripravljeno gradivo nam omogoča, da več časa posvetimo pogovoru o obravnavani snovi in da je ta bolj sproščen, saj si učenci lažje in hitreje oblikujejo zapiske, ti so tudi urejeni, pregledni in sistematični, kar zlasti koristi vsem tistim, ki si sami snov zapisujejo površno, pomanjkljivo, nesistematično in neurejeno.

Izhodišče za pripravo gradiva je bil učbenik za književnost v drugem letniku. Po njem sva oblikovali vprašanja, na katera naj bi dijaki sami poiskali odgovore in tako z lastno aktivnostjo spoznavali novo obdobje, avtorje in književna besedila. Načrtno sva se omejili na učbenik, saj najin cilj ni bil, da bi dijaki iskali po dodatni literaturi, ampak da bi s pomočjo učbenika dejavno in v čim večji meri samostojno reševali naloge. Te naj ne bi bile preobsežne, saj je že obravnavani sklop razmeroma zajeten.

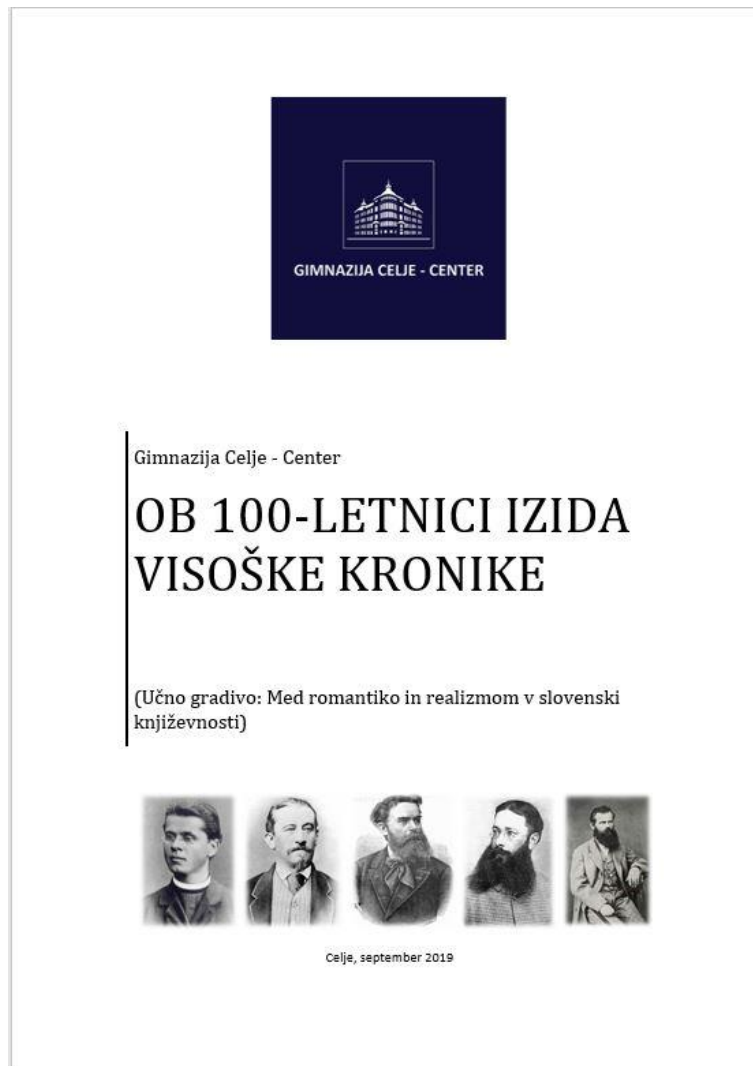
Za naslov tako pripravljene internega delovnega zvezka sva izbrali citat iz Tavčarjevega romana: “Zemlja domača ni prazna beseda ...”

Razdelili pa sva ga na sklope:

- predstavitev obdobja,
- razvoj literarnih zvrsti,
- lirika po Prešernu,

- pripovedništvo v drugi polovici 19. stoletja (kratka proza, daljša proza),
- dramatika po Linhartu.

Dve strani iz internega učnega gradiva sta prikazani na slikah 2 in 3.

Slika 2: Naslovnica internega učnega gradiva

D. Poglajen in B. Vrečko, MED ROMANTIKO IN REALIZMOM V SLOV. KNJIŽEVNOSTI - učno gradivo

Ivan Tavčar, VIŠOŠKA KRONIKA

1. Kdo so bili lastniki dvorca na Visokem?
Od kod poznamo podatke?

.....
.....
.....
.....

2. Ali je Tavčar živel na Visokem?

.....

3. Imenujte kiparja, ki je izdelal spomenik I. Tavčarja na Visokem.

.....

4. Kje in kdaj je izhajal roman Visoška kronika? Kako si ga je Tavčar zamislil?

.....

5. Kakšne vrste roman je Visoška kronika? kateri je prvi roman te vrste v slovenski književnosti?
a) ljubezenski, b) družinski, c) socialni, č) mladinski, d)

6. V kateri čas je postavljen roman Visoška kronika in katere tri zgodovinske teme obravnava?

Čas:

Teme:in

11

Slika 3: Stran iz učnega gradiva

Slik je v pripravljenem gradivu namenoma malo, saj ga dijaki uporabljajo skupaj z učbenikom, ki je bogato slikovno opremljen.

2.2 SPREMLJEVALNE DEJAVNOSTI

2.2.1 EKSKURZIJA

V okviru septembrskih obveznih izbirnih vsebin sva s kolegico za drugi letnik načrtovali tudi ekskurzijo v Škofjo Loko in na Visoko. V Škofji Loki sva predvideli vodeni ogled škofjeloškega gradu, spust na Gornji trg, sprehod po Spodnjem trgu in ogled galerije Franceta Miheliča, spotoma si dijaki ogledajo tudi cerkev, izvejo nekaj o Škofjeloškem pasijonu in o slikarju Ivanu Groharju v Škofji Loki. Na Visokem se dijaki seznanijo z življenjem in delom Ivana Tavčarja, si ogledajo dvorec Visoko in spomenik Jakoba Savinška Ivanu Tavčarju ter izvejo tudi nekaj o kiparju. Osrednji del obiska je predstavitev Cvetja v jeseni in Visoške kronike. Nekaj vnaprej pripravljenih dijakov pa prebere tudi izbrane odlomke iz obeh besedil.

Izkušnje kažejo, da dijake tekoče in lepo (še bolj pa interpretativno) branje literarnega besedila navadno zelo pritegne. Vedno znova lahko opazimo, da ima umetniška beseda

sama po sebi veliko moč. Dijaki so med običajno razlago redko tako tiho, kot so tiho in zbrani, ko prisluhnejo umetnini.

Dijaki morajo razlagi na ekskurziji pozorno slediti, da si lahko na delovne liste zapišejo tudi nekaj podatkov in odgovorov. Delovnih listov pa ne sme biti preveč, saj naj bi bila ekskurzija predvsem prijetno doživetje in sproščeno druženje, ob katerem bi veliko videli in se tudi kaj zanimivega naučili.

2.2.2 OGLED GLEDALIŠKE PREDSTAVE

Ena od številnih obšolskih dejavnosti, ki jih ponujamo na šoli, je tudi Klub ljubiteljev gledališča. Vsako leto dijakom omogočimo ogled pet ali šest kvalitetnih predstav, navadno v Ljubljani ali Mariboru. Učenci se za ogled odločajo prostovoljno in se na vsako posebej prijavijo. V lanskem šolskem letu so si lahko v ljubljanski Drami ogledali tudi predstavo Visoška kronika v režiji Jerneja Lorencija. Predstava jih je navdušila, s svojim nepričakovanim minimalizmom in izvrstno igro celo fascinirala. Tudi v letošnjem letu bomo zato ponovno organizirali ogled te izjemne uprizoritve.

3 ZAKLJUČEK

“Ne živijo samo otroci, da jim je fino, ampak je zabava postala glavni moto življenja. Gre za obrnjeno vrednostno lestvico. Namesto da bi zabava sledila opravljenemu delu, je zdaj najprej zabava, potem pa nič. Danes se soočamo z mlado generacijo, ki nima več svojih ciljev, teži za prozaičnim življenjem iz dneva v dan in postaja čedalje bolj apatična. Menim, da je naloga staršev in šole spet postaviti delo in učenje na prvo mesto. Vsi vemo, kako dobro se počutimo, ko nam uspe dokončati neko delo, priti na vrh hriba, prebrati knjigo itd. Vendar, žal, če otroci tega ne bodo več videli pri odraslih, torej da postajamo odrasli zasedena, od računalnikov odvisna populacija, bo pač treba otroke stalno animirati, jih zabavati, da jim ne bo dolgčas.” (Zalokar Divjak, 2019) Zaradi vsega tega so sodobni učitelji in šola postavljeni pred številne izzive. Menim, da je temelj šolskega procesa še vedno resno in zahtevno delo in da je nerealno pričakovati, da bi bil sodobni pouk kar najbolj kratkočasen in zabaven. Zato se strinjam s hudomušno izjavo, da “/š/ola ni Gardaland, šola je delo za tekočim trakom”. (Juhant, 2019) Vsekakor pa je pomembno, da skušamo pouk popestriti, saj s svežino in z zanimivimi učnimi pristopi pri učencih spodbujamo veselje in naklonjen odnos do učenja. S prikazanim pristopom sva s kolegico skušali doseči temeljni cilj – aktivnejšo uporabo učbenika, s katero mlade navajamo na rabo njim manj všečnih virov, obenem pa s celostno obravnavo in doživetjem (obvezna ekskurzija in prostoizbirni ogled gledališke predstave) zaokrožiti pomembno poglavje iz slovenskega kulturnega izročila, pri tem pa nevsiljivo in posredno tudi privzgjajati domovinsko zavest, kar je nakazano že v samem naslovu tega “projekta” – “Zemlja domača ni prazna beseda ...”

Literatura in viri

1. Pavlič, D., Dović, M., Lah, K., Lenaršič, B., Perko, J. (2011) Berilo 2. Učbenik za slovenščino – književnost v 2. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol. Ljubljana: Mladinska knjiga.
2. Krakar – Vogel, B. et al. (2002) Branja 2 – berilo in učbenik za 2. letnik gimnazij ter štiriletnih strokovnih šol. Ljubljana: DZS.
3. Juhant, M. (2019) Dostopno na: <https://maribor24.si/slovenija/marko-juhant-o-pripravi-otroka-na-solanje-sola-ni-gardaland-sola-je-deloz-tekocim-trakom>

4. Krakar Vogel, B. (2000) Pomen vprašanja kako za pouk književnosti. V: Posvet o programih in metodah književnega pouka, Ljubljana, PKn, letnik 23, št. 2, str. 29-32.
5. Zalokar Divjak, Z. (2019) Zabava je postala glavni moto življenja. Dostopno na: <https://onaplus.delo.si/zdenka-zalokar-divjak-zabava-je-postala-glavni-moto-zivljenja>

VESNA VRHOVSKI
GIMNAZIJA FRANCA MIKLOŠIČA LJUTOMER

PREDSTAVITEV DEJAVNOSTI ZA IZBOLJŠANJE NARAVOSLOVNE PISMENOSTI PRI POUKU BIOLOGIJE

Povzetek

Naravoslovna pismenost zajema posameznikovo naravoslovno znanje, naravoslovne spretnosti/veščine in odnos do naravoslovja. Temelji na uporabi znanja, spretnosti/veščin za obravnavanje naravoslovno-znanstvenih vprašanj, pridobivanje novega znanja, razlaganje naravoslovnih pojavov in izpeljavo ugotovitev o naravoslovnih tematikah, ki slonijo na podatkih in preverjenih dejstvih. Vključuje tudi razumevanje značilnosti naravoslovnih znanosti kot oblik človeškega znanja in raziskovanja, zavedanje o tem, kako naravoslovne znanosti in tehnologija oblikujejo naše snovno, intelektualno in kulturno okolje, ter pripravljenost za sodelovanje in sporazumevanja o naravoslovno-znanstvenih vprašanjih kot razmišljujoči in odgovorni posameznik v odnosu do narave. Učenci so na podlagi aktivnega sodelovanja v dejavnosti snov bolje utrdili in si jo zapomnili.

Ključne besede: naravoslovna pismenost, uporaba znanja in veščin, odnos do naravoslovja

A PRESENTATION OF AN ACTIVITY FOR IMPROVING NATURAL LITERACY IN BIOLOGY CLASS

Abstract

Science literacy encompasses the individual's natural science knowledge, science skills and attitude towards natural science. It is based on the use of knowledge and skills to deal with natural science issues, the acquisition of new knowledge, the ability to explain natural phenomena and come to conclusions in the field of science from data and proven facts. It also includes understanding the characteristics of the natural sciences as a form of human knowledge and research, being aware of how natural science and technology shape our material, intellectual and cultural environments, and a willingness to collaborate and discuss natural science issues as a thinking and responsible individual in relation to nature. Students were better at consolidating and memorising the topics through active participation in lessons.

Keywords: Natural literacy; use of knowledge and skills; attitude towards natural science

Predstavila bom primer naravoslovne pismene dejavnosti pri pouku biologije na temo iz evolucije kot obliko utrjevanja hipotez o nastanku življenja in endosimbiotske teorije. Pri tem primeru dejavnosti gre pri dijaku za eno uro neposrednega dela v razredu in dve do tri ure dela na daljavo, torej vključuje tudi domače delo.

Predhodna priprava učitelja: učitelj načrtuje uro v učilnici, kjer so nameščeni stacionarni računalniki ali uporabi prenosne računalnike, da ima vsak dijak omogočen dostop do računalnika. Učitelj priskrbi nekaj relevantnih virov o hipotezah nastanka življenja, pripravi učni list, katerega naloži v spletno učilnico, ter pripravi spletno učilnico za nalaganje izdelkov dijakov. Dijaki morajo biti predhodno prijavljeni v spletno učilnico.

Vključeni gradnik naravoslovne pismenosti (NP):

1. Naravoslovno-znanstveno razlaganje pojavov

Vključeni (pod)gradniki naravoslovne pismenosti (NP):

- 1.1 prikliče, povezuje in uporablja naravoslovno znanje za opis/razlago pojavov z uporabo strokovnega besedišča,
- 1.2. iz virov pridobiva ustrezne in relevantne informacije za razlago pojmov in pojavov ter pozna/uporablja znanstvene podatkovne zbirke (baze podatkov),
- 1.3. prepozna, uporablja in ustvarja razlage pojavov, ki vključujejo različne prikaze/ponazoritve modele, analogije ... ,
- 1.4. prepozna in razlaga možno uporabo ter vplive in posledice naravoslovnega znanja za posameznika, družbo in okolje.

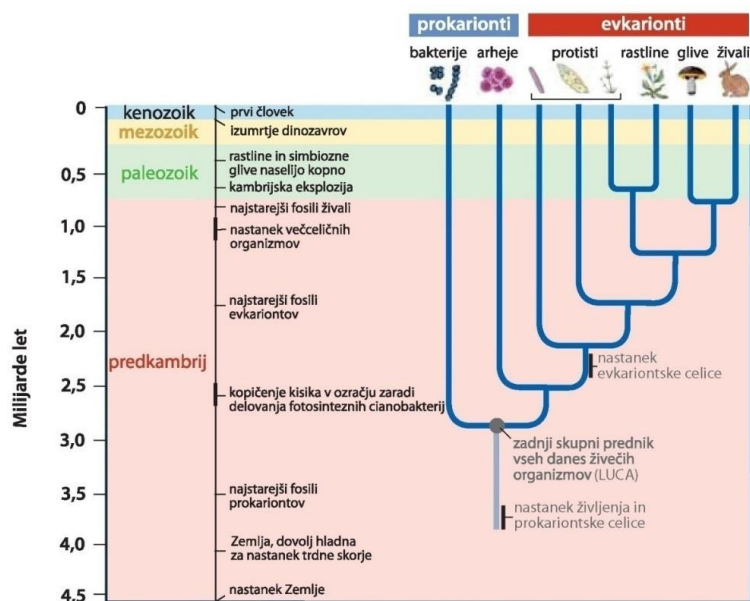
Operativni cilji dejavnosti:

- spoznajo, da se živi sistemi razvijajo in spreminjajo (celica, organizem, ekosistem, biosfera), ter razumejo, da je evolucija z naravnim izborom ena od temeljnih značilnosti življenja,
- spoznajo različne hipoteze o nastanku življenja na Zemlji ter jih primerjajo (razumejo možne procese v kemoevoluciji in bioevoluciji ter jih povežejo s spreminjajočimi razmerami na Zemlji ter sklepajo na možnost obstoja oblik življenja v vesolju),
- enotnost živega v zgradbi in delovanju (celična membrana, citoplazma, nukleinske kisline, ATP, podobni kemijski procesi, razvoj) povežejo s skupnim evolucijskim izvorom,
- razumejo, da so bili prvi organizmi prokarionti in heterotrofi, da se je življenje začelo v vodi in razumejo vpliv avtotrofov na sestavo ozračja ter njihovo vlogo v današnji biosferi,
- razumejo endosimbiontsko teorijo in spoznajo hipoteze o nastanku in razvoju mnogoceličnih organizmov,
 - o iskanje, obdelovanje, predstavljanje in vrednotenje informacij iz različnih virov,
 - o sistematično opazovanje, poimenovanje, opisovanje pojavov, dogodkov,
 - o zastavljanje problemskih vprašanj, ki izhajajo iz nastanka življenja.

EVOLUCIJSKA ZGODOVINA OZ. NASTANEK ŽIVLJENJA NA ZEMLJI

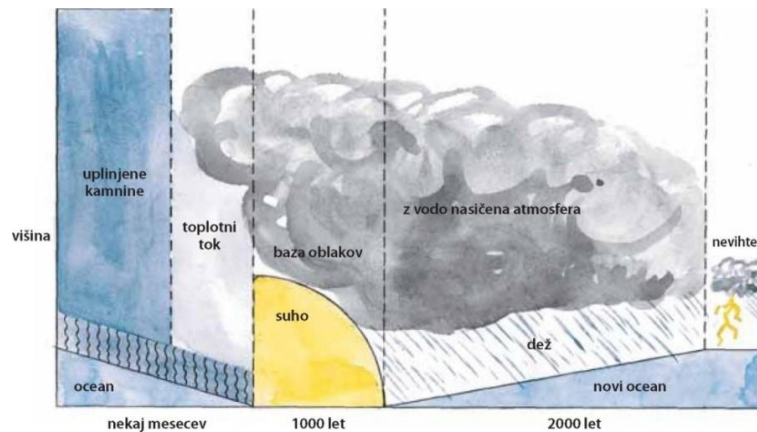
1. RAZMERE NA ZGODNJI ZEMLJI SO OMOGOČILE SINTEZO ORGANSKIH SNOVI IN NASTANEK ŽIVLJENJA

Zemlja je edini planet, na katerem je prisotno življenje. Na temelju fosilnih in drugih dokazov so uspeli ugotoviti časovni potek evolucije skupin organizmov in ključnih dogodkov. Ti zaporedja obsegajo: nastanek življenja in prokariontske celice v vodnem okolju, razvoj evkariontske celice iz prokariontske, razvoj večceličnih evkariontov in prehod organizmov iz vodnega okolja na kopno.

Slika1: Časovni pregled razvoja življenja na Zemlji:

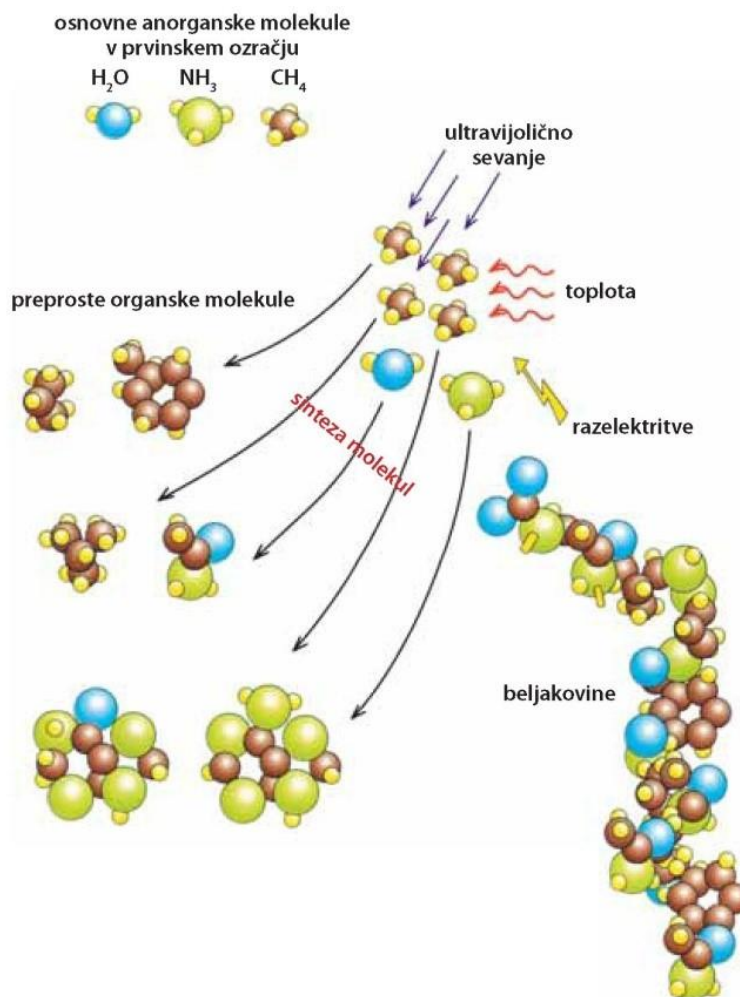
Zemlja je nastala pred približno 4,6 milijardami let. V zgodnjem obdobju še zdaleč ni bila podobna današnjemu planetu. Prvih nekaj sto milijonov let po nastanku je bila žareča krogla. Trdna Zemljina skorja je nastala pred 4,6 milijardami let, vendar se planet zaradi neprestanega »bombardiranja« skal, ledenih kosov in prašnih delcev, ki so ostali od nastanka našega osončja, ni mogel ohladiti. Zaradi visoke temperature je vsa voda izhlapela. Na takšnem planetu življenje ni bilo mogoče. Za nastanek prvih celic je bilo potrebno zaporedje štirih procesov: sinteza enostavnih organskih molekule v neživi naravi, npr. aminokislilin in nukleotidov (iz vesolja na Zemljo prinašali tudi kometi, asteroidi, meteoriti), združevanje majhnih organskih molekul v polimere (beljakovine in nukleinske kisline), združevanje organskih molekul v kapljice obdane z membranami. Ki se imele notranjo kemijsko sestavo drugačno od zunanjega okolja, nastanek samopodvajajočih se molekul, ki so omogočile dedovanje. Začetek življenja povezujemo s padcem velikega meteorita, ki je treščil v Zemljo pred 4 milijardami let in iz nje izbil ogromno maso snovi, iz katere je nastala Luna (slika2).

Slika2: Obdobje po trku Zemlje z meteoritom, ki je izbil iz nje maso Lune.

Ob tem se je sprostil toliko energije, da je Zemlja ponovno zažarela in se nato začela počasi ohlajati. Trk meteorita je tudi povzročil, da se je os vrtenja Zemlje nagnila tako, da so se začeli zaporedno osvetljevati tudi Zemljini poli. Nastali so letni časi, ki so omogočili, da so se poznejši organizmi razširili po skoraj celotni Zemljini površini. Nad Zemljinim površjem je nato nekaj tisoč let lebdel oblak vodne pare. Ozračje je verjetno vsebovalo veliko različnih plinov, ki so izhajali iz zelo dejavnih vulkanov: dušik (N_2) in njegove okside, ogljikov dioksid (CO_2), metan (CH_4), vodik (H_2), amoniak (NH_3) in vodikov sulfid (H_2S). Ti plini vsebujejo kemijske elemente, ki so značilni za organske molekule: C, H, O in N. V tem času v ozračju še ni bilo prostega kisika in zato tudi ne ozona (spojine iz treh kisikovih atomov), ki danes ščiti površje Zemlje pred visokoenergijskim ultravijoličnim (UV) sevanjem. Poleg tega je izhlapela že prisotna voda.

Znanstveniki so s poskusi dokazali, da se iz plinov prvotnega Zemljinega ozračja lahko sintetizirajo organske snovi (na primer aminokisljine) brez prisotnosti življenja. Vendar je za tovrstne reakcije potrebna energija. Na Zemlji so bile najverjetneje vir energije za sintezo organskih snovi iz anorganskih pogoste strele v nemirnem ozračju, močno UV sevanje in toplota, ki se je sproščala iz bruhajočih vulkanov.

Slika3: Nastajanje organskih snovi iz anorganskih

Ko se je Zemlja ohlajala, je dež iz oblaka polnil kotanje na Zemljinem površju z vodo, v kateri so se nabirale organske snovi. Tekoča voda je bila pomembna za nastanek življenja. Poleg tega mnogi meteoriti vsebujejo organske snovi in znanstveniki domnevajo, da so organske snovi iz vesolja na Zemljo prinašali tudi kometi, asteroidi in meteoriti. Posledica odsotnosti kisika je povzročilo, da ni bilo oksidanta, ki bi razgrajevalo organske snovi, zato so se organske molekule kopičile v okolju kot tudi takrat še ni bilo življenja, ki bi razgrajevalo organske snovi. Zato so se organske snovi lahko počasi kopičile v okolju brez kisika in brez življenja. Na zemlji so postopno nastajali oceani, ki so vsebovali organske snov, v njih so se spirali različni elementi in anorganske spojine. Zaradi spiranja železa, so postali tedanji oceani rjavi, kasneje so še kopičili natrijevi, magnezijevi, kalijevi in kalcijevi ioni. V tem okolju naj bi v prisotnosti ustreznih močnih virov energije nastajali čedalje kompleksnejše organske molekule. Tako so se enostavne molekule povezovali v polimere (monosaharidi v ogljikove hirate, maščobne kisline v različne maščobe, aminokisline v beljakovine...). Proces s katerim so iz preprostih organskih molekul nastajale kompleksnejše, imenujemo kemoevolucija. Nastanek kompleksnejših organskih molekul v procesu kemoevolucije je bil temelj za bioevolucijo-nastanek in razvoj živih bitij. V nadaljnjem razvoju, ki je pripeljal do žive celice, pa sta morala nastati celična membrana, ki je omejila notranje okolje od zunanjega in sistema za razmnoževanje in dedovanje (nastanek podobnih celic iz materinske celice).

2 IZ SKUPNIH ZNAČILNOSTI VSEH DANAŠNJIH ORGANIZMOV LAHKO SKLEPAMO O ZGODNJEM RAZVOJU ŽIVLJENJA

Za vse današnje organizme je značilno: da so zgrajeni iz celic, v njih potekajo kemijske reakcije pri katerih se sprošča energija, to energijo celice uporabijo za svoje delovanje oz. za presnova, te reakcije pa morajo pospeševati katalizatorji (organski in anorganski), prvi organizmi oz. prve celice so bili uspešni samo, če so organske snovi zgostili in omejili od okolja. Današnje biotske membrane sicer poleg lipidov (maščob) vsebujejo beljakovine, vendar je tudi membrana zgrajena le iz lipidov izbirno prepustna. Vsi imajo DNA kot informacijske molekule, beljakovine katerih sinteza temelji na informaciji DNA z uporabo RNA in ribosomov, se informacija ohranja in prenaša naprej s procesom podvojevanja DNA, ki poteče pred vsako celično delitvijo. Današnje celice opravljajo celično delo. Prek membrane so morale prenašati ustrezne organske molekule in se znebijo odvečnih snovi. Vsi današnji organizmi za prenašanje energije po celici uporabljajo ATP. Da so se vsi organizmi razvili iz nekega skupnega prednika, ki je že imel zelo kompleksno celico.

3 HIPOTEZ O NASTANKU PRVIH CELIC JE VEČ

3.1 ENA OD HIPOTEZ PREDVIDEVA, DA SE JE NAJPREJ RAZVILA PRESNOVA.

Po tej hipotezi naj bi se razvili preprosti organizmi tako, da bi se ustrezen nabor molekul z lipidno membrano omejil od ostalega neživega okolja. V nastalem membranskem mehurčku naj bi začele potekati preproste kemijske reakcije, energija, ki se je sproščala v teh reakcijah, pa naj bi se izkoriščala za preprosto delovanje. Kemijskih reakcij naj sprva ne bi pospeševali organski katalizatorji, torej encimi, pač pa anorganski, kot so nekateri minerali. Po tej hipotezi naj bi se zapisi o zaporedju AK pojavili pozneje. To hipotezo podpirajo rezultati nekaterih poskusov, v katerih znanstveniki uporabljajo preproste membranske mehurčke v vodni raztopini, ki vsebuje lipide, se lahko takšni lipidni mehurčki celičnih velikosti samodejno sestavijo.

3.2 DRUGA HIPOTEZA PRAVI, DA BI LAHKO VLOGO KATALIZATORJA IN HKRATI TUDI SPOMINA O SVOJI SESTAVI OPRAVLJALA ENA SAMA VRSTA MOLEKUL.

Bistvo je torej združitev obeh funkcij v eni molekuli. To so nekatere molekule RNA. Te imajo: podatke o svoji sestavi zapisane v zaporedju nukleotidov, se lahko množijo s podvojevanjem, se tudi vključujejo v pospeševanje kemijskih reakcij kot encimi. Take molekule naj bi bile torej hkrati kura in jajce. Encimske RNA naj bi si torej z zaporedjem nukleotidov »zapomnile«, kakšna zgradba je uspešna pri pospeševanju kemijskih reakcij. Ker pa so se te molekule neprestano spreminjale (boljše so imele prednost pred slabšimi, ker so bolje izkoriščale energijo) zato so preproste celice s slabšimi encimi propadle, boljše pa so se ohranile. To je bilo pomembno za delovanje porajajočega se naravnega izbora. Ker pa katalitične lastnosti RNA niso bile ravno visoke, so pozneje prevzele funkcijo pospeševanja kemijskih reakcij encimske molekule.

3.3 TRETJA HIPOTEZA TRDI, DA ŽIVLJENJE NI NASTALO NA ZEMLJI, TEMVEČ IMA ZUNAJZEMELJSKO POREKLO.

Znanstveniki raziskujejo predvsem meteorite, ki vsebujejo tudi organske molekule (med njimi aminokisljine). Nekateri menijo, da z meteoriti lahko potujejo po vesolju tudi preproste oblike celic. Meteoriti naj bi nekoč prinesli celice tudi na Zemljo, pri čemer pa bi te celice

nastale drugje, morda na Marsu, kjer že tudi z robotskimi sondami iščejo sledove življenja. Temelj za to hipotezo je dejstvo, da se prokariontske celice v neugodnih razmerah lahko pretvorijo v neaktivne, vendar izredno trdožive oblike celic, ki lahko preživijo zelo nizke temperature, tudi take, ki vladajo v vesolju. Tako naj bi življenje v obliki trdoživih neaktivnih celic potovalo po vesolju in naseljevalo tiste planete, na katerih obstajajo ugodne razmere za prehod celic v aktivno življenje. Pred uničujočim učinkom močnega UV sevanja v vesolju bi bile lahko neaktivne celice zavarovane, če bi potovale znotraj kosov kamnin.

Toda četudi bi bilo to možno, bi vprašanje o izvoru življenja še vedno ostalo neodgovorjeno. Kako pa se je potem življenje razvilo v vesolju ali na drugih planetih?

3.4 VEČINA ZNANSTVENIKOV MENI, DA JE ŽIVLJENJE, KI GA POZNAMO DANES, NASTALO NA ZEMLJI.

Dokazi za to se počasi, a vztrajno nabirajo. Najbolj verjetno okolje za nastanek življenja je bila: topla tropska laguna in še druge hipoteze npr. oblaki vodne pare, ki so nastali po padcu velikega meteorita ter podvodni vulkanski vreli. Življenje je nastalo v obdobju največjega bombardiranja Zemljinega površja z meteoriti, zato je mogoče, da je nastalo večkrat in bilo potem tudi večkrat uničeno.

4 ZGODNJI PROKARIONTI SO IZKORIŠČALI NARAVNE VIRE NA ZEMLJI IN JO S TEM SPREMENILI

4.1 PRVI ORGANIZMI NA ZEMLJI SO BILI PROKARIONTI.

Fosili, ki so stari 3,5 milijarde let, verjetno že prej 3,9 milijarde let. Prve celice so imele: celično membrano kot mejo med zunanjim in notranjim okoljem, beljakovine kot nosilke celičnega dela (encime, membr. transportne B), sistem za zapisovanje informacije o zgradbi beljakovin (DNA), sistem za izgradnjo beljakovin na temelju informacije v DNA (mRNA, tRNA, ribosomi), univerzalne prenašalce energije po celici (ATP) in mehanizem za prenos informacije v naslednje generacije (podvojevanje DNA pred celično delitvijo).

4.2 PRVOTNI PROKARIONTI SO BILI HETEROTROFI

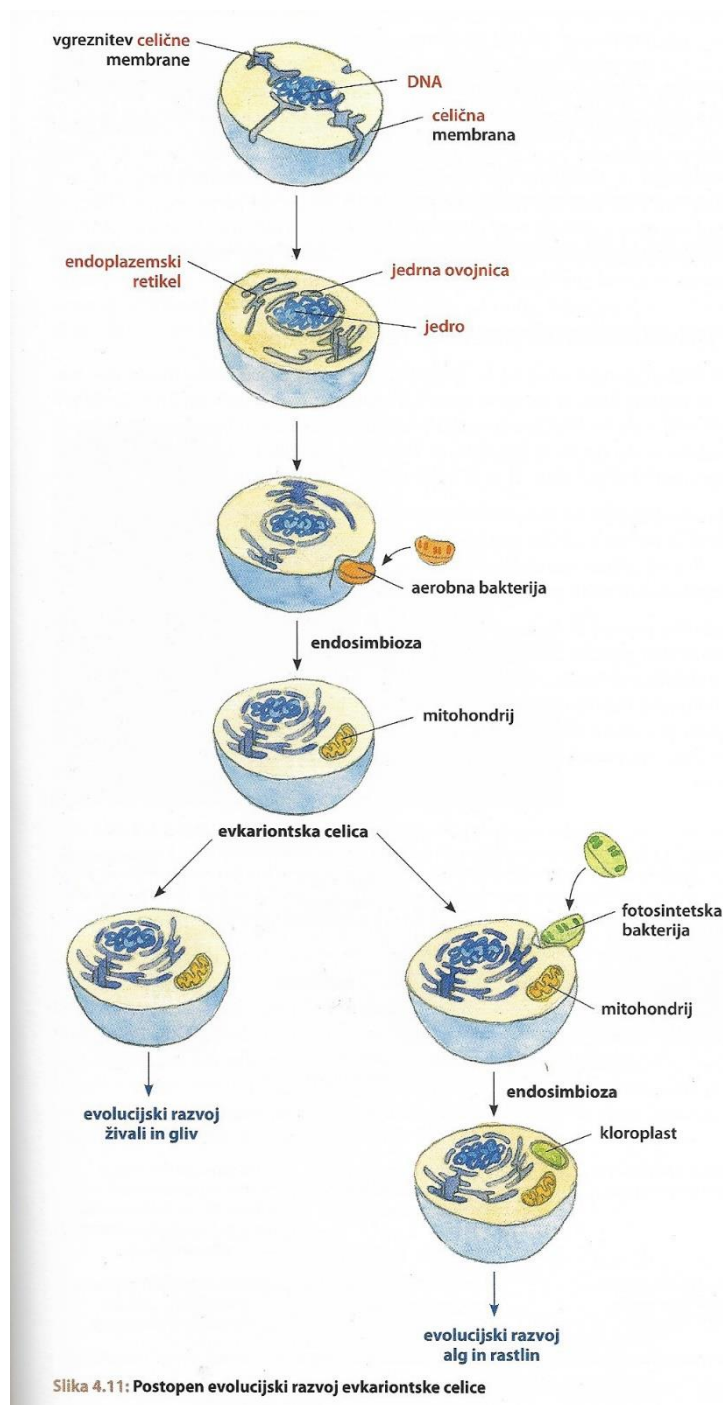
Hranili so se z organskimi snovmi, ki so se v obdobju kemoevolucije nakopičile v oceanih. Te snovi so razgrajevali in sproščeno energijo uporabljali za življenjske procese. Kmalu je organskih snovi v oceanih začelo primanjkovati, postopno so se razvili različne skupine avtotrofov. Pomembni za nadaljnji razvoj so predniki današnjih cianobakterij, ki so opravljali fotosintezo. Kisik se je sproščal v vodo (imelo veliko raztopljenega železa) in nastali so železovi oksidi, ki so se oborili in kot rdeča usedlina posedali na dno oceanov. Prvi prokarionti, ki so med fotosintezo v vodo sproščali kisik, so se verjetno razvili pred 2,3,5 milijardami let. Nadaljnjo milijardo let je bila koncentracija kisika v vodi zanemarljivo majhna, saj se je sproščeni kisik sproti vezal v železove okside, zato se je postopno zmanjševala koncentracija raztopljenega železa v oceanih, posledično je zato pred 2,2 milijardami let se zvišala koncentracija kisika v vodi in del tega kisika je z difuzijo prešel iz vode v ozračje. Tedaj je prvič v Zemljini zgodovini ozračje vsebovalo kisik. Posledice naraščanja kisika v vodi in ozračju je bila velika za nadaljnjo evolucijo življenja organizmov, saj kisik zelo hitra reagira z organskimi snovmi, spreminja kemijske vezi, lahko zavre delovanje encimov in poškoduje različne organske snovi v celici. Nekateri prokarionti so zato izumrli, drugi prokarionti so preživeli v okolju, kje ni bilo kisika, tretja vrsta so se

evolucijsko prilagodile na to veliko spremembo okolja, nekateri prokarionti pa so začeli izkoriščati kisik za učinkovitejše delovanje celic in razvilo se je celično dihanje. Prokariontska celica se je kot tip organizacije celice ohranila skozi naslednje milijarde let evolucije do danes. Današnji prokarionti so najštevilčnejša, zelo uspešna in zelo raznolika oblika življenja na Zemlji. Različne skupine prokariontov imajo raznolike presnovne poti, od fotosinteze in kemosinteze do celičnega dihanja, vezave zračnega dušika, razgradnje dušikovih organskih spojin v anorganske itd. Prokarionti so temelj delovanja ekosistemov, saj njihova raznolika presnova omogoča kroženje snovi v naravi.

5 EVKARIONTSKE CELICE SO SE RAZVILE IZ SKUPNOSTI PROKARIONTSKIH CELIC

Najstarejši znani fosili evkariontskih celic/evcit so stari približno 2,1 milijarde let in vsi znanstveniki so se strinjali, da imajo bolj zapleteno zgradbo od prokariontske celice/procite, saj vsebujejo poleg celičnem membrane še veliko notranjih membranskih struktur. Zato so tudi vsi enotnega mnenja, da se je evcita razvila iz procite, razhajajo se le v tem na kakšen način se je to zgodilo: eni znanstveniki trdijo, da procita nima organelov, zato bi se naj ti razvili pri evciti z uvihtanjem celične membrane procite, Povezava med membranskimi uvihti in celično membrano se je nato prekinila, uvihti so obdali DNK in tako je nastala jedrna ovojnica, kasneje pa še organeli: endoplazemski retikulum in golgijev aparat. Drugi znanstveniki pa so primerjali podobnosti med procito, mitohondrijem in kloroplastom, saj mitohondrij in kloroplast v evciti nista nastala z uvihtanjem celične membrane. Njun izvor pojasnjuje endosimbiotska teorija: prednik današnjih mitohondrijev je bila prosto živeča bakterija, ki je opravljala celično dihanje in ta je vstopila v gostiteljsko celico prednika evkariontov z endocitozo bodisi kot plen, ki se nato ni razgradil, bodisi kot notranji zajedalec. Ti predniki mitohondrijev so postopoma postajali v večjih prokariontskih celicah endosimbionti. Med gostiteljem in endosimbiontom se je postopno razvila tesna povezava, da eden brez drugega nista mogla več živeti. Evkariontska celica z mitohondrijem je prednik vseh današnjih evkariontov.

V evolucijski liniji, ki vodi do alg in rastlin, je kasneje na podoben način kot mitohondrij v gostiteljsko celico vstopil tudi prednik kloroplastov. Ta je bil prosto živeča bakterija, ki je opravljala fotosintezo (prednik današnjih cianobakterij).

Slika4: Postopen evolucijski razvoj evkariontske celice

Takšne evkariontske celice so bile lahko večje od prokariontskih in če sta encim in njegov substrat obdana z membrano v majhnem prostoru, lahko encimska reakcija hitreje poteka. Poleg tega pa ima evkariontska celica, ki ima poleg mitohondrija tudi kloroplast, še dodatno prednost, saj lahko organske snovi s fotosintezo izdela sama iz anorganskih snovi in ni odvisna od oskrbe z organskim snovmi iz okolja.

Prvotni evkarionti so bili enoceličarji, v nadaljnjem razvoju pa so nastali zelo različni enocelični evkarionti (amebe, parameciji, evglene, kvasovke, enocelične alge).

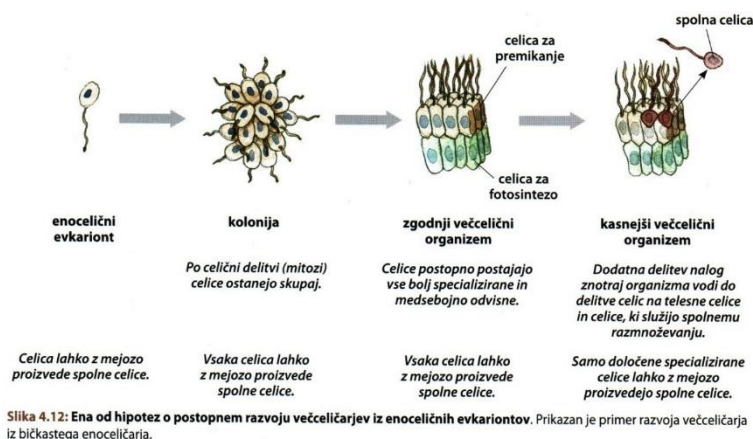
Druga možnost za nastajanje raznolikih življenjskih oblik, ki jih je omogočil evolucijski nastanek evkariontske celice, pa je bil razvoj večceličnih organizmov.

6 VEČCELICHNOST SE JE PRI EVKARIONTIH RAZVILA VEČKRAT

Večcelični evkarionti so se razvili večkrat neodvisno v evolucijskih linijah živali, gliv in rastlin. Najstarejši znani fosili večceličnih evkariontov so majhne alge, ki so živele pred 1,2 milijardami leti.

Večcelični organizmi se temeljno razlikujejo od enoceličnih organizmov: pri enoceličarjih življenjski procesi potekajo v eni celici, večceličar pa ima različne specializirane celice, ki opravljajo specializirane naloge in so medsebojno odvisne.

Nastanek večceličnosti je bil postopen proces skozi milijone let. Obstaja več hipotez nastanka večceličnih organizmov: Mnogi trdijo, da so večceličarji nastali iz kolonij oz. kolonijski nastanek, kjer se hčerinske celice po delitvi med sabo niso ločile, ampak so ostale povezane; skupnosti neodvisnih celic, ki so živele skupaj. Po drugi hipotezi: nastali naj bi z vključevanjem različnih celic v enotno telo oz. naj bi se v enotno telo združilo več enakih celic. Tretja hipoteza predstavlja, da je prišlo znotraj celice z več jedri do obdajanja teh jeder s celično membrano.

Slika 5: Ena od hipotez o postopnem razvoju večceličarjev iz enoceličnih evkariontov

Večja kompleksnost zgradbe omogoča razvoj večjega števila različnih oblik življenja. Večceličarji predstavljajo višjo organizacijsko raven živega sistema. V nadaljnjem razvoju so se iz prvotnih večceličarjev razvili mnogi različni organizmi in prišlo je do kambrijska eksplozija življenja. Vzroki za ta dokaj hiter razvoj raznolikih organizmov še niso bili povsem pojasnjeni. Mnogo znanstvenikov je mnenja, da je razvoj raznolikih živali omogočila dovolj velika količina prostega kisika v ozračju (živali namreč za življenje potrebujejo precej energije, saj se med drugim gibajo). Večji večcelični organizmi imajo posebne probleme, za oskrbo vseh celic s potrebnimi snovmi (npr. z organskimi snovmi in kisikom) so potrebni: razvejani transportni sistemi in učinkovito uravnavanje notranjega okolja organizma (npr. medcelično sporočanje - hormoni, živčevje).

7 POSELITEV KOPNEGA Z RASTLINAMI JE TEMELJ ZA EVOLUCIJSKI RAZVOJ KOPENSKIH ŽIVALI

Pred tem je bilo kopno popolna puščava brez življenja. Nekateri fosilni ostanki kažejo, da so cianobakterije prekrivale vlažna območja na kopnem že pred milijardo let. Vendar pa so rastline, živali in glive začele poseljevati kopno šele pred približno 500 milijoni let. Življenje na kopnem ni bilo mogoče, dokler ni v ozračju nastala ozonska plast, ki ščiti površje Zemlje

pred močnim UV sevanjem. UV sevanje namreč povzroča poškodbe organskih molekul in tudi mutacije v molekulah DNA. Življenje v vodi je bilo mogoče že pred nastankom ozonske plasti, ker voda dobro absorbira UV sevanje in tako deluje kot nekakšen filter, ki vodne organizme ščiti pred škodljivimi učinki UV sevanja. Ozonska plast pa je lahko nastala v ozračju, ko se je nakopičilo dovolj kisika. Molekule ozona, ki vsebujejo tri kisikove atome (O₃), namreč nastajajo iz molekul kisika (O₂). Med prehodom na kopno so morali organizmi s postopnimi evolucijskimi prilagoditvami rešiti več problemov: problem izsuševanja, dodatne opore telesa (zaradi manjšega vzgona zraka kot vode) in sprejemanja kisika v plinastem stanju. Pri kopenskih rastlinah, ki so se razvile iz sladkovodnih zelenih alg, se je kot zaščita razvila: voskasta prevleka nadzemnega dela telesa, razvejan koreninski sistem, s katerim so rešile problem oskrbe z vodo in mineralnimi snovmi in liste. Mnoge današnje kopenske rastline živijo v sožitju z glivami (vodo, mineralne snovi). Najverjetneje so glive kot partnerji v sožitju sodelovale že pri zgodnjem naseljevanju kopnega z rastlinami. Živali so poselile kopno šele po tem, ko so se tam naselile rastline. Saj so rastline proizvajalci, živali pa potrošniki. Danes na kopnem najdemo mnoge skupine živali. Med njimi so najbolj razširjeni in raznoliki členonožci, predvsem žuželke, najstarejši fosili iz devona, pred 416 106 let. Razlogi za hiter razvoj žuželk, da so se tako hitro razmnožili: imeli so zaščito zunanje ogrodje (tudi opora telesu), mišice, ki omogočajo gibanje, let po zraku, ki omogoča umik pred plenilci, lov plena, iskanje parterja, specializirano hranjenje z različnimi golosemenkami in drugimi rastlinami, zaradi razvoja kritosemenk in cvetov v kredi, saj so žuželke prenašale njihove moške spolne celice, ki so v pelodnih zrnih, z enega osebka na drugega. Vretenčarji, kamor spada tudi človek so se razvili pred 360 106 let, iz plavuti določenih rib postopno razvile štiri okončine tetrapodov. Štirinožni vretenčarji so postopno prešli na kopno in se razvili v številne nove oblike, od dvoživk do plazilcev, ptic in sesalcev (človek). Prvi sesalci so se razvili v zgornjem triasu. Veliko vrst pa je nastalo po velikem izumrtju veliko vrst, tudi dinosavrov pred 65 milijoni leti, ki ga je povzročil padec asteroida na Zemljo. Človek je v evolucijski zgodovini življenja na Zemlji nedavni prišlek. Evolucijska linija človeka se je ločila od drugih človeku sorodnih opic pred 6 do 7 milijoni let, naša vrsta pa je nastala pred približno 195 000 leti. Če si celotno zgodovino življenja na Zemlji, od prvih prokariontov do danes, predstavljamo kot eno leto, je naša vrsta nastala 31. decembra, pol ure pred polnočjo.

8 VSI DANES ŽIVEČI ORGANIZMI IMAJO ENAKO DOLGO EVOLUCIJSKO ZGODOVINO

V preteklosti so mnoge vrste izumrle, le redke pa so preživele. Iz le-teh so nastajale vedno nove vrste, od katerih so le nekatere preživele, vse do vrst, ki danes poseljujejo Zemljo. Prokarionti niso nastali pred približno 3,9 milijardami leti, nato pa izumrli, ampak so se vse obdobje spreminjali v vedno nove vrste, od katerih nekateri živijo tudi danes. Vsi danes živeči organizmi imamo skupnega prednika, ki je živel pred približno 3 milijardami let. To pa pomeni, da imamo vsi danes živeči organizmi (od bakterij do človeka) enako dolgo evolucijsko zgodovino prednikov, ki so se uspešno razmnoževali, dolgo najmanj 3 milijarde let. To velja udi za človeka. Seveda so naši najzgodnejši predniki, ki so nam bili po videzu zelo podobni, živeli pred 195 000 leti. Tudi ti so imeli svoje prednike in tako naprej ... Vsi danes živeči organizmi smo potomci evolucijskih zmagovalcev.

Aktivnost učencev	Podgradnik NP	Vloga učitelja	Pričakovani rezultati/dokazila
Dijaki iz spletne učilnice naložijo učni list (P1) in članek o nastanku življenja.	NP 1.2(a)	Učitelj dijake usmeri k računalnikom in jim poda ustna navodila za delo. Usmeri jih na spletno učilnico, kjer imajo naložen učni list (P1). Opozori jih na pravilno oddajo datoteke v spletno učilnico in da bodo delo dokončali doma.	Dijak prebere članek, podan v učnem listu (P1) in ga razume.
Dijaki zapisujejo pomembne informacije v tabelo po Paukovi metodi, navedejo šest hipotez o nastanku življenja in jih razložijo. Samostojno poiščejo dodatne vire o nastanku življenja in jih ustrezno navedejo.	NP 1.1 (a) NP 1.2(a) NP 1.2(d)	Spremlja delo dijakov.	Izpolnjen učni list (P1).
Dijaki poiščejo in v učni list (P1) vstavijo sliko Pasteurjevga poskusa in model simulacijskega Miller-Ūrey poskusa ter navedejo uporabljene vire.	NP 1.2(a) NP 1.3(a) NP 1.2(d)	Spremlja delo dijakov.	Izpolnjen učni list (P1).
Dijaki poiščejo, kateri simulacijski poskus je najpomembnejši in kdo ga je izvedel. Zapišejo, kaj ta simulacijski poskus podpira (abiogeneza, biogeneza), katere preproste pline sta znanstvenika dodala v posodo in kaj sta dobila. Sproti navajajo vire, ki so jih uporabili.	NP 1.1 (a) NP 1.2(a) NP 1.2(d)	Spremlja delo dijakov in če je potrebno pomaga z usmeritvami.	Izpolnjen učni list (P1).
Dijaki opišejo bistvo endosimbiotske teorije, vstavijo sliko ali animacijo ter ustrezno navedejo vir.	NP 1.1(a) NP 1.2(a) NP 1.3(a) NP 1.2(d)	Spremlja delo dijakov in če je potrebno pomaga z usmeritvami.	Izpolnjen učni list (P1).
Dijaki razmislijo in zapišejo kako so nastali mnogoceličarji, poimenujejo in zapišejo zaporedje življenjskih procesov ter utemeljijo svoj izbor.	NP 1.1(a) NP 1.3(a)	Spremlja delo dijakov in če je potrebno pomaga z usmeritvami.	Izpolnjen učni list (P1).
Dijaki postavljajo problemska vprašanja, dvome za morebitno diskusijo.	NP 1.4 (b)	Usmerja diskusijo in razmišljanje.	Vprašanja, predlogi za za diskusijo ali nove raziskave.

Delavni list pri biologiji: UTRJEVANJE SNОВI- HIPOTEZE O NASTANKU ŽIVLJENJA IN ENDOSIMBIOTSKA TEORIJA

Najprej poiščite dodatne informacije o nastanku življenja na linku: <https://www.delo.si/novice/znanost/kako-se-je-zacelo-zivljenje-na-nasem-planetu.html> (23. marec 2011) in izdelaj miselni vzorec, kjer pod ključne besede napiši vsaj tri znanstvenike, ki so prispevali k razvoju miselnosti o nastanku življenja ter sproti zapisuj v tabelo desno vse pomembne informacije, ki si jih dobil, hkrati uporabi še druge spletne vire in jih pravilno citiraj ter navedi v tabelo.

Individualna izdelava miselnega vzorca:

Ključne besede:	Zapiski:
Povzetek:	

Delavni list pri biologiji: UTRJEVANJE SNОВI- HIPOTEZE O NASTANKU ŽIVLJENJA IN ENDOSIMBIOTSKA TEORIJA

Napiši 6 hipotez, ki jih poznamo o nastanku življenja in jih razloži v nekaj stavkih.

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)
- 6)

Viri, ki si jih uporabil-a:

--

Delavni list pri biologiji: UTRJEVANJE SNOVI- HIPOTEZE O NASTANKU ŽIVLJENJA IN ENDO-SIMBIOTSKA TEORIJA		2018
Poišči in dodaj levo sliko Pasterjevega poskusa in desno model Miller-Urey poskusa:		
Zakaj je Miller-Urey poskus simulacijski poskus?		
Napiši vire, ki si jih uporabil-a, da si dobil ta simulacijski poskus:		
Kaj ta simulacijski poskus podpira? Za katero evolucijo kemo- ali bioevolucijo gre?		
Katere preproste pline sta dodala v posodo in kaj sta dobila:		

Delavni list pri biologiji: UTRJEVANJE SNOVI- HIPOTEZE O NASTANKU ŽIVLJENJA IN ENDO-SIMBIOTSKA TEORIJA		2018
Kaj razlaga endosimbiotska teorija? Vstavi sliko ali link od animacije ter pravilno citiraj!		
Mnogoceličnost se je pri evkariontih razvila večkrat in na različne načine. Katere?		
Poimenuj in napiši pravilno zaporedje življenjskih procesov od nastanka življenja ter utemelji:		
Napiši vprašanja, ki se ti pojavljajo za morebitno diskusijo:		

Delavni list pri biologiji: UTRJEVANJE SNOVI- HIPOTEZE O NASTANKU ŽIVLJENJA IN ENDO-SIMBIOTSKA TEORIJA		2018
Najprej poišči dodatne informacije o nastanku življenja na linku: https://www.delo.si/novice/znanoteh/kako-se-je-zacelo-zivljenje-na-nasem-planetu.html (23. marec 2011 20:57) in izdelaj miselni vzorec, kjer pod ključne besede napiši vsaj tri znanstvenike, ki so prispevali k razvoju miselnosti o nastanku življenja ter sproti zapisuj v tabelo desno vse pomembne informacije, ki so jih dobili, hkrati uporabi še druge spletne vire in jih pravilno citiraj ter navedi v tabelo.		
Individualna izdelava miselnega vzorca:		
Ključne besede:	Zapiski:	
Jeffrey Bada	<ul style="list-style-type: none"> - Ponovno analiziranje Millerjevih vzorcev, našel še neodkrita (več org. spojin) - Domneva: življenje na Zemlji naj bi vzpodbudili vulkani 	
Aleksander Oparin (biologin John Haldane)	<ul style="list-style-type: none"> - Prva teorija o izvoru življenja na Zemlji; enostavni org. v praoceanih -> prve celice, v vse bolj zapletenih kapličastih sistemih 	
James Watson in Francis Crick	<ul style="list-style-type: none"> - teorija o dvojni vijačnici v strukturi DNK 	
Povzetek:		
Stozi stoletja so se najprej postavljale in kasneje razvijale ter nadgrajevale številne hipoteze o nastanku življenja na Zemlji, za katere so zaslužen številni znanstveniki, ki so poskrbeli za ovrženje nepopolnih ali celo napačnih teorij in postavili svoje podkrepjene z poskusi.		

Delavni list pri biologiji: UTRJEVANJE SNOVI- HIPOTEZE O NASTANKU ŽIVLJENJA IN ENDO-SIMBIOTSKA TEORIJA		2018
Napiši 6 hipotez, ki jih poznamo o nastanku življenja in jih razloži v nekaj stavkih.		
<ol style="list-style-type: none"> 1) STVARITELJSKA HIPOTEZA; živa bitja nekoč ustvarilo nadnaravno bitje-stvarnik 2) KOZMIČNA HIPOTEZA; živ. bitja nastala nekje v vesolju 3) TRAJNOSTNA HIPOTEZA; ideja o stalni prisotnosti živih organizmov na Zemlji, tako da o njihovem izvoru ne moremo govoriti. 4) HIPOTEZA O SPONTANEM NASTANKU; živ. bitja nastanejo kadarkoli sama od sebe iz neživih organizmov. Znana je tudi kot ABIOTOGENEZA. 5) BIOKEMIJSKA EVOLUCIJSKA HIPOTEZA; razvoj enostavnih molekul v kompleksne. Znana tudi kot Darwinova teorija, kije danes na splošno priznana. 6) HIPOTEZA BIOGENEZE; nastanek živega iz živega. 		
Viri, ki si jih uporabil-a:		
https://www.delo.si/novice/znanoteh/kako-se-je-zacelo-zivljenje-na-nasem-planetu.html (18.10.2018, 08:22) https://prezi.com/vktz7dcu/teorije-hipoteze-o-nastanku/ (18.10.2018, 08:34)		

Delavni list pri biologiji: UTRIEVANJE SNOVI- HIPOTEZE O NASTANKU ŽIVLJENJA IN ENDOZIMBIOTSKA TEORIJA 2018

Poišči in dodaj levo sliko Pasterjevega poskusa in desno model Miller-Urey poskusa:

(Vir: <https://www.wolpaperscraft.racing/who-disproved-spontaneous-generation-of-microorganisms.html>)

Zakaj je Miller-Urey poskus simulacijski poskus?

Ker sta znanstvenika posnemala razmere v davnih časih, ko naj bi se porajalo življenje.

Napiši vire, ki si jih uporabil-a, da si dobil ta simulacijski poskus:
<https://prezi.com/kkafu0hbqjpv/hipoteze-o-nastanku-zivljenja/> (20.10.2018, 16:17)

Kaj ta simulacijski poskus podpira? Za katero evolucijo **kemo-** ali **bioevolucijo** gre?

Podpira hipotezo o **abiogenu** nastanku org. spojin. Gre za **kemoevolucijo**.

Katere preproste pline sta dodala v posodo in kaj sta dobila:

Dodala sta H₂O, CH₄, NH₃, CO, H₂ in jih s **kondenzatorjem** ohladila, da so se utekočinili. Na začetku je brezbarvna tekočina postala rdeča, kar je dokaz za nastajanje org. spojin (npr. aminokislin).

Delavni list pri biologiji: UTRIEVANJE SNOVI- HIPOTEZE O NASTANKU ŽIVLJENJA IN ENDOZIMBIOTSKA TEORIJA 2018

Kaj razlaga **endosimbioška** teorija? Vstavi sliko, ki ti potrjuje ali link od animacije iz spleta.

Razlaga, da so **evkariontske** celice nastale s sožitjem prokariotov.
http://vedez.dzs.si/datoteke/bio-procesi/1_zgradba-in-delovanje-celice/4_teorije-nastanka-organelov/1_nastanek-kloroplasta/1_uvod/index.html (20.10.2018, 16:38)

(Vir: <https://www.slideshare.net/rozeaka01/biology-unit-2-notes-the-endosymbiotic-theory> (zadnji dostop: 22. 10. 2018)
 Animacija: <https://www.youtube.com/watch?v=olivioVWfsQ> (zadnji dostop: 22. 10. 2018)

Monocelicitost se je pri evkariontih razvila večkrat in na različne načine. Katere?

- KOLONIJSKI NASTANEK; hčerinske c. ostale povezane, živele skupaj
- Vključevanje različnih celic v enotno telo.
- Obdajanje jeder znotraj celice z več jedri s celično membrano.

Napiši vire, ki si jih pri tem uporabil-a:

- Zapiski; zvezek
- http://vedez.dzs.si/datoteke/bio-procesi/1_zgradba-in-delovanje-celice/4_teorije-nastanka-organelov/1_nastanek-kloroplasta/2_risbe/index.html (20.10.2018, 16:25)

Napiši vrstni red razvoja življenjskih procesov od nastanka življenja:

- Prvo življenje: enoceličarji, 3,5 milijarde let nazaj v oceanih živelih majhni prokarioti (rasti, razmnoževati, umirati → dokaz fosili), energijo so dobili z anaerobnim procesom: GLIKOLIZA, VRETNJE,
- Nekateri prokarioti razvili sposobnost spreminjanja sončne E v E potrebno za življenje → FOTOSINTEZA
- Odeven produkt F- kisik (pred 2,2 milijardami let); povzročil rjavenje železa v oceanih in kopičenje kisika (iz oceanov v ozračje) → CELIČNO DIHANJE
- Razvoj evkariontov; jedra z DNK; razmnoževanje z združevanjem DNK (spolna evolucija → naravna selekcija)

Napiši vprašanja, ki se ti pojavljajo za morebitno diskusijo:

Ali imajo večcelični organizmi tudi slabosti napram enoceličarjem? Ali gre zgolj za prednosti?

Evalvacija, refleksija učiteljice: dijakom bi lahko pustila drugič več samostojnosti (npr. ne bi jim dala vedeti, da napišejo šest hipotez o nastanku življenja) in morda bi lahko samo pri prvi nalogi imela citiranje literature, ker je bolj ura namenjena utrjevanju snovi, kot citiranju. Refleksija dijakinj-ov: dijakom je bilo všeč utrjevanje snovi na drugačen način, je pa to zahtevalo več časa in dela tudi doma, znanje pa se jim je zagotovo utrdilo.

Literatura in viri

1. Grabnar, M., Novak, T. et al., 2000. Biologija. 7 in 8, Genetika, evolucija. Ljubljana: DZS.
2. Kreft, S. in Krapež, S., 2008. Genetika in evolucija. Biologija za gimnazije, Ljubljana: Modrijan.
3. Vilhar, B., Tratnik, M., Stušek, P. in Škornik, S., 2010. Biologija v gimnaziji: Evolucija, biotska pestrost in ekologija. Evolucija, Ljubljana: DZS,
4. Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer. Spletna učilnica. Moodle, <http://www.gfml.si/>
5. Jež, M., 05.01.2015. Evolucija življenja: nastanek celic. Trije ključni koraki razvoja celic. [MMC RTV SLO]. Dostopno na: <https://www.rtv slo.si/znanost-in-tehnologija/evolucija-zivljenja-nastanek-celic/354275>, [08. 10. 2018]
6. M. R., 23.03.2011. Kako se je začelo življenje na našem planetu. Več kot pol stoletja stari vzorci prinašajo nove dokaze o nastanku prvih oblik življenja na Zemlji. [Delo] Dostopno na: <https://www.delo.si/novice/znanoteh/kako-se-je-zacelo-zivljenje-na-nasem-planetu.html>, [08.10.2018]

BARBARA WALDHÜTTER

OŠ JOŽETA HUDALESA JUROVSKI DOL

DVIG BRALNE MOTIVACIJE Z MEDGENERACIJSKIM ENODNEVNIM PROJEKTOM OB ZAKLJUČKU BRALNE ZNAČKE

Povzetek

Bralna motivacija otrok z leti šolanja in starostjo upada; branje tekmuje z mnogimi drugimi, za otroke enako ali celo bolj atraktivnimi dejavnostmi. Šolsko okolje ponuja različne možnosti, s katerimi lahko učencem približamo branje; lahko poskrbimo za prijetno bralno okolje, izvajamo različne interesne dejavnosti in udeležimo najrazličnejše bralne strategije, oblike in metode dela. Dvig bralne kulture lahko ob hkratnem razvoju socialnih veščin dosežemo tako, da povežemo branje in druženje. V osnovni šoli lahko poleg družbe sošolcev izkoristimo medgeneracijsko sodelovanje, ki ga ponuja devetletka, sodelovanje med starejšimi in mlajšimi otroki pa unovčimo za večanje ugleda bralnih aktivnosti. Eno takšnih inovativnih delavnic smo na naši šoli izpeljali ob zaključku bralne značke, ko smo v skupne bralne dejavnosti povezali učence vseh triad. Razlike v letih so vzpodbudile poglobljeno sodelovanje, pokazale pa tudi veliko zvedavost najmlajših in krepitev odgovornosti starejših otrok.

Ključne besede: osnovna šola, bralec, branje, bralna motivacija, bralna značka

INCREASING READING MOTIVATION THROUGH AN INTER-GENERATIONAL ONE-DAY PROJECT UPON COMPLETING THE READING BADGE PROGRAMME

Abstract

Reading motivation of primary school pupils decreases as they grow older; this is partly because reading has to compete with many other activities, some of which are just as or even more attractive to children. School environment offers different possibilities for bringing reading closer to pupils: a pleasant reading environment can be created, different extracurricular activities can be provided and various reading strategies, forms and working methods can be implemented. Reading culture can be improved by connecting reading and socialising, and thus simultaneously developing social skills. In addition to pupil-peer relationships, intergenerational cooperation offered by the nine-year primary school can be utilised, and cooperation between older and younger children can be used for increasing the reputation of reading activities. One such innovative workshop was performed at our school at the end of the Reading badge programme, when pupils from all three triads were brought together for reading activities. The age difference led to enhanced cooperation, uncovered the inquisitive nature of the youngest readers and strengthened responsibility of the oldest children.

Keywords: primary school, reader, reading, reading motivation, Reading badge

1 UVOD

Kot knjižničarki in učiteljici se mi, tako kot zagotovo tudi ostalim učiteljem in drugim pedagoškim delavcem, že vrsto let pojavlja vprašanje, zakaj bralna motivacija učencev v osnovni šoli iz leta v leto – predvsem proti koncu devetletke – vedno bolj pada. Zakaj na primer v prvi triadi pri bralni znački sodelujejo skoraj vsi učenci, v tretji pa le peščica, zagotovo precej manj kot polovica učencev. Na naši šoli se trudimo preprečiti ta trend tako, da postavljamo bralno motivacijo v ospredje z izvajanjem najrazličnejših dejavnosti in strategij skozi vse šolsko leto. Smo pa letos v ta namen izvedli še malo drugačen in temu cilju prilagojen zaključek bralne značke. Pripravili smo posebne delavnice, na katerih so učenci od 1. do 9. razreda sodelovali v heterogenih skupinah. Vse z namenom, da dvignemo bralno motivacijo.

2 BRALNA MOTIVACIJA

2.1 NOTRANJA IN ZUNANJA BRALNA MOTIVACIJA

Kaj je tisto, kar posameznega učenca motivira k branju, ga žene, da prebere knjigo do konca in se takoj loti branja nove? Vemo, da nekateri berejo vse življenje, drugi pa po tem, ko zaključijo osnovno ali srednjo šolo, le še redko vzamejo v roke knjigo ali pa je sploh ne.

Strokovnjaki delijo bralno motivacijo na notranjo in zunanjo. Notranja motivacija izhaja iz potrebe in notranje želje posameznika, sem uvrščamo med drugim kompetentnost oziroma občutek lastne učinkovitosti, zatopljenost v branje, lastni interes in zavedanje, kako je branje pomembno. K zunanji motivaciji pa spadajo priznanja (na primer pohvala učiteljice), tekmovalnost med sovrstniki, dosežki (lepe ocene) in socialna motivacija (druženje z vrstniki). Strokovnjaki ugotavljajo, da vodi notranja motivacija k dolgoročnejšim ciljem, vseživljenjskemu oziroma pogostejšemu branju, pripomore tudi k večji bralni in učni uspešnosti ter boljši pismenosti. Cilji zunanje bralne motivacije pa so bolj kratkoročni, vodijo v redkejše branje, slabšo pismenost, branje le v času šolanja ter manjšo bralno in učno učinkovitost. Seveda notranje motivacije ne smemo opredeliti kot dobro, zunanje pa le kot slabo. Zaradi zunanjih spodbud lahko sčasoma učenec izboljša svoje bralne sposobnosti, branje zanj ni več napor in lahko začne brati zaradi notranjih razlogov. (Metsala, Sweet in Guthrie, 1996 cit. po Pečjak et al., 2006, pp. 9–11)

Vemo, da k bralni zavzetosti tudi veliko prispevajo razumevanje prebranega ter bralna in učna uspešnost. Učenci, ki v branju uživajo, po navadi sami izbirajo knjige, se poistovetijo z junaki in se vživijo v zgodbo. To pa je seveda težje, če je določeno gradivo za otroka neprimerno. Pri izbiri čtiva in svetovanju, kaj naj bere, je pomembno, da učenca dobro poznamo, da poznamo njegove učne sposobnosti, želje in interese. Ena najzahtevnejših nalog učiteljev, knjižničarjev in drugih pedagoških delavcev je ponuditi učencu njemu primerno gradivo, torej takšno, ki zanj ne bo prezahtevno ali nezanimivo. Le tako bo učenec tudi notranje motiviran za branje.

2.2 MOŽNOSTI ZA DVIG BRALNE MOTIVACIJE, KI JIH PONUJA ŠOLSKO OKOLJE

Upad bralne motivacije predstavlja trend, ki je prisoten povsod, ne le na naši šoli in ne le na slovenskih šolah. Upadanju bralne motivacije s starostjo otrok, torej z leti šolanja, zato vedno več strokovnjakov posveča vedno več pozornosti in aktivnosti. Vsi namreč opažamo, da so v začetku šolanja otroci še motivirani, da se čim prej naučijo samostojno brati, kasneje

pa motivacija za branje znatno upade. Učitelji tudi ugotavljamo, da imajo starejši učenci o svojem branju slabše mnenje kot mlajši učenci.

Eden izmed razlogov je gotovo ta, da postaneta v višjih razredih preverjanje in ocenjevanje znanja bolj obremenjujoča. Branje je namreč z leti šolanja vedno bolj povezano z učenjem in učnim uspehom: če želim imeti boljši uspeh, moram več brati in se bolj učiti. To pa razumljivo ni zmeraj vabljivo ali povezano z ugodnimi izkušnjami. Zaradi tega se mnogim učencem zmanjša notranja motivacija za branje in učenje, saj morajo v to dejavnost vložiti preveč truda. (Elley, 2001; McKenna, 2001; Pečjak in Gradišar, 2002 cit. po Pečjak et al., 2006 p. 23)

Prav gotovo ima šola s svojim celovitim delovanjem velik vpliv na bralno motivacijo učencev. Nanjo vplivajo bralno okolje, opremljenost šolske knjižnice in dejavnosti, povezane z njo, različne šolske interesne dejavnosti, ki spodbujajo branje, mnogovrstne bralne strategije, ki jih uporabljajo učitelji pri pouku. Učitelji lahko bralno motivacijo učencev dvignemo tako, da v pouk vključujemo raznolike oblike dela, denimo branje zgodb, tiho branje v knjižnici ali glasno branje pri pouku, tako, da načrtno razvijamo besedišče (skozi iskanje in usvajanje novih besed), s povezovanjem otrokovih izkušenj s prebranim besedilom ali skozi pogovor, ki ga vodimo o prebranem besedilu. Učenec naj ima zgled tudi v odraslih, najsi učiteljih ali starših. Učitelj, ki na primer ve, da je branje zelo pomembno, bo k svojemu pouku morda prinesel kdaj tudi kakšno drugo literaturo, iz katere bodo učenci iskali zanimive podatke, in ne le učbenik.

Strokovnjaki med ključne dejavnike dviga bralne motivacije uvrščajo pogovore in druženje ob knjigah z vrstniki ali odraslimi. Pri branju je zato zelo pomembno, da ima učenec stike s svojimi sošolci in drugimi vrstniki, starejšimi ali mlajšimi. S tem se namreč pomembnost branja povečuje, saj lahko bralec deli svoje izkušnje o prebranem z drugimi. (Pečjak et al., 2006)

Na šoli lahko v ta namen uvedemo bralne krožke, novinarske krožke, izmenjevanje knjig med mladimi bralci ali pa priporočanje knjig med vrstniki. Učenec bo prej posegel po knjigi, ki je bila všeč njegovemu najboljšemu prijatelju, kot pa po knjigi, ki jo mora prebrati za domače branje. Sploh za starejše učence so velikokrat vrstniki bolj pomembni kot učitelji. V pogovorih o knjigah se učenci, ki ne berejo radi, soočijo z zadovoljstvom, ki ga ob prebrani knjigi doživijo njihovi vrstniki.

Izrednega pomena v šoli so medpredmetne povezave in timsko delo. Odlične uspehe lahko doseže medsebojno sodelovanje učiteljev, knjižničarjev in svetovalnih delavcev. Branje in uporabo različne literature lahko vključimo v najrazličnejše dejavnosti, ki se odvijajo na šoli. Z branjem knjige in razpravo o določeni tematiki lahko popestrimo razredne ure, organiziramo lahko branje starejših učencev mlajšim. Pri mlajših s tem vzbudimo dodatno zanimanje za branje, starejši pa se počutijo učinkovite in pomembne, ko jim je zaupana taka naloga. Odlična za dvig bralne motivacije na šoli je tudi bralna značka. Predvsem je pomembno, da damo otrokom možnost lastnega izbora literature, po knjigah naj posežejo motivirani s svojimi željami in interesi, pa naj gre za leposlovje ali poljudnoznanstveno literaturo. Bralno značko lahko uspešno nadgradimo tudi z obiskom kakšnega znanega knjižnega ustvarjalca, ki zna otroke pristno motivirati za knjige in doda še kakšen svoj kamenček v njihov mozaik bralne motivacije.

3 ZAKLJUČEK BRALNE ZNAČKE OB MEDGENERACIJSKEM DRUŽENJU OSNOVNOŠOLCEV NA NAŠI ŠOLI

3.1 SPONTANO DRUŽENJE V KNJIŽNICI KOT POVOD ZA DRUGAČEN ZAKLJUČEK

Kot primer dobre prakse dejavnosti za dvig bralne kulture na naši šoli v lanskem šolskem letu lahko postavim naš zaključek bralne značke. Vsako leto zaznamujemo zaključek bralne značke v mesecu aprilu s kulturnim dnevom, katerega vrhunec je slavnostna prireditev ob zaključku bralne značke. Običajno povabimo na obisk kakšnega znanega pisatelja ali pisateljico, pred pogovorom z njim pa po razredih potekajo delavnice, največkrat pripravljene na temo, ki je povezana z našim gostom. Letos pa smo kulturni dan izvedli malce drugače.

Kot rečeno, tudi na šoli namreč že nekaj let opažamo, da drastično upada zanimanje za branje na višji stopnji; učenci berejo le tisto, kar je res nujno. Ta upad se pozna tudi pri bralni znački, čeprav lahko otroci sami izbirajo literaturo za branje. Kot knjižničarka ob tem opažam, da pa učenci vseeno zelo radi zahajajo v knjižnico, kjer se družijo, pogovarjajo, listajo po revijah ali delajo domače naloge. Velikokrat opazujem tudi starejše učence, ki radi priskočijo na pomoč mlajšim pri iskanju kakšne zanimive knjige ali pa jim v knjižnici celo berejo. To me je napeljalo na misel, da bi na delavnicah na dan zaključka bralne značke potekalo »medgeneracijsko bralno druženje«; torej druženje učencev po starostno mešanih skupinah, sestavljenih iz učencev vse od 1. do 9. razreda. S kolegico slavistko, s katero sva bili zadolženi za pripravo kulturnega dne, sva pripravili program dela, ga predstavili učiteljskemu zboru in zamisel je bila s strani sodelavcev dobro sprejeta.

3.2 MAJHNA ŠOLA IMA SVOJE ORGANIZACIJSKE PREDNOSTI

Ker smo majhna podeželska šola s samo devetimi oddelki, smo se relativno hitro in uspešno organizirali. Učence smo že dan pred dogodkom razdelili v devet heterogenih skupin, torej starostno mešanih od 1. do 9. razreda, sezname tako razdeljenih učencev pa obesili na vrata razredov. Tako so si lahko učenci vnaprej ogledali, v katerih razredih bodo in s kom bodo skupaj. Na vsak razred je tako prišlo okoli 18 učencev in za vsakega sta bila zadolžena po dva učitelja. Prednost majhne šole je, da vsi učitelji poznamo vse učence in učenci tudi nas in ti se zaradi tega pri vsakem učitelju dobro počutijo. Vemo namreč, da imajo predvsem učenci prve triade nemalokrat težave s prilagajanjem na določenega učitelja. Tukaj teh težav ni bilo. Le nekaj učencev s posebnimi potrebami, ki bi z menjavo morda imeli težave, smo pustili v njihovih matičnih razredih z njihovimi razredničarkami. V vsakem razredu so nato učitelji teh 18 učencev za lažje delo razdelili še v tri manjše skupine, ki so bile prav tako heterogene.

S kolegico slavistko sva se odločili, da bo tema kulturnega dne ob zaključku bralne značke beseda. Tej temi so bile zato posvečene vse dejavnosti, ki so potekale ves dopoldan, v vseh razredih so imeli enake delavnice, rezultate dela skupin pa smo nato razstavili v obliki plakatov na panojih po hodnikih šole. Tako smo lahko vsi sodelujoči videli, kaj so ustvarile posamezne skupine.

3.3 KVIZ O PRAVLJIČNIH JUNAKIH IN POSTAVITEV BESEDNEGA DREVESA

Prvo šolsko uro smo delavnice pričeli s kvizom o pravljicnih junakih kot uvodno motivacijo za dejavnosti, ki so sledile. Kviz, ki so ga vodili učitelji, je bil zasnovan tako, da je bil primeren tudi za najmlajše člane razreda. Sprva so učenci po skupinah potrebovali nekaj časa, da so

se sprostiti in pričeli sodelovati, saj niso bili s svojimi sošolci, ki so jih vajeni, ampak v družbi starejših in mlajših otrok. Vendar se je kmalu razvilo pozitivno, prijetno tekmovalno vzdušje. Krasno je bilo opazovati najmlajše in najstarejše osnovnošolce, kako so staknili glave in sodelovali pri reševanju izzivov. Razlike v letih niso predstavljale nobene ovire, večjemu pripomogle so k dobremu počutju; najmlajši so bili zvedavi in so se na vso moč trudili, da ne bi zaostajali za starejšimi, starejši učenci pa so bili ponosni, da so glavni in lahko mlajšim pomagajo pri tekmovanju. Po kvizu je vsaka skupina dobila na lističu zapisana dva pregovora o besedah. Po skupinah so nato razmišljali o pomenu pregovorov in o tem, kakšno moč imajo besede – da lahko z njimi denimo pohvalimo, lahko pa tudi žalimo. Zatem so poročali o svojih ugotovitvah in razlagah pregovorov.

Učitelj je nato učencem povedal, da poteka vsako leto tekmovanje za najlepšo slovensko besedo in da bodo te ta dan iskali tudi sami. Učenci so dobili »drevesne liste«, narejene iz papirja, na katere so morali zapisati po njihovem mnenju najlepšo, najzanimivejšo, najbolj nenavadno ali najdaljšo slovensko besedo, kar jo poznajo.

Slika 1: Najlepše besede so našle mesto na drevesnih listih.

Te popisane drevesne liste so potem učenci odnašali v besedni hram – šolsko knjižnico. Tam smo pripravili brezo z golimi vejami, na katere so z lesenimi ščipalkami pripeli svoje listke z izbranimi besedami in tako pričarali pravo besedno drevo. Brezo nam je prijazno odstopil kmetovalec iz Jurovskega Dola, ki je tiste dni čistil gozdni rob na svoji posesti. Učenci so bili nad drevesom v knjižnici naravnost očarani in so ga hodili občudovat še nekaj dni po kulturnem dnevu.

Slika 2: V šolskem hramu učenosti je zraslo prav posebno drevo.

3.4 OD PRAVIH PESNIKOV DO PRILOŽNOSTNIH IN KREATIVNIH PESNITEV

Naslednja šolska ura je bila namenjena prevečkrat zapostavljeni poeziji. Učenci so dobili nalogo, da dokončajo začetne misli o poeziji, in njihova razmišljanja so učitelje večkrat prav prijetno presenetila. Ti so nato skupinam prebrali pesem, v kateri je svoja razmišljanja o tem, kaj je pesem, napisal Marko Pavček, sin izjemnega slovenskega pesnika Toneta Pavčka. Sledila je živahna debata o tem, kaj je sploh pesem, kako pesem razume Marko Pavček in kaj pesem pomeni učencem. Vsaka skupina učencev je zatem dobila po dve pesmi, ki so ju prebrali in analizirali. Kolegica slavistka je izbrala pesmi različnih avtorjev, vse pa so bile takšne, da so bile primerne za učence vseh starosti. Pogovorili so se o vsebini, o obliki, iskali so rime in pomen različnih verzov. Delo v skupini so vodili učenci višjih razredov,

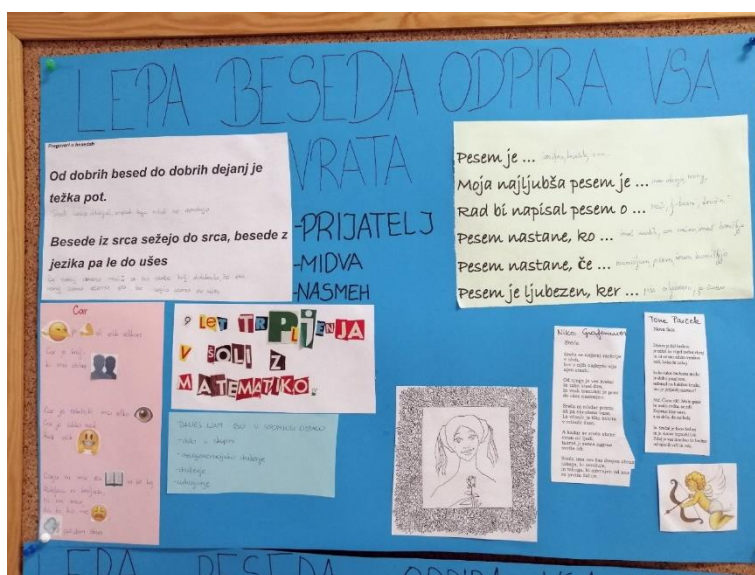
ki imajo že več znanja o poeziji, s čimer so svoje znanje in vedenje prenašali na mlajše učence. Tako se je učenec učil od učenca.

Slika 3: Skupaj so analizirali pesmi, iskali rime in pomen verzov.

Tretjo uro so lahko učenci dali krila svoji domišljiji – tokrat so bili oni na vrsti, da ustvarijo različne pesmi! Ustvarjali so jih v obliki slikopisov, s pomočjo emotikonov, lepljenk iz starih časopisov, nastajale so tudi likovne pesmi. Namen te ure so bili predvsem ustvarjalno pisanje, kreativno razmišljanje, medvrstniško sodelovanje in spoznavanje novih pesniških oblik, poigravanje s sliko in besedo, iskanje rimanih besed. Učenci so ob tem resnično pokazali, da njihova domišljija in kreativnost nimata meja. Ker so imeli na izbiro veliko možnosti za ustvarjanje pesmi, so se izkazali tako najmlajši kot starejši učenci, vsak seveda po svojih zmožnostih.

Učenci so vse, kar so v teh treh urah počeli in ustvarili, sprti lepili na plakate, ki smo jih nato razstavili po celi šoli.

Slika 4: Rezultate skupinskega dela so razstavili na šolskih hodnikih.

3.5 ZAKLJUČNA BESEDA JE IZZVENELA DRUGAČE

Po koncu delavnic smo se vsi sodelujoči zbrali v veliki dvorani kulturnega doma, ki stoji ob naši šoli, na slavnostni prireditvi ob zaključku bralne značke s podelitvijo nagrad. Tokrat v goste nismo povabili znanega pisatelja ali pisateljice, temveč Ekološko-kulturno društvo za boljši svet, ki nam je pripravilo čudovito predstavo z naslovom Lepa beseda odpira vsa vrata. Predstava je učence na komičen način pripeljala do spoznanja, da se da biti mlad in vesel ter ob tem upoštevati pravila bontona in lepih medsebojnih odnosov. Spoznali so, da lahko z besedo nekoga prizadenemo ali pa nekemu polepšamo dan.

Kulturni dan smo zaključili s svečano podelitvijo priznanj in knjižnih nagrad najbolj pridnim bralkam in bralcem. Ta dan je bil za naše učence zagotovo malce drugačen, mladim bralcem in tudi tistim, ki ne berejo preveč radi, je dal posebne vrednote in razmišljanja o moči besede in branja. Spoznali so, da je moč besed in branja brezmejna, prepletena z nešteto potmi do novih spoznanj in vrednosti, do novih prijateljev in znancev in da lepa beseda odpira vsa vrata.

4 ZAKLJUČEK

Če bi vprašali učence, bi se jih večina strinjala, da jih od branja najbolj odvrčajo pričakovanja učiteljev in staršev, da morajo prebrati določeno knjigo in imeti o njej podobno mnenje kot oni sami. Vemo, da se danes svet hitro spreminja in da multimedijški svet vzame skoraj vso pozornost in ves čas, ki so ga otroci nekoč porabili za branje. Dr. Meta Grosman je v knjigi Učenje in poučevanje s knjižnico v osnovni šoli (2002) razmišljala takole:

»Niti najmlajši med učitelji, knjižničarji in starši niso prebili toliko ur pred televizijskimi zasloni, pred računalniki in z raznimi podatki na medmrežju kot današnji učenci, zato si celo raziskovalci težko predstavljajo svet mladih. Da bi uspeli z njimi vzpostaviti resnično komunikacijo, se moramo podati v njihov svet, jim stopiti nasproti in spoznati njihov odnos do prebranega ter branja, v nekem smislu pozabiti na to, kako smo sami postali bralci.« (Grosman, 2002, p. 51)

Zakaj je tako pomembno dvigniti bralno motivacijo? Učencem moramo na njihov način pokazati, da branje ni pomembno le za razvedrilo in pridobivanje informacij, ampak je pomembno za razvoj njihovih jezikovnih zmožnosti in za njihov celostni razvoj. Branje je pomembno za njihovo čustveno doživljanje, za lažje navezovanje medsebojnih stikov, za njihovo uspešnost na šolskem, morda študijskem in (še prekmalu) tudi delovnem področju. In prav vse to naj nam bo učiteljem, knjižničarjem in drugim pedagoškim delavcem vodilo, da k dvigu bralne motivacije naših otrok pristopimo še bolj odgovorno, inovativno in še bolj domiselno.

Literatura in viri

1. Stružnik, E. et al., 2002. Učenje in poučevanje s knjižnico v osnovni šoli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
2. Pečjak, S., Bucik, N., Gradišar, A., Peklaj, C., 2006. Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

LARISA WEISS - GREIN KONKOLIČ

OSNOVNA ŠOLA PUCONCI

UPORABA DIDAKTIČNE IGRE ČLOVEK NE JEZI SE KOT MOTIVACIJSKA VZPODBUDA PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI

Povzetek

Didaktične igre so pri pouku zelo uporabne, saj se lahko uporabljajo kot uvodna motivacija, za sprotno preverjanje ali pa za utrjevanje snovi. Uporaba didaktične igre omogoča, da se učenci učijo na nekoliko bolj sproščen način. Njen osnovni namen je uresničevanje določenih vzgojno-izobraževalnih ciljev, ne da bi se učenci tega zavedali. Poleg tega pa so posledice uporabe didaktičnih iger tudi boljši medsebojni odnosi med učenci in v razredu nasploh. Klima v razredu je bolj sproščena in učenje postane zanimivo. Didaktične igre imajo prednosti tudi za učitelje. Z učenci vzpostavijo sproščen in odprt odnos in pomagajo učencem priti do novega znanja.

Ključne besede: osnovna šola, didaktične igre, uspešnost iger, učenje z igro, uporabnost didaktičnih iger

USING A DIDACTIC GAME ČLOVEK NE JEZI SE AS MOTIVATION AT LITERATURE TEACHING

Abstract

Didactic games can be very useful in classroom, they can be used at the beginning of lesson, ongoing consolidation or to repeat some lesson. Using didactic games allow pupils to learn on a bit more relaxed way. Its basic purpose is to implement certain pedagogical and educational aims without students being aware of it. Beside this, the implication of using didactic games is also in getting better relations among pupils and in the class in general. The atmosphere in the class can get more relaxed and the learning becomes interesting. The didactic games also have their advantages for the teachers, who themselves get more relaxed and open in dealing with pupils and through didactic games help pupils to acquire new knowledge.

Keywords: primary school, didactic games, game success, learning through games, useful of didactic games

1 UVOD

Igra je že v preteklosti veljala za najstarejši in najboljši pripomoček za učenje in tudi v sodobnem pouku je le-ta nepogrešljiv kašipot h kvalitetnejšemu poučevanju in učenju. Sodobni učitelj se v vzgojno-izobraževalnem procesu vse pogosteje poslužuje aktivnosti, ki vzpodbujajo motivacijo in koncentracijo učencev. Pogosto uporabi t. i. didaktično igro, ki je eden izmed načinov oziroma vrst učenja, ki ima poleg intelektualne vloge tudi socialno vlogo. Takšna igra spodbuja povezovanje med šolskimi predmeti in s tem učiteljem omogoča celosten pristop k poučevanju (Martinčič 1989).

Z didaktičnimi igrami lahko bolj kvalitetno dosežemo učne cilje. Uporabne so za različne etape učne ure, tako za uvodno motivacijo, osrednji del ali popestritev ure. Uporabimo jih lahko za razlago nove učne snovi, z njimi preverjamo predznanje, učenci pa preko didaktičnih iger lahko tudi utrjujejo ali ponavljajo usvojeno snov (Klemenčič 1999). Učitelj z njimi dosega mnoge vzgojno-izobraževalne cilje, hkrati pa učenci razvijajo veščine in znanja, ki koristijo tako njim, kakor tudi drugim v izobraževalnem procesu.

Glede na dejstvo, da je sodobni učitelj pri svojem delu avtonomen, mu avtonomija ponuja lastno izbiro načina poučevanja in možnost odločitve, ali bo v svoje poučevanje vključil sodobne pristope in metode, da bo učencem obsežen spekter snovi predstavil čim bolj zanimivo in obdržal visok nivo koncentracije in motivacije učencev.

Tomić (1997) navaja, da je pouk najbolj sistematična oblika izobraževanja, ki zajema sočasen proces vzgoje in izobraževanja, pri katerem imata pomembno vlogo tako učenec kot učitelj. Posameznik v tem procesu doživlja določene spremembe, ki se dogajajo pod vplivom pouka in učitelja, povezane so z znanjem, njegovimi sposobnostmi in osebnostnimi lastnostmi. Pouk kot proces zajema in povezuje učne vsebine, sprejemanje in obravnavo le-teh, v to dogajanje pa se vključuje tudi socialno-psihološko okolje pouka. Pravi tudi, da je pouk »pedagoško osmišljen, sistematično in namerno organiziran proces, katerega cilj je vzgoja in izobraževanje posameznika.« (Tomić 1997: 31) Jazbec in Perenič (V: Kobal 1992) menita, da je kakovost pouka odvisna prav od učitelja, da dober učitelj eksperimentira, odličen pa navdušuje.

Zaradi strukturiranosti učne ure in učne snovi, ki jo narekuje preveč natrpan učni načrt, se učitelji pogosto osredotočajo na razlago, kar jim vzame najmanj časa za pripravo pouka. Pri tem imajo sicer dober namen, da bi učenci usvojili učne cilje, a se razlaga pogosto izkaže kot slaba metoda (Jaušovec 1987: 144). Pouk, ki je tradicionalno naravnani, v večjem deležu predstavlja učiteljevo posredovanje oz. razlago. Učenec lahko v takšni situaciji le sprejema informacije, ki jih učitelj posreduje.

Psihologi menijo, da lahko preveč neposrednega poučevanja in splošnega podajanja snovi, neugodno vpliva na razvoj posameznika na različnih področjih. Posledice naj bi opažali v manjši zmožnosti intelektualne in moralne samostojnosti, stopnji izvirnosti, pri dojetanju samopodobe in samoaktualizacije posameznikovih osebnih potencialov (Novak 2003).

2 SODOBNI PRISTOPI POUČEVANJA KOT KAŠIPOT H KVALITETNEJŠEMU POUKU

»Smisel poučevanja je pomagati in spodbujati učence pri njihovem čim bolj samostojnem in ustvarjalnem učenju.« (Strmčnik, 2001: 101; V: Ivanuš Grmek 2009: 35)

»Sodobni« učitelj je postavljen v novo vlogo, in sicer v vlogo usmerjevalca učencev za aktivno učenje in doseganje zastavljenih učnih ciljev na različne načine. Za razliko od tradicionalnega pouka so sodobni načini poučevanja aktivnejši, tako v smislu dejavnosti in

vloge učencev kot v samem poteku pouka. Pri tem naj bi učitelj stremel k pestrosti procesa pouka in uporabi različnih metod poučevanja (Novak 2005: 40, 41). Sodobnejši pristopi poučevanja od učitelja zahtevajo ustvarjanje takšnih učnih pogojev, ki bodo učencem omogočili aktivno vlogo (Novak: 2003).

Učitelj mora stremeti k temu, da bo pri pouku vključeval dejavnosti, s katerimi bodo učenci lahko aktivno sodelovali in pri tem pridobivali izkušnje in znanja ter razvijali svoje potenciale na različnih področjih razvoja (spoznavnega, psihomotoričnega, socialnega, čustveno-motivacijskega). Ob uporabi sodobnejših pristopov oz. delovanju na tak način bo zagotovil višjo raven pouka in poučevanja, pri tem pa bodo učenci lahko razvijali ustvarjalno mišljenje, samostojnost pri mišljenju in vedenju (Tomić 2002). Miselno in čustveno aktivni učenci ustvarjajo lastna pojmovanja in predstave o svetu, ki jih obdaja, in sicer na podlagi svojih izkušenj in skozi aktivno (po)ustvarjanje le-teh (Štefanc 2005: 37).

Učenec lahko z uporabo didaktičnih učnih materialov, ki jih učitelj izbere namensko, pridobi kvalitetnejše izkušnje in znanje. Delo z učnimi gradivi, ki so vključena v učni proces, mora biti načrtovano premišljeno in predhodno pripravljeno (Hozjan 2004). V vzgojno-izobraževalnem procesu, kjer se uporablja didaktične materiale in didaktične igre, so učenci bolj vpleteni v sam proces izobraževanja (Novak 2003: 21).

V sodobnejših pristopih poučevanja omenjajo metodo didaktične igre kot metodo, ki je uporabljena kot ena od učnih metod pri izkustvenem učenju. Prednost izkustvenega učenja pa razvija predvsem abstraktno in simbolično znanje. Pri takšnem učenju ima osrednjo vlogo celovita izkušnja, ki jo učenec doživi ob učenju. Pri tem je pomembna aktivna vpletenost učenca v samo izkušnjo in hkratno razmišljanje o le-tej (Hozjan 2004: 255).

Osnovna šola vzgaja in izobražuje ter skuša zagotoviti otrokom najboljše možnosti za intelektualni razvoj, razvoj osebnosti, nagnjenj in interesov. Stremi k temu, da bodo učenci skozi učno-vzgojni proces postali izobraženi, odgovorni in sposobni ljudje. Šola mora upoštevati, da je igra pri vstopu v šolo še vedno neizogibna potreba otroka (Horvat: 1997). Tudi Batistič Zorec, Marjanovič Umek in Lešnik Musek (1996) pravijo, da mora večina učenja pri šolskih začetnikih potekati skozi igro. Otrok se skozi igro in druge dejavnosti, za katere je motiviran, uči najbolje.

Sodobnejši načini poučevanja omogočajo učenje, pri katerem gredo učenci skozi vse pomembne faze po Bloomovi taksonomiji (Rutar – Ilc: 2003). Je ena najbolj uporabnih taksonomij, ki jih uporabljamo v šolskem sistemu, po njej so pogosto naravnani tudi zapisi standardov in ciljev v učnih načrtih, saj razvršča le-te hierarhično, od nižjih stopenj k višjim.

3 DIDAKTIČNA IGRA ČLOVEK NE JEZI SE KOT MOTIVACIJSKA VZPODBUDA

»Igra je otrokovo delo. Otroci se učijo iz vsega, kar počnejo.« (Carolyn Hooper)

Didaktična igra sodi med dinamične metode dela. Slednje učencem in učitelju omogočajo neposredno izkušnjo. Vsako učenje ima večji učinek, kadar je udeleženec aktiven in se v določeno situacijo lahko vživi. Pri tem sam raziskuje, išče in preverja zakonitosti in načine reševanja problema (Mrak Merhar: 2013).

Igra je pomemben dejavnik v otrokovem razvoju. J. A. Komensky jo pojmuje kot zabavo, v času katere se otrok lahko marsikaj novega nauči. Ob njej pridobiva zaznave, ustvarja predstave in izkustva o predmetih, spoznava lastnosti le-teh, razvija svoja čutila, domišljijo, zaznava primerja, o tem sklepa in rešuje različne probleme ter se srečuje z osnovnimi zakonitostmi v svetu in okolju, ki ga obdaja. Pri tem razvija svoje mišljenje, pridobiva

spretnosti opazovanja, prav tako pa razvija telesne in intelektualne spretnosti ter različne otrokove funkcije in sposobnosti (Klemenčič: 1999).

Ob poučevanju s sodobnimi metodami in pristopi kot učiteljica izhajam iz danega izhodišča tudi sama, saj sem mnenja, da se znanje, ki ga učenci pridobijo na vzpodbuden, dinamičen in kreativen način v zavesti učencev ohrani dlje časa. Učenci namreč snov, ki jo v fazi sprejemanja in nadgradnje aktivno »sooblikujejo«, vizualizirajo in ji dodajo subjektivno vrednost. Zavedajoč se prednosti takega učenja, učence pri svojih urah skušam v največji meri motivirati, neglede na to, ali gre za snov, ki se navezuje na književnost ali slovnico.

Ob uporabi raznoraznih motivacijskih metod in pristopov, ki so tako meni kakor tudi učencem postali izziv za doseg novega cilja, smo se skupaj odločili, da bomo marsikateremu tematskemu sklopu pridali kreativen in dinamičen pridih. Po navdušenem delu s strategijo vizualizacije, oblikovanje kreativne zgodbe in kreativnega miselnega vzorca v lanskem šolskem letu smo se odločili, da se bomo preizkusili v preigravanju didaktične igre Človek ne jezi se, ki nam bo služila kot motivacijsko sredstvo ob prebujanju nove gmote snovi.

V kreativnem ustvarjanju so tokrat sodelovali učenci 6. in 9. razredov. Razdelili so se v skupine po 4 učence, pri čemer je vsaka izmed skupin dobila material in navodila, kako se lotiti dela. Naloga je bila sestavljena iz 3 faz in je zahtevala oblikovanje didaktične igre Človek ne jezi. V 1. fazi (2–3 ure) so učenci iz različnih materialov (plastelin, zamaški iz plute, karton itd.) oblikovali figurice in polja. V 2. fazi so ob mojih nasvetih izbrali snov, ki so jo želeli preveriti na drugačen način, kot pa ga predvideva tradicionalen pouk. V tej fazi (2 uri) so si izdelali lističe, na katere so zapisovali vprašanja, ki so bila vredna od 1 do 5 točk, pri čemer je bilo vprašanje, ki je bilo ovrednoteno s 5 točkami, po Bloomovi taksonomiji ciljev kognitivno zahtevnejše. 3. faza (1–2 uri) je bila faza izvedbe, v kateri so učenci svojo igro predstavili sošolcem, ki so se lahko preizkusili v znanju iz književnosti ali slovnice. Tematski sklopi, ki so jih učenci izbrali za osnovo za preverjanje, so zajemali ljudsko slovstvo, Andersenove pravljice, obdobje romantike in Prešernovega ustvarjanja, Besedne vrste itd. Pravila novo nastale kreativne igre so bila podobna pravilom igre Človek ne jezi se, le da se je moral učenec ob nepravilno podanem odgovoru pomakniti za toliko polj nazaj, kolikor je bilo vredno vprašanje. Met kocke mu je služil le na začetku igre in vmes, če si je prislužil kak dodatni bonus, ki je bil ovrednoten s pomikom naprej, glede na število pik, ki si jih je z metom prislužil.

Učenci so si skozi igro nezavedno utrjevali že usvojeno znanje, se zabavali, si urili spomin in obenem ohranjali visok nivo motivacije in koncentracije.

3.1 PRIMER UPORABLJENE DINAMIČNE METODE DIDAKTIČNA IGRA

Učni predmet: Slovenščina

Učna tema: Ljudsko slovstvo, Romantika na Slovenskem, Prešernovo ustvarjanje, Besedne vrste.

Potek:

Pri igri se z igralno figuro premikamo po igralnem polju in na poti do cilja odgovarjamo na različna vprašanja iz književnosti ali slovnice. Če nasprotnik pride na isto polje kot mi, nas »poje«, zato moramo znova na začetek. Cilj igre je, da prvi pridemo na cilj in odgovorimo na čim več vprašanj. Če na vprašanje odgovorimo narobe, se pomaknemo za toliko polj nazaj, kolikor je bilo vredno dano vprašanje. Če se ob tem premiku znajdemo na polju, kjer tiči

nasprotnik, nas ta vrže nazaj med čakajoče figurice in na vrsto pridemo šele, ko ostali 3 oz. 4 nasprotniki odgovorijo na vprašanje. V igro zopet vstopimo z metom kocke, ki odloča o tem, za koliko mest se bomo pomaknili naprej.

Igro lahko igra več učencev. Vsak svojo figuro postavi na začetek. Odločijo se, kdo bo začel in v kateri smeri bodo igrali. Vsak igralec vrže kocko trikrat. Tisti, ki prvi v treh poskusih zadene 6 pik, začne prvi. Tudi vsi naslednji tekmovalci vržejo kocko največkrat trikrat, da zadenejo šestico. Ob naslednjih metih število na kocki pove, za koliko se posameznik lahko premakne naprej. Določena polja, ki so obarvana drugače kot polja, po katerih se tekmovalci premikajo, so postaje, kjer se te sodelujoči ustavijo in odgovarjajo na vprašanja. Nekatere postaje lahko tekmujočim prinesejo dodatni bonus, pri čemer se lahko le-ti pomaknejo do tri postaje naprej.

3.2 UPORABNOST DIDAKTIČNE IGRE ČLOVEK NE JEZI SE

Pred uporabo družabne igre Človek ne jezi se v didaktične namene smo z učenci najprej naredili idejni načrt, kako se bomo lotili dela. Že v prejšnjem šolskem letu smo preizkusili številne sodobne metode in pristope, ki so pozitivno vplivali na delovno klimo v razredu. Ugotovili smo, da sta motivacija in koncentracija na podlagi »drugačnega« dela narasli in da slednje ugodno vpliva na zadovoljstvo in samopodobo učencev.

Ob razdelitvi nalog in navodil sem učencem že v 1. fazi dela povedala, da bomo skozi »igro« vseskozi sledili miselnim procesom (taksonomija ciljev). Učenci so skozi igro, ne da bi se tega zavedali, sledili Bloomovi taksonomiji, ki razvršča učne cilje hierarhično, od nižjih stopenj k višjim.

Tako so učenci na prvi stopnji najprej obnovili znanje, prepoznali in obnovili dejstva, podatke, termine, simbole, definicije, pravila, razlage in jih priklicali iz spomina. Sledila je stopnja razumevanja, ki je zajemala opisovanje, povzemanje, pojasnjevanje s svojimi besedami, povzemanje bistva, dajanje primerov, razbiranje podatkov, grafov, zemljevidov, prevajanje iz enega simbolnega zapisa v drugega. To sposobnost so bili zmožni pokazati učenci, ki so dojeli pomen posredovanega sporočila. Ob odgovarjanju na bolj zahtevna vprašanja, ki so zahtevala pojasnjevanje, analizo in sintezo, so učenci dokazali, da so sposobni uporabe in sklepanja.

Zadovoljstvo in motivacija učencev sta tako v 6. kakor tudi v 9. razredu pokazali, da je vključitev strateške, dinamične didaktične igre v pouk odlična izbira, ne le za popestritev pouka, temveč tudi za nadgradnjo in utrjevanje že usvojene snovi. Delo v obeh razredih je bilo prežeto z obilo pozitivne energije in je ob miselnih procesih dopuščalo tudi visoko mero kreativnosti. Učenci so tako lahko na svoj lasten način »sooblikovali« znanje in potrdili visoko uporabnost strategije.

4 ZAKLJUČEK

Metoda uporabljene didaktične igre Človek ne jezi se omogoča dobro komunikacijo med učiteljem in učenci ter samostojnejše delo učencev. Med poukom spodbuja iskanje rešitev, raziskovanje in dinamičnost. Tip takih iger je življenjski, motivacijski in zanimiv. Učencem omogoča pridobitev znanja, ki je trdnejše in trajnejše, saj temelji na neposrednem odkrivanju, preizkušanju in razmišljanju ob konkretnih problemih (Porenta: 1996).

Kombinacija igre in drugih učnih metod je učinkovit način, kjer učitelj na nevsiljiv in zanimiv način učencem posreduje novo znanje. Almy (2000 V: Koop: 2010) pravi, da je igra delo učencev. Meni, da med igro, kjer eksperimentirajo, postajajo fleksibilnejši v mišljenju in

reševanju problemov. V igri so se otroci sposobni prilagoditi različnim situacijam, zato je prav, da jih tudi učimo preko takšnih dejavnosti. Učenci med samo igro lažje dojemajo učno snov, učna vsebina jim je ob takšni dejavnosti bolj razumljiva in predstavljiva. Gre za celostno metodo učenja, ki omogoča ustvariti učno okolje, ki spodbuja celostni otrokov razvoj in njegove sposobnosti.

Didaktična igra je ciljno naravnano učenje. Njen osnovni namen je uresničevanje določenih vzgojno-izobraževalnih ciljev, ne da bi se učenci tega zavedali. Poleg tega pa so posledice uporabe didaktičnih iger tudi boljši medsebojni odnosi med učenci in v razredu nasploh. Klima v razredu je bolj sproščena in učenje postane zanimivo.

Glede na odličen odziv učencev na kreativen način utrjevanja učne snovi, se bomo podobnih strategij in metod v prihodnosti še večkrat lotili, saj tako delo vzpodbuja svobodo ustvarjanja učencev, hkrati pa krepi njihovo motivacijo in samopodobo.

Literatura in viri

1. Horvat, B. (2009). O učni metodi, doživljanju in izkustvu pri igri vlog, »metodi izkustvenega učenja«. *Sodobna pedagogika*, 60 (5), 132–145.
2. Horvat, M. (1997a). Igra kot metoda dela v osnovni šoli. *Pedagoška obzorja*, 12 (3–4), 149–155.
3. Horvat, M. (1997b). Opredelitev razlogov za pogosto uporabo iger pri pouku v nižjih razredih osnovne šole. *Pedagoška obzorja*, 12 (5–6), 262–270.
4. Horvat, M. (2001). Didaktična igra – učna metoda v prvem triletju osnovne šole. *Otrok in družina*, št. 2, str. 26–27.
5. Horvat, L. in Magajna, L. (1989). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
6. Hozjan, D. (2004). Možnost indoktrinacije učencev v polju socialnega konstruktivizma.
7. Ivanuš Grmek, M., Čegran, B. in Sadek, L. (2009). Didaktični pristopi pri poučevanju predmeta spoznavanje okolja v tretjem razredu osnovne šole. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
8. Jazbec, R. in Perenič, I. (1992). Značilnosti dejavnosti z raziskovalnim pristopom (proučevalno-raziskovalnega dela). V: Kopal idr. (Ur.). *Didaktične pobude za naravoslovje v šoli: priročnik za organizatorje raziskovalnih šol, akcij, taborov in projektov*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
9. Jaušovec, N. (1987). *Spodbujanje otrokove ustvarjalnosti: priročnik za učitelje, študente in starše*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
10. Klemenčič, M. (1999). *Didaktične igre*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta
11. Koop, T. A. (2010). *Learning through play*. Magistrsko delo. University of Wisconsin-Platteville. Pridobljeno: 10. 9. 2019
www.minds.wisconsin.edu/bitstream/handle/1793/46829/Kopp,%20Traci.pdf?sequence=1.
12. Marentič Požarnik (Ur.), *Konstruktivizem v šoli in izobraževanje učiteljev*, str. 209–218. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
13. Martinčič, M. s sodelavci. (1989). *Didaktične igre v prvem razredu osnovne šole*.
14. Mrak Merhar, I. (2013). *Uporaba igre v andragoških procesih*. Ljubljana: Salve. Pridobljeno 5. 9. 2019

15. Novak, M. (2003). Raziskujem in ustvarjam. Priročnik za učitelje k učbeniku in delovnemu zvezku za naravoslovje in tehniko v četrtem razredu 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga.
16. Novak, M. (2005). Vloga učitelja v devetletni osnovni šoli. Nova Gorica: Melior, Založba Educa.
17. Porenta, A. (1996). Ustvarjajmo, raziskujmo, igraymo se pri pouku. Ideje za učitelje. Novo Mesto: Pedagoška obzorja.
18. Štefanc, D. (2005). Pouk, učenje in aktivnost učencev: razgradnja pedagoških fantazem. *Sodobna pedagogika*, let 56, št. 1, str. 34–57.
19. Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje 1. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.
20. Tomić, A. (2002). Spremljanje pouka. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
21. Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje 1. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.
22. Tomić, A. (2002). Spremljanje pouka. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
23. Tomić, A. (2003). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Center za pedagoško izobraževanje.
24. Batistič Zorec, M., Marjanovič Umek, L., Lešnik Musek, P., (1996). Otrokov razvoj v starostno heterogenih skupinah v vrtcu. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

ANITA ZADRAVEC

OŠ BELTINCI

S SKUPINSKIM DELOM DO ZNANJA MATEMATIKE

Povzetek

Sodobni modeli učenja v zahtevajo od učenca vedno bolj aktivno vlogo. Zato mora biti učenec pri pouku ves čas aktiven, učitelj pa opazovalec, torej tisti, ki vzdržuje red, daje dodatna pojasnila, usmerja, daje povratne informacije.

V prispevku sem opisala dve metodi skupinskega dela pri pouku matematike. Učenci skozi metodi razvijajo različne veščine, saj se naučijo pomagati drug drugemu, obvladovati svoja čustva, sodelovanja v skupini, ovrednotiti svoje znanje in znanje skupine, razvijajo gibanje, opazovanje, izražanje. Učenci so ves čas aktivni, pozneje pa tudi bolj pripravljeni za usvajanje novih znanj.

Ključne besede: matematika, sodelovalno učenje

GROUP WORK AND KNOWLEDGE OF MATHEMATICS

Abstract

Modern methods of teaching and learning require from the students to take a more active part in a learning process. The students have to be active all the time during the lessons and a teacher is merely an observer who gives additional explanations and feedback to the students.

In my article I have described two methods of group work at the Maths lessons. Through these methods the students develop different skills - they learn to help each other, control their emotions, work in a group, evaluate their knowledge, observe and express themselves. The students are active all the time and they gain the knowledge more easily.

Keywords: mathematics, cooperative learning

1 UVOD

Tradicionalni ali sodobni modeli učenja?

V sodobnem času si ne moremo niti zamišljati, da bi učence poučevali le po tradicionalnih modelih učenja. Vloga učitelja in učenca se je v primerjavi s preteklostjo močno spremenila. V današnjem času učitelj prevzema predvsem vlogo mentorja, ki načrtuje in usmerja učni proces. Učenec pa prevzema odgovornost za lastno učenje, obenem pa se ga spodbuja, da med učenjem uporablja različne miselne procese (Preskar, 2011).

Sodobni modeli učenja v ospredje postavljajo aktivno vlogo učenca. Učenec ne sme biti zgolj poslušalec in opazovalec, temveč mu moramo omogočiti razvoj in obvladovanje različnih veščin (miselne veščine, veščine reševanja problemov, socialne in komunikacijske veščine). Delo v šoli ne spodbuja le spoznavnih procesov učenja, temveč mora omogočiti tudi pogoje za socialni, čustveni in duhovni razvoj (Peklaj, 2001, p. 11). Vse te veščine pa omogočajo lažje premagovanje vsakodnevnih izzivov.

2 SODELOVALNO UČENJE

V prispevku sem opisala dve metodi, ki ju uporabljam pri pouku ter za vsako podala primer učne ure pri matematiki.

Obe metodi sta metodi sodelovalnega učenja. V skupini se razvijajo pozitivni odnosi, saj so učenci vezani na aktivnosti drugih članov skupine, ne pa samo na lastno aktivnost. V skupini je razvidna posameznikova odgovornost, člani skupine poznajo lastni napredek ter napredek drugih članov. To jim omogoča, da vedo, komu še morajo pomagati. Struktura v skupinah je heterogena, učenci imajo možnost, da se družijo in spoznajo tudi s tistimi sošolci, s katerimi se običajno ne družijo. Navajajo se na sprejemanje drugačnosti. Vodja v skupini ni določen, vsak učenec pa se nauči prevzemati različne vloge. Vsak učenec si želi, da bi kot posameznik in kot skupina dosegli najboljši rezultat. Zato si člani med seboj pomagajo, se spodbujajo in imajo dobre odnose. Ob vsem tem sodelovanju učenci krepijo veščine, kot so: razlaga, medsebojno komuniciranje, reševanje sporov, pomoč sošolcem.

Učiteljeva vloga je v učilnici usmerjena v vlogo opazovalca. Nadzoruje potek dela v skupinah, daje povratne informacije, vzdržuje red, po potrebi si dela zapiske, izvede analizo učne ure.

Zelo pomembno nalogo ima učitelj pri načrtovanju in izvedbi učne ure. Učitelj mora podrobno načrtovati vse korake izvedbe učne ure. Razmisliti mora, katere cilje želi doseči, katero učno strukturo bo uporabil, kakšno učno gradivo potrebuje in katere sodelovalne veščine potrebujejo učenci (Peklaj, 2001, p. 94).

ZBERI ČIM VEČ PODATKOV

Metodo lahko uporabimo pri preverjanju predznanja, utrjevanju snovi, preverjanju osvojenega znanja.

Predstavljena je učna ura, pri kateri sem preverjala predznanje o krogu v 6. razredu.

Na kartončke sem napisala pojme, ki so povezani s krogom, pa tudi druge matematične pojme:

- ostri kot,
- pravokotnik,
- lik,
- polmer,

- premer,
- središče,
- kvader,
- hektar,
- sekanta,
- spremenljivka,
- krožnica,
- vsota,
- daljica,
- središče,
- enačba,
- produkt,
- desetica,
- tetiva,
- premica.

Nekatere pojme sem zapisala večkrat.

Na tla učilnice položimo pojme, z besedilom navzdol. Učence razdelimo v tri ali več skupin. Vse skupine postavimo za črto. Iz vsake skupine lahko gre po kartonček samo en učenec. Obrne en kartonček in če misli, da je na njem zapisan pojem, povezan s krogom, ga vzame in odnese k skupini. Ko se učenec vrne k skupini, lahko drugi učenec gre po nov kartonček. Če učenec odkrije kartonček, ki ni povezan s krogom, obrne kartonček navzdol in lahko poskusi še enkrat. Če je zopet neuspešen, se vrne k skupini brez kartončka. Igro nadaljuje naslednji učenec. Igro časovno omejimo, in sicer na dve minuti.

Po končanem zbiranju pojmov učitelj preveri, koliko pravih pojmov so skupine zbrale. Izloči nepravilne. Število pojmov, ki niso povezani s krogom, pomeni, da jim odvzame tudi toliko pravih pojmov. Učenci lahko sami določijo, katere pojme jim učitelj pobere.

Nato učenci v skupini pripravijo skupinsko pantomimo. Vsak pojem prikažejo s pantomimo drugim učencem v razredu, ti pa morajo uganiti, kateri pojem jim prikazujejo. Ko skupina ugame pojem, določi drugo skupino, da pove definicijo ugotovljenega pojma.

REŠEVANJE UČNEGA LISTA

Učna ura je bila izvedena v 8. razredu pri učni enoti preverjanje računanja z ulomki in decimalnimi števili.

Učencem razdelimo učni list št. 1. Za reševanje imajo učenci 10 minut. Po desetih minutah preverimo rešitve in zapišemo točke, ki so jih skupine zbrale.

Sledi reševanje drugega učnega lista. Za reševanje imajo učenci 20 do 25 minut (odvisno od učnih sposobnosti učencev). Učencem damo dodatna navodila, da vse račune rešujejo v zvezek, tistemu učencu, ki bo naredil računsko napako pa drugi člani skupine pomagajo poiskati in odpraviti napako. Pravilno geslo se točkuje z eno točko. Dobijo jo vse skupine, ki v določenem času pridejo do gesla. Črke vpisujejo šele takrat, ko vsi učenci izračunajo svoje račune.

UČNI LIST št. 1

Naloge za ogrevanje.

Skupaj pregledajte naloge in se pogovorite o rešitvah, ki jih zapišete na list. Vsaka pravilno rešena naloga vam prinese eno točko.

1. Neja pravi, da je razširjanje ulomka s 5 isto kot množenje ulomka s 5. Ali ima Neja prav? Pojasnite.
2. Ali raje zaslužiš tri četrtine od polovice ali polovico od treh četrtin, če je celotni znesek 100 €?
3. V šolo polovica učencev prihaja z avtobusom ter šestina s kolesom. Ostali učenci pridejo peš. Kolikšen delež učencev pride v šolo peš?
4. Izpolnite magični kvadrat. Vsota v magičnem kvadratu je 9.

		3,6
1,8	3	

UČNI LIST št. 2

Delo si porazdelite tako, da bo vsak v skupini rešil tri ali štiri račune. Če boste vsi učenci rešili pravilno, boste na koncu dobili geslo. Če gesla ne dobite, pogledajte kdo v skupini je izračunal napačno.

1. $1\frac{6}{10} + 3,6 =$
2. $7\frac{3}{8} - 4\frac{7}{8} =$
3. $9 - 6\frac{13}{15} =$
4. $\frac{12}{27} \cdot \frac{9}{15} =$
5. $4\frac{2}{3} - 1\frac{1}{6} =$
6. $6,15 + 3,4 =$
7. $27 - 17,06 =$
8. $4,2 \cdot 0,5 =$
9. $22,8 : 6 =$
10. $8,71 : 0,13 =$
11. $2\frac{1}{6} + 4\frac{5}{9} =$
12. $(\frac{2}{3} - \frac{1}{6}) : 5 =$
13. $2 + \frac{7}{25} \cdot \frac{75}{14} - 0,4 =$
14. $6,2 \cdot 0,1 + 2,6 \cdot (0,9 - 0,8) =$

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14.

	I	K	N	O	P	S	M	I	S	U	M	M	I	Č
	26,62	$2\frac{2}{15}$	9,55	$6\frac{13}{18}$	4	$2\frac{1}{2}$	2,1	3,8	5,2	$\frac{4}{15}$	67	3,1	9,94	$\frac{1}{10}$

3 ANALIZA DOGAJANJA V SKUPINI

Analiza dogajanja v skupini pomaga članom ugotoviti, kateri dejavniki njenih članov so pripomogli k uspešnemu zaključku oziroma kateri dejavniki so proces ovirali. Analiza je potrebna zato, da učenci spoznajo pomanjkljivosti, kar pa omogoča bolj učinkovito delovanje v prihodnosti. Za izvedbo analize je potrebno malo časa – le nekaj minut. Vsaka skupina poroča posebej, učitelj pa doda še svoja opažanja.

Pri izvedbi analize lahko skupinam pomagamo z vprašanji, kot so:

- Kako uspešna je bila naša skupina?
- Kaj nam je pomagalo pri učenju?
- Kaj nas je oviralo pri učenju?
- Kako lahko to spremenimo?

(Pekljaj, 2001, p. 47)

4 ZAKLJUČEK

Učenci se pri skupinski igri razgibajo, nasmejejo, tekmujejo med sabo, navijajo in se spodbujajo. Tako so pozneje bolj pripravljeni za delo, zapomnitev je večja, saj pri samem ponavljanju sodeluje več čutil.

Pri tej metodi učenci razvijajo različne veščine. Naučijo se sodelovanja v skupini, naučijo se obvladovati svoja čustva, poslušanja, razvijajo gibanje, opazovanje, izražanje ...

Za skupinsko pantomimo sem se odločila, ker tako sodelujejo vsi učenci in se na tak način izognemo, da dominantni učenci opravijo večino dela.

Pri reševanju prvega učnega lista so učenci ves čas aktivno sodelovali in iskali rešitve. Pri prvi nalogi so vse skupine odgovorile napačno, zato smo nalogo rešili s konkretnim primerom.

Naloge na drugem učnem listu so si razdelili zelo pravično. Učno šibkejši učenci so reševali manj nalog in tudi manj zahtevne naloge.

Načrtovanje in izvedba učne ure sta pri sodelovalnem učenju veliko bolj zahtevna in časovno precej bolj obremenjujoča kot pri klasičnem pouku. Načrtovanje in izvedba zahtevata pripravo kakovostnega materiala, pripravo učitelja na izvedbo učne ure, učiteljevo obvladovanje različnih kompetenc, nenehno izobraževanje in sledenje novostim.

Literatura in viri

1. <https://www.zrssi.si/posvetfleksibilni/files/predavanja/Preskar.ppt>, 23. 8. 2019
2. http://www.ptrubar.si/images/dokumenti/konstruktivizem_kolarmetoda.pdf, 23. 8. 2019
3. Peklaj, C., 2001. Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS.
4. Koullen, R., Wennekers, U., Kožuh, V., 2013. Tangram 7: Učbenik za matematiko v 7. razredu osnovne šole. Ljubljana: DZS.
5. Lafont, E., Flous, A., Moncaubeig, F., Denis, R., Feugere, C., Mora, G., 2011. Matematika: Zbirka nalog z rešitvami za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga.

ANTONIJA ZAKŠEK
OŠ XIV. DIVIZIJE SENOVO
Z VZTRAJNOSTJO DO USPEHA

Povzetek

Gibanje in šport sta zelo pomembna za rast in razvoj otrok. Živimo v obdobju, ko se otroci premalo gibajo. Glavni krivec za to je sedeči način življenja: televizija, računalniške igrice, pametni telefoni. Vedno več otrok starši pripeljejo v šolo, peš hodijo redki. Ugotavljam, da je na začetku leta telesna pripravljenost otrok vedno slabša, povečuje se telesna teža, prihaja do bolezni srca in ožilja, sladkorne bolezni. Ukvarjanje s športom pri rednih urah športa in v prostem času prispeva k usvajanju zdravih življenjskih navad. Gibanje pa ni samo krepitev mišic, ampak je tudi oblikovanje samopodobe, razvijanje socialnih veščin in ima pomemben vpliv na počutje in razpoloženje. Pomembno pa je, da otroku privzgojimo vztrajnost, ki je ena izmed vrlin, ki vodi do znanja, ki ga lahko koristno uporabi v nadaljnjem življenju.

Ključne besede: deklice, gibanje, igra, mala odbojka, odbojka

WITH THE DETERMINATION TO THE SUCCESS

Abstract

Sport and movement are highly important for the development and growth of the children. We are living in the era, when regular motion of the children have decreased. Main reason for this is current way of leaving, by sitting in front of television, playing computer games, and using smart phones. More and more children come to school by car; only few still come by foot. Every beginning of next school year I am observing that children come back to school less and less fit, the body weight is increasing and consequently, it can be observed that children have more cardiovascular diseases and diabetes. Doing sport on the regular basis, either at school or in the free time positively influence the development of the healthy lifestyle habits. Being in motion is not only gaining muscle strength, but it is also important for the good self-awareness, development of the social skills and most importantly, it has positive impact on the well-being and our mood. Additional highly important behavior, developed by doing sport is perseverance that is not only beneficial when growing up but for the lifetime.

Keywords: girls, movement, game, mini volleyball, volleyball

POMEMBNI PRVI KORAKI

Igra nas spremlja celo življenje, je nujno potrebna za otrokov telesni in duševni razvoj. V šoli pri športu se poslužujemo različnih vrst igre. Spregovoriti želim o mali odbojki in odbojki. Zakaj ravno to dvoje? Odgovor je preprost: igra vsebuje veliko motoričnih spretnosti, poleg tega pa ponudi takšne igralne aktivnosti, ki vsebujejo: veselje, zabavo, zadovoljstvo, napor in sprostitvev. Da pa ima otrok igro rad, mu je potrebno vadbo pripraviti zanimivo, zabavno in seveda tudi poučno. Iz izkušenj vem, da je vadba tehnike igranja za deklice 5. in 6. razreda lahko naporna in nekaterim tudi nezanimiva, zato pa je bila moja naloga, da jim pripravim takšne vaje, ki jim bodo popestrile delo in vnesle veliko mero motivacije. Ob načrtovanju dela z učenkami imam misli in cilje osredotočene na neposredno in učinkovito delo – na učenke in njihovo rast v smislu usvajanja tehnike igranja.

Moja naloga ni vzgoja deklic za vrhunske dosežke, ampak da jim igro približam, da jo bodo vzljubile in z veseljem igrale. Odbojka je ekipni šport, ki pa ima to posebnost, da je uspeh odvisen od posameznika in medsebojnega sodelovanja med posamezniki. Vsak člen je pomemben za skupni uspeh in obratno – skupni uspeh je odvisen od vsakega posameznika. Učenke so bile za delo zelo motivirane, dosledno so sledile napotkom in tehničnim informacijam, same so iskale nove izzive in zaradi tega tudi rezultati niso izostali. Učenke so tako postale ogrodje tako klubske, kot tudi šolske ekipe v različnih starostnih kategorijah. Veselile so se številnih uspehov na različnih stopnjah tekmovanj. Tako smo z rednim in skrbno načrtovanim delom presegle osnovni namen. Pot od prvih korakov do zmag je bila prehojena, če se bolj športno izrazim – odigrana.

O MALI ODBOJKI

Mala odbojka je prilagojena odbojkarska igra, s katero se ukvarjajo otroci do 13. leta. Pri tem se jim igranje olajša na pet načinov:

- z manjšimi in lažjimi žogami,
- nižjo mrežo,
- manjšim igriščem,
- manjšim številom igralcev,
- prilagojenimi pravili.

Čopi (2005) piše, da je odbojka predvsem igra, ki je nujno potrebna za otrokov telesni in duševni razvoj. Odbojkarski trening mora zato otroku ponuditi takšne igralne aktivnosti, ki bodo vsebovale veselje, zabavo, zadovoljstvo, napetost in sprostitvev. Skozi malo odbojko se otroci naučijo tehničnih prvin, taktičnih elementov in igralne strategije. Naučijo se razmišljati in reševati konkretne situacije. Mala odbojka navaja na tekmovalnost posameznika in hkrati igralno skupino, vendar je pomembneje, da zna posameznik soustvarjati v kolektivu (Krevsel, 2002). Večji del odbojkarske igre mora potekati ob prisotnosti žoge, k uspehu pa odločilno vpliva dobra kontrola žoge v različnih igralnih situacijah. Pri sestavi programa in vsebine igre je potrebno upoštevati, da med otroki obstajajo razlike v telesnem in psihičnem razvoju. Nekateri se začnejo z odbojko ukvarjati šele v začetku pubertete, drugi se z odbojko ukvarjajo že od 8., 9. leta, zato mora program vadbe upoštevati telesne in psihične značilnosti ter gibalne kvalitete otrok v tem starostnem obdobju. Odbojkarski trening otrok ni pomanjšana oblika treninga odraslih (Čopi, 2005).

S prilagojeno odbojkarsko igro se otrokom olajša igranje, predvsem z vidika moči. Manjše in predvsem lažje žoge zaradi manjših dlani in manjše moči olajšajo vodenje, lovljenje in

podajanje ter daljši in višji met ali odboj. Takšne žoge omogočajo lažji nadzor nad njimi in večjo natančnost, kadar se uporabljajo za zadevanje določenega cilja. Nižja mreža, zaradi nižje telesne rasti in slabo razvitih mišic rok in ramenskega obroča, omogoča lažje prehajanje žoge preko nje. Tudi prilagojena pravila igre olajšajo igro, npr. obvezen spodnji servis je z vidika moči lažji način izvedbe kot zgornji servis. Zaradi manjšega števila igralcev in manjšega igrišča otroci lažje nadzorujejo igro. V odbojkarski igri so potrebne vse gibalne sposobnosti: koordinacija, hitrost, moč, natančnost.

Z ROKO V ROKI Z MALO ODBOJKO

Učenke mi je uspelo zelo motivirati za delo, dosledno so sledile napotkom in tehničnim informacijam, same so iskale nove izzive in zaradi tega tudi rezultati niso izostali. Ure so bile sproščene, zato vedno prekratke. Poudariti moram njihovo požrtvovalnost, medsebojno spodbujanje. Čas z njimi je bil poln pravega športnega duha, zadovoljstva, nasmejanih obrazov in kar sodi zraven, prepotenih teles. Postale so zgledna ekipa in prijateljice v pravem pomenu besede. Šolski uspeh zaradi njihove angažiranosti in odsotnosti od pouka ni nikoli zaostal. Prepričana sem, da so jim športni uspehi vlili voljo in željo po višjih uspehih tudi na ostalih področjih. Bodrile so drug drugo in se celo skupaj učile, tudi v garderobi ali ob igrišču.

Ob koncu njihove osnovnošolske obveznosti ugotavljam, da je bilo delo zelo dobro zastavljeno, sproti spremljano in korigirano. Kljub temu da poudarjam, da ni na prvem mestu rezultat, so učenke dosegle izvrstne rezultate, ob tem pa si še izboljšale motorične sposobnosti in napredovale na vseh področjih športa.

DOBRA PRAKSA – NAVDIH ZA DELO

Delo s temi učenkami na področju športa je bil vsakodnevni izziv, saj so bistveno odstopale od ostalih učenk na vseh športnih področjih. Spoznavala sem jih že od prvega razreda, ko sem jih imela v oddelku podaljšanega bivanja in so se vključile tudi v interesno dejavnost šport. Pri interesni dejavnosti so vztrajale celo prvo triletje.

Ko pa sem začela učenke poučevati redne ure športa v četrtem razredu, sem jim predstavila športne igre. Takoj so se navdušile za odbojko in z njimi sem želela narediti več, kot ponuja učni načrt. Vključila sem jih v interesno dejavnost mala odbojka. Z igranjem male odbojke se otroci preko ustvarjalnih in elementarnih iger postopoma seznanijo s posebnostmi odbojke (Krevsel, 2002). Zz gibalnimi nalogami, ki se izvajajo z žogo, se otrok seznanja in navaja na žogo, lahko pa vadi tudi tehniko določenega odbojkarskega elementa. Moja naloga je bila, da se naloge z žogo in odbojkarska gibanja skozi naravne oblike gibanja pojavljajo čim bolj pogosto. Ne učijo se »prave« odbojke, na to jih samo pripravljam. Uporabljam podobne igre, igrajo odbojko z baloni, igro Pepček ali igro Žoga preko vrvice. Za otrokov razvoj je v tem obdobju zelo pomembno, da igro prilagodimo njegovim zmožnostim, ker le na ta način bomo otroku igro dovolj približali, da jo bo lahko vzljubil.

Slika 1: Igra z baloni

Slika 2: »Pepček«

Slika 3: Baloni, žoga preko mreže

Da sem popestrila vadbo, sem povabila tudi starejša dekleta, da so vadila odbojcarske elemente z mlajšimi. Predstavile so jim igro, mlajše so jih navdušeno opazovale in poskušale posnemati. Starejše deklice so z njimi tudi igrale, jih spodbujale, jim podajale žoge. Na ta način sem v delo vpletla medsebojno sodelovanje in prenos znanj in izkušenj starejših na mlajše. Motivacija je bila toliko večja pri obojih. Starejše so čutile odgovornost, mlajše pa željo po rasti – mislim na znanje, po posnemanju.

Slika 4: Pomoč starejših deklet

Slika 5: Pomoč starejših deklet

Iz izkušenj lahko povem, da je zelo pomemben tudi pogovor, s pomočjo katerega predvsem izmenjujemo z učenkami informacije, ideje, mnenja, izkušnje. S pogovorom jih spodbujamo k razmišljanju. Se soočamo z različnimi situacijami, ko učenke potrebujejo več pogovora. Ugotovila sem, da se s pravim pogovorom in dobrim odnosom znotraj ekipe ali razreda da narediti veliko.

Šola je vzgojno-izobraževalna ustanova, zato vzgojnih momentov ne gre podcenjevati. Ure športa in interesnih dejavnosti s tega področja nizajo številne priložnosti za osebnostno rast. Ponujajo dobra izhodišča za obvladovanje stresa in učijo, kako prenesti poraze. Vsak poraz po svoje oblikuje odnos do dela. Ko ga učenci znajo sprejeti, pomeni nadgradnjo njihovemu športnemu udejstvovanju.

5 MOJ POGLED NA DODANE VREDNOSTI

1. Aktiven slog življenja: gibanje mora ostati vrednota. Skozi igro lahko privzgojimo željo po gibanju in širitev vedenja o pomenu telesne aktivnosti za celostno zdravje.
2. Učenčeva samopodoba: Preko iger/športa privzgojamo številne vrednote, jih bogatimo in učence navajamo na vztrajnost, potrpežljivost in zdrav duh v zdravem telesu.
3. Uspehi: v razrednih skupnostih in v šoli nasploh je bilo močno prisotno zadovoljstvo in ponos. Pogled na vitrino kolajnami je preprosto lep.
4. Sodelovanje in pomoč: pri igri brez sodelovanja preprosto ne gre. Tudi v življenju ne. Znano je, da navade rastejo z nami. V našem primeru je to dragocena navada: gibanje prepleteno z ljubeznijo do športa.
5. Interesne dejavnosti kot dodana vrednost šolskemu delu: pri interesnih dejavnostih je veliko pristnega druženja, poti vodijo k skupnemu cilju in stremimo po udejanjenju svojih načrtov.

ZALJUČEK

Odbojka je šport, ki otroku nudi veliko možnosti za celostni razvoj. Če jo znamo približati otroku v tolikšni meri, da jo bo vzel za svojo, jo igral z veseljem celo življenje, smo lahko zelo zadovoljni in uspelo nam je doseči to, kar je cilj: gibanje vse življenje. V svojem referatu sem želela poudariti prav to. Niso pomembne le ure odbojke ali drugega športa, ampak

tudi, ali pa predvsem, trajnostni pogled na življenjski slog. Ob bok temu pa gredo tudi vrednote, ki jih učenci, kasneje odrasli, živijo in poskrbijo za njihov prenos iz generacije v generacijo. V šoli imam v rokah niti, da iz njih spletemo načine življenja, ki se odraža v zdravih odnosih in samem psihičnem in fizičnem zdravju.

Literatura in viri

1. Čopi, J. (2005). Od začetnika do odbojkarja. Ljubljana: Odbojgarska zveza Slovenije.
2. Krevsel, V. (2002). Vzgoja mladih odbojkarjev. Ljubljana: Forma 7.
3. Pistotnik, B. (2011). Osnove gibanja. Ljubljana: Fakulteta za šport.
4. Zadražnik, M., Marinko, D. (2004). 50 odbojgarskih treningov – interesne dejavnosti v osnovni šoli. Ljubljana: Fakulteta za šport.
5. Spletna stran šole: www.ossenovo.si
6. Osebni arhiv.

TANJA ZANJKOVIČ
OŠ IVANA CANKARJA LJUTOMER
LOV ZA ZAKLADOM

Povzetek

Ob razmišljanju, kako v danem času utrditi znanje, biti dovolj ustvarjalen, zagotavljati diferenciacijo in ob tem potrjevati nadarjene učence, se mi je porodila ideja po učni uri, ki je učencem sodelovalno učenje in hkrati pustolovščina.

Učenje je zanimivo takrat, če si pri tem aktivno udeležen. Učenci so zelo spretni s tehnologijo, ker pa naša šolska pravila in hišni red ne dopuščajo mobitelov v šoli, ni priložnosti, da bi jo lahko konkretno uporabili. Pri tem sem upoštevala tudi dejstvo, da so naši učenci pripadniki generacije Z, ki ne poznajo življenja pred svetovnim spletom, ki pričakujejo hipne, takojšnje odgovore in se raje sporazumevajo preko telefona kot v živo. Razmišljala sem, da bi učencem ponudila nekaj, s čimer preživijo čas po pouku. Učencem sem ponudila uro v naravi, na terenu, kjer s pomočjo spletne aplikacije ČŠOD misija iščejo skrite kotičke na lokacijah, ki jih usmerjajo tudi QR kode.

Ključne besede: sodelovalno učenje, telefonska aplikacija, QR koda

TREASURE HUNT

Abstract

When thinking about how to refresh knowledge in a given time (during school lesson), how to be creative enough, provide differentiation and validate talented students at the same time, I come up with an idea of a lesson that represents collaborative learning and adventure for students at the same time.

Learning is interesting when we are actively involved in it. Students are very adept in technology, but since our school rules and house rules do not allow mobile phones at school, there is no opportunity to actually use it. In doing so, I also took into account the fact that our students are members of Generation Z, who do not know life before the World Wide Web, who expect instant answers and prefer to communicate over the phone rather than live. My idea was to offer students something to spend time with after school; these are games, chat rooms, Facebook, Internet, etc. I offered my students a lesson in nature, in the field, where they use the ČŠOD Mission web application to find hidden corners at locations that are also directed by QR codes.

Keywords: collaborative learning, mobile application, QR code

1 UVOD

»Poučevanje je težko že v najboljših razmerah, če pa ne upoštevamo potreb učencev in učiteljev, postane to težko delo skoraj nemogoče. Vsak pristop k poučevanju, ki zanemarija potrebe obojih, je obsojen na propad.« (Glasser, 1991)

Spodbujanje učenje učenja mi postavlja vedno znova izziv. Ob učencih, ki so si različni glede na zanimanje, močna področja, sposobnosti in interes do dela, mi je kot učiteljici težko konkurirati z metodami dela, do katerih učenci kažejo odklon. Še vedno sem mnenja, da je sodelovalno učenje lahko zelo uspešna metoda, če učence do nje pripravimo.

V okviru vseživljenjskega učenja moramo učencem ne le predati bogato znanje in jih urediti v različnih spretnostih, temveč jih je treba usposobiti tudi ali pa predvsem za to, da se bodo v različnih učnih okoljih znali učiti.

Sodelovalno učenje je učenje v majhnih skupinah, ki so oblikovane tako, da vsak učenec doseže najboljši učinek pri lastnem učenju. Z izmenjavo znanja v skupini pomaga sošolcem, da vsi dosežejo kar najboljše rezultate (Peklaj idr. 2001, 8).

Načela uspešnega sodelovalnega učenje tako predvidevajo, da:

- le-to poteka v skupinah,
- so člani pozitivno soodvisni,
- je vsak odgovoren za svoj del naloge,
- je naloga ustrezno strukturirana,
- učenci obvladujejo sodelovalne veščine (Peklaj idr. 2001, 20).

Učitelj ob tem prevzame vlogo moderatorja, učencem da navodila, jih pri učenju opazuje in jim sproti podaja povratno informacijo. Sodelovalno učenje pri učencih spodbuja spoznavne procese, poleg tega pa omogoča razmere za njihov socialni, čustveni in duhovni razvoj. Učence spodbuja, da so pri učenju dejavni, da utemeljujejo svoje zamisli, navajajo razloge za rešitve in jih podkrepijo s primeri. Učenci z več znanja lahko pomagajo šibkejšim (Peklaj idr. 2001, 11).

Poučevanje in učenje na klasičen način v današnjem času učencem ni zanimivo. Ne nazadnje še dejstvo, da je to matematika, nekatere učence popolnoma demotivira. Ob razmišljanju, kako v danem času (pri šolski uri) utrditi znanje, biti dovolj ustvarjalen, zagotavljati diferenciacijo in ob tem potrjevati nadarjene učence, se mi je porodila ideja po učni uri, ki je lahko učencem sodelovalno učenje in hkrati pustolovščina.

Učenje je zanimivo takrat, če si pri tem aktivno udeležen. To pa je mogoče narediti le tako, da damo učencem možnost, da sami raziskujejo. Aktivnosti se morajo tekom raziskovanja stopnjevati, prehajati iz enega pripomočka na drugega, naloge pa morajo biti natančno načrtovane in definirane. Učenci so zelo spretni s tehnologijo, ker pa naša šolska pravila in hišni red ne dopuščajo mobitelov v šoli, ni priložnosti, da bi jo lahko konkretno uporabili. Pri tej učni uri bi bila dovoljena uporaba mobitela (vsaj enega v skupini).

Zamislila sem si Lov za zakladom – lov za znanjem.

Svojo zamisel sem zaupala sodelavki pa se je nasmehnila. Povedala mi je, če sem računala na to, da imamo pred seboj generacijo Z in da naj pazim, kaj jim bom ponudila, saj so pravi mojstri v rokovanju s tehnologijo v primerjavi z nami.

2 KAJ DOLOČA GENERACIJO Z?

Rojeni so v tehnologijo. Rodili so se med pametnimi telefoni, tablicami in plazmami. To tehnologijo so odkrili brez navodil za uporabo in ne da bi jih kdo karkoli učil. Pri učenju so zelo samostojni. Za vsako vprašanje se obrnejo na splet in gledajo učne video pripomočke. Njihovi učitelji so youtuberji. Zaznamujejo njihov življenjski slog: način oblačenja, znamke, raba različnih proizvodov, mnenje o alkoholu ali drogah ...

Imajo zelo slabo koncentracijo, v povprečju osem sekund. Če jim hoče kdo kaj sporočiti, je to dobro upoštevati. Zanje je zato najučinkovitejša oblika komunikacije na Instagramu in Snapchatu največ en stavek.

Potaplajo se v multitasking in v spiralo hiperpozornosti; obstaja (navidezna) večopravnost, ki jim "omogoča", da gledajo serijo, preverjajo ekran, pišejo nov dokument in se pogovarjajo po WhatsAppu ... vse hkrati.

So obetavni podjetniki. 73 odstotkov najstnikov sanja o tem, da bodo imeli svoje podjetje in uresničili svojo podjetniško idejo.

So samostojni. Generacija Z ceni denarno neodvisnost, ki jim omogoči, da poletijo iz gnezda in si poiščejo lastno domovanje.

So zahtevni potrošniki. Na tržišču si želijo transparentnosti in od trgovskih znamk zahtevajo zvestobo ter da jim povedo, kakšen je bil proces izdelave oz. pridelave, na kakšen način so družbeno odgovorne in kako spoštujejo okolje ... Deklaracije prebirajo z drobnogledom. Na spletu oddajo svoje pozitivno ali negativno mnenje o katerikoli storitvi.

Enako se zgodi s podjetjem, v katerem se zaposlijo. Od delodajalcev pričakujejo pravično plačilo in da jim bodo dali čas za zasebno življenje.

Usposablajo se za poklice, ki so nam danes še neznani in so povezani s tehnološkimi panogami (umetna inteligenca, komunikacije ...).

Prijatelji brez meja: imajo stike z mladimi svoje generacije iz drugih dežel in potujejo, da bi se z njimi spoznali. V prijateljstvu in ljubezni vlada globalizacija. So zelo odprti za učenje drugih jezikov, ne nujno angleščine.

Rojeni ali vzgojeni so sredi ekonomske krize. Zavedajo se, da si morajo stvari, ki si jih želijo, prislužiti in da se vse lahko spremeni z danes na jutri. Niso ne premožni ne konformisti.

Podoba je pred besedo. So generacija podob in slik (resničnih ali virtualnih) ter emotikonov. Zato je Instagram njihova najljubša komunikacijska platforma: hitra, kratka in s fotografijami. Zaradi tega imajo lahko resne težave pri komunikaciji. Niso dobri v obvladovanju svojih čustev in niso nagnjeni k zdravniškim poklicem.

V svojem bistvu so altruisti. 60 odstotkov bi jih rado delalo nekaj, kar bi pomagalo izboljšati svet. 26 odstotkov jih je že delalo v prostovoljstvu. 76 odstotkov se jih posveča ohranjanju in skrbi za okolje.

Njihov inteligenčni kvocient je višji od prejšnjih generacij. Raziskava Univerze v Stanfordu je pokazala, da je to zaradi kulturnega ali generacijskega prenosa.

Prispevek je nastal po izvirniku, ki ga je objavila španska izdaja Aleteie. Prevedla in priredila Jasmina Rihar.

2.1 PRIPRAVA UČNE URE

Po zgoraj prebranem članku, sem razmišljala o naših učencih in našla vzporednice, pa vendar naši učenci niso čisto taki, da jih ne bi mogla zainteresirati za svojo idejo.

Razmišljala sem, da bi učencem ponudila tisto, s čimer preživijo čas po pouku; to so igrice, klepetalnice, facebook, splet ipd. Iskala sem različne programe po spletu in pregledala telefonske aplikacije, ki so namenjene učenju, na koncu pa izbrala le dve mobilni aplikaciji. Ti dve sta preprosti in sta v slovenščini. Predvsem zelo zanimiva je Misija. Aplikacija ČŠOD misija je mobilni vodič za doživljajsko učenje na prostem. Misije pripravljajo slovenski učitelji in strokovnjaki za učenje na prostem pod okriljem Centra šolskih in obšolskih dejavnosti. To aplikacijo so nam na šoli predstavili sodelavci, ki so pripravili misijo v obliki potepa po Ljutomeru. Prosila sem, da mi pokažejo, kako lahko sama pripravim krajšo in malo drugačno misijo. Tako sem zasnovala Lov za zakladom. Ta aplikacija uporablja zmogljivost sodobnih mobilnih tehnologij ter motivacijske pristope z elementi iger. Učenci se tako podajo na pot, kjer iščejo skrite kotičke, kjer jih čakajo izzivi v obliki vprašanj.

Prav tako sem se poslužila aplikacije s QR kodo. Pod kodo sem »skrila« vprašanja in lokacijo, kjer naj bi poiskali zaklad.

2.2 KAJ ŽELIM DOSEČI

Pri taki obliki dela gre v prvi meri za preverjanje in utrjevanje učne snovi na zanimiv in učencem zabaven način. Zelo pomembni se mi zdijo tudi splošni cilji in načela kot:

- omogočanje osebostnega razvoja učenca v skladu z njegovimi sposobnostmi in interesi, vključno z razvojem njegove pozitivne samopodobe;
- sposobnost delovanja v skupini;
- reševanje problemov in odločanje;
- struktura dela;
- uporaba spleta;
- orientacija v naravi.

Še vedno pa sem mnenja, da je ta »pustolovščina« neke vrste sodelovalno učenje.

2.3 POTEK

Na pot proti točkam po bližnji okolici šole (kolesarnica, gozd, igrišča, šolski vrt, šolski čebelnjak, stopnice proti šoli ...) se je vsaka skupina odpravila s časovnim zamikom in po dveh različnih smereh, tako da se je razlikoval vrstni red razreševanja nalog.

Aplikacija Misija omogoča zemljevid, kje se učenci nahajajo in ko prispejo dovolj blizu, se jim odpre možnost za odgovore.

LOV ZA ZAKLADOM

1. Učenci naložijo aplikacijo Misija (dam kratka navodila).
2. Podajo se na Lov za zakladom (ko pridejo na dvorišče šole, pričnejo s pomočjo aplikacije Misija in QR kod razreševati naloge, ki zajemajo snov pouka matematike).
3. Aplikacija je narejena tako, da ob napačnem odgovoru odbija točke. Za pravilen odgovor dobijo 20 točk, ob vsakem nepravilnem se 5 točk odbije.
4. Učenci imajo več različnih lokacij – pri dveh izmed njih je treba fizično preiskati okolico in najti skrivno mesto z vprašanji.
5. Tudi čas je pomemben.
6. Po opravljenih nalogah, se vrnejo v učilnico in počakajo na rezultate.

Primeri dveh točk Lova za zakladom od sedmih

① Pri misiji so vprašanja v obliki ponujenih odgovorov ali pa jih je treba zapisati s številko oziroma z besedo.

Primer: Spoznali boste družino Filipič.

1. Oče Janko je star 36 let, mama Mateja je 4 leta mlajša od njega. Koliko je stara?
A 32 let
B 40 let
C 35 let
2. Njuna hčerka Sara je osemkrat mlajša od mame. Koliko je stara Sara?
A 7 let
B 4 leta
C 24 let
3. Sara ima tudi brata Tima, ki je od nje starejši 5 let. Koliko je star Tim?

4. Sarin in Timov dedek je sedemkrat starejši od Tima. Koliko je star dedek?
5. Sara in Tim imata tudi babico, ki jima vsakemu vsak mesec pošlje sedem nalepk. Koliko nalepk sta zbrala v dveh mesecih oba skupaj?
6. Je to sestavljeno število ali praštevilo?

② Učenci dobijo tudi kuverto, v kateri so QR kode. Ena izmed kod določa lokacijo, druga spletno stran, kjer morajo rešiti nalogo.

Primer: Nekje na tej lokaciji, ki jo zaznamuje QR koda, je skrit list z vprašanjem. Poiščite ga (vzemite le en list) in ga rešite. Rešenega dajte v priloženo kuverto, ki jo nosite s seboj do konca Lova za zakladom.

2.4 EVALVACIJA

Največ dela zahteva sestava dobrih vprašanj, ogled terena, fotografiranje in izbira lokacije kontrolnih točk. Tudi delo s programom zahteva svoj čas, vendar je lažje, ker je material že pripravljen. Za takšno uro je potrebno kar nekaj dni dela.

Isto nalogo sem dala učencem 7., 8. in 9. razreda.

Učenci so bili navdušeni. Najbolj sedmošolci. Želijo si še kaj podobnega. Na začetku so skoraj vsi imeli nekaj težav, preden so vse skupaj razumeli.

3 ZAKLJUČEK

Taka ura je primer dobre prakse. Učenci medsebojno sodelujejo. Na koncu evalvirajo, dajo tudi kritiko, kaj bi lahko spremenili, naredili bolje – tako jaz kot oni. Pri evalvaciji se dopolnjujejo. Verjamem v sodelovalno učenje kot metodo uspešnega učenja.

Literatura in viri

1. Ginnis, P., 2004. Učitelj – sam svoj mojster: kako vsakega učenca pripeljemo do uspeha. Ljubljana: Rokus.
2. Ažman, T., Brejc, M., Koren, A., 2014. Učenje učenja: primeri metod za učitelje in šole. Maribor in Kranj: Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru in Šola za ravnatelje
3. Montessori, M., 2009. Skrivnost otroštva. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje in kulturo.
4. <https://si.aleteia.org/2018/04/19/generacija-z-poznate-znacilnosti-mladih-rojenih-med-letoma-1995-in-2010/>

ROMANA ZELENJAK

GIMNAZIJA PTUJ

RAZVIJANJE DEBATNIH VEŠČIN PRI POUKU ANGLEŠČINE

Povzetek

Pod imenom debata si večina predstavlja razpravo, v kateri dva ali več ljudi zagovarja različna ali celo nasprotna mnenja glede določenega problema in ob tem sodelujoče občinstvo poskušajo prepričati v svoj prav. Debata pri pouku je v svoji osnovi ravno to, vendar učencem ponuja veliko več kot zgolj »bojno polje za merjenje moči argumentov«. Dobro zastavljena in vodena debata omogoča učencem, da se soočijo, raziskujejo in bolje razumejo drugačna, celo nasprotna stališča. Priprava na debato zahteva analizo in poglobitev v določeno temo, ob tem pa tudi precejšnjo mero kritičnega mišljenja. Učenci si pridobijo določeno mero znanja, s katerim lahko argumentirano podprejo svoje mnenje, kar pa ne pomeni, da je to tudi njihovo osebno mnenje; prav to pogosto predstavlja enkratno priložnost za učenje. Debata spodbuja zmožnost komunikacije in sodelovanja, razvija govorno spretnost, spodbuja motivacijo, radovednost in socialne veščine, ter je zabavna in zelo učinkovita učna tehnika.

Ključne besede: debata, razprava, argumentiranje, kritično mišljenje, socialne veščine, pouk angleščine

DEVELOPING DEBATING SKILLS IN ENGLISH LESSONS

Abstract

The term “debate” is often interpreted as a discussion in which two or more people advocate their opinions and even opposing positions on a topic or question in an attempt to make an audience or the other advocates accept their position. Debate at school lessons is basically the same, but it offers students a lot more than merely a battling field for measuring the weight of their arguments. A well-prepared and guided debate allows students to face, explore and gain understanding of alternative or opposing viewpoints. The preparation involves analysis and delving into different concepts or issues and thus requires a reasonable amount of critical thinking. Through the preparation part the students develop their knowledge of the topic, which allows them to support their opinions with firm argumentation, although it is not necessary that the opinion is also their own; in fact, this can represent a unique learning opportunity. At the same time, debate enhances communication and cooperation among team members, it develops students' speaking skills in both, their mother tongue and in a foreign language, it boosts motivation, curiosity and social skills, and is also a very effective and fun learning technique.

Keywords: debate, discussion, argumentation, critical thinking, social skills, English lessons

1 UVOD: KAJ JE DEBATA?

Pomen besede debata je »izmenjava mnenj, navadno v razgovoru, razpravljanje« (SSKJ, 1995, str. 117). Ko dijake v razredu vprašam, kako oni razumejo besedo oz. kaj si predstavljajo pod pojmom debata, jo najpogosteje razlagajo kot »pogovor o pomembni temi, o kateri imamo različna mnenja«, »diskusija na neko (resno) temo«, »razprava o nekem problemu«, »mišljenje, s katerim se lahko strinjamo ali pa tudi ne«. Po večini mladi, ki se niso nikoli vključevali v katerega od modelov formalne debate, s tem pojmom povezujejo v prvi vrsti resnost določene teme ali problema, o katerem bo tekla beseda, in hkrati tudi prisotnost različnih mnenj govorcev, ki sodelujejo v debati. Mnogim se zdi, da gre predvsem za politične teme ali resnejše, za njih ne posebej aktualne družbene probleme, o katerih razpravljajo strokovnjaki. Seznanitev dijakov s tem, da lahko debata poteka tudi na temo, ki je njim blizu in ne zahteva strokovnega znanja ali znanstvenih pristopov, vedno vzbudi pozornost in v slehernem razredu radovedno čakajo, da jim pokažem primer takšne teme, o kateri mislim, da bi lahko debatirali oni sami. Ta radovednost in motivacija za sodelovanje je odlično izhodišče za predstavitev debate kot učne metode.

2 DEBATA V SREDNJI ŠOLI

Debata je v srednjih šolah pogosto organizirana kot obšolska dejavnost oziroma kot del izbirnih vsebin. Na nekaterih šolah delujejo debatni klubi, ki se organizirano pripravljajo na debatne turnirje na nacionalni ali celo mednarodni ravni. Vedno bolj pa se debata pojavlja kot metoda pri poučevanju različnih predmetov, učiteljem in mentorjem pa so na voljo priročniki, s katerimi lahko začnejo debato v obliki kratkih debatnih formatov vključevati v redni pouk.

Zavod Za in proti, zavod za kulturo dialoga, ki sodeluje v projektih z Ministrstvom za šolstvo in šport, Zavodom za šolstvo in drugimi z izobraževanjem povezanimi institucijami tako v Sloveniji kot tudi drugod, poleg redne koordinacije debatnih klubov organizira številna predavanja in delavnice na temo debate, retorike in javnega nastopanja, ter razvijanja debatnih tehnik kot aktivnih metod poučevanja v šoli.

Na Gimnaziji Ptuj, kjer poučujem, smo se poleg uporabe priročnikov in izobraževanja, ki ga ponuja zavod Za in proti, v šolskem letu 2018/19 odločili tudi za sodelovanje v Projektu Erasmus+ »Debating: skills gym«. V okviru tega projekta sem sodelovala pri izobraževanju in pripravah dijakov na debatna tekmovanja, udeležila sem se seminarjev in izmenjave z debaterji iz Italije ter sodelovala kot gostiteljica na naši šoli. Izkušnje, ki sem jih pridobila v času projekta, so bile zame izjemnega pomena, še posebej, ker sem sodelovala tudi kot sodnica na debatnih turnirjih. V tej vlogi sem pogosto opažala in začutila, kaj je tisto, kar dijakom povzroča največje preglavice, ko želijo biti prepričljivi s svojimi argumenti. Skozi natančno poslušanje, beleženje in primerjavo ponujenih mnenj in argumentacij se učitelj (sodnik) prav tako kot debaterji ogromno nauči in zato vedno lažje pomaga z napotki, vprašanji, namigi ter na ta način kvaliteto debate dviga na višjo raven.

2.1 DEBATA KOT TEKMOVALNA DISCIPLINA

Debato kot tekmovalno disciplino poznajo številne države po svetu. Debatni formati se med seboj razlikujejo, bodisi po številu govorcev na vsaki strani, po dolžini govorov, nalogah govorcev, pa tudi po načinu priprav, tipu vprašanj, ipd.

V Sloveniji so sprva debatirali samo srednješolci v debatnem formatu Karl Popper, kasneje so se v debato vključili tudi osnovnošolci. Danes so v Sloveniji uveljavljeni trije debatni formati: na osnovnošolski ravni Karl Popper debatni format, na srednješolski ravni Svetovni srednješolski debatni format in na študentski ravni Svetovni univerzitetni debatni format.

Za tekmovalne debate je značilno, da ekipe debaterjev tekmujejo druga proti drugi, o zmagi pa presoja sodnik. Kriteriji ocenjevanja temeljijo na vsebini, stilu in strategiji, sodnik v teh kategorijah ocenjuje vsakega debaterja posebej. Tekmovalne debate potekajo na regijskem, nacionalnem ter mednarodnem nivoju.

Debatno ekipo sestavljajo 3 debaterji oz. debaterke, vsaka stran ima 4 govore, kajti prvi ali drugi govorci na koncu debate predstavijo zaključni govor za svojo stran. Med govori lahko debaterji in debaterke nasprotne strani postavljajo vprašanja. Govori so dolgi 7 minut, četrti govor skupine (zaključni govor) pa 4 minute.

Vsaka debata ima vnaprej določeno debatno trditev, ki je zanimiva in pomembna za debatirajoče in publiko. Trditev mora biti jasna in preprosta ter mora biti vedno uravnotežena tako, da omogoča tako argumente za kot proti. Ena stran tako predstavi argumente, ki trditev zagovarjajo, druga stran predstavlja argumente, ki trditev zavračajo. Seveda obe ekipi tudi zavračata argumente nasprotne strani, kar pomeni, da morajo debaterji zelo natančno analizirati argumente nasprotne strani, poiskati napake v sklepanju, pomanjkljive ali netočne podatke ipd. Bistvena razlika med tekmovalno, formalno debato in neformalno debato v vsakodnevnem življenju, ko poskušamo prepričati sogovornika, je dejstvo, da v izobraževalni debati vedno nagovarjamo ne le publiko, temveč tudi sodnike, ki jih poskušamo prepričati, da so naši argumenti boljši.

2.2 DEBATNI MODEL, PRILAGOJEN ZA POUK ANGLEŠČINE

Priprava

Za to, da vpeljemo debato v pouk, ni potrebno veliko priprav ali razlag tekmovalnega debatnega modela dijakom, ki zanj še nikoli niso slišali. Dovolj je pojasnilo, da se pri debati soočajo nasprotna mnenja in da za prepričljivo debato (ali razpravo) potrebujemo dobre argumente. Najlažje dijakom razložimo potek debate in načine, kako priti do argumentov, s preprosto debatno trditvijo, ki je vsem razumljiva in dovolj privlačna za razpravo, hkrati pa dopušča tudi različne poglede na izpostavljen problem.

Ena takih trditev, ki jo tudi sama uporabim, ko dijake šele seznanjam z debato kot učno metodo, je na primer: »Podpiramo živalske vrtove.« Takoj, ko dijaki preberejo trditev, jih spodbudim k razmisleku, če se s trditvijo strinjajo ali ne. Redki so tisti, ki so v celoti za ali proti trditvi, večina jih meni, da imajo živalski vrtovi tako dobre kot slabe plati. Običajno moramo kot učitelj na tej točki sprejeti odločitev, na kakšen način bomo dijake razdelili v dve skupini (zagovornike in nasprotnike trditvi). Sama v večini primerov ustvarim skupino tako, da najbolj odločne zagovornike trditve postavim na eno stran, nasprotnike na drugo, neodločeni pa se po želji priključijo skupini, s katero bi raje sodelovali. V tej fazi tudi ni pomembno, če je katera skupina večja ali celo občutno številčno močnejša kot druga. Najbolj pomembno je, da se vsi počutijo dovolj varno v svoji skupini in da imajo občutek, da lahko prispevajo k argumentom na svoji strani.

Dijakom nato ponudimo nekaj minut časa za razmislek, pri čemer je zelo pomembno, da najprej razmislijo popolnoma sami. Če že takoj v začetni fazi začnejo govoriti s sosedom ali celo večimi sošolci, se lahko zgodi, da začnejo prehitro iskati skupna, najbolj pogosto zastopana stališča, tista, ki bi bila sicer samo njihova, pa zamolčijo, ker se jim zdijo

nepomembna, neobičajna ali morda celo nekoristna za skupino. Zato je vredno vztrajati, da v prvih 4 ali 5 minutah razmišljajo sami, ideje pa na kratko zapišejo. Šele nato jih pozovemo, da zapisano primerjajo z enim dijakom, se posvetujejo in po potrebi kaj dodajo. Povezave nadaljujemo z večanjem skupine, najprej po štirje dijaki, na koncu, če je le možno, celotna skupina (tudi do 16 dijakov). V razredu pri tem seveda nastane precejšen kaos, vendar se spleta ponuditi jim ta čas, da se pogovorijo in izluščijo čim več uporabnega materiala, ki ga prepoznavajo kot dober argument. Hkrati je priporočljivo, da se nasprotni skupini ločita na eno in drugo stran razreda, pri čemer je v prvi vrsti olajšana komunikacija med njimi, obenem pa se med pripadniki iste skupine ustvari neke vrste zaveznitvo, ki ugodno vpliva na motivacijo za zagovarjanje skupnih stališč cele ekipe.

Prva, pripravljalna faza, traja okvirno 15 minut, še vedno pa dijaki nimajo predstave, kako bodo svoje mnenje izrazili in kaj je to dober argument. Tako sledi naslednja faza, v kateri jih naprosite, da se postavijo v krog ali usedejo tako, da se med seboj vidijo, in poskusijo zapisati najpomembnejše razloge, zakaj so ZA ali PROTI debatni trditvi. Naj jih razvrstijo po točkah: 1., 2., 3. in sicer toliko, kolikor so jih skupaj zbrali. V tej fazi je zanimivo opazovati, kako se dijaki naravno, brez vašega poseganja vmes, razvrstijo v značilne vloge: govornici, tihi poslušalci, izpraševalci, kritiki, zapisovalci. Ko razreda še ne poznamo dovolj, je najlažje stvari samo opazovati in pri prvem poskusu debatiranja prepustiti učencem, da se v svoji vlogi sami razkrijejo (tako nam, učiteljem, kot tudi drug drugemu).

Temu končno sledi učiteljev izziv, da skupina imenuje 3 predstavnike, ki bodo mnenje ekipe soočili z nasprotniki. Obe skupini v naslednji minuti ali dveh določita trojico, ki se bo torej spopadla z nasprotno mislečimi. Včasih se zgodi, da težko dobimo tri dijake, ki bi si drznili spregovoriti pred razredom. V tem primeru lahko priredimo pravila in skupino zastopata samo dva, izjemoma celo samo en dijak. Predvsem je pomembno poudariti, da želimo slišati argumente in se na prvih primerih naučiti, kako bomo svoja stališča ustrezno pripravili in zastopali v bodoče.

Prvo debatno soočenje

Ne glede na to, koliko dijakov sestavlja ekipo na eni in drugi strani, pri svojem pouku v začetku debate ne izvedem na način, kot ga poznamo na tekmovanjih. Po mojih izkušnjah je učencem v začetku lažje, če najprej nanizajo in izčrpajo argumente na eni strani, nato pa še na drugi. Začnemo lahko z eno ali drugo stranjo, povemo pa jim, da debato vedno začne ekipa, ki stoji za trditvijo in torej zagovarja mnenje, izraženo v trditvi.

Na tablo pripravim dva navpična stolpca: za in proti. Predstavniki prve ekipe razredu predstavijo argumente drugega za drugim in sicer tako, da se z vsakim novim argumentom tudi menja govornik. Povedano zapišem ali na kratko povzamem v alinejah pod ustreznim stolpcem (za oz. proti). Že med prvimi govori se lahko začnejo pojavljati zametki razlage in pojasnjevanja posameznega argumenta. Če se to zgodi, oboje strukturirano zapišem na tablo: najprej argument, pod njim pa razlago, dodatno pojasnilo ali celo nazoren primer. Kasneje nam bo ta zapis koristil pri pogovoru z dijaki, saj bodo na podlagi konkretnega primera lahko sami izluščili, kateri od argumentov so dobro podprti, kateri pa ostajajo nepojasneni, celo nerazumljivi in zato tudi neprepričljivi.

Tudi če se takšne razlage v govoru dijakov spontano ne pojavijo, zapišemo samo glavne ideje (argumente) drugega za drugim, brez poseganja v njihove govore. Ko svoj nastop opravita obe skupini, sledi naslednji korak, v katerem skupaj z dijaki ugotavljamo, kateri argumenti so dobri in zakaj.

Fotografija 1: Prva govorka predstavlja svoj argument

Razprava po predstavitvi obeh debatnih ekip

Po končani predstavitvi argumentov ene in druge strani na tabli ostane samo čim bolj strukturiran zapis tega, kar so debaterji povedali. Pri naslednjem koraku se mora učitelj osredotočiti na glavne argumente in odziv dijakov nanje. Postavljamo jim vprašanja, kot na primer: »Je ta trditev jasna? Ali vsi razumemo, kaj zagovorniška stran s tem misli? Se lahko strinjate s to idejo? Se vam zdi, da bi morali debaterji kaj natančneje pojasniti, da bi bili prepričljivi?« Na tej točki se vedno pojavijo vprašanja, običajno skupina, ki je pripravljala nasprotno argumente, želi dodatna pojasnila v smislu »Kaj ste mislili s tem, da je izobraževanje s pomočjo živalskih vrtov cenejše in bolj dostopno?«, »Zakaj v živalskem vrtu ne moremo zares pomagati ogroženim vrstam?« in podobno. Takšna vprašanja izkoristimo zato, da dijakom razložimo, kako pomembno je pojasniti trditev, navajati konkretne primere in sploh stremeti k temu, da občinstvo naše mnenje popolnoma razume in če se le da, sprejme. Debaterjem sedaj damo možnost, da to naredijo naknadno. Pri tem jim lahko pomagajo tudi drugi, bistveno pa je, da te razlage ujamemo in jih dodatno vpišemo v naše stolpce na tabli (na primer: »Ceneje je obiskati živalski vrt in si ogledati živali v živo, kakor potovati v Kenijo ali Avstralijo, večina družin ali otrok si lahko privoščijo takšen obisk, potovanja pa ne,« ali »Ogrožene vrste, ki nimajo več svojega življenjskega prostora, ne morejo obstati samo v živalskih vrtovih, razen tega so mladiči velika redkost v živalskih vrtovih in tudi njihovo preživetje v naravi po izpustitvi iz živalskega vrta je malo verjetno.«). Ko učenci vidijo in razumejo, kaj pomeni dobro znati podpreti in pojasniti svoje stališče, tedaj tudi začnejo bolj intenzivno razmišljati o tem, kaj točno želijo povedati, kako nam bodo svojo idejo razložili, kateri primeri služijo temu namenu in kdaj je argument dovolj močan, da nas bodo kot poslušalce tudi prepričali.

3 NAČINI VKLJUČEVANJA DEBATNIH VEŠČIN V POUK ANGLEŠČINE

Po seznanitvi dijakov z osnovnimi principi debate in po prvem poskusu debatnega soočenja lahko debato kot metodo vključujemo v redni pouk. Vse tri faze – priprava, debatno soočenje in razprava po debati – ponujajo široko polje za razvoj različnih veščin, za usvajanje novega znanja in za učenje jezika. Glede na to, kaj želimo pri svojih učencih pri določeni uri pouka razvijati, se odločimo, kdaj in na kakšen način bomo vključili debato.

Ena od možnosti je, da na ta način začnemo obravnavati določeno temo pri poučevanju angleščine, debata pa nam služi kot preverjanje predznanja ali seznanjanje z morebitnimi stereotipi, ki prevladujejo med učenci v razredu. Če sklepamo, da je tematika že zelo znana in imajo dijaki tudi dovolj jezikovnega znanja, da na to temo razpravljajo, jim lahko v fazi priprave damo možnost, da delajo s slovarji ali nas, učitelja, prosijo za pomoč pri izbiri besedišča. Sicer pa se jim ni potrebno posebej poglobljati v raziskovanje teme, njihova mnenja in argumenti bodo temeljili na obstoječem znanju. Naj nanizam nekaj debatnih trditev, o katerih imajo dijaki zagotovo že oblikovano določeno mnenje:

1. Smartphones make our lives easier. (S pametnimi telefoni je življenje lažje.)
2. Appearance matters. (Videz je pomemben.)
3. The car is the curse of modern society. (Avtomobil je prekletstvo moderne družbe.)
4. Lies are necessary. (Laži so nujne.)
5. Everyone should learn at least one foreign language. (Vsak bi se moral naučiti vsaj en tuj jezik.)
6. Aesthetic surgery should be strictly limited. (Estetski kirurški posegi bi morali biti strogo omejeni.)
7. We support zoos. (Podpiramo živalske vrtove.)
8. Team sports are better than individual sports. (Timski športi so boljši od individualnih športov.)
9. It is great to be an only child. (Krasno je biti edinec.)
10. Life in the country is better than life in the city. (Življenje na deželi je boljše od življenja v mestu.)

Omenjeni naslovi debatnih razprav so za mlade dovolj zanimivi, da jih motivirajo za pogovor, hkrati pa dopuščajo različne poglede, zaradi česar se mnogi začnejo spraševati, kaj je pravzaprav res oz. kdo, zakaj in v katerih primerih lahko popolnoma legitimno misli nasprotno kot jaz. Kadar bistvo naše šolske ure ni v prvi vrsti usvajanje novega besedišča, lahko več časa posvetimo razpravi o teh vprašanih in damo poudarek različnosti in upravičenosti do drugačnih mnenj. Ni potrebe, da ena stran zmaga ali premaga drugo, še manj, da bi na koncu debate vsi mislili enako, temveč da se vsi zavedamo, kako lahko ima (skoraj) vsaka zgodba dve plati. Ob tem jih vedno znova navajamo k temeljitemu razmisleku in jasni argumentaciji, s čimer razvijamo dobro strukturo govora, bogato in smiselno vsebino ter določeno mero prepričljivosti v govoru.

Druga možnost je ta, da debato v pouk vključimo kasneje, ko smo z dijaki že obdelali temo in so usvojili določen nabor ciljnega besedišča, s katerim lahko razpravljajo na izbrano temo. Nekatere teme so lahko najstnikom med 15. in 17. letom še precej tuje ali pa do njih še nimajo pravega odnosa in jih zato ne pritegnejo, zdi se jim pretežke, manjka jim specifičnega znanja. V takih primerih jim lahko damo tudi daljši čas za pripravo na debato, kar pomeni, da debatno trditev razkrijemo že nekaj dni prej, preden bo debata stekla. Damo jim možnost, da brskajo po spletu, povprašajo starše ali znance, kaj menijo o nekem problemu, se posvetujejo med seboj ipd. Lahko se odločimo, da dijakom ne povemo, katero stran bodo zastopali v debatnem soočenju, kar pomeni, da morajo vsi iskati argumente za in proti. Če želimo, da se že vnaprej pripravljajo za zagovor ali nasprotovanje trditvi, pa lahko tudi določimo, kdo bo na kateri strani. Sama se veliko bolj nagibam k prvi možnosti, ker menim, da je takšen pristop bolj celosten, dijaki pa so tudi boljše pripravljene na soočenje z nasprotnimi stališči.

Še nekaj debatnih trditev, ki so zahtevnejše za razpravo:

1. Buying cheap clothes produced in inhumane conditions is unethical. (Kupovanje oblačil, ki so proizvedena v nehumanih okoliščinah, je neetično.)
2. Vegetarianism is not a fashion, it is a way of life. (Vegetarijanstvo ni zgolj moda, je način življenja.)
3. Being different is being unpopular. (Biti drugačen pomeni biti nepopularen.)
4. Protests and demonstrations are the best way to make changes in the society. (Protesti in demonstracije so najboljši način, da dosežemo spremembe v družbi.)
5. Banning plastic bags is crucial to save the planet. (Prepoved plastičnih vrečk je bistvena za rešitev planeta.)
6. Alcohol makes us sociable. (Alkohol nas dela družabne.)
7. We support the development of artificial intelligence. (Podpiramo razvoj umetne inteligence.)
8. We should ban all violent sports. (Prepovedati bi morali vse nasilne športe.)
9. This generation's life is better than life of future generations. (Življenje te generacije je boljše kot bo življenje prihodnjih generacij.)
10. Parents should monitor all the electronic devices of their kids. (Starši bi morali nadzirati vse elektronske naprave svojih otrok.)

Nekatere od zgoraj naštetih debatnih trditev so naslovi esejev, ki so se pojavili na splošni maturi iz angleščine. Prav iz potrebe, da dijake naučim pisanja dobro uravnoteženega eseja, ki bo ponudil bogato, poglobljeno vsebino, podprto z jasnimi in razumljivimi argumenti, se je pojavila želja, da znanja, ki jih razvija debata, redno vključujem v pouk.

3 PREHOD NA TEKMOVALNI DEBATNI MODEL

V razredih se vedno pojavijo dijaki, ki jih debata zelo pritegne, zato je smiselno čez čas uvesti tudi nov pristop, ki vključuje izmenično predstavitev argumentov na strani zagovornikov in nasprotnikov. Tako jim torej predstavimo model, kakršen se pojavlja na srednješolskih debatnih tekmovanjih, kjer se izmenjujejo 3 govorniki. To pomeni, da prvemu govorniku na zagovorniški strani sledi govorec, ki trditvi nasprotuje. Na tem mestu lahko znanja in veščine, ki so jih dijaki v zvezi z argumentiranjem osvojili doslej, nadgradimo z večino izpodbijanja argumentov. Za dijake lahko to predstavlja kar precejšnjo težavo, saj morajo dokazovati, da je argument nasprotne strani pomanjkljiv, da nima posebej velike teže ali je celo nepomemben, da preveč posplošuje, da problema ne rešuje, ampak celo pogloblja, da je zmoten ali pa določeni podatki celo niso resnični. Ko debati dodamo to komponento, morajo dijaki ne le pozorno spremljati, kaj trdi in dokazuje nasprotna skupina, temveč se tudi hitro in ustrezno odzvati na omenjene trditve. Ta večina zahteva še nekoliko več časa in napora, nekateri dijaki jo zaznavajo kot posebej težko, drugi jo vidijo tudi kot dodaten izziv. Če ocenimo, da so naši učenci že dovolj spretni, samozavestni in pripravljeni na takšno soočenje, vpeljemo debatni format, ki velja za tekmovanja.

Uvajanje in uporaba debate kot učne metode seveda zahteva učiteljevo znanje in vsaj nekaj praktičnih izkušenj z debato. Številni priročniki učiteljem in mentorjem debate nudijo veliko oporo v teh prizadevanjih, znanje o debati si je mogoče razširiti tudi z delavnicami in izobraževanji, zagotovo pa lahko učitelji tudi navežemo stike med seboj in morda prisostvujemo pri pouku debate na kateri od šol, ki se z debato že ukvarja. V svojem prispevku se zato ne spuščam bolj poglobljeno v samo debatno strukturo, temveč skušam na precej enostavnih primerih predvsem navdušiti učitelje, da to učno metodo preizkusijo tudi pri svojih urah pouka.

4 UČINKOVITOST DEBATE ZA RAZVOJ VEŠČIN IN KOMPETENC

Eno pomembnejših poslanstev izobraževanja je učencem ponuditi priložnosti, da skozi vajo in praktične izkušnje razvijajo svoja miselna področja, kritično mišljenje in zmožnost analiziranja najrazličnejših problemov. Debata lahko s premišljeno izbiro teme in ustreznim vodenjem skozi razpravo pripomore k razvoju teh veščin, učencem nudi strukturirano in varno okolje, v katerem lahko razpravljajo tudi o zelo perečih ali kontroverznih temah, razvija njihovo sposobnost, da izražajo konstruktivno kritiko in na ta način pripomore tudi k reševanju problemov in sprejemanju premišljenih odločitev.

Debata spodbuja socialne veščine, sodelovanje, timski duh, razvija sposobnost poslušanja in razumevanja, podpira kulturni dialog in spoštljiv odnos do drugače mislečih. Hkrati tudi širi obzorja in pomaga videti druge plati medalje.

Debatna soočenja so učinkovit in za učence atraktiven način razvijanja veščin javnega govora. Njihovi govori so vedno bolj vsebinsko poglobljeni, pridobivajo na jasnosti, strukturiranosti in prepričljivosti. Ob tem se razvija tudi sama govorna spretnost, še posebej, če govorimo v tujem jeziku. Motivacija za znanje ustreznega, uporabnega novega besedišča je pri debati na zelo visoki ravni.

Nenazadnje je lahko učna ura, ki vsebuje debato, zelo zabavna, napeta, prinaša nenavadne in izvirne načine reševanja problemov ter močno spodbuja komunikacijo med učenci in njihovo motiviranost za nadaljnje razprave.

Literatura in viri

1. Za in proti, zavod za kulturo dialoga, 2013. Misliti in govoriti boljši svet [PDF]. Ljubljana: Za in proti, zavod za kulturo dialoga. Dostopno na: http://www.zainproti.com/web/Prirocnik_slo.pdf (pridobljeno 9. 9. 2019).
2. Chan, C., 2009. Assessment: Debate, Assessment Resources@HKU. Dostopno na: https://ar.cetl.hku.hk/am_debate.htm (pridobljeno 20. 8. 2019)
3. Devitt, R., 2019. 10 Benefits of Debating in Classrooms: Importance of debate in Education. Dostopno na: <https://howdoihomeschool.com/2019/01/29/benefits-debating-education-importance/> (pridobljeno 20. 8. 2019)
4. Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1995. Ljubljana: DZS

SANDRA ZELKO SITAR
OŠ GLAZIJA
PRVIH 10 MINUT POUKA

Povzetek

Prispevek predstavlja multiplo študijo primera s kvalitativno metodo raziskovanja. V raziskavo je bilo vključenih deset učencev z lažjo motnjo v duševnem razvoju, starih od 11 do 13 let. S pomočjo študije primera prikažemo učinke izbranih sprostitvenih dejavnosti kot ene izmed metod za delo z učenci z lažjimi motnjami v duševnem razvoju. Raziskava vključuje raziskovalni vprašnji ter analizo in interpretacijo rezultatov, ki smo jih pridobili s pomočjo sheme, opazovanja ter spremljanja. Sprostitvene dejavnosti 10 minut pred poukom, so se izkazale kot uporabna metoda, ki pozitivno vplivajo na počutje in vedenje otrok v času pouka. S prispevkom želimo prikazati pozitivne učinke izbranih sprostitvenih dejavnosti, ki vplivajo na učenje, izražanje čustev in nadaljnje učno delo pri učencih z lažjo motnjo v duševnem razvoju.

Ključne besede: učenci z lažjo motnjo v duševnem razvoju, učenje, motivacija, čustva, sprostitvene dejavnosti

FIRST 10 MINUTES OF LESSONS

Abstract

The article discusses a multiple case study in which a qualitative method of research is used. The sample included ten graders with mild intellectual disabilities between the ages of eleven and thirteen. With the help of a case study we show the effects of selected relaxation activities as one of the methods for working with students with mild intellectual disabilities. The research includes a research questions, an analysis, and an interpretation of results which were obtained with the help of a grading scheme, observation and monitoring. Relaxation activities in the first ten minutes of lessons, have proven as a useful method that has positive effects on well-being and behaviour of children during the class. The article intends to show the positive effects of selected relaxation activities on learning, expressing emotions and the further school work of students with mild intellectual disabilities.

Keywords: children with mild intellectual disabilities, learning, motivation, emotions, relaxation activities

1 OTROCI Z LAŽJO MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

E. Žgur (2017b) pravi, da za učence z lažjo motnjo v duševnem razvoju velja, da imajo manjšo sposobnost za učenje, to pa tudi določa njihovo šolsko uspešnost. E. Novljan (1997) izpostavi še, da imajo otroci z lažjimi motnjami v duševnem razvoju (v nadaljevanju LMDR) znižano sposobnost samokontrole, zmanjšano sposobnost za razumevanje svoje okolice in premagovanje njenih zahtev. Prepričana je, da takšni otroci potrebujejo več spodbud, razumevanja ter ljubezni tako s strani staršev, učiteljev kot tudi vrstnikov. Žagar (2012) opisuje, da so učenci z LMDR sposobni socialnega učenja, usvajanja pravil vedenja. Avtor pravi, da imajo učenci z LMDR znižano senzomotorično in miselno delovanje ter sposobnosti za načrtovanje, organizacijo, odločanje in izvedbo dejavnosti. Pri opredelitvi LMDR ni mogoče upoštevati le enega kriterija kot edinega pomembnega (Colnerič in Zupančič, 2005), temveč strokovnjaki LMDR opredeljujejo z različnih vidikov (Colnerič in Zupančič, 2007). Ne glede na različne teoretične poglede imajo otroci z LMDR v akademskem smislu znižane sposobnosti za učenje. Kažejo se odstopanja na področju konceptualnih, socialnih, motoričnih, čustvenih in praktičnih veščin (Colnerič in Zupančič, 2005; Lindblad, 2013; Marinič idr., 2015; Žagar, 2012; Žgur, 2017a). Osebe z LMDR potrebujejo prilagojen pedagoški pristop za usvajanje temeljnih šolskih veščin, ki pa ne zagotavljajo pridobitve minimalnih standardov znanja, določenih z izobraževalnimi programi (Colnerič in Zupančič, 2007). E. Žgur (2017b) pravi, da učenci z LMDR lahko dosežejo temeljno šolsko znanje v prilagojenih učnih razmerah in optimalnih pogojih šolanja (prilagoditve učnega procesa, učnih vsebin, strukturirano delo ipd.). Strukturirano in vodeno poučevanje je nujno za uspešno učenje učencev z LMDR. Večina jih je zmožna samostojnega vključevanja v družbo, opravljanja enostavnih del, vzdrževanja socialnih odnosov ter prispevanja k skupnosti, najpogosteje ob podpori socialne službe (Colnerič in Zupančič, 2005; Može Cedilnik, Uršnik in Filipčič, 2011). Zavedati se je treba, da je vsak otrok, ne glede na stopnjo ovire oz. vrsto motnje, individuum; treba je upoštevati dejstvo, da vsak potrebuje svoj čas, individualne prilagoditve ob upoštevanju njegovih močnih in šibkih področij. Zato se v razvoju in napredku posamezniki razlikujejo ter nekateri napredujejo prej, nekateri kasneje, vendar ima vsak pravico do ustreznega vzgojno-izobraževalnega procesa. Kot pomoč ter hkrati tudi kot sredstvo za nadaljnje delo smo pri vzgojno-pedagoškem procesu uporabljali izbrane sprostivne dejavnosti ter ugotovljali njene vplive na motivacijo ter zbranost za šolsko delo ter razpoloženje in počutje učencev. Pedagoški delavec se zaveda, da s svojim delom ne vpliva zgolj in samo na znanje posameznega učenca, temveč je njegov cilj celostni razvoj otroka. To pripelje pedagoškega delavca k raziskovanju ter uporabi različnih pristopov in načinov, s katerimi doseže ta cilj. Zavedanje, da učenec pred nami ni zgolj telesno bitje, temveč deluje z umom, z različnimi čuti ter svojimi individualnimi posebnostmi, nas prebudi iz stanja, da ni vse dobro za vse učence. Potrebno je nenehno ozaveščanje ter iskanje vedno novih načinov učenja, poučevanja, strategij, metod, ki bodo prilagojene posamezniku z LMDR. Ne glede na novosti in spremembe, ki jih uvajamo v samo vzgojno-pedagoško delo, se je treba zavedati, da sta v ospredju vedno napredek in razvoj posameznega učenca. Izbrane sprostivne dejavnosti so se izkazale kot dobrodošla popestritev prvih deset minut pouka.

1.1 SPROSTITVENE DEJAVNOSTI

Sprostivna dejavnost je pomemben in nepogrešljiv element učencev v šoli. Njena primarna funkcija je sprostitev. Zato naj bi bile vse dejavnosti usmerjene k razumevanju in doživljanju sprostitve, počitka ter obnavljanju psihofizičnih moči učencev, ti pa so temeljni

za zdrav način življenja (Kos Knez, 2003). Sprostitutvene dejavnosti imajo tako rekreacijsko kot socializacijsko vlogo. Učitelj prisluhne željam, zagotavlja možnosti za sprostitev, spodbuja, svetuje, sodeluje ter se dogovarja. Pomemben je stalen pregled nad učenci. Poskrbeti je potrebno za dovolj gibanja in igro. Učenci z gibanjem razvijajo intelektualne sposobnosti ter razvijajo socialni in emocionalni razvoj. Aktivnosti so prilagojene različnim potrebam, interesom, starosti in sposobnosti učencev, saj tako prispevamo k njihovemu zdravju in razvoju. Poleg gibanja, športnih aktivnosti so primerne tudi rajalne igre, branje, poslušanje ter pogovori. Cilji sprostitutvene dejavnosti želijo pripomoči, da učenci razumejo in doživijo sprostitev kot nujen element zdravega načina življenja ter se učijo sprejemljivih in učinkovitih načinov sproščanja. Hkrati pa se zadovoljujejo tudi potrebe po počitku, gibanju in igri (prav tam).

V našem primeru, ni bil cilj, da učencem zagotovimo počitek, temveč se jih na ustrezen in nekoliko drugačen način pripravi na nadaljnji vzgojno-izobraževalni proces. Sprostitev je nekaj naravnane in za človekov obstoj ravno tako potrebna kot so druge temeljne potrebe. Pogosto se zdi, kot da odkrivamo stvari na novo, vendar Juul (2017) izpostavlja, da že obvladamo ta znanja, a smo nanje pozabili. Sprostitev povezujemo z učnim okoljem ter učnimi vsebinami. O sproščenosti J. Juul (2017) govori kot o prvinskem in najbolj naravnem stanju. Za dober primer izpostavi pestovanje dojenčka, kjer je takoj mogoče opaziti globoko, zaupanja polno sproščenost.

C. Cross – Muller (2017) izpostavlja, da je dobro razpoloženje nalezljivo. Za to poskrbijo zrcalni nevroni v možganih. Zrcalni nevroni so živčne celice, ki med opazovanjem druge osebe v možganih izzovejo enake aktivne vedenjske vzorce, kot jih kaže neka oseba. Pravi, da se stres in slaba volja s pomočjo sprostitutvenih vaj razpršita in ublažita. Izpostavlja tudi (prav tam), da je dobro razpoloženje ključ do sreče. Sprostitutvene dejavnosti pripomorejo k boljšemu razpoloženju za nadaljnje učno delo. C. Cross – Muller (2017) pravi, da z nekaterimi tehnikami sproščanja lahko zavestno in ciljno vplivamo na veliko območij našega živčnega sistema in svojega počutja.

Pri svojem delu smo v razredu uporabljali različne sprostitutvene tehnike, vendar smo se najbolj osredotočali na masažo, ki je izključno namenjena otrokom. Slednje tudi izpostavljamo v nadaljevanju prispevka.

Pomembno dejstvo, ki ga navajata M. Elmsäter in S. Héту (2007) je, da se z masažo ukvarja tudi nevroznanost. Možgani otroka se še vedno razvijajo, zato lahko s pomočjo različnih tehnik spodbujamo ter ustvarjamo nevronske povezave. S pomočjo programa masaže za otroke spodbujamo, da se sprošča zelo pomemben hormon, in sicer oksitocin. Učenci so tako bolj: umirjeni, radovedni, prijazni, manj agresivni, pripravljeni vzpostavljati medsebojne socialne stike, pozitivno naravnani, se lažje koncentrirajo in so manj napeti. Poleg oksitocina se pri masaži in dotiku sprošča tudi hormon melatonin. Hormona kortizol in adrenalin pa se v času masaže zmanjšata (Moberg, 2003, v Marsh, 2011).

Masaža za otroke je ena izmed številnih tehnik sproščanja in umirjanja. Masaža (Srebot in Menih, 1994) je stara večina. Avtorici pišeta o masaži kot prefinjeni umetnosti dotikanja. Poznamo od enostavnih masažnih gibov, ki jih lahko uporablja vsak za boljše počutje, pa do zahtevnih tehnik, ki jih izvajajo strokovnjaki. Obstaja razlika med vzhodnimi deželami, kjer je masaža vsakdanji način za izboljšanje počutja, ter med zahodnimi deželami, kjer je še vedno prisoten bolj distanciran odnos do nje. Učenec ob sprostitutvenih tehnikah, kot je masaža za otroke, neposredno doživlja izkustveno učenje. B. Marentič Požarnik (2008) pravi, da izkustveno učenje skuša povezati človekovo čutno in čustveno izkušnjo, njegovo

razmišljanje, analiziranje ter delovanje. Lozanova predpostavka (v Marentič Požarnik, 2008) je, da smo pri učenju najuspešnejši, če smo telesno in duševno sproščeni. V taki situaciji se možganske funkcije lažje povežejo ter izkoristijo zmogljivost možganov. Izkustveno učenje zahteva od posameznika celovito osebno izkušnjo. Je oblika učenja, ki skuša povezati neposredno izkušnjo (doživljanje), opazovanje (percepcijo), spoznavanje (kognicijo) in ravnanje (akcijo) v neločljivo celoto (Marentič Požarnik, 2008).

V. Geršak (2007) pravi, da so sprostitvene tehnike v vzgojno-izobraževalnem procesu zelo potrebne, saj se učenci sčasoma sami naučijo sproščati in najdejo svoj način sprostitve. Šola in razred sta hkrati prostor učenja in življenja. Sproščeni, urejeni odnosi na ravni sožitja so predpogoj za kakovostno življenje. Slednjega pa soustvarjamo vsi, ki smo vpeti v vzgojno-izobraževalni proces (Marentič Požarnik, 2008).

G. Schmidt (2008b) pravi, da je masaža za otroke namenjena njihovem umirjanju in sprostitvi. »Masaža je oblika povezanih dotikov. Z rokami ali drugimi deli telesa, kot so podlakti ali komolci, drsimo čez kožo in pritiskamo na mišice v zaporedju prijemov, kot so različno božanje, drgnjenje, gnetenje in pritiskanje. To lahko učinkuje blažilno ali poživljajoče, če pa se pri masaži osredotočimo še na energijo, lahko vpliva na telo, razum, duh in čustva« (Mumford, 2006, str. 10).

1.2 KORISTI MASAŽE ZA OTROKE

S. Mumford (2006) piše o terapevtski koristi masaže, saj sprošča mišično napetost, spodbuja limfno drenažo ter krvni obtok. Masaža ne vpliva samo na mišice, temveč tudi na živce. »Draženje živčnih končičev v koži se po osrednjem živčevju prenese do možganov in prispeva k dobremu počutju« (prav tam, str. 10). Leddy (2006, v Fond, 2010) izpostavlja, da je masaža sistematična in znanstvena manipulacija mehkih tkiv telesa, ki pomaga telesu, da se ozdravi. Masaža nam poleg blagodejnih koristi prinaša tudi sprostitvev. Omogoča nam pogovor preko kože, pogovor brez besed, le preko otipa. Za majhne otroke koža in tip predstavljata najpomembnejši in glavni vir stikov z zunanjim svetom. Pri starejših otrocih se tem čutom pridružijo tudi tako imenovani »daljinski čuti«, kot sta vid in sluh. Način masaže je treba prilagoditi starosti otrok ter hkrati upoštevati želje otrok (Wilmes-Mielenhausen, 1999).

R. Srebot in K. Menih (1994) izpostavljata učinke masaže:

- sprošča prenapete mišice;
- masažni gibi pomagajo pri izločanju odpadnih snovi;
- aktivira pretok limfnega sistema;
- vpliva na živčni sistem;
- omogoča, da se predamo ugodnemu počutju in izklopimo misli;
- pripomore, da se možgani in čustva umirijo, telo se sprosti ter
- povezuje telo, čustva in um.

Opravljenе so tudi raziskave in študije primera, ki navajajo pozitivne in koristne učinke masaže na otroke v šolah (Guzzetta idr., 2009). O pozitivnih učinkih masaže in posledično tudi boljših rezultatih so objavili raziskave, ki so preverjale učinke pri specifičnih skupinah, kot so: agresivni najstniki, pri anoreksiji, anksioznosti, bulimiji, pri otroškem artritisu, pri motnjah pozornosti, pri avtističnih motnjah itd. (Touch Research Institute, b. d).

Elmsäter in Héту (2007) izpostavljata naslednje koristi, ki jih ima masaža za otroke:

- priložnost, da se otrok nauči reči »da« ali »ne« masaži;
- otrok razvije občutek, da je enak med svojimi vrstniki;

- pridobi občutek sproščenosti, zmanjšanje stresa;
- izboljšanje koncentracije;
- spodbujanje in razvijanje lastne domišljije;
- raziskovanje različnosti med posamezniki v skupini;
- razvijanje spoštovanja do vrstnikov;
- močnejši občutek povezanosti med seboj v skupini.

Poleg koristi za učence in učitelje program masaže prinaša prednosti in koristi za šolo na širši ravni, za starše ter širše socialno okolje.

2 MASAŽA ZA OTROKE V ČASU VZGOJNO- IZOBRAŽEVALNEGA PROCESA

2.1 METODOLOGIJA IN POTEK RAZISKAVE

Izvedli smo desettedensko spremljanje učencev z LMDR ob izvajanju različnih masažnih tehnik za otroke 10 minut pred poukom. Študija primera je bila izvedena na podlagi pisnih zapisov, ki smo jih dobili z opazovanjem in beleženjem. Izvajanje dejavnosti masaže za otroke je potekalo v šolskem okolju, običajno pred poukom. V pomoč sta nam bili opazovalna shema za raziskovalni vprašnji in ocenjevalna lestvica, in sicer v obliki dnevnikov za vsakega učenca. Na koncu smo podali odgovora na raziskovalni vprašnji in predstavili vsebinsko analizo. Uporabljeni sta bili deskriptivno raziskovalna metoda in kvalitativna raziskava po metodi sistematičnega pregleda literature.

2.1.1 OPIS VZORCA

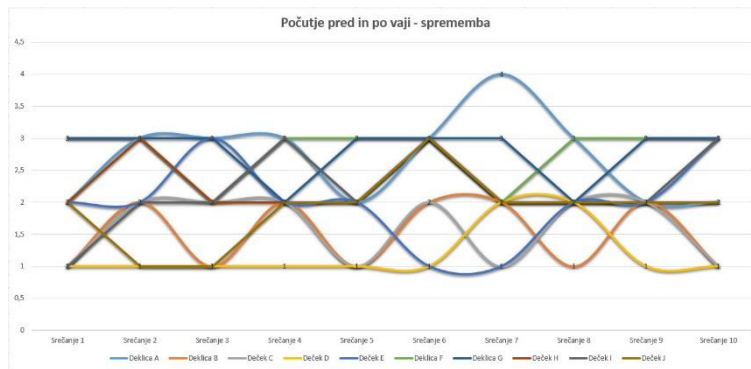
Izbrali smo namenski način vzorčenja. Naš vzorec je predstavljalo deset učencev z LMDR, in sicer štiri deklice in šest dečkov. Učenci so bili stari od 11 do 13 let. Obiskovali so 5. razred Prilagojenega izobraževalnega programa devetletne osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom. Učenci so bili med seboj zelo različni, pri vsakem so bile izpostavljene posebnosti ter močna področja. Nekateri so bili bolj verbalno spretni, drugi spet bolj motorično gibčni. Pri vseh pa je bil cilj enak, in sicer da ugotovimo, kako sprostitvene dejavnosti v prvih desetih minutah pouka vplivajo na učence ne glede na njihove individualne posebnosti in posamezna odstopanja.

2.1.2 POSTOPEK ZBIRANJA PODATKOV

Vsako srečanje je potekalo tako, da smo vsakega učenca posebej vprašali o njegovem počutju ter ga prosili, če lahko svoje počutje pokaže na petstopenjski lestvici počutja, ki smo jo poimenovali Termometer počutja. Vsak odgovor smo si vedno zabeležili. Enako smo naredili po vsakem srečanju in tako smo lahko primerjali odgovore pred in po srečanju. V drugem delu srečanja smo izvajali različne masažne tehnike. Po opravljenih vajah smo učence vedno povprašali, ali so vaje predhodno poznali ter kako so jim bile vaje všeč, kar so ocenili z oceno od 1 do 5. Odgovore učencev smo sproti beležili v ocenjevalno shemo. Hkrati smo opazovali njihove odzive, razpoloženja, izražanje neverbalne komunikacije, izražanje njihovih čustev, željo po sodelovanju, utrujenost, dolgočasnost, nezainteresiranost. Izražanje posameznih čustev smo preverili z opazovalno shemo, kjer smo opazovali verbalno in neverbalno komunikacijo ter fizične in socialne znake pri učencih.

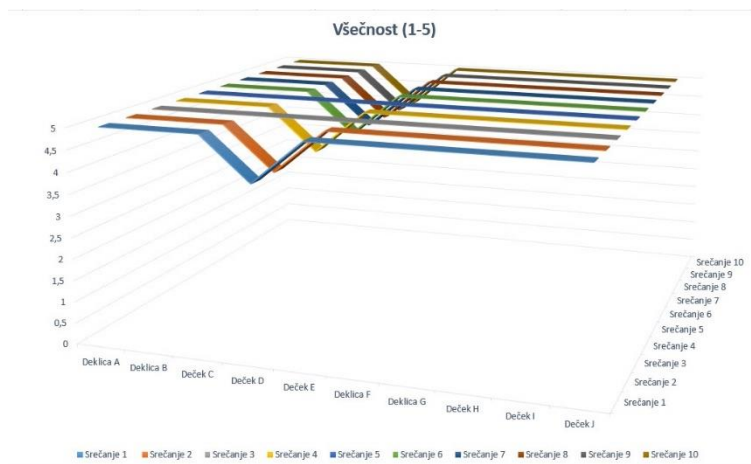
2.1.3 INTERPRETACIJA PODATKOV

R2: Kakšni so učinki masaže na počutje učencev?

Graf 1 prikazuje vpliv masaže na učence. Razvidni so pozitivni učinki na počutje učencev. Njihovo počutje pred vajami je bilo občutno slabše kot po vajah. Po končani izvedbi vaj so bili vsi učenci bolj sproščeni, mirnejši in pripravljeni na nadaljnje delo. Izrazita sprememba počutja je opazna pri deklici A, kjer je razvidno, da se je njeno počutje po vajah izboljšalo. Tudi pri deklici B je opaziti razlike v počutju. Deček C se je po vajah masaže tudi bolje počutil ter to tudi jasno izražal. Njegovo vedenje je bilo bolj umirjeno in tudi sam je vedno znova povedal, da se počuti bolje. Pri dečku D so tudi opazne razlike v počutju, vendar nekoliko manj izrazite. Po vsakem srečanju so se njegovi odzivi in sodelovanje izboljševali. Deček E se je tudi dobro počutil. Njegovo počutje je bilo skoraj vedno ocenjeno z oceno 5, tako pred kot po vajah. Tako dečki kot deklice so uživali pri izvajanju masažnih prijemov.

R4: Kako bo masaža za otroke všeč učencem?

Na Grafu 2 je opaziti, da sta deklica B in deček E vseh deset srečanj všečnost ocenila z oceno 5 na lestvici od 1 do 5. Deklica B je jasno izrazila z besedami, da so ji bili vsi masažni prijemi všeč ter da bi jih z veseljem še izvajala. Zanimivo je, da je deček E ocenil vedno z odlično oceno, saj so mu vaje predstavljale velik izziv. Sklepamo, da je masaža pustila pozitiven vpliv na njegovo počutje. Ostali učenci so všečnost v povprečju ocenili z oceno 4. Glede na rezultate ugotavljamo, da so jim bile vaje v všeč. Deček D je enkrat ocenil tudi z oceno 3, ker so mu določeni prijemi predstavljali izziv. V večje veselje mu je bila masaža Medvedja

hoja, kar se je opazilo tudi na obrazu in njegovi telesni sproščenosti. Sicer pa so vsi učenci jasno verbalizirali, da so jim prijemi masaže všeč ter si tega želijo tudi v prihodnje.

3 ZAKLJUČEK

Osebe z LMDR potrebujejo drugačne načine poučevanja, prilagojene strategije učenja in razlage učne snovi. Treba je upoštevati, da gre za zelo heterogeno skupino posameznikov, ki imajo različne potrebe, primanjkljaje, zmožnosti in interese. Učno snov najbolje usvajajo na konkretni ravni. Učitelj ima različne možnosti in priložnosti, da spozna še druge načine otrokovega delovanja. Otroci so ob igratih, sprostitvenih dejavnostih in gibanju običajno bolj sproščeni in zgovorni. Sproščenost prinaša ugodje in nekaj prijetnega za učence. Če so učenci sproščeni ter na nezavedni ravni sledijo nekim pravilom ter se ob tem še zabavajo, lahko dosežemo boljše učinke za učenje, priprave na domačo nalogo, utrjevanje, ponavljanje učne snovi.

Sproščanje s pomočjo različnih masažnih tehnik je eden izmed mnogih pristopov, ki pripomorejo k boljšemu počutju učencev. Pri sami izbiri masažnih tehnik ima učiteljev pristop pomembno vlogo. Ni treba, da učitelj pozna vse zakonitosti, forme in oblike, ki jih vsebuje masaža. Pomembnejša sta učiteljev odnos ter pristop do tovrstnih vsebin. Vsako stvar se da povedati na različne načine. Včasih je že dovolj, da uporabimo neverbalno komunikacijo s pomočjo enostavnega giba. Burns (2011) izpostavlja, da potrebujejo možgani spodbudno okolje, da dobro funkcionirajo.

Pri izvajanju naše mini raziskave smo ugotavljali učinke masaže na otroke. Poleg tega, da so učenci spoznali nekaj osnovnih in preprostih prijemov masaže, je bil naš glavni namen, da postane masaža učencem zabavna, prijetna in prijazna. Tovrstna sprostitvena tehnika je bila za vseh 10 učencev nekaj novega in drugačnega. Vsi so jasno izražali, da jim je prijetno ter da si želijo še več tega. Bolj kot osredotočanje na obliko oziroma na pravilno izvedbo prijemov smo želeli doseči, da jim masaža postane všeč in da jim predstavlja zabavo. Želeli smo, da učenci spoznajo, kako je dotik nekaj prijetnega, sproščujočega in pomirjajočega. Hkrati pa smo s prispevkom potrdili naši raziskovalni vprašanji, ki sta pokazatelj, da se da učence z LMDR motivirati za nadaljnje učno delo tudi na nekoliko drugačen način. Z raziskovalnima vprašanjema smo ugotovili in potrdili, da je masaža za otroke dobrodošel doprinos k vzgojno-izobraževalnemu procesu.

Najuporabnejše napotke za izvajanje masaže za otroke najdemo pri slovenski avtorici Gordani Schmidt, in sicer v zbirki Igre: Masaže in sprostitve za otroke. Tudi mi smo izbrali precej vaj in načinov izvajanja masaž pri omenjeni avtorici. Držali smo se vodila, da vedno otrok masira otroka. Pred samo masažo smo otroke navajali, da se drug do drugega vedejo spoštljivo. Preden sta se učenca zamenjala, se je tisti učenec, ki je masiral, vedno zahvalil, da ga je lahko masiral. Nato so se učenci zamenjali in smo masažne prijeme ponovili. Nekateri masažni prijemi so bili učencem bolj všeč, drugi nekoliko manj.

Pri masaži smo se posluževali tudi kreativnosti in ustvarjalnosti. Včasih smo zgodbo imeli napisano, drugič smo si jo sproti izmišljali, tudi učenci so si jo sproti izmišljali.

1. MASAŽA: PISMO MAMI KAJ SMO POČELI DOPOLDNE V ŠOLI

Učence razdelimo v pare. En otrok sede pred drugega. Drugi riše s prstom po hrbtu prvega. Zgodbo smo si izmišljali in risali po hrbtu glede na dogodke, ki so se odvijali dopoldne. Učenci so nas posnemali in izvajali masažo na svojem sošolcu. Nato sta se učenca zamenjala.

Zaključek: Pogovor o občutkih in doživljanjih.

2. MASAŽA: TRTA (Schmidt, 2008b)

Učenci se poljubno razdelijo v pare. En otrok čepi in predstavlja trto. Drugi otrok stoji ob njem in je vinogradnik.

Kmet zgodaj spomladi okoplje trto – s prsti obeh rok praska po stopalih otroka, ki čepi,

nato pa jo pognoji – z dlanmi potapka po stopalih.

Kmalu začne padati dež – s prsti tapka po celem telesu.

In kmet zadovoljno opazuje, kako vinograd raste – hodi okoli trte, otrok, ki je čepel, pa se počasi dviguje.

Ker so mlade trte neodporne proti različnim boleznim, jih mora kmet poškopiti s strupom, ki uniči take škodljivce, ki ne pustijo trti, da bi lepo rasla – s prsti zelo nežno tapka po celem telesu.

Kmet obreže in odstrani vse divje poganjke, ki jih trta ne potrebuje – z rokami odščiplje navidezne poganjke po celem telesu.

Sedaj trta obrodi rdeče grozdje. Čas trgatve je. Kmet s škarjami odreže grozdje – s prsti po telesu oponašamo rezanje škarij –

in ga da v škafe – polaga namišljene grozde v namišljen škafo, iz škafo pa v brento –

otrok, ki je bil do sedaj trta, se spremeni v brentača, to

je človeka, ki nosi brento. Vsi otroci odnesejo svoje brente v mlin (odnesejo na nekaj miz in se nanje posedejo).

Mlin melje – otroci se sede presedajo okoli mize –

in v čeber pod mlinom pada zmleto grozdje – otroci poskačejo z miz in se uležejo na tla.

Čeber je poln – otroci vstanejo in obstojijo na mestu v skupinah po štiri.

Tam ostanejo štiri dni in jih mešajo vsak dan – skupine se zavrtijo.

Prvi dan, drugi dan, tretji dan, četrti dan – med štetjem se vedno ustavijo in malo počakajo.

Potem se da zmleto grozdje v prešo – otroci se usedejo na tla in se zakotalijo v levo in desno.

Sok se natoči v sode – otroci vstanejo v skupinah po štiri.

Rdeč mošt zavre – otroci se stresejo –

in ob Martinovem se mošt spremeni v vino – vsi otroci zarajajo v krogu.

3. MASAŽA: : Masaža je bila izvedena po programu Massage In Schools Programme – MISP, za katerega smo osebno pridobili certifikat in ga lahko izvajajo le inštruktorji, ki so opravili mednarodni program MISP.

- OČALA
- MAČJI PRIJEM
- PEK

4. MASAŽA: DEŽ

Tu lahko sodeluje več otrok. En otrok stoji sredi kroga, ki ga tvorijo ostali otroci. Roke ima prekrizane na prsih. Otroci eden za drugim, v manjših presledkih, položijo svoje prste na glavo tistega, ki stoji v sredini. Rahlo tapkajo s prsti po glavi (kot bi igrali klavir) in potujejo po telesu navzdol do pet in nartov. Ko posameznik pride do tal, začne znova pri temenu

otroka, na katerega dežuje. Tako ima otrok občutek, da dežuje po vsem telesu. Otroci se med seboj zamenjajo.

5. NEKAJ IDEJ ŠE ZA MASAŽE: pečemo pico, kuhamo enolončnico, se sprehajamo po gozdu, gremo na morje, igramo klavir itd. Otroci se lahko masirajo na katerokoli temo. Lahko si izmišljajo sami, lahko ji vodi odrasla oseba. Pustimo domišljijo.

Literatura in viri

1. Colnerič, B. in Zupančič, M. (2005). Osebnostne značilnosti učencev z lažjo motnjo v duševnem razvoju. *Anthropos*, 1(4), 7–33. Pridobljeno 30. 6. 2019 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-4TRVLAND>
2. Colnerič, B. in Zupančič, M. (2007). Socialno vedenje učencev z lažjo motnjo v duševnem razvoju. *Šolsko polje*, 18(3–4), 7–33. Pridobljeno 30. 6. 2019 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-IXM27VWo/7eb4c6d5-4dc7-4c80-b5ad-23c7950a72be/PDF>
3. Cross-Muller, C. (2017). *Glavo gor. Mali učbenik preživetja*. Celje: Celjska Mohorjeva družba: Društvo Mohorjeva družba. 2017.
4. Burns, T. (2011). Možgani so mišica, ki jo je treba krepiti. Intervju. *Objektiv*, sobota, 9. april 2011. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.dnevnik.si/1042436769>
5. Elmsäter, M. in Héту, S. (2007). *Manual for MISP (Massage In Schools Programme) Instructors*. Canada: Ur Publications & Programmes Inc.
6. Geršak, V. (2007). Pomen poučevanja in učenja s plesno-gibalnimi dejavnostmi v vrtcu in osnovni šoli. *Sodobna pedagogika*, let. 58, št. 3, str. 128–143.
7. Kos Knez, S. (2003). *Vzgojno-izobraževalno delo v podaljšanem bivanju v devetletni osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
8. Linblad, I. *Mild intellectual disability: Diagnostic and outcome aspects*. Gothenburg: University of Gothenburg. [Online]. [Citirano 28. 8. 2019]. Dostopno na spletnem naslovu: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/34073/1/gupea_2077_34073_1.pdf
9. Marinič, D., Burnik, F., Vališer, A., Barborič, K., Potočnik Dajčman, N. in Dretnik, F. (2015). Otroci z motnjami v duševnem razvoju. V N. Vovk Ornik (ur.), *Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami* (str. 6–7). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 25.8.2019 s <http://www.zrss.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>.
10. Marsh, L.J. (2011). Evaluation of the Massage in Schools Programme in one primary school. *Educational Psychology in Practice*, 2011, št. 2 (letn. 27). [Online]. [Citirano 28. 8. 2019]. Dostopno na spletnem naslovu: ISSN: 1557-0703.
11. Mumford, S. (2006). *Masaža za sprostitvev in zdravje*. Tržič: Učila international.
12. Novljan, E. (1997). *Specialna pedagogika oseb z lažjo motnjo v duševnem razvoju*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
13. Srebot, R. in Menih, K. (1994). *Sprostitvev: praktični napotki za boljše telesno in duševno počutje*. Ljubljana: Domus.
14. Srebot, R. in Menih, K. (1996). *Potovanje v tišino: sprostitevna vzgoja za otroke*. Ljubljana: DZS.
15. Schmidt, G. (2008). *Igre: Masaže in sprostitev za otroke*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. 2008.

16. Wilmes – Mielenhausen, B. (1999). Kje je doma tišina? Starši in otroci odkrivajo pot do sprostitev. Radovljica: Didakta.
17. Žagar, D. (2012). Drugačni učenci. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
18. Žgur, E. (2017a). Vloga razvoja motorike pri otroku in njena vpetost v predšolski kurikulum – pomen zgodnje obravnave. V Vrbovšek, B. (ur.), Belak, D. (ur.), Žnidar, S. (ur.), Različni otroci – enake možnosti. (str. 28–40). Ljubljana: Supra.
19. Žgur, E. (2017b). Bralne sposobnosti pri učencih različnih osnovnošolskih programov. Socialno delo, 56 (1), str. 21–33.

MOJCA ZEMLJIČ

OSNOVNA ŠOLA IN VRTEC SVETA TROJICA

MEDPREDMETNO POVEZOVANJE KOT NAČIN POUČEVANJA

Povzetek

Tako kot v drugih dejavnostih si tudi v šolstvu želimo biti uspešni. Zato težimo k temu, da bi s svojimi inovativnimi pristopi izboljšali kakovost znanja učencev, katero bi bilo trajnejše. Sodobno pridobivanje znanja ne pomeni le ustrezno izbiro učne snovi, ampak tudi povezavo med različnimi vsebinami in uporabo le teh v različnih okoliščinah. Eden ključnih konceptov sodobnih usmeritev razvoja izobraževanja je zagotovo medpredmetno povezovanje. Danes se vse bolj usmerja v to, da bi bil učenec v ospredju učnega procesa. Pri svojem delu vidim veliko možnosti medpredmetnega povezovanja. Tako skušam učence pri svojih predmetih naučiti, da pridobljeno znanje horizontalno povezujejo z znanjem, ki so ga pridobili pri drugih predmetih.

V prispevku bom predstavila nekaj praktičnih primerov medpredmetnih povezav znotraj predmetov tehnika in tehnologija, naravoslovje in kemija. Učenci pri takšnem načinu dela aktivno spoznavajo nove vsebine ter celostno prepletanje znanja različnih področij.

Ključne besede: medpredmetno povezovanje, inovativni pristopi, aktivno učenje, znanje učencev

CROSS-CURRICULAR INTEGRATION AS A WAY OF TEACHING

Abstract

As in other activities, we want to be successful in education. That is the reason why we strive to improve the quality of students' knowledge through the innovative approaches, which will be more sustainable.

Contemporary acquisition of knowledge does not mean only a proper choice of a learning material, but also connection between different content and its use in different circumstances. One of the main concepts of contemporary orientations of educational development is certainly cross-curricular integration. Nowadays, we try to focus on keeping the student at the foreground of the learning process.

At my work, I can see a lot of opportunities of cross-curricular integration. So I try to teach my students, at the subject »engineering and technology«, to make a correlation between the knowledge gained in my classroom and the knowledge of other subjects.

At my contribution at the conference, I will represent some practical examples of cross-curricular integration within the subjects of engineering and technology, science, and chemistry. In this way of studying, students actively learn about new content and the connections of knowledge in different fields.

Keywords: Cross-curricular integration, innovative approaches, active learning, student's knowledge

1 UVOD

Tako kot v drugih dejavnostih si tudi v šolstvu želimo biti uspešni. Zato težimo k temu, da bi s svojimi inovativnimi pristopi izboljšali kakovost znanja učencev, katero bi bilo trajnejše. Zadnja leta se veliko govori in piše o drugačni šoli, prijaznejši in prijetnejši za otroka. Veliko je govora o preobremenjenosti otrok s kopico podatkov faktografskega znanja, ki ni trajno, ki ga je preveč in je za otroke nemalokrat prezahtevno.

Namen prenove vzgojno-izobraževalnega sistema v Sloveniji je bil izboljšanje kakovosti tega. Eno od izhodišč je bilo nedvomno tudi izboljšanje kakovosti znanja, da bi bilo bolj uporabno, trajnejše, in usmerjanje v vseživljenjsko učenje. Sodobno pridobivanje znanja tako pomeni ne le ustrezno izbiro učne snovi, ampak tudi povezavo med različnimi vsebinami in uporabo teh v različnih okoliščinah. Eden od pomembnih didaktičnih pristopov, ki bi pripomogel k boljšemu, predvsem pa trajnejšem in bolj uporabnem znanju so zagotovo medpredmetne povezave.

Danes se vse bolj usmerja v to, da bi bil v učnem procesu v ospredju učenec. Medpredmetnost je eden od mnogih didaktičnih pristopov, ki postavljajo učenca na to mesto saj je otrok radovedno bitje, kateremu nova spoznanja in izkušnje odpirajo nova vprašanja. Prav to pa je naravna pot na kateri se prepletajo mišljenje, ustvarjalnost razvoj in učenje.

2 MEDPREDMETNO POVEZOVANJE

Medpredmetno povezovanje je zelo aktualen pristop, o katerem se veliko govori in piše in s katerim se spopada marsikateri učitelj.

V teoriji medpredmetnega povezovanja najdemo več različnih definicij. To ne pomeni, da so nekatere bolj pravilne, ampak je to kazalec raznolikosti obravnavanega področja.

Medpredmetne povezave izhajajo iz predmetov, ki v medsebojnih povezavah iščejo višjo kakovost doseganja predmetnih ciljev.

Različne definicije in njihove natančnejše obrazložitve vključujejo:

- povezovanje predmetov ali področij,
- poudarek je na projektnem delu,
- vire, ki ne vključujejo le učbenikov,
- tematske vsebinske sklope kot organizacijski princip
- prilagojen pouk

Medpredmetne povezave so v bistvu didaktični pristop, ki otroke pripravi na učenje skozi celo življenje. Pomenijo povezovanje vsebin znotraj predmetnika. Za njihovo učinkovitost morajo biti v povezavah jasno prepoznavni cilji posameznih predmetov oz. področij. Učitelj poskuša določeno vsebino podati ali obravnavati čim bolj celostno- isti problem poskuša osvetliti z različnih vidikov. Zato zahtevajo od učitelja dobro opredelitev izbranih ciljev in natančno načrtovanje izvedbe pouka.

2.1. VERTIKALNE IN HORIZONTALNE POVEZAVE UČNIH PREDMETOV

Vertikalna povezava, ki je stvar predmetnika in učnih načrtov, usklajuje in povezuje učne predmete iz razreda v razred. Tako zavaruje njihovo kontinuiteto od začetka do konca nekega šolanja.

Horizontalne povezave so stvar učiteljev in so omejene na določen razred, pa naj gre za povezave med učnimi vsebinami v okviru enega učnega predmeta, ali več.

2.2 KDAJ IN KAKO UPORABITI MEDPREDMETNE POVEZAVE

Za doseganje izbranih ciljev pri pouku lahko povezujemo vsebine različnih predmetov in področij. Povezave uporabljamo takrat, ko je smiselno, ko za to obstajajo razlogi in ustrezne možnosti. Poskušamo jih izpeljati tako, da čim bolj spodbujamo ustvarjalnost otrok (učenci sami poskušajo poiskati ustrezno gradivo, najti različne rešitve, osvetliti problem z različnih vidikov,..), povezave pa so lahko tudi spodbudno motivacijsko sredstvo. Povezave lahko uporabljamo na različnih stopnjah učnega procesa. Proces učenja je lahko učinkovitejši, če vsebuje vsebine drugih področij, predvsem v fazah izpopolnjevanja utrjevanja in uporabljanja znanja.

2.3 NAČRTOVANJE MEDPREDMETNIH POVEZAV

Načrtovanje vzgojno-izobraževalnega procesa je nujno potrebno, da preprečimo stihijsko delo. Učitelj pri načrtovanju mora upoštevati:

- da je vsak posameznik enkratni,
- da naj bo uspešen vsak otrok,
- učenci naj usvajajo znanje na način, ki bo zagotavljal trajnost le-tega.

Učitelj mora za ustrezno načrtovanje poznati sodobne tehnike načrtovanja ter dobro poznati cilje in vsebine učnih načrtov različnih predmetov. Prav tako mora biti seznanjen s cilji, ki so bili doseženi v prejšnjih letih.

2.4 PREDNOSTI MEDPREDMETNEGA POVEZOVANJA

Učenci pri medpredmetnem reševanju učnih situacij razvijejo interes in motivacijo za učenje ter poglobljajo razumevanje in uporabo znanja. Poleg tega dosegajo boljše učne uspehe, kažejo bolj kakovostne medsebojne odnose in zavzetost za učenje, izražajo samozavest, kažejo sodelovanje in spoštovanje, imajo boljši priklic in razumevanje učnega gradiva ter so zmožni povezovati učne spretnosti z različnih predmetnih področij. Takšno poučevanje vodi v spoznavanje globljih odnosov med pojavi.

3 PRAKTIČNI DEL

Pri svojem delu želim čim večjo vključenost učencev v izbiro in pripravo ideje ter izpeljavo obravnavane vsebine. Primer:

Učence seznanim z učnim načrtom ter povprašam katere vsebine jih pri naravoslovju najbolj zanimajo in bi jih želeli obogatiti pri tehniki in tehnologiji. Določim jim datum do katerega poskušajo sami priti do ideje. Nato skupaj izberemo temo ter poiščemo smiselno povezavo za uresničitev ciljev iz učnih načrtov.

Prav tako skupaj določimo katere oblike dela od ponujenih se jim zdijo ustreznejše ter jih skupaj izberemo:

- izdelava plakata,
- izdelava osebne mape učenca,
- izdelava izdelka,
- izdelava raziskovalne naloge.

Učence pri izbiranju najustreznejših oblik dela usmerjam, saj vse oblike dela niso primerne za izbrane učne vsebine.

3.1 PRIMERI MEDPREDMETNIH POVEZAV

V nadaljevanju bom predstavila nekaj primerov medpredmetnih povezav znotraj predmetov tehnika in tehnologija, naravoslovje ter kemija. Ker se področje predmeta tehnika in tehnologija predvsem ukvarja s spreminjanjem narave, je to tesno povezano z naravoslovnimi predmeti, ki naravo raziskujejo in ugotavljajo zakonitosti njenega delovanja ter s proučevanjem vplivov na okolje. V tem področju je mogoče najti številne priložnosti medpredmetnega povezovanja in sodelovanja. Učenci pri takšnem načinu dela aktivno spoznavajo nove vsebine ter celostno prepletanje znanja različnih področij.

Škatla kovin

Kemija je tesno interdisciplinarno povezana z drugimi naravoslovnimi vedami. Na njenih spoznanjih

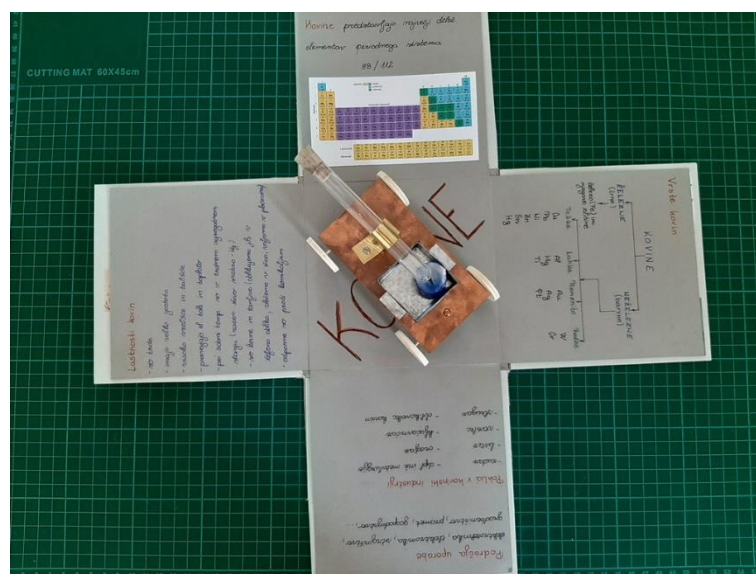
temelji več industrijskih panog zato prepletanje vsebin s predmetom tehnika in tehnologija ni naključno.

V 8. razredu osnovne šole pri pouku kemije obravnavajo elemente periodnega sistema katerega

večji del predstavljajo kovine. Spoznajo osnovne značilne lastnosti in uporabo alkalijskih kovin, zemeljskoalkalijskih kovin, izbranih prehodnih elementov, halogenov in žlahtnih plinov. V vsakdanjem življenju le-te zaradi svojih lastnosti uporabljamo na različnih področjih.

Tako pri tehniki in tehnologiji dopolnimo znanje o lastnostih kovin, proizvodnji in vplivu na okolje, preizkušamo in ugotavljamo značilne lastnosti kovin ter jih povezujemo z njihovo uporabnostjo. Kovine mehansko obdelujemo in spajamo. Pri praktičnem delu učenci spoznajo različna orodja in stroje ter obdelovalne postopke, ki so značilni za obdelavo kovin. To so: zarisovanje, rezanje, piljenje, vrtanje, upogibanje in spajanje. Pri spajanju pa na samem izdelku preizkusijo vijačenje, kovičenje in cinjenje.

Na koncu učenci izdelajo večplastno škatlo iz kartona, katero opremijo z znanjem o posamezni kovini, ki so ga pridobili pri drugih predmetih. V sami škatli pa se skriva tudi njihov izdelek iz tega materiala.

Slika 1: Vsebina škatle kovin

Kje dobimo snovi – papir

Pri pouku naravoslovja v 6. razredu učenci spoznajo kaj vse lahko dobimo iz nekaterih snovi okoli nas, to je iz zraka, vode, kamnin in nafte. Preučujejo nekatere lastnosti snovi (npr. električna prevodnost, toplotna prevodnost, magnetne lastnosti, gostota) ter povezanost le teh z njihovo uporabo. Učenci izdelajo tabelo najpogostejših materialov, ki ji uporabljamo v današnjem času. Nepogrešljiv material je vsekakor papir, kateremu pri tehniki in tehnologiji namenimo veliko časa. Tako se seznanijo s

področji uporabe papirnih gradiv, vrstami papirja ter njihovimi lastnostmi, surovinami, potekom izdelave ter vpliv na okolje in obdelovalnimi postopki pri obdelavi papirja. Pri pouku učenci sami ročno izdelajo papir. Pri tem ne skrivajo presenečenja, koliko starega papirja in vode potrebujemo za izdelavo ene strani novega papirja. Izdelan papir uporabijo za izdelavo novoletne voščilnice pri kateri se urijo v posebni tehniki sestavljanja – iris folding.

Slika 2: Ročna izdelava papirja

Slika 3: Voščilnica

Semenke

Pri poučevanju naravoslovja je vsekakor potrebno izpostaviti pomen otroškega raziskovanja katero lahko poteka v naravi ali preko dejavnosti v učilnici. Eden izmed sklopov so teme iz življenja rastlin kjer spoznajo dva načina razmnoževanja ter prednosti in slabosti obeh, zgradbo cveta, razumejo pomen opranitve hkrati pa spoznajo, da seme nastane s spolnim razmnoževanjem. Ker pri pouku naravoslovja natrpanost učnega načrta ne dopušča, da bi učenci поблиže spoznali in tako tudi prepoznali posamezna semena, pri tehniki namenim nekaj časa zbirki semen ter izdelavi semenk. Vsak učenec si iz vezane plošče izžaga podlago na katero prilepi letvice tako, da nastane okvir za bodočo umetnino. Samostojno izberejo motiv, ga prerišejo na material na katerega lepijo posamezna semena. Pri tem delu spoznajo in poimenujejo veliko vrst semen, hkrati pa se pri učencih razvija finomotorika ter vztrajnost.

Slika 4: Zbirka semen

Slika 5: Izdelava semenke

4 ZAKLJUČEK

Medpredmetne povezave so didaktični pristop, ki imajo številne pozitivne učinke, če so ustrezno načrtovane. Povezovanje bo kakovostno, če bo vključevalo cilje učenja in poučevanja več predmetov, učne spretnosti, pojme in vsebine.

Lahko trdim, da imam pozitivno mnenje o medpredmetnem povezovanju vsebin in ciljev različnih predmetov.

Pri poučevanju pogosto uporabljam medpredmetne povezave in se zavedam pozitivnih učinkov. V pomoč so mi tudi usmeritve v učnih načrtih. Kljub temu pa takšen način dela zahteva veliko kreativnosti in dodatnega dela.

Literatura in viri

1. Bačnik A. . idr. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Kemija. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
2. Bevc, V. (2005). Medpredmetno načrtovanje in povezovanje vzgojno-izobraževalnega dela. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
3. Fakin M. idr. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Tehnika in tehnologija. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
4. Rutar Ilc Z. (2010). Medpredmetne in kurikularne povezave, priročnik za učitelje. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
5. Škvarč M. idr. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Naravoslovje. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
6. Štemberger V. (2008) Načrtovanje in izvajanje medpredmetnih povezav. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

TINA ZRILIČ FERBEŽAR

ŠOLSKI CENTER NOVO MESTO, SREDNJA ELEKTRO ŠOLA IN TEHNIŠKA GIMNAZIJA

DRUŽBA V KATERI ŽIVIMO

Povzetek

Članek predstavlja raznolike projekte pri geografiji prebivalstva. Dijaki odkrivajo kakšna družba smo, kaj pomeni staranje prebivalstva ter kdo so junaki sodobnega časa. Dijaki so preučili staranje prebivalstva v naši državi, obiskali dom starejših občanov, se odločili za dobra dela v lokalni skupnosti ter skušali razumeti migrantsko politiko. Kontaktirali smo Nobelovega nagrajenca za mir, dr. Denisa Mukwegeja, ki je človek z velikim srcem in nesebično pomaga ženskam, žrtvam spolnega nasilja. Te so bile posiljene v zadnjih dvajset let trajajočih spopadih v vzhodnem delu Demokratične republike Kongo, ene najbolj revnih držav na našem planetu.

Ključne besede: svet, projekti, geografija, prebivalstvo

THE SOCIETY WE LIVE IN

Abstract

The article presents variety of projects at population geography lessons. The students discover the culture of society we are living at today. They are introduced with the problem of ageing population in developing countries. The students are informed who are modern day heroes. When researching the facts about ageing population in Slovenia, the students also visited retirement homes and they decided for their contribution with good deeds in their local community. They also focused their research on the understanding of migration politics. The students and their teacher contacted the Nobel peace prize laureate Dr Denis Mukwege, who is an extraordinary man who mends thousands of women who have been raped during the 20 years of conflicts in the East of the Democratic Republic of the Congo, one of the poorest countries on the planet.

Keywords: world, projects, geography, population

1 UVOD

Geografija prebivalstva je dijakom Srednje elektro šole in tehniške gimnazije v njihovem izobraževanju predstavljena v prvem in drugem letniku. Pri tem se dijaki soočijo z naslednjimi pojmi: prebivalstvo, družbena in naravna sestava prebivalstva, raznolikost ljudi, migracije, problematika sodobne družbe. Na poti pridobivanja znanja so dijakom, skozi različne načine poučevanja, posredovane konkretne informacije, ki naj bi pripomogle k trajnejšemu znanju in boljši funkcionalni pismenosti. Skozi aktivnosti, ki se odvijajo in dogajajo tudi zunaj šolskega prostora in predvidenega urnika, dijaki odkrivajo okolico, teorijo povezujejo s praktičnimi primeri ter znanje z dodatnimi in ustvarjalnimi aktivnostmi lahko povežejo s svojim videnjem obravnavane snovi.

2 TEORETIČNI DEL

“Prebivalstvo so ljudje, ki živijo na določenem območju in za katere so značilne določene lastnosti (število, spol, veroizpoved ...)”. (Splet 1)

“Združeni narodi so 11. julij razglasili za svetovni dan prebivalstva leta 1989, dve leti po tem, ko je svetovno prebivalstvo doseglo pet milijard. Ta dan je namenjen razmisleku o vprašanih, povezanih s prebivalstvom, in tudi o odnosu prebivalstva do okolja in razvoja in naj bi krepil zavest o tem. Leta 2017 je bilo po podatkih Združenih narodov na svetu 7,55 milijarde prebivalcev. Število prebivalcev se povečuje povprečno za 1,2 % na leto, a se ta odstotek iz leta v leto zmanjšuje. V razvitejših delih sveta (Evropa, Severna Amerika, Avstralija, Nova Zelandija in Japonska) živi 1,26 milijarde ljudi (ali 17 %), v manj razvitih pa 6,29 milijarde (ali 83 %).”

Večino prirasta svetovnega prebivalstva so prispevale manj razvite države.

Leta 1950 je tretjina prebivalstva živela v razvitejših delih sveta, preostali dve tretjini pa v manj razvitih delih. Do leta 2017 se je število prebivalcev potrojilo, vendar rast prebivalstva geografsko gledano ni bila enakomerna:

prebivalstvo Afrike se je povečalo najbolj, za več kot petkrat;

prebivalstvo Latinske Amerike in Karibov se je povečalo za 3,7-krat;

prebivalstvo Azije in Oceanije se je povečalo za 3,1-krat;

prebivalstvo Severne Amerike se je povečalo za 2,1-krat;

prebivalstvo Evrope se je povečalo najmanj, za 1,3-krat; prebivalstvo Slovenije se je povečalo za 1,4-krat (<https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7526>).

Sredi leta 2014 je v Sloveniji živel 2.061.623 prebivalcev oziroma 0,1 % več kot sredi leta 2013. Prebivalstvo Slovenije je sestavljalo 1.040.204 žensk in 1.021.419 moških.” (Splet 2)

“Svetovno prebivalstvo v zadnjem času izraziteje narašča zaradi zniževanja umrljivosti. Nižja umrljivost je zlasti odraz čedalje širše dostopne zdravstvene oskrbe in izboljšanih higienskih razmer. Ljudje torej živimo dlje. Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu je bilo v letu 2017 v svetovnem merilu 72 let; za ženske 74 let, za moške pa 70 let (to pomeni, da v letu 2017 rojeni Zemljan lahko pričakuje, da bo dočakal povprečno 70 let). Vrednost tega kazalnika naj bi se do konca stoletja zvišala na 82,6 let (za ženske na 84,6 let, za moške na 80,7 let).” (Splet 2)

“Pomemben element staranja prebivalstva je tudi zniževanje rodnosti in posledično zniževanje števila otrok. Demografska gibanja v razvitem delu sveta kažejo na intenzivno staranje prebivalstva in posledično na čedalje večje pomanjkanje mladega prebivalstva. Delež mladih je od leta 1950 v manj razvitih delih sveta padel za petino, v razvitejših delih

pa za dvakrat toliko. Delež starejših se je v razvitejših delih povečal za dvakrat (na 18 %), v manj razvitih delih pa je ostal približno enak.” (Splet 2)

“Celotna stopnja rodnosti – povprečno število živorojenih otrok na eno žensko v rodni dobi (15–49 let) v posameznem koledarskem letu – naj bi se v Sloveniji v prihodnosti večinoma enakomerno dvigala in v letu 2080 dosegla vrednost 1,85. Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu se bo daljšalo; dečki, ki se bodo rodili v Sloveniji v letu 2080, bodo tako lahko pričakovali 87 let, deklice pa več kot 91 let.” (Splet 2)

“Leta 2014 se je v primerjavi z letom poprej število prebivalcev povečalo v 80 občinah, v 130 občinah pa je prebivalstvo upadlo. Za Slovenijo je značilna razpršena in redka poselitev. Prebivalstvo je zgoščeno v večjih urbanih središčih, reliefno razgibana območja s slabšimi naravnogeografskimi pogoji in prometno težje dostopna območja pa so redkeje poseljena. V letu 2014 sta v Sloveniji na kvadratnem kilometru površine živela povprečno 102 prebivalca. Med občinami so razlike v poselitvi zelo velike, saj so občine po površini in tudi po številu prebivalcev zelo različne. Leta 2014 je bila najgosteje naseljena občina Ljubljana; tam je na površini enega kvadratnega kilometra živelo nekaj več kot 1.000 (1.041) prebivalcev. Ljubljana sodi v osrednjeslovensko statistično regijo, ki je bila tudi med regijami najgosteje naseljena; na kvadratnem kilometru površine regije je živelo povprečno 214 prebivalcev. Ljubljanski občini sta po gostoti poselitve sledili občina Maribor, kjer je na kvadratnem kilometru živelo 758 prebivalcev, in občina Izola, kjer je na kvadratnem kilometru površine živelo 553 prebivalcev. Najredkeje naseljena je bila občina Solčava s komaj 5 prebivalci na kvadratnem kilometru površine. Sledili sta ji občina Bovec in občina Jezersko z 9 prebivalci na kvadratnem kilometru površine. Med statističnimi regijami je bila najredkeje naseljena primorsko-notranjska regija; v tej regiji je na kvadratnem kilometru površine živelo povprečno 36 prebivalcev.” (Splet 3)

“Od 250.000 prebivalcev Slovenije s prvim prebivališčem v tujini jih ima več kot polovica slovensko državljanstvo. Največ priseljencev v Sloveniji je iz nekdanje Jugoslavije. Mednarodni dan migrantov zaznamujemo od leta 2000, 18. december pa je bil izbran za ta dan v spomin na sprejetje Mednarodne konvencije o zaščiti pravic delovnih migrantov in članov njihovih družin leta 1990. Priseljivanje v Slovenijo ima dolgo zgodovino. Moč in smeri selitvenih tokov so se skozi čas spreminjale in to se odraža tudi v pestri sestavi priseljskega prebivalstva Slovenije danes. Mnenja o tem so različna, nekatera tudi zelo stereotipna.” (Splet 4)

3 PRAKTIČNI DEL

3.1 SVET IN ČLOVEK

Dijaki drugih letnikov tehniške gimnazije in prvih letnikov srednje strokovnega izobraževanja se seznanjajo s situacijo v naši družbi, tako da preberejo članke v časopisih, največkrat v časopisu Delo, sliko naše družbe pa spoznavajo tudi na terenu. Učni načrt med kompetencami poudarja tudi “medkulturnost, ki pomeni spoznavanje prebivalstvene, kulturne in gospodarske različnosti lastne države, EU ter drugih držav, pri dijakih razvija spoštovanje in strpnost do drugih in drugačnih ter vzgaja za sožitje”. Posebno pomembno za razvoj medkulturnega komuniciranja je tudi spoznavanje večnacionalnih, večverskih in večrasnih območij. Migracije, ki prispevajo k temu pojavu, so ena od osrednjih tem pouka geografije in s tem tudi sredstvo razvijanja zgoraj omenjene zmožnosti. Medkulturnost omogoča tudi zmožnost kulturnega in strpnega komuniciranja, ki jo razvijamo z učnimi oblikami skupinskega dela, s predstavitvijo poročil in referatov, z igranjem vlog, z metodo

za in proti, s tehtanjem in iskanjem optimalnih rešitev za različne pokrajine in ljudi in podobnim.” (Splet 5)

Druga med izpostavljenimi kompetencami pa je “socialno vključevanje, ki pomeni, da dijaki velik del pouka izvajajo v obliki skupinskega oziroma timskega dela. Zanj so nujni razvijanje socialnih zmožnosti, upoštevanje vsakega posameznika, urejanje odnosov med ljudmi, spoštovanje pravil in dogovorov. Dijaki poskušajo doživljati procese in probleme sodobnega sveta.” (Splet 5)

Da bi krepili zavedanje o nujnosti prijazne, tolerantne družbe, smo se z dijaki odločili pridružiti mednarodnemu projektu Stop obrekovanju. Delavnice so bile izvedene v vseh oddelkih Srednje elektro šole in tehniške gimnazije. Izvedene so bile po že zastavljeni ideji, dijaki pa so izrazili svoje misli in mnenje skozi sliko, poezijo, spis, nekateri pa so posneli celo videospot. Tematika se jih je dotaknila, zato so bili pri projektu zelo iskreni. Nastala je šolska razstava najboljših del. Dijak tretjega letnika je prejel nagrado za enega boljših prispevkov na nacionalni ravni in se je udeležil srečanja z varuhinjo človekovih pravic v Ljubljani. Eno izmed del je tudi delo dijakinje drugega letnika, ki je s svojimi mislimi opozorila, da besede bolijo ter da je prijazna družba tista, ki pripomore k sproščenosti in ustvarjalnosti. Njeno delo se glasi:

Hodiš po hodniku,
slišiš marsikaj,
zaboli malo
in se vprašaš, zakaj.
Sedim na postelji
se zamislim .
Kje so pravi prijatelji,
a si take misli iz glave spodim.
Rečeš, pa ne veš,
slišiš in kar verjameš.
Krog je narejen,
zmagovalec noben.
(dijakinja drugega letnika)

Dijaki drugih letnikov tehniške gimnazije so bili seznanjeni tudi s politično geografijo in političnimi situacijami v svetu. V tem kontekstu sta jim bila predstavljena Nobelova nagradjenca za mir, Nadia Murad in dr. Denis Mukwege. Pri obeh nagrajencih sta njuni zgodbi dojemani skozi besedila, ki so bila predstavljena v medijih, in doma so tudi poslušali njuna govora v Oslu. O nesrečni, sedaj srečno osvobojeni Jazidinji Nadii Murad ter tragični usodi številnih drugih deklic, deklet in žensk smo se pogovarjali pri tematiki političnih in verskih migracij. Dijaki niso imeli nobenega predznanja, kar je pretreslo predvsem profesorico, ki se je posledično odločila, da bo poskušala v njih vzbuditi več empatije in bo pripomogla k temu, da bodo svet s širše perspektive ter večjim razumevanjem. Ko je bilo dijakom predstavljeno delo dr. Mukwegeja, jih je pretresla ne samo njegova zgodba, ampak človek sam. Profesorica jim je razložila zgodbo Sabastiao Salgada, brazilskega fotografa, ki je na neki točki svoje fotografske kariere zbolel, ker je videl preveč slabega, preveč zla, ki ga je povzročil človek. Dijaki so izrazili prošnjo, da bi radi spoznali regionalno geografijo DR Kongo, države, kjer deluje Nobelov nagradjenec za mir. Čeprav učni načrt ne predvideva obravnave te tematike, pa je treba priznati, da je eden od ciljev izobraževanja dijakom razširiti obzorja, jih popeljati do pomembnega spoznanja, da živimo v okolju, kjer so

demokratične vrednote in pridobitve na višjem nivoju kot marsikje po svetu, in da se moramo zavedati, da se je treba za pravice in svoboščine, čeprav so pridobljene in uzakonjene in bi morale biti samoumevne, vedno znova boriti in jih utrjevati. Ob zgodbi dr. Mukwegeja in primerih, s katerimi se sooča pri svojem delu, so dijaki izpostavili vprašanje, kako lahko pomagajo. Ob obravnavani snovi je učiteljica naletela na zid, saj 'delovanje na lokalnem nivoju in razmišljanje na globalnem' ne zadostuje, ko dijak sprašuje o konkretnem primeru. Vseeno vprašanje in ozaveščanje ni obviselo v zraku. Z dijaki smo stopili v stik z ekipo zdravnikov in ljudi, ki pomagajo Nobelovemu nagrajencu pri zaščiti žensk, katerim pomagajo povrniti dostojanstvo in občutek lastne vrednosti, ter se borijo proti temu, da bi bile punčke, deklice in ženske posiljene in s tem še eno orodje vojne, spopadov. Ekipa dr. Mukwegeja se je odzvala našemu sporočilu:

'Dear Tina,

What a lovely surprise to receive your email! Thank you so much for bringing our work and this very important topic to the attention of your students.

At Panzi Hospital, Dr Mukwege's team offer holistic care to survivors of rape, which includes medical and psychological care, legal aid, and socio-economic support. About half of the women treated at Panzi hospital are unable to return home because of the extent of their injuries, ongoing violence, or most often, the deep stigma associated with sexual violence. For them Maison Dorcas, a transitional housing project, is a safe haven. Here women receive training in literacy and numeracy, small business management, and other skills aimed at helping them to earn a living again. In addition the women benefit from ongoing psycho-social care, including group and individual therapy. Panzi also partners with local women's associations and cooperatives to provide assistance with family mediation and micro-credit.

Internationally, the Mukwege Foundation is working tirelessly to support survivors of sexual violence to speak out about their experiences and the issues that face them. It is enabling a roll-out of the model of holistic care pioneered at Panzi Hospital in other war-torn areas, to ensure survivors everywhere can get the quality care they deserve. And they are campaigning with decision-makers to make sure that survivors receive the comprehensive reparations that are their right.

This is the work that we do to answer the question your students asked: HOW?! We haven't yet achieved our aim to eliminate rape as a weapon of war, but this work goes a long way to supporting survivors of sexual violence in Congo and beyond, and helps to heal bodies, minds, families, and communities. Thank you again for your interest and support - it really made our day!

Please do follow us online via our social media channels, and our website.

Have a good day,
Siobhan Richards'

Dijaki še vedno niso dobili konkretnega odgovora, jih je pa začel zanimati položaj žensk po svetu, tako da so s pomočjo strokovnih člankov ugotovili, da v marsikateri državi ne veljajo pravice, ki so zapisane v Listini človekovih pravic.

3.2 DELOVANJE V LOKALNEM OKOLJU

Dijaki so se odločili, da je delovanje v lokalnem okolju lahko tudi velika prelomnica, zato so se odločili, da bodo k boljšemu danes in jutri skušali prispevati z lastnimi dejanji. Dijake priseljence so usmerjali ter jim pomagali pri spoznavanju našega jezika in kulture, razredna klima se je tudi s pomočjo obravnavane učne snovi izboljšala, dijaki so pokazali več

razumevanja za spoštovanje raznolikosti, k učnim uram smo povabili kitajsko študentko, ki je doživela prijeten sprejem. Predstavila je svojo kulturo in način razmišljanja. Dijaki so bili presenečeni, kako lahko nekdo, ki jim je blizu po letih, razmišlja tako drugače.

Glede na to, da smo družba, ki se stara, smo poskušali ugotoviti, kje so vzroki za to. Dijakom je bila predstavljena teorija demografskega prehoda in našo družbo so povezali s sodobno, potrošniško družbo. Spoznavali so pronatalitetne ukrepe naše države. Do različnih ugotovitev so prišli s pomočjo intervjujev in pogovorov v lokalni in tudi širši skupnosti. Dijaki so izkoristili tudi konkretne podatke, ki so jih našli na Statističnem uradu Republike Slovenije. Dijakinja drugega letnika pa je v predstavitvi domačega kraja predstavila tudi problematiko žične ograje ob reki Kolpi, hidrogeografske značilnosti reke med letom in migrantsko problematiko v Beli krajini.

Da smo ljudje enaki, hkrati pa različni in da je le spoštovanje tisto, ki vodi v medsebojno sožitje, dijaki spoznavajo tudi skozi versko sestavo prebivalstva. Skozi oči dijakov muslimanov spoznavajo pet stebrov islama, krščanstvo je predstavljeno s pomočjo seminarskih nalog, na potopisnem predavanju pa spoznajo politeistično vero hinduizem in filozofski nauk budizem.

Dijaki so se odločili, da obiščejo dom starejših občanov ter skušajo s svojo prisotnostjo polepšati dan starostnikom. Pri tem dijakinje raziščejo normative, ki so predpisani za domove za ostarele, in ugotavljajo, da se vse začne in konča pri denarju, saj si lahko določene storitve, ki bi bile za starostnike (več ali manj) nujne in nadvse dobrodošle, privoščijo le tisti, ki imajo dovolj denarja. Vseeno, ob branju dodatne literature pridemo do skupnih ugotovitev, da je nujno vključevanje starostnikov v aktivno družbo, bodisi skozi druženje z mlajšimi generacijami ali pa skozi dodatne aktivnosti, ki jih organizira Razvojno-izobraževalni center Novo mesto. Raziščejo različne projekte Evropske unije in Slovenije na to tematiko. Ugotavljamo, kako se s starajočo družbo spopada Japonska in kakšne ukrepe sprejemajo na Nizozemskem.

V sklopu Ekošole so dijaki soočeni tudi z literaturo, ki jo priporočajo kot dodatno gradivo za na tekmovanje v različnih projektih. Glede na to, da berejo premalo, jim ponudim knjigo Kit na plaži avtorja Vinka Moederndorferja. Nekateri dijaki se odzovejo, vsebino predstavijo sošolcem in naredijo celo razredno razstavo, s katero želijo predstaviti drugačnost. Predstavljena jim je tudi možnost ogleda istoimenske gledališke predstave v Ljubljani, narejene po knjižni predlogi. Nekateri jo obiščejo.

V sklopu geografije naselij so se dijaki odločili izvesti projekt: Novo mesto smo ljudje. Njihov cilj je bil, da ugotovijo, kdo so ljudje Novega mesta, kakšne so njihove želje, kaj jih zadovoljuje. Nastala je razstava Obrazi ljudi našega mesta z njihovimi mislimi. Ugotovili so, da Novo mesto potrebuje manj prometa, več zelenja. Prijazna beseda pa vedno naleti na prijazen odziv.

Fotografija 1: 'Vesela, vesela, vesela sem. Sem bila pri sinu in snahi, dobila bosta dojenčka. Samo ne smem še o tem govoriti. Ne me dati na televizijo.' (Foto: Tina Zrilič Ferbežar)

4 ZAKLJUČEK

Smo družba, ki ima veliko znanja. Včasih se zazdi, da se iz zgodovine nismo naučili veliko. Ali pa da smo tisti, ki živimo v miru, na drugem planetu in ne delimo doma z drugimi prebivalci Zemlje. Uči se na izkušnjah in ne ponavljaj napak, bi nam znali svetovati naši starši. Vendar boli, ko je nemoč dejstvo nasproti želji. Želja po odprti, prijazni, raznoliki, spoštljivi, drugačni in strpni družbi se zazdi kot utopičen projekt. Je pa tako urejena družba edina možna rešitev za človeštvo. Ključ je izobrazba. Ta širi obzorja, s tem pa širi tudi možnost za sprejemanje drugačnosti in strpnost. Za sodobnega človeka so bistvene tri stvari, ki bodo naredile svet lepši: izobrazba, izobrazba, izobrazba. Oziroma kot je dejala Malala Yousafzai: »En otrok, en učitelj, ena knjiga, eno pisalo lahko spremeni svet.«

Literatura in viri

1. Splet 1: E-učbeniki, geografija za gimnazije. Dostopno na: <https://eucbeniki.sio.si/geo1/2529/index.html> (pridobljeno 30. 6. 2019)
2. Splet 2: Statistični urad Republike Slovenije: dostopno na: <https://www.stat.si/obcine/sl/2014/Theme/Index/PrebivalstvoStevilo> (pridobljeno: 30. 6. 2019)
3. Splet 3: Statistični urad Republike Slovenije: dostopno na: <https://www.stat.si/obcine/sl/2014/Theme/Index/PrebivalstvoGostota> (pridobljeno: 30. 6. 2019)
4. Splet 4: Statistični urad Republike Slovenije: dostopno na: <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/7830> (pridobljeno: 30. 6. 2019)
5. Splet 5: Učni načrt, geografija: strokovna gimnazija, 2008: dostopno na: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2018/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_geografija_strok_gimn.pdf (pridobljeno: 30. 6. 2019)

TINA ZRILIČ FERBEŽAR

ŠOLSKI CENTER NOVO MESTO, SREDNJA ELEKTRO ŠOLA IN TEHNIŠKA GIMNAZIJA

GEOGRAFIJA NI SAMO PREDMET V ŠOLI

Povzetek

Članek predstavlja poučevanja geografije na Srednji elektro šoli in tehniški gimnaziji skozi didaktično metodo medpredmetnega povezovanja. To poteka na različne načine. Pri geografiji so dijaki učno temo povezali z različnimi šolskimi predmeti, s slovenščino, angleščino, zgodovino, fiziko, računalništvom, krožkom multimedija. Učne ure geografije so bolj sproščene. Da bi bilo znanje, ki ga pridobijo, čim bolj trajno ter praktično, je profesorica organizirala tudi potopisna predavanja. Dijaki so bolj motivirani za delo in pokažejo večje zanimanje za učenje.

Ključne besede: geografija, didaktika, medpredmetno povezovanje, dijaki, učenje

GEOGRAPHY IS NOT JUST A SCHOOL SUBJECT

Abstract

The article presents cross-curricular integration as an educational approach at geography lessons in the Secondary School of electrical engineering and technical gymnasium. The various school subjects as Slovene, English, history, physics, computer science, multimedia classes are associated and connected with geography lessons. The lessons of geography are more relaxed. In order to acquire knowledge that is as permanent and practicable as possible, the teacher also organised travelogues. This way of learning motivates students to work and show greater interest in learning.

Keywords: geography, didactics, cross-curricular integration, students, learning

1 UVOD

‘Geografija je v program (kurikul) srednje šole umeščena zato, da mlademu človeku pomaga pridobiti znanje, sposobnosti in spretnosti, s katerimi se lahko orientira v sodobnem času in prostoru, mu pomaga razumeti ožje in širše življenjsko okolje ter ga vzgaja, da bi okolje znal pravilno vrednotiti in spoštovati. Geografsko znanje vsebuje vedenja o državi in domovini Sloveniji, Evropski uniji in svetu ter o varovanju okolja in smotrnem gospodarjenju z njim ter usposablja za trajnostni in sonaravni razvoj, zato je nujni sestavni del temeljne izobrazbe. Tovrstno znanje vsak mlad človek pred vstopom v delo ali v nadaljnje izobraževanje nujno potrebuje, ker mu omogoča pridobiti poklicne in splošne ter življenjske zmožnosti (kompetence) in ga usposablja za vseživljenjsko izobraževanje.’ (Splet 1)

Skozi medpredmetno povezovanje in tudi potopisna predavanja dijaki uvidijo, da se učijo za življenje, saj je šolski predmet eden izmed tistih, ki se v sodelovanju z drugimi predmetnimi področji povezuje v življenjski krog celote razumevanja snovi. S pridobljenim znanjem lahko postaneš boljši človek, lahko bolje razumeš druge ter svet okoli sebe. Konfucijeve modrosti opozarjajo, da je znanje pomembno kot svetloba, saj ‘neznanje je kot noč zavesti, vendar je to noč brez meseca in zvezd’.

2 MEDPREDMETNO POVEZOVANJE

‘Dresslova definicija iz leta 1958, ki vidi načrtovane medpredmetne povezave ne le kot pridobitev bolj celostnega pregleda znanja, ampak te za učence predstavljajo tudi spodbudo za zaznavanje novih odnosov’ (Lake, 1994, str. 2).

Hodnik Čatež je leta 2008 medpredmetno povezovanje opredelila kot ‘didaktični pristop oz. učno strategijo, s katero dosegamo določene vzgojno-izobraževalne cilje. Od preostalih se razlikuje po tem, da učitelj pri medpredmetnem povezovanju izhaja iz povezovanja učnih vsebin oz. ciljev in poskuša določeno vsebino ali problem podati oziroma obravnavati čim bolj celostno. Pri tem lahko uporablja različne učne metode in oblike dela’ (Hodnik Čatež, 2008, str. 133). ‘Tako delo od učitelja zahteva dobro opredelitev izbranih ciljev in vsebin predmetov ter njihovih povezav, seveda z natančnim načrtovanjem in dobro organizacijsko izpeljavo, ki temelji na sodobnih, kognitivno-konstruktivističnih idejah pouka. Medpredmetne povezave morajo biti prilagojene predznanju in razvojni stopnji učencev. Povezujemo samo, ko je to smiselno oziroma ko obstajajo razlogi in ustrezne možnosti.’ (Hodnik Čatež, 2008, str. 133)

‘Medpredmetno povezovanje ni zgolj razvijanje konceptualnega povezovanja (povezovanje sorodnih pojmov pri različnih vsebinah), ampak se z njim razvija tudi generične veščine, saj jih je mogoče prenašati, ker so uporabne v različnih okoliščinah in so neodvisne od vsebine. Na primer: kritično mišljenje, reševanje problemov, obdelava podatkov, uporaba IKT, izvajanje projektnih nalog, aktivno učenje, branje, pisanje in poslušanje. Medpredmetno povezovanje naj bi bilo povezano z realnim življenjem, kar učencu lahko predstavlja močan motiv za učenje. Povezave so pomembne tudi zaradi učenja procesa povezovanja področij, saj s spoznavanjem, da lahko vsebine povezuje, ustvarja trdnejše relacije med pojmi.’ (Hodnik Čatež, 2008, str. 133–134)

‘Če želimo medpredmetne povezave izvajati kar se da ustrezno, je potrebno njihovo načrtovanje že pred začetkom šolskega leta. To še posebej velja za tiste medpredmetne povezave, ki naj bi dale trdnejše, bolj poglobljeno znanje (Štemberger, 2008, str. 94). Medpredmetne povezave lahko uporabljamo na različnih stopnjah učnega procesa: pri

motivaciji, obravnavi nove učne vsebine, utrjevanju, ponavljanju in preverjanju, vendar le takrat, ko je to smiselno (Bobnar, 2008, str. 182). V fazi posredovanja novih učnih vsebin poskušamo novo znanje povezati z že usvojenim, v fazi utrjevanja pa z že znanimi vsebinami drugih predmetov. Nekatero vsebine pri udejanjanju povezav terjajo več časa, druge pa je mogoče uresničiti tako rekoč vsako uro in nastanejo povsem spontano. Na naših šolah je izvajanje medpredmetnih povezav večinoma priložnostno, saj jih učitelji redko kdaj ustrezno načrtujejo in izvajajo.' (Štemberger, 2008, str. 98)

Medpredmetne povezave učence pripravijo na celostno učenje. Določeno vsebino ali problem osvetlijo z različnih zornih kotov, tako učenci uvidijo globlje odnose med pojavi. Skupni imenovalec medpredmetnega povezovanja je transfer učnih postopkov, podatkov, pojmov, zakonitosti, miselnih spretnosti, stališč, čustev, komunikacije itd.; tako presežemo »popredalčkanost« znanja. Pomembne prednosti so še ekonomična izraba časa, večje zanimanje in motivacija za učenje, trajnost znanja, kompleksnost učenja in uporaba sodobnejših metod poučevanja, kot sta timsko ali projektno delo. Učenci dosegajo boljše uspehe, kažejo bolj kakovostne medsebojne odnose, imajo boljši priklic, izražajo samozavest, kažejo sodelovanje, spoštovanje, zavzetost ter so zmožni povezovati učne spretnosti iz različnih predmetnih področij (Sicherl-Kafol, 2008, str. 113–114).

3 GEOGRAFIJA IN SLOVENŠČINA, FIZIKA, ZGODOVINA, SOCIOLOGIJA, MATEMATIKA, RAČUNALNIŠTVO IN ŠE VEČ

'Leta 2008 smo dobili posodobljen učni načrt za geografijo za gimnazije, ki je zamenjal učni načrt iz leta 1998. V šolskem letu 2008/2009 je začel veljati v prvem letniku gimnazij, nato je vsako naslednje leto v višjem letniku nadomeščal do takrat veljavne učne načrte. Namen posodabljanja učnega načrta za geografijo za gimnazije je bil dvigniti kakovost poučevanja in učenja. Ni šlo toliko za prenovo geografskih učnih vsebin, ampak bolj za prenovo učnih ciljev pouka, ki so jih oplemenitili z veščinami in kompetencami učencev. Poudarek je na večji procesnosti in kakovosti znanj; ni pomemben samo končni cilj, temveč tudi pot do njega. Učni načrt prinaša novosti, kot so vključevanje ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje, širok zapis učnih ciljev, ki že nakazujejo dejavnosti, vsebuje tudi pričakovane dosežke oziroma rezultate dijakov ob koncu šolanja in medpredmetne povezave. Ob tem izhodišču je potrebno graditi pouk in upoštevati sodobne učne oblike in metode. Splošni učni cilji se v načrtu delijo na pet skupin: učni cilji na spoznavnem področju, učni cilji, povezani z razumevanjem prostora, cilji, povezani z znanjem in razumevanjem geografskih struktur, procesov in odnosov, cilji, povezani z uporabo znanj in veščin, ter vzgojni cilji (Polšak in sod., 2010, str. 29–30). Cilji se navezujejo tudi na druge predmete (medpredmetnost) in širše čezpredmetno (kroskurikularno) področje.' (Polšak in sod., 2008, str. 57)

Pri geografiji smo se povezali z različnimi predmeti. Pri slovenščini so dijaki imeli govorni nastop (predstavitve domačega kraja), pri urah geografije pa so nastop dopolnili še z naravno- in družbenogeografskimi elementi njihovega kraja ter ga predstavili sošolcem, oblikovali so turistično ponudbo kraja ter nam skušali približati življenje v njihovi vasi, mestu ali soseski. V šolskem letu 2018/2019 je izstopala dijakinja, ki se je iz Logarske doline priselila v Novo mesto ter s svojo predstavitvijo motivirala tudi profesorico, da se je odločila za terensko delo po tej ledeniški dolini.

Pri angleščini se dijaki skozi aktualne vsebine družbenih dogajanj povežejo z geografijo. Najbolj sta izstopali tematiki globalnega segrevanja, kjer so dijaki na to temo, ki je

predvidena v učnem načrtu za geografijo, pogledali film *The Age of Stupid*. Film je bil v angleščini, z angleškimi podnapisi. Pri angleščini so si pogledali dokumentarni film *Cowspiracy*. Dijaki so temi filma obravnavali pri pouku geografije oz. iskali povezave med predstavljenimi tematikami in realno sliko v svetu. Tema je predvidena v učnem načrtu, profesorica jim je sestavila vprašanja o klimatskih spremembah, fosilnih gorivih ter pereči globalni problematiki, ki je tudi predstavljena v filmih. Pri pouku angleščine so reševali učne liste, izpopolnili besedišče ter profesorici angleščine predstavili obravnavano tematiko v angleškem jeziku.

Dijaki so podoben projekt naredili tudi na tematiko migracij. Pogledali so si prispevek nemške televizije ter pri pouku nemščine in angleščine nadaljevali z izpopolnjevanjem znanja geografske teme. Dijaki so naleteli na težave, saj so imeli premalo znanja o politični geografiji, problem pa jim je delalo tudi pomanjkanje besedišča tako v angleškem kot tudi nemškem jeziku.

Zaradi stičnih točk geografske teme povežemo tudi s poukom biologije, kjer jim profesorica biologije natančneje razloži fito- in zoogeografijo, tako da lažje dojamejo biogeografijo, ki se kot ena izmed tem pojavi v obči geografiji. Dijaki so med pripravami na območno tekmovanje iz geografije izkoristili znanje, ki so jim ga posredovali profesorji biologije, elektrotehnike, računalništva in tudi fizike. Učni sklop je zajemal fiziko premikanja sončnih žarkov, kar jim profesor fizike razloži z zakoni, ki jih obravnavajo pri redni učni snovi, profesor za računalništvo in elektrotehniko dijakom s razloži usmerjeno gibanje nosilcev električnega naboja ter pomen energije za sodobnega človeka, odgovori pa tudi na vprašanje, zakaj brez jedrske energije sodobna država ne more funkcionirati. Pri tekmovanju za Ekokviz je bila predstavljena tudi tema krožnega gospodarstva. Tema se vtke v učni načrt, saj pri ekonomski geografiji danes poudarjajo predvsem okolju prijazno gospodarstvo, ki zahteva visoko kvalificirano delovno silo in družbo, ki bo ustvarila življenje brez oz. z malo odpadki. Dijaki se povežejo z nekaterimi deležniki v gospodarstvu, spoznajo, kako funkcionirajo gospodarske družbe v regiji. Globalizacijo pa spoznavajo skozi informacije, ki so jih pridobili na terenu. Dijakinje drugega letnika tehniške gimnazije se v želji, da bi pridobile čim več znanja ter ga predstavile sošolcem in profesorici pri geografiji turizma, povežejo tudi s Fakulteto za turizem Brežice, kjer jim dr. Marjetka Ranguš predstavi stanje, vlaganja, smernice slovenskega turizma, evropske projekte, ki so del turistične industrije, ter stanje te terciarne dejavnosti tako v ostalih evropskih državah kot drugod po svetu, hkrati pa tudi odgovori na vprašanja, ki so jih dijakinje s pomočjo profesorice oblikovale v šoli z željo po pridobitvi dodatnega znanja geografije turizma.

Da bi dijaki nadgradili znanje ter da bi bilo slednje kar najbolj trajno, je za njih organizirano tudi potopisno predavanje. Bivši dijak Andraž Žagar se je po enem letu dela v računalniškem sektorju na Japonskem odzval našemu vabilu, da pride na šolo in predstavi Japonsko. Dijaki drugih letnikov tehniške gimnazije so tako deležni predstavitev te države skozi oči nekoga, ki je tam živel in delal. Predstavljene so jim tako fizičnogeografske kot tudi družbenogeografske značilnosti Japonske, pozornost pa je namenjena tudi ekonomski geografiji, načinu dela ter kulturnim razlikam, ki jih je opazil med svojim bivanjem v tej deželi vzhajajočega sonca, za katero ima Andraž samo lepe besede. Predavanje, ki se ga je udeležil tudi ravnatelj šole, je bilo organizirano izven rednih učnih ur geografije in je pomenilo dodano vrednost tako znanju kot tudi druženju. V sproščenem vzdušju so dijaki deležni izpopolnjene razlage o Japonski.

Za dijake je profesorica organizirala tudi dodatna potopisna predavanja. Tanja Jerič jim je predstavila potovanje po Iranu, poudarek pa je bil predvsem na družbenogeografskih razlikah med to islamsko republiko in Slovenijo. Dijaki ugotavljajo, da brez poznavanja politične geografije, sociologije, zgodovine in družboslovnih ved težko razumejo situacijo v državi, ki jo je predavateljica obiskala. Dijakom je profesorica na podlagi lastnih popotniških izkušenj skozi vede obče geografije (matematično geografijo, geomorfologijo, hidrogeografijo, klimatogeografijo, pedogeografijo, geografijo prebivalstva, geografijo naselij, ekonomsko geografijo, politično geografijo) predstavila Islandijo, Portugalsko in Azore, Španijo, Maroko, Turčijo, Poljsko, Francijo, Italijo, Nizozemsko, Irsko.

K pouku geografije je prišla študentka s Kitajske, ki študira v Ljubljani. V angleščini je dijakom predstavila značilnosti svoje države, način življenja, kitajsko drugačnost ter ostale značilnosti svoje domovine. Njena predstavitev je potekala v angleščini, tako da so dijaki pri pouku angleščine napisali vtise o izvedbi ure pri geografiji.

Svoje potopisno predavanje je dijakom predstavil tudi gospod Darko Volk. Predavanje so posneli člani multimedijskega krožka (ki deluje na Srednji elektro šoli in tehniški gimnaziji), posnetek pa je predavatelj pozneje uporabil za predstavitev svojih doživetij kolegom, tudi radioamaterjem. Dijakom je predstavil 'Balkan na dlani', v 21 dneh je prepotoval Hrvaško, Bosno in Hercegovino, Albanijo, Severno Makedonijo, Bolgarijo, Romunijo, Moldavijo, Srbijo. Dijakom prvih in drugih letnikov tehniške gimnazije ter dijakom prvih letnikov srednjega strokovnega izobraževanja je v 120 minutah pričaral nam bližnje dežele, ki pa so tako različne, da so dijaki sproti vsrkavali znanje različnih predmetov (geografije, zgodovine, tudi informatike). V spominu so jim najbolj ostali brv iz Albanije, ki je služila kot most, delta Donave, vinska klet v Moldaviji, veselo pokopališče ter brbotajoče blato v Romuniji. Nadaljevalno šolsko uro smo se z dijaki pri geografiji pogovarjali o potopisu, na zemljevidu smo še enkrat poiskali kraje, ki so nam bili predstavljeni, dijaki pa so bili spontano deležni še dodatne razlage s strani profesorice (kje so Prokletije, kdo je bil Skenderbeg, kaj je Transfagarasan in gorstvo Fagaras). S fotografijami, ki nam jih je podaril predavatelj, smo lahko videli, kako izgleda ukrajinski černožjom. Dijaki so k uram geografije prihajali bolj vedoželjni in s pozitivno energijo. Prošnji profesorice, da predstavi državo, ki je še bolj oddaljena, se je odzval tudi Tomaž Krušič. Oba s partnerko sta pridobila delovno vizo ter preživela leto dni na Novi Zelandiji. Pred tem sta potovala še po Tajski, Vietnamu, Kambodži, Filipinih, Indoneziji in na koncu delovno leto preživela na dveh otokih demokratične dežele, ki slovi po svojih naravnogeografskih lepotah in tudi po odprti družbi. Za dijake je pripravil predavanje, ki je bilo dopolnjeno s kratkimi video spoti. Dijaki so spoznali različne pokrajine, povezovali so znanje geografije z ostalimi predmeti. Izvedeli so tudi o običajih Maorov. Predavanje so snemali dijaki krožka multimedije, kasneje ga je profesor računalništva naložil na Arnesov portal, tako da je dostopno širši publiki. Dijaki so uživali, celo sodelovali in predavatelja spraševali o izkušnjah ter prosili za dodatne razlage. Nekateri so že naslednjo šolsko uro povedali, da so poiskali podatek o ceni letalske karte do daljne dežele. Predavanja so se udeležili dijaki prvih in drugih letnikov tehniške gimnazije ter prvih letnikov srednjega strokovnega izobraževanja, organizirano je bilo kot dodatna aktivnost, zunaj učnih ur geografije. Dijaki so ugotovili, da je svet okoli njih velik kljub globalizaciji in hitremu pretoku informacij, da morajo pridobiti še veliko znanja ter sprejemati drugačnost strpno in brez predsodkov. Ugotovili so tudi, da je učenje vseživljenjski proces ter da ni šolskega predmeta, ki bi bil manj ali bolj pomemben, saj si mora tudi matematika pomagati s fiziko, potem se poveže z znanjem zgodovine in ta s

filozofijo in že zaidemo na področje geografije in psihologije ter tako naprej, dokler krog ni sklenjen.

4 ZAKLJUČEK

“Pri pouku upoštevamo potrebe in interese dijakov ter iščemo odgovore na aktualna vprašanja okolja, v katerem živijo. Razvijamo zanimanje dijakov za domačo pokrajino in za vsakodnevni utrip življenja v širši okolici, v domovini in po svetu ter se odzivamo na dnevne aktualne izzive. Naloga šolske geografije je torej tudi razvijanje zanimanja za dogajanja v lastnem in tujem okolju ter vzpodbujanje k odgovornemu odločanju o pomembnih izzivih življenja v skupnosti. Geografija ponuja idealno možnost prepletanja splošnega, strokovno-teoretičnega in praktičnega znanja ter medpredmetnega (interdisciplinarnega) sodelovanja. Vsebine in cilje geografije v izobraževanju po osnovni šoli prilagajamo izobraževalnemu programu oziroma poklicu ter potrebam in interesom dijakov v njem. Takšno geografsko znanje je dragocen temelj tako strokovno-teoretičnega kot praktičnega znanja. Cilje predmeta dosegamo s smotrnim in aktualnim izbiranjem vsebin, glede na potrebe in interese dijakov in šole, v kateri se izobražujejo, s sodobnimi didaktičnimi oblikami in metodami, s pestrim izborom učnih pripomočkov in medijev ter s čim pogostejšim neposrednim opazovanjem geografskih procesov in pojavov v okolju, kjer nastajajo. Zlasti pouku v stvarnem okolju posvečamo veliko pozornost, ker poveča doživljajsko učinkovitost pouka.” (Splet 1)

Medpredmetno povezovanje je ena izmed didaktičnih metod in pristopov v sodobnem poučevanju. Dijaki s tem pridobijo večjo širino ter obravnavano snov dojemajo bolj celostno, je ne popredalčkajo po predmetih. Prednosti, ki izstopajo, so predvsem večja motivacija in večji interes za učenje, trajnost znanja, uporaba sodobnejših metod poučevanja in tudi timsko delo, sodelovalno učenje. Tudi v prihodnje bodo učne ure geografije pestre, raznolike in dinamične, profesorica se bo trudila, da bodo dijaki ob dnevnih dogodkih ter situacijah zaznali pomembnost znanja. Če se povzame misli Williama Arthurja Warda: “Povprečen učitelj pove. Dober učitelj pojasni. Odličen učitelj prikaže. Velik učitelj navdihuje.”

Literatura in viri

1. Hodnik Čatež, T., 2008. Učitelj kot raziskovalec medpredmetnega povezovanja. V: Krek, J., Hodnik Čadež, T., Vogrinc, J., Sicherl-Kafol, B., Devjak, T., Štemberger, V. (ur.) Učitelj v vlogi raziskovalca. Akcijsko raziskovanje na področjih medpredmetnega povezovanja in vzgojne zasnove v javni šoli. Ljubljana, Pedagoška fakulteta, str. 131–149.
2. Sicherl-Kafol, B., 2008. Procesni in vsebinski vidiki medpredmetnega povezovanja. V: Krek, J., Hodnik Čadež, T., Vogrinc, J., Sicherl-Kafol, B., Devjak, T., Štemberger, V. (ur.) Učitelj v vlogi raziskovalca. Akcijsko raziskovanje na področjih medpredmetnega povezovanja in vzgojne zasnove v javni šoli. Ljubljana, Pedagoška fakulteta, str. 112–130.
3. Štemberger, V., 2008. Načrtovanje in izvajanje medpredmetnih povezav. V: Krek, J., Hodnik Čadež, T., Vogrinc, J., Sicherl-Kafol, B., Devjak, T., Štemberger, V. (ur.) Učitelj v vlogi raziskovalca. Akcijsko raziskovanje na področjih medpredmetnega povezovanja in vzgojne zasnove v javni šoli. Ljubljana, Pedagoška fakulteta, str. 93–111.
4. Lake, C., 1994. Integrated Curriculum. URL:

- http://educationnorthwest.org/webfm_send/528 (citirano: 19. 7. 2019)
5. Polšak, A., Dragoš, A., Resnik Planinc, T., Škaf, U., 2008. Učni načrt Geografija, gimnazija. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 61 str. URL:
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2010/programi/media/pdf/un_gimnazija/geografija_spl_gimn.pdf (citirano: 19. 7. 2019)
 6. Polšak, A., dr. Kolenc Kolnik, K., dr. Konečnik Kotnik, E., Nemec, L., Slekovec, E., Fabjan, V., Grešak, D., Varga, S., Čurkovič Peperko, D., Lavtižar, M, Varl, Z., mag. Trškan, S., Vervega, V., Šen Vitez, I., Marčič, N., Ovčar, S., dr. Resnik Planinc, T., Turk, T., 2010. Posodobitev pouka v gimnazijski praksi Geografija. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 272. str. URL:
<http://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Posodobitve%20pouka%20v%20gimnazijski%20praksi%20GEOGRAFIJA/> (citirano: 19. 7. 2019)
 7. Splet1: Učni načrt Geografija Strokovna gimnazija:
http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/programi/2008/Gimnazije/UN_GEOGRAFIJA_strok_gimn.pdf (citirano: 19. 7. 2019)

SAŠA ZUPAN
OŠ PROF. DR. JOSIPA PLEMLJA BLED
MAVRIČNA POT

Povzetek

Všeč nam je Bled, naš domači kraj. Vsem je znan po jezeru, otoku in gradu. A v njem se skriva še marsikaj.

S turističnim podmladkom smo se odločili, da pripravimo novo didaktično ekološko učno pot v okolici naše šole, v Parku miru. Pot okoli šole smo poimenovali Mavrična pot. Naša šola leži v prijetnem naravnem okolju sredi ledeniških moren, med različnimi drevesnimi vrstami, skalnjakom, cvetličnimi gredami in lesenimi skulpturami, opazovalnico ptic in veveric ter še mnogimi drugimi naravnimi lepotami. V program poti smo vključili dosedanje zanimivosti šolske okolice, obstoječe in nove šolske projekte (eko vrt, opazovalni panj, žuželčnik, učilnica na prostem) ter povsem nove kotičke (čutna pot, razgledna točka, astronomski kotiček). Pot je ekološko usmerjena. Pripravili smo programe vodenega obiska Mavrične poti. Pot bo označena z informacijskimi tablamami v različnih jezikih ter Braillovi pisavi, zato bo vsem obiskovalcem omogočen tudi samostojen ogled. Naj bo učenje igra.

Ključne besede: didaktična ekološka učna pot, okolica šole, Park miru, Mavrična pot, doživljajski kotički

THE RAINBOW ROUTE

Abstract

We like Bled, our home town. It is well known for its lake, island and castle. There is, however, much more to be seen, unknown to most visitors.

With the youth division of the tourism club we decided to create a new didactic trail near our school that would focus on ecology. We named the trail the Rainbow Route. Our school is surrounded by beautiful nature; glacial moraines, diverse species of trees, rock gardens, flowerbeds, wooden sculptures, bird and squirrel watching station and much more. In the Rainbow Route we included the already existing interesting features of the school grounds, along with current school projects like the eco garden, didactic beehive, insectarium and the outdoor classroom. We added completely new features as well (the feeling route, viewpoint, astronomy corner). The route is ecology-centered. We enriched it with many activities that make it a memorable experience for us students, our peers and other visitors. We prepared pamphlets for a guided visit. The route will be marked with information signs in different languages as well as in Braille, so all visitors will be able to enjoy a solo visit.

Let learning be a game.

Keywords: ecologic didactic trail, school grounds, Park of Peace, the Rainbow Route, experience corners

1 UVOD

Naš domači kraj Bled je znan daleč po svetu po številnih naravnih in kulturnih lepotah, kot sta Blejsko jezero z otokom in grad. Obiskujejo ga turisti s celega sveta. Zanje je poleg naravnih danosti pomembna turistična ponudba, ki vključuje alternativne oblike turizma s posebnimi doživetji. Pri tem je velikega pomena tudi gostoljubje domačinov in urejenost kraja. Iskali smo zanimivosti, ki bi jih ponudili našim učencem, poleg omenjenih privabile naše sovrstnike iz Slovenije in tujine in tudi odrasle obiskovalce k nam. Kaj bi bilo tisto, kar bi ponudilo doživetje našega kraja na poseben način, da bi ob slovesu lahko vsi vzkliknili: »Res nam je bilo všeč« in bi se s tem čarobnim občutkom ponovno vrnili k nam. Kaj se skriva v tem našem biseru in kako bi popestrili učenje s posebnimi doživetji in hkrati našim sovrstnikom okolico šole približali kot okolje za zanimivo učenje v naravi? Pogled skozi šolsko okno nam je dal odgovor. Vsi smo bili enotni, da je okolica naše šole lahko obogatena z večjo naravno urejenostjo, saj leži v prijaznem okolju sredi ledeniških moren. V njeni okolici že imamo številne zanimivosti, ki bi jih lahko vključili v ponudbo. Tako smo se osredotočili na Park Miru, kot se imenuje dosedanji park v naši šolski okolici in je le redko komu po imenu poznan. Do sedaj je bilo zbranih že veliko zamisli o njegovi ureditvi in kar nekaj jih je obtičalo samo na papirju. Odločili smo se, da bomo vse te ideje obudili in dodali tudi svoje. Za končni cilj smo si zastavili urejeno okolico šole, prijazno do nas otrok in vseh obiskovalcev. V njej naj bi obstoječe in novo načrtovane zanimivosti popestrili z različnimi dejavnostmi, ki omogočajo posebna doživetja. Te bi bile namenjene učencem za popestritev šolskega dela, našim sovrstnikom in ostalim obiskovalcem pa bi omogočile posebno turistično doživetje. Ker se zavedamo, da je med nami vse več slepih in slabovidnih, bi pot prilagodili tudi njihovim potrebam. Torej bo naš nov produkt na novo urejen PARK MIRU V OKOLICI NAŠE ŠOLE in s tem nova didaktično ekološko učno pot na Bledu. Ker leži naša šola v naravnem mavričnem okolju, ker je šolska zgradba mavrično obarvana in naj bi naša načrtovana pot ponujala mavrična doživetja, smo nalogo poimenovali ker z naslovom: Mavrična pot v Parku miru. Za ciljno skupino naše naloge smo izbrali sovrstnike in druge obiskovalce. V nalogo smo vključili »doživljajske postaje«, ki jih povezuje pešpot v okolici šole.

1.1 HIPOTEZE

Naše hipoteze so bile:

- naša šola leži v prijetnem naravnem okolju, a je to naravno okolje premalo urejeno in izkoriščeno za popestritev šolskih in izvenšolskih dejavnosti;
- Park miru v šolski okolici je po imenu nepoznan učencem naše šole, Blejcem in obiskovalcem Bleda;
- okolico šole bi lahko obogatili s koticami za različne dejavnosti, namenjene učencem, sovrstnikom in tudi drugim obiskovalcem;
- za slepe in slabovidne je premalo prilagojenih turističnih poti, čeprav je z majhnimi prilagoditvami to mogoče uresničiti;
- šolsko okolico s Parkom miru bi lahko vključili v turistično ponudbo kot posebno obliko doživljajskega turizma.

1.2 METODE DELA

Metode, ki smo se jih posluževali pri nastajanju naloge, so bile:

- nevihta možganov, s katero smo iskali ideje za nalogo;
- anketa, ki nam je nakazala smeri raziskovanja in nam ponudila številne ideje za ureditev šolske okolice;
- razgovori z učitelji o do sedaj izvedenih projektih ureditve šolske okolice z mentoricami projekta Zdrava šola, mentoricami projekta Eko vrt, biologinjo, učiteljico likovne vzgoje, učiteljico – idejno pobudnico cvetličnjaka in drugimi delavci šole;
- razgovor z ravnateljem, mentorico šolskega parlamenta, s predsednico sveta šole in predstavnico sveta staršev o načrtovani sanaciji naše šole;
- ogled in fotografiranje šolske okolice, analiza stanja;
- razgovor s krajinskima arhitektoma, ki načrtujeta sanacijo naše šole,
- razgovor s predsednico sveta staršev in predsednico sveta šole,
- intervjuji s starejšimi občani, starejšimi delavci šole, upokojenimi učitelji in starši;
- obiski čebelarja, župana, Turističnega društva Bled (v nadaljevanju TD), krajevnih skupnosti, turistično informacijskega centra (v nadaljevanju TIC), ki so nam dali vedeti, da nas dotični pri nastajanju in realizaciji projekta podpirajo in nam ponujajo pomoč pri izvedbi poti.

Poleg zgoraj naštetih metod smo nekaj zamisli in idej dobili tudi pri delu v skupinah, v šolski kroniki, v literaturi, v turističnih prospektih, na medmrežju, v razgovorih s starši, z učitelji in s turističnimi delavci.

1.3 PREDSTAVITEV IDEJE

Mavrična pot v Parku miru

Doživljajsko pot smo načrtovali skupaj s posameznimi učitelji, ki skrbijo za določen del okolice šole. Vanjo bomo vključili zanimivosti na čim izvirnejši način. Namenjena bo nam učencem, našim sovrstnikom in drugim obiskovalcem Bleda. Načrtujemo, da bomo okolico naše šole uredili in obogatili z novimi kotički. Ti nam bodo pomagali popestriti naše šolsko delo. Park Miru bomo obudili in z njim seznanili marsikaterega domačina. Učenci bomo mogoče na ta način začutili večjo odgovornost za urejenost in ohranjanje stvari v okolici šole. V naš projekt bomo vključili vse učitelje, ki že skrbijo za urejenost posameznih koticikov, vodstvo šole, čebelarja, cvetličarja, gozdarje, Občino Bled in tudi Turistično društvo.

1.4 UMESTITEV IDEJE V PROSTOR IN ČAS

Zavedali smo se, da bo naša ideja zanimiva le, če jo bomo resnično realizirali. Da bi izvedeli, kakšna je realna možnost za oživitev poti, smo se pogovarjali s g. ravnateljico, mentoricam Zdrave šole, mentorico Eko projekta in krajinskimi arhitekti. Vsi so podprli naše zamisli, se vključili v načrtovanje poti in nam posredovali svoje ideje in predloge. Ugotovili smo, da sami učenci s pomočjo mentorjev in ob podpori vodstva lahko marsikaj postorimo.

Možnost jo je realizirati v enem letu z določenimi začasnimi rešitvami (učilnica na prostem...). Dokončno naj bi bila pot urejena ob zaključku sanacije šole in njene okolice. Dopusčamo možnost, da bo ob sanaciji prišlo tudi do drobnih sprememb. Takrat bomo projekt še izpopolnili.

1.5 RAZČLENITEV IDEJE IN OBLIKOVANJE DIDAKTIČNO EKOLOŠKE UČNE POTI

Po vseh razgovorih in posvetih smo sestavili didaktično ekološko učno pot.

Pri načrtovanju poti smo najprej določili možne postaje. Na podlagi zbranih podatkov smo zarisali pot na načrtu šolske okolice. Izdelali smo idejne osnutke smerokazov, oznak poti in opisa postaj oziroma koticikov.

Dokončno smo oblikovali didaktično ekološko pot: MAVRIČNO POT V PARKU MIRU. S potjo bomo seznanili tudi vse učence in delavce šole, da jih bomo z našimi šolskimi vodniki popeljali po Mavrični poti.

V nalogi smo predstavili idejne osnove nove didaktično ekološke učne poti na Bledu namenjene sovrstnikom in drugim obiskovalcem Bleda. Hkrati smo želeli domačine seznaniti s Parkom miru. Pomemben cilj, ki smo si ga ob nalogi zadali pa je tudi, da bi vsi učenci in delavci šole začutili šolsko okolico kot del njihovega bivanja in pomen njene urejenosti. Le tako bi lahko vsi skupaj prispevali k prijetnejšemu, urejenemu okolju.

2 OBLIKOVANJE MAVRIČNE POTI

Po vseh razgovorih in posvetih smo začeli oblikovati turistično pot. Pri njenem načrtovanju smo najprej določili možne postaje. Povezali smo se z nosilci šolskih projektov, popisali njihove in naše predloge za izvedbo. Posamezna skupina je za določen del poti – postajo, pripravila predloge ureditve in obogatitve z dejavnostmi, namenjenimi obiskovalcem. Ponudba naj bi vključevala možnost vodenega obiska poti s pomočjo usposobljenih šolskih vodnikov in možnost samostojnega ogleda brez vodenja.

VODENI OGLEDI:

Bodo potekali po dogovoru s turističnim podmladkom, turističnim društvom, hoteli, agencijami, turističnimi kmetijami, društvi in šolo.

Vsak turist oziroma obiskovalec bo na začetku poti dobil zgibanko ali učni list, ki ga bo reševal na Mavrični poti.

SAMOSTOJNI OGLEDI:

Obiskovalec ali učenec si bo s pomočjo zemljevida, ki bo obešen na paviljonu in s pomočjo usmerjevalnih ter informativnih tabel pot lahko ogledal tudi sam.

2.1 POSTAJE MAVRIČNE POTI

INFORMATIVNA TOČKA - KOZOLEC

Ob paviljonu bo stal kozolec z informacijami, zemljevidom in nekaj dodatnih klopi z mizami. Namenjene bo obiskovalcem, ki bodo prišli do paviljona v času, ko bo zaprt.

BOTANIČNA POT - gozdna pot, skalnjak in eko vrt

Predlagamo, da se z enotnimi napisi opremi gozdne vrste, rastline v skalnjaku in eko vrtu. Gozdna učna pot, skalnjak in eko vrt se združijo v botanično pot, ki pa bo del celotne Mavrične poti. Tako bomo učencem in turistom omogočili spoznavanje drevesnega bogastva, endemičnih vrst cvetlic in zelišč, ki rastejo v naši okolici.

Ponudba: Zeleni turizem - bogastvo rastlinskega sveta

Vodeni ogled: Na učnem listu bodo naloge, povezane s plodovi, z listi, lubjem, dišavnicami in začimbami. Odtis lista oziroma barvanje s svinčnikom, prepoznavanje dišavnic z vonjanjem, reševanje križanke o pomenu ohranjanja prvobitne narave in varstvu rastlin.

Samostojni ogled: Samostojni ogled s pomočjo zemljevida in napisov ob drevesih, grmovnicah, cvetlicah in zeliščih.

Med drevesi bodo napete viseče mreže, iz katerih se bo lahko opazovalo krošnje.

PARK MIRU - LESENE SKULPTURE

Že leta 1983 so razmišljali, da bi ogled skulptur v Parku miru postal sestavni del celotne blejske turistične ponudbe, saj se v njem prepletajo teme neuvrčenosti in šolskih

dejavnosti. Park ima velik kulturno-turistični pomen. Po načinu dela in velikosti je bil ocenjen kot edinstven v bivši Jugoslaviji, danes pa bi ga lahko ocenili kot edinstvenega v Sloveniji.

Ponudba: Prepoznavanje lesenih skulptur

Vodeni ogled: Vodniki bodo po poti ob vsaki leseni skulpturi podali bistvene podatke. Naloge ob skulpturah bodo povezane z lesom, obdelavo, s strukturo, z barvo in vrsto lesa. Pri skulpturi z naslovom Mir med narodi pa bo pogovor tekkel o miru, strpnosti, povezovanju različnih narodnosti in kultur. Ob tem kipu bo vodeno tekla tudi meditacija, joga ali zvočna kopel (odvisno od interesov). Ko si bo obiskovalec ogledal vse skulpture, si bo izbral najbolj zanimivo, najljubšo in jo skiciral. Pri skulpturi PEVSKI ZBOR bo postaja – Glasbila iz lesa – ksilofon, palčke, boben, panova piščal – Tukaj bodo obiskovalci preizkušali svoje glasbene sposobnosti. Na eni postaji bo vključeno prepoznavanje lesa kipov: letnic, barve, trdnosti. Samostojni ogled: Ogled skulptur ob poti in branje informativnih tabel s podatki.

ČUTNA POT

Opis – posebnosti: To bo popolnoma nov kotichek v že obstoječem parku. Celotna čutna pot bo sestavljena iz same poti, ravnotežne gredi, vrvi, kalejdoskopa in iger s čutili.

Odločili smo se, da izberemo najbolj primerne, človeku varne in poznane. To so: kamenčki, mivka, slama, žaganje, trava, listje, voda, mah, iglice, prst, vejice, storži. Poigrajmo se s čutili – Na stalnem ogrođju bo nameščenih pet lesenih škatel z dvema odprtinama za roke. Škatle bodo snemljive. V njih bodo postavljeni različni predmeti.

Namen: Razvijati in preizkušati vsa čutila in ravnotežje. S hojo po gredi bomo razvijali ravnotežje.

ČEBELJA HIŠICA - OPAZOVALNI PANJ

Ponudba: Informacijska tabla z opisom panja, opazovanje življenja čebel

Vodeni ogled: Ogled panja (enkrat mesečno ob prisotnosti čebelarja), poimenovati in prepoznati člane čebelje družine, ugotoviti razlike med njimi, narisati matico in ugotoviti količino medu v medišču. Prodaja medenih izdelkov, okušanje različnih vrst medu.

Samostojni ogled: Ogled informacijske table o življenju čebel, opazovanje čebelje družine in medišča.

EKO VRT - ŽUŽELČNIK, METULJČNIK

Na vrt bomo zasadili predvsem zelišča, začimbe in dišavnice.

Uporaben bo za šolsko kuhinjo, za dneve dejavnosti in učne ure (tehniški dnevi, delavnice, razrednikove ure, likovni pouk) ter za vodeni ogled obiskovalcev.

Ponudba: Spoznati, začutiti, razumeti pomen narave in varstva okolja

PTIČJA OPAZOVALNICA

Opazovanje, poslušanje in prepoznavanje ptic

Vodeni ogled: Ob tabli bo nameščena opazovalna klop. Ob vodeni meditaciji popeljemo turiste na pot k opazovanju. Vodimo jih, da opazujejo in hkrati zaznavajo zvoke okoli sebe. Opažene ptice poiščemo na tabli, ki je ob opazovalnici. Primerjamo ptice in njihovo vedenje. Na učnem listu po zaključku opazovanja rešijo dane naloge.

Samostojni ogled: Samostojni ogled ptic in veveric, ki se hranijo.

RAZGLEDNA TOČKA Z VETROVNICO

Opazovalnica bo postavljena v primeru, v kolikor se bomo lahko dogovorili z lastnikom parcele na Pecovci.

Opis: Razgledna točka bi stala na vrhu vzpetine Pecovca. Do nje bi vodila pot. Na vrhu bi bila postavljena okrogla lesena plošča s kazalcem, ki se lahko obrača. Na tabli bodo napisani vsi kraji in hribi v okolici Bleda. Lahko postavimo tudi steber oziroma deblo, skozi katero so navrtane luknjice. Ko pogledaš skozi določeno luknjo, vidiš določeno točko.

Namen: Orientacija po okolici šole, uživanje ob pogledu na jezersko kotlino in prepoznavanje okoliške pokrajine.

ASTRONOMSKI KOTIČEK

Opis: Ob ugodnih razmerah bo nameščen šolski teleskop na razgledni točki. Ob sanaciji strehe pa je predviden izhod iz šolske knjižnice na balkon na strehi. G. ravnateljica nam je zagotovil, da se bo zavzemal za trajno rešitev.

Namen: Opazovanje zvezd.

Ponudba: Čarobnost blejske noči

Vodeni ogled: Ob prenovi šole in strehe bomo obiskovalcem, ki bodo izbrali vodni ogled, ponudili še večerno opazovanje neba. Pogovarjali se bomo o orientaciji ponoči, o zvezdah, planetih. Skicirali bodo svoje nebesno znamenje v povezavi z osebnim horoskopom, prebrali pravljice Marjana Prosenca, ki so zanimive, poučne in zabavne.

Samostojni ogled: Pogled v nebo, iskanje skupin zvezd.

GEOLOŠKI STEBER

Stanje: Geološki steber je izgubil prvotno podobo. Kar nekaj kamenin na njem manjka. Časovni trak je še dobro ohranjen.

Ponudba: Prepoznavanje kamenin ob zabavnih nalogah

Vodeni ogledi: V bližini šole bomo poiskali raznovrstne kamenine in jih ob stebru skušali uvrstiti v pravo geološko obdobje. Iz kamenja bomo izdelovali ogrlice in razne mozaike. S tipanjem kamenin bodo poskušali njihovo trdnost.

Pokazali bomo, kako se določita kislost in bazičnost kamenin. Treba je poudariti, da je okolica šole obdana z ledenišskimi morenami, zato je okoli veliko kamenin.

Samostojni ogledi: Za stebrom bo skrita škatla s kamni, ki jih bo obiskovalec prepoznal na stebru in iz njih sestavil skulpturo.

UČILNICA NA PROSTEM ali PAVILJON

Predlogi za ureditev: Učilnica na prostem, ki bo stala na vznožju vzpetine Pecovca, nasproti glavnega vhoda, naj bi bila prilagojena tudi za potrebe turizma. Po dogovoru z vodstvom šole bi jo uporabili za del vodenja. Namenjena naj bi bila učenju, druženju, kulinarčni ponudbi, delavnicam, srečanjem, piknikom, okroglim mizam, počitku obiskovalcev, sovrstnikov in turistov ter začetku in koncu Mavrične poti. Na zunanjih stenah naj bi bile pritrjene informacijske table Mavrične poti.

Ponudba: Posebna doživetja, kulturno-zabavni programi

Vodeni ogled : Enkrat tedensko ali enkrat mesečno pravljичno-literarni večer, delavnice na dano temo, kulinarčna ponudba: čaji, slovenski zajtrk, eko koktejli, eko piknik in podobne aktivnosti. Tu bo zaključek Mavrične poti in počitek za obiskovalce.

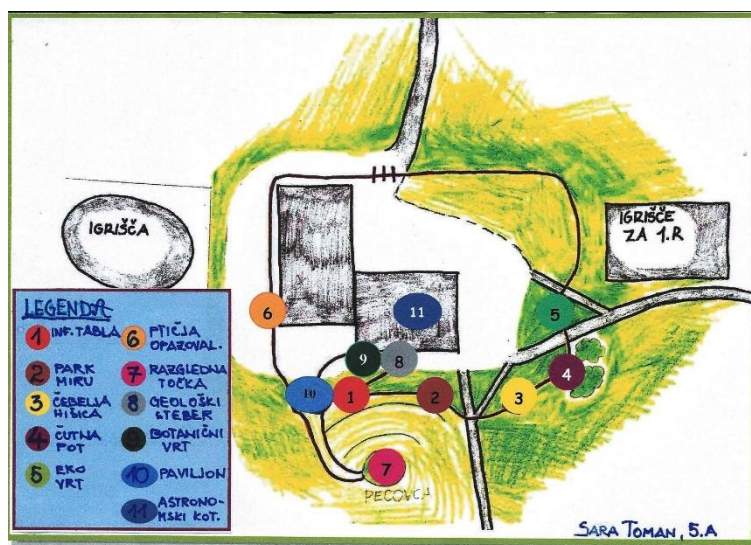
Samostojni ogled: Prostor za počitek, ogled informativnih prospektov in poslušanje zvokov iz okolice.

TURISTIČNA PEŠPOT

Predlogi za ureditev: Predlagamo, da bi se okoli šole speljala nova pešpot čez ledeniške morene v sklopu nove turistične poti. Ob poti, ki vodi od Zdravstvenega doma, in na novem parkirišču bi postavili smerokaz z usmeritvijo proti šoli in novi turistični – Mavrični poti.

Učni List bo en sam za vse postaje skupaj. Na koncu bo obiskovalec prišel do rešitve oziroma GESLA, ki bo sporočilo poti.

Vse table bomo opremili tudi z napisi v BRAILOVI pisavi. Tako bo pot dostopna tudi slabovidnim ljudem.

3 OPIS MAVRIČNE POTI

Na skici šolske okolice smo narisali dokončno pot s postajami.

Trasa poti bo potekala okoli šole. Udeležence bodo ves čas vodile usmerjevalne table z znakom poti. Posamezne postaje bodo označene s števkami na obarvanih kamnih. Ti bodo na določenih delih označevali tudi pot. Začetek Mavrične poti bo pri informacijskem kozolcu na prostem, kjer bo kratka seznanitev s potjo ogleda in z dejavnostmi. Tu bodo zgibanke s popisi postaj in dejavnosti ter učne listi za reševanje nalog. Ogled se bo začel na botanični poti, za se bo prepletala s formo vivo – ogledi lesenih skulptur. Sledila bo čutna pot, opazovalni panj in eko vrt z žuželčnikom. Čez moreno se bomo odpravili ob poslikavah šolske zgradbe okoli šole, mimo novih igrišč, do opazovalnice ptičev. Povzpeli se bomo na Pecovco do razgledne točke. Z nje se bomo spustili do geološkega stebra in skalnjaka. Pot bomo zaključili ponovno v učilnici na prostem, kjer bomo pogledali geslo poti in povzeli pot ogleda. Obiskovalci si bodo v delavnici izdelali spominek iz eko materialov. V nalogi so natančno opisane postaje in možne dejavnosti na posameznih postajah, ki bodo vključene v pot ogleda. Dejavnosti bomo prilagodili starosti in velikosti skupine obiskovalcev. Na njihovo željo bomo vključili tudi zabavne igre na igriščih. Natančni opisi postaj v raziskavi nam bodo služili kot pomoč pri usposabljanju šolskih vodnikov za vodenje po tej poti.

4 ZAKLJUČEK

Zapreden v pajčolan sanj. Le kam me bo popeljala mavrična nit?

Prva modre barve me potegne v pravljico hišico, druga nit rumene barve me popelje do čebelic, ki brenčijo okoli svojega panja. Tretja vijolična nit mi pokaže iskrivost mojih čutov, naslednja, ki jo zgrabim, me seznani z gozdnimi škrti in devami pod starimi hrasti. Rdeča me seznani z drevesi, rožami, s travami, siva me popelje na geološko popotovanje in med skalne rastline.

Stop, ustavil se je čas! Le kateri ptič tako lepo žgoli? O, saj jih je več!

Že se odvije naslednja nit zelene barve, ki mi odstre sanjski raj botaničnega vrta. A niti se kar vrstijo: rjava, roza, bela ... Naj ostane skrivnost kam in kako se bodo razpredle. Stopim iz sanj. V meni je tak mir, da je edina možnost, da sem v središču Parka miru obdan z mavrico doživljajev.

Vabimo Vas, da tudi vi začutite čarobnost MAVRIČNE POTI V PARKU MIRU.

Da je ideja uresničljiva, je v tak projekt potrebno pritegniti velik krog ljudi iz različnih področij. Da je pot resnično izvedljiva, smo se prepričali sami, ko smo jo prehodili. Prepričani smo, da bo MAVRIČNA pot zaživela. Zagotovo se nanjo ne bodo odpravljali le sovrstniki. Verjamemo, da bo ponudba zanimiva tudi za domačine in turiste.

Literatura in viri

1. Mayer, J.: (2005). Katero drevo je to? Narava. Kranj.
2. Brus, R.: (2004). Drevesne vrste na Slovenskem. MK. Ljubljana.
3. Godet, J. D.: (2002). Alpske rastline. Didakta. Radovljica.
4. Aichele, D.: (2004). Kaj neki tu cveti?. Narava. Kranj.
5. Singer, D.: (2008). Ptičje zbirališče-krmilnica. Narava. Olševik.
6. Bellmann, H.: (2009). Naše in srednjeevropske žuželke. Narava. Kranj.
7. Učman, R.: (2011). Mali ekološki vrtnar. Kozmos. Ljubljana.
8. Šolska kronika OŠ prof. dr. Josipa Plemlja Bled. 1980–1990. Bled.
9. Silič, V.: (2011). Čez osamelce in ledine Blejske kotline. Turizem Bled, Bled.
10. Dežman, J.: (2004). Bled, 1000 let. Didakta. Radovljica.

USTNI VIRI

11. Janez Fajfar (župan občine Bled)
12. Vanja Piber (tajnica TD Bled)
13. Saša Repe (vodja Oddelka za varstvo okolja in urejanje prostora)
14. Meta Pazlar – predsednica KS
15. Lovro Legat – čebelar
16. Damjan Černe – Krajsko arhitekturno projektiranje: adkrajine d. o. o.
17. Mojca Hribar, Mina Kunstelj, Jana Černe, Elizabeta Žnidaršič, Nina Poljanec, Alenka Šimnic – Eko vrt
18. Sergeja Ažman Lapajne – likovni krožek
19. Janja Lukanc, Renata Štern, Rok Bremec – gozdna učna pot
20. Sara Petrič – novinarski krožek
21. Petra Dermota – interesna dejavnost 3D-modeliranje (izdelava žuželčnika)
22. Petra Brajnik in Rok Zalokar – ravnotežna vrv
23. Dragan Vardič – obnova skulptur, poti, leseni izdelki
24. Mišo Serajnik – učitelj zgodovine v pokoju – soustvarjalec geološkega stebra
25. SPLETNE STRANI
26. <http://obcina.bled.si>,
27. www.bled.si

SIMONA ZUPAN ŠMIGIČ
ZAVOD ZA GLUHE IN NAGLUŠNE LJUBLJANA
STRATEGIJE UČENJA Z GLUHIMI IN NAGLUŠNIMI UČENCI

Povzetek

V prispevku vam bom predstavila poučevanje v kombiniranem oddelku 1., 2. in 3. razreda gluhih in naglušnih otrok na Zavodu za gluhe in naglušne v Ljubljani. Štirje učenci so uporabniki polževega vsadka, dva uporabljata individualni slušni aparat. Poudarek moje predstavitve bo na metodah in oblikah dela, s pomočjo katerih učenci v kombiniranem oddelku spoznavajo slovenski jezik ter slovenski znakovni jezik, pridobivajo besedni zaklad ter se opismenjujejo. Pri delu si pomagam z različnim slikovnim materialom, fotografijami, video posnetki in pametno tablo. Delo pogosto poteka individualno, saj imajo učenci poleg težav na slušnem področju tudi nekaj dodatnih izzivov. Učenci usvajajo znanje tako po vidni kot po slušni poti; način komunikacije pa je odvisen od koda, ki je učencu razumljiv. Prisotnost dveh učiteljev v kombiniranem oddelku gluhih in naglušnih otrok je nujno potrebna za načrtovanje, prilagajanje in izvajanje učnega programa.

Ključne besede: kombiniran oddelek, gluh otrok, komunikacija, slušni aparat, polžev vsadek, slovenski znakovni jezik, učni program, terapevt, tolmač

LEARNING STRATEGIES WITH DEAF AND HARD OF HEARING PUPILS

Abstract

In this article I will present teaching in a combined class of the first, second and third grade with deaf and hard of hearing pupils at Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana (School for the deaf and hard of hearing Ljubljana). Four pupils use cochlear implant and two use hearing aids. The emphasis of my presentation will be on work methods through which the pupils in the combined class learn Slovene language and Slovene sign language, gain vocabulary and learn to write. In my work I use different photographic material, pictures, videos and smartboard. Work is often individual due to additional challenges besides hearing loss. Pupils use sight as well as hearing for learning. Way of communicating depends on the code which is understandable to the pupil. The presence of two teachers in a combined class is mandatory for planning, adjusting and executing of the curriculum. The success and development of a deaf or hard of hearing child is optimum when we establish harmonized cooperation between the therapists and parents.

Keywords: combined class, deaf child, communication, hearing aid, cochlear implant, Slovene sign language, learning programme, therapist, interpreter

IZHODIŠČE

Poslanstvo učitelja je, da poišče pot do učenca in mu uspe pomagati doseči zadane cilje, da se bo razvijal in rasel na najbolj optimalen način. Pri poučevanju otrok, ki jim ni dano, da bi se lahko razvijali na običajen način, mora učitelj poiskati in raziskati še več poti, da za vsakega učenca najde svojo pot, s pomočjo katere bo učenje uspešno in zabavno. Uspeh razvoja gluhega in naglušnega otroka pa je optimalen, ko nam uspe usklajeno sodelovanje med terapevti in starši.

Na ZGNL imamo v predšolskih oddelkih okoli trideset otrok, ki so gluhi in naglušni. Večina gluhih otrok ima PV in večina teh otrok uspe s pomočjo strokovnih usmeritev in s sodelovanjem s starši že v prvih letih življenja tako dobro razviti poslušanje in govor, da odidejo v redne vrtce in kasneje v redne šole. Vendar ne vsi.

Neposredno delo z gluhi in naglušnimi otroki v ZGNL je organizirano v vrtcu, na osnovni in srednji šoli, v zdravstveni enoti in v domu. Gluhim in naglušnim otrokom skušamo pomagati pri razvijanju njihove celotne osebnosti, jih socializirati in jim pomagati razviti določene sposobnosti, s katerimi imajo težave.

Otrokom pomagamo razviti in jih naučiti:

- komunikacije z okolico, z glasovnim govorom, pisano besedo in znakovnim jezikom;
- razumevanja komunikacije;
- zahtevane šolske snovi;
- uporabljati naučene vsebine v vsakdanjih situacijah;
- samostojnega govornega in pisnega sporazumevanja;
- in jih usposobiti za samostojno življenje.

Na ZGNL imamo v osnovni šoli v programu enakovrednega izobrazbenega standarda za gluhe in naglušne otroke okoli dvajset gluhih in naglušnih otrok. V osnovno šolo v program enakovrednega izobrazbenega standarda za gluhe in naglušne otroke na ZGNL vsako leto vstopijo do trije prvošolci. Glede na število otrok oblikujemo kombinirane oddelke. V preteklem šolskem letu smo imeli kombinacije 1.,2. in 3.razreda, 4.,5.razreda in 6.,8.,9.razreda.

Delo z gluhi in naglušnimi otroki je načrtovano glede na individualne posebnosti. Za vsakega otroka je potrebno izdelati individualni načrt dela. Učitelj je pred velikim izzivom, kako vsakemu otroku glede na njegov individualiziran program v kombinaciji več razredov v istem času omogočiti doseganje zadanih ciljev. V načrtovano neposredno delo z otrokom vključujemo spodbujanje in razvijanje govora ter jezika s pomočjo slušnega in vidnega zaznavanja.

PREDSTAVITEV

Kot učiteljica kombiniranega oddelka v prvem VIO, sem se kljub bogatim tridesetletnim izkušnjam pri obravnavi gluhih in naglušnih otrok, večkrat znašla pred izzivom, kako doseči jasno zapisane cilje v učnem načrtu enakovrednega izobrazbenega standarda, ki jih je potrebno doseči. Poudarek je na opismenjevanju, gradnji razumevanja besedil pri vseh predmetih ter usvojitve osnov matematičnih vsebin.

Pri učnem procesu je bila tekom šolskega leta prisotna druga učiteljica v razredu v obsegu desetih ur na teden. Ker so v razredu učenci, ki so uporabniki slovenskega znakovnega jezika, smo imeli nekaj ur na teden prisotnega tudi tolmača.

V oddelku 1.,2.,3. razreda, kjer poučujem, je bilo šest učencev, ena deklica in pet dečkov. Štirje otroci imajo polžev vsadek, dva nosita individualni slušni aparat. Trije učenci zmorejo poslušati s slušnimi pripomočki, dva s polževim vsadkom in eden s slušnim aparatom. Dva učenca kombinirata slušno in vidno pot (znakovni jezik), deklica ima polžev vsadek, deček individualna slušna aparata. En deček s polževim vsadkom pa sprejema informacije večinoma po vidni poti in je uporabnik slovenskega znakovnega jezika.

Njihova ekspresija je raznolika, trije učenci, kateri učinkovito poslušajo s slušnimi pripomočki, se tudi govorno izražajo. Pri dveh je govor dobro razumljiv, pri enem slabše. Deček, ki sicer posluša in vedno spremlja tudi znakovni jezik, se govorno praktično sploh ne oglašča, njegov znakovni jezik pa je še zelo skromen. Deklica govori, a je njen govor težko razumljiv, ekspresijo kombinira z znakovnim jezikom, ki pa tudi ni natančno izveden. Deček, ki je uporabnik znakovnega jezika, ima bogato krettnjo, ki jo samostojno raziskuje in nadgrajuje in je bolj razumljiv ožji okolici. V skupini pa imajo otroci še dodatne izzive, en deček živi v dvojezičnem okolju, dva učenca imata zaradi CMV poleg gluhotote tudi izrazitejši motorične težave, prisoten je motorični nemir. Trije imajo odkrenljivo pozornost in koncentracijo. Pri enem dečku pa je diagnoza otrok s težko izgubo sluha in slepi otrok z ostankom vida.

IZZIVI

Učitelj v prvi triadi enakovrednega izobrazbenega standarda ima v učnem načrtu jasno zapisane cilje, ki jih je dolžan doseči. Poudarek je na opismenjevanju, gradnji razumevanja besedil pri vseh predmetih ter usvojitve osnov matematičnih vsebin.

Učni načrt predpostavlja, da imajo učenci ob vstopu v prvi razred jezik že zgrajen, tako so tudi pripravljene vsebine v obstoječih učbenikih in delovnih zvezkih. Dejstvo pa je, da večina naših učencev ob vstopu v šolo še nima zgrajenega nobenega jezika do te mere, da bi lahko nadgrajevali vsebine, ki so predvidene za to starost. Slovenskega jezika bi se morali začeti učiti sistematično, kot tujega jezika. Prav tako bi se morali sistematično naučiti slovenskega znakovnega jezika, da bi lahko usvajali pojme in strukture v slovenskem govornem in pisnem jeziku.

NAČRTOVANJE

Odločila sem se, da bom prilagajala učno snov tako, da bodo učenci lahko usvajali znanje tako po slušni kot po vidni poti. Izbrala sem nekaj učnih vsebin, ki sem jih posebej priredila za poučevanje in pri tem upoštevala tudi, da se morajo učenci naučiti šele osnovnih jezikovnih struktur (zaimki, spol, število, čas,...). Pomagala sem si z gradivi za učenje slovenščine kot tujega jezika.

S sodelavko (drugo učiteljico v razredu in tolmačico) sva pripravljali dialoge za osnovno komunikacijo v dveh verzijah, z oblački v slovenskem jeziku ter z oblački v SZJ (Predstavim se: slovnica, osebni zaimki- jaz, ti,... svojilni zaimki moj, tvoj,...). Pozorni sva bili, da sva zajemali slovenski govorni jezik in zapis ter slovenski znakovni jezik v krettnji – video in risbe. Individualno sva se posvetili posameznikom, ki so potrebovali več.

Dialoge smo posneli, ogledali smo si jih na pametni tabli. Ves čas sva preverjali razumevanje vsbin in razlagali nove pojme s pomočjo slik, videoposnetkov. Na pametni tabli sva iskali vsebine in otroci so hitro usvajali pojme.

Dva učenca sta potrebovala sistematično učenje slovenskega znakovnega jezika, prav tako tudi njihovi starši. Vsi učenci so bili deležni dvojezičnega pouka, kar jim je koristilo pri

sporazumevanju med seboj, vsebine so hitreje usvajali in igrivo razvijali oba jezika. Sami so lahko izbrali, v katerem kodu se bodo sporazumevali med seboj in z učiteljem.

Predstavila vam bom primer obravnave pravljice O goskici, ki se je učila peti po korakih.

	vsebina	pripomočki
1.	Predstavitvev pravljice ob originalni knjigi, branje in kretnja, učiteljica, tolmač.	knjiga
2.	Predstavitvev pravljice na pametni tabli, prezentacija, branje in kretnja, dve učiteljici, razlaga pojmov.	PPT prezentacija na pametni tabli, originalno besedilo
3.	Obravnava pravljice na pametni tabli, prezentacija, branje in kretnja, dve učiteljici. Snemanje predstavitve.	PPT prezentacija na pametni tabli, prilagojeno besedilo, kamera
4.	Obnova zgodbice.	PPT prezentacija na pametni tabli, prilagojeno besedilo
5.	Branje prilagojenih slikanic.	Natisnjene prilagojene slikanice, dve verziji: SLJ in SZJ.
6.	Samostojno igranje pravljice.	Kartončki z napisi živali
7.	Preverjanje razumevanja vsebin. Vprašanja - odgovori.	Natisnjene prilagojene slikanice, dve verziji: SLJ in SZJ.
8.	Samostojna pripoved ob slikah.	Natisnjene prilagojene slikanice, dve verziji: SLJ in SZJ.
9.	Samostojna obnova brez gradiv.	
10.	Samostojen zapis obnove.	Zvezek
11.	Dramatizacija in igra z lutkami - nastop.	Kostumi, kulisa, lutke

REZULTATI

Učenci so uživali ob obravnavi, bili so aktivni, nekateri so že po prvi predstavitvi znali ob slikah ponoviti zgodbico. Pozorno so poslušali predstavitvev pravljice, ob slikah aktivno odgovarjali na vprašanja in obnavljali pravljico ter razumeli odnose in sporočilo zgodbe. Pri branju sem bila pozorna na izgovorjavo, pri pripovedovanju na slovnična pravila tako v slovenskem jeziku kot v SZJ, pri pisanju pa na slovnične zakonitosti jezika. Uživali so v izdelavi lutk in se vživeli v dramatizacijo.

ZAKLJUČEK

Način komunikacije je odvisen od koda, ki je učencu razumljiv. Poiskati moramo pot do razumevanja in izražanja. Le tako bodo otroci zgradili notranji jezik, ki je podlaga za komunikacijo in gradnjo slovenskega jezika.

Učitelj v kombiniranem razredu gluhih in naglušnih učencev mora skrbno načrtovati vsebine, bolje je, da jih izbere manj, jih prilagodi ter ob obravnavi ob isti vsebini doseže več ciljev. Prav tako mora upoštevati individualizirane programe za vsakega učenca ter cilje za razred, ki ga učenec obiskuje. Priprava prilagojenega gradiva zahteva veliko časa, a je ključnega pomena za gluhe in naglušne učence, ki samo po slušni poti ne morejo usvojiti jezika.

Prisotnost dveh učiteljev v kombiniranem oddelku gluhih in naglušnih otrok je nujno potrebna za načrtovanje, prilagajanje in izvajanje učnega programa. Oba učitelja morata biti vešč tudi v SZJ, v času ko je učitelj sam, mora biti prisoten tolmač. Učenec, ki je uporabnik SZJ ima pravico, da spremlja učni proces na njemu razumljivem prilagojen način.

Očitna je potreba po prilagojenem gradivu za gluhe in naglušne učence. S kolegicama na ZGNL pripravljamo učbenik in priročnik za komunikacijo, ki bo pokril prav te osnovne strukture gradnje slovenskega in slovenskega znakovnega jezika za gluhe in naglušne učence. Zavod za šolstvo nas je pri tem podprl in želimo si, da bi bili prvi deli kmalu na voljo za uporabo pri pouku.

Literatura in viri

1. Pavlič, Matic (2016). Kako otrok uz okvaro sluha usvoji jezik?. Ljubljana: ZDGNS
2. Hernja, Nada (1998). Vaje poslušanja. Maribor: CSGM
3. Iljaš, S., Zupan Šmigič, S. (2004). Sodelovanje učitelja in individualnega terapevta v osnovni šoli. Cogito, 9: 36-39

ANDREJKA ZVER

OŠ BELTINCI

IZDELATI SVOJ KAMIŠIBAJ

Povzetek

Kaj storiti, ko te sodelavka postavi pred izziv izdelati učni pripomoček za katerega slišiš prvič. Sprejeti izziv, kaj novega odkriti in se zraven zabavati. Moj izziv je bil izdelati mini gledališče za potrebe pouka in zabavo otrok, ki so željni povedati svoje zgodbe na starodaven način v obliki mini gledališča imenovanega kamišibaj. Kljub temu, da so današnji učenci okupirani s tehnološko dovršenimi igračami in učnimi pripomočki se še kako razveselijo, ko lahko poskusijo tudi kaj drugega, že skoraj pozabljenega. Kakšno igračo iz mladosti staršev, prastaršev ali kakšne druge oblike zabavnega preživljanja prostega časa iz bližnje iz daljne preteklosti. Kako težko otroci sprejemajo dejstvo, da njihovi starši in stari starši niso imeli veliko igrač, ki dandanes ležijo po stanovanjih, še bolj pa tega da so bile te igračke preproste in pogosto izdelane doma. Ne samo da ni bilo igrač otroci so se znali igrati brez njih v igrah kot so lovljenje, plezanje po drevesih, slepe miši,...

Ključne besede: kamišibaj, butaj, hiosigi, učni pripomoček

MAKING KAMISHIBAI

Abstract

What do you do when a co-worker gives you a challenge to make a teaching aid which you have never heard of? Of course you accept the challenge, learn something new and have fun making it. My challenge was to make a mini theatre as the teaching aid at my lessons, which would help the students to tell their stories in an ancient way with Kamishibai and have fun at the same time. Even though the students are occupied with technologically advanced toys and learning aids they are very happy when you offer them something different and almost forgotten – their parents' or grandparents' toys or some old games which are not played anymore. The students find it difficult to believe that their parents and grandparents did not have many toys and that most of them were made at home. In the past the children also used to play without toys – a game of catch, climbing trees, hide and seek,...

Keywords: Kamishibai, Butai, Hiosigi, teaching aid

1 UVOD

Torej, kako izdelati učni pripomoček, za katerega slišiš prvič? Tako kot vsake stvari, ki se je lotim, je bilo tudi pri kamišibaju. To pomeni, najprej raziskovanje pomena oziroma namena tega pripomočka, potem različne oblike končnega izdelka, potrebni material in kot učiteljici tehnike najpomembnejše - možnosti izdelave.

2 O KAMIŠIBAJU

Ime pomeni japonsko gledališko obliko, kami oziroma papir in šibaj oziroma gledališče, drama. Kamišibaj oziroma dobesedno papirnata drama je način gledališkega pripovedovanja zgodb ob slikah na malem odru, imenovanem butaj. Majhen lesen oder se pred občinstvom odpre kot pisemska ovojnica, na katerem so vložene slike oziroma zgodba, ki je obvezen in hkrati zaščitni znak kamišibaja. Slike ob pripovedovanju menjuje pripovedovalec imenovan kamišibajkar. Pripovedovanje se začne s trkom palčk, imenovanih hiosigi in besedo kamišibaj.

2.1 ZGODOVINA KAMIŠIBAJA

Kamišibaj se je rodil v 12. stoletju, v japonskih budističnih templjih, ko so menihi s pomočjo slik podajali moralne nauke z vsebinami suter, svetih zgodb, pretežno nepismenemu občinstvu. Zgodbe so bile prikazane na papirnatih ali svilenih svitkih. V obliki, kot ga poznamo danes, se je pojavil na Japonskem okoli leta 1929. Kamišibajkar se je pripeljal s kolesom na prtljažniku, na katerega je imel pritrjen lesen oder in podpredal za sladkarije. Na svoj prihod je opozoril z udarjanjem dveh paličic drugo ob drugo in tako privabljal množico otrok in krajanov. Za drobiž so si kupili sladkarijo in ogled predstave. Zgodba je bila premišljena pripravljena v nadaljevanjih in ko je bilo najbolj napeto, se je poslovil in odpeljal. S tem si je zagotovil publiko ob naslednjem obisku.

2.2 NAČRTOVANJE IN IZDELAVA BUTAJA

Ker sem želela postopek načrtovanja in izdelave uporabiti kot primer pri pouku tehnike in izbirnega predmeta, sem se zadeve lotila dokaj natančno. Prvi del je obsegal izdelavo tehniške dokumentacije, se pravi načrte za izdelavo: tehniška risba in sestavna risba. Drugi del pa je sestavljen iz praktičnega dela: določanje materiala za posamezne dele izdelka, priprava sestavnih delov, spajanje sestavnih delov in končno oblikovanje.

Izdelava butaja je bila planirana po korakih, primernih za uporabo postopka v sklopu pouka pri izbirnem predmetu, saj me je izdelava butaja napeljala na idejo preureditve dela pri izbirnem predmetu. Tak način dela je po mojem mnenju ustrežnejši za nadaljnje razvijanje tehnoloških znanj pri učencih, ki želijo v prihodnosti poklicno delovati na tehničnih področjih.

Postopek:

- ISKANJE IDEJ: V osnovi ima butaj obliko kuverte, ki jo razpremo pred občinstvom. Posamezni estetski vložki se razlikujejo od želj posameznika. Osnovna velikost je primerna za vlaganje slik velikosti A3 formata, lahko pa jo prilagodimo tudi drugim formatom.
- PROTOTIP: Izdelava prototipa ni bila potrebna, ker je bil na razpolago primer predmeta.
- TEHNIŠKA IN TEHNOLOŠKA DOKUMENTACIJA: Izdelava tehniške dokumentacije je bila poenostavljena z vidika določanja mer butaja, saj je bil na razpolago že izdelan

primerek za format A3, ki pa ga je bilo potrebno prilagoditi še za format A4 predvsem z namenom, da se lahko tudi mlajši učenci, ki imajo še manj spretnosti, predvsem pa potrpežljivosti, preizkusijo s pripovedovanjem zgodbic na tak način. Tehniška dokumentacija je bila izdelana s pomočjo industrijskega računalniškega programa Inventor, ki je meni najbližji, je pa možno narediti tehnične slike s pomočjo manj zapletenih programov kot je CiciCad, SketchUp ..., ki jih imamo na razpolago v šoli in so primernejši za učence v OŠ. Izdelane so bile tehniške in sestavne risbe z merami za izdelavo butaja za zgodbice podane na A3 formatu in posebej za A4 format.

Tehnološka dokumentacija je izdelana v obliki tehnološkega lista, ki vsebuje podatke o sestavnih delih, delovne operacije, potrebno orodje in material ter potrebno varnostno opremo.

- PREGLED TEHNIŠKE DOKUMENTACIJE IN DOLOČANJE VRSTE IN KOLIČINE POTREBNEGA MATERIALA: Ko sem tehniško dokumentacijo natančno proučila, sem določila potreben material. Ta del postopka je sigurno med zahtevnejšimi, saj se je potrebno znajti pri razumevanju načrtov in ustrezno izbrati potreben material, upoštevajoč možnosti nadaljnjega dela.
- DOLOČITEV POTREBNEGA ORODJA IN PRIPOMOČKOV ZA IZDELAVO: Kot verjetno večina šol smo pri samem delu v šolski delavnici omejeni z vidika zakonodaje kot tudi opremljenosti delavnic vsaj glede strojev za brušenje, kar pa je predstavljalo velik del celotne izdelave butaja. Vsekakor je potrebno več improviziranja.
- PRENOS MER OZIROMA KOT NA MATERIAL: Zahteva veliko potrpežljivosti predvsem pa natančnosti.
- RAZREZ MATERIALA NA SESTAVNE DELE: Po nabavi materiala so se najprej prenesle načrtovane mere na les oziroma kovinske sponse, nato pa smo narezali oziroma našagali posamezne lesene dele, utore na lesenih delih in narezali prilagajoče velikosti spon. Razrez smo izvedli z uporabo tračne žage ter rezbarskega loka.
- NATANČNA SESTAVA POSAMEZNIH DELOV V CELOTO IN MOREBITNO PRILAGAJANJE: Naslednji korak je bil vsekakor najzahtevnejši del, saj je natančna sestava temelj uporabnosti in izgleda končnega izdelka. Pred lepljenjem je potrebno obvezno sestavljanje delov in prilagajanje potrebnih elementov.
- SPAJANJE Z LEPLJENJEM IN VIJAČENJEM: Ko so posamezni deli varno na svojem mestu, jih lahko spojimo, kar je v našem primeru pomenilo lepljenje in vijačenje. Lepljenje smo izvedli z lepilom za les, kjer potrebna natančnost in previdnost rokovanja z lepilom.
- BRUŠENJE IN KONČNO OBLIKOVANJE: K končni obliki da poseben poudarek tudi brušenje površin in robov. Grobo rušenje je dejansko zaželeno že po razreзу materiala na sestavne dele, na koncu pa še fino brušenje. Ko je izdelek oblikovan, je potreben pregled izdelka in morebitne prilagoditve, predvsem pri premikajočih se delih.
- Moje delo se je v tej fazi zaradi časovnih omejitev končalo, je pa kar nekaj predlogov, ki so že v fazi možne realizacije v prihodnosti, npr.: poslikava butaja v smislu pravega gledališča, drugačen sprednji del, ki se odpre v čarobni svet zgodbic ...

2.3 PREDSTAVA KAMIŠIBAJ

Seveda je potrebno vsak izdelek preizkusiti, zato smo v podaljšanem bivanju priredili pravo malo predstavo. Nekaj zgodbic, pa tudi pesmic nam je s pomočjo naših novih butajev

predstavila učiteljica, nekaj pa naši hrabri učenci, ki so pridno pripravljali slikice za zgodbice skozi celo šolsko leto.

3 ZAKLJUČEK

Vsekakor imamo v današnjem času veliko sodobnejših in osupljivejših načinov podajanja zgodbic, od lepih pisanih slikanic oziroma knjig do tehnično dovršenih risank in risanih filmov s posebnimi zvočnimi in vizualnimi učinki. A vseeno ima kamišibaj nekaj, kar drugje ni tako pomembno, to je ustvarjanje in prikaz svoje zgodbice na svoj način, povezovanje in sodelovanje, pričakovanje, druženje predvsem pa ohranjanje pristnih starodavnih načinov komuniciranja in izražanja. Otroci radi ustvarjajo, radi pokažejo svoje delo in so radi slišani, kar je najpomembnejše. Ni pomembno le, kakšno je sporočilo ali nauk zgodbe, pomembno je, da imajo otroci možnost izraziti svoje mnenje na preprost in njim ustrezen način.

In kaj je moj naslednji izziv? Je še skrivnost. Vsekakor pa je bil ta projekt zame kot učiteljico zelo dober način, kako svoje znanje izkoristiti tudi za nekaj, kar ni samo del učnega načrta. Bodo pa takšni in drugačni projekti odslej del dela pri izbirnih predmetih tehnike, saj želim

pri učencih spodbuditi zavedanje pomembnosti tehniških znanj v vsakdanjem življenju in morda katerega izmed njih navdušiti za kak tehniški poklic, ki so v zadnjem času izgubili na pomenu.

Literatura in viri

1. <http://slikovedke.com/kaj-je-kamisibaj/>
2. <http://www.kamisibaj.si/>

ANDREJ ŽAKELJ
OSNOVNA ŠOLA ŽIRI

DELUJMO GLOBALNO – RAZISKUJMO LOKALNO

Povzetek

Prispevek s prilagojenim, že znanim sloganom predstavi pomen samoinicative učitelja mentorja, da pri otrocih odkriva in razvija željo po raziskovanju, iskanju novega, a hkrati tistega, kar je v lokalni skupnosti zapisano kot prepoznaven znak, tj. simbol samega kraja. V času globalizacije se včasih tudi učitelj znajde v dilemi, kako biti inovativen in s svojim načinom dela čim bolj aktualen ter z metodami/oblikami dela »globalen«, obenem pa v svoji inovaciji skrbeti in negovati lokalno poreklo. Tega nam ne bo dala EU, ne učni načrti s predpisano vsebino, na tem lahko delamo le avtonomni učitelji.

Ključne besede: raziskovalno delo, lokalna skupnost, avtonomija učitelja, kulturna dediščina

WE ACT GLOBALLY - WE ARE RESEARCH LOCALLY

Abstract

This posting with modified, already known slogan presents the meaning of self-initiative teacher – mentor, that discovers and develops the desire of research and searching for something new in children, but at the same time of that what is recognisable sign in local community, sc. the symbol of the town itself. In time of globalisation, a teacher also deals with dilemma, how to be innovative and he acts more contemporary with his methods/forms to be “global” but at the same time to nurse their innovation and local origin. The EU won't give us that, not even curriculum with determined content, only the autonomous teachers can work on that.

Keywords: research work, local community, autonomy of teacher, cultural heritage

1 UVOD

Želja po raziskovanju spremlja vsakega človeka od samih začetkov in hkrati enako tudi vse človeštvo. Opazovali, razmišljali in ustvarjali so že kamenodobni ljudje, neolitski poljedelci in živinorejci, Inki in Maji, Asirci in Judi ... V šoli so otroci radovedni in šolsko okolje jih lahko vzgaja ter še naprej zbuja njihovo radovednost. Otrokovo radovednost učitelj vedno bolj usmerja k spoznavanju znanosti; če je le-ta uspešen in zanimiv pri podajanju učne snovi in inovativen pri pristopu, otroci kažejo zanimanje in sprašujejo. Sprašujejo pa ne le o stvareh v zvezi s snovjo iz predmeta, ampak tudi o stvareh iz vsakdanjega življenja. Srečujejo se z njimi na vsakem koraku in pri tem naletijo na veliko nepojasnjenih stvari (Kobal, 1989).

2 AVTONOMIJA UČITELJA IN RAZISKOVALNO DELO

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011) poudarja, da avtonomija implicira prevzemanje odgovornosti. V moderni državi izobraževalni sistem temelji na načelih demokracije, avtonomije in enakih možnosti. Avtonomija šole je po mnenju Korena (2006) opredeljena z zakonodajo, povezana je z decentralizacijo šolskega sistema in s stopnjo svobode, odgovornosti in nadzora s šolsko inšpekcijo. Povezana, a ne definirana, je z »nadzorom nad kakovostjo šolskega dela«, avtonomija posameznikov v šoli pa je »določena« in »nedoločena«, a izvajana, kar pomeni, da izhaja iz njihovega profesionalnega znanja in vrednot.

V šoli so otroci radovedni in šolsko okolje jih lahko vzgaja ter še naprej zbuja njihovo radovednost. Otrokovo radovednost učitelj vedno bolj usmerja k spoznavanju znanosti; če je le-ta uspešen in zanimiv pri podajanju učne snovi in inovativen pri pristopu, otroci kažejo zanimanje in sprašujejo. Sprašujejo pa ne le o stvareh v zvezi s snovjo iz predmeta, ampak tudi o stvareh iz vsakdanjega življenja. Srečujejo se z njimi na vsakem koraku in pri tem naletijo na veliko nepojasnjenih stvari (Kobal 1989).

Raziskovalno delo pod okriljem Zveze za tehnično mladino Slovenije za razliko tekmovanj in znanj, ki krepijo odličnost in pripomorejo k vrhunskemu poglobljanju znanj iz vsebine učnih programov posameznih predmetov, gre pri raziskovalnem delu za drugačen pristop - uspešnost le-tega ni v tesni povezavi s formalnim učnim uspehom, temveč si lahko vsak glede na svoje interese, nagnjenja in tudi morebitne kasnejše profesionalne ambicije, zada problem, ki ga razišče in doseže odličen rezultat. Pri vsem tem pa ni zanemarljiva vloga učitelja-mentorja, ki lahko z avtonomno izbiro teme (seveda v dogovoru z učencem), metod in oblik dela pripomore k poučevanju na način, kot pričakuje globalizacija našega okolja, torej tako, da se učenec znajde v izvenšolski klasični formalni situaciji, ki je podobna reševanju življenjskih problemov, a po drugi strani pripomore k ohranjanju naše dediščine, na katero smo lokalni posamezniki ponosni. Marentič Požarnikova (2003) namreč ugotavlja, da potrebujemo avtonomnega učitelja raziskovalca, ki ob stalnem razmišljanju v vsakdanji pedagoški praksi ob reševanju problemov poučevanja pogloblja svoj pogled v odnose in zakonitosti, ga v pogovoru in sodelovanju s kolegi tudi preverja in dopolnjuje. Znanstveno ugotovljena pravila in posplošitve so mu pri lastnem razmišljanju le v oporo. Ob tem se stalno profesionalno razvija, širi možnost svojega odločanja in gradi pedagoška znanja, opozarja na šolsko politiko in z njo povezanimi predpisi, učnimi načrti kot profesionallec, ki ima svojo (tudi na ta način omejeno) vlogo v šolski politiki. Avtorica (2003) pove, da sta meji, ki konstruirata avtonomijo, odgovornost in strokovna kompetentnost.

3 KAJ RAZISKOVATI

Pravilen obseg dela omogoča poglobitev v problem in temeljito obdelavo, ki je najboljše za celotno uspešnost dela. Pri opredelitvi vsebine oziroma problema, ki ga mladi raziskovalec raziskuje, se moramo zavedati, da mora biti načrt uresničljiv. Nekih fiktivnih problemov, ki sicer mlade hitro zamikajo, po iskušnjah nima smisla raziskovati, saj kaj hitro preidemo na področje, kjer gre za prenasičenost informacij, zato je tudi možnost, da bo začetni zagon kaj kmalu usahnil. Lokalni učitelji, ki nam je tradicija blizu in smo nanjo ponosni, s toliko večjim zanosom lahko izkorsitimo poklicno avtonomijo in učenca usmerimo na področje z zagotovilom, da ponavljajočih/identičnih raziskav ne more biti. Torej bo že v tem smislu zmagovalec. V prispevku konkretnije predstavljam primer raziskovanja na temo lokalne tradicije – čevljarstva. V zadnjih desetletjih 19. stol. se je le-to na Žirovskem razmahnilo. Ob klekljanju in kmetijstvu je postalo temeljna gospodarska dejavnost. Žirovski čevljarji so bili znani po izdelavi močnih in trpežnih čevljev. Pred prvo svetovno vojno je čevlje izdelovala cela vrsta obrtnikov, mojstrov, pomočnikov in vajencev. Ti so se združevali v zadruga, na podlagi katerih je bila leta 1947 ustanovljena Tovarna športnih čevljev Žiri, pozneje preimenovana v Alpino. Alpina je v 70-letnem obstoju postala svetovna blagovna znamka. V žirovskih čevljih so stopali na najvišje vrhove sveta, osvajali medalje na svetovnih prvenstvih in olimpijskih igrah.

3.1 REZULTATI RAZISKOVALNEGA DELA NA KONKRETNEM PRIMERU

Za vsak načrtno organiziran učni proces je značilno, da se sestoji iz korakov, ki si sledijo med potekom aktivnosti po načrtovanem zaporedju. Glede na zastavljeno temo smo s področja družboslovja opravili tri raziskovalne naloge, in sicer na temo čevlja v pregovorih; v popevkah ter v reklamnem oglaševanju. Navajam nekaj izsledkov dela naših raziskovalcev.

- Ko čevelj škorenj rata, ne pozna ne sestre ne brata.

V raziskovalni nalogi smo iskali pregovore, ki so povezani s čevljem oz. obutvijo, jih poskušali razložiti sami in s pomočjo anketirancev, starejše in mlajše generacije.

Prispevali smo delček k naši bogati kulturni dediščini.

Pregovori, v katerih se pojavlja beseda čevelj:

- a) Brez muje se še čevelj ne obuže.
- b) Ko čevelj škorenj »rata«, ne pozna ne sestre ne brata.
- c) Polna mošnja in kmečki čevelj grdo hodita.
- d) Kdor hodi bos, ga čevlji ne žulijo.
- e) Vsak sam ve, kje ga čevelj žuli.
- f) Boljši stari čevlji ko bosa noga.
- g) Šuštarjevi otroci pa kovačeva kobilica so zmeraj bos.
- h) Star čevelj zlahka zavržemo, stara navada pa se le težka umakne.
- i) Izgnani čevelj se bo rešil revščine, izgnani kralj bo umrl od lakote.
- j) Čevljarji so najslabše obuti.
- k) Čevljar naj sodi le o čevljih!
- l) »Le čevlje sodi naj Kopitar!«
- m) Kdor nima v glavi, ima v peti.
- n) Dve nogi ne gresta v en čevlj.
- o) Kdor »ščije« proti vetru, si »poščije« čevlje.

- p) Škornje na mast, v »aržetu« slast.
- q) Če si kapitanov prijatelj, si lahko obrišeš čevlje v jadra.
- r) Voda še za čevljev ni dobra.
- s) Šuštar ročen biti, to je stan. Stare čevlje šivat, me je sram.
- t) Prijateljstvo je kakor čevljev. Ko se enkrat naredi luknja, jo je težko zakrpati.
- u) Vredno bi bilo nove čevlje zakurit.
- v) Vsak po sebi čevlje meri.
- w) Kadar čevlje čistim, vedno nate mislim.
- x) V coklah ne hodi zajcev lovit.

Sledila je razlaga pregovorov. Tekste so učenci zbirali iz različnih zbirk pregovorov oz. so nam jih podali tudi anketiranci. Kontekst uporabo določenega pregovora so določali anketiranci. Sledi primer interpretacije enega od pregovorov.

Ko čevljev škorenj rata, ne pozna ne sestre ne brata: Avtor pregovora je neznan. Besedilo je sestavljeno iz zložene povedi, kjer je časovni odvisnik pred glavnim stavkom. V besedilu najdemo narečno besedo »rata«, kar pomeni postane.

Pregovor je zelo slabo poznan, saj so naši anketiranci navedli le redko, da ga poznajo.

Pripovedovalec ga je razumel, da ko nekdo postane bolj pomemben, so ostali zanj manj pomembni. Uporabil bi ga v službi, kadar nekdo napreduje.

Drugi anketiranec je pojasnil, da bi ga uporabil takrat, ko postaneš bogat in ne poznaš več niti prijateljev. Zapisali so tudi, da bi ga uporabili ob zadetku ob igri na srečo.

Preprosta razlaga bi se glasila, ko nekdo obogati, postane prevzetan oz. ne pozna nikogar. Uporabili bi ga, ko bi želeli poudariti napuh ali ko se imajo neke osebe za preveč prevzetne, čeprav so bile nekoč enake drugim.

Zanimiva je tudi naslednja razlaga: Ko je človek na višjem položaju, ga je sram sester in bratov, ki niso izobraženi.

- Ko pesem si čevlje obuže ...

V raziskovalni nalogi o čevlju kot elementu besedil popevk smo se osredotočili na pogostost pojavljanja čevlja v slovenskih popevkih in o smislu tega pojavljanja.

Analizo pogostosti pojavljanja smo opravili s pomočjo samih besedil pesmi, mnenje o tem in o povezavi med besedilom in melodijo pa smo iskali med žirovskim prebivalstvom.

Analiza besedil

Za primer navajamo nekaj verzov pesmi, v katerih se pojavi beseda čevljev oz. katero koli drugo obujalo. Razlaga pojavitve te besede je povsem subjektivna, preverljiv pa je podatek o redkosti pojavitve te besede in v več primerih o nesmislu vpetosti v besedilo. Kjer pa se pojavi v besedni zvezi, frazi – dati na čevljev, kar je najpogostejše in jih v tem povzetku ne navajamo, je smiselno oz. sovпада z okoliščinami zgodbe, ki jo popevka podaja.

Rebeka Dremelj: Petek 13

Ko me budilka zjutraj prebudi,
ajoj, kako se mi mudi,
zunaj pada dež in spet grmi,
v avtu pa bencina ni.
Čevljev me tako zelo tišči,
ta obleka prav mi ni

in kot pika na i telefon mi zvonil,
da signala ni. /.../

Beseda čevljev je omenjena samo enkrat, in sicer v drugi kitici, v prvem verzu. Izvajalka pesmi poleg vseh nevhvaležnih stvari, ki se dogajajo na petek 13., ki že sam po sebi pomeni nekaj slabega, navede nadležno stvar – tiščanje čevlja. S tem poudari in nam približa težave tega dne. Bolj kot sam predmet – čevljev, je poudarjeno neprijetno delovanje le-tega (tiščanje).

Kakor pravi teorija o smiselnosti besedil slovenskih popevk, tudi večina anketiranih vseh starostnih stopenj meni, da nimajo nekega pomena, a jih to ne moti, saj se jim zdi pomembnejša melodija. Namen popevk naj bi bil torej po njihovem mnenju zabavanje poslušalcev. Tudi sami se strinjajo, da pojavljanje besede čevljev v popevki ni pogosto; s tem podprejo našo analizo oz. mi z analizo besedil njihovo prepričanje. Prav tako so zasledili, kot podaja že sama definicija popevke, da pisci pesmi v besedila raje vnašajo elemente čustvenosti (ljubezen in nasploh tegobe ali radosti življenja).

Ob vprašanju, naj navedejo pesmi, ki vsebujejo kakršno koli povezavo s čevljem, so učenci dobili naslove naslednjih pesmi: Pancertanc, Copata ni kravata, Bosa noga ipd.; starejši dve generaciji sta navedli še popevki Čez Šušarski most in Žirovska himna. Da mlajši teh niso omenili, je razumljivo, saj sta pesmi starejšega datuma, in se prva redkeje sliši v medijih, Žirovska himna pa sploh ne.

- Ko žirovske čevlje človek obuže, jih nikdar več ne sezuje!

Raziskovalna naloga že s svojim naslovom nakaže na samohvalo, ki smo jo pogosto deležni v vsakdanjih medijih – v reklamnem oglaševanju izdelkov. Tokrat so se učenci osredotočili na oglaševanje (žirovskega) čevlja; od samih začetkov do danes, ko je razvoj tehnike omogočil precejšnje spremembe tudi na tem področju. Predvsem pa zahteve potrošnikov in borbo za prodajo omenjenega proizvoda.

V raziskovalni nalogi so bili analizirani elementi, ki naj bi jih pisna reklama vsebovala, od naslova, ilustracije, teksta, slogana, podatka o možnosti nakupa in zaščitnega znaka. Pri televizijskih oglasih, ki imajo prednost gibljive oz. žive slike smo podali zgodbo, ki nam jo reklama prinaša. Razlaga reklamnih oglasov, tako tiskanih kot televizijskih, je povsem subjektivna.

3 ZAKLJUČEK

Tema lokalne tradicije v žirovskih raziskovalnih nalogah je v zadnjih desetih letih stalnica. Četudi se zdi, da med mladimi zanimanje za (kulturno) dediščino upada, pa jih po naših izkušnjah sodeč vedno znova nagovorimo z ustrežno motivacijo. Dejstvo je tudi, da je najprej treba spodbuditi motivacijo pri zaposlenih. Zunanja motivacija – v našem primeru ure, ki si jih lahko pišejo v 3. steber – zagotovo niso glavno gonilo. Le-to izvira iz učiteljev samih, tudi sami morajo biti v sebi raziskovalci, po drug strani pa seveda toliko samozavestni, da uveljavljajo svojo avtonomijo, ki jim pripada in ki učitelje dela pedagoške delavce v pravem pomenu besede.

Literatura in viri

1. Frey, K., 1984. Die Projektmethode. Weinheim; Basel: Beltz Bibliotek.
2. Kobal, E., 1989. Raziskovanje je odkrivanje novega znanja. Ljubljana, Državna založba Slovenije.

3. Koren, A., 2006. Avtonomija in decentralizacija v izobraževanju: študija vidljivosti v slovenskem šolskem sistemu. Ljubljana: Šola za ravnatelje in Fakulteta za management Koper.
4. Krek, J., 2011. Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
5. Marentič-Požarnik, B., 2003. Strokovna avtonomija in odgovornost pedagoških delavcev. Ljubljana. Filozofska fakulteta.
6. Novak, H., 1990. Projektno učno delo: drugačna pot do znanja. Ljubljana, Državna založba Slovenije.
7. Russell, P., 1987. Knjiga o možganih. Ljubljana, Državna založba Slovenije.

MATEJ ŽALIG
OSNOVNA ŠOLA BELTINCI

**PROGRAM PREŽIVETJA IN POHODNIŠTVA V GOZDU V DRUGEM RAZREDU
OSNOVNE ŠOLE**

Povzetek

Med učne metode poučevanja spada tudi gozdna pedagogika, ki ne ponuja samo spoznavanja gozda oziroma narave kot ekosistema, ampak bistveno posega tudi v vzgojo in celostni razvoj tako otrok kot odraslih. Je recept za umirjen in optimalen razvoj vseh nas. Gozd namreč oblikuje vrednote, ki se ne odražajo samo v pozitivnem odnosu do narave in okolja, ampak tudi v ustreznem doživljanju samega sebe in življenja.

Z gozdno pedagogiko učencem omogočamo varno in sproščeno raziskovanje narave, prepoznavanje lastnih občutkov in potreb ter pravilno odzivanje nanje in to v najbogatejšem učnem okolju – gozdu.

Ob tem v prispevku opisujem program preživetja in pohodništva v naravi, kjer z drugošolci opravimo tri dneve dejavnosti na Pohorju. Hkrati pa podajam premišljeno razpravo o izbiri in povezavi metod/strategij, ki optimalno pripeljejo do zastavljenih ciljev (izobraževalnih, funkcionalnih in vzgojnih).

Ključne besede: gozdna pedagogika, program preživetja, celostni razvoj, metode dela

**PROGRAMME OF SURVIVAL AND HIKING IN A FOREST WITH THE SECOND
GRADERS OF PRIMARY SCHOOL**

Abstract

One of the teaching methods is also forest pedagogy which enables the students to learn about a forest and the nature as an ecosystem and it has a strong impact on education and development of children and adults. It is a method of a relaxing and optimal development of each person. Forests form values that are reflected not only in a positive attitude towards the nature and the environment, but also in a corresponding experience of oneself and of life. Forest pedagogy enables the students to explore the nature in a safe and relaxing way, to recognize their own feelings and needs and to respond to them in the richest learning environment – the forest.

In my article I am describing a programme of survival and hiking in the nature, which is carried out with the second graders in Pohorje for three days. At the same time I am giving a thoughtful discussion about a selection and connection of methods / strategies, which lead to achievement of aims (educational and functional).

Keywords: forest pedagogy, programme of survival, holistic development, methods of work

UVOD

Ožja in širša okolica ponujata številne zanimive stvari, ki pritegnejo našo pozornost, burijo našo domišljijo in nam ponudijo veliko lepih trenutkov. Tako je treba pripravljati tudi mladi rod. Življenje ni samo poklicno in akademsko delo, ampak je tudi prosti čas, torej tisto, kar človek počne v vsakdanjem življenju. Z delom v naravi učencem privzgamemo ljubezen do narave ter čut, da se bodo pozneje vračali k njej kot odrasli s svojimi družinami. Učinkovit tovrstni vzgojno-izobraževalni program bi moral spremljati učenca že od prvega razreda dalje, saj je otrok v tem starostnem obdobju izredno dojemljiv za spoznavanje in ekološko obnašanje do narave. V današnjem času, ko so starši prezaposleni, ko tudi narašča število mestnega prebivalstva, ko otroci veliko preveč posegajo po modernem svetu tehnike, televizije in računalnikov, se nezavedno oddaljujejo od narave, športnih aktivnosti in vsega, kar jim ponuja narava.

Dnevi dejavnosti so dnevi, ki omogočajo učencem utrjevanje, poglobljanje in povezovanje znanja, ki so ga pridobili pri rednem pouku oziroma pri posameznem predmetu. Da bi učenci doživeli lepoto pokrajine, in sicer pokrajine na Pohorju, organiziramo učitelji drugih razredov strnjene tri dneve dejavnosti, ki zajemajo gozd, pohodništvo in preživetje v naravi. V prispevku opisujem samo izvedbo dni dejavnosti na Pohorju, natančneje na vzhodnem Pohorju pri Treh kraljih, od načrtovanja do izvedbe.

1 DNEVI DEJAVNOSTI

1.1 OPREDELITEV DNEVOV DEJAVNOSTI

Dnevi dejavnosti so obvezen del programa osnovne šole, ki medpredmetno povezuje discipline in predmetna področja ter so vključeni v predmetnik devetletne osnovne šole v vseh devetih razredih. Potekajo po letnem delovnem načrtu, ki določa vsebino in organizacijsko izvedbo. (Ministrstvo za šolstvo in šport, 2009)

Prav tako dnevi dejavnosti spodbujajo vedoželjnost, ustvarjalnost in samoiniciativnost učencev ter jih usposablja za samostojno opazovanje, pridobivanje izkušenj in znanj za razvijanje spretnosti ter za samostojno reševanje problemov. Ob dejavnostih učenci med seboj povezujejo v celoto znanje različnih področij. Prav tako so dnevi dejavnosti vsebinsko pestri in smiselno razporejeni skozi celo šolsko leto. Že samo pojmovanje nam pove, da so pri teh dnevih dejavnosti predvsem učenci. (prav tam)

Med dneve dejavnosti štejemo kulturne dneve, naravoslovne dneve, tehniške dneve in športne dneve. V šolskem letu je v vsakem razredu 15 dni dejavnosti, kar v celotnem programu obveznega izobraževanja zneso 135 dni. Posamezni dan se izvede v obsegu 5 pedagoških ur. (prav tam)

1.2 CILJI IN NAMEN DNEVOV DEJAVNOSTI

Cilji so, da se učencem omogoči utrjevanje in povezovanje znanja, ki so ga pridobili pri posameznih predmetih in predmetnih področjih ter da to znanje uporabijo in nadgradijo s praktičnim učenjem z medsebojnim sodelovanjem in odzivanjem na aktualne dogodke v ožjem in širšem družbenem okolju. (Ministrstvo za šolstvo in šport, 2019)

1.3 NAČRTOVANJE IN ORGANIZACIJA DNEVOV DEJAVNOSTI

Dneve dejavnosti načrtujemo tako, da je vsem učencem omogočeno aktivno delo. Pri načrtovanju moramo biti pozorni na različne sposobnosti in interese učencev. Upoštevati

moramo tudi medpredmetno povezovanje različnih predmetnih področij, odvisno od tega, kateri dan dejavnosti načrtujemo. K sodelovanju lahko povabimo tudi zunanje izvajalce. Vsebine naj bodo tako aktualne, zanimive in privlačne za učence, dejavnosti pa primerne njihovi starostni stopnji. (Zajc, 2006)

Dneve dejavnosti lahko organiziramo za vsak razred posebej ali skupno za celotno šolo. Organizacijo prilagodimo specifičnosti šole in okolja, iz katerega izhaja. Pri organizaciji moramo seveda upoštevati letne čase, ki omogočajo različne dejavnosti učencev. Posamezne dneve lahko organiziramo kot ekskurzijo, terensko delo, eksperimentalno delo, učni sprehod, ogled muzejev, športne igre itd. Organiziramo jih tako, da učenci čim bolj obogatijo svoje znanje na različnih področjih ter dejavnosti izvajajo čim bolj učinkovito in varno. Če jih izvajamo skozi celo šolsko leto, lahko spremljamo učenčev razvoj in napredek na različnih področjih. (Zajc, 2006)

2 NARAVOSLOVNI DNEVI

2.1 KAJ SO NARAVOSLOVNI DNEVI?

Naravoslovni dnevi so obvezna oblika pouka v vseh razredih osnovne šole, določena s predmetnikom. Pri izvajanju se vključijo vsi učenci, vsaj en naravoslovni dan pa naj bi bil raziskovalno naraven. Naravoslovne dejavnosti se naj povezujejo s cilji naslednjih predmetov: biologija, fizika, spoznavanje okolja, matematika, astronomija, geologija, geografija. (Ministrstvo za šolstvo in šport, 2009)

2.2 CILJI TER VSEBINE NARAVOSLOVNIH DNEVOV V 1. TRILETJU OSNOVNE ŠOLE

Cilji naravoslovnih dnevov izhajajo iz Nacionalnega učnega načrta iz različnih predmetnih področij in se povezujejo v celoto, tako da spodbujajo učence k samostojnemu in kritičnemu mišljenju ter omogočajo uporabo znanja.

Pri naravoslovnih dneh učenke in učenci:

- aktivno dopolnjujejo ter poglobljajo teoretično znanje, ki so ga pridobili pri rednem pouku;
- razvijajo kritično mišljenje;
- aktivno opazujejo, spoznavajo in doživljajo pokrajino kot celoto;
- spoznavajo in doživljajo sobivanje človeka z naravo;
- intenzivno doživljajo naravo;
- zavedajo se pomena zdravega načina življenja in zdravja.

Izbor vsebin je zelo pester. Vsebine moramo izbirati glede na sposobnosti učencev, da se jim omogoči utrjevanje in povezovanje znanja pri posameznih naravoslovnih področjih. Vsebine lahko izbiramo iz Nacionalnega učnega načrta za predmet spoznavanje okolja, lahko pa jih izberemo tudi glede na nedavne dogodke, ki so se zgodili. Naloge naj bodo praktične, uporabne in prilagojene njihovim sposobnostim. (Zajc, 2006)

3 GOZDNA PEDAGOGIKA

3.1 OPREDELITEV GOZDNE PEDAGOGIKE

Gozdna pedagogika je metoda okoljskega vzgajanja in izobraževanja, ki ne ponuja samo spoznavanja gozda oziroma narave kot ekosistema, ampak bistveno posega tudi v vzgojo in celostni razvoj tako otrok kot odraslih. Je recept za zdrav, umirjen in optimalen razvoj

vseh nas. Gozd oblikuje vrednote, ki se ne odražajo samo v pozitivnem odnosu do narave in okolja, ampak tudi v ustreznem doživljanju samega sebe in življenja. Z gozdno pedagogiko otrokom in odraslim omogočamo varno in sproščeno raziskovanje narave, prepoznavanje lastnih občutkov in potreb ter pravilno odzivanje nanje in to v najbogatejšem učnem okolju – gozdu.

3.2 NAMEN GOZDNE PEDAGOGIKE

Današnji učenci ne preživljajo več veliko časa v naravi in se posledično tudi premalo gibljejo, ne poznajo domačega okolja, nimajo razvitih socialnih veščin, niso motivirani za delo, so prenasičeni z medijskimi vsebinami, prav tako so premalo kreativni in preveč usmerjeno razmišljajo. Vsak učenec tako v gozdu najde zase tisto, kar mu bo ustrezalo. Pri tem seveda upoštevamo razvojne lastnosti učencev, njihovo sposobnost sklepanja in ohranjanja pozornosti. Gozdna pedagogika je namenjena tudi v veliki meri učencem s posebnimi potrebami, saj le-ta z naravnim in izkušnjskim učenjem vključuje vsa čustva, izkušnje in razvija učenčev celostni razvoj. Učenci so zunaj bolj aktivni, preverjajo lastne zmožnosti, razvijajo sposobnost komunikacije ter sodelovanja. Izboljšana je tudi koncentracija in pozornost.

3.3 UČINKI GOZDNE PEDAGOGIKE

Preživljanje prostega in vzgojno-izobraževalnega časa v gozdu ima za otroke številne pozitivne učinke. Otroci so v naravi manj obremenjeni, svobodneje razmišljajo in so za to bolj ustvarjalni. Otrokom gozdni teren omogoča naravno gibanje, kar vpliva na pozitivni razvoj možganov in posledično motoričnih ter učnih sposobnosti. V gozdu se otroci tudi lažje umirijo, so bolj sproščeni in lažje gradijo medsebojne odnose. Preko igre pridobivajo raznolike veščine, potrebne za vsakdanje življenje. Preživljanje časa v naravi v vsakem vremenu vpliva ugodno na zdravje otrok. Otroci pridobivajo pristen stik z naravo ter jo zato boljše razumejo. Otroci razvijajo občutek za odgovornost do narave, jo tako bolj cenijo in varujejo.

4 IZVEDBENA RAVEN IN PROGRAM DNEVOV DEJAVNOSTI

Na osnovni šoli Beltinci z učenci drugih razredov izvajamo sklop dnevov dejavnosti na Pohorju. Izvajamo jih na lokaciji Slovensko - Bistriškega Pohorja pri Treh kraljih. V sklopu treh dni izvedemo dva naravoslovna dneva in en športni dan. V šolskem letu 2017/2018 se je dnevov dejavnosti na Pohorju udeležilo 79 učencev, trije razredniki ter štirje učitelji spremljevalci. Teme, ki smo jih razredniki izbrali, so bile tesno povezane z okoljem, v katerem smo izvedli dni dejavnosti, usklajene s predmetnikom in cilji 2. razreda.

Dejavnosti učitelji – razredniki načrtujemo dosledno, skupno z zunanji izvajalci programa – gozdnimi pedagogi. Načrtovanje konkretnega programa poteka v sodelovanju s starši in z učenci, kjer predvidimo cilje, vsebine in oblike dela, izvedbo dejavnosti, dnevno rutino, skrb za zdravje in počutje otrok ter vlogo sodelujočih v posameznih aktivnostih.

Slika 1: Pohod skozi gozd

Pri izboru učnih oblik in metod dela v naravi vselej upoštevamo posebnosti in možnosti, ki nam jih daje organizacija dela. Pri tem izbiramo med projektnim delom, skupinskim delom, terenskim delom ter izbiro oblik dela, ki omogočajo medpredmetno povezovanje. Načrtovanje izvajanja programa temelji na timskem delu učiteljev, ki organiziramo in kooperativno usmerjamo sodelovanje z organizatorjem programa. Pred samim odhodom se učitelji ter ostali spremljevalci poučimo o možnostih ukrepanja v zvezi z zdravstveno oskrbo otrok, na roditeljskem sestanku seznanimo starše o vseh postopkih, nevarnostih in možnostih ukrepanja (varnostni načrt), ki potem s soglasjem potrdijo udeležbo otroka.

Preglednica 1: Aktivnosti po dnevih

<p>1. DAN</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ PRIHOD ✓ NAMESTITTEV (Pregled okvirnega načrta dela) ✓ KOSILO ✓ GOZDNA UČNA POT ✓ ŠPORTNE DEJAVNOSTI ✓ VEČERJA ✓ KRESOVANJE (PEKA KROMPIRJA V ŽERJAVICI) ✓ SPANJE
<p>2. DAN</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ ZAJTRK ✓ OCENJEVANJE SOB ✓ JUTRANJA TELOVADBA V GOZDU ✓ POHOD DO PARTIZANSKE BOLNIŠNICE JESEN ✓ LIKOVNA DELAVNICA V GOZDU ✓ KOSILO ✓ ŠPORTNO DOPOLDNE (LOKOSTRELSTVO, BOWLING) ✓ OGLED ČRNEGA JEZERA (RASTLINSTVO POHORJA) ✓ VEČERJA ✓ ŽIVALSTVO POHORJA - DIAPOZITIVI ✓ ISKANJE ŠKRATOVIH DARILC ✓ SPANJE
<p>3. DAN</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ ZAJTRK ✓ OCENJEVANJE SOB ✓ JUTRANJA TELOVADBA V GOZDU ✓ ORIENTACIJSKI POHOD ✓ KOSILO ✓ ODHOD DOMOV

Slika 2: Gradnja bivakov

Glavni cilj, ki si ga vsakoletno zadamo učitelji, je seveda povezanost učencev z naravnim okoljem, to je gozdom. Želja je, da učenci predvsem začutijo in doživijo prednosti dela v gozdu. Da ob vsem teoretičnem znanju, ki ga pridobijo v učilnici, svoje znanje nadgradijo ter ga pripeljejo do te mere, da ga znajo uporabljati v vsakdanjem življenju. Seveda so dejavnosti zelo osredotočene na starostno stopnjo otrok, tako da učenje v gozdu veliko poteka skozi igro, vodene dejavnosti, preko izkušnjskega učenja itd..

Slika 3: Priprava tabornega ognja

V nadaljevanju opisujem primere aktivnosti, ki smo jih izvedli z učenci.

a) Nariši svoje drevo

Ustavili smo se pri opaznem, markantnem drevesu. Najprej pogovor steče o vrsti drevesa, njegovem imenu, posebnosti, plodovih. Nato učenci likovno upodobijo drevo. Lahko

naredijo primer od blizu, ali daleč. Upodobijo samo njegov list ali naredijo odtis skorje. Tako preko likovne naloge izražajo estetiko v naravi ter spoznavajo živo in neživo v naravi.

Slika 4: Slikanje v gozdu

b) Lov za listjem

Učenci spoznavajo različne drevesne vrste. Delo poteka v paru. Vsak par ima na voljo 10 minut, da v določeni razdalji najde 10 različnih listov ter na koncu odgovori na neko uganko. Par, ki mu to uspe, uradno poimenujemo LISTOLOVEC.

c) Merjenje drevesa

Delo poteka v skupinah. Učencem približamo merjenje, merske naprave ter načine merjenja.

d) Bodimo drevo za 15 minut

Učenci pri tej dejavnosti razumejo, da so živa bitja prilagojena okolju, v katerem živijo, in da se le do določene mere lahko prilagodijo spremembam v okolju. Učenci se dotaknejo drevesa in poskušajo posnemati drevo skozi različne letne čase.

e) Pssst, poslušam

V igri se učenci umirijo in uporabijo sluh, s katerim poskušajo prepoznati različne vire in smeri zvoka. Pogovorimo se tudi o živalih in njihovem sluhu. Učenci zaprejo oči. Nato z različnimi predmeti proizvajamo zvok (trenje dveh storžev, šumenje listja, drgnjenje dveh kamnov itd.). Učenci ugotavljajo vrsto in smer zvoka. Vpeljemo lahko tudi čustva. Njihova naloga je, da s pomočjo naravnih materialov v gozdu poudarijo glas različnim čustvenim stanjem.

f) Vodne kapljice

Pri potoku, jezeru ali reki učenci spoznavajo različna agregatna stanja. Pogovarjamo se o vodi. Od kod pride dež? Kam steka voda? Preko igre se učenci razporedijo po površini, predstavljajo si, da so dežne kapljice, ki padajo iz oblaka proti tlom. Nato učencem povemo, da je zapihal mrzel veter, vodne kapljice zebe in se približajo druga drugi. Učenci se primejo za roke – postali so snežinke. Nato postane strašansko mrzlo, vodne kapljice se stisnejo druga k drugi in tudi učenci se stisnejo s hrbti drug k drugemu – postali so led.

5 SKLEPNE MISLI

Učitelji, ki izvajamo dneve dejavnosti v gozdu, izkoristimo naravno okolje kot priložnost za pridobivanje novih spoznanj, širjenje obzorij in gibanje. V takih situacijah so učenci ves dan skupaj. Bivajo v skupnih prostorih, opravljajo skupna dela, se družijo, podrejajo skupnim pravilom, se skupaj igrajo, učijo in zabavajo, torej je to velika priložnost za razvijanje medsebojnih odnosov. Marsikateri učenec, ki se pri delu v razredu ne more uveljaviti, ima v naravi dovolj priložnosti, da se uveljavi na drugačen način. Učitelji, ki imamo izkušnje za poučevanje v naravi, ugotavljamo, da neprilagodljivi učenci v naravi največkrat niso problematični, zlasti, če jim damo pobudo in najdemo priložnost, da se izkažejo na pozitiven način. V naravi ima učitelj nešteto možnosti, da s pomočjo različnih metod in oblik dela pripelje učence do kakovostnega znanja. S tem učitelj izvaja pouk, ki temelji na dejstvu, da njegovi učenci pridobijo različna znanja in veščine, ki jih bodo uporabili v vsakdanjem življenju. Tak pristop, v katerem se učenci učijo učiti, pa je vsekakor pomemben pristop za učinkovito učenje v sodobni osnovi šoli. In marsikateri pristop lahko uresničimo prav z učenjem v gozdu, ki ne nazadnje učencem pusti lepe in prijetne spomine ter je odlična naložba za vse življenje.

Literatura in viri

1. UČNI NAČRT: Program osnovnošolskega izobraževanja. Spoznavanje okolja. (2014) Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
2. Zajc, S. (2006). Tehniški dnevi od 1. do 5 razreda osnovne šole. Modeli poučevanja in učenja. Dnevi dejavnosti. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
3. Rantaša, B., Vihar, U. (2015). Priročnik za učenje in igro v gozdu. Gozdarski inštitut Slovenije, založba Silva Slovenica.

ANDREJA ŽALIK KRANJEC

OSNOVNA ŠOLA BELTINCI

PESMICE S PLOSKANJEM PRI POUKU ANGLEŠČINE V PRVEM VIO

Povzetek

Pesmice oz igre s ploskanjem se naravno pojavijo v življenju otrok starih med sedem in deset let. Na ta način se v prvi vrsti zabavajo, obenem pa se družijo, socializirajo, razvijajo ritem, koordinacijo rok in telesa, ne nazadnje pa širijo besedišče in znanja glasbene narave. Čeprav so te igre v naši kulturi predvsem domena deklic, so prav tako uporabne pri pouku angleščine kot tujega jezika pri mlajših učencih, ker so kratke a stimulatívne, ritmične in vsebujejo koreografijo, obenem pa kratko peto ali govorno besedilo.

Ključne besede: igre s ploskanjem, pouk angleščine, otroci v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju

CLAPPING SONGS IN ENGLISH LESSONS FOR YOUNG LEARNERS

Abstract

Clapping games or poems naturally occur in the lives of children between the ages of seven and ten. Children primarily use them for amusement, but at the same time they interact with other children, socialize, develop rhythm, hand and body coordination, but also expand their vocabulary and the knowledge of music. Although in our culture clapping games are a domain of girls, they are non the less a valuable teaching tool for teaching young learners English as a foreign language, because they are short and stimulating, rhythmic, contain choreography, but most importantly have short sung or spoken lyrics.

Keywords: clapping games, English lessons, young learners

V prvem delu članka bom predstavila kaj so pesmice s ploskanjem, kakšne so njihove koristi za razvoj otrok in kakšno vrednost lahko dodajo pouku tujega jezika ter kakšne različice obstajajo, v drugem delu pa bom navedla nekaj vzorčnih primerov pesmic s ploskanjem. Za lažje razumevanje so priložene povezave do video posnetkov izvajanja.

»Igra s ploskanjem oz. igra z rokami, je tip sodelovalne, običajno ne-tekmovalne igre, ki se jo običajno igrata dve osebi in vključuje ploskanje, kot ritmična spremljava pesmi, recitaciji ali rimi, običajno otroški pesmi. Pesmi s ploskanjem najdemo povsod po svetu in podobne igre so znane na večjih področjih z regionalnimi različicami.« (Wikipedia, 2019)

V prvem vzgojno izobraževalnem obdobju so otroci zelo tekmovalni in se radi igrajo igrice, kjer je zmagovalec, ali je nekdo najhitrejši ali najboljši, kar je veliko veselje zmagovalcu, pa bistveno manjše veselje ostalim udeležencem, ki se zaradi igre zapletejo v manjše konflikte. Tudi pri pouku se učenci z veseljem igrajo, vendar zaradi konfliktne narave tekmovalnih igrice raje posegam po ostalih igrah, kot na primer igre s ploskanjem. Čeprav jih običajno imenujem »igre« s ploskanjem gre običajno za ritmično govorjeno ali peto besedilo ob spremljavi koreografije s ploskanjem, zato je primernejši izraz »pesmice« s ploskanjem.

»Igre s ploskanjem se naravno pojavijo pri otrocih okoli sedmega leta starosti in izginejo po desetem letu starosti. V tem kratkem obdobju te aktivnosti služijo kot platforma za razvoj otrokovih potreb – čustvenih, socialnih, psiholoških in kognitivnih. To je razvojna faza, ki vodi k naslednjemu obdobju odraščanja.« (Associates, 2010)

»Z neposrednim telesnim stikom (dotiki, prijemi...) občuti otrok varnost in pripadnost skupini.« (Schmidt, 2002)

Pesmice s ploskanjem se lahko izvajajo v razredu, najprej poje oz. govori učitelj, sčasoma se bodo učenci pridružili, vendar za lažje sledenje lahko naučimo nekaj besed in gibov v naprej. Smiselno je tudi, da so v pouk vključene pesmice, ki imajo smiselno besedilo ali se celo navezujejo na temo, ki se jo učite. Razložimo tudi pomen nekaterih besed, da si jih učenci lažje zapomnijo. Vsako koreografijo z rokami oz. ploskanjem lahko prilagodimo za delo v večji skupini, ne le v paru.

Pomembno je tudi, da te igre ostanejo v zavesti otrok in jih lahko uporabijo za lastno zabavo v prostem času oz. izven šole ali za spoznavanje novih prijateljev s tem, da jih nekaj novega naučijo.

Obstaja več verzij teh iger in nekatere se spreminjajo v besedilu, ker se tradicionalno prenašajo kot ustno izročilo mater na otroke oz. starejših otrok na mlajše in če se otrok napačno nauči, potem besedilo prenaša popačeno in tako dobimo mnogo nesmiselnih besed, ki pa za pouk jezika niso najbolj primerne. Daljše pesmice imajo iz istega razloga težko razumljivo ali nesmiselno besedilo. Npr.

Stella Ella Ola
Clap Clap Clap
Sing an es Chigga Chigga
Chigga Chigga Chap
Sing an es Chigga Chigga
Love, Love, Love, Love, Love, Love
1, 2, 3, 4, 5 (Wikipedia, 2019)

Nekatere pesmice s ploskanjem so sicer zelo zanimive in imajo zapleteno koreografijo, vendar so za začetnike pri tujem jeziku žal predolge in/ali pretežke. Obstajajo pa tudi ploskanja brez besedila ali ploskanja z drugimi rekviziti, kot na primer s kozarcem, ki so zelo

zabavne in poučne, ker spodbujajo ritem, koordinacijo rok in drugih delov telesa ter socialno interakcijo, vendar jih za pouk jezika nisem vključila.

»Zaradi komunikacijskih veščin in potrebne koordinacije, so enostavne igre s ploskanjem primerne za otroke od starosti 24 mesecev naprej. V mnogih kulturah se igre s ploskanjem igrajo osebe obeh spolov in vseh starosti, vendar so v evropskih in državah pod evropskim vplivom, te igre rezervirane predvsem za deklice.« (Wikipedia, 2019)

Ploski, vključeni v igre so običajno:

- Ploskanje s svojimi dlanmi,
- Ploskanje dlani s partnerjem (prava in hrbtina stran dlani),
- Ploskanje s pestmi s partnerjem,
- Izmenično križno ploskanje ene roke s partnerjevo,
- Ploskanje partnerjeve roke nad in pod drugo roko,
- Ploskanje za telesom,
- Ploskanje po stegnih in različne kombinacije naštetih.

Razen tega so v igre vključeni tudi drugi gibi rok (tleskanje s prsti) in telesa. Četudi za določeno recitacijo ni na voljo tradicionalne koreografije, jo lahko s pomočjo zgornjega seznama ustvarimo sami.

Sama sem mama in učiteljica in če že ne v šoli, sem pri svojih otrocih ugotovila, da igre s ploskanjem prinašajo obilo smeha in zabave, angažirajo vse udeležene in tudi če vsi prisotni igre še ne poznajo, se je želijo naučiti. Včasih je ta čas daljši in otroci utegnejo pozabiti na to vrsto zabave, če pa so ponovno seznanjeni z njo, pa jih znova pritegne in po vsej verjetnosti se bodo slej ko prej pridružili igri. Otroci so tudi primorani delati določene pravilne gibe po ritmu, sicer lahko pokvarijo zabavo ostalim, kar jim pomaga, da se naučijo osredotočiti in delati v skupini.

»Ploskanje razvija koordinacijo, uči ritem in stimulira um.« (Editor, 2019)

»Ugotovili smo, da otroci od prvega do tretjega razreda, ki pojejo in izvajajo te pesmice izkazujejo sposobnosti, ki manjkajo otrokom, ki se ne udeležujejo v takih aktivnostih«, trdi Dr. Idit Sulkin, raziskovalka na univerzi Ben-Gurion. »Ugotovili smo tudi, da imajo otroci, ki se spontano odločijo za izvajanje igrice s ploskanjem v času odmora in na igrišču, lepšo pisavo, bolje pišejo in imajo manj pravopisnih napak. Iz tega lahko sklepamo, da so otroci, ki se ne igrajo igrice s ploskanjem pod večjim tveganjem za razvoj učnih težav, kot so disleksija in diskalkulija. Take aktivnosti brez dvoma razvijajo možgane in vplivajo na razvoj na drugih področjih. Učitelji teh otrok tudi verjamejo, da spretnostne igrice in pesmi s ploskanjem pripomorejo k socialni integraciji otrok.« (Associates, 2010)

»V zelo kratkem času, so otroci, ki se predhodno niso igrali spretnostnih iger s ploskanjem, nadoknadili kognitivne sposobnosti in dohiteli otroke, ki se so igrali. Te spremembe so se zgodile pri otrocih, ki so se udeležili treninga pesmic s ploskanjem. Zaradi tega svetujemo, da bi igre s ploskanjem učitelji vključili v izobraževalni program za otroke od šestega do desetega leta starosti z namenom razvijanja motoričnih in kognitivnih sposobnosti.« (Associates, 2010)

Sicer ni razvidno katere kognitivne sposobnosti so torej primanjkovali otrokom, da so jih v kratkem času razvili s pomočjo iger s ploskanjem. Postavlja pa se tudi vprašanje, ali mar niso otroci, ki so bolj veščini koordinacije bolj dovzetni za tako-vrstne igrice in ostalim, ki jih take vrste iger ne zanimajo ni nujno, da nimajo potrebnih sposobnosti, temveč le nimajo interesa. Vsekakor pa so dejstva naslednja:

- da so te igre zabavne in privlačne, ker od tebe zahtevajo pozornost,
- da se otroci učijo skozi igro in
- če se razen besedišča, fonetike, zlogovanja, izgovorjave in ostalih jezikovnih veščin razvija še katera druga sposobnost, je igra tem bolj učinkovita in zaradi tega zaželeno v učno-vzgojnem procesu.

Nekatere pesmi nimajo ploskanja, vendar z gibi ponazarjajo besede ali gibanje in so že dolgo časa prisotne v šolskem in javnem življenju otrok. Da so zabavne za širše občinstvo dokazuje dejstvo, da jih pišejo in izvajajo tudi uveljavljene glasbene skupine in izvajajo za mlajše občinstvo na koncertih in nastopih. Jaz jih rada prilagam mojim skupinam, glede na odzivanje. Prejšnje šolsko leto smo se npr. učili pesmico »Row, row, row your boat« brez gibanja, nakar sem po nekaj tednih izvajanja te pesmice ugotovila, da učenci ne vedo kaj pomeni row. Seveda ima row več pomenov, a v pesmici pomeni veslanje, zato od takrat naprej pojemo in veslamo istočasno. Tudi pesmi »Itsy bitsy spider« sem dodala gibe, ki jih v originalu nisem zasledila.

Cilji izvajanja gibalnih pesmi:

- otrok na različne načine sodeluje v rajalni igri (opazuje, sodeluje v krogu, posluša ...),
- otrok navezuje stike in uživa v prijateljskih odnosih z drugimi otroki,
- otrok se bo s pomočjo gibalne igre bolj socializiral,
- otrok razvija gibalne sposobnosti,
- otrok usvaja osnovne gibalne koncepte,
- otrok razvija koordinacijo oz. skladnost gibanja,
- otrok poskusi posnemati gibanja iz okolice (gibanje odraslih, gibanje otrok)
- otrok postopno usvaja pesem in pripeva,
- otrok razvija ravnotežje,
- otrok se zabava. (Bevc, April 2012)

Po mojem mnenju je v tem seznamu ciljev pozabljen ves segment ciljev, ki se navezujejo na jezikovne kompetence, bodisi v materinem ali tujem jeziku. Otrok se uči besedila, spoznava slovnico, besedišče, sintakso, melodiko, izgovor, kar mu bo služilo pozneje v življenju. Razen tega so pesmice besedilo s fiksnim besedilom, ki ga ne gre spreminjati, zaradi tega uri pomnjenje in dolgoročni spomin. Tako znanje ostane v človekovi zavesti še v starosti. In s petjem in izvajanjem pesmi s ploskanjem ohranjamo tudi izročilo in kulturno dediščino naroda.

»Sulkinova tudi ugotavlja, da imajo pesmi s ploskanjem pozitivni učinek tudi na odrasle. Odrasli študenti, ki so se šli igre s ploskanjem so po igri postali bolj osredotočeni in manj napeti. Te igre jih vračajo v otroštvo in jih asociirajo na zabavo, zaradi tega se takoj po ploskanju počutijo bolj pozorne in boljše volje.« (Associates, 2010)

»Igra, ki se izvaja v skupini, je za otroke zabavnejša in jih bolj motivira kot individualne naloge. Z igrami, pri katerih je pomembno sodelovanje in ne tekmovalnost, otroci na prijeten in dinamičen način razvijajo svoje gibalne in funkcionalne sposobnosti ter usvajajo različne gibalne koncepte in sheme. Otroci se posnemajo, prihajajo do novih spoznanj o sebi in drugih, se potrjujejo in si ustvarjajo čustven odnos do skupine in svojih dejanj. Otroci, ki so bolj osamljeni, dobijo priložnost, da se pogovarjajo in spoznavajo z vrstniki. Tisti, ki so preveč vsiljivi pa se podredijo pravilom skupine. Otroci se pri igri sprostijo, zmanjšajo se njihovi strahovi, kot npr. strah pred govorjenjem pred skupino.« (Videmšek, 2007)

Ena od glavnih idej poučevanja tujega jezika v prvem izobraževalnem obdobju je, da se otrok seznanja z jezikom skozi igre in pesmi, torej tudi pesmi s ploskanjem. Sama jih

uporabljam na začetku ure kot uvod v uro. Učenci zmeraj sedijo v krogu in izvedemo vse pesmice, ki smo se jih naučili. Vsak mesec se naučimo novo pesem, izštevanko, rimo ali podobno in jo dodamo seznamu. Proti koncu leta je naš repertoar že obsežen in vedno istih pesmi se otroci tudi naveličajo, zato se proti koncu leta učenci odločijo katere pesmice bomo izvedli. Sledijo primeri nekaterih pesmi s ploskanjem.

2 PRIMERI PESMIC S PLOSKANJEM

2.1 DOUBLE THIS (EDITOR, 2019)

<https://www.youtube.com/watch?v=gWXNbleftRk>

Double double this, this,
Double double that, that,
double this, double that
double this, that.

Double double (2x ploskanje na partnerjeve dlani)
this, this (2x ploskanje na partnerjeve dlani s hrbtno stranjo)
Double double (2x ploskanje na partnerjeve dlani)
that, that (2x ploskanje na partnerjeve pesti s pestmi)
double (plosk na partnerjeve dlani),
this (plosk na partnerjeve dlani s hrbtno stranjo),
double (plosk na partnerjeve dlani),
that (plosk na partnerjeve pesti s pestmi)
double (plosk na partnerjeve dlani),
this (plosk na partnerjeve dlani s hrbtno stranjo),
that (plosk na partnerjeve pesti s pestmi)

Namesto tega besedila lahko izgovarjamo ice cream:

Double, double, ice, ice,
Double, double, cream, cream,
Double ice, double cream,
Double ice cream.

Naši otroci poznajo to igrico pod imenom čokolada in se zloguje:

Čoko, čoko la, la, čoko, čoko, da, da, čoko, la, čoko, da, čoko, la, da.

Variacije te igrice so lahko naslednje. Namesto, da se otrok igra s partnerjem, se jo lahko igramo v skupini vsi naenkrat, vendar ne ploskamo na partnerjeve dlani, temveč na svoja stegna. V bolj zahtevni različici, pa otroci stojijo v krogu in ploskajo na dlani od obeh sosedov. Ta verzija je zahtevnejša, ker otroci ne vidijo obeh dlani hkrati in lahko zgrešijo kakšen gib, vendar je še zmeraj zabavno.

Razen gibov seveda učencem tudi razložimo pomen besed, ki jih govorimo, da jih znajo pravilno izgovarjati in vsake toliko preverimo tudi razumevanje besed.

2.2 BUBBLE GUM IZŠTEVANKA (EDITOR, 2019)

https://www.youtube.com/watch?v=YYB_DdLWolk

Bubble gum, bubble gum,
in a dish

How many pieces do you wish? Pove število.

Običajno je to izštevanka, kjer otroci sedijo s stopali skupaj v krogu in štejejo stopala. A za potrebe prvega VIO pri angleščini sem jo prilagodila:

Učenci sedijo v krogu in položijo dlani levo dlan pod sosedovo, desno na sosedovo. Potem nekdo začne pesem in istočasno ploskne svojo desno dlan na sosedovo, sosed prevzame gib in val potuje po krogu. Ko preštejejo do izklicanega števila otrok »napihne žvečilni gumi« in ga »poči«. Ponovite lahko večkrat.

2.3 COOKIE GAME

<https://supersimple.com/song/who-took-the-cookie/> (Super, 2014)

Besedilo igrice govori, da je nekdo ukradel zadnji piškot iz škatle. Iščemo torej krivca. Otroci sedijo na tleh v krogu. Učitelj (ali eden od otrok) razdeli kartice na katerih piše »not me«, razen na eni, kjer je narisani piškot. Kartice dobro premešamo in položimo otrokom za hrbtom na tla. Ko recitiramo besedilo, se izmenično ploskamo po stegnih in v dlani (en plosk na stegna, en plosk z dlanmi in ponavljaš). Igro lahko vodi učitelj, ki se na ta način pomaga naučiti imena učencev v svoji skupini, ali pa se izklicujejo otroci, ki se prav tako morajo naučiti imena drug drugega.

Who took the cookie from a cookie jar? (plosk na stegna, plosk dlani ponavljaš)

_____ (ime enega od otrok) took the cookie from the cookie jar. Pokažeš oz žugaš s prstom v smeri izklicanega otroka.

(prej imenovani otrok): Who me? (otrok pokaže nase)

Yes, you. (cela skupina pokaže na imenovanega otroka)

(prej imenovani otrok): Not me. (Otrok potipa za sabo za kartico)*

Then who? (cela skupina odroči roke z dlanmi navzgor, kot da se sprašujejo)

*(Otrok potipa za sabo za kartico in če najde kartico »Not me«, pove »not me«. Če pa najde kartico s piškotom, pa jo pokaže. In igra se konča. Igra se ponavlja, dokler ne najdemo piškota.

<https://supersimple.com/free-printables/who-took-the-cookie-game-mini-cards/> (Super, 2014)

2.4 A SAILOR (EDITOR, 2019)

<http://funclapping.com/song-list/a-sailor-went-to-sea/>

A sailor went to sea, sea, sea.

To see what he could see, see, see.

But all that he could see, see, see.

Was the bottom of the deep blue sea, sea, sea!

To je lahko recitacija, ali pa se poje. Ploskanje sem izvajala drugače, kot sem nekje prebrala in v video posnetkih jo tudi izvaja vsak po svoje.

2.5 DOWN, DOWN BABY (EDITOR, 2019)

https://www.youtube.com/watch?v=paTjMv_FuhQ

Otroci stojijo v krogu in položijo dlani na sosedovo, tako da je leva dlan pod sosedovo in ploska navzgor, desna pa nad sosedovo in ploska navzdol.

Down, down, baby (ploskanje v krogu)

Down, down the roller coaster (na roller coaster z levo dlanjo pokažeš val v vodoravni smeri prosti desni roki)

Sweet, sweet, baby (ploskanje ali križno ploskanje na ramena in izmenično na stegna)

I'll never let you go (ploskanje ali križno ploskanje na ramena in izmenično na stegna)

Shimmy, Shimmy cocoa pop (ploskanje, na cocoa pop s pestmi 2x pokažeš za hrbet)

Shimmy, Shimmy pow (ploskanje, na pow s pestmi pokažeš za hrbet)

Shimmy, Shimmy cocoa pop

Shimmy, Shimmy pow

Grandma, grandma sick in bed (ploskanje v krogu)

She called the doctor and the doctor said (ploskanje v krogu)

Let's get the rhythm of the head, ding dong (z glavo zanihaš levo in desno, kot poveš "ding-dong")

Let's get the rhythm of the head, ding dong (z glavo zanihaš levo in desno, kot poveš "ding-dong")

Let's get the rhythm of the hands (2x ploskneš)

Let's get the rhythm of the hands (2x ploskneš)

Let's get the rhythm of the feet (z nogami izmenično udariš ob tla)

Let's get the rhythm of the feet (z nogami izmenično udariš ob tla)

Let's get the rhythm of the hot dog (roke v bok in zaokrožiš z boki)

Let's get the rhythm of the hot dog (roke v bok in zaokrožiš z boki)

Put it all together and what do you get? (ploskanje v krogu)

Ding dong (z glavo zanihaš levo in desno), (nato 2x ploskneš), (nato z nogami izmenično udariš ob tla), hot dog (roke v bok in zaokrožiš z boki)

Put it all backwards and what do you get? (ploskanje v krogu)

Hot dog (roke v bok in zaokrožiš z boki), (nato z nogami izmenično udariš ob tla), (nato 2x ploskneš), ding dong (z glavo zanihaš levo in desno)

Če pesmice ne poznate, se boste zabavali z učenjem ob gledanju teh otrok.

Literatura in viri

1. Associates, A., 2010. Hand-clapping songs improve motor and cognitive skills. [Online]
Available at: <https://www.sciencedaily.com/releases/2010/04/100428090954.htm>
[Accessed 23 avgust 2019].
2. Bevc, M., April 2012. Otroške gibalne igre v slupini 1-2 let, <http://www2.arnes.si/~gschmi/studenti/20%20OTRO%8AKIH%20GIBALNIH%20IGER%20PRIMERNIH%20ZA%20OTROKE%20STARE%20OD%201--2.doc>: s.n.
3. Editor, I., 2019. Icebreaker Ideas, <https://icebreakerideas.com/hand-clapping-games/>: s.n.
4. Schmidt, G., 2002. Gibalne in rajalne igre. Radovljica: Poti kulturne dediščine.
5. Super, S., 2014. Super simple songs. [Elektronski]
6. Available at: <https://supersimple.com/free-printables/who-took-the-cookie-game-mini-cards/> [Poskus dostopa 23 8 2019].
7. Videmšek, M. P. R., 2007. Šport za najmlajše. Ljubljana: Fakulteta za šport.
8. Wikipedia, 2019. A clapping game. [Elektronski]
Available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Clapping_game [Poskus dostopa 23 Avgust 2019].

MARINKA ŽARN

OŠ XIV. DIVIZIJE SENOVO, TRG XIV.DIVIZIJE 3, 8281 SENOVO DIVIZIJE

MATEMATIKA – IZ UČILNICE V NARAVO; OD KNJIG K VSEŽIVLJENJSKEMU UČENJU

Povzetek

Pri učni temi Geometrija in merjenje sem z učenci 6. razreda izvedla učno uro v naravi. Teoretično znanje, ki so ga učenci pridobili pri pouku, so uporabili v praksi. Delo je potekalo na šolskem travniku, kjer so učenci merili, pretvarjali enote, računali ploščine in prostornino. Izmerili so površini 1 m² in 1 a na več načinov. Skupine so opravile meritve in izračune, na koncu pa smo rezultate evalvirali. Ura je ponazorila uporabo znanja v praksi in je imela namen, da učenci ponotranjijo nujnost pridobljenega znanja kot temelj za nadgradnjo, še posebej v luči vseživljenjskega učenja in uporabe znanj v različnih življenjskih situacijah.

Ključne besede: matematika, merjenja v naravi, geometrija, pretvarjanje enot, uporaba znanja, izkustveno učenje

MATHEMATICS - FROM THE CLASSROOM TO NATURE; FROM BOOKS TO LIFELONG LEARNERS

Abstract

I have carried out a lesson with the students of class 6 in the learning content Geometry and measuring. Theoretical knowledge acquired in classes was used in practice. The work took place in the meadow, where the students measured, converted measurements, calculated surface areas and volume. They measured the area 1m² (square metre) and 1a (are) in various ways. The groups carried out measurements and calculations and evaluated the outcomes in the end. The lesson illustrated the use of knowledge in practice and was intended that the students internalize the necessity of acquired knowledge as the basis for the upgrade, taking into consideration lifelong learning and the acquisition of knowledge in various situations in everyday life.

Keywords: mathematics, measuring in nature, geometry, converting units, acquisition of knowledge, learning by experience

1 UVOD

Predstavila bom potek učne ure matematike, ki smo jo izvedli v naravi, in sicer na šolskem travniku. Okolica šole nam ponuja številne možnosti za izvedbo kakšne ure pouka zunaj. Imamo namreč svoj vrt, travnik s sadovnjakom in učilnico na prostem. Teoretično znanje, ki so ga učenci pridobili pri pouku, so uporabili v praksi. Delo je potekalo v petih skupinah. Vsaka skupina je morala opraviti pet različnih nalog, ki so vključevale meritve in izračune. Tako so vse skupine opravile vse naloge po navodilih na delovnem listu. Po opravljenih nalogah smo pregledali rezultate, se o njih pogovorili. Učenci so tako izkustveno pridobili podatke o velikosti površin in objekta – kozolca/učilnice na prostem. Izkazalo se je, da si kar nekaj učencev ni predstavljalo, kaj v naravi pomeni npr. ar površine, ali koliko betonskih plošč je potrebnih za ureditev poti od šole do vrta.

2 SPLOŠNI CILJI PREDMETA

S splošnimi cilji pouka matematike opredelimo namen poučevanja matematike. Učenci pri pouku matematike:

- razvijajo matematično mišljenje: abstraktno-logično mišljenje in geometrijske predstave;
- oblikujejo matematične pojme, strukture, veščine in procese ter povezujejo znanje znotraj matematike in tudi širše;
- razvijajo uporabo različnih matematičnih postopkov in tehnologij;
- spoznavajo uporabnost matematike v vsakdanjem življenju;
- spoznavajo matematiko kot proces ter se učijo ustvarjalnosti in natančnosti;
- razvijajo zaupanje v lastne (matematične) sposobnosti, odgovornost in pozitiven odnos do dela in matematike;
- spoznavajo pomen matematike kot univerzalnega jezika;
- sprejemajo in doživljajo matematiko kot kulturno vrednoto.

Med osnovnošolskim izobraževanjem naj bi učenci razvili tiste kompetence, ki vodijo k sposobnostim za stalno učenje. Matematika kot temeljni predmet v osnovni šoli razvija osnovno matematično kompetenco, nujno za izražanje matematičnih idej ter sprejemanje in doživljanje matematike kot kulturne vrednote. Matematična kompetenca je sposobnost uporabe matematičnega načina razmišljanja za reševanje različnih matematičnih problemov in problemov iz vsakdanjega življenja. Učitelji z izbiro primernih dejavnosti poskrbijo, da so v procese reševanja vključeni razmišljanje, sklepanje, izpeljevanje ugotovitev idr. Matematična kompetenca vključuje matematično mišljenje (logično mišljenje in prostorsko predstavo), matematično pismenost in poudarja vlogo, ki jo ima matematika v vsakdanjem življenju. Vključuje temeljno poznavanje števil, merskih enot in struktur, odnosov in povezav, osnovnih postopkov, matematičnih simbolov in predstavitev v matematičnem jeziku, razumevanje matematičnih pojmov in zavedanje vprašanj, na katera lahko matematika ponudi odgovor. Učenci se pri pouku matematike naučijo predvsem osnovnih znanj, spretnosti in odnosov, ki pa jih pri nadaljnjem izobraževanju seveda še nadgradijo in poglobijo. [1]

3 OPERATIVNI CILJI PRI GEOMETRIJI IN MERJENJU

Učenci v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju:

- uporabljajo geometrijsko orodje;
- spoznavajo odnose med geometrijskimi elementi: točka, premica, ravnina;

- uporabljajo simboliko pri zapisovanju odnosov v geometriji;
- spoznavajo obseg in ploščino geometrijskih likov ter površino in prostornino geometrijskih teles;
- razvijajo geometrijske predstave;
- prepoznavajo in oblikujejo simetrične oblike;
- spoznavajo in pretvarjajo dolžinske enote, enote za maso, denarne enote, votle mere, časovne enote, ploščinske enote, prostorninske enote, kotne enote;
- računajo z merskimi količinami;
- razvijajo natančnost. [2]

4 NEKOČ IN DANES

Dolžina je zagotovo ena prvih merjenih količin. Pri tem so si stara ljudstva pomagala kar s koraki, lakti, stopali, prsti, ... Z razmahom obrti in trgovine so se pojavile težave, saj je vsako pleme in naselbina imelo nekoliko drugačne mere. Juli Cezar je prvi poskušal na celotnem ozemlju Rimskega imperija poenotiti mere, a brez pravega uspeha. Nekateri vladarji so uzakonili svoje mere. Tako je angleški kralj Henrik I. določil za jard kar razdaljo od svojega nosu do vrha iztegnjenih prstov. Zgodovinski preobrat so s francosko revolucijo doživele tudi merske enote. Leta 1799 so uvedli mednarodni sistem enot ki se je postopoma razširi skoraj na ves svet. [3]

5 GEOMETRIJSKE METODE V VSAKDANJEM ŽIVLJENJU

Pri reševanju geometrijskih problemov v situacijah zunaj šole poleg šolskega znanja upoštevamo tudi lastne izkušnje in predvsem postopke in ideje okolja v katerem rešujemo problem. V praktičnih situacijah navadno razumemo matematične pojme neločljivo povezane s kontekstom, v katerem nastopajo – torej drugače kot v šolski obravnavi. Zanimive so razlike med geometrijskimi metodami, ki jih uporabljamo v izvenšolskih situacijah s tistimi, naučenimi v šoli.

1. Tretjinjenje pravokotne oblike s pomočjo kotnega merila

Mizarji poznajo svoj postopek razdeljevanja razdalje na tri enake dele. Pri delu uporabljajo kotno merilo. Kadar želijo pravokotno obliko (kos lesa) po dolžini razdeliti na tri enake dele, postavijo merilno letev poševno tako, da je odmerjena poševna razdalja med levim in desnim robom deljiva s tri (npr. 30 cm, 12 dm). Vz dolž poševno postavljene merilne letve nato odmerijo tri enake dele, označijo točko na tretjini in dveh tretjinah poševnega odseka. Nato postavijo kotno merilo tako, da je en krak pravokotno ob robu, ki ga tretjinijo, drugi krak pa postavijo ob vsaki izmed označenih točk.

2. Potrebno je napraviti stopnice, s katerimi bi premagali višinsko razliko 320 cm. Določi obliko stopnic.

Problem je zastavljen odprto in je primeren za katerikoli razred osnovne šole. Učenci lahko s preiskovanjem ugotovijo marsikaj zanimivega o stopnicah. Če moramo stopnice v resnici napraviti, je pametno povprašati zidarja ali arhitekta, da nam pokaže, kako razmišlja, ko določa obliko stopnic. Njihovo razmišljanje se razlikuje od šolskega matematičnega razmišljanja.

»Radi bi s stopnicami premagali višinsko razdaljo 320 cm? To je pa zelo enostavno. Formula za stopnice je 2 krat višina + dolžina = 63 cm. Idealna višina stopnice je

17,5 cm. Delimo 320 s 17,5, dobimo 18,83, torej bomo dali 18 stopnic. Vsaka stopnica bo visoka $320 : 18 = 17,8$ cm, dolga pa bo $63 \text{ cm} - 2 \text{ krat } 17,8 \text{ cm} = 27,4$ cm. Če so stopnice

pogosto uporabljene, je potrebno narediti podest, to je počivališče. Narediti 18 stopnic brez predaha je malo prehudo. To zahtevajo standardi. Zato bi napravili 9 stopnic, pa 120 cm podesta, to je za dva koraka, potem pa še 9 stopnic. Navadno je podest dolg toliko kot je širina stopnic. Širina stopnic pa je odvisna od tega, koliko ljudi je hkrati na njih. Če se ljudje na stopnicah ne srečujejo, so lahko ozke, včasih le 75 cm, v stanovanjski hiši je običajna širina 120 cm, da se dve osebi lahko srečata. V javnih zgradbah je širina tudi do 150 cm.

Povsod velja, da mora biti vsota dvakratnika dolžine stopnic in višine stopnic enaka povprečni dolžini koraka, pri nas je to po standardu 63 cm. Če so v državi ljudje manjše rasti, je povprečna dolžina koraka seveda krajša. Pri nas je običajna višina stopnice 17,5 cm, dolžina pa 28 cm. To pa zato, ker so pri nas nadstropja običajno visoka 280 cm in je 280 lepo deljivo s 17,5. Običajna dolžina stopnice je odvisna od razpoložljivega prostora. V nordijskih državah varčujejo s prostorom, zato so stopnice višine 19 cm in dolžine 25 cm nekaj običajnega. V Rusiji, kjer imajo neskončno prostora za stopnišča, tako da so tam stopnice visoke le 15 cm, dolge pa celo 32 cm.«

Šolsko znanje geometrije in šolsko preiskovanje problemov nam v izvenšolskih aktivnostih vedno ne nudi primerne rešitve, lahko pa pomaga osmisliti privzeto rešitev.

Pri reševanju geometrijskih problemov v izvenšolskih dejavnostih uporabljamo tri bistvene vire znanja:

- v šoli pridobljeno matematično znanje,
- lastne izkušnje v dejavnost,
- prevzeto znanje iz kulture dejavnost (mizarji, zidarji, arhitekti).[4]

6 MERJENJE IN RAČUNANJE

Učenci so bili razdeljeni v pet skupin. Vsaka skupina je dobila delovni list z navodili in pripomočke: meter, vrvico, količke, kvadrate velikosti 1 dm².

Opraviti so morali pet različnih nalog.

1. Izmerili so dolžino in širino vrtno ograje. Z dobljenimi podatki so izračunali obseg in ploščino vrta.

2. Merili so dolžino poti od šole do vrta in prešteli število plošč s katerimi je pot tlakovana-

3. Zakoličili so 1 m², ga označili še z vrvico in ga tlakovali z dm².

4. Na travniku so izmerili kvadrat v velikosti 1 a in ga primerjali s m². To nalogo so opravili vsi učenci skupaj. Postavili so se v vogale kvadrata in še na stranice. Če je dovolj učencev, se lahko primejo za roke in obkrožijo velikost 1 ara. Pri tej nalogi smo se tudi pogovorili, na katere načine še lahko oblikujemo velikost 1 ar.

5. Izmerili so dolžino, širino in višino stebra na kozolcu, ki stoji na šolskem travniku. Računali so njegovo prostornino.

7 ZAKLUČEK

Rezultate skupin so učenci med seboj primerjali in jih ovrednotili. Znanje matematike so uporabili v praksi. Bili so navdušeni nad praktičnim delom. Upam, da si bodo izkušnjo s kvadratnim metrom in arom zapomnili za življenje. Najbolje se naučimo, če nekaj naredimo sami, ker moramo vključiti vse naše čute. Pokazalo se je, da jim manjka precej spretnostnih veščin. Zaradi načina življenja so današnji učenci osiromašeni različnih spretnosti in praktičnih znanj v naravi. Le posamezniki so znali uporabljati meter na terenu. Gotovo je eno operirati z izrazi/količinami v razredu, pri nalogah; povsem drugo pa je te količine videti

v naravi, se naučiti, kdaj in kako nam bodo služile v življenjskih situacijah. Izkušnja je učencem veliko pomenila, saj so se začeli pogovarjati o prostornini svojih sob, o velikosti tal v učilnicah, o tem, koliko ploščic bi morali kupiti za šolsko stopnišče – in ravno to je tisto uporabno znanje, za katerim stremimo.

PRILOGA 1

TERENSKO DELO: MERJENJE IN RAČUNANJE PLOŠČINE IN PROSTORNINE V NARAVI (delovni list)

Potrebščine:

- Meter (3 m, 25 m)
- žepno računalno
- pisalo
- zvezek
- količki
- vrvica
- dm² in m²

Potek dela: meritve zapisuj na list, računaj v zvezek

1. Izmeri dolžino in širino vrta. Dolžina: _____. Širina: _____.

Izračunaj obseg: _____

Izračunaj ploščino: _____

Izmeri višino vrtna mreže: _____

Koliko m² take mreže je potrebno za ograditev vrta? _____

2. Izmeri dolžino poti od šole do vrtnih vrat. Dolžina: _____.

Preštej število plošč s katerimi je tlakovana celotna pot. Število: _____.

Ali bi lahko z dimenzijami ene plošče izračunal dolžino poti?

Reši nalogo še na ta način.

3. Zakoliči 1 m², obkroži ga še z vrvico. Tlakuj ga s dm². Koliko dm² potrebuješ, da ga v celoti prekriješ? Ugotovitev: _____.

4. Izmeri kvadrat s stranico 10 m. V oglišču kvadrata naj stoji učenec.

To je velikost 1 ar. Koliko m² potrebuješ, da prekriješ 1 ar?

Ugotovitev: _____.

5. Oglej si steber kozolca. Obliko katerega geometrijskega telesa ima?

Izmeri in zapiši dolžino: _____, širino: _____ in višino: _____.

Izračunaj prostornino: _____.

Literatura in viri

1. Učni načrt. Program osnovna šola. Matematika. Ministrstvo RS za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011, pp. 5.
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_matematika.pdf
2. Učni načrt. Program osnovna šola. Matematika. Ministrstvo RS za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011, pp. 22.
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_matematika.pdf

3. J.Berk, J.Draksler, M.Robič. Skrivnosti števil in oblik 6. Učbenik za matematiko v 6. razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, 2015, pp.139.
4. Z. Magajna, 2004, Reševanje geometrijskih primerov izven šole, Matematika v šoli 11 (3-4), 182-194

ANJA ŽAVBI
OŠ TOMA BREJCA

SPOPRIJEMANJE Z MOTEČIM VEDENJEM PRI OTROCIH

Povzetek

V prispevku je opisano moteče vedenje ter na kakšne načine se izraža pri učencih v razredu. Vedenje je odraz vsakega posameznika, njegovega delovanja v točno določenem trenutku. Moteče vedenje je vsekakor odvisno od številnih dejavnikov, med drugim socialnega okolja in osebnosti vseh vključenih v nek dogodek. Nadaljnje so v prispevku opisane tudi bistvene značilnosti tovrstnega vedenja, na slednje pa se navezujejo tudi primeri soočanja s tovrstnim vedenjem v praksi. Navedeni so nekateri primeri uspešnega soočanja z motečim vedenjem učencev. Nekateri izmed primerov dobre prakse so: podajanje konkretnih pohval, sodelovanje skupine pri usmerjanju vedenja posameznika ter postavljanje meja. Ob tem pa je pomembno poudariti, da vsako vedenje v osnovi vsebuje sporočilno vrednost, ki je lahko povsem drugačna od interpretacije izraženega vedenja.

Ključne besede: moteče vedenje, drugačnost, vedenje, intervencije, pohvala, pogovor, reševanje konfliktov, socialno okolje, vedenjske motnje.

COPING WITH CHILDREN'S DISTURBING BEHAVIOUR

Abstract

The article describes disturbing behaviour and how it is expressed by pupils in the classroom. Behavior is a reflection of each individual, their actions at a specific moment. Disturbing behaviour, depends on many factors, including the social environment and the personality of everyone involved in an event. Further, the article also describes the essential characteristics of such behaviour and the examples of confronting such behaviour in practice. Written are some examples of successful coping with disturbing behaviour. Examples of good practice include: giving concrete praise, engaging the group in directing individual behaviour and setting boundaries. However, it is important to emphasize that each behavior basically contains a message value that may be completely different from the interpretation of the expressed behaviour.

Keywords: disturbing behaviour, diversity, behaviour, interventions, praise, conversation, solving conflicts, social environment, behaviour problems.

“Otroci v razredu so kot cvetlice v šopku: vedno je eden med njimi odločen, da bo gledal v napačno smer, eden bo ovenel prej kot drugi, eden bo žarel bolj kot vsi preostali.” (Oscar Wilde)

1 KAJ JE MOTEČE VEDENJE?

Moteče vedenje se vedno pojavi v socialni interakciji, in sicer označuje cel spekter vedenja, ki je socialno manj sprejemljivo oziroma je nesprejemljivo. Pojavnost motečega vedenja v socialni interakciji nakazuje bistveno značilnost le tega – da vedenje ni moteče za tistega, ki ga izraža, temveč je neustrezno in moteče za socialno okolje, ki se s tem sooča. Za otroka, ki izraža neustrezno vedenje, so moteče šele posledice, ki jih je deležen s strani okolice, bodisi učiteljev ali vrstnikov (Vec, 2011). Kot navaja Koboltova (2011), je odgovor okolja na omenjeno otrokovo vedenje navadno odklonilen in kaznovalen, saj pri osebah v okolju povzroča občutke tesnobe in lastne nemoči.

Avtor Škoflek (1987) moteče vedenje opredeli kot vsakršno vedenje, s katerim učenec moti ali ovira pouk ter medsebojne odnose v razredu in na šoli.

Kot omenjata Kranjčan in Škoflek (2000), ima vsaka izmed vedenjskih motenj specifičen splet vzrokov za nastanek in patogeni razvoj. Ob tem avtorja dodajata, da tudi verjetnost in intenziteta pojavljanja nista povsem predvidljivi, saj sta odvisni od otrokovega trenutnega psihofizičnega stanja, senzibilnosti okolja za odklonsko vedenje ter različnih interaktivnih spodbud. Na podlagi omenjenih dejstev povzemata, da so si vedenjske motnje od vseh motenj najmanj podobne oziroma so najmanj enotne.

Izpostavila bi še pomemben vpliv ponavljajočega motečega vedenja ali motnje na samopodobo. Drugačni ljudje lahko s svojim vedenjem pri ostalih vzbudijo zanimanje ali pa odpor in strah, kar vzajemno vpliva na odziv okolice. Vpliv socialne večine vpliva na oblikovanje stališča do samega sebe. Predvsem osebe z motnjami lahko začnejo nase gledati enako kot družbena skupina, ki ji pripadajo (Kesič Dimić, 2009).

2 ZNAČILNOSTI MOTEČEGA VEDENJA

Neustrezno vedenje, ki ga opisujem v tej seminarski nalogi, ovira učenčevo in učiteljevo skupno delo in ustvarjanje. Žal je tako, da pri soočanju s tovrstnim vedenjem, včasih primanjkuje znanja in pa poguma. “Poguma, da bi spoznali in priznali drugačnost nekaterih učencev, pripravljenosti, da bi se ob teh (drugačnih) učencih za trenutek ustavili, razmislili, se jim približali, poskusili z njimi malo drugače, morda celo malo tvegali” (Škoflek, 1987, str. 245).

Pod pojmom moteče vedenje, kot že omenjeno, razumemo vedenje, ki ni sprejemljivo za okolico. Opisano vedenje zavzema različne oblike in stopnje – od nagajivosti, nezbranosti, neupoštevanja pravil in navodil, pomanjkanja spoštovanja do drugih, neosvojenega bontona pa vse do hujših antisocialnih vedenj, med katere sodijo kraje, maltretiranje, poškodovanje lastnih in tujih stvari ter ogrožanje lastne in tuje varnosti. Potrebno je izpostaviti dejstvo, da so nekatere oblike vedenja širše družbeno nesprejemljive (npr. poseganje po tuji lastnini), druge pa so odvisne od socialnega okolja, npr. kar je moteče za enega učitelja, ni nujno moteče za drugega (Vec, 2011).

Na nek način na določeno vedenje vplivamo vsi, ki smo vpeti v nek odnos. Kot navaja Kobolt (2011) izhajajmo iz dejstva, da je kakovost in posledica odnosov odvisna od nenehnega medsebojnega vpliva med ljudmi, soustvarjanja odnosov in hkrati dvopolne odgovornosti

(obeh, ki sta v odnosu). V pedagoškem polju velja, da kulturo, klimo, odnose oblikujemo vsi, ki neposredno ali posredno vsakodnevno delujemo v procesu.

3 PRIMERI IZ PRAKSE

POHVALE

Pri svojem delu sem najprej spoznala pozitiven učinek pohval na otroke, ki izstopajo z neustreznim vedenjem. K izrekanju pohval me je vodilo razmišljanje, da bi nek pozitiven odziv, seveda ob nekem primernem vedenju, uspel izzvati pozitivno reakcijo. Še posebej se mi je zdelo smiselno, da bo pohvala imela toliko večji vpliv pri otrocih, ki so vajeni samo grajanja in kritiziranja ter so že označeni za dežurne krivce v vsaki situaciji, kjer se pojavijo. V naslednjih opisih primerov so imena učencev izmišljena.

1. primer: Učenec Matej je vaje kritike svojega vedenja, pogosto je tudi krivec za vse, kar se neprimernega zgodi v njegovi bližini. V oddelku podaljšanega bivanja smo po ustvarjanju začeli pospravljati svoje stvari, Matej pa je nadaljeval z delom in končal kot zadnji. Ker sem drugim že pomagala pri domači nalogi, mu nisem takoj podala navodila, da naj pospravi delovni prostor, ampak je to storil samoiniciativno. Pohvalila sem ga, ker se je sam lotil pospravljanja in nato je dodal, da bo pospravil še časopisni papir in pobrisal mize ter umivalnik, kar je kasneje tudi storil. Za svoje delo je prejel pohvalo v beležko, kar je imelo še dodaten pozitiven vpliv, saj mu to veliko pomeni.

Pomembno je, da otroke zalotimo pri tem, ko naredijo nekaj dobro, zato da lahko razvijemo produktivno okolje v šoli in doma. Prepogosto se namreč zgodi, da se pozornost prej nameni neustreznemu vedenju (Blanchard, idr., 2004). Če je mogoče, naj bi otrokom vsak dan namenili vsaj eno pohvalo. Pohvala naj bo usmerjena na njega samega in na njegove lastnosti, ki so nam všeč. Predvsem pri otrocih s težavami v vedenju je potrebno, da smo pozorni na majhne korake in da pohvalimo tudi njihovo ustrezno vedenje. Vsakdo ima rad, da ga soljudje sprejemajo, slišijo in pohvalijo. Posledično s pohvalo tudi krepimo oziroma utrjujemo določeno vedenje. Moramo pa paziti, da otrokom podajamo realne pohvale, kajti nerealna sporočila oziroma pohvale dolgoročno škodijo otrokovi osebnosti (Milivojević, idr., 2007).

V omenjenih primerih je bilo potrebno najprej prepoznati otrokovo ustrezno vedenje. V procesu krepitve ustreznega vedenja je bila nadaljnji korak pohvala, ki utrjuje zaželeno vedenje in hkrati, zlasti pri vedenjsko težavnejših otrocih, vsaj deloma pripomore k otrokovi destigmatizaciji, če je pogosto odgovoren za konflikte in težave v skupini. Pristop s pohvalo pa ne vpliva samo na vedenje, temveč tudi krepi otrokovo pozitivno samopodobo, ki je pri otrocih s težavami v vedenju pogosto zelo nizka.

ODVZEMANJE POZORNOSTI

Primer: Učenec Andrej začne ob začetku opravljanja domače naloge v podaljšanem bivanju teči z enega konca učilnice na drugega in pri tem vsakič naglas vpije, ko se zaleti v steno. Nekaj ostalih učencev se začne smejati. Ob njihovi reakciji sem jim takoj razložila, da je bolje, da se prenehajo smejati in začnejo delati domačo nalogo, ker vedenje sošolca ni smešno. Moje sporočilo so sprejeli in so se nehali smejati oziroma so celo dodali komentarje: "Sploh ni smešno.", "To je bolj žalostno.". Po nekaj minutah je Andrej prenehal s svojim vedenjem, se usedel za mizo in začel delati domačo nalogo. Njegovo vedenje je izzvenelo, ker ni več dobil pozornosti oziroma ni imel publike.

Verjetnost, da se bo neko vedenje ponavljalo, je sorazmerna s tem, koliko pozornosti bo določeno vedenje prejelo od okolice. Več pozornosti pomeni večjo verjetnost ponavljanja. V primeru, da ne želimo spodbujati neustreznega vedenja, mu v določenih primerih ne namenimo toliko pozornosti, ampak pozornost raje preusmerimo na drugo dejanje (Blanchard, 2004).

Predhodno opisani primer nakazuje način, s katerim se utrjuje neustrezno vedenje. Pretirane reakcije, ki jih neprimerno vedenje izzove v ostalih učencih in učiteljih v razredu, posledično utrjujejo odzive, ki so v šolskem prostoru moteči. Osebo sem v omenjenem trenutku svojo reakcijo usmerila na ostale učence. V situaciji sem prepoznala možnost za socialno učenje na dveh ravneh, in sicer:

1. omogočanje učencu refleksijo o lastnem vedenju in s tem, posledično, možnost za spremembo vedenja,
2. učenje socialnih veščin pri ostalih učencih.

Prvotni odziv je bil namenjen ostalim učencem, pred tem pa sem presodila, da bo vpliv množice pomembno vplival na vedenje posameznika. Ob tem, ko sem ostalim otrokom najprej podala navodilo, naj se ne smejuje vedenju, ki ni primerno, so se z omenjenim strinjali in delovali v skladu z navodilom, ki so ga še dodatno podkrepili s svojimi pripombami. Učenje primerne socialne odziva je potekalo postopno, preko prepoznavanja neustreznega vedenja, interpretacije navodila in posledično ponotranjenja novih povratnih sporočil. Socialne veščine otrokom omogočajo, da zmorejo najti ravnotežje med lastnimi potrebami in potrebami drugih ljudi. Učenec je, v skladu z odzivom razreda, svoje vedenje umiril oziroma ga prilagodil pravilom razreda. Pomembno je izpostaviti učenčevo zmožnost refleksije lastnega vedenja, kajti če svojega vedenja ne bi bil sposoben ovrednotiti, takšna reakcija ne bi bila mogoča. Stopnja višje je ustrezno ovrednotenje vedenja, kar je opravil tudi učenec v opisanem primeru, s tem, ko je svoje vedenje umiril.

POSTAVLJANJE ZAHTEV

Primer: Učenca Davida ob začetku ure dodatne strokovne pomoči vprašam, kaj je učiteljica naročila za delo. David odgovori, da bodo v razredu pregledali domačo nalogo, potem pa se bodo pogovarjali. Ker sem vedela, da ima na urniku dve šolski uri angleščine, sem podvomila, da bi dve uri porabili zgolj za pogovor. Spomnila sem se prejšnje skupne ure, ko učenec ni želel sodelovati, ampak je malo zehal, malo pisal, se vrtel na stolu, kar sem z razumevanjem sprejela, saj verjamem, da so učenci kakšen dan utrujeni ali pa potrebujejo zgolj nekaj časa zase. Vendar sem se to uro zavedala, da vsako uro ne smem dopustiti takšnega vedenja, ker morava poleg sprostitev izpolnjevati tudi učno obveznost. Dala sem mu še eno možnost, da pove, na kar se učenec ni odzval oziroma je dodal, da nima ničesar za angleščino s seboj, ker ni vedel, da bo nadomeščanje. Sledilo je moje poizvedovanje, zakaj nima potrebščin za angleščino, ker ima na urniku poleg nadomeščanja tudi redno uro. Nadaljeval je, da ima angleščino s seboj, vendar ni vedel, kaj je bilo za domačo nalogo oziroma pri katerem poglavju so pri uri. Nato sem mu rekla, da naj vstane in da greva. Začudeno me je pogledal in vprašal, kam greva. Odgovorila sem mu, da greva skupaj vprašat učiteljico za angleščino, kaj bodo delali ti dve uri. Skupaj sva nato odšla do razreda, a je želel ostati pred razredom. Vztrajala sem, da je vstopil z mano. Učiteljica nama je razložila, kaj je njegova zadolžitev in nato sva odšla v kabinet. Z nekaj nejevolje je začel tiho brati in sem ga pohvalila, da angleško zelo dobro bere in lepo izgovarja besede (sem bila resnično presenečena). Povedal mi je, da mu gre angleščina dobro, ker se je naučil iz igrice

in nato je normalno, glasno vse prebral in nad pričakovanji sva naredila skoraj vse naloge. Z učencem sem imela že od začetka prijeten odnos, vendar se mi zdi, da je bilo potrebno, da sem mu poleg tega postavila zahtevo in mejo, da se zaveda, kdaj je neka dejavnost neodložljiva.

Milivojević idr. (2007) navajajo, da je otrokom potrebno postavljati zahteve, saj ga s tem pripravljamo na življenje. Hkrati ga naučimo shajati z neprijetnostmi, ker v življenju ne bo opravljal le prijetnih stvari. Otrok se sicer še ne zaveda, zato morajo odrasli presoditi, da mora opravljati tudi stvari, ki mu niso prijetne, da mu bo kasneje v življenju prijetno (npr. se uči na lep, sončen dan, da bo imel kasneje možnost za boljšo izobrazbo). V kolikor starši ne postavljajo nobenih zahtev, to nakazuje na neustrezne vzgojne stile in posledično škoduje otroku (Milivojević idr., 2007).

Intervencije socialnih pedagogov so v osnovi usmerjene na podpiranje in vzpodbujanje otrokovih močnih področij oziroma močnih točk. Zavedati se moramo tudi, da je odnos med udeleženi krožen, saj socialni pedagog vpliva na uporabnika in obratno (Rutar, 2008). V predhodno opisanem primeru je bilo pomembno, da sem v preteklih urah spoznala, da je angleščina šolski predmet, ki otroku ne povzroča večjih težav in je sposoben reševati naloge, probleme povsem samostojno. Prvo sem torej prepoznala eno izmed otrokovih močnih področij in v nadaljevanju postavila zahteve, ki so otroku ponudile referenčni okvir za delo pri individualnih urah. S slednjim je okrepil zavedanje, da poleg učenja socialnih veščin preko socialnih iger (pri čemer otrok brez težav vzdržuje koncentracijo) opravlja tudi naloge, za katere je manj motiviran.

SKUPNO REŠEVANJE KONFLIKTOV

Primer: V podaljšanem bivanju sem se pogovarjala z učenko Majo in medtem sta do mene prihitela učenec Tim in Nik. Tim je jokajoče razlagal, da mu je sošolec podrl kocke, Nik pa je dejal, da ga je Tim prvi začel brcati. Najprej sem ju ustavila, da nista govorila drug čez drugega, nato pa sem predala besedo Timu, da je povedal svojo zgodbo. Potem je svojo plat zgodbe povedal še Nik. Njuni zgodbi sem ob koncu pripovedovanja povzela še s svojimi besedami, da sta mi potrdila, ali sem razumela situacijo. Razložila sem jima, da sta bila skupaj v tej situaciji in da mene ni bilo poleg, zato ne morem soditi, kdo je vse skupaj začel, ampak morata onadva razmisliti in povedati, čigava zgodba drži. Dala sem jima minutko časa, nato sem ju ponovno vprašala, če bi kaj spremenila v svoji zgodbi in sta še vedno vztrajala pri svojem. V tem trenutku sem prepoznala možnost za skupinsko reševanje konflikta in učenje socialnih veščin. Vse v razredu sem prosila, da se usedejo in nato sem jim razložila, da sem se jaz pogovarjala z učenko Majo, medtem pa sta k meni pritekla Tim in Nik ter mi povedala vsak svojo zgodbo. Prosila sem ju, da vsak od njiju še enkrat pove svojo zgodbo. Po pripovedovanju njunih zgodb sta se javila še dva učenca, ki sta bila poleg pri sestavljanju kock in sta povedala, da je Nik prvi podrl, kar je sestavil Tim. Ponovno sta imela eno minuto časa za razmislek, potem pa je Nik sam priznal, da drži Timova zgodba. Tako smo razrešili ta konflikt. Vsak od njiju je moral še povedati, katero vedenje v tem primeru ni bilo ustrezno. Hitro sta vsak zase prepoznala, da Nik ne bi smel podreti Timovih sestavljenih kock, Tim pa ne bi smel nato brcniti Nika. Na koncu smo s celotnim razredom ponovili, kako se skupaj igramo in kako razrešujemo konflikte. Učencem sem pustila možnost, da so povedali vse svoje ideje. Za zaključek sem Tima in Nika vprašala, kaj bosta storila na koncu – opravičila sta se drug drugemu ter dodala, da tega ne bosta ponovila.

V opisanem primeru se mi je zdelo smiselno, da smo ob sodelovanju celotnega razreda razrešili konflikt. Kadarkoli govorimo o intervencijah, s katerimi posegamo v življenjski prostor posameznika, je pomembno zavedanje, da imamo v različnih situacijah opraviti z različnimi opredelitvami, kaj je za nekoga problem in kakšno intervencijo zahteva (Rutar, 2008). S pomočjo metode dialoga, pogovora smo opredelili in osvetlili ne le opisani konflikt, temveč sem preko skupnega razreševanja in sodelovanja ugotovila, kaj je za katerega otroka problem in s katerim udeležencem v konfliktu se bolj identificira. Vsekakor to ne pomeni, da vse konfliktno situacije rešujemo na opisan način, vendar je v nekaterih primerih to koristno in poučno za vse učence. Preko tovrstnih aktivnosti krepijo občutek oziroma zavedanje, katero vedenje je primerno, zaželeno in katero ne, hkrati pa se imajo možnost učiti na napakah drugih. Kar bi še dodatno izpostavila kot pozitivno v omenjenem primeru je to, da sta učenca uspela sama ovrednotiti svoje vedenja (sta se zavedala, kaj nista storila prav) in je učenec prepoznal svoj del krivde pri vzroku konflikta.

UTRJEVANJE SOCIALNO ZAŽELENEGA VEDENJA

Primer: Učenec Luka ima težave na področju socialnih veščin in socialnega vedenja. Njegovi vedenjski odzivi na določene neznane, prezahtevne zadolžitve, naloge, so neustrezni. Navedla bom nekaj uspešnih strategij, ki so po mojem mnenju vsaj delno pripomogle k izboljšanju njegovega vedenja.

Za Luka so pomembne pohvale in zato sem mu dala nalogo, da je narisal tabelo, v katero si riše znake za vsako uro, ko ga spremljam ali imava individualno delo. Svoje vedenje zna primerno ovrednotiti, kar je napredek, saj prepozna tudi, kdaj so njegovi odzivi neustrezni in kako bi se lahko odzval drugače. Za deset pozitivnih znakov se del ure igra igra po njegovi izbiri, kar mu daje še dodatno motivacijo.

Luka je pri svojem delu natančen in napake, ki jih stori, ga zmotijo v tolikšni meri, da se lahko zgodi, da ne ve več, kako naj nadaljuje z delom. Poleg pogovorov, da se vsak kdaj zmoti in da to ni nič hudega, je v neki situaciji, ko je imel že precej odgovorov pobrisanih ali prečrtanih, odnehal z besedami, da zdaj je pa grdo in ne more nadaljevati. V tistem trenutku sem jaz vzela svoj zvezek za zapiske, v katerem pogosto prečrtam, kar zapišem narobe, in sem mu pokazala stran za stranjo, koliko imam prečrtano. Ob tem sem mu skušala povedati, da se vsi zmotimo in da je to nekaj vsakdanjega za vsakega človeka. Začel se je smejati in preštovati moje napake. Ni mu sicer uspelo prešteti vseh, ker sva morala nadaljevati z delom, ampak po njegovih besedah sem naredila vsaj petdeset napak. Vse naslednje napake je zgolj prečrtal ter nadaljeval z delom. Te situacije se pogosto spomni in če se večkrat zmoti doda, da imam jaz v zvezku tudi napake (okoli petdeset). V tem primeru se mi je zdelo pomembno, da učencu pokažem, da smo tudi odrasli zmotljivi.

Učenec pogosto že pred začetkom reševanja nalog obupa in se odzove z besedami, da tega ne zna, da je najslabši. Omenjene situacije sva omejila s tem, da sem mu na en samolepilni listek napisala "ne znam" in to prečrtala, na drug listek pa sem zapisala "znam". Ta dva listka vedno nalepim na mizo pred učenca, ko opazim, da omahuje. Poleg tega sem ugotovila, da nanj pozitivno in spodbudno vpliva časovni okvir, da na nek način tekmuje sam s sabo. Tudi v situacijah, ko reče, da ne zmore (in ko vem, da učno snov zna, kot npr. pisno množenje), mu rečem, da zmore in da lahko reši npr. petih minutah. Potem navadno začne takoj pisati in nalogo reši pred iztekom časa, na kar je nato zelo ponosen.

4 ZAKLJUČEK

V vsaki situaciji, vsakem odnosu se moramo zavedati vzajemnega vplivanja na sočloveka. Predvsem je to zavedanje pomembno v tem smislu, da se morda včasih pri delu vprašamo, kaj tisti trenutek s svojim odzivanjem sporočamo, da slučajno nehote ne spodbujamo delček tega, kar nas moti.

Pri svojem delu skušam vedno izhajati iz otroka. Prvo in najpomembnejše je, da otroka spoznam, ga iskreno poslušam brez vsakršnih vnaprejšnjih sodb in se mu trudim približati. Med temelje našega odnosa sodijo tudi iskrenost, zaupanje, empatija. Pri nadaljnjem delu si želim večji poudarek nameniti razvijanju empatije pri otrocih, kar po mojem mnenju pomembno vpliva na razvoj osebnosti. Seveda pa v odnosih pomembne tudi meje in zahteve, ki pa jih otrok povsem drugače sprejme, če imamo z njim dober odnos.

Neiskrene odnose otroci hitro prepoznajo, saj kot navaja avtor Juul (2013) zelo natančno vedo, kaj je iracionalno vedenje in nimajo nobene koristi od sožitja z odraslimi, ki se prikazujejo drugačne, kot v resnici so. Prav tako avtor doda, da bolj kot odnos zakrivamo z očitajočimi, pedagoškimi ali izmikajočimi formulacijami, manj bo v odnosu pristnosti, priznanja, empatije (Juul, 2013).

Umirjanje motečega vedenja vedno zahteva kratek razmislek in da kot učitelji ostanemo mirni. Opisane uspešne strategije niso nujno vedno uspešne, ampak tudi če v kakšni drugi situaciji z njimi ne uspemo povsem umiriti učencev, lahko vsaj deloma omilijo situacijo. Naj za konec še dodam naslednji citat: "Eden od pomembnih pogojev za uspešno pedagoško delo je poznavanje učencev. Samo učitelj, ki dobro pozna svoje učence, bo lahko organiziral takšne učne pogoje, ki bodo ustrezali vsem učencem" (Žagar et al., 2001; str: 10).

Literatura in viri

1. Blanchard, K. et al. (2004). Pljusk pohval! Moč pozitivnih odnosov. Ljubljana: Tuma.
2. Juul, J. (2013). Reci ne brez slabe vesti. Radovljica: Didakta.
3. Kesič Dimic, K. (2009). Adrenalinske deklice, hitri dečki: svet otroka z ADHD. Nova Gorica: Educa.
4. Kobolt, A. (2011). Razumevanje in odzivanje na čustvene in vedenjske težave. Socialna pedagogika, 15(2), 154–173.
5. Kranjčan, M. & Škoflek, I. (2000). Pregled nekaterih fenomenoloških klasifikacij motenj vedenja in osebnosti otrok in mladostnikov. Socialna pedagogika, 4(2), 167–180.
6. Milivojevič, Z. et al. (2007). Mala knjiga za velike starše. Novi Sad: Psihopolis institut.
7. Rutar, P. (2008). Pravljica kot socialnopedagoška intervencija. Socialna pedagogika, 12(3), 293–316.
8. Škoflek, I. (1987). Vzroki in posledice motečega vedenja učencev 5. Do 8. Razreda osnovne šole – formalno in neformalno. V: Drugačnost otrok v šoli (17–18). Ljubljana: Svetovalni center.
9. Vec, T. (2009). Psihološka ozadja motečega vedenja v otroštvu in mladostništvu. Šolsko svetovalno delo, 13(1–2), 22–29.
10. Vec, T. (2011). Moteče vedenje: ozadja in osnovni dejavniki, ki nanj vplivajo. Socialna pedagogika, 15(2), 125–152.
11. Žagar, D., Brajša, P., Žemva, B., Kunstelj, A., Grgurevič, J., & Guzelj, E. (2001). Razrednik: vloga, delo in odgovornost. Ljubljana: Jutro.

JASMINA ŽEL
OŠ LJUDSKI VRT PTUJ, ŽUPANČIČEVA 10, PTUJ
PREISKOVANJE V MATEMATIKI

Povzetek

Sodobni svet se zelo hitro spreminja. Uporaba sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije, sodelovalno učenje in učenje s preiskovanjem so le nekateri načini, s katerimi poskušamo v osnovni šoli opolnomočiti učence za njihovo nadaljnjo pot. Pri matematiki imajo učenci raje vsebine, povezane z geometrijo. Pri teh vsebinah imajo učenci pogosteje aktivno vlogo preiskovalca. Odločila sem se, da s preiskovanjem in formativnim spremljanjem obdelam učni sklop Večkotniki. Delo sem zastavila tako, da sem v uvodni uri preverila predznanje učencev. Skupaj smo oblikovali cilje in namene sklopa. Učenci so nato preiskovali v homogenih dvojicah oziroma trojicah. Obravnava snovi in naloge so bile diferencirane. Nekajkrat so učenci sprotno pisno preverjali znanje in se samoocenili. Ob koncu sem preverila pridobljeno znanje s pomočjo spletne računalniške aplikacije Go Formative in učencem podala povratno informacijo o njihovem znanju. Učno šibkejši učenci so potrebovali dodatno razlago in vodenje.

Ključne besede: večkotniki, preiskovanje, formativno spremljanje, Go Formative

INVESTIGATION IN MATHEMATICS

Abstract

The modern world is changing very rapidly. The use of modern information and communication technology, cooperative learning and investigation learning are only a few methods by which we are trying to empower students at school for their way forward. In mathematics, students prefer content connected with geometry. This content lets students play an active investigative role more often. I have chosen to examine the learning set of polygons with investigative and formative assessment. The thesis starts by examining the foreknowledge of students in the introductory lesson where the goals and purpose of the set were formed. The students then investigated polygons in homogeneous pairs or threes. The learning material and exercises were differentiated. On some occasions, students made on the spot written tests and self-evaluations. In conclusion, the gathered knowledge was tested with the use of a web based application go Formative; the students were given feedback about their knowledge. The students established the characteristics of individual subjects without major problems. Weaker students needed additional explanations and guidance, they solved fewer exercises which were largely composed on lower taxonomic levels.

Keywords: polygons, investigation, formative assessment, Go Formative

1 UVOD

V osnovni šoli se zadnje čase pojavlja vedno več učencev, ki ne kažejo zanimanja za učenje naravoslovnih vsebin, sploh pa matematike. Velikokrat povejo, da ne vidijo povezave z realnim življenjem oziroma kje bodo vso pridobljeno znanje potrebovali. Učitelji jih na različne načine poskušamo motivirati za pouk in učenje. Sodobna šola zahteva od učitelja pripravljenost za učenje novih načinov poučevanja, seznanjanje z drugačnimi oblikami preverjanja in poučevanja ter uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije. Učitelji poskušamo pri učencih vzbuditi večje zanimanje in interes za delo in učenje s tem, da jih ozaveščamo o njihovi soodgovornosti za lastno znanje. Pri pouku naravoslovnih vsebin in matematike dajemo velik poudarek sodelovalnemu učenju in učenju s preiskovanjem. Učenci so pri takšnem delu mnogo bolj aktivni in začutijo, da so v veliki meri tudi sami odgovorni za pridobljeno znanje. Že nekaj časa pri pouku ter na študijskih srečanjih in izobraževanjih veliko govorimo o formativnem spremljanju. »Pri tovrstnem pouku ima učenec veliko možnosti za izražanje svoje individualnosti: iskanje osebnega smisla, načrtovanje in udejanjanje svojih poti, ki so prilagojene njegovim načinom učenja, uveljavljanje svojih zmožnosti in interesov, ohranjanje radovednosti in ustvarjanje.« (Suban, et al., 2018, p. 5)

Učenci imajo načeloma raje matematične vsebine, povezane z geometrijo. Matematika in geometrija postaneta hitro manj priljubljeni, ko je treba pri geometrijskih nalogah uporabljati računske postopke. Odločila sem se, da z učenci 8. razreda s preiskovanjem in formativnim spremljanjem predelamo učni sklop Večkotniki. Uporabila sem nekaj elementov formativnega spremljanja: preverjanje predznanja, skupno oblikovanje kriterijev uspešnosti, povratno informacijo učitelja učencu in samovrednotenje (Brunauer, 2016). Uporabila sem tudi informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (spletno računalniško aplikacijo Go Formative) za končno preverjanje znanja učencev. Eden izmed ciljev pouka, zapisan v učnem načrtu za matematiko, je, da moramo učence usposobiti za uporabo informacijske tehnologije pri reševanju matematičnih problemov. Pri tem jih moramo usposobiti tudi za uporabo tehnologije v vsakdanjem življenju. Pri pouku matematike se informacijsko-komunikacijska tehnologija uporablja za naslednje namene: razvijanje matematičnih pojmov, raziskovanje in modeliranje, avtomatizacijo določenih postopkov, predstavljanje rezultatov dela in preverjanje znanja (Žakelj, et al., 2011, p. 81).

2 DELITEV V SKUPINE

V šolah poznamo heterogene in homogene skupine učencev. V homogenih skupinah so učenci enakih sposobnosti oziroma ravni znanja. Vsaka delitev ima svoje prednosti in slabosti. Prednost heterogene skupine je ta, da lahko učno sposobnejši učenci s svojim uspehom in delom motivirajo povprečne in učno šibkejšje učence ter jim pomagajo pri delu in učenju. Lahko pa uspeh sposobnejših učencev učinkuje ravno nasprotno. Glavna prednost homogene skupine je ta, da lahko učenci enakih sposobnosti delajo približno enako hitro.

V lanskem šolskem letu sem poučevala eno izmed petih heterogenih skupin v 8. razredu. Na naši šoli učence 8. in 9. razredov razdelimo v heterogene skupine enakovredno iz treh oddelkov tako, da upoštevamo različnost spolov, vzgojno problematiko in učne sposobnosti (približno enak delež učno sposobnejših učencev (približno 10–15 %), povprečnih (večina) in učno šibkejših učencev (približno 10–15 %)). Delo v skupini sem zastavila tako, da sem v uvodni uri preverila predznanje učencev o večkotnikih s pomočjo

učnih listov. Na učnih listih so bile zapisane tudi naloge, ki jih učenci z znanjem, pridobljenim v nižjih razredih, niso znali rešiti. Ob koncu preverjanja so si učenci prvič samostojno ovrednotili znanje. Po pregledu smo skupaj oblikovali cilje sklopa ter določili, kdaj bodo ob ocenjevanju uspešni in namene učenja, ki so jih učenci zapisali v zvezke. Nato sem učence razdelila v homogene skupine (dvojice oziroma trojice) glede na njihove sposobnosti in ugotovljeno predznanje. V teh manjših skupinah so ostali ves čas obravnave sklopa Večkotniki. Obravnava snovi in naloge, ki so jih reševali, so bile zato diferencirane in pripravljene za vsak par oziroma trojico učencev. Učno sposobnejši učenci so imeli raziskovalna vprašanja bolj odprta, medtem ko so učno šibkejši učenci svoje ugotovitve zapisovali na podlagi konkretnih primerov in zaprtih vprašanj. Učenci so pred preiskovanjem postavljali hipoteze. Na razpolago so jim bili razni pripomočki: računalnik v učilnici, različni matematični učbeniki za pouk v 8. razredu in didaktični material. Sprehodili so se lahko tudi do plakatov, obešenih v učilnici. Prvo uro sem jim podala navodila za delo. Med preiskovanjem posameznih tem in reševanjem nalog jih nisem želela preveč voditi kot pri frontalnem pouku. Učno sposobnejši učenci so preko preiskovanja, pogovora v parih in sodelovanja zelo hitro ugotovili vse zakonitosti, medtem ko sem učno šibkejšim učencem med preiskovanjem podajala navodila za delo ter jih vodila in usmerjala. Nekajkrat so učenci sprotno pisno preverjali znanje in samoovrednotili svoje znanje. Učencem sem po preverjanjih podala kratko pisno ali ustno povratno informacijo.

3 FORMATIVNO SPREMLJANJE PRI MATEMATIKI

V zadnjih letih pogosto govorimo o formativnem spremljanju, ki vzbuja veliko zanimanja. Formativno spremljanje poudarja pomen aktivne vloge učenca. Učitelj ga pri delu podpira z nenehnim ugotavljanjem napredka učenca. Učitelj prilagaja pouk glede na povratne informacije, ki jih dobi od učenca. Formativno spremljanje je kot »most med učenjem in poučevanjem« (Brunauer, et al., 2016). Pri tem bi naj učitelj poskrbel za miselno spodbudno, psihološko varno in sproščeno okolje v razredu.

Pri pouku matematike uporabljamo različna orodja formativnega spremljanja. Elementi formativnega spremljanja so (Suban, et al., 2018, p. 13):

- vprašanja za preverjanje predznanja,
- nameni učenja in kriteriji uspešnosti,
- povratna informacija,
- samovrednotenje,
- vrstniško vrednotenje.

Vprašanja in naloge za preverjanje predznanja pripravi učitelj. S preverjanjem predznanja ugotovimo, na kateri točki razumevanja pojmov so učenci. Učitelji ob tem pazimo na vprašanja, ki naj bi spodbujala dialog. Učencem damo ob tem dovolj časa za razmislek in odgovor. Učenci lahko svoje znanje izkazujejo na različne načine. Nato skupaj z učenci zapisujemo namene učenja in kriterije uspešnosti. Učenci ob takem načinu dela razumejo, kaj in zakaj se učijo ter kaj bodo morali razumeti, vedeti ali znati narediti, da bodo uspešni. Ob obravnavi snovi so učenci ves čas aktivno vključeni in učitelj učencem pogosto daje povratno informacijo o dosežkih in ravni znanja. Zelo pomembna je tudi povratna informacija od učencev k učitelju. Učenci občasno med obravnavo snovi in utrjevanjem ter preverjanjem znanja samoovrednotijo svoje znanje ali pa učenci drug drugemu vrednotijo naloge in podajajo povratne informacije. »Učitelji se zavzemajo, da učenci v čim večji meri

prevzamejo skrb nad učenjem in razvijejo odgovoren odnos do učenja.« (Brunauer, et al., 2016, p. 11)

4 GO FORMATIVE

Spletna aplikacija Go Formative je prosto dostopna na spletu. Učitelj najprej opravi registracijo in si ustvari račun. Za prijavo potrebujemo elektronski naslov in geslo. Go Formative je aplikacija za ustvarjanje testov in nalog. Uporabljamo jo lahko za preverjanje, ocenjevanje ali pa le za utrjevanje znanja na drugačen način. Na spletu si ustvarimo učilnice z učenci. Nato kreiramo teste, ki jih dodamo določenemu razredu. Učenci naloge rešujejo preko računalnika. Do njih dostopajo s svojim uporabniškim imenom in geslom, ki jim ga lahko kreira učitelj ali pa si ga ustvarijo z registracijo sami. Ko učenci rešujejo test, lahko učitelj na svojem računalniku spremlja postopke reševanja za vsakega učenca.

Pri spletnem preverjanju znanja moramo biti učitelji pazljivi pri izbiri primernih učnih poglavij in nalog različnih taksonomskih stopenj. Pri sestavljanju testov program omogoča različne tipe vprašanj: prav, narobe, vprašanja z več možnimi odgovori, vprašanja, pri katerih je možen samo en odgovor, in odprta vprašanja. Omogoča tudi risanje geometrijskih pojmov. Omogočeno je nalaganje slik oziroma vstavljanje dokumentov, ki so zapisani v drugih programih, npr. MS Word, MS Power Point ipd. Zelo uporabno pri matematiki je, da omogoča zapisovanje enačb in matematični jezik.

Po končanem reševanju testa za preverjanje ali ocenjevanje znanja učenci test oddajo. Učitelj nato na svojem računalniku pregleda rezultate in dobi takojšnjo povratno informacijo o odgovorih učencev. Takoj se vidi delež pravilno rešenih nalog. V podrobnejšem pregledu lahko vidimo, kako uspešno so učenci odgovarjali na posamezno vprašanje oziroma nalogo. Pravilni odgovori učenca se obarvajo zeleno, nepravilni pa rdeče. Pri vsakem vprašanju je zapisano tudi, kolikšen delež učencev je nanj pravilno odgovorilo in kateri učenci niso odgovarjali. Rezultate lahko pregledamo za vsakega učenca posebej skupaj s podanim vprašanjem in odgovorom. Učitelj in učenec dobita povratno informacijo takoj, rezultati pa so shranjeni trajno. Spletna aplikacija pripomore k večji raznolikosti, dinamičnosti in kakovosti pouka.

5 VEČKOTNIKI S PREISKOVANJEM

5.1 DIAGONALE VEČKOTNIKA

Diagonale večkotnika so preiskovali z risanjem diagonal v različnih večkotnikih (Hebar, 2018). Vsak je dobil na listu papirja narisana dva lika, ki jima je moral določiti število diagonal iz enega oglišča in prešteti število vseh diagonal. Učenci so risali diagonale samostojno, učno šibkejši učenci pa so si pomagali z geoploščo in elastiko ali s stiroporno ploščo, žeblički in vrvico. V stiroporno ploščo so zabadali žebličke in jih povezali z vrvico v večkotnike, nato pa iz vsakega oglišča spet povlekli vrvico v vsako oglišče in preštevali diagonale. V dvojicah oziroma trojicah so predstavili rezultate in ugotovitve zapisali v tabelo. Zapisali so tudi formulo za izračun števila diagonal poljubnega večkotnika. Z veliko vodenja in dodatne razlage so tudi učno šibkejši zapisali formulo za izračun števila diagonal v večkotniku. Ob koncu ure so se učenci v skupini postavili v krog, da bi se drug z drugim rokovali. Pred rokovanjem so razmislili, kako bi lahko pridobljeno znanje o diagonalah večkotnika uporabili pri določanju števila rokovanj. Tako so pridobljeno znanje povezali z vsakdanjim življenjem in razmislili, kje bi še lahko po analogiji uporabili znanje računanja diagonal večkotnika.

5.2 KOTI VEČKOTNIKA

Učenci so v nižjih razredih s pomočjo razreza trikotnika določili vsoto notranjih in zunanjih kotov trikotnika. Prav tako so v 7. razredu spoznali in računali vsoto notranjih in zunanjih kotov štirikotnikov (pravokotnika, kvadrata, trapeza, paralelograma, romba in deltoida). Vsoto notranjih kotov večkotnika so preiskovali z risanjem diagonal iz enega oglišča večkotnika. Večina učencev je poznala vsoto notranjih kotov trikotnika in štirikotnika, zato so napovedali, da se bo vsota notranjih kotov večkotnikov večala glede na to, koliko trikotnikov dobimo z risanjem diagonal iz enega oglišča večkotnika. Hitro so tudi ugotovili, da je vsota notranjih kotov vedno večkratnik števila 180. Ko so ugotovili zakonitost, na koliko trikotnikov lahko razdelimo poljuben večkotnik, so učno sposobnejši učenci brez večjih težav zapisali splošno formulo za izračun vsote notranjih kotov. Več težav so imeli z določanjem vsote zunanjih kotov. Prav tako so napovedali, da bi se morala vsota zunanjih kotov večati. S preiskovanjem so ugotovili tudi zanimivost, da je v vseh večkotnikih vsota zunanjih kotov enaka 360° . Učno šibkejši učenci so imeli ponovno veliko težav pri zapisu splošne formule za izračun vsote notranjih kotov večkotnika.

5.3 OBSEG IN PLOŠČINA VEČKOTNIKA

Obsege in ploščine trikotnikov ter štirikotnikov so učenci poznali iz sedmega razreda. Najprej so določali obsege večkotnikov in hitro ugotovili pravilo za njihov izračun. Uporabili so različne modele, merili dolžine stranic in po formuli izračunali obseg. Ploščine večkotnikov so najprej računali s štetjem kvadratov. To dejavnost so brez večjih težav zmogli tudi učno šibkejši učenci. Nato so ugotovili, da ploščine večkotnikov dobimo tako, da jih razdelimo na like, katerih ploščine znamo izračunati. Ploščina večkotnika je potem enaka vsoti ploščin vseh likov. Tukaj se je pojavilo nemalo težav, saj so pozabili obrazce za računanje ploščin različnih trikotnikov in štirikotnikov, ki so se jih naučili v 7. razredu. Zato so morali ponoviti oziroma poiskati v različnih virih te obrazce in si jih zapisati v zvezke. Ob zapisanih obrazcih so tudi učno šibkejši učenci izračunali ploščino manj zahtevnih večkotnikov.

5.4 PRAVILNI VEČKOTNIKI

S preiskovanjem so učenci večkotnike razporejali po skupnih lastnostih in ugotovili, da imajo pravilni večkotniki skladne stranice in enako velike notranje kote. Preiskovali so, ali v vsakdanjem življenju najdemo izdelke, katerim osnova so liki, ki imajo vse dolžine stranic enako dolge in vse notranje kote skladne. Raziskovali so lastnosti osno in središčno somernih pravilnih večkotnikov. Ugotavljali so skupne lastnosti večkotnikov, ki imajo sodo oziroma liho število oglišč. Ugotovili so, da so vsi večkotniki osno somerni in imajo toliko somernic, kolikor imajo oglišč oziroma stranic. Poleg tega so ugotovili tudi, da so vsi večkotniki s sodim številom oglišč središčno somerni. Skoraj vsi so tudi brez večjih težav samostojno ugotovili in zapisali formule za izračun obsegov in ploščin pravilnih večkotnikov.

Pri načrtovanju pravilnih večkotnikov so imeli več težav tudi sposobnejši učenci. Ker so imeli na razpolago različne vire, učbenik, računalnik in mobilni telefon, so poiskali konstrukcijske postopke in načrtali pravilne večkotnike. Pravilnim večkotnikom so se naučili očrtati in včrtati krožnico. Konstruirali so pravilne večkotnike s pomočjo središčnega kota oziroma jih včrtali ali očrtali danim krožnicam. Učno šibkejši učenci so samostojno načrtali samo kvadrat in enakostranični trikotnik, zato sem jih vodila pri preostalih konstrukcijskih

postopkih. Pokazala sem jim tudi, kako lahko zelo hitro konstruirajo večkotnike v računalniškem programu GeoGebra. To je program za dinamično matematiko, ki povezuje geometrijo, algebro in analizo. Program si lahko namestimo na računalnik ali pa z njim delamo v spletni različici. Ta program so učenci pri uri utrjevanja v računalniški učilnici tudi samostojno preizkusili.

5.5 UTRJEVANJE IN PREVERJANJE ZNANJA

Pri učni uri utrjevanja učenci niso bili deljeni. Naredili so povzetek sklopa in reševali mešane naloge. Načrtovali so večkotnike v spletni aplikaciji GeoGebra. Pri uri preverjanja znanja sem v računalniški učilnici preverila pridobljeno znanje s pomočjo spletne aplikacije Go Formative in učencem takoj podala povratno informacijo. Ugotovila sem, da je bilo znanje učencev primerno. Vsi so dosegli zastavljene cilje.

6 ZAKLJUČEK

Učenci so bili pri urah marljivi in ure matematike so minile, kot bi trenil. Bili so zadovoljni, saj je s tem načinom učenja vsak posameznik prilagajal tempo svojim sposobnostim. Pridobivanje znanja je bilo diferencirano, zato so vsi učenci brez večjih težav samostojno, s sodelovanjem, preiskovanjem in raziskovanjem ugotovili zakonitosti večkotnikov. Učno šibkejši učenci so pogosto potrebovali dodatno razlago, dodatna ponazorila in več različnega didaktičnega materiala. Preko dodatnih vprašanj sem jih vodila do ugotovitev in zaključkov. Kljub temu so imeli še vedno težave pri zapisovanju splošnih matematičnih formul. Po obravnavi snovi so znali izvajati računske postopke na konkretnem primeru. Ob takšnem delu so bili tudi učno šibkejši in nezainteresirani učenci mnogo bolj zadovoljni in so raje prihajali k uram matematike. Reševali so manj nalog, ki so bile v večini sestavljene na nižjih taksonomskih stopnjah. Vsi učenci so po preverjanju usvojenega znanja s pomočjo programa Go Formative dokazali, da so dosegli vsaj minimalne standarde in cilje, ki smo jih zastavili ob začetku obravnave snovi.

Literatura in viri

1. Brunauer Holcar, A., Bizjak, C., Cotič Pajntar, J., Borstner, M., et al., 2016. Formativno spremljanje v podporo učenju. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
2. Suban, M., mag. Gorše Pihler, M., Bone, B., Debenjak, K., et al., 2018. Formativno spremljanje pri matematiki: Priročnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
3. Žakelj, A., Prinčič Röhler, A., Perat, Z., Lipovec, A., Vršič, V., Repovž, B., et al., 2011. Učni načrt. Program osnovna šola. Matematika. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_matematika.pdf [8. 9. 2019].

GABRIJELA ŽERJAL

OSNOVNA ŠOLA KAJETANA KOVIČA RADENCI

RAZVIJANJE SOCIALNIH VEŠČIN KOT DODANA VREDNOST

Povzetek

Čas, v katerem živimo označuje velike družbene spremembe, zato se učitelji pogosto sprašujemo, kako izboljšati svoje delo z učenci, na kakšen način poučevati, da bo znanje dober temelj za učenčevo prihodnost. Danes, ko se poudarja, da je učenje tem bolj uspešno, čim bolj aktivno je, je največji izziv učitelja, kako spodbujati razvoj pri učencih, zlasti na motivacijskem in socialnem področju. Ta izziv prikazujem skozi medvrstniško izkustveno učenje, ki je zagotovo velika dodana vrednost v sodobni šoli.

Ključne besede: izkustveno učenje, socialne veščine, osebna izkušnja, medvrstniško učenje, čas.

DEVELOPING SOCIAL SKILLS AS AN ADDED VALUE

Abstract

We are living in a rapidly changing society and that is why teachers are often wondering how to improve their work with students and they are constantly looking for different ways of teaching. Teachers' goal is knowledge with a good foundation for their student's future. It is known these days that learning is more successful if it is active so the greatest challenge for teachers is to promote students' development. Especially in the motivational and social fields.

I present this challenge through peer-to-peer experiential learning, which is certainly a great added value in modern school.

Keywords: experiential learning, social skills, personal experience, peer learning, time.

1 UVOD

Živimo v času hitrih in naglih sprememb v družbi. Marsikateri učitelj se dnevno sprašuje, na kakšen način poučevati, kako izboljšati svoje delo z učenci, da bo znanje dober temelj za učenčevo prihodnost. Katera je torej nujna dodana vrednost v sodobni šoli?

Seveda v šoli ni pomembno samo, da se dodajajo vsebine v učne načrte, bolj pomembno je, kako vsi vključeni v šolo, čutijo uspešnost v medsebojnih odnosih, pri pridobivanju znanja. Dodana vrednost šoli je nujno zavedanje pomena socialne in čustvene opremljenosti pri učencih. Le-ta se kaže tudi skozi odnose.

Človek je družbeno bitje, zato njegov razvoj poteka v interakciji z okoljem. Torej je interakcija v okolju zelo pomembna, tako v domačem kot v šolskem okolju, in nenazadnje med njima. Spodbujanje interakcije med učenci, je v procesu učenja temelj, ki ga ne smemo prezirati.

2 SPREMEMBE V DRUŽINI IN DRUŽBI

»Učenci, ki prihajajo danes v šolo niso več tako prosocialno usmerjeni, pozorni, spoštljivi in pripravljeni pomagati, kot so bili učenci pred tridesetimi leti. Med njimi se pojavljajo vse večji individualizem, tekmovalnost in agresivnost. Ta sprememba prosocialnih vrednot je verjetno posledica številnih sprememb v družbi in družini.« (Peklaj, 2001, p. 14)

Število družinskih članov se je zmanjšalo. Družine imajo manj otrok kot pred tremi ali štirimi desetletji. Tako otroci, zlasti edinci, nimajo izkušenj s tem, kako se je potrebno dogovarjati ali si pomagati, reševati težave. Veliko otrok je vsakodnevno pripeljano v šolo in iz nje, tako da ni druženja otrok v šolo in iz nje, kar je bilo nekoč zelo dobro, saj so otroci/učenci imeli veliko več »pravega prostega« socialnega stika. A sorojenci so poleg vrstnikov, izredno pomembni za pridobivanje in oblikovanje socialnih veščin in vrednot, ki so temelj za otrokovo delovanje na različnih področjih življenja.

Manjše število otrok v družini, pogosto vpliva na to, da otrok/učenec nima izkušenj s tem, kaj pomeni deliti stvari, npr. igrače, kaj pomeni, če ne gre zadovoljiti vseh tvojih potreb takoj, naenkrat. Torej moraš na nekatere stvari malo počakati, ali se jim celo odreči. Nekateri otroci/učenci pa danes zelo težko počakajo, kaj se šele odrečejo svoji potrebi, zlasti materialni težko rečejo: »Ne!«

Vzrokov za to je veliko, a nezanemarljiv je ta, da že pri majhnem otroku večino dneva, glede na delovni čas v naši družbi, ni več prisotnih oseb, ki jih njegov pozitivni socialni razvoj najbolj potrebuje. Veliko otrok zahaja v vrtec, že pri enajstih mesecih. Tako je danes čas, ki ga družine preživijo skupaj, vse krajši oziroma prekratek. V ta čas so vdrti še novi dejavniki – televizija, računalniki, internet, ki močno spreminjajo proces socializacije, žal že pri malčkih.

»Socializacijsko praznino, ki je nastala zaradi spremenjenega delovnega ritma in spremenjene strukture družine, so torej zapolnili dejavniki, ki ne prispevajo bistveno k socialnim vrednotam ter sposobnostim komunikacije, marveč lahko celo zavirajo njihov razvoj.« (Peklaj, 2001, p. 14)

In kako naj bo učenec brez ustreznih socialnih veščin, uspešen v odnosih s sošolci, vrstniki? In kako kasneje v odnosih z ljudmi, na delovnem mestu ali drugje?

Ob tem je nujno, da se zavedamo, da naj sodobna šola otroka/učenca opremi tudi s tem znanjem. Kar je velika dodana vrednost sodobne šole.

3 IZKUŠNJA JE POMEMBNA

Zagotovo se nas večina strinja, da je igra prva spoznavna izkušnja otrok in da je kot taka osnova za proces učenja. Otrok skozi igro razvija različne sposobnosti in pridobiva nove izkušnje, hkrati pa uživa in se zabava.

Pomen pojma izkustveno učenje najbolje opiše star pregovor, ki pravi: Povej mi in bom pozabil, pokaži mi in se bom spomnil, vključi me in bom razumel.

Goleman (1997) pravi, da izkušnje, še posebno v otroštvu oblikujejo možgane. Pojem izkustveno učenje se prvič pojavi v ZDA in je povezan z gibanjem za inovativne dopolnitve k šolskemu učenju. Bistvo izkustvenega učenja je, da ima osebna izkušnja glavno vlogo v procesu učenja. Kolb (1984) pravi, da je izkustveno učenje v neposrednem stiku z resničnostjo. »Za izkustveno učenje je pomembna aktivna vpletenost v celovito izkušnjo, na primer v skupinsko dogajanje in hkrati razmišljanje, refleksija o izkušnji. (Marentič Požarnik, 2018, p. 20)

Najboljši način izpeljave neke dejavnosti pa omogoča izkustveno učenje, ki hkrati povezuje izobraževanje, delo in osebni razvoj. Osebna izkušnja, ki jo pridobimo na podlagi izkustvenega učenja, predstavlja čustveni in intelektualni izziv, tako v učenju kot poučevanju. Izkustveno učenje predstavlja celovito učenje, ki z novimi izkušnjami znanje povezuje in premika na vedno višje. Ob tem je pomembna aktivna vpletenost posameznika v izkušnjo ter razmišljanje o tej izkušnji.

Izkustveno učenje pomaga pridobivati lastnosti, ki bodo učencem potrebne v prihodnosti. Med te lastnosti lahko prištejemo: občutljivost za sebe in druge, sposobnost prilagajanja na nove okoliščine, sposobnost sodelovanja in drugo.

Izkustveno učenje torej na nek način poskuša premostiti med teorijo in prakso.

»Izkušnja ni tančica, ki bi človeku razkrivala naravo, ampak je sredstvo neprestanega prodiranja v srce narave, meni John Dewey.«(Marentič Požarnik, 2018, p. 130) Sicer je vsako učenje izkustveno, a v osnovni šoli, je treba nujno ločiti med konkretno izkušnjo in simbolno izkušnjo. Pomembna je torej konkretna akcija, ne glede na starost otrok/učencev. »Izkustveno učenje je holistično v smislu, da zajame vse plati osebnosti hkrati (čutno, čustveno, gibalno, intuitivno, vrednostno, jezikovno, spoznavno, duhovno) in omogoči prepletanje med njimi«. (Marentič Požarnik, 2018, p. 131)

4 SOCIALNA PISMENOST

V šoli se zadnje čase veliko govori o bralni in informacijski pismenosti, manj pa o socialni pismenosti. Seveda je velik izziv sodobne šole in nenazadnje dodana vrednost socialna pismenost.

In kako se kaže socialna pismenost? »Socialna pismenost se kaže v odgovornem vedenju in ravnanju, dobro razvitih socialnih spretnostih in komunikacijskih veščinah ter v zmožnosti reševanja konfliktov. Temelji na posameznikovih spoznavnih, čustvenih in vedenjskih značilnostih. Učenci se med seboj razlikujejo v razvitosti in izražanju socialnih vrednot, zato je posvečanje pozornosti temu vidiku za učitelja izhodišče za načrtovanje in spodbujanje socialnega vključevanja.« (Rutar Ilc, Rogič Ožek in Gramc, 2017, p. 4 -5)

Šola kot taka, nima nobene možnosti, da bi zamenjala svoje učence. Jasno so opredeljeni njeni cilji, da mora skrbeti za uravnotežen miselni, socialni in čustveni razvoj. Ne more se izogniti temu, da bi vzgajala učence za sodelovanje z drugimi, za spoštovanje drugih. »Opolnomočenje učencev preko socialnega in čustvenega opismenjevanja je ključno za

ustvarjanje spodbudnega okolja za vse vpletene oziroma za povečevanje soudeležnosti in vključenosti vseh učencev.« (Rutar Ilc, Rogič Ožek in Gramc, 2017, p. 6)

Tako je zelo pomembno, da v vsakdanjih šolskih dogodkih učitelji iščemo priložnosti, da podpiramo in krepimo ustrezno vedenje in pridobivanje socialnih veščin oz. socialne pismenosti. Pri pouku k temu prispevamo z izvedbo pouka v različnih socialno spodbudnih oblikah. Kot socialno obliko, ki spodbuja učence, sem se odločila izvesti medvrstniško izkustveno učenje.

»Raziskave so pokazale, da se v razredih, kjer uporabljajo sodelovalno učenje, izboljšajo medsebojni odnosi med učenci, kar se je kaže v večjem sprejemanju drugih, v boljšem vzdušju v razredu, v večji pripravljenosti sodelovati s sošolci, v šoli in izven nje. Učenci so v teh razredih dajali tudi več različnih zamisli, vzpodbud, pohval, preverjali so razumevanje, aktivno poslušali, bolj so bili pripravljeni pogledati problem iz zornega kota drugega učenca.« (Peklaj, 2001, p. 15) Torej sodelovalno učenje vpliva na socialne odnose in razvijanje socialnih veščin.

Učitelji pogosto opazimo, da učenci pri šolskem delu pogosto niso vztrajni, da jim učenje ne pomeni veliko, da jih v šoli ne moremo motivirati za delo. Prav kakovostna interakcija v razredu pa lahko vpliva na razvoj notranje motivacije ter na zvišanje učnih prizadevanj. Zato se kot učitelji moramo zavedati, kako pomembne so pozitivne izkušnje, povezane s procesom učenja.

5 SPODBUJANJE SOCIALNIH VEŠČIN V PRAKSI

Kot razredničarka devetošolcev in mentorica šolske skupnosti, sem bila skupaj s svojimi učenci postavljena pred izziv, na temo otroškega parlamenta Šolstvo in šolski sistem, podtema Odnosi v šoli ter Metode in načini poučevanja/učenja. Ker se zavedam, da šola ne predstavlja le socialnega konteksta za usvajanje učne snovi, ampak je tudi socialni kontekst za učenje socialnega vedenja, sem skupaj z devetošolci naredila načrt, kako spodbujati pri učencih dobre medsebojne odnose, v razredu in v šoli. Kot izziv smo si zadali, graditi na pozitivnih vrstniških odnosih preko učenja. Zakaj ravno ta izziv? Zato, ker s pozitivnimi vrstniškimi in medvrstniškimi odnosi v šolah preprečujemo tudi medvrstniško nasilje, ki se kar pogosto pojavlja.

V šoli so številne priložnosti, da učimo učence socialne spretnosti tako rekoč na vsakem koraku. Pri vsakem sodelovanju ves čas potekajo medsebojne interakcije.

Učenci spoznavajo sebe in druge. Se prilagajajo drugim ali jim nasprotujejo. Izražajo čustva, vstopajo v dialog, se usklajujejo, upoštevajo drug drugega, se podpirajo in spodbujajo. (Rutar Ilc, Rogič Ožek in Gramc, 2017)

Kot učiteljica sem začutila, da lahko preko načrtnega, sistematičnega dela, zapustim ogromen vpliv na dobre medsebojne odnose med učenci. Tako sem z devetošolci oblikovala in osmislila cilje, ki so se nanašali na vzajemno učenje v razredu, skupaj s tretješolci. Učenci so dobili možnost, da se naučijo spoštovati in upoštevati mlajše v medsebojnih odnosih in obratno, mlajši starejše.

»Medsebojne izmenjave pripomorejo k sproščnemu vzdušju v skupini ali v razredu, spodbujajo navezovanje medsebojnih stikov in prijateljskih odnosov, vplivajo pa tudi na zmanjšanje neustreznega vedenja učencev. Učenci ob strokovnem vodenju učitelja krepijo zdravo samopodobo, samozaupanje, samospoštovanje in »občutek, da zmorem«. (Rutar Ilc, Rogič Ožek in Gramc, 2017, p. 7)

Z devetošolci smo na razredni uri osmislili metode in načine dela, na temo Čas. Devetošolci so bili ob spodbudah zelo inovativni, kreativni in ustvarjalni. Dejavnosti na temo Čas smo si zamislili, tako da so učenci ves čas aktivni, da se upošteva njihov interes, da se spodbuja njihova vedoželjnost. Devetošolci so želeli tretješolcem podariti občutek sprejetosti, občutek, da so za njih pomembne osebe, da jih zanimajo, da jim je mar zanje. Komunikacija med učenci je bila spoštljiva in sproščena. Disciplinskih težav ni bilo. Vsi so bili veseli priložnosti za učenje, sodelovanje na malce drugačen način. To osebno izkušnjo so vsi vključeni doživljali pozitivno, učenje kot uspeh, nekateri učno šibkejši kot spodbudo in podporo. Vsekakor pa so vsi krepili socialne veščine, kar je bil tudi glavni cilj.

In kaj smo počeli? Devetošolci so na blago, ki so ga razrezali na večje pravokotnike zapisali imena mesecev v letu. V pralnici smo si sposodili posodo za perilo in ščipalke. Tako so tretješolci ročno prali perilo (mesece v letu), seveda brez vode in pralnega praška, ga nato obešali na dolgo vrvico, v pravilnem časovnem zaporedju. Skoraj smo že uporabili simulacijo za veter – sušilec za lase, da se perilo prej posuši, a v resnici ni bilo mokro. Tretješolci so devetošolcem zapeli pesmico Naš pralni stroj, Grege Sulejmanoviča. Torej umazano je postalo čisto in prej hladni odnosi na hodnikih šole, so se ogreli s pozdravi in nasmehi.

Slika 1: Pranje mesecev v letu

Slika 2: Obešanje mesecev v letu

Kot učitelju, mi je bilo zanimivo, da so vsi želeli obešati perilo, in na koncu so vse mesece zložili zelo natančno. Dvomim, da doma tako pridno opravljajo to gospodinjsko opravilo. Verjetno jim je to premalokrat ponujeno kot izziv, kar je v tem primeru učenja, zagotovo bilo, za starejše in mlajše učence.

Drugi izziv na temo Čas, smo izvedli z uro. Devetošolci so izdelali veliko uro na tleh. Iz velikih lesenih palic, ki jih kot geografinja uporabljam pri terenskem delu za merjenje naklona, so izdelali urni in minutni kazalec. Označili so ju z rdečo in modro barvo. Barvno so uredili tudi ure in minute na kartončke ter učenje se je pričelo. Tretješolci so žrebali lističe z digitalno zapisanim časom in nato na veliki improvizirani uri, ki je pokrivala polovico razreda, nastavljali analogni položaj kazalcev.

Slika 3: Simulacijska ura

Ko smo pridobivali povratne informacije, so učenci z veseljem povedali, da bi si želeli čim več takšnih sodelovanj pri učenju, ker so tako krepili medsebojne odnose in se še naučili. Zanimivo je bilo, da so devetošolci, dodali še dve igrici, ki so si ju kreativno izmislili: Katerega meseca si rojen? Tako so se učenci z veseljem postavljali pred mesec, ko imajo rojstni dan. Potem so celo ugotovili, kdo od devetošolcev ima rojstni dan v istem mesecu kot oni. Druga igrica je bila izštevanka Januar, februar, marec ... december, novo leto. Naučili so se še datume letnih časov. Za ustvarjalnost so bili zelo pohvaljeni, v mojem imenu in imenu tretješolcev.

Ko smo čez čas preverili kakovost ohranjenega znanja pri tretješolcih, se je izkazalo, da je visoka. Kar me je še posebej veselilo, je bila velika pridobitev vseh učencev v socialnem stiku, novi učni situaciji, nepozabnem učnem izzivu. Še kako pomembno je, da uporabljamo takšne učne izzive, ki gradijo na sodelovanju, spoštovanju, strpnosti ... ter povsod v šoli jasno sporočamo, kako pomembni so dobri medsebojni odnosi v procesu učenja.

Sicer z učenci na šoli krepimo socialne veščine kot dodano vrednost tudi preko socialnih iger, prostovoljstva in številnih projektov, npr. eTwinning. Te pristne učne izkušnje spodbujajo razvoj vrednot, empatijo in opolnomočijo učence za prihodnost.

6 ZAKLJUČEK

Živimo v času vsakodnevnih sprememb. Na vse te spremembe se ne moremo pripraviti. Niti v šolah, niti na tečajih ali seminarjih, saj hitre zunanje spremembe preprosto niso več predvidljive. Učimo se torej izkustveno. Poskušajmo povezovati teorijo in prakso, učenje naj temelji na konkretni izkušnji. O izkušnji moramo razmišljati, jo razumeti in povezati z našim dosedanjim znanjem in pridobljenimi izkušnjami. Pred učitelja v sodobni šoli so postavljeni številni izzivi. Pomembno je, da se učitelji znamo in zmoremo prilagoditi novih poklicnim in življenjskim zahtevam, ki nam jih prinaša ta čas. Včasih si mogoče premalo drznemo, zagristi v kisló jabolko!

Če je takih izzivov, izkušenj več, bodo tudi pričakovanja učencev pozitivna in učenci se bodo tudi v prihodnje pripravljali lotevati podobnih sodelovanj in vztrajati pri njih. Seveda bomo v prihodnosti, še kako potrebovali prožne in dinamične ljudi, ki bodo imeli izkušnje z različnimi socialnimi situacijami in bodo znali produktivno delovati v njih.

Literatura in viri

1. Goleman, D., 1997. Čustvena inteligenca. Zakaj je lahko pomembnejša od IQ. Ljubljana: Mladinska knjiga.
2. Kolb, D., 1984. Experiential Learning. Experience as the Source of Learning and Development. ZDA.
3. Marentič-Požarnik, B., 2018. Psihologija učenja in pouka: od poučevanja k učenju. 2. prenovljena izdaja. Ljubljana: DZS.
4. Pečjak, S., 2009. Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
5. Peklaj, C., 2001. Sodelovalno učenje: ali kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS.
6. Rutar Ilc, Z., Rogič Ožek, S. in Gramc, J., 2017. Socialno in čustveno opismenjevanje za dobro vključenost v Vključujoča šola. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
7. Virk Rode, J., 2007. Razred kot socialna skupina in socialne igre. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
8. <https://www.aee.org/>
9. Vir fotografij: osebni arhiv.

MARIJA ŽIGART V SOAVTORSTVU Z ANDREJO PEČOVNIK-MENCINGER

SREDNJA ŠOLA ZA GOSTINSTVO IN TURIZEM MARIBOR

MATEMATIČNO BOŽIČNO DREVO

Povzetek

V prispevku predstavimo dejavnost, Pascalov trikotnik, ki jo izvajamo v okviru predmeta matematika in projekta Veseli december. Dejavnost poteka kot raziskovalna dejavnost in je primerna za izvedbo v osnovni in srednji šoli, v okviru obstoječega kurikula ali pa pri dodatnem pouku. Predstavimo enega od možnih načinov izvajanja dejavnosti pri pouku matematike in možnost za diseminacijo izvedenih dejavnosti javnosti v obliki projekta, ki smo ga poimenovali Veseli december.

Ključne besede: Pascalov trikotnik, števila, matematika, preiskovanje kurikul, projekt, božično drevo

A MATHEMATICAL CHRISTMAS TREE

Abstract

The paper presents a class activity based on Pascal's Triangle, which is at our school included in the Mathematics course and presented publicly within the project Joyful December. It is a research task suitable for primary and secondary school students and can be included in the curriculum or be designed as an extracurricular activity. The paper focuses on one of the class activity ideas on Pascal's Triangle and suggests its implementation within the project Joyful December.

Keywords: Pascal's Triangle, numbers, Mathematics, research, curriculum, project, Christmas tree

1 UVOD

Na Srednji šoli za gostinstvo in turizem Maribor izvajamo s prvimi letniki vseh smeri v prednovoletnem času projekt, namenjen neformalnemu druženju dijakov, staršev in profesorjev. V okviru projekta, ki smo ga poimenovali Veseli december pripravimo kulturno obarvan program, znotraj katerega se z zanimivimi vsebinami predstavijo posamezni predmeti in strokovni moduli. Obiskovalce prireditve ob koncu pogostimo z božičnim pecivom in toplimi napitki, za kar poskrbijo dijaki pod mentorstvom učiteljev praktičnega pouka. Učitelji matematike v okviru omenjenega projekta predstavimo dejavnosti, ki jih z dijaki izvajamo pri pouku matematike in se navezujejo na Pascalov trikotnik.

2 PASCALOV TRIKOTNIK

Pascalov trikotnik (Slika 1), poimenovan po znanem matematiku Blaisu Pascalu, je številska struktura, ki ima obliko trikotnika brez dimenzij.

				1					
				1		1			
			1		2		1		
		1		3		3		1	
	1		4		6		4		1
	1	5		10		10	5		1
1	6	15		20		15	6		1

Števila, ki sestavljajo omenjeni trikotnik, ponujajo obilo vzorcev. V nadaljevanju navajamo nekatere od teh vzorcev oziroma lastnosti.

2.1 Skrajno desno in levo se nahajajo enice. Od druge vrstice dalje vsako število v trikotniku dobimo tako, da seštejemo obe števili nad njim.

2.2 Če pogledamo števila, ki se nahajajo vzporedno z linijo enic, opazimo v trikotniku naravna števila ($\{1, 2, 3, 4, \dots\}$), trikotniška števila ($1, 3, 6, 10, \dots$), tetraedrska števila ($1, 4, 10, \dots$) itd. (Bentley, 2010).

Trikotniška števila si lahko predstavljamo kot točke, s katerimi je določen trikotnik.

Tetraedrska števila si predstavljamo kot kroglice, s katerimi je določen tetraeder.

2.3 V posameznih vrsticah Pascalovega trikotnika se pojavljajo potence števila 11. ($1=11^0$, $11=11^1$, $121=11^2$, $1331=11^3, \dots$)

2.4 Če seštejemo števila v posameznih vrsticah, je njihova vsota enaka potenci števila 2 ($1=2^0$, $1+1=2=2^1$, $1+2+1=4=2^2$, $1+3+3+1=8=2^3, \dots$).

2.5 Števila v posameznih vrsticah so koeficienti členov, ki jih dobimo pri potenciranju izraza $(a+b)^n$.

$(a+b)^0$	1	1
$(a+b)^1$	$1a+1b$	1 1
$(a+b)^2$	$1a^2 + 2ab + 1b^2$	1 2 1
$(a+b)^3$	$1a^3 + 3a^2b + 3ab^2 + 1b^3$	1 3 3 1
$(a+b)^4$	$1a^4 + 4a^3b + 6a^2b^2 + 4ab^3 + 1b^4$	1 4 6 4 1

2.6. Če pogledamo diagonale v Pascalovem trikotniku, kot kaže slika, opazimo, da števila tvorijo Fibonaccijevo zaporedje 1,1,2,3,5,8,13,21,... (vsako naslednje število tega zaporedja je seštevek predhodnih dveh)

1	1					1							
1	1					1		1					
2=	1+1				1		2		1				
3=	1+2			1		3		3		1			
5=	1+3+1		1		4		6		4		1		
8=	1+4+3		1		5		10		10		5		1
13=	1+5+6+1	1		6		15		20		15		6	1

2.7 V anglosaških deželah otroci božičku nastavljajo velike pisane nogavice. Takšne nogavice najdemo tudi na Pascalovem trikotniku (Slika 1). Vsota števil v nogavici je enaka številu v prstih stopala (npr. $1+5+15=21$).

2.8 Pascalov trikotnik lahko okrasimo še z Davidovimi zvezdami. Če zvezda obkroži eno od števil Pascalovega trikotnika, potem je zmnožek števil v krakih zvezde popolni kvadrat (Slika1) (npr. $1 \cdot 1 \cdot 1 \cdot 1 \cdot 3 \cdot 3 = 9 = 3^2$).

2.9 Pascalov trikotnik lahko okrasimo z rožicami (Slika1). V trikotniku si izberemo poljubno število, ki ni na zunanem robu in opazimo naslednje: vsota listov nad izbranim številom je enaka izbranemu številu (npr. $6 + 4 = 10$), razlika skrajno levih in skrajno desnih dveh listov je tudi enaka izbranemu številu (npr. $20 - 10 = 10$ in $15 - 5 = 10$). Takih rožic je v Pascalovem trikotniku neskončno.

Podobnih vzorcev in pravil je še mnogo, omenjamo le tiste, ki jih z dijaki ugotavljamo pri pouku.

3 RAZISKOVANJE PASCALOVEGA TRIKOTNIKA

Opisane lastnosti in vzorce Pascalovega trikotnika odkrivamo pri pouku matematike v predbožičnem času, ko je vsaka popestritev pouka dobrodošla za motiviranje učencev.

Zapišemo nekaj prvih vrstic Pascalovega trikotnika in učence pozovemo, naj po vzorcu, ki ga morajo sami ugotoviti, zapišejo naslednjih nekaj vrstic. Nato dopolnimo trikotnik z navodilom, naj ga učenci pozorno opazujejo in zapišejo, kaj v trikotniku še opazijo. Dijake, ki zapišejo največ ugotovitev nagradimo z oceno.

Ko učencem zmanjka idej, nadaljujemo z namigi in ob tem pojasnjujemo ob slikah pojme kot so trikotniška števila, tetraedrska števila, Fibonaccijevo zaporedje ipd.

Ker se učenci v prvem letniku srednje šole seznanijo s kvadriranjem in kubiranjem dvočlenika, pojasnimo povezavo med števili v posameznih vrsticah s potenciranjem dvočlenika. S tem ponovimo pravili za kvadrat in kub dvočlenika. Učence pozovemo naj

skušajo pravilno zapisati pravilo za potenciranje dvočlenika z eksponentom 4. Dijaka, ki prvi uspešno opravi nalogo, nagradimo z oceno.

Ob koncu aktivnosti Pascalov trikotnik ponazorimo kot božično drevo in vanj vrišemo še nogavice ter Davidove zvezde. Učenci rišejo čim daljše nogavice in zopet ugotavljajo povezave med števili.

To aktivnost lahko izvajamo tudi v spomladanskem času, ko bi bile aktualne rožice.

Za izvedbo vseh aktivnosti potrebujemo dve šolski uri.

4 PROJEKT VESELI DECEMBER

Nekatere od predstavljenih lastnosti in vzorcev predstavimo staršem v obliki dialoga med učencema ob Pascalovem trikotniku, ki ga izdelajo učenci. V ta namen smo števila Pascalovega trikotnika natisnili na liste formata A4. Liste smo zalepili v matematični učilnici na oglasno desko (slika 1). Nato smo vrisali vzorce, ki smo jih odkrili med preiskovanjem. Na desno stran smo zapisali potence števila 2, na levo stran pa potence števila 11. Označili smo trikotniška in tetraederska števila. Ob tem panoju smo redno vadili dialog in se tako pripravljali na nastop v okviru projekta Veseli december.

Slika 1 (Vir: Marija Žigart)

Dijaki so za prireditev izdelali še en primer Paslovega trikotnika, na zeleni podlagi, saj so želeli pričarati obliko božičnega drevesca. Nazadnje so ga okrasili z okroglimi okraski, ki so označevali potence števil 2 in 11. Nastalo je prav posebno božično drevo, ki je bilo dijakom v ponos in veselje. Dijaki, ki so bolj umetniško nadarjeni, so pripravili okraske za drevo. Dijaki, ki radi nastopajo, so lahko izkazali svoj govorniški talent.

Dijaki so nastop izpilili do potankosti in samozavestno predstavili aktivnosti, ki smo jih izvajali v razredu. S tem so javnosti predstavili zanimive matematične vsebine.

Slika 2 (vir: Marija Žigart)

5 DIALOG

1. Predstavila vam bova božično drevo, ki ima prav posebne okraske – števila.
2. Imenujemo ga Pascalov trikotnik.
3. Ime ima po znanem matematiku, fiziku in filozofu Blaisu Pascalu.
4. V Pascalovem trikotniku najdemo zelo veliko vzorcev. Pa si pogledjmo nekaj od njih.
5. Dve stranici tega neskončnega trikotnika sestavljajo enice, ki si jih dijaki ne želimo v redovalnici. Osnovna zakonitost je, da vsako število v poljubni vrstici tega trikotnika dobimo tako, da seštejemo števili iz prejšnje vrstice. Pogledjmo si npr. števila v 4. vrstici: $4=1+3$, $6=3+3$, $4=3+1$, 1.
6. V drugi diagonali opazimo naravna števila – to so števila s katerimi štejemo.
7. Če seštejemo števila v vrsticah trikotnika, opazimo, da so vsote teh števil potence števila 2: $1=2^0$, $1+1=2=2^1$, $1+2+1=4=2^2$, $1+3+3+1=8=2^3$, ...
8. Če cifre v vsaki vrstici sestavimo v številko, dobimo potence števila 11: $11^0=1$, $11^1=11$, $11^2=121$, $11^3=1331$,...
9. Zdaj se pa verjetno že sprašujete, kakšna je povezava z božičnim drevesom.
10. V anglosaških deželah okrasijo božično drevo z nogavicami. Če okrasimo naš trikotnik z nogavicami, opazimo, da je seštevek števil v zgornjem delu nogavice enak številu v spodnjem delu nogavice, npr. $1+4+10=15$ ali pa $10+15+21=56$.
11. In za konec okrasimo naše drevo še z zvezdami. Če zmnožimo števila, na katera kažejo kraki zvezd, dobimo popolne kvadrate, npr. $1 \cdot 1 \cdot 1 \cdot 1 \cdot 3 \cdot 3 = \llbracket 9=3 \rrbracket^2$ ali $1 \cdot 1 \cdot 3 \cdot 6 \cdot 5 \cdot 10 = \llbracket 30 \rrbracket^2$
12. To je samo nekaj posebnosti Pascalovega trikotnika, ostale pa naj ostanejo za domačo nalogo.

Slika 3 (vir: Marija Žigart)

6 ZAKLJUČEK

S takimi oblikami dela in izvedbami različnih dogodkov na šoli uspešno uresničujemo zastavljene vzgojno-učne cilje. Taki dogodki so priložnosti za dijake, kjer lahko izkažejo svoja močna področja. So enkratna priložnost za povezovanje dijakov, za preiskovanje in sodelovalno učenje ter medpredmetno povezovanje. Sodelovalno delo dijakov in učiteljev je pomemben doprinos pri doseganju tako matematičnih kompetenc kot vseh ostalih ključnih kompetenc.

S projektnim delom kot je ta, se predstavimo staršem, skrbnikom in nenazadnje širši javnosti, ter tako skrbimo za prepoznavnost šole.

Literatura in viri

1. Pavlič, G., 1994/95. Fibonacci in božično drevesce. Presek, letnik 22, št. 3, (str. 129 - 132).
2. Hafner, I., 1985/86. Pascalov trikotnik in triki s kartami. Presek, letnik 13, št. 13, (str. 204 -206).
3. Forstnerič, F., 1980/81. Pascalov trikotnik . Presek, letnik 8, številka 4, (str. 200 - 205).
4. Magajna Z., Rovtar M., 2015. Matematična preiskovanja zanimivih naravnih števil. Diplomsko delo. Mesto izdaje: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, fakulteta za Matematiko in fiziko. [elektronski vir]. Dostopno na: http://pefprints.pef.uni-lj.si/2747/1/DD_kon%C4%8Dno.pdf [6.9.2019].
5. E – učbenik, Vega1. [elektronski vir]. Dostopno na: <https://eucbeniki.sio.si/vega1/13/index1.html> [6.9.2019].
6. Srednja šola za gostinstvo in turizem Maribor, 2018. Izvedbeni kurikulum gastronomija in turizem za 1. letnik 2018/19. [elektronski vir]. Dostopno na: <https://www.ssgt-mb.si/stran/34/4-letni-ssi-gastronomsko-turisticni-tehnik-smeri-turizem-in-gastronomija> [6. 9. 2019].
7. Binomski izrek in Pascalov trikotnik. [elektronski vir]. Dostopno na: <https://astra.si/binomski-izrek-in-pascalov-trikotnik/> [6. 9. 2019].
8. Pascal's Triangle . [elektronski vir]. Dostopno na:

- <http://www.mathsisfun.com/pascals-triangle.html> [6.9. 2019].
9. NAUK.si, Pascalov trikotnik. [elektronski vir]. Dostopno na:
<http://www.nauk.si/materials/877/out/#state=3> [6.9.2019].

MATEVŽ ŽIVEC
OŠ FLV SLIVNICA

PRIDOBIVANJE ELEKTRIČNE ENERGIJE S POMOČJO VETRNIH ELEKTRARN NA IZKUSTVEN NAČIN

Povzetek

Potrebe po električni energiji v svetu in pri nas neprestano naraščajo. Viri energije po svetu počasi usihajo, zato si vsi prizadevamo povečevati rabo obnovljivih virov. Med slednje spada tudi vetrna energija.

Pri pouku tehnike in tehnologije učenci med drugim obravnavajo tudi energetske vire. Ker so učenci dokaj dobro osveščeni glede trajnostnega razvoja, smo se letos odločili, da si podrobneje ogledamo pridobivanje električne energije s pomočjo vetra. Tako smo z učenci namesto frontalnega pouka izvedli izkustveno učenje. Učenci so izdelali majhno in preprosto vetrno turbino, ter na njej izvajali eksperimente.

V primerjavi s klasičnim poukom takšen pristop terja več časa, kot tudi več vloženega truda učitelja. Vendar pa je znanje učencev posledično na mnogo višjem nivoju. Učenci so bili nad izkustvenim učenjem zelo navdušeni, kar nam daje zagon za nadaljnje delo.

Ključne besede: izkustveno učenje, vetrna elektrarna, obnovljivi viri

PRODUCTION OF ELECTRIC ENERGY WITH THE USE OF WIND POWER PLANTS ON AN EXPERIENTIAL BASIS

Abstract

The growing needs for electric energy globally are constantly rising. Energy sources around the world are drying up; therefore we are in a new endeavor to find new use of recoverable energy sources. One of these is wind energy.

In technology classes pupils are learning about different energy sources. While pupils have a good base of knowledge about the permanence of development, we have decided that we will discuss, in detail, the development of electric energy with the use of wind power. In this manner we have opted for an experiential experience instead of a frontal method of teaching. Pupils have constructed a small wind turbine on which they had to execute different experiments.

In comparison with the classic teaching method, this one claims more time and more effort from all as well as the teacher. As a result the learned knowledge is on a higher standard of understanding. Pupils are very thrilled over the new method which as a consequence gave them new élan for continuous work.

Keywords: experiential learning, wind power plant, recoverable energy sources

1 UVOD

Potrebe po električni energiji v svetu neprestano naraščajo. Za zadovoljitev teh potreb ljudje izumljajo vedno nove načine. V grobem načine pridobivanja električne energije delimo na konvencionalne in nekonvencionalne. Nekonvencionalni načini izkoriščajo obnovljive vire energije. Med te spadajo:

- sončna energija,
- energija vetra,
- energija vodnega toka,
- biomasa,
- biogon,
- geotermalna energija.

V prispevku je podrobneje opisana izraba vetrne energije na otrokom razumljiv in zanimiv način. Vetrno energijo ljudje (GEN, 2014) izkoriščajo že zelo dolgo. Zgodovinsko gledano so ljudje vetrno energijo izkoriščali v prometu in transportu, ter seveda za pogon mlinov na veter. V novejši zgodovini pa se je izkoriščanje vetra usmerilo predvsem v vetrne elektrarne. S pomočjo le-teh izrabljamo energijo vetra in jo pretvarjamo v električno energijo.

Kakor vsakršno pretvarjanje katerekoli energije v električno energijo, imajo tudi vetrne elektrarne svoje prednosti in omejitve oziroma slabosti. V vsakem primeru pa gre pri vetrnih elektrarnah za alternativno izrabo energije.

2 ENERGIJA VETRA

Za izkoriščanje energije vetra uporabljamo vetrne elektrarne. Le-ta je skupek elementov, ki pretvarja kinetično energijo vetra v električno energijo. Pri njenem delovanju ne potrebuje neobnovljivih virov in jo zaradi tega štejemo med alternativne načine pridobivanja električne energije.

Glavni gradnik vetrne elektrarne (tehnosol.si) predstavlja vetrna turbina oziroma vetrnica. Ta je pritrjena na nosilnem stebru. Pomembno je, da je ta čim višje od tal, saj so tam hitrosti vetra višje in s tem delovanje vetrne elektrarne bolj učinkovito. Za delovanje vetrne elektrarne mora biti jakost vetra med 5 m/s in 25 m/s. Če je hitrost večja, potem se vetrna elektrarna ustavi, saj bi bila prevelika verjetnost za morebitne poškodbe.

Osnovni elementi vetrne turbine so:

- rotor oziroma vetrnica,
- menjalnik s prenosom,
- generator,
- gibljiva čeljust,
- stolp.

3 IZDELOVANJE VETRNE TURBINE

Da bi učno snov čim bolj približali učencem in bi bilo znanje utrjeno in predstavljivo, smo se odločili, da vetrno turbino izdelamo pri pouku tehnike in tehnologije. Za izdelovanje, meritve in evalvacijo smo porabili dve šolski uri.

Znano je, da se znanje usvaja bolje, če učenci informacije sprejemajo z več čutili hkrati. Zato smo vse šolske mize in stole v učilnici pomaknili na stran in namesto njih na sredino učilnice namestili dve delovni mizi brez stolov. Tako smo pridobili veliko prostora in učenci so se lahko ves čas dela prosto gibali po učilnici. V fazah, ko je bilo potrebno iti v delavnico, so

lahko učenci sami tja odšli in izdelali kar je bilo potrebno. Učenci so delali skupinsko, tako da so si med seboj razdelili naloge. Ves čas sem jim svetoval in hkrati podajal novo učno snov, saj je šlo za prvo uro obravnavanja te učne vsebine.

Kot eksperiment primeren za pouk v osnovni šoli, smo izdelali enostavno vetrnico z generatorjem in merili električno napetost, ki jo vetrnica proizvaja. Kot je prikazano na sliki 1, je vetrnica sestavljena zelo enostavno. Učenci so jo izdelali v tridesetih minutah. Ogradje je predstavljal stiropor. Učenci so ogradje izdelali s pomočjo vroče nitke. Uporabili so stiropor debeline 10 centimetrov. Kot generator je bil uporabljen majhen motorček. Kraki vetrne turbine so bili izdelani iz 1,5 l plastenk. Učenci so krake pritrdili s pomočjo vročega lepila. Tako je bil strošek minimalen, izdelava pa dovolj enostavna tudi za nižje razrede osnovne šole.

Slika 1: Vetna turbina

4 EMPIRIČNO UČENJE

Želeli smo prikazati, kakšen vpliv ima število krakov in hitrost vetra na proizvedeno električno napetost. Meritve smo opravljali s pomočjo multimetra, nastavljenega na 200 mV. Število krakov pri prvih dveh meritvah je bilo 3, pri drugih dve pa 5. Hitrost vetra smo merili z anemometrom. Kot vir vetra smo uporabljali sušilnik za lase z dvema stopnjema hitrosti vetra. Na prvi stopnji se je hitrost vetra gibala okrog 5 m/s, na drugi stopnji pa okrog 8 m/s. Kot je prikazano na sliki 2, smo hitrost vetra merili neposredno pred vetrnico.

Slika 2: Merjenje hitrosti vetra s pomočjo anemometra

Spodnja tabela prikazuje rezultate, ki smo jih dobili ob meritvah:

	3- kraki	5-krakov
5 m/s	22,0 – 23,0 mV	35,0 mV
8 m/s	35,0 – 37,0 mV	52,0 mV

Kot je razvidno iz tabele, se je veliko bolje odrezala 5 – kraka vetrnica. Ne samo, da so bili rezultati v napetosti mnogo višji, ampak so bili tudi bistveno bolj konstantni. To je verjetno posledica krakov, ki so bili izdelani iz precej mehke plastike.

5 REFLEKSIJA

Zgoraj omenjeno učno snov bi se dalo obravnavati na precej bolj enostaven način. Lahko bi rabo vetrne energije učencem posredoval tudi frontalno, vendar bi znanje bilo bistveno šibkejše.

Ob takšnem izkustvenem učenju so se učenci poglobili v izrabo vetrne energije, hkrati pa so utrjevali in izpopolnjevali še vrsto drugih znanj. Tako so obenem utrdili lastnost in

obdelovalne postopke umetnih snovi (rezanje s pomočjo vroče nitke), spoznali so anemometer (naprava za merjenje hitrosti vetra), utrdili so lepljenje s pomočjo vročega lepila, spoznali so multimeter (naprava za merjenje električne napetosti), spoznali so uporabo motorja za generator ...

Kot pomanjkljivost takšnega pristopa učenja lahko štejemo velika poraba časa (frontalen pouk bi nam vzel veliko manj časa) in veliko dela pri pripravi na pouk za učitelja. Te pomanjkljivosti pa po mojem mnenju ne odtehtajo dejstev, da so učenci bistveno bolj poglobljeno in hkrati celostno spoznali novo učno snov, hkrati pa jim je pouk bil zelo zanimiv, za razliko od frontalnega pouka.

Menim, da takšen pristop dela ni primeren za vsako učno snov, niti ni mogoče vsako učno snov predstaviti na izkustven način. Je pa tak način dela dobrodošel (če le čas dopušča) predvsem iz vidika bolj življenjsko orientiranih usvojenih znanj. Drug pomemben argument za tak način dela pa je veliko zadovoljstvo učencev, ki takšen način dela sprejmejo z nasmehom na obrazu. Tako jim lahko učenje predstavimo na njim prijazen način. Samo ne dolgočasen učenec pa bo uspešen učenec.

Literatura in viri

1. GEN energija, 2014, O vetrni energiji. Dostopno na: <https://www.esvet.si/drugi-viri-energije/vetrna-energija>
2. Tehnosol, 2019. Kako deluje. Dostopno na: <http://tehnosol.si/kako-deluje-2>

MAJA ŽIVEC

OSNOVNA ŠOLA FRANCA LEŠNIKA-VUKA SLIVNICA PRI MARIBORU

PRIMERJAVA UČENJA TEHNIKE IN TEHNOLOGIJE V ŠESTEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

Povzetek

V današnjem času učitelji v šolskih klopeh opažamo nezainteresirane in neaktivne učence, ki težko sledijo učni snovi. Njihovo učenje je kampanjsko, pomnjenje kratkotrajno, znanje pa temelji na nižjih ravneh Bloomove taksonomske lestvice. V tem oziru se kaže potreba po spremembi učiteljeve vloge v razredu in učenčevem položaju. Pouk prepogosto temelji na frontalni učni obliki in enosmerni komunikaciji med učiteljem in učencem.

V ta namen želimo dokazati, da je eden od načinov posodabljanja vzgojno-izobraževalnega procesa projektno učno delo. Kot dokaz temu si bomo ogledali praktični primer sočasnega izvajanja pouka tehnike in tehnologije v dveh oddelkih šestega razreda osnovne šole. V enem oddelku po klasičnem načinu poučevanja in v drugem z novim pedagoškim pristopom projektnega učnega dela.

Ugotovitve kažejo na to, da pri projektnem učnem delu prihaja preko lastne aktivnosti učencev do dolgotrajnejšega pomnjenja in znanja, ki temelji na višjih taksonomskih stopnjah po Bloomu.

Ključne besede: projektno učno delo, tehnika in tehnologija, dolgotrajno pomnjenje, Bloomova taksonomska lestvica

COMPARISON OF TECHNOLOGY LEARNING IN THE SIXTH GRADE OF PRIMARY SCHOOL

Abstract

In modern times teachers are observing uninterested and inactive students who have trouble following what is taught. Their learning is crammed, retention is short-term and their knowledge has a base on the lower levels of Bloom's taxonomic scale. In this regard the role of the teacher and student has to be reassessed. Too frequently classes use the frontal method of teaching and an one-way communication between the teacher and students.

Therefore we have opted to show that one way of upgrading the educational process is project work. As an example we will discuss the practical manner of simultaneous execution of technology classes in two sections of the six grade in the elementary school.

In one we used the classic method of teaching and in the other we used project work.

The results show that project work leads to a higher personal activity and a longer retention time of what has been learned which has its base on the higher levels of Bloom's taxonomic scale.

Keywords: project work, technology, long-term retention, Bloom's taxonomic scale

1 UVOD

Današnje generacije otrok se po končanem osnovnošolskem izobraževanju množično vpisujejo v programe splošnega izobraževanja. Na drugi strani pa upada vpis v poklicno in srednje strokovno ter poklicno-tehniško izobraževanje. Če povzamemo, se izgublja interes za tehniško znanje in v obdobju odraslosti upada delo ter zaposlovanje na tehniškem področju. Predpostavljamo, da bi moral šolski sistem težiti k temu, da postane bolj poklicno fleksibilen in prilagodljiv potrebam trga delovne sile. K temu bi pripomogel predvsem večji interes učencev za te vrste smeri izobraževanja na način, da se jih med samim osnovnošolskim procesom pridobivanja znanja vzbudi zanimanje za te vrste vsebin. Tako je tudi pri predmetu tehnika in tehnologija potreben primeren pristop z učinkovitimi metodami in oblikami dela s strani učiteljev.

2 PRIMER KLASIČNEGA POUČEVANJA IN UČENJA SKOZI PROJEKTNO UČNO DELO

V letošnjem šolskem letu je bil moj cilj raziskati in najti primerno metodo dela in sam uspešen proces pri predmetu tehnika in tehnologija v šestem razredu, kar sama tudi poučujem. Poiskati sem želela način poučevanja, ki pri učencih v prvi vrsti vzbudi interes in zanimanje za delo, angažiranost in zadovoljstvo med samim procesom učenja. Nadalje mora biti učenje kakovostno, dolgotrajno in stremeti po znanju na vrhu lestvice Bloomove taksonomije. Znanje, ki ne temelji samo na pomnjenju, temveč tudi razumevanju, uporabi, analiziranju, vrednotenju in ustvarjanju.

Imela sem odlično priložnost, saj poučujem tehniko in tehnologijo v dveh oddelkih šestega razreda.

V tem prispevku bom predstavila predvsem praktični del pouka v obeh oddelkih in primerjavo samega procesa dela in kvaliteto znanja ob preverjanju znanja po zaključku praktičnega dela pouka. Pouk obeh oddelkov je potekal v šolski delavnici, opremljeni z orodji in stroji, na voljo je bil tudi računalnik z omejenimi internetnimi vsebinami.

2.1 KLASIČNI NAČIN POUČEVANJA

V prvem oddelku sem se odločila za klasični način poučevanja, ki zajema delo z učbenikom, delovnim zvezkom in zvezkom za sprotne zapise. Material za praktični del pouka so imeli vnaprej določeni vsi učenci enako. Delo je temeljilo na frontalni podaji učne snovi, sprotno so se učenci z uporabno vsebino pripravljali in predstavljali z referati, ki so jih delno pripravili doma, delno pri pouku. Praktično delo je temeljilo na navodilih v učbeniku in delovnem zvezku, ki je bilo zasnovano po korakih in za vse učence enako. Delo je potekalo individualno s predhodno učiteljevo razlago in demonstracijo.

Pri klasičnem načinu učenja so učenci sledili korak za korakom napisanim navodilom v učbeniku in dopolnjevanju v delovnem zvezku. V začetku samega procesa dela smo skupaj preučili navodila za izdelavo izdelka iz lesnih materialov – vsi učenci so dobili navodila za izdelavo stojala za telefon. Sledil je natančen ogled in dopolnjevanje skice, pregled in dopolnjevanje tehnološkega lista, ponovno za vse učence enako. Nato so vsi narisali enake oziroma zelo podobne sestavne in delavniške risbe. Kasneje je sledilo praktično delo z lesnim materialom, orodjem in stroji. Zvrstile so se vse faze izdelave izdelka. Vsakič so si pripravili varen delovni prostor in naredili varnostna oblačila in pripomočke.

2.1.1 PREDNOSTI KLASIČNEGA POUKA

Število učnih ur je bilo mogoče vnaprej določljivo načrtovati. Kot učiteljici mi takšno delo ni predstavljalo večjega napora, porabe časa za vnaprejšnjo pripravo in dodatnega časa za predpostavljane morebitnih zapletov, saj je bilo delo že utečeno. Ta izdelek generacije učencev izdelujejo že vrsto let in so že razjasnjene vse mogoče morebitne situacije, ki sledijo. Učenci so ob takšnem delu bili dobro vodljivi, nadzor nad delom ni predstavljal večjih težav. Pri samem delu so lahko vnaprej predvidevali naslednji korak, ki so ga razbrali iz navodil v učbeniku. Učenci so delo opravili hitro in brez večjih težav. Večji del pomoči sem naklonila učencem z učnimi težavami, ki so težje sledili navodilom in imajo slabše razvite predstave in fino-motoriko. Ob delu so učenci spoznavali posamezne faze dela, materiale, orodja in stroje.

2.1.2 SLABOSTI KLASIČNEGA POUKA

Možnosti za kreativnost pri takšnem delu ni bilo. Delo je potekalo po vnaprej določenih fazah, ki jih učenci niso pripravili sami, pač pa so le sledili navodilom. Tako ni prihajalo do iskanja novih idej in izboljšav. Delo jim ni predstavljalo reševanja problematike. Pri učencih ni bilo potrebe po uporabi višjih miselnih procesov. Lahko bi se izrazili, da je šlo za šablonsko delo v celoti vodljivo. Učenci so med sabo sicer komunicirali, vendar se je v veliki meri čutila tekmovalnost, ni bilo timskega duha in sodelovanja. Največkrat se je pojavila le enosmerna komunikacija učenec – učitelj. Ko se ob tej vrsti metode dela osredotočimo na interes in angažiranost za delo učencev, ga je sicer čutili, vendar nekateri učenci so želeli obupati že na začetku, ko so uvideli, da so njihovi sošolci spretnejši in uspešnejši pri delu. Z delom so tako zaostajali še bolj, zato jim je bilo treba nuditi veliko mero podpore in pomoči.

2.2 UČENJE SKOZI PROJEKTNO UČNO DELO

Za projektno učno delo je značilno, da presega okvire pouka, saj se niti vsebinsko niti organizacijsko pa tudi časovno in prostorsko ne omejuje na pogoje, v katerih je organiziran šolski pouk. Projektnega učnega dela tudi ni mogoče uvrstiti med učne metode. Zaradi značilnosti, ki jih vsebuje projektno učno delo, ga lahko uvrstimo med didaktične sisteme. Projektno učno delo namreč združuje elemente direktnega učiteljevega vodenja učnega procesa in elemente samostojnega dela učencev (Novak, 2009).

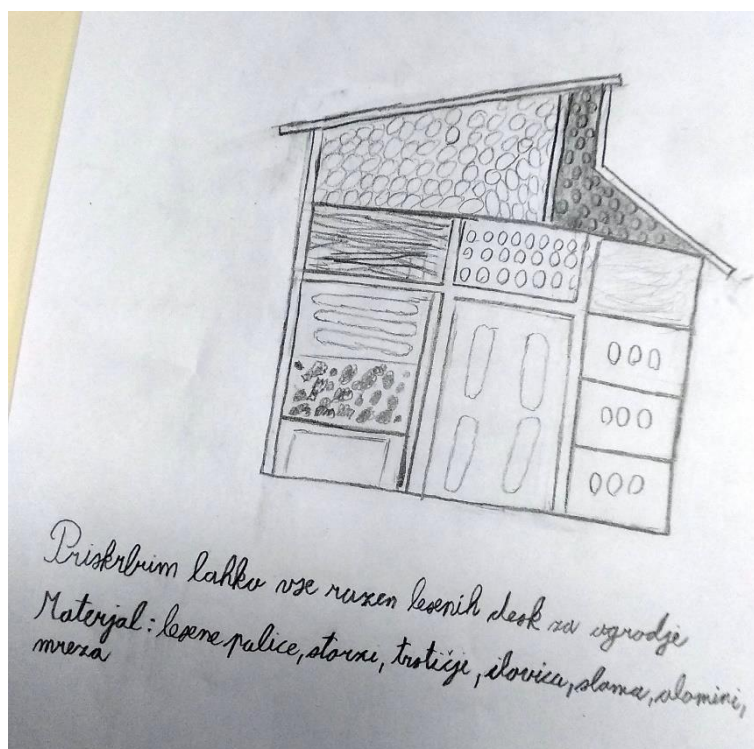
V drugem oddelku sem se odločila za projektno učno delo, ki je temeljilo na izkustvenem načinu učenja. Učenci niso uporabljali učbenika in delovnega zvezka. Na voljo so imeli zvezek za sprotne zapise, odprt dostop do knjižnice in internetnih virov. Učenci za praktični del pouka niso imeli vnaprej določene ideje za izdelavo izdelka, niso imeli vnaprej pripravljenega materiala in tudi niso dobili nikakršnih navodil o samem procesu izdelave izdelka.

Učenci so bili pred samim praktičnim delom pouka postavljeni pred dejstvo, da v skupini najdejo idejo za izdelavo izdelka iz lesnih materialov. Ideja za izdelek je morala biti aktualna, uporabnost izdelka pa primerna trenutnim potrebam v šoli oziroma trenutni problematiki v šoli. Pri sami iskanju idejne zasnove so morali upoštevati, da bodo pri skupni nalogi sodelovali vsi učenci v tem oddelku, da bo naloga kompleksna in vključevala cilje različnih predmetnih področij. Dokaj hitro so prišli do enotne ideje, in sicer izdelave hotela za žuželke. V letošnjem šolskem letu smo namreč pričeli z izgradnjo učilnice v naravi. Tako so učenci v okviru gospodinjstva nasadili zeliščni vrt, za katerega so želeli, da ima obiskovalce – žuželke.

Prva faza je bila raziskovanje in proučevanje žuželk, ki se naselijo v hotele za žuželke. Uporabili so različne zapisane in spletne vire. Spoznali so žuželke in proučili njim primerne oblike bivališč. V prostem času so obiskali čebelarja, ki jim je podal veliko uporabnih informacij. Tako so prišli do različnih oprijemljivih spoznanj o žuželkah.

Sledila je faza pregleda in iskanja informacij o izgradnji hotela za žuželke. Sami so prinesli veliko knjižnega gradiva, poiskali informacije na spletu, si ogledali dokumentarec o pomenu hotela za žuželke ter na spletu poiskali video gradivo z navodili o izgradnji hotela za žuželke.

Izvedli so fazo načrtovanja. Najprej so narisali več idejnih skic, jih skupaj pregledali, izločili manj primerne, med primernimi pa iskali še dodatne ideje po izboljšavah. Tako so oblikovali skupno končno idejno skico, kot je prikazano na fotografiji 1, tehnološki list, sestavno in delavniško risbo.

V naslednji fazi so zapisali potrebo po materialih, ki so jih potrebovali za uresničitev njihove idejne zasnove. Pogovorili so se o tem, kdo od njih bo priskrbel kakšen material. Skrbno so morali tudi načrtovati količino potrebnega materiala. Nadalje so določili potrebo po orodju in strojih in pregledali zmožnosti, ki jih ponuja šolska delavnica. Vse informacije so skrbno zapisovali.

Že v naslednjih dneh so začeli polniti skladišče ob šolski delavnici. Ko so imeli ves material zbran, so ponovno pregledali tehnološki list, kjer so imeli dosledno načrtovane delovne operacije. Dela so se lotili korak za korakom, kot so predhodno načrtovali. Seveda se je zgodilo, da so vsebino, zapisano na tehnološkem listu, morali večkrat popraviti, saj so ugotovili, da niso pravilno predvidevali. Delo so si natančno razdelili po več manjših skupinah. Upoštevali so interese, med delom se glede na razdeljeno delo tudi zamenjali. Največ težav so imeli s časovnim okvirjem, saj so predvidevali, da bodo posamezne delovne operacije opravljene hitreje.

Učenci so se samostojno oblikovali v skupine, ki so opravljale določen polizdelek, kot je prikazano na fotografiji 2. Določili so skupino, ki je:

- merila, žagala in spajala ogrodje hotela za žuželke,
- žagala tanjše in debelejše veje na določeno dolžino,
- rezala trstiko na določeno dolžino,
- pripravila mešanico prsti,
- vrtala ustrezno široke in globoke luknje v nažagane veje,
- pripravila zaščitno mrežo,
- pripravila mešanico slame, vejic in storžev,
- oblikovala streho hotela za žuželke ...

Med samim delom so učenci zelo dobro komunicirali, sodelovali in se dopolnjevali, kot je prikazano na fotografiji 3. Ob poskušanju so naleteli tudi na vrsto težav, ki so jih s kritičnim razmišljanjem in z vztrajnostjo uspešno odpravili. Do izraza je prišla njihova kreativnost in sprotno zbiranje ustreznih informacij. Med delom so bili zelo dobro organizirani, predvsem pa zelo angažirani. Zavedali so se, da za dobro timsko delo ni prostora za individualno vztrajanje, pač pa so se morali vsi do neke mere prilagajati in sprejemati kritike drugih učencev v skupini.

Moje delo je bil nadzor nad delom, zagotavljanje varnosti, spodbujanje in podpora. Seveda je bilo potrebno vmesno usmerjanje z vprašanji o predvidevanju dela in primernosti postopkov. Prav tako so imeli tudi učenci veliko sprotnih vprašanj. V začetku naslovljene name, kasneje so se veliko več posvetovali med sabo.

Na pomoč je priskočil tudi starš otroka iz tega oddelka, ki je za hotel za žuželke izdelal nosilno konstrukcijo iz kovine. S tem je bil hotel za žuželke tudi dokončan, kar je razvidno iz fotografije 4.

V končni fazi postavitve hotela za žuželke nam je na pomoč priskočilo še vrsto drugih učiteljev, vključno s hišnikom. Učenci so se posvetovali o primerni lokaciji postavitve hotela za žuželke. Ko so ugotovili, kakšna lokacija je najprimernejše, kam mora biti hotel za žuželke obrnjen in kakšen mora biti naklon same postavitve, so začeli kopati luknje za pripravo temeljev. Priskrbeli so material za betoniranje in v enem popoldnevu je hotel za žuželke bil že postavljen.

2.2.1 PREDNOSTI PROJEKTNEGA UČNEGA DELA

Med potekom projekta učitelj:

- spodbuja,
- usmerja,
- pomaga učencem pri učenju oziroma pri izvajanju, ki so ga učenci privzeli ob načrtovanju izvedbe projekta.

Učenci pa se samostojno učijo ob posredni učiteljevi pomoči:

- opazujejo neki pojav,
- zbirajo potrebne podatke,
- raziskujejo, rešujejo probleme,
- izvajajo neko praktično aktivnost ipd.

Tako namreč prihajajo prek lastne aktivnosti do neposrednih spoznanj in znanja (Novak, 2009).

Bistvene prednosti projektnega dela po Novaku (2009)

- aktivnost učencev s poudarkom na učenčevi praktični aktivnosti, učenju, raziskovalni aktivnosti, učenju z odkrivanjem;
- konkretnost teme z usmerjenostjo na življenjsko, za učence smiselno situacijo;
- spoštovanje osebnosti učencev, zadovoljevanja njihovih potreb, upoštevanje interesov, razvijanje splošnih in posebnih sposobnosti;
- prožnost, projekt mora biti proces, ki je v bistvu ustvarjalno dogajanje;
- integracija vsebin, povezava različnih pedagoških področij v okviru teme projekta;
- odprtost, ki je vsebinska, časovna, prostorska, in je lahko zasnovana z vidika virov informacij ter z vidika sodelovanja staršev;
- načrtovanje vzgojnih ciljev, ki jih učitelj po izteku projekta lahko vrednoti tudi s starši;
- učenci s pomočjo učitelja načrtujejo konkretne, njim ustrezne in zanimive cilje, ki jih dosegajo skupaj in jih skupaj z učiteljem vrednotijo (Novak, 2009).

Učenci so cilje za tehniko in tehnologijo usvajali skozi izkustveno praktično delo reševanja problema. Brez z dolgočasnega sprotnega frontalnega dela in sedenja v klopi. Poučevanje je potekalo med samim praktičnim delom, sprotno in spontano. Med delom so uporabljali različna pravilna poimenovanja orodij in strojev, naučili so se pravilnega rokovanja z njimi. Pravilno so morali uporabljati poimenovanja za različne delovne postopke, usvojili so zaporedje faz pri praktični delu in to ne na način frontalnega pouka in ne sede v šolski klopi. Povrh vsega so v samem procesu projektne učnega dela usvajali še vrsto ciljev drugih predmetnih področij, tudi področij, ki jih učni načrt osnovne šole ne določuje.

2.2.2 SLABOSTI PROJEKTNEGA UČNEGA DELA

Največja težava pri celotnem procesu dela je bil čas. Učenci so na samem začetku dela predvideli le tretjino časa, kot so ga kasneje dejansko porabili. Seveda so z delom nadaljevali tudi v času po rednem delu pouka, ko sem po dogovoru izvedla ure v okviru interesne dejavnosti.

Splošna slabost je tudi dejstvo, da se je število ur skozi leta za predmetno področje tehnika in tehnologija v predmetniku zmanjšalo. Ure so se razdelile na obvezni in izbirni del pouka.

3 REZULTATI USVOJENIH ZNANJ

Pri učencih sem po koncu praktičnega dela najprej preverila njihovo znanje. Preverjanje je potekalo ustno. V oddelku, kjer sem izvajala klasični način pouka, so učenci imeli več znanja na prvi taksonomski stopnji po Bloomovi lestvici, kot učenci iz oddelka, kjer so se učili skozi projektno delo. Bolj kot so sledila vprašanja vezana višje po Bloomovi taksonomski lestvici, uspešnejši so bili učenci iz druge skupine, ki so izdelovali hotel za žuželke. Znanje so znali uporabiti v drugačnih situacijah in predvidevati nadaljnje delo v drugačni situaciji.

Čez natanko tri tedne sem ponovno preverjala znanje ciljev, usvojenih skozi praktično delo. V oddelku, kjer so učenci usvajali znanje po klasičnem načinu je bilo zaznati, da so učenci veliko takrat usvojenega znanja do takrat že pozabili. Ravno nasprotno je bilo v drugem oddelku, kjer so se učenci lotili projektne dela. Le ti so pokazali veliko mero usvojenega znanja. Dodatno so povedali, da so znanje uporabili in razširili kasneje v domačem okolju, ko so ob priložnostih sodelovali v podobnem delu s svoji starši ali sorodniki.

Na takšen rezultat sklepam, da lahko vpliva sama metoda dela z učenci. V tem oziru lahko rečemo, da je usvojeno znanje kvalitetnejše in dolgotrajnejše s projektnim delom. Ne gre pa zanemariti tudi dejstva, da je bilo v oddelku z izgradnjo hotela za žuželke izvedenih več šolskih ur. Ne glede na vpliv na rezultate lahko strnemo, da je h kvaliteti znanja, dolgotrajnejšemu pomnjenju in interesu za podobno delo doprinesla tako metoda dela, kot tudi večje število šolskih ur praktičnega pouka. Zato v razmislek, zakaj je bilo treba krčiti pri urah predmetnih področij, kjer učenci uživajo, jim je v veselje ter za celostni razvoj usvajajo prepotrebne izkušnje, spretnosti in znanja?

Literatura in viri

1. Novak, H., 2009. Projektno delo kot učni model: V Projektno delo kot učni model v vrtcih in osnovnih šolah. Radovljica: Didakta.

Sponzorji konference:

Aluvar Gančani

Gostilna Tonček

Zvezda Beltinci

Občina Beltinci

Skokica Ižakovci

Srša Beltinci